

3 1761 07833953 8

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

162
7

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN QUARTUM LIBRUM
DECRETALIUM.

VENETIIS, MDCCXXIX.

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

BX
1935
F3
t.4-6

R U B R I C Æ
 ET CAPITULA
 HUIUS QUARTI LIBRI
 DECRETALIUM.

de <i>Clandestina desponsatione.</i>	pag. 31	de <i>Consanguinitate, & affinitate.</i>	67
C Um inhibitio.	37	N On debet.	70
Quòd nobis.	31	Quia circa.	69
Si quis.	31	Quòd dilectio.	67
		Quod super.	68
de <i>Cognitione spiritali.</i>	57	Vir qui.	72
		de <i>Desponsatione impuberum.</i>	22
E X litteris.	65		
Si vir.	61	D E illis.	26
Super eo.	62	Tua.	22
Veniens.	62	Ubi non est.	24
Utrùm autem.	57		
de <i>Conditionibus apposis in desponsatione, vel in aliis contractibus.</i>	39	de <i>Divortiis.</i>	95
Q Uicumque.	39	E X litteris.	95
Si conditiones.	41		
Super eo.	40	de <i>Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesie.</i>	75
de <i>Conjugio servorum.</i>	56		
		L itteræ quas.	75
A D nostram.	56		

<i>Qui Clerici vel uerentes Ma-</i> <i>trimonium contrahere</i> <i>possunt.</i>	44	<i>de Sponsa duorum.</i>	38
C onsuluit .	44	L icét,	38
Insinuante .	49	<i>de Sponsalibus, & Matri-</i> <i>monii.</i>	5
<i>Qui filii sint legitimi.</i>	78	A udientiam.	6
L ator .	78	Consultationi.	18
Per tuas,	94	De Francia.	5
<i>de Secundis nuptiis,</i>	98	Ex litteris, il secundo.	9
V ir qui .	98	Is qui fidem.	19
		Juuenis.	5
		Non est vobis.	10
		Si inter virum.	20
		Sponsam .	9
		Tuæ fraternitati.	14

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA In Quartum Librum DECRETALIUM.

DE SPONSALIBUS. & Matrimoniis.

Ex Concilio Triburicensi.

CAPUT I.

DE Francia quidam nobilem mulierem de Saxonia, lege Saxonum, duxit in uxorem: verum quia non eisdem utuntur legibus Saxones & Francigenæ, causatus est, quòd eam non sua, id est, non Francorum lege desponsaverat; dimissaque illa, aliam superduxit. Desse finit super hoc sancta Synodus, ut ille transgressor Evange-licæ legis subjiciatur pœnitentiæ, & à secunda conjugè separetur, & ad priorem redire cogatur.

DE Francia. Matrimonium consensu contrahitur, licet solemnitates, vel consuetudines patriæ non serventur. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Præpos. & Alexand. de Nævo; & duo fa-
cit: Primò ponit casum: Secundò desse finit, ibi, *Desse finit*, Joan. Andr.
Pro intelligentia hujus textus vide quod scripsi in cap. *Utrum*, n. 15. de cognat. spirit.

DE SPONSALIBUS.

Eugenius Papa.

CAPUT III.

JUvenis, qui puellam nondum septennem duxit, quamvis ætas repugnaret, ex humana tamen fragilitate forsam tentavit, quod complere non potuit. Quia igitur in his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus: tum propter honestatem Ecclesiæ, quia ipsa conjux ipsius fuisse dicitur; tum propter prædictam dubitationem: Mandamus, quatenus consobrinam ipsius puellæ, quam postmodum duxit, dividas ab eodem.

SUMMARIUM.

- 1 **S**ponsalia à pubere contracta cum puella minore septennio, an pariant publicæ honestatis justitiam.
- 2 **P**ars tutior in dubio est tenenda in spectantibus ad salutem animæ.

litteræ, secundum Anton. de Butr. Card. & Abb. sed juxta intellectum Innocentii, Joan. Andr. & aliorum, communiter hoc intendit: Si major septennio, in quo malitia supplet, sponsalia contrahat, oritur ex his justitia publicæ honestatis, maxime si commiseri tentaverunt. Primò decisè narrat casum dubium, quem secundò duplici ratione desse finit, ibi, *Quia igitur*.

¹ **J**Uvenis. Si major septennio duxit in uxorem minorem septennio, & eam traduxit ad domum, oritur ex tali contractu publicæ honestatis justitia. Hoc dicit inhærendo *Prosper. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.*
In textu ibi, *Quod certius existimamus, tenere debemus.*
Nota in spectantibus ad salutem animæ tutiorem partem in dubio esse tenendam; concordat jura hic allegata in glos. 1.
A 3 Verum

Verum insignem hanc regulam factorum Canonum plures ex recentioribus Theologis multifariam conantur evterere. Alii enim dicunt hujusmodi regulam, non esse de præcepto, sed de consilio tantum; quibus contradicit hæc littera ponderando verbum *debemus*, quod ex proprietate necessitatem importat, *l. Sepē, ff. de offic. Proconsul. glof. 2. in c. Proposuit, supra de appellat.* Alii opponunt huic regulæ contrariam regulam, quod in dubio melior sit conditio possidentis, juxta textum in *l. Res alienas, C. de rei vendicat. cum similib.* ut per Dec. in *l. In pari, ff. de regul. jur.* Quam regulam opinantur vendicæ sibi locum non solum in materia justitiæ, & in judicio contentioso, sed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro conscientiarum; itaut propterea cum quilibet sit in possessione suæ libertatis, in dubio minimè sequi debeat partem tutiorem, quæ favet præcepto, sed liberè possit amplecti laxiorem, quæ favet libertati. Contra quos pariter stat littera hujus textus; nam ille juvenis, antequam in sponsalia contraxisset cum prædicta puella, absque dubio erat in possessione contrahendi matrimonium cum illius consobrina, & cum ea de facto jam contraxerat, & erat in possessione conjugii; & tamen quia postea supervenit dubium impedimenti publicæ honestatis justitiæ propter sponsalia ab ipso contracta cum dicta puella nondum septenni; in hoc dubio Pontifex, nulla habita ratione hujusmodi possessionis, judicat cum ligatum impedimento justitiæ, & præcipit, ut separetur à dicta consobrina, præcipue ob rationem illam in lit-

tera expressam, quia in his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus. Alii existimant eandem regulam de iuriori parte in dubio eligenda procedere in materia Irregularitatis dumtaxat, juxta textum in *c. Ad audientiam, in c. Significasti, il secundo, & in c. penult. infra de homicid.* non autem in aliis materiis. Sed & hos redarguit littera hujus Decretalis, quæ loquitur in impedimento publicæ honestatis justitiæ. Alii denum contentundunt eam regulam non habere locum in dubio juris, sed tantum in dubio facti, vel personæ. Verum his quoque videtur repugnare hoc Capitulum, quod non loquitur in dubio facti; certum enim erat sponsalia fuisse contracta à prædicto juvene cum puella septennio proxima, in qua malitia ætatem supplebat, secundum intellectum Innocentii, & communem; & similiter certum erat eundem juvenem traxisse, quod complere non potuit, ut dicitur in littera, & sic super facto nulla fuit dubitatio. Pariter hic nullum fuit dubium personæ; quia textus non dicit hunc juvenem habuisse conscientiam ductam de suborto impedimento, sed deducit decisionem ex principio illo universalis, quod in dubio pars securior sit tenenda; & sic loquitur in dubio juris præciso, & absoluto, quia ex sponsalibus contractis cum proxima septennio, in qua supplet malitia, fuit dubium juris absolutum, an orta esset publicæ honestatis justitiæ. Quare præscriptis opinionibus omnes singillatim confutavimus in repetitione *c. Ne innitatur, supra de Constit. à n. 172. ad n. 225.* ubi plenè videas.

DE SPONSALIBUS.

Alexander III. Papien. Episcopo.

CAPUT IV.

AD audientiam nostri Apostolatus pervenit, quòd cum H. Papiensis civis, filiam suam cuiusdam filiorum L. dare vellet in uxorem: juravit, quòd si ille eam habere casu aliquo interveniente non posset, alteri filio, quem de alia uxore genuerat, eandem matrimonio copularet. Contractus autem à filio priore sponsalibus, quidam consanguinitatem inter eos esse, juramentis interpositis, firmaverunt: Idèdque præfatus H. eandem dare alteri filio nititur, ut juravit. Sed quoniam scriptum est, quòd sponsam fratris, fratrem habere non potest: Mandamus, quatenus eum suum implere propositum non permittas; sed ut penitentiam agat de illicito juramento, monitione præmissa, Ecclesiastica districtione compellas.

S U M M A R I U M.

- 1 Sponsalia contracta cum consanguinea pariunt publicæ honestatis justitiæ & n. 6.
- 2 Sponsalia sub conditione à parentibus contracta non sunt conditionalia, si pure à filijs contracta fuerint.
- 3 Sponsalia conditionalia non pariunt publicam honestatem ante eventum conditionis.
- 4 Matrimonium ne contrahatur in casibus ab Ecclesia prohibitis, quilibet de populo potest se opponere.
- 5 Et idem potest esse denunciator, & testis.
- 6 Sponsalia nulla ex alia causa, quam ex defectu consensus; de jure communi inducunt publicam honestatem, que impedit, & dirimit matrimonium cum consanguineis sponsi usque ad quartum gradum, & n. 10.
- Secus ex Concilio Tridentino, n. 8.
- 7 In impedimento publicæ honestatis inducendo Ecclesia magis respexit ad factum, quam ad jus, & n. 21.
- 8 Impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus nullis omnino sublaturum est à Concilio Tridentino, & ex validis restrictum est ad primum gradum.
- 9 Sponsalia nulla ex defectu consensus justitiæ non inducunt.
- Sive sint de futuro, sive de presenti, n. 18.
- 11 Impedimentum publicæ honestatis an oriatur ex matrimonio contracto contra formam Concilii Trid. & non consummato, & n. seqq. usque ad n. 22.
- Et quatenus oriatur, an fuerit restrictum ad primum gradum per Concil. Trid. n. 22. & n. seqq. usque in fin.

- 12 Impedimentum publicæ honestatis, quod oriatur ex matrimonio rato, & non consummato, non est sublaturum à Concilio Tridentino, & n. 22.
- 13 Sponsalia propriè dicuntur ante matrimonium contractum, postea vero non nisi improprie.
- 14 Sponsa de futuro non comprehenditur in status odiosis loquentibus de uxore.
- 15 Sponsalia de presenti inducunt majorem honestatem, quam sponsalia de futuro, & n. 22.
- 16 Dicitur, omnino, quid importet, & n. seqq.
- 17 Obligatio naturalis non oriatur ex contractu omnino nullo, & num. 24.
- 19 Gradibus consanguinitatis, & affinitatis sublatis, consentitur etiam sublatis gradibus honestatis.
- 25 Lites civile non potest tollere naturalem consensum, sed tantum illius effectus.
- 26 Matrimonium etiam nullum parit infamiam, ac bigamia impedimentum.
- 27 Matrimonium de facto contractum à Monacho, producit impedimentum publicæ honestatis.
- 28 Impedimentum publicæ honestatis an obstat in foro conscientie, si matrimonium sit omnino occultum.
- 29 Sponsalia mutuo consensu dissoluta inducunt publicæ honestatis impedimentum.

AD audientiam. Ex sponsalibus contractis cum consanguinea oriatur publicæ honestatis justitiæ. Hoc dicit secundum omnes. Primò narrat factum. Secundò dicitur, ibi, Sed quoniam.

Nota primò ibi, Quòd si ille eam habere casu aliquo interveniente non posset: Conditionem à parentibus adjactam in

in sponsalibus filiorum non efficere sponsalia conditionalia si modò à filiis purè fuerint contracta; & ita contingit in casu huius textus, quia sponsalia hic fuerunt purè contracta à filio non autem sub illa conditione, sub qua juravit prius pater; & idèd inducunt publicæ honestatis iustitiam secundùm Abbarem *hic n. 4.* alioquin si conditio in contractu ipso intercessisset, non fuisset orta publica honestas ante eventum conditionis, ut est textus *in c. 1. §. fin. infra eod. lib. 6.*

4 Secundo nota ibi, *Quidam, &c.* quemlibet de populo posset se opponere, ne matrimonium contrahatur subsistente legitimo impedimento. Ad hoc *c. fin. infra de clandest. despons. & c. Prætereà, infra eodem.* Quinimò innuitur hic, ut hoc casu idem possit esse denunciator, & testis: ad quod facit *cap. In omni, supra de testibus, & hic notant Burr. Abb. & Alexan. de Nævo omnes in 1. notab. & Præpos. n. 1. in 2. notab.*

6 Ultimo nota ex Decretali, hoc iure inspecto publicæ honestatis iustitiam oriri etiam ex sponsalibus nulliter contractis cum consanguinea, ut hic est casus secundùm Jo. Andr. cum quo concordant Burr. Card. Anchar. Abb. Præpos. & Alex. de Nævo, omnes in *Summario textus*; & quamvis littera narrans factum loquatur in fratre, tamen idem est in omnibus consanguineis sponsi usque ad quartum gradum inclusivè, ad præscriptum *c. Non debet, infra de consanguin. & affin. secundùm Abb. hic n. 3.* & latius dicam infra n. 10. Quod locum habet non tantùm si sponsalia sint nulla ob impedimentum consanguinitatis, ut in textu, sed etiam si nulla sint ex quolibet alio impedimento juris positivi, puta affinitatis in primo genere, & quarto gradu, vel citiori, frigiditatis, religionis, & huiusmodi: satis est enim ad inducendam publicæ honestatis iustitiam, ut sponsalia sint aliqua de jure naturali, & sic teneant ratione consensus, ut est expressum in *d. c. 1. infra eodem lib. 6.* quo textu approbata fuit opinio Hugonis, & Jo. in *c. Si quis de sponsaverint, 27. q. 2. & Innoc. hic post princ. in ver. Implere*, qui dicebant Monachum Sacerdotem, frigidum, & consimiles personas contrahendo cum aliqua de facto, impedire omnes eorum consanguineos cum eadem contrahere, ut notatur in *d. c. 1. in glof. in verb. Dissolvendum.* Quippè in inducendo impedimento iustitiæ facti Canonæ magis respexerunt ad factum, quàm ad jus: oritur enim publica honestas ex communi estimatione, quia inhonestum est, ut quis habeat sponfam consanguineam sui in uxorem: unde nihil mirum, si præter impedimentum etiam quod de jure non sortitur effectum, *glof. hic in ver. Habere non potest, Burr. in 3. & 4. not. & n. 10. Abb. n. 7. Prepos. n. 1. & Alex. de Nævo n. 9. licèt Host. in c. Non debet, n. 7. de consang. & affin. liberè affirmaverit, hoc impedimentum iustitiæ modicum rationis habere, proindeque optaverit illud tolli per Ecclesiam, quod tamen in Concilio Lugdunen. obtineri non potuit, ut ibi refert Jo. Andr. n. 14.*

8 Dixi, *hoc iure inspecto*; quia iure novissimo Concil. Trid. in *c. 3. sess. 24. de refor. matr.* protèsus sublatum est publicæ honestatis iustitiæ impedimentum ex sponsalibus nullis quacumque ratione: atque ita non modò cum nullitas oritur ex defectu consensus, ut in infante, & furioso, quod jure veteri sanctum erat, *c. 1. de despons. impub. lib. 6. & d. c. 1. de spons. eod. lib. & ibi notat glof. in ver. Consensus*, Archid. Jo. Andr. Gemin. & omnes, sed etiam cum nullitas oritur ex quovis alio capite; & ita corrigitur hoc capitulum, & opinio Hugonis, & Joannis, & Innocentii, de qua supra n. 5. Ac præter hæc impedimentum, ubi sponsalia sunt valida, ex decreto *d. cap. 3.* restrictum est ad primum gradum, cum tamen jure veteri protenderetur usque ad quartum inclusivè, non tantùm ubi sponsalia valida erant, sed etiam ubi erant nulla ex alia causa, quàm ex defectu consensus, ut firmat *glof. in d. c. 1. in ver. Consanguinitatis, & in ver. Affinitatis, infra eod. lib. 6. & ibi etiam Archid. n. 11. Jo. Andr. n. 4. Anchar. n. 3. Franc. eod. nu. Gemin. in §. Quare, n. 3. Gottred. in Summa tit. De eo qui cognovit consanguineam in fin. Henr. Boetich. in c. Non debet, in fin. de consang. & affin. Abb. in c. Juvenis, n. 4. supra eod. & hic notant Jo. Andr. in fin. reprobans opinionem Francisci Vercellini, qui dicebat sponsalia nulla impedire solum in primo gradu, cum hic de fratre dicatur, nec alibi de personis secundi gradus, vel ulterioris, hoc habeatur expressum, ut sponsalia nulla pariant impedimentum, inducebat decretalem, *Cum apud infra eod.* sed hoc ibi reprobatur, secundùm*

Propf. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

Jo. Andr. ubi supra, cum quo transeat hic Henr. Boich. n. 3. Burr. n. 10. Anchar. n. 1. Abb. n. 3. Alex. de Nævo n. 8. & Præpos. in princ. Stephan. de Gaet. in repetitione, c. Adlimina, 30. q. 1. §. 4. q. 233. n. 483. Quorum tamen opiniones, ut prædixi, sublatae sunt à Tridentina Synodo, quia ex sponsalibus nullis ne in primo quidem gradu oritur iustitiæ, ex validis verò primum gradum non excedit.

Ex facto quæsitum est, posito decreto Concil. Trid. *d. 11. cap. 3. sess. 24. de refor. matr.* & Declaratione S. Pii V. in extravag. *Ad Romanum*, & stante Declaratione S. Congreg. quod matrimonium non servata forma Concilii contractum non resolvatur in sponsalia de futuro: an ex matrimonio per verba de præsentibus contra formam à Concilio traditam contractus oriatur impedimentum publicæ honestatis; & quatenus oriatur, an sit restrictum ad primum gradum per Decretum Concilii *d. cap. 3.*

Ad evidentiæ præmittendum est, extravagantem *d. 12. Pii V.* qua declaratum fuit, decretum *d. cap. 3.* habere locum tantummodò in sponsalibus de futuro, editam fuisse ex sententia S. Congreg. Concil. nam proposito dubio, an ex decreto Concilii Trid. *sess. 24. c. 3. de refor. matr.* sit sublatum impedimentum publicæ honestatis proveniens ex matrimonio contracto per verba de præsentibus, non tamen consummato; S. Congreg. censuit non esse sublatum; quia licèt tam ex matrimonio contracto per verba de præsentibus, quàm ex ipsis sponsalibus, passim à DD. promiscuè deducatur impedimentum publicæ honestatis, Abb. in *c. Sponsam, in princ. de sponsal.* Covarr. *lib. 4. Decr. p. 6. c. 2.* tamen negari non potest, quin id improprie usurpetur; etenim sponsalia improprie dicuntur, quando matrimonium est contractum per verba de præsentibus: cum proprie dicantur ante contractum matrimonium Abb. in *rubr. nu. 3. & in c. penult. n. 2. de sponsal.* ubi inserta ad statuta odiosa, & quæ strictè intelliguntur loquentia de uxore, quæ proprie dicitur contracto matrimonio per verba de præsentibus, ut non comprehendant sponfam per verba de futuro. At decretum Concil. est correctorium juris communis; & idèd eius verba proprie debent intelligi, præcipue cum ex sponsalibus de futuro, Abb. in *d. c. Sponsam, in princ. de spons.*

Atque hoc supposito, & quod matrimonium contractum non servata forma Concilii ex sententia S. Congreg. non resolvatur in sponsalia de futuro.

Pro sententia negativa, videlicet nullum ex prædicto matrimonio oriri publicæ honestatis impedimentum, faciunt primò verba Concilii *eod. sess. c. 1. de refor. matr.* ibi, *Eos ad sic contrahendum omnino inhabiles reddidit*: si omnino, ergo totaliter, & ad quoscumque effectus, Jo. Andr. in *cap. Si beneficia, n. 2. vers. Omnino, de Præbend. lib. 6. Felin. in c. Ex parte, in primo post princ. de offic. Deleg. ergo etiam quoad productionem dicti impedimenti: nam si inde oriretur tale impedimentum, utique non essent omnino inhabiles; & ob id merito S. Congreg. præferentiam edidit declarationem.*

Confirmatur; nam prædicta verba *Omnino inhabiles reddidit ad sic contrahendum*, ad eò partes inhabiles reddunt ut ex earum contractu nedum civilis, sed nec naturalis obligatio oriatur, Felin. in *c. Rudolphus, n. 26. in fin. de rescript.* Hic autem effectus non potest tolli, nisi etiam tollatur simul naturalis consensus: si enim naturalis durare consensus, utique subsistet naturalis obligatio ex eodem procedens, quia posita causa naturali sequitur etiam effectus naturalis, qui non potest auferre civilis, & humana potestas, arg. §. 1. *dist. 5. & §. Sed naturalia, in sit. de jure natur.* Nullitas autem matrimonii ex defectu consensus procedens nullam de jure causat tale impedimentum; & hoc nedum in sponsalibus de futuro, *c. 1. de spons. lib. 6. cap. Accessit de despons. impub.* sed etiam in matrimonio de præsentibus procedere deducitur ex *d. c. Accessit*, dum etiam loquatur de sponsalibus principaliter, & de contractis cum impuberibus: tamen interierit etiam matrimonium ipsum, & fundat responsum super defectu consensus: ex qua ratione in textu expressa etiam deducitur, ex matrimonio irrito propter defectum consensus tale non oriri impedimentum; & hoc in specie docet Host. in *sum. de spons. §. si quis sit effectus*, ubi quando adest defectus consensus, dicit non oriri huiusmodi impedimentum. Nec dicamus, Host. loqui de sponsalibus de futuro, quia imò loquitur etiam de matrimonio de præsentibus ut patet ex *c. Dilectus, infra eod.* quod adducit,

1 a ducit, juncta regula, quæ habet, dictum Doctorem intelligi secundum legem, quam allegat Butr. in l. Non solum, §. Si liberatus n. 7. ff. de liber. leg. Roman. conf. 211 col. fin. n. 5. vers. Quoad ultimum: si ergo ex eis non oriebatur impedimentum ante Concilium, utique nec postea.

Secundo, idem videtur suaderi posse; nam aut antiquius hoc impedimentum respectu matrimonii per verba de presenti contracti, per se, & principaliter à sacris Canonibus fuerat inductum, aut per quandam concomitantiam ad sponsalia de futuro, ita ut sicut eadem sponsalia tale producant impedimentum, ita etiam matrimonium de presenti. Non primo modo, quia nullibi jure cautum legitur, ex matrimonio nulliter contracto per verba de presenti hoc induci impedimentum. c. in c. Si quis desponsaverit, & cap. Qui desponsatum, 27. q. 2. de matrimonio, de presenti loqui videntur; & de valido, non autem de invalido sunt intelligendi: ergo sequitur, ut tantum fuerit inductum secundo modo, ut etiam videtur innuere D. Thom. in 4. dist. 41. q. unic. art. 3. q. 3. & ibi Sot. art. 2. ad fin. & Abb. in c. Sponsam, in princ. de spons. Quando autem aliquid non per se absolute, sed per proportionem ad aliud inductum repetitur, correcto uno, & aliud correctum censetur; arg eorum, que in hac materia tradit Abb. in d. cap. Sponsam n. 4. infra eod. dem vult, correctis gradibus consanguinitatis, & affinitatis per c. Non debet, de consang. & affin. esse correctos gradus honestatis impedimenti: sed impedimentum publicæ honestatis procedens ex sponsalibus quomodocumque nullis sublatum est per Concilium d. c. 3. ergo & aliud ad illius similitudinem, ac proportionem inductum, correctum remanet. Nec obstat declaratio extravag. S. Pii V. quia illa intelligenda est de matrimonio valido per verba de presenti contracto, non autem de invalido, quod cum sit nullum, ut inquit Div. Thom. ubi supra, nullum potest producere effectum, vel, ut dicit regula juris, nullum prodegit impedimentum.

19 Tertio adducitur Palud. relatus à Navarr. c. 22. nu. 58. qui asserit, ex matrimonio, seu sponsalibus clandestinis invalidè contractis tale non oriri impedimentum: sed matrimonium contractum non servata forma Concilii in d. c. 1. factum est clandestinum: ergo uti tale est nullum, & nullum prodegit publicæ honestatis impedimentum.

20 Contariam sententiam puro veterem, nempe ex matrimonio, sive ex prædicta, sive ex alia causa nullo præterquam ex defectu contentus, oriri de jure publicæ honestatis impedimentum dicens usque ad quartum gradum.

Primo, quia de hoc videntur text. in d. c. Si quis desponsaverit, & c. seq. 27. q. 2. qui de matrimonio de presenti satis manifestè loquuntur: & cum generaliter loquantur, nec subit ratio, que cogat distinguere inter matrimonium validum, & invalidum, utique generaliter intelligendi sunt, c. Si Romanorum, 9. dist. in cum simil. Rationem verò distinguendi nullam libelle inde patet, quia Canones, qui hoc induxerunt impedimentum, non jus, sed factum ipsum considerant, ipsamque externam decemiam, ut patet ex c. Joannes sup. eod. ibi, Propter honestatem Ecclesie, quia ipsi conjux illius esse dicitur: ubi Pontif. attendit non quantum valeat matrimonium, sed quid de facto dicatur. Unde quoad materiam nostram impertinens est quæretur, an matrimonia de jure teneant, vel non. Secus autem est, quando decet consensus, quia tunc actus est etiam de jure nature: nullusque non est mirum, si tunc non oriatur impedimentum. Et hoc est, quod etiam dicit gloss. hic in ver. Habere non potest, attendi scilicet factum, non jus ut silius dixi sup. n. 7.

21 Secundo, hoc satis probat text. in presenti. Primo, quia probabile est inter filiam N. & silium J. contractum fuisse matrimonium, dum dicitur, post sponsalia, seu promissiones parentum filius postea sponsalia contraxisse. Hæc namque secunda sponsalia debent intelligi de sponsalibus de presenti, non autem de sponsalibus de futuro, quæ antea erant per parentes contracta; iusticiebatque filius ea rara habere absque eo, quod eadem de novo contraherent actum superfluum faciendo. & tamen dicitur ex illis, licet propter propinquitatem inter eos intercedentem esse nullum impedimentum honestatis provenisse. Ac præterea etiam ut silius hic contraxisset sponsalia de futuro, tamen textus in sui ratione probat ex matrimonio de presenti nulliter contracto idem oriri impedimentum: nam Pontif. ad probandum ex his sponsalibus, que nulla erant, oriri impedimentum honestatis, adducit scriptum esse, spon-

sam fratris fratrem habere non posse. Sed hic scripturæ locus, ad quem se refert Pontifex, loquitur de matrimonio de presenti; nam loquitur de uxore: ergo & Pontifex declarat, ex matrimonio de presenti oriri impedimentum: alioquin non bene argueret.

Nec obstat, si dicatur eundem Scripturæ locum intelligi de matrimonio valido, non autem de invalido: quia imò Pontifex eundem ibi ad suam propositam adducendo, declarat etiam intelligi de matrimonio invalido: alioquin non rectè inferret de sponsalibus validis, ad invalida, de quibus hic agebatur.

Tertio, idem confirmatur ex cap. 1. de sponsalib. lib. 6. inducendo illum textum hoc modo: Canones antiqui supra allegati promiscuè dicunt ex sponsalibus, de matrimonio sine copula oriri impedimentum, quod vocatur honestatis, nec distinguunt inter valida, vel invalida sponsalia. Postea autem Bonifacius in d. c. 1. non per modum statuentis, sed quod juris sit, respondentis, declarat, ex sponsalibus nullis (modo adit contentus) oriri dictum impedimentum. Quare ergo non idem est intelligendum de matrimonio de presenti, de quo Bonifacius ibi non loquitur expressè? Fortè quia de hoc non dubitabatur, ut potè quia casus erat minus dubitabilis; & si de matrimonio dubitatum fuisset, idem responderet.

22 Quarto, idem videtur satis ex præse consensisse gloss. 1. in d. c. Si quis desponsaverit, 27. q. 2. dum enim adducit text. in c. Nuper, de bigam. & in l. Quid ergo, §. Cum autem, ff. de his, qui not. infam. ubi agitur de matrimonio de presenti, sequitur, ut epius conclusio etiam intelligatur de matrimonio de presenti, sed nulliter contracto. Hoc idem videtur tenere Host. ubi supra in dist. 9. Quis sit effectus, cum quo etiam alii Doctores consentire videntur.

23 Et hæc hac conclusione, cum ex declaratione S. Pii V. in d. Extravag. ad Romanam, impedimentum publicæ honestatis, procedens ex matrimonio contracto per verba de presenti, etiam post Concilium duret in omnibus casibus, & gradibus, in quibus antea oriebatur, (quandoquidem Concilium corrigi solum jus antiquum respectu impedimenti procedentis ex sponsalibus de futuro) hinc sequitur, ut & modò in casu proposito impedimentum duret nedum usque ad primum, sed & usque ad quartum gradum. Addit dicta extravagans lux declarationis rationem, quia sumus in materia correctæ a, & quia etiam minor ratio subest: nam, ut inquit D. Thom. Sot. ubi supra, & Abb. d. c. Sponsam, major honestas oritur ex matrimonio, quam ex sponsalibus de futuro.

24 Quibus ita habentibus, non obstant superius adducta in contrarium: nam quoad primum, verum est tales esse omnino inhabiles ad contrahendum, ita ut quiddam tacitum, sit irritum quoad effectum, ut inde aliqua ipsis oriatur obligatio, sive civilis, sive naturalis; sed tamen inde non sequitur, quin ex actu, qui sic de jure nullus est, jus deducat impedimentum, ut probè respondet Abbas hic in fine. At cum in argumento subjuncti impedit etiam consensum naturalem, hoc negatur: imò nec potest jus civile hunc naturalem contentum tollere: potest quidem jus ab eo suo juris effectus auferre, sed non ipsum consensum, sicut nec potest extorquere, si pars noluit; unde cum sponte voluntate, seu consensu naturali, actus ipse sit aliquis secundum naturam, ut notat post gloss. Gemin. & Franc. in d. c. 1. notab. 3. ac sponsalib. lib. 6. & Abb. hic n. 2. non est mirum, si ex actu omnino nullo quidem de jure positivo, aliquo tamen de jure natura, tale proveniat impedimentum: sicut ex matrimonio nullo oritur impedimentum intamæ, & bigamie, dist. cap. Nuper, & dist. l. Quid ergo, & confirmatur ex c. Presby. 27. dist. ubi Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Monachis matrimonia

25 contrahere penitus interdicitur, ita ut eorum matrimonia sint nulla, c. 1. de vot. lib. 6. & tamen ex matrimonio de facto per Religiosum contracto, quamvis & ipse inhabilis ad contrahendum, hujusmodi oritur impedimentum, gloss. in dist. cap. Si quis desponsaverit, 27. q. 2. & dictum est supra n. 6. & de sponsalibus habetur in dist. c. 1. de sponsalib. lib. 6. Accedit etiam doctrina Abbatis hic n. 2. dum dicit, ex sponsalibus omnino nullis de jure positivo oriri tamen hoc impedimentum. Et quod dicitur extravagantem S. Pii V. loqui solum de matrimonio valido, negatur; imò enim generaliter, & cautè loquitur non de matrimonio de presenti, sed de matrimonio contracto per ver-

ba, ut ajuet, de presenti. Præterea sufficit illa restrictio, dum inquit Concilium solum loqui in sponsalibus de futuro, quale non est matrimonium nulliter contractum per verba de presenti: unde hoc remanet sub prima juris communis dispositione, *l. Commodissime, ff. de liber. & posthum.*

Ad secundum respondetur negando impedimentum, quod provenit ex matrimonio rato, fuisse inductum per concomitantiam ad sponsalia; quia indequæ principaliter inducitur, quin etiam quod oritur ex matrimonio, potentius est, ut dictum est supra n. 15. & 22.

28 Ad tertium, & ultimum, puto Paludanum loqui de matrimonio clandestino, prout importat factum sine testibus, quia cum occultum sit, non est, cur ibi consideretur illud honestatis impedimentum, quod inducitur propter actus externos, & hominum scandalum; & ideo Navarij asserit illud non obitare in foro conscientiæ, si sit occultum, quod tamen non firmo; & ita resolutum.

29 Rursus ex factio quaesitum est, an potest Concilium Tridentinum ex sponsalibus à principio validis, sed postea mutuo consensu dissolutis, oriatur impedimentum justitiæ publicæ honestatis.

Inter modernos variatum est sententiis, ut videre est apud Sanchez de *matrim. lib. 7. disp. 58. n. 21.* & Castro Palao *part. 5. disp. 8. part. 10.* sed in Sac. Congregatione Concilii proposita est hæc facti species.

Alphonfus Ruiz, & Isabella Rodriquez Pacen. dicentes

sponsalia per verba de futuro inter se contraxerunt: sed cum antequam se vidissent, aut simul colloquerentur, Isabella gravi morbo correpta fuisset, se invicem à promissione, & juramento abolverunt: nunc autem Alphonfus volens matrimonium contrahere cum Maria sorore germana dictæ Isabellæ dubitat, an ex sponsalibus cum Isabella contractis, & mutuo consensu dissolutis, ortum sit publicæ honestatis impedimentum? Sac. Congr. censuit, sponsalia hæc cum à principio valida fuerint, induxisse impedimentum publicæ honestatis, licet mutuo consensu dissoluta; quia Concilium hoc solum considerat, quod à principio valida sint; & quia si à principio valida, deinde dirempta per mortem, id impedimentum inducunt, ita & dissoluta consensu. Et novissime, jubente Santissimo Domino Nostro propositum fuit in Sac. Congregatione Concilii, an sponsalibus validè ab initio contractis, deinde mutuo consensu dissolutis, sit sublatum impedimentum justitiæ publicæ honestatis: Et pluries proposito dubio, ac mature examinato, tandem sub die 6. Julii 1658. Eminentiissimi Patres in antiqua ejusdem Congregationis sententia consistentes censuerunt non esse sublatum. Cajus sententia: una cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem Congregationis in hac materia responsis, facta relatione ad Sanctissimum, Sanctitas Sua die 10. ejusdem mensis prædictam Congregationis resolutionem approbavit, eandemque jussit in dubium deinceps non revocari.

DE SPONSALIBUS.

Idem Alexander III. Vigilien. Episcopo.

C A P U T VIII.

SPonsam alterius (maximè si est nubili ætati proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare.

S V M M A R I U M.

1 **I**mpedimentum publicæ honestatis oritur inter sponsam, & consanguineos sponsi, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.

2 **E**t durat usque ad quartum gradum, si sponsalia sint de presenti, licet contracta fuerint non servata forma Concilii Tridentini.

3 **S**i verò sponsalia sint de futuro, & validè contracta, primum gradum non excedunt.

1 **S**Ponsam. Inter sponsam, & consanguineos sponsi oritur impedimentum publicæ honestatis, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. Hoc dicit Jo. Andr. cum quo cæteri concordant.

2 Hoc Capitulum si intelligatur in sponsalibus de presenti, non est immutatum à Concilio Tridentino *inc. 3. sess. 24. de reformat. matr.* & durat impedimentum justitiæ usque ad quartum gradum inclusivè; tum quia Concilium loqui-

tur de sponsalibus, quorum appellatione ex proprietate vocabuli non veniunt sponsalia de presenti; tum quia licet ex matrimonio non consummato non oriatur affinitas, tamen hoc est fortius impedimentum, quam illud quod oritur ex sponsalibus de futuro, & ideo non comprehenditur in dict. cap. 3. sed remanet in dispositione juris communis, etiamsi matrimonium fuerit contractum non servata forma à Concilio Tridentino prescripta, ut ex sententia Sacræ Congregationis Cardinalium ejusdem Concilii interpretum plene adnotavi in c. *Ad audientiam à nu. 11. usque in finem supra eodem.* Sed si Decretalis intelligatur in sponsalibus de futuro, impedimentum publicæ honestatis justitiæ ex illis proveniens restrictum est per dictum cap. 3. ad primum gradum, si sponsalia sint valida; si verò sint nulla, etiam ex alia causa, quam ex defectu consensus, prorsus sublatum est, ut dixi in d. c. *Ad audientiam*, ubi plene videas: & adde quod in proposito scripsi in cap. *Non debet à nu. 20. usque in finem, & in cap. final. n. 9. infra de consanguin. & affinit.*

DE SPONSALIBUS.

Idem Alexander III. Piælavien. Episcopo.

C A P U T X.

EX litteris Silvani Episcopi accepimus, quod cum duo nobiles viri sui Episcopatus, G. scilicet de Monstra, & B. filios & filias impubescentes haberent, inter se convenerunt, quod eos ad invicem matrimonii copularent: & hoc tam patres, quam filii, sub juramento se promissere facturos: inter quos siquidem G. filiam alterius, consentiente patre, se juravit ducere in uxorem: quo volente ad alia vota migrare, eum Episcopus compellere voluit, ut quod juraverat, adimpleret; & infra. Quia igitur prædicto G. periculosum est contra suum juramentum venire, Fraternalitati

re mandamus, quatenus si hoc tibi confiterit, eum moneas: & si non acquieverit monitis, Ecclesiastica censura compellas, ut ipsam (nisi rationalis causa obstiterit) in uxorem recipiat, & maritali affectione pettractet.

S U M M A R I U M.

- 1 **J**urans cum aliqua contrahere, si non subest impedimentum, per censuram Ecclesiasticam contrahere compellitur.
- 2 Etiam post Concilium Tridentinum, quod de sponsalibus nihil statuit.
- 3 Sponsalia jurata non impediunt, quominus sponsa possit Religionem ingredi, & profiteri.
- 4 Sponsalia impuberum doli capacium firmantur juramento.

EX Litteris, il secundo. Qui juravit cum aliqua contrahere, si non subest impedimentum, per censuram Ecclesiasticam contrahere compellitur: hoc dicit secundum omnes. Primò, ponit casum narratum. Secundò, committit illius diffinitionem, ibi: *Quia igitur*.

Dubitatum fuit in quodam casu Mediolanen. an sponsus, qui per verba de futuro promiserat mulierem uxorem ducere solis testibus adhibitis sine Parocho, esset compellendus ad contrahendum matrimonium, & an obstaret c. 1. sess. 24. Tridentini Concilii de reformat. matrim.

Sacra Congregatio Concilii censuit, Concilium non comprehendere hunc casum, cum de sponsalibus nihil statuerit, & per consequens non fuisse dispositionem, c. *Ex litteris il secundo de spons.* Gregorius tamen XIII. opinionem, quòd sponsalia jurata omninò cogantur sponsi

adimplere, *juxta cap. Ex litteris*, limitavit in quodam casu Comensi, ut non procedant, quando mulier fuerit Monialis professa: si enim matrimonium per verba de presenti contrahendum non impedit, quin mulier ingrediatur Monasterium, & profiteatur, c. *Ex publico de convers. congregator.* multò minùs sponsalia de futuro, & jurata, quæ minus sunt quàm matrimonium.

In gloss. 2. ibi: *Si sine doli capaces*, nota bene hanc gloss. 4. juncto textu *in ver. Impubescenter*: quòd sponsalia impuberum firmantur juramento, tunc facti puberes sint compellendi per censuras Ecclesiasticas ad contrahendum per verba de presenti, dummodò tamen tempore sponsaliorum essent doli capaces, *ut in c. 1. de delict. puer.* Quod nota ad declarationem, *Anthen. Sacramenta puerum*, ubi Bart. nu. 9. C. *Si adversus vendit.* & ita hic firmant gloss. prælleg. Hostien. *in ver. Jurare*, Joan. Andr. num. 3. Butr. nu. 10. Anchar. nu. 3. Abb. nu. 6. Alex. de Nervo nu. 15. Præpos. nu. 4. *in fin.* & in c. *De illis il primo, de desponsat. impuber.* gloss. *in verbo Judicio*, Joan. Andr. & Anchar. num. 4. Abb. nu. 6. Alex. de Nervo nu. 13. Præposit. num. 1. Covarr. *in 4. Decretal. part. 1. cap. 5. §. 1. num. 3.* Non obstant textus *in cap. Parvuli, & cap. Pueri 22. q. 2. §. 5.* quoniam ibi idcirco puer jurare prohibetur, quia præstabatur juramentum circa effectum, cujus puer non erat capax, nempe circa effectum testimonii ferendi, ut hic innuitur in gloss. 2. & hanc solutionem dicit esse veram, & communem, Præpos. d. num. 4. *in fine.*

DE SPONSALIBUS.

Idem Alexander III. Archiepiscopus, & Episcopis, aliisque Prelatis per Angliam Constitutis.

CAPUT XI.

Non est vobis (sicut arbitramur) incognitum, qualiter rex Anglorum pro discordia, quæ inter ipsum & filios suos est suborta, uxores eorum detineat: & infra: Nos itaque attendentes, justum & honestum esse, ut viri suas petant uxores: Mandamus, quatenus eundem regem ad eas restituendas sollicitè moneatis: & si juxta commotionem vestram, filiis suis uxores suas infra certum terminum non restituerit, ex tunc in quacumque Provinciarum vestrarum detinentur vel transferuntur, donec ibi fuerint, nulla divina officia (præter baptismum parvulorum, & pœnitentias morientium) celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**xcommunicatus, & denunciatus, an possit absolvere pœnitentes in articulo mortis, & n. seqq. usque in finem.
- 2 Congregationis Concilii Tridentini declaratio.
- 3 Tridentinum Concilium, sess. 14. de Sac. Pœnitent. de Casuum reserv. cap. 7. referretur, & expenditur.
- 4 Lex vel Canon debet intelligi, ut conveniat Rubrica.
- 5 Verba universalis restringuntur ad habiles.
- 6 Viaticum, & Extrema Unctio ministrari nequeunt à Sacerdote excommunicato, & præsio.
- 7 Baptismus in necessitate potest recipi etiam ab hæretico, & excommunicato, & n. 13.
- 8 Sacerdos non approbatus potest absolvere pœnitentes in articulo mortis.
- 9 Pœnitentia non est morientibus deneganda.
- 10 Absolutio Sacramentalis Sacerdotis est actus judicialis.
- 11 Excommunicatus nec judicare potest, nec quemquam solvere, vel ligare.

Excommunicatio est jurisdictionis privatio.

Non est vobis. Summat, & dividitur, ut per Joan. Andr.

In Glossa in verb. *Baptismus parvulorum.*

QUÆRO, utrum Sacerdos excommunicatus, & denunciatus possit absolvere pœnitentes in articulo mortis

Hæc questio proponitur in articulo necessitatis, Id est, cum non adest alius Sacerdos, qui morientem reconciliet, quàm excommunicatus, & denunciatus. Et in casu hujus necessitatis edita fuit declaratio à Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, in hæc verba:

Episcopus Valentinen. petit declarari, utrum pœnitentes in articulo mortis constitutos possit in casibus reservatis absolvere quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, & denunciatus, ut tenuit Navarr. *de Regulis Confessariorum* c. 27. n. 272. *vers. Quod per eadem verba fol. 551.*

Congregatio Generalis, Maron. Alciat. Senonen. M. Alt. Alban. Sixti censuit, non posse. Quia communis opinio videtur illa, quòd tales excommunicati non possint etiam in hoc casu necessitatis, Maxill. *sentent. in 4. distinction. 19. S. Thomas in 3. par. qu. 82. art. 7. ad secundum, & in 4. sentent. distinct. 19. qu. 1. art. 2. qu. 2. ad 3. Durand. in 4. dist. 19. qu. 2. numer. 17. in respons. ad 4. Capre. in 4. distinct. 19. qu. 1. art. 3. Turretrem. in cap. 1. nu. 2. de Pœnitent.*

riente. *distinct.* 6. S. Anton. in 3. part. tit. 14. c. 19. §. *Quintadecima conditio*, Bacchon. in 4. *distinct.* 15. *quæst.* 2. art. 2. Scot. in 4. *distinct.* 19. *quæst.* unica art. 4. Riccard. in 4. *distinct.* 18. art. 9. qu. 3. Alex. de Ales in 4. *part.* qu. 20. *membr.* 8. art. 2. Navarrus in *Manuali* cap. 26. nu. 26. Facit caput *Audivimus* 24. qu. 1. Abbas in c. cum Clericis, de *Ordinat.* ab *Episcop.* qui *renunc.* Decius in l. *Mores*, ff. de *jurisdic.* *omnium iud.* licet contra teneant Paludanus, Silvester & Sotus. Nec obstat cap. 7. de *Casuum reservatione*, quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Ecclesiarum viventibus, referendumque ad eos Sacerdotes, de quibus eodem capite scriptum in prima, & secunda parte agitur, qui habent vel ordinariam, vel delegatam potestatem. Hactenus verba declarationis.

3 Sed nihilominus Doctores nostræ ætatis contrariam opinionem frequentius secuti sunt, fortè quia declarationis prædictæ notitiam non habuerunt, vel quia opinati sunt hanc controversiam fuisse decimam à Tridentina Synodo in d. c. 7. Verùm quia res longè aliter se habet, operæ præium erit ante oculos subicere integrum Decretum Concilii, & illius verbadiligenter expendere, quæ sunt hujusmodi

De Sacramento Pœnitentiæ sess. 14. De casuum reservatione. Cap. VII.

Quoniam igitur natura, & ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Magnoperè verò ad Christiani populi disciplinam pertinere S. Patribus nostris visum est, ut atrociora quadam, & graviora crimina non a quibusvis, sed à summis dumtaxat à Sacerdotibus absolverentur. Unde merito Pontificis Maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari iudicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus, in sua cuique Diocesi, in edificationem tamen, non in destructionem, liceat pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes autoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem consensum est Divina autoritati non tantum in extrema potestate, sed etiam coram Deo vim habere. Verum tamen piè admodum, ne hæc ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nullus reservatio in articulo mortis; atque idè omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt. Extra quem articulum Sacerdotes cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitiuntur, ut ad superiores, & legitimos iudices, pro beneficio absolutionis, accedant. Hæc ibi.

Hoc decretum tres habet partes. In prima generaliter definit, ad validitatem absolutionis necessariam requiri, ut Sacerdos habeat jurisdictionem ordinariam, vel delegatam in pœnitentem. In secunda ibi, Magnoperè, docet expedire, ut generalis hæc jurisdictioni limitetur, & restringatur mediante casuum reservatione, ita ut à quibusdam gravius criminum non indifferenter Sacerdotes omnes absolvant, sed summi tantum Sacerdotes, id est Papa in universa Ecclesia, & Episcopi in sua cuique Diocesi. In tertia ibi, Verum tamen, declarat nullam esse reservationem in articulo mortis & subdita differentia, quam posuit inter inferiores, & summos Sacerdotes, & inter casus reservatos, & non reservatos, docet Sacerdotes omnes in mortis articulo posse absolvere quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris. Unde sensus Concilii est Nulla absolutio, si Sacerdos jurisdictionem non habeat in pœnitentem. Hanc autem jurisdictionem non habent Sacerdotes inferiores in casibus, quos summi Sacerdotes sibi reservantur. Verum tamen ne hæc ipsa occasione (id est reservationis casuum) aliquis pereat, nulla est reservatio in articulo mortis; atque idè omnes Sacerdotes, id est tam summi, quam inferiores, absolvere possunt quoslibet pœnitentes, id est tam subditos, quam aliàs propter reservationem non subditos, à quibusvis peccatis, & censuris, scilicet tam non reservatis, quam reservatis.

Quo sensu evidenter patet, Concilium in illis verbis, Omnes Sacerdotes, nihil egisse, ac ne cogitasse quidem de Sacerdotibus ab unitate Ecclesiarum præcis, sed voluisse tantum includere Sacerdotes illos, de quibus egerat in prima & secunda parte illius decreti, qui habent vel ordinariam, vel delegatam jurisdictionem, & sic vivunt in unitate Ecclesiarum, ut dicitur in declaratione Sac. Congregationis. Imò dum Concilium ibi subdit, extra mortis articulum Sacerdotes nihil posse in casibus reservatis, aperte ostendit se ibi non loqui de excommunicatis, quia extra dictum articulum omnes conveniunt, excommunicatos nihil posse, etiam in casibus non reservatis. Rursus dum postea subiungit, ut in casibus reservatis id unum pœnitentibus persuadere nitiuntur, ut ad superiores, & legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant; similiter aperte excludit Sacerdotes excommunicatos, quia talibus nullo modo convenire potest talis persuasio, cum sint prorsus separati à communione fidelium. Quo intellectus validissime confirmari potest considerationibus infra scriptis, quarum.

Prima deditur ex Rubrica, & titulo, quem Patres præfixerunt eidem decreto, videlicet de casuum reservatione; ex hac enim inscriptione Concilium ostendit in corpore illius Decreti non fuisse intentionis suæ agere de jurisdictione Sacerdotum, nisi in ordine ad reservationem; Lex enim vel Canon debet intelligi, quod conveniat Rubricæ, vel titulo, sub quo ponitur, l. Imperator, & ibi Bartholus, ff. de in diem addit. Abbas in cap. Inter alia circa finem, de immunitate Ecclesiarum; ac proinde noluit agere de præcis, quia tales non prohibentur absolvere ex vi reservationis, sed quia ab Ecclesia privati sunt usus clavium, & redditi prorsus inhabiles ad jurisdictionem exercendam, c. Miramur, cap. Audivimus, cap. Aut, & c. seqq. 24. quæst. 1. alioquin egisset de materia extranea, & ad titulum non pertinente.

Secunda consideratio sumitur ex eo, quòd Concilium in prædicto decreto cum declarat in articulo mortis nullam esse reservationem, & idè omnes Sacerdotes absolvere posse, dicit in eadem Ecclesia Dei id custoditum semper fuisse. Ergo manifestum est in ea parte Decreti Concilium non egisse de Sacerdotibus præcis, quia minime fuit semper custoditum in Ecclesia, ut tales possent absolvere in articulo mortis. Imò ante Concilium communis opinio erat, quòd non possent etiam in hoc casu necessitatis, ut dicitur in decisione Congregationis Concilii. Malè igitur Patres dixissent custoditum semper fuisse in Ecclesia, ut Sacerdotes præcis possent absolvere in articulo necessitatis, cum summi Theologi ad illa usque tempora frequentiori calculo pospositam sententiam docuissent, præsertim ponderando ad verbum illud semper, quod ostendit de jurisdictione Sacerdotum in casu Concilii nullo unquam tempore fuisse dubitatum in Ecclesia Catholica; sed in consuetudine custoditum, & observatum fuisse, ut omnes possent absolvere, ad textum in l. 1. cum glossa in vers. solut. Matrimon. cum similib. Et tamen de præcis non modò erat dubium, an possent, sed communis opinio erat negativa. Igitur necesse est fieri Sanctam Synodum eò loci nequaquam egisse de Sacerdotibus excommunicatis, & denunciatis.

Tertia consideratio inde deducitur, quòd mos Patrum in Tridentina Synodo nunquam fuit definite controversias quas Doctores Catholicis, præsertim insignes, habebant inter se, sed tantum illas, quæ agitabantur inter Catholicos & hæreticos, ut accurate observat D. Cardinalis Allavinus in sua præclara Historia Concilii Tridentini. De potestate autem Sacerdotis publicè excommunicati ad absolvendum in articulo mortis, nulla erat controversia, nisi inter Catholicos; & opinio negativa erat communis. Ergo non est verisimile, ut Concilium voluerit tam dirimere, cap. Contrarium 100. *distinct.*

Quarta consideratio est, quia opinio hæc negativa erat Divi Thomæ, cujus doctrinam tanti semper fecit Sacra Synodus, ut illi innoxia gravissimas quæstiones, & controversias desinerit. Non est igitur credendum, Patres in eo Decreto voluisse quidquam docere contra sententiam Doctoris Angelici, cum præsertim illa esset communis Theologorum, & Canonistarum, tam inspecto Authorum numero, quam pondere.

Quinta consideratio est, quòd inter Cardinales Congregationis Concilii, in qua edita fuit declaratio superius relata,

lata; Caput fuit Joan. Cardinalis Moronus, qui paulo ante fuerat Legatus Apostolicus in Concilio, & eius directione in eo cuncta agebantur. Unde si Patres Concilii in Decreto de Casuum reservatione voluissent includere etiam Sacerdotes excommunicatos, & denunciatos, profecto idem Cardinalis non concessisset, ut sic, et contraria declaratio; quin potius reclamasset, & resolutionem facile impedivisset. Quod cum non fecerit, imò consenserit declarationis fieri oportet non fuisse intentionis PP. in eo decreto comprehendere præcisos.

Ad hæc Gregorius XIII. cum Episcopus Vestanus similiter interfuisset Synodo cum Cardine Morono, & prohibere ea, quæ ibi gesta fuerant. Quare audita Congregationis sententia, cerè non permisisset eam publicari, si Patres in Concilio contrarium sensum habuissent. Et quamvis ex libris publicis Congregationis non appareat hanc decisionem fuisse relata[m] Gregorio; hoc tamen in dubium revocari non potest, tum quia gravitas materiæ id exposcebat, tum quia in Congregatione illa præsens fuit Philippus Boncompagnus Cardinalis Sancti Sixti, Gregorii Nepos, tum quia S. Pius V. decreverat, ut Congregatio decideret articulos quos claros existimaret, dubios verò ad Sanctitatem suam deferret; tum denique quia mos Congregationis semper fuit referre ad Sanctissimum omnes declarationes super novis dubiis antea non decisis; licet de hæc relatione non consueverit fieri mentio in libris Congregationis, nisi ratio, & ex aliqua causa, veluti cum vota Cardinalium erant varia, & discrepantia: & ego Ipse ita observavi per multos annos, quibus fuit illius Congregationis à Secretis.

Denum ex actis Concilii non apparet verbum ullum factum fuisse de hoc articulo, an Sacerdos præcisus sit minister Sacramenti Pœnitentiæ in articulo necessitatis; & tamen cum hæc controversia esset valde insignis, non fuisset terminata nisi in prævio tractatu, & examinatione.

Concludendum est igitur, Decretum illud Concilii de casuum reservatione ad Sacerdotes præcisos non pertinere. Atque ita corrui primum & principale fundamentum, quod à Neotericis constituitur in verbis generalibus Concilii. Unde non rectè Navarrus, qui in *Manuali anni 1575 capite vigesimo sexto num. vigesimo sexto*, tenuerat sententiam Divi Thomæ, postea in alia editione, & in *regulis Confessariorum capite 27. num. 272. vers. quod per eadem verba*, recessit à prima opinione, in lxx generalitatem verborum Concilii. Quandoquidem verba illa, *Omnes Sacerdotes*, restringuntur ad subiectam materiam reservationis. Item restringuntur ad Sacerdotes habiles, & capaces jurisdictionis, quales non sunt præcisus ab unitate Ecclesie. Item restringuntur, ut non includant casum, in quo specialis mentio requiritur, & in quo reperitur peculiaris repugnantia, pro ut his modis DD. nostri passim limitant regulam desumptam ex *Iulianus, ff. de leg. 3. c. ap. Si Romanorum 19. dist. 11. id est*, qui omne dicit, nihil excludit. Et in specie quòd verbum, *omnes*, restringatur ad personas habiles, etiam si agatur de favore publico, probat text. irrefragabilis, in *l. in Provinciali, §. fin. l. junct. l. seq. ff. de operis novum nuntiare possunt*, & in *l. seq. redditur ratio*, quia Reipublice interest, quamplurimos ad defendendam suam causam admitti. Et tamen illa verba, *Omnes civiles*, restringuntur ad habiles, & idoneos, ut ibi notat gloss. in verb. *Omnes civiles*; unde pupillus, & mulier non admittuntur, *l. de pupillo, ff. eodem*, & *l. Mulieri, ff. de popul. art. 1*. Ad idem est, glossa notabilis, in *l. Cod. de sacr. Ecclesie*. Nam cum textus favore publico, & anime disponat, in habeat unumquique licentiam relinquendi Ecclesie, glossa prima exponit illud verbum, *Unusquisque*, id est habilis ad restandum. Et illam glossam ad hoc quotidie allegamus, ut inquit Baldus ibi, *nu. 7*. Et quamvis Barthol. in *2. l. e. l. num. 11. contra omnes* intelligat, unumquique, etiam inhabilis, tamen Baldus ibi, in *repetit. in 2. 3. c. 20. col. multum redarguit ejus intellectum*, & dicit omnes tenere eum gloss. excepto illo Saturino Bart. & quòd opinio ejus est trussa, & rationes ejus sunt ambagæ. Eumque similiter reprehendit Salycetus *ibidem in 6. col. c. quinque seq.* & Angel. *conf. 233. incipien. Posto pro costanti, in pen. col. ubi alii opinionem illam Bart. esse reprobant ubique, & in iudicis, & in scholis*. Omnis enim dispositio intelligitur de habili, text. *est in l. Et graduat. §. Et si lege, ff. de numeribus, & honorib.* & idèd personæ

prohibetur lege, moribus, vel natura incapaces, non includuntur, Baldus *consilij 207. Questio est, Spiritus nu. 3. vers. Sic igitur lib. secundo*, Angel. *conf. 110. Sanctissima nu. 3. Petrus de Anchar. in capite Vbi periculum, §. Porro num. 3. de e. lib. 7. Non igitur mirum, si illa verba Concilii, Omnes sacerdotes, sint restringenda ad habiles, ita ut minimè includant excommunicatos & præcisos.*

Videamus nunc, quanti sint ponderis reliqua fundamenta hujus sententiæ affirmatiivæ.

Ei quidem secundo loco illius Authores ratiocinantur, credendum non esse, Ecclesiam voluisse deserre pœnitentes in extrema illa necessitate constitutos, sed potius tamquam piam matrem voluisse illis succurrere hoc salutaris præsidio, habilitando Sacerdotes etiam præcisos ad absolvendum; quinimò contendunt, Ecclesiam ex lege charitatis non potuisse hoc prætermittere, ne aliquis peccet. Quæ est ratio expressa in *d. cap. 7. de casuum reservatione*.

Ceterum responderi potest, substantialia Sacramentorum nequaquam sumi posse ex his verisimilitudinibus, & præsumptionibus; oportet e. in ostendere Canonem, per quem Ecclesia sic constituerit; alioquin si liceret ita ratiocinari, utique liceret etiam affirmare: Non est verisimile, ut Deus in extremo necessitatis periculo noluerit absolutio- nis beneficium impendi posse etiam à simplici Clerico, quinimò gl'ia laico; non nulli temerè opinati sunt, quæ resellit glossa communis in *cap. Pastorali, §. Præterea, in vers. Præter quem in mortis, in fine de Officio Ordinar.* & ubi etiam Sotus in *quartum sentent. distinctione decima ult. a q. 4. art. 1. Item liceret affirmare, Ecclesiam ex lege charitatis debuisse statueri, ut postus in extremis recipere posset Viaticum, & extremam Unctionem à Sacerdote etiam excommunicato, & heretico; nam & hæc Sacramenta gratiam justificationis conferunt, & remittunt peccata, ut dicitur à Concilio Tridentino *sessione 7. de Sacramentis in genere, Canon. 7. c. 8. c. sess. 24. de Sacramento Extrem.**

Unctio, Canon. 2. Et tamen nullus ex Catholicis ausus est id affirmare, ut per Divum Thomam in *4. dist. 19. qu. 1. art. 2. qu. 2. Ad tertium*; & memorabile exemplum habemus de Rege Hermenegildo, qui iussa Partis occisus est, eò quòd noluerit sacram Communionem recipere de manu Episcopi Arriani; ut refertur in *c. Capit. 24. qu. 1. et ceterum hæc duo, scilicet Viaticum, & extrema Unctio non sunt Sacramenta necessitatis, glossa in *cap. Quod in te, in vers. Concedimus, de pœnitentiis, c. remissionis*, & notant omnes in hoc c. *Non est vobis*. Sicut igitur post Baptismum lapsus Christus Dominus noluit præbere remedium adeò universale, sicut præbit pro consequenda venia ante Baptismum, cum in hoc voluerit sufficere quodcumque ministrum, in illo autem noluit posse alium adhiberi, quam characterem Sacerdotali insignitum, nullo excepto necessitatis casu ita Ecclesia ad imitationem Christi potuit non ad indulgere lapsis post Baptismum, ut voluerit eos in articulo mortis posse justificari per absolutionem eis conferendam à Sacerdotibus etiam præcisus & excommunicatis, argument.*

c. Significasti in princip. de e. l. e. l. Adde, hunc casum, in quo non reperitur alius Sacerdos, qui posset morientem absolvere, quam nominatim excommunicatus, & denunciatus, esse ratiocinum, ut propterea minimè oportuerit Ecclesiam condere legem pro casu qui fortè in centum annis vix posset contingere; nam ex his quæ fortè uno aliquo casu accidere possunt, pura non constituitur, *l. Ex iis, c. l. Quoniam, ff. de legibus*.

Tertio loco Authores sententiæ affirmatiivæ ratiocinantur, quæ: Baptismus in extrema necessitate potest recipi etiam ad heretico, & excommunicato, *c. Præter, §. Verum 32. dist. 1. c. Si quem fortè 24. qu. 1. c. 10. c. pœnitentia*, quia Baptismus parvulorum, & Pœnitentia morientium sunt Sacramenta necessitatis, secundum gloss. *hic in 2. c. Baptismus parvulorum*. Unde in rubro & in summa *d. capit. Si quem fortè*, sic legitur: *In extremo postus, etiam ab heretico pœnitentiam accipere valet: nam quod non est licitum, necessitas facit licitum, cap. Quod non est, de regularis*.

Hinc argumento respondet Sanctus Thomas in *3. part. qu. 82. art. 7. ad secundum*, his verbis (Ad iudicandum dicendum, quòd solus Baptismus permittitur esse ratiocinari, & schismaticis, quia possunt licetè baptizari in articulo necessitatis. In nullo autem casu licetè possunt Eucharistiam consecrare, vel alia Sacramenta conferre.) Et

in quarta ſentent. diſtinct. 19. q. 1. art. 2. qu. 2. ad tertium, ubi exponens locum Auguſtini, ſic ait: (Vel poteſt dici, quòd membra Columba nominat omnes ab Eccleſia non præciſos; qui enim ab eis Sacramenta recipiunt, gratiam conſequuntur, non autem qui recipiunt ab illis, qui ſunt ab Eccleſia præciſi, quia hoc ipſo peccant excepto Bap̄iſmo, quem in caſu neceſſitatis licet etiam ab excommunicato recipere.) Hactenus verba Div. Thomæ quæ ſunt adèb clara, ut in alium ſenſum detorqueri non poſſint. Gloſſ. verò, dum dixit, in articulo neceſſitatis recipi poſſe pœnitentiam à Sacerdote etiam hæretico, communitate reprobatu, ut hic teſtatur Præpoſitus nu. 10. & Covarruvias in c. Alma Mater, in reſeſſione prioris parriſ, §. n. 8. conſul. 8. de ſentent. excommun. & contrarium tenuit gloſſ. in dicto cap. Prætor, §. Verum, in verb. Vel communione, 32. diſtinct. quàm dicit velorem Abb. hic num. 9. & textus in d. cap. Si quem forte, 24. queſt. 1. non loquitur de pœnitentia, ut malè dicitur in rubro, ſed de Bap̄iſmo. Pœnitentia igitur non eſt tantæ neceſſitatis, ut debeat ſuſcipi etiam de manu hæretici, & excommunicati, ſicut Bap̄iſmus, qui requiritur ad ſalutem ex neceſſitate mediæ, c. Firmiſſimè de cancell. diſt. 4. cum concord. At ſi oris confeſſio in articulo mortis prætermittitur, non nocet c. Quem pœnitent. de pœnitent. diſt. 1. & notat gloſſ. in c. Paſtoraliſ, §. Præterea, in verb. Præterquam in mortis, de offic. Ordinarij, & Abbas hic n. 9. poteſt enim moriens Divina gratia adjuſto elicere actum contritionis cum Sacramenti voto, & juſtificatur, ut deſignatur à Tridentina Synodo de juſtificatione ſeſſ. 6. de Lapsis, & eorum reparatione, cap. 14. & de Sacram. Pœnit. ſeſſ. 14. de Contrit. cap. 14.

8. Quarto arguunt ſic; Si Sacerdos excommunicatus, & denunciatus, ex defectu juridiſtionis non poſſet abſolvere pœnitentem in articulo mortis, ſequeretur, ut nec eum poſſet abſolvere Sacerdos ad confeſſiones audiendas ab Ordinario non approbatus; nam & hic caret juridiſtione, ſine qua nullius momenti eſt abſolutio, ut habetur in d. c. 7. de caſuum reſervatione, & in c. 15. ſeſſ. 23. Conſequens autem eſt abſurdum, quia in caſu neceſſitatis Sacerdos non approbatus efficitur proprius, & poteſt abſolvere non data copia alterius Sacerdotis non approbati, ut in Concilio Carthaginenſi, 11. c. 3. relato in c. Preſb. 26. q. 6. & aliàs cenſuit Congregatio Concilii, & contrarium aſſerere eſt fer error intolerabilis, ut dicunt Theologi.

Sed hoc argumentum in oppoſitum retorquetur, quia idcirco Sacerdos non approbatus poteſt abſolvere in articulo mortis, quia Eccleſia in tali caſu neceſſitatis ei expreſſè conſulit juridiſtione, ut in d. c. Preſbyr. At nulli apparet, Eccleſiam hoc feciſſe in Sacerdote excommunicato, & denunciato: ergo in hoc caſu cenſetur noſſiſſe, c. 2. de tranſl. Epiſc. cum præſertim multiplex ſit differentia inter utrumque caſum: nam excommunicatus, cum ſit ſeparatus à corpore Chriſti, caret juridiſtione ex vi non modò privationis, ſed etiam poſitive incapacitatis, ut patebit infra in ſolutione quæſtionis: non approbatus verò eſt in unitate Eccleſiæ, & juridiſtionis capax, ut in d. c. Preſb. & in c. 15. ſeſſ. 23. Præterea ſi tenemus opinionem multorum Theologorum, quod quilibet Sacerdos non præciſus, nec excommunicatus accipiat à Chriſto poteſtatem univerſalem à peccatis abſolvendi, niſi in quantum ei limitatur ab Eccleſia, ut innotuit in d. c. 15. ſeſſ. 23. hinc ſequitur, ut dum poſteà Eccleſia eam limitat, & reſtingit ad peccata in Confeſſione prolata, & hæc dici poſſit ſpecies reſervationis. Sed eſt tenemus aliam opinionem, quòd juridiſtione conſeratur quilibet Sacerdoti ab Eccleſia per actum poſitivum: ſimiliter hinc ſequitur, ut dum eam conſert limitatè quoad peccata prolata in Confeſſione, ſit in ſpecies reſervationis quoad reliqua juridiſtione non conſerret. Argumentum e. Nuper infra de ſentent. excommun. Unde ſemper verum erit, quilibet Sacerdoti non approbato ablatam eſſe juridiſtione ex vi reſervationis. At ſecus eſt in Sacerdote præciſo, & excommunicato, quia ei adempta eſt juridiſtione non ex vi reſervationis, ſed ex vi privationis, & poſitive incapacitatis, ut proxime dictum eſt. Præterea rariſſimè accidit, ut in articulo mortis non adfit alius Sacerdos, quam excommunicatus, & denunciatus; at frequentiſſimum, ut adfit ſolus Sacerdos non approbatus. Unde eſſet intolerabilis error, ſi Eccleſia non ſuccurreret morienti in hoc

ſecundo caſu; non ſic in primo, argumento, l. Jura cum 9. tribus ſeqq. ff. de leg.

Ultimo loco aſſerunt, ſacros Canones paſſim clamare morientibus pœnitentiam non eſſe denegandam, c. Si quis de corpore, cum ſeptem cap. ſeqq. 26. qu. 6. c. Quod in te, de pœnitentia, & remiſſio. Unde Cæleſtinus Papa: (Agnovimus, inquit, Pœnitentiam morientibus detegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus vi tempore, hoc animæ ſuæ cupienti remedio ſubveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem inveniri, ut de Dei bonitate deſperet, quaſi non poſſit ad te quovis tempore concurrenti ſuccurrere, & perſeſtante ſub onere peccatorum hominem redimere, quòd ſe expediri deſiderat, & liberari, Quid hoc, rogo, aliud eſt, quàm morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere?) Reſertur in c. Agnovimus, ead. cauſa, & qu.

Verum ad hoc facilis eſt reſponſio, quia fatemur, morientibus non eſſe denegandam, imò concedendam pœnitentiam; ſed dicimus concedendam eſſe à miniſtris in unitate Eccleſiæ viventibus, non autem ab excommunicatis; & præciſis; ſacri enim Canones in hoc ſupponunt terminos habiles, & capacitatem in miniſtro, ut c. 1. de pœnit. diſtinct. 6.

Quamobrem ſublatis fundamentis iſtius opinionis, non videtur recedendum à ſententia Divi Thomæ, & declaratione Congregationis Concilii; nintur enim ratio eſt illa validiſſima, quòd abſolutio ſacramentalis Sacerdotis eſt actus judicialis, c. Verbum Dei, de pœnitent. diſtinct. 1. & hoc eſt de fide, ut in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. de ſacram. Pœnitent. Canon. 9. Ratio autem judiciæ expoſcit, ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur, ac proinde nullus momenti ſit abſolutio, quam proferat Sacerdos non habens juridiſtione in pœnitente, ut legitur in dict. c. 7. de Caſuum reſervatione. At excommunicatus, & denunciatus, cum ſit ſeparatus à corpore Chriſti, & traditus Satanæ, cap. Omnis Chriſtianus, & cap. Nihil, 11. qu. 3. & à conſortio totius Chriſtianitatis eliminatus, ut dicitur in c. Canonica, in ſin. eadem cauſa, & quaſt. profectò nec ullos habet ſubditos, nec poteſtatem aliquam juridiſtionis; ideòque nec judicare poteſt, nec quemquam ſolvere, vel ligare, ut cap. Audivimus, cap. Alii, cap. Aperte, & cap. Mirantur, 24. qu. 1. cap. de ſupplen. negligen. Prælator. lib. 6. cap. 1. & ibi gloſſ. ſin. de offic. Vicar. & cap. Si ſi cui cum gloſſ. in verb. Excommunic. de offic. deleg. eodem lib. uſus enim juridiſtionis eſt in comparatione ad alium hominem; & idèò cum omnis excommunicatus à communione fidelium ſeparatur, quilibet excommunicatus uſu juridiſtionis privatur; unde excommunicato eſt juridiſtione privato: quæ ſunt præciſa verba Div. Thomæ in 4. diſtinct. 18. queſt. 2. art. 2. queſt. 3. in corp. Nec valet, ſi dicas, Eccleſiam tribuere juridiſtione excommunicario in articulo mortis. Hoc enim gratis aſſeritur, quia nullus Canon allegatur, nec allegari poteſt, in quo id caſum reperitur; & quando Eccleſia voluit conſertere juridiſtione in articulo neceſſitatis, hoc expreſſit, ut fecit in Sacerdote non expoſito ad confeſſiones audiendas, in c. Preſbyter, 26. qu. 6. in Extravag. Inter cunctas, §. Incendiarius, de privileg. & in Extravag. 1. §. Decernimus, de ſententia excommunicatiois, & in caſibus reſervatis, ut in cap. Frater noſter, 17. queſt. 1. in cap. Paſtoraliſ, §. Præterea, de offic. Ordinarij. cum concord. & in dict. c. 7. de Caſuum reſervatione. Quod cum non fecerit in excommunicato, & præciſo, cenſetur noſſiſſe, argum. l. Unice, §. Sin autem ad deſcientis, Cod. de cau. tollend. ſolus enim Bap̄iſmus reperitur permiſſus licitè miniſtrari ab excommunicato, & hæretico in articulo neceſſitatis, ut in dict. cap. Si quem forte, 24. queſt. 1. & in cap. Prætor, §. Verum, 32. diſtinct. & in cap. Arianoſ, 1. queſt. 1. ibi, ideòque talibus ſolus Bap̄iſmus rarus eſſe permittitur: dictio enim illa raxativa, ſolus, eſt excluſiva, & prohibitiva aliorum Sacramentorum, l. 2. ff. de uſu, & habit. l. His ſolum, ff. de condiſt. in deb. l. Eum qui, §. Mulier, ff. de jurejur. & not. Bald. conſ. 334. in quaſt. qua vertitur n. 2. lib. 3. Quòd ſi Eccleſia voluiſſet idem ſtatuerè de pœnitentia, quòd de Bap̄iſmo expreſſit, & de pœnitentia poterat expreſſiſſe, ut in ſimili arguit Pontifex in c. Inter corporalia, §. Unde ſi circa, de tranſl. Epiſc. Quòd igitur de Bap̄iſmo conceditur, de Pœnitentia negatur, l. Cum ita legatum, ff. de condiſt. & de.

demonstrat. cum similibus, & declarat S. Thomas in locis supra relatis sub n. 7. & Canon. *in hoc c.* cum præsertim inter hæc Sacra. dispar sit ratio, ut superius dictum est.

Demum pro hac sententia videtur aperta decisio in c. 1. *de pœnit. dist. 6.* cujus verba libet hic ad litteram referre, & ad tem nostram expendere. Sic igitur Augullinus ait: [Tanta vis confessionis est, ut si deest Sacerdos, confiteatur proximo; sæpè enim contingit, quòd pœnitens non potest confiteri coram Sacerdote, quem desideranti nec locus, nec tempus offert; & si ille cui confitebitur, potestatem solvendi non habet, sit tamen dignus ex desiderio Sacerdotis, quò loco conficitur turpitudinem criminis. Mundati enim sunt Leprosi, dum irent ostendere ora Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde, patet, Deum ad cor respicere, dum ex necessitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Sæpè eos quidem quantum sani & læti; sed dum querunt, antequam perveniant ad eos, moriuntur. Sed Dei misericordia est ubique, qui & iustis non vult parcere, etsi non tam citò, sicut si solverentur à Sacerdote. *Et infra:* Labor et itaque pœnitens in Ecclesia esse, & ad Ecclesiæ unitatem tenderet nisi enim unitas Ecclesiæ succurrat; nisi quod deest peccatoris, sua operatione compleat; de manibus inimici non eripietur anima mortui: *Et infra:* Ideoque nemo dignè pœnitere potest, quem non sustineat unitas Ecclesiæ; ideoque non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Ecclesiæ divisos. Judas enim pœnitens ivit ad Phariseos, reliquit Apostolos, nihil invenit auxilii, sed augmentum desperationis. Dixerunt enim: Quid ad nos? tu videris: si peccastis, tibi sit, non tibi succurimus. *Et infra:* Ivit ad divisos, & divisus perit.] Hactenus verba text.

Ex quibus nota primò, doctrinam Sancti Augustini de Confessione facienda potius Laico, quàm Sacerdoti præciso, vindicare sibi locum in articulo necessitatis, ut ostendunt illa verba, (si deest Sacerdos.) Necnon illa (sæpè enim contingit, quòd pœnitens non potest confiteri coram Sacerdote, &c.) *Et infra* ibi, (dum ex necessitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire.) Nec non ibi, (antequam ad eos perveniat, moriuntur.) *Et declarat* glossa ibi in verb. *abunitate*, quæ exponens illa verba, (non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Ecclesiæ divisos,) dicit enim in necessitate, & allegat textum in capit. *Præter*, §. *Verum* 32. *dist.*

Secundò nota, non esse licitum confiteri Sacerdoti per aliquam culpam ab unitate Ecclesiæ divisos, scilicet per excommunicationem ob aliquam culpam, prout hæc verba exponunt Hugo, Archidiaconus, & Bellamera in verbo per aliquam.

Tertiò nota, secundum doctrinam S. Augustini, in necessitate licitum esse pœnitentem peccatorem a confiteri socio etiam laico, qualicet confessio illa non sit sacramentalis,

quòd laicus ex defectu clavium non possit absolvere, tamen Deus confessionem illam misericorditer suscipit. At verò illo casu licitum esse confiteri Sacerdoti per excommunicationem ab unitate Ecclesiæ divisos, id est separato, secundum Hugonem, & alios prædictos, quia de manibus inimici non eripietur anima mortui, scilicet in peccatis, secundum eos, exemplo Judæ, qui non ivit ad Apostolos, sed ad Phariseos divisos, & divisus perit. Unde per hanc litteram Turretrem. ibi n. 2. concludit, Sacerdotes existentes extra unitatem Ecclesiæ, ut puta hæreticos, Schismaticos, & excommunicatos, in casu necessitatis non posse officium Confessoris exercere absolvendo, nec aliquem debere talibus confiteri; & allegat Raymund. *in summ.* dicentem, in articulo necessitatis non esse confiteendum hæretico, vel schismatico, vel invento Catholico, qui confiteatur, et concordant S. Thomas & alii plures in declaratione S. Congr. Concilii allegati, & post Concilium Covarr. in c. *Alma Mater*, in rel. *prioris parisi*, §. 6. n. 8. *concl. 8. de sententia excommunicationis lib. 6.* & Jo. a Medina de *pœnit. tract.* 2. q. 28.

Potriò si hæc questio a Sede Apostolica sit dirimenda in favorem pœnitentium, necesse erit procedere alio modo de duobus modis, videlicet, aut per viam declarationis, aut per viam novæ Constitutionis. Utrumque autem videtur inconveniens. Nam si procedatur primo modo, id est per viam declarationis, oportebit Sedem Apostolicam reprobare sententiam Divi Thomæ, & communem Theologorum, & Canon. primæ Classis, qui apertè docuerunt, Sacerdotes præcisos, & excommunicatos, non posse absolvere etiam in articulo necessitatis. Rursus oportebit improbare declarationem à Congr. Concilii multo cum studio, ac maturitate discutam, atque editam, validisque rationibus sulcitam. Quod an sit ex dignitate Apostolicæ Sedis, dispiciet Sanctissimus Dominus Noster pro summa ejus prudentia. Sin autem procedatur posteriori modo, id est per viam novæ Constitutionis, edenda erit Bulla universalis, per quam Sanctitas Sua tribuat facultatem absolvendi in articulo mortis Sacerdotibus excommunicatis, & denunciatis. Quod tamen in Ecclesia per tot sæcula hucusque factum non legitur, quinimò quamvis Martinus V in Concilio Constantiensi, ad evitanda scandala, & multa pericula, que conscientias timoratis contingere possent, Christi fidelibus misericorditer indulserit, ut possent communicare cum excommunicatis etiam in sacrorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque Divinis: tamen apertis verbis excepit nominatim excommunicatos, & denunciatos, ut in Constitutione quæ incipit *Ad evitanda*, de qua scripsi latissimè in c. *Quod à præd. infra de Schismaticis*.

Quæ infra tamen omnia humiliter submitto infallibili judicio Sanctitatis Sux.

DE SPONSALIBUS, ET MATRIMONIIS.

Innocentius III. Brixien. Episcopo.

C A P U T XXV.

TUÆ fraternitati: & infra. Postulasti, utrum ex solis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur? Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum; sed necessaria sunt, quantum ad Ecclesiam, verba consensum exprimentia de presenti. Nam surdi, & muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis: & pueri ante annos legitimos, per verba sola non contrahunt, cum intelligantur minimè consentire.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**atrimonium an nubibus, vel signis contrahi possit, an vero in feri valentibus requirantur verba ex necessitate; & quæ sit hujusmodi necessitas, & n. seqq. usque ad n. 36.
- 2 **M**atrimonium in valentibus loqui solo consensu non contrahitur, sed ex Constitutione Ecclesiæ requi-

runtur verba, & n. 3. & seqq.

3 **C**ontrarium, n. 22. & seqq.

4 **V**erba in feri valentibus requiri ad esse matrimonii, quibus argumentis probetur, & n. seqq. usque ad num. 17.

5 **F**orma substantialis inducitur, ubi lex utitur verbis necessitatem importantibus. *Declaratur*, n. 18. 19. & 23.

- 6 Forma dat esse rei, & impleri debet præcisè, & non per equipollens.
Declaratur, num. 22. & 27.
- 7 Muti & surdi possunt contrahere matrimonium sine verbis, sed non sine signis, & num. 28.
- 8 Baptismus non confertur sari valentibus, nisi ipsimet respondeant.
Declaratur, num. 32. & 33.
- 9 Matrimonium spirituale non contrahitur sine verbis.
- 10 Argumentum à matrimonio spirituali ad carnale, validum est.
Fallit, num. 34.
- 11 Matrimonium solo interiori consensu contrahi non potest, & num. 23. & 35.
- 12 In matrimonio nomine filiorum à parentibus contracto sufficit filiorum taciturnitas.
- 13 Sponsalia de futuro transeunt de jure communi in matrimonium per copulam subsequens, presumptione juris, & de jure, licet verba omnino deficient.
- 14 Nec in foro Ecclesie admittitur probatio defectus consensuum.
Sed quoad Deum non est matrimonium, & in judicio anime standum est veritati, & confessioni peccatoris, ibid.
- 15 Matrimonium, uno ex conjugibus verba proferente, non requirit verba ex parte alterius, sed sufficiunt signa equipollentia.
- 16 Subarratio post verba unius ex contrahentibus ad matrimonium apta efficit matrimonium.
- 17 Matrimonium facilius probatur, & certificatur Ecclesia de conjugali consensu, si verba proferantur, & n. s. q. & n. 31.
- 18 Necessarium quandoque exponitur, id est, utile, & expediens.
- 19 Sed ex proprietate vocabuli præceptum, & obligationem importat, & n. seq.
- 20 Matrimonium an requiratur verba ex necessitate præcepti.
- 21 Matrimonium non requirit verba, ubi præcessit tractatus de matrimonio contrahendo.
- 22 Matrimonium solo consensu legitime contrahitur, sed ad solemnitatem probationis in sari valentibus necessaria sunt verba, vel alia signa equipollentia.
- 23 Matrimonium posse signis contrahi sine verbis, quibus fundamentis probetur, & num. seq. usque ad num. 36.
- 24 Ecclesia non judicat de occultis, sed sequitur ea, quæ apparent, licet non sint.
- 25 Factis non minus loquimur, & consensum exprimus, quam verbis.
- 26 Imò potentiora sunt facta, quam verba.
- 27 Solemnitas probatoria potest adimpleri per equipollens.
- 28 Natus sunt majoris potentie in sari valentibus, quam in mutis.
- 29 Consuetudines prave, & corruptelæ debent ab Ecclesia radicibus extirpari.
- 30 Florentini Concilii definitio de causa efficiente matrimonii expenditur.
- 31 Matrimonium aptius, & decentius contrahitur verbis, quam signis.
- 32 Adultus cum baptizatur, nisi ipsemet respondeat, præsumitur sibi ad baptismum accedere.
- 33 Matrimonium spirituale, & carnale in pluribus differunt.
- 36 Legimus consensum in matrimonio qualiter dicitur.

nardi, & Innocentii hic, & Barthol. Brivens. in capitul. Sit Rellor 43. distinet. qui intellexerunt ea verba de necessitate præcisè, & absoluta; existimantes hanc decretalem velle, ut in valentibus loqui verba sint necessaria ad esse matrimonii, adeò ut nudi, aut signis contrahi nullatenus possit: idemque tenentur plurimi utriusque juris Interpretes & Theologi, quos novissimè cumulat Thomas Sanchez de matrimonio. tom. 1. libr. 2. disput. 31. num. 2. vers. Hanc sententiam; & juxta hanc lecturam Decretalis hoc intendit: Per solum consensum in valentibus loqui non contrahitur matrimonium, sed ex constitutione Ecclesie requiruntur verba; secus in loqui non valentibus,

Quorum opinio suffragatur primò littera hujus Decretalis, ibi, *Necessaria sunt verba*; nam quocumque lex utitur verbis necessitatem importantis, inducit formam substantialem, & annullativam actus in contrarium gesti, ut scriperunt Signorolus de Homod. conf. 87. nu. 4. & 5. Albert. Brun. in tract. de form. tit. Quando aliqua censuræ trad. pro for. fol. 34. conclus. 4. post. med. vers. Et secundum, Patil. conf. 16. num. 19. lib. 3. illud enim necessariò requiritur, sine quo actus est nullus, ut hic in fin. secundum Abbat. in primo not. vers. Sed contra hoc opponitur: forma autem dat esse rei, l. Julianus, §. Si quis, ff. Ad exhibendum; & impleri debet præcisè, & non per equipollens, leg. 1. §. Opus novum, & ibi Scribentes, ff. de nov. oper. nunciacion. & leg. 1. §. Si quis ita aff. de verb. obligat. cap. Cum dilecta, de rescript. gloss. in Clement. t. in verb. Tertio, de vita & honestate Clericor. & alii relati à Tiraque. de tract. lignag. §. 2. gloss. 2. num. 11. Quo fundamento complures Theologi, ac Jurisperiti nuper opinati sunt, professionem emissam ab Equite Corsino in Religione Hierosolymitana non suscepto priùs cingulo militari, fuisse irritam, cum in statuto Ordinis 2. in tit. de recept. frater. dicitur: *Primas, che pigli' abito, e factia professione, è necessario, che sia ornato del cingolo della militia, ut scripti latissimè in c. Qui Presbyterum, a num. usque ad num. præsertim num. infra de pœnit. & remiss.*

Deinde suffragatur huic primæ opinioni, quòd hæc Decretalis videtur constituere differentiam inter mutos, & sari valentes, dum primò declarat generaliter in matrimonio verba esse necessaria quantum ad Ecclesiam, & postea subnectit, mutos & surdos posse per mutuum consensum contrahere sine ulla verborum prolacione: & tamen etiam in mutis ad matrimonii validitatem exiguntur signa consensuum experimenti, aut c. Cum apud, ibi, *Cum quod verbis non potest, signis valeat declarare, supra eod. Unde gloss. 2. hic exponens verba illius textus, sine verbis; ait: Sed non sine signis; & sequitur Abbas num. 3. Ergo in sari valentibus verba sunt necessaria præcisè, alioquin inter eos, & mutos nulla esset differentia, cujus contrarium innuitur hic.*

Tertiò, favet eidem opinioni textus in cap. Si inter virum infra eod. in spon. verbis, utroque dicente, quæ sunt repetita in c. licet de spons. duor. inducendo hæc jura, ut dixi in d. cap. Si inter virum, in 1. notab.

Quartò, idem suadet ex exemplo baptismi: nam qui sari potest, non baptizatur, nisi ipemtel respondeat, c. Cum pro parvulis, de consecrat. distinet. 4. Silvest. in verb. Baptismus 4. n. 12. in fine, vers. Decimo octavo.

Quintò, ad idem fact, quia matrimonium spirituale non contrahitur sine verbis, ut c. Ecclesia in primo, c. Cum post repetitum, c. Cum ana, & c. In Genesi, supra de elect. cap. Sicut cum, & c. Cum ab uno. eod. tit. lib. 6. & tenent in cap. Quia propter eod. tit. Joan. Andr. nu. 28. vers. Decimum sextum, Eut. n. 35. vers. Decimum septimum, Imol. n. 8. eod. vers. & Abb. num. 16. vers. Decimum sextum. Ergo nec matrimonium carnale, quia licet arguere de matrimonio spirituali ad carnale, c. 2. 3. & 4. supra de translat. Episcop. & c. Sicut vir, 7. qu. 1. cap. Quoniam, §. Porro, supra, Ut lite non contestat.

Sextò & ultimò probatur hæc prima opinio ab absurdo: Ecclesia enim statuit verba esse necessaria ad matrimonium contrahendum, ne tantum Sacramentum sit in incerto; aliàs multa pericula imminerent: quid enim si duo simul ambulantes sibi ab invicem complacant, & unus in alium consensit matrimonialiter, numquid judicabimus inter eos matrimonium? Utique absurdum esset hoc sentire quo argumento utitur Innoc. hic paulò post principium. Re-

1 **T**uæ fraternitati. Est celebre capitulum, & à pluribus repetitum: & cum dicat, matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri, & mulieris consensum, sed quantum ad Ecclesiam necessaria esse verba, consensum experimenti de presenti: hinc emerferunt variae lecturæ, & opiniones Doctorum super intellectu prædictorum verborum, *Necessaria sunt*, nempe de qua necessitate sint intelligenda.

2 Prima lectura fuit Tancredi, Joannis, Goffredi, Ber-

Recipit tamen hæc prima opinio declarationes, ac limitationes iustas scriptas, in quibus consentiunt etiam Auctores aliam opinionum.

72 Declaratur enim primò, ut non procedat in matrimonio præsumptio præsumptione juris tantum, ut in matrimonio a parentibus contracto nomine filiorum, quia sufficit filiorum taciturnitas; ut c. Honoratus 30. qu. 2. c. Accessit, infra de spons. impub. Sed qui parvus, ff. de sponsal. & hic notat Innocent. post med. vers. Si autem parentes, cum quo ceteri transeunt. Rationem reddidit Div. Thom. in 4. sentent. dist. 27. qu. 1. art. 2. ad 3. Quia verba parentum reputantur puelle; est enim sufficiens signum, quòd sunt ejus, ex quo non contradicit: & hic jungit quòd dicant in 4. Lectura num. 21.

73 Declaratur secundo, ut similiter non procedat in matrimonio præsumptio præsumptione juris & de jure, quia approbatur ab Ecclesia, licet verba omnino deficiant, veluti si post sponsalia de futuro sequatur copula: nam lex ex actu copulae licet verbis præsumit matrimonium, & ita esse diffinit c. Is qui fidem, & ibi calvus infra eod. & tradit Hofstiens. hic in princ. in verb. Matrimonium in veritate. Jo. Andr. n. 6. vers. Unde quævis verborum forma omnino deficiat, Anchar. n. 3. vers. Iterum opposo, Præpos. post princ. vers. Tertio præmitto, & nemo dicit de præsumptione licet tecus sit post Conc. Trid. ut dixi in d. c. Is qui fidem num. 4.

74 Quinimò hoc casu, etiam si non solum verba, sed etiam consensus deficiat, qui jure naturæ exigitur, & idèò quoad Deum non fit matrimonium: tamen Ecclesia, ex quo facta est sibi fides de præsumptione, cui stat, non admittit probationem in contrarium, ut c. Consultationis, & d. c. Is qui fidem, infra eodem. Sed in foro penitentiali semper stamus veritati, non præsumptioni, ut c. Tuanos infra eod. Et in hoc judicio animæ credendum est, peccatorum confiteri veritatem, & illius confessioni omnino statui, c. Omnis utriusque infra de penit. & remissa Hofst. & Jo. Andr. loc. prox. cit. dixi in d. c. Is qui fidem n. 6. & 7.

75 Declaratur tertio, ut locum non habeat, si alter ex conjugibus proferat verba ad matrimonium apta; tunc enim ex parte alterius verba non requiruntur, sed sufficit signa æquipollentia, sic Jason. in l. Si stipuler. §. Si in locando n. 1. ff. de verb. obligat. Unde si hoc casu sequatur annuli lubarratio, abique dubio erit matrimonium, ut hic tenet glossa in verb. Verba, & in c. penult. infra de iur. & ibi etiam Butt. num. 9. infra eod. & idem Butt. in c. fin. n. 8. ubi etiam Abb. num. 7. & Alex. de Nevo nu. 12. de spons. impuber. & alii passim Doctores.

77 Secunda lectura est eorum, qui intelligunt verba textus, *Necessaria sunt verba*, de necessitate cautiva, scilicet eundem quid exponentes ver. *necessaria*, id est, utilia, & ad faciliorem proptionem, quia scilicet facilius probantur matrimonium, & certificabitur Ecclesia de consensu conjugali si verba intercesserint. Cardinal. hic n. 1. in fine vers. *Solutio*. Non enim est novum in jure, ut verba, hoc *necessaria*, exponatur, id est, utilia, & expediens, gloss. in l. 1. in verb. *Necessarium*, ff. solut. matr. & in l. 1. in verb. *Necessarii*, de offic. Præf. Prætor. gloss. penult. in c. Omnis. 2. l. 9. 4. gloss. fin. in Clem. 1. de procer. Et secundum hanc lecturam hoc dicit: Matrimonium contrahitur legitimo consensu, & verba in loqui valentibus ad certificandum Ecclesiam sunt necessaria ad bene esse, quia ex eis facillius certificatur: potest tamen & signis certificari; & idèò mutus potest matrimonium contrahere.

79 Sed huic expositioni tamquam inferenti vim litteræ meritiò non acquiescunt Cardin. ubi supra, Molin. de usu nupt. lib. 1. c. 3. num. 67. & 70. & seqq. Basil. Pont. de matr. lib. 2. c. 3. n. 9. 10. 11. Nam ex proprietate vocabuli, à quo in dubio non est recedendum, l. Non aliter, ff. de legat. 2. hujusmodi verba non consilium, sed præceptum, & obligationem significant, ut notat glossa in Clem. Attendentes, in ver. *Debeat de stat. Monach.* & latius dicam infra in sequenti lectura. Hic tamen intellectus est in ver. ut patet in c. 22. licet modus exponendi non consonet litteræ.

30 Tertia lectura, quam hic Doctores non intelligunt, est nonnullorum Theologorum, qui intelligunt verba textus nostri de necessitate præcepti. Cum lectura valdè suffragantur litteræ: nam ex proprietate vocabuli hæc verba *necessaria sunt*, seu *necessæ est*, præceptum & obligationem designant, ut c. Quisquis præcepti 14. qu. 1. ubi, *Quod imperatur, necesse est fieri*; nec non ibi, *si præceptum, idèò necessitas*

est servientis: & notat glossa in c. Domino factio in verb. *Necessæ* 50. dist. Item glossa in Clem. Attendentes in ver. *Debeat de stat. Monach.* Abb. in c. 1. n. 7. infra de spons. impub. Pelin. in c. Nam concupiscentiam nu. 6. supra de const. litem suffragantur pariter in c. Si inter eorum infra eod. & in c. licet, ac spons. duor. ubi: *Ita quod unus alterum verbis consuetis recipiat*; nec non ibi: *Virebique dicentes*; & secundum hanc lecturam textus sic summari potest: Solo consensu legitimo matrimonium perficitur, sed ex præcepto Ecclesie in fari valentibus requiruntur verba nuptum consensum exprimentis. Hujus sententia in Petr. de Ledema de matr. q. 45. art. 2. concl. 2. Manuel. Sa in Summa 10. l. 1. n. 2. edit. ex 16. n. 5. & Henriquez lib. 10. de matr. c. 2. n. 6. Qui tamen hoc non firmat absolute, sed temperat, dicens, aliquo modo hoc videri de Ecclesie præcepto licet in Comment. l. 1. M. fateur esse tohim veniale peccatum, signis contrahere: in quo consensu etiam Ledema, dist. art. 2. conclus. 3. quia res est levis; nec dicitur per Thom. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 2. disp. 31. n. 10. nam etiam amittit nullum de hoc esse Ecclesie præceptum, quia jura in d. cap. Si inter, & cap. Licet, simpliciter narrant ita quod; fateatur tamen culpam esse veniale, non exprime verbis, sed solis signis consensum, nisi iusta causa excusetur; quia a recta ratione alienum est, in hoc gravissimo contractu non exprimere consensum commodiori modo possibili: verba autem melius, & clarius, quam signis ac silentium exprimitur.

Quarta est lectura Joan. Andr. hic n. 7. vers. *Quod posset esse verum*, qui mediam viam eligendo, diffidens in opinionibus conciliat sub distinctione, quòd aut præcessit tractatus matrimonii, & tunc verba non sunt necessaria ad matrimonium contrahendum, quia Ecclesia ex tractatibus præcedentibus, & signis sequentibus est certa de matrimonio: & hoc modo salvari potest secunda Lectura: aut tractatus non præcessit; & tunc quia periculosum est ita ex abrupto judicare, partes solis signis sine verbis voluisse matrimonium inire: idèò Ecclesia debet certificari per verba in loqui valentibus. Eandem distinctionem posuit Jo. Andr. in c. final. in ult. gloss. infra de conj. ferre, quam etiam referunt Henric. Boich. num. 5. Lap. allegat. 57. num. 17. vers. *Penso ad 3.* & Boet. dicens commune in cons. 35. num. 1. & secundum hanc lecturam textus hoc intendi: Non procedentibus tractatibus matrimonii requiruntur verba in loqui valentibus, in mutis autem secus: ita Præposit. hic col. 2. v. 3. est lectura: & hic jungit quæ dixi supra num. 12. de matrimonio a parentibus contracto.

Quinta, & ultima lectura est Hostiensis hic, & sequacium, qui intellexerunt verba textus nostri de necessitate probatoria, ita ut verba minime requirantur ad esse matrimonii, quod solo consensu perficitur, sed ad solemnitatem probationis in fari valentibus; quæ tamen solemnitas potest impleri per signa æquipollentia: qui intellectus coincidit in effectu cum secunda Lectura; & differt tantummodo in modo explicandi, nam ibi exponuntur verba, *necessaria sunt*, id est, utilia; hic verò necessaria, scilicet quoad probationem, quæ potest impleri per æquipollentia: & ita utrobique Doctores fateantur matrimonium tam verbis, quam signis contrahi posse: & hæc sententia est magis communis, quam teneantur gloss. in c. Si inter eorum, in verb. *Dicente infra eod.* & apertius glossa 2. hic, dicens in his, qui loqui possunt, matrimonium non contrahi, nisi verbis, vel per aliquod signum, per quod ipso facto videantur consentire: licet glossa additionalis in eodem vermale loquatur, dum ait: *De iure necessaria ad istud Sacramentum, verba, & signa, vel consensus: debuit enim dicere verba, vel signa, & consensus, quia alternativa eadem in verbis, & signis, cum alterum sufficit, sed consensus copulativè semper requiritur, ut hic, & in c. Sufficit 27. qu. 2. Idem firmant hic Hostiens. numer. 3. in ver. *De presentis*, vers. *Sed contrarium est verum*, Butt. n. 8. Cardin. circa finem, Anchar. n. 3. Abbas n. 2. vers. *Sed Doctores*, dicens, ita communiter sentire Doctores moderniores, Alex. de Nevo n. 15. & idem Hostiens. in sum. l. 1. de matr. §. *Qualiter contrahatur* nu. 10. & 11. Cardin. in dist. cap. *Si inter eorum* num. 4. & ibi etiam Abbas num. 6. & idem Abbas in cap. *Ex parte* num. 8. & 28. supra de rescriptis. Alex. in lex. Sabina, §. *Altema in fin. ff. de voc. oper. nunc.* Ripa in leg. *Ex parte* num. 1. ff. de vulg. & pupill. Boet. dec. 1. num. 28. Arclind. dicens communem cons. 13. & alii plures tam jurisperiti, quam Theologi, quos referet, & sequi-*

sequitur Sanchez de *matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 31. n. 5. in fin.* & Posit cum Basil. Pont. in *ed. tr. ad. de impediment. matrim. cap. 24. §. 1. in princ.* Itaque solo consensu legitimo contrahitur matrimonium, sed verba, vel alia signa æquipollentia requiruntur ad probationem; & ita communiter tenere Theologos in 4. *sentent. dist. 38.* testatur Sebastianus Medicus in *Additionibus ad Abb. Antiq. hic in verb. Solo consensu;* & secundum hunc intellectum Decretalis hoc dicit. Solo consensu legitimo contrahitur matrimonium, sed verba requiruntur quoad probationem, subaudi, vel alia signa æquipollentia, Abb. & Alex. de Nævo.

Pro hac opinione inducitur primò hæc Decretalis, licet in ea vim totam constituent Auctores contrariè sententie. Primò enim dicit, matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum: dicit enim, in veritate, scilicet substantialiter, & quantum ad esse matrimonium, nec intelligit de solo consensu interno (hic namque non est sufficiens ad matrimonium in eundem: & est conclusio certa inter Catholicos, ut probat Ubaldeus de *Sacramentis. c. 132.* impugnans errorem Joannis Viclef contrarium tenentis) sed intelligit de consensu explicito verbis, vel signis; quod clarè probatur ex *vers. Nam surdi & c.* ubi reddens rationem; cur solus consensus sufficiat ad matrimonium, ait: Nam surdi & muti possunt contrahere sine verbis: & tamen nec ab ipsis contrahitur sine signis: igitur ut illa ratio sit adequata, & sufficiens, prima pars textus intelligi debet de consensu verbis, vel signis explicito.

Sed dices: Si matrimonium signis perinde, ac verbis iri potest, ergo Pontifex non bene hic loquitur, dum ait, quantum ad Ecclesiam necessaria sunt verba consensum ex primentia; nam qualis est ista verborum necessitas, si est in opinione contrahentium, etiam quantum ad Ecclesiam, & solemnitate probationis, matrimonium contrahere verbis, vel signis? Sola enim signa sufficiunt, cum in alternativa dispositione unum in effectu continentur, *leg. Cum illud ff. Quan. dies legat. ced. leg. Si illud*, ubi Bald. *ff. de legat. 2. divi in c. Inter ceteras in 1. notat. sup. de rescriptis.* Nec in verbis potest concediari ulla necessitas, cum in hujusmodi alternativa electio sit contrahentium, *l. Plerumque in fin. ff. de jur. dot. & c. In alternatris de regul. jur. lib. 6.* A pro responsione observandum est, Pontificem hic non fuisse consultum, an matrimonium esset verbis contrahendum, sed an solis verbis posset contrahi. Dubitabatur enim ab aliquibus solis verbis posse contrahi ad exemplum matrimonii spiritualis, ut refertur ab Antonio Augustino in 3. *Collect. Decretal. l. 4. tit. 1. c. 5.* Et huic consultationi respondet, solo consensu matrimonium contrahi, sed quantum ad Ecclesiam necessaria esse verba consensum experientia: quod perinde est, ac si dixisset, solis verbis matrimonium non contrahitur, sed duo sunt necessaria, scilicet consensu, quoad substantiam contractus; & idè dixit, in veritate, hoc est, intrinsicè, & essentialiter: & verba consensum experientia quoad solemnitate probationis; & idèd subjunxit, quantum ad Ecclesiam, id est, forum contentiosum, in quo Ecclesia non judicat de oculis, *c. Christiana 32. qu. 5.* sed sequitur ea, que apparent, licet non sint, undè ejus judicium sæpè fallit, & tallitur, *c. A nobis il 2. infr. de sent. excomm. secundum Hostien. hic n. 2. in fin. in verb. Ad Ecclesiam*,

Joan. Andr. *nu. 2.* & Anchar. in 2. *notab.* Nihil autem Pontifex dixit de signis, quia de illis non quebatur; & si de signis consultus fuisset, utique quod de verbis dixit, & de signis dixisset, que verbis equipollent: nam factis non minus loquimur, & consensum exprimus, quam verbis, *leg. De quibus, vers. Nam quid interest ff. de leg. c. Ex ore, de his que sunt a major. par. c. ubi gl. in verb. renuntiasse, dat plurima concord.* imò ad exprimentam voluntatem potentiora sunt facta, quam verba, quia multò amplius est quid facere, quam verbis renuntiare, *leg. Si tamen, §. Ei quis, ff. de edil. edil.* Dixit ergo, verba quantum ad Ecclesiam esse necessaria, scilicet ad clariorem probationem, ut hic per Butr. *n. 8.* Cardinal. *propè finem*, Abbas. *in fin.* Alexand. de Nævo. *n. 15.* & Præpos. *n. 6.* Undè non excluditur alius probandi modus, quia quod non est de solemnitate substantiali, sed de solemnitate probatoria, potest impleri per æquipollentia, & habet locum regula, Non refert, quid ex æquipollentibus fiat, *c. Licet ex quoniam de testibus, c. Tuas, de consanguinit. & affinit.* & bene per Hostien. *inc. Si inter verum, in princ. verb. expressa infra eodem,* & per Cardin. *hic n. 2.* dicens id, quod requiritur non ad actus substantiam, sed ad ejus pro-

bationem, et si dicatur ipsum esse necessarium, posse expediti per æquipollentia; & ex hoc inferi, ut si statutum disponat contractum esse celebrandum solo consensu, sed verba requiri ad probationem, sine verbis sufficiat æquipollentia, ut signa. *Nutus, ff. de leg. 2. §. & lubdit:* Ex quo est matrimonium per solum contentum, effect una simplicitas dicere, quod Ecclesia angustasset probationem solum in verbis, cum facultas probandi sit laxanda, *c. Quoniam, supra ut lite non contest.*

Deinde hæc sententia probatur in *cap. final. ibi, & Nex factio, nec verbo consensu, infra de conjug. servor. in c. Ecce literis supra eodem, & in c. Is qui fidem infra eodem, in cap. Continebatur, & cap. De illis il primo, §. 1. de desponsat. impuber. & capie unicos, §. final. eodem tit. lib. 6. in l. In sponsalibus la prima. l. Sponsalia, l. Scilicet, & l. Sed que patris, ff. de sponsalib. & in l. 2. ff. de ritu nupr. in quibus iuribus contrahentes facto ipso sine ulla verbi consensu consentire; & est simile in professione, *ut c. Vidua, de Regular.**

Tertiò pro hac opinione Host. inducit text. in *l. Nutus, ff. de legat. 3.* ubi dicitur, num posse fidei commissum relinqui, dum is relinquat, qui & loqui potest: argui autem & signa sunt potentiora, & majoris efficacie in his, qui loqui possunt, quam in mutis; cum mutus non possit nutu fidei commissum relinquere, & ubi probatur, & notat gloss. 1. & communiter Doctores: sed mutus potest signis matrimonium contrahere, *c. Cum apud supr. ead.* ergo multò magis qui loqui potest. Demum confirmantur prædicta ex communi observantia, & consuetudine, que est optima legum interpret. *c. Cum dilectus, de consuetud.* nam mulieres que verecundia & pudere plerumque annunt potius, quam loquantur, maximè presentibus parentibus, *c. Honorantur 32. qu. 2.* & advertit gloss. 1. *in fin. in c. Si inter virum, infr. eod.* cum qua transeunt ibi Hostien. *in princ. in verb. Expressa*, Butr. *n. 9.* Cardinal. *n. 4.* Abbas *nu. 6.* & alii communiter, & ita fieri in Germania testatur addent. ad Abbat. *hic sub n. 3. in verb. Consensum, litt. A.* Quam quidem observantiam pia Mater Ecclesia tamdiu non tolerasset, si verba essent de essentia hujus Sacramenti, cum potius ad ejus officium spectet pravæ consuetudines & corruptelas abolere, & radicibus extirpare, *c. Mala 8. dist. in c. Bone rei 1. 2. q. 2. c. 1.* & ibi dixi *n. 58.* post Anchar. in 1. *notab.* Cardinal. & Decius in 2. *notab. supra de consuetud.* Et tamen Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenii IV. ubi explicantur essentialia ejusque Sacramenti, videtur potius sensisse, verba non esse de essentia matrimonii, dum in *§. Septimum est Sacramentum*, definitur per hæc formalia verba: *Causa efficiens matrimonii regulariter est mutus consensus per verba de presenti expressus.* Videtur enim dixisse regulariter, tum propter mutos, qui verba nequeunt proferre, & tamen validè contrahunt; tum propter filios, quorum taciturnitas efficit matrimonium pro ipsis à parentibus contractum, ut dictum est *sup. n. 12.* tum propter sponsalia, que per solum copulam (subsequentem sine verborum ministerio transeunt in matrimonium, ut constat ex dictis *sup. n. 13.* tum generaliter propter alios, qui malunt nubris ac signis contrahere, quam verbis. Non mentitur autem Concilium de signis, sed de verbis tantum, quia decens & honestum est, & tanto Sacramento magnoperè consentaneum, ut interior consensus non solis nubris, ac signis, que plerumque possunt esse æquivoca & incerta, sed claris verbis exprimitur, nisi aliqua rationalis causa excuset, ut de virginibus proximè dictum est.

Non obstant argumenta superius adducta pro prima lectura; nam ad primum deductum ex verbis hujus Decretalis, patet responso ex dictis *supra num. 23.* & *leg. q.* & ad ponderationem, qua secundo loco fit de mutis, respondetur in hoc cap. constitui differentiam inter mutos, & fari valentes. Imò enim exemplum muti ponitur potius ad probandum, in Sacramento matrimonii verba non esse necessaria, cum surdi; & muti sine verbis contrahant.

Ad tertium, nempe ad *c. Si inter virum infr. eodem, & c. Licet de spons. duor.* respondeo verba, illa utroque dicente, in prædictis iuribus fuisse apposita per modum exempli, quod regulam non restringit, ut hic observat Præpos. *n. 6. ad fin.*

Ad quartum respondet Host. *hic n. 4.* dicens aliud in sacramento Baptismi, ubi verba, & forma verborum sunt de substantia, *c. Detrahe 1. q. 1. & c. 1. supra de Baptism.* aliud in matrimonio, in quo verba, & forma verborum non sunt de substantia, ut constat ex dictis. Sed adde, Baptis-

Joan. Andr. *nu. 2.* & Anchar. in 2. *notab.* Nihil autem Pontifex dixit de signis, quia de illis non quebatur; & si de signis consultus fuisset, utique quod de verbis dixit, & de signis dixisset, que verbis equipollent: nam factis non minus loquimur, & consensum exprimus, quam verbis, *leg. De quibus, vers. Nam quid interest ff. de leg. c. Ex ore, de his que sunt a major. par. c. ubi gl. in verb. renuntiasse, dat plurima concord.* imò ad exprimentam voluntatem potentiora sunt facta, quam verba, quia multò amplius est quid facere, quam verbis renuntiare, *leg. Si tamen, §. Ei quis, ff. de edil. edil.* Dixit ergo, verba quantum ad Ecclesiam esse necessaria, scilicet ad clariorem probationem, ut hic per Butr. *n. 8.* Cardinal. *propè finem*, Abbas. *in fin.* Alexand. de Nævo. *n. 15.* & Præpos. *n. 6.* Undè non excluditur alius probandi modus, quia quod non est de solemnitate substantiali, sed de solemnitate probatoria, potest impleri per æquipollentia, & habet locum regula, Non refert, quid ex æquipollentibus fiat, *c. Licet ex quoniam de testibus, c. Tuas, de consanguinit. & affinit.* & bene per Hostien. *inc. Si inter verum, in princ. verb. expressa infra eodem,* & per Cardin. *hic n. 2.* dicens id, quod requiritur non ad actus substantiam, sed ad ejus pro-

Joan. Andr. *nu. 2.* & Anchar. in 2. *notab.* Nihil autem Pontifex dixit de signis, quia de illis non quebatur; & si de signis consultus fuisset, utique quod de verbis dixit, & de signis dixisset, que verbis equipollent: nam factis non minus loquimur, & consensum exprimus, quam verbis, *leg. De quibus, vers. Nam quid interest ff. de leg. c. Ex ore, de his que sunt a major. par. c. ubi gl. in verb. renuntiasse, dat plurima concord.* imò ad exprimentam voluntatem potentiora sunt facta, quam verba, quia multò amplius est quid facere, quam verbis renuntiare, *leg. Si tamen, §. Ei quis, ff. de edil. edil.* Dixit ergo, verba quantum ad Ecclesiam esse necessaria, scilicet ad clariorem probationem, ut hic per Butr. *n. 8.* Cardinal. *propè finem*, Abbas. *in fin.* Alexand. de Nævo. *n. 15.* & Præpos. *n. 6.* Undè non excluditur alius probandi modus, quia quod non est de solemnitate substantiali, sed de solemnitate probatoria, potest impleri per æquipollentia, & habet locum regula, Non refert, quid ex æquipollentibus fiat, *c. Licet ex quoniam de testibus, c. Tuas, de consanguinit. & affinit.* & bene per Hostien. *inc. Si inter verum, in princ. verb. expressa infra eodem,* & per Cardin. *hic n. 2.* dicens id, quod requiritur non ad actus substantiam, sed ad ejus pro-

Joan. Andr. *nu. 2.* & Anchar. in 2. *notab.* Nihil autem Pontifex dixit de signis, quia de illis non quebatur; & si de signis consultus fuisset, utique quod de verbis dixit, & de signis dixisset, que verbis equipollent: nam factis non minus loquimur, & consensum exprimus, quam verbis, *leg. De quibus, vers. Nam quid interest ff. de leg. c. Ex ore, de his que sunt a major. par. c. ubi gl. in verb. renuntiasse, dat plurima concord.* imò ad exprimentam voluntatem potentiora sunt facta, quam verba, quia multò amplius est quid facere, quam verbis renuntiare, *leg. Si tamen, §. Ei quis, ff. de edil. edil.* Dixit ergo, verba quantum ad Ecclesiam esse necessaria, scilicet ad clariorem probationem, ut hic per Butr. *n. 8.* Cardinal. *propè finem*, Abbas. *in fin.* Alexand. de Nævo. *n. 15.* & Præpos. *n. 6.* Undè non excluditur alius probandi modus, quia quod non est de solemnitate substantiali, sed de solemnitate probatoria, potest impleri per æquipollentia, & habet locum regula, Non refert, quid ex æquipollentibus fiat, *c. Licet ex quoniam de testibus, c. Tuas, de consanguinit. & affinit.* & bene per Hostien. *inc. Si inter verum, in princ. verb. expressa infra eodem,* & per Cardin. *hic n. 2.* dicens id, quod requiritur non ad actus substantiam, sed ad ejus pro-

Joan. Andr. *nu. 2.* & Anchar. in 2. *notab.* Nihil autem Pontifex dixit de signis, quia de illis non quebatur; & si de signis consultus fuisset, utique quod de verbis dixit, & de signis dixisset, que verbis equipollent: nam factis non minus loquimur, & consensum exprimus, quam verbis, *leg. De quibus, vers. Nam quid interest ff. de leg. c. Ex ore, de his que sunt a major. par. c. ubi gl. in verb. renuntiasse, dat plurima concord.* imò ad exprimentam voluntatem potentiora sunt facta, quam verba, quia multò amplius est quid facere, quam verbis renuntiare, *leg. Si tamen, §. Ei quis, ff. de edil. edil.* Dixit ergo, verba quantum ad Ecclesiam esse necessaria, scilicet ad clariorem probationem, ut hic per Butr. *n. 8.* Cardinal. *propè finem*, Abbas. *in fin.* Alexand. de Nævo. *n. 15.* & Præpos. *n. 6.* Undè non excluditur alius probandi modus, quia quod non est de solemnitate substantiali, sed de solemnitate probatoria, potest impleri per æquipollentia, & habet locum regula, Non refert, quid ex æquipollentibus fiat, *c. Licet ex quoniam de testibus, c. Tuas, de consanguinit. & affinit.* & bene per Hostien. *inc. Si inter verum, in princ. verb. expressa infra eodem,* & per Cardin. *hic n. 2.* dicens id, quod requiritur non ad actus substantiam, sed ad ejus pro-

Non obstant argumenta superius adducta pro prima lectura; nam ad primum deductum ex verbis hujus Decretalis, patet responso ex dictis *supra num. 23.* & *leg. q.* & ad ponderationem, qua secundo loco fit de mutis, respondetur in hoc cap. constitui differentiam inter mutos, & fari valentes. Imò enim exemplum muti ponitur potius ad probandum, in Sacramento matrimonii verba non esse necessaria, cum surdi; & muti sine verbis contrahant.

Ad tertium, nempe ad *c. Si inter virum infr. eodem, & c. Licet de spons. duor.* respondeo verba, illa utroque dicente, in prædictis iuribus fuisse apposita per modum exempli, quod regulam non restringit, ut hic observat Præpos. *n. 6. ad fin.*

Ad quartum respondet Host. *hic n. 4.* dicens aliud in sacramento Baptismi, ubi verba, & forma verborum sunt de substantia, *c. Detrahe 1. q. 1. & c. 1. supra de Baptism.* aliud in matrimonio, in quo verba, & forma verborum non sunt de substantia, ut constat ex dictis. Sed adde, Baptis-

num non respondentis esse invalidum. quoad præsumptionem tantum, quia ex quo adultus est, & discretus, & respondere potest, & non respondet, Ecclesia præsumit, cum sit, & non vero animo, & puro ad Baptismum accedere; ut notat glo. ult. Archid. Bellam. & Turicr. in d. cap. Cum parvulis de consecr. dist. 4.

34 Ad quintum similiter respondetur, multas esse differentias inter matrimonium carnale, & spirituale, quarum lex prosequitur hic Host. v. 5. & 6. Jo. Andr. n. 4. Card. n. 3. & reliqui post eos, plenè Everard. sua in Centuria in loco à matrimonio carnali ad spirituales; quarum una est, quia carnale solo consensu contrahitur, spirituale verò numquam contrahitur sine verbis, ut per eos.

35 Ad sextum, & ultimum respondet hic Hostien. n. 3. in fin. non obstat exemplum ab Innocentio adductum, quia in casu illo non potest fieri fides Ecclesiæ de consensu etiam

tacito; quum id etiam alter in alterum simul consentiat, non potest tamen dici verè loquendo uterque simul consentire, cum alter sensum alterius non percipiat, sed gnoret.

Nota, ex text. matrimonium perfici per solum legitimum viri, & mulieris consentium, & hanc dicit esse communem lecturam hic in princ. & dicit legitimum quoad ritum. De illis il primo, infra de spons. impub. & quoad liberi arbitrii motum, Gemma infra eod. & not. & in c. Cum locum supra eod. Host. & Joan. Andr. hic n. 2. in ver. legitimum. Item nota, verba esse necessaria de solemnitate probationis; quæ tamen solemnitas potest impleri per alia signa æquivalentia. Item nota, surdum, & mutum posse solis signis matrimonio contrahere. Item nota, pueros esse inhabiles ad matrimonium, utellige, nisi malitia suppleat ætatem: de quo dic, ut scripsi in d. cap. De illis, & Puberes, infra de spons. impub.

DE SPONSALIBUS.

Honorius III. Episcopo Berguen.

CAPUT XXVIII.

Consultationi tuæ breviter respondemus, quòd mulieres, quæ veniunt ad valvas Ecclesiæ benedicendæ cum sponis, & ibi reclamantes affirmant, se numquam in eorum matrimonium consensisse, audiri (sponis legitime probantibus contrarium) non oportet, cum legitimis & idoneis testibus non debeat illarum simplex assertio prævalere. Sanè illis, quæ benedictione accepta, mox à sponis aufugiunt ante carnis copulam subsecutur, asserentes se numquam in illos veraciter consensisse, sed metu illato compulsas, verba protulisse consensus licet animo dissentirent, non statim est audientia deneganda; sed de illato metu est cum diligentia inquirendum, & si talis metus inveniatur illatus, qui cadere potuit in constantem virum, erunt non immeritò audiendæ.

S V M M A R I U M.

- 1 **M**atrimonio probato, non auditur negans simpliciter consensum, sed asserens metuculosum, & prebare volens, auditur.
- 2 Mulieri neganti se in matrimonium consensisse, non creditur, marito probante contrarium.
- 3 Matrimonium non valet, si probetur contrarium per metum cadentem in constantem virum, vel mulierem, ibidem, & n. 7. 11. & 14. In matrimonio dicitur legitima probatio, quæ fit per idoneos testes.
- 4 Maxime ubi agitur de matrimonio dissolvendo.
- 5 Matrimonium difficilius solvitur, quam contrahatur.
- 6 Testes inducendi contra matrimonium debent esse omni exceptione majores.
- 7 Et hæc qualitas articulanda, & probanda est ab inducente.
- 8 Organum vocis est fallax.
- 9 Mulieri dicenti se contraxisse per metum, incumbit onus probandi non solum ipsum metum, sed etiam alius qualitatem.
- 10 Metus cadens in constantem virum dicitur mortis periculum, vel corporis cruciatus.
- 11 Timor varius non excusat.
- 12 Metus quando dicitur cadere in constantem virum, relinquatur arbitrio iudicis.
- 13 Masculinum concipi seminum, ut vitetur absurdum.
- 14 Metus minor excusat feminam, quam masculum.

1 **C**onsultationi. Illegitimè proposita, vel allegata violentia non excusat, focus autem cum legitime allegatur: Hoc dicit secundum Abb. Antiquum, vel aliter secundum Card. Probato matrimonio non auditur negans simpliciter consensum, sed asserens metuculosum, & prebare volens, auditur. Communiter tamen consensus naut: mulieri, quæ negat se in matrimonium consensisse, non creditur marito probante contrarium; sed si probat se consensisse per metum, qui potest cadere in constantem virum, non tenet matrimonium, Jo. Andr. Butr. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Præpos. & Alex. de Ne-

vo duos casus determinat. Secunda, ibi, Sanè, Joan. Andr.

Nota primò ibi, Legimus, & idoneis testibus, ubi agitur de probatione matrimonii, eam licet probationem legitimam, que fit per idoneos testes, ut hic, & in c. 1. inf. de consang. & affinit. Anch. hic in 3. not. & Præpos. n. 1. Quod fortius procedit, ubi agitur de matrimonio dissolvendo, quia spiritus alia difficilius detrahuntur, quam constituantur, c. Inter corporalia, in princ. de tran. lat. Episc. undè dixit solutionem matrimonii difficiliorem esse, quam conjunctionem, l. Consensu, C. de repudiis. Ad idem bonus text. in l. Nullum divorium, ff. de divor. unde testes inducti contra matrimonium, debent esse omni exceptione majores, c. 1. infra de consanguinit. & affinit. ubi gloss. in ver. Majores, Butr. n. 8. Abb. n. 5. vers. Item nota, & Præpos. n. 9. Felin. sup. in rub. n. 17. Covarr. lib. 4. Decretal. par. 2. c. 8. §. 12. n. 7.

Et quanyvis multi opposuissent, tamen hæc est communis opinio, ut testatur Socin. Junior. conf. 29. Circa presentem consultationem n. 8. & seq. lib. 2. imò magis communis, ut per Gabr. concl. 8. de testib. n. 75. quam sapientiam Rota sequuta est, ut deef. 209. n. 1. parti. 1. duxer. Caputaq. deef. 287. n. 1. parti. 3.

Quod multò claritè procedit, ubi liquidò constat de matrimonio non solum contracto, sed etiam consummato, text. est in c. In literis de testib. ubi quia vir nobilis uxorem duxerat, & cum ea per septennium cohabitaverat, in causa dissolutionis matrimonii repelluntur testes non omnino integri, ad idem text. in c. Insuper, qui matrimonium accus. poss.

Quintidò hæc qualitas, quòd testes sint omni exceptione majores, aut saltem probatè viri, & opinionis non sufficit ut insit testibus, sed necesse est, ut articuletur, & probetur ab inducente. Bari. in l. 1. §. Si quis meger, n. 12. vers. Et requiritur, ff. Quammodò resp. am. per. in quem communiter DD. sequuntur, ut testatur Grat. conf. 2. n. 25. l. 2. c. 1. conf. 78. cel. 4. §. 1. in d. vers. Omittit quod test. n. 3. & Cravet. de aut. imp. pag. 2. Quæritur. a. n. 8. §. 1. ad 41.

Secundò nota ibi, Item illarum copulæ, etiam protulisse consensus, organum vocis esse fallax, ut in sepè quis ore pronuntiat, quòd mente non gerit, ut ad eod. c. 1. in fin. per totum, & c. Hæmaturus, cum malis, ff. de iur. q. 5. Butr. hic n. 4. & Alex. de Nevo in 2. notab. licet verba sint instituta, ut quis deduc-

n. 99. & sequitur censuit S. Congregatio Cardinalium Concil. Trident. Interpretum.

9 Et in specie Episcopus Giennen. petiit declarari. Primò, an sponsalia de futuro contracta præsentè Parocho, nullis tamen adhibitis testibus, sint in valida vigore decreti Conc. Trid. de quo *sess. 24. cap. 1. de reform. matrim.*

10 Secundò, an sponsalia legitime contracta, carnali etiam copula subsequuta, possint mutuo consensu partium dissolvi.

Ad primum S. Congregatio respondit, Concil. c. 1. *sess. 24. de reform. matr. vers. Qui aliter*, loqui de contrahentibus matrimonium, non autem sponsalia de futuro: & idè quod attinet ad hujusmodi sponsaliorum de futuro validitatem, servandum esse jus commune.

Ad secundum respondit, quomodo cumque accipiat illa dictio, *Legitime*, sive prout à jure communi disponitur, seu coram Parocho, & testibus, non posse dici subesse validum, & indissolubile matrimonium. Etsi enim ante Concilium hujusmodi sponsalia transivissent in matrimonium, c. *Is qui fidem de sponsal.* tamen quia Concilium voluit nullum esse in matrimonium non contractum coram Parocho, & intelligitur de matrimonio per verba de presenti, si hic actus matrimonii coram Parocho per verba de presenti non intervenit, non potest dici subesse validum matrimonium.

11 Rursus proposita fuit in Sae. Congregatione hæc facti species. D. Nicolaus pluries coram testibus Lucie promissit, imò per verba de presenti asseruit se eam in uxorem accipere yelle, ipsa itidem respondente se eum in virum accipere, posteaque subsequuta est inter eos carnalis copula, postquam Nicolaus infirmitate correptus, Deo cum juramento vovit illam se ducturum in uxorem. Quæsitum fuit an matrimonium esset validum, & an posset compelli ad contrahendum, & ad implendum votum ac juramentum: S. Congregatio censuit, si casus, de quo agitur, contigit post triginta dies à die primæ publicationis decreti Conc. Trid. *sess. 24. de reform. matr. c. 1. factæ in Parochia dictor. Nicolai & Lucie*, & verbis illis de presenti prolatis non intervenit proptius Parochus eorundem: certum esse hujusmodi contractum nullum esse, ex eodem decreto Concilii *de reform. matr. c. 1. vers. Qui aliter*, nec posse dici sponsalia sequuta copula transivisse in matrimonium, per c. *Is qui fidem de sponsal.* Quia Congregatio jam dudum declaravit *d. c. Is qui fidem*, hodie non habere locum, si non sit servata forma præscripta in *d. c. 1. de reform. matrim.* Quoad juramentum, & votum non esse Congregationis, quia ad eundem est Ordinarius pro juramento, qui postea per censuras cogat ad observandum, casu quo Lucia non consentiat.

Item pro voto petenda presentatio ab eo, qui dare potest; aliàs non potest stare Nicolaus cum iura conscientia.

Ad hæc Episcopus Squillacen. postulavit declarari, an contractus sponsalibus per verba de presenti inter mulierem etatis annorum decem, & virum majorem, servata forma Trident. Concil. & longi temporis cohabitatione, atque carnali copula subsequuta, hujusmodi contractus habeat vim legitimi matrimonii, non servata intertum post pubertatem forma Sacri Concilii: Sacra Congregatio censuit non habere, nisi iterum coram Parocho proprio contrahatur per verba de presenti, juxta formam Concilii, si modò tempore advenientis pubertatis mulieris ante copulam publicatam fuerat in parochia contrahentium decretum Concilii *sess. 24. de reform. matr. c. 1.* & lapsi erant triginta dies à prima publicatione. Idem responsum in causa Meliten. ubi dictum fuit, matrimonium inter impuberes contractum per verba de presenti, forma Concilii non servata per copulam, & cohabitationem subsequutam, non transire in matrimonium, tamquam valuerit, vel ut sponsalia de futuro.

Secus tamen esset, si matrimonium in facie Ecclesiæ contractum esset nullum ex causa metus, & impedimentum esset occultum, quia tunc mutuo consensu conjugum convalesceret, ex declaratione S. Pii V. Dubitavit namque Episcopus Hieracen. si matrimonium contractum, & consummatum fuerit per metum, servata in cæteris forma Tridentini Concilii, & postea conjugum mutuo consensu, & spontanea cohabitatione convalescerit, an hodie illud censetur validum non aliter servata forma Tridentini Concilii: Bon. mem. Cardinal. Caraffa hæc adnotavit; si impedimentum ex metu præsupposito occultum sit, non esse opus iterum contrahere repetitis solemnitatibus alias ritè adhibitis in primo contractu. Si autem impedimentum esset manifestum, matrimonium de novo contrahendum esset servata forma Concil. Trid. juxta responsum Congregationis aliàs datum ad dubium Cardinal. Portu. gall. ac le cundem declarationem S. Pii V. de qua testatur Navar. in *Summa c. 22. n. 79. vers. Advertendum quare*.

15 Sed hic incidit dubitatio, an sponsus, qui sponsam seduxit, ac stupravit, possit puniri ab Episcopo pœna contra stuprantes à Sacris Canonibus inflicta, prætextu quod hodie ex decreto Concilii sponsalia post copulam ubi cohabitatio non transeunt in matrimonium, ut transibant ante Concilium. Brevis ad propositum dubium S. Congregatio respondit, non posse puniri pœna stupratoris graviter arbitrio Episcopi dumtaxat, ex decreto c. 1. *sess. 24. de reform. matr.* monens tamen esse, ut quæ primùm factis sponsalibus contrahant matrimonium propter periculum,

DE DESPONSALIBUS.

Idem Gregorius IX,

CAPUT XXXI,

Sinter virum & mulierem legitimus consensus interveniat de presenti, ita quòd unus alterum mutuo consensu, verbis consuetis expresso, recipiat, utroque dicente: Ego te in meam accipio: & Ego te accipio in meum: vel alia verba, consensum exprimentia de presenti, sive sit juramentum interpositum, sive non, non licet alteri ad alia vota transire; quod si fecerit, secundum matrimonium de facto contractum (etiam si sit carnalis copula subsequuta) separari debet, & primum in sua firmitate manere. Verum si inter ipsos accessit tantummodò promissio de futuro, utroque dicente alteri: Ego te recipiam in meam: & Ego in te meum: sive verba similia: si alius mulierem illam per verba de presenti desponsaverit, etiam si inter ipsam & primum, juramentum intervenerit (sicut diximus) de futuro, hujusmodi desponsationis intuitu, secundum matrimonium non poterit separari, sed eis est de violatione fidei penitentia iniungenda.

S U M M A R I U M.

- 1 Sponsalia de presenti non solvuntur per sequens matrimonium etiam consummatum, & numero 7.
- 2 Sponsalia de futuro etiam jurata solvuntur per subsequentiã de presenti.
- 3 Matrimonium an possit contrahi sine verbis consensuum exprimentibus.

- 4 Subarrhatio subsequuta post verba alterius ex contrahentibus ad matrimonium apta, arguit consensum matrimoniale.
- 5 Matrimonium contrahi potest non solum per verba consuetiã hic expressa sed etiam per alia consimilia.
- 6 Nec requiritur, ut ambo sint concordēs in forma verborum.
- 7 Matrimonium ratum præcæles secundo, etiam carnali copula consummato.

- 8 *Sponsalia de futuro contrahi possunt per quacumque verba consensum exprimentia, non de presenti, sed de futuro.*
 9 *Sponsalia de futuro propriè dicuntur sponsalia; de presenti autem improprie, & respectu futuræ executionis matrimonii.*
 10 *Uxor ante carnalem copulam, & translationem ad domum viri, multis in locis appellatur sponsa.*

verba non semper adhiberi; ac proinde ad validitatem matrimonii non pertinere.

Quo fit, ut si aliter ex contrahentibus proferat verba apta ad matrimonium, & deinde sublequatur subhæc ratio per immissionem annuli, ex hujusmodi actu satis arguitur consensus matrimonialis, ut hic firmat gloss. 1. in fin. Butr. n. 9. & plerique alii; Hostien. in cap. Ex litteris il. n. 1. dicens esse ibi de hoc textum apertum, supra eodem, & tradunt communiter omnes in cap. Illud de presump. & in c. fin. de spons. impuber.

Secundo, nota ibi, *Vel alia verba*; Sponsalia de presenti contrahi posse non tantum per verba consuetæ, que habentur in littera, & in cap. Licet infra de spons. duor. vide licet, Ego te in meam accipio, & Ego te accipio in meum; sed etiam per alia verba consimilia, veluti si vir dicat, Proinito te pro conjuge tenere, vel in uxorem habiturum, ut sunt jura clara in c. Ex parte supra eod. & in cap. Si quis 30. q. 5. & hic notat gloss. in ver. Alia, Innoc. in princ. & Abb. n. 4. in verb. Vel alia verba. Item si dicat, Nolo nisi te in meam uxorem; hæc enim verba sic debent intelligi, id est, Volo te, & non aliam in uxorem; & hoc innuit verbum, Volo, quod est præteritis temporis: ita Specul. in vir. de sponsal. §. 1. num. 5. ubi num. 6. ponit plura exempla his similia, de quibus plenè notatur per Joan. Andr. & Doctores in c. Ex litteris il primo, supra eodem. Nec requiritur, ut ambobus sint concordēs in forma verborum, sed satis est, ut quomodo exprimat substantiam Consensus de presenti: idèque si vir dicat, Accipio te in meam uxorem; & mulier respondeat, Placet, vel contentio, erit matrimonium, quia non refert, quid ex æquipollentibus fiat, secundum Hostien. hic in princ. in ver. Consensum, Joan. Andr. num. 3. in ver. Verba, Butr. num. 5. Abb. Sicul. num. 7. & alios communiter. Undè similiter si mulier dicat: Do tibi corpus meum in legitimam conjugem, contrahitur matrimonium, licet vir non repetat: Do tibi corpus meum in legitimum virum, secundum Abb. Antiqu. hic in fin. dicentem sic se vidisse bis judicari.

Tertiò, nota ibi, *Etiamsi sit carnalis copula subsequente*; Primum matrimonium ratum prævalere secundo etiam carnali copula consummato, ut hic est casus, & in d. c. Licet infra de spons. duor. & utrobique notant in summario textus Jo. Andr. Butr. Card. Abb. & omnes: rationem reddit Barbof. in verb. sif. solut. matrim. part. 2. n. 85. quia cum ex primo matrimonio dominium corporis ad potentiam copulæ sit translatum in uxorem, non potest conjux, qui jam non est dominus sui corporis, illud in aliam uxorem transferre ad eandem potentiam copulæ, argum. cap. Quod autem supra de jure patr. & sic non obstat regula, l. Quoties, Cod. de rei vendicatio. ubi ille est prior in dominio, cui res prius traditur, licet alius in titulo prævenit, ut ibi per Baldum.

Ultimò, nota ibi, *Sive verba similia*; Sponsalia de futuro non tantum trahi posse per consuetæ verba, quæ habentur in textu, videlicet: *Ego te recipiam in meam, & Ego te in meum*; sed etiam per alias his similia, seu æquipollentia, ut hic per Host. n. 1. in verb. similia; id est, per verba exprimentia consensum non de presenti, sed de futuro; & hæc secundum Abb. n. 2. rectè & propriè dici possunt sponsalia, quia quis spondet, seu promittit se futurum maritum, vel uxorem; sponsalia verò de presenti, improprie sponsalia dicuntur respectu vinculi matrimonialis, sed possunt appellari sponsalia respectu executionis matrimonii, quia uterque spondet futuram matrimonii executionem; & ita uxor ante carnalem copulam, & translationem ad domum viri, multis in locis appellatur sponsa, ut per eum ex hoc inferentem ad statuta odiosa loquentia de uxore, ut hujusmodi sponsam non comprehendant; sequitur Alex. de Nævo n. 8. sed tu vide tex. in c. Qui de sponsatam 27. q. 2.

1 **S** inter virum. Sponsalia de presenti non solvuntur per subsequens matrimonium, etiam carnali copula coniungatur.

2 Sed sponsalia de futuro etiam jurata solvuntur per subsequentia de presenti. Hoc dicit. Secundum dictum ibi, *Verum si*.

3 Nota 1. ibi, *Verbis consuetis expr. sso*, argumentum, quòd ad matrimonium in eo, qui potest loqui, necessaria sunt verba consensum exprimentia, ut hic innuitur, & in c. Licet infra de spons. duor. & videtur expressum in c. Tua, supra eodem: ubi dicitur, matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri, & mulieris consensum; sed necessaria esse quantum ad Ecclesiam verba consensum exprimentia de presenti; & secundum hoc altero tantum eo loquente non erit matrimonium quoad Ecclesiam, quia non loquens suum consensum sufficienter non exprimit, argum. hujus litteræ, ibi, *Utroque dicente*. Idque ad exemplum stipulationis, quæ non contrahitur, nisi utroque loquente, etiam si annuat sine verbis, l. 1. in princ. §. Et si quis ita sif. de verb. oblig. Et ita firmat gloss. in cap. Tua nos, in verb. Nec forma supra eodem, dicens, ad esse matrimonii duo esse necessaria, substantiam scilicet, & formam, sicut ad esse hominis; pro substantia esse ibi consensum, pro forma verò verba consensum exprimentia; & si alterum desit, non esse matrimonium. Idem tenet gloss. juris civilis in leg. Curæ notissimi, in verb. Solam, c. de presump. trigin. vel quadrag. annor. & ibi Bald. n. 7. Barr. in l. Nuptias n. 1. ff. de regul. jur. Goffred. in sum. tit. de spons. n. 22. Innoc. in c. tua post princ. in ver. Consensum supra eod. dicens, in valentibus loqui non sufficere consensum sine verbis.

Cæterum hic intellectus secundum Hostien. hic in princ. in ver. expresso, aptè reprobatur in cap. Ex litteris, & cap. Is qui fid. supra eodem in capit. Continebatur. & capit. de illis il primo, §. 1. in ver. de spons. impuber. & in l. Sed que patris, ff. de sponsal. in quibus contrahentes factio ipso sine ulla verbis consentire consentire.

Nec obstat, quod hic dicitur: nam post litteram ibi, *Vel alia verba*, subaudiendum, vel præsumptiones violentas, ut in iuribus allegatis, & in c. Illud de presump. vel signa, nutus, seu argumenta sufficientia, ut plenè notatur in d. cap. Tua supra eodem; nam hujusmodi signa æquipollent huic formæ; unde non refert, quid ex æquipollentibus fiat, cap. Licet ex quadam de testib. cap. Tua de sanguin. & affinit. dummodò consensus exprimitur etiam non loquendo: nam multæ mulieres præ verecundia plerumque annuunt potius, quàm loquantur, maxime præsentibus patentibus, cap. Honorantur 32. quest. 2. & in hoc tandem residet hic gloss. 1. cum qua concordant Hostien. loco citato, Butr. num. 9. Card. num. 4. & Abb. num. 6. gloss. in cap. Sufficiens in ver. Initio 22. quest. 2. Lapis allegat. 56. per tot. & tenent in d. cap. Tua supra eod. Hostien. in ver. de presenti, Butr. num. 8. Cardin. ad fin. Anchar. num. 3. Abb. eodem num. & Alex. de Nævo num. 15. & alii tam Jurisperiti, quàm Theologi, quos novissimè cumulat, Thom. Sanch. in tract. de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 3. 1. num. 5. Quorum opinio videtur non obsecutè approbata à Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenii IV. §. Septimum Sacramentum: ibi, *Consensus per verba regulariter expressus facit matrimonium*: dum enim dixit regulariter, satis clarè innuit,

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

Hormisda Eusebio Episcopo.

CAPUT I.

Tua fraternitas requisivit de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, si sine voluntate adulti filii fatere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo non consentit filius, fieri non posse. Potest autem filium nondum adultum (voluntas cuius discerni non potest) pater, cui vult, matrimonio tradere. Et postquam filium pervenit ad perfectam aetatem, omnino debet hoc adimplere.

SUMMARIUM.

- 1 Sponsalia contrahit pater pro filio impubere, sed non pro pubere, nisi consentiat.
- 2 Sufficit tamen ut filius consentiat expressè, vel tacitè, verbo, vel factò.
- 3 Matrimonium à patre contractum pro filio ante pubertatem consentiente, valet ut sponsalia de futuro; secus si filius nullo modo consentiat.
- 4 Matrimonium quandoque accipitur pro sponsalibus de futuro.
- 5 Sponsalia potest pater contrahere pro filio infante.
- 6 Quod intelligitur de facto, & ex quadam honestate; nam verè ex illis quoad ipsum filium nulla oritur obligatio, nec publica honestatis iustitia.
- 7 Sponsalia pro infante à parentibus contracta post aetatem legitimam tenentur filius adimplere ex debito honestatis, non necessitatis.
- 8 Declaratur, n. 14. & 15.
- 9 Pater cogere non potest filium invitum nubere, sed filiam potest, secundum leges, nisi dederit ei uxorem sponsam, vel meribus indignum.
- 10 Secus secundum Canones.
- 11 Dissensio an filio invito patre sui concludenda super impedimento publica honestatis in primo gradu ex matrimonio rato, non consummato, & n. seq. usque in fin.
- 12 Matrimonia invitis parentibus contracta, quamvis sint valida, tamen improbantur ab Ecclesia, & n. seq. usque ad n. 23.
- 13 Virginalis pudoris non est maritum eligere, sed iudicium parentum expectare.
- 14 Filia nubens invitis parentibus mortaliter peccat.
- 15 Saltem si ex iuxta causa contradicant, & filia non habeat legitimam causam non obediendi.
- 16 Matrimonium à filio familia contractum sine consensu parentum, de iure civili non valet.
- 17 Secus de iure Canonico.
- 18 Filia nubens ante annum vigesimum quintum invitis parentibus, secundum leges potest ab eis exheredari.
- 19 Et quid secundum Canones.
- 20 Matrimonia à filio familia invitis parentibus contracta, an iure Ecclesiastico irrita fuerint primis Ecclesiae temporibus, & n. seq.
- 21 Intellectus cap. Alier 30. q. 5.
- 22 Decretum Gratiani à Gregorio XIII. approbatur, ut pari corporis iuris Canonici.
- 23 Matrimonium ratum, non consummatum, non parit impedimentum affirmativum, sed publice honestatis iustitiae, fortius tamen, quam ex sponsalibus de futuro.
- 31 Impedimentum publice honestatis, quod oritur ex matrimonio etiam irritò ex aliis casibus, quam ex defectu consensus, & non consummato, non suit à Concilio Tridentino sublatum, sed durat in omnibus casibus, & gradibus, in quibus ante oriebatur.

Tua. Pater pro filio impubere sponsalia contrahit: pro pubere verò non, nisi consentiat, Hostiens. dicit secundum Joan. Andr. cum quo concordant Burr. Card. Anchar. Abb. Alex. de Nevo, & Præpof. Habet tria dicta, secundum ibi, Potest; tertium ibi, Et postquam.

Nota primò, ibi, Si aliquo modo non consentiat filius. Pa-

trem pro filio adulto nec matrimonium, nec sponsalia contrahere posse, nisi filius consentiat, Innoc. hic n. 1. & pondera illa verba Aliquo modo, quæ innuunt satis esse, ut filius consentiat expressè, vel tacitè, verbo, vel factò, secundum Hostiens. n. 3. & Joan. Andr. n. 1. in verb. Aliquo modo, & est expressum in cap. unic. infra eod. lib. 6. Et pro adulto intelligas eum, qui est habilis ad consentiendum, sive sit pubes, sive impubes, hac tamen differentia, quòd si filius expressa, vel tacitè consentiat ante pubertatem, matrimonium sic contractum valebit paris interpretatione, uti sponsalia de futuro, cfr. infra, fin. autem sit pubes, valebit ut matrimonium, ut hic per Burr. n. 4. circa medium, vers. Tu concludit: sed si filius nullo modo consentiat, nec valebit ut matrimonium, nec ut sponsalia, ut cùm hac nullitas sit ex defectu consensus, nec inde oriatur publice honestatis iustitia, ut est textus in c. Accessi infra eod.

Secundò nota, ibi, Matrimonio tradere, Matrimoni verbum quandoque accipi pro sponsalibus de futuro, per que ad matrimonium pervenitur, ut hic per Jo. Andr. n. 3. in verb. matrimonio.

Tertiò nota, ibi, Filium nondum adultum, pro filio infante posse patrem sponsalia contrahere: iam verba illa, nondum adultum, de minore septennio sunt intelligenda, secundum Ant. de Bruc. in 2. notab. & Abb. n. 3. & probatur clarè ex verbis immediatè sequentibus, *Intantiam cuius discerni non potest, quæ non conveniunt, nisi Intanti, ut §. Pupillus instit. de inst. stipulat. & l. Infanti. C. de iure delib. erandi.* Ceterum quod hic dicitur, referri debet ad factum, & honestatem quandam, secundum quam pro filio infante, ex quo ejus voluntas discerni non potest, pater sponsalia contrahit, ponendo ipse in ratificatione filii, secundum Abb. hic n. 3. & Præpof. in vers. Unde Panormitanus: sed rei veritate inspecta, & quoad ius effectum, sponsalia hujusmodi sunt: pro iure nulla ex defectu consensus. Ideò que quoad ipsum filium nullum inducunt obligationem, ut sunt jura clara in c. *Ubi non est 30. q. 2. in c. Listerius, & c. seq. infra eod. & in c. unic. eod. tit. lib. 6. ubi expressum est, sponsalia amborum infantium, vel alterius tantum, ad invicem contracta, vel que parentes pro eis contraxerunt, uti nulla ex defectu consensus, publice honestatis iustitiam non inducere, nec validari ex supervenientia majoris ætatis, nisi per cohabitationem mutuan, vel aliis verbo, vel facto fuerint ratificata; quo textu aperte reprobat opinio Raymundi in Summa de sponsal. §. *Pone quòd*, Petr. de Samp. & Abb. Antiq. hic n. 2. vers. *Dicebat Magister meus*, qui, per hanc Decretalem tenuit, ut ex sponsalibus contractis à patre, etiam filio non consentiente, orti iustitiam, & nitentur hoc etiam probare ex c. *Accessi ad fin. infra eod.* quod tamen nihil facit, prout hic notantur in gloss. ult. in d. ult. cum quo transeunt ibi Scribentes.*

Ultimò nota ibi, *Omnino debet hoc adimpleri*, sponsalia pro infante à parentibus contracta, postquam in legitimam debere filium omnino adimplere, ut in l. *tert.*: sed hoc intelligas ex debito non necessitatis, sed honestatis, prout intelligit gloss. ult. etc., que allegat simile in c. 1. supra de testibus: exponitur enim verbum, debet, id est, de cetero. Cum oportet, & ibi gloss. in fin. *C. de hon. qualib. & cum gloss. concordant hic Abb. Antiq. in fin. Hostiens. n. 11. in verb. Omnino debet*, Jo. Andr. ad fin. in gloss. ult. Henric. Boich. Burr. Anchar. & Præpof. omnes n. 4. Cardin. n. 1. Abb. Sculm. n. 7. & Alex. de Nevo n. 13. Ex quibus patet, hanc esse unanimem Canonistarum sententiam, que tamen videtur declaranda, ut dicam infra n. 15. & 16.

- 8 In glossa prima nota bene distinctionem glossæ inter filium, & filium nam filium invitum pater cogere non potest, ut aliquam in uxorem ducat, *l. filiofamilias. ff. de sponsalib. l. Non cogitur. ff. de rit. nupt.* quia nuptiæ coactæ difficiles exitus consueverunt habere, *cap. Requisivit, supra de sponsalib. c. §. 1. 31. q. 2.* At de filia secus dicendum videtur secundum leges: quia contrahere non potest, nisi indiguum moribus, vel turpem sponsum pater ei eligat, *ut leg. 9 Sed quæ patris, ff. de sponsal.* ubi glossa 1. ponit eandem distinctionem. Verum secundum Canones nec filiam pater compellit invitam, *ut c. Cum locum, supra de spons. c. cap. Sufficiat 27. q. 2.* Nec à sanctione Canonum recedendum, quidquid leges civiles jubeant, ut notatur in glossa margin. Verumtamen etsi filia cogi non possit, tenetur tamen legi voluntatem parentum, etiam secundum Canones, ut plene dicam in questione sequenti.
- 10 Ex facto questum est, an filie sit concedenda dispensatio invito patre super impedimento justitiæ publicæ honestatis in primo gradu ex matrimonio rato non consummato?
- 11 Videtur respondendum, hanc dispensationem non esse concedendam; nam Ecclesia semper improbavit matrimonia, quæ invitis parentibus contrahuntur: unde in Concilio Tridentino *c. 1. sess. 24. de reformat. matrim.* tamen si dicitur, dubitandum non esse, clandestina matrimonia liber contrahentium consensu facta, rata, & vera esse matrimonia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecerit; & proinde jure damnandi sint illi; & eos facta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, & rata esse negant; quippe falsò affirmant matrimonia à filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse: nihilominus sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis semper illa detestata est, atque prohibuit. Hoc enim decretum æquè improbat matrimonia clandestina, atque contracta invitis parentibus, si intelligamus verbum, *illa*, referri ad matrimonia utroque modo contracta, *ad text. in l. Pluribus, in princ. ff. de verb. obligat. Rot. decif. 187. n. 7. ver. Et hoc denotat relativum illud part. 2. recent.*
- Id quod apertius colligitur ex pluribus Summorum Pontificum, & SS. Patrum decretis: nam Euaristus Papa in *c. Aliter 30. quest. 5.* Aliter legitimum non sit conjugium, nisi ab his, qui super ipsam foemina dominationem habere videntur, & à quibus custoditur, uxor petatur, & à parentibus, & propinquioribus sponsetur. Hormisdas in hac Decretali quod est transumptum, *ex cap. Tuaque. l. 2. 31.* statuit, ut sponsalia à patre contracta filius, postquam pervenerit ad perfectam ætatem, teneatur omnino adimplere.
- 12 Ambros. in *cap. Honorantur 32. quest. 1.* Non est virginalis pudoris maritum eligere, sed judicium parentum expectare: & infra: *Si qua amisso citomarto adolescentula laqueum infirmitatis sue timeat incidere, sicut, nubat tantum in Domino, ut electionem mariti parentibus deserat, ne appetentia procacioris existimetur auctor, si ipsa de nuptiis suis electionem sibi vendicet; & in cap. sequent.* de muliere in domo patris, & in ætate puellarum existentium, quæ ad sponsalia juramento se obstrinxerat, sic respondit: *Sin autem ubi audierit, contradixerit pater, & vota, & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quod contradixerit pater.* Augustinus in *cap. Merito, ead. caus. c. quæst.* Videtur etiam Apostolus de patre loqui, cum dicit, *Servet virginem suam, &c.* & plura sacre Scripturæ testimonia ad hoc assert Card. Bellarm. *lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 1. prop. 3.*
- 13 Ideoque filiam invitis parentibus nubentem mortaliter peccare, cum in re gravillius injuriam inferat, & contraveniat præcepto divino de parentum veneratione, tradit Sot. in *4. distict. 28. q. 1. art. 1. in fin. Cardin. in Summ. q. 171. punct. 1. not. 3.* Navarr. in *manual. cap. 14. num. 15.* ubi dat novum, & singulare interdictum ad hanc Decretalem, quatenus habet, filium non teneri ducere uxorem illam, de qua assumenda pacificiter pater, videlicet, ut non solum debet de honestate, sed etiam de necessitate quoad effectum non peccandi, licet non quoad effectum, ut ad id cogi possit; Medina in *summ. lib. 3. cap. 14. §. 14. fol. 109. col. 1.* Henric. *lib. 11. de matrim. c. 6. nu. 6.* Cardin. *ead. caus. l. 1. de Sacram. matrim. cap. 19. prop. 3. & in fin.* & Petr. de Lestm. *de matrim. q. 47. art. 6. dub. 2.* ubi ait, hanc esse sententiam Theologorum, & Jurisperitorum.
- 14 Quod absque dubio procedit saltem cum pater movetur familia inæqualitate, ut hoc casu, vel alia justa de causa, nec
- filius habet legitimam causam non obediendi, ut post Galfar. de Cald. & Cardin. hic notant Alex. de Nævo *num. 6.* & Præpol. *num. 5.* S. Bonavent. in *4. sentent. distict. 29. q. 3.* Navarr. in *manual. d. cap. 14. num. 15.* Et multò magis si pater moveatur ad sedandas periculosas inimicitias, aut ad vitanda scandala, vel odia, quæ inde probabilius extiterunt, Navarr. ibidem, & alii apud Sanch. *de matrim. lib. 4. disp. 23. n. 11.*
- Nec est omnittendum, de jure civili irrita esse hujusmodi 16 matrimonia, *ut l. Nuptiæ, la secunda, ff. de ritu nupt.* Nuptiæ consistere non possunt, nisi consentiant contrahentes, id est, qui coeunt, & quorum in potestate sunt. Et quavis jus civile hac in parte correctum sit à jure Canonico, 17 ut in Concilio Tolet. III. *cap. 10. relato in cap. Hoc sanctum, ubi gloss. in verb. Parentum 32. quest. 2. cap. sufficit 27. q. 2.* quod est Nicolai I. *cap. Tua supra de spons. c. cap. Cum causa infra de raptor.* Indè tamen patet, quàm sint adversa communi bono, & Reipublicæ tranquillitati convubia inita renuentiis parentibus. Undè has nuptias justas non haberi dicit Julianus in *leg. Nuptiæ, c. de nupt. c. in fin. eodem tit. in princ.* statuitur, ut si filiisfamilias sint, consensum habeant parentum; nam hoc fieri debere, & civilis, & naturalis ratio suadet, in tantum ut justus parentis præcedere debeat.
- Et præter hæc leges civiles, quæ sanxerunt, filiam nubentem ante annum ætatis vigesimum quintum invitis parentibus posse ab eis exheredari, ut in Authent. *Vi cum de appellat. cognosce. §. Si alicui colum. 8.* non fuit correctæ à sacris Canonibus, secundum opin. Calder. in *cap. 1. de Clandest. despons.* & post Abbatem antiquum, & Joannem de S. Ge. 19 org. tradit Felin. in *cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 59. de Const. Bald. in c. Tenor in fin. de sent. & rejudic. & in l. Omnem ad fin. c. ad Senatus Consult. Tert. & ex Theologis Sor. in *4. dist. 29. q. 1. art. 4. ad 4.* & Molin. *lib. 1. de justit. & jur. tract. 2. disp. 176. fol. 1043.* Et quavis hac sententia non transeat absque difficultate, nec desinit contradictores: tamen quoad rem nostram pertinet, satis est, ut inde etiam colligatur, quàm debeat filius abstinere à nuptiis, quibus parentes reluctantur, cum hæc referatur inter ingratitudinis causas, ut hic notat Goffredus relatus à Jo. Andr. n. 8. dicens filium non posse patri contradicere sine vitio ingratitudinis, licet matrimonium teneat.*
- Quinimò non desunt, qui existimaverint matrimonia 20 filiorumfamilias sine parentum consensu etiam jure Ecclesiastico fuisse irrita primis Ecclesiæ temporibus. Quod ex recentioribus mordicis tuctur Basil. Pontius *de matrim. lib. 2. cap. 1. §. 1.* & videtur constare ex decreto Concilii Aurelianensis IV. *c. 24.* his verbis: (Decernimus, ut parentibus, aut propriis domnis, prout ratio poscit, personarum accepta fide excusari sub separationis promissione tradantur, postmodum tamen à parentibus atque dominis libertate concessa, si voluerint, ex propria voluntate conjugantur.)
- Idque apud Græcos apertius colligitur ex Epistola S. Basilii ad Amphilochem, *c. 3.* ubi habetur: *Quæ sine his, qui potestatem habent, sunt matrimonia, sunt fornicationes.* Neque ergo vivente patre, nec domino, ii, qui conveniunt sunt ab excusatione liberi, donec conjugio domini annuerint; tunc enim accipit firmitatem conjugium. Et Theodor. Balsamon. in *Commentar. ejus Epistole ad c. 38.* Puellas, inquit, hic sanctus pater, eas, quæ sunt in potestate parentum, appellat.) Dicit ergo: (Si alicujus puellæ tradant se ipsas suis amatoribus præter suorum parentum sententiam, & ab iis vitium illis allatum sit, etiam si matrimonio sibi conjunctæ videantur, matrimonium ejus, quæ est in parentis potestate, non posse consistere sine paterna voluntate. Sin autem parentes ipsarum eis reconciliati fuerint, & eas cum amatoribus cohabitare voluerint, ei rei illa ratione videtur remedium afferri; quod enim ab initio malè factum est, parentum postea consensus reparare videtur, ut fornicatio in matrimonium deducatur.) Hæc ille.
- Porrò hæc sententia, quatenus habet, matrimonia invitis parentibus inita aliquando fuisse irrita in Ecclesia, jure defensi non potest; habet enim pro fundamento solum decretum Evaristii *d. c. Aliter 30. q. 5.* Quod tamen mutilatè referitur à Basilio Pontio ubi supra; nam in eo decreto, ad hoc ut legitimum sit conjugium, non solum exigitur ut foemina desponsetur à parentibus, sed etiam à propin-

quioribus: Item exigitur, ut legibus doctetur: Item, ut sacerdotale iter benedicatur: Item, ut à Paranympsis associata legibus detur, & solemniter accipiatur: ac denique ut biduo, vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant. Et mox immediatè subnectitur: *Ita per a sacrote legitima esse connubia, aliter verò præsumpta non conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel supra, aut fornicationes potius, quam legitima conjugia esse non dubitavit, etiamsi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrarunt legitima.* Hæc ibi. At manifestum est, cætera omnia, quæ in dicto decreto exprimitur, non pertinere ad essentiam matrimonii (nemo enim dixerit, matrimonium esse nullum, propterea quòd conjux non fuerit dotata, aut benedicta à Sacerdote, aut à paranympsis associata, vel triduo orationibus non vacaverit.) Ergo necessariò sequitur, ut idem sit dicendum, si à parentibus non fuerit desponsata, cum clandestina subsequens, *Ita per illa sacrote legitima esse connubia*, ad omnia præcedentia æquè liter referatur. Sensus igitur illius decreti non est, ut conjugia abque solemnitatibus ibi præscriptis inita sint nulla, sed tantum in utrumque clandestina reputentur illegitima, ac veluti fornicationes, & adulteria in foro externo, quoad illi contractum probatum non fuerit, habeantur. Et in hunc sensum decretum Evaristi accipitur à Gratiano in §. *Sed obijciat*, qui habetur post cap. *Nec illud*, & in §. *Hæc ita respondetur*, post c. *Si quis vitiosus* 30. q. 5. Et ita etiam degeum illud interpretatur Card. Bellarm. lib. 1. de mat. cap. 20. & committit Scolaſtici. In quem sensum accipi etiam debet locus Basilii superius citatus.

Accedit, quòd in Co. h. ec. Gratiani, quo nunc utimur, loco illius dictionis, *etiam* hæc ad B. fil. Pont. legitur, nisi. Nec dici potest ea dicto per errorem irripuisse, quia in d. §. *Sed obijciat*, ex professo explicatur his verbis: Evaristus cum dixisset, *Aliter præsumpta non sunt conjugia, sed adulteria*, addidit, *nisi voluntas propria suffragaverit. & vota succurrerint legitima.* Et secundum hanc lectionem omnia sunt plana, quia textus probat contrarium: ejus, ad quod allegatur à Basil. Pont. Nec hodie aliter legendum videtur, quia Gregorius X. II. decretum Gratiani Sanctitatis lux emendandum, quod una cum Decretalibus Gregorii IX. Sexto, Clementinis, & Extravagantibus, Corpus juris Canonici appellat, imprimi ac divulgari præcipit, statuitque sub pœna excommunicationis late sententiarum non liceat hujusmodi libris dicti juris Canonici, de manda ofus recognoscere, correctis, & expurgatis, quidquam addere, detrachere, vel inquinare, aut invertere, nullaque interpretatione adungere; sed prout opus hujusmodi Romæ impressum fuit, semper, & perpetuò integrum & incorruptum conservetur: ut in Bulla incip. *Cum pro munere*, edita 1. die Julii 1580. quæ habetur in princ. ipsius Decreti.

Decretum verò Concilii Aurelianensis intelligi debet quoad thorum & cohabitationem, non autem quoad sexus, & validitatem conjugii, ut in sicant illa verba. *Sub separationis commissione*: nec non illa, *A parentibus libertate concessa conjugantur*

Quamobrem tenenda sunt omnino, matrimonia contracta in vitio parentibus, nullo unquam tempore fuisse irrita in Ecclesia: id quod non obsecrè innotuit decretum Concilii Tridentini cap. 1. *sess. 24. de reform. matrim.* quod abique ulla distinctione temporum an athenè te amant eos qui salò assentiant, matrimonia à filiis, familiaribus, seu consensu parentum contracta irrita esse; & patentes ea rata vel irrita facere posse.

Vt cum est hæc ita se habeant quoad nullitatem matrimonii, tamen quod spectat ad rem præsentem; constat ea conjugia ad esse sacris Canonibus invita & exosa, ut appellentur adulteria, fornicationes, & stupra. Undè cum tam Ecclesia, quam civilis politia tantoperè ab illis abhorreant, non videntur amittendum, ut filia inire possit matrimonium, cui par expresse, & ex legitima causa contradicit. Præsertim quia nulla sufficiens causa adducitur, que jusſificet dispensationem: oppoſitè enim remanet lex, ex matrimonio rato non consummato, licet non oriatur impedimentum affinitatis, sed publicæ honestatis jultitæ, & olim consultis gravioribus Theologis, & Canonicis censuræ S. Congregatio Concilii; hoc tamen impedimentum esse fortius, quam illud, quod oritur ex sponſalibus de futuro, S. Thome in 4. dist. 41. q. 4. m. c. 3. & ibi S. rto art. 2. & Abb. in c. *Sponsalia in princ. de spons. Id. hæc graviore causam sequitur pro concedenda dispensatione.* Undè quamvis decretum Concilii c. 3. *sess. 24. de reform. matrim.* impedimentum publicæ honestatis, quod oritur ex sponſalibus nullis, omnino sustulerit, & ex validis restituit ad primum gradum; tamen impedimentum publicæ honestatis, quod oritur ex matrimonio contracto per verba de præſenti, & non consummato, non fuit Consilio sublatum, & durat in omnibus casibus, & gradibus, in quibus antea existebatur, ut ex sententia S. Congregationis declaravit P. U. V. in Extravag. ad Romanorum: idque procedit, etiam si matrimonium in sit irritum ex quacumque causa, præterquam ex defectu consensus, ut S. Congregatio declaravit.

Nec referit, quòd hoc casu adducatur pro causa d. Namato conversationis mulieris apud virum, cui vult nubere: quia hæc causa, si vera esset, adducere ur possissimum a patre, & fratribus ipsius mulieris, ex nobilissima familia oriundis, quorum existimatio præcipuè læderetur ex sinistra hujusmodi suspitione. Undè cum eam nec pater, nec fratres adducant; sed alii, ad quos non pertinet: facta hæc licet hanc causam commentitiè proponi ad extorquendam dispensationem.

Nisi fortè dixerimus, hoc casu Sanctissimum non dispensare, ut filia nubere possit contra voluntatem patris; sed tantum dispensare tunc impedimento publicæ honestatis ex matrimonio rato; post impetratam verò dispensationem, ut matrimonium qua debet honestate & reverentia parentibus debita contrahatur, nullumque obſtet Canonicum impedimentum, ad curam, & sollicitudinem Episcopi pertinere: licet fateatur hinc aperiri viam filia nubendi patre contradicente.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

Nicolaus Papa.

CAPUT II.

Ubi non est consensus: & infra, Districtius inhibemus, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatem legibus, vel canonibus determinatam non pervenerit, conjugantur. Nisi fortè aliqua urgentissima necessitate interveniente, ut potè pro dono pacis, talis conjunctio toleretur.

S U M M A R I U M.

- 1 Impubes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis, conjugari non debent.
- 2 Intellectus hujus capitul. & numero seqq. usque ad numero 12. Sponsalia an licitè contrahi possint ante septennium, ibid.
- 3 Lex Ecclesiastica prohibens obligat transgressores ad

culpam mortalem, & numero 8.

- 4 Sponsalia amborum infantium, vel alterius, publica honestatis justissimam non inducunt.
- 5 Sponsalia contrahi possunt ante septennium, si usus rationis præveniat ætatem.
- 6 Sponsalia post septennium ante pubertatem contrahentes, peccant mortaliter, n. 8. Contrarium, n. 9.
- 7 Sponsalia contracta ab impuberibus post septennium in an-

inducunt publicæ honestatis iustitiam.

- 8 Sponsalia non sunt conjunctio, sed promissio conjunctionis future.
- 10 Matrimonium contrahentes ante pubertatem, non possunt absque peccato carnaliter commiseri.
- 11 Matrimonium contrahi non potest absque culpa lethali ante expletum annum duodecimum in femina, & decimum quartum in masculo, nisi ex urgenti causa, & de licentia Episcopi.
- 12 Pacis bonum est urgenti necessitas dispensandi.

Ubi non est. Impuberes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis, conjungi non debent. Hoc dicit secundum omnes; & sunt due partes. Prima ponit inhibitionem: Secunda necessitatis casum excipit. ibi, *Nisi forte*.

2 Decretalis habet multiplices intellectus; quidam enim putant, hic tantum probari, nē fiat sponsalia ante septennium. Hæc enim est ætas legitima, de qua textus loquitur ad sponsalia contrahenda, tam secundum leges, ut *In sponsalibus, de sponsal.* quam secundum Canones, ut *c. Litteras, c. Accessi, & c. Duo infra eod.* & cum textus dicit, *absque peccato carnaliter commiseri*, ut *in d. l. In sponsal. ff. de sponsal. & in cap. Litteras, & in cap. segg. infra eodem*, ergo sponsalialicite contrahunt, licet puberes non sint; & ex his puto sublatam esse responsum Alex. de Navo *hic nu. 10.* quòd etiam sponsalia de futuro possint dici conjunctio, cum ex ipsis oriatur ultro citroque obligatio ad contrahendum matrimonium, & obligatio est juris vinculum, quo natura adstringimur secundum nostræ civitatis jura, ut dicit text. *infra, de obligat. in princ.* quoniam hæc consideratio non applicatur sponsalibus contractibus ante ætatem legitimam, de qua loquitur hoc capitulum, quia cum illa sit infra septennium, ut proxime dictum est, sponsalia sunt nulla ex defectu consensus, ac proinde ex illis nulla oriuntur obligatio, ut *in d. l. cap. unic. de despons. impub. lib. 6.* & consequenter nullo respectu possunt dici conjunctio. Consideratio quoque Host. quòd tota consanguinitas impeditur, hodie parum urget; quia impedimentum publicæ honestatis primum gradum non excedit, ex Concilio Tridentino *c. 3. sess. 24. de reform. matrim.*

4 Sed certè hic primus intellectus sustineri non potest: tum quia textus prohibet, ne conjungatur: at nulla conjunctio, seu vinculum obligationis esse potest, si infantes ambo, vel alter sponsalia contrahant; ideoque sponsalia hujusmodi, ut potè nulla ex defectu consensus, nec publicæ honestatis iustitiam inducunt, ut est textus *in c. unic. infra eod. lib. 6.* Tum qui aut pueri ante illam ætatem carent usu rationis, & sunt omnis culpæ expertes, ut notatur *in c. in gloss. penult. infra, de delict. puer.* undè nec venialiter peccent: quod novissimè tenet Sanchez, *de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 17. nu. 4.* Aut usque rationis prævenit septennium: & tunc illa erit legitima ætas à sacris Canonibus requisita ad contrahendum ut probat ratio textus *in d. l. In sponsal.* & tenet gloss. *in c. Invenis, in verb. Dubia supra de sponsal. & sibi Innoc. in princ. Joan. Andr. n. 9. Butt. n. 5. Cardin. n. 1. Anchar. nu. 4. Alex. de Navo n. 19. & Prapof. nu. 7. & docet S. Thomas in 4. sent. dist. 27. qu. 2. art. 2. ad 7. de comuni Navar. in Man. c. 22. n. 19.*

6 Quidam autem censent hæc prohibitionem esse intelligendam in sponsalibus de futuro, quæ contrahuntur quidem post septennium, sed ante pubertatem; & hunc intellectum amplectitur hic gloss. 3. cum illo recitet ultimo loco, & expressius Host. *n. 1. in verb. Conjungantur*, Jo. Andr. *n. 5. Butt. n. 7. Cardin. circa fin. Anchar. n. 3.* & communiter Doctores, ut testatur Alex. de Navo, *n. 8. vers. Secundum mod.*

7 Et ratio prohibitionis secundum gloss. & Host. fuit bonum publicum; nam quando uterque, vel alter impubes sponsalia contrahit, inde oritur publicæ honestatis iustitia ut *in d. c. unic. infra eod. lib. 6.* Cum autem sponsi puberes facti sepè nunt voluntatem, & sponsalia solvant, impeditur sponsus matrimonium contrahere cum consanguineis sponsæ; & ipsa cum consanguineis sponsi, ut *in c. Sponsam, supra de sponsal. & sic tota consanguinitas remanet impedita. Non est ergo iurium, ut conjungantur, imò damno sum Reipublicæ, torroxore auferre sponso, & tunc maritus sponsæ; & plerumque ex tali dissolutione discordia, & rixæ oriuntur & divertentes consanguineis de facto copulantur; undè hujusmodi licentia contrahendi fuit merito restringenda;*

8 & ita secundum hanc lecturam Host. & communem, majores septennio, impuberes tamen, admitti non debent ad sponsalia contrahenda, alioquin peccant mortaliter, ut dicit Summa Rossell. *in verb. Matrimonium, 2. m. 6. & apertius in verb. Jejunium, n. 3. & Silvest. in verb. Matrimonium, 5. qu. 6. & in verb. Sponsalia, q. 3. dicto 1.* Sed hunc quoque intellectum merito resistit, Abb. *hic circa fin. vers. Nec placet mihi communis intellectus.* Primum, quia textus dicit, *Non conjungatur*: at per sponsalia non fit conjunctio,

sed promissio conjunctionis futuræ; ad quòd facit *cap. Nofrateres, 25. qu. 10.* Deinde quia textus prohibet hujusmodi conjunctionem, antequam perveniat ad ætatem legibus, vel Canonibus determinatam: at septennio expleto jam pervenerunt ad hujusmodi ætatem, ut *in d. l. In sponsal. ff. de sponsal. & in cap. Litteras, & in cap. segg. infra eodem*, ergo sponsalialicite contrahunt, licet puberes non sint; & ex his puto sublatam esse responsum Alex. de Navo *hic nu. 10.* quòd etiam sponsalia de futuro possint dici conjunctio, cum ex ipsis oriatur ultro citroque obligatio ad contrahendum matrimonium, & obligatio est juris vinculum, quo natura adstringimur secundum nostræ civitatis jura, ut dicit text. *infra, de obligat. in princ.* quoniam hæc consideratio non applicatur sponsalibus contractibus ante ætatem legitimam, de qua loquitur hoc capitulum, quia cum illa sit infra septennium, ut proxime dictum est, sponsalia sunt nulla ex defectu consensus, ac proinde ex illis nulla oriuntur obligatio, ut *in d. l. cap. unic. de despons. impub. lib. 6.* & consequenter nullo respectu possunt dici conjunctio. Consideratio quoque Host. quòd tota consanguinitas impeditur, hodie parum urget; quia impedimentum publicæ honestatis primum gradum non excedit, ex Concilio Tridentino *c. 3. sess. 24. de reform. matrim.*

10 Alii verò intelligunt hunc testum Aristidè, quando scilicet impuberes ambo, vel alter contrahunt matrimonium, & volunt intendere copulæ carnali: hæc namque conjunctio ab Ecclesia non est permittenda, nec postea de validitate matrimonii dubitari contingat, prout accidit in terminis, *cap. Continebatur, infra eodem*; & hæc lecturam possunt, Abb. *hic ad finem, vers. Unde intellige istum textum*; & est ex mente Innocentii *in fin. exponens verbum, Conjungantur*, scilicet carnaliter; & eam sequitur Sanchez *dist. disput. 17. n. 6.*

Verum neque hic textus intellectus Abbatis judicio meo sustineri potest, quia textus permittit conjunctionem ante legitimam ætatem, quæ urgentissima causa, veluti pro bono pacis, ut patet *in vers. Nisi forte*: ergo non potest intelligi de commixtione carnali, quando sunt impuberes ambo, vel alter, ut Abbas putat, quia Ecclesia ex nulla causa quantumvis necessaria, & urgenti post licentiam concedere, ut pubes cum impubere, vel ambo impuberes carnaliter commisceantur; quia cum inter eos matrimonium consistere non possit, *cap. Puberes, & c. Atestationes, infra eodem cum multis concord.* copula non potest esse nisi fornicaria, & jure Divino naturali prohibita; ad quòd videt quòd scripsi *in cap. De illis, il secundo, numer. 46. infra eodem.*

Nec satis facit responso, Sanchez, quòd commixtio pro bono pacis sit permittenda, quando probabile est judicio Episcopi malitiam supplere ætatem: quoniam hæc responso est extra terminus intellectus Abb. qui loquitur quando ambo, vel alter sunt impuberes. At quando Episcopi judicio probabile est malitiam supplere ætatem, jam impuberes non censentur, ut *dist. c. Puberes, infra eodem*; ac proinde & carnalis commixtio nullo jure prohibetur, qui in potius permittitur, ut ibi & *in c. De illis, il secundo, infra eod.* & ibi dixi præferent *d. n. 46.*

Supereft ergo, ut hoc capitulum, cum nec de sponsalibus, nec de copula intelligatur, prohibeat tantummodò conjunctionem matrimonialem, juxta primum intellectum glossæ, & Innocentii, id est, ne matrimonium contrahatur si ambo, vel alter nondum pervenerunt ad ætatem legibus, vel Canonibus præfinitam, hoc est, ante duodecimum annum exactum in femina, & decimum quartum similiter exactum in masculo, ut *l. Minorem, ff. de ritu nupt. c. Continebatur, & c. Atestationis, infra eod. gloss. 2. hic Innoc. in princ. Joan. Andr. num. 4. & alii communiter, Navar. in Man. c. 22. num. 29.* Et ratio prohibitionis esse potuit, quia cum minores aperi ad matrimonium esse contractu matrimoniali obligentur, ut *c. de illis, infra eodem*, & plerumque incertum sit, ad matrimonium sint apti, nec ne id est, an malitia suppleat ætatem, neque id ex habitu corporis, vel ex aliis signis facile deprehendi possit; sepè contingit, ut alter conjugum penitentia ductus prætextu nullitatis à matrimonio resiliat, & cum alia contrahat; undè puella innupta, & diffamata remanet, & inter parentes rixæ, & discordia oriuntur: merito Papa hic dicitur, *Et hoc prohibet, ad eòd. propterea fit culpa lethalis matrimonium contrahere ante ætatem legitimam sine urgenti causa,*

causa, & dispensatione Episcopi, ut docuerunt Petr. de Palude in 4. sent. dist. 28. q. 2. art. 1. n. 8. & Tabien. in verb. *Matrimonium*, 5. q. 6. Qua de re scripsi latissime in prædicta Decretali, *De illis a. n. 14. usque ad n. 51.* ubi etiam videas de intellectu hujusmodi textus.

Nota ibi, *usque pro bono pacis*, bonum pacis esse urgen-

tem necessitatem dispensandi, seu juris rigorem relaxandi ut hic, & c. in fin. supra de ser. cap. *Omnes quod 22. qu. 1. c. Hec quippe*, 3. qu. 6. c. *Nisi essent, de preben. & c. Cum inter R. Juniores, de elect. unde verius, Pax ut servetur moderamen juris*, habetur glof. ult. hic, Host. n. 6. in verb. *Pro bono pacis*, Joan. Andr. in fin. & alii communiter.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

Alexander III. Genuen. Archiepiscopo.

C A P U T IX.

DE illis, qui in minori ætate desponsantur: & infra. Respondemus, quòd si ita fuerint ætati proximi, quòd poterint copula carnali conjugii, minoris ætatis intuitu separari non debent, si unus in alterum visus fuerit consensisse, cum in eis ætatem superavisse malitia videatur: sed cuiuscumque sint ætatis se possunt per illatam violentiam excusare: nisi post violentiam consensus accedat.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**inores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, nisi violentia intercedat.
- 2 Matrimonium contrahitur ante ætatem legitimam, valet, si malitia suppleat ætatem, & n. 19. & 42.
- 3 Malitia nomine quid intelligatur, & n. 47.
- 4 Matrimonium non consistit cum puella minore septennio quantumcumque fuerit cognita, nisi multum sit doli capax, & discretu.
- 5 Copula actualis non requiritur ad hoc, ut malitia suppleat ætatem, sed sufficit aptitudo ad copulam, que ex aliis signis probari potest.
- 6 Argumentum à contrario sensu non sumitur, ubi alia jura contradicunt.
- 7 Ætas pubertatis proxima, & potentia coeundi, an copulatione requirantur, ad validitatem matrimonii ante ætatem legitimam.
- 8 Pubertatem non metimur ex annorum numero, sed ex vigore nature, & rationis, & n. 18.
- 9 Metus, & violentia, in quacumque ætate incutiantur irritant matrimonium.
- 10 Dummodo potuerit cadere inconstantem virum.
- 11 Metus, & violentia purgantur per liberum consensum supervenientem, & matrimonium convalescit.
- 12 Sive consensus superveniens sit expressus, sive tacitus, vel præsumptus.
- 13 Et quid post Concilium Tridentinum.
- 14 Puella duodecim annis minor, cuius malitia supplet ætatem, an possit matrimonium contrahere de licentia Episcopi, an verò sit opus dispensatione Apostolica, & n. seqq. usque in fin. præsertim, n. 38.
- 15 Matrimonium jure nature in quacumque ætate contrahi potest, dummodo adsit sufficiens rationis usus, & n. seqq.
- 16 Impotentia coeundi non dirimit matrimonium jure nature, nisi sit perpetua.
- 17 Matrimonium inter puberes ex urgentissima causa contrahi potest ex dispensatione Ecclesie, & n. 33.
- 18 Pubertatis sola jure positivo sufficit ad validitatem matrimonii.
- 19 Pubertas plurimum contingit in femina anno duodecimo, & in masculo decimoquarto completo.
- 20 Pubertatis, seu impubertatis præsumptio ante, & post legitimam ætatem non est juris, & de jure, sed juris tantum.
- 21 Ætas legitima relevat ab onere probandi pubertatem, que antea non præsumitur, nisi probetur.
- 22 Malitia, an suppleat ætatem, nec ne, spectat ad Ordinarii judicium, & num. seqq. usque ad n. 26. n. 47.
- 23 Episcopus est cognitor impedimentorum matrimonialium, & n. seqq.
- 24 Parochus non cognoscit de impedimento matrimonii inter publicationes sibi delato, sed Ordinarius denunciatus.
- 25 Episcopus cognoscit, an subsit legitima causa dispensandi cum impubere super matrimonio contrahendo.
- 26 Matrimonium quibus casibus contrahi possit ante ætatem legitimam auctoritate Ecclesie, & n. seqq. usque ad n. 35. & n. 38. usque in finem.
- 27 Rationis usus in matrimonio est ex necessitate Sacramenti.
- 28 Ecclesia non dispensat in substantialibus Sacramentorum.
- 29 Infantes sunt matrimonii incapaces jure nature ob defectum consensus.
- 30 Papa solus dispensat super matrimonio puella, que sufficientem habet discretionem, sed non aptitudinem ad copulam, & n. 46.
- 31 Potentia actualis coeundi non est de substantia matrimonii jure nature, vel Divino, sed positive tantum.
- 32 Episcopus non dispensat super impedimentis dirimentibus.
- 33 Episcopus an ex urgentissima causa dispensare possit, ut puella pubertatis proxima matrimonio copuletur.
- 34 Intellectus cap. 2. supr. cod.
- 35 Matrimonium contrahens ante ætatem legitimam sine iusta causa, & licentia Episcopi peccat mortaliter.
- 36 Menstrua purgationes in puella sunt signum infallibile pubertatis.
- 37 Episcopus compilato processu super malitia quid agere debeat.
- 38 Ætatis impedimentum non est simplex, & absolutum, sed conditionale, nisi malitia ætatem præveniat.
- 39 Matrimonium infirmum est à Deo primo in efficium nature, & post lapsum infirmitatis remeatum.
- 40 Ætatem prævenientem succurrendum est nuptiarum remedio propter periculum fornicationis.
- 41 Matrimonium puelle, cuius malitia ætatem supplet, impediri non potest absque peccato.
- 42 Impossibile dicitur quòd fieri non potest de jure communis, sed tantum ex dispensatione Pape.
- 43 Licentia contrahendi matrimonium ante annos nobiles ubi malitia supplet ætatem, non censetur adempta Ordinarii ex quòd Sedes Apostolica super hoc dispensare consueverit.
- 44 Papa est Ordinarius singulorum, & universalis Ecclesie Episcopus.
- 45 Ac si aliquid faciat de plenitudine potestatis, inferioribus non prædicat.
- 46 Gregorius XIII. responsum petenti dispensationem ad matrimonium impuberis.
- 47 Matrimonium inter puberem, & impuberem contractum servata forma Concilii, est nullum, nisi malitia suppleat ætatem, nec per cohabitationem, & copulam ratificari potest.
- 48 Sponsalium validitas non obstat clandestinitatis, & num. seqq.

- 49 *Matrimonium per verba de presenti inter puberem, & impuberem contractum non servata forma Concilii Tridentini, valet in vim sponsaliorum.*
Secus in matrimonio contracto inter puberes, n. 52.
 50 *Sponsi impuberes facti puberes cogi non possunt per censuras ad contrahendum per verba de presenti.*
 51 *Nisi sponsalia fuerint jurata.*

1 **D** *illis, il secundo.* Majores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, nisi violentia intercedat. Hoc dicit secundum Abb. Antiq. quem ceteri sequuti sunt. Duas habet partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio, ibi, *Respondemus.*

2 Nota primò, valere matrimonium contractum ante ætatem à jure præfinitam, si malitia suppleat ætatem, ut hic est textus, qui ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur: ad idem textum in *cap. Puberes, supra eod.* & infra in *cap. fin. & latius dicam infra num. 18. & seqq.* Nomine autem malitiæ communiter intelligunt Doctores non tantum aptitudinem ad copulam conjugalem, seu gerendi potentiam, ut hic, & in *d.c. Puberes;* sed etiam prudentiam, ut in *c. fin. infra eod.* id est discretionem, & iudicium rationis ad cognoscendam magnitudinem Sacramenti Matrimonii, & vinculum conjugale perpetuum, & indissolubile: idem probat text. in *cap. Continebatur, supra eod.* ubi ponderatur non tantum copulas, sed etiam ætas pubertati proxima. Quæ ponderatio ætati inepta esset, si sola copula esset sufficiens: unde egregie S. Thomas in *4. dist. 36. q. un. art. 5.* hanc malitiam appellat vigorem naturæ, & rationis, & Cardin. hic num. 2. discretionem, & viri potentiam, & glossa hic in *princ.* sapientiam, discretionem, & doli capacitatem. Atque ita hæc duo esse copulativè necessaria ad validitatem matrimonii ante ætatem legitimam, censet Abb. hic n. 4. Alexan. de Nævo, nu. 7. Angel. in *verb. Matrimonium, 3. imped. 1. 5. num. 8.* Sylvest. in *verb. Matrimonium, 5. qu. 2.* Covarr. de *sponsal. p. 2. cap. 5. n. 3.* & passim alii, quorum sententiam probavit S. Congregatio Concilii, ut dicam infra, num. 47.

Et quamvis Thomas Sanchez de *matrim. tom. 2. lib. 7. de imped. disp. 104. n. 20.* alleget multos pro contraria sententia; veritas tamen est, glossas, & Doctores, quos citat non discrepare communi opinione: nam gloss. hic in *verb. Copula,* dicit, ad hoc ut minores sociari possint vinculo conjugali, hoc tantum considerari, an poterint copula carnali conjugii, non numerum annorum; atque ita includit solam aptitudinem ad copulam ad exclusionem ætatis, non autem ad exclusionem discretionis ad intelligendam vim obligationis conjugalis. Quod inde apparet manifestè, quia eadem glossa Bernardi in figuratone casus interpretatur malitiam, id est sapientiam, & discretionem, ut superius dictum est. Similiter textus in *d.c. Puberes, supra eod.* cum gloss. in *verb. Offendit,* dunc dicunt pubertatem, & matrimonium considerari tantum ex vigore naturæ, & generandi potentia, non ex annorum numero, utique non excludunt iudicium rationis. Et eodem modo glossa in *cap. fin. in verb. Prudentia,* quamvis interpretetur illud verbum, *prudentiam,* id est carnislem concupiscentiam, tamen paulò post includit iudicium rationis dum subjicit: sic etiam in delictis doli capacitatem supplet ætatem. Quam quidem capacitatem, & discretionem præter aptitudinem ad copulam, requirunt etiam in *d.c. Puberes:* Hostiens. Henric. Boich. Butr. Catdin. & alii per eum allegati: licet verum sit, minorem septennio aptum ad copulam non esse habilem ad matrimonium, nisi discretio illa, & doli capacitas sit magna, & sufficiens ad intelligendam vim consensus conjugalis, ut benè advertit Abb. in *c. Continebatur, n. 6.* ubi concludit, cum puella minore septennio, quantumcumque fuerit cognita, non dici matrimonium consistere, quia non videtur habere consensum aptum ad discernendum, quid sit matrimonium, nisi multum esset doli capax, & discreta; & sequitur ibidem Præpos. nu. 3. Angel. Sylvest. Covarr. supradicti.

5 Secundo nota, ad hoc ut malitia suppleat ætatem, non requiritur, ut carnalis conjunctio actualiter præcesserit, sed sufficere aptitudinem ad copulam, quod efficatier creditur hæc Decretalis in illis verbis: *Si ita fuerint ætati proximi ut poterint copula carnali conjungi, separari non debent,*

in eis ætatem supplevisse malitia videatur; & tenent hic Bernard. Goffred. Innoc. & Abb. Antiq. quos sequuntur Joan. Andr. n. 3. Abb. Sicul. n. 4. Præpos. n. 1. Alexan. de Nævo, n. 8. & gloss. in cap. unico, in verb. Supplebat, infra eodem lib. 6. & ex recentioribus, Menoch. de arbitrar. judic. casu 58. n. 8. & pro hac parte consultit Cardin. Zab. conf. 4. La-gia ætatis; ubi reprobata contraria opinione, latè deducit, ad hoc non requiri copulam actualem, sed sufficere ut puella sit proxima pubertati, & magnitudine vitæ pubertatem præferat.

Verum Hostiens. hic n. 8. exponit verba illa, *poterint copula carnali conjungi,* id est factò se conjunxerint: existimans propterea, ad hoc, ut teneat matrimonium inter minores, & malitia suppleat ætatem, oportere, ut carnaliter se cognoverint, eò quòd coeundi potenti ante ætatem legitimam aliter probari non possit, quam per actualem copulam. Idemque ante ipsum sensit, Tancred. quibus videntur adherere, Henric. Boich. n. 3. & Petr. de Anchar. n. 5. & D. Antonin. p. 3. tit. 1. cap. 19. in *princ. col. 3. ante verf. Et quia secundum.*

Sed certè Hostiens. expositio infert vim litterarum, quæ hic considerat actualem conjunctionem, sed an minores sint ita ætati proximi, ut poterint carnaliter commisceri; & sic supponit aptitudinem ad copulam posse aliter probari, quam per actualem conjunctionem: alias enim non proximitatem, sed copulam illam ponderasset. Item hæc expositio est contra textum in *cap. Puberes, supra eodem,* ubi puberes matrimonium apti definiuntur esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendunt, & generare jam possunt. Ecce textus considerat non actualem commixtionem, sed habitudinem corporis, & generandi potentiam. Idem probatur in *cap. Proximo, infra eod.* ubi nifus ad copulam cum consensu adhibito propè ætatem legitimam sufficit ad matrimonium. Item pro hac parte sunt textus infra in *cap. fin. & apertius in cap. unico, §. infra eod. lib. 6.* & hæc est veritas, ut inquit Anton. de Butr. hic nu. 5. *verf. Innocentius,* & Abbas tenens primam, quam efficaci ratione probat gloss. Joan. Andr. in *d. c. unico, §. 1. in verb. Supplebat, infra eod. lib. 6.* Pone, inquit, quod puella proxima pubertati cognita sit à pluribus, similiter proximam pubertati plures cognoverit, & deinde illa ab ipso desponsatur, & traducatur: quis habes dixit istos posse resiliere? nullus deducitur eum.

Petr. de Anchar. hic num. 5. conciliando opiniones sic distinguit: Aut puella à viro traducta appareat virgo; & quantumcumque pilositas, & alia signa pubertatis appareant, nihilominus puella resiliere potest, si nondum compleverit annum duodecimum, per *cap. Continebatur, §. Si autem, supra eod.* Et hoc casu opinionem Tancredi, & Hostiens. putat esse veriore. Aut puella appareat ab alio cognita, & deinde à viro traducta, & præsumitur ab ipso cognita, sicut si quamlibet aliam duxisset majorem ætate. Et hoc casu procedat opinio Goffred. Innoc. Abb. Antiq. & Joan. Andr.

Verum rejecta hac distinctione Anchar. tenet indistinctè si ve puella fuerit ab aliis cognita, si ve non, matrimonium consistere, si ex habitu corporis, & aliis signis intrinsicis appareat de potentia coeundi, ut probant jura superius allegata, & concludit Abb. hic n. 4. *verf. Sed discretio non modica,* Præpos. n. 1. & Alexan. de Nævo, n. 8. Facit text. in *l. 1. §. si intelligatur,* ibi, *ut plerumque signis quibusdam demonstrari solent vitæ, ff. de edil. edit.*

Non obstat text. quem Anchar. allegat pro iua sententia in *dist. cap. Continebatur, §. Si autem,* quia quamvis decidat puellam pubertati proximam separati non debere, cum suo assensu desponsata, & cognita fuerit non tamen inde licet arguere, ut si non fuerit cognita, etiam illi aliud appareat vir potens, separati debeatur; qui a argumentum à contrario sensu non sumitur, ubi alia jura contradicunt, *l. 2. C. de condit. infert. secundum unum intellectum, c. Anobis, il secundo,* ubi Abbas, & Felin. notant infra, de *ent. excomm. mun. glossa ult. in c. significasti, supra de foro compet.*

Tertio nota secundam Anton. de Butr. nu. 2. duo copulativè videri necessaria ad hoc, ut minores sint habiles ad matrimonium contrahendum, videlicet propinquitatem ætatis, & potentiam coeundi. Idem videtur probari in *c. Continebatur, supra eodem,* ibi, *Si autem fuerit ætati proxima, & cognita ab eodem viro.* Sed oppositum est diuinitro ex hoc textu colligit Petr. de Anchar. in *2. notab. videri-*

cet proximos pubertatis, pro pubertate reputati, sicut proximi accingendus habetur pro acuitio, ut *penult. ff. de test. milit.* & sic videtur femine, solum propinquitatem sufficere etiam non probata coeundi potentia. Sed neutra opinio est vera. Unde die secundum Abb. *num. 4.* Aut incipis a primo, id est a propinquitate ætatis: & requiritur etiam secundum, id est aptitudo ad copulam, quia sola proximitas non sufficit, ut sic patet & in *d. c. Continebatur, & in c. fin. infra eod.* Aut incipis a secundum, & primum non exigitur, quia sola potentia coeundi sufficit sine proximitate, dummodo adsit vigor rationis ad discernendum vires matrimonii, quia pubertatem non metitur ex annorum numero, *cap. Puberes, & ibi gloss. in verb. Ostendit, supra eod. & gloss. hic in verb. Copula.* Unde si prædicta concurrant, in quacunque ætate matrimonium valide contrahi potest, ut per Hostien. in *dict. cap. Puberes, n. 8.* ubi adducit testimonium B. Gregorii in *dialog. de puero novem annorum*, qui nunticem reddidit prægnantem. Cujus etiam meminit, *gloss. in Summa, 20. q. 1. & in d. cap. Puberes, Abb. n. 3.* & alii communiter, & ipsemet Butt. *hic, n. 5.* Postea recedit à prima opinione, concludens solum copulam, seu coeundi potentiam absque proximitate ætatis inducere matrimonium, dummodo sit ultra septennium. Nec obstat hæc Decretalis, quia non exigit proximitatem ætatis, nisi ad præsumendam potentiam coeundi; sed proximitas non exigitur, si potentia aliunde deprehendatur, ut dictum est.

9 Quarta nota in *ver. Sed cuiuscunque sint ætatis:* metum, & violentiam, in quacunque ætate incutiantur, reddere matrimonium ipso iure nullum, cum tollant libertatem consensus: concordat textus secundum unum intellectum in *c. Veniens, il primo §. de sponsal.* Quod intellige, talis sit metus, & violentia, ut poterint cadere in locum tantum virum, *cap. Veniens, il secundo, & cap. Consultationi, & ibi dixi eod. tit. & est communis opinio, ut testatur, Boer. conf. 21. n. 42. & seqq.*

11 Ultimo nota, ex sine litteræ consensum matrimoniale m metu, aut violentia extortum purgari per librum consensum supervenientem, & validari matrimonium meticulousè, aut violentè contractum. Quod procedit, sive contentus superveniens sit expressus, sive tacitus, vel præsumptus; nam si talis violentia passus patienter alteri cohabitavit, talis violentia transit in consensum, ut *c. Ad id quod, supra tit. proximo, c. Infirmante, qui Cleric. vel voen. l. 2. c. quod in c. caus. Vel si carnalis copuli sublequatur, ut c. significavit, infra, de eo qui dicit in mari. & c. In super, qui marit. accus. post gloss. final. hic, Hostien. n. 2. & Butt. n. 6. S. hodie hoc corrigitur iure novissimo Concilii Tridentini, quia matrimonium nulliter contractum, pro superveniente consensum non convalescit, sed necesse est iterum contrahere coram Parocho, & testibus, iuxta formam præscriptam in *c. 1. §. 24. de reform. marit. in l. apus de her. vii S. Congregatio ejusdem Concilii Interpres. Ad hoc, & idem infra, n. 47.**

14 QUÆRITUR, an puella duodecim annis minor, ejus malitiam impleat ætatem, possit matrimonium contrahere de licentia Episcopi, an vero sit opus dispensatione Apostolica?

15 Constat apud omnes, jure naturæ, modò adsit sufficiens rationis usus, nullam ætatem matrimoniosè contrahendis constitutum esse. Nam impotentia coeundi ita denum dirimit matrimonium jure naturæ, si sit perpetua, secus si temporalis, *cap. Fraternalitas, supra d. de frigid. & malefic.* Ideoque matrimonium inter puberes, cum eorum impotentia temporalis sit, ex aliqua urgentissima causa, puta pro bono pacis, potest contrahi ex dispensatione Ecclesiæ, ut est casus in *c. sup. eod. quod potius de matrimonio, quam de sponsalibus loquitur, ut ibi not. gloss. Innoc. Abbas, & alii.* Ergo defectus pubertatis matrimonium non dirimit jure naturæ, super quo nulla cadit dispensatio, ut *13. dist. in Summa, & ibi per gloss. & Archid.* Atque hujus sententia est D. Thomas in *4. dist. 36. quæst. art. 5.* & Victorin. in *summ. de matr. n. 284.* Eamque pluribus comprobat, & ab objectis tuctur, Navarrus *conf. 4. incipien. tractatum est, hoc tit. de despon. in puber.* Jure autem positivo etiam ad valorem conjugii sola pubertas sufficit; pubertas autem non ex annorum numero, sed ex habitu corporis, & vigore naturæ æstimanda sit, ut constat ex *c. Puberes, supra eod.* ubi restituitur opinio aliquorum, qui pubertatem ex au-

nis metiebantur, & ibi notat gloss. *fin. & Host. in princ. & Cardin. hic, n. 1. in opposit.* dicens, quantum ad matrimonium ætatem non esse taxatum, & præveniri posse: tamen quia pubertas in femina ut plurimum contingat in duodecimo anno absoluto, & in masculo decimoquarto; propterea jura aptando dispositionem ad ea, quæ frequentius accidunt, providè præfixerunt scemiam annum duodecimum completum ad matrimonium in eundem, *c. Continebatur, supra eod. & l. Minorem, ff. de ritu nupt. & masculo decimum quartum annum, ut in cap. Proximo infra eod. tit. & in *statut. de nupt. in princ. glossa in c. 2. in verb. Canonibus supra eod.* quia scilicet ante illam ætatem eos impuberes præsumperunt, ut in *d. c. Puberes, ubi hoc notat gloss. ultima, quæ communiter approbatur.**

Hæc autem impubertatis præsumptio ante ætatem legitimam non est juris, & de jure, ita, ut non admittat probationem in contrarium, secundum ea quæ leguntur, & notantur in *c. Ad id quod, & in cap. Is qui fidem, supra tit. proximo.* id est patris tantum, ut advertit Host. in *prædict. Decretal. Puberes, n. 7. in verb. Ostendit.* Ideoque si constet malitiam implere ætatem, utique poterunt minores conjugio copulari, quia hoc casu præsumptio cessat veritati, ut textus apertus hic, & in *a. c. Puberes, & in c. fin. infra eod. & in cap. un. §. 1. eod. tit. lib. 6.* & tenent Feder. de Sen. *conf. 237. Factum tale est; Quidam nomine, in princ. Card. Zabari *conf. 4. Legit ætatis, Ang. l. con. 251. Dominica Affirma in princ. & in fine, & Canonistæ omnes hic & in iuribus præallegatis, & consentit S. Thomas in 4. dist. in l. 36. quæst. un. art. 5. dicens, Matrimonium, cum sit per modum contractus, subjacere dispositione legis positivæ; unde secundum jura determinatum esse, ut ante illud tempus discretiois, quo utique possit de matrimonio sufficienter deliberare, & debuerit sibi invicem reddere, matrimonium non contrahantur, & aliter facta dirimantur; hoc autem tempus in pluribus esse in masculis in quatuordecimo anno, & in feminis in duodecimo. Sed quia præcepta juris positivæ sequuntur est in pluribus, ideoque matrimonium valide contrahi, si aliquis perfectionem ætatis ante tempus prædictum pervertat, ita ut vigor naturæ, & rationis defectum ætatis suppleat. Hæc S. Thomas.**

Itaque præfixio ætatis in effectu hoc tantum operatur, ut masculus, qui decimumquartum, & femina, quæ duodecimum annum explevit revelentur ab onere probandi pubertatem, quia juxta juris præsumptionem, & consensus puberes, quamvis contrarium non probetur. E contra veto quia pubertas ante prædictum tempus non præsumitur, qui dicit, minorem esse puberem, probare debet, cum habeat præsumptionem contrarie. Ita declarat Gemin. *conf. 24. Quia diffusa, n. 7. & ante cum Innoc. in Continebatur, n. 5. supra eod. Host. in a. c. Puberes, n. 7. & ibi etiam Henric. Boich. num. 2. Butt. num. 3. Navarrus in *Annotati. c. 22. num. 29. & Covarr. in 2. part. cap. 5. numero 3.**

His ita constitutis, pro solutione questionis propositæ duo sunt incipiendæ. Primum est, an spectet ad Ordinarium loci cognoscere, & judicare, an malitia puellæ impleat ætatem. Secundum est, posteaquam de malitia hujusmodi legitime constiterit, an matrimonium de Episcopi licentia celebrari valeat abiq; Sed. Apostol. dispensatione.

Quoad primum inspectionem credimus manifestum esse cognitionem, & judicium, an malitia impleat ætatem ad Ordinarium loci pertinere ex *Instituti. p.*

Et primò hic casus cognoscendæ, & judicandæ, an malitia ætatem impleat, & puella sit apta conjugio nullibi reperitur Sedi Apostolicæ reservatus. Ergo Ordinatio cenetur permissus per regulam, *c. Nuper vers. Quia tamen Conditor Caronis, de sent. excomm.*

Secundò, causæ matrimoniales, qualis est cognitio, an puella ante annos nubiles sit apta ad matrimonium contrahendum, ad Episcopos tantum examens, & jurisdictionem, pertinet, tam ex dispositione juris communis, *cap. accedentibus, & ibi gloss. in verb. Episcopalis dignitas de excess. Prælat.* quam ex Decreto Concilii Tridentini in *c. 20. §. hoc §. 24.*

Tertio, hoc judicium, an matrimonio obstat aliquid impedimentum, necne ad Episcopos pertinere in specie sanxit Alexander II. in *c. Multorum, 35. quæst. 6.* Nam est textus dicit, *Episcoporum Concilium causam istam ex amittatæris;* tamen gloss. in *verb. Concilium,* exponit verbum illud, *distri.*

distributio, id est singuli Episcopi in sua quisque Diocesi; & idem statum est in Conc. Carthaginensi, cui Augustinus interfuit, ut referatur in c. *Seculares*, 33. q. 2. ubi gl. in verb. *Comprovinciales*, similiter notat hujusmodi cognitionem hodie spectare distributivè ad unumquemque Episcopum in Diocesi sua, & sequitur ibi Turrecr. n. 4. in verb. *Ad Episcopos*.

34. Quartò priùsquàm matrimonium in facie Ecclesiæ contrahatur, debet Parochus præmittere tres denuntiationes ad præscriptum Conc. Lateranensis in c. *Cum in hibito*, de claud. de despons. & Conc. Trid. in c. 1. sess. 24. de ref. matrim. Finge igitur inter publicationes revelatum fuisse aliquem ex contrahentibus nondum pervenisse ad ætatem legitimam; è contra verò pro contrahentibus replicari impedimentum; illud non obesse, quia malitia supplet ætatem. Quid aget Parochus? utique de impedimento cognoscere non poterit, sed debet rem ad Ordinarium deferre, ut inquirat an impedimentum sit verum, vel malitiosè oppositum, anve malitia ætatem suppleat, ut probatur in c. *fin. in fin. princ. de claud. de despons.* & tenet ibi Jo. And. r. numer. 9. in verb. *Inverdicatio*. Quòd cum ita sit, eodem prorsus modo ad instantiam contrahendum Ordinarius debet hanc sibi cognitionem assumere, cum ipse sit cognitor, & iudex impedimentorum matrimonii, c. 1. in fin. & ibi nota gl. fin. de consang. & affin.

Ultimò, aliis ommissis, favorabilior est cognitio, in malitia supplet ætatem, quàm cognitio, an subisti causa dispensandi cum impubere. Patet, quia propria cognitio tendit ad matrimonium contrahendum via ordinaria, & de jure communi, cum Canones admittant, ut conjugia uniri valeant ante legitimam ætatem, quoties vigor naturæ, & rationis ætatem supplet, ut prædiximus. Posterior autem cognitio tendit ad matrimonium in eodem jure extraordinario dispensationis, quæ odiosa est, & restringenda, c. *Quòd dilectio*, de consang. & affin. c. 1. & 2. de fili. Presbyt. lib. 6. Sed cognitio causæ dispensandi cum impubere spectat ad Episcopum, secundum opinionem Host. & communem in c. 2. sup. eod. ut dicemus infra n. 34. ergo multò magis ad Episcopum spectare cognitio, an malitia supplet ætatem. Ex quibus credimus hanc primam inspectionem parum, vel nihil habere difficultatis.

36. Quo verò ad secundam inspectionem, pro clariori solutione observandum est, in quatuor casibus quæri posse, an puella ante annos nobiles possit matrimonio copulari auctoritate Ecclesiæ.

37. Primus est cum puella non est doli capax; & hoc primo casu explorati juris est Episcopum dispensare non posse, imò nec Summum Pontificem, quia in Sacramentis omnibus in quibus requiritur adus sufficientis, sicut est matrimonium, usus rationis est ex necessitate Sacramenti, ut docet S. Thomas in 4. diff. 25. q. 2. art. 2. quem referunt, & sequuntur Card. Turrecr. & Præpos. in c. *Subdiaconus*, n. 2.

38. 77. diff. in substantialibus autem Sacramentorum non dispensat Ecclesia, ut definitum est in Conc. Trid. sess. 21. de commun. sub utraque specie, c. 2. ibi, *Salva illorum substantia* Idem probatur in c. *Unbi non est*, 30. q. 2. ubi Nicolaus Papa determinat infames esse matrimonii incapaces, quia ubi non est consensus, ibi non est conjugium. Ex defectu autem consensus matrimonium est irritum jure naturæ, super quo nulla cadit dispensatio, 13. diff. in Summ. S. Thom. quòd 1. 4. art. 13. & in 4. diff. 27. q. 3. art. 3. ad 2. Sed hic non est casus noster.

39. Secundus casus est, cum puella habet quidem usum rationis, & prudentiam ad matrimonium jure naturali nec cessarium, sed tamen non est habilis ad copulam conjugalem, & super hoc impedimento solus Romanus Pontifex dispensat, cum sit supra omne jus humanum positivum, cap. Navarr. d. conf. q. nu. 4. hoc tit. de despons. impub. At verò Episcopus super hoc impedimento nullatenus dispensare valet, quia cum lege Ecclesiastica districtè interdicantur matrimonium impuberum, ut in c. 2. sup. eod. non est Episcopi hæc prohibitionem Canonis relaxare, secundum communem, & veram Canonistarum sententiam, quam late tuctur Archid. in c. *Licet Canon*, n. 3. vers. *Et ibi assertivè dixit*, de elect. lib. 6. post Innoc. in c. *Dilectus*, de temp. ordin. Sed neque hic dicitur esse casus noster.

31. Proposuit, de conceff. præb. & potentia actualis coeundum non sit de substantia matrimonii jure naturali, vel Divino, sed ex Constitutione Ecclesiæ tantum, ut efficaciter probat Navarr. d. conf. q. nu. 4. hoc tit. de despons. impub. At verò Episcopus super hoc impedimento nullatenus dispensare valet, quia cum lege Ecclesiastica districtè interdicantur matrimonium impuberum, ut in c. 2. sup. eod. non est Episcopi hæc prohibitionem Canonis relaxare, secundum communem, & veram Canonistarum sententiam, quam late tuctur Archid. in c. *Licet Canon*, n. 3. vers. *Et ibi assertivè dixit*, de elect. lib. 6. post Innoc. in c. *Dilectus*, de temp. ordin. Sed neque hic dicitur esse casus noster.

(Advertitur etiam in hoc casu expedire, ut petatur dispensatio à Sede Apostolica, quemadmodum hucusque fieri consuevit. Sic enim res agitur cum plena securitate conscientiarum, & vitatur periculum nullitatis matrimonii, si forte aliquis ex contrahentibus reverà non sit habilis ad copulam conjugalem, super quo defectus solus Papa dispensat, ut concluditur supra in 2. casu.)

Tertius casus est, cum incertum est, an malitia suppleat ætatem, & partes ipsæ hoc fatentur, sed tamen adeunt Episcopum pro dispensatione; & tunc si puella sit pubertatis proxima, admitti forsitan potest illorum opinio, qui tenent Episcopum ex urgenti causa posse dispensare; pro qua videtur text. in c. 2. sup. eod. ibi, *Districte in hibemus*, ne aliqui ante ætatem Canonibus præscriptam conjugantur, nisi forte aliqua urgentissima necessitate interveniente, ut potè pro bonopacis talis conjunctio toleretur. Verbum enim, *toleretur*, non intelligitur de peraverantia permissionis, sed approbationis, ut inquit Navar. conf. 5. nav. de despons. imp. & cum illa Decretalis indulgeat dispensationem, nec aperiat cui intelligi debet de Episcopo, secundum theoricam Joannis de Lignano, & Jo. de Cald. in c. *Atsi Clerici*, §. de *Adulteris*, de jud. quam ibi sequuntur Burr. n. 17. ver. *Tamen eo quod jus permittit dispensationem*, & Abb. nu. 5. vers. *Si vero expresse*; nam respectu Papæ non potest intelligi, quia ejus auctoritas semper intelligitur excepta, ut ibi advertit idem Abb. n. 5. vers. *Sed ista difficultas*, unde hujus sententiæ videtur esse in d. c. 2. Host. n. 4. in verb. *Nisi forte*, Jo. Andr. n. 1. Burr. n. 4. Anchar. nu. 2. Præpos. in fin. & Alex. de Navo n. 6. qui omnes affirmant Episcopum debere cognoscere, an hujusmodi causa sit justa, ac deinde matrimonium ante legitimam ætatem esse contrahendum de illius licentia. Eidem sententiæ adscribendi sunt Authores qui scilicet perunt mortaliter peccare contrahentes matrimonium ante legitimam ætatem sine justa causa, & licentia Episcopi; hi enim absque dubio supponunt Episcopum posse ex justa causa hujusmodi licentiam impertiri; quod docuerunt Petr. de Palude in 4. sent. dist. 28. q. 2. art. 1. n. 8. Tabien. in verb. *Matrimonium*, §. 9. 6. Porro hæc opinio multas, & graves patitur difficultates; sed quidquid sit de illius veritate, neque hic est casus noster.

Quartus denique, & ultimus casus est, cum non veram in dubio, sed ex habitu corporis, & ex aliis signis sufficienter constat malitiam supplere ætatem, èd quòd puella non modò sit ætati proxima, id est, post undecimum annum cum dimidio, secundum opinionem gloss. Innocen. & Canonistarum in c. *Continebatur*, supra eod. sed etiam ex aliis signis pubertatem præferat; quod plerumque evenire solet his, qui nati in murice, & auro, & nutriti inter superbas opes, & delicias, vires majores, majusque robur corporem sibi quærun, ut inquit Navar. in præalleg. conf. 4. n. 13. de despons. impub. Evidens autem, & infallibile signum pubertatis ostenditur ex mensurivis purgationibus; nam certum est puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare jam potest, ut desinitur in d. c. *Puberes*, sup. eod. potentiam autem generandi sufficienter probari ex mensurivis, author est Arist. lib. 7. de hist. anim. c. 2. in princ. dicens, conceptum mulierem à profuvio menstrui suapte natura incipere; Idem docuit Nicolaus de Lyra Exodi 21. ubi ait secundum Rabbi Salo ortum pilorum, & menstruum esse signa pubertatis. Imò, ut inquit Silv. in ver. *Matrimonium*, §. n. 3. q. 3. secundum Medicos menstrua sola arguunt pubertatem in muliere, quæ si incipit habere, est apta ad generationem, & consequenter malitia supplet ætatem; & sequuntur ex recentioribus Henrici. lib. 11. de marim. c. 13. n. 11. Thom. Sanch. alios referens de marim. tom. 2. lib. 7. de imped. disp. 104. n. 34. & Basil. Pont. in eod. tra. et lib. 7. de imped. dirim. c. 65. n. 4.

Hoc igitur ultimo casu Ordinarius receptis probationibus, & compilato processu, diligenter considerare debet quid ex eo resultet. Et quidem si cognoverit probationes malitiæ esse infirmas, aut dubias, illius paries erunt inhibere contrahentibus, & illorum Parocho, nec ad matrimonii celebrationem audeant procedere, juxta text. in c. *fin. infra de claud. despons.* sed è converso si comperit easdem probationes esse concludentes, oportebit eum pronuntiare puellam habere aptitudinem ad copulam conjugalem, & sufficientem prudentiam ad intelligentiam vinculi matrimonialis, & sic malitiam supplere ætatem, ac proinde inter contrahentes nullum extare Canonicum impedimentum

tum: quo peracto liberum erit partibus matrimonium contrahere de Episcopi licentia sine ulla Sedis Apostolicæ dispensatione. Ratio est, quia impedimentum ætatis a Canonibus præfinitæ non est simplex, & absolutum, sed est conditionale, nisi malitia suppleat ætatem, ut hic patet, & in c. Puberes, supra eod. & infra in c. fin. & in c. unico, eod. tit. lib. 6. Ergo ita fit ut Ordinarius debeat, malitiam suppleat ætatem, puella in contrahendo utitur jure suo, & Episcopus concedendo licentiam nihil attendat contra jus, quin potius cum sit Canonum cultos, jura conservat, ut post Jo. de Lign. & Cald. dicitur Ant. de Barr. in c. At si Clerici, §. de ad alterius, n. 17. vers. Eo quod jus simpliciter permittat, & Abb. n. 5. vers. Si vero expresse, supra de judic.

39 Præterea matrimonium institutum est à Deo primò in fœdum nature, & post lapsum in infirmitatis remedium, §. Hæc ita, & c. Quidquid, 32. q. 2. ait enim Apoll. 1. ad Corin. 7. propter fornicationem uniusquisque suam uxorem, & unaquaque virum suum habeat, c. Quomodo, 31. q. 1. Ergo si puella, quæ jam pubes est, & apta concipere, non potest continere, juri naturali, & divino consentaneum est, ut ei succurratur nuptiarum remedio: quod optimè agnovit Jo. Andr. in d. c. Puberes, n. 8. in fin. dicens: *proveniendi ætatem necesse fuit provideri, ne haberet necesse fornicari; unde si provenitur pubertatis, licetibi contraheret, & ita servari videmus.*

40 Hæc ille. Quid sit, ut Episcopus, qui puellæ ætatem preveniendi impediret libertatem matrimonii ad remedium concupiscentiæ infligit, & in subsidium fragilitatis humane, ut inquit gl. in extragav. Annique, Joan. XXII. in ver. Efficax, non esset à lethali culpa immunis, quia adduceret eam in periculum incontinentiæ, ut in d. c. Quidquid, 32. quest. 2.

42 Ad hæc DD. affirmant passim, posse matrimonium contrahi ante ætatem nubilem, ubi malitia supplet ætatem, gl. in d. unic. §. 1. in verb. Supplebat, Innoc. in d. c. Puberes, in princ. in verb. Certum, quem ibi sequuntur Host. Jo. Andr. & omnes, S. Th. & alii præcitat. n. 5. Quibus verbis aperè supponunt, probata malitia non esse opus dispensatione Apostolica. Alias enim non assererent matrimonium posse contrahi; quia quod fieri non potest de jure communi, sed fit tantum ex dispensatione Papæ, censetur impossibile, ut notat gl. in l. Continuis, §. Cum quis, in verb. Retiæ, ff. de verb. oblig. Bart. in l. Apud Julianum, §. fin. ff. de legar. 1. Innoc. in c. Pastoralis, de causis poss. & propriet. DD. in c. Super eo de condit. apposit.

Ac demùm non esse opus dispensatione Apostolica, ut puella preveniens ætatem nubere possit, clarè supponunt Palud. Tabien. Ang. & Silv. supra cit. n. 35. sentientes non peccare contrahentem matrimonium ante ætatem legitimam ex justa causa, & de licentia Episcopi.

43 Nec prædictis obstat, quòd dispensatio contrahendi matrimonium ante annos nobiles, ubi malitia supplet ætatem, peti solet à Sede Apostolica, quoniam hinc non sequitur, adempta sit facultas Ordinariis super hoc competens de jure communi, ut notabiliter dicit gl. unica in c. fin. & ibi Barr. n. 50. ver. Non obstat quòd solus Papa dispensat de fil. presbyte.

44 Ratio est, quia quòd potest Episcopus in sua diocesi, multò magis potest Pontifex maximus in tota Ecclesia, cum sit Ordinarius singulorum, c. Cuncta per mundum, 9. q. 3. gl. in c. Cum nullus, in ver. In eadem, de temp. ordin. lib. 6. & solus universalis Ecclesiæ Episcopus, ut est definitum à Pelagio II. in Constitutione, quæ incipit, *Manifesto*, in Bull. tom. 1. pag. 7. & multoties ad eum partes confluunt, non quòd casus sit reservatus, sed ut sibi abundantius consulant summæ Sedis autoritate: unde si Papa aliquid faciat de plenitudine potestatis, cum sit absolutè dominus, non præjudicat inferioribus, nec adversus eos præscribit, ut declarat Innoc. in c. Bone, l. 2. n. 2. in fin. de postul. Prælat. Specul. iur. de prescrip. vers. Illud, & Abb. conf. 101. in quest. n. 6. vers. Nec Papa exercendo hoc jus lib. 1.

46 Ad extremum expresse hoc declaravit fin. nem. Gregorius XII. qui per reser. Navarr. conf. 5. in fin. de despons. impub. euidam etenti dispensationem ad matrimonium impuberis, dicitur respondisse, Sedem Apostolicam ob hoc non esse iterpellandam, cum si desit discretio, vel poten-

tia consummandi matrimonium, Sedes Apostolica nihil possit? quòd si neutrum deesse cognoverit Ordinarius poterit, si causæ, quæ narrantur, sunt vetæ, suo jure di&ctam licentiam concedere.

Et id ipsum sæpius probavit S. Congregatio Conciliaris: quando enim censuit matrimonium inter puberem, & impuberem contractum servata forma Concilii Tridentini esse quidem nullum, nec per cohabitationem, & copulam ratificari posse, nisi iterum contrahatur servata forma ab eodem Concilio præscripta: sed tamen hoc esse intelligendum de eo impubere, in quo malitia non supplet ætatem; nam quò ad hoc Concilium non Correxerit Canones: an verò malitia suppleat ætatem, necne, Ordinarium dispicere debere. Item in causa Januensi. censuit matrimonium inter adolefcentem duodecim annorum, & puellam tredecim esse nullum, nisi malitia suppleat ætatem: malitiam verò in duobus consistere, & in discrezione ad conjugalem consensum, & in potentia ad copulam: an autem sit in impubere hujusmodi malitia, spectare ad judicem Ecclesiasticum. Et alias dedit litteras ad Episcopum Caltinum, ubi sibi legitime constitit in muliere pubertati proxima malitiam suppleat defectum ætatis, concedat licentiam, ut matrimonium in facie Ecclesiæ contrahatur.

Secundò QUÆRO, præhabito, quòd decretum primum §. 24. Concilii Tridentini prohibens matrimonia clandestina non prohibet sponsalia, an matrimonium per verba de præsentii per puberem, & impuberem contractum clandestinè non servata forma à Concilio tradita migret, & resolvatur in sponsalia; quòd aliquibus placuit DD. hæc de re consultis ex responso Bonifacii VIII. in cap. unic. §. 1. de despons. impub. lib. 6. Propositionam dubitationem excitavit Episcopus Valentini & Congregatio publicæ, dissentientibus tantum Cardinalibus Perusino, & Carafa, censuit opinionem hanc esse veram, ut clandestinitas non obstat: quia matrimonium per verba de præsentii contractum inter puberem, & impuberem valet in vim sponsalium, secundum c. 1. §. 1. de despons. impub. in 6. quia jus jam est interpretatum tale matrimonium per verba de præsentii contractum esse tantum sponsalia per verba de futuro, d. §. 1. Ergo sicut clandestinitas non obstat validitati sponsaliorum, quæ per puberes fuissent contractam, ut jam in Congregatio declaravit, & nullum est dubium in hoc: ita nec obstat validitati horum sponsaliorum inter puberem, & impuberem contractorum, quia licet sint contracta per verba de præsentii in schemate matrimonii, atamen lex voluit esse pura sponsalia per verba de futuro: ergo idem jus in istis sponsalibus, quòd in aliis; lex enim voluit esse hæc sponsalia sicut alia. Illud tamen Congregatio omnium consensu non probavit, quòd dicitur in memoriali, impubere factum puberem posse cogi per censuras, quia hoc est contra, cap. De illis, de despons. impub.

Hoc ultimum ego intelligo, nisi sponsalia sint jurata, quia tunc etiam impuberes facti puberes coguntur per censuram Ecclesiasticam ad observantiam juramenti, ut est casus in c. ex literis, l. 2. supra de sponsal. dummodò tamen tempore sponsaliorum essent doli capaces, ut ibi dixi in gloss. 2. num. 4.

Rursus quòd superius dictum est, matrimonium contractum non servata forma Conc. Trid. valere in vim sponsaliorum, procedit tantummodò in matrimonio contracto inter puberem, & impuberem, vel inter duos impuberes non proximos pubertatis, & quorum malitia non supplet ætatem: cum enim talis contractus propter ætatis defectum valet non possit ut matrimonium de præsentii, lex interpretatur valere eo modo, quo potest, & sicut sponsalia de futuro, ut in d. c. unic. §. 1. juncta gl. in ver. Matrimonium de despons. impub. lib. 6. At lectus est in matrimonio non servata forma Conc. per verba de præsentii inter puberes contracto, quia illud non resolvitur in sponsalia de futuro, ut alias S. Congregatio declaravit; nam consultata, an matrimonium clam sine Parocho, & testibus contractum resolvatur saltem in vim sponsaliorum; respondit non resolvit, quia est defectus in forma.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Ex Concilio Arelaten.

CAPUT I.

Siquis clam desponsaverit aliquam, & mulier vel vir negat huiusmodi desponsationem: Viro incumbit probatio.

SUMMARIUM.

- 1 **M**atrimonium clandestinum non presumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi, & n. 5. Et quid post Concilium Tridentinum, n. 6.
- 2 **M**atrimonium clandestinum de jure communi validum est quoad Deum indistinctè, & quoad Ecclesiam, dummodo sufficienter probetur.
- 3 **C**ollatio clandestina quamvis non careat suspitione, tamen valet, ubi de ea fuerit facta fides.
- 4 **E**lectio non valet, si sit clandestina.

Si quis clam. Ei, qui asserit matrimonium, incumbit probatio. Hoc dicit secundum communem intellectum, vel aliter secundum Abbat. pro matrimonio clandestino non presumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi. Primò ponit thema. Secundò determinationem, ibi, *Viro*.

Nota primò ibi, *Incumbit probatio*, Matrimonium clandestinum, jure communi inspecto, esse validum quoad Deum indistinctè, & quoad Ecclesiam, dummodo sufficienter probetur; quod satis probatur hic: nam frustra Pontifex gravaret virum onere probandi matrimonium clandestinum, si non valeret: & ita ex hac littera deducunt Abb. Prapof. & Alexan. de Nevo omnes in 1. notab. Solus enim trahentium consensus sufficit ad validitatem matrimonii, licet clam sit præstitus, ut §. *Sed obicitur*, & §. *Hic ita respondetur*, 30. qu. 5. & cap. fin. infra eod. & definitum est Tridentina Synodo in cap. 1. sess. 24. de reform. matrim. ubi anathemate damnatur, qui clandestina matrimonialia, libero contrahentium consensu facta, negat vera, & rata esse quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit. Et est simile in colla-

tionem facta clandestinè, quæ tamen non careat suspitione, 4 tamen valet, ubi de ea fuerit facta fides, ut est testis in cap. unie. supra, ut Eccles. Benef. Secus est in electione, quæ non valet, si sit clandestina, ut in c. *Quia propter*, & ibi dixi n. 64. de elect. & cap. final. eod. tit. lib. 6. secundum Abbatem, & Alexandrum de Naxo ubi supra: & ita olim erat differentia inter matrimonium spirituale, quod contrahitur inter electum, & Ecclesiam, ut cap. *Inter Canonicos*, de elect. & matrimonium carnale; quia illud vitabat clandestinitas, hoc autem non vitabat.

Sed hodie æquiparantur, quia nec matrimonium carnale inficitur propter clandestinitatem, ut statim dicam.

Secundò, nota ex textu, quòd ubi veritur in dubium, an matrimonium sit contractum, necne, si vir asserat illud contractum fuisse, probare debet; & è converso si mulier dicat contractum similiter debet probare: nam etsi hæc Decretalis quoad hoc varios habeat intellectus, tamen hæc est communis lectura, quam aliis confutatis sequitur gloss. *unic. hic*, Innoc. in verb. *Viro*, & communiter Doctores, ut attestant Card. Abb. Alexan. de Naxo, & Prapofitus, omnes in principio.

Sed hodie inutilis est hæc controversia, quia cum matrimonialia clandestina irrita sint ex decreto Concilii Tridentini in d. c. 1. & dicam plenius in cap. seq. dicens matrimonium clandestinum; gravi non debet onere probationis, quia frustra admitteretur ad probandum id, quod probatum non relevat, l. *Ad probationem*, C. de probationib. cap. *Cum contingat*, supra de offic. delegat. P. opere è enim hic admittitur probatio, quia clandestinitas non vitabat matrimonium. Ergo secus si vitaret, quia probatio esset inanis, & frustratoria, ut considerat hic Prapof. in 1. notab.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Alexander III. Belvacen. Episcopo.

CAPUT II.

Quòd nobis: & infra. Si matrimonia ita occultè contrahuntur, quòd exindè legitima probatio non appareat: ii, qui ea contrahunt, ab Ecclesia non sunt aliquatenus compellendi. Verùm si personæ contrahentium hoc voluerint publicare, nisi rationabilis causa præpediat, ab Ecclesia recipienda sunt, & comprobanda, tamquam à principio in Ecclesiæ conspectu contracta.

SUMMARIUM.

- 1 **D**e matrimonio occulto non judicat Ecclesia, sed illud publicatum approbat.
 - 2 **M**atrimonium clandestinum quot modis dici possit, & num. seqq.
 - 3 **O**ccultum dicitur, quod factum est coram paucis.
 - 4 **M**atrimonium clam contrahentes non sunt cogendi simul cohabitare, si alter, vel uterque matrimonium inficiatur, & alia probatio non appareat.
 - 5 **C**onfessionem conjugum standum est super matrimonium jam contracto.
 - 6 **E**t proles ante publicationem suscepta, pro legitima est habenda.
 - 7 **N**isi agatur de præjudicio alterius matrimonii publicè contracti.
- Et quid post Concilium Tridentinum, n. 19.

- 8 **F**ilius natus ex secundo matrimonio publicè censetur legitimus, non autem natus ex primo clandestino.
- 9 **M**atrimonium publicum an præjudicet clandestino, si ambo fiteantur se clam contraxisse, & habeant pro se unum testem cum fama, & n. seqq. usque ad n. 20.
- 10 **T**estis unicus cum fama plene probat.
- 11 **P**robatio per unum testem cum fama conquassatur per pleniorum probationum etiam de tempore citiorum.
- 12 **C**ontrarium.
- 13 **P**robationes se invicem non collidunt, nisi sint oppositæ, & incompatibiles, & n. 17.
- 14 **C**ontraria mutuo se expellunt, & vincit, quod est potentius.
- 15 **P**robationes si sint contraria fortior prevalere debet, & minor pro non facta habetur.
- 16 **P**robatio per duos testes de visu præfertur contrarie probationi per unicum testem de visu cum fama.

- 18 Probationi prima presumptiva standum non est in prajudicio secunda probationis vere.
- 20 Declaratio retrotrahitur ad principium actus declarati.
- 21 Matrimonia clandestina de jure communi valida erant.
- 22 Secus post Concilium Tridentinum.
Matrimonium ex Concilio Tridentino qua forma sit contrahendum, ibidem.
- 23 Matrimonium non consummatum sortitur naturam ex constitutione Ecclesie.
- 24 Impedimenta matrimonium dirimentia posse constitui ab Ecclesia, est de se.
- 25 Ecclesia potest quosdam inhabilitare ad matrimonium contrahendum.
- 26 Matrimonia clandestina quas ob causas Ecclesia irrita fecerit.
- 27 Licentia Parochi an debeat esse specialis ad matrimonium contrahendum, an vero sufficient generalis, & num. seqq.
- 28 Vicarius temporaneus Parochi est ordinarius.
- 29 Vices suas qui committit, censetur in totum committere.
- 30 Expressum dicitur etiam quod verbis generalibus exprimitur.
- 31 Licentia tacita ad matrimonium contrahendum non sufficit, & n. seqq.
- 32 Coadjutor Vicarii Parochi potest matrimonio interesse, & alius dare licentiam, ut inter sint, vers. Præpositus.
Licentia Parochi data contrahentibus adhibendi quem maluerint Sacerdote, sufficit ad validitatem matrimonii, ibid. vers. An licentia.
- 33 Matrimonium contractum in Parochia mulieris coram Parocho viri, & è converso, an sit validum, & num. 36.
- 34 Et quid, si contractum fuerit in Parochia mulieris coram Sacerdote non Parocho, sed habente licentiam à Parocho viri, præsertim si Parochia sint in diversis diocesis, & n. seqq. usque ad n. 39.
- 35 Parochus potest audire confessiones Parochianorum etiam extra Parochiam.
- 36 Parochus alterius ex contrahentibus potest intervenire celebratione matrimonii in aliena parochia.
Jurisdictio etiam voluntaria non potest exerceri extra territorium, quando est concessa ab inferiore à Principe, & ibid. n. 46.
- 37 Sacerdos licentiam obtinens à parochio, interveniendi matrimonio, dicitur habere auctoritatem à Concilio, & non à parochio, & n. 42. & seqq.
- 38 Vicarius Episcopi habens facultatem conferendi beneficia, potest ea conferre etiam extra diocesim.
- 39 Matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia parochi contrahentium extra illius parochiam, an sit validum, necne, & n. seq. usque ad n. 48.
Parochus in matrimonio nullam jurisdictionem exercet, sed presentiam exhibet, ibidem.
- 40 Matrimonium contractum coram parochio utrumque contradicente, valet.
- 41 Testium presentia non circumscriptur territorio, sicut jurisdictio.
- 42 Electio non adscribitur eligenti, sed potius tribuenti facultatem eligendi.
- 43 Licentia supponit potestatem habitalem in eo, cui conceditur.
- 44 Episcopus de Diocesis licentia ordinat suum subditum extra diocesim jure proprio, non jure concernentis licentiam, ibidem.
- 45 Vicario Episcopi jurisdictionem ordinariam dat lex, non Episcopus.
- 47 Vicarius parochi potest audire confessiones parochianorum etiam extra parochiam.
- 48 Matrimonium cum sola presentia parochi sine consensu, aut alio ejus ministerio, & coram duobus, vel tribus testibus, an valeat, & num. seqq. usque ad num. 55.
Requiruntur, ut parochus sit adhibitus, num. 54. vers. Cave tamen.

- 49 Parochus an sit minister Sacramenti Matrimonii.
- 50 Matrimonium in lege Evangelica est Sacramentum, ad ejus essentiam requiritur materia, forma, & minister.
- 51 Matrimonium clandestinum ante Concilium fuit ratum, & verum matrimonium, & Sacramentum: & contrarium asserere est periculosum in fide.
- 52 Matrimonii Sacramentum quem habeat ministrum.
- 53 Sacramentorum immutatio spectat ad solum institutorem Christum.
- 54 Parochus adhibetur in matrimonio ut testis auctorizabilis.
- 55 Matrimonium cui interfuit Sacerdos jussu Episcopi, si Episcopus deceptus est, ratum, Sacerdotem illum esse Parochum contrahentium, cum tamen non esset, an sit validum.

Quod Nobis. De matrimonio occulto non judicat Ecclesia, fed illud publicatum approbat. Hoc dicit secundum Anton. de Butt. Alexan. de Nævo, & Præpos. Vel aliter secundum Abb. inhærendo literæ. Qui matrimonium clandestinè contraxerunt, altero, vel utroque negante, non apparet exindè legitima probatio, simul cohabitare ab Ecclesia non compelluntur: sed si illud publicaverint, tanquam in conspectu Ecclesie factum, comprobabitur, nisi rationabiles causa subis, quæ impediatur: ponit duo dicitur: secundum ibi, *Verum*.

Nota primò ibi, *Occultè contrahuntur*, secundum Alex. de Nævo n. 2. duobus modis dici posse matrimonium clandestinum. Primò scilicet quando ita est occultum, ut nullatenus probari possit. Secundo, quando est quidem occultum, sed non ita, quin possit probari per testes: & hoc modo dicitur clandestinum, id est non publicum, licet probari possit: & hoc voluit Innocen. n. c. præcauti, in princ. ubi exponit ver. *Clam*, id est non publicè, tamen tot fuerunt præsentès, quot sufficiunt ad probationem. Sic ergo quod factum est coram paucis, dicitur occultum, seu clandestinum, ut notat gloss. in c. *Verum*, in ver. *Consultum*, de cohabit. cler. vel mulier. Fa. in cap. *Inquisitio*, §. *on*, & quod ibi notat gloss. in ver. *Dilla paucorum*, de accusat. & in c. *Ut nostrum*, in ver. *Occulta*, ut Ecclesie just. benef. Sed hodie sublata hæc distinctio, ut dicas matrimonium occultè clandestinum, quod non apparet contractum legitima forma à Concilio Tridentino præscripta in c. 1. de 24. ac reformat. matrim. ut plenius dicam infra in ult. notat.

Secundo nota ibi, *Non sunt antiquatenus compellendi*, clam contrahentes matrimonium non esse cogentes, ut simul cohabitent, secundum gloss. primam, vel se pro conjugibus habeat, secundum Innoc. in princ. si aliter, vel uterque matrimonium inficiatur, & alius probatio exindè non apparet: & ita hic est casus secundum Abb. Alexan. de Nævo, & Præpos. Ratio, quia Ecclesia non judicat de occultis, cap. *Erubescant*, 32. dist. cap. *Christianus*, 32. q. 5. & pariat non esse, ve non apperere, ut in l. *In lege*, & l. *Rustica*, Polla ff. de contrahen. imp. urde hoc casu dici potest, deficit probatio, sed non jus, l. *Duo sunt Titus*, ff. de testam. tutor. secundum Ancar. hic in l. *notat*, & vide bonam glossam in *summo*, 30. q. 5. Quomodo sic contrahentes potius sunt ab invicem separandi, quia talia prelium ut contubernia, & supra; & in h. nec sentum intellige textum in c. *Aliter ead. caus.* & qu. ut hic in gloss. l. & per Holt. in princ. in verb. *Legitima probatio*, & in verb. *Comprobatio*, & Butt. n. 8.

Tertio nota ibi, *Si persona contrahentium hoc veluerit publicare*, standum esse confessioni, & simpliciter verbo utriusque conjugis super matrimonio clam contracto; & perinde illud habendum esse, ac si in facie Ecclesie contractum fuisset, ut in textu: & notant Abb. in 2. notat. Alexan. de Nævo n. 4. & communiter Doctores. at debet proles esse publicationem suscepta, pro legitima sit reputanda secundum ea, quæ notantur in c. *Cum nobis*, in r. *ubi*, in princ. & hic firmant post Antiquos Albas, & Alexan. de Nævo locis citatis, & Præpos. n. 3.

Hec tamen conclusio mirari debet, nisi eam de præjudicio alterius matrimonii publice contracti, quia tunc credendum non esset simpliciter assertioni contrahentium, nisi matrimonium clandestinum aliandè probaretur, cap. *Super eo*, de eo qui cognovit, confarg. in ver. *fac*, & hic tenit gl. 2.

in fin. ibi, *Vel aliud*: & apertiis declarant Innoc. in verb. *Rationabilis*, Hostien. n. 1. in eodem verb. Joan. Andr. in fin. Abb. n. 1. & communiter Doctores, ut attestatur Præpos. n. 2. Quod adeo verum est, ut si filius natus sit ex matrimonio clandestino, deinde natus sit filius ex alio matrimonio publicè contracto, secundus censetur legitimus, & primus illegitimus quoad Ecclesiam, quæ de occultis non iudicat, secundum Gaspar. Calder. quem hic sequitur Alexan. de Nævo in 3. q. Quinimò secundum Vincent. hic matrimonium manifestum semper præiudicat clandestinum, etiam si ambo consueverint matrimonium clandestinum fuisse prius contractum, & habeant pro se unum testem cum fama: quod Gaspar. Calder. dicit esse benè notandum: & hoc tenent Butr. n. 9. & communiter Doctores, ut testatur Alexan. de Nævo n. 12. & Præpos. n. 4. Sed Cardin. in 1. quæst. tenet oppositum, quia unus testis cum fama facit plenam probationem, ut est text. cum gloss. in verb. *Fama*, in cap. 1. de appellat. & notat gloss. & Innoc. in c. *Veniens*, in primo, de testib. Bart. plene in l. *De minore*, §. *Tormenta*, nu. 30. ff. de quæst. Speculat. in tit. de not. crimin. §. *Fama*, vers. *Quid agente*. Unde, ut inquit Cardin. si per unum testem, & famam confitetur de matrimonio clandestino prius contracto, retrò dicitur non fuisse contractum clandestinum; vel saltem ex quo constat nunc de ipso, præfertur matrimonio postea publicè contracto. Verùm Abb. hic n. 6. vers. *Sed salvando*, tenet primum dictum Vincentii, quia ubi alia probatio aperta concurrat cum fama, & uno teste, tunc est standum probationi clariori, & meliori, licet testis, & fama deponant de tempore anteriori: & subdit, hoc esse dictum satis notabile, quia si quis probat per unum testem, & famam de suo titulo anteriori, alius verò probat per testes apertos de suo titulo posteriori, iudicandum est secundum probationem clariorem. Idque Alexan. de Nævo nu. 13. dicit esse perpetuò notandum, quia multum limitat a notata per DD. in c. *Licet causam*, de probat. & per Bart. in l. *Si duo*, ff. *Ut possit*, & subdit. *Prep. lib. n. 4. vers. Et ideo infert.* [Quod si hoc habet locum in matrimonio in quo agitur de maiori periculo, quanto magis in temporalibus?] Et hanc partem videtur sequi Host. in *Summa* hoc tit. §. *Verum clandestina*.

Sed certè opinio Abbatis non transit sine difficultate, quia tunc probatio plena confunditur, & quassatur à pleniore, quando probationes sunt invicem oppositæ, & incompatibiles, adeo ut conciliari non possint, puta quia unum super articulis directè contrariis, de eisdem personis, & actibus, & de eodem instanti temporis, iuxta text. in Clem. 2. iuncta gloss. in verb. *Directè contrariis*, de testib. Hęc enim est natura contrariorum, ut mutuo se expellant. *Maiores*, §. *Item quæritur supra de Baptisim.* Clem. *Gratia*, de rescriptis. l. *Pomponius*, §. *Sed* & isff. de procurat. l. *Sed si pupillo*, §. *Si Infortiora*, & ibi gloss. in eodem verb. ff. de Infortior. actione, & vincat, quod est potentius. *Generaliter*, ff. de fideiussor. l. *Si duo*, ff. de solut. c. *Si vir*, 27. dist. 1. & cap. *Jejunium*, 86. dist. 1. cum similib. Unde ex probationibus contrariis fortior prævalere debet, quia minor pro non facta habetur, Natta conf. 373. *Quoniam contra*, in fin. *Grat. conf. 6. n. 23. lib. 2.* Et sic probatio per unum testem de visu præfertur contrariæ probationi per unum testem de visu cum fama, ut per Socin. conf. 270. *Consideratis*, n. 3. lib. 2. At secus est, si probationes non sint ita contrariæ, quin possint distinctione conciliari; quia tunc non refert, utra sit potentior, nec attenditur maior, vel minor numerus testium, quia se vicem non collidunt, ut declarat Bald. conf. 380. *Tres sunt casus* n. 2. & 3. lib. 5. Hoc autem casu probatio matrimonii clandestini per unum testem cum fama, & probatio matrimonii postea publicè contracti, non sunt oppositæ: cum percutiant diversa tempora, secundum gloss. præalleg. in d. Clem. 2. Ergo se invicem non evertunt, sed utraque retinet suam vim, nisi probatio primi matrimonii esse solum præsumptiva, & probatio secundi esset vera, quia tunc non staret prima in præiudicium secunde, ut notat glossa 2. in §. *Hic stare responderetur*, 30. q. 5. & Gemin. conf. 27. *Super dubiis* n. 3. Socin. loc. cit. ad text. in d. cap. *Super eo*, infra de eo qui cognovit consang. uxoris sue, & propterea hoc non statat cognovisti conjugum super matrimonio clandestino non in præiudicium matrimonii publicè contracti, ut dixi supra n. 7. Circa hoc tamen latius non insisto, quia cum hodie matrimonium clandestinum sit irritum, ut dicam infra in ult. notab. etiam si plenissime probaretur, nunquam

præiudicaret matrimonio in facie Ecclesiæ contracto. Quartò, nota ibi, *tamquam à principio*, declarationem retrotrahi ad principium actus declarati, ut hic patet; & est simile in c. *Fraternitatis*, infra de frigid. & malefic. cum alijs hic allegatis in gloss. ult. Ea enim est natura declarationis, ut aliquid novi non inducat, sed quod prius latebat, manifestet, ut l. *Harades palam*, §. *Sed estis notam*, ff. de testam. & tradit Gemin. conf. 72. *Quis articulus* n. 1. & Philippus Probus plura cumulans in addit. ad *Monach. in c. 1. nu. 1. de privileg. lib. 6.* & scripsi lausimè in c. *Quoniam à num. 15. supra de Constitut.* ideoque impossibile est, declarationem non trahi ad præterita, ut in Authen. de sil. ante dotat. instrum. nat. §. 1. *Asseto*, ff. de hered. insti. & tradit Decius in dist. cap. *Quoniam num. 44.* & ibi dixi n. 45. & 53.

Ultimò, nota ibi, *recipienda, & comprobanda*, matrimonia clandestina hoc iure inspecto esse valida non tantum quoad Deum, cui nec fallit, nec fallitur, c. *A nobis*, il secondo, infra de sentent. excomm. sed etiam quoad Ecclesiam, si de illis constat, vel per confessionem utriusque conjugis, vel per alias legitimas probationes, ut patet in text. & in §. *Sed obijciatur*, & §. *Hic ita responderetur*, 30. qu. 5. & hic tenet gloss. ult. Innoc. Abb. Antiqu. in princ. Host. in fine, Butr. in 1. notab. & n. 5. Cardin. in princ. & n. 1. & communiter omnes.

Hoc tamen, ut prædixi, vendicat sibi locum hoc iure inspecto: sed hodie qui aliter, quam præsentè patocho, vel alio Sacerdote, de ipsis parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus matrimonium attestabant, eos Sancta Tridentina Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddita, & huiusmodi contractus nullos, & irritos esse decernit, ut distertis verbis statuitur in decreto de reformatione matrimonii ff. 24. c. 1. Porro matrimonium non consummatum forsitur naturam ex Constitutione Ecclesiæ ut declarat DD. in c. *Ex publico*, de convers. conjug. in c. *Gaudeamus*, & in cap. *Quanto de divortijs*: quod constat ex quamplurimis impedimentis dirimentibus, quæ per Constitutiones Summorum Pontificum inducuntur, ut patet supra in tit. de sponsal. & infra in tit. de consanguinit. & affinit. de eo qui dant in matrim. quam poll. per adult. qui Cleric. vel. vov. de cognat. spirit. & alibi (parum). Jo. Andr. post Hostien. in c. *Is quisidem* nu. 4. vers. *Vnde dicebat*, de sponsalib. ubi tenet, Papam per suam Constitutionem posse inhabilitare ad matrimonium contrahendum, eique, obediendum esse in utroque foro, quia circa matrimonium non consummatum sine Dei offensione statuere potest quod placet. Nam etsi lex positiva Ecclesiæ non possit inducere matrimonium sine consensu; potest tamen circa matrimonium inducere novum impedimentum, & antiquum canonicum tollere, c. *Non debet*, de consang. & affinit. & c. *prax.* infra eod. & præsupposito impedimento consensus contrahentium erit impeditus. *D. in cult. infra de spons. duor.* Quinimò hæc conclusio hodie declaratur esse de fide Catholica ab eodem Concilio Trident. ff. 24. de sacram. matrim. can. 4. *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimentum matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit.* Nec defuncti rationes irrefragabiles per sacros DD. Theologos in c. *sent. de sacram. matrim.* nam matrimonium, ratione qua est Sacramentum pertinet ad Ecclesiam, sicut habetur in ead. ff. 24. de Doctrina Sacram. & docet S. Th. lib. 4. contra Gentiles, c. 78. & ideo Ecclesia disponit sicut in cæteris Sacramentis, de temporibus, & ritibus eorum: & sicut potest à Sacram. Ordinis arcere bigamos, homicidas, & similes; sic etiam à Sacram. Matrimonii, quos non iudicat esse conjugendus. Deinde in hoc Sacram. Ecclesia potest facere, & declarare actum nullum, licet in quibusdam aliis Sacram. id effici non possit in quibus imprimatur character, cum à voluntate humana non dependeat, sed secum afferant effectum, & legitima intentione consecrarentur, & suscipiantur, ut notatur in c. ult. infra de schismat. quia Sacram. matrimonii ex voluntate humana efficiuntur. Et quemadmodum per excommunicacionem potest effici, ut Sacram. Pœnitentiæ sit nullum, & votum solemne similiter sit nullum, si legitimis suis legibus non fuerit peractum: sic potest effici per Ecclesiæ legem, vel Summi Pontificis Constitutionem, ut consensus ille, quo Sacram. Matrimonii perficitur, reddatur nullus, & non aptus ad contrahendum, & sic talis contractus consequens sit etiam nullus, sicut cæteri,

cap. *Cum lex*, cum ibi notat. *Suprà de fidei iurib.* qui cum per merum jus naturæ firmi essent, humana lege infringuntur. Et quamvis matrimonium clandestinum olim valida esset; nihilominus Sanctio Dei Ecclesia semper illa detestata est, atque prohibuit ex iustissimis causis, ut notatur in §. *Hic ita respondetur*, q. 5. & ibi per glossam in *Summa*. Vt cum prohibitiones ille propter hominum inobedientiam jam non prodesse, & graviora peccata committerentur, quæ ex istdem clandestinis conjugis ortum habent; præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt: iure optimo S. Synod. certam formam matrimonii contrahendis præscriptis cum decreto irritante, ut in *d. c. 1. fess. 24. de reform. matrim.* Circa hoc decretum continet dubitare de pluribus.

Et primò QUÆRITUR, an idem decretum, qua parte disponit, ut matrimonia celebrari possint coram Sacerdote de Ordinarij, vel parochi licentia, exigat licentiam specialem, an verò sufficiat generalis omnia Sacramenta administrant?

Videtur posse distinguere, an Sacerdos celebrationi matrimonii interveniat tamquam Vicarius temporaneus parochi, an aliter de ejus licentia, ut primo casu validè præstet matrimonium celebrandis suam præsentiam: quod in terminis Clem. 1. *de privi.* tenet ibi glossa communiter approbata in *ver. Presbyteri* est enim Ordinarius ex notatis per Bart. in *l. Nec quidam §. Ubi decretum §. primo n. 5. vers. Unde obstat*, ff. de offic. Procons. & legat. & per Alexand. in *l. More, in fin. de iur. d. omni. judic.* Et quamvis sit constitutus in locum ipsius constitutis, dicitur tamen de jure Canonico habere ordinariam jurisdictionem, ut idem Alex. tradit in *rubr. de offic. ejus d. n. 17.* qui etsi loquatur de Vicar. Episcopi, per c. *Romanus, de appell. lib. 6.* & c. 2. *de offic. Vicar. eod. lib.* tamen idem intelligi potest respectivè de Vicario parochi eo casu, in quo potest Vicarium constituere, ut per Rebuff. in *prax. benef. tit. Dispersat. de non residen. n. 14.* Quæ tunc interest celebrationi matrimonii ex officio, nec querendum est de licentia speciali: nam qui committit vices suas, totum censetur commississe, secundum Hofst. in *Sum. de offic. deleg. in §. Quæ delegari possint n. 7.* Si verò in interveniat tamquam alienus Sacerdos, ex licentia tamen proprii parochi, juxta decretum Concil. d. c. 1. *fess. 24. de reform. mat.* dubitatur, an sufficiat generis licentia: & videtur non sufficere, per ea, quæ ex Dec. cons. 36. Tiraq. *de legib. consub. gl. 7. n. 8. & aliis.* Postremò congerit Menoch. *consil. 188. vol. 2.* addendo textum in Clem. 1. *de priv. c. arg. cap. in. de procurat. lib. 6.* & doctrinam Card. in d. Clem. 1.

Contrarium defendi potest, qui alias capitatoria esset talis licentia; nam si Sacerdos tamquam minister potest alia Sacramenta, & quidem digniora, ministrare vigore generalis licentia exercendi ea, quæ ad Curati officium pertinent, cur non & matrimonium, cui solam exhibet præsentiam illa arguit, & conclusit Navar. *con. 13. An Sacerdos, de clandest. despons.* Quòd si secundum Card. necessaria esset specificatio, ut posset se quis immiscere in materia Matrimonii, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis, nlmis restringeretur licentia: unde potius dicendum est: generalem licentiam idem operari quoad comprehensa sub genere, quod specialis quoad species, l. *Si Chorvus, de legat. 3.* Tiraq. *ubi sup. n. 89.*

Non obstat adducta à Menochio, quòd verb. *Licentia* de qua Concilium loquitur in *d. c. 1.* denotet consensum expressum: quia verb. *Expressum* multipliciter sumitur ut per Tiraq. *ubi sup.* Expressimè verò expressum dicitur quòd verbis generalibus exprimitur. Bart. & Doctores in *l. 1. ff. de vulgar. & pupillar.* Tiraq. *loc. cit. n. 87.* nec offenditur verb. *Licentia* exigere expressum, & specialem consensum

Et advertendum est, in casu Menochi, super quo consulta S. Congregatio respondit expressam licentiam requiri: expressum tamen ad differentiam, & exclusionem tacite licentia, quæ prætendebatur ex eo, quòd Canonice, qui matrimonium celebraverat, debebat scire, & patiente Patriarcha solius Sacramenta administrare. Similiter non obstat Clement. 1. *de privi.* quia præterquam quòd casus est diversus potest retorqueri: ibi enim, quia Summus Pontifex expressam, & specialem licentiam ad solemnizanda matrimonia requisivit, id expressit, quòd in Concilio non legitur factum. Casus, *cap. final. de Procurat. lib. 6.* non

afficit, quia Sacerdos non contrahit.

Demum ita S. Congreg. censuisse referunt Domini de Rota *dec. 750. n. 1. p. 1. de ref.*

Resolutiones S. Congreg. sunt in *fract. p. 1.*

Cum Parochus levi infirmitate detentus concessisset preposito licentiam exercendi concernentia curæ officium, dubitatum fuit, an in ea parochia validè contractum fuerit matrimonium, cui Prepositus prædictus loco parochi interfuit S. Congreg. die 22. Junii 1581. censuit, esse validè contractum præsupposita licentia, seu commissione generali administrandi omnia Sacramenta: & licet alias declaraverit requiri licentiam specialem, & expressam; tamen id intellexit in quodam Canonico, cui tacitè permissa erat administratio Sacramentorum in Ecclesia Cathedrali, sciente, & patiente Ordinatio.

An in Sacerdos, qui non sit proprius contrahentium parochus, eos matrimonio conjungere possit, sufficiat tacita licentia, quæ resultat ex tolerantia S. Congreg. censuit non sufficere, sed requiri vel commissionem generalem administrandi omnia Sacramenta, vel si hæc non adit specialem, & expressam licentiam.

Prepositus Ecclesiæ Armeanæ inter cætera dubitavit, an cum ipse constituisset Vicarium in dicta Ecclesia, posteaque illi dedisset coadjutorem, de cujus licentia quidam Sacerdos matrimonio contrahentes conjunxit, an matrimonium hoc modo celebratum sit validum S. Congreg. adixerat non sufficere ad validitatem matrimonii licentiam tacitam, quæ resultat ex tolerantia; sed requiri vel licentiam generalem administrandi omnia Sacramenta, vel si hæc non adit, expressam, & specialem. Ita Rota dixerat in una Barchinonens. Vicarios temporales ad natum amovibiles Parochialis Ecclesiæ possè matrimoniis tamquam parochos interesse. Idèquò in casu præsentis S. Congreg. censuit, posse, & matrimonio interesse, & alii dare licentiam, ut interfuerit hujusmodique matrimonia esse valida.

An licentia contrahentibus nominatim designatis à Parocho concessa in scriptis, ut matrimonio inter se celebrando quamvis Sacerdotem eorum arbitrio adhibere possint, censetur sufficiens ad validitatem matrimonii, cui alius Sacerdos vigore ejusdem licentia interfuit Die 15. Junii S. Congreg. censuit sufficere, mota præcipue doctrina Card. Zabarelli. post Zenzel. Paul. & Stephanum in Clem. 1. *de priv. n. 12.*

QUÆRO secundò, quid juris de infrascripta facti specie: Antonius incola Villæ Pontis Casalis Paduanæ diocesis, contraxit matrimonium per verba de presenti cum Catharina, quæ tempore contracti matrimonii erat in Vill. la d. Antonii, licet domus sitæ habitationis esset in alia Parochia. Et cum hujusmodi matrimonium adhibuit tuisset Parochus viri, non mulieris, dubitatum fuit, an esset factum Tridentino Concilio, quòd c. 1. *fess. 24. de reform. matrim.* disponit, matrimonio proprio contrahentium parochum adesse debere. Proposito hoc dubio in Congregatione generali, cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Moronus, Perusinus, S. Præfatus. Gesualdus, SS. Quar. Alclatus Senonens. Montanus, Albanus, Ritarius, Caraf. quique nempe: Perus. Gesus. Ale. Montali. Caraf. arbitrati sunt nullum esse matrimonium non contractum coram proprio parochio mulieris: alii se tenere pro validitate matrimonii, nempe sufficere parochum viri etiam in parochia mulieris, quia matrimonia voluntaria jurisdictionis sunt, & quia Concilium nihil de loco expressit, & quia videtur Concilium voluisse præsentiam parochi, testium ad tollendam solam clandestinitatem; ad quod sufficit unus parochus, sive viri, sive mulieris.

Sanctissimus audita relatione opinionum Congregationis approbavit sententiam ex Cardinalium pro validitate matrimonii, quòd in futurum ita respondeatur, nulla habita ratione alterius decisionis edictæ die 15. Decembris 1574. quia dictum fuit sufficere præsentiam solius parochi mulieris, si in ejus parochia matrimonium contrahatur. Item sufficere præsentiam parochi viri, si contrahatur in parochia viri, idèquò si vir unus parochi accesserit ad mulierem alterius parochiæ, & secum duxerit suum proprium parochum. & coram eo solo matrimonio contraxerit sine licentia, seu præsentia parochi mulieris, vel Ordinarii, matrimonium esse nullum.

QUÆRITUR tertio, posita decisione Sacre Congregationis Concilii quæ declaratum fuit validum esse ma-

trimonium contrahitur in Parochia mulieris coram parochio viri, & è conuerso: et etiam validum censeri debeat matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote non Parochio, sed habente licentiam à Parochio viri, præsertim cum Parochia viri non sit in eadem diocesi constituta, in qua parochia mulieris existit.

Videtur respondendum, esse validum: nam Concilium Tridentinum in c. 1. *sefs. 24. de reform. matrim.* ea tantum matrimonia annullat, quæ celebrata sunt aliter, quam præsentente parochio, vel alio Sacerdote de ipsius licentia, ac duobus testibus: sed hoc matrimonium habuit præsentiam Sacerdotis de licentia parochi, quamvis in alia parochia fuerit celebratum; ergo satisfactum est formæ Concilii, nihil aliud, quam alernativè talem præsentiam, requirentis, ut in hac specie arguit Rot. dec. 750 n. 1. p. 1. *divers.*

Præterea Concilium nihil de loco expressit: ergo ubicumque celebratur matrimonium præsentente parochio, vel alio Sacerdote de parochi licentia, validum existit: quo argumento usus est Host. *In summa tit. de penit. & remiss. §. Cui confitendum, vers. Et numquid extra territorium*, ubi dixit valere confessiones, & absolutiones parochi suorum parochianorum confessionem extra parochiam audientis, eosque absolverit: quia Concilium Lateranense in c. *Omnis utriusque de penitentia, & remiss.* nihil de loco expressit; quæ opinio est communiter recepta, ut per Ripa in *trat. de peste, c. 8. n. 50.*

Accedit, quòd S. Congregatio declaravit jam, parochum alterius esse contrahentibus posse intervenire te celebrationi matrimonii in aliena parochia: ergo idem potuit Sacerdos, qui ab eo licentiam ad id obtinuerit, cum per Concilium quoad præsentiam in matrimonii præstandam æquiparentur parochus, & alius Sacerdos habens licentiam à parochio.

Item, cum iurisdictione voluntaria possit exerceri extra territorium, l. 2. ff. de offic. procur. DD. in c. *Novus, de offic. Legat.* à fortiori hoc ministerium penitentia præstari poterit extra parochiam, nedum à parochio, sed etiam ab alio Sacerdote de parochi licentia.

Neque obstat, si dicas hanc rationem posse torqueri, quia verum est voluntaria iurisdictionem, quæ competit jure proprio, vel quæ delegata fuit à Principe exerceri posse extra territorium: sed secus esse quoad iurisdictionem concessam ab inferiore à Principe, quæ non potest exerceri extra territorium concedentis, ut ex Bart. & aliis dicà infra. n. 46. unde cum in dubio proposito Sacerdos interveniat ex licentia parochi, & sic autoritate inferioris à principe, non videtur posse hoc ministerio fungi extra parochiam concedentis licentiam. Hoc, inquam, non obstat: nam præterquam quòd verè in dubio proposito non agitur de iurisdictione exercenda, sed de exhibenda nuda præsentia, ut dicam in *seq. q. n. 39.* pro solutione est etiam considerandum esse inter valde diversa delegari à parochio ad præsentiam matrimonio præstandam, vel eadem interesse de parochi licentia: nam in primo casu actus gestus à delegato sit nomine delegantis, & ejus autoritate, c. *Sanè de offic. delegat. cum similib.* in secundo verò actus, ad quem licentia requiritur, non fit vice, & nomine concedentis licentiam, sed jure proprio ut patet in *Episcopo*, qui licet extra diocesim suam subditum ordinare non possit, c. *Tuarum, de usu pallii*: tamen cum obtenta licentia ordinat in aliena diocesi ordinat jure proprio, & non jure alieno, seu concedentis licentiam, nempe jure potestatis sibi ut *Episcopo* competens, ut c. *Cum nullus de tempor. ordinat. lib. 6* & aliis in hac materia animadvertit S. Congreg. At S. Synod. non possit, ut alius Sacerdos adhibendus ad matrimonii celebrationem delegatur à parochio; sed tantum ut ab ipso parochio licentiam haberet & quasi voluerit, ut quilibet Sacerdos conjuges in matrimonio conjugere possit jure proprio dum tamen licentiam habeat à parochio, in cujus subditos hoc ministerium Concilium auctoritate præstitit: & ita videtur à Concilio tributa Sacerdotibus facultas hujus ministerii præstandi, eisdem competere autoritate legis propter præiudicium parochi, sine ejus licentia in ejus subditos voluerit exerceri. Unde parochus dans licentiam videtur potius præbere materiam, quam facultatem exhibendæ præsentia in celebratione matrimonii, ut in alio proposito considerat Ripa in *d. c. 8. n. 52.* & per consequens cessat obiectum de iurisdictione habita ab inferiore à principe extra territorium non exercenda, cum hæc

facultas exhibendæ præsentia sit concessa à lege, licet exerceri abique licentia parochi minime queat.

Quod confirmatur, quia cum lex S. Concilii nominatim Sacerdotes ad id muneris deputet, & requirat licentiam parochi, deputatio Sacerdotis, quàm parochus facit, videtur potius tribuenda legi concedenti facultatem deputandi quàm parochio, qui deputat legis autoritate, argum. notab. per Bart. & DD. in l. *Unum ex familia, §. Si de falcidia, de l. 1.* Quod vendicat sibi locum etiam in Vicario *Episcopi*, qui licet ab *Episcopo* deputetur, auctoritatem à lege dicitur habere, non ab *Episcopo*, Corn. *conf. 48. n. 2. & 3. vol. 1.* Ideoque tamquam legis autoritate deputatur, & à lege potestatem habens, licet *Episcopus* illum deputans sit inferior à principe, tamen extra diocesim potest beneficia conferre, *Rot. in antiquis dec. ult. de offic. Vicar.*

QUÆRITUR quartò, an matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia parochi contrahentium extra illius parochiam, sit validum, necne?

Primò pro solutione dubii supponendum est, parochum, vel alium Sacerdotem, qui de ejus licentia celebrationi matrimonii interest, nullam iurisdictionem exercere, sed tantum exhibere præsentiam, ut per Navarr. in *tit. de sponsal. conf. 52. prope finem*, secundum antiquam impressionem, & secundum novam *conf. 54. in tit. de clandest. desponsat.* Nam est Concilium Tridentinum in *d. c. 1. sefs. 24. de reform. matrim.* ad tollendam clandestinitatem voluerit, præter duos testes adhiberi in celebratione matrimonii parochum, vel alium Sacerdotem de ejus licentia, tamquam personas auctorizabiles: nihil tamen plus juris in illo actu habet, quàm cæteri duo testes, qui una cum eis ex Concilio debent intervenire; quod patet ex illa decisione S. Congregationis, qua declaratum fuit valere matrimonium contractum coram parochio utcumque contradicendis. Itaque tam parochus, quàm Sacerdos sunt nudi testes huius acti ex forma Concilii adhibendi. Nulquam verò cautum reperitur, ut facultas exhibendi præsentiam testimonii causa, tertio, diocesi, vel aliquo loco circumferretur, licet secus sit in iurisdictione, quæ territorio cohæret, l. *fin. de jurisd. omn. judic. cum similib.*

Secundò supponendum est, Sacerdotem à parochio deputatum habere facultatem sponso conjugendi: tum quia Concilium tribuit auctoritatem deputandi; electio autem non adscribitur eligenti, sed potius tribuenti facultatem, Bart. & alii in l. *Unum ex familia, §. Sed si Falcidia, de leg. 2.* tum quia ipsummet Concilium Sacerdotes ad id muneris deputat, ibi. *Vel alio Sacerdote*: de eis enim Concilium specialiter confidit, & eorum præsentiam auctorizabilem putavit, cum sint publicæ personæ, l. 1. §. *Publicum ff. de just. & jur. Baldus conf. 285. vol. 3. vers. Opinio verò.* Et quamvis postea idem Concilium subjecerit, de parochi, vel Ordinarii licentia: non propterea sequitur, quin Sacerdos sit deputatus à Concilio, & proprio jure matrimonii celebrationi interesse valeat. Nam licentia supponit potestatem in eo, cui ceditur, licet abique illa ad actum legitime procedere non possit: ut constat exemplo *Episcopi*, quia etsi extra diocesim suam subditum ordinare non possit abique Diocesanæ licentia; si tamen eam obtinuerit, ordinat jure proprio, & non jure concedentis licentiam, ut dixi supra n. 37. Et ideo Concilium non dixit, coram alio Sacerdote per parochum delegando quo casu vice delegati fungeretur c. *Sine de offic. deleg. Dec. in rubr. eodem tit. n. 14.* sed dixit coram alio Sacerdote de parochi licentia, ut offenderet, à Concilio quidem Sacerdotem deputari, eique hæc facultatem legis vigore competere, sed licentiam à parochio esse obtinendam. Et quamvis hæc licentia sit meræ facultatis, & voluntate parochi dependeat; tamen Sacerdos licentiam obtinens dicitur habere auctoritatem à Concilio, & non à parochio; sicut dicimus de Vicario *Episcopi*, qui etsi ab *Episcopo* deputatur, dicitur tamen Ordinarius, qui à lege auctoritatem habet, non ab *Episcopo*, Cornens in *prædilegat. conf. 48. n. 2. & 3. vol. 1.* Idè utcumque electus ab inferiore à Principe nempe ab *Episcopo*, tamen extra diocesim potest conferre beneficia, *Rot. in antiq. d. dec. ult. de offic. Vicar.* Ex prædictis sequitur responsio ad dubium: nam cum Sacerdos licentiam habens à parochio tamquam testis auctorizabilis matrimonio interveniat, in quacumque parochia intervenire potest, cum facultas exhibendi præsentiam non terminetur territorio.

Nec obstat, quòd iurisdictione non potest exerceri extra

- terriorum, quamvis sit voluntaria, quando est concessa ab inferiore à Principe, Baro & Bald. in *l. fin. ubi etiam Dec. n. 6. ff. de jur. iud. om. judic.* Primò, quia non verisimur in iurisdictione, sed in exhibitione nudæ præsentie. Secundò, quia hanc facultatem Sacerdos habet à lege Concilii, & non à Parocho, ut dictum est: Idèquod à Parocho potius videtur præberi materia, scilicet Parochiani, quorum matrimonio interesse possit, quam interessendi facultas. Et propterea idem Sacerdos, ut faciens actum iure proprio, ubique poterit matrimonio interesse habita licentia, ut in simili de Vicario Parochi, ut possit audire confessiones Parochianorum extra Parochiam, per prædictam rationem dixit Ripa in *tract. de peste c. 8. n. 53.*
- 47 **QUÆRITUR** quomò, an matrimonium cum sola presentia Parochi absque consensu, aut alio eius ministerio, coram duobus, aut tribus testibus celebratum, ex decreto Concilii *sess. 24. c. 1. de reform. matr. l. ritum sit necne?*
- 48 Pro solutione questionis videtur examinandum, qua ratione Parochi presentia in contractu matrimonii requiratur, an tamquam Sacramenti ministri, vel auctoritatem præstantis, vel potius ut testis,
- 49 Et cum matrimonium in *l. Evangelica sit Sacramentum, ad ejus essentiam requiritur materia, forma & minister cum intentione faciendi quod intendit Ecclesia, ut in Concilio Florentino in Decreto Eugenii IV, pro instructione Armenorum, quod habetur in fine dicti Concilii *tom. 4. Conciliorum p. 1. pag. 612. col. 2.* & matrimonii minister nullus alius videatur legitime assignari posse, nisi Sacerdos: videtur sequi, ut ejusdem presentia tamquam ministri requiratur, adeò ut sine ejus consensu factum, non sit Sacramentum. Quod Canus de *locis Theolog. lib. 8. c. 5. latè defendere contendit. Et huic opinioni favent verba Concilii in d. c. 1. ibi, Et ego vos in matrimonium conjungo: per quæ videtur significari, Sacerdotem ipsum hoc Sacramentum ministrare. Sed contrarium est verius: nam certum est, ante Concilium Tridentinum matrimonium clandestinum fuisse ratum, ac verum matrimonium, & consequenter fuisse Sacramentum, *DD. inc. Ex publico, de convers. conjugat. c. Gaudemus, & c. Quando de divor. ad quæ contrarium asserere sit periculosum in fide, c. Ad abscondam, de heret. & habe. ut in d. c. in princ. sess. 24. de reform. matr. Nam cum Ecclesia Catholica semper docuerit, matrimonium esse Sacramentum, sique definitum, matrimonium clandestinum fuisse verum matrimonium: sequitur, ut definitum idem sit, matrimonium clandestinum esse Sacramentum. Unde contrarium asserens non videtur audiendus ut latè deditur, & probat Sotus in *4. dist. q. 1. art. 3.* opinionem Cani reprobat.***
- 50 Et quamvis aliqui dicant, matrimonium non habere certum ministerium, ut Petrus de Soto de *instr. Sacerd. de indissolub. matr. l. 12. in princ.* tamen verius videtur contrahentis esse ministros hujus Sacramenti, ut probat Scotus in *4. dist. c. 28. Imò & Petrus de Soto ubi supra. tacitè supponit ipsomet contrahentes esse ministros dum inquit, necessarium non esse hoc Sacramentum per aliquem alium eis ministrari; & sic supponit eos sibi ipsi illud ministrare: hoc etiam probat. *Si inter, de sponsal. & clarius Concilium Florentinum in præalleg. decreto Eugenii IV. §. S. primum Sacramentum, dum inquit causam efficientem matrimonii esse consensum ipsum, scilicet det demonstratum mutuo, & receptum. Si ergo efficit Sacramentum, necessario ad est aut minister, sine quo non est Sacramentum, qui alius esse non potest, nisi ipsimet contrahentes, qui ad invicem mutuo expressoque exhibent consensus ad matrimonium de presenti contrahendum. Cui opinioni adhæret etiam AuCTOR Flor. Theolog. *q. 11. de essentialibus Sacramenti Matr. art. 4. in 3. difficult. conclus. unic. par. 520.* asserens conjuges, non autem, Sacerdotes dici esse Ministros dum sibi invicem materiam, & formam ministrant, eamque latè tuetur Card. Bellarm. *lib. 1. de matr. c. 9. & duob. seqq.* dicens oppositam opinionem esse temerariam; & Thom. Sanchez alios adducens in *tract. de matr. tom. 1. lib. 2. disp. 6. n. 2.* Et ad verba Concilii in *dist. cap. 1.* quæ superius adducta sunt pro contraria opinione, responderit eum Soto ubi supra *art. 3.* dicta verba proferri à Sacerdote non tamquam ministro Sacramenti ministrante, sed declarante, seu firmante, id quod inter ipsas partes fit, seu factum est.**
- 51 Cum igitur certum sit, ante Concilium Parochum non

fuisse necessarium ministerium hujus Sacramenti, sequitur ut nec post Concilium, quod dici non potest voluisse immutare substantialia Sacramenti, ut est minister, quorum immutator Christus spectat; *cap. Sum. quidam, 25. q. 1. S. Th. in 4. dist. 17. q. 1. art. 2. q. 2. Soto in 4. dist. 1. q. 1. not. 7. & patet ex c. 2. sess. 21. de commun. sub utraque specie, ubi declarat S. Synodus hanc potestatem perpetuè in Ecclesia fuisse, ut hujus Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipiuntur utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi magis expedire iudicaret. Atque ita ejusdem Parochi presentia non requiritur ad hunc effectum, ut ipse minister legitimus Sacramentum ministraret: non item videtur Parochus adhiberi ut auctoritatem præstans, vel habitans personas, ut probat contextus Concilii, dum contrahentes sine Parochi presentia ad sic contrahendum inhabiles reddidit: quoniam enim privatio supponit habitum. *c. Ad dissolventium, de desponsam. pub. sequitur, ut prius essent habiles, nec egerent, ut à Parocho ad hoc habiles fierent per ejusdem Parochi presentiam.**

Ex his videtur sequi, ut Parochus adhibeatur tertio modo nempe ut testis, & quidem auctorizabilis, ut in simili habetur in *c. Cum esset, ubi Abb. & ceteri DD. de testam. Ratio autem, quam ob rem Concilium hujusmodi testem auctorizabilem voluerit omnino adhiberi, ista est patens: videlicet, ut matrimonio inter sit idem, qui identitatis matrimonialis præmittit, & per quem uti certum, & notum ministerium, & omnibus expositum, maxime innotescere potest contractus matrimonii, & in summa ex ejus presentia tollatur clandestinitas, cui Concilium voluit obviare: & hinc elicitur solutio propositæ questionis; cum Concilium solum requirat in matrimonio contrahendo Parochi presentiam, Idque præterit eo ipso, quod celebratur eodem presente, & intelligente, quamvis nec consentiat, nec aliud faciat, *leg. Coram, ubi Alciat. de verb. signific. Card. in Clem. 1. in princ. de appellat. non est, cur matrimonium ob dissentium Parochi sit dicendum irritum, cum verbis, & menti Concilii sit satisfactum; verbis quidem quia coram eo presente, & intelligente fuit contractum; menti autem, quia Parochi sola presentia excludit clandestinitatem. Nec credendum est Concilium, quod maxime studuit libertati matrimoniorum *sess. 24. de reform. matr. c. 9.* adeò ut nec voluerit contradictionem, seu dissentium maris obesse validitati matrimonii *d. c. 1.* voluisse illud subijcere consensui Parochi. Præterea Concilium ratum matrimonium irritum, quæ celebrantur aliter, quam præsentè parochi, & testibus non autem ea, quibus parochus non consentit, nec aliud adhibet ministerium. Atque ita propositio suprascripto dubio, videlicet, an matrimonium sola presentia parochi absque alio ejus consensu, aut ministerio coram duobus, aut tribus testibus celebratum, irritum sit ex decreto Concilii *1. sess. 24. de reform. matr. c. 3.* Congreg. die 2. Martii 1580. respondit, illa verba, *c. 1. vers. Ubi parochus vero, & minere interrogati: non pertinere ad substantiam matrimonii, Idèquod matrimonium valere, etiam si verba prolata sint tantum à contrahentibus, & non à parochi, dummodo ad sit presentia parochi quam absque verbis sufficere putavit.***

Cave tamen, quia requiritur, ut parochus sit adhibitus, idèquod cum dubitatum fuerit, an sit matrimonium, si duo contrahant per verba de presenti proprio parochi presentie, & alius requisitis non omittis cui contractui parochus formaliter adhibitus non fuit, dum forsan conjugii, vel confabulandi causa, vel aliud tractatum adisset, audivit hujusmodi contractum fieri, & postea alter contrahentium velit hujusmodi contractu ratione hujus defectus restituere: S. Congreg. consensu posse, nisi alia intervenierint, quæ Parochum à contrahentibus adhibendum fuisse arguant.

QUÆRITUR sextò, an sit nullum matrimonium, cui interventus Sacerdos jussu Episcopi, si Episcopus deceptus est, ratum Sacerdotem illum esse Parochum contrahentium, cum tamen non esse.

Cum Episcopus Americanus hoc dubium declarari petisset, S. Congreg. consensu matrimonium esse validum. Etti enim decisio Hosti, relata à latone in *l. Si quis infundus vocabulo, n. 7. de legat. 3.* urgeat contra validitatem matrimonii, præteritum cum habeat sectatores S. Ives. *Summ. Angel. Rosell.* & nullus Canonista allegatur, qui Hostienem reprehenderit: tamen quia S. Thomas, Tabiena, Armilla contra

tenent; dubitatum fuit de veritate opinionis Hostiensis. Sed est opinio Hostiensis vera esset, nihilominus illud consideratum fuit, quidquid sit in Baptismo, certe in terminis matrimonii illud clarum esse, quòd Concilium ad validitatem matrimonii volui sufficere, ut fieret coram Sacerdote de licentia Episcopi, etiam si talis Sacerdos aliàs

non esset proprius Parochus; nec requisivit Concilium, quia intentione, quoque modo Episcopus daret talem licentiam; sed satis habuit, ut licentiam daret Sacerdoti non Parocho. In hoc casu Episcopus dedit licentiam tali Sacerdoti non Parocho: Ergo matrimonium est validum, pro quo etiam in dubio pronuntiandum est.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Innocentius III in Concilio Generali.

CAPUT III.

Cum inhibitio copulæ conjugalæ sit in ultimis tribus gradibus revocata, eam in aliis volumus penitus inhibebimus; prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando: Statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per presbyteros publicè proponantur competenti termino prænotato; ut infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat; & ipsi presbyteri nihilominus investigent, utrum aliquod impedimentum obstat. Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expressè, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis.

Si quis verò hujusmodi clandestina, vel interdicta conjugia inire præsumperit, in gradu prohibito etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta, prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium: cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantia videantur. Pari modo proles illegitima censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum præter omne interdictum, etiam in conspectu Ecclesiæ contrahere præsumperunt.

Sanè si Parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis qui eas præsumperit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ qualitas postulaverit. Sed his, qui taliter præsumperint etiam in gradu concessio copulari, condigna poenitentia injungatur. Si quis autem ad impediendam legitimam copulam, malitiosè impedimentum objecerit, canonicam non effugiet ultionem.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**atrimonia cum sunt contrahenda, debent per Presbyteros in Ecclesiis edita proponi, assignato termino ad opponendam impedimenta.
- 2 Nec de jure possunt Episcopi super hoc dispensare.
- 3 Denuntiationes matrimoniales qualiter ex Concilio Tridentino sint permittendæ, aut remittendæ, ibid.
- 4 Scholasticus universitatis Salamantinae an possit remittere denuntiationes matrimoniorum, quæ à personis sui jurisdictioni subjectis contrahuntur, & non seqq. usque in fin.
- 5 Scholasticus seu Rector universitatis, habet jurisdictionem ordinariam ex privilegio in corpore juris clauso.
- 6 Oratorius, de quo loquitur Concilium Tridentinum in denuntiationibus remittendis, intelligitur Episcopus Diocesis, & non alii, qui sunt Ordinarii de jure speciales, & n. 9.
- 7 Rector Scholarii status est, ut sit annorum viginti.
- 8 Rector universitatis habet jurisdictionem in scholares cumulativè cum Episcopo.
- 9 Farfensis Abbatis Commendatarius, quamvis habeat jurisdictionem quasi Episcopalem, tamen non potest denuntiationes remittere.

scripserit Thom. Sanchez de *matrim. lib. 3. disp. 7. n. 1.* Sed hodie aliter dicendum est, quia Concilium Tridentinum in decreto *cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.* inherendo huic Constitutioni, statuit primò, ut in postquam, an equam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnias publicè denuncietur, inter quos matrimonium sit contrahendum; quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Ecclesiæ procedatur. Deindè hanc Constitutionem temperando adjicit, quòd si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel saltem parocho, & duobus, vel tribus testibus presentibus matrimonium celebretur, & postea ante ejus consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsint impedimenta, facilius detegantur; nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur; quod illius prudentiæ, & judicio Sancta Synodus relinquit. Hæc tenent verba Decreti: & de his denuntiationibus, & illarum remissione, vide quod dixi in *c. Accedentibus, n. 26. infra de excess. Præl. & in c. Qui Presbyt. n. 94. de poenit. & remiss.*

Hic **QUÆRO**: Posita sine veri præjudicio jurisdictione ordinaria Scholastici Cathedralis Salamantinae in Universitatem generalem studii Salamanticae, ac omnes personas laicas, & Ecclesiasticas in illa descriptas, necnon familiares, & continuos commensales descriptorum hujusmodi in omnibus causis civilibus, & criminalibus, ac etiam matrimonialibus: an idem Scholasticus ex decreto Concilii Tridentini *c. 1. sess. 24. de reform. matr.* possit remittere denuntiationes matrimoniorum, quæ ab aliquo ex sibi subjectis contrahi contingat.

Videtur respondendum, Scholasticum non posse remittere has denuntiationes.

Primò, quia tamen si habeat jurisdictionem ordinariam tum ex privilegio in corpore juris inserto. Auth. *Habita, c. Ne fil. pro patr. l. fin. c. de jurisd. omn. judic.* quàm ex Pontificio privilegio, quod à patribus præscriptum; tunc tamen

1 **C**um inhibitio. Cùm matrimonia sunt contrahenda, debent per Presbyteros in Ecclesiis edita proponi, assignato termino, infra quem qui voluerit impedire, impedimentum opponat; & si probabilis conjectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec de hoc cognoscatur hoc dicit usque ad §. Si quis. Et cum hoc statutum sit Concilii generalis nequeunt Episcopi super hoc dispensare, ut tenent Petr. de Palud. in *4. sentent. diff. 28. quest. 2. art. 3. n. 21.* & S. Antonin. *3. part. tit. 1. c. 16. in fin. vers. Sexto etiam ex magna causa*, secundum ea, quæ scripti in *cap. Nimis, supra de bl. Presbyter. in quest. an Episcopi ex magna causa dispensare possint contra statutum generalis Concilii, a. n. 11. usque ad nu. 44. Quidquid contra Prop. Fagnan. in *W. Lib. Decretal.**

Concil. in cap. 1. sess. 24. de reform. matrim. loquatur de Ordinario intelligi debet de Episcopo Diœcesiano, non autem de aliis, qui sunt Ordinarii de jure speciali, etiam si Papa fuerint constituti, Decr. in c. Post cessionem n. 9. de prob. post Federic. de Sen. conf. 291. *Domine mi, per totum*; ubi ostendens, appellatione Ordinarii in materia visitationis non venire Capitulum Sede vacante, quamvis tunc sit Ordinarius de jure speciali, sive ex privilegio in corpore juris inserto; plures adducit rationes, quæ casui nostro optime congruunt, & ibi post Gull. de Monte Laudan. ver. *Ordinarii* positum in Clem. *Attendens, de stat. Monach.* ita exponit, Ordinarii, id est, Diœcesiani Episcopi.

Quod èò magis hoc casu dicendum est, in quo Concil. utitur ea dictione, *ipse*, quæ est personalissima, & demonstrativa ad oculum, ut inquit Bald. in conf. 304. *Nobilis vir n. 1. in fin. vol. 5.* Soccin. jun. conf. 144. n. 4. vol. 3. & confidit prudentiæ, & judicio ipsorum Ordinariorum, volens, remittit ab eis matrimoniales denuntiationes, quoties judicaverint expedire. Quamobrem dicendum est intellexisse de Episcopis, pro quibus magis præsumitur, tum ob majorem dignitatem, tum quia major in eis maturitas iudicii præsupponitur, cum non delignantur minores annis triginta. c. *Cum in cunctis, de elect.* cum tamen in Rectore scholarium sufficit ætas annorum 20. ut per Bald. in d. Auth. n. 146.

Hanc opinionem clariorem reddunt tectè perpenſa verba Concilii, quæ habentur eodem decreto c. 7. dum semper eodem themate retento prius egit de remissione denuntiationum ab Ordinario faciendâ, statuitque, ut si quis alienæ Parochiæ sponsos conjugere, aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suspicienda erat, abſolvatur. Et in fine mandat omnibus Ordinariis, ut id decretum populo publicari, & explicari curent in singulis suarum Diœcesum Pa-

rochialibus Ecclesiis; adeò ut aperitissimè liqueat Concilium loquutum esse de Episcopo Diœcesiano, non de Recto-ribus Universitatum, quibus ea verba non conveniunt, cum nec Diœcesim habeant, nec parochos, nec Parochiales Ecclesias sibi jure ordinarij subjectas, sed solus Episcopus, ut c. *Cum Episcopus, de offic. Ordinar. lib. 6. c. Cum olim*, & ibi Abb. nu. 1. in 4. not. ab. sup. de præscript. Et licet etiam Diœcesanæ appellatione comprehendatur quilibet inferior habens in loco ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, ubi subjecta materia est apta comprehendere tam Episcopum, quam alium Ordinarium, ut de c. arat Abb. *lec. cit.* tamen hoc vendicari sibi locum, dummodò inferior eam jurisdictionem habeat privatè ad Episcopum, aliàs secus, ut notabiliter dicit gloss. in Clem. 1. §. *Velimus, in ver. Diœcesanæ de foro compet.* quam ibi approbant Cardin. n. 2. in 4. quest. Imol. n. 34. Abb. n. 15. & Vitalin. n. 4. & scripsi plenius in d. c. *Cum olim* in 4. not. ab. de præscript. At Rector Universitatis non habet jurisdictionem in scholares privativè ad Episcopum, sed cumulativè cum ipso, ut est casus in d. Authen. *habita*, ibi *Coram Domino, vel Magistro suo, vel ipsius Civitatis Episcopo*, & ibi Bart. n. 5. & communiter scribentes, c. *Nepil. pro par.* de quo vide Jul. Clar. in pract. §. in 3. n. 23. verſ. *Quarò runc quis sit iudex competens scholarium.*

Postremò hæc opinio jam videtur carere difficultate ob aliam decisionem S. Congregat. Concilii tempore Gregorii XIII. edita, & ab ipso approbata qua declaratum fuit, Alexandrum Cardinal. Farnesium Commendarum Abbatæ Farnensis jurisdictionem quasi Episcopalem habentis carere facultate hæc denuntiationes remittendi, quam ei ex gratia speciali Gregorius vita Cardinalis concessit, & in libris S. Congregationis manu bon. mem. Cardin. Carafa adnotatum est, Gregorium dixisse in decreto d. c. 1. appellatione Ordinarii non venire nisi solum Episcopum.

DE SPONSA DUORUM.

Alexander III. Salernitano Archiepiscopo,

CAPUT III.

Licet præter solitum: & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si inter virum & mulierem legitimus interveniat de presenti, ita quidem quòd unus alterum in suo mutuo consensu verbis consuetis expressè recipiat; utroque dicente: Ego accipio te in meam: & Ego accipio te in meum; sive sit juramentum interpositum, sive non: non licet mulieri alii nubere. Et si nupserit, etiam si carnalis copula sit fecuta, ab eo separari debet, & ut ad primum redeat, Ecclesiastica districtione compelli. Quamvis aliter à quibusdam præ defessoribus nostris sit aliquando judicatum.

S U M M A R I U M.

- 1 Sponsalia de presenti non solvuntur per sequens matrimonium etiam carnali copula consummatum.
- 2 Matrimonium ut sit validum, an contrahentes debeant sibi mutuo responderè, antequam ad extraneam diverſant, & n. seqq.
- Et quid post Concilium Tridentino, n. 5.
- 3 Responsio facta ex intervallo non nocet in his, quæ consensu contrahuntur, & n. 9.
- 4 Electio tenet, licet electi, & eligentium consensus eodem tempore non concurrant.
- 6 Matrimonium non valet, si unus ex contrahentibus revocavit consensum ante responſionem alterius.
- Et an sit credendum dicenti post responſionem se prius consensum revocasse, n. 11.
- 7 Matrimonium an valet, si inter consensum unius, & alterius, magnum intervallum intercedat.
- 8 Intervallum medijs temporis modicum non evitat obligationem.
- 9 Declaratur.
- 10 Stipulatio requirit consensum, sicut quilibet actus formalis.
- 12 In matrimonio contrahendo vir debet prius interrogari, & loqui, quam mulier.

13 Aliqui tamen contrarium servaverunt, & cur.

Licet. Sponsalia de presenti non solvuntur per sequens matrimonium etiam carnali copula consummatum: Hoc dicit secundum Joan. Andr. & omnes; & est pars capituli, Si inter virum, sup. de sponsal. Dividitur ut hic per DD.

Nota præter ibi. *Utroque dicente*, arguunt enim pro opinione Bonaguidæ in c. *Tuas infra cod.* quòd ad matrimonium validè contrahendum non sufficit responsio ex intervallo, sed requiritur, ut contrahentes sibi mutuo respondeant antequam ad extraneam diverſant; nam verba illa, *Utroque dicente*, videntur innuere, ut loquuto debeant esse simultanea, idque ad exemplum stipulationis, ut l. *Conturbatus, ff. de verb. oblig.* & cum opinione Bonaguidæ videtur transire Joan. Andr. in c. *Si inter virum* nu. 2. de spons. & ibi etiam Collect. n. 1. cum eam recitent ultimo loco. Specular. in de spons. §. 1. n. 5. verſ. *Secus*, Abbas in c. *Dilectus in fin.* & Anchar. in c. *Ex litteris* nu. 2. cod. tit. Sed oppositum tenet Guido, ut refert Joan. Andr. *lec. cit.* quia in his, quæ consensu contrahuntur, responsio facta ex intervallo non nocet. Si stipul. ult. ff. de verb. oblig. & hæc parè tenent gloss. d. c. *Dilectus in fin. de spons.* & ibi Host. n. 4. & Jo. Andr. n. 7. Bent. Bolet. n. 3. Alex. de Naven. 19 & Præp. n. 2. Archid. in c. *Suf.*

Sufficiat, in 1. 31. 27. queff. 2. Cald. in c. Si inter virum, & ibi etiam Butr. n. 4. Cald. eod. n. 2. q. 1. Alex. de Nævo n. 12. & Præp. n. 3. de fponf. Parif. alios citans conf. 55. Attigam n. 17. vol. 4. & est communis opinio, ut attestatur præpofitus d. cap. Dilectus n. 2. quam ex Theologis fequitur D. Tho. in 4. fentent. dift. 29. q. 1. art. 3. q. 2. ad fecundum, & alii apud Sanch. de matrim. tom. 1. lib. 2. difput. 32. num. 3. verf. Secundò quia. Et est fimile in matrimonio fpirituali, quod contrahitur inter intelligentem, & plectum, quod valet, licet electi, & eligentium confenfus eodem tempore non concurrant, ut est textus in c. Cum inter Canonicos, quem ad propofitum noftrum ponderat ibi, Abb. n. 6. fup. de elect.

Neque verò quoad hoc aliquid iuris novi induxit Concilium Trid. in cap. 1. fess. 24. de reform. matrim. Idcoque fi vir coram Parocho, & testibus dicat mulieri: Ego te accipio in meam, & poft aliquot dies fimiliter coram parocho, & testibus mulier dicat viro: Ego te accipio in meum, procul dubio erit matrimonium, ut idem Sanch. obferuat d. difput. 32. num. 17.

Tenendo communem opinionem, cam limita primò, ut non procedat, fi ante refponfionem confenfus fuerit reuocatus: tunc enim refponfo fubfequens matrimonium non facit, cum illius confenfus deficiat, fine quo firmitatem habere non potest, ut c. final. §. ult. de procur. lib. 6. Butr. in d. c. Si inter virum n. 6. 2. verf. Credo quòd fi primus confentens, & ibi etiam Alex. de Nævo n. 10. de fponf. Navarr. in manual. cap. 22. n. 80. dicens, non esse necessarium, licet fit conueniens, ut amoborum confenfus fimul & eodem loco, & tempore concurrat, fed fufficere, ut altera pars priùs, & in alio loco confentiat, & poftèa quouis temporis intervallo in reiecto altera alibi affentiat, modò prior in fuo confensu perduret; allegat. Hofi. & Jo. Andr. in c. Ex litteris de fponf. Hæc aliqui fentiant, non esse matrimonium, fi inter affen-

sum unius, & alterius magnum intervallum intercedat, inter quos Sanch. d. difp. 32. n. 7. arg. l. 1. §. 1. ibi Intervallum medii temporis modicum non vitiat obligationem, ff. de verb. obligat. Sed ille textus nihil facit, quia quatenus probat à contrario fenfu obligationem vitiatam, fi intervallum medii temporis fit magnum, procedit in fipulatione, nec locum habet in aliis contractibus, qui confensu contrahuntur, in d. l. Si stipuler, §. ult. ff. de verb. obligat. & ibi notat gl. in ver. Confentiat, & Bald. in princ. qui fic fumat illum textum: Quod vitiat fipulationem, puta temporis intervallum, non vitiat contractum, qui confensu contrahitur: & reddit rationem diverfitatis, quia in fipulatione requiritur confenfus, ficut in quolibet actu formali: quam differenciam etiam ponit Alex. de Nævo in d. c. Si inter virum n. 10. Sed quid fi non appareat de expreffa revocatione confenfus numquid credendum fit dicenti, re confensum revocasse ante confensum alterius? Refpondeo, in dubio esse illi credendum, quia præfumptum confenfiffe fub conditione, fi alter statim affenfum præbeat; ita Butr. in d. c. Si inter virum 4. verf. Credo de fponf.

Secundò nota ibi, Ego accipio te in meam, arg. quòd in contrahendo matrimonio vir debet priùs interrogari & loqui, quam mulier; concordat d. c. Si inter virum fuprà de fponf. ubi hoc notat Jo. Andr. n. 3. qui tamen fatetur, alicubi contrarium fervari, ut Patavii: fed non est jus quia hoc non est de fubstantia matrimonii: & fortè fecundum Abb. ibi n. 4. & Alex. de Nævo in 3. not. ob bonam causam in aliis quibus locis introductum est, ut mulier priùs interrogetur, quia cum fit yolubilis, cautius est priùs illius confensum antea perferuari, ne vir priùs confentens remaneat cum dedecore, fi illa postmodum renuat confentire.

Reliqua ad interpretationem huius text. habuisti in prædicta Decretali Si inter virum.

DE CONDITIONIBUS APPOSITIS. in defonfatione, vel in aliis contractibus,

Ex Concilio Africano.

C A P U T I.

Quicumque sub conditionis nomine aliquam desponferit, & eam relinquere voluerit: dicimus, quòd frangatur conditio, & desponfatio irrefragabiliter teneatur.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**onditio turpis defectus in contractu matrimonii appofita non vitiat matrimonium, sed vitiatur.
- 2 **C**onditio refolutiva an vitiet matrimonium, vel potius vitietur.
- 3 **C**onditio an, & quando matrimonium fuspendat, aut vitiet, remiffiòe.

Quicumque tue. Legitur tribus modis. Primò intelligendo litteram de conditione turpi, quæ non fit contra fubstantiam matrimonii, prout intellexit gl. & hæc lectura communis est, ut attestatur Anchar. Præpof. & Alex. de Nævo. in princ. & juxta hanc lecturam per alia verba textus sic potest fumari fecundum Cardin. Alexand. de Nævo, & Præpof. matrimonium sub turpi conditione contractam reiecta conditione fervandum est: vel si fecundum Anton. de Butr. & Abb. defectus turpis conditionis in contractu matrimonii appofita non vitiat matrimonium, sed vitiatur.

Secundò legitur intelligendè textum in eo casu, in quo præcessit copula ante conditionis ventum: tunc enim intelligitur à conditione recessum, idcoque matrimonium tenet reiecta conditione, ut c. Per Tuas, infra eod. & huic intellectui fuffragantur verba textus, ibi Relinquere, & ibi Tereatur, quæ videtur fupponere matrimonium fuisse priùs consummatum, ut hic obferuat Anchar. in princ. & Covarr. in 4. Decretal. p. 2. c. 3. §. 1. n. 13.

Tertialectura fuit Vicentii, qui intellexit decretalem Profp. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

in conditione refolutiva, puta: Contraho tecum matrimonium, & si non dederis mihi decem, volo te relinquere: nam ex quo à principio matrimonium fuit validum, non potest dissolvi ex futuro evento, ut in cap. Cum sis, de convers. conjug. & idco fervandum est conditione reiecta. Et cum hoc intellectum Vicentii transeat hic Joan. Andr. Butr. & Abbas omnes numer. 2. & communem dicit Navarr. in Manual. cap. 22. numer. 62. verf. Tertium: fed certè Joan. Andr. Butr. & Abb. non loquuntur ex propria fententia; fed simpliciter recitant opinionem Vicentii tanquam alienam: idcoque Abbas ex professio probavit oppositum in capit. final. infra eod. ut inferius patebit.

Ad conciliandas opiniones Alex. de Nævo hic nu. 1. ad fin. utitur hac distinctione, videlicet, aut matrimonium contrahitur sub conditione refolutiva, quæ fit contra fubstantiam matrimonii, puta: Contraho tecum si aliam non invenero digniorem, ut in 2. exemplo d. cap. fin. & tunc vitiat matrimonium, ut ibi deditur t. Aut matrimonium contrahitur sub conditione refolutiva, quæ ex se fit honesta, licet in consequentiam eius defectus tendat ad dissolutionem matrimonii, ut in exemplo Vincentii superius propofito; & tunc matrimonium valet, & conditio refolutiva habetur pro non adjecta.

Sed hæc distinctio non videtur vera, quia quælibet conditio refolvens, est contra fubstantiam matrimonii, de cuius natura est, ut fit individuum, & indiffolubile, ex quo femel fuit contractum, & idco illud vitiat, & non vitiat, ut fcripti plenius in d. c. fin. in 2. notab. & hanc partem indistinctè fequitur Cardin. hic n. 2. & Præpof. num. 1. Abb. in eod.

cap. fin. in 6. notab. & ibi etiam Præp. in 2. notab. Covarr. in 4. Decretal. p. 2. c. 3. §. 2. n. 10. & novissime Thomas Sanch. de matrim. com. 1. disp. 9. n. 8. vers. Ceterum.

3 Generaliter autem, an & potius conditio suspendat, aut vincat matrimonium, vel potius vincat, & habeatur

pro non adjecta; contineat duas glossas magistrales, quarum altera habetur in c. Solet, in verb. Nolut, 3. q. 2. altera in d. c. fin. in verb. Contra sustinuit, infra eod. & ibi Henric. Boich. an. 1. ubi alius hanc materiam excutitur, & uberi distinctioe motu tuo casus scilicet omnes complectitur.

DE CONDITIONIBUS APPOSITIS.

Urbanus III.

CAPUT V.

Super eo verò quod postulasti, utrum ille qui in quamdam mulierem consensit, si patere eius suum præstaret assensum, sit ad consummandum matrimonium compellendus. Respondemus, quòd cum consensus liber dici non possit, qui in alieno arbitrio reservatur, ac conditionem ipsam Canonica non improbet instituta: nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum. Nam licet Alexander Papa responderit, quòd sponsalia interposita conditione contracta, ipsa non impleta, si consensus de præterito intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolvi non debent, sed firmiter observari: nequaquam est nostræ definitioni adversum, cum huiusmodi consensus non sit de præterito habendus, licet per verba de præterito evidentiùs exprimat, qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit.

S U M M A R I U M.

1 **M**atrimonium contrahens sub conditione non improbat non compellitur illud consummare aut conditionis eventum.

2 **M**atrimonium sub conditione contractum, purificata conditione illicito, si perfectum absque novo consensu, secundum opinionem Canonistarum contra Theologos.

3 **D**ispositio conditionalis, per adventum conditionis perficitur perinde, ac si ab initio pure facta esset.

4 **M**atrimonium sub conditione contractum servata forma Cœlesti Tridentini, per adventum conditionis firmatur, nec est opus iterum contrahere coram parochio, & testibus.

5 **C**anonistarum opinio circa matrimonii contractum prævalet opinionis Theologorum.

6 **M**atrimonium conditionale ex Concilio Tridentino non requiritur imitari parochi, & testium, quando receditur a conditione, sed quando mutuo consensu vir, & mulier contrahunt.

7 **S**uper eo. Qui per verba de præterito cum muliere contrahit sub conditione, si pater consentiat; nisi pater consentiat, ad matrimonium non est cogendus. Hoc dicit in heretico litteræ secundum Joan. And. But. & Anchar. vel generalius secundum Abb. contrahens matrimonium sub conditione non improbat, non compellitur illud consummare aut conditionis eventum. Communis divisio, consultatio, & responsio; secunda ibi. Respondemus.

8 **N**ota ex textu, ibi. Nisi voluntas patris postmodum intercedat: contrahentes matrimonium per verba de præterito sub conditione a jure non improbat, illam purificata conditione cogi posse ad nuptias consummandum; & sic adveniente conditione statim est matrimonium perfectum, & sursum, etiamsi novus consensus non intercedat, licet secus sit in sponsalibus de futuro, ut c. De illis sup. eod. & ita hic probatur à contrariis sententia: nam Papa consultus, an qui per verba de præterito contraxit sub conditione, si pater consentiat, purificata conditione sit cogendus matrimonium consummare: respondit, non teneri contrahere, nisi voluntas patris postmodum intercedat. Ergo à contrario, si voluntas huiusmodi intercesserit, cogendus est contrahere, id est consummare, ut sic responsio congruat interrogationi, ad textum in l. Areol. ubi S. R. C. ff. de liber. & in l. C. de iter. scriptis. & in confirmatione sumunt hunc textum Abb. & Alex. de Navo.

9 **E**t est ratio, quia dispositio conditioalis adveniente conditione purificatur & ex eo tempore perficitur, perinde ac si ab initio pure fuisset facta, ut l. Petior, in princ. ibi

Cum enim conditio semel exiit, perinde habetur, ac si illo tempore, quo suspensio interposita est, sine conditione facta esset, ff. Qui potior, p. 2. habeat. eam concordam, de quibus ibi per gloss. in verb. Velis esse & matrimonium quamvis post legem Evangelicam sit elevatum in Sacramentum, habet tamen rationem contractus; unde per adventum conditionis perficitur, sicut et ceteri contractus conditionales. Hæc venditio, ibi, Conditionales conditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio, ff. de contrah. empr. Et quòd hic dicitur in littera, Cum huiusmodi consensus non sit de præterito habendus, hoc intelligi debet de consensu cum effectu, ut hic declarat Abb. An. q. 2.

Quare matrimonium conditionale purificata conditione statim esse perfectum absque novo consensu, recepissimè est caponistatur sententia eorum hic tenuerunt Innoc. in fine But. in 9. Cardin. in fin. Anchar. nu. 8. Abb. in 7. in fin. & Alex. de Navo. n. 21. & in c. sup. eod. Innoc. n. 4. Host. post princ. Joan. And. in 1. Anchar. eod. n. Alex. de Navo. n. 4. Præp. in 1. & in c. De illis, sup. eod. Joan. And. in 1. Abb. n. 5. & alii communiter, Boich. in c. fin. infra eodem, Navo. in 1. Anchar. n. 23. nam. 63. & 64. & conf. hoc in c. & ex Theologis cum sequuntur Palud. in 4. sent. dist. 29. q. 2. art. 5. ad fin. Pet. de Soto l. 2. de marrim. 8. Quarto denique inferretur, & novissime Thom. Sanch. post alios quos citat, de matrim. com. 1. disp. 8. q. 1.

10 **E**t quavis plerique ex Theologis oppositum sentiant, ex illis tamen non esse matrimonium adveniente conditione, nisi novus consensus accedat: inter quos præc. p. 2. est S. Thom. in d. dist. 29. quæst. art. 3. q. 3. S. Bonav. in 4. dist. 27. q. c. l. 2. Adrian. in 4. q. 3. ac matrim. c. Ad discernendum, Victor. relect. 2. ac matrim. par. 1. p. 2. n. 9. Sot. in 4. dist. 29. q. 2. art. 1. c. rel. 3. & complures alii, quibus ex Canonistis liberibus Covarr. in epistol. de sponsal. par. 2. c. 3. n. 5. & Navo. sibi contractus cons. 1. q. 7. in tit. de sponsal. in 2. edit. tamen primam opinionem Canonistarum servat Curia etiam post Concilium Tridentinum, ut mox patebit, & idè ab illa in consulendo, & iudicando non est illantes recedendum: nam in S. Congregatione Concilii alius fuit propositum inter scriptum dubium:

11 **C**um quidam contraxissent coram Parochio, & testibus per verba de præterito sub conditione licita, quæ postea sub purificata; si repuntes se pro legitimis conjugibus sine alia solemnitate matrimonium consummaverint, an validum sit ipsum matrimonium, vel conjuges cogendi sint, ut denud, quia purificata est conditio, coram Parochio legitime contrahant.

12 **I**n Congreg. generali, cui Interfuerunt S. R. E. Cardinal. Moronus, Perusinus, Alciatus, Senonen. Montalius, Sixti, & Carafa, solus Alciatus tenuit cum communi Canonistarum, quòd conditione purificata non sit opus alia litera-

tionem contractus matrimonii coram Parocho: quam communem Canonistarum opinionem sequutus est Antonin, in 3. p. itemque Paludanus. Reliqui omnes tenuerunt, opus esse iterum contrahere coram parocho: & ita respondendum, non quia contra dictam communem Canonistarum prevaleat opinio Theologorum, de qua per Covarr. in epit. 4. Decretal. part. 2. cap. 3. quam etiam sequuti sunt Innoc. Joan. Andr. Specul. citati ab Abbate, & Soro cap. 22. ubi asserit communem Theologorum, sentit gloss. in c. *Alius legitimi*, facit cap. *Super eo, de cond. appos.* sed quia Concilium videtur intellexisse de matrimonio. perfecto purè per verba de presenti ibi, *Vos conjungo*: sed quando contrahitur per verba conditionata, non videtur matrimonium, sed sponsalia de futuro; item tutius videtur, ut fiat coram parocho pro securitate conscientia: tamen dictum fuit agendum cum Sanctissimo: cum imò ex opinione Canonistarum non sint sponsalia de futuro, sed matrimonium, ut per Covarr. d. loco, ubi dicit, eveniente conditione absque alio actu matrimonium esse perfectum. Sanctissimus nempè Pius V. probavit sententiam Canonistarum, quòd purificata conditione per consensum pariter, matrimonium sit perfectum, nec opus esse alia iteratione contractus coram parocho; sicque prevaleat, & in decidendo attendendam esse opinionem Canonistarum: Conc. autem Trident. nihil ad hanc rem facere.

Hec eadem questio proposita fuit in alia Congregat. cui intertuerunt Cardinales Paleottus, Lancelottus, Castrucius, Montelpus, Cufanus, de Monte, Paravicinus, Mattheus, Aquaviva, Plattus; & omnes, præter unum Plattum, tenuerunt matrimonium valere, nec requirit, ut de novo coram parocho, & testibus contrahatur. Quia decisione Sanctissimo relata, scilicet Clem. VIII. Sanctissimus visus est dubitare, quæ licet de jure veteri matrimonium valeret, per textum in c. *Soper eo, de condit. apposit.* tamen hodie post Concil. quo solemnitas parochi, & testium introducta est, secus esse videtur, quia cum contrahitur sub conditione solemnitate adhibendo, non satis fit Concilio: quando autem à conditione receditur, solemnitates non adhibentur. Ideòque mandavit, hoc dubium seu difficultatem in Congregatione considerari. Quia difficultate proposita, Congregatio ei respondit, Concilium non requirere solemnitates parochi & testium, quando receditur à conditione; sed quando mutuo consensu habito vir, & mulier contrahunt: hoc autem casu, quando contractum fuit, adhibita sunt solemnitates. Iterum hac difficultate solutione Sanctissimo relata, Sanctitas Sua probavit decisionem Congregationis, & ita in hac causa responderi mandavit. Verum noluit hanc decisionem omnibus casibus infervire, sed omnes qui acciderint in futurum, cum suis circumstantiis esse specialiter considerandos.

DE CONDITIONIBUS APPOSITIS.

Gregorius IX.

CAPUT VII.

SI conditiones contra substantiam conjugii inserantur; puta, si alter dicat alteri: Contraho tecum, si generationem prolis evites: vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiozem: aut si pro questu adulterandam te tradas: matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu. Licet alia conditiones appositæ in matrimonio, sit urpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adiectis haberi.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**onditiones, que matrimonii substantiam, seu illius bonis adversantur, vitiant matrimonium, & nullum sequuntur.
- 2 Matrimonii tria sunt bona, videlicet fides, proles, & sacramentum; & conditiones hujusmodi bona extinguentes vitiant, & non vitiantur.
- 3 Conditio contra matrimonii substantiam illud non vitiat, si alter conjux appositioni conditionis contrahat.
- 4 Et idem, si taceat, quia censetur contradicere, & cur.
- 5 Cautela pro mulieribus contra viros, qui in matrimonio apponunt conditiones contra illius substantiam.
- 6 Conditio contra naturam matrimonii vitiat illud, etiam si sit resolutive, & n. seq.
- 7 Conditio, ut liceat viro aliam ducere, si uxor adulterium commiserit, an vitiet matrimonium, & numer. seq.
- 8 Matrimonia non possunt pœna constringi.
- 9 Conditio turpis, vel impossibilis, que matrimonii substantiam, seu illius bonis non adversatur, habetur pro non adiecta, nec matrimonium vitiat, sed vitiatur.
- Idem in ultimis voluntatibus, n. II.
- 10 Secus in contractibus, qui vitiantur omnes ex conditione turpi, vel impossibili.
- 11 Conditiones impossibiles de jure, vel de factò, aut naturæ equiparantur.
- 12 Conditio, contraho tecum si es legitima, an vitiet matrimonium, si postea apparuerit mulierem illegitimam esse, & n. seq. usque in fin.
- 13 Error qualitatis non excludit consensum à matrim.
- 14 Fallit, si qualitas apponatur in conditione.
- 15 Conditio de presenti, vel de præterito, non suspendit actum, & n. 23.

- 17 Matrimonium sub conditione, si es virgo, est nullum, si mulier sit corrupta.
- 18 Idem de conditionibus, si non es cæca, leprosa, & aliis hujusmodi.
- 19 Conditio, si es legitima: possibilis, & honesta est.
- 20 Conditiones ex sui natura impossibiles rejiciuntur à matrimonio, non autem impossibiles ex accidenti.
- 21 Matrimonium contrahens sub conditione, & ante ejus implementum dispensatam cognoscens, à conditione recedit, & n. seqq.
- 22 Precedit, si conditio sit de futuro.
- 23 Conditio de futuro non reddit actum nullum ab initio, sed suspendit: secus si conditio sit de presenti, vel de præterito.
- 24 Matrimonium contrahens sub conditione, non censetur à conditione recedere, si de sponsatam cognoscit post defectum conditionis.
- 25 Matrimonium contractum sub conditione coram Parocho, & testibus, purificata conditione per copulam remanet firmum, nec est opus formam repetere, si conditio sit de futuro.
- 26 Matrimonium contractum coram Parocho, & testibus, sed nulliter ob etatis defectum, non convalescit per copulam subsequutam post legitimam etatem.
- 27 Professio an vitietur ex pacto reservationis proprii.

SI conditiones. Si in contractu matrimonii apponitur I conditio turpis, vel impossibilis, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonii, quia tunc vitiat matrimonium. Hoc dicit: & sunt duæ partes. In prima agitur de conditione turpi, quæ est contra substantiam matrimonii: In secunda de conditione turpi, vel impossibili, ibi. Licet.

Nota primò ex priori parte textus, quòd tria sunt substantialia matrimonii, videlicet fides, proles, & sacramentum,

cum, quæ alibi dicuntur matrimonii bona, ut in cap. *Omne* itaque 27. qu. 2. Et quod conditiones, quæ aliquod ex prædictis bonis extinguunt, vitiant matrimonium, & non vitiantur. Tria exempla habes in textu, id est, contrahere, si prolem vitaveris, vel donec aliam invenero digniorem, vel si te pro quætu adulterantem iradideris; nam prima conditio perimit bonum prolis; secunda bonum sacramenti, de cuius natura est, ut sit individuum; tertia bonum fidei, quam conjux conjugi servare tenetur: concordat cap. *Solet*, & c. *Aliquando* 32. qu. 2. & declarat hic 21. v. *verf. Et hec est ratio*, & communiter scribentes glois. magna in d. c. *Solet*, Silvestri in *verf. Matrimonium* 3. nu. 1. Nayarr. in *Manuale* c. 23. numer. 61. & 62. & Covarr. in 4. *Decretal. part. 2. cap. 3. §. 1. numer. 1.* Quamvis autem textus expresserit tres tantum conditiones; tamen id fecit exempli gratia. Undè idem dicendum in omnibus aliis conditionibus, quæ substantiè matrimonii adverteant, cum hæc ratio in textu expressa sit generalis, ut post Vinc. & Jo. Andr. hic notant Henric. Boich. num. 5. in fin. Abb. in 1. notab. dicens, hanc esse notabilem regulam, & Alex. de Nævo num. 3.

5 Adverte tamen, quia ita demum conditio contra substantiam matrimonii apposita illud vitiat, si uterque conjux appositioni conditionis consentiat: tunc enim nullus est consensus, nec matrimonium tenet. Secus verò si alter contradicat, quia tunc matrimonium est validum, perinde ac si conditio non fuisset apposta, ut in d. cap. *Si aliquando* 32. qu. 2. Eadem si taceat, quia censetur contradicere favore matrimonii, ut c. *per* Per tuas supra eod. lib. eundem Innoc. Hostien. Joan. Andr. & Allen. quos hic refert, & sequitur Henric. Boich. num. 4. in fin. Cardin. nu. in 1. oppositio-
ne, Præposit. in 1. notab. v. *verf. Quod tamen intelligit*, Covarr. in §. 1. nu. 1. Ratio est, quia præstatio hujusmodi, vel conditio, idcirco vitiat actum, quia partes, quæ intendunt destruere substantiæ actus, non videntur consentire in actum, qui sine substantia esse non potest, c. *Tua nos*, supra de sponsal. cap. *De irabe* 1. qu. 1. At hæc consideratio cessat, quando unus tantum intendit destruere, & alius non exprimit, quia tunc descendendo posse ad actum, qui in suo consensu perficitur, & matrimonium consummandum, ex quo utraque pars non consensit turpitudini contra substantiam actus, censetur recessum à conditione, seu præstatione, ut hic subtiliter per Arr. de Burr. in 1. not. & Præposit. in 1. v. *verf. Et est ratio*; & propterea Vincen. & Hostien. & communiter scribentes consulunt, ut caute sint iudicantes, & crebro etiam monentur, ut quando viri ad eas allicendas ostendunt se velle cum eis matrimonium contrahere, & apponunt hujusmodi conditiones contra substantiam matrimonii, taceant, nihil respondeant; nam sequuta copula, erit matrimonium.

6 Secundo nota ibi, *Donec inveniam aliam*, quod sicut non tenet matrimonium contractum sub conditione suspensiva, quæ sit contra illius substantiam, ita nec tenet si contractum fuerint sub conditione resolutive, puta: *Contrahere tecum, si aliam non invenero honore, & facultatibus ditionem, ut in littera*. Ex quo inferri hic notabiliter Abb. in 1. notab. ut si aliquis habens suspensionem de continentia uxoris, contraxerit cum ea matrimonium sub conditione, ut si adulterium commiserit, liceret sibi à matrimonio rescilire, & aliam ducere; matrimonium non valet, quia est conditio illi sit resolutive, tamen idem operatur, quod suspensiva: licet inspecto effectu non possit propriè dici resolvens, qui nihil reperit quod resolvat, cum matrimonium fuerit nullum ab initio. Sed Cardinalis tenet oppositum, prout eum sic refert. & sequitur Alex. de Nævo nu. 4. Quia in exemplo Abbatis illud, quod apponitur in conditione, est honestum, si licet ut uxor non committat adulterium, & conditio resolutive videtur potius adjecta in penam committentis adulterium, & ideo debet rescilire, quia matrimonium non possunt penæ constriungi, c. *Gemma*, supra de spons. Nec adverteatur hoc capitulum, quia loquitur in eo casu, in quo matrimonium fuit contractum ad tempus incertum, & verisimiliter poterat contingere, ut vir inveniret aliam honore facultatibus digniorem, secundum eum. Militum tamen magis placet opinio Abbatis, quam etiam sequitur Præpositus hic 3. notab. quia estis conditio illa, *Si adulterium commiseris*, licet mihi aliam ducere, primo intuitu videatur honesta, ut sic videtur adulterium; tamen revera est turpis, quia in effectu perinde est, ac si dictum

esset, *Contrahere tecum ad tempus incertum, donec non commiseris adulterium*; atque ita adverteatur bono sacramenti, quod ex sui natura est perpetuum, & indissolubile. Undè & conditio expressa hic in textu, videlicet, si aliam non invenero digniorem, in te considerata non est turpis; sed tamen quia adverteatur vinculo individuo matrimonii, turpis reputatur, & matrimonium vitiat, & non vitiantur. Idem ergo dicendum in exemplo Abbatis. Et sic conditio simpliciter concepta; si adulterium non commiseris, vitiat matrimonium, & non vitiantur: ita & conditio, si commiseris adulterium, licet mihi aliam uxorem ducere; quia hæc adjectio ducendi aliam uxorem implicitè continetur etiam in primo casu, videlicet, si adulterium non commiseris; nam resolutio matrimonio pro adventu conditionis, utique liceret cum alia contrahere. Undè patet, conditionem illam ducendi secundam uxorem non fuisse appositam in penam adulterii, sed potius ut esset resolutiva matrimonii; & idèd illud vitiat, & non vitiantur; quod etiam tenet Covarr. in 4. *Decretal. p. 2. c. 3. §. 2. num. 10.*

Ulimò nota ex secunda parte textus aliam regulam similiter notabilem in materia matrimonii, secundum Abb. hic in 1. notab. videlicet, conditiones turpes, vel impossibiles, quæ matrimonium substatuunt, scilicet bonis non adverteantur, haberi pro non adjectis, nec matrimonium vitiant, sed vitiantur. Exemplum de conditione turpi, contrahere tecum si turpium feceris, vel si homicidium commiseris. De conditione impossibili, si pro parum dederis, aut si cælum digito tetigeris; & ita hinc est expressum & tenent gl. r. Jo. Andr. & omnes in summario textu. In quo habetur in c. 3. supra eod. secundum unum communem intellectum. Et pondera illa verba hujus c. *Propter eius favorem*; quæ innuunt, hoc favore matrimonii specialiter in reductum esse. Secus enim est in aliis contractibus, in quibus conditio turpis, vel impossibilis vitia contractum, & non vitiantur, ut §. *Si impossibilis*, in fin. de nu. il. sup. & l. *Non solum*, ff. de act. & obligat. Unde in ultimis voluntatibus, quia similes favorabiles sunt, l. 1. c. *de sacros. Ecclie*. Item est, quod in matrimonio; nam cum turpi turpis, vel impossibilis rejicitur, & habetur pro non adjecta, §. *Impossibilis*, in fin. de her. ed. in fin. & hic nota gloss. 2. quam sequuntur communiter scribentes, licet in ultimis voluntatibus quidam distinguant, an conditio turpis, vel impossibilis adjecta personæ gravat, vel honorat, ut hic plene per Alex. de Nævo n. 24. utque in finem. Item pondera, conditiones impossibiles de jure, & impossibiles de facto, vel secundum naturam æquiparati, quia id possumus, quod de jure possumus, l. *Nepos Proculus*, ff. de verb. signific. Undè impossibile dicitur, quod de jure fieri non potest: & ita has conditiones æquiparat gloss. & communiter DD. Quid autem juris conditio impossibilis ex accidenti, ut in proxima qu. 20.

QUÆRO, an matrimonium coram Parocho, & testibus contractum à viro sub conditione, si mulier est legitima, ac deinde consummata, sit validum, necenè, si postea constitit, mulierem illegitimam esse.

Hic casus contigit in quodam Cosmo, qui coram Parocho, & testibus contraxit matrimonium cum Anna his verbis: *Anna, si es legitima, accipio te in meam uxorem*: deinde matrimonium cum ea consummavit, ac prolem inde susceptam. Postea compertum est, Annam non esse legitimam, sed naturalem, natam ex concubina: quaestio est, an valeat matrimonium?

Hæc quaestio duas habet inspectiones. Prima est, an matrimonium, ut proponitur, contractum, ex defectu conditionis fuerit nullum ab initio. Secunda est, quatenus nullum fuerit, an postea convalescit ex copula subsequente. Quoad primam inspectionem vide ut respondentium matrimonium ab initio sit nullum. Nam est error qualitatis, vel fortune non excludat consentum à matrimonio, §. 1. v. *verf. Ad hæc non omnis error committit*, c. *Quædam*, & ibi gloss. 1. Archid. Turrecrem. & Bellam. 20. qu. 1. gloss. in c. *Cum dilectus*, in verb. *Ad futuram*; & ibi Invol. 4. R. & Abb. num. 13. & alii communiter, supra quod nec. cas. hoc tamen fallit, si qualitas, in quo erratur, adjecta contra-ctum per modum conditionis honesta, ut si quis ducat uxorem sub conditione, si est dives, aut nobilis; tunc enim si conditio sit falsa, matrimonium non habet consentum, ac propterea est irritum ipso jure, ut declarat S. Bonaventura in 4. sent. dist. 30. in expost. littera, nu. 4. Palud. ibid. qu. 1. art. 3.

art. 2. n. 9. conclus. 2. & S. Anton. in 3. part. tit. 1. cap. 2. in fin.

16 Conditio enim honesta, & possibilis, de presenti, vel de præterito adjecta in actu ipsius matrimonii, illud non suspendit; sed si conditio tunc vera sit, matrimonium illud est validum; si falsa, illicit ed irritum, ut hic tenent Vincent. Petr. de Samp. & Abb. Antiqu. quos sequitur Jo. Andr. n. 83. & Anton. de Butr. n. 7. vers. *Secundo casus*; qui ad hoc allegat textus in l. Cum ad presens. ff. Si cert. pet. & in l. Cum in secundo. ff. de Inst. rupt. testam. & in conditione de presenti, qualis est hæc, de qua agitur, docet S. Thomas in 4. dist. 29. q. 1. art. 3. q. 3.

17 Ideoque videmus, hæc conditionem, Contra hoc recum, si es virgo, non rejici, & matrimonium sic contractum esse nullum, si mulier sit corrupta, ut censent Palud. in 4. dist. 29. q. 2. art. 5. n. 33. Adrian. in 4. qu. 3. dub. 6. Sot. in 4. dist. 29. qu. 2. art. 3. Silvest. in verb. *Matrimonium* 3. quæst. 8. & alii, quos refert, & sequitur Covarr. in 4. Decretal. p. 2. cap. 3. §. 2. nu. 3. Et idem est de conditione, Si non es cæca, muta, leprosa, & similibus, ut per Sot. loc. cit. Et est regulare in omnibus aliis testibus, ut in l. Circa eos. ff. de hered. inst. l. Institutio talis. ff. de condit. inst. l. 1. Et casus. ff. de condit. & demonstrat. cum aliis supra alleg. per Butr.

19 Non videtur autem posse dubitari, quod minus prærens conditio, si mulier est legitima, ex sui natura possibilis, & honesta sit, ut patet ex his, quæ tradit Bald. in l. filium eum diffimus. n. 17. ff. de his qui sunt sui, vel alieni. Jur. Azor. in summa, C. de his qui not. infam. & Menoch. de present. lib. 6. præsumpt. 5. n. 29.

20 Nec obstat, quod hæc conditio impossibilis videatur, eo quod cum mulier jam esset illegitima, impossibilitate etat, ut esset legitime nata: & in præteritum non est potentia, secundum Host. hic præf. fin. & in summ. eod. tit. nu. 12. vers. *Imo si contraheo*.

Nam respondetur, opinionem Host. esse communiter reprobata, quia à matrimonio rejiciuntur conditiones, quæ absolute, & ex sui natura sunt impossibiles, ut, si cælum digito tangis; non autem quæ ex sui natura possibilis sunt, licet ex accidenti sint impossibiles, qualis est conditio, de qua agitur, quia ex se possibile est, ut sit legitime nata; alioquin omnis conditio de presenti, vel de præterito, esset impossibilis, & rejiceretur à matrimonio; quod est contra communem omnium sententiam: idcirco hæc conditiones solum ex accidenti impossibiles à matrimonio non rejiciunt, concludunt Aretin. conf. 82. col. penult. Palud. in 4. dist. 29. q. 2. art. 5. Sylvest. in verb. *M. arim.* 3. qu. 8. & alii apud Covarr. in 4. Decretal. par. 2. cap. 3. §. 2. nu. 3. Unde sequitur, ut matrimoniam, ut proponitur, contractum, ab initio nullum fuerit, cum nunquam extiterit conditio honesta, & possibilis illi adjecta.

21 Superest nunc examinandum, an convalescit per copulam subsequitam, quæ est secunda inspectio initio proposita. Et difficultas in hoc versatur, quia is, qui sub honesta conditione matrimonium contrahit, & ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, à conditione recedit, cap. *Per tuas*, supra eodem, ibi, *Cum liquido constat, quod post contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsequuta, pro matrimonio est presumendum, quia videtur à conditione opposita recessisse*; ad idem text. supra in d. cap. *De illis*, & c. *Super eo*; & hæc est præsumptio juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, ut colligitur ex gloss. in d. cap. *Per tuas*, in ver. *Presumendum, circa med. vers. Dicis ergo*; dum allegat text. in cap. *Is qui fidem de sponsalib.* qui loquitur de præsumptione juris, & de jure, ut ibi omnes norant, & expressis tenet gloss. fin. in d. cap. *De illis*.

22 Cæterum si non obstantibus videtur adhuc respondendum, matrimonium esse nullum, quia ita demum per copulam censetur quis recedere à conditione, si conditio sit de futuro, & ita procedit text. in d. cap. *Per tuas*, cum aliis allegatis: secus verò si conditio sit de præterito, vel de presenti, ut est conditio, de qua nunc agitur, si legitima es.

23 Ratio diversitatis est, quia ubi conditio est de futuro, actus non est nullus ab initio, sed ita in suspensio usque ad conditionis eventum, d. c. *De illis*, & c. *Super eo*. l. *Eas causas*, ff. de condit. & demonstrat. unde per copulam ided videtur quis recedere à conditione, quia Ecclesia, ut excludat delictum fornicationis, presumit accessum glossæ conjugali, & consensum purum, ut declarat glossæ magna circa medium in d. c. *Per tuas*, dicens, hoc casu præcessisse consensum de futuro, & inducere matrimonium præsumptum,

& in favorem matrimonii inductam esse hæc presumptionem, quia per carnalem copulam conjux ipso facto videtur consentum exprimere de presenti, & à conditione recedere, sicut per puram emptionem recedit à conditionali. l. *Sed Celsus*, s. ult. ff. de contrahend. emp. id ipsum explicat Sot. d. dist. 29. qu. 2. art. 3. post tertiam conclusionem, vers. *Sed rursus sciendum*; at verò ubi conditio est de presenti, vel de præterito, quæ proprie non est conditio, actus non est in suspensio, inò si conditio non est vera, nullus est ab initio ex defectu consensu, d. l. *Cum in servo*. c. 1. *Cum ad presens*, ff. *Si cert. pet. l. Cum in secundo*, ff. de injus. rupt. testam. & copula non potest esse nisi fornicaria: unde quotiescumque matrimonium à principio est invalidum, conjuges per copulam non videntur à conditione recessisse; quod optimè declarat Anton. de Butr. hic n. 7. vers. *2. casus*, his verbis: (Si conditiones sunt de presenti, aut de præterito, non suspendunt, imò vel statim inficiunt matrimonium, si sunt falsæ, vel statim perficiunt, si veræ sunt; si autem sunt de futuro, suspendunt in eventum conditionis; & in defectum inficiunt, & in existentiam conditionis perficiunt; virtus autem suspensiva tollitur per copulam subsequitam; & hæc est communis opinio.) Hæc Butr.

Deindè respondetur, eum, qui contrahit sub conditione, ita demum videri à conditione recedere, si desponsatam cognoscat ante conditionis eventum. Ita expressè probat textus in d. c. *Per tuas*, ubi sponsalia contracta fuerant sub conditione, si pater consentiret & deindè intercesserat copula; & textus decidit, si sponsus videri à conditione recessisse, quia probatum non fuit patrem contradixisse ante copulam, innuens, si hoc probatum fuisset, copulam, postquam conditio defecerat, nihil profuturam fuisse: quod aperte tradit ibi glossa in verb. *Sponsalibus*. Ergo, inquit, si contradixisset ante carnalem copulam, coitus nihil postea operaretur, quia nihil est ibi purum, vel conditionale, quod confirmet, vel dicat adesse talis coitus: idcirco illum textum sic summant Jo. Andr. Butr. Abb. & alii omnes, videlicet: Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, à conditione recedit.

Quamobrem cum hoc casu mulier ante copulam illegitima esset, atque ita jam defecisset conditio illa, Si mulier est legitima, copula subsequens nihil profuit ad matrimonii validitatem: & hæc est communis omnium sententia, quam sequuntur in d. c. *Per tuas*, Innoc. in verb. *Quod ante*, Host. in fin. Butr. loc. cit. Anchar. n. 3. Abb. n. 4. Angel. in verb. *Matrimonium* 3. *Impedimento* 3. n. 2. Covarr. in 4. Decretal. par. 2. cap. 3. §. 1. n. 13. ubi, *Carnalis coitus*, inquit, hunc effectum operatur, quando ante defectum conditionis contingit, quia si post defectum conditionis sequatur copula, nihil conducit ad conjugii præsumptionem, eum jam præmissum matrimonium omnino defecit.

Quibus accedit, quòd est per copulam conjuges videntur recessisse à conditione; tamen cum matrimonium esset nullum ab initio, necessarium fuisset iterum contrahere coram Parocho, & testibus, ad præscriptum Concilii Tridentini in c. 1. sess. 24. de reformat. mar. nam nec sponsalia post Concilium per copulam, & consensum supervenientem transeunt in matrimonium, & sublata est dispositio, cap. *Is qui fidem de sponsalib.* ut ibi dixi ex S. Congregationis sententia.

Neque obstat, quòd ubi contrahitur sub conditione coram Parocho, & testibus, postea purificata conditione matrimonium per copulam remaneat firmum, nec fit opus eandem formam repetere, ut plene scripti in cap. *super eo*, supra eodem.

Respondetur enim, id similitè procedere in conditione de futuro, quia eo casu cum actus non fuerit à principio nullus, satis est, ut semel fuerit celebratus secundum præscriptam formam: A: secus dicendum in conditione de presenti, vel de præterito, quia tunc ob illius defectum matrimonium fuerit nullum ab initio, ut dictum est; non sufficit, ut semel fuerit celebratum coram Parocho, & testibus; sed hæc forma necessariò est iteranda, cum validè celebratur.

Quam sententiam jam pridem approbavit S. Congregatio Concilii, dum censuit, matrimonium nullum ob defectum ritus, quævis celebratum fuerit coram Parocho, & testibus, tamen non convalescere per consensum, & copulam supervenientem post legitimam etatem; sed debere iterum contrahi servata forma à Concilio præscripta.

27 Quarunt hic DD. an professio regularis vitietur ex pacto reservationis proprii Communis opinio est, licet multos habeat contradictores, professionem valere, & pactum seu conditionem vitari, ut hic per Henric. Boich. nu. 14. & scripsi plenius in c. Cum in Ecclesia n. 9. supra de major. & obed. Et rationem divinitatis inter professionem, & matrimonium vide hic per Jo. Andr. n. 9. vers. Dic quod in matrimonio, & Henric. Boich. n. 3. vers. Hoc idem tenet.

QUI CLERICI VEL VOVENTES MATRIMONIUM.

contrahere possunt.

Alexander III. Lucen. Episcopo.

C A P U T IV.

Consultuit nos tua fraternitas, quid faciendum sit de nobili muliere, quae vestibus pretiosis abjectis, mutavit habitum, & de manu Presbyteri velamen assumpsit: sed non renuntiavit propriis, nec intravit claustrum, nec in manu alicujus Episcopi, Abbatis, vel Abbatissae, aut super altare professsa est, vel obedientiam promisit; postmodum vero elapsa anno, abjecto Religionis habitu, cuidam nobili nupsit. Consultationi tuae taliter respondemus, quod sicut simplex votum matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit jam contractum; ita habitus sine professione susceptus, nec contrahatur: impedit, sed contractum nequaquam dissolvit

S U M M A R I U M.

- 1 **H**abitus professorum susceptus extra Monasterium, & de manu non habentis potestatem incorporandis Religioni, impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, & n. 2.
- 3 **I**dem, si fuerit susceptus extra Monasterium de manu habentis potestatem, & n. 4 & 5.
- 5 **H**abitus professorum in legitima aetate inducit tacitam professionem, dummodo suscipiatur intra claustra, alias secus.
- 6 **H**abitus professorum extra Monasterium susceptus inducit votum simplex, quod impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum.
- 7 **E**t quid post Concilium Tridentinum, remissive.
- 8 **M**atrimonium contractum a professo contra formam Decreti Clementis VIII. in loco non designato ad recipiendos novitios post lapsum quinquennium: si die professionis, an sit validum in utroque foro; & num. seqq. usque in finem.
- 9 **L**ex positiva, quando ejus observantia repugnat legi Divina, non obligat in foro conscientiae, & n. 33.
- 10 **P**rofectio irrita non dirimit matrimonium post contractum.
- 11 **P**rofectio in Conventibus non designatis ad recipiendos novitios, nec potest expressè fieri, nec tacite unquam induci, & n. 2.
- 12 **P**rofectionis nullitas licet proveniat ex perpetuo impedimento, tamen elapso quinquennio allegari non potest, & n. 21. & 32.
- 13 **P**rofectus nulliter, qui elapso quinquennio sponte ad seculum rediit, & uxorem duxit, est tunc in foro conscientiae, licet possit puniri ab Ecclesia. Declaratur, n. 27. & 29.
- 14 **P**rofectio emissa a vivo, uxore contradicente, an ea mortua obliget ad Religionem in genere, & dirimat matrimonium postea contractum, & n. seq.
- 15 **P**rofectio emissa ante annum decimum sextum completum, vel infra tempus probationis, post Concilium Tridentinum non obligat ad Religionem in genere.
- 16 **P**rofectio solemniter, etiam tacite, & praesumpta, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit post contractum.
- 17 **P**rofectio, quae ab Ecclesia habetur pro valida, licet sit irrita quoad Deum, tamen in foro judiciali dirimit matrimonium post contractum.
- 18 **P**rofectio per simulationem emissa, licet sit nulla quoad Deum ex defectu consensus, tamen obligat Religionem in foro externo. Intellectus cap. Quod interrogasti, 27. dist. ibid. & n. 25. & 38.
- 19 **I**n intellectus cap. Vidua, il primo 27. quæst. 1. & numer. seq.
- 20 **V**oluntarium est de ratione intrinseca voti.
- 21 **P**rofectio emissa contra formam Decretalium Clem. VIII. in foro conscientiae est nulla, licet post lapsum quinquennium ab Ecclesia habeatur pro valida.
- 22 **M**atrimonium metu contractum, per spontaneam cohabitationem validatur, & contraria probatio non admittitur.
- 23 **P**rofectus nulliter, qui sponte à Monasterio exiit, & uxorem duxit, an ea contradicente possit in foro conscientiae ad Religionem redire.
- 24 **P**rofectus nulliter, qui ante declarationem nullitatis contraxit matrimonium, tenetur etiam in vita uxore in utroque foro obedire iudici precipienti, ut redeat ad Monasterium ad agenda pœnitentiam.
- 25 **P**rofectus per simulationem in Monasterio monialium ex inhonestâ causa, licet non sit monachus, tamen exiit in alio Monasterio manere in panam commissi delicti.
- 26 **C**onjuges in multis casibus continere coguntur sine culpa, sed non sine causa.
- 27 **P**rofectus nulliter, qui elapso quinquennio sponte exiit à Monasterio, & uxorem duxit; ea consentiente, tenetur ad Religionem redire, etiam in foro conscientiae, & numer. 29.
- 28 **M**aritus Religionem professus uxore sciente, & assumulante, ad seculum redire non potest. Declaratur, numer. 29.
- 29 **U**xor juvenis, vel suspecta de incontinentia, an possit ratificare professionem mariti.
- 30 **P**rofectus contra formam decretorum Clem. VIII. in Conventu non designato ad recipiendos Novitios, qui post quinquennium dimisit habitum, & uxorem duxit, cogendus est in foro externo ad Monasterium redire.
- 31 **P**rofectio qualibet elapso quinquennio in foro forei praesumitur valida, & contrarium probari non potest.
- 32 **P**rofectio etiam nulla annexum habet votum continentiae, quod impedit matrimonium contrahendum.
- 33 **R**estitutio in integrum adversus lapsum quinquennium an sit concedenda nulliter professo, qui sponte ad seculum rediit, & uxorem duxit.
- 34 **R**estitutio in integrum adversus lapsum quinquennium non potest concedi ab inferioribus à Papa.
- 35 **E**t paria sunt eam non obtinuisse, vel obtinuisse à potestatem non habente.
- 36 **P**apa, quantum inter fideles non possit dispensare super matrimonio consummato, potest tamen recipere probationes contra matrimonium praesumptum.

1 **C**onsuluit. Susceptio habitus professorum extra religionem, à non habente potestatem incorporandi religionem, impedit in dubio matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. Hoc dicit secundum intellectum Abbatis Siculi, qui n. 3. dicit secus esse, si recipiatur habitus professorum ad habente talem potestatem, etiam extra Monasterium, quia tunc votum esset solemnizatum, & dirimeret matrimonium postea contractum: allegat c. *Porrellum*, & c. *Sicut de Regul.* & bonam gloss. in c. *De viduis il primo in verb. Propriis* 27. q. 1. Et idem voluit Cardinalis hic in 3. *opposit.* Sed certè illa glossa potius facit contra intellectum Abbatis, quia dicit sic: Potest aliqua in domo propria accipere vestem religiosam, nec tamen Monialis est, cum nulli Monasterio se tradat; & sic secundum gloss. per susceptionem habitus extra Monasterium non solemnizatur votum; & in hunc sensum glossa intelligit hanc Decretalem; & intellectus, quem ponit Abbas, communiter non tenetur, & est contra istum textum, qui nullam vim facit, an tradens habitum habeat, vel non habeat potestatem incorporandi religioni; sed ponderat, an ista mulier susceperit solum habitum, an verò etiam promiserit aliquid de substantialibus religionis, ut per Alex. de Nevo n. 10. Nec obstat c. *Porrellum de Regul.* quia loquitur, quando intervenit expressa professio. Item non obstat c. *Sicut, eod. tit.* quia ultra habitum requirit professionem; & sic illa jura non faciunt contra communem intellectum, de quo in supra proxime. Unde Decretalis communiter sic summatur: Susceptio habitus sine professione non dirimit matrimonium contractum, sed contrahendum impedit. Hoc dicit Anton. de Butr. Prepos. & Alex. de Nevo, & post *vers. Susceptio habitus*, subaudi, professorum extra Monasterium: prout communiter Doctores intelligunt, & mox patebit.

5 Nota juxta communem lectionem, quòd etsi per susceptionem habitus professorum in legitima ætate inducatur tacita professio, ut c. *Statuimus, de Regul.* & cap. 1. in 1. *resp. eod. tit. lib. 6.* hoc tamen debet intelligi, dummodò habitus hujusmodi suscipiatur intra claustra, seu Congregationem, aliàs enim si suscipiatur extra Monasterium etiam de manu habentis potestatem incorporandi religioni, tacitam professionem non inducit, nec solemnizatur votum, & consequenter nec matrimonium dirimit, ut hic probatur efficaciter: nam propterea validum fuit matrimonium ab ista muliere contractum, quia non erat tacite professa, nec ejus votum erat solemnizatum, ex quo velamen quidem, & sic habitum professorum assumpsit; sed propriis non renuntiavit, nec intravit claustrum, ut dicitur in littera. Et quòd habitus professionis extra Monasterium susceptus non faciat Monachum, probat text. in cap. *De Clericis, de Regularibus*, quod non corrigitur, quin potius roboratur per hoc cap. & firmant Hostiens. in c. *Statuimus num. 2. vers. Quod igitur dicimus eod. tit.* Archid. in cap. *Beneficium n. 1. de Regularibus lib. 6.* Butr. hic n. 4. & Alex. de Nevo in 3. *not.* & n. 10. ubi attestatur hunc esse communem intellectum: & ad hunc textum respondet, istum Presbyterum dedisse velamen professionis, quod inter dum traditur à Presbytero, ut in cap. *Vidua de Regularibus*.

6 Secundò, nota juxta intellectum communem, quòd habitus professorum extra Monasterium susceptus, etsi non inducat votum solemne, nec dirimat matrimonium contractum, tamen inducit votum simplex, quod impedit matrimonium contrahendum, ut hic dicitur; quia ex quo habitum professorum suscepit, quantum in se fuit, videtur voluisse vitam mutare, & observare continentiam, & idè ex hoc signo impeditur matrimonium contrahendum; & ita hic notant Butr. n. 4. ibi: Et nota, quòd susceptio habitus extra Congregationem equiparatur voto simplici, vel in se habet votum simplex. Anchar. nu. 4. *vers. Vel dic secundum Hofi.* Alex. de Nevo in 3. *notab.* & n. 10. dicens communem contra Abbatem: Prepositus in 3. *notab.* & n. 2. ubi ait, ita tenere Hostiens. & qui scripserunt post eum.

7 An autem hæc vendicent sibi locum post Concilium Tridentinum; vide quòd scripsi in cap. *Si quis nu. 46.* & in cap. *Porrellum in 7. notab. supra de Regularibus*.

8 **Q**UÆRO: Professus contra formam decretorum Clementis VI. in Monasterio non designato ad recipiendos Novitios, elapso quinquennio spontè habitum regularem dimisit. & in sæculo matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit, & consummavit; an matrimonium sic contractum in utroque foro sit validum, necnè?

In hac facti specie ex una parte stat veritas matrimonii consummati, quod si validum est, indissolubile est, c. *Sunt quidam* 27. q. 2. & cap. *unicò, de voto lib. 6.* & obligat conjuges sub mortali ad reddendum debitum conjugale non obstante voto simplici continentiæ, c. *Charissimus, de conversis, conjugat.* Si nullum est, copula non potest esse, nisi fornicaria, & intrinsecè mala, c. *Literas, de rescriptis, spoliat.* Ex alia verò parte stat præsumptio validitatis professionis, contra quam regularis elapso quinquennio audiri non potest, ut in Concilio Tridentino cap. 19. *sess. 25. de Regularibus*. Unde cum ex observantia legis positivæ Concilii Tridentini possit resultare peccatum, & transgressio legis, subjecta materia cogit nos distinguere inter forum conscientiæ, & forum judiciale, juxta text. in d. cap. *Literas, & in cap. Inquisitioni, de sent. excomm.* & declarat Innoc. in c. *Quia plerique nu. 1. de immunit. Eccles. Feder. de Senis conf. 2. n. 4.* & Silvester in *ver. Lex n. 9. vers. & probatur regula*.

Quod igitur spectat ad forum conscientiæ, videtur absolute respondendum, matrimonium ut proponitur contractum, nisi aliud obstitit, esse validum.

Probatur; nam professio irrita non dirimit matrimonium postea contractum: calus est in hoc cap. nam habitus professorum, qui de jure tacitam professionem inducit, hic fuit susceptus de manu non habentis potestatem in incorporandi religioni, secundum intellectum Abbatis, vel extra Monasterium, juxta communem lectionem, ut dictum est supra in 1. & 2. *notab.* & sic fuit susceptus nulliter, & propterea votum non solemnizavit, nec matrimonium postea contractum dissolvit, ut in fin. litteræ ad idem text. in Extravag. *Antiqua de voto*, ubi ad matrimonium dirimendum exigitur professio tacita, vel expressa, quæ ad castitatem, pauperatam, & obedientiam suos proflores adstringat; & sic debet esse valida: nam paria sunt non profiteri, vel invalidè profiteri, argum. c. 1. *de translat. Epi. cap. &* notat idem Abb. in c. *Placet in 3. notab. de conversis, conjugat.* Sed professio emissa in Conventu non designato ad recipiendos Novitios est irrita: Ergo in foro conscientiæ matrimonium postea contractum non dirimit.

Minor patet, quia decreta Clementis decernunt nullas professiones quaslibet emissas contra formam in eis præscriptam; idque impediunt semper durat, adeò ex sententia Sac. Congregationis Regular. nec tacita professio ullo unquam tempore induci possit. Et quamvis Regularis elapso quinquennio hanc nullitatem allegare non possit, eò quòd Sac. Congregatio Concilii declaraverit illi obstat decreto d. c. 19. *sess. 25. de Regularibus*, quod procedit in impedimento etiam perpetuo; tamen cum Concilium ibi ex sententia ipsius Congregationis tacitam professionem non inducat, sed tantum denegat audientiam, verè professio illa semper remanet nulla quoad Deum, qui omnia novit, c. *Humane* 22. q. 5. c. *A nobis il. 2. de sentent. excomm.* Et hæc sententiam in terminis Concilii Tridentini tenet Navarr. *conf. 89. Cum de jure num. 6. de Regularibus*, ubi consuluit invalidè professum, qui post quinquennium absque licentia à Monasterio exivit, & uxorem duxit, esse tutum in conscientia; & quoad Deum, & *conf. 23. Petutius, eod. tit.* idem respondit de invalidè professo, qui absque licentia elapso quinquennio rediit ad seculum, & matrimonium contraxit, licet subdat, quoad forum exterius necessarium esse auctoritatem Superioris ad declarationem petendam, quæ sine cautè cognitione concedi non potest.

Neque obstat, quòd Ant. de Butr. in c. *Quidam de conversis, conjugat. n. 8.* teneat, professionem nulliter emissam per vitum uxorem contrahente dirimere matrimonium ea mortua contractum cum alia muliere, quia, inquit, quantum ad continentiam servandam satis solemnizavit ipsam per suam professionem: Et quamvis istud non sit votum religionis, & religioni in specie obligans; est tamen votum emissum castitatis respectu certè, & approbatè religionis: & licet quo ad alia non obliget substantialia, ut pauperatam, & obedientiam; obligat tamen quoad partem, scilicet castitatis, quantum est in se; & pro tanto votum est solemne.

Nam respondetur, Butrium postea cedere ab hac opinione in *vers. Nisi resistens*, ubi contrariam putat veritatem, quam etiam tenent in *dist. cap. Quidam*, Innoc. Vinc. Goff. Tancred. & alii à Butrio relati, qui censent, professionem ut supra nulliter emissam à viro non dirimere matrimonium postea contractum: & idem tenet ibi Abb. nu. 4. Ac præterea Butr. videtur sentire, ex d. professione ortam esse

esse obligationem ad religionem in genere, que non solum
 25 impedit contrahendum, sed dirimat contractum. At hæc
 doctrina, quatenus etiam sit vera, non tamen applicatur
 caluſe, de quo agitur, cum posterioris decretum Clementis
 VIII. decernat professiones quaslibet emissas in Con-
 ventibus non designatis esse nullas ad quemcumque effe-
 ctum, per illa verba censetur sustulisse etiam obligatio-
 nem ad religionem in genere, ut alias probavimus, idque
 ad exemplum Concilii Trid. quod in c. 15. *sess. 25. de Regul.*
 per similia verba sustulit hujusmodi obligationem, ut cen-
 sura S. Congregatio.

26 Quod verò pertinet ad forum judiciale, videtur respon-
 dendum, matrimonium, ut præsertim, contractum esse
 nullum; nam professio solemnis impedit, & dirimit matri-
 monium post contractum, ut hic, & in cap. *Meminimus,*
supra eodem; ubi Alex. III. rescribit, si quisquam, qui re-
 ligiosis devovit, & habuit suscepto professionem fecit, post-
 modum sibi aliquam copulaverit, est cogendus ab ea rece-
 dere, & ad Ecclesiam, cui se contulit, sine contradictione
 transire. Ad idem textum in cap. *Insurgente in fine,* ubi de
 quadam muliere, quæ post professionem matrimonium con-
 traxerat, Innoc. III. rescribit, ut ad malè dimissum reli-
 gionis habitum resumendum, & servandum quod vovit, et-
 iam per censuram Ecclesiasticam compellatur. Et concordant
 text. in *S. ult. dist. 27. in cap. Cum virum, de regular. &*
cap. Ex parte, de convers. conjug. Item Conc. Carthag. IV.
 cap. ult. Tolet. IV. cap. 8. Triburien. cap. 6. Aurelianens. cap.
 3. ut rescribit 27. qu. 1. per tot. & desinitur Tridentina Syn-
 odus *sess. 24. de Sacram. matrim. can. 9.*

Quod habet locum etiam in professione præsumpta, ut
 patet in c. *Neque viduas 27. quæst. 1.* ubi Gelasius: *Neque*
viduas, inquit, *ad nuptias transire patitur, qua in religioſo*
propósito diuturna observatione permanserunt; similiter vir-
gines nubere prohibemus, quas annis plurimis in Monasteriis
etiam peregrisse contigit; atque ibi notat glos. in *ver. Diu-*
terna, quæ intelligit illum textum de professione tacita.

27 Imò hæc conclusio procedit, etiam si solemnis professio,
 quæ ab Ecclesia, & in foro fori habetur pro valida, sit irrita
 quoad Deum, & in foro animæ; adhuc enim præsumpta
 hæc professio in foro externo dirimit matrimonium post
 contractum. Textus est clarus in c. *Quod interrogasti 27. di-*
st. 1. in l. ubi Nicolaus Papa decernit, ut sciamus, quæ post
 obitum mariti filii factum velamen super caput suum impos-
 uit, & sibi sit sub eodem velamine sanctimonialis esse,
 postea verò ad nuptias rediit, quia p̄ hypocrisism Ecclesi-
 asticam regulam conturbare voluit, & non legitime in voto
 suo permansit, poenitentiam agat de illusionē nefanda, &
 revertatur ad id, quod spondit, & in sacro ministerio perma-
 neat, quod inchoavit: & concordat textus in cap. *Vi-*
duas il primo 27. qu. 1. intelligendo textum de voto solenni,
 prout illum intelligit glossa ibi, in *verb. Hæc verò;* mulie-
 res enim illæ, quæ simulaverunt se professionem emittete,
 & animum non habuerunt se alligandi religioni, verè in
 foro fori non erant professæ, ut in specie ibi post Lap. & Ar-
 chid. not. Præpos. in 9. *vers. Dic aut sumus in foro poenitentia-*
li; nulla enim professio coram Deo valide induci potest abs-
 que profertis consensu. c. 1. & c. *Sicut, de Regular. &* tra-
 dit Præpos. ibidem, & Navar. *conf. 15. nu. 2. de Regul.* nam ut
 ait Gregorius *lib. 16. Mor. l. 1. cap. 7. Humane aures verba na-*
turalia indicant, qualia foris sonant; divina vero judica-
ria ea audiunt, qualia est; inimici proferturunt. quod refertur
 in cap. *Humana 22. quæst. 5. &* in cap. 1. 15. *quæst. 6.* Alex.
 Papa ait: *Amplius respicit Deus ad cogitationes, &* spon-
taneas voluntates, quam ad actus, qui per simplicitatem, aut
neglectatam sunt; per quem textum glossa in c. *Ad nostram*
 in *verb. Triduum de Regul.* asserit, eum, qui absque delibe-
 ratione, & illectus intrat religionem, non obligari quoad
 Deum, qui considerat eor, & non opus; allegat etiam textum
 in cap. *Si quid invenisti, 14. qu. 1.* Professio igitur di-
 ctatum mulierum quoad Deum non erat valida, cum vo-
 luntarium sit de ratione intrinseca voti, secundum D. Thomam
 2. 2. q. 88. ar. 1. & in q. dist. 38. q. 1. art. 1. q. 1. Silvest.
 in *ver. Forum 1. in princ.* Sed nihilominus, quia exceptio si-
 mulationis, & dissensus non admittitur ab Ecclesia, quæ
 non iudicat de occultis, c. *Litteras de resit. spoliar.* profes-
 sio illa habetur pro valida in foro Ecclesie; & dirimit ma-
 trimonium post contractum, ut illic statuitur; atque ita
 ibi censent Hugo, Lopus, & Archid.

28 In foro fori habetur pro valida, sit irrita
 quoad Deum, & in foro animæ; adhuc enim præsumpta
 hæc professio in foro externo dirimit matrimonium post
 contractum. Textus est clarus in c. *Quod interrogasti 27. di-*
st. 1. in l. ubi Nicolaus Papa decernit, ut sciamus, quæ post
 obitum mariti filii factum velamen super caput suum impos-
 uit, & sibi sit sub eodem velamine sanctimonialis esse,
 postea verò ad nuptias rediit, quia p̄ hypocrisism Ecclesi-
 asticam regulam conturbare voluit, & non legitime in voto
 suo permansit, poenitentiam agat de illusionē nefanda, &
 revertatur ad id, quod spondit, & in sacro ministerio perma-
 neat, quod inchoavit: & concordat textus in cap. *Vi-*
duas il primo 27. qu. 1. intelligendo textum de voto solenni,
 prout illum intelligit glossa ibi, in *verb. Hæc verò;* mulie-
 res enim illæ, quæ simulaverunt se professionem emittete,
 & animum non habuerunt se alligandi religioni, verè in
 foro fori non erant professæ, ut in specie ibi post Lap. & Ar-
 chid. not. Præpos. in 9. *vers. Dic aut sumus in foro poenitentia-*
li; nulla enim professio coram Deo valide induci potest abs-
 que profertis consensu. c. 1. & c. *Sicut, de Regular. &* tra-
 dit Præpos. ibidem, & Navar. *conf. 15. nu. 2. de Regul.* nam ut
 ait Gregorius *lib. 16. Mor. l. 1. cap. 7. Humane aures verba na-*
turalia indicant, qualia foris sonant; divina vero judica-
ria ea audiunt, qualia est; inimici proferturunt. quod refertur
 in cap. *Humana 22. quæst. 5. &* in cap. 1. 15. *quæst. 6.* Alex.
 Papa ait: *Amplius respicit Deus ad cogitationes, &* spon-
taneas voluntates, quam ad actus, qui per simplicitatem, aut
neglectatam sunt; per quem textum glossa in c. *Ad nostram*
 in *verb. Triduum de Regul.* asserit, eum, qui absque delibe-
 ratione, & illectus intrat religionem, non obligari quoad
 Deum, qui considerat eor, & non opus; allegat etiam textum
 in cap. *Si quid invenisti, 14. qu. 1.* Professio igitur di-
 ctatum mulierum quoad Deum non erat valida, cum vo-
 luntarium sit de ratione intrinseca voti, secundum D. Thomam
 2. 2. q. 88. ar. 1. & in q. dist. 38. q. 1. art. 1. q. 1. Silvest.
 in *ver. Forum 1. in princ.* Sed nihilominus, quia exceptio si-
 mulationis, & dissensus non admittitur ab Ecclesia, quæ
 non iudicat de occultis, c. *Litteras de resit. spoliar.* profes-
 sio illa habetur pro valida in foro Ecclesie; & dirimit ma-
 trimonium post contractum, ut illic statuitur; atque ita
 ibi censent Hugo, Lopus, & Archid.

29 Professio autem emissæ contra formam decretorum Cle-

mentis in Conventu non designato, est quidem irrita in fo-
 ro conscientie, & quoad Deum, etiam post elapsum quin-
 quennium; quia eadem decreta decernunt irritas receptio-
 nes, & professiones quaslibet contra formam in eis præseri-
 ptam: quibus verbis sublata est professio tam expressa,
 quam tacita. Prob. ad Joan. Monach. in cap. 1. m. 4. *de regul.*
lib. 6. & alias censuræ Sacra Congreg. regul. & decretum d.
 c. 19. *sess. 25. de regul. ex sententia Sacræ Congregationis*
 Concilii tacitam professionem non inducit; id tamen quia
 in foro externo, ut etiam tradit Navar. *conf. 13. nu. 10. de*
regul. ead. professio post quinquennium ab Ecclesia habet
 pro valida, cum eo termino elapso regularis sit prohibi-
 bitus deducere quæcumque causas nullitatis professionis:
 merito hujusmodi professio præsumpta, licet irrita sit quo-
 ad Deum, tamen in foro Ecclesie dirimit matrimonium
 postea contractum.

Deinde pro hac sententia adducitur text. in c. *Ad id, quod*
de sponsal. ubi mulier, quæ diverterat à viro, eò quòd ma-
 trimonium per vim contraxerat, tamen quia postea per
 annum, & dimidium cum viro cohabitavit, ad ipsum co-
 gitari redire; nec de cetero recipendi sunt testes, si quos
 in memorata mulier ad probandum, quòd non consenserit in
 eundem, nominaverit producendos. Ubi ponderandum est
 matrimonium illud, si verè nullum nunquam consenserat,
 fuisse irritum quoad Deum, cum nuptias non concubitus,
 sed consensus factas, l. *Nuptias, ff. de regul. jur. §. 1. &* cap.
Cum imitatur 27. q. 2. Sed tamen Ecclesia propter cohabitatio-
 nem subsequentem elicit consensum præsumptionem, contra
 quem probationem non admittit: & Idèd licet fortè
 nunquam consenserit in foro interno, tamen cogitur ab
 Ecclesia ad virum redire. Ad idem textum in cap. *15. quæst.*
eadem, eod. tit. de sponsal. in cap. De illis, & cap. *Per unas, de*
condit. appof. & est bona glos. in cap. *Quod interrogasti, in*
ver. Fin. xi. vers. Similiter duo 27. dist. 1. Eodem igitur modo
 quamvis regularis professio contra formam decretorum
 Clementis verè non sit illegitima Religioni, tamen quia in
 foro fori hanc nullitatem probare non potest, obstante de-
 creto d. c. 19. cogendus est ad religionem redire; quem ad-
 modum enim post diuturnam cohabitationem d. c. *Ad id*
quod, non admittit probationem nullitatis matrimonii per
diffensum, ita nec Concilium post quinquennium admittit
 probationem nullitatis professionis quæcumque de causa:
 unde hic cogendus est adherere religioni, sicut illa mulier
 cogitur adherere viro, arguendo à matrimonio carnali ad
 spirituale, ad textum in c. *Inter corporalia de translat. Episcop.*

Porò in hac perplexitate si quaeratur, quomodo hæc profes-
 sio sit verere debeat, videtur sic distinguendum: Aut uxor
 expressè contradicit viro volenti ad religionem redire; &
 tunc vir iuta conscientia videtur ad religionem redire non
 posse, sed teneat luxuriæ adherere; patet hoc in cap. 1. &
 cap. 2. ac ferè per totum, de *convers. conjug.* Nam ut inquit
 Gregorius in cap. *Sum quidam 27. quæst. 2.* *Sicut quidam qui*
dicunt religionis causa conjugia ab eberè dissolvi; verum scien-
dum est, quòd si hoc lex humana concessit, lex tamen divina
prohibuit; per se enim veritas dicit: Quos Deus conjunxit,
homo non separet; qui etiam ait: *Non licet dimittere ux-*
orem excepta causa fornicationis. Ad idem finem textus in c.
Mulierum, in cap. Agarhosa, & quatuor seq. eadem *caus. &*
 quæ cum hæc mulier obedierit precepto Apostoli 1. Co-
 rinth. 7. *Propter fornicationem uniusque quem suam uxorem,*
 & unaqueque virum solum habeat, & nolite fraudare invicem,
 nisi forte ex consensu, & ad tempus, cap. *Sicut, §. Hæc ita*
respondetur 32. quæst. 2. & melius ei licet nubere, quam viri,
 secundum Apostolum ibidem, cap. 5. *Paulus 1. q. 1.* Iniquum
 esset, ut absque factore, & culpa sua privaretur pure exigend
 delictum, quod ad remedium concupiscentiæ iusto titulo
 acquisivisset; unde Abbas in cap. *Quidam decenset, Congg.*
 in 1. *nota. nam. 2.* ait, uxorem posse vendicare maritum
 adjecta etiam conditione de iure divino cum habeat eum
 in sua potestate quoad quid; sunt dicitur in parte, qui
 potest vendicare filium, leg. 1. §. *Per hanc, ff. de revocasc.*
 Quare cum lex humana præcipiens d. c. 19. ut professus
 redeat ad religionem, hoc casu repugnet legi divinæ præci-
 pient, ut uxorem non dimittat; atque ita servari non pos-
 sit absque eo, quòd in dèd resulet iniquitas, vel peccatum:
 merito in hoc speclali casu in foro conscientie servari non
 debet, secundum Innocentium, & alios, quos supra retu-
 limus nu. 9. *facit cap. unicum de voto lib. 6.* ubi dicitur, vo-
 ti solemnitas ex sola constitutione Ecclesie est inventa;

matrimonium verò vinculum ab ipso Ecclesiæ capitulo non, & indissolubiliter accipit.

24 Quæ tamen conclusio non procederet, si iudex compelleret sic professum redire ad Monasterium, non tamen ut professum, & alligatum religioni, sed ad agendam penitentiam in pœnam commissi delicti; tunc enim teneretur obedire præcepto iudicis in utroque foro, etiam si uxor contradiceret, & virum repeteret. Probatur hoc ex d. c.

25 Quod interrogasti 27. dist. intelligendo, quod mulier illa coacta fuit redire ad Monasterium, non solum quia non fuit admissa ad simulationem probandam, aut simulationem probare non potuit; sed etiam in pœnam patriati criminis: quod satis indicant verba illa textus; Bonum mihi videtur, quia per hypocritam Ecclesiasticam regulam conturbare voluit, ut penitentiam agat de illusione nefanda: qui fuit intellectus Lapi ad illum textum, ubi ait: [Licet mulier illa verè non fuerit monialis; tamen præsumitur contra eam, & cogitur remanere, quia voluit conturbare Ecclesiasticam regulam.] Et propter eam Aug. ibidem dicit, eum, qui simulat ex inhonestâ causa se profiteri, cogendum esse in Monasterio manere, non quia fit Monachus, sed ad cautelam propter conservandam Ecclesiæ disciplinam, & ne de tur aliis licentia peccandi, & propter fraudem, & dolum, qui nemini debet esse lucrosus, & propter delictum, & propter illusionem, qua Monasterio illudis, debet retrudi in idem, vel potius in aliud Monasterium, allegat. cap. Si qua Monachorum 27. q. 1. c. Si quis, & c. Romanus 81. dist. & Hugonem refert, & sequitur Archid. in d. c. Quod interrogasti, m. 6. His enim casibus, in quibus vir cogitur redire ad Monasterium ad agendam penitentiam, non habetur ratio uxoris in seculo remanentis, nec periculi incontinentiæ, ut patet in c. Quoniam frequenter §. Porro, vers. Si autem supra ut lite non contest. ibi: Eo nequaquam obstant, quod de lapsu carnis posset opponi, quoniam in conjugio multi casus occurrunt, in quibus conjuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur. Et in specie de viro in hæresim lapsu, qui in Monasterium detruditur ad agendam perpetuam penitentiam, & cuius uxor invita cogitur continere, est casus in c. Quanto, infra de divor. ibi: Nec obstat, quod à quibusdam forsitan obijciatur, quod fidelis reliquus non debeat iure suo sine culpa privari, cum in multis casibus contingat, ut si alter conjugum incidatur; & plures alios casus consimiles enumerat glof. in d. §. Porro, in ver. Multi casus.

26 Aut uxor consentit, ut vir revertatur ad Monasterium; & cum volenti non fiat injuri. l. 1. Usque adeo, ff. de injur. & cap. Scienti, de reg. jur. lib. 6. & licet ad conjugibus mutuo consensu religionem profiteri, cap. Veniens de regul. c. Ex parte, & cap. Dudum, de convers. coniug. cum concord. utique sic professus teneret redire ad religionem, & votum implere etiam in foro conscientie. Nam cum decretum Concilii hoc casu non repugnet legi divinæ, & servari possit sine interitu salutis æternæ, merito obligat, & servari debet in utroque foro, ut in precedenti membro latissimè probatum est. Et idem est, si uxor dissimulet, & virum expressè non revocet textus est in c. Consuluit de convers. coniug. ubi, secundum viorem intellectum, professus religionem uxore sciente, & dissimulante, ad seculum redire non potest: quem intellectum sequitur Petr. de Sampone, & Abb. Antiqui, & Jo. Andr. & Calder. in c. Ex parte eod. tit. Ad idem text. in c. Places, eod. tit. ubi conjugatus intrans Monasterium ignorante conjugè, non habet liberam facultatem ex eundem Monasterio, ut clarè innuit textus ibi, Redire ad seculum, secundum Abb. Siculum. Quæ tamen forte videtur intelligenda, dum modo uxor si tenet, & non suspecta de incontinentia, & castitatem vocat, aut Monasterium ingrediatur; aliàs enim non licet viro, nisi ut supra cogatur à iudice in pœnam commissi delicti, etiam uxore consentiente, ad religionem transire c. 1. Cum sis, c. Uxoratus, & c. Significavit, de concurs. coniug.

27 Ratio est, quia mulier, cum non possit ad secunda vota transire vivente eo, cui est matrimonialiter copulata, c. Si quis necessitatis 34. q. ult. & c. ult. 27. q. ult. non videtur posse absque peccato relinquere in seculo expozita periculo incontinentiæ, nam abstinentia ad peccatum imputatur, si propter hoc alter ad peccatum labitur, cap. Sit tu 27. q. 2.

28 Hostiens. tamen in c. Places, de convers. coniug. dicit prædicta jura procedere ante factum, sed posteaquam alter ex conjugibus professus est religionem, ut in hoc casu, in quo

professio præcessit matrimonium, dicit, satis esse ratificatè post factum ingressum conjugis, sive qui remanet in seculo sit juvenis, sive senex: & hæc opinio præter Abbati ibi n. 7. adjectenti esse notandam hanc limitationem ad jura prædicta.

29 At verò in foro externo, etiam si uxor contradicat, aut sit suspecta de incontinentia, tamen indistinctè sic professus, qui post quinquennium habitum spontè dimisit, videtur omninò cogendus habitum resumere, & ad religionem redire ad præscriptum d. c. 19. sess. 25. de regul. Ratio est, quia etsi professio emissa contra formam decretorum Clementis in Monasterio ad recipiendos novitios in Conventu non designato, in foro Polii, quo simplex, & nuda veritas attenditur, sit nulla, eò quod decreta ipsa perpetuò inficiant professionem, & decretum d. c. 19. tacitam professionem non inducat, ut superius diximus: aliud tamen dicendum est in foro fori; nam cum elapso quinquennio regularis audiri non possit ad allegandas quascumque causas nullitatis professionis, parum refert, ut professio sit nulla quoad Deum cum in foro Ecclesiæ hæc professio probari non possit: Ecclesia enim non iudicat de occultis, c. Humana 22. q. 1. sed de secundo acta, & probata, c. Iudices 3. q. 8. & c. Erubescant 32. dist. & decretum quæ habentur in c. Quomodo, & septem seq. 11. quasi. 3. & in cap. Anobis il secundo, de sent. excomm. quod clarè probatur in casu contrario ex d. cap. Litteras de restit. spol. & cap. Inquisitioni, de sent. excomm. ubi iudex justè præcipit mulieri sub pœna excommunicationis in foro judiciali, ut adhaereat viro suo; & tamen illa ob impedimentum dirimens occultum debet potius excommunicationem humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Quamvis enim Concilium in d. cap. 19. tacitam professionem denudè non indicat, tamen elapso quinquennio habet quoscumque regulares pro legitime professis. Ratio est, quia de jure communi quilibet professio præsumitur valida, & qui eam dicit nullam, probare debet, ut per Specul. in tit. de stat. Monach. q. 63. & Navarr. cons. 13. incip. Titulo à Sede Apostolica n. 10. de Regular. Imò ex perleverantia unius anni cum delatione habitus indistinctè præsumitur quæ professus præsumptione juris, & de jure glof. communiter recepta in c. Ex parte, in ver. per annum de regul. & est text. in c. eod. tit. lib. 6. & in Clem. 2. eodem.

30 Nec refragatur, quod dicta jura loquantur in impedimento ætatis, quod cum non sit perpetuum, nihil prohibet quo minus tolli possit per novum consensum post legitimam ætatem; ideoque non sint extendenda ad casum professionis emissæ in Conventu non designato, in quo impedimentum decreti irritantis semper durat; nec tolli potest per consensum profitentis, ut aliàs diximus. Respondetur, hoc impedimentum utrumque perpetuum, fuisse tamen deducendum à professo infra tempus quinquennii, ut jam censuit S. Congregatio: unde eo elapso, parum refert ab impedimento sit perpetuum, vel temporale, cum necurum in foro judiciali probari possit: unde Ecclesia præsumit cum professum in Conventu designato, ac servata forma Apostolicarum constitutionum, cum nolit contrarietas probationem recipere: atque dici potest huic professori ad est jus, sed deficit probatio in l. Duo sunt Titii, ff. de testame. r. utel. & l. in l. ff. de contrab. emp. & notatur per glossam, & DD. in d. c. Quod interrogasti 27. dist. ubi in specie Preposit. in q. not. n. 9.

31 Verum professus de quo agitur, delinquit, tum quia elapso quinquennio habitum regularem spontè dimisit, & apostatavit contra prohibitionem d. c. 19. tum quia matrimonium contraxit ante declarationem nullitatis professionis; tum denique quia illud consummavit frangendo votum continentie, quod inest professioni etiam nullæ, & impedit matrimonium contrahendum, ut in textu expressè in d. c. Quia, ubi Abb. n. 4. & cap. Places de convers. coniug. Unde puniendus esset non solum tanquam apostata ad præscriptam d. c. 19. sed severius pro tanti excessus gravitate, ut constat ex c. 1. & per totam 27. q. 1. adeò ut propter eam nec videatur illi concedenda restitutio adversus lapsum incontinentiæ, quæ cum sit mera gratia, dari non debet absque legitima, & rationabili causa, ad tradita per Silvest. in ver. Præscriptio, prima n. 14. et est enim pessimi exempli, ut qui pro patris criminibus meretur pœnam præmium consequeretur, l. Morino, §. Labeo, ff. de Legat. 2. Signorol. cons. 110. Testator, n. 8.

Et quamvis professus videatur inter duo contraria & veretur in angustiis; tamen imputet sibi, qui ultro se in necessitatem coniecit, *cap. 7. & ibi glossa final. de etas. & qualis. lig. Bonifidus, vers. Nam male meritis, ff. de positi, gloss. in Extrapat. in jura, in verb. Suspendi, de elect. Gemin. conf. 42. n. 12. vers. Nec obstat, Signorol. conf. 19. in assumptione. n. 2. dampnum enim, quod quis sua culpa sentit, sentire non videtur, ut in regula *Damnare lib. 6.**

Navarrus tamen in *d. conf. 23. nu. 3. de regul. sentent.* cum posse legit ac sancte resitui in Integrum, si probaverit se fuisse justitiam impeditum, quominus potuerit declarationem nullitatis sue professionis intrā quinquennium petere. Et certe posteaquam carere, & penitentis esset diu maceratus, posset cum eo misericorditer dispensari, habilitando eum ad deducendas causas nullitatis professionis, saltem instante uxore, quam durum est invitam carere conjugio, quod sibi paravit ad remedium incontinentiæ, *c. Sicut, §. 5. & c. Quidquid 32. qu. 2.*

Hæc autem omnia vendicant sibi locum, etiamsi hic regularis, ut præterdit, probaret se obtinuisse ab Ordinario declarationem nullitatis professionis, & licentiam exeundi à Monasterio, in vim litterarum in forma Brevis Sanctissimi D. N. sub die 2. Aprilis 1631. Quamvis enim in dictis litteris Sanctissimus mandet Ordinariis locorum, & Superioribus regularibus, ut professos non peracto anno probationis in loco designato ad recipiendos novitios ad professionem denudè emittendam admittat absque novo probationis anno; nulli tamen tribuit illis facultatem concedendi declarationem nullitatis professionis elapso quinquennio; & tamen hoc egebat speciali mentione, *c. Ex parte de Capell. Menoch. cap. Ecclesia vestra, il secundo de elect. Et cum Ordinarius non possit dispensare contra decretum generalis Concilii Tridentini in *d. c. 19. ut in Extravag. unica de relig. domib.* & notat *gloss. in c. Cum dilectus in ver. In atate de elect.* & hæc facultas restituendi in integrum aliis non competat, quam Summo Pontifici, *Abb. conf. 87. lib. 1. ut etiam de stylo observatur, paria sunt, ut idem regularis dicam declaratoriam non obtinuerit, vel obtinuerit à potestate non habente, arg. cap. 1. de translat. Episcopi, cum similibus, ut per Abbatem in *consil. 90. duo ad decisionem num. 1. lib. 2.* Unde haberi debet pro legitime professio, & matrimonium pro nulliter contracto in foro judiciali, perinde ac si dictam declaratoriam non obtinuerit. Sicut in simili S. Congregat. consultata, an ingrediens Monasteria monialium de licentia Episcopi ex causa non necessaria excommunicationi subjaceat? Respondit, licentiam esse nullam; & tam ingredientis hujusmodi licentiæ prætextu in casibus non necessariis, sed prohibitis, & necessitatibus non urgentibus, quam eos, qui illos admittunt, incidere in pœnas Concilii, & Bullæ Pii V.**

Mitius tamen cum eo est agendum, qui peccavit Superioris auctoritate: nam licentia iudicis etiam nulla aliquando excusat a pœna, & dolo, secundum *Bart. conf. 91. n. 6. lib. 1. cum concord. de quibus ibi per Apostill. Unde etiam hoc casu facilius est concedenda esset restitutio adversus lapsum quinquennii.*

37 Sed objiciet. Si Summus Pontifex posset concedere hoc casu restitutionem in integrum, sequeretur, ut esset in illius potestate irritum, aut validum afferre matrimonium consummatum: nam si denegaret restitutionem, matrimonium esset nullum in foro Ecclesiæ, utpotè contractum ab eo, qui ab Ecclesia habetur pro solemniter professio: si verò restitutionem concederet, matrimonium esset validum et

tiam in foro Ecclesiæ, ut contra: nam ab invalidè professio in Conventu non designato ad recipiendos novitios, ut probatum est supra n. 9. Quod tamen videtur absurdum, cum Ecclesia inter fideles non possit irritum facere matrimonium consummatum, aut super eo dispensare, *c. Sane quidam 25. q. 1. juncto cap. l' nico de votis lib. 6. c. 2. cum ibi notatis, de Translat. Episcop. Henric. Boich. in cap. fin. num. 4. de sponsa duorum, Abbas in cap. Ex publico num. 15. vers. Tertio quia de convers. conjugat. Franc. in *d. c. l' nico in 3. notat. Covarr. post alios in q. decret. 2. part. cap. 7. n. 4. num. 15. & Cardin. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 15. & duobus seqq.**

At respondetur, matrimonium hoc casu ab Ecclesia haberi pro nullo, non quòd verè ita sit, sed quòd ita præsumatur: atque ita verum in matrimonio non verò sed præsumptio: stat enim simul, ut matrimonium ab Ecclesia habeatur pro valido, & tamen verè sit nullum coram Deo: tpxius sunt clari in *d. c. Litteras, de restit. spoliat. & cap. Inquisitioni de sentent. excommun.* Hæc autem præsumptio cum inducitur fuerit de jure positivo, & ex constitutione Ecclesiæ, nihil obstat, quominus tolli possit per Summum Pontificem per viam dispensationis, juxta *cap. Innocentius, de elect. seu beneficio restitutionis in integrum, juxta ea, quæ tradunt Alexand. in leg. Si inter stipulantem, §. 1. nu. 3. ff. de verb. obligat. Ruin. conf. 68. nu. 20. vol. 1. Alciat. de præsumpt. in præud. 2. part. n. 18. Socin. jun. consil. 104. num. 18. vol. 3. & Menoch. de præsumpt. lib. 1. qu. 90. num. 1. & 2. Exemplum delum potest ex *c. l' quidem de sponsa.* ubi sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per copulam subsequenter præsumptione juris, & de jure, contra quam probatio non admittitur, ut illic statuitur. Ponamus ergo, Sedem Apostolicam ex justa causa indulgere sponso, ut non obstante illa præsumptione possit probare se non consensisse in sponsum affectu uxorio, idque cum legitime probasse: certè matrimonium, quod ab Ecclesia habeatur pro valido, jam apparebit nullum; nec tamen propterea Ecclesia dicitur dispensasse super matrimonio consummato. Similiter si admitterentur testes producti ab illa muliere, quæ in *c. Ad id quod ead. sit.* post matrimonium metu contractum per annum cum dimidio viro cohabitavit, utique metu probato, matrimonium, quod prius validum præsumebatur, esset nullum, juxta textum in *c. Cum locum de sponsal. & cap. de illis il secundo, de sponsal. impuber.* nec tamen Ecclesia dicenda esset propterea irritum facere matrimonium, sed tantum habilitare ad illas probationes, ex quibus postea ipsius matrimonium nullitas resultat, ut optime declarat *Abb. in c. Ex parte num. 12. & 16. de restit. spoliat. Alexand. conf. 80. per tot. lib. 7. & Odd. de restit. in integrum 2. part. quest. 60. artic. 3. num. 20. Et quoad professionem, quamvis matrimonium contractum ab illa muliere, quæ fixit se profiteri, in foro Ecclesiæ sit nullum, eò quòd professio habeatur pro valida, juxta text. in *d. c. cap. Quod interrogasti 27. dist.* ubi post Lap. & Archid. id not. *Præpos. num. 19.* tamen si Sedes Apostolica admittere illam mulierem ad probationem simulationem, & dispensationem, post probationem hujusmodi appareret nulla, ut ibi notatur per *gloss. & DD. & tradit gloss. in cap. Vidua, in ver. Licet Sacramento de regul. & consequenter matrimonium appareret validum, non quia Sedes Apostolica staueret super substantia matrimonii, sed tantum quia tolleret obstaculum præsumptionis inducendum ex constitutione Ecclesiæ, quod impeditabat, quominus veritas matrimonii probari posset.***

QUI CLERICI VEL VOVENTES.

Innocentius III. Uliſambon. & Colimbrien. Epiſcopis.

CAPUT VII.

Inſinuante J. nobili muliere, noſtro eſt Apoſtolarij referatum, quòd à quibusdam curialibus fuit regi Legionen. pro ipſius copula ſupplicatum; quòd cum ad conſanguineorum ejus notitiam perveniſſet, ut maritum acciperet, ei ſub obſtatione regia ſuggeſſerunt: ipſa verò quòd tunc nollet nubere proteſtans, conſilium de fratribus ſancti Auguſtini fecit, eo adjecto tenore, ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Sanè in ejuſdem Ordinis habitu biennio poſt permanſit, licet id ſe invitam feciſſe aſſerat & coactam, non tam metu regio, quàm parentum: & infra: Tandem attendens, quòd invita votum emiſerit, eo dimiſſo de parentum conſilio, P. Michaeli publicè fuit matrimonialiter copulata: de quo quatuor ſuſtulit filios tempore procedente: & infra. Nos igitur attendentes, quòd in emiſſione voti, quòd præceſſit, nulla vel modica coactio aſſiſſet, quam patientia & perfeverantia ſequentis temporis penitus profugavit, & quòd ſequens conjunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta: Mandamus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, præſatam mulierem ad malè dimiſſum religionis habitum reſumendum, & ſervandum quòd vovit, monere & inducere procuretis: & (ſi opus fuerit) per cenſuram Eccleſiaſticam coercere.

SUMMARIUM.

- 1 **V**otum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum.
- 2 *Vxor non eſt petenda à Principe.*
- 3 *Matrimonii libertatem debent eſſe libera.*
- 4 *Matrimonii libertatem impediētes, excommunicantur à Concilio Tridentino, ſi ſint domini temporales, vel Magiſtratus, ſecus ſi private perſone.*
- 5 *Metus proſceniens ex imperio Principis, non irritat votum, vel matrimonium, & n. ſeqq.*
Niſi Princeps conſueverit tyrannicè tractare non obtemperantes præceptis ſuis, n. 8.
- 6 *Metus levis non impedit libertatem conſenſus.*
- 7 *Metus non probatur ſufficienter ex dignitate adverſarii, niſi aliter probetur oppreſſio.*
- 9 *Metus juſtus non inducit ex reverentia mariti, niſi proceſſum fuerit ad minas, aut verbera.*
- 10 *Vovens caſtitem reſpectu certe regula approbata, an obligetur ad omnia ſubſtantialia regula, & n. ſeqq. uſque ad n. 18.*
- 11 *Quid ſi habitum ſuſcipiat animo omnia ſubſtantialia proſtendi.*
- 12 *Et quaſi intendat ſe obligare ad ſolam continentiam. Et quid ſi de illius intentione dubitetur, n. 14.*
- 13 *Votum ſolemniari reſpectu ſolius caſtitaſis, & dirimere matrimonium poſt contractum, eſt error.*
- 15 *Votum caſtitaſis ſolemniatur per ſuſceptionem, & deſolationem habitus etiam extra Monafterium, & n. 17.*
- 16 *Profeſſio irregularis que dicitur.*
- 18 *Profeſſio fieri poteſt etiam in manibus privati Religioſi habentis ſpeciale mandatum à Superiore.*
- 19 *Profeſſio tacita dirimit matrimonium poſt contractum, etiam ſecus coplures filii fuerint procreati.*
- 20 *Metus illatus tempore emiſſionis voti, purgatur ex patientia, & perfeverantia in deſolatione habitus regularis.*
- 21 *Religioſus an poſſit habere bona ſua ad uſumfructum, vel uſum, aut adminiſtrationem, de licentia Prelati, & dependenter ab illius voluntate.*
- 22 *Profeſſionem non vitiat pactum reſervationis bonorum quoad uſum, vel adminiſtrationem, ſed vitiat.*
- 23 *Pecunia annua, quam ſibi monialis referuavit in actu profeſſionis, ſic quos uſus per Abbatiffam erogari debeat.*
- 24 *Ingreſſus in Monafterium ante de ſubſtantia profeſſionis, & n. ſeqq. uſque ad n. 42.*
Quid in profeſſione tacita, n. 30.
Et quid in profeſſione expreſſa, n. 31.
- 25 *Profeſſio ejus, qui ſeſquimenſem anni novitiatus ſtetit in Monafterio, & reſiduum anni extra illud ſub obedientia Prelati, alidum eſt & n. 38. & ſeqq.*
Proſp. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

- 26 *Profeſſio expreſſa de jure communi fieri poterat in ipſomet ingreſſu, etiam non data perfeverantia triidui.*
- 27 *Profeſſio fieri debet in ſolitudine, & ſilentio.*
- 28 *Novitii ex Regula S. Benedicthi qualiter ſint probandi.*
- 29 *Veteranus non dicitur, ſed novitiis, qui per annum geſtavit habitum extra ordinem.*
- 30 *Profeſſio tacita non inducit ex ſuſceptione, vel geſtatione habitus regularis, niſi intra Monafterium, & Congregationem Monachorum.*
- 31 *Novitiis qui ſtetit ſex meſes in Monafterio, & poſtea exiit ſine licentia Abbatis, & infra triiduum ad Monafterium rediit, non poteſt valide profiteri poſt alios ſex meſes & n. ſeqq. uſque ad n. 39.*
- 32 *Novitiis, qui per acto probationis anno rediit ad ſeculum, num ad Monafterium reverſus profiteri poſſit ſine novo anno probationis.*
- 33 *Annus probationis debet eſſe continuus.*
- 34 *Quinquaginta, & quinquaginta non ſunt centum.*
- 35 *Novitiis, qui tenor meſes in Monafterio moratus bis exiit, & reverſus poſt alios novem meſes profeſſionem emiſit, habitumque profeſſorum octo ducim meſes geſtavit, non obligatur ex profeſſione expreſſa, ſed ex tacita.*
- 36 *Annus probationis interruptitur, ſi novitiis animo tranſeundi ad aliam religionem duas horas in alio Conventu moratus fuerit.*
- 37 *Secus ſi animo fugiendi aliquantisper latitaverit intra clauiſtrum.*
- 39 *Monachus ubi vis locorum degat de licentia Abbatis, ſingitur degere intra clauiſtra.*
- 40 *Novitiis non tenetur probare omnes aſperitates religionis in ſpecie, ſed ſatis eſt, ut illas probet in genere.*
- 41 *Novitiis, qui nunquam ingreſſus eſt Monafterium, ſed extra illud habitum regularem ſuſcepit, poſt Concilium Tridentinum non poteſt ad profeſſionem admitti.*
- 42 *Ad profeſſionis validitatem an ex decretis Clementis VIII. requiratur, ut tam receptio ad habitum cum perfeverantia annali, quam profeſſio ipſa fiat in Conventu deſignato, & n. ſeqq. uſque in ſine.*
- 43 *Clementis VIII. decreta de Novitiis non recipiendis, niſi in Conventibus deſignatis, referuntur.*
- 44 *Acceptatio ad religionem facta extra Conventum deſignatum ſine habitus traditione, an ſit contra decreta Clementis VIII. & n. ſeq.*
- 45 *Novitiis propriè non dicitur per ſolam acceptationem ante actualem habitus ſuſceptionem.*
- 46 *Novitii receptio extra locum deſignatum ad recipiendos novitiis, nomine tamen Conventus deſignati, an ſit nulla.*

47 *Ratificans dicitur auctor facti.*

48 *Novitius receptus extra locum designatum, nomine tamen Conventus designati ad recipiendos novitios, a quo tempore incipiat annum probationis.*

49 *Professio est nulla, si novitius annum probationis fecerit extra locum designatum, licet receptus fuerit, & professionem emisit in loco designato.*

50 *Professio ejus, qui fecit annum probationis in Conventu ad recipiendos novitios designato, an sit nulla, si extra Conventum designatum emisit fuerit.*

51 *Quid si novitius fuerit receptus ad professionem in Conventu non designato sine admisione, & litteris testimonialibus Conventus designati.*

52 *Et quid si pravia admisione, & litteris hujusmodi.*

53 *In alternativa prohibitionis sufficit alterum in verificari ut sit locus pœne.*

54 *Copula requiritur concursum utriusque copulati.*

55 *Novitius quod agere debeat, ut recipi possit in filium Conventus ad recipiendos novitios non designati.*

56 *Verba clara non admittunt interpretationem, aut voluntatis conjecturam.*

1 **I**nsinuante. Votum solemne impedit, & ditimit matrimonium post contractum. Hoc dicit secundum omnes; & duas habet partes. In prima ponit facti ordinem. In secunda diffinendo committit, ibi, *Nosigitur.*

2 Nota primò ex illis verbis; *Fuit Regi Legionis profissus copula supplicatum*, non videtur improbatum à jure per uxore accipienda porrigere supplicationem Principi. Sed non est ita: & hic simpliciter narratur factum, non autem approbatur, quia à Principe non est petenda uxor, & contrarietas anathematis gladio est ferendus, ut c. Nullus 36. q. 2. & de jure civili, qui super hoc rescriptum impetrat, confingens se habere consensum puella, plectitur pœna amissionis bonorum, & deportationis, ut l. 1. c. Si nuptia ex rescripto petantur. Ratio est, quia libera debent esse matrimonialia. Cum locus, c. Requisivit, & c. Gemmas, supra de sponsalib. & ita hic firmantur glos. 1. Innoc. in princ. Hostiens. in d. e. in princ. dicens, id nimis frequenter fieri à curialibus fortè volentibus ex divitiis mulieris aliquem pauperem militem ditare, Jo. Andr. n. 2. Butr. n. 1. Anchar. & Præposit. ambo in 1. not. glos. 1. & Doctores in d. c. Nullus. Hodie hoc videtur expressum à Concilio Tridentino in c. 9. sess. 25. de reform. matr. ubi dicitur, maxime ne farium esse matrimonii libertatem violare, & ab eis injurias nasci, à quibus jura expectantur. Ideoque anathemate feiuntur Domini temporales, & Magillratus, qui subditos suos, vel quoscunque alios directè, vel indirectè cogunt, quominus libere matrimonio copulentur. Quod quidem Decretum à S. Synodo fuit specialiter editum adversus Principes, & Magillratus seculares. Unde S. Congregatio eisdem Concilii Interpres consulta, an prohibitio d. c. 9. circa matrimonii libertatem comprehendat privatas personas, respondit non comprehendere, sed tantum Dominos temporales, & Magillratus cujusque gradus, & conditionis.

3 Secundò nota ibi, *Sub obestatione Regia*: metum provenientem ex imperio Principis, non tollere libertatem consensum in voto, vel matrimonio, puta quia contangunt matrimonium suggerentes contellabantur mulieri dixerat: Rex imperat nuptias, nisi parceris, et nos ex haredationem, & indignationem Regiam perpetuò incurtemus: prout illa verba, *Sub obestatione Regia*, exponunt Hollien. in princ. & Jo. Andr. n. 2. Vel dic, sub obestatione, id est, ad jurisdictionem, nam dicebatur ei: Contrahas, alioquin Rex dabit te alicui pauperi domesticò; ut dicitur verbis inquit Abbas Antiqu. n. 1. Et ratio est, quia coactio hujusmodi dicitur modica, seu levis, ut innuit littera ibi, *Attendentes, quod in emissione voti nulla, vel modica coactio adfuerit*. Levis autem metus libertatem contentus non impedit, c. Cum dilectus, supra quod met. caus. & notat glos. hic in verb. Modica. Conclude igitur, Regis, seu Principis imperium, si ad alia processum non fuerit, non inducere justum metum ad annullandum matrimonium, vel votum: quemadmodum nec imperium patentium, ut hic, c. in leg. Si pater, ff. de rit. nupt. & in c. Omnes causationes 32. q. 7. c. 1. cum ibi notat. in glos. in verb. Consensus supra de despons. impuber. & ita hic singulariter tenet glos. in verb. A te Regio, Hostiens. n. 2. in eod. verb. Jo. Andr. n. 10. Butr. n. 6. Abb. n. 8. Alex. de Nevo n. 4. & Præposit. n. 2. & 8. nec teltigatur text. in leg. penult. c. quod-

met. caus. & in cap. Conventi r 23. q. 8. Quoniam, ut respondet Jo. Andr. n. 10. dignitas adversarii non sufficit ad metum probandum, ut est text. in l. Adversarius, C. Quod met. caus. nisi aliter probetur oppressio: & sic loquuntur jura præallegata. Verumtamen si Rex consuevisset tyrannicè tractare non obtemperantes suis præceptis, ut precibus, tunc factis probare turpius metus uti fatetur Jo. Andr. Quod dictum sequitur Petr. de Anchar. in 3. notab. & dicit esse singulariter notandum, Abbas d. n. 8. & allegat Bart. idem sententem in tractatu de Tyrannia: Et facit quod notat idem Bart. in d. Ad invicem, ubi ait, volui reverentiam mariti non inducere justum metum in uxore, nisi præcesserit minis, vel verbera; dicit tamen Anchar. n. 1. in fin. nimiam reverentiam inducere justum metum, ut l. 1. §. Quod onerande, ff. Quarum rerum alio datur; & idem docuit Innoc. in cap. Causam matrimonii, de offic. deleg. Sed tu circa hoc vide omnino, quod scripsi in c. Perlatum n. 14. & 16. supr. de us. qu. 2. i. metus causa.

Tertiò nota ibi, *Votum emisit castitatis*: Votum solius continentis, seu castitatis, & sic alterius tantum ex substantialibus, si emittatur respectu certæ regulæ per Sedem Apostolicam approbata, & in manibus habentis potestatem incorporandi religionis, solemnizari, & veram professionem inducere, ad eò ut obliget ad omnia substantialia regulæ, prout hic notat glossa secunda, Butr. & Abb. ambo in 2. notab. Alex. de Nevo in 1. not. Præposit. in 3. & alii communiter. Sed tu in hoc articulo affumendo, & in aliquibus suppleto dicta Anton. de Butr. n. 9. post medium, ver. Dic ad hoc; sic distingue: Quandoque votens castitatem assumit habitum certæ regulæ, animo omnia substantialia profecturus, & valet ingressus, & solemnizatum est votum quoad omnia: & hoc planum, dummodò votens post susceptum habitum religionis per annum in probatione steterit, ad prescriptum Concilii Trid. in c. 15. sess. 25. de regul. Quandoque votens castitatem intendit se obligare ad solam continentiam, non autem ad alia substantialia regulæ; & de hoc constat, ut patet protestatur: & tunc si intendit esse de congregatione, seu collegio Monachorum, non valet protestatio, & tenet ingressus, ut idem Butr. notat in c. fin. supr. de condit. appes. Sin autem non intendat esse de Congregatione, sed seorsim habitare, tunc contingit voto castitatis, & bona retinet quoad proprietatem, secundum eum: quod multò clarius procedit post Concilium Tridentinum, ex cuius dispositione nectum votum castitatis, sed nec professio quoad tria substantialia obligat profectum sine iurisdictione habitus intra claustrum, ut dicam infra in 1. q. Quod autem subditur: hoc est votum solemnizatum respectu castitatis tantum, non autem aliorum substantialium, itaut dirimat matrimonium post contractum, est error; quia ad hoc requiritur professio expressa, vel tacita, que necessariorum includit tria vota substantialia, ut est diffinitum in c. unico, de veto lib. 6.

Quandoque votò dubitatur de mente votens castitatem, an scilicet voluerit se adstringere ad tria substantialia: & tunc si votum castitatis emittat in claustrum, & assumptio habitus religionis, videtur omnia emisisse, & quoad omnia solemnizatum est votum. Intellige, si annus probationis præcesserit, alias secus, ut in decreto Conc. Trid. c. 15. Quod si votum emittat extra religionem, & sine habitus susceptione, licet respectu certæ regulæ habentis tria substantialia, obligatur tantummodò ad continentiam votum, quod non est solemne, sed simplex, nec dirimit matrimonium post contractum, ut c. Consultat. supr. eod. Neque hoc casus est locus præalleg. decreto Conc. Trid. quod nihil difformis de voto, ut S. Congregatio declaravit. Sed si habitum religionis assumat, licet extra claustrum, tunc tenetur voti esse omnia substantialia, quia ut post Hostiens. formaliter, inquit Petrus de Anchar. n. 3. assumptum, & delatio habitus approbate religionis post votum castitatis inducit professionem. Nec dicatur: Sola susceptio habitus, quia dati profectibus contulerit, professionem inducit, ut notatur in c. Consultat. supr. de regular. ergo frustra hic ponderatur emissio voti castitatis: nam respondetur secundum Anchar. in hoc. c. Indici quandam professionem irregularem, videlicet ex puribus imperpetuis speciebus, id est, ex voto castitatis; quod per se non sufficit, & ex delatione habitus extra claustrum, quod similiter non sufficit; nam secundum Hostiens. multum operatur claustrum, congregatio, & loci habitas; unde susceptio, & delatio habitus profectum extra Monasterium, non inducit professionem, ut dixi in cap. Statimus n. 9.

- n. 9. supra de regul. Quisquis ergo secundum hæc tempora in domo propria votum castitatis emittit respectu certę regulę approbare, & habitum professionis adsumit a potestatem habente, censetur professionem emittere, & obligatur ad omnia substantialia; & ita procedit hæc decretalis. Dixi, secundum hæc tempora; quia hodie post Concilium Tridentinum nedum votum castitatis, sed nec expressa professio extra Monasterium emissã obligat profitentem, ut plene dixi in *infra* in 1. q. n. 26. & 41.
- 17 **Quartò nota ibi.** In manibus eiusdem de Fratibus S. Augustini: Professionem fieri posse etiam in manibus privati religiosi alicujus Monasterii, ut hic notat Butr. n. 4. Sed tu hoc intellige, dummodò talis religiosus habuerit ad hoc speciale mandatam à Superiore, & Conventu, prout intelligunt Hostiens. in princ. in verb. Fratibus, Jo. Andr. n. 3. in eod. verb. Collectar. n. 1. Cardinal. & Abb. ambo in 1. notab. & Alexan. de Nævo in 3. not. vel dummodò Superior, vel Conventus postea ratum habuerit, secundum Cardin. in 1. opposit. & Alex. de Nævo ubi sup. Alias enim simplex religiosus non possit obligare Monasterium, & per consequens, nec profitentem Monasterio, cum sit quasi matrimonium spirituale, arg. l. 1. §. Nautæ, ff. de nau. cap. & stabul. §. l. 2. §. Communia prædior. ad hoc c. Porretum, & ibi dixi in ult. notab. & c. Ad Apostolicam supra de regul.
- 19 **Quintò nota ibi.** De quo quatuor supersiliosissimi: Tacitam professionem dirimere matrimonium post contractum, etiam si ex eo plures filii sint procreati; nam proles, & numerus libetorum non roborat matrimonium alias nullum, secundum Petr. de Anchar. n. 4. Præpos. in 9. notab. licet quandoque pigeat justam causam dispensandi, ut idem Anchar. notat in cap. Cum haberet in *infra*. de eo, qui duxit in matrimonium.
- 20 **Sextò nota ibi.** Penitus profugavit: Metum illatum temporis emissionis postea purgari ex patientia & perseverantia in delatione habitus regularis: nam ratione temporis evanescit exceptio, quia presumitur novus consensus, cap. Constat. l. 1. q. 1. c. Ad id quod de sponsal. cum aliis hic allegatis in glo. ultim. & notat Butr. in 8. notab. Alex. de Nævo n. 5. & Præpositus in 10. notab. & c. de, quod notat Innoc. in c. Vidua, vers. Item nota, & Hostiens. post eum n. 8. vers. Hoc autem notandum supra de regul. ubi notabiliter deciditur, ut si novitius cum solemnitate sumperit habitum, etiam si per vim, vel metum; tamen, nisi eum potuerit, illum dimiserit, ratum habuisse videatur, ut c. Cum virum, de regular. §. c. 1. de his, quævis, metus caus. & argum. de c. Ad id quod de sponsal. Si autem sine solemnitate, secus allegant c. Pe clericus de regul. licet subdant illam decretalem loqui, quando in aliqua Ecclesia sunt tam professi, quam non professi eundem habitum regularem portantes.
- 21 **Ultimò nota ex illis verbis.** In domo propria cum omni substantia sua: Religiosum posse licite retinere bona sua ad usum fructum, vel usum, aut administrationem, de licentia superioris, & dependenter ab illius voluntate: & hunc intellectum ad hanc decretalem, quem Abbas n. 5. mirabilem dicit, tandem approbat glo. in verb. *Vi* in domo propria, cumque recenfer primo loco Innoc. num. 1. dicens: In domo propria posse quem profiteri in manibus Episcopi, vel Abbatis, & Episcopum, vel Abbatem posse illi statueret certum locum, ubi moretur, eique dare bona sua in administrationem; neque hoc esse contra substantiam Monachatus, cum possit esse sine proprio, & sub obedientia Superioris; licet nullus circa Papam possit: hic indulgere in perpetuum, & irrevocabiliter: & hunc intellectum dicit esse communem Abbas n. 6. quem etiam sequutus est in consuetudine 44 incipiens. Ad decisionem n. 3. & 4. lib. 2. ubi ait hunc text. esse ad hoc singularem, quem amplius dicit itrefragabilem Navarrus in c. Non dicatur n. 46. 12. q. 1. Tu verò dicit hunc intellectum esse improbatum evidentem ex jure novissimo Concilii Tridentini in c. 2. sess. 25. de regular. ubi discretis verbis statuitur, Ne deinceps liceat Superioribus bona sububilia alicui regulari concedere, etiam ad usum fructum vel usum, nam administrationem, aut commendam: & quamvis Navarr. in Commem. d. cap. Non dicatur n. 47. cui recensionis serè omnes subscripserunt, opinatus fuerit, Concilium ibi non prohibuisse administrationem peculii, quæ conceditur regularibus cum facultate disponendi in usus licitos ad nutum Superiorum; tamen illius opinionem esse falsam, ac illimè ostendi in c. Monach. supra de statu Monachor. ubi à num. 2. usque ad num. 13. recituli opiniones Prop. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

Navarr. & recentiorum Theologorum in materia administrationis peculii; easque consutavi in terminis juris communis à d. num. 13. usque ad num. 44. & in terminis Concilii Tridentini ab eodem n. 44. usque ad n. 67. & in terminis decretorum Clem. VIII. à d. n. 67. usque in fin. & ad hunc text. respondi in 3. fundamento n. 28. Ibi plene videas.

An autem pactum reservationis bonorum in actu professionis valeat, necne, insignis est contentio tam inter Legistas, quam inter Canonistas; & complur. & opinionones colliguntur ex dictis Innocent. hic n. 1. & 2. & multas recenfer glo. & DD. & in specie Abbas n. 7. in c. fin. supra de condit. apposit. & Bart. in Auth. Ingressi n. 29. c. de Sacrosanct. Eccles. Tu, quod attinet ad intellectum hujus decretalis, concludo, pactum reservationis bonorum quoad usum fructum vel usum, aut administrationem, non vitare professionem, sed vitari. Primam partem, videlicet hujusmodi pactum non vitare professionem, amplectitur glo. nostra in verb. *Vi* in domo propria, quam in hoc communiter sequuntur Doctores hic, & Bart. in d. Auth. Ingressi n. 29. ubi firmat professionem valere, si ingrediens Monasterium bona sibi reservaverit eo pacto, ut habeat illa in administrationem vel usum; & in dubio faciendam esse interpretationem, ut voluerit illa sibi retinere in administrationem, non autem in proprietatem, ut sic res positus valeat, quam precat & consentit Butr. hic n. 9. redarguens Bartolum, quod sibi approbaverit verba hujus glossæ ad litteram, & illius mentionem non fecerit; cum tamen non sit verisimile, ut illam non videt. Sed revera Bart. immeritò reprehenditur quia aperit memini hujus glossæ, ut patet ibi. De hoc & quærit glossa, licet hoc non sumet, extra qui cler. vel vovent. c. fin. & ab hac opinione non reperi que inquam dissentire. Secundam verò partem, videlicet pactum, reservationis bonorum in administrationem vel usum, non valere, sed vitari, pluribus tuerit hic Butr. n. 9. & salsus in c. fin. de condit. apposit. & pro hac parte allegati possunt Jo. Andr. & Doctores omnes, qui in d. c. fin. & hic tenent, reservationem bonorum etiam respectu proprietatis non vitare professionem, si ve sit apposi. a per vim, causæ, si ve modis, vel conditionis evoluti v. a, vel suspensivæ. Hi enim, à fortiori idem sentiunt in reservatione bonorum facta non respectu proprietatis, sed respectu administrationis, vel usus. Et quavis contra Ant. de Butr. tenet Abbas hic n. 6. sentiens reservationem administrationis etiam in pactum deductam non vitari, sed valere: tamen Abbatis opinio hodie est reprobatà à Concilio Tridentino in d. c. 2. sess. 25. de regul. ut teigi supra n. 22.

Denum conclusionem nostram, videlicet hoc pactum non vitare ingressum, sed vitari, sæpius probavit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpres, ut scripti in c. Monach. supra de statu Monachorum; & præsertim in causa Panormitana: nam cum quadam Monialis præter dotem Monasterio tributam sibi reservasset seuta quinquaginta annua pro suis necesse habuit, atque indigentibus; petiit sibi fieri facultatem illa erogandi in usus prædictos. S. Congreg. censuit hanc pecuniam annuam non obstant reservationem jam quæsitam esse Monasterio, idè quæ deserendam esse reatã ad manus Abbatissæ, quæ primò præcipiat necessitatiibus Monialis oratricis, & quod reliquum sacrarum usus totius Monasterii convertat.

QUÆRO, an ingressus in Monasterium sit de substantia professionis?

Pro parte negativa videtur text. apertus hic, ubi hec mulier votum castitatis emittit, & habitum regularem suscepit adjecto pacto, ut sibi liceret in domo propria remanere cum omni substantia sua, nec unquam ingressa est Monasterium, imò in saculo publicè matrimonium contraxit, & prolem sustulit: & tamen Pontifex mandat cam compelli ad malè dimissum Religionis habitum refundendum, & servandum quod vovit. Ergo sine ingressu Monasterii votum fuit solemnizatum, & dirimit matrimonium post contractum, ut ex hoc text. deducit Innoc. & omnes. Concordat text. in c. de Viduis, 27. q. 1. ubi viduæ vel puellæ, quæ similiter in domibus propriis habitum Religionis assument solemniter vovendo, si postea nubant, debent suspenderi à communione Sacramentorum cum sumptoribus suis, donec penitent. Ad idem (unt jura expressa in c. Ex parte. 1. l. sup. de convers. conjug. ubi secundum lecturam Abb. Sic. conjugatus faciens professionem uxore consentiente, licet nunquam intraverit Monasterium, nisi mor-

rua conuge cum alia contrahat, non valet matrimonium, Monasterium intrare compellitur. *In c. Sicut nobis de regular. ubi Qui professionem fecit, licet in claustra nunquam permanferit, sed in seculo suis bonis usus fuerit, ad obseruandam regularem compellitur: & ita ibi est. casus secundum Jo. And. Buar. Cardin. Anchar. Abbas & omnes, & tenet hic Cardinalis num. 2. dicens, locum non esse de libertatium religionis, & Abbas nu. 4. quimodum Abbas in c. Porreclum, in ult. notab. num. 7. de regul. per illum textum dicit: Nec habitum, nec ingressum Monasterii esse de substantiabus Monachatus, sed de accidentibus, ideoque professum compelli posse, ut Monasterio vivat, licet nunquam intraverit Monasterium, nec habitum sumperit.*

25 Et hanc sententiam respectu ingressus per textum hic videtur alias probasse S. Congreg. Concilii: nam proposito dubio, an valeat professio epus, qui relinquente anni novitatus tantum mansit in Monasterio, & residuo illius anni tempore de licentia & mandato Prelati, frub ejusque obedientia, stetit in qualiam Curiam agendo gravia sui Monasterii negotia, & in fine per Procuratorem professionem emisit: Responsum est valere, præsertim per c. Infringente, qui Clerici vel vocent. Nec est omittendum hanc decisionem fuisse à S. Congr. editam consulto prius. Navar. qui in cons. 31. incipien. *N. fuit electus in tit. de regular. eadem validis rationibus confirmat, ut patebit infr. n. 38. & seq.*

In oppositum videtur textus in c. de Regular. lib. 6. ibi: *Quod si per totum sequentem annum in Monasterio permanferit; que verba non obscure indicant novitium debere per totum annum in Monasterio manere. Idemque insinuat Clement. eos cod. ut. in illis verbis Novitiorum habitum in aliqua religione portaverint; quasi dicitur locus si extra illam, ut ibi de clarq. glossa in verb. In aliqua. Idem probat textus in c. Monasterii 19. qu. 3. ubi Gregorius prohibet quoslibet recipi in Monasteriis ad conversionem, nisi biennium in conversatione compleant, id est, in communione & consortio fratrum, & sic intra claustra: quia dignum est, ut qui communem cum aliis vitam suscipiunt, communcem sentiant in legibus disciplinam, c. Recolentes, supra de statu Monachorum. Præterea jura in contrarium adducta procedant in terminis juris communis, quando annus probationis non erat de substantia Monachatus, sed poterat illi à patribus renuntiari, & censetur tacite renuntiatum per professionem infra annum emissam pariter, & acceptam, ut est casus in c. Ad Apostolicam, & ibi dixi in ult. not. & in c. Statutum de reg. Quate nil mirum si tunc temporis claustrum non erat de substantiabus Monachatus: poterat enim quis valide proficere sine ulla probatione in iplo mei ingressu, & erat perpetuo religio alligatus, ut c. Firmiter 20. q. 1. & 27. q. 1. per tot. & c. eos qui semel, 20. q. 3. & not. glos. fin. in c. Ad nostram de regul. etiam non data pelevantia tridui: quæ non requiritur, nisi ad eff. et. n. ut quis obligaretur religioni irrevocabiliter ex susceptione habitus professorum infra probationis tempus, ut de clarat glos. ult. communiter recepta in c. Constituta. eod. tit. lib. 6.*

At verò locus dicendum videtur post Conc. Trid. quia ad validitatem probationis in quaunque religione necessitas exigitur, ut quis post susceptum habitum steterit pœ animum in probatione, ut in c. 15. sess. 25. de regular. Neque huic probationi potest modò enuntari etiam de communis consensu novitii, & religionis, ut probavi in predictis decretali *Ad Apostolicam*, n. 23. Cum autem probationes tempus à SS. Patribus institutum fuerit, ut novitius probeat aspectus religionis, & religio mores illius, ut legitur in *de. Ad Apostolicam*, consequens est, ut hec probatio neque ex parte novitii, neque parte religionis fieri possit extra claustra; quandoquidem in solitudine, & silentio fieri debet probatio. c. 1. & 2. 16. q. 1. c. r. um ad Monasterium supra de statu Monach. & notat glos. Magna in c. Rensium, post medium vers. in contrarium lib. 6. nec regulate rigor in universum, aut novitii mora extra Convent. satis probari possunt, cap. Monasterii 19. q. 3. Quod non obtinere colligitur ex regula S. Benedicti cap. 58. de disciplina suspensorum fratrum, ubi sic legitur: *Noviter veniens quis ad conversionem, non ei facilius tribuatur ingressus, sed sicut ait Apostolus: Probeat spiritus, si ex Deo sint. Ergo veniens perseveraverit pulsans, & illatus sibi injurias, & difficultatem ingressus visus fuerit patienter portare, annuatur ei ingressus, & fit in cella hospitium paucis diebus: postea autem si in cella novitiorum, ubi incidesur, & manduces, & der-*

27 28

mat, & senior casualis deputetur, qui aptus sit ad lucrandas animas, qui super eam omnino curiositate intendat, & sollicitus, si verè Deum credat. & si sicutus est ad epus Dei, ad obedientiam, & ad opprobria: prædicetur ei dura, & aspera, per que stur ad Deum, & probetur in omni patientia. Hæc ibi. Et ex institutis cupitque religionis, & præcipue ex Decretis generalibus Clementis VIII. institutione, & educatione novitiorum, plurimum præscribuntur, que manifestum est nullatenus impleri posse, nisi intra Monasterii claustra. Unde qui moratur extra, nec religionem probat, nec probatur a religione, & consequenter non satisficit Cerotio, quod reciprocum hanc probationem requirit ad valorem professionis. Et confirmatur ex eo, quod notat Bartolus in l. final. §. Quæritur nu. 3. §. de publican. ubi format hanc questionem: [Quidam portavit habitum per annum, sed non stetit in ordine, an dicitur veteranus? & certè non; quia debet stare in ordine;] ita concludit jbi Bart. inducens ad hoc litteram illius text. ibi: *Anno continuo in urbe.*

30 His in utraque partem adductis, pro solutione distinguendum arbitror, an agatur de professione tacita, an verò de expressa.

Et quidem si agatur de professione tacita, que scilicet inducitur ex susceptione habitus professorum, vel ex gestatione annuali habitus indistincti, id est, à novitiis, & professis gestari soliti ad præceptum c. 1. de reg. l. 6. cum suis concordantibus; concludendum videtur professionem non induci, nisi habitus suscipiantur, & deserantur in Monasterio; nam habitus professionis extra Monasterium simpliciter non facit Monachum, ut c. Statutum de regular. ubi hoc notat Host. nu. 2. in verb. Consequitur. Atchid. in c. Beneficium nu. 1. cod. de lib. 6. Collect. hic imprin. dicens, hujusmodi habitum extra religionem assumptum non solemnizate votum nisi cum expressè emittitur: & similiter si quis portet multo tempore habitum religionis extra Monasterium, non censetur professus, c. Ut clerici de regul. & notat glos. in Clem. eos, in verb. In aliqua eod. tit. & Abb. in d. c. Porreclum num. 3. Ecce ratio secundum eum, quia tunc cessat præsumptio tacite professionis; nam si vellet proficere, intraret Monasterium. & cum sequitur idem verbis Silvester in ver. Religio 3. q. 5. vers. quinto. Neque obstat hæc Decretalis, quia hic præter susceptionem, & gestationem habitus religionis præcessit votum castitatis; unde ex duobus imperfectis votum remansit solemnizatum, ut tetigi supra n. 6. Et hanc sententiam videtur olim probasse Sac. Congr. Concilii: nam Jo. Maria dum in minore ætate esset, & incumberet iuribus Urbani de Guidariis, dum vivit Abbas, & petente Commendatarij Abbatis S. Nicolai, Ordinis S. Basilij Mellanensis Diocesis, quæ annis sexaginta in Commendam Clericis secularibus conce ditur, & in qua regulatib. obervantia non vivebat, nec Conventus erant; quatuor minores ordines, & successivè alios, etiam Presbyter. ad titulum dict. Abbatis de licentia Commendatarij suscepti: habitumque à Monachis S. Benedicti gestari solitum, ipse per se, non autem per aliquem facultatem habentem, susceperat & hucique gestavit. Dabitum fuit, an censetur emisisse tacitam professionem. Fuit in Congreg. consideratum, eos, qui extra Monasterium, & Congregationem Monachorum deserunt habitum regularem, non ideo obligari religioni; glos. in Clem. eos, in verb. In aliqua de regular. Abb. in c. Ut clerici eod. tit. sed posse compelli dimittere, vel intrare; hic autem fuit extra congregationem Monachorum, cum in ea Abbatia quæ mansit, nullus exiitit Monachus: licet non potest videri professus, cum per seipsum habitum susceperat; oportet autem professionem recipi ab eo, qui habet potestatem recipiende. Porreclum ubi Abb. 5. q. 1. de regular.

31 Nollit tamen Congregatio decidere, sed rejecit ad susqueguram, & voluit ore dici supra. Quis decisiones.

Si verò agatur de professione expressa, tunc existimo tres casus esse distinguendos.

Primo casus est in novitio, qui sex menses stetit in Monasterio, ac deinde exiit sine licentia Superioris, & in teulo tres, vel quatuor dies moratus est; demum ad Monasterium revertus post alios sex menses professionem emisit & in hoc casu Abb. in c. Ad Apostolicam num. 5. supra de regular. dicit Barth. Br. ad disputa. de practica questione III. & tenuisse professionem valere: idemque tenuisse glos. in in c. Eum qui certus est, de regul. in lib. 6. & Specul. in tit. de

Barth. Brixien. in sua qu. Venerabili 68. incipien. *Glofus intravit Monasterium*, quem refert, & sequitur alios praalleg. format quaestione longè diversam, videlicet, an novitius, qui à Monasterio exivit finito anno probationis, si post longum tempus ad eandem religionem revertatur, debeat ex integro stare per alium annum in probatione: & resolvit non teneri per dictam regulam: *Eum, qui certus est, alterius certiorari non oportet, nisi condicio personae, vel religionis sit immutata.* Quae sententia verissima est, eandem sapienter probavit S. Congregatio Concilii, ut dixi in c. Ad Apostolicam nu. 43. de regul. Et locus Speculatoris videtur corruptus; quia utitur iisdem verbis, quibus utitur Brixienis, licet illius non faciat mentionem: unde loco verborum, Ante tempus finitum, videtur restituendum. Post tempus finitum: prout loquitur Brixienis. Sed quidquid sit de his, quod spectat ad casum superius propositum; concludendum est professionem non valere, prout ipse Abbas concludit loc. cit. in Ordinibus Mendicantium, in quibus professio infra annum emissa non obligat religioni in specie, ut c. Non solum, & c. Constitutionem de Regular. lib. 6. Idemque ante eum tenuerunt Paulus de Eleazaris, & Jo. de Lignan. in Clem. Eos de regularibus, & aperte Bart. in l. In terdum, §. Quoties nu. 2. ff. de publican. & est communis opinio, ut testatur Navarrus d. conf. 32. vers. Tertio de regularibus. Ratio est, quia annus probationis, sine quo post Concilium Tridentinum in quacunque religione irrita est professio, debet esse continuus, ut c. 1. ibi, Per totum sequentem annum in Monasterio permanferit, de Regularibus lib. 6. & tenent omnes in d. c. Ad Apostolicam; generaliter enim ubi iura certi temporis mentionem faciunt, intelligi debent de tempore continuo; quia regulariter omne tempus debet esse continuum, ut notat glossa in rubric. de divers. & tempor. il. prescrip. circa finem, vers. Sed hic notandum, Cardin. in Clement. Causam nu. 12. vers. Quia regula est, ut omne tempus de elect. Et in proposito est bonus textus in d. leg. In terdum, §. Quoties, ff. de publican. ubi servus dicitur novitius, qui non stetit in urbe per annum continuum. Facit l. unic. ibi, Ad viginti annos observatione iugi, C. de professor. qui in urbe Constantinopol. li. 12. Novitius autem, qui in annum per aliquot dies absque licentia Praelati in saeculo moratus est, non dicitur stetit in probatione per annum continuum, quia tempora non conjunguntur: ad quod facit optimus textus in leg. Vbi fideiuss. ff. de solut. per quem textum, juncta gloss. in verb. Sive dena, Bartol. ibi, in principio, format talem quaestionem: Statuto civitatis Lucanensis cavetur, ut exbannitus in centum libris supra possit impunè offendi: modò quidam habeat plura banna, unum scilicet in libris quinquaginta, aliud in quadraginta, & aliud in quinquaginta, quae simul conflata excedunt centum, non autem disjuncta: quaerit Bar. an possit offendi impunè: & determinat non posse, quia quinquaginta, & quinquaginta non funt centum; aliud est enim quinquaginta, & quinquaginta. & aliud centum: sicut aliud sunt dena, & dena, & aliud viginti; ita est casus in d. l. Vbi fideiuss. Ita ergo in proposito tempora probationis non conjunguntur; quia propter intermissionem diversificantur mores, & operatio nimum, ut l. Si non sortem, §. Libertus, ff. de condit. in debitu. & certum est, gravius esse religionis duritiam, & rigorè experiri per annum integrum, quam per annum interpolatum, ut Abbas considerat in praedicta Decretalis, Ad Apostolicam, sicut docuit experientia reos in quaestionebus positos atrocius cruciari: ex tortura unius horè continue, quam dimidiè reperire eum alio quo temporis intervallo, secundum ea, quae notantur per Bart. & Doctores in l. Vnius, §. i. ff. de quaestioibus, & per Hippolytum de Marsili. in l. Reptu. n. 4. & seq. & n. 10. ante fin. ff. eod. Ergo talis non perfectè regulam expertus est. Et in hanc sententiam seipsum respondit S. Congr. Conc. & in specie cum Michael Angelus dubitaret, an validè profectus esset, cum tres menses in Monasterio moratus inde exierit, & postea revertus, & alios tres menses eidem moratus, superveniente infirmitate rursus exierit, & aequè liberatus, & ad Monasterium revertus post novem menses in manibus ministri professionem emisit. habitumque professorum susecepit, quem decem, & octo menses gessit: Sac. Congr. censuit professionem expressam non valuisse, quia intra annum facta; nec tempora posse conjungi, sed requiri annum continuatum: inductam tamen fuisse tacitam ex lapsu, & Prosop. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

gestatione habitus Professorum per tantum tempus. Quinimò Procuratori Generali Ordinis Minorum quaeritur, an novitius, qui à Monasterio, ut aliam religionem ingrederetur, abierat, ac duas tantum horas in alio Conventu moram traxerat, moxque facti penitens reversus fuerat, teneretur incipere novum annum probationis: responsum est, teneri ab eo die quo rediit. Porro ex statutis quarundam religionum hoc ipsum expressè cautum reperitur, ut in Ordine Carmelitum, in quorum Constitutionibus par. 1. c. 13. de recept. & probat. no. 1. n. 3. sic legitur. Si quando evenerit quempiam ex novitiis temere à Conventu suozum capere, ac extra Conventum in domos secularium se conferre, ordinamus non posse hunc amplius ad habitum religionis, atque adeo intra Conventum recipi absque expressa licentia Prioris Generalis: cum vero admittetur, incipiat annum probationis à die, quo iterum fuerit in religione acceptus. Haec ibi. Si tamen novitius non exivisset à Monasterio, sed animo fugiendi intra claustrum aliquantisper latitasset, non propterea annus probationis censetur interruptus, ut ex facto respondit Navarr. conf. 33. Puer quidam de regular.

Secundus casus est in novitio, qui post moram alicujus temporis in Monasterio, prout sequimur, aut dorum, vel trium mensium, de licentia, & mandato Superioris exiit, ac sub illius obedientia, & ex rationabili causa residuum anni temporis extra Monasterium mansit, & expleto anno professionem emisit. Et manifestum est, hujus professionem valere, ut in declaratione S. Congr. superius relata n. 25. Prima ratio est, quia nullo jure cavetur, ut novitius per annum integrum debeat semper, & continue manere intra claustra, quin positus oppositum est cautum in hoc c. & in aliis supra allegatis pro parte negativa n. 24. Secunda ratio, quia Monachus, ubi vis locorum degat de licentia Abb. singitur degeat intra claustra, ut inquit Abbas Siculus in c. ex rescripto n. 5. de irreg. r. ubi refert ita dixisse Abbatem Antiquum in c. Cum illorum de sent. ex com. & sequitur Silvest. in ver. Religio 3. q. 19. vers. 5. & Navarr. in comm. de reg. super c. Statutum 19. q. 3. num. 74. licet Abb. Antiq. explicite hoc non dicat, sed tantummodo, Monachum posse absolvi per Abbatem, etiam si aliquem perculserit extra claustra. Tertia ratio, quia negari non potest, quin Superior possit impertiri licentiam subdito suo morandi extra claustra ad tempus, & ex rationabili causa, ut concludit Abb. in d. c. Ex rescripto n. 5. vers. Poteft dici. At absurdum esset, ut novitii à Monasterio exeuntes de Abbatibus licentia ad visitanda loca sacra, vel ad visendos parentes, vel cognatos suos egrotantes, vel ad testimonium ferendum, aut ob aliam justam causam, ex hoc annum probationis interrumperet. Item enarrat Reges, & Principes, qui sunt Magni Magistri Religionum Militarium, dum milites novitios post duos, vel tres menses novitiatu frequenter mittunt ad defendenda aliqua oppida, aut ad bella contra infideles, ut ibi tempus probationis absolvant.

Quarta ratio, quia jure cautum non reperitur, ut novitius probare debeat omnes alpe. itates religionis in specie; unde satis est, ut illas probet in genere degendo per annum sub obedientia Praelati: alioquin si novitius statim post susceptum habitum morbo correptus in lecto decumberet sex, vel octo, aut decem menses, elapso anno non posset validè profiteri, quod esset absurdum, ad hoc c. Sicut nobis supra de regul. & c. Ex parte il. supra de convers. conjugat. Et sepe contingit, ut novitii extra Monasterium degentes de mandato Praelati vitam ducant apertiorè, & duriorè, cunctes, ac redeuntes, laborantes, & malè comedentes, quam qui in claustris sub umbra, & benè edentes morantur, prout haec adnotavit Nav. in praalleg. conf. 32. de regular.

Tertius denique & ultimus casus est in eo, qui habitum regularem assumpfit extra Monasterium, nec unquam per anni circulum ingressus est claustrum. Et talis licet jure communi inspecto, quando probationis tempus erat arbitrarium, recipi posset ad professionem; tamen ex illimo sacro dicendum esse post Conc. Tridentinum, ut dixi supra n. 26. & seq. cum enim sit de substantia professionis, ut novitius per annum probet rigorè religionis, & rigor hujusmodi potissimum consistat in regule observatione, & communi vita, victu & vestitu, ut insinuat Tridentina Synodus in c. 1. ses. 25. de regul. utique non apparet, quo pacto religioni perpetuò incorporari possit is, qui nunquam fuit in Monasterio. Accipe exemplum in religione Catholica, quae ob strictiorem claustrum est omnium religionum artificiosas.

ut in Extravagant. 1. de Regul. inter communes; & finge aliquem suscepisse habitum hujus Ordinis, sed numquam intraffe claustrum Monasterii, quomodo hic dici poterit fuisse in probatione, qui precipiam religionis asperitatem expertus non est? Profecto ut talis teneretur in quodam veluti perpetuo carcere vitam ducere in expertus, & improbus, valde absonum esset, & contra factum Patrum, qui probationis tempus instituerunt in subsidium fragilitatis humanæ, ut legitur in d. cap. Ad Apostolicam de Regular. & in cap. Non solum eod. tit. lib. 6. ad hoc cap. Monasterii 19. q. 3. ubi dicitur esse nimis grave improbatos Monasterii applicare.

Quod multo clarius hodie procedit in Italia, & Insulis adjacentibus, quoniam ex supradictis decretis Clementis VIII. ad novitiorum receptionem; institutionem, & professionem spectantibus, in Bullar. tom. 3. pag. 130. irritæ decernuntur novitiorum receptiones ad habitum, & professionem extra Conventus designatos, ut latius patebit in quaestione proximè sequenti.

42 Successive igitur QUÆRO, positis decretis Clementis VIII. de novitiis ad habitum regularem, & professionem non admittendis, nisi in Conventibus ad id per S. Apostolicam designatis, an ad professionis validitatem requiritur, ut tam receptio ad habitum regularem cum perseverantia annali, quam professio fiat in Conventu, ut supra designato ad recipiendos novitios,

43 Verba primi decreti editi die 12. Martii 1596. sic habent: *Præcipimus omnibus Generalibus, & c. ut de cætero neminem sub quovis prætextu aut colore ad habitum regularem admittant, nisi in Conventibus auctoritate nostra designandis. Insuper sancimus, ut quoad hujusmodi Conventus per Nos deputati non fuerint, Superiores ad receptionem quorumcumque novitiorum sive ad habitum, sive ad professionem omnino abstinence, & iuribus; Receptiones verò, & professiones quaslibet eorum, qui contra hujusmodi decretum admissi fuerint nullas, & irritas esse ex nunc decernimus.*

Verba autem secundi Decreti editi die 20. Junii 1599. sunt inscripta: *Santissimus cum distictè prohiberit, ne quis ad suscipiendum habitum religionis admitteretur, proficereturque, quousque Monasteria, & Conventus aliquot designarentur; quia tamen non obstante tali prohibitione cognovit non nullos prætextu licentiarum receptos, & admissos fuisse; nunc denuo precipit, ne quemquam nisi per literas in forma Brevis ad habitum regularem suscipiendum, nisi in Conventibus designandis, recipere, aut receptos ad professionem admittere ullo modo audeant; quinimò receptos contra primam prohibitionem etiam si imperfectum habitum aut sine capacitate ut omnino egerit debentur; & infra: Receptiones verò, & professiones quaslibet eorum, qui contra hujusmodi decretum admissi fuerint, nullas & irritas esse ad quemcumque effectum ex nunc decernit, & declarat.*

44 His positis, pro clariori quaestionis solutione quatuor casus videntur distinguendi.

Primus est; cum quis acceptatur ad religionem extra Conventum ad recipiendos novitios designatum, non tamen ibidem induitur habitum regulari, sed ad locum in supra designatum transmittitur, ibique habitum suscipit, annum probationis agit, & proficitur. Et hic primus casus est satis clarus, si ve decretorum verba, si ve mentem consideremus; verè enim, & in effectu talis dicitur receptus ad habitum in Conventu designato, ibique ab solvi novitiatum, & professionem emittit; quod est secundum verba, & mentem Clementis in utroque decreto, ut clarus etiam patebit ex dicendis in casu sequenti; & acceptatio præcedens dicitur positè destinatio, quam actualis receptio, seu admissio ad habitum regularem; que quidem destinationo non facit eum novitium, vel personam Ecclesiasticam, aut religiosam, ante actualem interceptionem habitus regularis, ut glo. l. fugitivus, ff. de verborum signifi. notat Innoc. in c. Porreclum, nu. 3. vers. Nec sunt ista persona de foro Ecclesie de regul. & colligitur ex Tridentini Concilii decreto, c. 15. sess. 25. de regular. ponendoque verba illa. *Post susceptum habitum in probatione iterum, ut deduxi latius in cap. Quia ingrediens num. 6. supra de testamenti.* Sed & iura iudicialia tactam professionem considerant annalem habitus declarationem, non simplicem destinationem, ut in c. Significatum supra de regul. c. 1. eodem in 6. & in Clem. Eos. eodem tit. Idcirco Sac. Congregatio Concilii declaravit, decretum caput. 16. sess. 25. de regular. qua parte præ-

scribit formam servandam in renunciationibus novitiorum, non comprehendere renunciationes factas ante ingressum, hoc est, ante habitus susceptionem, etiam ingressus contemplatione. Et hunc primum casum S. Congregatio regularium semper habuit pro indubitato.

Secundus casus est, cum quis a Superioribus Religionis ad habitum recipitur, & re ipsa induitur in Conventu ad recipiendos novitios non designato; non tamen recipitur pro eodem Conventu, sed pro alio, ut præsertim designato, ad quem postea transmittitur, ibique peracto probationis anno professionem emittit; Et hoc secundo casu quamvis verba utriusque decreti videantur primo intuitu ob stare validitati professionis, cum negari non possit, quin novitium primò admissus fuerit ad habitum extra locum designatum; tamen verius videtur, ex hoc capite professionem non esse nullam; nam verba illa, *Ad habitum regularem non admittatur*, atque illa, *Non audeant ad habitum suscipiendum recipere*, intelligenda sunt cum effectu, atque cap. Relato, de Clero. non resideri. cap. Aut verba de panis. distinet. 1. glo. in Extravagant. Suscepti, in verb. Cum effectu, ne sed. vacant. Feder. de Sen. conf. 10. casus talis est in fin. Hic autem Novitius in se ipso effectu dicitur admissus, & receptus in loco designato, ubi per annum integrum probat austeritatem religionis, & religio mores illius, postea lectum in cap. Ad Apostolicam, de regular. & ubi posita ad solvendum professionem admittitur, aut è Monasterio eicitur, ad præscriptum d. cap. 16. vers. Finio, sess. 25. de regular. Quamvis enim indutus fuerit habitum regulari in Conventu non designato, non tamen fuit receptus, ut esset novitius ipsius Conventus, sed alterius designati, pro quo, & ejus nomine fuit receptus; attenditur enim, cuius nomine, & contemplatione actus fuerit principaliter gestus, cap. Requisisti, ubi glo. & Doctores not. ff. de testum. l. Filius, Cod. si ad verus rem judic. l. Si quis domus, §. penult. in fin. ff. Locat. l. Sed si plures, §. In arrogato, ubi glo. ad concordant. ff. de vulgar. & pupill. v. Quod obliquè procedit sequitur ratificatione illius Conventus, cuius nomine ad habitum admissus fuit, cap. Cum virum, ibi, Præsertim si rati habitatione sequitur, quod antea gestum fuerat, roboratur; & ex Significatum de regular. cap. 1. eod. lib. 6. & cap. 1. supra quædam. caus. Monachi enim receptio quemadmodum fieri potest Superiore mandante, ita & postea ratificante, ut notat Innocent. in cap. Porreclum num. 4. & Hostien. post eum nu. 13. in ver. Et recipitur de regul. & communi regula pariter tunc consistisse ab initio, vel ratum habere post factum, cap. Si mortuane 16. quest. 1. cap. fin. de his quæ sunt a Prælat. sine conf. cap. Cum nos, cap. Cura, & cap. Sugressum de Jur. patr. cum similibus. In id rati dicitur auctor facti, l. In summa, §. Causus, & ibi Bald. ff. de acqu. plu. arce. & idè perinde est, ut l. i. in principio fecisset, l. Cum fundus, §. Servum, & ibi Decius in 3. not. abss. Si cert. per. Bald. conf. 279 col. 2. n. 6. in fin. vers. Et quod sit lib. 1. Oldrad. conf. 326 n. 17. vers. Nec obstat.

Accedit, quod cum novitius, ubi primò est receptus, non esset perseveraturus, receptio illa momentanea non videtur attendenda ad professionis nullitatem inducendam; quia receptio, de qua decreta Clementis loquuntur, non solum cum effectu intelligenda est, sed etiam cum effectu durabili, arg. cap. Ad nostram. ibi. Statim in istis, quod habitum induisset, ubi id notat glo. de regular. & in cap. Constitus in ver. Statim 1. quest. 1. Roman. conf. 326. n. 3. vers. 1. & Abh. conf. 69. per totum lib. 1. Et cum veritatem in materia penali ob præsumptionem officiorum, utriusque vocis, & inhabilitatis, ex decretis Clementis impostam Superioribus recipiendis novitiis extra Conventum designatum, factum non dicitur, quod factum non durat, Num. & ego, ne verb. significat. Abba. conf. 69. col. 1. n. 1. n. 4. Ad demum cum receptio in loco non designato de jure non fuerit tota effectu, non præstat impedimentum, quominus in Conventu designato novitius recipi valeat, c. Non præstat de regular. jur. lib. 6. per quem textum Navarri. conf. 28. nu. 3. de regul. respondit, profectum nullum iterum annum probationis non egerit nova receptione capitulari, sed ius esse, ut perleveret, & post annum proficeretur, quia illa prius facta nullus penitus effectus, sed quæ nec prodeh, nec nocet, ut ibi per eum.

Et èd magis quod Conventui designato per receptum non novitii nulla sit injuria, cum sit in potestate Capituli Con-

45

47

Conventualis, vel alterius, ad quem spectat, illum non admittere, imò etiam admissum infra annum probationis expellere, si eum religioni aptum non iudicaverit, d. c. *Ad Apostolicam*, & c. *Consulti*, & c. *Statuimus*, de *Regular. cap. Non solum*, & c. *Constitutionem eod. tit. lib. 6.* & Concilium Tridentinum d. c. 16, *sess. 25. de regular.*

48 Quod tamen ita temperandum est, ut annus probationis non computetur à tempore suscepti habitus extra Conventum designatum, cum quoad hoc receptio illa fit nulla, & contra verba, & mentem Clementis; sed solum à tempore receptionis, & actualis ingressus in Monasterium designatum: Ita colligitur ex *glos. in c. Significatum*, in *verb. Ratam habueris de Regularib.* ubi signans contrarium, quòd receptio, seu professio ab igitio nulla, per trahitionem convalescat, *cap. De illis, si secundo de desponsat. impuber.* solvit dicens, valere, ut ex nunc, non ut ex tunc, *leg. Observare in fin. ff. de officio proconsul.* & eam *glos.* sequuntur ibi, communiti Doctores: idemque censent Innoc. Hostien. Jo. Andr. Anchar. Abbas, & alii communitur in *cap. Consulti*, & in *c. Quidam de convers. conjug.* Quòd diligenter observandum est à Superioribus regularibus: nam cum annus Novitatus debeat esse consummatus in totum, c. *Ad nostram*, juncta *glos. in ver. Ante consum. maiorem de reg. & ex sententia S. Congregationis Concilii currat de momento ad momentum: si computatio fieret à tempore receptionis ad habitum extra Monasterium designatum, annus non esset integer, à quo professio irrita esset, ex decreto d. c. 15, *sess. 25. de regular.**

49 Tertius casus est, cum novitius admittitur quidem ad habitum regularem in Conventu designato, ibique induitur, sed deinde transmittitur ad agendum annum probationis extra locum designatum, & postea redit ad primum Conventum, & in eo proficitur: & certum est, professionem esse nullam; quia decreta Clementis ad professionis validitatem copulativè requirunt, ut tam receptio ad habitum regularem, quam professio fiat in Conventu pro novitatu designato, ut latius dicitur inferius in *4. casu*. Dum autem requirunt, ut receptio ad habitum fiat in Conventu designato, hoc intelligendam est de receptione cum effectu durabili, & perseverantia annali, ut c. *Ad nostram*, & ibi *glos. in ver. Statim de regular.* cum aliis superius adductis in 2. casu: non enim dicitur venisse, quòd non sitit, c. *Si quis autem 18. dist. c. 11. Si postquam*, & ibi *glos. in ver. Mente*, & c. *Cupientes*, §. *Si per viginti*, ubi *glos. in ver. Compareant de elect. in 6. facit text. in l. Sipro patre*, ibi: *Persum autem sic accipimus, ut verum dures. ff. de in rem verso.* Quibus accedit, quòd nisi Clementis fuit, ut novitii probarentur in Conventu strictioris observantiae, atque ibi probati & idonei repetiti, ad professionem admitterentur, aut è Monasterio egerentur, ad præscriptum Tridentini Concilii, d. c. 15, & c. 16, *vers. Finito tempore novitatus, sess. 25. de regular.* Ideoque dum locus est de receptione, & admissione, censendus est intellexisse de effectuali, & cum annali perseverantia; aliàs enim admissio illa esset inanis & frustratoria, & lex esset inposita verbis, non rebus, contra regul. c. *Commisita*, §. *Porro, de elect. lib. 6.* & in simili casu scripsit Lapus allegat. c. 7.

Præterea, dum decreta expriment duo extrema, nempe receptionem ad habitum, & professionem, censentur includere etiam medium, id est annum probationis, *cap. Quia sunt vulpe 28. dist. cap. Inter dilectos, vers. Dum primum de fid. instrum. glos. fin. in cap. in die de consecrat. dist. 5. Bart. in l. Celsus n. 21. ff. de usufr. Federic. de Sen. conf. 61. n. 2. vers. Sed ad hoc respondeo*, latissime Alciatus de *presumpti. in reg. 3. quæst. 22.*

Ac demùm novitius ibi profiteri debet, & à Capitulo illius Conventus admitti, ubi illius mores cogniti, & probati fuerunt, *cap. Gonsalvus 17. q. 2. d. cap. Ad Apostolicam cap. Statuimus*, & c. *Consulti de Regul. cap. Non solum*, & *cap. Constitutionem*, eod. *tit. lib. 6.* Undè partim refert ad professionis validitatem, ut novitius proficiatur in Conventu designato, nisi ibi per annum in probatione iteretur. Nec refert, quòd haberi possit novitia morum per attractionem Superioris illius Conventus, ubi fuit Novitius: si quidem per hoc non fuit intentio Clementis; esset enim in facultate Conventus non designati admittere novitios ad professionem, aut illos repellere, concedendo, vel denegando literas testimoniales, contra rationem in prædictis decretis expressam. Ex mente igitur Clementis, ut *Prosop. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.*

Novitius admitti possit ad professionem, requiritur notitia experimentalis illius Conventus, qui debet eum ad professionem admittere, non autem per relationem alterius: & hunc casum S. Congregatio Regularium similiter habuit pro clare. Quod aperte etiam constat ex literis in forma Brevis S. D. N. Urbani VIII. sub die 2. Aprilis 1632. in quibus dicitur invalidæ professiones eorum, qui annum probationis non fecerunt in Conventibus ad recipiendos Novitios designatis; & propterea præcipitur Ordinariis locorum, & Superioribus regularibus, ut sic professos ad professionem deinde emittendam admittant absque novo probationis anno.

Ultimus casus est, cum Novitius actualiter recipitur ad habitum in Conventu designato, ibique perseverat per annum in probatione; sed postea mittitur ad professionem emittendam extra locum designatum: & tunc si mittatur absque admissione, ac literis testimonialibus Conventus, ubi fecit annum novitatus, absolutum videtur, professionem esse nullam, cum in Monasterio deputato emissa non fuerit, requirunt verba expressa, & ratio utriusque decreti. Nam probatio novitii per annum in loco designato, nihil prodesset, si absque consensu Capituli ejusdem loci esset in facultate Capituli cuiusque Conventus laxioris observantiae illum admittere ad professionem. Deest ergo hoc casu unum ex duobus substantialibus requisitis ex decretis Clementis ad professionis validitatem, nempe ut professio emissa fuerit in Conventu ad recipiendos novitios designato. Sin autem novitius expleto anno probationis in loco designato, ibidem à Capitulo Conventuali judicetur habitus ad professionem emittendam, & postea cum literis attestacionis hujusmodi transmittatur ad alium Conventum non deputatum, ibique proficiatur, ut sit filius illius; res videtur magis dubia, quia novitius verè probatus in loco, ubi viget regularis disciplina, & ibi admittitur ad professionem emittendam, licet illam postea alibi actualiter emitat. Ceterum obstant utriusque decreti verba, quæ in prohibitione loquuntur alternativè, ut ibi, *A receptione quorumcumque Novitiorum sive ad habitum sive ad professionem omnino abstineant*; & ibi, *Ne quis ad suscipiendum habitum religionis admittatur, profitereturque*; ac demùm ibi, *Ne ad habitum regularem suscipiendum, nisi in Conventibus designandis, recipere, aut receptos ad professionem admistere ullo modo audeant*. In prohibitione autem alternativa sufficit alterutrum verificari, ut sit locus pens. *Si quis ita stipulatus in sine, ff. de ver. oblig. & notat Dynus in regula in alternativis, vers. Ad secundam partem oppono, de regul. juris l. 6. dixi in ca. Inter ceteras n. 10. ff. de rescript. maxime ponderatis verbis quorumcumque Novitiorum, omnino, & ullo modo, quæ cum sint universalis, & geminata, ostendunt magis enixam voluntatem conditoris obligandi in quocumque casu ex prohibitis, per ea, quæ plenè scripsit Cravetta *conf. 295. Verba transactionis num. 1. seqq.* In clausula vero irritante eadem decreta loquuntur copulativè, ut ibi, *Receptiones vero, & professiones quaslibet*; atque ita irritant non solum receptionem ad habitum extra locum designatum, sed etiam professionem ibi emissam, ita ut satis non sit, ut aliquis receptus fuerit in loco designato, nisi etiam ibi proficiatur. Hæc enim est natura copulæ, *leg. Si hereditibus, ff. de condition. insti. d. l. Si quis ita stipulatus, ff. de verbor. obligat. cap. Ex parte supra de rescript. glos. in Extravagan. Suscepti, in ver. Taxata de elect.* Quo loco similiter expendenda est dictio universalis repetita, *quaslibet*, & *quoscumque*, de quibus per Roman. *conf. 31. Visu his num. 2.* & Cravettam *loc. cit.* Negari autem non potest, quin hoc loco novitius, quamvis receptus, & probatus in loco designato, ibique ad professionem habilis iudicatus fuerit, tamen extra illum postea professionem emisit: aliud enim est habilem iudicare ad professionem faciendam, aliud realem professionem recipere, & religioni incorporare celebrando contractum illud citroque obligatorium, qualis dicitur solemnis professio; *cap. Porrectum*, ubi notatur, *de regul. Host. Joan. Andr. & DD. in cap. Ad Apostolicam eodem titul. Navarr. conf. 26. in princip. eodem titul.* quippe votum non solemnizatur per admissionem ad professionem, sed per professionem ipsam tacitam, vel expressam, *ut in cap. Fric. de voto lib. 6.* Quamobrem hoc casu novitius post annum probationis expleto in loco designato, cum attestacione Capituli Conventualis mitti poterit ad Conventum, ubi recipiendus sit in filium, aut certè ejusdem Conventus*

tus consensus, & acceptatio in filium per litteras requiri poterit iuxta constitutiones, atque consuetudines cuiusque religionis, ac deinde obienta huiusmodi acceptatione, novitius in primo Monasterio sui novitatus debet 36 aequalem professionem emittere: nam cum verba decre-

torum Clementis sint clara, non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam, l. Licet Imperator, ff. de legat. 1. glos. magna in cap. Quod interrogasti in fin. 27. dist. Abb. conf. 97. n. 1. vers. Et primo quia lib. 2. Socin. conf. 13. num. 38. lib. 1.

DE CONJUGIO SERVORUM.

Innocentius III. H. Episcopo.

C A P U T IV.

AD nostram noveris audientiam pervenisse, quòd G. presbyter Cardinalis Apostolicae sedis legatus R. militem, à muliere quadam, propter conditionis separavit errorem, Ideòque mandamus, quatenus si constiterit, quod miles ignoranter contraxit cum ancilla, ita quòd postquam intellexit conditionem ipsius, nec factò, nec verbo consenserit in eandem, propter quod per Cardinalem eundem ab eius fuerit consortio separatus, contrahendi cum alia, liberam ipsi concedas auctoritate Apostolica facultatem,

S U M M A R I U M,

- 1 **M**atrimonium separatur si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo scivit, non consensit, & cum alia contrahere potest.
- 2 **I**stamen, qui decipit, non potest divertere invito libero, sed cogitur ab Ecclesia stare matrimonio, n. 7.
- 3 **L**egatus in Provincia sua potest causas matrimoniales cognoscere, ac diffinire.
- 4 **E**t quid post Concilium Tridentinum.
- 5 **E**rror conditionis dirimit matrimonium, iam contractum, procedit si error sit conditionis deterioris, n. 6. & 13. Secus si sit conditionis melioris, n. 8.
- 6 **E**t quid in errore qualitatis personae, n. 11.
- 7 **E**rrantis nullus est consensus.
- 8 **D**eclaratur, n. 8. & seq.
- 9 **E**rror est unum pro alio putare.
- 10 **R**atificatio actus nulli non inducitur sine scientia nullitatis.
- 11 **P**rocedit si nullitas cognita verisimiliter retraxisset ab actu gerendo: alius secus.
- 12 **S**ubreptio non inducitur ex taciturnitate eorum, que non retraxissent Principem a gratia concedenda.
- 13 **M**atrimonium nullum, data noticia nullitatis, ratificatur per supervenientem consensum factò, vel verbis expressum.
- 14 **C**opula carnalis inducit consensum conjugalem, licet nullum verbum proferatur, si aliquis tractatus praecesserit: alius secus, n. 18.
- 15 **E**t quid post Concilium Tridentinum, n. 19.
- 16 **V**erba in matrimonio non sunt necessaria praesertim, etiam quantum ad hoc, in Ecclesia de matrimonio contracto certissime.

- 1 **A**D nostram. Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo scivit, non consensit, separatur matrimonium; & cum alia contrahere poterit. Hoc dicit secundum Jo. Andr. cum quo ceteri concordant. Secunda pars ibi, Ideòque.
- 2 **N**ota primò ex principio littere, Legatum Sedis Apostolice in provincia sibi decreta posse cognoscere, ac distingere causas matrimoniales, & in casibus à jure permixtis matrimonium separare, Host. hic in princ. in verb. Atulitem, Jo. Andr. n. 2. & Abb. in 1. n. 1. nec quilibet hoc facere ad limitationem, Accedentibus de excess. Pralar. ubi dicitur esse dignitatis Episcopalis causas matrimoniales audire. Sed hodie causas omnes fori Ecclesiastici, & praesertim matrimoniales, & criminales, in prima instantia eorum Ordinariis locorum sunt cognoscendae, ac terminandae, nec Legati etiam de laetate quantumcumque facultatum vigore possunt in predictis causis Episcopos impeditare, aut alio modo jurisdictionem illis pigripere; alias eorum processus nullus momenti sunt, & ad adunam satisfactionem partibus illati tenentur, ut statuitur decreto Concilii Trident. c. 20. §. Legati quo-

que sess. 24. unde nisi speciali facultate post Concilium sint muniti, in predictis causis nullatenus se ingerere possunt.

Secundò nota ibi, Separavit, errorem conditionis dirimere matrimonium iam contractum, ac proinde ab Ecclesia esse separandum, concordat c. Proposuit, supra cod. & c. Si quis ignorans 29. q. 2. & merito, quia errantis nullus est consensus, c. Si quis ancillam, §. Hic ita 29. q. 1. & l. Non idcirco, C. de jur. & fact. ignor. imò nil magis contrarium consensui, quàm error. Si per errorem, ff. de jur. iud. omn. judic. & notat glos. l. hic, & communiter Doctores.

Adverte tamen, quia non omnis error vitiat matrimonium, unde pro pleniori doctrina sic distingue secundum Ant. de Butr. hic n. 5. Quidam est error conditionis deterioris, per quem scilicet fit deterior errantis conditio, ut quia creditur eam liberam, cum esset ancilla; & hic error vitiat, ut in hoc c. & in c. Proposuit, fuerat cod. & in c. Si quis ignorans 29. q. 2. Si tamen ancilla vellet invito ingenno divertere, cogenda est ab Ecclesia stare matrimonio; & idem in casu controverfo; nam qui decipit, compellitur, ut notatur in c. 1. de eo qui duxit in matr. & hic per Butr. in fin. Anchar. n. 2. vers. Querit glos. Abb. & Alex. de Nervo in fin. Navar. in Manual. c. 22. n. 33. Quidam est error conditionis melioris, veluti cum quis contrahit cum libera, quam credit esse ancillam. Hic quidem errat, quia error nihil aliud est, quam unum pro alio putare, c. In quibus 22. q. 2. c. Quamvis 28. dist. & tamen nemo dixerit, ex huiusmodi errore matrimonium vitiat, quia si scivisset eam liberam, verisimiliter contraxisset, cum per hoc errantis melior fiat conditio, nec respectu huius conditionis, deatur de ceptus: ita notabiliter distinguit Goffredus in Summ. hujus tit. §. Item quia si servus, Host. hic n. 1. Jo. Andr. n. 2. in ver. Conditionis, Butr. n. 5. vers. Obstat 1. & alii communiter, & consentit D. Th. 2. q. 6. art. 8. ut scriptum plenius in c. Significatum, a n. 21. n. que ad n. 27. de regul. ubi per hanc doctrinam tenui contra Doctores modernos, professionem tacitam induci per delationem annalem habitus indistincti, non obstante errore, seu ignorantia nullitatis expressae, a. n. iuxta ad n. 49. Quidam est error qualitatatis partis conditionis, ut quia credit eam servam Ecclesiae, & est serva privati: & hic error non impedit matrimonium, quia tacuit, ut hoc non fit de jure scriptum. Quidam denique est error qualitatis personae, ut si oves pauperem, quam putabat locupletem; aut corruptam, quam putabat virginem; & hic error similiter matrimonium non dirimit, quia non evacuat consensum, ut 20. q. 1. §. Ad haec non omnis error, Jo. Andr. & Butr. loc. cit. & novo discrepat.

Tertiò nota ibi, Postquam intellexit conditionem ipsius, id est inducendam ratificationem actus nulli necessariò requirit, ut ratificans sciat, & intelligat illius nullitatem; non enim potest haberi ratum quod ignoratur, c. Mater, §. de inoff. test. cum substantia ratihabitionis sit scientia, Bald. conf. 176. Praxistendum, vers. Item quia non apparet l. 2. ideòque ignorans actum, quem ratificatur nihil agit, c. Qui enim in princ. ff. Rem ratam habere, Card. conf. 44. Quod ratificatio n. 4. & seq. nam ut inquit Host. ibi, hic n. 3. post glos.

que sess. 24. unde nisi speciali facultate post Concilium sint muniti, in predictis causis nullatenus se ingerere possunt.

Tertiò nota ibi, Postquam intellexit conditionem ipsius, id est inducendam ratificationem actus nulli necessariò requirit, ut ratificans sciat, & intelligat illius nullitatem; non enim potest haberi ratum quod ignoratur, c. Mater, §. de inoff. test. cum substantia ratihabitionis sit scientia, Bald. conf. 176. Praxistendum, vers. Item quia non apparet l. 2. ideòque ignorans actum, quem ratificatur nihil agit, c. Qui enim in princ. ff. Rem ratam habere, Card. conf. 44. Quod ratificatio n. 4. & seq. nam ut inquit Host. ibi, hic n. 3. post glos.

- gloss. ult. antiquus consensus, & primus, qui nullus fuit, ad huc præsumitur perdurare arg. c. Majores, §. final. supra de baptis. l. Sed si manentes, ff. de precar. l. Si cum dies, in princ. & l. Labeo, §. penult. ff. de arbit. & l. 1. §. Adjicit, ff. de verbor.*
- 13 *obligat. Sed ut dixi in præcedenti notab. nu. 6. hoc intelligas procedere, quando nullitas, si fuisset cognita, verifimiliter retraxisset ab actō gerendo, eò quòd alioquin fieret deterior errantis conditio: aliàs fecus, ut plenius notavi in d.c.*
- 14 *Significatio a n. 22 & n. 41. de regular. Et est simile in subreptione, quæ non inducitur ex taciturnitate eorum, quorum notitia non retraxisset Principem à gratia concedenda, c. Super literis, cum ibi plenè notatis per Doctores, maximè per Felin. nu. 8. supra de verbor. Cassad. decis. 12. n. 14. de præbend. Rotarecent. decis. 222. n. 25. par. 7. cum concordant.*
- 15 *Ultimò nota ibi, Sic factò, nec verbo consenserint, Matrimonium ab initio nullum ob conditionis errorem, data certificatione conditionis servilis ratificari per supervenientem consensum factò, vel verbis expressum: & dic, factò, id est, per copulam subsequenter, gloss. ultim. hic*
- 16 *& Joan. Andr. nu. 4. nam ipso factò consentit ille, qui cognoscit carnaliter, etiam nullum verbum dicat, ut hic, & in cap. Proposuit, supra eodem, secundum Host. hic n. 3.*

& ita est hic textus apertus, quòd verba in matrimonio non sunt necessaria præcisè, etiam quantum ad hoc, ut de matrimonio contracto Ecclesia certificetur; sed satis est consensum exprimeret factò ipso, vel signis æquipollentibus, prout hic notat Host. n. 2. in fin. dicens: Nota expressum jus, quòd verba non sunt de substantia matrimonii, etiam quantum ad Ecclesiam: nec obstat text. in c. Tue fraternitati, supr. de sponsal. ubi quantum ad Ecclesiam verba dicuntur esse necessaria; nam responde, ut ibi dixi in §. l.ectura à n. 22. usq. ad n. 36. maximè n. 23. Fateor tamen Host. hic n. 3. in ver. Conserferit, & Joan. Andr. n. 7. ex sola copula carnali conjugalem consensum non probari, nisi aliquis tractatus præcefferit, ut l. Nuptias, ff. de regul. jur. Ratio, quia copula est signum æquivocum, cum possit esse tam affectu conjugali, quam fornicario: sed Ecclesia ad excludendum delictum præsumit consensum conjugalem, ubi præceffit tractatus, vel sponsalia de futuro, ut hic, & in c. Veniens, il secondo, & c. Is quidem, supra de sponsal. & observat Covarr. in Epitom. de sponsal. p. 1. c. 4. §. 1. n. 1. Hodie tamen hæc cessant, quia in matrimonio contrahendo servari debet forma à Concilio Tridentino præscripta in c. 1. sess. 24. de reform. matrim. ut plenè scripsi in d. c. Is qui fidem num. 8.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Alexander III. Salernitano Archiepiscopo.

CAPUT I.

Utrum autem filii (aut filia) ante vel post compaternitatem geniti, possint adinvicem copulari Canones secundum diversorum locorum consuetudines contrarii inveniuntur. Et licet primus Canon exinde editus, natos post compaternitatem adinvicem copulari prohibeat; alter tamen Canon posterius editus, primum videtur corrigere: per quem statuitur, ut sive ante sive post compaternitatem geniti sunt, simul possunt conjugari, excepta illa persona dumtaxat, per quam ad compaternitatem venit. Unde nobis videtur, ut secundum posteriorem Canonem debeat observari: nisi consuetudo Ecclesie, quæ scandalum generet, aliter se habere noscatur.

S U M M A R I U M.

- 1 *Filii duorum compatrum, nisi consuetudo repugnet, licet contrahunt, si per eorum neutrum devotum est ad compaternitatem.*
Cognationis spiritualis impedimenta restricta sunt ad terminos Concilii Tridentini, cui non est derogatum per regulam Pii V. ibidem, vers. Hodie.
- 2 *Consuetudo, qua mulier gestans puerum usque ad januam Ecclesie habetur pro commatre, licet eum non tangat in actu baptismatis, an impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum, & n. seq. usque in fin.*
- 3 *Cognatio spiritualis non contrahitur per eum, qui in actu baptismi nullum præstat ministerium.*
- 4 *Consuetudo potest inducere novum impedimentum matrimonii contrahendis.*
- 5 *Consuetudo potest limitare, augere, & interpretari jus divinum.*
Consuetudo inducens cognationem spirituales, que tantum impediat matrimonium contrahendum, non est sublata à Concilio Tridentino, ibidem.
- 6 *Impedimentum cognationis spiritualis ex consuetudine inductum, non dirimit matrimonium postea contractum.*
- 7 *Contrahentes matrimonium contra consuetudinem, possunt tantum separari ad poenitentiam peragendam, vel ad tempus.*
- 8 *Intellectus cap. Super eo, infra eodem.*
- 9 *Consuetudo inducens impedimentum dirimens, ita demum valet, si sit à Sede Apostolica specialiter approbata.*
- 10 *Consuetudo inhabilitans ad contrahendum, si habeat concursus juris veteris, & ex ejus observantia oritur scandalum, an valet, & seqq.*
- 11 *Opinio Sanchez, quòd consuetudo, & lex secularis pos-*

sit reddere inhabiles ad matrimonium contrahendum reprobat.

- 13 *Consuetudo derogat juri positivo, si sit rationabilis, & legitime præscripta.*
- 14 *Consuetudo irrationabilis dicitur, quæ reprobat à sacris Canonibus, aut juri divino adversatur.*
- 15 *Intellectus cap. 1. de sponsal.*
- 16 *Consuetudo inhabilitans ad matrimonium contrahendum, cum sit contra jus divinum, ullo unquam tempore potest præscribi.*
- 17 *Consuetudo ut dicitur legitime præscripta, quæ requirantur.*
- 18 *Consuetudo ut vincat legem, requirit scientiam, & approbationem eius, qui potest super ea jus condere.*
- 19 *Lex civilis non potest inducere nova impedimenta matrimonii contrahendis.*
Causa quantumcumque rationabilis defectum potestatis non supplet, ibid. & n. seqq.
- 20 *Jurisdictiones Ecclesiastica, & secularis à Deo distinctæ, invicem confundi non debent.*
- 21 *Matrimonium quavis habeat rationem contractus, tamen cum adjectam etiam habeat rationem Sacramenti inter fideles, non subest potestatiibus secularibus.*
- 22 *Matrimonium ut sit irritum, necesse est, ut fiat irritum ab Ecclesia, nec sufficit legalis auctoritas.*
- 23 *S. Thoma loca de potestate legali in inducendo impedimenta matrimonii contrahendis, conciliantur.*
- 24 *Lex naturalis, divina, & civilis quemadmodum possunt efficere aliquam personam illegitimam ad matrimonium contrahendum.*
- 25 *Matrimonium inter infideles propriè non est Sacramentum.*
- 26 *Sacramenta Ecclesiastica non subdantur humanis legibus.*

Utrum autem. Filii duorum compatrium, per quoniam neutrum deventum est ad compaternitatem, licet contrahant, nisi consuetudo repugnet. Separant autem, si per utrumque, vel alterum compaternitas sit contracta. Hoc dicit hoc cap. cum cap. Super eo, infra eodem. Dividitur in quatuor partes. In prima ponitur questio dubitabilis. In secunda Canonum contrariorum inductio, sibi, Et licet. In tertia posterioris approbatio, ibi, Unde nobis. In quarta approbationis exceptio, ibi, Nisi.

Nota primo, personam illam, per quam deventum est ad compaternitatem, non posse contrahere matrimonium cum aliquo ex filii baptizantis, vel suscipientis de facto fonte, siue sint geniti post compaternitatem, siue ante, quia efficiuntur ad invicem fratres spirituales. Et quod dictum est de persona, per quam deventum est ad compaternitatem, intelligi de baptizata, vel suscepta; secus in baptizante, vel suscipiente nam baptizans, vel suscipiens, bene potest contrahere cum sorore suscepti, ut hic per Abb. Antiq. nu. 2. in verbo Excepta. Et hæc questio, ut ipse refert, fuit de facto Bononix tempore magistri sui, id est, Petri de Sampone. Et Pascens pauperes negabat posse contrahere per hanc litteram, quia compater, vel commater est persona, per quam compaternitas est contracta & ideo prohibetur. Sed contrarium determinat ipse Abb. Antiq. quia littera loquitur in filiis, & non in baptizante, vel suscipiente. Et sequuntur Jo. Andr. n. 3. in ver. Persona, Abb. Sicul. n. 4. Alex. de Nervo item n. 4. & alii communiter. Rursus potest contrahere pater cum filia spirituali filii sui, quia cognatio spiritualis descendit de patre in filium, sed non ascendit de filio in patrem. Unde filius non potest ducere in filiam spiritualem patris, ut hic vides; sed e converso pater bene potest ducere filiam spiritualem filii, ut notatur in c. fin. 30. q. 3. & in c. 1. eodem lib. 6. in glo. ult. in fin. & tradit Abb. hic eodem n. 4.

Hodie impedimenta cognationis spiritualis restrecta sunt ad terminos Concilii Tridentini in c. 2. sess. 24. de reform. matrim. quo statutum est, ut unus tantum, siue vir, siue mulier, vel ad summam unus, & una baptizatum de baptismo suscipiant, inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur, omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis. Itaque contra dispositionem hujus Decretalis hodie valet matrimonium contractum inter filium suscipientis, & baptizatum, ut censuit S. Congreg. Concilii. Et Gregorius XIII. dubitantibus respondit, non esse revocata hæc per regulam Pii V. publicatam die 20. Augusti 1566. cum sit magis declaratoria, quam regula.

Secundo nota, consuetudinem posse personas habiles inhabilitare ad contrahendum matrimonium, & sic creare novum impedimentum dirimens, quando est talis, ut ejus inobstantia scandalum generetur; ut hic per Hoff. in verb. Consuetudinem n. 1. Joan. Andr. in eodem verb. nu. 2. Butt. nu. 6. Cardin. in fin. Abb. nu. 3. De hoc latius dicam infra n. 10.

QUÆRO, posita loci consuetudine, secundum quam mulier getit puerum baptizandum usque ad januam Ecclesie, ubi illum tradit fururo compatri, à quo puer intofertur, ac de baptismo suscipitur, abique eo quòd mulier illum in actu baptismi ministerium præbeat.

Posita etiam decisione S. Congreg. Concilii, qua declaratum fuit, mulierem hoc casu non contrahere cognationem spiritualem.

Item posita alia consuetudine ejusdem loci antiquissima, ut mulier sic puerum deferens, in librum Parochi, ut commater, referatur, ac pro tali à baptizati parentibus, ac loci univervo populo tractetur, ac reputetur.

An patri pueri baptizati cum tali muliere matrimonium contrahere liceat, stante decreto Concilii Tridentini c. 2. sess. 24. de reform. matrim. ac si contraxerit, an matrimonium sit irritum, necne?

Circumscripta consuetudine, secundum quam hujusmodi mulier pro commate reputatur, aperit constat, ex gestatione prædicta eam non contrahere cognationem spiritualem, cum in actu baptismi nullum ministerium præbet, nec tangit, nec tenet, nec suscipiat, prout requiritur de jure communi, c. Quæris, c. Si qui, c. Mater Ecclesia de consec. dist. 1. c. 2. 3. 4. & c. Omnes 30. quest. 1. cap. Post susceptum 30. q. 3. cap. Maturum, cap. contracto, cap.

Veniens infra eodem, c. 1. & ult. eod. tit. in 6. Qui canones de hac re loquentes utitur hoc verbo, suscipiat, accipiat, tenet, levat, & his similibus, & tradunt Gemini, & Franc. in d. c. 1. hoc tit. lib. 6. Colletar. hic, Navarr. cons. 2. nu. 3. eodem tit. Covarr. in 4. lib. decret. in 1. præcepto cap. 6. §. 4. n. 5. Idque fortius habet locum post Tridentinum Concilium, quod in d. cap. 2. sess. 24. de reform. matrim. jubet, unum, vel unam tantum vel ad summam unum, & unam designari; decernitque, si alii ultra designatur itegrum designatum, cognationem spiritualem non contrahere.

Verum stante consuetudine loci, quæ habet, ut hæc mulier habeatur pro commate, & reputetur; quod pertinet ad primam partem questionis, videtur respondendum, parenti baptizati non licere cum tali muliere matrimonium contrahere.

Nam consuetudo potest inducere novum impedimentum matrimonii contrahendis, ut probat text. hic, & in cap. Super eo infra eod. juxta unum intellectum, ubi gloss. magna, Gofred. Vincent. Butt. in 3. col. prop. hinc, Abb. n. 6. Jo. Andr. in cap. Quod super his in fin. de consang. & affinitas, & ibi Abb. n. 4. qui recessit opinionem Hoff. contrarium sentiens.

Neque obstat, quod Hostiensis sentiat, talem consuetudinem, si contra iuri divini, & canonico non valere, quia duobus modis respondet Abb. d. n. 4. Primum eam consuetudinem juri divino, & canonico non esse contrariam; quamvis enim ea jura permittant matrimonia in gradibus non prohibitis, non tamen præcipiunt, ut contrahantur; & ita hujusmodi consuetudo eis directè non contradicit. Secundò, ut sibi considerat Abb. est consuetudo non possit tollere jus divinum, potest tamen illud limitare, augere, & interpretari; quod tradit etiam Innoc. in c. fin. de censuet. & post alios Navarr. cons. 70. de usur. n. 6.

Neque verò talis consuetudo impediens matrimonium contrahendum, sed non dirimens contractum, videtur sub lata decreto Concilii d. c. 2. sess. 24. de reform. matrim. nam Concilium restringit quidem impedimenta ex cognatione spirituali proficiscientia ad baptizatum, & baptizantem, ac suscipiente, baptizatique patrem ac matrem, ubetque unum tantum designari, & alios non contrahere cognationem, & tollit impedimentum hujus cognationis spiritualis inter alias personas; sed loquitur de impedimento, & impediente, & ditimente, ut patet ex ratione, quæ habetur initio in d. c. 2. in illis verbis: Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum per se in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo muntur. Quæ ratio non applicatur impedimento inducto à consuetudine, quod, ut dictum est, impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit postea contractum, ut inferri dicitur. Igitur decretum Conc. non pertinet ad hujusmodi impedimentum.

Ceterum, quod spectat ad secundam questionis partem, videtur respondendum, matrimonium non esse irritum: nam consuetudo potest quidem impedit matrimonium contrahendum, ut dictum est, ac (secluso Romano Pontificis consensu, & approbatione) nullam vim habet ad dirimendum matrimonium postea contractum, text. est in cap. de spons. & habetur ex gloss. supra cit. Ugon. Ber. Vincent. Gofred. quos ita declarat Jo. Andr. in d. c. Quod super his in fin. ubi etiam Anchar. in fin. & Anton. de Butt. d. cap. Super eo, Archid. in cap. Placuit n. 2. dist. 32. & ibi Turrescrem. art. 2. n. 12. Allen. in Summ. 2. pars lib. 8. tit. 18. artic. 11. quest. 4. ad finem. Tabien. verb. Impedimentum 1. qu. 4. n. 5. Steph. de Gaet. in repetit. cap. Ad limina 30. quest. 1. §. 4. n. 296. Quibus potest etiam adungi Innoc. dam. in dist. cap. 7 Super eo, voluit, contrahentes contra consuetudinem posse tantum separari ad penitentiam peragendam, vel ad tempus; & ita sentit, consuetudinem posse inducere vinculum potens ad impediendum matrimonium contrahendum, vel contractum ad tempus separandum, non autem ad dirimendum perpetuè. Et sequuntur in d. cap. Super eo, infra eodem, Butt. in fin. Abbas n. 6. Alex. de Nervo num. 16. Præpos. n. 4. Angel. in verb. Matrimonium 3. impedimento 17. num. 1. Silvestr. Matrimonium 2. quest. 3. Quæ conclusio validis etiam rationibus fulcitur, ut ex infra dicendis patebit.

Neque obstat, quod in d. c. Super eo, filii duorum compatrium per quorum neutrum deventum est ad compaternitatem.

nitatem, licet invicem contrahant matrimonium; & tamen, si subit consuetudo impediens, & dirimens talia matrimonium, servanda sit loci consuetudo, secundum intellectum magis communem, ut notatur ibi in *Summa*.

9 Primò enim responderetur, idè consuetudinem eo casu valere, quia Alexander III. illam expressè approbat, dum rescribit Vigilienti Episcopo: *De his te volumus consuetudinem Metropolitanæ Ecclesiæ, &c. inquirere, & diligentius imitari; ita quod si eisdem Ecclesiæ consuetudo habeat inter eos non sustinere coniugium fieri, nec factum firmitatis robur habere, in simili modo in Ecclesiâ commissa coniugium huiusmodi fieri non permittas. Et si quos taliter conjunctos inveneris, separari ab invicem non omittas.* Ad idem textus in *c. Quod dilectio, de consanguin. & affinit. ibi. Unde in hac parte consulti duximus multitudinè, & observantiam consuetudinis deferendum, quam aliud in dissonantem, & scandalum populi statendum quadam adhiitâ novitate.*

Certum est enim, ex consuetudine posse induci impedimentum, dirimens, quando per Summum Pontificem approbatur, quia tunc transit in naturam Constitutionis Apostolicæ, ut censet Host in *c. fin. n. 1. de sponsa duorum, & in cap. 1. in fin. de consang. & affinit. & in Summ. de cognat. spirit. §. Quis sit effectus n. 9 Turrecrem. in c. Placuit art. 2. 3. dist. Unde cum consuetudo in illo speciali casu approbata fuerit per Sedem Apostolicam, extendi non debet ad alios casus in quibus similis approbatio non reperitur: atque hinc in eisdem ad illum text. tradit Host in *cap. Quod super, in fin. de consang. & affinit. & in d. c. Super eo n. 5. vers. Non omittas, & in Summ. ubi sup. nu. 6. & dicit comprovincem Rossella in verb. Impedimentum n. 7. Imò, ut ait Silvest. in verb. Matrimonium, 2. q. 3. in fin. opinio Hostiensis, quàm Asten. dicit esse communem, videtur esse clavis, & maxima, ad decidendas huiusmodi quaestiones.**

10 Deindè responderetur, idcirco valere dictam consuetudinem in *d. c. Super eo*, quia habet concursum juris veteris, secundum quem contrahatur quædam affinitas ex comparitate unius filiorum, ut etiam alii conjungi non possent, *c. Post susceptam, 3. q. 3. & notatur hic. Quem intellectum ad c. Super eo, tradit gloss. in verb. Consuetudo, & ibi Anton. de Butr. in fin. Alex. de Nævo n. 18. & seqq. & eidem Butr. in cap. Quod dilectio n. 10. de consang. & affinit. ubi etiam Prapost. n. 7. Jo. Andr. post Ugon. Bernard. Vincent. & Goffred. in d. cap. Quod super his, in fin. de consanguinit. & affinit.*

Unde consuetudo, de qua in *d. c. Super eo*, extendi non debet ad casum, de quo agitur, in quo mulier, quæ puerum non tetigit, etiam inspecto iure veteri ante Concilium spiritualem cognitionem non contraxit, ut initio probavimus.

Quintò ad validitatem huiusmodi consuetudinis non solum considerari, ut habeat concursum juris veteris, sed etiam ut scandalum generet, nisi observetur, sentit in *d. c. Super eo, gloss. in verb. Consuetudo, Butr. in fin. Abb. n. 4. Prapost. n. 6. Alex. de Nævo n. 18. & 19. gloss. in cap. In fine. Cognovissent, de sponsa duorum, & in cap. Cum olim, in fine de Clericis conjugat. & in dist. cap. Quod super his, in ver. Non obstarè, & ibi etiam Abb. n. 4. Prapost. num. 6. de consang. & affinit. Et clarè probatur hic in fine, ubi idem Alexander III. in eodem casu, in quo, ut dictum est, de iure antiquo contrahi non poterat, rescribit Archiepiscopo Salernitano, matrimonium licetè contrahi, nisi consuetudo Ecclesiæ, quæ scandalum generat, aliter se habere noscatur. Facit text. in *d. c. Quod dilectio, de consang. & affinit. in illis verbis, in dissonantem, & scandalum populi, &c.**

12 Et quævis Sanch. de matrim. lib. 7. de imped. disp. 4. n. 11. sentiat consuetudinem habere vim inducendi novum impedimentum dirimens, licet nec à Papa sit specialiter approbata, nec habeat concursum juris veteris, nec scandalum generet; ejus tamen opinio in hoc singularis est: nam plerique in hac materia censet absolutè consuetudinem non valere, nisi specialiter approbetur per Romanum Pontificem, juxta terminos *d. c. Super eo*; hæc sententia communis est, ut dixi supra. Alii censet, ita demum valere consuetudinem, si habeat concursum juris veteris, ut similiter dictum est. Alii demum tenent, non sufficere juris veteris concursum, sed requiri etiam scandalum, ad præscriptum hujus decretalis; quorum opiniones recitat Silvest. in verb. Matrimonium, 2. q. 3. & idem Sanch. ubi supra n. 1. & seqq. Verum consuetudinem posse inhabilitare ad con-

trahendum, etiam seculo scandalo, concursu juris veteris, & speciali approbatione Romani Pontificis, nemo asserit nisi solus Sanchez, ut idemmet fateatur n. 11. ver. *Quamvis fatear*: nam Sotus, sect. 4. de matrim. ad finem, & alii, b. eodem Sanchez relati, dum simpliciter asserunt, ex consuetudine induci posse novum impedimentum dirimens, intelligendi sunt juxta terminos hujus capituli, & c. Super eo, infra eodem, id est, concurrente Pontificia approbatione, aut scandalo, & adminiculo juris veteris. Exploratum est autem contra validitatem matrimonii absurdum esse adhaerere opinioni singulari unius Doctoris contra communem, cum potius sequenda sit opinio etiam unius gravis Doctoris, quæ favet matrimonio adversus communem, quæ illud impugnat, ut per text. in *c. fin. de rejudic. scriptis Host. & Abb. in c. Si vir infra eod. Barbat. conf. 60. Scriptum est lib. 1. Nec refragatur text. in quo præcipue Sanch. de fundat. in *c. fin. in fin. de consuet. ubi habetur, generaliter longævam consuetudinem derogare juri positivo, si sit rationabilis, & legitime sit præscripta. Nam responderetur, consuetudinem, quæ reddit fideles inhabiles ad contrahendum sine approbatione Pontificis, nec esse rationabilem, nec legitime præscriptam.**

Non est rationabilis, quia à jure specialiter reprobat, 14 nempe in *c. 1. de sponsu paulò inferius dicitur; ita declarat gloss. in d. c. fin. de consuet. in ver. Rationabilis, vers. Irrationabilis est, quæ improbat à jure. Quæ communiter illic recipitur à Doctoribus. Deinde quia cum consuetudo sit juris positivi, non potest dirimere matrimonium, quod surgit à jure divino, ut ait Cardin. in *d. c. 1. de spons. num. 5. & c. proinde huiusmodi consuetudinem, tanquam irrationabilem, non valere, tenet Calderin. in c. fin. de sponsa duorum, quæ ibi refert, & sequitur Alex. de Nævo n. 23. & probatur in *d. cap. 1. de sponsal. ubi quidam Gallus, qui uxorem dimiserat, & aliam duxerat, credens primum matrimonium esse nullum, propterea quòd in eo contrahendo non servaverat legem, id est, consuetudinem Patriæ cogitur ad primam uxorem redire, & penitentiam agere, uti transgressor Evangelicæ legis: atque ita ex eo textu deducunt Innoc. in fine Host. paulò post princ. in ver. Superinduxit, Jo. And. n. 5. Abb. n. 3. Prapost. n. 7. vers. Circa primum.***

Nec verum est, juxta in *d. c. 1. esse intelligendum de consuetudine Laicorum, quibus nulla est de rebus spiritualibus disponendi potestas; non autem de consuetudine Laicorum, & Clericorum. Imò enim ille text. cum simpliciter loquatur de consuetudine, ad quam inducendum requiritur consensus totius, vel majoris partis populi, secundum gloss. in *d. c. fin. de consuet. in verb. Legitime præscripta, vers. Item requiritur, quod major pars populi: utique intelligi debet de consuetudinem tam Laicorum, quàm Ecclesiasticorum, cum, & si sint de populo, & universitate, Oldrad. conf. 32. Quæstio est, utrum Sacerdos. Atque ita illum intelligit Abb. n. 9. ubi in quaestione illa, an contrahentes omisso peccatariis peccent mortaliter, necne; concludit non peccare, si solemnitas inducta sit à statuto, secus si à consuetudine, cum hæc sit. Episcopi, & Clerici, quibus est auctoritas statueni circa huiusmodi solemnitates: Et de hac consuetudine dicit loqui prædictam decretalem. At verò si agatur de substantialibus matrimonii, omnes affirmant, consuetudinem non valere. Ratio est, quia sicut Laici, ita & Clerici earent potestate fruendi in his, quæ pertinent ad essentialia matrimonii, cum hæc sint Summo Pontifici reservata: & in hoc se fundat textus in illis verbis: *Ille transgressor Evangelicæ legis; atque ita censent Innocentius, & alii superius relati, & declarat in eod. c. 1. Felin. n. 23. vers. S. cum dō limitā hanc conclusionem, & Silvest. in verb. Matrimonium, 2. qu. 3. propè finem, vers. Quod non est verum.* Et quævis Butr. ibi explicet in consuetudine laicali, hoc tamen non idèd facit, quòd Clerici in ea non comprehendatur: sed quia denominatio fit à Laicis, in quibus major pars populi consistit. Sicut Collegium censetur laicale, si in eo plures sint laici, quàm Ecclesiastici, secundum Butr. in *1. in fin. de Colleg. all. Abb. in c. Ex litteris n. 3. de consil. Silvest. in verb. Collegium, in princ.***

Sed nec dici potest hæc consuetudo legitime præscripta quia cum sit contra jus divinum, ut probatur in *d. c. 1. de spons. in illdem verbis: Ille transgressor Evangelicæ legis, ut notant ibi Carlin. & alii, nullo unquam tempore potest præscribi, c. Cum esset, de testam. & est communis omnium resolutio, in c. Quanto, de consuet. teste Covarr. vari.*

viar. resolut. lib. 3. cap. 13. n. 9. Rationem reddidit S. Thom. in 1.2. quæst. 83. art. 3. ad 1. quia lex divina procedit à voluntate divina; unde non potest mutari per consuetudinem procedentem à voluntate hominis, sed solum per auctoritatem divinam mutari potest & inde est, ut nulla consuetudo vim legis obinere possit contra legem divinam, glos. in d. cap. fin. in verb. *Legitimè, vers. Et quod sit tale jus*, facte text. in d. cap. *Quod super his, de consang. & affinit.* ibi: *Ne autem infragradus prohibitis matrimonium contrahatur, debes publice inquirere, & presumptos Ecclesiastica distinctione punire, non obstante consuetudine, qua dicenda est potius corrumpela.*

17 *Præterea ad hoc ut sit legitimè præscripta, multa alia desiderantur; idque satis innuit littera prædictæ Decretalis ult. de consuetud. quæ dum requirit, ut longæva consuetudo, adhuc ut deroget juri positivo, sit legitimè præscripta, satis aperitè innuit, ultra tempus necessarium ad præscriptionem inducendam, alia etiam debere concurrere, quæ implicite continentur sub illo verbo, *Legitimè*, & refulserunt ibi à glos. & Doctores. Inter hæc autem illud est præcipuum, ut consuetudo inducta fuerit sciente, & patiente Principe, qui potest in his jure condere Innoc. in rubric. de consuet. Felin. qui alios citat in cap. *Cum ex officio n. 3. de prescript. Craven. conf. 96. n. 7. Silv. in verb. Jejunium, n. 8. glos. & DD. in dict. cap. fin. de consuet.* Quod maxime procedit in sacramentalibus, Clemen. in fin. de aiar. & qual. glos. in cap. *Pir. in fin. de secundis nupt.* & ibi Ant. de But. n. 7. Abbas in fin. de consuet. n. 3. & 5. Alex. de Nervo n. 8. Rosell. in verb. *Nuptia, num. 2. Silvest. in verb. Consuetudo, qu. 7.**

18 Nec satis est, ut putat Sanchez, scientia illa generalis, quam Pontifex habuit, dum edidit Constitutionem dicti cap. fin. de consuet. sed requiritur specialis, & individua, secundum opinionem, quam sequitur Rotam in *Romana concordia S. Petri*, & eorum Card. Cavalerio, post glos. Host. & Abbas in d. fin. de consuet. qui melius locuti sunt, Thom. Sanchez. ut inquit novissimè Basil. Ponte de *matrim. lib. 6. c. 6. n. 3.* Quinimò nec sufficit consensus Principis permittentis, sed requiritur etiam approbantis, cum eadem potestas requiratur in legis abrogatione, quæ requiritur in ejus editione, *multa enim per patientiam tolerantur, & c. cap. Cum iam dudum de præbend. ut laic probat loc. cit. idem B. filius Pont. qui loquitur in terminis consuetudinis, de qua agitur; & pluribus consulat opinionem Sanchez, ubi supra, & Suarez lib. 7. de legibus, c. 12. in fine, circa intellectum d. cap. fin. de consuetud. & ut diximus, hæc est sententia Host. communiter approbatam d. c. Super eo, infra eodem.*

19 Nec mirandum, quòd J. Sanchez. hanc vim tribuat consuetudini laicorum & clericorum simul, quandoquidem eam tribuit etiam Principibus secularibus quos lib. 7. de imped. disp. 4. q. 5. n. 2. indubie affirmat ex genere, & natura sive potestatis posse impedimenta matrimonium dirimentia fidelibus sibi subditis ex justa causa suis legibus inducere eo pacto, quò Summus Pontifex id potest, quòd est contra Sacrorum Canonum, & Tridentini Concilii decreta, ac receptissimas Theologorum, & Canonistarum traditiones, de quibus latè per Felin. in c. 1. de spons. motus potissimum ea ratione, quòd cum potestas secularis ad tranquillitatem Reipubl. instituta, ejus est, id quòd ad hanc finem desideratur providere, quale est circa matrimonia in eunda sancire illa impediendo, & irritando, cum inde maxime pendeat tranquillitas, & recta Resp. gubernatio.

Quippe hoc argumento liceret etiam secularibus potestatis tollere impedimenta dirimentia, & dispensare in gradibus prohibitis, cum id multoties expediat Reip. tranquillitati, puta ad sedendas capitales inimicitias Inter magnates ad conservanda bona feudalla in familia Catholica, ne maneat in hæreticos, vel infideles, aut ob aliam publicam causam, ad præscriptum c. 5. sess. 24. de reform. matr. Rursus hoc argumento fas esset magistratibus secularibus ex vi tuar potestatis Clericorum delicta coercere, Ecclesiasticos ad subeunda onera Resp. compellere, delinquentibus ad Ecclesiam confugiensibus immunitatem Ecclesiasticam adinere. Patenas, Calceas, & vasa sacra convertente in utilitatem Reip. & alia pleraque his similia; quòd tamen impleri esset asserere.

20 Itaque cum jurisdictionem fuerint à Deo distinctæ, non omnia, quæ publicam utilitatem concernunt promiscuè per

utramque jurisdictionem agenda sunt, sed temporalia per potestatem legalem, sp. ritualia verò per Ecclesiasticam, sub eujus tamen judicio, & ordinatione sunt constituta, textus est singularis in cap. *Cum aq. verum*: quod est desumptum à Epistola Nicolai P. p. ad Michaelm Imperatorem, & in cap. *Si imperator. 96. distinc. Si quis a proprio 21. q. 5.* & habetur 10. dist. per rotam, & in cap. *Soluta de major. & obed.* Quod de re magistratibus tractat Jo. Andr. post Host. in c. *Per venerabilem*, col. 6. in ver. *Plenitudinem potestatis, Quis filii sint legit.*

21 Matrimonium autem, cum inter infideles non solum habeat rationem contractus, sed et institutioe Christi adjunctam etiam habeat rationem Sacram. jam res sacra est: nec quòd illius materia contractus sit, satis est, ut possit magistratus civilis super eo leges condere. Quæ admodum eum homines argenti, & aurum sint materia subjecta legibus secularibus; tamen postquam illi per manus impositionem ordinati sunt Clerici, & hæc per consecrationem effecta sunt Vasa sacra, jam non solum amplius sæculi potestatis, ut contra Thomam Sanchez, quem citat motum levissimis fundamentis, advertit B. fil. Pont. de *Sacramento matrimonii. lib. 6. c. 2.* Idque satis etiam evidenter constat ex cap. 1. sess. 24. de reform. matr. ubi matrimonium clandestina sancta Synodus definit rata, & vera esse matrimonium, quòd iu Ecclesia ceterita non fecerit demque definit de matrimonii contractis à filijs sancti. in vitis parentibus, quæ tamen irrita funt de jure civili, ut *Nuptia, la secunda, ff. de ritu nupt.* ergo ut matrimonium sit irritum, necesse est, ut Ecclesia illud irritum faciat, nec sufficit legalis auctoritas. Conferunt ejusdem Concilii decreta can. 12. & c. 9. eadem sess. & c. 20. sess. 25. de reform.

22 Accedit, quòd laici in causis matrimonialibus potestas non habent juris dicendi, ut habetur in c. *Causam que quis filii sint legit.* ergo nec juris condendi, quia forum laicorum, & status legitur à pari procedunt, cap. fin. de consuet. lib. 6. l. 2. in princip. ff. de eo quòd certo loco, But. in rubric. de consuet. num. 7. Socin. conf. 79. nu. 9 lib. 4. Card. Scraphin. dec. 1018. Quòd si laici nequeunt sua sententia declarare irritum matrimonium, etiam cum de jure sit irritum, ut in dict. cap. *Causam que*; quomodo poterunt suis legibus illud irritum facere, cum de jure est validum ita in effectu arguit Jo. Andr. in dict. cap. *Per venerabilem. in c. 3. vers. Imperator autem, quis filii sint legit.* Potestas igitur statueti à jurisdictione dependat, cap. *A nobis, il primo, de sentent. excommunicat. fin. ff. de veri dict. am. n. ale. Bart. in leg. Omnes populi in 1. qua princip. ff. de iust. & 1. & 2. in quocumque actu d. illius validitatem necessaria est iusta potestas, cap. *Cum super de offic. de elec. d. cum re, ubi Bald. n. 1. Ced. de dobat. ante n. p. t.* Nec sufficit causa quantumcumque rationalis, ut putat Sanchez, quia hæc non tribuit potestatem statuenti, ut inquit Baldus in l. *Custodis populus, nu. 15. C. de Summa Trinitate*; & est textus in cap. *Ecclesia S. Marie*, & ibi not. But. num. 20. supra de consuet. & potestatis defectus, semper, & indistinctè nullitatem producit, ut ibi per But.*

23 Nec D. Thomas aliud sentit: nam et si in 4. dist. 34. quæst. 3. *uric. art. 1. ad 4.* asserat, matrimonium, in quantum est in officium nature, statui lege nature in quantum est Sacramenti, statui jure divino; in quantum est in officium communitatis, statui juri civili; & iteò ex qual-ber declarata legum posse aliquam personam effici ad matrimonium illegitimam, & idem ferè docuere in 4. contrageat. c. 78. non tamen idem licet inferre, ut qual-ber ex prædictis legibus possit egerere indistinctè omnes personas illegitimas ad contrahendum, sed qual-ber lex aliquam tantum personam, ut Divus Thom. si loquitur, excepta lege nature, quæ communis est omnium nationum, cap. *Jus naturale, dist. 3. in c. Et quidem lex divina positiva, in quantum ordinavit Sacramentum matrimonii ad regimen Ecclesie, & conservandum Christiannam Reipublicam, inhabilitat ad contrahendum infideles dumtaxat, cap. *Quarto*, & cap. *Gaudemus, de divorc. cap. De infidelibus, de consanguinit. & affinitat.* Et contra verò lex civilis, in quantum statuit matrimonium in officium communitatis, & in bonum politicum, non potest inhabilitare nisi infideles, inter quos matrimonium non est Sacramentum, sed purus contractus naturalis, ut in dict. c. *Quarto*. Et quamvis in d. c. *Gaudemus*, Sacramentum conjugii apud infideles, & Inadè dicatur existere, hoc tamen quoad infideles in proprio debet intelligi, de hoc tunc*

24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

scilicet fundamento omnium Sacramentorum Baptismo, cap. 1. & c. fin. de Presby. non baptizat. At verò inter fideles, apud quos civis minimè est elevatum à Deo in Sacramentum, lex civilis minimè potest quemquam efficere illegitimum ad contrahendum sine autoritate Ecclesiæ, ut declarat ipsemet D. Thom. in 4. dist. 41. art. 2. ad 4. juncto argumento contrario: ubi in fortioribus terminis, ait Sacramenta Ecclesiæ, sicuti est matrimonium, non subdi humanis legibus, & idè prohibitionem humanam legalem non sufficere ad impediendum matrimonium, nisi interveniat auctoritas Ecclesiæ, quæ idem etiam interdicit: absurdum enim esset, ut priori loco docuisset legem civilem posse statueri inter fideles impedimenta matrimonium diri-

mentia, cum hoc posteriori loco expressè affirmaverit, ne illa quidem, quæ tantum impediunt contrahendum, qualis est adoptio, induci posse per prohibitionem legalem absque Ecclesiæ autoritate.

Quæ quamvis obiter dicta sint, quia evidentius ostendunt, matrimonium nec consuetudine fieri posse irritum, nisi Sedis Apostolicæ autoritas illud irritum faciat.

Cæterum quod pertinet ad consuetudinem, de qua nunc agitur providendum erit ab Episcopo, ut illa in futurum aboleatur, & mulier, quæ puerum gestare consuevit, vel in actu baptismatis eum de sacro fonte suscipiat, vel a gestatione hujusmodi abstineat, ut Sacra Congregatio censuit.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Idem Alexander III. eidem Salernitano Archiepiscopo.

CAPUT II.

SI vir vel mulier scienter, vel ignoranter, filium suum de sacro fonte susceperit, an propter hoc separari debeant? Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd quamvis generaliter sit institutum, ut debeant separari: quidem tamen humanis sententiis aliter statuerunt. Ideoque nobis videtur, quòd si ve ex ignorantia, si ve ex malitia id fecerint, non sunt ab invicem separandi: nec alteri debitum debet subtrahere, nisi ad continentiam servandam possint induci; quia si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare videtur; si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari, vel dolus.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**onpaternitas scienter, vel ignoranter inter conjuges superveniens, conjugium non dissolvit.
- 2 Parentibus carnalibus non licet filios proprios de sacro fonte suscipere.
- 3 *Et quid in casu necessitatis, & n. 5. & seqq.*
- 3 In opinionum varietate humanior amplectenda est.
- 4 Opinò singularis favens matrimonio, an & quando contra communem sit tenenda.
- 5 Cognatio spiritualis an contrahatur inter concubinarium, & concubinam, quæ filium ex eo susceptum, baptizatum tenuit, & n. seqq. usque in finem.
- 6 Cognatio spiritualis contrahitur à laico baptizante in extremo necessitatis articulo.
- 7 Baptizans filium in extrema necessitate, ab uxore non est separandus.
- 8 Licet contrahat cum ea cognationem spirituales, & n. 10.
- 9 Cognatio spiritualis, quam contrahit pater baptizans, non impeditur à concubina susceptum, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit post contrahitum.

SI vir. Compaternitas scienter, vel ignoranter inter conjuges superveniens, conjugium non dissolvit. Hoc dicit secundum Joan. Andr. cum quo concordant Butr. Cardin. Anchar. Abb. Alex. de Nævo, & Præpos. Communis decisio, consultatio & responsio secunda ibi, Consultationi: & hæc primò recitat Canonum antiquorum contrarietatem; secundo alteram partem approbat, & rationem reddit ibi, Ideoque.

2 Nota primò ibi; *Filium suum, &c.* Parentibus carnalibus non licere filios proprios de sacro fonte suscipere, filius enim debet esse pater carnalis, & alius spiritualis, ut hic per Abb. in 1. notab. & Alex. de Nævo n. 2. Sed an hoc procedat in casu necessitatis, an ve casu spiritualis cognatio contrahatur, dicam infra in 1. q.

3 Secundo nota ibi, *Humanus*, in varietate opinionum amplectendam esse humaniorem, id est, rationabiliorem, & æquiorè, ut hic exponunt Host. n. 1. Joan. Andr. Abb. & Alexan. de Nævo omnes n. 3. Si verò utraque opinio sit rationabilis, sequendum est plurimorum judicium secundum Host. qui allegat in simili bonum textum in cap. In Canonibus 19. dist. & sequuntur Joan. Andr. & alii prælegati: in foro autem conscientie, si utrinque sint opiniones

æquæ probabiles, seu rationabiles ex præcepto eligenda est tutior, ut probavi latissimè in cap. Ne in unctis, supra de consuet. Sed circa matrimonium, Hostien. hic n. 2. tradit pro regula certa, & sana, ut ubicunque magistris per glossas suas matrimonium solvunt, nec jus expressum inducunt, si invenias aliquem contrarium scribentem, ei adhaereas argum. cap. Licet ex quædam, in fin. supra de testibus; & hæc regulam magis faciunt, & approbant hic Joan. Andr. n. 3. vers. Alter, Abbas, & Alexan. de Nævo in 2. notab. Quod tamen limitat Cardinalis hic in fine, & Alexan. de Nævo n. 3. dummodo ille, qui tenet contrarium, possit opinionem suam aliqua probabili ratione adjuvare: Item hoc limitat Abb. ibi supra, nisi communis opinio haberet quasi textum prole, quia tunc non liceret sequi opinionem singulem pro matrimonio sustinendo.

QUÆRO, Titius laicus in extrema necessitate baptizavit filium Annæ, ac deinde habita copula cum ipsamet Anna, ac prole suscepta; eadem Anna filium sic susceptum jam mortuum in extrema tunc necessitate domi baptizatum tenuit: An Titius tam in primò, quàm in secundo casu cum Anna spiritualem cognationem contraxerit?

Certum est, in primo casu eum contraxisse cognationem spiritualem, quippe tam de jure communi, cap. 1. de cognat. spirit. lib. 6. quàm ex decreto Concil. Trident. cap. 2. sess. 24. de reform. matrim. contrahitur inter baptizatum, & baptizatum, baptizatumque patrem, & matrem, ita ut impediatur matrimonium contrahendum, & dirimitur contrahitum. Id enim habet locum etiam in laico baptizante in extremo necessitatis articulo, ut docent Host. in summ. eodem tit. 8. Et an aliquis, n. 8. Archid. & Bell. in cap. Omnes, 30. q. 1. Angel. in verb. Matrimonium, 3. impedim. 6. n. 16. Silvest. matrim. 8. quaest. 7. d. 7. Covarr. in 2. decret. 2. part. cap. 6. §. 4. n. 4.

In secundo autem casu, quia quamvis Anna suscipiendo proprium filium de sacro fonte videtur eum illius patre spiritualem cognationem contraxisse, ex decreto Concilii superius relato: dubium tamen facit text. in c. Ad limin. 30. q. 1. ubi declidit, quemdàm Stephanum, quæ proprium filium in extremo vite positum baptizavit, non esse propter à separandum ab uxore; & reprehendit Episcopus, quòd illum separandum censuit, quasi proinde contraxerit eum & cognationem spiritualem, quæ debiti petitionem, aut exactionem prohibeat.

Cæterum dicendum est, illum textum procedere in legitimis conjugibus: cum enim in casu necessitatis pater ex

debito iustitiae teneatur proprium filium baptizare, inquit n. e. s. ut eam ob causam privaretur iure exigendi debitum a legitima uxore, ut ibidem legitur; atque ita contrahitur quidem etiam eo casu cognatio spiritalis, non tamen talis, quae ullum alterat praedictum matrimonium iam iure contracto: & in hunc sensum intelligi istum so. And. hic n. 4. in verb. *Malitia*; Abb. & Alexan. de Nervo in *1. no. rab.* dum dicunt non oriri aliquod impedimentum cum patet carnalis instante necessitate proprium filium tenuit in Sacramento Baptismi, vel i. Confirimationis. At secus est in concubina, qui cum illius concubini cum sit prohibitum, patet suscipiendo proprium filium contrahit talem cognationem cum concubina, quae impedit contrahendum, & dirimit post contractum.

Nec etiam hoc casu viget ratio illa, quod non debeat privare iure petendi debitum propter id, quod fecit necessitate adactus; quia revera nullum jus habet eiusmodi de-

bitum a concubina petendi, aut exigendi: & ita aperte trad. Navar. in *Atual. c. 16. n. 24.* dicens: [Interrogatus Romae, an qui infans semel fecerat filium tuum, quem abortivit amica ejus, baptizavit jamjam in ortuam absente Clerico, posset deinceps in uxorem illam amicam? Respondit, non posse, quia licet necessitas efficiat, ut possit compatere cum uxore sua jam nupta, eadem committere, licite rem habere, ut dicitur in *d. c. Ad limina*, non tamen efficit, ut nascatur compaternitas, quae ante matrimonium rata illud impedit, & ditinat.] Et in *conf. 5. de cognat. spir.* dicit *dist. cap. Ad limina*, tantum excusare patrem baptizantem filium leg uxoris nec posse extendi ad patrem baptizantem filium fornicarium lux concubinae, quia non est eadem ratio, cum illo casu agatur de non praedictando matrimonio iam contracto, in hoc autem de non praedictando contrahendo; & sequitur Sanch. *de matr. lib. 7. disp. 62. n. 10.*

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Idem Alexander III. Vigilien. Episcopo.

C A P U T III.

Super eo, quod a nobis tua fraternitas requisivit, de duorum compatrum filiis? Respondemus, quod si tales filii fuerint, per quorum alterum, vel utrumque parentes ad compaternitatem venerunt, eos conjungi nulla ratione sustineas, & conjunctos Pontificali auctoritate non differas separare. Ceterum, si per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus consuetudinem tuae Metropolitanæ Ecclesiae, vel aliarum circumpositarum inquirere, & diligentius imitari: ita quod si ejusdem Ecclesiae consuetudo habet, inter eos non sustinere conjugium fieri, nec factum firmitatis robur habere; tu simili modo in Ecclesia tibi commissa conjugium hujusmodi fieri non permittas: & si quos taliter consuetos invenieris, iuxta eandem Ecclesiarum consuetudinem, ipsos separare ab invicem non omittas. Verum si de consuetudine habeatur, ut talia conjugia permittantur, id in Ecclesia tua dissimulare poteris; ita quod nec contradicere, nec tuum videaris prestare assensum: quia sicut grave est, antiquam consuetudinem circumadjacentium Ecclesiarum super his contemnere; sic quoque gravis videtur, si propter eam hujusmodi conjugis tuum indulges assensum, cum posses sic in exemplum assumi.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**ompatrum duorum filii, per quorum neutrum deventum est ad compaternitatem, licet invicem matrimonium contrahant, nisi obset loci consuetudo.
- 2 **C**ognationem spirituales non contrahit, qui baptizatum non retigit, sed candelam tenuit iuxta consuetudinem loci.

Super eo. Filii duorum compatrum, per quorum neutrum deventum est ad compaternitatem, licet invicem contrahant matrimonium; si tamen subest consuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, servando est loci consuetudo. Hoc intendit secundum intellectum, quem Abbas dicit esse, in igitur com. n. 11.

Nota tibi, consuetudo habeat, inter eos non sustinere conjugium fieri: ex consuetudine posse induci, ut habiles ad matrimonium contrahendum redantur inhabiles: & ita secundum hunc intellectum consuetudo potest inducere

impedimentum non tantum impediens matrimonium contrahendum, sed etiam dirimens post contractum. Sed huic intellectui repugnat textus in *c. Quod super in fin. et r. Nec utem in fr. de cons. 8. & affini.*

Pro corollatione horum iurium multum torquentur Moderni, qui de matrimonio tractant. Considerunt, videlicet Thom. Sanchez *lib. 7. disp. 2.* & Basil. Ponte *de imped. matrim. cap. 1. §. 2.* Tu verò dicas consuetudinem non esse tantae potentiae, ut possit inducere impedimentum dirimens matrimonium, ut fuse probavi in *cap. 1. n. 2. & q. 2. ad n. 26. supra eod.* nisi fuerit per Summum Pontificem approbata; & in hoc casu loquitur hoc capitulum, ut ibi dixi n. 8.

Porro S. Congreg. Concilii aliam censuit, matrimonium non esse nullum etiam de iure communi ex eo, quod A. contraxerit cum B. cujus filium de sacro fonte levavit cum puerum non susceperit, nec linxerit, & sic. *in simplici ter candelam tenuerit iuxta consuetudinem Regionis;* nam consuetudo non potest inducere impedimentum.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Innocentius III. Episcopo, & Archidiacono Linconien.

C A P U T VI.

Veniens ad Apostolicam Sedem C. Anglicus: & infra. Mandamus, quatenus si constituerit H. mulierem praedicti viri filium de sacro fonte levasse, antequam eam desponsasset uxorem, vos inter eos divortium, appellatione postposita celebretis.

doti immediate baptizandum: is enim licet non tangat in baptismo, tamen quia tangit paulò ante, & immediatè, videtur per eandem regulam in ipso actu tetigisse. Et sanè cum in baptismo per immersionem patris in actu non tangat, duobus modis apertissimè tangere debet, vel ante præsentandum, vel post suscipiendo, & inter utrumque actum solida ratio discretivatis asserri non potest.

Soti auctoritas obesse non debet, quominus hanc opinionem vera ratione, & Ledesmi, qui ejus præceptor fuit, auctoritate munitam, sequamur; præsertim cum nec fatis confiteri Soti illa sensisse. Siquidem ubi loquitur de tenente catechumenum super fonte ante baptismum, videtur posse intelligi de tenente adunctiones, & catechismos, quemadmodum alio in loco ipse loquitur, videlicet in 4. *fem. dist. 24. q. 1. art. 1. vers. Ex his.* Qui casus nihil habet commune cum nostro, in quo non agimus de tenente ante baptismum adunctionem, vel alia, quæ præcedunt; sed de eo, qui accipit puerum, & præsentat immediatè, ad effectum baptismi tantum.

Ad rationes suprâ in oppositum adductas breviter respondetur.

Ad primam, qua dictum est, hanc cognationem debere imitari naturam, respondetur hoc argumentum non habere locum, nisi in casibus à jure expressis, cum in multis sit illi dissimilis; & satis imitatur, si paulò ante, vel post interveniat, cum non sit necessaria omnimoda similitudo, uti aliàs S. Congr. consideravit, dum respondit eum, qui plena pubertate baptizatum non præcedit, si ut patris cum tetigerit, contrahere cognationem, quamvis secundum naturam illum generare non potuisset.

Sic etiam videmus, quamvis paternitas naturalis per alium induci nequeat, tamen hanc spirituales posse contrahi etiam per procuratorem; jam enim S. Congr. Concilii probavit opinionem affirmativam tamquam viotiore, censuitque juxta Feder. de Sen. *conf. 15.* & Card. hic *n. 3. & 4.* eum, qui nomine altissimi levat infantem de sacro fonte, non contrahere sibi cognationem spirituales, sed mandanti.

Ad secundum, & tertium, quibus dictum est verba textus requirere susceptionem in actu, & ita expressè loqui DD. Respondetur in actu ipso jure interpretatione factum censerì, quod in continenti post, vel ante gestum fuit, ex Hugone supra cit.

Ad quartum, ubi dicitur hoc impedimentum non esse ampliandum, respondetur non ampliari, sed declarari in casu, in quo de jure subest secundum rectam interpretationem.

Ad eam rationem specialem, quæ inter paganum, & fidelem spirituales cognatio non possit contrahi, respondetur non procedere hoc casu, in quo puer nondum baptizatus accingitur ad baptismum, cum quo non aliter contracta erit cognatio, quam si baptismus sequatur; atque ita hac ratione non obstante, in Catechismo, qui baptismum præcedit, cognatio contrahitur, quamvis impediens, non dirimens, *c. 2. de cognat. spirit. in 6. Host. in Summ. hoc tit. vers. Qualiter contrahatur.* Itaque non contrahetur cognatio cum pagano, sed cum Christiano mox futuro.

Quòd si hæc opinio aliquam haberet difficultatem, omnis tollitur per consuetudinem argumentis. Quia in re illud est animadvertendum; nam si constaret, in dictis duobus casibus non contrahi cognationem spirituales, nec etiam

per consuetudinem induci posset, ut contraheretur talis cognatio impediens, & dirimens, sed impediens tantum. Cum enim solius Summi Pontificis, & universalis Ecclesiæ sit inducere impedimentum dirimens, atque inhabilitare ad matrimonium contrahendum, *D. Th. in 4. dist. 42. q. 2. art. 2. Palud. in 4. dist. 34. q. 1. Sot. in 4. dist. 40. art. 5. col. 4. vers. Interrogationis.* Host. Abb. & Præpos. qui de communi restatur in *c. Ad dissolvendum. de despons. impub. & alibi* sepè DD. sequitur, ut sicut una Provincia non potest legem ferre, qua impedimentum dirimens inducatur, ita nec consuetudinem introducere, quæ id roboris habeat, propter potestatis defectum. Et ratio rationis est, quia cum matrimonium sit de jure Divino, cum sit irritum auctoritate Pontificis Constitutionis, censetur irritum fieri à Deo, cujus vices Papa gerit in terris; à si dirimi posset virtute consuetudinis, hoc tamen non proveniret à Deo, sed ab humana potestate. Quam rationem reddunt DD. in *c. Super eo, supra eodem.* Ideò non mirum, si DD. communiter non tribuant consuetudini talem potestatem, nisi habeat concursum juris veteris, vel sit approbata per Papam, *glos. Bern. in c. 1. supra eodem, Host. in summ. hoc tit. §. Quis sit effectus vers. Ideo dic.* Hugo, & Goffred. relati ab Henric. Boic. in *c. Super eo, supra eod. circa med.* ubi etiam Innoc. Jo. Andr. & Ant. de Butr. eandem opinionem sequuntur, *Felin. in c. 1. n. 21. de despons. Angel. in ver. Matrimonium in 17. imp. n. 1. Sum. Tabien. in ver. Impedimentum 1. in communi n. 4. Silvestr. in ver. Matrimonium 2. n. 3.* ubi ait, Attensum testari Host. opinionem frequentius esse receptam, subditque eam esse clavem ad hujusmodi quæstiones decidendas. Et quamvis Henric. Boic. & Abb. in *d. c. Super eo n. 6.* videantur contrarium sensisse, non est à prædicta opinione discedendum, quæ communis est, & ratione validissima nititur: præsertim cum nullum textum habeamus, qui opinioni Abbatis, & Henrici adstipuletur; nam text. *c. 1. & c. Super eo*, apertè agunt de consuetudine juris veteris concursum habente, & de ea loquuntur *glos. Ber. in d. c. Super eo*, dum ei tribuit utrumque effectum impediendi, & dirimendi, licet Henric. Boic. in consulto recenseat ejus auctoritatem in consuetudine non habente talem concursum.

Itaque dum dicimus, ex consuetudine tolli difficultatem, non hoc agitur, ut consuetudini adscribatur hæc potestas impediendi, & dirimendi in casu, in quo liquidò constaret cognationem non esse contractam; sed tantum si casus sint de jure dubitabiles, eos recipere interpretationem à consuetudine; nec enim est novum, ut facilius admittatur consuetudo ad interpretandum, quam ad inducendum, *Bellon. conf. 1. Vsis scripturis n. 3. vers. Et habet, Decian. conf. 156. prop. fin. lib. 3.* & post alios Cravei *conf. 201. n. 11. & 12. lib. 1. Put. dec. 283. lib. 1.* Et propterea Host. qui sentit, ut supra dictum est, consuetudinem non posse inducere impedimentum impediens, & dirimens; tamen in illa quæstione, an ex catechismo oriatur impedimentum impediens tantum, an etiam dirimens, quæ tunc non erat diffinita, ut fuit postea ex *c. 2. hoc tit. in 6.* sentit esse attendendam consuetudinem diversorum locorum, & secundum eam judicandum ut expressè tradit in *summ. hoc tit. §. Qualiter contrahatur in fin.* Et ita consuetudini interpretativæ tribuit vim impediendi, & dirimendi, quam non concedit consuetudini inductivæ. Articulum, an consuetudo vim habeat inducendi impedimentum dirimens, plenius examinavi in *c. 1. supra eodem.*

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Gregorius IX.

CAPUT VIII.

EX litteris vestris accepimus, quòd cum M. mulier coram officiali Cantuarieñ. Alanum peteret in virum, & se affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam, per testes idoneos probavisset: dictorum tandem testimonium depositionibus publicatis, idem A. excipiendo proposuit, quòd eam habere non poterat in uxorem, pro eo quòd ipsum pater mulieris ejusdem, qui sacerdos extitit, baptizavit. Sed cum idem officialis exceptione hujusmodi non admittenda diffinitivam tulerit sententiam contra ipsum, & idem ad sedem Apostolicam appellaverit: Mandamus, quatenus, si est ita eundem A. super hoc ab impetitione mulieris absolvatis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**ognatio spiritualis de jure communi oritur inter baptizatum, & filium baptizantis, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.
- 2 Cognatio spiritualis olim triplex, paternitas, compaternitas, & fraternitas; sed hæc ultima sublata est à Concilio Tridentino.
- 3 Baptizatus, & de sacro fonte susceptus efficitur filius spiritualis baptizantis, & suscipientis, & n. 13.
- 4 Baptizatum de jure communi prohibentur plures de sacro fonte suscipere, sed ex Concilio Tridentino unum tantum, & una ad summum suscipere debent.
- 5 Si tamen plures designati susceperint, & tetigerint, nec appareat, quis prior sit designatus, contrahunt omnes cognationem spirituales.
- 6 Dispensatio an sit concedenda contrahendi matrimonium cum ea, quam quis in Sacramento Confirmationis tenuit, ob dotis accessionem, & ad tollendas lites, & n. seqq. usque in fin.
- 7 Cognationis spiritualis impedimentum est juris merè Ecclesiastici.
- 8 Et an dotis accessio sit causa sufficiens dispensandi, & num. 17.
- 9 Litis vitanda causa an sit dispensandum, & numer. 18.
- 10 Dispensatio in secundo gradu non concedenda, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.
- 11 Et an hoc procedat in cognatione spirituali.
- 12 Magis vitanda eorum conjugia, qui nobis per spirituales, quam per carnalem cognationem continent.
- 14 Cognatio spiritualis major est, & difficilior solvitur, quam carnalis.
- 15 Dispensare an soleat Ecclesia in primo gradu cognationis spiritualis, & n. seqq.
- 16 Cognationem spirituales contraxit puella novem annorum, que infantem levavit de sacro fonte, & cum ea Gregorius XIII. noluit dispensare.
- 17 Dotis accessio an & quando ex stylo Curie sit juxta causam dispensandi in gradibus prohibitis.

- 1 **E**x litteris. Inter baptizatum, & filium baptizantis oritur cognatio spiritualis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. Hoc dicit secundum omnes. Sed ista fraternitas spiritualis hodie sublata est ex Concilio Tridentino cap. 2. *sess. 24. de reform. matrim.* quo cognatio spiritualis restricta est ad levantes de sacro fonte, & baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, nec non ad baptizantem, & baptizatum, baptizatque patrem, ac matrem. Et idem in Confirmationem. Unde cum olim triplex esset cognatio spiritualis, videlicet paternitas, compaternitas, & fraternitas, ut per D. Thomam in 4. *sentent. distinct. 42. q. 1. art. 3.* & per Abbatem *supra in rubrica ad finem*: sublata hodie fraternitate per Concil. Trident. non remanent nisi paternitas, & compaternitas: quod & Navarr. advertit in *Manuali cap. 52. nu. 36. vers. Quartum impedimentum, & n. 37.*
- 3 In glossa unica nota, baptizatum, vel de sacro fonte susceptum efficitur filium spirituales baptizantis, vel suscipientis. Jura sunt in glossa.
- 4 In eadem glossa ibi, *Quod plures simul*, nota, prohibitum esse, ut plures simul infantem de sacro fonte suscipiant, ut c. *Non plures. 4. dist. sed ex Concil. Trid. in d. c. 2.* statutum est, ut unus tantum, sive vir, sive mulier, juxta sacrorum canonum instituta, vel ad summum unus, & una baptizatum de baptismum suscipiant.
- 5 Verum cum negligentia Parochi factum esset, ut tres designarentur, & in libro scriberentur, de sacro baptismi fonte feminam suscepit, nempe Titius, Titia, & Scipionius, qui omnes levavit baptizatum, & tetigerunt: fuit dubitatum, an omnes cognationem spirituales contraxissent cum baptizata: an verò II tantum duo, qui priores sunt designati à Sac. Congregatio cecluit, omnes contrahere, si non appareat, qui primi sint designati, per cap. *final. de cognat. spirit.* & licet unus tantum, & una suscipere debeant; tamen si omnes susceperint, omnes contrahere: ita glossa ibi, quæ dicit, quod non peccant: & ita ibi Philippus post alios: & licet Concilium prohibeat

plures quam duos, &c. tamen non annullat actum.

Ex facto QUÆSITUM est, an sit concedenda dispensatio contrahendi matrimonium cum ea, quam quis in Sacramento Confirmationis tenuit ob dotis accessionem, quam mulier à tertio consecuturæ est, & ad tollendas lites, quæ occasione majoritatis inter virum, & mulierem possent inextricabiles exortiri.

Pro dispensatione adducitur, hujusmodi impedimentum esse juris merè Ecclesiastici, S. Thom. in 4. *sent. distinct. 42. q. 1. art. 1. in corpore. Sotibidem, Covarr. in 4. Decretal. p. 2. c. 6. §. 4. in princ. Navarr. in Manual. c. 22. n. 36. vers. Quartum*, licet in oppositum videatur text. in c. *Petracum. 30. q. 3.* In his autem, quæ sunt juris Ecclesiastici, aperte constat Sedem Apostolicam posse dispensare, c. *Cuncta per mandatum. 1. q. 3.* & in specie habetur ex Rebuff. *de dispensat. grad. gloss. 5. m. 52.* & Navarr. *d. c. 22. n. 84. juncto num. 36.* & clarè deducitur ex Concilio Trident. *sess. 24. c. reform. matr. c. 2.* quo hæc impedimenta ex prohibitione canonica provenientia restinguntur ad paternitatem, & compaternitatem, ut dictum est supra n. 2.

Causæ autem, quæ dispensationi hoc casu suffragantur, sufficienter videntur. Primo scilicet utilitas puellæ, cui, si id matrimonium sequetur, dos in mille aureis augetur: quæ causa videtur sufficiens ex stylo Curie, secundum quem dispensationes in 3. & 4. ex causa narrata obtineri consueverunt: stylus autem Curie factus, c. *Quam gravi, de crim. fals. Abb. in c. Ex litteris n. 6. de consueti. Secundo*, ut vitentur lites, quæ possent oriri ex majoritate, ad quæ tam viri, quam mulier post mortem ejusdem nunc viventis sui habere prætendant: causa autem vitanda litis inducere solet Pontificem ad concedendam dispensationem c. 2. ubi gloss. ult. & DD. *de desponsat. impub.*

His tamen non obstantibus, satius esse videtur dispensationem petitam denegare; illius enim concessio non parvo esset futura scandalo illis, qui viderent, à parte filiam spirituales in uxorem duci, indeque hæretici occasione artipetere detrahendi Ecclesiæ instituti, c. *Magna de veto, gloss. in c. Requisitis, §. Nisi rigor, in verb. Vt plerisque, l. 9. 7. c. Et si illa, ead. q. 7.*

Accedit ad hoc prohibitio Tridentini Concilii *sess. 24. de reform. matr. cap. 5. in fin.* ubi postquam Sancta Synodus universaliter statuit in contrahendis matrimoniis, vel nullam, vel raro dandam dispensationem: agendo de secundo gradu statuit, ut in eo dispensatio non concedatur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam: & ita satis manifestè insinuat, in primo gradu, non est noster casus, nunquam concedendum esse dispensationem. Nec obstat, si dicatur, illud decretum intelligendum esse de gradibus affirmatis, & consanguinitatis, non autem de cognatione spirituali. Imò enim cum spectantibus capitibus egerit de impedimentis cognationis spiritualis, & prohibito d. c. 5. *ad fin. vers. In contrahendis*, sit generalibus verbis absque distinctione concepta, debet ungue generaliter ad omnia superiora referri. *Solutæ & ibi gloss. in verb. Non distinguemus de majorit. & obsecans.* Præterea quatenus loqueretur de gradibus affirmatis, & consanguinitatis tantum, quæ tamen observandum esset in gradibus cognationis spiritualis, cum Canones, & Sancti Patres c. 1. 2. & 3. 30. q. 3. definitiverint, magis abstinendum esse a conjugio illorum, qui nobis per spirituales, quam eorum, qui per carnalem cognationem continent; talique quos de sacro fonte levamus, aut in Sacramento Confirmationis tenemus per Constitutiones Ecclesiasticas fore nostros filios effici, d. c. 2. §. 3. c. *Omnes ques. 30. q. 1.* Quod eò magis dicendum esse cum tractemus de extendenda dispositione juris communis contra dispensationem, quæ illud vulnerans, odiosa reputatur, c. 1. *de fil. Presb. lib. 6.* Imò cognatio spiritualis major est, gloss. 1. *in fin. cap. Qui dormierit. 27. q. 2.* & difficilior dissolvitur, quam carnalis, c. *Inter corpora. 14. ubi Butt. 22. de translat. Episcop.* Si igitur rigor non dispensandi observatur in carnali cognatione, quis negabit, eundem multò magis observandum esse in spirituali? c. *Ex parte, ut vers. 2. de decimis.*

Et propterea Mandol. *de signat. sit. de dispensat. matrim. vers. Cognatio spiritualis cum seqq.* ait, Ecclesiam non solum in primo cognationis spiritualis gradu dispensare. Imò Summi Pontifices denegant dispensationem etiam in his, quæ ignorantibus impedimentum, bona fide matrimonium contraxerunt,

16 Et in specie Sacra Congregatio Concilii olim consulta, an puella novem annorum levans de facto fonte infantem contrahat cum eo cognationem spirituales; & si immemor hujus cognationis spiritualis secum contrahat matrimonium, an sit concedenda dispensatio: Respondit, contractam quidem esse cognationem spirituales non obstantem ætate; tum quia nullus Canon, nullum Concilium, nullus Doctor in terminis decidit contrarium: tum quia sicut ætas levati non impedit, quin levans major 14. annis contrahat hanc cognationem cum levato, quamvis anniculo, vel paucorum mensium, aut dierum: ita nec impedit, quando levans esset minor quatuordecim: tum quia licet minor quatuordecim, potuit tamen instruere minorem: tum quia reperuntur Canones tantum, qui repellunt non baptizatum, Abbatem, & Monachos, nec alii repellunt. Ergo etiam infantes, & impotentes admissi censentur. Ceterum quod pertinet ad dispensationem, etiam S. Congregatio existimaverit, eam esse concedendam; tamen relata ad Gregorium XIII. sententia, Sanctitas Sua approbavit quidem contractam esse cognationem spirituales, sed tamen noluit dispensare. Et quamvis nonnuquam post tempora Gregorii dispensatum fuerit obdolis incompetentiam cum illius sufficienti augmento; non tamen est judicandum exemplis; nec quod aliquando factum est, sed quod fieri debet, est spectandum. *l. Sed licet, ff. de offic. Præsid.*

17 Dæc cause, quæ pro dispensatione allegantur, leviores sunt quidem, quam rei gravitas postulat. Prima enim de augmento dotis nullibi in jure legitur approbata, & non devertit fortè, qui eam indignam putent, quæ Pontificem

moveat possit ad concedendam dispensationem, videlicet ut puella nobilis aureos mille lucretur: nec stylus Curie huic casui accomodari potest; is enim stylus observatur cum eis tantum puellis, quæ præ nimia paupertate cum dote, quam habent, honestè nubere non possunt; & propterea præbet legitimam causam dispensandi, Gratian post c. *Tanta nequicia*, & ibi gloss. communis, & cap. seq. 1. q. 7. Quæ pietatis causa cessat in casu nostro, in quo non proponitur puellam esse adeò pauperem, ut sine augmento alteri nubere honestè non possit, præsertim cum jus ad majoritatem prætendat.

Secundò etiam causa insufficientis videtur. Primò, quia cum fidei commissum majoricatus non sit apertum, seu purificatum, nimirum quia vivit persona, quæ illum justè possidet, non constat, quomodo timor futuræ litis, quæ fortè morte interveniente, vel aliorum natiuitate, vel prætionum dilucidatione, nunquam deducitur ad actum, possit afferre justam causam, ut de præsertim tam graviter jus commune vulnere. Secundò, quia ad quem ipsum majoricatus spectare debeat, poterit humana prudentia absque lite per compromissum, vel alio modo fieri exploratum: quod si eorum arbitris de eorum juribus noluerint experiri, & elegerint potius indurato animo litigare, non debet hæc ipsorum spontanea durities justæ videri causa, ut Pontifex legis vincula ad periculum litis summoventum relaxet, præsertim cum sint tanti ponderis, & spiritualia concernant, ex Archidiac. in cap. *Tale*, 1. quæst. 7. num. 1. & 2.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Celestinus III.

C A P U T III.

Quòd dilectio: & infra. Quævisisti, utrum is, qui à stipite per descendentem lineam sexto vel septimo gradu distat, possit ei, quæ ex altera parte per lineam descendentem ab eodem stipite, secundo vel tertio gradu distat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam Apostolicæ Sedis legati, qua permissum est hominibus terræ illius, in sexto gradu conjungi? Quod videtur posse fieri secundum regulam, qua dicitur: Quoto gradu quis distat à stipite, & à quolibet per aliam lineam descendentium ab eodem: cum tamen de consuetudine terræ, si quando talis casus emerferit, incolæ propter proximiorum gradum conjunctos separent, & impediant copulari volentes. Nos itaque respondemus, quòd indulgentia illa sic est intelligenda, quòd uterque conjungendorum distet à stipite sexto gradu. Si verò alter sexto vel septimo gradu distat à stipite, alter autem secundo vel tertio, conjungi non debent: unde in hac parte consultius duximus multitudini, & observatæ consuetudini deferendum, quam aliud in disensionem, & scandalum populi statuendum, quadam adhibita novitate.

S U M M A R I U M.

1 *D*ispensatio cum aliquibus, ut possint contrahere quarto gradu, intelligitur, si uterque distat quarto eodem modo hoc approbet consuetudo.

2 *E*t an gradus remotior indistinctè attendatur tam in dispensationibus, quam in impedimentis Remissive.

1 *Q*uòd dilectio. Si dispensatur cum aliquibus, ut possint contrahere quarto gradu, requiritur, ut uterque distet quarto, maxime ubi consuetudo hoc approbat. Hoc dicit: aliàs summatur sine distinctione, maxime secundum Joan. Andr. & sequentes; & est communis intellectus ut attestatur Præpos. in princip. qui etiam est de jure verior,

quia Pontifex fundat interpretationem suam super consuetudine, quæ vigeat in loco ex cuius violatione scandalum oriebatur, ut patet ex illis verbis: *Consultius duximus multitudini, & observatæ consuetudini deferendum, quam aliud in disensionem, & scandalum populi statuendum.* Unde circumscripta consuetudine, standum est regulæ expressæ in littera, & in cap. fin. infra eod. videlicet, *Quoto gradu remotior distat à stipite, &c.* prout hic firmant gloss. in verb. *V*terque, Innocen. in fin. Host. numer. 4. Jo. Andr. numer. 8. in fin. dicens hoc tenendum Abbas numer. 7. & alii communiter; & fusiùs dixi in dist. cap. fin. & ibi plenè videas, an hodie tam in dispensationibus obtinendis, quam in inducendis impedimentis, indistinctè gradus remotior attendatur, numer. 4. 5. & in 1. & 2. quæstion.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Innocentius III. Rosan. Archiepiscopo.

CAPUT V.

Quod super his: & infra. Super eo igitur, quod pater, & filius cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, avunculus & nepos cum duabus fororibus contrahunt matrimonium; taliter tibi duximus respondendum, quod licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, & omnes consanguinei, uxoris sint viri affines. inter consanguineos tamen uxoris, & viri, ex eorumdem scilicet viri & uxoris coniugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Ne autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præsumptos Ecclesiastica districtione punire: non obstantè consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela.

SUMMARIUM.

- 1 **C**onsanguinei mariti cum consanguineis uxoris licite contrahunt.
- 2 Matrimonia contrahi non possunt in gradibus prohibitis etiamsi hoc habeat consuetudo, c. n. 7.
- 3 Affinitas contracta inter consanguineos viri, & uxorem ipsius, non transit ad consanguineos uxoris, nec è converso.
- 4 Affinitas non causat affinitatem.
- 5 Affinitas quid.
- 6 Affines non sunt vir, & uxor, sed causa affinitatis.
- 7 Consuetudo etiam immemorabilis non potest tollere, nec inducere impedimenta matrimonium dirimentia, c. n. m. seqq.
- 8 Consuetudo immemorabilis intelligitur sublata, quando lex consuetudinem damnat uti corruptelam.

Quod super. Consanguinei mariti cum consanguineis uxoris licite contrahunt. Hoc primò. In gradibus prohibitis non possunt matrimonia contrahi, etiamsi hoc habeat consuetudo. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Alex. de Nævo, & Præpos. Secundum dictum ibi, *Ne autem*.

Nota primò, ex priori parte textus, affinitatem contractam inter consanguineos viri, & uxorem ipsius, non transit ad consanguineos uxoris, nec è converso; unde possunt legitime copulari, ut in textu, & notant gloss. i. Abb. Antiqu. Host. Joan. Andr. Butr. & omnes in *summario textus*. Ratio est, quia affinitas non causat affinitatem, S. Thom. in 3. q. 86. quæ in additionibus, 55. art. 5. Affinitas enim dicitur illa proximitas, quæ est inter uxorem, & consanguineos viri, & similiter inter virum, & consanguineos uxoris, eò quòd dux cognationes, quæ diverse inter se sunt, per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finem accedit, dicit textus in l. *Non facile, s. Affines, ff. de gradibus, & affinit.* Unde affines dicuntur quasi iuxta fines, ut inquit Abb. Antiqu. in c. *Non debet n. 2. infra eodem*; vir autem, & uxor non sunt affines, sed causa affinitatis, sicut unus non est numerus, sed principium numeri, gloss. in §. *Affinitatis, in addie. in verb. Affinitatis, infra. de nupt. glof. in l. Sed & he persone, in verb. Et liberi, ff. de Procur. S. Thom. in præti. q. 55. art. 1. ad 1. Unitas ergo, quæ per matrimonium efficitur inter virum, & uxorem, est causa, ut uxori communicentur omnes consanguinei mariti, & viceversa marito consanguinei uxoris; & coniunctio huiusmodi unus ad talentum, cum non sit consanguinitas, reliquum est, ut si affinitas, cap. *Porro, 35. q. 5.**

Secundò, nota ibi, *Non obstante consuetudine*, regionis consuetudinem tollere non posse impedimenta matrimonium dirimentia: & cum textus adiciat, quæ dicenda est potius corruptela, hinc liquet manifestè huiusmodi consue-

tudinem esse impræscriptibilem etiamsi sit supra hominum memoria, quia in his diuturnitas temporis non minuit, sed aggravat peccatum, ut est textus clarus in c. *Non debet in fin. & ibi Butr. n. 12. infra eod. a. Idem cap. Cum haberet, supra de eo, qui duxit in matrim. c. c. Enal. de consuetud.* Et quotiescumque lex damnat consuetudinem uti iri quam, & irrationabilem, tunc censetur damnata, & reprobara consuetudo etiam immemorabilis, ut post Fel. in c. *Cum ex effici n. 13. de prescript. Atetin. in l. Cum stipulatus sim à Proculo, col. 3. ff. de verb. obligat.* & alios plures, conciliando opinionibus, concludit Covarr. *variar. resolutio lib. 3. cap. 13. n. 5. vers. Adnotandum tamen erit.*

Sed in oppositum videtur textus in c. *Super eo, supra de cognat. spirital.* ubi filii duorum comparum: per quorum neutrum devenitum est ad comparitatem, licite contrahunt matrimonium; & tamen si libest consuetudo impedierit, & dirimens talia matrimonia, servanda est loci consuetudo: & ita ibi est casus, secundum intellectum, quem Abb. dicit esse magis communem. Ergo si consuetudo vim habet inducendi impedimentum dirimens, ut ibi patet, non videtur libesse ratio, cur enim non possit tale impedimentum tollere: nam prout unumquodque producit, sic resolvit, cap. *Omnis res, infra de regul. jur. cum concord.* cuius tamen contrarium hic deciditur.

Pro conciliatione harum Decretalium valde laborant, & inter se dissident Scribentes hic, & Moderni, quia de matrimonio tractatus est dicitur. videlicet Th. Sineh. lib. 7. ay. p. 4. & Basil. *Ponte de imped. matr. c. 1. §. 2.* Quidam dixerunt Decretalem, *Super eo*, quæ est Alex. III. corrigi per hanc, & per c. *Non debet, ad fin. infra eod.* quæ sunt Innocentii III. quod non placet, arg. c. *Cum ex peccat. de elect. lib. 6.* Alii tenuerunt, hic reprobari consuetudinem contrahendum cum cognatis, & affinis carnalibus; ibi vero cum cognatis spiritualibus quod similiter non placet; quia magis vitanda sunt connubia eorum, qui nobis per spirituales, quam per carnalem cognationem sunt coniuncti, cap. 1. c. 3. 3. quæ 3. & cognatio spiritualis maior est, quam carnalis, glof. 1. in fin. in c. *Qui dormierit, 27. q. 2.* Sed Abbas hic. nu. 4. putat in d. c. *Super eo*, agi de consuetudine induciva charitatis, nempe ut potius illi contrahant cum extraneis, quam cum illis, qui aliquo modo videntur esse proximi: hic autem de consuetudine, quæ relaxat prohibitionem ad contrahendum inter consanguineos, quæ sic restringit conjunctionem, & amicitiam ad alios, & minuit vicissitudinem charitatis ad alios.

Tu teneas, consuetudinem non esse tantæ potentie, ut valeat inducere impedimenta matrimonium dirimentia, ut fusc probavi in cap. 1. à num. 2. usque ad num. 26. supra de cognatione spirituali, nisi talis consuetudo fuerit specialiter per Summum Pontificem approbata; & in hoc casu loquitur Decretalis, *Super eo*, ut dixi in dicto cap. 1. numer. 8.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Idem Innocentius III.

CAPUT VI.

Quia circa: & infra. Porrò de nobili viro N. pro cuius dispensatione, indulgentia scilicet remanendi cum ea, quæ ipsum quinto consanguinitatis gradu contingit, à Sede Apostolica obtinenda, falsa nobis causa fuerat allegata, proles videlicet: cum tamen ante dispensationem obtentam, unica filia, quam habebat, viam fuerit uniuersæ carnis ingressa, prout tua consultatio continebat: Dissimulare poteris, ut remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione (sicut asseris) grave videas scandalum imminere.

SUMMARIA.

- 1 **D**ispensatio obtenta à Papa non valet super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi falsa causa sit expressa, nisi eam postea à Papa confirmet.
- 2 Veritas narratorum est consideranda secundum tempus datæ impetrationis.
- 3 Dissimulare poteris, hæc verba habent vim dispensationis.
- 4 Subreptio in expressione falsa causæ vitiat dispensationem ipso facto.
- 5 Falsum exprimere detestabilius est, quam verum tacere.
- 6 Dispensandi causa leuissima super matrimonio contracto in gradu prohibito, est soboles ex eo superstes.
- 7 Dispensatur super matrimonio tam contracto, quam contrahendo, si timeantur scandala, vel future inimicitie, & n. se 37.
- 8 Propter scandalum, receditur à dispositione juris positiui.
- 9 Dispensatio an sit concedenda in secundo affinitatis gradu ad evitandas inimicitias, & lites inter familias illustres. & n. se 19. usque in fin.
- 10 Dispensatio in secundo gradu ex Concilio Tridentino non concedenda, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.
- 11 Quod locum habet tam in secundo affinitatis, quam consanguinitatis, ibi d.
- 12 Et copula, & resoluitur in disiunctivam.
- 13 Inimicitia privatorum non referunt ad publicam causam.
- 14 Periculum, ne civitas factionibus dividatur, est iusta causa dispensandi in secundo gradu consanguinitatis.
- 15 Scandalum quod oriretur, si nuptia jam publicatæ non sequerentur, non ex iusta causa dispensandi in secundo affinitatis.
- 16 Etiam si copula intercesserit, & mulier aliàs dissimulata remaneret.

Quia circa. Non valet dispensatio obtenta à Papa super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi falsa causa sit expressa, nisi eam postea à Papa confirmet. Hoc intendit secundum intellectum, quem dicunt esse verum, & communem, Abb. Præpos. & Alexan. de Navo. Primo recitat, & tacite damnat dispositionem: Secundo eam tolerat ex causa, ibi, *Cum tamen*.

Nota primò ibi, *Ante dispensationem viam fuerit uniuersæ carnis ingressa*: Veritatem narratorum esse considerandam secundum tempus datæ impetrationis; non enim sufficit narrata prius fuisse vera, vel post impetrationem verificari, ut notatur in *e. Dilectus, il secundo, de præb. & hic*, per Host. post princ. In ver. Ingressa, Jo. Andr. n. 3. Abb. n. 4. & Alex. de Navo in ult. notab. & clarè probatur hic. Nam iste impetrans habuerat filiam, sed eam non habebat tempore impetrationis, quia prius ex hæc vita migraverat; & ideo dispensatio fuit subreptitia, ac nulla, ut in textu: Generaliter autem, an & quando in litteris gratiæ, vel iustitiæ attendatur tempus datæ, vel receptionis, seu executionis litterarum, recurrere ad notabilem theoricam Abb. in d.c. *Dilectus n. 7.* & ibi dixi *a. n. 1. usq. in fin.* & quando spectetur initium, vel finis vide plenam glos. in c. *Dudum, il primo, v. Electionis tempore, supra de elect.*

Secundò, nota illa verba, *Dissimulare poteris*, quæ habent vim dispensationis; etenim cum dispensatio ob expressionem falsæ causæ, & matrimonium exindè contractum non valeret, nullum esset dicere, ut manerent in adulterio; quæ sunt verba Innoc. *hic in fine*, cum quo transeunt Host. post princ. in ver. *Dissimulare*, & Joan. Andr. n. 3. in eod. verb. Unde exponit verba, *Dissimulare poteris*, id est, ex certa scientia, & ex nostra licentia, quam damus auctoritate præsentium, & sic quod nullam erat, roboramus, c. penult. de supplen. neglig. Prælator. c. *Super eos de cognat. spirit.* prout exponunt Goffred. Host. & Jo. Andr. locis proxime citatis.

Et ex hoc intellectu collige, subreptionem in expressione falsæ causæ vitiat dispensationem ipso facto, ad quod est text. expressus in *e. 2. in fin. de fil. Præb. lib. 6.* ubi aperte probatur, dispensationem esse nullam ipso jure per subreptionem commissam in tacendo verum: ergo fortius in exprimeudo falsum, ut hic, quia detestabilius est falsum exprimere, quam verum tacere; & ita illum textum ad hoc expendit Abb. *hic n. 5.*

Ultimò nota ex textu duas causas dispensandi super matrimonio contracto in gradu lege canonica prohibito. Prima est, quando ex matrimonio sic contracto soboles est superstes: nam favore filiorum in tali matrimonio dispensatur ut hic notat Bernard. post casum, & reliqui post eum. Secunda causa est propter scandalum vitandum, ut in fin. text. & notant Host. in fin. Jo. Andr. n. 4. Henric. Boich. in fin. Abb. n. 2. Præpos. n. 1. & Alex. de Navo num. 2. Et hæc est causa sufficiens, nedum super matrimonio jam contracto, sed etiam super contrahendo, ut dicunt Abb. Præpos. & Alexan. de Navo locis citatis, quia propter scandalum receditur à dispositione juris positiui, c. *Quod super his, supra eodem cap. de tempor. ordin. & c. Cum ex iuncto, ad nov. oper. nunciat.* secundum Jo. Andr. *hic nu. 4.* idem si timeantur future inimicitie, & jurgia, ut per Felin. *conf. 26. n. 15. vers. Unde considerandum est*, & Menoch. *conf. 385. n. 7. vol. 4.* & ita quotidie Papa dispensat inter consanguineos, & affines propter bonum pacis futurum, vel scandalum vitandum; prout etiam observat Sac. Pœnitentiaria in impedimentis occultis.

Ex factò quæsitum est, num concedenda sit dispensatio in secundo affinitatis gradu ad vitandas inimicitias, & lites inter familias illustres?

Sancitissimus mandavit examinari in S. Congr. Concilii, an concedenda sit dispensatio in secundo gradu affinitatis, pro quo supplicat Sancitissimus Bavaricæ Dux per litteras Sanctitati Sux directas.

Pro causa affectus suspicio litium, & inimicitiarum inter familias illustres, eò quo vir fuerit à sponsa hæres illustrius cognatis præteritis, & vulgata fuerit fama futurarum nuptiarum.

Decretum Concilii Tridentini c. 5. sess. 24. de refor. matr. quo statuitur, ut in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam, habet locum tam in secundo affinitatis, quam consanguinitatis, ut tradit Navarr. de consang. & affinis. *conf. 4. n. 8.* & scripsi censu S. Congregatio; unde non est opus discutere, an secundus affinitatis aequi polleat tercio consanguinitatis, quod

nonnulli censuerunt. Satis enim est ex Concilio, juxta interpretationem S. Congregationis, prohiberi dispensationem etiam in secundo affinitatis, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

- 17 Sed quia copula illa, & resolvitur in disjunctivam, ut eadem Sacra Congregatio aliàs declaravit, adeo ut alterum sufficiat, vel dispensationem magnis Principibus concedi, vel subesse causam publicam ejus concedendæ inter alios, quàm magnos Principes; cum hoc casu non sint inagni Principes, qui petunt dispensationem, sed solum ex illustri familia; tota difficultas reducitur ad causas, quarum
- 18 hęc nulla affertur, quæ publica videatur. Nam bonum pacis, & vitatio litium, & inimicitiarum, quæ oriuntur inter utramque familiam, si Carolus in matrimonio non duceret virginem partis adversæ sibi in secundo affinitatis gradu conjunctam, non est causa publica: neque enim privatorum dissidia, & inimicitie respiciunt publicam causam, ut animadvertit S. Congr. in causa dispensationis Alexandri de Cordelles nobilis Barcinonensis 1605. Et propterea multò ante eum peteret dispensatio à Primatibus Civitatis Hispaniæ super secundo consanguinitatis, & Rex Catholicus pro dispensatione urgeret, & contrahentes allegarent periculum, ne Civitas factionibus divideretur, & plura sequerentur homicidia, nisi concederetur dispensatio: Sac. Congr. censuit non aliter concedendam dispensationem, quàm si de tali periculo publicum Regis testimonium haberetur; quod tamen nunquam habuerunt contrahentes, licet Rex Catholicus prius pro eis supplicasset, ac proinde dispensationem non obtinuerunt. Tunc itaque sensit Sacra Congr. oportere causam inimicitiarum non respicere tan-

tum privatas familias, sed universam Civitatem, ut causa publica dici possit: imò tunc etiam non consideratum fuit periculum similitudinum, etiam publicæ: non esse attendendum, quia vigente seculari potestate, possunt, qui ad arma confugiunt, à Magistratibus coerceri. At verò hoc casu nec ulla quidem etiam privata causa inimicitiarum urget, quia virgo non fuit deflorata, nec suspicio ulla irrepressi deflorationis, itaut honoris causa potuerit graves inimicitie suscitari, sed tantum maritus fuit hæres institutus ab uxore, & cognati præteriti, quæ causa est merè civilis, & solum parere potest verisimiliter lites, ac discordias inter utramque familiam, quæ litis occasione oriuntur. Quas tamen discordias secularis Magistr. auctoritas sedare facile poterit.

14 Alia causa scandalum vitandi, quod oritur, si hoc matrimonium non sequeretur, & quod vulgata jam sit nuptiarum fama, certè nec gravis, nec publica est; imò talis, quæ facile à quolibet dispensationem postulare affertri posset, adeo ut in potestate affinitatis, & consanguineorum, liberius simul versando dare causam dispensationis. Et cò magis, quòd hoc casu nec simul versari, non debet tantum rumor irrepressi futurarum nuptiarum. Quamobrem si scandalum spectandum est, majus oritur scandalum ex concessione dispensationis non subsistente causa à Concilio requisita.

15 Postremò, cum olim fuisset petita dispensatio in secundo affinitatis sequita copula, non tamen spe facilius obtinendi dispensationem, ne mulier disfamata, & inopta remaneret, & scandala oriuntur; S. Congr. Concilii etiam Cardinalis Arigonis dixisset in Pararia, has dispensationes sæpè fuisse concessas, cum tamen S. Congr. temper existimaverit non concedendas, censuit nihil esse rescribendum.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

C A P U T VIII.

Non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum, statuta quandoque variantur humana, præsertim cum urgens necessitas, vel evidens utilitas id exposcit: quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri testamento statuerat, nonnulla mutavit in novo. Cum ergo prohibitiones de conjugio in secundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis, cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum; cum cessante prohibitione cesset effectus: constitutiones super hoc editas, facti approbatione Concilii revocant, præsentis constitutione decernimus, ut sic contrahentes de cætero liberè copulentur. Prohibitio quoque copulæ conjugalis, quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio huiusmodi prohibitio generaliter observari. Quaternarius verò numerus bene congruit prohibitioni conjugii corporalis: de quo dicit Apostolus, quòd vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier; neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir: quia quatuor sunt humores in corpore, qui constant ex quatuor elementis. Cum ergo jam usque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ sit restricta, eam ita volumus esse perpetuam, non obstantibus constitutionibus super hoc dubium editis, vel ab aliis, vel à nobis, ut si quis contra prohibitionem huiusmodi præsumpserit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum: cum diuturnitas temporum non minuit peccatum, sed auget; tantòque sunt graviora crimina, quantò diutius infelicem animam detinent alligatam.

S U M M A R I U M.

- 1 Affinitatis impedimentum in secundo, & tertio genere sublatum est, & n. 14.
- 2 Idem de impedimento, quo soboles suscepta ex secundis nuptiis coniungi non poterat consanguineis prioris viri, & n. 15.
- 3 Impedimentum consanguinitatis, & affinitatis, ultra quartum gradum non extenditur, & n. 16.
- 4 Papa licet supremam habeat auctoritatem, timet tamen se reprehendi.
- 5 Leges humana variari debent ex temporum varietate.
- 6 Canonum antiquorum rigor cur nostris temporibus non sit usquequaque observandus.
- 7 Ob fornicationem simplicem olim deponeretur non solum Clericus, sed etiam Episcopus.

8 Hodie secus, nisi fornicatio, sit notoria, vel scandalosa, aut diu continuata.

9 Depositionis pena olim dignum erat quolibet mortale peccatum.

10 Scientia juris est de aternis, quantum ad suam originem, quæ est distamen rectæ rationis.

11 Legum finis est invariabilis.

12 Lex corrupta, & corruptens, idem sunt.

13 Jus Canonicum est jus humanum, sed large dicitur jus Divinum.

14 Affinitatis genera quæ sunt, & in quo differant à gradibus.

16 Affinitatis impedimentum, quod oritur ex fornicatione post Concilium Tridentinum ultra secundum gradum non extenditur.

17 Etiam si super venias post matrimonium contractum.

- 18 Et ultra secundum gradum nec aritur matrimonium, nec sponsalia de futuro.
- 19 Nec impedit contrahendum.
- 20 Impedimentum publica honestatis, quod olim oriebatur ex secundo, & tertio genere affinitatis, sublatum est à Concilio Generali.
- Idem in publica honestate, quæ oriebatur ex secundis nuptiis inter solum ex illis susceptam, & consanguineos pr. v. viri, n. 22.
- Sed publica honestas, quæ oritur ex sponsalibus de futuro, non est sublatas, n. 23.
- Et multo minus, illa, quæ oritur ex sponsalibus de presenti, n. 24.
- 21 Vitium quoties ex una radice nascitur, consequens est, ut unal lege tollatur.
- 22 Cognationis legalis impedimentum à Concilio Generali non est sublatum.
- 23 De impedimento publica honestatis tollendo, vel restringendo, actum fuit in Concilio Lugdun. sed nihil obtinuit.
- 24 At ex Tridentinum hoc impedimentum non oritur ex sponsalibus nullis, & ex validis primum gradum non excedit.
- 25 Et hoc in sponsalibus de futuro, sed in sponsalibus de presenti adhuc durat ad prescriptum juris veteris.

Non debet. Tollitur prohibitio contrahendi matrimonium in secundo, & tertio affinitatis genere. Item tollitur prohibitio, per quam soboles suscepta ex secundis nuptiis conjugii non poterat consanguineis prioris viri: & prohibitio conjugii ultra quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum non extenditur. Hoc statuit juxta ordinem litteræ, secundum Abbat. & Alex. de Nævo: & concordant, licet ordine inverso, Jo Andr. Butt. Card. Anchar. & Præpos. Dividitur in quatuor partes. Primum excusat correctionem juris Antiqui. Secundò ibi, *Cum ergo*, excusationem declarans, in duobus illud tollit. Tertio restringit, restrictionis causam reddens, ibi, *Prohibitio*. Quarto prohibitionem restrictam fortificans, constitutiones contrarias tollit, & causas reddit, ibi, *Cum ergo*.

Nota primò ibi, *Reprehensibile*, Summum Pontificem, licet supremam habeat potestatem, timere tamen se reprehendi, ut hic innuitur, & in c. *Nisi supra de usu pallii*, & in cap. *Pro nostro*, ut *Eccles. Benef.* Sed quidquid timeat multoties mordetur: quod tamen non fit absque peccato, ut c. *infrà de maledict.* secundum Host. hic nu. 1. & Jo. Andr. num. 2.

Secundò nota ibi, *Temporum*, statuta humana variari debere ex temporum varietate, ut hic, & in concord. allegat in gloss. 1. Nec mirum; quia lex debet tempori esse conveniens, c. *Erit autem lex*, 4. *diffin.* Quo fit, ut rigor antiquorum Canonum in pænis inflegendis hodie non sit utiqueque observandus, quia, ut inquit text. in c. *Fraternitatis*, 34. *diffin.* defectus nostrorum temporum, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt,

distinctionis Canonice non patitur in omnibus manere censuram. Unde olim propter simplicem fornicationem de rigore ponebatur non tantum Clericus, ut c. *Si quis Clericus*, & cap. *Presbyter*, 81. *diff.* sed etiam Episcopus; ut c. *seqq.* & c. *Lator*, & ibi gloss. 2. q. 7. Sed hodie ob simplicem fornicationem non fit depositio, ut cap. *A multis, de stat. & qualis*. nisi sit notoria, vel scandolosa, aut diu continuata, c. *Quam sit, infrà de excess. Prælator* & c. *Ex parte, Adæ, supra de testib. cum concord.* ut per Butt. in c. *At si Clerici* n. 9.

13. *verf.* Per hoc patet an simplex fornicatio, de jure. Quinimò quodlibet mortale peccatum olim erat depositione dignum. c. *Si Diaconus*, 81. *diff.* & c. *Presbyter*. sed hodie servabitur in his, prout legitur, & notatur in c. *At si Clerici*, maxime per Ant. de Butt. d. n. 13. & Abbas n. 35.

Ex his nonnulli detrahunt scientiam juris, afferentes eam non esse proprie scientiam: quia scientia est de incerti upribilibus, & de impossibilibus aliter se habere, ut habetur primo Posterior. Sed leges humanæ mutantur quotidie, ut hic. Verum ut bene respondent Cardin. n. 2. & Abbas in 1. *notab. verf.* Et per hoc dicitur; Scientia juris est de æternis quantum ad suam originem, quæ est directio, seu dictamen reæ rationis; nam lex semper editur, ut appetitus noxius sub juris regula coerceatur, ut habetur supr. in procm.

Itaque tamen si mutantur Constitutiones particularis, ta-

men finis legis, quod est primum in intentione Legislatoris est invariabilis, & leges deferuntur fini tempore enim lex debet esse rationalis, & sic fundata super ratione naturali, & immutabili, aliis non est lex, ut c. *Constitutio*, 1. *diff.* & d. cap. *Erit autem lex*, 4. *diff.* Et ex hoc refert Cardin. d. n. 12. 2. Præceptorum suum publicè disputando, & in libro de fornicio tenuisse, legem corrigendam, & correctam idem esse. Et subdit ex his repelli insulas cogitationes Logicorum, qui capiunt quod non intelligunt.

Tertio nota ibi, *Humana*, Jus Canonicum esse jus humanum, Card. *jure n. 1.* alibi tamen dicitur jus Divinum, ut cap. *Nimis, de jurejur. Qualiter, de accusat.* & c. 1. de *jurament. calum.* ubi lex canonica appellatur divina, & lex civilis humana. Sed in hoc intelligas largè; nam strictè Summorum Pontificum, & Conciliorum Constitutiones jus divinum dici non possunt, ut hic per Abbat. n. 4.

Quartò nota ibi, *Revocantes*; hodie sublatum esse antiquam prohibitionem contrahendi matrimonium in secundo, & tertio genere affinitatis. De secundo habetur in cap. *De propinquis*, 35. q. 3. De tertio verò in cap. *Porro, eadem caus.* & q. Nec obstat, quod Gregorius in c. *Fraternitatis*, 35. *quest.* 10. dixerit: *Qui dissolvit hæc genera affinitatis, negat verbum Dei in æternum manere*: quoniam, ut respondet gloss. *hic in ver. Revocantes*, hoc intelligi debet sine causa, & ab alio, quam successore Gregorii: ad hoc c. *Inno-tuit*, §. *Quamvis autem, supra de elect.* Itaque hodie non remanet, nisi primum affinitatis genus, restrictum tamen ad quartum gradum, ut hic. Ut autem intelligas, quæ sint secundum, & tertium affinitatis genera, & in quo differant genera, & gradus, consule glossam magnam hic, quæ mira facilitate hoc declarat: & eam probant, & commendant communiter scribentes.

Quintò nota ibi, *Non copulanda*, similiter sublatam esse veterem prohibitionem, qua cautum erat, ut nullus de consanguinitate viri præmortui posset matrimonium contrahere cum prole ex secundo viro per mulierem suscepta: & similiter ut nullus de consanguinare uxoris præmortuæ posset contrahere cum prole suscepta ex secundis nuptiis viri: de qua prohibitionem habuimus rubricam in veteri compilatione de sobole suscepta ex secundis nuptiis ut hic referunt Jo. Andr. n. 4. in *verb. Non copulanda*, & Cardin. *post princ.* Et quamvis Abb. Anriq. n. 3. multum se involvat circa hujusmodi sobolem ex secundis nuptiis susceptam in perquirendis exemplis, quando contingat, ut quis contrahat cum sorore fratris: tamen facillè ponuntur per Jo. Andr. n. 6. eum quo alii transiunt.

Sextò nota ibi, *Quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum*; prohibitionem conjugii inter consanguineos, & affines, quæ olim usque ad septimum gradum prætendebatur, cap. 1. & cap. *Nullum*, 35. q. 3. & c. *Ad sedem*, 35. q. 5. hodie restrictam utque ad quartum inclusivè. Sed respectu affinitatis hoc intellige de illa, quæ oritur ex copula conjugali, non autem de illa, quæ oritur ex fornicatione, & matrimonio post contractum dirimit. Hec enim novissimè restricta est à Trid. Synodo ad eos tantum, qui in primo, & secundo gradu conjunguntur, ad eum in ulterioribus gradibus matrimonium postea contractum non dirimat, ut in cap. 4. *sess. 24. de reformat. matrimon.* quod etiam advertunt Navarraus in *Manuali* c. 22 nu. 42 & Cardin. Tolet. in *Summa lib. 7. cap. 11. num. 4.* & S. Congregatio ejusdem Concilii interpres declaravit hoc habere locum etiam in impedimento affinitatis superveniente matrimonio contractum, & ultra secundum gradum non extendatur; quia si Concilium fultit, quod est majus, censetur etiam fultit ulisse, quod est minus, nempe hanc affinitatem supervenientem, & quia si Concilium primum, & secundum gradum, ergo in omnibus, & c. Sanctissimus Congregationis sententiæ sibi relatam approbavit, non tamen voluit edi hæc de re aliquam regulam; sed ore tantum, & litteris Congregationis petentibus responderi.

Rursus censuit Sacra Congregatio, hujusmodi restrictionem ad primum, & secundum gradum extendi etiam ad sponsalia per verba de futuro contracta, ad eum nisi in primo, & secundo gradu hujusmodi affinitatis non dirimantur.

Et quamvis contextus Concilii non addat affinitatem ex copula illicita ultra secundum gradum impedire matrimonium contrahendum, sed tantum dicat dirimere post contractum: tamen S. Pius V. in suo motu proprio incipientem.

- A* d Romanum edito anno 1566 die 20 Augusti, declaravit prædictam affinitatem nec dirimere, nec impedire.
- 20 In glossa magna in fine: nota per hanc Constitutionem sublaturum est impedimentum publicæ honestatis, quod oriebatur ex secundo, & tertio genere affinitatis, ut in *c. Perro*, 35. q. 3. ibi enim prohibetur secundum genus; & præter hoc impediuntur etiam ibi etiam publicæ honestas, ut in uxoris duorum fratrum, sive consobrinorum; uoigitur sublatio per hoc capitulum, tollitur, & aliud. Nam quæritur vitium ex una radice nascitur, conlequens est, ut una lege tollatur, *l. ult. in fin. C. de nupt. l. Duobus. §. Colonus, ff. jurejur. l. Si colonus, ff. Arbor. sursum casuram; & nota bene hanc theoricam glossæ ad interpretationem statutorum.*
- 21 Ob eandem rationem, cum prohibito de febole suscepta ex secundis nuptiis non copulanda cognationi viri prioris sublata sit per hanc Constitutionem, similiter sublata erit publicæ honestas inde proveniens. At verò publicæ honestas, quæ oritur ex sponsalibus de futuro, juxta textum in *cap. Duo pueri*, & *cap. Accessit, supra de sponsal. impuber. O in c. Juvenis*, de sponsal. per hanc Constitutionem minime tollitur, cum de ea hic nihil dicatur, secundum glossam cum qua concordant Innoc. in *princ. Abb. Antiq. n. 4.* & Doctores communiter. Et longe minus tollitur per hanc Decretalem publicæ honestas, quæ oritur ex sponsalibus de presenti; nam major honestas exigit, ut non ducam eam in uxorem, quæ fuit sponsa de presenti consanguinei mei, quam ut abstineam ab ea, quæ fuit sponsa consanguinei mei de futuro. ut ad litteram inquit *Abb. hic num. 13.* & tenent Doctores in *cap. Sponsam supra de sponsal.* Et ob rationem glossæ similiter per hanc Constitutionem non tollitur impedimentum cognationis legalis, de quo in *cap. un. supra de cognat. legal.* secundum Host. *hic n. 7.* qui tamen optat has quoque i evocari per expressam Constitutionem, quia modicum rationis habent, secundum quam magnum dirimunt Sacramentum.
- 26 Sed ut rotabiliter refert hic Joan. Andr. *num. 14.* in Concilio Lugdunen. sub Gregorio X. actum fuit de tolerando impedimento justitiæ publicæ honestatis, & aliquibus visum est illud simpliciter tolerandum; aliis hoc durum videbatur, sed suadebunt dat ipsestatem Episcopis in illo dispensandi: aliis suadebant illud restringi ad sponsam primæ, & secundæ gradus tantum, & in aliis duobus tolli: & quamvis deliberatum fuisset per Præsidentes, ut secundum hoc ultimum fieret Constitutio, tamen non fuit obtentum.
- Cæterum postea supervenit Concilium Tridentinum, 27 quo ex parte latius actum est desiderio Host. & amplius obtinuit, quum deliberatum fuerit in Concilio Lugdun. nam justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi ipsa talia quæcumque ratione valida non erunt, protus sublaturum est (cum tamen jure veteri publicæ honestas oritur etiam ex sponsalibus nullis, dummodo non essent nulla ex defectu consensus, ut *cap. unic. de sponsal. lib. 6.*) Ubi autem valida fuerint primum gradum non excedunt, ut patet in *cap. 3. se. 24. de reform. matrim.* ubi subiungitur ratio, quia in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispensatio observari: quæ ratio delumpta est ex hac Decretali in ea parte, in qua restringitur impedimentum consanguinitatis, & affinitatis ad quartum gradum.
- Adverte tamen, quia ex decreto *dist. cap. 3.* non est restricta publicæ honestas, quæ oritur ex sponsalibus de presenti, seu ex matrimonio rato, non consummato, quia licet illud non sit affinitas, sed publicæ honestas, tamen est fortius impedimentum, quam illud, quod oritur ex sponsalibus de futuro: & idè minime restrictum est a Concilio, sed adhuc durat in omnibus illis casibus, & gradibus, quibus de jure veteri ante prædictum decretum Concilii introductum erat, ut in Declaratoria S. Pii V. quæ incipit, *Ad Romanum*, edita Kalendis Julii 1565. ex sententia Sacræ Congregationis Concilii. Quod locum habet, etiam si matrimonium sit nullum ex alia causa, quam ex defectu consensus, ut scripti latius in *c. Ad audientiam in 1. qu. supra de sponsal.*

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Gregorius IX.

CAPUT IX.

V Ir qui à stipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere distat quinto, secundum regulam approbatam, qua dicitur: Quoto gradu remotior distat à stipite, & à quolibet per aliam lineam descendentiū ex eodem: licite possunt matrimonialiter copulari.

S U M M A R I U M.

- 1 **G** Radu quarto, vel ceteriori distans à stipite, cum distans quinto, vel ulteriori contrahere potest.
- 2 Gradu quarto remotior persona distat à communi stipite, toto distat à quolibet alio descendente per aliam lineam.
- 3 Etiam si alter eorum distet à stipite in primo gradu, & n. 8. & n. 11. & se 74.
- 4 Gradus remotiorum in dispensationibus matrimonialibus non sufficit exprime, si alter ex conjunctis primum gradum quoquomodo attingat, & n. 7.
- 5 Sed in aliis gradibus remotior ascenditur, & trahit ad se propinquorem.
- 6 Gradus in ascendentiis tot sunt, quot personæ dempto stipite.
- 7 Gradus primus, non autem remotior attenditur quoad obtinendam dispensationem, non autem ad inducendum impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, nisi publicæ honestatis, & n. se 93.
- 9 Gradus primus, & secundus publicæ honestatis sublatus est a Concilio Tridentino, cunctis computatio à remotiori.
- 10 Affinitas ex fornicatione an hodie dirimat matrimonium secundo, & tertio gradu, & nu. se 93. usque ad num. 17.
- 11 Affinitatis impedimentum ex fornicatione restrictum est a Concilio Tridentino ad primum, & secundum gradum.
- 12 Consanguinei, & affines de jure antiquo prohibebantur copulari usque ad septimum gradum.
- 13 Gradus propinquior nam in dispensationibus sit ascendendus, & n. se 93.
- 15 Ex Constitutione Pii IV. gradus propinquior exprimendus, non tamen super eo dispensandum.
- 16 Eadem Constitutio quoad expressionem propinquiorum revocata est à S. Pio V. præterquam quoad primum gradum, & declarationem super remotiori.
- 17 Affinitas, quæ ex fornicatione post contractum matrimonium superveniens debet ex actionem impediri, an cessat ad primum & secundum gradum restricta à Concilio Tridentino, & n. se 93.
- 18 Affinitas ex fornicatione ultra secundum gradum, nec casus ommissus habetur pro expresso, si in eo concurrat similitudo, vel identitas rationis.
- 21 Idem, si aliis sequeretur absurdum.
- 22 Matrimonium an possit esse inter ascendentes, & descendentes ultra quartum gradum, & nu. se 93. usque in 6n.

- 23 *Infra quartum est prohibitum saltem jure Ecclesiastico.*
- 24 *Lex generalis non corrigit legem specialem, & n. 26.*
- 25 *Adam si hodie viveret, non posset cum aliqua matrimonio contrahere.*
- 27 *Lex civilis non potuit statueret impedimentum dirimens matrimonium in infinitum inter ascendentes, & descendentes.*
- 28 *Matrimonium in linea recta ascendentium, & descendentium, an, & usque ad quem gradum sit irritum jure nature, & num. seq. usque in fin. maxime num. 33.*
- 29 *Non est irritum jure divino positivo. Gradus nullus jure divino prohibitus est, qui idem non sit prohibitus jure nature, ibid. & n. 31.*
- 30 *Præcepta Levitici 18. quoad tot personarum inhabilitatem ad matrimonium contrahendum, judicialia sunt, & idè evacuatæ per Adventum Christi.*
- 31 *Præceptum nullum in lege Evangelica continetur, quod non sit jure naturalis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide.*
- 32 *Matrimonium inter parentes, & filios consistere non potest, ipso jure naturali prohibente.*
- 33 *Sorum & fratrum commissio fuit antiquior compellente necessitate, tantò postea facta est damnableior Rel. glo. e prohibente, & n. 34.*
- 35 *Papa post dispensare cum omnibus personis conjunctis, nisi cum patre, & matre, ut matrimonium contrahant.*

1 **V**ir qui. Se summat, secundum Jo. Andr. sed jungendo rectum cum glof. hoc intendit. Distans à stipite quarto gradu, vel citiori, cum distante quinto, vel ulteriori contrahere potest.

2 Nota ex textu, & glof. secundum Abb. in 2. not. regulam infalibilem in computandis gradibus in linea transversali, seu collateralis, videlicet quoto gradu remotior persona distat à stipite, seu communi patente, toto distat à quolibet alio descendente per aliam lineam. Quo fit, ut duo consanguinei, quorum unus à communi stipite distat quinto, & alter quarto per aliam lineam, possint matrimonialiter copulari, nuntium quia computatio fit à remotiori, & sic inter se distant quoto, in quo gradu nulla est prohibitio, c. Non debet, supra eodem; & ita hic est casus secundum Abb. Alex. de Nervo, & Præpos. in summ. textus.

3 Quod vendicat sibi locum, etiam si eorum alter distet à stipite in primo gradu, quia nihilominus cum distante quoto valide contrahit: & quamvis aliqui contradicant, tamen hæc opinio vera est & communis, eamque amplectitur glof. ult. hic, que graduum computationem explicat satis dilucide, Jo. Andr. n. 2. Butr. n. 4. & Præpos. in fin. Steph. de Gaet. in repet. c. Ad limina 30. q. 1. §. 4. q. 132. n. 358. Cov. in 4. Decretal. n. 2. part. c. 6. §. 6. in fin.

4 Adverte tamen, quia in dispensationibus matrimonialibus, si aliquis ex conjunctis primum gradum quoquomodo attingat, non sufficit gradum remotiorem exprimere, sed exprimensus est primus, in quo Summus Pontifex nunquam dispensare intendit: in aliis vero gradibus remotior attenditur, & trahit secum propinquiores; idè quod sufficit exprimere remotiorem, obtentis tamen postea super propinquiores litteris declaratoris, ut in Regula S. Pii V. Declaratoria Regula Pii IV. publicata die 20. Augusti 1566. & hic junge quod dicam infra in 1. q.

6 In ascendentes vero alia datur regula, secundum Abb. hic nu. 4. videlicet quot sunt persone, tot sunt gradus dempto stipite; & idè demitur stipes, quia filius est ex sanguine patris; unde non fit descendens per duos gradus, sed per unum dumtaxat, de quo plenius in arbore consanguinitatis, & per Magistrum sentent. in 4. distinet. 46. de comput. grad. consanguinit.

7 Hinc Antonius, qui mulierem quamdam cognoverat, ejus mulieris nepem, idest filiam, in uxorem ducere volens, dubitavit, an sibi liceret, cum Concilium Tridentinum ad primum, & secundum gradum restrinxerit hanc affinitatem, & an attendatur primus. cum in utroque mulieri prædictæ conjugatur? Sacra Congregatio censuit, non licere, & primum gradum attendi, quia in linea transversali, cum gradus est inæqualis, computatio fit à remotiori: sed in ascendentibus, quot sunt persone, tot gradus,

unde persona matris facit primum gradum, Abb. in cap. final. de consanguinit. & affinit. Amplius dictum fuit, etiam si ageretur de Collateralibus, quia attingitur primus gradus, non posse attendi remotiorem, ob Bullam S. Pii V.

Cave tamen, ne decipiaris, quia exceptio, quæ habetur in eadem Bulla Pii V. videlicet ut non sufficiat exprimere gradum remotiorem, si alter ex conjunctis primum gradum attingat, locum habet in terminis, in quibus loquitur, id est, quoad obtinendas dispensationes matrimoniales dumtaxat: secus autem quoad inducendum impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, aut publicæ honestatis, quia tunc non attenditur primus gradus, sed remotior, ut dixi supra n. 3. & idem dicendum quoad alios effectus.

Idè quæ Petrus de Velafo volens contrahere matrimonium cum Maria Recalda Hispanæ. Diocæs. que prius cum Jo. Velafo fratre germano dicti Petri spontanea per verba de futuro contraxit, sed prius via excessit Joannes, quam ipsam vel attentasset, vel etiam vidisset; petiit à Sanctissimo dispensationem, que à Sanctitate sua ad Congregationem Concilii rejecta fuit. Sacra Congregatio censuit declarandum, gradum hunc primum, & secundum publicæ honestatis esse sublatum à Concilio, cum fiat computatio à remotiori in transversali linea, & sic à secundo, c. fin. ubi Abb. de consang. & affinit. Nec obstat Bulla Pii V. hæc de re edita die 20. Augusti 1566. quia procedit, quando agitur de dispensatione faciendæ: item procedit in gradibus consanguinitatis & affinitatis, & non publicæ honestatis. Idè declarandum esse, primum, & secundum gradum publicæ honestatis justitè ab eodem stipite sublatum esse à Concilio.

Q. U. E. R. O, an hodie affinitas ex fornicatione dirimat matrimonium secundo, & tertio gradu?

Sicut hodie impedimentum affinitatis ex fornicatione contractæ non dirimit matrimonium postea sequutum inter conjunctos in tertio, vel ulteriori gradu, cum ex decreto Concilii c. 4. sess. 25. de reform. matrim. sit restrictum ad primum, & secundum gradum: ita etiam videtur responderendum, hujusmodi impedimentum non dirimere matrimonium eorum, qui in secundo simul, & tertio gradu conjunguntur. Pro hac opinione videtur casus in hac Decretali; antiquus enim prohibebatur, ne consanguinei, & affines usque ad septimum gradum matrimonio copularentur, 35. q. 2. & 3. per tot. Post à prohibitio jure restricta ad quartum, c. Non debet, supra eodem. Demum fuit dubitatum, an per lineam inæqualem se attinentes in quarto, & quinto, simul possent matrimonium invicem contrahere? Et Gregorius IX. in hoc. c. respondit posse juxta regulam, qua dicitur, quoto gradu quis remotior distat à stipite, eodem gradu à quolibet per aliam lineam descendente ab eodem stipite distat. Ex hac regula constat, conjunctos in secundo, & tertio gradu, in tertio tantum censeret conjunctos, ut declarat glof. hic in verb. Remotiori, quam omnes sequuntur, ut laritis dictum est supra n. 2.

Ex hoc itaque inferitur, ut quoad eos, qui dicto inæquali secundo, & tertio simul affinitatis gradu esse illicita copula proveniente se attinent, hujusmodi impedimentum ditimens locum non habeat, cum in tertio tantum gradu conjuncti dicantur, & consequenter sint comprehensum in secunda parte d. c. 4. ibi. In ulterioribus vero.

Non obstat text. in c. Quod dilectio, supra eodem, quo probatur, dispensationem aliquibus concessam, ut possint contrahere in certo gradu aliàs prohibito requirere, ut uterque contrahentium toto gradu à stipite distet; sic videtur attendendus gradus propinquior. Primò enim respondeatur, illum textum loqui de dispensatione, seu privilegio concessio aliquibus contra jus contrahendi, quod cum sit odiosum, strictè intelligendum est, ut declarat ibi Innoc. & Anton. de Butr. n. 4. not. ab. Nos autem loquimur de Constitutione Concilii, quæ jus commune constituit, nec dat privilegia contrahendi in gradibus prohibitis; sed gradum ipsum, illiusque prohibitionem ultra secundum generaliter revocat; idè quæ latè intelligenda est, juxta determinationem hujus capituli. Deinde, ac verius, responderetur, illam interpretationem dispensationis fundari in consuetudine loci, secundum quam receptum erat, ut gradus propinquior attendere, ut perspicue inquit ibi textus in illis verbis, Cum tamen de consuetudine, & in illis, Consuetudinem duximus multitudine, & observate consuetudinem descendentem, & tenuimus expressè ibi glof. in ver. Perque, Innoc. in fin. Hostien. n. 4. Jo. Andr. n. 8. in fin. & Abbas n. 7. Covar. in 4.

- in 4. *Decretal. part. 2. c. 6. §. 10. nu. 12.* & alii apud Sanchez *de matrim. lib. 8. disp. 1. nu. 33. prop. finem.* Unde cessante consuetudine summus Pontifex verisimiliter fuisse interpretatus p[ro]p[ri]etatem dispensationis iuxta textum h[ab]ere, & regulam superius adductam: & pro hac opinione facit Declarator a Clementis VI. de quo meminit Calderin. *de consanguinitate & affinitate. conf. 1.* Quæ habet sufficere, si in dispensatione exprimitur gradus remotior tamen. Et quamvis postea Pius IV. declararet, debere etiam fieri mentionem de gradu min[us] remoto; non tamen dicit super eo dispensandum esse, led sufficere, ut detur declaratoria non obstanti, & ita ipse etiam admittit in computatione gradum verè attendendum esse remotiorem. At præterea advertendum prædictam Pii IV. Constitutionem in ea parte, in qua declaravit gradum propinquorem esse necessariò exprimentum, & alioquin dispensationes esse nullas; fuisse revocatas per aliam Constitutionem S. Pii V. in qua idem Pontifex inherendo Declaratoriæ Gregorii XII. & Clementis VI. declaravit in dispensationibus sufficere gradum remotiorem exprimere, dummodò propinquior primum gradum quoquomodo non attingat, & ex hoc capite litteras dispensationis, subreptionis, & obreptionis vitio nullatenus subiacere, voluit tamen firmas esse Constitutiones Pii IV. in ea parte, in qua disponit, ut qui litteras dispensationis impetrarunt, obtineant postea litteras Declaratorias super gradu propinquo. ut dictum est supra n. 4. & 5.
- 17 Secundò QUÆRO, an affinitas, quæ ex fornicatione post contractum matrimonium supervenit, debiti exactionem impedit, censetur ad primum, & secundum gradum restricta Decreto Concilii Tridentini *cap. 4. sess. 24. de reform. matrim.*
- 18 Videtur respondendum, esse restrictam; quia Concilium d. c. 4. non solum voluit affinitatem ex fornicatione contracta ultra secundum gradum non causare impedimentum dirimens, sed nec impediens, ut Pius V. declaravit in Bulla incipien. ad Romanum, edita 4. Kalen. Decembr. 1566. Si ergo affinitas hujusmodi ultra secundum gradum non impedit, quo min[us] contrahatur matrimonium, utque nec ubi contractum fuerit, si talis affinitas superveniat impedit debiti exactionem; quia plus est contrahere, quam debitum exigere, argum. e. *Ex parte, si terz. de decim. c. c. Cui licet de reg. jur. lib. 6.* Qua ratione cum aliis motus est Navar. ut in hac sententia inclinaret, *conf. 3. n. 2. de consanguinitate & affinitate.*
- 19 Non obstat, quòd casus exactionis debiti ex fornicatione supervenientis sit omisus à Concilio, & idèd remanserit in dispositione juris communis, l. *Si cum dotem, in princ. ff. solut. matr. l. Commodis sine, ff. de liber. & posthum.* Quoniam non est omisus à ratione Concilii, vel à similitudine rationis, ut declarat Oldrad. *conf. 224. iste sum allegaciones n. 33. Bald. in l. Per divers. n. 3. vers. Quod verum credo, C. mandati. Declat. post alios conf. 28. & prima fronte n. 22. & 23. l. 2.* Quia scilicet hujusmodi prohibitio in ultrioribus gradibus non potest sine salutis dispendio observari, c. *Non debet, vers. Prohibito quoque supra eod. Conc. Trid. c. 3. in fin. sess. 24. de reform. matrim.*
- 20 Præterea aliàs sequeretur absurdum, ut Concilium providisset, ut quis non obstante tali affinitate posset contrahere; & tamen non providisset, ut ea non obstante posset debitum exigere; cum iam longe fuisset facilis abstinere à contrahendo matrimonio, quam post contractum ab exactione debiti conjugal. At quando constat de verisimili mente dispensantis, vel aliàs sequeretur absurdum, casus omisus libet per expresso. Abb. *conf. 75. Primò est videndum n. 5. l. 1. Angel. conf. 221. In volumine per tot.*
- 21 Tertio QUÆRO, numquid inter ascendentes, & descendentes possit esse matrimonium ultra quartum gradum: quod coincidit cum questione, an hoc capitulum permittens copulam conjugalem ultra quartum gradum inter collateralales, locum habeat etiam inter ascendentes, & descendentes.
- 22 Conveniunt omnes, infra quartum gradum In linea recta matrimonium esse prohibitum saltem jure Ecclesiastico, per textum in c. *Non debet, supra eod.* nam cum ibi generaliter, & indistinctè prohibitio contrahendi matrimonium inter consanguineos, & affines restringatur ad quartum gradum, & ita infra hujusmodi gradum adhuc daret prohibitio; utque si hoc procedit in collateralibus, multò fortius vendicet sibi locum in ascendentibus, & de-
- scendentibus, in quibus major est ratio prohibitionis: & hoc planum.
- Sed ultra quartum gradum, an in linea recta permittita sit copula conjugal, non conveniunt Doctores: nam Goffredo in *summa hoc ut, §. Item queritur n. 7.* & post eum Abb. Antiquum. c. *Non debet nu. 4. circa finem, vers. Vna non omittit:* putant, hanc prohibitionem non extendi ultra quartum gradum: quia cum ille textus infra quartum gradum consanguinitatis eam conclusit, nec distinctè erit, an in linea recta, vel transversali, utique generaliter, & indistinctè de utraque linea est intelligendus: & cum hac opinione quam recitat ultimo loco, videtur residere glossa in *summa 35. qu. 1.*
- Sed Hostiensis in *summa hoc ut, §. Qui consueverant, sub §. Qualiter arbor, vers. Non queritur,* tenet, prohibitionem in linea ascendente, & descendente proinde utque in infinitum; & miratur, quomodo us indistinctè loquens corrigat illud, quod cum distinctione salvari potest, vel quomodo loquens in genere, corrigat quod in specie loquitur, cum potius consentaneum sit, ut hoc casu novum trahat ad se antiquum, ut l. *Sed & posteriores, ff. de legib.* Et quamvis Abbas Siculicus d. c. *Non debet n. 8.* dicat ita originaliter tenuisse Hostiensem: tamen ante ipsum hoc voluit Hugo, ut resert præcitata glossa in *summa 35. qu. 1.* qui censuit in linea descendente prohibitionem extendi in infinitum, per textum in §. 1. *Instit. de nupt. ibi, In infinitum.* Undè secundum eum, Adam, si hodie viveret, non posset cum aliqua matrimonio contrahere. Et idem dicit glossa. l. *in l. Nemini liceat, C. de nupt.* Eandem opinionem amplectitur Joan. Andr. in glossa sua super arbore consanguinitatis, & communiter Doctores, ut hic testatur Anchar. n. 1. Eamque putat verissimam Abbas d. nu. 8. *vers. Et hanc opinionem,* quia cum textus juris civilis indistinctè prohibeat matrimonium inter ascendentes, & descendentes in infinitum, ut l. *Nuptia la quarta, ff. de rit. nupt.* & expressè correctus non reperitur, & sit fundata super honestate maxima: non debemus per generalem dispositionem Canoniceam contrarium affirmare, argum. c. 2. *supra de de pensat. impub.* & verba Abbatis ad litteram transcribit, & loquitur Præpositus ibi, n. 10. & Alex. de Nevo in §. *Prohibito n. 7. & 8.* Idem firmat Imol. in *cap. Litteras num. 12. de restit. spoliat.* Silvester. in *verb. Matrimonium 8. qu. 6. d. 5. Covarr. in 4. Decretal. in secunda parte c. 6. §. 10. n. 4.* & plerique alii.
- Ego verò valde dubito de veritate hujus secundæ opinionis, quia Doctores fundant se in ea potissimum ratione, quòd lex civilis irritans matrimonia in linea recta in infinitum, servari debet, cum nitatur maxima honestate, & non sit correctæ per jus Canonicum. At hæc ratio infirma est, quia lex civilis in c. *fideles, nisi reperitur expressè approbata per legem Canonicam,* in euo casu loquitur textus per Abb. *allegatus in c. d. c. de ar. pens. impub.* potestatem non habet ex causa quantumvis rationabili, & honesta inducendi impedimenta matrimonium dirimentia, ut latissimè probavi in c. 1. a num. 19. *supra de cognat. spiritual. Idèdque tamen in l. Nuptia la secunda, ff. de rit. nupt.* irritentur matrimonia à filiiis in familiis contracta sine contentu parentum, & lex illa fit fundata in decencia, & honestate maxima, ut patet in c. *Honorarius 2. qu. 2. in cap. Aliter 30. qu. 5. & in c. Fidei, infra qui matrim. accusare possunt,* & scripti plenius in c. 1. *supra de sponsat. impub.* nihilominus rata sunt hujusmodi matrimonia, quando in Ecclesia ea irrita non fecerit, ut distinctè à Concilio Tridentino in *cap. 1. princ. sess. 24. de reform. matrim.* Atque ita ad matrimonium irritandum requiritur status Ecclesiæ, nec fuisse legalis autoritas. Cùm igitur matrimonium inter ascendentes, & descendentes non poterit irritum fieri à jure civili; pro solutione questionis inquirendum, an alio jure irritetur.
- Et quidem certum est non irritari jure divino positivo; quia nullus gradus jure divino hodie prohibitus est, qui idem naturalis jure non sit prohibitus. Præcepta enim divine legis *Levitici 18.* quoad tot personarum inhabilitationem judicialia sunt, Cajetan. in 2. qu. 154. *art. 9. in solutione ad 3.* & constat ex Tridentina Synodo *sess. 24. de Sacram. matrim. can. 3.* Et idèd sunt evacuata per Adventum Christi. *T. transitio de Confess. Magistr. in 4. sent. dist. 3. S. Thom. in 1. 2. qu. 104. art. 3.* In lege autem Evangelica nullum præceptum continetur, quod non sit juris natura-

lis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide, ut idem docet in 1. 2. *quæst.* 108. *art.* 1. 2. Ergo circa matrimonium nullus gradus erit divina lege prohibitus, qui itidem non sit prohibitus jure naturali; ita Covar in 4. *Decretal.* cap. 6 §. 10. *nu.* 1.

Similiter certum est, matrimonium inter ascendentes, & descendentes non irritum in infinitum jure Ecclesiastico, quia lex civilis in d. *Nuptia. la. quaritas. ff. de ritu nup.* nullibi reperitur canonizata per sacros Canones; quinimò gradus omnes consanguinitatis lex Canonica intra quartum gradum conclusit, non distinguendo inter ascendentes, & transverfales, in d. c. *Non debet supra eodem*, ut dixi supra *nu.* 11.

32 Tantum igitur superest inquirendum, num jus naturæ eitra, vel ultra quartum gradum consanguinitatis in linea recta matrimonium dirimat; & quidem in primo gradu, id est inter parentes, & filios, concors Doctorum sententia est, matrimonium dirimi jure naturæ, ut ex D. Thom. Cajet & aliis compluribus patebit infra *n.* 33. & 35. Sed in ulterioribus gradibus magnoperè variatum est sententiis, quas recenset Cov. in 4. *Decretal. par. 2. c. 6 §. 6. a. n.* 11. & novissimè Thomas Sanchez de *marim.* l. 7. *disp.* 51. *per tot.* Quidam enim arbitrati sunt, in linea recta matrimonium esse irritum jure naturæ in quocumque gradu in infinitum, & pro hac sententia plurimos tam Theologos, quam Canonistas cumulat idem Sanchez *d. disp.* 51. *n.* 12. Licet revera, quod spectat ad Canonistas, nemo affirmet dirimi in infinitum jure naturæ; sed tantum asserunt, esse irritum ex lege civili fundata in maxima honestate; Quinimò dum dicunt eam legem non fuisse correctam per jus Canonicum, non obscure innuunt hoc jure corrigi potuisse, si Ecclesia voluisset; ac proinde ad jus nature non pertinere, quod est immutabile. §. *Sed naturalia, insit. de jure natur.* Quidam verò opinantur hoc impedimentum durare, quamdiu durat amicitia, ex ratione desumpta ab Augustino de *Civitate Dei* l. 15. c. 16. & relata à Gratiano in §. 1. *ver. Habita* 35. q. 1.

alii censent, conjugalem hanc prohibitionem in linea recta ultra vigesimum gradum non extenditur Cov. in 4. *Decretal. pa. 2. c. 6 ad fin. ver. Et tamen in disputatione*: alii eam concludunt intra quartum gradum, alii intra secundum.

Sed D. Thom. in 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 9. ad 3. *latis clarè* in ea fuit sententia, ut matrimonium in linea recta non sit irritum jure naturæ ultra primum gradum; sic enim ait: *In commissione personarum aliquid est, quod est secundum se indecens, & repugnans naturæ rationi, sicut quod commissio fiat inter parentes, & filios, quod est per se, & immediatè cognatio. nam filii naturæ aliter honorem debent parentibus. Vnde Philo. dicit in 9. de Animal. quòd quidam equus, quia deciprus fuit, ut matri commiseretur, se ipsum precipitavit, quasi præ horrore, eo quòd animalibus aliquibus inest naturalis reverentia ad parentes. Alia verò persona, qua non conjunguntur secundum ipsas, sed per ordinem ad parentes, non habent ex se ipsi indecentiam; sed variatur circa hoc decencia, vel indecentia secundum consuetudinem, & legem humanam, vel divinam; quia usus, qui ordinatur ad bonum finem, subjacet legi; & idco sicut Augustinus dicit 15. de Civitate Dei c. 16. Commissio fororum, & fratrum quanto fuit antiquior compellente necessitate, tanto postea facta est damabilius Religione prohibente.* Hæc S. Thom. & ibi apertius Cajetanus ait, solum patrem, & matrem de jure naturæ excludi à matrimonio; & idèò Papam posse dispensare cum omnibus personis conjunctis, nisi cum matre, & patre, ut matrimonium contrahant; & eodem modo hoc impedimentum juris naturalis ad primum gradum restringit idem S. Thom. in 4. *sent. distinct.* 40. q. 1. *art.* 3. & ibi D. Bonavent. & Richard. q. 2. Rosenus in *tract. de matrimonio Regis Angliæ* fol. 3. & Alex. de Ales. in 2. *part.* q. 169 Palud. in 4. *distinct.* 38. *quæst.* 4. *art.* 4. *ad fin. nu.* 54. Augustin. Triumph. in *Summa de potestat. Eccles.* q. 53. *art.* 5. & 6. & hos sequor. Quidquid tamen sit, proposita quæstio, ut inquit Abbas in d. c. *Non debet nu.* 8. *supra eodem*, propter brevem hominum vitam raro praticatur.

DE MATRIMONIO CONTRACTO contra interdictum Ecclesiæ.

Alexander III. Paduan. Episcopo;

C A P U T I.

Litteræ, quas tua nobis fraternitas destinavit, expressè declarant, quòd cum quidam forem suam jam nubilem, cuidam se daturum in uxorem, ea præsentè & consentiente, prestitò juramento firmasset; & illa non post multos dies, dona & munera viri secundum morem terræ spontè suscipiens, ipsum ramquam proprium virum sæpè amplexata fuisset; tandem mortuo fratre, à proprio viri sui fratre se desponsari permisit, & quòd ab illo cognita fuisset, mendaciter asseverat. Cùmque ei prohibuisses publicè, ne cui illorum, vel alicui se copularet, ipsa spretis monitis tuis, alii nubere non expavit: demum cum mulieri præcepisses, ut ad domum matris rediret, ipsa nostram audientiam appellavit: & infra. Mandamus, quatenus si est ita, præfatam mulierem (ne mandatum tuum contemptibile videatur) ad domum matris redire compellas, & imposita sibi de tanto excessu poenitentia condigna, postquam in domo materna per mensem steterit, ad tertium reverti permittas.

S V M M A R I U M.

1 **M**atrimonium contra interdictum Ecclesiæ, vel iudicis contractum valet; impositum tamen poenitentia sic contrahentibus. & separantur, donec cognoscatur causa interdicti, & num. 4. *vers.* Secundò nota.

2 Sponsalia de futuro de jure communi transeunt in matrimonium per ipsam copulam, non autem per oscula, vel amplexus, aut usum ad copulam.

3 Sponsalia de præsentè ab impuberibus contracta transeunt perfectæ etate in matrimonium per receptionem marcerum, per oscula, & alia hujusmodi signa.

4 Et quid post Concil. Trident.

5 Matrimonium celebratum coram Parocho, cui Ordina-

rius interdixerat, ne ejus celebrationi interveniret, an valeat, necne; stante decreto Concilii Tridentini de *reform. matrim.* & *n. leg. usque in finem.*

6 Ecclesia tripliciter se habet in his, quæ ad matrimonium pertinent.

7 Papa solus potest inhabilitare ad matrimonium contrahendum.

8 Matrimonium contractum contra interdictum Papæ an teneat.

9 Matrimonium fortius est, quàm interdictum.

10 Matrimonium ex impedimento temporali impedire non potest inferior à Papæ.

Instrumenta rogata à Notario contra prohibitionem sancti valent, ibid.

11 Condicio, que non potest impleri de jure, sufficit, ut impleatur de facto.

- 12 *Parochi potestas subalternatur Episcopo, & nu. 14. Parochia unde dicitur, ibid.*
- 13 *Parochus quale ministerium præbeat in matrimonio.*
- 14 *Matrimonium contractum coram Parocho contradicente valet.*
- 15 *Actus gestus contra prohibitionem non habentem causam perpetuam, valet.*
- 16 *Matrimonium contractum coram Vicario Parochi valet, non obstante Episcopi interdictio.*
- 17 *Et quid de alio Sacerdote habente licentia à Parocho, & num. 23.*
Episcopus an possit revocare licentiam alii Sacerdoti concessam celebrandi matrimonium, ibidem, & num. 23.
- 18 *Parochus est veluti Episcopi Vicarius, & Coadjutor.*
- 19 *Episcopus an possit inhibere inferioribus potestatem circa ea, quæ illis commissa sunt.*
- 20 *Parochus dupliciter illegitimus.*
- 21 *Matrimonium tripliciter consideratur.*
- 22 *Archidiaconus contra prohibitionem Episcopi an possit exercere officium suum.*
- 23 *Episcopus potest suspendere à totali cura exercitio.*
- 24 *Suspensio non inficit Sacramentum, nisi in his, quæ sunt jurisdictionis.*
- 25 *Matrimonium contractum coram Parocho denunciato excommunicato validum est.*

Litteræ quas. Hæc Decretalis, & duæ sequentes secundum Joan. Andr. & omnes possunt sic summari: Matrimonium contra interdictum Ecclesie, vel iudicis contractum, propter hoc solum non dirimitur: imponitur tamen poenitentia siue contrahentibus, & separantur, donec cognoscatur causa interdicti. Sunt duæ partes: In prima ponitur facti narratio: in secunda responsio, ibi *Mandatum*. Nota primò, sponsalia de futuro non transire in matrimonium per oscula, & amplexus, ut in littera: nec mirum, quia nec nifus ad copulam sufficit ad hoc, sed requiritur, ut mulier plenè cognoscatur, *6. Is qui solum, juncto* cap. *Adolefcentis supra de sponsal.* Quod tamen procedit, si sponsalia re, & verbis sint de præsentì. Secus autem est in sponsalibus contractis per verba de præsentì; quæ propter defectum gratis contrahentium finguntur de futuro, quia hæc perfectæ ætate per receptionem muneron, per oscula, per amplexus, aut alia ejusmodi signa benè transeunt in matrimonium, quod contrahentes ab initio intendebant, ut in d. cap. 1. §. 1. & distinguuntur hic, Joan. Andr. num. 3. in ver. *Amplexatus*, Card. num. 2. in 2. notab. Alex. de Nervo num. 3. in 2. notab. & Covarr. de sponsal. part. 1. cap. 4. §. 2. num. 2.

4 Ceterum hæc vera sunt inspecta juris communis dispositione; sed hodie cum ex decreto Concil. Trident. in cap. 1. sess. 24. de reformat. matr. irrita sint matrimonia aliter contracta, quam præsentè Parocho, vel alio sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus: sponsalia siue de præsentì, siue de futuro, ne per ipsam quidem copulam, imò nec per consensum expressum transeunt amplius in matrimonium; sed oportet iterum contrahere servata forma à Concilio præscripta, ut sæpius respondit Sacra Congregatio Concilii, & dixi plenius in cap. *Perum*. Ubi decretum Concilii Tridentini non est publicatum in parochia, servanda esse prædicta distinetlo.

Secundò, nota, matrimonium contra interdictum Ecclesie, vel iudicis contractum, nisi aliud obstat à Canonico impedimento, non esse irritum; separatio enim conjugum hic non fit quoad forus matrimonii, sed quoad thorum, donec causa interdicti cognoscatur, ut notant in Summa hujus text. Jo. Andr. Card. Abb. & Alex. de Nervo.

5 QH. ERO, an hodie stante decreto Concilii Trident. in d. e. 1. matrimonium contractum coram Parocho, cui Ordinarius interdixerat, ne ejus celebrationi interveniret, validum sit, necne?

6 Videtur respondendum, esse validum. Primò ex his, quæ tradit S. Thom. quodlib. 5. art. 15. ad primùm, et clatus à Tabien. in verb. *Impedimentum* 13. nam in his, quæ ad matrimonium pertinent, cum Ecclesia se habeat tripliciter, uno modo per modum judicantis, alio per modum prohibentis vel punientis, tertium per modum statuentis; hæc potestas, secundum quam Ordinarius prohibuit, non refertur

nisi ad secundum modum: & tunc est matrimonium impediatum contrahendum, non dirimitur contractum, ut patet hic, & in duobus cap. ult. sequentibus. Ad tertium modum referri non potest, quia solum auctoritate Summi Pontificis statui potest contra validitatem matrimonii, si que solus potest in habilitate personas ad contrahendum, ut factum fuit in decreto. c. 1. sess. 24. de reformat. matr. Ita Anton. de Butr. in c. *Tua fraternitas n. 5. de spons. duorum*, Tabien. loc. cit. ad finem, Covarr. in 4. Decretal. 2. par. cap. 6. §. 10. n. 16.

Secundò, matrimonium contractum contra interdictum Pape, merito jure tenet, alio impedimento non extante gloss. & Innoc. in c. *Ad dissolvendum de desponsa. impub.* quod Abb. ibi, & Anton. de Butr. in c. *Tua fraternitas n. 5. de sponsal. duorum*, verum dicitur, ubi prohibitio habet causam temporalem, juxta gloss. in c. *Tua de spons. duor. cod. tit.* fortius enim est matrimonium, quam interdictum, ut inquit gloss. in d. c. *Ad dissolvendum*, & Rota decis. 11. de despons. impub. in novis. Ergo multò magis validum est matrimonium contra inhibitionem Episcopi, cum certum sit, inferiorem aliquem à Papa non posse impedire matrimonium ex aliquo impedimento temporali; Abbas & alii in d. c. *Ad dissolvendum*. Quod maxime procedit, ubi sola inhibitiò præcessit: nam etiam si haberet potestatem matrimonium annullandi, tamen actus non esset irritus, cum non appareat eum intendere actum annullari, ut patet in omnibus impedimentis, quæ ex Ecclesie institutione impediunt contrahendum, sed non dirimunt contractum; juxta c. 1. de voto in 6. & confer. doctrina Bagolin. l. *Universos*. per illum textum, c. de Decur. lib. 10. ubi vult, ut quamvis notarius maritulus prohibeat facere instrumenta à statuto, si fecerit, valeant, Decius conf. 17. *Vjo puncto*.

Tertio, per hæc inhibitionem sibi factam Parochus non dicitur esse Parochus: ergo matrimonium coram Parocho, licet inhibitiò factum, ratum erit, & validum, quia de eo vetè enunciatum coram Parocho fuisse contractum, juxta requisitum Concilii. Et quamvis ex parte Parochi ejus intervenit, ut ipse contra preceptum Episcopi, diel possit non licitus. ex parte tamen contrahentium: & ipsius contractus legitimum censeri debet. Nec dicendum, hoc casu propter illam prohibitionem factam Parocho inhabiles redditas esse etiam personas ad sic contrahendum à Concilio. Sufficit igitur hoc requisitum ad usum de facto, prout dicitur de conditione, quæ nisi possit impeteri de jure, sufficit, ut impleatur de facto. *Mulier* 4. ubi Bartol. f. de cond. insti. Baldus in rub. C. de insti. & subit.

Quartò, potestas Parochi subalternatur Episcopo in his, quæ ad jurisdictionem pertinent, & Sacramentorum administrationem, cum tota dicitur sit Parochi Episcopi, c. *Apstolica de donat.* quam partitur inter ipsos sacerdotes Parochiales, quoniam nomen etiam assumerunt: Parochia enim græcè, latine Partitio dicitur; & dicitur Parochia quasi partitio curæ, Archid. in cap. *Ecclesias n. 2. 13. quæst. 1.* Hic autem actus intervenienti celebrationi matrimonii non est jurisdictionis, quia Parochus nihil debet judicare, seu decretare.

Quintò; Parochi persona legitimitata est à Concilio ad hunc actum: ergo jure proprio intelligitur ad id legitime intervenire: non ex facultate sibi ab Episcopo tributa, argum. *Movet rorum*, ibi, qui tam suo jure non alieno beneficio habet. ff. de jurisd. omni. judic. Ideoque Episcopus simpliciter sufficiens illam tollere non censetur contra dispositionem Concilii, ut matrimonium coram eo celebratum irritum sit: nam est actus factus contra prohibitionem superioris: regulariter fit nullus, etiam si superior non procedat ulterius annullando actum, leg. *Non dubium. C. de leg. quæ vest canonizata in c. Imperialis 25. qu. 2.* & notat. Hostiens. Jo. Andr. Card. & alii communiter in c. *Ad Apostolicam de regul.* hoc tamen procedit, si eodem contextu superior tribuat potestatem, & adiciat prohibitionem, ne actus fiat, nisi hoc, vel illo modo; tunc enim recipitur potestas quæ qualificata, seu modificata; & idè actus non servatis modis præscriptis à superiore redditur nullus ex defectu potestatis, ut in iudice delegato, qui forma delegationis non servatis, verò si prohibitiò fiat illi, qui prius potestatem habebat actum celebrandi, ut hoc casu, quia tunc actus infirmatur, in vim potestatis præexistentis, licet transgressus sit puniendus. Ita formaliter distinguit gloss. in Clem.

Clem. 1. in verb. *Inhibente, vers. Sed quero, de jure patron.* quam sequitur Anchar. in cap. *Statutum, §. fin. vers. Adverte de re script. in 6. Abb. in cap. Ex parte n. 5. de consuet. Roman. conf. 203. Quod primum n. 7.*

14 Sextio, matrimonium præsentem Parocho contractum, non obstat ejus contradictione, & protestatione, nisi aliud obstat, validum est, ut Sacra Congreg. censuit ex *L. Coram Titio, de verbor. signific. Ergo* similiter validum erit non obstat inhibitione Parocho ab Episcopo facta. Si enim ipse quoad hunc effectum non potest facultatem intercedendi matrimonii, à Concilio concessam, à se abdicare; nec videtur id posse Ordinarii, qui patrem à Concilio habent potestatem, argum. c. *Innotuit supra de elect. in quo considerandum, de jure novo pro forma inductum esse, ut matrimonium coram proprio Parocho celebraretur, aut coram alio sacerdote de ipsius Parocho, vel Ordinarii licentia; cum olim absque hujusmodi forma matrimonii consistenter, ut habetur in princ. d. c. 1. §. 24. de refor. matr. licet mos contrahendi eorum Presbyteri in primitiva Ecclesia ab ipsis Apostolis fuerit introductus, ut in epist. Evaristi relato à Gratiano in c. *Aliter 35. q. 5. & in can. 13. Concil. Carthagin. 4.* ad eum ut propterea hic ritus non tam institutus, quam restitutus fuerit à Trid. Syn. Vide Baron. tom. 1. anno 57. nu. 47. 48. 49. & 50. & notas ad idem Concilium Carthagin. tom. 1. *Concilior. general. & provinc. p. 1. pag. 591. col. 2. lit. A.**

Septimò, si ex inhibitione facta Parochis, ne intersint matrimonii, eorum persone inhabilitate essent ad celebranda, aperuisset Concilium facilem viam impediendi quæcumque matrimonia: Ordinarii namque ex causis, quas ipsi justas prætenderent matrimonium impediunt, & contracta dirimerent; quod esset ab omni jure alienum.

Ultimò præcipit Concilium Parochis, ne vagantur matrimonii intersint, c. 7. §. 24. *de refor. matr. in.* & tamen si intersint matrimonia non irritantur, quod esset, si ex inhibitione ablata Parochis intelligeretur facultas intercedendi. Porro ubi legis prohibitio non habet perpetuam causam, actus in contrarium gestus valet, Abb. in cap. *Ad Apostolicam n. 11. vers. Ideo solvo contrarium de regular. 1.* Non igitur majoris efficacitæ erit Episcopi inhibitiò; ad hoc bona gloss. in c. *Cum specialis in verb. Distincto præcepto supra de appellat. & gloss. fin. & ibi in addit. in c. fin. de Cleric. excomm. lib. 6.*

16 Eadem conclusio procedit in Vicario Parochiali, licet temporali, supposito quòd habuerit licentiam generalem administrandi omnia Sacramenta, & alia gerendi, quæ ad proprium Parochum pertinent, vel saltem specialem licentiam matrimonii celebrandi juxta declarationem Sac. Congreg. Concilii in causa Januensi. Quòd si ex inhibitione constaret de revocatione licentiæ ab ipso Ordinario concessæ, secus dicendum esset, non propter inhibitionem, sed propter revocationem: si tamen hic habuisset licentiam à Parocho, dubitari posset, an hujusmodi licentia ab Ordinario revocari posset per inhibitionem illi factam; quandoquidem Concilium pariter loquitur de matrimonio celebrato de licentia Parochi, aut Ordinarii.

18 Sed contra validitatem matrimonii objicitur primò, quia inter sacerdotes in tota diocesi unus Episcopus est, qui totam gubernat, & à quo Parochialium sacerdotum jurisdictiono dependet, quæ ad præparandum populum atinet, ut per D. Thomam in 4. dist. 20. art. 4. q. 1. in cor. & dist. 24. q. 3. art. 2. q. 1. ad 3. ideoque ipsi subalternantur omnes Parochi, ita ut nihil possint decernere contra id, quod Episcopus ordinavit, cap. 4. de offic. Archipresb. cum sint veluti Episcopi Vicarii, & Coadjutores. Hinc notant Abbas in c. fin. de offic. Archipresb. posse Episcopum circa commissam inferiori Prælato, & Episcopi Vicario, in aliquibus illi inhibere potestatem, ut quod contra Episcopi decretum factum fuerit non valeat: unde effectus decreti habet locum etiam in decreto minoris à Papa.

At respondetur, hoc esse vetum in his, quæ sunt jurisdictionis; sed interponere præsentiam in celebratione matrimonii, non est jurisdictionis. Ad notata in c. fin. respondetur procedere, quando materia subiecta est potestati ipsius Episcopi, ut per eum irritari possit: at circa matrimonia, licet habeat facultatem judicandi, ac intercedendi, c. 1. de consang. & affin. non tamen potest citæ illa statuere, irritando ut supra in prima ratione; ideoque matrimonium contra ejus interdictum celebratum, validum est, ut in hoc sit.

Quod si urgeas hoc esse jurisdictionis, quia Concilium cum elegit proprium Parochum, respexit ad jurisdictionem sine enim alienos subditos conjugare non potest, Clem. *Religioli, in princ. de priviil. DD. in c. Omnis, de penit. & remiss. & in c. 2. eod. tit. in 6.* ita ut propterea licet interponendo præsentiam non judicet, non tamen tutum sit dicere hunc actum non esse jurisdictionis. Quare licet subtrahendo contrahentes à jurisdictione Parochi limitaret Ordinarius Parochi facultatem, ita ut illos matrimonio conjugere non posset: ita videtur inhibendo subtrahere illi materiam, quæ est sub sua jurisdictione; & tunc non diceretur ipse illegitimare, aut inhabilitare personas, quas ipsum Concilium ex hoc, quòd subditi non sunt Parocho, inhabiles reddidisset ad contrahendum coram eo.

Respondetur, quicquid Concilium respexit, verum est nullam jurisdictionem Parochum exercere, dum conjungit Parochianos suos, & quatenus per novam divisionem Parochiarum, aut aliàs posset eos Episcopus subducere ab illius jurisdictione; tamen eo casu non propter inhibitionem sed quia non erit proprius illorum Parochus, non poterit eos conjugere.

Objicitur secundò, Parochus prohibitus ab Episcopo actum gerere, quoad illum actum non censetur legitimus; alioquin licet illum actum gereret, nec puniendus esset sed matrimonium non contrahi coram Parocho, vel contrahi coram Parocho non legitimo, paria sunt. Ergo, &c.

Respondetur, Parochum legitimum dupliciter sumi posse, uno modo quoad culpam, & penam, ob id quòd non paruit Episcopo; & hoc sensu admitti potest dici non legitimum inlar eorum, qui contrahentes contra interdictum Ecclesiæ illegitimi censentur: alio modo respectu validitatis actus; & hac ratione est legitimus, quia talis est qualem Concilium requirit. Item non potest dici illegitimus, qui nec contra legem naturæ, quæ constituit matrimonium, in quantum est officium nature, nec contra jus divinum in quantum est Sacramentum; item nec contra legem civilem, quæ statuit super matrimonio, in quantum est in officium communitatis, Tabien, in verb. *Impedimentum 1. num. 2.*

Objicitur tertio: Archidiaconus quamvis à jure habeat, ut possit examinare ordinandos, visitare, & pleraque agere, quæ habentur in c. 1. & cap. *Ad hæc, supra de offic. Archidiacon.* tamen ab Episcopo prohibitus, nihil eorum exercere potest, secundum Abb. in d. cap. *Ad hæc*: ea ratione, quia censetur Episcopi Vicarius. Ergo similiter, etsi Parochus à Concilio habeat, ut possit matrimonia celebrare; quia tamen dependet ejus officium, & cura ab Episcopo, & est ejus Vicarius in parte diocesis sibi commissæ, non poterit Episcopo interdicente intervenire.

Respondetur, Archidiaconum habere communicatam jurisdictionem Episcopi, & in his ceteri Vicarium ipsius. At hæc facultas intercedendi non competit primo Episcopo, & deinde communicata fuit Parocho ut illam dicatur habere Parochus per communicationem, sive à jure, sive ab Episcopo factam; sed equè principaliter tributa fuit à Concilio ipsi Parocho, cum prius matrimonium etiam absque præsentia Parochi contractum valeret.

Deindè respondetur, & forte melius contra opinionem Abbatis esse auctoritatem Innocentii in d. cap. *1. de off. Archidiacon.* quem ibi omnes sequuntur, & Archid. in c. *Perlicitis 25. dist.* ut dixi plenius in d. c. *Ad hæc*.

Objicitur quarto: Potest Episcopus suspendere Parochum à totali cure exercitio, & ministerio omnium Sacramentorum: Ergo etiam à ministerio unius Sacramenti, ut potè à celebratione matrimonii, arg. c. *Ex parte, in l. terzo in fin. sup. de decim. & c. Cui licet, de reg. jur. lib. 6.*

Respondetur, Parochum in celebratione matrimonii non præstare præsentiam uti ministrum Sacramenti; sed tamquam testem, de quo lex confidit, &c. Rota dec. 750. n. 1. p. 1. *divers.* & aliàs censuit Sac. Congregatio Concilii. Quare satis est, ut remaneat Proprius Parochus, ad hoc ut habeat in consequentiam id, quod sibi lex concedit; & reg. *Cui licet*, habet multas exceptiones, ut in ea notatur. Ac præterea generalis hæc suspensio non efficit irritum Sacramentum, nisi in his, quæ sunt jurisdictionis, sicuti est absolutio à peccatis, Conc. Trid. c. 5. 6. & 7. & can. 9. §. 14. *de Sacram. Penit.*

Et consequenter suspensio ab omnibus Sacramentis non debet operari nullitatem Sacramenti Matrimonii, in quo Patro-

Parochus nullam exerceat jurisdictionem, sed exhibet nudam presentiam, & ministerium facti, ut dictum est; nec per suspensionem definit esse Parochus, §. *Hic auctoritatus* 24. q. 1. ibi, veluti a suspensionibus, quibus administratio interdicitur, potestas non aufertur. Et propterea valet matrimonium contractum coram Parocho excommunicato, si sit toleratus, secundum Navarr. in *Man. c. 27. n. 2.* Quinimo & coram Parocho denunciato excommunicato, ut respondit S. Congregatio Concilii tempore Cardin. Matthæi re diligenter examinata.

Obicitur quinto, potest Episcopus ex Concilio concedere licentiam alieno Sacerdoti celebrandi matrimonia in-

ter alterius Parochianos, d. c. 1. 2. *ers. Qui aliter, sess. 24. de refor. marr.* & sic per indirectum auferre Parocho hanc facultatem. Ergo & directè, prohibendo illi, ne interveniat, vel reservando sibi hujusmodi actum, & facultatem.

Respondetur negando sequenti legatione: quavis enim ex eo quòd ita Concilio dispositum, Episcopus possit alieno Sacerdoti talem licentiam concedere, id tamen non intelligitur privatè ad proprium Parochum, sed cumulativè, ut ex dictis constat. Episcopus Giennen. dubitavit, an vallidum sit matrimonium adhibito Parocho, cui ab Episcopo fuerat interdictum, ne illo matrimonio interesset: S. Congregatio censuit esse validum.

QUI FILII SINT LEGITIMI.

Alexander III. Exonien. Episcopo, & Abbati Hersforden.

C A P U T V.

LATOR presentiam R. & infrà. Cùm autem idem R. H. coram sæculari iudice super hæreditate avi ejusdem R. patris dicti H. transisset in causam. Ille sibi præsumpsit obijcere, quòd pater ejus non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideo de hæreditate avi sui nihil posset jure successorio vindicare: tandem cùm super quæstione natiuitatis, coram Norwicen. Episcopo tractatum fuisset, ad nostram exitit audientiam appellatum: & infrà. Ideòque mandavimus, quatenus causam super quæstione natiuitatis patris ejusdem R. infrà duos menses sublato appellationis obstaculo terminetis. Si verò infra duos menses præfatus H. non poterit probare legitimè quòd obicit, ex tunc sæculari domino, sub cujus iudicio de hæreditate causa vertitur, intimetis, ut pro quæstione natiuitatis non dimitat, quia causam super hæreditate audiat, & decidaat.

S U M M A R I U M.

- 1 **L**egimitatis quæstio opposita petenti hæreditatem est ad Ecclesiasticum iudicem emittenda.
- 2 Legimitatis causa est merè spiritualis, & iudex laicus nec incidenter, nec alio modo potest de ea cognoscere.
- 3 Et quid si controversia non in jure, sed in facto consistat.
- 4 Legimitatis possessio relevat ab onere probandi.
- 5 In legitimitatis quasi possessione ut quis dicatur esse, requiritur, ut vel habeatur profilio legitimo, vel possideat bona paterna, vel natus sit de ea, quæ credebatur uxor.
- 6 Rota decisiva in causa Parmen. Status refertur.
- 7 Expenditur, & n. seqq. usque ad 54. & n. 71. usque ad num. 88.
Revocatur, num. 88.
- 8 Matrimonii probatio ante procreationem, ac natiuitatem in causa legitimitatis proli, respicit petitorium, & n. 72.
- 9 Legimitas cum qualitate procreationis ex matrimonio in possessorio satis probatur ex matrimonio ipso, & simpliciter quasi possessione legitimitatis. & n. 73.
Etiam si concubitus præcesserit, nu. 16. & num. 61. & 74.
- 10 Legitimus præsumitur fuisse usque ab initio, qui ad presentiam est in quasi possessione legitimitatis, & n. seqq. & n. 54. usque ad 63.
- 11 Possessio alicuius status, vel qualitatis, transferri onus probandi in adversarium, quando illa qualitas, qua inest, fuit apta inesse ab origine rei, & n. seqq. & num. 54. usque ad 63.
- 12 Passillus ab origine natiuitatis probatur quis ex simpliciter quasi possessione vassallatus.
- 13 Legimitas quasi possessio sufficit ad obtinendum etiam in petitorio.
- 14 Filius in dubio præsumitur natus post matrimonium, & contrarium dicenti incumbit onus probandi.
Etiam si vir uxorem ante matrimonium cognoverit, numero 16.
- 15 Aetas qualiter probetur ex matrimonio.
- 17 Infratuitio in bonis, quorum non est capax, nisi præcreatus ex legitimo matrimonio, consistit in quasi possessione legitimitatis vere, & non fictæ.
- 18 Nominatio, & tractatus patris super legitimitate, relevanter non nocet tertio.
- 19 Fallit primo quòd effectum relevandi possessorem ab onere probandi legitimitatem.
- 20 Fallit secundo in nominatione facta principaliter propter se conjuncta cum institutione.
- 21 Fallit tertio, si cum tractatu concurrant alia adminicula, num. 22.
Fallit quarto, si tertius, cui jus interest, nominationi, & tractatu acquiescit, num. 23.
- 22 Tractatus parentum ad constituendum filium in quasi possessione legitimitatis prior est quæ nominationi. & n. 30.
- 23 Nominatio patris quando inferatur ad veram filii legitimitatem.
- 24 Legitimi appellacione intelligitur legitime præcreatus, non autem legitimatus per subsequens, saltem ex communi usu loquendi.
- 25 Possessio honorum subjectorum fideicommissorum tram legitimitatem requirenti non debetur, nisi filius ex legitimo matrimonio præcreatus.
- 26 Legimitas quasi possessio acquiritur filio, si fideicommissarius patiatur cum succedere in bonis fideicommissi subiectis, & num. 31.
- 27 Quasi possessio ex unico actu acquiritur.
- 28 Nec requiritur præscriptio, nisi in petitorio.
- 29 Facta sunt potentiora, quam verba ad constituendum in quasi possessione legitimitatis, & n. 65.
- 30 Adminicula plura pro quasi possessione qualificata legitimitatis referuntur.
- 31 Sententia super statu facit jus quoad omnes.
- 32 Possitioe iuræ faciunt inter alios adminiculum.
- 33 Fides officialis super qualificata legitimitate facit adminiculum.
- 34 Nominatio patris fertissima dicitur conjectura legitimitatis filii.
- 35 Indebita testis equipollet universali, ut responsio congrua interrogacioni.
- 36 Fama probatur per testes deponentes per verba, quòd publicè, & palam dicebatur.
- 37 Fama legitimitatis non est necessario probanda in loco originis, sed sufficit in loco, ubi filius sui conceptus, vel conceptus.
- 38 Naturæ esse, & præcreatum, vel conceptum ex matrimonio, non differunt.

- 41 Legitimitatis quasi possessio probatur per famam.
- 42 Probationes plures in iudicio quasi possessionis legitimitatis conjunguntur.
- 43 Et leviores sufficiunt.
- 44 Instrumentum sumptum ex sumpto non probat.
- 45 Instrumentum, in quo mille simum repugnat indictioni, vitiat in totum.
- 46 Et saltem non probat datam, & n. 66.
- 47 Probationes contrariè invicem conquassantur.
- 48 Subscriptio, & sigillum Notarii sunt de substantia instrumenti.
- 49 Testamentum imperfectum ratione voluntatis non valet.
- 50 Substantia actus non presumitur ex diuturnitate temporis, sed solemnitas tantum.
- 51 Presumptio solemnitatis substantialis tollitur ex inspectione scripturæ.
- 52 Testes contra legitimitatem debent esse omni exceptione majores.
- 53 Probatio plena non potest nisi per aliam plenam elidi.
- 54 Bart. doctrina in l. Si prius, n. 8. ff. de nov. oper. nunt. explicatur, & n. seq. usque ad n. 63.
- 55 Filius probatur legitimus ab origine ex quasi possessione presentis legitimitatis, etiamsi dubius sit, an mulier fuerit uxor, vel concubina, & n. 61.
- 56 Presumptio translativa qua dicitur.
- 57 Reus excipiens de illegitimitate Actoris existentis in quasi possessione in sua exceptione, est Actor, & probare debet, & n. 75.
- 58 Legitimitatis qualitas diversa est à qualitate filiationis, & ex quasi possessione unius non infertur ad quasi possessionem alterius, & n. 75.
- 59 Matrimonium probatum per presumptiones est matrimonium verum, non fictum, vel presumpsum.
- 60 Legitimitatis probatio presumpsa sufficit etiam in fideicommissis, quod vocat filios legitime procreatos.
- 62 Servus presumitur fuisse ab origine, qui nunc reperitur in quasi possessione servitutis, licet servitus de jure non presumatur.
- 63 Tractatus legitimitatis cum adminiculis nocet etiam fideicommissariis, & n. 78. usque ad n. 88.
- 64 Patris confessio qualiter possit habilitare incapaces ad successionem etiam in præjudicium tertii.
- 67 Nativitatis sue diem certo scire nemo potest.
- 68 Protocolium, de cuius rogatu, & publicatione non constat, non probat.
- 69 Sententia qua nullum continet verbum, per quod appareat testis, est nulla, non obstante clausula, Data.
- 70 Exceptio turbida, & altiorum requirens indaginem non admittitur in iudicio possessorio legitimitatis, & n. 81.
- 75 Filiationis quasi possessio non relevat ab onere probandi legitimitatem.
- 77 Pater in suprema sua voluntate non presumitur voluisse instituire filios incapaces.
- 78 Nominatio patris in actu proportionabili filio legitime procreato constituit eum in quasi possessione qualitate legitimitatis.
- 79 Tractatus, & nominatio patris super legitimitate filii, an, & quando nocet tertio, & n. seq. usque ad n. 88.
- 80 Tractatus, & nominatio patris non nocet tertio, quando agitur de præjudicio fœderis alterius matrimonii: secus si de successione, & n. 87.
- 81 Tractatus parentum cum adminiculis probat legitimitatem ad effectum successionis etiam in petitorio, & contra tertium, & n. 86.
- 83 Nominatio sola absque tractatu non probat legitimitatem contra tertium.
- 84 Tractatus legitimitatis filii, quando adest contrarius tractatus, non nocet fideicommissariis.
- 85 Tractatus simplex sine adminiculis an sufficiat in petitorio ad successionem obtinendam excluso tertio.

fuisse; quæstionem natalium, etiamsi de illa non principaliter, sed incidenter agatur, ad iudicem Ecclesiasticum pertinere privatè ad iudicem laicum, ut hic est casus apertus. Incidat enim hic quæstio super legitimitate coram iudice seculari; quia petente hereditate Avi pure successorio, objectum fuerat, quòd pater ejus non esset legitimus; & tamen Pontifex mandat, ut hæc quæstio nativitatis coram iudice Ecclesiastico prius terminetur, & interim superfedeatur in causa principali. Ratio, quia hæc causa est merè spiritualis, c. Tuam, de ordin. cognit. & propterea iudex secularis nec incidenter, neq; alio modo potest de illa cognoscere, c. Causam, infra eod. & quemadmodum nec de annexo spirituali, c. Quanto, supra de iudic. & ita hic firmant gloss. ultima, Innocent. n. 2. in fine, Hostiens. n. 7. Joan. Andr. nu. 11. Butr. nu. 7. & 11. Abbas in 2. notab. & reliqui omnes. Feder. de Sen. conf. 275. Casus talis est, Statuto cavetur num. 7. Rota decis. 296. num. 18. part. 5. recent.

Plerique tamen hoc intelligunt, ut locum habeat, dummodo controversia in iure consistat. Secus si in facto, puta quia non agitur, an matrimonium sit validum, necnè; sed solum an fuerit contractum: tunc enim existimant, iudicem laicum non prohiberi de quæstione natalium incidenter cognoscere; & hanc Decretalem intelligunt procedere in primo casu, quia reus obijci defectum natalium proveniente ex validitate matrimonii, & sic erat quæstio juris, & non facti, ut hic per Abbatem in 2. notab. Alii tamen hanc distinctionem non admittunt; unde dicunt, plene notavi in dist. capite Tuam, à num. 36. usque in fin. supra de ordin. cognit.

Secundo nota ibi, Non poterit probare legitime quod obijci: existentem in quasi possessione legitimitatis in iudicio successione hereditariæ relevari ab onere probandi se esse legitime natum, & onus probandi defectum natalium incumbere opponenti, prout hic notabiliter voluit glossa in verb. Probare legitime: dicens, idcirco opponenti quæstionem nativitatis incumbere hic onus probandi, quia pater actoris erit in possessione filiationis, scilicet legitime; habebatur enim pro filio legitimo, possidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quæ credebatur uxor. Non tamen intelligas hæc tria simul requiri ad constituendum filium in quasi possessione legitimitatis. Imò enim sufficit unumquodque ex illis alternativè, ut declarat Alex. conf. 51. Viso, & discusso num. 2. lib. 1. & Decius conf. 54. In causa n. 5. in fin.

Hæc materia quasi possessionis legitimitatis fuit diù, & multùmque agitata in Rotæ Auditorio in causa Parmen. Status, in qua cum sub die 26. Martii 1618. emanasse decisio contra Dominos Marchiones Pallavicinos, ego enixè rogatus, ut scriberem pro veritate, non potui denegare: & causa pluries proposita, tandem placuit Dominis à decisis recedere sub die 27. Aprilis 1622. coram Coccino. Et quia quæ tunc scriptis, plurimum conferunt ad intelligentiam hujus glossæ, & eorum, quæ tractant DD. hic, & in cap. Per tuas, infra eod. & supra in c. Transmissa, & in cap. Per tuas, de probat. non ab re futurum putavi, decisionem contra Dominos de Pallavicinis ut preferretur editam, & scripta nostra hic inferere.

REVERENDISS. D. P. SACRATO.
Archiepiscopo Damasceno.

Parmen. Status.

Luna 26. Martii 1618.

Post factas resolutiones in hac causa, quòd sit probatum 6 matrimonium saltem de facto, & sine coarctatione temporis inter qq. Bernardinum, & Catharinam ascendentes Dominorum de Pallavicinis, fuit dubitatum, an dicti de Pallavicinis teneantur probare contractum dicti matrimonii de certo tempore, & de quo. Sed quia Domini de Pallavicinis præcipuè nitentur eo fundamento, quòd ipsi ex persona Uberti filii dicti Bernardini sint in quasi possessione legitimitatis, unde resultare precedebant, & se esse relevatos ab onere ulterioris probationis, & etiam sibi hoc esse fati ad obviendam immissionem in bonis fideicommissis, de quo agitur, subjectis, ex remedio, l. fin. Cod. de edit. D. Adrian. tollen. Propterea placuit Rotæ

Lator. Quæstio nativitatis apposita. petenti hereditatem, est ad Ecclesiasticum iudicem remittenda. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes: & sunt duæ partes: Appellantis conquestio, & causæ commissio. Secunda ibi, Idcoque.

2 Nota primò, ibi, Coram Norvicensi Episcopo tractatum

restringere difficultatem ad dictam quasi possessionem, quam post plures propositiones censuit non esse probatam.

Pro quo illud in primis fuit observatum, quod fideicommissum de quo agitur, vocat legitimos, & naturales, & de legitimo matrimonio procreatos, & natos verè, & non fidei; propter ista qualitas procreationis, & naturalitatis ex legitimo matrimonio est in specie probata, ut in istis terminis est de ciso Card. Seraph. *decif.* 1081. n. 2. Et est regulare in omni alia qualitate, quod quando est fundamentum intentionis, debeat in specie probari, Cravetta *conf.* 96. n. 4. Rota *diversif. decif.* 72. *part.* 1.

Secundò, fuit observatum non fore probatam dictam qualitatem ex eo quod supponatur decisiones jam factæ, quod scilicet consistit de matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam sine coarctatione temporis, etiam si modo simpliciter probaretur, quod Ubertus fuerit in quasi possessione legitimitatis; quia ista quasi possessio posset verificari in legitimis per subsequens, qui tamen non veniunt in fideicommissis, in quibus vocantur procreati, & nati ex legitimo matrimonio; ut latè per Peregrinum de fideicom. *art.* 24. n. 25. cum pluribus *seqq.* Thelaur. *decif.* 196. n. 3. Surd. *decif.* 219. n. 5. & sentit Rota coram bon. mem. Card. Seraph. *decif.* 1300. *in fin.* ponderando maximè prægnantiam verborum fideicommissi, de quo agitur. Ideoque existimaverunt Domini, in casu, de quo agitur, esse necessariam quasi possessionem qualificatam, puta quod Ubertus fuerit admissus ad bona, vel honores, ad quæ non nisi procreati, & nati ex legitimo matrimonio solent admitti, aut quid simile inferens per necesse dictam qualitatem; & eò maximè, stante non legitimo initio, ex quo ex mandato de dispensando, testibus, & aliis, constat Bernardinum ante præteritum matrimonium cognovisse Catharinam, & ex illa suscepisse filios: tunc enim probatio redditur magis æquivaoca, & suspecta, & exactiores probationes requiruntur, ut bene per Cephal. *decif.* 82. n. 55. cum pluribus *seqq.* Verall. *decif.* 210. *part.* 2. Rota in causa Veneta illegitimitatis 16. Novembris 1607. coram bon. mem. Penia. Quibus constituitur,

Ad primum genus probationis Dominorum de Pallavicinis, deductum ex eo quod Bernardinus in duobus testamentis inlitteravit Ubertum, & alios filios hæredes, & in primo illos nominaverit suos filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex se, & Domina Catharina uxore sua pro justo matrimonio, & in alio illos nominaverit suos filios legitimos, & naturales, procreatos, & natos ex se, & Domina Catharina fil testatoris uxore legitima, & quam suam uxorem legitimam esse protestatus fuit, & protestatur; fuit dupliciter responsum. Primò, quod denominatio, & tractatus patris non solent nocere tertio, Jus. *conf.* 81. in *prin.* *lib.* 1. Gratian. *conf. ultim. n. 4. lib.* 1. Card. Mantice. *de consuet. ultim. volum. lib.* 11. tit. 12. *num.* 11. latè Petr. de fideicom. *qu.* 11. n. 302. cum pluribus *seqq.* Seraph. *decif.* 1081. *num.* 2. Rota in causa Surtina beneficii 13. Martii 1583. coram bon. mem. Card. Plauto, & in Romana de Bonellis 29. Novembris 1613. coram R. P. D. meo Ubaldo: maximè quando materia est suspecta ex malo initio, per supra allegata. Et fuit etiam ponderatum, quod prædicta testamenta non continent tractatum legitimitatis qualificatæ ex procreatione durante matrimonio; quia quomodocumque filii essent legitimi, sive per subsequens matrimonium, sive per receptum, institutio illis debebatur, juxta not. per Butt. in c. Per venerabilem *num.* 19. qui filii sunt legit. Soccin. Jun. *conf.* 42. n. 34. & 36. *lib.* 1. Idè quod quidquid ex prædictis testamentis circa legitimam procreationem elici posset, remaneret simplex enunciativa moderna, si dematur tempus litis, & unica, cum sit ab eadem persona; unde etiam circumscripta suspicione, nihil potest, maxime in casu, in quo agitur principaliter de enunciato. Alex *conf.* 21. n. 4. *vers.* Sed non probatur *lib.* 1. Rota *decif.* 388. *part.* 1. *diversif.* Secundò fuit responsum, quod neque verba dictorum testamentorum inferunt per necesse, quod Ubertus, de cujus persona stricte agitur, fuerit procreatus ex legitimo matrimonio, cum possit verificari in legitimo per subsequens, quia tempore testamenti rectè potuit dici natus ex testatore, & Catharina legitima uxore, non quia esset talis de tempore procreationis, sed quia secundum affectionem testamenti etat talis de tempore testamenti. Nec officit, quod qualitas adjecta verbo intelligatur secundum tempus verbi, l. In delictis, §. Extraneus, ff. de noxal. quia

qualitas uxoratus non est adjecta verbo, procreatos, sed est adjecta personæ Catharinæ, & sic latè, vel saltem stare potest demonstrative ad personam Catharinæ de tempore testamenti, & non qualificative ad filios de tempore procreationis. Et quod Intentio testatoris fuerit potius demonstrare Catharinam, quàm qualificare procreationem Uberti, patet ex illis verbis, quam suam uxorem legitimam esse (& sic de tempore testamenti) protestatus fuit, & protestatur, &c.

Ad secundum genus probationis deductum ex eo quod Ubertus possederit bona paterna, necnon etiam fideicommissio subjecta, & ultretius fuerit a Rolando patruo suo, & qui illo existente incapace succedebat in fideicommissio, nominatus depositarius medietatis Castri Zibelli, Quoad possessionem bonorum paternorum responso patet ex supra deductis, nempe quod hæc non nocet tertio, & nec etiam infert possessionem legitimitatis qualificatæ ex iusta procreatione: cum pro habenda possessione bonorum paternorum sufficiat, Ubertum quomodocumque legitimum, sive ex descriptio Principis, sive ex subsequenti matrimonio ex allegatis. Quoad possessionem bonorum fideicommissio, de quo agitur, subjectorum, fuit responsum, neque ex illa aliquid inferri: quia cum Ubertus fuisset hæres Bernardini ultimi gravati fuit illi debita possessio bonorum fideicommissio subjectorum, & ab illius manu debebant recipere fideicommissarius, latè per Dec. *conf.* 467. n. 12. & de commun. Rota *dec.* 83. n. 1. *part.* 1. *diversif.* Nec facit, quod fideicommissarius per aliquod tempus non moverit litem Uberto: quia cum haberet triginta annos ad petendum fideicommissum, juxta rotam in l. Sicar. ff. de præscript. 30. vel 40. annor. patiendò pro minori tempore, non fuit ei in aliquo præjudicatum: aliàs sequeretur, quod si fideicommissarius apertò fideicommissio non movet incontenti litem, constituitur hæres dem gravati in quasi possessione qualitatibus, in qua prius non erat, quod nullo jure eorum reperitur. Fuerunt etiam dati testes deponentes, quod Rolandus fideicommissarius jactabat, quod filii Bernardini erant illegitimi, & incapaces, & quod volebat illis movere litem, & etiam constat, quod dictus Rolandus pro majori parte temporis fuit carceratus, & si que non facile potuit incumbere litibus civilibus; unde ex istis eò minus potest fieri fundamentum super potentia fideicommissarii. Quo verò ad depositum medietatis Castri Zibelli, fuit dictum ex illo bene inferri confidentiam Rolandi erga Ubertum, sed nihil habere commune cum legitimitate, maxime qualificata, cum non sit qualitas ulcens necessaria ad recipiendum depositum.

Quoad tertium genus probationis deductum ex testibus, discutendo super singulis, neque visum fuit relevare. Primus testis Stephanus de Cavalis dicit, quod Bernardinus & Catharina tractarunt Ubertum, & alios filios pro legitimis, & naturalibus, & ita etiam vidit eos neceri, & reputari a subditis, & vassallis, nihil nocet. Nam quoad tractatum paternum responsum est supra in primo genere probationis. Quoad reputationem vassalorum, testis non deponit per verbum communiter, prout requiritur ad istum effectum, Verall. *acc.* 210. *part.* 2. & est regulare, quod in teste indefinita non equi pollet universalis, ut per scribentes in c. Auditis, de præscript. Idè quod potest dictum istius testis verificari in duobus, vel tribus vassallis, qui filios Bernardini reputant tales: & ipsem testis refert multos, qui habebant filios Bernardini pro non legitimis; & denique testis non dicit, quod filii Bernardini fuerint tractati, & reputati uti legitimi, & naturales, procreati ex legitimo matrimonio. Idè quod potest istius dictum verificari in legitimis per subsequens, vel per referentium, qui non succedunt in similibus fideicommissis, ut dictum est supra.

Secundus testis Raymundus del Pizzo in eo quod deponit de tractatu Bernardini erga filios, tollitur ex dictis in proximo. Dum autem dicit, quod Catharina ante ortum Uberti, & subsequenter fecerat, dicta fuit esse, ac habebatur, tenebatur, & reputabatur ab hominibus Zibelli, prout vidit ipse testis, uxor Bernardini, & ab eo desponsata, neque in hoc visus fuit relevare. Primò, quia non dicit, quod Catharina ante ortum Uberti communiter reputaretur uxor, quod erat necessarium, cum aliàs ejus dictum posset verificari in duobus, vel tribus vassallis, qui ita reputarent, ut dictum est in proximo teste. Secundò, non deponit, quod ita reputaretur ante procreationem Uberti, cum ortus possit

possit verificari in sola natiuitate post matrimonium, & tamen fideicommissum vult procreatos ex legitimo matrimonio, & non contentatur de natis durante matrimonio, ut patet ex illis verbis, procreatos, & natos.

Tertius testis Franciscus Parafacius deponit de simplici auditu, unde super illo non fuit immoratur.

Quartus testis Baptista de Ferrariis dicit, quod Bernardinus, & Catharina per plures annos steterunt simul reputantes se pro legitimis conjugibus, & procreant articulos filios, & plures reputant eos pro veris, & legitimis conjugibus, & etiam aliqui dicebant, quod inter eos non potuit esse verum matrimonium: dictum fuit istum testem in primis non deponere præcisè, quod filii fuerint procreati post reputationem matrimonii. Secundo, & quod hoc dicitur, non reddit rationem concludentem matrimonium ante procreationem, quia quod Bernardinus, & Catharina reputarent, & tractarent se ut tales, non probat, quod de illo tempore fuerit inter illos matrimonium, quia dato malo initio, huiusmodi tractatus non probant matrimonium, Innoc. in c. *Ex parte n. 5. de ressit. spoliat.* & fuit latè dictum in causa Cracouien. illegitimitatis 22. Masi 1606. coram me Circa illud quod dicit de reputatione aliorum, non concludit, cum non deponat per verbum, *communiter*, ex dictis super duobus proximis testibus; imò deponit de illis, qui reputabant in contrarium.

Quintus testis Bernardinus de Francis dicit, quod iudicio suo possunt esse viginti anni, vel circa, quod ipse testis dici audivit à pluribus, & quod publicè dicebatur in loco Zibelli Bernardinum deponisse Catharinam, & eam in uxorem accepisse, & quod obinde citrà dictus Bernardinus suscepit ex ea Ubertum. Iste testis circa quasi possessionem legitimitatis qualificate ex procreationis usus fuit non probare. Primo, quia quod Catharina esset uxor Bernardini de tēpore fufceptionis Uberti, non deponit nisi per rationem, quod publicè dicebatur; quæ ratio ad summum concludit publicam vocem, & famam, quæ facit semplemam probationem, & ipse tanquam unicus facit semplemam istius semplemæ. Præterea iste testis non deponit de procreatione Uberti post matrimonium, sed de fufceptione, quæ potest verificari in simplici natiuitate Uberti post matrimonium, quæ natiuitas non sufficeret ex supra allegatis: & etiam fuit obseruatum, quod iste testis deponit de fama in loco Zibelli, quæ non suffragatur, cum Ubertus fuerit natus in loco Varani: fama enim, ut probet, debet esse in loco, ubi actus est gestus. Salic. in l. *Ea quidem n. 103. C. de accusat. Natta conf. 473. n. 16 verif. Item prædicti testes.*

Sextus testis Barrotius de Burgo omnia deponit de auditu simplici: idè quod super illo non fuit immoratur.

Septimus testis Joannes de Magistris dicit se cognouisse uxorem Bernardini, de qua in interrogatorio, de anno 1516. quo tempore erat nupta in dictum Bernardinum; & hoc scit, quia vidit, & audiebat, & intelligebat dictum Bernardinum eam tenere, reputare, & nominare pro uxore: & è conuersis ipsam eum tenere pro marito. Et ita eos teneri à vicinis, & aliis cognoscentibus, & testis ita eos tenuit, & reputavit, tenebat, & reputabat palam, & publicè. Idem testis super 13. interrogatorio dicit, quod Bernardinus ex dicta ejus uxore, antequam esset uxor, habuit unum filium nominatum Federicum, & postquam fuit nupta in Bernardinum, habuit Ubertum, & alios filios, & ita audivit, & intellexit, ac vidit ipsum Bernardinum, & Catharinam, ipsos filios, ac filias pro talibus se natis habere, tenere, ac reputare, & nominare, ac ab aliis haberi, teneri, & reputari palam, & publicè in terra Zibelli. Iste testis & ipse visus fuit posse evitari. Nam in primis non deponit de procreatione Uberti post præteritum matrimonium, sed per verbum, *habuit*, quod est æquiuocum, & potest referri ad simplicem natiuitatem post matrimonium, quæ non sufficeret ex prædictis. Præterea in eo quod dicit, quod Bernardinus, postquam sibi fuit nupta Catharina, habuerit Ubertum, & alios filios, nullam reddit causam scientiæ, prout debebat, cum non interfuerit matrimonio, ita ut certè sciret tempus illius: imò se restringit ad simplicem auditum, & intellectum ibi, & ita audivit dicit, & intellexit: & in omnem eventum in hoc effectus unicus. Dum autem subiungit vidisse ipsum Bernardinum, & Catharinam filios pro talibus se natis habere, tenere, & reputare, ac nominare, nihil aliud concludit, quàm tractatum parentum, qui non nocet tertio, ex supra dèd. c. is.

Prosp. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

Dam autem dicit ita fuisse tentos ab aliis, non subiungit hoc fuisse communiter, prout requiritur ex sæpius allegatis. Præterea non deponit de loco Varani, prout requiritur ex pariter allegatis.

Postremò, quidquid dici posset cum solis probationibus Dominorum de Pallavicinis, res visa fuit reddi magis dubia ex deductis pro parte Dominorum de Rangonibus. Nam in primis fuit datum instrumentum confectum per Ubertum cum præsentia, & assensu matris de anno 1526. 27. Novembris, in quo medio juramento confitetur se esse majorem 17. annis, & ultra: idè quod apparet, quod erant natus ante annum 1510. de quo tempore Bernardinus, & Catharina procurantur executionem mandati de dispensando pro contrahendo matrimonio, & sic non erat adhuc inter illos matrimonium. Nec movit Dominos, quod in dictio, de qua in dicto instrumento, non concederetur cum dicto millesimo, idè quod possit esse erratum in millesimo, sicut in indictione: quia visum fuit circa millesimum tantquam rem notissimam non potuisse errari, quod secus est in indictione, quæ paucis est nota. Non etiam movit Dominos, quod Ubertus potuerit errare circa propriam ætatem, cum homines de tempore natiuitatis non habeant usum rationis: quia à communiter accidentibus homines maxime nobiles, vel per relationem propinquorum, vel alios, solent scire propriam ætatem: idè quod inolevit praxis ut illis credatur circa propriam ætatem, sicut videmus praticari in testibus, etiam ubi ætas est de substantia, ut in testibus deponentibus super immemorabili: & cum mater bene conscia ætatis filii esset præsens, & auctoritatis, multum verisimile est, quod admonuisset filium, si erasset in assertionem ætatis: & in omnem actum, cum possibile sit, quod Ubertus aliquo modo esset certus de sua ætate, standum est illius confessioni juratæ, donec probe tur error, cum regula sit, quod confessio plenè probet contra confidentem, & habeant causam ab illo. Similiter non obstare visum fuit, quod Ubertus in alio instrumento de eodem anno confecto asseruerit se majorem 16. annis, quia in majori ætate inest minor, juxta not. in l. 1. §. *Si stipulanti*, ff. de verb. signif. & hoc modo concordantur similes probationes per Alex. conf. 64. n. 3. & 4. lib. 2.

Secundo principalter pro parte Dominorum de Rangonibus fuerunt dati testes, ex quibus apparet Jacobam sororem Uberti fuisse natam 18. menses post illum, & rursus 18. menses post Jacobam fuisse natum Pallavicinum, adè ut Pallavicinus excederet in ætate ab Uberto per tres annos. Iste autem Pallavicinus reperitur nominatus in testamento patris condito de anno 1511. mense Decembris: idè quod apparet, quod Ubertus fuit conceptus circa principium anni 1508. & sic ante mandatum de dispensando, de quo supra. Et quatenus fuit replicatum pro parte Dominorum de Pallavicinis, quod testes hoc deponentes jam sunt declarati nulliter examinati, visum fuit Dominis, quod ex quo tales testes fuerunt inducti à Dominis de Pallavicinis, quod etiam si testis nulliter examinatus, possint contra illos facere magnum adminiculum, per ea, quæ fuerunt deducta coram Verall. dec. 268. par. 3. & dixit Ruin. conf. 46. n. 10. lib. 4. & Cravett. conf. 198. n. 11. Card. Seraph. dec. 585. n. 1.

Tertio fuerunt dati pro parte Rangonorum testes plura deponentes in confuso super illegitimitate filiorum Bernardini, & signantur duo, nempe Hieronymus de Roncho, & Bernardinus de Piccis, qui dicunt publicè audivisse, quod filii Bernardini erant illegitimi, & infucessibiles, quod verbum, *publicè*, secundum opinionem, quam sequitur Rota, importat publicam vocem, & famam; Caputaq. dec. 7. & decis. 189. par. 3. Rota in causa Romana Matrimonii 21. Junii 1611. coram R. P. D. inero Pirovano.

Et licet istæ probationes fortè non viderentur sufficientes ad probandum illegitimitatem, quatenus onus probandi incumberet Dominis de Rangonibus; artamen bene visa fuerunt sufficere ad elidendam, & conquassandam probationem Dominorum de Pallavicinis, cum supra deducta satis sint imperfecta ex genere suo: & quando probatio est debilis, & imperfecta, tunc eliditur, & conquassatur per alias similes contrarias, ut in istis terminis respondit Rota in Cracouien. Illegitimitatis coram me, de qua supra.

Et ita tantum, &c.

P A R M E N. S T A T U S .

7 **S**upra scripta decisio Rotæ quinque habet partes. In prima deciditur qualitas procreationis, & natiuitatis ex legitimo matrimonio esse a Marchionibus Pallavicinis probanda, nec probatum censeri ex matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam, & ex simpliciter quasi possessione legitimis Uberti.

In secunda deciditur, hanc qualitatem non esse probatam ex nominatione, institutione, & tractatu Bernardinorum auctoritas.

In tertia, eandem qualitatem non probari ex eo quod Rolandus passus sit Ubertum possidere bona fideicommissi subiecta.

In quarta, item non probari huiusmodi qualitatem ex testium depositionibus.

Ultima pars versatur circa probationes patris aduersæ.

Ut autem recedatur a decisio, satis erit ostendere, qualitatem procreationis, & natiuitatis, vel non esse probatam, vel certe esse probatam per aliquod genus dictarum probationum. Sed omnino erit recedendum, si docebitur probatam esse per singula probationum genera, ut confidimus.

Et quoad primam partem repetendum est memoria, ante decisionem huius causæ cum esset dubitatum, an Pallavicini tenerentur probare contractum matrimonii de certo tempore, & de quo fuisse tunc omissum huius dubii propositionem, quia ipsi opposuerunt se esse in quasi possessione legitimis, ac propterea debere in bonorum possessione non imitari absque ulteriori probatione: atque ita restricta fuit difficultas ad hanc quasi possessionem posthabita priori disputatione. Et tamen in decisione causæ sit reditus ad primum dubium, & resoluitur Pallavicinis teneri probare qualitatem procreationis, & natiuitatis ex matrimonio, quod nihil aliud est, quam ipsos teneri probare matrimonium de tempore ante eorum procreationem: quoniam non solum resoluitur hoc dubium, quod relictum fuerat, & peritiorum respicitur. *Par nus, qui fil. sint legit. & tradit Menoch. de arbit. iudic. casu 89. n. 10. sed deciditur etiam aliud quod postea subiequi debuisset, videlicet matrimonium de certo tempore ante procreationem probatum non esse.*

9 **V**eritas ergo est, idcirco fuisse propositum dubium quasi possessionis legitimis, quia per eam solam relevabantur Pallavicini ab onere probandi qualitatem procreationis, & natiuitatis post matrimonium; nam in iudicio possessorio hæc qualitas satis probatur ex matrimonio ipso, & simpliciter quasi possessione legitimis, quando oppositum non doceatur, etiam si concubinatus præcesserit.

10 **Q**uod probatur, qui cum qualitas legitimis, in cuius quasi possessione existunt tunc Pallavicini, fuerit apta illis inesse ab origine procreationis, præsumitur ita fuisse, & contrarium ascendeni incumbit onus probandi, ex doctrina Bartoli post Dyn. in l. Si prius nu. 18. ff. de nov. oper. nunciat.

11 **U**bi agens, quasi possessio alicuius status, vel qualitatis transferat onus probandi in aduersarium, concludit tunc transferre, quando illa qualitas, que inest, fuit apta inesse ab origine rei; quod etiam docuit Bald. in l. Titia ad portum, sub n. 2. post med. ff. sol. matrim. ibi: *Circa hoc iuratum possessio, vel quasi releuet ab onere probandi. Dic, aut ita, quem inducit possessio, potest naturaliter inesse originis; & tunc relevat ab onere probandi, &c.* & idem Bald. conf. 35. i. sub n. 2. vers. Præterea quæres lib. 1. ubi propterea consuluit,

12 **Q**uam conclusionem probant textus expressi in l. Liberos, §. Si quis ex servitute, ff. de liber. caus. l. Si filius, & in l. Circa eum, ff. de probat. in l. Mover, C. Si serv. exp. ven. in l. Autrem, & in l. Ad probationem, la. secunda. C. de probat. Ex quibus iuribus constat existentem in possessione liberatatis, servitutis, vel alterius similis qualitatis, siue agat, siue conveniatur, non teneri probare se fuisse in hac quasi possessione ab origine natiuitatis, quia cum apte potest nasci liber, aut servus, & tunc abique dolo reperitur in quasi possessione huiusmodi qualitatis, liberatur

ab onere probandi, illudque transfert in aduersarium suum.

Et per hanc Bartoli theoreticam, quod quasi possessio legitimis sufficit ad demonstrandam veram legitimam etiam in peritorio, quia hæc quasi possessio non repugnat origini, & primo latui filiationis, imò ei convenit, cum præsumptio sit filium ex legitimo matrimonio esse natum; tradit Menoch. in l. de arbit. iud. lib. 2. d. casa 89. n. 71. & Barlat. conf. 384. nu. 17. vers. Quartum manus vol. 4. ubi loquitur ad effectum succedendi in bonis veram legitimam requirentibus, ut in themate, & pluribus relatis ostendit hanc esse veriorum. & magis communem opinionem, & sequitur Simon. de Præf. de interpret. ult. im. vol. 1. lib. 5. dub. ult. n. 189. Qualitas enim vere legitimis habet iuris communis assentientiam: tum quia cum necesse sit quemlibet nasci ex coitu, qui vel licitus sit, vel prohibitus; in dubio præsumi debet licitus, secundum Bald. in l. nu. 35. Cod. de us. qui accus. non poss. ubi ait, ex hoc illa conclusio in honestam præsumptionem favore proli innocentes excludi: quia ratione filium in dubio præsumi natum legitimis, latè probant Bero. conf. 19. nu. 6. C. de leg. vol. 2. Menoch. de præsumption. lib. 6. præsumpt. 54. nu. 22. C. de leg. Cæphal. conf. 435. num. 81. vol. 3. tum quia esse illegitimè natum, propter maculam originalem, quedam nota, & infamia facti creditur, que non præsumitur, nisi probetur, ut arguit loc. cit. Menoch. nu. 29. & alias rationes adducit Palcott. de nob. C. spur. cap. 20. num. 3. C. de leg.

Idcirco filium præsumi potius natum quod matrimonium, quam ante, & contrarium dicenti incumbere onus probandi, docuerunt in specie Bald. conf. 213. occurru. in fin. vol. 2. Sacil. in l. Neque natales n. 3. vers. Item si am. 2. ff. de iur. C. de prob. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 37. & Matth. Vvelembecius conf. 446. sub n. 64. vers. Et ita, ubi testatur de communi. Et hæc ratio videtur probari etiam ex matrimonio; quia si verum est matrimonium à decem annis contractum fuisse, verum etiam est filium non esse majorem annis decem, cum post matrimonium natus est, & ut ex communi opinione concludi post alios Odd. de resist. in integr. par. 1. qu. 37. art. 10.

Quamvis enim qualitas legitimis non modo fit apta inesse originis natiuitatis, & procreationis, sed censetur etiam inesse iuris præsumptione; non est dubitandum quominus per illius quasi possessionem Pallavicini fuerint liberati ab ulteriori probatione: & hæc esse receptionem, ac veriorum sententiam, testatur d. præsumpt. 54. Menoch. num. 31. vers. Hæc receptio, & verior sententia. Constat autem manifestè hæc omnia eodem modo concludere siue copula præcesserit matrimonium, siue non, quia cum conset de utroque statu matrimonii, & concubinatus, nec appareat, quo tempore natus fuerit, ius præsumi natum eum ea qualitate, in cuius possessione nunc reperitur, & que fuit apta eidem inesse ab origine procreationis, nec attenditur possibile contrarium, ut advenit omnes initio relati, & declarat Everard. in loco à tempore ad impus. n. 20. & hoc ipsum consideravit olim Rota in hac causa coram Seraph. decis. 1000. nu. 8 in hæc verba: [Concubinatus verò licet faciat, ut cum præcessit, non possit postea deduci concludens probatio ex cohabitatione, &c.] tamen cum in hoc casu cum cohabitatione concurrant tota alia inferenti a d. matrimonio, utique ex illis tollitur illa æquivoçatio, que ex præcedenti concubinato oritur: & propterea non obstat malum initium, docuit similiter in hac causa decis. 978. n. 7. eiusd. Seraph. Et in propriis terminis filium præsumi natum in dubio post matrimonium, etiam si vir uxorem ante matrimonium cognoverit, consuluit Ruin. conf. 51. n. 20. vers. Præterea ex quo lib. 5. fal. conf. 168. col. 3. vers. Secundo principaliter vol. 4. ubi alios allegat, & Marcabrun. conf. 73. n. 46. C. de leg.

Quibus accedit, quod Doctores supra relati loquuntur, vel quando constat tantum de matrimonio, & filiatione, ut Bald. Salic. Alciat. Ruin. & Jai. vel quando constat solum de filiatione, & sumus omnino dubii, ut Bero. & Menoch. de præsumpt. num. 22. C. de leg. vel quando solum constat de quasi possessione legitimis, ut Menoch. de arbit. iudic. Bursar. & Sum. de Præf. & tamen hi omnes sententiam filium censeri procreatum legitime ad effectum successioneis, idque etiam in peritorio; ut Menoch. & Bursar. Ergo hoc casu, in quo tria copulative concurrunt, nempe matrimonium, filiatione, & quasi possessio legitimis, & versatur in possessorio, res videtur omnino indubitabilis, ut in puncto

animam vertit Menoch *lib. 6. de præsumpt. 54. num. 34. in fin.*
 Nec prædictis obstat *decif. Seraph. 1081. n. 2. allegata in dec.* per quam deciditur, ad effectum successione in suo casu duo esse probanda, videlicet matrimonium, & natiuitatem ex matrimonio.

Respondetur enim, ab ea decisione tanquam non iuridica, & edita una tantum parte informante, fuisse postea recessum, ut patet *in dec. 1300. ejusdem Seraph. ac præterea ibi nec de matrimonio constabat, nec de quasi possessione legitimitatis, ut colligitur ex nu. 2. & 3. unde patet, quàm malè ex ea inferri possit ad hunc casum, in quo constat de utroque.*

Et eodem modo respondetur ad *conf. Ceph. 82. vol. 1. ubi* consultum filium probare debere se natum esse post matrimonium, cum in concubinato natus presumatur: nam in suo casu filius non erit in possessione legitimitatis, nec constabat de vero, vel putativo matrimonio, sed tantum de præcedenti fornicatione, ut ipse se declarat *sub nu. 43. vers. Postremo. & sub n. 56. ibi: (nam verè, & certitudinaliter constat de fornicatione præcedenti, & non liquet concludenter de matrimonio subsequenti, & propterea cum de fornicatione clarè appareat, verisimiliter est illum esse natum ex ipsa fornicatione.)* Hæc ibi. Unde hoc casum, in quo constat de quasi possessione legitimitatis, & de præcedenti matrimonio, verissima est conclusio, quam ibidem ponit *Caph. n. 1. quòd natus ex concubina desponsata, natus videatur potius post desponsationem, quàm ante.*

Ex quibus, ni fallor, sublata est prima hæc conclusio Rotæ, quia revera Pallavicini non tenentur probare qualitates procreacionis, & natiuitatis ex matrimonio, cum hæc qualitas satis probetur per matrimonium ipsum, & quasi possessionem legitimitatis ex juris præsumptionibus, quæ dicuntur liquidissimæ probationes, ut per *Burlat. in his terminis d. conf. 384. n. 14. vol. 4. Caphal. d. conf. 43. n. 4. Seraph. d. decif. 1000. n. 14.*

In secunda parte decisionis resolvitur non probari qualitates procreacionis ex matrimonio per nominationem, institutionem, & tractatum Bernardini; & tamen in aliis decisionibus hujus causæ hæcenus Rota semper agnovit, probavi que legitimitatem Pallavicinorum uti qualificatam. Nam in decisione coram Ruluberto 2. Dec. 1573. censuit constare de matrimonio ad effectum legitimitatis pro successione bonorum fideicommissi, de quo agitur, subditorum, ut ibi *in princ. & vers. 6. & vers. Sicut nec agitur, & coram Illustrissimo Cardinali Ludovico 10. Aprilis 1606. pendit successibilitatem Pallavicinorum in fideicommissi, in quo non veniebant nisi nati ex legitimo matrimonio: & coram Seraph. d. dec. 1000. sub n. 17. vers. Ottavo; consideravi relationem Cardinalis Simonetta Paulo III. factam, quòd idem nati essent ex legitimo matrimonio.*

17 Quam verò solidiores fuerint rationes veterum decisionum, quàm hujus novissimæ, patebit ex infrascriptis. Nam ex tribus fundamentis ultimæ decisionis primum est, quòd institutio debebat Pallavicinis, quomodo cumque esset legitimitati etiam per subsequens matrimonium; & idè ex institutione Bernardini non potest inferri ad qualificatam legitimitatem filiorum institutorum.

Huic primo fundamento repugnat veritas facti, quia Ubertus fuit institutus à Bernardino in Castis suppositis fideicommissi, veram, & non fictam legitimitatem requirit, & quorum Ubertus capax non fuisse, nisi ex legitimo matrimonio fuisse procreatus, ut in puncto tradit in hac ipsa causa *Put dec. 7. de sponsal. Ergo ex nominatione, & institutione in bonis, quorum legitimitati per subsequens matrimonium non erant capaces. Ubertus constitutus fuit in quasi possessione qualificatæ legitimitatis: ita in terminis Seraph. conf. 19. n. 7. & seq. lib. 2. Menoch. lib. 6. de præsumpt. 54. n. 38. Pacian. de prob. lib. 2. c. 16. n. 77. præsertim quia Bernardinus habuit exactam notitiam hujus fideicommissi, cuius ter obtinuit confirmationem.*

18 Alterum Rotæ fundamentum est, quòd tractatus parris non liceat nocere tertio: quæ tamen regula nunc patitur quatuor limitationes, seu declarationes, quarum unaquæque sufficeret, & tamen concurrunt omnes in casu presenti.

19 Limitatur enim primò, ut non procedat quoad effectum relevandi possessorum ab onere probandi, illudque in adversarium transferendū, quia in hac parte etiam contra tertium hic tractatus operatur, & declarat *Paris. conf. 10. n. 100. & n. 109. & seq. vol. 2. ubi ait extare hæc de re apertissimas Prop. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.*

decisiones Bart. & communiter aliorum, Seraph. d. decif. 1000. n. 14. Lupus de illegitim. comment. 2. §. 3. n. 53. ad fin. ver. Tamen in illis in te, Mascard. de probat. concl. 790. nu. 9. Menoch. lib. 6. d. præsumpt. 54. n. 48. Bero. conf. 19. n. 7. & seq. vol. 2. & Simon. de Præc. de inter. ult. vol. lib. 5. dub. ult. nu. 187. & seq. ubi loquitur in specie de adipiscenda possessione, ex remedi. l. fin. C. de edit. D. Adr. tollend.

Declaratur secundo, ut procedat in simplici nominatione, & incidenti assertionem parentum, in quibus terminis tantum loquitur *Jas. Mant. Seraph. & alii in decif. allegati, ut patet ex illorum inspectione: sed aliud dicendum est in nominatione facta propter se, & conjuncta cum institutione; quia hæc non dicitur simplex nominatio, sed tractatus, qui operatur etiam in præjudicium tertii: ita in propriis terminis declarat *Gozadin. conf. 13. n. 33. vers. 2. præfacti testes, & n. 53. vers. Non obstat, Jas. ubi multipliciter respondet Jafoni, & testatur contra eum esse magis communem opinionem Doctorum numero, & pondere: & hæc opinio nem, quando nominatio est facta principaliter, & in actu, qui magis conveniret filio, quàm extraneo, approbavit idemmet *Jas. conf. 102. col. 1. vers. Secundo ad idem vol. 4. ut advertit *Gozadin. loc. cit. & idem Jafon. in l. Professionem n. 4. C. de testam. & conf. 114. col. penult. sub num. 6. vers. Vel aliter, & 3. vol. 1. Bero. qui similiter reprobat Jafon. conf. 19. num. 11. volum. 1. Casar. de Grassi. dec. 18. de probat. & Mascard. de probat. concl. 790. n. 42. ubi post alios concludit tractatum favore legitimitatis probare legitimitatem etiam contra tertium.****

Ratio differentia est, quia ad constituendum filium in hac quasi possessione fortior est tractatus, quàm nominatio, et tradit *Baldus in l. Non ignorat, C. qui accus. non poss. Jas. qui hæc differentiam non ignoravit, d. conf. 114. incip. ab objectu, col. fin. vol. 1. Gozadin. d. conf. 113. n. 39. Cravetta conf. 408. sub n. 5. vers. Ideo fortior est tractatus.*

Quomobrem tractatus Bernardini non potest appellari simplex enuntiativa, ut dicitur in decisione; cum sit principaliter propter se, & fundamentum dispositionis, & in actu proportionabili filio legitime natus dumtaxat, ut in propriis terminis dixit *Bartol. in d. l. s. Item per contrarium n. 3. ff. de liber. Gozadin. d. conf. 13. sub n. 55. Paris. latè conf. 10. n. 100. volum. 2. & Cravetta conf. 958. n. 37. Nec similiter potest dici unica, cum sit geminata in duobus testamentis, licet sit ejusdem persone, Castren. in puncto in l. Non Epistolis n. 3. vers. Item videtur, C. de probat. Palcott. de noth. & spur. cap. 23. n. 2.*

Limitatur tertio, ut non procedat, si cum tractatu concurrant alia admnicula, quæ hoc casu plurima concurrere inferri patebit; eo enim casu tractatus legitimitatis operatur etiam in præjudicium tertii, ut latè consultus *Cravetta conf. 991. d. n. 80. vers. Respondetur vol. 6. Caph. conf. 137. n. 51. ubi ait hæc opinio nem esse indubitatam, Gabr. conf. 21. n. 43. lib. 2. & Burlat. d. conf. 384. n. 18. vol. 4. ubi testatur de communi opinione: quod clarè pendit olim Rota in hac causa coram Ludovico 10. Aprilis 1606. vers. Accedit nominatio in illis verbis: & licet pars adversa contendat, hæc enuntiativas non esse sufficientes ad probandum matrimonium contra tertium; possent forsitan admitti, si per se considerentur, & non in concursu aliarum presumptionum.*

Limitatur demum, ut non procedat hæc regula, cum tertius, cuius interest, nominationi, & tractatu acquiescit, quemadmodum acquivisse *Rolandum, docet ibi in 3. par. Angel. in l. Liberos in princ. ff. de his, qui nor. infam. Palcott. de noth. & spur. cap. 22. in fin. Menoch. de arbitrar. d. casu 89. n. 72.*

Tertium, & ultimum fundamentum Rotæ in hac secunda parte est, quòd verba testamenti Bernardini non concludant necessariò procreationem ex legitimo matrimonio.

Quod tamen fundamentum similiter tollitur ex facto, quia in eodem testamento filios natos ante matrimonium, & legitimos postea per subsequens, Bernardinus appellat naturales, vel filios simpliciter; Ubertum verò, & fratres vocat filios suos legitimos, & naturales, procreatos, & natos ex se, & uxore sua, item magnificos, & generosos: ex qua filiorum distinctione vincitur nominasse, atque agnovisse Ubertum, & fratres uti filios verè legitimos, & ex legitimo matrimonio procreatos, ut in specie advertit *Bartol. in l. Ex falso, §. Si quis rogatus, ff. ad Trebell. Angel. conf. 365. nu. 5. vers. Primò si testator in aliqua parte testamenti,*

de naturalibus fecit mentionem, & Cæsar de Grass. dec. 18. n. 5. de probat. præsertim habita ratione prægnantæ verborum, quibus utus est testator, cum de Uberto, & fratribus sermonem habuit: & hæc filiorum distinctio olim non laurui Rotam, ut patet in decisione hujus causæ coram Card. Ludovisio 10. Aprilis 1606. *vers. Nec ex combinatu*.

35 Sed jure etiam tollitur hoc fundamentum, quia etsi Bernardinus Ubertum, & fratres simpliciter nuncupasset filios suos legitimos, & naturales absque alia filiorum distinctione: adhuc tamen ipsi ex hac nuncupatione, & tractatu constituti essent in quasi possessione veterè legitimatæ, ita ut absque alia etiam probatione ad fideicommissum veram legitimatam requirere, deberent admitti. Ita in propriis terminis Bursar. d. conf. 384. n. 13. *vers. Quarto cum principaliter, vol. 4.* & Bero d. conf. 19. n. 7. & seq. vol. 2. & Cæsar. de Grass. dec. 18. nu. 11. de probat. ibi, [Oppositio, quod potuerunt nominari legitimi, quia essent legitimari, non placuit prædictis omnibus concurrentibus, & pluribus ex Dominis vita est nimia subtilitas.] Verba enim illa, etiam simpliciter prolata, intelliguntur de filiis legitime procreatis, d. l. Ex falso, §. Si quis rogatus, ff. Ad Trebell. Malcard. de probat. d. concl. 798. n. 11. nec verificatur in legitimatis per subsequentes, saltem ex communi usit loquendi, Caph. post alios quos citat conf. 82. nu. 18. & seq. vol. 1. & conf. 276. nu. 27. vol. 2. Peregr. de fideicom. art. 24. n. 38.

36 In tertia decisionis parte, ubi resolvitur qualitate procreationis ex matrimonio non probari ex eo, quod Rolandus passus sit Ubertum possidere bona huic fideicommissi subiecta: statuitur à Rota tres conclusiones. Prima est, quod cum Ubertus fuisset heres Bernardini, erat illi debita possessio bonorum huic fideicommissi subiectorum, & ab illius manibus debeant recipere fideicommissaria; ac propterea Rol. patiendo Uberti, possidere, non constituit eum in quasi possessione legitimatæ qualificatæ.

Hæc conclusio Rota tacite facit, Ubertum esse procreatum, & nam ex legitimo matrimonio, quia alioquin illi tamquam incapaci non fuisset debita possessio bonorum fideicommissi, de quo agitur subiectorum, ut censuit Rota in Perusina fideicommissi 15. Januarii 1614. coram D. Decano & tradit Rolent. de feud. c. 7. concl. 92. n. 1. Peregr. conf. 4. n. 55. vol. 1. & recent. Bonon. de legit. contr. d. q. 19. art. 2. ubi testatur ab hac sententia neminem dissidere. Aut igitur Uberto erat debita possessio dictorum bonorum, aut non. Si erat debita, ergo erat legitime natus ex dictis proximè. Aut non erat debita, & tunc Rolandus fideicommissarius non tenebatur recipere de illius manibus, & consequenter patiendo Ubertum possidere bona veram legitimatam requirentia, illum constituit in quasi possessione veræ, & non fictæ legitimatæ per text. in l. 1. aliàs incipit, Quod Senatus, §. Item per contrarium, ubi hoc docet Bartolus, ff. de liber. agnoscent. & alia apud Menochium lib 6. præsump. 54. n. 38.

37 Pæsertim quia ex aliquo quoque capite Rolantenebatur capere de manu Uberti. Nam cum in testamento Jo. Francisci adest prohibitio de non alienando in favorem fideicommissarii in casu alienationis poterat Rolandus possessionem rei alienatæ propria auctoritate ingredi, Zanch. in repetit. l. Hæredes mei, §. Cum ita n. 407. ff. ad Trebell. Bero. conf. 129. n. 5. lib. 2. Petr. de fideicommissi. q. 3. n. 30. & 31. Prout revera propria auctoritate ingressus fuit possessionem bonorum Polydori alterius fratris, licet superesset Livia Polydori filia, Veritas ergo est, Ubertum non possedisse hæc bona, ut illa restitueret fideicommissariis, sed ut sibi retineret ex testamento paterno. Siquidem huic causæ, de qua constat, tribuendus est actus possessionis, nec debemus aliam causam præsumere Rotæ, 1000. n. 22. p. 1. d. vers. Et revera nitum videtur hodie Rosamita censuisse, quæ tamen olim semper habuit patientiam Rolandi pro validissima præsumptione, ut coram Roberto a. Decembris 1573. *vers. Servo coram Seraph. d. dec. 1000. num. 15. conf. Quinto concurrens alia validissima præsumptio*, & coram Card. Ludovisio 10. Aprilis 1606. in illis verbis Validissima etiam præsumptio visa fuit illa, quam aliàs magni fecit Rot. nempe successione filiorum Bernardini in bonis fideicommissi, de quo agitur subiectis, scilicet de patiente Rolando.

38 Conclusio secunda, quam ponit Rota in hac tertia parte est, quod Rolandus patiendo Ubertum possidere hæc bona minori tempore, quam triginta annorum, non constituit eum in quasi possessione hujusmodi legitimatæ,

Hæc temporis ratio fortè concluderet in judicio propriæ, sed ledit quoad possessionem Roland. in illi sibi præjudicium eo ipso, quod fecit Ubertum possidere, & non contradixit, Bart. in l. Si de eo, §. Si forte, n. 4. *vers. Quid dicendum, ff. de acquir. possess. & tradit in c. Cum vissent, de reitut. spoliat. Burs. n. 15. & Abbas n. 16.* Neque enim unquam repetitur jure cautum, ut ad constituendum aliquem in quasi possessione alicujus qualitates, requiratur longissimum tempus triginta annorum. Quando quidem id requiritur pro acquisitione domini ex præscriptioe, non autem pro quasi possessione adimplenda, quæ illud etiam ex unico actu acquiritur Ripa in c. Cum Ecclesia Surrina n. 52. extra de usufr. possess. & propriet. & in terminis quasi possessionis legitimatæ, tradit Menoch. de arbitt. judic. d. casu 89. n. 73. & generale est, ut quasi possessio non requiratur præscripta, nisi in petitorio, ut idem Menoch. in Commun. rein. remed. §. q. 3. n. 49. & q. 4. n. 53. *vers. Dissolvendus est modus*, relatus à Malcard. de probat. concl. 1194. num. 51.

Ultima conclusio tertiæ partis est, quod Rolandus fuit carceribus mancipatus, & non potuit illud impedire, quominus Ubertus possideret. Quod tamen siquidem cessat ex facto; nam à morte Bernardini ad incarcerationem Rolandi intercessit spatium duorum annorum cum dimidio. Unde ille tandiu passus non fuisse Ubertum possidere bona, in quibus ipse successisset, si Ubertus fuisset in eapax, nisi eum verè legitimum, & capacem existimasset. Præsertim quia eo temporis intervallo litem egit occasione bonorum huic fideicommissi subiectorum contra filiam Polydori fratris testamento excludam. Unde cessat, quod dicitur in decisione, quod Rolandus tunc non potuerit vacare litibus; quemadmodum etiam cessat, quod ipse jactaverit filios Bernardini esse illegitimos.

Quoniam ex tribus rebus de hoc deponentibus alter singularis est, alter jam rejectus à Rota, alter verò non solum dicit Rolandum ea verba protulisse calare iracundiæ, sed deponit etiam de judicio suo. Nam cum Rolandus dum agebat de illegitimis, non expresserit, de quibus intellexerit, testis suspicatur eum de filiis Bernardini fuisse locutum. Sed nihilominus etiam de illis intellexisset, potentiora tamen fuerunt ejus facta pro constituendis illis in quasi possessione legitimatæ, quam verba oppositum designantia, cap. Per suas, qui filii sunt legit. & dixit Rota in hac causa coram Cardinali Ludovisio 10. Aprilis 1606. Ceterum quamvis patientia Rolandi ad hunc quasi possessionem inducendam non fuisset sufficiens, tamen satisfuerunt actus illius positivi. Siquidem cum Rolando in carceribus detento, Ubertus, & fratres occupassent partem Arcis, & oppidi Zibelli ad Rolandum pertinentem, ut postea à violentiæ suspitione excurrerent, Nuntio ad Clementem VII. ablegato declaratum se partem hujusmodi occupasse non animo spoliansi Rolandum, sed ut illam eidem, ac sibi ipsis conservarent, cum in ea jus se habere prætenderent. Quod cum audivisset Pontifex, per litteras in forma Brevis, in quibus Ubertum, & fratres appellavit feudatarios Sedis Apostolicæ, decrevit, ut hæc pars arcis, & oppidi, ut proponit, occupata, deponeretur penes aliquam personam ab apostolice Rolando eligendam, quæ Uberto, & fratribus cautionem daret, ne in parte arcis, & oppidi ad eos spectante molestantur. His litteris, in quibus, ut diximus, Ubertus, & fratres dicebantur feudatarii, & asserbantur jus prætere in portione Rolandi, non modò Rolandus ipse accepit, sed amplius etiam istdem litteris per publicam scripturam approbatis elegit ipsismet Ubertum, & fratres in depositarios ejus portionis arcis, & oppidi, ut in summo. n. 4. In quo quidem actu Rolandus auctor partis advecit primò tacite approbavit Ubertum esse feudatarium Sed. Apost. & consequenter verè legitimum, cum nulla alia adesse sententia, nisi subiecta huic fideicommissio veram legitimatam requirerent. Secundò passus est, ut eidem Uberto præstaretur cautio pro parte arcis, & oppidi ad eum spectante in quo actu similiter falsus est illum verè fuisse legitimum, ac successibilem, & neque enim alia ratione poterant hæc bona ad Ubertum spectare, nisi quia habebat qualitates à fideicommissi requisitas. Tertio audivi Ubertum jus prætere in parte arcis, & oppidi eidem fideicommissi subiecta, & ad ipsum Roland. pertinente, & non contradixit. Unde necessariò admittitur Ubertus tanquam verè legitimus

mus gereret se pro fideicommissario, quia alioquin et si esset legitimatus per subsequens matrimonium, & Bernardini heres existeret in portione dimidia Castris Zibelli, nullum tamen jus pretendere possidet in alia portione Rolandi, ad quam vocari non poterat nisi ex fideicommissio. Quartò non modò his omnibus acquievit Rolandus, sed amplius etiam voluit, ut pars ista, in qua Ubertus jus prætendebat, esset sub ipsius Uberti deposito. Quem actum, si omnia simul suspiciantur, non potest dici fuisse ratione confidentis; sed tantum quia agnovit illum legitime natum & procreatum. Præsertim quia agebatur de fortalizio, & re propria, quam verisimiliter non possidet in manibus illegitimorum, stante amplius fideicommissio paterno; que sunt formalia verba Rote in hac causa coram Robertho 10. Decembris 1573. *vers. Imò idem Rolandus;* & dixit etiam coram Seraph. *decif. 100. qbi.* (Quintò concurret alia validissima præsumptio, quia Rolandus mortuo Bernardino non solum non curavit recuperare bona, que ad ipsum pertinebant, filiis illegitimis existentibus; sed etiam fecit actum positum in contrarium: nam cum esset in carcere, declaravit velle, ut bona sua jurisdictionalia deponerentur pueris Pallavicinis suos nepotes filios Bernardini.)

Constituam ergo ex una parte Ubertum, ex altera Rolandum, ad quem in casu incapacitatis Uberti pertinebat integrum oppidum Zibelli subiectum huic fideicommissio; & consideremus Rolandum fuisse exhibitus litteras Apostolicas, in quibus Ubertus appellabatur feudatarius ratione bonorum huic fideicommissio subiectorum, & dicebatur jus prætendere in illamet portione occupata arcis & oppidi, que ad solum Rolandum spectabat, & in qua Ubertus non poterat jus prætendere, nisi tamquam fideicommissarius, & ex legitimo matrimonio procreatus. Consideremus denique Rolandum licet de arce ageretur, que res est apud Barones gravissimi momenti, & difficilis recuperatu, præsertim ex manibus illorum qui jus prætendunt: tamen his omnibus auditis, & lectis, non solum nihil repugnasse nuncupationi Pontificis, & prætensioni Uberti, sed præterea etiam voluisse, ut eadem pars arcis, & oppidi sibi contingens, in qua Ubertus jus prætendebat, esset sub ipsius Uberti deposito, & litteras Apostolicas solemniter approbasse. Certè his perpenis nemo erit qui neget Rolandum permisisse, ut Ubertus gereret se pro fideicommissario tamquam verè legitimus, & successibilis: nam alioquin Rolandus nedum nullo modo voluisset, ut in detrimentum propriarum filiarum sua pars poneretur sub deposito, & custodia Uberti illegitimi, & incapax, qui in eadem portione jus prætendebat, & illam occupaverat; sed potius sibi ad injuriam revocasset illius prætensionem, & occupationem, & illud se opposuisset, si eam de se opposuisset uti de se opposuisset. Hæc omnia ita se habuerunt, ut prædiximus: & revera si actus iste, ut speramus, humaniter expendatur, satis hinc patebit Rolandum consensisse, ut Ubertus gereret se pro fideicommissario in his bonis veram legitimam, requirentibus, ac proinde Ubertum huic constitutum ab auctore partis adversæ in pacifica quasi possessione veræ, & non fictæ legitimatis, ex his, que in propriis terminis post Paris. Gozad. & Beron. tradit Menoch. in sæpius alleg. *præsumpt. 54. n. 38.* & Pacian. *de probat. lib. 2. c. 16. n. 77.*

Sed et si nec taciturnitas, nec actus positivi Rolandi, quidquam proficiant, afferuntur nihilominus plures alii actus, per quos Pallavicini constituti fuerunt in hac quasi possessione.

Primum enim defuncto Rolando, si Ubertus, & fratres non fuissent verè legitimi ex fideicommissio Rolandi Senioris veram legitimam requirentes, successissent in Castris Zibelli, Verani, & Solignani, Marchio Sfortia Manfredi filius, & Marchio Hieronymus Christophori filius, & tamen tam Marchio Sfortia per annos quinquaginta quinque, quam Marchio Hieronymus, qui fideicommissi plenam habebant notitiam, per annos quinquaginta semper admiserunt Ubertum, ac post eum Marchionem Alphonsum, & Alexandrum ad Castra eidem fideicommissio subiecta: unde ex legitima hac possessione, scientibus, ac patientibus iis, quorum intererat, Ubertus, & successores fuerunt positi non modò in possessione, sed etiam in proprietate, & illatu veræ, & non fictæ legitimatis.

Imò verò Marchio Sfortia non tantum passus est Ubertum, & filios tamdiu possidere, sed expressè etiam adoptavit Marchionem Alexandrum ad castra supposita fideicommissio. *Prosop. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.*

missio ejusdem Rolandi Senioris requirenti qualificatam legitimam, declaravitque ex majorum suorum dispositione licere sibi transferre Castra prædicta in ipsum Marchionem Alexandrum, tamquam ex descendentibus masculis legitimis, & naturalibus Joannis Francisci.

Deinde Pallavicinus, & alii posteriores fratres Uberti, quibus delata fuisset successio ex fideicommissio, si Ubertus verè legitimus non fuisset, non modò passi sunt ipsi in Ubertum pacificè possidere Castrum Zibelli, sed amplius etiam post obitum Uberti possederunt communiter cum Marchionibus Alphonso, & Alexandro Castra Verani, & Solignani eidem fideicommissio supposita, ac veram legitimam requirenti usque in hanc diem, & tamquam domini unà omnes litem hanc prosequuti sunt annos plura octoginta; ita ut ex tot actibus positivis Uberti, & descendendum spatio longissimi temporis de ceatur de proprietate, & præscriptione verè legitimis, nedum de illius quasi possessione; & nihilominus accedunt prædictis plura adminicula præter famam, de qua tractabatur in quarta parte.

Primum adminiculum oritur ex sententia diffinitiva inter alios lata anno 1586. per quam Ubertus pronuntiatur natus ex legitimo matrimonio, & Marchioni Alphonso propterea adjudicantur bona subiecta fideicommissio, quo vocantur nati ex legitimo matrimonio tantum.

Hæc enim sententia, cum sit super statu, facit jus quoad omnes, *l. Ingenium, ff. de statu homin.* & in terminis legitimatis tradit Menoch. *præsumpt. 54. n. 43.*

Secundum adminiculum oritur ex positionibus juratis Comitis Baltasaris, in alio iudicio super hac qualificata legitimam, quas facere inter alios adminiculum, tradit *Alex. in l. 2. n. 11. C. de eden.*

Tertium adminiculum sumitur ex fidei Potestatis Parma, qui occasione agnationis fideicommissi, & aditionis hereditatis, testatus est Ubertum, & fratres minores esse procreatos, & natos ex legitimo matrimonio, hæcque ad eam vera esse, ut nulla tergiversatione celari possint, ut sibi ex depositionibus testium notorum, ac fide dignorum constabat; *21. fin. in l. 1. in fin. ff. Quæ adm. testam. aperian. Gab. rit. de testibus, concl. 1. n. 43. & 49.*

Quartum ex nominatione matris in pluribus instrumentis, quam appellat fortissimam conjecturam Cæphal. *decif. 435. n. 74.*

Ultimum adminiculum defumitur ex relatione Cardinalis Simonette, cui pars ad verba acquievit, ut in sua commissione, qui retulit Paulo III. Ubertum esse successibilem in dictis bonis requirentibus legitimam in radice matrimonii: quod olim perpendit Rota in hac causa coram Cardinali Ludovico 10. Aprilis 1606. *vers. Substitit etiam adminiculum.*

In quarta parte decisionis, quod scilicet qualitas veræ legitimatis non probetur testibus, Rota nititur in universum tribus rationibus.

Prima ratio est, quia testes non deponunt per verbum, communiter. Secunda, quia non deponunt de fama in loco originis. Tertia, quia deponunt de nativitate, non de procreatione, ut requirunt verba fideicommissi.

Verum prima ratio diluitur. Primò ex interrogatorio; nam primus testis interrogatus, an Ubertus & fratres reputentur legitimi ab omnibus eorum subditis, & vassallis? Quæ responsio non potest intelligi de duobus, vel tribus vassallis, ut decidit Rota, sed de omnibus, ut congruat interrogatio: hoc enim casu indefinita testis æquipollens universalis, ut per Felin. *in c. Auditis num. 24. ad fin. vers. Quod autem de prescrip. & Socin. qui verissimum dicit in l. Si quis cum tantum n. 4. vers. In qua exam. ff. de except. rei iudic.* Quo loco advertendum est, in decisione quoad secundum testem fuisse omnia verba, à vassallis, & aliis cognoscentibus, quæ æquipollent dictioni, communiter; Rota *decif. 71. ante n. 1. part. 1. divers.*

Diluitur secundò hæc ratio ex subiecta materia: siquidem cum ageretur de qualificatione filiorum, que non inducitur nisi communi reputatione, testis ineptè respondisset eos reputari legitimos à duobus, vel tribus, *ad l. Si uno, ff. Locati cum similit. ut per Oldrad. conf. 172. nu. 6. & Alex. conf. 129. n. 4. lib. 2.*

Diluitur tertio, quia in his depositionibus unica oratione determinantur, que exequantur Ubertus, & illius fratres, qui erant verè legitimi: unde testes censeri debent depossidere de communi reputatione quoad Ubertum, sicut de

ea deposuerunt quoad ejus fratres, per reg. l. *Jam hoc jure*, §. *Secd.*, & ibi Bart. n. 1. ff. de vulgar.

38 Diluitur quartò, quia plerique ipsorum deponunt per verbum, *palam*, & *publicè*; & inter alios ita etiam deposuit septimus testis, licet ommissum id fuerit in decisione: hæc autem, publicè, & *palam*, secundum opinionem, quam sequitur Rota, important publicam vocem, & famam, Capuraq. *decif. 7. & decif. 189. part. 3.* & dicitur in fine hujus decisionis.

Ac demum diluitur hæc prima ratio quoad presbyterum Joan. Baptistam; quia licet utatur voce illa, plures; tamen ex tota ejus depositione apparet eum de majori parte hominum sensitse, cum exceperit tantum aliquos, qui contrarium existimabant, ut discitis verbis olim dixit Rota in hac causa coram Seraph. d. *decif. 100. sub num. 4. vers. Nam licet utatur.*

39 Secunda ratio, quòd testes non deponant de fama in loco originis, nihil obstat; quia sufficit, ut probetur in loco, ubi Ubertus fuit educatus, vel conuersari consueverat, secundum Bart. in l. *De minore*, §. *Plurimum num. 10. & seq. ff. de quasf.*

40 Tertia ratio, quòd testes non deponant de procreatione, tollitur primò, quia procreari ex matrimonio, & nasci non differunt, ut in puncto probat Laderch. *Imol. conf. 24. n. 13.* ubi inceptam appellat hanc distinctionem: & reuera Jurisconsulti promiscuè utuntur his verbis, nati sunt, editi sunt, procreati, vel progeniti sunt, ut in l. *Cum quis*, & in l. *Nuper*, C. de natur. liber.

Et nihilominus sufficere, ut conceptus ex concubinato natus fuerit post matrimonium, tiam si testator usus fuerit verbis geminatis importantibus actum procreationis, & conceptionis ex legitimo matrimonio, post Bald. Alvar. & Præpos. tradit Marcabrun. *conf. 73. per tot.* & præsertim *zu. 20. & seq. usque ad n. 39 & n. 50. usque ad fin.*

Tollitur secundò hæc ratio, quia ex communi usu loquendi, testis deponens de legitimis, & naturalibus, intelligitur de legitimis ab origine procreationis, non autem de legitimis per subsequens, Caphal. *conf. 82. n. 18. & seq. & conf. 276. n. 2.* Peregrin. de *fideicom. art. 24. n. 38.*

Tertiò tollitur, quia cum alii testes deponant per verbum, suscipit, alii per verbum, habuit, hæc verba tamquam apta importare etiam procreationem, declarantur ex depositione Presbyteri Joan. Baptistæ, qui locutus est de procreatione, Seraph. *decif. 78. nu. 1.* Præsertim quia de hac procreatione deponunt etiam Berostus de Burgo, & Paraficus, qui quamquam sint testes de auditu, negari tamen non potest, quin faciant adminiculum. Quòd autem Presbyter Johannes Baptistilla de procreatione deposuit, patet, quia interrogatus a Catharina, & Bernardino existentibus in figura matrimonii fuerint procreati Ubertus, & fratres, respondit dictum Bernardinum, & Catharinam per plures annos se reputasse pro legitimis conjugibus, & procreasse dictos filios. Quæ res, oniso, ut congruat interrogationi, non potest circa cavillationem intelligi, nisi de procreatione, ex ipsis conjugibus in figura matrimonii existentibus. Et denique tollitur hæc tertia ratio, quia primus testis deponit Ubertum, & filios fuisse reputatos hæredes universales Bernardini, & in specie in Castro Zibelli fideicommissi, de quo agitur, supposito; quod perinde est, ac si dixisset eos fuisse reputatos legitimè procreatos, & natos, cum alioquin succedere non possit in bonis eadem fideicommissi subjectis.

41 Itaque ex his testibus simul junctis facta est concludenter probata: fama verò probata facta quasi possessionem legitimam saltem quoad hoc, ut onus probandi in adversarium rejiciatur, Casar. de Grass. *dec. 6. n. 2. qui filii sunt legit.* ubi de communi, *Part. decif. 172. alias 173. lib. 2.*

42 Atque ex his omnibus in compendium relatis apertissimè constat: Primum Pallavicinus non teneri probare procreationem, & natiuitatem post matrimonium, cum hæc qualitas abundè probetur ex matrimonio, filiatione, & simplici quasi possessione legitimam; & nihilominus patet hanc qualitatem fuisse concludenter probatam ex nominatione, institutione, & tractatu, ex scientia, & patientia diuturna eorum, quòd id intererat, ex actibus positivis eorumdem, ex positionibus, & sententia inter alios lata, ex attestatione Potestatis Parmæ, ex relatione Cardinalis Simonetti, atque ex fama, & communi reputatione: quæ quamquam singula sufficerent ad inducendam, & constituendam

quasi possessionem qualificatæ legitimam, cum tamen omnia simul concurrerint, clarissima, atque indubia hujusmodi quasi possessio vere legitimam reddidit, ut dicit Menoch. *post alios d. præsumpt. 54. n. 45.* & Rotam in hac causa coram Seraph. *decif. 978. vers. Neque ab hac opinione.*

Cum præsertim hoc casu leviores, & conjuncturales probationes sufficiant, ex quinque fundamentis in scripturis factis optimè deductis; & certè hæc in parte plurimum versatur æquitas, ac pietas erga Ubertum, quæ nihil peccavit: idèquè quantum fieri potest, suppleri debet per eum negligentiam, ut pie ac justè docet Innoc. in c. *Cum in habito col. 2. in princ. sub n. 3. ibi.* Non enim oportet circa hoc nimis subtilizari propter periculum illegimitatis filiorum:) atque ibi etiam Butr. n. 17. de *clandest. despons.*

Ultima decisionis pars, quæ circa probationes alterius partis versatur, duo habet fundamenta.

Primum innititur instrumento, ut dicitur, *confecto 27. Novembris 1526.* in quo Ubertus confitetur se majorem annis decem & septem, ex quibus arguit Rota illum fuisse natum ante annum 1510. atque ita ante matrimonium, cum eo tempore Bernardinus, & Catharina procurarent executionem mandati de dispensando.

Hoc fundamentum contrahitur, quia prædictum instrumentum non probat ex infrascriptis.

Primò, quia est sumptum ex sumpto; unde non probaret, etiam si in reliquis esset in forma probanti, Rota *acc. 73. n. 10. part. 1. divers.*

Secundò, quia millefimum repugnat Indictioni, ac propterea vitiatum in totum, & nihil probat, ut in puncto respondit Dyn. *conf. 14. Quidam nomine Nuccio, sic casu. vers. Præterea ex primis instrumentis*, Bal. *conf. 66. Factum tale est sub n. vers. Sed D. Innocentius vol. 3.* ubi ait, instrumentum in quo sit falsus dies, vel falsa indictio, in totum vitari, quia illud vitium respicit instrumentum in qualibet parte suis; & citat Innocentium idem tenentem in c. *Fraernstatis, de hæret.* Ratio est secundum Innocentium, quem ibi Anchar. Abb. & cæteri sequuntur, quia Tabellio non debet in instrumento apponere, nisi quod in veritate novit, & in hoc casu non potest esse ignorantia, unde si scierit, si vel ignorantem super his, quæ tangunt substantiam instrumenti, falsum admittat, instrumentum nihil valet.

Tertiò, saltem quoad ætatem non est habenda ratio hujus instrumenti, quia non probat datam, Put. *decif. 186. n. 2. lib. 3.*

Ultimò constat hoc instrumentum, vel confessionem sibi factam fuisse erroneam, quia tunc temporis Rangoni prosequenti sunt litem contra Curatorem Uberti usque in finem anni 1535. unde illam minorem confessioni sunt, ac sibi præjudicauerunt, ut in specie tradit Bald. in l. 2. §. *Quod observari n. 10. vers. Sexto quæro. C. de turam. calumn.* & alii apud Borgin. de *Tutor. & Curat. n. 297.* Itaque habemus in hac specie duas confessiones, unam Uberti afferentis se majorem, aliam Rangonorum afferentium illum minorem. Aut ergo prævalere debet confessio Rangonorum favore legitimam; aut saltem confessio Uberti per aliam contrariam confessionem confunditur, & conquassatur, ita ut nihil probet, ut in terminis respondit Rota in causa Craevien. Illegimitatis coram R. P. D. Sacrato, & in hac ipsa decisione in fin. Præsertim quia confessio Rangonorum fuit judicialis, & cum ipso Uberto, de quo nunc agitur, confessio autem Uberti extrajudicialis, & inter alios. Ac præterea cum confessione Rangonorum concurrunt etiam confessiones geminate parentum, quòd Ubertus esset natus ex matrimonio, & sic quòd tunc temporis esset minor. Quæ confessiones prævalere debent unice extrajudiciali inter alios, & de credulitate, cum nemo per veritatem recederet de de sua natiuitate, ut inquit Bald. in l. *De tutela col. 2. n. 3. vers. Quia nemo. C. de integr. resiste.*

Sed quatenus hoc instrumentum probat et concludenter etiam Uberti, non tamen propterea constat illum fuisse natum ante matrimonium, quia scriptura, quæ producitur, executionis mandati de dispensando, continet clausulam, *In quorum fidem*, & per Notarium, scribamque nostrum subseribi, & publicari mandavimus, sigilli que nostræ impressione muniti; & tamen de subscriptione, publicatione, & sigillo hujusmodi nihil apparet. Ergo hæc scriptura nihil potius probat: est enim imperfecta non solum ratione solemnitatis substantialis, ut de subscriptione, & sigillo est textus in c. *Inter dilectos*, *vers. Quia nec erat publica veritas*

confectum, nec sigillum habebat authenticum, & vers. Tum quia subscriptio Notarii videbatur manus alterius fuisse, de fid. instrum. & tradit Angel. conf. 220. in princ. Gratian. decisi. 105. n. 28. vers. Item deficit subscriptio Notarii, & sic minime probat, & filius Alex. conf. 153. n. 8. & seq. 2. Sed etiam ratione voluntatis, quia cautum fuit, ut hec omnia deberent fieri, & tamen nihil est factum: quo casu scriptura, etiam si alias esset solemnis, dicitur tamen imperfecta ratione voluntatis, quia nondum fuit habita p. absoluta, & est profus irrita, ac nulla quoad omnem effectum, per rex. in l. Contractus, C. de fide instrum. neque ibi tradit Bald. n. 11. ibi, Sed si requiritur subscriptio Tabellionis, non dicitur perfecta, nisi ea subscripta, & Anchar. conf. 332. Proclariari,

49 in princ. Hoc pro tanto dico. Sicut videmus, quod est testamentum, quod pater condidit inter liberos, valeat absque publicatione Notarii, & aliis solemnitatibus. l. Hac consultiſſima, §. E. v. imperfecto, & Auth. Quod sine, C. de testam. tamen si pater post confectum testamentum voluit, ut illud publicaretur, & ante publicationem obijt, testamentum dicitur nullum defectu voluntatis, & appellatur positus testamenti preordinatio, quam testamentum, ut egregie consuluit Oldrad. conf. 119. Titius condidit testamentum. Cuius opinio communis est, ut testatur Jal. qui in eadem facti specie respondit conf. 119. per tot. vol. 4. Idemque hoc casu dicta scriptura nullum robur asumpsit ex temporis diuturnitate. Tam quia cum non fuerit absoluta, non agitur de presumenda solemnitate, sed substantia actus, que numquam presumitur ex quovis temporis cursu, ut per Alex. conf. 50. In causa, & lite col. 2. lib. 5. & Dec. conf. 442. In causa n. 21. vers. Secus si non appareat de substantia actus, quia ex diuturnitate temporis illa non presumitur. Tum quia ex ipsa scriptura inspectione probatur negativa, quod solemnitates substantiales non intei venerint; quo casu cessat presumptio illa, que surgit ex temporis diuturnitate, Paul. de Caltr. conf. 48. In causa que vertitur col. 5. vers. Etsi dicatur propter antiquitatem, br. 1. ubi anti, non itari huiusmodi presumptioni antiquitatis, cum appareat defectus ex inspectione scripture, quia evidens facti tollit presumptionem contrariam, cum nulla sit maior probatio, quam per rei evidentiam; & sequitur Alex. conf. 1. n. 1. vol. 4. ibi: Ex inspectione instrumenti apparet, quod non intervernerit solemnitas; igitur tunc cessat illa presumptio, quæ alias in dubio urgeret ex antiquitate, & Felin. in c. Sicut sub n. 33. post med. de re judic. ibi: Secus si solemnitas enunciat, & non fuit integrè descripta; quia tunc diuturnitas temporis non facit præsumi pro eas solemnitate; & alii copiose relati à Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 133. n. 79. vers. Declaratur exto.

50 Cùm itaque ad probandum narivitate Uberti ante matrimonium duo debeant necessariò concurrere copulativè, id est, terminus à quo, desumptus ex instrumento, in quo Ubertus fatetur se majorem; & terminus ad quem, desumptus ex predicta scriptura executionis mandati de dispensando: satis esset Pallavicinus, ut pars adversa deficeret in probatione unius ex duobus terminis requisitis, secundum Bald. in l. Titia divorcium, per illum text. n. 1. ff. de sol. matr. Sed cum deficiat in utroque, quia nec instrumentum, nec scriptura probet quidquam, clarissimè remanet quasi possessio veræ legitimatis superius probata. Atque ex his etiam corrui argumentum desumptum ex narivitate Jacobæ.

52 Ultimum verò Rotæ fundamentum, quod versatur circa testes Rangonorum, cessat, quia hi testes jam fuerunt in alii scripturis omnino confutati, ita ut nec administrum faciant, præsertim quia ad impugnamdam legitimatorem eorum, qui in illius quasi possessione existunt, testes nullam peti debent exceptionem, ut in hac ipsa causa censuit Rota coram Seraph. decisi. 1330. nu. 9. & nihilominus probatio plena Pallavicinorum non potest nisi per aliam pleniorum elidi, Felin. & Dec. in c. In præsentia sub n. 12. de probat. Seraph. decisi. 619. n. 9. & 10.

P A R M E N. S T A T U S .

54 A D singulas partes præcedentis scripturæ, quæ incipit Supraſcripta decisio Rotæ, ab Advocatis Marchionum de Rangonibus plures dantur responsiones, quas infra pro veritate ex ordine referam.

Et quoad primam partem, in qua ex nova Bart. communitur approbata in l. Si prius n. 18. ff. de novi oper. nunciatur probatum est, Marchiones Pallavicinos existere in quasi Prosop. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

possessione legitimatis censerit legitimos ab initio procreationis, & contrarium dicenti incumbere onus probandi; Respondent primò, Bartolum, dum ex quasi possessione status presentis arguit ad statum originis, præsupponere statum originis inconsummum, & indubitatum; quod non est hoc casu, cum non consistet de matrimonio ante procreationem Uberti. Hæc responsio destruit funditus doctrinam Bart. Nam quod constat de statu originis indubitata, quid opus est recurrere ad presumptionem provenientem ex quasi possessione status presentis? Bartolus ergo loquitur tantummodò in casu, in quo de origine non constat, & tunc ad hoc ut quasi possessio alicujus qualitates præsumatur inesse ab origine, solum requirit, ut sit apta inesse, non autem urinfit, neque ita requirit statum originis non verum, sed possibile Et eodem termino possibilitatis, & aritudinis mittit Bald. in l. Titia divorcium sub n. 2. post med. ff. sol. matr. Jal. in d. l. Si prius nu. 43. & alii apud Pacian. de prob. par. 2. c. 20. n. 1. & 2. Mascard. de prob. concl. 1194. nu. 20. Præter quos videatur Bald. magistraliter loquens in l. Ex persona n. 2. C. de prob. ubi hanc præsumptionem, secundum quam ex statu presentis præsumitur in præteritis, appellat translativam, in eaque dicit quod esse necessarius, id est, extremum à quo, quod est tempus præsens, sit verum, & præteritum possibile, & concludit probatum esse originem alicujus status eo ipso, quod status præsens potest concurrere cum veritate status antecedentis.

Ex quibus patet, absurdum esse, ut requiratur status originis indubitatus ad hoc, ut qualitas legitimatis, quæ nunc inest Pallavicinis, censetur inesse ab origine; idemque Præpositus c. Per tuas col. 5. circa med. sub n. 16. Quis filii sint legit. docet filium probari legitimum ab initio, si pater illum legitimum nominaverit, etiam si, inquit, dubium fuerit, an mulier fuerit uxor, vel concubina: & eodem modo loquitur Bald. in l. Si matre n. 2. vers. Sed quid, C. de suis, & legit. hered. & Ruin. con. 51. sub n. 20. vers. Præsumi debet, vol. 3. Jal. conf. 168. col. 3. sub n. 3. vers. Secundo principaliter, vol. 4. & Marchabrun. conf. 73. n. 46. & seq.

Respondent secundò, ordine in verso iheoricam Baldi in d. l. Si prius, procedere, dummodò clarè, & concludenter consistet de quasi possessione status presentis. Sed hoc casu dicunt non consistere de quasi possessione legitimatis etiã simplicis, quia non probatur scientia, & patientia Rolandi.

Quæ responsio verissima est quoad majorem propositionem, sed falsa est minor, quòd hoc casu non consistet de simplicis quasi possessione legitimatis. Quoniam aliis ommissis, certum est, Ubertum auctorem Pallavicinorum fuisse nominatum à patre in duobus testamentis filium legitimum, & naturale, cum aliis verbis prægnantibus, & fuisse institutum in bonis veram legitimatorem requirentibus. Undè indubitata est quasi possessio legitimatis etiam qualificata, nec dum simplicis, ex his, que tradit Bart. communiter approbatus in l. 1. §. Item per contrarium, ff. de liber. agnoscen. & scriptis post alios Cravet. conf. 991. in fin. n. 27. vol. 6. & censuit Rota in hac ipsa causa 23. Octobr. 1592. vers. 4. in hec verba: (Ex tali nominatione filii constituuntur in quasi possessione filiationis, & legitimatis,) quod est verius, & Rota semper admisit etiam in hac ultima decisione, & plerique ex Dominis ex adverso scribentibus non negant hanc simplicem quasi possessionem, licet dicant eam non esse cum qualitate procreationis ex legitimo matrimonio.

Nec quidquam obstat, quòd de hoc Rolandus notitiam non habuerit. Nam quatenus id esset verum, non tamen tolleret, quomòdò Ubertus fuisse constituitur à patre in hac quasi possessione; sed ex eo quòd Rolandus id ignorasset, solum dubitari posset, an illa quasi possessio idem intulisset præjudicium, quam tamen dubitationem credimus omnino sublatam ex ultima scriptura, que incipit, Tres sunt questiones, in qua ex communi Doct. sent. ostendimus tractatum cum administrulis nocere etiam tertio in bonis undecunque provenientibus. Præterquam quòd verum non est Rolandum non habuisse notitiam legitimatis Uberti. Constat enim de opposito evidentem, quia idem Rolandus dum esset in carcere, fuit examinatus, & interrogatus diligenter à iudice delegato super literis in forma Brevis Clement. VII. in quibus quidem literis Ubertus appellabatur feudatarius Sedis Apostolicæ (qualis non poterat esse illegitimus,) & dicitur super præcedere in dimidia parte Castri Zibelli suppositi huic fideicommissio verum legitimatorem

tem requirunt; & tamen Rolandus non solum dictas litem intellexit, & non contradixit, ut rursus probatur in factis; sed fecit etiam actum positivum inferentem ad legitimittatem Uberti, in suis diximus in scriptura precedentin. 3

Rursus, per duos annos cum dimidio ante ejus incarcerationem vidit, & passus fuit Ubertum possidere dimidiam Castellam Zibelli, & adversarii hactenus semper fassi sunt Rolandum permisisse, ut Ubertus dictam partem possideret non tamquam fideicommissarius, sed tamquam haeres Bernardini, ut etiam legitur in decisione ultima hujus causae. Ergo Rolandus optime servit Uberti legitimittatem saltem simplicem, quia illegittimus haeres esse non poterat, Anthon. Lucet, & l. fin. c. de natural. lib. Quod optime solum perpendit Rota in hac causa coram Robulterio 2. Decembris 1573. vers. Sexto, ex eo quia.

Quamobrem etiam constat clare, & concludenter de quasi possessione praesentis legitimittatis, optime intrat doctrina Barti, quod haec qualitas legitimittatis censetur extitisse ab initio procreationis quoad hoc, ut contrarium dicenti incumbat onus probandi.

57 Respondent tertio loco doctrinam Barti. in d. l. Si prius, ff. de novi oper. nunciat. non habere locum in Actore, qui tenetur probare id, quod est sua intentionis fundamentum, & quod responso nullo modo potest defendi, quia filius existens in quasi possessione legitimittatis in possessione, sive agat, sive conveniatur, numquam tenetur probare originem suae legitimittatis, sed qualis est hodie, talis censetur fuisse ab initio procreationis, nisi probetur contrarium; atque ita sentiunt omnes in d. l. Si prius, & in specie Barti. sub n. 10. vers. Et venio ad secundam partem, disertis verbis dicit, onus probandi incumbere reo convento, quod etiam actor est in quasi possessione qualitatis, de qua controvertitur, & restat id esse ex mente omnium, & in actore etiam loquitur gloss. in l. Scienti, §. Sed si quaratur, in verb. Possessio, n. 2. c. de probat. Rursum est, quia cum actor sit in quasi possessione qualitatis, quam suam praesumit eidem inesse ab origine, reus, qui excipit dictam qualitatem non existit, in sua exceptione est actor, & probare debet, l. In exceptionibus, ff. de probat. Corin. conf. 250, n. 6. lib. 3.

Neque obstant auctores in contrarium allegati, nam Cesar. de Grass. dec. 176. n. 9. dicit simpliciter onus probandi legitimittatem incumbere filio agenti ad paternam hereditatem, non loquitur de filio existente in quasi possessione legitimittatis, Pacian. c. 19. n. 12. & seq. par. 2. dicit onus probandi incumbere illi, qui agit contra existentem in quasi possessione, quia, inquit, talis quasi praesumitur, qualis est status, in quo reperitur; unde Pacian. aliter aperte oppositum ejus, ad quod allegatur, Mascard. concl. 779. n. 9. &

58 17. non dicit actorem probare debere legitimittatem, etiam si sit in illius quasi possessione, ut adducitur ex adverto; sed disputat an filiatum probari debeat legitimus; & concludit debere ita probari, etiam si filius actor sit in quasi possessione filiationis, quia qualitas legitimittatis est diversa a qualitate filiationis; & hoc etiam modo loquitur Perr. de fideicom. q. 1. n. 477. unde hi quoque auctores perperam allegantur; & nihilominus utrumque in hoc aequivoce dicit Menoch. l. 6. praesumpt. 59. n. 48. & seq.

Respondet quarto, in praesentia non agi de quasi possessione simplicis legitimittatis, sed cum qualitate proventionis ex matrimonio; ideoque hanc qualitatem debere concludenter probari, nec sufficere simplicem quasi possessionem, cum i. l. sit aequivoce, & possit verificari in legitimittate per subsequentes, qui non admittuntur ad fideicommissum, in quo vocatur tantum natus, & procreatus ex legitimo matrimonio verè, & non fictè, Seraph. decis. 1. 300. in fin. & dicitur in hac ipsa decisione.

Hec quoque responsio est nullius roboris, nec tollit vim argumenti desumpti ex doctrina Barti. in d. l. Si prius: nam quaeritis hoc casu sit probanda qualitas procreationis ex matrimonio, tamen illam probari Pallavicini ex praesenti quasi possessione simplicis legitimittatis, quia cum haec qualitas potuerit apud illis inesse ab initio procreationis, jus praesumit ita fuisse, quamdiu non probetur oppositum, ut probatur aperte in l. Liberis, §. in ff. de lib. caus. & in l. Circa causam, de prob. cum aliis adductis a Pacian. par. 2. cap. 20. n. 1. & 2. Unde probatio qualitatis procreationis ex matrimonio, quod sit hoc casu, juris auctoritate non est aequiva, sed concludens. Nam quisquis hodie est legitimus, jure sic disponente, probatur semper fuisse legitimus, & procreatus

ex legitimo matrimonio, non solum contrarium probetur. Et legitimittas per hanc praesumptionem probata est legitimittas vera, non autem ficta, vel i. reum praes. ut per Rotam in hac eadem causa coram Seraph. 6. Martii 1592. ubi dicitur esse matrimonium probatum per praesumptiones non esse matrimonium fictum, vel praesumptum, sed verum, & sufficiens pro successione, ad quam vocantur filii de legitimo matrimonio procreati verè, & non fictè; & in eisdem terminis habemus etiam decisionem Rotae in causa Mediolanensi. Illegitimittatis coram Rubeo ann. 1558. Quiniam sufficere praesumptam probationem filiationis legitime etiam in fideicommissis, quod vocat filios legitimis, & ex legitimo matrimonio procreatos, & hanc esse veram probationem, licet modus probandi sit fictus, dicitur Rota in eadem causa Mediol. Illegitimittatis 5. Junii 1599. ut in decisione, quae datur; ubi etiam respondit ad objectionem illam, quod hoc modo erant praesumpti praesumptionis, id est legitimittas praesumpta ex matrimonio praesumpto.

Nec quidem tacit Menoch. in contrarium allegans de adp. c. remedia, q. 2. 443. quia ibi solum dicitur legitimittatem esse personam petentis se mitti in possessionem, quod nos non negamus, sed dicitur hoc casu esse concludenter legitimittatem ex supra dictis.

Respondet quinto, dictam theoriam Barti. non habere locum, quando filius est in possessione mala fide. Pacian. d. q. 20. n. 4. Hoc autem casu dicitur constare de illegitimittate Uberti per quamdam scripturam executionis mandati de d. p. respondendo; inferunt illum fuisse in mala fide constitutum a patre in dicta quasi possessione.

Hec quinta responsio pertinet principium, & supponit id, de quo principaliter disputatur, eamque confirmabimus infra in ultima parte, & probabimus hujus scripturae nullam habendam esse rationem.

Respondet sexto, doctrinam Barti. procedere, dummodo constat de quasi possessione in terminis, de quibus controvertitur; Claud. Seifel. in d. l. Si prius n. 20. ff. de novi oper. nunciat. Unde inferunt probandum prout esse matrimonium ante nativitatem, ut dici possit probata quasi possessio qualificata legitimittatis, ex auctoribus allegatis.

Sed haec responsio eo necidit in primis, nam si probatum esse matrimonium ante nativitatem, ridiculum esset allegare praesumptionem nativitatis ex matrimonio, per evasivam praesumptionem praesentis legitimittatis; non enim opus est conjectura ex praesensione, si constat de proprietate, & originali titulo possessionis, c. Per vas, quia filii sunt leg. Nec Claud. de Seifel. aliud intendit, quam simpliciter probandam esse praesentem quasi possessionem; non autem dicit probandum esse ejusdem possessionis initium; nec sequitur illo modo ut dum ex praesenti quasi possessione inferunt ad illius originem, quasi possessio extendatur extra terminos, in quibus reperitur; quia imò semper est eadem quasi possessio legitimittatis, quam jus praesumit etiam retrò existisse ex quo potuit inesse ab origine rei. Nec obstant Doctores allegati, nam Seraph. dec. 1081. n. 1. allegata in hac decisione, & revocata dec. 1302. supponit non constare de matrimonio, nec de quasi possessione legitimittatis, saltem quoad praedictum terminum; quomodo potest constare de illegitimittate, cum filius, de quo agebatur, fuisset expositus in Hospit. S. Spiritus, ut ibi n. 3. Ac praeterea ibi agebatur de qualitate filiationis in petitorio, non in d. c. unde non mirum, si deditur in suo casu duo esse probanda, id est filiationem, & nativitatem ex matrimonio. Dec. conf. 153. sub n. 5. vers. & ulterius considerandum, & Lancel. inter con. vol. 1. lib. 2. conf. 49. n. 9. vers. Sed filius, & n. 15. dicitur simpliciter, quasi possessionem matrimonii sufficere ad hoc, ut filii dicantur de legitimo matrimonio nati, etiam excluda proprietate matrimonii; & sic potius dicitur contrarium ejus, ad quod allegatur.

Respondeo ultimum, hanc praesumptionem procreationis ex matrimonio, quae dicitur ex doctrina Barroli, hoc casu eladi per praesenti praesumptionem vehementiorem, nempe esse in initio vitio, cum quibus, ex quo dicitur sublatam esse praesumptionem qualitate legitimittatis, quae oritur ex praesenti quasi possessione, ex Cepol. & aliis allegatis.

Sed haec responsio facit tollitur, quia licet constat de concubitu, constat etiam de matrimonio, & cum non appareat in quorumlibet procreatus, nec iudicatur procreatus esse a qualitate legitimittatis, vel illegitimittatis, in cuius possessione ad praesentem reperitur; haec enim qualitas, etiam concubinatus praecedens, aptè potuit inesse Uberto ab ori-

gine procreationis, & Bartol. & alii nihil aliud requirunt in hac materia, quam ut possit inesse, & hæc possibilitas optime concurret in casu presenti, quia constat etiam de statu matrimonio, in quo Ubertus apud procreari potuit: & hoc est, quod sibi voluit Rota coram Seraph. *in hac decis. 1000. n. 8. & dec. 988. n. 7.* dum dixit ex præsumptionibus inferioribus ad matrimonium sublata esse illam æquivocationem, quæ ex precedenti concubinato oriebatur, idæque filium probari legitimum ab initio per nominationem patris, etiam si tempore natiuitatis filii incertum sit, an mulier esset uxor, vel concubina; tradit Preposit. & alii quos retulit supra in prima respons. n. 55. & reuera, ut ibi dixi, Authores omnes in hac materia loquuntur, quando status originis est dubius & incertus: nec potest negari hæc incertitudo in casu presenti, cum constet tam de concubinato, quam de matrimonio: nec aliud decidunt Doctores in contrarium adducti, nam Cephal. *conf. 82. n. 51. 56. & 57.* non loquitur de filio existente in quasi possessione legitimitatis, quinimò supponit contrarium n. 53. dum dicit filium debere probare se esse natum ex legitimo matrimonio, præsertim quia adversarius erat in quasi possessione legitimitatis, quo casu sua intentio satis fundata erat. Rursus Cephal. consuluit in petitorio iudicio, ut n. 49. ibi; in proposito autem sumis in decisoriis, & in causa petitorii; unde Cephal. non facit ad rem nostram, cum Pallavicini nitantur quasi possessione legitimitatis in possessore: præterquam quod in casu Cephal. constabat de concubinato tantum, non autem de matrimonio; ut ibi sub n. 43. vers. Postremo, & sub n. 56. vers. Sed hic non est casus noster: nam verè, & certitudinaliter constat de fornicatione præcedenti, & non liquet de matrimonio subsequenti.

Grat. *resp. 62. nu. 11. lib. 2.* dicit formaliter nominationem, & educationem non probare filiationem, quando filiatione est reprobatà à lege, ut quia sit nata ex illis, inter quos non potuit contrahi matrimonium; & idem dicit respons. 1. n. 45. lib. 1.

Guid. *conf. 10. n. 19. & conf. 12. sub n. 51.* dicit tractatum matrimoniale, ubi constat mulierem fuisse prius fornicariam, quia, inquit, lepè adulteri fingunt se conjuges ad vendendam eorum tempem vitam: & eodem modo loquitur Menoch. *lib. 3. præsumpt. 1. n. 83. & Caputa. decis. 212. nu. 4. Camer. conf. suo post consilia Zabarella n. 38.*

Rota similiter *decis. 244. nu. 2.* inter primò impressas per Farinac. decedit solum ex reputatione, & tractatu conjugali non probari matrimonium ad effectum legitimitatis; quia inquit, cum constet de vitio concubinitus, reputatio, & tractatus postea subsequuta potius inducunt commercium concubinitus, quam matrimonium: quæ omnia nihil commune habent cum casu nostro, in quo Rota per tres decisiones censuit, matrimonium saltem in genere esse probatum, non obstante vitio fornicitio concubinitus. Neque obstat allegata disparitas inter Bernardinum, & Catharinam; nam huic objectioni respondit Rota in hac causa coram Seraph. *dec. 1000. n. 9.* ibi: [Disparitas verò attendi non debet hoc casu, in quo habemus enixam mentem Bernardini, quod volebat matrimonium contrahere cum Catharina.] Quod etiam prius pendit Rota *d. decis. 978. nu. 7. vers. Sed conabantur, & coram Ludovico 10. April. 1606. vers. Insuper antes.*

Respondent octavo, doctrinam Bart. non habere locum in legitimitate, quia hæc qualitas habet contra se juris præsumptionem, cum in dubio quis illegitimus præsumatur ex supradictis.

62 Sed quoad hoc omnia disputatione, an quis præsumatur legitimus, seu illegitimus, de qua in scriptura præcedenti tollitur hæc responsio, quia de jure nec servitus præsumitur, cum quilibet liber in dubio censeatur, ut in Auth. *Quibus modis natur. efficitur. §. Licet agitur;* & tamen existens in possessione servitutis censeatur servus ab origine, ut exemplificat in d. l. Si prius, Bart. & alii omnes per text. in d. l. Liberis §. fin. ff. de liber. cau.

illa verò receptissima regula, quæ in contrarium adducitur, quod quando constat de aliquo, si vero bono, si vero malo, præsumitur illius continuatio, quousque non probeur supervenientia novi mali; retorquetur in oppositum, quia post concubinatam super venit novus titulus matrimonii: unde tollitur præsumptio mali initii, ut superius dictum est in decisionibus in causa factis.

Respondent nonò, doctrinam Bartoli non habere Prop. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

loco hoc casu, quia non constat de matrimonio.

Quæ responsio tollitur tum ex tribus decisionibus hujus causæ, in quibus saltem in genere decimè est constare de matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam, tum ex dictis supra in prima responsione, ubi probatum est non esse necessariam probationem originis ad hoc, ut qualitas, quæ modò inest, censeatur extitisse ab origine.

Respondent decimò, eandem doctrinam non habere locum, quando lumen in qualitate, quæ est fundamentum intentionis agentis, quia tunc ipsa qualitas debet concludenter probari.

Verùm Bart. dum tractat, an ex quasi possessione alicujus qualitas quis releveatur ab onere probandi, necessarium intelligit de onere probandi illam qualitatem, in qua quis se fundat, quia aliam qualitatem non tenetur quis probare: idæque Bartol. in epè dixisset, actorem ex præsentibus quasi possessione relevare ab onere probandi illam qualitatem, quam aliàs non fuisset obstrictus probare; ac propterea hæc responsio coincidit cum tertia.

Respondent ultimo loco, eandem doctrinam Bart. in d. l. Si prius, procedere solum in qualitate variabili, qualis non est legitimitas, quæ potest provenire ex pluribus causis, puta ex matrimonio subsequenti, & Principis receptio: unde dicunt, hanc quasi possessionem uti æquivocam non suffragari, Rota *decis. 240. n. 2. p. 2.*

Verùm hæc quoque responsio est contra mentem & verba Bart. & aliorum omnium, qui de hac materia scriperunt: siquidem ad hoc ut qualitas, quæ modò inest, censeatur extitisse ab origine rei, hoc tantum requirit ut sit apta inesse; tunc enim æquissimum putant, ut existens in possessione hoc fruatur commodo, ut releveatur ab onere probandi ejusdem possessionis originem, illudque transferat in adversarium suum, juxta textum in d. l. Liberis §. fin. ff. de liber. cau. nec considerant, an qualitas sit variabilis, necne.

Quinimò text. in d. §. fin. Bart. & alii exemplificant in libertate, quæ tamen est qualitas variabilis & æquivoca, cum possit quis esse liber à natiuitate, & per manumissionem. Bal. *conf. 315. sub n. 2. vir. Præterea lib. 1.* ponit exemplum in qualitate variabili vassallatus, & decedit, ex illius quasi possessione presumi alicum fuisse vassallum ab origine natiuitatis. Forster. *de success. ab inst. in q. cui incumbat onus probandi filiationem fol. 70.* applicat hanc doctrinam Bart. ad filiationem, quæ tamen qualitas est similiter variabilis, cum quis possit esse filius à natura, & per adoptionem: ac demum doctrinam Bart. habere locum in propriis terminis legitimitatis, idæque filium, qui modò est in possessione simplicis legitimitatis, censeari legitimum ab initio procreationis, aperte tradunt Men. *arbitrar. jud. lib. 2. ca. 89. n. 71. Bursat. conf. 385. n. 17. ver. Quartum vol. 4. ubi testatur de magis communi, Peregrin. conf. 23. à n. 8. vol. 2. & Simon. de Præter. de interp. ultim. volum. 1. 3. dub. ult. n. 189.*

Ad secundam partem, in qua probatum est, tractatum, & nominationem patris nocere etiam tertio, respondet pars adversa, Doctores præallegatos non loqui nisi de prejudicio ipsius nominationis. Sed hanc responsionem jam sustulimus in ultima scriptura juris, in qua ex communi Doctorum consensu ostendimus, tractatum legitimitatis cum adminiculis nocere etiam fideicommissariis, ut patet infra n. 79. Neque obstant authores in contrarium novissimè allegati: nam Rota in causa illa Romana de Bonellis coram Ubaldo: 13. Februarii 1617. decedit, simpliciter tractatum operari in prejudicium nominantis, quo tunc agebatur; sed Rota non loquitur, quando cum tractatu alia concurrunt adminicula, ut hoc casu.

Bursat. *conf. 388.* allegatus n. 5. loquitur in petitorio, & in simplici tractatu sine adminiculis; idæque in eodem cons. paulò ante n. 3. vers. Supposito tamen, concurrentibus adminiculis decedit aperte pro hac parte.

Petr. de fideicom. q. 11. n. 302. similiter agit de nominatione, vel tractatu sine adminiculis, & tamen aptis allegari potuisset pro hac parte, quia nu. 305. recenset ultimo loco decisionem c. yni, & Præpof. qui tenent, confessionem patris nocere etiam tertio; dummodò alteri matrimonio prejudicium non fiat.

Lup. de illegit. n. 2. p. 3. alleg. n. 42. loquitur de simplici tractatu; sed ubi concurrunt adminicula, sub nu. 53. vers. Tamen in d. i. n. 11. censeat, quæ possessionem ex tractatu proveniente nocere etiam fideicommissariis.

Menoch. de arbit. casu 89. num. 72. loquitur de solo tractatu,

Statu, in quo tamen ipsemet contrarium censuit *lib. 2. pre-
sumpt. 4.3. n. 51. & 52.*

Rebuti. *de nomin. q. 1. n. 4.* loquitur in sola nuda nominatione parentum, sicut *Natta conf. 473. sub nu. 24. vers. Ad contraria, & Surd. conf. 552. n. 21.* tamen *Surd.* contrarium censet concurrentibus aliis presumptionibus *ibid. sub n. 24. ibi: Vel quando cum nominatione concurrunt alia.*

Alciar. respon. 149. lib. 5. loquitur in petitorio, *in n. 4. & in simplici tractatu, seu confessione patris, qui volebat excludere filios fratris, quibus erat inimicus, ut patet sub n. 6. vers. Et hæc sententia.*

Quibus non obstat, quod videtur contra naturalem æquitatem, ut patet posse habitare incapaces per tractatum, & nominationem, & hoc modo præjudicare fidei commissariis per indirectum, quibus directè præjudicare non potest.

64 Hinc enim objectioni respondetur primò, eam non procedere concurrentibus adminiculis, quia tunc confessio patris redditur admodum verisimilis, & idè æquum est, ut præjudicet etiam tertio, ut ad litteram dicit *Riminald. Sen. conf. 615. n. 7.* Quare sicut æquum non est, ut sola nominatio aliis præjudicet, ut per *Innoc. in c. Pertuas nu. 1. quis, si sint legit.* ita iniquum esset, ut non præjudicaret concurrentibus aliis probabilibus consueturis; alias enim non esset dare modum constituendi filios in quasi possessione legitimatis, nisi vocatis omnibus, quorum inter est; quod esset valde absurdum, ut per *Bald. in c. Per tuas sub num. 4. in 2. oppos. de probat.*

Secundò huic objectioni respondet in puncto *Cravet. conf. 991. sub n. 79. vers. Quæ cum ista sint;* quòd quemadmodum erat in potestate viri mulierem desponsare, atque ita inferre præjudicium vocatis ex fidei commissio; ita etiam licebat illi prolem ex ea suscipere admittere, agnoscere, & confiteri: quod clarè animadvertit *Rota* in hac causa coram *Seraph. dec. 1000 sub n. 11. his verbis.* [Valde in verisimile est, ut *Bernardinus* voluerit mendacium dicere in eare, quam facere, ut vera esset; erat in ejus potestate verè ducendo *Catharinam* in uxorem: tunc enim potuissent videri suspectæ hæ nominationes, si emanassent de tempore, quo ipse non potuisset contrahere, pura jam mortua *Catharina.*] Quoad eandem fecundam partem, ubi diximus *Ubertum* fuisse constitutum à patre in quasi possessione qualificatæ legitimatis per institutionem, & nominationem *Bernardini.*

Respondet primò *Advocati* ex adverso hanc institutionem fuisse factam in bonis *Bernardini* tantum, idè quòd non probati legitimatis qualificatam.

Hanc eposponem scriptis sustulimus, quia revera *Ubertus* fuit institutus à patre in *Castro Zibelli* subiecti fidei commissio *Joannis Francisci*, quod vocat filios procreatos ex legitimo matrimonio verè, & non fictè, ut optimè in facto deducitur; unde per hoc fuit apertissime constitutus in possessione veræ legitimatis, quia fuit admittus ad bona, ad quæ admitti non poterat, nisi verè legitimus, ut requirit *Rota* in hac decisione, & dictum est in ultima scriptura *Juris.*

Respondet secundo loco quoad nominationem *Bernardinum* non distinxisse *Ubertum* à filijs legitimatis, sed à filijs adulterinis tantum. Hoc similiter est valde aliènd à veritate, quia *Bernardinus* fecit distinctionem inter *Ubertum*, & *Federicum*, qui erat legitimatus per sublequeus tamquam natus ex *Catharina* post obitum primi viri, & eum appellavit filium simpliciter, cui etiam tamquam legitimo jure institutionis reliquit annuas quasdam pecunias: *Ubertum* verò appellavit unà cum fratribus (subsequentibus illum legitimum, & naturalem, itè primogenitum cum aliis vobis pregnantibus, cum; heredem instituit in bonis huic fidei commissio subiectis, & veram legitimatam requiritibus.

Unde ex hac distinctione manifestè apparet de qualificata *Uberti* nominatione, ut fassus diximus infra in ultima scriptura *Juris sub n. 76. vers. Deinde.*

Objectionem verò quòd hæc *Bernardini* nominatio fuerit affectu, jam fuit in *Rota* in hac causa coram *Seraph. dec. 1000. n. 15. vers. Quis concurrat nominatio.*

Ad tertiam partem *Advocati* respondent ea, quæ dicuntur de actu positivo *Rolandum*, non esse vera, prout narrantur, eo quòd *Rolandus* non habuerit notitiam *Brevis Clementis VII.*

Ceterùm hæc veritas dilucidè apparet ex ipsa et attec-

statione *Commissarii Apostolici*, in qua legitur ad litteram *Rolandum* non fuisse ab ipso diligenter examinatum, & interrogatum super istis litteris, neque intellectis, fecisse actum illum positivum, quem latius explicavimus in prima scriptura *Juris supra n. 31* & quam *Rota* coram *Seraph. & Robustero* semper habuit pro validissima presumptione qualificatæ legitimatis *Uberti.*

Ad objectionem verò, quòd *Rolandus* jactaverit *Ubertum* esse illegitimum, respondit *Rota* in hac causa coram *Cardinali Ludovico 10. Aprilis 1606.* his verbis: [Non obstat quòd *Rolandus* habuerit illos pro incapacibus, &c. nam quando hoc probatur, urgetur magis ad declarandum animum suum factum *Rolandum* in decisione perpetuum cum illa patientia, & taciturnitate, in eum facta sit potentiora ad declarandum, quam verba ac præterea hæc verba *Rolandum* non probantur, ut ostenditur in ultima scriptura facti.]

In ultima parte, quæ videtur circa probationes *Rangonorum*, constat primò instrumentum illud, in quo *Ubertus* asseruit se esse majorem, non esse in forma probanti ob falsitatem indicationis.

Respondet pars adversa in statu *Mediolanensi* indicationem incipere à mense *Septembris*: quod tamen nec probatur, nec verum est, ut mihi supponitur: & nihilominus *Castellum Zibelli* tunc temporis erat in ditione *Ecclesiæ.*

Respondet secundò *Rota* in indicationis non vitare instrumentum. Sed in contrarium habemus aliis ommissis authoritatibus trium gravissimorum auctorum omnium, nempe *Innoc. in cap. Fratencitatis de heret. Dyn. conf. 14. circa fin. vers. Præterea primum instrumentum, & Baldi conf. 66. sub nu. 4. vers. Sed Dominus Innocentius.* Quorum opinio videtur saltem amplectenda, quando incidit principaliter questio temporis, ut hoc casu: tunc enim absurdum videtur, ut eliciatur concludens probatio temporis ex instrumento, in quo erratum est in tempore ob repugnantiam millesimi eum indicatione: & hoc modo conciliari possunt contrariæ opiniones.

Ad idem ex abundantia illud instrumentum nihil aliud in summa continere, quam simplicem assertionem *Uberti* extrajudicalem inter alios, & de credulitate; ceriò enim nemo scire potest diem natiuitatis suæ, *Bald. in l. de tutel. col. 2. n. 2. vers. Quia nemo, c. de in integr. restit. minor.*

67 E contra verò habemus confessiones non de credulitate, sed de veritate, eaque geminatas *Bernardini* patris, qui non modò nominavit *Ubertum* legitimum, sed illum etiam instituit in *Castro* veram legitimatam requiritibus, ut supra probatum est: atque ita confessus est illum fuisse natum post matrimonium. Rursum habemus aliam verisimilem confessionem *Uberti*, qui eodem anno in alio instrumento asseruit se majorem sexdecim annis. Habemus denique confessionem judicalem *Rangonorum*, qui litem sunt profecti contra eundem *Ubertum* curatorem *Neciolii* vim hujus confessionis, quòd idem curator esset etiam curator fratrum *Uberti*; nam nihilominus *Rangoni* approbarunt illius personam etiam tamquam curatorem *Uberti*, idè quòd confessi sunt *Ubertum* minorem per integrum illud tempus, quò contra ipsius curatorem egerunt litem, *Baldus in l. 2. §. Quod observari, n. 10. vers. Sexto quare, c. de jur. am. salum.* Quamobrem hæc plures confessiones ita qualificatæ penitus evincunt, & conquassant unicam illam assertionem *Uberti* de credulitate extrajudicalem, & inter alios, & in instrumento suspecto emanatam, ex dictis in causa *Cracoviensi* legitimatis 22. *Maj. 1606.* coram *Sacramento*, quæ est *dec. 117. p. 3. in recent.*

Deinde in hac ultima parte constat asseritum decretum executioni mandati de dispensatione similiter nihil probare, quia non habet solemnitates requisitas.

Ex adverso respondetur in originalibus, seu protocollis ex stylo non consuevisse apponi hujusmodi solemnitates.

68 Ceterum observandum est primo dictam scripturam in omnibus partibus nullam habere faciem publici instrumenti; non enim incipit, *In nomine Domini, &c.* neque habet annum, diem, & locum celebrati instrumenti, sed tantummodo annum, diem, & locum decreti: non habet signum, subscriptionem, aut nomen *Tabellionis*, nec ullum continet verbum, quòd inferat *Notarium* eam scripsisse, aut publicasse, seu de ea rogatum fuisse; quamvis enim habeat clausulam, *Datum, & Actum*, illa tamen est clausula non *Notarii*, sed asseriti executoris, ut patet ex illius inspectione: & in summa hæc est scriptura a solius executoris, & re-

Et reperta inter alias Notar. scriptur. Unde nullo modo appellari potest instrumentum, cum nullum habeat publici instrumenti requisitum. Ideoque Rota in causa Rom. Dotis de Sfortia 11. Januarii 1610. coram Penia dixit, et testamentum, de quo agebatur, licet scriptum, subscriptum, & signatum manu Notarii, & repertum inter ejus scripturas, non tamen probare, quia non constabat de rogitu; quamobrem quicquid sit de subscriptione, & sigillo, oportet tamen indistinctè ut appareat de aliis solemnitatibus, & in specie de rogitu, & publicatione; alioquin nec protocolium, seu scriptura matris dicitur in forma probanti, Alex. conf. 153. n. 12. & seq. lib. 2. Rub. conf. 94. n. 2. Corn. conf. 94. vers. ha quod, vol. 4.

Præsertim quia hoc casu Juxta jussit, ut scriptura publicaretur. Undè nisi appareat de publicatione, scriptura nihil probat etiam si alias publicatio non requiritur, per ea, quæ tradit Abb. in c. Cum P. n. 4. de fide instrum.

69 Observandum est secundò, dictam scripturam, etsi haberet rogitu Notarii, & alias solemnitates requisitas; tamen nihil probare, quia est decretum, seu sententia Judicis delegati sine actis. Innoc. in cap. Cum in jure peritus nu. 4. de offic. deleg. Castell. conf. 24. num. 35. Seraphin. dec. 615. nu. 15. nec habet Jucell. subscriptionem, nec ullum continet verbum, per quod probetur lecta, unde est ipso jure nulla non obstante clausula, Data, & c. secundum Bart. in l. Statutus nu. 5. C. de sent. ex peric. recit. & Rolan. conf. 41. nu. 15. 70 volum. 1.

Observandum est ultimò, quicquid sit de his, negari saltem non posse, quia probatio per dictam scripturam fit turbida. Undè unus ex Dominis ex adverso scribentibus in fine suarum allegationum fateatur dictam scripturam non fuisse consideratam à Rota nisi pro adminiculo: Hæc igitur turbida probatio cum altiore requirit indaginem, non est admittenda in hoc judicio possessorio, sed ad petitorium rejicienda, ut in propriis terminis decidit Borgn. decif. 45. in addit. n. 15. his verbis: Si ille, qui est in quasi possessione filiationis, & legitimitatis, petit mitti in possessionem, & alter excipiat de illegitimitate, & petat se antefertur, si non appareat incontinenti de illegitimitate, non debet excludi, sed mitti in possessionem. ¶ Quod etiam tradit Malvas. conf. 32 n. 7. & 10. vol. 1. ubi similiter respondit filio existenti in quasi possessione legitimitatis per tractatum, & nominationem patris, non esse denegandum immisionem ex eo, quod tertius excipiat de illegitimitate, quia inquit, hæc exceptio est vitium excusabile, & altiore requirit indaginem.

Reliqua in factis sublata sunt.

P A R M E N. S T A T U S.

71 AN in casu, de quo agitur, probanda sit qualitas procreationis ex legitimo matrimonio.

Anvæ hæc qualitas probetur ex tractatu, & nominatione patris: Et an tractatus hujusmodi noceat tertio.

72 Quoad primum dubium initio decisionis Rota amplectitur secundum dubium, videlicet an Matcheionis Pallavicini sint in quasi possessione legitimitatis. Primum verò an teneantur probare matrimonium de certo tempore, rejicit ad petitorium judicium: & tamen paulò infra decidit primum dubium, quod prius omiserat, hoc est Pallavicinos teneri probare matrimonium de tempore ante nativitatem, & procreationem; idem enim sunt probandam esse qualitatem procreationis ex matrimonio, ut dicitur in decisione, vel probandum esse matrimonium ante procreationem, ut patet ad sensum; quæ tamen probatio ad præsens judicium non pertinet, quia respicit proprietatem, & substantiam legitimitatis, ut Bart. & Bald. docent in l. Non Epistolis, & in l. Non nudis, C. de probat. Dec. in c. Per tuas n. 17. extr. eod. Mascard. qui de communi testatur, de probat. concl. 788. n. 1. in fin.

73 Sed in possessorio, de quo nunc strictè disputatur, qualitas procreationis, & nativitatis non est in specie probanda, quia cum Ubertus, ut Rota admittit, fuerit in quasi possessione simplicis legitimitatis, & hæc qualitas aptè potuerit illi inesse ab origine procreationis, censetur semper fuisse legitimus ad effectum obtinendi immisionem contra fideicommissarios, etiam si de hac origine aliàs non constet, quamvis contrarium non probetur, quemadmodum post Menoch. de arbitr. judic. lib. 2. casu 89. nu. 71. &

Bursat. conf. 384. n. 17. vers. Quartum, vol. 4. quos aliàs reulimus, respondit in puncto Peregr. conf. 23. lib. 2. à nu. 8. usque in fin. & Valentinus Fortiterius de success. ab intest. in qu. Cui incumbat onus probandi filiationem, quæ inscribit, in hac questione variatum, est vers. In hac itaque.

Neque huic conclusioni obstat concubinatus præcedens, quia hoc vitium purgatum postea fuit per subsequens matrimonium, & sublata illa æquivocatio, quæ ex præcedenti concubinatu oriebatur, ut in hac causa advertit Rota coram Seraph. dec. 978. n. 7. & dec. 1000. nu. 8. & sicut cum neque de concubinatu, neque de matrimonio constet, filius existens in quasi possessione simplicis legitimitatis censetur semper fuisse legitimus, in quibus terminis propriè responderunt Menoch. & alii proximè citati; idem omninò dicendum est, ubi constat de utroque statu concubinatus, & matrimonii, ut hoc casu: nam cum non appareat, in quo statu filius natus fuerit, jura præsumunt natum, & procreatum cum ea qualitate, in cujus possessione nunc reperitur; & quæ sui apta illi inesse ab origine, ex theoricis Bart. in l. Si prius n. 18. ff. de novi oper. nuntiat. & Bald. in l. Titia divortium sub num. 2. post med. ff. solut. matrim.

Quibus nunc addo Præpos. in c. Per tuas, col. 5. circa med. sub nu. 17. Qui fil. sint legiti. qui sentit, ex quasi possessione, quæ inducitur ex nominatione patris, probatam esse legitimitatem ab initio procreationis, quod & Bald. probavit, licet non constet de hac quasi possessione in l. Si matre n. 2. C. de suis legiti. hered. & sequitur Ruin. licet Bald. non allegat in conf. 51. sub n. 20. vol. 5.

Sed in casu præsentis, in quo constat de matrimonio, ut jam decisum est, & de quasi possessione legitimitatis, res procedit absque difficultate, ut testatur Menoch. de pres. lib. 6. præsumpt. 54. num. 31. vers. Hæc receptor, & verior sententia.

Atque ita, quamvis Ubertus potuisset nasci ante matrimonium, potuit tamen nasci etiam post, & in dubio favore legitimitatis post matrimonium natum censetur, cum fuerit in possessione legitimitatis, quæ potuit illi inesse ab initio conceptionis, & si qui contrarium affirmarunt, ut Cæph. Rolan. & alii, loquuntur tamen, vel in judicio petitorio, vel quando constat de statu vitioso concubinatus tantum, non autem de matrimonio in quibus casibus fore non sufficit quasi possessio ad successionem obtinendam, sed qui se fundat in qualitate illam probare debet, ut declarat Peregrin. d. conf. 23. lib. 2. At ubi constat de utroque statu, & agitur de judicio possessorio, ut hoc casu, judicatur indistinctè secundum statum præsentis quasi possessionis, ut expressè probatur in l. Liberis, ff. de liber. cau. & in aliis iuribus adductis à Paciano, de probat. part. 2. cap. 20. num. 1. & 2.

75 Et idè neque obstat, quod omnis qualitas, quando est fundamentum intentionis, ut videtur esse hoc casu nativitas post matrimonium, debeat in specie probari; sicut dicitur in decisione.

Respondetur enim hoc procedere, dummodò qualitas sit diversa, & distincta à qualitate quasi possessionis, ut si filius existens in quasi possessione filiationis dicat se legitimum: tunc enim probanda esset qualitas distincta legitimitatis, Bald. conf. 180. n. 3. vol. 3. Secus autem est, cum non agitur de probanda qualitate diversa à quasi possessione, sed de præexistentia ejusdem qualitatis in cujus possessione quis reperitur, ut hoc casu, in quo dubitatur, an Pallavicini qui modò habent quasi possessionem legitimitatis, eandem qualitatem habuerint ab instanti procreationis; & tunc principium, & origo qualitatis non est probanda, sed ex quasi possessione præsentis præsumitur in præteritum, & procreationem dicenti incumbit onus probandi, Bald. in l. Ex persona n. 2. C. de probat. & optimè declarat Everard. in loco a tempore ad tempus n. 20. & est ex mente Bart. in l. Cum res n. 14. C. de probat.

Sed quatenus probanda esset quasi possessio qualificatæ legitimitatis, quod est falsum: tamen aliis probationibus omissis, dubitatur secundo loco, an constet de tali nominatione, & tractatu, quæ constituetunt Pallavicinos in quasi possessione legitimitatis.

76 Rota decidit primò, non constare de hac quasi possessione, ne ex institutione Bernardini in duobus testamentis, quia institutio debebatur filiis quomodocumque essent legitimi, sive per subsequens matrimonium, sive per rescriptum.

Quæ tamen prima consideratio aperte tollitur ex facto, quia Bernardinus instituit Uberum, & fratres in bonis, & castris sub iudicis nidei commissio, de quo agitur, In quibus nullo modo debebat institui filius legitimus per subsequens, secundum opinionem Rotæ in hac decisione. Quamobrem cum Rota in casu, de quo agitur, existimaverit, ad iudicandum quasi possessionem legitimatis qualificatæ, probandum esse Uberum fuisse admissum ad bona, vel honores, ad quæ non nisi procreati, & nati ex legitimo matrimonio admitti solent, ut disertis verbis dicitur in decisione certè hinc necessariò sequitur, ut Uberus fuerit in hac qualificata quasi possessione, quia fuit admissus à patre ad bona huic fideicommissio subjecta, ad quæ non admittuntur nisi procreati ex legitimo matrimonio: quod etiam censuit Rota in hac ipsa causa apud Put. *decis. 7. de sporfal.*

Deiudè in decisione resolvitur non constare de tractatu qualificatæ legitimatis, quia verba testamentorum non inferunt perne esse, ut Uberus procreatus fuerit ex legitimo matrimonio, cum possint verificari in legitimo per subsequens.

Hoc quoque fundamentum facillè vertitur ex ipsa facti veritate: nam Bernardinus in dictis testamentis tacite constituit duas species filiorum; unam illorum, qui nati erant ante matrimonium, & erant legitimi per subsequens; aliam illorum, qui procreati erant post matrimonium, & erant verè legitimi: primos appellat filios simpliciter, vel filios naturales tantum; & in hac specie ponit in primo testamento Joannem Franciscum, & Federicum: secundos vocat filios legitimis, & naturales procreatos, & natos ex se, & uxore sua pro iusto matrimonio; item magnificos, & generosos; & inter hos primo loco commemorat Uberum. Quia facti veritate supposito, cessat profus objectio, quòd verba testamentorum quoad Uberum, & fratres possint verificari in legitimatis per subsequens matrimonio: nam etiam Jo. Franciscus, & Federicus erant hoc modo legitimi. Unde ex hac differentia, & distinctione filiorum utriusque speciei liquido constat Uberum fuisse nominatum à patre filium verè legitimatum, & ex legitimo matrimonio procreatum, ut in specie hanc filiorum distinctionem percipit Bart. *in l. Ex factis. §. Si quis rogatus sub n. 2. vers. Vel si in alia parte etc. Angel. conf. 336. n. 5. vers. Primo si testator, & Casar. de Grass. dec. 18. n. 5. de probat.* Præsertim quia Uberum unica oratione, & verborum structura nominavit una cum fratribus, de quibus dubitari non poterat, saltem quòd minoris natu, quominus procreati essent post matrimonium.

Quibus accedit alia validissima consideratio: nam Bernardinus in secundo testamento primo loco instituit Uberum, quem vocat primogenitum, ejus filium legitimum in parte Arcis, & Castris Zibelli; ac deinde in aliis bonis particulatibus instituit Pallavicinum secundo genitum, Sigismundum tertio genitum, & Joannem Franciscum quarto genitum ejus filios similiter legitimis. Inquiri, qua ratione Bernardinus appellavit Uberum primogenitum? Certe respectu filiorum legitimorum per subsequens matrimonium Uberus primogenitus non erit, quia ante illum natus fuerat & Federicus. Vocavit ergo illum primogenitum ex filiis post matrimonium procreatis, inter quos Uberus erat primò natus: unde hic quoque clarissimè apparet Uberum fuisse nominatum à patre verè legitimum, & non per interpretationem, maxime quia Bernardinus in dictis testamentis non solum verbis contradixit Uberum a filiis legitimatis per subsequens matrimonium, sed etiam factis quia illos iustus esse contentos legato quodam pecuniario: Uberum verò instituit hæredem in parte Castris Zibelli huic fideicommissio supposito, cujus capaces non erant filii legitimi. Et revera non est credibile, ut Bernardinus in suprema sua ultima voluntate, sub qua decessit, fuisset adèc immemor propriæ salutis, ut reliquisset Ubero bona debita filiis verè legitimis tantum, nisi certerò scivisset illum fuisse ex legitimo matrimonio procreatum; ut considerat Cravett. *conf. 991. in fin. num. 27. vol. 6.* & hic quidem tractatus, & nominatio probatur etiam per testes ut alias diximus.

78 Quamobrem ex nominatione facta principaliter propter se, & ex tractatu proportionabili filio verè legitimo: sicut est institutio in bonis veram legitimatem requiritibus negari non potest, quin Uberus fuerit constitutus in

quasi possessione veræ, & non fictæ legitimatis, ex doctrina Bart. *in l. 1. §. Per contrarium n. 3. ac liber. agnoscen.* quam sequuntur Canonistæ communiter in *cap. Michael.* ubi in specie Abb. n. 1. *de fil. Presbyt.* & tradit in puncto Cravett. *conf. 991. n. 20. 26. 27. & seq. vol. 6.* post Anchar. *inc. Per tuas n. 6.* & Præpos. *ibid. n. 1. qui filii legit.*

Videamus ergo tertium dubium, an hic tractatus, & quasi possessio inde proveniens noceat fideicommissariis, necne. Rota decidit non nocere tertio, ex auctoritatibus in decisione allegatis. Sed in contrarium est textus apertus in Auth. *Ut lic. Mar. & Av. §. Ad hoc autem, collat. 4.* Et tamen hæc propositio, si vera est, patitur nihilominus hanc certam, & approbatam limitationem, videlicet ut non procedat, quotiescumque una cum tractatu, & nominatione in possessorio iudicio concurrunt alia adminicula, quia tunc tractatus noceat etiam tertio.

Pro cuius limitationis veritate videatur Cravett. *d. conf. 691. n. 78. lib. 6.* ubi multipliciter respondit ad consilium Jafonis, quòd tractatus non noceat tertio, & sub n. 80. *vers. Tertio respondetur,* expressis verbis asserit Jafonis doctrinam non habere locum, quando tractatus, & nominatio parentum admittuntur, & præsumptionibus jayatur: idque latè comprobatur rationibus, & auctoritatibus usque ad *num. 83.*

Sed, præter alios, quos ipse allegat, sequitur hæc limitatio nem Bald. *in c. Per tuas, de probat. ubi sub n. 4. vers. Secundo oppono,* decidit standum esse nominationi parentum, quando cum ea concurrat etiam tractatus, & communis opinio, & fama: & deinde paulò ante *n. 7. vers. Oppono,* dicit non obviare, quòd hic tractatus, & nominatio sit res inter alios acta, quæ non nocet tertio, quia alioquin, ut ipse ait, nunquam daretur probatio ipse de jure tertii.

Arctin. *in eodem c. Per tuas sub n. 25. ibi.* [Quamvis tractatus probet ad eorum præjudicium, non tamen probat ad præjudicium descendendum ex eis, nisi aliud concurrat.]

Felin. *ibid. sub n. 12. prope fin. ibi.* [Quòd nominatio noceat soli patris, & non aliis, est inconveniens.]

Dec. *ibi n. 28. & 29.* in illis verbis: [Sed replicari potest idem esse in casu nostro, ubi tractatur de præjudicio venientium ab intestato.]

Ant. de Butt. *inc. Per tuas, qui filii legit. sub n. 17.* his verbis: [Si verò est præjudicium alterius, aut habet contra se tractatum, & factum parentum, & communem opinionem, quando afferuntur filium. & non creditur: si nihil habet contra se, creditur, ubi nominatur in actu communiter proportionabili.]

Præpos. *ibid. n. 20.* ubi querit, an probatio legitimatis per tractatum, & nominationem patris, admittat probationem in contrarium, & contra Jacobum de Belvis: respondit admittere, [quia, inquit, esset inconveniens, ut in fraudem feudatiorum, & fideicommissariorum talis legitimatio probaretur, & contrarium non posse probari.] & infra *sub n. 22.* sic ait: [Respectu ipsius contentis, & hæredis ejus præjudicat, non respectu fideicommissariorum, quia hoc respectu talis præsumptio admittit probationem in contrarium.] Sentit ergo Præpos. hanc probationem legitimatis operari quidem contra fideicommissarios; sed non adèc plene, quin possit contrarium probari.

Petr. de Anchar. *conf. 225.* ubi consuluit profilio ad exclusionem sublimiti, ut in thematic, & sub n. 6. [Concurrentibus, inquit, testimonio utriusque, fama vicinæ, nominatione, educatione, & institutione, certo certius est ascendum ex his resultare plenissimam probationem:] quem locum in proposito expendit etiam Cravett. *d. conf. 991. sub n. 80. vers. Quarto.*

Parif. *conf. 57. n. 45. vers. Nec erit in consideratione lib. 4.* ubi expressè dicit [Auctores, qui tenent tractatum non operari contra tertium, esse intelligentes, quando agitur de præjudicio hæredis alterius matrimonii, non autem ubi agitur de successione, quia tunc erit contra tertium hæc probatio operaria.]

Roland. à Valle *conf. 22. n. 29. & 30. vol. 5.* ubi in specie loquitur de immisione ex remedio *lib. contra tertium,* ut patet *sub n. 13. vers. Quibus tamen non obstantibus.* & ibidem concludit, ad hoc sufficere quasi possessionem ex tractatu concurrentibus admittuntur.

Quod etiam tradit Malvasi. *conf. 32. n. 7. vol. 1.* ubi respondit in possessorio ad ipsendam filio existentem in quasi possessione legitimatis per tractatum, & nominationem patris,

non esse denegandam immisionem ex eo, quod tertius obijciat de illegitimitate, quia hæc exceptio est vitium inviolabile, quod alioquem requirit indaginem.

Borgnin. Cavale. *decif. 45. sub nu. 95. & in addit. nu. 15. vers. Et id. o. sille.*

Cephal. *conf. 137.* ubi tractat de filio agente contra fideicommissarios, & *num. 8.* dicit sufficere quasi possessionem ex nominatione, & tractatu, ubi alia concurrent praesumptiones, & adminicula.

Gabr. *conf. 21. n. 43. vers. Et licet Marian. vol. 1.* ubi expressè tradit, confessionem conjugum probare etiam contra tertium, ubi alia concurrunt, & similiter testatur de communi.

Alciat. *de praesumpt. reg. 3. praesumpt. 38. n. 7.* ubi loquitur de tractatu cum adminiculis contra tertium.

Gozadin. *conf. 13. n. 55. & seqq.* ubi multis modis consultat consilium Jafonis.

Burfat. *conf. 88. paulo ante nu. 8. vers. Supponitur tamen, & vers. Nec solum ad obtinendum.* ubi asserit, ex tractatu, nominatione, & communi reputatione probari filiationem legitimam non solum ad obtinendum bona paterna, sed etiam fideicommissaria; & testatur ita fuisse decisum in Rota coram Oradino in casu Bonorum de Pepulis, quod fufius probat *conf. 384. nu. 18. usq. in fin. & praesertim vers. Secundo dicitur;* & duas alias Rotæ decisiones adducunt in hac ipsa specie *Moderni discept. forens. c. 157. n. 11.*

Prosper. Palet. *conf. 105. n. 7. usq. in fin.* ubi respondit pro filio contra tertium fideicommissarium, ut constat ex titulo, & themate Consilii; & testatur, rem esse claram, & extra difficultatem, quando ultra tractatum legitimatis alia praesumptiones concurrunt.

Put. *decif. 172. nu. 2. lib. 2.* in hæc verba: (Hic ultra famam aderat tractatus parentum, qui pro conjugibus se tractabant,) in quo casu fama cum aliis adminiculis ad effectum successione probat filium esse legitimum, *Cef. de Grass. decif. 6. n. 8. quifil. sint legit.*

Seraph. *dec. 1300.* ubi receditur a decisione illa 1081. in qua dictum fuerat tractatum non nocere tertio, & resolvitur quasi possessionem legitimatis ad effectum successione esse sufficienter probatam ex tractatu, & aliis praesumptionibus.

Ac demùm Rota in hac ipsa causa coram Cardin. Ludovico. 10. Aprilis 1608. *vers. Accedit nominatio.*

Et hæc sententiam sequuntur etiam Authores omnes, qui in ista questione, an tractatus parentum sufficiat ad obtinendum contra tertium in decisorii, & petitorio judicio, conciliatis opinionibus concludunt tunc sufficere, quando cum tractatu alia concurrunt adminicula, *Decius conf. 52. sub n. 3. vers. Non obstat, quod quasi possessio, Cravett. conf. 249. ante num. 3. vers. Posset etiam dici,* ubi testatur de magis communi, & loquitur contra fideicommissarios, ut ex themate consilii, *Cephal. conf. 435. nu. 51. vers. Quando cum tractatu concurrunt nominatio, & fama, Roland. post alios conf. 22. n. 30. vol. 3. vers. Tertio responderetur, Covart. in Epitom. de sponsal. c. 8. §. 3. sub n. 6. in fin. vers. Proce- dit tamen, Rim. Jun. conf. 339. n. 67. vol. 3. Palet. conf. 40. n. 6. usque in fin. Mascard. de probat. concl. 799. num. 23. & 25. Petra de fideicommiss. quest. 1. n. numer. 41. & 514. ubi testatur de communi opinione, & n. 483. & seqq. Lup. de illegitim. commen. 2. §. 3. n. 53. vers. Tamen in dicitur, & Jacob. Beret. conf. 39. ante vers. Et his sic stantibus.*

Ratio autem differentiæ, cur nominatio, seu nudus, & simplex tractatus patris non nocet tertio, & tamen nocet concurrentibus adminiculis, est satis evidens; quia idè non creditur regulariter patri nominanti, seu tractanti filios ut legitimos, quia non debet esse in ipsis factum ecludere fideicommissarios a bonis ad eos ex fideicommissio pertinentibus; & sicut pater non potest eos directè ecludere, cum non agatur de bonis suis, ita nec potest per indirectum nominando, & tractando filios tamquam legitimos, & successibiles. Athæ ratio omninò cessat, quando tractatus non est nudus, & simplex, sed jvatur etiam extrinsecis conjecturis; quia tunc tollitur absolutè illa suspicio fraudis, quæ potuisset oriri ex simplici nominatione: nec quæ enim pater censetur filium legitimum nominasse, ut aliis præjudicet, quando ejus nominatio, seu tracta-

tus sumit fomentum, & verisimilitudinem ab aliis praesumptionibus, quæ non à patre, sed aliunde proficiscuntur; sed creditur id egisse, quia sic se habet veritas, ut perpendit *Cravett. d. conf. 991. n. 80. & Gabr. conf. 21. sub n. 43. vol. 1.*

Itaque ex tractatu, & nominatione Bernardini concurrentibus adminiculis Uberus fuit constitutus in quasi possessione qualificata legitimatis etiam contra tertium: & reversa hæc contra tertium non sufficiant, nullus alius dabitur modus parentibus constituendi suos filios in hac quasi possessione, quam citatis omnibus quorum interest, ad contentiendum nominationi, & tractatu; atque ita nemo poterit soboli suæ aliàs consulere, quam in dicto fideicommissarii judicio. Quod sanè absurdissimum esset, & maximè alienum ab æquitate, quam semper consuevit sequi Rota in similibus casibus: id quo animadvertit *Bald. in d. c. Per tuas, de probat. ante n. 7. vers. Oppono illud vocare.*

Nec prædictis obstant autoritates, quæ in contrarium asserti possunt: ad omnes enim patebit responsio ex sequentibus.

Nam aliquando agitur de simplici nominatione patentem absque tractatu, & tunc verius videtur eam nominationem non probare contra tertium, & ita loquitur pertè Jaf. à quo alii acceperunt, *conf. 106. & conf. 81. lib. 1. Mantie.* & alii in decisione allegati, ac præter eos *Rebut. de nominat. qu. 1. n. 3. Decius, conf. 243. in princ. Natta conf. 473. n. 25. Mascard. concl. 790. nu. 40. & Menoch. de arbit. judic. casu 89. num. 83* & hoc modo ad *conf. Jafonis* in specie respondit *Cravett. conf. 991. nu. 78. vol. 6.* & hic non est casus noster.

Aliquando autem agitur de nominatione, & tractatu legitimatis; & tunc aut concurrunt plures tractatus contrarii, puta quia pater semel tractavit filium tamquam legitimum, semel tamquam illegitimum: & tunc admitti potest, ut tractatus legitimatis non nocet fideicommissariis, sicut declarat *Butr. in c. Per tuas. n. 17. Quifil. sint legit.* & similiter hic non est casus noster.

Aut concurrunt distincti tractatus legitimatis cum nominatione; & tunc diffiniendi sunt duo casus.

Primus est, cum veniamur in decisorio, & petitorio judicio: quo casu si tractatus sit simplex absque adminiculis, ardua est questio, an sufficiat ad successione obtinendam excludo tertio: & authores pro utraque sententia congerit copiose *Mascard. d. concl. 799. nu. 18. & Petra de fideicommiss. q. 1. n. 478.* nec satis conjici potest, utra sit communior: & ad hunc casum referuntur *Gratian.* & alii ferè omnes, qui dicunt tractatum non nocere tertio; loquuntur enim in simplici tractatu absque adminiculis, & hæc similiter non est casus noster.

Si verò tractatus non sit nudus, & simplex, sed cum aliis adminiculis conjunctus, tunc vera est opinio, quòd tractatus sufficiat contra fideicommissarios etiam in petitorio, ut probavimus ex autoribus supra relatis. Sed tamen nos veniamur in casu longè faciliiori, ut mox dicetur.

Secundus casus est, cum veniamur in possessorio; & rursus est distinguendum; nam aut agimus, an tractatus legitimatis præjudicet alteri matrimonio, & non præjudicat, sic procedit autoritas *Innoc. in c. Per tuas, quifil. sint legit.* & *Bald. in Auth. Si quis in aliquo col. 2. vers. Iuxta hoc quero, C. de eden. ut declarat formaliter Paril. conf. 57. n. 46. vol. 4.* & neque hic est casus noster.

Aut verò agimus, an tractatus, & nominatio patris in judicio possessorio nocet tertio quoad successione bonorum: & tunc concurrentibus aliis adminiculis, & praesumptionibus, verisissima, & receptissima est limitatio, quam supra posuimus, quod tractatus nocet etiam fideicommissariis. In quibus terminis nemo contradicit, & hic est propriè casus noster. Vetussum enim in possessorio, *l. fin. C. de edict. D. Adrian. tollen.* habemus nominationem, & geminatum tractatum parentum, & quamplurima adminicula aliàs relata.

Quæ distinctio videtur diligenter attendenda, quia si qui Doctores in contrarium adducunt, sanè reducantur omnes ad aliquem ex supra scriptis casibus: nec quisquam loquitur in hac specie, in qua strictè agitur de tractatu, & nominatione, cum pluribus adminiculis ad effectum successione in possessorio judicio.

QUI FILII SINT LEGITIMI.

Innocentius III.

CAPUT XII.

Per tuas litteras intimasti, quod R. ex muliere, quam secundum opinionem majoris partis viciniae in concubinam habebat, prole suscepta, quamdam post, & aliam ea defuncta, adduxit in uxorem, & ea, de qua prolem susceperat, virum sibi alium copulavit; processu vero temporis idem R. in praesentia multorum, firmavit proprio juramento, quod eam, quam habere vitus fuerat concubinam, prius affidaverat in uxorem, quam ex ea filium genuisset: & postea cum ageret in extremis, & eum, quem ex ea susceperat, in testamento haereditem instituens, legitimum filium appellavit. Cum autem tuae inquisitioni fuisset commissum, an filius sic susceptus, legitimus esset haeres ipsius R. & ad eius patrimonium admittendus: tu praeter id, quod ex quadam decretali bonae memoriae Alexandri Papae praedecessoris nostri, standum esse super hoc verbo viri & mulieris credebas: receptis testibus a filio ejusdem R. productis, quibus legitime comprobavit, praedictum R. matrem suam in Capella Sancti Sergii affidasse, eum ipsius R. haereditem esse legitimum iudicasti. Nos autem attendentes, quod plus est quod in veritate agitur, quam quod simulatè concipitur: licet dictus R. cum ea dimissa, quam ut concubinam habuerat, ad alia vota transiverit, videatur ipso facto matrimonium, quod inter eos celebratum fuerat, denegasse: quia tamen desponsatio per testes legitimis comprobata, eos matrimonialiter fuisse conjunctos ostendit: sive desponsatio ipsa fuerit de praesenti, ut per consensum legitimum, per verba de praesenti expressum, copula matrimonii inter eos fuerit celebrata: sive per verba de futuro, carnali copula subsecuta: non tam decretali dicti praedecessoris nostri, quae in casu dissimili loquitur, quam inductis probationibus innitentes, te processisse legitime respondemus, sententiam tuam auctoritate Apostolica confirmantes.

SUMMARIUM.

- 1 Legitimitas probatur per testes deponentes de matrimonio aut natiuitatem, licet fama vicinia, & tractatus parentum habeat contrarium.
- 2 Filius susceptus ex sponsa de futuro carnaliter cognita est legitimus, licet matrimonium nunquam fuerit publicatum.
- 3 Secus post Concilium Tridentinum.
- 4 Sententia, in qua exprimitur duplex causa, sustinetur ex causa vera, licet iudex principaliter moveatur ex causa falsa.
- 5 Secus si una tantum causa exprimat, & illa sit falsa.
- 6 Filiationem, & legitimitatem probandi: quatuor sunt species, & n. seqq.
- 7 Fama probat filiationem legitimam, & illegitimam, & sufficit maior pars vicinia.
- 8 Nominatio parentum probat legitimitatem, maxime si fiat in actu filio legitimo proportionabili.
- 9 Legitimitatis probatio per existentiam matrimonii ante natiuitatem est probatio vera, & vincit famam, & tractatum, quae sunt probationes praesumptivae.
- 10 Probatio per rei veritatem vincit probationem, quae fit per praesumptiones, & coniecturas.
- 11 Probatio praesumptiva contra instrumentum non admittitur.
- 12 Nominatio parentum super legitimitate filii non statuitur, quando tractatus est in contrarium, maxime si cum tractatu concurrat fama, & n. 15.
- 13 Etiam si pater nominaverit filium legitimum in extremis, eumque haereditem instituerit.
- 14 Testis deponens in mortis articulo, non habet maiorem fidem, quam haberet in vita.
- 16 Tractatus legitimitatis vincit testimonium parentum, & hoc vincit famam vicinia.

Per tuas. Statuit dicto testium, qui probant aliquem legitimum, licet fama vicinia, & tractatus parentum habeat contrarium. Hoc dicit, & sunt duae partes. In prima ponitur consultiatio. In secunda responsio, ibi, Nos autem.

1 Nota primò ibi, Sive per verba de futuro, carnali copula subsecuta, filium natum ex sponsa de futuro carnaliter cognita esse legitimum, licet nunquam matrimonium in facie Ecclesiae sit publicatum: & ita hic est casus secundum Abb. Antiq. in princ. Ratio est, quia sponsalia de futuro

per copulam subsequutam transeunt in matrimonium praesumptione juris, & de iure, quae probationem in contrarium non admittit, ut est textus in c. His qui fide. supra de spons. & ibi notat gloss. ult. & communiter Doctores, & gloss. hic in ver. Affidasse; sed hodie hoc corrigitur, quia ex decreto Concilii Tridentini cap. 1. sess. 24. de reformat. matrimon. non tenet matrimonium, nisi fuerit celebratum servata forma ibi praescripta: unde sponsalia de futuro, ex copula non transeunt amplius in matrimonium, nec profunt ad legitimitatem prolis, ut tepius censuit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpretes.

Secundò nota ibi, se processisse legitime, quòd ubi in processu, vel sententia iudex exprimit duplicem causam, quarum una ad rem pertinet, altera non, quamvis principaliter moveatur ex causa ad rem non faciente, valet processus, vel sententia: licet si unam tantum exprimeret: hic enim Episcopus fundavit sententiam legitimitatis principaliter super Decretali, Transmissis supra eod. quae in casu dissimili loquitur, ut dicitur in textu: & tamen quia illam fundavit: etiam super vera probatione matrimonii, Pontifex referit eum legitime processisse: & ita communiter ad hoc allegatur hoc capitulum, secundum Anton. de Butt. hic n. 5. & est casu valde notabilis, secundum Alex. de Nevo n. 19. Nec obstat cap. Ex litteris, supra de reformat. integr. & c. Ex parte, de concess. praebend. ubi patet, sententiam litam ex falsa causa esse nullam, licet ex alia causa vera possit tolerari: quoniam hoc procedit, quando iudex in sententia exprimit tantummodo unam causam, & illam falsam. Secus vero si exprimat plures, ut in casu hujus Decretalis, quia tunc tollitur sententia ex causa vera, licet principaliter iudex motus fuerit ex causata: ad hoc c. Communiter, de rejudic. & ita hic declarant, Host. & Jo. Andr. uterque nu. 4. in verb. Judicialis; Abbas n. 6. & tussus Alex. de Nevo n. 19. & 20. dicens, hoc committitur teneri.

Tertiò nota ex hac Decretali, secundum Anton. de Butt. num. 2. & Praesol. nu. 1. quatuor species probationis filiationis, & legitimitatis. Prima species est communis opinio, & fama vicinia super filiatione, & legitimitate, ut patet ex littera ibi, secundum opinionem majoris partis vicinia, ex quibus verbis deducunt Abb. & Alex. de Nevo, ambo in 1. notab. ad probandam legitimitatem fati esse, ut quis probet, famam vicinia habere, parentes illius fuisse legitime conjunctos: & vice versa, ad probandam illegitimitatem fati esse, ut quis probet famam vicinia habere, parentes illius fuisse concubinos; & ad hoc sufficere majorem partem vicinia, ut in textu. Quod 8 no-

nota pro practica articulari sanam, ut per Butr. n. 3. Secundae species est assertio, seu nominatio parentum, cum scilicet parentes asserunt, vel constentur eum esse eorum filium legitimum, maxime in actu filio legitimo proportionabili, vel in herededitate, ut patet in textu, ubi in testamento hereditatem instituit, filium legitimum esse laetit. Tertia species est tractatus, cum scilicet pater tractavit matrem illius ut uxorem, non ut concubinam; facit cap. Illud de praesumpt. & de hoc tractatu scripti latissime in c. Lator, supra eod. Quarta, & ultima species est, cum probatur matrimonium fuisse prius contractum cum illa, ex qua filius genitus est, ut patet in textu ibi, Quia iamen dispensatio per testes legitime comprobata.

9 Ultimo nota graduationem inter superscriptas probationum species: nam primo loco praefertur probatio filiationis, & legitimitatis per probationem matrimonii, quae omnes alias contrarias probationum species vincit, & conquassat, ut hic est casus apertus, secundum omnes. Nam fama viciniarum, & tractatus parentum hic habebat, ut mulier esset concubina, & sic filius ex ea susceptus esset illegitimus; & tamen, quia matrimonium fuit per testes comprobatum, Pontifex huic probationi innoxius sententiam iudicis confirmavit, ut in fine textus Ratio huius conclusionis est, quia probatio per famam viciniarum est probatio opinata; & probatio per nominationem, & tractatum parentum, est probatio simulata, vel praesumpta; sed probatio super existentia matrimonii est vera probatio: semper autem opinio, & simulatio, vel praesumptio cedit veritati: & hoc est, quod innuitur in littera ibi, Nos autem attendentes quod plus est, quod in veritate agitur, quam quod simulate concipitur, & concordat, C. plus vol. quod agitur in rubro, & nigro: & ita hic notant Butr. n. 2. Anchar. in 4. notab. Abb. in 1. notab. Praepos. & Alex. de Nævo uterque in 2. notab. Et hinc collige generalem theoreticam, quod probatio per rei veritatem semper praevalet probationi, quae fit per praesumptores, & conjecturas. Unde probatio praesumptiva ad impugandum instrumentum non admittitur, ut notabiliter voluit Bald. post gloss. in l. Juris gentium, §. quod ferè, ff. de pactis, Decius

post alios conj. 35. Et pro tenui n. 4. vers. Nec obstat, Rota d. c. 06. n. 4. p. 2. recent. Inter probationes autem in praesumptivas primum locum tenet tractatus, maxime curatore fama viciniarum: unde hic non statuitur assertioni parentum super legitimitate etiam cum iuramento, contra theoreticam Doctrinam in l. 1. §. Julianus, ff. de liber. agnos. & in c. Transmissa, supra eod. quia fama viciniarum, & tractatus praecedens habebat contrarium: nam pater tractaverat mulierem ut concubinam, non ut uxorem; & hoc etiam tacite declaraverat factio ipso, relinquendo illam, & transfundo ad alia vota; & ita hic notant Ant. de Butr. n. 4. vers. Vltimo Cardin. n. 5. Abb. in 2. notab. & num. 5. vers. Ad secundum vero, Praepos. num. 5. & Alexander de Nævo n. 4. Quod vindicari sibi locum, etiam si pater appellet filium legitimum in extrinsecum, eumque heredem instituat, ut patet in textu, & notat, Alex. de Nævo d. c. 1. 4. Ex quo infertur Butr. n. 5. ut attestatio facta in mortis articulo non magis augeat fidem testis, quam ille haberet in vita, de quo remittit Alex. de Nævo ad cap. Tum ex litteris, supra de restit. in i. n. 87. Et quamvis in casu huius Decretalis cum tractatu concurrat fama viciniarum, tamen non statuitur dicto parentum super legitimitate, etiam quando solus tractatus sine fama viciniarum est in contrarium, secundum Innoc. hic in verb. D. negasse, & Host. n. 6. & apertius Ant. de Butr. sub n. 17. vers. Si vero est praedictum alterius; & merito, quia facta sunt potentiora, quam verba ut in his terminis dixit Rota coram Gregorio XV in causa Patrum. Status 10. Aprilis 1606. & scripti plenius in c. Lator n. 30. & 65. supra eod. Secundum locum obtinet assertio, & testimonium parentum. Tertium verò locum fama viciniarum: idè quod secundum Ant. de Butr. hic sub n. 17. vers. Si ergo queratur, & Alexander de Nævo num. 18. si non agatur per praedictum tertium, sit ut dicto parentum super filiatione, & legitimitate, etiam si fama viciniarum, vel infamia sit in oppositum; & tamen non statuitur eorum dicto si praecesserit contrarius tractatus: itaque secundum eos tractatus vincit testimonium parentum, & hoc vincit communem opinionem, seu famam viciniarum; quod nota.

DE DIVORTIIS.

Alexander IX.

CAPUT V.

EX litteris tuis accepimus, quod V. quamdam duxit uxorem, qui paucis temporibus fuere concordis: proponebat enim idem V. quod illam per violentiam sibi illatam, meum etiam mediante duxisset: & infra. Tandem vir uxorem suam super crimine fornicationis in iure convenit, quae nescitur quo ducta spiritu, coepit publice confiteri, quod cum vir negaret ei in necessariis providere: crimen compulsa est incurere memoratum: cumque diligentius à te fuisset admonita, ne ad suggestionem alicuius illud tam turpe contra se proponeret, ipsa id manifestius asseruit. Sanè te convocato capitulo tuo, cum ex eorumdem consilio utrique privatim continentiam injurxeris observandam, ita quod castè viverent, ab invicem segregati: memoratus V. furtim cum illa sponsalia & nuptias temerè celebravit: verum cum factum inquirere laborares, supradictus V. rei seriem explicans & exponens, ad audientiam nostram dicitur appellasse. Ut te fraternitati tuae mandamus, quatenus si res ita processit, praetaxatum virum ad legitimam uxorem redire compellas.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**atrimonium separatum propter adulterium mulieris reintegratur, si vir postea fornicetur.
- 2 **M**aritus, qui non providet uxori de necessariis, praebet ei occasionem adulterandi.
- 3 **P**auperitas non excusat adulterium, etiam quoad poenam civiliter inferendam.
- 4 **M**aritus post accusare uxorem de adulterio, licet adulteris tempore denegaverit ei providere in necessariis.
- 5 **P**ater ob necessitatem victus potest vendere filium.
- 6 **F**ilium tenetur iure natura subvenire patri egestate laboranti.
- 7 **F**ilia non committit ingratiitudinem, quae post vige-

simum quintum annum innupta peccat in corpus suum.

- 8 **F**urari, & occidere licet in necessitate, non autem fornicari, & cur.
- 9 **A**dulterium superveniens rei iudicata praedictat conjugii, pro quo lata est sententia.
- 10 **P**aria delicta, mutua compensatione tolluntur.
- 11 **M**aritus an possit uxorem adulteram sibi reconciliare in vitam, non obstante sententia divortii.
- 12 **E**t quid si uxor post latam sententiam divortii religionem ingressa, & professi fuerit.
- 13 **U**xor ob viri adulterium an possit Monasterium ingredi, & in eo proficisci, & n. seqq. usque ad n. 23.
- 14 **A**nve subsit iusta causa cum ea dispensandi super anno probationis, & n. 23. & seqq.

- 15 *Vir, & uxor non judicantur ad imparia.*
 16 *Conjux innocens ob adulterium conjugis liberatur ab omniferuitate, quam illi debet ratione conjugii.*
 17 *Adulter amittit jus revocandi conjugem à Monasterio.*
 18 *Uxor adultera post thori separationem an possit ingredi Religionem.*
 19 *Uxor reconciliata viro, adultero, censetur injuriam remisisse, & obligationem mutua servitutis reintegrasse.*
 20 *Injuria remissa ob nova delicta veniunt.*
 21 *Matrimoniale vinculum durat etiam post sententiam divortii usque ad mortem naturalem.*
 22 *Uxor per religionis ingressum non desinit esse uxor, nisi quoad temporalia, & jus sacrali.*
 23 *Anno probationis post Concilium Tridentinum renuntiare non potest.*
 24 *Quibus ex causis licet derogare an no probationis.*
 25 *Uxori, cuius vir sacros ordines suscepit, licet ingredi Religionem etiam post matrimonium consummatum.*
 26 *Annus probationis est juris positivi.*

EXlitteris. Matrimonium separatum propter adulterium mulieris reintegratur, si vir postea fornicatur. Hoc dicit Jo. Andr. Burr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Alexan. de Nervo, & Præpos. & est casus multum allegabilis secundum Abbatem: communis divisio; secundum alibi, *Unde fraternitatis.*

2 Nota primò ibi, *Quod cum vir.* Argumentum, quòd maritus, qui non providet uxori de necessariis, præbet ei occasione peccandi in corpore suo: ad hoc c. *Si tu abstines*, 27. q. 2. Sed ista mulier ad excusandis excusationes suas in peccatis allegat culpam viri in denegatione alimentorum, ut *cap. Quanto, supra de consuetud.* Non tamen propterea erat ignoscendum ei, quæ obtemperavit paupertatis turpissimam vitam egit, dicit text. in l. *Palam. §. Non est, ff. de rer. nupr.* & potius debuit omnia mala pati, quam adulterio consentire, *cap. ha. ne. 32. qu. 5.* & hic notat, gloss. i. Host. *post princip. in verb. impulsu.* & communiter Doctores, & sic paupertas non excusat adulterium etiam quoad penam civiliter inferendam, ut hic per Burr. in 2. *notab.* Quinimò fecundum Abb. n. 4. maritus potest accipere uxorem de adultério, licet adulterio tempore denegaverit ei providere in necessariis; non enim mulier propter hoc ab adulterio excusatur, quia deber agere contra virum, & petere alimenta, de quo in *Specul. in ut. qui filii sunt legitimi, §. Nunc dicamus*, & per Abb. *hic in 2. notab. nu. 3.*

3 Non obstat, quòd excusetur pater, qui ex necessitate victus distulit filium, *h. ut. c. de patris, qui filii distulit.*

4 Quoniam nihil nullum est peccatum; tunc quia filius iure naturali tenetur subvenire patri egrotante laborante, gloss. 1. in *cap. Si quis filii, 22. dist. Silvest. in ver. Filius n. 25.* Tum quia id fit lege permitte, *cap. Qui peccat, 23. q. 4.* & notat gloss. in *c. Ex rescripto, in ver. Offides, supra de jurejur.* & Dyn. in *c. In argumentum, in princip. de reg. jur. lib. 6.*

5 Item non obstat, quòd filia non committat ingratitude, quæ post 25. annum inopia peccat in corpore suo, ut in Auth. *Sed si post, c. de inoff. testam.* nam hoc fuit constitutum in odium patris, qui tamdiu distulit filiam marito copulare, ut ibi, *Et tamen etiamsi filia eisdem exheredari non possit, nihilominus a peccato non excusatur*, ut notat gloss. 1. in *d. c. Si tu abstines*, 27. q. 2.

6 Rufus non obstat, quòd in necessitate liceat furari, c. *Dicipulos, de consecr. dist. 11. §. quoniam*, ut respondet gloss. in *cap. 3. in verb. Pœnicet, infra de furi. in necessitate omnia sunt communia*, argum. *cap. 1. 42. dist. in cap. 2. 12. qu. 1. cap. Quod autem, 23. q. 7. cap. Si tu hi, 37. dist. 11.* Debit enim credere dominum perim futurum, §. *Placet, in fin. de oblig. que ex delictis nascuntur*. Quare propter necessitatem famis mulier excusatur à furto, non à fornicatione, quia in necessitate res facta est communis, quam furatur, sed in fornicatione non est ita; ac proinde debuit potius omnia mala sustinere, quam peccato consentire, ut in *d. c. sp. sine, 23. quest. 5. vel secundum Host. in summis de furi. §. 1. vers. Sed quaeritur quare excusetur*. In primo casu, scilicet in furto, jus naturale subvegit, & excusat rationaliter. In secundo felicitate in for-

nicatione, jus divinum contradicit, & accusat turpitudine, & horror proveniens ex peccato, ut *d. l. Palam.* & in Auth. *de relictis, c. ea qua parit in undecimo mense, §. Unum si quidem*.

Proprius tamen dici potest, furari nullo casu permissum esse, quia intrinsecè malum: turpiter autem alienum esse permissum in extrema necessitate, quando aliter haberi non potest, ut in censura facultatis Theologicæ Lovaniensis, quam posuit in *c. Ne nuntiaris, ante n. 37. in oblaeva censura, supra de Constitut.*

Demum non obstat, quòd ego excusor ab homicidio, si ex necessitate u. defendendo, meum occidam Invasorem, Clem. *Si variusus de homicid.* nam ut respondet præcitat. gloss. in *c. 3. de furi. in fine*; ego non interficio, imò potius ipse interficio, qui me aggreditur, argum. l. 1. §. *Cum ardetes, ff. Si quadr. pauper. fecif. dic.* argum. *cap. Lator, infra de homicid.*

Secundò nota ibi, *Nuptias temere celebravit*: delictum rei judicatur si per veniens præjudicare conjugii, pro quo lata est sententia gloss. *ult. hic ad Cyn. & Jo. Avd. numer. 10.* Quod verum est, etiamsi conjuges jurassent se se uteritis non repetituros, argum. *c. Tua nos, supra de jurejur.* & hic notat gloss. *penult.*

Tertio, nota ibi, *Redire compellat*: quòd ubi de adulterio constat ex confessione utriusque conjugii, paria delicta mutua compensatione tolluntur, c. *Significasti, in fin. supra eod.* & hic notat Innoc. & Host. *in fin. Jo. Andr. nu. 5. in verb. R. dicit*, & plerique alii.

Glossa in verb. *redire compellat*, movet quæstionem, 11 Nunquid vir innocens, quia contra uxorem adulteram obijulit sententiam separationis thori, possit eandem in vitam sibi reconciliare? Et primum recitat, & multis argumentis confirmat opinionem Laurentii, qui tenuit maritum posse sibi reconciliare uxorem invitam non obstante sententia divortii: deinde recitat contrariam opinionem Hug. qui sententia post laram divortii sententiam auctoritate Ecclesie neutrum teneat alteri, & utrumque altero invito posse Religionem ingredi, quia uterque in separatione thori cessit juri suo: tandem gloss. reficit cum prima opinione Laurentii: & hanc teneas, quia optimis falcitur rationibus; & eam tenuerunt Bartholomæus Britixen. in *q. Dominicali, 34.* Petr. Hispanus, Vincentius, Goffred. & Philippus, quos hic referit, & sequitur Jo. Andr. nu. 11. & consensum Cardin. *in fin. Anchar. nu. 10.* Henric. Boich. nu. 13. Abb. *in fin.* & Alexander de Nervo nu. 20. Innoc. in *cap. De illa num. 1. vers. De illis, infra eodem.* Host. in *summ. ut. de consecr. conjugat. num. 9. vers. Et moneta*, & in *cap. Quædam, in 1. eodem tit. Præposit. in c. Ex parte n. 4. supra de spons. Felin. in *cap. Lator, in d. declarat. n. 9. supra de sentent. & re indicat.* Tur. eodem, in *cap. Apostoli, 32. q. 7. art. 1. nu. 1. in solut. ad 3.* Stephanus de Gacia in *reputat. c. Ad limina, 30. qu. 1. §. 4. nu. 231.* Ex quibus pater hanc esse receptissimam Canonistarum sententiam, quam etiam sequuntur Theologi, & in specie S. Thom. in *4. sentent. dist. 35. quest. 1. art. 6. ad 3. & S. Bonaventura ibid. art. 1. quest. 5.**

Quam tamen declara, dummodò res fit integra; scilicet verò si adultera post laram remissionem divortii religionem ingressa, & professã fuerit, quia tunc vir innocens non potest eam de Monasterio educere, & impuere sibi, qui ante professionem poluit eam sibi reconciliare, *cap. Guademos, supra de consecr. conjugat. & firmat*: hic Host. *ad fin. Jo. Andr. n. 12.* Henric. Boich. nu. 13. Anchar. nu. 11. Abb. *in fin.* Alexand. de Nervo n. 20. & Felin. loco citato.

QUÆRO, an uxor ob viri adulterium possit Monasterium ingredi, & in eo profici erit

Anve infideli iusta causa cum ea dispensandi super anno probationis.

Ducissa Amalphiensis ob adulteria à Duce eius viro patratã egit ad thori separationem. & sententiam favorabilem obtinuit, quæ Duce non appellante habuit executionem. Communibus deinde amicis Interponentibus, dicti conjuges redierunt inter se in gratiam, & rursus cohabitare cœperunt: quia cohabitatione durante, cum Dux in alia adulteria fuisset relapsus, Ducissarum convenit ipsum ad novam thori separationem. Et probatis in causa adulteris, tum ex confessione Ducis, privata scriptura adulterij à se commissa attestantis, & separationis, ac pro-

professioni regulari per Ducissam emittendæ consentientis; tum etiam ex plurium testium depositionibus; sequuta est alia separationis sententia, quæ, cum eidem ab ea non fuisset appellatum, fuit executioni mandata, & Dux separatus à Ducissa, quæ ex eo tempore Monasterium Monialium ingressa, ibidem annos decem commorata est. Nunc autem cupiens in eodem Monasterio professionem emittere supplicat Sanctissimæ unâ cum ejus Monasterii Monialibus, ut sibi profiteri liceat anno probationis non expectato. Sanctissimus supplicis libello ad Sacram Congregationem Concilii rejecto, mandavit considerari primum, an casus Ducissæ sit talis, ut ei liceat vivente conjugæ Religionem profiteri: deinde an subsit causa, ob quam circa annum probationis Concil. Trid. derogetur.

Quoad primum videtur respondendum licere Ducissam vivente marito Religionem profiteri, quando enim aliter ex conjugibus adulterium committit, potest conjux innocens Monasterium intrare, & in eo professionem emittere, c. *Agathosa*, 27. qu. 2. Quod sine dubio procedit in casu nostro, in quo est lata judicio Ecclesiæ divortii sententia, gloss. in *dist. cap. Agathosa*, in verb. *Conversionis*: & hic tenet gloss. *ultim.* Jo. Andr. in *fin.* Anton. de Butr. numer. 18. & Henric. Boich. col. 2. circa med. & quamvis

15 text. *dist. cap. Agathosa*, loquitur de viro, qui potest Religionem ingredi ob adulterium uxoris: tamen idem juris obtinet in uxore, quæ potest Religionem ingredi ob adulterium viri post latam sententiam separationis: nam vir, & uxor in hac materia non judicantur ad imparia, ut dicit textus in *cap. Si quis uxorem*, 27. *quest.* 2. ubi gloss. in verb. *Ad imparia*, & tradit expressè Host. in *summa tit. de convers. conjugat.* §. *Utrum possit*, *vers. Quid si maritus*, Henric. Boich. in *cap. Vxoratus*, in 3. col. *vers. Aut quævis*, eodem tit. de *convers. conjugat.* Summa Tabien. in verb. *Matrimonium*, 4. numer. 5. in *princ.* ubi in hanc sententiam citat S. Thom. in 4. *sentent. dist. 35. quest.* 1. art. 5. ad 3. Et ratio est, quia propter adulterium conjugis liberatur conjux innocens ab omni servitute, quam illi debet ratione conjugii, *cap. Significasti*, *suprà eodem*, gloss. in *cap. Constitutus*, in verb. *Ad gradum sacerdotis*, de *convers. conjugat.* Navarr. *conf.* 7. & 11. *cod. tit.* Nec umquam cogitur reconciliari adultero, si nolit. ut hic per DD.

17
18 Quinimo nedom uxor innocens potest marito adultero invito post separationem, Religionem ingredi, & profiteri; sed etiam uxor, propter cujus adulterium sequuta est sententia divortii, potest, saltem antequam vir sibi reconcilietur, Monasterium intrare, & validam in eo professionem emittere, ut post Goffredum, & alios antiquos scripsit Henric. in *dist. cap. Vxoratus*, col. 3. *vers. Aut non consentiente*, post *princip.* DD. *hic*, & in *cap. De illa ante finem*, *infra eodem*. Cum igitur Ducissa ob adulteria vii sententiam separationis contra eam obtinuerit, aperitè constat ex supraddictis, liberum ei esse, nedom marito non consentiente, sed etiam invito, Religionem irrevocabiliter profiteri.

19 Neque obstat, quòd stante supra narrata facti specie Ducissa post adulteria à viro commissa, & sequutam sententiam divortii, & separationem, rursus eidem fuerit reconciliata, & cum eo cohabitaverit, ac debitum conjugale reddiderit, & ita injuriam remississe, & obligationem mutæ societatis reintegratæ videatur, Tabien. in

verb. *Matrimonium*, 4. post *princip.* DD. in *cap. Tua*, ubi Butr. in *fin. de adult.* Respondetur enim, Ducissam post talem cohabitationem, & remissionem injuriæ, iterum judicium separationis instituisse ob adulteria iterum patrata post primam sententiam, & obtinuisse. Quare cum injuria remissa ex novo delicto renascatur, ut ait gloss. in *cap. Tua*, in verb. *Fornicationis*, ubi DD. de *adult.* Ducissa jure optimo, non obstante tali reconciliatone, potuit separationem thori iterum obtinere. Quod & Judicem causæ, qui posteriore sententiam divortii protulit, animadvertisse probabile est.

21 Neque validitati professionis obstat, quòd etiam jam lata divortii sententia vinculum matrimoniale dicit usque ad mortem naturalem, licet conjuges sint à mutua servitute liberati, c. 1. & 2. 32. *quæst.* 2. gloss. in *cap. Constitutus*, in verb. *Cogere*, de *convers. conjugat.* Host. in d. §. *Secundum*, eod. tit. *vers. Dic ergo*, Lap. *allegat.* 123. n. 7. Nam tamen metui uxorem per Religionis ingressum non desinat esse uxor, nisi quoad temporalia, & titulus uxoris remaneat nullum; tamen jus sæculi retinet, ut per Lap. d. *alleg.* n. 23. & passim DD. *supra cit.*

23 Quoad secundum de derogatione Concilii circa annum probationis, ea videtur concedenda; quamvis enim partes ipsæ absolute renunciare non possint anno probationis post Concilium, Navarr. de *reg. conf.* 28. tamen cum ejusmodi annus sit juris positivi, idèquæ ante Concilium liceret partibus illi renunciare, c. *Ad Apostolicam*, de *Reg.* cumque Summus Pontifex sit supra omne jus humanum positivum, c. *Proposuit*, de *concess. præbend.* Navarr. *conf.* 25. n. 2. de *temp. ord.* ambigi non potest, quin super eo, etiam contra generale Concilium, possit dispensare, c. *Innovit*, de *elect.* c. *Translato*, de *Constit.* Gemin. *conf.* 53. *vers. Quædam est potestas suprema*, præsertim stante ejusdem Concilii decreto *sess.* 25. de *reform.* c. *ult.* Graves hoc casu subsunt causæ, cur sit derogandum.

24 Primò, Ducissæ nobilitas, ad textum in *cap. De multa*, in *fin. de præbend.* Secundò, probitas morum, & insignis illius Religio, c. *Monachus*, 77. *dist. 1.* ubi gloss. in *ver. Interstitia*, dicit, sancti propositi devotionem supplere temporis intervallum, & quod prolixior consuetudo non contulit, restituere morum probitatem. Tertio, quia cum decem jam annos in hoc eodem Monasterio permanferit, Moniales experitæ sunt ejus mores, & ipsa experta est regulæ aupertatem; quæ fuit causa statuendi annum probationis ad professionem emittendam, ut *dist. cap. Ad Apostolicam*, de *Regular.* ubi Abb. & Navarr. *dist. tit. conf.* 25. n. 3. Quarto, quia id aliàs factum esse constat in casu valde simili. Cum enim sacra Pœnitentiaria respondisset Cinthiæ Mutinæ, cujus vir Ordines sacros susceperat, licere, quamvis matrimonium esset consummatum, ingredi Religionem, & in ea profiteri; eaque Cinthia agens annum 38. id quamprimum agere cupere, petit secù dispensari, ut non obstant Concilio, statim, vel intra annum quandoque ad professionem admitteretur, cum in Monasterio quindecim menses commorata regulæ aupertatem novisset, & ipsa à Monialibus nosceretur: Sacra Congregatio respondit, hanc materiam meri juris positivi esse, idè posse dispensari, & causam justam hoc casu subsistere: & ita Regior. XIII. sententiam Congregationis audita, dispensavit.

DE SECUNDIS NUPTIIS.

Urbanus III. Vigilien. Episcopo.

CAPUT III.

Vir autem vel mulier ad bigamiam transiens, non debet à Presbytero benedici: quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet.

SUMMARIUM.

- 1 **C**onjuges non benedicuntur, si ambo, vel alter fuerit benedictus.
- 2 Bigamos non est benedicendus.
- 3 Nuptia secundæ tur non sint benedicenda, & n. 5.
- 4 Benedictio nubentium non reiteratur.
- 5 Matrimonium secundum, quamvis sit perfectum Sacramento, tamen non habet plenam significationem matrimonii Christi, & Ecclesie.
- 6 Benedicenda an sit nuptia, que sunt secunda respectu viri, non autem respectu mulieris.
- 7 Consuetudo benedicendi conjuges, quando vir secundam duxit virginem, an valeat, & n. seqq.
- 8 Consuetudo in sacramentalibus non valet, nisi Papa sciat, & toleret.
- 9 Benedictio nubentium fieri debet à Proprio Parocho, non autem ab alio Sacerdote, nisi de ipsius Parocho, vel Ordinarii licentia, non obstante immemorabili vel privilegio, & n. 14.
- Et Sacerdos contraveniens est suspensus, quamdiu ab Ordinario proprii Parochi absolvatur, n. 11.
- 10 Conjuges monendi sunt, ut non cohabitent ante benedictionem in templo suscipiendam.
- 12 Consuetudo immemorabilis Venetiarum, ut Parochus mulierem benedicat conjuges, postquam mulier fuit traducta ad domum viri in alia Parochia habitantis, an sit sublata à Concilio Tridentino, & n. seqq. usque in fin.
- 13 Vxor traducta ad domum viri efficitur de ejus foro, & Parochiana Ecclesia, cujus est maritus.
- 15 Parochus contrahentium debet esse talis tempore benedictionis, & n. seqq.
- 16 Qualitas adjecta verbo intelligitur secundum tempus verbi.

Vir autem. Joan. Andr. non summat, quia breve est, sed secundum Alexan. de Nævo hoc dicit: Conjuges non benedicuntur, si ambo, vel alter fuit benedictus. Primum ponit dictum. Secundum rationem, ibi Quia.

- 2 Nota primum, Ad bigamiam transiens, bigamum non esse benedicendum: & intellige bigamum, scilicet transentem ad secundas nuptias, secundum Host. & Joan. Andr. num. 1. & Preposit. in 1. norab. licet aliis bigamie plures sint species, ut dixi in cap. A nobis num. 2. supra de bigam. & pondera rationem in textu expressam, videlicet, quia cum fuerit benedictus, scilicet in primo matrimonio non debet iterum benedici: & sic collige benedictionem nubentium non reiterari, ut hic per gloss. 2. & communiter DD. & est simile in benedictione Abbasum, & Abbatissarum, ut scripsi in c. Presbyter n. 3. de Sacram. non iterari. & ibi plenè videas à n. 2. quod duplex sit manus impositio, & que iterari possit. Sed aliam rationem, cur secundæ nuptiæ non sint benedicendæ, reddit S. Thomas in 4. sentent. dist. 42. qu. 3. art. 2. ad secundum, videlicet quia secundum matrimonium, quamvis in se consideratum sit perfectum Sacramentum, tamen in ordine ad primum consideratum habet aliquod defectum Sacramenti, quia non habet plenam significationem, cum non sit una unitas, sicut est in matrimonio Christi, & Ecclesie; & ratione hujus defectus benedictio à secundis nuptiis subtrahitur.
- 6 Subdit tamen S. Doctor, hoc esse intelligendum, quando secundæ nuptiæ sunt secundæ ex parte viri, & ex parte mulieris, vel ex parte mulieris tantum. Si enim virgo

contrahat cum illo, qui habuit aliam uxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur. Salvatur enim aliquo modo significatio etiam in ordine ad primas nuptias, ut latius per eum. Sed certè in oppositum est apertè hoc capitulum, ubi patet, secundas nuptias non esse benedicendas, etiam si unus tantum ex conjugibus in primo matrimonio fuerit benedictus; quia ut formaliter inquit Abb. hic n. 2. in fin. etiam ista benedictio sit communis marito, & uxori, ex quo alter fuit benedictus, non debet benedictio iterari, quia iteraretur in persona aliâ benedicta. Fateor tamen, opinionem S. Thomæ sevari in praxi, ut attestantur Covarr. de sponsal. p. 2. cap. 8. §. 11. nu. 2. & alii plures hic relati à modernis Collectoribus; quod etiam fateor gloss. ut. hic: dicens [Con]suetudine quorundam locorum benedictionem iterari, quando aliquis secundam duxit virginem [& secundum Jo. Andr. num. 7. multum invaluit hæc consuetudo, quam nonnulli approbant ea ratione, quia, ut apparet ex forma benedictionis, tota benedictio fundabitur super muliere: & ita ex quo mulier nunquam fuit benedicta, dabitur nunc benedictio, quia nihil in viro intelligitur iterari. Verùm ubi subdit Jo. Andr. de jure patet esse contrarium per hæc Decretalem, sicut etiam notat Petr. de Sampf. & Abb. Antiq. in cap. 1. supra eodem, & Hostien. hic num. 2. Conclude igitur, hoc casu, in quo versamur in sacramentalibus, consuetudinem hanc non valere, nisi Papa illam sciat, & toleret, prout concludit gloss. ut. hic, quam Host. Joan. Andr. & communiter Doctores sequuntur, eamque multum extollit Abb. in fin. ad limitationem eorum, que notat gloss. 1. in cap. In istis, §. Leges, 4. distin.

Secundò nota ibi, à Presbytero benedici, ad solum Presbyterum pertinere conjuges benedicere, præposit. hic in secundo nor. ubi. Non tamen hoc intelligas de quolibet Presbytero, sed de Presbytero Parochiali dumtaxat, ut novissime cautum est decreto Concilii Tridentini, cap. 1. sess. 24. de reform. matr. ubi S. Synodus primò hortatur, ut conjuges ante benedictionem Sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent: deinde statuit benedictionem à Proprio Parocho fieri; neque à quoquam, nisi ab ipso Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alii Sacerdoti concedi posse, quacumque consuetudine etiam immemorabili, que potius corruptela dicenda est, vel privilegio non obstante. Quod si quis Parochus, vel alius Sacerdos, sive regularis, sive secularis sit, etiam si id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, & aliter Parochi sponso sine illorum Parochi licentia matrimonio conjugere, aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tantum suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario proprii Parochi absolvatur.

Ex factò questum est, supposita consuetudine civilis Venetiarum ab immemorabili tempore observata, ut Parochus mulieris, coram quo matrimonium contrahitur, benedictionem Sacerdotalem conjugibus impertiat, etiam postquam mulier ad domum viri in alia Parochia habitantis fuerit traducta, an hujusmodi consuetudo sit sublata Decreto Concilii cap. 1. sess. 24. de reform. matr. in.

Videtur respondendum, esse sublata[m] mulier enim ad domum viri traducta efficitur de ejus foro, l. Cum quedam puella, ubi DD. ff. de jur. jur. omni. judic. l. Mulieres, Cod. de incol. lib. 10. l. final. §. Item referuntur, ff. Ad municip. de incol. & sicut per talem traditionem constituitur Parochiana ejusdem Ecclesie, cujus est maritus, ut per Hostien. in summa tit. de Paroch. §. Quis intelligatur, vers. Sed & uxor, Joan. de Anan. in cap. final. num.

num. 13. *cod. tit.* ita definit esse Parochiana illius Parochi, in
cujus Parochia ante translationem morabatur; quia trans-
latio domicilii subtrahit eam illius jurisdictioni: ex quo se-
quitur, ut Parochus mulieris non sit amplius proprius ip-
sius Parochus, propterea, quod ipsa ob translationem do-
micilii subtrahita est ejus jurisdictioni, gloss. *in cap. final.*
in verb. Habitatores, per illum text. ubi DD. de Paroch.

14 Unde cum Concilium Tridentinum prohibeat Sacerdota-
lem benedictionem ab alio, quam à proprio Parocho, fieri,
abolendo contrariam consuetudinem etiam immemora-
bilem: aperte constat, hanc consuetudinem, quæ in
dubio supponitur esse sublarã.

15 Nec dicatur Concilium tollere consuetudinem irratio-
nabilem, sive corruptelam, quæ tunc subesse videbatur,
quando benedictiones nuptiales fiebant à Parocho prorsus
alieno, vel ab aliquo Regulari, non autem quando fiunt

à Parocho, qui proprius fuit, licet tempore benedictionis
esse desierit; præsertim cum is, eò quod interfuit celebra-
tioni matrimonii, jus ad benedictionem conjugibus im-
petrandam acquisivisse quodammodò censerì possit. Res-
pondetur enim non sufficere, ut proprius Parochus fuerit
sed oportere, ut sit proprius, quando benedicit. Quia
cum Concilium statuat, ut benedictio fiat à proprio Para-
cho, qualitas adjecta verbo, intelligitur, secundum tem-
pus verbi, *l. In delictis*, §. *Si extraneus* ff. *de noxal. action.*
l. Titius, ff. *de testam. tutel. Roman. cons. 642. Ut decisio-*
nem n. 2. Mil. in reperi. in verb. Qualitas adjecta verbo. Et
ita debet esse proprius Parochus tempore benedictionis:
alioquin sequeretur, eum, qui in aliqua Parochia com-
municatus, inde recessit, posse ad talem benedictionem
adhibere Parochum domicilii jam mutati, contra gloss.
& DD. *in d. cap. fin.*

Finis Quarti Libri Decretalium.

The first part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present. The second part is a history of the British Empire, from its origin to the present. The third part is a history of the British colonies, from their discovery to the present. The fourth part is a history of the British West Indies, from their discovery to the present. The fifth part is a history of the British East Indies, from their discovery to the present. The sixth part is a history of the British Africa, from their discovery to the present. The seventh part is a history of the British America, from their discovery to the present. The eighth part is a history of the British Asia, from their discovery to the present. The ninth part is a history of the British Europe, from their discovery to the present. The tenth part is a history of the British Oceania, from their discovery to the present.

THE HISTORY OF THE

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN QUINTUM LIBRUM
DECRETALIUM.

VENETIIS, MDCCXXIX.

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

FRONTISPIZIO

FAGNANI

COMMENTARII
IN DIVINUM
DECRETALIVM

IN BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICO-NATURALIS
MUSEI HISTORICO-NATURALIS
MUSEI HISTORICO-NATURALIS

RUBRICÆ, ET CAPITULA HUIUS QUINTI LIBRI DECRETALIUM.

de <i>Accusationibus, Inquisitionibus, & Denunciationibus.</i>	pag. 5.	de <i>excessibus Prælatorum, & subditorum.</i>	205
O mnipotens.	5	A ccedentibus.	214
Qualiter & quando, il secondo.	13	Ex litteris.	213
Si constiterit.	8	Nimis iniqua.	218
Sicut olim.	22	Nimis prava.	219
		Sicut unire.	205
de <i>Adulteriis, & Stupro.</i>	147		
		de <i>Furtis.</i>	153
P ervenit.	147		
de <i>Apostatis, & reiterantibus Baptisma.</i>	117	E x litteris.	153
		de <i>Hereticis.</i>	88
C onsultationi.	117		
de <i>Clericis pugnantibus in duello.</i>	142	A bsolutos.	98
		Ad abolendam.	88
		Cum Christus.	88
		Vergentis.	94
H enicus.	142		
de <i>Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante.</i>	191	de <i>Homicidio voluntario, vel casuali.</i>	119
I llud.	194	A udientiam.	130
Postulasti.	194	De cætero.	127
Si quis Presbyter.	191	Interfecisti.	120
		Petitio.	138
de <i>Clerico per saltum promoti.</i>	197	Quidam.	140
		Sicut dignum.	123
		Significasti il secondo.	136
		Si quis.	119
		Suscipimus.	124
T ua litteræ.	197	Tua nos.	137
de <i>Collusione detegenda.</i>	190		
		de <i>Judeis, & Saracenis, & eorum Servis.</i>	87
A udivimus.	190		
de <i>Crimine falsi.</i>	167	P ostulasti.	87
		de <i>Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.</i>	79
A d falsariorum.	183		
Ex conscientia.	188	Q uia nonnullis.	81
Falsidicus.	167	Quoniam.	79
Licet.	180	Super specula.	84
Super eo.	178		

	<i>de Maledicis .</i>	191		<i>de Schismaticis , & ordinatis abeis .</i>	100
I	N notuit .	191	Q	U od a prædecessore .	100
	<i>Ne Pralati vicee suas , vel Ecclesias sub annuo censu concedant .</i>	67		<i>de Sententia excommunicationis .</i>	327
P	R aterea .	67	A	N obis , il primo .	329
	Q uoniam .	77		A nobis , il secondo .	340
	<i>de Nova operis nuntiatione .</i>	228		Contingit , il secondo .	367
C	U m ex injuncto .	228		C um illorum .	347
	<i>de Paris .</i>	281		C um non ab homine .	327
L	I cer .	285		C um pro causa .	337
	P resbyteri .	281		C um voluntate .	376
	T ux .	288		In audientia .	336
	<i>de Penitentiis , & remissionibus ,</i>	288		Inquisitionis .	367
				Nuper .	343
				Perpendimus .	334
				Per tuas .	351
				Pervenit .	327
				Responso .	357
				Sacro .	370
				Sialiquando .	355
				Ut famæ .	350
C	U m ex eo .	317		<i>de Simonia , & ne aliquid pro spiritualibus exigatur , vel promiscatur .</i>	29
	M anifesta .	288			
	N e prodilatione .	320	A	C cusatum .	34
	O fficii .	303		E x diligenti .	36
	O mnis .	307		In ordinando .	29
	Q uæsitum .	300		L icet Heli .	47
	Q ui Presbyterum .	290		M andato .	60
	<i>de Privilegiis , & excessibus , Privilegiatorum .</i>	234		N obis .	37
				P er tuas , il primo .	51
C	U m capella .	253		Q uotiens .	35
	C um & plantare .	239		T ua nos ,	56
	C um olim , il primo .	252		<i>de Verborum significatione .</i>	385
	C um olim , il secondo .	250	N	O vimus .	385
	E piscopalia .	234		O lim .	379
	E x parte , il secondo .	258		<i>de Usuris .</i>	
	E x parte , il terzo .	277	C	O nsuluit .	158
	I n his .	277		I n Civitate .	153
	P arentibus .	241		N aviganti .	159
	Q uanto .	474			
	Q uod nonnullis .	271			
	Q uoniam .	266			
	T narum .	243			
	U t privilegia .	267			

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA In Quintum Librum DECRETALIU M.

DE ACCUSATIONIBUS, INQUISITIONIBUS, & Denuntiationibus.

Gregorius Constantiæ Augustæ.

C A P U T I V.

Omnipotens Deus : & infra. Valdè grave est, ut vir, de quo tanta & talia denuntiantur (cùm antè requiri & discuti debeant) honoretur.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**ccusatus, vel denuntiatus de aliquo crimine, interim ad dignitates, officia, vel beneficia promovendi non potest, & num. 2. Sive sint dignitates Ecclesiasticæ, sive seculares, n. 5.
Et licet infamia non præcesserit, n. 12. & 32. & 33.
Fallit primo, si ex accusatione, vel denuntiatione orta sit infamia apud personas viles dumtaxat, n. 13.
Fallit secundo, si accusatio non teneat, n. 14.
Fallit tertio, si accusatio fiat civiliter non ad penam, sed ad interesse, num. 15.
Fallit quarto, si accusetur Collegium, n. 16.
Fallit quinto, si crimen sit leve, n. 17.
- 2 **A**ccusati opinio gravatur ex sola pendentia accusationis.
- 3 **A**ccusatio sola non constituit aliquem reum, vel criminofum.
- 4 **A**ppellatione pendente status condemnati integer est, nec inter infames interim est habendus.
- 5 **A**ccusatus etiam ante sententiam honores petere prohibetur, secus post annum, nisi per ipsum fecerit, quo minus causa expediretur.
- 6 **A**ccusatus pendente accusatione à quibus actibus prohibeatur, & n. seqq.
- 7 **E**t à quibus non, & n. seqq.
- 8 **N**otarius accusatione pendente potest conficere instrumenta, de quibus est rogatus, sed novum officium assumere non potest.
- 9 **A**ccusationis pendentia præjudicat in querendis, sed non in quaesitis.
- 10 **A**ccusatio superveniens non impedit jam promotum administrare, nisi sit suspectus de dilapidatione.
- 11 **S**ententia condemnatoria etiam super crimine aliis famoso, si nulla sit, non imprimis notam infamiae. Prosp. Fagna. in V. Lib. Decretal.

- 12 **A**ccusato de crimine etiam famoso, si fiat civiliter, non infamat.
- 13 **A**ccusato Collegio, illius persona promoveri possunt, nisi in accusatione sint specialiter nominata.
- 14 **C**rimina graviora que sint, & que leviora.
- 15 **E**lectio non cassatur, si crimen in modum exceptionis probatum contra electum sit modicum.
- 16 **A**ccusatus si pendente iudicio fuerit promotus, & postea repertus innocens, an talis promotio teneat, necne? & n. seqq. usque ad n. 25.
- 17 **M**iles factus pendente liberali causa, licet postea appareat liber, debet exaudorari, nisi per calumniam petitus fuerit in servitute.
- 18 **A**nimal, quod ita sanatur est, ut in pristinum statum restitueretur, perinde habendum est, quasi numquam morbosum fuisset.
- 19 **A**tteni non debet quod fuit, sed quod est.
- 20 **V**eritas verum erroribus gestorum non vitatur.
- 21 **H**abilitas promoti attenditur tempore promotionis, & declaratio innocentia debet præcedere.
- 22 **A**ccusatus an possit eligi accusatione pendente, & num. seqq. usque in finem.
- 23 **I**nquisitus pendente inquisitione ineligibilis est, & n. 34.
Inquisitio non fit nisi contra infamatum, n. 26. & 34.
- 24 **L**itteræ ad beneficia non facta mentione de pendentia inquisitionis super infamia, & collatio inde sequentia licet non terminata, non valent.
- 25 **I**nquisitio in casibus, in quibus potest fieri non precedente infamia, non impedit electionem.
- 26 **A**ccusatio, denuntiatio, & exceptio, electionem impediunt, si infamia præcesserit, & n. seqq.
- 27 **I**nfamia facti reddit quem ineligibilem etiam sine aliqua liti motione.
- 28 **E**tiamsi penitentiam egerit.

- 31 *Accusatus, vel denunciatus, aut contra quem excipitur, eligi potest, si infamia non præcessit*
- 33 *Infamia sola, que oritur ex accusatone, denuntiatione, & exceptione, non impedit electionem.*
- 1 **O**mnipotens. Jo. Andr. non summat, quia breve est; sed secundum Ant. de Butr. & Jo. de Anan. summatur sic: Accusatus, vel denunciatus, accusatio, vel denuntiatione pendente, non potest ad dignitates promoveri; vel sic secundum Abb. & Marian. Socin. Qui de aliquo crimine accusatur, vel denuntiat, interim promoveri non potest; vel secundum Card. Pendente processu super crimine, reus non promovetur. Hoc dicit.
- 2 Nota primò, ex pendente accusationis, vel denuntiationis usque ad còd gravari opinionem accusati, vel denuntiationis, ut ad dignitates promoveri non possit. prout hic notant gloss. i. Host. in prin. in verb. *Nuntiantur*, Butr. Abb. & Felin. omnes in 1. notab. & Mar. Socin. num. 3. & 4. nec ad officia, vel beneficia secundum Abb. autem. Quamvis enim sola accusatio non constituat aliquem reum, vel criminolium, ut cap. ult. 15. *quæst. ult.* nisi etiam sit convictus; nec sola nominatio sufficiat, ut in cap. *Multi*, 2. *quæst. 1.* & si condemnatus appellavit, status ejus integer sit, l. *unic. ff. nihil innovand. pendens. appellat.* nec inter infames interim sit habendus, l. *Furti*, *ff. de his qui notantur infam.* nihilominus impeditur interim ab honoribus, ut hic, & in cap. *Tantis Daniel*, 81. *dist.* & notat glossa in cap. *Nonne*, in verb. *sententia*, 8. q. 4.
- 3 Ampla primò istum textum, ut vendicat sibi locum non modo in dignitatibus Ecclesiasticis, verum etiam in secularibus, ut l. *Reus*, 1. *Respons. ff. de muneribus, & honor. ubi dicitur: Reus delatus etiam ante sententiam honores petere principalibus constitutionibus prohibetur: nec interest an plebeus, vel decurio fuerit, & l. 1. Cod. de reis postul. lib. 10. ubi sic legitur: Reos i criminis postulatori novos honores appetere non debere antequam purgaverint innocentiam suam; & ad Divis patentibus nostris, & à me sepe referimus loc. et. Ad idem textus in l. *Qui stitatus, ff. de remilior. & in l. Quilibetate, ff. de liber. caus.* & hic notant gloss. 1. Anch. in 1. notab. Abbas num. 2. & Maur. Socin. num. 1. Elapso tamen anno postquam reus delatus est, bene poterit promoveri, nisi per ipsum fateretur, quominus causa intra annum expediretur, ut dicitur in *dist. l. Reus*, & notat gloss. in cap. *Tantis Daniel*, in verb. *Obrepsit*, 81. *dist.* Similiter accusatus pendente accusatione non potest ad ordines promoveri, d. cap. *Tantis Daniel*, c. *Lucici*, 33. *dist. cap. Fin. in fin. supra de testibus.* Item non potest alium accusare, quia non relatione criminis, sed innocentia reus purgatur, ut *leg. Is qui, ff. de publicis iudicis, & dist. cap. fin.* Item non potest testificari in criminali causa præterquam in criminibus exceptis, ut est casus in eodem cap. *fin.* Item alterius procurator esse non potest, l. *Reum*, *Cod. de procurat.* prout hæc notatur per gloss. 1. in *dist. cap. final. & hic per Anchar. & Jo. de Anan. in 1. notab.**
- 4 Verum tamen accusatio non impedit bonorum administrationem, ut plenè notat Bartol. in l. *post contractum, ff. de donat. ibi. nec testificationem, l. Qui aliorum ibi, §. 1. ff. de testam. nec executionem debiti à debitoribus, ut 9. l. *reo*, *ff. de solut.* Item Tabellio accusatione pendente potest conficere instrumenta, de quibus est rogatus, argum. l. *Quod si forte, §. 1. & l. Reo criminis, ff. de solutio. licet novum officium interim assumere non possit, ut d. l. Reum, & l. Is qui reus, ff. de public. iudic.* & tradit Baldus in d. cap. *fin. num. 2. de testibus, & Felin. hic num. 1. circa fin. vers. Item adde Bald.* Rationem diversitatis inter hæc, & præcedentia reddunt Anchar. *hic num. 2.* Joan. de Anan. 3. quia hæc sunt questita, & in personam iurata, illa vero sunt querenda; & potentia accusati nisi prout iudicat in querendis, non in questitis, ut notat gloss. in c. *Sepe*, in verb. *Rata manet, de appellat. Mar. Socin. hic num. 3. & Felin. in 2. notab.* facit text. in l. *Pluribus, §. Et si placeat, ibi: Servitus acquiri non potest, acquisita tamen conservatur, ff. de verb. obligat. & in l. 1. §. Quamvis autem, ff. de postulat. ibi: Sed melius est, ut retinere quidem dicamus jam acceptum magistratum posse, aspirare autem ad novum penitus prohiberi: & in §. *ultim. 15. q. 1.* cum concordantibus, de quibus ibi in glossa in verb. *Deiunctio.***
- 5 Et ex hoc inferunt Anchar. & Jo. de Anan. proxime citati, ut accusatio superveniens non impediatur Prælatum
- jam promotum administrare, ut notat præcit. gloss. in *dist. c. Sepe*. Hoc tamen fallit, si accusatus, vel denunciatus effect suspectus de dilapidatione, ut est textus in cap. *ultim.* & ibi Doctores infra eodem, Felin. *hic num. 1. vers. In quantum Dolores, Host. in cap. Accusatum, num. 2. de Simon. & ibi etiam Jo. Andr. 1. vers. Sicui propter.*
- Amplia secundò illum textum, ut locum habeat, etiam si infamia non præcesserit, sed sit criminolus occultus, quia nihilominus sola pendente accusationis, vel denuntiationis impedit promotionem: ut hic & in concord. supra citatis num. 5. & notat Mar. Soc. *hic num. 5.* & est ex inerte gloss. Host. & aliorum, quos supra citavimus num. 2. Distinctio enim; an præcesserit infamia, recte, sit tantum in electione, non autem in promotione, ut patebit infra n. 29. & seqq. que infra.
- Amplia tertio, etiam si sequatur sententia super innocen- 13 tia promoti, accusatione pendente, prout limitat Felin. *hic num. 3.* & plenè examinabitur infra in 1. *duobus à num. 19. usque ad n. 25.*
- Hinc limita primò textum nostrum, ut locum habeat quando ex accusatione, vel denuntiatione orta est infamia apud bonos, & graves homines, secus si apud personas viles, quia tunc pendente accusationis, vel denuntiationis non impedit promotionem; ita notabiliter determinat Hostiensis in cap. *Ateminimus, num. 2. vers. Nec obstat, infra eodem*, quem ibi Doctores omnes sequuntur, dolentes quòd hic non posuerunt hanc limitationem, ut dicit Felin. *hic n. 2.*
- Limita secundò istum textum, dummodò accusatio teneat, & tacta sit a legitimo, textus est in *dist. c. Ateminimus*, & tradit Felin. *hic d. num. 2. vers. Item limita secundò: nec mirum, quia nec sententia condemnatoria etiam super crimine alias famoso imprimi notam infamitæ si sit nulla ex defectu jurisdictionis, vel ex inordinato processu, aut si appareat lata sine causæ cognitione, vel denegata audientia ipsi condemnato. Casus est in cap. *In primis, vers. Quinterio Stephanus Episcopus 2. quæst. 1.* & in crimine usurarium ex facto repondit Gem. *conf. 77. Quia super præmissis per totum, maxime num. 4. vers. Secundò ratione processus.**
- Limita tertio, nisi accusatio de crimine etiam famoso fiat 15 civiliter ad interese, & non criminaliter ad pœnam, seu vindictam; tunc enim non impedit promotionem, quia infamiam non cortipit, cap. *Tua, de procurat. cap. Super his infra eodem*, & tradit Gem. *d. conf. 77. num. 4. vers. Tertiò ratione causæ, post Innocentium in c. Quater in secundo in gloffa Magna, vers. Et nota quod tres, infra eodem, nisi in casibus, ut ibi per Innocentium.*
- Limita quarto, nisi accusetur Collegium, quia pendente 16 lite aliquis de Collegio non impeditur promoveri, nisi persona illa in accusatione sit equaliter nominata, ut post Vincentium probat Archid. in cap. *Tantis Daniel, num. 5. Si. dist.* quem sequitur Felin. *hic d. num. 2. vers. Tertiò*, nisi esset accusatum unum Collegium, & Henr. Boich. in c. *Accusatum n. 9. de Simon.*
- Limita quinto, & declara hanc Decretalem, ut locum 17 habeat, dummodò crimen, de quo aliquis accusatur, vel denuntiat, sit grave, ut probatista litera, ibi, de quo tanta, & talia nuntiantur: nam *verb. Tanta*, exponitur id est gravia, secundum Hostien. & Jo. Andr. *hic in princ. in verb. Tanta*. qualis sunt homicidium, facerilegium, adulterium, fornicatio, falsum testimonium; rapina;furtum, longatracinda, ebrietas asidua, & alia, de quibus in c. *Unum orarium, §. Alias 25. dist. 1.* secus si crimen sit tale, ut quavis esse probatum, tamen promotionem ejus non impeditur, puta quia est de minoribus, & levioribus criminibus, seu peccatis, qualia sunt in cibo, & potu plus accipere, quam necesse est; plus loqui, quam oportet; plustacere, q. am expedit; pauperem importunè petentem exasperare, & alia similia, de quibus habetur in d. cap. *Unum orarium, §. Alias ad demum, vers. Que autem sunt minus peccata, 25. dist. 1.* Item inter levia potest numerari venatio, habita tamen distinctione ut unum fiat ob necessitatem, necne; ut legitur, & notatur in cap. 1. & 2. *infra de cler. venator. & in Clem. Ne in agro, §. Porro, de stat. Monach. & ebrietas non assilua, cap. 1. 35. dist. 1.* Item facere strepitum in Synodo, caput. In loco, & *quæst. 4.* secundum Host. in summ. *de temp. ordinat. §. Et tui; vers. Leve vero est.* Quod tamen intellige quare:

quando illi. qui in talia crimina incidunt, corrigibiles sunt, alii propter contumaciam sicut mortalia ex contemptu, ut d. c. *Unum orarium*, §. *Nunc autem*, 25. *dist.* de quo tamen dicit, ut plene scripsi in cap. *Acrapala*, n. 25. 27. 31. & 32. *supra de vit. & h. nest. Clericor.* & talis potest promoveri accusatione, & processu hujusmodi non obstant, ut firmat Henr. Boich. in cap. *Accusatum*, n. 6. de *Simon.* allegat Compofellan. in cap. *Duam*, *il secundo*, super ver. *Objecta*, vers. *hem numquid exceptione*, *supra*, de elect. ubi ait: [Si in modum exceptionis probatum sit crimen contra electum, non semper Superior cassabit electionem: imò si modicum sit crimen, nec est scandalum, aliam penam imponet, & sic dispensabit, si talis sit Superior, qui super tali crimine dispensare possit. Jarg. c. *Quod sicut*, de elect. & c. *Solicitudinis*, do 52. *dist.*

19 Sed hic non surgit dubium, quid si accusatus, aut denunciatus, vel inquisitio pendente judicio fuerit promotus, & postea per sententiam pronuncietur innocens, numquid talis promotio teneat, necne?

Goffred. hic, & Vincent. in cap. *fin. de testibus*, quos refert hic Jo. Andr. n. 3. vers. *Dicit hic Goffred.* tenuerunt sic promotum esse removendum, licet postea reperitur innoxius, per l. *Quis status*, ff. de re milit. & l. *Qui cum uno*, §. *Reus*, eod. tit. nisi secundum Goffredum appareat per calumniam fuisse accusatum, per l. *Qui de libertate*, ff. de liberal. caus. ubi si pendente causa liberali aliquid fuerit factus miles, licet postea apparuit liber, debet exauctorari: sed si per calumniam petitus fuerit in servitum, in militia retinetur; idem tenet gloss. Joannis in cap. *Tantis Daniel*, in ver. *Obrepsit*, 81. *dist.* dicens: [Ex quo se promovi fecit lite pendente, deponendus est, etiam si innocens inveniantur, alleg. hoc cap. & d. l. *Qui de libertate*. Similiter Damafus sub hoc tit. refertur a Jo. Andr. n. 4. vers. *Damafus*, ubi licet sub dubio forte, dicit talem esse deponendum, quia contemptis legis prohibitionem, ergo promotio nulla, per l. *Non dubium*, C. de Legib.

20 Sed Bartholomaeus Brixienfis in q. sua *Venerabilis* 80. quae incipit: *Et hoc quod pendente accusatione, inter tractatus communes*, tom. 17. fol. 59. sequendo Tancredum tenet contrarium, id est talem non esse deponendum, per l. *Quod ita sanatum*, ff. de edit. edict. ubi dicitur, *Quod ita sanatum est*, ut in pristinum statum restitueretur, perinde habendum est, quasi nunquam motibosum fuisset. Ergo à simili eum iste sit repetitus innoxius, perinde habendus est, ac si nunquam fuisset criminofus, non enim debet respici quod fuit, sed quod est, ut cap. *Ferrum de terra*, in fine, 50. *dist.* & veritas rerum erroribus gestorum non vitatur, l. *Illicitas*, §. 1. ff. de offic. Praef. Utramque opinionem putat satis probabilis Marian. Socin. hic n. 5. *circa finem*.

21 Sed tu advertet: nam Bartholom. Brixien. revera non discrepat à prima opinione Goffredi, & Vincentii, nam etsi dicat eum Tancredum accusatum non esse deponendum, si postea fuerit repertus innocens; tamen immediate subjungit *ad l. l. Qui de libertate*, ff. de liberal. caus. non esse contrariam, quia ut ibi dicitur, si miles per calumniam petatur in servitum, in militia retinetur. Tenet ergo Bartholom. Brixien. promotum pendente accusatione tunc non esse removendum, quando per calumniam fuit accusatus: ergo cessante calumnia sentiri esse removendum; & sic concordat cum opinione Goffredi; unde nil mirum, si Andr. Butt. hic n. 7. & quidam alii eum allegent pro prima opinione. scilicet quòd promotus pendente accusatione sit removendus, quamvis appareat innocens.

22 Conclude igitur secundum distinctionem Goffredi, quòd aut appareat accusatorem moveri ad accusandum, ut promotionem impediatur; & tunc tenet promotio, juxta textum in *dist. l. Qui de libertate*: aut movetur iusta, & rationabili credulitate; & tunc non tenet promotio per hanc Decretalem, & per jura superius allegata: & in hoc tandem residet Mar. Soc. ubi supra, Archid. in *dist. cap. Tantis Daniel*, num. 4. 81. *dist.* Praepos. *ibid.* num. 30. & hic firmat Card. num. 1. vers. *Quo vero quid si accusatur*, Anchar. num. 6. & Felin. num. 3. ubi ampliat hoc c. etiam si sequatur sententia super innocencia promoti pendente causa criminali, quia nihilominus requiritur nova electio, seu promotio, nisi apparetur accusatorem per calumniam accusasse, juxta limitationem Goffredi: & hoc teneas. nam declaratio innocencie procedere debet, & non sufficit eam suble-

23 qui, ut notat Vincentius in cap. *Non debet de Testibus*: in *Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

24

talibus enim principium est spectandum, ut cap. *Dudum*, *supra de electione*, & c. *Super eo*, eod. tit. lib. 6. & cum principium fuerit vitiosum, & contra jura, declaratio innocencie postea subsequens non retrahitur, ut per Anchar. & Card. loc. cit. Ad hoc bonus textus in cap. *Si celebrat*, de cler. excom. *num. j. ubi* excommunicatus minori excommunicatione non potest eligi ad beneficium, quia non potest Sacramenta ministrare: & sic inspicitur, an electionis tempore electus sit habilis ad exercitium, quod requirit beneficium, nec supervenientis habitas, quae potest supervenire, cum excommunicatus minori facillime absolvatur, est in consideratione? & ita illum text. ad hoc ponderat Praepos. in d. c. *Tantis Daniel*, num. 3. vers. *Pro illa opinione*, 81. *dist.* facit text. in cap. *Si eo tempore*, cum ibi norat de *rescript. lib. 6.*

25 In Glossa 1. in fine QUÆRO, cum hic dicatur pendente accusatione accusatum non debere honorari, numquid internum possit eligi.

Jo. Andr. hic n. 1. vers. *Dicit Innocentius*, & alii post eum recitant duas opiniones. Prima opinio est Innocentii hic in principio, qui constituit differentiam inter promotionem, & electionem: nam secundum eum quamvis pendente accusatione non debeat aliquis ad dignitatem promoveri, ut hic, & in concordantibus; tamen non potest eligi, & electio tenet, sed non confirmabitur, nisi prius purget innocenciam suam, vel alias absolvat. Fundamentum hujus opinionis est, quia si talis non potest eligi, daretur locus fraudibus, & figmentis, & materia delinquendi aperiretur: nam vacante Ecclesia si quispiam suspicari aliquid fore eligendum, statim posset illum per se, vel per alium accusare, ut sic impediret ejus electionem; quod esset absurdum, ad hoc c. *Sicut il secundo*, vers. *Quamvis*, *infra de Simon. c. Quantum*, *ad j. supra de divorci.* quam rationem adducit Innoc. in c. *Accusatum*, n. 2. *infra de Simon.*

Secunda opinio est aliorum, qui tenent electionem non valere, & ad vitandum inconveniens supra consideratum dicunt esse præfigendum terminum accusatori trium mensium, vel secundum arbitrium judicis, infra quem debeat accusator probare accusationem suam, allegant c. *Si quis autem*, in Auth. *De Sanctiss. Episcop.* Sed ut dicit Jo. Andr. hic n. 1. vers. *Alii vero*, & ante eum Innoc. in d. c. *Accusatum*, n. 2. vers. *Alii contra*, ille textus hoc non probat, quia non loquitur de eligendo, sed de electo, & confirmato in Episcopum, cui tres menses dantur ad munus consecrationis suscipiendum, ut c. *Quantum* 75. *dist.* & c. 1. *100. dist.* innovatis à Conc. Trid. c. 2. *sess. 23.*

26 Tu verò in hoc articulo clarius, & plenius distingue ex mente Host. hic n. 1. & aliorum, de quibus infra num. 34. aut proceditur per viam inquisitionis, aut per viam accusationis, denuntiationis, vel exceptionis.

Primo casu, cum infamia debeat semper præcedere inquisitionem, ut cap. *Qualiter il secundo*, cap. *Cum operietur*, & c. *Inquisitionis*, *infra eodem*, & c. *Licet Heli*, de *Simon.* inquisitio non poterit eligi, ut cap. *Cum in curiis*, de elect. & c. *Tantis Daniel*, 81. *dist. dist.* & in hoc primo membro conveniunt Doctores omnes in c. *Accusatum*, *infra de Simon.* Host. Jo. Andr. & reliqui omnes hic, præsertim Cardin. num. 1. *post med. ibi.* [Et per hoc dico, quod de inquisitio indistinctè dicendum est eum repelli, quia non fit nisi præcedente infamia,] Abbas num. 4. vers. *Et ideo sic puto dicendum*, & Mar. Socin. vers. *Tu verò distingue*, Calder. *conf.*

27 20. *Pendente inquisitione*, de *prabend.* ubi consului litteras ad beneficia non facti mentione de pendente inquisitionis super infamia de criminibus futuri, & homicidii, & collationem inde sequantur lite non terminata non valere: & idem repetit in *conf. 4. Fuit formata inquisitio*, de *accusatione*.

28 Quamobrem si procederet per viam inquisitionis in casibus, in quibus potest procedi non præcedente infamia, ut quia de mandato Papæ, vel quia expressè, vel tacite renunciamus esset processui super iama, secundum eam, quae leguntur, & notantur in c. 2. de *accusat. lib. 6.* tunc magis attendetur quantum ad hoc infamia, quam processus, seu modus procedendi, & sic talis inquisitio non impedit electionem, quia cessante ratione legis cessat lex, l. *Adigere*, §. *Quamvis*, ff. de *jurepatr. cum similibus*, & ita per benedictionem firmat Henr. Boich. in d. c. *Accusatum*, n. 9. vers. *Si vero procedatur*, de *Simon.*

29 Secundo casu subdividit: nam aut contra accusatum vel denuntiatum, aut contra quem de crimine excipitur, præc-

- 30 præcessit infamia; & tunc similiter eligi non potest, quia sola infamia facti reddit eum intelligibilem, ut l. 2. C. de dignitat. lib. 12. & in regulis infamibus, de regul. jur. lib. 6. C. d. cap. Cum in cunctis, de elect. cum similib. & in hoc pariter conveniunt unanimiter DD. in d. c. Accusatum, de Simon. & in hoc cap. ubi in specie Anchar. num. 5. dicit etiam sine aliqua litis mentione infamatum de crimine videri intelligibilem, cum infamia facti repellat quemlibet a promotione dignitatis, & idem repetit Abbas num. 4. vers. Si vero est
- 31 accusatus, & Mar. Soc. num. 7. vers. Secundo casu. Quod locum habet etiam si penitentiam egerit, quia nihilominus aliquid infamia reserpsit, etiam si nullus eum accusaverit, promoveri non debet, arg. a contrario in c. ult. infr. de furt. & tenet Guil. Nalo, quem referunt, & sequuntur in cap. Tantis Daniel 81. dist. Archid. num. 3. Gemin. num. 2. Turrect. n. 3. & Prapof. n. 2.
- 32 Aut infamia non præcessit, sed est criminosis occultis; & tunc accusatus, vel denuntiatus, aut contra quem excipitur, promoveri quidem non potest, ut d. l. Reus delatus, ff. de maner. & honoribus, & ostensum est supra num. 1. 2. & 12. sed tamen bene potest eligi, tum quia alias posset malitiosè accusari, ut dixi supra num. 25. tum quia eligi non est promoveri, c. Eam te, & ibi dixi n. 3. & 5. de rescript. & in hoc casu, ut prædixi, testidit Innoc. cujus opinionem dicitur esse veriorum, Host. in dist. c. Accusatum num. 2. in fin. vers. Prima opinio de Simonia, & Jo. Andr. hic num. 1. circa fin. vers. Dicit Host. & sic sola infamia, quæ oritur ex processu accusationis, vel denuntiationis, licet repellat à promotione, non tamen impedit electionem celebrari, ut formaliter inquit Anchar. hic num. 5. vers. Sola ergo infamia: & idem in exceptione, quia non impedit electionem

ubi infamia non præcesserit, ut cap. Super eo, de elect. & hic notat Mar. Soc. num. 5. circa finem, vers. Si vero ageretur.

Supradicta distinctio fuit originaliter Innoc. in d. cap. Accusatum num. 2. vers. Hoc autem Decretalis de Simon. ubi distinguit inter inquisitionem, & accusationem, denuntiationem, & exceptionem, ut inquisitus eligi non possit, quia inquisitio fieri non debet nisi contra infamatum, d. c. Licet de Simon. & electus bonum testimonium debet habere etiam ab his, qui foris sunt: ergo ille, qui diffamatus est, eligi non potest: sed accusatus, vel denuntiatus, aut contra quem de crimine excipitur, indistinctè possit eligi, quia est in facultate ejusque animi accusare, vel denuntiare, aut contra eum excipere et si nulla infamia præcedente, & consequenter ab electione repellere, vel remove; & ita sentit Innocentius solam accusationem, denuntiationem, vel exceptionem non reddere aliquem intelligibilem; nisi præcesserit infamia; & subdit hoc esse magis consonum rationi, & cum eo concordant ibi Host. num. 2. ubi distinguit inter accusatum occultum, & accusatum diffamatum, id est qui diffamatus erat ante accusationem. Primum, scilicet occultus, non prohibetur eligi: secundus verò, scilicet diffamatus, eligi prohibetur, sicut & ille contra quem fit inquisitio, quæ non fit nisi contra infamatum. Talis ergo repellitur, quia fama electi in nullo debet vacillare: Eandem distinctionem probat in dist. cap. Accusatum, Henric. Boich. num. 8. vers. Sed Hostiensis distinguit, & in hoc cap. Card. n. 1. post med. vers. Tene ergo primum, & apertius Anchar. dicens veram Innocentii distinctionem num. 4. in fin. vers. Et per hoc vera videtur, Abb num. 4. licet aliquantum vacillet, & Marian. Socin. num. 7.

DE ACCUSATIONIBUS.

Alexander III.

CAPUT XII.

SI constiterit, quòd D. Ecclesia non perpetuò concessa, sed ad tempus fuerit comendata: & de violentia, & quòd in taberna pernoctaverit, ita quòd altera die nulla præmissa dormitione Missam cantasset: & infra; Si de hoc rationabiliter convictus fuerit in iudicio ante Episcopum suum: sive accusatus, vel ad rationem positus sine coactione fuerit confessus: ei super eadem Ecclesia perpetuum silentium imponatis, ipsam ab impetratione B. desistere compellentes. Cæterum si eadem fuit Ecclesia canonicè concessa & tradita, & postea de crimine aliquo non fuit convictus, propter quod de jure debeat spoliari: vel post appellationem (sicut aliquando allegavit) Ecclesia illa fuerit spoliatus, ipsam ei faciatis restitui, & in pace dimitti.

S U M M A R I U M.

- 1 Presbyter in potatione pernoctans, & Missam celebrans, officio, & beneficio privari debet.
- 2 Presbyter qui inter partum, aut potum, & Missa celebrationem non dormit, an præsumatur celebrasse non jejunus, & n. 16.
- 3 Communicare in die Cæne non jejunio stomacho quamvis obm licuerit, hodie tamen est mortale.
- 4 Eucharistia cur à jejunio tantum sumenda sit.
- 5 Ebrietas sola non est sufficiens causa privationis beneficii.
- 6 Intellectus hujus c. usque ad n. 22.
- 7 Ebrietas cognita licet non assidua semper secundum se est mortale peccatum.
- 8 Ebris vino sepulcris ignorat quid loquatur.
- 9 Lex non debet ferri super impossibilia.
- 10 Dormitio post cibum, vel potum an debeat præcedere celebrationem Missæ, & n. 13.
- 11 Jejunus quando quis dicitur ad effectum sumendi Eucharistiam, & n. seqq. & n. 16. & seq.
- 12 Dies in Romana Ecclesia incipit à media nocte.
- 13 Digestio cibi, vel potus an debeat præcedere sumptionem Eucharistie, & n. ...
- 14 Sacerdoti an liceat comedere post matutinum, cum dicitur sero, & manus missam celebrare non præmissa dormitione, aut digestionem, & n. 20.

- 15 Presbyter pernoctans in taberna præsumitur bibisse post mediam noctem, & n. 21.
- 16 Presbyter qui post mediam noctem cibum, vel potum sumpsit, & mane celebravit, an sit beneficii privandus, & n. seqq.
- 17 Cibum etiam non nutriens, & per modum medicina sumptus post mediam noctem impedit Missæ celebrationem.
- 18 Jejunium natura, & Ecclesia in quo differant.
- 19 Pernoctare quid sit.
- 20 Presbyter qui cibum, aut potum sumpsit ante mediam noctem, etiam non præmissa dormitione, vel digestionem potest celebrare.
- 21 Presbyter violentus si in taberna non pernoctavit, an in dubio præsumatur celebrasse non jejunus.
- 22 Ebrietas an sit peccatum.
- 23 Ebrietas dupliciter accipitur, sicut.
- 24 Ebrietas conatur sub gula sicut species sub genere.
- 25 Ebrietas quasi pena.
- 26 Ebrius in foro temporali si steterit in meris hincis ebrietatis nulla pena tenetur.
- 27 Ebrius qui sua culpa in ebrietatem incidit, & ebrius existens hominem interfecit, vel mutilavit, an, & quando sit irregularis, & n. seqq. usque in finem.
- 28 Ebrietas contra illa ignoranter, & sine culpa nullam penam meretur.
- 29 Velutarium duplex.

- 29 Miles armate militie, & cœlestis militie equiparatur.
- 30 Miles ebrius qui se ipsum vulneravit, à militia remouetur.
- 31 Ebrius meretur duplices maledictiones.
- 32 Pistacus ebrio delinquenti duplicem pœnam imponendam esse constituit.
- 33 Copiarum opinio adstruens ebrium sua culpa non esse irregularem ex homicidio, refellitur.
- 34 Ebrius, & furiosus equiparatur.
- 35 Delictum in ebrietate commissum non constituit novam speciem peccati, sed est circumstantia peccati precedentis.
- 36 Voluntarium secundum se est de ratione intrinseca peccati actualis, non autem irregularitatis, & cur.
- 37 Ignorantia, & error perinde ac furor, & ebrietas excludunt consensum.
- 38 Irregularitas contrahitur ex homicidio ignoranter, & præter intentionem commissio, quoties culpa præcessit casum.
- 39 Pater qui dormiens in lecto infantem suffocavit, an sit irregularis.
- 40 Irregularitas contrahitur etiam ex causa remota ad homicidium ordinata, quando quis dabat operam rei illicitæ.
- 41 Ebrui sunt in duplici differentia, & n. 46.
- 42 In homicidio ebrii considerari possunt tres actus, & n. 46.
- 43 Irregularis non est præbens homicidio causam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiamsi daret operam rei illicitæ.
- 44 In ebrietate oportet veniam habere.
- 45 Delinquentes per ebrietatem non dicuntur studiosè delinquere, sed impetuosè; & idè mitius puniuntur arbitrio iudicis.
- 46 Ebrietas voluntaria que dicitur.
- 47 Ebrii pluries injuriuntur, quàm sobrii.
- 48 Ebrietas voluntaria est culpa mortalis.
- 49 Ebrius sua culpa qui in ebrietate homicidium commissit in distinctè abstinere debet à ministerio altaris.
- 50 Dubiæ res dicitur, ubi sunt opiniones ex utraque parte probabiles.
- 51 Opinio tunc in foro penitentiali, vel quasi ex præcepto eligenda est tam in dubio facti, quàm juris etiam absoluti, ubi vertitur peccati periculum.
- 52 Irregularitatis instituenda causa que fuerit.

Si confiterit. Legitur variè, sed secundum intellectum quem communem dicit Marian. Socin. hoc intendit: Presbyter ebrius Missam celebrans ante ebrietatis digestionem, beneficio privandus est, & officio. Ego verò arbitror hanc lecturam non posse sustineri, ut dicam infra in 2. notab. unde sic sumo textum: Presbyter in potatione pernoctans, & Missam celebrans, officio, & beneficio privari debet. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima instruit Judicem, quando sit contra actorem pronuntiandum. In secunda, quando pro actore contra reum, ibi, *Ceterum*.

2 Nota primò, Presbyterum, qui inter pastum, aut potum sumptum, & Missæ celebrationem non dormit, præsumi celebrasse ante digestionem, & sic non jejuno stomacho, secundum gloss. in verb. *Dormitione*, & Marian. Socin. nu. 6. in 3. notab. quod fieri non debet, ut in cap. *Sacramenta*, de consecr. dist. 1. & in cap. *Liquido*, de consecr. dist. 2. Concilium Constantiense sess. 13. Quod enim licuit olim in die Cœnæ communicare stomacho non jejuno, ut in d. cap. *Sacramenta*, quod est Concilii Carthaginensis III. cap. 29. procedit secundum consuetudinem aliquam admodum observatam, ut in representationem Dominicæ Cœnæ illo die à non jejunis corpus Christi sumeretur, quem morem dicuntur retinuisse Corinthii, & diu postea servarunt Ecclesie Alexandrinæ, Ægypti, & Thebaidos. Sed nunc hoc abrogatum est, ut notat gloss. ibi, in ver. *exceptio*; & declarat S. Thomas in 3. part. qn. 80. art. 8. ad 3. nec est servandum, imò est mortale secundum Petr. de Palude apud Silvest. in ver. *Eucharistia* 3. num. 8. Placuit enim Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret quàm cæteri cibi, & per univèrsam orbem mos iste serva-

tur, ut legitur in d. cap. *Liquido*. Alias rationes subjicit S. Thomas d. art. 8. in corp. & in 4. sent. dist. 8. q. 1. art. 4. quæst. 1. Abrogatio prædictæ consuetudinis habetur etiam in canone 29. Synodi Trullanæ tom. 5. Concil. pag. 350. col. 1. Luceiæ Parisiorum. Sed horum canonum que, & quantum sit autoritas, vide eodem tom. 5. pag. 311. Verumtamen quod spectat ad præsumptionem indigestionis, de qua supra, ut dicit Marian. Socin. loc. cit. considerari debet distantia temporis, & qualitas, & quantitas sumpti cibi, vel potus, & distantia jejunii præcedentis. Posset enim esse tam modicæ quantitatis, aut tam facilis digestionis, ut Presbyter brevi digessisse præsumeretur. Sed de hoc dicam plenius in secundo notab. præsertim num. 17.

Secundò nota, Presbyterum propter solam ebrietatem non esse privandum beneficio: nam textus præcipit inquiri non tantum de ebrietate, sed etiam an celebraverit non præmissa dormitione; & sic alterum non sufficit secundum Abb. qui amplius dicit ebrietatem, si rata fuerit, non esse peccatum mortale, ut in c. *Unum orarium*, §. *Nunc autem*, vers. *alias ea demum*, & vers. *Ebrietas*, 25. dist. & cum transunt Marian. Socin. n. 5. in secundo notab. & Felin. *ii. demum* in 2. notab. n. 2.

Sed tu adverte, quia in his dictis Abbatis, & Doctorum 6 in summa hujus textus implicatur quatuor propositiones, quæ videntur omnino falsæ. Primò enim supponunt DD. hanc decretalem loqui de Presbytero ebrioso, id est de eo, qui est in consuetudine hebrei danti: talis enim dicitur propriè ebriosus secundum Bald. in cap. *Acrapula*, num. 1. supra de vita, & honest. Cleric. qui alibi dicitur ebrietati deservens, ut in cap. *Episcopus*, 35. dist. & ibi post Hugon. declarat Archid. nu. 1. in vers. *Deservien*, Turrecr. num. 12. & Præpos. num. 3. vers. *Quæro an isti clerici*. Sed hoc est falsum, quia hæc decretalis nusquam loquitur de ebrioso, sed de vinolento, qui in taberna pernoctavit, id est per totam noctem potando, & se incubando vigilavit, ut explicat Host. num. 2. in ver. *Pernoctaverit*: unde ad incurendam hanc penam satis est, ut semel tantum pernoctaverit in potatione, & mane non præmissa dormitione Missam celebraverit, prout revera intelligunt DD. licèt incautè summaverint textum in Presbytero ebrioso.

Deindè supponunt Doctores, ebrietatem si rata sit non esse peccatum mortale, quòd similiter non benè dicunt, quia ebrietas dummodò sit cognita, & sic voluntaria, licèt non sit assidua, semper secundum se est mortale peccatum, ut docet S. Thomas in 2. 2. q. 150. art. 2. Archid. Turrecr. & omnes in cap. *Sexto die*, 35. dist. & dixi plenè in d. *Acrapula* à num. 2. usque ad num. 33. de vit. & honest. Clericor. ubi ostendi Canonistas ibi, & hic fuisse lapsos in intellectu dicti §. *Nunc autem*: & hinc existimo factum esse, ut Jo. Andr. & omnes intellexerint hunc text. in ebrioso, quia scilicet in ea fuerunt opinione, ut ebrietas esset tantummodò peccatum veniale, nisi esset assidua; quod tamen est falsum, ut ibi dixi. Terriò Doctores supponunt Presbyterum non incidere in hanc penam, nisi celebrationem Missæ præcesserit ebrietas; quod similiter non est verum, si intelligatur de ebrietate, prout patet exilium mentis, & privat utilitatis.

Non enim potest contingere hic casus, ut Presbyter sit 8 ebrius, & non præmissa digestionem Missam celebret, secundum lecturam quam Marian. Socin. dicit communem, quia vino sepulcus ignorat quid loquatur, cap. *Sanè*, 15. q. 1. & ita hæc Constitutio lata esset super impossibili, contra cap. *Erit autem lex*, 4. dist. Ebrietas ergo de qua Doctores loquuntur, non est accipienda, prout significat alienationem mentis contingentem ex immoderato usu vini, sed pro ipso actu immoderate potationis, secundum distinctionem S. Thom. in 2. 2. q. 150. art. 1. Loquitur enim hic textus de Sacerdote non ebrio, sed vinolento. Quartò & 10 ultimò supponunt Doctores inter potum assumptum, & celebrationem Missæ debere intercedere dormitionem, ita ut alias præsumatur indigestio, & non jejunus, ut dixi supra in primo notab. Quod itidem non est verum indistinctè: nam ut inquit D. Thomas in 3. part. quæst. 80. art. 8. ad secundum: *Cum dicitur quòd hoc Sacramentum prius quàm alii cibi debet in os Christiani intrare, non est intelligendum absolute respectu totius temporis: alioquin qui semel comedisset, vel bibisset, nunquam posset hoc Sacramentum acci-*

accipere, sed est intelligendum quantum ad eandem diem: & licet principium diversorum diversis modis accipitur

12. nam quidam in media nocte, quidam ab ortu solis dem incipiunt (de quibus vide glossam primam in l. More Romano, ff. de feris). Ecclesia tamen Romana diem in media nocte incipit; & idcirco post mediam noctem aliquis sumpsit aliquid per modum cibi, vel potus, non potest ea ex die consecrari

13. Sacramentum: potest perose ante mediam noctem: nec refert, utrum post cibum, vel potum assumpsum dormierit, aut etiam digestus sit quantum ad rationem precepti: refert autem quantum ad perurbationem mentis quam patitur homines propter infirmitatem, vel indigestionem, ex quibus si mens multum perturbetur, homo rediatur inepsus ad sumptionem in bas Sacramenti. Hec S. Thomas, & legitur S.

14. Antoninus apud Silvestr. in verb. Eucharistia, 3. q. 7. num. 9. dicens non in pedire, scilicet necessario, est de congruo quod quis post cibum non dormierit, aut non sit facta digestio, dummodo post noctem mediam non comederit, aut biberit, etiam si comedisset, aut bibisset post maturinum, cum dicitur sero, licet non multum liceat post illud bibere, & multo minus comedere, nisi necessitas urgeat. Nec oblat secundum Petrum de Palude apud Silvestr. ubi supra, hęc Decretalis, ubi qui pernoctavit in taberna sine somno, privatur Ecclesia, quia cum in taberna apponatur vinum, verisimiliter post mediam noctem bibit, & celebravit; & sic est presumptio juris, contra eam, ut ipse dicit, non admittitur probatio, vel saltem eius status quoadmodum contrarium non probetur.

16. Ex his omnibus cum queritur, an sit puniendus Sacerdos, qui post cibum, vel potum assumptum non premissa dormitione celebravit, perstringendo dicta Theologorum, & Canonistarum, ego arbitror tres casus esse distinguendos.

Primus est, cum certum est Presbyterum fuisse cibum, vel potum post mediam noctem, & manē celebrasse; & hoc primo casu dubio est puniendus. Ratio est, quia accipiendo diem prout accipit Ecclesia Romana, Corpus Christi non fuit primus cibus, qui pro illa die intravit in os ipsius, ut præcipitur in d. cap. Inquid, de consecrat. dist. 2. & sic non jejunus celebravit, contra text. ibi, & in d. cap. Sacramenta, de consecr. dist. 1. Nec verum est, quod ait hic Mar. Soc. in 3. notab. videlicet considerandum esse quantitatem, & qualitatem cibi, vel potus, & intervallum temporis: imò enim sive cibus, & potus sit multus, sive modicus, & sive sit difficilis, sive facilis digestio, indistinctè si fuerit assumptus post mediam noctem impedit celebrationem Missæ, etiam si non nutriat, & fuerit assumptus per modum medicine, ut declarat Sanctus Thomas in 4. dist. 8. quæst. 1. art. 4. quæst. 2. Etenim in reverentiam sanctitatis huius Sacramenti institutum est, ut os Christi fuisse percipiens Corpus Christi quasi novum ad ipsum sumendum accedat. Quanta liber autem cibi assumptio hanc asserit novitatem, & idcirco quilibet cibi sumptio impedimentum præbet Eucharistia sumptioni; ut per eum: Unde opinio Gostredi, & Joannis asserentium cibum prohiberi prout nutrit, & idcirco quod sumitur per modum medicine non impedire missæ celebrationem, ut in officium gingiberis, communitur reprobat, & eam confutat Paludan. in 4. dist. 8. & Heruic. relati à Silvestro in verb. Eucharistia, 3. nu. 3. vix. intellige. Ratio est, quia ad debitam usumptionem Domini corporis non exigitur jejunium Ecclesie, quod non solvitur, nisi per secundum sumptionem illi. quæ in cibum, & retentionem de se consecraverunt assini; sed exigitur jejunium nature, quo dicitur jejunus qui post mediam noctem nihil cibi, aut potus erant per modum medicine assumpti. Ita S. Thom. loc. cit. in resp. ad 2. & in 3. p. 2. q. 80. a. 4. Alberti. Magnis. & alii, quos cit. Silvestr. ubi sup. Credere tamen non incheat in penam huius Canonis Presbyterum, qui electuarium sumeret, aut modicum vinum deglutarit illud post mediam noctem, & mand missam celebraret, quia hic textus loquitur de Presbytero violento, qui in taberna pernoctavit, id est qui in potatione totam noctem insumpsit, secundum Host. hic num. 2. Pernoctare enim noctem totam significat, ut l. Ubi hanc, §. Pernoctare, ff. de verb. signific. & notat glossam verb. Pernoctare: quæ verba hinc non adaptantur; & consequenter nec dispositio l. Ita autem, §. Gesserit, ff. de administr. eator. l. 4. §. Toties, ff. de damno infello. Et quavis hic

17. & in d. cap. Sacramenta, de consecr. dist. 1. Nec verum est, quod ait hic Mar. Soc. in 3. notab. videlicet considerandum esse quantitatem, & qualitatem cibi, vel potus, & intervallum temporis: imò enim sive cibus, & potus sit multus, sive modicus, & sive sit difficilis, sive facilis digestio, indistinctè si fuerit assumptus post mediam noctem impedit celebrationem Missæ, etiam si non nutriat, & fuerit assumptus per modum medicine, ut declarat Sanctus Thomas in 4. dist. 8. quæst. 1. art. 4. quæst. 2. Etenim in reverentiam sanctitatis huius Sacramenti institutum est, ut os Christi fuisse percipiens Corpus Christi quasi novum ad ipsum sumendum accedat. Quanta liber autem cibi assumptio hanc asserit novitatem, & idcirco quilibet cibi sumptio impedimentum præbet Eucharistia sumptioni; ut per eum: Unde opinio Gostredi, & Joannis asserentium cibum prohiberi prout nutrit, & idcirco quod sumitur per modum medicine non impedire missæ celebrationem, ut in officium gingiberis, communitur reprobat, & eam confutat Paludan. in 4. dist. 8. & Heruic. relati à Silvestro in verb. Eucharistia, 3. nu. 3. vix. intellige. Ratio est, quia ad debitam usumptionem Domini corporis non exigitur jejunium Ecclesie, quod non solvitur, nisi per secundum sumptionem illi. quæ in cibum, & retentionem de se consecraverunt assini; sed exigitur jejunium nature, quo dicitur jejunus qui post mediam noctem nihil cibi, aut potus erant per modum medicine assumpti. Ita S. Thom. loc. cit. in resp. ad 2. & in 3. p. 2. q. 80. a. 4. Alberti. Magnis. & alii, quos cit. Silvestr. ubi sup. Credere tamen non incheat in penam huius Canonis Presbyterum, qui electuarium sumeret, aut modicum vinum deglutarit illud post mediam noctem, & mand missam celebraret, quia hic textus loquitur de Presbytero violento, qui in taberna pernoctavit, id est qui in potatione totam noctem insumpsit, secundum Host. hic num. 2. Pernoctare enim noctem totam significat, ut l. Ubi hanc, §. Pernoctare, ff. de verb. signific. & notat glossam verb. Pernoctare: quæ verba hinc non adaptantur; & consequenter nec dispositio l. Ita autem, §. Gesserit, ff. de administr. eator. l. 4. §. Toties, ff. de damno infello. Et quavis hic

18. QUÆRO, an ebrietas sit peccatum. Solutio: (Ebrietas potest dupliciter accipi, uno modo pro significat ipsius defectum hominis, qui accedit ex multo vino potato: ex quo fit, ut non sit compositio, & secundum hoc ebrietas non nominat culpam, sed defectum per selem consequens cum ex culpa. Alio modo ebrietas potest nominare actum quo quis in hunc defectum incidit, qui potest casus ebrietatis duplitter. Uno modo ex nimia fortitudine vini præter opinionem bibentis, & sic etiam ebrietas potest accedere sine peccato, præter se si non ex negligentia hominis contingat, & sic creditur Noe inebria us fuisse. Geny. Alio modo ex inordinata concupiscentia & usu vini, & sic ebrietas ponitur esse peccatum, & contemetur sub jure sicut species sub genere. Dicitur enim in capula de commutationem, & ebrietatem, qui prohibet Apollol. ad Rom. 13. dicens, Non in commensationibus, & ebrietatibus.) Ita S. Tho. in 2. 2. quæst. 150. art. 1. Tutteer. in cap. Sexto dist. 2. p. 35. dist. 8. & Silvestr. in verb. Ebrietas, in princip. Quo ale a temperatum sic ebrietas, an sit peccatum veniale, vel mortale, dixit in c. Acrapala, a nam. 24. supra de vita & honest. clericor.

19. Secundo QUÆRO, quæ sit pena ebrii. Solutio: In toto penitentiali pena est arbitraria. cap. Atensuram, ac pen. dist. 1. in foro autem penitenti Ecclesiæ olim procedendum erat juxta Canonem Apollol. locum 42. relatum in c. 1. 35. dist. ubi sic legitur: Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ebrietas detestans, (id est alius te inebriate, secundum Hug. Archid. Turrecem. Præpot. aut designat, aut deponatur: Sibi diaconus autem, aut Lector, aut Cantor similis faciens aut designat, aut communiōe privatur, & sinitur & laicis. Item Concilium Agathense cap. 4. quod dicitur in c. Ant. omnia, ead. dist. statuit Clericum quem ebrium fuisse conprehensum, aut tinguat dicitur in patio a communione submovendum, aut

20. celebrando sit in culpa, tamen pena privationis beneficii, de qua hic, non videtur tali delicto commensurari, ad cap. Aristlericus, de auctor. & hoc casu lovari potest consideratio Mariani Socini, quod attendi debeat qualitas, & quantitas sumpti cibi, & intervallum inter cibum insumptum, & celebrationem, & quod notat gloss. in a. cap. Sacramenta, in verb. A jejunio, de consecr. dist. 1. dum firmat jejunium diei celebrata, id est absoluta digestionem, unde an habeat locum pena privationis necne, arbitrio judicis relinquendum erit.

21. Secundus casus est, cum è contra certum est Presbyterum fuisse cibum, vel potum ante mediam noctem, non tunc post; & hoc casu etiam si non premissa dormitione, vel digestionem missam celebraverit, non est culpabilis, nec puniendus, quia dicitur jejunus post illam die secundum jejunium nature, juxta tenentiam D. Th. & aliorum, de quibus supra. Neque hoc casu locum habet hæc Decretalis, quia qui cibum, aut potum sumpsit dumtaxat ante mediam noctem, non dicitur in potatione pernoctasse, prout requiritur ad inquirendam hanc penam, ut proxime dicitur est.

22. Tertius casus est, cum dubium est, an Sacerdos cibum, vel potum sumpsit ante, vel post mediam noctem; & tunc subdistinguit: nam aut pernoctavit in taberna, aut non; si pernoctavit, præsumitur bibisse etiam post mediam noctem: unde nisi probatur contrarium, penitentiam erit ut hic; & hoc tertio casu proprie loquitur hæc Decretalis. Confirmit enim de vino entia, & de pernoctatione in taberna, hæc dicitur præsumptio, quod totam noctem in potatione insumpserit, & ita celebraverit non jejunus, secundum Petrum de Palude, & Silvestrum supra citatos. Aut non pernoctavit in taberna, & tunc in dubio non præsumitur comedisse, vel bibisse post mediam noctem, nisi hoc probetur: neque hoc casu intrat pena, de qua hic. Patet, quia textus mandat copulative incurri de tribus, primo de violento Presbytero, secundo quod pernoctavit in taberna, tertio quod in istam altera die celebraverit: ergo in dubio non sufficit sola probatio violentie in genere sine circumstantia temporis, quia ex illa cognoscitur non potest, an presbyter potaverit, vel post mediam noctem; sed requiritur probatio, quod pernoctaverit in taberna: ex hoc enim resultat efficiens probatio per juris presumptionem, quod cum post mediam noctem potaverit, & sic celebravit non jejunus; & ita intellige hanc Decretalem.

23. QUÆRO, an ebrietas sit peccatum. Solutio: (Ebrietas potest dupliciter accipi, uno modo pro significat ipsius defectum hominis, qui accedit ex multo vino potato: ex quo fit, ut non sit compositio, & secundum hoc ebrietas non nominat culpam, sed defectum per selem consequens cum ex culpa. Alio modo ebrietas potest nominare actum quo quis in hunc defectum incidit, qui potest casus ebrietatis duplitter. Uno modo ex nimia fortitudine vini præter opinionem bibentis, & sic etiam ebrietas potest accedere sine peccato, præter se si non ex negligentia hominis contingat, & sic creditur Noe inebria us fuisse. Geny. Alio modo ex inordinata concupiscentia & usu vini, & sic ebrietas ponitur esse peccatum, & contemetur sub jure sicut species sub genere. Dicitur enim in capula de commutationem, & ebrietatem, qui prohibet Apollol. ad Rom. 13. dicens, Non in commensationibus, & ebrietatibus.) Ita S. Tho. in 2. 2. quæst. 150. art. 1. Tutteer. in cap. Sexto dist. 2. p. 35. dist. 8. & Silvestr. in verb. Ebrietas, in princip. Quo ale a temperatum sic ebrietas, an sit peccatum veniale, vel mortale, dixit in c. Acrapala, a nam. 24. supra de vita & honest. clericor.

24. Secundo QUÆRO, quæ sit pena ebrii. Solutio: In toto penitentiali pena est arbitraria. cap. Atensuram, ac pen. dist. 1. in foro autem penitenti Ecclesiæ olim procedendum erat juxta Canonem Apollol. locum 42. relatum in c. 1. 35. dist. ubi sic legitur: Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ebrietas detestans, (id est alius te inebriate, secundum Hug. Archid. Turrecem. Præpot. aut designat, aut deponatur: Sibi diaconus autem, aut Lector, aut Cantor similis faciens aut designat, aut communiōe privatur, & sinitur & laicis. Item Concilium Agathense cap. 4. quod dicitur in c. Ant. omnia, ead. dist. statuit Clericum quem ebrium fuisse conprehensum, aut tinguat dicitur in patio a communione submovendum, aut

corporali subdendum supplicio, id est, recipiat quadraginta cæcis, ut ibi exponunt gloss. Sed an, & quo ordine Clerici propter ebrietatem possint subijci verberibus, & quomodo in prædictis penis sit procedendum, dic ut ibi per Præpos. num. 1. Hodie verò contra quoslibet Clericos ebriosos, seu ebrietati deservientes servanda erit dispositio d. c. *Arapula*; ut scilicet, si moniti non desistant, ab officio, vel beneficio suspendantur. In foro autem temporali laicus propter ebrietatem nulla pena tenetur, secundum Marian. Socin. hic num. 21. & hæc vera, si ebrius steterit in meris sinibus ebrietatis; sed si aliud delictum in ebrietate commiserit, juxta textum in l. *Omne delictum*, §. *penult. ff. de re militar.* tunc dicendum, ut in *quest. sequenti*.

26 Ultimo QUÆRO, an qui sua culpa in ebrietatem incidit, & ebrius existens hominem interfecit, aut mutilavit, efficiatur irregularis, necne.

27 Hæc quaestio proponitur de eo, qui culpa propria effecit esse ebrius; nam si sine culpa, puta, quia eo ignorante alius miscuit sal cum vino, vel dentem caballinum, vel quid simile, aut quia sumpto vino moderatè ignorans illius potentiam præter consuetudinem, & opinionem contraxit ebrietatem, expeditum esset hunc non esse aliqua pena puniendum, nec irregularitatem incurtere, quoniam talis nec venialiter quidem peccat, ut docet Sanct. Thomas, Archid. Turrecrem. & alii citati supra in l. 9. Jo. à Capistrano in dict. c. *Arapula*, nu. 7. & 8. de *vita & honest. cleric.* & sic credimus de Noe, *Gen. 9.* & de Loth, qui commisit incestum, à quo excusatus est secundum Augustin. contra Faustum, ut in c. *Inebriaverunt*, 15. q. 1. dicit enim text. *Gen. 14. Et ne tunc quidem censeri quando concubuerit, nec quando illa surrexit;* & ita hunc non esse irregularem, censet Mar. Soc. in c. *Ad audientiam*, nu. 55. *infra de homicid.* & Covarr. in Clem. *Si furiosus*, in 3. par. n. 3. *versic. Sed quoad irregularitatem, eodem tit. nec quisquam dissentit.* Dubium igitur restringitur ad eum, qui sua culpa in ebrietatem incidit; & quidem, si dedit operam, ut inebriaretur, & sciebat se consuevisse in ebrietate arma sumere, & homines persequi, & percutere, procul dubio efficitur irregularis, quia per immoderatam potionem dedit operam rei illicitæ, & ad occisionem periculosa, ex his, quæ solent accidere; ita Mar. Socin. in dict. c. *Ad audientiam*, nu. 56. & Covarr. in dict. Clem. *Si furiosus*, in 3. par. sub num. 4. *versic. Posset quidem vera censeri;* & hic casus similiter est extra omne dubium.

28 Major difficultas est, quid dicendum in ebrio, qui ex simplici culpa in ebrietatem incidit immoderatè bibendo, & in ebrietate homicidium commisit. Et quidem S. Thomas in 2. q. 77. art. 7. cui subseripsit Silv. *in verb. Ebrietas*, n. 5. sentit absolutè hunc esse irregularem. Ait enim: *Aliquid esse posse voluntarium, vel secundum se, sicut quando voluntas directè in ipsum fertur, vel secundum causam, quando voluntas fertur in causam, & non in effectum, ut patet in eo, qui voluntarie inebriatur: ex hoc enim quasi voluntarium ei imputatur, quod per ebrietatem committit.* Idem apertius firmant Zenzelin. Card. & Imol. in d. Clem. *Si furiosus*, & homicid. quos sequuntur Villadiego de *irregular. cap. de percussore*, col. 11. Silv. *in ver. Homicidium*, 3. q. 4. & alii.

Quibus primò suffragatur cap. *Sanè*, & c. *Inebriaverunt*, 15. q. 1. ubi patet delinquentem in ipsa ebrietate non esse omninò immunem à culpa, nec à pena.

29 Deindè secundum Mat. Soc. in d. cap. *Ad audientiam*, num. 57. hoc probat textus expressus in l. *Omne delictum*, ff. *de re militari*; nam miles celestis militiae, & miles armatæ militiae videntur equiparari, ut l. *Miles*, & ibi notatur, ff. *de re judic.* sed miles armatæ militiae in ebrietate seipsum vulnerans, aut alias mortem sibi conficiens à militia removetur, ut dict. l. *Omne delictum*, §. *pen.* prout hunc text. in proposito adducunt etiam in cap. *Arapula*, de *vita & honest. cleric.* *Hic. num. 8. in verb. Suspendatur*, & Jo. Andr. num. 3. *in verb. Beneficio*: ergo & fortius miles celestis militiae, ut est clericus, debet deponi ab altaris ministerio, & per consequens videtur in irregularitatem incidere.

31 Tertio docet eidem sententia autoritas Aristot. 3. *Ethic.* c. 5. dum docet ebrium mereri duplices maledictiones, videlicet, ut explicat D. Thom. in 1. 2. q. 76. art. 4. ad quar-

tum, propter duo peccata, quæ committit, scilicet ebrietatem, & aliud peccatum, quod ex ebrietate sequitur.

Similiter, ut ibi Eustatius refert, Pittacus unus ex septem Græciæ Sapientibus ebrio delinquenti duplicem penam infligendam esse constituit, alteram propter ebrietatem, alteram propter crimen in ebrietate paratum; cujus rei etiam meminit S. Thom. ubi supra, & Covarr. in dicta Clem. *Si furiosus*, in 3. par. num. 4. *in fin.*

Sed contrarium sententiam pluribus conatur tueri idem Covarr. eod. num. 4. in princ. *vers. Superest igitur difficultas.*

34 Movetur primò, quia ebrius, & furiosus æquiparantur, cap. *Venter*, 35. *dist. vel furiosus non est irregularis propter homicidium in furore commissum, ut in d. Clem. Si furiosus*: ergo nec ebrius. Sed hoc argumentum potest in oppositum retorqueri; nam furiosus, qui propria culpa in furorem incidit, irregularis efficitur, si in furore aliquem interfecerit, aut mutilaverit, ut dixi in dict. cap. *Ad audientiam*, num. 24. *infra de homicid.* ergo & ebrius, qui sua culpa incidit in ebrietatem.

Deindè movetur, quia homicidium ebrii processit ab eo, qui caret usu rationis: ergo irregularitatem non inducit. At neco consequentiam, quia irregularitas non contrahitur hoc casu ex eo, quòd homicidium sit voluntarium in se, sed quia est voluntarium in sua causa propter culpam præcedentem, ut ex mente D. Thomæ superius dictum est, & patebit infra num. 36. 37. & 38.

35 Movetur tertio, quia ebrius non punitur propter homicidium commissum, sed propter ebrietatem illam, quæ graviore pena est digna propter circumstantia homicidii, cui causam præbuit: quod videtur censisse D. Bonavent. in 2. sent. *dist. 22. art. 1. quest. 3.* dum ait; *Nec furiosum, nec ebrium, quavis uterque illorum sui sua culpa usu rationis privatus, posse committere novam culpam; sed omne malum, quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit, esse circumstantiam, quæ aggravat ebrietatis, aut furoris peccatum;* quem locum citat etiam Alphonsus à Castro tenens hanc opinionem lib. 2. de *potest. leg. penal. ca. 14. vers. Prima principalis conclusio.*

36 Verum hoc argumentum eò tantum spectat, ut ostendat delictum in ebrietate, vel furore commissum non constituit novam speciem peccati, sed esse circumstantiam peccati præcedentis, quod & nos fatemur; quia voluntarium est de ratione intrinseca peccati actualis, cap. *Maiores*, §. *verum, de Baptis.* nec potest esse voluntarium in eo, qui caret usurationis. Sed est bona consequentia: homicidium in ebrietate commissum non est nova species peccati, quia non est voluntarium; ergo ex illo non contrahitur irregularitas. Ratio est, quia ad irregularitatem, quæ non est peccatum, sed pena peccati, non requiritur, ut delictum ipsum sit voluntarium in se, ut requiritur ad esse peccati; sed satis est, ut culpa præcesserit, ut optime explicat D. Thomas in 4. *dist. 17. q. 2. art. 2. q. 4. ad 2.* ait enim: *Effectus consequens, qui peccatum aggravat, jam in actu præcessit, velut in causa; & idè quando commissum est, totam suam quantitatem habuit, & ex effectu consequenti non accrescit aliquid quoad culpæ rationem, etsi accrescit quoad penam accidentalem.* Hæc S. Thomas, quem sequitur Silv. *in verb. Ebrietas*, num. 5. Id quod patet apertissimè in omni homicidio casuali, & præter intentionem commissio: illud enim non potest dici peccatum homicidii, cum voluntarium non sit, quia ignorantia, & error, petendæ ac furor, & ebrietas excludunt consensum, cap. *Quamvis*, 38. *dist. leg. Cum Aquiliana*, ff. *de transact. l. Sed hoc ita*, ff. *de aqua plu. arcem. l. Non idcirco*, Cod. *de jur. & fact. ignor.* quia voluntas non fertur, nisi in præcognitum, ut patet in 3. de *Anima comm.* 39. imò nil magis contrarium consensui, quàm error, l. *Si per errorem*, ff. *de juris. omn. judic.* & tamen jura passim clamant ex homicidio casuali ignoranter, sepe error commisso irregularitatem induci, quoties culpa, vel negligentia præcessit casum, ut in cap. *Continebatur*, cap. *Suscipimus*, & cap. *Ad audientiam*, *infra de homicid.* cum sexcentis similibus. Sicut etiam dormiens usu rationis caret, non secus, ac furiosus, infans, vel ebrius, ut in dict. Clem. *Si furiosus*, de *homicid.* & tamen si in somniis filium in lecto suffocaverit, irregularis efficitur propter culpam, vel negligentiam, quæ homicidium præcessit, ut est textus in cap. *Questum*, & ibi DD. de *penit. & remis. cap. Consulivisti*, 2. q.

2. q. 5. c. fin. cum ibi notatis, de iis, quæ sibi occider. plenè Silvelt in verb. Homicidium, secundo num. 15. in 23. quæst. Itaque licet homicidium ebrii non sit peccatum ab ebrietate distinctum, sed circumstantia ebrietatis; semper tamen ex illo incurritur irregularitas, si præcessit culpa, sicut incurritur ab ignorantie, seu irante, vel dormiente, licet in his quoque homicidium propter defectum consensus non sit nova species culpæ, sed circumstantia culpæ præcedentis.

40 Moveatur quartò idem Covarruvias, quia ebrietas non est causa proxima, nec immediata occisionis, sed causa mediata, & remota, c. c. Quis diversitatem, de concess. præben. nam culpa fuit causa ebrietatis, ebrietas verò causa occisionis. Sed hæc quoque ratio infirma est, quia ad contrahendam irregularitatem non requiritur, ut quis præberit causam proximam, seu immediatam homicidio; sed satis est, ut præberit remotam, quando dabit operam reillicitæ, si causa fuerit aliquo modo ad homicidium ordinata, cap. Continebatur, secundum unum intellectum, & cap. Suscepimus, de homicid. & est communis regula in materia irregularitatis, ut dixi in c. Ad audientiam, num. 19. & 33. eod. tit.

41 Quid dicendum? Cogitabam opiniones posse conciliari federe distinctionis: Dupliciter enim ex simplici culpa potest aliquis in ebrietate incidere ex mente S. Thomæ in 2. 2. q. 150. art. 2. Uno modo cum percipit usum vini esse immoderatum, non tamen æstimat inebriare potenter, & ita ex inordinata concupiscentia, & usu vini contingit ei ebrietas præter intentionem, & consuetudinem: & hoc primo casu existimo hunc esse immunem ab irregularitate, si contracta ebrietate aliquem occidat, aut mutilet.

42 Moveor, quia in homicidio huiusmodi considerari possunt tres actus. Primus est ipsa potatio, secundus ebrietas, tertius hominis occisio. In primum actum dumtaxat hoc casu fertur voluntas directè, nempe quia talis tantum voluit bibere vinum immoderatè. In secundum fertur voluntas indirectè, & per accidens. In tertium verò, id est in occisionem, aut nullo modo nec per se nec per accidens fertur voluntas, aut per accidens quidem, sed valdè remotè.

43 Atqui ex causa valdè remota, & ad homicidium non ordinata, irregularitas non contrahitur etiam ab illo, qui dabit operam reillicitæ, ut est casus in cap. Exhibita, infra de homicid. ubi puer, qui ludens lapidem jecit in alium puerum, ut timorem illi incuteret, & sic dabit operam rei illicitæ non contraxit irregularitatem ex eo, quòd ille à projecto lapide non percussus corruens, & capite illius ad petram ex aliorum incuria obijt, ut ibi deciditur, & latius probavi in cap. De catero, num. 13. eod. tit. & in hoc primo casu salvari potest opinio Alphonsi à Castro, & Covar. ut ipsemet videtur declarare in dict. Clem. Si furiosus, part. 3. nu. 4. vers. Tandem quarto; & ita etiam intelligi potest, quod docuit Arist. 2. Ethic. In ebrietate oportet veniam habere: & quod habetur in l. Omne delictum, §. Per vinum, ff. de re milite. videlicet per vinum, aut lasciviam pios clementius esse puniendos.

45 Et quod ait Bald. in c. A crapula, num. 3. supra de vita & honest. cleric. id est delinquentes per ebrietatem non dici studiosè delinquere, sed impetuosè; & idèò initiis puniendos esse, juxta text. in l. Respicendum, §. Delinquunt, ff. de pœnis, idque Judicis arbitrio relinquì tradiderunt Roman. in leg. 1. num. 9. ff. de verborum obligat. Dec. in

cap. 1. in fine, de testibus, & alii apud Menoch. de arbit. judic. lib. 2. cent. 4. casu 326. & hunc venialiter tantum peccare docuit S. Thomas præallegatus in 2. 2. quæst. 150. artic. 2.

46 Alio modo potest quis in ebrietate incidere, cum advertit potum esse immoderatum, & inebriantem, & tamen vult magis ebrietatem incurere, quàm à potu abstinere, & sic voluntariè inebriatur, & factus ebrius hominem occidit, aut mutilat; & hunc non auderem excusare ab irregularitate, quia ejus voluntas proximus accedit ad homicidium, quam in primo casu. In illo enim totus potus fuit voluntarius, ex potu verò præter intentionem contigit ebrietas, & ex ebrietate homicidium. In hoc verò non tantum potus fuit voluntarius, sed etiam ebrietas, ex qua immediatè homicidium processit. Unde hic fuit illata culpa, & dedit causam proximam homicidio, aut remotam quidem, sed tamen ad homicidium ordinatam, quæ sufficienter incurrendam irregularitatem, secundum Marian. Socin. in cap. De catero, num. 9 & ibi dixi num. 16. de homicid. Præcognoscere enim debuit, & potuit faciliè posse contingere, ut in ebrietate aliquem percuteret, vel offenderet; quia plures injuriatur ebrii, quam sobrii, ut patet per Philosoph. 2. Politicor. & per D. Thomam in 1. 2. quæst. 76. numer. 4. ad 4. in fin. & Bald. in l. 1. num. 40. C. Unde vi. Et propterea Proverb. 10. dicitur, tumultuosa ebrietas, ut in c. Luxuriosa, 35. dist. alii legunt contumeliosa, ut Jo. à Capistr. in c. A crapula, in 1. notab. supra, de vita & honest. clericor. Et culpam mortalem esse fecerit inebriari, probat S. Thom. in 2. 2. quæst. 150. d. art. 2. Abb. Antiqu. in dict. c. A crapula, numer. 3 per textum in cap. Nullus, de consecr. dist. 5. Navar. in Manuali cap. 23. num. 121. & dixi latissimè in eod. cap. A crapula, an. num. 24. & in hoc secundo casu procedit opinio ejusdem D. Thom. in 1. 2. q. 77. art. 7. loquitur enim expressè de illo, qui voluntariè inebriatur.

49 Cæterum in practica arbitrio indistinctè ebrium homicidam debere esse irregularem reputare, & abstinere à ministerio altaris, hoc præcipuo fundamento, quia cum in hoc articulo sint ex utraque parte auctoritates, & rationes probabiles, hinc status rei dubius constituitur, ut patet in 1. Topicor. cap. 9. in princ. ubi problemata ideò dicuntur dubitationem habere, quia de utriusque sunt rationes suasibiles; & latissimè probavi in cap. Ne innotatis, à nu. 125. usque ad nu. 171. de consecr. In dubio autem non tantum facti, sed etiam juris, tenetur quis ex præcepto in foro penitentiali, vel quasi penitentiali amplecti partem tutiorem, præsertim in materia irregularitatis, ut similiter probavi in eod. cap. Ne innotatis, à num. 71. usque ad num. 229. ubi etiam ostendi falsum esse d. Heremiam, quam nonnulli ex recentioribus Theologis subtiliter excogitarunt inter dubium juris absolutum, & dubium juris, & perlonæ simul.

52 Accedit, quòd vix posset esse sine scandalo, ut ebrius ex immoderato uti vini hodie homicidium committeret, & eras nulla prævia dispensatione ministraret in altari corpus, & sanguinem Christi; & causa instituendæ irregularitatis, secundum Laud. & Card. in Clem. 1. num. 2. in 18. quæst. de homicid. fuit horror, & scandalum inde oriens, quia abominabile est, ut qui intinxit manus in sanguinem humanum, offerat sanguinem, & hostiam immaculatam Deo. De quo tamen vide per Marian. Socin. in dict. cap. Ad audientiam, num. 66. de homicid.

DE ACCUSATIONIBUS.

Innocentius III. In Concilio generali.

CAPUT XXIV.

Qualiter & quando debeat Prælatus procedere ad inquirendum, & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus novi & veteris testamenti colligitur evidenter: ex quibus postea processerunt canonicæ sanctiones: sicut olim apertè distinximus, & nunc sacri approbatione Concilii confirmamus. Legitur enim in Euangelio, quòd villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum suum, quasi dissipasset bona ipsius, audivit ab illo: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris amplius villicare. Et in Genesi Dominus ait: Descendam, & videbo, utrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, Ex quibus auctoritatibus manifestè probatur, quòd non solum cum subditis, verum etiam cum Prælatis excedit, si per clamorem & famam ad aures superioris pervenerit, non quidem à malevolis & maledicis, sed à providis & honestis, nec semel tantum, sed sæpè, quòd clamor innot, & diffamatio manifestat, debet coram Ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari, ut (si rei poposcerit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis: non tamquam idem sit accusator & iudex, sed quasi denuntiante fama, vel deferente clamore, officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis, diligentius tamen est observandum in Prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio suo teneatur non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnumquam verò ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideo sancti Patres providè statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facile admittatur, ne concussis columinis, corruat ædificium: nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsa, sed etiam malignæ criminacioni janua præcludatur. Verùm ita voluerunt providere Prælatis, ne criminarentur injultè, ut tamen caverent, ne delinquerent insolenter: contra morbum utrumque invententes congruam medicinam, videlicet, ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, id est degradationem intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ut jam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis serupulo ad inquirendum & puniendum ejus excessus, non ex odii fomite, sed charitatis procedatur affectu: quatenus si fuerit gravis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino: quòd est secundum sententiam Evangelicam, à villicatione villicum amovere, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem. Debet igitur esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit: & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi seipsum; & non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, ut quid, & à quo sit dictum appareat, publicanda; necnon exceptiones, & replicationes, legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum verò exclusionem, deponendi falsum, audacia præbeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus tantò diligentius debet Prælatus assurgere, quanto damabilius eorum offensas deseret incorrectas. Contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, & si tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denuntiationem, & inquisitionem ipsorum; ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne fortè per leve compendium ad grave dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & non denuntiationem charitativa monitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio prævenire: illo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma dicatur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum: quæ, cum causa requirit, & facilius & liberius à suis possunt administrationibus amoveri.

SUMMARIUM.

- 1 **I**nquirere debet Superior, contra subditum maxime Prælatum de his tantum, super quibus præcessit infamia, & numero nono, & undecimo.
- 2 Prælatus diffamatus maxime de dilapidatione potest per superiorem compelli ad reddendam rationem administrationis.
- 3 Secus si diffamatus non sit, & n. seq.
- 4 Prælatus in quibus differat à iure.
- 5 Inquirenda est veritas ab eo, contra quem fit inquisitio, priusquam à testibus.
- 6 Inquisitio est permessa non solum cum agitur ad vindictam publicam, sed etiam ubi agitur civiliter ad utilitatem Ecclesiæ.
- 7 Inquisitio in causis civilibus est permessa, si spectant ad publicam utilitatem principaliter.
- 8 Inquisitio facienda est in loco, ubi quis laborat infamia.
- 9 Ad inquisitionem ex fama ut procedi possit eam contra subditum, quam contra Prælatum, quæ requirantur.
- 10 Inquisitio non fieri debet, requiritur, ut fama ad aures superioris pervenerit, ut sufficit, ut pervenerit, ad alios.
- 11 Inquisitio nec contra Prælatum, nec contra subditum fieri potest, nisi infamia præcesserit.
- 12 Episcopus non debet contra subditum in criminalibus procedere, nisi adhibitis secum Canonicis Ecclesiæ Cathedralis.
- 13 Episcopus in causis criminalibus non tenetur sequi consilium Capituli, sed satis est, ut illud requirat.
- 14 Sed de consuetudine procedunt Episcopi soli sine Capitulo, & valet talis consuetudo.

- 15 *Et quid si Capitula sint exempta.*
- 16 *Judex in iudicio inquisitionis locum accusatoris non tenet.*
- 17 *Fama in inquisitionis iudicio tenet locum accusatoris, & num. 69.*
- 18 *Inquisitio an sit remedium ordinarium, vel extraordinarium, & n. seq.*
- 19 *Inquisitio iam incepta cessat superveniente accusatore.*
- 20 *Prelatus sunt positi tamquam signum ad sagittam.*
- 21 *Prelatus malus timet bonum subditum.*
- 22 *Prelatus cum teneatur subditos arguere, & increpare, odium multorum incurrit, & n. 27.*
- 23 *Criminosus primo est arguendus, secundo increpandus, tertio suspendendus, quarto excommunicandus, quinto deponendus.*
- 24 *Morbis variis parare varias medicinas oportet.*
- 25 *Accusationem legitimam procedere debet inscriptio.*
- 26 *Fallit in quinque casibus, remissive.*
- 27 *Inquisitio non ita facile est facienda contra Prelatum, sicut contra subditum.*
Contra Prelatum requiritur infamia, que sine scandalo dissimulari non potest, vel sine periculo tolerari, ibid. & n. 47.
- 28 *Inquisitio quando fit contra aliquem, debet ille esse presentis.*
- 29 *In inquisitione quis ordo sit servandus.*
- 30 *Inquisitio si primo fieret, & postea traderentur Capitula nihil ageretur.*
- 31 *Quod procedit in inquisitione speciali, secus in generali, in qua non dantur capitula.*
- 32 *Processus inquisitionis non traditis reo capitulis valet, si non opponatur.*
- 33 *Confessionem suam inquisitus non potest impugnare sub pretextu, quod capitula sibi tradita non fuerint, vel infamia non processerit.*
- 34 *Judex quot modis procedere possit super crimine, & n. seq.*
- 35 *Sententia forma in quolibet procedendi modo sequi debet juxta formam iudicii, & n. 79.*
- 36 *In Romana Curia agitur de crimine duobus modis.*
- 37 *Processus diversi, quando diversis modis in diversis instantiis facti sunt, & nullus per se sufficit ad condemnationem, an possint simul cumulari, & n. seq.*
- 38 *Probatio unius modi agendi non facit fidem in alio modo agendi, vel super alio articulo.*
- 39 *Processus super crimine factus super uno modo agendi, si sit perfectus, non impedit alium procedendi modum.*
- 40 *Inquisitio quotplex sit, & an in quolibet inquisitione sit servanda forma hujus capituli, & n. seq. usque ad n. 62.*
- 41 *Inquisitio generalissima que dicitur.*
- 42 *Et que inquisitio generalis.*
- 43 *Capitula tradi non debent, quando inquiritur super statu Ecclesie.*
- 44 *Inquisitio specialis que sit, & n. 55.*
- 45 *Si fiat non ad penam imponendam, sed ex debito officii, non requiritur infamia.*
- 46 *Idem si fiat ad denuntiationem publici Officialis.*
- 47 *Probationes super fama, leviores sufficienti contra subditum, quam contra Prelatum.*
- 48 *Inquisitio contra Regularem, si fiat ad correctionem, non requirit formam hujus cap.*
- 49 *Si verò fiat, ut ab administratione removeatur, servanda est hac forma quoad quedam, & n. 98.*
- 50 *Prelati Regulares ex levioribus causis ab administratione removeantur, quam seculares, & n. 110.*
- 51 *Et spectanda est consuetudo specialis locorum Religiosorum.*
- 52 *Priores, & officiales minores instituantur, & destituantur pro libito Abbatis etiam sine causa, & n. 102.*
- 53 *Inquisitio alia est preparatoria, seu generalis ad inveniendum delinquentem, alia solemnis ad puniendum, que à Canonistis dicitur specialis, & n. 56.*
- 54 *Inquisitionis specialis definitio.*
- 55 *Inquisitionis generalis, & specialis communis practica que sit, & n. seq. & n. 60.*
- 56 *Inquisitio generalis, que fit ad inveniendum delinquentem, non requirit infamiam.*
- 57 *Inquisitio generalis trahit in specialem, quando testes in genere interrogati nominant delinquentem in specie, & n. 61.*
- 58 *Inquisitio specialis contra certam personam sive ex officio, sive ad denuntiationem alterius fieri non potest nisi in infamia precedente.*
- 59 *Inquisitio specialis non precedente diffamatione est nulla nec obstat contraria consuetudo.*
- 60 *Inquisitio generalis, in qua per testes aliquis nominatur, sine alia fama aperti viam ad specialem inquisitionem.*
- 61 *Inquisitio super crimine, que fit ex mero iudicis officio, an, & in quo differat ab inquisitione, que fit ad querelam, seu denuntiationem partis, & n. seq. usque ad n. 68.*
- 62 *Judex inquirens ex mero officio recipi juramentum ab illis, contra quos est facienda inquisitio, secus si ad alterius instantiam.*
- 63 *Judex procedens super crimine ex officio non tenetur recipere probationes super fama, sed satis est, si de ea sibi confitet.*
- 64 *Judex procedens ad instantiam alterius admittit probationes contrarias super bona fama, secus quando procedit ex officio.*
- 65 *Litis contestatio fit cum promovente inquisitionem, quando iudex procedit ad denuntiationem.*
- 66 *Testes recipi possunt etiam publicis attestacionibus, quando iudex procedit ex officio.*
- 67 *Inquisitionis iudicium in quo differat à iudicio per viam accusationis, & per viam denuntiationis, & n. seq. usque ad n. 84.*
- 68 *Testes in iudicio inquisitionis recipiuntur lite non contestata.*
- 69 *Testes admittuntur etiam minus idonei, quando fit inquisitio tam in capite, quam in membris, & super statu Ecclesie.*
- 70 *Accusatio, & denuntiatio fit etiam de oculis criminibus dummodo probari possint, inquisitio secus.*
- 71 *Accusatus super oculis respondere compellitur, quia jurat de calumnia.*
- 72 *Inquisitio de dilapidatione, interim ab administratione removeatur constitudo de suspicione, secus in accusato.*
- 73 *Prelatus de gravi crimine inquisitus, & convictus, ab administratione totaliter removeatur: accusatus vero deponitur.*
- 74 *Degradatio accipitur etiam proverbiali depositione.*
- 75 *Et est pena capitalis.*
- 76 *Judex in iudicio denuntiationis non debet penam ordinariam imponere, sed penitentiam compellere, & nu. seq.*
- 77 *Denuntiatio triplex, Evangelica, Judicialis, & Canonica, & in quolibet diversè feruntur sententia.*
- 78 *Inquirentis officium est veritatem invenire.*
- 79 *Denuntiationis finis est emendatio fratris: accusationis vero punio criminis ad publicam utilitatem.*
- 80 *Accusationem legitima procedere debet inter pre, denuntiationem ebaritatis: à correctio, inquisitionem clamosa insinuatio.*
- 81 *Atonio in accusatione, & inquisitione non requiritur, etiam si procedatur per inquisitionem ad denuntiationem alterius.*
- 82 *Fama qualiter probetur.*
- 83 *Testes super fama interrogati qualiter debeant deponere.*
- 84 *Fama in criminalibus an aliquem gradum probationis constituat, & n. seq.*
- 85 *Eadem est sufficientis indicium ad inquirendum contra eum, qui maleficia commisit.*
- 86 *Fama in criminalibus nec plenam facit probationem, nisi de crimine civiliter agatur.*
- 87 *Et sine adminiculis an sit sufficientis indicium ad torturam.*
- 88 *Prelatus an statim lata sententia super crimine intelligatur ipso jure privatus dignitate, vel beneficio.*
- 89 *Sententia lata super crimine quos effectus producat.*
- 90 *Condemnatus in penam, que statim auferi libertatem, perdit testamenti factiorem, sed non ea, que sibi competunt ratione publici officii.*
- 91 *Beneficia ejus, qui per sententiam fuit decessus, possunt per Episcopum alteri conferri.*
- 92 *Depositus spoliaripotest etiam beneficiis, que possidet in aliis diocesisibus.*
- 93 *Prelato condemnato an statim liceat electoribus ad electionem alterius procedere.*
- 94 *Prelatus post sententiam condemnationis an remaneat possessor dignitatis, vel beneficii.*

- 97 *Infamia, quæ ex pœna procedit, evidentior est, quam quæ ex sententia.*
 98 *Inquisitio, que formatur contra Regulares, quot habeat specialia.*
 99 *Ordo juris in inquisitione, que fit contra Regulares, non est ad unguem observandus quoad substantialia iudicii: secus quoad veritatis probationem.*
 101 *Exceptiones tot non recipiuntur contra Regulares, quot contra seculares.*

opus testibus, ut hic notat gloss. 3. in addit. Host. numer. 2. in verb. Redderationem, Joan. Andr. numer. 3. Butr. numer. 5. vers. Per hanc Decretalem, & Cardin. numer. 3. vers. Nota quod antequam, dicens ita servari, ut ante omnia petatur ab inquisito veritate. Et advertet, quia auctoritas novi testamenti hic allegata concernit inquisitionem faciendam super crimine dilapidationis; auctoritas autem veteris testamenti concernit crimina graviora: ex quibus conjunctim colligitur secundum Petr. de Anchar. hic in 5. notab. Jo. de Anan. numer. 6. vers. Nota quod ille numer. 7. & Arcin. numer. 6. inquisitionem esse permissam non solum cum agitur super rebus Ecclesiasticis, ne dilapidentur: & sic ad utilitatem Ecclesiarum inquisitio est permessa singulariter pro utilitate publica. Unde in causis merè civilibus, si spectant ad publicam utilitatem principaliter, inquisitio est permessa, in l. Si vacavit C. de bon. vac. §. l. Missi opinatores C. de executor. tribus lib. 10. imò & quandoque ad utilitatem privatam permissum est iudici inquirere, ut patet in usuris, c. ad nostram, il secondo, supra de iurejurand.

Tertio nota ibi: *Descendam, & videbo*; Prælatus debet descendere ad locum, ubi quis dicitur infamatus, quia ibi melius veritas reperitur, ubi aliquis est notus, cap. l. usquam de elect. cap. Quosdam, & cap. Quanto de presumpt. & quia potest de criminibus esse diffamatus in uno loco, & non in alio: in loco igitur, ubi est infamia, & non in alio, est inquirendum, ut notatur in d. cap. Ad nostram, il secondo, de iurejur. & in c. Cum deputati de iud. & per Anchar. hic in 6. notab. & Jo. de Anan. n. 7. circa finem, vers. Nota quod Prælatus.

Quarto nota in vers. *Ex quibus auctoritatibus*, tria requiruntur ad hoc ut ex fama possit ad inquisitionem procedi contra subditum, quam contra Prælatum. Primum est, ut fama, & clamor ad aures superioris devenierit; secundum, ut fama non habuerit ortum à malevolis, & maledicis, sed à providis, & honestis; tertium, ut non smel tantum, sed pluries hæc fama invaluerit, ut in littera, & notat Butr. n. 4. Mar. Soc. n. 19. & Arcin. nu. 10. Quid autem sit fama, & de illius speciebus, & requisitis, & in quibus differant rumor, & fama, cgl. latissime in c. Vestra supra de cohabit. cleric. & mulier.

Quinto nota ibi, *Ursum clamorem, qui venit ad me*, Butr. demum teneri Prælatum inquirere, quando ad eum pervenit diffamatio: facit etiam textus ibi, ad aures superioris: unde non additringitur inquirere, quando fama solum pervenit ad alios, secundum Host. n. 4. vers. Qui venit ad me, Butr. n. 8. & Marian. Socin. n. 18.

Sexto nota ibi, *Si per clamorem, & famam ad aures Superioris perveneris*; nec contra Prælatum, nec contra subditum posse superiore inquirere, nisi infamia precesserit, ut hic est casus secundum omnes; sed de hoc latius dicam infra in prima quest.

Septimo nota ibi, *Coram Ecclesia Senioribus*, Prælatum non debere contra subditum in criminalibus procedere; nisi a iudicibus secum Canonicis Ecclesie Cathedralis: nam iurisdictionem aliam non exercet Episcopus sine consilio Capituli, ut cap. Episcopus nullus 15. q. 7. cap. Novit, & cap. Quanto de his que fiunt à Prælatis, & hic notat Butr. n. 10. Cardin. numer. 7. Abb. numer. 6. Joan. de Anan. numer. 9. Mar. Socin. n. 24. & 25. Arcin. in 7. not. & Bero n. 17. Ergo non tenetur illius consilium sequi, sed satis est, ut illud requirat, & coram Capitulo cognoscat, cap. Cum olim, de arbitris; nam & textus in cap. Episcopus nullus, solum præsentiam requirit; & textus noster dicit, coram Senioribus. Ergo Episcopus potest inquirere etiam Capitulo invito, arg. l. Coram ff. de verbor. signif. Sed hodie, forte propter ignorantiam Canonicoium, communiter Episcopi contra eos præscripserunt, ut ipsi soli abque Capitulo consilio de criminibus inquirant, & iurisdictionem exercent; & valet talis præscriptio, seu consuetudo, ut in c. 3. & ibi gloss. 1. de consuetud. lib. 6. & probatur in cap. Irrefragabili, & in c. Paistoralis de offic. ordin. & tenet Abb. Mar. Soc. & Bero in locis supra citatis. Fallit in Capitulis, quæ exemptionis privilegio, vel alio speciali iure se tuerunt adversus iurisdictionem Episcopi: tunc enim contra Capitulares delinquentes Episcopus non potest solus procedere, sed servata forma à Concilio Tridentino præscripta in cap. 6. sess. 25. de reform. non obstantibus consuetudinibus etiam immemorabilibus; de quo dic, ut scriptum in d. c. Irrefragabili §. Excessus

Qualiter, & quando, il secondo. Superior contra subditum, maximè Prælatum, de his tantum inquireret, super quibus præcessit infamia: & tunc eum vocabit, articulos ipsi tradet, nomina, & dicta testium ei publicabit, & exceptiones, & defensiones illius admittet, & ab administratione removebit illum, si appareat graviter deliquisse. Hic ordo non est ad unguem in Regularibus observandus. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Arcin. Mar. Soc. Felin. & Bero Dicebat Hostien. Ponuntur hic auctoritates utriusque testamenti, & ipsarum mens, ex quibus colligitur, qualiter, & quando, & contra quem, & à quo fit inquisitio faciendâ, & quis fit effectus. Cardin. dicebat: Ponit theoreticam, & præcticam inquisitionis melius, quam alia theoricæ lex, vel Decretalis, camque ad eò luculenter repetit Mar. Socinus, ut Felynus in princ. formaliter dixerit; Non tractabo in ista Decretali multa, prout requirit ejus fama, quia per solemnitatem repetitionis D. Mariani ad eò est occupatus campus, ut existime m superfluum, quod distinctissimè tractatum est, iterum revolvete. Dividitur in quatuor partes secundum Petrum de Sampson. & Abbatem Antip. Prima dicit; quando inquisitio fit faciendâ. Secunda qualiter. Tertia, ad quid. Quarta limitat. Secunda ibi, *Debet*; tertia ibi, *Ad corrigendos*; quarta ibi, *Hinc tamen*.

Nota primo ibi, *Villicus ille, qui diffamatus erat*. Prælatum diffamatum maximè de dilapidatione posse per superiore compelli ad reddendam rationem administrationis: quod denotatur per verbum *Villicus*, quod denotat Prælationem, secundum Host. hic numer. 2. & notat Abbas n. 4.

Mar. Socin. numer. 17. & Arcin. in 4. notab. ergo à contrario, secundum eos, si non sit diffamatus, non videtur posse compelli; sed oppositum tenet gloss. hic in verb. *Redde rationem*: ea ratione, quia Prælatus æquiparatur tutori, & procurator est, non dominus, cap. 2. supra de delo c. 2. qu.

12. d. 1. Et ideo debet reddere rationem administrationis suæ tanquam Tutor. l. 2. c. de iudic. Sed potest dici aliud esse in tutore, & aliud in Prælato: nam tutor est temporalis, & ejus administratio finitur pubertate, ut *Institut. Quibus modis tutel. final. per totum*; & ideo tenetur reddere rationem finita tutela indilinctè, ut l. *Atus*, §. l. *Adversus ff. de administrat. tutor. & l. Nisi finita ff. de tutel. & ration. dis. quo fit, ut Gubernatores, & Administratores Hospitalium & piorum locorum, licet non sint suspecti de dilapidatione, admittat tutorum, & curatorum, teneantur singulis annis de sua administratione rationem reddere, ut in Clement. *Quia contingit §. Illi etiam de religiosis domib.* & in Concilio Tridentino cap. 9. sess. 22. At Prælatus est perpetuus, quia beneficium non potest dari ad tempus per alium, quam per Papam, ut dicit gloss. notab. in cap. *Veniens in verb. Ordinaſti, supra de pl. Presby.* Item tutor non potest procuratorem constituere ante litem contestatam, l. *Neque C. de procurat.* Secus in Prælato, ut notatur in cap. 1. supra de procurat. Item tutor non utitur bonis pupilli, sicut Prælatus utitur bonis Ecclesie. Item tutela est onus, Prælatura est honor, & Prælatus habet liberam, & generalem administrationem in bonis Ecclesie, & potest donare aliqua bona, si hoc habeat consuetudo: tutor non, cap. *Ceterum de donat.* Unde nil mirum, si Prælatus non est cogendus reddere rationem, nisi laboret infamia, ut hic per Ant. de Butr. numer. 23. & Anchar. n. 12. & 31.*

Secundò nota ibi, *Quid hoc audio de te*; Esse prius exquirendum veritatem ab eo, contra quem fit inquisitio, quam à testibus; prout fecit iste dominus; nam si puram, & meram confiteatur contra se veritatem, cum eo mitius est agendum, cap. *Innotuit §. Multa supra de elect.* nec est

16 *sus numer. 9. & 10. 10. & 21. de offic. Ordinari.*
 16 Octavo, nota ibi: *Nam tamquam idem sit accusator. & iudex; in iudicio inquisitionis iudicem non tenere locum accusatoris, & hoc idem, quia alia debet esse persona iudicis, alia accusatoris, ut cap. Forus infra de verb. signifi. & cap. 1. 4. 9. 4. sunt enim hæc officia incomparabilia, secundum Cardin. hic num. 8. Abb numer. 7. Aret. num. 11. & Mar. Soccin. num. 27. Fama ergo in inquisitione succedit loco accusatoris, ut innuit littera ibi: Sed quasi denuntiante fama, vel deferente clamore, & notari Hostien. n. 10. in verb. Deferente. Joan. Andri. num. 13. in eodem verb. Butt. num. 5. Cardin. num. 8. Anch. num. 1. Joan. de Anan. eodem num. & Bero. num. 23. & ita tunc communiter Canonistas, affirmat Præpositus in cap. Accusatione num. 41. vers. Item dixi de crimine 2. q. 8. & post eum Iustus Clarus in præf. §. fin. quest. 6. post princ.*

17 Et ex hoc dicit aliqui inquisitionem esse remedium, & iudicium extraordinarium, quod non concurrit cum ordinario, in eo superveniente accusatore tunc inquisitio iam incepta, ut notat Dynus in cap. Factum legitime, vol. 2. in fin. vers. Unde sunt argumenta de regul. jur. lib. 6. & Bartol. in l. 2. §. Si ante extraneum 2. ff. de adulter. quos sequitur Anchar. loca cit. Hoc tamen requirit altiorum indaginem, & Bald. in l. Ea quidem num. 38. vers. Quod isti dicunt Cod. de accusat. dicit, inquisitionem de iure Canonico esse auxilium ordinarium; & allegat Innoc. in c. Dilecti de sentent. excommuni. lib. 6. secus de iure civili, quia licet fama videatur accusare, tamen accusator tenetur se inscribere, ut l. fin. C. de accusat. Sed secundum Canones in inquisitione cessat subscriptio. Ergo &c. Magis tamen communis opinio est, etiam secundum Canones Inquisitionis remedium esse extraordinarium: & in specie hanc esse communem opinionem, attestatur A'ciatus in c. 1. num. 14. de offic. Ordinari. Hic in Apostoll. ad Angel. de malef. in verb. Hec est quedam inquisitio post num. 80. Decius in rubr. de iud. num. 37. & num. 43. vers. Et quod iudicium inquisitionis, prout illum refert Bossius in tit. de Inquisitione num. 17. & Clarus in præf. §. fin. qu. 3. vers. Debet autem scire: & ratio huius conclusionis est, quia de iure communi regulariter quilibet admittitur ad accusationem, nisi expressè prohibitus reperitur, l. Qui accusare ff. de accusat. §. 1. In primis verbis: merito accusatio dicitur remedium ordinarium: contra verò iudicium Inquisitionis dicitur extraordinarium, quia de iure communi regulariter iudex non potest ex officio procedere per viam inquisitionis, ut dicit glof. in l. 2. §. Si publico in ver. Sive accusatore, ff. de adulter. que in hoc est communiter approbata, ut dicit Alber. in d. l. ea quidem, post num. 4. C. de accusat. prout illum refert Apostolla paralegalat. ad Angel. de malef. post num. 48. Et hanc opinionem sequitur fere omnes antiqui Doctores, ut inquit Mar. Soccin. hic nu. 16. quam etiam dicit communem Raphael Cuman. conf. 136. circa fin. quos refert, & sequitur Clarus loco citato: merito ergo iudicium Inquisitionis dicitur extraordinarium: Vel conciliando opiniones distinguit, ut hic per Mar. Soccin. num. 89. quicquid tamen sit de iure, hæc omnia cessant ex consuetudine huius temporis, secundum quam etiam de iure civili permiffum est iudici procedere ex officio, & sic per inquisitionem, prout de hac generali consuetudine attestatur Gand. in tit. Quomodo cognoscatur de malef. per inquisitionem, post num. 6. vers. Sed hodie, quem refert Bald. in d. l. Ea quidem num. 137. circa fin. vers. Alii dicunt, C. de accusat. Joan. Andri. addit. ad Speculat. in tit. de inquis. §. Quando autem in princ. ubi dicit, iudices fori secularis facere sibi regulam inquirendi de quolibet maleficio: & alii plures concessi à Julio Claro d. quest. 3. vers. Sed certe. Unde stante hac consuetudine, facienda est conclusio in contrarium, id est, inquisitionem remedium esse ita ordinarium, prout est remedium accusationis: & ita dixit Andr. de Pisis relictus à Bald. in l. 1. §. In initio post num. 7. vers. Sed numquid ff. de offic. Præf. Urbis: quod dictum sequuntur omnes, ut hie dicit Jo. de Anan. in §. Licet autem nu. 9. & Clar. loc. cit.

17 Nonò nota in vers. Licet autem, Prælatos omnes positos tamquam signum ad sagittam; & ad hoc quotidie allegatur hoc cap. Quod dupliciter potest intelligi, primò scilicet ut esse debeant virtutibus ornati, ut à sub-

ditis eorum operationes trahantur in exemplum, cap. Magna, vers. Quod enim agitur à Prælati; supra de voto, cap. Vltimus 1. quest. 1. §. Nunc autem 25. dist. Concil. Tridentin. cap. 1. sessio, 25. de reformat. Imò, ut inquit Castiodor. lib. 3. Ethicor. facilius quispe est errore naturam, quam dissimilem possit Princeps formare Rempublicam; & Aristot. in 1. Oeconom. inquit, (Impossibile est non diligentes Dominos diligentes facere Vicarios.) Quasi enim Rector civitatis, tales & habitantes in ea. Eccles. cap. 10. Et hinc fit, ut malus Prælati timeat bonum subditum, ut dicit textus in l. Prisco in verb. Debebit, Cod. de Palat. sac. largition. lib. 12. & idem Herodes metuebat Joannem, sciens vitum iustum, & Sanctum, ut legitur Marci 6.

Secundo modo potest intelligi, ut Prælati sint tamquam signum ad sagittam, quia propter jurisdictionalia, quæ exercent, incurrunt inimicitiam, & malevolentiam multorum: nam ut legitur in Concilio Tridentino sess. 13. cap. 6. Subditi Episcoporum tametsi pure correpti fuerint, magno perè tamen eum odisse, & tamquam injuria affecti sint, magna illi crimina obijcere solent, ut quoquo pacto possint, ei molestiam exhibeant, cujus vexationis timor plerumque illum ad inquirendum, & puniendam eorum delicta segniorem reddit. Et Enaristus Papa Epist. 2. Sunt, inquit, nonnulli, qui præpositos suos perverè reprehendant, si vel parum ipsi molesti exierint. Refertur in cap. Sunt nonnulli 2. q. 7. Prior intellectus magis placet ratione effectus: sed hic posterior est magis amicus litteræ, in qua redditur ratio, quia cum Prælati ex officio suo reneantur subditos arguere, & increpare, &c. odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur.

Decimò nota in eodem vers. Licet autem: bonum ordinem debite correctionis: est enim criminiosus primò arguendus, secundò increpandus, tertio suspendendus, quarto ligandus, id est excommunicandus: unde & dicitur; Coerce; corripere, excommunicare, degradare, ut cap. Forte 23. quest. 4. de quo dic, ut legitur, & notatur in cap. Cum non ab homine supra de iudic. secundum Hostien. hic num. 21. Joan. Andri. num. 15. Abbas in 7. notab. & Mar. Soccin. num. 31. Et ex hoc collige, secundum Anchar. in 12. notab. potestatem multiplicem superiori concessam super criminibus puniendis, quia variis morbis parare varias medicinas oportet, non ut imperitus medicus, qui uno collyrio omnium oculos vult curare, cap. Necessè 29. dist. cap. Ut constitueretur 50. dist. Unde Seneca in tractat. de Ira: Civitati curanda adhibitus sum: pro cuiusque morbo medicina crearetur, hunc sanat verecundia, hunc dolor; hunc ferocitas, hunc egestas: italemque præsidem, civitatis que redorem decet verbus, quamvis potest, ingenue curare, æquitateque boni, & equi constituat; deinde transeat ad tristorem orationem, novissime ad penas, & has leces, & revocabiles imponat; ultima supplicia ultimis sceleribus imponat, ut nemo pereat, nisi quem perire etiam periculis interfit.

Undecimò nota ibi, nisi legitima precedat inscriptio, accusationem criminalem, que tendit ad depositionem Prælati, nullatenus esse admittendam, nisi prius accusator legitime se inscribat, ut hic & in c. Super his, supra rod. & in c. Licet Heli, infra de Simonia. Quod limitat in quinque casibus, quos recitet glof. in a. c. Super his, in verb. Oportet inscribi.

Duodecimò nota ibi, Qui dicitur sine scandalo dissimulari non possit, non ita tacile inquirendum esse contra Prælatum, sicut contra subditum: nam contra subditum iusticiæ præcedens infamia non scandalosa, sed contra Prælatum oportet, ut procedat infamia, que sine scandalo dissimulari non potest, vel sine periculo tolerari, ut in littera: & est speciale in Prælato propter rationem in textu expressam, quia facile à subditis falsa crimina eis impinguntur, cum incurrat ob executionem officii odium plurimorum, ut dixi supra in 9. notab. & dic, sine scandalo, ut quia diffamatur de delicto incontinentiæ, de quo subditi multum scandalizant, cap. infra, & cap. Tria, de Cohabitat. Cler. & mulier. nec scandalo obviari potest, nisi fiat inquisitio: & dic, sine periculo, ut quia est infamatus de dilapidatione, vel de heresi. unde si superior disti-

- mularet, inde sequi posset rerum ecclesiasticarum distra-
ctio, cap. *Praelatum, infra eodem*, & respectu hæresis
aliorum infectio, Clem. 1. §. *Verum de hæresis*; unde di-
cit Innoc. & post eum Jo. Andr. num. 22. & Anchar. num. 15.
quando timetur periculum, posse contra prelatum procedi
sine multa infamia, arg. cap. fin. 7. q. ult. & cap. *Quædam*,
42. dist. de quo die plenius, ut per Innocent. in cap. *Lucei*
Heli, num. 1. *infra de Simonia*, & hanc differentiam
inter prelatum, & subditum perpendunt hic Abb. num. 9.
& Marian. Socin. num. 40.
- 28 Decimo tertio nota in §. *Debet*, quòd is, contra quem
inquiritur, debet esse præsens: quod patet ex auctoritate
Evangelica ibi, *Redde rationem villicationis tue*, & sic præ-
sens erat villicus, qui dominus loquebatur, secundum
Hofst. num. 15. in ver. *Debet*, & Jo. Andr. num. 22. in ver. *Isti*
tur: vel idcirco debet esse præsens, quia tenetur rationem
reddere, quæ non bene redditur nisi per præsentem, ut l. *Cum*
servus, ff. de condit. & demonstrat. secundum Anchar.
hic num. 18. & hoc verum nisi contumaciter se abentaverit,
ut in textu, quia tunc potest contra ipsum ad sententiam
procedi, secundum ea, quæ leguntur, & notantur
in cap. *veritatis*, supra de dolo, & contum. & in c. *Quoniam*
frequentur, ut lite non contest. Item nota ordinem in in-
quisitione servandum: debent enim inquisitio exponi capita-
la, super quibus est inquirendum, eique statuendus est ter-
minus ad faciendas suas defensiones. Idem nomina, &
dicta testium sunt ei publicanda, & danda sunt nomina
simul cum dictis; & non segregati, quia alioquin reus
nesciret quid à quo dictum esset, secundum Jo. Andr. hic
num. 26. in ver. *Quid à quo*. Item legitime exceptiones, &
replicationes admittenda, ut in littera, & notant Jo. An-
dr. Cardin. & omnes in summ. text. Quare si primò
ficeret inquisitio, & postea traderetur capitula, nihil age-
retur, quia pervertitur ordo, cap. *Cum petitum*, supra de
elect. secundum Hofst. hic num. 15. in ver. *Fuerit*, & Joan.
Andr. num. 25. in eodem ver. & Butr. num. 38. & tandem
probatas criminibus, ab administratione removebitur, si
eam habet, ut in littera; & notant omnes in summ. textus.
- 31 Hæc tamen procedunt in inquisitione speciali, quæ fit
contra certam personam, & super certo crimine: factis verò
in inquisitione generali, quia tunc non dantur capitula,
nec est qui dentur, sed generaliter inquiritur, prout hic
declarat Anchar. in 18. notab. & Abb. in 13. not. Num-
quid autem valeat processus in inquisitione speciali, si fiat
inquisitio non traditis reo capitulis, dicendum est valere,
si non opponatur; unde si confessus fuerit crimina, con-
fessionem impugnare non poterit, quominus puniatur ex
iusta, eo prætextu, quòd capitula sibi tradita non fuerit,
vel non fuerit infamatus, ut cap. 1. de accusat. lib. 6. Joan.
Andr. hic num. 25. & Abbas ubi supra.
- 34 Decimoquarto nota in §. *Ad corrigendos*, quatuor modos
procedendi super crimine. Primus est per viam notorietatis,
de qua non vult loqui textus, dum dicit, ut de
notoriis excessibus taceatur, de quo vide cap. *manifesta*,
& cap. *de manifestis*, 29. 1. & bona glo. in cap. *Ad nostram*,
in terzo, in verb. *Observandus, de iurjur.* & Speculator
in tit. de not. crimin. & latissime Salic. in l. ea quidem, à
num. 58. usque ad num. 92. & præcipue n. 84. cum duobus seq.
Cod. de accusat. Secundus modus est per viam denuntiatio-
nis, de qua in cap. *Novus*, supra de iudic. & cap. *Si pec-*
caverit, 2. quest. 1. & per Speculat. in tit. de denunti. &
per Abb. in dist. cap. *Ad nostram*, de iurjur. Tertius per
viam accusationis, de quo per totum hunc titulum.
Quartus modus per viam inquisitionis, de qua præcipue
agitur in hoc cap. Et largo modo secundum Abbatem in 14.
notab. potest dari quintus modus, scilicet per viam excep-
tionis, ut in cap. *super his* supra eod. Item textus per viam
actionis, cap. *Ex parte*, de rescript. cap. *Quarelam de iur-*
jur. quæ improprè dicitur accusatio, de quo die, ut in
cap. *Per tua, si primo*, in §. *de Simon.* quos modos recenset
hic Hofstien. num. 19. Jo. Andr. n. 25. Petr. de Anchar. in
23. notab. Abb. in 14. notab. Jo. de Anan. in §. *Ad corrigen-*
dos, ante num. 1. & Mar. Soc. num. 47. Conventum autem
isti modi in hoc, quòd in quolibet iuxta formam iudicii
sequi debet forma sententiæ, ut in littera ibi: *Illo semper*
adhibito moderamine, ut iuxta formam iudicii sententiæ
quoque forma dicitur, & ad hoc quotidie allegatur hoc
cap. secundum Abb. in 14. notab. unde dicit fatuam esse
iudicem, qui aliter condemnat, quam fuerit petitum, ut
Prosper. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
- l. fin. Cod. de fideicom. libert. Dicit tamen Hofst. num. 19. in
Curtia Romana agi de criminibus duobus modis, scilicet
per modum iustitiæ, & per modum gratiæ: per modum
iustitiæ sex modis superius expressis, per modum verò
gratiæ proceditur per viam provisionis, divisionis, &
compositionis, ut latius per eundem Hofst. dist. num. 19.
& Joan. Andr. num. 28. quietiam tractant, quando diversi
processus diversis modis in diversis instantibus facti sunt
contra aliquem, & nullus sufficit ad condemnationem,
sed collati simul sufficiunt, an cumulatio fieri possit. Qui-
dam affirmant eam posse fieri, quasi dulcis sit mixtura bo-
norum, cap. *Novus*, in fin. 12. dist. & argum. §. *duorum*,
in fin. de verum divis. & quia Reipublicæ interest, ne ma-
leficia remaneant impunita, cap. *Ut fame de sent. excomm.*
Sed contra est, quia probatio unius modi agendi, non
facit fidem in alio modo agendi, vel super alio articulo,
cap. *Veniens*, in secundo, §. 1. ver. *Quo audito*, & §. *Nos*
igitur, sup. de testib. & quia res inter alios acta, & c. cap.
penult. in princip. cum suis concord. sup. de re iudic. & quia
potest timeri, ne per leve compendium ad grave dispen-
dium veniatur, ut hic sequitur in littera; & quia secundum
formam iudicii sententiæ est dictanda, ut in textu in verb.
Illo semper. Et hanc partem sequuntur hic Doctores, nisi
cumulatio fieret de plenitudine potestatis, ut concludunt
Hofstien. & Joan. Andr. in locis supra citatis; cum quibus
concordant Ant. de Butr. num. 45. Joan. de Anan. in §. *Ad*
corrigendos, num. 1. & alii communiter. Et his collige
processum super crimine factum altero de prædictis modis
non impedire alium procedendi modum: quod intellige
verum, quando processus est perfectus: aliàs die, ut notatur
in cap. *De his supra eodem*, secundum Anchar. num. 24. Jo.
de Anan. ubi supra.
- QUÆRO, an in qualibet inquisitione debeat servari
forma hujus cap.
- Solutio. Dicit Hofstien. hic num. 6. triplicem esse inqui-
sitionem, videlicet generalissimam, generalem, & spe-
cialem, Generalissima est, quæ fit ex mero, & puro offi-
cio iudicis, ut quando agitur, & queritur in Conciliis
generalibus, vel provincialibus generaliter de statu provin-
ciarum, seu provinciarum quantum ad Ecclesias, & personas
in melius reformandum, ut capite sicut olim, infra eod.
cap. *Grave*, de præbend. & §. *Ut autem omnis Ecclesiasticus*
status, in Authent. de Sanctissim. Episc. Concilium Tolet.
tertium, cap. 18. cap. *Concilia*, 17. dist. cap. *De Conciliis*, &
cap. *Propter Ecclesiasticus cum seq. 18. dist. dist.* Concilium
Aurel. 3. cap. 1. Concilium Lateranense sub Leone X. ses-
sion. 10. Concil. Tridentinum cap. 2. session. 24. de reform.
Generalis est, quæ fit tam in capite, quam in membris ali-
cujus Ecclesiæ, civitatis, vel castri, vel alterius loci, dum
Prelatus visitat ex eodem mero & puro officio, cap. 1. &
cap. *Irrefragabilis*, de offic. Ordinar. cap. *Placuit*, 12. quest.
1. cap. *Excommunicamus*, §. *Et ad iudicium*, infra de Hæ-
reticis, cap. 1. §. *Sanè*, de cens. lib. 6. Concil. Tolet. 4. cap. 35.
Concilium Tridentinum sess. 24. de reform. cap. 3. & in
his duobus casibus dicit Hofst. non habere locum formam
hujus Concilii, sed sicut generalissima, vel generalis ex
puro & mero officio fit inquisitio, sic etiam generaliter
& compendiosè proceditur contra omnes. Unde dicebat
Abbas Antiquus hic num. 2. propè su. capitula tradi non
debere, quando inquiritur super statu Ecclesiæ, sed solum
quando inquiritur contra certam personam. Fit etiam
inquisitio generalis extra visitationem aliquo impetente
seu denuntiante, vel ex officio fama deferente, in quo
casu similiter dicit Hofstien. formam hujus Concilii non
esse servandam, sed aliam, de qua in cap. *Cum l. & A.*
cap. seq. de re iudic. licet subdat illa capitula posse etiam
intelligi de singulari inquisitione tantum, ut ibi notatur,
& cum Hofstien. concordant hic Joan. Andr. num. 7. &
alii inferius citandi, num. 54. Marian. Socin. num. 56.
Specialis, five singularis est, quæ fit contra certam perso-
nam: & in hæc distingue secundum Abb. n. 11. ver. *Quæ-*
dam est inquisitio specialis, ex mente Hofstien. num. 7. &
8. Nam quandoque fit talis inquisitio, non ad pœnam
imponendam, sed ex debito officio, veluti ut matrimo-
nium non contrahatur propter aliquod impedimentum,
vel ut non promoveatur quis ad Prelaturam, seu non confir-
metur electus, si reperiretur vitiosus: & in tali inquisi-
tione non exigitur infamia, cap. *final. de clandest. despon-*
sat. cap. Postquam, cap. *Cum dilecti*, & cap. *Nihil s. de*
elect.

elect. cum multis similibus : & vide quod notat Innocentius in cap. l. de excess. Prelator. & Hostiensis in cap. unie. Ut Ecclesiast. benef. Et idem est, ubicumque iudex ex puro, & in toto officio procedit, in iis maximè, in quibus imminet periculum animarum, ut patet in cap. Ad nostram, il secundo, supra de iurejurand. & in cap. i. de offic. Ordin. & in l. i. & l. In confirmando, ff. de confirm. tutor. & in l. 3. ff. de suspect. tutor. de quo dic plenius, ut notatur per Hostien. in summa de criminibus sine ordine puniendis, §. final. Quandoque verò hæc specialis inquisitio fit ad pœnam imponendam : & tunc subdistingue, nam aut proceditur ad denuntiationem illius, ad quem hoc pertinet ex officio; & non est opus, ut procedat infamia, l. Ea quidem, Cod. de accusat. cap. Præterea, de testibus eogen. non tamen denuntiator nisi notorium, alias non creditur denuntiatoribus, ut notatur in cap. Nullus, il secundo, & Aliquando, q. quest. 4. & per Doctores, maximè per Salicetum in dict. l. Ea quidem. Aut fit non ad denuntiationem publici officialis, sed fama deferente; & tunc aut proceditur contra Prelatum sæcularem, aut contra subditum etiam sæcularem, aut contra regularem. Primo casu contra sæcularem Prelatum non sufficit simplex fama, vel clamor, & si frequens sit, nisi sit tanta, quæ scandalum generet, vel sine periculo tolerari non possit, ut dixi supra in 12. notab. Secundo casu contra subditum sæcularem sufficit fama frequens, & clamoſa; & si non generet scandalum, ut in littera, & dixi in eodem 12. notab. & in utroque istorum membrorum servari debet forma, quæ hic traditur in §. Debet. Ac propterea requiritur probatio famæ, de qua notatur in cap. Cum oporteat, §. final. in 1. respons. supra eodem: quod tamen totum est arbitrio boni iudicis relinquentium, ea tamen habita consideratione, ut leviores probationes sufficiant contra subditum, quam contra prelatum, ut patet in cap. Licet Heli, vsrã de Simonia, & in cap. Pastoralis, in 1. respons. in fin. supra de offic. delegat. & argum. cap. Cum istorum, §. Si verò clausulari, & §. præced. vsrã de sentent. excommunic. l. 3. ff. de alienand. iudic. caus. fact. secundum Hostiensem, & Joan. Andr.

Tertio casu iudic fit inquisitio contra Regularem, iterum subdistingue: nam aut fit ad correctionem, seu ad penitentiam secundum regulam : & non est opus servare formam hic præscriptam, sed juxta eandem regulam proceditur, de plano, ut cap. Reprehensibilis, & cap. Cum specialis, supra de appellat. cap. final. de Regular. cap. in Singulari, & cap. Ea quæ, de statu Monachorum. Aut fit inquisitio, ut ab administratione removeatur; & tunc quando agitur de Abbate, vel Priore Conventuali, aut eam habente, & auctoritate Superioris instituto, quamvis non ad unguem, tamen quoad quedam servanda est forma huius Capituli, ut scilicet vocetur, ut se possit defendere, ut patet in cap. Ad petitionem, §. Cum igitur, supra eodem, & infra c. Olim, §. Si verò, & in cap. Per tuas, de Simonia. Verumtamen ex levioribus causis removeri potest, quam sæcularis, ut dicitur in dict. cap. Per tuas, in fin. & in cap. final. vsrã eodem, & hic in fin. in §. Hunc tamen ordinem. Sed & confuetudo specialis locorum religiosorum in hoc spectanda est, ut subijciuntur in dict. cap. fin. & legitur, & notatur in cap. Quia nos, de appellat. Si verò agitur de simplicis Priore, vel Officiali, seu alii obedientiam tenente, talis instituitur, & delimitur prohibito Abbati etiam sine causa, ut legitur, & notatur in cap. Cum ad monasterium, §. Talis, & in cap. Monachi, §. Prioratus, & §. Priores, supra de statu Monachorum, & in cap. Volentes, & §. final. de privilegio, lib. 6. & latius dicam infra l. num. 102.

Ita in hæc materia inquisitionis distinguit hic Hostiensis num. 7. & 8. & latius in summa de inquisitionibus, & cum eo concordat hic Joan. Andr. num. 7. & 8. & 9. Henric. Boich. à num. 1. usque ad num. 7. Butt. num. 9. Cardinal. in §. Hunc tamen, num. 6. post med. vers. Alii aliter dividunt, Anchar. num. 38. post med. vers. Hostiens. etiam hic dicit, Abb. num. 11. & Joan. de Anan. in §. Debet, num. 6.

Legistæ tamen aliter distinguunt: nam omnia illa generalissima inquisitio, quæ fit per Officialia ad præscriptum l. Cognovit, ff. de offic. Præsid. cujus loco hodie successit proclama, seu banuum generale contra omnes homines malæ conditionis & famæ, quod faciunt potesta-

tes in principio eorum officii, ut testatur Angel. de malef. in verb. Hæc est quadam inquisitio, num. 3. & Julius Clarus in præf. §. final. quest. 3. in princ. d. cum Legistæ duas tantum esse inquisitionum species. Altera dicitur præparatoria, quam aliqui appellant generalem, quæ fit ad inveniendum delinquentem, & iudex generaliter inquirat quinam delictum commiserit, informationes generales desuper assumendo. Altera dicitur solemnis, quæ fit ad puniendum, contra particularem personam, de cujus delicto jam Curia notitiam habuit. Et hæc Canonistæ specialiter appellant, & diffiniunt esse juxta quoddam per officium procedendi ad condemnandum, & puniendum facinorosos homines de territorio inquiredis de aliquo crimine non a malevolis insanatos, ut per Præpositum in cap. de accusat. num. 41. 2. quest. 8. Ita distinguit Bartol. in l. 2. Si publico, numer. 9. ff. de adulter. & Salyc. in l. Ea quidem, num. 31. Cod. de accusat. quos refert, & sequitur Bero. hic num. 33. Et fuit originalis distinctio Innocentii in cap. Bonæ, il primo, num. 5. supra de elect. ubi formaliter inquit. (Item nota, quòd sic servat totus mundus, quod contingente maleficio notorio statim inquirat iudex generaliter non contra certam personam, & facta inquisitione vocat nominatos in inquisitione de maleficio, ut te defendat; & quod longam interpretationem recipit ex iurisdictione factorum, mutari, non debet, l. Atumie, & l. Si de interpretatione, & l. seq. ff. de Legibus; & sic cum maleficio sic notoriè factum est, sed quis illud fecerit, est incertum, iudex nullo vocato procedit ad inquisitionem illius malefici, scilicet per quos fit factum; & idem fit certum sit de aliquibus personis, & de aliquibus incertum: & hæc inquisitio, quæ fit de incepta persona, est tantum præparatoria alterius inquisitionis, nam contra personam in prima inquisitione nominatam recipitur nova inquisitio, & iidem testes, qui dixerunt in prima, scilicet, quando contra nullam personam agebatur, iterum recipiuntur in secunda, quando contra certam personam agitur, argum. cap. l. emens, supra de testibus.) Hæc tenet verba Innocentii: quos refert Bald. in l. Edita, in secunda lectura, num. 30. ad hanc, vers. Et dicit Innocentius, Cod. de edendo, Angel. in l. Ea quidem, num. 5. C. de Accusat. dicens ita observare communem consuetudinem mundi, Jo. de Anan. in cap. Inquisitionis, num. 5. vers. Sed adverte: & ibi etiam Felin. eodem num. supra eod. Præpos. in cap. de accusat. num. 40. vers. Et de hoc dicit Innocent. 2. quest. 8. alios cumulat Menoch. de præsump. lib. 1. præsump. 88. num. 7. & 8. Communis igitur præctica est, ut si non sit portectæ contra aliquem querela, vel denuntiatio, vel aliter aperta via iudici ad specialiter inquirendum, sed tantum constat delictum fuisse commissum, iudex statim ex officio inquirat generaliter interrogando testes, quos putat de negotio informatos, in genere, an sciant quis delictum commiserit, neminem nominando; & in hæc generali, seu præparatoria inquisitione, quæ fit ad inveniendum criminiosum, non requiritur ut infamia præcedat: & ita omnes sciunt, ut inquit Bero. hic num. 34. & Jul. Clarus in præf. §. final. quest. 6. vers. Sciatis etiam. Quando verò certus est delinquens, puta quia portectæ est contra aliquem querela, vel denuntiatio, tunc iudex non inquit generaliter, sed specialiter interrogando testes, quid sciant de contentis in ipsa querela, vel denuntiatione, in qua ille est specialiter nominatus: tunc autem illa inquisitio generalis transit in specialem, quando testes, qui sunt in genere interrogati, nominant ipsi in specie delinquentem, nam eo casu illa denominatio aperit viam iudici ad inquirendum specialiter contra illum nominatum, id est ad alias informationes contra eum assumendas, ita Jul. Clar. in d. §. fin. quest. 5. vers. Poterit igitur; & constat ex verbis Innocentii superius relatis, n. 36. Et ad hæc speciale inquisitionem, si fit ex officio, live ad querelam, vel denuntiationem, iudex de venire non potest, nisi præcedente infamia, juxta text. hic: & est communis opinio, de qua testatur Angan. l. Si vacantis, num. 177. C. de bon. vac. lib. 10. Boil. in præf. tit. de inquisit. num. 21. & in l. de iudic. n. 75. in fin. Mart. in præf. criminan. §. Constante, n. 22. Hyppol. Rimin. conf. crimin. dicitur, 105. num. 27. lib. 1. Grat. conf. 57. num. 11. lib. 2. Roland. conf. 24. num. 21. & seq. vol. 1. & conf. 3. n. 15. vel 3. & conf. 57. n. 29. vel 4. Clar. in præf. §. fin. q. 6. vers. Idem etiam.

Cæterum adverte: nam quicquid sit de jure, hodie 60 illa

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

illa diffamationis solemnitas in inquisitionibus recessit ab Aula, secundum *Clar. dict. quest. 6. vers. Præterea scias*: nam hodie practica servat, ut iudex confitit de delicto, assumendo informationes in genere, interroget primò testes, quos putat informatos, an sciant quis illud maleficium commiserit; & si dicant se nescire, tunc interrogat eo super diffamatione, neminem nominando, sed in genere interrogando, an saltem sciant contra quos de illo delicto fama laboret, & si dicunt aliquem diffamatum, tunc contra illum specialiter inquirendo, ad citationem, vel ad capturam, juxta inditorium qualitatem, procedit, & sic unico contextu super veritate criminis, & super diffamatione informationes assumuntur, ut ibi per eum, qui propterea subdit se nunquam vidisse aliquem processum fieri, qui à diffamatione inciperet. Sed contra hujusmodi practicum insurgit Rolandus à Valle in *conf. 57. num. 26. & sequent. volum. 4.* nam secundum eum licet testimonium Clari sit magnum: tamen est spernendum quia omnes Doctores tam antiqui, quam moderni concludunt, & exclamant in inquisitione famam debere præcedere, nec aliquis eorum dicit de consuetudine contrarium servari, prout dicit Clarus. Quinimò, ut inquit Ludovic. *Cat. conf. crimin. divers. 99. num. 1. lib. 1. in paucis*, totus mundus sequitur hanc conclusionem, quòd inquisitio non præcedente diffamatione facta, nulla, & invalida sit. Item salvando Clarum, dicit ipse R. olandus illius practicam procedere in statu Mediolani, prout ipse loquitur, & ubi erat versatus, & non alibi. Verùm ut novissimè observat Prosper Farinacius in *pract. ritul. de inquisit. quest. 9. num. 21. vers. Ego verò*, consuetudo, de qua loquitur Clarus, non est contra juris dispositionem: non enim ipse dicit simpliciter, & indistinctè in inquisitione de consuetudine famam non debere præcedere, quia hoc esset contra auctoritates novi, & veteris testamenti, de quibus in hoc c. contra canonicas functiones, & unanimum Canonistarum consensum; sed tantùm dicit secundum practicum, qua hodie utuntur in inquirendo, non requirit, ut præcedat infamia, quia commisso delicto non incipiunt à speciali inquisitione contra aliquem, in quo casu debet præcedere infamia, secundum omnes; sed à generali assumptione informationum, videlicet quis illud delictum commiserit: in qua generali informatio, & inquisitione conveniunt omnes, non esse necessarium, ut fama præcedat, & conclusum est supra *num. 57.* Deinde subdit Clarus, quòd si testes in genere interrogati aliquem nominaverint in specie, poterit iudex ex generali illa inquisitione devenire ad specialem contra nominatum, etiam nulla præcedente fama, & hoc similiter non est contra conclusiones Doctorem. Imò generalis inquisitio, in qua per testes aliquis fuit nominatus, sine alia forma aperit viam ad specialem inquisitionem, juxta theoreticam, & practicam Innocentii, quam servat totus mundus, ut dictum est supra *num. 56.* & prædictis adde Mar. Socin. *hic art. 1. in 1. quest.* ubi tradit novem capita distinctionum in inquisitionis materia, & egregiè singula dictionem capita exemplificat.

62. Secundo QUÆRO, cum ad specialem inquisitionem super certo delicto, & contra certam personam, que verè & propriè dicitur inquisitio, secundum Præpositum in *cap. De accusatione, num. 41. 2. quest. 8.* iudex procedere possit tam ex suo mero officio, quam ad partis querelam, seu denuntiationem: an, & in quo isti duo modi procedendi inter se differant.

63. Solutio. Glossa magna hic videtur assignare tres differentias inter processum faciendum ex mero iudicis officio, & illù, qui fit alio impetente, seu promovente inquisitione. Prima differentia est, quia quando procedit ex mero officio, tunc recipit iuramentum ab illis, contra quos est facienda inquisitio; sed quando procedit ad instantiam alterius, hoc iuramentum non recipit, ne instruat adversarium: sed ipse adversarius debet probare ea, qua denuntiat.

64. Secunda differentia est, quia quando procedit ex officio, non tenetur recipere probationem super fama; satis enim est, ut de ea constet sibi: secus quando procedit ad alterius instantiam; & cum gloss. quoad hanc differentiam concordat Petrus de Sampsonè, & Abb. Antiqui. *num. 3.* qui similiter distinguunt inter inquisitionem, quam facit iudex alio proferente; & illam, quam facit à se ipso, & ex officio suo, ut in primo casu non procedat iudex super inquisitione

veritatis, nisi probetur infamia per eum, qui fuit promotor inquisitionis: sed in secundo, quando ex officio, tunc postquam constat iudici de infamia, de veritate inquiret, licet inquisitus neget se infamatum; nec tenetur ipse iudex fidem facere de infamia: cui enim facere fidem, cum ipse sit iudex; Sitamen inquisitus propter hoc appellaret, tunc coram iudice appellationis teneretur primus iudex de infamia facere plenam fidem, & sequitur Jo: Andr. *num. 36. Anchar. num. 29. Abb. n. 17. vers. Secundi differentia est.* Angel. in l. Si vacantia, n. 177. C. de bonis vac. in lib. 10. ubi videtur tenere diffamationem non requiri, quando iudex non ad postulationem partis, sed ex mero officio inquireret, & dicit August. ad Ang. ac malef. in ver. *Hæc est quedam inquisitio, num. 57.* asseffores hoc communiter obsecrare: sed certè in hoc contra Angel. est magis communis opinio; ut inquit Hieron. in *Apostill. ad Angel. de malef. in loco præalleg. num. 68. vers. Quarto in quantum, quem refert Grat. conf. 57. n. 11. lib. 2.* & Roland. *conf. 24. circa fin. lib. 1.* Boss. in *tit. de indit. n. 75. in fin.* Hyppol. Rimin. *inter consilia criminalia divers. conf. 105. num. 27. lib. 1.* & Jul. Clar. in *pract. §. fin. q. 6. vers. Idem etiam*, subdens ea esse rationi magis consentaneam; nam quando proceditur ex mero officio, tunc magis necessaria esse debet diffamatio, quæ succedit loco accusatoris, ut dicunt Scribentes in hoc cap. Ob quam rationem aliis etiam relatis hanc opinionem similiter dici esse veriorum & magis communem Prosper Farinac. in *pract. tit. de inquisit. 9. num. 4. vers. Non autem per hoc recedas.* Tu tamen adverte, quia glossa, & Canonista nostri non dicunt diffamationem non requiri, quando iudex ex officio procedit, imò dicunt etiam eo casu iudicem debere per se inquirere de fama; sed tantùm asserunt satis esse, ut de hujusmodi fama constet iudici, qui non tenetur de ea finem facere, nec probationes assumere, quando procedere ex officio suo, sed solum quando procedit alio inquisitionem promovente; & ita utroque casu diffamationem requiritur, & solum constituunt differentiam super illius probatione.

Tertia differentia, quia si iudex procedit ad instantiam alterius, admittit probationes contrarias super bona fama: secus quando procedit ex officio: & ratio diversitatis est, quia non ita præsumitur contra iudicem, sicut contra partem, *argum. cap. In nostra, de procurator. & cap. Ad audientiam, de prescript.*

Quarta differentia ultra gloss. ponitur per Doctores, quia quando proceditur ad instantiam, fit litis contestatio cum promovente inquisitionem, ut in *cap. Cum dilectus, de purgat. canon.* secus quando ex officio proceditur, quia non est, cum quo fiat litis contestatio; sed fit quedam quasi contestatio inter infamiam, quæ tenet locum accusatoris, & responsionem inquisiti.

Quæ differentia, quia quando procedit ex officio, postunt recipi testes etiam publicatis attestationibus; tunc enim cessat ratio timoris subornationis, cum semper testium dicta sint nota iudici: secus quando proceditur ad instantiam partis, ut notatur in *cap. Cum Claror. supra de testib.* & has duas differentias ultra gloss. ponit in specie Abb. n. 17.

Tertiò QUÆRO, cum supra in 14. notab. dictum sit tribus modis principaliter posse procedi super crimine, videlicet per viam inquisitionis, accusationis, & denuntiationis, in quibus differat iudicium inquisitionis ab aliis iudiciis.

Solutio. Dicit secundum Speculat. in *tit. de inquisitione, §. 1. num. 33.* in pluribus differre. Primò enim in iudicio inquisitionis fama habetur loco accusatoris, ut hic, & in *cap. Licet Heli, de Simon.* & dictum est supra in *octavo notab.* in aliis autem nullus regulariter sine accusatore, vel delinatore damnatur, ut *cap. Relatum, 5. quest. 3. & cap. Unico, supra ut Eccles. Benef.* Secundò, in causa inquisitionis testes recipiuntur lite non contestata, quod non contingit in aliis regulariter, *cap. Quoniam, §. Sunt & alii, supra ut lite non contestata.* Tertio, in iudicio inquisitionis recipiuntur minus idonei testes, cum fit inquisitio tam in capite, quam in membris, vel super statu Ecclesiæ, ut notat idem Speculator in *dict. §. 1. vers. 21.* quod non fit in aliis causis, ut *cap. Ex parte A. supra de testib., §. In testibus, 4. quest. 3.* Quarto, inquisitio fit de manifestis per famam, ut hic, non de occultis, ut in *cap. Qualiter, in fin. supra eod.* alia verò iudicia instituantur etiam super occultis, dummodò probati possint, ut *cap. Plerumque, 2. qu. 7.* unde accusatus etiam

super occultis respondere compellitur, quia jurat de calumnia, cap. 1. de juramen. calumn. secundum Host. hic num. 16. Joan. Andr. num. 25. in verb. Facultatem, & Butr. n. 39. & ad cap. Non tibi, de penit. dist. 1. quod videtur innuere oppositum, responde, ut per eos. Quinto in inquisitione proceditur quandoque ad remotionem, dum negotium agitur, cap. Quia est, q. 2. probata tamen prius suspitione dilapidationis, cap. Licet Heli, vers. Quia verò, & c. Per rivas, de Simon. & cap. sin. infra eod. & in aliis iudicis lectis, ut cap. Volumus, 16. quest. 4. cap. 1. de iudic. cap. Nonne, 8. quest. 4. Sexto in iudicio inquisitionis, si criminis sit grave, praelatus convictus ad administrationem totaliter removetur, ut hic in textu, ibi: *Quatenus si fuerit gravis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino*: & notat Bernar. in glos. 1. vers. Crimine verò sic probato, cum quo concordant Host. num. 23. Joan. Andr. num. 30. Henric. Boich. num. 13. & communicator omnes. In iudicio verò accusationis praelatus de gravi crimine convictus deponitur, ut cap. Inquisitionis, & cap. Super his, supra eod. cap. Tria de penis, cap. Unum orarium, §. Crimines, 25. dist. & hic in textu ibi: *Criminalis accusatio, que ad diminutionem capitis, id est degradationem intenditur, & dic degradationem, id est depositionem, nara etiam verbalis depositio ab ordine dicitur degradatio, quia privat, & deicit, cap. Degradatio, de penis, lib. 6. secundum Abbatem hic num. 10. & Mar. Socin. n. 42. & est pœna capitalis, que sequitur ex accusatione, ut inquit Host. hinc n. 13. & sic mitius punitur inquisitus, quam accusatus, ut in præcatis iuribus, & notat Bald. in l. Ea quidem num. 49. C. de accusat. Jo. de Anan. in cap. inquisitionis, n. 4. supra eodem, de quo dic plenius, ut hic per Henric. Boich. num. 12. & istis duobus modis debet iudex imponere pœnam ordinariam, & non pœnitentiam, secundum Abb. in q. not. Prædictas sex differentias ponit Speculator citatus supra num. 69. & ex illo Mar. Soc. hic n. 92. In denuntiatione autem iudex non debet pœnam ordinariam imponere, sed tantum ad pœnitentiam compellere, ut per Abbatem ubi supra. Verum ut dicit Henric. Boich. num. 14. sicut denuntiatio diversimodè fieri potest, & natura, diversa est, sic quoque diversæ sententiæ formabuntur. Nam si denuntiatio sit evangelica, pœnitentia inungetur, sit iudicialis, ad satisfactionem condemnabitur; si canonica, pœna intelligitur, vel peccatum fieri inhibebitur, vel aliter secundum quòd requirit denuntiationis modus, sententiabitur; de quo dic, ut legitur, & notatur in cap. Notus, in primo responsi. supra de iudic. & secundum hanc distinctionem intelliguntur illa verba textus, ut iuxta formam iudicii sententiæ quoque forma dicitur, secundum Host. num. 23. vers. In denuntiatione Jo. Andr. n. 30. eodem vers. & Henric. Boich. num. 14. cum quibus satis concordant Archid. in cap. Si peccaverit, n. 15. 2. quest. 1. Septimo illi tres modi tendunt ad diversos fines, secundum Abbatem hic in 14. notab. nam inquerentis officium est veritatem invenire, ut per Azor. in l. de offic. iudic. in princ. cap. Qualiter, de offic. iudic. & notat Bald. in l. Edita, num. 30. circa finem vers. Aut loquimur in processu inquisitionis, C. de edendo sed accusatio fit ad puniendum, & ad publicam vindictam, l. Non ignorat, & l. Si quis, C. de his qui accusat. non pos. cap. Inquisitionis, & cap. Super his, supra eod. Bald. loc. citat. denuntiatio verò fit ad correctionem, ut dicitur in d. cap. Super his, c. Si peccaverit, 2. g. 1. In denuntiatione enim attenditur emendatio fratris, sed in accusatione punitio criminis. S. Thom. in 2. 2. q. 67. art. 3. & q. 66. art. 1. in corp. & in 4. sentent. dist. 35. art. 3. ad 6. Octavo, sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic & denunciationem charitativa correctio, & inquisitionem clamorosa debet insinuatio prævenire, ut hic dicitur in §. Ad corrigendos. & est repetitum in c. Licet Heli, de Simon. Cum enim accusatio instituitur ad depositionem, ne aperiat via calumniandi, accusator debet le inscribere, ut in cap. Super his, supra eodem, id est se obligare ad eandem pœnam, si non probaverit, quam reus debuisse, si probasset; ut cap. Quisquis, & cap. Qui crimen, 2. quest. 8. & notat glos. in d. cap. Super his, in verb. Oportet inscribere, & de hac pœna talionis vide quòd legitur, & notatur in cap. Quod debetur, 14. q. 1. & in cap. Sex differentie, 23. quest. 3. per Albert. in l. fin. Cod. de accusat. & per D. Thom. in 2. 2. q. 68. art. 4. in corp. & in 4. sentent. dist. 41. art. 5. q. 2. ad primum; &*

de forma accusationis tria continente, vide textum in l. Libellorum, C. de accusationibus, quæ est canonizata in c. Per scripta, §. Sea Calixtus, vers. Libellorum, 2. q. 8. In inquisitione autem non requiritur inscriptio, ut dicitur in d. cap. Super his, supra eodem, quia cessat suspicio calumnie tum ob præcedentem infamiam, tum quia non est ibi, qui se opponat, & sic inscribat, ut ibi per Felin. num. 2. in fin. In denuntiatione similiter non requiritur inscriptio, sed obligatio ad pœnam talionis, quia non instituitur ad puniendum, sed ad corrigendum, ut dictum est; & idè denuntiationem debet præcedere admonitio, seu charitativa correctio, ut in iuribus præfaciatis; & egregie declarat S. Thom. in 2. 2. q. 33. art. 8. & in 4. sentent. dist. 19. q. 2. art. 3. q. 3. Quæ tamen admonitio in accusatione, & inquisitione non requiritur, etiam si fiat alio denuntiatione, seu promovere; sed statim potest procedi ad inquirendam, ut hic firmat glos. nostra, Host. n. 7. & Jo. Andr. num. 37. & plenè Aret. num. 39. & docet S. Thom. a. dist. 19. quest. 2. art. 5. qu. 1. ad 4. ubi ait in accusatione non agi ad emendationem inquitentis, sed ad bonum commune, scilicet iustitiam conservandam per punitionem delinquentis; & idè accusationem in iudicio bona conscientia fieri posse, etiam si admonitio non præcedat, nec esse contra præceptum Domini; quod intelligitur, quando agitur ad emendationem peccantis: inquisitionem verò faciendam non esse, nisi de notorio peccato, quia oportet, ut inquisitionem præcedat clamorosa insinuatio; & idè secreta admonitio non requiritur de necessitate.

Quartò QUÆRO, quomodo probeur fama. Solutio. Secundum Innocentium hic num. 1. testis deponeere debet, eum, de quo agitur, de tali crimine diffamatum esse, & interrogatus, apud quos sit diffamatus, respondere tenetur, apud tales, & nisi eos nominet, non videtur reducere bonam causam dicti sui; & ratio est, quia aliter sciri non potest, an illi sint viles, & malevoli, an verò fide digni, de quo ante omnia iudici constare debet, uti hic in vers. Ex quibus auctoritatibus. Debet ergo dicere, apud tales, & tales est suspectus, quia hæc ab eis audivi, vel vidi eos vitare ipsius familiaritatem: & subdit Innocentius, sufficere, si dicatur à duobus fide audivisse, quia textus noster loquitur in plurali, ibi: *Providis & honestis*. Ergo sufficiunt duo, l. Vires numerus, ff. de testibus. Adverte tamen, quia non sufficit, si testis dicat apud duos esse suspectum, quia ex hoc non esse probata fama, ut cap. Inquisitionis, in fine, supra eodem, sed oportet eum addere in suo testimonio, quòd hoc ipsum, quod audivit ab illis duobus, clamat quòd pars vicinix: & hoc intendit hæc litera, dum dicit, quòd illi providi vicini debeant dicere, quòd clamor innotuit, & diffamatio manifesta ad idem textum in cap. Super his, supra de eo, qui cognovit confang. uxor. sua, & c. 2. infra de purgat. canon. Quidam tamen, ut subijcit Innoc. num. 4. vers. In presenti autem causa, non improbabiler dicunt satis esse, ut testes etiam nullis personis expressis dicant, rumor, & infamia est per viciniam; reservatur enim alteri parti facultas probandi infamiam hanc esse tantum apud viles, aut malevolos, vel ab ipsis ortum habuisse: quo probato non procedit inquisitio, arg. cap. In cunctis, 11. quest. 13. & hic non cavetur, ut testis debeat hoc dicere, sed tantum ut superior non debeat ad inquisitionem procedere, nisi clamorosa insinuatio per bonos, & graves ad eum pervenerit: & cum his dictis Innocentius concordant hic Jo. Andr. num. 11. Anchar. num. 33. Abbas num. 1. & Cardin. in §. Hunc tamen, num. 9. & communiter DD. ut attestat Alexand. card. 102. super primo cala post num. 4. vers. Sextus testis, lib. 1. Aretin. in cap. Cum oportet, post num. 58. vers. Communiter tamen supra eodem, ubi etiam testatur de magis communi & prædicta opinione, Gandin. in rubrica Quomodo, de malef. cognosc. per inquisitionem, post num. 11. & alii plures, quos novissime cumulat Fatin. de indu. & tortura, quest. 47. num. 227. & num. 236.

Sextò QUÆRO, an fama in criminalibus aliquem gradus probationis constituat. Solutio. Explorati iuris est, solam famam, quæ est contra aliquem, quòd maleficium commiserit, esse sufficiens inditium ad inquirendum contra eum, ut hic est textus apertus: Idque fatentur omnes, ut inquit Julius Clarus in pract. §. final. quest. 6. in princip. & quest. 21. vers. Fama sola, quia, fama succedat probationis constituat.

83

84 85

86

fuere loco accusatoris, ut dictum est supra in 8. notab. quandoque verò fama tribuit materiam indicendi purgationem canonicam, cap. *Presbyter si a plebe*, 2. qu. 7. & c. *Accedens*, supra eodem, cum similibus: quandoque tribuit materiam suspendendi à beneficio, & officio, donec se purgaverit, concurrentibus tamen requisitis, de quibus per Marian. Socin. in cap. *Nos inter*, num. 3. infra de purgat. canon. quandoque coadiuvat probationes jam factas, seu alia adimnicula, ut c. *Præterea*, supra de testibus; gradum tamen probationis non facit, secundum Mar. Socin. hic num. 63. quia in criminalibus probationes debent esse luce clariores, ut l. *Sciatis cuncti*, C. de probat. c. *Sciatis*, 2. qu. 8. & c. *Epiphanius*, 5. quæst. 6. ubi probatur nec semiplenam facere probationem, nisi de crimine civiliter ageretur; & sentit glossa in cap. *Veniens*, i. prima, in verb. *Illorum de testibus*, quoniam ait esse communiter approbatum Bero. hic n. 78. & hanc esse communem opinionem attestatur etiam Decius in eodem cap. *Veniens*, num. 25. & ita etiam se habere communem practicam affirmat Salyc. in l. *Ea quidem*, num. 133. C. de accus. & Bertrand. conf. 126. num. 11. lib. 7. quos refert, & sequitur Jul. Clarus in pract. §. *ff. q. 2. vers. Fama sola*, ibi, Fama enim in criminalibus non probat neque etiam semiplenè; unde sine adimniculis non est sufficiens inditum ad torturam: & ita tenent communiter DD. ut ait Marfil. in l. *De minore*, §. *Plurimum*, n. 30. ff. de quæst. & conf. 3. n. 4. in fin. Hanc etiam dicunt communem conclusionem Jul. in rep. l. *Ammonendi*, n. 307. ff. de iur. jur. Cravet. conf. 41. n. 6. Blanch. ad l. fin. n. 312. vers. *Unde Baldus*, ff. de quæst. Grammat. conf. 42. num. 15. dicens, ita per assessores observari, Daen alios referens, & communem dicens in reg. 300. in 4. fallen. & in reg. 301. in princip. & alii plurimi apud Farinac. de indic. & tortur. quæst. 47. num. 4. Et quavis in hoc articulo magna sit controversia inter Scribentes, & Jo. Andr. ad Speculat. in tit. de reor. crimin. §. *Fama*, in verb. *Veniens*, circ. fin. quem refert Marfil. dist. l. *De minore*, §. *Plurimum*, num. 30. & conf. 73. num. 16. attestetur contrarium servari de consuetudine, ut scilicet fama sola sit sufficiens ad torturam, prout etiam se vidisse aliquando per assessores observari refert Gadinus de malef. in tit. de quæst. num. 39. tamen Julius Clarus in a. quæst. 21. vers. *Fama sola*, circa med. dicit se fuisse semper sequutum communem opinionem, quam etiam audivit semper observari ab aliis juris iudicibus, ut scilicet nundum procedatur ad torturam ex sola fama, nisi cum ea concurrat aliquod aliud adminiculum; & subdit se credere eam tutiorem, & veriozem; & quavis ad torquendum videatur sufficere minus quam semiplena probatio, nihilominus cum fama sit inditum à delicto valde remotum, & multum fallax, ut quotidie experientia docet; putat Clarus iudicem tutius facturum, si nullo alio adminiculo concurrente reum tormentis non subiciat. In aliis autem quam criminalibus, an fama faciat plenam, vel semiplenam probationem, distinguere plures casus, ut hic plenè per Mar. Socin. num. 621. circa fin. vers. *Circa tertium membrum*.

90 Septimò QUÆRO, an statim lata sententia super crimine, Prælati intelligatur ipso iure privatus dignitate, vel beneficio, ad eò ut beneficia huiusmodi possint alteri conferri.

91 Pro solutione Innocentius hic num. 10. latius prosequitur articulum, quos effectus producat sententia, & distinguit plures casus. Quandoque enim talis est pœna imposita ex delicto intentato, quæ statim auferit libertatem: & tunc statim lata sententia super crimine non licebit condemnato testamento condere, nec poterit ex testamento aliquid capere, l. *Qui ultro*, ff. de penis, l. 1. §. à Præfecto, ff. de Legat. 3. Quod tamen fallit in his, quæ condemnato competenter ratione publici officii, ut prælati; nam gesta per eum tenent, donec in officio toleratur, cap. *Nonne*, 8. qu. 4. Quod si oppositum diceremus, sequeretur absurdum, quia condemnatus depositus, vel mandatus est infamis, ut l. *Forti*, §. *penult.* & ult. ff. de his, qui notantur infamia: non quidem ergo diceremus propter hoc sententias ab eo latas ulterius non valere? cap. 1. 3. quæst. 7. Absit: omnia enim tolerantur propter officium, quod administrat, l. *Berbarius*, ff. de offic. Prætor. cap. *Servandum*, 14. dist. 1. & prædicta sunt vera, nisi esset lata sententia depositionis, vel esset spoliatus insigniis dignitatis: tunc enim mandatum à tali lata non tenet, l. 2.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

§. igitur, ff. de his, qui notantur infam. l. Cum Prætor, ff. de iudic. non enim potest dici amodo toleratus, sed inurus, facit cap. *Veritatis*, supra de dolo, & contum. & cap. *Tanta*, infra de excessib. prælat. Et ex hoc inferit Innoc. d. num. 10. vers. *Credimus tamen*, ut Episcopus dicecatus possit alteri conferre beneficia, quæ hic depositus habet sub eo, cap. *Multi*, 2. quæst. 1. Nec obstat c. *Superbis*, supra eodem; quia ibi loquitur, cum probatur crimen per modum exceptionis, quo casu iudex non potest super alio iudicare, c. *Licet Helis*, de Simon. Sed hic loquitur, cum probatur per viam accusationis, vel inquisitionis, quo casu per sententiam efficitur crimen notorium, c. *Vestra*, & cap. *Tua*, de cohabit. cler. & mulier. Ex quo sequitur, ut non solum beneficiis, quæ possidet in dicecasi Episcopi pronunciantis, sed & in quacunque alia spoliari possit, cap. *Posulisti*, supra de foro compet. Neque hoc contingit ex eo, quod res cum uno acta, aliis proficit; sed quia per hoc efficitur res notoria: unde bene sequitur pœna ablationis beneficii, quia sententia non inducitur ad probandum, quod per eam dicatur privatus, sed inducitur ad probationem criminis, scilicet quod sit notorium; & id eò per talem sententiam probaretur infamis, & à testimonio, vel ab ordinibus repelleret, c. *Testimonium*, de testib. & cum his dictis Innocentii concordant hic Jo. Andr. num. 21. Burt. in fin. Anchar. num. 39. Card. in §. *Hunc tamen* num. 17. & alii communiter.

Sed hic incidenter QUÆRITUR, an prælato reo 95 demnato liceat Capitulo, sive Electoribus ad electionem alterius procedere. Punctus quæstionis videtur ad hoc restringi, an post sententiam condemnatoriam prælatus remaneat possessor dignitatis, & beneficii, vel privatus sit: si enim remaneat, quamvis injustè possideat, non videtur alius posse deligi propter illam possessionem, c. *Cum nostris*, de concess. præbent. concludit Innoc. eod. n. 10. post medium, vers. *Clerici autem*. Quandoque iudex pronuntiat tantummodo super delicto, puta prælatum commississe homicidium, quandoque pronuntiat etiam super pœna, ut quia privat, vel perpetuò suspendit. Primo casu non licet alium eligere, nisi electoribus fuerit eligendi potestas data. Secundò autem casu licet Canonicis eligere, quando pœna, super qua est pronuntiatum, infamiam irrogat, veluti si prælatus suspendatur perpetuò propter furum, vel aliud publicum crimen, de quo damnatus est: tunc enim alius in locum ejus eligi potest. Et idem si sola pœna sine sententia super crimine infligitur, ex qua irrogatur infamia: evidentior enim est infamia, quæ ex pœna procedit, quam quæ ex sententia: secus verò si non suspendatur ex tali causa infamiam irrogante, ut cap. in loco, 5. qu. 4. secundum Innoc. cum quo similiter concordant Jo. Andr. n. 21. vers. *Clerici autem*, & alii proximè citati. Quæ perpetuò commenda memoriæ, quia valde utilia sunt ad sciendum, an quando prælatus per sententiam est privatus dignitate, vel est de tali crimine condemnatus, quod sufficit ad privationem, ut electores possint alium eligere; anve quando pœna privationis ipso iure à statuto, vel à constitutione imponitur, statim sine alia sententia declaratoria, liceat ad alterius electionem procedere: solutio enim patet ex prædictis; & facit c. *Venerabilem*, de elect. cap. *Ad Apostolica*, in fin. de re iudic. lib. 6. cap. *Licet Episcopus*, de præbend. eod. lib. & quod notatur per DD. in cap. *Cum secundum leges*, de heret. lib. 6. & quod scripsi in cap. *Ad abolendam*, à num. 28. usque ad num. 44. infra. eod. tit. Quot autem sint genera penarum de iure canonico, & quam proportionem habeant cum pœnis de iure civili impositis, latissimè hic prosequitur Innocentius à n. 6. cui Jo. Andr. n. 18. & cæteri omnes subscribunt, & adde Holt. in summa, de pœnis, §. *Quot sint species penarum*, ut §§. seqq.

Ultimò QUÆRO, in §. *Hunc tamen ordinem*, quot 98 sint specialia in inquisitione, quæ formatur contra regulares.

Solutio. Ex hoc §. tria specialia colliguntur secundum Mar. Soc. hic num. 52. Primum speciale est, quia in inquisitione, quæ fit contra eos, ordo juris non est servandus usquequaque, ut dicitur in litera, id est omninò, secundum Cardin. in hoc §. in princip. seu ad unguem secundum Jo. Andr. & omnes in summa. textus. Et hoc intelligas quoad substantialia iudicii: hæc enim in causis regularium aliquatenus remittuntur, non autem quoad veritatis probationem, nam illa nequaquam omittenda est, ut in Clem.

Sepe, de verb. signif. unde Host. hic num. 24. circa fin. & Jo. Andr. num. 31. exponunt verbum. Ufquequaque, id est ad unguem quoad subtilitates, licet non sit veritas omittenda: & adde Feder. de Senis conf. 105. Consequerunt visitatores, & Lapum allegat. 73. incipien. Prælati regulares, num. 5. vers. Itembus/modi. Secundum speciale est, quia facilius possunt removeri regulares ab administratione, quam sæculares prælati; unde leviores cause, & leviores probationes videntur sufficere, secundum Host. num. 23. in fin. in verb. Facilius, & Jo. Andr. num. 31. in eod. verb. & hoc denotat idem verb. Facilius, positum hic in textu.

101 Tertium speciale est, quia contra regulares non recipiuntur

102 tur tot exceptiones, sicut contra sæculares, nec in ipsis exceptionibus necesse est servare ordinem ad unguem, secundum Hostien. Jo. Andr. & Mar. Socin. proximè citatos, & hoc denotat ver. *Libertus*, positum hic in fin. Et prædicta intellige de prælati, qui per electionem canoniciam insituntur, non autem de Prioribus & officialibus minoribus, quia tales ad libitum Abbatis sine ulla causa, & nullo juris ordine servato a suis administrationibus removeri possunt, ut dixi supra num. 53. & scripsi plenius in cap. Cum ad monasterium, §. Tales, a num. 23. usque ad n. 43. supra, de statu monach. & in cap. Per suas, il primo, num. 8. & num. 41. & 45. infra de Simonia.

DE ACCUSATIONIBUS.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio generali.

CAPUT XXV.

Sicut olim à sanctis Patribus noscitur institutum: Metropolitanis singulis annis, cum suis suffraganeis, Provincialia non omitant Concilia celebrare: in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum: Canonicas regulas, maximè quæ statuta sunt in hoc generali Concilio, relegendes, ut eas faciant observari, debitam poenam transgressoribus infligendo. Ut autem id valeat efficacius adimpleri, per singulas diocèses statuunt personas idoneas, providas videlicet & honestas, quæ per totum annum, simpliciter & de planis absque ulla jurisdictione, sollicitè investigate, quæ correctione vel reformatione sunt digna: & ea fideliter proferant ad Metropolitanum & suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti: ut super his & aliis, prout utilitati & honestati congruerit, provida deliberatione procedant: & quæ statuerint, faciant observari: publicaturi ea in Episcopalibus synodis annuatim per singulas diocèses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, à sui executione officii suspendatur.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**oncilium provinciale celebrare tenentur Metropolitanis singulis annis de jure communi, & n. 19.
- 2 **T**estes synodales per singulas Diocèses deputari debent in quolibet provinciali Concilio.
- 3 **Q**uod sit eorum officium, & potestas, ibid. & n. seqq. & n. 6. Quibus qualitatibus præditi esse debeant.
- 4 **E**t in quibus differant à testibus synodalibus deputandis in Synodo diocæsana, num. 5.
- 5 **A**rcana Regni alieni scrutari non conveniunt.
- 6 **T**estes synodales in provinciali Concilio deputandi non requirunt, ut sint jurati.
- 7 **S**i sint de loco, ubi inquirunt, propriis sumptibus vivere debent.
- 8 **S**imulus, à quo sint procurandi.
- 9 **S**umptus habere debent moderatos, sed non possint aliam quem coercere.
- 10 **S**ynodum diocæsana Episcopi tenentur cogere singulis annis, & in ea publicare statuta provincialis Concilii, & num. 109.
- 11 **E**t legitime impediti possunt illam celebrare per Procuratorem, vel Vicarium generalem.
- 12 **R**equirunt tamen speciale mandatum.
- 13 **C**oncilia provincialia quibus ex causis olim à Sanctis Patribus instituta fuerint.
- 14 **A**d Metropolitanum spectat provinciale Concilium indicere, convocare, & celebrare.
- 15 **E**tiam sine auctoritate Primatus, seu Patriarche.
- 16 **E**t Metropolitanis impedito, ad Coepiscopum antiquiorem.
- 17 **E**t idem sede Metropolitana vacante.
- 18 **E**t antiquior dicitur Episcopus, qui est antiquior inter comprovinciales, non autem exemptus, licet sit comprovincialibus antiquior.
- 19 **C**oncilium provinciale quoties, & quando sit celebrandum, & num. seqq.
- 20 **Q**uid ex Concilio Niceno.
- 21 **Q**uid ex Concilio Chalcedonensi.
- 22 **E**t quid ex Concilio Lateranensi novissimi, & Trid.
- 23 **I**ndulgetur Archiepiscopo Litanarum Indus ob nimiam Suffraganeorum distantiam, ne Concilium pro-

vinciale sexto quoque anno celebrare valeat.

- 24 **I**n Concilio quolibet provinciali indicendus est dies futurum Concilii.
- 25 **F**ormula litterarum inductionis remissive.
- 26 **C**oncilium provinciale fieri debet in loco proportionato respectu eorum, qui convenire debent.
- 27 **E**t electio loci ad Archiepiscopum pertinet, qui concurrentibus necessariis Ecclesiam Metropolitanam relinquere non debet.
- 28 **C**oncilio provinciali qui teneantur interesse.
- 29 **E**t quo ordine sedere debeant, & num. seqq.
- 30 **I**n Episcopis attenditur tempus ordinationis, non dignitas Ecclesiæ, vel eorum ordo, & præminentia.
- 31 **I**n Concilio provinciali qui votum habeant decisivum, vel consultivum, & num. 34.
- 32 **V**otum prius dandum ab illis, qui inferioris ordinis sunt.
- 33 **A**d Metropolitanum, & Suffraganeis discrepantibus, quæ nani sententia prævalere debeat, & num. seqq. & num. 104.
- 35 **I**n Concilio provinciali quæ sint tractanda, & statuerenda, & quæ sit illius auctoritas, & jurisdictionis, num. seqq. usque ad num. 97.
- 36 **D**ecreta Concilii Tridentini recipienda, & terlegendæ, num. 39. & 71.
- 37 **H**ereses anathematizanda.
- 38 **F**ides professio facienda.
- 40 **E**xcessus corrigendi, & controversia componenda, & num. 61.
- 41 **Q**uere etiam contra Metropolitanum recipienda, & terminanda, & num. 46.
- 42 **S**i causa expediti non poterant, iudicibus deputatis committenda.
- 43 **C**ontra Episcopos etiam ex officio inquirendum, & super quibus, & num. 50. & 59.
- 44 **D**e gravioribus causis Episcoporum non cognoscendum.
- 45 **S**ed summaria informationes sumi poterunt ad Papam transmittenda.
- 46 **M**inores causa qualiter recipienda, & terminanda etiam contra Metropolitanum, & num. seqq.
- 47 **E**piscopi tantum committenda, nisi ex causa Concilium aliter iudicaverit.
- 48 **N**egotia indefinita extra Synodum non committenda nisi

- nisi in casibus in Jure, & in Concilio Tridentino expressis.
- 49 Adeptus à Concilio appellandum ad Primatem Patriarcham, vel Papam.
- 51 Ab examinatore synodalibus officii ratio exposcenda.
- 52 Causa inferiorum clericorum minus proprie ad provinciale Concilium pertinent.
- 53 Causa veniens in prima instantia coram Suffraganeis quando in Concilio tractande.
- 54 Introducta coram Ordinariis in prima instantia non avocande.
- 55 Sed pendentes coram Archiepiscopo avocari poterunt.
- 56 Appellari potest ab Ordinario ad Concilium provinciale omisso Archiepiscopo, & ab ipso Archiepiscopo ad Concilium, sed non e converso.
- 57 Visitationem diocesis, quam Episcopi impediti facere possunt per suos generales Vicarios, Concilium provinciale suspendere non potest.
- 58 Procedit in causis criminalibus contra Proviores, seu Vicarios Generales, etiam Archiepiscopi.
- 60 Pauperum querelas contra quoscumque iudices, & potentiores recipit.
- 61 Post causas, & controversias ad correctionem, & reformationem procedet.
- 62 Ut Seminarium in diocesi vel provincia erigatur, & salubriter ordinentur, providebit.
- 63 Formam instructionis pro promovendis ad Cathedrales Ecclesias prescribit arbitrio Pape approbandam.
- 64 Cognoscet de causis, ob quas Ecclesia Suffraganeorum à Metropolitana visitari debent.
- 65 Prescribit formulam ad debitum in divinis officiis regimen.
- 66 Formam examinis per concursum observandam curabit, scierique sibi à S. Pio V. ademptam facultatem eidem forme aliquid addendi, vel minuendi.
- 67 Expendit si qua Cathedrales sint uniendo, & redditibus augenda, & consecuta instrumenta ad Papam transmittit.
- 68 De abusibus, & questionibus circa imagines, & reliquias Sanctorum iudicabit, & qualiter.
- 69 In Capitulorum generalium defectum circa regularium reformationes providebit, & num. 90.
- 70 Abusus circa indulgentias ad Papam desert.
- 72 Decretum de matrimonii clandestinis in singulis Parochiis publicari precipit.
- 73 Iudices synodales designabit.
- 74 Item Iudices, qui de alienationibus, etiam à Sede Apostolica confirmatis, iudicent.
- 75 Maiorem auctoritatem habet Synodus provincialis ex Concil. Trid. quam de jure communi.
- 76 Contra jus regulariter statueri non potest, sed solum prae-ter jus, & n. 78.
- 78 De rebus fidei, & majoribus causis non potest quicquam tractare, vel distingere.
- 79 Suis decretis potest adjuvare jus commune, poenas novas addendo, vel antiquas augendo.
- 80 Abstineri debet à novis decretis, quae jure communi & Pontificiis constitutionibus minus consonant, etiam in casibus à jure permittis.
- 81 Supplere debet, ubi per antiquos Canones, vel ultimum generale Concilium non est sufficienter provisum.
- 82 In quæstionibus controversis à diffinitionibus abstinerebit, praesertim circa sacramenta, censuras, & alios conscientiae casus, & num. 91.
- 83 Causam non summariam non potest summariam efficere, nec instantiam facere breviorum.
- 84 Nec appellaciones prohibere.
- 85 Nec ordinem iudicij praetermittere.
- 86 De iurisdictione ecclesiastica, & seculari consultius erit nihil statueri.
- 87 Exemptos non ligat suis decretis, nisi in casibus, in quibus Episcopis, vel Concilio potestas in eos tributa est.
- 88 Cum capitulis exemptis, & Regularibus, quomodo se gerere debeant.
- 89 Quoad monasteria exempta Episcopi sunt executores eorum, quae continentur in Concilio Trid. sess. 25. de regular.
- 90 Et eorum negligentiam supplebit synodus provincialis.
- 91 Explicabit quae scia sunt necessaria circa sacramenta, Prop. Faizan. in V. Lib. Decretal.
- & clericorum functiones.
- 92 Adhortationes frequentes interferet in his, quae sub jurisdictione ipsius non cadunt.
- 93 Concilii provincialis decreta quo stylo sint conscribenda.
- 94 A Metropolitanano, & Episcopis subscribantur sub correctione Sedis Apostolicae.
- 95 Ad quam in unum volumen redacta, pro emendatione, & approbatione transmittantur.
- 96 His additis quae synodus iudicabit Sanctissimo proponenda pro felici profectu provinciae.
- 97 In Concilio provinciali quae sit Metropolitanam auctoritas, & num. seq. usque ad num. 105.
- 98 Dissolvere non potest Concilium sine consilio, & assensu Coepiscoporum, ibid.
- Nec cupiam silentium indicere, aut alia hic expressa facere sine eorum consensu, & assensu.
- 99 Potest tamen mandare, ne quis loquatur extra locum, aut synodum perturbet.
- 100 An, & quando possit cognoscere causas suffraganeorum, vel eis subiectorum.
- 101 Contra Episcopos usurpantes in Concilio vel extra illius jurisdictionem, non potest procedere nisi extra Concilium.
- 102 Non potest visitare suffraganeos nisi causa cognita, & probata in Concilio provinciali.
- 103 Nec sufficit, ut Concilium declaret eum posse visitare eo quod adsint querele contra Episcopos.
- 104 Metropolitanus, & Episcopi in Concilio provinciali sunt iudices.
- 105 Metropolitanus, & Episcopi negligentes cogere provincialem, vel dioecesanam synodum, quae poena sint puniendi, & num. seq.
- 106 Suspenduntur ab executione officii non ipso jure, sed per sententiam.
- 107 Nec aliquid novi induxerunt Concilium Lateranen. & Trid. & num. 109.
- 108 Incurrat verbum est latae sententiae, nisi habeat relationem ad antiquas poenas, quae requirant sententiam hominis, & num. seq.
- 109 Synodus dioecesanam Episcopi negligentes celebrare infra sex menses, & in ea publicare decreta provincialis Concilii, incurrunt poenam suspensionis duorum mensium.
- 110 Et qui venient accedere, mittant procuratores ad se excusandum, non impediti cogantur, & fiat synodus cum iis, qui possunt venire, & veniant.
- 111 Ad Concilium provinciale Episcopi non accedentes quae poenas incurrant.
- 112 Et quae sint legitima impedimenta non accedendi remissive.

Sicut olim. Metropolitanus, ad correctionem excessuum, & reformationem, singulis annis facere debent provinciale Concilium, in quo statueri debent per singulas dioceses personas idoneas, quae solite investigent, & in sequenti Concilio referant corrigenda: & Episcopi facere debent synodus Episcopales singulis annis, & publicare agitata in Concilio provinciali: & haec negligentes, ab executione officii suspenduntur. Hoc dicit in summa, secundum Abb. Mar. Socin. Jo. de Anan. & Felin. Dividitur in tres partes. Prima providet de provinciali Concilio, & de agendis in illo. Secunda de testibus synodalibus, & ipsorum officio. Tertia de poena hoc non servantium: & obiter interferit de Episcopali synodis: secunda ibi, ut autem; tertia ibi, Quisquis.

Nota primò ibi, singulis annis, Metropolitanus hoc jure inspecto tenei quotannis celebrare provinciale Concilium. hoc tamen, (ut inquit Host. hic in princ.) pauci Metropolitanus servant, quia aliqui nunquam istud Concilium celebrant, alii vix semel in vita sua, & qui melius faciunt, de biennio in biennium: allegat c. propter Ecclesiasticas, 18. dist. Sed secundum Card. & Jo. de Anan. ille textus non dicit, semel in biennio, sed bis in anno. Utcumque tamen sit, hodie, & malè hujusmodi Concilia communiter non celebrantur, ut per Abb. in 2. not. & Felin. in princ. Unde dicit Anch. quia Praetati in hoc malè se gerunt, cum de jure teneantur, idè malè tractabuntur, prout eum referunt Jo. de Anan. & Felin. hic in princ. Dixi, hoc jure inspecto, quia hodie celebrati debent de triennio in triennium, ut dicam infra in 3. q.

- 2 Secundò nota ibi, *Statuant*, in quolibet provinciali Concilio deputandas esse per singulas dioceses aliquot personas, quæ per totum annum, & hodie per totum triennium sollicitè intelligant, quæ correctione, vel reformatione sunt digna, & ea fideliter perscrutent ad Metropolitanum, & suffraganeos in sequenti synodo provinciali, ut in littera. Atque ita sunt illi quasi testes synodales nullam jurisdictionem habentes, & vocantur Inquisitores, ut hic in *glos. ult. seu Visitatores secundum Holl. num. 4.* & à Legitis appellantur Denuntiatores, de quibus hic plura per Felin. in *primo, & segg.* Et pondera qualitates, quas habere debent. Requiritur enim, ut sint idonei, & providi, ut procul videant, & de notoriis, & de manifestis intelligant, de plano interrogando seniores, & honestiores. Item ut sint honesti, non corrupti aliquem falsò infament, vel deserant; *cap. Nemo, infra de simonia*; & melius est, ut sint de eadem diocesi, quàm de extranea, argum. *cap. Quia propter, de elect. ibi, tres de Collegio sive digni*: nam alieni regni arcana scrutari non convenit, *l. 4. post princip. Cod. de comm. & mercat.* Et quia præsumunt citius percipere veritatem, argum. *cap. Quosdam supra de præsumpt. cap. Quanto, & cap. Veniens, il secundo, ad finem de testibus*: & idèd aliis sunt præferendi, *cap. Videtur supra, Qui maritum accus. poss. Hostiens. hic num. 5. Jo. And. eod. num.*
- 3 Similes Inquisitores, seu Denuntiatores deputandi sunt ab Episcopo in diocetana synodo, ut in *cap. Si Episcopus in synodo, 35. quest. 6.* Sed alii sunt hi, quam illi, & tam primi, quam secundi statui debent, secundum Hostien. Jo. And. *num. 4. in verb. Statuant.* Hac tamen differentia, quòd primo, de quibus loquitur hæc Decretalis, statui debent à Præfidentibus Concilio Provinciali; secundi verò à singulis Episcopis in eorum synodis, secundum eos. Item primi non requiritur ut sint jurati, cum de hoc nihil dicatur in littera; sed sufficit, ut sint providi, & honesti, & tales, quibus merito sit credendum, licet si juramentum exigatur, non sit improbandum, secundum Host. *num. 6. in verb. Jurisdictione, & Joan. Andr. n. 1.* At secundi præstant juramentum, ad præscriptum *dist. cap. Episcopus in synodo, 35. qu. 6.*
- 7 Demum Inquisitores, de quibus hic, si sunt de loco, ubi inquirunt, vivente proprio sicut vocati in partem sollicitudinis, *cap. Qui se, 3. quest. 6.* Sed si mittantur Delegati, mittens procurabit illos, ut in *Auth. De mand. Princip. Illud quoque, & in Auth. Jusjur. Quod præstat. ab his, §. 1. col. 2. secundum Vincent. hic relat. Joan. Andr. num. 10.* Verùm secundum Hostien. *num. 6.* procurabuntur ibi à Parochiis, ad quos divertent: neque enim coguntur propriis stipendiis militare, *cap. Cum ex officio, supra de præscrip. cap. Jam nunc, 28. quest. 1.* nec officium suum debet esse damnosum, *argum. 4. quest. 3. §. Venturis.*
- 9 Sumptus tamen debent habere moderatos, sed non possunt aliquem coercere, cum jurisdictione careat, sed debent reserere Episcopo, ut ipsos coercereat, quia saltem ad hospitalitatem tenentur, ut leg. & not. in *cap. 1. supra de contrah. emp. secundum Hostien. eod. num. 6.* At verò denuntiatores eligendi in diocetana synodo, non videntur à quoquam esse procurandi, quia eliguntur septem, & eò amplius de qualibet parochia, ut in *cap. Episcopus.* Unde applicatur ratio Vincentii, de qua supra *num. 7.* quòd vivere debeant de proprio, ex quo assumuntur de loco, ubi inquirunt.
- 10 Tertio nota ibi, *Annusim celebrandis*, Episcopos teneri singulis annis cogere diocetanam synodum, & in ea publicare statuta provincialis Concilii: quòd si legitimis de causis essent impediti, possent synodum celebrare per procuratorem, vel Vicarium Generalem, ut S. Congregatio declaravit, cum Concilium Tridentinum *cap. 2. vers. Synodi quoque, sess. 24.* impersonaliter loquatur, & de jure firmat Henric. Borthæus de *synodo Episcopi par. 2. quest. 1. in princ.* Requiritur tamen ad hoc speciale mandatum, ut ibi per eum *num. 2.*

Ultimò nota ex sine littere prænam non celebrantium statim temporibus provinciales, vel diocetanas synodum, de quo latius dicam in 10. questione.

Quoniam hic agitur principaliter de synodo provinciali, oportuè inferendam dixi quandam de ipsa synodo velut tractationem, præcipuè ex decretis Tridentini Concilii, & S. Congregationis declarationibus exceptam, &

per quæstiones exaratum, ut usui esse possit ad multorum utilitatem.

Primo igitur QUÆRO, ex quibus causis Episcoporum Concilia à SS. Patribus olim instituta fuerint. 13

Solutio. Conveniebant olim in unum Episcopi, ut de incidentibus casibus fieret disceptatio, & salubris de Ecclesiastica observatione collatio, quatenus & præterita corrigeretur, & regulam futura luciperent, Gregor. *lib. 12. cap. 31. & lib. 7. cap. 110.* In quibus conventibus præcipue tractabatur de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in Clero, de controversiis componendis, de tollendis abusibus, de inducenda observatione ultimi Concilii Generalis, deque Ecclesiastica disciplina sensum restituenta, ut patet hic in textu, & *dist. 18. per totam.* Hæc autem fere præstabatur, canonicas regulas, maxime quæ in ultimo generali Concilio statutz essent relegendo; debitas pœnas transgressoribus infligendo; justitiam expedite singulis eam poscentibus ministrando; ea, quæ in postremo Concilio specialiter mandata fuissent, exequendo; nonnulla etiam ad majorem, facilioremque observationem sacrorum Canonum per modum regulæ dirigendo, ac prout rerum, & personarum qualitates, postulanti, erudiendo, comminando, & exhortando, ut hic & in *dist. dist. 18.* & de origine hujus institutionis adde Concilium Lateranum. novissimum sub Leone X. *sess. 10. in Constitut. quæ incipit, Regimini, circa finem, §. Maturæ quoque considerantes, tom. 4. Conciliorum, part. 2. pag. 99. col. 1.* quæ est repetita in Bullar. *tom. 1. pag. 482. §. 12.*

Secundò QUÆRO, ad quem spectet provincialis Concilium indicere, convocare, & celebrare. 14

Solutio. Dic ad Metropolitanum hoc munus pertinere, ut hic, & in *cap. Si Episcopus cum duobus sequentibus 18. dist. 10. & in cap. Quod sicut, §. Præterea, supra de elect. etiam sine auctoritate Primatis, seu Patriarchæ, 15 cap. de Conciliis, & ibi Præpos. num. 2. eadem dist. 18. Henric. Borthæus de *synodo Episcopi, p. par. quest. 6. num. 20.* Et Metropolitanò legitime impedito, id munus pertinet ad Coepiscopum antiquiorem, ut in Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 2.* Idemque dicendum sede Metropolitanà vacante, ut per Archid. & Gemm. in *cap. Placuit, num. 2.* Bellam. & Turccrem. in *cap. Præter ecclesiasticas, num. 8.* & Præpos. in *cap. De Conciliis, in 3. not. 18. dist.**

Sed dubitatum fuit, quis esset Episcopus antiquior, nempe an antiquior comprovincialis, vel Episcopus exemptus, si ipse fit comprovincialis antiquior. Dubium iniebat Breve Sanctissimi ad Cardinalem Episcopum Burgen. qui synodum Toletanam, cui adhereret, elegit, licet exemptum quoad ea, quæ antiquitatem, & prælationem in ipsa provinciali synodo concernerent, pari cum reliquis ejus synodi Episcopis jure censeret, & si promotio sua in Episcopum aliorum Episcoporum provincie Toletanz antiquior existat, illam synodum ipse, Archiepiscopo impedito, cogere, eique præsidere, & alia quæ in ea parte ad Episcopum, aut illo absente, vel impedito, ad Coepiscopum antiquiorem juxta dicti Concilii decreta pertinerent, facere, gerere, & exequi posse, & debere perinde ac si alias iustaganeorum ipsius Archiepiscopi antiquior esset, prout in hac parte existit. Sed hujusmodi Breve S. Congregatio censuit intelligendum quoad intercedentiam Concilii provincialis tantum, & receptionem decretorum ejus, non quoad reliqua, considerata mente Concilii in eo decreto, in quo dum statuitur, ut exempti teneantur eligere aliquem Metropolitanum, declaratur etiam, quare id faciendum sit, ut scilicet in ejus synodo simul cum aliis intersint, & quæ ibi ordinata fuerint, obervent, in reliquis omnibus eorum exemptiones, & privilegia expressè præservando. Unde quemadmodum Concilium præter intercedentiam synodi, & observationem statutum illius, ad quæ obligat exemptos eam synodum eligentes, in reliquis eorum privilegia iustaganeorum tacite conservare videtur.

Tertio QUÆRO, quoties, & quando provincialis Concilium sit celebrandum. 19

Solutio. Secundum antiquam regulam celebrari debet bis in anno per singulas provincias, *cap. Peruenit 18. dist. 11.* semel quidem ante diem Quadragesimæ; secundum verò circa Tempora Autumni, ut in *cap. Habeatur ead.*

ead. *dist.* & quamvis in cap. seq. dicatur, semel esse convocandum post tertiam hebdomadam Paschæ, & secundum Idbus Octobris: tamen primus Canon cum sit Nicæni Concilii, propter majorem auctoritatem præjudicat secundo, ut notat gloss. 1. Archidiacon. & Præpos. in d. cap. *Habeatur*. Vel certe secundum eos isti Canones loquuntur secundum diversas consuetudines. Unde congruè dici potest esse in optione Archiepiscopi synodum convocare ante

21 Quadragesimam, vel inter Pascha, & Pentecostes, ut ibi per Præpos. *num. 4.* Sed postea in sexta Synodo universalis antiqua Constitutio fuit correctæ, ac propter fatigationem, & ut opportunè haberentur ad iter agendum, qui congregandi erant, a sanctis Patribus definitum fuit, ut omnibus modis hoc Concilium fieret semel in anno, ut in cap. *Quoniam quidem, ead. dist.* & hoc statutum sextæ synodi innovatur hic à Concilio generali ut in gloss. prima, & præcipitur observari in cap. *Cum sit, infra de Judæis*. Sed & secundum leges civiles, & Patriarchæ, & Metropolitanæ tenebantur Episcopos Comprovinciales semel, aut bis in anno ad se convocare, ut in *Authent. de Sanctiss. Episcopis, cap. 10. §. Ut autem omnis Ecclesiasticus status, col. lat. 9.* Verum quia neque hoc servabant Metropolitanæ, ut dixi supra in primo notab. idcirco in Concilio Lateranensi novissimo sub Leone X. in loco *suprascripto* in fine *primæ questionis*, antiqua jura fuerunt correctæ, & ordinatum fuit, ut de cætero provincialia Concilia fierent singulis triennii. Sed & Tridentinum Concilium *sess. 24. cap. 2.* statuit, ut Metropolitanæ intra annum ad minus à fine ipsius Concilii, & deinde quolibet saltem triennio post octavam Paschæ resurrexerit, seu alio commodiori tempore pro more provincie non prætermittant synodum in provincia sua cogere. Hæc ibi. Et pondera illam dictionem, saltem, quæ innuit Metropolitanam posse infra triennium etiam pluries synodum convocare, si rationabilis causa subsit, sicut olim etiam post sextam synodum celebrari poterat bis in anno, si necessitas cogebat, ut notat Præpos. in cap. *De Conciliis, num. 6. 18. dist.* Henric. Borthæus de *Synodo Episcopis, in prima parte num. 54.* Ultra triennium tamen protrahi non debet, ut in d. cap. 2.

22 Cæterum cum Archiepiscopus de Lima, trium Regnorum in Indiis conqueretur se non posse, juxta decretum d. c. 2. *sess. 24.* celebrare synodum provinciale omniumque suffraganeorum distantiam ad decies ferè centena passuum milia: Et S. Congregatio Concilii censuisset terminum cogendi Concilium provinciale de licentia Sanctissimi posse prorogare ad alios tres annos, ut singulis sexenniis celebrari debeat: Sanctissimus annuit.

23 Potrè ex Canone Concilii Toletani IV. statutum est, ut quæ synodus deinceps futura esset, ejus constitutus dies denunciaretur, indicareturque in synodo, quæ illam ordine sequentem proximè antecederet. Et hunc morem laudabilem servat Ecclesia Mediolanensis in indictione provincialis Concilii, ut *tom. 4. Concilior. par. 2. pag. 547. col. 2. litt. B.* & utinam fervarent Archiepiscopi omnes quia sic indictione adstricti, celebrationem synodi ad bonum regimen Ecclesiæ, tam utilem, & necessarium non prætermittent. Formula autem litterarum indictionis Concilii habetur in fine actorum Ecclesiæ Mediolan. *ead. tom. 4. par. 2. pag. 564. col. 2.*

24 Quarto QUÆRO, ubi sit congregandum provincialæ Concilium.

Solutio. In Congregationibus Conciliorum haberi debet ratio, ut hi, qui vocandi sunt, non fatigentur propter discrimina itinerum, ut cap. *Quoniam quidem, 18. dist.* Debent enim fieri hujusmodi Congregationes, & Conventus in loco non multum remoto, imò proportionato respectu eorum, qui debent convenire, ut ibi notat Præpositus *num. 1.* & Henric. Borthæus de *Synod. Episc. par. 1. q. 10. num. 56.*

25 Et cum dubitatum fuerit, ad quem spectet electio loci pro Synodo provinciali celebranda: S. Congregatio censuit spectare ad Archiepiscopum, qui tamen cessantibus justis impedimentis, Metropolitanam Ecclesiam, modò in ea ad sint commoditates ad id necessariæ, relinquere non debet.

26 Quintò QUÆRO, quinam provinciali Concilio interesse teneantur.

Solutio. De Metropolitanò, & Episcopis suffraganeis, seu Comprovincialibus non est dubium, ut hic, & in c.

Quoniam quidem cap. Si Episcopus, cap. Placuit, & cap. Si quis Episcopus, 18. dist. De aliis verò, & præcipuè de Capitulis Cathedralium Ecclesiarum sunt opiniones Doctorum in cap. *fin. supra de his, quæ sunt à Prælati, & in c. Grave de prebend. ut per Præposit. in cap. Propter Ecclesiasticas, il primo, num. 9. ead. dist.* Tu dicas, ut plenè scripti in d. cap. *final.* & adde quod dicam in duabus questionibus proximè sequentibus.

27 Sextò QUÆRO, quo ordine sedere debeant Episcopi, & alii in provinciali Concilio.

Solutio. Episcopos secundum ordinationis suæ tempus sive ad confedendum in Concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re sua attendere loca decrevit Gregorius, ut in cap. *fin. 17. dist. ult.* conservato Metropolitanæ primatu, ut in cap. *Placuit, 18. dist. ult.* Unde cum fuerit quæsitum, an in Conciliis provincialibus quoad Episcoporum præcedentiam attendendum sit tempus ordinationis, vel dignitas Ecclesiæ, vel earum ordo, & præminentia: S. Congregatio Concilii censuit attendendum tempus ordinationis Episcoporum. De Capitulis verò Cathedralium Ecclesiarum, Abbatibus, Commendariis, Dignitatibus, & Capitulorum Deputatis, dic. ut scripti in cap. *fin. in ult. q. de his, quæ sunt à Prælati.*

De ordine autem ad celebrandum, provinciale Concilium, vide Pontificale Romanum sub tit. De ordine ad Concilium provinciale celebrandum, & novissimè Cerem. Episcoporum *lib. 1. cap. 21.*

28 Septimò QUÆRO, qui votum habeant decisivum, vel consultivum in synodo provinciali.

Solutio. Non omnium, qui synodo interfunt. idem est suffragium. Nam Metropolitanus, & Episcopi tantum votum habent decisivum, Abbates verò, Commendatarii, Capitulares, Capitulorumque Deputati vocem habent dumtaxat consultivam, Innoc. & DD. communiter in cap. *Grave, supra de prebend. Abb. in cap. fin. num. 2. de his, quæ sunt à Prælat. Præposit. in cap. Propter Ecclesiasticas, il primo, num. 9. vers. Vel aliter, 18. dist. ult.* Sed Episcoporum procuratores possunt esse sententia Sac. Congregationis, si Concilio provinciali placuerit, etiam decisivum habere. Laici verò, qui ex eadem S. Congregatione ad provinciale Concilium invitati interesse possunt, in eo vocem consultivam habent. Et potest uniusquisque ex iis, qui synodo interfunt, ad eam referre de his, quæ ibi sunt pertractanda. Et votum prius dandum est ab iis, qui inferioris ordinis sunt.

29 Octavò QUÆRO, discrepantibus sententiis inter Metropolitanum, & Episcopos suffraganeos, quænam sententia prevalere debeat.

Solutio. Dubitavit olim Episcopus Ulixbonen. quando in Concilio provinciali Metropolitanus est unius provincie, suffraganei autem omnes sunt alterius, ut prævaleat, & nunquam Sanctissimus sit consulendus. Quod dubium transmissum fuit à Cardin. Alciato per manus Cardinalium S. Congregationis Concilii cum his allegationibus, videlicet considerari poterit Canon Apostolorum, 35. relatus in cap. *Per singulas primo, & secundo, & cap. Archiepiscopus 9. quest. 3.* ubi dicitur [Episcopos provincie nihil posse agere absque Metropolitanæ scientia, seu consensu:] & ita DD. in *dist. cap. Per singulas*, præsertim Archid. Bellam. Turrecrem. & Brixien. dicunt formalia verba: Quòd Episcopi provincie sine Metropolitanæ consensu nihil possunt statuerè, neque agere, quod pertineat ad dispositionem, & communia negotia provincie; nec Metropolitanus sine omnium suorum Episcoporum Comprovincialium consensu agere quid velit, quod ad provinciam pertineat: & si Episcopi resistant, ipse autem in hoc obduct, ad Apostolicam Sedem referendum est.] Item 6. q. 4. cap. *Si quis Episcopus in aliquibus*, dicitur: *Discrepantibus provinciæ Episcopis, inter quos sit & Metropolitanus, adendum esse Primatem.* Nec obstat cap. *Nec Episcopi, de tempor. ordin. dum in fin. dicitur*, quòd Metropolitanus debet consentire majori parti suorum suffraganeorum: nam dupliciter respondetur. Primò, quòd est Archiepiscopus id non faciat, tamen sententia sua valebit, ut in terminis dicunt ibi Innoc. Host. Jo. Andr. Burr. & Abbas. Secundò, quòd ibi agitur de materia consecrationis, in qua communis opinio est, quòd quando Archiepiscopus est unius provincie, & reliqui omnes suffraganei ab ea dissentiant, tunc adendum est Superiori, nempe Primas, vel Papa;

Papa: ita post Hugon. concludit Gloss. Archid. Gemin. Cardin. Alexand. Turcicem. in cap. 1. 65. *dist. in ver. Conradiant.*

Die 11. Octobris 1576. S. Congreg. censuit amplius deliberandum super hoc dubio. & videndum Abbatem in cap. final. de his, que fiunt à Prælatis sine consensu capituli.

- 34 De 10. Januarii 1577. Congregatio publica Mo. Col. Ges. Linc. Alciat. Senonen. M. Alt. S. Sixtus, Caraf. Quatuor nempe Mor. Gesf. Lancel. Caraf. censuerunt sententiam suffraganeorum præferendam esse sententiæ Metropolitanæ, quia illi habent votum decisivum, & sunt conjuges: item per Hoil. in c. 1. de Libell. oblat. ad finem, ubi dicit in Synodo Metropolitanam, & suffraganeos esse conjuges, & Metropolitanum debere cum consilio, & assensu suffraganeorum, seu majoris partis pronunciare. Item ex Jacobatio de Concilio lib. 6. art. 2. *vers. Nono facti:* ubi inquit, quod prævalet sententia provincialis Concilii sententiæ Archiepiscopi. Alii, nempe Colum. Aleiat. Senon. Mo. Alt. (nam S. Sixtus quid sentiret non aperuit) dixerunt neutri sententiæ ad hærendum, nec suffraganeorum, nec Metropolitanæ, sed absolutè in quacunque causa ad eundem Papam, ex theoria glois. in d. c. 1. 65. *dist. & cap. fin. 63. dist. Ita retetendum Sanctissimo.*

Sanctissimus die 4. Januarii audita relatione Congregationis inclinavit potius in opinionem illam, quod prævalet sententia suffraganeorum, & quia votum habent decisivum, & quia DD. dicunt, quod debet Metropolitanus statuerè de concilio, & assensu eorum, seu majoris partis: nec putavit obstatè exemplum communis opinionis in consecratione, quia in ea non videntur esse conjuges. Minus obstatè, quod verba ita concipiuntur, *Nos Metropolitanus decernimus:* quia cum id debeat cum consilio, & assensu eorum facere; indè colligitur, quòd tenetur sequi eos, seu majorem partem eorum. Tamen Sanctissimus Sua non decidit, sed dixit querendum priùs, in qua re Metropolitanus nunc dissentiat à suffraganeis. Ita declarandum postea.

- 35 Nonò QUÆRO; que sint tractanda, & statuenda in synodo provinciali, & que sit illius auctoritas, & jurisdictionis.
- 36 Solutio. Exequendum est ante omnia, quod S. Concilium Tridentinum ad populorum ædificationem, & Catholicæ fidei præsidium præcepit in cap. 2. *sess. 25.* nempe ut in prima synodo provinciali omnes palam recipient omnia, & singula, que in eodem Concilio Tridentino definita, & statuta sunt, necnon veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant, & profiteantur: simulque hæreticos omnes in factis Canonibus, & generalibus Conciliis, & præsertim ab eodem Concilio Tridentino damnatas, publicè detestentur, & anathematizent, si qua in provincia adhuc factum non est, omninò quamprimum fiat, & in singulis habendis synodis iteretur repetita saltem fidei professione, juxta formulam à Sede Apostolica præscriptam.
- 37 Utile quoque admodum esset, & conveniret, ut in primo Patrum conventu perlegerent Concilii Tridentini decreta, si non omnia, saltem ea, que ad fidem pertinent, prout Innoc. III. hic mandat fieri de suo Concilio VI. generali, ut patet ibi: *Maximè, que statuta sunt in hoc Concilio generali, relegendes:* & prout olim Ephesinum Concilium legi confueverat in synodis provincialibus, tunc in sidoro de celebratione Concilii, idque succedebat loco illarum institutionum, & collationum, que de præcipuis fidei Mysteriis in primis diebus habebantur.
- 38 Hoc primum peractò, ad cogendos excessus, & controveisias componendas animam advertere oportebit, secundum ea, que dicta sunt supra in 1. *quest. ut justitia viam præparante omnes unanimo consensu ad alia effectiva expeditis procedant.* Quapropter expulsi sunt quærelæ, & accusationes non modò contra interioris ordinis clericos, sed potissimum contra Episcopos, ipsorumque Metropolitanorum æquis auribus excipientur, & prout justitia fuerit, terminabuntur, *cap. De Concilio, 18. dist.*
- 39 Quòd si pleniores probationes, & exactionem cognitionem possident, quam ut brevi illo tempore expediti possint: judicabit à Synodo provinciali deputatis cognoscendæ, ac diffiniendæ committitur, ad præscriptum Concilii Tridentini c. 5. in *fin. sess. 24.* Nec solum ad petiuo-

nem aliorum, sed etiam ex officio Synodus provincialis inquit contra Episcopos in universum, *sess. 25. cap. 1.* Quomodo se habeant erga suos consanguineos, & familiares, & quomodo se gerant erga subditos: specialiter autem cognoscat, an deliquerint circa residentiam, & si absente cauis, licentiaque à Metropolitanò, vel suffraganeo antiquiori obtentas prætulerint, de eisdem causis, & licentis judicabit, ne quis cojure abutatur, & ut pœnis canonicis errantes puniantur, ut *sess. 23. cap. 1.* An decreto Concilii de visitationibus, & procuracione visitationis causa accipiendi fraudem fecerint, ut si id comperit fuerit canonicis pœnis, aliisque arbitrio Synodi absque ulla spe veniæ mulctentur, *sess. 24. cap. 3.* An concubinas, vel alias luptuosas mulieres domi, aut extra teneant, aut cum eis ullam habeant coniunctionem: si autem innoverit aliquem ex Episcopis ab hujusmodi crimine non abstinere, à Synodo provinciali admonebitur, ut si admonitus non emendaverit, ipso facto suspensionem incurrat, & contra eum ad ulteriora procedatur, juxta Concilii Tridentini decretum *sess. 25. cap. 12.*

De gravioribus tamen causis criminalibus Episcoporum, que depolitio, aut privacione dignæ sunt, Synodus provincialis cognoscere non potest: poterit tamen de his contra aliquem ex Episcopis suspicatum, vel accusatum capere summariam informationem, & formare processum ad effectum transfertendi ad Summum Pontificem Romanum. Minores autem eorumdem cauis, & ipsiusmet Archiepiscopi, quia alibi, quàm in Concilio provinciali cognosci, & terminari non possunt, si delata fuerint, recipiuntur, sed non ita passim, ut levioribus quibuscumque querelis aures faciles accommodentur, ut *sess. 24. cap. 5.* Has tamen non solum ipsum Concilium, etiam si non adsit numerus duodecim Episcoporum à jure requisitus, sed etiam ab ipso deputatis cognoscere poterunt, qui regulariter ob reverentiam Pontificali officii ex S. Congregationis licentia, non nisi Episcopi erunt, si ex causa Concilium aliter non judicaverit. Et advertendum tam Concilium, quàm dictos deputatos non ad majorem, quàm ad charitativam correctionem procedere debere, sed tantum pronuntiare etiam aliqua informatione extrajudiciali sumpta, & deputati id præstare poterunt etiam post terminatum, & finitum Concilium. Quæ omnia locum habent etiam in causis criminalibus contra ipsammet Archiepiscopum, non item in civilibus.

Porò judicibus, & personis particularibus negotia, que indefinita remanent tempore dissolutionis, aut finis Concilii, ut illa ipsi determinari possint sine impositione Concilio, committi non poterunt, nisi in causis in Concilio Tridentino, & in jure expressis: & à judicibus prædictis, qui de proximo de dictis negotiis, seu causis cognoverint, appellati debet ad Primateam, Patriarcham, vel Papam.

Similiter cognoscat contra negligentes Episcopos in iis, que eorum muneris sunt, explendis, & que specialiter in postremo Concilio generali ipsis mandata sunt, *sess. 23. c. 3. cum seq.* maxime circa ordinationes clericorum, Seminariorum institutiones, eadem *sess. cap. 18.* & Ecclesiarum curatarum provisiones, que non nisi per concursum fieri possunt, *sess. 24. cap. 18.*

Ab examinatore præterea, qui in Synodo d. œcclesiana eligi debent, ut de qualitatibus eorum qui Parochialibus Ecclesiis præficiend. sunt, renuncient, muneris, officii que eorum ratio exposci poterit, *sess. 24. d. cap. 18.*

Causæ verò, & controversiæ inter clericos inferiores, quia ab eorum Ordinariis facile definiti possunt, minus propriè ad provinciale Concilium pertinere noscuntur.

Omnes verò causas vertentes in prima instantia coram Episcopis suffraganeis, ex sententiæ Sacræ Congregationis poterit Concilium cognoscere; & non solum illas, que specialiter ejus judicio à jure, & Concilio reservatæ sunt, sed de omnibus, tam civilibus, quàm criminalibus, que dubiæ non sint, & que brevi tempore possunt expediti, & aliqui juxta canonicas sanctiones in eo tractari, & descripti possunt. Si tamen in prima instantia eorum locorum Ordinariis illæ introducitur periantur, non poterunt avocari, nisi in casibus à jure permixtis. Item nec causas pendentes coram Archiepiscopo poterit ad se avocare.

Appellari etiam poterit ad ipsamet Concilium in causis pendentibus coram Episcopo, vel ejus Vicario, omisso Archiepiscopo, ad Concilium, sicuti ad Papam: à Concilio.

- lio verò ad Archiepiscopum, vel ejus officialem appellari non poterit.
- 57 Visitationem autem omnium Episcoporum suffraganeorum, quam Episcopi legitime impediti per suos generales Vicarios faciunt, suspendere, donec Concilium diffinitum fuerit, minime potest.
- 58 Contra Provissores, seu Vicarios generales etiam ipsi sumer Archiepiscopi in causis criminalibus procedet.
- 59 Generaliter autem erit procedendum, ut quæ de vita, honestate, cultu, eorum officio, & functionibus à sacris Canonibus maxime in postremo generali Concilio decreta sunt, observentur; contra eos, qui talium decretorum contemptores, transgressoresque relati, repertique fuerint, severe ad relinquendum exemplum animadvertendo, *sess. 23. cap. 1.*
- 60 Pauperum insuper querelas contra quoscumque iudices, & potentiores tam Ecclesiasticos, quam laicos, in Synodis provincialibus admittas fuisse, veterum Conciliorum testimonio, & ratione comprobatur: maxime enim pertinet ad Episcoporum curam, pauperum defensionem adversus potentes suscipere, ut oppressores prius sacerdotali admonitione redarguant, & si contempserint emendari, eorum insolentia Regis auribus intimetur. Quare causam hanc vexationis pauperum Synodus provincialis negligere non debet, ex Concilio Carthagenense V. *cap. 9.* & Tolletano IV. *cap. 13.*
- 61 Ubi verò privatorum querelis, & debite inquisitioni satisfactum fuerit, & delatis controversiis compositis, vel commissis profertur Episcopi ea, quæ correctione, vel reformatione digna comperint per testes synodales in eorum diocæsis, ut super his, & aliis ab ipsis proponendis, prout utilitati, vel honestati congruerit, Synodus provincialis provida deliberatione procedat, & statuat observanda.
- 62 Nihil autem Synodo provinciali erit antiquius, quam ut ea, quæ specialiter Patres Concilii Tridentini fidei, & diligentia illius crederentur, sedulo exequatur: proinde in eam curam incumbet, ut Seminaria in qualibet diocæsi instituantur, & conserventur, *sess. 23. cap. 18. ad finem.* Quod si ob paupertatem aliquarum Ecclesiarum ejusmodi collegia intelligat erigi non posse, curabit ex fructibus duarum, aut plurius talium Ecclesiarum in Metropolitana, aut in alia provincia commodiori, unum, aut plura collegia erigenda. Et præterea si in his, quæ de Seminario in Concilio Tridentino ordinata sunt, difficultates, aut impedimenta contigerint: Synodus pro regionis more, pro Ecclesiarum, & beneficiorum qualitate etiam, quæ ad felicem Seminarii profectum necessaria, & opportuna videbuntur, decernet, & providebit.
- 63 Præscribit propriam examinis, seu inquisitionis aut instructionis faciendæ formulam de promovendis ad Ecclesias Cathedralis, Sanctissimi Romani Pontificis arbitrio approbandam, *sess. 24. cap. 1.*
- 64 Cognoscat, & probabit causas, ob quam Cathedralis Ecclesiæ, & diocæsis suffraganeorum à Metropolitanano visitari debeant, *ead. sess. cap. 3.*
- 65 De his, quæ ad debitum in divinis officiis regimen spectant, deque congrua in his canendi, seu modulandi ratione, de certalege in Choro conveniendi, & permanenti, simulque, de omnibus Ecclesiæ ministris, quæ necessaria erunt, & si qua hujusmodi, pro cuiusque provinciarum utilitate, & moribus certam cuique formulam præscribit, *sess. 24. cap. 12. in fin.*
- 66 Formam à Concilio Tridentino in provisionibus Ecclesiarum Parochialium præscripam, & S. Pii V. constitutione firmis sancitam, observandam promulgabit, sciens facultatem sibi à Concilio Tridentino tributam, *sess. 23. cap. 18.* circa Prædictam examinationis formam, addendi scilicet, aut remittendi, quæ censuisset ead. S. Pii V. constitutione adempta fuisse.
- 67 Examinabit, vocatis his, quorum interest, & diligenter expendet, si quas Ecclesias Cathedralis propter earum angustiam, tenuitatemque, vicinis unire, vel novis provintibus augere expediat, confecta de præmissis instrumenta ad Summum Romanum Pontificem remittet, *sess. 24. cap. 13.*
- 68 De imaginibus, & reliquiis Sanctorum, si quis dubius, aut difficilis abusus sit extripandus, vel aliqua de ipsis gravior questio incidat, Synodus provincialis iudicabit, ita tamen ut nihil inconsulto Romano Pontifice novum, aut in Ecclesiâ hactenus inusitatum decernatur, *sess. 15. de Invocatione Sanctorum, in fin.*
- In exequendis decretis reformationis Regularium supplebit, & coercet, & in defectum Capitulorum generalium eadem Synodus per deputationem aliquorum ejusdem Ordinis providebit, *sess. 25. de regul. cap. ult.*
- Abusus indulgentiarum, quos Episcopi in suis Ecclesiis collegerint, in Synodo provinciali referentur, ut aliorum quoque Episcoporum sententia cognita, statim ad Summum Pontificem deferantur, cujus auctoritate, quod universalis Ecclesiæ expedit, statuatur, *sess. 25. in decreto de indulgent.*
- Publicanda quoque erunt in Synodo provinciali specialiter, quæ in Concilio Trid. de residentia sub Paulo III. & Pio IV. statuta sunt, & si quæ alia ejusdem Concilii decreta in primis necessaria atque utilia censentur, *sess. 6. c. 1. & 2. & sess. 23. c. 1.*
- Cum Decretum Concilii Tridentini de clandestinis matrimoniis, tantum in unaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis in eadem Ecclesiâ parochiali factæ numerandos, nec hujusmodi publicationi requisitæ à Concilio Tridentino æquivalere publicatio, quæ fit in Synodo provinciali, ut Sac. Congregatio declaravit: præcipiendum erit omnibus Episcopis, & aliis, ad quos talis executio spectat, ut dictum decretum de clandestinis matrimoniis, ita ut certum est nihil addendo, detrahendo, aut immutando, in singulis parochiis quamprimum publicetur, *sess. 24. cap. 1. de reform. matrim.*
- Designabuntur in Synodo iudices, quibus alioqui ad id apertis causis Ecclesiasticæ, ac spirituales, & ad forum Ecclesiasticum pertinentes in partibus delegandæ committi possunt, *sess. 25. c. 10.*
- Deputabunt item iudices, qui de locationibus rerum Ecclesiasticarum etiam auctoritate Apostolica confirmatis iudicare valeant, juxta Tridentini Concilii decretum, ut quas à triginta annis citrà ad damnum Ecclesiæ, & contra canonicas sanctiones contractas fuisse iudicaverint, irritas declarent, de quibus *sess. 25. c. 11.*
- Atque hæc factæ sunt, quæ Synodus provincialis ex Concilio Tridentino præstare debet, super quibus amplior est illius potestas, quam jure communi eidem competat, *cap. Episcoporum, 18. diff. cum in præmissis non propria, sed Concilii universalis auctoritate nitatur.* In cæteris enim causis, & negotiis meminisse oportebit Episcoporum Concilia non habere vim constituendi, sed auctoritatem imponendi, & inducendi, quod aliàs statutum, & generaliter, seu specialiter observari præcepit; multoque minus in hujusmodi Conciliis de rebus fidei, & majoribus causis tractari, aut quicquam diffiniri potest, *c. Majores de baptisim.* Non tamen horum potestas ad eò restringitur, quin multa statueri possint circa ea, quæ totam provinciam concernunt præter jus commune, & quandoque etiam contra illud, ex causa urgenti, verisimiliter à Canone non prævisa, secundum ea, quæ fusè adnotavi in *cap. Dilectus, supra de tempor. ordinat. & in cap. Quod super his, de major. & obed.* fuisse decretis jus commune adjuvare addendo, novas pœnas, vel antiquas augendo.
- Ceterum ad evitandam omnem ambitionis, & præsumptionis suspicionem, abstinendum erit à promulgandis novis decretis, quæ jure communi, & Pontificis constitutionibus minus consonant, etiam in casibus aliàs permissis, *DD. in d. cap. Quod super his, de maior. & obedient.* & ubi per antiquos Canones, vel ultimum generale Concilium, aut Summorum Pontificum Constitutiones provifum non fuerit, vel minus sufficienter, supplebit Synodus provincialis suis Constitutionibus, ut Ecclesiastica disciplina restitatur, prout melius, & facilius videbitur.
- In rebus dubiis, & de jure controversis non facile definitiones fiant, præsertim ubi grave aliquid præjudicium parati potest, veluti in materia Sacramentorum enodanda, aut explicandis casibus usurarum, & aliorum vitiorum, quibus timoræ conscientie itretiti possunt.
- Si circa judicâ, illorumque expeditiones fuerit decernendum meminisse oportebit, non posse Episcopos, nec Synodum provinciale causam, quæ sui natura, aut ex juris dispositione summaria non sit, summariam efficere, neque breviorē reddere instantiam, aut ea, quæ de jure

- 84 jure communi in causis summaris servanda sunt, præcedere, minisque appellations in casibus, in quibus alias permittuntur, prohibere: nec prætermittere modum, & ordinem a jure, & Concilio Tridentino præcipue in puniendis, corrigendisque excessibus præscriptum.
- 85 In materia jurisdictionis Ecclesiasticæ, & secularis consultius erit nihil statueri, quam ut appareat ex jurebus Ecclesiæ aliquid esse aminutum, vel usurpatum: videtur etiam abstinendum a mentione legum secularium; præsertim si affines sint illis, quæ à Sede Apostolica improbatæ fuerunt.
- 87 Nonerit etiam exemptos decretis Concilii provincialis non obligati, nisi in casibus, in quibus à jure communi, Concilio Tridentino, & Summorum Pontificum Constitutionibus specialiter Episcopos, aut Concilio provinciali in ipsos potestas tributa est, ut Sac. Congregat. censuit.
- 88 Quid observandum sit cum Capitulis exemptis, & Episcoporum jurisdictioni non subjectis, aperte statuitur in Concilio Tridentino *sess. 6. c. 4. & sess. 25. cap. 6.* Quod si illis executio quoad hoc habitura sit impedimenta, vel difficultates, quæ superari non possint, satis erit nihil decretare, quam aliquid statueri, quod ipsius Concilii decretis non consentiat.
- Cum regularibus quomodo Synodus provincialis procedere possit, aut debeat, edicere poterit ex Concilio Tridentino *sess. 25. de regular.* & ex posterioribus Rom. Pontif. ea de re Constitutionibus, præsertim Gregorii XV. quæ incipit, *Inferutabilis Dei providentia*: quorum auctoritate nisi specialiter nitantur decreta Synodalia, utique archæbant illa tantum Monasteria, quæ ipsi Ordinarii sunt subjecta. In aliis autem Monasteriis Episcopi scire debent te a Concilio Tridentino datos esse executores eorum, quæ in decretis *d. sess. 25. de regular.* continentur: in quibus provinciale Concilium Episcoporum negligentiam supplere, & coercere debet, eo tamen modo, & forma, prout in ipso Concilio Tridentino dispositum est, *eadem sess. c. ult.*
- Et quia non omnia Constitutionibus præcisè, & sub penis comprehendi possunt, aut expedit; nec omnes, quibus usus esse possunt decreta Synodi, subjiciuntur illius jurisdictioni: advertendum erit, ne decreta ipsa videantur minus consideratè concepta, seu scripta, aut executione fuisse tentur.
- 91 Quoniam verò Prælati munus est docere, ac doceri, *cap. N. v. oportet 28. dist. si seipset* Synodus hanc quoque partem trudiendi tam Episcopos, qui ad Synodum accedunt, ut doceant, & doceantur, quam inferiores, maxime sacerdotibus, quorum ignorantia valde periculosa est in his, quæ animarum curam, & salutem concernunt. De Sacramentis igitur, eorumque administratione explicabit, quæ sensu sunt necessaria, eaque accuratius edicere mandabit. De singulis clericorum functionibus diligenter edocerebit: & quæ in materia morum solent frequenter supralumini injicere timoratis conscientis, elucidabit, adherendo probatis auctoritatibus, & receptis in Ecclesia Catholica sententiis.
- 92 Interferet etiam Synodus provincialis frequentes exhortationes de rebus, quæ opportunè occurrunt, & sub jurisdictione, & coercitione illius non cadunt, nec penis tantum possunt: & cum temore dirigatur ad personas, quæ non ligantur Provincialibus decretis, sanè in quibusvis generalibus cautelarum, & negotiorum, si exhortationes hujusmodi fuerint plenæ paternæ charitatis, non minus efficaciæ esse poterunt ad persuadendum, quam si ea legibus præciperentur.
- 93 Porro ipsa synodi decreta puro, & Ecclesiastico stylo conscribantur, ut Christianam pietatem, non tamen simpliciter potius, quam exquisitam latinitatem redolent. Utilitas igitur a Sanctis Patribus, & Sum. Pontif. verba in rebus præcipue Ecclesiasticis usurpentur, nec nova vocabula in Ecclesia ex profanis Ethnicorum scriptis invehantur, quæ rebus obscuritatem offundere, & catholicis stomachum movere possint.
- 94 Denique cum provinciale Concilium absolvendum erit, quecumque in eo constituta fuerint, coram Patribus Concilii telegerentur, quibus sub iudicio, & correctione S. Sedis Apostolicæ cum Metropolitana reliqui comprovinciales Episcopi subscribent.
- 104 Illa in unum volumen redacta, antequam publicentur, ad S. D. N. cum litteris Metropolitanis, vel totius synodi transmittentur, ut a Sede Apostolica revideantur, corrigantur, & que probentur, itaque correctæ executioni demandentur. His etiam subjici poterunt ea, quæ ad promovendum provinciæ protectum in Ecclesiastica disciplina, vel ad occurrendum impedimentis, atque periculis. Synodus provincialis Sanctissimo D. N. proponenda judicaverit.
- 107 Decimo QUÆRO, quæ sit Metropolitanæ auctoritas in Synodo provinciali. Solutio patebit ex subjectis declarationibus Sacræ Congreg. Concilii.
- Cum quæretur, an Archiepiscopus solus iustus de causis possit absque aliis Episcopis dissolvere Concilium, Sac. Congreg. censuit non posse, nisi de consilio, & assensu Coepiscoporum. Archiepiscopus ex S. Congregatione, licet sit Caput Concilii, & Præsidens, non nisi consilio, & assensu Coepiscoporum, poterit cuiuspiam silentium indicare, vel jubere aliquod scriptum, aut libellum legi, vel tunc non legi, seu mandare aliquei tunc exire a Concilio, vel intrare, etiamsi accedat, ut aliquis ex Episcopis impediatur, aut perturbetur, aut cum Archiepiscopo minus urbanè te gerat: cum tamen ipsius sit Concilium dirigere, poterit ex se mandare, ne quis loquatur extra locum, neve perturbetur Concilium.
- 109 An Metropolitanus possit cognoscere de causis civilibus Episcoporum, nec non eorum, quæ dictis Episcopis sunt subditi: S. Congreg. censuit posse, etiam quando Episcopus adit contra Episcopum; cæteri quoque non posse, nisi in casibus in jure expressis.
- 107 An Archiepiscopus possit procedere per censuras, & alias penas contra Episcopos illos, qui usurpant Archiepiscopi jurisdictionem in Concilio, sive extra illud, volentes cognoscere de aliquibus causis ad tribunal, & eandem ipsius Archiepiscopi pertinentibus: S. Congregatio censuit non posse, nisi extra Concilium provinciale, juxta canonicas sanctiones.
- 102 Et cum ex Concilio Tridentino caveatur, ut Archiepiscopus possit visitare suffraganeos causa cognita, & probata in Concilio provinciali: an necessarium erit facere informationem de causis urgentibus, ut debeant visitari, & primitus Episcopum vocari & audiri in Concilio provinciali, ut videatur quid respondeat, antequam Concilium provinciale ordinet, & declaret, an sit locus, ut Archiepiscopus visitet: Sac. Congregatio censuit Episcopum audiendum, nec sufficere, ut Concilium provinciale declaret, quod dicitur Archiepiscopus potest visitare suffraganeos, eò quod adit querela, & libellus, seu memoriale contra dictos Episcopos, & personas harum diocesium, abque eos, quod dicitur Episcopos, relique personæ fiat presentes, nisi causæ visitationis decretandæ cognoscantur, & probentur.
- 104 Verum cum hæc omnia in Concilio provinciali ex suffraganeorum, & metropolitani sententia peragi debeant, si metropolitanus est unius sententiæ, suffraganei autem alterius: S. D. N. dixit, sententiam prævalere suffraganeorum, & hoc quia habent votum decisivum, & sunt conjuges; & quia Doctores dicunt, quod debet metropolitanus statueri de consilio, & assensu eorum, seu majoris partis, ut plenius dictum est supra in octava questione.
- 105 Undecimo QUARO, quæ pena sit puniendi Metropolitanæ, & Episcopos negligentes statim temporibus celebrare provinciales, vel diocesanæ Synodum.
- 106 Solutio, textus in *r. Quoniam quidem, 18. dist. sim. plieret dicit*, canonicis penis subiacet: nec aperit, quoniam sunt hujusmodi penæ. Sed in hoc cap. exte restat utitur, ut quisque neglexerit hæc adimplere, à sui executione officii suspendatur. Non est ergo pena lata sententiæ, sed ferendæ, secundum Host. *hæc in fin.* & Joan. Andr. *num. 7. in verb. Suspendantur.* Et ita intellego decretum Lateran. Concilii sub Leone X. in *Constitutione supradicta in fine prime quæst. ibi: Circa hoc autem negligentes, penas in eisdem canonicis contentas se noverunt incursores.* Nec non Concilii Tridentini *in d. cap. 2. in fin. sess. 24. ibi: Quod si in his tam Metropolitanis, quam Episcopis, negligentes fuerint, penas sacris canonicis sanctionibus incurrant.* Nam *103 cti verb. incurant*, ex sui natura sit lata sententiæ. Clem. t. *de decim. & ibi gloss. in verb. Incurrant*, Paul. Lant. Inol. & Card.

& Card. in 27. *quest. de usur. cap. ult.* & ibi gloss. in verb. *Incurrat, de offic. deleg. lib. 6.* Tiraquell. in l. *Si unquam, in verb. Revertatur, num. 145. Cod. de revoc. donat.* & ex sententia Sac. Congregat. dixi in cap. *Sacro, in 3. quest. infra de sententia excommunicationis*; tamen secus est hoc casu, cum præcitata decreta relationem habeant ad pœnas à jure statutas: & ita S. Congreg. intellexit verba d. cap. 2. ut in subiectis declarationibus.

109 Dubitatum fuit primò, an Episcopum negligentes in congreganda diœcesana Synodo infra sex menses post celebratum provinciale Concilium, ut in ea notificent ejusdem provincialis Concilii decreta, incurrant pœnam suspensionis duorum mensium, juxta cap. *fin. 18. dist.*

Secundò, an ex decreto cap. 2. *sess. 14.* Tridentini Concilii dici possit, imponi Episcopo non celebranti quatuordecim diœcesanam Synodum, pœnam suspensionis, de qua in cap. *Sicut olim, de accusat.*

Tertiò, dato quòd censetur imposta, an ipsa pœna, quæ secundum *dist. cap. Sicut olim*, incurritur mediante sententia, hodie ipso jure incurritur propter illa verba d. cap. 2. in *fin. ibi, Pœnas sacris canonibus sanctitas incurrant.*

Ad primum S. Congreg. respondet, Episcopum teneri ad congregandam dictam Synodum diœcesanam, juxta *dist. c. fin.* & DD. *ibid.* Nec Tridentinum Concilium Episcopum ab hoc onere liberavit: idè ad tollendum omnem scrupulum ab eo, qui omisit eam Synodum celebrare, petendam abolitionem à Papa, & monendum Episcopum pro litteras Congregationis, ut deinceps foveat d. cap. *fin.*

Ad secundum censuit incurrere pœnam suspensionis, quia d. c. *Sicut*, disponit æquè in diœcesana Synodo, ac in provinciali, ut per Abb. *ibid. in summar. & in cap. 2. sess. 24.* Trid. Conc. colligitur apposita pœna Episcopis negligentibus convocare diœcesanam, in ultimis verbis d. c. 2. *ibi: Si Metropolitanus, vel Episcopi negligentes fuerint, &c.* quæ verba debent referri tam ad provinciale, quam diœcesanam Synodum. Quam Congregationis sententiam itidem Sanctissimus approbavit, & Episcopo abolitionem concessit.

Ad tertium censuit per Conc. Tridentin. non esse alteratum, nec immutatum modum incurrendi pœnam d. c. *Sicut olim*, quia Concilium utitur illis verbis, *Incurrat pœnas sanctitas*, quæ nihil innovant.

110 Rursum Episcopos Comen. jam annum omiserat celebrare Synodum diœcesanam duabus de causis. Primò, quia Clerus Valtellinæ, & Clavenæ suæ diœcesis nec venerat, nec excusatores miserat formidine suorum dominorum temporalium Catholice Fidei oppugnantium. Secundò,

quia cum nunquam esset celebrata Synodus provincialis censuit Episcopus super sedendum, donec celebraretur, ut quæ in ea statuerentur, & ederentur decreta, legi possent in Synodo diœcesana.

S. Congregatio negotium hoc ad Sanctissimum rejecit, qui nullam ex rationibus, seu excusationibus approbavit; idè dixit, quod Episcopus quatuordecim celebrat Synodum suam diœcesanam, ut teneatur, & qui venient accedere, factis esse, ut mittant Procuratores ad excusandum se: reliqui verò, qui nullam causam habent, quominus ad Synodum accedant, cogantur, & fiat Synodus cum iis, qui possunt venire, & veniunt. Pro omissione autem in præteritum facta, Sanctitas Sua absolvit Episcopum, & dispensat, quatenus opus sit.

Duodecimò, & ultimò QUÆRO, pro complemento materiæ, quæ sit pœna Episcoporum non accedentium ad Synodum provinciale.

Solutio. Variæ pœnæ à sacris canonibus statutæ reperiuntur: nam in cap. *Si agrotans, 5. quest. 3.* à communione suspenditur. Item in cap. *Si quis, 18. dist.* alienus erit à fratrum communione usque ad sequentem Synodum. Item in cap. *Si Episcopus Metropolitanus, eadem dist. dist.* usque ad proximam synodum à charitate fratrum, & Ecclesiæ communione privetur. Item in cap. *Si quis Episcoporum, 4. dist. 18.* usque ad futurum Concilium cunctorum Episcoporum communione privetur. Item in cap. *Placuit, ead. dist. dist.* Ecclesiæ suæ communione debent esse contenti: id est, cum aliis Episcopis non communicent, ut ibi in gloss. ulv. Unde non erit talis Episcopus prohibitus celebrare divina officia, & sacramenta recipere, nec cum cæteris Episcopis, vel aliis communicare; sed tantum suspensus erit à communibus negotiis cum aliis Episcopis, nec poterit interesse serutinio Episcoporum, nec eorum consecrationi, & aliis communiter tractandis cum Metropolitanis, & Episcopis; & sequitur Præpositus in *dist. cap. Placuit, in fin.* Cardin. Jacobat. de Concil. lib. 1. art. 5. in princ. fol. 111. Item ex Concilio Toletano XI. cap. 15. unius anni communione privetur. Item ex Concilio apud Alteri. c. 11. Burcard. lib. 1. cap. 52. Ivo par. 5. cap. 162. pro prima vice graviter oburgentur; deindè interdicitur eis Missas celebrare. Item ex Concilio Meldensi 37. cesset ab officio, donec satisfaciat fratribus. Item ex VIII. synodo, c. 17. Metropolitanus, qui ad synodum Patriarchæ vocatus ire neglexerit, primo tempore segregetur, & durante contumacia deponatur.

De impedimentis autem non accedentium ad synodum provincialem, vide quod scripsi in cap. *Ego N. à num. 9. supra de jurejur.*

DE SIMONIA, ET NE ALIQUID pro spiritualibus exigatur, vel promittatur.

Gregorius Generali Synodo præsidens.

C A P U T I.

IN ordinando: & infrà. Sicut non debet Episcopus manum, quam imponit; ita nec minister, vel notorius in ordinatione ejus, vocem vel calamus vendere. Pro ordinatione igitur, vel usu pallii, fusi chartis, atque pastellis, eum qui ordinatur, omninò aliquod dare prohibemus.

S U M M A R I U M.

1 Pro Ordinibus conferendis, vel instrumentis super eis conscriendis, Episcopus, vel Ministri, aut Notarii, nihil temporale exigere debent, num. seqq.

2 Principale quando debet esse gratuitum, ita & omnia accessoria.

3 Pastellus quid sit.

4 Simonia non committitur in contractu gratuito.

5 Emptionis, & venditionis nomine in diffinitione simoniae venit omnis contractus non gratuitus.

6 Ordinatori non licet aliquod temporale etiam spontè oblatum accipere pro collatione ordinum.

7 Date, verbum liberalitatem notat, non necessitatem.

8 Ordinatori an liceat aliquod ultro oblatum ab ordinato accipere non pro spiritualibus, sed ex charitate, sine pacto expresso, vel tacito, & num. seqq.

9 Et quid post Conc. Trid. num. 11.

10 Sanguinem elicit, qui multum emungit.

12 Consuetudo etiam immemorabilis accipiendi ab ordinatis ad primam tonsuram forficem, pectines, & mappas, præter faculas, est corruptela.

13 Ordinatore nullam oblationem ab ordinatis potest accipere præter eam, quæ à Pontificali Romano fieri consuevit.

14 Notarius an pro instrumentis conscriendis in collationibus

ione ordinis, vel beneficii, aut prolixiter dimissorius, seu testimonialis possit aliquam mercedem accipere saltem a sponte dantibus, & num. seqq. in hunc.

- 15 Quid si percipiat salarium ex publico, & num. 20. & 27.
- 16 Et quid si non percipiat, & n. 22. & 27.
Et quid si salarium non sit congruum, num. 21. & num. 29.
Et quid in Notario Episcopi, num. 18. & 28.
Et quid in extraneo, n. 19. 23. & 28.
Et quid si officium Notarii sit necessarium ad probationem ordinis, n. 20. & 28.
Et quid post Concil. Trid. n. 27.
- 17 Notarii Pape possunt mercedem accipere juxta taxationem factam pro qualibet Bulla.
- 24 Notarius accipiendo aliquid sponte oblatum ab ordinatis, si non ea intentione ab initio ad hoc accessit, si moniam non committit.
- 25 Præsertim si consuetudo viget aliquid offerendi, quod pietatem, & devotionem præferat.
- 26 Et quid ex Concilio provinciali Mediolanensi.
- 27 Trident. Concilii decretum sess. 21. cap. 1. expenditur, & num. seqq.
- 30 Negativa universalis, Nullus, excludit omnia etiam minima.
- 31 Cancellarius quam mercedem possit accipere pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis, & num. 34. & 35.
- 32 Sive simonie Episcopus nihil potest accipere in casibus hic enumeratis: Notarius vero in aliquibus tantum accipere potest mercedem suo labori convenientem, si ex publico salarium non habeat, & num. seqq. usque in finem.
- 33 Missam bss in die celebrandi, an & quando Episcopi possit licentiam concedere, & n. 37.
- 36 Pro decretis in testamentis Clericorum interpositis, si quid Episcopus de jure, vel consuetudine potest accipere, non debet excedere taxam consuetam.
- 38 Dispensationes ab Episcopo, & Vicario sunt gratis exequende, non obstant immemorabili.
Notarius quartam partem aurei accipere potest pro examine testium.
- 39 Examinatores pro examine, & approbatione ad Parochiales nihil possunt accipere.
- 40 Consuetudo, ne quis in Ecclesia sepeliatur sine licentia Episcopi, servari debet; sed ut pro dicta licentia sex sicut exigantur, tollenda est, vel ita moderanda, ut exaltum pauperibus, vel Ecclesie erogetur.
- 41 Parochi servare debent edictum Episcopi de sponsis matrimonio non conjugendis sine ipsius licentia, que tamen gratis dari debet, licet consuevendo donandi aliquid Episcopo in signum lætitiæ non videatur peccatus improbanda.
- 42 Ex consuetudine exigendi à Beneficiatis donativum in ingressu Episcopi, non licet denegare litterarum executionem, vel possessionem beneficiatis post ingressum non soluto donativo.
- 43 Annua pro beneficiis de novo instituendis ab Episcopo exigi non debet: Notario vero processum scribenti aliquid honestum solvere non videtur inconveniens.
- 44 In Capellania dignitati unita Episcopus retinet omnia jura sibi ante unionem competentia, nisi secus in litteris Apostolicis disponatur.
- 45 Ordinationes generales fieri non debent in Capella privata, sed in Ecclesia cathedrali.
- 46 Parochi, & Beneficiatis, qui suo munere plene satisfecerint, non prohibentur alios impedire condicere; sed non pro licentia saltem post Concilium nihil exigendam.
- 47 Notarii, & alii ministri Episcopi abstinere debent ab omnibus exactiombus insolitis, vel immoderatis.
- 48 Notarius si exigat pro instrumentis ordinationis, seu litteris dimissorius ultra decimam auri partem, committit simoniam, non tamen jure divino damnatur.

In ordinando. Jo. Andr. non summat, quia breve est. **I** Sed secundum Cardinalem sic summati potest: Pro conferendis ordinibus, vel instrumentis super eis conficiendis, nihil exigi debet, & idem de pallidatione. Vel aliter secundum Jo. de Anon. Mar. Socinum, & Felin. Episcopus pro ordine ab eo conferendo, vel ministri, aut Notarii nihil temporale exigere debent. Hoc dicit: & est B. Gregorius in synodo Romæ habita, cap. 88. & refertur in cap. Sicut Episcopus, 1. quæst. 2. Dividitur in duas partes, prout sunt duodicta; secunda ibi, pro ordinatione. Nota primò ex principio textus non esse Episcopo aliquid temporale accipere pro manus impositione, scilicet ordinatoria: de hac enim loquitur hæc littera, ut patet ex parte decimæ, necnon ibi, pro ordinatione, & notat gloss. 1. & communiter Doctores, licet ex identitate rationis idem sit dicendum in omni manus impositione, quæ multiplex est, ut plene per gloss. 2. Archid. & Turrec. in cap. Manus, 1. quæst. 1.

Secundò nota ibi, Ita nec minister. Sicut principale debet esse gratuitum, ita & omnia accessoria, & circumferentia. Unde quemadmodum prohibetur Episcopus aliquid temporale pro collatione ordinis recipere, ita & omnes alii ejus ministri non tantum pro ordine, sed etiam pro chartis, vel pastellis, id est parva certæ massæ in modum passæ: & hoc ne fraud committatur, neve fiat indirecte, quod directè fieri non potest, ut hic gloss. 3. & notat Anton. de Butr. in 2. notab. Abb. num. 2. & Mar. Soc. in 1. notab. qui ex hoc inferat ad multas quæstiones. Pro ministro autem intellige Archidiaconum, qui examinat promovendos, cap. Ad hac, circa finem, supra de offic. Archidiacon. ut exponit hic gloss. 2. Hostien. num. 1. & Jo. Andr. num. 6. & colligitur ex littera ibi, vocem: nam Ordinatore interrogante, scis eos dignos: prior Diaconorum respondet, quantum humana fragilitas, &c. ut cap. un. supra de scrut. in ord. facien. Vel quia cum examinat, vocat ordinandos, ut ait gloss. 1. in dist. cap. Sicut Episcopus, 1. quæst. 2. Vel pro ministro intellige Diaconum, qui Evangelium legit, secundum Innoc. in princ. & quod infra dicit, vocem exponit, id est lectionem Evangelicam, secundum Goffred. & Abb. Antiq. in vers. Vocem: & hoc magis consonat antiquæ, secundum Joan. Andr. num. 6. Card. num. 21. vers. Quarto, de intellectu textus, & Abb. Sicutium num. 3. Legebatur enim: [In ordinando Episcopo Pontifex manum imponit, Evangelicum verò lectionem minister legit, confirmationis autem ejus epistolam Notarius scribit] ut refertur ab Ant. August. in prima collecta. Decret. lib. 5. tit. 2. cap. 1.

Tertiò nota ibi, Pecem, vel calicem vendere, Simoniam non induci ex contractu gratuito: quia verbum, vendere, contractum gratuitum non comprehendit, cum venditio non procedat sine pretio, l. 2. §. Sine pretio, ff. de contrab. empt. & hic notat gloss. 3. Host. num. 4. & Butr. num. 6. Ceterum, venditionis, nomen non intelligas strictè, sed in latiori significatione: nam est simonia sit studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituum annexum; tamen sub nomine emptoris, & venditionis comprehenditur omnis contractus non gratuitus, ut declarat S. Thomas in 2. 2. quæst. 100. art. 1. ad 5.

Ultimò nota ibi, Aliquid dare prohibemus, pro collatione ordinis non modo non licere ipsi Ordinatori aliquid temporale exigere, sed nec ultra oblatum accipere: nam verbum, dare, liberalitatem notat, non necessitatem; ut l. Rem legatum, ff. de animen. legat. & legitur, & notatur in cap. 1. sup. de donat. & ita ex hac littera colligitur Host. num. 4. in verb. Dare, & Joan. Andr. eod. num. Si enantet dixi, pro collatione ordinis, si secus etset, si oblatio fieret non pro ipsa collatione, sed ex charitate, ut notabiliter declarat idem Hostien. ibi sup. dicens: [Si tamen non pro his spiritualibus, sed ex charitate, sine pacto expresso, vel tacito, aliquid etiam ordinatori, & ab ordinato gratium offeratur, non reprobatur,] ut cap. Etsi quæstiones, §. 1. 2. & in fin. infra eod. Et metridi, quia oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambiguitate petitione proceffit, ut legitur in cap. Sicut Episcopus, 1. quæst. 2. Ad idem cap. Quicquid, 1. quæst. 1. ibi. N. si oblatio oblatæ licet à Codice regio ab illa dicitur, ut est adnotatum in calce illius canonis. Facit cap. Dilectus, si secundo, infra eodem, ibi. Illud tamen gratan-

ter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum: & per hunc intellectum, ut Hostiensis subdit, & gestio damnatur simoniaca, & reprobatur interpretatio nimis rigida, & amara, quod fieri debet, argum. l. Si id quod, §. Si quas servi operas, ff. de donat. inter virum, & uxor. l. penult. ff. Ad exhibendum, cap. intelligentia, & cap. Præterea, infra de verb. signif. nam qui multum emungit, elicit languinem, cap. Denique, 4. distict. & cum Hostien. totidem ferè verbis transcurrit hic Jo. Andr. num. 4. Burr. num. 2. in prima oppos. & num. 7. versic. Si est de substantia collationis, Cardin. in fin. Anchar. num. 3. Abb. n. 4. & Joan. de Anan. n. 9.

Quorum licentia, quod spectat ad jus commune, & ipse accedo, cum duobus tamen temperamentis. Primum est; ut quod offertur, sit modicum, ut per Burr. in loco proxime citato; alterum, ut non detur in ipso actu ordinationis, sed ex intervallo, ut hic per Card. in fin. & probatur in d. cap. Sicut Episcopum, 1. quest. 2. ibi, post acceptas chartas, & pallium. Facit optime textus in cap. Emendari, 1. quest. 1. Opus enim per se laudabile, ratione temporis reprobatur, ne malignandi occasionem inducat; ideòque licet nummos in concham mittere opus pietatis sit, tamen tempore suscipiendi baptismi simonia suspitionem ingerit, ut ibi, & argum. l. un. in fin. ff. ad l. Juliam, de ambitu, & notat gloss. i. in d. c. Emendari.

Porro hæc vendicant sibi locum jure communi inspecto: verum hodie opinio Hostiensis reperitur correctæ à Concilio Trident. in cap. 1. sess. 21. Nam Sancta Synodus ad tollendam omnem suspensionem, fultulit etiam sponte oblata, que si nihilominus acciperentur, non propterea simonia induceretur, cessante scilicet omni pactione tacita, vel expressa; sed solum incurrentur pœnæ eo decreto inflicte; & quamvis ex c. Et si quæstiones, infra eod. in sponte oblati attendenda sint personæ dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donantis tempus; secundum verba illa Concilii, Etiam sponte oblatum, quovis prætextu, & ex quacumque de causa; tollunt omnem prætextum, & omnem causam, nisi nulla possit esse accipientis excusatio, nullave tergiversatio. Ad hæc, quod etiam de jure communi contra Hostien. facit textus in d. cap. Sicut Episcopum, quest. 2. quia dum permittit ordinato gratiæ tantummodò causa aliquid dare, non dicit ipsi ordinatori, sed quibuslibet de Clero; & sic quod de aliis concessit, de ordinatore videtur negasse, ad gloss. in cap. quatuor, in verb. Negatur, 25. dist.

Ab his tamen excipe id, quod datur ab ordinatis ex præscripto Pontificalis Romani. Unde Sacra Congregat. Concilii alius censuit, consuetudinem etiam immemorabilem percipiendi ab ordinatis ad primam tonsuram forfices, pectines, & mappas, præter faculas, pariterque mappas à Presbyteris, intelligi perinde, ac corruptelam revocatum, nullamque in ea functione oblationem percipi posse, præter eam, quam quis, dum facris Ordibus initiatur, Pontificali Romano permittente consuevit offerre: ex quibus inferitur, nec ex laudabili consuetudine, c. Ad Apostolicam, infra eod. aliquid accipi posse.

QUÆRO generaliter, an Notarius pro instrumentis conficiendis in collatione ordinis, vel beneficii, aut pro litteris dimisorii, seu testimonialibus possit aliquam mercedem accipere, saltem à sponte dantibus.

Doctores in hac quæstione, & in intellectu hujus Decretalis multum se involvunt, & in varias sciendum opiniones, quas hic plenè inter alios recenset Joan. de Anan. in gloss. penult. n. 12.

Quidam enim distinxerunt, an Notarius percipiat salarium ex publico, necne? Si percipiat, dicunt ei non licere aliquid accipere: & in hoc casu intelligunt hoc cap. Si vero salarium non percipiat, asserunt non esse illi interdicitum operas suas, vel scripturas vendere, cum nemo cogatur de proprio beneficio facere, cap. Præcaria, 10. quest. 2. & in hac opinione fuit originaliter Hugo, ut notatur in cap. Sicut Episcopum, in gloss. Calamum, 1. q. 1. & Bernard. hic in gloss. 3. eamque veram esse, affirmat Cardin. num. 1. in 1. opposit. quam etiam sequitur Abb. n. 3. circa finem, vers. Et ideo simpliciter.

Et propterea Alanus hic dicebat. Notarios Papæ licitè posse mercedem accipere juxta taxationem factam pro qualibet Bulla, quia non habent salarium à Papa, vel quia in Curia Romana non habet locum simonia, sicut nec

lex Julia, de ambitu, ut l. un. ff. ad leg. Jul. de ambit. & facit quod notatur in cap. Presbyter, 92. dist. & in cap. ult. 1. quest. 6. & hoc dictum Alani sequuntur hic Burr. num. 3. Cardin. num. 1. in 2. oppos. Anchar. num. 2. Abb. num. 5. Jo. de Anan. in 2. notab. licet hoc corrigendum esse dicat Host. num. 3. vers. Et secundum hoc, & alii præallegati.

Alii vero distinxerunt inter Notarium Episcopi, cui scilicet Episcopus hoc officium commisit, & Notarium extraneum. In primò casu dicunt procedere hanc Decretalem, ita ut Notarius Episcopi teneatur gratis omninò ministerium suum impendere. In secundo autem casu admittit Notarium extraneum nedum petere posse justum salarium, sed etiam aliquantulum plus justo propter magnitudinem negotii: ita expressè Innoc. hic in verb. Notarius, vers. Si autem alius, & paulò infra vers. Vel dic quod loquitur, cui totidem ferè verbis subscribitur Hostiens. num. 3. Joan. Andr. num. 7. & idem Hostiensis in c. Sicut, num. 5. circa finem, supra de Cler. vel Monach.

Sed alii finim jurgant ambas distinctiones superius propositas, dicunt enim: Aut notarius habet salarium ex publico; & tunc subsistunt, an officium talis Notarii sit de substantia ordinationis, & hoc primo casu non liceat ei aliquid percipere, cum ejus officium sit de conferentibus administrationem. Aut non est de substantia; & tunc si salarium, quod solvitur, non congruit scribentibus, considerato labore, & negotii qualitate, licita sit receptio. Ratio, quia non debet quis cogi militare propriis stipendiis, ut in c. Cum ex officio, de præscript. Sin autem salarium ut supra sit congruum, tunc receptio non sit licita, quin potius simoniaca, ita distinxit Ant. de Burr. hic n. 7. versic. Dic ergo, si salarium recipit ex publico, & Jo. de Anan. num. 12. vers. Quandoque aliquid recipitur; & quamvis Abb. hic num. 3. vers. Ad primum concludit, hanc distinctionem impugnet, eò quod nullo casu officium scriptorum possit esse necessarium ad ordinem ritè conferendum: tamen illam solvat Jo. de Anan. num. 12. col. penult. vers. Tu considera, dicens, hanc fuisse mentem Doctorum, quod ex privilegio, statuto, vel consuetudine erat inductum, ut ordinatio, vel traditio pallii, vel collatio beneficii non posset probari, nisi per instrumenta, vel chartas scriptas per certos Notarios ad hoc deputatos, & hoc respectu officium talis Notarii dici poterat necessariò requiri ad ordinem legitime conferendum: est ad illius probationem, ne alioquin de ordinatione dubitari contingeret, ut in cap. Legum, 2. quest. 2. & notat gloss. in d. c. Sicut Episcopum, in verb. Calamum, 1. quest. 2. paria enim sunt non esse, vel probari non posse, l. Duo sunt Titii, ff. de testam. tutel. cum aliis allegatis per gloss. final. in cap. Cum dilecti, supra de accusat.

Verum Laurentius in dist. cap. Sicut Episcopum, in præcitata gloss. in verb. Calamum, reprobavit supra scriptas distinctiones, consuevitque Notarium non posse aliquid exigere pro hujusmodi scriptura; nec distinguendum esse, an habeat salarium ex publico, necne, quia textus prohibet, ut in collatione ordinis, nec pro labore, nec charta liceat aliquid recipere: unde Episcopus curare debebit, ut sine muneris alicujus acceptance scribatur: & hanc opinionem dicit posse defendi Cardin. hic num. 1. in 1. opposit. vers. Ego tamen dico, argum. hujus litteræ, quæ expressè prohibet ministris, vel Notariis aliquid cape c. & nec ullam adhibet distinctionem. Et ad contrarium gloss. fa, quod quis non teneatur de suo facere beneficium, & propriis stipendiis militare, respondet Cardin. Notarium extraneum non debere te ingerere illicitè in officio, quod debet esse gratuitum. Ideòque tenentur Episcopi deputare aliquos, qui hoc liberaliter explant; licet hoc non faciant, & minus benè, secundum eum.

In omnibus tamen supra scriptis casibus, in quibus Doctores negant licere Notario aliquid recipere, intelligunt hoc procedere, quando ex pacto, & conventionem recipit. Sed si gratis, & spontè aliquid offeratur, & sine omni intentione ab initio ad hoc accesserit, simoniam non committit, cap. Cum sit Romana, infra eodem, five sit Notarius ordinationis, five extraneus, & five salarium habeat ex publico, five non: & in hoc conveniunt gloss. hic in verb. Vendere, Innocentius post med. vers. Si quis autem, Abb. Antiqu. in fin. Hostiensis num. 3. Joan. Andr. num. 7. vers. Si omninò esset extraneus; & reliqui omnes: præsertim si consuetudo vigeat aliquid offerendi, quod pietatem,

tem, & devotionem præferat, ut cap. *Ad Apostolicam*, infra eodem, secundum Innoc. ubi supra, *Hoben. dist. num. 3. vers. Maxime, ubi consuetudo*, & *Jo. And. d. n. 7. vers. Sed etiam alibus locis.*

26 In Concilio tamen provinciali quinto Mediolanensi in tit. de Cancellario, & *Notarius, tom. 4. Concilior. par. 2. pag. 542. col. 2.* recitentur quamplura instrumenta; & scripturae, quæ a Cancellario, & Notariis confici, & gratis dari debent, & pag. seqq. col. 1. expressè cautum legitur, ut qui aliquid etiam a sponte dantibus perciperit, tum in conscientia foro ne suam faciat, sed pauperibus loci erogare omnino debeat; tum quadruplo mulctetur, quod vel in Ecclesiæ inlaurationem, vel in Sacrilæ usum crogetur.

27 In hac varietate supervenit jus novissimum Concilii Tridentini in d. cap. 1. sess. 21. quo dicitur verbis statuitur, ut Notarii in iis tantum locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis literis dimissoriis, aut testimonialibus decimam tantum unius auri partem accipere possint; dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo, nec Episcopus ex Notarii commodis aliquid emolumentum ex eisdem ordinum collationibus directè, vel indirectè provenire possit; tunc enim gratis operam suam esse præstare omnino teneri decernit: contrarias taxas, ac statuta, & consuetudines etiam immemorabiles, ut corruptelas cassando, & interdicendo.

Quo decreto S. Synodus inter opiniones supra scriptas non obscure probavit primam distinctionem Hugonis, & Bernardi, de qua supra num. 15. videlicet, ut Notarius non habens salarium ex publico possit mercedem accipere pro instrumento, seu literis testimonialibus collationis ordinis; secus si habeat salarium; & consequenter Concilium rejicit opinionem Laurentii, de qua supra num. 22. qui indistinctè negavit Notarium aliquid accipere posse, etiam si nullum ei salarium sit constitutum: nam hoc casu ex Concilio licet mercedem accipere. Quatenus tamen Hugo, & Bernardus permittunt Notario publicum salarium non habenti instrumentum collationis vendere, & sine limitatione pretium exigere, Concilium hoc non admittit, sed mercedem taxavit, & reduxit ad decimam unius auri partem, vel gō julium unum pro singulis literis dimissoriis, vel testimonialibus.

28 Rursus Concilium non approbat distinctionem Innoc. & sequacium inter Notarium Episcopi, seu ordinationis, & Notarium extraneum; sed si Notarius non percipiat salarium ex publico, & non obstat contraria consuetudo, permittit ei accipere decimam partem unius auri, nec distinguit, an sit Notarius extraneus, vel ad hoc officium deputatus; & in Cancellario Episcopi sæpius hoc declarat Sac. Congregatio Concilii, ut dicam infra num. 31. & 35. Et eodem modo non videtur Concilium admisisse aliam distinctionem Antonii de Butt. de qua supra num. 20. videlicet, an salarium Notarii sit congruum, necne; sed ita demum voluit dicere Notario mercedem accipere, si salarium nullum ei sit constitutum. Et pondera universaliter negativam, nullum, quæ excludit salarium quantumcumque minimum, gloss. in cap. *Statutum*, §. *Insuper*, in verb. *Nullum*, de *re script. lib. 6.* gloss. in c. *Ne-mo potest*, il primo, in verb. *Obligari*, de *reg. jur. eodem lib.* *Gemin. conf. 35. num. 5.* *Cravett. conf. 294. n. 6.* Unde sibi inputet Notarius, qui modicum salarium acceptavit; per hoc enim se tacitè adstrinxit ad operas tuas pro illo modico impendendas, exemplo ejus, qui beneficium acceptavit, nam tenetur illi intervenire, quantumcumque sit tenue, ut leg. & not. in cap. *Conquerente*, supra de *Cleric. non resid.*

29 Et eodem modo non videtur Concilium admisisse aliam distinctionem Antonii de Butt. de qua supra num. 20. videlicet, an salarium Notarii sit congruum, necne; sed ita demum voluit dicere Notario mercedem accipere, si salarium nullum ei sit constitutum. Et pondera universaliter negativam, nullum, quæ excludit salarium quantumcumque minimum, gloss. in cap. *Statutum*, §. *Insuper*, in verb. *Nullum*, de *re script. lib. 6.* gloss. in c. *Ne-mo potest*, il primo, in verb. *Obligari*, de *reg. jur. eodem lib.* *Gemin. conf. 35. num. 5.* *Cravett. conf. 294. n. 6.* Unde sibi inputet Notarius, qui modicum salarium acceptavit; per hoc enim se tacitè adstrinxit ad operas tuas pro illo modico impendendas, exemplo ejus, qui beneficium acceptavit, nam tenetur illi intervenire, quantumcumque sit tenue, ut leg. & not. in cap. *Conquerente*, supra de *Cleric. non resid.*

31 Porro quemadmodum hæc Decretalis, licet in specie loquatur in ordine, tamen à quibusdam generaliter intelligitur etiam in beneficio, ut hic refert Innoc. in princip. in verb. *Notarius*, eodem modo, licet Concilium in d. c. 1. sess. 21. loquatur specificè in collatione ordinum; tamen S. Congregatio id ipsum declaravit in collatione beneficii, licet ratione majoris laboris mercedem pinguiorem arbitrata sit. Sæpius enim contigit, Cancellatium posse pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis accipere mercedem suo labori convenientem, quæ tamen scriptura, sigillo, & exteris omnibus computatis, unum aurum non excedat, & dummodo ipsi Cancellario salarium

nullum pro officio suo exercendo præstitutum sit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorsus emolumentum collatores, aut inlittatores etiam occasione sigilli ullo modo directè, vel indirectè percipiant.

In aliis autem pluribus casibus sicut Episcopis, ita & eorum Cancellarij tenentur operam suam gratis præstare, ut patet ex infrascriptis resolutionibus Sac. Congregationis Concilii in causa Vicensis, & Sac. Congregationis Episcoporum in causa Gerunden. tenoris infrascripti, videlicet.

Capitulum Vicense obtulit Sac. Congregationi Concilii supplicem l. bellum, quo conquerebatur, tam Episcopum Vicensem, quam eius Notarios, & scribas pro diversis scripturis negotiorum ad ejus jurisdictionem pertinentium non modicam pecuniarum quantitatem exigere, petebatque mandari Episcopo, ut ab ejusmodi exactionibus abstineret, atque Notarios, & scribas coerceret, ne plus debita mercede reciperent.

Scriptura autem negotiorum, atque actuum prædictorum a Capitulo sigillatim expressè, hæc sunt.

Collationum, institutionum, seu provisionum per obitum, vel resignationem etiam ex causa permutationis, vel alias.

Dimissoriarum, seu testimonialium, quæ conceduntur Presbyteris, seu Clericis ad alienas dioceses transi-turis.

Licentiarum recipiendi ordines ab aliis Episcopis.

Licentiarum bis in die celebrandi.

Licentiarum dicendi Missas.

Licentiarum dicendi Missas matutino tempore, quas matutinales vocant, diebus Dominicis, & festivis.

Licentiarum audiendi confessiones.

Licentiarum amministrandi Sacramenta.

Licentiarum deserviendi beneficiis Curatis.

Licentiarum deserviendi beneficiis simplicibus.

Licentiarum ordinandi se ad titulum patrimonii, seu approbationem hujusmodi titulorum.

Licentiarum absentandi se ab Ecclesiis, & beneficiis.

Licentiarum quærendi.

Licentiarum tresplicendi ad vera intus Ecclesiam.

Mandatorum de publicando in Ecclesia initiandis sacerdotibus, vel minoribus Ordinibus, vel tonturæ Clericali.

Dispensationum ad duo beneficia etiam similia lub eodem tecto.

Approbationum concurrentium ad vacantes parochiales in mensibus reservatis, quæ ad Curiam Romanam transmittuntur.

Approbationum Juspatronatus ex fundatione, vel donatione.

Creationum Notariorum in parochialibus, & commissionum regimini scribarum earumdem vacan.

Deputationum Oeconomorum, dum beneficia vacant.

Executionum litterarum Apolliticarum gratiam, seu iustitiam concurrentium.

Die septima Februarii 1602. Propositi in Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum hoc supplicis libello, Patres primum mirati sunt aliqua ex suprapositis capitulis aliquo modo etiam abque ulla mercede concedi, nempe licentiam tum bis in die, tum etiam matutino tempore Missas celebrandi; & prout mandatum Episcopo significari, num hæc ipse concedat, quemadmodum proponitur.

Deinde quoad pecuniæ, seu mercedis exactionem, ac solutionem pertinet, responderunt, Episcopo quidem in nullo ex supradictorum capitum licere quicquam accipere, vel percipere directè, vel indirectè: Notario, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ex istis capitulis, nempe propter approbationem ad audinas confessiones; propter licentiam administrandi Sacramenta; ob licentiam deserviendi beneficiis; ob licentiam sepeliendi defunctorum corpora in Ecclesia; ob licentiam, ut quis possit abesse à beneficiis; ob mandata publicandi in Ecclesia eos, qui primum tonturam, vel minores, sirosvve ordines suscipere voluerint; aded ut in nullo supradictorum casuum, neque ratione scripture, nec sigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid quopiam percipere queat; sed gratis hæc omnia vis, quorum interell. debeat præstari. Verum quoad alia capita ita demum Notarium, vel

Cancellarium posse aliquid percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium sit constitutum, eumque congruam tantum sui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationis Vicariorum in illis, unum aurum, & quoad litteras dimissorias, aut testimoniales, decimam unius auri partem nunquam excedat.

Ex cùm pro parte Episcopi ad impediendam hujus decreti executionem habitus esset recessus ad Commissarium Camera, eò quòd Camera interesset, quæ tempore sedium Episcoporum in Hispania vacantium emolumenta supradicta percipere consueverat; Commissarius inhibitionem concessit: ac propterea Capitulo petente inhibitionis moderationem, Sanctissimus D. N. mandavit, ut de hac re in Congregatione, utraque parte audita, iterum ageretur.

In Congregatione præterita, cùm Procurator Capituli Vicen. esset conqueustus, quòd Episcopus pecuniam exigeret pro licentia bis in die celebrandi: S. Congregatio mandavit signficari Episcopo, ut nedum aliquid propter non exigeret, sed nec ullam licentiam bis in die celebrandi ullo modo concederet.

Nunc idem Procurator petit hujusmodi decreti moderationem: allegat *cap. Consultisti, de celebrat. Missarum*.

Sac. Congregatio die 28. Februarii 1602. censuit hoc cap. demendum ex decreto, & ex litteris, quæ dabantur ad Episcopum, & relinquendum in dispositione juris communis.

Exemplum litterarum ad Episcopum Vicen. Proposito, atque perfectò in Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum supplici libello his litteris adjuncto, quem Procurator Capituli istius Cathedralis exhibuit, Illustrissimi Patres eis singulis degustatis, atque perpenis, responderunt, Episcopo quidem in nullo supradictorum capitum licere quicquam accipere, vel percipere, directè, vel indirectè; Notario autem, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ex eisdem capitibus: nempe propter approbationem ad audiendas confessiones; propter licentiam administrandi sacramenta; ob licentiam deservendi beneficiis; ob licentiam sepeliendi defunctorum corpora in Ecclesia; ob licentiam, ut quis possit abesse à beneficiis; ob licentiam celebrandi Missas; ob licentiam colligendi elemosynas; ob mandata publicandi in Ecclesia eos, qui primam tonsuram, vel minores, sacrosque ordines suscipere voluerint; ad eòd in nullo supradictorum casuum, neque ratione scripturæ, nec sigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid à quopiam percipi queat, sed gratis hæc omnia his, quorum interest, debeant præstari.

Verùm quoad alia capita ita demùm posse Notarium, vel Cancellarium aliquid percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium fuerit constitutum: tuncque congruam tantum sui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationis Vicariorum in illis, unum aurum; & quoad litteras dimissorias, aut testimoniales, decimam unius auri partem nunquam excedat. Tenet amplitudo Tua non obscure in singulis hisce capitibus Congregationis sententiam, cui conformius adharebit, quò magis decet Prælatum a pecuniæ studio esse abhorrentes. Deus Amplitudinem Tuam incolumen seruet.

Romæ die 8. Martii 1602.

*Decreta S. Congregationis Episcoporum
Die 25. Octobris 1588.*

Relatis, & latè discussis in S. Congregatione, Illustrissimorum, ac Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium super negotiis, & consultationibus Episcoporum, & aliorum Prælatorum, ac visitationibus Apostolicis deputatorum, junctis capitibus S. D. N. nomine Canonicorum, & Capituli Gerunden. Ecclesie per memoriale Sanctitati sue porrectum exhibitis, unà cum responsionibus nomine Reverendissimi D. Episcopi desuper factis, partium Procuratoribus etiam in contradictoriò seipsum auditis: eadem Sac. Congregatio, cui negotium fuit remissum à Sanctita-

Profer. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

te sua, super unoquoque respondendum fore censuit, prout infra.

Ad primum, & secundum, quatenus asserit R. D. Episcopum à provisis in forma dignum à Sede Apostolica exigere pro collatione in vim Apostolici mandati faciendæ Julios duos pro quolibet decreto valoris beneficii, & pro collationibus, quæ ipse facitjure ordinario, pro quilibet provisione aliquando sex, aliquando septem scuta; & a provisis ab inferioribus etiam exemptis, quorum collationes ab ejus Vicario vult approbari, & ratificari, sub solutione præfata. S. Congregatio inhærendo responsioni jam factæ per Illustrissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales pro interpretatione, & executione S. Concilii Tridentini deputatos, dicit pro collatione, & aut institutione Ecclesiarum Curatarum Cancellarium posse in singulis accipere mercedem suo labori convenientem, quæ tamen scriptura, sigillo, & cæteris omnibus computatis, unum aurum non excedat; & dummodò ipsi Cancellario salarium nullum pro officio suo exercendo constitutum sit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorsus emolumentum collatores, aut institutores ullo modo directè, vel indirectè percipiant: & idem servandum in omnibus aliis etiam simplicibus beneficiis quibuscumque.

Ad tertium super juribus competentibus dicto Episcopo ex conclusivine pro decretis per eum in testamentis Clericorum interpositis, illorumque, ut ajunt, insolita exactio: dicitur, quòd si aliquid de jure, vel præscripta consuetudine exigi debeat propter decreta in testamentis interponi solita ab Episcopo non excedatur taxa, seu summa antiquitus consuetæ, quæ semel solvatur, etiam si pluræ legata in eodem scripta sint testamento, & de illa ab Episcopo, non autem ab hæredibus, vel ab alio merces Notarii detur.

Ad quartum super licentiis bis celebrandi, ac pecuniis, quæ pro illarum expeditione, ut asseritur, solvuntur, miratur Sacra Congregatio agi de his licentiis concedendis: nam id non nisi ex magna necessitate fieri debet, & magna cautela, ut putà in locis, ubi per paucissimi sunt sacerdotes; vel ad sint impedimenta adversariorum Fidei, vel quid simile; quæ cessant eo in loco, ubi vix evenire possunt alii casus à jure permitti; nec concedi potest hæc licentia ab Episcopo generaliter, quasi privilegium alicujus sacerdotis, sed tantum in aliquo casu particulari necessitate causa ab Episcopo examinanda; & si quando concedi contingat, gratis prorsus etiam quoad mercedem Notarii concedatur.

Ad quintum, & sextum super pecuniis, quæ ab Episcopo, ut fertur, exiguntur pro litteris dimissoriis, & testimonialibus, aut commendatiis, necnon publicationis, ut ipsi vocant, quæ promovendis ad sacros Ordines concedi solent: dicitur ad unguem servari debere decretum S. Concilii Tridentini *cap. 1. de reform. sess. 21.*

Ad septimum super solutionibus, quas fieri exponitur, pro licentiis exercendi curam animarum, confessiones audiendi, coadjutoris, earumque revocatione: dicitur gratis omninò licentias concedendas, ex decreto ejusdem Sac. Concilii *cap. 15. de reform. sess. 23.*

Ad octavum super exactioe, quæ fieri presupponitur unus argentei pro dispensationibus matrimonialibus exequendis, litterarum Apostolicarum clausulis non obstantibus: inhærendo responso desuper facto pro supradictos Illustrissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales Concilii prædicti Interpretes, dicitur pro dispensationibus matrimonialibus non licere Episcopo, vel ejus Vicario quidquam accipere, vel ratione taxæ, etiam ex immemorabili consuetudine, nec ratione sigilli, vel alicujus alterius rei: quapropter decretum illud, quod poni solet in litteris dispensationum matrimonialium, ut nihil numeris, aut premii e iam spontè oblati accipi possit pro illarum executione, ita intelligendum est, ut neque Ordinarius ipse, neque Vicarius ejus quidquam prorsus etiam pro mercede laboris, quam ex ea receperint, capere possint: Notarios verò pro examine testium quartam partem auri, seu ducati licite accipere posse.

Ad nonum super exactioe, quam fieri asserunt Juliorum quatuor ab examinatis, & approbatis ad Parochiales obinendas examinatori solvendum: dicitur abolendam fore, gratisque examen, & approbationem esse faciendam, juxta decretum Sac. Concilii prædi-

prædicti cap. 18. de reform. sess. 24. subpænis in eo contentis.

40 Ad decimum super exactione scutorum sex, quam facere dicunt Episcopum a Presbyteris volentibus sepeletri in ambitu Ecclesiæ contra formam decretorum synodaliū, & provincialium: dicitur servandam fore consuetudinem, si qua est Ecclesiæ Gerunden. ejusque provinciar, non permittendo quemquam sepeletri intra Ecclesiam absque Episcopolicentia: sed quod pro ea solvantur scuta sex, non bene sonat, & potius ad avaritiam, quam ad temperandas importunorum preces, videtur inductum; idè vel tollendam, vel moderandam, ut aliquid honestum solvatur pauperibus erogandum, vel saltem in Ecclesiæ ejusdem manifestam, & apparentem utilitatem convertendum.

41 Ad undecimum super edicto, quo Parochis prohibetur, ne sponso matrimonio conjugant, etiam solemnitatibus à Tridentino Concilio requisitis, expletis, nisi habeant in scriptis licentiam; quæ tamen non datur absque solutione, ut asseritur, dimidii unius Julii: dicitur, quod si ex aliqua rationabili causa prohibetur, ne Parochi solemnitatibus à dict. Concilio ordinatis, expletis, matrimonio aliquos conjugere possint, nisi habita prius licentia ab Episcopo; hoc jure ipsi Episcopo lex aliqua præscribenda non est, sed servatis omnino, quæ ex eodem Concilio substantialia sunt quoad solemnitates dumtaxat, suæ tantum conscientiæ, & regimini relinquendum. Similiter etiam si quomodolibet in aliquo Castro, seu Oppido id prohibere convenit, quod tamen non nisi ex aliqua urgenti causa faciendum videtur: sicut enim Episcopus summo per se debet animadvertere, ne matrimonia sine solemnitatibus prædictis fiant; ita etiam cavere, ne difficiles reddantur matrimoniorum contractus, novas sine magna causa addendo necessitates; si tamen aliqua licentia opus erit, nihil omnino etiam à Notario pro ea exigatur; sed si ex antiqua forsitan præscripta consuetudine aliqui Episcopo, quasi in signum lætitiæ donari gratis soleat, non videtur penitus improbandum.

42 Ad duodecimum super eo, quod Episcopus ampliat, ut asseritur, consuetudinem exigendi donativum sibi factum in ejus ingressu, ut exigatur etiam ab obtinentibus beneficium post ingressum, denegando etiam litterarum executionem, & beneficiorum possessionem, donativo prius non soluto: dicitur id reprobatum esse, ex decreto S. Concilii Tridentini cap. 24. sess. 14. & propterea abstinendum, prout abstineri per procuratorem Episcopi responsum fuit.

43 Ad decimum tertium super annata, quam præterit Episcopus, ut fertur, pro beneficiis de novo erigendis, seu instituendis: dicitur bene à procuratore Episcopi responsum fuisse negando hujusmodi annatam exigi; & propterea ut ita sit, decernendum fore, ut nihil exigatur, nisi ubicumque necessarium aliquis procequus fiet; tunc enim Notario letibenti pro suo labore aliquid honestum esse solvendum, non videtur inconveniens.

44 Ad decimum quartum super eo, quod Episcopus, si Capellania uniatæ dignitati, quæ alias in nihil contribuere tenetur, vult ratione Capellanæ ab obtinente dignitatem exigere ejus visitationis, & donativum. Respondetur omnia jura, quæ Episcopo competeant in Capellania ante unionem, remanere Episcopo, nisi contrarium in

ipsa unione Apostolica auctoritate fuerit expressè dispositum.

Ad decimum quintum super eo, quod Episcopus utatur nimis frequenter centuris, ut obicitur, in causis civilibus, & parvi momenti: dicitur, Episcopum non debere inferre sententias, nisi servata forma d. Sac. Concilii cap. 3. de reform. sess. 25.

Ad decimum sextum de persona Vicarii, & Officialis generalis, confidit S. Congregatio Episcopum talem Vicarium, seu Officialem generalem constituere, qualem insigne illam decet Ecclesiam.

Ad decimum septimum super eo, quod Episcopus ordines generales conferat ut plurimum in Capella Ecclesiæ remota, & obscura, & quandoque in alia ejus palatii, nulla præcedente intimatione, nec vocatis Canonicis: dicitur ab Episcopo servandum fore in omnibus decretum S. Concilii prædicti cap. 8. de reform. sess. 23.

Ad decimum octavum super eo, quod Episcopus non permittit, ut exponitur, Parochos, & Beneficiatos facere servitium alterius Beneficiati in eadem Ecclesia, vel alia etiam provisi non residentis, nisi habita licentia, & pro ea julii octo, & denarii quatuor persoluit; dicitur, quod ubicumque Parochus suæ Parochiæ curam animarum sibi commissuram, & Beneficiatus muneris suo plene satisfecerit, si quod tempus superstitit, ut quodcumque alterum forte impeditum adjuvet, non videtur prohibendum: quod autem pro licentia aliqua taxa solvatur, saltem post Conc. Trid. nullo modo probatur.

Optaret tandem Sac. Congregatio, ut Episcopis pro sua pietate, & populi sibi commissi ædificatione non solum ipse, quod speratur, sed etiam agat, ut alii Officiales, & Ministri, & Notarii ablineant ab omnibus exactionibus, vel insolitis, vel immoderatis, ita ut appareat nihil ex cupiditate, sed omnia ab eo honestè, & moderatè fieri ad Dei gloriam, & salutem animarum. Actum in Sac. Congregatione die, & anno superius annotatis.

Porro in omnibus supra scriptis casibus, in quibus Notario aliquid accipere non licet, si de facto accipiat, est simoniacum, quia prohibetur: non prohibetur, quia simoniacum, secundum Petr. Hispan. Lau. & Goffred. quos hic refert Joann. Andr. num. 6. in fine, licet Vincent. contra: & ita intelligo infra scriptam resolutionem Sacræ Congregationis Concilii, videlicet.

An Notarii pro litteris dimissorialibus plus quam decimam unius auri partem accipientes contra id, quod statuitur decreto Concilii Tridentini cap. 1. sess. 21. simoniam committere censentur: Sacra Congregatio censuit committere simoniam; alioquin si hoc esset naturaliter, & intrinsecè malum, non potuisset Ecclesia statueri, ut liceret Notario decimam auri partem accipere, ut notatur in cap. Ex parte, il primo in gloss. dimissere, de offic. deleg.

Et de supra dicta distinctione, vide quod latissime scripti in cap. Cum pridem, à num. 2. usque ad num. 30. supra de partis, ubi etiam habes articulum, quem hic prosequitur Abb. num. 6. videlicet, an Papa possit involvi etiam simoniæ, in 3. quest. à num. 53. usque ad num. 141.

DE SIMONIA:

Deodatus Papa.

CAPUT IV.

A Ccusatum simoniacum, necesse habuimus prohibere, ne Missarum solemnia celebraret, donec quid esset, verius cognovisset.

S U M M A R I U M.

1 **A** Ccusatus de simonia, de qua prius erat infamatus, est ipso jure suspensus tam quoad se,

quam quoad alios.

Et quid post Constitutionem Martini V. Adevitanda, num. 9.

2 Simoniacus in ordine habet characterem cuiusvis.

3 Accu-

- 3 *Accusatus de simonia non precedente infamia est suspectus quoad se, sed non quoad alios.*
 4 *Simoniacus pendente accusatione ab administratione divinarum prohibetur.*
 5 *Prohibitio divinarum est suspensio.*
 6 *Accusatus de simonia interim suspenditur à celebratione Missæ.*
 7 *Suspectus, & excommunicatus à jure potest suspendi, & excommunicari ab homine.*
 8 *Simonia est morbus cancerosus, in quo opus est ferro ignito.*
 9 *Accusatus, & infamatus de simonia, hodie non est suspectus quoad alios, nisi sit publicè denunciatus per sententiam.*
 10 *Inquisitio, vel accusatio, denunciatio, & exceptio, an impediunt promotionem, vel electionem.*

Anan. Mar. Socin. & Felin. Simoniacus pendente accusatione ab administratione divinarum prohibetur. Hoc dicitur cum cap. seqq.

Secundus intellectus, qui magis placet Cardin. accipit 5 *verb. Prohibere*, pro suspensione, quia prohibitio divinarum est suspensio, *cap. Is cui, de sentent. excommunic. lib. 6.* & juxta hanc lectionem sic summat Cardinalis: Accusatus de simonia interim suspenditur à celebratione Missæ: hoc intendit cum cap. seqq. Quod si objicias, quare ergo suspenditur, cum jam suspensus sit? Respondeatur secundum Hostiens. Joan. Andr. Burr. & Card. *proxime citatus*, suspensus à jure posse nihilominus suspendi ab homine: nam & excommunicatus excommunicatur, ut *cap. Ita quorundam, infra de Judæis, & leg. & not. in cap. Cum pro causa, & in cap. Officiis, de sentent. excommunic.*

1 **A** *Accusatum.* Ad faciliorem intelligentiam præmittit hoc cap. & cap. sequens habere locum in accusato de simonia, qui prius erat publicè diffamatus, & de quo aliqua signa apparebant, ut *cap. Sicut, il primo, infra eodem.* Talis enim erat ipso jure suspensus tam quoad se, quam quoad alios, *cap. Præter hoc, §. Verum, in fin. 32. dist. cap. Quibusdam, & c. Reperiuntur, 1. quest. 1.* Præsertim simoniacus in Ordine, qui habet characterem vitiosum, ut *cap. Tanta, infra eodem.* Scitis verò, si accusatus esset alius simoniacus occultus; quia tunc, quamvis esset suspectus quoad se, sicut quilibet existens in peccato mortali, non tamen quoad alios, ut *c. ult. supra de cohabitatio. Cler. & mulier. c. Sacerdotes, 1. quest. 1.* & ita intelligit hoc *cap. cum cap. seqq. glossa. 1.* hic Innocent. Abb. Antiq. & Hostiensis, omnes in *princip. Burr. num. 3. & 4. vers. Vel dicit glossa,* & alii communiter.

4 Hoc præmissis, cum Papa sic dicat, necesse habuimus prohibere, ne accusatus de simonia Missarum solemnia celebraret: hinc emerferunt duo intellectus ad hanc Decretalem. Primus est exponendo verbum, *Prohibere*, scilicet de facto, non autem de jure: nam cum talis in veritate jam esset ipso jure suspectus, non fuisset necesse illum de novo suspendere, sed ne divina celebraret prohibere, hoc referens ad nudam prohibitionem facti, non autem juris, secundum Hostiens. *hic num. 2.* Joan. Andr. *num. 1. in verb. Prohibere*, Burr. *num. 4.* & Card. *ante num. 1. vers. Sed potest legi;* & juxta hanc lectionem Decretalis summatur sic secundum Abbatem, Joan. de

Quamvis autem hoc cap. & cap. sequens loquatur de 8 simonia, quæ ut ait Goffred. *in cap. Tanta, infra eodem,* & Joan. Andr. *hic num. 2.* est morbus cancerosus, in quo opus est ferro ignito, *cap. Reperiuntur, 1. quest. 1.* tamen obtinent etiam in aliis criminibus, secundum Innoc. *hic num. 1. vers. Et non obtinet solum in simonia,* & Hostiens. *in princ. per l. 1. C. de reis postulatis, lib. 10. & cap. Presbyter, 3. quest. 5.*

Cæterum adverte, quia licet inspecta juris communis 9 dispositione, accusatus de simonia, vel alio crimine, de quo prius erat infamatus, sit ipso jure suspensus etiam quoad alios, ut dictum est supra in principio: hodie tamen hoc non obtinet, nisi etiam sit suspensus, & publicè denunciatus per sententiam hominis; quia ex Constitutione Martini V. edita in Concilio Constantiensi, quæ incipit, *Ad evitanda scandala*, licitè communicamus etiam in divinis officis, & receptione Sacramentorum excommunicatis, suspectis, & interdictis, nisi sint publicè denunciati per sententiam hominis, aut notorii Clericorum percussores, de ejus Constitutionis intellectu, & robore latissimè differuimus *in c. Quod à prædecessore, infra de schismaticis*, ubi plene videas. Hæc de celebratione divinarum, & Sacramentorum administratione.

Quid autem juris sit in promotione, vel electione, videlicet, an impediatur per inquisitionem, vel accusationem, denunciationem, & exceptionem, distingue, ut plene scripsi *in cap. Omnipotens, supra de accusat.* & hic per Innocentium, & Henric. Boich.

DE SIMONIA.

Idem Deodatus Papæ.

CAPUT V.

Quotiens: & infra. Pervenit ad nos, quòd per simoniacam hæresim fueris ordinatus, propterea veritè necesse habuimus te prohibere, ne Missarum solemnia celebrare debuisses, donec quid sit, veritè discernereamus.

Quotiens. Idem dicit, quòd præcedens, nisi quòd illud cap. loquitur in accusato de simonia, de qua tamen erat publicè infamatus, ut dixi *num. 1.* hoc verò de inquisito, qui similiter erat infamatus, cum inquisitio non fiat, nisi præcedente infamia, *cap. Qua-*

liter, il secondo, cap. Cum oporteat, & cap. Inquisitionis, supra de accusat. Rursus illud loquitur de simonia in genere; hoc verò specificat de simoniaco in Ordine: quare ad intellectum hujus cap. vide quæ scripsi in cap. præcedenti.

DE SIMONIA.

Alexander III.

CAPUT XVII.

EX diligenti tua relatione innotuit, quòd H. Gant. Archidiaconus te induxit, ut ei homagium faceres, & fidelitatem præstares: ita quòd ipse tibi beneficium Ecclesiasticum annis singulis exhiberet. Unde quoniam huiusmodi obligatio illicita, & contra tuæ salutis, necnon & suæ profectum existit, absolvi à nobis instantius postulasti: adjiciens, quòd ab eo deinceps inhi: omnino de beneficio accipere constituto. Quocirca nos tuam petitionem honestam, & favorabilem attendentes: te à præfati Archidiaconi homagio, & fidelitate (præsertim cum hæc taliter præstita divinis, & humanis legibus contraire noscantur) absolvimus: ita quòd ab Episcopo, vel sacerdote discreto, poenitentiam inde condignam recipias. Verùm ne aliqua propter hoc nota, vel infamia possit respicri, absolutiois nostræ litteras tibi duximus indulgentias; quibus contra latrantium morsus tutus, & præmunitus existas; & quas in testimonium indulgentiæ nostræ valeas demonstrare.

SUMMARIUM.

- 1 Homagium facere pro habendis spiritualibus simoniacum est.
- 2 Homagium est munus ab obsequio.
- 3 Simoniacum est contra divinas, & humanas leges dare aliquid temporale pro collatione beneficii Ecclesiastici.
- Intellectus hujus capituli, ibid. & num. seqq. usque in finem.
- 4 Lex divina, & humana, que dicitur, & nu. seqq.
- 5 Simonia crimen est merè Ecclesiasticum.
- 6 Jura divinum au dici possit ab Ecclesia extensum.
- 7 Papa recipiendo pecuniam pro beneficii collatione, an involvatur crimine simonia.

EX diligenti. Pro habendis spiritualibus homagium facere simoniacum est; hoc dicit, sunt duæ partes. In prima ponitur supplicantis narratio, petitio, & obligatio. In secunda petitionis exauditio cum determinatione, & litterarum datio, ibi, *Quocirca*.

Nota primò ex hac Decretali, simoniacum esse homagium facere, seu fidelitatem præstare pro beneficio Ecclesiastico obtinendo, ut hic est casus, & in cap. *hinc. inra. de reg. jur.* ubi dicitur indignum esse, & Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus homagiis quis facere compellatur: est enim munus ab obsequio indebitè impensio, quòd simoniam inducit, cap. *Sunt nonnulli*, 1. *quæst.* 1. & hic notat gloss. 1. & DD.

Secundò nota litteram ibi, *Cum hæc taliter præstita divinis, & humanis legibus contraire noscantur*: & deindè collige simoniacum esse, & lege divina prohibitum præstare homagium, & sic dare aliquid temporale pro collatione beneficii Ecclesiastici. Et quamvis glossa in *verb. divinis*, exponat verbum illud, *divinis*, id est canonicis, prout exponitur in cap. *Quod suspecti*, 3. *quæst.* 5. & verbum, *humanis*, interpreteur, id est civilibus, dum allegat. *Si quemquam. C. de Episcop. & Cleric. & Aulic. de Sanctiss. Episcop. circa princ. §. Sed neque collat. 9.* & hanc expositionem sequitur Præpos. in cap. *Latozem*, num. 31. 1. *quæst.* 1. hæc tamen primæ glossæ expositio non videtur admittenda; quia cum crimine simoniæ sit merè Ecclesiasticum, & leges civiles non possint te de illo intronitute, gloss. *fin. in cap. Cum sit generale, de foro compet. quam sequitur communitè Doctores, teste Jo. de Anan. inc. 1. num. 9. supra eodem*, & Julio Claro in *præst. crim. §. Simonia*, num. 7. *vers. Hoc crimen*; verbum illud, *humanis*, non potest exponi pro civilibus; quia non est credendum hunc canonem voluisse canonizare leges civiles de hoc crimine statuentes, & ponentes falsem in meliorem alienam,

ut in cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ*, cum ibi notatis per DD. *sup. de Constit.* Sed intelligi debet, humanis, id est canonicis, seu Ecclesiasticis: & consequenter præcedens verbum, *divinis*, cum ponatur ad differentiam canonicarum, non potest exponi pro canonicis, alioquin perindè esset, ac si dixisset textus, cum hoc canonicis, & canonicis legibus noscantur contra te: & tunc esset nugatoria propositio. Unde meti ò glossa transit ad secundam expositionem intelligendo propriè illud verbum, *divinis*, quia hoc est contra veteris, & novum testamentum, ut in c. *Quis daret*, 1. *quæst.* 1.

Nec relevat, quòd Præpos. in cap. *Latozem*, nu. 31. *vers. Non obstat*, 1. *quæst.* 1. dicat illam glossam esse intelligendam de jure divino ab Ecclesia extenso, dum allegat textum in *dicit. cap. Ius sine*, et qui loquitur de simonia in ordine, imò enim hoc potius colligit glossam sensibile pari passu ambulare simoniam in ordine, & in beneficio, dum ad probandum simoniam in beneficiis esse damnatam in veteri, & novo Testamento, adducit textum, qui loquitur de simonia in Ordine. Præterquamquòd jus divinum extensum vetè, & propriè non est alia a jure divino, sicut patet in naturalibus; nam pellis extensa, est eadem met pellis: nec propriè hæc dicitur extensio, sed comprehensio, argum. 1. *Neque §. de legibus*, & eorum, que notant Cyn. & Bart. in l. 1. *C. de interdict.* Quòd si extensio simoniæ fieret ultra jus divinum, jam non verificaretur, quòd dicit glossa, simoniam in beneficio esse prohibitam in veteri, & novo Testamento: nam potius esset prohibita ex Constitutione Ecclesiæ. Atque ita hi, junctà glossa est casus apertus contra eos, qui tenent vendere titulum beneficii Ecclesiastici non esse simoniacum, quia prohibuit, cum titulus beneficii sit de jure positivo; in et quos recentior Henricus Boich. in c. 1. in *princ. Ne Prælat. vires suas*, & Card. in cap. 1. num. 2. *sup. eod.* inferentes propterea Papam recipiendo pecuniam pro beneficii collatione non involvi crimine simoniæ. Et de communi opinione cessat Jo. de Anan. in d. c. 1. *post num. 7. Felin. ibid. num. 2. & in cap. Ex parte*, in primo, num. 1. *vers. Dicunt hic moderni, de offic. deleg. Præpos. in d. cap. Latozem*, num. 29. 1. *quæst.* 1. & Jul. Claro in d. §. *Simonia*, num. 5. *vers. Quæro etiam*: Sed in contrarium, ut vides, est textus hic, & ad idem sunt jura aperta in c. *Ex multis*, 1. *quæst.* 3. cui responderi non potest, ut inquit Felin. in c. 1. num. 2. *vers. Sed fortius urget, sup. eodem*. Item in cap. *Salvator*, in cap. *Si quis dator*, & in cap. *Si quis obecerit*, ead. *caus. & quæst.* & in cap. *Presbyter*, 1. *quæst.* 1. Hunc articulum latissime protequeur in cap. *Cum pridem, sup. de pall.* ubi a num. 42. usque ad num. 50. expendo singula jura proxime citata, & totam materiam examino per quinque principales quæstiones à num. 2. usque in finem, ibi videas.

DE SIMONIA:

Cælestinus III.

CAPUT XXVII.

Nobis fuit ex parte tua intimatum, quòd cùm quatuor essent à capitulo constituti, qui debebant quemdam eligere in Plebanum, amici ejus: de cuius electione spes habebatur, uni vel omnibus eligentium promiserunt, se pecuniam soluturos, eo tamen ignorante, qui hujusmodi promissione interveniente postmodum electus: & infra. Quia igitur super hoc consulere nos voluisti: Consultationi tuæ breviter respondemus, quòd nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitiosè fecisse: quamvis ipse promissionis conscius non fuerit, ejus tamen electio, tamquam simoniaca pravitare præsumpta, est penitus reprobanda: & infra. Ad ultimum, quod in fine consultationis tuæ invenimus, hoc duximus respondendum: Quòd aliquis in Ecclesiæ cuiuslibet Prælatum electus, & ut dictum est, per pravitatem simoniacam reprobatus, ab Episcopo suo dispensationem aliquam obtinere de jure non potest.

SUMMARIUM.

- 1 **E**lectio simoniaca est cassanda, si electoribus propter hoc sit promissa pecunia, quamvis electus ignoret.
- 2 Non dispensat Episcopus cum electo reprobato propter vitium simoniæ, & num. 9.
- 3 Electio est simoniaca etiam cùm pecunia promittitur unitantum electoribus, licet electus hoc ignoret, & num. 16. & seqq.
- 4 Electio tota cur inficiatur ex voto unius simoniaci, nò autem ex voto unius exto communicati ignoratèr adhibiti.
- 5 Præsentatio, collatio, & electio vitiantur ex simonia unius, si competant pluribus ut universis; secus si ut singulis.
- 6 Electio eodem modo est simoniaca, si pecunia electoribus sit promissa, ac si soluta fuerit.
- 7 Simonia non tantum realis, sed etiam conventionalis reddit electionem ipso jure nullam, & num. 13.
- 8 Electio quamvis sit simoniaca, non tamen vitiat, quando pecunia eligentibus datur, vel promittitur malitiosè, & in fraudem electi, & num. 32.
- 9 Dispensare non potest Episcopus post electionem cassatam cum simoniacè electo etiam ignorante.
- 10 Electio Pape per simoniam celebrata, an & quando sit ipso jure nulla, & num. seqq. usque ad num. 102.
- Quid si ipsemet electus cum Cardinalibus votum dantibus simoniam commiserit, nu. 11. & 56.
- Et quid si alius eam commiserit electo contradicente, n. 30.
- Et quid si ille hoc fecerit malitiosè, & in fraudem electi, nu. 32.
- Et quid si non malitiosè, sed tamen electo ignorante, nu. 33 usque ad nu. 83.
- Et quid si electus postèratum habuerit, nu. 83.
- Et quid si simonia per alium commissã fuerit electo sciente, & tacente, nu. 96.
- 11 Electio Pape celebrata per simoniam commissã cum Cardinalibus votum dantibus ab ipso met electo, vel ab alio de illius voluntate; est ipso jure nulla ex Constitutione Julii II. & nu. 56.
- 12 Nec per successivam inbrogiationem, vel adorationem, aut cursum temporis convalescit.
- Constitutio Julii II. an sit intelligenda de illa tantum simonia, que notoria est, ibid. & nu. 78.
- 13 Constitutio Julii II. irritat electionem Pape factam per simoniam etiam conventionalem.
- 14 Præteritum dare, & habere fidem de pretio, paria sunt.
- 15 Simoniaca est electio etiam cum quis promittit, quòd se obligabit pecuniam solvere, postquam fuerit electus.
- 16 Electio simoniaca est nulla, etiam si pecunia de voluntate electi promissa fuerit unitantum ex Cardinalibus votum dantibus, & nu. 55.
- Etiam si votum illud non sit necessarium ad integrandam electionem, sed superabundet, & num. 18.
- 17 Aliquis, verbum, quamvis sit relativum diversitatis, tamen distributum, & verificatur etiam in uno.
- 18 Electio simoniaca non susinetur ex eo, quod eligentes dicant se non fuisse pecuniam motos ad eligendum, quia aliàs electuri erant.
- 19 Declaratur, num. 20. & 108. & seqq.
- 20 Cardinalis, qui dicit se non dedisse votum electo, à quo pecuniam recepit, non est audiendus, & electio est nulla, si processum fuerit per formam scrutinii.
- Idem si quasi per inspirationem, num. 23.
- Et quid si per compromissum, nu. 24. usque ad nu. 30.
- 21 Electio Pape per scrutinium debet esse secreta, ita ut nomen eligentis numquam publicetur.
- 22 Electio Pape quasi per inspirationem, pro forma requirit, ut nullus præcedat de persona specialiter tractatus, atque ut fiat ab omnibus Cardinalibus communiter nemine dissentiente.
- 23 Compromissarii simpliciter dati non ardeantur ad eligendum per scrutinium secretum.
- 24 Constitutio Julii II. an irritet electionem, quando solus electus simoniam commisit, non autem eligentes, & num. seqq. usque ad num. 30.
- 25 Electus quamvis non concurrat in sua electione activè, concurrat tamen passivè, & num. 29.
- 26 Electus aliquando est simoniacus, sed non simoniacè electus, & num. 54. & 111.
- 27 Eligere se ipsum nemo potest, etiam cum proceditur per viam compromissi.
- 28 Simonia cum electoribus commissã non imputatur electo contradicenti.
- 29 Nisi postèratum habuerit.
- 30 Simonia malitiosè, & in fraudem commissã. ad hoc ut electio sit illa, non nocet electo.
- Et quid si electus ratum habuerit, nu. 34.
- 31 Fraus per conjecturas probatur.
- 32 Electio facta per simoniam cum electoribus commissã electo ignorante, an sit nulla ipso jure, & nu. seqq. usque ad nu. 83.
- 33 Penitus, dictio importat nullitatem ipso jure, etiam si præponatur verbo futuri temporis.
- Declaratur, nu. 69.
- 34 Promoti per simoniam ipsis ignorantibus commissã, de rigore juris tenentur Ecclesiam amittere, nu. 58. & 69.
- 35 Sed post dimissionem ex misericordia tolerantur, n. 70.
- 36 Electo à duobus partibus Cardinalium obijci possunt defectus intrinseci, qui inficiunt naturalia electionis principia, & nu. seqq.
- 37 Et quis sint hujusmodi defectus.
- 38 Defectus principiorum naturalium, super quibus fundatur essentia rei, ipsam tollit.
- Exceptio, qua subjectum negatur, semper admittenda est, ibid.
- 39 Electum in Papam à duobus partibus Cardinalium non repellunt defectus extrinseci. Et qui sint tales defectus.
- 40 Naturalia difficultus immutantur, quàm accidentalia.
- 41 Simonia est defectus intrinsecus, eligentium animos ab intra vulnerans, & inficiens.
- Contrarium, nu. 62. & seqq.
- 42 Electio est nulla de jure naturali, quando quis est intrusus, vel simoniacè electus, & nu. 52.

- Contrarium, num. 80. & seqq.*
Declaratur, num. 82.
- 47 *Electio ob defectus intrinsecos redditur nulla etiam electio ignorante.*
- 48 *Ignorantia excludit delictum, sed non legitimat actum.*
- 49 *Et quamvis excuset a pœna, non tamen dat robur alicui alii invalido.*
- 50 *Sancti Thomæ doctrina de ignoranter promotore per simoniam expenditur, & num. seqq. & num. 80. & 82.*
Spiritualia quacumque qui muneris intervenit assequitur contra voluntatem, & ordinationem Domini, ea licitè retinere non potest, ibid.
Declaratur, num. 81.
- 51 *Privatio quandoque non est pœna, sed effectus iniusta acquisitionis.*
Simoniacè promotus ignoranter tenetur resignare beneficium cum fructibus exantibus, non autem bona fide consumptis, ibid. & num. 80.
- 52 *Dignitas acquisita per simoniam, se ignorante commissam, dimittenda est in foro animæ, non in pœnam criminis, sed ex natura rei, que vendibilis non est.*
Contrarium, num. 80. & seqq.
Declaratur, num. 82.
- 53 *Constitutio Julii II. an comprehendat electum per simoniam ab alio commissam ipso ignorante, & nu. 71.*
- 54 *Electus nonnunquam est simoniacè promotus, sed non est simoniacus.*
- 55 *Simoniam perinde nocet, si fuerit commissam cum uno eligentium, ac cum omnibus, quoad vitium electionis, sed non quoad pœnam eorum, qui non peccaverunt.*
- 56 *Electio à duabus partibus Cardinalium de iure communi obijci non potest, quod electio sit simoniaca, etiamsi seipmet simoniam commiserit, & num. 60. & seqq.*
Et quid ex Constitutione Julii II. à num. 71.
- 57 *Intellectus c. Si quis pecunia, 79. dist.*
- 59 *Cardinales si fuerint accusati, & convicti, quod Papam simoniacè elegerint, non propterea electus crit deponendus.*
- 60 *Heresis stricte sumpta obijci potest contra electum in Romanum Pontificem.*
- 61 *Simoniam dicitur heresis, sed largè, & improprie.*
Declaratur, num. 82.
- 62 *Simoniam, quamvis aequaliter captivè affectum, ratione naturali consensu dicitur, & per se non obviat, & num. 65.*
- 63 *Causa eadem contrariorum naturaliter esse non potest.*
- 64 *Metus electionem inficit ipso iure.*
- 65 *Pœna recepti libertatè eligentium prioris non tollit.*
- 66 *Matrimonium carnale, sicut spirituale, libertatem consensu requirit.*
- 67 *Electio nem inferiorum per simoniam electio ignorante commissam, non esse nullam, quibus fundamentis probetur.*
- 68 *Pœna imposita per verbum futuri temporis intelligitur per sententiam, & num. 79.*
Pœna non censetur ipso iure inflicta, nisi iure id caveatur, ibidem.
- 72 *Constitutio Julii II. supponit crimen in simoniacè electo, cui gravissimas pœnas infligit, & num. seqq.*
Simoniam punibilis non committitur absque peccato, ibidem.
- 73 *Ignorantia excludit delictum, & num. 76. & seqq.*
- 74 *Simoniam punibilis non cadit in ignorantem, & nu. 77.*
- 75 *Anathematis quis esse non potest pro peccatis alienis.*
- 77 *Committit quis non dicitur per se, vel alium, quod prioris ignorat.*
- 78 *Ignorantia simoniam probatur per juramentum electi, nisi ex adverso probetur scientia.*
- 81 *Gratis data, gratis dari debent, ut iusta sit datio, nisi ignorantia a peccato excuset, & num. seqq.*
- 82 *Simoniacæ heresis, que ex natura rei impedit acquisitionem spiritualium, que sit.*
Baptizati, & ordinati ignoranter per simoniacam heresim recipiunt characterem, & gratiam sacramentalem, ibid. vers. Quinimò.
- 83 *Simoniam committitur, quando cumque electus consenserit sive ante electionem, sive post.*
- Declaratur, num. 85.*
- 84 *Ratibatio in maleficiis retrahitur, & mandato comparatur.*
- 85 *Ratum quis habere non potest, quod suo nomine gestum non est.*
- 86 *Simoniam proprie non committit, qui posteaquam contradixit, & jus plenam acquisivit, pecuniam solvit.*
- 87 *Simoniam committere non dicitur, ratam habens dationem pecunie non suo nomine factam, sed tamen cegendus est beneficiore nuntiare.*
- 89 *Fallit in Papa.*
- 90 *Electio Pape de iure communi non inficitur ex eo, quod electur ratam habeat pecunie solutionem suo nomini factam eligentibus.*
Et quid ex Constitutione Julii II. num. 93.
- 91 *Fictio non potest operari, quod veritas ipsa non operatur.*
- 92 *Fictum non habet esse realiter, sed intellectu aliter.*
- 93 *Verba intelligi debent secundum veritatem, & non secundum fictionem.*
- 94 *Dispositio loquens de aliquo actu in materia stricta non comprehendit fictum.*
- 95 *Fictio fundatur super falso.*
- 96 *Electus qui novit simoniam cum eligentibus commissam, tacendo, & non contradicendo consentire videtur.*
- 97 *Simoniam scientes, sive expressè consenserint, sive tacerint, sive turbare noluerint, simoniaci sunt, & simoniacè promoti.*
- 98 *Simoniam non committit verè, sed presumptivè, qui tacet, & non contradicit.*
- 99 *Taciturnitas est quid medium inter consensum, & contradictionem.*
- 100 *Taciturnitas non sufficit in re gravi, & onerosa, sed requiritur expressus consensus.*
- 101 *Constitutio Julii II. intelligi debet de simonia vera, non autem de presumpta, qua elicitur ex scientia, & taciturnitate electi.*
- 102 *Electio Pape propter simoniam commissam de voluntate electi cum aliquo votum non habente, an sit irrita, necne, & num. seqq. usque in fin.*
- 103 *Quid si pecunia alicui Magnas soluta fuerit, ad hoc ut libertatem electionis de factis non impediatur.*
Et quid si fuerit soluta, ad hoc ut quæpiam ex electoribus inducat ad eligendum, & num. 107.
- 104 *Extortionem pecunie redimere in iure spirituali questio non est simoniacum; secus in iure quarendo, & num. seqq.*
- 105 *Simoniacus est electus, & beneficiore nuntiare tenetur, si de illius voluntate pecunia soluta fuerit contradicenti, ne a contradictione desistat.*
- 106 *Simoniacum non est, si eligentes, infesto electo, dent alicui Magnas pecuniam, ut eos in sua libertate eligendi de factis non impediatur.*
- 107 *Simoniacum est dare pecuniam amico, vel consanguineo eligenti, ut eum inducat ad eligendum; idque si fiat de voluntate electi, irrita est electio.*
- 108 *Fallit, si eligens alius electurus erat, & num. seqq.*
- 109 *Preces non inducunt simoniam, si eligendus alias erat idoneus.*
- 110 *Simoniacum est, si quis det pecuniam non ordinatori, sed alteri pro ordine, quem alius obierat.*
- 111 *Simoniacus est electus, qui pecuniam dedit amico, vel consanguineo eligenti; sed electio non est simoniaca, si alius electurus erat, & num. seqq.*
- 112 *Regimini locus quærentibus, & ambientibus est detegendus.*

NObis. Electio simoniaca est cassanda, si electoribus propter hoc sit promissa pecunia, quamvis electus ignoret, nisi hoc factum fuerit in fraudem electi. Hoc dicit primò, secundum Joan. Andr. & omnes. Secunda pars legitur simpliciter, secundum Innoc.

Sed juxta intellectum glossæ, qui magis consonat litteræ, & videtur communiter approbati, hoc intendit. Cum electo teprobato, propter vitium simoniæ tamen dispensat Episcopus; & ita sunt duæ partes principales. Secunda ibi, *Ad ultimum*. Prima subdividitur in

in consultationem, & responſionem. Secunda ibi, *Legitur*.

Nota primò ibi, *Uni, vel omnibus*, ſimoniacam eſſe electionem non modo cum promittitur pecunia omnibus electoribus, ſed etiam cum promittitur uni tantum, prout hic notant Hoſt. *in princip. in ver. Uni, vel omnibus*, Jo. Andr. *num. 1. in ver. Uni*, Anchar. *in 2. notab. Cardin. in ult. quaſt. Abb. Jo. de Anan. & Marian. Socin. omnes in 1. notab.* & decidit Rota coram Cardinali Seraphino *decif. 516. num. 1.* Atque ita electio celebrata in plena concordia inſicitur propter ſimoniæ vitium ab uno ex eligentibus perpetratum etiam electo ignorante, ut hic eſt caſus, & latius dicam infra *num. 16.* Quod videtur mirabile ſecundum Abbatem, quia intervenſus unus ex communicati ad electionem ignoranter admiſſi non vitiat totum actum, ut *cap. fin. de Procurat. & notatur in c. Illa, de elect.* Sed ratio diverſitatis poteſt eſſe ſecundum Marian. Socin. quia actus unus excommunicati non attribuitur in ſolidum electioni, ſed actus ſimoniaci in ſolidum electioni attribuitur. Sed hæc ratio plenè non ſatisfacit, quia adhuc remanet dubium, cur magis tribuatur electioni in ſolidum actus ſimoniaci, quàm excommunicati. Jo. de Anan. *num. 1.* dicit vitium excommunicationis eſſe personale, ſed vitium ſimoniæ quodammodo dici poſſe vitium reale, & magis actum reſpicere, quàm perſonam. Iudicio meo poteſt eſſe ratio, quia votum excommunicati non eſt nullum propter delictum circa electionem commiſſum; & idèd in illam non inſicitur, nec nocet ignorantibus: at votum ſimoniaci eſt inſectum ob vitium, quod intrinſecè ineſt electioni, cujus eſt pars: unde nihil mirum, ſi votum unius pecunia venditum, & corruptum totam maſſam electionis corrumpat, argum. c. *Si adſcripturas, 9. diſt. & cap. Per inquisitionem, ſupra de elect.* & hæc fortè fuit intentio Mar. Socin. & Jo. de Anan.

Procedit autem conſequentio ſupra firmata tam in electione, quàm in collatione, & præſentatione, dummodò tamen hæc competant pluribus ut univerſis, ſeu collegialiter, prout loquitur hæc Decretalis: hoc enim caſu omnium eſt electio, collatio, & præſentatio; idèdque ſimoniæ cum altero commiſſa inſicitur, & vitiat totam electionem, collationem, & præſentationem, ut dictum eſt. Secus verò, ſi hæc competant pluribus ut ſingulis, non autem jure collegii, quia tunc quilibet per ſe conſert, ſeu præſentat, & tot ſunt collatores, vel patroni: idèdque una collatio, vel præſentatio vitioſa in alterum non inſluit, ſed habet locum regula Sexti, *Utile per inutile, &c.* & in his terminis loquitur Rota *decif. 550. num. 2. par. 4. diverſ.* quam noviſſimè ſequitur Nicol. Garz. *de benefic. par. 8. cap. 1. num. 12.* & vide quod ſcripſi in *cap. Maſſana, ſupra de elect.*

Secundò nota ibi, *Promiſerunt ſe pecuniam ſoluturos*, eodem modo ſimoniacam eſſe electionem, ſi ſola promiſſio pecuniæ præceſſerit, ac ſi ſolutio præceſſiſſet, concordat *cap. Veniens, ſup. eodem*; pari enim paſſu ambulat promiſſio, & ſolutio, ut *l. final. Cod. Adl. Falcid.* & ita hic firmant Hoſt. *num. 1. Anchar. in 3. notab. Abb. & Jo. de Anan. ambo in 2. notab. & Felin. num. 2* qui plura objicit, & obſectis reſponderet. Quod nota contra opinionem illorum, qui dixerunt electionem ſimoniacè factam eſſe nullam, dumtaxat ſi ſimoniæ ſit realis ab utraque parte completa; ſecus ſi ſit conventionalis: quos copioſè cumular Nicol. Garz. *de benefic. par. 8. cap. 1. num. 17. & ſeqq.* In contrarium enim eſt hoc cap. quod clarè loquitur de ſimoniæ conventionali, & concordat Conſtitutio Martini V. edita in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ. 43. de ſimoniæ, incip. Multæ tom. 3. Concil. par. 2. fol. 942.* pro qua ſententia plures etiam citat idem Garz. *d. cap. 1. num. 28.*

Tertiò nota ibi, *Per fraudem*; & ſigna caſum ſingulari, ſecundum Abb. *num. 4. & Felin. num. 1. verſic. Nota texum ſingulari*, in quo electio eſt ſimoniaca, & tamen non vitiat, videlicet cum pecunia datur, vel promittitur eligentibus malitioſè, & in fraudem electi, de quo latius dicam infra *num. 32.*

Quartò nota ibi, *Reprobanda*, electionem factam intervenſus pecunia eligentibus datæ, vel promiſſæ, non eſſe nullam ipſo jure ſecundum unum intellectum; ſed an hoc fit verum, plenius examinetur infra *num. 40. & 56.*

Ultimò nota ex fine litteræ textum expreſſum, quòd Episcopopus cum electo etiam ignorante per ſimoniacam pravi-

tatem diſpenſare non poteſt; ſed obſtat textus in *cap. de ſimoniacè, ſupra eod.*

Pro ſolutione Innocentius hic dat tres intellectus: communiter tamen Doctores videntur intelligere hunc textum poſt electionem reprobatam, ut ſatis innuit littera ibi, *Electus, & per pravitatem ſimoniacam reprobatuſ;* & eſt ratio, cur Episcopopus tunc diſpenſare nequeat, videlicet propter criminis enormitatem; cum quia eſt notorium juris per ſententiam *cap. Ut conſtitueretur, & cap. D. hiſſo. diſt. & hunc intellectum approbat Tancred. hie gloſſ. ult. Innoc. ad fin. Hoſtien. num. 1. in verb. Ignorante, & circa fin. & Joan. Andr. in extrem. verb.* De hac materia dic, ut plenè notatur in prædicta Decretali, *de ſimon.*

QUÆRO, poſita Extravag. Julii II. incip. *Cum iam dicitur*, an & quando electio Romani Pontificis per ſimoniæ celebrata ſit ipſo jure nulla.

Ut quæſtionis ſolutio ſit clarior, exiſtimo ſex caſus eſſe diſtinguendos. Primus caſus eſt, cum ſimoniæ commiſſa ſuit cum Cardinalibus votum dantibus ab ipſomet electo, vel ab alio de illius voluntate; & hic primus caſus eſt ſatis dubiuſ, ſi ſolutio petenda eſſet à jure communi; quia non levis eſt inter Doctores controverſia, an electio Papæ per pecuniam celebrata ſit nulla ipſo jure, necne, & an de vitio ſimoniæ contra electum excipi poſſit: quod plenè in utraque parte examinetur infra *num. 35. & 67.* Verùm inſpecta diſpoſitione prædicte Extravag. Julii II. articuluſ eſt valdè claruſ, quia in illa diſerſis verbis decernitur, ac diſſinitur, ut electio Romani Pontificis celebrata per ſimoniæ, eo ipſo adeò ſit nulla, ut nec etiam per ſucceſſivam inthronizationem ſeu temporis curſum, vel omnium Cardinalium adorationem convaleſcat, & contra ſic electum objici poſſit à quocumque Cardinali de hujusmodi crimine: tamquam de vera, & indubitata hæreſi; idemque electuſ non apoſtolicuſ, ſed apoſtaticuſ habeatur, ut latius in ipſa Conſtitutione, quam poſtea idem Pontifex confirmavit, approbante generali Concilio Lateranenſi in alia Conſtitutione, quæ incipit, *Si Summuſ*: habetur utraque in Bullar. *tom. 1. pag. 493. & ſeqq.* Quamobrem hoc caſu abique dubio concludendum eſt electionem, ut præſertim, cel. bra. an. eſſe ipſo jure nullam. Non tamen omitto Petrum And. Gammar. *in repet. huius Extravag. num. 33. tom. 6. repet. fol. 42.* cujuſ ſententia fuiſſe, ut ad multa abſurda vitanda, quæ illiſ congeſſi, Extravagant. inrelligenda ſit in ea tantum ſimoniæ, quæ notoria, & manifeſta eſt; ubi latius per eum.

Amplia primò hanc conſequentionem, ut procedat non tantum, ſi ſimoniæ fuerit realis, ab utraque parte completa, ſed etiam ſi fuerit conventionalis, eò quòd pecunia de voluntate electi promiſſa fuerit electoribus, ſed non ſoluta; nam nihilominuſ irrita eſt electio, quia Conſtitutio Julii II. apertè loquitur etiam de ſimoniæ conventionali, et præteriti, *In dando, promittendo, vel recipendo pecunias*, necnon ibi, *Promiſſiones, & obligationes.* Unde in electione Summi Pontificis hodie ceſſat controverſia, de qua ſupra *num. 7.* Et ita in terminis hujus Extravag. firmat Petrus Andr. Gammar. in illius interpretatione in verb. *promittendo. num. 119. tom. 6. repet. fol. 46* & merito: nam date pretium, vel habeat fidem de pretio paria ſunt, *§. Item pretium, inſtit. de empt. & vend. & qui habet actionem, videtur habere rem, l. Rem in bonis, ff. de acquir. rer. dom. & actiones, ac jura bonis hæreditariis annumerantur, cap. Nulli, de verb. Ecclie. non alienan.* Quod procedit ſecundum eum, etiam ſi promittat, quòd ſe obligabit, quando eum elegerit: nam eodem modo eſt ſimoniæ cum hujusmodi obligatio ſe habeat inſtar ſimplicis obligationis, allegat Alexan. in *l. Cum fundum, §. Servum, verſ. Notacircutum, ff. ſcicert. per.*

Amplia ſecundò prædicatam conſequentionem, ut locum habeat, etiam ſi pecunia de voluntate electi data, vel promiſſa fuerit uni tantum ex Cardinalibus votum dantibus; nam quoad vitium electionis, nihil intereſt, an ſimoniæ commiſſa fuerit cum omnibus eligentibus, vel cum uno tantum, ut eſt textuſ apertuſ hic in illiſ verbis, *Uni, vel omnibus eligentium promiſerunt ſe pecuniam ſoluturos, & latius dictum eſt ſupra in 1. notab. & in electione Papæ conſtat ex prædicta Extravag. Julii II. ibi, Ab aliquo, ſex aliquibus de cæter. Cardinalium, necnon ibi, Per ſe,*

vel alium, seu alios; nam verbum, *Aliquis*, quamvis sit relativum diversitatis, ut notat. *gloss. in Clem. 1. in verb. Incerta*, de praben est tamen distributivum, ita ut non ad diversitatem, sed ad personas singulares sit referendum, secundum Gemin. *consil. 65. Discutiam*, num. 27. & verificetur etiam in uno, ut l. *Quislibet*, §. *Si quis ita*, ff. de legat. 1. cum alius allegat. per Bartolum, qui hoc notat in *consilio 57. Anacellus in sine lib. 1.* facit *gloss. in Clem. 1. in verb. Aut aliqua de foro compet.* cum præsertim verba d. Extravagantis alternative sint posita, ab aliquo, seu aliquibus; unde perinde est, ac si dicitur esset, ab uno, vel pluribus, l. *Sua stipulatus*, ff. de verborum obligat. cum similib. Et ita hoc ipsum verbum Extrav. exponit Petrus Andr. Gammar. in illius repetitione, in verb. *Aliquo*, num. 11. tom. 6. reper.

18 fol. 46. Quinimò hæc ampliatio procedit, etiam si votum simoniaci non sit necessarium ad integrandam electionem, sed superabundet, eò quòd electus etiam voto illo non computato habuerit suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium, ad præscriptum c. *Licet de vitanda, de elect.* adhuc enim electio irrita est, & inane per inutile vitatur. Quod deduco apertissimè ex præcitata Extravag. Julii II. quæ primò decernit ipso jure nullam electionem Romani Pontificis factam per simoniam commissam etiam ab uno ex Cardinalibus votum dantibus, ut supra proximè probatum est, ordinando litteram ad eum modum, quem ponit idem Gammar. in verb. *electionem*, num. 110. *vers. Ac dic melius*. Deindè Bulla prosequitur, ac definit hanc electionem factam per simoniam commissam etiam ab uno esse irritam, quamvis celebrata fuerit in plena concordia ab omnibus, & singulis Cardinalibus nemine discordante. Ergo patet evidenter unicum illud votum simoniacum reddere electionem insectum, ac nullam, licet sit superfluum: quandoquidem, si ad nullitatem electionis satis est, ut simonia sit commissæ ab uno ex electoribus, & electio hujusmodi ex Bulla est invalida, etiam si facta fuerit unanimiter ab omnibus, & singulis Cardinalibus nullo dissentiente; ceterè ad hanc nullitatem inducendam non est necesse, ut votum simoniaci concurrat ad integrandam electionem, quippe quæ ad sui validitatem non requirit, nisi suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi existentium, ut in prædicta Decretali, *Licet de vitanda*, & in Constitutione Gregorii XV. quæ incipit, *Æterni patris filius*, §. *Quod si electio*.

19 Amplia tertio prædictam conclusionem, ut vendicat sibi locum, etiam si Cardinalis, cui de voluntate electi pecunia tradita, vel promissa fuit, afferret se non fuisse pecunia notum ad eligendum, quia alias electurus erat: nam nihilominus electio jure non subsistit. Idque verius esse asserunt hic Vincent. *gloss. 2. Holt*, num. 1. in verb. *Electus*, & sequuntur Doctores communiter. Constat enim: promissionem intervenisse ante electionem, à qua omnis pæctio, vel promissio abesse debet, qualiscumque fuerit intentio eligentis, argum. in illa palea, cap. *Novus*, 100. *diff. cap. Placuis*, 1. *quæst. 1. & quæst. 2. cap. Quampro*, c. *Veniens*, supra eod. Præterea, ut inquit Jo. Andr. hic num. 5. in *glos. 2.* non apparet, quomodo talis intentio probari possit, nisi per ipsum, cui tamquam soli, & criminoso, & in tacto suo deponenti non est credendum; alioquin facile esset cuique per pecuniam eligenti asserere se fuisse alius electum. Quòd si dicatur; imò poterit hoc probare per alios, cum quibus dixerat prius se velle illum eligere: respondet Jo. Andr. fortè fallum tunc dicebat, facit *cap. Auditus*, de elect. sed est verum dixerit, potuisset tamen animum mutare, si pecuniam non recepisset: facit quod notat idem Jo. Andr. in c. *Tua*, supra de *spontal.* & prædictas consideraciones hic sequuntur Henr. Boich. & Anchar. ambo num. 5. *Burr. num. 7. Cardin. num. 1. Abb. num. 5. Jo. de Anan. eod. num. & Felin. num. 2. vers. In glossa secunda*. Hanc tamen ampliationem notabiliter limita, ut procedat, prout loquitur, quando pecunia de voluntate electi data, vel promissa fuit allicui ex electoribus, licet si extraneo, ad hoc ut preces, vel auctoritatem suam cum electoribus interponat; quia tunc electio non est nulla, si alius electuri erant, ut plenè dicam infra in 2. *quæst. num. 108.*

20 Amplia quartè eadem conclusionem, ut procedat, etiam si Cardinalis dicat se non dedisse votum electo, à quo pecuniam recepit, ut eum eligeret: adhuc enim puto irritam esse electionem, si processum fuerit per for-

mam feruntini, vel quasi inspirationis: nam si per formam feruntini Cardinalis, quod dicit se non dedisse votum electo, à quo recepit pecuniam, non est audiendus, quia cum electio per scrutinium hodie sit celebranda per secreta schedularum suffragia, ita ut nomen eligentis nunquam publicetur, ex præcitata Constitutione Gregorii XV. de elect. Romani Pontificis, §. *Quod si electio Cardinalis probare non potest*, se non dedisse votum electo: nec ad eam probationem est admittendus, quia obstat Constitutio, quæ vult, ut electionis negotium quam secretissimè transigatur, ut ibi in littera: facit *gloss. in cap. De forma*, in verb. *de secreto*, 22. *quæst. 5.* & textus in cap. *Omnis*, §. *Caveat autem*, infra de *pæni. & remiss.* Quòd si processum fuerit ad electionem quasi per inspirationem, non tenet electio, tum quia de substantia talis formæ est, ut nullus præcedat de persona speciali tractatus, ut in dict. Bulla Gregoriana, §. *Quod si electio*. Alioquin dicitur electio potius per instigationem, quam per inspirationem, ut notatur in cap. *Quia propter*, supra de *elect.* ubi propterea Hostiensis, Abb. & alii infertur fuisse cassatam electionem Parmensis electi, quam Bernardi glossa dictaverat, quia in ea dicebatur, habito diligenti tractatu, fuit per inspirationem quasi electus; sequitur Ripa *respons. 5. incip. Appellatio*, nu. 10. in *tit. de elect.* Quòd si etiam tractatus alias licitus vitiat electionem quasi inspiratam: quàmvis magis tractatus simoniacus inter electum, & eligentem: Tum quia non potest esse electio quasi inspirata, ubi intervenit simoniæ labe, quia Deus non est author iniquitatis, c. *Visus*, junctæ *gloss. in verb. Cum ver. 23. quæst. 4.* unde legitur Osee 8. *Ecce non sibi Regem, & non per me: Principem, & non per consilium meum*, cap. *Audacter*, 8. *quæst. 1.* Tum denique & fortius, quasi Cardinalis, qui recepit pecuniam, non dedit votum electo: ergo non potest esse electio quasi per inspirationem, quæ ad sui validitatem requirit, ut fiat ab omnibus Cardinalibus communiter nemine dissentiente, cap. *Quia propter*, de *elect.* & clarè statuitur in præcitata §. *Quod si electio*.

24 Sin autem processum fuerit ad electionem per formam compromissii, res non caret difficultate, quia eligens bene probare potest se non dedisse votum electo, cum compromissarii simpliciter dati non ardeant ad eligendum per scrutinium secretum, ut notat *gloss. in cap. Cum dilectus*, in *verb. Examinatus*, supra de *elect.* Ant. de *Bur. inc. Quia propter*, nu. 45. eod. tit. hoc igitur casu in dubium vertitur, an electio sit valida.

Pro parte affirmativa facit, quia Bulla Julii II. irritat electionem, quam celebrari, vel fieri contingerit per simoniam; hoc autem casu non fuit celebrata per simoniam, quia Cardinalis, qui pecuniam recepit, in electum non consensit, nec illi votum dedit, ut supponitur in questione: unde cum illi electioni verba Constitutionis non adaptarentur, nec illi dispositio adaptari debet, l. 4. §. *Toties*; & ibi *Bur. ff. de damn. insect. cap. Tua*, de *spontal. cum similibus*, ut per Gemin. *consil. 88. incip. Innocentius*, nu. 4. *vers. sic. Cum ergo concurrant*, cum præsertim Constitutio tamquam pænalis, & exorbitans à jure communi strictè sit intelligenda, cap. *In pænis*, cap. *Odia*, & cap. *Quare*, de *regular. lib. 6.* Nec obstat, si dicatur, quamvis electus non concurrat in electione activè, eò quòd iustitiam electi etiam in hac forma in numero suffragiorum non computetur, ut in Bulla Gregoriana in dicto §. *Quod si electio*, concurrat tamen passivè, cum requiratur illius consensus, c. *Comminter Canonice*, de *elect.* & sic electio dici potest aliquid respectu per ipsum electum celebrata. Nam respicitur Constitutio non loqui de celebratione electionis passiva, sed activa, ut ostendunt illa verba, *Aliquis de cætu Cardinalium votum dantibus*: quando autem electus simoniam commissam cum Cardinali, qui dedit votum alteri, quàm electo, utique electio dici non potest activè celebrata per simoniam: quàmvis enim electus sit simoniacus, quippe qui pro sua electione pecuniam dedit, vel promissit; non tamen est simoniacè electus, ut not. *gloss. in c. de Regularibus*, in *verb. Ignominibus*, supra eod. ita hoc non est vitium electionis, sed personæ electi, contra quem de simonia excipit non potest, ut not. *gloss. 1. in c. Si quis pecunia*, & ibidem in *Turcetem*, nu. 3. & 4. & *Pæpof. num. 1. vers. Ego non recederem*, 79. *diff.* & latius dicam, infra num. 56. 60. & seqq.

- 28 In contrarium facit, quia Extravag. Julii II. irritat electionem simoniace factam ab eo, quem eligi contingerit. vel ab aliquo, seu aliquibus de cœtu Cardinalium votum dantibus: unde cum loquatur alternativè, satis est ad nullitatem inducendam, ut electio simoniace facta fuerit per solum electum, cum in dispositione alternativa sufficiat alterutrum verificari, *leg. Si quis in stipulatus, in secundo resp. ff. de verb. obligat. cap. Inter ceteras, cum materia supra, de rescript. Electus autem electionem suam facere non potest, nisi passivè, cum nemo possit seipsum eligere, cap. Per vestras, supra de jure patron. cap. final. de instit. etiam cum procedat per viam compromissi, ut expressè disponitur in dict. Constitut. Gregorii XV. dict. §. Quod si electio. Ergo Extravag. Julii II. irritat etiam electionem passivè factam ab ipso tantum electo per simoniacam pravitatem Et ita illius verba de passiva electione intelligit Petr. Andr. Gammar. secundum unum intellectum in præcit. repet. in verb. electionem. n. 110. tom. 6. repetit. fol. 42. At responderi potest, litteram Extravagantis aliter esse ordinandam, ita scilicet, ut verb. ab eo, referatur ad verbum, commissam, non autem ad verbum, fieri, aded ut sit sensus, ut irrita sit electio facta quomodolibet per simoniam commissam ab eo, quem eligi contingerit, vel ab aliquo cœtu Cardinalium votum dantium; & hanc lecturam uti meliorem amplectitur idem Gammar. d. num. 110. vers. At dic melius; & hoc sensu prædicta Constitutio non irritat electionem simoniacæ, nisi etiam electio activè celebrata fuerit per simoniam. Hoc autem casu, in quo compromissarius non dedit votum electo, à quo pecuniam accepit, non potest dici activè celebrata per simoniam, & consequenter non est nulla; & hoc credo veriùs.*
- 30 Secundus casus est, cum pecunia pro electione fuit data, vel promissa alicui, vel aliquibus de cœtu Cardinalium votum dantibus, non quidem ab electo, sed ab altero, ipso tamen electo prohibente, & contradicente; & extradubium est electionem esse validam, & simoniam ab eligentibus commissam eidem electo non imputari. Casus est apertus in cap. Sicut tuus, infra eodem, secundum Jo. Andr. Butr. Cardin. Abb. & omnes, ibi in summario. Nisi tamen postea consenserit pecuniam solvendo promissam, vel reddendo solutam, ut ibi dicitur, & notat gloss. ibid. in verb. Conserit: sed an hoc sit verum in Papa, tangam infra in quinto casu n. 33.
- 32 Tertius casus est; cum alicui ex electoribus malitiosè, & in fraudem electi datur pecunia, ad hoc ut electio sit simoniaca, & invalida; & tunc manifestum est hanc fraudem electo minimè obesse, quamvis id sciat, & non contradicere, prout sunt iura clara in hoc cap. Nobis, in verb. Quod nisi constaret, & in d. cap. Sicut tuus, §. Alioquin contingeret, infra eodem, & docet S. Thomas in 2. 2. q. 100. art. 6. ad tertium, vers. Nisi forte inimicus; malitiis namque hominum non est indulgendum, cap. Significante, supra quæmarim. accus. poss. cum concord. de quibus hic in gloss. in verb. Malitiosè: & fraus, & dolus non debet cuiquam patrocinari, cap. Cum universorum, supra de rerum permut. capit. Ocius, de testam. nec quiquam prægravari alterius odio, l. Si quis in suo. C. de inoff. testam. & est simile in eo, qui propter odium aliquem ad dignitatem nominat, ut. Uni. C. Si propter injur. cred. fact. lib. 10. & notatur in cap. Honoratus, 74. dist. De injur. modi autem fraude consistere poterit ex conjecturis, veluti cum ab inimicis est data pecunia, qui se opponebant electioni, secundum Jo. Andr. hic num. 2. in verb. Malitiosè, Butr. num. 3. Abb. num. 4. Joan. de Anan. eod. num. 1. & Felin. num. 1. vers. Et probatur: generaliter enim fitus per conjecturas probatur; cap. 2. de renunc. lib. 6. leg. Dolum, Cod. de dol. Abb. ubi supra, & Doctores in l. Post contractum, ff. de donat. Menoch. de presump. lib. 5. presump. 3. num. 42. Cæterum si electus ratum haberet pactum, ei noceret, non obstantè quòd electores fraudulenter fecissent, secundum Alan. Vincent. & Philipp. & post eos Joan. Andr. hic num. 5. Cardin. num. 1. in 1. quæst. vers. Et dic, & S. Thom. in 2. 2. quæst. 100. art. 6. ad tertium, vers. Nisi forte postmodum pacto consenserit: sed an hoc sit verum in electione Papæ, vide quod statim dicam infra in quinto casu.
- 35 Quartus casus est, ubi simonia per alium commissæ fuit cum Cardinalibus votum dantibus, electo prorsus ignorante; & hic quidem casus est valde diffi-

lis; & ideo plenius examinabitur.

Pro nullitate electionis adducitur primò hoc cap. in illis verbis, est penitus reprobanda, quæ probant electionem esse ipso jure nullam, si pecunia propter hoc promissa fuerit lectoribus, licet electus hoc ignoret; ponderando dictionem. penitus, quæ importat nullitatem ipso jure, ut notat gl. fin. in l. Si quis advocatorum, C. de postul. quam sequitur, & commendat Corset. in suis singularibus, in ver. Penitus, Felin. in cap. Rodulphus, num. 34. supra de rescript. e. iam si præponatur verbo futuri temporis, ut tenet gloss. fin. in cap. Quam sit, de elect. lib. 6. facit cap. Religiosus, in ver. Omnino evacuetur, eod. tit. & lib. 8. in terminis textus nostri sic firmat Felin. in cap. Insuperat, in princ. vers. Et pro ista conclusione, supra eod. glossa pragmat. sanct. tit. de elect. §. Deinde eligant, in ver. Ipso jure, & Boet. dec. 117. sub. n. 4.

Deinde ad hanc partem inducuntur iura, quæ dicunt 37 promotos per simoniam ipsis iug orantibus commissam teneri Ecclesias dimittere (scilicet de facto, ut declarat Covarr. in reg. Peccatum, in 2. par. §. 8. nu. 8. vers. Quæ pontificia decisiones; & est simile in cap. Litteras, supra de concess. preben.) & post dimissionem ex misericordia tolerari, cap. Quicumque, 1. q. 5. cap. Sicut tuus, infra eod. c. De regularibus, & c. Ex insinuatione, supra eod..

Tertiò adducitur cap. tenent sup. de elect. ex quo text. 39 Abb. ibi num. 2. notat electionem factam per simoniam etiam electo ignorante esse nullam, qui malitiosè facta extitit, & idem tenent ibidem Barbat. gloss. pragmat. sanct. loc. cit. Capel. Tholof. dec. 439. num. 3. de sequetr. possess. Sarnen. in reg. de triennali, quæst. 12. num. 8. vers. Et ista, ubi testatur hanc opinionem approbasse Dominos de Rota in una Messanen. Capellanæ mensis Majo 1536. coram Petro Vortio, Crescent. dec. 4. de senon. Rota dec. 191. num. 5. par. 1. divers. & alii recentiores apud Nicol. Garz. de benef. p. 8. c. 1. n. 6.

Quartò ponderatur pro hac sententia, quòd etsi ex præscripto cap. Licet de vitanda, supra de elect. contra electum à duabus partibus Cardinalium nulla exceptio opponi possit; tamen ut declarat ibi Bellanera num. 39. quidam sunt defectus intrinseci, qui scilicet ab intra directè & per se inficiunt naturalia electionis principia, cujusmodi sunt defectus potestatis, eò quòd electio facta sit per non Cardinales, & in possessionem Cardinalatus non existentes. Item defectus numeri, ut quia celebrata à minori numero, quam à duabus partibus Cardinalium. Item defectus rei, seu materiz, eò quòd celebrata ad Ecclesiam non vacantem. Item defectus personæ electi, ut quia hereticus, judæus, vel paganus, vel quia Papatum renunciarerit, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. 1. de renunc. lib. 6. Item defectus formæ electionis, ut quia non intervenerit consensus eligentium, argum. l. Obligationum substantia, in fin. ff. de act. & oblig. & l. Non figura, eod. tit. c. Intellegentia, & c. In his, infra de verborum signific. Item defectus libertatis in consensu, ut c. In nomine Domini, §. Quod si pravorum, & §. Quod si quis contra hoc nostrum decretum, 23. dist. cap. 1. & cap. Si quis pecunia, 79. dist. plenè Bellam. in dist. cap. Licet, num. 42. & de his quidem defectibus bene excipi potest contra electum in Romano Pontificem, dummodo de illis consistet ad eum modum, quod declarat Bellam. ibidem in 2. oppos. in 3. dub. principali num. 33. & est ratio, quia ex his redditur electio ipso jure nulla, ut patet ex notatis per Innoc. in prædicta Decretali, Licet, de elect. in verb. Etsi contempr. num. ... & ratio rationis est, quia defectus principiorum naturalium, super quibus fundatur essentia rei, ipsam tollit, l. Julianus, §. Sed & si quis, ff. ad exhibend. argum. cap. Cum Paulus, 1. q. 1. & cap. Veniens, de presbyter. non baptizat, & exceptio, qua subiectum negatur, semper admitenda est, ut dixit Abbas in cap. Ex parte ifecondo, de offic. deleg. & in dict. cap. Licet, Bart. in l. Divus ff. de milit. testam. & post eos Petr. Andr. Gammar. in re. pet. Extravag. Cum tam diximus, Julii II. num. 25. tomo 6. repet. pag. 42. Alii verò sunt defectus extrinseci, qui scilicet naturalibus principis electionis directè, & per se obviant: nec illa directè, & per se inficiunt, sed ab extra veniunt per Constitutiones positivas, sicut excommunicatio, vel suspensio in eligentibus; aut defectus Ordinis, vel ætatis in electo, aut solemnitatis in forma Concilii generalis, cap. Quia propter, de elect. & defectus tales electum

44 Cum in Papam à duabus partibus minime repellunt; & est ratio diversificans. quia naturalia difficiliter immutantur, quam accidentalia, secundum ea, que notantur pœ Innocent. in cap. *Quatuor Ecclesiarum*, num. 3. de *Constit.* & in cap. *Quia plerique*, num. 5. de *immun. Ecclæs.* Idemque tamen sius positivum prædictæ Decretalis tollat hujusmodi defectus extrinsecos, tamen defectus intrinsecos non tollit; neque enim ab antiquis iuribus receditur, nisi quantum reperitur expressum, gloss. in cap. *Constitutionem*, 45 in verb. *Prorogamus*, de *Regul. lib. 6.* Modò ad propositum nostrum, simonia realis, vel conventionalis in electione Papæ interveniens videtur esse defectus intrinsecus animos elegantissimi ab intra vitæans, & inficiens; quoniam qui pro aliquo eligendo pecuniam, vel promissionem recipit, libertatem consensus ligat, juxta illud vulgare, *Manera, sumpta ligant*, &c. Et inficitur electio, quia ut legitur in cap. *Ubi periculum*, §. *Ceterum*, de *elect. lib. 6.* cum arbitrium inordinatum captivatur affectus, vel ad certum aliquem obligationis cupisq; necessitas adigit, cessat electio, dum libertas admittit eligendi; & hoc est, quod voluit 46 Innoc. in c. *Quod sicut*, num. 8. versic. In alio autem casu, de *elect.* dum dixit, electionem esse nullam de jure naturali, quando quis est inritus, vel simoniacè electus: & ita per hæc fundamenta firma Card. Bellam. in dict. cap. *Licet de vitanda*, num. 3. versic. *Secundo movetur*, eod. tit. Posito autem hoc fundamentum, quòd defectus simoniz sit intrinsecus, & electionem inficiat ex naturalibus principiis, hinc retulit, ut electio sit nulla, etiamsi electus ignoraverit simoniam à Cardinalibus eligentibus inite commissam; nam sicut electio celebrata per metum, vel impressionem, aut sine consensu duarum partium non sublineat propter ignorantiam electi, ita nec electio facta per simoniam, cum omnes æque sint defectus intrinseci: ad quod facit optimè textus in c. *In nomine Domini*, 23. dist. & in c. *Si quis pecunia*, 79. dist. ubi quoad hoc, ut electus in Papam habeatur pro Apostolico, participantur hæc tria, videlicet ut electio celebrata fuerit per pecuniam, vel per impressionem, vel sine concordia electione Cardinalium; & generalè est, ut ignorantia excludat delictum, tamen non legitime actum, ut Baldus inquit per illum textum in cap. *Invenitur*, num. 8. de *elect.* & quamvis excuset à pœna; non tamen dat robur actui aliàs invalido, ut in terminis simoniæ est textus hic, ubi dicitur ignorantem non imputari ad pœnam, vel ad culpam, quòd pro illius confirmatione pecunia sui promissa; & nihilominus electio cassatur tanquam simoniaca.

50 Quindò ad hæc partem inducitur authoritas S. Thomæ in 2.2. quæ 100. artic. 6. in corpore, ubi sic ait: *Respondeo dicendum*, quod nullus potest licite retinere id, quod contra voluntatem domini acquisivit, nisi si aliquis dispensator de rebus à domino suis daret aliquod contra voluntatem, & ordinationem domini sui, ille qui accepit, licet retinere non possit: Dominus autem, cuius Ecclesie Prælati sunt dispensatores, & ministri, ordinavit, ut spiritualia gratis darentur, secundum illud Matthei 10. *Gratis accepistis, gratis date*: & ideo qui auerit inter ventu spiritualia quecumq; assequitur, ea licet retinere non potest. Hec ibi: & in responsa ad tertium: *Ad hoc ut aliquis procurator eo quod accepit, non solum est pœna peccati, sed etiam quandoque esse effectus acquisitionis iniuste, puta cum aliquis emit rem aliquam ab eo, qui vendere non potest; & ideo si eo in se nescit, nec volente per alios cuius promotio simoniacè procuratur, tenetur resignare beneficium, quod est consecutus, cum fructibus extantibus, non autem tenetur restituere fructus consumptos, qui bona fide possedit.* Hæc S. Thom. ex cuius contextu quilibet percipere potest electionem simoniacam nullam esse, nec ipsam quod tribuere electo etiam ignorantem, non quidem in pœnam criminis, sed quia ex natura rei iure ipso naturali hæc acquisitio impediatur divina voluntate, sine qua spiritualia vendi non possunt: materia enim vendibilis non est, idèò quæ titulo emptionis acquiri nequit. Indequod sit, ut dignitas acquisita per simoniam etiam in electo ignorante committam, etiam in futuro consensum sit dimittenda, postquam electus seiverit vitium simoniæ, quia ipsa acquisitio peccat propria natura rei, que in venditione deduci non potest aliq; consensum divino; cum enim res non sit vendibilis, patum retinetur emptor emerit, tenet, vel ignoranter, an bona, vel mala fide: & ita ex prædictis locis Div. Thomæ deducit Covarr. in reg. *Pe-*

catum, in 2. part. relict. 1. §. 8. numer. 8.
Sexto pro hæc parte adduci potest prædicta Extravag. Julii II. quæ decernit irrita electio Papæ celebrata per simoniam commissam perse, vel alium; nec distinguitur, an ille, an alius id fecerit electio, vel ignorantè, unde videtur intelligenda generaliter, & indistinctè, ut sic recipiat interpretationem passivam à jure communi. secundum quod talis electio est nulla, non obstante electi ignorantia, ut ostensum est supra in l. 2. c. de noxal. cum similibus, & eo magis, quia facta loquitur de electione per simoniam celebrata, leu facta: negata autem non potest, quin electio hoc casu facta, seu celebrata fuerit simoniacè, & electus simoniacè promotus, licet ipse propter ignorantiam non sit simoniacus, ut cap. de simoniace, & not. glo. in cap. de Regularibus, in verb. *Ignorantibus*, supra eadem titul.

Non obstat, quod Constitutio Julii II. tanquam pœnalis non liget ignorantes: nam respondet Joan. Andr. in hoc c. num. 1. in verb. *Unus*, post *Hæc*, in princ. in eod. verb. tantum valet, si pecunia delicti sit tantum, quantum si delictum omnibus eligentibus, quod vitium electionis, sed non quoad pœnam eligentium, qui non peccaverunt, cap. *Quæsit*, de his, que sunt à major. part. capitul. & c. *Non satis*, sup. eod. idem Burr. hic num. 4. dicens, quamvis delictum unius præjudicat alteri quoad invaliditatem electionis, non tamen quoad hoc, ut alii puniantur, cum ex unius delicto alius prægravari non debeat, & sequuntur Card. in fin. & Joan. de Anan. numer. 1. in fine, versic. *Nec etiam erit idem.*

Cæterum etsi prædicta valdè urgere videantur, illi tamen minime obstantibus constanter affirmo electionem esse validam, sive consideremus dispositionem iuris communis, sive Constitutionem Julii II. Nam quod ipsecat ad jus commune, Doctores crebriori calculo tenent contra electum in Papam objici non posse, quod electio sit simoniaca, etiamsi ipsemet electus pro sua electione pecuniam dederit eligentibus, & ita in *Si quis pecunia*, 79. dist. firmant Hago gloss. 1. Archid. & Gem. ambo num. 1. Turrecrem. nu. 3. & 4. & Præp. l. n. m. 1. versic. *Ego non recedem*: ubi asserit, hæc esse communem opinionem: & ad textum ibi, quod statuitur, ut: *Si quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, sive militari tumulo sine concordia, & canonica electione, ac benedictione Cardinalium fuerit Apostolica Sedi inthronizatus, non apostolicus, sed apostolicius habeatur*; respondens. Canonem illum iste loci de electo non à Cardinalibus, sed ab aliis eligendi potestatem non habentibus, ut innumèr verba illa, *sine concordia electione Cardinalium*. Et quamvis hunc intellectum multis argumentis confutet ibi Bellam. in princ. versic. *Quia dicendum, & solius in fine. Licet attendenda, de elect. à num. 28* in terra principali app. fir. mordicus tenens electionem Romani Pontificis celebratam per simoniam, de jure communi esse nullam ipso jure; eo minime tamen canonem licet, & objectis respondet Præp. loc. cit. Quintimo sententiam Bellam. a nullo receptam esse attestant Petr. Andr. Gammat. in repetit. Extravag. *Cum iam anno Julii II. num. 31. in fin. tom. 6. repetit. fol. 42. & fol. 45. num. 93.* ubi similiter eo minime sententiam inquit, & pro ea inducit verba dict. Extravag. ibi: *Statuimus*, &c. quæ jus novum in lucem, cap. In his, de *re. ar. significat.* & cap. *Decernimus*, de *ind. Ergo*, electus per simoniam ante illam Extravag. era: vetus Papa, ut ibi per eum; alioquin nec jus potuisset illam Constitutionem condere, quippe quæ per simoniam ad Pontificatum evelctus dicitur, si credimus eisdem Gammat. id autem in ead. repetit. num. 3. & 26. Quòd si non videtur electio, quando ipsemet electus simoniam commisit, ut firmatum est, quod ad vitium vitabitur, quando simonia à simoniam ipsa per alium ipso ignorante? argum. cap. *De simoniace*, supra eod. & cap. *Sicut tui*, infra eodem. Nec retraxit hæc Decretalis, & alia jura sapientia nu. 36. & 37. quæ videtur innovare electi iura simoniacè esse invalidam, licet electus hoc ignoraverit. Quoniam quantum à electis nonbus inferiorum, non autem in electione iurum Pontificis, cui iure illa nec possunt congruè adaptari: nam textus in cap. *Quicumque*, l. 95. & in cap. *De Regularibus*, supra eodem, disponunt, ut omni Ecclesie adepti sunt, vel ad Religionem recepti per simoniam, sius ignorantibus commissam, cogantur Ecclesiam dimittere, & loco recedere. At nullus mor.

mortalium est iudex, qui possit Romanum Antistitem cogere ad renuntiandum, *cap. Nemo, cap. Aliorum, & capit. Facta subditio, 9. quest. 3. & cap. Si Papa, ubi Turrecrem. 40. distinet.* Et in terminis questionis nostræ ita tenent Hugo & gloss. *prima in cap. Si quis pecunia, 97. distinet.* ubi querunt: Pone, quod aliquis accuset Cardinales quod simoniacè elegerint Papam (hoc enim licè potest fieri, ut in *cap. Si transtus, 79. distinet.*) et respondit si probata fuerit simonia, Papa deponeretur: & numquid non, argum. *cap. Interrogatum, 2. qu. 5. l. Denuntiasse. ff. de adulter.* & sequuntur ibi Turrecrem. & Præposit. ambo *n. q. vers. Item in c. præfenti.*

Præterea ex decretali *Licet de vitanda, de elect.* contra electum in Romano Pontificem à duabus partibus Cardinalium nulla exceptio potest opponi, ut ibi notant el. Compst. Innoc. Host. Joan. Andr. Butr. & omnes. Et quamvis excipi possit de crimine hæresis, ut *cap. Si Papa, 40. distinet.* hoc tamen intelligitur de hæresi strictè sumpta, quæ est contra articulos fidei, secundum Hugonem relatum à Turrecrem. *in dist. cap. Si quis pecunia, n. 3. 79. distinet.* At simonia licet dicatur hæresis, *cap. Eos, qui, cap. Fertur, & cap. Liqueat, l. quest. 1. non est tamen hæresis in propriè, & strictè, ut notant Hugo, gl. 1. Archid. Gemin. Turrecrem. & Præpos. in dist. cap. Si quis pecunia.* Quamobrem dato etiam & non concessio, ut electio simoniaca esset invalida, tamen de illa contra electum excipi non potest, quia non est iudex in terris, qui de hoc possit judicare, ut in *dist. cap. Licet, & in aliis iuribus supradictis, num. 58. in fin.* Et ita per hanc rationem firmat gloss. not. in *cap. 1. in verb. Et canonica, 79. distinet.* dicens: *Si est electus duabus partibus, amodo nulla admittitur contrarium exceptio, nec de vitio eligendum, vel electio, quia non esset coram quo iudice exceptiones illæ proponerentur; unde si tertia pars vellet probare electionem esse simoniacam, non aud. rerur, ut cap. Licet, de elect. Qui tamen sic eligunt, peccant, & electio talis iurata est.* Hætenus gloss. à qua nemo discrepat, ne ipsæ quidem Cardinalis Bellam. author. opinionis oppositæ, ut per eum in *dist. cap. Si quis pecunia, num. 18. vers. In eadem glossa ibi, Deponeretur:* quæ omnia longè magis sibi vendicant locum, quando simonia ab electoribus commissâ fuit electo ignorante, quo casu nec Bellameta videtur à cæteris distentire.

Et confirmatur, quia vitium simoniæ in electione Papæ non est defectus intrinsicus, sed extrinsecus: nam etsi notamur eligentibus, tamen principis naturalibus electionis directè, & per se non obviat, nec illam naturaliter inficit, nec intrinsicè opponitur consensui naturali; alioquin corruptio consensus procederet immediatè ab eodem consensu; & tamen eadem causa contrariorum naturaliter esse non potest. *l. Qui hominem, in fin. ff. de solution.* Licet fecus sit in metu, quia etsi casetur ab extra, tamen ab intra consensum generat: & sic naturalibus electionis principis directè contrariatur. Præterea in metu Constitutione Canonica expressè cautum est, ut electionem inficiat ipso jure, ut in *cap. In nomine Domini, §. Quod pravorum, §. Quod si quis contra, 23. distinet.* At de simonia hoc non reperitur jure cautum, quia licet secundum aliquos hoc videatur expressum quoad aliàs electiones, ut in *cap. final. supra de elect.* in Papali tamen electione hoc nullibi ordinatur, quin potius contrarium elicitur ex prædicta decretali, *Licet de vitanda,* dum ibi disponitur, ut electus à duabus partibus Cardinalium, ab universali Ecclesia Romano Pontifici habeatur absque ulla exceptione. Canones autem loquentes de electionibus inferiorum servari debent in electione Romani Pontificis in illis tantum casibus, in quibus nihil in specie reperitur dispositum circa electionem Papalem, secundum theoreticam quam tradunt Bellam. *num. 4.* & Præpositus *num. 2. in c. Si quis Apostolica, 79. distinet.*

Ad hæc etsi pecuniæ receptio aliquantisper immutat libertatem consensu, & eligentium captivæ affectum, ut in *cap. Ubi periculum, §. Ceterum, de elect. lib. 6.* tamen eorum libertatem prorsus non tollit; quod sic probò: Ita requirit libertatem consensu matrimonium carnale, sicut spirituale: adeo ut sicut electio per impressionem celebrata, ita matrimonium metu contractum sit ipso jure nullum, *cap. Veniens, il secundo, & cap. Consultationi, de sponsal.* & notat glossa in *cap. Bone, il primo, in verb.*

Metuebant, vers. In spirituali, de elect. & tamen si propter pecuniam sibi traditam vel promissam, seu ob sponsalitanam legitatem quis inducatur ad contrahendum, nemo dixerit matrimonium esse nullum, *l. Cum veterum, & ibi Baldus, & Salicet. Cod. de donat. ante nupt. cum similib.* Ergo sicut pecuniæ receptio non evacuat libertatem consensus in conjugio carnali; ita nec in spirituali, *cap. Inter corporalia, de translat. Episcop. & consequenter vitium simoniæ in eligentibus non est defectus intrinsicus, Rursus si quis amore, vel odio moveretur ad aliquem eligendum, nemo auderet affirmare eum eam causam consensum non esse liberum, ac proinde electionem esse irritam: Ergo non minus liber dicendus est consensus ex eo, quod quis ad eligendum moveretur cupiditate pecuniæ: quomodi enim animi passiones à pari procedunt, & æquè humanum iudicium pervertunt, *capit. Quatuor modis, 11. quest. 3.**

Quibus demum accedit, quod de jure vicius videtur nec electionem inferiorum factam per simoniam esse nullam ipso jure, si electus hoc ignoraverit: nam nullus textus reperitur, qui expressè dicat electionem hujusmodi esse ipso jure nullam, sed reprobandum, ut hic, & in *cap. penult. sup. de elect.* Quippè nulla pena censetur ipso jure imposita, nisi jure id cavetur, glossa 2. in *cap. ult. de jure patr.* & quamvis quedam jure dicant sic electum à die notitiæ teneri ad renuntiandum, ut *c. Quicumque, l. quest. 5. c. De Regularibus, & c. Ex infirmatione, supra eodem;* per hoc tamen potius innunt eum habere aliquod jus, cum privatio præsupponat habitum, *cap. Ad dissolvendum, supra de sponat. impuber. l. Decem, ff. de verb. obligat.* Nec refragat verbum, *Penitus,* hic positum, quia refertur ad potestatem, quæ admittit Episcopo dispensandi pro illa vice, ut infra §. *Ad ultimum,* non autem ad nullitatem electionis, ut per Navar. loco proxime citando; ac præterea dictio, *Penitus,* vel *Omnino,* quando adicitur verbis futuri temporis denotantibus executionem, non mutat naturam verbi, ut declarat Felinus in *c. Rodulphus, num. 34. in verb. Omnino de rescripti, ff. de verb. obligat.* Nec refragat idem Felinus in *dist. cap. Infirmatum, numer. 5. supra eodem,* Joan. Coral. *de benefic. 4. par. cap. 1. numer. 3.* eamque pluribus comprobat, veriorè dicit, & ab objectis tuetur Navar. in *consil. 95. incip. An collatio de simonia,* cui etiam adhaeret *consil. 73. Titius num. 3. consil. 97. Si questionibus, num. 8. eodem titul. & in Manuali cap. 25. n. 113.*

Et nihilominus quatenus etiam aliæ electiones simoniacæ essent omninò irritæ; tamen jura tubveniunt ignorantibus, ita ut posteaquam à die notitiæ dimiserint Ecclesias, quas per simoniacam pravitate ab aliis commissam sunt consequuti, ex misericordia tolerentur, quamvis de juris rigore sint deponendi, ut est textus in *cap. Quicumque, quest. 5.* ubi de parvulis, qui per pecuniam à parentibus daram adepti sunt Ecclesias, in *cap. De Regularibus, & cap. Ex infirmatione, supra eodem.* Hæc autem adaptaris nequeunt electioni Romani Pontificis, qui neque de rigore juris deponi, neque ex misericordia tolerari potest, cum non sit superior, ad quem possit recursum haberi, ut dicitur in *dist. cap. Licet de vitanda, de elect.* & alioquin duritiis augetur cum Romana Ecclesia; in qua tamen ob eam rationem, quod superiore non habeat: potius aliquid speciale est indulgendum, sicut legitur in prædicta Decret. *Licet.*

Quod autem spectat ad Extravag. Julii II. existimo eam nullo prorsus modo locum habere in electo ignorante simoniam per alios commissam. Moveor primò, quia Constitutio non loquitur explicitè de electo, qui simoniam ignoravit. Ergo hic casus tamquam à Constitutione omissus remansit in dispositione juris communis, *l. Commodissime, ff. de liber. & posthum.* De jure communi autem electio summi Pontificis per simoniam celebrata inficit electo, vel non est nulla, vel certè contra electum de simonia excipi non potest, ut abundè ostensum est supra à *num. 59.* & Constitutio hæc in parte recipit interpretationem passivam à jure communi, *l. Juris gentium, §. Si paciscar, ff. de pactis, l. 1. Cod. de noval. glof. Bart. & DD. in l. Sciendum, ff. qui satisfdar. cogant. Rota decis. 98. num. 7. par. 5. recent.*

Moveor secundo, quia eadem Constitutio simoniacè electum privat ipso jure Cardinalatus honore, cique alias gra-

gravissimas pœnas infligit: ergo supponit peccatum in persona ecclesiæ, cap. 2. de Constitut. l. Grachus, C. Ad leg. Jul. de adulter. nam certi juris est simoniam punibilem non committi abique peccato, ut dixit Rota post Conf. Prosp. Fatinae. deef. 234. numer. 2. allegans Navarr. in Manuali cap. 23. numer. 107. & 109. & Gabriel. conf. 177. num. 4. At non potest esse peccatum, ubi est ignorantia, cap. Eos, §. Ex hac itaque auctoritate, l. quæst. 5. quia de ratione peccati intrinseca est, ut sit voluntarium, cap. Majores, §. Verum, & de Baptis. Ignorantia verò voluntarium excludit, cap. Quamvis, 39. dist. 1. l. Cum Aquiliana, ff. de transact. & l. Si ignorans, ff. Locati, cum voluntas non feratur nisi in præcognitum, ut patet in tertio de anima commeu. 39. Igitur prædicta Constitutio tamquam pœnalis locum non habet in electo ignorante, qui nihil peccavit: nam ut legitur in cap. Quæstus, de his, quæ sunt a major. par. Capituli, peccatores auctores tenere debent, nec pœna est ulterius protrahenda, quam delicti in fuerit in excedente reperitur. Atque ita pœna privationis non habere locum in eo, qui conscientia non fuit simoniæ per alios commissam tenet gloss. in cap. Quæcumque, in verb. Promagna, l. quæst. 5. Et pro ter simoniam unius, alios, qui non consentirent, puniendos non esse, firmant in hoc cap. Nobis, Holl. in princ. in verb. Uni, vel omnibus, Jo. An. l. num. 1. in verb. Uni, Butt. num. 4. Card. in fine, & Jo. de Anan. num. 1. in 4. vers. Nec etiam erit idem, & generaliter simoniam punibilem non cadere in ignorantem, resolvit Rota in præallegat. deef. 234. num. 2. vers. Unde sequitur alia conclusio.

73. Movetur tertiò, quia Extravagans Julii II. decernit, ut non solum electio per simoniam celebrata eo ipso sit nulla, sed etiam ut contra se electum de simoniacalabe à quocumque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi possit, sicut de vera, & indubitata heresi, & idem electus non Apostolicus, sed Apostolicus habeatur, & ab omnibus vitetur, ut magnus Ethnicus, publicanus, & hæreticarcha. Quæ omnia nemo non videt nullatenus congruere electo ignoranti, sed illi tantum, qui simoniam commisit, vel simoniacæ electioni assensum præbuit: injustitia enim esset, ut quis pro peccatis alterius esset anathema: nam anima quæ peccavit, ipsa morietur, Ezechielis 18 cap. Si habes, 24. quæst. 3. cap. Cum itaque, l. quæst. 4. & nullus erimen maculat nescientem, textus in cap. 1. & 2. per tot. eadem caus. & quæst. Navarr. d. deef. 95. in 4. de simon.

74. Denum movetur auctoritate Petri Andree Gammari in repetitione præd. etæ Extravagans Julii II. tomo 6. repet. fol. 48. num. 137. qui explicans verba, per se, vel alium, querit, Quid si ille alius committit simoniam electo ignorante? & respondet se credere pernam Constitutionis, non habere locum, nisi electus consenserit, quia, inquit, [I]ta Constitutio insertæ pœnam ob erimen, quod non committit, qui ignorat, l. 2. C. Ne sancl. Bap. l. Generali. C. de Decurion. lib. 10. nam neque per me, neque per alium commississe dicor, quod provis ignoravi, l. Si ignorans, ff. de Locat. & facimus notata in reg. Qui per alium, de regul. jur. lib. 6. Alioquin posset quis in fraudem eligendi committere simoniam, ut electus deinde a Pontificatu dejectur, cap. Sicut, & cap. Nobis, de Simon. & licet postea detegatur simonia, non propterea Papa cogetur renuntiare, quamvis secus dicamus in aliis beneficiis propter cap. Mattheus, eodem titul. nam contra electum in Pontificatu non potest opponi aliqua exceptio, qua non sit in jure expressa. [I]tæ ille: & quamvis subdat, quod quando simonia illa esset adeo notoria, ut non esset verisimile electum ignorasse, secus foret dicendum, per nota in cap. Innotuit, in verb. Ignorantiam, de elect. & tunc dubitandum esset, an ignorantia probari possit per proprium juramentum, ex quo de illius præjudicio agitur: nihilominus tandem concludit dicens, tutior est opinio, ut dicamus ignorantiam quocumque casu probari per juramentum ipsius electi, nisi ex adverso probetur scientia, per ea, quæ tradunt Joan. And. & alii in reg. Præsumitur de reg. jur. lib. 6. & Philipp. Franc. in cap. Eos, de tempor. ordin. eod. lib.

75. Non obstant modo adducta in contrarium. Ad primum enim necup ad textum nostrum abundè responsum est supra, & 69. Ad secundum similiter patet responso ex dictis

lupta numeri sexagesimo octavo & numero 70.

Ad tertium respondetur, textum in dict. cap. penultim. posse in contrarium retorqueri, quia dicit. Si alicujus electionem per simoniam ignorante, acratum non habente commissam contigerit reprobari, quæ cum sint verba futuri temporis, tuppentur electionem non esse ipso jure nullam, sed solum posse contingere, ut reprobetur, scilicet per sententiam, cap. 2. de Hæret. lib. 1. & tradit Navarr. dict. conf. 95. num. 2. de simon. Abb. vtrò Cassad. & Gomet. obiter loquuntur, ut ibi observat Navarr. num. 5. vers. 2.

Ad quartum abundè responsum est supra, num. 62. ubi ostentum est vitium simoniæ esse defectum extrinsecum, de quo excipi non potest contra electum in Romanum Pontificem.

Ad quintum responderi potest cum Navarro in præallegat. conf. 95. num. 5. vers. Tertio, de simon. auctoritatem sancti Thome minime obstat, quin potius facere pro hac parte: nam ibi in responsione ad tertium docet promotionem per simoniam ab aliis, pro ignorantie commissam teneri resignare beneficium, & restitueret fructus exstantes, non autem bona fide consumptos; quod nulla ratione defendi posset, si collatio esset omnino invalida, quia nullatenus posset excusari a restitutione fructuum consumptorum, nisi illa simoniacæ collatio, promotio, vel electio valeret, donec inciperet tunc nullitatem. Et quamvis regulariter gratis debent dari ad hoc iusta sit datio, hoc tamen fallit, quando ignorantia iusta peccato excusatur, donec superveniat scientia ad id necessaria. Covarruvias in contrarium citatus fatetur frequentiore sententiam habere, ut inipsumque electio in foro externo sit valida, donec à iudice rescindatur; quin etiam maluisset contrariam opinionem sectari, nisi præsens sibi obstat verba S. Thomæ; quæ tamen verba non obstant, quin potius favent, ut dictum est, & ad verum Navarr. dict. num. 5. vers. Secundò. Præterea advertit Petri. Andr. Gammari. in dict. Extravag. Cum tam divino, Julii II. num. 18. tom. 6. Reper. fol. 42. quamvis Ecclesia, quæ de manifestis tantum judicat, cap. A nobis, de sent. excommuni. pro comperto habeat simoniam committi quocumque pro re ipsituali consequenda datur æstinabile quidquam: tamen quoad rei veritatem attinet, istantum simoniam committit, qui accipit rem ut pretium spirituales, existimans spirituales esse in commercio postros; quare Act. 15. Repulsus est Simon Magus à Petro, quod existeret se posse donum Dei præmia possidere: est enim hæreticus. qui sic tenetur: & ita tem hæc declarare videret Innocent. in cap. Quæres, supra eodem, & S. Thom. in 2. 2. quæst. 100. in 4. sent. dist. 13. Itaque dum idem S. Doct. loca præallegat. num. 50. docuit impediri acquisitionem rei ipsituali non in pœnam criminis, sed quia res in vendibilis est sine voluntate Domini, qui præcepit spiritualia gratis dari; & ideo si promotionem retinere non possent pro anima, quod in iuste acquisivit per simoniam etiam se ignorante committam, intelligi debet in eo casu, in quo quis dat pecuniam ut pretium rei ipsituali, intendens eam merari ut venalem, quasi sit in commercio humano, ac pretio æstinabile. Hoc autem non contingit hoc casu, quia dante pecunia electori non intendit emere pro eligendo potestate aliquam ipsitualmente, sed tantummodo mediante pecunia electorem inducere ad suffragium ferendum; unde quavis gravissimè peccet, & simoniam committat quoad hæreticis, non tamen incidit in illam speciem simoniæ, quæ hæreticis est, & impedit acquisitionem ipsituali intrinsece, & ex propria rei natura; & consequenter et circumscripta Ecclesiæ Constitutione, electus: qui simoniam ignorantis dignitatem sic acquisitam in foro animæ dimittere non tenetur. Quinimò verius existimo, nec per simoniam hæreticam impediri scientibus acquisitionem ipsituali: Quod manifestè probatur exemplis parvulorum, qui si baptizentur à simoniaco, non modo recipiunt characterem Babilini propter efficaciam Sacramenti, sed etiam gratiam. Idemque patet de ordinatis à simoniaco per pravam manus simoniacæ impositionem, ut haletur in §. Constit. post cap. per Esaiam, & in §. Sicut ergo, post cap. Siatimus, il primo, l. quæst. 1. Nec obstant, quod sacramenta simoniaco quæ sicut & ceterorum hæreticorum licet sint vera quantum ad formam; inania tamen, & nulla sunt quantum ad effectum, cum non possint in cordibus

hominum gignere celestem gratiam, ut legitur in *5. Quid in his, post cap. Sicut Eunuchus, eadem cau. & qu. quonian hoc verum est, quando sacramenta accipiuntur a simoniaciis ex certa scientia in contemptum Ecclesiae, ut ibi declarat Archid. num. 4. in verb. Gignere, Turrecrem. & Præpos. uterque in fine, & clare probatur in *5. Cum ergo, vers. Potest etiam intelligi, 1. quest. 1. ubi dicitur: (Sicut Christus venditus non venditori, vel eimenti, sed eis, qui necescentes aderant, dona sue gratie contulit; sic & Spiritus Sanctus non vendenti, vel eimenti, sed his, qui de manibus eorum ignorantia ducti sacramenta Dominica accipiunt, suæ gratiæ effectum largiri probatur.)* Hæc ibi: unde patet evidenter auctoritatem illam, *Gravis accepit, gratis date*, non obitare ignorantibus, quominus spiritualia acquirant; & consequenter electio facta per simoniam electo ignorantem, non est irrita iure ipso naturali, & divino, sed tantummodo secundum unam opinionem iure ecclesiastico positivo, quod, ut sæpius repetitum est, loquitur de electionibus inferiorum Prelatorum, nec proceditur ad electionem Romani Pontificis.*

Ad sextum, nempe ad Extravag. Julii II. satis superque responsum est supra, *à n. 71.*

83 Quintus casus est, cum simonia committitur ab eligentibus ipso electo ignorante, sed tamen postea ratum habente. Et quod electio sit cassanda, videtur textus in *cap. Sicut tuus, infra eodem*: ubi deciditur non esse imputandum electo confirmato ad culpam, vel ad pœnam, si pecunia pro illius confirmatione promissa, & soluta fuerit ipso ignorante, nisi postea consenserit pecuniam solvendo promissam, vel reddendo solutam, ubi glos. in verb. *Consenserit*, dicit, simoniam committi quodcumque consenserit electus, quia consentire est quodcumque consentire & ante, & post; similis glos. est in *cap. penult. in verb. Ratum non habente, supra de elect. & probatur in cap. Eos, 1. quest. 1. ubi Alienus omnino à sacerdotio pronunciatu r is, qui aliquando dederit, vel accepit pecuniam in aliquo tempore, sive ante manus impositionem, sive in ipsa manus impositione, sive post: accipere enim est quodcumque accipere: hæc ibi. Ad idem textus in *cap. Si quis objecerit, in fin. & in cap. Si quis præbendas, ibi, Ante, vel post à quoquam aliquid exigatur, 1. q. 3. & docet S. Th. in 2. 2. quest. 100. art. 6. ad 3. vers. Nisi forte postmodum, & est ratio secundum glos. præalleg. in dict. cap. Sicut tuus; quia in maleficiis rati habitio retrahitur, & mandato comparatur, *c. Notum, 2. quest. 1. cap. Cum ad sedem, in fin. supra de rescript. spoliat. l. 1. §. Quoties, ff. de vi & vi armata.* Cæterum adverte, quia hoc procedit, si pecunia fuerit soluta nomine electi, alias secus, secundum Abb. in *d. cap. Sicut tuus, num. 8. & Mar. Soc. ibidem num. 24.* nam de jure canonico non potest quis ratum habere, quod suo nomine gestum non est, ita ut sit vera rati habitio, & retrahatur, *cap. Cum quis, de sent. excomm. lib. 6. & cap. Ratum, de reg. jur. eod. lib.* Ideoque solvens pecuniam posteaquam contradixit, & sic post suo plenum sibi questum, propriè non committit simoniam; quia aliud est emere, vel vendere, aliud emptioni, vel venditioni consentire, *l. Aliud, ff. de re judic. Quamobrem rectam habens dationem pecuniæ non suo nomine factam, non dicitur committere simoniam, licet graviter peccet, ut dict. cap. Cum quis.* Et quamvis, ut subsunt in dict. cap. Sicut tuus. Abb. dict. num. 8. vers. *An autem;* & Marian. Socin. numer. 26.**

84 quæ casu ratum habens teneatur dimittere beneficium, vel possit privari habita consideratione ad simoniam prius commissam cum peccato postea subsequuto, ad præscriptum illius Decretalis, vers. *Nisi postea consenseris;* tamen hoc non potest habere locum in electo in Romanum Pontificem, quia cum sit verus Papa, *cap. Licet, de e. e. l. non est iudex, qui possit em privare, cap. Aliorum, 9. quest. 3. notant glos. 1. in tap. Si quis pecunia, & ibi etiam Turrecrem. n. 3. 79. dist. & latius dictum est supra n. 58. cum duobus seqq. & n. 70.*

85 Concludendo igitur, aut pecunia non fuit soluta nomine electi; & rati habitio non retrahitur, ita ut reddat electionem simoniacam, nec electus à quoquam cogi potest ad renuntiandum, ut proximè dictum est. Aut pecunia soluta fuit nomine electi; & hoc casu rati habitio retrahitur, & sic electio dici potest per simoniam celebrata, dict. cap. Sicut tuus. Verum tamen de jure communi electio Papalis ex hoc capite non est nulla; quia si nec simonia

ab electo in Papam ante ipsam. l. Electionem commissa per rei veritatem inficit electionem, ut plene firmatam est supra num. 56. 60. & seq. longè minus enim inficit, quando non fuit commissa à principio verè, sed solum per juri fictionem, quia scilicet suo fingi simoniam ab initio intercessisse rati habitioem retrahendo, seu retrahendo, ut sic rati habitio non sit mandatum, quod est impossibile, sed mandato comparatur, juxta *reg. Rati habitioem, de reg. jur. lib. 6. §. l. in. & ibi l. a. d. in princip. Cod. ad Macedonian.* Ratio est, quia fictio nunquam potest operari quod veritas ipsa non operatur, ut ibi non at glosa unica post med. vers. *Ratio quia rati habitioem:* quoniam in eodem casu fictio non est tantæ potentia sicut veritas, & naturalis actus, *l. Si actor, j. in c. glosa, ff. de jur. jur. c. 1. Quamvis, §. Marcellus, & §. seq. ff. ad Velleian.* fictum enim non habet effect realiter, sed intellectuales, & fictum non est, sed in ell gi no effe, text. in *l. Quis nullo, ff. de statu homin. & quod sibi notatur* An autem hoc casu intret Constitutio Julii II. non satis conitat, quia dum irritat electionem factam per simoniam commissam ab eo, quem eligi contigit it, videtur intelligenda in casu vero, videlicet quando ipse ante electionem verè solvit, vel promisit pecuniam eligentibus; non autem in casu ficto, quando scilicet propter rati habitioem; quæ intellectuales retrahitur, ab initio fingitur simoniam commississe; nam regulariter verba intelligi debent secundum veritatem, & non secundum fictionem. *l. 1. §. Servus, ff. ad Syllanum.* & in materia stricta, dispositio loquens de aliquo actu non comprehendit fictum, *l. Adopitum, ff. de in ius vocan. & notat Bartolus in sua quest. 3. num. 12. & Baldus in conf. 24. Statuto Civitatis, in fine, lib. 1. Et eò magis quia Constitutio vult, ut contra electum excipi possit de crimine simoniæ tamquam de vera, & indubitata hæresi: quæ verba omnino excludunt fictionem, quæ fundatur super falso, ut post Boattin. notat Joann. Andr. in *cap. Literas, num. 3. supra de tempor. ordin.* super quo tamen cogitabis.*

86 Sextus, & ultimus casus est quando aliquis ex Cardinalibus votum dantibus recepit à tertio pecuniam sciente, & tacente electo: & hoc casu si liceret arguere ab electione inferiorum ad electionem Summi Pontificis, verius esset electionem fore nullam, per textum in *cap. Sicut tuus, infra eodem*, ubi hoc bene glosa in verb. *præbere, & Butr. num. 6. & alii communiter;* quia tacendo, & non contradicendo consentire videtur, *cap. Si servus sciente, 54. dist. l. Si ut proponis, c. de nupr. Ad idem textus in cap. De Regularib. supra eod. ubi sufficit sola scientia pecuniæ à tertio solutæ, ad hoc ut monachi censentur simoniaci, & simoniacè recepti, & ibi notant Hostien. in princ. & Joann. Andr. num. 1. in ver. *Scientibus,* ubi dicitur scientes, sive expressè consenserint, sive tacerint, sive turbare noluerint, esse simoniacos, & simoniacè promotos: & est sententia D. Thomæ in 2. 2. q. 100. art. 6. ad primum, quem sequuntur communiter Theologi, ut attestatur Covarr. in *reg. Peccatum in 2. p. §. 8.**

87 Cæterum non audeam hæc jura extendere ad electionem Romani Pontificis: considero enim hoc casu non agi de simonia expressa, & vera, sed de tacita, & præsumpta: nam ex eo, quod electus sciverit simoniam pro sui electione ab aliis commissam, & non contradixerit, iura eliciunt præsumptionem tacitæ acquiescentiæ, secundum ea, quæ notantur per Legistas in *l. Quæ doris, ff. solut. matrim. & per Canonistas in c. Nonne, supra de præsumpt. & in reg. l. qui tacet, de reg. jur. lib. 6. & sic talis non est simoniacus verè, sed præsumptivè, ut in specie notat glosa præallegata in *cap. Sicut tuus, in verb. Præbere, infra eodem* dum ait, Et scilicet Abbas consensisse præsumitur, si postquam intellexerit, non contradixisset; & consentit ibi Hostien. num. 5. & alii. At jure communi inspecto, contra electum in Papam objici non potest, quod per seipsum verè simoniam commiserit pecuniam eligentibus dando, vel promittendo, secundum communem opinionem Doctorum in *cap. Si quis pecunia, 79. die ut plene dixi supra num. 56. & seq.* Ergo longè minus objici potest, quod simoniam commiserit præsumptivè, seu per interpretationem, scilicet simoniæ per alios commissæ non contradicendo: nam præsumptio, seu fictio non est tantæ potentia, quantæ est veritas, & naturalis actus, ut inquit Bal. *conf. 337. in primis videndum; num. 2. vers. Item nec delect,**

99 *bet, lib. 1. & taciturnitas est quid medium inter confes-*
sum, & contradictonem, ut probatur in dict. cap. Sicut
suus, in vers. Quia tamen longe diversum est, & ibi no-
tantur. num. 6. & Anchar. in 3. notab. qui enim tacet
non loquitur; unde ne fateatur, nec negat, l. Qui tacet.
 100 *ff. de reg. jur. & in re gravi, & onerosa requiritur expre-*
ssus consensus, nec sufficit taciturnitas, ut inquit Abb. in
cap. In causis, num. 3. vers. Nec sufficit, supra de elect.
 101 *Constitutio Julii II. cum sit penalis, & exorbitans a jure*
communis, est strictè intelligenda, cap. Penè, ad pœnan.
dist. 1. cap. Quæ a jure, & Joan. Andr. de reg. jur. lib. 6.
l. Ugradatum, §. Et si lege, ff. de muner. & honor. Ol-
drad. conf. 150. In Ecclesia Valentina, num. 3. vers. Præ-
sertim, & in similibus Constitutionibus Apostolicis mul-
teris resolvit Rota, ut decif. 591. num. 2. part. 1. & decif.
782. num. 9. part. 2. recent. Et idèd cum irrita electionem
factam per simoniam commissam ab eo, quem eligi conti-
gerit, extendi non debet ad eum, qui tacet. & non con-
tradicit; sed videtur intelligenda de simonia vera, ut in-
nuat illud verbum, Commissam, non autem in præsump-
ta, quæ elicitur ex scientia, & taciturnitate, ut patet ex
his, quæ dixi supra num. 93. & seq. Præsertim verò, quia
Constitutio disponit, ut contra electum excipi possit de
crimine simoniæ tanquam de vera, & indubitata hæresi;
quæ sanè verba nullatenus adaptari possunt electo, qui so-
lum tacuit, & non contradixit. Undè cum hoc casu non
habeamus Canonem, vel Constitutionem Apostolicam
expressè disponentem in electione Summi Pontificis, fla-
bilisus juri antiquo, cap. Cum expediat, de elect. lib. 6.
gloss. in cap. Constitutionem, in ver. Prorogamus, de regu-
lar. eod. lib.

102 **Secundò principaliter QUÆRO**, si pro electione Ro-
 mani Pontificis de voluntate electi data, vel promissa fue-
 rit pecunia alicui votum non habentis, an hujusmodi elec-
 tio sit irrita, necne.

103 Pro clariori solutione duo casus sunt distinguendi. Pri-
 mus est, cum pecunia de voluntate electi soluta, vel prom-
 issa fuit Regio Oratori, vel alteri, ad hoc ut Cardinalis
 eum eliget voluntibus nomine regio, vel aliàs de factò
 obicem non ponat, sed eligendi potestatem Cardina-
 libus liberam dimittat: & dicunt quidam non esse simo-
 niacum, quia licet ad vexationem redimendam dare pec-
 uniam alicuius votum non habentis, ad hoc ut à vexatione desi-
 stat, & injusta impedimenta submoveat: secundum illud
 Apostol. ad Eph. 5. *Redimentes tempus, quoniam dies mali*
sunt: & est argument. optimum in cap. *Dilectus, il primo,*
infra eodem, ubi hoc tenet gloss. prima dicens, verius, &
æquius esse, & Hosti num. 1. vers. Quid ergo, idem firmat
gloss. in cap. Cum pridem, in ver. Illicite passionis, vers.
Si verò, supra de pall.

104 Sed cave, quia hoc procedit in jure quæsto, prout lo-
 quuntur glossæ præallegatæ: secus in jure quærendo, quia
 tunc simoniacum est dare alteri pecuniam, ut ab injusta
 vexatione desistat, textus est in cap. *Mattheus, supra eod-*
em; ubi sic contradicens electo pro pecunia de voluntate
 electi tradita a contradictione cessat, electus posse à con-
 firmatus est simoniacus, & beneficio renuntiare tenetur:
 & ita ibi est casus secundum Joan. Andr. Butr. Cardin. Abat.
 & omnes; & hæc distinctio inter jus quæstum, &
 jus querendum, ponit Joan. Andr. in dist. cap. *Dilectus,*
num. 5. quem communiter Doctores sequuntur; idem
quod docet S. Thomas in 2. 2. quæst. 100. artic. 2. ad 5. di-
cens: Antequam alicui acquiratur jus in Episcopatu, vel
quacumque dignitate, vel prebenda per electionem, vel pro-
visionem, seu collationem, simoniacum esset aucter, antequam
oblativa pecunia redimere: sic enim per pecuniam pararet
sibi viam ad rem spirituales obtinendam; sed postquam jus
alicui acquisitum est, licet per pecuniam injusta impedimen-
ta removere. Hæc S. Thomas, & consentiunt Rebod. in
Praxi benefic. tit. de simon. in renuntiat. num. 18. cum seqq.
Redoan. de simon. part. 2. cap. 31. num. 48. & par. 3. cap. 2.
num. 5. Menoch. conf. 67. num. 17. cum seqq. Novat. in Ma-
rials cap. 23. num. 102. & conf. 47. num. 44. hoc tit. Cardin.
dinal. Dolet. in Summa lib. 5. cap. 90. late Suarez de
relig. tom. 1. lib. 4. de simonia, cap. 19. num. 17. & c. 50.
in princip. Et ad secundum membrum Divi Thomæ petiti-
onem exemplum Gregorii Magni, qui pecuniam solvit Mau-
ritio Imperatori pro confirmatione: nam, ut inquit Ba-
ronius ad annum 690. pag. 5. lit. D. vers. Caterum: Esti

pendenda ab ipso Gregorio fuerit Imperatori eadem pecunia
quantitas, quæ a prædictis Corbhorum temporibus ex-
acta est; haud tamen in eximen adduci potuit, quæ redemptum
pecunia Pontificatum obtinuerit: etenim electio, ut dictum
est, legitime facta illi contulit Pontificatum, non Impera-
toris confirmatio tyrannica usurpata, quæ pecunia licet re-
dimi potuit, cum non redimeretur ea Pontificatus, sed exco-
ratio muneris eo modo (quo aliter liceret) ad illatâ vexatione se
liberando. Hæc Baronius. Ita hoc primo casu videtur esse
locus Constitutioni Julii II. de simonia Papæ electione;
cum limitatione tamen, de qua infra n. 108.

106 Verum si aliquis ex Cardinalibus infæcto electo aliquid
 temporale daret, vel promitteret Legato Regio, vel alteri
 ad hoc ut ipsum in exercitio ius potestatis eligendi de factò
 non perturbaret, forte non esset simonia, quia cum Car-
 dinales ius habent eligendi Romanum Pontificem ex con-
 cessione Apostolicæ Sedis, & ex vetustissima consuetudi-
 ne, cap. *In nomine Domini, 23. dist. cum suis concordam.*
 videtur eis licere sine labe simoniæ pecuniam solvere ad
 redimendam vexationem sibi de factò illatam, vel inter-
 tendam in hoc jure sibi quæsito, juxta primum membrum
 distinctionis superius positæ: & hoc voluit præcitata gloss.
 in cap. *Cum pridem, in ver. Illicite passionis, supra de pa-*
lis, dum ait: Si cum jure habeo, auctero tibi pecuniam re-
dimendo vexationem meam, non pecco. Non enim hoc ca-
su Cardinales pecunia mediante parant sibi viam ad jus
speciale obtinendum, sed plus jam sibi acquisitum conse-
vant; & sic cessat ratio simoniæ per D. Thomam conside-
rata. Tamen cogitabit.

107 Secundus casus est, cum pecunia fuit tradita, vel prom-
 issa Magnati, vel amico, seu consanguineo alicuius
 Cardinalis, ad hoc ut eum inducat ad aliquem eligendum:
 & hoc si fiat sciente, & consentiente electo, procul du-
 bio est simoniacum, & vitiosa est electio. ut videtur casus
 in cap. *Præsentium, 1. qu. 5. ubi pecunia pro ordinatione*
Sacerdotis non fuit data eidem Sacerdoti, nec Episcopo,
sed cuidam Principi amico Episcopi: & tamen textus deci-
ditque est ordinatum ex misericordia esse tolerandum in Or-
dine, ex præcipua ratione, quia tam ipse Presbyter, quam
Episcopus factum ignoravit. Ergo a contrario secus si sci-
vissent: & confirmatur, quia si non licet abique vitio si-
moniæ sibi viam finire ad futuram electionem, removendo
impedimentum, ut conclusum est in casu præcedenti; longè
minus id licebit disponendo per interpositam personam
Cardinales electores ad eligendum.

108 Fallit hæc conclusio, quando eligentes erant alias electu-
 ri: tunc enim datio pecuniæ etiam de voluntate electi non
 vitiat electionem, ex quo alias erant eligendus, arg. l. 3. C.
 Si ex falso instrum. cap. *Cum I. & A. supra de re judic. & §.*
ult. l. 1. qu. 6. ubi hoc videtur expressum. Sicut dicimus præ-
 109 ceteris non inducere simoniam, ex quo eligendus alias erant
 idoneus; de quo in cap. *Tua, supra de arat. & qualis* Et
 in hac opinione tenet hic Goffred. Et quamvis glossa se-
 cundæ Vincent. & alii teneant simoniam esse, non obsta-
 nte, quod electores essent alias electuri, ut nos supra
 firmavimus num. 19. tamen opinio glossæ. & sequacium
 procedit, quando pecunia de voluntate electi data fuit ipsi-
 dem electoribus: tunc enim simoniaca est electio, nec
 attenditur, qua intentione Cardinales elegerint ut ibi dixi-
 mus. Secus verò si pecunia etiam de consensu electi fuerit
 data extraneo votum non habentis, ut in hoc casu; quia
 tunc licet electus sit simoniacus, electio tamen non est si-
 moniaca, ita singulariter declarat Hosti in cap. *Tanta nu.*
1. in ver. Præter simoniacum, vers. Illem nota, supra eod-
em, dicens. (Item notè, quòd si quis obtinuit ordinem, vel
 110 beneficium dando pecuniam non ordinatori, sed alii, quod
 obtenturum erat, etiam si pecuniam non dedisset, non est si-
 moniacum, argum. §. 1. quæst. 6. fin. autem alias non
 erat obtenturus, vel etiam obtenturus erat. si ordinatori
 dedit, simoniacum est, cap. *Quam pro, & c. Quæsum,*
1. quæst. 2. & quæst. 3. cap. Si quis obsecravit, & cap. in & q.
6. e. 1.) Hæctenus Hosti. cum quo simpliciter transeunt
 hic Jo. Andr. num. 5. Butr. num. 7. vers. *Dixi si pecunia,*
 & Anchar. in fin. Et quamvis in hoc articulo Abb. num. 5.

111 *vers. Sed idcirco, conciliando opiniones tenet simonia-*
 2 *eam esse electionem, quando pecunia ab ordinatore electi,*
 vel de illius voluntate tradita, vel promissa fuit extraneo,
 præter amico, vel consanguineo. Et tunc, non obsta-
 nte, quod alias tulisset eum electari, & cum Abb. con-
 fen-

sentiant Marian. Socin. *num. 8. versic. Conclude*, & Joande Anan. *num. 5. versic. Sed advertet*. Tamen non videbitur recedendum à distinctione Hostiensis, tum ob illius auctoritatem, & sequatium: tum quia multum interest, an pecunia ab electo data fuerit extraneo votum non habenti ad hoc, ut preces, vel auctoritatem suam interponat cum electoribus, ut eum eligant; an verò ab ipso electo, vel ab alio data fuerit ipsismet electoribus. Nam in primo casu, quamvis electus simoniam commiserit, eò quòd pro jure spiritali querendo non debeat aliquid dari, ut notatur in *cap. Ad aures, supra eodem*, & locum regiminis querentibus, & ambientibus sit denegandus, *cap. In scripturis, 8. quaest. 1*. tamen electio ipsa non esset simoniaca, cum electores pecuniam non receperint, & alii electuri essent. In secundo autem casu, cum pecunia fuerit tradita electoribus, electio non fuerit libera, & forte electores mu-

tassent opinionem, si pecuniam non accepissent: unde electio proculdubio est infecta, & simoniaca, ut in iuribus supra citatis ab Hostien. Præterea in primo casu cum electores crimen non commiserint, bene probare poterunt se alii electuros fuisse, secundum ea, quæ dicta sunt supra *num. 19*. Secus in secundo casu, quia tamquam criminosi, & in facto proprio deponentes, non essent audiendi; & sic rationes, quas hic ponderat Joan. Andr. *num. 5. in gloss. 2*. vident tantummodò in hoc secundo casu, non autem in primo; unde ipse consentit cum opinione Hostien. licet Butt. *n. 7* eum aliter intelligat. & non bene, secundum Abb. & Jo. de Anan. *locis citatis*. Hoc autem multò magis procedit in terminis Extravag. Julii II. quæ non irritat electionem simoniaci, sed electionem celebratam per simoniam; ut requirit, ut electus non tantum sit simoniacus, sed etiam ut simoniacè electus fuerit. ut patet ex dictis supra *n. 27*.

DE SIMONIA.

Innocentius III. Priori S. Victoris, Magistris I. Bonon. & L. Modicem Canonicis.

CAPUT XXXI.

Licet Heli summus sacerdos in se bonus existeret, quia tamen florum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter & in ipsis animadversionis Divinæ vindictam exceptit: dum filiis ejus in bello peremptis, ipse de sella corruens fractis cervicibus expiravit. Ad corrigendos igitur subditorum excessus, tantò diligentius debet Prælatas assurgere, quantò damnabilius eorum offensas defereret incorrectas. Contra quos (ut de notorius excessibus taceatur) & si tribus modis procedi possit, per accusationem videlicet, denuntiationem, & inquisitionem ipsorum; ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic & denuntiationem charitativa correctio, & inquisitionem clamorosa debet insinuatio prævenire. Descendam (inquit Dominus) & videbo, utrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, Tunc enim clamor pervenit ad Prælatum, cum per publicam famam, aut insinuacionem frequentem, subditorum sibi referuntur excessus; & tunc debet descendere, & videre, id est mittere, & inquirere, utrùm clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam juxta Canonicas sanctiones, si quid de quocumque Clerico ad aures Prælati pervenerit, quod eum jure possit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam eum res accedere debet incognita; sed coram Ecclesiâ senioribus diligenter est veritas perscrutanda, ut si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tamquam sit idem accusator, & iudex, sed quasi fama deferente, vel denuntiante clamore, sui officii debitum exequatur, eo semper adhibito moderamine, ut juxta judicii formam, sententiæ quoque forma dicitur. Cum igitur de Abbate Pomposiano ea nobis frequenter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, Monachis ad præsentiam nostram accedentibus, quidam ex ipsis nobis ipsum Abbatem de simonia, perjurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerunt. Contra quos cum idem Abbas exciperet, quod denuntiationem hujusmodi fraterna correctio, secundum regulam Evangelicam, non præcesserat: & idem constanter affererent, quòd correctionem hujusmodi præmississent: licet ad probandum hæc duorum Monachorum juramenta fuissent exhibitæ? quia tamen super hoc ipsi nondum contendere desistebant, Nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro volumus inquirere de præmissis, omnes Monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum accesserant, juramenti vinculo astringentes, ut de propositis plenam, quam scirent, exponerent veritatem: quorum depositiones in scripturis redactæ, cum publicatæ fuissent, super illis cęperunt multipliciter disputare. Quia verò tum ex assertione Monachorum, tum ex ipsius Abbatis confessione cognovimus, quòd idem non modicam summam pecuniæ relictam à prædecessore suo expenderat, & in alia summa majori Monasterium obligarat: Nos eum, quasi de dilapidatione suspectum, ab administratione Abbatiæ duximus suspendendum: & quia simonia multis modis contra ipsum Abbatem videbatur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus fuit multipliciter disputatum: aliis afferentibus in crimine simoniæ, sicut in crimine læsæ majestatis, omnes indifferenter, tam infames, quàm criminosos, non solum ad accusandum, sed etiam ad testificandum admittendos: cum ad instar publici criminis, & læsæ majestatis, procedat accusatio simoniæ: aliis de contrario respondentibus, quòd licet hæc duo crimina quantum ad accusationem, quasi paria judicentur, differunt tamen in multis: cum alia pœna pro uno, & alia pro altero inferatur: & inter personas accusatorum & testium sit utique distinguendum, cum non per accusatores, sed per testes crimina comprobentur. Ne verò vel innocentia puritas confusa succumberet, vel simoniæ pravitas effugeret impunita: Nos æquitate pensata, illas dumtaxat exceptiones oppositas probandas admisimus, quæ probatæ non de zelo justitiæ, sed de malignitatis fomite procedere viderentur.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**onachi de simonia, perjurio, dilapidatione, & insufficientia suam denunciare possunt Abbatem.
- 2 Abbas adversus testes deponentes contra eum super simonia in iudicio Inquisitionis potest excipere, quod sunt inimici, & conspiratores: alias vero exceptiones criminum opponere non potest.
- 3 Prelati, qui non corrigunt subditos, dicuntur eos occidere, & puniuntur à Deo tam in hoc seculo, quam in futuro, & n. seqq.
- 4 Heli summus Sacerdos, qualiter fuerit punitus à Deo, quia filios non corripuerat.
- 5 Correltio duplex, coactiva, & ostensiva, seu fraterna, & utraque est in præcepto.
- 6 Correltio coactiva est altius iustitia, correltio fraterna est altius charitatis.
- 7 Prelatus non debet esse facilis ad credendum in præjudicium alterius.
- 8 Credendi facilitas, cessante proximi præjudicio, est signum simplicitatis, & iustitia.
- 9 Monitorio requiritur in iudicio Inquisitionis, etiam si fiat ad denuntiationem alterius.
- 10 Prelatus ex sola pendenza iudicii super dilapidationem non removetur, nisi alia probatio adstet.
- 11 Sufficiunt tamen conjecturæ.
- 12 Prelatus convincitur esse suspectus de dilapidatione, si probeatur Ecclesiam fuisse divitem, & nunc esse pauperem.
- 13 Nec excusatur, si dicat se expensas fecisse attenta conditione sue magna nobilitatis.
- 14 Expense restringi debent à Prelato quantumcumque nobili juxta facultates Ecclesie.
- 15 Dilapidatio dicitur, cum res immobiles alienantur; cum vero mobiles, dicitur quasi dilapidatio.
- 16 Testes in crimine læsæ majestatis, hæresis, & simonie admittuntur, & in criminosis, dummodo non sint conspiratores, vel inimici capitales.
- 17 Episcopus an possit facere edictum, ut quilibet Clericus ostendat titulum sui beneficii sub pœna privationis, & n. seqq. usque ad n. 34.
- 18 Clericus possidet Ecclesiam, Diœcesanus dicit, quod minus canonicè eam tenet: Clericus petit libellum sibi offerri: Episcopus vult inquirere, dicens collationem ad se devolutam, an erit locus recusationis.
- 19 Titulum suæ possessionis licet non cogatur quis ostendere, tamen speciale est in possessore beneficii, ut cum de institutione agitur, eam probare debeat per instrumentum, & n. 23.
- 20 Intellectus cap. Ordinarii, de off. ord. lib. 6. & num. 21. & n. 25.
Beneficia plura curata, vel aliâ incompatibilia obtinentes cogi possunt ab Ordinariis ad suas dispensationes exhibendas, n. 20.
- 21 Et quid in obtinentibus unum, vel plura compatibilia, & n. seqq.
- 22 Statum Episcopi privans Beneficiatos, qui infra mensem titulum institutionis sue in memorialibus Episcopi non ponunt, validum est.
- 23 Beneficii possessio non sufficit sine canonica institutione.
- 24 Titulum sui beneficii non cogitur Clericus ostendere, quando tertius agit contra ipsum, allegans se habere jus in præbenda.
- 25 Argumentum à contrario sensu non semper pro lege, & certa ratione suscipitur.
- 26 Episcopus in visitatione potest cogere Clericos visitatos ad exhibitionem suorum titulorum, ex sententia Sac. Congregationis Concilii.
- 27 Beneficiatus an cogi possit ostendere titulum sui beneficii, si et possessio sit antiqua, & n. seqq.
- 28 Et an sit admittendus ad probationem per juramentum, & n. 29. 30. & 32. & que possessio ad hunc effectum dicatur recens, vel antiqua, n. 31.
- 29 Episcopo noviter promoti solent publicare edictum generale, ut unusquisque teneatur fidem facere de titulo sui beneficii.
- 30 Possessio dicitur antiqua ad effectum præsumendi titulum, si sit decennalis.

32 Clericus, qui per decennium possedit plura beneficia incompatibilia, & allegat se titulum amisisse, an sit admittendus ad probationem tituli per juramentum.

33 Beneficia incompatibilia obtinentes cogi possunt ab Episcopo ad dispensationem exhibendam, & titulos ostendendos, non obstante temporis longinquitate, nisi beneficia ad jurisdictionem Episcopi non spectarent.

34 Episcopus in civitate potest compellere Clericos ad ostendendas amissorias, quarum vigore ordinati sunt.

Licet Heli. Abbas Antiquus sic summat hanc Decretalem: Monachi de simonia, perjurio, dilapidatione, & insufficientia suam denunciare possunt Abbatem: sed melius Joannes Andr. & communiter sequentes summant sic: Abbas adversus testes, qui deposuerunt contra eum de simonia in iudicio Inquisitionis, excipere potest, quod sunt inimici, & conspiratores: alias vero exceptiones criminum opponere non potest. Hoc dicit. Dividitur ut per Jo. Andr.

Nota primò ibi. In se bonus existeret, durum verbum pro Prelatis, secundum Abbatem Anniq. hic num. 2. quia quantumcumque boni sint, tamen si non corrigunt subditos, puniuntur à Deo, non solum æternaliter, sed etiam in hoc sæculo; ut hic, & in cap. Legant Episcopi, 37. dist. quia non corrigendo dicuntur occidere, cap. Ephesius, 43. dist. Unde Heli Summus Sacerdos, licet in se bonus, tamen quia efficaciter filiorum excessus non corripuit, ipsis filius in bello premissis, cecidit de sella retrorsum, & tractis cervicibus expiravit, ut in textu; & Dominus revelavit Samueli se judicaturum domum Heli, quia noverat filios suos indignè regere, & eos non corripuerat. Historiam habes lib. 1. Agere cap. 3. & 4. eamque complectitur Abbas Antiquus his versibus.

Funere crudelis factis cervicibus Heli.

Corruit à se latrisoni veniente non ella.

Corruptè enim legitur *hærisio veniente*. Intelligitur autem hoc cap. non solum de correctione coactiva, quæ fit à Prelato per pœna impositionem ad bonum publicum, ut aliter tunc à peccato detraherentur; sed etiam de ostensiva, seu fraterna, quæ fit à Prelato ad emendationem proximi; utraque enim est in præcepto, ut docet S. Thomas in 2. 2. quæst. 23. art. 2. in corp. sed coactiva vel est actus iustitiæ, fraterna vero est actus charitatis, ut idem tradit d. art. 2. ad 3.

Secundò nota in *vers.* Contra quos, tres modos procedendi super crimine, videlicet per accusationem, denuntiationem, & inquisitionem: concordat textus in cap. Qualiter, & quando, il secondo, supra de accus. In quibus autem differant ipsi tres modi, notat Speculator in tit. de jurisd. d. i. num. 33. & scripsi plenè in d. cap. Qualiter, in 3. quæst. à n. 68. usque ad n. 83.

Tertio nota ibi, Clamose debet insinuatior prevenire, ad specialem inquisitionem super certo crimine, & contra certam personam procedendum non esse, nisi infamia præcedente, ut hic, & in d. cap. Qualiter, il secondo, & dixi ibi, in 1. quæst. à n. 40. de accusat.

Quarto nota ibi, Non facile credere, Prelatum, vel Judicem non debere esse facilem ad credendum his, quæ aiseruntur: quod verum est quantum ad præjudicium alterius, cap. i. cum duob. cap. seqq. 3. quæst. 9. & ita intelligitur, cap. Non solum, 11. quæst. 3. & cap. Si quid vero, 86. dist. Sed cessante proximi præjudicio facilitas credendi non est vituperanda, quin potius laudanda, quia est signum innocentie, id est simplicitatis, & iustitiæ, ut cap. Innocens, iuncta glossa li. 2. quæst. 4. & cap. In cunctis, 11. quæst. 3. unde primo ad Corinth. cap. 13. 7. *Charitas omnia suffert, omnia credit*; ad quod video bonam glossam in cap. Quam magnum, in *vers.* Non possunt, 23. q. 4.

Quinto nota in *vers.* Contra quos, quod quando fit inquisitio contra aliquem super crimine in viam præcedentis denuntiationis requiritur, ut præcedat monitio: quod probat singulariter iste textus secundum Marian. Socin hic num. 16. & Aretin. in cap. Qualiter, & quando, num. 39. *vers.* Et probatur ista conclusio, supra de accusat. Nam hic controversabatur inter denuntiatores, & denuntiatum, quod non præcessisset triga monitio, prout requireba-

- 9 tur, & determinat Papa, quia intendebat præcedente fama procedere ex officio, idcirco curandum non esse de illa controversia, quinimo ex fine hujus literæ, & cap. *Per tuas, infra eod* apparet, quod ipsimet Monachi, qui denunciaverunt Abbatem, prosequerant inquisitionem; de quo cap. plenius, ut per Aret. *loc. cit.* & per Mar. Soc. in eod. cap. *Qualiter, in 9. q.* & ibi dixi num. 83.
- 10 Sexto nota in *vers. Quia vero*, ex sola pendencia iudicii super dilapidatione Prælatum non esse removendum ab administratione, ut hic per Marian. Soccin. num. 17. & tenet Innocent. num. 4. in *ver. Quasi de dilapidatione*, dicens: Nota, non per solam accusationem removetur, nisi alia probatio adsit, ut hic. Nec obstat, quod tutor pendente iudicio super suspitione debeat ab administratione abstinere, ut §. *Si quis, institut. de suscept. tut. & l. Eum quem, C. Eodem*; quoniam aliud est in tutore, qui non habet nisi nudam administrationem, sicut & procurator, unde familiaris removetur, argumen. *l. Quæ omnia, ff. de procurator.* Aliud est in Prælato, qui ius habet in rebus ad dignitatem pertinentibus; & idcirco difficultius eis tollitur administratio, secundum Innocentium ubi supra; & scripsi plenius in *capit. Qualiter, & quando, il secondo, in primo notab. supra de accusat.* & ibi vide plures differentias inter Prælatum, & tutorem. Requiritur ergo, ut probetur dilapidatio, ad hoc ut Prælatum ab administratione removeri possit: sufficit tamen probatio ex solis conjecturis, ut probat hæc littera secundum Hostiensem num. 9. *vers. Probatur autem suspicio*, Joann. Andr. num. 14. & Marian. Socin. nu. 18. Quinimo quantumcumque leviter appareat de suspitione dilapidationis, ab administratione removeatur, ut inquit Innocentius dicit. num. 4. in *ver. Quasi de dilapidatione*, & ex illo Hostien. num. 8. *per l. Quod si forte, de solut. l. Tutor. C. de suspect. tutor. & cap. Quia, 2. qu. 2.* quod est speciale in hoc crimine suspitionis dilapidationis, secundum Marian. Soccin. dicit. num. 18. maxime quia suspicte pendente lite non est magni præjudicii: aliis vero in criminalibus probationes debent esse luce clariotes, *l. final. C. de probat.* quæ est canonizata in *cap. Sciatis cunctis, 2. qu. 8.*
- 12 Septimo nota ibi, *Non modicum summam pecunie*, unum modum convincendi Prælatum de suspitione dilapidationis, videlicet probando Ecclesiam fuisse divitem, & nunc esse pauperem, seu Ecclesiam non fuisse are alieno gravatam, & nunc esse. Nec excusatur Prælatum, secundum Hostien. num. 9. *ante medium*; si dicat se expensas fecisse attenda conditione sua magne nobilitatis, quia quantumcumque sit nobilis, debet restringere, & moderari expensas juxta facultates Ecclesie, prout jurisconsultus consultit tutorem in administratione rerum pupilli, ut *l. Jus alimmentorum, §. In amplis, ff. Ubi pupilli educ. debent.* Ad hoc tamen vide, quod scripsi in *cap. Si quis sanò, n. 29. & seqq. supra de pecul. cleric.*
- 13 Octavo nota ibi, *Quasi de dilapidatione*, ex consumptione rerum mobilium non dici proprie dilapidationem, sed quasi dilapidationem: nam dilapidatio proprie dicitur alienatio bonorum immobilium, ut *ff. de reb. eorum, & C. de prædus minor. per totum*, & hanc differentiam colligunt hic Hostien. num. 7. Jo. Andr. num. 11. in *verb. Quasi, Abbas num. 9. in eod. verb.* & reliqui omnes.
- 14 Ultimo nota in *vers. Aliis afferentibus*, in crimine læsæ majestatis admitti testes indifferenter, etiam criminosos, dummodò non sint conspiratores, vel inimici, scilicet capitales, ut in *cap. Proximo, infra eodem.* Simile in crimine hæresis favore fidei, ut *cap. Filii, in fin. de hæret. lib. 6.* & simoniaca pravitate est casus in hoc cap. secundum omnes, in *summario, & in dict. capit. Proximo.* Hæc enim crimina quantum ad accusandum, & refellendum participancur, ut hic, & in *cap. Sanè, 15. quæst. 4.* secundum Hostien. num. 11. Differunt autem in multis & per eum.
- 17 Extra glossam querunt Doctores hic, an Episcopus possit facere edictum, ut quilibet Clericus offendat titulum sui beneficii sub pena privationis.
- Emerit aliàs hæc quæstio, ut in subjecta facti specie.
- Conquestus est Archiepiscopus Sipontinus, quod Archiepiscopus Traneus in visitatione Ecclesie S. Jacobi instituta ex auctoritate tum S. Concilii Tridentini, tum Sacræ Congregationis ejusdem Concilii Interpretis, compellere tentaverit Clericos ad ostendendum titulos suorum beneficiorum, & dimissionas, quarum vigore ordinati sunt, Sed nihil affert, unde querela appareat iusta: nam jus, & consuetudo expofcit, ut Visitator inquirat de titulis illorum, saltem beneficiorum, quæ obtinent in Ecclesia quæ visitatur, præsertim si curata sit, *cap. Ordinarii, de offic. Ordinari. lib. 6.* ubi Archid. num. 1. inquit, Si Clericus male tenet Ecclesiam, certum est, quod animam suam damnat, & alias animas Patochæ anorum ipsi Ecclesie decipit, *cap. Dudum, il secondo, supra de elect.* & idcirco inquisitio fit de talibus etiam generalis, *cap. Grave, supra de præbend.* Unde secundum Innocent. in *cap. De cetero, num. 1. vers. Item Episcopo, de transact.* relatum ab Archid. ubi supra, saltem manet Episcopi jus in institutione alicujus Clerici etiam ex officio lio ratione suæ jurisdictionis inquirendi contra eum: & quod talia per officium expectantur, patet in *cap. Unico, supra, Ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione, & c.* Ad idem *cap. Iernicosam, & cap. Irrefragabili, de offic. Ordinari. & cap. Ad aures, de excess. Prelator.* & notat ipse Archid. in *cap. Non est, num. 2. de consuetud. lib. 6.* & in hac opinione fuit Hostien. hic num. 4. ubi fit format quæstionem: (Quod si Clericus possidet Ecclesiam, diæcesanum dicit, quod minus canonicè eam tenet. Clericus petit, ut offeratur libellus: sed dicit Episcopus, Ego volo inquirere, cum tanto tempore vacaverit Ecclesia, ut jure ad me devota sit conferendi potestas. Respondet Clericus, Idcirco magis habeo vos suspectum, quia quasi causam vestram prosequimini. Numquid igitur est locus revocationi ex hæc causa? Respondit Hostien. non esse locum, quia si hæc a correctione non appellatur, ita nec occasione correctionis potest fieri revolutio. Et sic videtur loqui *cap. Super eo, il secondo, §. In causis de appellat.* Neque offerendus est libellus, quia nisi clericus probet se canonicè institutum, hoc est auctoritate diæcesani, vel alterius, ad quem spectat, omnino removendus est officio etiam sine libello, *cap. Ex frequentibus, supra de institut.* Non est ergo dandum libellus, sed differenda inquisitio, quia in talibus periculum est in mora; secundum ea, quæ leguntur, & notantur in *cap. fin. in princip. infra de pen. in cap. Martiens; supra eodem, in cap. Cum inter univ. versas, & in c. Ne pro defectu, supra de elect.* Nec obstat rextus in *cap. Conquerente, supra de restitu. spo. l. i.* ubi nullus ordo servatus fuit, sed Episcopus non citatur, non confestim, non convictum, nec aliqua præmissa inquisitione clericum illum voluntate capitane beneficio spoliavit.) Ita Hostien. cum quo totidem ferè verbis concordat hic Joann. Andr. num. 7. Butr. num. 13. Cardin. num. 7. Anchar. eodem num. Abb. num. 22. Joann. de Anan. num. 27. & Felin. num. 17. Pro hac sententia addit Goffredus in *cap. Ex insinuatione, de procurat.* relatus ab Archid. canonico in dict. *cap. Ordinarii, num. 1. de officio Ordinari. lib. 6.* speciale esse, ut cum agitur de institutione, detinens probare debeat suam institutionem per instrumentum: & est simile in *cap. Legum, 2. quæst. 1.* Sicut est speciale in eo, qui possidet vel pro hærede, vel pro possessore, ut *leg. Cozi, C. de petit. hered.* & in liberto Ecclesiæ: qui quavis sit in quasi possessione libertatis, nihilominus probare cogitur suam manumissionem, ut *cap. Longinquitate, & cap. Liberti, 12. quæst. 2.* & ita in his casibus non obtinet jura, quæ dicunt non debere possessorem cogi ad ostendendum titulum suæ possessionis, §. 1. 2. quæst. 5. gloss. in *cap. 1. in verb. Titulum, de prescrip. lib. 6.* & quod actore non probante reus absolvitur, *cap. Unico, Ut Ecclesiastica beneficia.*
- Sed dices, Concilium Lugdunense in d. *cap. Ordinarii, 20 de offic. Ordinari. lib. 6.* loquitur de obtinentibus ex dispensatione plura Curata, vel aliis incomparabilia beneficia; statuitque, ut tales compellantur ab Ordinariis exhibere suas dispensationes. Ergo obtinentes unicum beneficium, vel plura comparabilia, cogi non poterunt ad suos titulos exhibendos: & ita in puncto respondit Petr. de Anch. in *conf. 60. incipien. Duplicatione*: ubi consultus sententiam Vicarii Episcopi super privatione beneficiorum propter non exhibitum titulum in termino fuisse nullam, eo præcipue, fundamento, quia in suo casu non agebatur de obtinentibus beneficia incomparabilia: & idcirco dictum *cap. Ordinarii*, in quo Vicarius se fundavit, non faciebat ad propositum, quia loquitur, cum quis possidet contra

jus commune plura Curata, vel dignitates, quo casu præsumitur contra ipsum possessorem. Non mirum ergo, si Ordinarius potest illum arcere, ut titulum ostendat, quia præsumitur illicitè possidere, c. *Contra morem*: ubi hoc tenet gloss. in verb. *Ostendat*, 100. *distinct.* Scelus verò cum quis possidet beneficia simplicia, quod potest secundum jus commune, ut *capit. Cùm jam dudum, de prebend.* Tunc enim postquam Ordinarius passus est eum semel possidere, nisi ostendat, quòd minus canonicè possideat, non potest eum propter titulum non exhibitum spoliare, *cap. Ex ore de his, que sunt à major. par. Capituli, capit. Droversis de Cler. conjugat.* Ita Ancharan. qui addit hoc ipsum tenuisse Zenzelinum in dicto cap. *Ordinarii*, & se idem ibi scripsisse: & sequitur illud consilium Felinus hic numer. 17. *vers. Quinta conclusio, & versic. Limia primo.*

23 Sed quidquid dicant isti, veriùs videtur Episcopum ex officio posse quemlibet Clericum sibi subiectum compellere ad exhibitionem tituli, etiam si unicuique obtineat beneficium; & in hoc casu, id est de clericis obtinente Ecclesiam in singulari, & non plures Ecclesias, loquuntur Hostiensis, Archidiaconus, & sequaces, & probant illorum rationes; & ita Hostiensis intellexit etiam Feder. de Sen. in *conf. 234. super primo, num. 3. col. 3. in princ. vers. Et est simile.* Et idem tradidit Joan. Andr. in *cap. Mora, numer. 8. & 9. de reg. jur. lib. 6.* ubi firmat Episcopum posse facere statutum, seu edictum, quo prius beneficiatus, qui infra mensem titulum institutionis sue in memorialibus Episcopi poni non faciunt: & valere tale statutum, quia est iuri consensum, cum ad Episcopum spectet scire, qualiter subditi sua beneficia teneant: & subditi de sua institutione fidem facere debent, cum possessio sine canonica institutione non sufficiat, *cap. Beneficium, de regul. jur. libr. 6. Tertium allegat. 78. Vacaverat Ecclesia, num. 11. vers. Ad tertiam questionem, & allegat. 89. Fallum super quo; nu. 15. circa medium, vers. Et faciat ad hoc secundum eum; Roman. conf. 177. Licet ipsi Notario, nu. 3.* ubi ait, communem esse decisionem, ut Episcopus ex proprio officio possit clericum beneficium compellere ad ostendendum titulum suæ possessionis: Et pro hac parte est glossa ordinaria, & notabilis in *cap. Beneficium, in verb. Obtineri, circa medium, vers. Et nota, quod hoc regula, de reg. jur. lib. 6.* Ubi primò ex regula illius textus sumit argumentum contra clericum, qui est in possessione beneficii sui, & petitur ab eo titulus possessionis, scilicet institutio, quòd teneatur illum ostendere, & hoc probat per rationes Godfredi, Hostiensis, & Archidiaconi superius relati: deinde arguit in contrarium per jura, quæ dicunt neminem cogendum ostendere titulum suæ possessionis: tertio recitat opinionem Joannis, & Laurentii in *cap. Contra morem, 100. distinct.* quòd clericus habens duo beneficia cogitur dicere titulum: habenti autem unum solum sufficit possessionem ostendere. Denum solvit glossa dicens primam opinionem esse veram, cum Episcopus ex officio vult videre institutionem Clerici, & hoc probari in *cap. Dilecto, de prebend.*

14 & in *cap. Unico, Ut Ecclesiastica beneficia, secundam verò opinionem dicit procedere, quando tertius agit contra clericum, forè allegans se habere jus in prebenda: tunc enim actor, qui asseverat, probare debet, ut *cap. Actor, 6. question. ult. & dist. cap. Unico, & l. Actor. Cod. de probat.* & cum hac conciliatione glossæ transeat tibi communiter Canoniste, & Felin. hic num. 16. & communem dicit Romanus in *pr. allegat. conf. 177. in fin.* Siat igitur conclusio, quòd Episcopus ex officio suo potest cogere clericum ad exhibitionem tituli, etiam si unicuique solum possideat beneficium. Et quamvis textus in dict. c. *Ordinarii, de offic. Ordinari. lib. 6.* loquatur in pluribus Curatis, tamen ut inquit Archid. ibi *num. 1. circa medium, de talibus loquitur propter majus periculum; non tamen propter hoc prohibet de aliis beneficiis non curatis: nam non semper contrarius sensus auctoritatis pro lege, & certa ratione suscipiendus est, ut legitur, & notatur in c. *Si qui à simoniacis, 1. q. 1.* Atque hanc sententiam puro sequutum fuisse S. Congregationem Concilii, dum respondi visitantibus Episcopis licere clericis visitatos cogere ad exhibitionem suorum titulorum: hujusmodi enim coactio facti potest, vel per subita dationem fructuum, vel per excommunicationem, vel per privationem beneficii, secundum Doctores. Aliàs quomodo cognosceret visitator onera forè an-**

xa beneficio, & quomodo providebit, ne Ecclesia debitis fraudetur sevisius?

Veram tamen ut dicit Lopus d. *alleg. 78. num. 8.* producens titulum etiam qui non sit in forma authentica, excusatur a pena edicti & idem si producat titulum infectum. Episcopus tamen poterit procedere, ut iustificet titulum, sed non poterit eum private ex edicto, quasi de titulo non docuerit, ut per eum.

17 Prædicta intellige vera in facto recenti, in antiquo enim aliud esset, ut dicit Hostiensis hic *num. 5. vers. Supradicta intelligas.* Tum quia Petrus tamdiu tacuit, unde ei est imputandum, *cap. 1. de frigid. & malef.* tum quia forè ob temporis antiquitatem difficiliter titulus probari possit; probationes enim citò cadunt; & idèò ad delationem juramenti forè recentior esset in tali casu, argum. l. *Hac consultißima, §. At cum humana, C. Qui testamentum facere possunt, & l. Generaliter, in primo responsio, Cod. de rebus cred.* Et hanc declarationem Hostien. sequuntur hic Joann. Andr. *num. 7. ad fin. vers. Intelligit, Hostien. Batt. num. 13. vers. Casus est hodie, Cardin. num. 7. vers. Non autem semper, Anchar. eodem num. 7. vers. Et prædicta, & Felin. num. 10. Calder. conf. 302. alias 10. de rerum permut. Fedet. de Sen. in conf. 234. colum. 2. circa medium, vers. Et est simile, Geminian. conf. 87. num. 2. vers. Corroboratur, Felin. conf. 2. num. 27. & seq. & dicit hic Joan. de Anan. *num. 34. ad finem, vers. Tu autem considera.* omnes DD. tenere hanc distinctionem, an possessio sit recens, vel antiqua.*

29 Sed tu adverte secundum Abbatem hic *num. 22. in fine, & Joan. de Anan. num. 27.* quia hæc videntur contrariata per gloss. & Joan. Andr. in d. *cap. 1. de regul. jur. lib. 6.* & per Archidiaconus, in dict. *cap. Ordinarii, de off. Ordinari. eodem lib. & cap. Contra morem, 100. distinct.* nam communis conclusio videtur esse, ut ex quo Episcopus tacite consentit, non possit amplius ex officio compellere subditum ad ostendendum titulum. Quamobrem hoc articulo distingue secundum eos; nam ut factum est antiquum, sed superior exigitis titulum nunquam consentit tacite, vel expressè, ut quia de recenti adeptus est Episcopatum, vel diu sit in captivitate: & tunc habebit locum opinio Hostiensis, quòd propter facti antiquitatem admittatur probatio per juramentum, atq. l. *Si arbiter, ff. de probat.* & eorum, quæ notantur in *cap. Illud, de præsumpt.* militat enim aliqua præsumptio pro titulo, ex quo fuit toleratus per prædecessorem: & hanc opinionem Hostie declaratum singulariter norabis secundum Abbatem quia quotidie occurrit in practica: nam statim atque in Episcopum aliquis promoveretur, hodie solet publicare edictum generale, ut unusquisque teneatur fidem facere de titulo sui beneficii. Itaque secundum Abbatem sub *num. 23.* hæc quæstio decidenda est inspecta longinquitate temporis, & qualitate beneficii, & superioris prædecessoris, qui illum toleravit: nam si factum sit antiquum, seu non multum recens, est ille superior eum toleravit tamquam beneficium, tunc non erit cogendus ad illum titulum probandum etiam per juramentum, quia Superior vultus est consentire, argum. *cap. Ex ore, de his, que sunt à major. par. Cap. potest tamen ipse superior assumere in se onus probandi defectum tituli, argum. c. Dilecto, preb. & l. Curia, ff. de probat.* Si verò superior non consentit tacite, vel expressè, tunc potest eum compellere ad faciendam plenam fidem de titulo, argum. dicti *cap. 3. de instit. & notat præallegat. gloss. in c. 1. de reg. jur. lib. 6.* & facit *cap. Leti, 2. qu. 1.* & quod notat Innocent. in *cap. Super his, num. 11. supra de accusat.*

31 Quod si quæras, quando possessio beneficii dicatur recens, vel antiqua, Jo. de Anan. hic *num. 35.* videtur concludere possessionem erneri antiquam, quando est triennalis per Clem. 1. *de sequell. poss. & fruct. ubi* secundum eum illa dicitur recens possessio beneficii, quando quis non possedit per exemplum triennium: sed melius Felin. hic *num. 11.* dicit ad hoc, ut possessio dicatur antiqua ad hunc effectum præsumendi titulum beneficii, requiri decennium, quia sic intelligunt DD. in l. *Qui in aliena, ff. de acqu. hered. & tenet Abbas in c. Illud, num. 8. ad finem, vers. Unde dico, de præsumpt.*

32 Sed dubitari potest, numquid sufficiat talis probatio per juramentum juncta antiquitate temporis, si jus commune sit contra eum, qui beneficium possidet, ut quia obit-

net duo beneficia incompatibilia, aut sit minor, vel aliàs incapax beneficii, & allegat se habuisse litteras dispensationis, sed eas amisisse: concludit Abbas hic *num. 24.* in eo, qui possidet plura beneficia contra jus commune, non sufficere tacitum consensum Episcopi ex diuturna tolerantia insurgentem, cum consentire non possit, ad hoc *d. c. Ordinarii, de off. ord. lib. 6.* quod loquitur indistinctè secundum eum.

33 Hodie est expeditum, quia Conc. Trident. innovando textum in *d. c. Ordinarii*, statuit, ut Ordinarii locorum quoscunque plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere distictè compellant: & S. Congregatio consulta, an temporis longinquitas obster, ut obtinentes beneficia incompatibilia non possint compelli ab Episcopo ad dispensationem exhibendam, eorumque titulos ostendendos: Respondit non obstare, nisi beneficia ad jurisdictionem Episcopi non spectarent, ut si essent membra S. Antonii Viennens. seu aliorum.

34 De exhibitione dimissoriarum idem sentiendum est, eò maxime, quia exercentes curam animarum in Ecclesia S. Jacobi, approbandi sunt ab Archiepiscopo Tranen. & decretali ibi servientes dimissorias ab alio, quam ab Archiepi-

scopo Tranen. recipere non possunt, juxta declarationem S. Congr. Cum ergo hinc status clericorum colligatur, an scilicet aliter promoti sint suspensi, vel irregulares, & an idonei sint ad curam exercendam, subterfugere non possunt, quin tales dimissorias ostendant; idque pertinet necdum ad diœcesanos, sed etiam ad extraneos, quatenus inservire intendant in dicta Ecclesia, ut doceant se ritè ordinatos, vel dimissos à propriis Prælati, ad hoc *c. Cum nullus, de temp. ordin. lib. 6. c. 8. f. s. 23.*

Procurator Archiepiscopi Sipontini iteratis vicibus citatus, nihil hucusque ad fundandas querelas sui principalis deduxit: quare videtur vel causâ cedere, vel iudicium eludere, & neutro casu amplius expectandus; sed literis Sac. Congregationis arguendus, quòd Clericos S. Jacobi animosos, & contumaces reddat ad contradicendum ordinationibus, & decretis Archiepiscopi Tranen. in visitatione legitime instituta, & principaliter quoad hæc duo capita exhibitionis titulorum, & dimissoriarum. In reliquis si se gravatum indebitè senserit, ad S. Congregationem recurrat; interim decreta Archiepiscopi Tranen. auctoritate S. Congr. emanata exequatur, alioquin noverit Trancen. pœnas comminatas, & suspensas legitime exequuturum. Er ita, &c.

DE SIMONIA.

Idem Innocentius III.

C A P U T XXXII.

Per tuas nobis litteras intimasti, te dubitare super quadam epistola Decretali, quam nos afferis edidisse, de testibus admittendis contra simoniacam pravitatem. Noveris igitur, quòd nos illam epistolam, quæ sic incipit: Quamvis ad abolendam, nequaquam edimus; sed aliam, quæ sic incipit: Licet Heli, nos edidisse fatemur. ad cuius intellectionem credimus distinguendum, utrum is, contra quem agitur de simoniaca pravitate, denuntietur simpliciter, aut criminaliter accusetur; & utrum agatur secundum juris rigorem, an secundum temperantiam æquitatis. Item utrum ipse sit regularis, qui jam renuntiaverit mundo, an secularis, qui adhuc in mundo existit: & an inferioris gradus, an excellentioris sit dignitatis. Ad hæc, utrum antè fuisset claræ opinionis & bonæ famæ, an graviter infamatus & valdè suspectus: & utrum de facili possit puniri, an sine scandalo nequeat condemnari. Præterea, utrum testes sint honesti, an criminosi: & an sint emendati de crimine, an adhuc in crimine perseverent. Rursus, si crimina sint eadem, vel minora, an paria, vel majora: utrumque testes ex zelo justitiæ, an ex malignitatis fomite deposuisse credantur. Denique utrum ad pravitatem simoniacam detegendam sola dicta testium inducantur, an alia etiam adminicula suffragentur. Hæc omnia sunt ad intelligentiam illius epistolæ distinguenda. Ille quidem Pomposianus Abbas, qui jam pridem renuntiavit mundo, erat de simonia, perjurio, dilapidatione, ac insufficientia graviter infamatus. Cumque per monachos, qui juraverant pethibere testimonium veritati, simonia multis modis videretur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, conspirationes videlicet, inimicitias capitales, furtum, & adulterium, ut eos à testimonio removeret: Nos verò (ne innocentia puritas confusa succumberet, vel simoniæ pravitas effugeret impunita) illas dumtaxat exceptiones probandas admisimus, quibus fortè probatis, testes non zelo justitiæ, sed malignitas fomite processisse constaret; ut conspirationes, & inimicitias capitales: cæteras autem exceptiones, ut furti, & adulterii, propter immanitatem hæresis simoniacæ (ad cuius comparationem cætera crimina quasi pro nihilo reputantur) duximus repellendas: quoniam & si probatæ fidem testium debilitarent in aliquo, non tamen evacuaerent ex toto, aliis adminiculis suffragantibus; præsertim cum testes de crimine fuerint emendati. Tales igitur contra talem taliter duximus admittendos: non secundum rigorem juris, sed secundum temperantiam æquitatis; cum ageretur non criminaliter, ut deponeretur ab ordine; sed civiliter, ut ab administratione amoveretur, tamquam immeritus, & damnosus. Et utique tales Prælati ex levioribus causis possunt ab administrationibus amoveri, sicut quorundam religiosorum approbata consuetudo deposcit. Unde prædictus Abbas, non expectata sententia, quasi malè conscius sibi cessit.

S U M M A R I U M.

- 1 **C** Redimus, verbum à legislatore prolatum inducit juris dispositionem.
- 2 Idem de verbo, videtur.
- 3 **T**estes criminosis concurrentibus qualitatibus hic prescriptis admittuntur in criminibus exceptis, non tamen ut faciant plenam fidem, nisi conjunctis aliis adminiculis.
- 4 **S**imoniam dicitur heresis, ad ejus comparationem cetera crimina quasi pro nihilo reputantur.
- 5 **I**nimicitia in criminibus exceptis, nisi sint capitales, non repellunt testes, sed fidem minuunt.
- 6 **O**rdo juris in causis regularium non solum in parte remittitur, sed etiam fit aliqualis remissio justitia.
- 7 **P**relatus regularis si sit captus à Turcis, vel Saracenis, an alius in ejus locum eligi possit, anve ex captivitate reversus in pristinum statum sic reponendus: late discutitur, ut n. seqq. usque in fin.
- 8 **P**relati regularis, qui à Capitulo eliguntur, & à Superiore confirmantur, removeri non possunt, nisi ex justa causa, & juris ordine servato, & num. 44. & 45.
- 9 **N**on tamen in regularibus requiritur causa tam gravis, sicut in secularibus.
- 10 **P**riores minores, & officiales regulares removeri possunt pro libito Abbatis, sine ulla causa, & n. 41.
- 11 **B**eneficia regularia sunt manualia, nisi sint electiva.
- 12 **P**relatus ab hostibus captus non est ipso jure privatus sua dignitate, nec privandus per sententiam, & n. seqq.
- 13 **E**piscopo à paganis, vel Schismaticis capto non instituitur alius in locum ipsius, sed Capitulum administrat ad tempus, & n. 21. & 33.
- 14 **E**cclēsia per captivitatem Prelati non vacat verè, sed fidei, seu interpretationè.
- 15 **D**istio, Ac si, fidei importat.
- 16 **C**aptivitas est mors civilis, quæ non æquiparatur naturalis, nisi in casibus in jure expressis.
- 17 **C**apti in bello servi capientium efficiuntur, si bellum sit justum, & n. 38.
Hoc tamen non obtinet in Episcopis captis à Turcis, vel Saracenis, n. 19.
- 18 **S**ervitus est mors civilis, quæ morti naturali assimilatur.
- 19 **E**piscopus à Paganis, vel Schismaticis bello captus non efficitur servus capientium.
- 20 **V**icarii jurisdictionis an expiret Episcopo ab Hostibus capto.
- 21 **P**relatus si efficiatur inhabilis etiam perpetuò, non removetur, sed datur ei coadjutor, vel administrator.
- 22 **C**aptivorum calamitas est miserendum, & n. 26.
- 23 **P**relati regulares non ita pingue jus habent sicut seculares.
- 24 **P**relatus regularis etiam removeri possit levioribus ex causis, requiritur tamen delictum, & illius probatio.
- 25 **P**relatus non debet privari jure suo propter captivitatem.
- 26 **C**aptus ab hostibus, & postea reversus recuperat omnia jure postliminii, tam secundum leges saculi, quam secundum Canones, & num. seqq. & num. 33. & 43.
- 27 **C**lerico de captivitate redeunti Ecclesia debet restitui quantumcumque tempore decentis fuerit, & n. 27.
- 28 **E**piscopus ab hostibus expulsus in alia Ecclesia institutus, cessante hostilitate restituendus est prima Ecclesia, & qui medio tempore fuit substitutus, debet eam dimittere.
- 29 **B**eneficia sub conditione non dantur, nec ad tempus.
- 30 **P**apa sub conditione, & ad certum tempus potest aliquem instituere Prelatum.
- 31 **P**relatus non potest institui sub conditione à jure reprobata, sed bene sub conditione tacita à jure indulta.
- 32 **M**arito ex captivitate reverso reddenda est mulier, li-

cet medio tempore bona fide alteri nupserit, nec habenda est ratio juris civilis, aliud statuentis.

- 33 **P**ostliminii distinctio.
- 34 **P**ostliminius jure reversus secundum leges datur ætiorum scissoria intra quadriennium, sed secundum Canones recuperant omnia non obstante quocumque temporis cursu, & n. seqq.
- 35 **P**rescriptio non currit durante captivitate.
- 36 **P**ostliminius jure secundum Canones locum non habet quantum ad hoc, ut Christiani servi efficiantur capientium; sed bene quantum ad hoc, ut reversus omnia recuperent.
- 37 **P**ostliminio carenti, qui armis villi turpiter se dediderunt.
- 38 **C**lerici non debent movere arma corporalia etiam contra hostes, nec propria persona pugnare; sed tamen adesse, & hortari.
- 39 **P**ostliminius jure non habet locum in officiis minoribus regularium, sed bene in prelatorum electivis, etiam si non sunt perpetua, sed ad certum tempus, & n. seqq.
- 40 **T**utor si sit captus ab hostibus, definit effector, sed reversus recipit tutelam jure postliminii.
- 41 **P**ostliminio reversus statim recuperat pristinum, & vincula etiam civilia, & cuncta ei in columna servantur.
- 42 **P**ostliminium duo habet capita; alterum fundatur super veritate, alterum super fideione.
- 43 **C**aptus à Piratis, vel latronibus, etiam secundum leges civiles liber permanet, & retinet omnia jura sua, & fidei postliminii non est necessaria.
- 44 **P**rovincialis Carmelitarum à Barbaris captus, ac postea liberatus, à S. Congregatione Episcoporum, & Regularium jubetur in possessione Provincialatus manereri, & ad liberum illius exercitium reintegrari, cassata alterius Provincialis electione.

Per tuas, il l. Hoc cap. est glossa cap. præcedentis: nam tendit ad declarationem illius, an, & quando testes criminosis admittantur in crimine simoniæ; & in effectu idem dicit, quod præcedens Abbas Siculus, & est ex mente Jo. Andr. & sequacium; unde Petr. de Sampson, & Abb. Antiq. ponebat verius, quos dicebant fuisse Roderici Hispani Episcopi Palatini: *Doctrinam sibi talem tradere Papa conatur: Qualiter, in quales, per quos, quæ culpa probatur: Adde moanm Cæli, si asseruas licet Hæli; & sunt duæ partes.* In prima consultat. In secunda responso ibi, *Novaris: & hæc subdividitur, ut per Jo. Andr.*

Nota primò ibi: *Credimus, verbum Redimus, à legislatore probatum inducere juris dispositionem, ut hic, & in c. Nuper, & c. Per tuas, de sen. excom. & in c. Consultus, & ibi dixi n. 4 de Regul. unde Host. & Jo. Andr. in c. Cum olim, de sen. & rejud. exponunt verbum Credimus, id est, fecimus, ut ibi dixi n. 18. & hic notat Mar. Socc. n. 2. & idem de verbo, videtur, ut c. de quaris, de prescript. & in c. Præterea, de appell. & in c. 2. de fide instrum. c. De cetero, & ibi dixi n. 2. de homic.*

Secundò nota ibi: *Distinguendum;* plura, quæ in judicio criminali sunt per judicem consideranda tam circa modum agendi, quam circa personam rei, & personas testium, & attestationes, & alias probationes: quæ omnia protegere, ut hic per Mar. Socc. à n. 33.

Tertiò nota in *verf. Cumque per monachos,* secundum communem intellectum, in crimine simoniæ, & per consequens & in aliis criminibus exceptis admitti testes criminosis concurrentibus qualitatibus, de quibus in littera, non tamen, ut faciant plenam fidem; nisi conjunctis aliis adminiculis, ut hic per Anchar. in s. *notat.* A. b. n. 4 & Mar. Socc. n. 7.

Quartò nota ibi: *Propter immunitatem hæc est simoniæ;* & simoniæ dicitur hæresim, ad ejus comparationem cetera crimina quasi pro nihilo reputantur, ut hic in textu, & in c. ult. q. 7. & in c. Tanta, supra eadem: sed an, & quando simonia sit hæresis propriè, dixi in c. *Cum prædem,* nu. 24. *supra de pæll.*

Quintò nota ibi: *Inimicitias capitales,* non quaslibet inimicitias repellere testes a testimonio terrendo in crimine simoniæ, & consequenter in aliis criminibus exceptis, sed capitales dumtaxat: nam alie inimicitie non repellunt, argumen. l. *Lucret. ff. de arbitrar. §. Inimicitia, instituit. & excusat. tut.* & hic notat gloss. in *verf. Inimicitias capitales,* Jo.

- Jo. Andr. num. 9. Butr. num. 5. Anchar. nu. 3. Mar. Soccin. num. 10. & alii communiter, Hippolyt. de Marfil. lib. 1. §. Præterea per illum textum, in princ. & num. 11. ff. de questionibus, & ita omnes tenere auctoratur Jo. de Anan. in cap. Cum oportet, num. 6. & ibi etiam Felin. num. 8. supra de accusat. & ita Jul. Clarus in pract. §. fin. quæst. 24. vers. Item quæro, & novissimè Prosper Farin. quæst. 53. de opposit. contra personas testium, nu. 52.
6. Ultimò nota ex ultimis verbis textus, contra regulares Prælatos, non solum remitti in parte ordinem juris, sed etiam fieri aliqualem justitiæ remissionem, quia ex levioribus causis remouentur, ut in textu, & not. Abb. numer. 4. in fin. & Marian. Socc. num. 13. Ad idem text. in c. Qualiter, & quando, il secondo, §. Hunc tamen ordinem, supra de accusatibus, & in cap. Cum specialis, §. Ceterum, de appellat.
7. Hinc sumpta occasione QUÆRO, si Prælati regulares sit captus à Turcis, vel Saracenis, an hæc sit justa causa alium in ejus locum eligendi: an vix captivitate postea reverfus, in pristinum statum sit reponendus.
8. Ad evidentiam præmittendum est Prælatos regulares, ut Provinciales, Abbates, Priores conventuales, & conformes, qui à Capitulo canonicè eliguntur, & à superiore confirmantur, non esse ad nutum amovibiles; & quamvis in pluribus Religionibus sint triennales, tamen durante triennio removeri non posse nisi ex justa causa, & juris ordine servato, textus est clarus in cap. Monachi, §. Priores, supra de statu Monachorum, cujus hæc sunt verba: Priores autem cum in Ecclesiis conventualibus per electionem Capitulorum suorum canonicè fuerint instituti, nisi per manifestam, & rationabili causam non mutantur, & ibi notat glossa in verb. non mutantur, Innocent. ad finem, in eodem verb. Hostien. nu. 5. Joann. Andr. n. 12. & communiter DD. Et quamvis in cap. Qualiter, & quando, il secondo, §. Hunc tamen de accusat. dicatur juris formam circa regulare s personas non esse utiqueque servandam, quæ cum causa requirit, facilius, & liberius à suis possunt administrationibus amoveri: tamen hæc verba potius demonstrant eos non posse amoveri ad nutum, imò supponunt causam necessariam, ut patet ibi, Cum causa requirit; unde sensus est, ut causa non adeò gravis in regularibus exigatur, sicut exigitur ad privandum clericos seculares suis dignitatibus, & beneficiis, sed ex levioribus causis ab administratione removeri possint, ut hic dicitur in fine, rationalibus tamen & manifestis, ut expressè habetur in dict. cap. Qualiter, & notat glossa in cap. Cum ad monasterium in verb. Amoveri, de statu monachorum, & latius infra sub jicium, num. 41. & 24. Nec refragatur textus in eodem cap. Cum ad monasterium, §. Tales, qui videtur contrarium innuere in illis verbis, Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò possidenda, tamquam in sua sibi vitalocetur; sed cum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocatur. Nam respondetur illum textum non loqui de Prioribus conventualibus, seu Prælati, qui à Capitulo eliguntur, sed de Prioribus minoribus, qui per electionem canonicam non creantur, sed superior eis committit administrationem; & tales non confirmantur, sed sunt obedientiarii, & ad nutum ipsius superioris amovibiles: & ita textum in dict. §. Tales, cum textum in cap. Monachi, conciliant communiter DD. & in specie præcitat. glossa in dict. cap. Monachi, in verb. Non mutantur, Innocent. ibi ad fin. in eodem verb. Hostien. numer. 5. dicens, Priores minores per voluntate Abbatis hodie mitti posse in prioratus, & in crastinum revocari, Jo. Andr. numer. 12. vers. Alii ad voluntatem: item glossa in dict. c. Cum ad monasterium, in verb. Perpetuò, & ibi etiam Hostien. num. 20. in eod. verb. item glossa in Clem. 1. in verb. Revocari, post med. vers. Suas, de supplend. negligenti. prælator. Et hanc ipsam distinctionem inter Prælatos electivos, & officiales minores posuerunt Hostien. Joann. Andr. & communiter DD. in dict. cap. Qualiter, & ibi dixi nu. 51. cum duobus seqq. & nullus discrepat, & de his prioratibus, & officiis minoribus intelligendi sunt Doctores, qui dicunt prioratus, & beneficia regularium esse manualia, non autem de electivis, ut Cassador. decif. q. num. 3. & decif. 12. nus. 9. de præben. Millis in rector. in verb. Beneficia regularia, num. 30. Rebuff. in tract. de pacif. possess. num. 280. & alii passim; unde si aliquis ex dictis prioribus, & officialibus minoribus fieret captivus, absque dubio liceret Abbati Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
- alium in ejus locum substituere, cum tales etiam sine ulla causa amoveri possint, ut dicunt Host. & alii Inpræcitati: & latè probavi in d. cap. Cum ad monasterium, à num. 30. usque ad nu. 43. Sed de istis non est hic sermo.
12. His præcognitis, ad primam partem questionis propositæ videtur negativè respondendum, quia Prælati ab hostilibus captus non est ipso jure privatus sua dignitate, nec captivitas est justa causa eum privandi per sententiam, & alium in ejus locum eligendi, sed tantummodò deputandi administratorem temporalem, vel Vicarium, seu visitatorem, qui durante illius captivitate provinciam, vel monasterium regat, textus est in cap. Si Episcopus, de supplend. neglig. Prælat. lib. 6. ubi est casus expressus, quòd Episcopo à Paganis, vel Schismaticis capto non instituitur alius in locum ipsius, sed Capitulum in spiritualibus, & temporalibus administrat, donec eum liberatum restitui contigerit, vel donec Sedes Apostolica per Capitulum consulenda aliud duxerit ordinandum, ubi glossa. ultim. dicit: Fortè visitatorem dando, ut cap. final. eodem tit. & lib. Et est ratio, quia per captivitatem Prælati Ecclesiæ non vacat ut ait glossa in dict. c. Si Episcopus, in verb. Sed Capitulum, nec illa est vacatio vera, sed ficta, seu interpretativa, ut tradit ibi Philippus Probus in add. ad Monach. in princ. Joann. Franciscus Pavinus in tit. de offic. & poss. Capiti. sed vacant. prælud. 7. num. 13. & innuit text. ibi: Ac si sedes per mortem vacaret. Nam dictio, A, si, fictionem importat, l. Si alterius, ff. de herede. instit. l. Quamvis, & ibi glossa. l. ff. de bon. auct. judic. p. ff. d. & sic illa est mors ficta, seu civilis, ut ibi notat Jo. Monach. num. 1. & Archidiacon. in princ. que non æquiparatur veræ, seu naturali, nisi in casibus in jure expressis: & hoc pro regula esse tenendum dicit glossa in cap. Placuit, il secondo, in verb. Mortuus, vers. & hoc teneas pro regulæ, 16. q. 1. Non est autem in jure expressum, ut mors civilis, Ecclesiæ quasi vacante per captivitatem Prælati, æquiparetur naturali quoad institutionem, seu electionem successoris; sed tantum quoad hoc, ut Capitulum ad tempus succedat in administrationem, ut in dicto c. Si Episcopus; Ergo in reliquis statibus regulæ leg. Sancimus, Cod. de testamentis, leg. Præcipimus, in fin. Cod. de appellat. & textum in dicto c. Si Episcopus, non esse extendendum ad alios casus firmat Alex. conf. 110. Ad eò gravis nu. 3. circa finem, vers. Et post. & num. 4. lib. 6.
17. Quinimò tamen si capti in bello servi efficiantur capientium, si bellum sit justum, l. Naturalem, §. ult. ff. de acquir. rerum domin. l. Hostes, ff. de captiv. & postlim. revers. §. Item ea, l. sicut. de rer. divif. & servitus fit mors civilis, quæ mortui naturali assimilatur, l. Intercidit, ff. de condit. & demonstrat. l. Servitutum, ff. de reg. jur. glossa in l. Res capitulis, in verb. amissio, ff. de penis; nihilominus in Christianis captis à Turcis, vel Saracenis hoc non obtinet, quia servi capientium minimè efficiuntur, nec quantum ad hoc sunt servandæ leges Romanorum, quæ de captivis apud hostes loquuntur, nec sunt necessariae fictiones legis Cornelie, & postliminii, ut pluribus probat Covar. in regula peccatum, par. 2. §. 11. Et quamvis glossa in cap. Si Episcopus, in verb. Libertati, dicat: Servus enim factus erat; tamen intelligitur secundum leges Romanorum, quas allegat, & Geminian. ibi circa finem, querit solum: Quod si Episcopus captus habeat Vicarium tempore captivus, an per capturam expiret ejus mandatum, ita ut non possit exequi officium suum? & respondet expirare, quia per mortem Episcopi expirat mandatum, ut not. glossa. fin. in Clement. fin. de procur. & textus in dicto c. Si Episcopus, æquiparat mortem civilem naturali quoad jurisdictionis exercitium, vel dato quòd mandatum non expiret, tamen non potest jurisdictionem exercere, quia isto casu devolvitur ad Capitulum. Ita formaliter Geminian. quo concordant ibi Franch. ad fin. vers. In glossa. fin. & Prob. ad Monach. in princ. & sic Geminian. tenet Prælatum captum esse mortuum civiliter tantummodò quoad exercitium jurisdictionis: & sic supponit habitum remanere apud ipsum; & consequenter eum non effici servum capientium, nec libertatem amittere nisi de facto: & ita intelligi debet littera d. c. Si Episcopus, in illis verbis; Donec eum libertati restitui contigerit. Quamobrem cum Prælati capti à Turcis, vel Schismaticis secundum Canones non sit in servitutum redacti, nec fit mortuus civiliter quantum ad habitum jurisdictionis, & jus Prælati, sed

sed omnino quantum ad jurisdictionis exercitium, nulla ratio finit, ut alius in ejus locum substituitur, ut dicitur textus in *c. p. Quamvis triste*, ibi: *Quia ergo vivendum ab officio suo necessitas non crimen abducit, alium loco ejus, nisi eo recedente, nulla sint ratio ordinari*, 7. *quæst. 1.*

22 Confirmantur prædicta, quia si Prælati officium inhabilis ad officium exercendum propter morbum etiam perpetuum, & incurabilem, non privatur officio, vel beneficio; sed datur ei coadjutor, ut *cap. Ex parte*, ibi: *Gravi & incurabili morbo: & cap. fin. de cleric. agrot. & in cap. unico. & Verum*, ibi: *Perpetuo impeditur: eodem titulo lib. 6. & probavi latissimè in d. d. c. p. fin. a num. 40.* Et de Episcopo extramorem posito iura clara in *Scriptis*, & in dicto *cap. Quamvis triste*, 7. *quæst. 1.* & in Generali Oracis Humiliorum mente capio consulti Petrus de Ancharan. in *conf. 188.* incipit *Vitis consiliis*, nu. 7. *vers. Permittendum est etiam pro veritate*, & num. 12. Ergo similiter si Prælati impediatur officium suum exercere propter captivitatem, non est ab officio removendus, sed ei dandus est administrator, vel Vicarius, qui durante captivitate vices illius suppleat in exercitio jurisdictionis: nam ut legitur in *Satus perversum*, 56. *distin. titis peverum*, & contra Ecclesiasticam probatur esse censuram, ut frustra pro quorundam voluntatibus quis privetur, quem sua culpa, vel factus ab officio, quo fungitur, gradu non deicit: & nimis reprehensibile esse manifestum est, ut Prælato vivente alius substituitur; que sunt verba textus in *cap. Petisti*, 7. *quæst. 1.* Nemo enim sine culpa privandus est jure suo, *cap. inventum*, 16. *quæst. 1. cap. 1. de judic. & de Prælato regulari tradit gloss. in cap. Monachi*, in verb. *Non mutantur, de statu Monachorum*, quin potius captivorum calamitatem esse miserendum, *cap. Non satis*, & *cap. Pulchra*, 86. *distin. c. Arum*, & *c. Sacrorum*, 12. *q. 2.* facit textus in *Quamvis*, *ff. solut. matrim.* & in *l. Si pro redemptione*, *Cod. de donatione*.

23 Nec obstat, si dicas hoc procedere in Episcopis, & Prælati secularibus, qui matrimonio spirituali contrahunt, cum Ecclesia, *c. Inter corporalia*, *c. Quomodo*, & *cap. Licet*, *supra de translat. Episcop.* & propterea à suis administrationibus sine causa gravi, & probata amoveri non possunt, ut d. c. *Qualiter*, *in secundo*, §. *Licet autem de accusationibus*. & in præcatis iuribus; at licet esse in Prælati regularibus, quia non ita pingue jus habent sicut seculares, ut inquit gloss. *hic in verb. Levioribus*, & ideo possunt facilius, & liberi removeri, ut dicitur in d. c. *Qualiter*, in §. *Hunc tamen ordinem*.

25 Id, inquam, non obstat, quia etsi in regularibus Prælati leviores cause sufficiant, ut habetur *hic infra*, requiritur tamen causa delicti, & de tali intelligitur hoc capitulum loquitur ubi de crimine civiliter agitur, ut Prælati regularis ab administratione removeatur tamquam immeritum, & damnosus, ut in textu in *vers. Tales igitur*, & notat Abbas in 2. *notab.* & Marian. Soc. n. 11. Similiter de causa criminis intelligitur dictum *c. Qualiter*, quod primò præscribit ordinem procedendi per inquisitionem in causis criminalibus tam contra Prælatum, quam contra subditum, & concludit probato gravi crimine eum esse removendum ab administratione, ac deinde declarat hunc ordinem non esse in regularibus observandum usquequaque, id est per omnia, vel ad unguem, secundum Cardin. in dicto §. *Hunc tamen ordinem*, in *prin.* quasi dicat etiam ad remotionem Prælati regularis requiritur causa, & probatio criminis, sed non est necesse, ut crimen sit adeò grave sicut in Prælati secularibus; idque apertiùs est expressum in dicto *cap. Monachi*, §. *Priores*, *de statu Monachi*, ubi postquam textus dixit: (Prælati regulares per electionem canonicè instituti, sine manifesta, & rationabili causa non mutantur,) immèdiate declarando qualis debeat esse hujusmodi causa, subiunxit, videlicet: (Si fuerint dilapidatores, si incontinentes vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amovendi merito videantur,) ecce quòd ad remotionem Prælati regularis semper requiritur delictum, & hoc probandum est, ut dicit ibi gloss.

26 Ut à captivitas non est delictum, & ubi delictum non est, ibi non debet esse pœna, *c. Cognoscetes*, *de Constitutionibus*, gloss. in *c. Si beneficia*, in verb. *Sine culpa de præbend. lib. 6.* Nec Prælati captivus sine culpa privari de-

bet jure suo, gloss. *penultim. in dict. cap. Monachi*; imò inhumanum est nimis talem affligere, cui potius est miserendum, *cap. Licet de censuris*, & ibi gloss. in verb. *Misereri*, *Abb. conf. 47.* num. 3. lib. 1. facit *cap. in percussio*, 7. *quæst. 1.* ibi: *Non debet a noivis addi flagellatus afflictio*, *cap. Ex parte*, ibi: *Nec afflictio afflictio sit addenda*, *de Clericis agrotant. cap. Juasas*, ibi: *Cui magis consulendum sit, & compatendum, quam puniendum, aut aliquo modo servandum*, 3. *quæst. 9. cap. de siclericis*, §. *de Adulte-riis*, *de judicis*, ibi: *Nec duplici debet ipsum contritione continere*, & *l. Navis onusta*, §. *Cum autem*, ibi: *Quis non debet duplici animo onerari*, *ff. ad legem Rhodiam*, *de jactu*, *cum similib.*

Sed si urgeas, ex causa publicæ utilitatis, ne scilicet provin. 12. vel monasterium debito regimine destitutum, etiam sine culpa posse quem privari jure suo, *leg. Item si verberatum*, §. 1. *ff. de rei vendic. leg. Lucius*, *ff. de evictio.* plenè Antonius Gabriel. *commun. conclusio. in tit. de jure quæsto non tollenda. conf. 2. num. 1.* & dixi in *cap. Cæterum*, num. 32. *de rescript.* Respondendum causam publicæ utilitatis posse tantum considerari in datione Vicarii, vel administratoris, qui durante captivitate Prælati jurisdictionem exercet, juxta textum in dicto *cap. Si Episcopus*, *de supplend. neglig. Prælat. lib. 6.* non autem in privatione ipsius Prælati, & electione successoris; nullum enim est publicum incommodum, ut Prælati captivus titulum, & habitum dignitatis retineat, ad immòdò addit alius, qui illius vices suppleat, & durante illius impedimento, in spiritualibus, & temporalibus administret, ut per Abbatem in *cap. Tua nos*, num. 4. *de cleric. agrot.* & probatur ex doctrina Innocentii communiter recepta in *cap. Nisicum pridem*, numer. 4. in verb. *Malsiam*, *vers. Nos aicimus*, *de re nunc. ponderando* eam, ut dixi in dicto *cap. Cæterum*, nu. 51. *de rescript.* Quinimò remotio Prælati captivi esset potius contraria, & utilitatem publicam, quia hoc exemplo deterrit non invenirentur, qui vellent omni regiminis subire, argum. *cap. 1. de cler. agrot.* & notat gloss. in *c. Cum percussio in figuratone calus*, 7. *quæst. 1.* & Abbas in dicto *cap. 1. in 3. notab.* ubi formaliter inquit: Nota quòd extensio in impotentia servandis non debet subtrahi beneficium, ne ex hoc turbetur status Ecclesiæ. (Roman. *consil. 467. num. 7. vers. Quarto per textum in dict. cap. 1.* ubi formaliter ait remotionem officialis sine culpa tendere non ad conservationem, & bonum statum officii, sed potius ad ejus s. bversionem, eo considerato quòd difficulter reperiretur, qui hoc officium subiret regiminis. Hæc quoad primam partem questionis.

27 Circa secundam partem respondendum videtur Prælatum à captivitate rev. rsum in pristinum dignitatem, & administrationem esse reponendum amoto quocumque alio interim electo loco instituto.

Quòd probatur primò per textum in *cap. Prima actio*, 16. *q. 3.* ubi Concilium Hispanense II. cui Iudorus interfuit *cap. 1.* statuit in hæc verba: (Placuit, ut omnis parochia, quam antiqua ditione ante militarem hostilitatem rennulle Ecclesiam suam quæ commprobaret, ejus privilegio restitueretur; sicut enim in per legem mundalem, iis quos Barbarica feritas captiva necessitate transvexit, postliminio revertentibus redditur antiqua possessio, non aliter & Ecclesia re. eptura est parochiam, quam ante tenuit, cum rebus suis, sive ab aliis Ecclesiis possideantur, sive in ejuslibet possessionem transacta sint: non enim erat obijcenda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.)

28 Probatur secundo in *cap. Cùm per Bellicam*, 34. *q. 1.* ubi Leo Papa scribens Nicetæ Acquisgranensi Episcopo *epistola 77. cap. 1.* & seq. sic ait: *Remotis malis, qua hostilitas intulit, unicuique hoc, quod legitime habuit, reformetur, omnique studio procurandum est, ut recipiat unumquodque, quod proprium est.* Et infra: *Sic enim multa, qua adeo, qui in captivitate ducti sunt, pertinebant, in jus alienum transire potuerunt; & tamen plenam iustitia est, ut eisdem reversis propria reformetur: quod si in mancipiis, vel in agris, aut etiam in demibus, ac possessionibus rite servatur, quanto magis in civitatum reintegratone faciendum est, ut sic quòd bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur; ubi glossa in *err. Conjugiorum*, desumit argumentum, quòd Ecclesia debet restitui clerico de captivitate redeunti, quantumcumque tempo-*

- tempore detentus fuerit, si probat iustum impedimentum, cum Ecclesia sit uxor clerici, c. *Sicut uir*, & cap. *Sicut alterius*, 7. q. 1. & cum gloss concordant Hugo, & Turcrem. num. 1.
- 29 Probatur tertio in c. *Pastoralis*, 8. q. 1. ubi cum Joannes Licitana Civitatis Episcopus ab hostibus esset repulsi, & Licitana Civitas in captivitate redacta, Gregorius Papa dedit ei Ecclesiam Syllaniam hac conditione, ut cessante hostilitate ad suam Ecclesiam reverteretur: qui textus ad rem nostram dupliciter inducitur, & primo sic: Si Prælati Ecclesie ab hostibus captivata, cessante hostilitate restituendus est primæ Ecclesie, non obstante quod medio tempore fuerit inordinatus, seu intitulatus in alia Ecclesia, ut in d. c. *Pastoralis*; multo fortius cessante captivitate Prælati debet restitui suæ dignitati in casu nostro, cum medio tempore in nulla alia Ecclesia fuerit intitulatus. Secundò sic: Si Prælati ab hostibus expulsi, is, qui medio tempore à Papa fuit substitutus, cessante hostilitate debet Ecclesiam dimittere, eamque primo Prælati restituere, secundò Hug. Arch. & omnes in d. c. *Pastoralis*: ergo à fortiori is, qui durante captivitate Prælati à Capitulo fuit electus, ea cessante, debet dimittere dignitatem, eamque restituere Prælati ab hostibus reverso. Sed dices: Prælati non potest constitui ad certum tempus, vel sub conditione, quia beneficia sub conditione non dantur, cap. *Quamvis*, 7. q. 1. *Sanctorum*, 70. dist. nec convenit moribus nostris temporales filios habere, l. *Qualitum*, ff. de adopt. l. *Actus legitimi*, ff. de reg. jur. Sicut nec libertas ad tempus datur, l. *Libertas*, ff. de manumiss. testam. nec hereditas, §. *Heres*, instit. de heredib. instit. nec matrimonium, c. *Solet*, 32. q. 1. Ergo nec Episcopus Ecclesie captivata in alia Ecclesia intitulatus, nec alius in ejus locum electus, vel institutus removeri debent, licet captivitas cessaverit. Gloss. 1. in d. c. *Pastoralis*, 7. q. 1. solvit objectionem tripliciter. Prima solutio est, quod infirmitas hoc casu sit pura, sed resolvatur sub conditione, si Prælati à captivitate liberetur, l. 2. ff. de in diem addit. & est simile in c. *Veniens*, de stil. presbyteror. & in c. *Illo*, de pignor. Secunda solutio est, quod jure postliminii restituitur ei prior Episcopus, ut in d. c. *Prima actio*, 16. q. 3. Tertia solutio, Papa sub conditione, vel ad certum tempus potest aliquem instituire Prælatum, sicut militem sub conditione, & ad certum tempus instituit heredem, l. *In fraudem*, §. *Similis*, ff. de militar. testam. Quarta, & melior solutio est, quam ponit Archid. in d. c. *Pastoralis*, n. 2. quod Prælati non possit institui sub conditione à jure reprobata, & sic loquitur d. c. *Quamvis*, 1. q. 2. c. fin. sup. de pass. cum simil. secus autem est ubi tacita conditio à jure inducta est; & sic loquitur d. c. *Pastoralis*, quia dum instituitur Prælati ex causa captivitatis, tali institutioni inest tacita conditio à jure inducta, videlicet, ut si hostilitas cessaverit, teneatur redire ad primam Ecclesiam.
- 33 Probatur quartò in praeallegato c. *Si Episcopus*, de suppl. negl. præl. lib. 6. ubi Episcopo à paganis, vel schismaticis capto datur administratio Capituli non in perpetuum, sed ut dicit textus, donec cum libertati restitui contingerit: recuperat enim jura sua quasi jure postliminii, ut dicit glossa, ibi, in verb. *Libertati*, & Petr. de Anchar. in 3. notab. dicens: Nota in verb. *Donec*, quod administratio Capituli isto casu datur Episcopo existente capto, liberatus autem jura sua recuperat: facit textus in cap. 1. de Paroch. ubi Prælati hæreticus ad unitatem Ecclesie conversus, quamvis interea alius in ejus locum fuerit institutus ex misericordia reintegratur: ergo fortius id reintegrandum hoc casu Prælati captivi, cum hoc fiat non, ex misericordia, sed ex justitia, ut expressè habetur in d. c. *Cum per bellicam*, 34. q. 1. ibi: *Punctum justitie est, ut eisdem reversis propria reformetur*, id est restituantur per actionem rescissoriam, quæ reversis ab hostibus datur pro bonis suis retrahendis, secundum Turcrem. in ver. *Reformetur*.
- 34 Probatur quintò arguendo à matrimonio carnali ad spirituum, quod argumentum est validum in jure, ut c. *Sicut uir*, 7. q. 1. & cap. *Inter corporalia*, de translat. Episcop. nam marito ex captivitate reverso reddenda est uxor sua, licet medio tempore alteri nupsit bona fide crederet primum vitum esse mortuum, ut gravissimis rationibus ostendit Leo Papa in d. cap. *Cum per bellicam*, & Innoc. in c. *seq.* 34. q. 1. ergo similiter Prælati ab hostibus redeun-

ti restituenda est Ecclesia sponsa sua, cum qua dicitur conjugium spirituale, vel quasi contraxisse, ut in præcatis juribus: & in puncto arguit gloss. in d. c. *Cum per bellicam*, in verb. *Conjugiorum*. Nec habenda est ratio juris civilis, secundum quod matrimonium pro captivitate dissolvitur, & uxor non restituitur marito redeunti, nisi novus adfit consensus, ut l. *Cum dua*, ibi: (Non ut patet filium, ita uxorem maritus jure postliminii recipit, sed consensu reintegratur matrimonium,) ff. de capt. & postlim. rever. Quoniam lex civilis in hoc repugnat juri divino, quia à Deo jungitur uxor viro, & quos Deus conjunxit, homo non sepat: & sic est necesse, ut etiam veniente uxore legitimarum foelera nuptiarum reintegrentur, ut legitur in d. c. *Cum per bellicam*.

Probatur denique aliis omisiss ex natura postliminii, quod diffinitur esse jus amissa rei recuperanda ab extraneo, & in statum pristinum restauranda, ut l. *Postliminium*, ff. de captivis, & postlim. reverf. gloss. 1. in dist. cap. *Prima actio*, 16. quæst. 3. Et quamvis secundum leges postliminio reversus datur actio rescissoria intra quadriennium, ut §. *Rursus institui*, de actionibus, l. *ultim. Cod. de in integr. restit.* Turcrem. in d. c. *Cum per bellicam*, in verb. *Reformetur*, 34. qu. 1. & si non poterit agere in hoc quadriennio, per aliquot dies restituatur ad eos, l. *Sed & si per prætorem*, §. *Si siferia*, ff. Ex quibus caus. major. tamen secundum Canones cum existenti in captivitate, seu hostilitate non currat præscriptio, ut d. cap. *Prima actio*, 16. q. 3. non dabitur rescissoria, sed per quantumcumque temporis Prælati fuerit in captivitate, jura omnia recuperabit jure postliminii, ut notat ibi gloss. in verb. *Postliminium*.

Et ex his patet usquequaque verum non esse, quod aliqui regulares dixerunt, jus postliminii non habere amplius locum, secundum Canones, ex Covarr. in verb. *Peccatum*, par. 2. §. 11. num. 6. & Molin. de just. & jure tom. 1. disput. 118. §. *Observa tamen*. Quoniam hoc vendicat sibi locum tantummodo ad hoc, ut infideles nullum acquirant dominium in Christianis captivis, cujus contrarium erat cautum de jure civile, secundum quod capti ab hostibus eorum seu vicissabantur, ut §. *Servi*, instit. de jur. person. gloss. in §. *Si ab hostibus*, in verb. *Pendet instit. quibus mod. jus patr. potest solvitur*, & sic loquuntur præcatis auctores: sed non procedit quantum ad recuperationem jurium. ac retum: nam quantum ad hoc ex captivitate reversus etiam secundum Canones recuperat omnia jura postliminii, prout sunt jura clara in d. c. *Prima actio*, 16. q. 3. & in d. cap. *Cum per bellicam*, 34. quæst. 1. & tenent ubique glossatores; unde jure optimo dicit glossa in §. *Itēmea*, in ver. *Recipiunt*, instit. de rer. division. postliminii, & captivitatis jura hodie non servari quantum ad personas, scilicet ut Christiani per captivitatem servi efficiantur, sed bene quantum ad res; scilicet ut recuperent omnia, quæ prius habebant: idemque tradidit Bart. in l. *Hostes*, ff. de captiv. & postlimin. reverf. & ex illo Franciscus Arias in tract. de bello, & bellor. nu. 160. inter tractatus communes tom. 12. fol. 192. & Joann. Lup. in eodem tract. in 3. qu. §. *Si sumus in casu secularium*, num. 4. eodem tom. 12. fol. 169. col. 3. Idque expressè agnovit Covarr. d. §. *Undecimo*, num. 6. post med. ubi disertis verbis sic ait: (Quamvis in iis, quæ possunt in favorem cedere captivorum, æquissimum sit. imò omni ex parte justum, eadem leges, scilicet de postliminio loquentes, servari: nec enim Reipublice Christianæ convenit præter ipsam captivitatis afflictionem dominum aliud ad detrimentum Christianis apud Saracenos, aut Turcas captivis irrogari.) hæc Covarr.

Rursus non obstat, quod postliminio careant, qui armis victi hostibus se dederunt, ut dicitur in l. *Postliminio*, ff. de capt. & postliminio reverf. quia licet non spontè, tamen coacta voluntas non est, ut ait ibi glossa in verb. *Hostibus*. Nam responderet illum textum procedere in iis, qui cum dimicare deberent, se turpiter dederunt, quo casu propter ignominiam carent jure postliminii, ut declarat textus in l. 2. ff. eod. sed hoc non obtinet in clericis, qui corporalia nescientes arma, solum Deum, & propugnatorum suum, quando ei placuerit misereri, patienter expectant, dicit text. in cap. *Porro*, 16. q. 3. ubi gloss. in verb. *Arma*, desumit argumentum, quod clerici non debent movere arma corporalia etiam contra hostes, cap.

- Quicumque*, 23. q. 8. Nam lacrymæ, & orationes sunt arma Clericorum. c. *Convenio*, ead. caus. & *quæst.* Unde quamvis clericus in bello jullo possint alios hortari ad pugnam contra hostes. c. *Igitur*, c. *Hortatu*, c. *Omni timore*, c. *Uxipridem*, 23. q. ult. c. *Dominicus*, 23. q. 2. c. *cap. Adriansus*, dist. 63. propria tamen persona pugnare non possunt, d. c. *Quicumque*, & c. *Clerici*, 23. q. 8. nam eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnam, cap. *Ex multa*, ad fin. de vero, & notat gloss. in c. *Peitio in verb. remordet*, & ibi etiam Butr. n. 4. de hemic. Bald. conf. 469. *Abellum justum*, vol. 1. & docet S. Thom. in 2. 2. q. 40. art. 2. ad 2.
- 41 Deinum non obstat, quod dixerunt nonnulli Regulares jus postliminii non habere locum in officiis temporalibus, quales sunt administrationes regularium, ut c. *Cum ad monasterium*, §. *Tales*, vers. *Nec alium*, de stat. *Monachor.* sed solum in officiis, & beneficiis perpetuis, quales sunt Episcopatus: de quibus loquitur d. c. *Pastoralis*, 7. q. 1. & c. 3. *Episcopus*, de suppl. neglig. pralib. 5. Nam respondetur hoc verum esse in officiis minoribus, ad quæ regulares non assumuntur per electionem canonicam, sed sunt obedientiarum, & ad iurum superiorum amovibiles, de quibus loquitur d. §. *Tales*, & in talibus admittunt non habere locum jus postliminii, quia removeri possunt pro libere Abbatis, & sine ulla causa, ut clarè ostensum est supra in precludis n. 10. & 11. At secus est in prælatiis, qui canonicè eliguntur, quia sive sint perpetui, sive ad tempus determinatum, puta triennium, vel biennium, eo tempore durante, juris ordine non servato, & sine iusta, & rationabili causa removeri non possunt, ut est textus in c. *Monachus*, §. *Priores*, de statu *Monach.* & fusè probatum est supra n. 8. Et quod postliminium habeat locum etiam in officiis ad certum tempus durantibus, probatur exemplo tutoris, cujus officium non est perpetuum, sed temporale, & finitur pubertate, ut insit. quib. modis tut. finit. per tot. Item si tutor sit captus ab hostibus, desinit esse tutor ut insit. de *Attil. tut.* §. *Ab hostibus*: & tamen reversus recipit tunc iure postliminii, ut ibi dicitur, quo iure alia quoque omnia recuperat, ut ibi notat gloss. in verb. *Iure postliminii*, ut est textus in l. *Postliminii*, ibi: *Omnia restituntur ei iura, ac si captus ab hostibus non esset*, ff. de captiv. & postlimin. revers. & in l. *Cum duæ*, ibi: *Recuperet & ipse jus suum*, & in l. *Hostes*, ibi: *Ab hostibus autem captus, & c. postliminio statim recuperat pristinum*, ff. eodem, & insit. quib. mod. ius patronat. potest solvi. §. *si ab hostibus*; unde & munia civilia recuperat, l. *Liber captus*, C. eodem, l. *Liberitas*, §. *Postliminium*, ff. *A municip.* & incoluntia cuncta ei servanda sunt, l. *fin. vers. Reddantur*, C. de captiv. & postlimin. & est ratio, quia ut ibi dicit gloss. in ver. *Pendet*; postliminium habet duo capita, unum est, quia reversus recuperat omnia: & hoc fundamentum est super veritate: aliud est, quia is, qui captus est, fingitur in civitate semper fuisse, & semper habuisse iura; quod est contra veritatem; unde quemadmodum prælati regularis, si verè in suo monasterio, vel provincia semper fuisset triennio suo, vel biennio durante, iura prælationis retinuisse, ut probatum est supra n. 8. & 41. & 42. eodem modo si fuit captus ab hostibus, quia ex secundo capite postliminii fingitur semper fuisse in suo monasterio, vel provincia, & cum postea revertitur ex primo postliminii capite iura omnia prælationis recuperat, ita iustitia exigente, ut in d. c. *Cum per bellicam*, 34. q. 1. & naturali æquitate, ut dicitur in l. *Postliminium*, ff. de capt. & postlim. revers.
- 42 Quæ omnia multo fortius vendicant sibi locum, ubi prælati non sunt capti ab hostibus, sed à piratis, in latronibus, quia tunc etiam secundum leges civiles liber permantet, ut in d. l. *Postliminium*, ibi: *A piratis, vel latronibus capti liberi permantent*; & idè retinet omnia iura sua, & fictio postliminii non est necessaria, ut dicit text. in l. *Hostes*, ff. eod. & in l. *Qui a latronibus*, ff. de testam. ubi gloss. 1. & Bart. num. 2. vers. *Solve*, & alii scribentes.
- 45 Contigit non ita pridem hic casus in Patre Joanne Cheron Provinciali Carmelitarum Valconiz, qui rediens à Capitulo generali in Urbe celebrato die 31. Maji 1648. fuit in mari captus à Turcis, & cum Generalis Ordinis de illius captivitate certior factus fuisset, creavit Vicarium Provinciale; sed eo conquente, quod Vicario nomine non posset provinciam gubernare, & regularis observantia multum periclitaretur, cumque nulla spes subesset redemptionis Patris Cheron, Comitæ Provincialia induxit, in quibus die 8. Maji 1650. idem Vicarius in Provinciale electus est. Sed die 6. Aprilis immediate præcedentis antiquus Provincialis præter spem redemptus Romam venit, & postulat sibi reddi Provinciarum; sed Generali renuente, recursum habuit ad SS. D. N. requæ à Sanctitate Sua ad S. Congregat. Episcoporum, & Regularium delata, tametsi nonnulli Regulares contenderent electionem secundi Provincialis fuisse legitimum, nec Provinciale redemptum posse provincialatum repetere, ut in specie P. Lezana in suis consultationibus novissimè impressis consulti. 42 nihilominus Sacra Congregatio mandavit Generali Ordinis, ut P. Cheron in possessione Provincialia manereret, & ad liberum illius exercitium relinqueret & reintegraret, electionem novi Provincialis cum omnibus inde sequutis cassando, & annullando, contrariis non obstantibus, die 12. Augusti 1650.

D E S I M O N I A.

Idem Innocentius III. Decano Belvacen.

C A P U T XXXIV.

TUa nos duxit di seretico consulendos: & infra. Devotioni tuæ taliter respondemus, quod si quis clericus cum conditione vel pacto largiatur, aut offerat bona sua, ut illa postmodum pro præbenda retineat; & in canonicum admittatur: huiusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ: cum in talibus omnis pactio aut conventio cessare debeat, juxta Canonicas sanctiones. Si verò purè ac sine pacto vel conditione qualibet offerat, rogans humiliter, ut in canonicum admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro præbenda, & clerici eiusdem Ecclesiæ purè consentiant: huiusmodi receptio fieri poterit absque serupulo simoniæ pravitatis. Licet autem taliter diximus respondendum, quia nobis datum est de manifestis tantummodo iudicare: si tamen is qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci: & clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admittendi: sine dubio tam ille quam isti apud districtum iudicem (qui scrutator est eorum, & cognitor secretorum) culpabiles iudicantur,

S U M M A R I U M.

- 1 **S**imoniacus est clericus, qui confert Ecclesie bona sua eo pacto, ut recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro prabenda.
- 2 **J**us Canonica est quid spirituale, & non cadit in laicum.
- 3 **S**imoniacum est beneficium fundare, vel dotare eo pacto, ut sibi conferatur.
- 4 **S**imoniacum est pactum presentandi seipsum, a fundatore oppositum in erectione beneficii, & irrita est erectio & institutio inde sequuta, & n. seq.
- 5 **P**resentato acquirit jus spirituale ad beneficium obtinendum, & Episcopus compelli potest instituire.
- 6 **S**imoniacum est pro presentatione aliquid temporale dare vel accipere.
- 7 **B**eneficium obtinens a se fundatum cum pacto presentandi seipsum, an faciat fructus suos, & n. seq. usque ad num. 15.
- 8 **S**imoniacus est intrusus, carens titulo vero, & putativo.
- 9 **E**t semper est in mora restituendi sicut fur.
- 10 **E**t tenetur ad restitutionem omnium fructuum, etiam qui percipi potuissent a diligenti possessore.
- 11 **D**ominium sequitur additione transferuntur ex contractu etiam in utili: non tamen nullo, & contra legem.
- 12 **C**lausula, & non aliis, &c. facit dispositionem conditionalem.
- 13 **P**ecunia per simoniam collata an, & quando sit restituenda ei, qui contulit.
- 14 **R**etentio facilius datur, quam petitio.
- 15 **P**actum omne, & convenio in beneficalibus, & aliis spiritualibus simoniam inducit.
- 16 **S**imoniam non est deducere in pactum juris communis dispositiones.
- 17 **E**tiam in actu receptionis fuerit oppositum.
- 18 **C**ollatio beneficii sub conditione, si recederis, valli-dae est.
- 19 **C**ollatio beneficii facta eo pacto, ut provisus solvas pensionem collatori debita, non est simoniam.
- 20 **S**imoniam non est Sacerdos absolvens paenitentem eo pacto, ut rem sibi sublatam restituat.
- 21 **P**eccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.
- 22 **P**actum dandi spirituale pro spirituali, an fieri possit sine vitio simonia remissive.
- 23 **S**imoniacum non est in actu receptionis, vel ingressus ad jus spirituale aliquid dare, vel offerre sine pacto, vel conditione.
- 24 **G**ratia recipi potest gratis oblatum.
- 25 **S**imoniam non inducit datio mutua spiritualium, & temporalium, quoties una non casuatur ab alia.
- 26 **S**ecus si actus sint correptivi.
- 27 **E**st tamen vitanda propter speciem mali.
- 28 **A**ccusatus non debet ingredi domum iudicis.
- 29 **O**pus per se laudabile, ratione temporis reprobatur, ibid. & n. seq.
- 30 **S**imoniam suspicionem praefertur nummos in concham mittere, dum baptismus suscipitur.
- 31 **F**ructuum deductiones, & solutiones, quae ex prava consuetudine, aut constitutionibus sunt tempore ingressus, vel possessionis, reprobantur a Concil. Trident. & Constitut. S. Pii V.
- 32 **P**reces humiles a digno oblatae pro beneficio obtinendo, simoniae, aut ambitionis vitium non inducunt.
- 33 **S**ecus si ab indigno.
- 34 **P**reces, quas pro se quis porrigit, ut in Praelatum eligatur, ambitiosae sunt, & illicitae.
- 35 **E**piscopatum appetere non licet.
- 36 **P**rimatus fugientem se desiderat, desiderantem se horret.
- 37 **M**anuscula conferentes Praelatis, & rogantes pro beneficio adipiscendo, an simoniam committant.
- 38 **E**lectus offerens ordinatori, vel consecratori suo electuarium, vel aliud quiddam modici pretii, non censetur simoniacus, ibid.
- 39 **C**onsecrator, cuius vigore canonicus novus singulis canonicis chirothecas distribuit post adfingent ad fructus, & distributiones, sublati est a Concil. & Bulla S. Pii V.

- 39 **S**imoniam est quoad Deum, & in parvis, & in magnis muneribus, si animus iudicis ex eis flectatur.
- 40 **S**imoniam mentalis solum Deum habet ultorem, & num. 45.
- 41 **E**cclēsia non iudicat de occultis, & n. 45.
- 42 **S**imoniam mentalis non inducitur in simoniacis de jure Ecclesiastico, sed tantum in simoniacis de jure divino.
- 43 **C**ontrarium, num. 44.
- 44 **S**imoniam in beneficalibus an sit prohibita de jure divino remissive.
- 45 **S**imoniam mentalis peccatum per solam paenitentiam aboletur.
- 46 **I**n intellectu cap. fin. infra eod. ibid.
- 47 **E**cclēsia ultioni non subdantur, qua in simbus nuda volentati consistunt.

TUOS, Si Clericus eo pacto bona sua confert Ecclesiae, ut recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro prabenda, simoniacus est: secus si hoc fiat sine pacto Hoc dicitur: dividitur in duas partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio, ibi, *Devotioni*, & haec subdividitur in duo membra. Secundum ibi, *Si verò*, cuius limitatio subnequitur, ibi, *Licet autem*.

Nota primò jus canonice esse quid spirituale; unde non cadit in laicum, ut in cap. 2. cum ibi notatis per Innoc. supra de institut. Ideòque pro jure canonice obtinendo simoniam est temporale aliquid dare, vel promittere, ut hic deciditur: concordat cap. *Jacobus*, infra eod. & notant hic Anton. de Butrio num. 2. Abbas num. 3. & Matian. Socin. num. 4. in 3. notab.

Secundò nota esse simoniam fundare, vel dotare Canonice, vel aliud beneficium Ecclesiasticum eo pacto, ut beneficium illud sibi conferatur, de quo hic est casus appertus. Unde cum quidam clericus non ita pridem sua bona patrimonialia contulisset pro erectione Archiepiscopatus in Cathedrali Ecclesia cum reservatione jurisdictionis, eo pacto adjecto, ut possit seipsum presentare, & non aliis: consultus ab eodem clerico respondi erectionem, & institutionem inde sequentem fuisse simoniam & nullam per hanc decretalem, & opus esse nova erectione, & provisione Sedis Apostolicae, quam postea idem clericus impetravit a S. D. N. Urbano VIII. Ex presentatione enim acquiritur praesentato jus spirituale ad beneficium obtinendum, & Episcopus potest compelli ad institutum, ut in cap. *Cum Bertoldus*, & ibi Abbas n. 1. de re iudicat. & in cap. *Dilectus*, de off. Legat.

Unde sicut simoniacum est dare aliquid temporale pro collatione, seu receptione, ut, hic, aut pro institutione, ut in cap. *Auctoritate*, & ibi Abb. de institut. cap. *In tantum* & cap. *Audivimus*, infra eodem cum concordata & pro presentatione, ut pluribus probat Lambert. de iurepr. in 2. part. 1. lib. in 9. quest. princ. art. 1. num. 1. & sepius concludit Rota Roman. ut testatur Horat. Mandos. ad Roman. consil. 317. Circa propositum.

Amplius consultus, an praedictus clericus suos fecerit fructus Archiepiscopatus, ut praesertim, erecti; respondi fecisse ad e data litterarum Apostolicarum, & habita possessionis, ad praescriptum Extrava. *Injuncta de elect.* Quo verò ad fructus antea perceptos, cum in litteris nulla fiat condonatio, non opposita sit clausula: Per hoc tamen non intendimus gesta per Ordinarium aliquatenus approbare: dubitatio emergit, quia simoniacus est intrusus carens titulo vero, & putativo, & dicitur fur, & invalor, cap. *Ordinationes*, l. & 9. qu. 1. & idèd semper est in mora restituendi sicut fur, ut dicitur Tancredus, & Joannes, quos sequitur glossa communiter approbata in cap. *Niscum pridem*, in verb. *dumtaxat*, de renuntiat. Jo. Andr. ibidem num. 4. Baldus num. 1. Anton. de Butrio num. 8. vers. *Conclude mentem glosse*, & vers. *infertur tercio*, Henric. colum. 1. ante med. vers. *Aut non habet titulum*, & Cardinal. in 8. *Inveni*, num. 2. & simoniacum in beneficio teneri ad restitutionem omnium fructuum, etiam qui percipi potuissent a diligenti possessore, docet Sanctus Thomas in 2. 2. quest. 100. art. 1. ad 2. & in 4. d. 25. quest. 3. art. 1. quest. princ. 3. ad 3. & Silvest. per Archidiacon. in verb. *Simoniam*, num. 13. vers. *Obtavo*.

Ceterum et si memoratus clericus suos non fecerit fructus tamquam beneficia, seu Ecclesiasticos, et quòd ecclio

ereditio canonicatus, & institutio nulla fuerit, ut prædixi; tamen videtur illos fecisse tuos tamquam patrimoniales, & laicales; quia oblatio bonorum, quam fecit Ecclesia cum pacto præsentandi scriptum, fuit invalida tamquam simoniaca, ut hic in textu, & consequenter clericus dominium bonorum oblationum a se non abdicavit, nec illud intransiit in Ecclesiam ex contractu nullo, & vicioso: nam licet regulariter ex contractu etiam inuito transferatur dominium sequita traditione, ut leg. *de legatibus, in princ. ff. de pignori. act.* tamen secus est, si contractus sit nullus, & contra legem, ut not. Bart. in l. 1. §. Si vir in fin. ff. de acquir. passif. Paul. de Castro conf. 244. Viso & examinato, in fine lib. 2. & ex contractu a lege improbate nec possessionem transferri respondit Alexan. conf. 69. circa primum, num. 14. lib. 5. præsertim stante clausula, *Et non aliis aliter nec alio modo*, quam factus dispositionem conditionalium, ita ut nisi conditio purificetur, perinde fit ac si abinitio bona sua Ecclesie non obtulisset, ut per Cephal. conf. 118. num. 13. & 14. lib. 1.

13 Nec oblat. si dicatur: Pecunia per simoniam collata Ecclesie seculari non est restituenda ei qui contulit, quia turpiter, & contra iustitiam dedit; sed Ecclesie in cuius ignominiam data fuit, ut in cap. *De hoc, supra eodem. cap. Si quis avaro, 17. quest. 4. & in Authent. de Sanctiss. Episc. §. Sed neq. c.* & hoc si solum Prælatum, vel alius de Ecclesia deliquerit; quod si Ecclesia fuerit in culpa, puta quia totum Collegium consensit simoniam, tunc etiam applicari non debet Ecclesie, quia talis lucri redditus se indignam, tamen nec debet restitui danti, sed a superiore pauperibus erogari; quemadmodum pecuniam Jude traditam a Judæis, nec Judæi retinuerunt, nec Judæi remansit: sed data fuit in Cæmeterium pauperum peregrinorum, ut patet *Matth. 26.* & ita post multa concludit, & distinguit gloss. fin. in d. cap. *De hoc*, & ibi fufius Hostien. Jo. Andr. & alii. Turceterum, in cap. *Si quis dator, in verb. Restitueret. qu. 3. & latius in c. Non est punianda, 1. quest. 1.* ubi hanc distinctionem pluribus comprobat, & est communis theoretica, ut ibi testatur Pæroposium num. 1. post Ant. de Butr. & Abb. in dist. cap. *De hoc*, quam etiam sequitur S. Thomas in 2. 2. quest. 100. arti. 6. ad 1. & 4.

Id inquam non oblat, quia procedit de juris rigore. At verò ex misericordia in tribus casibus pecunia simoniacè accepta restituitur ei, qui dedit. Primus est, cum dans religionem ingreditur, ut per Innoc. in dist. c. *De hoc, in verb. Ecclesie*, qui ad hoc allegat cap. *Penitens, supra eod. c. De lapsis, 16. quest. 6. & cap. Si quis ita, 27. quest. 1.* Secundus est, cum dans pecuniam non habet unde vivat; et in hoc casu Hostien. & alii intelligunt textum in dist. cap. *Penitens*, ubi restitutio jubetur fieri Presbytero, qui per simoniam dedit. Tertius est, cum dans pecuniam simoniacè eravit in iure, vel in factò: tunc enim ex misericordia fieri restitutio, ut tenent Host. Jo. Andr. & Præpos. locis citatis, & Silvest. post Rayn. in verb. *Simonia, in 20. vers. Postquam tamen ex misericordia*: & hic proprie est casus noster, quia clericus, qui fecit pactum de præsentando seipsum, hoc ergo bona fide ignorans dispositionem hujus Decretalis.

14 Ac præterea hic non est agendum de restitutione, quia idem clericus possessionem bonorum a se non abdicavit: eodem enim contextu, quo illa contulit Ecclesie, sibi retinuit præbendam. Explorari autem prius est facultas dari retentionem, quam petitionem, leg. *Sed est possessors, ff. de iurejur. de g. In bonafidei, C. de palli. Per retentionem, Cod. de usufr. leg. 2.* & ibi Baldus in 3. notab. C. de fidei commiss. Paul. de Castro con. 19. Ultra ea, in princ. lib. 2.

15 Tertio notabi, *Cum in talibus*, omne pactum, & conventionem in beneficiis, & aliis spiritualibus simoniam inducere, ut est textus hic, & in cap. *Cum pridem, & cap. fin. supra de palli. in cap. Quam pio, 1. quest. 2. in c. Ur nostrum, ut Ecclesie benefice, & in cap. Quasram, de rer. permitt. cum concedant & hic notant, glo. 1. Hostien. num. 1. in ver. *Omnis pactio*. Butr. numer. 2. in 2. notab. & Cardin. in m. 1. Roman. conf. 317. Circa præpositum, in fine, & conl. 259. Quia benefici, in princ. & per totum. Intellegit, nisi in traditione spiritualium deducatur in pactum dispositio juris communis, quia hoc non inducit si montan. ut est text. in cap. *Ex parte, & secundo, supra de cleric. non residen. &* notant glof. & Innocen. in cap. cum Al. de Cen-*

stitut. glof. in cap. *Ad audientiam, & secundo*, & ibi dixi nu. 13. de rescript. item glof. in cap. *Significasti, de elect. glof. in cap. Significatum de preben. & glof. in cap. Olim, & primo, de rescript. spoliator. Nulla enim conditio a iure communi approbata reddi actum simoniacum, etiam si tempore concessionis fuerit appposita, ut respondit Gemin. conf. 84. num. 14. vers. *Non debet, quod ista conditio*. Cravetti. conf. 145. num. 4. Hinc fit, ut valeat collatio beneficii sub conditione *Si resederis*, ut probatur in dist. cap. *Ex parte*, ubi patet valere iuramentum de residendo præstitum in receptione Preposituræ; & tenet Gemin. d. conf. 84. nu. 5. vers. *Item valet collatio*, & Joan. Andr. post Archid. in c. 1. *de iurejur. lib. 6.* Hinc etiam fit, ut similiter valeat collatio beneficii facta eo pacto, ut provifus solvat pensionem antiquam, & consuetam iovi ipsi collatori, ut per Gemin. d. conf. 84. num. 4. vers. *Et dico quod tale iuramentum.**

Quod verum puto etiam in his, quæ sunt prohibita, quia simoniaca, secundum ea, quæ notantur in cap. *Ex parte, & secundo*, in glof. in ver. *Dimisere, supra de offic. de. eg.* Quid enim si penitens in Sacramento Penitentis confiteatur se aliquid iusto subtraxisse ipsi Confessoris: certe nulla est simonia, si Sacerdos dixerit, *Nolo te absolvere, nisi reitutus*. Imò cum non teneatur Sacerdos rem sibi subtractam penitenti condonare, non potest illi absolutionis beneficium impendere nisi facta restitutione, quia non dimittitur peccatum, nisi restitatur ablatum, cap. *Si res aliena, 14. quest. 6. cap. Quamquam, de iur. lib. 6. & regula Peccatum, eod. lib. ubi notat glof. magna post princ. vers. Secundum aliam intellectum, & Abb. in cap. *Cum tu, infra de iur. Et* quævis S. Thomas in 4. dist. 25. quest. 3. art. 3. ad 2. dixerit simoniam esse, si quis det aliquid spirituale debitori, ut recuperet quod suum est: tamen in summa id est in 2. 2. quest. 100. arti. 7. ubi loquitur serè per eademmet verba, non ab te exemplam illud prætermisit. De quo tamen videt quæ notantur in cap. *Qui iudet, 1. quest. 1. in cap. Discretus, in primo, in glof. prima supra eodem, & ibi per Abb. plenius distinctionem in secundo notab.* & per Th. in m. cap. *Quamquam, in tract. de Annat. institution. num. 15.* ubi sequitur doctrinam Divi Thomæ; circa quam vide etiam quod scripsi in cap. *Ad audientiam, & secundo num. 19. supra de rescript. An autem pactum dandi spirituale pro spirituali fieri possit sine vitio simoniacè, ut per Archid. in cap. *Quam pio, num. 3. 13. quest. 2. & ibi plenius per Præpos. num. 2. & Abb. in c. Statuimus de transact.***

Quarto notabi, *Purè consentiant*, etiam tempore ingressus, vel receptionis non desunt rituale posse aliquid dari, vel offerri abique vitio simoniæ; dummodo liberaliter id fiat, & pactum, seu conditio nulla interveniat: nam gratis potest recipi gratia oblatum, cap. *Discretus, in primo in fine, supra eod.* Nec id minus receptio gratuita dicitur, arg. leg. *Si commenerandi, ff. Mandat. c. Judicis, 1. quest. 1. cap. De excois, 18. dist. & leg. Solent, §. fin. ff. de offic. Proconsul. Et pro hac parte disputando determinat glof. 1. in cap. *Emendans, 1. quest. 1. & glof. in c. Quam pio, in verb. Postmodum, 1. quest. 2. & glof. nostra in ver. *Purè consentians*, Hostien. num. 3. Butr. in 3. notab. Abb. num. 4. & plerique alii. Unde consequitur, ut dato mutua ipi ritualis, & temporalis juris simonia non inducat, quovis una non cadatur ab alia, ut formaliter inquit Butr. num. 3. locus si actus essent correlative, ita ut unus haberet respectum, seu relat. onem ad alterum, ut per Cardin. num. 2. in 3. notab. & Felin. num. 1. Subdit tamen Hostien. post glof. in m. cavendum esse, ne fraus sub specie talium numerum committatur, cap. *Si quis neque, 1. quest. 1.* nam etiam planum sit simoniam, vel quasi non committi nisi pacto interveniente, vel quasi, ut hic probatur, nisi mentalem, ut in cap. *fin. infra eod.* tamen quia est mentalis, quæ facile in prædictis intervenire potest, vitari debet. Idcirco secundum Hostien. tenet prima opinio, quam hic ponit glof. honestior, & tutor est: & sequitur Cardin. in prima opposit. Adde & olsam præal. eorum in d. cap. *Emendans, 1. quest. 1.* quæ notabiliter dixit hoc vitandum esse propter ipseum malum argum. cap. *Constitutus de transact. c. l. Unica, ff. ad leg. jul. de ambitu*, ubi habetur accutatum non debere intrare domum iudicis; nam opus per se laudabile, ratione temporis reprobatum, & ne magnitudinis occasione inducat. Quæmodò notum est nunquos in eorum mittere opus pietatis sit; tempore tamen late-**

Auscipiendi Baptismi præferat simonia suspensionem, argum. *dist. 1. Unica*, adeo ut etiam sub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præsumptio simoniæ non evanescat, *cap. Si quis agritudine, 57. dist. 1. & cap. 1. 8. quest. 3.* Item notat gloss. in *dist. cap. Quam pio*, in *ver. Subsidii*, 1. *quest. 2.*

30 Et hæc partem hodie non obscurè videtur probasse Concilium Tridentinum *cap. 14. sess. 24.* ubi detestatur conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationes illicitas, aut turnorum lucra, quæ in aliquibus Ecclesiis ex eorum constitutionibus, aut ex prava consuetudine interponuntur in electione, præsentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, vel aliaprovisione, sive ad possessionem alicujus Cathedralis Ecclesiæ, vel beneficii; mandatque Episcopis, ut quæcumque hujusmodi in usus pios non convertuntur, atque ingressus eos, qui simoniacæ labis, aut fordide avaritiæ suspensionem habent, fieri non permittant.

Pondera hoc decretum, quia non solum reprobat conditiones, & promissiones, sed etiam solutiones, & fructuum deductiones, quæ sunt in actum provisionis beneficii, seu tempore ingressus: nec tantum reprobat quæ verè sunt simoniacæ, sed etiam quæ simoniæ, & avaritiæ suspensionem inducunt. Unde cum ea quæ dantur tempore ingressus, seu receptionis, etiam liberaliter fiant, & sine ulla conditione, vel pacto; tamen ratione temporis semper hæc suspensionem præferant rationem præcitatam glossa; hinc videtur secus, ut S. Synodus approbaverit hanc sententiam uti honestiorem ac tutiorem: idemque habetur in Constitutione S. Pii V. incipiens. *Dum nimis*, in Bullar. *tom. 2. pag. 310.* in qua decretum illud ampliat, & declarat. Nisi dixeris, idcirco hæc prohiberi a Concilio, & Bulla, quia non sunt liberaliter à sponte dantibus, sed ab invitis vigore statuti, vel consuetudinis: hic verò queritur de his quæ purè, & liberaliter offeruntur tempore ingressus: verumtamen negari non potest quin ratio illa suspensionis vigeat etiam in hoc casu, ut ex dictis constat.

Præterea hoc expressius statutum legitur in decreto *cap. 1. sess. 21.* ubi inquit, Episcopos, aut eorum ministros nihil quovis prætextu accipere posse, etiam spontè oblatum, pro collatione quorumcumque ordinum, nec pro litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quævis de causa. Quo decreto, ut Cardinalis Carafa adnotavit, corrigitur quod asserunt Doctores in *cap. 1. supra eod.* videlicet accipi posse id, quod non principaliter, & pro ipsa re spirituali, sed ex charitate spontè datur. Item corrigitur, *c. Etsi quæstiones, & c. Dilectus ille secundo, supra eod. ibi, Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine ratione gratis oblatum.* Sed Host. dixit ibi: (Quod gratanter recipiant, satis est mihi certum; sed an spontè offerant, nec est notum.) Unde Sac. Synodus ad tollendam omnem suspensionem sustulit etiam spontè oblata: quæ si nihilominus acceptentur, non propterea simoniam inducerent, si omnis abesset pactio; sed dantes, & accipientes incidenter in pœnas eo decreto inflictas.

31 Quinimo nota ibi, *Regans humiliter*; preces humiles à digno oblatas pro canonicis, vel alio beneficio Ecclesiastico obtinendo simoniæ labem non inducere, nec peccatum aliquod ambitionis, concordat *cap. Præpositus, in 1. resp. de cler. excomm. ministr.* Dixi à Digno; quia si indignus

32 hujusmodi preces porrigeret, absque dubio simoniam committeret, ut post Tancred. notat gloss. 1. in *cap. Tuam, de erat. & qual.* Quæ tamen distinctio procedit, si preces porrigantur pro canonico, vel alio simplici beneficio, ut hic, secus si pro majoribus, in quibus se nemo ingerere debet, *cap. Qualiter, de elect. cap. Cum iam dudum, de præb. secundum Hostien. hic num. 2. & Cardin. in 2. notab.* Unde preces, quas pro se quis porrigit, ut in prælatum eligatur, ambitiosæ sunt, & illicitæ. *cap. Nullus 1. quest. 1. & conclusio glossa præalleg. & DD. in dist. c. Tuam.* Nec mirum, quia Episcopos nec licet apperere, nedum pro eo ad-

33 piscendo preces porrigere, cum Augustinus *lib. 19. de Civit. Dei cap. 19.* præp. fin. dicat: *Locis superior, sine quo populus regi non potest, est ad ministrare ut decet, tamen inde decem appetitur.* & Chrysost. *homil. 35. in Math. circa med. Opus quidem desiderare bonum: bonum est; primum*

autem honoris concupiscere vanitas est; primum enim fugiendum est desiderat, desideratum se horret: ad hoc cap. fin. 1. quest. 6. & egregiè probat S. Thomas in 2. 2. *quest. 185. art. 1.* explicans illud Apost. 1. ad Timoch. 3. *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, cap. Qui Episcopatum, 8. quest. 1.* Sed pro minoribus beneficiis, qui digni sunt, 36 licitè humiles preces porrigitur: imò hoc procedit, etiam si præcesserit donatio rei temporalis liberaliter facta, & citra ullam conditionem, vel pactum, ut probat hæc littera ibi: *Sive roperè, ac sine pacto rogans humiliter, &c. & tenet Abb. in 1. notab.* dicens hoc esse perpetuò notandum ad excusationem eorum, qui munuscula, vel xenia Cardinalibus, vel aliis Prælati conferunt, rogantes pro aliquo beneficio consequendo: nam nisi ducantur principaliter ad intentionem, ut spiritualia adipiscantur, quamvis secundariò spem habeant beneficii obtinendi, extra omnem noxam judicantur. *c. Non satis, 86. dist. cap. Sunt in Ecclesia, 8. quest. 1.* glossa 1. *cap. Cum essent, supra eod.* vix enim facere possunt, qui hujusmodi intentionem secundariam non habent, ut dicit hic Innoc. in *ver. intentione*, Hostien. & Joann. Andr. *ambo num. 3. in eod. ver. & Cardin. nu. 3.* facit quod notatur in *cap. Quid prodest. 61. dist. in c. Sunt nonnulli, 1. quest. 1. & in d. cap. Tuam de erat. & qual.* & cum opinione Abb. transunt hic Marian. Socin. *nu. 6. & Felin. in 1. notab.*

Et confirmatur, quia in his parvis xeniis, vel munusculis non committitur simonia: nam et si ipsa etiam persona electi offerat ordinatori, vel consecratori suo electarium, aut de vino, sive de aliis hujusmodi, quæ modici pretii fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeat; non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit recipientem in his delinquentem, vel donantem: quæ tunc verba textus in *cap. Etsi præstationes in fin. supra eod.* & ibi notat Bernard. in *gloss. ult. & Doctores, & Petr. Brixen. in repert. in ver. Simonia, vers. Pro modico: unde & Clemens VIII. in Bulla de largitione munerum excipit leviora esculenta, aut poculenta, seu ad devotionem, vel religionem pertinentia munuscula: licet Sacra Congregatio Concilii, cum in una Casula. dubitatum fuerit, an a Tridentino Concilio *cap. 14. sess. 24.* & Bulla S. Pii V. *Durum mirum*, sit sublata consuetudo, cujus vigenti Canonici novus singulis Canonice chirothecas distribuit, & donat post adeptam possessionem, & post admissionem ad fructus, & distributiones; & declaraverit nec fas esse hujusmodi chirothecas distribui, vel recipi. Sed postè dicitur, minus illud non spontè offerri, vel donari, sed jure consuetudinis cogente; quia dicitur videtur, quod nullo jure cogente conceditur, *l. Donari, ff. de donat. & l. dona, i. ff. de regul. jur.* Joann. Andr. *hic num. 3. in ver. Purè.* Unde non mirum si ea consuetudo à Concilio, & Constitutione S. Pii V. sublata fuerit, facit decretum ejusdem Concilii in *c. Unico, sess. 22. de observan. & evan. in celebr. miss. ibi: Aliberalis elemosinarum exactioes potius, quam possessiones, aliaque hujusmodi, quæ à simoniacalabe, vel certè à turpi questu non longè absunt.**

Cæteriò advertere, quia quod dictum est in his munusculis simoniam non committi, procedit in foro exteriori, & quoad Ecclesiam, quia cum non sit probabile, ut animus judicis spiritualis flectatur ad aliquid faciendum pro parvo munere, idcirco Ecclesia in his non judicat simoniam committi; & ita loquitur textus in *dist. cap. Etsi quæstiones*, sed apud Deum, qui cor videt, simonia est & in parvis & magnis muneribus, si animus judicis ex eis flectatur; & ita illum text. declarat Sanctus Thomas in *4. dist. 25. quest. 3. art. 3. ad 1.* Item simoniam est etiam in parvis munusculis, ubicumque apparet de intentione. *c. Etsi tuæ desimon.* ubi patet lex solidos simoniam inducere, & *c. Judices, 11. qu. 1.* ubi de quinque obolis: similes de furto, *c. ult. 14. quest. ult. & in usura, c. Plerique, 1. qu. 3. & c. Consuluit, de usur.*

Ultimò nota in *vers. Licet autem*, simoniam mentalem habere ultorem solum Deum, qui scrutator est eorum, & cognitor secretorum; non autem Ecclesiam, cui datum est de manifestis tantummodo judicare, ut in textu, non autem de occultis, *c. Erubescant, 32. dist. & cap. Proximo, sup. eod. cum concord.* de quibus ibi in *gloss. fin.* & declarat S. Th. in 2. 2. *qu. 100. art. 6. ad 6.*

In *gloss. ult. Innoc. in verb. Culpabiles*, post multa concludit, in his quæ sunt prohibita, quia simoniaca, ut ven-

dere Sacramenta, gratiam, & generaliter omnia, quæ veteris, vel novi Testamenti auctoritate, simoniaca iudicantur, solam voluntatem inducere vitium simoniæ: in his verò quæ prohibentur sola Constitutione Ecclesiæ, ut renunciare præbendam, ut alteri conferatur, licet sit peccatum, non tamen sufficere solam voluntatem, ut faciat simoniacum: idem docuit gloss. in verb. *Dimittere*, in cap. *Ex parte*, il primo, de offic. delegat. & sequuntur hic Hostiensis ad simem, & Cardinal. in 1. quaest.

Pondera hæc dicta Innoc. & ex his collige conclusiones.

43 Prima conclusio est, simoniam in beneficiis, ut est vendere beneficium, seu illud resignare, ad hoc ut alteri conferatur, non esse prohibitam iure divino, sed constitutione Ecclesiæ; & ita esse ex genere illorum, quæ non sunt prohibita quia simoniaca, sed simoniaca quia prohibita. Sed de veritate hujus conclusionis latissime disserui in c. *Cum pyridem*, de pass. ubi videas in secunda, & tertia quest.

54 Secunda conclusio est, simoniam mentalem non induci in simoniaci de jure Ecclesiastico, sed tantum in simoniaci de jure divino: & idem tenet gloss. Vicentii in d. c. *Ex parte*, il. 1. in verb. *dimittere*, de offic. deleg.

Verum hæc conclusio à DD. non tenetur: quia si simonia prohibita sit iure divino, siue Ecclesiastico; sicut

pactum, vel conventio, ut detur spirituale pro temporali indistincte inducit simoniam conventionalem; ita & mens dandi, vel recipiendi indistincte inducit si non am mentalem: ad hoc c. *fin. infr. eod.* ubi peccatum simoniæ mentalis per solam præsentiam aboletur, & text. loquitur indistincte de omnibus spiritualibus: inducitur ergo vitium simoniæ mentalis, siue spiritualia sint de jure divino. siue ex constitutione Ecclesiæ, ex quo text. aliter non distinguit. c. *Si Romanorum*, 19. dist. c. *Si dormierit*, 31. q. 1. & ita illum text. ad hoc ponderat Abb. linc. n. 5. & sequuntur Marian. Socc. n. 9. & Felin. n. 3.

Conclude ergo, quantum ad Deum, & forum conscientie indistincte per solam voluntatem, & deliberationem committi simoniam mentalem: ut per Silv. in verb. *Simonia*, num. 5. vers. *Quinto queritur*. Quantum verò ad Ecclesiam, & humanum iudicium nullus contrahit simoniam quacumque voluntate, nisi aliquod superaddatur, ut hic & in c. *fin. infr. rad.* id est nisi pactum intercedat expressum, vel tacitum, ut declarat Silvester lococitat. Ratio est, quia quæ in simibus nudæ voluntatis consistunt, non subduntur ultioni Ecclesiæ, quæ non iudicat de occultis, c. *Christiana*, 32. q. 5. & c. *Sicut il secundo*, infra eodem, ita Marian. Socc. supra in rubr. num. 5. & vide quod dixi in c. *Ex parte*, il primo ad fin. de offic. deleg.

DE SIMONIA.

Gregorius IX.

CAPUT XLVI.

Mandato nostro recepto, ut cum monachis, qui per simoniam dato aliquo, locum in monasteriis sunt adepti, secundum constitutionem generalis Concilii, dispensares: & infra. Consultationi tuæ breviter respondentes, dicimus mandatum Apostolicum etiam ad Abbates extendi: Et ad resignationes spiritualium & temporalium, quæ nullo pacto, sed affectu animi præcedente, utrimque taliter acquiruntur, (in quo casu delinquentibus sufficit per solam poenitentiam suo satisfacere Creatori) eos pro simonia huiusmodi non teneri.

S U M M A R I U M.

- 1 **A**bbas venit appellatione Monachorum in materia iudicantis, & num. 4.
- 2 Simonia solo affectu animi non committitur, sed aliquo dato, vel recepto.
- 3 Dispensandi potestas est late interpretanda, & nu. seqq. usque ad n. 13. & n. 33.
- 4 Fallit in sex casibus, ut nu. 10.
- 5 Beneficium nomen includit Rectorias, & Dignitates, & num. 37. Nisi obftet intentio scribentis propter alterius præiudicium, nu. 7. & 42.
- 6 Inferioribus expressis adiecta clausula generali non videntur superiores.
- 8 Offendere plures difficilior est, quam unum.
- 9 Dispensandi potestas est beneficium datum dispensanti, & non delinquenti, & ideo largè interpretatur.
- 10 Beneficium Principis est latissime interpretandum.
- 11 Major Pœnitentiarius dispensat in occultis, etiamsi agatur de beneficio voluntario, & revalidat titulos beneficiorum.
- 12 Etiam in concursu obtentorum ab inabili ob censuram, vel ministracionem in censura, & num. 61. & 62.
- 13 Major Pœnitentiarius an possit revalidare titulos parochialium extra concursum obtentorum, & num. 33. usque ad nu. 38.
- 14 Et an possit in quocumque casu revalidare titulos parochialium in concursu obtentorum non adiectis clausula, fiet postquam concurrentibus satisfecit, &c. & nu. 38. usque ad n. 65.
- 15 Et an ad possit cum præscripta clausula, & nu. 65. usque ad nu. 72.

- 16 Et an, & quomodo eadem clausula sit reducibilis ad præxim, & n. 72. usque infra.
- 17 Parochialis Ecclesiæ ex iustitia est debita aigniori inter probatos in concursu ab examinatis, & n. 62. & seq.
- 18 Et postpositus potest appellare ab irrationabili iudicio Episcopi, ex Bulla D. Pii P. & n. 27.
- 19 Appellans non competit, nisi inabit, & contra iustitiam gravato, & num. seqq.
- 20 Appellatio est provocatio iniqua sententia querelam continens.
- 21 Et illius usus fuit inventus ad corrigendam iudicantium iniquitatem, vel imperitiam.
- 22 Parochiale imperitans in concursu tacendo suam inhabilitatem occultam; peccat contra iustitiam, & ad restitutionem tenetur, & num. seqq. usque ad nu. 33.
- 23 Damnificans aliquem videtur ei auferre id, in quo ipsum damnificat.
- 24 Restitutus est ab iustitia commutativa.
- 25 Pœnitentiarius non curat de jure eventuali, & secundo, & n. 55.
- 26 Attendere non debemus, quod fieri possit de facto, sed quod fieri debeat de jure.
- 28 Oppositori habenti qualitates requisitas competit jus considerabile, ut caliceat appellare à denegata.
- 29 Impediens, ne beneficium detur digniori in concursu restituere tenetur.
- 30 Impediens ex iniusta causa, ne præbenda detur ei, cui firmatum erat, ut daretur, tenetur ad restitutionem aequali.
- 31 Sed si impedit antequam ad firmatum, tenetur ad aliquam compensationem arbitrio sapientis.
- 32 Damnificans aliquem imperitans, ne adipiscatur quod

- quaderat in via habendi, teneat aliquam recompensationem facere, secundum conditionem personarum & negotiorum.
- 33 Dispensatio est odiosa, & strictè accipienda.
- 34 Dispensandi potestas super beneficiis extenditur etiam ad beneficia curata, ubi de nullius præjudicio agitur. Alias secus, num. 41.
- 35 Beneficia conferendi facultas includit etiam curata.
- 39 Dispensandi potestas, quando agitur de præjudicio alterius, quam Principis concedentis, est odiosa, & restringenda.
- 40 Beneficii appellatione in materia odiosa, & restringibili non venit curatum.
- 43 Princeps in suis concessionibus, & rescriptis nunquam intendit jus alterius ledere.
- 44 Pœnitentiarius non solet juri quæsto derogare.
- 45 In revalidationibus titulorum ante Concilium Tridentinum apponebat clausulam, sine alicujus præjudicio.
- 46 Et fructus malè perceptos donat sine præjudicio illorum, quibus distributiones accrescere, vel non decrescere debent.
- 47 Interpretatio semper fieri debet exclusivè præjudicii tertii, etiam verba impropiando.
- 48 Dispensandi potestas ut eumque ampla, & exuberans, non extenditur in præjudicium tertii sine derogatione regula de jure quæsto non tollendo.
- 49 Majoris Pœnitentiarii potestas revalidandi titulos beneficiorum, an sit ex sui natura præjudicialis ad effectum, ut non intret regula de jure quæsto non tollendo.
- 50 Gratia sui natura præjudicialis non dicitur illa, quæ frequenter præjudicat; sed illa, quæ præjudicat semper & pernece.
- 51 Parochiales Ecclesie in pluribus casibus hic relatis conferuntur sine forma examinis per concursum.
- 52 Jura non adaptantur ad ea, quæ semel tantum, aut bis contingere possunt.
- 53 Major Pœnitentiarius potest legitimare prolem, & condonare pellis violatis dotes obtentas à Confraternitatibus in præjudicium virginum.
- 54 Legitimatio prolis facta post obitum parentum non præjudicat venientibus ab intestato.
- 56 Rescriptio est prioris status reparatio.
- 57 Rescriptio facta per Papam, ubi aliud non exprimitur, intelligitur fieri sine juris præjudicio alieni.
- 58 Retroactio in gratiosis nunquam fit in præjudicium tertii, nisi aliud in litteris exprimitur, & num. seqq.
- 59 Electio invalida ob occultam irregularitatem convallidatur per dispensationem.
- 60 Nisi ante dispensationem alius fuerit canonice electus.
- 61 Major Pœnitentiarius cur revalidet titulum beneficium in concursu obtenti ab inhabili ex censura, vel illius violatione, non adjecta clausula, fiet postquam satisfecerit, & num. seq.
- 62 Revalidatio beneficium in concursu obtenti est sui natura præjudicialis.
- 63 Dispensandi potestas non extenditur etiam ex majoritate rationis de uno casu ad alium sub lata verborum significatione non comprehensum.
- 64 Irregularitas ex defectu difficilis tollitur, quam irregularitas ex ministratione in censura.
- 66 Rescriptio non est necesse, ut præcedat absolutionem.
- 67 Date tempus non attenditur in mandatis de dispensando, vel conferendo quoad habilitatem imperantis.
- Habilitas sufficit, quando potentia explicatur ad actum, ibid.
- 68 Rescriptio dicitur facta, qualitercumque satisfiat.
- 69 Clausula, quatenus non tollatur jus quæsitum, reddit gratiam conditionalem, & stante præjudicio gratia à principio est nulla, nec convalescit ex satisfactione subsequente.
- 70 Condizione purificata perinde est, ac si dispositio à principio fuisse pura.
- 71 Clausula, sine alicujus præjudicio, in litteris tacite subintelligitur, sed non facit gratiam conditionalem.

- 73 Rescriptio à malè proviso in concursu fieri potest competitoribus in multis casibus sine ullo periculo detegendi delictum occultum.
- 74 Rescriptio impotentia non extinguit substantiam obligationis, sed suspendit illius effectum in tempus quo impedimentum cessaverit.
- 75 Rescriptio quibus faciendâ sit ab eo, qui in fraudem obtinuit beneficium in concursu.

M Andatum. Non summatur propter breviteratam, & i veritatem lecturatum, sed secundum Felin. sic summati potest: In materia indifferenti appellatione Monachorum venit Abbas: hoc primò: simonia solo affectu animi non committitur, sed aliquo dato, vel recepto: hoc dicit secundò.

In textu ibi: *Mandatum Apostolicum etiam ad Abbates extendi*. Nota ex hac littera potestatem dispensandi etiam latè interpretandum; nam hic mandatum ut alicui, ut dispensaret cum monachis, qui per simoniam monasterium sunt ingressi, nulla mentione habita de Abbatibus, & tamen hoc ad Abbates extenditur; nec mirum, quia Abbas monachus est, & sub constitutione penultimè monachis loquente includitur, ut in cap. *Quoniam*, supra eodem, fortius ergo in favorabili, argum. leg. *Cum quædam*, ff. de liber. & postum. secundum Joan. Andr. hic num. 2. Nec obstat, quòd beneficii nomen non includat Rectorias, vel Dignitates; ut cap. *fin. de præbend.* & cap. *Cum in illis*, eodem titul. lib. 6. & expressis inferioribus, adjecta clausula generali, non veniant Superiores, cap. *Sedes, de rescripte*. quoniam ut responderit Hostien. hic num. 4. consideranda est intentio scribentis, cap. *Super eo*, de offic. deleg. cum suis concord. quæ prævalet voci, & scripturæ, cap. *Intelligentia*, de verbor. signific. fuit autem hæc intentio Papæ, ut tam Abbates, quam monachi faverentur, & hoc respectu fit extensio, ut inquit Innoc. multum succinctè. In contrariis verò sit restrictio, ne alii fiat præjudicium, & ne impediantur electiones. Nec obstat, si dicatur etiam in simpliciter beneficio fieri præjudicium, tum quia non est præjudicium tale, de quo multum possit conquiri, cap. *Dilectus*, supra de off. Legat. tum quia frequentius collatio simpliciter beneficii consuevit ad unum spectare, electio verò ad plures: & difficilior est plures, quam unum offendere, cap. 2. de tempore ordinar. tum quia illusorium esset mandatum, si saltem simplex beneficium non includeret. Est ergo interpretandum, ut aliquid operetur, cap. *Si Abbate*, de verborum significat. cap. *In des*, de privileg. Et eodem modo responderetur ad cap. *Sedes, de rescripte*. secundum Host. vel potest dici secundum Jo. Andr. n. 3. in fin. hanc potestatem dispensandi fuisse beneficium datum dispensanti, non delinquentibus; quod patet, quia de illis nulla fuit facta nominatio, & ideo largius interpretatur, facit cap. *Si cui de præbend. lib. 6.* Sentit ergo Joan. Andr. dispensationem ipsam, quæ datur delinquentibus, tamquam odiosam esse restringendam; sed potestatem dispensandi, quæ datur ipsi dispensanti, esse latè interpretandam; & concordant alii inferius citandi n. 33.

Adverte tamen, quia hæc conclusio non videtur hic plenè probari, quia ex mandato Papæ non fuit concessa Episcopo nova potestas ad dispensandum cum monachis simoniacè receptis, sed tantum excitata potestas ordinaria concedita per Concilium generale in cap. *Quoniam* supra eod. ut patet ex hac littera ibi, *Secundum Constitutionem generalis Concilii dispensares*. Unde hæc Decretalis nihil videtur probare de commissione. sed tantum de potestate ordinaria dispensandi à jure concessa, prout animadvertunt Aretin. in l. 2. in princ. n. 1. ff. de verborum obligat. Fortunius in l. Gallus, §. *Et quid sit tantum*, à n. 156. ff. de lib. & postum. Navarr. in comment. hujus cap. n. 3. Covarr. in 4. Decretal. in 2. part. cap. 8. §. 8. num. 9. qui etiam advertit de hac ordinaria potestate ad dispensandum loqui capit. *Per venerabilem*, supra qui fil. legit. dum probat potestatem dispensandi circa majora extendi etiam ad minima.

Sed possit responderi hanc Decretalem non fuisse directam Episcopo, nam ex superscriptione hoc non apparet, nec colligitur ex dispositiva, sed tantum dicitur, *Mandatum nostro recepto ut dispensares*, & gloss. in figuracione casus dicit: *Quidam recepit in mandatis à Papa*, & gloss. secunda similiter dicit: *Mandatum fuit alicui, ut dispensaret*:

hec exprimitur de Episcopo: ergo ille fuit delegatus à Papa. Nec refragantur illa verba, *Secundum Constitutionem generalis Concilii*, quia non referuntur ad potestatem, sed ad modum: unde sensus non est, ut dispenset juxta facultatem, quam habet à Concilio, sed juxta formam, & modum à Concilio præscriptum: & hoc sensu mandatum illud non fuit excitatum jurisdictionis ordinariæ, juxta textum in cap. *Licet in corrigendis, supra de offic. Ordinari.* sed fuit collatum potestatis delegatæ, & sic textus bene probat conclusionem, quòd potestas dispensandi est favorabilis, & late interpretanda, quia est liberalitas, & beneficium Principis nulli noxium, quod largissime interpretatur, *l. fin. ff. de constitut. Princip. cap. Olim, infra de verborum significat. cap. Cum dilectus, in fine, supra de donat. quia in beneficiis, ut ibi dicitur, plena est interpretatio faciendæ; & hic notat gloss. 2. Joan. Andr. num. 3. Felin. nu. 7. dicens ad hoc semper allegari hoc cap. juxta intellectum Jo. Andr.*

Hanc conclusionem limita quinque modis, quos hic prosequitur idem Felin. à num. 8. Primò scilicet, dummodo nihil sit eadem ratio. Secundò, præterquam in causæ cognitione. Tertio, nisi nominetur persona, cum qua est dispensandum. Quarto, ut non extendatur ad defectus jure naturali inductos. Quintò, nisi larga interpretatio effect contra consuetudinem approbatam. Adde tu sextam limitationem, quando ex lata interpretatione fieret præjudicium tertio; de quo dic, ut tetigimus supra n. 7. & dicam plenius in q. seq.

11 Posito vivæ vocis oraculo Gregorii XV. quo tribuitur facultas Majori Penitentiario dispensandi in occultis sine relatione faciendæ Sææ Sanctitatis, etiam in casibus, in quibus ex Bulla S. Pii V. reformationis officii Penitentiariæ est alloquendus Summus Pontifex, etiam quòd agatur de homicidio voluntario, & de revalidatione titulum beneficiorum.

(Additur in hac materia servandam esse Constitutionem sanctæ mem. Urbani Octavi incipientem, *Regimini universalis Ecclesiæ*, cujus mentio hic n. 46.)

12 Item posito alio oraculo Pauli V. quo eidem Penitentiario conceditur, ut possit in oculis convalidare titulos beneficiorum in calu, quo dicta beneficia fuerint obtenta in concursu, quando tamen inhabilitas provenit ex aliqua censura, vel quia illis irretitus impetrans ministravit.

13 Dubitatur primò, an in quocumque casu Major Penitentiarius possit in occultis revalidare titulos parochialium Ecclesiarum extra concursum obtentorum, puta ex permutatione, aut resignatione, ubi de nullis præjudicio agitur.

14 Secundò, an cum inhabili aliter, quàm ex censura, vel ministratioe in censura, qui in fraude obtinuit beneficium in concursu, possit major Penitentiarius dispensare, & ejus titulum revalidare, non adjecta clausula formularii, *Et si postquam concurrentibus satisfecerit, vel cum eis concordaverit.*

15 Tertio, an possit hujusmodi titulum revalidare cum præscripta clausula.

16 Quarto, an, & quomodo eadem clausula sit reducibilis ad praxim.

17 Ad evidentiam præmittendum est, parochialem Ecclesiam ex jultitia esse debitam digniori inter probatos in concursu ab examinatore synodalibus, versà Concilium Tridentinum sess. 24. reformat cap. 18. vers. *Peracto*, præcipit, ut eidem digniori, & non alteri collatio Ecclesiæ fiat, & ex Bulla 33. S. Pii V. *In conferendis*, §. 7. magis idoneus postpositus potest appellare à mala Episcopi electione, & provocare electum ad novum examen, & consilio de Episcopi irrationabili judicio, parochialis eidem postposito est conferenda. Et S. Congregatio Concilii meo tempore multoties vocavit concurrentes Roman. ad novum examen subeundum. Jus autem appellandi non competit, nisi in debite, & contra jultitiam gravato, leg. 1. ff. de inoffic. testam. cap. *Non silent*, 2. quest. 6. cap. *Super eo, de offic. deleg.* cum appellatio sit provocatio inique sententiæ querelam continens, leg. *Perflecti, ff. de minor. glo. Unica*, in cap. 1. 2. quest. 6. Et illius usus fuit in concursu ad corrigendam judicantium iniquitatem, vel imperitiam, l. 1. in princ. ff. de appellat. & ne appellans maneat oppressus indebitè, cap. *Suggestus*, & cap. *Cum specialis*, §. *Porro*, sup.

18 Ad evidentiam præmittendum est, parochialem Ecclesiam ex jultitia esse debitam digniori inter probatos in concursu ab examinatore synodalibus, versà Concilium Tridentinum sess. 24. reformat cap. 18. vers. *Peracto*, præcipit, ut eidem digniori, & non alteri collatio Ecclesiæ fiat, & ex Bulla 33. S. Pii V. *In conferendis*, §. 7. magis idoneus postpositus potest appellare à mala Episcopi electione, & provocare electum ad novum examen, & consilio de Episcopi irrationabili judicio, parochialis eidem postposito est conferenda. Et S. Congregatio Concilii meo tempore multoties vocavit concurrentes Roman. ad novum examen subeundum. Jus autem appellandi non competit, nisi in debite, & contra jultitiam gravato, leg. 1. ff. de inoffic. testam. cap. *Non silent*, 2. quest. 6. cap. *Super eo, de offic. deleg.* cum appellatio sit provocatio inique sententiæ querelam continens, leg. *Perflecti, ff. de minor. glo. Unica*, in cap. 1. 2. quest. 6. Et illius usus fuit in concursu ad corrigendam judicantium iniquitatem, vel imperitiam, l. 1. in princ. ff. de appellat. & ne appellans maneat oppressus indebitè, cap. *Suggestus*, & cap. *Cum specialis*, §. *Porro*, sup.

19 Ad evidentiam præmittendum est, parochialem Ecclesiam ex jultitia esse debitam digniori inter probatos in concursu ab examinatore synodalibus, versà Concilium Tridentinum sess. 24. reformat cap. 18. vers. *Peracto*, præcipit, ut eidem digniori, & non alteri collatio Ecclesiæ fiat, & ex Bulla 33. S. Pii V. *In conferendis*, §. 7. magis idoneus postpositus potest appellare à mala Episcopi electione, & provocare electum ad novum examen, & consilio de Episcopi irrationabili judicio, parochialis eidem postposito est conferenda. Et S. Congregatio Concilii meo tempore multoties vocavit concurrentes Roman. ad novum examen subeundum. Jus autem appellandi non competit, nisi in debite, & contra jultitiam gravato, leg. 1. ff. de inoffic. testam. cap. *Non silent*, 2. quest. 6. cap. *Super eo, de offic. deleg.* cum appellatio sit provocatio inique sententiæ querelam continens, leg. *Perflecti, ff. de minor. glo. Unica*, in cap. 1. 2. quest. 6. Et illius usus fuit in concursu ad corrigendam judicantium iniquitatem, vel imperitiam, l. 1. in princ. ff. de appellat. & ne appellans maneat oppressus indebitè, cap. *Suggestus*, & cap. *Cum specialis*, §. *Porro*, sup.

20 Ad evidentiam præmittendum est, parochialem Ecclesiam ex jultitia esse debitam digniori inter probatos in concursu ab examinatore synodalibus, versà Concilium Tridentinum sess. 24. reformat cap. 18. vers. *Peracto*, præcipit, ut eidem digniori, & non alteri collatio Ecclesiæ fiat, & ex Bulla 33. S. Pii V. *In conferendis*, §. 7. magis idoneus postpositus potest appellare à mala Episcopi electione, & provocare electum ad novum examen, & consilio de Episcopi irrationabili judicio, parochialis eidem postposito est conferenda. Et S. Congregatio Concilii meo tempore multoties vocavit concurrentes Roman. ad novum examen subeundum. Jus autem appellandi non competit, nisi in debite, & contra jultitiam gravato, leg. 1. ff. de inoffic. testam. cap. *Non silent*, 2. quest. 6. cap. *Super eo, de offic. deleg.* cum appellatio sit provocatio inique sententiæ querelam continens, leg. *Perflecti, ff. de minor. glo. Unica*, in cap. 1. 2. quest. 6. Et illius usus fuit in concursu ad corrigendam judicantium iniquitatem, vel imperitiam, l. 1. in princ. ff. de appellat. & ne appellans maneat oppressus indebitè, cap. *Suggestus*, & cap. *Cum specialis*, §. *Porro*, sup.

21 Ad evidentiam præmittendum est, parochialem Ecclesiam ex jultitia esse debitam digniori inter probatos in concursu ab examinatore synodalibus, versà Concilium Tridentinum sess. 24. reformat cap. 18. vers. *Peracto*, præcipit, ut eidem digniori, & non alteri collatio Ecclesiæ fiat, & ex Bulla 33. S. Pii V. *In conferendis*, §. 7. magis idoneus postpositus potest appellare à mala Episcopi electione, & provocare electum ad novum examen, & consilio de Episcopi irrationabili judicio, parochialis eidem postposito est conferenda. Et S. Congregatio Concilii meo tempore multoties vocavit concurrentes Roman. ad novum examen subeundum. Jus autem appellandi non competit, nisi in debite, & contra jultitiam gravato, leg. 1. ff. de inoffic. testam. cap. *Non silent*, 2. quest. 6. cap. *Super eo, de offic. deleg.* cum appellatio sit provocatio inique sententiæ querelam continens, leg. *Perflecti, ff. de minor. glo. Unica*, in cap. 1. 2. quest. 6. Et illius usus fuit in concursu ad corrigendam judicantium iniquitatem, vel imperitiam, l. 1. in princ. ff. de appellat. & ne appellans maneat oppressus indebitè, cap. *Suggestus*, & cap. *Cum specialis*, §. *Porro*, sup.

de appellat. Præpos. in rubr. eod. tit. n. 15. & 68. Ex quo necessario sequitur, ut præelectus ab Episcopo in concursu qui per iraudem tacendo occultam suam inhabilitatem, & fingendo le capacem, præcipit parochiam magis idoneo, peccaverit contra jultitiam commutativam, ac proinde ad restitutionem teneatur, cap. *Si quis clericus*, 12. quest. 2. c. 1. & cap. *fin. de injur. & dam. dat. l. 1. ff. de his, qui dixerit vel fecerit*. & est communis theoria Canonistarum in regula *Peccatum, de regul. jur. lib. 6.* & Theologorum in 4. sent. dist. 25. & in 2. 2. quest. 62. Nam (ut inquit ibidem S. Thom. art. 4. in corp.) *quicumque damnificat aliquem, videtur ei auferre id in quo ipsum damnificat*. Damnus enim dicitur ex eo, quòd aliquis minus habet, quam debet habere, secundum Philosophum in 5. *Ethicor. c. 4.* Et ideo teneatur ad restitutionem, quæ est actus jultitiae commutativæ, ut idem docuit eadem q. 62. art. 1. & a fortiori notat gloss. in reg. *Peccatum, in ver. Abbatum, de regul. jur. lib. 6.* dicens: *Pone nihil abstruli, sed injuste damnus dedit, ex quo nihil ad me venit; teneor restituere damnus posito, alias non remittitur peccatum.*

Nec dicitur jus, quòd habet dignior ex concurrentibus, esse eventuale, & secundarium, de quo non curat S. Penitentiaria, ut inquit Sarnen. in reg. de non toll. jus ques. quest. 3. cuius possit contingere, ut postposito digniore, Episcopus alium præleget. Nam responderetur in hoc non esse attendendum, quid Episcopus facere possit de facto, sed quid facere debeat de jure, cap. *Cum causam, vers. Quia agitur, non debemus attendere, de elect. cum concordantibus*, de quibus ibi in gloss. 1. De jure autem debet omnino prælegere digniorem, eique & non alteri Ecclesiam conferre, ut initio diximus. Quòd & jure veteri sanctum erat, ut cap. *Licet ergo, & cap. Mura, 8. quest. 1. cap. Unum omnium, §. Nunc autem, 25. dist. cap. Valissimus, 1. quest. 1. cap. Metropolitano, in fin. 63. dist. cap. Quoniam de jure patr. alioquin eligens dignum posthabito digniori mortaliter peccat, nec est orandum pro ipso, ut inquit Butr. in cap. *Inter cetera* num. 5. de offic. Ordin. & ante cum Feder. de Senis corf. 95. num. 1. ac communis, Decius in cap. *Constitutus*, in secundo, num. 6. & 12. de appellat. Et quavis jure communi inspecto electio de digno omnino digniori non sit retractanda, cap. *Monasterium* 16. quest. 7. gloss. communis in d. cap. *Constitutus*, in vir. *Magis utlem*, S. Thom. in 2. 2. quest. 63. art. 2. ad 3. & in vim Concilii Tridentini ex sententia Sac. Congregationis non liceat appellare à mala Episcopi electione, eo quòd S. Synodus voluerit in hoc delictu judicio Episcopi, qui ex variis animi sui motibus se informare potuit, nisi in præsentia, in princ. de reneue. Rota decif. 29. num. 4. de re script. in antiq. Achil. decif. 1. num. 4. de Confess. & decif. 654. part. 4. diverf. & coram Gregorio XV. decif. 11. num. 6. tamen postea supervenit præallegata Bulla S. Pii V. que ut parochiales Ecclesiæ non solum dignis, sed magis idoneis repetitis in concursu conferantur, noluit in hoc delictu Episcopi judicio, sed tribuit postposito jus appellandi à mala Episcopi electione, mandavitque eam retractari per judicem appellationis, consilio de irrationabili judicio, & Ecclesiam conferri magis idoneo, ut ostensum est supra n. 18. Quare jus, quòd habet magis idoneus ad parochialem Ecclesiam, non est eventuale, nec secundarium, sed omnino certum, & primum; quia collatio non est libera, sed Episcopus ex jultitia tenetur conferre digniori, & si de facto non conferat, non ideo minus parochialis est illi de jure debita; & ita quòd stante Constitutione Apostolica, ut beneficium debeat conferri magis idoneo, & qualificato, ex sola oppositione sit acquisitum jus considerabile oppositori habenti qualitates requisitas. Ita ut liceat ei appellare à denegata collatione, & Superior debeat compellere, ut juxta tenorem Constitutionis fiat collatio, pluries resolvit Rota, ut apud Put. decif. 252. lib. 3. & decif. 100. eod. lib. & decif. 235. lib. 2. & coram Daran. decif. 370. num. 2. & 3. & sequitur Navar. in *Manualis* cap. 17. n. 74. dicens: (Quando ex statuto beneficia dantur per concursum digniori ex concurrentibus, si satis sunt in id qualificati, & aliquis impedit, ne dantur legitimis concurrentibus, restituere tenetur, quia illi jam jus quoddam petendum acquisivit ad petendum, ut alii ex ipsi darentur.) Quòd validissime confirmatur ex doctrina D. Thomæ ab omnibus recepta in 2. 2. quest. 52. art. 2. ad 4. ubi ait: *Siformatum sit, ut alicui datur præbenda, & aliquis propter indebitam causam præcaverit, ut recedat, ut**

- idem est, ac si jam habitam ei auferret; & ideo tenetur ad
 31 restitutionem in equalis. Quinimo secundum cum ibid. Si quis
 iniuste impedit, ne prebenda detur digno, consulens, ut non
 detur, etiam si id faciat, antequam sit firmatum, quod ei de-
 tur, tenetur nihilominus ad aliquam recompensationem pen-
 32 sationis conditionibus personarum, & negotii, secundum arbi-
 trium sapientis. Quod ipsum prius docuerat in 4. sent. di-
 stinct. 15. quest. 1. artic. 5. quest. 2. ad 3. Et generaliter, ut
 idem ait, dista quest. 62. artic. 4. in corpor. Si quis damnificet
 aliquem impediendo, ne adipiscatur quod erat in via haben-
 di, quamvis tale damnum non oporteat recompensare ex
 aequo, quia minus est habere aliquid virtute, quam habere
 actu, & qui est in via adipiscendi aliquid, habet illud so-
 lum secundum virtutem, vel potentiam: tenetur tamen ali-
 quam recompensationem facere, secundum conditionem per-
 sonarum, & negotiorum. Si igitur ex sententia D. Thom.
 & communi, ex hoc solo, quod quis suis persuasionibus
 avertit Prælatum à collatione beneficii, tenetur ad recom-
 pensationem, licet ipse persuadens nihil accepit, & dam-
 num passus non habeat jus certum, sed tantum fit in via
 ad beneficium assequendum: quantum magis tenebitur ad
 recompensationem ille, qui non solum in causa est, ut ma-
 gis idoneus non consequatur beneficium sibi debitum ex ju-
 stitia, fed etiam illud per fraudem occupat? hoc enim casu
 tenetur ad restitutionem ex duplici capite, videlicet ratio-
 ne acceptationis, id est damni ex iniusta causa illati, & ratio-
 ne rei acceptæ, secundum ea quæ docet idem S. Thom. d.
 qu. 62. artic. 6. & ibi magistraliter Cajetan.
- 33 His præhabitis, ad primum dubium breviter responde-
 tur, Majorem Penitentiarium in occultis posse indistinctè
 revalidare titulos parochialium extra concursum obtenta-
 rum, quia est dispensatio ipsa tamquam vulnerans jus
 commune sit odiosa, & strictè accipienda, cap. 1. §. Ille,
 de illius Presbyter. lib. 6. Crescent. decis. 1. num. 1. de privi-
 leg. tamen dispensandi potestas, quæ nulli est præjudicialis,
 nisi ipsi concedenti, est favorabilis, & late interpretanda,
 ut efficaciter probat hæc Decretalis, inducendo eam, ut di-
 xi supra à num. 3. usque ad num. 13. secundum intellectum
 Jo. Andr. n. 3. in fin. cum quo concordant Butr. n. 5. Cardin.
 in 1. oppos. num. 3. & 5. & reliqui omnes, gloss. in cap. Du-
 34 dum in ver. Beneficia, de præbend. lib. 6. Et propterea pote-
 stas attributa M. Penitentiarii in oraculo Gregorii XIV.
 dispensandi ad beneficia, seu revalidandi titulos beneficiorum,
 extenditur etiam ad beneficia curata, in quibus non
 agitur de alicujus præjudicio, Joan. de Anan. in cap. fin. n. 5.
 ibi, Tu considera, de cler. pugn. in duello, Felin. in capit.
 Postulasti, num. 11. in 4. limitat. vers. Adde etiam istus, de
 rescript. Ripa in cap. Ad aures, num. 20. eod. tit. Et est simile
 35 in facultate conferendi beneficia, quæ includit etiam cu-
 rata, Paul. de Lenzar. & Lap. Abb. in d. Dudum, de præben-
 d. lib. 6. ibi etiam Gemin. col. 2. ante medium vers. Et ex his in-
 ferretur, & Franc. n. 13. & 14. Dec. in rubr. de rescript. n. 36.
 Felin. loc. cit.
- 36 Unde & Vicarius cui ab Episcopo data est facultas con-
 ferendi beneficia, potest conferre etiam curata, Gemin.
 in cap. ult. in fin. & ibi etiam Franc. num. 3. de offic. Vicarii,
 lib. 6. Felin. in cap. Causam qua num. 14. de rescript. Lap. al-
 legat. 84. Staphil. in tit. de modo, & forma impetrandi, §.
 Circa certum, num. 3. Rota decis. 7. de offic. Vicar. alias
 37 437. in ant. q. & decis. 2. eodem tit. in antiquior. Et est ratio,
 quia beneficiorum nomine in materia favorabili etiam
 curata continentur, ut cap. penult. de verb. signific. gloss. in
 cap. Cum in illis, in verb. Provideri, ubi etiam Franc.
 num. 5. in 4. col. vers. Secundo verò casu principali, de præben-
 d. lib. 6. & dictum est supra num. 5. Et quamvis Abb. in
 dist. cap. final. num. 5. de cler. pugn. in duello, sentiat fa-
 cultatem dispensandi circa beneficia per Papam alicui con-
 cessam intelligi de simplicibus: tamen in hoc non videtur
 ulterius inmorandum, quia prima opinio tamquam ve-
 rior, & communior jam fuit semel, atque iterum appro-
 bata in Signatura S. Penitentiariæ, & quotidie practica-
 tur: nam quotiescumque petitur revalidatio beneficii curati,
 solemus percunctari, an illud fuerit obtentum extra
 concursum; & tunc non revocatur in dubium facultas
 Majoris Penitentiarii, sed de plano conceditur revali-
 datio.
- 38 Ad secundum dubium videtur respondendum, extra ca-
 sam inhabilitatis ex censura, vel ministrante in censura,
 Majorem Penitentiarium non posse revalidare titulos be-
 neficiorum in concursu obtentorum, nisi cum prædicta
 clausula, Si & postquam, &c. Præcipuum fundamentum
 39 est, quia potestas dispensandi, quando agitur de præjudi-
 cio alterius, quam ipsius Principis concedentis, odiosa
 est, & restringenda, Butr. in cap. Per venerabilem, num.
 13. Qui filii sine legit. & ibi etiam Alex. de Nævo num. 52.
 & Prap. in §. Quod autem, num. 27. in fin. Felin. in d. cap.
 Postulasti, num. 11. vers. Secundus casus, de rescript. & in
 cap. At si clerici, §. De adulteris, num. 6. & ibi etiam
 Alex. de Nævo nu. 15. & 23. de judic. Alciat. in l. 2. in princ.
 num. 51. vers. Fallit q. ff. de verb. obligat. ubi alios citat,
 Covarr. in 4. Decretal. in 2. part. cap. 8. §. 8. num. 9. & alibi
 passim DD.
- In materia autem odiosa, & restringibili, beneficii ap-
 40 pellatione non venit Curatum, ut est casus in dist. cap.
 Cum in illis, de præbend. lib. 6. & ibi notat Anchar. in 3.
 notab. Abb. in cap. final. in 2. noi. de præben. gloss. in cap. Si
 eo tempore, in verb. Cum cura, de rescript. lib. 6. & ibi An-
 charan. in principio, Dec. in rubr. eodem tit. num. 35. &
 41 & consequenter potestas dispensandi circa beneficia, seu re-
 validandi titulos beneficiorum ex oraculo Gregorii XIV.
 non includit beneficia curata in concursu obtenta, in qui-
 bus agitur de præjudicio concurrentium; sed ne fiat illis
 præjudicium, restringitur ad beneficia non curata, sicut
 facultas conferendi beneficia, quam Papa dat alicui, non
 extenditur ad curata, quando alteri præjudicatur: Ita in
 terminis Gemin. in cap. Dudum, num. 14. de præben. lib. 6.
 Felin. in prædicta Decretali Postulasti, num. 11. in 2. casu,
 vers. Quam tandem firmat, de rescript. Reluff. in forma
 Vicariatus, num. 113. & 114. Garz. de benef. part. 1. cap. 6.
 num. 45. & sententiæ Hoffenii & Joann. Andr. supradicti
 num. 7. Quemadmodum nec extenditur ad beneficium alteri
 debitum, Put. decis. 35. lib. 2. Ex quibus patet aperi-
 42 simè, facultatem revalidandi titulos beneficiorum nullatenus
 extendi ad beneficia curata in concursu obtenta, quæ
 ex Concilio Tridentino, & Bulla S. Pii V. sunt alteri debita,
 scilicet digniori inter probatos ab examinatorebus synoda-
 libus. Ratio hujus conclusionis est, quia Princeps in suis
 43 concessionibus, & rescriptis nunquam intendit jus alterius
 lædere, l. Nec accus. ibi: Nec in cuiusquam injuriam
 beneficii tribuere est nostri, Cod. de emancipat. liber. l. 2.
 §. Merito, ff. Ne quid in loco pub. leg. impubri, ff. de admi-
 nistr. tutor. leg. Sed cum ab hærede, ff. Ad Trebell. cap. Ex
 tuarum, de usu pall. ubi gloss. in verb. Permittat, cap. Ad
 aures, vers. Cum non sit intentionis nostra, de rescript. cap.
 Super eo, ibi: Non tamen est nostre intentionis, & cap.
 Ex parte, in primo, ibi: Si memores fuissimus, &c. de
 offic. Delegat. & plures glossas allegat Felin. in cap. Causam
 que, num. 10. vers. Et generaliter, de rescript. Rot.
 in Antiquior. decis. 2. num. 2. de renuntiati. Unde nec Pen-
 44 itentiaria concessit iuriquæsto derogat, ut attestatur
 Sarnen. in regul. de iure quest. non tollen. quest. 3. num. 4.
 vers. Et secundum istam opinionem. Et propterea ante Con-
 45 ciliium Tridentinum in revalidationibus titulorum semper
 apponebat clausulam, Sine ullius præjudicio, ut patet in
 formulario de anno 1542. fol. 336. Quinimo eam clausula-
 m apponebat etiam in rehabilitatione Regularium ad officia,
 & dignitates. Et Urbanus VIII. in sua Bulla Regimini
 §. 3. dum in occultis tribuit M. Penitentiario facultatem
 46 condonandi fructus male perceptos, similiter adiecit clausu-
 lam, Sine præjudicio illorum, quibus distributionibus ac-
 crescere, vel de crescere debent. Metus igitur Papæ semper
 47 intelligitur ea esse, ut jus tertii non lædatur; & ita fieri
 debet interpretatio facultatum, etiam si verba essent im-
 proprianda, cap. Super eo, de offic. Delegat. Gemin. in cap.
 Dudum, column. 2. circa med. vers. Contra dictum Lapi,
 de præben. lib. 6. Roman. cons. 334. num. 1. vers. Secundo
 idem probatur, Ruin. cons. 123. post num. 12. lib. 3. Jal. in l.
 Ex facto, in 4. notab. ff. de vulgari & pupillar. Bologner.
 cons. 2. num. 38. Quod præcipue locum habet post regulam
 de iure quest. non tollend. quia debet nominati fieri mentio,
 & individua derogatio regulæ, ut optimis funda-
 48 mentis resolvit Rota apud Cæsar. de Grassis decis. 9.
 alias 3. de rescript. & decis. 1. num. 10. de verborum
 signific.
- Nec relevat, quod facultas revalidandi titulos benefi-
 ciorum, de qua in oraculo Gregorii, sit valde ampla, &
 exuberans, cum tribuatur etiam in casibus, in quibus ex
 Bulla S. Pii V. Summus Pontifex est alloquendus: quoniam
 respon-

respondetur hæc verba restringi ad tres casus expressos in eadem Bulla S. Pii V. videlicet ad irregularitatem ex homicidio voluntario, simonia scienter contracta, & publicis criminibus, super quibus voluit Romanum Pontificem esse constituendum a Majore Penitentiario, ut legitur in Bulla; ac proinde revalidandi facultas propter illa verba oraculi nequaquam extendi potest ad parochiales in concursu obtentas in præjudicium concurrentium.

48 Sed et si verba oraculi essent universalialia, & prægnantia, nihilominus non extenderentur ad tollendum jus alteri quæsitum sine derogatione regule, quia ut formaliter dixit Rota apud Cardinal. Seraphin. *decis. 1082. num. 6. & seqq.* (Papa non censetur velle juri alterius derogare, quibuscumque utatur verbis, & clausulis, nisi expresse deroget regule: imò nulla alia formula potest inuoduci, per quam possit dici constare de mente Papæ volentis tertio præjudicare, nisi faciat regule mentionem, quia protestatio, quam Papa facit in regula, tollit ipsius consensum, & voluntatem ab actu gerendo, ubi eum non derogatur.) Hæc tamen verba decisionis: & ita prius dixerat Satnen. *in proprio regule, quest. 5. num. 3.* & tenuit Rota in Burgen. juris sepelendi coram Cæsare de Grassis, 10. Junii 1575. que habetur *in tit. de rescript. decis. 9.*

Super est nunc, ut satisfiat nonnullis difficultatibus, quæ in contrarium excitantur.

49 Opponitur enim primò, quòd facultas revalidandi titulos parochialium sit præjudicialis ex sui natura, quia parochiales ut plurimum conferuntur prævia forma examinis per concursum à Concilio Tridentino præscripta, & jura adaptantur ad ea, quæ frequenter accidunt, non quæ raro, *leg. Nam ad ea, ff. de leg. in gratia* autem tui natura præjudiciali non requiritur derogatio regule de jure questit. non tollen. Rot. *decis. 15. in fin. de offic. deleg. & decis. 6. de casu possess. & propriet. in novis, & in recent. decis. 174. num. 1. 2. & 3. part. 1.* Seraph. *decis. 762. num. 4. & decis. 745. num. 6.* & alii passim.

At respondetur hanc theoreticam non applicari casui nostro duplici ratione. Prima est, quia in oraculo Gregorii XIV. non legitur facultas revalidandi titulos parochialium, sed tantummodò revalidandi titulos beneficiorum. Hæc autem facultas, quando agitur de præjudicio tertii, non extenditur ad beneficia curata, ut clarè ostentum est supra num. 39. nemo autem dixerit facultatem conferendi beneficia non curata, que per concursum non conferuntur, esse præjudicalem ex sui natura, cum potius nemini præjudicium afferat. Secunda ratio est, quia dato, & non concessio, quòd in prædicto oraculo expresse continetur facultas revalidandi titulos parochialium; nihilominus hæc gratia non esset descendenda præjudicialis ex sui natura: quandoquidem gratia sui natura præjudicialis non dicitur illa, quæ frequenter est præjudicialis, sed illa tantum, quæ naturaliter, & intrinsecè implicat præjudicium, & quæ si implet prædicat, & perneccesse, ita ut sola gratia secum afferat præjudicium in necessarium consequentiam, ut in exemptione à decimis, in exemptione à jurisdictione, in derogatione, & commutatione ultime voluntatis, in dismembratione, unione, & consimilibus, in quibus Papa ex sola gratia intelligit præjudicium; & cum de illius potestate dubitari non possit, & de voluntate constat ex natura ipsius gratiæ, meritò non requiritur derogatio regule, ut egregie declarat Rota in Bononiens. Uniusfructus 23. Maji 1625. *vers. Non obstat quod hæc gratia, coram occipio. & in recent. decis. 21. num. 25. part. 6. & decis. 17. num. 1. part. 1.* Callador. *decis. 11. de pri. leg. Seraph. decis. 1435. num. 6. & decis. 762.* At revalidatio tituli parochialium non est hypotensi, quia plurimi sunt casus, in quibus parochiales conferuntur absque forma examinis per concursum, scilicet in resignationibus, in permutationibus, in parochiis ab Papa devolutis, in parochiis multis, in parochiis regularibus, in parochiis iurisdictionis laicorum; item in parochiis, quæ quoties in Dataria impetrantur certo modo, puta ob non factas publicationes, ob non servatam formam examinis per concursum, ob non factam dimissionem juxta Extravag. *Execrabilis*, ob non declarationem habitus, & tonsuræ, propter heresim, propter simoniam, & in aliis pluribus. Qui casus omnes si in univocali conferantur cum illis, in quibus requiritur concursus, absque dubio frequentiores apparebunt; & consequenter non

applicatur regula *dilectæ leg. Nam ad ea, ff. de legib.* quia facultas revalidandi titulos parochialium intelligenda est de parochiis, quæ conferuntur sine concursu, quod frequentissimè accidit; & sic hujusmodi facultas non est sui natura præjudicialis: & etiam magis, quia textus in *d. leg. Nam ad ea*, intelligitur de his, quæ semel tantum, aut bis possunt contingere, ut patet ex *leg. seq. ubi dicitur: Que vero semel, aut bis accidunt, continentur legislatores, & in leg. Jura, ff. eodem*, dicitur textus. *Jura ex iis; qua forte uno aliquo casu accidere possunt, non conferuntur*, & gloss. in *leg. Ex iis, eod. tit.* ponit exemplum de Lazaro revalidato; & ita hæc jura declarat Albericus in *leg. Simaror. Cod. de legitimis heredibus*. At Patochias Ecclesiæ sine concursu non semel tantum, aut bis, sed frequentissimè conferuntur, ut dictum est, & ideo facultas revalidandi hos titulos non apparet quomodo dici possit sui natura præjudicialis ex regula *d. leg. Nam ad ea*. Quæ tamen dicta sint ex abundantia, quia in oraculo Gregorii non continetur hæc facultas revalidandi titulos parochialium: nisi per extensionem, quæ quidem extensio fieri non potest, quando agitur de præjudicio tertii, ut ex dictis constat.

Opponitur secundò, Penitentiaria dispensat in matrimonio contracto cum legitimatione prolis in præjudicium legitimorum, & venientium ab intestato. Item condonat puellis violatis dotes obtentas a Confraternitatibus cum præjudicio virginum. Cur ergo similiter non convalescat titulus parochialium in præjudicium concurrentium? 53

At facilis est responsio, quia in prædictis duobus casibus Penitentiaria expressim habet facultatem a Summo Pontifice: nam quoad legitimacionem prolis habet oraculum Gregorii XIV. §. 2. & quoad condonationem dorum habet oraculum Pauli V. de Mense Maji 1617. & cum hæc duæ facultates ex sui natura videantur præjudiciales, quia non potest legitimari proles, quin fiat aliquid præjudicium venientibus ab intestato, nec possunt condonari dotes puellis corruptis, quin præjudicetur virginibus: utique Papa censetur voluisse tertio præjudicare, & sic non intrat regula *de jur. questit. non tollen. A.* secus est in revalidatione tituli beneficiorum, quia hæc facultas potest verificari in beneficiis non curatis, vel etiam ex gratia extra concursum obtentis, in quibus nulli fit præjudicium, ut jam diximus.

Præterea secundum opinionem quæ verissima est, & communiter tenetur, legitimatio prolis non præjudicat agnatis, quando sicut facta post obitum parentum; & sic quando sicut quisque venientibus ab intestato, ut tenent communiter Canonistæ in *cap. Per venerabilem, Quis fuit sint legit.* ubi in specie Butr. num. 13. & alii supradicti num. 39. Baldus *con. 361. num. 2. vers. Sed quod ad hoc lib. 5.* Quòd si legitimatio fiat ante obitum parentum, tunc jus venientium ab intestato est omnino incertum, & eventuale, quia fieri potest, ut præcedant parentibus, veluti parentes faciant testamentum. Et ideo dicendum de virginibus quoad dotes, quarum jus est pressus incertum, & eventuum, de quo non curat S. Penitentiaria, ut inquit Satnen. *supradictus num. 35.* At jus quod habet magis idoneus in concursu ad parochialem Ecclesiam, est certum, & primarium, ut initio ostendimus; & ideo hæc similia ad rem non pertinent.

Opponitur tertio, Quando Princeps abstergit maculam relictivam aliquam ad vitam, vel ad bona, tunc non consideratur præjudicium tertii, quia relictio est protestatata reparata, & relictus in prolium jus recidit, argum. *cap. Nos sanctiorum, & cap. Juratos, 15. quest. 6. & cap. Quia assigntia, de elect. & cap. Si quem, in fin. 2. quest. 3. & l. 1. Cod. de sent. ff. Ergo similiter ubi Major Penitentiarius auctoritate Apostolica dispensat super irregularitate abstergens maculam per dispensationem, sit relictio in primarium statum, nec habetur ratio præjudicii alieni.*

Sed hæc objectionem solvit textus rotundus in *c. Quamvis, de rescript. lib. 6.* ubi est expressum, quòd relictio facta per Papam nihil operatur in præjudicium ejus, cui ante relictionem fuit jus quæsitum; nec fit retrotractio ad primarium tempus, quia, ut ibi dicitur, talis relictio, ubi aliud non exprimitur, intelligitur fieri sine juris præjudicio alieni; & ita ibi est cautè secundum Joann. Andr. Anchar. Gemm. Frauch. & omnes in *summ. textus, & hinc Abbas in cap. 1. in primo not. de Paroch. Oldrad.*

conf. 325. num. 8. vers. Præterea, Feder. de Sen. *conf. 26. num. 2. vers. Item exclusus*, plenè Castillon. *conf. 8. per totum*, maximè *num. 9. Fulgol. conf. 143. per totum*, Soc. Senior. *conf. 32. num. 3. lib. 1. Joan. de Anania conf. 32. num. 6.* generaliter enim in gratiis nunquam fit retractio in præjudicium juris tertio quæsiti, nisi in litteris hoc exprimitur, ut in gratia, *Perinde valere dicto cap. Quamvis*, & *cap. Si prore*, ubi textus optimus de *rescript. lib. 6.* & ibi plenè Gemin.

58 Er hinc fit, ut si dispensetur cum illegitimo, vel irregulari occulto, quamvis convalidetur electio de ipso per Capitulum celebrata, quia per dispensationem omnia reformantur, ut post Innocent & Hostien. notat Abbas in *cap. Nisi*, *nu. 15 de renunc.* tamen si medio tempore alius fuerit electus, licet postea per dispensationem macula sit sublata: nihilominus dispensatio non retrahitur ad tempus primæ electionis in præjudicium tertiorum electi, ut determinat Innoc. in *cap. Dudum il primo in fin. de election. Speculator. in tit. de abolit. & purgat. S. Nunc de Episcoporum dispensatione*, *vers. Sed pone clericus acceptatus*, &c. quos refert & sequitur Archidiaconus in *cap. Si quis de ministris*, *in fin. 50. dist.* Alia plura exempla, in quibus non fit retractio in præjudicium juris tertio quæsiti, congerit Card. *conf. 105. à n. 9. vers. In contrarium*.

61 Opponitur quartò, quando Penitentiaria revalidat titulos parochialium in concursu quoad inhabiles ex censura, vel censuræ violatione, non apponit illam clausulam, *Fiet postquam satisfecerit*, &c. ergo longè minus debet illam apponere quoad inhabiles ex aliis defectibus; nam inhabilitas ex censura, vel illius violatione cum peccato contrahitur, *cap. Nemo Episcoporum*, *11. quæst. 3. & infir. de cler. excomm. ministr. per totum*; inhabilitas verò ex aliis defectibus multoties contingit sine ulla culpa, ut irregularitas ex defectu lenitatis, ex defectu natalium, ex bigamia; & hujusmodi; unde absurdum videtur, ut durius agatur cum his, qui culpa vacant, & sunt potius digni majori indulgentia.

62 Verùm hæc difficultas facilè solvitur, quoniam in primo casu idcirco Penitentiaria non apponit illam clausulam, quia specialem habet facultatem ex oraculo Pauli V. revalidandi titulos in concursu quantum ad inhabiles ex censura, vel violatione censuræ; & cum hæc facultas ex sui natura fit præjudicialis, & Papa intellexit præjudicium ex sola gratia, quia non potest revalidari titulus beneficii in concursu obtenti, quin fiat præjudicium competitoribus; meritò Papa censetur voluisse illis præjudicare, & consequenter in eo casu non debet apponi illa clausula, *Fiet postquam*; prout etiam servat Dataria. At secus est, quando inhabilitas provenit ex aliis defectibus; quia tunc non reperitur data expressa facultas revalidandi titulos parochialium in concursu; & idèò necessaria est illa clausula exclusoria præjudicii competitorum.

Et hinc sumitur validissimum fundamentum pro hac sententia; nam cum bon. mem. Card. Burghes. tunc Major Penitentiarius petisset à Summo Pontifice avunculo suo facultatem revalidandi titulos parochialium in concursu obtentorum in quocumque casu, Sanctitas Sua noluit ita generaliter hanc facultatem impertiri, sed eam concessit; & quidem maxima cum difficultate in solo casu inhabilitatis ex censura, vel in infirmitate in censura; in aliis verò casibus expressè illam denegavit, ut attestantur qui hac de re cum Pontifice egerunt: unde nescitur, qua securitate conscientia nos possimus facultatem sic limitatam extendere ad inhabilitates ex alio dicto, vel defectu provenientes.

Nec dicatur hoc indultum fuisse impetratum pro errorem, cò quòd Cardinalis Burghesius non crederet se habere hanc facultatem revalidandi titulos beneficiorum in concursu obtentorum: imò enim hanc facultatem non habebat, ut clarè ostensum est supra; & idèò eam petendo non erravit: & sanè absolum videtur sentire tot viros doctriam, & prudentiam insignes, qui tunc temporis erant in Prætorio S. Penitentiariæ, & de quorum consilio, & assensu negotium fuit gestum, in re tam gravi turpiter hallucinatos fuisse; nam turpe est ignorare jus in quo quis versatur, dicit textus in *l. 2. S. Servius, ff. de origin. jur.* & cò magis quia facultas revalidandi titulos beneficiorum fundatur tota in oraculo Gregorii XIV. & in

credibile est tantos viros non intellexisse vim prædicti oraculi.

Ad ponderationem verò, quòd major sit ratio revalidandi sine prædicta clausula titulos beneficiorum in concursu obtentorum, si inhabilitas proveniat ex defectu, quam si proveniat ex censuris, vel violatione censurarum. Respondetur facultatem dispensandi in uno casu non extendi ad alium, sublata verborum significatione non comprehensum, etiamsi in illo sit major ratio, quam in expresso, Felin. *hic n. 8. in 1. limit. Gambar. de auctor. Legat. tit. 1. o. n. 203.* Quòd pluribus exemplis confirmat Navar. in *manuali c. 27. n. 275.* quia exorbitantia à jure communi non sunt extendenda de uno ad aliud, *c. Que à jure, de reg. jur. lib. 6.* Feder. de Sen. *conf. 14. n. 4. vers. Non obstant contraria*, Navarr. *d. n. 275. vers. 16.*

Præterea consideratio peccati, de qua supra, non est bona, quia Sedes Apostolica difficillius dispensat in irregularitatibus ex defectu, quæ sine peccato contrahuntur, puta cum bigamis, cum spuris, seu adulterinis, & cum corpore vitiatis, quam super inhabilitate ex censura, vel censuræ violatione, quæ cum peccato contrahitur, ut prædicti norunt; & differentia fortè provenit ex facilitate, & frequentia incurrendi censuras ob illarum multitudinem; idèòque usu receptum est, ut in omnibus litteris gratiæ apponatur clausula absolutionis à censuris; quare non sine rationabili causa Paulus V. fuit promptior ad concedendam facultatem revalidandi titulos beneficiorum in concursu obtentorum ab inhabilibus propter censuram, vel illius violationem, quam propter alias irregularitates, quæ rarius contrahuntur, & difficillius tolluntur.

Ex quibus constat prædictam clausulam, *Fiet postquam*, esse omninò apponendam, quoties conceditur revalidatio extra casum censuræ, vel violationis censuræ: & quamvis hoc modo non nihil recedamus à formulario, in quo semper, & indistinctè memorata clausula apponebatur; Nos verò modò eam apponimus, modò non apponimus; tamen hæc differentiam post oraculum Pauli V. facimus rationabiliter, quia in casu censuræ &c. habemus facultatem præjudicandam concurrentibus, & idèò dictam clausulam non apponimus; in aliis verò casibus hanc facultatem non habemus; & idèò illam apponimus; satis autem est recedere à formulario in parte, modò dictam clausulam apponendo, modò non apponendo, quam recedere in totum, nunquam eam apponendo, ut patet ad sensum.

Ad tertium dubium respondendum videtur Majorem Penitentiarium habere facultatem revalidandi titulos parochialium in concursu obtentorum, dummodò apponat prædictam clausulam, *Fiet postquam*. Ratio est evidens, quia facultas revalidandi titulos beneficiorum, quam habet à Gregorio XIV. tamquam favorabilis extenditur etiam ad beneficia futura, ubi non agitur de præjudicio tertii, ut ex Gemin. Felin. & aliis offensum est in primo dubio: quando autem cum prædicta clausula revalidatur titulus beneficii curati in concursu obtenti, nulli fit præjudicium.

Quòd ut clariùs appareat, observandum est accuratè prænominatam clausulam bis apponi in formula revalidationis hujusmodi, ut patet in formulario in rubrica, *A mala promotione ante atatem, & à mala provisione, fol. 13.* Primò enim apponitur in ea parte, in qua datur absolutio à peccato, vel censura; & tunc apponitur his verbis: *Quodque illis, quibus ipse in concursu per fraudem sic prelati fuit, satisfaciatur, vel cum eis concordetur*; & hoc in eo fit, quia non est necesse, ut restitui præcedat absolutionem, sed satis est, ut ante absolutionem penitens se obliget ad restituendum quamprimum poterit, ut post Host. Archid. & Jo. Andr. notat Feder. de Sen. *conf. 18. n. 4. vers. Super hoc.* Deinde apponitur hæc clausula in alia parte, in qua datur revalidatio tituli; & tunc reperitur concepta per hæc formalia verba: *Si & postquam prædictis satisfecerit, vel cum eis concordaverit, ut præfertur, dictam Parochialem Ecclesiam retinere licitè valeat, misericorditer dispensari mandare dignemini*, &c. Et in hoc secundo casu satisfactio debet omninò præcedere dispensationem, ut evidenter demonstrant illa verba, *Si & postquam*. Unde cum tempore dispensationis, quæ conceditur à Confessario vigore litterarum Apostolicarum Majoris

Pœnitentiarii jam cessaverit præjudicium concurrentium, eò quòd jam fuerit eis satisfactum vel cum ipsis concordatum, ambigi non potest de validitate dispensationis & revalidationis; de qualitate enim concursus non est faciendæ mentio in gratia, nisi propter præjudicium concurrentium, cum hæc qualitas non sit dehis, quæ de jure sunt exprimentia in impetratione, secundum ea quæ notat glossa in cap. Super litteris, in verb. Litteras dedisti. **67** *Jemus, de rescriptis.* Unde cum ante perfectionem gratiæ jam cessaverit præjudicium, impetratio, seu revalidatio non lineatur: nam in mandatis de dispensatione, conferendo, & similibus quoad habilitatem impetrantis cessante subtractione, non attenditur tempus date litterarum, sed tempus executionis, ut cap. Si cui, de prebend. lib. 6. & cap. Et cui, eodem tit. & libro, ubi est casus secundum Abbatem in cap. Dilectus, in verbo, secundo, num. 7. supra de prebenda satis enim est, ut sit habilis persona, quando potentia explicatur ad actum, aut ait in dicto cap. Si cui, Joann. Andr. in gloss. *Additionali, in verbo, Dimittat, Felin.* post alios in cap. Eamte, num. 18. in primis. *Jullen. de rescriptis.* Id quod aliquibus exemplis manifestum apparebit. Finge enim ante executionem litterarum revalidationis competitoris esse mortuos, vel aliud beneficium incomparabile affectos, aut religionem professos: profectò his casibus nemo negaverit Confessorem in vim litterarum Majoris Pœnitentiarii posse revalidare titulum parochialis utcumque obtentæ in concursu, quia ante illarum executionem omnino ratio concursus evanuit. Ergo idem dicendum, quando ante dispensationem, & revalidationem lator satisfecit concurrentibus, vel cum eis concordavit: cessat enim omne præjudicium, quia nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt, leg. Nemo videtur fraudare, ff. de regul. juris, leg. Cum donationis, Cod. de transaction. leg. 1. §. U. que **68** adeo, ff. de injur. & qualitercumque satisfiat, dicitur facta restitutio, leg. Item liberatus, in princip. §. Quibus modis pignus, vel hypothec. solv. leg. Si rem, §. Satisfactam, ff. de accusat. glossa in regula Peccatum, in verb. Restituatur, lib. 5.

69 Et ex hoc patet responsio ad doctrinam Gomezii super regula de jure quas. non toll. quest. 1. num. 3. vers. Postremo pro complemento: quòd clausula, Quatenus non tollatur jus questuum, reddat gratiam conditionalem; & idèò stante præjudicio, gratia fit ab initio invalida, nec convalescat ex eo quòd postea satisfiat damnatum passo.

Enim hæc doctrina est in se vera, sed casui nostro non applicatur duplici ratione. Primò, quia antequam Confessarius exequatur litteras Pœnitentiariæ, & revalidet titulum parochialis, jam reperitur sublatum præjudicium, cum jam fuerit satisfactum concurrentibus, vel cum eis concordatum vigore dictæ clausulæ, Si & postquam? ergo clausula, Quatenus, &c. dato quòd esset expressa in oraculo Gregorii XIV. non inficit dispensationem, seu revalidationem, quia ante executionem litterarum conditio illa fuit purificata. Unde petinde est, ac si dispositio ab initio fuisset pura, l. Si pupillus, ibi: *Conditione explorata, pro coest, quasi pater ei hæreditas, vel legatum relictum sit, ff. de condit. institut.* & notat Bald. in l. Cum in testamento, in fin. Cod. de manumiss. testamen. Dec. cons. 51. num. 7. & cons. 629. num. 4. Socin. junior cons. 69. num. 4. lib. 3.

71 Deinde doctrina Gomezii non applicatur, quia in facultate Majoris Pœnitentiarii revalidandi titulos beneficiorum non habetur illa clausula, Quatenus non tollatur, &c. nec tunc est subintelligitur, sed bene intelligitur clausula, Sine alicujus præjudicio; quæ tamen non facit gratiam conditionalem: & idèò gratia valet ab initio, cum obligatione tamen satisfaciendi damnum passo, ut de lator idem Gomez. ubi supra, & Rebus. in praxi benef. in forma nove provisionis, vers. Dummodo tempore; alioquin si prædicta clausula, Quatenus, &c. semper subintelligeretur, omnis gratia esset conditionalis, & dispensationes, & absoluciones, quas passim concedit Pœnitentiarius cum obligatione satisfaciendi parti læsæ, tamquam conditionales essent invalidæ ab initio, nec convalidarentur per satisfactionem subsequendam: quod quàm sit absurdum asserere, nemo non videt.

72 Ad quartum, & ultimum dubium dicimus non pertinere ad Pœnitentiarii officium indicare, vel præscribere modos, quibus tunc possit satisfieri concurrentibus,

vel cum eis concordari; hoc enim est munus providi, & discreti Confessoris, qui pro locorum, temporum, & casuum diversitate, suo ingenio, ac prudentia adhibere debet aptiora media, quibus consultum esse possit securitati pœnitentis, & indemnitati concurrentium, ut in cap. Omnis utriusque, §. Sacerdos, de pœnit. & remiss. Et hujusmodi modos recensere in abstracto, nimis esset longum, & laboriosum, ne dicam impossibile. Sed nihilominus quia difficultas exequendi prædictam clausulam, Si & postquam, &c. restringitur ad duo capita, videlicet ad periculum manifestandi delictum, & incertitudinem personarum, quibus satisfieri oportet: attendendum nobis erit neutram ex his difficultatibus impedimento esse, quò minus dicta clausula ad prædicam deduci possit.

Et quidem quod spectat ad periculum, ne crimen occultum detegatur, animadvertendum est plurimum esse casus, in quibus hujusmodi periculum non subest, videlicet in omnibus irregularitatibus, & inhabilitatibus, quæ sine peccato contrahuntur, puta ex defectu lenitatis, ex bigamia, ex detractione natalium, ex homicidio pro defensione patriæ, vel parentum, aut in bello justo, maxime contra inimicos fidei & consimilibus. Unde in his casibus cum nullum sit delictum, consequenter nullum erit periculum detegendi turpitudinem propriam: ac proinde palam, & publicè poterit satisfieri competitoribus, vel cum eis concordari, ut de se patet. In aliis verò irregularitatibus ex delicto, siquidem loquamur de illa, quæ incurritur ex levissima culpa per homicidium casuale, similiter cessat omnis difficultas, quia non eam continet turpitudinem, quæ deterrere ab illius manifestatione, ut in plurimis exemplis congestis à Marian. Socin. in c. Ad audiendum, de homicid. Sed si agatur de irregularitate ex homicidio voluntario, de quo in loco nulla prorsus habetur notitia, puta ex abortu occulto, vel quia ab omnibus crediti mortuus naturaliter is qui veneno necatus fuit; utique ex satisfactione, vel concordia cum competitoribus nulla poterit oriari suspicio perpetrati delicti, quòd prorsus ignoratur.

Præterea etiam in casu, in quo homicidium esset publicum, & nupet commissum, & in eodem loco, non desent modi prudeniales satisfaciendi competitoribus.

Sed esto daretur aliquis casus, in quo nulla ratione provi- **74** visus posset satisfacere competitoribus absque eo, quòd seipsum proderet, nihilominus non esset liberatus a restitutione, quia impeditum, vel impotentia restituenti non extinguit substantiam obligationis, sed suspendit illius effectum in tempus, quo impedimentum cessaverit, & ita civilis, & naturalis obligatio remanet, sed est inefficax durante impedimento; hic est text. in c. p. Odoardus, de solut. & ibi glossa ut. Hostien. num. 8. Joann. Andr. num. 6. Butr. in 1. notab. & nu. 14. Cardin. in 2. quest. circa finem, vers. In glof. 3. Anchar. in 8. n. 1. Molina numer. 1. & Abb. in 3. notab. Rota cens. 31. num. 5. de re judic. in antiq. Cassador. decif. 11. num. 1. de rescriptis.

Nunc videamus, an obstat secunda difficultas incertitudinis personarum, quibus faciendæ est restitutio: & sane si provitus nulliter de beneficio in concursu non habet nisi unum competitorem, nulla erit incertitudo; quia illi beneficium est de jure debitum, ac proinde ei soli satisfaciendum erit, vel cum eo concordandum, ut juxta doctrinam D. Thomæ, & communem, ostensum est supra num. 17. & 26. Et idem dicendum, si competitores fuerint plures, sed unus tantum sit superstes, eò quòd alii sint mortui, vel Religionem ingressi, aut aliud æquale beneficium incompartibile allequi: quòd si tres, aut quatuor, vel plures superstites ex approbatis; tunc si unus ætate, moribus, doctrina, & prudentia fit cæteris omnibus longè præstantior, & eminentior, & de hoc sit fama publica in loco, & communi omnium reputato; utique cum securitate conscientia poterit nulliter provitus illi satisfacere, vel beneficium ei renunciando, vel dando recompensationem: tenetur enim investigare, cui faciendæ sit restitutio, secundum D. Tho. in 4. sent. dist. 15. qu. 1. arr. 5. qu. 4. ad 1. & in 2. qu. 62. arr. 5. ad 3. Et satis est, ut ex probabilitate morali intelligat se illi & non alteri damnum intulisse, ad hoc ut ei satisfaciendo siturus quoad Deum: cfm. de injur. & damn. dar. l. Si servus, la secunda, §. Si ex plastro, & l. Quis occidit, §. in hac, ff. ad l. Aquil.

Nec dicatur, iudicium de magis idoneo ad solum

Episcopum pertinere; quoniam post Bullam S. Pii. V. Episcopus in hoc nullum habet arbitrium, sed tenetur præcisè eligere digniorem ex approbatis, ut patet ex dictis supra n. 26. & 27. Unde qui in fraudem obtinuit parochialem posthabito Episcopi iudicio, poterit tunc satisfacere illi, qui communi omnium estimatione habetur pro digniori.

Si verò nullus ex competitoribus evidenter appareat eminentior, tunc nulliter provisorius irregularitatem, seu inhabilitatem contraxerit sine culpa, & peccato, poterit adire Episcopum publicè, & palam, & de illius consilio satisfacere; si verò eam contraxerit ex delicto, poterit eidem revelare in Confessione sacramentali se esse inhabilem ex quodam impedimento occulto ad parochialem retinendam, & idè se promptum esse ad illam resignandam, vel satisfaciendum illi ex competitoribus, quem ipse Episcopus magis idoneum judicaverit.

Et ad extemum si neque ex iudicio Episcopi, neque aliunde constare possit, quis ex competitoribus sit dignior, & omnes videantur æquè idonei: hoc casu poterit omnibus satisfacere æqualiter, non quidem per resignationem

beneficii, quod divisionem non patitur, c. Majoribus, de præbend. sed per illius estimationem, ad gloss. 1. in regula Peccatum, de regul. jur. lib. 6. videlicet caute solvendo in pecunia cuique suam portionem arbitrio Confessoris, juxta consilium D. Thom. in 2. 2. quæst. 62. art. 6. ad 2.

Alia remedia poterunt suggerere varia accidentia & circumstantiæ diversæ, quæ modò nos divinare non possumus. Hoc autem est, quòd majores nostri non putarunt prædictam clausulam, Si & postquam, &c. esse impracticabilem; alioquin eam non appouissent, sicut appouerunt in formulario circa annum 1591. & servarunt Cleinius Octavus tunc M. Penitentiarius, Julius Antonius Cardinalis S. Severinæ successor Clementis in eodem officio, Lucius Cardinalis Salsus Regens, Cardinalis Toletus Consultor Theologus, & Hieronymus Cardinalis Pamphilius Sanctissimi D. N. Innocentii X. Patruus Consultor Canonista, ac deinde Regens: & iterum de anno 1612. D. Coccius Regens, P. Justinianus Consultor Theologus, & D. meus Joan. Franciscus Fagnanus Consultor Canonista in formulario ab eis reformato, & subscripto.

NE PRÆLATI VICES SUAS, VEL ECCLESIAS sub annuo censu concedant.

Alexander III. in Concilio Lateranensi.

C A P U T I.

Præterea, quoniam quidam in quibusdam partibus sub pretio statuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Episcopalem jurisdictionem exercent: Præsenti decreto statui-
mus, ut qui de cætero hoc præsumperit, officio suo privetur: & Episcopus conferendi hoc officium, potestatem amittat.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**ecuniam dans, ut spiritualium jurisdictionem exerceat, officio privatur, & sic conferens illud amplius conferre non poterat, & canonicè punietur.
- 2 Jurisdictio Episcopalis est quid spirituale, & pretio conferri non potest, sine labe simonie.
- 3 Simonia non committitur in Curia Romana in his, quæ simoniacæ sunt, quia prohibita, si fiant Principe auctorizante, & scienter.
- 4 Secus in his quæ prohibita sunt, quia simoniaca.
- 5 Beneficium Ecclesiasticum vendere an sit simoniacum quia prohibitum, vel è converso.
- 6 Annatarum in Curia Romana exigantur licitè, & sine vitio simonie; latissimè discutitur usque in finem.
- 7 Annate à quibus impugnentur.
- 8 Annata unde dicatur, quid sit, & quot illius species.
- 9 Annata propriè sumpta quæ, & quanta sit, & de quibus beneficiis solvatur.
- 10 Annata Bonifaciana quæ.
- 11 Commune servitium quid sit.
- 12 Minuta servitia quæ.
- 13 Quindennium quid sit.
- 14 Annatarum origo, & antiquitas, & num. seq.
- 15 Damasi Papæ testimonium de annatis.
- 16 Consuetudo Ecclesie Romanæ prævalet auctoritati cæsaris quæ Doctoris.
- 17 Annatarum justitia deducitur ex jure divino, & naturali, & num. seq.
- 18 Decimarum decime Summo Sacerdoti in lege veteri ex præcepto divino à Levitis præstabantur.
Annata solvitur Papæ loco decimarum, ibidem & n. 25.
- 19 Papam quibus præcellat Pontificem legis veteris.
- 20 Joannis Andree propositio in Concilio Viennensi de vigesima reddituum totius Orbis à Clericis per solvenda pro sustentatione Papæ, & Cardinalium, & n. 75.
- 21 Decima debentur jure divino omnibus curam animarum habentibus.
Prosper. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

- 22 Parochus fundat intentionem de jure communi super decimis, & Episcopus super quarta decimarum.
- 23 Papa constitutus est Pastor totius gregis Dominici, & num. seq.
- 24 Sacerdotibus debentur stipendia laboris jure divino, naturalique.
- 25 Decima Papales exiguntur pro ingruentibus Ecclesie necessitatibus, nec sunt perpetuæ.
- 26 Ecclesia est unum corpus mysticum in multa membra diffusum instar corporis humani.
- 27 Capite languescente cetera membra quoque inficiuntur.
- 28 Ecclesie omnes prodierunt ex utero Ecclesie Romanæ.
- 29 Papa est sponsus universalis Ecclesie, & Pater Patrum.
- 30 Pater potest cogere filios ad præstanda sibi alimenta, ipsos etiam vendendo.
- 31 Filii tenentur alere matrem in opem jure nature.
- 32 Patri spirituali non minus obsequi debemus, quam carnali.
- 33 Ecclesia omnes mundi Romanæ subsunt Ecclesie.
- 34 Et quidquid habent in peculio, habent separatim quodammodo à rationibus. Dominicis Domini permissu.
- 35 Ecclesia Romana cum aliquid percipit ab Ecclesiis inferioribus, nihil novum acquirit, sed retinet quod suum est.
- 36 Subsidiùm charitativum debetur Episcopo indigenti ab omnibus Ecclesiis sue diocesis.
- 37 Et contraria præscriptio non valet.
- 38 Papæ necessitatibus tenentur Ecclesie omnes subvenire, si requireantur.
- 39 Papa potest collectare Ecclesias totius Orbis.
- 40 Princeps secularis potest subditis subsidiùm imponere etiam sine causa.
- 41 Annatarum justitia fulcitur jure gentium.
Item jure Ecclesiastico, n. 45.
Item jure civili, n. 47.
- 42 Sacerdotes Gentilium in ingressu Sacerdotii me-

- diam partem reddituum Summo Sacerdoti administrabant.
- 44 Martini V. decretum de annatis Pape solvendis approbante Concilio Constantiensi.
- 45 Fructus beneficiorum vacantium in Episcopo, vel altero, ut ex iusta causa sint reservati, introduci potest privilegio, consuetudine, vel statuto.
- 46 Romanam Ecclesiam excusat necessitas, cum non possit de suo omnibus providere.
- 47 Tributa solvuntur Principi ex publico in recognitionem universalis domini.
- 48 Et sunt inprescriptibilia.
- 49 Salarium debetur ex publico cuilibet iudici Ordinario.
- 50 Papa dicitur Princeps Principum, & Dominus Dominantium.
- 51 Item iudex omnium mortalium, & ordinarius singulorum.
- 52 Spiritualia sine corporalibus diu esse non possunt.
- 53 Annate temporis diuturnitate ex voluntariis facta sunt necessaria.
- 54 Albus, qui sonat in vitium, & in non vitium, in dubio interpretari debet in non vitium.
- 55 Consuetudo presumitur habuisse bonum initium.
- 56 Elemosynarum usus an habeat locum inter clericum & clericum.
- 57 Papa quod datur, Petri Sacratio datur.
- 58 Ruffinensis Concilii decretum contra annatas refertur. Refellitur.
- 59 Petri de Monte Episcopi Brixiensis oratio pro annatis ad Regem Anglia, ibidem.
- 60 Angli ante subreptionem obedientie solvebant Romanam Ecclesiam communiam, & minuta servitia, non autem annatam Bonifacianam, & cur.
- 61 Denarii S. Petri quid sint.
- 62 Pragmatica sanctionis schismatica a Rege, & Parlamento Francia, & Lateranensi Concilio abrogata est.
- 63 Glossatoris Pragmaticae sanctionis invellica contra annatas retunditur.
- 64 Annalia, & vacantia differunt ab annatis.
- 65 Consuetudo, secundum quam Canonici dant aliquid in sua receptione, an valeat, & n. 81.
- 66 Annata estonus impositum fructibus beneficium, non autem beneficiato, & n. 81.
- 67 Consuetudo Normandiae, & diocesis Parisiensis exigendi annalia pro disportu, an sit reprobata.
- 68 Annatarum solutioni nulla inesse potest licitationis suspicio, & cur.
- 69 Annata pro Ecclesiis Consistorialibus tertiam partem fructuum, & pro inferioribus dimidiam veri valoris non excedit.
- 70 Fructus beneficiorum à communiter accidentibus presumuntur potius auti, quam diminuti.
- 71 Valor beneficium intelligitur deductis omnibus expensis, & oneribus consensu.
- 72 Valor beneficiorum Gallia qualiter in litteris sit exprimendus.
- 73 Communiam, & minuta servitia pro Episcopatibus, & monasteriis Galliae in patriarceductis, sextam partem veri valoris non excedunt, & n. 75.
- 74 Ecclesiae, & monasteria in patriarceducta quae dicantur.
- 76 Viennense Concilium quid egerit circa annatas, & exigentiam fructuum.
- 77 Joannis Gersonis sententia de annatis, & n. 97.
- 78 Annata non est pretium beneficium, aut collationis, sed fructuum, quo debentur Camere Apostolicae, & n. seq. usque ad n. 99. maxime n. 83.
- 79 Fructus beneficium an, & quando vendi possint sine labe simoniae.
- 80 Intellectus cap. Res Ecclesiae, & cap. Si quis objecerit, l. quast. 3.
- 81 Consuetudo, ut dimidia fructuum primi anni praesimoniae vacantium cedat in utilitatem mensae Capitularis, non est sublata à Concilio Tridentino.
- 82 Pallium, ut receptus solvat pensionem collatori debitam, non est simoniacum.
- 83 Annata solvitur non in actu profectionis beneficium, sed expeditionis litterarum, qua multoties non expeditur.
- 84 Gratia ex sola signatura supplicationis perficitur.
- 85 Bullarum expeditio non requiritur ad gratiam praerelationem, sed tantum ad illius probationem.
- 86 Bulla non sunt producende, nisi ubi agitur de canonizanda gratia.
- 87 Annata, & servitia pro beneficiis bis, vel pluries eodem anno vacantibus non solvuntur nisi semel.
- 88 Litterae sub obligatione relaxantur provisus, qui reservatione beneficii facti non sunt haberi, facta obligatione de solvendo annatam, cum fructus percipiunt.
- 89 Aliquando tamen ex causis solutio, habita, vel non habita possessione.
- 90 Litterae sub obligatione de solvendo relaxantur habentibus gratiam conditionalem de certo corpore beneficium, vel puram, si fructus sint aliter reservati.
- 91 Annata minuitur pro rata reservationis fructuum.
- 92 Annata non solvitur pro expellativis, reservationibus, & aliis gratias ad incerta beneficium corpora.
- 93 Nec pro beneficiis communiatis, antiquorum valor 24. ascatos non excedit.
- 94 Annata aut communis, & minuta servitia non solvuntur ex distributionibus quotidianis, cuiuscumque sint valoris.
- 95 Distributiones quotidiane non veniunt appellatione fructuum.
- 96 Nec comprehenduntur in regulis de valore.
- 97 Simonia non inducit datio munita spiritualium, & temporalium, nisi alius sint correptus, & unus causetur ab alio.
- 98 Papa, & Cardinalium status ex Gersonis sententia mandam, & quomodo subventionis praescribi, etiam si aliunde sic dotatus.
- 99 Durandi sententia de annatis refellitur.

Praeterea. Qui pecuniam dat, ut Episcopalem, vel alium jurisdictionem spirituales exerceat, officio privatur; & sic conferens, illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur. Hoc dicit cum cap. sequen. Et primo ponit excessum, quem secundo ponit, ibi: Praeterea.

Nota ex hac Decretali, jurisdictionem Episcopalem esse quid spirituale, & propterea pretio conferri non posse sine labe simoniae, prout hic notant Hostiensis. num. 6. vers. Quinto, Jo. Andr. num. 3. Cardin. num. 2. Dur. Abb. & Marian. Socin. omnes in primo notabilis. & dicam plenius in cap. sequen.

Querunt hic Doctores, & praesertim Hostiensis. num. 3. vers. Et ideo dicunt, & Henrich. Boich. in princ. utrum in Curia Romana committatur simonia: & quaestionem solvunt hac distinctione. Aut agitur de his, quae sunt simoniaca, quia prohibita, hoc est ex Constitutione Canonica, ut vendete, vel emere Ecclesiastica beneficia, aut de his, quae sunt prohibita, quia simoniaca, ut vendete, vel emere Sacramenta. In primo casu simonia non committitur, dummodo fiat Principe auctoritative, & sciente, ut patet in eo, quod legitur, & notatur in cap. fin. supra ist. primo, in cap. Proposuit, de concess. preben. in cap. Amibus, de decim. & in c. Non debet, de consang. & affinit. nam Constitutio super tali simonia non ligat promulgantem, l. Princeps, ff. de legib. unde nec simonia laicali, id est, lex Julia de ambitu, habet locum in Urbe, ut in leg. Unde in princip. C. ad. Juliam de ambitu: verum est hoc casu simonia non committitur, tantiam tamen non tollitur, ut l. 3. Cod. de generalis abolit. led & species mali, & turpe lucrum est, & ideo vitandum, secundum Apostolum, ut in cap. Audistimus, supra, ist. prox. & cap. Cum ab omni, supra de vit. & honest. cleric. à quo tamen propter exemplum debere Curia praeter cetera abstinet, ut legitur, & notatur in cap. In causis, supra de rejudic. & cap. Magna, §. t. de voto; sed si non fiat auctor Principe. & sciente, tunc simonia in Curia committitur, sicut & alibi. In secundo autem casu, id est, cum agitur de his, quae sunt prohibita, quia simoniaca, committitur simonia etiam in Curia, nec posset Papa super hoc dispensare. Eandem distinctionem ponit glossa in cap. Cum pridem in verb. Nihil a patre supra de patris, Innocent. in cap. Tu nos, in verb. Culpabiles, supra de praes. Joann. Andr. & DD. in cap. 1. & cap. final. eodem tit. & ita communiter distinguere Legistas, & famosiores Canonistas, imò & Theologos, testantur in cap.

cap. Latorem, 1. quest. 1. Turrecrem. num. 5. & Præpos. num. 12. vers. in oppositum.

5 Cæterum adverte, quia etsi hæc distinctio in se vera sit, & ferè omnium consensu approbata, ut dixi in d. cap. *Cum priorem*, in 1. quest. supra de pæll. validè tamen controversum est, an vendere titulum beneficii Ecclesiastici sit simoniacum, quia prohibitum, prout hic exemplificat Herinc. Boich. in principio, Cardin. in dist. cap. 1. num. 2. supra in pros. & ante eos Hostien. in cap. Ex parte in primo, de offic. deleg. num. 5. ibi: (Quædam vendit hodie judicantur simoniaca, quæ vendi prohibentur, quæ tamen in veteri Testamento nec simoniaca, nec prohibita inveniebantur, sicut est vendere beneficia.) Oppositum enim censent Theologi ferè omnes, & multi etiam ex Canonistis; unde circa hoc vide, quod scripsi in prædicta Decretali *Cum prædem*, ubi hanc materiam latissimè examinavi, per quatuor quæstiones principales, à num. 30. usque in finem. Quoniam verò in secunda, & tertia quæstione ibi sequuti sumus opinionem Durandi, Petri de Palæde, Turrecrem. & Cajetani, existimantium vendere titulum beneficii, etiam simpliciter, esse prohibitum, quia simoniacum; & idè esse possibile, ut in his etiam Papa simoniæ etimine involvatur: ne inde quis ansam arripat exactionis, quæ sunt in Curia, operæ pretium duximus de his peculiarem disputationem subnectere.

6 QUÆRO igitur, utrum annatæ in Curia Romana exigantur licitè, & sine labe simoniæ.

7 Adversus annatarum exactiones non tantùm debacchantur hæretici protestantes, ut refert. Paul. Grifald. in decis. fid. Cath. in ver. *Annata*, sed multi etiam ex Catholicis scripserunt, ut inferioris parebit: sed quod magis in admirationem, nec dicam scandalum, rapit, Patres quoque Basileæ pro celebranda generali Synodo congregati, hæc de re detestabile decretum quasi hostiliter promulgarunt, ut patet infra num. 38.

8 Ad evidentiàm præmittendum est, annatas sic nuncupari, quia omnes debentur ex fructibus primi anni beneficiorum vacantium, atque ita annata est nomen generis, quod in plures species dividitur. Quarum prima est annata propriâ sumptâ; & hoc modo assumit nomen speciei, sicut de arrogatione & adoptione dicitur in l. 3. ff. de iurisd. omni. judic. & l. 1. ff. de adeptio. & de beneficio, & privilegio notant Joann. Andr. Abb. & DD. in cap. Olim, & ibi dixi num. 4. & 5. infra de verbor. signific. Secunda species, commune servitium nuncupatur. Tertia dicitur minuta servitia. Quarta, quæ solo accidenti ab aliis differt, quinquennium appellatur.

Annata solvitur pro omnibus beneficiis inferioribus, præter Episcopatus & Abbatias Consistoriales: & est dimidias pars veri anni valoris fructuum beneficii vacantis, & hæc integrè Summo ipsi Pontifici relinquitur.

10 Hodie autem annata hujusmodi dicitur Bonifaciana, eò quia forma exactionibus, qua Curia, utitur ortum duxit à Bonifacio IX. antea enim per Pontifices exigebantur, mediantebus eorum Commissariis, fructus integri unius anni per triennium, tertia pars quolibet anno, reliquus duabus tertiis partibus proviso relicti. Sed Bonifacius, ut consuleret ipsis provisis, & obviam iret extorsionibus, quæ per Commissarios committebantur, reduxit annatæ solutionem ad medietatem valoris anni fructus, cum onere tamen, ut provisos anticipatè de propriis pecuniis in relaxatione suarum litterarum eam solveret. Et propterea in ipsa relaxatione supplicationis fiebat obligatio in Camera de illis solvendo; & sic litteræ in totum expediebantur, quæ retentæ in Camera Apostolica relaxabantur, mediante quietantia Thesaurarii. Atque hinc patet non idè talem dictam esse annatam, quod complectatur omnes anni fructus; sed vel quia, ut dictum est solvitur ratione fructuum primi anni; vel quia dicta annata per Bonifacium IX. introducta, successit in locum reservationis, quam antea Pontifices facere consueverant pro suis, & Roman. Ecclesiæ necessitatibus de omnibus fructibus, & proventibus unius anni beneficiorum ad tempus vacantium, vel quæ exinde usque ad triennium, aut quinquennium, vel aliud tempus in certis designatis provinciis vacarent: quos quidem fructus pro se, & Camera Apptolica Romani Pontifices per suos Collectores percipiebant.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Cujusmodi exemplum est in Extravag. Joannis XXII. quæ incidit, *Cum nonnulla*, la prima inter communes sub tit. de præben.

Commune servitium, est quantitas certa pro quolibet Episcopatu, vel Abbatia consistoriali, secundum antiquam taxam solvenda, quam alias moderatus est Joannes XXII. in præcæta Extrav. *Cum nonnulla*. Et hæc propterea servitium dicitur, quia juxta vulgare Italicumque qualibet datio nuncupatur servitium, live debita sit, live non: sicut in Hispania hoc servitii nomine appellantur contributiones illæ, quas faciunt Regna ad sublevandas Regni necessitates.

Dicitur autem commune servitium, quia ejus dimidium tribuitur Papæ, reliquum S. Collegio Cardinalium, & inter ipsos Cardinales præfentes dividitur.

Minuta vero servitia sunt quinque portunculæ, quæ secundum proportionem taxæ fructuum Episcopatus, vel Abbatie, inter certos Papæ ministros, & officiales distribuantur, & appellantur minuta; tum quia sunt minutæ partes annatæ, tum quia partiuntur inter minores ministros.

Quinquennium denique dicitur specialis quædam annata, quæ à prædictis differt nomine tantum, & accidentaliter temporis præfinitione, quia de quindecim in quindecim annos, juxta Constitutionem Pauli II. abolitis aliis solutionum annatarum terminis usque ad sua tempora observatis, pro beneficiis perpetuè unitis, solvitur ab illis, in quorum favorem talia beneficia sunt unita, ut in Extravag. *Decet Romanum*, quæ habetur in Bullar. tom. 1. pag. 330. & notat Gallef. in tract. de annat. civ. cas. Card. Seraph. decis. 1410. num. 1. & us. 10. ubi de quindenniorum origine, & causa.

His præmissis, quàm iustè, & rationabiliter in Romana Curia exigantur annatæ, evidentè ostenditur ex infra scriptis.

Et primò hoc deducitur ex ipsa annatarum origine, & antiquitate: nam ut patet *Abr. 4.* initio nascentis Ecclesiæ multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum de his, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed tanta erat fidelium erga Dei Ecclesiam devotio, ut ad eam augendam, & locupletandam, quorquo possessoris agrorum, aut domorum erant, vendentes pretia eorum, & quas res habebant, afferrent, & ponerent ante pedes Apostolorum, cap. *Dilectissimi*, cap. *Qui tua*, cap. *Cui portio*, & cap. *Certe*, 12. quest. 1. Sed postmodum fidelibus ab eo fervore declinantibus, ita ut vix decimas divino jure debitas solverent Ecclesiæ, in qua ministrabantur Ecclesiastica Sacramenta; opus habuit Ecclesiæ, & Apostolica Sedes, ad sui sustentationem, & onerum sibi incumbentium supportationem, annatarum exactionem institueret, & ordinare, ut sibi saltem à suis ministris servitium & adjutorium præstaretur, Nam & ante illam formalem titulorum beneficalium institutionem Ecclesiæ non solum Cathedrales, sed etiam inferiores habebant redditus, ut patet in cap. *Nallis*, 12. quest. 1. & in cap. *Sacerdote*, 12. quest. 4. & declarat Abb. in sua quest. 4. cal. 18. vers. *Secundum præsuppositum*, & Præpos. in Summa, 44. dist. num. 4. vers. *Tertium tempus*, dixi in cap. fin. supra de peculo cleric.

Ad eò autem antiqua est annatarum institutio, ut de illius initio non extet memoria (quidquid aliqui ex recentioribus tam hæreticis, quam Catholicis commentis fuerint de Joanne XXII.) tantum enim media illa annata, quæ Bonifaciana appellatur, ortum habuit à Bonifacio IX. ut dictum est supra num. 10. quæ tamen cum subrogata fuerit loco fructuum primi anni vacationis beneficii, quæ integrè ab antiquo, & immemorabili tempore Summo Pontifici reservabantur, ipsa quoque antiqua, & immemorabilis reputari debet; cum subrogatum sapiat naturam ejus, in cuius locum subrogatur, cap. *Ecclesia S. Mariae*, il secundo, & ibi glos. 1. supra, ut lite pendenti. cap. *Cum tu*, in fin. & ibi glos. fin. infra de usur. glos. & DD. in leg. *Si eum*, §. *Qui injuriarum*, ff. *Si quis caution*. Nec leve antiquitatis annatarum testimonium S. Damasus, qui sedit anno salutis 367. reliquit in sua Chronica Summorum Pontificum; ait enim: *Sicut Papa in sui ordinatione contributebat Imperatori, nec id vitio dabatur*; (fortasse id est, de quo fit mentio in cap. *Agatho*, 61. dist. & in c. *Tributum*, 23. quest. 8.) sic & suscipientes modo ordinationes à Papa

Aliquid ei perfolvunt, tamquam in alterius jus accesserit. Et hinc plerique opinati sunt ortum habuisse annatas, licet revera Da. natus loquutus fuerit de annatis tantquam ab antiquo tempore proventibus, & non de novo suo tempore introductis; unde merito annatas à tempore Apostolorum non innotuitur fuisse deinde Card. Cajetanus de auctoritate Pape ad 14. (Nan pro Hierosolymitana, inquit, Ecclesia à reliquis solvebantur collectæ) de quo latè Ecclius in suo Enchirid. Que quidem antiquitas perspicue etiam apparet primò ex ipsius Cambræ Apostolicæ regillro, deinde ex Concilio Constantiensis sess. 40. die Sabbati 30. Octobris anno 1417. ubi fit mentio de annatis, communibus servitiis, & minutis, tom. 3. Concil. part. 2. pag. 937. tertio ex Clem. Quia regulares, §. promissa, de supplend. neglig. prelator. quatio ab Extravagante Joannis XXII. Suscepit: quinto ex Constitutione Gregorii XII. super reductione taxa Ecclesiarum, & Monasteriorum Regni Franciæ, ubi de fructibus primi anni, seu communibus, & minutis servitiis: sexto ex Joann. Andr. in cap. Inter cetera, de offic. ordin. ubi num. 13 refert ad sui instantiam actum fuisse in Concilio Viennensi, ut Curia reciperet vigesimum redditum clericorum totius Orbis, & abstineret à servitiis, & fructibus primi anni t atque ita supponit jam tum in Ecclesia & sic multò ante tempora Joannis XXII. extitisse hanc consuetudinem exigendi annatas, & servitiis: septimò ex Felin. in cap. Ex parte, in primo, num. 4. vers. Tertio respondetur, supra de offic. Alez. ubi restatur harum solutionum usum adè esse diturum in Ecclesia, ut ignoret illius principium; ac demum omnis aliis ex Thoma Campeg. de institutione annatarum, & Antonius Maff. Galef. de annat.

Ex hac autem annatarum origine, & antiquitate oritur effectus, & inquecussum fundamentum justitiæ haturum exactio; inquam enim esset tot Sanctissimos Pontifices injustitiæ, & impietatis. insinulate, & consuetudo Romani Ecclesiæ prævaleret auctoritati ejusque summi Doctores, ut docet S. Thom. in 2. 2. q. 10. art. 12.

Secundò principaliter justitia annatarum deducitur ex jure divino, nam ut habetur Num. 18. num. 26. & 28. *Loquutus est Dominus ad Moysen, dicens: Præcipe Levitis, atque denuncia: Cum accepertis à filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerre Domino, id est decimam partem decime, ut requiratur vobis in oblationem primitiarum, tam de arvis, quam de sordialibus; & in universis quorum accipitis, primitias offerre Domino, & dare Airon Sacerdoti.* Si igitur Sacerdoti Summo, & Pontifici legis veteris à minoribus Sacerdotibus & Levitis decimarum suarum decimæ ex divino præcepto solvebantur; cur loco decimarum exigere non debeat annatas à reliquis Ecclesiæ ministris Summis Sacerdos, & Pontifex legis novæ: cap. In causis, de re judic. c. Per venerabilem, §. Rationibus, Quis, filii dei legitimum, maxime verò quia ille Summus Sacerdos præter regimini solius populi Israelitici in concernentibus sacrificia, & holocausta; & Romanus Pontifex præter regimini totius populi Christiani, Clement. Pastoralis, de re judic. Extravag. Ex debito, de elect. inter communes; ejusque ministerium ad multò plura, & majora extenditur, quam essent sacrificia illa, & holocausta. Unde B. Bernardus de consid. rat. lib. 2. cap. 9. ad Eugenium III. verba faciens: Tu, inquit, Sacerdas Magnus, Summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu heres Apostolorum, tu primatus Abel, tu gubernator Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, Dignitate Aaron, &c. Et paulò post: Habent illi assignatas sibi grezes singulis singulos; tibi autem versus credidisti uni unus; nec modo ovium, sed & pastorum tu unus omnium pastor. Hæc ille. Præterea Pontifex in lege veteri ultra decimam illam partem decimarum à Levitis exactam, aliis quoque, itique maximis emolumentis adjuvabatur; cum tamen Pontifex Romanus nihil, aut parum accipiat præter hæc annatarum exactioem.

Et nihilominus stadiue utriusque emolumenta ad invicem comprentur, illa que pro minoribus, & à pauciori populo prælabantur, reperientur esse multò pinguiora, quam hæc, que pro gravissimo omnium labore, & sollicitudine à toto Orbe terrarum exiguntur. Quapropter in Concil. Viennensi fieri proposuit, licet non resolutum, ut vigesima pars redditum clericorum totius Orbis quotannis solveretur pro sustentatione Pape, & Car-

dinalium, ut reter: Joann. And. in cap. Inter cetera, nu. 13. de offic. ordi. ar. Mantellum est enim annatam minimè suppletæ prædictæ sustentationi, ceterisque necessitatibus Sedis Apostolicæ: cum præterim florenti, qui solvantur, tertiam partem veri valoris fructuum non solum non excedant, sed non attingant: & tractus beneficiorum, saltem super quibus facta fuit taxa per Communiarios Joann. XXII. potius adaukti, quam diminuti fuerint.

Et consistit natur: nam omnibus eorum animarum habentibus debentur decimæ jure divino, naturali, ut in cap. 16. quest. 7. in cap. 1. de decim. & in cap. Cum secundum, de præbend. sunt enim tributa egentium animarum, cap. Decime, 16. quest. 1. & cap. Tu nobis, de decim. & sunt cibis in domo Domini, Maluch 3. cap. Revertimini, 16. quest. 1. & cap. Decimas, quest. 7. cum debeant dari eis, à quibus spiritualia accipiuntur, cap. Ecclesias, §. His ita 13. quest. 1. quest. 1. in cap. Quomodo, de decimis, adè ut parochi de jure communi fundent inentionem super decimis petentiendis, cap. Cum contingat, eodem tit. & Episcopi super quarta decimarum ab iisdem parochis persolvenda, cap. Conquerente, §. Nos autem, de offic. ordinari. cap. De quaribus de prescription. cap. De his, ubi Gemin. circa finem, 16. quest. 1. & apud Cardinal. Seraph. decif. 1449. & sepè alias. Quod cum ita sit, absurdum planè esset, ut Summi Pontifex, qui constitutus est pastor totius grezis Domini, Joannus 21. cap. Significasti, de elect. & omnium Ecclesiarum curam, & sollicitudinem gerit, cap. Cum instantia, de censibus, saltem à suis ministris in tanti laboris stipendium nihil exigeret, dicente Apostolo 1. ad Corin. 9. *Quis militat suis stipendium unquam? Quis plantat vineam, & deservit eius non edit? Quis pascit gregem, & delacte ejus non manducat? Scriptum est enim; Non alligabis os bovi trituranti. Et infra: Debet in spe quiescat arare, & qui trivatur in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est: si nos carnalia vestra metavimus? Et paulò post: Nescitis, quomodo quis in Sacrario operatur, que de Sacrario sunt edunt; & qui Altari deserunt, cum Altari participant? Hæc ibi. Quod si de inferioribus membris, & ministris Ecclesiæ evitat Apostolum hoc dixisse, qui in partem sollicitudinis sunt vocati, cap. Decreto, & cap. sequen. 2. quest. 6. quatio magis de Pontifice Maximo ejus Capite, cui credita est cura omnium fidelium? Clem. Pastoralis, de re judic. d. Extravagan. Utinens de pœnit. & remiss. Et cum certum sit Summum Pontificem nullibi accipere decimas, quandoquidem decimæ Papales imponuntur dumtaxat pro extraordinariis & ingruentibus Ecclesiæ necessitatibus, ut in cap. Cum ad liberandam, in parte a. c. 1. de consub. nec in perpetuum exiguntur, ut notat glossa in Clem. 2. in verb. ad tempus, eodem tit. dicendum est hæc annatarum exactio nem fuit loco decimarum, ut plerique summa cum ratione censuerunt; ac proinde Summo Pontifici debitam esse jure divino, & naturali.*

Tertò ad annatarum exactio justificatur itidem ex jure naturali; quoniam Ecclesia universalis est unum corpus multum in multa membra divisum inllat corporis humani, cap. Novatianus, 7. quest. 1. cap. Loquitur Dominus, 24. questio. 1. dicente Apostolo ad Roman. 12. *Molti unum corpus sumus in brislo, singuli autem alter alterius membra, cap. Singula, 89. distincl.* Hujus autem mistici corporis caput est Romana Ecclesia; membra verò Ecclesiæ inferiores pro orbem distitit, ut in d. cap. Loquitur, & in cap. Non debet, 12. distincl. Quemadmodum autem in corpore humano singula membra debent jure nature capiti languenti operi ferre, nec alioquin capite languente, ipsa quoque membra inficiantur, ut dicit textus in cap. Merito, 6. quest. 1. ita in mistico Ecclesiæ corpore, Romana Ecclesiæ illius capiti languenti ob multiples, quibus assidue premium, necessitates, tenentur reliqua membra, id est Ecclesiæ inferiores, conferre temporalia subsidia. Et sic ut Romanus Pontifex universalis Ecclesiæ præsul, & gubernator debet ad singula ejusque corporis membra alimenta transindere, ut formaliter inquit Cardin. post Guilielm. de Monte Laud. in Clem. Quia contingit, n. 4. de relig. dumh. ita viceversa debent membra ipsa caput alere, eique indigentis temporalibus quoque auxiliis subvenire, ut ratio equalitatis justitiæ servetur, argum. cap. 1. 16. quest. 7.

Quartò ex eodem jure deducitur annatarum justitiæ, qua

quia titulus dignitatum, & quorumcumque beneficiorum fundavit Romana Ecclesia, ut est textus in cap. 1. & per rotam, 22. *distinct. in cap. Olim, 95. distinct. Abb. in sua questione 1. quæ incipit: Episcopus & quidem Rector, col. 3. num. 4. vers. Nantiuiliu beneficiales;* latè Præpositi in *summa num. 4. vers. Quarum tempus, 44. distinct. DD. in cap. 1. de simonia: & propterea Ecclesia Romana dicitur omnium Ecclesiarum Mater, qui scilicet Ecclesiam omnes ex illius utroque prodierunt, cap. 1. & 2. 12. distinct. cap. Datum, 3. quest. 6.*

29 Hajus autem Ecclesiæ Sponsus est Romanus Præsul, cap. Quoniam, de immunitat. Ecclesiar. qui propterea dicitur Pater Patrum, ut notat glossa in præcæm. *Clemen. in verb. Papa:* sed pater naturalis potest corripere filium sibi aliqua alimenta negantem, & ad ea præstanda compellere, *l. qui filios, Cod. quæ res pign. oblig. possess. l. 1. & 2. Cod. de par. quilibet distrah. ipsos etiam vendendo, ut ibi item filia tenentur alere matrem inopem. leg. filia, Cod. de adopt. ubi Baldus dicit hoc ex ratione naturali debitam, Bart. in leg. Seja, §. Cajus, ff. de alim. & cibari. legat. Ergo eadem ratione pater spiritualis, quem non minus diligere debemus, quam carnalem, cap. 1. & 2. & ibi gloss. finalis 30. quest. 3. cap. Qualis condemnatio, & ibi gloss. no. 2. quest. 7. & mater spiritualis Ecclesia poterit à suis filiis spiritualibus, & Ecclesiis inferioribus alimenta recipere, & consequenter annatas exigere, quas, ut est notorium, Summus Pontifex accipit pro sui sustentatione.*

33 Quinò, idem luadetur, quia, inquit Oldrad. *conf. 172. Quia omnes, num. 4. & conf. 244. ad objectum, num. 8.* cum omnes Ecclesiæ Mundi immediatè Romanæ subditi Ecclesiæ, quia universalis omnium cura commissa fuit Petro, cap. Puto, 2. qu. 7. & cap. In novo, 21. *dist. & in eas habeat plenitudinem potestatis, cap. Qui se fecit, 2. qu. 6. & c. Nunc verò, 9. qu. 3.* quidquid habent inferiores Ecclesiæ, quasi in peculo habent separatim quodammodo à rationibus Dominicis Domini permisso. Unde cum Romana Ecclesia aliquid percipiat à Ecclesiis inferioribus, nihil de novo acquirit, sed retinet quod suum est, ut notat gloss. in cap. Volumus, in verb. Ecclesia, 16. qu. 4. Valde est igitur rationabile, ut illuc unde exierunt flumina, revertantur. Hec Oldradus.

36 Sextò eadem naturali ratione omnes Ecclesiæ Diocesis tenentur solvere Episcopo indigenti charitativum subsidium, cap. Conquerente, de offic. ordin. cap. Cum Apostolus, §. Prohibemus, de Censuris, Extravag. *Vas electionis, eodem tit. inter communes, Feder. de Sen. conf. 224. in princ.* adeò ut præsertim contra subsidium charitativum non valeat, *Rota in antiq. decis. 3. quæ est ult. de censibus, alias 676.* Cur ergo non liceat subsidium imponere Episcopo universalis Ecclesiæ cap. Superpelus, in nota supra scriptione, 3. quest. 5. ad cap. fin. de dilat. ubi patet Ecclesiæ omnes ut Papæ subjectas teneri illius necessitatibus subvenire, si requirantur. Et ob hanc rationem *Gemin. consil. 74. Arrentatis, num. 7. in fine, & num. 9.* concludit Papam posse ab omnibus subsidium exigere, & collectare Ecclesiæ totius Orbis; & idem respondit Raphael Fulgol. *conf. 120. Superposita Bulla.* Nec mirum, quia Princeps quoque sæcularis potest hujusmodi subsidium imponere etiam sine causa, ut consulit Oldrad. *consil. 104. Circa propositum,* quem sequitur gloss. Joann. Francisci Pavini in dict. Extravag. *Vas electionis, §. Præmissis, in verb. Charitativum,* ubi alios allegat.

41 Septimò, justitia annatarum sulciri potest etiam jure gentium: nam & Gentilitas hoc jure usa est, cujus rei memorabile testimonium extat apud Joannem Grammat. ut refert Ferdin. Corduben. in *suo tractatu de annatis, in illud Aristot. 1. Metaph. Sacerdotum genus apud Aegyptios vacare permillum est.* Ait enim: (Ægyptii primi, deinde gentium omnium Sacerdotes fuerunt locupletes, præsertim Sacerdotes maximi: nam inferiores Sacerdotes in ingressu sacerdotii mediam partem redditum summo Sacerdoti ministrabant.) Sed & S. Thom. super *Josue cap. 21.* dixit apud omnes gentes observatum fuisse, ut qui divino cultui intendunt, à populo sustententur, aut ab iis, qui curam gerunt universitatis. Quantò magis ergo Romano Pontifici, qui omnium Christianorum curam gerit, debentur à suis sacerdotibus vitæ subsidia? Hac enim ratione introductæ sunt annatæ, & aliæ pleræque contributiones.

43 Octavò, annatarum exactiõnem firmari lege positiva *Prosper. Faguan. in 7. Lib. Decretal.*

Ecclesiæ tam clarum est, ut approbatione non cecat: nam præter Extravagantes Joannis XXII. Bonifacii IX. Pii II. Pauli II. Clementis VII. Julii III. Pauli IV. S. Pii V. & Sixti V. hoc patet ex auctoritate Concilii Viennensis quo secundum testimonium Joann. Andr. in cap. Inter cetera, de offic. ordinari. quamvis actum fuerit de servitiis ipsis tollendis, tamen prævaluit sententia, ut remanerent: idipsum colligitur ex auctoritate Concilii Constantiensis. Nam die Sabbati 30. Octobris Anno Domini 1417. *sess. 40.* sub titulo Reformationis fienda per Papam unum Concilio antequam Concilium dissolvatur, ponuntur decem, & octo articuli, super quibus faciendæ esset reformatio, quorum tertius est de annatis, communibus servitiis, & minutis, & undecimus de fructibus mediæ temporis. Deinde Martino V. ad Pontificatum evectò, in *sess. 43. habita die 31. Martii tunc sequentis anni 1418.* facta fuerunt decreta reformationis super nonnullis ex dictis decem, & octo articulis, & inter alios fuit unicum de fructibus mediæ temporis, in hæc verba, videlicet: *Fructus, & proventus Ecclesiarum, Monasteriorum, beneficiorum, vacationis tempore obvenientes, juris, & consuetudinis, vel privilegii dispositione relinquimus, ut illosque nobis, vel Apostolica Camera prohibemus applicari, tom. 3. Concilior. part. 2. pag. 942.* At verò de annatis, & communibus servitiis, & minutis, quod erat tertium reformationis caput, nulla mentione habita, in fine ejusdem *sess. 43.* subnectitur ultimo loco infra scriptum decretum, videlicet: *Martinus &c. Decernimus & declaramus Sacro approbante Concilio, per decreta, statuta, & ordinata tam lecta in præsentis sessione, quam concordata cum singulis rationibus ejusdem Concilii super articulis contentis in decreto, super reformatione fienda Sabbato 30. Mensis Octobris proxime præteriti promulgato, fuisse, & esse jam satisfactum, ut habetur in sequenti pag. 943.* Ex quibus verbis clarè deducitur circa annatas, & servitia Concilium nil novi statuisse, sed potius voluisse, ut in statu pristino remaneret; alioquin falsum esset, quod dictum fuerat, satisfactum fuisse decreto super reformatione faciendâ promulgato, quod non est dicendum. Itaque Martinus Sacro approbante Concilio decrevit & declaravit annatas Papæ solvendas esse, ut pro tanto officio, labore, & dignitate sufficiens & concedens beneficium ex fructibus saltem inferiorum beneficiorum haberet.

Nonò, eodem jure Ecclesiastico hoc ipsum confirmari potest, quia ex privilegio Apostolico, consuetudine, vel statuto induci potest, ut fructus primi anni, imò & duorum, vel plurium annorum, fabricæ, Episcopo, vel alteri cuiquam reserventur; idque etiam pro debitis Episcopi perfolvendis, vel ex alia rationabili causa, prout sunt iura aperta in cap. *Præsentis, de offic. ordin. lib. 6. in cap. Tu nobis, ubi de biennio, infra de verborum signific. in cap. Si propter tua debita, tibi de quinquennio, & ibi Joann. Andr. & omnes notant, de reפור. in 6. in cap. Si tibi, de præbend. eodem lib. & in Extravag. Joann. XXII. *suscepti, ubi hæc appellatur annalia; longè igitur magis Summi Pontifices potuerunt medios fructus primi anni sibi reservare pro suis, & Ecclesiæ necessitatibus, Romanam quippè Ecclesiam excusat necessitas, cum non possit de suo omnibus providere; ut formaliter inquit Hostien. Joann. Andr. in dict. c. Inter cetera, in gloss. ult. de offic. ordinari. Ac præterea, ut inquit Thomas Campeg. in eodem tract. de annatar. inquit. num. 13.* sicut omni caret reprehensione, si Pontifex dando unum beneficium, partem redditum clerico indigenti loco annuæ pensionis reservet; sic licebit modestius agendo medietatem fructuum primi anni pro indigentis propriis retinere. Cum præsertim pensio singulis annis, annata autem primo dumtaxat, quo quis recipit beneficium, debeat. Et quia onus perpetuum non est, non dicitur beneficium cum diminutione conferri, contra dispositionem cap. 1. *Ut Ecclesiast. benefic. sine diminutione confer.**

Decimò, civilis quoque auctoritas justificat annatarum exactiõnem. Nam principii voluntur tributa, & stipendia ex publico in recognitionem universalis dominii. Et propterea fuit impræscriptibilia, leg. *Competit, Cod. de præscript. trinit. annor. gloss. in l. Locatio, §. pen. in ver. Præscriptum, in addition. & ibi etiam Bartol. ff. de Publican. & vestigal.* Item debentur Principi stipendia hujusmodi, quia ipse tenetur conservare iustitiam in terra, ut inquit

S. Thomas in 2. 2. *quest. 62. art. 7.* Inò huic solutioni divina quoque oracula præbent auctoritatem. Nam Pharisæis interrogantibus *Matth. 22. cap. Quid culpatur, 23. quest. 1. Licet censum dare Casari, an non?* Respondit Dominus, *Reddite que sunt Casari Casari, que sunt Dei Deo.*
 49 Rufus cultiber iudicis ordinario debetur stipendium, seu salariam ex publico, *Authen. Ut differ. Judic. §. final.* Cui ergo ex publico non debeantur stipendia Romano Pontifici, qui est Princeps Principum, & dominus dominantium, ut cum appellat Baldus *conf. 388. Si Princeps, lib. 4.* Princeps Episcoporum, ut B. Bernardus
 50 inquit loco superius citato, *Judex omnium mortalium, cap. Si Papa, 42. distinet. cap. Falla subditorum, 9. quest. 3. cap. Per venerabilem, §. Rationibus, infra, Qui filii sint legiti, & ordinarii singulorum, cap. Cuncta per mundum, 9. quest. 3. glossa in cap. Cum nullus, in verb. In eadem, de temporib. ordinat. lib. 6.* Quippe hoc fundatur ratio illa communis, videlicet, qui regenda multitudo curam suscipit, talibus debet adjumentis muniri, quibus onus regiminis valeat supportari. Cùmque spiritualia sine corporalibus diu esse non possint, sed unum alterius auxilio indigeat, *cap. Si quis obsecrerit, & ibi Arctid. 1. quest. 3. congruum, & necessarium est, ut spiritualia exceteris, corporalia quoque præstentur auxilia.* Alioquin Summus Pontifex Ecclesiæ onera subire, suisque, & publicis necessitatibus consulere, nequaquam posset sine miraculo, usque ad eò fidelium charitas refrixit.

53 Ultimò ex alio capite multi videntur annatarum justitiam, nempe quia illarum solutiones ex tempore dicitur: nature, & vetustissima consuetudine, cujus initii non extat memoria, ex voluntariis factæ sunt necessaria, ut in *cap. Ad Apostolicam, infra de sim. Et cum ignoremus unde ortum traxerint, an scilicet ex coactione, an ex liberalitate tantum; in hoc dubio prævalet præsumptio, quæ vitium excludit, c. fin. de præsumpt.*

54 Actus enim qui sonat in vitium & non vitium, in dubio temper interpretari debet in non vitium, *l. Creditor, & leg. Si sciatis, ff. de fura. leg. Aterno, ff. profocio, Bart. in leg. Non solum, §. Sed ut probari, num. 3. ff. de nov. op. nunc. Roman. conf. 113. Pro decisione, num. 1. Præsertim in Beatissimo Romano Pontifice, ut in d. Qui autem, 17. quest. 4.*

55 Unde consuetudo præsumitur habuisse bonum initium: nam ex quo tanto tempore solverunt, præsumuntur se à principio voluntarie obligasse, ut inquit Innoc. in d. *Ad Apostolicam, num. 1. vers. Inò quia tanto tempore.* Nec obstat, quòd inter clericum, & clericum cesset pius usus elemosynæ, ut not. in *cap. Cum A. Ferrar. de constitut. & per Joann. de Anan. in cap. Jacobus, de simonia;* etenim illud procedit, tibi datur clericus æquali.

57 At quod datur Summo Pontifici, datur Sacerdote Petri, & prodeat danti tanquam facienti opus piissimum. Ita in terminis arguit, & concludit Felin. in *cap. Ex parte, il primo, num. 1. vers. Tertio respondetur, de offic. deleg. Quæ tamen ratiocinatio non placet, quia nulla deservit, aut vitium etiam à principio considerari potuit in exactioe annatarum; sed omni tempore fuerint exactæ ex debito divini, & humani juris, ut in superioribus monstratum est.*

58 Super est nunc respondere ad ea, quæ ex adverso obijciuntur.

Primò enim contra annatas oppositur decretum illud Concilii Basilienensis, quo 9. Julii 1435. *sess. 21.* & sic ante Concilii dissolutionem, *in tit. de annat. 10. §. part. 1. pag. 53.* statutum est in hæc verba: *Sacrosanctæ generalis Synodus, &c. statuit quòd tam in Curia Romana, quam alibi pro, seu in confirmationibus electionum, admissionum, postulationum, præsentationum, provisione, collatione, dispensatione, electione, postulatione, præsentatione etiam à laicis faciendâ, institutione, installatione, & investitura de Ecclesiis etiam Cathedralibus, & Metropolitanis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis, officibus Ecclesiasticis quibuscumque, necnon Ordinibus sacris, & benedictione, ac pallio, de cætero nihil penitus ante, vel post exigatur ratione litterarum Bullar, Sigilli, annatarum, communium, & minutorum scribiturum, primorum fructuum, deportum, aut sub quocumque alio titulo, colore, vel nomine, prætextu cujusvis consuetudinis, privilegii, vel statuti, auralia quavis causa, vel occasione directè, vel indirectè; solum Scriptoribus, Ab-*

breviatoribusque, Registratoribus litterarum, seu minutarum, propriorum labore competenti salario solvendo. Hule autem Sacro Canoni si quis exigendo, dando, vel promittendo contraire præsumperit, penam incurrat adversus simoniacos inflictam, & in ipsis dignitatibus, ac beneficiis taliter obtentis nullum jus, ac titulum acquirat. Et si, quod absit, Romanus Pontifex, qui præ cæteris universalem Conciliorum exequi, & custodire Canones debet, adversus hanc sanctionem aliquid faciendo Ecclesiam scandalizet, generali Concilio deferatur.

Ad hanc oppositionem nulla solutio aptior, & efficacior afferri potest, quam quæ desumitur ex verbis egregia illius Oratoris, quam de annatis habuit Petrus de Monte celebris Jurisconsultus, Brixienis Episcopus, ab Eugenio IV. Legatus missus ad Henricum VI. Angliæ Regem; sic enim habent: *Ad ea vero, que proximus diebus in ipsa Synodo gesta sunt, venimus; que sancta talia sunt, ut maximam mereantur reprehensionem, nec ulla ratione sine gravi divine Majestatis offensâ valent tolerari. Hi enim qui Pontificem Maximum, & unum utique sanctum, quietum, & pacificum capitali odio profecerunt, postquam temporali eum quæsumto spoliatum intellexerunt, spirituali quoque subsidio spoliare cogitarunt, ut sic omni profusus auxilio destitutus dignitate summi Apostolatus tueri nequaquam posset. Plebem itaque illam synodalem, que semper vestris rebus solet gaudere, malis quibusdam artibus quas pudor vetat referre, facile induxerunt, ut vacantium beneficiorum fructus quos iustitior vocabulo annatas dicunt, Summo Pontifici lege interdicerentur. Favoribus itaque, & clamoris insipientis vulgata laxata est, qua Pontifici talium fructuum receptio, & in quibus beneficia conferuntur, solutio veluti simoniacæ prohibetur. Hæc autem legi ferenda, etsi multis venerabiles Patres, magnæque auctoritatis viri contradixerint, manifestam in ea Sedis Apostolicæ, & Petricæ Christi depressionem continere dicentes; prævaluit tamen indiscreta multitudo non tam auctoritas, quam voluntas, que adstant. temeritatem eorum audacior, quo potentium quorundam imperialis agitabatur. Quid hac lege perniciosius: quia acerbissimum quid ab omni munusitate, atque honestate remotius? Quantum, bone Jesu, est hæc synodalis reformatio? Summum Pontificem omni spirituali ac temporali auxilio privare; cumque uti mendicum quemdam hominem constitueret, qui nec suis, nec Ecclesiæ necessitatibus, possit nullatenus providere? Et quæquam hujus legis iniquitas (si tamen lex duenda est) satis per seipsum apparet, eo abor tamen id paucis ostendere, quibus breviter explicitis peroraverit. Debetis, si a majoribus nostris tractamini, esse honesta, iusta, possibilia, secundum naturam, & patrie consuetudinem, loco, ac tempore æquæque convenienti, utilis demum, ac necessaria. Quid horum, quæ, in hæc lege potest videri? Dixeramus per singula. Magnam in primis continet turpitudinem. Nonne turpe, & inæquum est Sedis Apostolicæ privilegia, & dignitates evertere, & quem Dominus Principem universa Ecclesia constituit, adversus hunc motum insidiam, hanc exinanire, debilitare, huic Ecclesiasticos reddidit, qui ad supportandam onera regiminis sunt deputati, impie, atque inhumane subtrahere? Injustitiam vero hujus legis quoniam videtis: nonne injulam, & iniquam est, si qui plantati vineam, fructus ejus commoditate priventur? & quæpi exiguntur, de talibus dulcedine non conferantur? & c. (& his similia, que supra commemoravimus num. 24.) Quantum vero ab Ecclesiæ consuetudine discrepet, facile asserere poterit. La ipsæ quæ à temporali Pontifici, ab sanctis Patribus observata sine magna, & rationali causa violari non debent. Et paulo post dicit: *Loco vero ac temporis nullatenus condecet; nam pro tempore, quo legimus illam ediderunt, omni domino temporalis erat Summus Pontifex, ex ipsorum potentia spoliatus, à propria Sede, & rebellione juratorum expulsi, ejus præfata supellex vulgi præda exposita, omnia ejus ornamenta directæ, adeo ut non Summus Pontifex ornatus, sed abiectionis Monachus videri videretur; ac demum in signum Italia urbem Florentiam solus, profugusque intravit. Quæ quæcumque legis hujus latores pie, ac reverenter consideraverint, non solum hoc temporali auxilio non privaverint; sed si nunquam antea id exigere inciperent, pro necessitate rerum, ac temporis eam executionem instituerent debuerint. Et paulo post: *Nullam in se excuset dicta lex autilitatem, nullam profusus necessitatem, Decretis***

Debit siquidem res tam gravis, tam ardua sæpius discutiri, crebro ventilari, & tandem magna animi maturitate, sapientiaque concludi; debuit colendissimorum Patrum voluntas inquiri; debuit omnium nationum consensui adhiberi; doctissimorum hominum quoque vota scrutari, eorumque præsertim, qui Deum præ oculis habentes, zelo iustitiæ, non desiderio vindicæ duci viderentur: quis auditi essent, numquam tam nefandæ rei confesserissent. Honorarunt, Christianissime Princeps, superiorum temporum Concilia mirum in modum Apostolicam Sedem, & Christi Vicarium illi præsertim; nec usquam ejus Primatum, dignitatem, ac privilegia attingere, nedum violare præsumpserunt. Cum enim scirent sancti Patres synodaliter convenientes, sine auctoritate summæ Pontificis synodus generale non posse convenire ipsa quoque Concilia robur, auctoritatem, & firmitatem ab illo accipere: sacrilegium, ac penè hereticum esse judicaverunt, si unum in locum convenientes aliquid adversus illum agerent, quem auctorem, & Principem suum divina voce agnoscerent. Ad hoc Sanctorum Patrum laudabili more loco declinavit hæc Synodus; legat quicumque voluerit ejus canones, & decreta; animadvertat ejus actiones, & opera: per paucos certe inveniet ex zelo fidei, & charitatis fore processisse, aut ad utilitatem publicam emanasse; sed omnia plena fuit odii, dissidii, & ambitionis; omnia necdum ad debilitationem, sed ad subversionem supremi capitis Ecclesiæ quorundam machinationibus ordinata. Hæc tenus verba Brixienfis, quæ quanti ponderis fuerint exitus ipse probavit: nam Rex Angliæ illorum vi, ac rationum momentis permotus, nulli habitatione illius decreti, permisit, ut in suo regno Ecclesiasticis pergerent in solutione communis, & minorum servitiorum, atque ut regni incolæ præstarent denarios S. Petri; medianim annatum Bonifacianam Anglii nunquam solverunt, quia illius loco satis vitum est Romanis Pontificibus habere hoc vestigial denarium S. Petri, de quo fit mentio in c. Auditis, de præscriptis, & in cap. Ea que de censib. ubi glossa dicit hæc esse quandam præstationem, quam Angli faciunt Romanæ Ecclesiæ: & Hostien. in princip. (legitur, inquit, in Historia Anglicana, quod Anglici debeverunt, & promiserunt dare Ecclesiæ Romanæ quolibet anno certam pensionem, & vocatur hæc datio Visitatio, sive Denarii B. Petri.) Est autem tributum duorum denariorum, quod à singulis exactum domibus Aedulias, seu Edehulphus Angliæ Rex Romam profectus ad Leonem IV. primus obtulit B. Petro, ut testantur Vincent. antiquissimus Chronographus lib. 24. cap. 36. & Joann. Nauclerus in 29. generatione sua Chronographia. In cujus exactiōne perexerunt Pontifices, quoque Henricus VIII. Clementi VII. subtraxit obedientiam. Itaque Angli injustum illud Basileensium decretum nunquam acceptarunt. Sed & Aeneas Silvius postea Pius II. qui in minoribus ævæ Basileensi Synodo adhaesit, postea ad Pontificatum egressus, posthabito eodem decreto Constitutionem edidit contra detrectantes solvere annatas, quæ refertur in alla Constitutione Innocentii VIII. quæ incipit, *Apostolica*, in Bullar. rom. 1. pag. 376. Et de revocatione actorum Concilii Basileensis vide quæ scripti in cap. *Significasti*, supra de elect.

62. Everso autem, & conqussato fundamento decreti Basileensis de annatis, necesse est, ut similiter corruat pragmatica sanctio Gallicana super illo ex ædificata, cap. *Cum Paulus*, 1. qu. 1. cap. *Veniens*, de Præst. non baptiz. Præterquamquod pragmatica illa sanctio, utpote Regni Franciæ corruptela, schismatis tempore, Catoli VII. auctoritate non habentibus potestatem cum maximo animarum periculo: & scandalo, dignitateque Apostolice detrimento, & villipendio in Concilio Bituricensi promulgata, anno Domini 1438. die 7. Julii à Ludovico XI. Francorum Rege tamquam schismatica abrogata, & abolita est, ut in literis patentibus abolitionis relatis tom. 4. Concil. par. 1. pag. 36. Item à Parlamento Franciæ, ut in literis cassationis, quæ habentur eadem tom. pag. 107. Ac deum ab Eugenio IV. Nicolao V. Pio II. & Leone X. in Concilio Lateranensi, ut in Constitutione, quæ incipit, *Pastor æternus*, edita 14. Kalen. Januarii 1516. in 11. sess. ut patet eod. tom. 4. pag. 38. & 120. Eamque Romani Pontifices non secus ac perniciosam hæresim execrati sunt, ut habetur in notis ad Conciliabulum Bituricense, eodem tom. pag. 410.

Secundò, contra annatas apponuntur dicta eujusdam Cosmæ Guymiet, qui glossavit pragmaticam functionem: Hic enim in ut. de annatis, in ver. *Annatarum*; contra hujusmodi exactiōnes invehit his verbis: [Annatarum sic vulgariter dictarum, quia per annum emolumenta beneficiorum percipiuntur, & adhuc hodie percipiuntur in Curia Romana,] & alibi: Et de ipsis notatur in Clem. *Quia Regularis*, §. *Premissa de supplen. neglig. Prælat.* & dicuntur annalia in Extrav. Jo. XXII. *Suscepti*, & *vacantia*, inf. eod. §. *Item ex unuc*, & ante tempora Joan. XXII. ratò, vel nunquam exigebantur. Sed ipse Papa per Extravag. *Cum nonnulla*: in qua supponit aliam prius fecisse, & se refert, asserit fructus primi anni Ecclesiarum Cathedralium vacantium ad triennium in aliquibus Orbis partibus pro necessitatibus Romanæ Ecclesiæ suæ Camera reservasse. Sed quod temporaliter ab aliquibus Ecclesiis duntaxat pro necessitate temporis ab eo exactum fuit, in perpetuum, & ad omnes Ecclesias postea à Bonifacio IX. qui primus indifferenter Ecclesiasticis beneficiis annatarum usum imposuit, extensum est, contra totius divini, & humani juris dispositionem, 1. qu. 1. & qu. 3. per totum, & in iuribus supra allegatis. *Nonne scriptum est, Neminem concutias*, & cap. 24. *quæst. 1. militare*; Et quod gratis accepistis, gratis date: Numquid Simon Magus cum gratiam Spiritus sancti emere vellet, damnationis suæ sententiam à Petro audivit, *Pecunia tua tecum sit in perditionem*; 1. *quæst. 1.* Qui studet. Et qui sunt illi, qui dant, & recipiunt annatas, nisi ementes, & vendentes in Templo, quos Christus ab illo eiecit; 1. *quæst. 1.* Vides, etiam ex eventu solo demandanda sunt: nam ex hoc indigni, & qui plus pecuniarum habent, promoventur. Et dignus est Prælatura, cui non actionis meritum, sed copiarum præmia suffragantur. Unde restat, ut nihil sibi in Ecclesiasticis honoribus gravitas, nihil sibi defendat industria, sed totum auri profanus amor obtineat, *quæst. 1.* Ferretur, *leg. Si quemquam*, c. *de Episc. & Cler.* Pro solutione annualium plerumque mobilia etiam pretiosa Ecclesiarum venduntur, parentes promotorum pecunias exhaustis destruantur, materia exigendi à subditis paratur, ut quotidie videmus promotos à subditis sub velamento iunctandi adventus, quem tristis et mæstum potius dixerim, exigere. Unde boni Prophetæ olim munera prophetiæ non accipiebant, sed stipites tabernaculi. Mali autem, qui accipiebant prophetiam, quæ donum Dei erat, in divinationem, quæ diabolica circumvertebatur: quid aliud colligitur, nisi ut ait Hieron. *Idcirco propter vos Sion quasi ager aruitur*, & *Hierusalem in custodia Pomeris videtur*, 1. *quæst. 1.* *Judices*. Et dicit Joann. Andr. in cap. *Inter cetera, de offic. Ordinar.* Quod optaret, quod Cutia Romana reciperet vigesimam partem fructuum clericorum totius orbis ad sustentationem Papæ, & Cardinalium; & nihil exigi, vel recipi posset pro communibus servitiis, & fructibus primi anni, quos recipit à Prælatibus, quos promoveret, exceptis saluti laborantium, puta scriptorium, & similibus; & tunc provideret Legatis, & Nunciis quos mittit, de prædicta quota, & abstineret ab annatis, exactiōne decimarum, & similibus. Et quod de hoc fuit factus sermo in Concilio Viennensi. Sed deliberaverunt Prælati ibidem existentes non facere. Et forte bene, ut dicit Jo. Andr. quia tanta viget instabilis cupiditas, quod si hoc fieret, & istud, & illa perciperent.

Sed quantum digni vir Sedi Apostolicæ, & supremæ Romanæ Pontificis dignitati invideret, suis dictis, seu potius maledictis clarè patefecit. Ructavit etenim venenum, quod hauserat ex Conciliabulo Bituricensi, & ut gratiam aucuparetur Prælatorum Galliæ, qui contra annatas prævaluerant in Synodo Basileensi, & pro illius pragmatice revocatione citabantur in Concilio Lateranensi per Julium II. inchoato, composcit glossam textui non dissimilem, cum utrumque manerit ex eodem fonte livoris, & odii in Romanos Antistes. Quod bene animadvertit Jacob Simonetta Rotæ Auditor. & postea Cardinalis; nam in *tract. de reservat. quæst. 62.* sic ait: [Non omitto, quod quidam Doctor Gallicus in quodam opusculo super Pragmatica Sanctiōne inensus Pontificiæ potestati, & favens in omnibus pragmaticæ sanctiōni prohibenti reservationes, &c.] Verum contingit illi, quod semper evenire solet impugnantibus veritatem, ut plura sint mendacia, quam verba, Primò enim dicit appellari annatas, quia per annum emolumenta

lumenta beneficiorum precipiantur, & adhuc percipiuntur in Romana Curia; quod falsum est, quia verè Curia non percipit nisi dimidiam partem fructuum, ut patet ex dictis supra n. 9. & 10.

64 Secundò, dicit de his fieri mentionem in *Clemen Quia Regularis*, §. *Præmissa de suppl. nellig. Pralat.* & appellari annalia in Extravag. Joannis XXII. *Suscipit*: quod item falsum est, quia annua moluum distat à vacantibus, & annalibus, de quibus loquuntur prædicta jura, & alia superius citata, num. 45. Scraphin. *decis.* 1410. num. 11.

Tertiò, asserit annatas ante tempora Joannis XXII. rarò, vel nunquam exactas fuisse: quod falsissimum esse constat ex his, quæ de annatarum origine. & antiquitate dicta sunt supra n. 7. & seq.

Quartò, refert Joann. XXII. in Extravag. *Cum nonnullæ*, asserere se pro necessitatibus Romanæ Ecclesiæ relevasse fructus Cameræ fructus prædicti anni Cathedralium vacantium; sed quilibet legenti prædictam Extravag. patebit ipsum in hoc errasse, quia Papa Joannes asseruit se per alias literas relevasse fructus primi anni beneficiorum Ecclesiasticorum in diversis Orbis partibus, non tamen Cathedralium, & Abbatiarum regularium.

Quintò, affirmat, quod à Joanne XXII. temporaliter ab aliquibus Ecclesiis dumtaxat pro necessitate temporis exactum fuit, postea in perpetuum, & ad omnes Ecclesias à Bonifacio IX. extensum fuisse. Hoc loco manifestè detegitur Auctoris malitia, quia tacuit Bonifacium IX. instituisse dimidiam annatam loco illius integræ, quæ priùs exigebatur, ut patet ex dictis supra n. 10.

Sextò, dicit Bonifacium IX. primum omnibus beneficiis annatarum ulum imposuisse: quod item à veritate alienum esse convincitur ex supradictis numer. 9. & seq.

Septimò, audacter asserit Bonifacium hoc fecisse contra totius divini, & humani juris dispositionem: sed hoc erroneum esse manifestè liquet ex his, quæ de justitia annatarum latè supra explicavimus à num. 17. usque ad num. 60.

Octavò, plura effudit de simonia hæbe in exactione annatarum sed quàm remerarie, & sacrilegè loquatur usque ad auctoritatem Hieremias, per se patet. Quam verò sit alienum à veritate hujusmodi exactionibus inesse aliquid vitium, aut suspitionem simoniae, evidenter patebit ex his, quæ dicitur insè in responsione ad tertiam principalem oppositionem. Et ipsemet Glossator hanc veritatem vel invidus admisit; nam in prælegato *de annatis*, super *glos. in ver. Consuetudinibus*, querit, an ibi reprobatum consuetudo generalis in omnibus Ecclesiis Collegiatis, secundum quam Canonici dant aliquid in sua receptione; & resolvit distinguendo his verbis: [Potest dici, quòd si consuetudo imponit hoc onus præbendæ & non recepti, & valet in favorem cultus divini, argum. cap. *Significatum*, de *præben.* & cap. 1. ut *Ecclesiastic. benef.* & hoc casu potest esse verum, quòd à principio etiam cautio exigi possit, argum. 18. *quæst.* 2. *Servitium*.] Quæ

65 verba multò non conferunt ad justitiam annatarum, cum sint onus impositum non ipsis promotis, sed beneficiis, aut fructibus beneficiorum, ut in cap. *Si propter*, de *rescript.* lib. 6. & cap. *Si tibi*, de *præben.* Præterea idem Glossator ibidem subjicit hæc verba: [Similiter potest queri, an hic damnetur consuetudo quasi generalis in Normandia, in diocesi Parisiensi, & aliis pluribus locis, ubi Episcopi, & Archidiaconi percipiunt fructus primi anni beneficiorum vacantium pro deporatu.] Et videtur quòd non, quia talem consuetudinem jura approbunt, cap. *Præsenti*, §. *Porro*, de *offic. ordin.* lib. 6. excepto quod habetur in cap. *Quia sapè*, de *elect.* eod. lib. & in *Clem. Stearum*, §. 1. eod. tit. & D. *Coetes*, ut notat Joann. Andr. in cap. *Nemo*, de *regul. iur.* lib. 6. in not. ubi allegat Extravagan. talem Joannis XXII. *Suscipit* *revertimus*, ubi hoc est decisum, allegat eam in *Clem. 1. de concess. præben.* in *Clem. 2. de decim.* non est autem verissimile unico verbo torjura subverti. Idèd posses hunc intelligere textum, cum tales deporatus vel annatæ exiguntur pro collatione, vel investitura, aut aliis spiritualibus, ita quòd illa sint causa immediata propter quam alia exiguntur. Quippè hæc ratio, quam ibi ponit Glossator pro sustentatione illius consuetudinis per Canones, & Extravagantes ad communem Epi-

66 scoporum, & Archidiaconorum approbatæ, longè magis concludit in favorem Summi Pontificis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ; præsertim cum causa exactionis annatarum non sit collata, neque beneficium, & fructus ipsius, ut patet in responsione ad tertiam oppositionem.

67 Nonò, damnat annatas ex eventu, eo quòd exinde promoveantur indigni; & qui plus pecuniarum habentet sed certè cum annatæ sint certæ, & notæ, Episcopatum quidem, & monasteriorum ex taxa, quæ habetur in libris Cameræ; inferiorum verò beneficiorum ex ipso vero valore, qui exprimitur in literis; non potest esse locus eventitæ per ipsum Glossatorem licitationis præsertim cum summa prædictæ non solvantur Pontifici ad manum, neque tempore, quo sunt provisiones; sed postea officialibus ad id deputatis, quando cumque liberi ipsi provisores literas expedire, quas plerique, ut infra dicemus, nunquam expediunt, præterea licitationi prædictæ, etiam si maxime vellet Papa, quod absit, vix locus esse potest, quoad Episcopatus & Monasteria, quæ ferè omnia conferuntur nominatis à Regibus, & Principibus, sub quorum temporali ditione existunt; necnon à Capitulis, & Conventibus, qui facultatem habent eligendi, & nominandi: ita ut non remaneat Pontifici libera Episcopatum, & Monasteriorum provisio, nisi in certis Italiae partibus, ut plenè notavi in cap. 1. supra de *elect.*

68 Decimò, deplorat, quòd pro solutione annatarum mobilia etiam pretiosa Ecclesiarum venduntur; sed hoc est manifestum mendacium: nam cum solutio annatæ fiat in actu expeditionis literarum, quomodo provius pro hac solutione potest distrahere bona Ecclesiæ, cujus possessionem nondum est adeptus? Quòd si urgeas, saltem provius alienabit pretiosa Ecclesiæ, ut relevet se à sumptibus, quos passus fuit in solutione annatæ; ergo mendacium est; quod dixit Glossator, mobilia Ecclesiarum distrahuntur pro solutione annualium. Præterea nec pro revelatione à sumptibus conringit alienatio hujusmodi; quoniam pro Episcopatus, & Monasterii taxa non excedit dimidiam veri valoris, & quilibet provius largim recuperaturus est ex fructibus triplicatam summam in Episcopatus, & Monasterii, & duplicatam in inferioribus, vel potius multò majorem; cum rarissimi sint Episcopatus, Monasteria, quorum fructus non sint aucti à tempore, quo instituatæ fuerunt dictæ taxa à Joanne XXII. unde à communiter accidentibus fructus beneficiorum potius aucti præsumuntur, quam diminuti, ut dixit Rota apud Cardinal. Scraphin. *dec.* 1393. num. 3. & in beneficiis inferioribus terè num. 71. quam verus valor exprimitur; & nihilominus talis, qualis exprimitur, semper intelligitur deductis omnibus expensis, & oneribus contractis. Rota in *ant.* *dec.* 65. de *concess. præben.* & in *recent.* *dec.* 444. num. 5. par. 2. Felin. in cap. *Ad aures*, num. 13. ver. *Duodecima conclusio de rescript.* Unde nullatenus subest necessitas, quam Glossator committitur, vendendi mobilia etiam pretiosa Ecclesiarum pro solutione annatæ.

69 Undecimò, exaggerat destructionem pecuniarum Galliarum; sed hoc quoque est incertum commentum, cum ipsis Gallis indultum sit à Sede Apostolica, ut pro beneficiis inferioribus non solvant annatam, & licet eis impundè quovumque beneficiorum fructus exprimeat sub valore viginquatorum denariorum ut in concordatis Franciæ inter Leonem X. & Franciscum I. anno 1517. & in declaratione ipsius Leonis Kalen. Octobris ejusdem anni, ut in Constitutione, quæ incipit, *Romanus Pontifex*, & habetur in Bullar. tom. 1. pag. 577. Et pro Constitutionibus solvantur communia, & minuta servitia pro medietate fructuum primi anni dumtaxat, ut in Constitutione Gregorii XII. incipiens, *S. D. N. & C. Pensatis guerrarum cladibus*, quæ licet ad quinquennium fida fuerit, tamen utique in præsens est observata, excepto illo tempore, quo vixit pragmatica sanctio. Idque pro Ecclesiis, & Monasteriis, quæ ex stylo dicuntur in partibus redacta, idest pro Ecclesiis, & Monasteriis illarum diocesium, quæ tempore prædictæ Constitutionis Gregorianæ erant subtemporalibus dominio Regis Franciæ, & habentur alihabetico descriptæ in libris Cancellariæ, & referuntur à Hieronymo Paulo Barcinon. in *sua Practica Cancellariæ subdit.* *Proventus in quibus decima redacta est*, videlicet Archiepiscopatus Lugdunen. Rothomagen. & Episcopatus Claramon-

70 71 72 73 74

75 montes. Et hæc solutio medietatis fructuum fit iuxta taxationem Ecclesiarum Cathedralium, & Monasteriorum, quæ habetur in libris Cameræ, & non attingit tertiam partem veri valoris. Unde cum hujus tertie partis provisi non solvant nisi dimidiam, hinc liquido apparet communia, & minuta servitia vix attingere sextam partem fructuum veri valoris: & tamen pro hæc sexta parte provisi mox recepturi sunt fructus integros primi anni, ut prædicimus.

76 Denique ex auctoritate Jo. Andr. quem diminutè, & depravatè refert Glosator, potius elicitur efficax fundamentum pro annatarum iustitia: etenim si Patres Concilii Vienneſis cognovissent illarum exactionem præferre aliquod vitium, aut suspensionem simoniæ, abique dubio illas prohibuissent; & tamen nec prohibere voluerunt, nec commutare in vigesimam fructuum; sed magis sinere, ut exigerentur ut prius.

77 Tertio, contra annatas opponitur auctoritas viri clarissimi Joannis Gerſoni Cancellarii Parisiensis in *trakt. de Simonia*, cujus hæc sunt verba: *Super materia simoniaca labis in collatione beneficiorum per Papam, resolvendo materiam ad radicem sacre Scripture, qua dimissa, percurrere ramos opinionum particularium sine caret, ponitur hæc unica conclusio. Simoniaca labes contrarius divinum, vel de simoniaca specie suspectum est in conferendo beneficium ecclesiasticum. etiam si Papa, exigere, vel extorquere à beneficiando promptam pecuniam sub titulo primorum fructuum, ac impedire possessionem, & officiationem suam, quousque solverit illam pecuniam.*

Verum egregius hic vir ex falsis suppositionibus deceptus est ab illis, qui in Concilio Constantiensi annatarum communium, & minorum exactionem seu simoniacam condemnabant, afferentes Papam quasi ex contractu pro collatione beneficii exigere illam pecuniam contra Evangelicum præceptum, videlicet: *Gratis accepistis, gratis date.* Unde non ita loquutus fuisset, si tamen ipsam ut se habebat intellexisset; sic autem se habet: *Lege, aut vetustissima consuetudine introductum est, ut vacantium Episcopatum, & Abbatiarum Papa, & Collegium Cardinalium ex fructibus primi anni sub nomine communis, & minorum servitiorum habere debeant illam summam, quæ, ut dictum est supra, pro tertia parte veri valoris in libris Cameræ jam dudum taxata est; & inferiorum beneficiorum Papa debet habere dimidiam, quod olim per suos collectores exigebat. Sed quia onerosum erat Provinciis, & ipsis solvere debentibus officium collectorum, qui pro ipsis fulgere in vici Provinciis moram trahabant; quasi tacita omnium conventionem stabilitum est, ut illi, qui ad Episcopatum, aut Abbatias promovebantur, & quibus de aliis beneficiis per Papam providebatur, deberent sibi acquirere omnes illos fructus, & solvere illorum*

79 pretium. Et sic quidem emptio, & venditio, non tamen tituli beneficii, sed illius portionis fructuum, quæ debetur Papæ, & Cardinalibus. Observandum est enim circa quodlibet beneficium tria occurrere maximè consideranda. Primum est ipsum beneficium; secundum illius provisiō, seu collatio; tertium fructus ipsius. Pro beneficio ipso, vel ejus provisiōe nihil solvitur: gratis enim semper confertur Papæ; & de hoc intelligi debet illud Evangelicum, Matthæi 10. *Gratis accepistis, &c. cap. Si quis Episcopus, 1. quest. 3.* non autem de fructibus beneficiorum vacantium, de quibus agitur. Non obstat, quod auctoritas illa Matthæi intelligatur etiam de rebus Ecclesiæ, ut est textus in *c. Rex Ecclesia, eadem caus. & qu. & cum fructus beneficii sine beneficio non proveniant, venditio neutrum invenditum relinquatur, cap. Si quis obsecravit, & cap. Salvator, 1. quest. 3.* Ob quam rationem Theologi concludunt præbendam, licet sit quid temporale; tamen ratione connexionis, quam habet cum clericatu, & canoniam, vendi non posse sine labe simoniæ, ut fuscè ostendimus in *cap. Cum pridem, num. 90. & num. 107. supra de pædis.* Id, inquam, non obstat, quia locum habet in illis fructibus dumtaxat qui debentur beneficiario propter officium, & ministerium clericale ex debito divini juris, ut 1. ad Corinth. 9. *cap. Quicumque, 12. quest. 2. §. Hic ut, 13. quest. 1. & cap. Cum secundum, de præben.* hos enim vendere simoniacum est propter connexionem, quam habent cum clericatu, & jure spirituali, ut optimè deducit Cardin. Cajet. in *trakt. 9. de simonia, quest. 1.*

107. 2. *opuscularum*, & dixi latius in dict. *c. Cum pridem, num. 91. & num. 107.* Item in his committitur injustitia tam ex parte dantis, quia vendi non potest res à non domino, l. 1. *c. de usucap. pro empt.* quam ex parte recipientis, quia venditur illi, quod suum est, l. *Res sue, ff. de contrah. nd. emptio. l. Cum res; & l. Si mater, Cod. eod.* ut explicat Cajet. ubi supra, & ante eum Petrus de Palude relatus à Turrecem in *c. Latorem, num. 9. vers. Aderiam rationem, 1. quest. 1.* ut dixi in prædicta Decretali *Cum pridem, num. 113. & num. 123. vers. Sed nihilominus.* At hæc omnia cessant in fructibus primi anni beneficiorum vacantium, de quibus agitur; quia cum spectent ad Sedem Apostolicam ex titulo præambulo reservationis, jure vendi possunt tam ex parte Papæ, qui vendit, quod suum est, quam ex parte provisi, qui emit, quod suum non est. Et cum provisi iuste possint sui beneficii fructus alteri vendere, licet beneficio sui annexi, ut rectè observat Cajetan. *lococitato*, nulla afferri potest ratio, cur non idem liceat Sedi Apostolicæ pro dimidia fructuum ad eam spectantium; & quemadmodum Episcopus, cui fructus beneficiorum vacantium ex privilegio, vel consuetudine essent reservati, juxta textum in *cap. Presenti, de offic. ordin. lib. 6.* possit illos licet vendere beneficiario, eadem prorsus, imò potiori ratione id licere debet Papæ, ad glos. in *c. Cum pridem, in verb. Illicta pactionis, in fin. supr. de pædis.* Nec propterea venditur proviso jus aliud spirituale; quia in collatione beneficii fructus hujusmodi deducuntur tanquam res alienum, & beneficiatus tenetur hujusmodi onera subire, *c. Tua nobis, infra de verborum signific. cap. Si proprietas debita, de rescript. lib. 6. & c. Si tibi, cum glossa in verb. Fructus, de præbend. eodem lib. Thom. Campeg. de annat. in fin. num. 11.* Sunt enim onus

81 annexum beneficio, non autem beneficiato: & idè valet statutum, vel consuetudo, ut solvantur à recepto in canonicum, *cap. Significatum, de præbend. l. 1. c. notat. que sub modo, & post Vincent. & Joann. Andr. notat Joann. de Anan. in cap. Jacobus, num. 3. & 4. de simonia, Quinimò pro illis etiam ante receptionem potest recipi cautio, argum. *c. Servitium, 18. quest. 2.* secundum eos, & notatur per DD. in dict. *cap. Significatum.* Hinc S. Congregatio Cardinalium Concilii Trident. interpretum aliàs consueta, an si extaret talis consuetudo, ut fructus puta ejuslibet præsentium dimidii anni postquam vacaverit, cederent in utilitatem mensæ capitularis, ea sit sublata ejusdem Concilii decreto, *c. 14. sess. 24.* respondit non esse sublatam; est enim onus impositum beneficio, & non beneficiato. Hinc etiam est, ut in actu collationis, seu receptionis non sit simonia deducere in pactum, ut collatarus, seu receptus solvat pensionem collaroti debitam: ut consulti Gemin. *cons. 84. nu. 4. vers. Et dico quod tale juramentum, per textum in c. Ex parte, et secundo, de cler. non resid. & scripti plenius in c. Tua nos, de simonia.**

82 Hanc autem annatæ solutionem fieri ratione dictorum fructuum, non autem ratione provisionis, vel collationis, evidenter ostenditur. Primum, quia provisiō, & collatio liberè præcedit, neque unquam propterea impeditur expeditio supplicationis: sed quando provisi expeditur literas bullatas, tunc juxta observatam consuetudinem solvunt annatam: quod si nunquam expeditur literas, prout contingit multis, qui literis non expeditis, in aliorum favorem cedunt; illi sic cedentes, aut sine cessione literas non expedites, nihil solvant: & tamen verum est eis fuisse provium, cum gratia ex sola signatura supplicationis perficiatur, *leg. Sacri affatus, Cod. de divers. rescript. cap. Institutionis* ubi Turrecem. *num. 1. 25. quest. 2.* gloss. in *reg. Cancell. 13. & 53. ad finem*, Cassadorus *decis. 36. super reg. Gomef. in regul. de non judicando juxta formam supplicationis, quest. 5.* expeditio enim Bullarum non requiritur ad gratiæ perfectionem, sed tantum modò ad illius probationem. Et propterea nec sunt producendæ, nisi ubi agitur de canonizanda gratia, ut in sexcentis decisionibus fuit à Rota observatum, teste Cardinale Seraph. *dec. 775. num. 2.*

83 Deinde hoc ipsum clarè ostenditur, quia si contingat unum, & idem beneficium, five illud sit de majoribus, & consistorialibus, qualia sunt Episcopatus, & Abbatie, five de minoribus, qualia sunt reliqua omnia, in uno, eodemque anno bis, vel pluries vacare, & illud successivè duobus conferri, annatæ, & servitia prædicta non exiguntur;

- 84 tur, nisi semel, ut pro Regno Franciæ est expressum in antedicta Constitutione Gregorii XII. & praxis observat: quod non fiet, si annata, & servitia exigenter pro collatione, & provisione beneficii, & non pro parte illa fructuum, que debetur Camera Apostolicæ.
- 85 Tertio idem aduertitur: nam provisio, qui docent alios esse intrusos in possessionem beneficii, quive ob aliud aliud impedimentum beneficii possessionem statim non sunt habituri, sine ulla solutione litterarum relaxantur, facta dumtaxat obligatione de solvendo, cum habita possessione percipient fructus: licet nonnunquam aliquibus ingruentibus causis solutio fiat in relaxatione litterarum, habita, vel non habita possessione, ne ex lite, cujus finis ignoratur damnum aliquod Papæ, & reliquis participantibus proveniat. Sub illa etiam conditione in futurum solvendi relaxantur litteræ illis, quibus facta est aliqua gratia beneficii sub aliqua conditione de certo corpore beneficii, ut sunt regressus, & provisiones etiam simpliciter ubi fructus sunt alii reservati. Quod si fructus omnes alii reservati non sint, sed illorum certa pars dumtaxat, aut super illis certa annua pensio, collatarius, seu provisor tantum minus solvit pro annata, vel communi servitio, quanta est pensio, vel pars fructuum alii reservata. Dixi, de certo corpore beneficii, quia pro gratiis ad incerta beneficiorum corpora, ut sunt expectativa, reservationes, & alia similes, nihil solvitur, nec ulla fit obligatio de solvendo in futurum. Similiter pro beneficiis commutatis, cuiusmodi sunt valoris: item pro illis, quorum valor non excedit vigintiquatuor ducatos, quocumque modo illorum provisiones fieri contingat, provisio nihil solvunt, nec proueniunt. Quæ omnia convincunt solutionem annatæ, & servitii non fieri pro collatione, seu provisione, sed pro fructibus tantum: alioquin solutio fieri deberet etiam in casibus memoratis, in quibus dubium non est, quin fiat collatio, seu provisio.
- 86 Quartò; & ultimò, alii omissis, idem ostenditur, quia ex distributionibus quotidianis non solvitur annata, necque commune, & minuta servitia, ut in Extravag. Cum nonnulla, lapprima, §. Præterea, de præbend. inter communes: & ita sepius expediantur provisiones canonicae cum expressione, quòd fructus non excedunt vigintiquatuor ducatos, & pro eis non solvitur annata, necque servitia; tametsi illorum distributiones quotidianæ sint inæquales valoris, ad eò ut multa ducatorum millia excedant. Idque non alia ratione, nisi quia distributiones huiusmodi non veniunt appellatione fructuum; cap. unic. de Cleric. non resit. lib. 6. cap. final. §. In illis, & concess. præbend. eodem lib. cap. Licet, supra de præbend. & tenet Casus deest. t. de cleric. non resit. & propterea non comprehenduntur in regulis Cancellariæ de valore fructuum exprimentod. Feli. alios cumulan. in cap. Ad aures, num. 14. de reser. Covarr. lib. 3. varior. resol. cap. 13. num. 1. & dixi plenius in dict. cap. Licet, in primo notabili. Quod similiter demonstrat evidentem hanc solutionem fieri tantummodo ratione fructuum, qui debentur Camera, non autem pro collatione, seu provisione beneficii; alioquin non constitueretur hæc differentia inter fructus, & distributiones quotidianas. Unde fit, ut nullum vitium hic considerari possit, cum solutio annatæ nullam habeat contrectat vitæ ad collationem, & spirituale, sed tantum ad fructus temporales, ad Sedem Apostolicam pertinentes, ut notat Card. in cap. Tu nos, num. 3. in 3. notab. & ibi etiam Felin. num. 2. de simonia. Numquam enim datio mutua spirituum alium, & temporalium simoniam inducit, quoties una non cadatur ab alia, ut formaliter inquit Aot. de Butr. in dict. cap. Tu nos, num. 3. Quamobrem si verò doctus, & pius Joan. Geslon annatam, & servitiorum exactionem dicit esse simoniacam, credendus est propterea hoc dixisse, quia falsò ei suggestum est hanc solutionem fieri pro ipsa beneficii provisione, seu collatione palliato nomine, ac titulo primorum fructuum. Id quod sex ipsiusmodi doctrina non obicere deprehendi potest. Nam in tractatu summo Pontificis de statibus Ecclesiasticis ponit ex collationibus de statu Papæ, & Cardinalium, & pro quarta consideratione ponit hæc verba: *Status prædictus parus, & potest in subventionibus temporalibus, & honeste sustentationis prescribere de certo modo, vel quota subventionis facta per subditos in oblationibus, decimis, & similibus, ut amplexu status prædictus aliunde detentis: esset ex pa-*
- 87 *rimonialibus bonis, vel aliis, quemadmodum in Prelatis decimas, & Curatis Et infra propius ad annatas, pro quinta consideratione subjicit verba in scriptis, videlicet: Status prædictus dum recepit, & quarit subventiones consuetas in oblationibus, decimis, vel annatis, & similibus, non debet eo ipso de simoniaca pravitate notari, nisi forte vitium aliud in executionis modo concurrerit, quod vitium corrigi debet, non ob inde status minus, destrui, culpam, vel iuris aliuac debitis de fraudari, sicut ab infirmo tollendus est morbus, non subiectum, vel corpus destruendum, &c. Ex quibus Geslonis verbis perspicue apparet, ipsum, ut supra diximus, fuisse deceptum ab impugnantibus annatas in Concilio Constantiensi. Fuit enim illi suggestum annatarum, & servitiorum exactionem fieri simoniace ratione collationis, nomenque primorum fructuum, & annatarum esse prætextum questum ad palliandam simoniam. Quod cum ex dictis liquido constet falsum esse, hinc sequitur, ut Geslonis sententia sit potius pro annatis, quam contra illas. Preteritum verò, quia in eodem tractatu de simonia, in responsione ad primam objectionem dicit officio Papæ deberi sufficiens beneficium, & concedens, illudque subsidium posse, vel potuisse debitis circumstantiis observari accipi super fructibus inferiorum beneficiorum, ubi non est aliter facta Papæ sufficiens provisio, tam ex jure divino, quam naturali, præsupposito divino.*
- 88 Opponitur ultimò contra annatas sententia Francisci Duareni Jurisconsulti Galii, qui in tract. de benef. lib. 6. c. 3. illius exactionem, necnon communium servitiorum, pluribus conatur exterminare; ait enim: (Usitatum est apud nos, & Leonina Constitutione firmatum genus v&egalis, quod vulgus annatam vocat. Nam cum primum recens electus est, & a Rege nominatus, aut Episcopus, aut Cænobiarca, Romanus Pontifex anni integri fructus ejus beneficii percipit, coque sibi statim solvi, ac representari curat.)
- 89 Sed hoc loco Duarenus uno serè verbo duas protulit falsitates. Altera est, dum dicit anni integri fructus, quos tamen certum est solvi pro dimidia tantum. Altera, dum affirmat annatæ solutionem fieri statim facta nominatione, cum inter nominationem, & expeditionem litterarum, quando solvitur annata, plerumque intercedat nedum menses, sed anni, & sæpe litteræ nunquam expediantur, nec solvitur annata. Deinde sic prolequitur: (Sed quòd unius anni sit, quidam a Bonifacio IX. inventum, alii a Joann. XXII. scribunt.) Hoc itidem loco aliorum errore involvitur, cum loquatur tantummodo de Episcopis & monasteriis, pro quibus non annata, sed servitia solvuntur, quæ ab immemorabili tempore ante memoratos Pontifices erant jam in usu.
- 90 Tertio subjungit sæpe questum esse, an jure posset exigi, & illam serè Tacologorum, & juris Pontifici Consultorum esse opinionem, Romanum scilicet Pontificem lege simoniaci ambitus, ut ceteros Episcopos, teneri, si pro factis ministeriis pecuniam accipiat. Et mox inculcata auctoritate Convenus Basilicensis concludit his verbis: (Quò se vertant Pontifices, quibusque Decretis, Constitutionibus, pactisque hanc exactionem teneantur, divinum oraculum semper eis apponemus: *Gratis scilicet acceptis, gratis dante.*) Sed proteritò non divinum oraculum, sed magis prava Auctoris interpretatio obtunditur exacti ont annatarum, cum in ea non vendatur titulus beneficii, nec jus exigendi fructus, quæ spiritualia sunt, nec fructus debiti beneficiato, qui sunt spiritualibus annexi, hæc enim omnia gratis dantur: sed venduntur fructus temporales, qui beneficio non sunt annexi, sed detrahuntur ut eas alienum, & onus beneficio adjunctum; nec ulla injustitia in hoc considerari potest, quia Sedes Apostolica vendit quod suum est: nec species ulla simoniæ, quia vendit quod temporale est, & a spiritualibus sejunctum, ut in superioribus monstratum est, & n. 79.
- 91 Demum ex sua conclusione Idem Doctor infert corollarium adversus concordata Capitula inter Pontificem Romanum, & Regem Franciæ, dicens: (Quod cum ita sit, conventio inter Regem nostrum, Pontificemque Leonem inita, turpis omnino, ac inhonesta quibaldam videtur, idque pro non scripta haberi, ac rejici debere; ita tamen ut cætera capita ejusdem conventionis, quæ a ratione, honestateque non abhorrent, nihilominus observentur.)

Talis est Duareni sententia, audacia, & temeritatis censura e.rte digna; & quod spectat ad simoniam, ex jam dictis satis superque est confutata. Quod autem pertinet ad Cancellarium, cum decretum Conventus Basileensis contra annatas universaliter ab omnibus reprobetur, iniustumque, & impium fuerit,

& talis etiam sit pragmatica sanctio, super ipso decreto Basileensi fundata: hinc necessario consequitur, ut conventio inter Leonem Decimum, & Franciscum Primum inita, quam malignè carpit Duarensis, honesta prorsus, iusta, laudabilis, & inviolabili observatione digna sit.

NE PRÆLATI VICES SUAS, &c.

Idem Alexander III. in Concilio Turonen.

C A P U T II.

Quoniam in quibusdam partibus Decani quidam, vel Archipresbyteri, ad agendas vices Episcoporum, seu Archidiaconorum, & terminandas causas Ecclesiasticas, sub annuo pretio statuuntur: quod ad sacerdotum gravamen, & subversionem iudiciorum non est dubium redudandæ: id ulterius fieri prohibemus. Quod si quis de cætero fecerit, removeatur à Clero. Episcopus autem, qui hoc sustinuerit, & Ecclesiasticam jurisdictionem sua patitur dissimulatione perverti, distractione Canonica percellatur.

S U M M A R I U M.

- 1 **J**urisdictiones Ecclesiasticas, seu facultates deputandi in spiritualibus locare non licet.
- 2 **E**t concessiones etiam à Sede Apostolica factæ censentur subreptitiæ.
- 3 **L**ocatio jurisdictionis super damnis bonorum Ecclesie illatis prohibita est.
- 4 **J**urisdictionis Ecclesiastica est quid spirituale, & simoniacum est illam vendere, & num. seqq. usque ad num. 12.
- 5 **J**urisdictionis etiam merè temporalis prohibetur vendi.
- 6 **J**urisdictionis est res inestimabilis sicut patria potestas.
- 7 **J**urisdictionem temporalem vendere propriè non est simoniacum: est tamen turpe lucrum, & ementes committunt simoniam laicalem.
- 8 **V**icario, seu officiali Episcopus tenetur ex Camera sua salarium constituere.
- 9 **V**icarius locat Episcopo operas suas, nec tenetur suis stipendiis militare.
- 10 **A**dvocatus licetè vendit patrocinium suum.
- 11 **E**piscopus tenetur ex officii sui debito jurisdictionem gratis administrare.
- 12 **J**urisdictionis venditio redundat in subditorum gravamen, & n. 22. & 23.
- 13 **F**ructus, & obventiones Ecclesiarum ex jurisdictione provenientes, vendi non possunt jurisdictionem exercenti, etiam seorsim à jurisdictione.
- 14 **N**on provenientes verò ex jurisdictione vendi possunt, etiam jurisdictionem exercenti, dummodo jurisdictionis ipsa non vendatur.
- 15 **C**ancellarius an, & quando ab Episcopo vendi possit, aut locari sub annuo censu, & nu. seqq. usque in finem.
- 16 **N**otarii communiter creantur iudices ordinarii.
- 17 **E**sunt Magistratus inter consentientes, habentque jurisdictionem habitu, licet non actu.
- 18 **E**t dicuntur iudices Cartularii.
- 19 **I**tem faciunt preceptum, & quarentiziam.
- 20 **E**orumque jurisdictionis prorogari potest de habitu ad actum.
- 21 **E**t possunt expedire ea, que sunt voluntarie jurisdictionis, si sibi committantur.
- 22 **N**otario, seu actuario vendi non possunt fructus ex jurisdictione provenientes.
- 23 **C**lementis VIII. decretum, ne Prælati Cancellarias suorum Tribunalium locent, sed illas per proprios ministros mercede conductos exercent.
- 24 **P**andecta, seu taxa mercedum in actibus Notariorum assignanda.

25 **E**piscopi, vel eorum ministri pro collatione ordinum, & literis dimissoriis, seu testimonialibus nihil possunt accipere, etiam spontè oblatum.

Nec pro sigillis in collationibus beneficiorum, etiam ubi extaret talis consuetudo, n. 29.

26 **C**ancellarius pro singulis literis dimissoriis, seu testimonialibus decimam unius auri partem potest accipere.

27 **I**tem pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis potest accipere mercedem suo labori convenientem, que omnibus computatis unum aureum non excedat, & num. 29.

Et quartam partem ducati pro examine testium in executione literarum Apostolicarum, n. 31.

28 **D**ummodo ei nullum salarium pro officio exercendo constitutum sit, & ex illius modis Episcopo nihil emolumenti directè, vel indirectè provenire possit.

30 **E**piscopi, vel eorum officiales pro executione literarum Apostolicarum, dispensationum matrimonialium, & presentatione cujuslibet rescripti nihil accipere possunt.

Quoniam. Summatim est in cap. precedenti. Dividitur in duas partes. Primò ponit excessum, quem expressa causa prohibet. Secundò pœnam addit, ibi, *Quod si quis.*

Nota, prohibitum esse jurisdictionem Ecclesiasticam vendere, seu locare, ut hic, & in cap. precedenti: quod novissimè etiam sancitum est decreto Concilii Tridentini capit. 11. sess. 25. de reformat. ibi: *Non liceat etiam jurisdictiones Ecclesiasticas, seu facultates nominandi, aut deputandi Vicarios spiritualibus locare, nec conductoriis per se, aut alios ea exercere; aliorum concessiones etiam à Sede Apostolica factæ subreptitiæ censentur.* Hinc cum jurisdictionis super damnis, bonis Ecclesiarum illatis, sub certa annua pensione, ad hoc ut majori solertia bona Ecclesiarum conservarentur, locari quibusdam officialibus contulerisset: S. Congregatio ejusdem Concilii interpres respondit, eo decreto id prohibitum esse, cum jurisdictionis sit Ecclesiastica, quajus redditur super damnis illatis bonis Ecclesiarum.

Prima hujus prohibitionis ratio est, quia jurisdictionis Ecclesiastica est quid spirituale, ut in cap. precedenti. Clavium enim potestas à Deo est, Matth. 16. S. Thom. in 4. distin. 18. quest. 1. artic. 1. quest. 1. eamque Episcopus ratione sui officii gratis exercere debet; unde simoniacum est illam vendere, cap. Ex multis, cap. Vendentes, & cap. Non solum, 1. quest. 3. cap. Decernimus, supra de judic. & tenet gloss. 1. hic, & in cap. precedenti. Innocent. ad finem, vers. Item prælationem, Hostiens. nu. 6. vers. Quinimò, Joan. Andr. num. 3. Cardin. num. 2. Butr. Abb. & Mar. Soccin. omnes in primo notab. Altera ratio est, quia venditio,

- ditio, seu locatio jurisdictionis redunar in subditorum gravamen, & subversionem judiciorum, ut hic dicitur in littera. Ob quam rationem etiam jurisdictionem temporalem prohiberi vendi, ne scilicet subditi praeveniantur, ut in *Authen. Ut iudic. sine quoque suffrag. & in Authen. de mand. Princip. §. Illud tamen*; & notant in *c. preceden. Innocent. vers. Rursus diversitatis* Hostien. numer. 51. *vers. Quod & prohibetur*, Butr. num. 10. *vers. Et dicunt*, Innoc. & Card. num. 2. Addit. Marian. Socc. *ibidem numer.*
6. Jurisdictionem ipsam vendi non posse, quia est res inestimabilis sicut patria potestas. ut l. *Filie. C. de collatione*. Et quia ejus rei non videtur esse commercium, l. *Inter stipulantes*, §. *Sacram*, ff. *de verb. obligat. & l. Apud Julia num. §. fin. ff. delegat. 1.* Et quavis vendere jurisdictionem merè temporalem propriè non sit finoniacum secundum Innoc. & omnes in *c. precedenti*, est tamen turpe licrum: Et sicut in jurisdictione Ecclesiastica committitur simonia spiritualis, ita in jurisdictione temporali committitur simonia laicalis; quia eminentes jurisdictionem secularum, & honorem incidunt in crimen ambitus, ut in l. *unic. C. Ad Jul. de ambitu*, secundum Host. in *cod. cap. preced. num. 6. vers. Quintimo*.
8. Nec predictis obstat, quòd non videatur illicitum date pecuniam pro jurisdictione: nam quotidie hoc fit, cum Episcopo teneatur ex Camera sua officiali, seu Vicario salarium constituitur, *cap. Chariatium*, & *cap. Quicumque*, 12. *quest. 2. & tenent in cap. prox. sup. eodem gloss. secunda*, Innocent. *vers. Sed è converso*, Host. num. 5. *in verb. de cetero presumpserit*, Butr. num. 7. *Card. num. 1. in l. opposit. & reliqui*: etenim ut respondet Butr. *cod. num. 7.* ut officium committatur datione pecunie ex parte percipientis, & dantis officium, est illicitum, ut hic, & in *cap. precedenti*: sed officio commisso datio pecunie ex parte committentis loco salarii ipsi, cui committitur, est licita, & non est simoniaca, ut in iuribus praeallegatis.
9. Ratio diversitatis est, quia Vicarius recipit mercedem sui laboris; locat enim Episcopo operas suas, nec ullo iure cogitur tuis stipendiis militare, *cap. Cum ex officio*, de *prescrip. & cap. Cum secundum*, de *probend.* sic & assessori statuitur salarium in *cap. Statutum*, §. *Assessorum*, de *rescrip. lib. 6.* & sic Advocatus licet vendit patrocinium suum, ut in *cap. Non sine*, 14. *quest. 5.* At è converso Episcopus tenetur ex officio sui debito jurisdictionem gratis administrare; unde si pretium accipiat, ex eo quod vices suas officiali committat, videtur jurisdictionem ipsam vendere, & simoniam committit, ut hic in gl. 1. Præterea hoc tendit in subditorum gravamen, quia ut verbis utat Abbas in *in. preced. num. 4.* Officialis ut aliquid lucretur ultra pecuniam datam superioribus, per se, & nefas inducitur ad extorquendam pecuniam, & modicam culpam faciet graviores, & sepe punietur, ubi punienda esset persona. Idemque adnotavit Card. *ibid. num. 1. in fine, vers. Quæro*, quæ sunt ratio.
13. Rursus non obstat, quòd fructus, & obventiones Ecclesiarum vendi possint, seu locari sub annuo censu, ut in *capit. fin. infra eodem*, quoniam secundum Innocent. in *cap. preced.* hoc intelligi debet, si obventiones temporales vendantur non exercenti jurisdictionem; aliàs secus: sed Hostien. *ibidem num. 5.* distinguit sic: Aut fructus, & obventiones temporales proveniunt ex jurisdictione; & hoc casu verum est, quòd ait Innoc. quia vendi non possunt jurisdictionem exercenti, etiam si vendantur seorsim à jurisdictione. Ratio est, quia cum sine jurisdictione non proveniant, qui illos vendere, jurisdictionem invenditam non derelinqueret, ut in *c. Si quis obierit*, & in *cap. Saluator*, 1. *quest. 3.* Aut verò fructus, & emolumenta hujusmodi non proveniunt ex jurisdictione, & tunc licet vendi possunt etiam exercenti jurisdictionem, dummodo jurisdictione ipsa non vendatur, ita ut contractus non permisceantur, sed committatur jurisdictione simpliciter, & ex altera parte vendantur fructus, æquum *cap. Ad quæstiones*, supra eodem. & hanc distinctionem Hostien. sequuntur ibidem Joan. Andr. num. 2. Butr. num. 10. *vers. Oppositio ulterius*, Call. numer. 1. *vers. Hostien. dicit*, Anchar. num. 1. Mar. Soccin. num. 6. & alii communiter.
15. Hinc solvi potest quæstio, an liceat Episcopo Cancellarium vendere, vel locare sub annuo censu; & quidem si

fructus, & emolumenta Cancellariæ vendantur, seu locentur non Officiali, seu Actuario, sed extraneo, qui nullatenus debeat se ingerere in negotiis Tribunalis; cessante omni fraude, venditio seu locatio non est illicita; quia est fructus, & obventiones hujusmodi proveniunt ex jurisdictione; tamen non est prohibitum illos vendere jurisdictionem non exercenti, ubi contractus non permisceantur, secundum distinctionem Hostien. communiter approbatam, de qua supra proxime. Neque verò hoc casu vigent pericula extorsionum, de quibus mox dicitur in sequenti membro, cum conductor in tribunali nullum habeat ministerium: & hoc proptèr non est locare Cancellarium, sed illius obventiones temporales dumtaxat seorsim à jurisdictione.

Sin autem locetur Cancellaria, seu illius fructus, & obventiones vendantur, Cancellatio, seu locatio, vel Notario, aut Magistro actorum; tunc locatio, & venditio prohibita est, quia cum creantur Tabelliones, communiter etiam creantur iudices ordinarii, & tales communiter se intitulant, ut testatur Angel. *consil. 93. Visi*, & in *sp. l. 1. num. 2.* dicens se id vidisse infinitis privilegiis, & Paulus de Castro *consil. 84. Visa*, in princip. *vers. Si verò*, lib. 1.

Eo autem ipso, quòd Notarius constitutus est à Superiore iudex ordinarius, est Magistratus inter consentientes, & habet jurisdictionem habitò, licet non actu, ut notatur in l. 1. ff. de *jurisdict. omni. iudic. & in l. fin. Cod. ubi. & apud quem*, secundum Paul. de Castro *d. consil. 84. per totum*, & *praesertim*, n. 4. *vers. Ex his sequitur*. Et dicitur Iudex Cathedralis, & habet jurisdictionem inter volentes, & potest multa, ex quo radicem habet jurisdictionis, ut inquit Bald. *consil. 105. factum tale est*, num. 3. *vers. Item potest*, lib. 3. & tanquam iudex ordinarius facit præceptum, & guarantee, ita ut habeat executionem paratam, plenè Thraqu. de *Constit. part. 3. limit. 30. num. 29.* quare in gratia enim videtur decretum iudiciale secundum Bald. in l. *Non auster*, n. 1. in *fin. ff. de adop.*

Supposita autem radice jurisdictionis habitualis, per deputationem ad eam conceditur prorogata illius jurisdictionis: hoc enim casu fieri potest prorogatio de habitu ad actum, ut notat Innocent. in *cap. Prudentiam*, de *offic. deleg.* & post eum Paul. de Castro *lococitat.* & consentit Bart. in l. 2. num. 14. *Cod. de iur. iurisdict.*, lib. 10. ubi dicit Notar. unum posse expedire acta, quæ sunt voluntarie jurisdictionis, si sibi committantur; quia in hoc ipse est iudex: & de actu, seu ferè in toto habente jus geltorum est textus in l. *Eos*, la prima §. 1. junctà gloss. *ver. Scriba*, C. de *appell. & notat* Bald. in l. *Hac consiliosissima*, §. *Si quis autem*, in *fin. C. de testam.*

Quamobrem cum actuarius jurisdictionem habeat saltem voluntariam, consequens est, ut fructus, & obventiones temporales ei vendi non possint, sive sequamur opinionem Innocent. tenentis generaliter, & indistinctè obventiones temporales vendi non posse jurisdictionem exercenti; sive sequamur opinionem Hostienis exillimantis vendi non posse exercenti jurisdictionem, obventiones ex jurisdictione provenientes, etiam si seorsim à jurisdictione vendantur, quia cum sine illa non proveniant propter hujusmodi connexionem venditio uno, neutrum inventum derelinquitur, ut in d. *cap. Si quis obierit*, & in hoc casu militat inconvenientia, quæ in venditione jurisdictionis considerant DD. & praesertim Cardinal. in *cap. preced. num. 1. in fin. vers. Quæro*, quæ sunt ratio, & plenius Abb. num. 4. Nam actuarius conductor cum ex mercede actorum deducere debeat pensionem Episcopo perfolvendam, ut præter illam aliquid sibi lucretur, verendum est, ne taxas augeat in actis, & instrumentis conscientibus, illique edendis partibus, quarum interest, & illas concutiat, ut pecuniam extorqueat, ut in *Auth. ut iud. sine quoque suffrag. cel. 2.*

Unde merito Sacra Congregatio negotiis, & consultationibus Episcoporum præposita sæpius respondit Episcopis non licere Cancellarias locare. Quinimò hoc ipsum probavit sanct. memor. Clemen. VIII. ex ipsius Congregationis sententia, ut patet ex litteris hæc de re scriptis ad Archiepiscopum Neapolitanum, quatum tenorem libuit hic inserere de verbo ad verbum, cum quæritia sit gravis, & exemplaris. Est autem hujusmodi, videlicet.

Da Santità di N. Sig. col parere di questi miei Illustrissimi Signori della S. Congregazione sopra i Vescovi ha risolto, che i Prelati non habbino ad affittar le Cancellarie de' loro Tribunali, ma quelle devono far' esercitare da ministri proprii da essi provisionati, senza dar loro partecipazione alcuna degl' emolumenti, e provenienti di essa; consiaandosi che con questo popoli habbino da restar più sicuri da esattioni indebite, & i poveri di conseguir più gratie di quelle, che possono far loro gli affittuarii stessi, & anco sia lecito ad ogn' uno vedere, che non gli sia fatto aggravio. Vuole anco Sua Beatitudine, che ogn' uno habbia la sua pandetta, o cassa delle mercedi degl' officiali stessi, & attaccata in publico nella stanza delli Notari, di maniera, che chi tratta nel Tribunale possa à sua posta chiarirsi di quanto debba pagare. Di che hora dà avviso à V. S. d' ordine della Santità Sua, affinché ella per quello che tocca à lei, così eseguisca, e per lettere comandate à tutti li suoi suffraganei di commissione di Sua Beatitudine, che facciano il medesimo senza replica alcuna, e quanto prima, perché contro li negligenti si manderà commissario con spesa, e poca loro reputazione. E se parebbe ad alcuno esserlecio danno, habbia pazienza, perché il guadagno deve consistere solo nel servizio di Dio benedetto, e nella salute, e buona soddisfazione de' popoli.

Di Roma 26. d' Agosto 1592.

- 25 Alii reddunt aliam rationem, cur non liceat locare Cancellariam, alia scilicet Episcopi, vel eorum ministri nihil prorsus emolumenti etiam sponte oblati quovis praxetitu accipere possunt pro collatione quorumcumque ordinum, nec pro literis dimissoriis, aut testimonialibus nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa.
- 26 Notarii vero in iis locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis literis dimissoriis, aut testimonialibus, decimam unius aurei partem accipere possunt, dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo, nec Episcopo ex Notarii commodi aliquid emolumentum directè, vel indirectè provenire possit, ut disertis verbis statuitur decreto Concilii Tridentini in cap. 1. session. 21. Et Sacra Congreg. eisdem Concilii interpretis sepius declaravit Cancellarium posse pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis accipere mercedem suo labori convenientem, quæ tamen scriptura, sigillo, & cæteris omnibus computatis, unum aureum non excedat: & dummodo ipsi Cancellario sala-

rium nullum pro officio suo exercendo præstitum sit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorsus emolumenti collatores, aut institutores etiam occasione sigilli illo modo directè, vel indirectè percipiant. Similiter sanct. memor. Gregorius XIII. in causa Burgenſi declaravit in collationibus beneficiorum Episcopum non posse pro sigillo aliquid capere, etiam ubi extaret talis consuetudo: Notarium autem, cui certum salarium pro suo officio constitutum non est, posse pro singulorum beneficiorum collatione, aureum unum accipere in causam laboris, scripturæ, sigilli, & ceterorum. Item officiales Archiepiscoporum, & Episcoporum R. gni Lusitanæ unum ducatum accipiebant pro executione litterarum Apostolicarum, dispensatione matrimonialium, & ita etiam pro præsentatione cujuslibet referipti: Notarii etiam pro examine testium capiebant alium ducatum, & plus, minusve, juxta numerum illorum, & laborum. Et quoniam in eis litteris solet apponi clausula: *Quod Episcopi, & officiales deponita omni spe cujuscumque muneris, & præmissis sponte oblatis, dispensent;* & Tridentinum Concilium in cap. 5. sess. 24. de reformat. matrimon. tales dispensationes gratis omnino concedi jubet: quæſivit Cardinal. Portugalliæ Legatus, an liceat dictis officialibus, & notariis accipere id, quod capiebant: Sancti ssumus referente Congregatione Concilii, decrevit Episcopos, eorumque Vicarios nihil pro suis ea de causa accipere posse: Notariis autem licere dumtaxat quartam partem ducati accipere. Quæ cum ita sint, si Episcopus liceret Cancellarium locare, utique per indir ctum consequerentur emolumentum ex mercede, quam licet Cancellario accipere in casibus memoratis, quod esset contra decretum d. cap. 1. & Apostolicas declarationes.

Verum hæc ratio quamvis in severa sit, tamen non est omnino adæquata, & vitari posset, si Episcopus in locatione Cancellariæ, & ratione annui census non computaret ea, ex quibus nihil sibi, sed Cancellario dumtaxat, licet aliquid emolumentum percipere. Eo enim casu, attendente ratione prædicta, sustineretur locatio, quia Episcopus pro literis dimissoriis, pro scriptura collationis, vel institutionis, pro executione litterarum Apostolicarum, & consimilibus, nihil emolumenti percipere directè, vel indirectè: & tamen neque hujusmodi cautela adhibita licitum esset Cancellarium locare; unde tutius est tenere, quod superius dictum est.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR pro licentia docendi.

Ex Concilio Lateranenſi.

C A P U T I.

Quoniam Ecclesia Dei sicut pia mater providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, per unamquamque Cathedralium Ecclesiam magistris, qui clericos ejusdem & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquid beneficium præbeat: & infra. Pro licentia vero docendi nullus pretium exigat, vel sub obtentu alicujus consuetudinis, ab eis qui docent, aliquid quærat: nec docere quemquam qui sit idoneus, petita licentia interdicit. Qui autem contra hoc venire præsumperit, ab Ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videretur, ut in Ecclesia fructum sui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, Ecclesiasticum profectum nititur impedire,

S U M M A R I U M.

- 1 Ecclesia Cathedralis, & quælibet Collegiata, providere debet de una præbenda Magistro in Grammatica, qui clericos ejusdem Ecclesie, & pauperes scholares gratis doceat, & n. 4.
- 2 Pro licentia docendi prætextu alicujus consuetudinis nil debet exigi, vel promitti; ob hoc promissum remittitur, & solum restituitur, & illam vendens est beneficio privandus, & n. 4. & 12.

- 3 Legere volentes non sunt prohibendi, si sint idonei, & contrasacientes puniuntur, ut hic.
- 5 Magister Grammatices in Cathedrali, vel Collegiata deputatus, tenetur gratis docere Clericos ejusdem Ecclesie tantum, alios vero non, nisi sint pauperes.
- 6 Pauperes non dicuntur, qui opibus parentum sustentari valent.
- 7 Pater tenetur alere filios, etiam spurios, de jure canonico.

- 8 *Patris divitiæ censentur divitiæ filii, etiam nil actu habentis.*
 9 *Quasi simoniacum reputatur, si filio, stante statuto, ne quis admittatur ad officium, nisi habeat centum in bonis.*
 10 *Filius habens patrem divitem potest promoveri ad sacros Ordines absque patrimonio.*
 11 *Contrarium.*
 12 *Quasi simoniacum reputatur, pro licentia docendi aliquid pretium exigere.*
 13 *Et quid servandum circa expensas in assumptione magistris, vel doctoratus.*

1 **Q**uoniam. Totus hic titulus quoad primam, & secundam partem rubricæ summatur a Joann. Andr. unico contextu, & concordant Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. & Marian. Socc. Quoad primam partem sic; Cathedralis Ecclesia, & quælibet Collegiata, quæ ad hoc sufficit, providere debet de una præbenda Magistro in Grammatica, qui clericos Ecclesiæ, & pauperes scholares gratis doceat: qui Magister à Præbato cum Capitulo, vel majori parte ipsius elige debet, quorum negligentiam supplebit Ordinarius. Metropolitana Ecclesia etiam habebit Theologum, & si utrique non sufficit, de Grammatica in aliqua Ecclesiarum suarum, quæ ad hoc sufficiat, faciat provideri. Ut Theologi possint haberi, Prælati, & Capitula ad Theologicum studium aliquos mittere debent, quibus providebunt, si sui reditus eis non sufficiunt: & docentes in Theologia, donec docuerint, & studentes, per quinquentium integrè præbendarum suarum fructus percipiant, consuetudine, vel statuto contrariis non obstantibus. Hoc dicitur. 1. in 1. part. secundam in 2. penult. & ultim. Quoad secundam partem summatur sic; Pro licentia docendi prætextu alicujus consuetudinis nil debet exigi, vel promitti; ob hoc promissum remittitur, & solum restituitur; idonei legere volentes prohiberi non debent; contrafacientes officiis, & dignitatibus privabuntur. Hoc dicitur. 1. in 2. part. & cap. 2. in prima, & cap. 3. Sed Antonius de Butt. summatur unamquamque Decretalem per se: quod satis placet, ut singulæ facilius intelligantur, secundum Abbatem, Marian. Soccin. & Felin. Unde hæc prima summatur sic: Ecclesia Cathedralis providere debet magistro de beneficio, qui clericos ejusdem Ecclesiæ, & alios pauperes gratis doceat, & vendens licentiam docendi, aut idoneum ad docendum impediens, est beneficio privandus. Hoc statuit; sunt tres partes; in prima provideri mandat de magistro; in secunda factum irreprehensibile inhihet, ibi, *Pro licentia*; in tertia pœnam imponit, reddens causam, ibi, *Qui autem.*

5 Nota primò ibi, *Pauperibus*, quamlibet Cathedrali teneri providere de Magistro, qui clericos ejusdem Ecclesiæ, & pauperes scholares gratis doceat: ergo alios cler. eos non tenetur gratis docere, nisi sint pauperes, cap. *Quia nonnullis infra eodem*, secundum Innocent *hic in ver. Eiusdem*, Hostien. num. 1. Jo. Andri. num. 2. in eodem verb. & Butt. in 2. notab. à divitibus enim, qui ejusdem Ecclesiæ non sunt, licitè potest accipere, cum non propter eos habeat præbendam, argum. c. *Charitatem*, 12. quest. 2. cum similibus, ut per Innocent. in dict. c. *Quia nonnullis in princip.*

Secundò nota ibi, *Quia parentum opibus juvari non possunt*, 6 pauperes non dici, qui opibus parentum sustentari valent, prout ex hæc littera deducunt Abb. Marian. Socc. & Felin. omnes in 1. notab. reddentes rationem, quia pater tenetur filiis alimenta, & alia necessaria subministrare, l. *Si quis à liberis*, ff. de liber. agnoscent. etiam si sint spurii, secundum Canones, ut c. *Cum haberes*, in fin. sup. de eo, qui d. xit in matrimon. quæa poll. per adult. Itaque divitiæ patris censentur divitiæ filii, etiam nihil actu habentis; quod plurius more suo exornat Felin. *hic num. 2. vers. Nota ex istis verbis*; & in specie ex hoc notabiliter inferit, ut stante statuto, ne quis admittatur ad officium, nisi habeat centum in bonis, æstimum patris hoc casu profit sitio nil in bonis habenti; ad quod semper allegat gl. in l. 2. in verb. *Potentate*, c. *Qui atate*, lib. 10. qui dicit æstimum patris filii reputari; idem dicit Bald. l. 2. in 8. col. vers. *Item nota quæ æstimum*, c. de liberis, & eorum liber. & in l. fin. in fin. c. de impub. & alii subest. & Batt. in l. 1. §. *Domini*, il. 3. nu. 2. ff. ad Syllaniam.

Hinc etiam deducunt aliqui, ut quamvis Episcopus, qui ordinavit clericum ad sacros ordines sine sufficienti titulo, non habente de suo unde vivat, teneatur ei vitæ necessaria subministrare; tamen hoc non procedat, si ordinatus habeat patrem divitem, cujus opibus vivere possit, ut innuit textus in cap. *Episcopus*, supra de præbend. in illis verbis: *Nisi alius ordinatus de sua, vel paterna hereditate subsidium usque possit habere*. Et ibi hoc rotat Decius num. 7. dicens idem sentire Joann. de Imol. *idem colum. 2. ver. Ultimo potes notare*. Quinimò ex hoc inferit Surdus in tract. de alimentis, l. 1. 7. q. 27. n. 2. ut etiam a principio clericus promoveri possit ad laicos Ordines absque patrimonio, si patrem habeat divitem: sed hæc non sunt admittenda post Concilium Tridentinum c. 2. quest. 21. ut plene scripti in dict. cap. *Episcopus*: a num. 20. usque ad num. 30. de præbend.

Tertiò nota ex secunda parte textus, & rubricæ, pro licentia docendi non licere aliquod pretium exigere, contraria consuetudine non obstante, ut hic, & in duobus cap. seq. & idè hoc quasi simoniacum reputatur, ut hic in gloss. in verb. *Consuetudinis*; nam strictè, & propriè sumpto vocabulo, in hoc non dicitur committi simoniam; & ita potest intelligi, quod notat Vicent. in cap. seq. & ibi etiam Innocent. in fin. dicens hoc non esse simoniam, sed turpe luerum: largè tamen, & impropriè potest dici simonia, ut hic per Marian. Socc. num. 10. & Felin. num. 4. vers. in gloss. verb. *Consuetudinis*, & hoc denotat dictio illa, *quasi*, posita in gloss. quæ regulariter est nota impropietatis, ut l. 3. §. fin. ff. de vi. & vi armat. & notatur in c. 2. de præbend. lib. 6. Hodie tamen circa expensas à scholaribus faciendas in assumptione magistris, vel doctoratus est provisum per Concilium Viennense in Clem. *Cum sit nimis, de Magistris*.

Providet hoc Capitulum circa magistrum grammatices, secundum Joann. Andr. & sequaces in summa huius tituli; ut dixi supra in principio. De magistro autem Theologie statuit cap. final. infra eodem. Sed quia de utroque statuitur tam in cap. *Quia nonnullis, infra eod.* quam in Concilio Tridentino cap. 1. sess. 5. idè & nos de utroque agemus in prædicta Decretali, *Quia nonnullis*, ubi melius cadit.

DE MAGISTRIS,

Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT IV.

Quia nonnullis propter inopiam, & legendi studium, & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi Concilio pia fuit constitutione proviſum, ut per unamquamque Cathedralē Eccleſiam, Magiſtro, qui ejuſdem Eccleſiæ Clericos alioſque ſcholares pauperes gratis inſtrueret, aliquod competens beneficium præberetur: quo & docentis relevaretur neceſſitas, & via pateret diſcentibus ad doctrinam. Verum quoniam in multis Eccleſiis id minimè obſervatur; Nos prædictum roborantes ſtatutum, adijcimus, ut non ſolum in qualibet Cathedrali Eccleſia, ſed etiam in aliis, quarum ſufficere poterunt facultates, conſtituatur Magiſter idoneus, à Præſato cum Capitulo, ſeu majori & ſaniori parte Capituli eligendus, qui Clericos Eccleſiarum ipſarum gratis in Grammatica facultate ac alios inſtruat juxta poſſe. Sanè Metropolis Eccleſia Theologum nihilominus habeat, qui Sacerdotes & alios in ſacra pagina doceat, & in his præſertim inſormet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur. Assignetur autem cuilibet Magiſtrorum à Capitulo unius præbendæ proventus: & pro Theologo à Metropolitanano tantumdem: non quòd propter hoc efficiatur Canonicus, ſed tandè redditus ipſos percipiat, quamdè perſiſterit in docendo. Quòd ſi fortè de duobus Eccleſia Metropolis gravetur, Theologo juxta modum prædictum ipſa provideat: Grammatico verò in alia Eccleſia ſuæ civitatis, ſive diœceſis, quæ ſufficere valeat, faciat provideri.

SUMMARIUM.

- 1 Magiſter Grammatices eligi debet à Præſato, & Capitulo in qualibet Cathedrali, vel Collegiata in facultatibus ſufficienti: in Metropolitana vero eligi debet etiam Theologus.
- 2 Tridentinum Concilium in quo diſcrepet à jure communis circa electionem Magiſtri Grammatices in Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis, & n. ſeqq. uſque ad num. 24.
- 3 Magiſter Grammatices qualis eligendus.
- 4 Magiſter ludi literarii à communitate electus poteſt ab Epifcopo examinari in iis dumtaxat, quæ ſpectant ad fidem, doctrinam Catholicam, & bonos mores.
- 5 Monachus, & religioſus an poſſit assumi in magiſtrum, & n. ſeqq. uſque ad num. 15.
- 6 Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium.
Declaratur num. 11.
- 7 Regula Monachali, & Eccleſiaſticiſis officiis nemo poteſt ſimul deſervire, & n. 12.
- 8 Profeſſio diſpar eſſe non debent in uno, & eodem officio.
Declaratur num. 13.
- 9 Monachus bonus vix bonum Clericum facit, & numero 14.
- 10 Monachus ſcientem, & honeſtum ſatius eſt Cathedra præſicere, quam ſeculare clericum ſcientem, & inhoneſtum.
- 15 Magiſter Grammatices de jure eligendus eſt ab Epifcopo cum conſenſu Capituli.
- 16 Sed ex Concilio Tridentino eligi debet cum Capituli conſilio, quod Epifcopus tenetur petere, ſed ſequi non cogitur.
- 17 Magiſter Grammatices tenetur gratis docere clericos etiam divites illius Eccleſiæ, in qua eſt conſtitutus: alios verò clericos, & ſcholares non tenetur docere gratis, niſi ſint pauperes.
- 18 Et quid ex Concilio Tridentino.
- 19 Magiſter unus tantum, ſcilicet Grammaticus, de jure conſtitui debet in Cathedrali, vel Collegiata: in Metropoli autem duo, id eſt Theologus, & Grammaticus.
- 20 Sed ex Concilio Tridentino in qualibet ex diſtis Eccleſiis conſtituendus eſt Theologus tantum, & in ejuſ defectum Grammaticus.
- 21 Saltem, diſtio eſt ſubſidiaria, & diminutiva.
- 22 Magiſtro Grammatices de jure assignandi ſunt à Capitulo redditus unius præbendæ, quos tandè percipiat, Proſp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

quamdè perſiſterit in docendo.

23 Et quid ex Concilio Tridentino.

24 Theologia Lector de jure eligi debet tantum in Metropolitana Eccleſia: ſed ex Concilio etiam in Cathedrali, & Collegiata.

25 Lectio Sacra Scripturæ ex Concilio Tridentino haberi debet in monaſteriis monachorum, in conventibus regularium, & in publicis gymnafiis.

26 Lector Sacra Scripturæ examinandus eſt ab Epifcopo loci de vita, & moribus, & ſcientia; quod tamen de Lectoribus in clauſtris monachorum non intelligitur.

27 Nec de Rectoribus in conventibus regularium.

28 Theologi officium eſt Sacerdotes, & alios docere ſacram Scripturam, & in his præſertim inſtruire, quæ ad curam pertinent animarum.

29 Theologalem præbendam obtinens an poſſit legere Theologiam ſcholæſticam.

30 Scriptura Sacra proprie dicitur, quæ in ſacris litteris continetur.

31 Theologia ſcholæſtica eſt, quæ legitur in libris ſacrorum Scripturam.

32 Theologali præbenda an poſſit conferri Canoniſta.

33 Theologus in Metropolitana Eccleſia electus de jure non efficitur Canonicus.
Secus ex Concilio Tridentino.34 Præbenda primò vacatura poſt Concilium Tridentinum pro Lectore Sacra Scripturæ ipſo factò conſtituta intelligitur, ibidem.
Requiritur tamen actualis Epifcopi deputatio, & erectio, n. 36. & n. 37.

35 Theologalem præbendam obtinens qualiter ſit cogendus muneris ſuo ſatiſfacere.

37 Collatio præbendæ, quæ primò poſt Concilium Tridentinum vacavit, facta perſona minus idoneæ ad legendum Sacram Scripturam, valida eſt, ſi præbendam nondum fuerit deputata, & erecta in Theologalem.

38 Theologi electio ſpectat ad Epifcopum; præbenda verò Theologaliſ collatio faciendæ ab eo, ad quem ante Concilium Tridentinum ſpectabat, & n. ſeqq.

39 Præbenda, quæ primò poſt Concilium vacavit in menſibus refervaris, non poteſt unius proſeſſione Sacra Scripturæ: Et idem ſi in diſtis menſibus Cardinalis habeat indultum.

Quia nonnullis. In qualibet Cathedrali Eccleſia, vel alia in facultatibus ſufficienti debet à Præſato, & Capitulo unus Magiſter eligi, cui redditus unius præbendæ debent assignari: in Metropolitana

tana verò Ecclesia etiam debet Theologus: & si ad Grammaticum, & Theologum non sufficiat, providet ipsi Theologo de præbenda; & Grammatico faciat provideri in aliqua Ecclesiarum civitatis, vel diocesis, Hoc dicit Butr. Abb. Joann. de Anan. Marian. Socin. & Felin. Primò ponit statutum Concilii, quod secundo innovat, & supplet ibi Hostiens. Providet hic Innocentius III. in Concilio generali tam circa Magistrum Grammaticæ, quam circa Theologum, prout etiam facit Concilium Tridentinum in cap. 1. sess. 5. unde nos similiter de utroque agemus, juxta ordinem hujus literæ, primò scilicet de Grammatico, secundò de Theologo.

Circa primum conjungendo dispositionem textus nostri cum decreto Tridentini Concilii in dict. cap. 1. vers. *Ecclesie verò*. Nota primò ex hoc textu ibi, *Adjicimus non solum hic juborari, & secundum Host. num. 1. innovari statutum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. de quo in cap. 1. supra eodem, sed aliquid adjici: sic etiam Concilium Tridentinum non tantum Summorum Pontificum, & Conciliorum constitutionibus coheret, easque amplectitur, verum etiam illis nonnulla adjicit, ut in proæm dict. cap. 1. sess. 5.*

2. Secundò nota ibi, *Sed etiam in aliis*; quòd non tantum Cathedralis, sed etiam Collegiata Ecclesiæ debent habere Magistrum Grammaticæ: nam verbum, *aliis*, exponitur, id est Conventualibus, & capitulum habentibus, secundum Hostien. num. 1. in fin. in verb. *In aliis*, Joan. Andr. eod. num. in verb. *Aliis*, & Ancharan. in primo notab. & in hoc addit hæc Constitutio Lateranensis Concilio. Dum autem dixit de Cathedralibus, intellige etiam de Metropolitanis: nam Metropolitana Ecclesia præter Theologum debet etiam habere magistrum in Grammatica facultate, sicut quilibet Cathedralis, ut patet in textu ibi, *Metropolitana Ecclesia Theologum nihilominus habeat*, id est ultra Magistrum Grammaticæ: nec non ibi, *Quod si forte de duobus Ecclesia Metropolis gravetur, &c.* In hoc concordat Concilium Tridentinum in dicto cap. 1. sess. 5. nam quæ parte disponit, ut Ecclesiæ, quæ Theologum habere non possunt, saltem habeant Magistrum Grammaticæ: verbum: illud *Ecclesiæ*, refertur ad Metropolitanas, Cathedralis, & Collegiatas, de quibus supra fecerat mentionem in Constitutione præbendæ Theologalis.

3. Tertio nota ibi, *Idoneus*: non quemlibet, sed idoneum tantum construendum esse in Magistrum Grammaticæ, id est qui moribus primùm, deinde facundia excellat, *leg. Magistros, Cod. de profess. & medic. lib. 10. bonam enim conversationem debet habere tellem doctrinæ, cap. Valentinianus, 63. distincti*; & notat glos. in cap. *Quanto*, in verb. *Idoneus*, supra eod. Unde & Magister ludi literarii à communitate electus ex sententia Sacre Congregationis Concilii potest ab Episcopo examinari in iis, quæ spectant ad fidem, doctrinam Catholicam, & bonos mores.

4. Sed numquid religiosus, & præsertim monachus possit assumi in Magistrum? Host. hic num. 3. disputat questione non ad partes, & primò arguit ad negativam, quia monachus non docentis, sed plangentis habet officium, *cap. Monachus, & cap. seqq. 16. q. 1.* Item quia secundum Gregorium, *Nemo potest esse sacerdotis officii simul, & monachali regule deservire, cap. Nemo, 16. q. 1.* ergo longè minus monachali, & magistrali: & sic dicitur in Concilio Hispanensi, in uno, & eodem officio non debet esse dispar professio, & coherere, & conjungi non possunt, quibus vota, & studia sunt diversa, *cap. In nova, 16. q. 7.* non ergo clerici sæculares, & regulares quoad officium docendi videntur simul conjungi posse, quia secundum Augustinum, *Bonus monachus vix bonum clericum faciet, cap. Lege, 16. q. 1.* quòd si non facit bonum clericum, ergo nec bonum magistrum: tales igitur repelli debent ab officio magistrali, quia in talibus malè concordaret electura cum plebano, *arg. c. Diversis, & cap. Quod in te, de elec. conj. Sed In contrarium arguit, quia secundum Hieronymum ad Rusticum Monachum, Atulio tempore debet Monachus deservire, qui postea doceat, sed caveat, ne eis usurpet, & ne prius sit magister, quam discipulus, cap. Sis vere, & cap. Si clericatus, 16. q. 1.* Item satius est cathedræ præferre Monachum scientem, & honestum, quam se-

cularem clericum scientem, & inhonestum, secundum Jo. Chryostom. in cap. *Mulci sacerdotes, & q. distincti, & Ambros. in cap. Doctos, & in c. seqq. 11. quest. 1.* maxime cum gratis doceat, nec idonei sunt prohibendi, ut legitur & notatur supra in cap. *prox* His in utramque partem adductis concludit Host. sub distinctione: nam aut monachus ingerit se; & sic est repellendus, ut in primis concordant: aut a superiore suo mittitur, & ab illo, ad quem pertinet, licentiat; & sic est admittendus, *cap. Moderamine, cum cap. seqq. 16. q. 1. & cap. cætera, de offic. Ordin. dummodo tamen à scientiis prohibitis abstineat, secundum ea, quæ leguntur, & notatur in cap. Non magnopere, & in cap. fin. Ne Cler. vel Monach. hoc enim exposcit non solum utilitas proprii monasterii, sed etiam universalis Ecclesiæ: ad hoc cap. Ad audientiam, de cleric. non residentib. Non obstat, quod Monachus non habeat officium docentis, quia hoc verum, nisi ad aliud eligatur, vel auctoritate. Item non obstat *cap. Nemo potest, 16. q. 1.* quia licet eodem momento non possit Ecclesiasticis officiis, & Monachali regule deservire, potest tamen hoc diversis locis, sicut & faciunt plerique sæculares clerici. Item non obstat Hispanense Concilium, quia verum est non debere sub uno, & eodem textu sociari homines diversæ professionis, id est contrariæ, ut ibi: nam aliàs certum est in una, & eadem universitate esse diversorum corporum hominum genera diversa. Sed nec quoad officium magisterii secularium, & regularium diversa sunt studia, quia utriusque student, utriusque docent: nam si consideretur universalitas studentium, diversarum scientiarum diversi sunt modi, & tamen unum corpus constituunt, & simul coherent, & simul conjunguntur. Demum non obstat, quòd bonus Monachus vix faciat bonum clericum: quia etsi vix sit, tamen fit, *l. Præteritis, ff. de iudic. c. 2. de cognat. spiritual. lib. 6. Ita Hostien. cum quo concordat hic Joann. Andr. num. 2. Henric. Boich. num. 12. Butr. num. 3. Cardin. eodem num. Anchar. num. 8. Abb. num. 1. Joan. de Anan. num. 2. Matian. Socin. num. 4. & Felin. num. 1. Archid. in cap. Monachus, num. 1. 16. q. 1. & ibi etiam Bellam. post princip. quoad latissime profequitur Turrecr. in cap. 1. num. 4. eod. casu, & quæst.**

5. Quarto nota ibi, *A Prælatu cum Capitulo*, Magistrum in Grammatica facultate eligendum esse à Prælatu cum Capitulo, ut in littera: imò ut dicit Hostien. hic num. 7. *vers. Vel dic quod verius est*, magis requiritur in tali electione consensus Capituli, quam Prælati, quia Prælati non debet doceri, sed docere: illi verò de capitulo sunt influendi; unde ipsorum interest, ut eligatur talis, qui diligatur, & is cuius modus acceptabilis sit, & cum Hostien. transeunt Joan. Andr. num. 3. Ancharan. in secundo notab. referentes illud Quintianii lib. 2. *arator. instituit* [Ut Præceptoris est officium docere, ita discipulo præbere se dociles: scientia enim convalescere nequit, nisi sociata fuerit tradentis, accipientisque concordia] Sed nihilominus Concilium Tridentinum in dicto cap. 1. sess. 5. *vers. Ecclesiæ verò*, in electione Magistri Grammaticæ non exigit Capituli consensum, sed consilium, ut patet ibi, *Ab Episcopo cum consilio Capituli eligendum*. Quo fit, ut Episcopus teneatur consilium petere, sed sequi non adstringatur, *cap. Cum olim, de arbitrar. cap. 1. de Capell. Monach. gloss. in cap. Cum ceteri in verb. Expectatum, de elect. Doct. in cap. Quanto, de his, quæ sunt à Prælat. & in terminis dict. cap. 1. sess. 5. aliàs censuit Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpretes.*

6. Quintò nota ibi, *Clericos Ecclesiarum ipsarum*; Magistrum Grammaticæ teneri gratis docere clericos illius Ecclesiæ, in qua est constitutus magister, etiam si divites sint, quia cum illorum ratione habeat redditus præbendæ, iuri consentaneum est, ut allam mercedem ab eis non accipiat; alios verò clericos, & scholares, quia illorum ratione non habet præbendam, non tenetur gratis docere, nisi sint pauperes, ut notatur in cap. 1. supra eod. Innoc. in verb. *Eps item*, Host. num. 1. Joan. Andr. num. 2. in eod. verb. & Ant. de Butr. in 2. notab. & idem Innoc. hic in principio. Sed Concilium Trid. in d. cap. 1. sess. 5. non restringit se ad Clericos ecclesiarum, in quibus magister constituitur, sed simpliciter, & indistinctè dicit: *Qui clericus, alioque scholares pauperes Grammaticam gratis doceat*; ergo simpliciter, & indistinctè de omnibus clericis videtur in-

relligendum argum. cap. Relatum, il secondo, §. 1. supra de testam. cap. Quia circa, de privileg. l. 1. §. Generaliter, ff. de legat. praesund. l. De pretio, de publicatione in rem, action. Nisi dixeris Concilium distingui per Canones antiquos, a quibus recipit interpretationem passivam, leg. 2. Cod. de Noxal. & ferè in his terminis notat Hoffiensis hic num. 7. in verb. Et alios. Sed nihil firmo, quia non reperio decium.

19 Sextò nota ibi, *Metropolis Ecclesia*; & accuratè obser-
vandum differentiam inter Cathedralis, vel Collegiatis, &
Metropolitane Ecclesias: nam in Cathedralibus, & Col-
legiatis constituendum est unus tantum magister, scilicet
Grammaticus: in Metropolitana verò constituendi sunt
duo magistri, unus scilicet in Theologia, alius in Gram-
matica facultate; & cuilibet ipsorum assignandi sunt à Ca-
pitulo proventus unius præbendæ, ut in littera, & no-
tant omnes in summario textus. Verùm Tridentina syno-
20 d. in dict. cap. 1. sess. 5. in qualibet Ecclesia seu Metropol-
itana, seu Cathedrali seu Collegiata, non mandat consti-
tuit nisi Theologum cum assignatione præbendæ proximè
vacaturæ: quòd si illarum proventus tenues fuerint, vel
tam exigua sit clerici, & populi multitudo, ut Theologi
electio in eis commodè haberi non possit, tunc mandat
ut saltem magistrum habeat, qui clericos alioquin scholares
pauperes Grammaticam gratis doceat. Atque ita Con-
21 cilium non mandat constitui Grammaticum nisi in dele-
ctum Theologi, & in subsidium; cum dictio illa, *saltem*,
sit subsidiaria, & diminutiva, cap. Scatum, §. Cum ve-
rò, & ibi bona gloss. in verb. *Saltem*, de rescript. lib. 6. leg.
1. Cod. de emendat. propin. Bart. in l. 1. num. 5. ff. de iure
Codicill. Paul. de Castro conf. 79. Proletorii, num. 7. lib. 1.
Discrepat igitur Concilium à jure communi in duobus
quantum ad hoc. Primò, quia de jure in Cathedrali,
vel Collegiata constituendus est Grammaticus: ex Con-
cilio constituendus est Theologus. Secundò, quia de ju-
re in Metropoli constituendi sunt duo magistri, scilicet
Theologus, & in subsidium Grammaticus. Fateor ta-
men Concilium non improbare, quin potius velle, ut
quæcumque aliæ lectiones, vel consuetudine, vel qua-
vis alia ratione jam constitutæ, propter id minime præ-
terminantur, ut patet in eodem cap. 1. vers. *Ita ta-
men*.

22 Septimò nota ibi, *Unius præbendæ proventus*, Magistro
Grammaticæ esse assignandos à Capitulo proventus unius
præbendæ, quos tandiu percipiat, quandiu persisterit
in docendo. Quòd si proventus hujusmodi non suffi-
ciant, Metropolitane in alia Ecclesia suæ civitatis, sive
diocesis, quæ sufficere valeat, faciat provideri; ut in
23 textu: Concilium verò in dict. cap. 1. sess. 5. vers. *Ecclesia
verò*, nullam mentionem facit de præbenda, sed mandat
ut Magistro Grammaticæ, vel alicujus simplicis benefi-
cii fructus, quos tandiu percipiat, quandiu in docen-
do persisterit, assignentur, vel ex Capitulari, vel Episcopali
mensa condigna aliqua merces persolvatur, vel
aliàs Episcopus ipse aliquam rationem in eam suæ Ecclesiæ,
& diocesis accomodatam. Hæc circa primum, scilicet ma-
gistrum Grammaticæ.

24 Circa secundum, scilicet Theologum, similiter conjun-
gendo hunc textum cum decreto Concilii in dict. cap. 1.
vers. *In Ecclesiis*, sess. 5. Nota primò in vers. *Sane Me-
ropolitane*, Theologum de jure esse eligendum in Metropol-
itana Ecclesia duntaxat; sed ex Concilio eligi debet non
solum in Ecclesiis Metropolitanis, sed etiam in Cathedra-
libus, si civitas sit insignis, vel populosa, & in collegia-
tis existentibus in aliquo insigni oppido etiam nullius dioc-
esis; & ita extenditur dispositio hujus textus à Metropol-
itanis ad cathedrales, & collegiatis ecclesias, ut præfer-
tur, qualificatas. Præterea addit Concilium in dict. cap. 1.
25 sess. 5. ut in Monasteriis quoque Monachorum, ubi com-
modè fieri queat, lectio sacræ Scripturæ habeatur. Qua
in re si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorum in
hoc ut Sedes Apostolica Delegati eos ad id opportunis re-
mediis compellant, & eamdem lectionem haberi præcipit
in conventibus regularium, ubi studia commodè vigere
possunt, & in Gymnasis publicis, statuitque neminem
ad hujusmodi lectionis officium tam publicè, quam priv-
atim admittendum esse, qui prius ab Episcopo loci esse
de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus
non fuerit; quod tamen de electoribus in claustris Mono-
26 *Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

chorum non intelligatur, ut ibi: Et cum sanctæ memoriæ
Cardinalis Bo. romæus petitus declatari, an admittendi
ad officium legendi sacræ Scripturam in Conventibus reg-
ularium, non tamen in claustris Monachorum, exami-
nandi, & approbandi sint ab Episcopo loci de vita, mori-
bus, & scientia, ex sess. 5. cap. 1. Sacra Congregatio Con-
cilio censuit non esse.

Secundò nota ibi, *In sacra pagina doceat*, officium 28
Theologi ut supra electi esse Sacerdotes, & alios docere in
sacra pagina, & in his præsertim instituire; quæ ad curam
animarum spectare noscuntur: ex Conc. Trident. d. cap.
1. sess. 5. Lectores sacræ Theologiæ munus est sacræ Scri-
pturam exponere, & interpretari.

Sed supplicante Capitulo Collegiatis Hispalen. ut obti- 29
nenti præbendam Theologalem, qui sine fructu sacræ
Scripturam prius legebat, cui nemo ibidem incumbit, li-
ceret prosequi lectiones Theologiæ Scholasticæ, quam in-
cepterat cum magna utilitate. Die 23. Februarii 1576. 30
Congregatio generalis consideravit. Primò, quod prop-
ter loquendum de sacra Scriptura dicitur, quæ in factis litteris
continetur, Biblia, Evangelium, Epistole Pauli, &c. 31
Theologia verò illa scholastica, quæ in libris factorum
Scriptorum legitur, Augustini, Hieronymi, Thomæ,
Cajetani, &c. Concilium autem cap. 1. sess. 5. licet in
principio videatur respicere ad sacræ Scripturam tantum,
tamen indifferenter postea in subsequentibus modò Theo-
logiam, modò sacræ Scripturam nuncupat. Et propterea
cum Concilium de utraque expressisset, de utraque erit in-
telligendum, sic ut alteram legere sufficiat, vel sacræ
Scripturam, vel Theologiam scholasticam. Quod etiam
sensisse videtur Concil. Lateranense, ad quod Concilium
Tridentinum respicit, cap. *Quia nonnullis de Magistris*,
ibi: *Qui Sacerdotes, & alios in sacra pagina doceat, & in
his præsertim infomet, quæ ad curam animarum spectare
noscentur*: & sic in Theologia scholastica. Fuerunt tamen
ex Cardinalibus, qui dicerent: Quando legat Theologiam
scholasticam, puta de usulis, sumat initium à verbis sac-
ræ Scripturæ, puta *Mutum dantes, nihil inde sperantes*,
& sic semper præmittat aliquem locum sacræ Scripturæ,
& deinde descendat ad scholasticam occasione illius inter-
pretationis. Sed hoc consilium est, non necessarium, præ-
sertim cum in dictis scholasticæ necesse sit citare locos S.
Scripturæ. Citatus etiam fuit Rebuff. rubr. de collat. in
verb. *Legere*.

Verùm cum Episcopus Cremonen. non reperiret Theo- 32
logum idoneum in civitate secularium, contulit primam
præbendam post Concilium vacantem Vicario Canonis-
tæ. Dubitavit, an id fieri liceret. Nihil reperio decium
à Sacra Congregatione, sed notavit Card. Alciatus non
potuisse Episcopum hoc facere, quia Concilium primò va-
caturam vult pro Theologo; nec potuit Episcopus dero-
gare, & quòd provifus non facit fructus suos, quia sine
titulo. Episcopum autem indigere absolutione Papali pro-
pter pœnas, in quas incurrit comminatus in Bulla Pii IV.
contra non observantes Concilium; & idèd hæc esse refe-
renda Sanctissimo, qui Episcopum absolvit signo Crucis,
& provifus pariter sui absolutus oretus tantum, & dixit,
quòd in posterum cum vacatio contingit non in mense
Apostolico, conferat omninò Theologo. Reperi etiam
adnotat resolutionem missam à Cardinali sancti Sixti,
sed non authenticam, his verbis: (Concilium Tridentinum
loquens de præbendis Theologalibus non habet locum
in Canonicibus, cum non sit eadem ratio; & si non
invenitur Theologus facta diligentia non solum in loco,
sed etiam extra, poterit non solum Canonistæ assignari,
sed cuilibet; sed non propterea occurrente vacatione debet
omitti, quin de novo fiat diligentia de reperiendo
Theologo.)

Tertio nota in vers. *Assignetur*, Theologo ut præfer- 33
tur electo assignandos esse proventus unius præbendæ, ita ut
per hoc non efficiatur Canonicus, sed tandiu redditus ipsos
percipiat, quandiu persisterit in docendo; ut dicitur in textu.
Contra verò Concil. Trident. in d. cap. 1. sess. 5. vers.
In Ecclesiis, statuit, ut præbenda quomodocumque præter-
quam ex causa resignationis primò vacatura ad usum Lecto-
ris S. Theologiæ ipso facto perpetuè constituta, & deputa-
ta intelligatur; & ita ex Episcopo S. Scripturæ Lector post
vacationem præbendæ habet eam perpetuè intutitum, &
Canonicus efficitur, & si muneris suo non satisfaciatur, pu-
F 2 niti

niti potest etiam privatione ipsius præbendæ, ut in subje-
cta declaratione.

35 Cum in Ecclesia Majoricën. quidam præbendam Theolo-
galem obtinisset, nec legere ulio modo vellet, Episco-
pus consulit Sacram Congregationem, quid sibi esset
agendum. Sacra Congregatio censuit posse cogi commina-
tionibus prænarum, lequestratione fructuum; assignatio-
ne portionis de istdem fructibus alteri, qui ipsius loco
legat; demum crescente contumacia ad alias penas etiam
privationis deveniendum; factaque privatione ad corrobora-
randum Concilii decretum Episcopum declarare debere
talem præbendam, & canonicatum affectum fuisse, &
esse ex Concilio pro Sacra Scripturæ Lectore: tum deligat
personam idoneam, quæ id muneris per seipsum exqui-
valeat, & illi per ordinarium collatorem hujusmodi præ-
benda conferatur.

36 Cæterum advertet, quia etsi Concilium dicat, *Præben-
da primo vacatura pro Lectore sacre Scripturæ ipso facto
constituta, & deputata intelligitur*: nihilominus ad id requi-
ritur actualis Episcopi deputatio, & erectio, ut sæpius
fuit resolutum; & in specie orta dubitatione, an si præ-
benda, quæ primò post confirmationem Concilium vacavit,
& ipso facto ejusdem Concilii decreto *sess. 5. cap. 1. vers. In
Ecclesiis autem*, pro Lectore sacre Scripturæ perpetuò con-
stituta, & deputata intelligitur, collata fuerit inhabili ad

37 id munus per se explicandum, collatio valida sit: & quate-
nus valida existat, an ejusmodi præbendam obtinens cogi
possit ad solvendum competens stipendium alicui idoneo
ab Ordinario loci eligendo, qui loco sui sacram Scripturam
interpretetur. Die 26. Aprilis 1582. in Congregatione
generali proposito, & in utramque partem maturè per-
pento, & discussio dubio, quatuor ex Cardinalibus cen-
suerunt collationem invalidam esse, quippe factam con-
tra formam legis. Reliqui tres steterunt pro validitate,
cum dicerent ex Concilio illam collationem nullam, &
invalidam intelligi, quæ inhabili facta sit ejus præben-
dæ, quæ actu in Theologalem reputata, & erecta receptur:
omnes tamen decisionem refererunt ad Sanctissimum,
qui postredie ejus diei in Consistorio audita relatione
Congregationis, sentiens decretum Concilii in *vers. In
Ecclesiis autem*, esse conditionatum, & requiri declara-
tionem, & actuale deputationem, respondit: valere
collationem præbendæ, quæ primò post Concilium vacavit,
factam personæ minus idoneæ ad sacram Scripturam
per seipsum interpretandam, si nondum illa præbenda

actu fuerat deputata, & erecta in Theologalem. Postea
in una Majoricën. & aliis sæpius est responsum ad ere-
ctionem præbendæ Theologalis requiri actualem deputa-
tionem.

Sed dubitatur, an in eo canonicatu: & præbenda, quæ se-
cundum Trid. Concil. assignatur Lectori sacre Scripturæ,
remaneat Episcopo provilio, quæ prius sibi in eodem cano-
nicatu competeat; servata tamen forma dicti decreti, ita
ut Capitulum non possit se intromittere in provisione dicti
Canonicatus, sicut prius se non intromittebat; Congrega-
tio privata rejectat generale, tum quia prius de eodem
negotio in una Bergomen. Congregatio generalis non om-
nino decrevit, sed inclinavit contra Capitulum; tum quia
verba illa Concil. de consilio Capituli, videntur referri tan-
tum ad proxima, nempe quando agitur, vel de assignatio-
ne, vel de contributione, vel de magistro; tunc enim de
consilio Capituli, quia agitur de contributione; tum quia
præbenda ipso jure applicatur à Concilio pro præbenda
Theologica, quo casu videtur Concilium reliquisse collatio-
nem in terminis, in quibus erat præbenda ante Concilium
& sicuti Episcopo. Adjuvat, quia supra eum de substituto
idoneo agitur, sicuti Episcopo datur electio. Adjuvat & exem-
plum Pœnitentiarii *sess. 24. cap. 8.* quamquam illud aliis
verbis sit conceptum ibi, *Ab Episcopo instituitur*; & cum
pro Episcopo stet regula, & stet jus vetus, possit ad summum
pro honore Capituli addi, de consilio Capituli, quod non tenet
sequi. Sed tamen die 14. Maji 1576. Congregatio gene-
ralis censuit, quicquid alias dictum fuerit in Bergomen.
Concilium reliquisse in terminis juris, qui ante Concilium
erant, a quo fieret collatio præbendæ Theologalis; & ideo
si præbenda ante Concilium ad Episcopi collationem spe-
ctabat, nunc etiam pertinere, abque consilio Capituli.
Secunda Augusti anno 1576. cum iterum hac de re actum fuis-
set, relatis tribus allegationibus Capituli, censuit persisten-
dum in decretis; & subinde in una Bergomen. cum fuerit
39 dubitatum, ad quem spectaret electio Theologi, & collatio
præbendæ Theologalis; & an posset uniri, quoties vacaret
in mensibus reservatis, præsertim si in illis aliquis ex Car-
dinalibus habeat indultum. Sacra Congregatio die 1. Dec-
embris 1580. censuit electionem Theologi spectare ad Epi-
scopum, collationem verò præbendæ faciendam ab eo, ad
quem antea spectabat: Præbendam verò vacantem in men-
sibus reservatis Sedi Apostolicæ, non posse uniri pro dicta
lectione; idemque si in dictis mensibus Cardinalis habeat
insultum.

DE MAGISTRIS,

Honorius III.

CAPUT V.

Super specula, & infrà. Volumus & mandamus, ut statutum in Concilio generali de Magistris
Theologis per singulas Metropoles statuendis, inviolabiliter observetur: statuentes, ut quia
super hoc propter raritatem Magistrorum se possent aliqui forsitan excusare; ab Ecclesiarum Præ-
latis & Capitulis, ad Theologicæ professionis studium aliqui docibiles destinentur, qui cum docti
fuerint, in Dei Ecclesia velut splendor fulgeant firmamenti: ex quibus postmodum copia possit ha-
beri DD. qui velut stellæ in perpetuas æternitates mansuri, ad iustitiam valeant plurimos erudire:
quibus si proprii proventus Ecclesiastici non sufficiunt, prædicti necessaria subministrent. Docentes
verò in Theologica facultate, dum in scholis docuerint, & studentes in ipsa, integrè per annos
quinque percipiant de licentia sedis Apostolicæ proventus præbendarum, & beneficiorum suorum:
non obstant aliqua alia consuetudine, vel statuto, cum denario fraudari non debeant, in vinea
Domini operantes.

S U M M A R I U M.

1 **P**relati, & Capitula ad studia Theologie scholares
dociles transmittere tenentur.

2 **M**agistri quamdiu publice in scholis Theologiam,
vel jus canonicum docuerint, & scholares per
quinquennium gaudent fructibus beneficiorum su-
orum, amissis distributionibus quotidianis, & nu-
4. & num. 11.

*Et quid si fructus omnes ex distributionibus consent, nu-
mer. 3.*

*Et quid si præbenda sit in Cathedrali civitatis, ubi le-
ctoris munere funguntur, num. 5.*

6 **L**ectores Theologia, ut gaudeant privilegio perci-
piendi fructus præbendarum suarum in absentia,
an debeant esse stipendiosi, & ex numero ob-
tinentium Cathedralis, & numer. seqq. usque ad
3am. 10.

- 7 Lectores sacrae Theologiae, & scholares promovent utilitatem universitatis Ecclesiae.
- 8 Stipendium ex publico, quo iure Lectoribus assignandum.
- 9 Lectores ut gaudent privilegio Lectoribus concessio, status est, ut legant in civitate Regia, vel privilegiata, vel longissima possessione super hoc munia.
- 10 Facultas quam a iure habent Episcopi dispersandi cum illis, qui parochiales obtinent, ut litterarum studio ad septennium insistant, & interea promoveri non teneantur, nisi ad subdiaconatum, an sit sublata a Concilio Tridentino, & n. seq. usque in finem.
- 12 Ecclesia ad sui regimen indiget viris litteratis, & non porcis, vel afinis ferratis.
- 13 Doctores in iure canonico in quinque annis, si velit in alia facultate studere, ad residendum revocari non potest.
- 14 Iustus iugior, & perfectus perfectior fieri potest.
- 15 Congregatio Concilii non consuevit concedere, ut parochi studiorum causa abesse possint nisi perraro, & magnacum circumspessione.
- 16 Parochi ut de licentia Episcopi abesse possint a parochiali studio in causa novem requisita hic relata debent concurrere, & num. seq.
- 17 Prælati inferiores dispensare non possunt cum parochis, ut studiorum causa abesse possint.

Super specula. Prælati, & Capitula ad studia Theologiae scholares dociles transmittere tenentur, qui in absentia redditus præbendarum, & beneficiorum per quinquentium integraliter percipiunt, & si proprii redditus ad sustentationem studii eis non sufficiunt, debet Prælati cum Capitulo eis providere: Magistri verò donec docuerint, integrè percipiunt fructus beneficiorum suorum, Hoc dicit secundum Antonium de Butt. Abb. Joan. de Anan. Marian. Socin. & Felin. & sunt tres partes. Præstatutum Concilii corroborat. Secunda providet super magistrorum raritate, ibi, *Statuentes*. Tertia magistros, & scholares providet de redditibus in absentia percipiendis, ibi, *Docentes*. Prima & secunda pars non servatur, & ita nullus est fructus huius status, & aliorum, ut dicit gloss. 1. hic, & frustra membranas occupat secundum Hostien. num. 2. & Butt. num. 9. *vers. Dicit gloss.* Sed quoad tertiam partem hæc Decretalis innovata est a Concilio Tridentino *sess. 5. cap. 1. in fin.* Itaque magistri quamdiu publicè in scholis sacram Theologiam docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis eadem studio operam navaverint per quinquentium, fructibus præbendarum, & beneficiorum suorum in absentia plenè gaudent, & fruuntur, ut hic in littera, & in dict. cap. 1. distributionibus quotidianis dumtaxat amittis, ut est casus in cap. *Licet*, supra de præbend. & hic notat gloss. in verb. *Integrè*, quæ communiter approbatur. Hoc tamen intelligas, si fructus præbendæ a quotidianis distributionibus sint seijuncti; secus verò si universi fructus huiusmodi distributionibus consent, quia tunc Lectores, & studentes lucrantur duas tertias illarum partes, omnia alia tertia quæ intervientibus accrebit, ut ex sententia Sacre Congregationis Concilii scriptis in prædicta Decretali, *Licet* num. 97. & latius num. 124. & seq. & numer. 129. Et quod dictum est de magistris, & studentibus juris canonici, quia tale studium cedit in utilitatem universalis Ecclesie, cap. *Cum ex eo*, de elect. lib. 6. secundum opinionem Archiep. in cap. 2. num. 1. ad fin. *vers. Tales habita licentia*, de privil. lib. 6. quam hic sequuntur Abb. num. 6. *vers. Sed contrarium*, Marian. Soc. num. 30. & pluribus confirmat Felin. num. 2. quam etiam sæpius probavit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Quinimò alias censuit docentes jus canonicum in publica universitate gaudere, & potiri privilegio de percipiendis in absentia suarum præbendarum fructibus, quamvis præbendæ, quas obtinent, sitæ sint in cathedralibus ejusdem Civitatis, in qua publici Lectoris munere funguntur. Quid autem in iure civili, dicit in cap. *Super specula*, supra de cleric. vel monach. & vide gloss. in dict. cap. *Cum ex eo*, in verb. *Litterarum*, de elect. lib. 6. & Archidiacon. loco citato.

QUÆRO, an Canonicus Cathedralis publicè in aliqua Academia docens S. Theologiam, si nullum sit ei stipendium à publico constitutum, nèque sit ex numero eorum, qui cathedras habent, sed facultatem à Rectore, vel aliis, ad quos spectat, obtinuerit, gaudeat privilegio à iure concessio, ut fructus canonicatus in absentia percipiat, juxta hoc cap. quod Concilium Tridentinum in d. cap. 1. *sess. 25.* salvum esse voluit.

Hoc dubium habet duas partes. Prima est, an ad gaudendum privilegio oporteat lectorem esse stipendiarium. Secunda, an oporteat cum esse de numero eorum, qui habent cathedras. Quoad primam partem videtur respondendum nihil referre ad gaudendum privilegio, ut quis sit stipendiarium, necne. Primum, quia ratio, ob quam à iure concessio est Lectoribus, & scholaribus privilegium percipiendi fructus beneficii in absentia, est, quia promovent utilitatem studium Ecclesie particularis, sed etiam universalis, quæ ad sui regimen juris litteratis indiget, ut patet in textu, ibi: *Qui cum doctis fuerint in Dei Ecclesiis, velut splendor fulgeant firmamenti, ex quibus postmodum copia possit haberi Doctorum, qui velut stelle in perpetuas aeternitates mansuri, ad ultimum valeant plurimos erudire, & in fine, ibi, Cum denarium fraudari non debeant in vinea Domini operantes, & in cap. Super specula, vers. Quia vero Theologiae studium cupimus ampliari, &c. supra de cleric. vel monach. & hic notat Abb. num. 6. & Jo. de Anan. num. 2. Hæc autem ratio militat in lectore non stipendiario, non minus, imò magis, quam in stipendiario: idè quod privilegium in utroque debet habere locum, l. *Illud*, ff. ad l. *Aquil. cap. Tua*, de confa. 2. & affini.*

Secundo, quia Lectoribus non mandantur Canones assignari stipendium, sed præberi competens aliquod beneficium, ut in cap. 1. supra eodem, vel proventus alicujus præbendæ, ut supra in cap. *Quia nonnulli*: stipendium autem ex pulico fuit postea introductum, ut per Abb. in dict. cap. *Quia nonnulli*, numer. 3. *prope finem*.

Tertio hoc clarè colligitur ex dictis Doctorum, præsertim Antonii de Butrio, Abb. & Jo. de Anan. in dict. cap. *Quia nonnulli*, qui clarè supponunt dari etiam Lectores non stipendiarium, & eos potiri omnibus privilegiis, quæ Lectoribus concessa reperuntur.

Quoad secundam partem dubii, an pro huiusmodi privilegiis oporteat Lectorem esse de numero obtinentium cathedras, similiter videtur respondendum non oportere.

Primum, quia iura non requirunt ad gaudendum privilegio Lectoribus concessio, ut sint ex numero obtinentium cathedras, sed tantum ut legant in civitate regia, vel privilegiata, vel longissima possessione super hoc munia. Albert. in 1. *Confusione Digestorum*, & hæc autem, & in l. *Sed & reprobari*, §. *de Philosophis*, ff. *de excusator.* Accedit, quòd causa privilegii militat etiam in his, qui non sunt de numero obtinentium cathedras: nam & in vinea Domini operantur juxta textum hic: ergo etiam in eis privilegium debet habere locum. Quinimò id confirmat verba cap. 1. supra eodem, ubi agendo de Lectoribus habentibus hoc privilegium, cavetur expressè neminem esse interdicendum, quominus legat, si tamen fuerit idoneus: & ita numerus non prænitur, sed quilibet idoneus est admittendus, & privilegio gaudent.

An autem requiratur licentia ad hoc, ut docentes, vel studentes in Theologia percipiant in absentia fructus præbendarum suarum, dixi in cap. *Relatum*, nu. 18. & seq. de cleric. non residentib. & an absentes abique huiusmodi licentia cogi possint ad residendum redire, est universalis sit privilegia, dixi in cap. *Cum ad hoc*, eod. tit. à num. 2. usque in finem, ubi habesapura circa intellectum hujus Decretalis.

Uterius QUÆRO, Posita constitutione Bonifacii 10 VIII. quæ incipit, *Cum ex eo*: item positis decretis Concilii Tridentini cap. 1. *sess. 5. cap. 11. sess. 7. cap. 1. sess. 23. & cap. 18. sess. 24.* an Episcopi dispensare possint cum iis, qui parochiales Ecclesias obtinent, ut litterarum studio ad septennium insistant, atque interea promoveri minime teneantur nisi ad ordinem Subdiaconatus.

Videtur respondendum posse: nam decretum cap. 1. *sess. 5.* non modò non tollit facultatem Episcopis attributam ex dicta Constitutione Bonifacii VIII. relata in

cap. Cum ex eo, de elect. lib. 6. sed non illum expressè præsertim bis verbis: *Docentes vero ipsam sacram scripturam, dum publice in scholis docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis student, privilegii omnibus de perceptione fructuum, præstandum, & beneficiorum suorum in absentia à iure communi concessi, plene gaudeant, & fruamur.* Similiter decretum cap. 11. *seff. 7.* præservat facultates de non promovendo in casibus a iure communi expressis, & eodem modo decretum cap. 2. *seff. 6.* præsertim legitimas facultates temporales non refundendi etiam in parochialibus Ecclesiis, per hæc verba: *Indulgentius vero, & dispensationibus temporalibus ex veris, & rationalibus causis sanctius concessis, & cum Ordinario legitime probandis, in suo robore permansuris: quibus casibus nihilominus officium Episcoporum, &c. providere, & per deputatorem idoneorum Vicariorum, &c. cura animarum nullatenus negligatur.*

Decretum verò cap. 1. *seff. 23.* & si præcipiat parochialium Rectoribus, ut jugiter resident, tamen declarat eos posse legitime abesse, cum Christiana charitas, urgenti necessitas, debita obtemperantia, evidens Ecclesiæ, vel reipublice utilitas aliquos abesse possunt; & infra ita dicit, ut quandoque eos causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contigerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione relinquunt, utque licentiam in scriptis gratique concedendam ultra bimestre tempus nisi ex gravi causa non obtineant. Præsertim ergo hoc loco Concilii facultatem, quam habent Episcopi concedendi licentiam abscedendi ex gravi causa, aut ob Ecclesiæ, vel reipublice utilitatem. Ad hæc verò utilitatem congruè referri posse absentiam studiorum causa, satis colligitur ex eadem in Constitutione Bonificii, ubi *Legendi, & proficiendi opportunitas sit sublatam in grande Ecclesia universalis, que ad sui regimen in viris litteratis per maxime, noscitur indigere, de studium, & iacturam;* & infra ibi, *ut fructum in die Ecclesia suo tempore afferre valeant opportunum;* unde Joan. Monac. *ibid. num. 1.* dicit: (Cum indigentia Ecclesiæ sit subveniendum, ipsa est periculis litteratis implenda, non nepotibus, nec finis deterratis.) Item Ancharan. & Geminian. *in 2. notab.* dicunt: (Nota, quia Ecclesia Dei summe indiget viris litteratis, non porcis, vel asinis fetatis, & ob eorum carentiam dicitur sustinere iacturam) ut in dict. cap. *Cum ex eo.* Ideo statuitur absentes studiorum causa percipere fructus beneficiorum suorum, quia denario fraudari non debent in vinea Domini operantes, ut hæc dicitur in fine.

Itaque difficultas videtur restringi ad decretum cap. 18. *seff. 24.* quo præscribitur forma examinis per concursum in collatione parochialium Ecclesiarum: nam cum privilegium dict. cap. *Cum ex eo,* concessum fuerit ob eam causam, ut Parochi in litteris proficiant, & magis idonei efficiantur ad curam animarum administrandam; utique hæc causa videtur jam cessare in his, qui parochiales per concursum sunt assequuti: censentur enim magis idonei, cum illis, & non aliis parochiales Ecclesiæ conferri possint, ac debeant, ex decreto dict. cap. 18. & ex Constitutione 33. D. Pii V. *In conferendis;* cessante igitur causa privilegii, cessat privilegium, l. *Tota Sena, §. I furas, §. de leg. 2.* Ancharan. in dict. cap. *Cum ex eo, num. 6.* de elect. lib. 6.

Sed tamen verius videtur facultatem dict. c. *Cum ex eo,* non esse sublatam decreto dict. cap. 18. duobus fundamentis, Primum, quia decreta Concilii debent quantum fieri potest invicem conciliari, ne contraria, & pugnantia videantur, ad cap. *Cum expedit, de elect. in lib. 6.* unde non est dicendum, ut Concilium decreto dict. cap. 18. voluerit esse sublatam privilegia dict. cap. *Cum ex eo,* quæ prius esse præservaverat decreto c. 11. *seff. 5.* c. 11. *seff. 7.* c. 2. *seff. 6.* & cap. 1. *seff. 23.*

Secundum fundamentum est, quia Constitutio cap. *Cum ex eo,* non solum emanavit in favorem scholiarum, sed etiam Lectorum, & docentium in publicis universitatibus: certum est autem privilegium Lectorum non esse sublatum per decretum d. cap. 18. sed potius confirmatum: nam si parochi electi in concursu sunt magis idonei, ergo majorem fructum afferre possunt in legendo, quam si essent simpliciter idonei: atque ita per concursum non cessat; imò magis viget causa finalis dict. Constitutionis

Bonificii quoad Lectores. Ideo cum parochus Valentinus legens in publica universitate Valentie sacram Scripturam, quaesiverit, an suæ parochialis fructus in absentia percipere possit: Sacra Congregatio Concilii censuit posse, ita tamen ut cura animarum per se ipsum exercenda nihil detrimenti patiatur; unde sequitur, ut quemadmodum Concilium quoad Lectores non sustulit dispositionem dict. cap. *Cum ex eo:* ita nec quoad scholares, qui eodem jure cum Lectoribus censentur, tuncque nec in parte æqualiter privilegiantur, argum. cap. *Translato, de Constitut. cum similibus.* & quamvis digniores inter probatos ab examinabilibus iudicari fuerint, adhuc tamen perfectiores, & Ecclesiæ utiliores effici possunt; pro quo adducitur singularis doctrina Anchar. in dict. cap. *Cum ex eo, sub num. 7.* ubi querit, an iusta causa revocandi ad residentiam eum, qui in quinque annis est doctoratus in iure canonico, & non vult ad Ecclesiam redire, sed in alia facultate studere: & resolvit determinatum fuisse non esse hanc causam revocandi eum ad residentiam, quia, inquit, iustus iustior, & perfectus perfectior fieri potest, cap. *Quantumlibet, in fine, 47. distin.* & quod dixit Augustinus in cap. *Si habes, vers. En ad sam, 24. qu. 3.* & Jurisconsultus in l. *Apud Julianum, §. 1. ff. de fidei commiss. liberris.* Creditum tamen longe majore cautela utendum esse cum privis per concursum, quibus non nisi peratò, & ad breve tempus concedenda esset studendi facultas. Locum etiam, & personarum ratio habenda esset, prout observat S. Congregatio Concilii: & in specie cum Stanislaus Clericus Urauslaviensis diocesis ex nobili genere procreatus, qui parochiam Ecclesiam in diocesi Gnesnensi sitam obtinebat, petisset, ut sibi liceret per triennium in publica universitate vacare studio sacrorum Canonum, fructusque parochialis interea percipere: die 16. Junii 1605. Sacra Congregatio tamen non consuevit concedere, ut parochia parochialis abesse possint studiorum causa; tamen quia Sacri Canonici id privilegium tribuunt, & Concilium illud non revocat, sed præservat cap. 1. *seff. 5.* censuit gratiam petitam juveni optimæ spei concedendam, ut terra Christianam Sacrorum Canonum scientia instructus in illis partibus promovere possit.

Quod autem pertinet ad d. Constitutionem Bonificii, quamvis videatur valde inconveniens, ut parochi sola studiorum causa per septennium absint ab Ecclesia, advertendum est tamen eam constitutionem recapere declarationes, ac moderationes infra scriptas, quibus facilitas indulgentia plurimum temperatur.

Primum enim refertur ad personas habiles tantum, ut ibi tradit gloss. in verb. *Litterarum,* ubi admonet Episcopos, ut caveant, ne dispensent cum his, qui docile non sunt, & Joan. Monach. *num. 1. in verb. Opportunum.* dicit hanc dispensationem esse faciendam cum humilibus, & studere desiderantibus, ne alioquin sit dissipatio.

Secundo, restringitur ad solos Episcopos, & illorum superiores, unde excluduntur inferiores Prælati, ut tradit gloss. *illis, in verb. Episcopi, Archid. in verb. Superiores, Anchar. num. 6.* & alii communiter.

Tertio, procedit Constitutio, dummodò facultas studendi non petatur in fraudem, secundum Archid. ibi, *in ver. Liberè, & in verb. Insistentes,* ubi ait mentem ejus litteræ veritatem requirere, non simularum fraudem.

Quartò, habet locum in his, qui student in universitate generali, non in castris, aut villis, cap. *Tua, de cleric. non residere,* gloss. in dict. cap. *Cum ex eo, in verb. Litterarum,* & alias censuit Sacra Congregatio Concilii.

Quintò, hæc dispensatio fieri debet infra annum, in quo provisas fieri debet, non autem post, secundum Anchar. ibi *num. 1. in 3. notab.*

Sextò, Constitutio ita intelligitur, ut non imponat necessitatem dispensandi, sed hoc pendeat à recto iudicio Presidentis, secundum Archid. *ibi post princip. in verb. Liberè, vers. Et nota quod hæc littera,* qui tamen subdit: Potest tamen dici, quod ubi esset persona, quæ evidenter apparet apta ad studium, Episcopus cum tali debet dispensare cum causa in hac constitutione expressa; quod si Episcopus noluerit sine causa, fortè talis, qui petit dispensationem, poterit quoad hoc superioris officium implorare,

rare, argum. *cap. Nullus de jurepar.* & absolute superiorem adiri posse, si Episcopus sine causa nolit concedere, censent ibi Gemin. *verf. Sed quaro, & Anch jub num. 7.*)

Et quavis ex textu nostro studentibus in Theologia non concedatur nisi quinquennium, sicut etiam studentibus in jure civili, ut in proœm. Digestorum; dicit tamen Joan. de Imol. & post eum Geminian. in dict. *c. Cum ex eo, in glos. in verb. Septennium*, istud fuisse verum in tempore antiquo, quando non erant tot glos. & dicta Doctorum; sed hodie est fecus; & ideo jura dant septem, vel octo annos.

Septimò, est Constitutio loquatur de septennio, hoc tamen tempus brevitatè potest, licet non prorogari; unde glos. *in verb. Septennium*: (Commendabile est, inquit, non à principio totum dare septennium, ut experiatur si proficiant, & tunc detur ulterius tempus, aliàs denegetur.) & Archid. *post princip. in verb. Septennium*: (Hujus litteræ, inquit, sensus est, quòd Episcopi dispensare non possunt ultra hoc tempus, sed citra, secundum quòd Ecclesiis, non personis viderint expedire.)

Octavò, septennio durante debent Episcopi provide, ut per idoneos Vicarios ab ipsis deputandos cum congrua fructuum Ecclesiæ assignatione cura animarum laudabiliter exerceatur, ut illic disertis verbis statuitur in §. *Porro*.

Ac denique omissis aliis, Constitutio Bonifacii ita intelligenda, ut si quis dispensationem in fraudem impetravit, incidat in pœnam, *cap. Commissa, de elect. lib. 6.* cujus hæc sunt verba: *Ceterum si promoveri ad sacerdotium non intendens parochialem receperis Ecclesiam, ut fructus ex ea per annum percipias, ipsam postmodum dimissurus, nisi voluntate mutata promotus fueris, tenebris fraudulenter: illum fructuum eorumdem, cum eos receperis fraudulenter: illum autem, qui enim tibi contulit, cum te non crederet ad ejusmodi ordinem promovendum, præter divinam, quam exinde*

incurrit offensam, ad servandum indemnem eandem Ecclesiam decernimus obligari.

His omnibus servatis fortè non esset inconveniens, ut Episcopi uterentur facultate sibi attributa per Constitutionem Bonifacii VIII.

Cæterum hæc disputationis gratia dicta sint: nam proposito in S. Congregatione Concilii dubio infra scripto, videlicet, an Ordinarius possit concedere licentiam parochio, qui parochialem post Concilium obtinuit, ut in publica universitate studii sacre Theologiæ, vel Canonum vacare possit: hæc reperi adnotata in libris publicis, qui apud me asservabantur.

Partem negativam probat textus in *cap. 1. in verf. Eadem omnia*, ibi, *Breviſtre tempus, sess. 22.* juncta declaratione Sacre congregationis: nam si Episcopus etiam ex gravi causa non potest parochis concedere licentiam non residendi ultra annum, sequitur, ut neque ex causa studii, quæ non debet gravior videri, quam causa inimicitiarum, vel infirmitatis, propter quam licentiæ à Congregatione impetrantur, nec ultra annum extenduntur.

Accedit, quòd parochiales post Concilium providentur per concursum nonnisi personis, quæ idoneæ sint de præſenti, juxta *cap. 18. sess. 24.* quare cessat ratio, quæ consideratur in *cap. final. de Magistris, & cap. Cum ex eo, de elect. lib. 6.*

Sanctissimus respondit non posse, justitè Episcopum ab ejusmodi licentiæ concessione abstinere.

In glos. *in verb. de licentia*. De intellectu hujus glossæ vide quod scripsi in *cap. Cum ad hoc, num. 6. & 7. de cler. non residen.*

(Additur ex stylo receptissimo Datarie, nec Summum Pontificem tales dispensationes concedere, sed præcisè servari Constitutionem Gregotii X. in generali Concilio Lugdunen. editam, & elapso anno ab eodem præſcripto concedi passim impetrationes contra illos, qui non fuerant promoti.)

DE JUDÆIS ET SARACENIS, & eorum servis.

Innocentius III.

CAPUT XIV.

Postulasti, qualiter contra Judæum procedere debeas, qui manus injecit in quemdam clericum violentas: Ad quod breviter respondemus, quòd si dictus Judæus sine jurisdictionis existit, ipsum pœna pecuniaria punias, vel alia (secundum quòd convenit) temporalis, faciens læso satisfactionem congruam exhiberi: alioquin ejus dominum moneas & inducas, ut passo injuriam, & Ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter: quod si dominus ejus neglexerit adimplere, tu Christianis omnibus per censuram Ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso Judæo, antequam satisfaciat, præsumant commercia exercere.

Postulasti. Judæus, qui percussit Clericum, temporaliter punietur: vel interdicitur commercio, donec satisfaciat. Hoc dicit Joan. Andreas, Com-

munis divisio, secunda ibi, *Ad quod.*

Pro intelligentia hujus Decretalis, vide quod scripsi in *cap. Licet, num. 18. de penis.*

D E H Æ R E T I C I S.

Alexander III. Rbemen: Archiepiscopo.

C A P U T VII.

CUm Christus perfectus Deus & perfectus sit homo: Mandamus, quatenus sub anathemate interdicat, ne quis de cætero audeat dicere, Christum non esse aliquod secundum quod homo: quia sicut Christus verus est Deus, ita verus est homo, ex anima rationali & humana carne subsistens.

CUm *Christus*. Christus fuit verus Deus & verus homo: sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Jo. de Anan. & Mar. Socin.

Pro intelligentia hujus textus, & glossæ in verb. sub anathemate, vide omnino quod scripsi in cap. Firmiter, num. 49. & 50. & præteritum num. 51. sup. de Sum. Trinit. & Fid. Cathol.

D E H Æ R E T I C I S.

Lucius III.

C A P U T IX.

AD abolendam & infrà. Universos, qui de sacramento corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, vel de baptisate, seu de peccatorum confessione, matrimonio, vel reliquis Ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuant, quàm sacrosancta Romana Ecclesia prædicat, & observat; & generaliter quoscumque eadem Romana Ecclesia, vel singuli Episcopi per dioceses suas cum consilio clericorum, vel clerici ipsi sede vacante cum consilio (si opportuerit) vicinorum Episcoporum, hæreticos judicaverint; vinculo perpetui anathematis innodamus: & infrà. Præsenti nihilominus ordinatione sancimus, ut quicumque manifestè fuerint in hæresi deprehensi: si clericus est, vel cuiuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius Ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur, & sic omni officio & beneficio spoliatus ecclesiastico, sæcularis relinquatur arbitrio potestatis, animadversione debita puniendus: nisi continuo post deprehensionem erroris, ad fidei Catholicæ unitatem spontè recurrere, & errorem suum ad arbitrium Episcopi regionis publicè confenserit abjurare, & satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, nisi (prout dictum est) abjurata hæresi, & satisfactione exhibita, confessum ad fidem confugerit Orthodoxam, sæcularis iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem: & infrà. Qui verò inventi fuerint sola suspensione notabiles, nisi ad arbitrium Episcopi, juxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, simili sententiæ subiacent. Illos quoque qui post abjuracionem erroris, vel postquam se (ut diximus) proprii Antistitis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, sæculari iudicio sine ulla penitus audientia decernimus relinquendos: & infrà. Statuimus insuper, ut comites, barones, rectores, & consules civitatum, & aliorum locorum, juxta communionem Episcoporum, præstito corporaliter juramento promittant, quòd fideliter & efficaciter, cum ab eis fuerint requisiti, Ecclesiam contra hæreticos & eorum complices, adjuvabunt bona fide juxta officium & posse suum. Si verò id observare noluerint, hõnore; quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumantur; eis nihilominus excommunicatione ligandis, & terris ipsorum interdicto Ecclesiæ supponendis. Civitas autem quæ his institutis duxerit resistendum, vel contra communionem Episcopi punire neglexerit resistentes, aliatum careat commercio civitatum, & Episcopali se noverit dignitate privandam: & infrà. Si qui verò fuerint, qui à lege diocesana jurisdictionis exempti, soli subiaceant sedis Apostolicæ potestati: nihilominus in his, quæ sunt contra hereticos instituta, Episcoporum subeant iudicium: & eis in hac parte tamquam à sede Apostolica delegatis (non obstantibus libertatis suæ privilegis) obsequantur.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æreticus malè sentiens, vel docens de Sacramentis Ecclesiæ excommunicatus est.
- 2 Et nisi se corrigat, vel errorem abjuret, si clericus est degradatur, & traditur Curie sæculari.
- 3 Per quam etiam laicus legitime punietur.
- 4 Suspectus de heresi, si se non purgat, punietur eadem

pœna, qua punietur hereticus. Hæreticus relapsus audientia denegatur, ibidem, & num. 24.

5 Principes sæculares, qui jurare nolunt de Ecclesia contra hæreticos defendenda, dignitate privantur, & num. 27.

6 Item excommunicantur, & terra ipsorum interdican- tur.

- 7 Et civitates resistentes privantur aliorum commercio, & Episcopali dignitate.
- 8 Exempti subsumunt Ordinariis super iis, qua contra hæreticos instituntur, & n. 10.
- 9 Hæreticus est non solum qui male sentit de articulis Fidei, sed etiam de corpore, & sanguine Christi, & reliquis Sacramentis.
- 10 Hæresis causa spectat ad iudicem Ecclesiasticum etiam contra exemptos, & laicos.
- 11 Sed si dubitetur, an aliqua assertio sit catholica, solius Pape est hoc diffinire.
- 12 Episcopus non cognoscit de causis hæresis sine consensu, vel consilio Capituli.
- 13 Capitulum sede vacante succedit in potestate jurisdictionali Episcopi, etiam quoad iudicandum hæreticos.
- 14 Clericus de hæresi convictus non statim est tradendus Curie seculari, sed prius est degradandus.
- 15 Hæreticus conversus ut effugiat penam mortis, qua requiratur.
- 16 Criminosi regulariter condemnari, & puniri debent etiam si pœniteant.
- 17 Fallit in hæreticis, & cur.
- 18 Hæretici ad fidem redeuntes, quamvis evitent mortem, tamen in perpetuum carcerem detrahuntur.
- 19 Nisi sponte compareant, antequam sint denunciati, vel accusati.
- 20 Et quid si pœniteant statim post capturam, vel ante publicationem testium.
- 21 Hæresis crimen est merè Ecclesiasticum.
- 22 Et iudex laicus solam habet executionem.
- 23 Iudex laicus in executione sententia contra hæreticum lata non potest cognoscere de nullitate processus.
- 25 Hæreticus relapsus non est audiendus, licet iterum velit abjurare.
- 26 Etiam si tempore prime abjuracionis crimen non fuerit plene probatum.
- 27 Principes seculares, & laici ratione criminis Ecclesiastici possunt per iudicem Ecclesiasticum privari dignitatibus, & honoribus etiam ab Imperatore habitis.
- 28 Hæretici an sint ipso iure beneficiis privati, an verò privandi per sententiam, & num. seqq. usque ad n. 44.
- 29 Spolietur verbum supponit privationem ipso iure.
- 30 Nudetur verbum aequipollet verbo spolietur.
- 31 Verbum futuri temporis quando est executivum, importat latam a lege sententiam.
- 32 Bonorum appellatione etiam beneficia Ecclesiastica continentur.
- 33 Hæretici beneficia an vacant, ubi hæresis incurritur, an verò ubi lata est sententia declaratoriæ.
- 34 Constitutiones Apostolicæ contra hæreticam privationem, qua decretalibus Sexti non obviant, preservantur.
- 35 Beneficia propter hæresim vacantia Sedi Apostolica reservantur à S. Pio V.
- 36 Dimissorias concedendi facultas spectat ad Capitulum Episcopi existente notoriè hæretico.
- 37 Sede vacante interpretatiõe, & non verè, iurisdictio non devolvitur ad Capitulum.
- 38 Matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico est invalidum, si publicatio fuerit in parochia decretum Concilii, &c.
- 39 Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato etiam denunciato validum est.
- 40 Excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licet non possit de novo acquirere.
- 41 Hæretici beneficia impetrari possunt uti vacantia etiam ante sententiam declaratoriam.
- 42 Hæreticus tamen non potest à beneficio amoveri, antequam sit pronuntiatum super crimine.
- 43 Filii hæreticorum si à Papa inhabilitentur usque ad quartam generationem, an hoc intelligatur tam de filiis filiarum, quam de filiis filiorum.
- 44 Clericus pro crimine quantumvis enormi de jure non degradatur, nec traditur Curie seculari, nisi in tribus casibus hic expressis.
- 45 Hæreticus relapsus seculari iudici sine ulla audientia est relinquendus.
- 46 Hæretico relapso in casu hic posito an per Sedem Apostolicam sit concedenda absolutio, & rehabilitatio ad honores, & dignitates, & num. seqq. usque in fin.
- 47 Hæreticus relapsus potest per Sedem Apostolicam nemum absolvi, sed etiam ad honores rehabilitari.
- 48 Absolutio pœnitenti non est deneganda.
- 49 Impœnitenti presentim relapso non est concedenda.
- 50 Relapsus non est recipiendus ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, nisi manifesta dederit signa pœnitentiæ.
- 51 Pœnitentiæ signa hæretici relapsi qua sint.
- 52 Pœnitentiæ perfecta cogit peccatorem omnia libenter perferre.
- 53 Carnis illecebris immersus, pœnitens non dicitur quoad alia peccata.
- 54 Pœnitentiæ falsa qua sit, ibid.
- 54 Impietas quædam infidelitatis est à Deo dimidianda sperare veniam.
- 55 Impœnitentiæ signum nullum majus in relapso, quam hæreticos proferre.
- 56 Crimen qui potest emendare, & non corrigit, ipse committit.
- 57 Hæreticus se impœnitentem ostendit, qui nondum obtenta absoluteione interest divinis.
- 58 Pœnitens ut quis censetur, non sufficit docere de bonis operibus.
- 59 Sacramentorum frequentia in excommunicato impœnitentiæ arguit.
- 60 Pœnitentiæ modicam Deus non respuit.
- 61 Relapso non sufficit levis pœnitentiæ ad absoluteionem obtinendam.
- 62 Absolutio impœnitenti non est concedenda cuiusvis periculavitandi causa.

Ad abolendam. Hæreticus malè sentiens, vel docens 1
 de Sacramentis Ecclesiæ, excommunicatus est; nisi 2
 se corrigit, & errorem abjuret, si est clericus, degradatur, 3
 & traditur Curie seculari, per quam etiam laicus legitime 4
 punietur. Eadem est pœna suspectis, qui se non purgant: 4
 relapsus verò audientia denegatur. Sæculares Principes, 5
 qui jurare nolunt de Ecclesia contra hæreticos defendenda, 6
 dignitate privantur, excommunicantur, & terræ ipsorum 7
 interdicuntur: civitates verò resistentes, aliorum com- 8
 mercialio, & Episcopali dignitate privantur: & exempti in 9
 his subsumunt Episcopos. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. 10
 Anchar. Abb. Jo. de Anan. Felin. & Marian. Socin. & no- 11
 vem sunt partes, quæ per se patent.

Nota primò ex principio text. Hæreticum esse non tan- 9
 tum qui malè sentit de articulis fidei, qui continentur in 10
 Symbolo, ut cap. Firmiter supra de Summa Trinitat. & 11
 fide Catholico. sed etiam qui malè sentit de Sacramentis 12
 Ecclesiæ, ut de corpore, & sanguine Christi. De erroribus 13
 autem circa hoc Sacramentum traditur de consecrat. 14
 distinct. 2. per tot. & in Concil. Trident. sess. 13. De San- 15
 ctissimo Eucharistiæ Sacramento in undecim Canonibus ibi 16
 positus. De Baptismate traditur de consecration. distinct. 4. 17
 & in Concil. Trident. sess. 7. de Baptismo in 14. Canonibus. 18
 De Pœnitentiæ habetur infra de pœnit. & remiss. & in Tri- 19
 dent. sess. 14. in Doctrina de Pœnitent. Sacramento. & in 15.
 Canonibus subsequenibus, De Matrimonio in cap. debi- 20
 tum, supra de bigam. & in Trident. sess. 24. in Doctrina de 21
 sacramento Matrimonii, & indudecim Canonibus im- 22
 mediatè sequentibus. Et de aliis tribus Sacramentis notatur 23
 per Joannem Andr. supra in rubr. de Sacram. non iterum. & 24
 post Hostien. in Summa eodem tit. & habetur in Trident. 25
 sess. 7. de Sacramento Confirmationis in 4. Canonibus, sess. 26
 14. in Doctrina de Sacramento extreme unctionis, & in 27
 Canon. 1. 2. 3. & 4. & sess. 23. in Doctrina de Sacramento 28
 Ordinis, & in 8. Canonibus subsequenibus, & de omnibus 29
 sacramentis filligatim in Concilio Florentino in decreto 30
 fidei Eugenii IV. pro instructione Armenorum: om. 4. Con- 31
 cil. part. 1. pag. 612.

Secundò nota ibi. Et generaliter, quocumque, juncto 10
 vers. Laicus autem, & vers. Si qui verò. De crimine hæ- 11
 resis iudicem Ecclesiasticum non tantum cognoscere contra 12
 Clericos sibi subditos, sed etiam contra exemptos, & 13
 laicos,

laicos, Innoc. hic *in fin.* Abb. n. 3. & Marian. Socin. n. 2. qui addunt etiam inferiores posse cognoscere, si delictum est clarum: si verò dabitur, an aliqua assertio effect Catholica, necne, tunc totam Papam posse hoc determinare, ac diffinire, *in c. Multis, 17. dist. c. Quoniam, 2. q. 1. c. Maiores, supra de Baptismo.*

12 Tertiò nota ibi: *Cum consilio Clericorum*, de causa hæretici Episcopum non cognoscere sine consensu Capituli. Consilium enim hic accipitur pro consensu, argum. *cap. ibi: Aut sine iudicio Capituli suspendere, vel eorum Ecclesias interdici, & subicere atientes, infra de excessib. Pralat. secundum Hostiens. hic n. 2. in verb. Cum consilio, Butr. nu. 37. sed Joan. Andr. n. 4. dicit in tenuitatis aedus Episcopum requirere consilium Capituli, licet consensum non expectet, cap. Novus. & cap. Quanto, supra de his que sunt a Pralat. cap. 3. de consuetud. lib. 6. Ad hoc vide quod scripsi in cap. Cum ex eo, num. 20. supra de reliquis, & venter. Savitor.*

13 Quartò nota ibi: *Reliclerici ipsi sede vacante*, Capitulum sede vacante succedere in potestate jurisdictionali Episcopii, etiam quoad iudicandum hæreticos, prout hic notant Hostiens. num. 2. & 4. Herine. Boich. num. 4. Butr. num. 3. in 5. notab. Abb. num. 4. Silvester. in verb. Hæretici, 2. num. 2. Mol. n. de iust. & iure tract. 5. disp. 28. n. 2. *in fin.* Generaliter autem, & quando jurisdictione transeat in Capitulum sede vacante, habes hic proxima distinctionem Innocentii n. 1. quam ad litteram recitant Hostiens. num. 2. & Jo. Andr. num. 5. Sed tu dicas ut plenè scripsi in cap. His que, de major. & obedi. & notatur in cap. Cum olim. eod. tit.

14 Quintò nota ibi: *Totius Ecclesie ordinis prerogativa nudeatur*, Clericum convictum de hæresi non statim esse tradendum Curie seculari, sed prius esse degradandum, ut hic, & expressius in cap. penult. *infra eod.* & hic notant Hostiens. num. 6. Butr. num. 5. Anchar. num. 4. Abb. num. 5. Jo. de Anan. num. 6. & Marian. Socin. in 5. not. Jo. Andr. Butr. Card. & omnes in *summario text. Covar. practic. quæst. in q. 32. num. 2.* dicens hoc omnes lateri, Jul. Clar. *in pract. crimin. §. fin. q. 36. vers. Scias autem.* De forma autem degradationis legitur, & notatur in cap. Novimus, de verb. significat. in cap. Degradatio, de pœnit. lib. 6. & in Pontificali Romano in pluribus titulis de degradatione.

Sextò nota ibi: *omni officio, & beneficio spoliatus Ecclesiastico*. Hæreticum esse privatum ipso iure omnibus officiis, & beneficiis. Sed hoc latius examinabitur infra in 1. quæst.

15 Septimò nota *in vers. Nisi continuo*, quatuor copulative requiri ad hoc ut hæreticus ad Catholicam fidem rediens effugiat pœnam ultimi supplicii. Primum, ut incontinenti abjuret errorem suum. Secundum, ut spontè id faciat, ut patet in littera ibi, *continò*; & ibi, *spontè*: quando autem dicitur incontinenti, & spontè redire, consule Abb. in cap. Excommunicamus, *in primo, num. 10. infra eod.* & Jacobum Simanch. Episcopum Pacensem de Catholicis *in lictionibus, tit. 47. num. 7.* Tertium est, ut abjuret publicè iurandum arbitrium proprii Episcopi, ut in text. ibi, *ad arbitrium Episcopi regionis publicè consenseris abjurare.* Quartum, ut de peccato condignè satisfaciatur per pœnitentiam, & aliam pœnam pecuniariam sibi indicendam, ut ibi, *satisfactionem congruam exhibere, & in cap. Ut commissi, de hæretic. lib. 6.* & notat Joan. de Lignano in Clem. *Ad nostram, eod. tit.* Butr. hic num. 6. Abb. num. 5. *vers. Item nota, & nu. 6.* & Marian. Socin. num. 8. Et ita quamvis secum iam regulas juris communis, ex quo lemel commisit crimen, deberet judicialiter puniri, & condemnari, utiamsi paniteret, quia per huiusmodi pœnitentiam in foro humano, & judiciali nocens esse non desinit, ut l. *Qui a mente, ff. de pœnis, l. Quod significatum, in princip. ff. de adilit. edict.* & hic per Anchar. in 5. notab. &

17 Abb. num. 5. *in fin.* tamen quia Ecclesia benigna est, nec elaudit gremium reudentibus, nihil agere volens in hac parte, ordinavit, ut illic post deprehensionem in hæresi ad unitatem Ecclesie spontè rediens, & errorem ut supra abjures, & satisfactionem exhibentes, ad misericordiam recipiantur, & imposita pœnitentia salutari solvetur eis vita, nec permittantur occidi per brachium lætulare, quia Ecclesia tueri debet suos pœnitescentes. Ita DD. de Rota *decis. 1. num. 14. de hæret. in antiq.* Adverte tamen, quia

sic edentes, et timore evadant, non tamen omnino pœnam effugiant, in eo in pe pœnam carere rem ad agendam pœnitentiam detrahuntur, *in cap. penult. infra eodem,* & ibi notat gl. final. & communiter Doctores, & Rota *d. decis. 1. num. 15.* Ab hæc tamen regula perpetue derogationis excipiendi sunt, qui sponte comparent, & ad Ecclesiam redeunt, antequam sint de crimine accusati, seu denuntiati; non enim debent in perpetuum carcerem condemnari, ut probat text. a contrario sensum *d. cap. penult. §. fin.* ibi: *Si quis postquam fuerit accersitus deprehensus noluerit ad agendam condignam pœnitentiam, in perpetuum carcerem detrahatur.* Ergo a contrario si spontè redeat, & misericordiam imploret, antequam fuerit deprehensus, non videtur in perpetuum carceri mancipiendus; & ut servatur in supremo Tribunali Sanctissimæ Generalis inquisitionis. Quid autem sit de illis, qui statim postquam capti sunt, tam de se, quam de aliis, quos hæreticos esse sciunt, plenè & sincerè confitentur: nec non de illis, qui puro corde redeunt, priusquam dicta testia fuerint publicata, nunquid tales in perpetuum carcerem sint detrahendi? Consule eundem Jacobum S. manchan de Cathol. *Institu. tit. 16. n. m. 17.* & Franciscum Peniam in 3. part. *Direct. Inquisit. Schol. 142.*

Octavò nota *in vers. Laicus autem*, crimen hæresis esse merè Ecclesiasticum, adeo ut iudex laicus nec contra laicum possit cognoscere, vel iudicare, aut quomodo se ingerat, *in c. Ut Inquisitorius, §. Prohibemus a hæretic. lib. 6.* Laicus enim solum habet executionem contra hæreticos facta degradatione, & traditione, & relicta executione, *in d. §. Prohibemus, & in cap. Cum secundum leges, eodem tit. & lib. 6.* & hic notant Abb. n. 7. & 12. & Marian. Socin. nu. 9. An autem iudex secularis attrictus exequi sententiam iudicis Ecclesiastici latam contra hæreticum possit cognoscere de iustitia processus: qui quid dicant Legisti, tenendum est non posse cognoscere, ut probatur in *d. §. Prohibemus;* & hic licet firmat, & obiectis responderet Felin. alios cumulus num. 5. Idem notat Abb. in cap. *Eadem, num. 14. de stat. Monach. dicens* Baltholium in hoc errasse in l. *Divus, ff. de usufr. recor. Bero. in cap. de §. Clerici, num. 79. de iudic. Hippolyt. de Ma sil. post alios in tract. de barr. in verb. Juare, n. 129.*

Novò nota ibi: *Qui vero inventi fuerunt suspicionem notabiles*, ex sola suspitione hæresis indici purgatorum, in quatuordecim puniuntur ut convicti, & innotuit hæc purgatio ad arbitrium Superioris, ut in text. & sic præparatur bonus modus convincendi suspectos de hæresi, scilicet indicendo purgationem, ut hic per Butr. n. 6. in 1. not. & n. 7. Abb. n. 8. & Marian. Socin. n. 10.

Decimò nota *in vers. illos quoque* relapsum in hæresim non esse audiendum, licet necum velt abjurare. Recedere culpæ est, sive periculosius, q. am incidere, & deterior dolus est illius, qui innotuit iterum suam defecit, quam qui semel ceptam de reliquit, *in c. Si vero in a prædictum, in Authen. de iur. iur. Hostiens. lib. num. 9.* Quod pio creditur secundum Doctores, etiamsi tempore primæ abjuratationis, crimen hæresis non fuerit plene probatum, sed ob solum hæresis suspitionem tunc facta abjuratio, ut hic per Butr. num. 8. & Marian. Socin. num. 11. Ad quod vide quod legitur, & notatur in c. *Secundus, infra eod. lib. 6.*

Ultimò nota in verb. *Statuimus in super*, ratione delicti Ecclesiastici Principis etiam lætularis, & laicos posse privati per Ecclesiasticum iudicem dignitatibus, & honoribus lætularibus, etiam ab Imperatore obtentis, & inhabitari ad acquirendos, ut hic per Butr. n. 11. Abb. num. 8. *in vers. Statuimus, & Marian. Socin. n. 12. D. xi in cap. Vergerius, n. 6. & 7. infra eod.*

QUÆRO, an hæretici sint ipso iure privati beneficiis Ecclesiasticis, anve sint privandi per sententiam.

Videtur respondendum esse ipso iure privatos. Primò per hoc cap. ponderando illa verba: *Et sic omni officio, & beneficio spoliatus Ecclesiastico, secularis reliqua quæ arbitrio potestatis;* nam verbum *spoliatus* executionem importat, & sic denotat privationem ipso iure, ut notat Butr. in cap. *fin. n. 15. vers. Quarto supra de possidendi* ubi per illum text. in verb. *Spoliatus, & per cap. Conquerente, de restitu. spoliat.* dat generalitatem theoricam, quod ubiquecumque aliquis utitur verb. *Præcipimus spoliari, vel spoliari*, licet sit verbum futuri temporis, tamen supponit privationem

ipso jure, & denotat solum amotionem manuum, & quoad facti possessionem; & sic refertur fuisse allegatum in facto, & eum sequitur Felin. in cap. 2. n. 3. & in cap. Rudolphus, n. 25. de rescript. & in cap. Infinitum in princip. de simon. Ad quod videtur bonum textum in cap. Ex tunc, de cleric. non residentib. juncta expositione Hostien. & Joan. Andr. ibi verb. Spoliari. Nec refragatur, quod hæc inductio tollatur ex verbis precedentibus ibi, *Totum Ecclesiasticum ordinis prerogativa nudetur*: quæ verba videntur importare privationem per sententiam, ex notatis per Felin. in d. cap. Rudolphus, quasi cum textus statim subjungat, & sit omni officio, & beneficio spoliatus; hæc ultima videntur denotare executionem dictæ privationis per sententiam faciendæ, non autem privationis ipso jure. Respondetur enim, illud quoque verbum, *Nudetur*, similiter refertur ad manuum executionem, cum idem importet, quod *spolietur*, ut cap. 1. §. *Illum autem*, in fin. & ibi Archidiacon. in verb. *Jam nudatus*, id est spoliatus, de restit. spoliat. lib. 6. ac proinde intrat alia consimilis theoria Raphaelis in l. *Providendum*, C. de postuland. per gloss. ubi positam in verb. *Foro*, & ab Angelo ibi approbatam, quod verbum futurit temporis importat latam à lege sententiam, quando est verbum executivum: quam theoricam sequitur Andr. Siculus in c. *Sacerdos de off. Ordin.* relatus à Felin. in d. c. Rudolphus, n. 25. de rescript.

Secundo, principaliter pro hac conclusione est text. in cap. *Cum secundum leges, de heret. lib. 6.* per quod patet bona hæreticorum esse confiscata ipso jure, ita ut eorum dominium hæretico ipso amittant, nec aliud requiratur nisi pronuntiatio judicis Ecclesiastici super crimine. Bonorum autem appellatione etiam beneficia Ecclesiastica continentur, cap. 1. de præbend. & l. *Bonorum*, ff. de verb. significat. & Rebuff. ibi, & in praxi beneficior. in tit. de simon. in rescript. n. 31. Et quamvis in beneficiis non intrat confiscatio, cum non sint transitoria ad fidei; intrat tamen privatio, de qua ibi. Et ita illum textum intelligit Rota Apud Achillem de Grass. decif. 345. aliàs 1. n. 5. de hereticis.

Tertio, idem probatur in cap. *Ut commissi, §. Privandi infra eodem lib. 6.* ibi, *Privandi, vel privatos nunciandis* nam dictio, *vel*, expositivè est accipienda pro *id est*, ut ibi notant Jo. Andr. numero quarto in verbo *Privandi*, & alii post eum.

Quarto, ad idem videtur text. ad quem non advertunt DD. in cap. 1. de paroch. nam ibi fuit substitutus alius Episcopus in locum Episcopi hæretici, nec apparet contra hæreticum fuisse latam sententiam privationis, ipseque ad unitatem Ecclesie reversus restituitur dispensativè, & sit divisio inter eum, & Episcopum substitutum, juxta formam in text. præscriptam ut ibi notant Innoc. Hostien. & Joan. Andr. & sic supponitur ipso jure privatus Episcopus: quod quid Episcopo hæretico ad Catholicam fidem redeunt non restituitur Episcopus nisi ex misericordia, probant cap. *Is sapietas, vers. Item inquirunt*, in fin. 23. qu. 4. & cap. *Quod autem, quest. 7. cap. Convenientibus*, 1. quest. 7. & per hæc jura notat gloss. in cap. *Vergetus*, in ver. *Misereri infra eod.* & ibi etiam Hostien. nu. 1. in eod. verb. & Marian. Socin. in 3. notab. Quare hæc opinio probatur in d. cap. *Ut commissi*, Joan. Andr. Gemin. Franch. & communiter DD. dum exponunt illa verba, *Vel privatos nunciandi*, ut dictio *vel*, sit expositivè pro *id est*, Abb. in cap. *jura dilectos*, num. 11. de excessib. prelat. Philip. Prob. in addit. de Monach. in c. *Alma Mater* n. 8. de sentent. excomm. lib. 6. Millis in reperi. in verb. *Hæreticus*, Covarr. var. resol. cap. 8. num. 4. Rebuff. in prax. beneficior. 3. part. tit. de mod. amittent. benefic. num. 3. & de pacific. possess. num. 196. Bernard. Diaz. in practic. crimin. Canon. cap. 114. num. 2. Navar. cons. 6. & cons. 16. vers. 2. de heretic. Menoch. de arbitrar. indic. lib. 2. centur. 5. casu 416. n. 61. Franc. Penia in Direct. inquisit. 3. quest. 113. schol. 162. eamque aliàs probavit Rota apud Casador. decif. 14. super regulis, num. 1. & 4. quæ de hoc dicit esse text. in cap. *Quo in re*, & ibi gloss. Dominic. & Præposit. 8. dist. 33. & eandem supposuit decif. 707. num. 4. part. 3. diversè, licet domini non fuerint concordæ, an beneficia hæretici vacaverint in partibus, ubi crimen hæreticis fuit commissum, an verò in Curia, ubi lata fuit sententia declaratoria, Fateor non deesse qui sentiant hæreticos non esse beneficiis privatos ipso jure, sed privandos per sententiam, ut Al-

phon. a Castro in l. *de justa heretic. puni.* esp. 9. Jacob. Simanch. de Cathol. institution. cap. 46. num. 72. Thomas Zerola in praxi Episcopali in 1. part. in verb. *privatio*, in princip. & quidam alii apud Sanchez super Decalog. lib. 2. cap. 26. n. 5. ea ratione, quia privatus o ipso jure nunquam inducitur, nisi expressè in jure cautum reperiat, gloss. 2. in cap. *fin. de jur. patron.* Sed quicquid dicant, tu non recedas à prima opinione, tum quia communis est, tum quia bene probatur in præalleg. juribus, tum denique quia hoc est dictis verbis expressum in Constitutione 2. Nicolai II. *Novetur universitas*, in Bullar. tom. 1. pag. 124. ubi sic legitur. *Hæretici autem, & receptores, defensores, factores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium admittantur, quod si fecerit actum fuerit, decernimus irritum, & inane. Nos enim prædictos ex nunc privamus beneficiis acquisitis, volentes ut tales & habiis perpetuò careant, & ad alia similia nequaquam in posterum admittantur.* Quid clarius? Porro hæc Constitutio, sicut & aliæ contra hæreticam privationem à Romanis Pontificibus editæ, quæ Decretalis Sexti non obviant, præservantur in cap. ultim. in fin. de heretic. lib. 6. ut notat gloss. in præm. Sexti, in verb. *Reservantur*.

Supragatur etiam communi opinioni Constitutio 29. S. Pii V. Cum ex Apostolatus, in Bullar. tom. 2. pag. 213. quæ perpetuò reservatur dispositioni Apostolicæ beneficia vacantia propter hæresim; & sic supponit hæreticos esse beneficiis privatos ipso jure, ut rectè observat Franc. Penia in Direct. inquisit. part. 3. schol. 162. & Nicol. Garz. de benef. part. 1. cap. 10. n. 71. & Azor. instit. moral. lib. 8. cap. 13. q. 8. licet hujus Constitutionis verba in alium sensum detorqueat Thom. Sanchez super Decalog. l. 2. c. 26. num. 6. vers. *Quia nec motus proprius*.

Ad extremum, communem sententiam semel atque iterum non obscure probavit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum aliquando enim censuit Episcopo existentem notoriè hæretico, facultatem concedendi dimissorias spectare ad Capitulum Cathedralis Ecclesie: non enim Sacra Congregatio mota fuit ex eo, quod sedes Episcopalis propter hæresim Prælati vacet interpretativè, secundum ea, quæ adnotavit Hostien. in summa tit. *Ne sede vacante*. §. *Quot modis dicantur sedes vacare*, num. 2. & ex illo Joan. Franc. Pavin. in tract. de offic. & potest. Capituli sede vacante, præul. 7. §. ultim. num. 12. vers. *Secundò si Prælati tract. tom. 13. part. 2. fol. 412.* siquidem propter vacationem interpretativam jurisdictione ad Capitulum non devolvitur, cap. 1. & ibi notat gloss. in verb. *Is juris*, & ante eam Hostien. ibi n. 8. de offic. Vicar. lib. 6. & nos fuisse probavimus in c. *Quia diversitate*, n. 16. usque in fin. de concess. præben. sed nota fuit, quia propter hæresim notoriam Prælati sedes Episcopalis vacat verè, & idè jurisdictione, & consuetè facultas concedendi dimissorias transit in Capitulum sede vacante, ut c. *His quæ*, & c. *Cum olim*, de major. & obed.

Et aliàs censuit matrimonium celebratum coram Parocho publico hæretico esse invalidum, si in parochia decretum cap. 1. sess. 24. de reform. matrim. publicatum fuerat ante 30. dies post matrimonium contractum: hæc enim declaratio non fundatur in eo, quod parochus hæreticus sit excommunicatus, ut hic, & in cap. *Excommunicamus*, 1. & 2. infra eod. quandoquidem validum est matrimonium contractum coram parochio excommunicato etiam denunciato, ut eadem Sacra Cougre. respondit tempore bonem. Cardinalis Mathæi, re diligenter examinata; ea ratione, quia excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licet non possit acquirere de novo, cap. *Cum bone mem. de etat. & qualit. cap. Postulatus*, de Cler. excomm. ministran. ut colligitur ex votis Cardinalium: sed fundamentum prædictæ decisionis fuit, quia parochus publicus hæreticus desinit esse parochus, cum sit ipso jure privatus beneficio parochiali; undè merito invalidum est matrimonium coram eo celebratum ob non servatam formam à Concilio præscriptam in d. cap. 1.

Cæterum adverte, quia etsi hæreticus à die perpetrati delicti sit ipso jure privatus beneficiis antea obtentis, ut ex dictis constat; idèque beneficia hujusmodi tamquam vacantia impetrari possint etiam ante sententiam declaratoriam, ut notat Philip. Prob. ad Monach. in cap. *Alma Mater*, num. 8. de sentent. excomm. lib. 6. & Rebuff. in praxi bene-

beneficiaria, tit. de mod. vac. n. 5. non tamen potest à possessione amoveri, nisi prius sententia declaratoria contra ipsum promulgetur super facto, id est cum incidisset in crimen hæresis, ut aperte probatur in cap. Cum secundum leges, de heret. lib. 6. ubi postquam text dicit bona hæretici esse confiscata ipso iure, immediatè subiunxit: Confiscationis tamen, executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per Principes, vel alios dominos temporales, antequam per Episcopum, vel aliam Ecclesiasticam personam, quæ super hoc habet potestatem, sententia super eo crimine fuerit promulgata: & in hac specie observantur Sacren. in regul. de annali. q. 52. nu. 3. vers. Secunda ratio, Menochi. de arbitrar. judic. centur. 5. cap. 416. n. 62. & alii recentiores, quos enumerat Thomas Sanchez super Decretal. lib. 2. cap. 26. nu. 7. contra Suarez tom. 5. in 3. part. disput. 43. sect. 1. n. 4. Et in hunc sensum accipi possunt Doctores, qui scripserunt crimen hæresis non privari beneficiatum suo beneficio ante sententiam, secundum Menochium ubi supra, num. 64. inter quos allegatur Innocent. in cap. Cum n. 1. de concess. prebend. Compostell. in c. Consideravimus, de election. & Ancharan. conf. 293. nu. 4. vers. Nam licet propter crimen, quos sequutus est Aleiat. in d. cap. 1. n. 27. de iudiciis.

An autem hæreticorum filii sint & ipsi beneficiis Ecclesiasticis privati ipso iure, vel privati per sententiam, latissimè examinavi in cap. Vergetis, infra eodem. Item si Papa statuat, ut hæretici, & filii eorum usque ad quartum gradum non admittantur ad collegium clericorum, numquid hoc sit intelligendum tam de filiis, quam de filiis filiorum, egregiè disputat in utramque partem Hostiens. in d. cap. Vergetis, à num. 4. usque ad num. 9. concludens pronè negativè: sed hodie videt Constitutionem Bonifacii VIII. quæ habetur in cap. Statutum, si secundo, infra eod. lib. 6.

In gloss. in verb. Relinquatur, nota bene hanc glossam, quia à Doctores quotidie allegatur, quòd pro nullo crimine quantumcumque enormi Clericus non incorrigibilis debet latum degradari actualiter, & tradi Curie seculari, sed debet deponi, & remanere sub potestate Ecclesiastica, præterquam in tribus casibus. Primus est in crimine hæresis, ut hic; & quomvis Abb. num. 11. dicit hanc non esse bonam exceptionem, quia si convictus de hæresi vult redire ad Fidem, non traditur Curie seculari, ut hic dicitur, ego tunc solam traditur, cum sit incorrigibilis; & sic non rectè excipitur: tamen salvando glossam, cum qua transeunt communiter Doctores, potest dici in hæretico servandam non esse illam formam, que in Clerico incorrigibili præscribitur in cap. Cum non ab homine, supra de iudiciis. Item hæreticus relapsus licet sit paratus se corrigere, & velit hæresin abjurare, nihilominus traditur Curie seculari, ut hic statuitur in vers. Illos quoque, & dictum est supra in 10. no.

Secundus casus est in crimine falsi, intellige de falsificante litteras Apollolicas, ut in cap. Falsariorum, de crimine falsi, & in cap. Novimus, de verb. signific.

Tertius est in conspirante contra Episcopum proprium, ut in cap. Si quis Sacerdotum, 11. q. 1. & sic sentit gloss. in hoc tertio casu, Clericum latum esse degradandum, & tradendum Curie seculari, licet non sit incorrigibilis; sed gloss. in d. cap. Si quis sacerdotum, in verb. Mox depositus, variavit, & quòd requiritur incorrigibilis, tenuit gloss. in cap. fin. in verb. Juramento absolventi, de resub. cogend. & Birtol. Brixienfis in c. Si quis sunt, 2. quest. 7. Verùm est hæc opinio sit benignior, tamen contraria est veteri, ut ait Hostien. in d. cap. Novimus, num. 1. vers. 3. & communiter etiam tenetur, ut dixi in d. cap. Cum non ab homine, nu. 71. de iudiciis, ubi retuli alias glossas, & Doctores concordantes, & ibi etiam vide alios casus, in quibus per Constitutiones Apollolicas Clericus tradi potest Curie seculari; & quomvis Abb. hic num. 11. vers. Sed hanc materiam, & plenius in cap. At si Clerici de iudiciis, teneatur pro quocumque crimine gravi, & damnoso Clericum in continentem posse tradit Curie seculari, etiam non expectata incorrigibilitate: tamen ejus fundamenta latissimè consultavi in præalleg. Decretali Cum non ab homine, à n. 65. usque ad n. 104.

In vers. Illos quoque, cum text. decernat eos, qui post abjuratone erroris, vel postquam se proprii Amissis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint, in abjuratam

hæresin recidisse, seculari iudicio sine ulla penitus audientia esse relinquendos.

QUÆRO, an relapsio in casu infra scripto per Sedem Apollolicam sit concedenda absolutio, ac rehabilitatio ad honores, & dignitates.

In causa N. absolutionem petentis sub censura Ecclesiæ. Primum illud pono, hæreticum utcumque relapsum posse à Summo Pontifice necdum absolvi, & unitati Ecclesiæ restitui, cap. Super eo, de heret. lib. 6. sed etiam ad honores, & dignitates rehabilitari; tum quia multum exemplis id factum esse constat; tum quia hæc Constitutio jubens eos sine ulla penitus audientia seculari iudicio esse relinquendos, est juris positivi, quippè à Lucio III. condita fuit ad hoc quòd notat Innoc. in cap. Cum ad monasterium, n. 3. de stat. Monach. unde omnis pena relapsi quoad Papam est arbitraria, latè Arnal. in cap. Quoniam, q. 12. num. 9. de heret. lib. 6.

Pono item absolutionem esse concedendam penitenti, impenitenti esse denegandam.

Prima pars probatur vulgaris Sacræ Scripturæ locis; Ecclesiæ nunquam claudit gremium reuerti: Peccator in quacumque hora conversus fuerit, & inveniatur, omnis iniquitas ejus non recordabor amplius: Cum conversus fueris, & inveniatur, tunc saluaberis, aliusque similibus, quorum passim meminerunt Sancti Patres; & in specie Chrystostomus Epistola quinta ad Theodororum lapsum, ubi rem pluribus illustravit exemplis: idemque habetur diversis Gratiani locis, cap. Penderet, 50. dist. cap. Cognovimus, & Ecce, cap. Is, 26. q. 6. cap. Quia eadem dist. 50. ubi habetur ibi dicitur misericordiam, ubi post peccatum est sequuta penitentia: nec enim debet despicere in eo, quod fuit, quia jam incipit esse, quod non fuit: quæ habere locum etiam in relapsio constat ex text. in d. c. Super eo, ubi Archid. Jo. Andr. & ceteri DD. & S. Thomas in a. 2. q. 11. art. 4.

Secunda pars probatur ex cap. Legatur, 24. q. 2. quo habentur hæc verba Gelasii Papæ: Legatur, ex quo est religio Christiana, vel certe detur exemplum in Ecclesia Dei a quibuslibet Pontificibus, aut ab ipsi Apostolis, aut ab ipso dominico Salvatore veniam, nisi corrigentibus se, fuisse concessam. Idem habetur in cap. Penitentes, 50. dist. Quòd si in quolibet peccatore est observandum est, ut non absolvatur, nisi penituerit, id certè exactè observari oportet in relapsio, qui cum redierit semel ad hæresim abjuratam, jam se offendit in Fide Catholica inconstanter: propterea prudenter Alexander IV. in d. cap. Super eo, de heret. lib. 6. expressè statuit, ne relapsus ad Sacramenta Penitentia, & Eucharistia recipiatur, nisi manifesta dederit indicia penitentia.

His ita constitutis patet solutionem dubitationis circa absolutionem petitam pendere ex facto, nimirum ex eo an relapsus manifesta dederit signa penitentia, nec ne; nam si dederit, absolvendus erit; alioquin erit deneganda absolutio.

Signa penitentia hæc vulgè afferunt. Primum, quòd speciales nuncios ad Sedem Apollolicam miserit, ut absolutionem obtineret, eisque repulsis nihil commotus, aut indignatus fuerit, neque ullum paulò asperius in Sedem Apollolicam, aut Summum Pontificem verbum ex ejus ore egerit; quin etiam propostum petendi absolutionem post repulsam constantè retinuerit: quòd in ipso videtur non leve penitentia indicium, ea enim est potentium natura, ut nisi honorificentissimè tracteretur, se contemptos, injuriatè affectos existimant. Cum igitur N. reuertus re infecta qui ablegati fuerant, nihilominus se presterit in Sedem Apollolicam obsequentem, & adhuc firmiter in sua conversatione permaneat, pergatque humiliter petere absolutionem, magnam præferat antea vitæ penitentiam: nam ut habetur in cap. Perfectorum, de penitent. dist. 3. Perfectorum penitentia cogi: peccatorem omnia libenter perferre.

Secundò afferunt eum Ecclesiis frequentare, Missas devotè audire, peccata confessè, Sacramentum Eucharistia sumere, veteribus delictis illucrymari, plurimas elemosynas elargiri: at longè minora signa penitentia videntur sufficere in relapsio ad Ecclesiæ communionem admittendo: nam Archidiac. in d. cap. Super eo, num. 4. pro signis numerat petitionem absolutionis, & peccatoris peccationem: ibidemque Francus videtur exigere ea signa, quæ

traduntur ab Hostiens. num. 1. & Joan. Andr. num. 2. in cap. *A nobis, il secundo infra, deservent. excommunic.* qui non alia signa requirunt ibidem ad internoscendum animum excommunicati penitentis, quam elevationem oculorum ad celum, gemitus, suspiria, pectoris, vel otis percussionem, abolitionis petitionem; & tamen text. *d. cap. A nobis*, utitur eisdem verbis in excommunicato, quibus utitur cap. *Super eo*, videlicet, si penitentia signa ostenderit manifesta.

E converso adversus relapsum multa recensentur signa impententia.

Primo enim, ipse plures collationes beneficiorum factas à Sede Apostolica irritas esse decrevit.

Secundo, concubinam nuptam habet, cum qua omnibus scientibus adulteratur; idque fatetur, qui ab ejus partibus stant, sed negant delictum ad hæresis crimen quicquam pertinere: quod etsi verum sit, illud tamen constat carnis illecebris demersum, nec quoad alia peccata longè diversa esse verè penitentem: cap. *fm. de penitent. dist. 5.* ubi Innocentius II. admonens fratres suos, ne falsis penitentis laicorum animas decipi patiantur, declarat eam falsam esse penitentiam, cum spretis pluribus de uno solo penitentiam agit, aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio, & Ambros. in cap. *Sunt plures, de penitent. dist. 3.* *Sunt plures*, inquit, *quos penitet peccasse, sed non omnino, reservantes sibi quaedam, in quibus delectantur, non animadvertentes Dominum simul surdum, & mulum à demonio liberasse. per hoc docens nos nunquam nisi de omnibus sanari, si enim vellet ex parte peccata reservari, habenti septem demonia, manente uno proficere poterat, sex expulsi: expulsi autem septem, ut omnia crimina simul ejicienda doceret.* Et infra: *Quomodo ergo quis crimen reservat, de alio recipit veniam? Et paulò post: Quaedam impietas infidelitatis est ab illo, qui iustus, & iustitia est, dividiam sperare veniam; quem ergo penitet, omnino penitet.* Ad idem text. in c. *Majores, §. Seca ad hoc, de baptisim.* cum concordantibus, de quibus ibi per gloss. in verb. *Ex parte*.

Tertio, in oppido N. edictum contra libertatem conscientia promulgavit, hoc autem non est hominis ad fidem redire volentis, neque in re tam gravi, & intrinsecè mala excusari debet his causis, quas pro eo audimus ad hujus criminis excusationem allegari, c. *Litteras, de restitu. spoliat. c. Inquisitionis, de sent. excommunic.*

Et quavis etiam magni Reges, videlicet Carolus IX. & Henricus III. simul edictum promulgaverint, tamen exempla rem adeò perniciolam, atque omni jure damnatam executibilem reddere non possunt, cap. *Sava, g. dist. c. l. Nemo, C. de sent. & interloc. omn. judic.* Præterea Carolus IX. præclarè ostendit se illud edictum non ad hæresis promovendas promulgasse, cum postea occasione edicti nudatis omnium animis magnum hæreticorum numerum contrucidaverit, plurimisque editione ejecerit, alios ad sanitatem redire compulerit. Atque utinam sanctissimis ejus conatibus diuturnior vita respondisset. Henricus autem III. qui idem edictum consecit, illud etiam semel, atque iterum revocavit.

Neque etiam defenditur N. relapsus ea ratione quòd Summus Pontifex hoc, atque alia sæpè in Principibus Catholicis toleraverit: nam tolerantia non excusat à peccato, multaque permittuntur, quæ non sine peccato committuntur, c. *Cum jam dudum, de præbend. c. Super eo, de cognat. spiritual.* & c. *Mulier de jurejur.*

Quarto, hæretici apud N. gratia, & auctoritate pollentes, honoribusque, & gradibus honestantur, quo nullum majus videtur esse impententia signum in relapso, ex his quæ habentur in c. *Accusatus, §. Ille quoque, infra eod. lib. 5.*

Quinto, Judex secularis in presbyterum mortis sententiam nuperrimè tulit, eo quòd dixisset N. omni potestate, ac jurisdictione nudatum esse, utpotè relapsum: antequam à Sede Apostolica admittetur, jusse eundem Regularem propositionem tamquam hæreticam abjurare. Quia in re duo præcipuè maxima delicta idem judex commisit: alterum quòd se dogmatum Fidei Catholicæ judicem consti-

tuit, c. *Ut Inquisitionis, §. Prohibemus, de hæret. lib. 6.* alterum quòd Catholicam propositionem tamquam hæreticam abjurati mandavit. At, inquit, hoc judicis est delictum, idèquò non imputandum præfato N. qui et causam delegavit, c. *Si quis à Catholica, 23. q. 4. gloss. 1. & in c. 2. de constit.* quasi judex aliquid in re tam gravi ausus esset abique conscientia, & voluntate delegantis; aut hæc delicta non sint ipsi N. tribuenda, qui illis poterat obviare, c. *Qui potest 23. q. 3. c. Negligere, 2. q. 7. cap. Error, dist. 38.* 56 quippè crimen qui potest emendare, & non corrigi, ipse committit, c. *Facientis, 86. dist. 1.*

Sexto, sic relapsus fuit à Summo Pontifice declaratus excommunicatus, cum jam esset excommunicatus à jure, c. *1. 24. q. 1. cap. Excommunicamus, primo, & infra eod. & Constituzione, quæ in die Cenæ Domini legi consuevit: quo fit, ut valde peccet, seque impententem ostendat, cum adeat Ecclesias; Missam audiat, ac divinis intersit, non dum à Sede Apostolica obtenta abolitione, c. *Quod in re, de penit. & remiss.**

Ex utraque igitur parte conjecturæ concurrunt; sed quæ in proposito nostro impententiam ostendunt, videntur longè validiores: nam ut quis verè penitens censetur, non sufficit docere de bonis operibus, nisi etiam appareat eum abstinere à malis: nam ut ait Augustinus relatus in cap. *Penitentia, de penit. dist. 3.* *Penitentis est mala præterita plangere, & plangendo iterum non committere:* ut enim dicitur in cap. *Penitentiam quippe, de penit. ead. dist.* *Qui sic alia deplorat, ut iterum alia committat: adhuc penitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat:* quod etiam habetur in c. *Ille, ead. dist. 1. & in c. Penitentes, & cap. Irrisor, seqq.* ubi appellatur irrisor, non penitens, qui adhuc ageos quod penitet, non videtur Deum poscere lumbidus, sed subsannare superbus. Nec signa elemosinarum, aut lacrymarum prolunt, ubi peccata non deleruntur; c. *Qui admissa, cap. Qui vult, cap. Nihil prodest, eadem dist. 3.* Unico igitur verbo responderi potest ad signa penitentia superius relata, videlicet non sufficere ad penitentiam signa bonorum operum, quæ sint criminibus, & peccatis præteritis tam gravibus involuta.

Præterea inter signa penitentia recensetur sacramentorum frequentatio, quæ tamen in excommunicato arguit potius impententiam, ut supra est demonstratum.

Verùm quatenus etiam relata bonorum operum signa essent magis attendenda, quam signa malorum; negari tamen non potest, quin illa longè infirmiora, atque obscuriora reddantur ob signa contraria; & ita non sint evidèntia, seu manifesta, qualia requiruntur in relapso ad obtinendam abolitionem, d. c. *Super eo, de hæretic. lib. 6.*

At dicit quis multos esse penitentia gradus, quemadmodum & peccatorum, satique esse, ut nunc incipiat modicè penitere eorum, quæ gessit: *Jam enim futurum, ut uberiorares, & ampliores veræ penitentia fructus ferantur, Deumque brevem illam, & exiguam penitentiam, (ut ait Chryostomus Epist. 5. ad Thood. lapsum, non abnuere, sed magna pensitare mercede; imo vehementer corruptos non impellere magna vi ad virtutem, sed mansuetè, & sensum promoverè, imo plerumque portare, ne immantior scissuras fiat, aut error produciatur.* Hæc Chryostomus.

Sed respondetur levem quidem penitentiam non spernendam, sed eam tamen non sufficere relapso ad obtinendam abolitionem, antequam perfectior fiat, ejusque habeamus signa evidèntia, & perspicua, juxta text. in d. c. *Super eo.*

Non obstat, quòd ob publicam causam, & gravia pericula vitanda summus Pontifex debeat juris vincula laxare, relapsumque admittere, ut post D. Thome Aug. Triumph. in tract. *de potest. Ecclesiast.* q. 28. Nam absolutio alicujus periculi vitandi causi non est concedenda non penitenti, juxta text. d. c. *Legatur.* Sed quando verè penitenter, & ita absolveretur, tunc ad pericula vitanda jure debet concedi postea rehabilitatio ad honores, & dignitates, quia in hoc cadit consideratio periculi vitandi; non autem in absolute, quæ nullo modo danda est ei, qui non penitet.

DE HÆRETICIS.

Innocentius III.

CAPUT X.

Vergentis in senium sæculi corruprelam: & infrà. In terris verò temporali nostræ jurisdictioni subiectis, bona hæreticorum statuimus publicari: & in aliis idem præcipimus fieri per Potestates & Principes sæculares, quos ad id exequendum (si fortè negligentes extiterint) per censuram Ecclesiasticam appellacione remota compelli volumus & mandamus: Nec ad eos bona eorum ulterius revertantur, nisi eis ad cor revertentibus & abnegantibus hæreticorum consortium, misereri aliquis voluerit: ut temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. Cùm enim secundùm legitimas sanctiones, reis læsæ majestatis puniatis capite, bona confiscantur eorum, filius suis vita solummodò ex misericordia conservata; quantò magis qui aberrantes in fide Domini Dei Filium Jesum Christum offendunt, à capite nostro, quod est Christus, Ecclesiastica debent districtione præcidi, & bonis temporalibus spoliari: cum longè sit gravius æternam, quàm temporalem lædere majestatem? Nec hujusmodi severitatis censuram, orthodoxorum exheredatio filiorum, quasi ejusdem miserationis prætextu, debet ullatenus impedire: cùm in multis casibus (etiam secundùm divinum judicium) filii pro patribus temporaliter puniantur: & juxta Canonicas sanctiones, quandoque feratur ultio, non solum in auctores scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æreticorum bona confiscantur, etiamsi Catholicos habeant filios: & in terris Ecclesie applicantur sisco Ecclesie, in terris Imperii sisco seculari, & n. 3. & n. 16.
- 2 Papa in terris Ecclesie vendicat sibi omnia jura temporalia, & habet Cameram fiscalem, cui applicatur bona confiscata.
- 3 Publicatio bonorum fit in terris Imperii, applicatio fit sisco seculari, licet publicatio fiat ratione criminis mere Ecclesiastici.
- 4 Nisi is cujus bona publicantur, sit clericus: quia tunc applicatio fit sisco Ecclesie etiam in terris Imperii.
- 5 Hæreticorum bona licet sint ipso jure confiscata, tamen apprehendi non possunt per potestatem secularem, nisi prius iudex Ecclesiasticus pronuntiaverit super crimine.
- 6 Iudices seculares possunt compelli per Ecclesiam ad justitiam faciendam.
- 7 Papi propter injustitias, & alias iniquitates potest Principes seculares dignitate privare.
- 8 Imperium Romanum à Grecis cur in Germanos translatum à Leone III.
- 9 Hæretici etiam spontè abjurantes non recuperant bona nisi ex misericordia.
- 10 Episcopus in hæresim lapsus Episcopatum non recuperat nisi ex misericordia.
- 11 Filii quandoque puniuntur temporaliter propter criminis paterni immanitatem. Non autem spiritualiter, n. 13.
- 12 Presbytericide filii à Penitentiaria redduntur inhabiles ad beneficia obtinenda.
- 13 Filius regulariter puniri non debet pro delicto patris.
- 14 Hæretici committunt crimen læsæ majestatis Divinae, quod est gravius, quàm læsæ majestatis humane, & n. 18. & 21.
- 15 In Religionem divinam quod committitur, in omnium fertur infamiam.
- 16 Hæreticorum filii etiam orthodoxis nihil relinquendum est ex bonis parentum, licet post mortem fuerint damnati.
- 17 Quod locum habet etiam in terris Imperii.
- 19 Judæorum bona, qui facti sunt Christiani, & postea labuntur in hæresim, reservantur filius Catholicis.
- 20 Filius hæretici an sit ipso jure privatus, vel privandus beneficiis obtentis, & pensionibus reservatis antequam pater condemnaretur, & num. seqq. usque in finem.

- Et quid servetur in Congregatione Generali Inquisitionis, n. 31.
- 22 Filii percussentium Cardinales sunt ipso jure privati beneficiis obtentis.
- 23 Ratio ubi est eadem, lex non dicitur extendi, sed enucleari.
- 24 Et ubi habet locum legis ratio, circa id prodicta dici debet lex.
- 25 Etiam in materia pœnali, & correctiva.
- 26 Privatio in præteritum non inducitur ex inhabilitacione in futurum.
- 27 Pietatis prætextu non debet salubris severitas relaxari.
- 28 Nicolai III. Constitutio privans filios hæreticorum beneficiis obtentis, & inhabilitans ad obtinenda referitur.
- 29 Constituciones pœnales ad hæreses arcendas sunt favorabiles.
- 30 Pensio in materia favorabili venit appellacione beneficii.
- 32 Episcopus an possit dispensare cum filiis hæreticorum ad officia, & beneficia, & num. seqq. usque in finem.
- 33 Decretum irritans impedit, ne Episcopus possit dispensare in criminibus infrà adulterium.
- 34 Dispensare non potest Episcopus cum his, qui à canone perpetuò sunt privati beneficiis obtentis, vel inhabiles ad illa obtinenda.
- 35 Nec in concernentibus fidem, vel statum universalis Ecclesie.
- 36 Episcopus an possit dispensare cum filiis interfectis Prælatum.
- 37 Episcopus dispensare potest, ubicumque in materia pœnali canon permittit dispensacionem.
- 38 Infamia juris per solum Principem abeleri potest, non per Episcopum.

Vergentis. Bona hæreticorum confiscantur, etiamsi Catholicos habeant filios. Hoc dicit secundùm Joan. Andr. cum quo concordant Burr. Cardin. Anchar. Joan. de Anan & Felin. vel plenius secundùm Abbatem, & Marian. Soccin. Bona hæreticorum confiscantur, & in terris Ecclesie applicantur sisco Ecclesie, in terris Imperii sisco seculari, & procedit, etiamsi catholicos habeant filios. Hoc dicit, & sunt tres partes: nam primò permittit decimum exordium; secundò ponit statutum de publicatione, quod probat per argumentum à minori; tertio solvit obstatum: secunda ibi, in terris, tertia ibi, nec hujusmodi, Jo. Andr.

Nota primò ibi. In terris verò temporali nostræ jurisdictioni subiectis, Romanum Pontificem, vel Ecclesiam in terris

terris sibi subjectis quoad jurisdictionem temporalem vindicare sibi omnia jura temporalia, & habere Cameram fiscalem, cui applicari bona confiscata, ut hic per Butr. num. 2. & Marian. Socin. in l. notab. de quo in Clem. 2. de heretic. ibi, in *ssum Ecclesie*. Facit quod notat Joan. Andr. in cap. *Quis diversitatem*, numer. 15. de *concess. praben.*

3. Secundò nota ibi, *Et in aliis idem præcipimus fieri per Potestates, & Principes seculares*; In terris Imperii bona publicata deferri in fiscum sæcularem, licet publicatio fiat ratione criminis merè Ecclesiastici, ut hic notant idem Butr. numer. 2. in *fin. vers. Ex quo nota*, Anchar. num. 1. & Marian. Socin. in *secundo notab.* Qui tamen singulariter bene sponit, nisi is, cujus bona publicantur, esset Clericus, quia tunc applicatio fieret fisco Ecclesie etiam in terris Imperii, argum. cap. 2. de *success. ab intest.* Et facti videtur probari in hoc cap. Cæterum adverte, quia etiam agatur de bonis laici, tamen apprehensio illorum nullatenus fiet, nisi prius pronuntiatur super crimine per judicem Ecclesiasticum, ut est expressum in c. *Cum secundum leges*, infra *cod. lib. 6.* ubi habetur hodie bona hæreticorum esse confiscata ipso jure, licet secundum hoc cap. requireretur sententia, ut probatur, ibi, *statuimus publicari*: necnon ibi, *præcipimus fieri*, sed nihilominus necessarium esse declarationem judicis Ecclesiastici super facto; & ita hic notant Jo. Andr. nu. 2. & Catd. nu. 1. in *verb. Sæculares.*

6. Tertiò nota ibi, *Compelli volumus, & mandamus*, Judices, & Principes seculares posse compelli per Ecclesiam ad iustitiam faciendam, prout hic notant Bernard. post casum, & in gloss. 1. Innoc. & Hostiens. nu. 1. per text. in cap. *Administratores*, 23. *quest. 5. cap. Postulatis*, §. *fin.* & cap. *Judei*, *siue Saraceni*, §. *fin. supra de Judais.* Hoc enim facere potest Papa ratione peccati, ut cap. *Novit*, supra *de Judais.* Unde potest esse propter hoc dignitate privare, cap. *Ad abolendam*, §. *Statuimus*, supra *eodem*. Sicut & propter alias iniquitates, cap. *Alius*, 16. *quest. 6.* Quem admodum Leo III. Romanum Imperium in personam Caroli Magni à Grecis transulit in Germanos, propterea quod Imperatores Constantinopolitani Ecclesiam Romanam, quæ ab Atulpho Rege Lombardorum opprimebatur, defendere noluerunt, ut cap. *Venerabilem*, cum *sua gloss. in verb. Transitit*, de *elect.* De qua Imperii translatione latissime differit Cardin. Bellarmin. *in tract. de translat. Imper. lib. 1. cap. 4. cum seqq. juncto cap. 12. & lib. 2. per tot. & lib. 3. maxime cap. 3.*

9. Quartò nota ibi, *Misereri aliquis voluerit*, Hæreticos quamvis ad fidem sponte redeant, & hæresim abjurent, tamen bona amissa non recuperare nisi ex misericordia; & idem in Episcopatu, quem lapsus in hæresim non recuperat nisi ex misericordia, ut cap. *Isa pietas*, *vers. Item si in fin. 23. q. 4. & cap. Quod autem*, 9. 7. & notatur per Innoc. Hostien. Jo. Andr. & alios in c. 1. de *Paroch.* & per gloss. hic in *verb. Misereri*, Hostien. num. 1. in *ead. in verb. & Marian. Socin. in 3. notab.*

11. Quintò nota ibi *Filiis suis vita solummodo ex misericordia conservata*, propter criminis paterni inimitantem quandoque filios puniri temporaliter, idque ut ipsorum parentum gravior sit poena, l. *isti*, *quidem*, ff. *Quor. met. caus.* & quia exempla paterni criminis in filiis metuentur, cum filius naturaliter sequatur vestigia parentum, ut l. *Quisquis*, §. *Filius verò*, juncta gloss. in *verb. In quibus*, C. ad l. *Juliam majest.* Facit text. cum gloss. in l. *Cum unus*, in *prim. ff. de aliment. & cibariis*, §. *in l. Quod si nolit*, §. *Si incipia*, ff. *de adult. dist.* & notatur in cap. *Uud*, 40. *dist.* & in cap. *Quantumlibet*, 47. *dist.* Unde & Hierem. cap. 31. *Patres commiserunt vobis acerbos, filiorum dentes obstruerunt*; & facta Penitentia in absolutione à Presbyterico apponit clausulam de qua in c. *Quibusdam de panis*, videlicet, *Et ne minus vindicta, quam excessus memoria prorogetur, ipse, eiusque liberi propter hoc censeantur inhabiles ad beneficia Ecclesiastica obtinenda*, nisi cum eis fuerit super hoc misericorditer dispensatum. Regulariter tamen filius non debet puniri pro crimine patris, & maxime in spiritualibus, in quibus nunquam debet portare iniquitatem patris; & sic intelligitur illa authoritas, ut notatur in *summa 24. q. 1. & in summa, 1. q. 1.*

14. Sextò nota ibi, *Æternam, quam temporalem habere majestatem*, Hæreticos committere crimen læsæ majestatis divinæ, quod longe gravius est, quam læsæ majestatis huma-

næ, ut hic, & in Auth. *Gazaros*, C. de *heret. & Manicheis*, ad idem c. *Sicut quis Ecclesiam*, 17. q. 4. & c. *Si apud*, 23. q. 5. Quod enim in religionem divinam committitur, in omnium tertur injuriam, & publicum est crimen, l. *Manicheos*, *cod. de heret. & Manicheis*, gloss. hic in *verb. Longe sit gravius*. Quare si contra homines illatæ blasphemix impunitè non transeunt, multò magis qui ipsum Deum blasphemat, dignus est supplicia sustinere, ut in Auth. *Ut non luxurien. contr. nat. resp. 1. & §. 1. Hostien. hic num. 2.*

Ultimò nota ibi, *Orthodoxorum exhereditatio filiorum quasi scijusdam miserationis preteriti debet ullatenus impediare*. textum expressum, quod bona hæreticorum confiscantur sive habeant filios, sive non, nec Catholicis hæreticorum filii aliquid relinquendum est, ut hic dicitur; & quamvis contrarium reperitur statum de jure civili, ut in a. l. *Manicheos*, & in Auth. *Idem est de Nestorianis*, ubi habetur filios Catholicos propter hoc hereditate paterna non privari: nihilominus prædicta jura corriguntur per hanc Decretalem, & per Constitutionem Federici, *Hæc editas*, quæ hoc idem dicit, & olim fuit posita in quinta compilatione eodem tit. idque in detestationem criminis; nam si id sanctum est in crimine læsæ majestatis humanæ, ubi si id puniuntur quoad bona; ut in a. l. *Quisquis*, C. ad l. 2. *Jul. majest.* quæ est canonizata in §. *Perum*, *vers. Si quis cum militibus*, 6. q. 1. multò fortius in crimine hæresis, quod longe gravius est, ut hic in littera, & dictum est in præcedenti notab. & in hac opinione fuerunt gloss. Jo. Laurantius, & Archidiaconus in *summa*, 23. q. 7. Cyn. in a. l. *Quisquis*, n. 6. Host. in *summa de heretic. §. Qua poena*, & firmiter el. *penult.* hic, cum qua concordant Abb. Antiqu. Jo. Andr. Butr. Cardin. & omnes in *summariorum text.* Hostien. num. 9. Cardin. num. 4. Abb. Siculus num. 5. & Marian. Socin. num. 8. & 9. Et quamvis nonnulli opinati fuerint hunc textum habere locum, quando pater fuit damnatus in vita, & jus autem civile quando fuit damnatus post mortem: tamen hæc differentia confunditur per cap. *Cum secundum leges*, infra *eodem lib. 6.* Rursus etiam Joan. Andr. hic num. 5. credit hanc Decretalem prevalere legibus in illis terris tantum quæ subsunt temporali jurisdictioni Domini Papæ; in terris autem Imperii prevalere leges, quæ majori æquitate nituntur; illius tamen opinio est aperte falsa, nec ullam habet probabilitatem; & mirandum est hoc contigisse juris Canonici illuminatori. Advertatur enim hoc quod cap. facit mentionem de terris Imperio subjectis, & cogit Principes seculares, quia crimen est merè Ecclesiasticum, cap. *Ut inquisitionis*, infra *eodem lib. 6.* & idèd poenæ impositio pertinet ad jurisdictionem Ecclesiasticam, non ad sæcularem, §. *In hoc*, 32. *quest. 2.* Quare hanc opinionem, quæ etiam fuit Tancredi; & Goffredi, meritò hic respuit Butr. num. 1. *vers. Jo. Andr. dicit*, Cardin. num. 4. Anchar. num. 7. Abb. in *fin.* & Marian. Socin. num. 8. & 9. licet revera Jo. Andr. videtur postea ab ea recessisse, quia paulò post subjungit obitare Auth. *Gazaros*, C. de *heret. & Manicheis*, quam dixit concordare cum textu nostro. Atque ita Joan. Andr. agnovit hanc differentiam non posse inter loca Imperio, vel Ecclesie subiecta, cum ipsimet Imperatores hoc idem faxerint, videlicet Justinianus, in d. Auth. *Gazaros*, & apertius Federicus in præcitata Constit. *Hæc editas*, cujus hæc sunt verba: *Ceterum quia quantum majora divinae nostræ miserationis accepimus, & altiore locum præliis hominum obtinemus, ratio devotiora debemus obsequi gratitudinis conferentis; aliquando in nostro nominis contemptores nostræ auctoritatis auctoritas, siros læsæ majestatis in personis eorum, & liberorum suorum exhereditatione damnamus; multò fortius, justiusque contra Dei blasphematores nominis, & detractores Fidei Catholice provocamus, eorumdem hereticorum, receptatorum, fautorum, & ad vocatorum suorum hæredes, & posteror, ut ad secundam generationem beneficiis cunctis temporalibus, publicis officiis, & honoribus imperiali auctoritate privantes, ut in paterni memoriam criminis continuo maxore tabescant, vere scientes quod Deus zelotes est peccata parentum in filios potentius ulciscens*. Hactenus verba constitutionis, quam ut inquit Cyn. in a. l. *Quisquis*, n. 6. C. ad leg. *Jul. Majest.* Ecclesia Romana approbavit, & invenitur apud Inquisitiones hæreticæ pravitatis sub Bulla Papali.

Declarata nunc conclusionem superius firmatam, ut lo-

& ab ipso principio, quia lapsi sunt in hæresim; secus verò in Judæis, qui effecti sunt Christiani, & demum postea labuntur in hæresim, quia bona talium resecratur filiis Catholicis, ut est text. notabilis in cap. *Judæi*, l. 9. q. 4. unde hoc casu filii Neophytorum sunt melioris conditionis quam filii Christianorum, ut hic per Matian. Sociu. nu. 9. in lin.

Sed juxta prædicta QUÆRO, an filius condemnati de hæretica pravitate sit ipso jure privatus, vel privandus beneficiis obrentis, & pensionibus sibi reservatis, atque iam pater condemnatur.

20 Videtur respondendum esse ipso jure privatum, aut saltem privandum tam beneficiis, quam pensionibus hujusmodi.

Quod primò probatur per text. in cap. *Ut commissi*, §. *Privandi*, infra eod. lib. 6. quo tribuitur Inquisitoribus facultas privandi, vel privatos nuntiandi tam hæreticos, quam eorum filios; unde si illa verba privandi, vel privatos nuntiandi intelligantur distributive, & verbum *privandi*, referatur ad filios hæreticorum, qui puniuntur ex alieno facto, & verba, *privatos nuntiandi*, referantur ad hæreticos, qui privantur ex proprio, ut placuit quibusdam antiquis, quorum meminit Jo. Andr. in d. cap. *Ut commissi*, num. 4. Covar. l. 2. var. resol. cap. 8. num. 4. vers. *Ipsi vero*: si illa verba ita accipiuntur, ut dictio, *vel*, sit expositiva pro, *id est*, ut Joan. Andr. Gemin. & communiter Doctores ibidem intelligunt: nos habemus intentum, quia secundum priorem intellectum textus ille necessariò convincit, filios hæreticorum esse privandos, & secundum posterioiorem, & communem, esse ipso jure privatos, & ut tales nuntiandos, quo casu nuntians non fert novam sententiam, sed à jure promulgatam exequitur, Archid. in d. c. *Ut commissi*, post princp.

Secundò, id probatur, quia ratio puniendi filios ea fuit, ut ad deterrendos alios à tam immani facinore filii perpetua egestate sordescerent, & sique mors elset solatiu, & vita supplicium, ut habetur in l. *Quisquis*, C. ad l. *Jul. majest.* quæ cum loquatur de crimine læsæ majestatis humanæ, fortius habet locum in crimine læsæ majestatis divinæ, ut est crimen hæresis, ut hic patet, & in Auth. *Gazaros*, C. eod. & dictum est supra in 6. notab. & num. 18. At hæc ratio comprehendit nedum inhabilitatem ad nova beneficia acquirenda, sed etiam obtentorum punitionem, alioquin sequeretur, ut si filii tempore delicti paterni pinguia beneficia possiderent, & sique non privarentur, jam non essent in egestate miserabiles victuri; ideoque ob idem rationem debent privati etiam obtentis, ad l. *Titio*, ff. de verb. oblig. cum concord.

Tertiò, id ipsum confirmant verba hujus textus sumpta ex d. l. *Quisquis*, dum dicitur eis solam vitam esse misericordia relinqui, unde sequitur, ut cætera omnia adimantur, leg. *Cum prator*, ff. de iudicis, c. *Nonne de presumptione*.

21 Quartò, accedit, quòd omnes pœnæ impositæ pro delicto læsæ majestatis humanæ ex majoritate rationis debent habere locum in crimine læsæ majestatis divinæ, ut hic arguitur, ibi: *Cum enim secundum legitimas sanctiones, res læsæ majestatis puniuntur capite, bona conserventur eorum, filius suis vita solummodo ex misericordia conservata, quanto magis qui aberrantem in Fide Domini Dei Filium Jesum Christum offendunt, à capite nostro, quod est Christus, Ecclesiastica debent distributione privari, & bonis temporalibus spolari, cum non longe sit, ut eorum eternam, quam temporalis ledere majestatem? quod etiam legitur in d. Auth. *Gazaros*, C. eod. tit. & in Constitutione Federici superiùs relata, num. 18.*

22 Sed in crimine læsæ majestatis humane, quale est percutere personam Cardinalium, Gigas in tract. de crimine læsæ majestatis, ut *Qualiter*, & à quibus crimine læsæ majestatis committat, quæst. 5. num. 3. cum seqq. expresse cautum est, ut filii delinquentium sint ipso jure privati beneficiis obrentis, c. *Felicis*, §. *Quod si quis*, de pœnis, lib. 6. etq. idem etiam habebit locum in crimine læsæ majestatis divinæ, de quo agimus.

His rationibus hanc sententiam sequuti sunt Jo. Andr. in d. cap. *Ut commissi*, num. 4. in verb. *Privandi*, Gemin. in d. §. *Privandi*, num. 4. Hetic. Boich. in hoc cap. nu. 12. & Jo. de Anan. eod. num. vers. *De crimine autem hæresis*, Præpos. in cap. *Satis perversum*, n. 4. §. 56. dist. 11. Emeric. in d. c. l. inquis. quæst. 114. Roman. singul. 693. Decian. tract. crimin. cap. 43. num. 4. vers. *Perdunt filius*, Lambertin.

de jure patronat. in 1. part. in 2. lib. in 6. art. 3. q. principalis, Gigas in tract. de crim. læsæ majest. lib. 3. tit. de pœnis, quas filii incurruni, q. 1. Paul. Rubens in tract. de Regno Navar. p. 5. §. 7. & 8. & communem esse attestantur Covar. lib. 3. var. resol. cap. 8. n. 4. & Jul. Clac. in praxi crimin. §. 5. *Hereticis*, vers. *Item Clericus*.

Non obstat, quòd oppositum sentierit Jacob. de Simanch. de cathol. in stat. nu. 29. n. 20. Rebuff. in praxi beneficiar. tit. de mod. amitt. benef. num. 25. Penia in scholion. lib. 3. part. direll. schol. 156. Covar. & Clar. in locis supracitatis. Etenim contra filium est communis opinio omnium serè antiquorum, ut implet Penia testatur ibidem, vers. *Anteceptis tamen*, præsertim cum Abbas citatus à Covar. pro filio, in hoc cap. nihil asserat, sed simpliciter dicat glosam c. *Satis perversum*, §. 56. dist. velle, ut filius non perdat beneficium: quæ tamen glos. potius facit pro hac parte, cum loquatur de crimine læsæ majestatis humanæ, & sentiat filium ob crimen patris non privati beneficio, ea ratione, quia est exemptus à potestate Principis, quasi volens a contrario sensu, ut in crimine læsæ majestatis divinæ, in quo cessat ea ratio exemptionis in Clerico, talis filius beneficium amittat, ut etiam elicitur ex verbis ejusdem Abb. in c. *Cum laicis*, n. 4. de jure patron. dum in eadem questione loquens de crimine læsæ majestatis humanæ, primò arguit, ut filius sit privatus beneficio, quia est infamis, deinde contrarium concludit, quia cum filius sit Clericus, non potuit effici infamis per legem sæcularem: & ita tacite insinuat, ut in crimine læsæ majestatis, in quo per legem canonicam filius irrogatur infamia, ipsi amittant beneficia obrenta, cum lex canonica non careat potestate in eis, quæ modum sæcularis.

Non obstant rationes, quibus moti sunt Covar. & Penia ad aliter sentiendum.

Nam ad primam, quòd nullo jure caveatur hæreticorum filios esse privatos obrentis, & quòd c. *Felicis*, imponens hanc pœnam filijs percutientium personas Cardinalium, & tanquam pœnale non debeat extendi.

Responditur satis id esse cautum tam per textum in d. c. *Ut commissi*, §. *Privandi*, quam per rationem expressam in d. l. *Quisquis* & in hoc cap. ubi enim est eadem ratio, lex non dicitur extendi, sed enucleari, l. *Si postulat*, §. *Sed qui negavit*, ff. de adulter. quem textum ad hoc propositum allegat Oldrad. conf. 185. *Thema tale est, Titius Canonicius in sin.* & ubi est eadem ratio, non dicitur quis extendendo novum causam addere, sed quòd in primo casu in ratione includatur, secundum æquitatem detegere, sive declarare, quia lex dicitur omne, quod in ratione consistit, c. *Consuetudo*, l. dist. ergo ubi habet locum legis ratio, circa id prodata dici debet lex, ita formaliter dicit *Calder*, conf. 1. *Uelut pendenti*, & ut alibi scribit Bald. in l. *De quibus*, ff. de legib. ubi est eadem ratio in pluribus casibus, una, & eadem ratio decidit omnes illos casus, non per extensionem, sed sicut genus comprehendit speciem, sic generalis ratio diversas species: idèque expresso uno casu veniunt omnes, in quibus viget eadem ratio; quòd Baldi dictum refert, & sequitur Paul. de Castro conf. 431. *Pro declaratione*, n. 6. col. penult. ad fin. vers. *Nam ut inquit eleganter D. Bald. lib. 1.* Id procedit etiam in materia pœnali, & correctiva, ut tradit Abb. conf. 75. *Primò est videndum*, n. 7. lib. 1. *Titaquell. de caus. cess. in 1. part. num. 155.* & est text. in l. *His solus*, vers. *Satis etiam tacite cautum putamus*, C. de revoc. and. donationib. quem dicit meliorem de corpore juris, Bald. in rubr. Cod. de nautic. forner. Joan. de Anan. inter conf. Paul. de Castro conf. 256. *Vilis*, & *consideratis*, col. 2. ad fin. lib. 2. & Cravet. conf. 183. *Regula*, nu. 3. *Quintimò* ut ait idem Bald. conf. 384. *Satis civitatis caveatur*, nu. lib. 5. ea quæ sunt ejusdem rationis, includuntur sub dispositione ex significatione, id est tanquam expressa proprie, non tacite.

24

Secunda ratio contrarie opinionis est, quia textus in c. *Quicumque*, §. *Hereticis*, de hæreticis lib. 6. prohibet tantum, ne hæreticorum filii ad beneficia admittantur; & sic futuram acquisitionem: inhabilitatio autem in futurum non inducit privationem in præteritum, glos. in Clem. 1. §. *Ipsi de pœnis*, ubi DD.

25 Ad hanc rationem respondetur, primò retorquendo textum d. §. *Hereticis*, quòd cum loquens tam de hæreticis, quam de eorum filijs, inhibeat uniformiter, ne ad beneficia admittantur; consequens est, ut sicut illa prohibi-

26

hibitio quoad hæreticos importat etiam privationem ob-
tentorum, glossa communiter approbata in c. *Quo iure in*
verb. Nam iure dist. 8. Rota apud Caslad. dec. 14. num. 1. *su-*
per regulis, ita etiam eandem privationem importat quoad
ad filios hæreticorum, per regulam *l. Jam hoc jure; de regul.*
& pupill. cum siml. & propterea Emeric. in *direct. inquisit.*
d. q. 14. fundat privationem beneficiorum iu hæreticorum
filii ex solo text. in d. §. *Hæretici*. Secundo respondetur,
quamvis per text. in d. §. *Hæretici*, non inducatur privatio
obtentorum, sed tantum inhabilitas in futurum, tamen induc-
tum esse talem privationem per alios text. supra citatos
& per rationem d. l. *Quisquis*, & text. nostri.

27 Neque verò præferenda est in hac materia opinio non
privans filios tamquam benignior: quia non debet prætex-
ticipat: salubris severitas relaxari, ut expressè admo-
nemur in hoc cap. in fin. ibi: *Nec hujusmodi severitatis censu-*
ram orthodoxorum exhereditatio filiorum quasi cujusdam mi-
serationis prætextu debet ullatenus impedire, cum in multis
casibus etiam secundum divinum iudicium filii pro patri-
bus temporaliter puniantur: & juxta canonicas sanctiones
quandoque feratur ultio non solum in auctores scelerum, sed
etiam in prozemi damnatorum.

28 Ad extremum hanc alterationem apertis verbis dirimit
Nicolaus III. in Constit. 2. incip. *Noverit universitas: §.*
Hæretici autem, ubi sic statuit: *Hæretici autem, recepto-*
res, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii usque
ad secundam generationem ad nullum Ecclesiasticum benefi-
cium, seu officium admittantur: quod si secus actum fuerit,
decernimus irritum, & inane. Nos enim prædictos ex nunc
privamus beneficiis acquisitis, volentes, ut tales & habitus
perpetuo careant, & ad alia similia nequaquam in posterum
admittantur. Habetur hæc Constitutio in Bullar. tom. 1.
pag. 124.

29 Cum ergo filii hæreticorum amittant etiam beneficia ob-
tenta, non est dubitandum, quin amittant etiam pensio-
nes: nam cum Constitutiones pœnales hereses arcendas
sint favorabiles, ad tradita per Bar. in l. *Quemadmodum cir-*
ca med. C. de agricol. & censib. lib. 11. & Tiraq. in d. *irrat. de*
caus. cess. in 1. p. n. 158. sequitur, ut in tali materia favorabili
appellatione beneficii veniat etiam pensio, Gig. de *pens. qu.*
28. in 2. *limit. n. 15.*

30 Sed quatenus etiam in hac materia pensiones non ve-
niant appellatione beneficii, sed bona temporalia censean-
tur: filius hæretici eis etiam privatus est, per d. l. *Quisquis*,
iuncto textu nostro, & auct. *Gazarus, C. eod.* & Constitutio-
nem Federici, *Hæc editiæ*, quibus tales filii omnibus
etiam bonis temporalibus privantur, sola eis vita ex miseri-
cordia conservata.

31 Post hæc reperi hanc controversiam contigisse olim in
Rota in causa Conchen. pensionis, coram Penia, in qua
libratis rationibus, & auctoritatibus utriusque opinionis,
reque ad fa. me. Clem. VIII. delata, die 3 Novembris 1594.
Sanctissimus in generali Congregatione S. Inquisitionis
proposito articulo, consultique Cardinalibus, & reliquis
Prælati Consultoribus, qui præsentés aderant, auditique
Cardinalibus Inquisitoribus senioribus affirmantibus non
esse usum Inquisitionis receptam doctrinam adherentium fi-
lios hæreticorum propter parentum hæresim privari benefi-
ciis habitis: censuit hanc opinionem tamquam mihiorem
fore amplectendam: & iterum referente bon. memor. D.
Justo sub die 23. Decembris immediatè sequentis Sanctitas
sua dixit ex alloquentum fuisse Congregationem S. Inquisi-
tionis, & reperiisse S. officium servare opinionem negati-
vam tamquam benigniorem; idcirco non esse locum dis-
putationi. Vide hac de re binas decisiones post cons. Pro-
pieri Farinac. tom. 1. dec. 87. & decis. 90.

Sed postea sub die 6. Martii 1598. coram Peregr. in ead.
causa Conchen. pensionis, dubio exactissimè discusso de
expresso ordine Sanctissimi; Rota reso. vit filios hæretico-
rum esse privatos ipso iure beneficiis, & pensionibus, etiam
ante delictum obtentis, seu reservatis; & hanc opinionem
dixit esse veriorem de iure, & communiter receptam, eam-
que probari ex pluribus Romanorum Pontificum Constituti-
onibus, nempe Innocentio IV. Alexandri IV. & præcipuè
ex illa Nicolai III. Habetur hæc decisio impressa apud
Nicolaum Garz. de *benefic. p. 11. cap. 10. num. 76.* & Farin-
oso *proximè citato decis. 123.* & Marchel. de *Commis. par.*
1. fol. 215. cujus etiam meminit Lotherius de *re benefic. lib.*
1. *quæst. 42. n. 51.*

[Additur hæc esse receptum in sancto Officio etiam post
ultimam decisionem Peregrini ibi allegatam, & servari in
Dataria etiam hoc tempore Pontificatus S. D. N. Alexan-
dri VII.]

32 Successivè QUÆRO, an Episcopus possit dispensare
cum filii hæreticorum ad officia, & beneficia Ecclesia-
stica.

Cum explorati juris sit hæreticorum filios nec ad benefi-
cia Ecclesiastica, nec ad officia, vel honores admitti debere
c. *Quicumque, §. Hæretici, de hæretic. lib. 6.* non videtur
habere facultatem Episcopus cum eis dispensandi.

Primo, quia cum textus in d. cap. *Hæretici*, contineat
in ultimis verbis decretum irritans, ibi, *Quod si secus actum*
fuerit decernimus irritum, & inane: sequitur, ut Episco-
pus dispensare non possit: nam etiam in adulterio, & mi-
noribus criminibus Episcopus non potest dispensare, quan-
do leges, vel canones prohibentes annullant actum factum
contra prohibitionem, Fel. in cap. *At si clerici, §. de Adul-*
terii, n. q. in secundâ d. limit. de feud.

Deinde quia Nicolaus III. in Constitutione superius re-
lata num. 28. statuit, ut hæretici, eorumque filii usque
ad secundam generationem beneficiis habitis perpetuo care-
ant, & ad alia similia nequaquam in posterum admittan-
tur; quibus verbis censetur adempta Episcopis dispen-
sandi facultas, ut notat gloss. in cap. *Cupientes, §. Ceterum,*
in ver. Perpetuo de elect. lib. 6. quam ut singularem probant
Cardin. in Clem. 2. 2. de *vota, & honest. Clericor. & Felin.*
loco citato.

Tertio, quia cum versemur in concernentibus fidem,
& statum universalis Ecclesiæ, qui per filios hæreticorum
ad officia, & honores admissos, si paterna dogmata reti-
nerent, labefactari posset; & ita tractemur de re graviori
quàm sit adulterium, consequens est Episcopum dispensa-
re non posse, cap. *Dilectus, de tempor. ordinat.* & ibi gloss.
in verb. Permissa, vers. Vel dic quod non licet, & Innoc.
num. 2. Roman. cons. 325. Quoad primum, nu. 4. in 3. dub.
Felin. in d. §. De adulterii, num. 1. ubi ait, omnes ita sentire.

Nec obstat doctrina Abb. in cap. *In quibusdam, n. 4. de*
par. ubi scriptum Episcopum posse dispensare cum filio in-
terferentis Prælatum, licet per illum tex. repellatur à Cleri-
catu: nam respondetur illum text. in fine permittere, ut
cum eis possit dispensari; unde non est mirum, si Episcopo
hoc liceat: nam ubi in materia pœnalis canon permittit di-
spensationem, non est ambigendum, quin liceat Episcopo
dispensare, ut post Abb. declarat Dec. d. §. de Adulterii, nu.
35. Præsertim verò quia cum filii hæreticorum, qui læse-
runt majestatem Divinam, non minus videantur infames,
quam filii conspirantium adversus Principem, ex l. Quis-
quis, C. ad leg. Jul. majest. iuncto hoc cap. infamia hujus-
modi per solum Principem aboleri potest, & non per Episco-
pum, ut notant omnes in c. Crum te, ubi in specie Felin.
n. 12. de sent. & rejudic. l. 1. §. De quare, ff. De postulando.

Gregorius IX.

CAPUT XVI.

Absolutos se noverint à debito fidelitatis hominii, & totius obsequii, quicumque lapsis manifestè in hæresim, aliquo pacto, quacumque firmitate vallato tenebantur astricti.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**æreticus perdit ipso jure fidelitatis homagii, & quacumque aliam obligationem eo ipso, quod est hæreticus, n. 4.
- 2 **P**apatione criminis Ecclesiastici potest absolvere vassallos laicorum ab omni obligatione, & alios eisdem obnoxios à quocumque pacto etiam jurato.
- 3 **H**æretici amittunt ipso jure dominium omnium bonorum à die commissi criminis, & n. 14. & 15.
- 5 **E**torum familiares, servi, liberi, & mercenarii sunt soluti omni obligatione, qua eis tenebantur.
- 6 **U**xor non recedit ab excommunicato, sed ab hæretico sic.
- 7 **H**æreticorum filii liberantur à patria potestate, & emancipatio facta à patre non tenet.
- 8 **D**ebitor si iuraverit ad certam diem solvere sub certa pœna, si non solvat creditori in hæresim lapsus, pœna non committitur, nec est perjurus, & n. seq.
- 9 **J**uramentum debitoris habet tacitam conditionem, si creditor in eodem statu manserit.
- 10 **D**ebitor lapsus in hæresim teneatur solvere fisco, si bona sunt publicata.
- 11 **D**ebitor excommunicati non tenetur ei debitum solvere, sed illud deponere debet apud eadem sacram, donec ab excommunicatione fuerit absolutus.
- 12 **V**asalli liberantur ab omni debito fidelitatis, si domini labantur in hæresim manifestè.
- 13 **E**t quid si occulte, & n. seq.
- 14 **H**æreticorum bona sunt ipso jure confiscata, etiam si sint occulti.
- 15 **P**œna ipso jure imposta afficit delinquentes quantumcumque occultos.
- 16 **D**imissoria Episcopo existente hæretico an sint concedenda à Capitulo Cathedrali Ecclesie, & n. seq. usque in fin.
- 17 **E**t quid si Canonici uno excepto propter hæresim sint dispersi, & n. 19. & 25.
Et quid si omnes absint, n. 27. & seq. usque in fin.
- 18 **S**edei Episcopalis an vacet propter hæresim Episcopi, & n. 23.
- 20 **V**acationis appellatio an veniat vacatio de jure, & de facto, & n. 22.
- 21 **H**æretici beneficium vacat ipso jure, sed detentor non potest deici à possessione ante declaratoriam super factum. Possessor remanet, qui utrumque habuit ab initio, licet per panam juris privetur, ibid.
- 24 **D**eclaratoria non requiritur, ubi factum est notorium.
Declaratur, n. 34.
- 25 **D**imissorias concedere sede vacante non spectat ad Canonicos ut singulos, sed ut representantes Capitulum.
- 26 **C**apituli jus in uno Canonico conservatur.
- 27 **D**imissoria sede vacante dari non possunt à Canonicis absentibus.
- 28 **D**imissorias concedendi potestas, Episcopo, & Capitulo non extantibus, conservatur penes Ecclesiam, nec devolvitur ad Archiepiscopum.
- 29 **O**rdinari an quis possit ab alieno Episcopo vel à Metropolitaniano, si proprius Episcopus sit hæreticus, & Canonici omnes sint dispersi, & n. seq. usque in fin.
Episcopo existente hæretico, an subditi ab illius obedientia liberentur, ibid. & n. 34.
- 30 **E**xemptus an possit, à quo maluerit Episcopo, Ordines suscipere.

31 *Lex debet esse possibilis, & n. seq.*

32 *Electio facta per vota non secreta non est irrita ubi non sunt nisi duo vocales.*

33 *Ordinari quatenus quis possit ab alieno ob delictum proprii Episcopi.*

Absolutus. Breve est; sed per alia verba secundum Abbatem, Jo. de Anan. & Mar. Socc. sic sumari potest: Liberantur ab omni obligatione, qui hæreticis tenebantur adstricti. Hoc dicit.

Nota primum ex textu, ratione criminis Ecclesiasticæ Papam posse absolvere vassallos laicorum ab omni obligatione, & alios eisdem obnoxios à quocumque pacto quavis firmitate vallato, ut hic est casus, & notat Buttr. num. 2. Abb. in 1. notab. Joan. de Anan. num. 1. Mar. Socc. eod. num. & Felin. in princ. Quod clarum est hodie, quia hæreticorum bona sunt ipso jure confiscata, ut cap. Cum secundum leges, infra eod. lib. 6. licet olim locus esset secundum Innoc. hic circa finem, vers. Est etiam ibi argumentum, & sic amittunt ipsi redominium omnium bonorum à die commissi criminis, ut præter citatos tradit novissime Francisc. Penia in Directorio Inquisit. 3. lib. 3. Scholio 157. Bonorum autem appellatione continentur etiam obligationes, actiones, & jura; l. Bonorum. §. In bonis. ff. de verb. signif.

Secundo nota, hæreticum perdere obligationem fidelitatis, & homagii ipso jure eo ipso, quod est hæreticus; & ita hic est casus secundum Jo. de Anan. in summ. textus. & notat gloss. 1. Hod. in princ. Jo. Andr. n. 4. Buttr. in 1. not. & reliqui omnes: & item intelligas in quacumque alia obligatione servitui, vel obsequii, ut in textu.

Unde jure nostro, famulitates, servi, liberi, & mercenarii sunt etiam liberati, ut dicit Goffred. hic per hanc litteram; quæ generaliter dicit, & totius obsequii; & sic comprehenduntur etiam mercenarii; & cum Goffredo concordant Jo. Andr. n. 1. Buttr. n. 3. Abb. n. 2. Jo. de Anan. n. 4. & Mar. Socc. nu. 2. Francisc. Penia citatus supra num. 3. Nec obstat c. Quoniam, 11. q. 3. c. Inter alia, infra de sent. excomm. quia loquitur in excommunicato, non in hæretico, secundum Goffred. & alios parallelatos. Uxor autem non recedit ab excommunicato, ut ibi: ab hæretico sic, c. Sicem. 28. q. 1. Similiter filii liberantur à patria potestate, & efficiuntur sui juris, adeo ut emancipatio facta à patre hæretico non teneat, tanquam facta de personis sui juris, ut cap. Quicumque, infra eodem lib. 6. Joan. And. hic num. 1. in verb. Adstruisti, Abb. n. 3. & Marian Socc. eodem num. Et idem in debitore, qui certa die obstrictus est solvere sub certa pœna, nam si non solvat, pœna non committitur, quia cum hæreticorum bona possint occupari, multò magis reineri, ut legitur, & notatur in cap. Excommunicatus, §. Si vero Dominus, ver. 1. supra eod. Nec si iuraverit solvere, intelligitur de jure, quasi juramentum habeat in tacitam conditionem, scilicet in tali statu permaneret, ut ei communicandum sit, arg. cap. Quemadmodum, resp. 1. ver. Quia in illo, supra de iur. jur. c. cap. Excommunicatus, l. secundo, §. Creantur, supra eod. text. optimus in l. Cum quis, resp. 1. ff. de solutionib. ubi si stipulatus sum mihi, aut Titio dari; Titio tunc rectè solvi potest, si in eodem statu manserit, in quo erat tempore stipulationis; & ita hic firmant gl. 2. Innoc. in fin. Ho. nu. 1. in ver. Aliquo pacto, Jo. Andr. n. 2. & communiter Doctores.

Adverte tamen, quia etiam si debitores liberentur ab obligatione solvendi creditibus in hæresim lapsis, non propterea qualem sibi acquirunt; sed si bona sint publicata: tenentur fisco solvere, vel cui declaratum fuerit.

facrēt esse solvendum, aliās non evitarent pœnam, vel præjudicium, si aliam excusationem non haberent, ut hic per Marian. Soc. n. 14.

11 An autem idem sit dicendum in excommunicato, scilicet, ut ille, qui sub pœna vel subjuramento promisit intra certum terminum solvere, incidat in pœnam, vel in perjurium, si illi interim excommunicatione innodato, & in ea persistens non solvat, sunt opinionēs, de quibus per DD. in cap. *Veritatis, supra de dol. & contumac.* Titius tamen, ac verius videtur pecunias non esse solvendas excommunicato, sed esse deponendas apud ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad hoc ut solvantur creditori, postquam ab excommunicatione fuerit absolutus, glos. in c. *Nos Sanctorum, in verb. Confratelli, 15. qu. 6.* quam ibi lequitur Archid. num. 1. in verb. *Adde, & verum est, Abb. in cap. Si verè, num. 6. de tentent. excommuni. & in d. cap. Veritatis, num. 33. Jo. de Anan. hic num. 5. & Felin. in fin.*

12 Ultimò nota ibi, *Lapsus manifestè in hæresim*, Vassallos liberari ab omni debito fidelitatis præstando, si ipsi domini in hæresim labantur manifestè, ut in littera. Ergo à contrario secus si occultè, ut hic tenent Innoc. *post princip. in ver. Manifestè, Hostien. num. 1. in eodem verb. Joan. And. eodem num. & verb. Butr. num. 3. vers. Quid si occultè, & Cardin. num. 1. vers. Si autem:* & quamvis Philippus dicat idem, si sit occultus, dummodò probari possit: tamen Jo. And. *ubi supra*, intelligit hoc procedere, ubi crimen est probatum, quia tunc transit in manifestum, c. *Cum olim, de verb. significat.* secus si non sit processum ad probationem, quia Ecclesia non iudicat de occultis, cap. *Sicut eius, in fin. supra de simonia, & consentiunt Butr. & alii proximè citati.*

14 Sed Abbas hic num. 1. *circum finem*, non putat hoc dictum hodie esse verum indistinctè, quia omnia bona hæreticorum sunt confiscata ipso jure, etiamsi sint occultis, ut cap. *Cum secundum, infra eod. lib. 6.* ubi autem pœna ipso jure imponitur, efficiuntur delinquentes quantumcumque occultis, ut dicit glossa singularis in Clem. 1. in verb. *eo ipso de hæreticis:* ergo eo ipso, quod quis labitur in hæresim, in continentem perdit omnia; & sic sequitur absolutio à fidelitate, & quacumque alia obligatione sibi quæsitæ: non tamen potest hæc absolutio, seu publicatio allegari in foro externo, nisi hæresis sit manifesta, vel probata; & hoc modo possunt ad concordiam reduci dissidentes opinionēs; & cum his dictis Abbatis videtur hic transire Joan. de Anan. num. 3. *vers. Sed Dominus Abbas, Marian. Socin. num. 11. & Felin. num. 1.* Tu tamen cogita, quia illa glossa loquitur de pœna spirituali suspensionis, & excommunicationis, prout etiam loquitur dicta Clem. 1. & vide quod scripsi in cap. *Vergentis, supra eod.*

15 Sed Abbas hic num. 1. *circum finem*, non putat hoc dictum hodie esse verum indistinctè, quia omnia bona hæreticorum sunt confiscata ipso jure, etiamsi sint occultis, ut cap. *Cum secundum, infra eod. lib. 6.* ubi autem pœna ipso jure imponitur, efficiuntur delinquentes quantumcumque occultis, ut dicit glossa singularis in Clem. 1. in verb. *eo ipso de hæreticis:* ergo eo ipso, quod quis labitur in hæresim, in continentem perdit omnia; & sic sequitur absolutio à fidelitate, & quacumque alia obligatione sibi quæsitæ: non tamen potest hæc absolutio, seu publicatio allegari in foro externo, nisi hæresis sit manifesta, vel probata; & hoc modo possunt ad concordiam reduci dissidentes opinionēs; & cum his dictis Abbatis videtur hic transire Joan. de Anan. num. 3. *vers. Sed Dominus Abbas, Marian. Socin. num. 11. & Felin. num. 1.* Tu tamen cogita, quia illa glossa loquitur de pœna spirituali suspensionis, & excommunicationis, prout etiam loquitur dicta Clem. 1. & vide quod scripsi in cap. *Vergentis, supra eod.*

16 QUÆRO, an Episcopo existente hæretico facultas concedendi dimissorias juxta c. 10. *sess. 7.* Conc. Trid. pertinea ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ.

17 Et an eo casu, quo Capitulum concedere potest dimissorias, si Canonici propter hæreses dispersi sint, & nequeant convenire, aut conveniri sine difficultate, sufficiat habere litteras dimissorias ab uno ex Canonici Cathedralis Ecclesiæ; vel certè sine dimissorias adire pro suscipiendis Ordinibus viciniorum Episcopum, seu Metropolitanum.

Pro quæstionis solutione infra dicti articuli videntur examinandi.

18 Primò, an propter hæresim Episcopi, sedes Episcopalis taliter censatur vacare, ut ejusdem Ecclesiæ Capitulum possit dimissorias, seu reverendas pro Ordinibus suscipiendis concedere, ad formam juris, & *dist. cap. 10. sess. 7.*

19 Secundò, sede Episcopali vacante, & Capitulo nusquam componente, an vel unus solus Canonicus, maximè si alii non valeant nisi difficulter congregari, possit hujusmodi dimissorias concedere. Et quid si neque hac via possint obtineri dimissorias, an possit aliquis Prælati alterius Ecclesiæ, ejusdem tamen diocesis, easdem impetiri, vel saltem hoc jure transire ad Metropolitanum.

Tertiò, an qui de dicta diocesi cupiunt promoveri, nec prædictis modis possunt obtinere dimissorias, possint ritè ab alieno Episcopo sine dimissorias, vel saltem à Metropolitanò ad Ordines promoveri.

Prof. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Ad primum pro negativa facit, quòd in materia strictè interpretanda, ut est decretum d. cap. 10. *sess. 7.* quod correctionem juris communis continet, appellatione vacationis venit vacatio de jure, & de facto, Calder. *conf. 6. in fin. de constit.* Cum igitur in casu proposito Episcopatus de facto ab hæretico detineatur Episcopo, non comprehenditur sub dispositione hujus decreti, quod requirit vacationem veram, quæ est de jure, & de facto. Secundò, etsi crimen hæresis inducat vacationem beneficii ipso jure, cap. *Quo jure*, junctæ glos. 8. *dist. 11.* ubi Præpos. tamen detentator non potest de possessione expelli, nisi præcedente declaratoria super facto, cap. *Cum secundum, ubi Dost. de hæret. lib. 6.* generaliter enim qui à principio titulum habuit, licet per pœnam juris privatus sit, ita ut beneficium alteri conferri possit; tamen remanet possessor, & propter id possessione privati non potest, nisi causa cognita, & vocatus; ita singulariter Joan. Andr. in *reg. Mora nu. 15. vers. Hinc est quod qui à principio, de reg. jur. lib. 6.* Quamobrem litteræ dimissorias ante declarationem tum in nisi ab ipso Episcopo hæretico, & non ab alio videntur petendæ.

Breviter distinguo; aut de hæresi Episcopi notoriè constat, aut non; si non constat, negativa verior videtur; si constat, videtur dicendum ad Capitulum pertinere dare has dimissorias tam de jure, ut à fortiori probat text. in cap. *Cum nullus, §. Episcopo autem in remotis agente, de temporib. ordinat. lib. 6.* quæ ex decreto d. c. 10. *sess. 7.* etenim Capituli potestas dede vacante verificatur nedium in vera vacatione, sed etiam in ficta, cap. 3. *de supplen. neglig. lib. 6.* junctò cap. *Is cui, de elect. eodem lib. & in specie quando Episcopus est hæreticus, exemplificat Hostien. in summa, tit. Ne sed. vacant. vers. Quoi modis:* vel certè quatenus potestas Capituli sede vacante non verificatur in vacatione ficta, seu interpretativa, quod verius est, ut scripsi in cap. *Quia diversitate, n. 16. usque in fin. supra de conce. presben. tamen propter hæresim notorium Prælati sedes non vacat interpretativè, sed verè, ut probavi in cap. Ad abolendam, à num. 28. usque ad num. 44. supra eod. & c. proinde potestas ad Capitulum devolvitur, c. His que, & c. Cum olim, supra de major. & obed. & dixi in dicto c. Quia diversitate, n. 24. & 34.*

Ad contraria responderetur ut infra, videlicet ad primum; idèd si correctioris strictam fieri interpretationem, ut minus corrigatur jus commune: in casu nostro ex lata interpretatione jus commune nullatenus corrigitur: ergo verba non strictè, sed largè sunt interpretanda, l. *Si unus, §. Pactus, in fin. & ibi Jal. num. 6. ff. de pass. imò admittitur etiam extensio, ut ibidem Jason. præterquam quòd hæc est passiva interpretatio: idèd quæ vacationis verbum accipi debet in ea significatione, qua accipitur in jure, l. *Juris gentium, §. Si pauper, ff. de passis*, junctæ l. *Transigere*, ubi glos. *Magna, c. de transact. glos. Bart. & DD. in l. Scientiam, ff. Qui satis dare cogantur.**

Ad secundum responderetur, illud non procedere in notoriis, in quibus nec requiritur de necessitate declaratoria; imò iudex ad quem spectat, potest sine ea procedere ad expeditionem, ut ex communi notat Bossius in *pract. crim. tit. Quando procedendum sit in crimine notorio, num. 6. cum sequ.*

Quoad secundum articulum, cum dicta facultas competat non singulis de Capitulo, sed capitulo ipsi unum corpus representanti, l. 2. *& l. Sicut, ff. Quod cuiusque unvers. num. utique nulli licebit dictas litteras concedere, nisi Capituli corpus representent, & in ipso jure Capituli resideat; licet ibi autem, si in ipso resideat, seu ipse Capitulum representent, etiam si sit unus solus, d. l. Sicut, §. 1. ubi glos. & glos. *pen. in cap. Gratum*, ubi Abb. num. 9. de *postul. Prælat. & inde inferitur, ut si unus tantum ad Canonice residens, is solus nomine Capituli dictas dimissorias concedere possit; ac si sint plures, unus solus non poterit, nisi omnes, vel major pars residentium concurrat capitulariter.**

Quod si nullus resideat, sed omnes sint absentes, non videtur cuiquam licere dimissorias concedere, quia de absentibus quoad actus capitulares regulariter nulla habetur ratio, & perinde est, ac si non essent, ex iis que tradidi Abb. post glos. in cap. *Cum inter unversas, num. 8. de elect. & ex Regula: Quod paria sunt non esse, & non apparere, l. Rutilia Polla, ff. de contrab. empt.* Ex quibus ad secundum

quætionem quoad primam illius partem videtur respondendum, ad solos residentes Canonicos spectare dictas dimissorias capitulariter concedere.

28 Quo vero ad secundam, cum nullo jure reperitur cautum, ut dicta potestas vacante sede Episcopali, & Capitularibus Canonicis nusquam apparentibus devolvatur ad alios Prælatos; hoc à nobis temerè non videtur asserendum, argum. *cap. Consuluit, 2. quæst. 5.* sed potius dicendum est dictum jus conservari apud istammet Ecclesiam, ex Abb. in *d. cap. Gratium num. 22. de postul. Prælat.* Et eodem modo respondetur ad tertiam ejusdem quætionis partem, videlicet hanc facultatem ab Archiepiscopum non devolvi, *d. cap. Si Episcopus, de supplen. neglig. Prælat. lib. 6.* ubi gloss. quadam in verb. *Archiepiscopus*, asserendo rationem prædictæ conclusionis, ait, *Ideo dictam facultatem Ad Archiepiscopum non transire, quia hoc jure cautum non reperitur; generaliter nostram confirmat sententiam, quæ eodem modo confirmatur per cap. 1. de supplen. neglig. Prælat. eod. lib. ibi, Cum id non reperitur a jure concessum.*

29 Ad tertiam quætionem, pro affirmativa facit, quòd cum subditi per hæresim Prælati liberentur ab illius obedientia, & alijs, in quibus eidem obstricti erant, ut in hoc cap. liberi autem à jurisdictione, seu subjectione sui Episcopi possint quoad ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, alteri Episcopo se subdere, ut de exemptis, quæ ad Ordines suscipiendos notat Archid. in *cap. 3. col. fin. de temp. ordin. lib. 6.* sequitur, ut prædicti tanquam liberi possint à quocumque Catholico Anstite ordines accipere.

30 Secundò, canon, seu lex cum debeat esse possibilis, *cap. Erit autem lex, 4. dist. non vendicat sibi locum in casu, in quo non potest observari, l. 4. §. Toties ff. de dam. infect. unde Abb. conf. 25. vol. 2. col. 3. post num. 2.* concludit, Canonem annullantem electionem factam per certum non secretum, non procedere in illo Monasterio, ubi non reperiuntur nisi duo Monachi: sed hoc casu non potest observari Canon prohibens, ne quis ab alieno sine dimissorijs proprii Prælati ordinetur. Ergo, &c.

31 Tertiò, ratio quare statutum fuerit, ne quis ab alieno Episcopo ordinetur, fuit, ut evitaretur discordia inter Episcopos, arg. *cap. 1. juncta gloss. 1. & cap. Primatus, 71. dist. quæ cum cesset in casu nostro, sequitur, ut cesset etiam dispositio, ex regula, l. Aligere, §. Quamvis, ff. de jurepat. & cap. cum cessante, de appell.*

32 Negativa opinio tuor videtur, nam cum Canones ubi-

que statuunt, ne quis eum, qui sibi subditus non sit, ordinare præsumat, *cap. 2. & ibi gloss. in verb. Aliena, de temp. ordinat. & quæst. 2. per totum;* sed ut quisque debeat à proprio Episcopo ordinari, *cap. 8. sess. 23. Trid. Concil. Nec à dicta regula videtur recedendum hoc casu, cum in jure non reperitur exceptus, gloss. 1. in cap. Inter hæc, in fin. 23. quæst. 2. & notatur in l. 1. ff. de reg. juris, confirmatur per argumentum à speciali text. in *cap. 2. de temp. ordin. lib. 6.* juncta gloss. *cap. 1. in verb. Culpis, de suppl. neglig. Prælat. lib. 6.* quæ notat speciale esse, ut in *a. cap. 2. in prænam delicti Episcopi proprii liceat sine illius dimissorijs à vicinis Episcopis ordines suscipere, idque idè ibi licere, quia sic explicitè conceditur: ac in casu nostro hoc non reperitur explicitè concessum: ergo videtur dicendum prædictas personas debere à Sede Apostolica remedium exposcere, ut videtur in simili fetè casu oblectatum in *cap. Fratemitatis, 71. dist.***

34 Ad contraria autem sic videtur respondendum, videlicet ad primum, esse Episcopum ipso jure sit sua jurisdictione privatus: possitque propter delicti notorietatem ab alio iudice sine alia citatione, & declaratione, sua possessione, seu detentatione spoliari: non tamen inde sequitur, ut subditi, qui sunt privatæ personæ, ipsimet possint nulla præcedente declaratoria de facto seipos eximere ab illius obedientia, ut satis colligitur ex Abb. in *cap. Accepta, num. 6. de restit. spoliati.*

Præterea in casu nostro potestas prædicta ab Episcopo transit in Capitulum, ut supra dictum est; quod si Capitulum nusquam appareat, non tamen ob id ipsi subditi efficiuntur liberi, seu exempti, sed dictum jus conservatur, & retinetur ab ipsamet Ecclesia, secundum Abb. in *d. cap. Gratium, num. 12. de postul. Prælat.* licet secus videatur esse in Collegiis secularibus.

Ad secundum negatur similitudo: nam in casu nostro subditi non coguntur ordines suscipere, & quatenus in aliquo casu cogentur, tamen ob dicta impedimenta excusentur, ad notata in *cap. Commissa, de elect. lib. 6.* possuntque ii subditi pro remedio ad Sedem Apostolicam, vel illius in dictis partibus Legatum recurrere.

Ad tertium, illa ratio non videtur tam causa finalis, quam impulsiva: unde argumentum non urget, ad notata in *l. 1. §. Septè, ff. de postulando. Sacræ Congreg. responsa ad supra scripta dubia habes in cap. His quæ, nu. 22. supra de major. & obed.*

DE SCHISMATICIS ET ORDINATIS AB EIS.

Ex Concilio Lateranen.

C A P U T I.

Quod à prædecessore nostro: & infra. Ordinationes ab Octaviano, & Guidone heresiarchis factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus: adjacentes, ut qui dignitates Ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impertratis. Alienationes quoque, quæ per eosdem schismaticos, seu per laicos factæ sunt de rebus Ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad Ecclesias sine omnino revertantur. Si quis autem contra præsumpserit, excommunicationi se noverit subiacere. Illos verò, qui spontè juramentum de tenendo schismate præstiterint, à sacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere suspensos:

S U M M A R I U M.

- 1 Schismaticorum gesta juribus carent, etiamsi gerantur prætexu publici officij, & n. 131.
- 2 Ordinationes schismaticis factæ, irritæ sunt quoad executionem tantum, non autem quoad impressionem characteris, & numero vigesimo septimo, & seqq.
- 3 Character Ordinis non confertur per ministrum, sed imprimitur in anima immediate à Christo, & nu. 31. & seqq.
- 4 Ordinatis forma Ecclesia non servata character non imprimitur.

- 5 Ordinationes factæ ab eis, qui à schismaticis ordines susceperunt, executionem non conferunt.
- 6 Schismatici an sint ipso jure excommunicati, vel potius excommunicandi, usque ad n. 25.
- 7 Schismatici quomodo modis accipiuntur.
- 8 Excommunicati large dicuntur schismatici.
- 9 Schismatici proprie qui dicuntur, & numeris sequentibus.
- 10 Schisma unde dicatur.
- 11 Schisma quid sit, & n. 24.
- 12 Unitas Ecclesia in quibus consistat.
- 13 Graeci, qui ab unitate Ecclesia Romana recedunt, sunt ipso jure excommunicati.
- 14 Hæretici dicuntur, qui extollunt se contra Romanam Eccle-

- Ecclesiam, & hi, qui principales sunt, hæresiarche.
- 15 Episcopi in consecratione non solum hæresim, sed etiam schisma anathematizant.
- 16 Græci schismatici nostri temporis sunt formaliter heretici.
- 17 Heresis est error in fide cum pertinacia.
- 18 Schismatici sine heresi, qui dicantur.
- 19 Schismaticus, & hereticus esset, qui duos Summos Pontifices simul crederet veros.
- 20 Hereticus omnis est schismaticus, sed non è converso.
- 21 Schisma nullum est, nisi sibi aliquam hæresim coniungat, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur.
- 22 Antipapa dicitur hæresiarcha.
- 23 Schismatici omnes propriè sumpti hodiè sunt vinculo excommunicationis unodati.
- 24 Inobedientia est offensa quælibet, aut rebellio contra Papam, & Sedem Apostolicam: sunt casus Sedi Apostolicæ reservati in Extravagan. Pauli II. & Sixti IV.
- Rebellis quis dicatur, ibid.
- 25 Beneficiorum collationes à schismaticis factæ sunt ipso iure nullæ.
- 26 Matrimonia in Russia à Catholicis contraïta coram parochis Ruthenis an sint irrita, necne, & nu. seq. usque in fin.
- 27 Vuladica Ruthenorum an sint veri Episcopi.
- 28 Sacramentum potest trahere separatus, sicut potest habere separatus.
- 29 Ordinatio facta in forma Ecclesiæ ab Episcopo etiam heretico, seu schismatico, siue anathemate innodato, siue ordinationem receperit in Ecclesiâ, siue extra, habenda est rata quoad veritatem ordinis.
- 30 Intellectus cap. Novatianus, 7. q. 1.
- 31 Potestas spiritualis duplex, sacramentalis, & jurisdictionalis.
- 32 Altare semel consecratum non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatum.
- 33 Episcopi schismatici nec possunt excommunicare, nec absolvere, nec indulgentias concedere, ac se fecerint, nihil est actum.
- 34 Intellectus cap. Didicimus, & cap. Pudenda, q. 1.
- 35 Ordinati ab Episcopis schismaticis etiam ignoranter executionem non recipiunt.
- 36 Excommunicati omnes etiam non denunciati ante Concilium Constantiense dicebantur non tolerati.
- 37 Heretici, vel schismatici de iure communi nullam ordinum executionem, vel jurisdictionem habent, & nu. seq.
- 38 Institutio autorizabilis est de lege jurisdictionis.
- 39 Constantiensis Concilii Constitutio, Ad evitanda, recipienda est ut canonica, & perpetua, & nu. seqq.
- 40 Excommunicati denunciati dumtaxat, aut notorii Clericorum percussores, ex Concil. Constantiensi dicuntur non tolerati, & n. 46. & 54.
- 41 Basileensis Concilii Canon an derogaverit Constitutioni Concilii Constantiensis, Ad evitanda, & numer. seqq.
- 42 Basileense Concilium quo tempore ab Eugenio IV. translatum, seu dissolutum fuerit.
- 43 Basileensis Concilii Canon an, & in quo differat à Constitutione Constantiensis.
- 44 Abbas Nicolai de Animo, Felini, & Navarri error circa Constitutionem Concilii Constantiensis, & nu. seqq.
- 45 Basileensis Concilii acta in quibus approbata, aut reprobata fuerint.
- 46 Excommunicati notoriè, nisi sint denunciati, aut clericorum percussores, ex Concil. Constantiensi non sunt vitandi, & n. 54.
- 47 Heretici, schismatici non dicuntur nominatim denunciati ex Bulla Cœne.
- 48 Moguntinum Concilium etsi innovaverit Constitutionem Concilii Basileensis, tamen non derogavit decreto Constantiensis Concilii.
- 49 Synodus provincialis facultatem non habet derogandi Concilio generali, nec obligat extra provinciam.
- 50 Episcopi schismatici in vim Constitutionis Constantiensis validè jurisdictionem exercent, & beneficia conferunt, & nu. seqq.
- Contrarium, n. 53. & seqq. usque ad n. 126.
- 51 Beneficii collatio fit ab Episcopo ratione publici numeris.
- 52 Popones in Russia an sint veri Ruthenorum parochi, usque in fin.
- 53 Constantiensis Concilii Constitutioni de evitandis excommunicatis fuit derogatum per contrariam Constitutionem Concilii Lateranensis sub Leone X. & pluribus seqq.
- 54 Constantiensis Constitutionis tenor refertur.
- 55 Lateranensis Concilii Constitutio itidem refertur.
- 56 Excommunicati omnes notoriè ex Constitutione Concilii Lateranensis vitari debent, etiamsi non sint nominatim denunciati, aut notorii Clericorum percussores.
- 57 Vuladica, & Popones Rutheni, quorum schisma notorium est, hodiè dicuntur excommunicati non tolerati.
- 58 Parochialium collationes factæ à schismaticis non valent.
- 59 Beneficii collatio facta ab excommunicato non tolerato est irrita ipso iure, & n. 78.
- 60 Prelatus naturaliter mortuus, & excommunicatus aquirantur.
- Beneficii collatio facta schismatico, seu heretico, aut excommunicato, est ipso iure nulla, ibid. & nu. 73. & nu. 77.
- 61 Consuetudo contra Concilium generale non valet.
- 62 Communicatio in divinis cum excommunicatis est culpa mortalis.
- Et quid extra divina, ibidem remissivè.
- 63 Communicantes in divinis cum excommunicatis incidunt in excommunicationem majorem, qua non infligitur nisi pro mortali reatu.
- 64 Sacramenta recipiens ab excommunicato tolerato aut peccet mortaliter.
- 65 Consuetudo irrationabilis, & nutritiva peccati dicenda est potius corruptela, quàm consuetudo.
- 66 Heretici, & schismatici ex Constit. Pauli IV. sunt ipso iure privati omnibus dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis.
- 67 Pauli IV. Constitut. Cum ex Apostolatus, expenditur.
- 68 Verba, Ipso iure, licet non excludant declaratoriam super facto; tamen secus est si factum sit notorium.
- 69 Beneficia propter hæresim vacantia sunt Sedi Apostolicæ reservata ex Constitutione S. Pii V. & eorum imperationes non valent, nisi modus vacationis propter hæresim sit expressus.
- 70 Beneficiorum possessiones in personas hereticorum vires, & effectum non habere sensit Gregor. XIII.
- 71 Constitutio posterior tollit priorem Conciliarem etiam sine speciali derogatione.
- 72 Constantiense Concilium non relevat excommunicatos suspensos, vel interdictos, nec eis in aliquo suffragatur.
- 73 Beneficii collatio facta excommunicato non tenet.
- 74 Etiam excommunicatio fit occulta.
- 75 Beneficii collatio facta excommunicato nulla est etiam in foro conscientie.
- 76 Clausula absolutiois à censuris in litteris Apostolicis provisionum quid operetur.
- 77 Heretici, & schismatici nostri temporis sunt irregulares, & inhabiles ad beneficia obtinenda.
- 78 Excommunicatus, vel suspensus etiam non denunciatus de iure communi est destitutus omni facultate beneficii conferendi.
- 79 Et quid in occulte excommunicato.
- 80 Matrimonium celebratum coram parochio palam intruso, ac titulum non habente, post Concil. Trident. non valet.
- 81 Matrimonium contractum coram parochio excommunicato etiam denunciato validum est.
- 82 Matrimonium contractum coram parochio publico heretico irritum est, si decretum Tridentini Concilii de refor. matrim. publicatum fuerit in parochia, & lapsi sint triginta dies à die publicationis, & nu. 97. vers. Unde fit.

- 83 *Constantiensis Concilii Constitutio indulget Catholicis, ut possint recipere Sacramenta etiam ab hæreticis, & schismaticis non denunciatis.*
- 84 *Antecedens in omni materia includitur in concessione consequentis. Declaratur, n. 91.*
- 85 *Dispensatio tacita super defectu inducitur, quando alius ex gratia nulla utilitas perciperetur, & num. 91.*
- 86 *Constit. Ad evitanda, habilitat Catholicos ad Sacramenta recipienda ab excommunicatis, in reliquis supponit terminos habiles, & n. seq. usque ad n. 94.*
- 87 *Papa solus potest promovere ad Episcopales, Archiepiscopales, & alias majores dignitates.*
- 88 *Ordines suscipere non licet nisi ab Episcopo originis, beneficii, vel domicilii.*
- 89 *Pralatus intrusus non potest conferre Sacramenta, & conferendæ executionem non confert.*
- 90 *Abolutio Sacramentalis est actus judicialis, qui in non subditum exerceri non potest.*
- 91 *Princeps non censetur super in inhabilitate dispensare, quando gratia in aliqua parte potest operari effectum suum.*
- 92 *Excommunicati non sunt privati beneficiis ante excommunicationem canonice obtentis, nec sunt privandi, nisi in excommunicatione inforuerint.*
- 93 *Constantiensem Conc. speciali Constit. revalidavit collationes, & titulos eorum, qui in Conc. Pisanosuerunt ab eorum dignitatibus depositi, & n. 110.*
- 94 *Excommunicati in vim Constit. Ad evitanda, retinent jurisdictionem respectu non excommunicatorum privilegio alieno, non proprio.*
- 95 *Constitutio Constantiensis nec in favorem Catholicorum sanavit defectus titulorum, seu canonice institutionis.*
- 96 *Episcopi nequeunt dispensare ad Parochiales Ecclesias cum minoribus 25. annorum, aut illegitimis, criminosis, aut corpore vitatiis.*
- 97 *Beneficii collatio tamquam actus legitimus non potest esse in pendenti: sed aut statim tenet, aut vitatur.*
- 98 *Hæretici, seu schismatici non solum sunt inhabiles ad beneficia obtinenda, sed etiam ipso jure privati beneficiis ante hæresim, vel schisma canonicè obtentis.*
- 99 *Hæreticorum filii ex consuetudine, & pietate relaxantur beneficia.*
- 100 *Constitutio. Ad evitanda, quibus ex causis edita fuerit à Conc. Constantiensi, & n. seq.*
- 101 *Constitutio. Ad evitanda, an habeat locum in provisis de parochialibus Ecclesiis, vel dignitatibus post excommunicationem, seu schisma, & num. seqq. usque ad n. 26.*
- 102 *Patriarcha: Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates Græci schismatici in Concilio Florentino ut tales indifferenter agniti, & tractati fuerunt, & num. 116.*
- 103 *Constitutio Constantiensis, Ad evitanda, in quibus consuluerit timoratis conscientis, & scandalis obviaverit, usque ad n. 113.*
- 104 *Excommunicati in quibus actibus de jure communi sint vitandi.*
- 105 *Notorie excommunicati vitari debent etiam ante declaratoriam super facto.*
- 106 *Communicatio cum excommunicatis majori excommunicatione extra crimen, an sit mortalis.*
- 107 *Excommunicatio Ecclesiam ad orandum ingrediendi, cessandum est à divinis etiam missa inchoata, si nondum ceptus sit canon.*
- 108 *Communicatio cum excommunicatis in administratione, vel receptione Sacramentorum, est culpa lethalis.*
- 109 *Constitutio. Ad evitanda, extendi non debet ad rehabilitationem ad beneficia ad ulteriorem correctionem juris communi.*
- 110 *Provisi in schismate ab Antipapæ fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia in Concilio Constantiensi non obstante vitio hæresis, vel schismatis.*
- 111 *Sacerdos notorie excommunicatus de jure communi potest valde quemquam absolvere in articulo mortis, secus ex Conc. Constantiensi.*
- 112 *Excommunicatus provisorius à Papa de parochiali clausula abolutionis à censuris, potest, non excommunicatus administrare Sacramenta, ex Conc. Constantiensi; secus de jure communi.*
- 113 *Lex quantumcumque generalis semper restringitur ad personas habiles.*
- 114 *Lex non imprimis effectum suum, nisi in illas personas, in quibus verba legis congruunt, & adaptantur.*
- 115 *Quod non est Sanctorum Patrum decreto sancitum superfluitiosum non est adinventionibus præsumendum.*
- 116 *Papæ quem sub titulo dignitatis etiam incerta scientia nominet, seu irriter, per hoc in dignitate illa ipsum probare non intelligitur.*
- 117 *Nominatio Papæ in litteris Apostolicis non tribuit ius intruso, aut alii titulum non habenti.*
- 118 *Intellectus Clem. Si Summus de sententi. excommunicationis.*
- 119 *Papa si quem admittat assignando ei certam sedem, aut recipiat tamquam Abbatem ad suum officium exercendum, non censetur eam approbare in eadem dignitate.*
- 120 *Beneficium non censetur collatum, aut confirmatum, nisi illud per verba dispositiva conferatur.*
- 121 *Instituto canonice tamquam solemnitas extrinseca non præsumitur, sed probari debet.*
- 122 *Verba enuntiativa non propter se, sed propter aliud prolata, non probant, neque disponunt.*
- 123 *Nominatio Papæ non inducit probationem dignitatis, vel tituli.*
- 124 *Imperator Græcus, & Patriarcha Constantinopolitanus cur ut tales habiti, & tractati fuerint in Concilio Florentino.*
- 125 *Hæretici, & schismatici in Conciliis generalibus consueverunt admitti disputationis gratia, & ad eorum errores confutandos.*
- 126 *Græci Episcopi, & sacerdotes schismatici an censeantur in suis regionibus Ordinarii, & Parochi, titulo saltem putativo, & errore communi, usque ad num. 139.*
- 127 *Beneficiorum collationes facta in schismate ab Antipapæ, quo tempore præstabantur: obediencia, sustinentur ex communi reputatione.*
- 128 *Contrarium, n. 132.*
- 128 *Hæretici dum tolerantur in aliqua dignitate, & sunt ecclesiæ, possunt excommunicare, beneficia conferre, & litteras imprimere.*
- 129 *Intellectus l. Barbaricus, ff. de off. Prator. usque ad numer. 139.*
- 130 *Gesta ab excommunicato ut valeant, requiruntur titulus putativus à legitimo superiore, nec sufficit à superiore putativo.*
- 131 *Filiis non generatis fidem.*
- 132 *Gesta ab intruso non sustinentur ex communi errore etiam si gerantur preterea publici officii.*
- 133 *Beneficium reservatum collatio facta à Pralato putativo etiam ratione publici officii non valet.*
- 134 *Gesta ab occulte excommunicato non sustinentur quoad eos, qui sciunt impedimentum.*
- 135 *Error communis ad validitatem eorum, qua geruntur ab excommunicato, vel irregulari, debet esse facti, non iuris.*
- 136 *Gesta per Pralatum putativum valent, quamdiu toleratur; secus si notorium sit eum esse suspensum.*
- 137 *Beneficii impetratio non fit ab excommunicato ratione publici officii, ac propterea ex communi errore, & titulo putativo non sustinetur, & numer. seq.*
- 138 *Excommunicatus publicè, vel occulte, non differunt in his, que non geruntur ratione publici officii.*
- 139 *Parochus non afficit matrimonium ut minister, sed ut testis autorizabilis.*
- 140 *Clementis VIII. Constitutio prohibens divortia fieri quoad vinculum inter Græcos, an habeat locum in matrimonii Græcorum schismaticorum.*
- 141 *Græci schismatici latius ritus abominantur.*

- 142 *Græci Episcopi non sunt admittendi ad Ordines, vel alia Sacramenta conferenda, nec Sacerdotes in Parochialibus instituendi, nisi abjurato schismate.*
- 143 *Tridentini Concilii decretum de reformat. matrimon. publicari debet in singulis Parochiis, ut matrimonium sit validum, nec sufficit publicatio facta in Synodo provinciali.*
- 144 *Præsumitur tamen publicatum, si fuerit observatum tamquam decretum Concilii.*

Quod à prædecessore. Irritæ sunt ordinationes, benefici-
 orum collationes, & Ecclesiasticarum rerum
 alienationes factæ à Schismaticis, & à dignitate, &
 ordine suspenduntur, qui schisma tenere jurant. Hoc
 dicit. Habet quatuor dicta. Secundum ibi, *Adi-*
cientes. Tertium ibi, *Alienationes.* Quartum ibi, *Illis*
vero.

Nota primò, juribus carere ea, quæ geruntur à schmaticis,
 etiam si gerantur prætextu publici officii; nam l. *Rar-*
isarius, ff. de offic. Prætor. non habet locum in intrusis, sicut
 sunt schmatici; quod plenius examino infra in 1. *resp. ad*
quantam oppositionem, num. 129. & seqq.

Secundò nota, irritas esse ordinationes à schismaticis factas,
 concordat text. in *cap. Ordinationes, 9. quest. 1.*
 Quod intellige quoad executionem, non autem quoad
 impressionem characteris, secundum gloss. in *verb. Irritas.*
 Innocent. Hostien. Joan. Andr. & alios *hic.* Ratio
 est, quia character non confertur per ministrum, sed
 imprimitur in anima immediate à Christo. Infectio ergo
 ministrum non vitiat, §. *Verum, 32. dist. 8. & dixi latè*
in cap. 1. supra de Baptism. in q. an baptizati ab hæreticis
Calvinistis sint iterum baptizandi: & patebit infra num.
31. & seqq. Hoc tamen habet locum, si forma Ecclesiæ fuerit
 observata; alioquin irrita est ordinatio etiam quoad
 characterem, *cap. Extra Catholicam, & cap. Detrahe,*
1. quest. 1. d. cap. 1. & cap. penult. de Baptism. secundum Gos-
fred. Joan. Andr. hic num. 7. Butr. num. 3. Card. num. 4. in 3.
quest. & Abb. num. 4. & innuit gloss. 2. dum dicit schmaticos
conferre Sacramenta, dummodò in forma Ecclesiæ
conferant.

Tertiò nota ex illis verbis, *Et ab ordinatis ab eis:* Socie-
 tin. irritas esse ordinationes non solum factas à schismaticis,
 sed etiam factas ab illis, qui à dictis schismaticis ordines
 susceperunt. Quod expressè notat *hic Innoc. n. 1. in fin. di-*
cens. Idem de ordinatis ab hæresiaribus, vel schismaticis
 in infinitum: nam cum non habeant executionem; aliis
 dare non possunt, confert text. *cap. Vulnerato, & in cap-*
feritur, 1. q. 1. ibi: Ex infecta radice fructus non producitur,
in l. In causa, la prima, §. 1. §. in. & in l. seq. ff. de minor. ubi
si res per plures manus ambulaverit, idem juris erit.

Quartò nota in *verb. Si quis autem,* schismaticos non videri
 ipso jure excommunicatos, sed excommunicandos:
 nam si excommunicatio fertur in tribus casibus *hic* expres-
 sis, ergo extra ipsos schismatici regulariter non sunt ex-
 communicati, per argumentum à speciali, secundum Abb.
hic num. 3. & Socc. num. 6.

Præterea in *fin. text.* fertur sententia suspensionis contra
 jurantes tenere schisma; ergo sic jurantes, quibus hæc pœna
 specialis imponitur, non sunt excommunicati, & con-
 sequenter longè minus debent esse excommunicati illi, qui
 non jurant tenere schisma, sed solum adharent intruso,
 ut per Soccin. *ubi supra.* Idem probat text. in *cap. in nomine*
Domini, 23. dist. ponderando verbum, Damnatur, ibi po-
 situm in *fin.*

Verùm tu dic multiplicem esse schismaticorum acce-
 ptionem, ut per Innocent. *hic in princip. Hostien. num. 1.*
Butr. num. 4. & supra in rubr. per Joann. Andr. num. 3. Abb.
num. 1. & Soccin. num. 4. Quidam enim dicuntur schmatici
 largissimè, & existentes in peccato mortali, *cap. Sacerdotes, 1. quest. 1. cap. Resecanda, 24.*
quest. 3. sunt enim extra charitatem, cap. Audi denique,
11. quest. 3. cap. Dixit, 24. quest. 3. cum peccato sepatet
 hominem à Deo, secundum illud *Isoja cap. 49. Peccata nos-*
tra divisiverunt inter nos, & Deum nostrum. Ethos mani-
 festum est non esse generaliter excommunicatos, quia cen-
 sura aliquibus tantum criminibus annexa est, quæ latissimè
 recenset Navar. in *Man. cap. 27. num. 75. usque ad num.*
150. & Summistæ in verb. Excommunicatio. Et quamvis

criminosi omnes sint suspensi quoad se, non tamen quoad
 alios, ut in *cap. fin. de cohabit. cleric. & mulier.* Quidam
 dicuntur schmatici largè, ut omnes excommunicati ajure,
 vel ab homine, *cap. Apostolica, 24. quest. 3.* quia tunc
 extra Ecclesiam, & communionem fidelium, *cap. Cum*
excommunicato, 1. quest. 1. Et de his inceptum est quætere,
 an sint excommunicati. Alii dicuntur schmatici strictè,
 qui scilicet proprium Episcopatum eiciunt de sede Episcopali,
 & Episcopatum occupant, & suos constituunt
 Sacerdotes, *cap. Scire, 7. q. 1. cap. Inter hæresim, 24. q. 3.*
 Et sub hac specie constitui possunt etiam illi, qui con-
 juraciones faciunt contra proprium Episcopatum, de qui-
 bus in *cap. Conjuracionem, cum quatuor seqq. 11. q. 1.* Et hi
 secundum quosdam sunt excommunicati, sed tamen
 Doctores communiter tenent oppositum, ut testatur
 Abb. *supra in rubr. num. 1. vers. Strictè verò dicuntur:* eo
 quòd cum recognoscant Ecclesiam Romanam, licet
 proprium Episcopatum ejecerint, aut in eum conspira-
 verint, non tamen dicuntur ab unitate divisi, ut per
 Innoc. Hostien. Joan. Andr. & Abb. *supra in rubr.* Alii de-
 mum dicuntur schmatici arctissimè, prout *hic* sumuntur,
 qui scilicet dividunt se ab unitate Ecclesiæ, & conantur sibi
 Episcopos, Presbyteros, & Constitutiones facere, *cap. Novatianus,*
cap. Factus est, & cap. Denique, 7. q. 1. Schisma enim Græcè
 scissuram significat, *cap. Schisma, & ibi Archidiacon. in princ. 24. quest. 1.* Nam cum
 unica sit fides, & unica sancta Ecclesia; ergo qui ab hac
 unitate divisius est, schmaticus est; in unitate enim scis-
 sura esse non potest, *d. cap. Schisma, cap. Sicut Domini*
vestimentum, 16. quest. 7. cap. Loquitur Dominus, 24.
quest. 1. Unde schisma dissipari esse illicitus ab unitate fidei,
 vel univèrsitate recessus, secundum Hostien. Gosfred.
 & Raymund. *in summ. de Schisma, & Soccin. supra*
in rubr. num. 1. Quæ quidem unitas in duobus consistit,
 videlicet in commitione, seu communione membrorum
 Ecclesiæ ad invicem, & in ordine omnium membrorum
 ad unum ca. ut. Hoc autem caput est Christus, cujus vi-
 ces gerit Romanus Pontifex, *Clement. 1. de iurejur.* Unde
 qui subesse renunt summò Pontifici, & qui membris
 Ecclesiæ communicare recusant, scissuram facientes; valde
 propriè dicuntur schmatici. Dupliciter autem potest con-
 ringere, ut aliqui ab hac unitate recedant. Primò, cum
 Ecclesiam Romanam non agnoscunt, sed aliam sibi Eccle-
 sian, & caput constituunt, ut faciunt Græci schmatici:
 & hi absque dubio sunt ipso jure excommunicati, *cap. Nul-*
li, 19. dist. & determinat hic Innoc. num. 2. in verb. Irritas,
Hostien. num. 2. vers. Alii autem schmatici, Jo. Andr. num.
2. in ver. Subjacere, Butr. num. 4. vers. Numquid autem qui-
libet schmaticus sit excommunicatus. Qui enim extollunt
 se contra Romanam Ecclesiam, & ab ipsa se separant, hæ-
 retici dicuntur, & hi, qui principales sunt, hæresiarchæ,
 ut *hic, ac* proinde excommunicati sunt, *ex cap. Excommuni-*
camus, §. Credentes, supra de hæres. secundum Hostien.
d. num. 2. qui amplius dicit talem sententiam excommuni-
cationis ferri, seu potius innovari à quolibet Episcopo in
sua consecratione, quem consecrator interrogat dicens,
Anathematizas omnem hæresim? subaudi, non solum
errantem in fide, sed etiam excolloquentem se adversus hanc, scilicet
Romanam sanctam Catholicam Ecclesiam, & is, qui consecratur,
respondet, Anathematizo, ut in libro Pontificali, Quod multò
clariùs vendicat sibi locum in Græcis schismaticis nostri temporis,
qui non solum nollunt agnoscere summum Pontificem pro
Christi Vicario, & Capite univèrsalis Ecclesiæ; sed etiam ita
credunt, sentientes Ecclesiam Orientalem, & Constantinopolitanam non
esse sub Ecclesia Romana, & Patriarcham Constantinopolitanam
non esse inferiorem Romano Pontifici, ut patet ex actis
Florentini Concilii sub Eugenio IV. Hi enim fuit formaliter
hæretici, ut per Abb. supra in rubr. nu. 1. quoniam habent
errorem in fide cum pertinetia contra articulum, Et unam sanctam
Ecclesiam, cap. Inter hæresim, cap. Quia in Ecclesia, & c. Quialiorum,
24. q. 3. Archid. in cap. Hæresis, num. 1. d. c. caus. & que t. Silvest. in verb. Hæresis, 1. nu.
1. Deinde potest contingere, ut scissuram quis faciat, & recedat
ab unitate absque errore in fide, veluti cum duo contendunt
*de Pontificatu, ut *hic, & in cap. Si duo, 89. dist. nam**
quilibet credit unitatem Ecclesiæ, & illam esse apud se,
nec impugnat Ecclesiam Romanam, & hi sunt schmatici sine
hæresi, ut notatur in §. 124. quest. 1. sententi enim 18

de fide, & unitate, idem quod ceteri, sed tamen dissidio Congregationis delectantur, ut inquit Socci. *supra in rubr. num. 5.* alias qui duos summos Pontifices crederet veros, schismaticus, & hæreticus esset: schismaticus, quia divideret Ecclesiam; hæreticus, quia contra fidem. Atque ita quis potest esse hæreticus, & schismaticus. Imò omnis hæreticus est schismaticus, sed non è converso, ut declarat Goffred. *in summa de schismat. & Soccin. ut supra.* Et de his schismaticis sine hæresi variae sunt opiniones, an sunt excommunicati; Doctores tamen magis inclinant in sententiam affirmativam, ut testatur Abb. *supra in rubr. num. 1.* & probatur in *dist. cap. Nulli, 19. dist. 11.* ponderando verbum, *sum damnatus*; quod est lætæ sententiæ, ut ibi per Hugonem, & Archid. & hic per Hostien. & Jo. Andr. & Silvest. *in ver. schismaticus, num. 5.* Præterea etiam in sui principio schisma non habet perversum fidei dogma sicut hæresis: tamen in fine nullum schisma est sine hæresi ut docet Hieronym. *ad Titum cap. 3.* dicens, *Inter hæresim, & schisma hoc interesse arbitrantur, quod hæresis perversum dogma habeat; schisma propter Episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter separatur. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest. Caeterum nullum schisma non aliqua sibi confingit hæresim, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur:* testatur in *cap. Inter hæresim, 24. q. 3.* Et propterea Guido, & Othavianus, merito hic ab Alexandro III. appellantur hæresiarum; & consequenter excommunicati sunt ex d. §. *Credentes.* Neque obstat ponderatio Abbatis, & Soccini, quòd in textu nostro excommunicentur schismatici in tribus casibus tantum. Quia hoc non est verum: nam in *vers. Si quis autem,* non excommunicantur schismatici, sed illi tantum, qui schismaticorum ordinationibus innotuit, aut ab his beneficia, vel rem Ecclesiæ acquirunt, ut per Silvest. *lococitat.* Unde in his tantum concludit argumentum à speciali, quia communicans cum excommunicatis regulariter non sunt excommunicati saltem majori excommunicatione, nisi in casibus, qui notantur per Jo. Andr. & DD. in *cap. Sacris, supra de his que vis, mensive causa, & in cap. Statuimus, infra de sentent. excommuni.* Sed contra communem opinionem, præter ultimam considerationem Soccini, duo videntur magnoperè urgere. Primum est, quòd si schismatici in terminis hujus Decretalis essent ipso jure excommunicati, utique participantes cum eis in crimine criminosis, in eandem sententiam excommunicationis incidere, ut est casus in *cap. Nuper, & ibi dixi de sent. excommunic.* & tamen contrarium hic deciditur in *vers. Allos vero,* quia jurantes tenete schisma, & sic communicantes in crimine schismatici, à dignitate, & ordine suspenduntur, quæ specialis pœna frustra illis inflecteretur, si essent ipso jure excommunicati. Secundum est, quia jurantes tenere schisma sunt formaliter schismatici; & tamen non sunt excommunicati, ut supra proximè dictum est. Verum quicquid sit in terminis hujus textus, certè hodie res est extra difficultatem, quia, ut advertunt Abb. *supra in rubr. & Soccin. hic num. 6. in fin. & Silvest. in ver. Schismaticus, num. 5.* postea emanavit *cap. Licet, de vitanda, supra de elect.* ubi disponitur, ut tam ipse qui se gerit pro Papa; quam illi adherentes excommunicationi subjacent, per que verba inducta est excommunicatio ipso jure, ut ibi notat DD. idemque apertius statuitur novissime in Constitutione Gregorii XV. de Romani Pontificis electione, quæ incipit, *Aeterni Patris filius.* Quapropter aut agimus de schismaticis, qui recedunt ab unitate Ecclesiæ Romanæ, ut Greci, & illi sunt ipso jure excommunicati per *dist. cap. Nulli, 19. dist. 11. & per cap. Excommunicamus, 1. & 28. Credentes de hæret.* ut dictum est *infra nu. 13.* aut agimus de Antipapis, & eorum adherentibus, de quibus hic; & hi excommunicati sunt per *dist. cap. Licet, & Constitutionem Gregorii XV.* & sic hoste, quicquid scripserit nonnulli ex modernis, schismatici omnes strictissime sumpti sunt vinculo excommunicationis innodati. Addo, quòd in Extravagantibus, *Elis Dominicis, Pauli II. & Sixti IV. de pœnis, & remissis,* ad quas Doctores non advertunt, inter casus Sedi Apostolicæ reservatos ponitur non solum crimen hæresis, & conspirationis in personam, aut statum Romani Pontificis; sed etiam manifestæ offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis ejusdem Pontificis, vel Sedi Apostolicæ. Quibus verbis satis clarè comprehenduntur schismatici, qui se subtrahunt ab

obedientia summi Pontificis: nam secundum Hostien. *in summa de schismat. in princip.* schisma est illicita divisio per inobedientiam ab unitate Ecclesiæ facta. Et quamvis Soccin. *supra in rubr.* huic definitioni post verbum *inobediens* addat, *scilicet, cum rebellionem;* hoc tamen potest procedere tantummodò quoad effectum, ut sic inobedientes dicantur propriè schismatici; quia etiam omne peccatum fit inobediencia cœlestium mandatorum, secundum Ambrosium, & per consequens omnis inobediens dicitur ab Ecclesiâ; tamen nisi sit inobediens cum rebellionem, strictè, & propriè non dicitur schismaticus, ut ibi per eum, *num. 8.* Sed quoad effectum reservationis censuræ sufficit sola inobediencia etiam sine rebellionem; tum quia prædictæ Extravagantes utuntur dictione illa universalis, *Cum vis offensæ, inobediens, &c.* tum quia posterior Sixti IV. loquitur disjunctivè, videlicet inobediens, aut rebellionis. Aliud enim est inobediencia, aliud rebellio, *cap. Inter quatuor, & ibi Buttr. num. 4. supra de major. & obed.* Et nihilominus etiam si requireretur concursus utriusque qualitatis etiam ad effectum reservationis censuræ, tamen non est dubitandum, quòd schismaticorum inobediencia sit cum rebellionem; siquidem rebellis propriè dicitur, qui factò resistit superiori, vel jurisdictioni, *cap. Sane, si secundo, & ibi Buttr. num. 4. supra de off. deleg. Beld. in l. Sacertarium, §. Sed similes, num. 3. ff. de testam. milit. & consequenter apertè constat schismaticos omnes strictissimi nœ sumptos etiam sine hæresi tamquam inobedientes ac rebelles Romano Antistiti incidere in censuram Sedi Apostolicæ reservatam in præallatis Extravagantibus. Postremo cessat omne dubium, quia in Bulla Cœnæ Domini quotannis anathematizantur non tantum hæretici, sed etiam schismatici, ut in Bulla Gregorii XIII. *Consequenter,* ibi: *Nec non schismaticos, & eos, qui se nostris, & Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.**

Ultimò nota irritas esse collationes dignitatum, & beneficiorum à schismaticis factas: de quo dic plene, ut in sequenti questione.

In Russia, ac præcipuè in Leopoliens. Provincia Catholici permixti degunt cum schismaticis, quorum triplo major est numerus, ac plerique in locis vix unus sacerdos Catholicus reperitur; unde passim Popones, id est sacerdotes schismatici in possessione parochialis Ecclesiæ intrant, quos Rutheni suos parochos æstimant, sacramenta administrant Græcorum, & Catholicos cum schismaticis, & è contra in matrimonio conjungunt. Quærit Archiepiscopus Leopoliensis.

An Popones sint suæ curæ subsectorum Ruthenorum, & Ruthenorum proprii parochi, & an includantur in Canone Matrimonii Conc. Tridenti ut dum Catholicis contrahit cum Ruthena, vel è converso in manibus Poponi, matrimonium hoc sit validum, necne.

Supposita publicatione decreti e. 1. *sess. 24. de reformat.* in parochiis Ruthenorum, solutio questionis ex sententia Theologorum, quos consuluit Archiepiscopus, pendet ex duplici inspectione. Prima est, an Vuldicæ Ruthenorum sint veri Episcopi. Secunda, si sint, an habeant jus inſtituendi parochos.

Quoad primam inspectionem admittunt omnes tam Theologi, quam Canonistæ Vuldicas esse veros Episcopos Ruthenorum, cum dubitandum non sit, quin schismaticis in forma Ecclesiæ, quæ utuntur Rutheni, & cum intentione faciendi, quod facit Ecclesiæ, verus Episcopalis, Sacerdoti alio ordo conferatur, ut patet ex authoritate Augustini *lib. 2. contra Epistol. Parmeniani, c. 13.* ubi improbat quorundam opinionem, qui putabant Episcopos schismaticos necque habere Ordinis Sacramentum, neque aliis conferre posse, quod testatur in *cap. Quid quidam, 1. qn. 1. & in c. Offenditur, de consec. dist. 4.* Sacramentum enim potest tradere separatus, sicut potest habere separatus, ut idem Augustinus docet *lib. 6. de Bapt. contra Donatistas, cap. 5. circa primæ, & ad Bonifac. Epistol. 50.* Erhane ede Catholicam veritatem dicit gloss. communiter approbata in *summa 9. qn. 1. ubi Turrecrem. nu. 1.* (Sic, inquit, à conclusionis tanquam verissima ab omnibus suscipienda, quòd ordinatione facta in forma Ecclesiæ ab Episcopo, sive fit Catholicus, sive hæreticus, sive schismaticus, sive anathemate innodatus, sive ultimam manus impositionem, id est Episcopalem ordinationem receperit in Ecclesiâ, sive

- sive extra, est habenda rata quantum ad veritatem ordinis; ita quod omnes ordinati ab eo ordines recipiunt, & si alios ordinant, ordinati erunt, & sic in infinitum.) Et quamvis in hoc articulo olim variatum fuerit sententiis, tamen hæc est vera opinio, quam hodie sequuntur omnes, teste eodem Tutrectem. qui eam pluribus confirmat, & ab objectis tuerit, in *cap. Qui perfectionem, & in cap. Sacramenta, 1. quæst. 1.* sequitur Silvestr. in verb. *Degradatio, num. 9.* & Canonistæ hic, ut dictum est supra num. 2. in 2. not. ab.
- 30 Nec refragat authoritas Cypriani in *cap. Novatianus, 7. quæst. 1.* dicentis: *Qui nec innotuit spiritus, nec conventionis pacem observat, & se ab Ecclesia vinculo, & Sacerdotum collegio separas, nec Episcopi potestatem habere potest, nec honorem.* Quoniam ut respondit S. Thom. in 2. 2. quæst. 39. artic. 3. *Duplex est spiritualis potestas; una quidem Sacramentalis, alia iurisdictionalis. Sacramentalis potestas est, quæ per aliquam consecrationem confertur: omnes autem consecrationes Ecclesie sunt immobiles manentere, quæ consecratur, sicut etiam patet in rebus inanimatis: nam altare semel consecratum, non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatum. Ad hoc cap. 1. & cap. 3. & utrobique not. de consecrat. Eccl. vel alt. cap. S. motum, & cap. Ecclesie, de consecrat. dist. 1. Et idem talis potestas secundum suam essentiam remanet in homine, quia per consecrationem eam est adeptus, quamdiu vivit, sive in seculum, sive in hæreticum labatur: quod patet ex hoc, quod rediens ad Ecclesiam non iterum consecratur, cap. Ordinationes, 9. quæst. 1. Sed quia potestas inferior non debet exire in actum, nisi secundum quod movetur à potestate superiori, ut etiam in rebus naturalibus patet; inde est, quod tales usum potestatis amittunt, ita scilicet, ut non liceat eis sua potestate uti: si tamen uti fuerint, eorum potestas effectum habet in sacramentalibus: quia in his homo non operatur, nisi sicut instrumentum Dei: unde effectus Sacramentales non excluduntur propter culpam quamcumque conferentis Sacramentum, cap. Si iustus, cap. Ex catholica, cap. Sic autem, cum multis seqq. 1. q. 1.*
- 33 Potestas autem iurisdictionalis est, quæ ex simplici iunctione hominis confertur, at talis potestas non immobiliter adheret; unde in schismaticis, & hæreticis non manet: ideoque non possunt absolovere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid huiusmodi; quod si fecerint, nihil est actum, cap. Omnibus, cap. Aut Celestinus, & cap. Aperit, 24. quæst. 1. Cum ergo dicitur tales non habere Episcopi potestatem, intelligendum est vel de potestate secunda, vel si referatur ad primam potestatem, non est referendum ad ipsam assentiam potestatis, sed ad legitimum usum ejus; ita D. Thom. & Silvestr. in verb. *Schismaticus, n. 3.*
- 34 Et eodem modo respondetur ad *cap. Didimus, & cap. Pudentia, eod. caus. & quæst. ubi Pelagus Papa: Pudentia, ut ita dicam, rapina in divisione est non consecratus, sed execratur Episcopus: semim ipsum nomen consecrationis rationabilis, ac vivaci intellectu discutimus, is, qui cum universali detractat consecrari Ecclesie, consecratus dicit, vel esse nullam rationem poterit: consecrare enim est simul sacrare; sed ab Ecclesia visceribus divivus, & Apostolicis sedibus separatus execratur ipse potius, & non consecratur: jure ergo non consecratur poterit dicit, quem simul sacrare in unitate conjunctis membris non agnoscit Ecclesia. Hæc ibi: Hæc namque, & consimiles auctoritates intelligi debent, vel quoad ea, quæ concernunt iurisdictionem, ut dictum est, vel quoad executionem tantum, quam de jure communi non recipiunt ordinati ab Episcopis schismaticis, vel præcis ab Ecclesia, seu excommunicatis, dist. cap. Qui perfectionem, & ibi Tutrectem. num. 3. & 4. cap. seq. 1. quæst. 1. cap. 1. de ordin. ab Episc. etiam si ignoranter sic fuerint ordinati, ut in cap. ult. eod. tit. & post Innoc. notat Joan. Andr. in dist. cap. 1. super ultimam gloss. & hic super secundam gloss. ad finem magnæ supplementationis, Præpos. in summ. 9. quæst. 1. num. 1. non autem debent intelligi quoad potestatem officii, & veritatem, seu essentiam consecrationis, ut paulo infra declarat Gratian. post *cap. Miramur, in §. His auctoritatibus, 24. quæst. 1.* & ead. quod scripsi de utraque potestate Sacramentali, & iurisdictionali, in cap. 1. supra, de suppl. neglig. Prælat. Hæc de prima inspectione.*
- 35 Quoad secundam inspectionem, videlicet an Vuladicæ Ruthenorum habeant jus instituendi Parochos, longè major est difficultas: & quidem pro parte affirmativa videtur valde urgere, quod ante Concilium Constantinense excommunicati omnes dicebantur, non tolerari. & vitandi erant etiam ante illam denuntiationem: casus est in *cap. Cum ab homine, de sentent. excomm. in cap. Excommunicatis, 11. quæst. 3.* & post Hug. & Raym. notat Archid. in *cap. Si tantum, num. 1. 6. quæst. 2. glos. in cap. Sane quod, in verb. Nominativè, 24. quæst. 2. per text. in cap. Cum desideres, de sent. excomm. Felin. in c. Rodulphus, numer. 39. de rescript. ubi redarguit Petr. de Anchar. quod per inadvertentiam scripserit contra prædicta jura in *conf. 185. Tribus de causis, col. 2.* idemque hæretici, & schismatici tamquam excommunicati *ex cap. Excommunicatus, 1. & 2. de heret. & ex Bulla Cænæ Domini indistinctè dicebantur nullam ordinem executionem, vel iurisdictionem habere, ut hic, & in cap. seq. Abb. in cap. Ad probandum, num. 2. de re judic. S. Thom. in 3. part. quæst. 50. alias 19. art. 6. Silvestr. in verb. *Schismaticus, num. 3.* & propterea nec poterant veros parochos instituere; imò eorum collationes erant ipso jure nullæ ex decreto Concilii Lateranensis hic relato, & constitutione Alexandri IV. in *cap. 2. §. Hæretici, de heret. lib. 6.* Institutio enim autorizabilis, seu datio curæ animarum est de lege iurisdictionis, *cap. Consequente, & cap. Dilectus, junctâ glossâ in verb. æ. lege jurisdictionis, de offic. ordin. Episcopi autem schismatici prorsus carebant potestate iurisdictionali, §. His auctoritatibus, 24. q. 1. & ex sententia D. Thomæ ostensum est supra in inspectione a. n. 30.***
- 36 Verum postea in Constantinensi Concilio sub Martino V. edita fuit Constitutio incipiens. *Ad evitanda, quam ad litteram refert S. Antonin. in 3. part. tit. 25. cap. 2. Felin. in dist. cap. Rodulphus, num. 39. vers. Insuper ad evitanda, de rescript. Silvestr. in verb. Excommunicatio, 5. nu. 7. vers. Sciendum est, 4. & Sot. in 4. dist. in 22. quæst. 1. art. 4. qua statutum est, ut si tantum excommunicati censentur non tolerari, & vitari debeant, qui nominati, & expressè fuerint denunciati, vel notorii Clericorum percussores.*
- 37 Et quamvis ut idem S. Antonin. testatur in 3. part. tit. 26. *cap. ult.* citatus a Felin. ubi supra, quidam assererent eandem Constitutionem fuisse propositam, sed non acceptam, præcipue ab Italica natione, ipse tamen audivit à duobus venerabilibus viris, quos nominat, & qui Concilio interfuerunt, eam fuisse acceptam ab omnibus ut perpetuam, & in tract. de censur. cap. 83. disputat, an Summus Pontifex poterit sic statuere, & concludit affirmativè, adiciens, quod cum quidam dixisset Martino V. se audivisse illam Constitutionem fuisse pro quinque annis; Martinus respondit: *Ego volo, ut semper duret; & alia subnectit circa robur ejusdem Constitutionis. Quomobrem jam more Ecclesie receptissimum est, ut non vitemus nisi duas illas excommunicatorum species, quas prædictum Concilium vitari iussit, ut ait loco cit. Sot. post Cajet. Et licet Covart. in cap. Alma mater, part. 1. §. 2. num. 7. dicat in exemplaribus, quæ extant, se nunquam reperisse hoc decretum inter canones Constantinensis Concilii, ac propterea dubitare, an potius fuerit conditum à Martino V. ut etiam supponit Navarr. in *man. cap. 27. num. 35.* utenique tamen sit decretum illud recipiendum est ut canonicum, ut omnes admittunt locis citatis, Neque obstat, quod Abbas in Clem. 2. de sent. excomm. num. 6. referat in alio canone Concilii Basiliensis *sess. 20. §. Ad evitanda scandala, sancitum fuisse, ut non teneatur quis alium vitare in divinis, vel extra, prætextu excommunicationis, aut suspensionis; aut interdictum observari, nisi sit facta per judicem declaratio, aut conlitterit quem in excommunicationem ita notoriè incidisse, ut ulla possit tergiversatione celari; & quod Nicolaus de Animo in supplemento Pisanelle, in verb. Clericus, in fin. relatus à Felin. in dist. cap. Rodulphus, num. 39. de rescript. referens eandem Constitutionem concordet cum relatione Abbatis, subdens se illam extraxisse de libro Juliani Cardinalis, qui vulgariter dicebatur S. Angeli, & præfuit eidem Concilio, & sibi ostendit hanc Constitutionem in camera sua, & studio suo Florentiæ anno 1440. die 11. Decembris: hic autem Canon Basiliensis Concilii tamquam posterior futulit Constitutionem Concilii Constantinensis, qua non erant vitandi nisi expressè denunciati, an notorii Clericorum percussio-**

custores, ut videtur sentite Covarr. in dist. cap. *Alma mater*, part. 1. §. 2. numer. 7. & ante eum Felin. in dist. cap. *Rodulphus*, num. 39. de *rescripti*. ubi proprietatem censuit notorie excommunicatos ante denuntiationem indistincte esse vitandos, Silvest. in verb. *Excommunicatio*, §. 3. numer. 9. & in effecti Navarr. de *penit. dist. inl. 6. §. Labores*, num. 9. & in *Manuali*, cap. 27. num. 35. Id inquam non obstat, quia huius Canonis Concilii Basileensis nulla ratio habenda est, non quidem ex eo, quod conditus fuerit post dissolutionem Concilii, ut qui tam incaute opinati sunt: nam scilicet, in qua habetur ille Canon, celebrata fuit anno 1435. undecimo kal. Febr. ut patet in notis ad eam sessionem *tom. 3. Conciliorum part. 2. pag. 408. col. 2.* dissolutionem autem, seu translationem Concilii ad civitatem Ferratiensem facta sunt ab Eugenio post menses cii ceter triginta duos, ut constat ex Bulla translationis, que incipit, *Doloris genium*, edita 14. Kalend. Octobris 1437. que habetur post acta Concilii Basileensis eodem *tom. 4. part. 1. pag. 125.* Et quamvis Eugenius multo ante, id est 15. Kal. Januarii anno 1331. eius Pontificatus primo dissolvit Concilium, si quod Basice congregatum videretur, aliudque Concilium in anno cum dimidio Bononiæ, & sequens aliud Concilium in decennio Avenionæ indixisset, ut in Bulla dissolutionis, que incipit, *Quoniam alto*, & incomprehensibili Domino: & habetur itidem post acta ejusdem Concilii pag. 209. tamen hæc dissolutio ex causam defectu postea cassata fuit ab eodem Eugenio perinde, ac si nunquam emanasset, ut in Bulla incipiens. *Dudum sacrum generale Basileense Concilium*; que ponitur inter illius acta *sess. 16. tom. 4. part. 1. pag. 41.* Unde manifeste apparet sessionem 20. fuisse habitam ante scissuram Concilii. Quod etiam clare colligitur ex Epistola Eugenii ad Concilii legatos scripta post duos menses à celebratione illius sessionis, videlicet 13. Kal. Martii 1435. ut patet pag. 214. Atque ita prædictum Canonem fuisse editum in Concilio Basileensi ante scissuram testatur S. Antonin. *tractat. de Censur. cap. 83.* dicens se ita audivisse a Cardinali Juliano Concilii Legato. Idemque affirmat Silvest. in verb. *Excommunicatio*, §. 5. numer. 7. *vers. Sciendum est quarto*, & Covarr. in cap. *Alma mater*, part. 1. §. 2. numer. 7. Quod tamen immediate subjicit idem S. Antonin. Constitutionem Concilii Constantiensis fuisse approbatam in Concilio Basileensi, & ab Eugenio IV. non est usqueaque verum. Refertur enim Constitutio Basileensis *ead. sess. 20. in §. Ad vitandum*, eod. *tom. 4. Concil. part. 1. pag. 50.* & concordat eum Constitutio Constantiensis usque ad *vers. Salvo*; sed postea ubi Constantiensis excipit tantum notorios clericorum percursores; hæc Basileensis generaliter excipit, ac vitari jubet omnes notorie excommunicatos; & in hoc conferitur cum illa, que postea edita fuit in Concilio Lateranensi, ut patebit infra *num. 55.* Unde eum Concilium Basileense hæc in parte advenietur Constantiensis, & iste canon editus fuit ante scissuram; non mirum, si Abbas Panormitanus, qui partes Basileensem accerrimè tuebatur, & Nicolaus de Animo supracitati putaverint notorie excommunicatos etiam non denunciatos esse vitandos, idemque senferit Felin. eorum auctoritati innixus in *eod. cap. Rodulphus*, numer. 39. *vers. Salva veritate, de rescripti*. ubi hanc discrepantiam non considerans, confundit Constitutionem Constantiensis cum Basileensi. Et eodem modo lapsus est Navarr. in *Man. cap. 27. numer. 34.* ubi dicit Extravaganter Martini V. fuisse male relatum à S. Antonino, & Felino, & bene à seipso in *cap. 1. §. Labores, de penit. dist. inl. 6.* Nam reverèndè refertur ab illis, & male ab ipso, quia ipse loco Constitutionis Constantiensis, seu Extravaganter Martini V. ab Eugenio IV. approbatæ, refert Constitutionem Concilii Basileensis editam multo post obitum Martini V. videlicet Pontificatus Eugenii anno quinto, & repetitam in Concilio Lateranensi sub Leone X.

45 Sed ex alio capite hic canon Basileensis non est attendendus, nec aliquatenus derogat Constantiensis, nempe quia acta Synodi Basileensis fuerunt reprobata, allquibus tantum excipitis, ut constat *ex sess. 11. Concilii Lateranensis novissimi*, ubi Concilium ablatum, & nullus prorsus auctoritatis appellatur, præsertim post translationem; que verba indicant etiam ante translationem illud non fuisse ex omni parte legitimum, ut dixi in *cap. Significasti*, numer. 25. & 26. supra de *electi*. Idipsum

constat ex Bulla Nicolai V. incip. *Ut pacis*, edita Spoleti 14. Kalend. Julii 1449. que habetur inter acta Concilii Basileensis *tom. 4. Conc. part. 1. pag. 96.* Nam cum Felix V. Antipapa cessisset Pæduo pontificatus, actaque omnia Basileensis Concilii sui ipsius iudicio quasi improbasset; Nicolaus pacis gratia approbavit eas tantum Constitutiones, que de beneficiis Ecclesiasticis fuerunt editæ, & improbatæ reliqua omnia, que aliorum Conciliorum decretis, & Constitutionibus non sunt diffinita. Quibus verbis evidenter apparet prædictam Constitutionem Concilii Basileensis in ea parte, in qua præcipit vitari omnes notorie excommunicatos etiam non denunciatos, fuisse penitus reprobata, quia non solum in ea parte non reperitur idem diffinitum in aliis Conciliis, prout requiritur ad hoc ut cadat sub præservatione Nicolai; sed potius reperitur diffinitum oppositum in Constitutione Constantiensis, que non præcipit vitari non denunciatos, nisi sint notorii clericorum percursores. Rationes autem, cum acta Synodi Basileensis fuerint invalida, fuisse recensentur a Cardin. Turrec. qui in minoribus agens eundem Synodo interfuit, in *summ. de Eccles. lib. 2. cap. 100.* Quamobrem quoad notorie excommunicatos non denunciatos servandum esse decretum Constantiensis Concilii juxta generalem Ecclesie usum docuerunt S. Antonin. in 3. part. tit. 28. Adrian. in 4. in *materia de Clavib. Cajet. in summ. in verb. Excommunicatio major*, & in 2. 2. *quest. 12. artic. 2.* idemque Silvest. in *conflatorio Epistoliarum*. ubi vidit Turrecematam, à priori sententia dilecessit, quod & Navarr. fecit in ultima impressione *Man. cap. 3. numer. 8. & cap. 27. numer. 35.* & similiter Covarr. præalleg. in *cap. Alma mater*, part. 1. §. 2. *num. 9. vers. Superest igitur*, fatetur magis receptam esse in Christiano Orbe Martini V. & Constantiensis Constitutionem. Unde refert Avilam in *7. de Cons. disp. par. 2. dub. 2. vers. Secunda opinio*, in Anglia, & Germania Catholicos tunc cum notorie hæreticis communicare: nam non dicuntur nominatim denunciati ex eo quod in Bulla Cæne feratur censura in schismaticos generaliter, non nominatis personis, ut animadvertit Sot. in 4. dist. 22. *quest. 1. art. 4. vers. In ista questione*, usque ad *vers. Quod si arguas*; sed ad hoc ut dicantur non tolerari, necesse est, ut notentur censura expresso nomine proprio, aut aliquot appollitis signis, que certè, & absque ullo dubio cum, qui excommunicatur, significant, & demonstrent, secundum Covarr. in dist. cap. *Alma mater*, §. 2. numer. 8. & ante eum gloss. in *Clem. 1. in verb. Nominatim*, de *vita & honest. cleric. que communiter illic recipitur*. Non obstat, quod dicta Constitutio *Ad vitandum*, ad eum modum, quo condita fuit in Concilio Basileensi, postea ad litteram repetita fuerit, & innovata in Concilio Moguntino, *cap. 104. anno 1549.* ut patet *tom. 4. Conciliorum*, part. 2. *pag. 268.* Quoniam hæc Synodus fuit provincialis sub Sebaltiano Archiepiscopo, nec apparet confirmata per Sedem Apostolicam; unde nullatenus derogavit Constitutioni editæ in generali Concilio Constantiensis, textus est in *cap. Quod super his*, & ibi dixi, de *major. & obed. & censur. Sacra Congregatio Concilii superioribus annis in causa Concilii provincialis Gnesensis*; & ad summum hæc Constitutio servanda esset solummodo in provincia Moguntina, extra quam Synodus jurisdictionem non habet, *cap. Decernimus*, §. *quest. 9. cap. Cum sit*, de *Judic. cap. 1. & per tot. 13. dist. inl. gloss. & D. in cap. Domino Sancto*, 50. dist. Sequitur gloss. ut Episcopi schismatici ex recepta omnium sententia tamquam excommunicati tolerati, id est non nominatim denunciati, actus jurisdictionis valide exerceant, ac beneficia conferant, ut in specie de collationibus beneficiorum post Concilium Constantiensis adnotavit Sot. loco cit. *vers. Primum enim*. Ratio est, quia sit ab Episcopo ratione publici muneris, & valent actus, qui geruntur publici muneris auctoritate ab excommunicatis, dum tolerantur, *cap. Ad probandum*, ubi Felin. de *res. iudic. Abb. & alii in cap. Peritatis*, de *dolo. & consensu*. Et in terminis Constantiensis Concilii tradit Sarnen. in *tractatu Expellatarum*, num. 60. & Covarr. in dist. cap. *Alma mater*, part. 1. §. 7. numer. 9. *Suar. tom. 5. de Censur. disp. par. 13. sess. 2. num. 2.* & Sarr. in *eodem tract. lib. 3. cap. 6. num. 8.* Itaque cum Vuladæ, ut in *Intro. probavimus*, sint veri Episcopi Ruthenorum, & tamquam tolerati, id est non denunciati nominatim, possint actus jurisdictionis exercere, & beneficia Ecclesiastica con.

conferre: necessariò videtur sequi, ut quantum in ipsis est, Popones ab eis instituti in possessione beneficii curati, sint veri Rationem Parochi, & consequenter valida sint matrimonia coram eis, & duobus testibus contracta: neque enim aliud exigit Tridentinum Concilium in cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.

53 Sed his non obstantibus sub censura Ecclesiæ existimo irrita omninò esse huiusmodi conjugia: & moveor præcipuè ex tribus fundamentis.

Primum fundamentum est, quia Constitutio Constantiensis Concilii, qua parte habitat Catholicos ad communicandum cum notoriè excommunicatis, dummodò non sint denunciati, aut notorii Clericorum percussores, fuit abrogata per contrariam Constitutionem Concilii Lateranensis sub Leone X. Quod ut evidentiùs appareat, expendenda sunt verba utriusque Constitutionis. Et quidem tenor Constantiensis ad eum modum, quo refertur à S. Antonin. Felin. Silvest. & Soto locis præcitatatis num. 39. talis est, videlicet: *Ad evitanda scandala, & multa pericula, que conscientias mortalis contingere possent, Christianis fidelibus misericorditer indulgemus, ut nemo deinceps à communione alicujus in Sacramento administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra prætextu cuiuscumque sententis, aut censura Ecclesiastica, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à jure generaliter promulgata teneatur abstinere, vel aliquem vitare, vel interdictionum Ecclesiasticum observare, nisi sententia prohibito, suspensio, vel censura huiusmodi fuerit in, vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum, aut certam à iudice publicata, & denunciata specialiter, & expressè, Constitutionibus Apostolicis, & aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque; salvo si quæ pro sacrilega manu in clericis injectione sententiam latam à Canone ad eò notoriè consisterit incidisse, ut factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari: nam à communione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstinere iuxta canonicas sanctiones* Hactenus verba Constitutionis Constantiensis, ex quibus apparet non esse vitandos notoriè excommunicatos, nisi sint specialiter denunciati, aut notorium surgat ex violenta manu injectione in clericos, ut relatis verbis S. Antonini sub nomine Archiepiscopi Florentini, & Angel. in verb. *Excommunicatio*, 8. in propriis terminis declarat Decius in cap. *Anobis*, num. 21. vers. *Adde verò, de except.* & Covarr. in dict. cap. *Alma mater*, part. 1. §. 2. num. 6. vers. *Ex quibus satis apparet.* (Et enim in Constitutione prædicta solum excipitur unus casus notorius, videlicet violentæ manu injectionis in clericum: ergo in aliis casibus regula videtur generaliter habere locum, quia exceptio facta in uno casu, videtur confirmare regulam in aliis, cap. 2. de conjug. leprof. cap. *Dominus*, 32. quest. 7. & notat Bart. in l. *Quæsitum*, §. *Denique*, ff. de fund. instr. Nec obstat, quòd in facto notorio non requiratur denunciatio; quia procedit de jure communi; secus attenda prædicta Constitutione.) Hæc Decius, ubi etiam salvat Abbatem in Clem. 2. de sent. excomm. quòd sit intelligendus juxta Constitutionem, quam allegat, id est Basileensem, ut patet ex dictis supra num. 44.

55 Constitutio verò Concilii Lateranensis habetur sess. 11. in §. *Statuimus insuper*, ut ad vitandum scandala, tom. 4. Conciliorum part. 2. pag. 117. col. 2. & concordat de verbo ad verbum cum Constitutione edita Constantiæ, usque ad vers. *Salvo, &c.* Sed postea ubi Constantiensis excipit notorios clericorum percussores, hæc Lateranensis excipit generaliter omnes notoriè excommunicatos, his verbis: *Au sita notoriè in excommunicationis sententiam consisterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo juris suffragio excusari: nam à communione illius abstinere volumus iuxta canonicas sanctiones.* Hæc ibi: quæ clausula manifestè opponitur clausulæ Constitutionis præcedentis. In illa enim Catholicis habilitantur ad communicandum cum excommunicatis etiam notoriè ante denunciationem nisi sint notoriè excommunicati propter sacrilegam manu injectionem in clericos: in hac verò prohibentur communicare indistinctè cum omnibus excommunicatis, etiam non denunciatis, quorum crimen est ad eò notorium, ut nulla possit tergiversatione celari, juxta text. in cap. *Tua nos*, & cap. fin. de cohæsit. clericor.

& mulier. Ergo hac in parte Constitutio Lateranensis tamquam posterior derogavit contrariæ Constantiensis, licet illius nullam fecerit mentionem, ut est text. in cap. 1. ubi id notant gloss. Archid. Joann. Mon. Joann. Andr. Gemin. & reliqui omnes de constituti. lib. 6. Et de constitutionibus Conciliaribus, quæ invicem adversantur, tradunt Turrecrem. & Præpos. in cap. *Domino Savito*, 50. dist. 17. & dixi in cap. *Nonnulli, de rescript.* Et pro hac sententia allegari possunt Abb. Pisanello, Felin. Silvest. Navarr. & Covarr. citati supra num. 41. & 44. Hi enim auctores, cum in terminis Constitutionis Basileensis teneant, notoriè excommunicatos esse vitandos, etiam si non fuerint specialiter denunciati; utique existimandi sunt idem sentire in terminis Constitutionis Lateranensis, quæ de verbo ad verbum concordat cum Basileensi. Et quamvis Silvest. & Navarr. postea se retractaverint; id tamen fecerunt, quia ex testimonio Turcrem. intellexerunt acta Concilii Basileensis fuisse invalida, ut dictum est supra num. 49. Quo fundamento cessante, prout cessat in Constitutione Concilii Lateranensis, que est eadem cum Basileensi, judicandi sunt in priori sententia persistere. Atque hinc sequitur, rursus Vula-dicæ, & Popones Rutheni, quorum schisma est ad eò notorium, ut nulla possit tergiversatione celari, hodie dicantur excommunicati non tolerati, ex prædicta Constitutione Concilii Lateranensis, ad quam DD. nostri non videntur advertisse, & subinde invalidæ sint collationes parochialium Ecclesiarum, tum ex parte ipsius collatoris, tum de schismaticis est casus hic, ubi irritæ decernuntur collationes beneficiorum à schismaticis factæ: & de collatore excommunicato, ex text. in cap. un. *Nel fed. vacan.* lib. 6. ubi id notant gloss. in verb. *Majoris*, Geminian. & Ancharan. num. 2. Franc. item num. 2. ubi rationem reddit quia parificatur Prælatus naturaliter mortuus, & excommunicatus: & de excommunicato non tolerato, qualis est notorius, aut etiam publicus, declarat Imol. in cap. *Veritatis*, num. 16. de dol. & contum. Abb. in cap. *Si vero numer. 9. de sent. excomm.* & Soccin. in cap. *Sacris*, num. 88. eod. tit. tum ex parte collatoris, si tu provisi; collatio enim beneficii facta schismatico, seu hæretico, est ipso jure nulla, ex cap. 2. de hæret. lib. 6. quemadmodum & facta excommunicato, cap. *Postulasti, de cler. excomm. mult.* & patebit in tertio prox. fundamento: successivè irrita sunt matrimonia coram Poponibus celebrata, cum non sint veri contrahentia parochi, ut pro forma requiritur ex decreto dict. cap. 1. vers. *Qualiter quam presente parochio*, sess. 24. de reform. matrim.

61 Neque obstat, quòd ex consuetudine jam receptum sit, ut ad præscriptum Constitutionis Constantiensis non habeatur pro excommunicatis non toleratis nisi nominatim denunciati, & notoriè percussores Clericorum, ut testantur Soto, & Covarr. locis citatis, & alii Doctores passim.

Nam responderet, huiusmodi consuetudinem adversari antedictæ Constitutioni Conc. Lateranensis, ut ostensum est supra à num. 53. ac proinde non valet, ut in terminis alterius Concilii Lateranensis sub Innocentio III. etiam in materia ad Fidem non pertinente docet Hostien. in cap. *Cum laicis*, n. 11. de rebus Eccles. non alienan. ubi ait illud esse Concilium generale, quod est observandum sicut Evangelium, cap. *Sicut*, 15. dist. 17. ergo non valet contraria consuetudo, cap. fin. de consuet. & cap. fin. de rescript. & Hostienem itidem verbis refertur, & sequuntur ibi Jo. Andr. num. 3. in fin. vers. *Hoc enim est Concilium generale servandum ut Evangelium.* ergo non valet consuetudo contrariæ, & Card. num. 7. vers. *Hoc enim est Concilium*, Bald. in tit. de pace Const. col. 4. in ver. *Mos Romanorum*, sub num. 22. in fin. Jas. in l. *De quibus*, col. 13. num. 55. vers. *Adde quòd eodem modo nihil valet consuetudo aliquid intraducens contra Concilia generalia*, ff. de leg. & Rochus de Curt. in tract. de consuet. nu. 546. vers. *Secundo limita*: quorum sententiam meo tempore secuta est S. Congregatio Concilii in causa Mediolanen. privilegii fori, ut dixi in dict. cap. *Cum laicis*.

62 Præterea participatio in divinis cum excommunicatis non toleratis, quales ex prædicta Constitutione Lateranensis sunt omnes notoriè excommunicati, est culpa mortalis, ut est textus in cap. *Sacris*, supra de his, que vi. me. usque caus. ubi Innocentius III. decidit, eum, qui per metum inducitur ad communicandum cum excomm. nicato in-

- incidere in excommunicationem; & subnectit rationem, quia licet metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari: ad idem textus in cap. Rogo, 11. quest. 3. ibi: *Nec unquam Sacerdoti supra scripto Maximo communicanti contra animam suam, qui, quam vestrum communicare presumat: ubi gloss. post Hug. exponit verbum illud, Communicanti, id est in sacris; concordat text. in cap. Exceptionem, ibi, In periculum anime, de except. Et quamvis valde sit controversum inter Doctores, an participatio extra divina sit venialis, quod fusc examinavit Archidiaconus in dist. cap. Rogo, & Joann. Andr. in dist. cap. Sacris; tamen in divinis consentiunt omnes esse mortale, ut post D. Thomam, quem citant, concludunt Archid. & Joann. Andr. cum quibus transeunt communiter DD. locis citatis, & 63 Navar. in An. cap. 27. numer. 29. & 30. Quod convincitur ex eo quod sic communicantes excommunicantur majori excommunicatione, cap. Significavit, de sent. excom. gloss. in cap. Stauimus, in verb. Constitutionibus, eod. tit. in 6. major autem excommunicatio non infligitur nisi pro peccato mortali, cap. Nemo Episcoporum, 11. qu. 3. secundum Archid. & Jo. Andr. ubi supra.*
- 64 Quinimò non defunt Theologi, qui putent esse culpam lethalem communicare in sacris cum hæreticis, & excommunicatis etiam toleratis, prout in terminis Constitutionis Constantiensis, *Ad evitanda*, de communicationibus cum excommunicatis non denunciatis, nec notoriis Clericorum percussoribus, censet ex recentioribus, Suarez in 3. part. quest. 65. art. 4. disp. 18. sect. 1. col. 5. littera B. (Quia, inquit, quamvis ex ratione excommunicationis solum astringantur fideles vitare excommunicatum denunciatum, aut notorium Clericorum percussorem; & proinde ab aliis excommunicatis interdicitur illis recipere sacramenta: at ex vi legis charitatis de vitando scandalo, & generalis obligationis non cooperandi ad peccatum alterius, obligantur fideles ad non petendum, neque recipiendum sacramenta à ministro quomodocumque excommunicato, eò quod ille peccat ministrando. Neque hæc obligatio, cum naturalis sit, potuit per decretum Concilii Constantiensis auferri.) Et quamvis in hoc articulo alii aliter sentiant, ut Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 9. num. 7. & seq. tamen extra controversiam est, semota Constitutione Constantiensis, esse mortalem culpam communi-
 65 care in sacris cum notorie excommunicatis. Ergo consuetudo contraria non valet, quia est irrationalis, & nutritiva peccati, cap. fin. de consuet. cap. Elargita, 32. quest. 7. Joann. Andr. in cap. Extirpanda, in verb. Consuetudine, de præben. Feder. de Sen. conf. 275. Casus talis esse in statuto, in princip. Calder. conf. 42. de consuet. Cum enim tantò sint graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam, nemo sane mentis intelligit, juri, & ejus transgressio periculum salutis inducit, quacumque consuetudine, qua dicenda est potius corruptela, posse aliquatenus derogari; ut legitur in eodem cap. fin.
- Accedit, quòd cum hæc communicatio in divinis annexam habeat excommunicationem majorem, ut proxime dictum est; etiam ex hoc capite non potest valide introduci contraria consuetudo, quia contrafacientes statim incidunt in penam, & in factum damnatum, cap. Andriemus, 24. quest. 1. Hostien. in cap. 1. num. 6. vers. Sed queritur, an Prælati supra de treguis, & pace, Alphons. à Castro de pot. legis penal. lib. 2. cap. 12. post primam conclusionem.
- Concluditur ergo ex decreto Concilii Lateranensis Ruthenus tamquam notorie schismaticos esse excommunicatos non toleratos, non obstanti Constitutione Constantiensis, & contraria consuetudine; & propterea nullas esse collationes parochialium ab eis factas activè, & passivè, & consequenter irrita esse matrimonia coram Popis celebrata. Cogitandum est tamen, an prædicta Constitutio Lateranensis, cum reperitur inserta in concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. habeat locum, & servanda sit extra Regnum Franciæ; generaliter enim tenendum esse videtur adnotatum in cap. penultim. in marg. gloss. de cler. excomm. ministr.
- 66 Secundum fundamentum nullitatis matrimonii deducitur ab Extravaganti Pauli IV. *Cum ex Apostolicatus*, edita 15. Kalend. Martii 1559. in qua statuitur, ut hæretici, & schismatici ultra sententias, & penas à variis Pontificibus iustificatas sunt ipso jure privati omnibus Ecclesiis etiam Cathedralibus, Metropolitanis, Parochialibus, ac quibuscumque dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis.
- Quæ quidem Constitutio ad incurrendam supradictam 67 penam privationis non requirit, ut hæretici, vel schismatici sint publicè, & nominatim denunciati: & in hoc videtur addere Decretal. Innocentii III. in cap. Excommunicamus, §. Credentes, de heret. nec loquitur tantummodo de confessis, vel convictis, sicut loquitur c. Ad abolendam, eodem tit. sed etiam de deprehensis in crimine hæresis, vel schismatis. Quinimò in §. Advenientes, disponit, ut: *Sed ulloquam tempore apparuerit aliquem Episcopum etiam pro Archiepiscopo, Patriarcha, vel Primate segerentem ante ejus promotionem à sede Catholica deviasse, aut in aliquam hæresim incisidisse, seu schisma incurrisse: promotio de eo facta irrita, atque inanis existat, nec convalescat per suspensionem muneris, consecrationis, aut (subsecutam regimini, & administrationis professionem, vel evulsivam temporis cursum, nec prolegitima in aliqua sua parte habeatur, nullamque talibus in Episcopos, seu Archiepiscopos, vel Patriarchas, aut Primates promotis in spiritualibus, vel temporalibus administrandis facultatem tribuere censetur, sed omnia, & singula per eos quomodolibet gesta, & administrata, ac inde sequuta quæcumque viribus careant, & nullam prorsus firmitatem, nec jus alicui tribuant; si tunc ipsi sic promoti ipso absque alia desuper declaratione faciendâ omni dignitate, loco, titulo, honore, officio, autoritate, & potestate privati.*
- Quo loco ponderandum est illud verbum. *Apparuerit*, 68 quod proptèr verificatum in Græcis nostris temporis, quorum hæresis, & schisma notorium est, cap. Tua nos, & cap. fin. de prohib. Cleric. & mulier. cum præsertim etiam ex presumptionibus aliquid dicatur apparere, ut est text. in cap. Scribam de presumpt. Similiter ponderanda sunt illa verba, *Absque alia declaratione*: nam etsi verba hæc regulariter non excludant declarationem super facto, cap. Cum secundum, de heret. in 6. leg. Eius qui delatorem, ubi Bart. ff. de jure fesset, Ancharan. in Clem. 1. in 6. notab. de penis: tamen nec declaratio facti requiritur, ubi etiam est notorium, cap. Pervenit, & ibi Abb. de appell. Innoc. in cap. In Lateranensi, num. 1. vers. Nisi forte esset notoria horum participatio, de præb. cum quo transeunt ibi communiter DD. Felin. in cap. Rodulphus, nu. 37. vers. Limita primò, & num. 39. vers. Salva veritate, de reser. hæc enim tria æquiparantur iudicis denunciatio, propria confessio, & rei evidentiâ, ut est textus in dist. cap. fin. de cohabit. Cleric. & mulier. Et eò magis, quia prædicta Constitutio Pauli IV. in §. Et insuper, utitur illis verbis: *Et ipso absque aliquo viribus, aut facti ministerio*. Denique expendenda sunt verba, *Nullam prorsus firmitatem, nec jus alicui tribuant*: quæ clarè ostendunt provisiones hujusmodi esse nullas non solum in favorem schismaticorum, sed etiam Catholicorum.
- Ac propterea S. Pius V. in Constitutione incip. *Cum ex 69 Apostolicatus*, edita 6. Kalen. Februarii 1567. relevavit Sedi Apostolicæ beneficia propter hæresim vacantia, declaravitque illa non comprehendi in imperatoriis, in quibus modus vacationis propter crimen hæresis non sit expressus. Et subinde Gregorius XIII. in Constitutione, 70 *In Ecclesiis*, edita Idibus Novembrii 1580. decrevit dispositiones beneficiorum factas Apostolica, vel ordinaria auctoritate, in personam hæreticorum, aut ab eis descendendum, vires, & effectum non habere, & beneficia hujusmodi ut prius vacare, & sub priori affectione, vel reservatione manere, & alia nondum reservata, neque affecta, ad novam Romani Pontificis dispositionem tantum pertinere, eaque ab aliis idoneis ab ipsa Sede dumtaxat libere imperari posse. Quamobrem citò Concilium Constantiense habilitasset schismaticos ad beneficia conferenda, vel obtinenda, & illius dictionis subblata non esset ex Concilio Lateranensi; tamen cum in hoc contrarium decernant Paulus IV. S. Pius V. & Gregorius XIII. standum est illorum Extravagantibus tamquam posterioribus. Ad hoc enim ut Constitutio posterior tollat priorem Conciliarem non est opus, ut specialiter deroget Concilio generali, quia hæc derogatio requiritur tantum in privilegiis, & heteris gratiæ,

gratia, juxta textum in cap. *Ex parte*, de Capell. *Monach.* & cap. *Eamte*, de *etat.* & *qualit.* non autem in Constitutionibus, quæ sunt per modum legis universalis, ut est casus in cap. 1. ubi gloss. Archid. & omnes notant de *constit.* in 6. & dixi latè in cap. *Nonnulli*, num. 29. *supra de rescript.*

72. Ulimum fundamentum nullitatis matrimonii est, quia est Constitutio Constantiensis remaneret in suo robore, nec sublata esset per posteriores Constitutiones; ramen lata fuit ad vitanda scandala, & consulendum timoratis conscientis eorum, qui cum excommunicatis communicabant. Hi enim si sint Catholici ex dicta Constitutione, sacramenta, & beneficiorum collationes validè recipiunt ab excommunicatis toleratis. Verum per hoc nullum jus ipsius excommunicatis tribuitur, ut ibi declaratur in fine in hæc verba: *Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdicitos, seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.* Quæ clausula postea fuit ad litteram repetita tam in Concilio Basileensi, & Moguntino, quam in Lateranensi. Ergo quantum pertinet ad ipsos excommunicatos, & illorum favorem, cum teneantur abstinere ab his, quæ excommunicatis à Sacris Canonibus sunt interdicta, ut in terminis prædictæ Constitutionis, post S. Antonin. quem citat, tradit Silvest. *excommun. 5. num. 8. vers. Sed hoc non habetur ex textu.* Covarr. in cap. *Alma mater*, part. 1. §. 2. num. 11. Navarr. in *Manual. cap. 27. num. 25. vers. Nota secundo*: hinc sequitur, ut provisiones Parochialium Ecclesiarum tam activæ quam passivæ nullam habeant roboris firmitatem; nam cum excommunicati etiam non denunciati in nullo jurentur ex prædicta Constitutione, utique subjiciuntur per omnia dispositioni juris communis. De jure communi autem collatio beneficii facta excommunicato, quales sunt hominè schismatici, saltem ex Bulla Cæne Domini irrita est ipso jure, & est casus in cap. *Postulasti*, ut ostensum est supra in 4. not. de *cler. excomm. ministr.* ubi Innoc. III. (Cum, inquit, excommunicati communicari non debeat, Clerici excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent ea licitè retinere.) Ad idem text. in cap. *Post cessationem*, de *probat.* & tradunt DD. utrobique, & Selva de *benef. 3. part. quest. 4.* Caput. *decis. 305. part. 2. num. 6. & 10.*

73. Idque procedit non modo ante denunciationem, ut probatur in dict. cap. *Postulasti*, juncto cap. *Cum non ab homine*, de *senr. excomm.* sed etiam si excommunicatio sit occulta: adeo ut nec in foro conscientie, beneficium excommunicato collatum possit ab ipso retineri, ut patet ex littera dict. cap. *Postulasti*, ibi, *Nec illi valent ea licitè retinere*: ubi id not. Rebuff. in gloss. in verb. *Retinere*, nu. 62.

74. Ac propterea in litteris Apostolicis provisionum ad validandam gratiam in favorem excommunicati non denunciati ex stylo apponi solet clausula absolutiois à censuris ad effectum gratiæ dumtaxat consequendum, per illa verba: *Teque à quibusvis, &c.* ut per Felin. in cap. *Apostolica*, in *princ. de except.* Staphil. de *litteris gratiæ*, tit. de *vi*, & effect. *clausularum*, §. 1. a. num. 7. Boer. *decis. 290.* Rebuff. in *praxi. in forma. & declaratione novæ provisionis*, in verb. *Teque absolventes*, & in concord. in forma mandati Apostolici, verb. *Quavis occasione*, Mandof. de *Signatura gratiæ*, tit. de *provision.* *Clausula*: *Eti cum absolute*, Navarr. in cap. *Ita quorundam*, de *Judic.* in 1. notab. & in *Manual. cap. 27. numer. 22. vers. Decimotertio*, annullat *rescripta*. Ratio hujus conclusionis est, quia in his quæ non geruntur ratione publici officii, sicuti est beneficium obtinere, nulla est differentia inter excommunicatum publicum, & occultum, Abb. in cap. *Ad probandum*, numer. 12. & 13. de *rejudic.* & latius patebit infra in 2. responsione ad quartam opposit. nu. 137. Similiter collatio beneficii facta hæretico, quales esse schismaticos nostri temporis ostensum est supra num. 16. est ipso jure nulla, ex Decretal. Alexandri V. in cap. 2. §. *Hæretici*, de *heret.* lib. 6. ibi: *Ad nullum ecclesiasticum beneficium admittantur, quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.* Unde hæreticos hujusmodi esse irregulares, & inhabiles ad beneficia obtinenda, scripsit Specul. *vi. de dispensat.* §. *Juxta*, num. 16. *vers. Dicens quod est irregularis hæreticus*, & sequuntur Felin. in cap. *Eamte*, de *rescr.* num. 12. in 1. *limitat.* Lambert. de *jurepatr.* in 1. part. lib. 1. *quest. 7. art. 4. numer. 26.* Mandof. de *Signatura gratiæ*, tit.

de *absolutione ab hæresi*, in *princ.* Majoris de *irregular. lib. 5. cap. 46. num. 1. & 2.* Navarr. in *Man. cap. 27. num. 205. vers. Tertio dico*, per text. in cap. *Si quis omnem*, 1. *quest. 7. & d. §. Hæretici*. Ad idem text. in cap. *Nos consuetudinem*, 12. *dist. ibi*: *Exceptis iis, qui ex Donatistis ad Episcopatum perveniunt, quos probe ad Primatus dignitatem modis omnibus prohibemus*, & ibi gloss. *fin. & in cap. Quia diligentia*, de *elect.* ubi si schismaticus ad unionem Ecclesiæ revertus eligitur in Episcopum, electio non tenet: & quamvis nonnulli contradicant in hæretico occulto, & ad fidem converso, ut apud Sayrum *de censur. lib. 7. cap. 12. nu. 16.* tamen ubi criuim est publicum, & multo magis ubi est notorium, & ante emendationem, ut hoc casu, omnes conveniunt hæreticos esse irregulares, & inhabiles ad beneficia, juxta text. in *dist. §. Hæretici*, & quidem ea inhabilitate, quæ non solum titulum, sed etiam possessionem inficit, ac nudam detentionem, cap. *Quo jure*, & ibi gloss. & Tutrectem. 8. *dist. Gomez. in reg. de Annali*, *quest. 51. vers. Limitatur tamen*. Præterea nullitas collationis surgit hoc casu etiam ex defectu potestatis collatoris, quia Episcopi excommunicati, quales sunt Rutheni, per cap. *Excommunicamus*, 1. & 2. & cap. *Ad abolendam*, de *heret.* & Bullam Cæne Domini, ut latius dictum est supra in 4. notab. etiam ante denunciationem sunt destituti omni prorsus facultate beneficium conferendi, ut dixit Rota coram Cæsar. de Grass. *dec. 191. numer. 12. & num. 20.* & est text. in cap. *Unico*, & ibi Doctores, *ne sede vacat. lib. 6.* Et propterea in casu Assisic. Canonicius 25. Junii 1599. coram Gyffio fuit retolium, collationem factam ab Episcopo suspensio à collatione beneficiorum ex eo, quod beneficium vacans per resignationem contulit conlanguineo resignantis, ex Constitutione 58. S. Pii V. esse nullam, & sic esse justificatam gratiam illius, qui impetravit dictum Canonicatum ab Episcopo collatum, narrando illum esse suspensum à collatione, qui tamen non erat suspensus denunciatus, ut referi Garzia *de benef. part. 4. cap. 4. numer. 326.* Quinimo id procedit etiam in occultè excommunicato censuit Rota in *recent. dec. 534 numer. 2. part. 1.* Et quamvis hoc non transeat absque diffi. ultate, per ea que dicuntur infra num. 126. & seqq. tamen ubi excommunicatio, est non solum publica, sed etiam notoria, ut in casu præsentis, extra controversiam est collationem esse nullam, Ancharan. in cap. *Nihil*, *quest. 4. in fin. de elect.* & eodem modo irrita est collatio facta ab Episcopo schismatico, ut est textus hic, & in cap. *infra ead.* Si gigitur de jure communi invalidæ sunt colla-

80. tiones beneficiorum tam ex defectu potestatis collatorum, quam ex inhabilitate obtinentium propter notorium vitium schismatici, & excommunicationis, & Episcopi, & Sacerdotes Rutheni tanquam notorie schismatici, & excommunicati in nihilo relevantur ex Constitutione edita Constantia: manifestè hinc apparet non valere matrimonia contracta coram Popis Ruthenis. Irritum enim est matrimonium celebratum coram Parocho palam intruso, ac titulum non habente, ut post Concilium Tridentinum censent Henriquez de *matrim. lib. 11. cap. 3. numer. 4.* Manuel. in *summ. tom. 1. cap. 219. numer. 8. in secunda edit.* & post eum Sanchez de *matrim. lib. 3. disput. 22. n. 60.* & alii recentiores.

81. Nec refert, quod valeat matrimonium contractum coram Parocho excommunicato etiam denunciato, ut respondit Sacra Congregatio Concilii tempore Cardinalis Matthæi de diligenter examinata: quia id procedit in excommunicato, qui alias sit verus Parochus. Ita enim colligitur ex votis Cardinalium, qui unanimes dixerunt excommunicatum non desinere esse Parochum, quia retinet beneficia prius obtenta, licet non possit acquirere de novo, cap. *Cum bona memoria*, de *etat. & qualit.* & *dist. cap. Postulasti*, de *cleric. excomm. ministr.* Sed Popones cum ob præcedentem excommunicationem, & schisma fuerint beneficiorum incapaces, dici non possunt veri Parochi Ruthenorum. Ac propterea videtur respondendum non valere matrimonia coram eis contracta, ad instar alterius decisionis Sacræ Congregationis, quæ declaravit nullum esse matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico, si decretum Concilii de *reformat. matrim. sess. 24. cap. 1.* publicatum fuerit in Parochia, & lapsi erant triginta dies à die publicationis.

- Sed contra hoc tertium, & ultimum fundamentum multa, & gravia videntur urgete.
- 83 Opponitur enim primo, Constitutio Constantiensis, *Ad evitanda*, indulget Catholicis, ut possint recipere Ecclesiastica Sacramenta, etiam ab hæreticis, & schismaticis non denunciatis, secundum Navarr. *conf. 10. numer. 2. de hæreticis, & de orat. cap. 22. in novam. pref. Gabriel. Sotum, Ledesnam, & Hering.* citatos a Savyro de *cenf. sur. lib. 2. cap. 12. numer. 2.* Sed ab hæreticis, seu schismaticis Catholicis Sacramenta recipere non possunt, nisi illi habeant titulum canonicum Parochialis Ecclesie, cujus ratione Catholicis sunt eorum subditis, *cap. Ecclesiast. 13. quest. 1. gloss. 2. in cap. Nec numerus, 18. quest. 3.* Ergo ne indultum Catholicorum sit inane, & elusorium, contra *cap. In his, de privil. dicendum est hæreticis, & schismaticis fuisse effectus habiles etiam ad parochiales obtinendas, tanquam necessarium antecessum ad Sacramentorum administrationem, argum. leg. Illud, ff. de acquir. hered. leg. Ad rem mobilem, & leg. Ad legatum, ff. de procur. cap. Præterea, de off. Deleg. cum concor. de quibus per gloss. fin.*
- 85 in *cap. 1. cod. tit. Gentile* est enim in omni materia, ut in concessione consequentis includatur suum necessarium antecessum, *Jas. & Curt. jun. in l. 2. in princ. ff. de jurisd. omni. jud. ita ut etiam tacita dispensatio inducatur super defectu, quando alias gratia nulla esset, vel ex ea nulla utilitas perciperetur, Obtrad. *conf. 33. num. 8. vers. Item de unam, & plura hæc de e cumulant DD. in dist. l. 2. Et in terminis nolitis ita videtur tenere Gemin. *conf. 88. Innocent. in princ. colum. 1. vers. Nec obstat si dicatur: ubi dicit post Constitutionem Concilii Constantiensis non posse objici hæreticis, vel schismaticis, quod privati sint iuris dignitatibus, & beneficiis, quia per dictam Constitutionem præclusa est via tale vitium objiciendi. Et quamvis hoc dicat in argumentis, tamen in fine illius *conf. col. ult. sub numer. 4. vers. Nec obstat fundamentum, in responsionibus ad objecta prædictam doctrinam non impugnat, quin potius videtur tacite approbare.****
- 86 Verum huic objectioni respondetur, prædictam Constitutionem, *Ad evitanda*, dum tribuit facultatem Catholicis recipendi Sacramenta ab excommunicatis, in reliquis supponere terminos habiles respectu excommunicatorum, id est lectula excommunicatione nullum aliud eis subsistere canonicum impedimentum, text. est in *cap. unic. de arat. & qualitat. in 6. ubi indultum concessum Episcopis dispensandi cum majoribus viginti annis ad dignitates, & personatus curâ animarum non habentes, intelligitur, si aliud non obstat canonicum impedimentum, id est, quia non sunt illegitimi, non corpore vitiosi, non bigami, nec criminiosi, ut ibi explicat gloss. in *verb. Canonicum, ad idem text. in e. 7. de h. Presby. cod. lib. & generaliter tradunt Dec. in cap. Cum omnes, in 2. lectura, num. 2. de constitut. Jas. in l. 2. §. Prætor, numer. 3. ff. Qui iuris. cogam. Cravetti. *conf. 307. Statutum, numer. 2. Roland. à Valle conf. 61. numer. 43. & seq. lib. 1. post Bart. in leg. Si tertius, in fin. ff. de aqu. plu. arce. Et pluribus exemplis hæc regulam confirmat Jas. in dist. §. Prætor. Quo circa Constit. Concilii Constantiensis, quoad ordinem collationem, & jurisdictionem, supponit Episcopos excommunicatos non solum esse ritè, & rectè consecratos, & sic habere potestatem sacramentalem; sed etiam habere titulum canonicum à Papa, qui solus potest promovere ad Episcopales, & Archiepiscopales, & alias majores dignitates, *cap. 2. de præben. lib. 6. cap. 1. 22. dist. Geminian. dist. conf. 88. numer. 3. & sic habere potestatem etiam jurisdictionalem, secundum distinctionem D. Thomæ in 2. 2. quest. 39. artic. 3.****
- 88 Item supponit Episcopum esse Ordinarium eorum, quibus vult Ordines conferre, cum non licet Ordines suscipere nisi ab Episcopo originis, beneficii, vel domicilii,
- 89 *cap. Cum nullus, de tempor. ordinat. in 6.* Nam sublatò etiam vinculo excommunicationis, Episcopi non possunt non subditos ordinare, aut in eis jurisdictionem exercere, *cap. 3. de Paroch. Unde bene Innocent. hic numer. 4. (Prelatus, inquit, intrusus non potest subditis, quibus per intentionem datus est Prelatus, conferre sacramenta, & conferendo non confert executionem, non quia sit suspensus, sed quia non suis subditis non potest executionem conferre.) Similiter quoad Confessiones sacramentales respectu Sacerdotum prædicta Constitutio supponit eos non solum esse aliàs ritè, & rectè ordinatos, secundum Navarr. *dist. conf. 10. de hæret. sed etiam habere titulum canonicum Parochialis Ecclesie, vel licentiam proprii Sacerdotis, juxta textum in cap. Omnis, de penit. & remiss. & in cap. 2. eodem tit. lib. 6.* hoc est Papæ, vel Episcopi diocesanici, aut Parochialis Sacerdoti, ut legitur, & notatur in Extravag. *Vas electionis, de hæret. Erit enim sacramentalis absolutio actus judicialis, qui non subditum validè exerceri non potest, ut est distinctum a Trident. Synodo de Sacramento Penitentia sess. 14. cap. 7. ac casum reservat. Sed & quoad Sacramenta Unionionis extremæ, vel Eucharistiæ, aut Matrimonii, supponit excommunicatos illa administrantes, aut esse Parochiales Presbyteros, aut habere ab alio specialem licentiam, juxta textum in Clem. *Religiosæ, de privil. Et in summa hujusmodi Constitutio hoc tantum facit, id est habilitat Catholicos ad recipienda Sacramenta ab illis Sacerdotibus, qui ordinis executionem non habent propter excommunicationem, vel aliam prohibitionem Ecclesiæ, ut laus dicam infra in responsione ad secundam oppositionem. Et hoc solum impedimentum aufert; canonicam verò institutionem, ac ceteras habilitates non supplet, sed supponit, ut ex prædictis patet.***
- Neque huic casui applicatur doctrina in contrarium 91 adducta, quòd inducta sit rehabilitatio, & validatio titulorum tamquam necessarium antecessum. Quandoquidem hæc doctrina procedit tantum, quando indultum alias nihil proliis operatur; tunc enim Princeps censetur tacite super inhabilitate dispensare, ne aliqui videatur voluisse tacere actum frustratorium. Secus autem est, quando gratia in aliqua parte potest operari effectum suum, quia tunc dispensatio non inducitur. Ita declarat Oldradus in contrarium allegatus in *dist. conf. 332. num. 8.* Atque hoc casu dicta Constitutio Concilii Constantiensis bene potest effectum suum sortiri quoad Sacerdotes, qui ante excommunicationem in Parochialibus Ecclesiis fuerunt canonicè intitulati. Hi enim per excommunicationem postea incurtam beneficiis antea canonicè obtentis non sunt ipso jure privati, *cap. Dilecti, de except. Imò nec sunt privandi per tententiam, nisi per annum in excommunicatione infordetur, cap. Rursus, 11. quest. 3. gloss. fin. in cap. Cum bona, de arat. & qualitat. Hoc igitur casu licet Catholicis in via dictæ Constitutionis suscipere sacramenta ab excommunicatis non denunciatis, quod ante Concilium Constantiense non licebat, *cap. Significavit, juncto cap. Cum non ab homine, de sent. excommun. Præterea in aliis etiam casibus eadem Constitutio operari potest effectum suum, ut dicitur infra a num. 103. usque ad num. 13. Unde nulla necessitas cogit inducendi tacitam dispensationem, aut revalidationem titulorum, ut necessarium antecessum.**
- Nec adversatur auctoritas Gemin. in contrarium citati 93 *dist. conf. 88. col. 1. vers. Nec obstat si dicatur:* quia ipse non loquitur de Constitutione *Ad evitanda*, de qua tunc agimus, sed de alia Constitutione edita in Concilio Constantiensi, per quam revalidantur collationes, & tituli eorum, qui in Concilio Pisano tanquam adherentes Gregorio XIII fuerant depositi à suis dignitatibus, & damnati tanquam hæretici, ad præscriptum *cap. Excommunicamus, §. Credentes, de heret. Quo iupposito, hæc Geminiani doctrina potest in oppositum recurri: nam idcirco in suo casu contra validitatem titulorum non potuit objici vitium hæresis, vel schismaticis, quia à Concilio Constantiensi hujusmodi defectus spe. taliter sanatus fuit mediante revalidatione titulorum: Ergo contrarium dicendum est in casu præsentis, in quo Constitutio *Ad evitanda*, de titulorum defectu nullam facit mentionem.*
- Opponitur secundò, Quamvis collatio dignitatum, & Parochialium nulla sit respectu Episcopi, & Sacerdotis 94 schismatici, quia Constitutio *Ad evitanda*, non intendit relevare, neque juvare sic excommunicatos, & sic tamen videtur sufficere posse, quatenus concernit favorem Catholicorum: nam ut inquit Savarus *præleg. de Cenfur. lib. 2. cap. 12. numer. 13.* excommunicati retinent jurisdictionem in utroque lato respectu non excommunicatorum privilegio alieno, non proprio. Quemadmodum videmus tempore interdicti quosdam famulos sui privilegio domini proprio divinis officiis, juxta textum in *cap. Licet, de privil.*

privil. in 6. concubinau privilegio clericis, cap. Eos qui, 32. dist. 1. & generaliter non privilegium in individuis potius privilegio conforis quod comprobatur pluribus exemplis Felin. in cap. 1. num. 6. de præf. & DD. in l. Si communem, ff. Quenamodum servit. amittat. & dixi laic. in cap. Cum propter supra de usurpation. Ergo similiter est beneficium, officia, & jurisdictiones collatæ hæreticis, & schismaticis sunt invalidæ, favore tamen Catholicorum non excommunicatorum in vim ejusdem Constitutionis videntur posse dici subsistere etiam quoad usum; in quo multo magis respectu Sacramenti Matrimonii, in idem Sacerdos ex sententia S. Congregationis Concilii non intervenit tamquam minister, ut in aliis sacramentis, sed tamquam testis autorizabilis.

95 At respondetur Concilium Constantiense habitasse excommunicatos ad illam tantum potestatem, & jurisdictionem in favorem non excommunicatorum exercendam, quam prius habebant, sed propter vinculum censure exercere non poterant: Schismatici enim, & excommunicati executionem habent ligam nexibus juris, ut inquit hic Innocent. num. 2. Et hoc vinculum, & ligamentum dumtaxat Constantiensis Constitutionis tollit rehabilitando Catholicos ad communicandum cum excommunicatis, etiam in administratione, & perceptione Sacramentorum; sed novam potestatem, seu jurisdictionem intrusis non attribuit, nec dignitates aut beneficia de novo contulit. Et reverà cum Sedes Apostolica secundum venerabiles Sanctorum Patrum functiones in assumendis ad Cathedralis, & alias majores Ecclesias consueverit exquisitas adhibere diligentias in examine, & inquisitione de natalibus, vita, etate, doctrina, & aliis omnibus qualitatibus promovendorum, ut in cap. Cum in cunctis, de elect. cum concord. & cap. 2. sess. 22. Concilii Tridentini præterea etiam relatione Cardinalis, & magna cum solemnitate in pleno Concilio, ut habetur in cap. 1. sess. 24. & sit mortale peccatum præficere indignos Episcopatus, ut illic patet, & docet S. Thom. in 2. 2. quæst. 63. art. 2. ad 3. quis credat Martinum V. in Concilio Constantiensi sub involucro verborum voluisse unica vice conferre Cathedralis, Metropolitanas, & Parochiales Ecclesias, tunc & pro tempore vacantes, omnibus Episcopis hæreticis, & schismaticis, qui in eorum occupationem jam tunc de facto se intruserant, ac se intruderent in futurum, & constituere tota lupos animarum Pastores? Ad hoc quæ dicam infra in prima responsione ad quartam oppositionem num. 129. Sed etsi Martinus fecisset inutilis gratiam revocationis titulum, quod falsum est, & sic rehabilitasset illos ad parochiales conferendas: hoc tamen esset intelligendum, dummodò illas conferrent personis aliis habitibus, iuxta text. in cap. 1. de at. & qual. lib. 6. & dictum est supra num. 86. Nemo enim dixerit bigamum ab Episcopo provisum de parochiali Ecclesia, ex vi ejusdem Constitutionis posse validè curam animarum exercere, & Sacramenta Catholicis administrare, contra cap. unic. de bigam. in 6. cum Episcopi ne ad minores quidem ordines, vel beneficia simplicia possint cum eis dispensare, ut Sixtus V. declaravit ex sententia Sacræ Congregationis Concilii. Et dixi in cap. 2. supra de bigam. Et idem dicendum in privilegio de parochiali ante annum vigesimum quintum, cum quo si militet Episcopus dispensare non potest, obstitente, cap. Cum in cunctis, §. Inferiora, de elect. & dist. cap. unico, de at. & qual. lib. 6. Et idem delictivitas, criminosis, aut corpore vitatis, ut ibi per gloss. in verb. Canoniam. Quod enim multis vigiliis, ac laboribus à Sacris Canonibus, & generalibus Conciliis excoigatum est, non est credendum Concilio Constantiensi unico verbo subvertere voluisse, ut legitur in cap. Ecclesia vestra, il secondo, de elect. & in proposito notat Gemin. dist. 88. col. ult. ad fin. vers. Item cum Papa: præsertim vero quia in prædictis casibus etiam Sacerdotes Catholici, & non excommunicati, cum titulum Canoniam non habeant, non possunt aliis Catholicis Sacramenta administrare: ergo longè minus id poterunt Sacerdotes hæretici, & schismatici, aut excommunicati; ne alius istis sine melioris conditionis, quam Catholici non excommunicati: unde fit, ut Popones Rutheni, qui propter suam inhabilitatem caret titulo Canonico Parochialis Ecclesiæ nequaquam possint matrimonium solemnizare in favorem Catholicorum, cum hunc tituli defectum non suppleat

antedicta Constitutio: in quo non videtur ulterius immorandum, quia, ut dictum est, jam S. Congregatio declaravit matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico esse nullum, si decretum Concilii Tridentini cap. 1. sess. 24. de reform. matrim. publicatum fuerat in Parochia, & lapsi erant triginta dies a die publicationis, aliàs secus: nimirum quia cum propter hæresim careat titulo Canonico Parochialis, celebrationi matrimonii tamquam Parochus interesse non potest etiam in favorem Catholicorum: in ea enim decisione non agebatur de matrimonio hæretico, sed de matrimonio à Catholicis contracto coram Parocho hæretico.

Præterea ego non percipio, quomodo hæc validitas titulum respectu Catholicorum tantum sit possibilis: nam Episcopi Græci dum cõferunt schismaticis parochiales Ecclesias, utique illas non intendunt conferre in favorem Catholicorum, quos cum eorum ritibus summopere excerpant, un in cap. Licet Græcos, supra de Baptism. sed illas intendunt conferre tantummodò in favorem suorum schismaticorum: ergo ab initio hujusmodi collationes sunt invalidæ, cum Constitutio Constantiensis non intendat in aliquo relevare ipsos excommunicatos; & consequenter possunt postea convalescere ex eo, quòd Catholici à sic provisus petant, aut recipient sacramenta, quia validitas tituli oriri non potest ex posteriori facto privatorum, sed ad suum esse requirit canonicam institutionem, cap. Beneficium, de reg. jur. in 6. Gemin. cons. 109. in princ. & cum collatio beneficii sit actus legitimus, non potest esse in pendente, sed ad statum tenet, aut vitiatur, cap. 2. de elect. lib. 6. & ibi not. gloss. in verb. Tacerta, vers. Sed numquid, dicens, post compositionem illius textus procedere etiam in collatione beneficii: idemque tradunt ibi Archid. & Joan. Andr.

Opponitur tertio: Si Concilium Constantiense, in Constitutione, Ad evitanda, non habilitat Sacerdotes ad parochiales obtinendas: ergo in ea parte, in qua dat Catholicis facultatem recipiendi sacramenta ab excommunicatis, non poterit habere locum nisi in illis excommunicatis, qui ante censuram parochiales obtinuerunt: nam sola excommunicatio quamvis non privet beneficiis antea obtentis; tamen inhabilitat ad illa in posterum obtinenda, adeò ut collatio facta excommunicato sit irrita ipso jure, cap. Proposui, & cap. Populastis, de Cleric. excommunic. ministr. & dictum est supra in 3. fundamento, numer. 73.

98 Quo verò ad hæreticos, & schismaticos, nullo casu poterit habere locum, quia tales non modò sunt inhabiles ad beneficia obtinenda, ut in cap. 2. §. Hæretici, de heret. lib. 6. sed etiam beneficiis ante hæresim, vel schisma canonicè obtentis sunt ipso jure privati, cap. Excommunicamus, §. Credentes, & cap. Ad abolendam, supra de at. tit. & est communis opinio, quam tenent Joann. Andr. Geminian. & Franc. nu. 2. & reliqui omnes in cap. Ut commissi, §. Privandi, eod. tit. in 6. dum exponunt illa verba, Vel privatos nunciandi, ut dictio, Vel. iter expostivè pro la est, Abb. in cap. Inter dilectos, num. 1. de excessib. Prælat. Cassad. decis. 14 super regulis, num. 1. Nota decis. 707. lib. 3. part. 3. diversè. Clar. in §. Hæresis, in nota. 16. vers. Item Clericus: ubi ex communi Doctõrum sententia affirmat hæreticos, & eorum filios non solum beneficia, sed etiam omnem potestatem Ecclesiasticam a mittere, & solis si iis Catholicis ex consuetudine, & pietate relaxari beneficia. At absurdum esse, ut prædicta Constitutio non habeat locum nisi in provis de parochialibus ante excommunicationem; & nullo casu verificari possit in hæreticis, & schismaticis, videtur suaderi posse considerationibus infra scriptis.

99 Prima consideratio est, quia ejusmodi Constitutio edita fuit ad vitanda scandala, & pericula, & subvertendum conscientium respectu excommunicatorum, in diuturno illo schismate à Gregorio XI. usque ad Martinum V. in quo diversè, qui se Pontifices prætendebant, censuras invicem ferebant, Cardinales, & Episcopos dependentes creabant, & beneficia suis favoribus conferebant, ut patet ex historiis Conciliorum tom. 3. part. 2. pag. 742. & ex Conciliis, & Conciliabulis tunc habitis, & tradunt historici ad illa tempora per annos quadraginta, ab anno 1378. usque ad 1417. ut Blond. decad. 2. lib. 10. Platina in Urbano, & alii: & Italia ali-

aliquibus savebat, alijs Galliarum, Siciliæ, & Hispaniarum Regna.

101 Non fatis ergo consultum fuisse timoratis conscientis, & obviam itum scandalis, & periculis diversarum provinciarum, si talis Constitutio in eligenda esset solum deis, qui post beneficia legitime suscepta incidenter in excommunicationem, cum plurimi essent excommunicati, & schismatici ante suscepta beneficia adherentes Antipapæ spatio annorum 40. per Hispaniam, Galliam, Germaniam, Italiam, in parochialibus, & alijs beneficiis instituti, vel ab ipsis Antipapæ immediate, vel mediantibus Episcopis de novo creatis.

Secunda consideratio est, quia Constitutio non distinguit, sed universaliter loquitur respectu cujusvisque, & præterit cujuslibet censurae jure, vel ab homine generaliter promulgata: non ergo videtur distinguendum de censura ante, vel post beneficium, cap. Si Romanorum, 19. d. cap. Solita, de major. & obed.

Tertia consideratio est, quia difficillimum fuisse populis hoc cognoscere, & observare in Gallia, Germania, Polonia, Græcia, ubi permixti Catholici cum schismaticis, & excommunicatis degunt: unde quoad communicationem indifferenter est ulterrepta in illis Regionibus prædicta Constitutio respectu quorumcumque excommunicatorum, schismaticorum, & hæreticorum; ut testatur Navarr. & experientia ostendit.

102 Quarta consideratio est, quia non modò in Concilio Plano, & Constantiensi amissi indifferenter fuerunt electi à Clemente VII. & Benedicto XIII. Antipapæ, eorumque fautores: sed in Concilio Florentino sub Eugenio VI. Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & alii Beneficiati, & Officiales, & Præfules Græci, eorumque Vicarii distinctè in eodem Concilio enumerati, admissi fuerunt, nominati, & indifferenter agniti ut tales in inchoatione, suffragiis, decretis, & subscriptionibus Concilii, cum eorum titulis, & dignitatibus, ut patet legenti *totum quartum, par. 1. cum decreto fidei ibi relato.* Et tamen Græci post reconciliationem factam anno 1270. in Concilio Lugdunensi tempore Gregorii X. iterum deficientes in suis erroribus, & schismate perstitierunt usque ad annum 1438. sub Eugenio IV. juxta notata ibi ante Acta Concilii pag. 411 ac proinde ex Constitutione juvanti non poterant nisi illi, qui jam in schismate, & excommunicatione constituti, postea ordinati ad dignitates, & beneficia promoti fuerunt ab alijs Græcis, sive Patriarchis, sive Episcopis schismaticis, qui spatio annorum 150. eorum Ecclesiis præfuerunt. At si legatur omnia Acta Concilii, nulla apparet nova collatio dignitatum, beneficiorum, & officiorum, quamvis tunc etiam in utroque electio Patriarchæ Constantinopolitani diversè à schismatico, ut colligitur ex verbis Eugenii IV. relatè circa finem Concilii: ahortans enim Græcos ad eligendum novum Patriarcham in locum defuncti, ait: *Eum qui à me eligitur, amovebo, officiumque, ut unus Patriarcha habet.* Imò in fine decreti fidei dicitur de quatuor Patriarchis, salvis omnibus privilegijs, & juribus eorum: quod non est beneficia, & jura de novo conferre, sed præexistens supponere, & præservare, cap. Quia intentionis, supra de privileg. Idem patet in unione Armenorum; recipiunt enim Procuratores Patriarchæ Armenorum, & tamen initio Bullæ asserit Eugenius: Alius dissidijs lapis non in gentis, & amplius annis inveteratus auferretur; & tamen negligit de nova collatione beneficiorum facta Armenorum Patriarchæ, vel alijs illius gentis. Idem patet in alia Bulla ejusdem Pontificis, *Cantate Domino*, super unione Jacobinorum, in qua nominat venerabilem fratrem nostrum Joannem Jacobinorum Patriarcham, & dilectum filium Andream Abbatem monasterii Sancti Antonii apud Aegyptum, & nihil de nova beneficiorum collatione reperitur. Ex quibus omnibus videtur colligi dignitates, beneficia, & officia etiam post schisma, & excommunicationem fuisse validè collata, alioquin in supradictis fuisset necessaria nova collatio.

103 Cæterum ad primam collationem hujus tertie oppositionis, respondetur, Constitutionem Concilii Constantiensis principaliter editam fuisse, quia cum schismatici, & excommunicati jam in multis Orbis partibus permixti cum Catholicis non excommunicatis degerent, difficillimum, & factè impossibile erat, ut in salutationibus, & col-

loquiis dandis, ac recipiendis litteris, habitatione, ac mensa non communicarent: & tamen de jure communi in his omnibus excommunicati vitandi erant, gloss. & Doctores in cap. Statuimus, de sent. excomm. lib. 6. Holtien. in summ. eod. tit. §. 20. *Exquisita pena*, Theologi in 4. dist. 18. & passim Canonistæ, etiam antequam fuissent specialiter denunciati, ut est casus in cap. Cum non ab homine, de sent. excomm. & dictum est supra nu. 73. & §. 99. Quod circa contraversiam habebat locum in notorijs: nam dispositio cap. Cum secundum, de heret. quo deciditur etiam in pœnis ipso jure impositis requiri de clarioriam super factò, non procedit, ubi crimen est notorium, cap. Pervenit, & ibi Abb. de appell. & similiter dictum est supra. Et propterea Concilium Lateranense novissimum in Constitutione *Ad evitanda*, superius relata, dum jubet vitari excommunicatos, etiam non denunciatos, quorum crimen est subdè notorium, ut nulla possit tergiverlatione celari, subicit immediate illa verba, *Juxta canonicas sanctiones*: aperte innuens se in ea parte jus novum non inducere, sed jus antiquum innovare.

Et quamvis regulariter communicatio cum excommunicatis majori excommunicatione extra crimen non esset mortalis, sed venialis tantum secundum opinionem Holtien. in summ. de sent. excomm. §. fin. Joann. Andr. & aliorum communiter in cap. Sacris, de his, que vis, S. Thomæ, & aliorum Theologorum in eadem dist. 18. tamen de hoc dubitat Abb. in d. cap. Sacris. Et contrarium tenent multi ex antiquis Canonistis, quos refert ibidem Jo. Andr. & Archidiaconus in cap. Rogo, 11. quest. 7. Et saltem erit mortalis, quando erat nimis frequens, secundum Joann. Andr. ubi supra, & Navarr. in Man. cap. 27. num. 29. Quia casus facillè contingere poterat stante permissione Catholicorum, & schismaticorum; & in hoc Constituitur. *Ad evitanda*, consultum per omnia conscientis timoratis, habitando Catholicos ad communicandum cum excommunicatis non denunciatis, quod ante Concilium Constantiense optavit fieri Joan. Andr. putans per d. cap. Cum secundum, de heret. lib. 6. non esse aperte debitum, ut excommunicatum, vel interdictum à jure non teneretur vitare ante denunciationem, ut in sua gloss. in Clem. 2. in fin. de sent. excomm. Atque ita hodie satis factum esse menti prædictæ glossæ affirmat in eadem Clem. 2. Abb. nu. 6. & Pelin. in cap. Rodolphus, num. 39. vers. Sed de vera, de rescript. Deinde difficillimum erat, stante hujusmodi permissione, ut Catholici cum excommunicatis non participarent in divinis officijs, & alijs precibus; & tamen hoc itidem interdictum erat à jure communi, cap. Quod in te, ac pariter. & remissè adeò ut excommunicato Ecclesiis ingrediente ad orandum cæteri omnes tenerentur exire, aut precibus, aut vi eum cogere ad exendum, alioquin cessandum esset à divinis etiam Missæ inchoatæ si nondum ceptus esset Canon, Clem. Gravus, & ibi gloss. in verb. inexplera, de sent. excomm. Innoc. in cap. Nuper, eod. tit. Holtien. in summa eod. §. *Quæ sit pena*, vers. Sed nunquid, Sanctus Thom. in 4. dist. 18. Navarr. cap. 27. numer. 33. Unde vix contingere possisset, ut Catholici cum schismaticis permixti Missam inchoatam perficerent, divinitusque officijs, & orationibus tuta conscientia vacare possent; & in hoc similiter omnem scrupulum sustulit Constitutio Concilii Constantiensis, habitando Catholicos ad participandum cum excommunicatis etiam in divinis officijs.

104 Ulterius quod pertinet ad Sacramenta excommunicatis administranda, eadem Constitutio abtulit omnem scrupulum à conscientijs Catholicorum, quatenus per illa verba: *In administratione, vel receptione Sacramentorum*, habilitaverit Catholicos Sacerdotes ad illa administranda excommunicatis non denunciatis; quod de jure communi prohibitum erat sub mortali culpa, cap. Engelstradam, 3. quest. 4. Navarr. in Man. d. cap. 27. nu. 29. & 30.

In prædictis ergo tribus, & præsertim in primis duobus casibus, qui frequentissime poterant contingere, prædicta Constitutio ex omni parte consulit timoratis conscientis, & scandalis obviavit; neque enim in illis edito consideratio rehabilitationis excommunicatorum ad beneficia obtinenda, quia ad hoc ut Catholici non teneantur vitare excommunicatos, & possint illis Sacramenta ministrare, manifestum est non requiri, ut ex-

communicati habeant beneficium. Quo verò ad receptionem sacramentorum non liberat tanta necessitas habitandi Catholicos ad illa recipienda de manibus notorie hæreticorum, vel schismaticorum, quod valde abhorrent sacri Canonibus, cum possent illa recipere à Catholicis Sacerdotibus.

109 Satis est igitur; ut antedicta Constitutio, quæ ut Felicitus ait in d. cap. Rodolphus, sub nu. 39. de rescript. est multum correctoria juris communis, operetur effectum suum etiam respectu administrationis activæ sacramentorum quoad illos tantum excommunicatos, qui ante excommunicationem canonicè adepti sunt beneficia curam animarum habentia; nec debet extendi ad rehabilitationem ad Cathedrales, vel Parochiales, de qua non loquitur, ad ulteriorem correctionem juris communis; quin potius expedit jura iuribus concordare, ut in simili Constitutione Concilii Constantiensis pendit Gemin. d. conf. 88. num. 4. vers. Item cum Papa.

110 Nec urget, quòd in longo illo schismate cum plurimi obtinissent dignitates, & beneficia ab Antipapis, prædicta Constitutio non occurrisset periculum animarum, nisi revolidasset titulos. Tollitur enim objectum, quia in eodem Concilio Constantiensi edita fuit alia Constitutio, per quam provisum in schismate à Gregorio, & Joan. Antipapis fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia, ut deinceps vitium schismaticis vel excommunicationis eidem obijci non posset, ut refertur Gemin. dist. conf. 88. column. 1. vers. Nec obstat si dicitur, & Paul. de Castro conf. 253. Ad confirmationem, sub num. 1. vers. Nec obstat, lib. 1. Unde cum satis provisum esset à Concilio periculum tunc imminenti-bus, in futurum, sedato scilicet schismate, nulla necessitas suadebat, ut rehabilitarentur schismatici ad obtinenda beneficia curata ad hoc, ut de illorum manibus Catholicis reciperent ecclesiastica sacramenta. Quinimò Constitutio à Gemin. & Paul. de Castro relata satis aperte indicat per Constitutionem, Ad evitanda, schismaticos non fuisse rehabilitatos ad beneficia; quia alioquin si fuissent generaliter rehabilitati, non fuisset opus, ut Concilio Constantiense per aliam Constitutionem eos specialiter rehabilitasset, ut superius dictum est. Et nihilominus eadem Constitutio, Ad evitanda, etiam quoad excommunicatos non habentes titulum canonicum beneficij, vel provisum post excommunicationem, potest habere officium suum respectu administrationis sacramentorum in aliquibus casibus, & præcipue in duobus. Præsertim est in articulo mortis: nam post Concilium Constantiense in eo articulo licebit Catholico confiteri peccata sua cuicumque Sacerdoti notorie excommunicato, cum eo casu non requiratur, ut Sacerdos sit proprius Parochus, sed omnes Sacerdotes quoslibet penitentes absolvere possunt, ut in decreto Concilii Tridentini sess. 14. cap. 7. de casuum reservat. vers. Hanc autem delictorum reservationem. Et tamen jure communi inspecto Sacerdos notorie excommunicatus non potest validè quemquam absolvere etiam in mortis articulo. Ita enim in Sacerdote excommunicato, & denuntiato jampridem resolvit S. Congregatio Concilii, secuta opinione Magistri sententiarum, S. Thom. & aliorum graviorum Theologorum, ut dixi in cap. 1. num. 28. supr. de Constit. Ergo idem dicendum in notorie excommunicato, cum hi duo casus æquiparentur, cap. final. de cohabit. cleric. & mulier.

112 Secundus casus est in excommunicatis provisus à Papa, quia cum in litteris Apostolicis provisionum ex stylo apponatur clausula absolutiois à censuris, cujus clausula virtute collatio parochialis facta excommunicato non denuntio valida est, Archidiaconus in cap. Nullus, num. 4. 63. dist. 6. & dictum est supra num. 76. ac proinde licebit Catholicis ab eo recipere sacramenta non obtinente excommunicatione; idque in vim Constitutionis, Ad evitanda, cum alias non liceret, quia prædicta clausula restricta est ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, & sic operatur rehabilitationem tantummodo ad parochialem obtinendam, non autem ad sacramenta administranda.

113 Ad secundam considerationem respondetur, quamvis Concilium Constantiense non distinguit inter censuram ante, vel post beneficia; tamen debere sic distingui, quia lex quantumcumque generalis semper restringitur ad personas habiles, Jac. in l. 2. §. Prætor, num. 3. ff. Si quis sa. Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

114 is d. cogant. & latius ostensum est supra numer. 86. Item prædicta Constitutio restringi debet, ut minus corrigat jus commune, Gemin. dist. conf. 88. ad fir. vers. Item cum Papa. Item limitari debet ad tenorem verborum, cap. Porro, de privel. Quia lex non imprimit effectum suum, nisi in illas personas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur, ut idem Gemin inquit, ubi supra num. 4. vers. Cum ergo concurrant, & not Birrol. & DD. in l. 4. §. Toties, ff. de damn. infect. De rehabilitatione autem schismaticorum ad beneficia Constitutio nullam facit mentionem; imò nec de hæreticis, vel schismaticis nominatim loquitur, nisi quatenus comprehenduntur sub nomine excommunicatorum; & tamen quod pertinet ad provisiones beneficiorum, plurimum interest inter hæreticos, & excommunicatos; quia excommunicati licet sint inhabiles ad beneficia obtinenda, non tamen sunt privati beneficiis antea obtentis: at hæretici non solum sunt inhabiles, sed etiam privati ipso jure etiam ante declarationem iudicis, quæ in notoriis non requiritur, ut probatum est supra numer. 92. 98. & 104. Unde cum Constitutio prædicta loquatur tantum de excommunicatis, non est nostrum eam extendere ad rehabilitationem schismaticorum ad beneficia, de qua non loquitur: quod enim non est Sanctorum Patrum decreto sancitum, superstitiosum non est ad inventionibus presumendum, cap. Inter corporalia, de translat. Episcop. cap. Consulisti 2. quest. 5. Nam si rehabilitationem comprehendere voluisset, quod de censuris dixerat, & de rehabilitatione potest expressisse, ut legitur in dist. cap. Inter corporalia, in cap. Ad audientiam, de Decim. & in cap. Maiores, de Baptis. Quod ergo in ea non reperitur concessum, ut prius intelligitur prohibitum, cap. Hoc tantum, 18. quest. 2. cum concord. de quibus per gloss. in d. cap. Inter corporalia, in verb. Non invenitur. Et bene per Oldrad. consil. 266. Quod autem, n. 10.

Ad tertiam considerationem hujus tertie oppositionis respondetur, quoad participationem Catholicorum cum schismaticis in divinis officiis, & extra, in quibus est major necessitas communicandi, stante illorum permixtione, cessare objectum, quia ad hæc non requiritur, ut schismatici habeant beneficia, ut dictum est supra num. 108. Quo verò ad receptionem sacramentorum non est opus distinguere; an schismatici obtinuerint parochiales ante, vel post schisma, quia utroque casu carent titulo canonico beneficij, ut patet ex dictis num. 98. Cum ergo Græcorum schisma sit notorium, proindeque non sit difficile decernere inter Sacerdotes Catholicos, & schismaticos, confugiant Catholicis ad Catholicos Presbyteros pro sacramentis suscipiendis, & vitabunt omne periculum.

Ad quartam, & ultimam considerationem respondetur negando consequentiam: ex eo enim quòd Patriarcha, Episcopi, & Abbates schismatici fuerint admitti in Concilium Florentinum, atque ut tales nominati, agniti, & tractati ab Eugenio, non rectè inferitur ad validitatem, seu approbationem dignitatum, seu titulorum. Hic est textus apertus in Clem. Si summus, de sentent. excommunicationis, ubi si Summus Pontifex aliquem sub titulo cujuslibet dignitatis ex certa etiam scientia, verbo, Constitutione, vel litteris nominet, honoret, seu quovis alio modo tractet, per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quidquam ei tribuere novi juris; ubi gloss. sic format casum: Ponamus quod eram intrusus in aliquo beneficio, ita quòd non habebam titulum, & Papa scripsit mihi litteras, in quibus appellavit me Episcopum illius loci, quem obtinebam sine titulo; vel ponamus quòd illud beneficium vacabat, & nullus obtinebat, & ipse in litteris suis appellavit me Episcopum illius loci: an per hoc videatur mihi jus tribuere in illo beneficio? Respondet Clemens Papa quòd non; atque ita illum textum generaliter habere locum in omnibus dignitatibus tam secularibus, quam ecclesiasticis, cum loquatur per illa verba universaliter, cujuslibet dignitatis, & subit eadem ratio, tenet ibi gloss. in verb. Dignitatis, & Card. in §. Similiter, num. 2. in fin. vers. Quero, de qua dignitate loquitur, subdens post Paulum idem juris esse de personatu, officio, beneficium, titulo, vel administratione; & Laudunus, & Card. ibid. in princ. exemplificant, si Papa vocat aliquem Archidiaconum Parisiensem,

- vel Decanum Aurelianensem, *ut in cap. Ad aures, de rescript. & in cap. Dilecto, eodem titul. in 6.* Et in Canonico ponit exemplum Vitalini. *ibidem num. 38.* dicens: Si Papa etiam tenet nominet te in litteris Canonico Parisiensi: & non sis, non propterea tacet te Canonico, vel si erat intrusus in dictum Canonatum, & ipse hoc sciebat, & vocaverit te Canonico Parisiensem, non propterea censetur approbare tuam intrusionem, hoc est purgare vitium tuæ intrusionis; alias concurrent duo specialia; unum scilicet purgatio intrusionis, aliud collatio Canonatus, contra *leg. 1. Cod. de dot. promiss. cum similibus.* Item verba illa textus, seu quovis alio modo tractet, sic exprobat per gloss. & Card. in 6. & 7. not. videlicet sic Papa aliquem admittat assignando incertam fidem cum his, qui sunt certi ordinis, dignitatis, vel officii; vel secundum Genzelin. si papa aliquem recipiat tanquam Abbatem, vel Archidiaconum ad unum officium exercendum: neque enim per hoc censetur illum approbare in ea dignitate. Per quem text. subtila est alteratio antiquiorum Canonitarum, de qua *in cap. Si aliquando, de sent. excomm. in cap. Deminus, & ibi per gloss. in ver. Sacrilogum, 94. dist. in cap. Si inimicus, 93. dist. & ibi per Archid. & per Innocent. & Hostien. in cap. Cum olim, in primo, de priv. per Goffr. in proœmiobus Gregoriana compilationis, & Speculat. in titul. 2. §. Nunc ostendendum, vers. 29.* & hæc fuit ratio impulsiva prædictæ constitutionis. secundum Vitalin. *ubi supra num. 46. & Anchar. num. 1.* Constat igitur ex hoc textu beneficium ecclesiasticum non censeri collatum, aut confirmatum, nisi illud per verba dispositiva conferatur, ut ibi per Vitalin. *num. 42.* In beneficiis enim superioris intuitio est necessaria, quæ tanquam solemnitas extrinseca non præsumitur, sed probari debet, ut ad litteram ait ibidem Genzelin. & post eum Cardinal. *in dist. §. Similiter, num. 2. vers. Dicit Genzelin.* Verba enim prolata ad unum finem non operantur alium, ubi præsertim abest voluntas preferentis, quæ in dubio abesse præsumitur, nisi illa verbis exprimat, ut dicit Goffred. *in proœm. Decret. & in proposito Vitalin. in ead. Clem. Si summus, num. 47. de sent. excomm. & cum verba huiusmodi sint enuntiativa, & prolata non propter se, sed propter aliud non probant, neque disponunt, leg. Ex his verbis, C. de testam. milit. & notat gloss. in d. Clem. Si summus, in verb. Non intelligitur, & ibi Vitalin. n. 48. Card. in §. Similiter, num. 1. in 3. not. gloss. & DD. in Clem. 1. de probat. & in cap. Si Papa, de priv. in 6. Nam propter nostram affirmationem: vel negationem, iei veritas non immutatur, l. Assumptio, ff. Ad nunc. pal. Vital. in d. Clem. n. 45. Quæ decisio summa habet rationem propter odium intrusionum, & insufficientium titulorum, cum quibus aliqui beneficia ecclesiastica tenent in detrimentum anime, & beneficiorum, ut non possint per tales colores se purgare, sed teneantur doctæ de titulo, si sint requisiti, ut formaliter inquit Laudunus in eadem Clem. Si summus, & post eum Vitalin. n. 58. & Card. in §. Similiter, n. 2. vers. Hæc dicit Laudunus. Et quavis text. ibi non loquitur nisi de approbatione, vel novijuris colatione; & sic non videatur excludere probationem, quæ resultat ex confessione, *vel. Generaliter, C. De non num. pecun. contrarium tamen concludit ibi Vitalin. num. 49.* tum quia super huiusmodi iurisdictione non fundatur intentio disponentis, ut ibi: tum quia non est de facto proprio enuntians: tum quia non fit propter se, vel cauliter, sed narrative, & propter aliud; & sic non oblat *dist. l. generaliter.* Et idem tenet Cardinal. in §. Similiter, num. 1. in 3. not. dum colligit ex text. quod licet in aliqua dispositione quis nominetur sub aliqua dignitate, non tamen propterea fit probatio super hoc.*
- Itaque quantumcumque Eugenius nominaverit schismaticos sub titulis dignitatum, eosque tractaverit ut tales: licet tamen nulla resultat nova collatio, aut probatio validitatis provisionum: nam ut verbis Pauli utar in d. Clem. Si summus, de sent. excomm. in hoc procedendum est Pape, si aliquem nominet sub titulo dignitatis, quia si nomen dignitatis omittet, ipsum turbaret, vel scandalizaret; & idèd non nominet, si ex tali nominatione non intendat ius tribuere, quia talia non sunt facienda sine causæ cognitione; cupis dictum referent ibi Vital. *num. 49. vers. Paulus item assignat, & Catd. ubi supra, num. 2. vers. Et dicit Paulus.* Requirebat autem gravissimum negotium unionis cum Ecclesia Romana, ut Græci, & præsertim Imperator Paleologus, & Patriarcha Constantinopolitanus, quem contendeant esse caput Ecclesiæ Orientalis, non scandalizarentur, quin potius honorifice expectentur, & tractentur in Concilio. Quibus accedit, quod ante Constitutionem Constantinensem, anno & ante Concilium Viennense mos fuit Romanorum Pontificum admittere in Concilium etiam hereticos, & schismaticos disputationis gratia, & ad eorum errores confutandos, & in specie in Concilio Lateranen. III. sub Alexand. III. intervenit Nectarius Abbas, seu Præpositus Monasterii Casularum, & Gregorius schismaticorum Legatus, qui eadem qua venit animi indurata nequitia, & perversitate inflexus, & obstinatus, post prolixas disputationes est reversus ad suos, ut patet ex litteris ad eum scriptis a Gregorio Corcyæ Episcopo, quæ referuntur in notis post acta ejusdem Concilii *tom. 3. Conc. par. 2. pag. 562. col. 1.*
- Opponitur quartò, Episcopi, vel Sacerdotes Græci, Armeni, Rutheni, & alii huiusmodi, quamvis sint ipso iure privati titulo, & beneficiis, nihilominus suis in regionibus videntur esse Ordinarii, & Parochi, saltem titulo colorato, putativo, & errore communi, quia communiter ibi tales nominantur, & creduntur sub diversis linguarum vocibus ab illis populis: quem communem errorem non videntur tollere scientia veracorum Catholicorum sibi reperiantur; quæ autem à talibus geruntur in his, quæ non adversantur iuri divino, etiam circumscripta Constitutione Concilii Constantiensis, censetur valida, ex dispositione l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. & in specie collationes, seu provisiones beneficiorum factas tempore Concilii Constantiensis a Gregorio XII Antipap. in loco, in quo communiter habetur pro Papa & ei obedientia præstabantur, sustineri, respondit ex facto Gemin. *conf. 8. in p. inc. & per totum: & idem in collationibus factis ab hereticis; & excommunicatis occultis docuit Innocent. in cap. Si verè, c. num. 3. vers. Item dum volentur, de sentent. excomm. n. dicens: [Hereticos dum tolerantur in aliqua dignitate, & sunt occulti, non nominatim excommunicati, posse excommunicare, beneficia conferre, litteras impetrare, quia hoc ipsum dignitas facere videtur. & non persona excommunicata, cap. Nonne, 8. quæst. 4.] & eum refert, & sequitur Lap. *alleg. 89. Factum super quo, num. 12.* ejusque opinionem dicit vetiorem Abbas in cap. Ad probandum, num. 15. ac re iuare, & tenet Rota in antiquis, decis. 14. de præpation. & in collatore heretico loquuntur expressè *in cap. Nihil, de electione, Butr. num. 2. & Abb. num. 12. Jalon. in dist. l. Barbarius, numer. 32. Sylva de benefic. in 2. part. quæst. 12. num. 20. Navarr. in cap. Placuit, de pœnit. dist. 6. n. 179 & in Annual. cap. 9. n. 11.**
- Hinc objectioni respondetur primò, ad hoc ut collationes beneficiorum, & alia gesta per Prælatum putativum sustineantur ex communi reputatione, quatuor copulatim esse necessaria, quorum nullum concurrat in casu prædicto.
- Requirentur enim primò, ut titulus putativus proveniat à legitimo, & vero superiore; non autem à superiore putativo: quod constat ex dicta l. Barbarius: nam ille servus, qui putabatur liber, habuit officium non a superiore putativo, sed à legitimo, & declarat expressè Composit. *in d. cap. Nihil, num. 4. in verb. Amissis frat. vers. Item per superiorem confirmatum, de elect. quem ibi sequuntur Butr. n. 24. & Ancl. ad h. n. 4. Henr. Boich. in §. Ceterum, n. 4. Idem docuit Archid. in c. Alienationes, n. 2. l. 9. 2. Bal. in d. l. Barbarius, in prima lectura, n. 29. & ibi Jal. n. 48. et si Bern. *conf. 128. ad fin. vol. 1. Ant Gabi. com. concl. in tit. de prob. in 3. concl. 8. Ratio autem, cur non sufficiat, ut titulus putativus non proveniat a superiore itidem putativo, ea esse potest, quia titulus putativus non est verus, sed facti præsumptus, seu fictus, at fictio non generat fictionem, Bald. *conf. 130. Casus super quo, circa fin. n. 2. vers. Præterea censetur in lib. 3. Alex. *conf. 13. Ex his, qua n. 3. vers. Quin mo, lib. 1. quia duo specialia non possunt concurrere circa eadem, l. 1. & ibi Bald. Salic. & DD. C. de dotis promiss. Oldr. *conf. 79. in prin. duo specialia, Dec. *conf. 40. n. 47. & seq. & præsertim nu. 10. lib. 2. ubi quod generaliter individuum non generat aliud speciale; & idèd fictio fictionis non reperitur, servitus servitutis, tacitum ex tacito, fructus fructuum, usus usus uturatum, & alia id genus: unde similiter non datur titulus putativus.******

putativus ex titulo putativo, alioquin daretur processus in infinitum. Rutheni autem quamvis dicantur habere titulum putativum Cathedralis, vel Parochialis Ecclesiæ: tamen hunc titulum non habent à superiore legitimum, sed à Prælatis, & Ordinariis putativis, & illi ab aliis Prælati similiter putativi: ergo validè beneficia conferre, aut matrimonia solemnizare non possunt: cum enim careant auctoritate legitime superioris, dicuntur palam intrusi: intrusos verò non tucet Ecclesia, ac proinde eorum gesta ex communi errore, & reputatione non sistentur, gloss. final. in dist. c. Nihil, vers. Sed pone quòd talis Prælatus, de elect. Innocent. ibidem numer. 3. & 4. vers. Si autem non sit intrusus sua auctoritate, Joan. Andr. post Composit. & Hostien. column. fin. in ultima gloss. vers. Et dicunt quod omnia, que facit electus, & alii proximè citandi, Rosell. in verb. Confessio sacramentalis, 3. numer. 4. Angel. Confessio, 4. num. 12. Silvest. Confessor, 2. numer. 15. Navarr. in cap. Placuit, de penit. distinct. 6. num. 117. & est communis opinio, ut testatur Abb. in cap. Dudum, il secundo, num. 20. de elect. pro qua est textus latis apertus hic: nam Octavianus, & Guido ordinationes fecerant, dignitate que, & beneficia contulerant ratione publici officii: quilibet enim ipsorum gerebat se pro Papa, & Octavianus Romanus Joannis Maledicti filius electus in schismate appellatus est Victor, & cique vita sancto successit in schismate Guido Cremonensis nuncupatus Paschalis, ut refertur hic gloss. 1. Hostien. & Joan. Andr. in princip. in cujus locum postea successus est Joan. de Struma, qui dictus est Callistus, licet de eo non fiat mentio in hac compilatione, sed in can. 2. Concilii Lateranensis. sub Alexand. III. ex quo desumpta est hæc Constitutio; & hos omnes tanquam veros Pontifices coluit universa Germania, & aliquot regiones Italiæ, ut habetur in historia ejus Concilii tom. 3. Concil. part. 2. pag. 114. & nihilominus eorum gesta fuerunt irrita, ut hic dicitur. Unde per Petr. de Ancharan nu. 1. [Nota, inquit, quòd carent iuribus, quæ geruntur per schismaticos, etiam si gerantur prætextu publici officii: quod ergo dicitur in l. Barbarius, de offic. Prætor. & cap. Consultationibus, de jure patronat. habet locum in eo, qui dignitatem possidet bona fide: secus si est intrusus, ut schismaticus, quia tunc sibi non est respondendum de iuribus dignitatis.] Hæc ille. Et in terminis matrimonii post Concil. Trident. tradunt Moderni citati supra n. 80.

133 Requiritur secundò ad hoc ut valeant collationes beneficiorum factæ à Prælato putativo, ut beneficium quod confertur, non sit reservatum, alioquin quamvis Prælatus putativus conferat ratione publici officii, non valebit collatio etiam facta personæ aliæ habili propter decretum irritans in reservatione appositum, quod insicit titulum, ac possessionem: ita tenet Rota decis. 20. de præben. in Antiquis, & decis. 4. eodem tit. in Antiquior, Aneas de Falcon. de reserv. 4. quæst. effectus 26. Simonetta in eodem tract. quæst. 44. sed beneficia hæreticorum, quales sunt hodie Græci schismatici, sunt Sedi Apolliticæ reservata cum decreto irritante, ex Constitutionibus Pauli IV. S. Pii V. & Gregorii XIII. relatis supra in 2. fundamento num. 66. ergo à Prælatis putativis validè conferri non possunt, ac si confertantur, irrita erit collatio etiam facta non excommunicato aut aliæ habili, non obstante ignorantia, aut communi errore; ad hoc alleg. capit. Si postquam, cap. Dudum, §. Hos igitur, cap. Si beneficium, cap. penult. vers. Licet ab ignorantibus, de præben. in 6. cap. T ibi qui, de rescript. & cap. Si soli, vers. Nisi nos in gratia, de concess. præben. eod. lib.

134 Requiritur tertio ad validitatem gestorum propter communem errorem, ut error sit communis etiam quoad eos, quibus beneficia conferuntur, vel sacramenta administrantur: nam respectu eorum, qui sciunt impedimentum, non sistentur gesta per Prælatum, vel Parochum putativum, ut satis colligitur ex dist. l. Barbarius, ponderando litteram ibi, quamdiu latuit, & ibi, propter utilitatem eorum, qui apud eum egerunt, juncta ratione glossæ in verb. Effectus, in fine scilicet homines decipiantur; Ecclesia enim dum tribuit jurisdictionem habentibus titulum putativum, fuccurrit errantibus tantum; unde ut in proposito inquit Abbas in cap. Ad probandum, numer. 15. in fine, de re judicat. (dignum est, ut beneficium igno-

Prosper. Fagnan. in l. Lib. Decretal.

rantie non profit scientibus, J & fuit dictum Joan. Andr. & aliorum in cap. 1. de rescript. in 6. Et quamvis Anton. de Butr. in dist. capi. Ad probandum, numer. 11. Imol. num. 6. Abb. numer. 15. Felin. numer. 8. & Alexand. de Nævo numer. 27. sentiant gesta per Prælatum putativum merito valere; etiam quoad scientes impedimentum, sed esse retractanda in odium illorum: tamen absolute non valere gesta respectu scientis impedimentum, censent in terminis dist. l. Barbarius, Albertinus ibi, numer. 23. Millus in repertor. in verb. Error communis, dicens hanc esse quamdam limitationem ad dist. l. Barbarius, Felin. in cap. Rodolphus, num. 40. de rescript. Decius in cap. Scificatus, num. 39. vers. Prædicta conclusio, eodem tit. Et propterea si aliqua Civitas reputet ut communiter habere privilegium doctorandi, & in veritate non habeat, si aliquis hoc sciens ibi insignia doctora us assumpserit, non erit doctor, quia communis error illi scienti non prodest, Brixien. in suo Repertor. verb. Error. & post Felin. tradit Dec. lococitato. Sed Catholici in Russia certò sciunt Ordinarios, & Parochos schismaticos non habere verum titulum Cathedralis, vel Parochialis Ecclesiæ, cum eorum schisma notorium sit: ergo communis reputatio Catholicis non prodest quoad validitatem matrimonii.

Requiritur quartò ad validitatem eorum, quæ sunt à Prælato putativo, ut error communis sit facti, non autem juris: nam in dist. l. Barbarius, ff. de offic. Prætoris, ille servus credebatur liber, & sic factus servitus ignorabatur: idem patet in cap. Insanis, vers. Verumtamen 3. quæst. 7. ibi, Si servus cum putaretur liber, ex delegatione sententiam dixit: at hoc casu elto sufficeret communis error schismaticorum, nec requireretur etiam Catholicorum: tamen schismatici non ignorant factum, id est Vuladicas, & Popones Ruthenos esse præcios ab unitate Ecclesiæ Romanæ: id enim est notorium, nec ab ipsis negatur; sed ignorant jus, quia falsò credunt eos esse Catholicos, habere titulum, & posse ritè, & rectè sacramenta administrare. Atqui refugit animus, ut Ecclesia velit fovere hunc errorem hæreticorum, & eidem errori innoxia illis tribuere jurisdictionem ad beneficia conferenda, & sacramenta administranda: ad hoc allego Federic. de Senis conf. 137. Viso, & examinato, sub num. 2. vers. Hoc salvo: ubi ex facto consultuit valere acta, & gesta per ministrum excommunicatum, & irregularem; si tamen communiter reputabatur, & habebatur, & tenebatur à Prælatis, & subditis provinciæ non excommunicatus, nec irregularis, & omnia faciebat tanquam Prælatus integri status, eò quòd ignorabatur; seu errabatur in facto; secus verò si opinio, & reputatio communis habuisset ortum ex errore lupino, eò quòd idem minister affereret se non esse excommunicatum, cum esset excommunicatus, vel ad excusationem facti damnati allegaret se habuisse licentiam à non habente potestatem illam concedendi; quia tunc reputatio communis ex fatuitate procedens non prodest ad validitatem gestorum. Facit quod notat Petrus de Anchar. in dist. cap. Nihil, quæst. 4. in fin. de elect. ubi ait valere gesta per Prælatum putativum, quamdiu toleratur: secus si esset notorium eum esse suspensum, per cap. Veritatis, de dol. & contum. cap. Ad probandum, de re judic. & cap. Verum, 32. distinct.

Respondetur secundò, conclusionem illam, quòd gesta à schismaticis, & excommunicatis, & in specie collationes beneficiorum sistentur ob communem reputationem, habere locum dumtaxat respectu Prælati collatoris, non autem respectu subditi collatarii. Ratio diversitatis est, quia Prælatus confert publici officii auctoritate; cuius ratione valent gesta propter publicam utilitatem. At hæc ratio cessat in subdito; quia beneficium assequitur ut privatus, non autem auctoritate alicujus publici officii. Colligitur hæc distinctio ex Innocentio in cap. Cum dilectus, de consuet. ubi tradit generalem theoricam, quòd in his, que non geruntur ratione publici officii, nulla est differentia inter excommunicatum publicum, & occultum, quod ipsum voluit Joan. Andr. in cap. 1. de rescript. lib. 6. & Calder. in cap. Ad probandum, de re judic. quos refert, & sequitur Abb. ibi num. 12. & 13. & satis probatur secundum eum in dicto cap. Cum dilectus, & cap.

cap. Cum inter R. de elect. ubi electio facta distinctione inter publicos & occultos: nam in illis cessat ratio publicæ utilitatis, neque enim Canonici eligunt jure publico, sed prosequuntur jus suum proprium, ut per eum: sed melius ad propositum nostrum probatur in *cap. Postulatus, de cler. excomm. ministr.* & in *cap. 2. §. Hæretici, de heretic. lib. 6.* ubi collatio beneficii facta excommunicato, vel hæretico est ipso jure nulla, nec distinguitur inter publicum, & occultum: unde collationes factas etiam occulte excommunicatis, hæreticis, vel schismaticis esse irritas, satis probatum est supra in 3. fundamento *no. 73.* Quamobrem esto in Episcopis Ruthenis concurrant omnia requisita, de quibus supra in prima responsione, ad hoc ut collationes Parochialium ab ipsis factæ sustineantur ex titulo putativo, & communi errore: hoc tamen non procedit, si collationes fiant schismaticis, & excommunicatis; quia respectu impetrantrium error, seu reputatio communis nihil operatur.

139 Opponitur quintò, solemnizare matrimonium non est actus jurisdictionis, nec Ordinaris, aut Parochi illi assistit tamquam minister, ut in aliis sacramentis, sed præstat nudam presentiam tamquam testis authorizabilis, *Rota dec. 750. n. 1. part. 1. dit. erf.* & aliàs censuit Sacra Congregatio Concilii. Ergo etiam si Episcopi, & Sacerdotes schismatici careret potestate jurisdictionis, non tamen videtur impediri, quin possint interesse matrimoniis ut testes.

At facilis est responsio, quia quamvis Ordinarius, vel Parochus assistat matrimonio tamquam testis: requiritur tamen pro forma, ut sit Ordinarius, vel Parochus, ad prescriptum *dist. cap. 1. sess. 24. de reform.* alioquin si sufficeret quilibet testis, etiam non Ordinarius, vel Parochus, Concilium non dixisset, eorum Ordinario, vel Parocho, & duobus testibus Requiritur coram Concilio ad validitatem matrimonii, ut non solum illi assistant duo testes, sed præter illos etiam alius testis authorizabilis, qui sit Ordinarius, vel Parochus: at Episcopi, & Sacerdotes Rutheni nec sunt Ordinarii, nec Parochi, cum titulum canonicum non habeant Cathedralis, vel Parochialis Ecclesie, ut latè ostensum est supra, ergo matrimonia validè solemnizare non possunt.

140 Opponitur denique, in Bulla Clemen. VIII. *Sanctissimus Dominus*, in instructione super aliquibus ritibus Græcorum, posteaquam actum fuit de Græcis Catholicis, & etiam schismaticis, ut ex contextu patet; tandem in §. generaliter statuitur, ut Ordinarii matrimonia inter Græcos dirimant, seu divortia quoad vinculum fieri nullo modo permittant; & si quæ de facto præcesserunt, nulla, & irrita declarent. Quæ Bulla cum sit edita anno 1595. annos 30. & unum post Tridentinum Concilium, alterutrum videtur supponere, scilicet vel decretum Concilii Græcos non obligasse, vel valida fuisse matrimonia etiam celebrata coram Præsulibus Græcis: quamvis enim fuerit Græcorum error de matrimoniis dirimendis, ut patet ex Concilio Florentino; tamen si decretum Tridentinum etiam schismaticos ligat, & presentiam Prælatorum non sufficit, jam fuisset eo tempore nulla, & irrita ex vi Concilii eorum conjugia; ac proinde divortia non essent, ut Pontifex præcipit irrita declaranda. Quod si divortia declarantur irrita, utique matrimonia valida, & firma quoad vinculum supponi necesse est.

141 Sed huic objectioni respondetur, Constitutionem Clementis non esse intelligendam de matrimoniis schismatico-

rum, sed Catholicorum tantum: nam cum Clemens per totam illam Constitutionem præsertibat ritus Græcis observandos: præcipuè in sacramentis: non est credendus ejusmodi ritus præscripsisse Græcis sequi etiam ab unione Ecclesie, qui Latinos ritus abominantur, ut in *cap. Licet Græcos, supra de Bapst.* & de quorum ritibus non est curandum quamdiu persistunt in statu damabili heresim, & schismatis. Quinimò in §. 4. declarat non esse admittendos Episcopos schismaticos sive pro ordinibus, sive pro aliis sacramentis conferendis, & in §. 6. Presbyteros læculares, abjuratis schismate, & erroribus, atque in fide Catholica benè instructos, & in Parochialibus, seu Curatis Ecclesie Græcorum benè institui posse. Quomodo ergo elicete possumus ex hac Constit. ut valeant matrimonia eorum Ordinario, vel Parocho schismatico, si Constitutio interdicit, ne Episcopi schismatici ad sacramenta admittantur, neve Presbyteri schismatici institui possint in Parochialibus, nisi posteaquam abjuraverint schisma? Pætere quatenus eadem Constitutio dum prohibet, ne divortia fiant quoad vinculum loqueretur etiam de matrimoniis schismaticorum, utique intelligenda esset tantum de matrimoniis celebratis in illis Parochiis, in quibus decretum de *reform. matrim.* publicatum non esset; tunc enim valida sunt matrimonia etiam clandestina, nec sunt dirimenda, ut ibi statuitur; non autem de contractis in Parochiis, in quibus ejusmodi decretum fuit publicatum; tunc enim ad eorum validitatem requiritur presentia Parochi, quam exhibere non possunt schismatici, qui Parochi non sunt, ut ex dictis constat: & propterea Clemens ibidem mandat Episcopis, ut curent in singulis Parochiis Græcorum publicari decretum Conc. Trid. de *reform. matrim.* Inò ex hac Constitutione deduci potest validum fundamentum pro hac sententia: nam si Græci schismatici potuissent institui in parochialibus in vim decreti Concilii Constantiensis, cur Clemens declarasset eos non posse institui in parochialibus nisi abjurato schismate? Alterum ergo necesse est fateri, id est aut schismaticos non fuisse habitandos ad parochiales obtinendas per Concilium Constantiense, aut si habitati fuerint, illius dispositionem sublatam fuisse per hanc posteriorem contrariam Constitutionem Clementis VIII. secundum ea, quæ de Constitutione Pauli IV. & de Concilio Lateranen. dicta sunt supra in 2. & 3. fundamento *no. 66. & 72.*

143 Ex quibus omnibus, ut initio diximus, verius videtur matrimonia Catholicorum contracta coram Popis Ruthenis nulla, atque irrita esse, si in eorum parochiis decretum *cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.* publicatum fuerit. Cæterum an ita sit, necne, cum pendet ex facto, ad iudicium postremum non pertinet; sed ipse Archiepiscopus Leopoliensis diligenter dispicere debet. In quo tamen duo præcipuè erunt illi animadvertenda. Alterum quòd ad hoc ex sententia S. Congr. Conc. non sufficit, ut decretum publicatum fuerit in Synodo provinciali; sed absolute requiritur, ut fuerit publicatum in singulis parochiis, quemadmodum Sancta Synodus præscribit. Alterum quòd eadem S. Congr. declaravit præsumi publicationem, quando decretum illud fuit observatum tamquam decretum Concilii.

Fortè tamen super his omnibus, cum res gravissima sit tutius esset requirere oraculum Sanctissimi in S. Congregatione inquisitionis.

DE APOSTATIS, ET REITERANTIBUS
Baptisma.

Honorius III. Archiepiscopo Lugdunen.

CAPUT VI.

Consultationi tuæ breviter respondemus, quòd Monachus aliquem sacrum ordinem in apostasia recipiens, quantumlibet suo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam, absque dispensatione Romani Pontificis ministrare non poterit in ordine sic suscepto.

SUMMARIUM.

- 1 **R**egularis in apostasia ordinatus ad sacros, sine dispensatione Papæ non ministrat in illis. Nec ad superiores ascendit, n. 4. Et quid in promotio ad minores, n. 3.
- 2 Regularis apostata post reconciliationem ordinatus sine dispensatione remanet in ordine sic suscepto.
- 3 Regularis transiens ad strictiorem ad laxiorem Religionem absque Sedis Apostolicæ licentia, an sit apostata, & excommunicatus, aut saltem suspensus, & numeris sequentibus maxime à numer. 11. usque in fin.
- 6 Intellectus cap. Ex parte, de tempor. ordinat. & nu. seqq.
- 7 Apostata propriè non dicitur Religiosus, nisi habitum tementè dimittat, & ad sæculum redeat, & num. 12. seqq.
- 8 Excommunicatio, que annexa est apostasia, non incurritur, nisi pro peccato mortali.
- 9 Regularis transiens ad strictiorem Religionem licentia petita, licet non obtenta, non peccat.
- 10 Regularis canonice translatus ad archiorem Religionem non potest redire ad primum ordinem absque licentia Papæ.
- 12 Apostata propriè non dicuntur, nisi qui legem Christianam admittunt, vel qui relicta professione, quam dimittere non licet, dimittunt sine causa.
- 13 Regularis transiens ad alium Ordinem sine legitima licentia non potest ibi promoveri sine dispensatione superioris regularis si transitus sit publicus; quòd si occultus, nulla eget dispensatione.
- 14 Apostata à Fide, vel ex voto Religionem deserentes in apostasia ordinati, carent executione, nec possunt ab alio, quam à Papa dispensari.
- 15 Regularis transiens ad laxiorem Religionem licentia non petita, vel petita, sed non obtenta, peccat mortaliter. Sed non dicitur propriè apostata, & cur, ibid. & n. 16. cum duobus seqq.
- 17 Apostatarum duo sunt genera, & numeris sequentibus.
- 18 Regularis migrans ad ordinem laxiorem absque licentia incipit in apostasiam minorem; non autem in majorem, & indispensabilem.
- 19 Apostasia est temerarius recessus à statu Fidei, Obedientia, vel Religionis.
- 20 Apostata unde dicuntur.
- 21 Regularis egressus à laxiori Religione, ad quam de facto transiit, non dicitur apostata, si per eum non stet quominus redeat ad primum Ordinem.
- 22 Prelati Regulares tenentur subditos ad laxiorem Ordinem absque legitima licentia transeuntes ad suum Monasterium revocare.

Consultationi. Monachus in apostasia ordinatus ad sacros, sine dispensatione Papæ non ministrat in illis. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & alios fere omnes.

Nota casum, in quo solus Papa dispensat, videlicet cum Religioso in apostasia ad sacrum ordinem promotio, quantumcumque pœnitentiam egerit, & Abbati suo fuerit reconciliatus, ut in text. si tamen prius reconciliatus Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

fuisse, & postea à suo Episcopo ordinem canonicè suscepisset, sine dispensatione remaneret in ordine sic suscepto, secundum Innocent. & Hostien. hic in princip. quibus ceteri consentiunt. Et dum textus dicit sacrum ordinem, innuit lecus esse in minoribus; unde eo casu dispensat Episcopus, cum Papa sibi non retinuerit dispensationem, capit. Naper, de sentent. excomm. secundum Vincent. & Hostien. hic in princip. vers. Ideò etiam dicitur sacrum: sed hodie Religiosus apostata incidit in excommunicationem, cap. 2. Ne Cleric. vel Monach. lib. 2. unde cum ordinem recipiat in censura, & sic fiat irregularis, distinguendum est ut legitimum in cap. Cum illorum, de sent. excomm. secundum Jo. Andr. hic num. 1. Abb. num. 2. & communiter Scribentes.

Rursus cum textus prohibet sic ordinatum in susceptis ordinibus ministrare, multò magis censetur prohibere, ne ad superiores ascenda, d. cap. Cum illorum, secundum Boat. dicentem hoc esse tutius. Licet aliqui contradicant, & eum sequuntur Jo. Andr. n. 1. in ver. Suscepto, & Abb. n. 2. vers. Sed quero, quia textus.

QUÆRO, an Regularis transiens à strictiori ad laxiorem Religionem absque Sedis Apostolicæ licentia sit Apostata, & excommunicatus, aut saltem suspensus?

Solutio quæstionis pendet ex intellectu duorum Canonum, qui videntur invicem pugnare, videlicet cap. Ex parte, de tempor. ordinat. & hoc cap. Consultationi: nam in cap. Ex parte, cum quidam Abbas, & Monachi consultuissent, an eorum Monachus, quise transtulit ad Monachos Nigros, & habitum eorum assumpsit, ibique ordinatus fuit sacerdos, in assumpto ordine posset ministrare: Innocentius III. retribuit, ut ipsi Monachò officium sacerdotis liberè exequi permittant. Atque ira ex eo textu apparet transeuntem de religione in religionem, quamvis videatur apostata, eo quòd habitum sui Ordinis temerè dimiserit, tamen non esse excommunicatum, aut suspensum, nec fit in hujusmodi apostasia promotus fuerit, esse irregularem. Contra verò in hac Decret. generaliter deciditur; ut Monachus in apostasia ordinatus ad sacros, absque dispensatione Romani Pontificis ministrare non possit in ordine sic suscepto.

Pro conciliatione afferuntur à glossa, & DD. duo intellectus. Primus est, quod text. in dist. cap. Ex parte, procedat in Monacho, qui transiit licitè, idest licentia petita, licet non obtenta, ad Religionem Nigrorum, quæ erat strictior: idèd ex hoc non potest dici apostata; & sic non est irregularis, nec aliqua eget dispensatione; textus verò in hoc cap. procedit, quando transiit illicitè; & sic ibi ordinatus non debet ministrare, nisi dispensetur; ita gloss. 2. in dist. cap. Ex parte, & ibi Anton. de Butt. sub num. 5.

Sed hic intellectus non placet, primò quia supponit transeuntem illicitè ad aliquam Religionem esse propriè apostatam; quòd tamen est falsum, quia ad hoc requiritur, ut dimisso habitu ad sæculum redeat, juxta tex. in cap. Ut periculosa, Ne Cler. vel. Mon. lib. 6. in cap. ultim. 50. dist. ibi: Et ad seculararem redeunt conversationem, & in cap. 1. supra eod. ibi: Relictò habitu suo in apostasia tamquam laici conversantur. Seu, quòd idem est, ut relinquat Monachatum, quemadmodum loquuntur Goffred. & Jo. Andr. & est communis opinio, ut infernis patebit.

Deindè quia si Monachus; de quo in d. cap. Ex parte, transisset ad strictiorem, licentia petita, licet non obtenta,

tenta, illa quæstio fuisset de indubitabili, contra *tex. in l. Labeo, ff. de carbon. edic.* & notata per Abb. in *cap. Cum injure, de elect.* & alios apud Rijnin. Jun. *conf. 639. Magnusus, n. 70. lib. 7.* Incipit enim fuisset in controversiam adducere, an eo casu Monachus post transitum ordinatus esset irregularis, & frustra DD. excitant quæstionem, & an esset apostata: siquidem excommunicatio, quæ annexa est apostatæ, *dicit. cap. Ut periculosa,* cum sit pœnam gravissimam, *cap. Corripiantur, 24. quest. 3.* non incurritur nisi pro peccato mortali, *cap. Nemo Episcoporum, 11. quest. 3. S. Thomas in 4. dist. 18. Tabien. in verb. Excommunicatio primo, vers. Utrum excommunicatio possit infligi.* At qui transit ad strictiorem licentia petita, licet non obtenta, eum id faciat Canonis auctoritate, id est *cap. Licet de regul. utique non peccat, Can. qui peccat, 23. quest. 4.* & tradit Innocent. in *dicit. cap. Ex parte, nu. 2. in verb. Exequi,* ibi: *Si monasterium ad quod transiit, erat arctius, quam primum, non peccavit, &c.* Quin potius meretur, cum ad fugam melioris vitæ transiit, & adimpleat propositum sanctioris vitæ, ut legitur in *d. cap. Licet.* Dicendum igitur Monachum, ibi, vel transiisse ad laxiorem absque dispensatione Romani Pontificis, vel certe ad strictiorem, vel pœnam, nec obtenta, nec petita licentia à suo Superiore. Quod videtur innuere litteræ ibi, *Qui se transfuit.* Unde ex eo textu secundum hoc irretractabiliter probatur Monachus illicite transiitum ad alium Ordinem, dummodo habitum regularem non dimittat, non esse propriè apostatam: nam si esset talis, non posset in suscepto Ordine ministrare, ut hic deciditur.

Accedit, quòd in *dicit. cap. Ex parte,* Monachus, qui transit ad Nigros, supponit postea rediisse ad primum monasterium; idèquè ille textus à DD. sic tumatur; Si Monachus unius ordinis, in secundo ordine, ad quem transit, recipit sacerdotium, ad primum ordinem rediens, liberè ministrabit. Ergo hinc necessariò sequitur, ut vel religio Nigrorum, ad quam transit, esset laxior, vel si strictior, transiit de facto non petita licentia; alias enim si religio fuisset strictior, & Monachus canonicè transiit, non potuisset postea redire ad primum ordinem laxiorem absque licentia Papæ, Innoc. in *c. Intelleximus, nu. 2. in verb. Exercere, de etat. & qualitat. gloss. & DD. in cap. singulari, §. fin. de praben. Rebuffi in praxi benef. in tit. de transl. Monach. n. 9* & sic rediens secundum hunc intellectum non potuisset in suscepto ordine ministrare, cujus tamen contrarium ibi deciditur.

Itaque secundus datur intellectus, quod scilicet Decretalis *Ex parte,* procedat in Monacho, qui licet de facto transierit ad alium ordinem, tamen habitum regularem non dimisit; & sic non fuit propriè apostata, nec ex ordinum susceptione irregularis. Textus verò in præsentî procedat in eo, qui ex toto dimisit habitum, & ad sæculum rediit; qui propriè dicitur apostata, & incidit in excommunicationem, juxta *text. in d. cap. Ut periculosa, Ne Cler. vel Monach. lib. 6.*

Et hic intellectus communiter recipitur; nam glossa in *d. cap. Ex parte, in verb. ad Nigros,* querens, an Monachus transiens ad aliam religionem sit apostata, concludit non esse propriè apostatam, nisi recedentes à fide; vel retroabeuntes. & intelligit pro retroabeuntibus omninò deficientem religionem, cum alleget *text. in c. Non observetis, 26. q. 1. ult. seu redeuntes ad sæculum, juxta text. in cap. ult. 50. dist. & cap. 1. supra eod.* Et de his glossa tenuit esse intelligendum hoc cap.

Innocentius in eodem *cap. Ex parte, num. 1.* Dic, inquit, quòd propriè non dicitur apostata, nisi qui legem Christianam dimittunt, *cap. Beatus, 3. quest. 4. dist. cap. Non observetis.* Et qui relicta professione, quam dimittere non licet, dimittunt sine causa. Quo loco Innocentius si militè intelligendus est de edeuntibus ad sæculum; tum quia hi propriè dicitur religionem dimittere; tum quia allegat *text. in dicit. cap. ult. 50. dist. in* qui loquitur de his, qui ad secularem redeunt conversationem. Sentit tamen inferius hunc non posse promoveri absque dispensatione, si transitus sit publicus; adiciens Monachum posse occultè transire, nec obstat *text. in cap. Quanto, de transl. Episcopi* quia procedit in Episcopo, qui cum multis transit in turba. At Monachus ita occultè, & habito mutato incedit.

Innocentium sequitur ibid. Anton. de Butt. *sub numer. 5.* his verbis; [Dic ergo, quidam sunt apostatæ fidei, vel ex toto religionem dimittentes, & tales ordinati à solita carent executione, & non possunt ab alio, quam à Papa dispensari. Quidam sunt apostatæ latè, qui licitè transiunt de religione in religionem; & tunc aut transeunt publicè, ita quòd factum est publicum; & tunc cum talibus dispensat Abbas, aut est occultum, & non requiritur dispensatio. Aut transeunt licitè, & non egent dispensatione.] Butrium totidem verbis refert, & sequitur Abbas ibid. *in fin.*

Jo. de Anan. *num. 1.* [Nota quòd Monachus transiens ad aliud monasterium non concluditur necessariò apostata, ad eò recipiens ibi ordinem, incurrit irregularitatem, nec per hoc est suspensus ab executione officii. Non obstat *cap. fin. de apost.* quia potest dici, quòd quidam sunt apostatæ strictè, qui ex toto apostatant relinquendo habitum, & redeundo ad mundum; vel qui apostatant à fide, & tales incurrit irregularitatem. Quidam sunt apostatæ latè, id est retroabeuntes (intelliguntur retroabeuntes, qui transiunt de strictiori ad laxiorem religionem,) & illi non incurrit irregularitatem, vel saltem talem, cum quæ Abbas non possit dispensare.]

Henric. Boich. (Aut transiit ad laxiorem religionem licentia non petita, vel petita, sed non obtenta; & tunc peccat mortaliter.) In hoc concordat gloss. ibi, *in verb. Libertè:* ita quòd eo casu non debet ordinari, nec in ordinibus sacris licitè ministrare, nisi prius fuerit cura eò dispensatum per Episcopum (habet relationem ad tempus in quo monachi erant subiecti Episcopis diocœsanis, juxta *text. in cap. Peruenit, 16. quest. 1. & cap. Abb. cum quatuor cap. seq. 18. quest. 2.)* & infra: [Qui transit ad laxiorem, non est apostata:] nam non est apostata, nisi qui ad sæculum redit, *ut infra de apostat. cap. final.*

Similiter glossa nostra hic ad *finem,* [Tamen, inquit, si ad aliam religionem transiit, & ordinem ibi suscepisset, sine dispensatione, posset in suscepto ordine ministrare:] *supra de tempor. ordinat. cap. Ex parte:* quia ordinem non suscepisset in apostata: & sic glossa aperit sentit, talem non esse apostatam: & sequuntur scribentes hic.

Rationem verò, cur Monachus transiens absque licentia ad ordinem laxiorem non sit apostata, reddit Innocentius in *cap. Intelleximus, in fin. de etat. & qualitat.* (Quia, inquit, in pullo venit contra ea, que sunt de substantia ordinis, cum semper in alicujus obedientia fuerit.) cujus dictum sequitur ibi Joan. Andr. ac ceteri omnes, & Archidiacon. in *cap. Placuit, 50. dist. 1. num. 4.* dicens (Apostatatum duo sunt genera principia, alii namque apostata à fide Christi ad cultum Idololatricæ, alii à religione ad sæcularem statum, secundum rigorem Canonum; nec illi, nec illi etiam post acceptam penitentiam possunt promoveri.) Et infra *num. 6.* [Sed pone quòd al quis de majori religione transiit ad minorem, nunquid iste dicitur apostata: Dicit Innocentius, quòd non, quia in nullo venit contra ea, que sunt de substantia ordinis, cum semper sit in alicujus obedientia: nam non dicitur apostata propriè, nisi quia ad sæculum redit.] Allegat etiam pro hac sententia Joan. Vincent. Goffred. & Bernard. in *dicit. cap. Ex parte, de tempor. ordinat.* & sequitur Præposit. in *§. Apostata, post dicit. cap. Placuit, num. 2. 50. dist. 1.*

Similiter transiuntem ad laxiorem non esse excommunicatum, neque apostatam, consuluit Lapsus *alleg. 22. in cap. An transiens ad laxiorem religionem;* & Ludov. Roman. *conf. 341.* incipiens. *Circa primum consultationis articulum:* ubi querens, an religiosus migrans ad alium ordinem regulæ laxioris, & ejus habitu proprio relicto, nullum recipiens, incidat in apostasiam, sic distinguit; [Aut queritur, an incurrat apostasiam minorem, hoc est, an sit apostata largè sumpto vocabulo: & dicendum quòd sic, quia eo ipso, quòd Religiosus migrat à monasterio, & non est sub obedientia sui Prælati, largè apostata dicitur, ut notat Innocentius in *cap. final. de renunc.* Aut queritur, an incurrat apostasiam majorem, que est indispensabilis, juxta *cap. fin. de Apostat.* & tunc dicendum, quòd non, quia si Monachus ad aliam transiit religionem, etiam laxiorem, non habita licentia, ibique ordinem suscep-

piat, poterit in suscepto ordine sine dispensatione ministrare: ille est textus in *cap. ex parte, de tempor. ordin.* Ceterum nec ex huiusmodi habitus susceptione, & primi dimissionis censetur incurrisse sententiam excommunicationis ipso facto, quam in religiosos profert *cap. 2. Ne Cler. vel Mon. lib. 6.* Quoniam ille textus loquitur, quando quis proprium habitum dimittit, & vagatur, quod cessat in illo, qui aliam religionem quamvis laxiorem ingreditur. [Hęc Rom. qui allegat pro hac sententia] Jo. Andr. in *cap. Joannes, de regul.* quidquid dixerit Gullic. Naf. in *cap. Sanè, eod. tit.* Idem tenent Gemin. & Franc. in *d. cap. 2. Calc. conf. 123. ad primum, col. 2. vers. Secundò pro hoc facit*, Joan. Staphil. in *tratt. de liter. grat. & Just. col. antepenult. iuxta primam impressionem, vers. Credo tamen quod transit*, & Rebuff. in *praxi beneficiar. sub tit. de transl. Monach. n. 11.*

19 Quæ sententia satis confirmatur etiam ex ipsa apostasiæ definitione, quæ aliud non est, quam temerarius recessus à statu fidei, obedientiæ, vel religionis, secundum Hostien. in *sum. de apolat. & Jo. de Anan. in d. cap. Ex parte, ante num. 2. de tempor. ordin. & Alberic. in dictionario, in verb. Apostasia*: & est ex mente D. Thomæ, secundum Silvest. in *verb. Apostasia, in princ.* Qui autem transit ad laxiorem religionem, absque legitima licentia, quamvis transeat inordinatè, & graviter peccet, tamen nec recedit à fide, nec ab obedientia, nec à religione, ut per Innocent. Archid. & Præpos. *loc. cit.* Ad quod confert etiam ipsa vocabuli etymologia: dicitur enim apolata ab *Apo*, quod est de, & *Istini*, quod est sisto; inde apolata, id est desistens, retrò abiens à fide, vel religione, secundum Hugon. & Archid. *ubi supra*, & Silv. *loc. cit.*

Ex quibus patet hunc Regularem, qui ex Religione Ca-

pucinatorum transivit absque licentia ad religionem Minorum de observantia, propriè non esse apolatam, nec incidisse in excommunicationem statutam in *d. c. Ut periculosa, Ne Cler. vel Mon. lib. 6. & in c. fin. 50. dist.*

Rursus patet hunc non esse irregularem, nec suspensum, quin saltem possit dispensari à suo Superiore Regulari. Videtur iam egeresse huiusmodi dispensatione, si transitus fuerit publicus, propter doctrinam Innocentii, Butrii, & aliorum in *d. c. Ex parte*, quos superius retulimus *nu. 13. & seqq.*

Non obstat; quòd postea fuerit egressus à secunda religione, & diù in sæculo permanserit sine habitu: id enim fecit, ut in facto supponitur, quia religio Capucinatorum noluit eum amplius recipere; undè ex hoc cap. non fuit apolata, &c. cum non steterit per eum quòd minus revertetur, a quò ita inceserit in habitu seculari sine causa, prout requiritur ad hoc ut sit propriè apolata, secundum Innocent. *ubi supra*, & Archid. in *d. cap. Placuit*, 50. *dist.* præsertim quia Superiores primæ religionis sunt in culpa, cum teneantur suos Monachos indebitè à religione abeuntes annuatim requirere, & ad monasterium revocare, ut est text. in *cap. fin. de regul.* Idem habetur in *cap. Joannes, cap. Non est à nobis*, & *cap. Sanè, eod. tit.* ubi patet Monachos post emissam in uno ordine professionem non posse recipi in alio ordine laxiori sine requisita solemnitate, ac si recepti fuerint, jubentur reddi primis monasteriis. Ad idem *cap. Abbates*, 18. q. 2. ubi est expressum Monachos unius ordinis profectos in alio illicitè pervagantes fore per Abbatem cum auxilio Episcopi ad proprium monasterium revocandos. Et ita ex facto respondit Lud. Rom. *d. conf. 341. n. 2. & seq. vers. Secundò quesitum est.*

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO, vel casuali.

In Exodo.

C A P U T I.

Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**cclēsia non profert sententiam sanguinis.
- 2 **M**oriatur, verbum qualiter intelligatur, & n. seq. usque in fin.
- 3 **H**omicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ seculari, ut moriatur.
- 4 **I**n tellectus cap. Delatori, 5. q. ultim. Delator quæpna sit multandus, ibid. Lingua capulari, & capus amputari, quomodo intelligatur, ibid.
- 5 **D**eposito habetur instar mortis.
- 6 **H**omicida ex proposito debet deponi ab Altaris ministrario.

1 **S**i quis. Cummuniter non summatur, tum quia breve est, tum quia multiplices habet lecturas; præcipuè ob illa verba: *Ab Altari meo evelles eum, ut moriatur*: cum enim Ecclesia non profert sententiam sanguinis, *cap. His à quibus 23. quest. 5. cap. 1. & 2. 51. dist. dist. cap. Clericis, & cap. Sententiam, ne Cler. vel Mon.* multum torquentur Doctores circa intellectionem illius verbi, *Moriatur*. Vincentius exponit, *moriatur*, id est in peccatis, vel ad penitentiam humilietur, ut *cap. Quid est, 5. dist.* Goffred. exponit, *moriatur peccato*, id est agat penitentiam: similibus expofitio, *cap. Quæ Christo, & cap. Desilia 27. q. 1.* & juxta hunc mysticum intellectionem sic summatur Cardinal. Homicida de industria, id est ex proposito, subjiaciendus est mori spirituali; sed alii; ut Petrus de Anchar. in *cap. Cum non ab homine, num. 10. vers. In contrarium de judicis, Abb. in cap. At scelerici, n. 41. vers. Additio, eod. Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

*tit. & Jo. de Anan. hic num. 4. & 5. intellexerunt hoc cap. in Clerico, qui pro crimine atrocissimo, sicut est homicidium ex insidiis, seu c. m. prodicione, non expectata incorrigibilitate, statim potest degradari, & tradi curiæ seculari, ut luat pœna: ultimi supplicii, non per Episcopum, qui evellit eum ab altari, cum Ecclesia non imponat pœnam mortis corporalis, sed per executionem judicis secularis; propterea enim littera dicit, *moriatur*, in tertia persona. Sed hunc intellectionem plenè confutavi in *dist. cap. Cum non ab homine, à num. 38. usque ad num. 47.* reprobatâ opinione Ancharan. & Abb. à num. 36. usque in fin. Mitius autem Hostien. hic num. 2. intellexit hunc textum in Clerico, dummodò sit incorrigibilis, & non aliàs; per id, quod legitur, & notatur in *d. cap. Cum non ab homine*, & traditionem Curiæ seculari dixit fieri debere ad præscriptum *cap. Novimus, de verb. signific.* Et juxta hanc lecturam textus summatur sic secundum Abb. Joan. de Anan. Marian. Socin. & Felin. Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ seculari, ut moriatur, sed certè hic verbum nullum de incorrigibilitate, & dictum *cap. Cum non ab homine*, loquitur de homicidio indefinitè: hæc autem Decretalis, de homicidio ex insidiis, seu cum prodicione. Item cum lex Exodi, quæ hic recitatur, nunc sit redacta inter Constitutiones canonicas, Ecclesia non bene instruetur judicem secularem, ut Clerico degradato imponeret pœnam mortis, cum potius debeat efficaciter intercedere, ut eam pœnam moderetur, ut legitur in *dist. cap. Novimus*, & ipsemet Hostien. fatetur. Neque obstat textus in *cap. Delatori, 5. quest. ult. ubi dicitur: Delatori autem* 4 *lingua capuletur, aut conviſto capus amputetur*, & sic Papado cet. quid facere debeat iudex secularis, ut ibi notat gloss. in *ver. Lingua*, id inquam, non obstat, quoniam ut dicunt*

dicunt ibi Hugo; & Laurentius; & post eos Archidiaconus, Bellameta, Turrecrem. & Geminian. verbum, *Capuletur*, exponitur, id est officium linguae auferatur, id est priveretur executione officii retento beneficio, & dignitate; & *caput amputetur*, id est dignitas, & beneficium ei auferatur, & deponatur; & sic per capitulationem lingua intelligitur amissio officii, per capitis amputationem amissio dignitatis, sive beneficij; ac depositio; & hæc si Clericus est; si vero sit laicus, sic exponitur: *Lingua capuletur*, id est perpetuum silentium standi in aliqua Ecclesia imponatur; & *caput amputetur*, id est dignitas auferatur si quam habet, si minus caput, id est bona fama, & sic quasi perpetuo erit infamis: unde secundum Petrum de Sampsonse relatum ibi ab Archidiacono num. 3. melius est, ut illam litteram mysticè intelligamus; & secundum hoc ille textus potius confirmat expositiones Vincentii, & Goffredi, de quibus supra in principio. Alii vero, ut gloss. hic in verb. *Per insidias*, & Hostiens. in princ. in verb. *Altari meo*, & Aretin. in dist. cap. *Cum non ab homine*, nu. 59. intelligunt hunc textum in laico, qui ex proposito homicidium commisit; nam si confugiat ad Ecclesiam, & teneat Altare, debet tamen inde evelli, & sic non gaudet immunitate Ecclesiæ; & juxta hunc intellectum textus

summar sic: Homicida ex proposito non gaudet immunitate Ecclesiastica, ut hic in gloss. ante casum: Sed neque hic intellectus placet seculi proditione, quia videtur contra cap. final. de immunitat. Eccles. & debuisset potius collocari sub illo titulo, secundum Abb. & Joann. de Anan. Item huc expositioni non congruit verb. *morietur*, quia sive agatur de Clerico, sive de laico, qui immunitate non gaudet, nullo casu Ecclesia debet indicare potestati seculari, ut eum mortificet, ut dist. cap. *Novimus*, de verb. significat. & propterea Innocen. hic in fin. dixit hanc Decretalem loqui de Altari veteris testamenti, quod non erat ejus auctoritatis, cujus sunt nostra Altaria: sed hic intellectus non videtur placere Hostiensis hic in fin.

Exponamus igitur verbum, *morietur*, id est deponatur, quod habetur in stat. mortis, §. *Quia ergo*, 2. quest. 7. Secundum Joan. Andr. hic num. 1. in verb. *Morietur*, & hic est communis intellectus, ut attestatur Aretin. in dist. cap. *Cum non ab homine*, num. 59. de judicis, & ibi dixi num. 42. Et juxta hanc lectionem Decretalis summar sic; Homicida ex proposito debet deponi ab Altaris ministerio. Hoc dicit Abb. Siculus, Joan. de Anan. & Marian. Soccin.

DE HOMICIDIO.

Ex Pœnitentia Romano .

C A P U T II.

Interfecisti furem aut latronem, ubi comprehendi poterat absque occisione: quia ad imaginem Dei cratus est, per quadraginta dies non intres Ecclesiam, & lanea veste indutus, ab esicis & portibus, qui interdicti sunt, & à toro, gladio, & equitatu, illos supradictos dies abstineas. In tertia autem, & quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminum, vel oleribus, pomis, & parvis pisciculis cum mediocri cervisia utere temperatè. Si autem sine odii meditatione, te tuaque liberando, hujusmodi diaboli membra interfecisti (secundum indulgentiam dico, propter imaginem Dei) si aliquid jejuna revolueris, bonum est tibi: & elemosynam fac largiter. Si Presbyter eadem fecerit, non deponatur; tamen quamdiu vivit, pœnitentiam agat.

S U M M A R I U M.

- 1 Occidens furem, vel latronem, cum se poterat aliter liberare, tenetur agere pœnitentiam, de qua in hoc cap.
- 2 Fur, & latro an, & in quo differant, & num. 12. vers. Quibus pondetatis.
- 3 Furem, vel latronem occidere an liceat laico pro necessarii rerum defensione, & numer. seqq. usque in fin.
- 4 Quid de jure civili, & in foro contentioso, & numer. 18.
- 5 Et quid de jure canonico, & in foro pœnitentia, & n. seqq.
- 6 Maritus; vel pater potest occidere adulterum, vel adulteram de jure civili; secus de jure canonico, & in foro anime.
- 7 Intellectus hujus, & numer. sequenti. usque ad numer. 13.
- 8 Occidens eum qui de jure naturali, vel divino poterat occidi, non peccat, secus si de jure positivo tantum.
- 9 Copula, &, resolvitur in disjunctivam, ubi necesse est: alius requirit amorum concursus, & n. seq.
- 10 Aletus justus dicitur, sive interveniat periculum vite, sive amissionis bonorum.
- 11 Fur nocturnus; vel diurnus, & an quando possit impune occidi.
- 12 Intellectus l. Furem, ff. ad leg. Cornel. de Sicar. & nam. 18.
- 13 Patrimonii sui an magis, quàm vite alterius, teneatur quis curam habere.
- 14 Instantiam dare sufficit respondentii.
- 15 Pecunia & patrimonium dicuntur vita hominis.

- 16 Declaratur.
- 17 Clericus pro defensione vite potest invasorem occidere; secus pro defensione rerum.
- 18 Homicidium furis pro sola rerum defensione an sit permissum de jure civili.
- 19 Vim vi repellere licet cum moderamine inculpata tutele, & in quo consistat hujusmodi moderamen.
- 20 Injuria omnis corporalis major est qualibet reali.
- 21 Canonici standum est, etiam in terris Imperii, & in foro seculari, in materia, in qua non est expressa decisio juris civilis, sed eantem modo sunt opiniones inter Legistas.
- 22 Irregularis est laicus occidens furem pro sola rerum defensione.

Interfecisti. Occidens latronem, quando aliter poterat se liberare, tenetur agere pœnitentiam hic præscriptam: si vero aliter se liberare non poterat, non tenetur pœnitentiam agere, nisi ad cautelam. Hoc dicit: Secunda ibi, Si autem.

Nota primò, differentiam esse inter furem, & latronem, cum de his littera dicat alternativè, *furem, aut latronem*; sed in c. *Suscipimus*, infra eod. hæc ponuntur ut synonyma: nam cum prius textus dixisset, *latrones*, postea retento eodem thematè dixit, *fures*; dic, ut ibi scripti in 1. notat.

Secundò nota ibi, *Te tuaque liberando*, duo esse copulativè necessarià ad hoc, ut quis excusetur ab homicidio latronis, videlicet, ut occiderit defendendo non tantum res, sed etiam personam: de hoc latius in proxima questione. Quod tamen intellige secundum Marian. Soccin. hic num. 9. ut procedat respectu rerum, sed respectu personæ non requiritur copulativa veritas: nam si mortem aliter vitare quis non possit, sufficit defensio perso-

personæ tantum, ut est casus in Clemen. *Si furiosus, de homicid.*

3 QUÆRO, an laico pro necessaria rerum defensione liceat occidere furem, vel latronem.

Doctores in *cap. Suscepimus, infra eod.* dicunt etiam pro defensione rerum, & patriæ licite posse arma tumere, & prævenire hostem, ut *l. 1. C. unde vi, ita glos. 1. in fine in eodem cap. Suscepimus, Jo. Andr. n. 5. in glos. 1. Butr. num. 7. vers. Hac verò in Clerico, Abb. num. 4. vers. In laico vero, & vers. Et tunc solue contrarium, & alii communiter. Et licitum esse rerum, sicut corporis, defensionem uque ad occisionem iniusti aggressoris, præsertim si sint res magni valoris, nec sit probabilis spes aliter eas recuperandi, tuentur Duchn. *reg. 101. Navarr. in Man. cap. 15. num. 5. Covar. in Clemen. Si furiosus, in 3. parti. §. Unico, num. 6. vers. Sexto* Sot. de *just. & jur. lib. 5. quest. 1. art. 8. Molin. in eodem tract. tom. 4. disp. 16. nu. 1. vers. Contrarium, Sayrus in Clavi Regia lib. 7. cap. 10. & de Censur. lib. 6. cap. 17. num. 24. & alii multi ex recentioribus notent omnes licitum esse laico pro rebus conferendis hominem occidere, ut dicit Joan. de Anan. in *dist. cap. Suscepimus, num. 5.***

4 Sed tu adverte, quia hoc est verum de jure civili, & in foro contentioso: nam Legistæ in *d. l. 1. ubi in specie Bart. num. 9. C. Unde vi, & in l. Furem, ff. de scar.* communiter tenent licite laico furem occidere, si aliter res à rapina, & invasione salvas habere non possit: & hæc esse communem opinionem Legistarum, testantur Dec. & Jason. in *l. Ut vim, ff. de just. & jur. Carter. in præctica rubr. de homicid. §. 6. num. 28. & seq. Covar. loco cit. & Clar. alios referens in §. Homicidium, vers. Hac autem conclusio, & vers. Ultima est: sed de jure canonico, & in foro pœnitentiali concludunt omnes non esse licitum laico pro rebus tantum servandis interficere furem: & ita in specie determinat Innoc. in *cap. Si vero, il primo, num. 2. vers. Sed si præparatus occideret, infra de senten. excommun. Hostien. in sum. de homicid. §. Quæstio, Abb. hic num. 2. & latius in cap. Clericis primis, ubi etiam Imola supra de vit. & honest. Clericor. Joan. de Anan. hic num. 6. & in d. cap. Suscepimus, num. 5. Card. post Paul. in d. Clemen. Si furiosus, de homicid. Calderin. in cap. Petito, infra eod. Fortunis in *l. Ut vim, col. 8. ff. de just. & jur. Carter. post alios in præct. rubr. de homicid. §. 6. num. 30. & ita omnes concludere testatur Felin. alios citans hic num. 4. vers. Sed in quantum omnes, & Clar. in d. §. Homicidium, vers. Hac autem conclusio: & quamvis Cajetanus in 2. 2. quest. 64. art. 7. in 2. dub. ex principiis contendat ostendere etiam in foro animæ, licitum esse privato hominem occidere pro rebus defendendis, eique adhaerentibus Covar. ubi supra, existimans non esse concludendam differentiam inter jus canonicum, & civile abque expressa auctoritate, nec inter forum exteriorem, & forum conscientie; tamen consimilium differentia notatur in cap. Inter hæc 33. quest. 2. nam de jure civili, & quod pertinet ad forum contentiosum, potest pater occidere filiam adulteram in flagranti crimine deprehensam, ut *l. Nec in ea, & l. seq. ff. de adulter. & etiam maritus adulterum certo casu, ut l. Grachus, Cod. eod. & tamen secundum Canones, & in foro conscientie, & quoad Deum, pater, & maritus peccat; & idem imponitur eis gravis pœnitentia, ut in cap. A monere, ead. caus. & quest. & notant hic Abb. Joan. de Anan. & Felin. & idem Felin. in cap. 1. nu. 2. supra de præsumpt. post Richardum ab eo relatum in 4. senten. dist. 37. q. 2. art. 1. Angel. in tractat. de malefic. vers.****

5 *Chemiba adulterato lamia donna.* Imò quatenus de jure civili liceat spoliatore occidere, tamen hæc differentia inter jus Canonicum, & civile non est sine expressa auctoritate, ut putat Covar. quia illam expressè constituit hæc Decretalis, ibi, *Te tuaque liberando*, per quæ verba Abb. hic in 4. notab. num. 2. (Nota, inquit, singulariter textum, quod tunc quis exculatur ab occisione furis etiam nocturni, quando facit, ut liberet se, & sua.) Ergo pro rebus tantum liberandis non licet occidere furem etiam nocturnum: nam ista ponuntur hic copulativè, & non sufficit ergo altera pars. Et adverte, quia nemo ponderat istum textum, quod sit contra opinionem Legistarum, ut in præalleg. *l. Furem, & maximè contra Bartol. in l. 1. C. Unde vi:* dicunt enim communiter, quod si bona aliter salvari non possunt, licitum est occidere furem: & pro illa opinione facit textus in *cap. sequen.* ubi fit mentio de illa *l. ci-*

vili; sed salvando opinionem illam Legistarum, possumus dicere, quod in foro sæculari contentioso procedit illa opinio, per textum in *l. Itaque, ff. ad l. Aquil.* fed propter hoc non evitatur peccatum: unde in foro pœnitentiali debet imponi pœnitentia, ut probatur optimè hic: ita Abb. quem totidem verbis refert, & sequitur Joan. de Anan. num. 6. Marian. Soccin. nu. 8. & videntur etiam hanc differentiam admittere Jas. & Dec. in *dist. l. Ut vim.*

Pro qua optimè facit distinctio, quam ponit Æneas de 8 Falcon. in *addit. ad Abb. hic in verb. A peccato homicidii;* ait enim (Veritas ista est, quam elicio ex dictis Abbatis hic, videlicet quod si occido illum, qui de jure naturali, vel divino poterat occidi, puta ad meam necessariam defensionem, & tunc evitabo peccatum, ut etiam vult Abb. in *cap. Olim, il primo, num. 17. supra de restitut. spoliatar.* aut ille poterat occidi de jure positivo, ut banniti, & similes: & tunc teneo in foro animæ istam contrarietatem; & nota hanc distinctioem, quia nullus ponit.) Hæc ille: Et subdit, licet nimis auctacter (Et est vera sicut Deus est in cælo.) Pro defensione autem rerum temporalium potest quis occidi de jure civili tantum secundum opinionem Legistarum, non autem de jure naturali vel divino, ut patebit infra à num. 13. imò nec de jure Ecclesiastico positivo, ut clarè probatur in hac Decretali, intelligendo illa verba, *te tuaque*, copulativè, prout Canonistæ communiter intelligunt.

9 Sed objicies: Dum textus in principio decidit non licere furem interficere, ubi comprehendi non rebus potest abque occisione, à contrario sensu videtur decidere, ut ubi comprehendi non potest, & sic pro necessaria rerum defensione, bene liceat illum interficere. Dum verò posita in secunda parte decidit licere furem occidere pro defensione personæ, & rerum; verba illa, *te tuaque*, intelligi debent alternativè, *te*, vel *tua*, ita ut etiam pro sola defensione rerum liceat occidere furem: ubi comprehendi non poterat, ne alioquin si intelligerentur conjunctivè, hæc secunda pars esset contraria primæ; in qua decium est licere furem interficere pro defensione rerum tantum, ubi non poterat comprehendere; & sic copula, & resolvitur in disjunctivam, sicut fieri debet, ubi necesse est, per id quod legitur, & notatur in *cap. Quemadmodum, in glos. in verb. Quamvis, supra de jurejur. & in l. Eas causas, ff. de condit. & demonstrat.* per Bald. in *l. 3. ff. de arb. empr. qui intellectus videtur ex mente Cajetani in 2. 2. quest. 64. art. 7. in 2. dubio, vers. Decretalis autem illa, licet obscure loquatur: sed aptius ita hanc litteram exponit Covar. in Clemen. Si furiosus, part. 3. §. Unico, num. 6. vers. Sed & ad textum: quibus optimè videtur suffragari *cap. Verum, de jurejur.* quod similiter loquitur copulativè, ibi, *pro vita & rebus:* & tamen justus metus, de quo ibi agitur, à Doctoribus intelligitur disjunctivè, sive interveniat periculum vitæ, sive amissionis bonorum, per ea quæ habentur in *cap. Abbas, supra quod met. cau. & in cap. Frequens, de restit. spoliatar. lib. 6.* ut hic per Joan. de Anan. num. 9.*

10 Cæterum hæc dicta sunt magis subtiliter, quam verè, quoniam textus in princ. neque directè, neque à contrario sensu decidit licere furem interficere pro sola defensione rerum; sed tantummodò in sensu directo decidit non licere illum occidere, ubi poterat comprehendere; nec dicitur cum rebus, ut supplet Covar. & à contrario decidit furem posse occidi, ubi comprehendi non poterat. Hoc autem debet intelligi in casu, in quo suberat periculum rerum, & personæ simul, quia pars prima, quæ indistinctè loquitur, debet declarari per secundam specialiter loquentem, juxta text. in *l. Quemadmodum, §. fin. ff. ad l. Aquil.* ita ut sit sensus; interfecisti furem qui te, & tua invaserat, ubi comprehendi poterat abque occisione; age pœnitentiam, de peccato: si autem interfecisti illum, ubi comprehendi non poterat, & sic te tuaque liberando non teneris agere pœnitentiam, nisi ad cautelam. Quo sensu adversaria illa, *si autem*, retinet propriam naturam, ut exigit Cajetanus; & copula, & remanet in propria significatione, secundum quam requirit amobum concurrentium, ut *l. Si hered. ff. de condit. & demonstrat.* nec debet in disjunctivam resolvi abque necessitate, ut in iuribus in contrarium citatis num. 9. Atque ita hæc verba, *te tuaque*, esse conjunctivè accipienda, ita ut pro salvandis rebus tantum non liceat furem occidere, tenet glos. in *verb. Frequens,*

giens, in summa, 23. quest. 7. & notant hic Abb. num. 2. Joan. de Anan. num. 6. & Marian. Soccin. nu. 8. Item dicunt in cap. Suscepimus, infr. eod. Hostien. num. 3. in verb. Tam acriter. Jo. Andr. num. 3. in verb. Acriter, Butt. n. 6. vers. Secundo casu, Cardin. num. 2. vers. Oppono, Marian. Soccin. num. 7. & reliqui omnes, dum ponderant hanc litteram non dicere, te, vel, tua, sed, te, tuaque, & ita hic non agi de defensione rerum tantum, sed rerum & personarum simul; & quorum interpretatione non videtur recedendum, quidquid dicant Theologi, quia hæc est propria mensuris Canonistarum.

11 Præterea lupus intellectus veritatem ego alia consideratione ostendo, ni fallor, apertissime & ante omnia pondero differentiam inter furem nocturnum, & diurnum; nam si nocturnus occidi potest impunè, tam de jure civili ex lege duodecim tabularum, ut in l. Inque, § Lex, ff. ad leg. Aquil. & leg. Furem, ff. ad leg. Corneliam, & de Sicar. quam de jure Canonico, ut in cap. proximo, infr. eod. Imò etiam de jure divino: nam ut legitur Exodi 22. Si effringens fur domum sine sufficiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis. Fur autem diurnus non potest impunè occidi; & sequitur enim in sacro textu: Quod si forte sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipse morietur. Itemque habetur in d. cap. proximo, infra eodem, & in d. l. itaque. Deinde pondero rationem diversitatis, quam assignat Augustinus in eod. c. proximo exponens hanc ipsam Exodi auctoritatem, Quia scilicet occidens furem orio jam sole, paterat di, cernere, quod ad furandum, non ad occidendum venisset: & ideo non debuit occidi. Quæ ratio probat à contrario, propterea furem nocturnum occidi posse, quia incertum est, an venerit animo occidendi, vel furandi, & ita subest periculum personæ, & rerum simul. E contra verò furem diurnum non debet occidi, quia agitur de periculo rerum, non autem personæ: cum enim telo se non defendat, jam intelligi potest ad furandum, non ad occidendum venisse; quod clare adnotavit gl. in d. l. itaque § Lex, in ver. ut tamen, in fine. (Quia, inquit, in die propter periculum rerum non potest occidi, licet cum rebus fugiat, sed in nocte sic.) Et quamvis gl. ibi ante finem, & in d. l. Furem, ff. ad leg. Cornel. de Sicar. assignet etiam aliam rationem diversitatis, quia scilicet nocturnum si recedat cum rebus posse non recognoscant, quod fecus est in diurno, qui potest acculari: & ideo debet dimitti, tamen hæc ratio non videtur coningere litteræ d. l. Furem, ubi qui furem nocturnum occidit, ita demum impunè evadit si parte ei sine suo periculo non potest; dicit enim, periculum suo, & non rerum, & sic considerat tantummodo periculum personæ, ut advertit hic Jo. de Anan. & latius dicam infra num. 18.

12 Præterea si valeret hæc ratio, non liceret furem diurnum occidere, etiam cum telo se defendit, quia etiam tunc potest cognosci, & acculari, & sic deberet dimitti, cujus tamen contrarium decidit in d. § Lex, & in cap. proximo, infra eodem. Et ceterè non alia ratione, nisi quia cum resistit telo, agitur etiam de periculo personæ; ea enim plus est quam fur, ut dicitur in eod. cap. Sed quidquid dicit gl. juris civilis, secundum Canones prævalet ratio ibi expressa, quia scilicet discerni potest, quod ad fur diurnum venerit ad furandum, non ad occidendum, & ideo non debet occidi. Quibus ponderatis hæc Decretalis dum in principio loquitur alternativè de interfensione furis, aut latronis, pro future intelligit nocturnum, pro latrone autem diurnum, ut post Goffred. notat hic Butt. num. 6. & Joan. de Anan. n. 1. & Cardin. in cap. Suscepimus, in 1. notab. infra eodem, nam est iur. & latro aliquando sunt synonyma, ut in d. cap. Suscepimus, & propriè tibi dicatur, qui clam furatur, & latro, qui palam. ut ibi dixi in 1. notab. tamen quia furta clam: & obsecrè sunt, & plerumque de nocte, ut dicitur in l. ff. de furis: ideo communiter fures appellari solent qui noctu, latrones verò qui interdiu, & palam furantur. Dum ergo textus in prima parte hic dicit: Interfecisti furem, aut latronem, ubi alius poterat comprehendere abique occasione: age penitentiam. Et sensus est. Non licet tibi furem sine nocturnum, sive diurnum interficere, ubi capi poterat sine occasione, quia eo casu defenso personæ, & rerum non erat inevitabilis, prout requiritur ad hoc ut liceat invasorem occidere, ut in Clem. Si furiosus, de homicid. Si autem comprehendere non poterat, tunc ita

demum eris ab homicidio immunis, si eum interfecisti; ut te itaque liberaret, & sic pro defensione personæ, & rerum simul, puta quia fur nocturnus erat, aut si diurnus, tunc tamen resistebat, quo sensu hic textus concordat cum cap. seq. & probat concludenter pro sola rerum defensione nullo casu furem occidi posse sine peccato, etiam si res alter salvari non possint, quam occidendo.

13 Non obstat fundamentum Cajetani in 2. 2. qu. 64. art. 7. quod plus teneatur curam habere rerum suarum quæ sunt adminicula vitæ tuæ, & virtutis, atque felicitatis, quam alienæ vitæ, præterquam in casu necessitatis, ut in cap. Pasce, 86. dist. & consequenter liceat pro rebus suis conservandis alium occidere. Respondetur enim negando hanc consequentiam: nam & tutor magis teneatur habere curam rerum pupilli, quæ sibi ex officio incumbit, quam vitæ alterius, secundum rationationem Cajetani. Et idem in quolibet administratore, depositario, & consimilibus. Et tamen nemo audeat affirmare pro salvandis rebus pupilli posse tutorem sine peccato occidere spoliatorem. Sufficit autem respondenti dare instantiam ad tollendam vim consequentiarum, ut post Aitell. & Tepicor. declarat gl. 2. in cap. Sicut urgen. 1. quest. 1. & Joan. de Anan. in cap. Suscepimus, num. 5. vers. Facit etiam, infra eodem. Præterea non est bona consequentia: Mentis teneaturque habere curam vitæ proximi, quam rerum suarum: ergo pro salvandis rebus potest proximum suum occidere: arguit enim a negligentia, seu culpa negativa in omittendo, prout est non habere curam rerum suarum, ad culpam positivam in committendo, prout est proximum occidere. At nulla est proportio inter omissionem curæ rerum temporarium, & destructionem vitæ alterius. Quod clarè constat ex auctoritate Augustini in primo libro de libero arbitrio, cap. 5. præp. fin. tom. 1. relati a D. Thom. in 2. 2. quest. 64. art. 7. in 2. argum. contrario, ubi ait: Quomodo apud divinam prævidentiam peccato liberi sunt, qui pro his divinis, quas contempni oportet, humana cadere pollunt: Idemque patet ex c. Suscepimus, infra eod. ibi: Expectabatur potius rerum sustineretur, quam pro rebus civilibus, & transitorius tam acriter in alios exardeat.

15 Sed urgebis, Pecunæ, & patrimonium dicuntur vita hominis, ita ut qui patrimonium perdit, dicatur vitam perdere, ut notant gl. & Bald. in l. Ad vocari, c. de advoc. divers. judic. & probatur ex illalittera, ubi quod defendit alicujus patrimonium, dicitur defendere ejus vitam. Sicut ergo licet hominem occidere pro defensione vitæ, ut in Clem. Si furiosus, de homicid. ita & pro defensione patrimonii.

16 At responderi potest hanc æquiperationem procedere secundum analogiam, & quoad quid, videlicet, quia de pecunia, & patrimonio homo vivit; non tamen procedere quoad hoc, ut pro defensione rerum liceat hominem occidere, cum vita hominis sit rebus pretiosior, l. Sancimus, ad fin. & ibi gl. in verb. Animas hominum, Cod. de sacrosanct. Eccles. & pactu exemplo clericus, qui pro defensione vitæ potest occidere invasorem, ut in d. Clem. Si furiosus; & tamen non potest pro defensione rerum occidere spoliatorem, ut est casus apertissimus in d. cap. Suscepimus, & ibi dicit, infra eodem. Et ita in specie respondet ibi Joan. de Anan. num. 5. vers. Nec oblatu dicatur. Præterea hujusmodi æquiperatio potest procedere in foro judiciali, & de jure civili, non autem in foro penitentiali, & secundum Canones, qui indistinctè prohibent pro rebus transitorias effundere sanguinem, & humanatæ de se polluere, ut proximè dictum est.

18 Quomodo non esset ponere os in cælum, si attentaretur, nec de jure civili licitum esse laico furem, vel spoliatorem occidere pro rebus tuendis ab invasione, & rapina: nam jura quibus innititur opinio Juristarum, loquuntur per verba denotantia defensionem personæ, non autem rerum, ut accuratè observat hic Joan. de Anan. num. 8. vers. Adde etiam prædictis: textus enim in d. l. Inque in princ. ff. ad leg. Aquil. dicit: Si occidere latronem in spoliatorem mihi feceris, eris. Pondera verbum mihi, non enim dicit, rebus meis: imò subdit: Nam ad ver. in periculum naturalis ratio permittit se defendere. Pondera verbum, se, quia non dicit, tua. Et in l. seq. subjungit. Si metu mortis quo furem occideris, non tenebitur: non dicit metu bonorum, sed metu mortis. Item textum in d. l. Furem, § ad leg. Corneliam de Sicar. excusat eum qui occidit furem nocturnum.

nocturnum, si parere ei sint suo periculo non possit. Dixit suo periculo, non autem periculo bonorum. Item textus in *l. Scientiam*, §. *Qui cum aliter*, ff. ad leg. Aquil. dicit, *Qui cum aliter se tueri non possent, damni culpam dederunt, innoxii sunt*. Pondeta eodem modo verbum se, non enim dicit sua. Ita etiam loquitur textus in *cap. 1. §. Si quis hominem, intit. de pace tenenda*, ibi: *Vitam suam defendendo*; non enim dicit, *bona sua*. Et tenendo hanc opinionem non obstat textus cum *glos. in l. Ut vim ff. de iust. et iure*, §. *in l. 3. §. Eum igitur*, ff. de vi, §. *vi arm.* quia littera ibi dicit licitum esse vim vi repellere, & rejicere: sed non dicit occidere. Imò in *d. l. Ut vim*, subnectitur ratio: nam jure hoc evenit, ut quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, jure fecisse existimetur. Similiter textus in *d. l. Scientiam*, §. *Qui cum aliter*, ff. ad leg. Aquil. dicit enim, vim vi defendere omnes leges, & omnia jura permitunt; nec loquitur de occisione. Et ita etiam potest intelligi textus in *l. 1. C. Unde vi*, ubi littera dicit, propulsare licet: nam illud verbum non importat, ut possim occidere. Præterea ibi dicitur licitum esse vim vi propulsare, dummodò id fiat cum moderamine inculpate tutelæ. In hoc autem moderamine, aliis omissis, de quibus ibi in *glos. in ver. Moderatione*, præcipuè spectandus est modus, ut scilicet si armis inferatur violentia, armis repellatur, si sine armis simili modo repelli debeat, ut *l. 1. §. vim vi*, §. *l. 3. ff. de vi*, §. *vi arm.* Unde pugnna, vel alapa non liceret gladio propulsare nisi in casu de quo per *glos. præalleg. & Bartol.* Multò autem minus videtur servari hoc moderamen, si tu auferas mihi bona, & ego aufero tibi vitam: nam qualibet injuria corporalis major est quavis realis, *l. In servorum, in fine*, ff. de pæn. Bartol. in *d. l. 1. num. 9. vers. Sed omnis injuria, C. Unde vi*. Et sic opinio Legistarum destituitur auctoritate, quia nulla lex expressè loquitur de occisione nisi furis nocturni, aut diurni telo resistentis, quorum occisio permessa est, quia tunc

agitur non tantum de periculo rerum, sed etiam personæ, ut abundè ostensum est supra à *nu. 7.* & sic servatur eo casu æqualitas modi, & moderamen inculpate tutelæ.

Et secundum hoc consideratio Covarruvie supracitati sub *num. 5.* contra ipsum retorquetur. Nam si non est constituenda differentia inter jus civile, & canonicum, & inter forum contentiosum, & pœnitentialem, sine manifesta auctoritate, ut ipse dicit, profectò hinc sequitur, ut homicidium spoliatoris pro sola rerum defensione puniri debeat etiam in foro seculari, quoniam de jure canonico hoc expressè repetitur sancitum, ut non liceat furem interficere nisi pro defensione rerum, & personæ simul, ut latè probavimus. Nec apparet de jure civili aliquid dispositum in contrarium, ut proximiè dictum est. Stabimus ergo juri canonico in utroque foro, ut per *Felin. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 49. vers. Secunda declaratio, de Constit.* ubi post *Butt. Imol. Abb. & Joan. de Anan.* quos citat, concludit etiam in terris Imperii, & in foro seculari standum esse Canonum in materia, in qua non est expressa decisio juris civilis, sed tantummodò sunt opiniones inter Legistas.

Sed quidquid sit de jure civili, certè secundum Canones in foro saltem pœnitentiali, & quoad Deum, absolute credimus non posse laicum sine peccato occidere spoliatorè secundum communem Canonistarum sententiam. Et vide *Silvest. in verb. Excommunicatio, 6. quest. 1. vers. Esto autem quòd verum diceret*, ubi limitat tribus modis. Quod multò clariùs procedit in materia irregularitatis. Unde *Navarr. in Manual. cap. 15. nu. 3.* quamvis excuset à mortali peccato eum, qui occidit pro justa defensione proximi, vel sui honoris, vel rei familiaris, illum tamen non excusat ab irregularitate, pro ut nec excusat *Silvest. ubi supra vers. Unde dico*. Facit quòd notat *glos. penult. in dict. Clemen. Si furiosus, de homici d.*

DE HOMICIDIO.

Alexander III. Exonien. Episcopo.

CAPUT VI.

Sicut dignum; & infrà. Sanè cum vir discretus existas, pleniùs nosti, quòd in excessibus singulorum, non solum quantitas & qualitas delicti, sed ætas, scientia, sexus, atque conditio delinquentis sunt attendenda: & non solum secundum prædicta, sed secundum locum & tempus quo delictum committitur, unicuique pœnitentia debet indici: cum idem excessus magis sit in uno, quam in alio puniendus.

Illi autem, qui animo occidendi, feriendi, aut capiendi illum sanctum & reverendum virum quondam Cantuariensem Archiepiscopum, citra manuum injectionem se farentur venisse: si de illa captione mors ejus secuta fuisset, pari pœnitentia, vel ferè pari existerent puniendi.

Illi etiam, qui non ut ferirent, sed ut percussoribus opem ferrent, si fortè per aliorum violentiam impedirentur, paulò minori debent poena multari; quia cum scriptum sit: Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberavit, eum occidit; constat ab homicidii reatu immunes non esse, qui occisoribus opem contra alios præstare venerunt: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinorosi desinit obviare.

Qui verò se asserunt animum regis inflammasse ad odium, unde homicidium fuit secutum, durè & asperè, sed non ita severè sunt puniendi; nisi fortè regem ipsum ad illud homicidium suis suggestionibus provocassent.

Hi quoque non sunt à culpa liberi, nec à poena debent esse immunes, qui licèt fuerint illius machinationis ignari, tamen eis, quos sicarios esse sciebant, in sarcinis custodiendis ministerium præbuerunt.

Eos insuper, qui dicuntur illius sancti viri, & suorum post mortem ejus spolia occupasse: si nihil aliud in tanto facinore commiserunt, à poena mortis ejus arbitramur esse immunes, sed quæ occupaverunt, eis quorum fuerunt, tenentur in integrum restituere, si habent in facultatibus, unde possint ea reddere: & ipsis ex hoc moderata est pœnitentia injungenda: quia licèt quædam ex his, quæ occupaverunt, fateantur se pauperibus erogasse, non tamen aliena, (cum ipsa potuissent eis, quorum fuerint, restituere,) debuerunt pauperibus erogare.

Illis præterea, qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt, considerata temporis mora, quo in eadem nequitia perdurarunt, & inquisito, si eis timore vel affectione comunicaverint scienter, vel ignoranter, est pœnitentia indicenda.

Clericos autem, quos constat armatos interfuisse tanto facinori: & illos, qui consilium dederunt, ut sanctus vir caperetur, perpetuò non solum ab Altaris ministerio deponendos esse censemus; sed etiam quòd in Ecclesiis nullo unquam tempore lectiones legant, vel responsoria in choro separatim cantent: sed in psalmis apud Deum de commisso satragant veniam impetrare, insuper in districto claustrò monachorum, vel canonicorum regularium (si fieri potest) sunt recludendi; ita quòd usque ad septennium vel quinquennium, debeant ab Ecclesiis introitu coerceri.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**anonicus irregularis ex homicidio voluntario an possit in choro cum aliis psallere, & num. seqq.
- 2 Lectiones non legit, nec responsoria separatim cantat.
- 3 Clericus fit irregularis, & est deponendus non solum propter homicidium per se commissum, sed etiam propter homicidium commissum jussu auxilio, consilio, vel favore. & num. 5.
- 4 Nec ministrat in ordinibus etiam minoribus.
- 5 Statuta punientia homicidas, verificantur etiam in mandatis ubi fieri homicidium.
- 6 Nisi aliquid expriment, per quod reale homicidium intelligatur.

Sicut dignum. Summatur de §. in §. ut per Abb. num. 1.

- 1 In §. Clericos, nota singulariter hunc textum, quia solvit dubium, quòd nuper contigit in S. Congregatione Concilii, an Canonicus irregularis ex homicidio voluntario possit in choro cum aliis psallere: textus decidit; ut Clerici, qui in necem B. Thomæ Cantuariensis auxilium consilium, vel favorem præstiterunt, non solum ab Altaris ministerio deponantur, sed etiam ut in Ecclesiis nullo unquam tempore lectiones legant, vel responsoria in choro separatim cantent, sed in psalmis apud Deum de commisso satragant veniam impetrare.
- 2 Innocentius hic in fine arguens à contrario sensu ex verb. Separatim, dicit: Quando enim omnes cantant, & ipsi cantare possunt. Idem Tancred. & Abb. Antiq. in fin. in verb. Separatim: sed Hostien. num. 16. in eod. verb. dicit prius illos Clericos responsoria non posse dicere per se cum dicunt Tertiam & alias Horas Canonicas, quod alias possent ex dispensatione Episcopi, ut notatur inc. Ad audientiam, §. 1. in fin. infra eod. deinde dicit: Quicquid tamen dicatur, hic præter psalmodiam tacitam non videtur eis aliud reservari: & cum Hostien. transeunt simpliciter Joan. Andr. nu. 12. Butt. num. 24. in verb. Clericos, Anchar. nu. 9. in 11. notab. & Joan. de Anan. in hoc §. Clericos, num. 1. Verùm Cardinalis nu. 4. dicit sibi magis pla-

cere primam opinionem Tancredi, & Innocentii, quæ & mihi magis placeat: nam sicut Clerici irregulares nec separatim, nec cum aliis canere possent, ad quod text. dixisset separatim: & tamen hoc verbum non debet ceteri appositum sine mysterio, cap. Si Papa, ac priv. leg. lib. 6. Restringitur ergo prohibitio ad eum casum dumtaxat, ut lectiones non legant, nec responsoria separatim cantent: est autem magna ratio diversitatis secundum Cardin. quia quando dicunt separatim, plus honorantur, sicut patet in illis choralibus, quibus honoris causa præcipitur, ut specialiter dicant antiphonam, vel responsorium; & hæc opinioni videtur etiam adherere Abb. Siculus num. 10. dum ait clericum fieri irregularem, & esse deponendum non solum propter homicidium per se commissum, sed etiam propter homicidium commissum ejus auxilio, consilio, vel favore, & sic deponitur non posse in Ecclesia separatim cantare: ergo à contrario cum aliis potest. Ad quod opinio Hostien. vix potest servari sine scandalo, ut scilicet aliis canentibus ipsi taceant.

Adverte tamen, quia Clericus irregularis etsi non prohibeatur in choro cum aliis canere, secundum prædicta; tamen prohibetur in Ordinibus etiam minoribus ministrare, ut notat Marian. Soccin. in cap. Ad audientiam, num. 105. infra eod. post Innoc. & Abb. in cap. 2. infra de Clerico pugnantie in duello.

In glos. Magna in verb. Consilium, nota singulariter hanc glossam, quia est inagistra in materia irregularitatis ex homicidio, & ut dicunt Joan. Andr. num. 18. vers. Et scias, Abb. & Marian. Soccin. num. 11. ea quotidie utuntur assessores forenses, inducentes eam ad intellectum statutorum punientium homicidas, ut verificentur etiam in mandantibus fieri homicidium; ad quod etiam inducunt iura in l. Si quis id, §. si. ff. de iurisd. non. om. judic. & in l. 2. §. Divus, ff. de iure iur. & in l. Inaer, la secunda, C. de Judas: addi tamen Joan. Andr. & consentiunt alii, quòd si statutum aliquid exprimeret, per quod reale homicidium intelligeretur, puta qui homicidium manu, vel ense perpetraverit, non esset locus statuto; ad quod facit cap. In nostra infra eod. & adde quod in proposito scripti in cap. Ad falsarium, num. 31. & seqq. infra de crim. ne falsi.

DE HOMICIDIO.

Alexander III. Abbati S. Benedicti de Vebeja.

C A P U T X.

Uscipimus litteras tuas, per quas cognovimus, quòd cum lator presentium in custodia cuiusdam domus cum altero fratre maneret, ingredients de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipsos in personis affligere, & denudare vestimentis propriis præsumperunt; in quos isti resumpti viribus insurgentes, ligaverunt illos, & detinere usque ad notitiam capituli voluerunt. Cum autem iste rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos in fratris sui custodia dimisisset, & fures se solvere niterentur, frater illos (ne ipse ab eis interiret) succidit. Verùm quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quàm pro conservandis vilius rebus & transitoriis tam acriter in alios exardescere, abtineat iste humiliter ab Altaris ministerio: & uterque peccatum suum ad arbitrium tuum studeat expiare: constat enim eos contra mansuetudinem Ecclesiasticam, ex utriusque ope interemptos.

S U M M A R I U M.

- 1 Irregularis est is, cujus illicita opera homicidium sequitur.
- 2 Fur, & latro an, & in quo differant.

3 Latrociantes qui dicantur.

4 Furtum unde dicitur.

5 Clerico non licet pro rebus conservandis latrocinium intermittere, licet aliter res conservari non possint, & num. 7. usque in finem.

- 6 Irregularitas contrahitur ab eo, qui ligavit furem, sicut ab eo qui interfecit.
- 7 Clericus qui pro necessaria rerum defensione occidit furem, vel spoliatorem, an efficiatur irregularis, & n. seq. usque in fin.
- 8 Intellectus hujus cap.
- 9 Clerici seculares, & Monachi quoad irregularitatem contrahendum non differunt.
- 10 Latronem capere, & ligare licitum est etiam Clerico dummodo id fieri possit sine homicidio, & gravi sanguinis effusione.
- 11 Mansuetudini Ecclesiasticae convenit potius rerum sustinere jacturam, quam in alios acriter exarscere.
- 12 Clericalitas est prosequi delinquentem usque ad satisfactionem damni, & non ultra.
- 13 Clerico non licet ob res suas transitorias armis se tueri, & interficere spoliatorem, licet hostis fortior sit, & sine armis impetat, & spoliat.
- 14 Valerii Reginaldi opinio, quod pro salvandis rebus trium, vel quatuor ducatorum licet Clerico furem occidere, reprobatur.
- 15 Intellectus Clem. Sifurtiosus, de homicidio.
- 16 Irregularis est, qui pro necessaria parentis, filii, conjugii, vel alterius conjuncti defensione interficit aggressorem.
- 17 Maritum, & uxorem esse duos in carne una quomodo intelligitur.
- 18 Filius in quibus censeatur eadem persona cum patre.
- 19 Irregularis est committens homicidium pro necessaria defensione proprii honoris.
- 20 Homicida, est qui potuit hominem à morte liberare, & non liberavit.
- 21 Injuriam proximi, & vicini qui negligit propulsare, videtur injuriantem fovere.
- 22 Excommunicatus est permittens Clericum percuti, si potuit prohibere, & non prohibuit.
- 23 Metus ignominie viri boni major, quam mortis esse debet.
- 24 Defensio rerum temporalium regulariter non est sub precepto.
- 25 Intellectus cap. 2. supra eod.
- 26 Intellectus cap. Dilecto, de sent. excomm. lib. 6.
- 27 Clerico licet res proprias manu iniectione, baculo, & gladio defendere, dummodo non procedat ad sava.
- 28 Clericus occidens, aut causam præbens occisioni pro defensione persone, & rerum, an, & quando incurrat irregularitatem.
- 29 Laico an liceat occidere latronem pro necessaria rerum defensione, remissive.

Suscipimus. Is, ex cujus illicita opera homicidium sequitur, irregularis est. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & omnes vel sic, homicidium imputat ei, qui fuit in culpa: sed magis inhaerendo litteræ secundum Abb. Antiq. & Felin. hoc intendit, qui pro temporalium rerum conservatione aliquem interfecit, aut occasione mortis præbet, irregularis censetur. Communis divisio. Secunda ibi, Verum.

- 1 Nota primò, hæc verba, furem, & latronem esse synonyma: nam cum textus prius dixisset latrones, postea dixit fures, prout hic notat Abb. in 1. notab. & in cap. 2. similiter in 1. notab. ubi etiam Marian. Soccin. nu. 2. supra eod. Propè tamen loquendo secundum glos. in l. Cum duobus, §. Damna in ver. Subreptum, ff. Pro socio, latrocinantibus dicuntur qui in sylvis stant, ut spoliem transeuntes, fures de nocte in domibus, ut in Auth. Ut nullus judic. §. penult. collat. 9. & l. 1. Cod. Depos. sed secundum Cardin. hic in 1. notab. fur appellatur nocturnus, latro diurnus, & idem post Goffred. dixit Joann. de Anan. in d. cap. 2. nu. 1. Verum hæc differentia confunditur in cap. Si perfodiens, supra eod. & in l. Itaque, §. Lex, ff. ad l. Aquil. ubi fur appellatur non tantum nocturnus, sed etiam diurnus. Item confunditur per textum in l. 1. ff. de furtis, ubi furtum dicitur à furtivo, id est nigro: quia clam, & obscurè fiat, & plerumque de nocte: si plerumque, ergo non semper. Quare in die, furem propriè appellari, qui clam furatur, ut in d. l. 1. nec distinguitur, an nocte, vel inter-

diu; & ita intelligitur textus in d. cap. Si perfodiens; latronem verò qui palam furatur, ut per Doctores in Auth. Sed novo, C. serv. segut. Florian. in l. 3. in princ. ff. ad l. Aquil. licet Marian. Soc. hic numer. 2. putet furem esse nomen genericum, & latronem specicè, ita ut omnis latro sit fur, sed non è converso: quid quid tamen sit, hæc distinctio non est perpetua, ut inquit Joan. Andr. in ver. Latrones, num. 1. & Abb. ubi supra, quia nonnumquam fur, & latro pro eodem accipiuntur, ut hic vides.

Secundò nota ibi, rerum sustinere jacturam, Clerico non licere pro rebus conservandis latronem interficere, licet aliter res conservari non possint; & signa textum irrefragabilem contra opinionem recentiorum, qui tenent Clericum non esse irregularem, si pro necessaria rerum defensione occidat furem, vel raptorem, ut plenius dicam infra in prima quæst.

Ultimò nota, irregularitatem contrahi ab eo, qui ligavit fures, sicut ab eo qui interfecit, secundum Anton. de Butr. num. 6. qui infert ad vulgare proverbium: quod benè probat hæc littera in fine, junctâ glos. ubi fures utriusque ope dicuntur fuisse intercepti, & tamen unus eorum non interfecit, sed tantum ligavit: ad hoc l. Item Astela, §. Si alias, ff. ad l. Aquil. ubi tenetur de damno ille qui tenuit, sicut ille qui percussit, atque ita utrumque teneri de homicidio, notat hic Abb. num. 2. & Felin. in 1. notab.

QUÆRO, an Clericus qui pro necessaria rerum defensione occidit furem, vel spoliatorem, efficiatur irregularis.

Solutio quæstionis maxime pendet ex intellectu hujus Decretalis: legitur enim variè. Primum intellectus est Vincentii, & Alani, qui arbitrati sunt, quòd hic dicitur, habere locum in Monachis tantum, non autem in Clericis seculares, ut hic refert Herinc. Boich. col. 2. post med. vers. Vel dic. secundum quosdam: nam secundum eos interfectores, de quibus loquitur hæc Consi. utio, iter perfectionis arripuerunt; quare non licebat eis vim sibi illatam repellere, & repellendo in culpa fuerunt, idemque sensit Goffred. dicens hoc habere locum in Monachis, qui viam perfectionis arripuerunt; & idè post tunicam etiam pallium dimittere debuerunt, ut dicitur in littera; & est simile in cap. Aliud, 11. quæst. 1. cap. Aliud, de penit. dist. 1. Quod debetur, 14. quæst. 1. & in cap. 1. 23. quæst. 4. Verum hic primus intellectus nimis restringit litteram, quæ licet loquatur in Monachis, tamen narrat factum, prout contigit, sed ratio decisionis quòd pro rebus temporalibus conservandis non licuerit tam acriter exarscete. Item verba illa, contra mansuetudinem Ecclesiasticam, æquè conveniunt Clericis seculares, ac Monachis, nec in materia irregularitatis, quæ est in ordine ad ministerium Altaris, ut hic in fine, & in cap. Presbyterum, supra eodem, cum multis simili b. constituenda est differentia inter Clericos seculares, & regulares. Ad quod adduco optimum simile in cap. Tua nos, infra eodem, ubi Religiosis chirurgie artem exerceant, si ex ea mors sequatur, declarat irregularis; & quamvis littera loquatur in Monacho, quia sic fuit in factò, tamen intelligitur in quolibet alio Clerico seculari, cum eadem sit ratio, ut ibi declarat Abb. in 1. notab. num. 2. in fin. & Marian. Soccin. in cap. Ad audientiam, num. 154. in fin. eodem, unde hunc intellectum non sequuntur Doctores; sed intelligitur textum promiscuè enim in Clericis seculares.

Secundus intellectus, qui colligitur ex glos. 1. hic in principio est eorum qui opinati sunt, duos Monachos qui latrones ligaverunt, idcirco incidisse in regularitatem, quia exceperunt modum licitæ defensionis: nam cum haberent res suas salvas, non debebant fures ligare, sed extra domum ejicere: quem intellectum sequuntur Covarruv. in Clem. Si furiosus, de homicid. part. 3. §. Vnic. num. 6. vers. Undecimo, & alii recentiores conati sunt tueri Clericum non esse irregularem, si pro necessaria rerum defensione occidit furem, vel raptorem. Sed hic intellectus patitur difficultatem tam in factò, quam in jure. In factò quidem, quia ex hac littera non concluditur necessariò, an prædicti Monachi possent res salvas habere absque eo quòd latrones ligarent potuit enim dari casus, ut eos ligare possent, & tamen non possent è domo ejicere, l. Neque naturales, C. de probation. In jure autem quia licitum est latrones capere, & ligare, dummodò id fieri possit sine homicidio, & gravi sanguinis effusione; atque ita in hoc nullus fuit excessus, ut post Innoc. hic tenet Hostien. nu. 1. in ver. Voluerunt, per textum

textum in cap. *Archiepiscopus*, de raptor. & in cap. *Tua nos*, infra hoc tit. & cum eo transit Joan. Andr. num. 7. in gloss. l. ibi, *Capere*, Henr. Boich. col. 2. circa fin. vers. *Tu dicit eum Hostiensis*, & alii communiter. Præterea textus non facit vim in eo quod Monachi aliter possent res suas salvas habere, imò fundat decisionem in ratione expressa in littera, quoniam inquit expediebat potius politunicam repellere pallium, & retum sustinere jacturam, quam pro conservandis villibus rebus, & transitoris tam acriter in alios exatdesere; & propterea precipit Clericum qui opem præstitit homicidio, abstinere a ministerio Altaris. Hæc autem ratio concludenter probat non esse licitum Clericis effundere sanguinem humanum pro rebus temporalibus etiam si alias nulla alia ratio conservari valeant. Atque ita licet considerat excessus Monachorum in eo quia unus eorum homicidium, & alter opem præstitit homicidio pro rebus conservandis, quod non licuit, non quia res possent aliter conservari, neque hoc considerat textus, sed quia oportuit potius sustinere jacturam rerum, quam ad sæva procedere contra mansuetudinem Ecclesiasticam, ut dicitur in fine textus. Rationem reddit Petr. de Anchar. num. 2. in 5. notab. videlicet quia Clericis nequæ satisfactio nem damni licitum est prosequi delinquentem, & non ultra, ut in cap. *Pulsasti*, infra eod. & propterea, ut ipse ait, potius debent tolerare rerum jacturam, quam ad arma, & homicidium proflire.

Atque hinc colligitur tertius intellectus, secundum quem hæc Decretalis evidenter probat Clericum esse irregularem ex homicidio commisso pro defensione rerum quantumcumque necessaria, & inevitabili, qui intellectus colligitur ex glossa prima, vers. *Clericus vero*, eumque uti verum & consonum litteræ sequuntur Abb. Antiq. in princ. Hollien. num. 3. in verb. *Tam acriter*, Joan. Andr. num. 3. in verb. *Acriter*, Butr. num. 4. & num. 6. vers. *Tertio casu*, Cardin. num. 2. vers. *Anchar*, Anchar. num. 2. in 4. notab. Henr. Boich. col. 2. circa med. vers. *Ex proinletu*, Abb. in 3. notab. Jo. de Anan. num. 5. vers. *Nota quod Clericis*, Marian. Soccin. num. 5. & 7. Felin. in princ. Idem tenet Archid. in *Summa*, 23. quest. 8. in gloss. quæ incipit, *Adde hoc*, ubi refert Vincentium, & Laurentium dicentes non licere Clerico ob res suas transitorias armis se meri, & interficere spoliatorem, quamvis hostis fortior sit, & sine armis vim ferat, & spoliat, ut hic, & in c. *Conventio*, 23. quest. 8. & in hoc secundum Boich. ubi supra, concordant Hollien. & Jo. Andr. hic, & in cap. *Petrus*, inf. eodem, & Specul. in tit. de legat. §. *Juxta circa*, col. vers. *Illud etiam*, in fine, ibi, *vers. si fuerit*. Item Paulus, & Matth. in Clem. *Si furiosus, de homic.* relati a Mar. Soccin. in cap. *Ad audientiam*, num. 187. infra eodem. Ex quibus apparet hanc esse unanimum Canonistarum sententiam; eamque communem esse testatur Mar. Soc. hic num. 7. quem etiam sequitur Navarr. in *Manuali* cap. 27. num. 211. & cap. 15. num. 5. Item Plovius de irregular. regul. 37. Silvestr. in verb. *Bellum*, §. 7. Gonzal. à Villadegio de irregul. cap. De percussore, col. 14. quorum sententiam majori, & frequentiori Doctorum calculo receptam esse fateatur idem Covar. in d. Clem. *Si furiosus, part. 3. §. Unic.* num. 6. vers. *Undecimo*, licet incaute dixerit eam non probari in hoc textu, quem tamen melius intellexit Abb. in 3. notab. ubi formaliter ait: (Nota casum apertissimum, & notabilem, quod pro rebus conservandis non licet Clerico occidere latronem, licet aliter res conservari non possent, imò potius debet sustinere omnem jacturam rerum:) & nullibi ita bene probatur, ut hic, & hoc dictum Abbat. refert, & sequitur Jo. de Anan. num. 5. ubi pondera verba illa, *omnem jacturam*, que ostendunt Clericum non excusari ab irregularitate ex homicidio commisso pro necessaria defensione rerum, cujusmodi sunt valoris, & quantitatatis.

Unde patet, quam male Valerius Reginald. in *praxi fori penitentialis tom. 2. lib. 6. & totius operis lib. 11. c. 5. n. 54. & seq. & præcipue num. 68.* scripserit posse etiam Clericum si res sibi subreptæ excedant valorem rerum, quantum, aut quinque ducatorum, sine peccato, & in cursu irregularitatis interficere furem eum dicitis rebus fugientem catapultam in eum explosam.

Sed præter textum hoc probatur etiam hæc opinio in d. Clem. *Si furiosus, de homic.* ubi primò decidit non esse irregularem ex homicidio, vel mutilatione usu rationis carentes, ut furiosus, aut insans, seu dormiens, Deinde

subnectitur, & idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilat in valorem: ergo secus in aliis casibus, argum. cap. *Nonne de presump.* ut bene deducit Mar. Soccin. in *dist. cap. Ad audientiam*, nu. 187. Præterea textus dicit irregularem lumen, non dicit rerum, intuitus per hoc pro necessaria defensione persone tantum, non autem rerum, licet hominem occidere, vel mutilare; unde etiam ex ea littera colligit glossa communiter approbata in verb. *suum*, irregulariter esse, qui pro necessitate parentis, filii, conjugis, vel alterius conjuncti defensione interficit aggressorem: nam est hoc videatur permissum quoad aliam penam tunc contentiosi, ut plene per Bald. in *reper. l. 1. C. Unde vis*; tamen quoad irregularitatem secus est, quia occidens defendendo non est immunis ab irregularitate, nisi quando aliter mortem propriam vitare non potest, juxta litteram d. Clem. ubi ultra gloss. hoc tenent Lap. & Paul. in verb. *Matt. Cudin Imola*, & Abb. in cap. 2. de *vita*, & *honest. Cleric.* & eam glossam dicit communiter receptam Navarr. in *Manuali* cap. 27. num. 213. quæquid contra scripti Fortun. in l. *Utrum*, col. 9. ff. de *just. & jur.* quem merito refellit idem Navarr. ubi supra. & dixi plenius in cap. *Petrus* infra eodem. Et quamvis Matib. in dicit. Clem. *Si furiosus*, dicit prædicta habere locum præterquam in uxore, & marito, qui censentur una, & eadem caro, ut cap. *Martinus*, de *cognat. spirit.* cap. *Seiscutatur*, & cap. *Si quis*, 30. quest. 4. & cap. *Admonere*, 339. 5. hoc tamen communiter reprobatur teste Marian. Soccin. in dicto cap. *Ad audientiam*, nu. 170. quia licet quoad generationem prolis, & alia bona matrimonii censeantur una caro, tamen secus est quoad alia. Quod patet à simili in filio, qui censetur eadem persona cum patre quoad acquisitionem, l. *Quod dicitur*, ff. de verb. oblig. & etiam quoad alia quedam, ut in §. *Hanc autoritatem*, 35. quest. 3. non tamen quoad omnia, nisi quæ sunt in jure expressa, ut per Mar. Soccin. ubi supra.

Similiter, ut ex littera dicit Clem. *Si furiosus*, deducit glossa præalleg. non vitari irregularitatem committens homicidium pro necessaria defensione proprii honoris: cujus opinio in hoc quoque ferè ab omnibus recipitur, ut Navarr. testatur *loc. cit.*

Si igitur in prædictis casibus non excusantur ab irregularitate qui occidunt, vel mutilant: longè minus excusari debent qui hoc faciunt pro defensione rerum temporalium quantumcumque necessaria, & inevitabili. Siquidem ad defensionem proximam tenentur quis ex præcepto, qui enim potuit hominem à morte liberare, & non liberavit, homicida est, dicit textus in cap. *Sicut dignum*, §. *Item etiam supra eodem*. Ad idem cap. *Non inferenda*, ibi. *Qui enim non respicit à socio in armis, si potest, tam in viris est, quam ille qui facit*, 23. q. 3. & in cap. *seq. dicit* ut. *Qui potest occidere, & pertinet ad eum perverto, & non facit, nihil aliud est quam viscerum impietas, & quæritur, & proximi negligit injuriam præsumere, videtur injuriam committere, & participare eius culpe, cap. *Dilectio*, de *sent. excom. lib. 6.* Imò excommunicatus est percutiens Clericum percuti, si potuit prohibere, & non prohibuit, ut est textus in cap. *Quæritur*, infra eod. tit. Similiter tenetur quis ad defensionem proprii honoris, & fame, ut in cap. *Non sunt audiendi*, 11. quest. 3. ubi qui tamam contemunt, non solum impudentes, sed & crudeles appellantur; unde dicit textus in l. *Isti*, ff. *Quod met. cau.* Vires bonis metus ignominie major quam mortis esse debet. At verò de fessio rerum temporalium non est in præcepto, ut hic patet, imò res proprias, vel debitum, dimittere perfectionis est, cap. *Quod debetur*, 14. q. 1. c. *Aliud*, 11. q. 1. & patet Matib. l. *Si quis abstulerit tibi tunicam, da ei & palium*, §. *Thomas* in 2. 2. q. 43. art. 8. & in 1. 2. q. 96. art. 4. Ergo pro defensione quantumlibet necessaria honorum temporalium nullatenus licet debet Clerico spoliatorem occidere, aut mutilare.*

Non obstat text. in cap. 2. supra eod. quia non dicit, *re, vel ruz*, sed *re, & ruz*, & sic ibi fit, ut latro sibi occisus non pro defensione rerum tantum, sed persone, & rerum copulative; & ita ad illum textum respondent hic Hostien. num. 3. in verb. *Tam acriter*, Jo. Andr. num. 3. in verb. *Acriter*, Butr. num. 6. vers. *Secundo casu*, Cardin. num. 2. vers. *Oppono*, Marian. Soccin. num. 7. & reliqui omnes. Item non obstat cap. *Dilectio*, de *sent. excom. lib. 6.* ubi nedum laico, sed etiam clerico licet res solas etiam sine perso-

persona armis defendere: etenim hoc verum est invocando brachium secularitate, ut ibi, & in cap. *Postulasti, infra eodem*, & ita illum textum intelligit Hostien. *hic num. 4.* secundum quem jungi debet, quod notatur in cap. *Petio, infra eod. & in cap. Ex multa, §. De Clericis, de Voto*, & sequitur Jo. Andr. *num. 3. in eod. ver. Arriter, Anchar. nu. 2. vers. Sed contra, & Marian. Soccin. num. 8.* qui de communiter testatur. Sed certè hic intellectus nimis restringit litteram illius Decretalis, & contrarium sentit ibi *glos. fin. in verb. Bonis*. Unde concludit secundum Abb. *num. 3. vers. Sed certè, & Marian. Soccin. num. 8.* pro defensione retum licere quidem Clericis manus injicere, & baculo, vel gladio defendere; dummodò tamen non procedat ad sæva, & ad occisionem. Pro quo intellecta facit hæc littera ibi, *tam arriter in alios exarsescere*. Non igitur prohibetur moderata defensio: & ita secundum eos videtur intelligere Innoc. in cap. *Si vero, al. primo de sent. excomm.* & hanc sententiam tenuit Jo. Andr. in d. cap. *Dilecto, & idem Abb. in d. cap. 2. supra, de vita, & honest. Cleric.* pro qua secundum Marian. Soccin. facit textus in cap. *Olim, al. primo de restitu. spoliat.* junctis Clem. *Si furiosus, de homicid.*

28 Ex prædictis omnibus concludit: Quandoque clericus facit aliquid ad defensionem personæ, & rerum, quandoque ad defensionem personæ tantum, quandoque ad defensionem rerum tantum. Primo casu si defensio sit necessaria, & inevitabilis, non efficitur irregularis, si ex tali facto homicidium sequatur, ut notatur in cap. *2. supra eodem, & in Clemen. Si furiosus, eodem tit.* Si verò defen-

sio sit quidem necessaria, sed non omninò inevitabilis, tunc non vitat irregularitatem, ut hic, & sentit *glos. 1. in princ. ad hoc cap. Sicut, supra eod.* & multò minus eam vitat, si nulla iustitiam necessitas, juxta notata in d. cap. *Sicut dignum*. Secundo casu dic idem per omnia, quod dictum est in proximo membro. Tertio casu, videlicet quando pro defensione rerum tantum, de si idem perpetravit homicidium, sine dubio incurrit irregularitatem, & in hoc conveniunt omnes, ut abundè ostensum est supra. Si autem alius homicidium commisit, tamen aliquo facto ipsius precedente; tunc distinguitur: nam aut fuit in culpa, vel diligentiam non adhibuit, & incurrit irregularitatem; & in hoc casu loquitur hæc Decretalis, quia secundum Innocen. & Doctores Monachus, qui latrones ligatos dimisit in custodia alterius, fuit in culpa, quia duos dimisit in custodia unius tantum, & diligentiam non adhibuit, quia illos non benè ligavit: debuit enim cogitare hoc evenire posse, ut dicunt Doctores, & in specie Petr. de Anchar. *num. 2.* Aut verò adhibuit omnem diligentiam quam debuit, & non fuit in culpa; & tunc homicidium superveniens ei non imputatur, nec redditur irregularis, ut in iuribus allegatis in glossa: & hæc verba, nisi factum quod mandaret Clericus, esset tale, ut ex illo verisimiliter possit sequi mors, quia tunc indistinctè in irregularitatem incidere non obitante aliqua ejus protestatione. Hic est casus in cap. *Is qui de homicid. lib. 6.*

Hæc procedunt in Clerico. Quid autem juris sit in laico, dixi in cap. *2. supra eod.* 29

DE HOMICIDIO.

Idem Alexander III. Lucen. Episcopo.

CAPUT XI.

DE cætero noveris, quòd Diaconus, qui homicidio causam dedisse videtur, non videtur ad Sacerdotium promovendus.

S U M M A R I U M.

- 1 Irregularis est dans causam homicidio, & n. 7.
- 2 Verbum, videtur, in legislatore est expressivum veritatis.
- 3 Doctor respondens per verbum, videtur, intelligitur affirmativè respondere.
- 4 Medicus similiter per verbum, videtur, affirmat.
- 5 Testis deponens per verbum, videtur, an, & quando probet.
- 6 Irregularis removetur ab omni Altaris ministerio.
- 7 Irregularis est præbens causam proximam homicidio, licet det operam rei licitam.
- 8 Irregularitas incurritur etiam cum merito, ibidem.
- 9 Irregularis est iudex, qui protulit sententiam sanguinis, si exinde sequatur mors.
- 10 Testis quoque deponens in causa sanguinis, sequuta morte, irregularis efficitur.
- 11 Lex promotiois magis respicit ad factum, quàm ad voluntatem.
- 12 Causa remota, que nullo modo est ordinata ad homicidium, non parit irregularitatem.
- 13 Etiam si præbens hujusmodi causam det operam rei illicitam. Ars faciendi taxillos prohibita est, ibidem.
- 14 Puer, qui turgidam vesicam frangens dedit causam abortivi, an sit irregularis.
- 15 Irregularis non est accedens armatis ad nepem adulteram, ut cogat adulterum cum ea contrahere, si adulter metu se precipit averit. Adulter irregularis non est ob necem à marito illatam uxori adulteræ, ibidem.
- 16 Irregularitas an, & quando oriatur ex causa remota ad homicidium ordinatam.
- 17 Infans upud regem pro remedio facinorum an sit ir-

regularis, si malefactores jussu regis necati fuerint.

- 18 Clerici possunt de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari sine pœna irregularitatis, dummodò protestentur expressè.
- 19 Iudex Ecclesiasticus tradens Clericum degradatum curia seculari prævia protestatione, non est irregularis.
- 20 Episcopi deputantes Ballivos in sua jurisdictione temporalis, non sunt irregulares, licet pœna sanguinis inferatur.
- 21 Princeps qui legem condidit sub pœna mortis, non efficitur irregularis, si legis autoritate aliqui ultimo supplicio affecti fuerint.
- 22 Papa non potest Canonicam irregularitatem incurere.
- 23 Index committens alteri causam, irregularis est, si commissarius ad mortem condemnet.
- 24 Irregularis an sit Clericus, cui Episcopus commisit, ut eligat justitiarum, si substitutus procedat ad pœnam sanguinis.
- 25 Irregularis non est, qui consulit alteri, ut morti se exponat pro nomine sive honore Christi, vel pro fide, aut pro statu Ecclesie.
- 26 Inquisitores pronunciantes aliquem hereticum, licet sciant eum morti tradendum, aut alias id procurant excusantur ab irregularitate.
- 27 Irregularitas ex homicidio voluntario non contrahitur indistinctè ab eo qui dat causam proximam homicidio, sed oportet, ut homicidium sit in se voluntarium.

DE cætero. Dans causam homicidio irregularis est I Hoc dicit secundum Card. Abb. & Marian. Soccin. Breve est, & divisionem non patitur.

Nota primò, hoc verbum, videtur, quod bis reperitur, in legislatore importare juris dispositionem, & esse expressivum

fivum veritatis, unde secundum Joan. Andr. num. 1. idem
 est dicere, non videtur, ac non est, & consentiunt Burr.
 num. 2. Cardin. in princ. Abb. in l. 1. notabili, & Marian. Socin.
 num. 1. & idem Cardin. con. 56. Casus super quo, n. 18.
 ubi dicit verbum, videtur, prolatum a lege, esse affectivum
 veritatis, quia lex non potest esse dubia, cap. Eric autem
 lex, 4. dist. cap. fin. de Const. & ob eandem rationem di-
 cto forforian, à legislatore prolata, non ponitur deputativè,
 sed affirmativè, ut in cap. Nisi eam pridem, §. Propter con-
 scientiam, & ibi notat glos. in verb. Forsum. Innoc. Hostien.
 & Doctores supra de renunc. Quod Burr. & Abb.
 inducunt ad dicta telum, & malè secundum Marian. Socin.
 & idem tu dic in legislatore pro primo dicto Jo. Andr.
 esse textum in cap. De quarta, de prescript. in cap. Prater ea,
 de appellat. & in cap. 2. de fide instr. & in l. Scientiam, ff. de
 verb. obligat. Idem dicendum in Doctore, qui respondens
 per verbum, videtur, intelligitur respondere de jure, ut
 in cap. 1. & ibi DD. de iudic. Unde cum nos in solutione
 principalium questionum utimur illis verbis, videtur re-
 spondendum, non sic loquitur quasi dubii, ita ut verbum
 videtur, sit nota inproprietas, sed quia in jure esse cen-
 semus. Quod facit pro dictis frequentibus Innocentii.
 Idem credimus in medico, ut in l. Quod tamen, §. Si arbi-
 trer, ff. de arbit. & ibi per Bartol. & l. 1. §. 1. ff. de ventr.
 infpic. Demum idem dicendum in iudice, qui sententiam
 profert per verbum, videtur, ut scripsit Angel. in l. Scien-
 dum, ff. de verb. obligat. quem refert, & sequitur Marian.
 Socin. hic nu. 4.

Ratio prædictorum est, quia Doctor, Medicus, & Iudex
 respondent non de his, quæ in facto consistunt, & sensu
 corporis percipiuntur, sed de eo, quod iudicio intellectus, &
 ratione percipiunt, ac proinde satis est, ut respondeant
 per verbum, videtur, ut in iuris citatis. Ideo in teste,
 qui non solum deponit de iudicio rationis, sed etiam de
 facto, si distinguitur secundum Marian. Socin. hic num. 5.
 Nam aut deponit in iis, quæ poffunt per sensum corpo-
 reum certitudinè comprehendere, & percipi: & non præ-
 bat, nisi reddat sufficientem causam dicti sui. Aut deponit
 in his, in quibus laborat iudicium rationis, & intellectus,
 ut in Medico, qui deponit sibi videri vulnus mortale, & in
 obstetrice deponente aliquam virginem sibi videri cor-
 ruptam, vel prægnantem: & tunc probat, ut l. 1. §. 1. ff. de ventr.
 infpic. Rationem differentiarum iudicem & testem affig-
 nat Bald. in d. l. Quid tamen, §. Si arbitrer, ff. de arbit.
 Et de hoc articulo an testis probet per verbum, videtur,
 vide cap. 2. supra de renunc. cap. 1. de iudic. & c. Perpendi-
 mus, de sent. ex comm. Bart. in Proximo Digestorum.

Secundò nota regulam ex sumulario textus, videlicet ir-
 regularem esse non tantum, qui principaliter homicidium
 perpetravit, sed etiam qui causam præbuit homicidio; &
 idè non debere ad Ordines promovèti, nec in susceptis
 Ordinibus ministrare. Et hoc tene secundum Abb. Antiq.
 Jo. Andr. Cardin. Ancharan. Abb. Mar. Socin. & omnes;
 quia est textus dicit hunc non esse promovendum ad Sa-
 cerdotium; tamen cum sit irregularis, removeri debet ab
 omni Altaris ministerio, ut in cap. Presbyterum, supr. eod.
 Rursus est textus ponat casum in Subdiacono, tamen sa-
 cèdum narrat; unde idem intelligas in alio Clerico, secundum
 Jo. Andr. in princ. & Cardin. in fine; imò & in laico,
 ut per Abb. num. 1. & Marian. Socin. num. 7.

Nunc declarata primò hanc regulam, ut procedat, si cau-
 sa sit propinqua, veluti quia consilium, præceptum, vel
 opem quis dedit, ut alter occideretur, c. Si quis viduam,
 50. dist. cap. Henricus, ad fin. de Cler. pugn. in duello, cap.
 Sicut dignum, §. fin. & cap. proximo, supra eod. vel hoc sug-
 gessit, ut in d. cap. Sicut dignum, §. Qui vero, secundum
 glos. hic Hostien. in princ. & Burr. num. 3. Quod latius ex-
 plicat Innocent. in cap. Ad audientiam, num. 1. & sequ. in-
 fra eodem.

Neque hoc casu distinguitur, an quis det operam rei illi-
 citæ, nec ne, sed indistinctè ex causa proxima incurritur
 irregularitas, secundum Innocent. in dist. cap. Ad audien-
 tiam, num. 1. vers. Tamen semper sit irregularis, etiam cum
 merito, ut patet in iudice qui protulit sententiam sangui-
 nis, si inde sequuta sit mors. cap. 1. §. 1. dist. cap. His in
 quibus, 23. quæst. ult. cap. Clericus, & cap. Scientiam, Ne
 Cler. vel monach. & notatur in cap. Inter opera de spons. &
 per D. Thomam in 2. 2. quæst. 4. art. 2. in corp. & ad quar-
 tum.

Item non distinguitur, an huiusmodi causam proximam
 spontè quis dederit, an adactus, ut in dist. cap. 1. §. 1. dist.
 ibi: Qui dum parent potestatis, quæ sibi sunt imperata se-
 cerunt. Et patet in teste, qui iustus iudicè deponit
 in causa capitali; ut in d. cap. Sententiam, Ne Cler. vel Mo-
 nac. Innocent. ubi supra num. 7. Specul. in tit. de dispen. §. 4.
 num. 9. vers. Item litigiosus, Cravet. conf. 2. num. 1. Clar.
 in praxi crimin. §. fin. quæst. 24. nu. 8. vers. Alterius quæro,
 Navarrus in Manuali cap. 27. num. 212. Ratio est, quia lex
 promotionis magis respicit ad factum, quam ad volunta-
 tem, ut in cap. fin. 15. quæst. ultim. & notat Archidia. in
 cap. Si evangelica, num. 6. & ibi etiam Præpos. num. 55. dist.
 Hostien. & Doctores in cap. Significasti, ille secundo, infra
 eodem, Mar. Socin. infra in cap. proximo, num. 230. & seq.

Sin autem causa sit remota, glossa hic tenent non incurri
 irregularitatem, argum. l. Qui domum habebat, ff. Locati,
 & cap. Exhibita, infr. eod. nisi ejusmodi causam quis de-
 derit animo nocendi, aut non adhibita diligentia, quam
 debuit, aut porit adhibere, ad quod allegat c. Presbyte-
 rum, in fin. supra eod. & l. Si quis necandus, C. ad l. Cornel.
 de Sicar. & cum glossa videtur hic transire Abb. Antiq. &
 Ant. de Burr. num. 4. Verum Hostien. hic in fin. dicit in d.
 cap. Presbyterum, non fuisse causam remoram, imò propin-
 quam, & coherentem: Et idè idem jurisperitus esse argum.
 l. Quæ religiosis, ff. de revendi. & sequitur Joan. Andr.
 num. 4. Card. num. 2. in 1. opposit. Petr. de Anchar. in fine,
 Abbas num. 3. in fin. & Marian. Socin. num. 8.

Tu verò distingue duos casus. Primus est, cum causa
 remota nullo modo est ordinata ad homicidium; & hoc
 primo casu manifestum est ex causa huiusmodi nullam
 contrahit irregularitatem, & ita procedit textus in d. cap.
 Exhibita, infr. eodem, & in d. l. Qui domum habebat, ff.
 Locati, (Neque, ut inquit Hostien. hic num. 1. Faber qui
 fecit cutellum, ex eo solo quòd fecit eum, est in culpa, si
 etiam ipso homicidium committitur: & sic non nocet cau-
 sa remota.) Consimile exemplum ponit hic Abb. num. 3.
 videlicet, (Feci fenestram in domo, aliquis ultro lex ea
 præcipitavit: tunc enim ego sum causa remota, nec tum
 in aliqua culpa, sed causa propinqua fuit fatuitas illius se
 præcipiantis,) & sequitur Marian. Socin. n. 9. quæ ad hoc
 plures remissiones dedit in cap. Presbyterum, supra eodem.
 Alia exempla habes in cap. De occidendis, vers. Unde nec
 reus, 23. quæst. 5.

Procedit autem hæc conclusio, etiam si qui præbuit huius-
 modi causam remoram, & omnino per accidens, daret
 operam rei illicitæ: nam nihil hominis ex ea non efficitur
 irregularis, text. est in d. cap. Exhibita, infr. eod. Et pro-
 pterea qui fecit taxillos ad ludendum, non incidit in irre-
 gularitatem ex eo, quòd conveniens ad ludum se intefere-
 rent: Nam est secundum communem opinionem eas faci-
 endi taxillos sit prohibita, tamen non est ad homicidium
 ordinata, ut per Marian. Socin. in cap. pro. num. 237. vers.
 Secus autem si non esset ordinata, infr. eod.

Et eodem modo irregularis est puer, qui turgidam vesti-
 cam porcinam frangens, in causa fuit, ut mulier prægnans
 terrore abortiretur, ut post Abb. tenet Silvest. in verb. Ho-
 micidium, 2. num. 14. Licet contrarium videantur tenite
 Innoc. Abb. ant. & Vinc. & minus benè secundum Sil-
 vest. Idemque patet ex subiectis declarationibus Sac. Con-
 gregationis Concilii: Nam Petrus Presbyter Pamplonen-
 sis cum audiret Martinum hæc cum quadam muliere
 soluta ipsius oratoris ex fratre nepote solere carnaliter
 committere, & quadam nocte domum ejus ingressum esse,
 & cum illa commorari, armatus ipse, alitque consan-
 guineis armatis comitatus ad d. domum dicitæ neptis ac-
 cessit ea intentione, sicuti astatebat, ut Martinum com-
 pelleret contrahere eum ea matrimonium, non autem ut
 eum occideret. Verum simul ut Martinus audiret fores
 pulsati, se in aream d. domus c. fenestra projecit, ac statim
 exanimatus est. Quæsitivus Petrus, an propterea contraxisset
 irregularitatem. Die 29. Novemb. 1602. Sac. Congreg.
 cui undecim Cardinales interfuerunt, censuit Petrum
 prædict. secundum ea, quæ proponerantur, non in-
 cidisse in irregularitatem. Et postea cum quidam Presbyter
 Ortolen. diocesis nocte ad mulierem conjugatam ac-
 cessisset, ab ipsa de virti absentia eductus, cumque vit ipse
 casu superveniens uxorem necasset; dubitavit idem Pres-
 byter, num incidisset propterea in irregularitatem. Die
 31. Julii 1610. S. Congregatio respondit uti prius censuerat

prævia diligenti discussione, adulterum ob mortem adulteræ à marito propter adulterium infictam non esse irregularem.

His planè casibus et si prædicti darent operam rei illicitæ, quia tamen causa remota, quam homicidio præstitit, nullatenus fuit ordinata ad causatum, sed fuit omninò per accidens; declarati fuerunt immunes ab irregularitate.

16 Secundus casus est, cum causa remota est verisimiliter ordinata ad causatum, ita ut propter ipsam ordinationem, & consequentiam causati præstans causam ipsam remotam videatur habuisse animum ad causatum. Et hoc casu, qui præbuit causam, tenetur, ut per Marian. Socin. *hic nu. 9.* Ego verò intelligo hoc procedere, si præbens huiusmodi causam dabat operam rei illicitæ, vel animo nocendi hoc fecit, aut diligentiam non adhibuit, quam potuit, aut debuit adhibere; aliàs secus, ut in *cap. Coninebatur, supra eod.* & in *frâ in cap. prox. l. Si putatur, ff. ad leg. Aquil.* Ita Ægid. Bellam. *conf. 14. Factum est tale, per tot. & presertim num. 3. vers. In oppostum:* ubi notabiliter consuluit, Episcopum Avenionensem, qui proposuit Ludovico Francorum Regi enormia quedam facinora in eius ditione perpetrata, & insitit pro remedio opportuno, nullam contraxisse irregularitatem, licet alii ex delinquentibus iussu Regis decapitati, alii submissi, & alii mutilati fuerint: motus hoc principali fundamento, quia danti operam rei illicitæ non imputatur damnum, maxime si non valet de negligentia reprehendi, ut in *cap. De occidendis, 23. quest. 5. secundum Bernard. & Hostien. in cap. Sicut dignum, supra eodem;* & Henric. *hic.* Et idem si non adhibet diligentiam, quam potest, si causam proximam non dedit, ut *leg. Qui domum debebat, ff. Locati:* at Episcopus hoc egit principaliter pro redemptione captivorum, & sic dabat operam rei licitæ, nec dedit causam proximam; sed Rex, & illius ministri. Sic etiam videmus Prelatis, vel Clericis quibuscumque, qui de laicis suis malefactoribus querelam pene secularium iudicem deponentes petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præsumantur, imputari non debere, si proferantur ex pressè se ad vindictam, seu pœnam sanguinis non intendere, licet malefactoribus iudex mortem intulerit iustitia exigente, ut est casus in *cap. Prelatis, de homicid. lib. 6.* Et quamvis Joann. Andr. ibi dixerit Clericum cautè facere si potius dicat, *Conqueror, quum Accuso;* & sic serventur verba *dicit. cap. Prelatis;* tamen putat eum non fieri irregularem, licet dicat, *Accuso;* nam & querela inofficiosi testamenti dicitur accusatio, l. *Parentibus, C. l. In arenam, Cod. de inoffic. testam.* & sequitur post Abb. Socin. in *cap. prov. infra eodem num. 256.* Sicut non imputatur iudici; Ecclesiastico, qui Clericum actualiter degradatum tradit Curie seculari, si protelatur ad præscriptum *cap. Novimus,*

18 operam rei licitæ, nec dedit causam proximam; sed Rex, & illius ministri. Sic etiam videmus Prelatis, vel Clericis quibuscumque, qui de laicis suis malefactoribus querelam pene secularium iudicem deponentes petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præsumantur, imputari non debere, si proferantur ex pressè se ad vindictam, seu pœnam sanguinis non intendere, licet malefactoribus iudex mortem intulerit iustitia exigente, ut est casus in *cap. Prelatis, de homicid. lib. 6.* Et quamvis Joann. Andr. ibi dixerit Clericum cautè facere si potius dicat, *Conqueror, quum Accuso;* & sic serventur verba *dicit. cap. Prelatis;* tamen putat eum non fieri irregularem, licet dicat, *Accuso;* nam & querela inofficiosi testamenti dicitur accusatio, l. *Parentibus, C. l. In arenam, Cod. de inoffic. testam.* & sequitur post Abb. Socin. in *cap. prov. infra eodem num. 256.* Sicut non imputatur iudici; Ecclesiastico, qui Clericum actualiter degradatum tradit Curie seculari, si protelatur ad præscriptum *cap. Novimus,*

20 *infra de verb. signif. Similiter Episcopus, seu quicumque alius Prelatus, vel Clericus jurisdictionem obtinens temporalem, si homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in jurisdictione sua commisso, Ballivo suo, aut alii cuicumque injungat, ut veritatem inquirens iustitiam exequatur, irregularis non efficitur, licet pœna sanguinis inferatur, ut est text. in *cap. Episcopus, Ne Cler. vel Monach. lib. 6.**

His enim casibus, & aliis consimilibus, qui adduci possent, quamvis præbentes causam remotam intelligere possint, aut debeant futurum esse, ut inde mors sequatur; excusantur tamen ab irregularitate, quia dant operam rei licitæ, & eorum officio incumbenti. Unde nec Princeps, qui legem condidit sub pœna mortis, efficitur irregularis si leges auctoritate aliqui ultimo supplicio affecti fuerint, quia in personam certam non animadvertit, nec in Con-

stitutionem suam voluit aliquem incidere, sed eam tantummodò promulgavit propter bonum, & licitum, ut homines à maleficio deterreret; ita Archid. in *c. Officia, num. 1. 23. quest. 5.* & Joann. Andr. in *cap. num. 5. in glos. 1. infra de Sagittar. Quod multò magis habet locum in Papa, qui non potest canonicam irregularitatem incurere, *cap. Proposuit, supra de concess. quia & aliis super hoc medetur, ut patet ex notatis in cap. Sicut, supra eodem, & infra in cap. Postulasti, & tradit Joan. Andr. loc. cit. Verùm si Clerici emendam petent, aut reum Curie seculari traderent non præmissa protestatione, utique irregularitatem non evaderent, ut in iuribus citatis; & utrobique notant DD. Et eodem modo quarit hic Collectar. in *princ. si aliquis obtinuerit à Principe iudicaturam, & causam commiserit in genere, quia à se totam jurisdictionem abdicare non potest, an committens sit irregularis. si Commissarius ad mortem, vel mutilationem condemnet: & concludit esse irregularem, cum sit causa, & occasio, quia hoc potuit prævidere. Nec obstat secundum eum, c. Episcopus, Ne Cler. vel Monach. lib. 6. quia hoc faciunt Prælati ex necessitate sui officii; & idèò Papa ibi eos excusare potest. Aliàs idem esset iudicium de Prælati, & aliis, ut legitur, & notatur in *c. Exlisteris de excess. Prælat. Idem si Princeps causam Clerico commisisset, qui alicui te integra in totum vires suas committeret, propter eandem rationem, ut hic per Collect. post Gulielm. de Monte Laudano in *tratt. suo de Sacram. Et idem dicendum, si Episcopus committat Clerico, ut vice sua eligat Ballivum, vel Judicem, vel speciale iustitiarium, & iustitarius à Clerico electus condemnet ad mortem secuto effectu; nam Clericus irregularitatem incurrit; & in hoc residet Joann. Andr. in *dilt. cap. Episcopus,* quia talis voluntariè hoc facit, non autem ex officio: & tota illa Decretalis loquitur de eo, cujus est iurisdictione: licet Collectar. *hic in fin. dicat hoc magis mirandum esse, cum hic Clericus non faciat, nisi quod Episcopus esset facturus: quid enim potest illi imputari, maxime si coactus fuit à suo Prælate? quare in præcepto concludit secus, c. Sicut, 7. quest. 1. & cap. Quod quis, de regal. iur. lib. 6.******

25 Declara secundò principalem regulam hujus Decretalis, ut non procedat in eo, qui alicui consulit, ut indubitate morti se exponat pro nomine, sive honore Christi, vel pro fide, aut pro statu Ecclesiæ: non enim sit irregularis, licet exinde sequatur mors, & sic dederit causam proximam homicidio, *cap. Sunt quidam, 25. quest. 1. cap. Non solum, & cap. seq. 11. quest. 3.* cum Christus mortem pro nobis subierit, *cap. Cum Redemptior, 22. quest. 1. cap. Pro humani, de homicid. lib. 6.* ita Innocent. in *c. Ad audientiam, num. 6. vers. Sed etsi consulat, infra eod.* Archid. in *summa 23. quest. 8. num. 4. vers. Sed etsi consulat* Et hac ratione excusari possunt ab irregularitate Inquisitores hereticæ pravitatis pronunciantes alicum hæreticum, licet sciant eum propter hoc mortem tradendum, & hoc etiam aliàs multipliciter procedunt; ad hoc *c. Legi 23. q. 8. & cap. Si audieris, 23. q. 5. secundum Archid. ab supra, vers. Hac etiam ratione, & Specul. in *tit. de legat. §. Juxta, vers. Porro.**

27 Declara tertio eandem regulam, ut procedat in simplici irregularitate, non autem in ea, que contrahitur ex homicidio voluntario, & est indispensabilis, ut in decreto Concil. Trident. *cap. 7. sess. 14.* ad hanc enim induendam non sufficit indistinctè causam proximam dedisse homicidio, sed oportet, ut homicidium sit in se volitum, ut fusè probavimus in *c. proxima, infra eodem, in questione, an mandans committi homicidium in persona unius, si sequatur in persona alterius, sit irregularis ex homicidio voluntario? à n. 53. usque in finem.*

DE HOMICIDIO:

Clemens III.

CAPUT XII.

AD audientiam Apostolatus nostri pervenit, quòd cum quidam presbyter volens corrigere quemdam de familia sua, cingulo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentasset: contingit, quòd cultellus de vagina, quæ cingulo adhærebat, elapsus, cum in dorso aliquantulum vulneravit. Postmodum verò cum ille vulneratus aliquamdiu vixisset, & convalescisset à vulnere; alia graviore, (ut dicitur) infirmitate percussus, viam esse universæ carnis ingressus. Quia verò utrum occasione vulneris decessisset, dubium habetur; vestræ discretioni duximus respondendum; quòd cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere presbytero memorato, ut in sacris ordinibus non ministret: injuncta tamen pœnitentia competentis, sibi poteritis concedere, ut in minoribus ordinibus sit contentus. Si verò ille ex alia infirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus) divina officia ministrare.

SUMMARIUM.

- 1 **H**omicidium casuale imputatur ei, qui dabit operam rei licite, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.
- 2 **D**ubians, an sit irregularis, debet tutiorem partem eligere, & abstinere à ministerio Altaris.
- 3 **I**rregularitas in foro contentioso in dubio non est præsumenda.
- 4 **S**ecus in foro pœnitentiali, vel quasi pœnitentiali.
- 5 **D**ubius tenetur tutiorem partem eligere in omni materia, in qua subsit periculum salutis æternæ.
- 6 **D**ubia contra seipsum in deteriore partem sunt interpretanda; secus contra proximum.
- 7 **R**egula de tutiori parte in dubio eligenda à recentioribus Theologis multipliciter impugnatur.
- 8 **C**lerico licet propriam familiam corrigere etiam moderate verberando, nec casus mortis inde contingens illi imputatur.
- 9 **V**irgis, & loris verberari quis potest, & custodia causæ in vinculis poni.
- 10 **C**orrectio debet esse levis, & moderata.
- 11 **S**evitia nimia adscribitur culpe.
- 12 **C**astigatio levis dicitur, si fiat cum molli cingulo.
- 13 **C**astigatio an sit moderata necne, judicis arbitrio relinquatur.
- 14 **C**astigatio levis in robusto potest esse gravis in debili, vel infirmo.
- 15 **C**astigatio dicitur levis, aut gravis ex genere instrumenti.
- 16 **I**tem ex parte corporis, in qua quis percutitur. Magister, vel dominus baculo percussus caput dicitur esse in culpa; secus si manum dando palmatam, ibidem.
- 17 **I**rregularitas ex homicidio, vel mutilatione in quibus casibus contrahatur. Et infra per discursum, usque in finem.
- 18 **I**rregularitas ex homicidio, vel mutilatione est in duplici differentia.
- 19 **I**rregularitas ex homicidio casuali contrahitur, ab eo qui dabit operam rei licite.
- 20 **C**lericus qui venando telum in feram misit, & hœminem occidit, irregularis est, etiamsi omnem adhibuerit diligentiam.
- 21 **C**lericus qui porcos ex agro pulsus projecit lapidem, & perierunt, non est irregularis.
- 22 **P**roiciens aliquid per locum insolitum, non tenetur clamare.
- 23 **C**lamantes submissa voce, vel post casum contingentem non excusantur.
- 24 **F**uriosus, qui culpa proprii incidit in furorem, an sit irregularis ex homicidio in furore commisso.
- 25 **F**uriosus ex culpa sua puniendus est, sed mitiori pœna, & resellitur contraria opinio Menochii.
- 26 **F**uriosus quod facit, perinde est, ac si à quadrupede, vel tegula per se cadente factum esset.
- 27 **M**andans alicquem verberari, licet expressè inbibeat ne occidatur, irregularis est, si mandatus occidat.
- 28 **C**onsulens alicuius saltum machina vel balista, aut expugnationem castris, an sit irregularis.
- 29 **A**ssocians eundem ad alicquem interficiendum an, & quando incurrat irregularitatem.
- 30 **I**rregularis non est qui casu interfuit homicidio abque participatione, licet ex ejus præsentia aliquid robur accreverit ad verfarium.
- 31 **I**rregularis efficitur inflammans animum Regis ad odium, si inde sequatur mors.
- 32 **S**uggestere quid sit.
- 33 **I**rregularis non est præbens homicidio causam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiamsi daret operam reillicite, & n. 61.
- 34 **C**ulpa levissima an sufficiat ad irregularitatem contrahendam.
- 35 **I**rregularis est ex homicidio casuali, qui non adhibuit diligentiam, quam debuit, licet daret operam rei licite.
- 36 **N**egligentia dissoluta propè dolum est, & habetur pro conscientia.
- 37 **D**ormiens an, & quando fiat irregularis ex homicidio in somnis commisso.
- 38 **C**hirurgus an sit irregularis, si ex aduisione, vel incisione, quam fecit, sequis fuerit mors, vel mutilatio, & num. 40.
- 39 **B**aritonensis, seu plebotomantis artem exercens, an efficiatur irregularis.
- 40 **C**hirurgus ars est Clericis interdicta, & n. 42.
- 41 **I**ntellectus cap. Tua nos de homicid.
- 42 **C**irurgus ut sit immunis ab irregularitate, que requiratur.
- 43 **U**rum, aprum, vel leonem tenens, si alicquem interficiat, an sit irregularis.
- 44 **C**lericus & campanæ sursum trahens chordam campanæ an sit irregularis, si per sursum appensus ceciderit, & expiraverit.
- 45 **I**rregularis efficitur causam præbens homicidio animo nocendi, licet aliis daret operam rei licite.
- 46 **F**enestram faciens intentione, ut alter se per eam precipites, irregularis efficitur, si mors sequatur.
- 47 **C**lericus se defendens in rixa an sit irregularis, si superveniant inimici adversariorum, & alicquem interficiant.
- 48 **C**ultellum tenens in manu, an sit irregularis, si alter in eum insulerit, & vulnus lethale acceperit.
- 49 **C**lericus trahens officiali furem, petens, utrum puniat citra sanguinis effusionem, an sit irregularis, si officialis occidat, vel mutilat.
- 50 **C**lericus expellens latronem de Ecclesia, quæ justitia mediante suspensus est, an sit irregularis.
- 51 **I**rregularitas ex homicidio voluntario qualiter contrahatur.

- 52 Portans ligna ad comburendos hereticos, ut indulgentiam consequatur, an sit irregularis.
- 53 Mandans committi homicidium in personam unius, si sequatur in personam alterius, an sit irregularis ex homicidio voluntario, & num. seq. usque in fin.
- 54 Irregularis ex eodem facto unus esse potest ex homicidio voluntario, alter ex casu.
- 55 Mandans aliquem percussu baculo citra mortem, aut casum leviter in facie vulnerari, non est irregularis ex homicidio voluntario, si mandatarius gladio interfecerit.
- 56 Irregularis non est, qui omni conatu nisus est occidere, sed non occidit.
- 57 Casus est in agente prater intentionem.
- 58 Casus eventientes ex aliquo opere prater operantis intentionem, non sunt voluntarii, nisi per accidens.
- 59 Mandans percussu extra Pratorium, si percussio sequatur in Pratorio, non tenetur de percussione.
- 60 Fur qui equis subtrahit mulierem confregit, non tenetur l. Cornelia de Siciariis.
- 61 Homicidium casuale tunc imputatur danti operam rei illicitæ, quando actus ille est ordinatus de sui natura ad homicidium subsequendum.
- 62 Homicidium culposum non dolosum, quando dicitur.
- 63 Concilium, & eventus exigitur a juri consulto.
- 64 Mandans capi unum ex tribus Clericis, & alios duos non gravari, si mandatarius capiat unum ex duobus, mandans non est excommunicatus.
- 65 Irregularis an sit consulens alicui homicidium, si ille dum aggreditur, occidit.
- 66 Pœna ordinaria an sit puniendus, qui volens percutere Titium, percussit Mevium.
- 67 Percutiens animo occidendi armato pugno, an censetur homicidium voluntarius, si percussus cadendo ex aliflone ad petram obierit.
- 68 Error an excuset homicidium involuntarium.
- 69 Injuriam inferens Titio, quem putabat esse Cajum, que pœna puniatur.
- Mandans quando tenetur ex homicidio, si mandatarius erraverit in persona occisi, ibid.
- 70 Excommunicatus est, qui volens percutere unum Clericum, percussit alium.
- 71 Percutere volens Titium, ac percussus Cajum prater eum, tenetur l. Aquila.
- 72 Occidens hominem etiam infidelem est irregularis.

Ad audientiam. Homicidium casuale imputatur ei, qui dabit operam rei licitæ si non adhibuit diligentiam, quam debuit. Hoc dicit secundum omnes. Communis divisio. Secunda ibi, *Quia verò*. Et hæc distinguit. Et secundum membrum ibi, *Si verò*.

- 1 Nota primò ibi, *Quod cum dubiis*, eum, qui dubitat an sit irregularis, nec ne, debere tutiorem partem eligere, sequere irregularem æstimare, & abstinere à ministerio Altaris. Concordat cap. *Significasti*, *il secundo*, & cap. *Peririo*, infra eodem. Unde videtur inferri, ut in dubio irregularitas sit præsumenda. Quod tamen non ita generaliter accipiendum est, sed sub distinctione, de qua hic per Abb. num. 2. & Marian. Socin. num. 18. Nam ut agitur ad pœnam imponendam propter irregularitatem in foro contentioso; & tunc in dubio quis debet potius justificari non irregularis, quam e contra. Et ita loquitur Innocen. hic in fin. ab aliquibus perperam allegatus. Ait enim irregularitatem esse de jure positivo, ut notatur in cap. *Nisicum pridem*, de renunc. Et ideo non debere aliquem in dubio reputari irregularem, quia pœnæ sunt molliendæ potius, quam exasperandæ, c. *Pœnæ*, de pœnit. distin. 1. Et sic loquitur Innocen. in foro judiciali, quando agitur ad pœnam, prout illum intelligit Abb. dist. num. 2. Et ita etiam loquitur Specular. tit. de legat. §. *Justa*, vers. *Quidquid ego*, & vers. *Generaliter*, & ibi Joan. Andr. in addit.
- 4 secundum Marian. Socin. eodem num. 18. Aut agitur in foro pœnentiali ad pœnitentiam imponendam; & in dubio debet quis potius reputari irregularis; quoniam in hujusmodi foro tutior pars est eligenda, licet durior videatur. Et ideo dicendum, ubi agitur in foro quasi pœnentiali, puta quia propriè non agitur ad pœnitentiam, sed ut quis abstinere à ministerio Altaris, quia debemus in tutiorem partem interpretari, ut clarè probatur hic in dist. *Prosop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

cap. *Significasti*, & in cap. *penult. infra eodem*. Procedit autem hæc regula de tutiori parte in foro pœnentiali, vel quasi pœnentiali eligenda, non solum in irregularitate, ut hic, & in iuribus proximè citatis; verum etiam in omni materia, in qua potest tubesse peccatum, ut per Mar. Socin. hic num. 21. Et in excommunicatione est textus in cap. *Illud*, de cler. excommunic. In Baptismate, in cap. *Parvuli*, de consec. distin. 4. In Pœnitentia, in cap. *Si quis positus*, & cap. *seq. de pœnitent. distin. 7*. In Sacramento Ordinis, in cap. *Pœnens*, de Presbyt. non baptiz. in Matrimonio, in cap. *Juvenis*, de sponsal. Et generaliter ubicumque agitur de præcepto sub culpa mortali, in Clem. *Ex xvi*, §. *Item Prætereà*, de verborum significat. Rationem differentie inter utrumque forum egregie assignat D. Thom. in 2. 2. quest. 60. art. 4. *Quia ubi non apparent manifesta indicia de malitia alicujus, debet unusquisque eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando quod dubium esset alioquin injuriatur ei, & contemnit ipsum: nullum autem debet aliam contemnere, aut nocumentum quodcumque inferre absque causa. At vero circa seipsum homo debet dubia interpretari in pejorem partem secundum illud Job 9. *Verebar omnia opera mea: eo quod cum debeamus nostris malis adhibere remedium, expedit ad hoc, ut securi vis remedium apponatur, ut supponatur id, quod est deterius*. Hæc S. Thom. Idem voluit glof. in c. un. in verb. *Affirmare*, de serui. que conciliando iura in articulo, an quis in dubio præsumatur culpabilis, nec ne; (Hoc inquit, generale est, ut ubi vertitur periculum animæ, præsumatur in deteriorem partem.) cap. *Juvenis*, de sponsal. cap. *Presbyteri*, 68. distin. Sed circa iudicia præsumitur potius iustum, vel bonum, quam è converso, cap. *Si quid*, 86. dist. cap. *In cunctis*, t. 1. quest. 3. cap. *Innocens*, 22. qu. 4. & l. *Abea parte*, ff. de probat.*

Verum insignem hanc sacrorum Canonum regulam de electione tutioris partis complures ex recentioribus Theologis ita extenuant, ut ferè ad nihilum redigere videantur: quidam enim affirmant electionem tutioris partis non esse in præcepto, sed in consilio tantum: quidam dicunt eam habere locum tantummodò in dubio facti, vel personæ, non autem in dubio juris quidam in dubio juris practico, non autem speculativo: alii verò opinantur eam regulam esse restringendam ad limites hujus Decretalis, ita ut non procedat nisi in materia irregularitatis: alii demum putant eam non habere locum in opinionibus; nam cum utrumque sunt opiniones æquè probabiles, aut una probabilis, & alia probabilior, contendunt licere unicuique eligere quamcumque opinionem, etiam omnia probabiliora, & tutiori. Sed has omnes opiniones ut improbables, & minimè consonas dispositioni sacrorum Canonum, latissimè confutavimus in tractatu nostro de opinione probabilium, quem posuimus in c. *Ne imitaris*, supra de consil. præferim à n. 44.

Secundò nota Clerico, licitum esse propriam familiam corrigere etiam verbis, nec casum mortis inde contingentem illi imputari, dummodò correctionis modum non excesserit, cap. 1. & cap. *Cum voluntate*, de sentent. excommunic. Nam virgis, & loris verberari quis potest, & custodia causa in vinculis poni, leg. *unc. in princ. Cod. de emend. servor.* Holtien. hic n. 1. S. Thomas in 2. 2. quest. 65. art. 2. Secus verò si excesserit modum in corrigendo; & ita intelligitur hic textus secundum Abb. num. 1. Correctio enim debet esse levis, & moderata, ut leg. *Sed estis quicumque*, §. *Si Magister*, & leg. *seq. ff. ad leg. Aquil.* quia levis castigatio reverentiam exhibet castiganti: nimia verò aperiens nec correctionem recipit, nec salutem, ut legitur in cap. *Cum beatus*, 45. distin. Debet igitur esse admixta misericordia cum disciplina, cap. *Discipulum*, eadem distin. cum sepe erga corrigendos plus agat benevolentia, quam austeritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas, cap. *Levi*, 1. & 2. eadem dist. Concil. Trident. cap. 1. sess. 13. Unde non mirum, si nimia severitas ascribitur culpæ; ut d. §. *Si magister*. Dicitur autem levis castigatio, si fiat cum cingulo; ut notabiliter dicit glof. 1. hic, quod verum dicit Jo. Andr. in glof. *Leviter*, n. 7. si cingulum erat molle, sed melius Marian. Socin. existimat num. 5. hoc relinquendum esse arbitrio iudicis, inspecta qualitate ejus qui corrigitur, videlicet an sit sanus, & robustus, an verò infirmus, vel tenellus: nam castigatio que

levis esset in robusto, diceretur gravis inabili, vel infirmo, ut probatur in leg. *Qua actioe*, & *Si quis servum*, ff. ad leg. *Aquil.* & hoc tenet Innoc. in c. *Cum in Asperum*, 15 de elect. & Archid. in cap. *Super glof. 23. quæst. 5.* Similiter censetur levis, vel gravis castigatio ex genere instrumenti, quo initur quis ad castigandum, secundum Marian. Socinum 5. Non enim eadem ratio habenda esset ejus, qui molli cingulo, ac ejus qui baculo inuretur; nec eadem illius qui percuteretur virga, ac illius qui ferro, aut malleo. Præsumitur enim in dolo; qui castigat ferro, malleo, ligone, vel cullelo, ut in cap. *Significasti*, il secundo, infra eodem in fin. lbi. *Cum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod cum grave sit, non solet levem plagam inferre, & in l. 1. §. Sed si clava, & ibi per Jac. de Aten. post glof. ff. ad l. Cornelium de sicar.* Rursum spectandum erit, in qua parte corporis magister, vel dominus verberaverit; nam si in capite, & inde mors sequeretur, non esset castigatio immunitas ab irregularitate ut in dist. cap. *Significasti*, in fin. lbi. *Cum ratione partis, in qua sit ille percussus, in qua de medico ille qui scilicet haliter la disolet.* Unde in cap. *Presbyterum*, supra eodem, declaratur irregularis Presbyter, qui cum dān puerum intuitu discipule percussit in capite, et quædam pauciores expirasset. Secus verò si baculo verberaret in manumidando palmatam, ut inquit Marian. Socinus ibi supra.

Demum temporis quoque rationem habendam esse putat idem Socin. nam 8. videlicet, an aer sit saluber, an pestifer, seu corruptus. Quibus omnibus probè perspectus iudex arbitratum, an correctio sit levis, & moderata, necne; quod etiam tenet Signorol. H. in modus casus 63. *Tirius Calee*, num. 2. qui num. 6. & 7. concludit iudicium posse per conjecturas arbitrari. an quis moderatam castigationis modum exceßerit, ut si ferro, & non bene percussit, & si ligno, quam acriter, & durè, & quia in parte corporis: & loquitur in marito, qui caecæ uxorem percussit, sequitur Monach. alios citans de arbit. judic. lib. 2. cent. 4. casu 364.

De practica autem cognoscendi, an magister, vel dominus discipulum, vel famulum percussit an imò discipulum, & corrigendi, vide Bart. conf. 103. *Visus testibus*, per tot. lib. 1. ubi pluribus materiam explicat, & loquitur in magistro, qui puerum cepit per aures, & dedit ei calapatim.

17 QUÆRO, quibus casibus contrahatur irregularitas ex homicidio, vel mutilatione.

Hanc materiam tractat hic DD per questiones, nihil ferè in conclusionibus deducentes, præter Marian. Socin. senior, qui in hac De re tali uberem tractationem inseruit de irregularitate, magistraliter explicans quid sit irregularitas, unde dicatur, quo iure sit introducta, quot sint irregularitatis species, per quas personas incurrantur, qua ratione fuerit instituta, qualiter, & in quibus casibus in unaquaque specie contrahatur, qui sint irregularitatis effectus. quomodo contra irregularem formetur libellus, & qualiter irregularitas remouetur, & sic materiam copiosè, & dilucidè absolvit per decem principales questiones, ad quas poteris recurrere, ubi casus acciderint.

18 Ego verò strictè ad materiam hujus Decretalis, omnia divisione quæ habetur in c. *Si quis viduam*, 50. dist. 1. & per glof. magn. in cap. *Sicut dignum supra eodem*, & distinguo irregularitatem in duo membra. Alienum est irregularitas, quæ contrahitur ex homicidio non voluntario, sed casuali, & præter intentionem. Alia est, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, & per se intentu, & est indispensabilis: quam differentiam posuit Concil. Trid. in cap. 7. sess. 14. & in cap. 6. sess. 24. De alia enim specie irregularitatis quæ ponitur in dist. cap. 7. & in dist. cap. *Si quis viduam*, videlicet ex homicidio ad defensionem ægenuus in cap. *Significasti*, il secundo, infra eodem. Circa primum membrum, irregularitas ex homicidio casuali contrahitur in tribus casibus, qui sunt veluti tres regulæ in materia irregularitatis, ad quas sicut rivi ad fontem omnes casus particularibus reduci possunt, secundum glof. in cap. *prox. in verb. Causam dedisse supra eodem*, Silvest. in verb. *Homicidium*, 2. n. 2.

19 Primum casus est, cum occidens, vel mutilans facto proprio, aut casum præbens homicidio, vel mutilationi dabat operam rei illicitæ; & hoc primo casu pro regu-

la constituitur, ut irregularis efficiatur, licet homicidium, vel mutilatio contingerit fortuito, & præter ejus intentionem, & omnem adhibuit diligentiam. Jura sunt clara in eo, qui occidit manu propria, in cap. *Continebatur*, supra eodem, & infra in cap. *Petio*, & in cap. *De his clericis*, 50. dist. Et de eo, qui casum præbuit homicidio, supra in c. *Suscipimus*, cum concord. & hoc pro regula ponit Silvest. in verb. *homicidium*, 2. num. 2. *vers. Tertiarè ula.*

Ratio est, quia etsi homicidium hujusmodi non sit voluntarium secundum se, quia voluntas directè in illud non fertur; tamen dicitur voluntarium secundum suam causam, quando voluntas fertur in causam, non in effectum, ut docet S. Thom. in 1. 2. quæst. 77. art. 7. Et ideo quodlibet casus præcedit casum ordinatum ad illam culpam, etiam per culpam quis efficitur irregularis, cap. *Presbyterum*, & cap. *Suscipimus*, supra eodem. Et hic cum multis similibus.

Itaque secundum hanc primam regulam, ex iis, qui facti proprio occidunt, vel mutilant, irregularis est Clericus, qui venando telum in feram misit, & hominem interfecit iuxta terminos respiciendum, §. *Delinquunt*, ff. de pæn. etiam omnem adhibuit diligentiam, cap. *Hi qui arbores*, 50. dist. Silvest. in verb. *Homicidium*, 2. num. 7. *vers. Sexto*. Quia dabat operam rei illicitæ, id est venationi, quæ est Clericis interdicta, cap. 1. & 2. de cler. ven. Secus in Clerico, qui porcos ex agro pulsurus, lapidem jecit, & puerum interfecit: nam cum daret operam rei licitæ, si omnem diligentiam adhibuit circumspiciendo, non sit irregularis, cap. *Clerico*, 50. dist. Silvest. ubi supra *vers. Quarto*, & vide Abbat. in cap. *Ex luteris*, il secundo, infra eodem, ubi vult, ut proiciens aliquid ad locum insolitum, & per quem quis transire non consuevit, non teneatur clamare, ut in leg. *Si putatur*, ff. ad leg. *Aquiliam*, alias secus; & in cap. *fin. infra eodem*, dicit clamantes submissa voce, & post casum contingentem, non excusari, sicut plerumque suffici ducentes mulos, post impactionem clamant, *C. 2. v.*

Rursum secundum hanc regulam irregularis est, qui culpa sua incidit in furorem, & demum furiosus existens homicidium perpetravit, cap. *Si quis insanians*, 15. quæst. 1. & tenet Laudiv. in *Clemen. un. hoc tit.* In:ellige hoc procedere, quando existens sane mens præcognoscebat futurum esse, ut si ceterum in quid comederet, in talem incidere furorem, ut nihil aliud quæretet, quam homines interficere, aut mutilare, idque experientia ipsa frequenter cognovit, & tamen illud comedit: alius secus; & ita potest salvari glossa in *summa*, 15. quæst. 1. & in d. cap. *Si quis insanians*, quæ absolute dicit hunc non esse irregularem, prout contrarias opiniones Laud. & glossæ conciliat hic Mar. Socin. 231.

Unde illum, qui sua culpa incidit in furorem, esse quidem puniendum, sed pœna mitiori, scripsit Titiaquell. in *tract. de pæn. legum*, causa 2. n. 7. sic intelligens gloss. in cap. *Sed hoc forte* 13. quæst. 2. Anchast. & Cardin. in *Clem. 1. de homic.* Socin. sen. hic, licet de hoc levissimis fundamentis hesitaverit Menoch. de arbitrar. jud. lib. 2. centur. 2. casu 325. num. 9. sentiens hunc non esse dignum aliqua pœna: quoniam si tale suo effectus est furiosus, mentem alienam habet ab eo, quod jam facere proposuerat. Quæ ratio inepta est, quia etsi delictum non sit in se voluntarium, est tamen voluntarium in sua causa; & furiosus hoc casu non punitur ob culpam criminis ab eo commissæ, sed propter ipsius furoris casum, in quo culpam habuit; & propter circumstantiam homicidii, quæ aggravat culpam, ut dixi in cap. *Sicut contuleris*, nu. 35. supra de ac. ut. Porro contraria opinio posset tantummodo admitti, ubi nulla culpa præcessisset casum: tunc enim infelicitas facti excusatur, ut in *l. insanis*, vel *furiosus*, ff. ad l. *Cornel. de Sicar.* & satis dicitur puniri in ore suo, ut l. *Dreus*, ff. de off. *Profid.* Unde quod fecit furiosus perinde est, ac si à quadrupede, vel regu- la per se eadente factum esset, ut dicit tex. in l. *Sed est quemcumque*, §. *Et ideo*, ff. ad l. *Aquiliam*.

Idem profusus in ebrio, qui dedit operam, ut inebriaretur, & selesat se consueville in ebrietate arma luere, & homines percutere, atque offendere: nam proculdubio irregularis efficitur, quia per immoderatam potionem dedit operam vel illicitæ, & ad occasionem peti- culosæ, ex his, quæ folent accidere: ita Marian. Socin. *hic*

hic num. 36. & Covarr. in Clem. Si furiosus, de homicid. in 3. part. sub n. 4. vers. Possé quidem vera censeri. Et hic quidem casus est extra omnem dubium.

Major difficultas est, quid dicendum in ebrio, qui ex simplici culpa in ebrietatem incidit immoderate bibendo, & in ebrietate homicidium commisit. Hanc questionem plene examinavi in cap. Si confiterit, a num. 26. usque in fin. de accusat.

Ex iis verò, qui dantes operam rei illicitè non manu propria occiderunt, sed homicidio casuali causam præbuerunt, irregularis efficitur, ex cuius mandato, consilio, auxilio, vel suggestione fortuito, & præter intentionem sequutum est homicidium, vel mutilatio.

27 Unde irregularis est mandans aliquem verberari, licet expressè inhibeat, ne occidatur, vel mutiletur, si mandataris fines mandati excedens occidat, vel mutilet: nam etsi olim hoc esset admodum controversum inter Doctores, qui scripserunt ante compilationem sexti libri Decretalium, hodiè tamen ita definitum est in cap. final. de homicid. in 6.

28 Item irregularis est, qui alicui consuluit, vel suavitè iactum machinè, vel ballistæ, aut expugnationem castri, si exinde aliquis moriatur: expugnationi enim castri, & iactui machinæ nimis affine est occidere hominem. Neque hoc casu distinguitur, an quis consuluerit, ut castrum expugnaretur, an verò ut caperetur conditionaliter, vel firmiter: siquidem cum illicitum opus consulat, absolute irregularis efficitur, licet casu sequatur inde mors, cap. Continebatur, §. 1. & cap. Presbyterum, supra eod. Et in hoc tandem residet Innoc. hic num. 1. vers. Sed & qui non consuluit, cui adimplantur Hostien. num. 5. quia hoc officium non est Clericis, vel Sacerdotis, a non volentis in Presbyterum promoveti, c. Suscepimus, supra eod. cap. fin. in princip. de postul. Jo. Andr. num. 3. Butr. num. 4. Marian. Socin. num. 319. & seq. & alii communiter.

29 Similiter irregularis est associans eum, qui ibat ad aliquem interficiendum, effectus subsequuto, licet super homicidio committendo non habuerint aliqua verba, vel si habuerint, associans illi conatus est dissuadere, cui tamen associatus noluit acquiescere: unde associans eum comitatus est, ut si necessitas postulare, ipsum defenderet, Doctores in cap. Sicut dignum, supra eod. Hostien. in Summa eod. tit. §. Quæ pœna vers. Quis dicit, per notata in d. cap. Sicut dignum, §. Illi etiam, §. fin. Idem Specul. in tit. de jud. deleg. vers. Quid si aliquis vadit: secus si associans in nulla fuerit culpa, quia associavit causa pacificandi, vel ex alia iusta causa: nam etsi ex ejus præsentia aliquod robur accretat associato, eò quod timor adversariis incutitur, non tamen propterea efficitur irregularis, ut probatur in cap. Presbyterum, à contrario supra eodem, & tenent Innocent. Joann. Andr. & DD. in cap. Petitio, infra eodem, & Marian. Socin. hic num. 277. facit cap. De occidendis, vers. Absit ut ea, 23. quest. 5. Et quamvis Specul. tit. de dispens. §. Juxta num. 56. Tabiena in verb. Irregularitas, 2. num. 31. & Majol. de irregular. lib. 5. cap. 48. §. 1. n. 1. simpliciter affirmant ad incurrendum irregularitatem satis esse, ut quis interfuerit homicidio, licet non percuterit; non tamen intelligendi sunt de eo, qui casualiter reperitur in loco, ubi homicidium perpetrat, prout illos declarat Rota apud Farinac. decis. 260. n. 3. part. 1. recent. nam hujusmodi interpresens nulla habetur ratio, nisi probetur participatio, cap. ult. in fin. 23. q. 8. Innocent. in cap. Sententiam, nu. 1. in fin. Ne Cler. vel Monac. Feder. de Sen. conf. 168. in princ. Paris. conf. 152. n. 30. & 31. lib. 4.

31 Item irregularis est, qui suggestionem animum Regis insinnavit, unde homicidium fuit sequutum, cap. Sicut dignum, §. Qui vero, supra eod. Surgere autem est insinuate, subministrare, subjicere; vel suggerere est suadere, seu quod lateat conferre, & propriè decipiendi causa, ad nocendi ei cui suggeritur, aut etiam alteri, ut per Archid. in cap. Primatus, 71. dist. licet quandoque in bonam partem accipitur, secundum illud Joann. cap. 24. Ille suggererit vobis omnia; & ita accipitur in dist. cap. Primatus, 17. quest. 1. & cap. Suggestum, supra de Decim. cum similibus.

33 In his planè casibus, & aliis quamplurimis, qui adduci possent, irregularitatem incurrit ex homicidio casuali dantes operam rei illicitæ, non tantum si homicidium committant manu propria, sed etiam si causam remotam præbeant Prop. Fagna. in V. Lib. Decretal.

homicidio; dummodò tamen causa sit ordinata ad homicidium, alioquin hujusmodi causam præstans non fit irregularis; etiam si daret operam rei illicitæ, ut ex text. in cap. Exhibita infra eod. & in cap. Quæstium, de pœnit. & remiss. & scripti plene supra in cap. Proximo, num. 12. & seq. Et in hoc intendunt Innocent. num. 8. & Doctores hic, dum dicunt homicidium casuale non imputari ei, qui fuit in culpa, si culpa hujusmodi fuerit levis, id est valde remota, & ad homicidium non ordinata; de quo vide per Abb. in dist. cap. Quæstium, & per Silvest. in ver. Homicidium, 2. num. 2. vers. Potest addi quarta regula, & quod latius dixi in cap. fin. num. 9. infra eod. ubi an hoc procedat, si culpa levis sit tantum in omittendo, an verò etiam in committendo, & an hoc casu sufficit culpa levissima ad irregularitatem contrahendam.

Secundus casus, in quo contrahitur irregularitas simplex ex homicidio casuali, & non voluntario, est, cum quis non adhibet diligentiam, quam debuit, & potuit adhibere: tenetur enim de casu fortuito, licet daret operam rei licitæ, text. est in cap. Continebatur, secundum unum intellectum, supra eod. & in cap. Quæstium, infra de pœnit. & remiss. & clarè probatur in hac Decretali: nam hic Presbyter dabat operam rei licitæ, id est correctioni, qua permissa est etiam moderate verberando, ut dixi supra in 2. notab. sed quia non adhibuit diligentiam, quam debuit, removendo cultellum, qui cingulo erat annexus, irregularis efficitur ex morte famuli inde sequuta, ut hic notat Hostien. num. 1. in verb. Cingulo; & hæc regula colligitur ex glossa communiter approbata, in c. prox. in verb. Causam dedisse supra eod. camque ponit Silvest. in verb. Homicidium, 2. num. 2. vers. Secunda, qui dat operam rei licitæ. Rationem hujus conclusionis assignat gloss. in d. cap. Quæstium, in verb. Negligentibus, quia dissoluta negligentia propè dolum est, l. Si de passori, 1. repon. ff. Mandat. cap. Sept. 50. dist. fin. & habetur pro conscientia, l. Cum lex, ff. de Aedil. edictio; qualis est ignorantia Judæorum, qui nolunt intelligere, ut bene agant, §. ult. 1. quest. 4. sic cap. ult. 37. dist. Et quamvis homicidium hoc casu non fit voluntarium directe, quia in illud voluntas non fertur; dicitur tamen voluntarium indirectè, quia voluntas potest illud prohibere, & non prohibet, ut declarat S. Thom. in 1. 2. quest. 77. art. 7.

Hinc infertur primò, ut quavis dormiens non incidat in irregularitatem propter homicidium, vel mutilationem commissam in somnis. Clem. Si furiosus, de homicid. quia furioso comparatur, ut ibi, & in cap. Majores, §. Item queritur, de Baptis. etiam si præcesserit voluntas occidendi ante dormitionem, ut tenet Paul. in d. Clem. hoc tamen fallit, si sciebat se aliquando solitum esse noctu dormiendo è lecto surgere, & ensẽm evaginare, vel similia facere, & nihilominus non curavit, nec diligentiam adhibuit claudendo ostium, vel removendo arma, ut hic per Marian. Socin. num. 54. Palud. in 4. sent. dist. 32. quest. 1. art. 3. Silvest. in verb. Homicidium, 3. quest. 4. & Covarr. in Clem. Si furiosus, part. 3. num. 6. & hunc esse puniendum pœna extraordinaria tradit Bart. in leg. penult. ff. ad leg. Pomp. de parricid. & est communis opinio teste Covarr. ubi supra, & Claro in §. fin. quest. 6. num. 13. vers. Quæro etiam. Gulielmus ponebat exemplum de quodam socio suo Anglico, qui dormiendo Pisis in Ecclesia S. Benedicti propè Arnium fluvium, accessit, ad filiam ejusdam alibi existentem, & ibi puerum interfecit, & dormiens ad lectum rediit, ut refert hic Marian. Socin. num. 51. subdens se habuisse Bononiæ vicinam puellam, quæ in somniis surrexit, & panem fecit.

Infertur secundò, ut irregularis sit Chirurgus, si propter ejus imperitiam mors secuta fuerit ex incisione, vel adustione, quam fecit, ut cap. Tu nos, §. 1. infra eodem: secus si adhibet omnem diligentiam, quam debet; non enim efficitur irregularis, quia mors præsumitur evenisse potius culpa ægri, aut aliàs, quam ex Chirurgi negligentia, vel imperitia, cap. De occidendis, 22. quest. 5. cap. Ad aures, supr. de etat. & qual. ubi propterea consultitur medico, quem remordet conscientia, ne ad majores Ordines accedat. Idemque dicendum in barbitonore, seu phlebotomante, & similibus personis, ut tenet Specul. in tit. de dispens. §. Juxta, vers. Item exorcens, & vers. Facto, in fin. & Mar. Socin. hic num. 149. & seq. & Silvest. in verb. Homicidium, 2. n. 9. vers. Decimoquarto.

- 40 Tu adverte, quia supradicta distinctio, an Chirurgus, vel Medicus sit peritus, & omnem diligentiam adhibuerit, necne, procedit in laico: nam cum ei physica, vel chirurgica ars permixta sit, casus fortuitus non est illi imputandus, si fuerit peritus, & nihil omiserit de contingendis, quia dedit operam relictam, *cap. Dilatus cum duobus segg. infra eodem, & supra in c. Continebatur*, secundum unum illud; nisi probabiliter dubiet ex ejus negligentia, vel imperitia aliquem perisisse, quia tunc propter dubium prohibetur a promotione, juxta textum in *dist. cap. Ad aures, de aet. & qualitat.*
- 41 At lecus est in Clerico, quia cum ars chirurgiae sit ei interdicienda, sive sit in arte peritus, sive non, & sive fuerit diligens, sive negligens, indistincte tenetur de casu fortuito, quia dedit operam rei illicitae, ut in regula praecedenti, & de hoc est textus expressus in *d. cap. Twa nos, inf. eod. ubi ille Monachus erat peritus in arte, & omnem adhibuit diligentiam, & nihilominus declaratur irregularis; & redditur ratio, quia multum deliquit alienum officium usurpando [id est chirurgi] quod sibi minime congruebat, licet cum eo misericorditer dispensetur. Et quamvis ibi loquatur de Monacho, quia fuit in facto, tamen idem in quolibet alio Clerico saeculari eadem ratione, ut illic declarat Abb. in *primo notab. num. 2.* & Mar. Socin. *hic num. 154.* Quia propterea dicitur, & bene, quator requisita debere concurrere ad hoc, ut chirurgus non fiat irregularis. Primum est, ut officium illud sibi conveniat, id est, ut sit laicus, quia Clericus, & Monachus est interdiciendum, ut in *cap. Sententiam, cap. Non magnopere, & cap. fin. supra Ne Cler. vel Monach.* Secundum, ut sit peritus. Tertium, ut adhibeat omnem diligentiam secundum artem suam. Quartum, ut edocet infirmum ea quae sunt necessaria illius aegritudini, quibus servatis eventus ipsis ei non imputatur.*
- 42 Infertur tertio, ut irregularis sit, qui tenet animalia, quae consueverunt nocere, puta ursum, aprum, vel leonem, si ab his aliquis interficiatur, & ipse non tenuit illius debito modo ligatos, argum. *cap. Hi qui arborem, & cap. Sapé, 50. dist.* fuit enim in lata culpa tenendo eos solutos, ut optimè probat textus in *l. 2. in fin. ff. Si quoad pup. feciss. dicitur, & concludit hic Marian. Socin. num. 244.* alioquin levis culpa, vel negligentia non deberet huic imputari, cum multum remota sit causa ab homicidio, ut Innocentius inquit *n. 8. Joann. Andr. & Butt.* uterque in ult. quest. & Specul. *in tit. de Jud. de leg. §. Juxta, vers. Quod si aliquis, & Specul. quod not. gloss. in c. de occidendis, 23. qu. 5. & vide Silvestr. in verb. Homicidium, 2. n. 16. in 24. quest.*
- 43 Infertur quartò, ut irregularis sit Clericus, qui ad requirendam superestilem in puteum à fure projectam, puerum edimitit per chordam; si puer disrupto fune ad oram putei refricanti, dum sursum traheretur, decidens suffocatus fuerit, ut dixi plenè in *cap. fin. infra eodem.* Quibus addi potest me Secretario hunc casum alius contigisse in Sacra Congregatione Concilii. Quidam Clericus ascendit campanile, & dum apprehenso fune manibus mallico campanam crebro pulsaret in honorem festivitatis, aspiciens campanam dimoveri à tabula, cui posset campanam insidebat, descendens, funem sursum trahens; dum autem atraheret, percussit funem gravi pondere onustum; sed nihilominus perrexit trahere, & chordam alligavit trahi, ne pulsando campanam à quoquam lesi, aut impediti posset, mox ad partem imam campanilis reversus, reperit puerum septem circiter annorum moribundum subius chordam campanae, qui le canapi appenderat, & sublevatus usque ad fornicem, cecidit; & paulò post exspiravit. Sac. Congregat. habuit Clericum pro irregulari; quia dum chordam onustam traheret, advertere poterat, & debebat aliquem e illi appensum, & inde posse illi aliquid nocenti contingere; censuit tamen cum eo misericorditer dispensandum ad Ordines, & beneficia.
- 44 Tertius casus, in quo contrahitur irregularitas ex homicidio casuali, est, cum quis homicidium causam praebet animo nocendi: nam ob pravam intentionem tenetur de casu fortuito, licet aliàs daret operam rei licitae, & causa sit remota, argum. *cap. Hi qui arborem, & cap. Sapé, 50. dist. 1.* ea colligitur ex gloss. praelate, in *cap. De cetero in verb. Causam dedisse, sup. eod.* Et propterea tamen qui fecit fenestram, per quam aliquis se precipitavit, non sit irregularis, cum causa sit valde remota, & ad homicidium non ordinata, & opus licitum esset, ut not. in *dist. cap. De cetero, supra eodem, & Marian. Socin. num. 9.* tamen secus est, si ea intentione fenestram fecerit ut alter se precipitaret, ut hic per Marian. Socin. *num. 237. in fine.*
- 45 Similiter quamvis Clericus se defendendo in rixa, cui causam non dedit, non sit irregularis, si inimici adversarium superveniant, & aliquem ex illis interficiant, c. *Cum homo, 23. qu. 5.* tamen secus est, si ipse poterat discedere, & non discessit, sed adversarios ea intentione retardavit, ut inimici eorum supervenirent, & illos interficerent, ut per eundem Socin. *hic n. 241.*
- 46 Eodem modo tenens cullellum in manu, quamvis non sit irregularis, si alius se in eum insulerit, & vulnus lethale receperit: ut tenet Archid. in *cap. Quare, 50. dist.* tamen irregularis efficitur, si cullellum in manu tenebat ea intentione, ut alter se in illum impellendo configeretur, ut hic declarat Mar. Socin. *n. 266.*
- 47 Denique ut alia exempla omittamus, ob eandem rationem quamvis Clericus tradens officiali furem, sit ab eo puniatur citra sanguinis effusionem, immunis sit ab irregularitate, licet officialis occidat, vel mutilet, nec noceat illi, etiamsi officiali ad furem convincendum tradiderit item signa: ideique sit dicendum de Clericis deponentibus querelam contra tuos malefactores, licet tales vix absque sanguinis effusione valesant coerceri, *cap. Tu nos, §. Adultum, & cap. Postulasti, infra eodem cap. Maximianus, 23. qu. 3. cap. 1. & c. Unum, 23. quest. 5. l. Qui cum major, §. 1. ff. de bon. liberi.* tamen haec procederent, si ad mortem non intenderent, neque hoc in animo gererent: aliàs secus, ut quia expressè instabant, ut fur puniretur citra sanguinis effusionem, *cap. In Archiepiscopatu, inf. de rapto, vel in exilium mitteretur, cap. Cum non ab homine, supra de judic. cap. Novimus, de verber. significat. vel in perpetuum carcerem detineretur, cap. Excommunicamus, l. secundo, de haeretic. cap. A nobis, de Apoll. c. Non vos, 23. quest. 5. & tenet hic Marian. Socin. *num. 249. & seq.* Quae etiam ex praedictis inferit, ut quamvis Clericus expellens latronem de Ecclesia, juxta textum in *cap. Sicut, l. primo, 17. quest. 4.* qui per Sacerdotem extrahendus est, ut in *cap. Diffinitur, eadem cau. & quest. irregularitatem non incurrit, quia non dicitur morti tradere, sed lex est. Cum homo, 23. qu. 2. 5. secundum Archid. in *d. cap. Diffinitur;* hoc tamen vendicet sibi locum, dummodo expellens nullo modo intenderit ad mortem, vel mutilationem, ut per eundem *num. 251.***
- 48 His planè casibus remotio, vel proximitas causae non multum operatur, sed operatur intentio, ut causa sit ad homicidium ordinata, & in ordinatis procedit regula illa: Quidquid est causa causae, est causa causati, ut *l. Manumissiones, & l. Ex hoc, ff. de just. & jur. c. Stud. 50. dist. c. Si aliquis, & cap. Sicut, sup. eod. Mar. Soc. hic n. 238. & dixi plenius supra in *cap. De cetero, n. 12. & seq.**
- 49 Circa secundum membrum irregularitas ex homicidio voluntario contrahitur, cum quis sua voluntate facto proprio homicidium committit, ut in *cap. 1. supra eodem. cap. Miror, 50. dist. 1.* sive christianum occidat, sive pagannum, *cap. Clericum, eadem dist. Marian. Socin. hic n. 137.* aut eam intentione, & proposito causam directè praebet homicidio, sive praebuerit causam efficientem, ut puta manda. o. praecipit, vel iussit, ut in *cap. 1. de homicid. lib. 6. cap. Sicut dignum, §. fin. sup. eodem, sive materialem, ut puta ministrando arma, gloss. 3. in c. Ita quorundam de Jureis, vel portando ligna pro comburendis haereticis, si ligna haereticum combusserunt, Specul. *in tit. de dispens. §. Juxta, ver. Quid debis,* etiamsi hoc fecerit ut indulgentiam consequeretur, ut per eum, & per Joan. Andr. in *d. cap. Sicut dignum, sup. eod. & Socin. hic num. 279.* vel formalem, ut puta instruendo, informando, consulendo, vel quid simile, ut modus daretur homicidio, *cap. Si quis viduam, 50. dist. 1. dist. cap. Sicut dignum, §. ult. vel finalem,* ut puta per praemii constitutionem ad homicidium committendum, ut explicat Mar. Soc. *hic n. 337.**
- 50 QUÆRO, P. iussit famulo, ut interficeret Joannem: famulus putans à se interficere Joannem, interfecit alium; an dict. P. sit irregularis ex homicidio voluntario, vel casuali?
- 51 Quæstio proposita videtur admodum dubia, maxime ad

- ad finem, in quem proponitur, videlicet ut inde colligatur, an Episcopus, qui potest dispensare in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, ad præscriptum cap. 6. *sess.* 24. Concil. Trident. possit cum d. P. dispensare.
- 54 Pro faciliiori tamen quæstionis solutione præmittendum est, ex eodem facto posse alterum esse irregularem ex homicidio voluntario, alterum ex casuali, ut declarat Navar. in *Manual. cap. 27. num. 240.* Ideoque Sacra
- 55 Congregatio Concilii aliàs consultata, an is qui mandavit aliquem baculo verberari, eo expresso, ne occideretur, si mandataris armis percussisset, & occiderit, intelligatur incidisse in decretum Concilii *sess.* 14. *cap. 7.* adeo ut omni ordinatione, ac beneficio, & officio Ecclesiastico abique spe dispensationis perpetuò carere debeat: Respondit non incidisse. Quinimo cum postea diciturum fuerit, an is, qui gravibus ab aliquo effectus injuriis famulo mandavit, ut illi in facie vulnus leve cæsum infingeret, si mandataris hujusmodi fines excedens, pluribus mortiferis vulneribus illi mortem intulerit, censetur incidisse in irregularitatem provenientem ex homicidio voluntario; Sac. Congreg. licet discrepantibus sententiis, tamen majori parte censuit non incidisse in ejusmodi irregularitatem, quæ oritur ex homicidio voluntario. Et ita in his duobus casibus solus mandataris est irregularis ex homicidio voluntario, non autem mandans; quod etiam tenet Navarr. *d. num. 240. vers. Dixi ab oratore, & vers. Tum quia mandamus vulnerari aliquem.* Deinde præmittendum est legem promotionis non animum, sed factum respicere. Unde qui omni conatu nifus est occidere, sed non occidit, irregularis non est, *cap. fin. 15. quasi. 5. gloss. in cap. Si aliquis, supra eod.* & hoc etiam si aliqua pœna sanguinis sic delinquenti irrogari deberet, Navarr. *d. cap. 27. num. 211.* Tertio præmittendum est ex D. Thom. *2. 2. quasi. 64. art. 8.* casum esse in agente præter intentionem. Unde quæ talia sunt, non dicuntur simpliciter volita, licet quandoque possint dici volita per accidens.
- His præhabitis videtur respondendum prædictum P. qui mandavit Joannem occidi, cum in personam alterius homicidium sequutum fuerit, esse quidem irregularem, quippe cum causam dederit homicidio, *cap. De cætero, supra eod.* sed tamen hanc irregularitatem provenire potius ex homicidio casuali, quam voluntario.
- 58 Quod probatur primò, nam casus eventientes ex aliquo opere præter operantis intentionem, vel ab eo non præcogitari, non sunt voluntarii, nisi indirectè, & per accidens, ex S. Thom. in *relebb. Clement. Si furiosus, de homicid. 2. part. §. 4. num. 10.* Respondeo autem mandantis homicidium sequutum in aliam personam, quam ab eo nominatam, longè abfuit à sua intentione. Igitur quoad eum homicidium non est voluntarium.
- 59 Secundò. Mandator non tenetur de re gesta per mandatarium, ubi facillimum illi fuit limites mandanti observare, Covarr. *d. 2. part. §. 1. num. 2. vers. Solum tamen*, ubi inserti ut si quis alteri mandet, ut percutiat Sempronium extra Prætorium, & ille in Prætorio percutiat, mandator non tenetur de hac percussione, in qua percutiens egressus est fines mandati.
- 60 Tertio, adducitur textus in *cap. Quantum, 50. distinct.* ubi si aliquis equis furto subtrahis mulierem casu confregit, non tenetur *l. Cornelia de fidei.* Et ita inferitur ex illo textu, ut etiam si quis de re operam rei illicitam, non tenetur de homicidio, quod casu contigit, ita ut dolosum, & voluntarium dicatur, licet tenetur de culpa, *gloss. ibi in ver. Culpabilis.*
- 61 Quartò, homicidium tunc demum imputatur danti operam rei illicitam, quando actus ille est ordinatus de sui natura ad homicidium subsequutum. Ita procedit textus in *cap. ult. de homicid. in 6.* quo disponitur, ut mandans aliquem vulnerari sit irregularis, si vulneratus intereat: erant enim vulnera directè ordinata in mortem illius, & ille debuit cogitare hoc evenire posse, cum ut plurimum ex vulneribus mors sequatur, Franc. & ceteri in *d. cap. ult. ut dixi supra num. 33.* & latius in *cap. De cætero, num. 12. & seq. sup. eod.* Unde fecus est in casu nostro, ex quo mandatum, ut Titius occideretur, non erat de sui natura ordinatum ad homicidium alterius, nec frequenter solet evenire

ut loco unius alius interficiatur, Cepoll. in terminis notis in *conf. 33. num. 19. vers. Nec obstat.*

Quintò, in fortiori casu respondet Cepoll. *d. conf. 33.* 62 cum quis intendens occidere Sempronium, occidit Cajum, esse homicidium culpòsum, & non dolosum, & per consequens non voluntarium, cum dolus ex voluntate, & animo proficiscatur; & ideo ibi inferri eum non posse puniri pœna mortis, aut corporali, sed tantum arbitraria pro modo culpæ.

Sextò, mors personæ præter intentionem mandantis illata non potest dici à mandante, nisi per accidens volita, ut potè qui non hujus, sed Joannis solius intendebat mortem, & dum famulo designavit Joannem occidendum utique videtur tacite mandasse, ne alium quempiam necaret, argum. *l. Cum Prator, ff. de Judic. cap. Nonne de præsumpt. præteritum cum versum in delictis, & materia pœnalis, ad eò ut non videatur comprehensum, nisi expressi, argum. l. Si Prator, ff. Quin fraudem Creditorum, l. Creditor, §. Lucius, in fin. & l. Diligentur, ff. mand.*

Septimò, confirmatur prædicta conclusio per textum ad hoc notabilem in *l. Aut Prator, §. Itadem, & l. Si quis cum haberet, ff. Quæ in fraud. credit.* ubi qui animo fraudandi creditum, testamento dat libertatem directam servo suo, nihil facit, si verè creditor remanet læsus; si modo meid fecisse animo fraudandi Titium creditorem meum, & postea factum esse, ut dicta manumissio cessarit non in fraudem Titii, cui solvi suum creditum, sed in damnum Marvii creditoris mei post testamentum meum causati. Respondet Jurisconsultus dationem dictæ libertatis non annullari. Ratio est, inquit, quia ad hoc ut libertas rescindatur, utrumque in eamdem persona exigitur, consilium inquam, & eventus. Ergo & in casu nostro, in quo ut dictum est in secunda suppositione, requiritur non solum voluntas, sed etiam factum, non sufficit ut mandatum quis dederit in injuriam, & damnum Joannis, quando damnium non in personam Joannis, sed alterius subsequutum est. Unde ex natura dictarum personarum incurrit irregularitatem ex homicidio voluntario: non ex persona Joannis, quia ipse non fuit læsus; non ex persona tertii, quia in eum intentio non fuit directæ.

Octavò, adducitur Plov. *de irreg. reg. 27.* ubi referendo Joan. de Deo decidit, ut si quis mandet capi unum ex tribus Clericis simul ambulantis, & alios duos non gravari, sed mandataris fines mandati excedendo capiat alios duos, utique mandans non sit excommunicatus. Ratio est, quia captura facta est contra ejus voluntatem, & inde inserta simili ad irregularitatem ex homicidio, quæ non incurritur, nisi homo actu occidatur, & sic non sufficit mandatarium occidere, nisi occidat quem mandans designavit.

Nonò, ad idem adducitur Innocent. *hic num. 8.* & Joan. Andr. *num. 3. vers. Quid sit Titius, & Specul. in tit. de leg. seu de dispensat. §. Juxta num. 43.* ubi concludunt, si consulo tibi, ut talem tuum inimicum occidas, si dum aggresseris, tumet occideris; ego non tum irregularis, quia etsi consilium fuerit malum, tamen non erat in mortem occisi. Ergo idem erit in casu nostro.

Non obstat, quòd Joan. Andr. in *cap. fin. per illum textum in verb. Occidas, de homicid. lib. 6.* Butr. & alii hic dicant, imò hunc esse irregularem; siquidem hoc ita afferunt, ut ostendant eundem ex homicidio casuali, non autem ex homicidio voluntario irregularem esse; ajunt enim idè esse irregularem, quia fuit in culpa, & non prævidit quòd poterat sequi.

Decimò, adducitur Angel. ad Bart. in *l. Respiciendum, §. Delinquent, ff. de pen.* Nam cum Bartol. ibi dixisset pœna ordinaria puniendum esse, qui volens percutere Titium, percussit Matvium; addit ibi Angel. de Perus. jura adducta per Bart. id non probare, & talem non teneri actione injuriarum, quia cessat intentio injuriandi, sed tenetur *l. Aquila* propter culpam, & puniendum esse arbitrio judicis, ut de delicto casu commissio. Et cum Angelo tenent alii DD. Et quoniam sentiant aliqui cum Bart. tamen non probant homicidium fuisse voluntarium.

Postremò adducitur Arctinus *conf. 147.* quem refert, & sequitur Felin. in *tract. quando conatus, col. fin. vers. Ex his*, qui tenet statutum puniens homicidium voluntarium non comprehendere illum, qui animo occidendi armato pugno adversarium ita percussit, ut ceciderit in terrâ.

Unde evenit, ut cadendo alliserit ad petram, & ex dicta collisione expiraverit. Rationem adducit; nam cum statum duo requirat, animum inique occidendi, & occisionem ex intentione sequentem, & in hoc casu mors sequenti fuerit non ex facto per delinquentem electo, sed ex collisione prædicta, non per ipsum electa, sed quæ casu accidit: statuit verba hunc non comprehendunt. Quæ ratio multò magis videtur consentire casui nostro ad probandum hunc mandatorum non posse dici irregularem ratione voluntariæ mortis tertii, qui contra illius voluntatem fuit, non ab ipso mandante, sed per accidens loco alterius interfecit.

68 Nec obstat, si dicatur errorem prædictum nihil imputare de culpa homicidii, nec de pœna irregularitatis, cum versetur circa qualitatem, quæ ad propositum nostrum sit impertinens, eò quòd sive hic, sive ille homo occidatur, modò occidatur homo, semper eadem incurritur irregularitas, ex doctrina D. Thomæ 1. 2. qu. 76. art. 3. & ibi Cajetan. ad eò ut dictus error quoad prædictos effectus non causet irregularitatem: nam argumentum procedit respectu ipsius mandatarum, qui non erraverit in corpore occisi; imò in individuo eundemmet voluit interficere, & interfecit; sed tantum erravit in qualitate impertinenti; de quo est text. ad id notabilis in l. *Est qui*, §. *Si injuria*, ff. *de injur. ibi*, Si quis putet me Lucium Titium esse, cum sim Cajus Sejus, prævalet quòd principale est, injuriam cum mihi facere velle; certus enim sum ego, licet ibi putet me alium esse, quam sim. Secus autem esse respectu mandantis, qui non erravit in qualitate personæ, sed erravit in corpore: dum enim voluit, ut una personæ, unumve corpus occideretur, aliqua personæ, seu aliud corpus, in quòd nullo modo mandans consenserat, occisum fuit; & sic ex quo mandans nullo modo voluit, ut illud corpus læderetur, non potest dici voluntariè in illud consensisse; id eòd argum. ejus textus à cessante ratione inferitur, ut injuriam actione neque ratione illius corporis læsi teneatur. Argumentum autem contrarium procederet, si mandans videret personam Seji amici, putansque eum esse Titium inimicum, mandasset ferro, ut dictam personam ad oculum designatam occideret, quia tunc mandans voluntariè, & dicit eòd consensisset in necem dictæ personæ, nec excusaretur ex eo quòd ipse errasset in qualitate amici, vel inimici, eò quòd dicta qualitas nec augeat, nec minuat homicidium, nec reddat illud involuntarium. Et eodem modo responderetur ad illud, quòd deduci solet ex glol. cap. *Si vero*, in *secundo de sentent. excommun.* videlicet, qui volens percutere Titium Clericum percussit Sejum itidem Clericum, non evitat excommunicationem.

69 Pariter nec obstat textus in l. *Scientiam*, §. *ult. ad l. Aquil.* ibi, (sed si descendendi mei causa lapidem in adversarium miserò, & non eum, sed prætereuntem percussero, l. *Aquil.* tenebor;) nam præterquam quòd exemplum in aliis terminis proponitur, quam sit casus, de quo dubitatur; estò dictus error non impediat quominus læ-

sus. *Aquila* repetat suum damnum; non tamen inde sequitur, ut hic percussus fuerit voluntariè percussus; unde quamvis percussus teneatur l. *Aquila* ob negligentiam commissam, non tamen tenetur actione injuriarum. Præterea quatenus etiam injuria à percussore possit dici voluntariè illata ipsi percusso, non tamen possit dici processisse ex voluntate, nec secundum voluntatem mandantis, qui non illud corpus, sed aliud iussit injuriòse percuti. Quòd si adhuc urgeatur, Canones induxerunt irregularitatis pœnam non contra occidentes Sejum, vel Titium, sed contra occidentes hominem, quicumque ille sit etiam si sit infidelis, cap. *Clericum qui paganum dist.* 50. & dictum est supra num. 51. & proinde sufficere, ut mandando voluerit hominem in genere occidi, sicut & occisus fuit: Respondebimus hic adesse tallactam; & num cum mandat qui hominem in genere occidi, utique voluntate consensit in quodecumque individuum (sub specie comprehensum). Unde quodecumque individuum occidatur, persona ab eodem mandante nolita dicitur occisa, & ita eadem ad voluntarium homicidium imputabitur, veluti si mandaverò alicui: Accede ad talem rixam, & interficere adversarios; quia tunc voluntas mea complectitur singulas personas in dicta rixa existentes. At in casu nostro mandans determinavit voluntatem suam ad hanc personam particularem Joannis. Ergo si occidatur alia persona, non poterit dici occisa persona à mandante intenta, & volita. Argumentum autem fortasse procederet, si dominus dixisset famulo hæc, vel similia verba: Quidam Joannes mihi intulit injuriam, vade inquire de illo, & repertum occide: quia tunc si famulus reperto homine Sejo, & credens illum esse Joannem, eundem occidisset, fortè possit dici mortem Joannis aliquo modo ab hero voluntariè intentam, & perinde esse, ac si ipemet mandans videret Sejo, putansque eum esse Joannem, illamque personam in individuo ostendens famulo, eundem dixisset, Occide talem personam; quia tunc ut dixi; dictus herus consensisset voluntariè in occisionem talis corporis, quem hominem esse non ignorabat; unde irregularitatem ex homicidio voluntariè incurritet.

Non obstat doctrina Covarr. in Clem. *unic. de homicid. pari.* 2. §. 1. num. 2. Nam illius rationes non videntur concludentes, eique videtur repugnare doctrina Navarii ejus Præceptoris in dicto cap. 27. nu. 240. Quamobrem videtur posse tunc responderi prædictum non incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntariè.

Et hanc sententiam aliàs probavit S. Congregatio Concilii: nam proposito dubio, an mandans committi homicidium in personam unius, si sequatur in personam alterius, intelligatur incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntariè, ad eòd super eo nec dispensari debeat juxta cap. 7. *sess.* 14. nec Episcopus possit ex cap. 6. *sess.* 24. quamvis homicidium oculum sit: Die 9. *Januarii* 1587. Sac. Congregatio censuit non incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntariè.

D E H O M I C I D I O.

Innocentius III. Abbati S. Trinitatis de Meldemberg.

C A P U T XVIII.

S Ignificasti nobis, quòd cum quidam maleficus ingressus Ecclesiam, Eucharistiam cum Altarium ornamentis, & libris Ecclesiasticis extra Ecclesiam asportasset: L. Presbyter Ecclesiæ Canonicus regularis, præfatum iniquitatis filium, fossorio arrepto percussit; sed si ad mortem fuit ictus hujusmodi, tu & ipse penitus ignoratis: quem parochiani Ecclesiæ videntes ornamenta Ecclesiæ asportantem, arreptis gladiis & sustibus in eodem loco protinus occiderunt: & infra. Nos in præmissò casu credimus distinguendum, utrum constare possit, quòd præfatus sacerdos non inflixit percussionem lethalem, de qua, si aliorum non fuissent vulnera subsecuta, percussus minimè interisset; & si percussor voluntatem non habuerit occidendi, neque ipsius studio, consilio vel mandato processerint alii contra illum. Et quidem si hoc ita se habet, (quòd forsitan ex eo possit ostendi, si certa apparuissent percussio ab eodem inflicta tam modica & tam levis, in ea parte corporis, in qua quis de levi percussus non solet ad mortem, ut peritorum judicio medicorum talis per-

percutio assereretur non fuisse lethalis (cum de cæteris credendum sit ipsi, qui non excusatur vel denuntiatur ab aliquo, sed per seipsum consilium appetit salutare, post pœnitentiam ad cautelam injunctam in sacerdotali poterit officio ministrare, maxime religionis accedente favore, cum sit Canonice regularis, & sine omni scandalo possit sacerdotale officium celebrare. Quod si discer ni non possit, ex cuius ictu percussus interit, in hoc dubio tamquam homicida debet haberi sacerdos, & si fortè homicida non sit, à sacerdotali officio abstinere debet: cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temerè celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur: & infrà. Si verò (quemadmodum prohibetur) sacerdos iste, prius ab illo percussus sacrilego, mox eum cum ligone in capite repercutit, quamvis vim vi repellere, omnes leges, & omnia jura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpata tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, non videtur idem sacerdos à pœna homicidii penitus excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod cum grave sit, non solet levem plagam inferre, tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis lethali ter solet lædi;

S U M M A R I U M

- 1 Irregularis censetur percussus, de cuius vulnere an fuerit lethale, vel ne, sciri non potest, si percussus ab eo, vel aliis occisus extiterit.
- 2 Lex promotionis constat non solum in promotione ad Ordinem, sed etiam in Ordinis executione.
- 3 Pars tutior in dubio est tenenda etiam extra materiam irregularitatis.

Significasti, ilsecundo. Irregularis censetur, qui alium lethali ter percussit, licet ab aliis fuerit extinctus: idem si non apparet, an lethali ter, si etiam percussus ab aliis obiit, & non apparet, ex cuius vulnere decesserit: idem est, si non percussit lethali ter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus expiravit. Hoc dicit notabiliter secundum Abbatem. Sed Jo. Andr. cum quo cæteri concordant, summat sic. Quoad legem promotionis habetur percussus ut homicida, de cuius vulnere an fuerit lethale, vel non, sciri non potest, si percussus ab eo, vel ab aliis occisus extiterit. Communis divisio, secunda ibi: Nos in premissis: quæ distinguit, & primum membrum prosequitur, ibi, Et quidem; secundum ibi, Quod si. Addit Jo. Andr. se idè dixisse de lege promotionis, quia lex illa constat non solum in promotione ad Ordinem, sed etiam in Ordinis executione, ad quem quis jam est promotus, & quod impedit secundum, fortius primum, ut cap. Quemadmodum de iurejur.

In textu ibi, Quod si discer ni non possit, nota, cum vertitur in dubium, an ex homicidio fuerit contracta irregularitas, vel non, debere quem reparare se irregularem, & abstinere à ministerio Altaris, quamvis revera homicidium non commiserit, ut in littera. Et pondera ratio-

nem in decisione expressam, ibi: Cum cessare sit tutius, quam temerè celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur. Quæ ratio periculi tamquam generalis, & expressa in littera ostendit dispositionem specialem ad omnes materias, in quibus illa ratio viget, ut est casus in l. Regula, §. final. ubi Bartol. & Bald. notant, ff. de Irreg. & fall. ignor. Et quamvis textus proponat quaestionem de Presbytero irregulari, ex vulnere illato, & homicidio subsecuto: tamen hoc idè facit, quia casus ita contingit in factò, sicut moris est in Decretalibus. Sed non propterea arctare voluit regulam de tutiori parte in dubio eligenda ad solam materiam irregularitatis: nam si hoc facere voluisset, potius debuisset dicere hoc statutum fuisse in odium homicidii, & specialem indecentiam exercendi Ordines cum dubio irregularitatis. Quod tamen non fecit, imò fundavit decisionem in illo universali principio, quod inter duo extrema in dubio illud sit eligendum, in quo nullum timeatur periculum. Unde iure op: imò ex hoc textu generalem regulam, quod in dubis sequi debeamus partem tutiorem, eliciunt Hostien. numer. 9. 10. & 15. in fine, & Marian. Soccin. numer. 4. & in cap. Ad audientiam, supra eodem, idem Hostien. numer. 3. in fin. & numer. 4. Butt. numer. 2. Abb. eodem numer. vers. Aut agitur in foro pœnitentia, Joann. de Anan. numer. 1. vers. Aut agitur, Marian. Soccin. numer. 4. 18. 19. & 20. & Felin. Quod est contra modernos Theologos, qui dicunt præceptum hoc de tutiori parte eligenda non habere locum nisi in dubio irregularitatis; quorum sententiam latius confutavimus in repetitione cap. Ne iniuriaris, numer. 220. supra de Constit. ubi etiam tolluntur aliæ oppositiones nostro seculo subtiliter excogitatae ad hanc regulam evitandam, à nu. 172. usque ad nu. 225.

D E H O M I C I D I O.

Idem Innocentius III.

C A P U T XIX.

Tua nos duxit fraternitas consulendos: & infrà Quævisisti quid sit de quodam Monacho sentiendum, qui credens se quamdam mulierem à gutturis tumore curare, & Chirurgus cum fetro tumorem illum aperuit, & cum tumor aliquantulum resedisset, ipse mulieri præcipit, ne se vento exponeret ullo modo, ne fortè ventus subintrans gutturis apertionem, sibi causa mortis inferret; sed mulier (eius mandato contempto) dum melle colligeret, vento se exposuit incautè, & sic per apertionem gutturis sanguis multus effluxit, & mulier diem ultimum sic finivit; uttùm, videlicet cum prædictus Monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere? Nos igitur fraternitati tuæ respondemus, quod licet ipse Monachus multum deliquerit alienum officium usurpando, quod sibi minimè congruebat; si tamen causa pietatis & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio Chirurgiæ, omnemque studuit, quam debuit diligentiam adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra consilium eius accidit, adeò reprobandus, quod non post satisfactionem condignam cum eo miserificiter agi possit, ut Divina valeat celebrare: alioquin interdicens est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

Adultimum fuit ex parte tua propositum, quod quidam scholaris metuens, ne latrones in hospitio

spitio suo essent, de strato confurgens, reperit ibi lutem, qui non solum ipsum scholare in prostravit ad terram, sed penè ad mortem vulneravit eundem: & infra. Manè itaque scholares latronem qua siverunt eundem, quem vulneratum inventum, Potestati Vincentiæ tradiderunt, coram quo constanter negavit, quòd præmissa minime perpetravit: unde præfatus Potestas ad eundem scholare nuntios destinavit, ut exponeret, si qua sciret de fure prædicto, vel traderet inter signia qui cultrum, quem ipsi latroni abstulerat, & sotulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat, ne pedum strepitus audiretur, nuntius tradidit memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus inter signis, latronem ipsum apparitoribus suis tradidit puniendum, qui sibi amputaverunt virilia, & oculos eruerunt: Latro verò ita & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum, & sic de medio est sublatus. Unde per nostrum oraculum postulas edoceri, utrum præfatus scholaris ad sacros valeat Ordines promoveri? Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd si præfatus scholaris dignis meritis adjuvatur, propter præscriptum eventum, à susceptione sacrorum Ordinum nullatenus est arcendus.

S U M M A R I U M.

- I** R Eligiosus Chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est.
 2 Irregularis non est, qui iudici seculari dedit inter signia furis, à quo fuit vulneratus.

T Ua nos. Monachus chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est, etiamsi sit peritus, & diligens, & hoc fuerit pietatis causa, sed

cum eo post satisfactionem misericorditer dispensari potest. Hoc primò. Qui iudici seculari dedit inter signia furis, à quo fuit vulneratus, irregularis non est, licet ille postmodum occidatur. Hoc dicit secundum Joann. Andr. Butr. Cardin. Ancharan. Abb. Joann. de Anan. & Marian. Soccin. Secunda pars, ibi, ad ultimum, & subdivisio patet, secunda ibi, Nos igitur.

Pro intelligentia hujus Decretalis vide, quòd dixi in cap. Ad audientiam, n. 38. 40. & 41. sup. eod.

D E H O M I C I D I O.

Honorius III. Pelagio Presbytero.

C A P U T XXIV.

P Etitio tua nobis exhibita continebat, quòd cum inimici Dominicæ Crucis, ac blasphemii nominis Christiani, castrum quoddam, in quo morabaris, graviter invassent, exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis, quam laicis, contra eos, ac invicem confligentibus, hinc inde occisi quam plurimi extiterunt: Unde cum pro eo, quòd aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse. Mandamus, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, à ministerio Altaris abtineas reverenter, cum sit consultius in huiusmodi dubio abstinere, quam temerè celebrare.

S U M M A R I U M.

- C** Clericus pugnans etiam contra Saracenos irregularis est, si aliquem illorum occidit, & in dubio abstinerebit.
 Irregularitas an contrahatur ex homicidio, vel mutilatione pro necessaria defensione patrie, vel parentum, ibid. & num. seqq. usque in fin.
 2 Clericus in bello iusto possunt adesse, & hortari, sed non propria manu pugnare.
 3 Clerici in bello iusto possunt deferre arma defensiva tantum.
 Papa an possit Clericis concedere, ut ipsi manu propria possint hominem occidere.
 Irregularitas ex occisione, vel mutilatione ad sui defensionem quando incurratur, ibid.
 4 Necessitas inevitabilis ad evitandam irregularitatem quando dicatur.
 5 Clericum interficiens ob necessariam proximi defensionem non est excommunicatus.
 6 Irregularitas contrahitur etiam ex merito.
 7 Excommunicatio non incurritur sine peccato mortali.
 8 Patrie, & parentum defensio est de jure natura.
 9 Irregularitas contrahitur ex homicidio patrato ob necessitatem honoris defensionem.
 10 Testes etiam coacti in causa criminali sunt irregulares, si inde sequatur mors, aut mutilatio.
 11 Irregularitas contrahitur ex sola presentia in homicidio ab aliis patrato in bello iniusto, secus si bellum sit iustum.
 12 Intellectus cap. Sicut dignum, §. fin. de homicid.

Irregularis est Clericus, qui in bello iniusto auxilium, vel consilium dedit, vel culpabilis, aut negligens fuit, si inde sequatur mors, ibid.

13 Irregularis non est, qui interest bello iniusto ad inveniendam pacem, licet ex illius presentia robur accrescat suus, & timor adversarius, dummodo absit dolus.

14 Clericus in bello iusto ex percussione etiam cum sanguinis effusione contra mortem, non fit irregularis, licet per alios sequatur, fuerit mors.

15 Dispensari potest cum Ecclesiasticis irregularibus ex homicidio ob necessariam patriam, vel parentum defensionem.

Tridentinum Concilium cap. 7. sess. 14 à regula Dispensationem prohibente excipiens homicidium ad sui defensionem, comprehendit etiam homicidium ad defensionem parentum, ibid.

P Etitio. Clericus pugnans etiam contra Saracenos irregularis est; si aliquem illorum occidit, & in dubio abstinerebit. Hoc dicit secundum Joann. Andr. Butr. Card. & Anchar. vel secundum Abb. Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei Catholicæ, si quemquam percussit, & de interfectione ipsum remordet conscientia, à ministerio Altaris abstinere debet. Communis divisio. Secunda ibi, Mandamus.

In Regno Portugallie quamplurima loca maritima sunt subiecta Maurorum, Batavorum, & aliorum hereticorum incurSIONibus, & quandoque illis in ea irruentibus contingunt diversa damna, & infortunia, nempe viros, & mulieres abduci, virgines deflorari, templa devastari, & alia id generis mala.

QUÆRITUR, an flante evidente necessitate hujusmodi Ecclesiastici pro patriæ, & parentum defensione, quin etiam Ecclesiarum, & Monasteriorum possint contra prædictos hæreticos arma capere, & vim vi repellere absque irregularitatis incursu.

1 Hanc quæstionem videtur decidere hæc Decretalis, ubi Honorius III. rescribit Pelagio Presbytero his verbis: *Petitio tua nobis exhibita continebat, quod cum inimici Dominica Crucis, ac blasphemii nominis Christiani castrum quoddam, in quo morabaris, graviter invassissent, ex euntibus inde habitatoribus tam Clericis, quam laicis contra eos, ac invicem confligentibus, hinc inde occisi quamplurimii extiterunt: unde cum pro eo quod aliquos percussisti, irregularitatem meritas incurrisse, mandamus, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu tua conscientia remordeat, à ministerio Altaris abstinere reverenter, cum sit confusius in huiusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare.* Hic enim agebatur de necessaria patriæ defensione, cum hostes castrum graviter invassissent, & tamen decidit Pelagium Presbyterum esse irregularem, si cum remordeat conscientia, quod in conflictu aliquem interfecerit.

2 Ratio est, quia etsi Clerici alios possint hortari ad pugnam in bello iusto contra hostes, *cap. Igitur, cap. Hortatus, cap. Omni timore, cap. Ut pridem, 23, quest. ultim. cap. Dominus, 23, quest. 2. & cap. Adrianus, distin. 63, in propria tamen persona pugnare non possunt, c. Quicumque, & cap. Clerici, 23, quest. ultim. quandoquidem eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, cap. Ex multa, ad finem, de voto, gloss. hic in verb. Remordeat.*

Unde D. Thom. 2. 2. quest. 40. art. 2. ad secundum: *Dicendum est, inquit, quod Prælati, & Clerici ex auctoritate superioris possunt interesse bellis, non tamen ut ipsi propria manu pugnent, sed ut iuste pugnantibus spiritualiter subveniant suis exhortationibus, & absolutionibus, sicut & in veteri lege mandabatur, Josue 6. quod sacerdotes facris byccinis in bellis clangerent. Et ad hoc primo fuit concessum, quod Episcopi, vel Clerici ad bella procederent: quod autem aliqui propria manu pugnent, abusivus est.*

Et Butr. hic num. 4. (Clerici hortati adeste possunt bellis, hortando ad bellum iustum, sed non in propria persona pugnando, quia officium ad hoc eos inhabiles reddit: & licet quidam dicant Clericos in minoribus posse ferre arma, dicendum est contrarium, nisi causa defensionis, ut clypeum, vel loricaem, vel nisi ad terrorem, ut in obsequio.) Hæc Butrius.

3 Et Bald. *conf. 439. Ad bellum iustum, volum. 5.* inter quinque requisita ad hoc ut bellum sit iustum, primo loco receniet, ut persona sit secularis, non autem ecclesiastica, cui pugnare non licet, nisi ob inevitabilem necessitatem, & numer. 2. duplicem reddit rationem secundum B. Thomam, (quia, inquit, ars bellica, & bellorum strepitus retrahit Clericos à laude Dei, oratione, & divinis officiis.) Secunda propter effusionem sanguinis, quia exemplo Christi debent potius pati suum sanguinem effundi, quam effundere alienum, & propter hoc est institutum ut effundentes sanguinem sint irregulares, sicut scriptum est de David: *Non edificabis mihi templum, quia vir sanguinis es.* Hæc Bald. qui num. 4. amplius affirmat nec Papam posse Clericis concedere, ut ipsi manu propria possint hominem occidere. Quæ sententia satis etiam probatur in Clem. *Si furiosus, de homicidio*, ubi solum excipitur ab incursum irregularitatis ex mutilatione, vel occasione, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invalorem, ubi gloss. *penultim.* ponderando illud verbum, *sum*, (Hæc littera, inquit, innuit, secus in illo, qui occiderit volenter occidere patrem, filium, conjugem, vel personam conjunctam, quam aliter juvare non poterat: quod verum puto, quasi casus ille non includatur sub necessitate inevitabili.) quæ quidem glossa recipitur ferè ab omnibus, ut testatur Navar. *cap. 27. numer. 213*: qui idem putat in casu, in quo quis deformat aliquem ob necessitatem patriæ defensionem, ita ut nisi id faceret, civitas obessa caperetur; idemque censent Bann. 2. 2. quest. 4. numer. 2. *sub. 41. vers. In huius rei expositione, & Cajet. ibid.* & cum verbis Clementinæ concordat decretum Concilii Tridentini in *cap. 7. sess. 14. ibi, Vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet.* Et quamvis Conci-

lium supponat irregularitatem, dum dicit jure quodammodo esse debitam dispensationem; hoc tamen dicendum est procedere, cum necessitas est omnino inevitabilis, aut cum exceditur moderamen inculpatæ tutelæ, juxta terminos *cap. Significasti, il Secundo, supra eodem*: aliàs enim nulla incurrit irregularitas, ut in d. Clem.

Non obstat, quod Abb. hic *numer. 2* videatur sentire hunc textum non habere locum, si necessitas esset omnino inevitabilis: ait enim in 2. *notab.* Licet ergo Clericus possit interficere ad defensionem suam, quando non potest aliter evitare mortem, ut in Clem. *Si furiosus, de homicidio*, secus quando invaditur tota terra, quia per alios potest repelli injuria; unde tunc necessitas non est omnino inevitabilis.

Hoc inquam non obstat, quia Abb. tunc demum sentit necessitatem censeri inevitabilem, cum deficiunt laici, qui civitatem obsessam custodiunt, quo casu res non servatur in puris terminis mere defensionis patriæ, sed reducit ad terminos d. Clem. *Si furiosus*, id est defensionis propriæ personæ cuiusque Clerici: unde non mirum, si irregularitas non incurritur: quod bene declarat hic Marian. Soc. *notab. 1.* dicens: (Nota primò, quod Clericus est prohibitus pugnare etiam cum infidelibus, non solum eos, aut eorum terras invadendo, sed etiam proprias terras defendendo ab invasionibus infidelium: quod intelligit, quando terra esset nuntiata aliis hominibus, qui possent illam defendere: aliàs secus si posset esse timor eorum, & personarum: & idem Socin. in *c. Ad audiendam, nu. 275 supra eodem*, ubi ait: (Si bellum sit iustum, dic quod aut est necessarium pro defensione personarum, aut rerum; si personarum, nullo modo efficitur irregularis, & hoc casu etiam proprio facto committens homicidium non est irregularis.) Ergo non efficitur irregularis ille, qui tenetur defendere, si præstat auxilium; & in hunc sensum accipiendum est Covar dum loquitur de necessitate omnino inevitabili eversionis patriæ ab hostibus, in d. Clem. *Si furiosus, in 2. par. relest. §. 3. num. 2.*

Rursus non obstat, quod Fortunius, quem alii plures sequuntur in *l. Ut vim, ff. de just. & jur. col. 9* contrarium sentierit: siquidem movetur ea ratione, quod non incurrit excommunicationem, qui percutit Clericum ob necessariam proximi defensionem, secundum doctrinam Innocentii communiter receptam in *cap. Si vero, ac sentent. excommun. cum liceat, imò quandoque oporteat proximum defendere, cap. Dilecto, de sentent. excommun. in 6. & cap. Quanta, infra eodem titulo.* Quam tamen rationem sive solam esse in propriis terminis ostendit gloss. in d. Clem. *Si furiosus, in verb. Sum*; quia irregularitas contrahitur sine culpa, etiam ex merito, ut in iudice iuste occidente, *cap. 1. 51. distin. 8.* & notatur in *cap. Inter opes, de sponsal. & docet D. Thom. in 2. 2. quest. 40. art. 2. ex communi ratione; undè oportet, ut præcedat diabolica iussio circa Clericum percutiendum, cap. Si quis suadente, 17. quest. 4. & non incurritur absque peccato mortali, cap. Nemo Episcoporum, ead. caus. & quest. Navar. in Man. *cap. 27. nu. 213.* ubi propterea refellit opinionem Fortunii: & hæc est communis opinio, ut aliis relatis testatur Marian. Soc. in *cap. Ad audiendam, num. 169. supra eodem.**

Non obstat demum, quod absurdum videatur, ut quis incidat in irregularitatem ob necessariam patriæ, aut parentum defensionem, ad quam tenetur de jure nature, seu de jure gentium, *l. 1. §. Jus gentium, ff. de iustit. & iur. aded ut peccarent non faciendo, cap. Fortitudo, cap. Non inferenda, cap. Qui potest, & per totam 23. quest. 3. cap. De occidendis, 23. quest. 5. Sivelest. in verb. Bellum, 3. quest. 2.*

Respondetur enim eadem obligatione unumquemque teneri ad defensionem proprii honoris, & famæ, *c. Non sum audiendi, 11. quest. 3.* ubi qui famam contemnunt, non solum impudentes, sed & crudeles appellantur: & tamen hoc casu cum, qui occidit, vel mutilat, absolutum est in irregularitatem incidere; & contrarium asserere, ut ait Navar. *lococitato*, esset mille diffisiones in theorica, & practica receptas sine ratione sufficienti mutata, & contra text. ferè expressum in d. Clem. ubi gloss. recepta ferè per omnes hoc tenet. Et eodem modo videmus testes in certis casibus compelli posse in criminalibus etiam per censuras Ecclesiasticas ad testimonium ferendum, ita ut propterea peccent, si examen detrectent, *c. Super eo*, secundum communem intel-

intellectum, & cap. seq. de testib. cozen. & tamen ex hujusmodi examine contrahunt irregularitatem, si sequatur mors, aut mutilatio, Navarr. in Manual. c. 27. de irreg. n. 212. & generaliter imperium, aut iustum superioris non excusate ab irregularitate, habetur in eam. Aliquantos ibi, Qui dum parent potestatis, qua sibi sunt imperata fecerunt, 51. dist.

Cum ergo regula sit, quod irregularis efficiatur qui aliquem interficit, aut mutilat, nec ab hac regula reperiantur excepti nisi casus furiosi, infantis, seu dormientis, & illius qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invaluorem, ut in dict. Clement. Itabimus regula, quamdiu non probatur exceptio, gloss. 1. in cap. Inter hac., in fin. 32. quest. 2. notatur in l. 1. ff. de regul. jur.

Quamobrem ut concludamus, cum in proposito dubio duo querantur, videlicet, an Ecclesiastici possint arma capere pro patrie, & parentum defensione, & an propterea incident in irregularitatem.

Quoad primum videtur respondendum, Ecclesiasticis licere adesse, & hortari ad eum modum, quo Sanctus Thomas declarat ubi supra; sed non pugnare manu propria, ut per Abb. hic num. 3. & est text. in pl. c. Ex multa, §. fin. de voto.

11 Quo vero ad secundum, si aliquem percusserint, licet male fecerint percutiendo, si homicidii, aut mutilationis conscientia eos non remordeat, non incident in irregularitatem. Casus est ad litteram in hac Decretali, qui non habetur alibi ita clare, ut dicit Abb. in fine: nam Papa hic consultus de percussione, respondet de interfectione, per hoc insinuans Clericum non esse irregularem ex eo, quod aliquos percusserit, nisi ex illa percussione aliquis mortuus fuerit, ut hic ponderant Innocent. in prine. Host. num. 1. in verb. Si de interfectione, Butt. nu. 2. Anchar. & Abb. ambo n. 3.

12 Neque obstat text. in c. Sicut dignum, §. fin. supra eodem, quia procedit tantum in bello injusto, in quo ex solo consilio, vel praesentia armata contrahitur irregularitas securo homicidio per alios, secundum Abb. hic n. 3. ver. Sed contra hoc fortiter oppono. Quod fuffius explicat Innocent. in princ. dicens: (In bello injusto quandocumque auxilium, vel consilium Clericus dedit in mortem alterius, vel si culpabilis, aut negligens fuerit, & ex hoc sequi a sit mors, irregularis est: c. Quantum, c. Sape, & cap. Si duo, 50. dist. Unde si cunctes ad bellum injustum, favorem praesentent suis, qui propterea securus laedunt inimicos, aut terrorem incutiant adversariis ad hoc ut fugiant, vel non audeant se defendere, si exinde mors sequuta sit, irregulares sunt. Verum si quis ad injus bellum iter cauta pacificandi, vel alia ex iusta causa, non creditur huic imputandum, si ejus praesentia aliquid robur accrescat suis, vel timor adversariis, dummodo dolus omnino absit.) Ita Innocent. us dicens hoc probari a contrario sensu in c. Quantum, 50. dist. & ei subscribunt Hostien. Butt. & alii proxime citati.

13

14 At vero si bellum sit iustum, ut in casu hujus cap. in quo pugnabatur contra infideles, tunc ex sola percussione etiam cum sanguinis effusione Clerici non incurunt irregularitatem, nisi propria manu occidant, aut mutilent, licet per alios sequuta fuerit mors, aut mutilatio, secundum omnes. Sin autem in constructum non solum percusserint, sed etiam necaverint, aut mutilaverint, utcumque bellum sit iustum, censendi sunt irregularitatem contraxisse in proposito facti specie, quia necessitas non est inevitabilis ad eum modum, quo requirunt DD. ad irregularitatem incurrendam; nimirum quia non debent laici, qui possint vim hostium propellere, secundum Abb. num. 2. & Socc. in 1. notab.

Neque vero habenda est ratio Suarez tom. 5. de censur. disp. 47. sect. 6. n. 2. & Saye lib. 6. de censur. c. 19. n. 5. & aliorum recentiorum: nam cum asserunt ex homicidio ob necessitatem patrie, & parentum defensione non contrahi irregularitatem; aut loquantur in casu, in quo deservit laici, qui possint vim hostium repellere; & admitti potest eorum sententia, quia agitur etiam de propria defensione personarum, juxta terminos dict. Clement. Si furiosus, de homicidio: aut loquantur in casu, in quo laici non desunt; & tunc contra eos stat haec Decretalis, doctrina Divi Thomae, & unanimis Canonistarum sententia.

15 Itaque hoc casu, in quo supponuntur adesse etiam laici, qui possint hostium injurias propellere, postest Sanctissimus D. N. ut conscientiam Ecclesiasticorum consultum sit, impetiri facultatem Collectori Portugalliae ad tempus Sanctitati suae bene visum dispensandi ab irregularitate cum Ecclesiasticis, qui in casu ingruentibus necessitatis, infideles, vel haereticos, defendendo patriam, occiderunt, vel mutilarunt: eujusmodi enim irregularitas est dispensabilis ad instar illius, quae contrahitur ex homicidio ob necessitatem parentum defensione, ut in subiecta declaratione Sacrae Congregationis Concilii, videlicet, an Concilium 27. sess. 24. dum agit de repellendo vim vi a persona propria, ut irregularitas sit dispensabilis, habeat etiam locum in persona patrie: S. Congregatio censuit habere locum: nam permissio vim vi repellendi, & alium offendendi pro tutela sui corporis, juxta l. Vim, ff. de iust. & jur. habet locum etiam pro tutela patrie, vel filii, mariti, vel uxoris, gloss. in dicta lex. Ut vim, & est communis, ut ibi per Jal. nu. 28. Et licet gloss. in Clem. de homicid. dicat quod Clem. volens eum, qui mortem aliter evadere non valens, suum occidit invaluorem, non esse irregularem, non procedit in patre, & filio, sed tantum in ejusdem persona propria; & glossam sequuntur ibi Card. & Anchar. tamen illud est verum, quando volumus excusare a contrahenda irregularitate: illa enim etiam sine culpa contrahitur, & ita dictum glossa procedit in terminis d. Clem. In casu autem Concilii non agitur de excusando, sed irregularitas contrahatur, sed de excusando, ut contrahatur irregularitas dispensabilis, quia vis vi repulsa est; & ideo in Concilio comprehenditur etiam persona patrie.

DE HOMICIDIO.

Gregorius IX.

CAPUT XXV.

Quidam (ut asseris) ad adificationem Ecclesiae in adiutorium à Presbytero evocatus, tuens cum laqueari, quod idem Presbyter solvere nitabatur, hac occasione, rebus est humanis exemptus: & infra. Attendentes igitur, quod sacerdos ipse dabat operam licitae rei, studuit etiam, quam debuit diligentiam adhibere, circumstantibus, quibus periculum immincebat: ita tempestive, & alta voce praemonitus, quod & intelligere, & fugere potuerunt: Inquisitioni tuae taliter respondemus, quod ob hanc causam, vel quia omnes casus fortuitos, (qui praevideri non possunt) forsitan non praevidit, non debet quoad officium, vel beneficium impediri.

S U M M A R I U M.

- 1 **H**omicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam restititae, nec fuit in culpa. Irregularis an sit Clericus, qui puerum per funem demisit in puteum ad res quaerendas, si puer disrupso fune decidens obierit, ibidem, & numer. seqq. usque in fin.
- 2 **A**ltus illicitus quando dicatur.
- 3 **H**omicidium casuale quando imputetur danti operam rei illicita.
- 4 **C**lericus vacans rei mechanicae, vel aedificationi, an dicatur rei illicita operam dare.
- 5 **C**lericus opus rurale permissum est.
- 6 **I**rregularis an sit, qui in causa fuit, ut artifex per celtum incederet, si ille decidens obierit.
- 7 **I**rregularis non efficitur Clericus equitans, equus disrupso frano hominem praetereuntem occiderit.
- 8 **C**asus non imputatur danti operam rei licita.
- 9 **I**rregularitas contrahitur ex levissima culpa.
- 10 **C**ulpa levissima in committendo transit in culpam levem.
- 11 **C**ulpa tunc abest, si omnia facta sunt, quae diligentissimus quisque observaturus fuisset.
- 12 **H**omicidium imputatur Clerico ad irregularitatem, si prohibita actu conservandi bona etiam extra propositum.

Quidam. Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitae, nec fuit in culpa. Hoc dicit communis divisio. Secundum ibi, *Attendentes*, Nota summarius, cum quo concordat cap. *Joannes*, supra eodem, & Joann. Andr. Butr. Cardin. & omnes in princ.

Quidam Clericus ad requirendam supellestem in puteum a fure projectam puerum eodem demisit ligatum unico fune grosso, ac novo, eumque appensum per funem sustentabat, dum supellestem expiscaretur: tandem chorda, quae ore putei reficabatur, dum puer extraheretur onustus, disrupsa est, & puer decidens in aquam est suffocatus. Queritur, an homicidium hoc quod casuale est, atque omnino fortuitum, neque a Clerico volitum, ipsi veniat imputandum, adeo ut irregularitatem inciderit.

Quaestio videtur in duos articulos dividenda. Primus est, an Clericus secundum ea, quae proponuntur, dederit operam rei illicitae, necne. Secundus, an fuerit in aliqua culpa, ita ut propterea irregularitatem contraxerit.

Quoad primum nonnulli opinati sunt cum dedisse operam rei illicitae, dum ipsemet fune suspensum hominem una cum focis demisit in puteum, ac etiam tenuit: nam actus illicitus ille dicitur primo ratione periculi mortis, aut contractionis membri, quae exinde possunt contingere, Covarr. post alios in *Clement. Si furiosus*, de homicid. §. 4. 2. part. numer. 10. per textum in cap. *Tua nos*, supra eodem, & cap. *Seruentiam sanguinis*, *Ne Cleric. vel Monach.* deinde quia Clerici dignitati non convenit, dicit cap. *Tua nos*, & notat Abbas in cap. *Joanes*, numer. 1. supra eodem, & in cap. *Multa*, *Ne Cleric. vel Monach.* post gloss. 4. in cap. *Significante*, de appellat. tunc vero eventus ex actu illicito secundum hunc modum posteriorem etiam praeter intentionem contingens imputatur, si ille eventus per se ex illo opere consequatur, ut docet

3 S. Thomas 2. 2. quaest. 64. artic. 8. Itaque patet homicidium casuale ad irregularitatem imputandum fore danti operam rei illicitae, si is actus sit causae non admodum remota, tamen causa propinqua, seu immediata inspicere solet, gl. 1. in cap. *De cetero*, supra eodem, & Dec. in *Authen. Praeterea*, Cod. *Unde vir*, post Bart. in l. 1. num. 24. ff. de alt. & oblig. aut quoties illicitum opus per se volitum fuerit periculosum ex natura sua, ut notat DD. in cap. ult. infra eodem lib. 6. & firmat Covarr. loco cit. Alphons. à Castro lib. 2. de potest. leg. poen. cap. 14. Domin. Sot. libr. 5. de iust. & iur. q. 1. art. 9.

4 Caeterum plerisque visum est hunc Clericum non dedisse

operam rei illicitae: tum quia in c. *Ex litteris*, in secundo, supra eodem, excusatur Monachus, qui opus mechanicum exercebat, quasi rem necessariam ageret, quemadmodum & hic Clericus rem suam in puteum demerit extrahere satagebat: tum quia in hoc cap. Clericus danti operam aedificationi dicitur rei licitae operam dare: tum quia bonorum suorum recuperatio nec suapte natura mala est, nec Clericus dedecet, licet per aliquod opus externum fiat; neque enim vilior est opere rurali, quod Clericus permissum est, iuxta notata in c. *Clericus iulium*, 91. dist. 6. cap. *Numquam*, de consec. dist. 5. & in c. 1. de celebr. *Missarum* demum quia Henric. in *summa* lib. 14. c. 15. ait eum, qui fuit in causa, ut faber lignarius incederet per celtum, ut illud componeret, non esse irregularem, si ille collapsus moriatur; dummodò sponte id operis assumpserit, & alias exercere consueverit.

Itaque cum probabilius videatur hunc Clericum rei licitae operam dedisse, secundum articulum superest examinandum, an scilicet in aliqua culpa sit ejus homicidii, quod consecutum est: & quidem non esse in culpa videtur suaderi primo, quia in cap. *Dilectus*, supra eodem, quid simile contigisse videtur, dum ibi refertur, disrupso frano, quo Clericus sessor equum cohibere nitebatur, hominem praetereuntem interfectum fuisse: & nihilominus decidit irregularem factum non esse, quia nec operam rei illicitae dedit, nec ulla culpa praecessit. Quia verò glossa Bernardi ait ibi, Clericum equitatem in culpa non fuisse, quoniam fragile frenum non adhibuerat, sed satis validum: pari ratione Clericus, de quo nunc agitur, excusandus est; quandoquidem fune novo, ac satis firmo puerum colligavit, qui in puteum demisit est, nec tenebat ut omnium firmissimum adhibere; secus fortasse res haberet, si parum diligenter devinctus ille fuisset, & ob nexum resolutionem in vitam discrimen adductus fuisset, arg. l. *Nem quaritur*, §. *Sigemma*, ff. *Locati*.

Deinde hoc ipsum suaderi potest ex cap. *Joannes*, supra eodem, ubi dicitur, Nos igitur attendentes, quod dicto Sacerdoti, qui dabat operam rei licitae, nihil potuit imputari, si casus omnes fortuitos non praeviderit: & idem habetur in textu nostro, ibi, *Quia omnes casus fortuitos, qui praevideri non possunt, forsitan non praeviderit*. Ex his videtur inferri posse, ut cum hic Clericus daret operam rei licitae, quamvis non praeviderit, imò nec praevideri teneretur, quod postea consecutum est, ab irregularitatis nota liber habendus sit.

His tamen non obstantibus videtur respondendum, praedictum Clericum esse irregularem. Non me latet multos sequi opinionem Abbatis, qui in cap. *Quaestum*, de poen. & remiss. numer. 2. ait culpam levissimam non inducere irregularitatem, cui subscribit Navar. ibidem, & alii citati à Covarr. & ex recentioribus Henric. Caeterum opposita sententia, quae placuit gloss. secunda in cap. *Significasti*, il primo, supra eodem, Hostiens. & Joann. Andr. ibidem, juri valde consona est, praesertim cum contrariae opinionis Auctores concedant culpam levissimam in committendo inducere irregularitatem, juxta cap. *Consulisti*, 2. quaest. 5. propterea quòd ea transit in culpam levem, juxta gloss. 2. in l. *Lege Cornelia*, ff. *Ad Syllan*. Cum itaque idem Clericus culpa non careat, tum quia firmum funem adhibere debuit, argumen. leg. *Si servus*, §. *Si ex plausro*, ff. *ad legem Aquil*, tum quia perthabas praevideri debuit cum, qui sursum traheretur onustus, periculo obijci, ne disrupso fune laberetur, praesertim cum funis esset unicus, & ore putei reficiret, argumen. leg. *Quod re*, ff. *de reb. cred. & l. Idem juris*, ff. *ad l. Aquil*, & verò culpa tunc abest, ait Jurisconsult. in leg. *Si merces*, ff. *Locat*. §. *Qui columnam*, si omnia facta sunt, quae diligentissimus quisque observaturus fuisset. Unde, ut ait Abb. hic in ultim. notab. ut quibus casu fortuito non teneatur, intelligitur de fortuito, quem etiam diligentissimus praevideri non potest, ut l. *Si quis domum*, ff. *Locat*. Quibus addi potest etiam latam culpam fortasse intervenisse, quia vehementius res ablatas recuperandi studium in causa fuit, ne ille miser cautius extraheretur, argumen. cap. *Suscipimus*, supra eodem; ubi Alex. III. *Quoniam*, inquit, *expediebatur potius post cunicam relinquere pallium, & rerum sustinere salturam, quam pro conservandis visibus rebus, & transitoriis, tam arriter in alios exardescere, absineat iste humi-*

militer ab Altaris ministerio, & uterque peccatum suum ad arbitrium suum studeat expiare: ubi Felin. in l. notab. dicit Clerico imputari ad irregularitatem, si ex astu conservan-

di bona sequatur homicidium etiam extra propositum. Ex quibus resultat etiam responsio ad objecta: & ira resolutum.

DE CLERICIS PUGNANTIBUS IN DUELLO.

Celestinus III.

C A P U T II.

Henricus Presbyter nobis humiliter intimavit, quod cum laicum quendam super furto in seculari placito convenisset, quia testes sui defecerunt, pugilem secundum pravam terræ consuetudinem introduxit, qui reum usque ad eorum ictibus vulneravit, quod coactus est expirare. Quia igitur super hoc nos consulere voluisti, ambiguitatem tuam responsione huiusmodi removemus: quod tales pugiles homicidæ veri existunt, nec prædictus sacerdos, licet non ipse, sed alius pro eo in duello pugnaverit, debet in sacris Ordinibus ministrare, sicut tradunt sacrorum Canonum instituta. Homicidium autem tam factum, quam præcepto, sive consilio, aut defensione non est dubium perpetrari; poterit tamen cum eo circa habendum beneficium misericorditer dispensari.

S U M M A R I U M.

- 1 Irregularis est Clericus, si pugil ab eo datus adversarium occidat; dispensatur tamen eo ad beneficium.
- 2 Consuetudo qua accusans, & accusatus adstringitur ad pugnandum, damnata est.
- 3 Duellum purgationis vulgaris quibus rationibus reprobatum.
- 4 Potentioribus pares esse non possunt.
- 5 Inequalitas in iudiciis reprobatum, paritas approbatum.
- 6 Fortitudo nulla sine iustitia est laudanda.
- 7 Duellum purgationis vulgaris quo iure sit prohibitum.
- 8 Dispensari potest cum homicida voluntario ad obtinendum beneficium etiam in titulum.
- 9 Et an hæc dispensatio sit debita, ad eum ut superior peccet non dispensando.
- 10 Clericus homicida est deponendus, & perpetuo detrudendus in monasterium.
- 11 Verbum, potest, est facultatis.
- 12 Dispensare non potest inferior à Papa, nisi ex causa magna utilitatis, vel necessitatis Ecclesie.
- 13 Dispensatio est quedam misericordia.
- 14 Misericordia quid sit.
- 15 Papa in his, que sunt juris positivi, dispensare potest sine ulla causa, & sic dispensati sunt quoad Deum.
- 16 Declaratur, ibid. vers. Nisi lex canonica.
- 17 Dispensare potest cum homicida voluntario etiam Episcopus ad beneficium simplex, sed ad curatum non dispensat nisi Papa, & numer. vigesimo septimo, usque in finem.
- Dispensare an possit Episcopus cum homicida voluntario ad beneficium curatum prius obtentum, ibid. vers. Et quævis.
- 17 Et quid ad beneficium non curatum, cui sit annexum onus ministrandi in sacris Ordinibus perscipuum.
- Et quid si alter beneficium impetraverit in eventum privationis ante accusationem institutam, ibid. vers. An autem Episcopus.
- 18 Homicida voluntarius in sacris Ordinibus non dispensatur.
- 19 Et quid in minoribus.
- 20 Ordo quilibet in latiori significatione dicitur sacer.
- 21 Dispensare an possit Episcopus cum occulto homicida etiam in sacris.
- 22 Homicida voluntarius etiam occultus ex Conc. Trident. omni ordine, beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuo careere debet.
- 23 Concilium Tridentinum in capit. 7. sess. 14. excludens

- voluntarium homicidam à spe dispensationis, an habeat locum in jam promotis ad sacros Ordines, & numer. seqq.
- 24 Dispensationis gradus tres.
 - 25 Promotus facilius repellitur, quam deiciatur promotus.
 - 26 Concilium Trident. nec voluit, nec potuit adimere Pape potestatem dispensandi in sacris Ordinibus cum voluntario homicida.
 - 27 Papa an possit dispensare quoad Ordines cum homicida voluntario.
 - 28 Ecclesia numquam dispensat super homicidia voluntario etiam ex mansuetudine, & n. 33.
 - Conterarium, n. 34.
 - 29 Irregularitas casus ex homicidio voluntario an sit de iure divino.
 - 30 Papa contra jus divinum non dispensat.
 - 31 Phinees nepos Aaron fuit dispensatus super duobus homicidiis, & permixtus divina ministrare.
 - 32 Paulus Apostolus, quævis homicida, divina ministravit.
 - 33 Doctores asserentes Ecclesiam non dispensare super homicidio voluntario expenduntur.
 - 34 Papa dispensat cum promotis super homicidio voluntario aliquando in signatura gratæ, aliquando remittit supplicationes ad Congregationem Concilii.
 - 35 Congregationis Concilii stylus in dispensationibus super homicidio voluntario.
 - 36 Cum homicida voluntario, ad effectum ingrediendi Religionem, qualiter dispensetur.
 - 37 Pœnitentiarii stylus in dispensationibus concedendis super homicidio voluntario occulto.
 - 38 Et quid in atrocissimis.
 - 39 Ecclesia Romana observantia prævalet auctoritati cuiuscunque D.itoris.
 - 40 Papa dispensat super omnibus irregularitatibus.
 - 41 Cum homicidio voluntario numquam dispensatur ad Ordines suscipiendos.
 - 42 Episcopi post Conc. Trident. an possint dispensare super homicidio voluntario saltem occulto ad executionem minorum Ordinum.
 - 43 Concilium Tridentinum in cap. 6. sess. 24. expenditur.

Henricus. Irregularis est Clericus, si pugil ab eo datus adversarium ejus occidit; nec excusat consuetudo: potest tamen cum eo circa habendum beneficium dispensari. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & DD. communiter. Secunda ibi, *Quæstio ista*.

Nota primo, pravam esse & damnatam consuetudinem secundum quam accusatus & accusator adstringitur ad pu-

- pugnandum per se, vel per alium, ut sic appareat de innocentia, vel convineatur de crimine illato; quæ dicitur purgatio vulgaris, ut infra de purgat. vulg. Absit enim ista abusus, ut qui vincit in campo, sit injure potior, ut inquit Oldrad. *consil. 191. Nullo modo, numer. 2.* Quia multa hæc absurda, propter quæ redditur imperfectibilis, ut ibi per eum: & complures rationes cur hæc probatio sit reprobata, adducit hic Hostiens. *num. 1. Jo. Andr. num. 3. Butr. num. 12. Ancharan. num. 6. & Joanni de Anan. num. 1.* Quarum prima est, quia per talem probationem Deus tentari videtur, *c. Monomachiam, 2. quest. 4.* Secunda, quia mortes hominum, & periculum animarum inde procedunt, *cap. 1. vers. fin. supra tit. prox.* Tertia, quia inventa est Diabolo fabricante, *cap. Menam, & cap. Consulti, 2. quest. 4.* Quarum rationum meminit etiam Concilium Tridentinum in *cap. 19. sess. 25.* ubi dicitur: *Detestabilis duellorum usus fabricante Diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lueretur.* Quarta, quia non est verisimile probatio, imò verisimile est, ut fortior, & potentior debiliorem conculet, *argum. cap. 1. vers. 1. supra, tit. prox.* Etenim potentioribus parum esse non possumus, *l. 3. respons. 1. ff. de alim. judic. mut. cau. fac.* Quinta, quæ ex præcedenti consequitur, quia vix, aut nunquam potest eligi pugiles utrinque pares in omnibus. In iudiciis autem iniquitas, & inæqualitas reprobatur, & patilitas approbatur, ut in *capit. Cum inter priorem, §. 1. cum ibi not. supra de except. & in cap. 1. §. 1. de mut. petition. Sexta, quia falsa probatio est, unde necessitatem hac occasione lata in rem judicatam transit, ut in *capit. 2. infra de purgat. vulg.* Septima, quia nulla fortitudo sine iustitia esse laudanda, ut in *Audent. Ut omn. obed. jud. respon. 1. coll. 5.* Ex his consequitur, ut hæc species duelli purgationis vulgaris sit omni jure prohibita, prout illam de jure divino, canonico, & civili prohibitam esse pluribus probat hic Marian. Soccin. *num. 9. & seqq.**
- ¶ Secundo nota, cum homicida voluntario dispensari posse quoad obtinendum beneficium, etiam in titulum, ut probatur in *cap. Presbyterum, 38. distict.* ponderando litteram, ibi: *Cathedram quidem habere, sed ab officio abstinere precipimus:* & hoc tenet Goffred. quem hic sequuntur Joan. Andr. *num. 2. in verb. Beneficium, Cardin. ante num. 1. in eod. verb. Abb. num. 4. vers. Uterius quæro,* & Joanni de Anan. *num. 5. Geminian. in cap. Studeat,* per illum textum in *vers. Verum si Presbyter, 50. distict.* Imò dicunt Doctores hanc dispensationem esse debitam, ad eum ut Superior dicatur peccare, nisi dispenset, si Clericus sit corrigibilis, per dict. *cap. Studeat, & dist. cap. Presbyterum,* ne scilicet cogatur in Clerici opprobrium mendicare, *cap. Diaconi,* ibi: *Mendicat infelix Clericus in plateis, & capilli operi mancipium publicam a quolibet depositi alimoniam, 93. distict.* & *cap. Ad supplicationem, de renunt.* & hoc tenet Hostiens. *hic num. 6. in verb. Poterit tamen,* Joan. Andr. *num. 2. in eodem verb. Butr. num. 11. Cardin. in princip. dicto verb. Poterit.* Verum hæc opinio ita indistinctè non placet Abbati *num. 3. in ult. notab.* Quia pro homicidio sicut & pro alio gravissimo crimine debet Clericus deponi, & perpetuo in monasterium detrudi ad agendam poenitentiam, ut in *cap. Tunc, infra de poenit.* Ergo cessat hæc ratio, ne cogatur mendicare, cum in monasterio sint ei subministranda alimenta, ut in *cap. Novimus, infra de verbor. significat.* Unde concludit Abb. hujusmodi dispensationem esse omnino gratiosam: & ponderat litteram hic in *verb. Misericorditer;* pro quo etiam facit *ver. poterit,* hic positum, quod est facultatis, ut *l. Sepè, ff. de offic. Præsid. & l. Non quicquid, ff. de judic.*
- ¶ Pro conciliatione Joanni de Anan. hic *num. 4. verb. Potest,* forte dicit opinionem Hostiens. posse procedere, si Clericus non detrudatur in monasterium, sed remaneat in tæculo, quia tunc viget ratio illa mendicitatis, sed Marian. Soccin. in *cap. Ad audientiam, num. 41. supra de homicidio, distinguit,* an subijkstra, & legitima causa dispensandi, puta quia verteretur maxima utilitas Ecclesiæ, vel magnum scandalum, vel alia similis causa urgens: & vera sit opinio Hostien. ut Superior cogatur dispensare, & peccet non dispensando. An vero subistit ipsa utilitas personæ, ut quia est bonæ conditionis, & lapsu quodam erravit, & multum esse contritus, & dolens de excessu suo; & hoc casu vera sit secunda opinio, ut sit in facultate Prælati concedere, vel non concedere dispensationem. Tu advertit, quia hoc secundum inenbrum distinctionis Mariani Soccini non transit absque difficultate. Supponit enim dispensari posse cum homicidio voluntario ob solam utilitatem personæ, quod non videtur verum, quia dispensatio concedi non debet nisi ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, *cap. Etsi illa, 1. quest. 7. in fine,* ibi: *Illam nullatenus mutilandam sunt, quæ nec ullam necessitatem, nec ecclesiasticam prorsus extorquet utilitatem, & cap. Mutationes, 7. quest. 1. ibi: Communitate, vel necessitate.* Imò hæc causa in dispensatione Episcopi debet esse magna, ut patet in *cap. Cenomanen. in fine, 56. distict. in cap. Ab excommunicatis, 9. quest. 1. ibi: Ad superiores autem concedere non concedimus, nisi necessitas, vel utilitas maxima flagitaverit: & in cap. Nemo, de elect. lib. 6. ibi: Et evidenter necessitate, vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente; & hodie est expressum in decreto Concilii Tridentini *cap. 18. sess. 25.* Imò qui hoc negant, profectò sacras regulas non intelligunt, ut formaliter inquit Archidia. in *c. Licet Canon, num. 3. vers. Item requiritur, quod talis necessitas, vel utilitas sit magna, de elect. lib. 6. & scripti plenius in cap. fin. nu. 6. & seqq. supra de fil. Presbyter.* At ergo subest sola causa utilitatis personæ, & dispensatio nullatenus est concedenda; aut subest evidens Ecclesiæ utilitas, vel necessitas: & tunc arbitror indistinctè veram esse opinionem Hostiens. ut dispensatio sit debita; quod tenet glossa magna in *cap. Ut Constitueret, 50. distict.* ubi dicit dispensationem esse debitam, si subest iusta causa, ut ibi, & *cap. Licet, 45. distict. cap. Dispensationes, 1. quest. 7. cap. Pirumque, 11. quest. 3. cap. Noli, 23. quest. 1. & cap. Considerandum, 50. distict.* Est enim dispensatio quadam misericordia, ut hic, & in *cap. Ad audientiam, supra de homicidio, vel quasi misericordia,* ut inquit glossa præalleg. At quilibet tenetur esse misericors, *c. Non satis, 86. distict. cap. Disciplina, in princ. 45. distict. & maxime Prælati, cap. fin. 90. distict. cap. 2. infra de fornic. l. Placuit, c. de iudic.* & hæc posset implorari Officium Superioris, ut sentit gloss. in *d. cap. Ut constitueret, 50. distict. & expressius glossa 1. in cap. Exigunt, quest. 7. arguunt. cap. Nullus, de reparat. & sic ponderatio, quam facit Abb. super *verb. Misericorditer,* contra ipsum retorquetur, quia ut Damascenus inquit, *lib. 2. Orthodoxasidem, cap. 14. Misericordia est species iustitiæ,* & propterea ab August. *lib. 9. cap. 5. ante med. de Civitat. Dei,* diffinitur esse aliene miserie in nostro corde compassio, qua utique, si possumus, subvenire compellimur, ut refert Sanctus Thomas in *2. 2. quest. 30. art. 1. Quinimò superior, qui negaret dispensationem, peccaret non solum contra misericordiam in proximum, sed etiam contra iustitiam Ecclesiæ debitam, si urgens illius necessitas, aut evidens utilitas exigere dispensationem: quod falsus constat ex decreto ejusdem Concilii in *d. cap. 18. ibi. Urgens, iustaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse.****
- ¶ Dicitur Mariani Soccini fortè salvari posset in Papa, qui cum sit supra omne jus humanum positivum, *cap. Proposuit, de concess. præbend.* potest in his pro sola voluntate dispensare, etiam nulla causa subsistente, ut determinat Innocentius in *cap. Cum ad monasterium, num. 3. vers. Item nota quod quidam dicunt, supra de statu Monach. quem sequitur Speculat. in *titul. delegat. §. Nunc breviter, ad finem, vers. Decimo quinto in voto,* Cardin. in *reper. cap. Pervenimus, de sent. excomm. Præpos. in cap. Per venerabilem, Quisil. sicut legitur, & alii relati à Felin. in *capit. Ad audientiam, l. secondo, num. 4. vers. Nihilominus attende, de rescrip. & sic dispensari sunt tunc etiam quoad Deum, ut ibi probat Felin. vers. Et puto hoc procedere, nisi lex canonica esset fundata in aliqua ratione descendente à jure divino, vel à dictamine rationis merè naturalis, ut per eum dicit *vers. benefactor, & est ex mente D. Th. quodl. 9. art. 5.****
- ¶ Hanc autem dispensationem ad beneficium ex juris communis dispositione potest hoc casu etiam Episcopus imperitari, si beneficium sit simplex; secus si curatum, quia non dispensat nisi Papa, arguunt. *cap. fin. cum ibi notatis, supra de fil. Presbyter. & cap. fin. de præben. secundum Hostien. hic in fine,* Joan. Andr. *num. 2. in verb. Beneficium, Butr. num. 1. in fin. Cardin. ante num. 1. in verb. Beneficium, Abb. num. 4. vers. Uterius quis potest dispensare, & Marian. Soccin.*

cin. in cap. *Ad audientiam*, numer. 400. *supra de homicid.*

16 Et quamvis Joann. de Anan. hic num. 5. *vers. Quis autem poterit dispensare*, videatur concludere, Episcopum dispensare posse etiam ad curatum, eo quod et si dispensatio iura sit stricti iuris, potestas tamen dispensandi sit late interpretanda, cap. *fin.* ubi id notat Joan. Andr. & omnes de Simon. & Dec. in cap. *At si Clerici*, §. *de adulteris*, n. 129. *de iudic.* conciliatio opinionem dicit quoad beneficium obtinendam veram esse primam opinionem Hostiensis, & Abbatis, sed in beneficio prius acquisito procedere secundam opinionem Joann. de Anan. nihilominus nec secunda opinio, nec conciliatio Decii videtur admittenda, quia cum Episcopus cum homicida voluntarius non possit dispensare, ut ministrat in sacris Ordinibus, ut est textus clarus hic, & dicam infra in *ultim. notab.* in necessariam consequentiam nec dispensare potest, ut retineat beneficium curatum, quippe quod annexum habet sacri Ordinis ministerium, & est sequela officii, cap. *Si quis Sacerdotum*, & cap. *Eos*, 81. *distin.* & notat glof. in cap. *fin.* in *verb. Datur*, *de rescript.* lib. 6. A l'quod adduco textum optimum in cap. *Ex litteris*, infra *de excess. Pralat.* ubi pro decisione, cur Episcopus propter homicidium voluntarium sit deponendus, adducitur ratio illa, quia Pontificale officium non valet adimpleri sine altaris ministerio, cuius se delinquens reputat indignus; quæ ratio militat etiam in quolibet curato. Nec valet motivum Decii, quod poterit Vicarium constituere, ut in simili habetur in cap. *Cum ex eo*, *de elect.* in 6. imò enim obtinens beneficium curatum tenetur celebrare, & Sacramenta administrare pro seipsum, ut in c. *Extr. pande*, §. *Qui vero, infra de preb.* in cap. *Licet canon*, *de elect.* in 6. & in decreto cap. 1. *sess.* 23. Concilii Tridentini. Non obstat text. in dict. cap. *Cum ex eo*, quia loquitur in privilegiatis studiorum causa, nec applicatur ei qui cum propter delictum reddiderit se inhabilem ad officium, etiam beneficium privari debet, ut dicitur in dict. cap. *Eos*, & in cap. *Si quis sacerdotum*.

17 Et idem intelligo in beneficio non curato, cui ex fundatione, vel alias sit annexum onus ministrandi in sacris Ordinibus per seipsum, ut in *Clem. Vii*, *de etat.* & *qualitat.* & in decretis Concilii Tridentini cap. 4. *sess.* 22. & cap. 5. *sess.* 25. quia viget eadem ratio; & alioquin beneficiatus sentiret incommodum ex culpa sua, quæ perciperet emolumenta, & onera non habere, quod esset absurdum, ut considerat Vitalin. in *Clem. Cyprianus*, num. 41. & 42. *de penis*.

An autem Episcopus possit dispensare cum homicida voluntario ad beneficium simplex prius obtentum, eo casu, in quo alter in eventum privationis ante litem motam, & accusationem instituta illud a Sede Apostolica impetravit, Geminian. respondit non posse, *conf.* 105. *Pro declaratione*, *col. ult.* num. 10. *vers. Sed præsupponendo*, quia ex præmissa impetratione jus quoddam alteri jam est questum; cui Papa sine specialia derogatione non censetur præiudicium inintulisse: idem tenet Joan. Staphil. *de litter. grat.* fol. 78. *col. 2.* vide Covarr. in *Clem. Si furiosus*, par. 2. §. 3. numer. 6. *de homicid.* Quæ tamen procedunt inspecta iuris communis dispositione. Sed quid in terminis Concilii Tridentini, dicam infra num. 22.

18 Ultimum nota ibi, in sacris, cum Clerico homicida voluntario in sacris Ordinibus non dispensari, concordat cap. *Continebatur* *sup. de homicid.* & dict. cap. *Alvar*, 50. *dist.* secus in minoribus, ut notatur in cap. 1. §. *fin.* *supra eod.* & cap. 2. *de bigam.* ita Hostien. hic num. 5. in *verb. In sacris*, qui tamen subdit de rigore iuris idem esse in non sacris, ex quo in culpa est, cap. *Si quis viduam*, 50. *distin.* & cap. *Sicut dignum*, §. *fin.* *supra de homicid.* Pondera hæc dicta Hostiensis, qui videtur velle, ut Episcopus possit in executione minorum Ordinum dispensare cum homicida voluntario: & clarius hoc tenet in fine, in *verb. Dispensari*; & cum eo transit Joann. Andr. num. 1. *vers. Oppositio*, & hanc opinionem magis communem esse testatur Covarr. in *Clem. Si furiosus*, §. 3. num. 5. *de homicid.* movetur per cap. *Continebatur*, & cap. *Ad audientiam*, *supra de homicid.* Et pro hæc opinione facti littera hujus Decretalis, quæ dum prohibet de sacris, videtur permittere de minoribus, argum. c. *Nonne*, *de præsumpt.* Sed contrarium tenet Innoc. *hi. in princ.* qui in littera ibi, *In sacris*, subaudit verbum, *in v. m. e.*, & indistinctè tenet

idem esse in non sacris, pro quo facit text. in cap. 1. *supra eod.* & apertius opinionem Hostiensis reprobatur Butr. hic num. 9. & Abb. num. 7. Joann. de Anan. *eodem num.* 7. & Mar. Soc. in d. cap. *Ad audientiam*, num. 376. nec secundum eos oppositum tenent Doctores, nisi homicidium sit casuale, pro ut loquuntur textus in d. et. cap. *Continebatur*, & cap. *Ad audientiam*.

Item non obstat hæc Decretalis, quia dum dicit de sacris Ordinibus, potest sumi largè pro quolibet Ordine etiam minore: nam in latiori significatione quilibet Ordo minor est sacer, quia sacri signaculum, ut notatur in c. *Clericus sitonuram*, & ibi per Abb. *supra de vita*, & *honest.* Cleric. licet majores communiter propter excellentiam appellerentur sacri, ut in gloss. *in summa*, 32. *distin.* Subdit tamen Marian. Socin. in dict. cap. *Ad audientiam*, num. 399. primam opinionem Hostiensis posse salvari in eo qui commisit homicidium voluntarium mediante iustitia, cum quo secundum eum poterit Episcopus dispensare quoad administrationem minorum Ordinum susceptorum; quod & Navarr. admittit in *Manuali* cap. 27. numer. 270. *vers. Ex quo videtur inferri*, licet secundum ejus distinctionem hoc homicidium non sit voluntarium. Addit etiam Butr. ubi supra, Archidia. tenet in cap. *De his*, 50. *dist.* cum occulto homicida posse Episcopum dispensare etiam in sacris: locus Archidiaconi declarantis in hoc sententiam Vincentium in dict. cap. *De his*, *il secundo*, m. 5. *ad lin. vers. Sententiam Vincentii*, & alios plures pro hac sententia refert Covarr. in dict. *Clem. Si furiosus*, par. 2. §. 3. num. 4. Sed in hoc contrarium tenet Host. *in summa*, *de homicid.* & *Quæstio*, *vers. Sed de servandis Canonibus*: & quamvis opinio Vinc. & Archid. sit rarè probabilis, tamen contraria sententia Hostiensis est tutior; & idè sequenda, cum agatur de periculo animæ, ut dicit Herinc. Boich. in cap. *Quæstium*, *circa med. vers. Et licet ista opinio*, *de tempor. ordinat.* quam etiam dicit communem Belam. *ibidem in 2. oppos. num.* 12. & contra primam opinionem videtur textus satis clarus in prædicti Decretali, *Quæstium*, ibi *Præter reos homicidii*, ut ponderat Herincus, & Bellameta.

Verùm has difficultates serè omnes hodie sustulit Concilium Tridentinum in cap. 7. *sess.* 14. quod statutum est, ut qui in voluntate homicidium perpetraverit, etiam si crimen id nec ordine judiciali nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferri liceat; sed omni ordine, ac beneficio, & officio ecclesiastico perpetuò careat: quo decreto satis apertè corrigitur opinio Vincent. & Archid. & approbatur sententia Host. de qua supra proxime dictum est: an autem corrigantur ea, quæ hic dicunt DD. de dispensatione ad minores Ordines, & beneficia simplicia: & quid in terminis cap. 6. *sess.* 24. dicam infra num. 42.

QUÆRO. an decretum dict. c. 7. *sess.* 14. excludens voluntarium homicidam a spe dispensationis, vendicet sibi locum in eo, qui ante homicidium ad sacros jam erat Ordines promotus.

Die 2. Septembris 1613. habita est Sancta Congregatio Concilii coram S. D. N. cui Interfuerunt S. R. E. Cardinales Cameracensis, Montepetrus. Sanctæ Cæciliæ, Justinianus, de Monte Palatinus, Platius, SS. Quatuor, Burghesius, Blanchæus, Davila, Manrice, Aragonius, Vicentius, Doulastus, S. M. relli: in eaque proposito supradicto dubio. Cameracensis existimavit decretum Concilii comprehendere etiam in promotum; nam Canones ita loquuntur, ut nemo sit dispensandus homicida voluntarius, idque non tam ob delictum, quam ob Sacramentum decentiam, cum non deceat virum sanguinentum ministrare in sacra Eucharistia, quod est Sacramentum pacis, & unionis, *Sotus de iust.* & *jur. lib. 1. on. 6. art. 5. vers. Ad primum textur*, & *lib. 5. q. 1. art. 4.* quæ ratio militat etiam in promotum; neque hoc modo Concilium ampliat dispensationem antiquorum Canonum, sed cum ea conformat. Montepetrus existimavit promotum non comprehendere, dum tamen non celebret in loco commissa delicti. Sanctæ Cæciliæ arguit pro opinione affirmativa, quod Concilium promotum includat. Primum, quia c. *Minor*, 50. *distin.* ac et alii voluntarium homicidam, ejusque ratio militat tam in promotum, quam in promotum ven-

vendo. Secundò, quia Concilium utitur verbo, *careat*, quod importat carentiam ejus, quòd quis habet; Contrariam tamen sententiam, ut promotus non comprehendatur in Concilio, veriorum esse putavit; nam tres sunt gradus dispensationis. Primus cum dispensatur in aliquo homicidio voluntario, ut ministret in minoribus Ordinibus. Secundus cum dispensatur, ut ministret in majoribus. Tertius cum dispensatur cum eo, qui non est promotus, & hic est maximus gradus dispensationis. Unde non est dicendum, Concilium loquens de hoc tertio gradu, qui est omnium maximus, voluisse sub prohibitione includere gradus minores, præsertim cum inter promotum, & promovendum sit maxima ratio diversitatis; nam is, qui non est promotus ad sacros, poterit uxorem ducere, aliisque rebus se addicere. At promotus quid agit, cum nec ministrare possit, nec retrocedere liceat? Præterea de jure communi erat ei danda dispensatio, ne præterea cogere, *cap. 22. de Cleric. pugn. in duel.* ubi dicunt DD. hujusmodi dispensationem esse quasi debitam, si Clericus sit corrigibilis. Justinianus eandem opinionem sequens est, ut promotus non comprehendatur; nam verba Concilii non possunt convenire promoti, ibi, *promoveri*, ibi, *conferris*.

Dicitio autem, *sed*, quæ sublequitur, est continuativa cum omnibus qualitatibus, & sic verba sequentia intelligenda sunt retento eodem themate de promovendo; & cum verba non sint apta comprehendere promotum, verè multò minus comprehendunt promotum ex similitudine, quia facilis repellitur promovendus, quam dejectus promotus, Gloss. in *cap. Ex tenore. de tempor. ordin. Covarr. in 2. par. relect. Clem. nr. Si furiosus, de homicid. §. 3. num. 4.* Ponderavit etiam textum in *cap. 6. fess. 24.* dum à facultate tributa Episcopis dispensandi in casibus occultis excipit homicidam voluntarium: nam si *ex cap. 7. fess. 14.* esset decretum, ut non dispensaretur etiam promotus, illa exceptio esset de indubitabili. Id etiam comprobavit ex observantia subsequente, quia in Pœnitentiaria, & in Signatura Gratiæ passim concessa sunt promotis hujusmodi dispensationes: quod si secus esset, sequeretur absurdum; nam si homicidium esset ita occultum, ut manifestari non posset, cogere talis promotus abstinere cum periculo, ut de suspitionem induceret. Neque obstat, quòd in *cap. Miror, 50. distin.* tam promotus, quam promovendus arceri videantur ab altaris ministerio, quia Concilium non rollit, quod erat dispositum de jure veteri, sed illud relinquit in terminis, in quibus erat ante Concilium, & tantum sub nova prohibitione non includit. De Monte, & Paravicinus idem cum Justiniano sentiunt. Platius proclivior em se dixit in contrariam sententiam. Primò, quia Canones antiqui quæ prohibent dispensari in promoti, sicut in promovendo; quapropter Concilium, quod juris veteris prohibitionem fortè non observatam innovare voluit, utrumque includere voluisse credendum est. Secundò, quia cum verba in principio sint posita per modum rationis, ex ea debet extendi dispositio, dummodò verba dispositionis sint apta comprehendere etiam larè suppro vocabulo. Verbum autem, *careat*, positum in Concilio includit etiam habentem, *cap. Clericus, 50. distin.* & sic etiam promotum. Tertio, quia ultima pars *dicit. cap. 7.* ubique dubio loquitur etiam de promoti: ergo & prior, cum una pars legis declarat aliam. Ad ponderationem exceptionis postæ in *c. 6. fess. 24.* respondit, esse positam ad majorem declarationem, ne Episcopus sibi tributam putaret facultatem dispensandi cum homicida voluntario. Sanctiorum Quatuor existimavit promotum non comprehendit; nam de jure antiquo non erat promoti ablata spes dispensationis, Hostiens. in *cap. Sicut & de homic. ubi* Cardin. de communi testatur; & quia dum Concil. loquitur de beneficio, non procedit in jam collato, quod non vacat, nisi homicida eo privetur: ergo etiam cum disponit de Ordine, non est intelligendum de jam collato, ut una pars legis declarat per aliam. Nec obstat ratio Concilii, quæ aptari videtur tam promoti, quam promovendo, ibi, *ab altari avelli debeat*; nam cum lex disponat de ratione, non autem ratio de lege, non est attendenda ratio. Burghesius etiam opinionem tenuit negativam, quia difficilior est dispensatio cum promovendo, quam cum promoti, quia Episcopus de jure veteri non poterat cum homicida voluntario dispensare, *Prof. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

ut promoveretur ad minores Ordines, & tamen poterat, ut in susceptis Ordinibus ministraret. Nec obstat, ait, canones antiquos, nempe *cap. Miror, cum seqq. 50. distin.* quia loquuntur de irregularitate, non de dispensatione. Blanchetius fuit ejusdem sententiæ. Davila exilimavit, quoad promotum, nihil statuisse Concilium, sed reliquisse in terminis antiquorum Canonum, quia circa beneficia promotus dispensatur, cur ergo non debeat dispensari quoad Ordinem susceptorum executionem? Ratio autem dicitur decreti in materia pœnali non sufficit ad ampliandum. Mantie. dixit, has discordes sententias posse distinctionis federe conciliari; nam homicidium est duplex, unum ex proposito, aliud in rixa. In primo casu credit Concilium comprehendere etiam promotum, in secundo minime. Arigonius putavit Concilium tantum disposuisse de promovendo; nam cum promoti facilius dispensatur, quam cum promovendo, *cap. fin. qu. 1.* ubi id gloss. notat. Secundò, quia si Concilium voluisset includere promotum, utum esset aliis verbis, puta suspensionis ab Ordinibus jam susceptis, quemadmodum usi sunt Canones in *cap. Ex tenore, & cap. fin. de tempor. ordin.* Tertio, quia absque eo, quòd Concilium comprehendat promotum, satis operatur in promovendo, in quo fultulit omnes juris antiqui dispensationes; nam Covarr. in *Clem. Si furiosus, §. 3. num. 6. de homicid.* refert plures tenentes Episcopum posse dispensare ad minores, quam dispensationem Concilium fultulit, sicut & illam, an possit Episcopus dispensare cum homicida occulto, & plures alias similes. Quarto, quia non est dubium, Concilium non comprehendere beneficia jam obventa ante homicidium, & tamen si comprehenderet promotum, includeret utique etiam hujusmodi beneficia. Non obstat textus in *cap. fin. de tempor. ordin.* & alii similes Canones agentes communiter de promoti, & promovendo, quia in eis non agitur de dispensatione, sed an peracta pœnitentia ministrare possit tam promotus, quam promovendus. Vilscontius idem sentit. Dofsatus censuit Concilium habere locum etiam in promoti, tum propter generalitatem præmit, tum propter finem Concilii, quod voluit omnia in melius reformare; quod non fecisset, si promotos non comprehendisset, quemadmodum illos comprehendebat jus antiquum, ut habetur in *cap. Miror, 50. distin. & in cap. fin. de tempor. ordin.* in quibus, etiam agitur de irregularitate, non de dispensatione; tamen etiam de jure communi homicidam voluntarium, quamvis promotum, non debere dispensari, scribit Hostiens. in *Summ. tit. de homic. §. fin.* Tum denique, quia promotus magis delinquit, & propterea magis debet excludi. Sancti Marcelli, ait se aliquando aliter sentisse, sed auditis singulorum sententiis existimare Concilium non includere jam promotum ob adductas rationes, quibus addidit, quòd Mar. Socin. in *c. Ad audientiæ, de homic. ait*, in promovendo difficilior em esse dispensationem.

S. D. N. probavit hanc opinionem, ut Concilium promotum non includat.

Porrò hæc disputatio eo tantum fine proposita est, ut apparet Romanum Pontificem non facere contra Concilium, cum dispensat super irregularitate ex homicidio voluntario cum jam promotis ad sacros Ordines, quia hic casus in decreto Concilii non includitur, ut est decisum, non autem fuit proposita, ut inde cognoscatur, an Papa possit, vel non possit dispensare; quoniam decretum Concilii nec voluit, nec potuit etiam quoad promovendos adimere Papæ dispensandi potestatem, ut est textus formalis in *cap. Innotuit, de elect. vers. Quamvis autem canon.* & dixi latissime in *cap. Significasti, eod. tit.* cum præsertim idem Concilium Papæ auctoritatem expressè præservaverit in *cap. 21. fess. 25. de reform.* ita ut præterea, ut verbis Baldi utar in *cap. Nisi cum pridem, nu. 14. de renunc.* licet Concilium ostendat Papæ quid facere debeat, non tamen ostendat quid facere possit, quia potestas clavium est talis, & tanta, ut non recipiat interpretationem restrictivam.

Sed contra hoc objici potest, hanc disputationem inutilem esse, quia Papa dispensare non potest quoad Ordines cum homicida voluntario, ut tenet glossa magna in *cap. Sicut dignum, de homicid. & Speculat. in tit. de dispensat. §. Nunc breviter.* Nam numer. 2. vers. Hæc autem sunt, re-

- cenſet caſus, in quibus Papa diſpenſare non poteſt; & *nu. 3. verſ. Quid*, ponit caſum cuius homicida voluntat u poſtquamque penitentiam, ut miniſter in officio altaris; allegat *cap. ſin. ſupr. de tempor. oratam. cap. Miror, 50. diſtinct. cap. Si quis omnem, 1. quaſt. 7. cap. Ex litteris, infra de exceſſibus Pralat. cap. Inquiſitionis, ſupra de accuſat. cap. 1. de homic. & idem Specul. in diſt. 1. in diſt. §. Juxta, verſe. Quando autem, & per quem, numer. 61. & verſe. Curia Roman. numer. 63. Ejuldem ſententia videtur eſſe Hoſtienſis. in cap. Suſcepimus, nu. 6. in verb. Manſuetudinem, & de homicidio; ubi dicit neque ex maſuetudine Eccleſie, an unquam diſpenſare cum voluntario homicida. diſt. cap. Miror, 50. diſtinct. quinitio ipſum deponere, etiam ſi ſuſcepſus ſit, ut in d. cap. Ex litteris, de exceſſ. Pralat.*
29. Quis ſiquid ſequitur ibi Jo. Andr. num. 4. in eodem verb. Card. nu. 2. & alii communiter. Cu opinioni videtur ſuſfragare, quòd irregularitas cauſata ex homicidio voluntario videtur in lucta de jure divino: nam dictum eſt David 1. Paralip. 2. 3. Multum sanguinem effuſiſti, & plurima bella haſanguine poteris edificare domum nomini meo, tanto eſuſo ſanguine coram me, & caput. 28. 3. Non edificabis domum nomini meo, eo quod ſis vir bellator. & ſanguinem ſuderis, c. Si quis omnem, 1. quaſt. 7. caput. 1. de conſecrat. diſtinct. 1. & tenet Abb. in cap. Ad audientiam, numer. 2. de homicid. & ibi laſſimè Marian. Soccin. in 3. quaſt. princip. num. 15. ſed Papa non diſpenſat contra legem divinam, cap. Sui quidam, 25. q. 1. ergo non diſpenſat ſuper irregularitatem ex homicidio voluntario. Nam, ut inquit Speculat. in diſt. §. Nunc breviter, nu. 3. ſi David prohibitus eſt edificare Domino templum, quia vir ſanguinis erat, eo quòd figurabat novum teſtamentum, ut in diſt. cap. 1. de conſecr. diſtinct. 1. multò magis Sacerdos homicida prohibendus eſt celebrare, ut ibi, & in prædicto cap. Miror: etiam ſi qui intrecerit Paganum, c. Clericum qui, diſtinct. 50.
30. Verum reſponderetur Hoſtienſem, & communiter DD. contrarium tenere in diſt. cap. Sicut dignum, de homicid. concludentes Papam diſpenſare poſſe cum homicida etiam voluntario, prout de commun. opinionis teſtatur Marian. Soccin. in diſt. cap. Ad audientiam, num. 390. Et ad jura quæ volunt, vel videntur velle, ut cum homicida voluntario non diſpenſetur, reſpondet referenda eſſe ad difficultatem, eo quòd Papa haud facillè diſpenſet: ſi tamen vult, poteſt, quia videtur ei hoc permiſſum à lege divina: nam & in veteri teſtamento Numer. 25. legimus diſpenſatum fuiſſe cum nepote Aaron, qui vocatus fuit Phinees, & duplex commiſerit homicidium: & poſtea permiſſus fuit divina miniſtrare, ut in cap. Occidit, 23. quaſt. 8. Item Moyses Egyptium quemdam interfecit, ut reſertur in cap. Non inferenda, 23. quaſt. 3. & tamen Altare Deo erexit, & conſecravit, Exod. cap. 21. & fuit Sacerdos, ut in cap. 1. de conſecrat. diſtinct. 1. & in cap. Sacroſancti, 22. diſtinct. & tenet gloſſ. in ſum. 21. diſtinct. in verb. Et minores, & ibi etiam Turrecrem. nu. 10. poſt Innocent. in cap. Solite, de major. & obedien. & poſt legem Euangelicam Paulus Apoſtolus ſuis homicida, Act. 8. & tamen in altari miniſtravit, ut latius per Hoſtien. in diſt. c. Sicut dignum, nu. 16. verſ. Illud enim notandum eſt. Adverte etiam, quia DD. in contrarium citati non dicunt abſolute Papam diſpenſare non poſſe cum voluntario homicida: nam Speculator in diſt. §. Nunc breviter, quamvis primò videatur hoc tenere, tamen poſtea recitat contra opinionem eorum, qui dicunt Papam diſpenſare poſſe, ſi velit, quamvis non deceat, per cap. Propeſuit, a ſin. de conſeſ. præben. nec illam reprobant: imò in diſt. §. Juxta, num. 61. in ſin. cum homicida, inquit, actù voluntario non licet etiam Domino Papæ diſpenſare, & reſert le ad dictum §. Nunc breviter, & ſic utrobique reſpicit ad decentiam, non ad poteſtatem. Paulò ante in ſum. nu. 63. tantum dicit Curiam Romanam non diſpenſare cum Clerico in homicidio voluntario: & ita non reſpicit ad poteſtatem, ſed ad ſtylum, & obſervantiam, ad quam etiam reſpexit gloſſ. magna in diſt. cap. Sicut dignum, dum dixit ſimpliciter cum voluntario homicida nunquam diſpenſari; & Hoſt. in diſt. cap. Suſcepimus, dum ſimiliter dixit cum tali Eccleſiam non diſpenſare etiam ex maſuetudine. Et nihilominus hujusmodi obſervantia non ſubſiſtit in factò: imò enim Sedes Apoſtolica multoties diſpenſat cum jam promotis ad ſacros Ordines, etiam ſi homicidium ſit publi-
- cum, & ad torum contentioſum deductum; & Sanctiſſimus aliquando diſpenſat in Signatura Gratiæ, plerumque autem remittit ſupplicationes ad Sacram Congregationem Concilii, quæ præcipue conſiderare ſolet an homicidium fuerit commiſſum per indignitatem, ſeu præmeditatè, & per inſidias, juxta text. in cap. 1. de homicid. & in cap. 7. verſ. 14. Concilii Tridentini; an verò calore iracundiæ; & in putritia; an occidens fuerit iuxta author, vel provocatus; an tantum temporis exceſſerit à die perpetrati homicidii, ut illius memoria ſit obliterata in loco, & ſic exceſſet ſcandalum, & horor, ut vir ſanguinolentus miniſteret in altari, quæ ſunt cauſa iſtiusmodi irregularitatem, ſecundum Laud. & Cardin. in Clement. 1. numer. 20. in 18. quaſt. de homicid. an ve ab eodem orator à miniſterio altaris abſtinerit. Rurſus an obtinuerit pacem à parentibus, vel contanguineis detuncti, an ve cum ſiſco concordaverit. Item an eſſet alias bonæ conditionis, & famæ; & an poſt delictum temper laudabilitè vixerit: ex literis teſtimonialibus Ordinarii, & alia præterque id genus, quibus perperſis Sac. Congregatio ſcribit concedendam, vel non concedendam eſſe diſpenſationem, cum quo reſcripto remittit ſupplicationes ad Datarium, à qua poſtea de ipſius Congregationis voto expeditur litteræ. Ad eſſectum verò ingrediendi religionem, multò facilius diſpenſatur, cum clauſula tamen; Si & poſtquam orator profeſſionem emiſerit regularem, ne alioquin diſpenſatione ſimpliciter obtenta, ante annum probationis clapſum à religione diſcederet, & quaſi illudens, & per fraudem celebraret: propterea enim diſpenſatio cautè conſertur in tempus poſt emiſſam profeſſionem.
- In homicidio autem voluntario occulto longè frequentius cum jam promotis diſpenſat S. Pœnitentiaria, ſi urgens, juſtaque ratio id poſtulet, veluti ſi Sacerdos è loco commiſſi delicti diſcedere nequeat, nec ibi abſtinere poſſit à celebratione Miſſæ, quin ſcandalum generet, & ſuſpicionem præbeat de perpetrato homicidio, cujus author ignoratur; aut ſi ratione Parochialis, vel alterius beneficii Eccleſiaſtici obſtrictus ſit celebrare, nec poſſit illud dimittere, puta quia ad illius titulum fuerit ordinatus, nec aliunde habet, unde vivere poſſit. In his planè caſibus, & conſimilibus, qui in diebus contingunt, neceſſaria ipſa cogit ad diſpenſandum; licet in atrociffimis aliquando reſcriptum fuerit, ut homicida ingrediatur aliquam de religionibus approbatis: Et quidem multa cum ratione, ut ſi ingreſſus religionis ſucepat loco pœnæ perpetuæ detruſionis in monaſterium, quæ imponenda eſſet, ſi homicidium eſſet publicum, ut in cap. Tua, infra de pen. prout hæc omnia tam in Sacra Congregatione Concilii quam in Signatura S. Pœnitentiariæ ſæpiſſimè expertiſſimus.
- Hujusmodi autem conſuetudo, & obſervantia Eccleſiæ Romanæ prævalet auctoritati cujuſcumque Doctoris, ut docet Sanctus Thomas in 2. quaſt. 10. artic. 12. Pro qua obſervantia facit, quod notat Innocent. in cap. Niſi cum prædam, num. 8. ſupra de reſenſ. ubi dicit irregularitates omnes, Scillarum pœnas eſſe de jure divino, & ex conſtitutione Eccleſiæ; & idè Papam in omnibus irregularitatibus diſpenſare, cujus dictum ſequitur ibi Hoſtienſ. num. 72. Jo. Andr. num. 5. Bald. num. 14. ac cæteri omnes Gemin. in cap. Iſi qui, in princip. de ſentent. excomm. in l. 6. Quinimò irregularitatem ex homicidio non eſſe, nec fuiſſe inductam Lege veteri divina, poſt gloſſ. in ſum. 21. diſtinct. in verb. Et minores, pluribus probat Covar. in diſt. Clement. Si ſuſcepſus, in 2. part. §. 3. nu. 3. ubi etiam addit, quòd etſi in veteri teſtamento fuiſſet inſtituta, tamen hodie poſt Legem Euangelicam minimè vim legis ea inſtitutio haberet, cum jux divinum Legis Evangelicæ nihil de ea re ſtatuit. Unde concludit hæc irregularitatem Jure Pontificio humano inductam fuiſſe, licet cum promovendis in homicidio voluntario nunquam meminere diſpenſatum. Hæc de Summo Pontifice,
- Quo verò ad Episcopos, cum jam deciſum fuerit diſt. c. 7. ſeſſ. 14. utrens voluntarium homicidam à diſpenſatione non habere locum in jam promoti ad ſacros Ordines, hinc ſequitur, ut caſus promoti tanquam omiſſus à Concilio, regulari debeat ſecundum juris communis diſpoſitionem. De jure communi autem ſi agatur de executione ſacrorum Ordinum, manifeſtum eſt Episcopos non poſſe diſpenſare, ut hic deciſum in verb. Non debet, ſecundum omnes in cap. Conſtituatur, ſupra de homicid.

43 & in c. Minor, 50. dist. cum concord. si verò agatur de rehabilitatione ad exercitium minorum Ordinum, sunt opinioniones, discrepant enim Innoc. & Host. ut dixi supra in 3. not. sed quoad beneficium simplex conveniunt omnes, Episcopum de jure communi posse dispensare, ut similiter dixi in 2. not. ab. Unde secundum hoc non obstant Conc. Trid. sal. v. 1. esset Episcopis dispensandi facultas quoad beneficium simplex, & illis adhuc esset sub iudice quoad minores Ordines, licet Navarr. in Manual. c. 27. n. 2. 30. ver. Quarto nota, simpliciter dicat post d. c. 7. non posse Episcopum dispensare cum homicida voluntario ad ullos Ordines, neque ullum beneficium simplex; quod potest procedere quoad suscipiendos, non autem quoad iam susceptos secundum prædicta. Cæterum etsi hæc vera sint inspecto decreto d. c. 7. sess. 14. tamen quod spectat ad c. 6. sess. 24. secus dicendum videretur. Credimus enim hoc decreto fuisse adeptam Episcopis omnem facultatem dispensandi cum voluntario homicida, etiam occulto, non solum quoad executionem minorum Ordinum, de quibus erat dubium, sed etiam quoad beneficia simplicia, de quibus nulla erat controversia. Quod ut evidentiùs appareat, observandum est dispositione juris communis Episcopos in plurimis casibus posse dispensare super irregularitatibus, & suspensionibus, adeo ut Innoc. c. Dilectus, nu. 2. sup. de temp. ordin. recenscat duos & viginti casus, in quibus dispensare possunt, & viginti unum, in quibus non possunt, quos itidem enumerant ibi Host. n. 3. Jo. Andr. n. 13. in fin. Butr. n. 17. Card. n. 4. &

Abb. n. 7. de quibus latius in Specul. in tit. de dispens. Nunc de Episcoporum, & per D. Antonin. in 3. p. tit. 22. c. 7. Concilium verò volens in casibus oculis ampliari potestatem Episcoporum, usum est verbo illo, *Liceat*, quod est aptum non solum includere facultatem, quam prius habebat, sed etiam novam ad ungere; & sic pro regula constituit, ut liceat Episcopis dispensare in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, non solum in illis casibus, in quibus poterant de jure veteri, sed etiam in illis, in quibus non poterant. Nam autem unico contextu excipit irregularitatem ex homicidio, ut exceptio sit de regula, ceteri debet eam exceptio non tantum à nova facultate eo decreto Episcopis attributa, sed etiam ab illa, quam prius habebant de jure communi, ita ut sit sensus, liceat Episcopis ut supra dispensare tam in casibus, in quibus poterant suo jure, quam in illis, in quibus non poterant; nullis tamen casibus liceat illis dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario. Quo sensu Concilium absque dubio ademit Episcopis facultatem, si quam prius habebant, dispensandi, super homicidio voluntario etiam occulto, & consequenter nec licebit eis amodò dispensare ad minores Ordines, nec beneficium simplex, quia cum Concilium prohibeat dispensationem in genere, utriusque censuræ prohibere quaecumque speciem dispensationis, & sic etiam illam, quæ fit ad minores Ordines, & beneficia simplicia; & de materia d. c. 6. sess. 24. vide quæ scripsi in c. Dilectus, à n. 22. sup. de temp. ordin.

DE ADULTERIIIS, ET STUPRO.

Gregorius Sipo. Episcopo.

CAPUT II.

Pervenit ad nos; quòd Felix quamdam virginem stupro decepit: quod si verum est quamvis esset de lege pœna plectendus, nos aliquatenus legis duritiem mollientes, hoc modo disponimus: Ut aut quam stupravit, uxorem habeat, aut si renuendum putaverit, corporaliter castigatus, excommunicatusque, in monasterio, in quo agat pœnitentiam, detrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione licentia.

SUMMARIUM.

- 1 **S**tuprans virginem de jure canonico tenetur copulativè eam dotare, & uxorem ducere.
- 2 Sed si omnino eam ducere noluerit, non erit cogendus, sed tamen eam dotabit, & punietur ut hic.
- 3 Stupranti virginem sine vi ex consuetudine non infligitur alia pœna, quam ut eam ducat in uxorem, vel concedenter dotet.
- 4 Pœna, de qua hic, & in cap. præced. locum dabet, si deflorata sit honeste viro, aliàs secus.
- 5 Ecclesia potest mitigare duritiem legis civilis.
- 6 Pœna à jure Canonico imposta stupranti virginem an sit servanda in terris Imperii, & num. seq.
- 7 Lex canonica in foro Ecclesie prævalet legi civili etiam inter laicos subiectos Imperio, & in materia non concernente peccatum.
- 8 Intellectus hujus cap.
- 9 Stuprum est crimen mixti fori, ibid.
- 9 Clericus propter stuprum cum virgine commissum punietur pœna depositionis.
- 10 Episcopus in causis criminalibus Ecclesiasticis, vel mixti fori, an possit laicos sibi aliàs in temporalibus non subditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licet ex consuetudine adversus laicos ad personalem distributionem procedere non consueverit, & num. sequ. usque in fin.
- 11 Episcopus in delictis ad ejus forum pertinentibus potest contra laicos pœnis etiam pecuniariis procedere.
- 12 Judex Ecclesiasticus in causis spiritualibus, vel mixti fori, non potest de jure communi procedere ad capturam contra laicos.
- 13 Jurisdictio Ecclesiastica, & secularis distinctæ sunt, & num. 26.
- 14 Episcopus de jure communi debet primò uti censura Ecclesiastica, & in subsidium brachii secularis auxilio, & num. 28.
- 15 Clericus pœnis legalibus affecti non debet absque eo, quod à judice Ecclesiastico tradatur Curia seculari.
- 16 Judex Ecclesiasticus an possit mixtè in possessionem corporalem bonorum laicalium, & n. 28.
- 17 Episcopus carcerat laicos pro criminibus sacrilegii, ac stupri, quæ sunt mixti fori, & num. seq.
- 19 Ecclesia habet carcerem, & infligit pœnas relegationis.
- 20 Laicus in delictis Ecclesiasticis, vel mixti fori, efficitur de foro Ecclesie.
- 21 Judex Ecclesiasticus non potest pœnam mortis infligere, sed dabet rem sive Clericum, sive laicum tradere Curia seculari, & n. 27.
- 22 Judex qui habet potestatem cognoscendi, an etiam habeat exequendi.
- 24 Argumentum a contrario sensu non procedit, ubi oppositum reperitur statutum à jure.
- 25 Episcopo tribuitur facultas procedendi contra laicos in causis ad ejus forum pertinentibus, non solum per sacros Canones, sed etiam per leges Regias, & Imperiales, & n. 25.
- 29 Episcopus an possit procedere ad capturam contra laicos ex c. 3. sess. 25. Conc. Trid.
- 30 Censura de jure communi erat remedium ordinarium,

post Concilium extraordinarium, & in subsasum, & num. 109.

31 *Brachii secularis invocatio de jure communi erat remedium extraordinarium, secus post Concilium.*

32 *Cap. 3. sess. 25. de reformat. editum fuit instantibus Regis Catholici Oratoribus.*

Laici eodem modo sortitur forum Episcop: ratione delicti, ac ratione contractus, ibid.

33 *Dictio, quoque, est copulativa, & repetitiva precedentium.*

Dictio, ut supra, inducit repetitionem precedentium cum omnibus suis qualitatibus, ibid.

34 *Captura in capitulis regulariter est prohibita, secus in criminalibus,*

35 *Carcer de jure civili est ad custodiam, de jure Canonico est etiam ad penam,*

36 *Concubinarij, & adulteri quibus penis ab Episcopis sunt puniendi.*

37 *Brachii secularis auxilium qualiter ab Episcopo sit implorandum.*

38 *Consuetudo, secundum quam de jure communi Episcopus non processit ad capturam contra laicos, fuit sublata à Concilio.*

39 *Judex tam Ecclesiasticus, quam laicus est competens in causis mixti fori, & est locus preventionis.*

40 *Preventio in captura praesertim preventionis verbalis.*

41 *Captura est arbitraria judici.*

42 *Prescriptio negativa in facultativis qualiter procedat.*

43 *Jurisdictionem ordinariam impediens excommunicantur in Bulla Cene.*

44 *Bulla Cene non solum tollit praeteritas consuetudines, & praescriptions contra impediens jurisdictionem ordinariam, sed etiam futuras impedit inchoari, & inchoatas interrumpi.*

gines sine vi non esse in usu aliam penam, quam ut illas ducant in uxorem, vel concederent dotari; & ita ex facto respondit Callan. *conf. 40.* Ita etiam servati in Hispania, ubi quotidie fiunt lites super hujusmodi stupris, testatur idem Anton. Gomez ubi *supra n. 7.* & ita etiam se quandoque vidisse per Senatorem Mediolanensem judicare, dicit Clar. *in pract. crim. §. Stuprum, num. 3. vers. Sed quero, quae sit pena stupri.*

Praedicta tamen intellige, dummodo puella, quae stuprum passa est, sit honestae vitae; alias enim non haberet locum dispositio hujus Decretalis, & cap. praeced. & ita haec jura intelligunt Scribentes, ut testatur Paris. *conf. 160. n. 14. lib. 4.* ubi in facti contententia ita consultat, & sequitur Clar. *loc. cit. vers. Hec autem omnia.*

Secundo nota, ibi, *Nos aliquatenus leges durissimas molientes;* Ecclesiam posse moderari, ac mitigare asperitatem, & rigorem Juris Civilis: quod tamen DD. dicunt habere locum in tuo tantum foro, sed in foro saeculari terribatur lex civilis, cum ex ejus observantia nullum immineret peccati periculum, ut notat glossa in *reg. Possessor, de regul. jur. lib. 6.* Unde inferunt hic Burr. *numer. 1. Abb. numer. 2. Joan. de Anan. num. 1. in 1. notab. & Marian. Soc. num. 4. penam,* de qua hic, & in praeced. cap. servandam esse tantummodo in terris subiectis Ecclesiae in temporalibus, non autem in terris Imperii, in quibus servabitur sua lex, de *quasi fori, de publ. jud. §. 2.* Idem affirmat Clar. *in §. Stuprum, vers. Sed quero, quae sit pena stupri, ibi.* [Licet revera dispositio dictorum capitulorum de jure non habeat locum nisi in terris Ecclesiae, non autem in terris Imperii.]

Sed tu adverte, quia si in terris Imperii lis agatur contra laicum stupratorem in foro saeculari, verum est, quod dicunt Doctores, servandam esse legem civilem: verum si lis agatur contra laicum in foro Episcopali, quod fieri potest, cum etiam stupri sit mixti fori, ut dicam infra in *ultim. notab.* utique servanda erit poena, de qua in textu nostro, & supra in *cap. proxim.* Ratio est, quia ubi leges, & canones contrariantur, in hoc casu, etiam in materia non conerente peccatum, in foro Ecclesiae servari debet lex canonica etiam in locis non subiectis temporalis jurisdictioni Ecclesiae, ex notatis in *c. Cum esses, de restam. & in cap. i. de novi oper. nuntiat. & tenent in cap. Clerici, de judic. Anton. de Burr. num. 12. vers. Si matris est mixti, & Abb. in princip. Alex. *conf. 197. Viso processu, num. 5. in fine, lib. 2.* & alii, quos refert, & sequitur Fellin. in *cap. Ecclesia Sanctae Mariae, num. 43. vers. Limita tertio, de Confit.**

Itaque in terris Ecclesiae servabitur haec poena etiam in foro laicali: nam in terris subiectis temporaliter Ecclesiae Romanae, Canones praevallent legibus, etiam inter laicos: & in foro saeculari indistincte, *capit. Si duobus, de appellat.* per quem textum ita firmat Abb. in *dict. capit. Ecclesia Sanctae Mariae, & post eum Fellin. ibi num. 44 in prima declaratione, & tenit glossa in contrarlo sensu in cap. 2. in verb. Lex civilis, de arbit. in 6.* In terris autem subiectis Imperio servabitur poena Juris Civilis in foro civili, & in foro Ecclesiastico jura canonica per supra dicta.

Ultimo nota hic textum notabilem ad hoc non ponderatum à Doctores, quod Episcopus in causis mixti fori potest laicum corporaliter punire, & in carcere detinere: hic enim agitur de stupro, quod est etiam mixti fori, ut per Ancharan. *conf. 169. numer. 11.* Item agitur contra laicum, ut patet ex eo, quod stuprator cogitur in uxorem ducere, quam defloravit, quod non apratur Clericis praesertim in sacris constitutis. Et in lateo Doctores communiter intelligunt hanc Decretalem, ut per Clar. in *dict. §. Stuprum, nu. 3. vers. Laicus autem committens stuprum;* nam Clericus propter stuprum cum virgine commissum punitur poena depositionis, ut hic per Abb. *num. 4. in fine, & est communis opinio, ut dicit Grillan. de divers. crimin. lib. 4. quest. 6. post n. 2.* quem refert Diaz. *in pract. crimin. Canon. cap. 77. B. remond. de Consub. fol. 389. num. 15.* & in hoc nulla est difficultas, ut inquit Clar. ubi *supra, vers. Sed quero, quae sit poena stupri.* Item hic agitur in foro Episcopali; quod patet tum ex eo, quod Gregorius relictus Sponiense Episcopo, ut constat ex supra scriptione. Et ita poena hic statuit ab Episcopo sunt intelligendae, cum ad cum verba Pontificis dirigantur, ut arguit gloss. in *cap.*

Pervenit. Stuprans virginem tenetur eam dotare, & ducere in uxorem: ac si noluerit cum ea contrahere, ultra dotem corporaliter castigabitur. Hoc dicit cum cap. praecedenti secundum Abb. & Mar. Soc.

Nota primò poenam deflorantis virginem, quia de jure Canonico tenetur eam simul dotare, & in uxorem accipere: & quidem ad dotandum praecise potest compelli, si modò ipsa, & pater ejus consentierint, ut in *cap. 1. supra eodem.* Sed ad contrahendum cum ea matrimonium, si omnino stuprator tenuerit, finaliter non erit cogendus, secundum glossam finalem hinc; nam textus loquitur alternativè, aut ducat, aut puniatur, ut advertunt Burr. *num. 2. Anchar. num. 1. in 3. notab. Abb. num. 1. in primo notab. Joan. de Anan. eodem numer. vers. Nota quòd rapto cogitur, aut rapiam ducere in uxorem, aut aliam poenam sustinere, & Marian. Soc. num. 3. in 2. notab. dicens cum, qui defloravit virginem, non compelli praecise cum ea matrimonium contrahere, sed causativè, si non vult pati poenas: sola enim dotis constitutio sufficit; cum textus in cap. praeced. exigat copulativè, ut eam doter, & in uxorem ducat: nec si ducere recusaverit, per solam dotis constitutionem est sufficienter punitus, quia, ut inquit Abb. *dict. num. 3.* puniri debet persona, quae deliquit, & non bursa. Itaque si omnino renuerit eam tradere, praeter dotem, quam nihilominus cogitur solvere, corporaliter etiam punietur, id est fustigabitur, secundum gloss. & Doctores. Item excommunicabitur non quidem à communicatione fidelium, sed tantum à communicatione sacramentorum, & sic minori excommunicatione, quousque Superiorivisum fuerit, *cap. Engelstradam, 3. quest. 4. & cap. feclebrat, de Cler. excom. ministr.* secundum glossam sin. Innocent. & Hostien. in *verb. Excommunicatus.* Item deturdetur in monasterium, ut hic dicitur, & quidem ad tempus, donec poeniteat, secundum Host. sed perpetuo, donec revocetur, secundum Cardin. & Innuit finis hujus Decretalis.*

Verùm etsi de jure haec ita se habeant, in practica tamen servatur, ut stuprator non cogatur praecise ad contrahendum cum deflorata matrimonium, sed alternativè, vel ad contrahendum, vel ad concederent dotandum, ut testatur Anton. Gomez in *l. Tauri, num. 8. & Papo lib. 22. tit. 9. Arresto 9.* ubi dicit hodie contra stuprantes vir-

Contra Idolorum, 26. *quæst.* 5. tum quia in materia non concernente peccatum Ecclesia se non intromittit ad veritus laicos in foro civili, ut notat glossa in *cap. 2. in verb. Lex civilis*, ad fin. *versic. Sed quia dices*, de *arbitr. libr. 6. gloss. 1. in reg. Possessor*, de *regul. jur. libr. 6. & dictum est supra in 2. notab.* tum denique quia stuprator hic jubetur excommunicari, quod fieri non potest à iudice laico: & tamen Pontifex jubet hunc laicum, qui virginem stupro decipit, non solum excommunicari, sed etiam castigari corporaliter, & in monasterium detradi, si renuerit desolatam ducere in uxorem: Atque ita hic est textus apertus, quod Ecclesia in causis mixtis procedit etiam contra laicos ad personalem distractionem, & punitionem. Quod multo clarius procedit hodie post Concilium Tridentinum in *cap. 3. session. 25.* Sed quia nihilominus non desunt graves auctores, qui etiam post Concilium hoc in controversiam adducunt, ab re non erit hunc articulum diligenter examinari.

10 Revoco igitur in dubium, an posito Tridentini Concilii decreto *capit. 3. session. 25. de reformat.* Episcopus, vel alius Ordinarius Ecclesiasticus in causis criminalibus Ecclesiasticis, vel mixti fori possit laicos sibi aliis in temporalibus non subditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licet ex consuetudine adversus laicos ad personalem distractionem procedere non consueverit.

11 Hæc quæstio nititur iisdem principiis, quibus jam Sacra Congregatio Concilii declaravit, Episcopum, vel alium iudicem Ecclesiasticum in delictis Ecclesiasticis, vel mixti fori posse contra laicos pœnis etiam pecuniariis procedere, ut scripsi plenè in *cap. Licet*, infra de pœnis. Verumtamen quia aliquibus videtur ex eo, quod Episcopus possit laicos in bonis multare, non rectè inferri, ut possit eos personaliter distringere, ex his, quæ adnotavit Jo. Andr. Burr. & DD. in *cap. Unico*, de *oblig. ad rario*. præsertim si obiter contraria consuetudo, idcirco vitium est expedire, ut propositum dubium de personali distractione specialiter discutatur.

12 In crimine hæretis non est dubium, *c. Ut commissi*, de *hæret. in 6. & Clem. 1. eod. tit. ibi*, Quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arreare, sive capere, ac etiam in compediis, vel manibus ferre; Jo. Andr. ad Spec. in *rub. de off. ordin. lit. A. vers. communiter teneur*, & in *tit. de major. & obedi.*

Quoad alia verò crimina merè spiritualia, vel mixti fori quoniam contraria extant DD. sententiis, ut evidentius appareat, qualis fuerit Tridentinæ Synodi, expediri prius afferre præcipua aliquot fundamenta, quibus utraque opinio nititur in terminis juris communis.

13 Et quidem in criminibus Ecclesiasticis, vel mixti fori non posse iudicem Ecclesiasticum procedere ad capturam laicorum, tuaderet. Primò, quia iurisdictione Ecclesiastica, & sæcularis distincte sunt, nec una debet falcem immittere in messem alterius, *capit. Quoniam*, 10. *distin. capit. Cum ad verum*, & *capit. Si Imperator*, 96. *distin. cap. Novit*, in *princip. de iudic.* Joan. Andr. ad *Specul. in rubr. de off. Ordin. vers. Ad negatviam*: quæ de re plura eleganter scripsit Oldrad. *cons. 83. An Episcopus possit declinare forum Regis, per totum*; & magistraliter idem Jo. Andr. post Hostien. in *cap. Per venerabilem*, col. 6. in *verb. Plenitudinem*, *Qui fil. sint legi*. Sed iudex laicus non distinguit Clericos, *cap. Si Imperator*: ergo nec iudex Ecclesiasticus laicos.

14 Secundò in his casibus debet Episcopus adversus laicos uti censura Ecclesiastica, *capit. Cum Clarus*, ubi de perjurio agitur, de *foro compet. lib. 6. & cap. 1. de off. Deleg.* eaque minimè sufficiente, utendum est auxilio brachii sæcularis, *capit. 1. de off. Ordinari.* Atque ita nullo casu videtur ei permissa alia potestas coercendi laicos: Ideoque textus in *cap. Cum Episcopus*, de *off. Ordinari. in 6.* cum generaliter egisset de libero arbitrio Episcopi super exercitio iurisdictionis in tota diocesi; postea descendens ad capturam personarum restrinxit se ad personas Ecclesiasticas. Ad idem sunt textus in *capit. Ut fama*, de *sentent. excommunic. & cap. Novimus*, de *verborum signific. Pro hoc etiam Placet*, *Cod. de Sacros. Ecclies.* ubi Episcopus excommunicavit sacrilegum, & iudex laicus deportavit, & in *Authen. de mand. Princip. §. Si vero Canonium*, quæ iura allegat, & ut supra inducit Ancharan. *Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

in *cap. Ea que*, numer. 17. de *regul. jur. in 6.*

15 Tertiò in casibus, in quibus Clericus est pœnis legalibus puniendus, hoc fieri non debet ab iudice, quod à iudice Ecclesiastico tradatur Curie sæculari, *capit. Cum non ab homine*, de *iudic. capit. Ad falsariorum*, de *crimine falsi*, *cap. Ad abolendam*, de *hæret. cum concordant.* Ergo similiter ubi laicus ob delictum Ecclesiasticum, vel mixti fori est pœnis corporalibus afficiendus; id fieri non debet ab Ecclesiastico iudice traditione, argument. *leg. 1. ff. Quod quisque jur. & cap. Cum omnes*, de *Constitut.*

Ita arguit Ancharanus in *dict. cap. Cum Episcopus*, *colum. 2. prope fin. vers. Item in casibus*, de *offic. Ordin. lib. 6.*

16 Quartò, assertur doctrina Innocent. in *capit. Significasti*, numer. 4. de *offic. Deleg.* ubi (Non credimus, inquit, quod delegatus Papæ in rebus, quæ non sunt ejus iurisdictionis, in possessionibus laicalibus possit dare possessionem corporalem, puta si cognoscatur de dote, vel de aliis consimilibus; sed laico iudici dandum mandavit,) allegat textum in *l. Admoanum*, §. 1. *ff. de re iudic. cap. Cum ad verum*, 96. *distin. & cap. De persona*, in *fin. 11. quæst. 1.* Dicitur Innocent. sequuntur Hostien. & Bald. *ibidem*, Joan. Andr. *vers. Quid de secularibus*, Hertinc. Boich. *vers. Sed istas opiniones*, Anchar. *sub nu. 4. vers. Tertio quarto*, ubi post Hostien. dicit hoc esse iustitiæ. Idem Burr. *prope finem*, Cardin. in *Clement. 1. quæst. 110. de off. delegat.* Ancharan. qui loquitur etiam in Ordinario, & pluribus hæc opinionem tuetur in *d. cap. Ea que*, numer. 17. *vers. Et ego non bene capio*, de *regul. jur. in 6.* Iubens non obitare illam rationem, quod ex quo Episcopus habet potestatem cognoscendi de possessionibus laicalibus: ergo & potestatem exequendi; nam illa consequentia non est bona inter non subditos.

Ultimò, omissis aliis, hæc opinio videtur tenere glossa in *Clement. 1. §. Ceterum*, in *verb. Censura*, de *usur. Oldrad. consil. 86. incip. Quæritur*, an *Ecclesia*; sed non sumat Joan. de Imola in *dict. capit. Cum Episcopus*, & ibi etiam Anchar. sed propè finem neortium videtur approbare. Hanc tamen late tuetur in *dict. cap. Ea que*, de *regul. jur. in 6.* & latius Joan. de Lup. in *cap. Per vestras*, in *2. notab. §. Sed est pulchra dubitatio*, numer. 18. de *not. inter virum*, & *uxorem*.

Et communem dicunt Joann. Andr. ad *Speculat. in rubr. de off. Ordin. littera A. vers. Communiter teneur*, inferiores Prælatos potestatem, de qua quæritur, non habere in laicos, præter crimen hæretis, & in *tit. de major. & obedi.* cuius dictum refert Ancharan. *loc. cit.* prout etiam illum referunt, quamvis oppositum sentiant, Foller. *Præf. crimin. Can. fol. 97. n. 52. & seq. & Aufser. de potest. Eccles. super laicos*, numer. 1. De communi etiam testantur Geritanian. licet ipse contrarium teneat, in *dict. cap. Cum Episcopus*, col. 2. *vers. Communiter teneur*, Bald. in *dict. cap. Significasti*, de *off. deleg. ubi* & Felin. quamvis & ipse sentiat oppositum, *Menchaca lib. 3. de testam. §. 22. post n. 17.* licet credat eundem ferè esse numerum eorum, qui contrarium sequuntur, Clar. in *d. fin. q. 37. vers. Unum tamen*, Joan. Lupus ubi supra, & Mich. Graff. *lib. 2. comm. opin. cap. S. num. 4.*

Et communem hæc sententiam etiam in practica observari, & ab ea non esse recedendum, & secundum illam fuisse iudicatum in facti contingentia, testatur Clar. *loc. citat.* & Pap. *lib. 1. titul. 5. arresto 26.* Maxvet. in *praxi de iudic. & eor. iurisdic. numer. 20. colum. 2. in princip. versic. Item Episcopus*, nisi in casibus privilegiatis, ut ibi Boer. *decif. 227. numer. 11.* ubi affirmat ita fuisse per plura arresta declaratum, ut habetur in stylo Parlamen. *4. part. de arrest. §. 26. & sequ.* & idem Boer. *lib. de Consequ. Bituriz. tit. de iurisdic. gloss. 2. circa med.*

Pro contraria verò opinione, id est licere Ecclesiastico iudici in causis criminalibus Ecclesiasticis, vel mixti fori procedere ad capturam adversus laicos, adducitur textus noster ponderatus ut supra in ult. notab. qui efficaciter probat hæc partem.

17 Secundò, adducitur textus in *capit. Contra idolorum*, 26. *quæst. 5.* qui videtur loqui in crimine sacrilegii, ut innunt verba illa, *Esque atanti labef. sacrilegii*, &c. Et tamen Gregor. scribens ad Januarium Episcopum sic præci-

pit: *Et siquidem servi sint, verberibus, cruciatisque, quibus ad emendationem pervenire valeant, castigentur; si vero sint liberi, inclusione digna, districta in penitentiam re dignantur:* ubi gloss. ex text. colligit licet Episcopis aliquos verberibus castigare, & in carcerem mittere reos & alio modo punire nobiles, atque ignobiles. Nisi dixeris textum loqui contra idolorum cultores, aruspices, & fortilegos: in crimine autem hæresis non est dubium, ut in nito diximus.

Tertio, affertur textus clarus in *Authent. Causam, que, in fin. Cod. de Episc. & Cler.* ubi disponitur, ut executores laici, qui trahunt Monachos ad iudicium sæculare, ab Episcopo in carcerem detrahantur. Nec refragatur, quod Ancharan. in dict. c. *Eaque*, num. 17. dicat hoc ibi esse speciale, ut in hæresi: quandoquidem delictum illud non est admodum grave, ut decisio illius Authentice possit dici specialis, ut in hæresi propter criminis immanitatem, juxta textum in *capit. Per suas*, §. *Ceterus*, de *Simon.*

Quarto, idem probat generaliter textus in c. *Attendendum*, 17. qu. 4. ubi contra usurpantes bona Ecclesiæ usibus dedicata Urbanus in epist. ad omnes Episcopos scribit his verbis: *Quod si quis fecerit post debita ulionis acrimoniam, que erga sacrilegos jure promovenda est, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio, perpetua deportationis tradatur:* ubi gloss. in verb. *Carceri*: (Nota, inquit, quod Ecclesia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis:) verbum autem illud, *si quis*, aptum est comprehendere tam laicos, quam Clericos, c. 1, ubi DD. de *Baptis.* cum crimin. sacrilegus sit mixti fori, *decision. Pedemon.* 103. num. 7. *Clar. in §. fin. quest. 3. num. 6.*

Quinto, qualitas delicti Ecclesiastici, vel mixti fori efficit laicum de foro Ecclesiæ, *Authent. Item nulla*, ubi notatur c. de *Episc. & Cler. & cap. Cumsit*, & *cap. Ex tenore*, de *foro compet.* Ergo ad Episcopum spectabit eundem sive laicum, sive Clericum punire. Ita Oldrad. *conf. 86. Quaritur, an Ecclesia, circa med. vers. In contrarium*, & *Anchar. in c. Cum Episcopus, prope fin. vers. In contrarium, de offic. Ordin. in 6.*

Sexto, in criminibus atrocioribus ad forum Ecclesiasticum spectantibus, in quibus venit pœna irroganda mortis, Judex Ecclesiasticus non potest hinc pœnam infligere, sed debet reum tradere Curie sæculari, secundum Constitutiones legitimas puniendum, *cap. Ad falsarium*, de *crimin. falsi*, ubi gloss. in verb. *Tradatur*, dat concordantes. Idque sive reus sit Clericus, sive laicus: ut innuit littera ibi, *Præquam*, (id est potestatem facultatem, & laici qui fuerint de falsitate convicti, (scilicet per Judicem Ecclesiasticum,) puniantur, prævia scilicet protestatione, de qua in *cap. Novimus*, de *verb. signif.* Id autem necessarium supponit iudicem Ecclesiasticum habere reum sub arcta corporis custodia, quia aliàs nunquam posset esse locus huic traditioni.

Septimo, concessa jurisdictione, quod est principale, contentur etiam concessa accessoria, seu media ad illam exercendam, c. *Praterea*, de *offic. delez.*

Nec obstat, quod ait Ancharan. in dict. *capit. Eaque*, num. 17. de *regul. jur. in 6.* Quod ex quo Episcopus habeat potestatem cognoscendi, non sit inferendum, ut habeat potestatem exequendi; eo quod hæc consequentia non sit bona inter non subditos; & quod etiam laici in causis Ecclesiasticis, vel mixti fori toriantur forum Episcopi, non propterea dici possint subditi, ut inquit gloss. *fin. Clem. 1. de foro compet.* cum in multis iura dent potestatem cognoscendi, sed non exequendi, ut *l. a Divo Pio, in princip. de re judic.*

Id, inquam, non obstat, quia laicus in ejusmodi causis sortitur forum Episcopi, & efficitur illius subditus etiam ratione personæ, ut probant iura superius adducta; alias non posset excommunicari, juxta c. *Primum*, de *offic. Ordin. cum similib.* Ergo cum res agatur inter subditos, et bona illatio: Episcopus habet potestatem cognoscendi, igitur & exequendi; juxta textum in *cap. Praterea*, Et hanc opinionem sequuntur gloss. in *d. cap. Contra idolorum*, 26. q. 5. Oldrad. *d. conf. 86.* ubi inclinatur in hanc partem, licet alii illum adducant pro contraria, Gemm. *In rap. cum Episcopus, de offic. Ordin. in 6. col. 2. vers. Sed quæro*, ubi affert sibi nunquam placuisse contrariam opi-

nionem, licet saeculari cum communiter teneti Franc. *ibidem vers. Quinque nota a contrario sensus*, Joan. de *Anan. hic & in rubr. de Sortileg. nam. 5.* Felinus *capit. Cumsit generale, de foro compet. num. 10. & in dict. cap. Significasti, col. ultim. de offic. delez.* Covarr. *Præ. quest. cap. 10. num. 2. vers. Secundo queritur*; alios *Clar. §. in qu. 37. numer. 8.* adjucentes in numero totidem esse tenentes hanc partem, & qui contrariam: eamque plurimum comprobant, & ab objectis tuetur Barbat. *inter con. crimin. con. 1. conf. 3. nu. 12. in fin. Aulret. de potest. Eccl. & secol. num. 1.* ubi ait te ita practicable, licet non sine aliqua murmuratione iudicium sæcularium.

Eandem & leges Regiæ admittunt, & probantur sæpissime, ut testatur Covarr. *cap. 10. loc. citat.* & Episcopus Montis Marani in *Praxi Archiepiscopalis*, *cap. 13. numer. 3.* ait in regno extare, *cap. 104.* quod Prelati in criminibus Ecclesiasticis cognoscant libere contra laicos, & puniant eos, nec officiales laici possint se intromittere.

Ex his constat hanc posteriorem sententiam non esse gravibus auctoritatibus destitutam, & proculdubio esse veriorē etiam: circumscripta Tridentini Concilii dispositione, quia textus pro ea allegati, quia loquuntur de captura laicorum per iudices Ecclesiasticos id probant directo; textus verò in contrarium adducti, inducunt omnes sumpto argumento a contrario sensu; quod tamen argumentum non defumitur, ubi oppositum reperitur statutum a jure, gloss. in *cap. Significasti, de foro compet.* Atque ita non sequitur, Episcopus excommunicat laicum: ergo non potest illum personaliter stringere. Item, Episcopus potest apprehendere Ecclesiasticum: ergo non laicum: quia hoc ultimum textus exprèsse non negat, sed potius omittit. Unde solutio peti debet ab aliis juribus, que de captura laicorum exprèsse loquuntur. Ita in terminis respondet Geminian. in *d. cap. Cum Episcopus, col. 3. vers. Et ad textum allegatum in contrarium*, & Franc. *ibid. vers. Nec obstant iura.*

Magni etiam ponderis videtur esse, quod facultas procedendi in his causis ad capturam laicorum tribuitur Episcopo non solum per factos Canones, sed etiam per leges Imperiales, ut in *d. Authent. Causam que, Cod. de Episc. & Cleric.* ut propterea Imperatores videantur juri suo cessisse, si quod prius haberent, exclusio Episcopo, atque in Ecclesiam irrevocabiliter transfuisse, argument. *cap. Ego Ludovicus, 63. distinct.* Probatur in *cap. Novus, de indic.* ubi hoc tenet Innocent. *nu. 6. vers. Et melius*, quem ibi sequuntur Abb. *num. 23. vers. Quarta solutio*, & alii communiter: idem tenent Archid. *in cap. Quicumque, 11. quest. 1. per text. in leg. Per se la, Cod. de donat. quæ sub mod.* ubi patet donationem semel peractam non revocari, & Joan. Andr. in *cap. Constitutus, de relig. domib.*

Et per hoc cessat etiam primum objectum distinctionis jurisdictionum: in id argumentum retorquetur; quia ubi crimen est Ecclesiasticum, jurisdictione etiam adversus laicos est attributa iudici Ecclesiastico tantum, ut pluribus probat Herinc. Boich. in c. *Nos inter, col. 3. vers. Antiquavit, de purg. Canon.*

Ergo ex vi distinctionis jurisdictionis, personalis distinctio non ad iudicem laicum, sed ad Ecclesiasticum pertinet: & In causis mixti fori jurisdictione similiter tribuitur Ecclesiastico, si in causa prævenit, cum in his causis, in quibus cumulari valet jurisdictione, sit locus præventioni, *capit. Cumsit generale*, ubi DD. *de foro compet.* Ergo distinctio ipsa jurisdictionum operatur, ut captura laicorum spectet ad iudicem prævenientem: & per hæc patet responsio ad primum, & secundum argumentum contrarium.

Non obstat tertium, quod sicut iudex laicus non punit Clericum ante traditionem, ita nec Ecclesiasticus punire debet laicum: quia non est par ratio, cum laicus non sit capax jurisdictionis spiritualis adversus Clericum, *Decernimus, de indic. sed Ecclesiasticus bene est capax jurisdictionis temporalis contra laicum, ita in specie respondet Oldrad. d. conf. 83. num. 7.*

Non obstat quartum de doctrina Innocentii in dict. *cap. Significasti*: nam respondetur illum procedere de urbanitate, quia jure modestè se gerat non exequendo sententiam in bonis laicorum; sed licet exequatur, executio tenetur.

bit. Quæ responsio est Felini in dict. c. *Significasti, col. ult. antepenultima*, ac præterea opinionem contra Innocentium esse veriorē et citari ibi Joan. de Anan. in fin. Ex quibus patet potteriorē hanc sententiam validioribus rationibus fulciri.

29 Sed quatenus dubia videretur in terminis juris communis, tamen post Concilium Tridentinum videtur esse extra omne nō difficultatem; siue quia correxit jus commune, quatenus clarè sanxisset, ne iudiciis Ecclesiasticis non liceret laicos, personaliter distingere; siue quia quatenus jus commune fuisset dubium, approbaverit opinionem glossæ, & DD. qui scripserunt id licere iudiciis Ecclesiasticis.

30 Quod ut evidentius appareat, observandum est primò opinionem eorum, qui arbitrati sunt Episcopum non posse procedere ad capturam adversus laicos, in eo præcipuè fundari, quòd cum Episcopus haberet contra eos remedium censuræ Ecclesiasticæ, illo uti deberet, non autem aliis pœnis temporalibus; nam ut ait Ancharan. in dict. cap. *Ea quæ, sub num. 17*. Canones non loquuntur expressè de captura laicorum, sed de censura, ut in cap. *Quærenti, de verbor. signific.* & similiter cum in *Clement. 1. §. Ceterum, de usur.* decernatur laicum usufructum esse compellendum censura Ecclesiasticâ edere codices rationum, gl. in verb. *Censura*: Non vult ergo, inquit hæc Constitutio ipsi invito domini ipsius ingredi, vel arcam ipsius frangi.

31 Itaque de iure communi censura erat remedium ordinarium, quia eo iudex Ecclesiasticus primariò uti debebat pro executione sententię, & pro sua jurisdictione, cap. *Dilecto, de sentent. excommuni. lib. 6.* districtio verò personalis, seu invocatio brachii secularis erat remedium extraordinarium: hoc enim utendum non erat, nisi cum censura non proficiebat, juxta notata in cap. 1. de offic. Ordin. & aliàs pendit Sacra Congreg. dum respondit Episcopum posse ex decreto Concilii in d. cap. 3. in causis mixti fori adversus laicos etiam pœnis penitentiariis procedere.

32 Deinde supponendum est Oratores Regis Catholici, dum adhuc Tridentinum Concilium esset apertum, Regis nomine conquestos fuisse, quòd locorum Ordinarii nimia facilitate uterentur gladio excommunicationis, indeque fieret, ut fideles illaquearentur, & censuræ Ecclesiasticæ contemnerentur, ac proinde infusisse, ut patres statuerent, ne de cætero liceret uti excommunicatione, sed prius deberent Ordinarii alia remedia experiri pro justitiæ executione, ac demum in subsidium censuras adhibere, ubi executio realis, vel personalis fieri non possent: itaque præcipuè ad illorum instantiam patres addiderunt decretum illud c. 3. sess. 25. de refor. ut patet ex actis, quæ in Arce S. Angeli asservantur.

Ex his inferitur, ut hæc controversia sit hodie dirimenda ordine diverso, quàm dirimenda esset de iure communi: tunc enim idcirco Episcopus uti non debebat remedio extraordinario capturæ, quia illi suppetebat remedium ordinarium excommunicationis; at post Concilium executio realis, vel personalis effecta est remedium ordinarium, & excommunicatio remedium extraordinarium, & subsidiarium: unde non est ambigendum, quin iudiciis Ecclesiasticis in causis ad eorum forum pertinentibus liceat ad capturam contra laicos primò, & principaliter procedere, cum censura sit reservata in subsidium dumtaxat.

Id autem probatur primò ex decreto dict. cap. 3. in præcipio in sui ratione, ibi: *Excommunicationis gladius solum, & magna circumspectione exercendus est; cum experientia doceat, si temere, aut levibus rebus incutatur, magis contemni, quam formidari. Quæ quidem ratio: quæ viget, cum Episcopus procedit contra Clericos, ac cum contra laicos.*

Deinde probatur ex dispositiva in sui generalitate, ibi: *In causis vero judicialibus mandatur omnibus iudicibus Ecclesiasticis, ut quando cumque executio realis, vel personalis ab ipsis propria auctoritate fieri poterit, abstineant à censuris Ecclesiasticis.* Quæ verba tamquam generalia sunt apta comprehendere casus tam civiles, quàm criminales, & personas tam Ecclesiasticas, quàm seculares.

Tertiò, Concilium expressè prohibet usum censuræ. *Prosper. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

rum in casibus civilibus, ubi potest fieri executio realis, vel personalis etiam contra laicos, vers. *Sed liceat eis*, ibi *Contra quoscumque etiam laicos*; ergo idem dicendum in criminalibus, quia eodem modo totitur laicus forum Ecclesiæ ratione delicti, ac ratione contractus, *Authent. Item nulla, Cod. de Episc. & Cler. & cap. 1. de offic. Ordin. facit cap. fin. de foro competen. & cap. Volentes, de privil. in 6.*

Et confirmatur ex dictione illa, *Quoque, ibi, In causis quoque criminalibus*; necnon ex dictione, *Ubi supra, ibi, Ubi executio realis, vel personalis ut supra*; quarum prima est copulativa, & inducit repetitionem præcedentium, l. *In repetendis, ff. de leg. 3. l. Sæpè, §. Cuius, ff. de fund. instr. l. Oldrad. consil. 103. Quæstio est, num. 4. vers. Quæro hoc denotat; secunda itidem est repetitiva præcedentium cum omnibus qualitatibus, perinde ac si nominatim essent expressæ Cravet. consil. 729. num. 10. & seq. & Decian. consil. 72. tit. 46. lib. 2.*

Cum igitur Concilium primò illic statuat, ut in causis civilibus contra quoscumque etiam laicos liceat Episcopis etiam per multas pecuniarias, seu per captationem pignorum, personarumque distractionem procedere; & mox immediatè subjiciat: *In causis quoque criminalibus, ubi executio realis, vel personalis ut supra fieri poterit, à censuris abstineant*: manifestè patet per verba illa, contra quoscumque etiam laicos, censeri etiam reperita in secunda clausula, ubi de causis criminalibus disponitur.

Et revera maximè absurdum esset, ut liceret Episcopo procedere ad personalem executionem in causis civilibus, & tamen non liceret in criminalibus, in quibus longè major est ratio, ac necessitas personalis distractionis.

In causis enim civilibus carcer est regulariter interdictus, Oldrad. consil. 54. *An fugiens, in princip. Roman. consil. 120. Circa primum, eorum. 2. vers. Tertio quia*; ubi apostilla plures cumulat, & dicit communem; secus in criminalibus, præsertim capitalibus, Joan. de Anan. consil. 1. in princip. qui reddit rationem, ne frustratorium sit iudicium.

Rursus in causa civili intenditur privata uti itas creditoris; at in criminali siue carcer sit ad custodiam, ut de iure civili, l. 1. ubi nec. Cod. de custod. reor. siue sit ad penam, ut de iure Canonico, cap. *Quomodo, de pœn. lib. 6.* veritas publica utilitas: idcirco cum delinquentes arcta possunt custodia mancipari, ut legitur in cap. *Ut fame, de sentent. excomm.* quia Prælati ejusmodi excessus corrigere debent, & publica utilitatis interest, ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerint, nequiores, facit cap. *Est injusta misericordia, & per totam, 23. q. 4.*

Idèoque non obstat, quòd Concilium dum loquitur de causis civilibus, dicat licere Episcopis procedere per multas pecuniarias, personarumque distractionem contra quoscumque etiam laicos; in causis verò criminalibus nullam laicorum mentionem faciat, nec dicat Episcopis licere ad personalem distractionem procedere; sed simpliciter debere abstinere à censuris; quasi ex hac diversa loquendi ratione inferatur, ut in criminalibus non liceat Episcopo uti personali distractione adversus laicos. Siquidem responderetur nō effectu non extare hanc diversitatem, quia propter dictiones illas repetitivas, *quoque, & ut supra*, perinde est, ac si etiam in criminalibus nominatim de laicis eorumque distractione sanxisset. Dum enim iussit Ordinarius abstinere à censuris, ubi executio realis, vel personalis fieri posset, in necessariam consequentiam censetur voluisse, ut prætermissa censura, uterentur executione reali, vel personali ut supra, id est contra quoscumque, etiam laicos, ex supradictis; alioquin enim iniquum fuisset, ut Patres Concilii abstulissent Episcopis facultatem, quam habebant à jure communi, procedendi in criminalibus contra laicos per censuras Ecclesiasticas, & reliqui et eos destitutos aliis remediis temporalibus; hæc enim ratione liceret laicis quodcumque facinus in causis spiritualibus, vel mixti fori impunè committere in maximam Episcopalis jurisdictionis perturbationem. Quam rationem in exemptionibus considerat idem Conc. in cap. 2. in princip. sess. 24. & conferunt textum in d. cap. *Est injusta, & in cap. Duo ista, 23.*

quæf. 4. ita nihil novi juris quoad hoc induxit Concil. sed tantum ordinem immutavit: nam cum olim prius utendum esset censura, deinde pœnis temporalibus; hodie ordine inverso primum utendum est pœnis temporalibus, & in subsidium remedio spiritali excommunicationis.

36 Et confirmatur ex alio Tridentini Concilii decreto, nempe ex cap. 8. sess. 24. de re form. matrim. ubi præcipitur, ut concubinatus tam soluti, quam uxorati, si iter admoniti concubinas non dimiserint, excommunicatione feriuntur, & mulieres siue conjugatæ, siue solutæ, graviter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, vel diœcesim, invocato, si opus fuerit, brachio seculari ejiciantur, aliis pœnis contra adulteros, & concubinos inflicis in suo robore permanentibus. Ex quo decreto duo colliguntur.

37 Primum est licet Episcopo mulieres adulteras, & concubinas etiam extra diœcesim ejicere, quod nihil aliud est, quam contra eas ad personalem executionem procedere, etiam sine brachii secularis auxilio, cum Concilium non præcipit absolute, ut illud ab Episcopis invocetur, sed tantum sub conditione illa, si opus fuerit, id est si executores, ac ministri Curie Episcopalis nequiverint ipsi per se exequi sententiam Episcopi: concordat textus in cap. 1. ibi: *Cum opus fuerit, publicum convocent, auxilium, de offic. Ordin. & in cap. Periculoso, § ult. vers. Invocato si opus fuerit, & de statu regular. lib. 6. innovato à Concilio in cap. 5. sess. 25. de regular.*

Secundum est, quòd Concilium, dum jubet concubinos etiam laicos excommunicari, præfert alias pœnas contra concubinos inflicis, quæ quidem pœnæ, exclusa censura Ecclesiastica, sunt apte comprehendere etiam captivam; unde cum in c. 1. de offic. Ordin. statutum sit, ut Episcopi libertatem habeant facultatem adulteria, & alia crimina ulciscendi, secundum quòd Canones censent, Anchar. qui in d. cap. Ea que, in terminis juris communis tunc contrariam sententiam, ut evitet dispositionem d. c. 1. respondet sub facultate ulciscendi crimina laicorum ibi non comprehendendi pœnas temporales, quia textus dicit, secundum quòd Canones censent: Canones autem de hac captivam laicorum, vel executione in rebus laicalibus non expressè loquuntur, sed de censura, de verb. signific. c. Quoniam. Non debemus ergo, inquit Anchar. Absque Canonibus affirmare, quia erubescimus, &c. Illam, c. de collat. in Auth. de Triente, & semisse, Consideremus. Et quod non est decreto Sanctorum Patrum sancitum, &c. cap. Inter corporalia, de trans. Episc.

Que quidem ratio Anchar. contulit oppositum per Concilium: nam decreto Patrum in d. c. 8. sancitum est, ut Episcopus non solum censura Ecclesiastica, sed etiam aliis pœnis ulcisci possit adulteria, & concubinos, & gl. & DD. qui censuerunt d. cap. 1. de offic. Ord. propter sui generalitatem comprehendere etiam captivam, id habent pro indubitato in terminis d. cap. 8. quod specificè loquitur tam de excommunicatione, quam de aliis pœnis, quas præservatas esse vult: ejusmodi enim pœnæ distinguntur à censura aliæ esse non possunt, quàm temporales.

38 Porro hæc conclusio procedit, etiam si Ordinarius Ecclesiasticus ad captivam laicorum procedere non consueverit: nam si inspiciamus tempus ante Concilii publicationem, cum Ordinarius tunc haberet remedium censuræ Ecclesiasticæ, qua primò uti debebat, non potest ei imputari, quòd distinctione personali usus non fuerit. Quod ad cò verum est, in aliqui DD. existimaverint de jure communi Ordinarium ita demum posse ad captivam contra laicos procedere, si hanc facultatem legitime præscripserit, ut apud Menoch. & Clar. locis supra cit. At cum Conc. hac in parte

sustulerit dispositionem juris communis, & novam formam præscribendo noluerit centenas adh. beri nisi in subsidium, censuræ etiam sustulisse consuetudinem juris communi conformem, quæ proprie non dicitur consuetudo, sed juris communis observantia, ut scripsit Jo. Andr. in cap. unic. de Cler. conjug. in 6. quem ibi sequitur Anchar. & Raphael. Fulgos. conf. 123. nu. 2. & alias ad verbum Sac. Congreg. dum ob hanc rationem retolvit, consuetudinem, secundum quam Clericus habitum, & tonsuram detrensus fore privilegio gaudebat, licet beneficium Ecclesiasticum non haberet, nec alicui Ecclesiæ inleviret, tunc sublatam à Conc. in c. 6. sess. 23. iametsi decretum illud quoad hoc de consuetudine mentionem non faciat; alioquin enim nisi Concilium in d. c. 3. sustulisset observantiam juris communis, non sustulisset nisi in commune non observantiam, quod abrogare opus non fuerat. Quam rationem in his terminis dicit evidentissimam glossa in cap. 1. in verb. Falli, si improbus evidentiis ratione, de Constit. in 6. quam sequuntur Gein. col. 2. in 2. opposit. & Franc. col. 7. vers. In ea glossa, ibi, *Esset abstruam.*

Post Concilium verò non obstat Episcopo, quòd captivam 39
 ulus non fuerit adversus laicos; hoc enim potuit continere, aut quia non accidit casus, aut si accidit, Episcopus utendum non putavit remedio captivæ, sed aliis pœnis temporalibus; aut quia cum in delictis mixti fori contra laicos sit locus præventionis, forte iudex laicus in causa prævenit; quo casu ipse procedit. Cum sit generale, ubi Abb. & alii communiter de foro compet. c. 1. Si quis in hoc genus, ubi Legistæ, ac præsertim Paul. de Castro num. 4. vers. Item nota, c. de Episc. & Cler. aut si prævenit Ecclesiasticus in citatione, laicus tamen prævenit in captivam; quo casu præventio realis præfertur verbali; Bar. in l. Sepulchra, ubi etiam Alex. in apostol. vers. Secundo est videndum, ff. de sepulch. viol. nisi id fieret in fraudem, secundum Boss. Praxi in foro compet. num. 97. & seq. licet Dec. in c. Cum M. Ferrar. de Constit. in fine, dicat etiam si sit in fraudem, prevalere, & in summa captivam est arbitraria iudici, Clar. §. fin. quasi: 28. in princ. Unde non prejudicat Episcopo, quòd ad captivam procedere non consueverit; quia ad hoc ut inducatur consuetudo, vel præscriptio negativa per non usum episcopi quòd est in facultate faciendi, requiritur actus contrarius, nec sufficit negativus, ut declarat Calder. conf. 41. art. 3. de consuet. incip. An valeat consuetudo, n. 3. vers. Ad aliud vero dubium, & Abb. conf. 101. In questione, num. 7. vers. Quinimo possit, lib. 1. Contraria autem præscriptio ad eum modum, 43
 quo requiritur in facultativis, induci non potest; tum quia est contra generale Concilium, ut sæpius advertit S. Congreg. & præsertim in decisione paulò ante relata; tum quia in Bulla Cæne cap. 16. excommunicantur omnes, qui Archiepiscopos, Episcopos, &c. & omne alios quoscumque iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt, quo minus sua jurisdictione Ecclesiastica contra quoscumque utantur, secundum quòd Canones, & Sacre Constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum Generalium, & præsertim Tridentini statuant; & petogatur consuetudinibus etiam inmemorabilibus. Unde per solemnem hujus Bullæ publicationem, quæ fit quotannis in die Cæne Domini, non solum abrogantur consuetudines, & præscriptiones usque ad illud tempus introductæ in prejudicium ordinariæ jurisdictionis, sed etiam prohibentur in posterum introduci, ita ut consuetudines, vel præscriptiones aut inchoari non possint, aut inchoate per annum illam publicationem interrumpantur, ut in terminis Bullæ Cæne scripsit Felin. in cap. Cum non liceat, col. fin. sub n. 12. vers. Quoties considerat quòd singulo anno, de præscrip.

D E F U R T I S.

Alexander III. Cremonen. Episcopo.

C A P U T V.

EX litteris tuis innotuit, quòd B. Calicem quandam in Ecclesia minùs cautè dimissum rapiens, longo tempore detinere præsumpsit: & infrà. Mandamus, quatenus si spontè confessus fuerit, & exinde Ecclesiæ, cuius Calix fuerat, satisfecerit, nec est super hoc nota, vel infamia manifesta resperus: post peractam pœnitentiam, aut congruam partem pœnitentiæ (dummodò aliàs idoneum ipsum esse cognoscas) ad sacros ordines non dubites promovere.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**ur occultus potest post restitutionem, & pœnitentiam ad sacros Ordines promoveri.
 - 2 Immunitatem Ecclesiæ violans sacra surripiendo non est ipso jure excommunicatus.
 - 3 Excommunicatio impedit promotionem.
 - 4 Immunitatem Ecclesiæ violantes, secundùm Canones non sunt excommunicati, sed excommunicandi.
 - 5 Fallit in incendiariis, & effractoribus Ecclesiæ.
- E**x litteris. Fur occultus potest post restitutionem, & pœnitentiam ad sacros Ordines promoveri. Hoc dicit, Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. & Marian. Soccin. Secunda pars ibi. Mandamus.
- Nota singulariter ex hoc textu, quia fortè non reperies alibi ita clarè, quòd violans Ecclesiæ immunitatem, etiam sacra vasa inde abstrahendo, non est ipso jure excommunicatus: nam iste Clericus de Ecclesia calicem surripuit, & tamen post satisfactam, & pœnitentiam potest ad sacros Ordines promoveri: ergo non fuit excommunicatio

innodatus, quia excommunicatio impedit promotionem, cap. Cum illorum, infra de sentent. excommunic. cum similibus; & ita hunc textum ad hoc ponderat Abb. in cap. Cum pro causa, num. 5. eodem tit. Quod est contra Hostien. ibi num. 2. ubi voluit excommunicatum esse, qui Ecclesiam violat eam spoliando, vel in claustris ipsius laicum verberando. Sed eum reprobant ibi Joan. Andr. & communiter DD. ut ibi dixi num. 10. Et contrarium determinat idemmet Hostien. in summa de immunit. Eccles. in fin. §. Quæ sit pœna violantium, ubi ait, secundùm Canones Ecclesiæ immunitatis violatores esse excommunicandos, cap. Nullus, & cap. Si quis deinceps, 17. quæst. 4. Et solos incendiarios, & effractores esse excommunicatos ipso jure, cap. Canonica, 11. quæst. 3. cap. Omnes, 17. quæst. 10. cap. In litteris, supra, de raptor. & cap. Conquesti, infra de sentent. excommunic. Hodie etiam extrahentes reos ab Ecclesiis excommunicati sunt ex Bulla Gregorii IV. & absolutio est Sedi Apostolicæ reservata, ut fusè probavi in prædicta Decretali, Cum pro causa, a num. 5. usque ad num. 36. De multiplici autem facultiegis specie, & de illius pœna, vide ibi plenè per Innocen. n. 1.

D E U S U R I S.

Alexander III. Genuen. Archiepiscopo.

C A P U T VI.

IN civitate tua dicis sæpè contingere, quòd quidam piper, seu cinnamomum, seu alias merces comparant, quæ tunc ultra quinque libras non valent, & promittunt se illis, à quibus illas merces accipiunt, sex libras statuto termino soluturos: Licet autem contractus hujusmodi ex tali forma non possit censi nomine usurarum, nihilominus tamen venditores peccatum incurrun: nisi dubium sit merces illas plus minusve solutionis tempore valituras: Et ideò cives tui salutè suæ benè considerent, si à tali contractu cessarent, cum cogitationes hominum omnipotent Deo nequeant occultari.

S U M M A R I U M.

- 1 **V**endens rem pluris, quam valeat, quia solutionem differt, peccat, nisi dubium sit, an res tempore solutionis plus, minusve sit valitura, & vendens non erat statim venditurus, & numer. 12.
- 2 Vendens cariori pretio ob dilatam solutionem, an usurarum nomine jure damnari possit, & num. seqq. usque ad num. 13.
- 3 Injustitia notoria nullitati æquiparatur, ibid.
- 4 Vendens carius ob dilatam solutionem, in foro externo usurarum nomine non tenetur, secus in foro anime, & n. seqq. & n. 10. & 11.
- 5 Declaratur, n. 7.
- 6 Intellectus, cap. Consultuit, infra eodem.
- 7 Usuræ proprie non committitur in contractu emptionis, & venditionis, sed in mutuo.
- 8 Mutuum interpretativum, præsumptum, implicitum, aut indirectum explicatur.
- 9 Vendens carius ob dilatam solutionem, ubi de prava in-

tenentione constat, censetur usurarius, etiam in foro contentioso.

- 8 Et ex quibus constat de hujusmodi prava intentione.
- 9 Vendens carius est fateatur in judicio se id fecisse ob dilatam solutionem, tamen si pravam intentionem neget jure damnari non potest.
- 10 Canonistarum opinio præferenda est opinioni Theologorum super interpretatione juris divini in spectantibus ad moralem philosophiam.
- 11 Vendens cariori pretio ob dilatam solutionem quando excusetur in foro conscientie ab usuraria pravitare.
- 12 Censualis contractus ad tempus limitatum an sit de jure licitus, & num. seq. usque ad n. 18.
- 13 Et quid si non agatur de censu antiquitus constituto, sed de eo, qui constituitur tempore contractus.
- 14 Et quid si emptor computatis solutionibus annuis totius temporis aliquid ultra pretium conventum sit recepturus, & n. seqq.

- 17 Censuralis contractus est illicite, si excedat annuam redditum, quem emptor de tanta pecunia in terra empta posse habere, & n. 30.
- 18 Census pecuniarius certus, & determinati temporis supponitur ex Bulla S. Pii V.
- 19 Censualium redammum emptiones omni tempore visae sunt susceptae.
- 20 Bulla Nicolai I. super emptiombus versuum in regno Sicilie ad rationem decem pro centenarij continet dispensationem.
- 21 In censuum emptione non videtur certum pretium generaliter statuendum.
- 22 Pretia rerum ex quibus variantur.
- 23 Assimilatio rei pretium est, & fieri debet secundum presentem valorem.
- 24 Census annales non est tutum decernere, ut certam summam non excedant.
- 25 Census emptio licita est, si illius redditus, & pensio incerta sit.
- 26 Census annui minoris valent, quam fructus, qui libere ex praedio percipiuntur.
- 27 Passum de redimendo minuit pretium rei.
- 28 Pretium census qua ratione fit minuendum propter passum de redimendo, vel alia onera emptioni adiecta.
- 29 Censuali contractui possunt accedere obligationes Camerales, fidei iustiones, & hypotheca.
- 30 In contractu censuali non emittitur res, sed jus petendi pensionem, & n. 34.
- 31 Census constitutus non potest nisi super re ex sui natura fructifera.
- 32 Census pro parte perimitur, re pro parte perempta, vel redditu infructifera.
- 33 Censu reservatiuus qui sit, & qui census consignatiuus.
- 35 Censualis contractus in quibus differat a contractu emphyteutico.

spiciens, consiliis suis venatoribus, ut ab his contractibus abstinerent, cum cogitatione hominum Deo omnipotenti nequeant occultari; qualis signum et quoniam contentio si forte periculum est, ubi, Deum servatorem cordium fallere non poterunt, ut in his sic allegatis in gl. ultima.

Secundo, item clare probatur per text. in cap. Consuluit, infra de iur. ubi pluribus questionibus propositis, inter quas postulat loco habetur hoc nostra de mercibus ob d. laram solutionem maiori pretio distractis, Urbani III. de cl. et sumibus contrahentes male agere, & ad ea, quae acciperunt, restituenda in animatum iudicio efficaciter esse inducendos. In quibus verbis praecipue d. o sunt ponderanda. Alterum, quod etiam dicitur in animatum iudicio, a contrario sensu satis ostenditur secus observandum esse in foro contentioso, argum. cap. Nonne, ac praesumptionibus. Alterum, quod ibi Pontifex unum verbo inducendi, quod cohortationem quidem efficacem, non autem coactionem signi fiat, cap. Cum simus de regul. & ex consequenti ponit obligationem restituendi, & damnat talem contractum in foro animae in quo peccator ad satisfaciendum inducitur, non autem in foro iudiciali, in quo compellitur, ut in specie ponderat Berous in rub. de Ujurus, num. 24.

Tertio, idem confirmant omnes DD. de hoc articulo loquentes, & in primis gl. in aut. cap. Consuluit, in ver. Male agere, ubi conciliando textum nostrum, in quod dicitur tales contractus non esse etiam nomine usurarium, cum a. cap. Consuluit, in quo habetur huiusmodi venditores male agere, dicit, hunc textum loqui quoad iudicium Ecclesiae, & sic quoad forum iudiciale; sed cap. Consuluit, loquitur in foro animae: & deinde claus. explicans subiungit tales contractus quoad formam non dici usurarios, sed contrahentes propter depravatam intentionem in foro animae iudicandos esse male agere, & inducendos, non autem compellendos, ut accepta restituant, nec tamquam usurarios puniendos, licet re vera quoad Deum usurarii videantur. Opinionem profl. nec ibi; nec alibi ulus Doctor, quem videtur, testatur: imo cum in specie sequitur ibi Hostien. num. 4. Anan. a. num. 1. prope fin. v. 1. gl. in. Anon. de Burr. in fin. ubi ex re se dicit tales venditores esse usurarios quoad forum animae, sed non quoad forum contentiosum, Henr. ch. Boich. in cap. Naviganti, infra eodem in prin. 2. d. ubi mater amplem distinctione de more profectus concludit, cum contractus sit cum dilatione solutionis pretii conventi. Item maioris, quam sit rei valor, in foro contentioso non potest iudicari usurarium. Abb. in d. cap. Consuluit, num. 4. & 5. Berous in loco supra citato num. 17. 24. & 25. R. p. in re. 1. 116. in prin. C. de i. de us. c. 11. prop. fin. Idem etiam tenent Jo. An. de An. h. in 1. 1. 100. m. cap. Consuluit, cum plurimaria ibi n. 1. v. 1. quod vendens rem plus debito ob d. l. pretii temporis ad se h. v. cum tenetur in iudicio animatum; in iudicium non idem iuris esse in foro iudiciali.

In Civitate. Qui vendit rem plus, quam valeat, et quod differat solutionem pretii, peccat, nisi dubium sit, an tempore solutionis plus, vel minus valeat deberet. Hoc dicit secundum Joann. Andr. Burr. & Anchar. vel juxta intellectum Cardin. quem dicunt esse communem Abbas, & Joann. de Anania hoc intendit: Vendens rem plus quam valeat, quia solutionem d. scit, peccat: nisi dubium sit, an tempore solutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore, quo vendidit. Hec tamen ultima pars non habetur in hac Decretali, sed impletur ex cap. Naviganti, infra eodem. Communis divisio; secunda ibi, licet.

QUAREO, utrum N. qui frumentum carius vendidit ob dilatare pretii solutionem, usurarium nomine iure damnatus fuerit.

2 Sententia, quia N. usurarium nomine fuit condemnatus coram te, quod frumentum ob dilatare solutionem cariori pretio vendiderit, continet evidentem iniquitatem, & iniustitiam: ideoque redimere revocari, led etiam nullum declarari debet, cum notoria iniustitia nullitati equiparetur, cap. Inter ceteras, & cap. Cum Bertoldis, ubi Innoc. super verb. Concessimus, de re iudic. Clem. Passoralis, eodem tit. Vant. in tit. de null. ex defectu process. num. 127. Rota de f. 414. num. 7. part. 4. & d. cf. 322. n. 2. part. 6. recent. & fuit scriptis decisiis, ut inquit Cardin. Seraph. de f. 493. nu. 2. Notoria iniustitia patet, ex eo, quod lata est contra textus expressos, & contra auctoritatem omnium Doctorum de materia loquentium.

3 Qui enim frumentum hibita site de pretio carius vendit, quam communitur venditionis tempore consueverat, quamvis in foro contentioso, quon loque ad restitutionem teneatur; in foro tamen contentioso usurarium nomine conveniri non potest.

4 Quod primo probatur in hoc cap. ubi proposita hac eadem. Et specie, Alexander III. dilectis verbis decidit non posse huiusmodi contractus ex tali forma usurarium nomine contentio nihilominus tamen venditores peccatum incurere. Et ita his P. pa. utaturum nomine in foro contentioso venditores liberat, & eodem in foro tantum contentioso distinguit: id quod etiam indicant sequentia verba: Dum animatum saluti Apostolica benignitate pro-

Et ita odiveritas inter forum contentiosum, & conscientiae tunc quoad hunc casum ea esse videtur, quod huiusmodi contractus emptio, & venditio, ex sui, forma non est usurarius, quia ultra non committitur praeterquam in mutuo, ut probat text. hic, & est confirmatum DD. tenent a. teste Berous in rub. de us. num. 27. Verum ubi venditor habet intentionem famerandi, & propterea majori pretio vendit, quia solutio d. fertur, licet in mutuum inter pretativum, in quo eadem ultra: h. tunc enim pretium ab ipso emptore solutum, & deinde a venditore commutatum cum mutuo, usque contentio, in qua pretium conventum verum valorem excedebat. In declarari hic Abb. num. 2. & Joann. de An. num. 1. Berous supra rubrica, num. 38. Joann. de Cap. in tra. de us. in quaest. An vendens ad tempus, num. 45. Ideoque passim DD. effectum reserentes, talem contra. Cum modo d. voluerunt mutuum pretium, vel interpretativum, ut Abb. An. & Berous in locis proxime citatis; modo mutuum implicatum, ut Cajetanus in sum. in tra. de us. extra. c. 1. v. 1. implus. com. 1. 3. quando ultra rei valore d. m. ut Cap. in loco supra cit. obquando quod usurum, & sic ultra in propriam, ut in fin. en. d. cap. Consuluit. Hec autem n. v. interpretatio in casu nostro quoad forum iudiciale non est facienda, quia contractus contentiosus tempore sit licitus, nisi venditor habuerit intentionem depravatam, ut per DD.

in dict. cap. Consultuit, si talis intentio lateat, non potest iudicari usurarius quoad forum exteriorum Ecclesiarum: quæ non iudicat de occultis, *cap. Sicut iuris, de simon.* At in foro animæ, si intentionem pravam habuerit, quamvis occultum, est usurarius, quia Deus, quem nihil latet, etiam de occultis in foro animæ iudicat, *cap. Tu nos, de simon. cum similib. ut hic in gloss. ult.* Et hæc doctrina ratio colligitur ex not. per Bero hic num. 2. & Joann. de Anan. *in dict.*

7 *cap. Consultuit, nu. 2. vers. Et hoc plus placet.* Hinc est, ut quando in foro contentioso de prava intentione venditoris constat, etiam in eo contractus esset censendus usurarius; tuncque non esset discrimin inter forum conscientiarum, & iudiciale, Hostien. *in dict. cap. Consultuit, nu. 4. vers. Quid sit in iudicio contentioso*, Joan. Andr. *ibid. in fin.* Ant. de Butr. num. 6. Anchar. num. 5. Abb. *rem num. 5.* Quæ declaratio Hostien. videtur communis; tametsi Bero, *sup. in rubr. n. 29.* non levibus eam rationibus oppugnet.

8 Nec obijciatur, quòd si declaratio Hostien. est vera, ut cum de prava intentione constat, venditor in foro contentioso censetur usurarius: hinc consequatur in casu nostro venditorem esse puniendum, quia factus de prava intentione constat ex facto ipso, scilicet per excessum pretii, & dilationem concessam ad solvendum.

Respondetur enim de prava intentione debere alio modo constare, quam ex pretii excessu, & pilatione data, quia si id sufficeret, tolleretur distinctio supra posita de foro animæ, & contentioso, & semper ex sola formalis contractus usurarius esset, contra hoc *cap. & Naviganti, & c. Consultuit*, & Doctores supra relatos. Ideòque Host. Butr. Abb. Anan. & alii supra proximè citati tunc dixerunt in proposito constare de prava intentione, cum venditor eam fateatur in iudicio: & ita necessario convincitur oportere eam intentionem aliunde probari, quam per dilationem datam ad solvendum huiusmodi pretium. Imò non sufficeret, si venditor fateatur se dilatione dari carius vendidisse, quam præsertim pecunia fuisset venditurus; nisi etiam testaretur se habuisse pravum animum fenerandi, Ripa *d. resp. 116. num. 2.* quod & sensisse videtur Anan. d. loco dicens indubitatum esse venditorem ex tali contractu in foro contentioso non teneti, quoties negat se intentionem habere corruptam.

9 Cum igitur inquisitus semper negaverit se habuisse pravam intentionem, neque ea aliunde colligatur, non potuit ullo pacto tamquam usurarius in foro contentioso damnari.

10 Non obstant prædictis auctoritates Abb. Dec. Covar. Sor. Summ. Confessor. qui in contrarium allegantur, quibus addo Joann. de Capistr. *trakt. de usur. tit. de vendit. ad cred. num. 56.* Lupinus in *Comment. 3. ad cap. Naviganti infra eodem §. 5. num. 19.* ubi alios refert. Primò, quia ipsi simpliciter dicunt tales contractus esse usurarios, sed non attingunt articulum questionis, an venditor ex eisdem contractibus teneatur in foro conscientiarum tantum, vel etiam in contentioso; & ex consequenti intelligendi sunt dumtaxat in foro conscientiarum, ne dissentiant à iuris, & DD. citatis.

Quinimò ex his Doctores, qui contractum huiusmodi tamquam usurarium notant, Covar. *lib. 2. var. resolut. cap. 2. num. 6. & 7.* & Capistr. *supra cit.* dum citat *dict. cap. Consultuit*, & hoc *cap. In Civitate*, satis ostendunt se non improbare supra traditam distinctionem inter forum conscientiarum, & contentiosum; Abb. autem etiam in *cap. Ad nostram, de empt. & vend. num. 3.* asseverat tales contractus esse usurarios, nobis tamen non obest; nam cum postea maturius senserit contrarium in *dict. cap. Consultuit*, utique standum est posteriori sententiæ, præsertim distinguenti, argum. *cap. Litteras, cum gloss. in ver. Nam mediam, de restitut. spoliat. & cap. Per tuas, vers. Nos igitur, de sent. excommuni & eò magis cum in cap. Ad nostram*, citet hoc *cap.* quod non probat sententiam, quam ibi Atb. ruetur; nam ille text. quamvis dicat huiusmodi contractus esse usurarios, tamen declarandus, & distinguendus est iuxta text. hic, & in *d. cap. Consultuit*: nimirum ut sint usurarii in foro animæ, non autem in foro iudiciali. Neque enim est novum posteriores leges per priores distingui, & declarari, *leg. Non est novum, ff. de leg. lib. cap. Cum expediat, de elect. lib. 6.* Roman. *cap. 57. nu. 3.* alioquin induceretur correctio legum contra leg. *Præcipimus, de appell. cum similib.* At verò Joannes Lupus, & Decius expressim de

foro conscientiarum loquuntur: nam Joann. Lupus regulam constituens in hac nostra questione, non dicit absolute huiusmodi venditores esse usurarios, sed peccatum ultra incurtere; & ita in foro conscientiarum tantum; & omnes exceptiones, quas postea ibi subneçit, ut terminos regulæ non egrediantur, sunt intelligendæ retentis eisdem terminis, nempe quoad peccatum, & in animæ iudicio: Dec. idem qui allegatur in *conf. 91.* de hac re non loquitur, sed in *conf. 3.* manifestè agit de foro conscientiarum, de quo erat consultus, ut habetur *ibi in princ.* An Bernardin. salva conscientia, & c. *ibid. propè fin. in concl. ibi*, Silv. Bert. habet examinatorem conscientiarum: cæteri verò, qui allegantur Theologi, sunt de foro conscientiarum, quæ propria eorum est messis, expressè loquentes. Et quatenus de utroque foro loquentur, nihil essent pondetis habituri adversus opinionem Canonistarum, quibus in hac materia magis standum est, quam Theologis: nam Canonistarum est interpretari ius divinum in dubiis casibus pertinentibus ad moralem philosophiam, Anchar. in celebri illa disputatione incipiente *Antiquis, & modernis temporibus*, Alex. *conf. 1. n. 16. lib. 2. Decius d. conf. 3. n. 4.*

Præterea si Canonistæ, & Theologi in contrarium citati, in foro contentioso expressim loquerentur, essent intelligendi, quando de prava intentione in eo foro per partis confessionem, aut aliâ legitime constaret, iuxta doctrinam Hostien. & Anton. de Butr. Anan. & Abb. de quibus *sup. num. 7. in dict. cap. Consultuit*. Et quatenus absolute sentirent, tales venditores etiam non aliter probata intentione corrupta, usurarios censeri in foro contentioso nullus esset auctoritatis: quippe loquerentur contra text. expressos in *d. cap. Consultuit*, & in hæc decretali, & receptam Doctorum sententiam, de qua testatur Bero *supra in hac rubr. num. 34. qui dict. cap. Consultuit*, in proposito textum clarum, & ad litteram appellat.

Verùm tametsi ex prædictis aperta, & evidens sit lætæ sententiæ injustitia; breviter tamen attingendum, an idem N. eo contractu peccaverit, & usurarius saltem in foro conscientiarum censendus sit; nam si non erit censendus usurarius in foro conscientiarum etiam iuxta opinionem DD. qui de foro conscientiarum loquuntur, longè minus iudicandus erit talis in foro fori: & quidem secundum ea, quæ proponuntur, dicendum est ipsum etiam in foro conscientiarum non esse usurarium.

Primò enim excusatur in foro animæ vendens rem carius solutione dilata, quando erat probabilè dubium, an res plurius, minorive solutionis tempore esset valitura, ut est casus expressus in hoc *cap. secundum Joann. Andr. & omnes in sum. textus, & in cap. Naviganti, in 3. casu, infra eod. tunc enim, ut ait gloss. hic in ver. Verisimiliter*, tam emptor, quam venditor æqualiter incommodum ex tali, dilatione expectant; & concordant DD. hic, & in *d. cap. Naviganti*, Joann. de Capistr. in *dict. trakt. num. 46. de communi*, Joann. Lupus, ad idem *cap. Naviganti*, §. 5. num. 19. 20. & 21. Quæ qualitas in casu nostro plenè concurret, quia nedum venditionis tempore erat probabile dubium, an frumentum venditum plus, minusve solutionis tempore esset valiturum; sed etiam erat verisimile, & serè certitudinis proximam fore, ut pretium in dies valde augeretur, ut ratio illius temporis prædebat, & res ipsa evenit. Igitur in foro animæ usurum non commisit, cum hæc sola qualitas sufficiat ad excusationem talis venditoris, ut sentit Cajet. in *summ. in loc. supra cit. vers. Et similiter*. Quòd si cum dicta qualitate ad excusationem concurrere debeat etiam alia, ut venditor non esset aliâ frumentum contractus tempore venditurus, ut habetur in *dict. cap. Naviganti in fin.* & receptor est Doctorum sententia, teste Joann. Lupo in *loco supra cit. num. 22.* & dictum est supra in *summ. tex. planè* & hæc qualitas abundè concurret, quia N. ejus qualitas inspectis; nisi tale pretium fuisset consequutus, venditionem distulisset in tempus, quo frumentum cariori pretio potuisset distrahere, quemadmodum boni patres familias consueverunt;

Secundò excusatur N. in foro conscientiarum, si inopiam, aut malitiam debitoris forsasè proficiens, idè carius frumentum vendidit, quia verebatur, ne in pecunia exigenda laborem, impensam, difficultatem evolvere subiret, Joann. de Capistr. in *loco supra cit.* Ripa *d. resp. 116. n. 4.*

Demum aliis omisiss excusatur, si propter eam vendidit majori pretio dilata solutione, quam præsertim pecunia fuisset

fuisse venditurus, ratione damni, quod passurus, vel lucri, quod amitturus fuisset ob dilatatam pretii solutionem: hujus enim interesse ratio habetur in createore negotiari soluto, Jo. a Capitl. d. loc. & post Anan. Salic. Dec. & alios tradit Jo. Lupus d. §. 5. num. 20.

13 Uterius QUÆRO, an censuialis contractus ad tempus limitatum sit de jure licitus.

In terminis jurtis communis videtur licitus, quia continetur in severam venditionem excludentem mutuum, & adest pretium certum, & certa etiam merx, quæ est jus exigendi annuum præstationem per tot annos: & cum venditor non teneatur, nec cogi possit sortem ipsam reddere, procul abest hic contractus a mutuo, & ab usure vitio: id enim, quod venditor pluribus solutionibus determinato tempore separatim factis teneatur restituere sortem, procedit ex eo, quod in hoc contractu certo pretio emitur jus limitatum percipiendi annuum præstationem per tot annos, & non ultra; & ita tenet Innocent. hic num. 2. quem ad verbum refert, & sequitur Joan. Andr. eodem num. & concordat Hostien. num. 7. in verb. *Usurarium*, Cardin. in 3. quæst. Abb. num. 7. dicens ita tenete Innocent. Hostien. & communiter omnes DD. sequentes Jo. de Anan. num. 21. *vers. In secundo cons. plenè Anebat cons. fil. 30. incipien. Dubitari solet*, *Contrad. de contract. qu. 80. Joan. de Med. de reb. per usur. acquif. quæst. 13. Sotus de just. & jur. lib. 6. quæst. 5. art. 2. col. 2. vers. Parisiæ*, Navarr. de usur. num. 71. Covar. qui alios citat lib. 3. var. resolut. cap. 7. num. 4. & ratio est evidens, quia si possum emere censum perpetuo duraturum, quod est indubitatum, nulla subest ratio, quare non possum emere ad certum tempus, ut per Anchar. d. conf. 30. & tradunt omnes supræcit. Nec placet differentia, quod in perpetuo consistat contractus emptio- nis, ex quo merx est perpetuo remansura penes emptorem, quod secus est in censu temporali, in quo res revertitur ad venditorem, ut per Joann. de Anan. *dist. num. 21.* quia etiam in temporali res non revertitur ad venditorem, ex quo dictum jus percipiendi limitatum ad certos annos clausis diebus annis finitur, & cessat. Et hæc procedunt non solum in venditione census antiquitus constituti, ad quem se restringit Innoc. & Joann. Andr. sed etiam si agatur de censu, qui eodem tempore contractus constituitur, cum etiam ille habeat eandem rationem mercis, ut voluit Card. ubi supr. *Contrad. d. quæst. 80. concl. 3.* qui reprobat distinctionem Innoc. quam etiam reprobat Sor. *de just. & jur. lib. 6. quæst. 5. art. 1. in 1. concl. in fin. & in 2. conclus. & est communis opinio.*

15 Et ejusmodi contractus absque dubio est validus, & nullam habet fraudis suspicionem, ubi ex particularibus solutionibus toto tempore census nihil recipitur ultra pretium datum: quod si per particulares solutiones emptor sit aliquod recepturus ultra pretium conventum, nihilominus validum esse de rigore censuerunt Innocent. Hostien. & Joann. Andr. & sequentes supræcit. quia hæc lueri certitudo, quæ reprobatur in mutuo, admittitur in contractu emptio- nis, in quo potest quis successivè ex re emptæ plus percipere, quam sit pretium numeratum prod. re emptæ, maxime consideratis oneribus, quibus emptor se supponit: & hæc opinio tenet *Contrad. dist. quæst. 80. conclus. 2. & 4. Navarr. dist. num. 71. & Covarr. dist. cap. 7. sub num. 4.* & alias hujusmodi contractus nunquam reciperetur tamquam inutilis, & frustratorius, ut dicit Joann. Lup. in *tratt. de contract. cap. 55. vers. His suppositis*, lib. 1.

16 Omnes tamen præallegati DD. dicunt ab eo tamquam mutuo proximo, & præferente speciem mali esse abstinendum: ita in specie Innoc. hic ad fin. dicens consulendum esse omnibus fidelibus, ut ab hujusmodi contractu abstineant Joann. Andr. num. 2. *vers. Sed certe consulendum est*, Cardin. in 3. quæst. *vers. Hæc dicit Innoc. & Anebat. nu. 4. in fine, vers. Consulunt tamen Innocent. & Conrad. d. quæst. 80. conclus. 4. in fin.* qui dicit consulendum esse Magistratibus, ut illum prohibeant, Sor. *dist. quæst. 5. art. 3. in fin.* qui etiam dicit se non audere approbare hunc contractum absque formidine, ut possint hujusmodi peculiariter census certi temporis emi, nisi tanto prorsus pretio, quanta est omnium pensio summa, Covarr. *dist. cap. 7. num. 4.* qui dicit consulendum esse, ut Christiani ab eo abstineant, & utile esse illum a Republica relegare, & rescire, Medin. *d. quæst. 13.* qui etiam dicit de rigore scholastico posse defendi opinionem Contracti, ut possit emi minori pretio, ubi

adest consuetudo communiter approbata, ipse tamen tenet contrarium opinionem uti tutiorem, ut non possit emi minori pretio, ex quo contractus habet speciem mali, & magnam similitudinem cum usurario, & sequi possunt ex eo multa inconveniencia, quæ ex veto contractu usurario evenire solent.

17 Et hoc nullam habet difficultatem, ubi adest excessus in proportione debiti pretii, quia alias redderetur iniquus, ut fatetur Innocent. hic num. 2. Hostien. num. 6. in verb. *Usurarium*, & Joan. Andr. num. 2. nam postquam dixerunt, si quis pro certa pecuniæ quantitate emeret aliquem redditum grani, vel vini, vel alium consimilem perpetuo, vel ad certum tempus, vel ad tempus vitæ alicujus, hujusmodi contractum esse licitum: immediatè hoc limitant, dummodò redditus annuus communi estimatione non excedat annuatim redditum, quem de tanta pecunia in terra empta potuisset habere; si verò excedat, communiter est illicitus, argum. cap. *Consuluit*, infra eod. Idem dicunt *Contrad. dist. quæst. 80. conclus. 2. & 4. Navarr. d. num. 71. Covar. d. c. 7. num. 4.* qui dant exemplum in censu decem vendito pro securis nonaginta ad decem annos, & ad summum pro quinquaginta annis: & omnes concludunt pretium debere esse justum arbitrio boni viri. quem credo non esse arbitrarium pretium justum in censu novem scutorum vendito pro centum scutis ad 25. annos, quo tempore facta supputatione emptor habiturus est longè ultra dimidiam ejus, quod dedit, maxime considerato modo hujus contractus, quo emitur virtualiter annuus census ad rationem quinque pro centario, cum hoc ut venditor teneatur omni anno restituere vigesimum quintam partem capitalis, videlicet quatuor, quæ uncta cum diebus quinque faciunt novem, adeò ut non facta redemptione, puta ante duodecim annos, non obstante, quod emptor jam recuperavit duodecim vigesimas quintas fu: capitalis, adhuc pro reliqua dimidia capitalis exigit quinque ad rationem 18. pro centario, & si non redimatur, nisi in 24. anno pro scutis quatuor capitalis quæ remanent inexacta, exigit novem pro fructibus, quod est ab omni ratione alienum, maxime erga pauperes, qui non possunt se redimere, & in 12. anno solvent ad rationem 19. pro centario, in 18. anno ad rationem 100. pro centum, & in 24. anno ad rationem 200. pro centum, quod repugnat bono universalis, & maxime pauperum, pro quibus edicitur hujusmodi Constitutio. Hæc de jure communi; sed hodiè præscripta est forma novissima creandi census in Bulla 79. S. Pii V. cui quidem Bulla præcibulum supponitur census pecuniarius 18 certi, & indeterminati temporis, ut per Navar. in *tratt. de Usur. in glof. 18. sup. de Bulla.*

19 Certe in istis dubiis tari non potest emptio- nis censuum redditum, nisi dumtaxat ubi præscriptam celeberrimam licititas esse; quia tamen non nihil suspicatur omni tempore vitæ sunt, ab abstinendum esse caute censuerunt post Innoc. & alios supræcitatos num. 16. Tiraqu. *de retract. §. 1. glof. 6. nu. 16.* & Joann. Bapt. Lup. in *l. 2. Cod. de part. int. empt. & vendi. §. 2. num. 62.* & veluti odiosas restringendas esse dixerunt Tiraqu. ubi supr. & Covarr. *var. resolut. d. c. 7. num. 7.* Itaque tum veteres Pontifices Martinus. & Calixtus, tum S. Pius V. certis cancellis, & conditionibus hujusmodi contractus indulgent, quia cum viderent genus hoc contractuum ad instar clypei redactum esse pro subverti- giendis vitis, videntur voluisse potius animarum salutem consulere, & corruptelæ occurrere, quam has censuum venditiones, & emptio- nis ut conducibiles approbare. Et quod attinet ad Constitutionem Nicolai V. qualicentiam concedit ejusmodi contractus in Regno Sicilia celebrandi, pro dispensatione illam fuisse editam latè hquet ex ejus inspectione, quia cum esset frequentior us recepta, & postea populi illa pro lege uterentur, S. Pius V. valubri tua Constituit. tam gravi morbo subvenire tentavit, & quod plures conditiones adiecit, ut usurarium pravitati eorum sit, eò plus suspitionis inesse his contractibus indicavit, dam ad diluendas præsumptiones usurarium prævit certos limites census emptio- nis, & venditionibus, & venditionibus. Ad hæc animadvertens dignum videtur, quod Constitutionem Pontificum super census locales omnes fuerunt, cum supponeret jam in illis locis vigere hujusmodi contractus. S. Pius V. verò angustius coarctare voluit licentiam, quam contrahentes vigore dictarum Constitutionum sibi usurpaverunt, ut viz sine lege, aut saltem scriptum hujusmodi con-

D E U S U R I S.

Urbanus III.

C A P U T X.

Consuluit nos tua devotio, an ille in iudicio animarum quasi usurarius debeat iudicari, qui non aliis mutuo traditurus, eo proposito mutuum pecuniam credit, ut licet omni conventionem cessante, plus tamen forte recipiat: Et utrum eodem reatu criminis involvatur, qui (ut vulgo dicitur) non aliter parabolam juramenti concedit, donec, quamvis sine exactioe, emolumentum aliquod inde percipiat: Et an negotiator pœna confimili debeat condemnari, qui merces suas longè majori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio pro-rogetur, quam si ei incontinenti pretium persolvatur. Verùm quia quid in his casibus tenendum sit ex Evangelio Lucae manifestè cognoscitur, in quo dicitur: Date mutuum, nihil inde sperantes, huiusmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cum omnis usura, & superabundantia prohibeatur in lege) iudicandi sunt malè agere: & adea, quæ taliter, sunt accepta, restituenda, in animarum iudicio efficaciter inducendi.

S U M M A R I U M.

- 1 **M**utuans ea mente, ut plus forte percipiat, tenetur in iudicio animarum, & n. 3.
 - 2 **V**endens rem plus, quam valeat, ob dilataam pretii solutionem, censetur quasi usurarius in foro animæ, & ad restitutionem tenetur, & n. 8.
*Fallit si duo copulativè concurrant, n. 9.
Et quid in foro judiciali, n. 10.*
 - 3 **U**surarius mentalis tenetur in foro conscientia ad restitutionem ejus, quod ultra sortem accepit.
 - 4 **Q**uod verum est, si habuit intentionem ad lucrum principaliter. Secus si secundariò.
 - 5 **U**sura non est secundariò aliquid sperare ex mutuo.
 - 6 **N**isi spes ista deducatur in pactum, n. 7.
 - 7 **D**ebitor est mutuantis naturaliter obligatus ad antidora.
- C**onsuluit. Mutuans ea mente, ut plus forte percipiat; non dans parabolam juramenti, nisi aliquid inde recipiat: vendens rem plus debito, quia solutionem pretii differt, tenetur ex his in iudicio animarum. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. & Anchar. & in substantia concordant, Card. Abb. & Joann. de Anan. & sunt duæ partes; in prima ponitur consultatio tria dubia continens: ad quæ simul in secunda respondet, ibi, *Verum quia*. Et quid sit dare parabolam juramenti, declarat hic Bernard. in figuratone casus in 2. q. cum quo transeunt communiter Doctores.
- Nota primò ex solutione primi dubii, usurarium mentalem teneri in foro conscientia ad restitutionem ejus, quod ultra sortem accepit: & quamvis nonnulli opinentur talem censeri quidem usurarium; sed nihilominus ad restitutionem non teneti, quasi non noceat usura mentalis, sicut non nocet mentalis simonia quantum ad restitutionem sic receptorum, ut c. *final. supr. de simonia*; tamen quod primò dixi est tutius, secundum Innocentium hic ad finem: imò verissimum, & aliud falsissimum; & formaliter inquit Hostien. num. 3. in verb. *Pro intentione*, Joann. Andr. num. 4. post Raymund. quem citat in *Summa hujus ritul. vers. Sed numquid voluntas*, Butr. num. 4. *vers. Quæro ulterius*, & Abb. num. 5. dicens hic esse casum apertum pro opinione Innocentii, & Hostiensis, quam sequuntur communiter Doctores quòd ad plus lucrum ex mutuo, intentione tamen depravata, tenetur restituere in foro animæ, nec sufficit agere solam pœnitentiam, licet aliud sit in simonia mentali, ut in d. *cap. final. de simon.* ubi etiam notatur ratio diversitatis.
- Cæterum hoc verum est, si principaliter habuit intentionem lucrandi aliquid ex mutuo; tunc enim omni etiam pa-

ditione cessante usuram committit, & in iudicio animæ restitutioni est obnoxius, ut hic est expressum. Secus verò si habuerit huiusmodi intentionem secundariò, ut hic firmat glof. 2. Innocent. in *princip.* dicens: [Si creditor principaliter intentionem habeat ad lucrum, usura est, vel malum luctum; alias si secundariò aliquid sperat] secus Hostien. num. 2. qui similiter ait: [Secundariò aliquid sperare omnino est improbandum, nam si tibi tertio, sperare postum quòd & tui mihi tertias, vel me remuneres,] argum. *cap. Quid proderit*, 61. *dist. cap. Si officia*, 59. *dist.* Nec etiam recipere ex tali spe, usurarium, vel quasi censetur, at gum. *cap. Quam pro*, 1. *quest. 2.* quinimo secundum glof. Innoc. & Hostien. debitor est mutuantis naturaliter obligatus ad antidora, l. *Sed si lege*, §. *Consultus*, ff. *de perr. hered. cap. Cum in officio*, *supra de testam.* & in his concordat hic Jo. Andr. num. 4. *vers. Et quod dicitur usurarium*, Card. in 2. *op. ff. adiciens tamen cum glof. quòd si spes ista secundaria deducatur in pactum, dicitur committeretur*, Butr. num. 4. *ad fin. vers. Et quod dicitur usurarium*, & Ancharan. nu. 5. *vers. Posses esse verum quando secundariò*, & idem Hostien. in *summa hujus ritul. post princ.* & plenius Joann. Andr. in *reg. Peccatum*, in primo articulo *questionis de reg. jur. lib. 6.* Verum tamen ut tertio subdit Hostien. hic num. 3. quamvis talis possit hominem tallere, & judicem humanum; non tamen illum, cui omnia nuda sunt, & aperta, quia Deus est cognitor secretorum, *cap. Erubeant*, 32. *dist. c. Consultus*, 2. *quest. cap. Novit*, *supra de iudic. cap. Tuas nos*, in *fine*, & *simon.* quem non laet peccat. qualitas, nec peccantis affectus, *cap. Deus*, 24. *quest. 1. glof. ult. in cap. In Civitate*, *supra eodem*.

Secundò nota tibi, *Prolixioris temporis dilatio*, eum qui vendit rem plus, quam valeat, ob dilataam pretii solutionem, censeri quali usurarium in foro animæ, & ad restitutionem teneti: & est communis opinio, ut constat ex dictis in precedenti notab. Fallit tamen, si duo copulativè concurrant. Primum est, ut dubium sit, an res tempore solutionis plus minuite valitura esset. Secundum, ut tempore contractus eam rem non esset venditurus, ut est textus in *cap. Navigans*, in *ult. casu infra eod.* & in *cap. In Civitate*, *supra eodem*, secundum lecturam Cardinal. quam dicunt ibi esse communem, Abbas, & Joann. de Anan. in *princ.* & magis communem Joan. Lupus in *repetitione d. cap. Navigans*, §. 5. num. 22. & hic notat Henric. Boelch. in *princ.* An autem vendens cariori pretio ob dilataam solutionem, possit in foro conscientia tamquam iuratus damnari, & quibus ex causis excusetur in foro animæ ab usuraria pravitare: dic ut plenè scripsi in prædicta Decretali in *Civitate*, *supra eodem* n. num. 2. *vers. in finem*.

D E U S U R I S.

Gregorius IX. Fratri R.

C A P U T XIX.

Naviganti, vel eunti ad nundinas, certam mutuans pecuniæ quantitatem, pro eo quòd susceptum in se periculum, recepturus aliquid ultra fortem, usurarius est censendus. Ille quoque, qui dat decem solidos, ut alio tempore totidem sibi grani, vini, vel olei mensuræ reddantur, quæ licet tunc plus valeant, utrum plus vel minus solutionis tempore fuerint valitura, verisimiliter dubitatur: non debet ex hoc usurarius reputari. Ratione hujus dubii etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut amplius, quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem: si tamen eo tempore contractus non fuerat venditurus.

S U M M A R I U M.

- 1** Mutuans pecuniam naviganti, si recipiat aliquid ultra fortem, usurarius censetur, etiamsi periculum in se suscipiat, & n. 4
Quid de jure civili, n. 5.
Et quid de jure canonico, num. 8.
Quid in foro judiciali, num. 21.
Et quid in foro anime, n. 24. & 57.
- 2** Usurarius non est emens rem minus justo pretio, si tunc verisimiliter dubitetur, an tempore traditionis plus, vel minus sit valitura, & numer. trigesimo.
- 3** Vendens rem plus, quam valeat, ex eo, quòd differt solutionem pretii, excusatur ab usura ratione dubii, si tunc non erat aliàs venditurus, & n. 34.
- 5** Nauticum fœnus de jure civili, etiam usque ad usuram centesimam pernitebatur.
Usura centesima que sit.
Pecunia trajectitia que dicatur.
- 8** Usura nautica de jure Canonico reprobatum secundum Canonistas,
Contrarium secundum Theologos, n. 12.
Distinguitur, n. 21.
- 9** Jus Canonico in materia peccatum concernente in totum derogat jure civili.
- 10** Periculum rei mutuatae, quod in se suscepit creditor, cur eum non excuset ab usura, si aliquid ultra fortem recipiat, & n. seq.
- 11** Dominium rei mutuatae consumptione amittitur, & sic alterius.
- 13** Intellectus varii Theologorum ad hoc cap. & nu. 55. usque ad n. 59.
- 14** Aliquid, dictio verificatur in qualibet minima re.
- 15** Usura committitur, si aliquid quantumcumque modicum ultra fortem accipiat.
- 16** Nihil, dictio quantumcumque quantitatem excludit.
- 17** Navigare dicitur, qui uxorem duxit, & cur.
- 18** Usura est aliquid ultra fortem accipere ratione mutui tantum, vel ratione mutui, & periculi simul, sed non ratione periculi tantum secundum Theologos.
- 19** Eratio mutui tantum intelligitur, quando creditor vult omnino in se suscipere sortis periculum aliàs non mutuaturus.
- 20** Idem si non exprimat, an lucrum recipiat propter mutuum, vel propter periculum.
- 22** Simoniacæ est electio, licet electores dicant se non suscipere motos propter pecuniam sibi datam, vel promissam, qui aliàs electuri erant.
- 23** Usurarius an iudicetur, qui prius liberè mutat, & postea sub certa mercede periculum in se suscepit.
Correspondentia presumitur ex proximitate temporis, ibidem.
- 24** Usura sola voluntate committitur.
- 25** Usura non est, sed locatio operarum, si navigans recipiat pecuniam ultra mare vehendam sub certa mercede.
- 26** Pecunia nullus est usus.
- 27** Locator cur justè salarium recipiat non autem mutuans.
- 28** Socius ponens pecuniam, licet potest habere partem lucri, dummodo pecuniam periculo exponat.
- 29** Societas est quædam fraternitas.
- 30** Usurarius est qui tunc emit rem minus quam valeat, ob eam causam quia rei traditio differtur, & tunc solvit pre sum.
- 31** Nisi dubium sit, an tempore traditionis plus, minus ve sit valitura.
- 32** Et in estimatione valoris considerari debet, quod communiter solet contingere.
- 33** Dubia in foro judiciali sunt interpretanda in meliorem partem; sed in foro anime in durioem.
- 34** Vendens rem carius, quam valeat, ob dilatam pretii solutionem, ut excusetur ab usura, que debeant concurrere.
- 35** Usurarius mentalis est qui carius vendit credita, quam numerata pecunia, & n. 45.
- 36** Societas iniã ab officiali Romana Curia super officio ultra valorem gravato, contemplatione tamen alterius personæ recognoscens bonam fidem, & servantis eum indemnem, an sui natura sit illicita, & usuraria, & numer. seqq. usque ad n. 112.
- 37** Societas contrahi non potest super re non existenti.
Societas officii sine officio super solo periculo vitæ constitui non potest, ibidem.
Declaratur, n. 73.
- 38** Societas requirit subiectum communicationis lucri, & damni.
Usurarium putatur ex re infructifera lucrum sperare, ibidem.
Declaratur, n. 74.
- 39** Usura non cadit, nisi ubi mutuum verum, vel fictum intercedit.
- 40** Usura est lucrum ex mutuo, vel quasi mutuo.
- 41** Contractus presumitur qualis in sui figura apparet.
- 42** Usura ex mutuo vero quando dicatur.
- 43** Mutuarius ex ratione mutui veri, vel palliati subdit omne periculum rei mutuatae, & semper obligatur ad sortis restitutionem.
Census vitalitius, in quo perpetuò pecunia sit recipientis, sortitur naturam emptionis, ibid.
- 44** In societate officiorum pecunia non fit recipientis, sed remanent solventis sub solo periculo in casu mortis.
- 45** In mutuo palliato necesse est, ut lucrum, quod speratur, proveniat ex interusurio temporis.
- 46** Usurarius censetur contrahens, qui ex sui forma usurarius non est, ob depravatam contrahentium intentionem.
- 47** Usura palliata esse non potest, ubi cessat depravata intentio contrahentium.
- 48** Usura mentalis committitur, cum quis ex mutuo lucrum sperat: secus si ex alia justa causa.
- 49** In societate super officio ultra valorem gravato fructus non accipiuntur ratione mutui, sed ratione periculi, quod sui natura non est illicitum, & numer. seqq. & num. 71.
- 50** Periculum amissionis sortis in societate officiorum est pecunia estimabile ad rationem duodecim pro centenario.

- 51 Pretii iustitia desumitur ex consuetudine longissimi temporis cum superiorum tolerantia.
- 52 Societatis contractus tunc iustus dicitur, cum inter socios lucri, & damni servatur aequalitas.
- 53 Mortis eventus inter casus fortuitos computatur. In societatis officiorum cessat suspicio usurarum propter incertitudinem vite, ibid.
- 54 In societate officiorum fructus iuste percipiuntur non ratione societatis, sed ratione periculi.
- 55 Usura an sit mutuare pecuniam rusticis, ut iusta mercede agros mutuantis colat, & n. 57.
- 56 Usurarium non est periculum in se suscipere, & aliquid ultra sortem recipere, nisi in contractu mutui.
- 57 Contractus mutui quoad usuram praevitatem multum differt à contractu denominato, & n. 62.
- 58 Contractus, in quo datur alicui pecunia cum pacto duplum restituendae, si accipiens ducat uxorem, aut presbyter fiat, non est usurarius.
- 61 Mutuans cum pacto, ut nihil sibi restituatur, si mutuarius intra certum tempus moriatur, si vivat, duplum restituat, an committat usuram, & n. seq.
- 63 Officialis potest inire societatem super fructibus sibi debitis à recognoscendis bonam fidem.
- 64 Actus si non valet ut agitur, an valeat, ut valere potest, r. 66. & seq.
- 65 Contractus non à nomine, sed à conventionibus, & circumstantiis sortitur naturam.
- 66 Actus in dubio censetur factus omni meliori modo.
- 67 Juramentum facit, ut actus etiam nullus defectu formae valeat omni meliori modo quo potest.
- 68 Contractus in dubio neque iniustus, neque usurarius est iudicandus.
- 69 Societas officii congrue appellari potest, etiam si contracta fuerit super officio ultra valorem gravato, & num. seqq.
- 70 Nuptiae ind. diste.
- 71 In societate officiorum non deserviunt officia nisi pro colorando contractu, qui solum suscipitur ratione periculi amissionis capitalis.
- 72 Societas contracta super officio ultra valorem gravato extinguitur sub iato officio.
- 73 Bulla Pii IV. de societibus officii non contrahendis super officio ultra valorem gravato continet ius postivum, & n. seq. usque in fin.
- 76 Contractus natura hoc non patitur, ergo est contractus iniustus, erronea est consequentia.
- 77 Contractus quando dicitur iure positivo, vel naturali prohibitus.
- 78 Societates officiorum an contrahi possint super officiis extra Romanam Curiam existentibus.
- 79 Consiuntio revocatur, vel illius ratio ad decisionem causarum allegari non potest.
- 80 Societatem ignoranter contrahens super officio gravato, proter sortem potest etiam fructus recuperare.
- 81 Bonae fides in his quae sunt iuris naturalis, potest excusare à peccato, sed non à restitutione.
- 82 Societatis officiorum ex stylo Curiae fiunt etiam super officiis ultra valorem gravatis.

Consiuntio iuris Apostolicis obijci non potest, quod non sint iure receptae; sed bene obijci potest, quod per contrarium usum sint abrogatae.

- 1 **N**aviganti. Gregoriana est, ut inquit Joann. And. & ideo legalis, secundum Joann. de Anan. & ipsa se summat, & dividit. Brevius tamen sic summat potest: Recipiens aliquid ultra sortem, usurarius censetur, licet periculum in se suscipiat; hoc dicit primò. Emens rem minus iusto pretio, non est usurarius, si tunc veritatem dubitetur, an tempore traditionis plus, vel minus sit vultura: hoc fecundò. Propter dubium excusatur is, qui ex eo quòd differt solutionem pretii, vendit rem plus, quam valent, si tunc non erat aliàs venditurus: hoc tertio; & ita sunt tria dicta. Secundum ibi, *Ille quoque*. Tertium ibi, *Ratione huius dubii*.
- 4 Nota primò ibi, *Pro eo quòd suscipit in se periculum*, textum expressum, qui non reperitur alibi, quod mutans pecuniam naviganti, vel eunti ad mundinas, si aliquid ultra sortem recipiat, ab usura vitio non excusatur, ex eo quòd pecuniae periculum in se suscipiat: & per hoc tigna

differentiam inter jus civile, & jus canonicum: nam de jure civili permittebatur nauticum saecus, ut *Cod. de naut. faen. per tot.* ita ut inruantur periculo suo pecuniam ultra mate vehendam liceret recipere usuram etiam centesimam, ut *leg. Nihil ff. cod. quae scilicet in anno aquatur* 6 sortis, ut per Hostien. in *cap. Quanto, num. 5. supra cod. & in summa de usur. §. Ex quibus, vers. Item in tractatibus, & vers. seq.* & dicebatur huiusmodi pecunia trajectitia, eò quod trans mare periculo creditoris trajiceretur, l. i. ff. de nautic. faen. & hic notant Hostien. & Joann. Andr. ambo n. 1. & Calder. n. 6. & erat hoc speciale in usura nautica, in qua erant & alia specialia: nam aliae usurae sine stipulatione non debebantur; nautica verò debebatur etiam ex pacto nudo, l. *Periculis §. fin. cod. tit. secundum Calder. hic n. 7. Cardin. n. 1.*

Verum de jure canonico usura haec nautica omninò reprobat, ut hic est textus clarus, quo sublata est juris communis dispositio, & correctus totus titulus, ff. & *Cod. de naut. faen.* ut hic firmant Hostien. num. 1. 2. & 3. Cardin. in *princ.* ubi sic summat textum, videlicet [Nauticum saecus jure canonico reprobatur,] & sufficit num. 1. in 1. *apost.* Anchar. in 2. *notab.* Joann. de Anan. num. 7. & Joann. Crot. num. 8. in 3. *notab. tom. 4. Repeten. fol. 383.* dicens: [Nota quòd per iustum textum est correctus totus titulus, ff. & *C. de naut. faen.*] Et quamvis contrarium teneat Jacobus Butrigarius in *l. C. de naut. faen.* exemplo duorum, qui ludunt taxillis: nam eum subijciat de fortunae periculo, si unus vincatur ab alio, lucrum licitè retinetur: & Joann. Crot. dicat hanc opinionem sibi aliquando placuisse, eò quòd eum creditor suscipiat in se periculum pecuniae, & aliquid recipiat ultra sortem, hoc non est contra jus divinum: id eòque jus civile servabitur in tertis Imperii, juxta *glor. in cap. 2. de arbit. lib. 5. & Abb. in cap. Discreti, de re judic. attamen*, ut idem Crotus tubit, prior opinio est tenenda; quia hic textus prohibetalem contractum, uti usurarium; & ita illum prohibet ratione peccati: in materia autem congerente peccatum, jus canonicum in totum derogat juri civili, & ubique locorum servari debet, *cap. fin. de prescript. Bart. & DD. in leg. Privilegia, C. de Sacros. Eccles. idem voluit Salyc. in Authen. Ad hac, in 3. col. Cod. de Summ. T. in 2. r. dicens*, l. *gibus loquentibus* de usura nautica hodie non esse accomodandum assensum, propter id quòd habetur in hoc *cap.* Nec obstat dictum Jacobi Butrigarii, quia non est verum per hunc textum, ut inquit Joann. de Anan. *hic num. 3.* post Petr. de Anchar. cujus manuseripta dicit le vidisse, & attestat ita communiter teneri: de communi etiam testatur Navarr. in *Manu. 1. cap. 17. num. 221.* & ex Theologis hoc tenet supplementum, ut refert Sylv. in *ver. Usura, t. num. 75.* Item non obstat, quòd cum in mutuo dominium transferatur in debitorem; id eò ipsum ad spectet periculum rei mutuae, ut *l. Incensum, C. si scri. perat.* creditor, qui periculum in se suscipit, videatur licitè posse aliquid accipere quasi in compensationem suscepti periculi. Quoniam respondetur hunc nihilominus usurarium centeri, cum recipiat aliquid ultra sortem; quod est contra naturam mutui, ut *cap. Consulvus, & cap. Conquestus, supra cod. & si ve pecuniae fors sit percipita.* sive non, si evolutum ultra sortem accipiat, usura est, quia nihil ex mutuo sperare licet, l. *14. qua. 2. per totam*, ita solvit *glor. l. hic, q. 6.* optimè loquitur secundum Anton. de Butt. num. 10. Sed aliter, & fortè melius praed. cum objectionem diluit Hostien. in *summa hoc tit. §. An aliquo casu, vers. Sed numquid pro trajectitia*, ubi hunc articulum late persequitur, & affirmat pecuniam trajectitam esse usurariam, quavis creditor periculum subeat; idque probat ratione naturali, quia aut recipiens jvat se usu peccati: aut non: si non jvat se, iniquum est, uti creditor ab eo lucrum exeat, quòd non habuit: si jvat se: ergo dominium non remanet penes creditorem; quia consumptione amittitur, & fit alterius, ut *leg. Si alieni ff. de solut. unde patet creditorem non debere lucrum accipere à debitore, qui re propria utitur, & cum ea lucratur: nam periculum, quòd in se suscipit, creditor, in nihilo ipsum relevat, sed potius oneratum relinquit: imputet eò sibi, si periculum in se suscipit; ut ibi latius per Hostien.*

Contrarium opinionem, videlicet nauticum saecus nullò jure improbari, amplectuntur comarumiter Theologi, quia quòd in hac specie ultra sortem accipitur, non datur ratio.

ratione mutui, nec propter nudum interesse interfuturii temporis, sed propter iustissimam causam, id est propter periculum, quod in se suscipit creditor contra naturam mutui: ita S. Thom. in tract. de usur. opusc. 73. quest. 9. S. Antonin. in 2. part. lib. 1. c. 6. §. 21. Conrad. de contratt. quest. 39. concl. 1. Silvest. alios adducens in ver. Usura. 1. num. 35. Jo. Major. in 4. sentent. distinct. 15. quest. 31. & Cajet. in summa in ver. Usura exterior, vers. Duodecim casus, quos refert, & sequitur Covar. variar. resol. lib. 3. cap. 2. num. 5. & ex Jurispreritis Jacob. Buttrig. supra cit. in l. 1. c. de nau. fœn. & Bald. in l. 1. num. 33. vers. Vel est susceptio periculi, C. de Summa Trinit. dicens in nautico scenore non esse propriè usuram, quia ibi non est lucrum, sed quædam recompenatio debita hinc inde; & ita quotidie fit Venetiis, Florentiæ, & alibi, ut hic attestatur Cardin. num. 1. in 6. oppo.

13 Magnopetè tamen laborant præcitati Auctores, ut vident dispositionem insignis hujus Decretalis, quam propterea in varios sensus deducunt.

Primus intellectus est Adriani in 2. sentent. in tract. de Usur. cap. Occurrunt, qui putavit hoc capitulum habere locum in eo tantum casu, in quo pretium periculi, quod in se suscipit creditor, est injustum, & immoderatum: tunc enim ultra sortem accipitur id quod ipsum pretium excedit, & hoc causa mutui; & idèd usura est secus verò si pretium periculi sit iustum, ut etiam dicam infra num. 55.

14 Verùm hic intellectus non consonat litteræ ibi, recepturus aliquid ultra sortem: nam dictio aliquid, verificatur in qualibet minima re, juxta gloss. in Clem. 1. in ver. aut earum aliqua parte, de foro compet. & hic notat Abb. num. 2. vers. Et nota bene quod textus dicit, aliquid, & Jo. Crocius in 2. notab. num. 7. Unde secundum eos usura committitur, si aliquid quantumcumque modicum ultra sortem exigatur idem probatur in cap. Plerique, 14. quest. 3. & suffragatur illud, Mutuum dantes nihil inde sperantes, cap. Consuluit supra eod. nam dictum, nihil, cum sit universalis negativa excludit quantumcumque quantitatem, l. si quis ducenta §. Utrum, ff. de reb. dub. Igitur si ve pretium periculi sit modicum, si ve magnum, in contractu mutui usura est per hunc textum.

Secundus intellectus est ejusdem Adriani in d. c. Occurrunt, ad primum Caroli Molinæ de contratt. quest. 3. & Sori infra citandi num. 46. existimantium hunc textum obtinere in eo casu, in quo probabiliter nullum subest periculum, sed solum prætextitur à creditore, ut hoc colore quæsitio sit certus de lucro ultra sortem convento. Sed eos inerior refellit Covar. d. cap. 2. num. 5. vers. Primum eadem; quia textus loquitur de illo, qui mutat pecuniam naviganti. Ad nil tam capax fortuitorum, quam mare, ut inquit Tacit. Annal. lib. 14. Idèdque secundum Calder. hic num. 2. verbum, navigare, in latiori significatione ponitur pro quolibet actu laborioso, cum sæpè navigando labor, & periculum in mare, cap. Non urbevetur, 24. quest. 1. cap. Adversitas, 7. quest. 1. Unde navigare dicitur, qui uxorem duxit, cap. Nos novimus, 17. q. 2. ubi glossa prima, (Sicut navigans, inquit, subjicit se variis periculis, nec proprio motu regitur, sed ventis; sic habens uxorem.)

18 Tertius denique intellectus est illorum, quia sic distinguunt: Aut mutuanus recipit aliquid ultra sortem ratione mutui tantum, aliàs non mutuaturus, & est usura, non obstante quòd periculum sortis in se suscipiat; & in hoc casu loquitur hoc capitulum. Aut recipit partim ratione mutui, & partim ratione periculi; & similiter usura est quantum ad illud quod recipit ratione mutui Aut demum recipit ratione periculi tantum, atque ut pretium periculi; & sic non est usura: nam est non matureat, & periculum navigantis vellet subire, licitè posset recipere pretium periculi suscepti: nec propter hoc quòd est interfuit mutuo, efficitur deterioris conditionis: & hic quidem intellectus à Theologis communiter approbatur, ut inferius patebit; sed tamen illud impugnat supplementum duplici motivo. Primum quia hoc cap. vult esse usuram, etiamsi quid ultra sortem recipiatur ratione periculi, ut sonat littera ibi, pro eo quod. Verba enim textus sic se habent, N naviganti, vel eunti ad nundianas certam mutuanus pecuniam quantitatem pro eo quòd suscepit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Denique quia si haberetur respectus ad mutuum, nullum fuisset dubium: & sic lex lata esset super indubitata.

Prosp. Fagnan. in P. Lib. Decretal.

19 bilit, quod esse non debet, quia esset superflua; ad hoc l. Quoa Libeo, & ibi gloss. 1. ff. de Carbon. edic. sed cum mordet Silvest. quòd non bene intellexerit textum; quia verba illa, pro eo quod, non denotant causam receptionis lucri ultra sortem, sed causam mutuandi; & secundum hoc poni debet coma post verbum, suscipit, non autem post verbum, quantitatem. Censetur autem creditor moveri ratione mutui, quando vult, & pacificetur, ut fortis periculum omninò ad se pertineat, aliàs non mutuaturus: & sic ex mutuo vult consequi lucrum non quidem immediate, sed mediante susceptione periculi; quod usurarium est: ita hunc textum intelligunt S. Antonin. in 2. part. lib. 1. tit. 1. cap. 6. §. 21. Silvest. alios adducens in ver. Usura, 1. num. 35. Conrad. de contratt. conclus. 1. Jo. Major. in 4. sent. dist. 15. quest. 31. & Cajet. in summa in ver. Usura exterior, vers. Duodecim casus, & hunc sensum verè proprium esse, ut frequentiori Theologorum judicio probatum attestatur Covar. variar. resol. lib. 2. cap. 3. num. 5. vers. Secundo. Quando autem mutuanus suscipit in se periculum pecunie mutuate, & simpliciter recipit aliquid ultra sortem, non exprimens, an id recipiat ratione periculi, an ratione mutui; Canon vehementer præsumit eum recipere propter mutuum, & susceptionem periculi adhibitam esse ad palliandam usuram, ad quam quidem palliationem de medio tollendam sub colore periculi suscepti emanavit hæc Decretalis; secus verò si mutuanus exprimat se emolumentum accipere propter periculum, quod in se suscipit; quia tunc contractus non est usurarius, ut per Valasc. cons. 18. num. 4. & alios complures hic cogestos à modernis Collectoribus.

20 Quid dicendum? Ego ad conciliandas opiniones puto sic distinguendum: Aut queritur, an ejusmodi contractus censetur usurarius in foro externo, & quantum ad iudicium Ecclesiæ: Aut queritur, an sit usurarius in foro anime, & quoad Deum. In primo casu existimo contractum iudicari usurarium, & ita procedere opinionem Canonistarum; quia cum creditor recipit in se periculum rei mutuate, & aliquid accipit ultra sortem, Ecclesia iudicat principale objectum illius esse lucrum ex mutuo, ita ut non sit audiendus, si dicit se non recipere ratione mutui, sed solum ratione periculi: quia cum hoc consistat in intentione, non pertinet ad iudicium Ecclesiæ, quæ non iudicat de occultis, cap. Sicut tuis, in fin. & ibi gloss. ult. C. Tua, de simon. C. cap. 1. Ut Eccles. benefic. Talis enim intentio, ut inquit Jo. Andr. in cap. Nobis, num. 5. de simon. non video quomodo probari possit nisi per ipsum, cum tamquam soli criminoso, & in facto suo deponenti non est credendum; alioquin cuique facile esset dicere; Ego fuisset aliàs mutuaturus; occulta enim, & incognita illi soli sunt relinquenda, qui solus novit corda fidelium hominum, cap. Consuluit, 2. quest. 5. Et est simile in simonia: nam si pecunia promissa, vel data interveniat, non audiuntur electores, si dicant se non fuisse motos ad eligendum propter pecuniam, quia aliàs electuri erant: sed qualicumque fuerit eorum intentio, electio iudicatur simoniaca, ut firmat gloss. 2. in d. cap. Nobis, supra de simon. quam ibi sequuntur Hostien. Joan. Andr. Abb. & alii communiter, & videtur sententia D. Thom. in 2. 2. q. 100. art. 2. ad 5. Eodem igitur modo non est audiendus creditor, qui dicit se non moveri ad emolumentum ultra sortem accipiendum ex causa mutui, quia aliàs erat mutuaturus, sed nihilominus usurarius ab Ecclesiâ iudicatur, qualicumque sit ejus intentio: & propterea text. non dixit, usurarius est, sed usurarius est censendus: quasi senserit non esse usuram intrinsecè, & ex natura rei, sed usuram reputari ab Ecclesiâ: nam censeri idem importat quod iudicare, l. Censere, ff. de verb. signific. gloss. In Clem. 1. in ver. Censemus, de probat. Quod sanè iudicium in eo videtur fundatum, quia ut plurimum creditores suscipiunt in se periculum ad palliandam pravam intentionem, quam gerunt lucrandi ex pecunia mutua. & ex his, quæ plerumque accidunt, jura constituntur, l. Nam ad ea, ff. de legib. & sic non quia culpa sit, sed quia folet esse, ut inquit gloss. in cap. Presentium, in ver. Istam, 1. quest. 1. & est simile in cap. Mulier, 15. q. 1.

21 Limitari tamen posset hoc primum membrum, nisi aliquis primò mutuaret, & postea conveniret, ut ad se periculum pertineret certa mercede sibi constituta: tunc enim non ex mutuo lucrum acciperet, sed ut ajunt, pro assurance ratione fortis: ita Navar. in Manual. cap. 17. num. 221. alios citans;

38 societas valere non potest, & necesse est, ut resolvatur in mutuum, & *decis. 552. num. 2. §. 6. part. 1. recent.* ubi decidit societatem officii sine officio super solo periculo vitæ constitui non posse, quia deficit subjectum communicativum aptum reddere lucrum, & damnum, ut est necessarium in societate ex d. l. Verum, §. fin. ff. pro soc. & ex aliis auctoritatibus ibi allegatis.

39 Quibus tamen non obstantibus videtur respondendum, contractum, circumscripta Ecclesiæ prohibitione, ex se licitum esse, & sui natura ab usurario crimine longè abesse.

Primo, quia usura non cadit, nisi ubi mutuum verum, vel fictum intercedit, *cap. 1. q. quest. 3. Abb. conf. 114. Attingendo, num. 1. part. 2. & conf. 15. Queritur, nu. 2. part. 1.* notant Canonistæ in rubrica, & in *cap. Conquestus, supra eodem, & Legitæ in l. 2. §. Credimus*, ubi Dec. in 3. notab. ff. Si cert. petat. & colligitur ex ipsa usurarum diffinitione; dicitur enim esse lucrum ex mutuo, vel quasi mutuo, *Sot. lib. 3. de just. & jur. quest. 1. art. 1. Covar. lib. 3. variar. resolut. cap. 3. Contrad. de contract. tract. 2. §. 21.* Sed hic nulla v. ri aut ficti mutui subest ratio. Ergo, &c. Mutuum

40 verò in hoc contractu non intervenire ostendunt verba ipsa, quæ in contractu societatis, non in contractu mutui sonant, *l. Si quis stipulatus, ibi, Respiciendus erit sermo stipulationis, ff. de verbor. obligat. l. fin. & ibi gloss. in ver. Proclivior, ff. de condit. caus. dat.* Contractus enim presumitur qualis ex figura apparet, *Bart. in cap. 1. in princ. de feud. dat. contra vic. leg. commiss. & in specie contractuum societatis fuisse initum, si verba sonent in societatem, plenè consulit Curt. sen. conf. 52. incip. Super art. num. 2.*

42 Itaque mutuum verum dicitur, ubi partes expressè de mutuo agunt, & tunc usuram veram committunt, cum aliquid ultra sortem ex pacto, & conventionie recipiunt, juxta *l. Rogasti, §. Si tibi, ff. Si cert. petat.* De hoc mutuo loquitur Pontifex in *cap. Inter dilectos, de excess. Prælat. in princ.* dicens usurarium esse illum, qui in ludo alteri mutuavit undecim pro duodecim; quo exemplo utitur *Bero. conf. 207. nu. 51. vol. 1.* ad ostendendam differentiam, quæ inter mutuum usurarium verum, & mutuum usurarium palliatum intercedit. Quod verò neque mutuum fictum, aut palliatum in hoc contractu considerari possit: patet, quia de ratione mutui tam veri, quam palliati est, ut mutuatarius omne damnum rei mutuæ, & omne periculum subeat. & in omni casu ad illam mutuanti restituendam teneatur, *l. Incendium, ff. Si cert. pet. §. Item secus, Infiti. quib. mod. toll. oblig. Angel. in Summa ver. Mutuum, latissimè Conrad. de contract. tract. 2. quest. 33. in fin. 2. suppositiois, & quest. 34. concl. 1.* ubi pluribus comprobatur ad substantiam mutui pertinere, ut mutuatarius semper obligatus remaneat ad sortis restitutionem, & *decis. 552. num. 7. part. 1. recent.* ubi propterea decidit censum vitalitium, in quo datur pecunia, ut perpetuò sit apud recipientem, sortis naturam emptionis. In hoc autem contractu societatis officii, pecunia non fit recipientis, sed remanet solventis, sub solo periculo amissionis in casu mortis, ut dixit *Rota d. decis. 552. num. 8.* & recipientis spem probabilem habet illam lucrandi, & facile potest fortunæ beneficio ab onere restitutionis se liberare. Ergo certum est, ne palliatum quidem mutuum hic intervenire; quandoquidem hujus contractum forma, quæ in hujusmodi conventionie consistit, ad forma contractus mutui maximè differt.

43

44 Præterea ut mutuo palliato, & interpretativo sit locus, necesse est, ut quod sperant contrahentes, sperent, & expectent ex cursu, & interursu temporis, aut certè aliunde expectare non possint. Exemplum est clarissimum in hac Decretali in 2. *respons. ubi mercatores, qui carius vendunt merces credita pecunia, usuræ habet infecti censentur.* Quamvis enim contractus venditionis sui natura createat omni suspicione usuræ, quia tamen id quod ultra justum pretium recipiunt mercatores, non aliunde sperant, quam ex dilata solutione, nec aliunde provenit, quam ex cursu, & lapsu temporis: merito judicatur ab Ecclesiæ mutuum palliatum nomine emptionis, & venditionis. Ita

45 in terminis declarat *Abb. conf. 5. Omisiss argumentis, nu. 3. part. 1.* Ideoque *glos. ult. in cap. Consuluit, supra eod. circa med.* ubi idem exemplum habemus, dicit ob depravatam intentionem contrahentium usurarium existimari contractum, qui ex sui forma usurarius non est. Item *glos. hic in Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

verb. Venatores, ubi etiam *Abb. num. 2.* docet mercatores carius vendentes ob dilatam pretii solutionem, de usura damnari, quia fraudem habent in mente. Hinc etiam Hieronymus Gabriel. *confil. 156. nu. 26. & 35. vol. 2.* scripsit usuram palliatam locum habere non posse cessante depravata intentione contrahentium. Verum quòd in casu nostro à contrahentibus accipitur, vel expectatur, ubi gravatum est officium; non accipitur, neque expectatur ex dilata solutione ob pecuniæ usum propter cursum, & lapsum temporis, sed propter illud grave periculum, quod subeunt amittendi sortem; nec habent animum depravatam, & voluntatem corruptam. Ergo nulla proflus mutui species hic esse videtur, ut sapissimè firmavit *Rota, & præsertim decis. 291. num. 4. & decis. 336. num. 5.* ubi aliæ decisiones referuntur, *par 4. diversor.*

Hoc dictum ex eo licet confirmare, quòd usura mentalis est per objectum perpendenda, ita ut tunc demum committi dicatur, quando quis ex mutuo lucrum sperat: fecus verò si non ratione mutui, sed ex alia justitia, atque legitima causa; quia tunc non est usura, sive secundaria, sive principaliter speret lucrum: ita *Sot. lib. 6. de just. & jur. quest. 1. art. 2. col. 3. circa fin.*

Cum itaque contrahentes societatem super officii etiam gravatis ultra valorem fructus sibi promissos accipiant non ex vi mutui, sed ob pecuniæ periculum suasptè natura æstimabile, ut *l. Periculi, ff. de naut. fænor.* utriusque dici non debent usuraria labe coinquinari, etiam si eorum mens in contrahendo ad lucrum principaliter dirigatur; præsertim cum periculum sit tale, ut hoc pretio, & recompenatione dignum iudicetur.

Quod probatur primò auctoritate *Soti lib. 6. de just. & jur. quest. 6. art. 2. ad fin.* ubi de hujusmodi societatis verbafaciens, [Periculum, inquit, quod centum confersens subit; ut si tempore durantis societatis moriatur, illa amittat, æstimabile est pecunia, atque adeò ficit in ludo, & in aliis itidem fortuitis fieri consuevit, justè videtur pro illo periculo centum recipi sex pro quolibet semestri.] Hæc ille.

Secundò, quia homines prudentes, ac timorata conscientia justum putant recipere sex pro centenario sexto quoque mense ratione illius periculi; & hoc pretium ex consuetudo longissimi temporis cum superiorum tolerantia hucusque approbavit. ex his namque sumitur pretii justitia, ut tradunt Doctores in *l. Præmia verum, ff. ad l. Falcid. & in cap. 1. de emp. & vendit.* & ex multis *Contrad. de contract. q. 56. & q. 89.*

Tertiò, quia ubi contrahentes ob dubiam spem dubiumque eventum potentiam habent ad plus, & minus, ad damnum, & lucrum, nulla inter eos inæqualitas, nulla injustitia considerari potest, argum. *l. Si oleo,* ubi *Bald. & Salyc. & l. Spasione, C. de usur. & patet ex dictis supra num. 28.* Quis autem non videat in hoc contractu accipientem pecunias habere spem non minus probabilem lucrandi sortem, quam dantem lucrandi fructus, cum mors certissima sit, tempus verò mortis adeò incertum, ut non absque ratione casus mortis inter alios fortuitos computetur? *l. fin. in princ. C. de juve dot. Bald. in l. 1. in fin. C. Qui non poss. ad libert. per ven.* Unde *Rota coram Gregor. XV. decis. 107. n. 4.* dixit in societate officiorum cessare omnem suspensionem usurarum propter incertitudinem vitæ, ex traditis per *Roman. conf. 302. num. 3. & Dec. in l. fin. num. 4. C. de tranfact.*

Quartò, & ultimò, ut alia omittamus, quia justitia societatis contracta intea valorem officii ab hoc periculo dependet; propterea eo casu putatur licere locum accipere duodecim pro centenario singulis annis, quia hoc æstimatur justum pretium illius periculi amittendi censum. Ita fatentur omnes uno ore hæc de tractantes, præcipuè autem *Caltrac. cap. 8. num. 2. c. 42. & 48. num. 1.* quibus in locis apertè testatur jus percipiendi fructus, quod habet pecuniam tradens, fundatum esse in periculo illam perdedi, atque idèo tali periculo cessante veluti causa, cessare; & ipsum jus fructus percipiendi; quin in *Navar. conf. 29. Excellentissime Domine, in iii. de usur.* asserit fructus in hoc contractu justè recipi non ratione societatis, sed ratione periculi, quod subit socius in utilitate officialis: quod videtur etiam sensisse *Rota decis. 742. num. 1. & decis. 763. num. 3. part. 1. diversor. & Oldrad. conf. 207. Universis, n. 6. & per tot.* Sed qui societatem super officio gravato contra-

hunt, eidem, ac fortasse etiam majori se exponunt periculo, ut ex se patet. Ergo eodem etiam fructus pro illius periculi pretio accipere poterunt: nam quod fructus officii extent, vel non extent, non efficit majus, vel minus, justum, vel injustum talis periculi pretium.

55 Nec quidquam obstat, quod qui contrariam tenent opinionem, respondeant fructibus officii non extantibus contractum hunc ad mutuum reduci, in quo periculum rei mutuatæ, quod mutans in se suscipit, illum non excusat ab usu a, ut videtur esse textus insignis in hoc cap. *Naviganti*, & tradit *Navar. in Manual. cap. 17. num. 221. & 284.* Quare hoc casu periculum non erit habendum in consideratione.

Id inquam non obstat, primò quia non desunt graves viri, qui usurarium non existimant mutui dationem ea lege factam, ut mutuiarius cogatur solvere mutuanti pretium periculi rei mutuatæ, quod in se suscipere vult, dummodò tamen illud pretium sit, ac legitimum: & inter hos præcipuus est *Adrianus in 4. sent. tract. de usur. in cap. Occurrunt*, cujus sententia adjuvari videtur ex doctrina *Bald. in l. Rogasti, §. Si tibi, col. 2. ff. Si vere. per. & Jo. Lup. in cap. Per vestras, de donat. inter vir. & uxor. §. ult. num. 39.* qui committere usuram non credunt civem, qui rustico certam pecuniæ quantitatem mutuat, ut suos agros justa mercede colat. Et ad hunc textum prædicti Doctores respondent, maximè verò *Adrianus loco citato*, procedere, ubi periculum non est verum, ac reale, sed fictum, ac simulatum in fraudem usurarum. Hunc intellectum, probat *Sot. lib. 6. de just. & jur. quest. 4. art. 2.* Quis autem dixerit periculum perdendi capitale, quod in se suscipit tradens pecunias, simulatum esse, cum oculis quodammodo cernatur, & quasi manibus tangatur? hunc tamen intellectum consultavi supra n. 17.

Respondet præterea idem *Adrianus*, ubi supra hujus textus dispositionem non habere locum, nisi quando injustum est periculi pretium. In causa autem nostro justum supponimus, ut jam in superioriibus probavimus.

57 Sed quia neque hujusmodi interpretatio consonat litteræ hujus cap. ut dixi supra num. 14. & doctrina *Adriani*, & sequacium, de quibus supra num. 55. communiter reprobatur, teste *Covar. lib. 3. variar. resolut. cap. 2. num. 5. vers. Tertio*, & contra illam valde urgent rationes per eum ponderatæ. Ideò tertio loco responderi potest hujus textus decisionem fundatam esse in præsumptione, ut colligitur ex verbis textus ibi, *Usurarius est censendus*; id est præsumendum, ut interpretatur *Navar. in Manuali cap. 17. n. 384.* hunc intellectum recipit *Contrad. de contract. quest. 39. col. 4. vers. Secundò, &c.* Ad quod vide quod dixi supra n. 22. Quare cum nos loquamur de foro interiori conscientiæ, in quo veritas rejectis præsumptionibus attenditur, ut per *Feder. de Sen. conf. 21. m. 2. vers. Præterea lex seu forum conscientie*, non est, cur de ejus decisione laboremur.

58 Sed quantum hic quoque intellectus aliquam patere difficultatem, quarto loco, & fortè melius, quod spectat ad rem præsentem, responderet hunc textum intelligendum esse de mutuo vero habente propriam formam contractus mutui, concurrente depravata, & perversa mutuantis voluntate, ut unusquisque cognoscere facile poterit, si verba textus diligenter legat, & illorum etiam, qui communem intellectum tenuerit, loquendi modum accuratè perpendat. *Naviganti*, inquit *Gregorius IX. vel eunt ad mundinas certam mutuantis pecuniæ quantitatem, &c.* Verba sunt clara, aperteque mutuum demonstrant. Non procedit ergo in alio contractu, qui mutui speciem ac formam non præferat, sed ad aliud genus contractus à mutuo diversum reduci possit, licet certum ac proprium illius nomen non habeamus. Sed contractus, de quo agitur, non est mutuum, habita ratione illius formæ, ut supra probatum est num. 41. neque contrahentes ultiam habent intentionem, cum bona fide contractum licitum celebrare sibi persuadeant, ut pro certo supponimus. Ergo periculum in casu nostro excusare optimè poterit ab usuraria pravitate.

59 Quæ distinctio confirmatur etiam ex his, quæ tradit *Navar. conf. 23. Respondimus, de usur. lib. 5.* Nam in principio dicit non committere usuram illum, qui dat centum mercatori in Syriam ducere volenti navem mercibus onustam ea lege, ut perdat illa, si navis pereat; si verò (si

va revertatur, reddantur sibi centum: & quia contrarium videtur tenete in suo *Manuali cap. 17. n. 221.* ut se ex illis ab illa contradictione, declarat, quæ habentur in *Manuali*, procedere in mutuo; quæ verò tradit, in dict. cons. locum habere in contractu innominato, per quem datur aliquid alteri ob periculum subeundum, neque valere argumentum à contractu mutui, qui debet esse gratuitus, ad alios contractus non gratuitos: quam autem differentiam considerare possumus inter unum contractum, de quo in *Manuali*, & alterum de quo in consil. nificamus eam esse, ut contractus, de quo in *Manuali*, habeat veram mutui formam, & ibi de mutuo agatur ex mente contrahentium; alter verò careat forma mutui, & in eo mens contrahentium ad mutuum non referatur: quod clarius apparebit, si eundem *Navarrum* adeamus in *consil. 29. Excellentissime Domine, num. 4. vers. Tertio quero, eodem tit. de usur.* ubi iustum dicit consuetudinem 60 in Gallia Belgica receptam, ut quis det alteri centum cum pactioe reddendi ducenta, si post duos annos uxorem accipiens, visa Roma in patriam revertatur, vel trahat alicui certum quid cum pacto duplum restituendi, si uxorem ducat, vel ad Presbyteri gradum ascendat: & iustitiam consuetudinis fundat in periculo, cui se exponit tradens pecuniam: quod quidem periculum, ut ait *Navar.* efficit, ut liceat mutuatæ alicui ea lege, ut si moriatur intra sex annos, nihil mutuanti restituatur, si vivat sex annos, reddantur illa, & centum pro militari; quæ profectò pugnare omninò videntur cum iis, quæ in *Manuali* scripta reliquit d. cap. 17. num. 222. ibi enim, qui mutuat, inquit, cum pacto, ut si inmutariarius infra certum tempus moriatur, si libet, si vivat, duplum reddat, usuram committit. 62 Ut ergo vindicemus *Navarrum* ab hac apparenti contradictione, dicamus in *Manuali* eum loqui de vero, & proprio mutuo, ac mutui formam habente: in citato verò consil. de contractu à forma mutui longè diverso, de contractu scilicet innominato donationis sub modo, vel dationis pecuniæ ad aliquem usum sub periculo amittendi eam in aliquo casu dubio, si perierit, & accipiens aliquid ultra sortem si salva fuerit. Nemo autem non videt contractum, de quo dubitamus, sublato fundamento fructuum ex officio manantium induere formam, ac speciem contractus innominati, argum. l. 2. *cum rebus leg. ff. præscripte verbis*. Quare adhuc licitum, & iustum erit; nemo enim cogitur pecuniam suam alteri gratis concedere, sed potest petere, ac recipere honestum pretium eorum, quæ dat, vel concedit per tales contractus innominatos legitimum non gratuitos, ut per *Navar. in præsit. cons. 23. de Usur.*

63 Secundum, ac ultimum principale fundamentum pro hac opinione, alius prætermisiss, esse videtur, quod etsi officialis, qui officium obligavit pro quantitate totius valoris, nullos amplius habeat fructus ex officio; tamen negari non potest, quin habeat pensiones, ut ita loquar, & fructus, qui sibi debentur ab illis, in quorum favore societates contraxit, cum illi accipientes pecuniam pro suis usibus, atque necessitatibus, ab officiali recognoscant bonam fidem, eumque indemnem servare promittant obligando se ad restituendum omnes, & quoscumque fructus, quos idem officialis illorum causa tradenti pecuniam perolveret; nihil autem impedit, quominus officialis contrahere possit societatem super hujusmodi fructibus, in quibus non minus iura habere intelligitur, quam in fructibus officii non obligati: neque enim assignari potest concludens ratio diversitatis. Cum itaque fructibus officii non extantibus contractus possit nihilominus habere verum ac solidum fundamentum à parte rei, non debemus illum, tamquam usurarium, & illicitum condemnare, si nullus adsit dolus, & omnis absit fraus respectu contrahentium, ut nos supponimus.

64 Qui contrariam sententiam tenent, prædicta fundamenta conantur evertere hac ratione, quia etsi contractus fieri possit cum officiali habente officium gravatum in vim sponsonis, dationis pecuniæ cum periculo, vel etiam in vim contractus societatis habita ratione fructuum, quibus sibi respondent persone recognoscentes bonam fidem: atamen in casu nostro cum inuenies societatem eorum contractum hoc nomine societatis officii agant, nec cogitando quidem de hujusmodi modis contrahent, qui possunt adiniri gravato etiam officio: utique si non

si non valet ut agitur, neque etiam valere debet ut valere possit, ad reg. l. 1. §. Si quis ita, & ibi Bart. nu. 2. ff. de verb. obl. §. 1. Non codicillum, ubi Alex. in princ. C. de testam.

65 Pro solutione hujus argumenti, quod atinet ad nomen, quod contractus dederunt contrahentes, parum est laborandum, cum non à nomine, sed à pactis, conventionibus, & circumstantiis, quas sortitus est, qualitate sumatur, & naturam, ut optime Conrad. de Contract. quest. 33. in 2. & 3. supposit. ubi sexcentis exemplis, & auctoritatibus probat non valere hanc consequentiam, & contractus talis vocatur à contrahentibus; ergo talis est iudicandus. Præterquam quod huic contractui nostro etiam remoto officii fundamento convenit nomen societatis respectu fructuum, qui sibi ab illis debentur, quorum favore officium obligavit, ut supra tetigimus num. 63. & infra probavimus.

66 Quod verò dicitur contrahentes in secunda societate ne cogitasse quidem de hujusmodi contractibus innominatis, qui gravato etiam officio liciti censentur; admittimus eos expresse, & specificè non cogitasse de alia contractus specie diversa à societate officii: negamus tamen eosdem saltem implicite, virtualiter, & in genere mentem non direxisse ad hujusmodi etiam contractus: eo enim ipso quòd celebrare intellexerunt contractum talibus circumstantiis indutum, & actum validum gerere, simul etiam tacite voluerunt contractum iustum bona fide inire: nam contractus talibus concurrentibus circumstantiis in aliam speciem contractus transire videtur, nec potest valere, aut iustus esse, nisi ut est reducibilis ad hujusmodi contractus innominatos. Quare ex præsumpta, & verisimili mente contrahentium sustineri debet, ad gloss. ultim. in fin. communiter approbatam in leg. Tale pactum, §. fin. ff. de pact. Ita in simili casu respondet Conrad. de Contract. quest. 34. post tertiam conclusionem in tertio argum.

Neque obstat reg. d. §. Si quis ita; nam in primis animadverto hanc regulam esse bocardicam, imò contrariam regulam esse longe universaliorem, ita ut respectu illius hic §. dici possit exceptio potius ad regulam, quam regula, ut ibi tradit Jas. num. 21. nam ut inquit Abb. consil. 67. In causa que vertitur, col. 2. num. 2. vers. Nec obstat si dicatur, par. 2. in dubio quis videtur facere actum omni meliori modo, quo potest, sequitur Roland. à Valle conf. 67. num. 13. cum seqq. volum. 1. Quare contrariè regulæ standum erit, quamdiu non probetur exceptio, ad Bart. in l. 2. ff. Si quis in jus vocat. DD. in rubr. ff. de reg. jur. & in leg. Omnis definitio, eodem tit. Præterea quatenus etiam pro regula habendum esset, ut quoties actus non valet eo modo, quo agitur, nec valet, ut valere potest; Respondeo hujusmodi regulam inter alias multas præcipue dnas recipere declarationes, quæ maximè consentunt ad rem nostram. Prima est, ut procedat in casu, in quo contrahentes sciebant actum eo modo gestum non valere, ut declarat Raph. Cumanns, quem refert, ut sequitur Alexand. in cit. §. Si quis ita, num. 8. Tunc enim præsumitur facere velle actum elusorium, argum. l. Non solum, ff. de act. & obligat. Secus verò ubi contrahentes id probabiliter ignorabant, ut in casu proposito; nam tunc cessat præsumptio actus elusorii, & succedit alia præsumptio pro actus validitate, quæ tamquam potentior, ac firmitior, alias omnes elidit, argum. l. Divus, ff. de integ. resit. mi-

67 nor. Secunda regulæ declaratio est, ut non habeat locum quando actus juramento fuit confirmatus: ea enim est potentia juramenti, ut faciat actum valere omni meliori modo, quo potest, Barthol. Alexand. & Jas. in dict. §. Si quis ita, tradunt Doctores in l. Cumpater, §. Filius matrem, ff. de legat. 2. Covar. 2. parte releet. §. 6. col. 2. vers. Decimateria, ante num. 2. ubi de communi testatur; quod procedit, etiam si actus eo modo, quo gestus est, nullus sit ex defectu forme, Honded. consil. 307. num. 41. Cum itaque contrahentes ex inveterata jam consuetudine in hoc contractu juramentum adhibere soleant, virtute hujus Sacramenti sustineri debet eo modo, quo valere potest; præsertim cum agatur de evitanda usuræ crimine, eaque semper sit facienda interpretatio, ut contractus neque usurarius, neque injustus iudicetur, Hieronym. Gabr. conf. 168. quest. 6. num. 12. lib. 1. & conf. 256. num. 3. vol. 2. Bero. conf. 169. n. 19. vol. 1.

Hic accedit, quòd homines per se, & non per interpo-

Profp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

fitas personas, non clam, sed palam celebrarunt hujusmodi contractum spatio longissimi temporis, idque fecerunt tolerantibus Superioribus tam Ecclesiasticis, quam secularibus. Tales contractus communi hominum opinionione habiti sunt pro iustis, & licitis; ab omnibus indifferenter celebrati fuerunt, à doctis, gravibus, & prudentibus viris timorataque conscientia. Confessarii nunquam contrahentibus absolutionem sacramentalem denegarunt; imò ne admonerent quidem unquam de injustitia horum contractuum. Sæpè, ac sæpius accidit, ut accipientes pecunias super officio gravato ingentem illarum summam lucranti sint per mortem dantis, vel illius qui ab eo fuerat nominatus. Hæc sanè omnia suadent ut contractus initus super officio gravato, si non valet jure societatis, sustineatur eo modo, quo valere potest saltem ex æquitate, quæ in foro interiori maximè attendi solet. Præsertim quia contrahentes si scivissent illicitam esse societatem super officio gravato contractam, libenter confugissent ad officium non gravatum, cum ex hoc, quòd officium sit gravatum, nihil commodi atque utilitatis ad eos redurere possit; quare iniquum videtur, ut decepti auctoritate consuetudinis à Superioribus non improbatæ, sine culpa sentiant hoc gravissimum damnum restitutionis fructuum perceptorum, ad quam teneantur, si contractus est usurarius, ut cap. Cum tu, fabr. eod. cum similib. Et certè cum Superiores tam Ecclesiastici, quam seculares hunc contractum in Urbe, & ubique locorum scienter toleraverint à tempore serè immemorabili usque ad hanc diem, pium est credere id eos fecisse, quia viderunt, ac prudenter considerarunt talem contractum concurrente bona fide contrahentium fieri absque peccato, & iuste sustineri posse, cum à parte rei invenitur modus illum iustificandi per reductionem ad contractum innominatum dationis pecuniæ cum periculo futuri eventus; vel certè est contractus societatis initus super fructibus officialis debitis ab illis, in quorum gratiam officium obligatur: & ad hunc fortasse facilis redigeretur, cum majorem habeat cognationem, & affinitatem cum societate ipsa contracta super fructibus officii, & in habentibus symbolum facilior sit transitus, l. Item veniunt, §. Cum prædiximus, §. de per. hered. cum vulg. Et talis contractus quanvis initus super fructibus aliunde qualis, quam ex officio, adhuc tamen congruè retinebit nomen societatis officii. Primò ob originem, quam habuit, quia ortum duxit ab illo contractu societatis, quem homines à principio frequentare ceperunt: prout in simili videmus nuptias sic dictas, quia olim sponsa pudoris gratia obnubere, ac velare solebat caput, capit. Hæc imago, 33. quest. 1. Hodie quoque tali nomine appellari ob antiquum illum ritum, licet jam abierit in descendentem. Secundo voluerunt fortasse summi Pontifices hunc contractum celebratum super officio gravato hoc nomen habere ad scandalum evitandum, ut mos est Romanorum Pontificum, ut per Bero. conf. 146. num. 27. col. 3. ne scilicet homines vulgares ignorantes nomen contractus, iudicarent hunc contractum nomine mutui esse appellandum; & ex consequenti cum eà summo Pontifice permixtum sit ex hujusmodi contractu lucrum quaerere; sibi temerè, ac falsò persuaderent ex mutuo aliquid ultra sortem licite recipi posse. Quam ob cautam Rota in causa Romana Societatis coram Gypso, quæ habetur decis. 311. num. 6. & in alia Romana Societatis coram Cardinali Blanchetto, quæ refertur decis. 336. num. 5. part. 4. diversor. dixit hujusmodi officii deservire solum pro colorando contractu. Denique non ineptè hunc contractum societatem officii appellamus, quia fructus, qui ab officiali percipiuntur à tertia persona, quamvis non proficiscantur immediate eo ipso officio, debentur tamen occasione, & causa officii, cum officialis aliorum gratia, & contemplatione officium proprium obligaverit; quare, latè saltem accepto vocabulo, dici possunt fructus officii: nam quidquid est causa causæ, dicitur esse causa causati, l. Assumptio, ff. de iust. & iur. cum vulg. & à primordio tituli posterior formatur eventus, l. 1. §. Sacratio, C. de impon. lucrat. descript. lib. 10. Facit textus in l. Qui id quod, ff. de donat. Hinc fit, ut societates contracta super officio gravato extinguantur sublato officio, Rota decis. 291. num. 1. & seqq. decis. 308. num. 1. & 2. part. 4. diversor. Non solum quia cum origine duxerit à contractu illo primo super fructibus

officij inito, secundum illius naturam regulari debet; verumtamen quia solum officio aucterit officiali illud jus percipiendi fructus a personis, quarum beneficio fructus officij obligavit. Cum enim tale jus ab officio tamquam a causa dependeat, cessante officio, & ipsum jus cessare intelligitur, *cap. Etsi Christus, circa fin. de jurejur. & cap. Cum cessante, de appell.* Sicut igitur Navar. in *Manuali cap. 17. num. 257.* optat a summo Pontifice, & ab Episcopis jultum declarari consuetudinem in Gallia, & in multis aliis Italia locis receptam, ut Ecclesie, viduae, pupilli, & similes persone miserabiles dantes mercatoribus suas pecunias lucrerentur quatuor, aut quinque pro centum in sui sustentationem, cum consuetudo talis legitimam originem haberit, & commodè defendi possit: ita forte ab re non esset, ut Ecclesia contractum hunc societatis initæ super officio gravato, ab omni usura, & injustitia alienum declararet, cum a contractu licito origine duxerit, fundamentum habeat a parte rei, & nullus dolus, nullaque fraus subsit ex parte contrahentium. Ita enim consuleretur & animarum saluti, & Reipublicæ utilitati. Neque tot homines inique tenentur, nec damnum illud sequeretur in publicæ tranquillitatis perturbationem, quod suo tempore acci transiit referri Pius IV. in sua Bulla hac de re edita in princ. de qua infra n. 75.

73 Ex his aperte colligitur, quam infirma sint argumenta, quæ in contrarium afferuntur. Primum enim quod apertè non existente societate super ea iniri non posse, id solum probat, officio gravato ultra illius valorem, contractum in vim societatis officij propriè loquendo non subsistere: quod & nos fatemur. Sed tamen negamus, quin sustineri possit in vim aliorum contractuum, quorum supra meminimus. Deinde quod dicitur ex re infructuosa lucrum sperare usurarium esse, non officio conclusivè nosse; quia falsum est, quod ipsi gratis assumunt, officium gravatum omninò infructuosum esse: nam ejus causa, & occasione habet officialis jus percipiendi tot fructus ab iis, ad quos revera pervenerunt pecunie, quot illorum contemplatione solvit tradenti pecunias: & idè fructus tales non incongruè fructus officij licet appellare, ut supra ostendimus. Præterea si concedamus officium esse infructuosum, postquam gravatum est pro quantitate totius valoris, non concedemus tamen socios hoc casu usuram incurrere; quia quod expectant, aut accipiunt ab officiali, cui pecunias tradiderunt, non expectant, aut accipiunt ratione officij absolute, ac simpliciter, sed ratione periculi, quod in se suscipiunt, tali pretio æstimabile, ut similiter ostensum est supra; hoc enim permittitur, & licitum esse præsertim extra causam in iis liquidò constat ex iis, quæ ex mente ipsius Navar. in *Manual. & in consil. 23 de usur. supra retulimus, num. 59.* quæ non obscure indicant eundem Navar. *consil. 15. Primum dubium, col. 5. tit. de empr. & vendit.* nihil aliud sibi velle, quam contractum super officio gravato celebratum jure societatis non subsistere; quinimò contrahentes usuram fortasse committere, si depravata intentione lucrum inliantes, & scientes ita contrahant in fraudem usurarium. His consequens est, ut conditio illa, de qua per Pium IV. in sua Bulla incip. *Cum sicut accepimus, in Bullar. tom. 2. pag. 22.* ut contractus societatis celebrari nequeat super officio pro quantitate valoris gravato, pertineat potius ad jus positivum, quam ad jus naturale; cum probatum sit exhaustis officij fructibus, contractum a parte rei habere posse fundamentum, nec intrinsecè malum, aut usurarium esse: quod videtur sensisse Rota *decis. 287. num. 1. vers. Nec obstat periculum, part. 4. divers. & decis. 17. n. 1. part. 2. recent. ubi decidit societatem officiorum sustineri dumtaxat ubi ad valorem officij, sed non ultra, idque tam ex forma Constitutionum minorum in Pontificum, quam ex dispositione juris communis; & allegat *decis. Cardin. Millin. in Romana societate 29 Januarii 1602.* quam refert, & sequitur Gregor. XV. *dec. 166. n. 1.**

76 Quamvis enim talem conditionem desiderare videatur natura contractus societatis officij, cum hic contractus consistere nequeat sine fructibus ab officio manantibus, Rota *decis. 287. num. 1. part. 4. divers.* id tamen non est de natura contractus absolute, ac simpliciter, ita ut contractus alio modo celebratus sine officij fructibus defendi nullo modo possit. Aliud enim est, ut ad formam, & naturam alicujus contractus aliquid necessarî requiratur,

quod juris positivè esse potest, & quod dependet natura, ac forma particularis contractus, ut per DD. communiter in *l. 1. in princ. ff. de verb. oblig.* ubi de stipulatione in specie exemplum habemus; aliud verò, ut contractus in genere ex sui natura simpliciter, & absolute seclusa omni humana Constitutione aliquid necessarî postulat, quod propriè dicatur esse juris naturalis, cui derogari non posse testatur Theologi, & sequuntur Doctores nostri, inter quos egregiè Bald. in *l. 1. num. 37. C. de Summa Trinit. Hinc recitè Conrad. de Contract. q. 2. col. 9. vers. Quarta ratio.* Quamvis, inquit, aliquid sit contra naturam contractus, naturam pro naturalibus, aut substantialibus accipiendo; non tamen sequitur idcirco illicitum, & dammandum; & hanc consequentiam; Id non patitur natura contractus: ergo contractus est injustus, & illicitus, erroneam, atque irrationabilem esse probat eleganter idem author *quest. 29. corol. 1.*

77 Quod præterea illa conditio non sit propriè juris naturalis, elicitur ex Bullis hac de re editis Pauli Quarti, & Pii Quarti. Primum quia ponitur inter alias conditiones juris positivè: ergo ejusdem qualitatis, & naturæ ceteri, debet, argum. *l. Jam hoc jure, §. Sed ff. & ibi Bart. n. 1. ff. de vulg. pupil. & l. fin. Cod. de sentent.* Quod verò aliz conditiones sint juris positivè, certissimum est: inter alia enim illa est præcipua, quæ societas contrahi prohibentur super officij in Romana Curia non existentibus. Quis autem dubitet etiam super aliis officij contrahi ex natura sua legitime posse, si aliqua fructiferâ reperiantur, ut revera reperiantur? Nec obstat, quod in Constitutione Pauli Quarti, quæ incipit *Inter ceteras, in Bullar. tom. 1. pag. 723.* contractus societatis aliter iniri, quam super officij Romanæ Curie, declaratur illiciti, injusti, atque usurarii. Quandoquidem eandem Constitutionem Pius IV. cassavit, irritavit, & annullavit cum omnibus in ea appositis clausulis: unde cum in totum sit abrogata, nec Constitutio ipsa, nec illius ratio ad decisionem causatum, aut in argumentum allegari potest, ut probat Dec. in *cap. 1. num. 17. 37. & seqq. de Constit.* Secundò, quia Bulla Pii IV. cautum est, ut qui ignoranter contrahunt societates super officio gravato, nullum ex hoc damnum, & detrimentum sentiant, atque ita simul cum fructibus recuperare possint, ut interpretatur Castracan. in *tratt. de jurejur. cap. 6. num. 18. cum seq.* Hoc enim argumentum satis patet talem conditio nem non esse juris naturalis; quandoquidem in iis, quæ juris naturalis, sunt, etsi bona fides exulare possit interdum a peccato, nunquam tamen excusatur a restitutione, ubi aliquid questum est ex illegitimo, & usurario contractu, ut communiter Theologi sentiunt, & multi ex nostris, ut testatur Navar. *conf. 16. Consultus quidam. n. 2. de Usur.*

82 Ex abundantè dicimus, in prædicta Pii IV. Constitutione nullum posse fieri fundamentum; quia non solum nunquam fuit usus recepta neque Romæ, neque alibi, cum nullus inventus sit ex officialibus, qui juridicè officio privatus fuerit vigore dictæ Bullæ, neque ullus ex sociis, qui ad fructuum contra formam Bullæ præceptorum restitutionem fuerit condemnatus: sed etiam per contrarium usum, cum juris positivè sit, abrogari potuit, & de facto abrogata ceteri debet, cum inoleverit jam consuetudo longissimè temporis, quo officiales ad petitionem extraneæ personæ assumere quotidie solent sibi socios super officio ultra illius valorem gravato, scientibus, & patientibus Romanis Pontificibus: & de hoc stylo Curie contrahendi societate officiorum super officij ultra valorem gravatis attestantur Domini de Rota *decis. 310. numer. 5. part. 4. divers.* Quamvis enim in Constitutionibus Apostolicis, quæ non a consensu populi, sed ab autoritate a Christo Domino Summi Pontificibus actibus proficiuntur, admitti non possit propositio Navarri *conf. 4. incip. Pœna, num. 4. de emar. & damn. dat. & conf. 10. Per gratia, num. 2. de sent. ex com. lib. 5. & aliorum quos cumulat Hieronymus Gabriel. conf. 78. num. 9. & 10. vol. 2.* afferentium illas non ligare, nisi sint usu receptæ: tamen admittenda est alia propositio tamquam factis Canonibus consentanea, & a Doctoribus ubiq; recepta, quod per contrarium usum cum scientia Papæ, & longissimè temporis cursu abrogari valeant, ut optime declarat Cardin. in *proem. Clementin. ter. Universitatis, num. 3. in fin.* Nulla enim est lex prohibita, quæ per contrariam consuetudinem rationabilem, & legitimi-

legitimè præscriptam abrogari non possit, *cap. Istis, §. Leges, 4. dist. cap. fin. ubi Canonitæ de consuet. & scripsit Abb. conf. 7. col. penult. in princ. lib. 2. vers. Et notanter, Rom. conf. 512. n. 130. in fin. vers. Tertio quia, Bart. & DD.*

in l. De quibus, ff. de legib. & in propriis terminis tradit Roland. conf. 75. num. 42. lib. 1. & de generali Urbis consuetudine in eundem focietatem officiorum super officiis alienis, Rota dccij. 311. num. 5. par. 4. diversor.

DE CRIMINE FALSI.

D. Augustinus.

CAPUT I.

Falsidicus testis tribus personis est obnoxius: primùm Deo, cujus præsentiam contemnit: deinde judici, quem mentiendo fallit: postremò innocenti, quem falso testimonio lædit. Uterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse non vult, & ille nocere desiderat.

S U M M A R I U M.

- 1 **T**estis falsidicus tres lædit, Deum, judicem, & partem, & n. 120. usque ad n. 133.
- 2 Falsi pœna tenetur testis non modo, si falsum dicit, sed etiam si veritatem occultat, & n. 124. & seqq.
- 3 Delictò unico potest quis ledere plures personas, & tenetur omnibus satisfacere.
- 4 Et qui in pluribus offendit, in pluribus puniatur.
- 5 Testis tenetur de falso, si interrogatus super certo articulo dicat se nescire, aut non recordari, vel si deponat obscure, versutè, vel per malitium, & n. 149. & seqq.
- 6 Secus si non jurasset, vel non fuisset interrogatus.
- 7 Tacens veritatem quando tenetur pœna falsi, & peccet, latè declaratur, ut num. seqq.
- Tacens veritatem peccat, quando assumpsit officium testificandi, ibid.
- 8 Et est peccatum mortale, & n. 124.
- 9 Idem est, quando aliter ex alio officio assumpto tenetur dicere veritatem.
- 10 Et idem quando e. alia causa ad id tenetur.
- 11 Tacens veritatem superioribus suis peccat. Quod procedit etiam in tacente crimen capitale per ipsum commissum, n. 125.
- 12 Tacens veritatem non peccat, quando non compellitur respondere, & veritas aliter haberi potest.
- 13 Limitatur, quando procuraret, ne veritas ab aliis posset haberi.
- 14 Tacens veritatem peccat, quando non potest aliter de veritate liquere, & proximus inde damnum patitur, & n. 131.
- 15 Tacens veritatem ad favorem proximi, ne puniatur in causa criminali, non peccat.
- 16 Fallit primò, quando assumpsit officium testificandi, vel alias ex officio tenetur.
- 17 Fallit secundò in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest.
- 18 Tacens veritatem in impetratione à Principe peccat.
- 19 Paria sunt nocere iniuste, & justè prodesse nolle.
- 20 Jurans falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, an peccet mortaliter, & num. seqq. usque in fin.
- 21 Quid sit id faciatis sine justa causa. Et quid sit justa causa subit, n. 26. & num. seqq. usque in fin.
- 22 Juramenti finis est determinatam veritatem aperire, & n. 133. & seqq.
- Juramentum quod huic fini adversatur, non inducit mortale peccatum in materia levi, n. 24.
- Contrarium, n. 137.
- 23 Juramentum cui deest sola discretio, non ingerit culpam mortalem, & n. 152.
- 24 Jurare joci causa Principem esse in oppido, intelligendo pœctum, est grave peccatum, sed non mortale. Imò est mortale, n. 145. & seqq.
- 25 Jurare falsum ex justa causa, subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum; nullam esse culpam, qui Authores senserint. Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
- 27 Et quibus fundamentis, & num. seqq. usque ad n. 55. Scriptura sacra frequenter utitur verbis, que secundum litteram videntur falsa, sunt tamen vera secundum implicitas subauditiones, ibid. & n. 161.
- Declaratur, n. 156. & seqq.
- 28 Deus audit verba nostra, prout ex intimis proferuntur: humane aures, prout foris sonant, & n. 70.
- Declaratur num. 76. & 80. & 162. vers. Non obstat secundum.
- 29 Veritas, aut falsitas sermonis non est accipienda ex verbis externis, sed ex intentione proferentis.
- Contrarium, n. 84.
- Declaratur num. 76. & 162. vers. Non obstat secundum.
- 30 Verba deserviunt intentioni, non intentio verbis, & n. 71.
- 31 Linguam ream non facit nisi ea mens, & n. 72.
- 32 Avertiri est contra mentem ire, & n. 163.
- 33 Mendacium ad rationem verba materialiter se habent, sed formalitas ex mente proferentis est accipienda, & n. 87. in fin.
- Declaratur n. 163.
- 34 Mendax non est, qui dirigit gressus in aliquam partem, ad quam ire non intendit, & n. 164.
- 35 Opinio adstruens perjurium non esse verbis falsum jurare, & interna subauditione verum concipere, est probabilis, & ideo eligi potest, licèt opposita sit probabilior, ac tutior.
- Contrarium, n. 166.
- 36 Jurare se aliquid nescire, quod expedit sub secreto tegere, subaudiendo in mente, ita ut expediat revelare, multi opinantur non esse perjurium.
- 37 Idem in eo, qui coactus jurat se pecuniam soluturum, subaudiendo intra se, si erit debitor.
- 38 Idem in eo, qui per metum jurat se accepturum aliquam in uxorem, sub intelligendo, si mihi placuerit.
- 39 Idem in muliere, que sciens occultum impedimentum dirimens, metu excommunicacionis jurat se velle viro cohabitare, subaudiendo, si mihi licebit.
- 40 Idem in eo, qui pecunia egens jurat se illam non habere, intelligendo ad mutuandum.
- 41 Idem in adultera, qui jurat se adulterium non commisisse, subaudiendo, in alio die, vel loco.
- 42 Idem in Clerico, qui ut se eximat ab indebita solutione gabella, jurat se nihil portare, subaudiendo, ex quo gabellam solvere tenetur.
- 43 Idem in viatore veniente ex loco, qui peste infestus creditur, & jurat se inde non venire, subintelligendo, tamquam ex loco infesto.
- 44 Idem in penitente, qui male interrogatus à Sacerdote, falso negat se confessum fuisse aliquod peccatum, subaudiendo, ita ut illud dicere teneatur.
- 45 Juramentum quoties exigitur ad faciendum peccatum, potest quis jurare se facturum, subintelligendo intra se, si absque peccato id sibi licuerit.
- Contrarium à n. 80. usque in fin.
- 46 Reus non juridicè interrogatus potest jurare se delictum non commississe, intelligendo intra se prout subest illi iudicio, & n. 129.

- 47 Et idem in teste, qui jurat se nescire.
Contrarium num. 129.
- 48 Nescio, verbum recipi hanc interpretationem scilicet ad revelandum.
- 49 Jurans falsum in iudicio ex justa causa, subaudiendo in mente aliquid, quod reddat sensum verum, non peccat secundum aliquos.
- 50 Idem putant in eo, qui occidit hominem ad sui defensionem, vel putans esse feram, & negat in iudicio se occidisse, intelligendo intra se de falso crimine, & num. 127. & 153. & seq.
- 51 Idem in eo, qui ut sibi satisfaciatur de injusta taxa, negat in iudicio se fraudasse, intelligendo, ita ut deliquerit.
- 52 Idem in eo, qui ut se eximat ab imputatione homicidii, quod non commisit, in iudicio negat gladium reperitum penes cadaver esse illum, subaudiendo in mente, quatenus est indicium illius delicti.
- 53 Idem in eo, qui ad sui sustentationem abscondit bona, ne à creditoribus capiantur, & negat iudici se illa habere, subaudiendo, ita ut teneatur manifestare.
- 54 Idem in eo, qui cum pecunias multo acceptas resistuerit, in iudicio negat mutuum, subintelligendo, ita ut teneatur solvere.
- 55 Mendacium non est uti verbis falsum significantibus, quando attentis circumstantiis recipiunt sensum verum juxta interrogantis intentionem, quam respondens mente concipit.
Contrarium, num. 153.
- 57 Mendacium omne ex suo genere est peccatum.
Adeo ut nec ad vitandam mortem, aut pudicitiam servandam, nec pro salute anime, nec pro Dei gloria mentiri liceat, ibidem.
- 58 Mendacio, & odio Dei adeò intrinseca est malitia, ut nec per omnipotentiam Dei absolutam possit auferri.
- 59 Mendacium non perniciosum, sed officiosum, vel jocosum, est peccatum veniale.
Sed addito juramento fit perjurium, n. 60.
- 60 Perjurium est mendacium juramento firmatum.
- 61 Perjurium omne, quantumcumque mendacium sit leve, ex sui ratione est mortale.
- 62 Est grave scelus, & in Lege, & in Prophetis, & in Evangelio prohibitum.
- 63 A quo nec metus mortis excusat.
- 64 Per illud infertur veritas si Des atrocissima injuria, que sine mortali esse non potest.
- 65 Mendacio interveniente ex universali regula juramentum semper est mortale, & n. 82.
- 66 Juramentum in foro anime an sit interpretandum juxta intentionem recipientis, vel jurantis: alie distinguitur, ut n. seqq. usque ad n. 80.
- 67 Intellectus cap. Quacumque ante, 22. quaest. 5. & num. seqq. usque ad n. 81. maxime n. 76.
- 68 Jurans falsum super lapidem, perjurus est.
- 69 Sermo malus toties quoties de ore nostro ad destructionem audientium, quoties loquimur, non ut convenit audientibus, & n. 36.
- 70 Intellectus cap. Humana; aures, 22. quaest. 5. & n. seqq. usque ad num. 80. maxime num. 76. & 162. vtrf. Non obstat secundum.
- 71 Intentio non debet verbis deservire, sed verba intentioni.
- 72 Perjurum est non quod quis ore, lingua vel protulit, sed mente juratus concepit, & animo.
Declaratur n. 76.
- 73 Juramentum in consilio anime secundum intentionem jurantis recipi interpretationem, sed in iudicio secundum jus, ex sententia Innocentii.
- 74 Contrarium.
Declaratur n. 76.
- 75 Jurantis intentio non ita est attendenda, ut sit in libertate sua exponere verba ut vult, sed secundum id, quod communiter intelligitur.
- 76 Juramentum, si non sit eadem intentio jurantis, & recipientis, in foro anime accipiendum est juxta sanum intellectum eius, qui dolum non adhibet, & num. 80. & 162. vtrf. Non obstat secundum.
- 77 Jurantis, & recipientis simplicem intentionem considerat Deus, & ex parte utriusque verborum artem aspernatur, & odit.
- 79 Jurare falsum subaudiendi aliquid in mente, quod reddat sensum verum, esse peccatum mortale, laxissime ostenditur n. seqq. usque ad n. 138.
- 80 Juramentum artificiosum ad fallendum proximum accipit Deus secundum quod is, cui juratur intelligere debet juxta rectam intelligentiam verborum.
- 81 Lingua loquentis est tuba cordis.
- 82 Mendacium juramento firmatum in quacumque materia, & ex quacumque causa semper est peccatum mortale, & n. 88.
- 83 Mendacium committit, qui scienter utitur falsa significatione vocis, & aliud subaudit in mente, quod reddat sensum verum, & n. seqq. usque ad num. 96. & n. 146.
- 84 Mendacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi.
Id est falsum dicendi, n. 88. & seqq.
- 85 Falli, & errare est unum pro alio, seu falsum pro vero putare.
- 86 Juramentum in quacumque materia est mortale, si verba sunt falsa.
- 87 Subauditio implicita in mente retenta non excusat, quin sit falsa vocis significatio, & n. 97. usque ad n. 102. & num. 111. & 147.
- 88 Fallit quisquis falsum loquitur, etiamsi audiens non fallatur, quia fallaciam intendit, secundum quod est in fallente, & n. seqq.
- 89 Mendaciosa non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur.
Mendaciosa ratio sumitur à voluntate falsum enunciandi; intento autem imprimendi falsum in alterius opinionem fallendo ipsum non pertinet ad rationem mendacii, sed ad quamdam illius praefationem, ibid.
- 90 Mendax est qui lingua profert contrarium ejus, quod mente gerit, & n. seqq.
- 91 Mendaciosa ratio formalis consistit in disformitate, & dissonantia verborum ab intentione.
- 92 Mentientis malum est unum habere etiam in pectore, aliud promptum in lingua.
- 93 Voces cum sint signa intellectus, in naturali est ut aliquid voce significet, quod habet in mente.
- 94 Juramenti verba si non admittunt sensum, quem jurans mente concipit, à perjurio non exeant.
- 97 Vox externa, que significat falsum, in nullo casu admittit subauditorem internum, que significet verum, & num. seqq. usque ad n. 102.
- 98 Verum, & falsum in voce sunt contraria, & esse non possunt in eodem subiecto.
- 99 Perjurium est aliquod juramento promittere, subaudiendo in mente conditionem naturam impossibilem.
- 100 Condicio impossibilis natura visat stipulationem.
- 101 Esse, & non esse contradictorie sunt opposita.
- 102 Perjurus est qui apparenter jurat, sed intentionem habet aut non jurandi, aut se juramento non obligandi, aut promissionem juratam non adimplendi.
- 103 Mendacium est materia omnino contraria juramento tam interiori, quam exteriori.
- 104 Jurantis in dolo, in cuius mente est non sic se fallurum, ut promittit.
- 105 Perjurus est antequam juret, qui pejerare paratus est.
- 106 Infidelium scilicet ore profiteri, subaudiendo in corde, si mihi liceat, nefas est Christiano.
- 107 Juramentum est actus laici.
- 108 Juramento firmare id, quod nihil est, perjurium est.
- 109 Verum, & nihil sunt contradictorie opposita.
- 110 Juramentum, cui veritas non est comes, est perjurium, & n. 113.
- 111 Mentientis nihil dicit, quia non dicit quod vox significat, nec dicit, quod cogitat.
- 112 Veritas est, ut quod est dicatur.
- 114 Mendacium est non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus.
- 115 Ecce aequale est peccatum.
- 116 Falso qui mentitur, & mente concipit verum, non est à mendacio immunitus, & n. 140.

- 117 *Res verbis accommodare non est in facultate hominis, sed solius Dei, & n. 156.*
- 118 *Nec verbis significationem imponere.*
- 119 *Veritas in iuramento est adequatio vocis ad rem.*
- 120 *Jurans falsum in iudicio, & subaudiens in mente verum, est obnoxius Deo.*
- 121 *Item iudici, & n. seqq. usque ad n. 132. Item parti, n. 131. & n. seqq.*
- 122 *Perjurium est nequiter decipere credentem.*
- 123 *Sententia ferri debet secundum acta, & probata.*
- 124 *Veritatem occultans metu cuiuslibet potestatis, iram Dei super se provocat.*
- 125 *Accusatus de crimine capitali non potest iudici secundum juris formam interroganti veritatem celare sine mortali peccato & n. 155.*
- 126 *Damnatus ad mortem peccat aufugiendo de carcere.*
- 127 *Taccens veritatem iudici non juridicè interroganti non peccat.*
- 128 *Carceratus iniuste peccat non fugiendo de carcere. Contrarius, n. 130.*
- 129 *Reus non tenetur respondere, si iudex exquirat quod non debet secundum ordinem juris; sed potest appellare, vel alias scite subterfugere, sed non potest uti mendacio.*
- 131 *Accusator si in probatione deficiat, tenetur pena talianis.*
- 132 *Item efficitur infamis, & communione privatur.*
- 133 *Juramentum institutum est non per quod se homines fallant, sed per quod quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat.*
- 134 *Verbis uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est.*
- 135 *Juramenti finem destruit modus jurandi per internas subaudiens verborum sensum inveniendes.*
- 136 *Juramenti comes principalis est veritas in audientis notitiam delata.*
Voces instituta sunt, ut adstruatur veritas apud audientem, que est apud loquentem, & qui ad aliud utitur, incurrit peccatum mendacii, ibid.
- 138 *Jurans alta voce aliquid falsum, & superaddens aliquid voce submissa, & imperceptibili, quod reddat sensum verum, mortaliter peccat.*
- 139 *Respondere nihil, vel ita respondere, ut incertus dimittat interrogator, paria sunt.*
- 140 *Jurans Italice idiomate peto id, cum apostropho, ut audientem fallat, intendi significare peto id, perjurium committit.*
- 141 *Idem in eo, qui jurat per verb. Uro, supprimendo litteram I.*
- 142 *Idem in eo, qui pronuntiat juramenti verba interrogative, ut contrarium sensum inducans.*
- 143 *Idem in eo, qui intendit ironice loqui ad fallendum proximum.*
- 144 *Mentiri aliud est, quod nunquam licet, aliud veritatem occultare, quod aliquando licet, & numer. 164.*
- 145 *In iuramento uti amphibologia, seu equivocatione etiam est iusta causa, vel jocose, est mortale peccatum, si verba communi audientium usu non admittant sensum verum, quem jurans intendit.*
Secus si verba utrumque sensum admittant, num. 147. & n. 152.
Quod tamen fallit in iudicio, n. 149. & seqq.
- 146 *Juramentum est accipiendum iuxta propriam, & communem verborum intelligentiam.*
Mendacium idem est, quod assertio falsi cogniti, ibidem.
Peccatum grave, & mortale idem sunt, ibid.
- 147 *Jurans non obligatur nisi secundum intentionem suam, si verba ita duplicia sint, ut aequaliter diversos sensus expriment.*
- 148 *Amphibologia, qua usus est B. Franciscus, an salvetur à mendacio.*
- 149 *Amphibologia, seu equivocatione dolose uti in iudicio est mortale peccatum, etiam si verba ex communi intelligentia utrumque sensum admittant.*
- 150 *Veritatis proditor est, qui in iudicio non liberè veritatem pronuntiat, quam liberè pronuntiare potest.*
- 151 *Testis tenetur pena falsi, qui observare, veritate, aut per malitiam testificatur.*
- 153 *Mendacium salvari non potest ex interrogantis intentione, quam respondens mente concipit attentis circumstantiis.*
- 154 *Maxime in iudicio.*
- 155 *Iudex debet solum veritatem indagare pro administratione iustitiae.*
- 156 *Scriptura sacra prater sensum litteralem insunt alii sensus spirituales, & mystici.*
- 157 *Omnes sententias transcendit, quia dum narrat gestum, prodit mysticum.*
- 158 *Nec multiplicatis sensuum facit equivocationem, nec aliquam speciem multiplicatis.*
- 159 *In nulla scriptura humana potest reperiri nisi sensus litteralis, sed tantum in divina, cuius Spiritus sanctus est auctor, homo vero instrumentum.*
- 160 *Mendacium per vetus Testamentum tueri non licet, & num. 162.*
- 161 *Et quomodo in Scriptura divina à mendacio excusentur, que secundum litteram videntur falsa.*
- 164 *Falsis aut verbis significare id quod non est, nunquam licet: sed pratermittere significare id, quod est, aliquando licet.*
- 165 *Simulatio seu fictio, cui mendacium non inest, utilitatis causa interdum est licita.*
- 166 *Ore non aliud loquamur, & aliud corde, ne simus Judas, & Herodiani.*

Falsidicus. Joan. Andr. non summat, quia breve est; sed secundum Abbat. & sequaces hoc dicit: Testis falsidicus tres laedit, Deum, iudicem, & partem, & falsus est non solum qui mendacium dicit, sed etiam qui veritatem occultat. Secunda pars ibi, *verque*. In suprapriptione tribuitur Augustino, cui etiam tribuitur à Raym. Cont. & Gratian. in cap. *Quisquis metu*, in suprascriptione, 11 q. 3. Non sunt tamen verba Augustini, sed Iudori lib. 3. de summo bono, cap. 59. ut refert Anton. Augustin. in notis ad primam collectionem Decretalium lib. 5. tit. 16. cap. 2. & notatur hic in gloss. marginali in princip. & in notis post dict. cap. *Quisquis*.

Nota primò ibi, *tribus personis est obnoxius*: unico delicto posse aliquem laedere plures personas, & teneri omnibus ad satisfactionem, Butr. hic n. 3. Abb. & Marian. Soc. in 1. notab. Facit quod legitur, & notatur in 1. *Nunquam, ff. de privat. delict. & in cap. Parochianos, de sentent. excommuni.* Et qui in tribus offendit, in tribus punitur, ut hic in gloss. penult. & per Hostien. n. 4. Butr. n. 6. quod latius profequitur Abb. n. 5. & 6.

Secundò notabi, *qui veritatem occultat*: testem esse falsum, & pena falsi teneri non modò cum mendacium dicit, sed etiam cum celat veritatem. Idem dicitur in cap. *Quisquis*, 11. q. 3. Hoc tamen intellige secundum Abb. hic in 2. notab. quando interrogatus super certo articulo, respondet se nihil scire, vel quando juravit dicere puram, & meram veritatem, & multa subicitur, ut in c. *Sum dilecti, supra de accusat.* Et idem est si reciderit, se non recordari de eo, de quo verissimiliter recordari debet; vel si deposuerit obscure, veritate, aut per malitiam, Farin. in *prax. crim. part.* 2. q. 97. num. 223. & num. 225. & dicam infra num. 151. Secus autem ubi non jurasset, vel non fuisset interrogatus, ut in *dist. 1. Nunquam, ff. de privat. delict.* Tunc enim non tenetur de falso, si veritatem non operit; quia testis non debet esse verborum, sed factis est, ut respondeat ad interrogata, secundum Abb. Sed tu vide Mar. Soc. n. 45. & seqq.

Tertiò nota in istdem verbis, peccatum esse veritatem celare, quod tamen intelligunt Goffred. & Innocent. hic in *fin.* quando quis assumptis officium testificandi, vel quando alias de veritate liquere non potest: & concordant Abb. Antiq. in *fin.* Hostien. num. 6. Joan. Andr. num. 1. Butr. num. 5. Cardin. num. 1. Ancharan. num. 5. & Abb. Sicul. in 3. notab. Sed tu latius distinguit secundum Marian. Socin. in 4. notab. num. 5. nam aut quis officium testificandi assumptis: & peccat tacendo veritatem, ut hic, & notatur in *dist. cap. Quisquis*, 11. q. 3. in gloss. 1. juncto cap. *Præteritatis, supra de testibus*, Goffred. Innoc. & alii præallegati, & dicit Butr. num. 2. & 5. hoc esse peccatum mortale, quia est contra charitatem, & præceptum

ptum Dei : quod latius patebit infra num. 125. Et idem dicendum, si aliter ex officio assumptum ad hoc teneretur propter eandem rationem, & censentit Abb. Siculus ubi supra. Si vero quis non assumptum officium tellis, vel similis : tunc subdistingue : nam aut loquimur in casibus, in quibus tenetur interrogatus respondere, ut in Superioribus, ad quorum interrogationem subditus tenetur pandere veritatem ; & tacens peccat, ut in cap. 2. supra de major. & obed. & cap. Qui resistit, 1. 1. quest. 3. & latius dicam infra dist. num. 125. aut non cogitur respondere : & tunc aut veritas aliter haberi potest ; & non peccat, nisi ipse affectat procurasser, ut veritas ab aliis haberi non posset, sed solum ab ipso, ut in cap. Primum, & cap. Ne quis, 22. q. 2. aut non potest aliter de veritate liquere ; & tunc aut taciturnitas tendit ad damnum proximi, & hoc etiam casu tacens peccat, argum. hujus cap. quia in mandato legis continetur, Dilige proximum sicut teipsum, cap. Charitas, §. Proximos, de penit. dist. 2. & quia quod tibi prodest, & non nocet, facere teneris, l. 2. §. Item Varus, ff. de aqua pluvial. arcen. & not. gloss. in cap. Qui quis metu, in verb. Prodesse, 11. quest. 3. Si vero taciturnitas tendit in utilitatem proximi, ut in causa criminali, ne proximus damnetur : & hoc casu non est peccatum tacere, ex quo non acceptavit officium testificandi, nec aliis ex officio tenetur, ut in cap. Dilectorum, supra de resib. cogent. Quod tamen verum est, nisi in subsidium secundum Innocent. in cap. 1. eodem tit. Et prædictis adde, quod peccat etiam qui tacet veritatem in impetratione, quam facit à Principe, ut in cap. Super litteris, de rescript. secundum Mat. Soc. hic n. 20.

Ultimò nota ex fin. litteræ, pui reprehensione dignum videri eum, qui nocet injussè, & eum, qui iussè non vult prodesse : utrumque enim est contra officium Sacerdotis, cap. final. in princ. supra de postul. Host. hic in fin. Jo. Andr. num. 1. in fine, Abb. num. 4. in fin. vers. ultim. & Marian. Socin. n. 2.

QUÆRO, an sit mortale peccatum jurare falsum, subaudiendo aliquid in mente retentum, quod reddat sensum verum.

Hæc est frequens Modernorum concertatio, in qua conveniunt omnes, peccatum esse sic jurare sine iusta causa, licet variatum sit sententiam, quale sit peccatum. Aliis quidem affirmantibus esse mortale, quia sic jurans agit contra præcipuum juramenti finem, qui est determinari veritatem aperire, cap. Juramenti, 22. quest. 5. & latius patebit infra in num. 133. inter quos recensentur Card. Cajetan. in 2. quest. 89. art. 7. in respons. ad 4. col. penult. vers. Ad hoc dicitur, & Sotus lib. 5. de justit. & jur. quest. 6. art. 2. concl. 7. & in lib. 8. concl. 1. art. 7. col. ult. & de Decreto, membr. 3. q. 3. concl. 3. in fin. Corduba in Summa q. 65. Azor in lib. moral. tom. 1. lib. 11. cap. 4. q. 5. in fin. Lopez part. 1. Instructorii, cap. 42. col. 7. vers. Item qui non, & vers. seq.

Aliis vero existimantibus tantum esse culpam venialem sine iusta causa sic jurare, dummodò id non fiat in judicio ad legitimum judicis interrogatum, nec in præjudicium tertii, quia in tali juramento deest sola discretio, seu iudicium, cap. Unum orarium, §. Que autem, circa fin. vers. Si dum incuitè juramus, §. Quæ autem, in fin. Et quamvis hoc adverteretur iuramentum, tamen dicunt id contingere in materiali finis ; ac proinde non ingerere culpam mortalem, argumen. cap. Ne quis ab hincetur, §. Duo sunt, 21. quest. 2. Cujus sententia sunt Thom. Sanchez super Decalogo tom. 1. lib. 3. cap. 6. num. 15. Bonaccia in lib. de legib. disp. 4. quest. 1. par. 12. num. 3. Filluc. in quest. moral. tom. 2. tract. 25. cap. 11. num. 331. & novissime Diana in resolut. moral. part. 2. tract. 1. miscell. resolut. 25. & vacillando Leonar. Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 98. in fin. dicens : Quod si tali orationi, cum iusta causa non subest, addatur iurandum, ut si iures Principem esse in oppido, intelligendo pictum, joci causa est sic grave peccatum, quia est magna irriverentia visus joci Deum scilicet adhibere ; forte tamen si scandalum abest, non erit mortificum.

Sed si iusta causa subest, puta quia id necessarium, aut utile sit ad saluam corporis, vel ad honorem, aut ad res familiariter tuendas, vel ad conciliab. alium virtutis finem ; tunc multorum opinio est, nullam esse culpam jurare id, quod falsum est secundum vocis significationem, implicite

subaudiendo aliquid in mente, quod efficiat sensum verum eamque tenentur Navarr. in cap. Humane aures, 22. q. 5. in 2. quest. num. 12. Gregor. de Valen. tom. 3. disp. 5. q. 13. punct. 2. & tom. 4. disp. 7. quest. 13. punct. ultim. Salon. in 2. quest. 69. art. 2. controverf. 11. in q. ratione, & in solut. ad 1. & ad 2. Toledo in Summa lib. 4. cap. 21. num. 9. Philatichus de offic. Sacerdot. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 14. Suarez tom. 2. de Religione, lib. 3. cap. 11. num. 4. & 5. Reginald. in prax. tom. 2. lib. 24. cap. 1. nu. 10. & innotidicus verus Sanchez alios referens super Decalogo, tom. 1. lib. 3. cap. 6. n. 15.

Pro hac opinione ponderant primò hunc loquendi modum per implicitatis subauditiones frequenter usurari in fecis Litteris : nam Joan. 7. Salvator dixit : Non ascendam ad diem festum ; & tamen festum ascendit, & nihilominus loquitur vera fuit ex subauditione in mente Christi retenta, scilicet, non ascendam manifeste, quem sensum significatio vocis non importabat : & Tobiz 5. Angelus dixit : Ex filiis Israel ego sum Azarias Anania magni filius ; quæ verba similiter secundum propriam significationem erant falsa, sed tamen vera secundum interpretationem retentam in mente Angeli. Item Genesis 27. Jacob dixit : Ego sum primogenitus tuus Esau, & fecit sicut præcepisti mihi : quorum utrumque fuit falsum, inspecta verborum significatione ; & tamen eum vindicant à mendacio multi, quos refert & sequitur Pereira in eum locum disp. 5. per totam. Item Matth. 11. Christus dixit, Joannem esse Eliam. Item Genes. 12. Abraham rogavit Saram uxorem suam, ut forem ejus esse mentiretur : & tamen hæc quoque ex subauditis sensibus à mendacio excusantur, ut in cap. Queritur, & in §. Item opponitur, 22. quest. 2.

Deindè pro eorum opinione inducunt textum in cap. Humane aures, 22. quest. 5. ubi dicitur : Humane aures verban. sua talis prædicant, qualis foris sonant ; Divina verò judiciale esse audiunt, qualia ex intus profertur. Igitur veritas, aut falsitas sermonis non est accipienda ex verbis externis, sed ex intentione profertentis, ut ibi in gloss. 2. Nec mirum, quia ut dicitur in cap. Intelligentia, infra de verbor. signific. intelligentia verborum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermone res, sed res est sermo subiectus.

Nec linguam eam facit nisi rea mens, ut cap. Hominis, in fin. 22. q. 2.

Tertiò argum. ab etymologia, seu allusione vocabuli, ad text. ult. Notionem, §. Instrumentum enim, ff. de verb. signific. cum similib. nam mentis est contra mentem ire, Connan. lib. 1. cap. 3. num. 2. Raphael. Cuman. in l. Si quis extraneus, ff. de acquir. hered. Quare externa verba materialiter tantum se habent ad rationem mendacii, nec refert, utrum vera sint, an falsa ; sed moralitas ex mente profertentis est accipienda, cap. Is autem mentatur, §. Nemo mentiens, 22. q. 2. Sanctus Bonaventura in 3. Sententiarum, dist. 38. q. 1. num. 2. & 10. Cum ergo hoc casu mens non intendat aliud verbis asserere, aut negare, quam quod ipsa concepit, utique verba non advertantur intentioni : ac proindè cum non sint mendacium, nullum erit peccatum illa iurejurando firmare, & ad imadvertisandum, 22. quest. 2.

Id quod etiam confirmant, quia ratio mendacii non consistit in falsitate menti alicuius impressa ; alioquin mentiretur etiam qui utitur verbis ex se ambiguis, quod est falsum, ut patebit infra nu. 147. Rursus non consistit in usurpatione verborum in sensu improprio, & qui eam amphibologiam non admittit : sed mendacium est intendere verbis negare eam ipsam veritatem, quæ mente concepit, & cap. Is autem mentatur, 22. q. 4. quod secundum eos non contingit in casu proposito.

Quartò argum. sic : Mendacium est non modò cum quis intendit exprimere falsum verbum, sed etiam factis, cap. Carere, 22. quest. 5. S. Thom. in 2. 2. quest. 111. art. 1. sed non mentitur, qui v. g. dirigit gressus in aliquam partem, ad quam ote non intendit ; quia non vult significare se animum illuc eundi habere, quamvis adsistens Id concipiant ; sed tantum vult occultare animum suum aliò eundi, ut idem docet eod. art. 1. ad quartum. Ergo similiter non mentitur, qui verbis non intendit aliquid falsum significare ; sed tantum celare aliquam veritatem audientibus, intendendo dicere solum id, quod verum est secundum im-

placitam subauditum in sua mente retentam.

35 Ultimo asserunt saltem negari non posse, quin hæc opinio sit probabilis, cum tot inasibilibus rationibus, & autoritatibus succurrat, argum. *Clemen. unica*, §. *final. de Summa Trinitate*, & *Fid. Carol.* in consensu autem probabilium opinionum, ubique proclamant nullum esse peccatum eligere probabilem, licet contraria sit probabilior, ac tutior.

36 Ex conclusione ut supra firmata deducunt primò, ut interrogatus de re, quam expedit sub decreto tegete, possit licite jurare se nescire, subaudiendo intra se, ita ut expediat revelare, quia locutio vera est, & urget necessitas sic jurandi: ita Silvester in verb. *Atendacium*, quest. ult. *vers. Quarto*, quia tamen non loquitur de juramento, *Sot. de iust. & jur. lib. 5. q. ult. art. 2. col. penult.* Petrus à Navarr. *de resp. lib. 2. cap. 4. in nov. edit. in 3. part. dub. 5. nu. 242.* quos refert & sequitur Sanchez *super Decalogo lib. 3. cap. 6. num. 25.*

37 Deducunt secundò, ut si per injuriam extorqueatur promissio jurata de solvendo aliquam pecuniam, licet jurare se solviturum, subaudiendo hanc conditionem in mente retentam, si debuero; quod tenuerunt Angel. in verb. *Juramentum*, 3. num. 8. *casu 9.* Silvest. in verb. *Juramentum*, 4. q. 7. *vers. Secundum*, ubi sic ait: (Si vero in aliquo sensu intendebat facere quod jurabat; licet non in sensu ejus, cui jurabat, ut quia juravit dare centum latroni, subaudiendo in animo suo, si debuero; tunc non peccat, quia non tenetur jurare secundum intentionem ejus, cum non sit suus iudex; sed utitur simulatione licita.) Quod licet, ut in cap. *Utilem*, 22. quest. 2. & sequuntur Navarr. in cap. *Humane aures*, 22. cap. 5. in 3. quest. num. 6. in fine, & in *Manuali cap. 12. num. 14.* Azor. *instr. moral. tom. 1. lib. 11. cap. 4. quest. 5. regul. 3. juncto vers. Primo quidem*, Gregor. de Valent. in 2. disp. 6. q. 7. punct. 4. col. *ante penult.* & Sanch. *super Decalogo lib. 3. cap. 6. num. 37. & 38.* Oppositum tamen docuerunt Cajet. in 2. 2. q. 89. art. 7. in resp. ad 4. col. pen. *vers. Ad hoc dicitur*, & Arag. *ibid. circa solutionem ad 4. in 2. concl.* & Sot. *de just. & jur. lib. 8. q. 1. art. 7. col. ult.*

38 Deducunt tertio, ut coactus aliquam accipere in uxorem, quam accipere non tenetur, tuta conscientia jurare possit se illam accepturum, & intelligendo intra se, si venior vel si placuerit mihi, sic Toled. in *summ. lib. 4. cap. 21. n. 9.* & Sanch. *ubi supra n. 39.*

39 Deducunt quarto, ut mulier excommunicata, eo quòd viro non cohabitaret propter occultum impedimentum dirimens, juxta terminos cap. *Litteras*, *de rescript. spoliat.* & cap. *Inquisitioni*, *de sentent. excomm.* licite possit jurare se cohabitaturam, subaudiendo in mente, si mihi id licebit, Angel. in verb. *Juramentum*, 4. in princip. Silvest. in verb. *Juramentum*, 3. quest. 2. *vers. In juramento vero*, Navarr. in *manuali cap. 12. num. 9.* Philiar. *de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 14. ad fin.* Sanchez *super Decalogo lib. 3. c. 6. num. 40.*

40 Deducunt quinto, ut rogatus ab amico, ut det ei pecunias mutuas, possit licite, si illis egeat, juramento affirmare se illas non habere, quamvis verè habeat, subintelligendo intra se, ad sibi mutuandum, Navarr. in *manuali cap. 12. num. 18.* & in *dist. cap. Humane aures*, in 3. quest. num. 13. Philiar. *d. c. 14. ad fin.* Sayr. in *Clavi Regia*, cap. 4. num. 26. & Sanchez *d. cap. 6. num. 43.* comita Cordub. *de Secreto*, membro 3. quest. 3. Herinquez in *summa lib. 3. de pen. cap. 19. num. 8.* in *Commento littera R. in fine*, & Ludovic. Lopez in 1. par. *Instructorii cap. 42. col. 7. vers. Item qui non tenetur.*

41 Deducunt sexto, ut uxor interrogata à viro, num commiserit adulterium, absque peccato jurare possit, se non commississe, subaudiendo tacite, in alia die, vel in alio loco, quam in eo, in quo illud perpetravit, Navarr. in *dist. cap. Humane aures*, in 1. q. num. 9. Philiar. *de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3. d. cap. 14. ad fin.* & Sanchez *d. cap. 6. n. 4.* & est ex mente Silvest. in verb. *Juramentum*, 3. q. 2. *vers. In juramento vero*, ubi post Rosell. & Asten. sic ait: (Cum vir exigit ab uxore juramentum super adulterio, quia iniquè agit, potest jurare, quod est verum secundum suam intentionem, licet sit falsum secundum intellectum audientis.) Sed contra Sot. *de Secreto*, membr. 3. q. 3. post 5. *concl. vers. Sed ait fortè*, & *de just. & jur. lib. 5. quest. 6. art. 2. in corp. ad fin.*

Deducunt septimò, ut Clericus interrogatus à custodiibus, an secum deferat aliqua bona, eo sine, ut gabellam solvere compellatur, tunc jurare possit se nihil deferre, tacite addendo intra se, ex quo debeatur gabella, Silvest. in verb. *Atendacium*, quest. ult. *vers. Tertio*, Sanchez *super Decalogo lib. 3. d. cap. 7. n. 32. vers. Et eadem ratione*, qui hoc ampliat etiam ad laicum in eo casu, in quo ex aliqua causa non tenetur ad solutionem gabellæ, ex Suarez *tom. 2. de Relig. tract. de juram. lib. 3. cap. 9. n. 7.*

Deducunt octavo, ut viator interrogatus à custodibus Civitatis; an venerit ex tali loco, qui creditur, sed non est peste infectus, tuta conscientia jurare possit, se ex illo non venire, subaudiendo implicitè, tamquam ex loco suspecto Silvest. in verb. *Juramentum*, 3. q. 2. in fin. Navarr. in cap. *Humane aures*, 22. q. 5. in 2. q. n. 9. & in *Man. cap. 12. n. 19.* Toled. in *summ. lib. 4. cap. 21. n. 9.* Philiar. *de offic. Sacerd. tom. 1. par. 2. lib. 3. cap. 14. ad fin.* Suarez *ubi supra*, & Sanchez *d. cap. 6. n. 35.*

Deducunt nono, ut pœnitens à Sacerdote peccatam interrogatus, an tale peccatum confessus fuerit, licite possit jurare, se illud non fuisse confessum, concipiendo in mente, ita ut teneatur hoc illi manifestare: ita Henriquez in *summ. lib. 6. de pen. cap. 19. num. 7.* Gregor. de Valent. *tom. 4. disp. 7. quest. 13. punct. ult. col. 2.* & Sanchez *d. cap. 6. num. 44. contra Sot. in 4. distinct. 18. quest. 4. art. 5. in sol. ad 4. vers. Atque consideratè*, qui ait pœnitentem posse quidem respondere se non dixisse, at non posse affirmare se non dixisse in confessione, aut se confessum non fuisse.

Demum hanc esse regulam universalem, ut quoties exigitur juramentum ad faciendum aliquid, quod sine peccato fieri non potest, jurans possit semper jurare se facturum, intra se intelligendo, si absque peccato id facere potuero, tradit Silvest. in verb. *Juramentum*, 3. quest. 2. *vers. In juramento vero*, & post eum Sanchez *dist. cap. 6. num. 40.*

Extendunt plerique præmissam conclusionem, ut locum habeat etiam in judicio, si iudex non sit competens, aut interrogatus non juridicè, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *At Clerici*, *supra de judic. unde si reus non legitime interrogatus de crimine, quod verè perpetravit, potest jurare se illud non commississe, subaudiendo intra se, eo modo quo iudex interrogat, nempe ut subest illi judicio.*

Idemque affirmant procedere in teste, qui non juridicè interrogatus de aliquo delicto, potest respondere se nescire, intelligendo in mente, ita ut teneatur dicere, quamvis verè illud sciat: quia *ver. nescio*, recipit hunc sensum, *ut tibi dicam*, secundum illud Marci 13. *De die illa nemo scit, neque filius hominis.* Quod explicat B. Augustinus *Psal. 6. in prologo*, ut intelligatur ad revelandum. Sic Silvest. in verb. *Atendacium*, quest. ult. *vers. 4.* & Navarr. in *d. cap. Humane aures*, 22. q. 5. in 1. q. n. 9. quem dicit communiter receptum Sanchez *super Decalog. lib. 3. cap. 6. numer. 23. & 26.* Sayr. in *Clavi Regia lib. 4. cap. 5. num. 24. & lib. 12. cap. 17. num. 29.* quamvis de hoc dubitet Sot. *de just. & jur. lib. 5. q. 6. art. 2. concl. 7. & de secreto*, membr. 3. quest. 3. *concl. 4.* & absolute id neget Sepulveda in *lib. de ratione reddendi testimonii*, cap. 13.

Quinimò aliqui eandem conclusionem extendunt etiam ad eum, qui in judicio interrogatus juridicè; dummodò subest iusta causa sic jurandi. Et ex hoc.

Inferunt primò, ut si quis occiderit hominem ad sui necessariam defensionem; vel ignoranter, putans esse feram, aut rem alienam surripuit in debiti compensationem, de hoc in judicio legitime interrogatus, tuta conscientia negare possit, intelligendo intra se de facto criminoso; sic Bannes in 2. 2. q. 69. art. 2. *dub. penult. Salen. ibid. controver. 1. in 4. ratione*, Siyr. in *Clavi Regia lib. 12. cap. 17. numer. 26.* Lessius *de justit. & jur. lib. 2. cap. 31. dub. 3. numer. 14.* & Sanchez *super Decalogo lib. 3. cap. 6. num. 29.* qui ex eadem ratione deducit, ut si taxa alicuius mercis sit iniusta, & aliquis majori pretio vendiderit, vel defraudaverit in pondere, & mensura, ad hoc ut sibi satisfaceret pro pretii iniustitia, interrogatus à iudice, an plus vendiderit: vel fraudaverit in pondere, & mensura, possit licite jurare se plus non vendidisse, nec fraudasse, subaudiendo in mente, ita ut deliquerit.

Inferunt secundò, ut si reperto cadavere aliquis interrogatus

- rogetur a iudice, an gladius ibi repperit sit suus, vel tali hora illac transiverit, licet possit iuramento id negare; si verò homicidium non commiserit, subaudiendo inita se, quatenus est mediū illius dicit: ita *Sot. de Secretis, memb. 2. quest. 7. post 3. concl. dub. 2. Manuel. de ordin. iudic. cap. 20. num. 7. Salon. ubi supra, Sayr. dist. cap. 17. num. 11. Lessius dist. dub. 3. num. 14. Sanchez dist. cap. 6. num. 30.*
- 53 Inferunt tertio, ut si quis ad sui necessarium sustentationem absconderit aliqua bona, ne a creditoribus rapiantur, iudicē interrogatus jurat et possit, se nulla bona abscondita habere, addendo in iure, ita ut iudici manifestare teneatur, Sanchez *ubi supra n. 31.*
- 54 Inferunt demum aliis prætermisissis, ut si quis pecunias mutuo acceptas solverit, & interrogetur a iudice de mutuo, possit iuramento id negare, subaudiendo in mente, ita ut solvet et teneatur, *Jal. in l. Mansueti, col. penult. ff. de iur. reur. Cepol. cautel. 60. Alciac. in l. 1. §. Si quis simpliciter, n. 7. ff. de verb. oblig. quos refert & sequitur Covarr. lib. 1. var. resol. cap. 2. n. 4. Azor. instit. mor. top. 1. lib. 11. cap. 4. v. 5. reg. 2. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 2. de juram. lib. 3. cap. 9. n. 6. & Sanchez d. cap. 6. n. 32. qui hoc ampliat pluribus modis.*
- 55 Quas quidem illusiones timentur ex præcipua ratione, quod etsi verba ex proptertate vocabuli falsum significant: tamen attentis circumstantiis loci, temporis, persone, & modi interrogandi, recipiunt sensum verum iuxta interrogantis intentionem, quam respondens mente concipit; idēo verba huiusmodi possunt absque mendacio usurpari, prout hanc regulam tradunt Navarr. *cap. Humane aures, 22. quest. 5. in quest. num. 8. in fin. Bannes in 2. 2. quest. 69. artic. 2. dub. penult. & ibi Salon. controvers. 11. Azor. instit. moral. tom. 11. lib. 11. cap. 4. quest. 5. reg. 2. Sayr. in Clavi. Regal. lib. 12. cap. 17. num. 26. Suarez tom. 2. de Relig. tract. de juram. lib. 3. cap. 9. num. 6. Sanchez cap. 6. num. 14.*
- 56 Cæterum his non obstantibus, ego verius puto huiusmodi implicitas subaudiōnes non excusare sic jurantes a culpa mortali, & hanc esse perniciōsam cautelam ad mentiendum, & pejerandum in stragem animarum. Quod ut evidentiū appareat, præmitto duas conclusiones, in quibus unanimiter conveniunt Theologi, & Canonistæ.
- 57 Prima conclusio est. Omne mendacium ex genere suo est peccatum, secundum illud *Ecles. 7. Noli velle mentiri omne mendacium:* adēo ut nullo casu nec ad vitandam suam, vel alterius mortem, nec ad pudiciam servandam, nec pro salute animæ, nec etiā pro Dei gloria mentiri liceat. Jura sunt clara in *cap. Primus est capite, in cap. Ne quis arbitretur, & in cap. Faciat homo, cum dubis cap. seq. 22. q. 2. & docet Sanctus Thomas in 2. 2. q. 110. art. 3. in quod est mirabile, multorum sententia est, Deum ex potestate absoluta posse dispensare etiā in lege naturali, eamque inmutare auferendo malitiam a quibusvis actibus lege naturæ prohibitis, ita ut nullum sit peccatum furari, occidere, fornicari, &c. & tamen conveniunt omnes nullam cadere dispensationem in odio Dei, & mendacio, quibus ad eē essentialis, intrinseca, & inseparabilis est malitia, & inordinatio, ut nec per omnipotentiam Dei absolutam possit auferri, licet latissime differat, & probat Suarez de *legib. lib. 2. cap. 15. per tot. maxime nu. 4. vers. Qui enim fieri potest, num. 5. & num. 12. vers. Unde mendacium, & n. 23. concludens in præceptis 2. tabula nullam inveniri immutabilitatem ex parte materiæ, solo excepto mendacio, tum propter alias rationes ibi adductas, tum verò quia ejus demeritis non pendet ex alio dominio, vel divino jure, sed statim oritur ex dissonantia verborum ad mentem: quod etiā docuit S. Bonaventura in 3. sentent. *distinct. 38. q. 2. n. 25. & 26.***
- 59 Secunda conclusio. Quamvis mendacium ioculosum, vel officiosum, si nihil habeat perniciōsi, si peccatum veniale, &c. *Ne quis arbitretur, §. Duo sunt omnino genera, 22. quest. 2. gloss. ultim. in cap. Nec artificiosæ ad. caus. & quest. 2. S. Thomas in 2. 2. quest. 70. art. 4. tamen si iuramentum adiciatur, transit in perjurium, quod nihil est aliud, quam mendacium iuramento firmatum, ut dicitur Magister *Alex. in 3. sentent. dist. 39. & ibi S. Thomas quest. 1. art. 7. Omne autem perjurium, quantumcumque mendacium sit leve, ex sua ratione est peccatum mortale, cap. In novo,**
- ibi, Pejerare in manū peccatum est, & cap. ult. 22. quest. 1. ubi dicitur: Perjurium grave scelus esse, & in lege, & in 62. Prophetis, & in Angelis prohibuit, & idem de perjurio pœnitentiā imponi debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, & de homicidio sponte commisso, & de cæteris criminalibus vitis. Hæc ibi: adēo ut a perjurio nec merus mortis exculet: nam ut legitur in *cap. Si quis, 22. quest. 5. qui confessus pro vita redimenda, vel pro qualibet causa, vel necessitate perjurat, plus corpus, quam animam diligit: & profrat S. Thomas in 3. sentent. *distinct. 39. quest. 1. art. 5. & in 2. 2. quest. 98. art. 3. Covarruv. in cap. Quamvis, de passis in 1. part. §. 1. num. 4. Reddens rationem, quia cum in iuramento Deus adducatur in testem, perjurium tempore est mortale etiā in re levissima, quia atrocissima sit injuria in ejus veritatem: quæ quidem contumelia non potest, itaque peccato mortali contingere: & idem repetit *lib. 1. v. ar. resolut. cap. 1. nu. 2. circa medium, vers. Nam quod de iuramento. Et hanc esse univertalem regulam, ut mendacio interveniente, semper iuramentum sit mortale, tradit Cjetan. in 2. 2. quest. 89. art. 7. in responsione ad 4. col. 7. vers. Ad hoc accitur.****
- 66 Quibus suppositis, pro solutione quæstionis ante omnia inquirendum est, an iuramentum in foro animæ interpretandum iuxta intentionem recipientis, vel jurantis. Huius autem articuli determinatio potissimum pendet ex intellectu, & conciliatione duorum iurum, quæ videntur inter se contraria, nempe *cap. Quamcumque arte, & cap. Humane aures, 22. quest. 5. Nam in dist. cap. Quamcumque, Isidorus ait: (Quamcumque arte verborum quæque juret, Deus tamen, qui conscientiam testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit: quia & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo caput.) Hæc ibi: concordant text. in *cl. Ecce, ead. caus. & quest. ubi de eo, qui super lapidem falsum jurat, Augustinus sic ait: Si tu illud sanctum non putas, sanctum putas cui juras: non enim quando iuras tibi iuras, de proximo iuras. Homini iuras ante lapidem, sed numquid ante Deum? non te videt lapsi loquentem, sed punit te Deus fallentem. Ad idem textus in *cap. Quoties, 22. q. 5. ubi Hieronymus dicit: Quoties loquimur non ut concientiam audientibus, toties sermo malus prodegit de ore nostro ad destructionem eorum, qui audiunt. Quibus auctoritatibus constare videtur iuramentum esse interpretandum iuxta intentionem recipientis.***
- 67 E contra verò in *dist. cap. Humane aures, 22. quest. 5. Gregorius ait: Humane aures verba nostra talia iudicant, qualia foris sonant: Divina vero iudicia talia audiunt, qualia ex intus proficiunt. Certe novit ille, qui intentionem, & voluntatem alterius auris explicat verbus: quia non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem, & intentionem: quia non debet intentio verbus de servare, sed verbis intentioni. Hæc Gregorius. Cui consonat, quod ait Aristoteles 1. Rhetoric. *cap. ult. videlicet: Perjurium est non quod quis ore, linguaque protulerit, sed mentem iurata concepit, & animo. Nec non illud Euripidis in Hypomen. translatum a Tullio *lib. 3. de officiis 73. Juravi lingua mentem injuratum gero. Unde Gratianus post dictum *cap. Humane, sic infert: (Si ergo Divina iudicia verba nostra talia foris audiunt, qualia ex intus proficiunt: si intentio non debet servare verbus, sed verba intentioni, parit, quod Deus non accipit sic iuramentum, sicut ille cui juratur, sed ponit sicut qui jurat, intelligit.) Cuius oppositum docuit Isidorus in *dist. cap. Quamcumque. Gloss. in cap. Veniens, in verb. Praefrasset. supra de iurejur. arguit pro & contra, & non solvit. Sed Innocentium *ibidem. 2. vers. Si autem iurat aliquid determinare, distinguit forum internum ab exteriori iudicio, dicens: Iuramentum in consilio animæ secundum intentionem jurantis recipit Interpretationem, *cap. Quanto, & cap. Ad nostram, si secundo, de iurejurat. sed in iudicio recipit interpretationem secundum ius, *cap. Venientes, eodem tit. Quam distinctionem totidem serē verbus sequuntur ibi Hostiens. *num. 4. vers. Ex dist. Innocentius, dicens esse notandum, & temper hic allegati, quod iuramentum recipit interpretationem secundum ius in iudicio contentio, sed in præsentiali secundum intentionem jurantis, & Abb. *num. 4. Bald. in l. final. nu. 9. C. de non numerata pecunia. Jo. de Selva in tractat. de iurejur. 2. pari. *quest. 2. & Barr. Cepol. Veronen. Rubr.***********

Rubr. Digestorum, de verb. signific. in 7. quest. 6. quest. principalis, ubi ait: (Hæc sit conclusio, quod in foro animæ juramentum interpretatur secundum intentionem jurantis: in foro autem contentioso secundum intentionem deferentis.)

74 Sed ceterum primum membrum hujus distinctionis, quod juramentum in foro animæ secundum intentionem jurantis sit interpretandum pugnat ex diametro cum verbis d. c. *Quacumque*, 22. q. 5. nam ibi Isidorus dicit: (Deum, qui conscientia testis est, accipere juramentum iuxta mentem ejus, qui jurat:) & sic aperit loquitur in foro conscientia, prout etiam loquitur August. in *dist. cap. Ecce*, 22. *quest. 5.*

75 Antonius de Butrio in *dist. cap. Veniens, num. 17. de jurejur.* aliter distinguit, videlicet aut mens suscipientis est certa, & juramentum debet intelligi secundum intentionem suscipientis; aut non est certa, & tunc intelligi debet secundum mentem verisimilem jurantis, & non secundum mentem non verisimilem suscipientis; sed secundum id, quod communiter intelligitur: & ferè in idem recidit distinctio Cardin. *ibid. num. 4.* dicentis: (Non ita esse attendendam intentionem jurantis, ut sit in libertate sua exponere verba ut vult, sed debet attendi intentio, quam verisimiliter præsumimus eum habuisse,) argum. *cap. Quintavallis, de jurejur. cum simili.* Verum hæc distinctio pertinet potius ad forum externum, nec conciliat jura præallegata.

76 Quamobrem pro conciliatione rectius distinguit gloss. communis in §. *Quæritur, post cap. Hoc videtur, in verb. Quæritur*, 22. *quest. 5.* videlicet, aut ab utroque interponitur dolus, & tunc juramentum est intelligendum secundum communem significationem verborum, ut *cap. Ex litteris, de sponsalibus*; aut à neutro intervenit dolus, & interpretandum est secundum intellectum utriusque, si verba possint utriusque intellectui adaptari, *cap. Cum tu, de testib.* aut ab altero tantum, & tunc intelligendum est secundum eum, qui rectè intelligit, ut in *cap. Quacumque*, 22. *quest. 3.* ubi idem tenent Archid. *num. 1.* & Bellam. *ead. num.* & eodem ferè modo distinguit egregiè S. Thom. in 2. 2. *quest. 89. artic. 7. ad 4.* nam ut ipse ait: *Quando non est eadem jurantis intentio, & ejus, cui jurat, hoc procedit ex dolo jurantis, debet juramentum servari secundum sanum intellectum ejus, cui juramentum præstatur.* Et hoc dolo juramento loquitur Isidorus, ut constat ex illis verbis: (*Quacumque arte verborum, id est fraude, calliditate, & versutia, secundum Hug. Archidiacon. Bellam. & Turrec. in princip. Tum ex verbis sublequentibus: (Nomen Dei in vanum assumit, & proximum dolo capit: si autem jurans dolum non adhibeat, obligatur secundum intentionem jurantis.*) Et in hoc casu intelligitur auctoritas Gregorii in *dist. cap. Humane aures.* Ita D. Thomas qui idem docuit in 3. *sentent. distinct. 39. quest. 1. art. 3. quest. 3. in corp.* dicens: *Dolose juramentum ex juramenti necessitate obligari ad illud servandum taliter, ut ex dolo alius ledatur: si autem simpliciter juret absque dolo, tunc in foro conscientia non obligari, nisi secundum suam intentionem: sed in foro contentioso, ubi intentio ignoratur, obligari secundum quod verba communiter accipi solent.* Idemque ante eum docuit Alexand. de Ales in 3. dicens: (Deus simplicitatis amator, & duplicitatis aspernator, ita accipit, sicut ille, qui sine fraude intelligit: unde dictum Isidori intelligitur de dolose jurante. Si verò uterque fraudulentus fuerit; debent accipi verba ista secundum arbitrium boni viri, & secundum quod sonant verba illa apud rectè intelligentes.) Hæc ille: quem refert, & sequitur Turrecem in *dist. Quæritur, post cap. Hoc videtur*, 22. *quest. 5. num. 4. & seqq.* ubi etiam Raymundum, & Gulielmum ejus glossatorem in hanc sententiam citat, & consentiunt Cajetanus in 2. 2. *quest. 89. d. art. 7. in responsione ad 4. col. 7. vers. Ex quibus patet solutio; & Covart. in cap. Quomodo, de pact. in 1. part. §. 5. num. 2. nec discrepat Hostien. in *dist. cap. Veniens, num. 4. de jurejur.* dum ait: (Juramentum in consilio animæ secundum bonam, & sanam, & non fraudulentam intentionem jurantis recipere interpretationem.) Quæ distinctio in effectu fuit Gratiani in *cap. Qui peccare, §. Ex his omnibus*, 22. *quest. 5.* Nam concilians auctoritatem Gregorii sic ait: *Sicut aliud est callida verborum arte jurare, aliud simpliciter intentionem suam jurando nunciare; sic aliud est simplici in-**

entione juramentum factum recipere, aliud in recipiendo calliditate uti. Et infra: *Deus autem duplicitatis aspernator simpliciter intentionem utriusque considerat, & tam ex parte recipientis, quam ex parte præstantis verborum artem aspernatur, & odit.* Quod plura: Hanc veritatem lum. n. naturalitatem Ethnicis quodverunt: nam Cicero in oratione pro Sexto Roscio 52. *Littera B.* Non enim, inquit, ex passione verborum, quibus iuramentum comprehenditur, sed ex perfidia, malitia, per quam visus tenduntur alicui, *Dii immortales hominibus irasci, & succensere solent.*

79 His ita constitutis, quod sit mortale peccatum ex quacumque causa jurare falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, ostenditur apertissimè ex sequentibus.

80 Et primò, juramentum artificiosè compositum ad fallendum proximum in foro animæ juxta sanam intelligentiam suscipientis est accipiendum; quia Deus accipit hoc juramentum secundum quod is, qui juratur, intelligit *dist. cap. Quacumque*, 22. *quest. 5.* id est intelligere debet secundum rectam intelligentiam verborum, ut ibi explicat gloss. 1. ex Turrecem. in *verb. Intelligit*, & constat ex dictis supra *num. 76. & 77.* sed qui jurat id, quod secundum vocis significationem est falsum, & subaudit aliud in mente, quod reddat sensum verum, artificiosè conjungit internam subauditionem cum verbis externis, ad hoc, ut audiens fallatur, & credat verum esse quod verba sonant. Si enim hoc non intenderet, utique verba falsa non pronuntiaret, l. *Labeo, §. Idem Tubero, ff. de suppellect. legat.* cum turba cordis sit lingua loquentis, ut Bald. inquit, *conf. 160. Falsa fuit investitura, circa finem, vers. Et si dicatur, lib. 1.* Ergo juramentum ejusmodi artificiosè compositum ad fallendum proximum in foro animæ, juxta sanam suscipientis intelligentiam est accipiendum: sed juxta sanam suscipientis intelligentiam, quæ ex recta verborum significatione desumitur, id quod juratur est falsum, ut supponitur in *quest. ergo tale juramentum est perjurium, quod ex sui ratione semper est mortale, ut supra in 2. conclus. n. 60.*

82 Secundò, mendacium juramento firmatum in quacumque materia, & ex quacumque causa semper est peccatum mortale, *cap. ult. 2. q. 1. cap. Si quis, ead. q. 5.* & patet ex dictis supra in 2. *concl. n. 60. & seqq.* Sed enuntiare id, quod secundum vocis significationem cognoscitur esse falsum subaudiendo aliud in mente, quod reddat sensum verum, est mendacium: ergo si firmetur juramento, semper est mortale peccatum.

84 Minor probatur, quia mendacium nihil est aliud quam falsa significatio vocis cum voluntate fallendi, ut diffinit Augustin. in *lib. Contra mendacium ad Cosentinum*, c. 22. & in *Enchirid. cap. 18.* relatus à Gratiano in *cap. Beatus*, §. *Ille ergo*, 22. *quest. 2.* gloss. in l. *De etate*, §. *Si eum esset, in verb. Mendacium, ff. de interrogat. actio. Magister, & Theologi in 3. sentent. *dist. 3.* & in specie S. Thomas *quest. 1. art. 1. Silvest. in verb. Mendacium, num. 1.* sed qui scienter dicit se aliquid fecisse, quod non fecit, quidquid in mente subaudit, utiur falsa significationem vocis; quia subauditio illa in mente retenta nihil operatur quo ad externam significationem vocis, l. *Si repetenti, C. de condit. ob caus. & l. In ambiguo, ff. de rebus dubiis.* Item habet inentionem fallendi, quia intendit, ut audiens credat verum esse, quod secundum vocis significationem est falsum, & sic fallatur: nam falli, & errare nihil est aliud, quam unum pro alio putare, *cap. In quibus, 22. quest. 2. l. Si posthumus, §. ultim. ff. de liber. & posthum. gloss. prima, circa fin. in summa 29. quest. 1. Host. in cap. Ad novitram, n. 2. supra de conj. servor. seu falsum pro vero putare, *cap. Quomodo, 38. distinct. dist. gloss. in sum. 29. q. 1. in verb. Erravit.* Igitur enuntiare quod cognoscitur esse falsum secundum significationem vocis, quicquid internè subaudiatur, mendacium est. Et confirmatur ex verbis Cajetani in 2. 2. *quest. 89. artic. 7. in responsione ad 4. vers. Ad hoc dicitur*, ubi sic ait: (In quacumque materia si verba sunt falsa, tale juramentum est peccatum mortale: & ratio est, quia ibi est mendacium juramento firmatum, quia ibi est falsa vocis significatio cum intentione fallendi juramento firmata. Nec excusatur propter implicitam subauditionem in mente retentam, quoniam hujusmodi subauditio non excusat, quin sit falsa vocis significatio cum**

- cum intentione fallendi illum, ut intelligit sibi promitti quod ille promittere non intendit.) Hæc ille.
- 88 Præterea esto in aliquo casu audiens non fallatur, ut contingit in mendacio jocosio, quia audiens fidem non adhibet, & sic non fallitur, nihilominus, ut inquit S. Thomas in 3. sentent. distinct. 38. quæst. 1. artic. 1. ad ultimum: *Quisquis seens falsum loquitur, fallis, quamvis non semper aliquis per eius verborum fallatur, veluti si mendacium sit jocosum, quia fallacium utendū secundum quod est in fallente; & secundum illud Chrysostomi super Matth. cap. 21. Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur, sicut ait Psalm. Mentira est iniquitas sibi.* Unde
- 89 ratio mendacii fumitur a falsitate formalis, secundum hoc scilicet, quod aliquis habet voluntatem falsum enuntiandi: quod autem quis intendat falsitatem in opinione alterius consistere, fallendo ipsum, non pertinet ad speciem mendacii, sed ad quamdam illius perfectionem, ut idein S. Thomas docuit in 2. 2. quæst. 100. artic. 1. in corp. & post eum S. Anton. 2. part. tit. 10. cap. 1. de mendacio, §. 1. vers. *Secundum est, & vers. Tertium, & Silvester in verb. Mendacium, num. 1.* & confentit D. Bonaventura in 3. sentent. distinct. 38. quæst. 7. num. 50. ubi sic ait: *Cum dicitur mendacium, est falsa vocis significatio cum intentione fallendi, Non idem est fallere, quod decipere; sed idem est fallere, quod falsum dicere: unde sensus est, cum intentione fallendi, hoc est falsum dicendi; & hoc utique convenit mendacio jocosio, licet minus complete, quam pernicioso.* Hæc ille. Ergo qui sciens falsum loquitur etiam per jocosum, quicquid in mente subaudit, mendacium incurrit, sive audientem fallat, sive non.
- 90 Tertio, mendax est, qui lingua profert contrarium ejus, quod mente gerit, cap. *Is autem mentitur, 22. quæst. 2.* In difformitate enim, & dissonantia verborum ab intentione consistit ratio formalis mendacii, cap. *Queritur §. Item opponitur, vers. Episcopus vero, ead. caus. & quæst. & dictum est supra num. 58. in fin. Nam, ut inquit Magister in 3. sententiarum distinct. 38. in 4. dub. littera, C. hoc malum est proprium mentientis, unum habere clausum in pedore, aliud promotum in lingua.* Unde glossa exponens illud Psalmi, *Labia dolosa in corde & corde locuti sunt*, sic ait: (ubi est duplex cor, ita quod aliud dicitur, & aliud intenditur, ibi est mendacium;) sequitur S. Anton. in 2. part. tit. 10. cap. 1. de mendacio, §. 1. Rationem reddit D. Thom. in 2. 2. quæst. 110. artic. 3. in corp. *Quia cum voces naturaliter sint signa intellectuum, in naturalibus est, & indebitum, quod aliquis voce significet id, quod non habet in mente.* Hinc Homer. in 1. Iliade: *Exofus mihi veluti inferni porta, qui aliud quidem occultum habet in mentibus, aliud ore profert.* Qui autem implicita subauditione utitur ad intendendum sensum verborum, utique lingua profert contrarium ejus, quod gerit in mente: nam lingua profert sensum falsum juxta significationem vocis, & mente concipit sensum verum juxta implicitam subauditionem: nam verbi gratia, si homicida dicat, *Non occidi*, & mente subaudit scilicet, in die Paschatis, propositio illa, *Non occidi*, secundum externam vocis significationem est falsa, quia in veritate occidit; sed secundum mentis subauditionem est vera, quia in veritate non occidit tali die. Rursus propositio illa, *Non occidi*, juxta sonum verborum est simplex, & absoluta, & juxta implicitam subauditionem redditur complexa, & qualificata: Idque non contingit ex significatione vocis, quia verba, *Non occidi*, non admittunt hanc interpretationem, scilicet in die Paschatis, ut per se patet: sed contingit ex conspectu mentis: & ita qui sic loquitur: habet in lingua contrarium ejus, quod mente gerit: igitur est mendax: & si huic mendacio etiam non pernicioso, sed officioso, vel jocosio, juramentum addat, temper est perjurus, & mortaliter peccat, ut constat ex dictis in 1. & 2. conclus.
- 96 Quartò, si verba juramenti ex propria significatione non admittunt sensum, quem jurans mente concipit, per hoc à perjuro non excusatur, ut si quis jurat se non comedisse, volens significare se non dormisse: vel si dicat laudum, intelligens de equo, ut exemplificat gloss. 1. in 1. *In ambiguo, ff. de reb. dub.* quia non est in facultate cuiusquam significationem verbis imponere; idque liberè latetur Valquez in 1. 2. quæst. 103. art. 4. disp. 82. cap. 4. n. 29. & Auctores contrarie sententiae, ut Sanchez in Deca-
- logo lib. 3. cap. 6. num. 15. in fin. idemque dicit Sotus de Scretis, membro 3. quæst. 3. ad fin. de eo, qui jurat aliquid de Petro, intelligendo intra se alium Petrum ab eo, de quo interrogatur. Ergo ab eadem rationem non excusabitur à perjuro, qui in quocumque casu ex subauditione in mente addita invertit sensum affectionis jurare, quia vox externa, quæ significat falsum, in nullo casu admittit subauditionem internam, quæ significat verum; alioquin contineret contrarietatem, quia simul significaret verum, & falsum, quæ invicem sunt contraria, & esse non possunt in eodem subjecto, gloss. in cap. *Cum humiliter, in verb. Falsitas, 22. quæst. 2.* & probat S. Thomas in 1. part. quæst. 17. art. 4. Quod exemplis clariùs apparebit. Ecce tu ad interrogationem meam respondes, Dabo tibi centum, & subaudis intra te, si Cælum digito ictigeris: utique responso verbis expressa affirmat te daturum centum; ex conditione autem in mente addita negat te daturum, quia conditio impossibilis natura vitia stipulationem, l. *Generaliter, & l. seq. ff. de verb. obligat. l. Non solum, ff. de act. & obligat. §. Impossibilis, institut. de inust. stipulat.* Similiter vir dicit mulieri, Accipio te in eam uxorem: quæ verba matrimonium inducunt, cap. *Si inter virum, supra de spons. & cap. Licet de sponsa duorum, & subaudit intra te conditionem, si adulterium commiseris; quæ conditio matrimonium vitiat, eum fit contrarium substantiam, cap. fin. de eand. appof. Igitur externa vox cum subauditione mentis conjuncta simul significat matrimonium esse, & non esse, quæ contradictoriè sunt appofita, Sanctus Thomas in 1. 2. quæst. 64. art. 3. ad tertium; & idem est si propositiones non sint oppositæ: nam si tu dicis, Dabo tibi centum, & subaudis in te, si mihi placuerit, propositio verbis expressa est pura: tu verò ex conceptu mentis facis eam conditionem. Item si interrogatus à giudice dicas, *Non occidi*, & mente subintelligas, ut tibi dicam; responso verbalis est nuda, & simplex: at subauditio eam efficit modalem, & complexam: quæ omnia repugnant nature verborum, cum stare non possunt, ut una & eadem propositio simul sit conditionalis, & pura, vel complexa, & simplex, ut per se patet: & idem dicendum de similibus; nam in quocumque casu quæstionis propositæ subauditio in mente retenta corrumpit, ac destruit externam significationem vocis, cum aliud vox, aliud subauditio significet: ad hoc textus optimus in 1. *In ambiguo*, & ibi gloss. 1. §. 1. de reb. dub. & latius patebit infra n. 111.*
- Quintò, qui apparenter jurat, sed intentio nem habet aut non jurandi, aut te juramento non obligandi, aut promissionem juratam non adimplendi, perjurus est; quia exteriori juramento applicatur mendacio, quod est materia omnino contraria juramento, tam interiori, quam exteriori: unde Gratian. in §. *Item qui falsum, circa fin. post cap. Anniadvertentiam, 22. quæst. 2.* (Ille, inquit, in dolo jurat, aut mendaciter promittit, in cuius mente est non sic facturum, ut promittit;) & in cap. *Qui pejerare, 22. quæst. 5.* Cromatus ait: (Qui pejerare paratus est, antequam juret, jam perjurus esse videtur; quia Deus non ex operibus judicat, sed ex cogitationibus; & ex corde;) & singula membra per rationes invicibilis latè prosequitur, & probat doctissimus Cajetanus in 2. 2. quæst. 89. artic. 7. in respons. ad quartum, col. 6. vers. *Quocirca*; sed qui verbis externis jurat aliquid esse, vel non esse, aut te daturum, vel facturum, & in mente subaudit conditionem impossibilem, vel inducentem contrarium sensum, utique apparenter jurat, sed intentionem habet aut non jurandi, aut certè te non obligandi, & promissionem non adimplendi: propterea enim extero juramento obligatorio secundum significationem vocis addit in mente conditionem impossibilem, vel aliam, quæ juramentum vim, & obligationem perimit, ut per hanc cautelam non remaneat juramento obligatus; idque concedunt vel Auctores sententiæ oppositæ, dum affirmant sic jurantem non obligati juramento: ergo sic jurans perjurus est.
- Sextò, si ex aliqua justa causa liceat verbis exterioribus jurare falsum, subaudiendo in mente aliquid, quod redderet sensum verum, secluso scandalo licet etiam Martyribus ad vitandam mortem infidelium scdulas esse profiteri, subaudiendo in corde, si mihi liceat: sed hoc impium esset affectere, cap. *non solum, 11. quæst. 3.* quia esset

- 107 **effect** applicare actum exterioris cultus cui non debetur. Ergo similitur qui actum exterioris iuramenti, qui est actus latræ (S. Thom. in 2. 2. quæst. 89. artic. 4.) applicat materiæ contrariæ, scilicet mendacio, dum dicit: *Deus est mihi testis, quod si faciam, & subaudiatur in mente aliud, per quod non intendi facere, mortaliter peccat: est enim hoc exhibere Deo irreverentiam coram hominibus, qui audiunt juramentum falsum secundum vocis significationem, & non percipiunt subauditionem in mente jurantis retentam: quo argumento utitur Cajetan. in 2. 2. quæst. 89. artic. 7. in respons. ad quæritum, vers. Ad hoc dicitur, column. penult. circa fin.*
- 108 **Septimò**, qui firmat juramento id, quod nihil est, perjurium committit; quia quod nihil est, non potest esse verum, cum verum, & nihil, seta non ens, contradictoriè sint opposita, Sanctus Thomas in 1. part. quæst. 17. art. 4. & in 1. 2. quæst. 64. art. 3. ad tertium, & in 1. sentent. dist. 19. quæst. 5. art. 1. ad ultim. Et juramentum, cui veritas non est comes, perjurium est, cap. *Animadvertendum*, 22. quæst. 12. Qui autem lingua jurat scienter falsum, & mente concipit verum, utique firmat juramento id, quod nihil est: nam ut formaliter inquit gloss. 1. part. in cap. *Is autem mentitur*, 22. quæst. 2. qui mentitur, nihil dicit, quia non dicit id, quod vox significat; aliud enim cogitat mente, quam ore proferat. Idem non dicit id, quod cogitat, quia vox illud non significat, nec dicit illud, quod voce significat, quia illud non intendit: ergo nihil dicit, ut l. *In ambiguo*, ff. de reb. dub. ubi dicitur: Qui aliud dicit, quam vult, neque id dicit, quod significat, quia non vult si neque id, quod vult, quia id non loquitur. Igitur qui sic loquitur, cum firmet juramentum id, quod nihil est, perjurium committit.
- 112 **Et confirmatur**, quia veritas est, ut quod est dicatur, cap. *Cum humilitatis*, 22. quæst. 2. Tu verò dicis, quod non est, ut supponitur in questione: nam quod implicite subaudis, non dicis, sed mente cogitas, dict. l. *In ambiguo*, & l. *Si repetendi*, ff. de condit. ob caus. ergo ipse te deducis, & veritas in te non est, dict. cap. *Cum humilitatis*, Sanctus Thomas in 2. 2. quæst. 111. artic. 1. in corp. & in respons. ad primum: & cum sine veritate iuras, non iuras, sed peccas, ut in dict. cap. *Animadvertendum*, ibi: *Si ista defecerint, nequaquam erit juramentum, sed perjurium*, 22. quæst. 2.
- 114 **Octavò**, non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus mendacium est, dicit textus in cap. *Cavete*, 22. quæst. 5. ubi glossa unica desumit argumentum, quod factis mentimur sicut verbis, & factis negamus Christum sicut verbis, cap. *Existimant*, 11. quæst. 3. Nam ut inquit Sanctus Thomas quodlib. 6. art. 17. in corp. *Cum eadem intentio fallendi sit in eo, qui mentitur verbo, & in eo, qui mentitur factis, uterque equaliter peccat; verbum enim, & factum assumuntur ut instrumentum fallendi: Unde non refert quantum ad peccatum mendacii, utrum quis verbo, vel factis quocumque, vel scripto, vel motu mentiat; sicut nec refert quantum ad peccatum homicidii, utrum aliquis gladio, vel securi interficiat hominem.* Hæc D. Thomas, quem sequitur Archidiaconus in cap. *Is autem*, n. 1. 22. quæst. 2. & idem docuit in 2. 2. quæst. 111. artic. 1.
- 116 **Qui factio ipso mentitur**, non idem immunis est à mendacio, quòd in mente aliquid verum subaudiatur, quia non est in feculitate mentientis rerum merita immutare, ut Boet. inquit lib. 1. de consolat. prof. 4. aut res verbis accommodare, S. Thom. in 1. part. quæst. 1. art. 10. & quodlib. 7. art. 14.
- 117 **Alioquin** seculo scandalo licuisset etiam Beato Marcellino Jovis simulacro thura adolere, concipiendo in mente se non iustificare idolis, sed vero Deo: & tamen fatentur omnes eum peccasse contra fidei confessionem, ut cap. *Non falsum*, 21. dist. 1. quia scriptum est, *Quicumque me erubuerit coram hominibus, hunc & filius hominis erubescet coram Angelis Dei*, ut in proposito ejusdem Pontificis notat Cajetan. in 2. 2. quæst. 89. artic. 7. in resp. ad 4. vers. *Ad hoc dicitur, column. penult. circa finem.* Cuius rei evidentissimum testimonium præbuerunt horribilis penitentia postea peracta, Pontificatus spontè dimissus, & martyrium ob fidem susceptum, ut apud Cardin.
- 118 **Bellarmin. lib. 4. de Roman. Pontific. cap. 9.** Ergo pariter nec qui falsis verbis utitur à mendacio immunis est eo, quòd in mente subaudiatur verum; quia sicut non est in potestate
- alicujus facti veritatem immutare, ita nec verbis aliam significationem imponere: nam ut inquit Sanctus Thomas in 3. sentent. dist. 38. quæst. 1. artic. 3. in corp. non est in potestate hominis verum significare, nec verum scire: & probatur in dict. l. *In ambiguo*, & ibi gloss. 1. ff. 1. de reb. dub. & in l. *Si repetendi, Cod. de condit. ob caus.* & ex dictis supra num. 89. & 111. Et veritas in juramento est adæquatio vocis ad rem, secundum Turrec. in c. *Animadvertendum*, in resp. in fine ad primum, vers. *Nec veritas*, 22. quæst. 2. & D. Bonaventura in 3. sent. dist. 38. q. 1. num. 9.
- 120 **Nonò**, cum hæc ita se habeant in extra judicialibus, longè magis procedunt in iudicio: nam qui in juramento utitur hujusmodi subauditionibus sentium inventuribus, obnoxius est Deo, iudici, & parti: quæ tria damnantur in hac Decretali.
- 121 **Obnoxius est Deo**, qui artificiosum juramentum accipit non secundum mentem jurantis, sed juxta sanam intelligentiam suscipientis, id est secundum id, quod suscipiens intelligere debet juxta rectam intelligentiam verborum, ut probatur est supra numer. 79. & 80. At juxta rectam intelligentiam verborum, & significationem vocis id, quod juratur, est falsum, ut supponitur in questione. Ergo sic jurans graviter obnoxius est Deo, cum Divinum ejus nomen invocet in testimonium falsitatis, & ipsius præsentiam contemnat, ut hic dicitur.
- 122 **Obnoxius est iudici**, quia cum implicita subauditione in mente retenta sit iudici abscondita, & imperceptibilis, & exteriora iuramenti verba sint falsa, per hoc iudex fallitur, eique subtrahitur debitum iustitiæ; quod est mortale peccatum, ut per Div. Thom. in 2. 2. q. 69. artic. 1. Item perjurium est nequiter decipere credentem, ut cap. 1. 22. q. 2. Præterea doloso hoc juramento inducitur iudex ad ferendam iniquam sententiam, utpote falsis probationibus innixam; quod similiter est contra iustitiam, cap. *Super eo, infra eodem, & cap. Cum venerabilis, supra de excepto.*
- 123 **Nec dicitur: si reus**, qui homicidium commisit ad sui necessariam defensionem, juret se non occidisse, subaudiendo in mente, ita ut puniri possit, sententia absolutoria non est iniqua, cum homicidii hoc casu non sit punibile, *Clement. Si furiosus, de homicidii*. Imò enim adhuc iudex malè iudicat, quia non fert sententiam absolutoriam ex eo, quòd accusatus commiserit homicidium ad sui defensionem, sed ex eo, quòd homicidium non commiserit, & ita ex falsa causa, cum verè illud perpetraverit. Unde fertur sententia ex falsis probationibus, tamen secundum acta, & probata sit iudicandum, cap. *Judicem*, 3. quæst. 6. & §. *Si quando autem, quæst. 1. cap. Pastoralis, §. Qui vero*, ubi gloss. ultim. supra de offic. Deleg. Insuper reus negando homicidium in causa est, ut iudex ad veritatem indagandam inquirat contra alios non culpabiles, & iustitè puniat accusatorem in probatione deficientem, ut dicam infra numer. 131. quod non faceret si accusatus veritatem confiteretur. Unde sic jurans meritò obnoxius est iudici, quem mentiendo fallit, ut hic dicitur.
- 124 **Insuper** esto sic jurans non sit perjurus ex eo, quòd falsum dicat: tamen potest dubio perjurus esse ex eo, quòd veritatem occultet iudici, cui tantum nota est externa significatio vocis, sed prorsus ignota subauditione in mente jurantis retenta. Unde ex nulla causa excusatur à culpa mortali, ut per Silvest. in verb. *Mendacium, quæst. ultim. vers. Cavenda tamen*: nam ut legitur in cap. *Qui quis*, 11. quæst. 3. *Qui metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem, quam Deum.* Et infra: *Uterque reus, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quæ verba sunt repetita in hac Decretali.* Ad idem text. in l. *Si quis obfepserint, ff. de fals.* & iustus dictum est supra in 3. notab. Ad eò ut etiam accusatus de capitali crimine, non possit absque mortali peccato veritatem celare, sicut certò sciat se propter ædultimo supplicio affectum iri, quia ut egregiè docet Sanctus Thomas in 2. 2. quæst. 69. artic. 1. in corp. *Quicumque facit contra debitum iustitiæ, mortaliter peccat. Pertinet autem ad debitum iustitiæ, quòd aliquis obediatur superiori in his, ad que jus Prælativis extendit. Iudex autem Superior est respectu ejus, qui iudicatur, & ideo ex debito*

- debito tenetur accusatus iudicis veritatem exponere, quam ab eo fecerat in forma iuris exigui; & id eo confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur, vel se iam mendaciter negaverit, mortaliter peccat. Hæc ille. Idem firmat Bartol. in l. Relegati, ff. de pan. ubi numer. 1. fortius dicit secundum Theologos damnatum ad mortem peccare aufugiendo de carcere: & sequitur Abb. in cap. Ex parte, si secundo, numer. 2. in fine, vers. Per quod idem est contra, de sepultur. & Marian. Socin. hic numer. 10. & 11.
- 127 Sed dices: Hæc vendicant sibi locum, si reus, vel testis interrogetur secundum formam iuris; secus vero si non iudicet, puta quia iudex non sit competens, vel ejus iurisdic. etio si suspensa, aut non extent iudicia sufficientia ad interrogandum: quia tunc tacendo veritatem non peccat, ut constat ex dictis supra in 3. notat. Quinimò hoc casu peccat reus non fugiendo de carcere, secundum Marian. Socin. hic numer. 12. & per cap. Si non licet, 23. q. 11. 5.
- 129 At respondetur, licere quidem hoc casu veritatem celare: sed non mentiri, aliud ore profertendo, aliud mente subaudiendo, cap. Ne quis arbitretur, 22. quest. 2. & in superioribus abundè probatum est: quòd si iudex injuste urgeat ad confessionem extorquendam, poterit reus uti cautelis, quarum meminit Sanctus Thomas in 2. 2. quest. 69. d. art. 1. in corp. dicens: Si vero iudex hoc exquirat, quod non potest secundum ordinem iuris, non tenetur ei accusatus respondere, sed potest vel per appellationem, vel aliter licite subterfugere; mendacium tamen dicere non licet.
- 130 Adde verum non esse, quòd ait Marian. Socin. de reo non ragiente de carcere. Imò enim, ut recitatis docuit Cajetan. in 2. 2. quest. 89. artic. 7. in resp. ad 4. vers. Ex his autem in tot dubiis, quantumcumque carceratio sit injuriosa vel injusta: tamen materia est iusta, & sancta; nam velle pati iustum, & velle pati injustum, sanctus est: ad hoc 23. quest. 1. in Summa, cap. Quod Christus, §. Potest, quest. 4. & cap. Suggestum, 7. quest. 1. Nec ad rem facit dist. cap. Non licet, quia loquitur de eo, qui occidit seipsum: quòd nullo casu est licitum, cum sit malum intrinsecè, ut ibi patet.
- 131 Denum jurans in iudicio, obnoxius est parti, quam doloto juramento lædit, ut hic in textu, contra illud Psalm. Domine est terra, &c. nec jurabit in dolo proximo suo, ut notatur in Summ. 2. quest. 2. necnon contra illud Eccl. 23. Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet a domo illius plagas; & si frustraverit, delictum illius super ipsum erit: & si distulaverit, delinquet dupliciter; & si in vanum juraverit, non iustificabitur. Item ut inquit Sanctus Thomas in 2. 2. quest. 69. art. 1. ad tertium: Qui veniunt in iudicio, ut se a morte liberet, non solum facit contra dilectionem Dei, cuius est iudicium, & contra dilectionem proximi ex parte iudicis, cui debiturum negat, sed etiam ex parte accusatoris qui puniatur, si in probatione desit, scilicet pœna rationis, cap. Calumniosus, 2. quest. 3. l. final. & ibi gloss. in verb. Similitudo suplicis, C. de accusator. Sanctus Thomas in 2. 2. quest. 68. art. 4. Et efficiuntur infamis, cap. Qua autem pœna, 2. q. 3. & communiōne privatur, cap. Si quis Episcopum, &c. Enthennium, ead. cas. & quest.
- 133 Decimò, & ultimò, juramentum institutum est. non per quòd se invicem homines fallant, sed per quòd quisque in alterius notitiam cogitationes suas profert. Verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quòd instituta sunt, peccatum est; quæ sunt formalia verba text. in cap. Si autem mentitur, 22. quest. 2. Modus autem jurandi per has implicitas subadditiones mentis alium sensum inducentes, quin vox significet, hunc juramentum finem enervat prorsus, ac destruit. Nam idcirco suscipiens juramentum redditur certus de fidei jurantis intentione, quia cum non credit aliq. ad eò immemorem salutis æternæ, ut velit jurare, Deum invocando in testimonium suscitatis. At quo pacto poterit replius certior fieri de huiusmodi intentione, si jurans sine nullo scrupulo peccati poterit lingua proferte communitatem ejus, quòd animo sentit; & quæ fides erit juramenti, si illius veritas pender ex subaddito intellectu mentis audientis occulto, & impenetrabili Profecto si fas esset has simulationes, & cordis duplicitates iurando adluere, hinc posset quisque suo arbitratu proximo illudere, & penè corrumpet certitudo iudicio-
- rum, contractuum, & humanarum actionum, quæ potissimum iurando vallantur, & firmitatem accipiunt, & omnia dolos, ac fallacis patent, scilicet sacrosancta, & in actibus humanis tam necessaria ludibrio haberentur. Cum nihil sit nisi tallum, quòd his duplicitatibus, & implicitis subadditionibus velari non possit: & tamen principalis juramenti comes est veritas, cap. Anima avertendum, 22. q. 2. nec veritas in mente jurantis avertitur, sed in audientis notitiam delata, ut in dist. cap. Si autem mentitur. Nam, ut inquit S. Bonavent. in 3. sentent. dist. 38. quest. 2. num. 24. Voces insinuatæ sunt, ut asseratur veritas apud audientem, quæ est apud loquentem, & ita qui ad aliud utitur, ipso sermone abutitur, & incurrit peccatum mendacii. Hæc ille. Item omnis, qui jurat, ut quòd verum est, loquatur, dicit textus in cap. Juramenti, 22. q. 3. Quomobrem ut verbis Anzullini utar in cap. Homines, 22. q. 2. Videtur quam ista sit aeternitas belina, & de rebus humanis exterminanda.
- 137 Nec relevat replicatio, quòd etsi modus hic jurandi adverteretur finitramentum, tamen si id contingat in materia levi, non sit nisi culpa venialis: quoniam non de simplici mendacio, sed de perjurio hic agitur, ut constat dictis. Perjurium autem in quantumque materia etiam levissima ex sui ratione tempore est mortale peccatum, ut sapientiùs repetitum est.
- 138 Amplia primò conclusionem superius firmatam, ut locum habeat etiam in eo, qui alta voce juramento affirmat aliquid falsum, & continuando submissa voce ab aliiis perceptibili superaddit aliqua verba, quæ reddunt tantum verum: nam & is dicendus est pejerare, quicquid contra scripserit Sanchez super Decalogum lib. 3. cap. 6. num. 15. vers. Quanto quia: quid enim interest, an quis in materia falsa implicitè subaudiatur aliquid in mente, vel voce adè submissa id exprimat, ut audiens non percipiat? utroque enim casu eadem est fallendi intentio, cum alta vox assumatur tamquam instrumentum fallendi. Unde facit mentiri non licet mente subaudiendo, ut abundè offensum est supra; ita nec imperceptibili voce loquendo, cum paria sint nihil respondere, vel ita obscure respondere, ut incertum dimittat interrogatorem dicit text. in l. De etate, §. Nihil, & ibi Bart. in princ. ff. de interrog. actio.
- 139 Amplia secundò, ut ob eandem rationem non excusetur a perjurio, qui in materia falsa dicit et talis intentione, Guero per d'io, cum apostropho, post litteram a intendens significare, per d'io, vel qui juraret per verb. vro, supprimendo infra dentes litteram l, ad d. ut audiens id non perciperet, sed intelligeret juramentum dixisse, iuro; licet contrarium, etiam bene, docuerit idem Sanchez, d. cap. 6. v. 57. vers. Similiter.
- 142 Amplia tertio, ut ratione consimili idem sit dicendum in eo, qui in materia iudem falsa pronuntiat juramenti verba interrogatè, ut contrarium mens in iudicet ad aliquem decipiendum, veluti si dicat: Ergo non novi hominem? acucendo paulisper vocem in ultima syllaba, sed ita artificiosè, ut non percipiatur ab audiente. Sicut nonnulli hæretici invertunt illud Beati Augustini: Qui fecit te sine te, non saluabit te sine te? quasi sitentis, utque fallabit. Vel si intendat loqui per ironiam, intelligendo album pro nigro, & verum pro falso. Et generaliter quocumque alio modo ad aliquem circumventurum in juramento utatur fallacia, a iusticio, simulatione, duplicitate, vel fictione aliqua, prout in singularis debent prædicamentis exemplificat Margarita decreti, seu tabula Martin. in verb. Fingere, & patet ex D. Thom. in 2. 2. quest. 111. artic. 1. nam ut legitur in cap. Nec artificioso, 22. q. 2. Nec artificioso mendacio, nec simplici verbo operet decipere quemquam; & quomodo loquitur mentitur, quis occidit animam; a iustis legitur quolibet artis modo mentiatur, os, quòd mentiatur, occidit animam.
- 143 Amplia quarto eandem conclusionem, ut vendicet sibi locum etiam in eo, qui in juramento utitur verbis amphibologicis, seu æquæ vocis, sub hac tamen distinctione: nam ut verba, quæ utuntur, ex propria significatione vocis, & communi audientium usu non admittunt interpretationem, quam jurans intendit, ut in exemplo Principis picti, de quo supra num. 25. & hoc casum juramento uti amphibologia, & verbis dubiis, etiam ex iusta causa, vel jocosè, est mortale peccatum. Et

146 ratio est in promptu, quia cum juramentum sit accipiendum juxta propriam, & communem intelligentiam verborum, ut cap. *Ex interitis, il primo*, & ibi omnes. *supra de sponsal.* & exteriora verba ex communi intelligentia non recipiant sensum verum, quem jurans intendit, ut supponitur in hoc primo membro distinctionis: est manifesta ibi falsa vocis significatio juranti cognita, & sic mendacium iuramento firmitur, quod ex nulla causa excusatur à mortali, cum in substantia mendacium idem sit, quod assertio falsi cogniti, ut per D. Bonavent. in 3. *dist. 38. qu. 1. num. 13.* & latius ostensum est supra n. 88. & 89. Neque enim interna subauditio veri operatur, quin externa significatio vocis sit falsa; ut similitur probatum est supra n. 87. & 97. usque ad num. 102. & num. 111. Unde quemadmodum qui sciens aliquid facit, quamvis mente concipiat se illud non facere, tamen facit: ita qui sciens falsum dicit cum juramento, quamvis mente concipiat se verum dicere, tamen falsum dicit, & mortaliter peccat, cum utrobique eadem sit ratio, secundum ea, quae dicta sunt supra num. 114. & seqq. Et quamvis Leonardus Lessius supradictatus numer. 25. de hoc hæsiterit, dicens inesse grave peccatum, sed fortè non mortiferum: tamen non percipio, quomodo peccatum possit esse grave, & non mortale, cum in oppositum sit text. in c. 1. 81. *dist.* Unde Jo. Andr. in c. *Sacris*, n. 20. ante med. *supra de his, quae vi met. casus*. sic arguit: Crimen est grave peccatum: Ergo mortale. Cujus dictum sequuntur ibi communiter Doctores: venialia enim non gravia peccata, sed minuta, parva, minima, & levia dicuntur, cap. *Unum orarium, S. aliis autem*, & cap. *seq. 25. dist. cap. De quotidianis, de pœnit. dist. 3.*

147 Aut verba hujusmodi ex proprietate vocabuli, & communi usu utraque interpretationem recipiunt, & tunc non est mortale peccatum his verbis amphibologicis, & æquivocis sine alicujus præjudicio utri in eum sensum, quem jurans intendit, licet is, cui juratur, illa in alium sensum accipiat, eo quod his verbis nullum insit mendacium, ac proinde nec perjurium; & hanc distinctionem probant Alexand. de Ales in tertio relatus à Turrecrem. in 8. *Quæritur, post cap. Hoc videtur, numer. 5. 22. quæst. 5.* ubi quærit, quid si verba ita duplicia sint, ut æqualiter diversos sensus expriment, & responderet, tunc non obligari jurantem nisi secundum intentionem suam, nec posse cogi ad observationem in alio sensu, sed ad implendum id quod intendit jurare. Sequitur ibi Turrecrem. ubi etiam Hoff. Raymundus, & Gulielmus ejus glos. in hanc sententiam citat. Idem firmat Cardinal. Cajetan. in 2. 2. *quæst. 89. art. 7. col. penult. vers. Ad hoc dicitur*: ibi, (Si verò non interveniunt verba falsa, dicens hoc casu non esse mortale, etiam si jurans intendat, ut per accidens fallatur, Soc. de *just. & jur. lib. 5. quæst. 6. art. 2. conclus. 7. lib. 8. conclus. 1. artic. 7. col. ultim. & de secreto, membr. 3. quæst. 3. conclus. 3. in fin. Corduba in *summ. quæst. 65. & de secreto, membr. 3. qu. 3. Azot. tom. 1. instrum. moral. lib. 11. cap. 4. quæst. 5. in fine, Lopez l. part. Instruitorii, cap. 42. col. 7. vers. Item qui non est, & vers. seq. licet S. Bonavent. num. 3. *dist. 39. quæst. 1. num. 50.* dicit, quando verba multiplicata indifferenter se habent ad utrumque sensum, cum neutrum probari possit, standum esse judicio bonorum virorum, qui penfatis conjecturis, & rationibus condescendere debent saniori, & puriori intentioni.**

148 Et hac ratione salvant nonnulli cæntalam S. Francisci, qui interrogatus à ministris Curiae, an quidam illac transisset, manus in vestis manicas intromittens respondit: Non transiit hac, intelligens de loco, in quo manus habebat. Ita Jo. de Anan. & Angelus, quos refert, & sequitur Navarr. in cap. *Humana aures*, 22. qu. 5. in 2. *quæst. num. 10.* & 11. Suarez tom. 1. de *Relig. tractat. de Juram. lib. 3. cap. 9. nu. 7. & 8.* & idem Navarr. in *manual. c. 12. nu. 8. Salon. in 2. 2. qu. 69. art. 1. controv. 11.* & Sanchez *super Decalog. lib. 3. cap. 6. num. 42.* subdicens idem esse, si dixisset: Non transiit hac, intelligendo locum individuum, quem pede, vel manu tangit, & allegat Silvestrum hoc dicentem in *ver. Mendacium quæst. ult. vers. Tertio*, licet amphibologiam B. Francisci reprobet Sotus de *secreto membr. 3. q. 3. post 5. concl. vers. Sed ais forte*.

149 Cæterum hoc secundum membrum distinctionis limitari debet, ut non procedat in judicio, quia hoc casu cum non modo sit perjurium, qui falsum dicit, sed etiam qui veritatem occultat, ut patet in hoc cap. & fusiùs dictum Prosp. Fagnan. in *V. Lib. Decretal.*

est supra in 3. *not.* quiquis utitur verbis amphibologicis, æquivocis, & diversos sensus habentibus, quamvis non dicat falsum positivè, tamen veritatem occultat, & sic perjurium committit: nam ut legitur in cap. *Nolite timere*, 11. *quæst. 3.* non solum ille est proditor veritatis, qui transgrediens veritatem palam pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille, qui non liberè veritatem pronunciat, quam liberè pronunciare potest. Unde tenetur pœna falsi, qui obscure, veritute, aut per malitiamustificat, Marian. Socin. *hic num. 68.* Farinac. *in praxi criminali part. 2. quæst. 67. num. 223. & 225.* & tetigi supra nu. 5. Limitatio apertè colligitur ex Cajetan. *loco superius citato*, ubi sic ait: (Si verò non intervenerint verba falsa, sed plures sensus habentia, & in uno vera, & in alio falsa, & à jurante intenduntur in sensu, quo sunt vera; si non est in judicio, & materia præjudiciali, quamvis sit intentio, ut audiens fallatur; absque peccato mortali sit tale juramentum, quia veritas & justitia adsunt, licet discretio deficiat, quoniam non debet Divinum testimonium his immiseri quasi dupliciteribus.) Hæc Cajetan. qui ut vides limitat suam conclusionem sub conditione illa, si non est in judicio, idem Silvest. *in verb. Mendacium, quæst. ult. vers. Quarto.*

150 Et ex his patet illationes, de quibus supra à num. 50. vix posse sustineri ex regula ibi posita num. 55. quod falsitas verborum salvari possit ex interrogantis intentione, quam respondens mente concipit, attentis circumstantiis; etenim cum verba secundum rectam, & sanam intelligentiam non significant id, quod respondens intendit, est ibi manifesta dissonantia cordis, & oris, in qua consistit ratio formalis mendacii, ut insè in superioribus probatum est, præsertim in 3. 5. & 7. *fundamento.* Præterè propo- sita regula quatenus sit vera, limitari debet, ut non procedat in judicio; nam si amphibologia, & æquivocatio- ne in judicio uti non licet, etiam in eo casu, in quo verba ex propria significatione utrumque sensum admittunt, sed nuda, & simplex veritas est liberè pronuntianda, ut supra proximè ostensum est: longè minus ea uti licebit, quando verba utrumque sensum non recipiunt ex proprie- tate vocabuli, sed tantum ex intentione interrogantis, quam respondens mente concipit. Præterquam quòd verum non est, quod ajunt judicem interrogare de homici- dio tamquam de facto criminoso. Imò enim intentum judicis esse debet solum veritatem indagare pro administra- tione justitiæ, 1. *Nemo, Cod. de sent. l. 2.* & ibi glos. *fin. Cod. de edendo, glos. in 8. Si verò obsequi, in verb. Veritatem, in auth. de heredit. & Falcid.* Ideòque non tantum inquire- re debet de homicidio, sed etiam an casu, vel culpa dolove malo fuerit perpetratum, ut sic pro modo culpæ pœnas exasperet, aut temperet, ut *leg. Respicendum, in princip. & S. Delinquent, ff. de pœn. & culpabilem puni- at, aut innocenter absolvat, ad quod prior esse debet, ut cap. 3. *sup. de probat. leg. Absentem, ff. de pœn.* Unde accusatus utrumque homicidium commiserit ad sui defensionem, vel aliàs sine culpa, tenetur judici secundum ordinem juris id exquirenti liberè & clarè confiteri: alioquin tacendo veritatem subtrahit legitimo superiori debitu- jus justitiæ, & mortaliter peccat, cap. *Qui restit, 11. quæst. 3. cap. 2. de major. & obed.* & ex D. Thom. ostensum est supra n. 125.*

151 Superest nunc, ut ad objecta respondeamus. Et quidem non obstat primum, quoniam exempla ibi adducta de- sumuntur ex Divina Scriptura, cui præter sensum litte- ralem insunt & alii sensus spirituales & mystici; nam il- lius Auctor est Deus, in cujus potestate est, ut non solum voces ad significandum accommodet. (quod etiam ho- mo facere potest) sed etiam res ipsas: & ideò, cum in om- nibus scientiis voces significant, hoc habet proprium ista scientia, ut ipsæ res significantur per voces etiam significant aliud. Unde Gregor. 20. *Moralium, cap. 1. circa med.* dicit: *Sacra Scriptura omnes scientias ipso locutionis sue more transcendit, quia uno, eodemque sermone, dum nar- rat gestum, prodit mysterium;* & Hieron. in prolog. *Biblie* lo- quens de Apocalypsi: *In verbis singulis multiplices latere intelligentia;* & docet S. Th. in 1. *part. qu. 1. art. 10. & quod- lib. 7. artic. 14.* Nec multiplicitas istorum sensuum facit æquivocationem, nec aliquam speciem multiplicitaris, ut per eundem *dist. quæst. 1. art. 10. ad 1.* In nulla autem scien- tia, vel scriptura humana potest inveniri nisi sensus lit- teralis,

teralis, sed solum in Divina Scriptura, cuius Spiritus Sanctus est auctor, homo vero instrumentum, ut idein docet *d. quod lib. 7. art. 16.* Igitur per vetus Testamentum mendacium suum iure non licet, ut *cap. Si quis per veteris, 22. qu. 2.* Et ita in propriis terminis ad primam objectionem respondet *gl. 2. in cap. Nec artificioso, eadem causa, & quest. dicens: Quid ergo dicitur de Abraham, nonne mentitus est, cum aliquid gereret in animo: ut infra eodem, §. Abraham.* Item quid de Paulo, qui dixit: *Nescius, quia Princeps esset, cum sciret, ut cap. Paratus, 23. quest. 1.* Item quid de mendacio Iesu, qui aliud in animo gerebat: *cap. Utilem, 22. qu. 2.* Ad hoc dicendum est, quod Abraham mystico intellectu verum dixit; ostendens Patrem, & Filium in fine temporum reversurum ad Iudaeos, cum omnes revertentur ad ipsum. Paulus per illa verba praedixit destructionem Regni Iudaeorum futuram veniente Christo. Item Iesu non fuit mentitus, sed ironice locutus est. Vel dic, quod inspiratione Divina hoc dixerunt, ut *cap. Gaudemus, de divortio.* Haecenus verba gl'os. Ad exemplum de Abraham qui rogavit Saram, ut uxorem ejus se esse mentiretur: Respondetur ut in *d. c. Utilem, §. Ecce, & cap. seq. 22. quest. 2.* ubi etiam in *§. Item opponitur,* respondetur ad exemplum de Jacob, qui dixit se esse Esau, & de Christo dicente Joannem esse Eliam. Quamobrem, ut ait Gratian. in *cap. Quod autem ait, §. Sed in veteris, 22. qu. 2.* In veteri testamento multa permittebantur, quorum exemplis hodie uti non licet.

Non obstat secundum, desumptum ex *cap. Humana aures, 22. quest. 5.* Quoniam ad illum textum abunde responsum est supra *num. 76.* Procedit enim in eo, qui jurat sine dolo, & intentione fallendi, veluti cum quis jurat super Breve per dolum supposito, in quo aliud continetur, quam ipse arbitretur, se juraturum, ut exemplificat Gratian. in *§. Si ergo, vers. Item obicitur de civibus post d. cap. Humana aures.* Vel alias cum quis jurat falsum, quod putat esse verum. Is enim non mentitur, quoniam quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur, ut *cap. Is autem mentitur, §. Nemo mentiens, 22. qu. 2. & c. seq. S. Thom. 2. 2. quest. 111. art. 1.* & idcirco in eo casu juramentum secundum rectam intentionem jurantis à Deo iudicatur, quia Deus audit in corde, *gl'os. fin. in cap. 14. de Summ. Trinit. & fide Cathol. lib. 6.* At fecus est in eo, qui aliud verbis significat,

& aliud in mente gerit, ut audientem fallat, ut in casu quest. proposita; quia tunc juramentum accipit Deus secundum sanam intelligentiam ejus, cui juratur, ut constat ex dictis *ead. m. 76. & n. 80.*

Non obstat tertium, nam responderetur retorquendo argumentum; si enim mentiri est contra mentem ire, & ratio mendacii consistit in negando eam veritatem, quae mente concipitur, sanctique per implicitam subauditionem mente concipitur aliquid esse verum, & verbis exprimit quod in veritate est falsum, ut sic audientem fallat, & inducat ad credendum esse verum, quod verum non est: proculdubio mendacium committit, & adjecto juramento pejerat.

Non obstat quartum, quia qui dirigit alio gressus suos non animo illud proficiscendi, nihil agit per simulationem, vel duplicitatem; non enim per exteriora signa tactorum, vel rerum significat aliquid quod non est, quod nunquam licet, sed solum praetermittit significare illud, quod est, quod aliquando licet, ut per *D. Thom. in 2. 2. quest. 111. d. art. 1. ad quartum.* Quandoque enim aliquid iudendo significamus velle fieri, quod fieri nolumus, sed experimentum obedientiae quaerimus, ut *c. Si quis liber, §. Quandoque 22. qu. 2.* Et ita nulla est ibi simulatio, sed solum quaedam fictio, cui non ineft mendacium; & ideo utilitatis causa est licita, ut in *d. c. Utilem.* In nostro autem casu manifeste concurrit mendacium: & ita in terminis ad praedictam objectionem respondet Cajet. in *2. 2. qu. 89. art. 7. in respons. ad 4. col. ult. vers. Ad objectionem autem.*

Non obstat ultimum, quia responderetur negando contrariam opinionem esse probabilem: imo enim est falsa sicut Judas, secundum illud Augustini *tom. 4. lib. de salutar. docum. incert. Auctor. cap. 63.* Non aliud loquamur ore, & aliud corde, ne simus Judas, & Herodiani. Et nihilominus etfi praedicta opinio esset probabilis: tamen in foro anime omnino eligenda esset contraria, quae tutior est, ut dixi in *tract. de opinionibus probabilis,* quompositus in *c. Veritatis, supra de Constit. ubi latissime ostendi inter duas opiniones oppositas aequae probabiles, vel quasi, non licere utramlibet sequi; sed omnino eligendam esse tutiorem, à n. 54. usque ad n. 236. idque multo magis si tutior opinio sit etiam probabilior, à n. 237. usque ad n. 246.*

DE CRIMINE FALSI.

Lucius III. Vigorien. Episcopo.

CAPUT II.

Super eo, quod sententiam auctoritate litterarum falsarum latam noluisse executioni mandare, tuam prudentiam commendamus; mandantes, ut quobis aliqua scripta sub nomine nostro destinata, redarguenda videris falsitatis, nullam eis adhibeas fidem; & quod per ipsas mandatum fuerit, non observes: sed eum, qui praesentaverit, retineri facias diligenter.

S U M M A R I U M.

- 1 Sententia lata per falsas litteras non debet executioni mandari.
 - 2 Falsa littera jurisdictionem non conferunt, & nu. S. & num. 11.
 - 3 Matrimonia bona fide contracta in gradibus prohibitis vigore dispensationum, quas concesserunt Ordinarii in vim falsarum litterarum, an sint irrita nec ne, & v. seq. usque ad n. 13.
 - 4 Praelati putativi sive Ordinarii, sive Delegati gestare regulariter sunt validi.
 - 5 Etiam quoad spiritualia, & pertinentia ad forum interiores.
- Declaratur, n. 9.
- 6 Indulgentia concessa à falsis Praelatis ob communem errorem an valeant, & n. 11.
 - 7 Matrimonium contractum coram Parcho putativo tenet.

- Declaratur, num. 10.
- 8 Rescriptum falsum, cujus falsitas ignoratur, tribuit jurisdictionem.
 - Contrarium, n. 11.
 - 9 Cesta à Praelato putativo non sustinetur ex communi errore, sed requiritur etiam titulus ab habente auctoritate.
 - 10 Matrimonium contractum coram Parcho intruso non valet.
 - 11 Indulgentia à falsis Praelatis concessa quando intelligatur esse meritoria.
 - Exceptio falsitatis impedit executionem sententiae etiam latae cum ignorantia falsitatis rescripts, ibid. vers. Quomodo admodum, & n. seq.
 - 12 Praelato putativo obediendam est, si habeat titulum auctoritate superioris, secus si per falsas litteras.
 - 13 Dispensati à Legato extra limites sua legationis non sunt tuti ex titulo putativo, & communis erroris.

14 *Germanie appellatione ex stylo in facultatibus non venit Belgium.*

15 *Bona fides excusat à culpa, & pœna, sed non validat actum nullum.*

1 **S**uper eo. Sententia lata per falsas litteras non debet executioni mandari. Hoc dicit secundum Abbatem Antiquum, cui consentiunt Joan. Andr. & omnes. Dividitur in duas partes. Primò commendat eum, qui scribit, de prætérito. Secundò eum in futurum ubi, *Mandantes.*

2 **N**ota ex hac Decretali per falsas litteras delegatorias jurisdictionem non confertur: propterea enim sententia ex falsis litteris commissionis prolata non demandatur executioni, quia est vitium in radice, & fundamentum jurisdictionis. Unde ut hic dicebat Laurentius, & Goffred. in hoc casu sine temporis præfinitione semper retractanda est sententia, quia ipso jure nulla est, cum defectus sit in jurisdictione: quorum dictum sequuntur gloss. 1. Host. in princ. Jo. Andr. n. 4. in gloss. 1. Collectar. in princ. Butr. n. 6. Card. n. 1. in 2. oppos. Anchar. in primo notab. Abb. num. 4. & Jo. de Anan. num. 1. vers. Nota quod sententia, ubi concludit sententiam latam virtute falsi scripti dici lata à non iudice, & de hoc esse casum hic; unde ipse sic summat hanc Decretalem: Sententia lata à iudice impetrato per falsas litteras est nulla; ex quibus apparet hanc esse unanimem Canonistarum sententiam. Nec obstat, quòd textus dicat, auctoritate falsarum litterarum: quia verbum *Auctoritate*, potest exponi secundum apparentiam, & intentionem iudicantis, ut per Cardin. n. 1. in 1. oppos.

Verùm hæc procedunt, ut dictum est, si sententia lata fuerit in vim falsi scripti delegatorii; & sic cum exceptio falsitatis concernit fundamentum jurisdictionis. Nec mirum, quia illius defectus est insanabilis, Verall. decif. 38. num. 2. lib. 3. Secus verò si iudex aliàs habeat jurisdictionem, & falsitas concernat tantum merita causæ, eo quòd sententia sit lata per falsos testes, vel per falsa instrumenta; quia tunc secundum Jo. de Anan. n. 4. in gloss. 1. communiter tenetur sententiam esse validam, sed esse rescindendam ope restitutionis in integrum, juxta text. in l. Divus, ff. de re iudic. Quæ opinio est etiam de jure verior, nisi in certis casibus, de quibus per eum.

3 **Q**UÆRO, an matrimonia bona fide contracta in gradibus prohibitis vigore dispensationum, quas concesserunt Ordinarii in vim falsarum litterarum, sint irrita, necne. Quidam Regularis Ordinis N. in Hispania decem annorum spatio multas litteras dispensationum matrimonialium à Sede Apostolica impetratas super impedimentis dirimentibus falsificavit mutatis gradibus, atque aliis falsitatibus patris, de quibus constiti in Curia Nunciæ Apostolicæ. Cùm verò Ordinarii ad quos litteræ fuerunt directæ, falsitatem ignorantem multas dispensationes concesserint; & subinde sic dispensati bona fide in gradibus prohibitis matrimonium contraxerint, ac prolem susceperint; Rex Catholicus supplicat S. D. N. ut dignetur committere Episcopo Oxomensi, ut auctoritate Apostolica confirmet matrimonia, ut præfertur, contracta.

4 **E**xplorati juris est sententia ab Ordinariis lata in vim falsarum litterarum hujusmodi, & dispensationes exinde concessas esse omninò irritas ex defectu jurisdictionis. Casus est hic secundum communem omnium intellectum, ut plenè ostensum est supra: unde difficultas ad hoc tantum restringitur, an sic dispensati tueri se possint ex titulo putativo, & communi errore, juxta terminos leg. Barbarius, ff. de off. Prator.

5 **E**t quidem gesta publici officii auctoritate per Prælatum sive Ordinarium, sive Delegatum, qui communi estimatione credebatur auctoritatem habere, regulariter sunt valida, ut de Ordinario est textus in dist. leg. Barbarius, & de Delegato in cap. Infamis, §. Verum tamen, 3. quest. 7. Inò quamvis Innoc. in cap. Cum dilecta, de rescript. teneat d. l. Barbarius, habere locum in Ordinario tantum, prout loquitur, non autem in Delegato; idemque videatur sententia Bart. in l. 2. Cod. de Senator. ramen communis opinio est in contrarium, quam sequuntur Angel. & Salyc. in d. l. 2. Involam leg. Quidam consulebant, de rejudic. Abb. in cap. Gratium, num. 11. de off. Delegat. Quæ conclusio habet locum etiam in spiritalibus, in quibus jus divinum non repugnat, ut censent Innoc. Hostiensis, Cardin. & alii in cap. Nihil, de elect. & idem Innoc. in cap. Veritatis, n. 2. de Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

dol. & contum. Rosell. in ver. Confessio sacramentalis, 3. n. 4. Tabien. Absolutio, num. 3. Ang. Confessio, num. 12. Silvelt. Confessor, 2. num. 15. & Navarr. in cap. Placuit, de penit. dist. 6. n. 177.

6 **I**deòque indulgentias concessas à falsis Prælatis ob communem errorem putat esse validas, Jaf. in leg. Prescriptione, n. 26. C. Si contrajus. Et matrimonium contractum coram Parocho carente legitimo titulo ob vitium aliquod latens esse validum, tenet Henric. lib. 11. de matrim. cap. 3. nu. 4. & Man. 1. tom. Summa, 2. edit. c. 219. n. 8.

7 **E**t generaliter rescriptum omninò falsum, cujus tamen falsitas ignoratur, tribuere jurisdictionem, cum propter dubium constituat Delegatum in quasi possessione jurisdictionis, tradit Bart. in d. l. Prescriptione, quem sequitur Cardin. in cap. Super litteris, de rescript. & illius opinionem purat veram Jaf. in d. cap. n. 26.

8 **V**erumtamen ad hoc ut valeant gesta ab eo, qui auctoritatem non habet, non sufficit communis error, sed requiritur etiam titulus à Superiore collatus, licet is titulus sit revera invalidus ob vitium aliquod occultum: ita probat text. in dicta leg. Barbarius, & in d. cap. Infamis, ibi: Si servus cum putaretur liber ex delegatione sententiam dixit, & sentit gloss. in d. cap. Nihil, de elect. ubi dicit idcirco ibi valere acta illius Prælatis, quia fuit in quasi administratione, & in quasi possessione prælationis de licentia Papæ, & pro Prælo habuit fuit; quam gloss. illic sequuntur Innoc. n. 4. Joann. Andr. n. 28. Butr. n. 27. Anchar. in fin. quest. 4. ubi Joan. Vinc. & Goffred. in hanc sententiam citat Imol. num. 7. & Abb. num. 11. dicens: (Nec communis error ex quo deest auctoritas superioris: Nam lex Barbarius, ff. de off. Prator. fundat se super communi errore, & super auctoritate superioris; nam ille servus, qui putabatur liber, habuit auctoritatem à superiore; & sic concurrent ibi duo, scilicet auctoritas superioris, & communis error: secus autem, ubi adert unum tantum, ut tenuit hic Innoc. & Bald. in repet. dist. leg. Barbarius.) Hæc Abb. Idem tenet Archid. in cap. Alienationis, 12. quest. 2. num. 2. & alii copiosè relati à Tiraquell. post leges connub. gloss. 8. numer. 145. Tabien. Angel. Silvelt. & Navarr. in locis supradictis. & est communis opinio, ut testatur Abb. in cap. Dudrum, si secundo, n. 20. de elect.

9 **N**eque verò ad hoc satis est, ut titulus conferatur à quocumque superiore, sed conferendus est à legitimo, & auctoritatem habente, ut docuit Compof. in d. cap. Nihil, num. 4. in ver. Administres, vers. Item per superiore confirmatum, quem refert & sequitur ibi Anton. de Butr. num. 24. Anchar. ibi ad fin. quest. 4. Henric. Boich. in §. Ceterum, num. 4. Idem aperte scripsit Bald. in dist. leg. Barbarius in prima lectura, num. 29. & ibi Jaf. num. 48. & 51. Bertrand. conf. 128. ad fin. vol. 1. Anton. Gabr. in tit. de probat. lib. 3. conclus. 8. Et idè et si valida sint matrimonia celebrata coram Parocho, qui caret titulo ob occultum aliquod vitium; tamen nulla sunt contracta coram Parocho intruso, qui scilicet à superiore titulum non habet, ut tradunt Henr. & Manuel. loc. cit. & post eos Sanchez de matrim. lib. 3. disput. 22. num. 60.

10 **Q**uamobrem cum in casu, de quo agitur, Ordinarii qui auctoritate Apostolica dispensaverunt revera in gradibus falsò expressis in litteris, nullam habuerint facultatem dispensandi à Summo Pontifice, sed potius ab illo Regulari, qui litteras vitia vitæ; hinc videtur sequi, ut matrimonia in vim dictarum dispensationum contracta, fuerint prorsus irrita, ac nulla, non obstante communi errore, & ignorantia falsitatis litterarum.

11 **N**eque obstat, quòd valeant indulgentie concessæ à falsis Prælatis, si communiter sine habenti pro veteris: nam responderetur Jafon. id non asserere, sed tantum eas non minùs operari quoad salutem animarum, quàm si essent concessæ à Prælo verò; sententiæ per hæc verba, opus tribuenris elemosynam falso quæstori esse meritovium: ita enim loquitur Anchar. ab eo relatus; alioquin si sentiret indulgentias esse validas, ejus opinio esset erronea, nec posset defendi, nisi quando Prælatus habuisset legitimum titulum à superiore, & tamen titulus caret ob occultum aliquod impedimentum. Idèòque contrariam sententiam, idèst indulgentias concessas à Prælo cum falsis Bullis non valere, sequitur Oldrad. conf. 76. Queritur de illo, per tot. Anchar. in Clem. Absusis, in princ. de penit. & remis. cum quo transit Felin. in suo tract. de indulg.

col. ult. vers. Caterum, de indulgentiis Episcoporum, Cardin. in d. Clem. Abusioibus, §. Ad hæc q. 5. Dec. in c. Tuorum, n. 6. de privileg. & idemmet Jason. in l. Si urbana, nu. 8. vers. Alibi tamen, ff. de cond. indeb.

Quæmodum neque obstat, quod secundum Bart. rescripta omnino falsa tribuant jurisdictionem, si illorum falsitas ignoretur: nam respondetur Bartoli sententiam hæc in parte esse communiter reprobata; & contra eam tenent Bald. & Fulgof. in d. Prescriptione, Innoc. in c. Cum venerabili, de except. vers. Nunc de oblatio, ubi dicit obediendum esse Prælo in ius julo, qui est in pacifica possessione, dummodo concurrat auctoritas superioris; secus vero si per falsas litteras obtinuit reputari Prælatum: & plenius idem Innoc. in cap. Super litteris, in vers. Forfan, n. 6. vers. Sed quod si litteræ falsæ dicuntur, usque in finem illius glossæ de rescript. latè Bellam. dec. 84. incip. Executoria, & Felin. in cap. Ad audientiam, §. secundo n. 21. vers. Fallit septimo, de rescript. & contra Bartolum tenent omnes Legistas, & Canonistas testatur Jas. in d. leg. Prescriptionem, sub n. 26.

Quæ opinio est etiam de jure veteri, quidquid in oppositum scriptum sit ibi Jas. contra quem est textus clarus hic, ubi sententia supponitur lata per judicem cum ignorantia falsitatis rescripti; ideoque verbum illud, *Auctoritate*, exponitur à Cardin. n. 1. id est secundum apparentiam, & intentionem judicantis, qui credidit litteras esse veras, & tamen decidit, ut propter exceptionem falsitatis postea propusitam sententiam executioni mandari non debeat, cum deficiat fundamentum jurisdictionis; & ita communiter intelligunt Doctores hanc Decretalem, ut initio diximus n. 2. ergo per falsum rescriptum, licet illius falsitas ignoretur, nulla tribuitur jurisdicctio.

Non obstat decipit. Rotæ 136. aliis 2. de fil. Presbyt. in novis, quæ incipit, *Voluerunt Domini*, num. 7. ubi dicitur resolutum fuisse dispensationem factam per illum, qui communiter reputatur habere facultatem super matrimonio, valere, licet facultatem non haberet, per cons. Anchar. 409. Viso, & diligenter inspecto, in fin. nam respondetur Anchar. non firmare in suo casu dispensationem factam ab Episcopo durante schismate in gradibus Sedi Apostolicæ reservatis, esse validam propter communem reputationem; imò supponit eam nullam, sed tantum asserit contrahentes ob communem errorem excusari ad effectum legitimittatis prolis: ait enim num. 7. *in fin.* Dicebant quod præsupposito R. P. Dominus electus Leodiens non poterit in dictis gradibus dispensare, tamen ejus dispensatio, licet

nulla, excusat ipsos, saltem quoad legitimittationem prolis postea susceptæ, §. & infra: (Excusantur illi propter communem errorem; credebatur enim ab omnibus in illis regionibus Ordinariis, dispensare eum posse, & omnia agere, quæ alias erant Papæ specialiter reiecta.) Et quavis iudat, communem errorem reddere actum validum, qui alias non valeret; tamen hoc generaliter asserit, non autem de illa dispensatione in particulari. Unde prope finem concludit sic: (Etsi non potuit, tamen postquam dispense, iavidi, dicta dispensatio tribuit conjugatis bonam fidem, saltem quoad hoc, ut filii proster justam ignorantiam parentum debeant reputari legitimi.) Decisio autem Rotæ potest salvari in eo tantum casu, in quo dispensator carebat dispensandi potestate ob aliquod vitium occultum, non autem ex eo quod non haberet legitimittatum titulum dispensandi à Summo Pontifice; alias enim resolutio non esset iudicialis, ut ex supradictis constat.

Unde posset committi Nuntio Hispaniarum, ut iterum dispenseret cum his, qui ut proponitur matrimonium bona fide contraxerunt, ut valeat iterum contrahere servata forma Concilii Tridentini. Et ita resolutum.

Ex prædictis videtur inferri posse, ut irritæ sint provisiones, & dispensationes, quas nuper concessit in Belgio Cardinalis Legatus Germaniæ super impedimentis dirimentibus, cap. *Cum dilecta*, de rescript. ita ut sic provisum, & dispensatum non sint tuti ex titulo putativo, & communi errore: nam etsi sub Germania comprehendatur tam superior, quam inferior, secundum tabulas Geographicas; tamen ex stylo in facultatibus sub nomine Germaniæ non venit Belgium, nisi specialiter exprimatur, juxta declarationem S. D. N. Urbani VIII. Ideoque in Constitutione Sixti V. de visitandis liminibus hujusmodi provinciæ ponuntur tamquam distinctæ, ubi, *Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Belgicæ, &c.* Quamobrem cum quoad Belgium defuerit omnino titulus Apostolicus, communis error, & reputatio non suffragatur, ut ex dictis patet: & bona fides potest quidem excusare à culpa, & pœna, sed non validare actum, ut sunt jura clara in cap. *Si postquam*, in c. *Dudum*, §. *Nos igitur*, in cap. *Si beneficium*, & in cap. *penult. vers. Licet ab ignorantibus ac præb. in 6.* & notat Archid. in cap. *Si Apostolica*, circa med. cod. tit. & lib. & Felin. in c. 2. n. 7. vers. *Quarto limina, de constitut.* & cõ magis, quia Sanctitas sua dixit se benignè acturam cum sic provisum, & dispensatis, ubi novas provisiones, ac dispensationes petierint à Sede Apostolica: atque ita ex mente Sanctissimi videntur egere nova gratia.

DE CRIMINE FALSI.

Innocentius III. Archiepiscopo, & Canonicis Mediolanensibus;

CAPUT V.

Licet ad regimen: & infra. Ut autem varietates falsitatis circa nostras litteras deprehendere valeatis, eas vobis presentibus litteris duximus exprimendas.

Prima species falsitatis hæc est, ut falsa bulla falsis litteris apponatur.

Secunda, ut filii de vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filium immixtum, falsis litteris inferatur.

Tertia, ut filium ab ea parte, in qua charta plicatur incisum, cum vera bulla falsis litteris immittatur, sub eadem plicatura cum filo similis canapum restauratum.

Quarta, cum à superiori parte bullæ, altera pars filii sub plumbo rescinditur, & per idem filium litteris falsis inserta, reducitur infra plumbum.

Quinta, cum litteris bullatis & redditis, in eis aliquid per rasuram tenuem immutatur.

Sexta, cum scriptura litterarum, quibus fuerat apposita vera bulla, cum aqua vel vino univèrsaliter abolita, seu deleta, eadem charta cum calce & alius juxta consuetum artificium dealbata, de novo rescribitur.

Septima, cum chartæ, cui erat apposita vera bulla, totaliter abolitæ vel abrasæ, alia subtilissima charta ejusdem quantitatibus scripta cum tenacissimo glutino conjungitur. Eos etiam à crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem nostram, scienter litteras non de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Illos quoque, qui accedentes ad bullam, falsas litteras caute projiciunt, ut de vera bulla cum aliis sigillentur. Sed hæc duæ species falsitatis non possunt facile comprehendi: nisi vel in modo dictamini, vel in forma scripturæ, vel qualitate chartæ falsitas cogno-

gnoscat. In cæteris autem diligens indagator falsitatem poterit intueri, vel in adjunctione sistorum, vel in collatione bullæ, vel in motione, vel obtusione, præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis tumida, & alicubi magis depressa.

S U M M A R I U M.

- 1 **L**ittera Apostolica novem modis his expressis falsantur.
- 2 Doctrina non est tradenda de his, que melius est nescire, quam scire.
- 3 Falsantes, seu confingentes signaturam supplicationis Papalis scribendo verbum *Fiat*, an incurrant penas cap. *Ad falsarios*, infra eod. & n. seq. usque in finem.
- 4 Argumentum à partium enumeratione validum est in jure, si species omnes enumerentur, aliàs secus, num. 32.
- 5 Littera Apostolica non dicuntur expedita, nisi quando in plumbo sunt.
- 6 Supplicatio non est littera Bullata; est tamen littera Papalis, & n. 31. & 35.
- 7 Falsarii supplicationum gratiam, vel justitiam concernentium à Papa signatarum excommunicantur in Bulla Cæna.
- Supplicationes à Papa signatæ in materia odiosa non veniunt appellationse litterarum Apostolicarum, ibid. & num. 30.
- 8 Contrarium n. 31. & 36.
- 9 Supplicatio sola non probat jus alicui competere.
- 10 Et illius clause quandoque ab officialibus aliter extenduntur, & restringuntur, & n. seq.
- 11 Et aliquando justis de causis supplicatio laceratur.
- 12 Supplicatio sola jus certum non continet, nec suffragatur litteris non expeditis, & n. 13.
- 13 Sed continet gratiam informem, & n. 19.
- 14 Et intrans possessionem beneficii litteris non expeditis, licet habeat supplicationem signatam, perdit omne jus.
- 15 Et sola supplicatio non dat canonicum titulum, saltem in suo effectu.
- 16 Litterarum expeditio dat formam, & perfectionem gratiæ.
- 17 Et per illas gratia digesta, & suam perfectionem totaliter habere dicitur.
- 18 Supplicatio adhuc in utero existere dicitur, donec per expeditionem litterarum in mundum producat.
- 19 Et sumptum de Registro supplicationem judicis fidem non facit: secus in sumpto litterarum Bullatarum.
- 20 Falsificatio litterarum Apostolicarum enormius est delictum, & severius vindicandum, quam falsificatio supplicationum signatarum.
- 21 Contrarium n. 26. & seq. usque in finem.
- 22 Littera si discrepent à supplicatione, statuit supplicationi tamquam matri, & non litteris.
- 23 Litterarum registrum, & inde sumpta debent reformari, & corrigi juxta originale supplicationem.
- 24 Instrumentum discrepens à matrice, seu protocollo, debet secundum illud corrigi, & emendari.
- 25 Expeditiones due si sint inter se diffformes, recurritur ad supplicationem tamquam ad matricem.
- 26 Supplicatio attenditur etiam si non exhibeantur littera, ubi non agitur de canonica and gratia.
- 27 In supplicatione, & signatura Papæ consistit tota substantia gratiæ.
- 28 Litterarum expeditio non requiritur, sed ad probationem, ibidem.
- 29 Substantiam rei gravius est corrumpere, quam illius accidentia.
- 30 Falsitates facilius committuntur in supplicationibus, quam in litteris, & cur.
- 31 Falsare signaturam Papæ, seu *Fiat*, propriissimè est falsare litteras Apostolicas.
- 32 Supplicatio quando est registrata, & soluta componenda, non habet locum regula de non judicando juxta formam supplicationis.
- 33 Nec potest lacerari ab officialibus, nem sit gratia perfecta.
- Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Licet. Ponit novem modos falsandi litteras Papales. Hoc dicit, & advertunt Doctores hanc Decretalem legendam esse cum Bulla ad oculum demonstrata, ut hic per Abbat. Joann. de Anan. & Marian. Socin. in princip.

Nota ex textu novem modos, per quos falsitas committitur in litteris Apostolicis. Et dicit hic Goffred. non esse tradendam doctrinam, qualiter hujusmodi falsitates perpetrentur: sunt enim quedam, quæ melius est nescire, quam scire, cap. *Quomodo*, in fin. 38. dist. & docuit Philosophus lib. 12. *Metaphysices* text. 51. & S. Th. in 1. part. quest. 22. art. 3. in 3. argum. contrario, & in illis usque response; ubi reddit rationem, quia cogitatio malorum pervertit interdum voluntatem in malum; unde Seneca ad *Lucillum* Epistola 76. monet ipsum, ne dicat quæ foris dediscenda, si sciret; & Marcus Varo notabiliter inquit: Quædam sunt eranda de animo scienti, quia inferendi verum locum occupant. J Item Hieronymus ad *Clerum*: Non dicat puer, quod ei postea didicendum est. Difficiliter enim eradicatur, quod rudes animi receperunt. Sed nihilominus, ut subdit idem Goffred. legitimus quedam, ut cognoscamus, & reprobemus, cap. *Legimus*, 37. dist. Nam prudentis est eligere bonum, & reprobare malum. Ideoque hæc falsitates ad hunc effectum hic explicantur: & fusiùs post Holtiensem, & Joan. Andr. per Marian. Socin. hic in 2. notab. ad quos recurrit, si te moveat curiositas.

QUÆRO, an falsantes, seu confingentes signaturam supplicationis Papalis scribendo verbum *Fiat*, vel aliud æquipollens, censendi sint falsarii litterarum Apostolicarum, de quibus loquitur hæc Decretalis, & cap. *Ad falsarios*, infra eod.

Ad partem negativam inducitur. Primò hoc cap. Ubi enumerantur modi, quibus falsantur litteræ Papales, & inter hos non ponitur modus falsandi supplicationes, seu signaturas Papæ; ergo talis modus non est inter alios connumerandus, arguendo à sufficienti partium enumeratione, juxta textum in *leg. Patre furioso*, ubi Bar. ol. Bald. Angel. & DD. notant, ff. de iis qui sunt sui, vel alien. jur. & in cap. *Cum dilectus*, & ibi Abb. numer. 6. de jurepatron. Et confirmatur, quia hæc littera in singulis novem modis, in quibus exprimit varietates falsitatum, quæ committuntur circa litteras Apostolicas, semper loquitur de litteris Bullatis, seu sub plumbo, idest quibus apponitur, seu appenditur Bulla plumbea, ut patet legenti per discursum; ideoque litteræ non dicuntur expeditæ, nisi quando in plumbo sunt, ut per text. nostrum dixi Gomei. in *regul. de non judicand. juxta* formam supplicat. in 1. quest. num. 5. vers. *Festamen. ultimus*, ubi refert i. a tenuisse Rotam in Salamantina Patochialis mense Novembris 1539. coram Marcello Crescentio, & ita servatur in practica, ut inquit Felin. in cap. *Ex diligenti*, in fin. de *simon.* Supplicatio autem non est littera bullata, nec ei aliqua Bulla apponitur, ut est notissimum. Ergo cum supplicationi non adaptentur verba hujus textus, consequenter nec ejus dispositio adaptari potest, l. 4. §. *Toties*, ff. de damn. infest. cum *similibus*. Cum præsertim materia sit odiosa, & penalis, & sic restringenda, ut in regula *Odia*, de *regul. jur. lib. 6.* & cap. *Pœna de pœnit. dist. 1. cum suis concordant.*

Deinde ad hanc partem Navarr. in *manual. c. 27. num. 62. vers. Declaratio prima inducit Bullam Cæna Domini*, que in §. 6. excommunicat falsarios litterarum Apostolicarum, nec non supplicationum gratiam, vel justitiam concernentium, per Romanum Pontificem signatarum. Per quam clausulam juncto cap. *Ad falsarios infra eodem*, arguit Navarr. quòd appellatione litterarum Apostolicarum in materia odiosa non includantur supplicationes à Papa signatæ, quas signaturas vocamus; alioquin illud cap. puniens falsantes litteras Apostolicas, superflue per Bullam Cæna extenderetur ad falsantes signaturas.

Ad idem conferunt quamplures differentiæ, quæ sunt inter supplicationes, & litteras; & ommissis aliis, quæ ad

- rem non pertinent, supplicatio concludenter non probat
 9 rem alicui competere, quia forte quando litteræ expediti
 debent, Cancellariæ officiales clausulas supplicationis
 aliter extendunt, vel restringunt, & forsitan saper tali
 supplicatione litteras non dabunt, quia, ut experientia
 docet, plures supplicationes expediti nequeunt, eo quod
 in eis reperiantur aliqua clausula, quæ sunt contra sty-
 lum, ut observat Gomef. in *reg. de non iudicand. juxta
 formam supplicationis, quest. 1. num. 2. vers. Quia sola sup-
 10 plicatio*, & re ipsa supplicationes jam signatæ aliquando
 jussu de causis lacerantur, & Datarius ex officio munitis
 sui supplicationibus tam signatis, quam signandis,
 ut ratio pollulat, addit & detrahit, ut dixit Rota in
 causa Meiten. Prioratus 17. Maji 1627. coram Metlino
 qui prius fuerat Datarius Gregorii XV. *decif. 68. num. 9.
 & 10. part. 5. recent. post Gonzal. super regul. de mensib.
 11 glof. 63. num. 54. & seqq.* & idem supplicatio non videtur
 certitudinem continere, secundum Gomef. ubi supra; nec
 suffragatur litteris non expeditis, Rota *decif. 509. num.
 16. part. 5. tom. 2. in recent.* & est expellum in extravag.
 12 *Injuncta, de election.* & in constitut. on. Julii III. hac de
 re edita, & propterea per solam supplicationem gratia
 informis per Rotam appellari solet, ut patet in *decif.
 13 19. de concess. preben. in novis.* Quo fit, ut intrans possessio-
 nem Beneficii litteris non expeditis, licet habeat suppli-
 cationem signatam, omne jus perdat, ut inquit Felin. in
 cap. *Veniens, num. 3. vers. Et addit quod intrans possessionem,
 14 de accusacionibus*, & est text. in dict. extravag.
Injuncta, de election. alius frustra Papa in Cancellaria tot
 officiales constitueret, dans illis formas per suas regulas
 expediendi, si sola supplicatio sine expeditione sufficeret,
 ut notat Ægidius Bellam. in *conf. 34. supposita statuto in
 15 6. col. in responsione ad 1. dub. vers. Antiquaris*; & merito
 Rota jus quod acquiritur per supplicationem, judicavit
 16 informem, & consulum, adeo ut ante litterarum expeditio-
 nem plerique DD. voluerint non dari canonicum
 titulum, sicut in suo esse perfecto, ut dixit Ægid.
 17 *decif. 110. in 3. col. & decif. 664.* & tenet etiam Nic.
 18 Miles Rotæ Auditor in repertorio in verb. *Causa
 Apostolica*, cum quibus concordat *decif. 20. circa secundum
 16 num. 1. de concess. preben. in novis.* At verò per expeditio-
 nem litterarum forma, & perfectio gratiæ datur, ut
 dixit Rota *decif. 27. de script. in novis*, repetita apud
 Ægid. *decif. 746.* & per illas omne dubium tollitur, &
 gratia digesta, & suam perfectionem totaliter habere
 dicitur, ut tradit Oldrad. in *conf. 324. incipien. Falsum ta-
 17 le est: Dominus noster, numer. 3. vers. Quarto circare-
 nunciacionem*, & ut Bald. inquit per leg. *Constitutus, C. de
 18 fid. Instrum.* relatus à Gomef. in *regul. de non iudicand. juxta
 17 form. supplicat. quest. 1. num. 3.* sola supplicatio adhuc
 in utero exillere dicitur, donec per expeditio-
 nem litterarum in mundum producat; & hinc fit, ut sumptum
 de Registro supplicationum signatarum in judicio filem
 non faciat, ut dicit Ægid. *decif. 252.* secus autem si sum-
 18 ptum litterarum Bullatarum extrahatur, ut dicitur in
 19 *decif. 28. de probation. in Antiq.* & refertur à Gomef. ubi
 supra num. 4. Hinc etiam fit, ut Romani Pontifices edi-
 19 derint tres regulas Cancellariæ, videlicet regulam de
 non iudicand. juxta formam supplicationis, sed littera-
 rum expeditarum, in cujus exordio dicitur. Cum
 ante confectionem litterarum gratia Apostolica sit in-
 20 formis, &c. Item regulam 29. quæ disponit commis-
 siones non valere litteris non expeditis. Item regulam
 53. quæ vult dispensationes similiter non valere non
 expeditis litteris. Ex quibus omnibus deducitur multo
 gravius delinquere, & atrociorum injuriam Papa irroga-
 re, ac magis præjudicium inferre posse falsantem lit-
 20 teras Bullatas, in quibus consistit totalis perfectio gra-
 tiæ, & secundum quas est iudicandum, quam falsan-
 tem supplicationes signatas, quæ continent gratiam rudi-
 dem, & informem, & quæ sine litteris minime suf-
 fragant; & consequenter pœna falsantium litteras Apo-
 20 stolicas, de qua in cap. *Ad falsarium infra eodem*, non
 debet extendi ad eos, qui falsant supplicationes, seu si-
 gnaturas, quia pœnæ illæ debent adquiri, & commensu-
 rari delictis, ut quod secleratus eis commissum, gravius
 vindicetur, cap. *Non efferamus, 24. quest. 1. cap. Quæstus
 de us, quæstus à major. part. Capit. cap. in fin. de excep-
 20 sib. Prælator.*
- Ad partem verò affirmativam facit, quia si litteræ di-
 21 scerent a supplicatione, statim supplicationi tanquam
 matrici, & non litteris, Caputaq. *decif. 75. num. 6. & de-
 21 cif. 227. lib. 1. Rota decif. 730. num. 1. part. 2. recent.* & lit-
 teræ sunt corrigendæ ad formam supplicationis, ut dixit in
 cap. *Ex conscientia numer. 7. infra eod.* & litterarum regi-
 22 strum, & inde sumpta debent reformari, & corrigi juxta
 originalem supplicationem. Mandos in *reg. æ non iudic. juxta
 23 formam supplicat. qu. 19. n. 6. Rota decif. 387. nu. 10. part. 5.
 recent.* Tertia enim est regula, ut instrumentum publicum
 discrepans a matrice, seu protocollo, debeat secundum illud
 corrigi, & emendari, *Si quis ex argentiarius, §. Prætor, &
 24 ibi Barr. n. 3. ff. de edend. Felin. in cap. Quoniam contra, n. 10.
 de probat. cum aliis cumularis in præalleg. decif. 387.* Unde
 etiam videmus ad supplicationem tanquam ad matricem
 esse recurrentium, si expeditiones duxerint inter se discor-
 24 dantes, ut decidit Rota in *recent. decif. 225. numer. 10. part. 4.
 tom. 2. allegando Bart. in leg. Sempronius, ff. de leg. 2. & in leg.
 Si Librarius, numer. 9. ff. de reg. jur. Imò sola supplicatio at-
 25 tenditur, etiamsi non exhibeantur litteræ expeditæ ubi non
 agitur de canonizanda gratia, Caputaq. *decif. 235. & de-
 25 cif. 301. part. 3. Mantica decif. 355. num. 2.* ubi alia cumu-
 lantur, Gregor. XV. *decif. 540. numer. 6. Calfador. decif. 3.
 num. 14. de restitutione spoliatorum, Mohedan. decif. 2. in
 26 fin. de privileg. S. rapin. decif. 538. numer. 4. & decif. 775.
 num. 3. & in recent. decif. 228. 6. part. numer. 6. & decif. 218.
 num. 8. part. 7.* & alias passim: ergo enormius est delictum
 & majoris præjudicii, in iure supplicationem, quam lit-
 teras, quia falsitas litterarum potest corrigi ad formam
 supplicationis originalis, sed non è converso, ut dictum
 est.*
- Præterea tota substantia gratiæ consistit in supplicatio-
 27 ne, & signaturæ Papæ; expeditio verò litterarum non re-
 quiritur ad perfectiorem gratiæ, sed ad probationem tan-
 tum, Geminian. *conf. 106. super d. dubio, vers. In contra-
 28 rium, C. lisd. decif. 4. num. 2. de caus. posses. & propriis. S. raphin.
 decif. 775. numer. 2.* cum similibus, ut dixi in cap.
Nihil, num. 28. supra de elect. Gravius autem est corrumpere
 substantiam rei, quam illius accidentia, argum. eor-
 28 um, quæ tradit Calder. *conf. 11. incip. Episcopus rem Ec-
 clesie, ante nec. vers. Ad cujus declarationem*, de feud.
 Consequenter pœna cap. *Ad falsarium, infra eod.* magis
 convenit ei, qui corrumpit substantiam gratiæ falsando
 supplicationem, quam ei, qui corrumpit gratiæ probatio-
 nem falsando litteras.
- Uter us probatæ parte facit, quia falsitates facilius, &
 29 frequentius in supplicationibus committuntur propter ap-
 positionem manus plurimorum officialium, ut advertit
 Gomef. in *reg. de non iudicand. ju. 1. num. 6. per text. in l. si C.
 de Codicill. Explorati autem juris est, propter denegati
 29 requantiam pœnas exorbitari, vel augeri, ut leg. *Aut facta
 in fin. ff. de pœn.* & notat Aretin. in cap. *Cum non ab i. m-
 ne, n. 59. circa finem, supra de pœnis.**
- Denique hanc partem amplecti in puncto Collectæ
 30 in cap. *Ad falsarium numer. 2. infra eod.* ubi format que-
 stionem, quid dicendum de illis, qui falsant, vel consign-
 unt signum supplicationis Papalis, seu *Fiat*, vel aliud ta-
 cendo; & retero hanc controversiam de facto tunc conti-
 30 gisse, & multos dixisse tales non posse dici falsarios litte-
 rarum Apostolicarum, quia litteræ non dicitur Apostolicæ
 nisi propter Bullam, ut in textu; sed postea subiungit Col-
 30 lectaræ à se visum esse Barr. & multis aliis, quia certum
 est, quod falsare ille *Fiat*, est falsare litteras Apostolicas, idque
 propriè dicitur, sicut illud, in quo consistit tota virtus, &
 31 substantia, & ad hoc facit indistincta littera dicti cap. *Ad
 falsarium.* Nec obstat hæc Decretalis, quia ponit cer-
 31 tos modos probandi falsitatem secundum eum, id est ali-
 quos, sed non omnes, ut hic in glo. 1. ac proinde cum
 species omnes non enumerentur, non procedit argumentum
 31 à partium enumeratione, ut est textus in leg. *Filius,
 §. Filius familias miles, juncta glo. in ver. Locum, ff. de lib-
 31 ber. & posthum. & in cap. *Petrabium, & ibi Joann. Andr.
 num. 18. & Abb. num. 8. supra de election.* Que opinio faci-
 31 lius esset admittenda, quando litteræ essent expeditæ, vel
 supplicatio registrata, & soluta componenda, quia tunc
 non habet locum regula de non iudicand. juxta formam
 31 supplicat. ut fuit pluries in Rota resolutum teste Card. S. raphi
 31 *decif. 764. nu. 4. & 5.* Nec supplicatio potest lacerari ab
 officialibus, cum eo casu fit gratia perfecta, ut dixit Rota
 31 *decif.**

decif. 554. n.9. part. 5. tom. 2. in recent. unde falsitas talis sup-
plicationis perneceſe influit in falſitate litterarum, quæ
nonniſi ad formam matricis, & originalis ſupplicationis
expediuntur, ut dictum eſt; ac proinde eſt punibilis non
ſecus, ac falſario ipſarum litterarum.

- 35 Non obſtant argumenta contraria; nam ad primum pa-
tet reſponſio ex jam dictis ſupra n. 32. Ad confirmationem
reſpondetur: Quamvis ſupplicationes non ſint litteræ ex-
peditæ, quia non ſunt in plumbo, ſed tantum litteræ Apo-
ſtolicæ ſecundum Collecſat. ſupracitatum n. 30. & 31. &
ad inductionem Navarr. de qua ſupra nu. 7. reſponderi po-
teſt Bullam Cœnæ in ea parte, in qua loquitur de falſanti-
bus ad ſupplicationes emanaffe declarationes, cap. Ad falſa-
riorum, infra eod. & ſic novum jus non induiſſe, l. Here-

des palam, §. Si quid, ff. de teſtam. quod inde liquet mani-
feſte, quia in Bulla Cœnæ excommunicantur etiam falſa-
rii litterarum in forma Brevis, ut videre eſt in Bulla Ur-
bani VIII. §. 9. in Bull. tom. 4. pag. 356. & tamen certum
eſt litteras in forma brevis verè, & proprie eſſe litteras
Apoſtolicas quæ jam erant comprehenſæ in d. cap. Ad fal-
ſarium, ut ipſemet Navarr. fatetur d. cap. 27. n. 62. verſ.
Tertia.

Ad ultimum verò, nempe ad differentias ponderatas in-
ter ſupplicationem, & litteras patet reſponſio ex dictis ſu-
pra d. n. 21. uſque ad num. 32. ex quibus apparet eas pon-
derationes in contrarium retorqueri, maxime quando litte-
ræ ſunt expeditæ, vel ſoluta eſt componenda, ut conſtat ex
dictis ſupra n. 33.

DE CRIMINE FALSI.

Idem Innocentius III.

C A P U T VII.

AD falſarium confundendam malitiam: & infra. De communi fratrum noſtrorum conſilio
duximus ſtatuendum, ut qui literis noſtris uti voluerint, eas primò diligenter examinent:
quoniam ſi falſis literis ſe uſos dixerint ignoranter, eorum ſera pœnitentia evitare nequit pœ-
nas inferiùs adnotatas. Nos enim omnes falſarios litterarum noſtrarum, qui per ſe vel alios vitium fal-
ſitatis exercent, cum fautoribus & defenſoribus ſuis, anathematis vinculo decernimus innodatos,
ſtatuentes, ut clerici, qui falſarii fuerint deprehenſi, omnibus officiis & beneficiis Eccleſiaſticis
perpetuò ſint privati: ira quòd qui per ſe falſitatis vitium exercuerint, poſtquam per Eccleſiaſticum
iudicem fuerint degradati, ſæculari Potèſtati tradantur, ſecundum conſtitutiones legitimas punien-
di: per quam & laici, qui fuerint de falſitate convicti, legitime puniantur. Qui verò ſub nomine
noſtro literis falſis utuntur, ſi clerici fuerint, officiis & beneficiis Eccleſiaſticis ſpolientur; ſi
laici, tamdiu maneanſ excommunicationi ſubjecti, donec ſatisfaciant competenter; ita tamen,
ut in iſtis & in illis, malitia graviùs, quàm negligentia puniatur: quod & de his, qui falſas litte-
ras impetrant, ſtatimus obſervandum.

S U M M A R I U M.

- 1 Falſantes per ſe, vel per alium litteras Pape, excom-
municati ſunt cum ſuis fautoribus, & n. 27.
 - 2 Et Clerici officiis, & beneficiis privati ſunt, & n. 38.
 - 3 Item ſunt degradandi, & Curia ſæculari tradendi, &
num. 40.
 - 4 Falſis literis Apoſtolicis utentes, ſi Clerici ſunt, officiis
& beneficiis privati ſunt: ſi laici, excommunicati ſunt,
& n. 47. & 48.
 - 5 Status valet, quo cavetur, ut quis non poſſit allegare
illius ignorantiam.
 - 6 Litteris Apoſtolicis uti volentes, debent priùs diligen-
ter illas examinare, an ſint veræ, vel falſæ, vel
ſuſpectæ.
 - 7 Litteræ Papales ſunt magna cum diligentia, & exqui-
ſita curioſitate.
 - 8 Et nihilominus in eis quaſi imperceptibiles committun-
tur falſitates.
 - 9 Litteræ gratioſæ, vel contra jus, vel contra utilitatem
publicam, majorem requirunt examinationem, quàm
litteræ de ſimplici juſtitiâ.
 - 10 Ignorantia quamvis preſumatur in delictis, hoc tamen
falſi, quando debet procedere diligens inquiſitio, &
num. ſeq.
 - 11 Falſum non committitur ſine dolo.
 - 12 Dolus in dubio preſumitur, quando ex officio, vel ex na-
tura actus preſequitur diligens indagatio.
 - 13 Ignorantia affectata, craſſa, & ſupina qua.
 - 14 Falſis literis utens cum ignorantia craſſa, mitius puni-
tur, quàm cum dolo expreſſo.
 - 15 Clerici falſantes litteras Principis, ſeu Imperatoris,
quas pœnas incurrant, & n. 16.
- Et quid in falſantibus litteras, ſeu ſigillum Regis,
num. 23.
- Et quid in falſantibus litteras majoris Pœnitentiarii,
vel Nunciis, aut Brevia Pape, n. 24.
- Proſp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Et quid in falſantibus litteras Episcopi, vel Capituli,
ibidem, & n. 25.

- 16 Papa longe preſtat Imperatori.
 - 17 Injuria aggravatur ex dignitate perſone, cui irroga-
tur.
 - 18 Delictum gravius eſt in perſonam Principis, cui delin-
quens eſt ſubjectus, quàm extraneam.
 - 19 Leſe majeſtatis crimen non committit non ſubditus.
 - 20 Clericus natus in Terris Principis laici dicitur eſſe ori-
ginaliter, & naturaliter de domino, & ditione ipſius
Principis.
 - 21 Non tamen contra eum dici poteſt committere crimen
leſe majeſtatis.
 - 22 Rex habet in Regno ſuo jura ſupremi Principis, item
Imperatoris.
 - 26 Exercere verbum in diſpoſitione pœnalis veriſicatur in
unico actu.
 - 27 Falſans litteras Apoſtolicas, etiam ſemel tantum, pu-
niendus eſt pœna hujus cap.
 - 28 Bulla S. Pii V. contra exercentes vitium neſandum, an
habeat locum in iis, qui nica tantum vice illud com-
mittunt.
 - 29 Falſantes litteras Pape ſunt excommunicati, ſive ſint
laici, ſive Clerici, ſive Monachi.
- Et quid in Episcopis, n. 36.
- Et abſolutio eſt Sedi Apoſtolicæ reſervata.
- 31 Falſarii litterarum Apoſtolicarum, vel falſo eas fabri-
cantes, aut ſupplicationes falſo ſignantes, excommu-
nicantur in Bulla Cœnæ.
 - 32 Excommunicatio Bullæ Cœnæ, & excommunicatio hu-
jus cap. contra falſarios litterarum Apoſtolicarum,
in quibus differant.
 - 33 Falſans litteras Pape per alios, an incidat in excom-
municationem Bullæ Cœnæ, & n. ſeqq.
 - 34 Faciens per alios, per ſeipſum facere videtur: quod pro-
cedit etiam in delictis, & n. 43.
 - 35 Item procedit etiam in ſtatutis pœnalibus, que juri

- 36 *Statutum peniens utenicum falso instrumento locum habet etiam in uenite per illum.*
- 37 *Falsas supplicationes manu Pape signatas incidit in excommunicationem Bulla Cæne. Et an incidat in pœnas hujus cap. ibidem.*
- 38 *Beneficia falsantium litteras Pape impetrari possunt tamquam vacantia.*
- 39 *Latici falsantes litteras Pape non sunt ipso jure privati suis dignitatibus, & officiis.*
- 40 *Clerici falsarii litterarum Apostolicarum degradatione iudicij eccllesiastici traduntur Curie seculari pœna legali puniendi, scilicet mortis naturalis.*
- 41 *Degradationis pœna de jure communi non imponitur nisi in tribus casibus hic expressis.*
- 42 *Clericus, qui non per se, sed per alium falsus litteras Pape, an sit degradandus, & Curie seculari tradendus.*
- 44 *Laiicus ratione rei ecclesiastica falsificando rescriptum Pape subicitur foro Ecclesiæ.*
- 45 *Falsi pœna de jure civili que fit, & n. 46.*
- 46 *Deportationis pœna, & damnationis in metallum hodie non est in usu.*
- 47 *Spolientur, idest per sententiam.*
- 48 *Falsi litteras uentes sunt ipso facto excommunicati, etiam si ab illarum usu desistant infra viginti dies.*
- 49 *Secus in habentibus litteras falsas, quia non sunt excommunicati, si illas infra viginti dies laceraverint, vel restituerint.*
- 50 *Clerici falsi litteris scienter uentes, an sit excommunicati.*
- 51 *Pœna falsificantium litteras Pape, & falsis litteris uentium sunt in triplici differentia.*
- 52 *Maliitia magis puniuntur, quam negligentia.*
- 53 *Negligentia crassa, & supina dolo equiparatur.*
- 54 *Falsi litteris uentes, & falsas litteras impetrantes, sed non exercentes per se falsitatem, aequiparantur.*
- 55 *Impetrans per suggestionem falsitatis litteras à Papa quas pœna puniatur.*
- 56 *Episcopi falsantes litteras Pape non incidunt in pœnam hujus cap.*
- 57 *Sunt tamen excommunicati ex Bulla Cæne.*
- 58 *Falsarius litterarum Apostolicarum etiam occultus incurrit pœnam excommunicationis, & privationis officiorum, & beneficiorum eo ipso, quod crimen committit, & n. 62.*
- Sed pœna degradationis ei infligitur tantum, si criminaliter sit convictus, n. 63.*
- Sive per viam accusationis, sive inquisitionis, numer. 64.*
- Si verò civiliter actum fuerit, mitius puniuntur, numer. 59.*
- 61 *Intellectus cap. Norimus, §. final. de verb. significat. & num. 65.*
- 66 *De crimine falsantium litteras Apostolicas an alius, quam Papa, possit cognoscere.*

dilectos, §. Verum de concess. praben. lib. 6. & arg. cap. Ad audientiam, §. 1. sup. de homicid. & cap. Cum speciali, §. Excesso di appell. secundum Host. nec num. 6. & in cap. fin. in princip. in verl. Supplicis, infra eod. Nam est illiteræ Pape inulta cum diligentia, & exquisita curiositate fieri, ut cap. Cum adeo, supra de rescript. & cap. Apostolica 35. quæst. 9. tamen in illis tales plerumque committuntur falsitates, quæ etiam prudentissimos fallerent, & quæ necum de facili cognolij nequeunt, sed etiam maxima, & diligentissima diliditio inveniunt, aut percipi nequissimam possunt, ut in cap. Licet supra eod. & notat idem Host. in summa eod. tit. §. 2. verl. Præterea usur & post eum Marian Socin. hic numer. 29. & 30. Unde nil mirum, si hæc Constitutio adstringat volentes ut litteris Apostolicis ad tam sedulam examinationem. Major tamen examinatio requiritur in litteris, quæ sunt de gratia, vel contra jus, vel contra utilitatem publicam, quam in litteris de simplici iustitia, cap. Accedens infra eod. & leg. Recepta, Cod. Si contra jus, vel util. publ. secundum Innoc. hic circa med. verl. Item examinatio.

Tertiò nota ibi, Si falsi litteris se usos dixerint ignerant, ignorantiã non præsumi, seu non excusari, ubi non præmittitur diligentia, quam quis tenetur adhibere, ut in textu: quamquam enim in delictis præsumitur ignorantia, ut leg. Quoties, §. Qui dolo, ff. de probat. tamen hoc falsis, quando præcedere debet diligens inquisitio, prout hoc casu præcedere debet ob autoritatem hujus Constitutionis, gloss. 2. hic, Innoc. in princ. ibi. (Tunc non excusat ignorantia, cum non præcessit examinatio: ex hoc enim fuit in culpa, cum non examinavit, nec à petitoribus quaesivit, §. Sult 26. dist. leg. reg. de iuris, & facti ignorantia, Hostien. num. 1. ibi. (Quod si hanc diligentiam non adhibuerint, in dolo esse videntur, sine quo non committitur falsum.) l. Ne exemplum, C. Ad leg. Corn. de fals. leg. Divus, ff. eod. But. n. 2. & n. 12. ubi ait: (In iis, in quibus debet diligens inquisitio præteri, præmittitur scientia, & dolo, nisi probetur ignorantia; & sic quòd in dubio dolo non præsumatur, verum est, nisi ex officio, vel ex natura actus requiratur præcedens indagatio ad actus vel vitij illius certificationem.) Hæc But. Concordat Anchar. in 1. notab. & sequuntur ceteri. Vel certè, ut dicit gloss. 1. hic, tales dicit possunt affectatores ignorantie, cap. Cum in hibito, de clard. del. pons. & hujusmodi ignorantia appellari potest crassa, & supina, cap. Apostolica, de Cler. excomm. in iust. & hæc punitur pœna hujus cap. in verb. Qui vero, secundum Mar Socin. hic num. 34. qui tamen num. 35. subdit, & bene, mitius puniunt utentem falsis litteris cum ignorantia crassa, & supina, quam cum dolo expresso, quia primo casu puniunt pœna hujus textus in d. Qui vero; sed si esset in dolo, ita ut probaretur scientia, tunc deberet puniri graviori pœna, scilicet leg. Corn. de fals. sicut puniunt, qui tales litteras falsas, ut l. Matrem, & leg. Falsos, C. ad l. Cornel. de fals. nam & uso committitur verum falsum, ut ibi, & in leg. Eos qui, §. fin. ff. eodem, & latius per eum, quod bene nota.

Quartò nota ibi, Litterarum nostrarum, dispositionem hujus Decretalis, & illius pœnas verdicte sibi locum dumtaxat in Clericis falsantibus litteras Pape: secus verò in Clericis falsantibus litteras Principis, seu Imperatoris, quia non videtur esse tantus excessus contra Principem, quantum contra Apostolicum, cum longè præstet Papa Imperatori, ut in cap. Selva, supra de majori. & ob ea & respectu personæ, in quam delictum commissum est, aggravatur pœna, ut notat gloss. 2. in cap. 1. supra de calumniator. & hæc opinio placet Marian. Socin. hic n. 13. 14. & 14. & quamvis gloss. in verb. Legimus, videatur uniformiter loqui de litteris Principis, & Pape, & Marian. Socin. subdat pro opinione glossæ facere, quia cum delictum sit valde atrox, videtur esse locus degradationi, & tradidit Curie seculari, secundum eamque traduntur in cap. Cum non ab homine, supra de iudic. tamen responderi potest pœnam degradationis, & traditionis hujusmodi non esse imponentiam nisi in casibus in iure expressis, ut fusè probavimus in d. cap. Cum non ab homine, n. 68. & 79. inter quos non reperitur hic casus falsantium litteras Imperatoris, cum hoc cap. non loquatur nisi de falsantibus litteras Pape, & in pœnis benignior pars sit eligenda, ut in Regula In pœnis, de reg. jur. lib. 6. & facit cap. Ad audientiam, supra eod. præsertim verò, quia delictum Clerici falsantium litteras Pape-
les

1 **A**D falsariorum. Qui per se, vel per alios litteras Pape falsant, excommunicati sunt cum suis fautoribus; & Clerici officis, & ben. factis privati sunt, & degradandi sunt, & tradendi Curie seculari, per quam laici legitime puniuntur. Qui litteris falsis utitur, si Clericus est, & officio & beneficio privatur; si laicus, excommunicatur. Hoc dicit Joann. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Joann. de Anan. & Mar. Socin. l. viditur in duas partes. Primò punit falsantes litteras Pape per se, vel per alios. Secundò punit utentes litteris falsis, ibi, Qui verò.

2 Nota primò singulariter ex principio text. argumentum, quòd valet statutum, ut respectu futurorum, vel aliorum generis non possit quis ignorantiam allezare, seu non potest ignorantia, prout ex hac littera deducunt hic Abb. & Mar. Socin. in 1. notab. & notat Bart. in l. Divus, nu. 4. ff. ad l. Cornel. de fals.

3 Secundò nota ibi, Examinant obligationem, quam habent volentes uti litteris Apostolicis, debent enim prius eas diligenter examinare, utrum scilicet sint veræ; & tunc utantur illis, si voluerint; aut falsæ, & tunc nullo modo utantur; aut suspicet, & tunc etiam abstineant, cap. Inter

- les est gravius, quàm falsantis litteras Principis, duplici consideratione. Prima est, ut dici numer. precedenti, injuria, quæ Pontifici Maximo irrogatur, est avocior ratione præminentioris dignitatis, §. *Atrous*, *Instit. de injur. l. Prætor. ff. eod. cap. Cum illorum infra de sentent. excomm.* Secunda est, quia Clericus non est subditus Imperatori, sed Papæ, *capit. Si Imperator, & capit. Cum ad verum 96. distinkt. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, cum ibi notat. supra de Constitut.* Explorari autem juris est longè gravius esse crimen in personam Principis, cui delinquens est subjectus, quàm in extraneum, *leg. Omne delictum, §. i. ff. de re milit.* Et propterea delinquens contra Principem, cui non est subjectus, non dicitur committere crimen læsæ majestatis, ut probat text. in *Clement. Pastoralis*, ubi gloss. in verb. *Non subsistit de re judic.* & est communis opinio, ut attestat Roland. à Vall. *conf. 4. in Causa Inquisitionis num. 1. volum. 1.* & Jul. Clar. *in praxi criminal. §. Læsæ majestatis, ver. Vidi quandoque dubitari*; & hinc fit, ut Clericus natus in terris subjectis alicui Principi laico, quamvis dicatur naturaliter, & originariè esse de dominio, & ditione illius Principis, prout tenet communiter Doctores affirmat Gigas *in trat. de crimine læsæ majestatis qu. 63. num. 3.*
- 21 nihilominus cum post clericatum revera non possit dici subditus ipsius Principis, non potest dici contra eum committere crimen læsæ majestatis: & est communis opinio, ut dicit Præpositus in *capit. In primis, §. De persona col. 5. num. 16. vers. Non obstat opinio 2. quæst. 1.* & Clar. *loc. citat. vers. Hinc refertur*. Non igitur mirum, si Clericus falsans litteras Papæ sit degradandus, & Curie sæculari tradendus; non autem si falset litteras Imperatoris: & gloss. nostra videtur usurpasse nomen Principis non pro Imperatore, sed pro Papæ, de cujus litteris loquitur hæc Decretalis.
- 22 Hinc etiam fit, ut quàmvis Rex in suo Regno habeat jura supremi Principis, idest Imperatoris, ut inquit Præpositus *supra num. 22. vers. Tertiò dicitur*, per ea quæ notantur in *c. Per venerabilem, supra, Quislibet legit*, tamen Clericus falsans litteras, vel sigillum Regis non punitur pœna hujus cap. sed deponitur, & in signum malefici ei character in fronte inprimitur, quod ab aliis discernatur, & in exilium mittitur, ut est casus in *cap. Ad audientiam supra eodem*, & ibi omnes, Boer. *dec. 82. num. 3.* licet hodie de consuetudine hanc pœnam impreffionis characteris in Clericis non servari attestent Ludov. Pigneur. *dec. crim. 80. num. 10. & seqq.* & Farin. *in pract. crim. par. 5. de falsit. q. 151. n. 62. ad fin.*
- 24 Lonè autem minis incidunt in pœnas hujus text. falsarii litterarum Episcopi, vel Nuncii, quia hæc propriè non sunt litteræ Apostolicæ: & eadem ratione idem dicendum de falsariis litterarum Pœnitentiariæ, quia non sunt litteræ Papæ, sed e us Committarij, ut tradit Navar. *in Manual. cap. 27. num. 62. vers. Tertia*, licet fecus fit de falsariis Brevium Papæ, secundum Gomez. *de Brevib. pag. 3.* & Navar. *ubi supra*. Tu tamen advertte, quia DD. in *cap. Ex litteris supra de fid. Infr.* videntur tenere pœnas falsantium litteras Apostolicas habere locum e iam in falsantibus Bullas, & sigillum litterarum sacræ Pœnitentiariæ, ut videre est apud Host. *ibi n. 6.* Jo. Andr. *n. 4. antefin. Bellam. nu. 3. in fin.* & Butr. *n. 4. in idem in fin.* quos ita intelligit Farin. *in d. pract. crim. q. 151. n. 24.*
- 25 De pœna autem falsantium litteras Episcopi, vel Capituli vide text. in *c. Si Episcopus 50. dist. in c. T am litteris in fin. de testib. & in c. Ad audientiam supra eod.* & plene hic per Marian. Soc. *n. 11.*
- 26 Quòd, nota ibi, *Vitium falsitatis exercent*, prima facie hic videri argumentum, quòd ad incurtendas pœnas hujus cap. non sufficit unica falsitas, sed requiritur iteratio actuum, ponderando illud verb. *exercent*, argument. *l. Sciendum, §. Illud, ff. de adul. edict.* per quem text. Butr. *in proem. Digestorum n. 10.* quem sequitur Abb. *in c. 1. n. 24. de judic.* dicit artificem, vel mercatorem non dici eum, qui semel, aut iterum artem, vel mercatoriam exerct; sed eum, qui toties, ut vulgi opinione habeatur pro tali. Ad idem tex. in *l. Quis sit fugitivus, §. Errorum, ff. eodem, & l. fin. ff. de Ab. 2a.* Sed oppositum est verius, quia verb. *exercent*, & in dispositione pœnali in unico actu verificatur, ut est text. in *§. Item lex Julia, in primo, institut. de publ. judic.* Unde etiam, qui unica tantùm vice falsat litteras Papæ, puniti debet ad præscriptum hujus Decretalis, ut firmat novissimè Prosper Farin. *in praxi crimin. lib. 5. de falsit.*
- q. 251. n. 31. adjiciens ita practicari: & latius in *tit. de delictis carnis q. 138. num. 30.* Et hoc confunditur illorum opinio, qui dixerunt Bullam S. Pii V. contra exercentes vitium nefandum, secundum ea, quæ scripti in *d. c. Cum non ab homine num. 76. de judic.* non habere locum in his, qui femel tantùm illud perpetraverunt; sed solum in his, qui quasi ex usu continuo exercent. Inter quos Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 249. vers. Tertiò dico*. Nam & d. §. *Lex Julia de exercentibus loquitur, ibi: Quicum masculus nefandam libidinem exercere audent.* Et similiter hoc cap. loquitur per verb. *exercent*; & tamen illius pœna verificatur etiam in his, qui unica tantùm vice delicta hujusmodi perpetraverunt, ut dictum est, & suffulsi probat Farinac. *dicta q. 138. num. 30.*
- 29 Sextò, nota pœnam generalem falsantium litteras Apostolicas. Nam unà cum factoribus, & defensoribus suis sunt ipso jure excommunicati: hoc enim demonstrant verba illa, *anathematizans vinculo, quæ sunt Canon læsæ sententiæ, ut in c. Dura in glof. 3. supra eodem*, & hic notat gloss. 3. *Innoc. circa fin. in verb. Inmodatos*, Hostien. *nu. 3. & 5. in eod. verb. Henric. Boich. n. 4. vers. Aut quaris*, Cardin. *nu. 1. & in verb. Inmodatos*, Butr. *n. 3. Abb. eod. num. vers. Si verò est laicus*, Jo. de Anan. *n. 1.* & Marian. Socin. *n. 40.* Joan. Andr. & omnes in summario textus, Goffred. *in summa hujus tit. n. 7.* & Hostien. *in idem in summa eodem tit. num. 8. vers. Nam falsarius Domini Papæ*, gloss. in *c. Licet in verb. Tenem supra eod.* & ibi Butr. *nu. 4. vers. Dicit gloss.* & nullus discrepat: & cum littera dicat, omnes falsarios, hanc pœnam infligit cunctis indifferenter, five sint clerici, five laici, ut hic per Marian. Socin. *num. 15.* & consentiunt omnes: & in Monacho consultit Feder. de Senis *cons. 219. Si notorium*, addens absolutionem esse Sedi Apostolicæ reservatam per *d. c. Dura*, quod etiam dicit post Jo. Andr. Marian. Socin. *hic n. 23.*
- 31 Hodie in falsarios litterarum Apostolicarum fertur excommunicatio in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi consuevit, §. 6. in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium, aut gerentes vices eorum, aut de mandato ejusdem Romani Pontifici signatarum; necnon falsò fabricantes litteras Apostolicas etiam in forma Brevis, ac etiam falsò signantes supplicationes hujusmodi sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarii, aut gerentium vices prædictorum.* Hæc ibi.
- 32 Et ex hoc contextu colligit nonnulli ex modernis aliquot differentias, & præcipuè duas inter excommunicationem, quæ infligitur in textu nostro, & illam, quæ infligitur in Bulla Cœnæ d. §. 6. Prima differentia est, quia in hoc cap. excommunicantur non modo indifferenter omnes qui falsant litteras Papales: sed etiam laici, qui falsis litteris utuntur, ut dicam infra in *10. notab.* Sed in Bulla Cœnæ non excommunicantur nisi falsarii litterarum Apostolicarum, vel falsas litteras fabricantes, aut supplicationes falsò signantes; de utentibus autem nihil statuitur; & aliud est falsare, & aliud uti falsis, ut colligitur ex hoc cap. in principio, *juncto §. Qui verò*, & tres differentias colligimus infra *num. 51.* & hanc differentiam constituunt Navarr. *in Manual. cap. 2. num. 62. vers. Quarta*, Suar. *tom. 5. disputat. 21. sect. 2. numer. 48.* & quidam alii.
- 33 Secunda differentia est, quia ex hoc cap. excommunicationem incurunt, qui litteras Papales falsant per se, vel per alios, ut in littera: sed ex Bulla Cœnæ non excommunicantur, nisi qui hujusmodi litteras falsant per se, ut tenet Jacobus de Grassis *in suis Decisionibus part. 1. lib. 4. cap. 18. n. 93. & 95.* & Suarez *d. disp. 21. sect. 1. num. 48.* Sed hanc differentiam non puto veram, quia regula: Qui per alium facit, est perinde ac si faciat per seipsum: procedit etiam in delictis, ut hic notat Marian. Socin. *n. 19. & 20. & in cap. Ad audientiam n. 286. supra de homicid.* Idque non per fictionem, sed per veritatem, ut in terminis excommunicationis est textus clarus in *cap. Mulieres, §. fin. infra de sent. excomm.* ubi deciditur mandantem percuti Clericum incidere in excommunicationem, & redditur ratio per hæc formalia verba, quia is committit verè, cujus auctoritate, vel mandato delictum committi probatur; ubi gloss. ultima alle-

35 allegat jura concordantia. Item procedit prædicta regula Sexti etiam in statutis penalibus, ut ex gloss. magna in cap. *Sicut dignum eodem* uti deducunt ibi Jo. Andr. num. 18. vers. *Et scias*, Abb. & Matian. Soccin. num. 11. dicentes, auctoritate illius glossæ quotidie uti assessores tori civilis, inducentes eam ad intellectum statutorum punientium homicidas, ut verificetur etiam in mandantibus fieri homicidium. Ad quod etiam inducunt jura in l. *Si quis id*, §. *fin ff. de jurisd. omni. jud. & in l. 2. §. *Dixit*, ff. de prescrip. & in l.*

36 *Judei*, in secunda C. de *Judeis*. Ideoque statutum puniens utentem falso instrumento, locum sibi vendicat etiam in eo, qui utitur per alium, ut pluribus fundamentis respondit Ludov. Roman. conf. 105. *Viso themate* num. 2. & quamvis oppositum fensit Vincentius de Palæis inter consilia Alexandri conf. 65. *Visa quadam lib. 4.* ubi latè consulit: Constitutionem penalem contra homicidas non habere locum in eo, qui mandati fieri homicidium; tamen ejus opinio posset fortasse obtruncari, ubi statutum esset juri communi contrarium; tunc enim non reciperet interpretationem à jure communi: at secus est, si disponat quasi idem, quod jus commune, aut illud adjuvet, penam attingendo, quia tunc statuti pena locum habet etiam in eo, qui facit per alium; ita Alexand. conf. 35. num. 15. lib. 4. Hoc autem casu Bulla Cænx non obviat juri communi, quin potius cum eo concordat, quia eandem penam excommunicationis imponit falsariis litterarum Apostolicarum, quam jus commune imponit in hoc cap. & quamvis Bulla non utatur illis verbis, *per se*, vel alios, sed simpliciter loquatur de falsariis, tamen intelligi debet de falsariis tam per se, quam per alios, ut sic recipiat interpretationem passivam ab hac Decretali, ad text. in l. 2. C. de *novaliibus*, & in cap. *Cum dilectus*, §. *Ceterum*, & ibi gloss. recepta in verb. *Juri communi*, supra de consuetudine; nec Bulla loquitur per illa verba, *per se*, sicut loquitur hoc cap. in ea parte, in qua imponit penam degradationis, & traditionis Curix seculari, ut dicam infra num. 42. sed, ut prædixi, loquitur simpliciter de falsariis litterarum, vel fabricantibus falsas litteras, vel falsò signantibus supplicationes, que verba verificantur etiam in his, qui non per se, sed per interpositam personam hujusmodi falsitates committunt, ut ex dictis constat. Quinimò etiam si Bulla Cænx uretur illis verbis, *per se*, nihilominus esset supplenda, vel per alios, prout supplet textu, nostrum, Host. Jo. Andr. & communiter DD. ut dicam infra in 8. notab. d. n. 42.

37 Tertia differentia, omissis aliis, est, quia Bulla Cænx in d. §. 6. loquitur expressè etiam de falsantibus supplicationes à Papa signatas, sed text. noster loquitur tantum de falsantibus litteras Apostolicas, quarum appellatione non veniunt supplicationes; alioquin iustissimum fuisset, ut Bulla extendi ret hoc cap. puniens falsantes litteras Papæ ad falsantes illius signatas, ut observat Navarr. in *Manual. d. c. 27. n. 52. vers. Declaratio prima*: sed advertet, quia oppositum videtur tenere Collectarius hic n. 2. & ad rationem Navarii responde, ut dixi in c. *Licet* n. 36. supra eod. & ibi vide hunc articulum in utramque partem plenè discussum à n. 3. usque ad n. 37.

38 Septimò nota in verb. *Statuentes*, specialem penam Clericorum falsantium litteras Papæ: nam officii, & beneficii Ecclesiastici sunt ipso jure privati, ut in text. & notant Jo. Andr. Card. Anchar. Abb. & omnes in *summ.* & ita eorum officia, & beneficia impetrari possunt tanquam vacantia, ut tradunt Rebuff. de *pacific. possess. n. 204. & in præxi benefic. tit. de mod. amittend. benefic. n. 43.* Petr. Gregor. Tolosan. de *benef. c. 26. n. 12.* Nicol. Garz. in eod. *trakt. p. 1. c. 10. n. 170.* Gonzal. ad *regul. de mensib. gl. 15. n. 58.* & cum textus noster hac in parte restringat se ad clericos, hinc deducitur, ut laici falsantes litteras Papæ penam privationis officiorum, ac dignitatum minime incurant, ut hic per Matian. Soccin. num. 17. & 18.

40 Octavò nota in verb. *ita quod*, aliam penam specialem clericorum falsantium litteras Papæ: nam de crimine convicti, prævia degradatione jadicis Ecclesiastici, traduntur Curix seculari, secundum Constitutiones legitimas puniendi, ut in littera, scilicet ultimo supplicio, seu pena mortis naturalis, ut hic innuitur, & tenet gloss. in verb. *Legitimas*, Host. n. 8. dicens in falsario recepti Principis magnitudinem criminis exigere supplicium capitale. Butn. num. 16. vers. *Et imponitur talis pena*, Anchar. num. 2. in 3. notab. ubi se remittit ad gloss. & Jo. de Anan. n. 11. vers.

In ead. gloss. & est speciale in hac specie falsitatis, secundum Abb. num. 9. quem sequitur Alst. de c. 407. num. 20. in *fin. & num. 21.* Idem tradunt: Salicet. in l. *Majorum* num. 1. post *medium*, vers. *Et si querat*, C. ad leg. *Cornel. de fals. Boer. dec. 82. num. 6.* Duenna in regula 290. in 1. limitatione ad *fin. Grammat. dec. 27. num. 10.* & ita passim servatur, teste Fatinae in *pract. crim. lib. 5. de falsi. q. 15. in num. 4.* licet Joann. de Anan. in rubrica *creta fin. dicat* non servari isto casu, ut clericus Curix seculari tradatur, prout illum refert ul. Clar. in §. *fin. in pract. qu. 36. num. 34. vers. Videmus etiam*: & eodem modo hæc verba, legitima pœna, id est mortis in clerico incorrigibili, exponit Abb. Antea, in cap. *Cum non ab homine post princ. in verb. Legitima de judic.* & ita habes hic unum ex tribus casibus, in quibus de jure communi clericus degradatur, & traditur Curix seculari, etiam non expectata incorrigibilitate. Alios duos habes hic in gloss. in verb. *Tradantur*, unum scilicet in cap. *Ad abolendam supra de heretic.* & alium ex cap. *Si quis Sacerdotum* 11. q. 1. & hanc dicit esse theoreticam Doctorem Gul. de Benedictis post *tertiam partem repetitionis*, c. *Raynatus de testam. in quæst. de homicidio num. 3. & seq. & Jul. Clar. d. qu. 36. vers. Scias etiam*, & istos tres unum cum aliis pluribus per Constitutiones Apostolicas inductis posui in cap. *Cum non ab homine à num. 68. de judic.*

43 Sed hic insurgit dubitatio, numquid hac pena degradationis, & traditionis Curix seculari puniendus sit clericus, qui falsat litteras Apostolicas per alium, non verò ille tantum, qui falsat illas per seipsum, Host. hic num. 6. in verb. *Per se supplet*, vel per alium, quia per ipsum facere videtur, arg. hujus textus ibi, *Per se*, vel alios, & cap. *Pastoralis*, §. *Præterea in fin. supra de off. deleg. & cap. *Malversis* infra de sent. excomm. & sic tenet Hostien. hanc penam degradationis, & traditionis pariformiter imponendam esse clerico, si ve falsat litteras per se, si ve per alium; & hanc opinionem approbat Joan. Andr. in *summ. text. & num. 2. in verb. Vel alios*, dum allegat regulam, *Qui per alium, de regul. jur. lib. 6. & num. 3. in verb. per se*, ubi similiter supplet, vel per alios, & sequitur Anton. de Butt. in *fin. Anchar. in 2. notab.* & est communis opinio DD. ut inquit Mar. Soccin. num. 19.*

Sed certè hujus opinioni valdè obstat littera textus, dum loquendo de clericis dicit: *Qui per se falsitatis usum exeruerint*: nam in verb. præcedenti generaliter transit de committentibus falsitatem per se, vel alios, insigendo penam excommunicationis; deinde in verb. *Statuentes*, dum imponit aliam penam clericis, simpliciter loquitur de falsariis: & ita hæc quoque secunda pena locum habet in falsantibus tam per se, quam per alios: sed tandem in verb. *Ita quod*, dum subjungit gravissimam penam degradationis actualis, & traditionis Curix seculari, non repetit illa verba, *Per se*, vel alios, ut fecit in prima pena, nec loquitur simpliciter, ut fecit in secunda; sed expressè dicit: *Qui per se*, & ergo in hoc tertio casu videtur absolute excludere falsantes per alios; alioquin ad quid hæc diversitas loquendi: Unde pœna talium clericorum, qui per alios falsificant, ultra excommunicationem, & privationem officiorum, & beneficiorum, videtur dependere à dispositione aliorum jurium, quia quod non mutatur, & c. leg. *Sanctimus*, C. de *testam. leg. Præcipimus in fin. C. de appellat.* & in hoc tandem, licet cogitandum relinquit, videtur residere Mar. Soccin. hic num. 19. cum tribus sequentibus; & quamvis 43 dicat opinionem H. Hostien. forte esse magis tenendam, quia in jure etiam in delictis videtur æquiparari, qui per se facit, & qui per alium; idè quod dispositio facta in uno videtur extendi ad reliqua, ut notatur in leg. *Si quis servo*, C. de *furiis*, & in cap. 2. *supra de mutuis petitionib.* & in concordantibus per eum allegatis: tamen hæc non possunt applicari casui nostro, in quo textus constituit expressam differentiam inter memoratas penas, & in tertiam tantum se restringit ad falsantes per se, unde suppletio illa, *vel per alios*, corrumpit litteram, & suppletiones ad Decretales non sunt permittite. *Clemen. Ne Romani*, ibi, *Vel addi, de elect.* & qui supplet, corrigi, ut in Authen. *de non alienand. in princ.* *Briticis. in repertorio in verb. Suppletio*; & hæc opinio mihi magis placet, tum quia est magis amica litteræ, tum quia pena non sunt extendende de casu ad casum, sed potius restringende, cap. *Ordia*, & cap. *In panis*, de *reg. jur. lib. 6. Alst. dec. 21. num. 7.* & in specie hæc pena degradationis non imponitur nisi in casibus in jure expressis, ut dixi

dixi supra n. 56. ver. *Tamen responderi potest*: & hic calus Clerici falsarius per alium non reperitur expressus, quin potius excludit per hanc litteram.

44 Nonò nota ibi, *Per quam & laici*, specialem casum, in quo laicus subijctio foro Ecclesiastico, id est cum delinquit in re Ecclesiastica, falsando litteras Apostolicas, ut hic per Butr. num. 4. Anchar. in 5. notab. Abb. num. 4. & Marian. Socc. num. 16. Alios calus habes in c. *fin. de excep. lib. 6. & in summa 11. qu. 1.* & per Abbatem in cap. *Cum sit generale de foro comper.* Hoc autem in casu laicus est puniendus per Curiam seculari secundum Constitutiones legitimas, ut in textu, id est pœnal legis Cornelie, quæ in seruo est ultimum supplicium, & in libero homine est deportatio, & omnium bonorum publicatio, ut in l. 5. §. *fin. ff. ad leg. Cornel. de falsi. & in l. Ubifalsi, C. eod. & in §. Item lex Cornelie de falsis institui. de publ. judic.* & hic notant gl. in verb. *Legitimas*, & sequuntur omnes Doctores, ut dicit Marian. Socc. num. 8. qui tamen declarat dictum glossæ de deportatione, ut procedat in libero homine nobili, aut in dignitate constituto; sed in homine ignobili, & plebejo est pœna damnationis in metallum, per l. *Si quis aliquis, §. Qui vivi, ff. de penis*, & notat Butr. in d. l. 1. §. *fin. num. 1. ff. eod. Afflic. dec. 21. num. 8.* Pœna tamen deportationis hodie non est in usu, nec alicui imponitur de consuetudine, ut post alios attestatur Jul. Clar. in *præb. crim. §. Fallum, vers. Sed quæro, quæ sit pœna falsi*: sed & damnatio ad metallum, five ad opus metalli, hodie etiam in foro seculari recessit ab aula, ut ait Foller. in *præb. crimin. canon. fol. 131. num. 8.* & Jul. Clar. in §. *fin. qu. 67. vers. Item damnatio*; unde secundum eum in præallegat. vers. *Sed quæro*, ubi ad sunt statuta superinde disponeria, imponenda est pœna expressa in ipsis statutis, alioquin imponenda est pœna consuetæ, quasi hoc arbitrio iudicis relinquatur.

45 Undecimò nota hic in vers. *Ita tamen*, in criminibus malitiam gravius puniri, quam negligentiam, ut in littera, Anchar. in 7. notab. Quandoque tamen negligentia dolo comparatur, scilicet, cum dissoluta est, crassa, & supina, l. *Si deieffor, ff. Mandati*, & hic notat gl. ult. & communitur DD.

46 Ultimò nota ex fine textus, æquiparationem, quæ fit inter eos, qui falsis litteris utuntur, & eos qui falsas litteras impetrant, sed non exercent per se falsitatem; in utriusque enim in modo puniendi distinguitur, ad id egerint per malitiam, vel per simplicitatem, seu ignorantiam, prout distinguitur in c. *Super litteris de rescriptis*, & hic intellectus magis placet Joan. Andr. num. 5. in verb. *Statuimus*, Abb. in *fin.* & Marian. Socc. n. 25. quam intellectus eorum, qui dicunt provisionem superius factam circa eos, qui falsis litteris utuntur, hic extendi ad illos, qui per suggestionem falsitatis impetrant litteras à Papa. Hic sane intellectus non est verus, quia tales non incidunt in pœnas hujus cap. sed tamen puniuntur juxta terminos d. cap. *Super litteris*, quia caret omni commodo litterarum, & in expensis condemnantur, ut hic in gloss. ultim. & tradit Card. in c. *final. col. ultim. in princ. vers. Per hoc dico infra eod.* ubi expressè dixit impetrantem rescriptum per falsi subreptionem, aut tacurnitatem, non incidere in pœnam falsi, sed carere impetratis, & insuper teneri ad omnia damna, & interesse, & sequitur Præposit. in c. *In memoriam num. 3. & 7. 19. dist.* Alioquin si omnes impetrantes per subreptionem litterarum Papales incidere in pœnas hujus capit. quàm multi repererunt illaqueati! Quare impetrantes litteras Papæ per subreptionem, vel obreptionem, non esse excommunicatos, censent S. Antonin. in 3. part. tit. 25. cap. 13. Silvest. in ver. *Excommunicatio 7. num. 9. vers. Et secundo*, Card. Cajet. eod. ver. c. 26. & de materia, Vide Jo. de Anan. in c. *Licet n. 2. in fin. vers. In gloss. falsitatis, & n. 3. 4. & 5. supra eod.* & Marfil. in l. *Si quis obrepperit nu. 11. & seq. ff. ad l. Cornel. de falsi.*

47 Decimò nota in §. *Qui verò*, pœnam eorum, qui falsis litteris Apostolicis utuntur: Nam si Clerici sint, officii, & beneficii spoliantur, id est per sententiam, ut exponit Innocentius hic in fine in verb. *Spolientur*, Host. num. 10. Joan. Andr. num. 4. Card. nu. 1. in eodem verb. & alii communitur: quod nota ad limitationem eorum, quæ de hoc verb. *Spolientur*, dixi in cap. *Ad abolendam num. 29. supra de hereticis*: si verò sint laici, sunt ipso facto excommunicati, ut ostendunt verba illa, *tandem maneat excommunicationi subiecti*, &c. & tenent hic Innoc. in *fin.* Abb. nu. 6. Marian. Socc. num. 23. Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & omnes in *summ. textus*, quod intelligit, si ab usu non desistunt infra viginti dies, per cap. *Dura, §. fin. supra eod.* sed hoc non placet, quia textus in d. cap. *Dura*, non loquitur de his, qui falsis litteris utuntur, sed de habentibus litteras falsas, & non lacerantibus, seu distribuentibus, vel restituentibus: & tales nullam excommunicationem incurrunt, nisi sit lata à iudice, prout ibi dicitur, cum termino viginti dierum: sed textus nollet in §. *Qui verò*, procedit in his, qui scienter utuntur falsis litteris, & tales, si sint laici, sunt ipso facto excommunicati, ut in textu, & hic declarat Abb. num. 9.

48 Et ex hoc deducitur, ut si sint clerici, qui falsis litteris scienter utuntur, non sint excommunicati, quia textus iste aperte distinguendo inter clericos, & laicos vult, ut falsis litteris utentes, si clerici sint, officii & beneficii spolientur, & nihil dicit de excommunicatione: si verò sunt laici, excommunicationi sint subiecti: ergo clerici habent pœnam excommunicationis non incurrunt; & hæc opinio magis placet Abbati n. 6. ne clerici duplici pena contentantur, contra text. in cap. *As siclerici, §. De Adulteris supra de Judicis*, & quia in pœnis benignior pars est eligenda, cap. *Pœne de penit. dist. 1. licet Host. hic nu. 10. in verb. Excommunicati*, teneat etiam clericos falsis litteris utentes esse ipso jure excommunicatos, eique adimplerent Jo. Andr. n. 5. Card. n. 1. in verb. *Laici*, & Marian. Socc. n. 23. ea ratione, quia clerici magis delinquant; sed primæ opinionis Abbatis magis faveo ista littera.

49 Ex prædictis collige tres differentias inter falsantes litteras, & falsis litteris utentes. Prima differentia est, quia falsantes litteras, five sint clerici, five laici, sunt ipso facto excommunicati, ut dixi supra in 6. notab. utentes verò falsis litteris, si sint laici, excommunicati sunt, & in hoc concordant omnes; si verò sint clerici, secundum opinionem Abbatis non sunt excommunicati, ut dixi supra

n. 50. Secunda differentia, quia falsantes litteras; si Clerici sint, officii & beneficii sunt ipso jure privati, ut dictum est supra in 7. notab. sed utentes falsis litteris non sunt privati ipso jure, sed privati per sententiam hujusmodi, ut similiter dictum est supra n. 47. Tertia differentia, quia falsantes, si sint Clerici, actualiter sunt degradandi, & Curia seculari tradendi, ut patet ex dictis supra in 8. notab. utentes verò, hac pœna degradationis, & traditionis minime puniuntur, ut hic per Anchar. in 6. not. & in his concordant omnes Doctores.

Undecimò nota hic in vers. *Ita tamen*, in criminibus malitiam gravius puniri, quam negligentiam, ut in littera, Anchar. in 7. notab. Quandoque tamen negligentia dolo comparatur, scilicet, cum dissoluta est, crassa, & supina, l. *Si deieffor, ff. Mandati*, & hic notat gl. ult. & communitur DD.

Ultimò nota ex fine textus, æquiparationem, quæ fit inter eos, qui falsis litteris utuntur, & eos qui falsas litteras impetrant, sed non exercent per se falsitatem; in utriusque enim in modo puniendi distinguitur, ad id egerint per malitiam, vel per simplicitatem, seu ignorantiam, prout distinguitur in c. *Super litteris de rescriptis*, & hic intellectus magis placet Joan. Andr. num. 5. in verb. *Statuimus*, Abb. in *fin.* & Marian. Socc. n. 25. quam intellectus eorum, qui dicunt provisionem superius factam circa eos, qui falsis litteris utuntur, hic extendi ad illos, qui per suggestionem falsitatis impetrant litteras à Papa. Hic sane intellectus non est verus, quia tales non incidunt in pœnas hujus cap. sed tamen puniuntur juxta terminos d. cap. *Super litteris*, quia caret omni commodo litterarum, & in expensis condemnantur, ut hic in gloss. ultim. & tradit Card. in c. *final. col. ultim. in princ. vers. Per hoc dico infra eod.* ubi expressè dixit impetrantem rescriptum per falsi subreptionem, aut tacurnitatem, non incidere in pœnam falsi, sed carere impetratis, & insuper teneri ad omnia damna, & interesse, & sequitur Præposit. in c. *In memoriam num. 3. & 7. 19. dist.* Alioquin si omnes impetrantes per subreptionem litterarum Papales incidere in pœnas hujus capit. quàm multi repererunt illaqueati! Quare impetrantes litteras Papæ per subreptionem, vel obreptionem, non esse excommunicatos, censent S. Antonin. in 3. part. tit. 25. cap. 13. Silvest. in ver. *Excommunicatio 7. num. 9. vers. Et secundo*, Card. Cajet. eod. ver. c. 26. & de materia, Vide Jo. de Anan. in c. *Licet n. 2. in fin. vers. In gloss. falsitatis, & n. 3. 4. & 5. supra eod.* & Marfil. in l. *Si quis obrepperit nu. 11. & seq. ff. ad l. Cornel. de falsi.*

Quærent Doctores, an pœna hujus Decretalis locum habeant in Episcopis: & resolvunt negativè, tum quia in talibus Episcopi, & Superiores nunquam comprehenduntur, nisi de illis sit mentio specialis, ut in cap. *Quia periculosum de sent. excomm. lib. 6.* tum quia non sunt privati sine speciali mandato Papæ, ut cap. *Dudum 3. qu. 6. ut hic per Butr. num. 77.* Adverte tamen, quia hodie ex Bulla Cœnæ falsarii litterarum Apostolicarum sunt excommunicati, etiam si Episcopali, vel alia majori dignitate sint præditi.

In gloss. in verb. *Deprehensi*. Notabene hanc glossam, quia ad hoc, ut falsarii Bullarum Apostolicarum puniri possint pœnis hujus cap. requiritur, ut sint criminaliter convicti. Debet enim acerrima fieri indagatio, ubi pœna est gravissima infligenda, ut l. *Ubi, Cod. ad leg. Cornel. de falsi*, sed ubi civiliter agitur, mitius est agendum, l. *penult. Cod. eod.* Verum Host. hic n. 6. dicit fortè speciale esse in falsario litterarum Papæ, ut si notorius sit per evidentiæ facti, degradetur, ex mente hujus verbi, *deprehenfi*, & idem est secundum eum, si per modum inquisitionis convinctur, & cum hoc simpliciter tradit Joann. Andr. n. 7. Butr. nu. 14. Sed Cardin. n. 3. intelligit, ut sint deprehenfi, ita ut judicialiter constet, & sic utraque solutio in idem recidit secundum eum: Archidiaconus verò in cap. *In memoriam n. 11. ad finem vers. Item videtur contradiere 19. dist.* tenet hanc pœnam habere locum, quando proceditur per viam accusationis, secus verò si per viam inquisitionis; quia tunc falsario litterarum Papalium imponitur pœna perpetui carceris, per c. *Novimus, §. fin. de verb. signific. & sequitur Collectar. hic n. 3.* dicens hoc esse mitius, & verius. Placet distinctio Abbatis hic n. 8. & Marian. Socc. nu. 53. videlicet quòd aut loquimur de pœnis, quæ ipso jure infliguntur falsariis litterarum Papalium, ut pœna excommunicationis, & priva-

privacionis officiorum, ac beneficiorum: & tales intelliguntur inflicta eo ipso, quod delictum est perpetratum, nec est jus an civiliter, vel criminaliter actum fuerit, quia Constitutio ligat crimen etiam omnino occultum, ut dicit gl. singulariter in Clem. i. in verb. *Eoispe, de heret.* licet possessione privati non possit nisi causa cognita, & vocatus, ut tradit Jo. Andr. in reg. *Mora n. 15. vers. Hinc est quod qui a principio titulum habuit, de reg. jur. lib. 6.* Aut loquimur de penis per judicem infligendis, ut est pena degradationis, & traditionis Curie seculari: & in talibus procedit opinio glossæ, ut non insignantur si civiliter agatur, sed solum si criminaliter sint convicti. Non tamen facias differentiam, an actum sit per viam accusationis, vel inquisitionis: nam utroque casu, si convincatur, est degradandus, secundum opinionem Host. de qua supra n. 60. cum qua DD. videntur hic transire, & ad d. c. *Novimus, §. fin. de verb. signif.* responde, ut ibi per Bernard. in gl. in verb. *Includas, & Host. n. 4. vers. Et intelligas*, videlicet quod penitentia carceris

perpetui ibi de gratia imponitur, quia sic placuit Papæ: non enim recipitur intellectus, quem posuit ibi Innocent. in fin. nempe quod falsarius non semper tradatur Curie seculari, sed solum quando non est spes de ipsius correctione: quoniam, ut advertit Host. ubi supra in fine, si hoc verum esset, modica specialitas esset in falsario Bullarum Apostolicarum, quia non solum falsarius, sed & quilibet alius graviter delinquens, si de illius correctione spes non habetur, potestari traditur seculari, c. *Cum non ab homine supra de jud.* vel de alio falsario, quam litterarum Papæ, loquitur ille textus, ut ibi per Jo. Andr. in extremis verbis.

Extra glossam QUÆRO, utrum alius, quam Papa, possit cognoscere de crimine falsantium litteras Apostolicas: quidam negant per c. *In memoriam 16. dist. sed contrarium tenet ibi Archid. n. 11. per c. Novimus, de verb. signif.* Nec obstat cap. *In memoriam*, quia ut ibi notatur; non constabat de crimine, nec reperitur reservatum, concordat Collect. hic n. 1.

DE CRIMINE FALSI.

Idem Innocentius III.

CAPUT IX.

EX conscientia: & infra- Verum litteras ipsas, quæ redargutæ fuerant falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signum, vel suspicionem invenimus, nisi paucarum litterarum rasuras, quæ nequaquam sapientis animum in dubitationem vertere debuerunt. Unde si vobis constiterit prædictum R. obligasse se sub periculo causæ, quod litteras illas falsas esse probaret (cum quilibet ad renuntiandum juri suo liberam habeat facultatem) ipsi R. super dicta Ecclesia silentium imponatis.

S U M M A R I U M.

- 1 **R**escriptum non probatur falsum ex rasura paucarum litterarum in loco non suspecto, & n. 13.
- 2 Rasura multarum litterarum, puta lineæ, in rescripto inducit suspicionem falsitatis.
- 3 Secus si rasura sit talis, quæ animum sapientis in dubitationem non vertat.
- 4 Suspectio modica non debet animum sapientis immutare.
- 5 Beneficiatus quoad sui præjudicium potest se obligare ad penam perdendi beneficium: secus quoad præjudicium superioris.
- 6 Litteræ Apostolicæ non redduntur falsæ ex rasura facta ab Officiali Curie etiam in loco suspecto.
- 7 Litteræ Bullatæ postunt abradari, & corrigi ab officialibus Cancellariæ, quando non concordant cum supplicatione, vel quando minus bene fuerunt expeditæ.
- 8 Rasura quantumvis modica in litteris Apostolicis facta ab impetrante, seu utente, reddit eas falsas, & radens est falsarius, & excommunicatus, & numer. seq.
- Non tamen incurrit penam l. Corn. de falsis, nisi hoc faciat cum dolo, n. 10.
- Et solum presumitur, cum aliquid immutatur ex substantialibus, vel in loco suspecto, n. 11.
- Aut cum falsificatus talibus litteris utitur, n. 10.
- 9 In littera Papali nec puniri solet, nec deleri potest sine metu excommunicationis.
- 10 Dolus presumitur in his, quæ sunt de genere prohibitorum.
- 11 Rasura paucarum litterarum, cum dubium est à quofacta fuerit, non reddit litteras falsas, si sit in loco non suspecto, aliàs secus.
- 12 Rasura quando reperitur in loco non suspecto, presumitur facta per Officialem, sed in loco suspecto, presumitur facta per impetrantem.
- 13 Et quando dicatur locus suspectus.
- 14 Rescriptum non redditur falsum, nec suspectum ex rasura in narrativa facta.

- 15 Rescriptum redditur falsum ex rasura scripta manu diversa etiam in loco non suspecto.
- 16 Secus si eadem manu.
- 17 Et in dubio presumitur manus diversa, si sit in loco suspecto.
- 18 Litteræ Apostolicæ, si sint reddita clausæ, non videntur ex rasura in quocumque loco sitæ.
- 19 Nisi character in loco rasuræ sit valde difformis.

EX conscientia. Propter paucarum litterarum rasuram in loco non suspecto rescriptum non probatur falsum. Hoc dicit, secundum Jo. Andr. & omnes. Primò diffinit objectum dubium. Secundò objectionem puniri mandat, ibi. *Verum.*

Nota primò ex textu regulam, quod rasura paucarum litterarum in rescripto Apostolico, non inducit probationem falsitatis, de quo latius dicitur infra in examinatione materiæ. Ergo à contrario secus, si rasura sit multarum litterarum, ut cap. *Venerabilis, §. 1. supra de Religios. domib. & cap. Licet, ver. Quinta supra eodem*, ubi de hoc, & notat hic Host. in princ. in ver. *Peccatum*; unde, ut dicitur Joannes relatus à Jo. Andr. n. 6. & Mar. Socc. n. 7. in fin. licet rasura litterarum non inducat suspicionem falsitatis, c. *Cum olim, il secundo infra de privileg.* tamen rasura lineæ utique eam inducit.

Secundò nota ibi. *Sapientis*, non quamlibet rasuram inducere probationem, seu suspicionem falsitatis litterarum Apostolicarum: sed illam tantum, quæ debet sapientis animum in dubitationem vertere, ut hic per Abb. in 2. notab. nam modica suspicio non debet sapientis animum immutare, argum. hujus textus, & cap. *Judices 1. quest. 1. & cap. Et si quæstiones, §. fin. supra de sumon.* cum suis concordant. secundum gloss. Joannis hic in verb. *Sapientis*, & Hostien. num. 2. qui in fine addit suspicionem probabilem debere ipsam æccurate, ut patet in cap. 2. ubi de hoc supra eodem.

Ultimò nota ibi. *Obligasse se sub periculo causæ*, Beneficiatum potest se obligare ad penam perdendi beneficium; simile in cap. *Cum dilectus supra de elect.* quod verum est quoad sui præjudicium, secus quoad præjudicium superioris, quia talem promissionem potest superior reservare,

puere, seu non acceptare, *ut in cap. Admonet, & in cap. Quod in dubiis, supra de renun. & hic notat Marian. Soc. num. 7.*

6. Absolutus breviter notabilibus venio ad mariam, & ad clariorem textum intelligentiam distinguo tres casus ex mente Laurentii, & glossæ in cap. Licet in verb. Tenuem, supra eodem, & Marian. Soc. hic n. 10. & seq. Quandoque enim abrado in litteris Apostolicis facta fuit à Cancellario, seu alio ex officialibus Curæ, in quantum uniuersique ratione officii est commissus, & hoc est certum; quandoque facta fuit ab impetrante, seu uente, & hoc similiter est certum; quandoque verò ignoratur à quo facta fuerit, & sic versatur in dubio.

Primo casu, cum scilicet est certum abrationem fuisse factam ab officiali Curæ, manifestum est eam non inducere falsitatem in litteris Apostolicis, ut firmiter in cap. Ex litteris supra de fide instr. Innocent. in sine in verb. Abradi, Hostien. num. 5. Joan. Andr. num. 4. in eodem verb. Bellam. num. 2. Burr. num. 4. vers. Quæro à quo possit abradi, & Cardin. num. 1. in fin. Nec distinguitur hoc casus, an rasura sit in loco suspecto, quia nihilominus cum apparet facta ab officiali, non reddit falsum scriptum, ut hic per Abbatem num. 4.

7. Quod si quæras, in quibus casibus officialis possit abradere, & corrigere litteras Bullatas: Respondeo id posse in illis casibus, in quibus litteræ non concordant cum supplicatione, seu matrice: vel quando litteræ minùs benè expeditæ reperuntur, ut patet in Regula de non iudicando iuxta formam supplicationis, in illis verbis: *Et si litteræ ipsæ per proccipationem, vel aliàs minùs benè expeditæ reperiantur, aditorum, quorum interest, instantiam ad Apostolicam Cancellariam remitti poterunt per ejus officiales, quibus hujusmodi tenores, & formas restringere convenit, ad formas debitas reducendæ.*

8. Secundo casu, id est cum certum est abrationem fuisse factam ab impetrante, vel uente; hæc fit conclusio, quòd modica qualibet rasura in litteris Apostolicis, etiamsi sit unius syllabæ, unius litteræ, vel puncti, reddit eas falsas, & sic radens est falsarius, & excommunicatus: ita Goffredus in summa hujus tituli num. 9. Glossa in cap. Licet, §. Si verò litteræ in verb. Tenuem supra eod. Hostien. in cap. Ad falsariorum num. 4. in fin. in ver. Falsitatis supra eod. & in c. Ex litteris num. 2. in ver. In alia littera, quam Papalis de fide instr. ubi ait: *In littera Papali nec punctum fieri, nec deleri posse sine metu excommunicationis: & idem repetit n. 4. in ver. Abradi, & concordat ubi Joan. Andr. eodem num. Bellam. num. 3. Burr. numer. 4. vers. Unde dicit Hostiensis, Card. num. 3. post medium, Inola num. 4. & Abb. post n. 3. Archid. in c. In memoriam num. 9. 19. dist. & ibi Bellam. n. 7. & Præposit. num. 15. vers. Et considerandum, Abbas hic num. 4. ibi: (Si iste impetrans rasit, falsarius induceretur, quantumcumque rasura esset modica,) *ut in cap. Licet, ibi: Aliquid per rasuram tenuem immutat, supra eodem; & cum sequitur Marian. Soccin. hic num. 9. vers. Idem si apparet facta ab impetrante, Afflictus dec. 404. post num. 8. & num. seq. ubi pluribus ostendit rasuram in litteris Principis, & præsertim Papæ, falsitatem inducere, siue reperitur in loco suspecto, siue non suspecto, & siue fuerit nociva, siue non, quando fuit non ab officiali publico, seu Cancellario, sed ab impetrante. Nec distinguitur, an modica sit rasura, ut idem Afflictus tradit in Constitut. Qui litteras num. 1. vers. Nec distinguitur an modica sit rasura, unde secundum Laurentium hic relatum à Mariano Soccino num. 9. etiamsi rasura esset in facti narratione, & constaret, quòd esset facta ab impetrante, obesset, *ut c. Significante, & cap. Rodolphus de resc. ipris, quibus adde Hostiensem in summa hujus tituli §. 2. vers. Quinto in fin. ubi dicit: [Hodie præceptum est, ut in litteris D. Papæ nec in magno numero, nec in modico audeat quis manum apponere, etiam litteram unicam, vel dimidiam, vel punctum unicum addendo, cancellando, diminuendo, componendo, aut mutando. exceptis officialibus, quibus hoc permittum est, alioquin manum apponens ex Canone lato in Curia ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, quæ non potest per aliquem circa Sedem Apostolicam relaxari, & tales difficultillime absoluntur sine pœna:] & quamvis Navarr. in Manuali cap. 27. num. 62. vers. Sexta, post Jo. Gerlonem in 2. par. Alphab. 32. c. Quidam fol. 118. dixerit non sufficere aliquam litteram, vel punctum corrigere, quod non***

mutat substantiam aliquam, ut faciat incidere in excommunicationem latam in falsarios litterarum Apostolicarum, saltem quòd ad forum conscientie, cum id facere bona mente sine dolo, & ullo alterius damno non videatur mortale: non tamen videtur recedendum à communi opinione, quam etiam tenet Card. Cajet. in summa in verb. Excommunicatione c. 26.

Cæterum adverte secundum Marian. Soccin. hic numer. 12. circa finem, quia si talis dolo mutaret, abradere, seu cancellare, puniri deberet pœna falsi, & aliis pœnis, quibus falsarii litterarum Apostolicarum puniuntur, de quibus in cap. Ad falsariorum supra eodem, & præsumeretur dolo fecisse, si aliquid corrigeret, abradere, vel induceret, quòd esset de substantialibus litterarum, vel in loco suspecto, & importante aliquod præjudicium non leve; & ita intelligendus est textus in cap. Licet supra eodem, & quòd ibi notat gloss. in verb. Tenuem: sed si extra substantialia, vel circumstantias necessarias abradere, vel immutare, ut in cognominè, vel agnomine, vel similibus, tunc arbitrandum esset hoc fecisse potius per simplicitatem, quàm per malitiam. Unde fortè non tenetur pœna l. Cornel. de fals. Esset tamen excommunicatus, ut dictum est, & carere deberet omni commodo litterarum, *ut in cap. Cum olim supra de offic. Delegat. Et quamvis ille textus loquatur tantum de apertione, & destrutione solum sigillum: tamen satis placet, ut non teneatur pœna l. Cornel. quia hujusmodi pœna non tenetur nisi dolus, l. Nec exemplum, Cod. ad leg. Cornel. de falsis, glof. 1. in c. Ad falsariorum supra eod.*

Neque obstat, quòd in genere prohibitorum præsumitur dolus, ut notatur in cap. 1. supra de præsumpt. & consequenter cum etiam punctum, & litteram removere, aut apponere sit prohibitum, si in contrarium operatus est, præsumitur dolo id fecisse: quoniam, ut respondet Marian. Soccin. n. 15. ex quo id commissum est in loco nullatenus suspecto, & nihil importante, præsumptio est, quòd potius per simplicitatem id egerit, argum. cap. Accedens, juncta gloss. 1. supra eodem. Res tamen, ut subdit Marian. Soccinus, non esset sine maximo dubio, & fortè sit talibus litteris uteretur, falsi pœnam non evaderet, per text. in dist. cap. Accedens, & per notata in l. Divus, ff. ad leg. Cornel. de falsis.

Tertio casu, cum scilicet dubium est, à quo facta fuerit abratio, in quibus terminis intelligitur hoc cap. conclusio sit, quòd rasura paucarum litterarum facta in loco non suspecto non reddit litteras falsas. Casus est in hac decretali, quæ tametsi indefinitè determinet paucarum litterarum rasuram non inducere suspicionem falsitatis: tamen committit à Doctoribus intelligitur, si rasura hujusmodi sit in loco non suspecto, aliàs secus, & in specie sic tradit Bernardus hic post eam dicens: (Nota quòd rasura paucarum litterarum non reddit falsum scriptum, nisi esset in loco suspecto,) prout hic intelligitur, & tenet Joan. Andr. Burr. Cardin. & Anchar. Abb. & omnes in sum. textus. Ad idem est casus expressus in cap. Ex litteris supra de fide instrum. quem sic summant Joann. Andr. & reliqui post eum, videlicet, Rescriptum Apostolicum propter rasuram in loco non suspecto non censetur vitiosum.

Ratio hujus conclusionis est, quia quando rasura reperitur in loco non suspecto, præsumitur facta per officialem: secus verò si reperitur in loco suspecto, quia præsumitur facta per impetrantem, vel utentem; & idè talibus litteris fides non adhibetur, ut hic declarant Abbas num. 4. vers. Sed quando, Jo. de Anan. n. 3. & Mar. Soccin. num. 9. vers. Sed quando, Bellam. in c. In memoriam num. 4. & ibi etiam Turcerem num. 2. vers. Alio modo, & Præpositus num. 8. & 10. dist. 19. Vitalinus in Rubrica de crimine falsi, in Clem. num. 5. vers. Sed rasura in loco suspecto: & ita intelligendi sunt Doctores, qui simpliciter ajunt, in dubio abrationem præsumi factam ab habente auctoritatem corrigendi, ut puta officialibus Cancellariæ, scilicet si apparet in loco non suspecto, aliàs secus. Hi sunt in cap. Ex litteris de fide instrum. Jo. Andr. n. 4. vers. Sed in dubio, Burr. eod. num. vers. In dubio præsumitur, Card. n. 3. in fin. Anchar. in 3. notab. vers. Ubi autem apparet abratio, & Jo. de Anan. n. 3. & hæc præsumptio oritur propter Bullam in litteris Apostolicis appositam, quæ omnem suspicionem excludit, secundum Card. ubi supra.

16 Dicitur autem locus suspectus, si abrasio fiat in nominibus iudicium, vel in data, vel in remotione appellationis, ut exemplificat glos. in c. *Inter dilectos in ver. Consumptum de fid. instrum.* cum qua concordant ibi Innoc. n. 3. in verb. *Annotatione*, Hostien. n. 4. Jo. Ande. n. 29. Butr. n. 14. & num. 20.

17 Ergo si rasura sit in narrativa facti, propter hoc rescriptum Apostolicum non redditur falsum, nec suspectum, ut est casus ad litteram in d. c. *Ex litteris de fid. instrum.* & ibi notat glos. penult. & communitur omnes.

Item gl. 1. hic & Host. *post princ. in verb. Rasuras*, Gofred. in *summa hujus tituli num. 9.* Holt. in *summa eod. tit. num. 3. vers. Quinto cum litteris Bullatis*, Jo. de Anan. in c. *Licet num. 7. vers. Adde etiam supra eod. Turceet. in c. In memoriam num. 2. vers. Alio modo 19. dist. Afflic. decif. 404. num. 5.* Itaque tunc obest rasura in facti narratione, quando apparet facta ab impetrante, ut in secundo casu: secus verò si dybitetur, ut in hoc tertio casu, quia non obest; & ita intelligitur d. c. *Ex litteris de fid. instrum.* ut declarat Laurentius, quem hic sequitur Mar. Socc. num. 9. *vers. Unde voluit.*

18 Adverte tamen, quia si abrasio scripta sit manu diversa, tunc licet reperitur in loco non suspecto, indistinctè reddit litteras falsas. Quod pluribus modis potest deprehendi, nempe ex encausto seu atramento, & specie, & forma litteræ, & aliis similibus modis, secundum quod traditur in l. *Comparationes, C. de fid. instrum. & in l. Si unus, C. de testamentis*: & è converso non obest rasura in quocumque

loco reperitur, si eadem manu fuerit scripta, ut post Laurentium voluit gl. in c. *Licet in verb. Tenem supra eod. Verum* si dubium sit, an eadem, vel diversa manu sit scripta, tunc recurritur ad conjecturam loci: nam si reperitur in loco suspecto, tunc præsumitur scripta non eadem manu, sed diversa; & ideo reddit rescriptum falsum, ut dicunt Abb. hic num. 4. & Jo. de Anan. num. 3. Host. in d. c. *Ex litteris eod. num. in princ. & vers. Nisi constaret*, & ibi etiam Jo. Ande. num. 7. in fin. eod. *vers. & Anchar. num. 3. stidem in fin. de fid. instrum.*

Prædicta procedunt, si litteræ Apostolicæ sint redditæ aperte, secus verò si clausæ, quia tunc, ut dicit gl. in c. *Licet in ver. Tenem supra eodem*, non nocet rasura in quocumque loco sit; & idem voluit Laurentius, qui ad hoc allegat l. *Cancellaverat, ff. de his qui in testamento delentur*, & quod notatur in c. *Inter dilectos supra de fide instr. & in cap. Cum olim de offic. deleg. & in d. l. Comparationes, C. de fide instr. & in d. l. Si unus, C. de testam.* & est communis conclusio, ut dicit Mar. Soc. hic n. 10. qui tamen eam limitat, & bene, dummodo character in loco rasuræ non sit ab alio multùm dissimilis, aliàs secus; præsertim si esset magna, & notabilis rasura, & esset in loco suspecto, nec fieret aliqua mentio intus de correctione: nam eo casu præsumi potest sigillum esse adulterinum, & esset notabilis suspicio, & rationabilis, quòd esset falsò appositum, vel quòd fortè aliquo ingenio litteræ essent disfigillatæ, & rasura commissa, & postea sigillatæ; sed si intus eadem manu, & forma tincturæ fieret mentio de abrasione, secus esset dicendum.

DE COLLUSIONE DETEGENDA.

Alexander III. Norvicen. Episcopo.

C A P U T III.

Audivimus usque adeò clericorum malitiam excrevisse, ut interdù inter se collusionem facta super beneficiis, quæ possident, se sustineant ab aliis molestari: & postea, ut quæstioni cedatur, & iidem clerici beneficia quietè possideant, quasi nomine transactionis solvantur aliis de beneficiis annuam pensionem, ut post mortem eorum in beneficiis illis, super quibus est collusio facta, jus sibi valeant vendicare. Unde tibi mandamus, quatenus si quos clericos tuæ jurisdictionis, per collusionem hujusmodi, fraudem legitime tibi confiterit commississe, eos beneficiis, super quibus collusio fuerit, non differas perpetuò spoliare: quia satis esset indignum, si fraudis & dolus, quæ in præjudicium tui juris, & aliorum intuentur committere, in eorum non redundarent incommòdum & jacturam.

S U M M A R I U M.

1 Beneficio suo privatur, qui per collusionem illud constituit censuale.

2 Colludens in causa beneficii privari debet beneficio.

3 Prælati potest Ecclesiam constituere pensionariam. Declaratur n. 6.

4 Collusio quid sit.

5 Gestæ per collusionem non tenentur.

6 Pensio bona fide imposita super beneficio sine auctoritate Episcopi non excedit vitam solventis, secus si cum Episcopi auctoritate.

7 Contrarium.

8 Pensiones ex stylo solus Papa reservat, & nullæ declarantur reservationes pensionum ad vitam factas à Vicario Leodiensi.

pensionis impositio hic reprobat, in quantum facta fuit per collusionem. Isti enim Clerici, qui fingebant se tectores, habebant jus in beneficiis, & probano pacis concordabant cum eis, qui beneficia possidebant, ut tenerent ipsa quoad viverent, & in signum juris penitentium solverent eis annuam pensionem, ut post mortem ipsorum possent actores possessionem beneficiorum intrare: & per hoc illud abatur collatio, quæ debebat fieri per Episcopum, & in hac collusionem, & fraude Papa hic fundat suam decisionem, ut patet in litteraribus, si quos Clericos per collusionem hujusmodi fraudem legitime sibi confiterit commississe. Est enim collusio inter actorem & reum latens, & fraudulenta conventio, secundum glos. 1. & Host. n. 1. unde colludium non debet remanere impunitum, cap. *Si quem pensaverit* 2. q. 3. & gestæ per collusionem non tenent, l. 3. ff. eod. secundum Innoc. huc in fine. Ergo à contrario sensu cessante collusionem pensio fuisse valide imposita; non tamen excederet vitam solventis etiam collusionem cessante, cum esset imposita sine auctoritate Episcopi, ut dicit glos. 1. cum qua concordat Innocent. in princ. inquit enim: (Hæc pensio si bona fide pacta sit, non excedit vitam paciscentis, nisi interveniat auctoritas Episcopi, allegat c. *De catro, & c. Veniens sup. de translati.* & sequitur Hostien. num. 2. dicens pensionem sine auctoritate Episcopi constitui non posse, & si constituta sit etiam licite, vitam ejus, qui solvit, non excedere. Sententiæ igitur glos. Innoc. & Host. pensionem posse aliquando licite constitui sine Episcopi auctoritate, scilicet probano pacis, & concordia, omni fraude, & collusionem cessante; sed

1 **A**udivimus. Beneficio suo privatur, qui per collusionem illud constituit censuale. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes, vel generalius secundum Abb. Siculum: Colludens in causa beneficii privari debet beneficio; & primò refert collusionem, secundò facientes puniri mandatur, ibi, *Unde.*

2 Notat ex textu Prælatum posse super fructibus beneficii annuam pensionem imponere, prout hic notat Bernardus post eam, dicens Prælatum posse Ecclesiam constituere pensionariam: & satis probat hæc littera; nam in tantum

7 fed eo casu pensionem esse personalem, nec excedere vitam gravati. Ergo à contrario censent per auctoritatem Episcopi posse bona fide constitui pensionem realem, & duraturam in tempus successivis in beneficio. Tu verò de hoc articulo dicas, ut scripsi in *c. Nisi essent de prab.* ubi plenissimè examinavi, an, & quando possit Episcopus sua ordinaria auctoritate pensiones ad vitam, vel perpetuas imponere, *a n. 14. usq. ad n. 65.* & ad hunc textum responde, ut per Abb in *1. notab.* videlicet hic vacante argumentum à contrario sensu, quia habemus jus expressum in contrarium, id est in *d. c. Nisi essent*; quod irrefragabiliter probat Episcopus nec pro bono pacis posse annuas pensiones imponere, quæ transeant ad successores in beneficio, inducendo illud fortiter, ut ibi dixi *n. 40.*

8 Quibus adde, quòd cum Vicarius Leodicensis delatus fuisset ad fa. me. Paulum V. quòd dispensationes in aliquibus casibus Sedi Apostolica reservatis passim concederet, & pensiones tam vitales, quàm perpetuas reservaret; Papa per literas in forma Brevis hujusmodi gratias, & reservationes nullas esse declaravit, eidemque inhibuit sub pœnis, & censuris, ne de cætero similia attentaret: & cum postea Serenissimus Episcopus, & Princeps Elector conquestus esset, quòd se inauditò hujusmodi literæ emanasset, Congregatio ad illius supplicationem super his controversiis deputata quoad facultatem reservandi pensiones, dixit, tamen DD. variè distinguant in *c. Audivimus, de Colluf. deteg.* cum tamen usus Sedis Apostolicæ ubique receptus habeat, ut solus Papa eas reservet, minimè posse Vicarium hanc sibi facultatem vindicare: totius negotii verum retuli in *c. Cum de tua n. 11. & 17. supra de corpor. vitiat.*

D E M A L E D I C I S.

Clemens III.

C A P U T I.

Innotuit nobis: & infrà. Quia nobis per litteras retulisti, quòd J. clericus multis coram astantibus, verba quædam in depressionem officii, & beneficii nostri protulit, ipsum à temeritate sua compescas: ut pœna illius, aliis terrorem incutiat, ne de cætero contra Romanam Ecclesiam in talia verba prorumpant.

Innotuit: Maledicens Papæ puniendus est, ut deinceps alii abstineant, & terreatur. Hoc dicit Joan. Andr. Et primò ponit culpam; secundò puniri man-

dat, ibi, *Ipsum.*

Pro intellectu hujus text. vide quod scripsi in *c. Licet n. 18. de pan.*

DE CLERICO EXCOMMUNICATO, DEPOSITO, vel interdicto ministrante.

Ex Concilio Antiocheno.

C A P U T II.

Si quis presbyter, aut alius clericus fuerit degradatus, aut ab officio pro certis criminibus suspensus: & ipse per contemptum, & superbiam aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsumperit: & postea ab Episcopo suo correptus, & in cœpta præsumptione perduraverit, modis omnibus excommunicetur: & quicumque cum eo communicaverit, similiter se sciat esse excommunicatum. Similiter de clericis, laicis, vel fœminis excommunicatis observandum est. Quòd si aliquis ista omnia contemperit, & Episcopus minimè emendare potuerit, regis judicio, ad requisitionem Ecclesiæ, exilio damnetur.

S U M M A R I U M.

- 1 **D**epositus, vel suspensus celebrans, & monitus non desistens excommunicatur, & si nec sic desistat, per secularem potestatem, ad requisitionem Ecclesiæ, exilio damnetur.
- 2 Irregularis an efficiatur Clericus minorum Ordinum suspensus, excommunicatus, vel interdictus, ministrando in aliquo ex dictis ordinibus, & n. seq. usq. in fin.
- 3 Pœna ubi non est statuta, non est nostrum eam imponere.
- 4 Irregularitas non incurritur nisi in casibus in iure expressis, & dicens aliquem irregularem, debet dare casum juris.
- 5 Clericorum appellatione veniunt Clerici minorum Ordinum.
- 6 Jus generaliter, & indistinctè loquens, generaliter, & indistinctè intelligitur, nisi per aliud distinguatur.
- 7 Depositus quis à minoribus Ordinibus, sicut à majoribus, & n. 13.
- 8 Irregularis in dubio prohibetur ministrare in sacris Or-

dinibus, in minoribus verò permittitur dispensativè.

- 9 Et an hoc casu dispenset Episcopus.
- 10 Ordinum minorum ministeria exerceri debent per Clericos cœlibes tantum, & in eorum defectum per Clericos conjugatos, non tamen bigamos.
- 11 Irregulares sunt Clerici ministrantes in prima tonsura, & in minoribus ordinibus simoniacè susceptis, ex Constitutione Sixti V. hac in parte non revocata per Clementem VII.
- 12 Ordines minores, in quantum sunt Sacramentum, ordinantur omnes ad Sacramentum Eucharistiæ.
- 13 Et secundum se sunt sacri.
- 14 Interdictum violat, qui in officio suo ministrat sicut prius licet sit Clericus minorum ordinum, & irregularitatem incurrit, & n. seq. usque in fin.
- 15 Secus si exerceat aliquid non deputatum certo ordini, ut cantare responsoria, dicere Psalmos, & hujusmodi.
- 16 Item secus sit deputatum certo ordini, sed ex consuetudine exerceatur etiam per laicos, ut in Epistola, que sine apparatu dicitur per quemcumque.

Sed

Sed contra, num. 18. & 19.

- 17 Clerici suspensi, excommunicati, vel interdicti, qui tamquam Clerici ex officio suo exercent alium alicui ex alio ordinibus deputatum, irregularitatem incurrun ex voto sacri Penitentie.
- 18 Consuetudo qua minorum ordinum functiones exercentur promiscue a Clericis, a laicis, est corruptela à Conc. Trid. improbanda.
- 19 Monialis, vel laicus non possunt canere Epistolam, & Lectiones in Missa solemnem, & sine necessitate urgeat, consulendus Sanctissimus, ex sententia S. Congregationis Concilii.
- 20 Regulares comprehenduntur in decreto Concilii Tridentini, sess. 23. cap. 17. de minorum ordinum functionibus non exercendis nisi per Constitutes in eisdem ordinibus.

Siquis Presbyter. Degradatus, vel suspensus celebrans, & monitus non desistens excommunicatur; & si nec sic desistat, per secularem potestatem ad requisitionem Ecclesie exilio damnatur. Hoc dicit, secundum Jo. Andr. & omnes.

2 In textu ibi, *Aut alius Clericus*. QUÆRO, an clericus minorum ordinum suspensus, excommunicatus, vel interdictus ministrando in aliquo ex dictis ordinibus, irregularitatem incurrat.

3 Ad partem negativam arguitur, quia Canonice, qui in contrarium allegantur, ut hic, & in concordantibus, infra citandis, quod pertinet ad irregularitatem, videntur restringendi ad constitutos in sacris, de quibus loquitur c. 1. supra eod. & cum nullum jus expresse dicat Clericum inferioris gradus citra factos excommunicatum, vel suspensum, aut interdictum in ordine suo ministrantem, in irregularitatem incidere, nec nos ex parte nostro hanc prænam inducere debemus. Primum, quia ubi pena statuta non est, non est nostrum ipsam imponere, l. Et si quis, §. Et generaliter, ff. de Relig. & sumpt. funer. l. 2. §. Non perpetue, ff. de Sepulch. v. v. l. 2. Secundum, quia irregularitas non incurritur nisi in casibus in iure expressis. Unde qui dicit aliquem irregularem, debet dare casum juris, cap. In qui de sent. excomm. lib. 6. Speculator in tit. de dispensat. §. Juxta n. 22. & cum odiosa sit & pœnalis, restringenda est, non laxanda, cap. Pœna de pœnit. distinct. 1. cap. Odis de regul. jur. lib. 6. Tertio, quia Acolythi, & inferiores quasi laici censentur, ut patet in eo, quod leg. & notat. in cap. 1. & 2. supra de Cleric. coniug. nec in degradatione ipsorum adhibetur illa solemnitas, quæ adhibetur in degradatione constitutorum in sacris, ut in cap. Felix, & in cap. Si autem 15. qu. 7. Ideoque si Ecclesiasticam censuram contempnat, non potest aded affici ordo ipsorum, sicut ordo sacer, nec punitur nisi sicut Monialis, quam certum est non posse irregularitatem incurtere, cap. Postulatis, §. Quæstus infra eodem; & sicut laici, & seculares, ut infra in hoc cap. vers. Similiter de clericis, laicis, vel faminis. Igitur, aut tales nullam contrahunt irregularitatem, aut si contrahunt aliquam, Episcopi poterunt super ea dispensare, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. 2. supra de bigam. & per Host. in c. Ad audientiam n. 4. in ver. Concedere supra de homicid. Quarto, minorum ordinum ministeria ex generali consuetudine promiscue exercentur tam a Clericis, quam à laicis: & ob hoc potissimum fundamentum huic opinioni adhaerent complures Theologi, & in specie Pet. de Palud. in 4. sent. dist. 28. q. 4. vers. Quintus effectus, & qu. 7. art. 3. concl. 2. Ricard. de media Villa eadem dist. 18. art. 7. qu. 5. Gabr. ibidem q. 2. art. 3. Sot. in cap. 3. dist. 22. qu. 3. art. 1. concl. 5. Allen. in summa p. 2. lib. 7. tit. 10. qu. 1. S. Antonin. 3. part. tit. 22. de Irregular. cap. 1. §. De Subdiaconatus, Tabiena in ver. Suspendio num. 3. & Clarus n. 10. & alii apud Silvell. ver. Irregularitas num. 15. & complures moderni, & ex Canonistis Covarr. in cap. Alma mater p. 1. §. 6. num. 9. vers. Decimo, de sent. excomm. lib. 6. Pro hoc sententia S. Antoninus, & Tabiena allegant etiam S. Thomam, qui tamen videtur potius oppositum sentire, ut dicam infra num. 16. in fin.

4 Et generaliter, ff. de Relig. & sumpt. funer. l. 2. §. Non perpetue, ff. de Sepulch. v. v. l. 2. Secundum, quia irregularitas non incurritur nisi in casibus in iure expressis. Unde qui dicit aliquem irregularem, debet dare casum juris, cap. In qui de sent. excomm. lib. 6. Speculator in tit. de dispensat. §. Juxta n. 22. & cum odiosa sit & pœnalis, restringenda est, non laxanda, cap. Pœna de pœnit. distinct. 1. cap. Odis de regul. jur. lib. 6. Tertio, quia Acolythi, & inferiores quasi laici censentur, ut patet in eo, quod leg. & notat. in cap. 1. & 2. supra de Cleric. coniug. nec in degradatione ipsorum adhibetur illa solemnitas, quæ adhibetur in degradatione constitutorum in sacris, ut in cap. Felix, & in cap. Si autem 15. qu. 7. Ideoque si Ecclesiasticam censuram contempnat, non potest aded affici ordo ipsorum, sicut ordo sacer, nec punitur nisi sicut Monialis, quam certum est non posse irregularitatem incurtere, cap. Postulatis, §. Quæstus infra eodem; & sicut laici, & seculares, ut infra in hoc cap. vers. Similiter de clericis, laicis, vel faminis. Igitur, aut tales nullam contrahunt irregularitatem, aut si contrahunt aliquam, Episcopi poterunt super ea dispensare, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. 2. supra de bigam. & per Host. in c. Ad audientiam n. 4. in ver. Concedere supra de homicid. Quarto, minorum ordinum ministeria ex generali consuetudine promiscue exercentur tam a Clericis, quam à laicis: & ob hoc potissimum fundamentum huic opinioni adhaerent complures Theologi, & in specie Pet. de Palud. in 4. sent. dist. 28. q. 4. vers. Quintus effectus, & qu. 7. art. 3. concl. 2. Ricard. de media Villa eadem dist. 18. art. 7. qu. 5. Gabr. ibidem q. 2. art. 3. Sot. in cap. 3. dist. 22. qu. 3. art. 1. concl. 5. Allen. in summa p. 2. lib. 7. tit. 10. qu. 1. S. Antonin. 3. part. tit. 22. de Irregular. cap. 1. §. De Subdiaconatus, Tabiena in ver. Suspendio num. 3. & Clarus n. 10. & alii apud Silvell. ver. Irregularitas num. 15. & complures moderni, & ex Canonistis Covarr. in cap. Alma mater p. 1. §. 6. num. 9. vers. Decimo, de sent. excomm. lib. 6. Pro hoc sententia S. Antoninus, & Tabiena allegant etiam S. Thomam, qui tamen videtur potius oppositum sentire, ut dicam infra num. 16. in fin.

5 Et generaliter, ff. de Relig. & sumpt. funer. l. 2. §. Non perpetue, ff. de Sepulch. v. v. l. 2. Secundum, quia irregularitas non incurritur nisi in casibus in iure expressis. Unde qui dicit aliquem irregularem, debet dare casum juris, cap. In qui de sent. excomm. lib. 6. Speculator in tit. de dispensat. §. Juxta n. 22. & cum odiosa sit & pœnalis, restringenda est, non laxanda, cap. Pœna de pœnit. distinct. 1. cap. Odis de regul. jur. lib. 6. Tertio, quia Acolythi, & inferiores quasi laici censentur, ut patet in eo, quod leg. & notat. in cap. 1. & 2. supra de Cleric. coniug. nec in degradatione ipsorum adhibetur illa solemnitas, quæ adhibetur in degradatione constitutorum in sacris, ut in cap. Felix, & in cap. Si autem 15. qu. 7. Ideoque si Ecclesiasticam censuram contempnat, non potest aded affici ordo ipsorum, sicut ordo sacer, nec punitur nisi sicut Monialis, quam certum est non posse irregularitatem incurtere, cap. Postulatis, §. Quæstus infra eodem; & sicut laici, & seculares, ut infra in hoc cap. vers. Similiter de clericis, laicis, vel faminis. Igitur, aut tales nullam contrahunt irregularitatem, aut si contrahunt aliquam, Episcopi poterunt super ea dispensare, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. 2. supra de bigam. & per Host. in c. Ad audientiam n. 4. in ver. Concedere supra de homicid. Quarto, minorum ordinum ministeria ex generali consuetudine promiscue exercentur tam a Clericis, quam à laicis: & ob hoc potissimum fundamentum huic opinioni adhaerent complures Theologi, & in specie Pet. de Palud. in 4. sent. dist. 28. q. 4. vers. Quintus effectus, & qu. 7. art. 3. concl. 2. Ricard. de media Villa eadem dist. 18. art. 7. qu. 5. Gabr. ibidem q. 2. art. 3. Sot. in cap. 3. dist. 22. qu. 3. art. 1. concl. 5. Allen. in summa p. 2. lib. 7. tit. 10. qu. 1. S. Antonin. 3. part. tit. 22. de Irregular. cap. 1. §. De Subdiaconatus, Tabiena in ver. Suspendio num. 3. & Clarus n. 10. & alii apud Silvell. ver. Irregularitas num. 15. & complures moderni, & ex Canonistis Covarr. in cap. Alma mater p. 1. §. 6. num. 9. vers. Decimo, de sent. excomm. lib. 6. Pro hoc sententia S. Antoninus, & Tabiena allegant etiam S. Thomam, qui tamen videtur potius oppositum sentire, ut dicam infra num. 16. in fin.

6 Et generaliter, ff. de Relig. & sumpt. funer. l. 2. §. Non perpetue, ff. de Sepulch. v. v. l. 2. Secundum, quia irregularitas non incurritur nisi in casibus in iure expressis. Unde qui dicit aliquem irregularem, debet dare casum juris, cap. In qui de sent. excomm. lib. 6. Speculator in tit. de dispensat. §. Juxta n. 22. & cum odiosa sit & pœnalis, restringenda est, non laxanda, cap. Pœna de pœnit. distinct. 1. cap. Odis de regul. jur. lib. 6. Tertio, quia Acolythi, & inferiores quasi laici censentur, ut patet in eo, quod leg. & notat. in cap. 1. & 2. supra de Cleric. coniug. nec in degradatione ipsorum adhibetur illa solemnitas, quæ adhibetur in degradatione constitutorum in sacris, ut in cap. Felix, & in cap. Si autem 15. qu. 7. Ideoque si Ecclesiasticam censuram contempnat, non potest aded affici ordo ipsorum, sicut ordo sacer, nec punitur nisi sicut Monialis, quam certum est non posse irregularitatem incurtere, cap. Postulatis, §. Quæstus infra eodem; & sicut laici, & seculares, ut infra in hoc cap. vers. Similiter de clericis, laicis, vel faminis. Igitur, aut tales nullam contrahunt irregularitatem, aut si contrahunt aliquam, Episcopi poterunt super ea dispensare, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. 2. supra de bigam. & per Host. in c. Ad audientiam n. 4. in ver. Concedere supra de homicid. Quarto, minorum ordinum ministeria ex generali consuetudine promiscue exercentur tam a Clericis, quam à laicis: & ob hoc potissimum fundamentum huic opinioni adhaerent complures Theologi, & in specie Pet. de Palud. in 4. sent. dist. 28. q. 4. vers. Quintus effectus, & qu. 7. art. 3. concl. 2. Ricard. de media Villa eadem dist. 18. art. 7. qu. 5. Gabr. ibidem q. 2. art. 3. Sot. in cap. 3. dist. 22. qu. 3. art. 1. concl. 5. Allen. in summa p. 2. lib. 7. tit. 10. qu. 1. S. Antonin. 3. part. tit. 22. de Irregular. cap. 1. §. De Subdiaconatus, Tabiena in ver. Suspendio num. 3. & Clarus n. 10. & alii apud Silvell. ver. Irregularitas num. 15. & complures moderni, & ex Canonistis Covarr. in cap. Alma mater p. 1. §. 6. num. 9. vers. Decimo, de sent. excomm. lib. 6. Pro hoc sententia S. Antoninus, & Tabiena allegant etiam S. Thomam, qui tamen videtur potius oppositum sentire, ut dicam infra num. 16. in fin.

7 Verum quidquid subtilizetur, ut inquit Hostiensis hic num. 4. certum est etiam Clericos minorum ordinum censuram interdicti, ministrando in aliquo ex dictis ordinibus, irregularitatem incurtere. Quod probatur primo in hoc textu qui non tantum loquitur de presbytero, sed etiam de aliis

Clericis, qui aliquid de ministerio sibi interdico agere præsumperint, & in cap. Clericos, inc. Fraternaliter, ibi, Presbyteros autem, & alios Clericos, & in cap. Postulatis, §. Quæstus, infra eodem in c. 1. §. Securus de sentent. & rejudicat. lib. 6. cap. Cum medicinalis, §. Cavent, & cap. Sicut de sent. excomm. eodem lib. quæ Jura de Presbyteris, & Clericis indistinctè loquuntur: sicut hæc rubrica, quæ non inferitur de Presbytero, vel Diacono, &c. sed de Clerico excommunicato, deposito, vel interdico ministrante: Clericorum autem appellatione abique dubio veniunt Clerici minorum ordinum, cap. Clericos 21. dist. cap. De persona in fin. 11. q. 1. prædictum cum ponitur ad differentiam Presbyterorum, ut hic, & in cap. seq. Unde, ut inquit Host. ubi supra. Jus generaliter, & indistinctè loquens, generaliter & indistinctè intelligitur, nisi per aliquid distinguatur, l. 3. ff. de offic. Profa. cap. Quia circa infra de priv. Qui ergo dixerit constitutum in minoribus irregularitatem non contrahere, sicut & alios, non creditur ei, nisi ostendat jus, quod ipsos expresse eximat; quod, ut ipse putat, nunquam est reperire.

Secundo, hoc videtur expressum in cap. Episcopus infra 11. qu. 3. ubi non tantum Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, sed & reliqui quoad a Synodo depositi prohibentur ministrare, nisi in reparatione sua recipiant ea, quæ in ordinatione perciperant, ubi gloss. in verb. Reliqui, notat æquæ aliquem deponi à minoribus ordinibus, sicut a majoribus, & allegat jura concordantia. Ad idem allegatur textus in cap. Si quis Episcopus in Concilio eodem caus. & quæst. ubi dicitur ut Clero Presbyter, vel Diaconus, qui oblationem, vel matutinum, aut vespertinum sacrificium quasi in officio suo agit sicut prius, & sic etiam ministeria, & functiones minorum in ordinum inducat irregularitatem, ponderando illa verba, Sicut prius, prout intelligitur hoc casu glossa t. in c. 1. supra eodem, Innoc. & alii infra citandi n. 14. Host. n. 4. Abb. eod. num. & communiter Doctores.

Tertio, ad hanc partem inducitur bonus textus in cap. Ad audientiam supra de homicid. nam Presbyter ille, de quo dubium erat, an esset irregularis, absolute prohibetur ministrare in sacris ordinibus, & post peractam penitentiam ex indulgentia conceditur, ut possit ministrare in minoribus, ut demonstrant illa verba, Poteris concedere, ut minoribus ordinibus in consentus, ubi glossa ultima exponit, Poteris concedere, scilicet dispensative, ut in cap. Contineatur eodem tit. & cum glossa trahente ibidem Jo. Andr. n. 7. & alii communiter, licet in eo casu, licet homicidii casualis, & dubii, possit Episcopus dispensare, secundum Host. ibi num. 4. ubi exponit ver. Concedere, id est jure suo, & quod de minoribus agitur. nam in sacris non dispensat nisi Papa, ut d. cap. Contineatur, & sequitur Jo. Andr. in eodem cap. Ad audientiam in fine vers. Putat tamen Host. tunc in homicidio voluntario, ut c. Altor 50. distinct. Quemadmodum ergo irregularis abique dispensatione prohibetur ministrare in ordinibus, ita suspensus, excommunicatus, vel interdico ministrando in illis irregularitatem incurrit, ut in cap. Item de sentent. excomm. lib. 6. cum concord. supradictis.

Quarto, ad idem est decretum Concilii Tridentini cap. 17. sess. 23. quod præcipit Episcopis, ut ad minorum ordinum ministeria assumant Clericos tales, si prædicta sint, & in eorum defectum substituant Clericos conjugatos, dummodo non sint bigami. Atque ita hujusmodi ministeria interdicta sunt irregularibus, & sic etiam censura interdicti, & hinc fit, ut Clerici, qui cum cœnura in prædictis ordinibus ministrant, irregularitatem incurrant, per hoc cap. ubi irregulares declarantur, qui aliquid de ministerio sibi interdico agere non verentur.

Quinto, hoc videtur expressum in Constitutio c. 91. Sixti V. Sanctorum, & Spiritare, contra Clericos male, & simoniacè promotos, in Bullar. rom. 2. pag. 651. quæ Clericos etiam primæ tonituræ male promotos perpetuo suspensos declarat ab executione, ministerio, & exercitio Ordinum susceptorum; ac si in eis ministrare præsumperint, illos sic irregulares effectos omnibus officiis, & beneficiis privat, ubi ponderanda sunt illa verba, Si irregularis effectus, quæ demonstrant Papam non insistere de novo irregularitatem, sed imponere Clericos sic ministrantes jam esse irregulares effectos: Scita est tibi casus expressus, quod Clericus minorum ordinum suspensus, si in illis ministrat, irregularis

efficitur: & quamvis hæc Bulla, quoad alios malè promotos fuerit invocata à Clemente VIII. in sua Constitutione 4. *Romanum Pontificem*, in *Bullar. tom. 3. pag. 54.* tamen talva remanet quoad simoniacè ordinatos, ut ibi in §. 2. & sic tales cum suspensione ministrantes in ordinibus minoribus supponuntur iam irregulares effecti in Bulla Sixti hæc in parte per Clementem minimè revocata.

- 12 Sextò, & ultimò, Ordines omnes tam sacri, quam minores unum constituunt Sacramentum, scilicet Ordinis, Concilium Tridentinum de Sacramento Ordinis, *sess. 23. cap. 1. & 2.* & in quantum sunt Sacramentum, omnes ordinantur ad Sacramentum Eucharistiæ, Sanctus Thomas in 4. *Sent. dist. 24. quest. 3. art. 2. quest. 2. in corp. & in 2. 2. quest. 40. art. 2. itaem in corp.* singuli habent suam materiam, & formam à Christo Domino institutam. Concilium Florentinum in Decreto Fidei Eugenii IV. §. *Sextum Sacramentum*, & scripsi in *cap. Cum venissent, num. 28. supra de Sacra Unct.* Item singuli habent suas peculiare functiones à temporibus Apostolorum in Ecclesiis receptas, quas recenset Ildorus in *cap. Perlellis, 25. dist. 8. & in cap. Clerus, 21. dist. 8.* & innovari præcipit Tridentina Synodus in *dist. cap. 17. sess. 23.* Et quamvis ratione materiæ sacræ, circa quam habent actum suum, tres tantum sint sacri, nempe Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus: nihilominus omnes ordines Ecclesiæ secundum se sunt sacri, ut declarat Sanctus Thomas in 4. *dist. 7. quest. 3. art. 1. quest. 3. & dist. 24. quest. 2. art. 1. quest. 3.* utrobique in corpore: idèque etiam ordines minores à Sacris Canonibus passim appellantur sacri, ut §. *Quodlibet ad finem questionis, cap. De ordinationibus, & capit. Quibusdam, 1. quest. 1. & quest. 3. cap. Non solum, in princ. cap. Infames, in fin. 6. quest. 1. capit. Nullus, 28. quest. 1. capit. 2. 34. dist. 8. & capit. 1. & ibi Doct. supra de fil. Presbyter.* & non tantum à factis, sed etiam à minoribus ordinibus sit degradatio, ut in *cap. Degradatio, de pœnis, lib. 6. & in Pontificali Romano in titulis de Degradatione, &c.* & scripsi plenius in *cap. Cum contingat, numer. 62. & seqq. supra de aetate, & qualitate.* Unde iure optimo constitutum est, ut illorum ministeria à suspensis, excommunicatis, vel interdictis minimè exercentur; & sic exercentis irregularitatem incurrant. Et hæc est vera, & communis Canonistarum sententia, quam tenet Innocent. in *cap. fin. num. 1. in verb. violare, infra de excess. Pralat. ubi decernit interdictum violare, qui in officio suo ministrat sicut prius, & irregularitatem incurrit, etiam si sit in minoribus ordinibus constitutus, puta offerendo in Missa calicem, vel urceolum, vel aliud, quod ad officium suum spectet, vel dicendo Matutinum, vel Vesperas sicut prius, per dict. *cap. Si quis Episcopus in Concilio, & in c. Episcopus Presbyter, in fin. 11. quest. 3. & concordat ibi rotidem verbis Abbas Antiqui, numer. 1. in verb. Violavit, Hostien. numer. 2. Joan. Andr. numer. 3. Butr. numer. 23. & reliqui omnes, Speculat. in tit. de dispensat. §. Juxta, numer. 27. vers. Hoc etiam, idem concludunt, hic Hostien. *dist. numer. 4. vers. Sed quicquid subtilizetur, Joan. And. num. 2. in fine, Butr. numer. 7. Anchar. numer. 5. Abbas numer. 4. & Marian. Soccin. numer. 6. & idem Marian. Soccin. in c. Ad audientiam, numer. 105. supra de homicid. ubi dicit eos violare interdictum, qui exercent aliquid deputatum alicui ordini ecclesiastico hoc facientes tamquam Clerici, si illud faciant tamquam Sacerdotes, si tamquam Clerici inferiores: unde si Diaconus dicit Evangelium tamquam Diaconus, vel Subdiaconus dicit Epistolam tamquam Subdiaconus, vel Acolythus, efficiuntur irregulares, ut in *hoc capit.* Secus verò ubi exercent aliquid non deputatum certo ordine ecclesiastico, ut cantare Responsorialia, dicere Psalmos, & similia, non tamen principaliter offi-***

ciando in Ecclesia, sed tamquam quilibet alius laicus; quia tunc efficiuntur irregulares; & subdit idem esse secundum Dominum suum, scilicet Abbatem Siculum, si exerceret aliud, quod esset deputatum certo ordini, sed ex consuetudine exerceret indistinctè per quemcumque etiam non ordinatum, ut est Epistola, quæ ex consuetudine communi dicitur sine apparatu etiam per quemcumque: unde licet suspensus, vel excommunicatus, vel interdictus sine apparatu, ut alius quilibet diceret Epistolam, non fieret irregularis, concordat Silv. *in v. r. b. Irregularitas, numer. 15.* ubi ait: (Suspensus, excommunicatus, vel interdictus ingerentem se Divinis faciendo aliquid attributum certo ordini etiam minori, puta Acolythatus, Exorcistæ, & hujusmodi, incurrit irregularitatem, secundum communem opinionem, dummodò id faciat tamquam Clericus, si ve solemniter, secus si ardentè aliquid exercibile etiam per laicos, ut quia cantat Requiem æternam, aut versum Psalmi, & hujusmodi, quia non efficitur irregularis; & dato eiam quod illud sit deputatum certo ordini, & tamen de consuetudine exercetur per alium quemcumque indistinctè, etiam à non ordinatis, talis exercens non effert irregularis, dummodò illud exerceat sine solemnitate,] & ex Recentioribus Navarr. *in manuali, cap. 27. num. 163.* dicens, Clericum incurrit irregularitatem exercendo in loco interdicto solemniter actum deputatum ordini minori, ac exercendo deputatum majori, secundum Innocent. & communem, & dixit solemniter, quia aliter cantans Epistolam, ferens cereos, vel urceolos, & similia tamquam alius laicus non incurrit irregularitatem, secundum omnes, nec dissentit Sanctus Thomas in 4. *Sentent. dist. 24. quest. 2. art. 2. ad 9.* ait enim: *Ostiarium in susceptione ordinis accipere potestatem, ut possit ex officio arcevere alios ab introitu Templi, quamvis etiam hoc ab alio fieri possit, sed non ex officio; & mox subdit: idem esse in omnibus aliius minorum ordinum, qui possunt per alios licite fieri, quamvis illi non habeant ad hoc officium. Recite, sed non ex officio, ut inveniunt verba, idem esse, &c.* Et hæc sententiam Canonistarum probavit novissimè Signatura S. Penitentiarie Apostolica, habita die 20. Decembris 1650. Censit enim Clericos minorum ordinum excommunicatos, suspensos, vel interdictos, qui tamquam Clerici ex officio suo exercent actum, seu ministerium alicui ex dictis ordinibus deputatum, irregularitatem incurrit.

Ad unicum fundamentum Theologorum responderet, 18 consuetudinem, secundum quam minorum ordinum functiones promiscuè exercentur à Clericis, & laicis, esse abusum, & corruptelam improbatam à Concilio Tridentino in *dist. cap. 17. sess. 23.* ubi statuitur, ut functiones hujusmodi aliquandiu in Ecclesia intermissæ, in usum revocentur, & non nisi per constitutos in prædictis ordinibus exercentur.

Unde cum quidam Regulares consultuissent Sacram Congregationem Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum, An Monialis in Missa solemnè possit canere Epistolam, & Lectiones, vel saltem vir, qui caret eo ordine, superpellico tantum inductus: Sacra Congregatio censuit non posse; quia Concilium *cap. 17. sess. 23.* vult expressè, ut hujusmodi ministeria non nisi per constitutos in hisce ordinibus exercentur; & si necessitas urgeat, consulendum Sanctissimum.

Rufus Generalis Ordinis Sancti Hieronymi Hispaniarum petiit à Sacra Congregatione Concilii declarationem infra scripti dubii, An dispositio *cap. 17. sess. 23.* quo cavetur, ne in futurum minorum ordinum ministeria per alios, quam constitutos in dictis ordinibus exercentur, comprehendat etiam Regulares: Sacra Congregatio censuit comprehendere.

DE CLERICO EXCOMMUNICATO.

Innocentius III. Herbipolen. Capitulo..

CAPUT V.

Illud Dominus in beato Petro: & infra. Venerabilis sceler noster quondam Hildesemen. Episcopus licentia non solum non obtenta, sed nec etiam postulata, Ecclesia Hildesemen. relicta, Herbipolen. Ecclesiam occupavit; & infra. Unde Magdeburgen. Episcopo dedimus in mandatis, ut (cum factum ipsum non posset in partibus illis non esse notorium) nisi dictus Episcopus infra viginti dies ab Herbipolen. Ecclesia administratione cessaret, eum excommunicatum publice nuntiaret: quod idem Magdeburgen. studuit adimplere; & infra. Ipse vero Episcopus in nostra postmodum presentia constitutus, & si suum recognosceret, & confiteretur excessum; & non iudicium, sed misericordiam postulare: hoc tamen inter alia in sua excusatione proposuit, quod cum dictus Magdeburgen. non esset ordinarius iudex eius, non crederat, quod monitione non premissa, auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiam in eum aliquam promulgare. Unde cum nec ante factum monitionis, nec post literas ab eo aliquas accepisset, peccare non credit; si divina officia quantumcumque solemniter celebravit: presertim cum ei non nisi per famam de sententia contra eum prolata constaret: & infra. Licet autem in hoc non videatur omnino culpabilis extitisse: quia tamen in dubiis via est tutior eligenda, etsi de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamen potius se abstinere, quam sacramenta Ecclesiastica pertractare. Illud autem quod sub spe venie divina sibi fecit (postquam se à nobis excommunicatum noverat) celebrari, & communiomni fidelium se ingessit; potius contra eum facere credimus, quam pro eo: cum sub fiducia penitentiae non debuerit deliquisse: & excommunicato non vitare, multò magis, quam non vitari periculosum existat; non vitare siquidem, cum in eo sit, excommunicatus sine delicto non potest sed cum ex aliis pendeat, sine suo delicto, poterit non vitari: & infra. Cum eo misericordiam facientes, poenam, quam canon infligit his, qui post excommunicationem divina presumpserint officia celebrare, vel se celebrationi ingesserint divinorum, ei non duximus infligendam.

S U M M A R I U M.

Excommunicationem notitiam habens per famam, & celebrans, deponitur de rigore.

Illud. Si habens notitiam excommunicationis per famam celebrat, debet de rigore deponi, licet eum eo possit misericorditer dispensari. Hoc dicit, & est casus notabilis, Abb. Sicul.

In textu tibi, *Periculosum existat*. Probat hæc littera in concursu opinionum probabilium, ubi adest periculum peccati, eligendam esse opinionem tutiorem ex necessitate præcepti inducendo textum, ut scripsi in *cap. Ne immutatis, numer. 193. supra de Constitutis*. quod locum habet non tantum in materia irregularitatis, sed etiam in omnia, & siue dubium sit facti, siue juris, vel personæ, ut tibi dixi *numer. 152. cum pluribus seqq.* & ibi plenè videas de electione opinionis probabilis, à *num. 13. usque ad num. 311.*

DE CLERICO EXCOMMUNICATO.

Idem Innocentius III. Decano, & Priori Colonien.

CAPUT VII.

Postulastis per sedem Apostolicam edoceri: & infra. Consultationi vestræ respondemus, quod cum excommunicatis communicari non debeat; clericis excommunicationis vinculo innodatis Ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent ea licitè retinere; nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum; cum ea non fuerint canonicè consecuta. Illi verò qui scienter illa beneficia talibus contulerunt, tandem debent à beneficiorum collatione suspendi, donec super hoc veniam consequi mereantur: ut puniantur in hoc, in quo delinquere presumpserunt.

Quæsiistis præterea qualiter puniri debeant Clerici, Monachi, vel Moniales Ecclesiarum Conventuum, qui post latam interdicti sententiam in locis suppositis interdicto, presumpserunt hæc tenus, & adhuc etiam non verentur divina officia celebrare, quamvis propter hoc sint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breviter respondemus, quod Clerici, qui talia presumpserunt, sunt Ecclesiasticis beneficiis spoliandi; Monachi verò, vel Moniales in arctioribus Monasteriis ad peragendam poenitentiam detrudendi.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**ollatio beneficii excommunicato facta non valet, & scienter confertens à beneficiorum collatione suspenditur, & n. 3. & 8.
Secus si ignorauerit, n. 9.
- 2 **C**elebrans in loco interdito, si Clericus est, à beneficio deponitur, si Monachus, vel Monialis, in arctius monasterium destruitur.
- 3 **E**xcommunicatus tenetur cedere beneficio post excommunicationem obrento, nec potest illud salva conscientia retinere.
- 4 **D**ispensare potest Episcopus cum excommunicato, ut retineat beneficium post excommunicationem sibi collatum.
- 5 **D**um tamen non sit ille idem Episcopus, qui scienter contulit.
- 6 **E**t quid si collatio fuerit facta per Papam, & num. seq.
- 7 **C**lausula absolutionis à censuris in litteris Apostolicis reddit gratiam efficacem, & validam non obstante exceptione excommunicationis.
- 9 **C**ollatio beneficii facta excommunicato etiam occulto est nulla, & n. seq.
- 10 **O**ccultum non distinguitur à manifesto in his, que non geruntur ratione publici officii, sed concernunt privatam utilitatem excommunicati.
- 11 **C**ollatio beneficii facta excommunicato non tenet etiam si communi reputatione habeatur pro absoluto.
- 12 **N**ec validatur per sequentem absolutionem.
- 13 **C**ollatio Beneficii facta excommunicato absoluto in foro pœnitentia in vim Bullæ Cruciatæ, vel Jubilæi, an sit valida, nec ne: & num. seq. usque in fin.
- 14 **A**bsolutus in foro pœnitentia in vim Bullæ Cruciatæ, aut Jubilæi, non censetur absolutus in foro exteriori & num. 32.
- 15 **B**eneficii affectio est actus pertinens ad forum externum.
- 16 **E**xcommunicatus licet absolutus in foro anima, non potest se immiscere Divinis officii.
- 17 **E**t in publico debet se gerere tamquam excommunicatum.
- 18 **E**t puniri potest in foro judiciali.
- 19 **F**orus conscientie, & forus judicialis tendunt ad diversos fines.
- 20 **E**xcommunicatus quibus pœnis afficiatur in foro anima, & quibus in foro exteriori.
Excommunicatus per absolutionem in foro pœnitentia, à quibus pœnis liberetur, ibidem, & num. seq.
- 21 **A**bsolutio ab excommunicatione in foro anima non tollit pœnas fori exteriori.
- 22 **E**lectio celebrata nudo consensu eligentium non servat a forma, cap. Quia propter, suffragatur electio in foro conscientie quoad hoc tantum, ut cedere non teneatur, sed non valet in foro exteriori.
- 23 **E**xcommunicatus absolutus in foro conscientie tantum, parte opponente, nunquam debet admitti ad participationem Sacramentorum, ac Divinorum celebrationem.
- 24 **E**xcommunicatio occulta in foro exteriori non impedit beneficii affectioem.
- 25 **E**xpenduntur Auctores in decisione Rotæ allegati, & num. seq.
- 26 **A**bsolventi facultas in utroque foro satisfacta parte aliquando consuevit concedi in Bulla Cruciatæ, vel Jubilæi, & n. 29.
- 27 **P**œnitentiarii an habeant facultatem absolventi in foro exteriori.
- 28 **A**bsolutio in foro pœnitentia probatur dicto Presbyteri attestantis se absolvisse.
- 29 **C**lausula satisfacta parte, solet opponi in Bullis, quando datur facultas absolventi in utroque foro.
- 30 **A**bsolutio in foro exteriori ad effectum validitatis gratia probatur dicto solius Pœnitentiarii,
Prosper. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

31 **A**bsolutus a simonia occulta, ac dispensatus ab Episcopo in vim Concilii Tridentini cap. 6. scilicet. 24. non censetur absolutus, ac dispensatus ad beneficia obtinenda.

Postulastis. Collatio beneficii excommunicato facta non valet, & scienter confertens à beneficiorum collatione suspenditur. Hoc primò. Celebrans in loco interditi, si Clericus est, à beneficio deponitur: si Monachus, vel Monialis, in arctius monasterium destruitur. Hoc secundò, Joan. Andr. Burr. Cardinal. Anchoran. Abb. & Marian. Soccin. Secunda pars ibi, *Quæstusis*: & subdivisio patet.

Notaprimò ibi, *Conferri non possunt*, collationem beneficii Ecclesiastici factam Clerico excommunicato etiam ipso jure nullam, nam verb. *possunt*, præcedente negatione, tollit potentiam, & inficit actum ipso jure, ut notat gloss. ordinaria in cap. *Beneficium*, in verb. *Non potest*, de reg. jur. lib. 6. quam Barr. & scribentes omnes sequuntur in l. Gallus, ff. de liber. & posthum. & ibi testatur Jason. num. 19. 20. & 23. & scripsi plenius in cap. *Cum dilectus*, num. 57. cum duobus seqq. supra de consuetud. Unde nec potest beneficium in excommunicatione obtentum salva conscientia retinere, cum non fuerit canonicè institutus, secundum Abb. hic num. 2. & Marian. Soccin. num. 6. nec intraverit per otium in ovile, sed tamquam fur, ut dixit Rota decisi. 83. num. 16. & 17. part. 7. recent. Quod videtur esse contra Compostellanum in cap. *Quod sicut*, n. 19. vers. *Item Dicitur*, supra de elect. ubi tenet excommunicatum electum non teneri cedere, licet ejus electio sit nulla, cap. *Cum dilectus*, supra de consuetud. Sed hoc non patitur hæc Decretalis, ut inquit Joan. Andr. hic n. 6. ad fin. Burr. num. 10. vers. *Compostell.* Abb. dict. numer. 2. & Marian. Soccin. num. 16. nam si non potest beneficium licite retinere, ut dicitur in littera, sequitur perneccesse, ut teneatur illud dimittere; & de veritate opinionis Compostellani, quæ etiam fuit Innocentii in eodem c. *Quod sicut*, vide Archidiaconum in cap. *Si cui*, sub n. 1. in verb. *Firmatis*, de elect. lib. 6.

Secundò nota ibi, *Misericorditer dispensatus*, cum eo, qui in excommunicatione beneficium est affectus, si postea fuit absolutus, posse dispensari, ut illud retineat, ut in littera. Et sic nota dispensationem fieri posse etiam ubi collatio non tenet, secundum Abbatem hic num. 2. vers. *Nota quod dispensatio*: & Marian. Soccin. num. 6. Talis enim dispensatio habet vim collationis, secundum Cardinum. 5. vers. *Solutio*, ita ut non sit opus nova collatione, ut per Abbatem sub num. 8. vers. *Intellige*, Marian. Soccin. num. 17. & Rebuff. in gloss. num. 70. & cum text. non aperiat, quod debeat concedi dispensatio, videtur relicta potestas dispensandi Episcopo, ut licet tenet gloss. 3. Goffred. & Innocent. in princip. dicens: (Cum Papa non retineat dispensationem sibi, Episcopus dispensare potest, j. cap. *Nuper*, infra de sent. excomm. Abb. num. 8. Marian. Soccin. num. 15. Rebuffus num. 64. Speculator. in tit. de dispensat. §. *Nunc de Episcoporum*, vers. 16. Covarruv. in cap. *Alma mater*, part. 1. §. 7. num. 8. de sent. excomm. lib. 6. Sed hoc notabiliter limitant Abb. hic num. 9. & Marian. Soccin. num. 16. in fin. dummodò non sit ille idem Episcopus, qui scienter contulit, quia cum ipse peccaverit in conferendo, non est dignus hæc potestatem dispensandi, ut patet in simili de Episcopo simoniacò in capit. *Presentium* s. 1. quest. 5. Item limitant, licet sub dubio, nisi collatio fuisset excommunicato facta per Papam, quia tunc inferior non posset forte dispensare, ex quo manum apposuit, sicut diximus in eo, quem ipse ordinavit: nam alius inferior sine ipsius licentia non potest ipsum ad superiores Ordines promovere, ut in cap. *Cum in distribuendis*, supra de temp. Ordin. Sed tu advertet, quia hic casus, ut Papa conferat beneficium excommunicato, non videtur posse contingere, cum in omnibus litteris provisionis Papalis apponatur clausula absolutionis à censuris per illa verba: *Teque à quibusvis, &c.* per quam redditur gratia efficacem, & valida, non obstante exceptione excommunicationis, ut hic notat Rebuff. num. 67. cum seqq. & in praxi *Benef. in forma*, & declarat. nove provisionis, in verb. *Teque absolventes*, num. 1. seq. Felin. in cap. *Apostolica*, num. 1. vers. *Et idem de absolut.* & ibi etiam Decius num. 6. de excepti. Covarr. in d. cap. *Alma mater*, part. 1. §. 7. n. 3. ad fin. Boer. dec. 290.

per totam, Navarr. in cap. Ita quorundam, in 11. notab. ad n. 14. de Jaderis.

- 8 Tertiò nota in vers. Illi verò, pœnam imponendam Prælo, qui Clerico excommunicato beneficium contulit: nam si scienter hoc fecerit, debet suspendi à collatione beneficiorum, ut puniatur in eo, in quo peccavit, ut in textu, & notat Bernardus post eum, Joann. Andr. Butt. Ancbaran. & omnes supra in summ. Neque hoc casu requiritur ulla monitorio, quia sumus extra ealium, cap. Grave, de preben. secundum Abb. hic num. 3. Ergo à contrario si contulit ignoranter, nullam penam incurrit, sed tamen collatio facta non tenet, argum. cap. fin. in eodem, cap. Cum dilectus, de consuet. ut per Hostien. hic num. 2. in verb. Scienter, Jo. Andr. eodem num. & verb. & Abb. num. 3. in fin. vers. Sed si ignoranter, & satis probatur in littera: nam ubi agitur de pena infligenda Prælo, qui excommunicato contulit beneficium; textus adiecit verb. Scienter, & loquitur de dolosis, & temerariis collatoribus, ut inquit verba illa, delinquere præsumpserunt. Sed in 1. par. ubi agit de vitibus collationis beneficij factæ excommunicato, non utitur verbo, Scienter, sed simpliciter, & absolutè decidit collationem non valere. Ergo voluit id habere locum, sive collatio fuerit facta scienter, sive ignoranter; alioquin si voluisset solum habere locum, quando scienter, id expressisset sicut fecit in 2. parti. argum. cap. Inter corporalia, §. Sed neque. vers. Unde si circa, supra de translat. Episcop. Facit quod notat Baldus in cap. Innotuit, n. 8. de elect. ubi per illum textum inquit, [Quamvis ignorantia excuset à pœna, non tamen dat robur actui aliis invalido.] Et probatur in cap. A nobis, inducendo illud, ut ibi dixi n. 49. supra de simon. Item ad hoc facit ratio, quia in his, quæ non geruntur ratione publici officij, sed concernunt privatam utilitatem ipsius excommunicati, vel alterius, non est differentia inter occultum, & manifestum, ut ibi tradit Abbas numer. 4. & sequuntur Navarr. in manuali caput. 27. numer. 21. & 271. & 273. & cons. 13. num. 4. sub hoc titulo, Covarr. in dist. cap. Alma mater, §. 7. num. 3. vers. Hæc principis, Mandos. de signat. Grat. tit. de provis. supra de elect. Rebuff. hic nu. 50. in cap. Solet, de sentent. excomm. lib. 6. Abbas in cap. Pastoralis, §. Verum n. 15. & ibi etiam Franc. n. 11. de appellacione, Rebuff. hic n. 61. Cassad. de dist. n. 1. num. 4. de prebendis.
- 12 Nec suffragatur excommunicato, quod post collationem beneficij fuerit incipit; per hoc enim non tollitur incapacitas, quæ collationem præceffit, quia in his spectatur initiatio, c. Dudum, il primo, supra de elect. Rebuff. hic nu. 50. Covarr. d. §. 7. sub n. 2. vers. Septimo, Rotæ decis. 83. n. 11. & 18. part. 7. recent. nisi aliud appareat ex amplitudine clausularum mandanti pro absolute impetrati, ut ibi dicitur n. 12.
- 13 Sed QUÆRITUR, an beneficij collatio facta excommunicato absolute in foro penitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, vel Jubilatæ, sit valida, nec ne.
- 14 Receptissima est opinio, quam Sacra Congregatio Concilij sæpius sequuta est, & admittit Rota in hac decisione, absolutum in foro penitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, aut Jubilatæ, non censeri absolutum in foro exteriori, ut fusiùs patebit infra num. 32. Hinc autem sequitur, ut nulla sit collatio beneficij facta excommunicato absolute in foro conscientie tantum, quia actus assentionis beneficij propriè spectat ad forum externum, Covarr. in dist. cap. Alma mater, in prima parte, §. 7. in princip. ubi affert inter alios excommunicationis majoris effectus quoad exteriora unum esse, quod collatio beneficij facta excommunicato nulla est ipso jure, ut in hac Decretali: quod tres habet rationes. Prima est, quia beneficium datur propter officium, cap. Cum secundum, de prebendis, cap. ultimum, de referis. lib. 6. Sed excommunicatus licet absolutus in foro penitentiali, non habet officij executionem, ut pluribus probat Covarr. in dist. cap. Alma mater, part. 1.

§. 11. num. 16. vers. Tertio circa idem. Ergo beneficium Ecclesiasticum etiam conferri non potest. Quo argumento utitur ad litteram idem Covarr. in dist. §. 7. in princip. Secunda ratio colligitur ex hoc cap. ubi Abb. post num. 1. [Nota, inquit, primo in principio litteræ, quod cui denegatur aliquid, denegatur & omne id, per quod pervenitur ad illud, l. Oratio, ff. de postulat. nam ex eo, quod excommunicato denegatur communicatio, non possunt ei conferri beneficia, quia sine communione non potest beneficia adipisci, nec in eis administrare.] Et concordat totidem verbis Marian. Soccin. in 1. notab. Sed excommunicato, quamvis sit absolutus in foro conscientie, & quoad Ecclesiam denegatur communicatio, Sed debet gerere in publico tamquam excommunicatum, ut per Covarr. in loco proximo citato, & novissimè censuit Sacra Congregatio Immunitatis in causa Mediolanen. ut in litteris hac de re scriptis ad Vicarium Capituli fed vacante; ergo nec potest ei beneficium conferri. Ultima ratio similiter desumitur ex verbis Abbatis in cap. De his, ante num. 4. supra de accusat. ubi reddens rationem, quare absolutus à Confessore possit iterum puniri in foro judiciali, inquit: (Nam pro delictis imponitur penitentia in foro animæ, ut satisfaciatur Deo, & animæ; ideoque puniatur à Confessore suo tantum ubi deliquit, cap. Placuit, 21. quest. 5. Item puniatur in foro contentioso, seu judiciali, quia læsit Rempublicam ut l. Locatio, §. Quod illicitè, ff. de publican. & ult. §. 1. Cum ergo ista tendant ad diversos (scilicet), impositioni unius non impeditur per impositionem alterius,) Hactenus verba Abbatis.

Excommunicatus autem dupliciter puniatur, primò scilicet in foro animæ, & quoad Deum, quia privatur suffragio Ecclesie, ut ait Richard. in 4. sentent. dist. 18. art. 7. quest. 2. & excluditur à regno celorum, cap. Quicumque, 24. quest. 1. Ab his penis liberatur per absolutiorem in foro penitentiali. Deinde puniatur in foro exteriori, & quoad Ecclesiam, quia efficitur infamis, cap. Infames, 6. quest. 1. excluditur ab ecclesiastica sepultura, cap. Sacris, de sepulchris, à communione fidelium, cap. Sicut, 11. quest. 3. à divinis officijs, cap. Quod in re, de penitent. & remiss. & Sacramentis Ecclesie, cap. Engeltruda, quest. 4. & redditur inhabilis ad beneficia acquiescenda, ut hic in textu. Et hujusmodi pœnæ eum respiciant Ecclesiam militantem, nullatenus tolluntur per absolutiorem in foro animæ: idem Abbas in dicto cap. De his, num. 5. in ultimis, de accusat. & sequuntur Marant. de oration. Judic. in 6. part. numer. 87. Covarr. in dist. cap. Alma mater, in 1. part. §. 11. num. 16. & lib. 2. var. resol. cap. 10. num. 3. & Franc. Penia Rotæ Auditor in Director. Inquisit. Schol. 20.

Sed esto beneficij collatio facta absolutio in vim Cruciatæ tolliteri possit, ita ut provius non teneatur te beneficio abdicare quoad Deum, & in foro animæ; tamen non debet censeri, ac pronuntiari valida in judicio exteriori, & contentioso, exemplo electionis celebratæ ex nudo consensu intelligentium non servata forma à jure canonico præscripta, quæ licet suffragetur electo in foro conscientie, adeo ut cedere non teneatur, non tamen valida est in foro exteriori, secundum Innocent. in cap. Quod scitis, num. 8. de elect. & in cap. Si celebrat, num. 5. infra eod. quem sequitur Abb. in cap. 1. in fin. de restit. spoliat. Anchar. in reg. Beneficium, in 7. quest. de reg. jur. lib. 6. & alii apud Felin. qui plura exempla his similia congerit in cap. 1. num. 36. in 6. fall. de c. consuet.

Hoc autem multò clariùs procedit parte opponente in casu decisionis Rotæ, in quo pars obijcit beneficij affectuioni impedimentum excommunicationis; tunc enim absolutus in foro conscientie nunquam admittitur debet ad participationem Sacramentorum, ac Divinorum celebrationem, & consequenter nec ad affectuonem beneficij, quod datur propter officium, ut dictum est. Et hanc opinionem parte opponente sequuntur etiam Auctores contrariæ sententiæ, & in specie Navarr. conf. 47. an mendicantes, numer. 4. de sentent. excommuni.

Ac demum quemadmodum excommunicatio occulta nihil operatur in exteriori judicio, nec impedit beneficij affectuonem, Jo. Andr. post Hostien. in cap. Si vere, in gloss. in verb. Executionem, quem Abb. & alii sequuntur de sentent. excomm. ita nec absolutio occulta, id est in foro

foro secreto, & pœnitentialis operari debet, ut beneficii afsecutio valida sit in foro externo; eadem enim visligandi, atque solvendi, cap. Verbum, de pœnit. dist. 1. cap. Cum inferior, de major. & obediens.

- 25 Neque his obstant auctoritates in decisione Rotæ allegatæ; siquidem omnes supponunt Pœnitentiarium eo casu habuisse facultatem absolvendi in utroque foro: quæ quidem facultas in aliquibus casibus satisfacta parte conluevit concedi in litteris Cruciatæ, vel Jubilatæ, ut testatur Covarruv. in dist. cap. Alma mater, par. 1. §. 11. numer. 16. vers. Hæc deinde opinio, & Navarr. dist. conf. 47. numer. 3. de sentent. excomm. Etenim Calderin. querit, an absolutio ad effectum validitatis imperationis beneficii probetur dicto Pœnitentiarii, & respondet his verbis: (Sed silvo saniori consilio, dico absolutionem probatam, dummodò tamen Pœnitentiarius hanc facultatem habeat, quam videtur habere, quia Episcopi hoc casu habent, & ipsos Pœnitentiatos puto habere in absolvendo potestatem ipsorum Episcoporum, id est quam Episcopi habent de jure communi, quia ex generali potestate vicem Papæ gerunt. In hoc tamen Curia Romana declarat.) Itaque Calderin. non disputat ibi, an absolutus à Pœnitentiario sit capax beneficii; supponit enim simpliciter esse capacem, dummodò Pœnitentiarius habeat potestatem absolvendi, quam habent Episcopi de jure communi, id est in utroque foro, & in hoc remittit se judicio Ecclesiæ Romanæ. Sed solum inlinit, an ea absolutio, quatenus vim habeat in utroque foro, probetur testimonio solius Pœnitentiarii; & pluribus ostendit probari, & respondet objectis.

- 28 Rota similiter decis. 573. diversor. dum decidit absolutionem in foro pœnitentiali ad effectum validitatis gratiæ probari testimonio Presbyteri dicentis se absolvisse vigote Cruciatæ, supponit potius eo casu illum Presbyterum habuisse facultatem in utroque foro absolvendi. Quod inde colligitur, quòd Rota ibi asserit absolutionem concessam fuisse parte prius satisfacta. In Bulla enim Cruciatæ clausula, satisfacta parte, solet potissimum apponi, ubi datur Confessario facultas absolvendi etiam in foro exteriori: quod satis colligitur in litteris Jubilatæ fel. rec. S. Pii V. publicatis anno 1568.

- 30 Crescentius verò decis. 14. de probat. aliàs 163. longè apertius supponit in suo casu concessam fuisse à Pœnitentiario facultatem absolvendi etiam in foro externo, & decidit

illam probari ad effectum validitatis gratiæ per solum Pœnitentiarium. Alii enim; Absolutionem etiam in foro contentioso ad effectum validitatis gratiæ sufficit probare per solum Pœnitentiarium dicentem se absolvisse à censuris. Verba enim illa, Absolutionem etiam in foro contentioso ad effectum validitatis gratiæ, duo videntur supponere, id est absolutionem eo casu fuisse concessam à Pœnitentiario habente potestatem absolvendi etiam in foro exteriori, & hanc esse necessariam ad effectum validitatis gratiæ. Itaque solus Navar. d. conf. 47. de sentent. excomm. nulla, vel ratione, vel auctoritate suffulgit, sed obiter asserit absolutionem in foro conscientiæ tantum operari, ut absolvus obtinere possit beneficia sibi canonice collata; & tamen ipsemet n. 4. declarat hoc non procedere parte opponente; & oppositum absolute sentit in conf. 49. incip. Quidam in loco, eod. tit. ubi respondet excommunicatum absolutum à Confessario virtute Cruciatæ non esse capacem beneficii, nisi non solum parti satisfecerit, verum etiam ab Ordinario excommunicatore absolutionem imperaverit.

Et hanc sententiam satis probavit Sac. Congreg. Concilii in terminis c. 6. sess. 24. quo tribuitur Episcopis facultas absolvendi in foro conscientiæ tantum, ac dispensandi in irregularitatibus ex occulto delicto provenientibus; censuit enim absolutum à simonia occulta. ac dispensatum in vim d. cap. 6. non censeri absolutum, ac dispensatum ad beneficia obtinenda.

Subsequitur nunc declaratio ejusdem S. Congregationis, de qua mentio facta est supra n. 14. an virtute Bullarum, seu privilegiorum Apostolicorum, quibus datur Confessario facultas absolvendi pœnitentes à censuris. si in iisdem Bullis, ac privilegiis expressum non sit, ut pœnitentes absolvi possint in utroque foro, liceat Regularibus, saltem satisfacta parte, absolvere quemquam à censuris quoad forum exterium, & contentiosum.

Sac. Congreg. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit Regulares nequaquam posse in vim privilegiorum, seu litterarum Apostolicarum ejusmodi, etiam satisfacta parte, absolvere pœnitentes à censuris quoad exterium, & judiciale forum; & absolutum ab eis in foro conscientiæ, & pœnitentia, utique non censeri absolutum in judicio exteriori, & contentioso: quinimò censuris ecclesiasticis irretitos, denunciatos cogi posse à Locorum Ordinariis gerere se pro talibus, etiam si à Regularibus ut supra absolutionem obtulerint.

DE CLERICO PER SALTUM. promoto.

Immacentius III. In Bononien. Episcopo.

C A P U T I.

TUÆ litteræ continebant, quòd (sicut ex relatione quorundam receperas) P. Presbyter, Diaconatus ordine prætermissis, se fecit ad Sacerdoti ordinem promoveri: Ipse tibi quoque secreto confellus est, se pro certo nescire, si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc assererant, inter quos fuerat conversatus, & credebatur assertioni eorum: eò quòd tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretiois fuerat constitutus, & infra: Mandamus, quatenus dignam pœnitentiam pro hujusmodi negligentia injungas eidem: qua peracta (quia non intelligitur iteratum, quòd factum esse nescitur) ipsum in Diaconum ordinare procures: & sic de misericordia eumdem ministrare permittas in ordine Sacerdotis.

S U M M A R I U M.

- 1 Subdiaconatus, qui ignoranter per saltum sit Presbyter, post pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & demum poterit secum in Sacerdotio dispensari.
- 2 Ordo Presbyteratus non prærequirit ex necessitate Sacramenti ordinem Diaconatus.
- 3 Ordinatus ad sacros Ordines prætermissis Minoribus Prof. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

bis characterem recipit, & num. seq. usque ad num. 6.

- 4 Præposteratio saltus non vitiat.
- 5 Ordines minores fuerunt in primitiva Ecclesia ex institutione Christi.
- 6 Episcopalis Ordo an præquirat characterem Presbyteralem ex necessitate Sacramenti.
- 7 Presbyter est capax consecrationis Episcopalis, licet non sit Diaconus, vel Subdiaconus.

- 8 *Episcopus si conferat ordinem Diaconatus, vel subdiaconatus, quem non habet, characterem non imprimat.*
Ordinato in Presbyterum conferendi sunt ordines inferiores, de quibus ignoratur, an fuerint collati.
Iteratum non intelligitur, quod factum esse nescitur, ibid.
- 10 *Ordo cum dubitatur an fuerit collatus ab Episcopo, conferri debet sub conditione, & n. 15.*
- 11 *Sive dubium sit facti, sive juris.*
- 12 *Ordinatus per saltum si nollit ministrare, non debet precisè cogi suscipere Ordinem prætermisum.*
- 13 *Ordines sacri non requirunt usum rationis ex necessitate Sacramenti, sed ex necessitate præcepti tantum.*
- 14 *Ætas discretionis quandoque dicitur post septennium, sed regulariter post annum decimum quartum in masculo, & duodecimum in femina.*
- 15 *Ordinatus ante ætatem legitimam, an recipiat characterem, si Episcopus publico edicto protestatus fuerit se nolle Ordines conferre nisi in legitima ætate constitutus.*
- 16 *Dispensare potest Episcopus cum Presbytero ordinato per saltum, ut posteaquam penitentiam egerit, & ordinem omisum receperit, in Presbyteratu ministret.*
Et quid si ordinatus fuerit scienter, & dolose, ibid. vers. Verum Hostiensis.
- 17 *Et quid si ministraverit in Ordine, quod carebat, & n. 20.*
Et quid post Concilium Tridentinum, n. 21.
- 18 *Dispensare quis possit cum ordinato per saltum post annum ætatis decimum quartum.*
Ignorantia crassa, & supina non excusat, ibidem, & n. seq.
- 19 *Ignorantia non est tolerabilis in facto proprio, maxime recenti, & solemnè.*
- 20 *Ordinatus per saltum si ministraverit, habetur pro non ordinato in sui præjudicium, nec potest eligi in Episcopum.*
- 21 *Ordinatus per saltum est ipso jure suspensus ab executione Ordinum, ac si ministraverit, irregularitatem incurrit, & n. seq.*
- 23 *Irregularis efficitur, qui ministrat in Ordine, à quo est suspensus.*
- 24 *Dispensare an hodie possit Episcopus cum scienter ordinato per saltum.*
- 25 *Lex nova superveniens in materia disposita per leges antiquas, quamvis generaliter loquatur, tamen distinguitur prout distinguebant leges antiquæ.*
- 26 *Interpretatio passiva admittitur in omni materia.*
- 27 *Ordinatus in sacris ante annos discretionis ad ætatem legitimam perveniens an continere teneatur, latissime discutitur usque in finem.*
Quid si factus adultus ordinationem suam ratificavit expressè, n. 40.
Et quid si tacite, eo quod velit in ordine remanere, & uti privilegii clericali, n. 48 & 69.
Et quid si ordinatus ante usum rationis postea contradixit, & in contradictione, perseveravit tam ante, quam post finem decimi quarti anni, num. 50.
Et quid si post usum rationis usque ad finem decimi quarti anni tacuit, sed postea infra triduum reclamavit, num. 52.
Et quid in casu converso, n. 53.
Et quid si semper tacuit, & habuit se merè negativè, n. 54.
Item quid si tempore ordinationis eras doli capax, & post susceptum ordinem statim contradixit, & perseveravit in contradictione usque ad finem decimi quarti anni, sed postea tacuit, n. 70.
Et quid in casu converso, n. 73.
Et quid si consensit tantummodo ante susceptum ordinem, postea verò nec consensit, nec dissensit, numer. 74.
- 28 *Opiniones Doctorum referuntur de continentia ordinati ante annos discretionis, & numer. seq. usque ad num. 40.*
- 29 *Doli capax & Voto, & Sacramento se obligare potest.*
Declaratur, n. 32. & n. 45.
- 30 *Ordofacti quod votum facere non posset.*
Contrarium n. 51. & 68.
- 31 *Virginitas est voti, non præcepti, & n. 51.*
- 32 *Voto continentie nec tacite, nec expressè potest quis se adstringere ante quatuordecim annos, & nu. 45. & 69.*
- 33 *Ordinatus ante annos discretionis, qui nec ante, nec post finem decimi quarti anni infra triduum contradixit, censetur ratificare, & n. 38. & 74.*
- 34 *Nec est opus interrogare ordinatum, an velit continere, necne.*
- 35 *Secus in professione, & cur, & num. seqq. & 78. in fine.*
- 38 *Votum tam professionis, quam continentie, expressè, & tacite ratificari potest.*
- 39 *Taciturnitas ratihabitionem non inducit, & n. 56.*
Declaratur n. 58. usque ad n. 65.
- 40 *Ratificans ordinem sacrum ante annos discretionis susceptum non potest validè matrimonium contrahere.*
- 41 *Anne ratificatio hujusmodi hodie fieri possit ante annum decimum sextum expletum, & num. seq. usque ad n. 48.*
Votum castitatis hodie tam expressè, quam tacite fieri potest à majore annis quatuordecim, sicut poterat ante Concil. Trid. & n. seqq.
- 43 *Professio Regularis majorem requirit deliberationem, quam votum continentie.*
- 44 *In regula observatione gravitas est, & labor.*
- 45 *Impubes potest ad alia vota se obligare, non autem ad votum continentie, & cur.*
- 46 *Votum continentie a facilius introducitur in eo, qui characterem habet Ordinis sacri, quam in ingresso in Monasterium, qui Monachus non est.*
- 47 *Lex exorbitans a jure communi non extenditur ultra casum expressum etiam ex identitate rationis.*
- 48 *Ratificatio tacita obligat ad votum continentie Ordini sacro annexum, sicut expressa.*
- 49 *Idem in professione, sponçalibus, & matrimonio.*
- 50 *Consensus liber vocentis est de intrinseca ratione voti.*
- 51 *Ecclesia non potest quemquam invitam obligare ad votum continentie.*
- 52 *Pueri in cuius ordinato non præjudicatur, si ad ætatem adultæ contradicat, vers. Idem apertius tenet Hugo, & n. seq.*
- 55 *Taciturnitas an, & quando habeatur pro consensu.*
- 56 *Et quid in præjudicialibus, & ubi agitur de obligatione inducenda.*
- 57 *Et quid si cum taciturnitate concurrat alius positivus, & n. seq. usque ad n. 65.*
Et quid in favorabilibus, n. 63.
- 58 *Intellectus, cap. Diaconus, 27. distinct.*
Oranem sacrum suscipiens tenetur continere, licet ante ordinationem protestatus fuerit se nolle continere, vers. ibid.
- 59 *Connexorum alterum recipiens, censetur ad alterum se obligare.*
- 60 *Intellectus cap. Si forte 65. distinct.*
- 61 *Litteras recipiens, & legens, censetur eo ipso illas approbare, & debitum confiteri.*
- 62 *Caute mirabilis ad extorquendam confessionem à debitore.*
- 64 *Professio ante annos discretionis emissa, an & quando post ætatem legitimam censetur tacite ratificata, & num. 76.*
- 65 *Ratihabito alius nulli ex defectu consensu, per se solum remotionem impedientem non inducit, & n. 84.*
- 86 *Sponçalibus contracta ante usum rationis, per superveniens ætatis non contrahitur, nisi verbo vel factorati fuerit.*

- 67 *Matrimonium metu contractum in atate innubili de jure communi convalescit per copulam subsequens, non autem per solam remotionem impedimenti.*
- 68 *Ordini sacro annexum est votum continentie ex Constitutione Ecclesie & n. 77.*
- 69 *Nisi impediatur defectus etatis.*
- 71 *Ordinationi sue contradicens ante decimumquartum annum censetur postea in priori dissensu perdurare, & num. seq.*
- 72 *Idem in casu converso, n. 75.*
- 72 *Voluntate immutata allegans probare debet, & num. 75.*
- 75 *Votum à viro emissum uxore contradicente, statim ea mortua ex perseverantia in Monasterio solemnizatur.*
- 76 *Votum virginitalis firmatur, ex quo etas jam adulta esse cepit.*
- 77 *Votum continentie inest professioni de sui natura, & est de ipsius substantia.*
- 78 *Ratificatio inducitur propter precedentis actus continuationem.*
- 79 *Ratificatio Ordinis ante annos discretionis suscepti inducitur eo ipso quod ordinatus post pubertatem infra viduum non reclamavit.*
- 80 *Furiosus habens dilucida intervalla in Subdiaconum ordinatus an continere teneatur, & an sit ei concedenda dispensatio, ut possit contrahere matrimonium.*
- 81 *Et quid si dum erat mentis compos, intentionem habuit suscipiendi Diaconatum.*
- 82 *Et quid si tempore susceptionis non agitabatur furor.*
- 83 *Et quid in dubio.*

Tuæ litteræ. Qui ignoranter per saltum de Subdiacono fit Presbyter, post penitentiam in Diaconum ordinatur, & demum secum poterit in Sacerdotio dispensari. Hoc dicit secundum omnes. Communis divisio. Secunda ibi, *Mandamus.*

Nota primo ex hac Decretali ordinem Sacerdotalem non prærequirere ex necessitate Sacramenti characterem ordinis Diaconatus, quod appetit probatur hic, quia ordinatus in Presbyterum prætermisso Diaconatu non jubetur iterum ordinari ad ordinem Presbyteratus. Imò posteaquam penitentiam peregerit, & Diaconatum susceperit, ex misericordia permittitur ministrare in ordine Sacerdotali, ut hic in fine: & sic character Presbyteralis fuit absque dubio impressus, & præposteratio non obstat: ad idem textus in cap. *Solicitudo, 52. dist. 11.*

Hoc autem procedit non tantum si solus ordo Diaconatus fuerit ommissum, sed etiam si ommissi fuerint reliqui inferiores ordines: nam est Hugo relatus hic in gloss. fin. tenuerit laicum ordinatum ad sacros ordines nihil recipere, eo quod sicut viri, & mulieris conjunctio unum perficit corpus, ita Clericatus, & Sacerdotium unum faciunt Presbyterum, ut legitur in cap. *Sicut, 40. dist. 11.* tamen oppositum docuit Vincentius: nam secundum eum etiam si quis nullum habeat ex minoribus ordinibus, tamen si promoveatur ad sacros, utique ordinem recipit. Et hanc opinionem Vincentii sequuntur hic glossa final. Hostiensis num. 2. Joan. Andr. num. 6. in fine, dicens item tenere Petrum Hispanen. & Goffred. Item Marian. Soccin. in 1. notab.

Idem firmat gloss. unica in d. cap. *Solicitudo, 72. dist. 11.* quæ hinc colligit præposterationem facti factum non vitare. Et Innocentius in cap. 1. de *Presbyter. non baptiz.* ubi hoc probat ea ratione, quia tempore Apostolorum in primitiva Ecclesia non erant minores Ordines; Ecclesia enim ipsos primò constituit, cap. 1. 22. *dist. 11.* & tamen ipsi Apostoli fuerunt Sacerdotes, cap. *In novo, 21. dist. 11.* Ad hanc tamen rationem Innocentii respondet hic Joan. Andr. num. 7. Ordines minores fuisse institutos ab Ecclesia, antequam aliquis Apostolus ordinaretur: quod etiam videtur sonare illa littera.

Sed ut advertat ad id, quod ait Innocentius, Ordines minores non fuisse in primitiva Ecclesia. nam oppositum docuit S. Tridentina Synodus, *sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 2. ibi: Et ab ipso Ecclesie initio sequentium ordinum Prop. Faznan. in V. Lib. Decretal.*

nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconis scilicet, Acolyis, Exorciste, Lectoris, & Officarii in usu fuisse cognoscuntur. Item quod subiecti Ordines minores fuisse ab Ecclesia institutos, periculosum est, ut probavi latissimè in cap. *Cum contingat, a num. 72. supra de etat. & qualitat. Nec obstat textus in dist. cap. 1. 22. dist. 11.* quia non loquitur de Ordinibus, sed de Dignitatibus, quas omnes instituit Romana Ecclesia. Alioquin si de Ordinibus loqueretur, Ordo Episcopalis, de quo ibi fit mentio, esset ex constitutione Ecclesie, non autem ex ordinatione divina, quod esset hæreticum affirmare, ut in decreto Concilii Tridentini *sess. 23. de Sacram. Ordin. can. 6.* & scripsi in cap. 1. num. 9. supra de ordinat. ab Episc. & plenius in cap. *Quanto, de Consuetud. Præterea Dominus Sacramentum Ordinis instituit, & Apostolos ordinavit Sacerdotes in Cæna, cum dixit eis, Hoc facite in meam commemorationem, ut per D. Thom. in 4. dist. 11. 24. quest. 2. art. 3. ad 2. & Turrecrem. in cap. *Presbyter, nu. 2. 23. dist. 11.* & diffinitum est à Tridentina Synodo *sess. 22. de Sacrif. Missæ, cap. 1. & can. 2.* Unde quod dicit Joan. Andr. Ecclesiam instituisse minores Ordines, antequam Apostoli ordinarentur, hodie est error. Quidquid tamen sit de dictis Innocentii, & Joan. Andr. prædicta conclusio, quod ordo Sacerdotalis non prærequirit characterem aliorum ordinum ex necessitate Sacramenti, verissima est quia potestates sunt distinctæ, ut docet S. Thom. in 4. dist. 11. 24. quest. 2. art. 2. quest. 5. S. Bonav. ead. dist. qu. 3. Raymund. Petr. de Palud. Alentis, & ceteri Theologi, ut hic testatur Henric. Boich. col. 3. in princ. vers. *Aut est masculus, & Silvest. in verb. Ordo, 2. num. 1. vers. Nec etiam, & ex recentioribus Tolctus in summ. lib. 1. cap. 50. vers. Alterum est, quam etiam sequuntur communiter DD hic teste Abbate n. 4.**

Cæterum quamvis hæc ita se habeant in Ordine Presbyteratus, non transeunt tamen absque difficultate in ordine Episcopali: nam Bartholom. Brixienfis in cap. *Solicitudo, 52. dist. 11.* ubi ibi notatur in gloss. unica, in fine, opinatus est laicum recipere ordinem Episcopatus, & characterem imprimi, si ei conferatur in forma Ecclesie ab eo, qui potestatem habet, argum. hujus Decretalis; & hoc placet hic Joan. Andr. in fine; id ipsum post Hugonem tenet Archidiacon. in cap. *Subdiaconus, 77. dist. 11.* ubi sic ait: [Imò plus dico, quòd in cunis potest puer esse Sacerdos, & Episcopus, & omnes Ordines recipere secundum Hugonem,] & hanc partem pluribus hic tuetur Henr. Boich. col. 3. vers. *Tu dicas, ubi etiam respondet ad text. in cap. Ex litteris, infra de excess. Pralat.* Pro qua etiam concludit Præpos. in dist. cap. *Subdiaconus, num. 4.* dicens: [Ista argumenta Theologorum procedunt retento quòd Episcopus non sit Ordo per se separatus à Sacerdotali, sed quædam uberior facultas. Sed retenta opinione Canonistarum, quam tenui in cap. 1. 21. dist. 11. scilicet quòd Episcopus sit Ordo separatus, & imprimat suum characterem; ista opinio non procederet, quia imò imprimeretur character, & est eadem ratio, quæ in ordine Sacerdotali.] Hæc Præpositus. Et ita communiter teneri affirmat Abb. hic num. 5. vers. *Quoad secundum.* Veritas tamen est prædictam opinionem nec commnem, nec veram videri: quoniam Canonistæ ferè omnes, excepto Bartholomæo Brixienfi, & aliis præallegatis, oppositum tenuerunt, nempe Vincentius, Petrus Hispanen. Goffredus, Joan. Bernardus, Innocentius, & Hostien. supracitati num. 3. & in c. *Indecorum, de etate, & qualitat.* Petrus de Sampson, & Abb. Antiqu. num. 2. Joan. Andr. num. 10. Bellam. num. 15. vers. *Probatur hoc, Butr. num. 8. vers. Ordo sacer; & Anchat. num. 2. vers. Nam & Presbyter.* Item Turrecrem. in dist. cap. *Solicitudo, 52. dist. 11.* & hujus opinionis esse omnes ferè DD. scripsi Raymund. in cap. *Gratia, 1. quest. 1.* ut refert Turrecrem. ubi supra, quam etiam verioreme esse dicit gloss. fin. hic, per text. in cap. *Ex litteris, 5. Cum igitur, ibi, Num igitur Pontificale officium sine Altaris ministerio, & c. infra de excess. Pralat. & Silvest. loc. cit.* De cuius veritate plura scripsi in d. cap. 1. de ordin. ab Episc. ubi etiam num. 31. posui rationem divestitatis, cur Ordo Sacerdotalis non prærequirit characterem aliorum Ordinum ex necessitate Sacramenti, & tamen Episcopatus prærequirit characterem presbyteralem ex necessitate consecrationis.

Advertet tamen, quia etsi non habens ordinem sacerdo-

- ralem non sit capax consecrationis Episcopalis; tamen qui Sacerdos est, potest consecrari Episcopus, licet Ordinem Diaconatus, vel Subdiaconatus, aut alios inferiores non habeat. Sed priusquam exequatur, suppletum est id, quod deest, ut hic, & in d. cap. *Solicitude*, 52. dist. 11. Quod si Episcopus daret Ordinem Subdiaconatus, vel Diaconatus, quoniam non habet, nihil conferret, argum. cap. *Gratia*, & cap. *Ventum est*, 1. quest. 1. cap. *Dubertum*, 1. quest. 7. & cap. *Quomodo*, de consecr. dist. 4. & notat hic gl. sin. Hostien. num. 2. *vers. Hanc autem recipi*, & alii iuraprecitati.
9. Secundò nota ibi, *In Diaconum ordinare procures*: ordinato in Presbyterum esse confendos inferiores ordines, de quibus ignoratur, an fuerint collati, necne. Rationem habes in littera, quia non intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur; quasi dicat, quatinus Sacramentum Ordinis non sit iterabile, c. 1. & cap. *sin. supra de Sacram. non iterat.* Conc. Trident. *sess. 7. de Sacram. can. 9.* Tamen non dicitur iterati ordo, qui nescitur esse collatus: concordat cap. *Ecclesia*, & cap. *Solemnitates*, de consecr. dist. 1. & cap. *Placuit*, de consecr. dist. 4. Episcopus autem ratione dubii premittere poterit hæc verba, videlicet: *Si tuus ordinatus in Diaconum non te ordino*, & nil dare, vel recipere intendat, *Si verò non es ordinatus, ordino te*, & in mente gerat, & super eodem infra ordinandum, secundum Hostien. num. 2. in *verb. iteratum*, Joan. Andr. eodem nu. in *verb. Procures*, & Marian. Socin. in 3. *notab.* Adde tu, & ordinationem perficiat in forma Ecclesie, id est proferat verba formæ, & adhibeat instrumenta pro materia eidem ordini assignata, ut in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. pro instructione Armenorum in 6. *Sextum Sacramentum*: alius enim characterem non imprimeret, ut ibi; & in cap. *Extra Catholicam*, & c. *De rabe*, 1. quest. 1. cap. 1. & cap. *penult. de Baptism.* & notat in cap. 1. *infra de schismat. gloss. in verb. Irritas*, Joan. Andr. num. 7. *but. num. 3.* Cardin. num. 4. in 3. q. & Abb. num. 4. Similis cautela, cum dicitur de Sacramento Baptismi, habetur in cap. 2. de *Baptism.* & de *Ecclesia*, de qua dicitur, an sit consecrata, in d. cap. *Solemnitates*, de consecr. dist. 1. Quod procedit non tantum in dubio facti, cum scilicet veritatem quaeris, an Ordo fuerit collatus necne, ut hic; sed etiam in dubio iuris, cum quaeritur, an ritè collatus fuerit, ut scripsi in cap. *unic. num. 81. supra de sacr. Unil.* & patebit infra num. 15. Verum si promotor per saltum non vult ministrare in Ordine sic recepto, vel in superioribus Ordinibus, non debet eorum præcisè suscipere Ordinem prætermisum, secundum Hugon. & Archid. qui hoc not. in cap. *Solicitude*, 52. dist. & post eos Henric. hic in *prim.*
13. Tertiò nota ibi, *Ante annos discretionis*, usum rationis ad factos Ordines recipiendos non esse ex necessitate Sacramenti; alioquin sic ordinatus characterem non recipere, sed deberet iterum ordinari, cuius contrarium hic deciditur: nam suppletur tantummodò Subdiaconatus Ordo prætermisus; reliqui autem ordines ante usum rationis collati non iterantur. Et ita hunc text. ad hoc inducunt Cardin. Turrecrem. & Præpos. in cap. *Subdiaconus. ambonum. 2. 77. dist. 11.* & tenet hic gloss. 2. dicens infra annos discretionis bene quem recipere sacros Ordines, licet conferti non debeant. Unde est hic status pro opinione Hugonis, & Archidiae. in *dist. cap. Subdiaconus*, qui dixerunt puerum post susceptum Baptisma in cuius ordinatum etiam in Presbyterum characterem recipere. Idem docet D. Thom. in 4. *sentent. dist. 25. quest. 2. art. 2. quest. 2.* Hostien. in cap. *Vel non est compos*, numer. 6. *vers. Adeo quod etiam puer in cur. 1.* & ibi etiam Collector. num. 2. *supra de tempor. ordinat.* & Henric. hic *column. 3. vers. Super eo.* Ad declarationem. Quod bene nota, quia non habemus alibi textum ita clarè hoc decidentem: nam cap. *Magiores*, & *sin. de Baptism.* concludit in Sacramento Baptismi; licet eadem fit ratio in omnibus Sacramentis non iterabilibus, ut per Præpos. *loc. citat.* Prædicta autem Decretalis, *Vel non est compos*, non loquitur de infante, ut perperam sibi notant moderni Collectores, sed de puero tresdecim annorum. At de infante loquitur hæc littera, si intelligamus verbum discretionis pro rationis usu, sicut intelligendum viderit, quia ordinatus aequalibus se inferiores Ordines suscipisse ante annos discretionis ad probandam ignorantiam omissionis Diaconatus. Quæ allegatio non concluderet;
- si ordinationis tempore usum rationis habuisset. Nec est novum, ut aias discretionis intelligatur septennio expleto, ut in cap. 1. 30. q. 2. & in cap. *Omnis utriusque*, *infra de penitent. & remiss.* licet propria dicitur post decimum quartum annum in maleculo, & duodecimum in femina, ut in cap. *Cum verum*, & cap. *Cum simus supra de Regular. Clem. Eos*, iuncta gloss. 1. *cod. tit.* & notat hic Hostien. ante n. 1. in *verb. Discretionis*.
- Cæterum si Episcopus ante ordinationem protelatus fuisset, licet non habere intentionem Ordines conferendi nisi habentibus aetatem legitimam; tunc non imprimeretur character, non quidem ex defectu aetatis, sed ex defectu intentionis ministræ, quæ requiritur ex necessitate Sacramenti, ut in Concilio Florentino in *Decretis fidei Eugenii IV. in 5.* & in Concilio Tridentino *sess. 7. de Sacram. can. 11.* Unde cum olim in Sacra Congregat. Conciliatum fuisset, quid respondendum de ordinatis ante aetatem legitimam ab Episcopo, qui ante ordinationem in Ecclesia publico edicto protelatus fuerat, quod non intendebat Ordines conferre nisi iis, qui in aetate legitimam essent constituti, præsupposita attestazione ejusdem Ecclesie Decani assentientis se audivisse ab Episcopo, cum diceret hujusmodi protellationem fieri ad errorem, cæterum habere intentionem Ordines conferendi: Die 22. Januarii 1586. Sacra Congregatio communi sententia quoad primam, negative quoad secundam partem, reordinandi cum protellatione, si non est ord. aius. Die 24. Januarii 1586. in Consistorio Sanctissimus respondit se esse in eadem sententia supra dictis præsuppositis, si ex edicto Episcopi colligitur cum habuisset intentionem negativam, sive oppositam: tamen ut cautè responderetur, dixit significandum parti, ut exemplum dicti edicti proferat. De hoc articulo, an scilicet usus rationis ad sacros Ordines sit ex necessitate Sacramenti, an vero ex necessitate præcepti tantum, & quid in Ordine Episcopali, scripsi plenè in cap. *Super inordinata a num. 35. supra de præbend.*
- Ultimò nota ibi, *de misericordia ministrare permittas*, Episcopum posse suo iure dispensare cum Presbytero per saltum promoti, ut posteaquam penitentiam petegerit, ac demum susceperit Ordinem prætermisum, ministrare in Ordine sacerdotali. Concordat textus cap. *Solicitude*, in *fin.* ponderando verbum *Concedas*, 52. *dist. 11.* & tenet hic gloss. *ultim.* & Archidiae. in *dist. cap. Solicitude*, *super dist. verb. Concedas*: verum Hostien. num. 2. in *fin. vers. Tu dicis*, existimat hoc habere locum, si talis fuerit sic ordinatus ignoranter; secus si dolose, & scienter; quia tunc non dispensaret nisi Papa; offendit enim mentem, & litteram, cap. *prox. supra*, & *infra eodem*; cum paria sint non esse ordinatum, & esse non debito modo. Ad hoc cap. 2. *sup. de trans. Episcop.* Et sequuntur hic Joan. Andri. num. 6. in *gloss. ult.* & Ant. de Butt. num. 5. Idem tenet Lap. *alleg. 28. incip. An dispense Episcopus*, num. 1. ubi firmat Episcopum posse dispensare cum eo, qui quomò Diaconatus fecit se ordinari ad Presbyteratum, & celebravit, dummodò tamen scienter, & tanquam talis non ministravit in ordine, quo carebat; quia tunc etiam si ignoranter fuisset per saltum promotus, contra talem irregularitatem non dispensaret nisi Papa; exemplo Clerici, qui non est ordinatus, & ministrat in aliquo ordine in apparatu: alleg. Calder. in *Decretal. Si celebrat supra de Clerico excomm. mun. ministr.* Idipsum firmat Hostien. hic in *princip. in verb. Negligentia*, in eo, qui fuit ordinatus per saltum post annum decimum quartum, vel saltem post annum decimum octavum, qui tunc temporis requirebatur ad Ordinem Subdiaconatus, ut in *Clem. fin. de atate*, & *qualitate*. tunc enim cum ignoranti sit crassa, & supina, quæ non excusat, cap. 1. *supra de ordin. ab Episc. & cap. Apostolica*, de *Cler. excomm. ministr.* solus Papa dispensaret. Secus in ordinato per saltum ante decimum quartum annum, cum quo dispensat Episcopus, secundum Hostien. cuius opinionem dicit esse tutiorem Henric. Boich. in hoc cap. *col. 2. vers. Sed opinio Hostienis*, quia talis ignoranti, seu negligentia in adultu non est tolerabilis in facto proprio, ut l. *Plurimum. ff. de sur. & sub. ignor. & l. Cum saltem. ff. de acquir. hered.* & notat gloss. *ult. in l. fin. Pro suo*, & maxime recentis, ut l. *Si res obligata. ff. delegat. 1. & l. Si diuturno. ff. de pen.* & notat Zenzel. in *Clem. unic. in verb. Inveniat*, de *jur. jur.* & ita solem.

solemni, sicut collatio Ordinis sacri, *cap. Diaconus, & c. Sudiaconus, & propter totam, 23. dist. in 1. Et de Sacram. non iteran. per tot.* Et dissoluta negligentia propè dolum est, l. *Si fidejussor, ff. Mandati.* Et crassa, & supina ingnorantia dolo æquiparatur, l. *Quod Nerva, ff. de spons. d. cap. Apostolica, 2. resp. supra de Cler. non ordin. ministr. & c. animarum de Const. lib. 20. Quod secundum Henric. maxime teneri potest, ubi ministravit; quia talis quoad ordinem per saltum susceptum habetur pro non ordinato in sui præjudicium, ut non possit eligi in Episcopum, juxta *cap. Ad multis, supra de atar. & qualir.* & notat Archid. in *dicto cap. Solicitududo, super verb. Officia,* & Hostien. *hic in fine, argumen. cap. 2. Sed neque, vers. Sicut juxta, supra de transil. Episcop. Dum non ordinato autem ministrante solus Papa dispensat, secundum Hostien. & Henr. Boich. in cap. 2. supra de Cleric. non ordin. ministr. & Lap. d. alleg. 28.**

21 Hodie cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa potest dispensare, ut statuitur jure novissimo Conc. Trident. *cap. 14. in fin. sess. 23.* Ex quo decreto collige sublatam esse veterem DD. alterationem, an promotus per saltum sit ipso jure suspensus, ita ut ministrando irregularitatem incurrat. Nam Archid. & alii post eum in *cap. Solicitududo, 52. dist.* tenuerunt non esse suspensum, nisi sicut ille, qui est in mortali; ideoque si celebrat, mortaliter peccat, sed non efficit irregularitatem. Et consentiunt Summa Angelica, & Rosella.

22 Et est simile quod dicunt Doctores de ordinato in Sacris ante ætatem legitimam, qui est suspensus quoad se, non quoad alios, ac proinde de jure communi celebrando non incurrit irregularitatem; quod tenent complures, quos retuli in *cap. Vel non est compos, num. 22. supra de tempor. ordin.* In oppositum est textus in *dicto cap. Solicitududo, 52. dist.* ubi patet ordinatum in Presbyterum, Subdiaconatum Ordine postposito, esse suspensum ab executione Sacerdotalis officii. Et ita promotum per saltum esse ipso jure suspensum ab executione Ordinum, tenent hic Henr. Boich. *col. 7. post med. vers. Si quisque utrum recipiat. Gemin. conf. 91. Præsumptio. 2. vers. Nec eriam testes, & Lap. d. alleg. 28.*

23 Et satis probatur in hac Decretali, ubi sic promotus prohibetur ministrare in Ordine sacerdotali nisi hoc ei ex misericordia Episcopus permittat. Ministrando autem in Ordine, à quo quis est suspensus, in irregularitatem incidit, *c. Cum æterni, de re judic. lib. 6. ibi, Quod si suspensione durante damnabiliter in se servit se divinis, irregularitasque eo in se involvet, & cap. Cum medicinalis, in fine, de sentent. excomm. eodem lib. Et hanc partem tenent Hostien. & Doctores hic & Silvester in verb. Irregularitas, num. 13. Posteriorem hanc sententiam non obtulerit probavit Concilium Tridentinum in *dicto cap. 14. in fin. sess. 23.* Nam dum decrevit Episcopum ita demum posse dispensare cum promotus per saltum, si non ministraverit; quæ supponit sic promotum esse ipso jure suspensum ab executione Ordinum, & celebrando novum impedimentum, & sic notam irregularitatis incurvere; alioquin si suspensus non esset, sed tantummodò suspendendus, ministrando in Ordine, utique novum impedimentum non contraheret, ut per Doctores in *d. cap. Solicitududo.* Et ita ex eo decreto firmat Cardin. Tolet. in *Summalib. 1. cap. 50. in verb. Duofunt, & Navar. loc. cit.**

24 Sed remanet dubium, an hodie Episcopus possit dispensare cum his, qui non ministraverint, si scienter fuerint per saltum promoti: Marius Alterius *tom. 2. de censur. disp. 10. cap. 5. vers. Hoc in loco,* & Moderni Collectores hic opinantur posse dispensare, quia Concilium non distinguit de ordinato scienter, vel ignoranter, sed simpliciter loquitur. Quod non credo verum, quia cum jus commune sic distinguat, ut patet verum in hac Decretali, quæ loquitur in ordinato ignoranter per saltum ante annos discretionis, secundum Hostien. ante *num. 1. in ver. Negligentia,* tum in *d. cap. Solicitududo, 52. dist.* ubi distinguitur an talis fecerit sic promoveri ex negligentia, seu ignorantia, an verò ex superbia: eodem profuso modo distinguat debet decretum Concilii, quia lex nova disponens in materia antiqua recipit omnes interpretationes & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, l. *In contradiabus, §. Præterea, C. de non numer. pecun. Petrus Brixien. interpret. in verb. Interpretatio, vers. Lex noviter, quod procedit, etiam si lex nova superveniens in materia*

disposita per leges veteres generaliter loquitur, quia nihilominus distinguitur, prout distinguntur leges antiquæ, ut post alios notat Jason. in l. *Sciendum, in princ. ff. Quis sit d. cogant.* idque non videatur leges veteres corrigere, ut per Caltillon. *conf. 10. In saltu, num. 5. vers. Ad testamentum,* ubi affirmat DD. omnes ita tenere, & jura allegat.

Hæc enim est interpretatio passiva, quæ in omni materia admittitur, l. 2. & ibi Bartol. *C. de Novat. l. Jurisgenium, §. Si pacifer, ff. de patris, l. 1. §. Lex falcidia, ff. ad l. falcidiam, Alexan. in l. Murellas, in princ. num. 4. ff. ad T. rebell. glof. Barth. & DD. in d. l. Sciendum.*

27 QUÆRO, an promotus ad ordinem factum ante annos discretionis, ad ætatem legitimam perveniens continere teneatur, necne.

In hoc articulo tam variè loquuti sunt Doctores, ut ferè dixeris cum Augustino, tot diversitates opinionum, quot hominum numerantur, ut refertur in *cap. In Sacramentis, de consecrat. dist. 5.*

28 Quidam enim arbitrati sunt promotum ad sacros ordines etiam ante usum rationis adstringi ad continentiam, eo quòd receperit characterem ordinis sacri, ut hic, cui lege positiva Ecclesie annexum est votum continentie, *cap. Nullum, 28. dist. cum concordant.* atque hujus sententie sunt Petr. de Palud. in *4. dist. 37. quest. 1. arr. 1. n. 1. S. Antonin. in 3. part. tit. 1. cap. 8. conclus. 3. in fine,* & Stephan. de Gaeta in *reper. cap. ad limina, §. 3. qu. 1. §. 4. quest. 194. num. 465.*

Alii contra simpliciter dixerunt sic ordinatum non teneri continere, ut Guliel. de Monte Laudin. *Clem. un. §. 2. de homic. & Allen. lib. 6. in tit. de ætate ordinandorum, arr. 1. q. 3.* qua continentia est voti, non præcepti, *cap. Integritas, 32. quest. 1.*

29 Sed Glo. a Joannis in *cap. Estote,* aliàs in *cap. Pueri, in verb. Ad sacros, vers. Sed nunquid, 1. quest. 1.* resolvit hunc teneri, si sit doli capax, quia & voto, & sacramento se obligare potest, *cap. 1. de delict. puerorum,* licet non Religioni, *§. Cum ergo, 27. q. 2.* & cum hac glof. transeunt hic Anton. de Burr. *num. 4. in fin. Cardin. num. 2. q. 1. Vitalin. in Clement. Generalem, num. 26. & seq. de ætate, & qualitat. & ex Theologis Sotus de justis, & jur. quest. 2. arr. 5. ad ult.*

30 Similiter glof. nostra hic in verb. *Discretionis,* tenet, licet Vacillando, ordinatum ad sacros ante annos discretionis, post pubertatem non posse matrimonium contrahere, & quia statim antequam ordinaretur debuit contradicere, & nullo modo consentire, & ita facit Ordo quod votum facere non possit, quia in tali ætate non tenet votum, *cap. Ad nostram, & cap. Significatum, supra de regular. Et* quamvis glof. subdat æquius videri, ut contrahere possit; tandem nihilominus concludit verum esse quod prius dixit, quia antequam ordinaretur debuit contradicere, & sequitur Zenzelin. in *Clement. Generalem, de atar. & qualitat.* Verum Innocent. in *cap. Vel non est compos, n. 1. in verb. Ad ætatem, supra de tempor. ordinan. determinat sic ordinatum non teneri ad continentiam, sed posse matrimonium contrahere, si contradixit statim post susceptionem Ordinis, & in contradictione usque ad finem decimi quarti anni perseveravit, vel si contradixit statim post finem decimi quarti anni, argumen. *cap. Illud, 20. quest. 1. id est infra triduum, juxta textum in cap. Ad nostram, de regular. secundum Hostien. virginitas enim est voti, & non præcepti, dict. cap. Integritas, 32. quest. 1. Quod etiam probat alia efficaci ratione, quia ante quatuordecim annos non potest fieri, etiam si velit, se expressè adstringere ad votum continentie, *cap. 1. 20. quest. 1.* Ergo multò minus potest tacite per susceptionem sacri Ordinis, ut Innocent. qui consentiunt *ibidem* Hostien. *un. 6. & in hac Decretali Joan. Andr. num. 5. Henric. Boich. num. 12. Anchar. n. 8. & Abb. num. 3. & idem Anchar. in dict. Clement. Generalem, in fine, de atar. & qualitat. & communiter Doctores, ut testatur Præp. in cap. Subdiaconus, num. 4. in fine, vers. Monstrum tamen resurabit, 77. dist. Secus autem est si nec statim post susceptionem ordinem ante decimum quartum annum, nec postea infra triduum contradicat, quia censetur se tacite voto adstringisse, argumen. *cap. De illis, 1. & 2. de sponsal. impub. cap. Insuper, qui matrimon. accus. post. cap. Cum virum, & cap. Cum simus, de regular. cap. 1. §. Quod seod. tit. lib. 6.****

34 Quod aded verum est, ut nec adveniente ætate sit necess-

- se ordinatum interrogare, an continere velit, necne; quia nihilominus inducitur rathabitio, secundum Innocen. in *dist. cap. Vel non est compos, num. 1. vers. Nec tamen videtur, de tempor. ordin.* & Hostien. post eum *num. 7. vers. Sed nunquid*. Nec oblat, quod hujusmodi interrogatio sit necessaria ad ratificationem ingressus in monasterium, ut notatur in *cap. 2. de regular.* nam ut respondet Innocen. inter hos casus est ratio diversitatis: nam ordinatus quamvis minor characterem recipit, & ordinem habet; & ideo de facili continentiam votum ex constitutione Ecclesie ordinis annexum non solum expressis, sed etiam tacite introducitur. At ingressus monasterium non est Monachus, quousque annum decimumquartum compleverit, & ideo requiritur expressus consensus, vel ratificatio æquipollens: & idem in Matrimonio, ut in *cap. Attestationes, supra de despons. impuber.*
- 35 Hæc tamen ratio diversitatis non placet Hostien. Joanni Andreæ, & Anchar. quia utrumque votum non tantum expressè, verum etiam tacite ratificatur; ut legitur & notatur in *cap. 1. de Regular. lib. 6.* unde Hostien. assignat aliam rationem differentiam, videlicet quia ingressus minus habet de tempore, & ideo magis fuit ei providendum. Præterea secundum Hostiensem inter utrumque casum nulla est diversitas, quia etiam ingressus sine interrogatione per solum lapsum anni efficaciter obligatur, ut in *c. Statuimus, de regul.*
- 38 Præter hos Henrich. Boich. in hac Decretali *col. 4. vers. Sed tu distingue*, conjungendo opiniones se distinguit: Aut se ordinatus est doli capax, & tenetur continere, quia debuit contradicere ante susceptionem sacri Ordinis, & in hoc casu præcedat opinio gloss. Bernardi in hoc *cap. Aut non est doli capax*, & procedat distinctio Innocen. & Hostiensis, ut non teneatur ad continentiam, si statim, vel post finem decimi quarti anni contradixerit; alias verò teneatur, quia tacendo censetur ratificare. Verum hoc ultimum impugnat Egidi. Bellam. *ibidem num. 4. in 5. quest. vers. Et quia quid sit*: sentit enim ex sola tacurnitate non induci ratificationem ordinationis, nisi ex aliquibus indiciis hoc deprehendatur, per *cap. Si infantes, de despons. impub. lib. 6.* ab initio enim Ordinis susceptio illum ad continentiam non obligavit; nec sola tacurnitas obligationem inducit, *l. Qui vas, §. Vetare, ff. de furt.*
- 39 Nemo nonnulli ex modernis Theologis putant indistinctè hunc non ligari voto continentie, nisi factus adultus ordinationem suam ratificaverit, ut Thom. Sanchez & alii per eum citati in *tract. de matrim. tom. 2. lib. 7. de impedim. quest. 30. num. 8.*
- Quid dicendum? In tanta opinionum dissonantia ut clari separentur à dubiis, & appareat in quo Doctores discrepent, aut conveniant, & quid verius videatur, infra scriptos casus arbitrari esse distinguendos.
- 40 Primus casus est, cum ordinatus ante annum decimumquartum post finem decimi quarti anni ordinationem suam expressè approbat, & ratam habet: & extra dubium est hunc ad continentiam teneri, nec posse validè matrimonium contrahere, argum. *l. 1. & fin. C. si major factus raturum habeat, & cap. 1. in princip. de regular. lib. 6.* ibi, seu professionem a se prius factam ratam expressè habeat: quod tenent Hugo in *dist. cap. Subdiaconus, 77. dist.* & post eum Archid. in *cap. Pueri, num. 1. vers. Vel si non confersit factus adultus, 1. quest. 1.* Bellam. in *dist. cap. Vel non est compos, num. 4. vers. Primos factus*, Hostien. & Joan. Andr. hic, quos refert, & sequitur Henric. Boich. *col. 4. vers. Ego vero Henricus*. Et hic primus casus est indubitabilis jure communi inspecto.
- 41 Sed non levis est difficultas, an hodie hoc corrigatur jure novissimo Concilii Tridentini. Thomas Sanchez in *tract. de matrim. tom. 2. lib. 7. de impedimentis, dispuc. 30. num. 8. in fine*, putat ad validitatem ratificationis hodie requiri, ut fiat post annum decimum sextum completum, quia ante illud tempus sicut non potest quis se voto solemnè professionis adstringere, ut in decreto *cap. 15. sess. 25. de regular.* ita nec ad continentiam se obligare per ratificationem sacri Ordinis. Et infra *num. 10.* affirmat tempus contradicendi hodie durare usque ad decimum sextum annum, qui successit pubertati olim requisitæ ad validitatem professionis.
- 42 Contrarium credo, quia decretum *dist. cap. 15. nihil dispouit de voto*; ut declaravit Sac. Congregatio eisdem Concilii interpres. Et multum interest inter professionem regularem, & votum castitatis, licet solemnè: nam per hujusmodi votum ordinatus obligatur ad totam continentiam, *cap. 1. cap. Diaconi, & cap. De iis, 28. dist. dist. cap. 1. 31. dist. dist.* At per professionem regularem præter castitatem obligatur etiam ad obedientiam, & paupertatem, ut in *cap. Cum ad Monasterium, supra de statu Monach.* unde tempus quatuordecim annorum, quod Concilium protogavit ad validitatem professionis usque ad annum decimum sextum completum, non censetur prorogasse ad validitatem voti solius castitatis, quod non tantam requirit deliberationem, quantum requirit solemnè professio, quia quis jure religionis perpetuè mancipatur. In regulæ enim observatione gravitas est, & labor, ut inquit gloss. in *cap. Ad nostram, in verb. Antè consummationem, de regul.* Præterea quamvis doli capax possit se obligare alii voti, ut notat Innocen. in *cap. Scriptura, supra de voto*; tamen secus est in voto continentie, quia cum ante pubertatem non habeat potestatem coeundi, nec possit matrimonium contrahere, quantumcumque sit doli capax, non potest renunciare ei, quod ignorat, ut firmat hic Abb. *n. 2. & post eum Mar. Socin. num. 10.*
- Hæc autem ratio impotentie coeundi non consideratur in professione: neque enim Concilium dum præfixit annum decimum sextum completum ad professionem emittendam, habuit rationem pubertatis, alioquin non decimum sextum præfixisset, sed decimum quartum, in quo plerumque contingit pubertatem in masculo, & duodecimum in femina, *c. Puberes, cap. Continebatur, & cap. Attestationes, supra de despons. impub. institui. de nupt. in princ.* Ergo cum Concilium quoad votum continentie nihil disposuerit, consequens est, ut major annis quatuordecim, licet minor sexdecim, possit hodie se ad continentiam obligare, sicut prius poterat, ut *cap. 1. 20. quest. 1.* & notat Innocen. in *d. cap. Vel non est compos, num. 1. in verb. Ad atatem, supra de tempor. ordinam.*
- 46 Præterquam quod facilius introducit votum continentie Ordini sacro annexum in eo, qui jam ordinatus est, & characterem habet, quam in ingresso in monasterium, qui Monachus non est, secundum Innocen. proximè citatum in *d. cap. Vel non est compos, num. 1. vers. Nec tamen videtur*: unde qui post annum decimum quartum expressè ratificat ordinem ante susceptum, hodie sicut prius tenetur continentiam tenere, etiam si annum decimum sextum non expleverit, quia hic casus est omissus à Concilio, & ideo remanet in dispositione juris communis, *l. Commodissime, ff. de liber. & posthum.* Quod enim non mutatur, & *l. Sancimus, C. de testam. & l. Precipimus, infra. C. de appell. cum similib.*
- 47 Sed etsi eadem ratio vigeret in utroque casu, tamen eum decretum Concilii corrigat jus commune in casu professionis, ad cujus validitatem factis erat decimum quartum annum explevisse, *d. cap. Ad nostram, cap. Significatum, & cap. Cum simus, eod. tit. cum suis concordant.* extendi non debet ad votum continentie sacro ordini annexum: nam lex exorbitans à jure communi extensionem non admittit, etiam ex identitate rationis, *cap. Quæ a jure, & ibi gloss. de regul. jur. lib. 6.* gloss. notat. in *cap. Constitutum nem, in verb. Proximus, de regul. eod. lib.* nota: Bart. in Extravag. Quisq. rebelles, §. Transiit, *num. 3.* Feder. de Senconf. 88. cui se subscipit Jo. Andr.
- 48 Secundus casus est, cum ordinatus ante annos discretionis post annum decimum quartum ratificat non quidem expressè, sed tacitè. Et idem dicendum quod in primo casu secundum Hugonem in *d. cap. Subdiaconus, 77. dist. dist.* ubi ait talem teneri continenter vivere, sive sit in ordine remanere, & ministrare, & uti privilegio Clericali: & sequitur Archid. in *dist. cap. Pueri, num. 1. vers. Sed tu dic cum Hugone, 1. quest. 1.* & Bellam. in *d. cap. Vel non est compos, num. 4. vers. Et idem factus*: & hic tenent Henrich. Boich. *col. 4. vers. Aut non confersit, Butr. num. 4. Abb. num. 3. & Mar. Socin. num. 9. vers. Sed redeundo ad primum*: facti quod legitur & notatur in *cap. Cum olim, & cap. Cum decorem, de Cler. conjug.* & hic casus similiter est clausus. Et probatur apertè tum exemplo professionis in *cap. Significatum, junctè gloss. in verb. Consensus, supra de Regul. & in cap. 1. eod. tit. lib. 6.* tum exemplo ipsosyllabum, ut in *inc. nunc. in princip. ibi, vel alius verbo, vel factis, & §. sim. ibi, Ratificaverunt tacite, vel expressè, de de-*

deponat. impub. lib. 6. tum exemplo matrimonii, ut in cap. Insuper, qui matrem. accus. poss. & in cap. De illis, il secundo, juncta gloss. ult. de depon. impub. & notat Calder. post Jo. Andr. cons. 462. Quidam Presbyter, ad finem, alias cons. unic. Qui Cler. vel voven.

30 Tertius casus est, cum tempore ordinationis suæ non erat doli capax, sed post usum rationis statim contradixit, & in contradictione jugiter perseveravit tam ante, quam post finem decimi quarti anni. Et quidquid dixerit Palud. S. Antonin. & Steph. de Gacta suscipit. num. 28. manifestum videtur hunc ad continentiam non teneri; quia cum ordinationis suæ ab initio non consenserit usui rationis deficiente, & postea semper contradixit; induci non potuit obligatio voti, de cujus ratione intrinseca est liber consensus voventis, cap. Illud, 20. quest. 1. cap. Prasens, quest. 3. cap. 1. 27. qu. 1. cap. Cum virum, supra de regul. & cap. 1. Quod met. cau. & docet S. Thom. in 2. 2. qu. 88. art. 9. Nec quidem operatur hoc casu impressio characteris: quia votum est Ordini factum annexum ex Constitutione Ecclesiæ, cap. Cum olim, cum ibi notatis supra de Cler. consp. Ecclesiæ autem non potest quemquam invitem obligare ad votum continentie, cap. integritas, 32. qu. 1. cap. De his, ibi, Quibus autem voluntas propria interrogacionis tempore desiderium nubendi persuaserit. concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus, 28. dist. & ibi Turrec. num. 7. Silvest. in ver. Matrimonium, 8. q. 12. ad fin. & in hoc consentiunt gloss. Innocen. Hostien. & omnes supracitati. num. 29. 30. & 31.

32 Quartus casus est, cum ordinatus ante usum rationis postea factus doli capax tacuit usque ad finem decimi quarti anni, sed postea statim contradixit: & idem dicendum est quod in casu præcedenti, ut scilicet continere non teneatur; quod evidenter patet, si distinctè tria tempora considerantur. Primum tempus est quando fuit ordinatus, & tunc exploratè juris est eum non fuisse adstrictum voto continentie; nam nec peccavit suscipiendo, nec potuit contradicere, cum usum rationis non haberet, cap. 1. supra de delict. puerorum. Secundum tempus est post septennium, quo sic ordinatus cepit usum rationis habere usque ad finem decimi quarti anni, & hoc tempore illi non obviat taciturnitas, quia etiam si expressè vovisset, tamen non potuisset se adstringere ad votum castitatis, cap. 1. & c. Illud, 20. qu. 1. secundum Innoc. & alios supracitatos num. 32. & 45. & in hac specie notat Calder. d. cons. 464. ad finem, & alij cons. un. Qui Cler. vel voven. Tertium tempus est post finem decimi quarti anni, & tunc doli statim, id est infra triduum, contradixit, utique se ad continentiam non obligavit; & sic nullum tempus datur, in quo ligatus remaneret: & in hoc conveniunt glossa Joannis in d. cap. Pueri, & gloss. ultima hic, dum firmant uti demum talem teneri continenter vivere, si sit doli capax: idem apertius tenet Hugo in cap. Subdiaconus, 77. dist. & post eum Hostien. in dist. cap. Vel non est compos, num. 6. asserentes non præjudicari puero in omni ordinato, si adveniente ætate adulta statim contradicat; & est argumentum expressum in cap. Majores, §. pen. & fin. supra de Rapt. in cap. Cum simus, & cap. Significatio. de regul. Idem tenet Archidiac. in d. cap. Pueri, num. 1. Henric. & alij hic: & hinc sententiæ à fortiori ascribendi sunt Innocen. Hostien. & alij supracitati num. 31. qui tenent ordinatum non obligari ad continentiam, si statim post susceptum Ordinem, vel post finem decimi quarti anni statim contradixit, ut in casu proxime sequenti. Et idem dicendum in casu converso, id est in eo, qui factus doli capax statim contradixit, & in contradictione perseveravit usque ad finem decimi quarti anni, sed postea tacuit, si unquam ordinationem nec expressè approbavit, aut reprobavit: hic enim presumitur in priori contradictione perseverare, & ided ad continentiam non tenetur, ut clarè patebit infra in 6. casu.

34 Quintus casus est cum ordinatus simpliciter ante usum rationis, & postea factus doli capax, nec ante, nec post finem decimi quarti anni infra triduum expressè, aut tacite contradixit, aut consensit ordinationi suæ, sed semper tacuit, & habuit se merè negativè: hic casus est valdè dubius. Hugo & Hostien. supracitati num. 52. dicunt puerum in cunis ordinatum, & sic ante usum rationis characterem recipere, sed ei non præjudicari quoad continentiam, si adveniente ætate adulta contardicat. At-

que ita à contrario supponunt ei præjudicari, si taceat, & non contardicat. Quibus suffragantur jura, quæ probant taciturnitatem haberi pro consensu, ut cap. Diaconus, & ibi gloss. in verb. Tacuerit, 27. dist. cap. Plerumque, 2. q. 7. ubi gloss. in verb. Et tacent, dicit taciturnitatem semper obesse nisi in tribus casibus ibi expressis, cap. Servedus, 54. dist. dist. cap. Si forte, 65. dist. dist. cap. Puella, 20. qu. 2. l. 3. ff. solut. matrim. & l. 1. Cod. de nupt. cum concord. de quibus ibi in gloss. Et pro hac parte funt Authores supracitati num. 28. qui tenent indistinctè ordinatum ante usum rationis ob impressum characterem teneri continenter vivere.

Sed nihilominus verius videtur hunc ad continentiam non teneri: nam si incipiamus tempus ordinationis, vestum induci non potuit; quia decet rationis usus, qui est de intrinseca ratione voti, ut ostensum est supra in tertio casu: nec potuit induci inspecto tempore post septennium usque ad finem decimi quarti anni, quia ob defectum ætatis, etiam si voluisset, tamen non potuisset se voto continentie adstringere, ut similiter probatum est supra in 4. casu. Demum inspecto tempore post finem quatuordecim annorum, itidem votum non censetur inductum, quoniam ex sola taciturnitate in materia tam gravi, & præjudiciali non inducitur obligatio, l. Qui Vis, §. Vt are ff. de furt. secundum Bellam. supracitati. num. 39. ubi enim agitur de obligatione personali incidenda, taciturnitas non habetur pro consensu, l. Non solum, in princip. & l. Filius familias, §. Inventus, ff. de procurator. & notat Socin. reg. 4. incip. In obligatione personarum inducenda, & reg. 3. præced. Taciturnitas ad aliquid obligandum.

Nec obstant jura contraria; quoniam procedunt, quando cum taciturnitate concurrit actus positivus ut declarat Socin. in præalleg. reg. 2. in 5. fallen. Et in his terminis loquitur textus in d. cap. Diaconus, 27. dist. dist. Nam ibi Diaconus ille, qui ante ordinationem protestatus fuerat vel le matrimonium contrahere, nec posse in castitate permanere; postea Ordinem Diaconatus suscepit. Et quamvis in ordinatione tacuerit; tamen matrimonium postea contrahere non potuit, quia factò ipso à protestatione recessit. Atque ita præter taciturnitatem, ibi intercessit actus positivus Ordinis sacri, cui votum continentie est annexum, cap. A multis, supra de etat. & qualitat. Qui autem recipit alterum connexorum, censetur ad alterum se obligasse, ut notat gloss. in Clem. Ut ii, in verb. Removeantur, eodem tit. & Abb. in cap. Cum in cunctis, §. Inferior, q. 10. de elect. Et in his terminis etiam procedit textus in dist. cap. Si forte, 65. dist. dist. Nam ibi quoque intercessit actus positivus receptionis litterarum, quibus populus compellabatur Episcopum, ut Compromvinales Episcopos ordinaret. Unde non mirum, si Episcopo tacentem, & dissimulante, jus ordinandi ad Episcopos vicinæ provincie fuit devolutum: nam litteras recipiens, & legens, censetur eo ipso illas approbare, ut notat Bald. in l. Si Procuratorem absentem, in princ. ff. de Procur. & in l. Si filius familias, §. secunda, ubi etiam Angel. in fin. ff. ad Macedon. Idedque si quis recipiat, & legat Epistolam, in qua continetur eum debere centum, & non contardicat, censetur debitum consisti. Et hanc esse mirabilem cautelam extorquendi confessionem à debitore, affirmat Matthæus, singul. 22. incip. Nota mirabilem modum, Marfil. singul. 344. & Abb. cons. 18. num. 5. lib. 2. Et quamvis non desint oppositum sentientes; tamen hæc est communis opinio, ut quamplurimis cumulatè testatur Menoch. de arbitrar. judic. casu 21. incip. Cautelam factis egregiam, & Covar. in cap. Joannes, num. 4. de testam. & eam sequuntur Canonistæ in Clem. 1. ubi Anchat. num. 4. de Procur. At verò si actus positivus non intercedat, taciturnitas quamvis in favorabilibus habeatur pro consensu, ut in regula Sexti, Qui tacer: tamen fecus est in præjudicialibus, ut Bald. notat cons. 299. Dicunt Petrus, & Cynus, num. 5. vers. Item contractus, lib. 1. Et est ratio secundum eum, quia sicut ubi agitur de lucro, facile quis consentit; ita ubi agitur de damno, quis dissentit. Quamobrem cum in casu presenti post usum rationis, & post ætatem habilem ad vovendum idoneam, nullus actus positivus Ordinati intercesserit, sola taciturnitas haberi non potest pro consensu. Neque hic inducta fuit ulla obligatio ad continentiam.

Item non obstant jura, quæ inducunt tacitam professionem

- nem aetatem legitimam; quoniam velloquuntur in eo, qui post decimumquartum annum immittitur de actibus professorum, ut in *cap. Vidua de Regular. vel in eo, qui habitum suscepit, qui solis profectibus dari consuevit, ut in Clem. 2. eod. tit. vel in eo, qui post aetatem legitimam per annum cum delatione habitus indistincti in Religione perseveravit, ut in *cap. 1. de Regul. lib. 6.* Atque ita in prae- dictis casibus semper intercessit aetas positiva ejus, qui verbo, vel factio ingressum, vel professionem suam ratificavit. Nos vero loquimur in illo, qui nec factio, nec verbo ordinationem suam ratam habuit. Praeterea jura praedicta loquuntur in casu, in quo quis ante annos discretionis sponte ingressus est monasterium; Nos vero in casu, in quo quis nec tempore susceptionis Ordinis, nequaquam postea consensus ordinationi suae. Ubi autem ab initio est nullitas ex defectu consensus, per remotionem impedimenti non inducitur ratibatur, ut probat text. in *c. un. in princ. & h. fin. supra de despons. impub. ubi sponsalia contracta ante utrumque rationis, quae nulla sunt ex defectu consensus, per supervenientiam aetatis non convalescunt, nisi verbo, vel factio ratificentur. Ad idem textum in *cap. Insuper qui matrim. accus. poss. ubi matrimonium metu contractum in aetate innubili, sublato impedimento, ex carnali copula validatur, non autem ex sola taciturnitate: & notat Feder. de Sen. conf. 194. In dubiis matrimonialibus in princ.***
- 65 Demum non obstat, quod faciat Ordo, quod votum fieri non possit, ut dicitur gloss. praell. *num. 29. & 30. Et enim cum Ordo facer ex sola constitutione Ecclesiae habeat votum continentiae annexum, cap. Cum olim, & ibi gloss. in ver. Voto continentiae, supra de Cler. conjug. cap. Amul- tis, de etat. & qualis. Ecclesia vero non possit quicumquam non consentientem ad continentiam obligare, ut probatum est supra *num. 51.* hinc necessario sequitur, ut sola Ordinis collatio, si desit consensus, voti obligationem inducere non possit. Rursus inquit Marian. Socin. *hic num. 12.* quod dicitur, Ordo habet votum continentiae annexum, verum est, nisi impediatur defectus aetatis, ut hoc casu, in quo Ordo fuit collatus non habenti usum ratio- nis.*
- 66 Et post sententiam, si diligenter expendatur, tenet Archid. post Hugonem in *cap. Pueri, n. 1. q. 1.* ubi ait: (Sed tu dic me Hugone, quod talis tenetur continenter vivere sive in Ordine remanere, & ministrare, & uti privilegio Clericali, vel si consenserit factus adultus; alioquin non credo ei factum esse praedictum in aliquo) tenentur ergo Hugo & Archid. in duobus tantum casibus sic ordi- natum adstringi voto continentiae, id est si tacite ratam habuit ordinationem suam per ministerium Ordinis, & usum privilegii Clericalis; aut cum factus adultus expresse consensit; alioquin extra hos duos casus tenent non esse illi factum praedictum. Et consequenter secundum eos ex sola taciturnitate non oritur obligatio. Et consentientium Bellam. Butr. & alii supra cit. *num. 48.* Hoc ipsum sentit gloss. Joann. in *d. c. e. Pueri, in ver. Ad sacros, 1. quaest. 1. & gloss. fin. hic, dum dicitur in hunc tenentur continere, si sit doli capax; quia statim ante ordinationem debuit contradicere: sentient enim contrario non tenent, si doli capax non sit, quia contradicere non potuit. Idque expressius hic tenet Henric. Boich. *col. 4. vers. Sed tu distingue:* nec dissentit Innoc. in *d. cap. Fel non est compos, nu. 1. de tempor. ordin. quia loquitur in eo, qui post susceptum Ordinem statim contradixit, & sic in eo, qui tempore ordinationis erat doli capax.**
- 67 Sextus casus est in eo, qui erat quidem doli capax tempore ordinationis; sed tamen post susceptum Ordinem statim contradixit, & in contradictione usque in finem decimiquarti anni perseveravit; post finem vero decimiquarti anni tacuit, susceptum Ordinem nec expresse, nec tacite approbando, vel reprobando. Et hunc puto non teneri continentiam servare, sed posse ad nuptias transire, quia etsi nullatenus debeat ab initio ordinationis fore consentire, ut ait gloss. fin. *hic;* tamen ex susceptione Ordinis Saeri non remanet obligatus: nam etsi expresse voluisset, tamen non potuisset se voto continentiae adstringere, ut saepius repetitum est; & virginitas suaderi potest, non imperari, cum testes sit magis voti, quam praecipit, *cap. Integritas, 32. quaest. 1.* Et in hoc casu proprie loquitur Innocent. in *d. cap. Fel non est compos, cujus opinio commu-*
- niter tenetur, & pueri ex dictis supra *num. 31.* Neque vero sic ordinatus abluat taciturnitas post finem decimiquarti anni, quia cum prius expresse contradixit, censetur in contradictione illa, & priori dissentio perdurasse. Ad quod allego textum expressum in *cap. Mayores, h. fin. supra de Bapif. ibi, Dormientes autem, & amentes, si priusquam amentes fuerint, aut dormierint, in contradictione perseverent, in eis intelligitur contradiditio praesumptum perdurare. Ad idem et gloss. singularis in *cap. 1. in ver. Non timore. sup. Quod met. cau. que in terminis voti solemnium Religionis sic ait: Quia constabat de protestatione voluntatis ab initio facta, adhuc praesumitur nolle, cap. Lotharius, 32. quaest. 2. l. Sa quis, in princ. ff. ad leg. 3. & qui voluntatem immutatam allegat, hoc probare debet, l. Sancimus, C. de testam. cum aliis allegatis in glossa: quae de latere Menoch. praesumpt. 37. num. 28.**
- 73 Septimus casus praecedenti oppositus est in eo, qui similiter tempore ordinationis erat doli capax, & post susceptum Ordinem tacuit usque ad finem decimiquarti anni; sed postea infra triduum reclamavit. Et idem puto, quod in praecedenti casu, ut scilicet continere non teneatur. Nam nec Ordinis suscepio, nec taciturnitas illi obstat ante decimumquartum annum expletum, ut constat ex dictis supra *num. 31. 45. & 51.* Quando autem potuisset se voto adstringere, id est post finem decimiquarti anni, statim resiliuit; & sic nunquam remanet obligatus. Et hujus sententiae est aperte Innocentius communiter receptus loco citato: ait enim talem non tenet, continere, si statim contradixit, & in contradictione usque ad finem decimiquarti anni perseveravit, aut si contradixit post finem decimiquarti anni. Et sic Innocentius cum loquatur alternative, clare sentit satis esse, ut post finem decimiquarti anni contradicatur, licet prius tacuerit, & non contradicatur.
- 74 Octavus, & ultimus casus est in eo, qui tempore ordinationis itidem erat doli capax, & post susceptum Ordinem tam usque ad finem decimiquarti anni, quam postea infra triduum tacuit. siamque ordinationem nec verbo, nec factio ipso ratificavit, ut reprobandus. Et hoc casu quidquid contradicatur Bellam. in *d. c. l. Fel non est compos, num. 4. vers. Et quaequid sit, de tempor. ordin. & ex recentioribus Sanchez. de matrim. lib. 7. de impedimentis disp. 30. num. 8. ex illo hunc adstringi voto continentiae, nec posse valide matrimonium contrahere. Moveor, quia cum ab initio consenserit Ordinis suscepio, quamvis tunc temporis non potuerit se voto obligare ob defectum aetatis: tamen sublato hoc impedimento per supervenientiam aetatis legitima, censetur perdurare in primo consensu, qui non praesumitur mutatus, nisi probetur. Et ita obligatio non inducitur ex ipsa taciturnitate, ut putavit Bellam. et, sed inducitur ex perseverantia consensus, qui sublato impedimento, utique petuit obligationem inducere. Ad quod adduco notabilem doctrinam Innocentii in *cap. Confessus, supra de conv. l. conjug. ubi tenet votum, quod vir uxore sua vivente, & contradicente, inter dicens monasterium emisit, & non valuit, postea tuisse solemnizatum ex perseverantia in monasterio post mortem uxoris. Et reddit rationem, quia separando se ab uxore sive invita, sive voluntaria, semper praesumitur velle mirare saeculum; & ex quo tale propositum habet, per habitus susceptionem esse solemnizatum votum, nisi uxor impediret, ut in *c. Consultus de Regul. ubi sublato impedimento uxoris, statim primo momento post mortem ejus votum solemnizatur. Ita Innocent. qui idem tenet in *cap. Quidam de conv. l. conjug. quem ibi sequitur Joan. de Anan. in fin. & Abb. in d. cap. Confessus, num. 3.* Eodem igitur modo qui ante pubertatem suscepit Ordinem factum, usque ab initio propositum habuit se obligandi ad votum continentiae annexum Ordini; & nisi detulisset aetatis nullius impedimento, ex eo tempore votum tuisset solemnizatum, ut in *cap. un. eo. de voto lib. 6.* Ergo remoto obstaculo aetatis per lapsum anni decimiquarti, illud votum remanet solemnizatum. Idem tenetur exemplo ejus, qui ante pubertatem professionem emisit. Nam quamvis possit resiliere ante finem decimiquarti anni, *cap. Cum simus, de Regular. tamen postea non potest, quia ex quo aetas iam adulta esse cepit, firmatur votum virginitalis, cap. 1. 20. quaest. 1.* & notat gloss. in *cap. Significatum, in ver. Ratam habuerit, de Regular. quae dicit professionem ante decimumquartum annum emissam validari, si post illud tempus remaneat, argum.****
- cap.

cap. Litteras, & cap. Accessit, de despos. impub. & esse ibi argumentum, quòd ea, quæ ab initio non valent, tractu temporis convalescunt, ut in cap. De illis, ilsecundo, eod. tit. Idem notat gloss. in cap. 2. in verb. Permaneat, de Regul. dicens poterit ante finem decimiquarti anni posse rescilire, postea verò exire non posse; allegat cap. Illud, 20. quast. 1. Licet per jura Sexti ad hoc requiratur perseverantia annalis post annum decimumquartum cum delatione habitus indistincti, ut cap. 1. de Regular. lib. 6.

Et confirmatur, quia difficultus introductio votum solenne Religionis in eo, qui non est profectus, & de non Monacho efficitur Monachus, quam votum solenne continentia Ordini sacro annexum in eo qui jam ordinatus est, & characterem habet, secundum Innoc. Hostien. & alios præallegatos, nu. 34. vers. Quod adeo eorum est. Item secundum Calder. in præalleg. conf. unico, circa finem, Qui Cleric. vel vovet. professioni inest votum continentia de sui natura, & est de ipsius substantia, cap. Cum ad Monasterium, ad stat. Monach. Sed Ordini sacro inest ex Constitutione Ecclesiæ, cap. Nicæna, 31. distin. & cap. Cum olim, de Cler. conjugat. & dictum est supra num. 68. Quamobrem si in prædictis duobus casibus remoto impedimento solemnizatur votum Religionis ex perseverantia in primo consensu; multò magis ex eadem perseverantia remoto obice solemnizatur votum castitatis Ordini sacro annexum. Præterea generale est, ut ratificatio inducatur propter præcedentis actus continuationem, ut notat Marian. Socin. in reg. 3. Taciturnitas ad aliquem obligandum, in 4. fallen. Postremò pro hac sententia est etiam Innoc. & alii præcitati, num. 31. Non enim dicunt sic ordinatum non teneri continere, nisi post pubertatem ratificet, ut malè eos inducit Sanchez lib. 7. de impedim. d. disput. 30. num. 9. sed dicunt non teneri continere, si contradicatur statim post susceptum Ordinem, & in contradicente perseveret usque ad finem decimiquarti anni, aut si statim post finem decimiquarti anni contradicatur. Et sic aperte sentiunt à contrario ordinatum teneri, si taceat, & non contradicatur. Et ita ad hoc non requiritur ratificationem; imò nec requirunt ut ordinatus post ætatem adultam interrogetur, an velit in Ordine remanere, necne, ut dictum est supra num. 34.

Præterquam quòd etsi requirerent ratificationem, illa tamen inducitur eo ipso quòd ordinatus post ætatem legitimam infra triduum non reclamavit, quia censetur ratificari, ut ex dictis patet, & idemten Sanchez fatetur sub num. 10. in fine, & num. seq. ubi itidem admittit non requiri

interrogationem. Eidem sententiæ admodum est gloss. fin. hic, & DD. qui simpliciter asserunt sic ordinatum teneri continere vivere, & impediri matrimonium contrahere, si tempore ordinationis erat doli capax, alias secus; quæ distinctio communiter tenetur, teste Imola in c. Joannes, num. 22. supra de Cler. conjug.

Porro huic conclusioni valde affine est, quòd de furioso censuit Sac. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Quæsitum est enim, an furiosus habens dilucida intervalla ad Subdiaconatus Ordinem promotus continere teneatur; & dato quòd teneatur, an sit ei concedenda dispensatio, ut possit contrahere matrimonium. Die 23. Decembris 1587. Sacra Congregatio censuit teneri, si tempore dilucidis intervallis fuit promotus, vel si id etiam dubium est. An verò teneatur, si dum mentis erat compos intentionem habebat suscipiendi Subdiaconatum, subsistit major pars Congregationis: tamen propterea quòd non videtur verisimile furiosum quo tempore furor percipitur erat, Ordinem suscepisse, respondit illum ad continentiam teneri. Ita responsio hoc modo est concepta. Aut tempore susceptionis non agitabatur furor, durantibus nempe dilucidis intervallis, & teneri. Aut agitabatur: & non teneri, nisi ante futorem habuisset intentionem suscipiendi. Aut non constat sanæ, an insanæ mentis tunc esset: & item teneri. Ponderata decisionem in ea parte, in qua dicit ordinatum in furor ad continentiam teneri, si ante furorem habuit intentionem suscipiendi Subdiaconatum: nam sicut ordinatus in furor, durante adhuc furoris impedimento, ad continentiam non tenebatur, sed impedimento sublato illico remansit obligatus ex vi Ordinis, & consensus præexistentis eodem modo ordinatus in eadem ætate inhabili, durante ætatis impedimento, ad continentiam non tenebatur, sed statim ligatus remansit eo sublato ex vi præcedentis consensus, & Ordinis jam suscepti, argum. cap. Inter corporalia, supra de transl. Episc.

Non obstat textus, quem Bellam. allegat in cap. un. de despos. impub. lib. 6. quoniam sponsalia idcirco ibi non censentur ratificata per remotionem impedimenti, quia fuerunt nulla ex defectu consensus. Quo casu ratificatio non inducitur, quia non est date perseverantiam in priori consensu, quia nullus fuit, ut ostensum est supra num. 65. At secus est, ubi actus ab initio non fuit nullus ex defectu consensus, ut hoc casu; tunc enim ex continuatione actus sublato obice benè inducitur ratificatio, ut per Marian. Socin. d. reg. 3. in quarta fallentia, & constat ex dictis.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM & Subditorum.

C A P U T VIII.

Cælestinus III. Faustino Episcopo.

Sicut unire Episcopatus, atque potestati subicere alienæ, ad summum Pontificem pertinere dignoscitur: ita Episcopi est Ecclesiarum sua diocesis unio, & subiectio earundem. Cum itaque Prior Graden. monasterium suum, quod est in tua diocesi, & de tuo debet ordinari consensu: monasterio de Accato (tuo assensu minimè requisito) subjecerit, sive unierit: quod fecit te in consilio, tibi liceat auctoritate nostra (sicut iustum fuerit) infirmare: non obstante assensu vel confirmatione, quam Metropolitanus interposuisse proponitur: cum in diocesi sui suffraganei absque ipsius assensu non debeat aliquid contra constitutiones canonicas attentare. Nos quoque id discernimus irritandum.

S U M M A R I U M.

- 1 Abbas monasterium suum alteri monasterio subicere, vel unire non potest sine auctoritate diocesanæ, etiam de Metropolitanæ consensu.
- 2 Inter potestatem Pape, & potestatem Episcoporum quæ sit propria.
- 3 Papa potest Episcopatus unire etiam sine causa, & sine alicujus consilio, vel consensu.
- 4 Papa non consuevit, nec potest ardua expedire sine

consilio Cardinalium de potestate ordinaria, secus de potestate absoluta.

- 5 Vnio, & subiectio Episcopatum est soli Pape reservata.
- 6 Concilium provinciale debet examinare, quas Cathedralæ invicem unire, vel novis preventibus augere expediat.
- 7 Casus Pape reservati qui sint, remissivè.
- 8 Archiepiscopus licet sit iudex ordinarius suarum Suffraganeorum, nullam tamen jurisdictionem exercere potest in eorum diocesis, nisi in casibus in jure expressis.

- Metropolitano Episcopo nolente, aut negligente non potest unire beneficia simplicia Præbendis Canonicalibus, ibidem.*
- 9 *Episcopus auctoritate propria potest duo monasteria sue diœcesis non exempta invicem unire, aut unum alteri subicere.*
- 10 *Beneficia unius diœcesis ex quacumque causa ab Episcopo uniri non possunt beneficiis alterius diœcesis.*
- 11 *Unio Ecclesiarum exemptarum cuius auctoritate sit facienda.*
- 12 *Unire an possit Prælati inferior Ecclesias sibi pleno jure subiectas, & n. seq. usque ad n. 19.*
- 13 *Quid si Prælati sit exemptus.*
- 14 *Et quid si in certa parte diœcesis jurisdictionem habeat Episcopalem, & n. 16. & seq.*
- 15 *Et quid si facultatem uniendo acquisierit prescriptione, vel privilegio.*
- 16 *Unire est jurisdictionis Episcopalis. Prælati inferior habens in loco jurisdictionem quasi Episcopalem potest explere omnia, que ad Episcopalem jurisdictionem pertinent, ibid.*
- 17 *Prælati inferior dicitur habere jurisdictionem quasi Episcopalem, si habeat Ecclesias sibi pleno jure subiectas.*
- 18 *Abbatibus exempti, & jurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem habentes non possunt unire beneficia simplicia præbendis Canonicalibus in vim cap. 15. l. 24. Conc. Trid.*
- 19 *Unire an possit Episcopus beneficia propter suam negligentiam ad Sedem Apostolicam devoluta, & num. seq.*
- 20 *Unio concernit proprietatem beneficii, collatio vero titulum.*
- 21 *Unio non est actus omnino voluntarius, sed requirit causam utilitatis, vel necessitatis.*
- 22 *Unire an possit Episcopus beneficia Sedi Apostolicæ reservata, vel affecta, & num. seq. usque ad n. 38.*
- 23 *Unio facta ab Episcopo de beneficio reservato suspenditur, donec Papa contulerit, & provisus Apostolicus beneficium dimiserit. Declaratur n. 25. & 33.*
- 24 *Unio non sortitur effectum in præjudicium expectantis sed manet in suspensio usque ad illius obitum vel resignationem.*
- 25 *Quod procedit, si gratia expectativa precedat unionem; sed si unio precedat gratiam, vel reservationem, collatio Apostolica est nulla non facta mentione unionis.*
- 26 *Et quid si collatio facta fuerit motu proprio.*
- 27 *Unio in Papa non consuevit vacationibus per obitum, sed ex causa resignationis dimittat.*
- 28 *Clausula suspensiva quarumcumque unionum in litteris resignationis suspendit etiam uniones factas Seminario. Unio de beneficio viventis valet, sed suspenditur, si contingat illud resignari, & resignationem admitti per Sedem Apostolicam, ibidem.*
- 29 *Unire non potest Episcopus beneficium reservatum dispositioni, seu ordinationi Apostolicæ.*
- 30 *Idem in reservato collationi, vel provisioni Papæ, si reservatio sit perpetua.*
- 31 *Unire potest Episcopus ex Concilio Tridentino beneficia curata, vel non curata cum curatis, qualitercumque sunt reservata, vel affecta.*
- 32 *Et quid in reservatis dispositioni, vel ordinationi Apostolicæ.*
- 33 *Unire potest Episcopus dignitati curata aliam dignitatem.*
- 34 *Non tamen unire potest Hospitalia, etiam si dentur in titulum, & in eo nulla exercetur hospitalitas.*
- 35 *Unire potest Episcopus beneficia simplicia etiam reservata, vel affecta præbendis Cathedralium, vel Collegatarum Ecclesiarum.*
- 36 *Item Seminario Clericorum.*
- 37 *Et quid post decretum Clementis VIII.*
- 38 *Cardinalis Episcopus an unire possit Seminario ante vacationem ea beneficia, qua si ipso vacante vacarent, non obstantibus reservationibus, ad suam collationem pertinerent, & num. seq. usque ad num. 47.*
- 39 *Unire potest Episcopus in vim Concilii Seminario Clericorum beneficia etiam tempore unionis reservata, vel affecta, & num. 43.*
- 40 *Clementis VIII. decretum de beneficiis affectis Seminario non uniendo expenditur, & n. seq.*
- 41 *Indultum Cardinalium non ampliat potestatem ordinariam conferendi, sed præferat tollendo obstacula, & num. 46.*
- 42 *Casus eventicii attendi, & considerari non debent.*
- 43 *Verba, vacare contigerit, sunt futuri temporis, & excludunt vacantia.*
- 44 *Ratione legis cessante, an cesset illius dispositio.*
- 47 *Cardinalis Episcopus habens indultum an unire possit Seminario beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta, non obstante Decreto Clementis VIII. & num. seq. usque ad n. 51.*
- 48 *Indultum Cardinalium non comprehendit beneficia reservata duplici affectione personali, seu coequali, & num. 50.*
- Et quid si reservationes sint dispares, ibidem, vers. Sin autem.*
- 49 *Littera D. N. Urbani VIII. declaratoria Decreti Clementis VIII. de beneficiis affectis Seminario non uniendo referuntur.*
- 51 *Unio beneficii litigiosissimi Seminario ad præscriptam Concilii Tridentini an sit valida, necne, & num. seq. usque in fin.*
- 52 *Beneficium an ratione litis censeatur affectum.*
- 53 *Beneficium esse litigiosum minus est, quam esse reservatum.*
- 54 *Lis super beneficio est qualitas suspensiva, & velut inhibito temporalis, quam manus Ordinarii ligantur, ut inierim non conferat.*
- 55 *Collatio beneficii litigiosi pendet à futuro litis eventu.*
- 56 *Diffinitio, etiam si, ampliat dispositionem, & implicat causam magis dubitabilem.*
- 57 *Reservatio ob vacationem in Curia est clausa in corpore juris, & nulla major, aut potentior invenitur.*
- 58 *Rote decisio in causa Cordubensis super unione beneficii litigiosi refellitur.*
- 59 *In differensibus specie, in eo, quod plus est, non continetur id, quod minus est.*
- 60 *Litigiosum, & reservatum in quibus differant.*
- 61 *Quæ differant in quantitate temporis, non differunt in specie.*
- 62 *Unio in quibus differat à collatione.*
- 63 *Concursum requiritur in Parochialibus etiam litigiosis.*
- 64 *Unire an possit Episcopus Seminario beneficia litigiosa non obstante Decreto Clementis VIII. prohibente siens uniones de reservatis, vel affectis.*

Sicut unire. Abbas monasterium suum alteri monasterio subicere, vel unire non potest sine auctoritate Dæcesani, etiam de Metropolitani consensu. Hoc dicitur. Dividitur in tres partes. In prima ponit quendam similitudinem. In secunda narrat factum, quod inferari mandat ibi eorum utaque. In tertia solvit obstaculum, ibi, non obstante.

Nota primò ex principio textus similitudinem, & proportionem inter potestatem Papæ, & potestatem Episcoporum; nam quemadmodum spectat ad Papam unio, & subiectio Episcopatum in Ecclesia universalis; ita ad Episcopum pertinet unio, & subiectio inter arum Ecclesiarum in sua diœcesi, ut hic est ex hoc. Unde videtur actu non posse arguendum, ut possit Episcopus in diœcesi sua quicquid potest Romanus Pontifex in tota Ecclesia; quod non est verum secundum Vincentium, & Petrum de Anchar. hoc in primo not. & scripsi lastimè in cap. 1. num. 28. supra de offic. ordin. similitudo enim hic potest, ut advertit Cardinalis num. 3. in prima efferit. in hoc consistit, quòd sicut Papa solus potest Cathedralis Ecclesias unire privative ad Episcopos, ita Episcopi soli unire possunt Ecclesias sine diœcesis privative ad inferiores Prælatos. Atque ita

ita similitudo inducitur non ad comparandum potentiam Papæ potentie Episcoporum quoad magnitudinem, sed quoad excludendos inferiores; in reliquis autem similitudo non est omnimodis in unione Episcopatum requiritur causa, ut cap. 1. de his, que sunt a Prælat. & c. 1. de reb. Eccles. non alienand. sed Papa etiam sine causa potest, secunda Cardinal. ubi supra, & Abb. in 2. notab. Præterea Papa potest Episcopatum unire sine alicujus consilio, vel consensu, cap. cuncta per munum, & cap. per principalem, 9. quæst. 3. & argum. cap. sin. infra causam. Episcopos autem hoc non potest absque consensu Capituli, ut est textus in cap. Pastoralis, in fine, de donat. & hodie est expeditum in Clem. Si una, de reb. Eccl. non alienan. Rota dec. 133. num. 2. 9. & 10. part. 2. di. vers. ubi plene videas de hujusmodi consensu, quam differentiam constituit hic Vincentius, & post eum Hostien. & Joann. Andr. ambo num. 1. in princ. ita Henrich. Boich. in princ. Cardin. num. 3. in prima opposit. Anchar. num. 1. & Abb. num. 2. Subdit tamen Vincentius, nec Papam consuevisse hæc, & alia ardua sibi reservata expedire sine consilio fratrum suorum, id est Cardinalium, neque hoc facere posse de potestate ordinaria, c. novit, supra de his, que sunt a Prælat. licet secus sit de potestate absoluta, ut cap. proposuit, supra de concess. præbend. quod singulare dictum sequuntur hic totidem verba Hostien. Joan. Andr. & alii proxime citati. Quibus suffragantur Canones, & Doctores, qui asserunt, decere Papam, & honestum esse Cardinalium consilia adhibere, non autem illum omnino ad id compelli, c. fundamenta, §. Decet, & ibi gloss. in verb. contingeret, de elect. libr. 6. gloss. 1. in cap. ad Apostolicæ, de rejudic. eodem lib. Joann. Monach. in cap. super eo de heret. in 6. qui tamen adijcit in his arduis Collegium Cardinalium esse in possessione, ut ipsorum consilia exquirant, Felin. Dec. & Bero in rubr. supra de consir. Tu verò de his vide Cardinal. Pleot. in tract. de Sac. Consistor. consultation. part. 1. quæst. 3. ubi trinitè differentem. In primo articulo quo sensu accipiatur plenitudo potestatis Papæ, & in quo differat ab ordinaria. In secundo an Papa de potestate ordinaria teneatur in arduis consensum, aut consilium Cardinalium adhibere. In tertio, & quarto quid si utatur plenitudine potestatis. In quinto, & sexto an jure divino, vel naturali, aut gentium teneatur in arduis eorundem consilium exquirere. In septimo an si non requiratur, actus ab eo gestus reddatur nullus. Et in octavo an ubi consilium requirit, teneatur illud sequi.

Secundo nota duos casus Papæ reservatos, videlicet unionem, & subjectionem Episcopatum, ut hic per Joann. Andr. in princip. qui supplet verbum tantum, Butr. Card. & Anchar. omnes num. 2. Abb. & Marian. Soccin. ambos in 1. not. concordat Concilium Tridentinum in cap. 13. sess. 24. ubi statuitur, ut Concilium provinciale tantummodo examinet vocatis, quorum interest, & diligenter expendat quas Cathedralis Ecclesias propter angustias, tenuitatemque invicem unire, vel novis proventibus augere expediat, consecutiq; de præmissis instrumenta ad Summum Romanum Pontificem mittat, qui tamen instructus Summus Pontifex ex prudentia sua, prout expedire judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat. Hos, & alios casus Papæ reservatos undecim numero recenset, & quatuor versibus comprehendit gloss. 1. hic item gloss. 1. in cap. quod traslationem, de offic. legat. & plenius Hostien. hic num. 1. ubi illos viginti septem capitulis complectitur, per quos comprehendit casus nonaginta & unum, quos tamen non exponit hic, sed ponit, & plenissime exponit in summ. de offic. legat. §. Quod pertinet, vers. Illud quidem, Specul. autem in tit. 2. de legat. §. nunc ostendendum, terminavit casus octuaginta & novem.

Tertio nota in versic. Non obstante, Archiepiscopum non esse judicem ordinarium totius provincie, quia licet omnium Suffraganeorum provincie sue sit Ordinarius, ut cap. Pastoralis, supra de offic. Ordin. non tamen est Ordinarius subditorum eorundem Suffraganeorum, nec in eorum diocesi potest ullam jurisdictionem exercere, nisi in casibus in jure expressis, ut hic est casus, concordat cap. 1. & 2. cap. Archiepiscopus, & cap. seq. 9. q. 2. cap. Duo simul, supra de offic. Ordinarii, & hoc per regula constituntur hic gloss. ult. Butr. num. 5. Cardinal. num. 2. in 3. not. & sultus num. 3. in 4. opposit. Abb. na. 4. & Marian. Soccin.

num. 3. not. Casus autem in jure exceptos enumerat gloss. in d. c. Pastoralis, in ver. Exceptis quibusdam articulis & latius prosequuntur Moderni in summ. Bullar. in verb. Archiepiscopi auctoritas. Item nota inter casus in jure exceptos non reperiri facultatem uniendo, ut hic patet, unde cum fructus præbendarum Collegiate Ecclesie oppidi de Exea essent adeo tenues, ut vix sustentationi Canonico rum sufficerent, & fuisset petium declarari a S. Congregat. Concilii an Episcopos eis unire posset aliqua simplicia beneficia, & eo nolente, vel negligente Metropolitanus: responsum est, Episcopum posse, non tamen teneri; Metropolitanum verò in hoc non posse supplere.

Quarto nota regulam cum duabus limitationibus: regula est, Episcopos posse autoritate propria duo monasteria invicem unire, aut unum alteri subijcere, ut a contrario probat littera ibi, assensu tuo minime requisito, nec non ibi, te inconsulto. Prima limitatio est, dummodò utrumque monasterium sit in sua diocesi, aliàs secus, ut probatur ex illis verbis, Monasterium suum, quod est in sua diocesi, & hodie est expeditum in Decreto Concilii Tridentini cap. 9. sess. 14. ubi generaliter statuitur, ut beneficia unius diocesis etiam si parochiales Ecclesie, vicarie perpetue, aut simplicia beneficia, seu præstimonialia, aut præstimonialia portiones fuerint, etiam ratione augendi cultum divinum, aut alia quacumque de causa alterius diocesis beneficio, aut monasterio, seu Collegio, vel loco etiam pio perpetuo non uniantur. Secunda limitatio est, dummodò neutrum monasterium sit exemptionis privilegio munum, ut innuit littera ibi, de tuo debet ordinari consensu, & utraque limitationem posuit hic in ver. in tua diocesi, & Hostien. n. 1. in ver. sua diocesis, & n. 2. in ver. auctoritate nostra. An autem Ecclesiam non exemptam Episcopos unire possit Ecclesie exemptæ, vel è converso ponit hic Marian. Socc. in 3. art. principali, in 4. & 5. qu. n. 91. & 62. Item cujus auctoritate unio Ecclesiarum exemptarum facienda sit, declarat Lapus in Clement. 1. §. Ad hæc, de stat. Monachor. ubi dicit Joann. Andr. sibi consultanti referuisse super hæc unione recurrendum fore ad Papam per cap. auctoritate, de privil. l. 6. in c. veniens, de verborum signific. cod. libr. & in c. cum nullus, in fin. de tempor. ordinat. l. 6. Ipse autem Lapus dicit hoc procedere in unione locorum exemptorum ad invicem faciendam, & que subsunt immediatè Papæ, secus si alii; quia tunc sufficit consensus illius, cui subsunt, nec requiritur licentia Papæ. Quod intelligit verum Cardinalis, quando subsunt ipsi pleno jure, tunc enim intelligitur habere quasi jurisdictionem Episcopalem secundum ea, que dicuntur infra in ultimo notab. & sequitur Marian. Soccin. in 3. quæst. ejusdem art. 4. num. 60.

Ultimo nota Abbates non posse Ecclesias unire, vel unam alteri subijcere quantumcumque Ecclesie ipsæ ad illos spectent pleno jure; cum hoc sit Episcopale, ut formaliter hic dicit Innoc. quem totidem verbis sequuntur Abb. Antiqui in princ. vers. & nota. Jo. Andr. num. 2. in ver. Prio, Collectar. num. 7. Henrich. Boich. post princ. ver. Et nota, Butr. num. 4. Card. num. 3. in 2. opposit. Anchar. eodem nu. & Marian. Soccin. in 2. notab. idem firmit Hostien. in cap. Quia nonnulli, in ver. Parochiales, supra de Cler. non resident. Archid. in cap. Cuius singula, in verb. Annexæ, de præbend. lib. 6. gloss. Jo. Andr. in Clem. Si una, in ver. Episcopum, de reb. Eccles. non alienan. de quo est hodie casus in Clem. Ne in agro, §. Ad hæc, de stat. Monach. secundum gloss. ibi in ver. Ordinarii, & ita communiter teneantur Doctores antiquos testatur hic Marian. Soccin. in 3. art. principali, q. 7. num. 41. Quod procedit etiam Abbates, seu alii Episcopi inferiores sint exempti secundum Zenelin. Guliel. de Monte Laud. in Clem. unica, super ver. Applicent, de supplen. neglig. Prælat. & Henrich. Boich. ubi supra. Rursus hoc negat sibi locum etiam inferior in certa parte diocesis habeat quasi Episcopalem jurisdictionem, juxta terminos cap. Audiis, de præscript. quia nihilominus non potest unire, ut tenet Card. loc. cit. allegans gloss. in d. Clem. Si unica, & Innoc. in cap. Cum dilectus, in gloss. in ver. Joannes dixit, de consuec.

Verum Abbas hic numer. 3. sic distinguit; Aut inferior vult ex sua potestate ordinaria hæc unionem facere, & non potest, quia hæc tamquam graviora solis Episcopis sunt reservata, ut hic. Fallit ubi Prælat. inferior præscripsisset hanc potestatem uniendo: est enim præscriptibilis, cum sit juris-

- jurisdictione, ut in *cap. Accedentibus, infra de privil. & voluit glot. not. in Clem. Ne in agro, §. ad hac, in ver. Ordinaris, de flat. Monachor. quomibi sequuntur Zenzelin. Gul. & Cardin. & Domini de Rota decis. t. nu. 1. de offic. legat. in novis, & dec. 2. num. 2. eodem tit. in antiq. & post alios Marian. Soccin. hic in 3. articulo principali, quest. 9. num. 46. & seqq. Aut inferior Prælati vult unionem facere auctoritate speciali, ut quia in illis Ecclesiis competit sibi jurisdictionio quasi Episcopalis ex præscriptione, vel privilegio, & potest: nam cum habeat quasi Episcopalem jurisdictionem, & unire sit jurisdictionis Episcopalis, utique unire poterit: & circa hoc dicit regulam, quod omnia pertinentia ad Episcopalem jurisdictionem explicari possunt per inferiorem Prælatum habentem in loco jurisdictionem quasi Episcopalem; ad hoc glot. notab. in Clement. 1. in ver. Proprii, de reb. Eccles. non alienand. notat Innocent. in c. 2. supra de transact. & Feder. de Senis conf. 14. incip.*
- 17 *Monachus Perusinus, num. 4.* Atque ita communis opinio Antiquorum in hac questione secundum eum non videtur vera: nam si Ecclesie sunt inferiori pleno jure subiectæ, videtur ibi inferior habere jurisdictionem quasi Episcopalem, facit text. in *cap. Quoniam, & c. seq. cum utrobique notat. infra de privileg. & in cap. unic. de capell. Monachor. & in cap. Civ. ex juncto, in fin. de heret. & in hoc testid Abbas, quem totidem verbis sequitur hic Marian. Soccin. in 3. articulo principali, quest. 7. n. 41. & seq. subdens per hac opinionem consuluisse Dionysium de Perusio consil. 51. quod incipit, *Visto quodam exemplo*, ubi ait: (Sicut Episcopo cum Capitulo est permittendum præbendas minuire, ac etiam dignitates dividere, unire, & mutare) ut in *capit. Cum accessissent, supra de Constit. & hic eodem modo Abbati, aut alteri inferiori, qui sit exemptus, & habeat Ecclesie sibi pleno jure subiectas, vel dignoscatur jura Episcopalia obtinere, secundum Innocent. in *cap. Cum inter, supra de rejudicat. & in cap. Volentes, de privil. l. 6.* Et hanc posteriolem sententiam aliàs probavit Sac. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum: censuit enim inferiores Episcopo non posse unire, nisi hanc facultatem legitime præscripserint, aut ex privilegio in Ecclesia sibi pleno jure subiecta jurisdictionem quasi Episcopalem habeant in omnibus, & per omnia; alioquin unionem ab Episcopo faciendam esse cum consensu ipsius inferioris, & Capituli. Aliàs tamen consulta an Abba ex excepti, qui jurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem habent, possint, si sæculares, & collegiatis Ecclesiis obtineant, facere uniones sicut possunt Episcopi ex c. 15. sess. 24. Respondit, non posse Abbatem hujusmodi, sed Episcopum tantum si Collegiata est insignis, & obseverent alia præscripta in d. cap. 15.**
- 19 **QUÆRO.** An Episcopus possit unire beneficia propter suam negligentiam ad Sedin Apostolicam devoluta.
- Pro parte negativa adducitur primò textus juncta gloss. in *cap. Si tibi absenti, de præbend. lib. 6.* Textus decidit Episcopum non posse conferre beneficium absenti collatum ante illius dissentium, gloss. in *ver. Personam quarit, an Episcopus possit de hujusmodi beneficio ordinare per viam unionis; & solvit non posse, cum eadem sit ratio. Ergo secundum gloss. cui subtrahitur ad tempus potestas conferendi, subtrahitur etiam potestas uniendo ob identitatem rationis, & Geniman. *ibi col. 6. in princ. in ver. Personam;* (Nota, inquit, istam glossam, que vult quod beneficium, quod Episcopus ad certum tempus conferre non potest, non possit illud unire.) Quod nota, quia facit quod Episcopus non possit unire beneficium devolutum ad Papam propter ejus negligentiam; quia cum ipse non possit conferre donec semel Papa conulerit, ut in *cap. penult. de supplend. neglig. Prælati.* Ergo interim non videtur quod possit unire, ut sentit ista glossa. Deinde pro hac parte adducitur ratio, quia quod non licet directè, non debet licere indirectè, seu per obliquum, ut in regula, *Cum quid unum prohibetur, & c. lib. 6.* sed Episcopus non potest directè impedire Papam in collatione facienda, ut in dicto cap. penult. ergo nec indirectè uniendo: nam unio inserti in collationem; unde prohibita collatione, & unio censetur prohibita, per quam ad collationem pervenitur, ut *leg. Oratio, ff. de sponsal.**
- In contrarium facit, quia Episcopus potest quod est plus, scilicet unire Ecclesiam non vacantem Invito Rectore, ut in *Clem. final. de reb. Eccles. non alienan.* ergo multò for-

tius vacantem. Item Episcopus potest Ecclesiam sic devolutam commendare donec per Papam fuerit ordinata, ut notant Archid. & Joan. Andr. in *cap. Nemo, de elect. lib. 6.* ergo si Episcopus videt per commendam temporalem consuli non posse statum Ecclesie, poterit facere perpetuam. 20

Præterea unio concernit proprietatem beneficii, collatio vero titulum; ut hic notant Doctores: quomodo ergo Episcopus per devolutionem ad Papam peididerit jus conferendi, non tamen perdidit jus uniendo, quia ex diversis, & separatis non fit illatio, ut l. *Si domus, ff. de servit. urbanor. prædior.* Ac demum unio non est actus omnino voluntarius, sed requirit causam utilitatis, vel necessitatis, alias non valet, Clem. 1. cum ibi notat. de *reb. Eccles. non alien.* Rota dec. 12. incipien. *Nota quod unio, in antiquo ergo nemo debet Episcopum accusare si templum Dei ædificat;* quin potius esset merito redarguendus de negligentia si unionem non faceret subsistente causa. Ex quibus concludendum est, Episcopum posse unire etiam beneficia devoluta, dummodo tamen hoc faciat causa subsistente, & non in fraudem: & ita censuit Feder. de Senis consil. 112. incipien. *Amice charissime, circa fin. ver. siem queritur,* ubi respondet ad glossam in d. c. *Si tibi absenti, de præbend. lib. 6.* & cum teneatur, & sequuntur Petr. de Anchar. in *cap. Nulla, nu. 5. Ne sed. vacan. Jo. de Imol. in cap. i. circa fin. eod. tit. Gemin. & Franc. in d. cap. Si tibi absenti, in gloss. in ver. Personam, Butt. hic num. 10. Anchar. nu. 5. Abb. num. 6. & Marian. Soccin. in 4. articulo principali, q. 9. num. 67. ubi transferit verba Ancharani in d. cap. Nulla, non facit illius mentionem.*

Cæterum adverte, quia etsi communis opinio sit unionem esse validam, tamen suspensum illius effectus donec vixerit is, cui Papa contulit beneficium ad se devolutum; & ita est extense Feder. & appertè declarat Philip. Franc. in d. cap. *Si tibi absenti, nu. 11.* ubi allegat Cardinalem in Clem. 2. in 9. *quasi, de reb. Eccles. non alienan.* licet Cardinalis non loquatur in devolutis, sed in relictivis, ut dicam infra *num. 23.*

Secundò **QUÆRO.** An Episcopus unire possit beneficia Sedi Apostolica reservata, vel affecta. 23

In hoc articulo diversa jura produciunt: unde factum est ut pro veritate temporum, variaz quoque emerferint opinionions. Ergo verò ut omnia complectar, existimo ista tempora esse distinguenda.

Primum tempus est juris communis, & secundum hoc communiter tenetur Episcopum posse unire, quia etsi per reservationem ei ablata fuerit potestas ordinandi beneficium quoad collationem, quæ respicit titulum, non tamen ablata fuit quoad unionem, quæ respicit proprietatem ut dictum est in questione precedenti. Atque hujus sententia in primis est Collectar. *hic n. 6 & post eum Card. eod. num.* ubi reddit prædictam rationem, quia Papa reservavit respectu tituli: sed unicus non disponit respectu tituli, sed respectu proprietatis; unde Papa reservando videtur prohibuisse solum collationem, unicus autem non continet: & sequuntur Petrus de Anchar. *n. 5. Abb. n. 7. & Mar. Soccin. in 4. articulo princip. qu. 9. num. 64.*

Recipit tamen hæc conclusio tres declarationes.

Primò enim declaratur, ut quamvis unio subsistat, tamen non sortitur effectum, sed suspenditur donec pro illa vice conjuncta fuerit reservatio Apostolica per provisionem Papæ; ita est ex mente Collectar. *d. n. 6.* Dum autè auctore multos magnos dicentes id posse Episcopum, ut talem valeat in quantum valere potest, non autem in præjudicium Papæ quomunus conferre possit: allegat *capit. Cum tempore, de arbitri. c. Inter dilectos, de fid. instrum. & arg. cap. Si Abbat, de ver. signif. & tenent aperte Domini de Rota dec. 658. alias 6. de reb. Eccles. non alienan. in antiquo* ejus hæc sunt verba: (Die quod unio potest fieri de beneficio reservato, quæ tamen non habet vim effectum quin Papa conferat ratione sine reservatione istactæ, sed postea dum non vacabit in Curia, dicta unio habebit vim effectum: & ita tenet Rota.) Hæc ibi. Et idem firmat Eneas de Falcone in tract. *reservat. in 4. quæst. principali, in 23. effect. in princ. Staphil. de litter. grat. in 2. formula mandati num. 7. Mandol. reg. 12. quæst. 2. nu. 3.* Et Quamvis Cardin. in Clem. *fin. in 9. quasi, de reb. Eccles. non alienan.* dicat hæc questionem contigisse olim de facto, & Joannem Vigelimum secundum determinasse unionem non tenere etiam si facta esset per Legatum de Latere, quia eo ipso quod

quod Papa reservat, videtur prohibere cuilibet inferiori, ne disponat de illo, & ideo non posse unire: subdit tamen unionem carere effectu, donec Papa contulerit, & provifus Apostolicus beneficium dimiserit, unde potest dici unionem simpliciter tenere, nisi Papa utatur reservatione conferendo beneficium, quia si utitur, tenet collatio, & unio suspenditur, ut hic per Marianum Socin. *d. n. 64.* qui etiam refert ita consultasse Calderinum *conf. 3. sub titul. de consuetud.*

24 Quæ declaratio multò magis habet locum, si Papa dedisset litteras ad cetram præbendam primò vacatam: quandoquidem unio non fortiretur effectum in præjudicium expectantis, sed maneret in suspenso usque ad illius obitum, vel resignationem: nam si Episcopus potest unire beneficium viventis, non ut statim unio effectum fortiaur, sed postquam ille beneficium dimiserit, Clem. 2. *de reb. Ecclæs. non alien.* multò magis unire poterit beneficium expectantis sine illius præjudicio: sic Gambart. *in trakt. de offic. & potestate Legat. lib. 5. in tit. de potestate Legat. in unio. no. 63.* & Rebuff. *in praxi benefic. in titul. de unio. beneficior. num. 31.* & hoc in effectu intendit Abb. *hic num. 7.* dum dicit per unionem Episcopi non fieri præjudicium ei, pro quo Papa reservavit, arg. *cap. Ut nostrum de appellat. c. Si eotempore de elect. lib. 6.* Unde valebit unio, & habebit effectum (suum illo dimittente beneficium, pro quo Papa fecit reservationem, licet aliud videatur sentire Cardinal. *hic n. 7.*

25 Cæterum adverte, quia prædicta declaratio vindicat sibi locum, quando reservatio, vel gratia expectativa præcessit unionem: tunc enim quamvis unio subsistat, suspenditur tamen illius effectus, quousque provifus Apostolicus beneficium dimiserit, ut superius conclusum est: fecus verò si unio præcesserit reservationem, vel gratiam expectativam, quia tunc si post unionem factam ab Episcopo ex legitima causa, antequam fortiaur effectum, Papa idem beneficium reservet, vel afficiat, & mortuo Rectore illud conferat non facta mentione unionis, non valet collatio, ut tenent Domini de Rota *decis. 3. de rer. permutat. in antiquo reddentes rationem*, quia alias posset contingere, ut unio remaneret inefficax propter frequèntes impetrationes: quod esset absurdum, cum hujusmodi unio innitatur causæ necessariæ, quam non est verisimile ut Papa voluerit tollere, nisi hoc in litteris expresserit. Et quamvis Rota videatur

26 hoc intelligere, quando Papæ dedit litteras ad supplicationem patris, tamen Genin. *in rep. cap. Postulasti in 26. col. vers. Crederem de rescript.* tenet expressè collationem Papæ etiam factam motu proprio non valere, nisi fiat mentio de unione, quia Papa non intendit per suas litteras præjudicare juri alteri quæsito, nisi exprimat hoc in litteris, sive sit præjudicium extinctivum, sive dilatativum, ut patet *in re. Quamvis, & cap. Si propter de rescript. lib. 6.* & Geminianus sequitur Marianus Socin. *in rep. ejusd. cap. Postulasti col. 46.* & Felin. *in cap. Nostra num. 23.* in 26. *corollario de rescript.* & Boer. *decis. 346. ad fin.* Potrò in provisionibus beneficiorum vacantium per obitum Papa non consuevit derogare unionibus; sed in vacantibus ex causa resignationis ponit in litteris clausulam suspensivam quarumcumque unionum, per quam quidem clausulam suspendi etiam uniones factas Seminario in vim Concilii Tridentini, ideòque non esse impedimentum, quominus resignatarius in possessione beneficii perseveret, censur. S. Congregatio ejusdem Concilii Interpretes. Item cum in una Hostunen. dubitatum fuerit, an vigore *c. 15. sess. 24.* possit fieri unio de beneficiis viventium, nempe ante vacationem, sine tamen obtinuit præjudicio. Respondit esse posse fieri tamen si beneficium viventis unionem contingat resignari, & resignationem per Sedem Apostolicam admitti, unionem pro illa vice suspendi.

27 Secundo declarat eadem conclusio, ut procedat, si Papa reservaverit beneficium suæ collationi, seu provisioni; fecus si suæ dispositioni, quia etiam dispositionis verbum sit aptum comprehendere etiam unionem, Episcopus unire non poterit beneficium sic reservatum dispositioni, seu ordinationi Apostolicæ: ita Collectar. *hic num. 6.* & Abb. *n. 7. vers. Et hoc intellige,* & Marianus Socinus *num. 64 in fin. vers. Quod tamen intelligit,* Petr. de Perus. *de unio. benefic. c. 4. num. 6.* & 24. & Cacciaul. *in eod. trakt. ar. 4. q. 6.* Licet Nicolaus Grazia nulla ratione, vel auctoritate suffultus oppositum sentiat *in trakt. de benef. par. 12. c. 2. n. 93.*

29 Profp. Fagnan. *in V. Lib. Decretal.*

Tertiò declaratur, seu limitatur prædicta conclusio, ut locum non habeat, si reservatio sit perpetua respectu collationis à Romano Pontifice semper faciendæ de dignitate, officio, vel beneficio, ut contingit in prima dignitate post Pontificalem ejusque Ecclesiæ Cathedralis, quæ semper est Papæ reservata per regulam tertiam Cancellariæ; tunc enim Episcopus unire non poterit, quia per reservationem hujusmodi adempta est prorsus Episcopo potestas de hujusmodi beneficio disponendi: sic Alphonsus Hojeda *in trakt. de incompatibilit. beneficior. p. 2. c. 3. n. 7. arg. c. fin. de confirmat. util. vel inutil. Grazia de benef. par. 12. c. 2. n. 92.* & alii Receptorum.

Secundum tempus est Concilii Tridentini, quod partim probavit, partim correxit antiquorum opiniones: nam *in cap. 5. sess. 21.* statuit primò, ut possint Episcopi etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegati juxta formam juris, sine tamen præjudicio obtinentum, facere uniones perpetuas quarumcumque Ecclesiarum Parochialium, & Baptismalium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum curatis propter eorum paupertatem, & in cæteris casibus à jure expressis, etiam si dictæ Ecclesiæ, vel dicta beneficia essent generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta. Et in hac prima parte probavit illorum sententiam, qui dixerunt reservationem pertinere ad titulum, non autem ad proprietatem beneficii, ideòque adimere Episcopo potestatem conferendi, sed non potestatem uniendi, ut dixi *suprà n. 20.* Sed videtur sustulisse secundam declarationem superius positam *n. 29.* Nam Episcopus videtur posse unire ex Concilio, etiam si Papa reservet suæ dispositioni, seu ordinationi, cum verba illa generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta, tamquam universalia, & geminata comprehendant quamcumque speciem reservationis, vel affectionis, arg. *cap. Solita de major. & obed. & patet ex his, quæ tradunt Geminian. conf. 32. Præmitto n. 4. vers. In contrarium, Socin. conf. 32. Ex his quæ superius, num. 11. vers. Nec obstat lib. 1. plenissime Ruit. conf. 77. Infallon. 7. in fin. & univ. seq. lib. 2.* Deinde subdit Concilium, *Quæ uniones etiam non possint revocari, nec quovomodo infringi vigore cujuscumque provisionis etiam ex causa resignationis, aut derogationis, aut suspensionis:* & in hac secunda parte correxit opinionem illorum, qui existimant unionem Episcopi non fortiri effectum, sed manere in suspenso, donec provifus Apostolicus beneficium dimiserit, ut dictum est *suprà in t. declarat. num. 23.* nam ex Concilio non suspenditur unio ex quacumque provisione, ut ibi dicitur. Observandum tamen facultatem Episcopis attributam *in d. c. 5.* non esse universalem ad unionem quarumcumque beneficiorum, sed restrictam ad casus ibi expressos; unde Episcopi, sed non in vim Concilii unire poterit non curata curatis Ecclesiis, *ut in c. 13. vers. In junioribus sess. 24.* Item dignitati curatæ unire poterit aliam dignitatem ex causa paupertatis, & juxta terminos *a. cap. 5. & cap. 13.* Non tamen unire poterit hospitalia, etiam si darentur in titulum, & in eis nulla exerceretur hospitalitas, *ut in c. 8. sess. 25. vers. Quod si hospitalia,* & ita censur. S. Congregatio. In unionibus ergo de beneficiis reservatis, quæ non includuntur *in d. c. 5.* servanda erit juris communis dispositio, secundum ea, quæ dicta sunt *suprà n. 22. & seqq.* Nam quod mutatur, & c. *l. Sancimus C. de testam. & l. Precipiunt in fin. C. de appell.* Ad hæc in duobus aliis casibus Concilium Tridentinum tribuit Episcopis facultatem uniendi beneficia reservata. Unus est *in cap. 15. sess. 24.* videlicet cum præbendæ unà cum distributionibus quotidianis in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus sunt ita tenues, ut sustinent decenti Canonico gradui non sufficiant: statuit enim S. Synodus, ut liceat Episcopis cum consensu Capituli aliquot simplicia beneficia non tamen regularia iis unire, non obstante quacumque reservatione generali, vel speciali, aut affectione: neque prædictæ uniones tolli, seu impediri possint ex quibuscumque provisionibus etiam vigore resignationis, aut quibusvis aliis derogationibus, vel suspensionibus: & de hoc decreto egi latissime *in cap. Exposuisti supra de præben.* Alius casus est *in c. 18. sess. 23.* ubi tribuitur Episcopis facultas amplius uniendi beneficia simplicia Seminario Clericorum, & difertis verbis statuitur, *ut hoc locum habeat, etiam si beneficia sint reservata, vel affecta; nec per resignationem ipsorum beneficiorum uniones suspendi, vel ullo modo impediri possint:*

possint: sed omnino quacumque reservatione, etiam si in Curia effectum suum sortiuntur, & quacumque Constitutione non obstante. Hæc ibi: & hoc quoque tempore inspecto in hoc speciali casu approbatur facultas uniendi beneficia reservata, quam Episcopi habent à jure communi, absque limitationibus, seu declarationibus, de quibus supra numer. 23. & 29. Neque verò uniones in casibus supra scriptis cadunt sub regulam revocatoriam unionum Sanctissimi D. N. Urbani VIII. quæ habetur in Bulla. tom. 4. pag. 210. quoniam ibi excipiuntur uniones factæ Concilii Tridentini auctoritate.

77 Tertium denique tempus est post Decretum Clementis VIII. hæc de re editum: iam unio in Sac. Congregatione Concilii questum fuerit, an unio beneficiorum affectuorum facta etiam ante vacationem debeat censeri invalida ad obviandum fraudi, quæ in simili unione ab Ordinario committi videtur: & an provisus Apostolicis illorum sit mittendus in possessionem. Die 20. Februarii 1622. Sac. Congregatio censuit de cætero ad obviandum fraudibus oportere decerni, ut non possint etiam ante vacationem uniri Seminariis beneficia, quæ obtineant personæ, quæ ob familiaritatem Cardinalium, vel aliam rationem tales sint, ut quocumque mense decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ. Cæterum in præteritum nihil statuendum. Die 26. Februarii 1601. Sanctissimus D. N. ex sententia Congregationis decrevit, ut superius est adnotatum. Itaque inspecto hoc tempore, quoad uniones, quæ sunt Seminariis, funditus sublata est facultas, quam Episcopi habebant à jure communi, & à Concilio Tridentino uniendi beneficia reservata, vel affecta; sed in aliis unionibus, quæ sunt in vim cap. 5. sess. 21. & cap. 15. sess. 24. salva manet Episcoporum facultas, cum ex Decreto Clementis non reperitur sublata.

38 QUÆRO, an Cardinalis Episcopus habens indultum non obstante Decreto Clementis VIII. unio possit Seminariis ante vacationem etiam beneficia, quæ si eodem Cardinali vivente vacarent, non obstantibus reservationibus, vel affectationibus Apostolicis ad suam collationem pertinerent.

Videtur respondendum posse: nam circumscripto ejusmodi Decreto Clementis VIII. certum est beneficia reservata, vel affecta posse in vim Concilii uniri Seminariis ante vacationem à quolibet Episcopo etiam non Cardinali. Ita enim distertis verbis statuitur Decreto cap. 18. sess. 23. ibi: *Necnon beneficia aliquot simplicia etiam ante vacationem huic Collegia applicabunt, & incorporabunt; quod locum habeat etiam si beneficia sint reservata, vel affecta: nec uniones beneficiorum ullo modo impediri possint, sed omnino quacumque vacatione etiam in Curia effectum suum sortiuntur.* Quo loco cum Concilium aperte disponat de beneficiis affectis, vel reservatis Seminariis uniendis, etiam ante vacationem, negati non potest, quin Episcopus omnibus attributa sit potestas uniendi Seminariis et quoque beneficia, quæ tempore unionis sint reservata, vel affecta. Atque ita ante Decretum in Clementis sæpius respondit S. Congreg. Concilii, cujus sententiam approbarunt S. Pius V. & Gregorius XIII.

39 Itaque cum Cardinalis Episcopus habeat hanc facultatem à Concilio, videndum est, an illi obstat Decretum Clementis. Et videtur respondendum non obitare: nam ut prædixi, Clemens VIII. ex sententia Congregationis Concilii die 16. Februarii 1602. decrevit, de cætero ad obviandum fraudibus non posse etiam ante vacationem uniri Seminariis beneficia, quæ obtineant personæ, quæ vel ob familiaritatem Cardinalium, vel aliam rationem tales sint, ut quocumque mense decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ.

40 Hoc autem Decretum neque in verbis, neque in ratione comprehendit Cardinalem habentem indultum: non in verbis, quia loquitur de beneficiis, quæ obtinent personæ, quæ tales sint, ut quocumque mense decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ: unde nullo modo comprehendit beneficia, quæ si eodem Cardinali vivente vacarent, ad ejus collationem pertinerent, non obstantibus reservationibus, vel affectationibus Apostolicis, ut supponitur in dubio, de quo agitur. Certum est enim ea non fore affecta Sedi Apostolicæ, sed absolute pertinere ad collationem Cardinalis Episcopi, cujus ordinaria potestas in conferendo per indultum non ampliat, sed prætervatur

remotis obstaculis reservationum, juxta novissimas decisiones Casad. 3. & Cresc. ent. eundem 3. de priviis.

Sed neque mens, & ratio evitandi fraudes, quæ exprimitur in eodem Decreto, congruit Cardinali habenti indultum, & volenti unire Seminario beneficia ad suam collationem pertinentia; quia hoc modo non potest ullo pacto unire in fraudem, ut præcipiat Papæ collationem beneficii: nam cum collatio stante indulto non ad Papam, sed ad ipsum Cardinalem pertineat; utique uniendo; non Papæ, sed sibi tantum infert præjudicium, cum se ipsum privet ea facultate, quam habet à jure communi beneficium conferendi, ut c. Conventense de offic. Ordin. c. 2. de concess. præben. & c. Ex frequentibus de inst. cum mult. siml.

Neque refragatur, quòd si Cardinalis præcederet ante obtitum obtinentis beneficium, ejusmodi unio cederet in præjudicium Papæ, ad quem ratione familiaritatis spectaret beneficium conferre. Siquidem respondetur Decretum Clementis non considerare hunc incertum, & futurum eventum, cum potius requiratur, ut reservatio Sedi Apostolicæ sit certa in ipso unionis initio, dum prohibet uniri beneficia personarum, quæ tales sint, ut quocumque mense decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ. Atque ita tunc demum prohibet unionem, si ad sit certitudo Apostolicæ affectationis. Quæ quidem certitudo non adest, cum Cardinalis uniat beneficium, quòd si se vivente vacaret, ad suam collationem pertineret; quia fieri potest, ut vacatio contingat se adhuc vivente: & revera si Clemens hoc incertus eventus considerasset, utique censetur prohibuisse uniones beneficiorum etiam non affectuorum: nam quis prohibet beneficium non reservatum fieri reservatum per futuram familiaritatem possidentis, per obtitum in Curia, seu in mense reservato, vel ob aliam quacumque causam? Et tamen uniones beneficiorum per hujusmodi affectationes, aut reservationes supervenientes non impediuntur, nec suspenduntur, quia Clemens respexit ad reservationem certam in ipso unionis initio, non autem ad futuras contingentes, ut jam sæpius declaravit Sac. Congregatio Concilii, cum hujusmodi casus eventitii attendi, & considerari non debeat, ut l. 2. §. Si eo tempore, ff. de re admistr. rer. ad extr. pers. in l. Julianus, ff. qui, & à quib. & notat Archid. in cap. penult. 5. dist. Præteritum verò, quia in hoc futuro contingenti mortis Cardinalis nulla fraus considerari potest adversus collationem Apostolicam. Quis enim credat Cardinalem unire Seminario beneficium ad hoc, ut post mortem suam præcipiat Papæ ejusdem beneficii collationem? Itaque Clemens illi tantum fraudi obviare voluit, quam committebant Ordinarii uniendo ea beneficia, quæ sciebant certò ad suam collationem spectare non posse, sed ea fore affecta Sedi Apostolicæ ratione familiaritatis, aut aliam ob causam, quæ quidem ratio fraudis non viget, neque vigere potest in casu, de quo agitur.

Superest nunc respondere ad ea, quæ in voto Rotæ in contrarium afferuntur.

43 Et primum non obstat, quòd ex Concilio non liceat Episcopis unire Seminario beneficia affecta tempore unionis: nam respondetur contrarium declarasse S. Congregat. æ Summos Pontifices S. Pium V. & Gregorium XIII. & declarationes, quæ afferuntur in contrarium, emanarunt post Decretum Clementis, & non ante. Hoc autem Decretum non obstat Cardinali, cum habeat indultum, quòd removet obstacula reservationum, ut dictum est.

Non obstat secundò, quòd indultum non disponat de beneficiis vacaturis, sed tantum de vacantibus, ibi: *Cum vacare contigerit*: nam respondetur, inòd indultum non disponat de vacantibus, sed de vacaturis: hoc enim propriè importat illa verba, *Qua vacare contigerit*, quæ sunt futuri temporis, & excludunt vacantia, ut tradit in specie Oldrad. consil. 310. incip. *Thema vale est vacante Prapostura*, ubi respondit indultum de percipiendis fructibus primi anni beneficiorum, quæ vacare contigerit, non comprehendere beneficia vacantia, sed vacatura.

Non obstat tertio, quòd etiam si in Cardinali cesset ratio fraudis considerata in decreto Clementis; attamen decretum ipsum in sui generalitate cessare non debeat, secundum Bald. in consil. 150. num. 16. lib. 1. Respondetur enim hoc solum posse procedere, quando casus est comprehensus in ver-

verbis legis: tunc enim si esset aliquando ratio legis impulsiva, tamen lex cessare non debet, ut in exemplo Calphurniæ de quo *in l. 1. §. 1. ff. de postulan.* Ideoque si aliquis Episcopus non Cardinalis uniret beneficium reservatum, tamen si id faceret sine ulla fraude, non tamen propterea unio esset valida: secus autem est, cum casus in verbis legis non comprehenditur; nam tunc si nec in ratione comprehendatur, certum erit legem ad illum casum non pertinere, *ad l. 4. §. Taries, ff. de damn. infect.* Casus autem Cardinalis volentis unire beneficium, quod si vacaret, certum non esset fore affectum Sedi Apostolicæ, sed potius ad suam collocationem pertinere, non solum non comprehenditur in ratione, sed nec in verbis decreti Clementis, ut jam diximus. Ergo non procedit hoc casu argumentum à ratione legis cessante. Præterquamquod Baldus reprobat Felinus *in c. Si quando, §. Circa reddendam, sub nu. 11. de rescript.* & tamen Baldus non loquitur, ubi ratio est expressa in lege: tunc enim ea cessante, cessat legis dispositio, ut idemmet Bald. tradit *in d. l. Non dubium n. 5. post Bart. ibi num. 9. C. deleg. Dyn. in c. fin. num. 12. & seq. de reg. jur. in 6.*

45 Ac denique non obstat, quod indultum non det Cardinali potestatem uniendo, sed solum conferendi, quod fusc probatur in eodem voto: nam respondetur Cardinales Episcopum habentem indultum non unire virtute indulti, sed sua ordinaria facultate quam habet à jure communi, & à Concilio: indultum enim hoc tantum facit, id est removet obstacula, & impedimenta reservationum, itaque Cardinalis Episcopus liberè possit, & absque impedimento uti sua facultate Ordinaria, ut notant Jo. Monach. & Gemini. *in c. Cum aliquibus de rescr. in 6.* ubi dant exemplum de victo, cujus manus, pedesque ab aliquo exsolvuntur: graditur enim, & reliqua agit sua vi, non autem solvens; & extant vulgare decisiones Cassad. & Crescent. superioris relate *num. 41.*

47 Juxta prædicta QUÆRO, an Cardinalis Episcopus, qui, ut præfertur, habet indultum, non obstante decreto Clementis VIII. unire possit Seminaria beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta.

Solutio pendet ex duplici inspectione: Altera est, an hujusmodi decretum comprehendat S. R. E. Cardinales, cum de illis expressam mentionem non faciat. Altera, quatenus illos comprehendat, an obstat Cardinali Episcopo habenti indultum, quominus unire possit reservata duplici affectione personali, quippe quæ ex sententia Rotæ in indulto non comprehenditur, ut apud Caputaq. *ex decif. 85. part. 2. Agidius decif. 425.* & tradit Mandol. *praxi Signat. grat. in ver. Indultum conferendi verif. An unire,* & fuit plenè resolutum in voto DD. Ubaldi, & Verospi Rotæ Auditorum in Causa Cæsenaten. anno 1615. ubi dixerunt hoc habere locum non obstantibus clausulis generalibus, & prægnantibus, quia non includunt ea, quæ Papa non esset de facili concessurus. Sed in fine ejusdem voti distinxerunt inter geminas reservationes personales, seu coequales, veluti si beneficium obtinens sit familiaris Papæ, & Protonotarius; & tunc dixerunt indultum non extendi ad beneficia reservata hæc duplici reservatione; unde cum mysterio proposita quæstio restricta est ad reservationem personalem. Sin autem reservationes sint dispares, videlicet realis, & personalis, vel utraque personalis, una tamen altera inferior, ut si beneficium sit familiaris Papæ, & Cardinalis: hoc casum admittunt posse obtinere contrariam opinionem. Pro qua distinctione optime facit quod scripsit Saten. *in regula de impetrand. benefic. vacant. per obit. q. 15. n. 7. & 8.*

His ita constitutis, quoad inspectiones propositas non est opus prolixiori disputatione: quandoquidem utriusque solutio præter ex litteris in forma Brevis, quæ inscribitur, Sanctissimi Dom. N. Urbani Divina providentia Papæ VIII. confirmatio Decreti Clementis Papæ VIII. prohibentis fieri uniones beneficiorum dispositioni Sedis Apostolicæ reservatorum, vel affectorum, cum declaratione, quod Decretum hujusmodi comprehendit etiam S. R. E. Cardinales, & alios indulta conferendi reservata habentes; quodque illi non poterant, nec possunt conferre beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta: tenoris infra scripti, videlicet

49 Quamvis fel. record. Clemens Papa VIII. prædecessor noster accepto, quod aliqui Ordinarii beneficia ecclesiastica in suis mensibus vacantia, & aliàs dispositioni Apostolicæ non reservata, personis sibi benevolis conferrebant: illa verò, quæ reservata erant, Seminariis puerorum sæpè uniebant, ad evitandum hoc Sedis Apostolicæ præjudicium per ejus decretum prohiberent, ne uniones beneficiorum ecclesiasticorum dispositioni Sedis Apostolicæ tempore, quo uniantur reservatorum, vel affectorum fieri possent etiam vigore Decretorum S. Concilii Tridentini in favorem Seminariorum puerorum ad præscriptum ejusdem Concilii erectorum, sive erigendorum; nih.ominus postea prætextu Indultorum Apostolicorum conferendi beneficia reservata, vel affecta per Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac etiam per Nos aliquibus personis, præsertim S. R. E. Cardinalibus concessorum, executio prædicti Decreti Clementis prædecessoris de facto impedita fuit, & impeditur, quoniam Cardinales indulta conferendi, & disponendi de reservatis, vel affectis habentes assentunt se non esse in prædicto Decreto comprehensos, tamquam in eo expressè non nominatos, & ulterius tàm ipsi Cardinales, quàm alii, qui ex prædictis indultis Apostolicis habent facultatem conferendi reservata, seu affecta, ac de eis disponendi, nedum prætendunt indulta hujusmodi continere facultatem disponendi de eisdem beneficiis etiam per modum unionis, & extinctionis in præjudicium perpetuum Sedis Apostolicæ, quæ illorum provisione perpetuè privata remaneret, sed etiam ex ipsis indultis esse sublatam, & extinctam reservationem quamcumque, idè etiam auctoritate ordinaria potuisse, & posse per eos fieri eorumdem beneficiorum uti non reservatorum, nec affectorum unionem, Decretaque Concilii eis concedere facultatem uniendo etiam reservata eisdem Seminariis: Quin imò etiam in Pontificatu rec. mem. Pauli V. etiam prædecessoris nostri hætemus ex voto duorum Rotæ Auditorum fuerit in Dararia observatum, & observetur beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta non comprehendi in prædictis Indultis; tamen etiam prætendunt hanc reservationis duplicitatem non impedire eorum provisionem vigore prædictorum Indultorum faciendam, eisdemque beneficiorum unionibus non obstat, & propterea diversimodè etiam executio litterarum Apostolicarum provisionis eorumdem beneficiorum indebitis præferentibus hujusmodi impedita fuit, & impeditur de facto in diversis Tribunalibus, & Congregationibus præsertim Rotæ, & Congregationis Concilii Tridentini, in quibus reperitur hæc resolutiones etiam inter se discordantes: Volentes igitur prædicta impedimenta tollere, & nostro Oraculo prætensas dubitationes dilucidare; motu proprio, certa scientia, ac maturata deliberatione nostris deq; Apostolicæ potestatis plenitudine hæc nostra perpetua Cõstitutiõ prædictum Decretum Clementis prædecessoris prædicti super executione, seu interpretatione ejusdem Concilii emanatum confirmamus, invariabiliterque de cætero observari mandamus per quoscumque Patriarchas Metropolitano, Archiepiscopos, Episcopos, etiam S. R. E. Cardinales, declaramusque prædictum Decretum etiam eisdem Cardinales comprehendisse, & comprehendere, prædictosque Cardinales, & quoscumque alios prædicta indulta Apostolicæ conferendi prædicta beneficia reservata, seu affecta, & de eisdem disponendi habentes, non potuisse hætenus post prædictum Decretum Clementis prædecessoris, nec in posteru posse in vim illorum, nec vigore ejusdem Concilii, aut aliàs etiam auctoritate eorum ordinaria, prætextu quod ex prædictis indultis extinctæ, & sublatae sint reservationes, & affectiones, eadem beneficia quomodolibet tempore unionis reservata, vel affecta unire etiam Seminariis prædictis puerorum, nec de eis per viam cuiuscumque unionis, suppressionis, vel applicationis disponere, nec etiam in vim prædictorum Indultorum reservata, & affecta conferendi, ac de eis disponendi, potuisse, nec posse conferri e beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta. Præsentis quoque litteras de subreptionis, ac obreptionis, seu nullitatis vitio, nosseque intentionis defectu, etiam ex eo quod Seminaria, & quicumque, & cuiuscum-

que status, conditionis, gradus, qualitatis, ac dignitatis, etiam Ecclesiasticæ, de super interelle habentes, vel habere prætententes, ad hæc vocati non fuerint, vel pignissis non contententis, notari, impugnari, redargui, aut in jus, vel in controverſiam revocari non poſſe: hæcque & non aliter per quoscumque judices ordinatos, & delegatos etiam Sacri Palatii Apostolici, Causarum Auditores, ac S. R. E. Cardinales, eorumque Congregationes, & quoscumque alios speciali expreſſione indigentes judicari, diſſimili, & interpretari debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, seu interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane si fecus super his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obstantibus præmissis omnibus, & ſingulis, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis etiam in Concilio generalibus editis, regulis Cancellariæ, & quatenus opus foret etiam illa de non tollendo jure quaſito, cæterisque contrariis quibuscumque. Quorum omnium, & ſingularium tenores, earundem litem, & cauſarum etiam hæctenus pendentium ſtatum, & merita, & ipſorumque beneficiorum nuncupationes, ſituationes, & qualitates, partiumque colligantium, necnon judicium nomina, & cognomina, Tribunaliumque, & Congregationum præſententias, & facultates, cæteraque hæc forſan exprimentia, & inſerenda, pro expreſſis, ac de verbo ad verbum inferriſ haberi volumus. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Anno Piſcatoris die 15. Julii 1642. Pontificatus Nollti Anno decimonono.

51 **Uterius QUÆRO**, an unio beneficii litigioſi facta Seminario ad præſcriptum Conc. Trid. c. 18. ſeſſ. 23. ſit valida, necne?

Videtur reſpondendum eſſe validam: nam decretum d. c. 18. primò tribuit Epifcopo facultatem uniendi Seminario Clericorum beneficia aliquot ſimplicia ſine cultus divini, & illa obtinentium præjudicio, ac deinde adicit: Quod locum habeat, etiamſi beneficia ſint reſervata, vel affecta, nec per reſignationem ipſorum beneficiorum unio nes impediri ullo modo poſſint, ſed omninò quæcumque vacatione etiamſi in Curia effectum ſuum ſortiantur, & quæcumque conſtitutione non obſtante. Quibus verbis videtur attributa facultas uniendi etiam beneficia litigioſa.

52 **Primo**, quia multorum ſententia eſt, beneficium ratione litis cenſeri affectum: quod cenſent Probus ad Monach. inc. 1. num. 8. verſ. *Idem dic de reſervatis Sedi Apoſtolicæ*, & affectis ratione litigii, de offic. Legat. in 6. Mandof. in proæm. regul. Cancellar. q. 5. num. 9. verſ. *Affectio etiam cauſatur ratione litis*, Satnen. in regul. de imperat. benefic. vacan. per obitum Cardinalis q. 8. anse nu. 7. verſ. *Tefiſſæ amen*, num. 7. verſ. *Postremo ſaciæ*, & Rebuffus ſup. concordan. rubr. de collat. §. *Volumus in ver. affectus fol. 451.* Quorum opinio ſi vera eſt, hæc caſus deciditur expreſſis verbis Concilii, quibus datur facultas uniendi beneficia etiam reſervata, vel affecta.

53 **Deinde** etſi multi ſentiant in ſtrictiori ſignificatione aliud eſſe beneficium litigioſum, aliud affectum, vel reſervatum, ut idem Mandof. in d. regul. de imper. benefic. q. 9. nu. 5. & Simonet. de reſervat. qu. 10. num. 9. ſeq. Veritas tamen eſt longè minus eſſe beneficium litigioſum, quàm reſervatum: nam per litem non abdicatur proſtriſ ab Ordinario conferendi facultas, ſed ſuſpenditur tantum uſque ad litis exitum, c. 2. ut lite pendente lib. 6. & Clemen. 1. eod. tit. Lis enim eſt qualitas ſuſpenſiva, & veluti ſimplex inhibito temporalis, per quam manus Ordinarii ligantur, ut interim non conferant, Gomez in regul. de trienn. qu. 31. verſ. *Tamen pace eorum*, Covarr. prædic. quaſt. cap. 36. n. 7. verſ. *Quinto*. At per reſervationem omninò tollitur Ordinarii facultas conferendi, & beneficium remanet perpetuo affectum, Extravag. Ad Roman. de preben. & tradit Gomez loc. cit. Itaque ſi Concilium tribuit Epifcopo poteſtatem uniendi beneficia etiam reſervata, vel affecta, quorum collatio certum eſt nunquam ad Epifcopum, ſed ſemper ad Sedem Apoſtolicam pertinere; longè magis cenſetur attribui poteſtatem uniendi litigioſa, quorum proviſio dubium eſt an ſpectare debeat ad Papam, vel ad Ordinarium ratione litis: nam ut ait Simonet. d. qu. 10. num. 6.

54 **collatio** beneficii litigioſi pendet à dubio litis eventu; & plus juris habet Ordinarius in beneficio litigioſo, quod ſi-

nita licet ſpectare poteſt ad ſuam collationem, quàm in reſervato, cuius proviſio ſemper, atque indiſtinctè pertinet ad Papam; & majus præjudicium inferitur Papæ in unione reſervati, quod certum eſt ad ejus collationem pertinere, quàm in unione litigioſi, cuius proviſio poſt litis exitum ſpectare poteſt ad Ordinarium. Unde in facultate uniendi reſervata, quod magis eſt, videtur abſque dubio comprehendi facultas uniendi litigioſa, quod minus eſt, cap. Ex parte, al. terzo, de decim. 1. In eo quod plus, & in l. 100. ſi de reg. jur. cum concord. de quibus utrobique per Decium, Præteritum verò, quia Concilium nititur dictione illa, *etiamſi*, quod, inquit, habet locum, etiamſi beneficia ſint reſervata, vel affecta: de cuius quidem dictionis natura eſt ampliare diſpoſitionem, & implicare etiam magis dubitabilem, c. Cum illis, ubi Archid. num. 1. verſ. *Illis etiam de prebena. in 6.*

Et confirmatur, quia Concilium concedit Epifcopo auctoritatem uniendi beneficia, cuſcumque qualitates fuerint: quæ quidem verba apta ſunt comprehendere etiam beneficia litigioſa, c. *Solita de majori. & obed. cum alleg. per Salic. l. 2. n. 6. C. de novat. & per Roman. conf. 31. Viſis his n. 2. verſ. Ex quo enim*. Deinde addit, Quod habeat locum etiamſi beneficia ſint reſervata, vel affecta: qui quidem gradus utriusque excedit, & longè ſuperat impedimentum litigii. Tertio jubet unionem ſortiri effectum non obſtante vacatione in Curia, per quam inducitur reſervatio clauſa in corpore juris, id eſt in c. 2. de preben. in 6. & qua nulla in jure major, vel potentior invenitur, ut ait Gul. dec. 33. de preben. relatus à Gomez de regul. de trienn. q. 31. in proæm. Neque hæc contentum Concilium, adicit poſtremo unionem hæc debere effectum ſortiri quæcumque conſtitutione non obſtante, quæ verba propriè referri poſſunt etiam in Conſtitutione Bonifacii VIII. in d. c. 2. ut lit. pend. in 6. per quam ſuſpenditur collatio beneficii litigioſi durante lite. Itaut propterea ſive mentem, ſive verba Concilii ſpectemus, non videtur dubitandum, quominus liceat Epifcopo unire Seminario beneficia etiam litigioſa. Atque ita tollitur obiectum, quòd aliud ſit beneficium affectum, aliud litigioſum: quo uno fundamento, Rota in hac cauſa Corduberiſ iterum, ac tertio cenſuit Concilium non comprehendere litigioſa: re vera enim facultas conferendi affecta, quod magis eſt, utique complectitur facultatem conferendi litigioſa, quod minus eſt.

Neque obſtat, quòd in his, quæ diſſerunt ſpecie, in eo, quod eſt plus, non contineatur id, quod eſt minus. c. *Cui de non ſacerdotali de prebena. l. Solemus. §. Larranculus. §. de judic. & declarat. Dyn. in reg. Sexti. §. Plus ſemper, verſ. Sed didendum eſt*. Nam pro ſolutione conſiderandum eſt quod ſpectat ad præſentem quaſtionem, inter beneficium litigioſum, & reſervatum duas tantum eſſe differentias. Prima eſt, quia prohibitio conferendi litigioſa, eſt temporalis durante lite; prohibitio vero cõferendi reſervata eſt perpetua, uſque ad Papæ proviſionem. Et hæc primam differentiam certum eſt non eſſe in ſpecie, ſed tantum in quantitate temporis, vel durationis; itaut propterea in facultate uniendi, non obſtante prohibitione perpetua, abſque dubio comprehendatur facultas uniendi, non obſtante prohibitione temporalis: ſicut qui poteſt relegare, vel interdicere in perpetuum, multò magis poteſt relegare, vel interdicere ad tempus, & qui poteſt abſolvere a ſuſpenſione perpetua, longè magis abſolvere poteſt a ſuſpenſione temporalis, cum hæc non differant niſi tamquam magis, & minus, ut l. *Relegatorum. §. Soter. ff. de interd. & releg. & l. Meritiſ. ff. de pænit.* Secunda difficultas eſt, quòd in reſervatione Papa duo facit, id eſt prohibet Ordinarium conferre, & reſervat ſibi jus conferendi; in litigio autem non facit niſi unum ex his duobus, id eſt prohibet Ordinarium conferre: nemini autem reſervat jus conferendi, ſed illud relinquit in ſuſpenſo, vult pendere à futuro eventu: Et in hoc quoque reſervatio non differat à litigio niſi tamquam magis, & minus: certum eſt enim in reſervatione includi illam ſimplex prohibitionem conferendi, quæ in eſt litigio, ſicut in mixto continentur ſimplicia. Beneficium enim litigioſum Papa ſolum prohibet conferre: reſervatum verò non ſolum prohibet, ſed ulterius procedendo ſuæ diſpoſitioni reſervat; atque ita reſervatio includit caſum litigii; ſed illud excedit gradu; unde facultas uniendi reſervata omninò comprehendit facultatem uniendi litigioſa; eum hæc, ut diximus, non differant niſi ut magis, & minus,

ut in c. Plus super de rez. jur. in 6. & ibi notat glof. Jo. Andr. & Doctores.

Sed objicit: Major ratio prohibitionis est in litigiosis, quam in reservatis, nec scilicet propter novos adversarios, qui malitiosè interdum petitoribus subrogantur, litigia in Ecclesiarum dispendium prorogari contingat, ut legitur in d. c. 2. *Ut lite pendente* in 6. Ergo facultas uniendi reservata non includit litigiosa.

62 At respondetur hanc rationem posse quidem considerari in collatione, sed non in unione. Primò quia unio fieri potest etiam in vita colligantium, ut Clem. 2. *de reb. Eccl. non alienan.* quo casu per unionem Seminarii non adicitur novus adversarius, neque prorogatur litigium: sed idemmet colligantes litem prosequuntur, & post obitum illorum unio effectum sortitur. Deinde quia etsi unio fiat post obitum unius ex colligantibus, tamen Seminarium poterit litem non prosequi, & expectare obitum alterius colligantis superstitis, cum certum sit unionem tunc esse habituram effectum absque ullo ipsius Seminarii dispendio. Præterea verba illa textus, *qui malitiosè petitoribus subrogantur*, non congruunt loco pio, cuiusmodi est Seminarium. Ac denique quia prohibitus conferre litigiosa non debet conferri prohibitus illa unire etiam circumscripta Concilii dispositione, dummodò unio fiat absque obtinentium præjudicio: Sic enim videmus beneficia etiã reservata posse ab Ordinario uniri, quamvis conferri non possint, cum unio respiciat proprietatem beneficii, collatio verò titulum, Rota dec. 4. 5. & 6. *de reb. Eccl. non alien. in antiq.* & fusiùs dictum est supra n. 20. & 22. Experientia etiam docuit hanc rationem præjudicii Ecclesiarum propter litigiù prorogationem esse parùm considerabilem, cum stante lite Papa consueverit passim concedere subrogationes in juribus defuncti, ut in regula Cancellariæ 19. *de subrog. collatig.* & ibi Glossatores.

63 Ultimò omitterendum non est hanc questionem in casu huiusmodi affini fuisse jam decisam in Congregatione Concilii, nam cum decretum c. 18. *seff.* 24. jubeat conferri Parochiales prævia forma examinis per concursum, etiam si, inquit, Parochialis Ecclesia reservata, vel affecta fuerit; dubitatum fuit, an sub ea dispositione comprehenderentur beneficia litigiosa: & quamvis adductum fuisset litigiosa beneficia non esse reservata, vel affecta, sed tantum illorum collationem suspensam esse: ac proinde in ipsis non verificari verba Concilii, de reservatis, vel affectis lo-

quantur: tamen S. Congreg. censuit decretum d. c. 18. habere locum, etiam si ipse Parochialis litigiosus sint.

Hæc omnia videntur absque dubio procedere in unionibus factis ante annum 1602. At verò in unionibus postea factis, & in futurum faciendis longè major est difficultas, nam ut dictum est in præcedenti questione Clem. VIII. die 22. Februarii 1602. ad vitandas fraudes ex sententia Congregationis decrevit, ut de cetero non possent uniri Seminarii beneficia, quæ obtineant personæ, quæ vel ob familiaritatem Cardinalium, vel aliam ob causam tales sint, ut quocumque mente decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ: Dubitari enim potest, an hoc decretum quomodomodum abtulit Episcopo facultatem uniendi reservata, ita enim abstulerit facultatem uniendi litigiosa.

Verius videtur hoc decretum non habere locum in litigiosis, quia in illis non viget tanta ratio prohibitionis, quantum viget in reservatis: neque enim unio conferri potest fieri absolute in fraudem collationis Apostolicæ; quia incertum est, an finita lite beneficium conferri debeat à Papa, vel ab Ordinario; & potest contingere, ut Ordinarius uniendo præjudicet suæ collationi, pura si beneficium vacaverit extra Curiam, quo casu collatio litigiosa finita lite ad Ordinarium spectat, juxta text. in d. Clem. 1. *ut lite pendens*. Et cum magis sit beneficium esse reservatum, quam litigiosum, ut superius diximus n. 53. non sequitur, Episcopos ubi decretum Clementis non potest unire reservata: ergo nec litigiosa, quia regula in eo quod plus, procedit in oratione affirmativa, non in negativa, ut declarant Bart. & DD. in l. 1. §. *Stipulanti*, ff. *de verb. oblig.* & Dec. d. l. *In eo quod plus nu. 8. vers. Tertio regula procedit*: Sicut nec valet argumentum de parte ad totum, ut per Cald. *conf. 1. 1. alias 2. de arbitr.* Præterquam quòd nec verba ejusdem decreti conveniunt ullo modo beneficiis litigiosis: loquuntur enim de illis tantum, quæ quocumque mente vacaverint, certum tamen sit fore affecta Sedi Apostolicæ: at verò litigiosa si vacaverint extra Curiam in mente Ordinarii, finita lite nullo modo sunt affecta Sedi Apostolicæ, sed ad Ordinarii collationem pertinent ut statutum est in d. Clem. 1. atque ita in litigiosis non adest certitudo illa, quam decretum requirit.

Itaque videtur respondendum unionem beneficii, sive ante, sive post Decretum Clementis facta fuerit, tamen non esse nullam ex eo quòd beneficium sit litigiosum: & in hanc sententiam S. Congreg. respondit.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

Innocentius III. Episcopo Hiponen. & Abbati de Titulo Vistatoribus Lombardie.

CAPUT X.

EX litteris vestris accepimus, quòd cum ab Albigensem Ecclesiam, unà cum Pisano Archiepiscopo, tunc Episcopo Vercellens. accessisset, visitationis officium impleturi: Albigenens. Episcopus inter cætera, quæ proposita fuerant contra ipsum, ore proprio est confessus, quòd cum quidam in villa quadam ad ejus jurisdictionem spectante infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omnino, offerens, quòd cadentis ferri judicio se purgaret, & ut suspensio puniretur, si deficeret in eodem: dictus Episcopus requisivit à iudice, quid super hoc videretur eidem: & cum iudex respondisset, ut fieret sic ille, combustus est: unde iudex pavescit, quid sibi super hoc videretur, consulit Episcopum memoratum: qui respondit, quòd si fur sic evaderet, malum esset: quamquam affirmet se verbis talibus usum fuisse: Auditis quantus est clamor populi: omnes dicunt, malum est, si sic evaserit impunitus: & sic Episcopus & iudex villam ipsam cum multitudine sunt egressi: in quorum presentia prædictus fur est suspensus, propter quod ipsum cum litteris vestris ad Sedem Apostolicam destinatis: sed idem nihil super his proposuit coram nobis, nec litteras vestras vidimus, licet idem se nobis illas asserat præsentasse: quinimò cum dictus Archiepiscopus ad Sedem Apostolicam accessit, qui nobis huiusmodi rei seriem plenariè indicavit, idem Episcopus à nostra discessit presentia, & perquisitus, non potuit inveniri. Nos autem quia idem Episcopus non solum in judicio cadentis ferri, verum etiam in furis suspensio graviter noscitur deliquisse: cum his non tantum auctoritatem præstiterit verum etiam presentiam exhibuerit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus. Cum igitur Pontificale officium sine altaris ministerio non valeat adimpleri: Mandamus, quatenus ut Episcopatum cedat, moneatis eundem: alioquin ipsum ab Albigenens. Ecclesia amoventes, faciatis, eidem per electionem Canonice de persona idonea provideri.

EX litteris . Episcopus , cujus auctoritate homicidium est commissum , a ministerio Altaris , & officio Pontificali , & Episcopatus administratione deponitur . Vel sic : Episcopus præstans causam directè , vel indirectè homicidio committendo , eo commissio , privati debet officio Pontificali , & Sacerdotali , & ab administratione Episcopatus removeri . Vel tertio , &

brevius : Clericus auctoritatem , vel consilium directè , vel indirectè homicidio præstans , irregularis efficitur . Hoc dicit Abb Siculus . Prima pars narrat factum . Secunda diffiniendo committit , ibi , *Nos autem* .

Pro intellectu hujus Decretalis vide quod dixi in c. *Requisit* n.80. de *Ordin. ab Episc.*

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

C A P U T XII.

ACcedentibus ad nos de diversis mundi partibus Episcoporum querelis , intelleximus graves & grandes quorundam Abbatum excessus , qui suis finibus non contenti , manus ad ea , quæ sunt Episcopalis dignitatis , extendunt , de causis matrimonialibus cognoscendo , injungendo publicas pœnitentias : concedendo etiam indulgentiarum litteras , & similia præsumendo : unde contingit interdum , quòd vilescit Episcopalis auctoritas apud multos . Volentes igitur in his , & Episcoporum dignitati , & Abbatum providere salutis : Præsenti decreto firmiter prohibemus , ne quis Abbatum ad talia se præsumat extendere , si proprium voluerit periculum evitare : nisi forsan quisquam eorum specialis concessionem , vel alia legitima causa , super hujusmodi valeat se tueri .

S U M M A R I U M .

- 1 **P**relati inferiores de matrimonii cognoscere , publicas pœnitentias injungere , & Indulgentias dare non possunt , nisi hoc eis competat de jure specialiter .
- 2 **C**ausas matrimoniales cognoscere est dignitatis Episcopalis .
- 3 **C**ausarum matrimonialium cognitio acquiri potest non privilegio , sed etiam consuetudine legitime præscripta .
Et quid post Concilium Tridentinum n. 6. vers. Hodie vero .
- 4 **P**relati inferiores acquirere possunt ea , quæ sunt dignitatis Episcopalis , non solum privilegio , sed etiam præscriptione .
- 5 **N**on tamen ea , quæ sunt Ordinis Episcopalis .
- 6 **E**tiam si præscriptio sit immemorabilis .
- 7 **A**bbates , & alii inferiores Prelati Indulgentias concedere non possunt , & n. seq. usque ad n. 20 .
- 8 **I**ndulgentiæ partim accedunt ad dignitatem Episcopalem , partim ad Ordinem .
- 9 **E**piscopus electus , & confirmatus ante consecrationem an possit indulgentiarum litteras dare , & numeri seq. .
Et quid si non sit Presbyter , ibid. & n. 11 .
- 10 **C**lavus jurisdictionis non est quid sacramentale . Indulgentia non pertinet ad dispensationem bonorum communium Ecclesiæ , ibid .
- 11 **L**egati etiam non Sacerdotes possunt indulgentias concedere .
Indulgentia pertinet ad clavem jurisdictionis , ibid .
- 12 **I**ndulgentia dari non possunt ab inferioribus Prelatis etiam jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus .
- 13 **S**ed ab Episcoporum tantum .
- 14 **E**cclésiæ assimilatur Congregationi politica . *Conventus vel Parochia Congregationis æconomica .*
- 15 **E**piscopus solus propriæ Prelatis Ecclesiæ dicitur .
- 16 **P**lebani non sunt propriæ Prelati , sed quasi Coadjutores Episcopi .
- 17 **I**ndulgentias dare non potest Pœnitentiarius generalis Episcopi , nec Capitulum sede vacante .
- 18 **E**t an valeat contraria consuetudo .
- 19 **G**enerales , & Provinciales indulgentias concedere non possunt .
- 20 **A**bbates nullius diocesis habentes omnimodam jurisdictionem quasi Episcopalem in clericum , & populum exclusis Episcopis , an possint causas matrimoniales ,

& criminales cognoscere , latissime discutitur usque in finem .

Regulares veniunt appellatione inferiorum , qui à Conc. *Trid.* causas matrimoniales , & criminales cognoscere prohibentur , ibid .

Declaratur n. 40. & 50 .

21 **C**ausæ matrimoniales cum sint graves , itidem & criminales , non sunt per quoslibet tractandæ .

22 **C**uria Romana comititur causas matrimoniales Episcopis ; & si alios adjungit , ponit clausulam , *Quòd si non omnes , tu staret Episcopo .*

23 **I**nferiorum appellatione veniunt omnes Episcopo inferiores *Declaratur n. 38. & 50 .*

24 **D**istinctionis taxativæ natura est ponere , quod affirmat , & præter id quod ponit , omne aliud excludere .
Declaratur n. 41. & seq. usque ad n. 46 .

25 **M**onitoria ad finem revelationis decerni non possunt ab Abbatibus nullius diocesis habentibus Episcopalem jurisdictionem , sed petendæ sunt à Sede Apostolica , & num. 47 .

26 **R**emissiones matrimoniales remitti non possunt ab Ordinariis inferioribus . sed ab Episcopo tantum .

27 **A**bbates ex Conc. *Trid.* prohibentur causas matrimoniales , & criminales cognoscere .

Declaratur n. 48. & 50 .

28 **A**bbates habent dignitatem excellentem , & primam post Episcopalem .

29 **A**c si proprium territorium habeant cum jurisdictione quasi Episcopali , exclusis Episcopis , veniunt appellatione diocesani .

30 **C**ausæ matrimoniales olim committebantur inferioribus Prelatis habentibus jurisdictionem ordinariam , vel delegatam .

31 **C**orreptio legum induci non debet per subauditos , & tacitos intellectus .

32 **A**rchidiaconi , Decani , & aliorum inferiorum appellatione non veniunt Abbates nullius diocesis habentes jurisdictionem ordinariam exclusis Episcopis .

33 **E**piscopus in locis istis nullius diocesis excepta reservatione jure delegato nullam prorsus auctoritatem exercere potest .

34 **E**tiam quæ ad ordinationem Clericorum .

35 **P**el concernentia curam animarum , & Sacramentorum administrationem .

36 **C**ausæ matrimoniales , & criminales , an olim ex stylo Curie committerentur Abbatibus , & an hic stylo servari debeat .

37 **A**bbatibus , & aliis inferioribus sunt committendæ dispensationes matrimoniales , litteræ in forma

significavit, & alie hujusmodi quoad eorum subditos, si modo ipsi jurisdictionem quasi Episcopalem, & proprium territorium habeant, vel jurisdictionem plenam Episcopalem, & temporalem.

38 *Dictio*, aliorum, infert omnimodam similitudinem ad expressa; & quomvis juncta si cum ditione omnium, tamen non comprehendit majora, quam expressa fuerint.

39 *Clasula generalis subsequens*, quando in lege, vel Canone sunt enumerata minores, aut inferiores personas, numquam comprehendit majores, vel superiores.

40 *Prælati Regularibus nullius diocesis, ac jurisdictionem habentibus quasi Episcopalem*, competunt ea omnia in Regularibus exemptos intra sum territorium existentes, quæ ex Concilio Tridentino competunt locorum Ordinariis contra alios exemptos.

41 *Verba sequentia restringuntur ad præcedentia*, quando ad illa veniunt continuative.

42 *Jurisdictione per Constitutionem in certum genus personarum taxative collata*, non censetur derogatum jurisdictioni alterius in eisdem personis.

43 *Dictio taxativa in dispositione legis non excludit casus similes, vel eandem rationem habentes. Et sufficit, ut sint similes quoad id de quo disputatur*, num. 45.

44 *Abbatibus in locis sibi pleno jure subjectis quoad jurisdictionem sunt similes Episcopis*.

45 *Et valet argumentum de Abbatibus habentibus Episcopalem jurisdictionem ad Episcopos*.

46 *Prælatum Ecclesiarum appellatione veniunt etiam Abbates nullius diocesis*.

de jure communi non posse litteras indulgentiarum concedere; hoc enim Episcopalis est dignitas, ut est textus clarus hic; & in cap. Cum ex eo inf. de pœnit. & remiss. & notat Archid. in cap. Romana circa fin. in verb. Indulgentiis eod. tit. lib. 6. Quinimo fœnit hic Holt. num. 6. vers. Patet ergo, indulgentiam esse mitè potestatis, quia partim accedit ad dignitatem, sive jurisdictionem Episcopalem, partim ad Ordinem: unde num. 5. vers. Sed numquid electus confirmatus, videtur inferre, ut Episcopos electus & confirmatus, ante consecrationem non possit indulgentias largiri, præsertim si non sit Sacerdos: & cum sequitur Archid. loco cit. licet Hostiensis subdat aliter interpretatam consuetudinem; quia Episcopi etiam non Presbyteri, nec consecrati indulgentias faciunt; quam tamen dicit esse irrationabilem, saltem in Episcopo non Presbytero. Amplius putat Franc. Vercellen. relatus hic à Joann. Andr. & DD. electum ante consecrationem indulgentias elargiri non posse, etiam si Sacerdos sit: & hanc partem mordicus tuctur, Butr. verò num. 3. simpliciter recitat opiniones, & nihil concludit, sed dicit (teneatis quod placet, sed tu in hoc sequere S. Thomam) nam, ut ipse ait in 4. distict. 20. art. 3. q. 2. ad primum: *Clavis jurisdictionis non est quid sacramentale, & effectus ejus arbitrio hominis subjacet, & hujus clavis effectus est remissio, quæ est per indulgentias, cum non pertineat ad dispensationem Sacramentorum talis remissio, sed ad dispensationem bonorum communium Ecclesie*. Et idem etiam Legati non sacerdotes indulgentias concedere possunt. Et ut idem docet art. 4. q. 2. in corpore: *Potestas concedendi indulgentias sequitur jurisdictionem: & quia Diaconi, & alii non sacerdotes possunt habere jurisdictionem vel commissam, sicut Legati, vel ordinarii, sicut electi; ideo possunt indulgentias concedere, etiam non sacerdotes, quamvis non possint absolvere in foro penitentiali, quod est Ordinis*. Hæc ille, cujus doctrina communiter recipitur, teste Navarr. in tract. de indulg. in 31. notab. num. 3. vers. *Possunt autem hic conferre se nisi non sint in Episcopos consecrati*. Sed quamvis hæc ita se habeant in Legato, qui jus dandi indulgentias habet ex commissione Papæ, & in electo, qui illud habet ex potestate ordinaria, cum in confirmatione consequatur potestatem jurisdictionis, etiam ante consecrationem, ut in cap. Transmissum de elect. non tamen hinc licet inferre, ut inferiores Prælati possint indulgentias dare, licet quoadque habeant jurisdictionem quasi Episcopalem, ut in c. Abbatibus de privileg. lib. 6. Rationem reddit egregie idem D. Thomas d. art. 4. q. 1. quia solus ille, qui præficiunt Ecclesias, potest indulgentias largiri. Sed cum Ecclesia sit congregatio fidelium; congregatio autem hominum sit duplex, scilicet œconomica, ut illi qui sunt de una familia, & politica, sicut illi qui sunt de uno populo, Ecclesia similatur congregationi politica, quia ipse populus Ecclesia dicitur, sed conventus diversus, vel Parochia in una diocesi simulantur congregationi in diversis familiis, vel in diversis officiis, & ideo solus Episcopus proprie Prælati Ecclesie dicitur; & ideo ipse solus quasi sponsus annulum Ecclesie recipit; & ideo solus ipse habet plenam potestatem in dispensatione Sacramentorum, & jurisdictionem in foro causarum quasi persona publica, alii autem secundum quod ab eo committitur. Sed Sacerdotes, qui plebibus præficiuntur, non sunt simpliciter Prælati, sed quasi coadjutores, unde in consecratione Sacerdotum Episcopus dicitur. Quanto fragiliores sumus, tanto magis his auctus indigemus. Et propter hoc etiam non omnia Sacramenta dispensant. Unde Sacerdotes Parochiales, vel Abbates, aut alii hujusmodi Prælati non possunt hujusmodi indulgentias dare. Hæc S. Thom. quem simpliciter dicit communiter receptum Navarr. de indulg. in 31. notab. n. 9. Et propterea indulgentias non concedit Vicarius generalis Episcopi, nec Vicarius Capituli sede vacante, quamvis habeant ea, quæ jurisdictionis sunt, ut latè probat Calder. in c. Nostro colum. n. penult. & fin. de pœnit. & remiss. quem sequitur Navarr. in d. not. 31. num. 6. & tenent Archid. in cap. Romana circa finem vers. Multo igitur fortius, de pœnit. & remiss. lib. 6. licet subdat multos contrarium facere abutivè, quem sequitur hic Jo. Andr. num. 2. in fine, Butr. nu. 4. vers. Ex his patet quod jurisdictio de Captulo sede vacante, Ancharan. eodem numer. vers. Et ex prædictis. Nec valet contraria consuetudo, ut pluribus probat Cardin. S. Sixti in tract. de indulg. artic. 5. licet in hoc aliter videatur sentire Navarrus ubi supra n. 6.

1 **A**ccedentibus. Abbates de matrimoniis cognoscere, publicas pœnitentias injungere, & indulgentias concedere non possunt, nisi hoc de speciali jure illis competat: sic sumatur secundum Jo. Andr. & DD. communiter; vel sic & generalis secundum Abbatum, & Marianum Socinum: Cognoscere de causa matrimoniali, item pœnitentias publicas injungere, & indulgentias concedere spectat ad dignitatem Episcopalem: unde inferior Prælati de his se intromittere non debet, nisi ei competat de jure speciali. Primum ponit Episcoporum querelam, cui secundò providet ibi, Volentes.

2 Nota primò cognitionem causarum matrimonialium esse dignitatem Episcopalis; ac proinde Episcopum de jure communi in his fundare intentionem exclusivam inferioribus Prælati, ut hic, & in c. Multorum in fin. 35. q. 6. & melius in c. Auditis de præscript. & notat hic glou. in ver. Episcopalis dignitatis, Hostien. nu. 3. in ver. Matrimonialibus, Butr. Abb. & Marian. Socin. omnes in 1. notab. & hodie est expressum in Decreto Concilii Tridentini c. 20. §. At hæc sess. 24. ut fufius patebit infra num. 20.

3 Secundo nota ibi, Speciali concessione, vel alia legitima causa, jus cognoscendi de causis matrimonialibus posse acquiri necum ex privilegio, sed etiam ex conductu legitime præscripta, quæ jurisdictionem tribuit, cap. ult. supra de off. Archid. & d. c. Auditis de præscript. hoc enim important illa verba, vel alia legitima causa, id est conductu, vel præscriptione ut exponit glou. fin. & Innocen. Generaliter enim ea, quæ sunt dignitatis Episcopalis, sunt etiam inferioribus Prælati non tantum concessibili privilegio, sed etiam quælibet præscriptione, vel consuetudine, ut formaliter inquit Butr. hic nu. 2. & consentit Abb. eodem n. 2. in 2. notab. & num. 3. vers. Nota ex hac glossa, & Marian. Socin. n. 3. licet secus sit in his, quæ sunt ordinis Episcopalis, quia nulla consuetudine, vel præscriptione acquiri possunt ab inferioribus Prælati. c. Quanto de consuet. & c. Atque de consecr. Eccles. & notant hic Holt. Jo. Andr. Cardin. Anch. ur. & omnes, etiam si sit immemorabilis, ut dixi plenè in d. cap. Quanto.

4 Hodie verò conductu inferiorum cognoscendi de causis matrimonialibus sublata est à Concilio Tridentino in dicto cap. 20. in fine sess. 24. nisi sit immemorabilis, ut declaravit Sacr. congregatio ejusdem Concilii Interpres.

7 Ultimò nota, Abbates, vel alios inferiores Prælatos Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

verf. Etiam confuetudo habet contrarium quæst.

19 Quod facit contra Generales Ordinum Regularium, & Provinciales, qui nullis privilegiis suffulti præsumunt indugentias suis subditi elargiri; nam quidquid contra scripserit Eman. Rodrig. qu. Regul. tom. 2. q. 86. art. 1. vers. Secundo dico, agunt contra determinationem Concilii generalis, de qua hic, & contra doctrinam D. Thomæ, & graviter peccant, ut innuit litera hujus textus, ibi, Et Abbatum providere salutis, necnon ibi, Si propriam voluerit periculum evitare, secundum Host. n. 7. in ver. Saluti, & Jo. Andr. n. 4. in eod. ver.

20 QUÆRO, utrum Abbates nullius diœcesis habentes omnimodam jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum & populum exclusis Episcopis, possint causas matrimoniales, & criminales cognoscere.

Ratio dubitandi oritur ex decreto Trid. Conc. in c. 20. §. Ad hæc sess. 24. ubi discretis verbis statuitur, ut cause matrimoniales, & criminales non Decanis, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio, etiam visitando, sed Episcopi tantum examini, & jurisdictioni relinquatur: & in fine derogatur privilegium, indultus, & consuetudinibus quibuscumque: quo quidem decreto etiam Regulares comprehendendi, censuit S. Congregatio.

21 Et augetur difficultas, quia cause matrimoniales non sunt tractandæ per quoslibet, sed per iudices discretos, qui potestatem habeant iudicandi, & statuta Canonum non ignorent, cap. 1. de consang. & affini. & ibi DD. etiam sint graves, cap. Causam matrimonii, & ibi Abb. de offic. delegat. & cap. Si pro debilitate, ubi Dec. nu. 35. eodem tit. Ferret. conf. 196. & seq. Et ob hanc rationem Curia habet ex usu delegate causas matrimoniales Episcopis, & si alios adiungit, ponit clausulam, Quod si non omnes te frater Episcopo, ut hic testatur Joan. Andr. num. 1. in fine in ver. Matrimonialibus, Butr. & Anchar. utique in 1. notab. item & criminales cum matrimonialibus propter eorum arduum ad pari procedunt, DD. in cap. 1. de restit. & integr. & in cap. Ad nostrum de probat. gloss. in l. 3. §. Quæcumque, & ibi Bart. Paul. de Castr. Alexand. & alii ff. de iur. jur. Bald. in d. cap. Ad nostram col. 1. Unde non mirum si Concilium

22 in illarum cognitione, ac definitione non confidit de inferioribus Prælati: hac enim ratione usum est illis verbis, Et aliorum inferiorum, quorum virtute veniunt omnes illi qui sunt Episcopis inferiores, & in specie Abbates, ut colligitur ex gloss. in cap. Cum ab Ecclesiarum in verb. Ecclesia de offic. Ordin. & notatur per DD. in cap. Auditus de prescrip. Quinimo ad majorem inferiorum omnium exclusionem Concilium loquitur est per dictionem taxativam,

23 tantum, ibi, Sed Episcopis tantum examini, & jurisdictioni relinquatur, de cuius quidem dictionis natura est ponere quod affirmat, & præter id quod ponit, omne aliud excludere, l. 2. C. de patr. qui filios disstrax. l. Contrarius, de reg. jur. c. Cum Ecclesia Surrina, de caus. & propriet. cap. Contingit, & ibi Felin. de fid. instrum. Butr. in leg. Unica. ff. Si quis jus dicent non obtemperat. habet enim negativam implicitam, & idè negat omnia non expressa, Gemin. conf. 76. num. 3. vers. Contrarietas, Anchar. conf. 77. Visis, & num. 4. & 5.

24 Et confirmatur ponderando aliud decretum Concilii, nempe cap. 2. sess. 25. ubi cum per similia verba taxativa statutum fuerit, ut excommunicationes pro rebus perditis, seu monitoria ad finem revelationis a nemine profertur, præterquam ab Episcopo decernatur, Sac. Congregatio declaravit Abbates nullius diœcesis habentes Episcopalem jurisdictionem non posse ejusmodi monitoria decernere; sed illa petenda esse a Sede Apostolica. Et in individuo cum Cardinalis Farnesius obtinens in Commendam Abbatias S. Zeni, & Farfæ, in quibus habet iura Episcopalia, dubitasset, an posset concedere excommunicationes ad finem revelationis, S. Congregatio respondit non posse.

25 Et quod spectat ad causas matrimoniales, cum effectus quæsitum, an facultas remittendi denuntiationes competere Commendatario, cuius Abbatia iura Episcopalia habet, & appellatio Ordinari venit, juxta cap. fin. de offic. Ordin. in 6. Sanctissimus respondit decreto cap. 1. sess. 24. de reform. matrimon. appellatio Ordinarii non venire aliam, quam Episcopum: & tamen decretum dicti cap. 1. nec loquitur expressè de Episcopo, nec per dictionem taxativam, sed simpliciter de Ordinario, ibi, Nisi Or-

26 dinarius ipse expedire jussaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur.

27 Demum in terminis d. §. Ad hæc, cum dubitatum fuerit, ut verba illa, Aliorum inferiorum, intelligantur de Abbatibus, cum decreto faciat mentionem, Archidiaconi, post quem non videtur de Abbatibus intellexisse, & nullus Canon eos nominet post Archidiaconos, sed semper præmittat Abbates, ut in cap. 1. de arat. & qualis. cum concord. S. Congregatio censuit intelligi, & hic ordinem non servari.

28 Verum bis non obstantibus, contraria opinio est verior; nam omnia disputatione, an Abbates possint acquirere facultatem cognoscendi causas matrimoniales, & criminales cum omnimoda jurisdictione, & territorio separato in vim præscriptionis, seu consuetudinis, in quo Canonistæ non conveniunt, ut conlat ex Abb. in cap. Cum contingat nu. 18. de foro competens. tamen indubitatè juris est hujusmodi territorium cum jurisdictione, quasi Episcopali privativè ad Episcopum posse acquiri ex privilegio Papæ, ut per Host. Ant. de Butr. & alios communiter in d. cap. Cum contingat.

29 Huic autem privilegio nulla ex parte derogavit Tridentina Synodus in dict. cap. 20. §. Ad hæc sess. 24. quia non eadem ratione Abbates sunt inferiores Episcopis, sicut Decani, & Archidiaconi, quotum ineminit Concilium; cum Abbates, de quibus agitur, habeant dignitatem excellentem, primam post Episcopalem, Bald. in cap. Pastoralis in gloss. in verb. Superiores de offic. deleg. ubi etiam Felin. col. 4. allegat. 84. Dominus Papa num. 11. vers. Item Abbatia, ubi determinat Abbatiam non venire sub nomine dignitatum, cum sit specialis nota digna; & dicatur in primo dignitatis gradu, sicut Episcopatus, & ceteras appellari inferiores dignitates: allegat textum in cap. Si quis arripit 16. qu. 7. Et cum habeant in proprio territorio jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem privativè ad Episcopum, veniunt appellatione Diœcesani, etiam in materia nova, & præjudiciali, secundum Abb. in Clement. Diœcesanus de vi. & honest. Cler. & tenet gl. in l. 1. §. Volumus in ver. Diœcesanus. quam ibi sequuntur Cad. in 4. quest. n. 2. Imol. n. 28. Vital. nu. 4. & Abb. nu. 15. de foro compet. gl. Pragmatica sanctionis titul. de annuis, vers. In diœcesis pag. 117.

30 Præterea olim in causis matrimonialibus rescribatur alter inferioribus, ut ad Archidiaconum haberetur in cap. Litteras, & ibi notatur, ac restit. spoliar. de Archiep. bytetro in cap. 1. & ibi gloss. in c. Coram Archiep. bytetro de consang. & affini. de Preposito in cap. Proposuit, de probat. de Abbatibus patet hic, & in c. 1. & 2. de eo qui duxit in matrimonium, in cap. Ex parte, de sponsal. & in cap. 1. de consang. & affini. ex quibus iuris consuetudinis esse, ut hujusmodi inferiores Prælati novè sint statuti Canonum, & habeant jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, ut possint eis prædictæ cause committi. Et idem dicendum de causis criminalibus, cum propter illarum arduum matrimonialibus æquiparentur, ut dictum est supra num. 22.

31 Hanc autem factorum Canonum dispositionem Concilium Tridentinum censeri non debet inutilis; quia legum correctio, quantum fieri potest, repudiatur, l. Sancimus, C. de testam. itam nisi expressè facta reperitur, induci non debeat, l. Principimus in fin. C. de appeli. neque enim per subauditum, aut tacitos intellectus inducenda est legum correctio, ut dicit gloss. in c. Sapientes, §. Quod si per viginti de elect. in 6. notat Bart. in l. Cum oportet, C. de bon. que liber. & in l. 2. C. de ius. & legis. hered. Quin potius iura iuris sunt concordanda, c. Cum expedit de elect. in 6. Alex. conf. 25. n. 14. volum. 5. Unde Concilium extendi non debet ultra Decanos, & Archidiaconos, & illis inferiores jurisdictionem ordinariam non habentes, de quibus loquitur ad correctorem juris communis.

32 Accedit, quod ex stylo Concilii, ubi fit mentio de Archidiaconis, Decanis, & aliis inferioribus, non comprehenduntur Abbates habentes jurisdictionem ordinariam exclusis Episcopis, ut patet in cap. 3. sess. 24. quod loquitur per eadem mentem verba, quibus loquitur dict. §. Ad hæc, ut ibi, Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores in ecclesiis, ubi habent jurisdictionem exercere legitime concesserunt, debeant quæcumque assumpto Nuncio de consensu Episcopi deinceps per seipos tantum subditi visitare, & in

Et in c. 14. in fin. *sess. 25. de reform. ibi: Supradictorumque omnium cognitio, id est contra Clericos concubinariorum, non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, sed Episcopos ipsos pertineat: neutrum enim in prædictis decretis comprehendit Prælatus nullius diœcesis jurisdictionem quasi Episcopalem habentes in Clerum, & populum privatim ad Episcopum, ut Sacra Congregatio declaravit. Ergo idem dicendum de d. §. Ad hæc, qui iisdem verbis utitur, arguendo à solitis, & à stylo loquendi, ad c. *Am. Ferrariensis*, ubi Ant. de Butr. Imob. Abb. & Felin. *de consuet.**

33 Et confirmatur, quia Concilium quando voluit comprehendere loca nullius diœcesis, illa discretis verbis expressit; & tunc meminit aut de Episcopo proximioris, ut de Episcopo, intra cuius diœcesis fines ea loca sita sunt, ut patet in *cap. 9. sess. 24. & cap. 10. sess. 23.* Ergo cum id non fecerit in *cap. 20. §. Ad hæc, sess. 24.* censetur noluisse, ad *l. Unicam, §. Sin autem ad deherentis, Cod. de caduc. toll. & cap. Ad audientiam, de Decim.*

Ad hæc in locis nullius diœcesis Episcopo nulla per Concilium tribuitur jurisdictio, nisi quoad visitationem jure delegato, ut patet in *dict. cap. 9. sess. 24.* nam etsi ex *cap. 10. sess. 23.* possit Episcopus ordinare personas nullius diœcesis, eisque dimissiois concedere, & ex *cap. 18. sess. 23.* ex beneficiis nullius diœcesis contribuendum fit Seminario vicinioris Episcopi; tamen in locis ipsis nullius diœcesis nullam prorsus auctoritatem Episcopus exercere potest, excepta visitatione jure delegato; ideoque in loco nullius diœcesis proximior Episcopus non potest facere ordinationes, aut Pontificalia exercere, ut alias censuit Sac. Congregatio ad *cap. 5. sess. 25.* At verò causas matrimoniales, & criminales in vim d. *cap. 20. §. Ad hæc, sess. 24.* Episcopus cognoscit jure ordinario; & totum illud decretum loquitur de Episcopo tanquam Ordinario; nec ullibi fit mentio de potestate delegata. Absurdum autem esset, ut causas hujusmodi Episcopus cognoscere posset, ac diffinire tanquam Ordinarius in locis nullius diœcesis; & tamen jus visitandi, quod favorabilis est exercere non posset, nisi tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus: ergo ad vitandum hoc inconveniens, dicendum est d. §. *Ad hæc*, ad Prælatos, aut loca nullius diœcesis non pertinere.

34 Præterea quamvis personæ sive seculares, sive regulares curam animarum personarum secularium exercentes in his quæ d. curam, & Sacramentorum administrationem concernunt, subint immediatæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, ex decreto *cap. 11. sess. 25. de reg. tamen hæc facultas non competit Episcopo in locis nullius diœcesis, ut Sac. Congregatio declaravit: quia decretum illud loquitur de locis, ac personis in diœcesi Episcopi existentibus, ut constat ex illis verbis, in cuius diœcesi sunt sita; locus autem nullius diœcesis, nec est in diœcesi, nec de diœcesi, ut verba ipsa sonant, & dixit Rota dec. 207. num. 2. part. 2. divers.* Item prædicta facultas non competit Episcopi in locis, ubi Abbates Episcopalem, & temporalem jurisdictionem exercent in Parochos, & Parochianos, ut ibi patet in *vers. Exceptis.* Ergo si in prædictis locis Episcopus nullam habet auctoritatem in concernentibus curam animarum, & administrationem Sacramentorum; longè minus dicendum est illam habere in cognitione, ac diffinitione causarum, ad hoc *cap. Cum Capella de privil.*

35 Ac demum quamvis de stylo Curie causæ matrimoniales, & criminales olim non committerentur Abbatibus, sed Episcopis tantum, ut testatur Specul. *de rescript. præsent. §. Ratione forme, vers. Nunc ad destructionem, Abb. & alii in cap. Si pro debilitate, de offic. deleg.* ubi in specie Dec. numer. 10. & 11. & validum sit argumentum à stylo Curie, *cap. Perverbales, de confirmat. util. vel inutil. cap. Ex litteris, & ibi Abb. de Constitut. glof. in Clem. 1. §. Secus, de concess. præb. & Joann. Andr. in cap. unico, de rerum perm. in c. 6.* tamen styllum hunc non fuisse semper servatum vel eo conijci potest, quod per multas Decretales super relatas numer. 30. causæ hujusmodi reperiuntur commissæ Abbatibus. Præterquamquod talis stylius esset contra jus commune; ac proinde non observandum, per ea, quæ tradit Ant. de Butr. in *cap. Cum tanto, num. 46. de consuet. Abb. in cap. unic. num. 5. de servit. in ord. facien.* Sed quidquid fit in aliis inferioribus, certè in Prælatis, de quibus loquimur, cessat omnis difficultas, quin Sac. Congregatio jam declaravit Abbatibus esse committendas dispensatio-

36 nes matrimoniales, litteras in forma significavit, aliaque hujusmodi quoad eorum subditos, si modò ipsi jurisdictionem quasi Episcopalem, & proprium territorium habeant; & in specie sic respondit in casu Abbatis Nonantulani, & Abbatis Caltri Duranti; idemque probavit Sanctissimus in Congregatione habita coram Sanctitate sua in favorem Abbatis S. Joannis in Vener. si sit nullius diœcesis, idemque mandavit observari in postero in his, qui jurisdictionem pleno jure habent Episcopalem, & temporalem.

37 Neque obstant considerationes in contrarium adductæ; nam quod præcat ad verba Concilii in *dict. c. 20. §. Ad hæc sess. 24.* tametsi inferiorum appellationem, quando id verbum absolute profertur, aut ad differentiam Episcoporum, veniant omnes Episcopo inferiores, *cap. Cum inferior, de major. & obed. & notatur in cap. fin. de penit. & remiss.* tamen secus dicendum est hoc casu, quia hoc verbum à Concilio non fuit appositum simpliciter, & absolute, aut respectivè ad Episcopos, sed adjecta dictione illa *Aliorum*, quæ infert omnimodam similitudinem ad expressa, Bald. in *l. Si fugitivi, col. ult. C. de serv. fugit. & in l. Conventicula, col. 4. Cod. de Episc. & Cler. Bart. in l. Sed & reprobare, num. 6. ff. de excus. tut. Bero. conf. 41. num. 10. vol. 1.* sed supra immediatè Concilium expressit Decanos, & Archidiaconos, qui sunt inferiores Episcopis, & quoad legem jurisdictionis, & quoad legem diœcesanam, & quoad obedientiam, quam illis prælatæ tenentur, ut est text. in *d. cap. Cum inferior;* ejusmodi enim inferiores utamque exempti, quamvis non sint de diœcesi, sunt tamen in diœcesi, Cardin. in Clem. 2. §. *Simili, num. 2. de privil. Rota dec. 207. numer. 2. part. 2. divers.* Ergo dum postea Concilium subjungit, *Et aliorum inferiorum;* intelligi debet de inferioribus, qui Decanis, & Archidiaconis sunt similes, quales non sunt Abbates proprium territorium, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, qui nec sunt de diœcesi, nec in diœcesi & in omni materia jurisdictionali veniunt appellatione diœcesani, ut ostensum est supra *num. 29.*

38 Quinimò id procederet, etiam si Concilium dixisset, *Et aliorum omnium inferiorum*, quia nihilominus per hæc verba generalia non veniunt majora, vel graviora, quam expressa fuerint, casus est in Clem. *Non potest, de procur. & in l. fin. §. Cui dulcia, de rruic. vin. & oleoleg.*

39 Deinde ita respondetur: quando in lege, aut canone sunt enumeratæ minores, aut inferiores personæ, non possunt postea sub generali clausula, quæ subsequitur, majores, & superiores comprehendi, *cap. Sedes, & ibi Ant. de Butr. num. 10. de rescript. Bero. in cap. 1. num. 205. de jud.* sed Abbates, saltem proprium territorium, & jurisdictionem ordinariam habentes, sunt majores, & superiores Archidiaconis, & Decanis, ut probatum est supra *num. 32.* ergo non comprehenduntur sub generali illa clausula, *Et aliorum inferiorum*, quæ post Archidiaconos, & Decanos immediatè subsequitur. Idque efficaciter comprobatur ex duobus decretis Concilii supra allegatis; nempe ex *cap. 3. sess. 24. & cap. 14. sess. 25.* in quibus eademmet verba ad prædictos Abbates non extenduntur.

40 Atque ita non obstat, quod d. *cap. 20 §. Ad hæc, sess. 24.* ex sententia Sac. Congregationis comprehendat etiam Regulares; siquidem hæc resolutio similiter procedit in illis Regularibus, qui sunt similes Archidiaconis, & Decanis, non autem in Abbatibus nullius diœcesis omnimodam jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus privatè ad Episcopos: hinc etiam ex stylo Concilii regulariter veniunt Episcopi, & Ordinarii appellatione, nisi subjecta materia, aut verba ipsa Concilii aliud suadeant. Et propterea cum alias dubitatum fuerit, an Prælato inferiori regulari nullius diœcesis, ac jurisdictionem habenti quasi Episcopalem, exceptis his, quæ sunt ordinis, competant ea omnia in Regulares exemptos intra suum territorium existentes, quæ ex Concilio competunt locorum Ordinariis contra alios exemptos; Sac. Congregatio Concilii censuit competere.

41 Nec refert, quòd Concil. in d. §. *Ad hæc*, post illa verba, *Et aliorum inferiorum*, addiderit aliam clausulam cum dictione taxativa, videlicet, *Sed Episcopi tantum examini, & jurisdictioni relinquuntur:* Quandoquidem verba sequentia restringunt ad præcedentia, quando ad illa veniunt continuativè, *l. Talis scriptura, & ibi Bart. de leg. 1. Abb. in c. Secundo requiris, de appell. Bero. conf. 176. n. 53. vol. 1.*

Item quando verba prius posita habent certam significacionem, non debent per loquens in recipere declaracionem. *Bart. in leg. fin. de reb. dub. Bald. in l. 1. C. de leg. hered. convenientius est enim, ut precedantia in fluant in sequentia, quam e converso, Bart. in leg. Quisquis de leg. 3. Jaf. in l. Paſſa, de paſſis, Roman. conf. 104. Bero. conf. 77. num. 18. vol. 2. Præsertim verò, quia nullum per hoc fit Episcopis præjudicium, cum hæc loca sint extra illorum diœcesim, sed Abbates tantum, in quibus jam erat jus quæsitum, arg. cap. In his, de privil. cap. Suggestum, & c. Indum, ubi glo. in ver. Nullatenus, de decim. & in terminis hujus taxativæ Bero. conf. 110. num. 9. & 10. vol. 1. Et in specie si per Constitucionem collata sit alicui taxativè jurisdictionem in certum genus personarum, non tenent per hoc derogatum jurisdictioni alterius in eadem personam, Rom. conf. 455. in fin. n. 5. post Bart. in l. Puros, C. de divers. off. & appor. lib. 12. qui tamen dicit hoc procedere, si alius habet jurisdictionem ex consuetudine; iecus si a lege.*

Deinde respondetur, in dispositione legis, ut hoc casu dictionem taxativam non excludere casus similes, vel eandem rationem habentes, glo. in l. Obes, Cod. de præd. min. Joann. de Inol. conf. 86. In causaque vertitur num. 7. Abb. conf. 63. Ut veritas, col. pen. in fin. verſ. Nec obſtat, lib. 2. plenè Jaf. in l. 1. num. 1. verſ. Secundo limita. ff. Si quis jus dicendi non obtineat. Sed Abbates in locis sibi plenè jure subiectis quoad jurisdictionem sunt similes Episcopis, Abb. & DD. in c. Constitutus, de appell. & in c. Translato, de Constitut. Et valet argumentum de Abbate habente Episcopalem jurisdictionem ad Episcopos, glo. in Clem. 1. in ver. Proprii, de rebus Eccles. non alien. Feder. de Sen. conf. 14. num. 4. Abb. post Joann. Andr. in cap. Joann. test. & in Clem. 1. de for. compet. & tenet Innoc. relatus à Card. in cap. Ex ore, in fin. de privil. & in cap. At si Clerici, §. de adult. num. 13. de jud. Et quamvis in aliquibus differant ab Episcopis, tamen ad hoc, ut non excludantur per dictionem taxativam, satis est, ut sint illis similes quoad jurisdictionem de qua disputatur, argumentum eorum, quæ habentur in leg. Quoad Nervu, ff. Depositi, ut per glo. in Auth. Itaque, C. Communia, de success. & propterea ut supra observatum est in cap. 14. sess. 25. Abbates, de quibus agitur, non excluduntur à cognitione cautelarum contra Clericos concubinariorum, quamvis Concilium decretat, ut illarum cognitio non ad Archidiaconos, Decanos, & alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat: ponderando dictionem, Ipsos, quæ eam fit personalissima, habet vim taxativæ, Bald. conf. 304. Nobilis vir, n. l. lib. 5.

Unde etiam patet nihil obſtare, quòd causæ matrimoniales, & criminales sint graves: nam nihilominus com-

mittuntur Abbatibus proprium territorium, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, tam de jure communi, quam ex sententia Sac. Congregationis ex decreto Sanctissimi, & ex stylo Cancellariæ. ut ostensum est supra n. 30. 36. & 37. led & ex stylo Concilii causæ criminales cognoscuntur ab Ecclesiasticis Prælati, ut patet in c. 3. sess. 6. c. 4. sess. 14. In quo concordat etiam juris communis dispositio in c. Inrefragabili, de off. Ordin. quorum quidem Prælatorum appellacione etiam prædicti Abbates continentur, cap. Decernimus, & ibi Dec. nu. 4. de iud. Ergo idem dicendum de matrimonialibus, quæ a pati procedunt, cap. 1. & ibi DD. de in integ. restit. cum aliis iura alleg. n. 22. alioquin effectus jurisdictiones confunderent, contra c. Pervenit 11. q. 1. & not. in c. Passoralis, de off. ordin. in princ. Turretrem. in c. de persona, 11. q. 1. item esset alienos terminos usurpare, & aliorum iudicatos judicare, contra cap. Nullus, & c. Placuit, q. 2.

Similiter non obſtat, quòd ex c. 2. sess. 5. a facultate decernendi excommunicationes ad finem revelationis excludantur etiam Abbates, de quibus agitur, ex sententia Sac. Congregationis: id enim provenit, quia Concilium utitur dictione universali negativa ibi. A nemine, præterquam ab Episcopo, quæ quidem dicitio negat omnia possibilia, ut dixit Roman. conf. 199. Præsent. n. 2. verſ. Secundo quia; & magis negat, quam affirmativa affirmet, glo. in c. Cum dilectus, in ver. à suspensis, de consuet. Nec solum utitur illis verbis, Nemine, & c. sed adjecta quoque dictionem, Proſus, quæ est prærita & ostendit absol. tam voluntatem excludendi omnes Episcopos inferiores, ut lità per Felin. in c. Ex parte, et primo, de off. Deleg. Rotæ divers. dec. 526. n. 4. par. 1. Unde ex eo decreto non licet inferre ad d. §. A hæc, qui in diversa materia utitur dissimilibus verbis. Quinimò decretum a. c. 3. in contrarium torqueri potest: nam si intelligeretur de Episcopis tantum etiam respectu locorum nullius diœcesis, utique facultas decernendi excommunicationes etiam in prædictis locis ad Episcopos pertinet, & tamen non est ita; quia ex sententia ejusdem Congregat. monitoria hujusmodi pro iisdem locis petenda iunt tantum à Sede Apostolica.

Ultimò non obſtat, quòd ex sententia Sac. Congregationis in d. §. A hæc, verba illa, Et aliorum inferiorum, intelligantur etiam de Abbatibus, siquidem & hæc resolutio coincidit cum alia, qua declaratum fuit appellacione inferiorum in eo decreto etiam Regularibus comprehendendi: utraque autem decisio similiter edita fuit pro illis tantum Abbatibus, & Regularibus, qui in diœcesi Episcopi existunt, & habent speciale privilegium ante Concilium cognoscendi casus matrimoniales, & criminales, nec habet locum in inferioribus nullius diœcesis, qui jure ordinatio hujusmodi causas cognoscunt, ut ex prædictis constat.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

Gregorius IX. Universis Ecclesiarum Prælati,

CAPUT XVI.

Nimis iniqua: & infra, Cum religiosi viri allegantes salubriter habent ipsos, elegerint in paupertate, Christo pauperi ad placitum famulari, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes, non desunt plerique tam Ecclesiarum Prælati, quam alii, qui cæca cupiditate seducti, propriæ auiditatis subtrahi reputantes quidquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. Volunt namque contra regulam à Sede Apostolica approbatam, & sui ordinis instituta, ipsi in vitis eorum confessiones audire, ac eis inungere poenitentias, & Eucharistiam exhibere; nec volunt, ut Corpus Christi eorum oratoris reservetur: & fratres ipsorum delinquentes, apud Ecclesias suas compellunt sepeliri, & eorum exequias celebrari: & si quis decedentium fratrum alibi, quam in suis Ecclesiis eligat sepulturam, minus primò ad Ecclesias suas delicti cogunt, ut oblatio suis usus cedat. Nec sufficientes eos habere campanam vel exeterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare divina. Volunt quoque in domibus eorum certum numerum fratrum, Sacerdotum, clericorum, & laicorum, necnon cereorum lampadarum, & ornamentorum, pro voluntate sua taxare: ac residuum cereorum, quando noviter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt, quòd novi Sacerdotes eorum alibi, quam in Ecclesiis suis celebrent primas Missas: eos nihilominus compellentes, ut in quotidianis Missis, quas in suis locis

locis & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant & reservent: quidquid etiam eis dum celebrant Missarum solemniam, intra domorum suarumq. bitum piafidelium devotione donatur, ab ipsa extorquere oblationis nomine contententes, quod eisdem tam in ornamentis altaris, quam in libris Ecclesiasticis absolutè confertur, vendicant perperam juri suo. Quocirca mandamus, quatenus universi & singuli à prænotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujusmodi arctius compescendo.

Nimis iniqua. Ponit quindecim gravamina Religiosis illata, à quibus præcipit Prælatos abstinere, Abbas Siculus.

In Textu ibi; *Nec sustinentes eos habere campanam*. De triplici intellectu hujus literæ, & an liceat Religiosis in suis Ecclesiis, & Oratoriis unam, vel plu-

res habere campanas, dic ut scripti in capit. *Patentibus*, à num. 6. usque ad numer. 28. infra de privileg. & de sex generibus tintinabulorum, seu campanatum, & de illarum origine, & multiplici usu, & significatione vide quæ adnotavi in cap. *Custos Ecclesie*, à num. 3. usque ad n. 7. supra de off. custod.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM

Idem Gregorius IX. universis Ecclesiarum Prælati.

CAPUT XVII.

Nimis prava: & infra. Cùm quidam viri religiosi, ut puta, fratres Prædicatores & Minores (quorum ordinem & regulam Sedes Apostolica noscitur approbasse) in arctissima paupertate Christo pauperi famulentur: plerique Prælati, & alii eos ad synodos suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus subjacere: nec his contenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem juramento firmatam, ab eorum ministris & custodibus exigentes: eis quoque, ut tam extra civitates, quam intra eam eis processionaliter veniant, ex levi causa mandantes: excommunicationis sententiam fulminant in benefactores ipsorum, & idipsum fratribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, satagunt amovere, nisi eis obediant in omnibus supradictis. Ad hoc ne fratres ad honorabiliores civitates & villas, ubi religiosè ac honestè valeant commorari, à populis devotè vocati accedere audeant, inhibentes, tam in accedentes fratres, quam in receptatores eorum præsumunt excommunicationis sententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus decimas, necnon de habitaculis fratrum (sicut de Judæorum domibus) contendunt redditus extorquere: asserendo, quòd nisi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui solverentur: & ut ipsos suæ subdant totaliter ditioni, eisdem ministris & custodes volunt præficere pro suæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus universi & singuli à prænotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujusmodi arctius compescendo.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**ratres Prædicatores præferuntur fratribus Minoribus, & n. seq.
- 2 Ordines Prædicatorum, & Minorum quo tempore fuerint per Sedem Apostolicam approbati.
- 3 Regulare omnes etiam Prædicatores, & Minores de jure communi sunt Episcopis subiecti.
- 4 Sed ex privilegiis sunt exempti etiam ratione delicti commissi, contractus iniiti, & rei sitæ extra locum exemptum.
- 5 Regulares de jure communi tenentur ex magna causa comitari Episcopum processionaliter tam intra, quam extra civitatem.
- Et que sit magna causa, ibidem.
- 6 Exempli generalis dispositionem non restringunt.
- 7 Regulares an per exemptiones releventur ab onere accedendi ad processiones ex magna causa indultas, & n. seq.
- Et quid post Concilium Tridentinum, n. 10.
- 8 Religiosi Societatis Jesu cogi non possunt accedere ad publicas processiones ex privilegio Gregorii XIII.
- 9 Fratres Prædicatores eisdem exempti sunt à processionebus ex privilegio Joannis XXII.
- 10 Regulares exempti etiam Monachi hodiè cogi possunt ab Episcopo ad publicas processiones accedere, non obstantibus consuetudinibus etiam immemorabilibus.
- 11 Nisi dissentiant à civitate ultra medium milliære.
- 12 Fratres Prædicatores non secus ac Fratres Minores sunt in statu arctissima paupertatis.
- 13 Et nihil proprii habere possunt etiam in communi.

- 14 Item sunt incapaces annui redditus perpetui.
- 15 Fratres Prædicatores sunt Mendicantes ex Constitutionibus, Fratres Minores ex regula.
- 16 Testamentum B. Dominici.
- 17 Fratres Prædicatores sunt privilegiis sunt capaces redditus perpetui, & hereditatum.
- 18 Religiones omnes, exceptis Capuccinis & Minoribus de Observantia, hodiè possidere possunt bona immobilia in communi.
- 19 Moniales S. Clara in prædicta exceptione non includuntur.
- Sorores non veniunt Fratrum appellationem, ibid.
- 20 Fratres Minores an sint capaces institutione a lege factæ, ut bona hereditaria vendantur, & pretium erogetur in reparationem Ecclesie, &c. Et quatenus institutio non valeat, jure legati legat, & n. seq. usque ad n. 46.
- 21 Fratres Minores an, & quomodo sint capaces bonorum ex dispositione, c. Exiit, de verb. signific. in 6. & n. 25.
- 22 Modo licito relictum quando dicatur.
- 23 Fratres Minores sunt incapaces successioneis.
- 24 Fratrum Minorum institutio in personam Ecclesie Romanæ non sustinetur, & c. Exiit, in hoc revocatur per Extrav. Ad conditorem, Joannis XXII.
- 25 Fratribus Minoribus in bonis eis sive Ordini relictis, vel oblati, nullum jus seu dominium acquiritur.
- Relicta pro Fratrum Minorum ecclesiis, oratoriis, officiniis & habitacionibus, ac vasis, & libris, & vestimentis divinis officiiis dedicatis, vel de dedicandis, sustinentur ibidem.
- 26 Institutio de Fratribus Minoribus facta ad effectum vendendi bona hereditaria, & pretium convertendi

- in usum Fabricae, & si accrescit, an teneat, & nu. 34. & seq.
- 27 *Clauſula*, omni meliori modo, an & quando faciat, ut quatenus non valeat institutio directâ, valeat per indirectum, & n. 38.
- 28 *Executores*, si heredis institutio non valeat, an censentur instituti heredes, & rogati bona erogare in usus à testatore praescriptos, & n. 41.
- 29 *Testamentum* favore pia causa valet sine heredis institutione.
- 30 *Fratribus Minoribus* an subueniatur officio iudicis, ut impleatur testatoris voluntas, & n. 41.
- 31 *Fratres Minores* sunt incapaces annui redditus, cum inter immobilia reputentur.
- 32 *Legatum annui redditus factum* Fratribus Minoribus sub modo licito tenet. Item si simpliciter, quia sub modo licito factum censetur, ibidem.
- 33 *Legatum factum sub conditione*, si institutio sit nulla, an valeat in casum nullitatis institutionis, & n. seq.
- 34 *Haeres femel*, numquam desinit esse haeres.
- 35 *Institutio cum est pro non scripta*, modus etiam illi adiectus est pro non scripto.
- 36 *Dispositio an modus licitus adiectus fuerit*, fit in legatis particularibus tantum, non autem in successione universalis.
- 37 *Dispositio*, nullatenus, quid importet.
- 38 *Heredes* quae ad teneantur.
- 39 *Clauſula codicillaris*, vel omni meliori modo, quid operetur.
- 40 *Fratres Minores* sunt incapaces fideicommissi, & legati universalis, & n. 44.
- 41 *Testamentum* in quo Fratres Minores sint instituti heredes, est nullum, & succedunt venientes ab intestato, nisi ad sit cohaeres, vel substitutus.
- 42 *Pauli 11. & S. Pii V. dispensationes super successione Fratrum Minorum*, an sint redactae ad terminos Conc. Tridentini.
- 43 *Institutio de monasterio*, seu ecclesia Fratrum Minorum an valeat, & an suscipiatur in persona Ecclesiae Romanae.
- 44 *Legatum universale factum* Fratribus Minoribus sub modo licito an teneat.
- 45 *Fideicommissarius universalis* est haeres in effectu.
- 46 *Fratres Minores tam de familia*, quam ex reformatione, quorum legatorum sunt capaces, & n. seq. usque in finem.
- 47 *Quid de legatis honorum mobilium*, quae unica praestratione adimplentur, & n. 51.
- 48 *Et quid de legatis annuis factis fabricae Ecclesiae, vel Sacristiae*, & n. 52.
- 49 *Et quid de legatis annuis*, quae sunt ipsi Fratribus cum onere celebrationis Missarum, & n. 53.
- 50 *Et quid de legatis annuis sine onere*, & n. 54.
- 51 *Fratres Minores Cismontana familia* quibus conditionibus permixtae fuerint Novitios ad habitum, & professionem recipere.
- 52 *Fratres Minores non prohibentur annuos redditus accipere* à sponte dantibus per modum elemosinae.
- 53 *Fratres Minores legata annua cum onere*, vel sine onere accipientes, quam protestationem facere teneantur, & n. seq.
- 54 *Fratrum Minorum incapacitas ex doctrina Divi Bonaventurae*.
- 55 *Aromatariorum usus* Fratribus Minoribus qualiter permittatur.
- 56 *Cypos vel truncos*, seu capsulas pro elemosinis Missarum Fratribus Minoribus habere non licet.
- 57 *Congregationis fabricae S. Petri Decretum circa legata annua Fratribus Minoribus relicta*, refertur.
- 1 **N**imis praeva. Ponit diodecim gravamina Praedicatorum, & Minorum, à quibus praecipit Praelatos absolvere. Secunda pars ibi, *Quocirca*.
- 2 Nota primò ex ordine litterarum Fratres Praedicatorum praefertur Fratribus Minoribus, ut hic, & in cap. In his, infra de privileg. in cap. Quorundam, de elect. lib. 6. & in cap. 2. inf. de pactis, & in cap. Constitutionem, de Regular. eod. lib. & saepe alibi. Ratio est, quia Praedicatorum institutio fuit
- pius approbata per Ecclesiam Romanam, ut hic notant Hostiensis, Jo. Andr. & Cardinalis, omnes in principio.
- Et refert Joann. Calder. Ordinem Praedicatorum fuisse approbatum anno 1216. ab Honorio III. qui successit Innocentio III. qui id se factum promiserat, & eodem anno fuisse approbatam institutionem Minorum. Et Idem dixit Jo. Andr. in dist. cap. Quorundam, licet de Minoribus non meminerit, Abb. hic num. 1. & Marian. Soccin. num. 2. qui tamen asserit approbationem Ordinis Praedicatorum contigisse anno 1215. Sed verum est, quod dixit Joann. Calder. ut patet in Constitutione Honorii III. quae incipit, *Religiosum vitam*, edita 11. Kal. Januarii, anno ab Incarnatione 1216. Pontificatus anno primo, in Bullar. tom. 1. pag. 44. Confirmationem autem Regulae Fratrum Minorum habetur in alia Constitutione ejusdem Honorii in 1. part. *Soler annuere*, edita 3. Kalend. Decembris, Pontificatus ipsius anno octavo, & sic septem annis post approbationem Ordinis Praedicatorum, in Bullar. eodem tom. 1. pag. 47. De praecedentia autem Ordinis Praedicatorum inter alios Ordines Mendicantium, eò quòd ante omnes fuerit per Sedem Apostolicam approbatus: Vide Constitutionem S. Pii V. *Divina* in Bullar. tom. 2. pag. 267. Et quod scripsi in cap. *Ceruum*, n. 1. seq. & maximè num. 22. supra de major. & obed.
- Secundò nota de iure communi Episcopum fundare intentionem super jurisdictione ordinaria non tantum contra Clericos seculares, sed etiam contra omnes Religiosos suae diocesis etiam Praedicatorum, & Minores: nam si specialiter eximuntur in casibus hic expressis, & in cap. praecedenti; ergo in aliis remanet regula in contrarium: quod etiam probatur in cap. *Cum venerabilis de relig. domib.* & in 18. qu. 2. per totam. Et teneat hic Innoc. in princ. in ver. *Constitutionibus*, Hostien. n. 4. in eod. ver. *Abb. num. 4. in 4. not. Marian. Soccin. n. 11. & alii communi ter.*
- Sed hodie tam Praedicatorum, & Minorum, quam alii religiosi quorumcumque serè ordinum ex privilegii Apostolicis sunt exempti ab Ordinariorum jurisdictione etiam ratione delicti commissi, vel contractus inuti, aut rei extinctionis extra locum exemptum, ut latissime probavi in cap. *Tuarum*, à num. 10. infra de privileg. In quibus autem casibus, & praecipue ex decretis Concilii Tridentini subsint visitationi, correctioni, & jurisdictioni Episcopi diocetani, scripsi plenè in cap. *Grace*, à num. 9. usque in finem supra de offic. Ordini.
- Tertiò nota ver. *Fis quoque*, textum efficaciter probantem Fratres Praedicatorum, & Minores teneri ex gravi causa processionaliter comitari Episcopum tam intra civitatem, quam extra: nam cum textus dicat, ex levi causa hoc eis mandari non posse: ergo a contrario secus est ex magna causa, puta in novo ingressu Episcopi, vel Legati, vel imminente peste, vel flagello, vel ad generales Litanias, quae sunt post Pascha ante festum Ascensionis. Facit cap. *Reverentissimi*, 16. quæst. 1. & cap. *Regationis de consecrat. dist. 3.* nam quod omnibus imminet, ab omnibus debet explicari, cap. *Ad hoc*, supra de offic. Archid. cap. 2. de elect. & notant hic Hostien. num. 4. in ver. *Ex levi causa*, Joann. Andr. eod. num. & ver. *Petrus de Anchar. num. 4. in 3. notab. Abb. num. 3. Marian. Soccin. num. 7. & ceteri.* In hoc vendicat sibi locum in aliis quoque Religiosis, quia hic textus loquitur de Praedicatorum, & Minoribus per modum exempti, ut patet ibi, *Ur paras fratres*. Ea verò quae exempti causa duntur, generalè dispositionem non testantur, cap. 1. *Ne Cur. vel Monach. lib. Damni, lay. condita*, in princ. inf. de damni. in sell. Quin etiam putat Abb. num. 5. ver. *Et advertite*, etiam per exemptionem concessam post hoc Capitulum Praedicatorum, & Minores non revelati ab onere accedendi ad processiones ex magna causa induendas. Sicut non relevantur in causa heresis, & in quibusdam aliis, de quibus in cap. *Ad abolendam*, de heret. Nam rogare Deum pro salute populi incumbit tam exemptis, quam non exemptis. argum. dist. cap. *Reverentissimi*. Vetius tamen puto in hoc spectandas esse exemptionum formas, & tenorem privilegiorum, ut in cap. *Porto*, infra de privileg. Quid enim si ex forma privilegii sint nominatim exempti à processionebus ex quacumque causa indicendis, ut sunt Religiosi Societatis Jesu ex Constitutione Gregorii XIII. quae incipit, *Quocumque*, edita 16. Julii 1576. in Bullar. tom. 2. pag. 304. Quinimò & Praedicatorum habent super hoc speciale privilegium à Joanne

- XXII. teste Calder. *conf. 393. al. 118. de Regular.* Unde dictum Abbatis potest procedere tantummodò in exemptione generali, prout videtur intelligere Marian. Soccin. *hic num. 12. vers. Et quamquam privilegia generaliter eximerent.* Verùm etiam circumscriptis exemptionibus, Regulares ubi facultationes indicentur ex levi causa, non essent cogendi accedere, ut hic patet.
- 10 Hodie ex decreto Concilii Tridentini in cap. 13. *sess. 25. de Regular.* exempti omnes tam Clerici sæculares, quam regulares quicumque etiam Monachi ad publicas processiones vocati, accedere compelluntur, iis tantùm exceptis, qui in strictiori clausura perpetuò vivunt. Non obstantibus privilegiis ante Concilium, & consuetudinibus etiam immemorabilibus non accedendi, utpotè sublatis decreto cap. 22. *ejusdem sessionis.* Advertit tamen, quia est per hanc Decretalem Religiosi teneantur ire processionaliter cum Episcopo ex magna causa etiam extra civitatem, ut in littera, & Concilium Tridentinum quoad hoc eorum exemptiones sustulerit; tamen Gregorius XIII. excepit Regulares, quorum monasteria distant à civitate ultra medium milliare, ut est annotatum in libris publicis S. Congregationis Concilii ad dictum c. 13.
- 12 Ultimo nota ibi, *In archissima paupertate*, Fratres Prædicatores non fecus, ac fratres Minores esse, in statu archissimæ paupertatis, prout hic notat Joan. Andr. *num. 7. in ver. Archissima, Cardin. in princ. Anchar. nu. 2. in 1. notab. Abb. nu. 2. in 2. notab. Bald. conf. 437. Factum sic se habet in princ. lib. 2. Alex. conf. 87. Eximie, nu. 5. vers. Nam prædicatores, lib. 2. Sunt enim Mendicantes, ut hic & in c. Quorumdam, de elect. lib. 6. & in cap. Constitutionem, de Regular. eod. lib. cum concord. Et propterea nihil proprii habere possunt etiam in communi, cum viciùm eis præbere debeat incerta mendicitas, ut dicit text. in cap. un. de relig. domibus lib. 6. & hic not. Ant. de Butr. *num. 2. in primo not. Petr. de Anchar. & Abb. ubi supra*, qui addit se pluries dixisse, sicut fratres Minores non possunt habere annuos redditus perpetuos; ut in *Clement. Exivi de Paradiso*, §. Cumque annui redditus, de verborum signific. ita nec fratres Prædicatores; quia debent servire Deo in archissima paupertate, ut hic dicitur. Advertit tamen hos duos Ordines in hoc differre, quòd fratres Minores sunt incapaces bonorum etiam in communi ex regula, & primævo instituto, ut in *capit. Exiit qui feminat*, de verborum signific. lib. 6. & in d. *Clement. Exivi*; Prædicatores verò ex Constitutionibus Ordinis tantùm; prostantur enim regulam S. Augustini, ut per Federic. de Sen. *consil. 12. incipien. Fratres Prædicatores*, quem sequitur hic Butr. *num. 2.* & Matjan. Soccin. *numer. 6. vers. Adverte*, Anchar. *conf. 321. Pramittenda, sunt numer. 3. Abb. conf. 27. col. 2. vers. Est & tertia lib. 2. ubi dicit fratres Prædicatores ex regula*, quæ est S. Augustini, posse habere bona in communi; sed per Constitutionem à Sede Apostolica approbatam esse Mendicantes, & vivere in archissima paupertate; & ita esse intelligendam hanc Decretalem: quamvis oppositum sentiat Franc. in cap. un. §. *Confirmator*, num. 2. de religio. domibus lib. 6. tamen prima opinio est communis, ut testatur Bertrand. *conf. 206. num. 3. lib. 3. & conf. 152. num. 2. lib. 1. & Clar. in §. Testamentum, quest. 29. per totam.* Nam B. Dominicus in ultimo vitæ spiritu: *Fratres*, inquit, *charissimi*, quæ vobis tamquam filii possidenda relinquo, charitatem habete, humilitatem servate, paupertatem voluntariam possidete, *Quanta vero possum distributione prohibeo, ne quis in hunc Ordinem possessionem inducat*, maledictionem Dei imprecans contrarium facienti. Quæ verba explicat Bald. in *præalleg. consil. 438. lib. 2.* Ex privilegio tamen sunt capaces annui redditus perpetui, & hæreditatum, ut per Feder. *dilt. conf. 12. num. 6.* Et vide Extravag. Joannis XXII. *Quia quorumdam, circa med. vers. Nec hoc, de verborum significat.* ubi primùm recitantur verba Gregorii IX. in hac Decretali, videlicet, *Fratres Prædicatores, & Minores in archissima paupertate Christo pauperi famulantur.* Et mox subjungitur: *Et tamen constat ipsos Prædicatores habere in communi etiam quoad proprietatem aliqua; idque eorum statui, & regulæ non repugnat.**
- 18 Hodie cessant hujusmodi ambages, quia Concilium Tridentinum in cap. 3. *sess. 25. de Regular.* concessit omnibus Monasteriis, & Domibus tam virorum, quam mulierum etiam mendicantium; exceptis domibus fratrum S. Francisci Capuccinorum, & eorum, qui Minores de
- Observantia vocantur, etiam quibus aut ex Constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut deinceps bona immobilia eis possiderent liceat. Et sub illa exceptione non comprehenduntur Moniales S. Claræ sub illa Sac. Congregatio; tum quia ante Concilium capaces erant in communi, *glos. 3. in Clement. fin. de sent. excomm. Bald. conf. 183. in princ. lib. 1. Cardin. in Clement. 1. quest. 7. de regul.* item ex privilegiis Sedis Apostolicæ, & præsertim Eugenii IV. & Leonis X. de quibus testatur Ubald. *de success. clericor.* Itemque ex verbis Concilii de fratribus non comprehendit forores, ex Bal. in l. *Quicumque, Cod. de serv. fugit.* & quia d. c. 3. in regula loquitur separatim de viris, & mulieribus. Itaque post Concilium soli fratres Minores, quales sunt verè etiam Capuccini, ut in Constitutione Pauli V. *Ecclesie militantis regimini*, in Bullat. *rom. 3. pag. 244.* sunt in statu archissimæ paupertatis, & incapaces hæreditatum, bonorum stabilium, & annuorum reddituum etiam in communi.
- 20 QUÆRO. Testator instituit hæredes fratres Minores de Observantia S. Francisci, cum hoc ut bonæ hæreditaria per executores ab eo nominatos vendantur, & pretium crogetur in reparationem Ecclesiæ, constructionem Capellæ, & sacram suppellectilem. Et quotiens hæredes institutio non valeat ex aliqua causa in corpore juris clausa, tunc iure legati legat.
- An hujusmodi dispositio sit valida necne.
- Dispositi cap. *Exiit qui feminat*, §. *Ad hæc, de verbor. signific. in 6.* ut omnium utensilium: & librorum, ac eorum mobilium præsentium, & futurorum, quæ & quorum usum fructum fratribus Minoribus S. Francisci, vel eorum Ordini licet habere, proprietatem, & dominium ad Romanam Ecclesiam liberè pertinet, uti facti tantùm eis reservato: & in §. *Præterea*, idem ordinavit quoad locaempta de elemosynis, & oblata, seu concessa fratribus sub quacunque forma verborum; necnon quoad Ecclesias, & Oratorias ad Ecclesias destinata, & Cœmeterium. Quo verò ad legata, declaravit ut infra, videlicet: *Si verò modum licitum in legando testator expresserit, ut si diceret, lego pecuniam pro fratribus necessitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam, & similia, ad hoc quod per certam personam, vel personas idoneas disfrabatur, & pecunia de rebus ipsis accepta in ædificia, vel alia fratribus necessaria convertatur, aut in legando similibus modis, vel verbis utatur. In hoc casu quod in omnibus, & per omnia, consideratis eorum necessitatibus, & moderaminibus prædictis, quantum ad fratres decernimus servari, quod per nos est superius in concessis pecuniariis elemosynis declaratum; ad quæ legata solvenda eam hæredes testatorum, quam executores se liberales exhibeant.*
- Supervenit deinde dispositio *Clem. Exivi de Paradiso*, de verborum signific. quam cautum est in §. *Porrecta*, ut pecunia, & alia oblata & legata non recipiantur pro aliis causis, & sub modis aliis, (ut utar verbis text.) quam ponat dicti Prædecessoris nostri declaratio, quæ est in d. c. *Exiit*, Deinde in §. *Cupientes*, disponitur his verbis: *Quia igitur in successibus transit non solum usus rei, sed & dominium suo tempore in hæredes; fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum Ordini possunt etiam in communi: declarando dicimus, quod successioem hujusmodi quæ etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia, & immobilia se extendunt, considerata sui puritate voti nullatenus sunt capaces.*
- Tertiò supervenit dispositio cap. *Ad Conditorum*, Extravag. Papæ Joann. XXII. *sub tit. de verb. signific. quæ provisionem c. Exiit*, quòd oblata, seu concessa fratribus pertineant ad dominium, & proprietatem Ecclesiæ Romanæ, usu facti dumtaxat eis reservato, declarat esse contra regulam; & id eam tollit, & providet, ut infra, videlicet: *De fratribus nostrorum consilio hoc edito perpetuum valituro Janicimus, quòd in bonis quæ in posterum convenirent, vel offerrentur, aut aliis quomodolibet obvenire continget fratribus, vel Ordini supradictis exceptis ecclesiis, oratoriis, officinis, & habitationibus, ac vasis, libris, & vestimentis divinis officiiis dedicatis vel dedicandis, quæ ad ipsos obvenirent in futurum, ad quæ se non extendunt inconvenientia supradicta; propter quod Constitutionem istam ad illa extendi nolumus) nullum jus seu dominium aliquod occasione ordinationis prædictæ, seu cujusvis alterius à quocumque Prædecessorum nostrorum specialiter edita, Romana Ecclesia acquiratur.*
- sed

sed quoad hoc habeantur prorsus ordinationes predicta
proprio factis.

26 Quidam ita habentibus, pro validitate institutionis as-
seritur, quod dispositio s. Cupientes, considerat institutio-
nem ideò non valere, quia per eam retinetur usus, & do-
minium contra regulam; que ratio cessat hinc casu, quia
testator expressè disponit, ut dominium bonorum non te-
mancat penes heredem, nec usus, sed ut vendatur, &
convertatur pretium in reparationem Ecclesie, fabricam
Capellæ testatoris, & alias necessitates ipsius, quod satis
secundum DD. est in consideratione, ut per Abb. conf. 63.
um. 4. lib. 2. Cuman. conf. 169. & Fulgof. conf. 103. num. 3.
vers. Non obstat, quoad si possit, & secundum hæc invitatur
Christiani ad beneficium, & ex contrario retraherentur,
& nullum videtur fieri præjudicium puritati regula-
riæ fratrum Minorum, quæ tota fundatur, ut vivant in
paupertate, & proprium non habeant, nec possideant;
non tamen vult, nec disponit, ut Ecclesie non reparentur,
ut Capellæ non fiant, ut non habeant paramenta pro altaribus,
& calices, & thuribula: & ita servatur, ut refert
Vasquez lib. 3. cap. 102. *Instru. controv. num. 6.* allegat Bart.
in l. Civitatis lib. de legat. 1. & in l. Servus ff. de alien. legat.
Regula enim circa victum versatur, ut illum diem
elemosynaliter querant, & totam fidem in Deo reponant
illud habendi, juxta illud Luc. 22. *Quando misi vos sine
sacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?*
Voluit enim Beatus Franciscus totaliter abstrahere
suos ab affectu, & desiderio terrenorum, & specialiter à
pecunia, & usui ipsius. Institutio autem secundum mo-
dum prædictum non videtur à regula deviare, & sic in for-
tioribus terminis concludit Bart. in *tratt. Minor. lib. 1. dist.
5. cap. 2. num. 3.* dum simpliciter ait valere institutionem ad
effectum, ut bona vendantur, & pretium expendatur in
reparationem Ecclesie, & subministrationem locorum,
& Ecclesiarum humilium; idemque sentit Calder. conf. 345.
alias 46. de testam. & Guido Papa decis. 327. ubi ait ita ob-
servari, & ex stylo Fratrum prædictis præfigi terminum
unius anni ad vendendam hereditatem, & pretium deponendum.
In casu autem nostro expressè facta est, ut totum
in id expendatur; unde si diceremus non valere, forte
esset expressè dicere non posse fieri elemosynam pro re-
paratione, & fabrica Ecclesie, & paramentis altarium,
quod maximè absurdum esset: quia obrem institutionem
hoc casu validam esse concludit Bart. in *ead. ut. lib. 1. dist.
5. c. 1. & 2. n. 28. & segg.*

27 His accedit, quod scripsit idem Bart. *ead. lib. 1. dist. 2. c. 3.
num. 15.* de clausula, *omni meliori modo*, apposita, ut qua-
rentis esset aliquid dubium in institutione directa, faciat
valere indirectam per fideicommissum: & quamvis Bald.
& Anchar. aliter dixerint, tamen hoc posse procedere
in simplici institutione, secundum quam videtur induci
modus contrarius regulæ. At in casu nostro cum simus
in institutione sub modo, & ille non sit contrarius regu-
læ, forte aliud videtur dicendum.

Quæ multò magis videtur procedere post dispensationem
Pauli IV. & S. Pii V. necnon Bullam, quæ dicitur *Mare
magnum*, de quibus apud Gulielm. de Benedictis in *reper.
cap. Raynautius, in ver. Eodem testamento relinquens, n. 126.
de testam.*

28 Et quia in hoc testamento sunt ordinati exequutores
cum amplissima potestate vendendi, alienandi, & con-
vertendi ad usum destinatum per testatorem, quo casu li-
cèt institutio hæredis non procederet, ipsi exequutores con-
ferentur institui hæredes, & rogati, ut converterent bona,
prout testator disposuit, sicut formaliter dixit Bald. in
leg. Precibus, Cod. de impub. & aliis substitut. n. 46. per tex.
notab. in *cap. Cum tibi, de testam.* præmittendum videtur
ut exequantur dicti exequutores voluntatem testatoris, ne
pia ejus voluntas defraudetur. Quòd si objiciatur fore, ut
tunc deficiat hæredis institutio, sine qua testamentum non
valer. Responderi poterit exccutores conferri hæredes in-
stitutos per prædicta. Præterea favore pia causæ valet re-
sultamentum sine hæredis institutione: ita Tituel. in *tratt. ad.
de privit. pia cause, in 15. privit.* per doctrinam Bartol. in
l. 1. Cod. de Sacros. Ecclesie, sequitur Barbat. conf. 8. & alii plu-
res quos citat.

29 Nec defuit qui sentiant, etiamsi dati non essent exccuto-
res, utilitatis monasterio subvenit officio iudicis, ut
pia voluntas defuncti adimpleatur; quoniam etiam cuiuslibet de

populo actionem competere: inter quos Specul. de *instr.
edit. §. Nunc vero, num. 66.* Joann. Andr. in *cap. Si heredes,
de testam. Bart. in l. Ne quicquam, §. Cum iuratur, de verb.
signific. Bald. in l. Nulli, C. de Episc. & Cleric. Reduan. in
*tratt. de spol. Ecclesie, q. 8. n. 31.**

Denique quatenus prædicta dispositio sustineri non pos-
set jure institutionis, forte tamen sustineri poterit jure lega-
ti, cum testator expressè declaraverit seque legatari relin-
quere casu, quo institutio ex aliqua causa in corpore juris
clausa non valeret. Ceterum est enim, quamvis fratres Mi-
nores sint incapaces hereditatis, valere tamen legatum re-
rum stabilium eis factum sub modo licito, aut etiam sim-
pliciter, cum sub modo licito factum intelligatur.

Qua in re satis erit asserere declarationem Sacre Congre-
gationis Concilii: nam cum relicti essent dietis Fratribus
annui redditus, quorum sunt incapaces, petitum fuit à
Sacra Congregatione, ut declararetur, an Fratres possent
sibi vendicare hos annuos redditus, non quidem ut eo
modo prout relicti erant singulis annis perciperent, sed
venderent, & pretium in necessitates monasterii converterent:
Sacra Congregatio censuit Fratres Mendicantes Ordinis
Minorum de Oblervantia esse incapaces annui redditus
legati, cùm inter immobilia reputetur, *Clem. Exiit, §. Cum
que annui redditus, de verborum signific. Ceterum valere
immobilium legatum eis factum sub modo licito, nempe
ut vendant, & pretium convertant in Ecclesie necessitates,
Franc. in cap. 1. §. Confirmatos, de relig. domibus in 6. &
idem si modus non sit adjectus; nam sub modo licito relic-
tum intelligitur, Cardin. post Bart. & Bald. in d. *Clement.
§. Proinde, num. 11.* Concilium autem cap. 2. sess. 15. de Reg.
prohibere solam possessionem, & detentionem, seu domini
acquisitionem.*

Et eò magis, quia testator hoc casu usus est dictione
copulariva, & videlicet, & quatenus institutio ex aliqua
causa non valeat, lego, &c. Unde quatenus non valeat in-
stitutio, censetur æquè principaliter legasse: nam copula
facit transire dispositionem in speciem diversam, Achil. de
Grati. decis. 1. *de clausulis, Caputaquæ. decis. 129.* incipit
clausula, *Omni meliori modo.* Et de illius natura est
utrumque æquè principaliter copulare, *cap. Cum Maritima,
de celebr. glof. & Abb. in cap. Querelam, de simon.* Quamobrem
perinde est, ac si testator simpliciter, & absolute lega-
sset, nulla facta hæredis institutione: neque enim lega-
tum ex se validum per inutilem institutionem vitari debet,
*cap. Dilectus, il primo, de prob. & reg. Utile per inutile non
vitatur,* & est text. in materia in auth. *Ex causa, C. de liber.
præter. Hæc ferè sunt, quæ pro validitate hujus dispositio-
nis asseri possunt.*

Ceterum his non obstantibus verius videtur dispositio-
nem testatoris hoc casu nec sustineri posse jure institutio-
nis, nec jure legati: non quidem jure institutionis; nam
quamvis singularia relicta valeant, si fiant sub modo licito,
aut etiam simpliciter, ut in dict. decret. *Exiit, §. Ad hæc,
quia fratribus;* tamen licet est in institutione, ac jure
universalitatis, ut reprobatia Baroli opinionone concludit Bal.
in *antib. Ingressi, nu. 50. Cod. de Sacros. Ecclesie, & post eum
Aretin. in leg. Apud Julianum, §. Constat, col. 3. ff. de leg. 1.
Cardin. in Clem. Exiit, §. Proinde, l. 1. fin. de verb. signific.
Anchar. in ead. *Clement. col. 2. vers. Secundum casu;* &
quidem Baldi rationes validissimæ sunt, & præcipue illa,
quòd jus universale consistit in quodam intellectuali, quod
postquam est radicatum, non potest avelli, ideè separari,
*leg. Si sine, §. Sed quod Papin. ff. de minor. Unde non potest
hoc jus intellectuale converti in aliquid materiale usum:*
Nam sive hæres totam hereditatem teneat, sive vendat,
sive dissipet, semper tamen permanet hæres, *leg. Sed et si
lege, §. Quod autem, de her. hered. & l. Imperator ad Trebell.
cum aliis per eum allegatis.* Nec cum fratres Minores
non possint hoc jus retinere, nec etiam intellectualem in
aliquid materiale converti valeant, merito non sunt capa-
ces: at locus est in singularibus relictis, quia possunt præ-
terea converti, & in eorum usum consumi; & sequitur
Card. Zabar. *conf. 102. Super falso, vers. Ad secundum,* ubi
contra opinionem Bart. ait fratres Minores etiam sint specia-
liter prohibiti, & facti incapaces successionem per d. *Clem.
Exiit, §. Cupientes, de verb. signific. non posse universaliter
succedere etiam quoad hoc, ut debeatur illis alimario. &
idem Cardin. in d. *Clem. Exiit, §. Proinde in fin. Conclusio
cultr. Illa, quòd Mendicantes sint capaces successionem ad ef-
fectum***

fectum, ut vendant, & pretium convertant in eorum necessitates, non procedit in fratribus Minoribus, qui absolute sunt incapaces; sed in alii Mendicantibus dumtaxat. Et ita communiter observari testatur Bald. *cap. 8. Super infra scriptis, lib. 1. quomodo refert, & sequitur Dec. in cap. In presentia, num. 269. de probat.* ubi etiam ait hanc esse communem opinionem.

35 Nec obstat, ut inquit Bart. quod institutio de fratribus Minoribus sub modo licito contineat duo capita; unum scilicet, ut sint hæredes; aliud, ut vendant, & pretium convertant in necessitates fabricæ; & quod licet primum non valeat, debet tamen valere secundum, quemadmodum valeret, si testator omnino capite primo, disposuisset de secundo. Respondit enim Bald. secundum caput venire consecutivè, & accessoriè ad primum. Unde destructo antecedenti, destruitur consequens, arg. *leg. Alimenta, §. Seta, ff. de adm. legat.* & ex quo institutio est pro non scripta, modus est etiam pro non scripto, ut l. 1. §. In primo, C. de caduc. tollen.

36 Præterea multum habet ponderis consideratio, quod Nicolaus IV. in d. *cap. Exiit, §. Ad hæc quia fratribus*, dum agit de legatis particularibus, statuit, ut si testator modum, secundum quem fratribus eorum conditione inspecta recipere non liceret, exprimat in legando, à tali legato per omnem modum frates ablinant; sed si modum licitum fratribus in legando testator expresserit, declarat illud recipi posse servatis moderaminibus ibi præscriptis; & similiter Clemens V. in d. *Clem. Exiit, in §. Porrexit*, agens de legatis particularibus, declarat illa recipi posse secundum ea, quæ ejus prædecessor expressit in d. *cap. Exiit*, id est cum modus licitus est adjectus; ac verò in §. *Cupientes*, ubi agit de successione, & jure universalis. eam distinctionem non adhibet, sed declarando dicit, successione hujusmodi fratres dicti Ordinis considerata sui puritate voti nullatenus esse capaces; adjiciens nec licere eis valorem hereditatum talium, vel tantam earum partem, quod præsumptum posset hoc in fraudem fieri quasi sub modo, & forma legati, sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere: quin potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibuit. Hæc autem diversitas, quæ ponitur inter legata particularia, & sic successione universalem, planè convincit non æquè fratres Minores esse capaces successione, ac legatorum; sed legatorum quidem, si sub modo licito relinquuntur; successione verò simpliciter, & absolute esse incapaces. Præsertim ponderando dictionem, *Nullatenus*, de qua in d. §. *Cupientes*, quæ cum sit universalis negativa, & idem importet, quod nullo modo, c. 1. §. *Ad hæc*, ubi Archid. de restitu. *spoliat. in 6.* excludit capacitate successione etiam per modum alius licitum, efficitur, ut fratres sint incapaces successione in quacunque parte etiam minima, ut de hac dictione, *Nullatenus*, dicit *Gemin. conf. 35. Pro clarioris, num. 2.* & omnem dispensationem excludit, secundum gloss. in *Clem. Ut iis, in verb. Nullo modo, de etat. & qualit.* Quid enim opus fuisset eam distinctionem adhibere in legatis & successione simpliciter prohibere, si tam legatorum, quam successione essent capaces, ubi modus licitus esset adjectus?

37 Et confirmatur, quia si distinguendum non esse inter successione, & legatum, sequeretur, ut fratres Minores essent capaces institutionis simpliciter factæ, sicut sunt legatorum, quæ, cum modus non est adjectus, censentur facta sub modo licito, ut in d. *decret. Exiit, §. Ad hæc quia fratribus, vers. Si verò, fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legatur*, & declaravit S. Congregatio Concilii. Sed consequens est absurdum; quia institutionis simpliciter factæ prædicti fratres sunt absolute incapaces, ut in d. §. *Cupientes*: Ergo & antecedens.

38 Ad denique quatenus etiam institutio ad effectum vendendi non repugnet regulæ in his quæ pertinent ad dominium, possessionem, vel usum rerum, considerandum est tamen in frates, ut præfertur, institutos, cum secundum Bald. nunquam desinant esse hæredes, transire jura, & actiones activæ, & passivæ. Hæres enim tenetur de facto, de contractu, & delicto defuncti, Bald. in l. *Jubemus, §. Sanè, in fin. Cod. de sacros. Ecclæs.* Et potest conveniri actione personali, quatenus non possidet: l. 1. & ibi Bart. C. de hered. & bon. & l. 2. *cod. tit.* Imò tenetur etiam ultra vires hereditarias, si inventarium non confecerit, ut in *Auth. de hered. & Falcid. §. Hinc nobis, leg. Sancimus, C. de jur.*

delib. Feder. de Sen. conf. 21. Item tenetur exonerate conscientiam defuncti, *cap. In listeris, de raptor.* Item sortitur forum, & conveniri potest in loco defuncti, ut ejus foro, *leg. Hæres absens, in princ.* & ibi DD. *ff. de judic.* etiam si aliàs sit exemptus, secundum Bart. ibi. Item tenetur de evictione pro re vendita per executores testamenti, Bart. in *leg. Alio, in fin. de alim. & cib. legat.* & ad alia plurima his familia.

Fingamus ergo fratres Minores institutos sub conditione, ut vendant bona hereditaria, admissæ hereditatem; & bona distraxisset, & pretium erogasse in usum fabricæ, vel sacristiæ, aut in eorum necessitates; quis tenebitur addebita hereditaria; & quomodo consilium erit creditoribus? erunt ne actione personali conveniendi fratres, quorum inopia omnem actionem excludit, ac reddit inanem; quis exonerabit conscientiam defuncti; quis tenebitur de evictione, si bona hereditaria distracta evincantur, aut alia adimplebit, quæ ab hereditibus prælati oportet? Præterquam quod hujusmodi lites valde repugnant intentioni S. Institutoris, qui voluit suos fratres ab his curis, & sollicitudinibus omnino avocare, ut patet ex d. *Clem. Exiit, §. Amplius*, ibi: *Nulla modo debent hujusmodi voti, & regule professores se talibus curis, & litigiosis actionibus immiscere, ut & testimonium habent ab his, qui foris sunt, & puritati satisfaciunt votis suis, ac evietur per hoc scandalum proximorum.* Quæ ratio inter alias movit etiam Jo. XXII. in d. *Extrav. Ad audientem*, ad renunciandum juribus Ecclesiæ Romanæ super bonis relictis, ut oblati prædicti fratribus, ut in §. *Rursus*, ibi, *Numquid non præfata Ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico, nunc in seculari, interdum quoque coram pedaneis iudicibus, & plerumque pro rebus parvis, & vilibus continuo litigare?* Non igitur mirum, si successione, ac juris universalis fratres prædicti absolute, ac nulla distinctione adhibita, declarentur esse incapaces.

Nec urgent inconvenientia superius relata, quod ex contrario Christi fideles retraherentur ab operibus charitatis, ecclesiæ non ædificarentur, &c. Siquidem hujusmodi elemosynæ fieri possunt per viam oblationum, & legatorum particularium, quorum fratres sunt incapaces, si modus licitus adjiatur, ut dictum est supra: non autem per viam institutionis, ac juris universalis, quia opera charitatis exerceri non debent modo illicito, per quem fratres inducantur ad regulæ transgressionem, ut patet in d. *cap. Exiit, §. Quia verò puritate, vers. Non enim verisimile est.*

39 Quemadmodum nec obstat, quod scripsit Bart. de clausula, *Omni meliori modo*, vel codicillari, & quod venientes ab intestato censentur institui hæredes: nam in hoc quoque articulo eum reprobat Bald. in d. *Auth. Ingressi, n. 54.* & sequitur Petr. de Anchar. in d. *Clem. Exiit, col. 4. in fin. vers. Ex per ista*, & *Duen. reg. 351. in 8. ampliat.* ubi alios citat: quia virtus prædictæ clausulæ est, ut institutio convertatur in fideicommissum universale, cum quo habet symbolum, & ita procedit text. in l. *Eam quam, C. de fideicommiss. in qua* Bart. se fundat: non autem in fideicommissum particulare: sed fideicommissi universalis fratres Minores sunt incapaces: ergo quoad eos prædicta clausula, aut tacita executorum institutio nihil operatur, nec deducit universale in particulare, ut per Bald. *ibid.*

40 Amplius non obstat, quod deficientibus executoribus subveniendum sit fratribus per officium judicis: nam responderetur id habere locum in legatis particularibus tantum, ad quæ solvenda prædicta Decretalis, *Exiit in §. Ad hæc quia fratribus*, non solum præcipit, ut tam hæredes testatorum, quam executores se præbent liberales, sed etiam ut judices se ex officio suo prompto exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. At secus est ubi fratres sunt instituti hæredes; quia tunc testamentum est nullum, & hereditas defertur venientibus ab intestato, nisi addit cohæres, vel substitutus: Bart. in *tract. Minor. lib. 1. dist. 1. cap. 2. Fedet. de Sen. conf. 26. in princ.* & est communis opinio secundum Rom. *conf. 296. circa declarationem, in princ.* adeo ut venientes ab intestato nec teneantur in foro conscientiæ hereditatem fratribus restituere, ut articulo utrimque discussio concludit Bart. d. *lib. 1. dist. 1. cap. 2.* Bald. verò in *leg. Nulli C. de Episc. & Cler. Specul. & alii in contrarium allegati non loquuntur de fratribus Minoribus qui sunt incapaces, sed de pauperibus, vel alia pia causa; cui subvenitur per officium judicis; ac certè intelligendi*

gendi sunt de legatis particularibus tantum, per supradicta.

42 Denique non obstant dispensationes Sixti IV. Pauli IV. & S. Pii V. nam illa S. Pii V. habet clausulam, *Quatenus decretis Trident. Concil. non adveniantur*, & omnes redactæ sunt ad terminos Concilii, tam ejusdem S. Pii V. quam Gregorii XIII. neque enim videtur dubitandum, quin dispensationes hujusmodi adveniantur Concilio, cum in cap. 1. sess. 25. de regul. præcipiatur Regularibus omnibus, ut ad regulæ quam professi sunt præscriptam, vitam instituant, & componant, & in cap. 3. ejusdem sess. a concessione possidendi bona immobilia in communi excipiantur in specie fratres Capuccini, & Minores de Observantia. Quæcumque igitur dispensatio, quæ regulæ adversatur, cujusmodi est jus succedendi quoad fratres Minores, adversatur etiam Concilio, quod præcipit, ut regula observetur.

43 Hæc autem adeo vera sunt, ut institutio nec validè fieri possit de Ecclesia ipsa fratrum Minorum, ut similiter contra Bartol. qui gentilitæ hereditatem hoc casu acquirit Ecclesiæ Romanæ, de cuius proprietate sunt Ecclesiæ fratrum Minorum; determinat Bald. in d. auct. Ingressi num. 55. Movetur inter cætera, quia aut sumitur Ecclesia materialiter pro edificio; & hoc modo cum Ecclesia sit quid insensatum, non est sufficiens medium ad acquirendum Ecclesiæ Romanæ civilis acquisitione, leg. Pecoris, ff. de servit. rursus præd. & leg. Ut pomum, C. de servit. Aut sumitur Ecclesia personaliter, & significativè, ut leg. Mortuo, ff. de fideiuss. & tunc cum significet & representet Collegium fratrum, sequitur, ut Ecclesiæ Romanæ acquiri non possit, quia cum debeat acquiri mediante organo, & organum sit inhabile, acquisitio impeditur, l. 1. §. Caterium, de acquir. possess. & l. Quæcumque gerimus, de action. & obligat. Allegat etiam notata in Clem. Religiosus, de Procur. subdus impediendum regulæ videri de jure naturali, & divino; & in his quæ requirunt medium, cessante medio cessat acquisitionem.

Ad hæc Bartoli interpretatio, quod acquiratur Ecclesiæ Romanæ, non solum est contra mentem testatoris, qui voluit legare pauperibus, non Ecclesiæ Romanæ, l. Non dubium, Cod. de testam. sed etiam contra declarationem Jo. XXII. in dist. Extravag. Ad cond. torem, qui renunciavit omni acquisitione domini per dictos fratres faciendæ Ecclesiæ Romanæ. At demum in persona vera ipsorum fratrum non valet institutio: Ergo multo minus valet in persona ficta: ut in Auct. de nupt. §. Optimi. Ex quibus, atque aliis rationibus Bald. dicit de facto contra opinionem Bart. consultuisse; habetur epus conf. lib. 4. conf. 416. Vbi substitutione, & eidem tenet Joan. de Lignan. in d. Clem. Exvi, & ibi etiam Anchar. n. 6. In quo tamen articulo, quia non desunt qui sentiant oppositum, non videtur insistendum, cum non sit casus noster, in quo testator non instituit Ecclesiam, sed ipsos fratres, licet modum ut supra adiecerit.

44 Sed nec pure legati dispositio testatoris hoc casu sustinetur potest: quia fratres Minores eodem modo sunt incapaces legati universalis, atque institutionis, text. est in d. Clem. Exvi, §. Cupientes, qui de successione loquitur, de verb. signific. & tradit Bart. in d. trall. Minor. lib. 1. dist. 2. cap. 1. Bald. in d. Auct. Ingressi, num. 15. Cod. de Sacros. Eccles. Anchar. in d. Clem. Exvi, col. 3. vers. Secundum membrum, Capr. conf. 31. col. 2. Paris. conf. 65. col. 4. vol. 2. Jul. in l. 1. num. 99. ff. de leg. 1. & de lega. o. hereditatis idem Bart. cod. trall. & lib. dist. 3. cap. 1. de hereditate. Prædicta autem distinctio, an fuerit relicta sub modo licito, necne, fieri debet in legatis particularibus tantum juxta text. in dist. c. Exvi, §. Ad hæc qua fratribus, & resolutionem S. Congregationis Concilii superius relatam n. 11. non autem in successione universali; ut dictum est supra, & declarat Cardin. d. conf. 102. vers. Ad secundum; fideicommissarius enim universalis est hæres in effectu, l. Qui quadragesimas, ff. ad Trebell. & l. Cum filius ff. Quod cum eo; & rationes adductæ per Bald. in d. auct. Ingressi, æquè militent in relicto universalis, atque in hæredis institutione. Hoc autem casu testator quatenus non valeret institutio; pure legati legavit; unde in effectu hoc est legatum totius hereditatis juris universalis, cujus fratres sunt incapaces, etiam si modus licitus adiciatur, ut superius probatum est. Virtus autem hujus clausulæ est, ut institutio transeat in fideicommissum universale dumtaxat non autem in legatum particulare, ut inquit Bald. in d. auct. Ingressi n. 54.

Postremo cum similis casus olim contigisset, in quo testator instituerat hæreses Fratres Minores S. Francisci adjecta clausula, quod si fossan aliquo modo essent incapaces dictæ hereditatis, tunc bona eederent monasterio pro augmento fabricæ, & alimentis fratrum: Sacra Congregatio super hoc consulta censuit simpliciter respondendum fratres esse incapaces. Quid autem faciendum esset de hereditate, non esse Congregationis definitæ, sed ad eundem judices ordinarios.

Successivè QUÆRO, an & quibus casibus valida sint legata bonorum mobilium, vel annui redditus facta Fratribus Minoribus S. Francisci, tam de Observantia, quam ex Reformatione, aut eorum Ecclesiæ, vel Sacristiæ.

Solutio questionis patet ex infrascriptis declarationibus me Secretario editis in Congregatione à S. D. N. Urbano VIII. eorumdem fratrum negotiis præposita.

Distinctio I. De legatis bonorum mobilium.

Articulus I. An fratres Minores tam de familia, quam Reformati sint capaces legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur tam in pecunia numerata, quam in aliis speciebus.

Articulus II. An possint eadem legata in judicio, vel extra exigere per seipos, vel Syndicum Apostolicum.

Articulus III. An fabricæ Sancti Petri liceat in hujusmodi legatis se ingerere infra annum, ex quo dies legati cessit.

Articulus IV. Et quid elapso anno.

Distinctio II. De legatis factis fabricæ.

Articulus I. An valeat legatum annui redditus factum fabricæ, sacristiæ, vel Ecclesiæ Fratrum Minorum tam de familia, quam ex Reformatione.

Articulus II. An liceat fratribus hujusmodi legata in judicio exigere per eorum Procuratores, vel Syndicos Apostolicos.

Articulus III. An liceat eidem erogare prædicta legata in usus fratrum; an verò illa omninò converti debeant in usus a testatoribus præscriptos.

Articulus IV. An fabricæ S. Petri liceat infra annum se ingerere in proprietate horum legatorum pro fabrica, vel Sacristia, transgrediendo cum hæredibus, aut aliis de eadem proprietate disponendo.

Articulus V. Et quid transacto anno.

Articulus VI. An liceat eidem fabricæ S. Petri se immiscere præstationibus, seu fructibus eorumdem legatorum ab anno decursis, & non solutis.

Articulus VII. Et quid infra annum, ex quo cessit dies præstationis.

Distinctio III. De legatis annuis cum onere.

Articulus I. An fratres Minores tam de familia, quam Reformati sint capaces legatorum annuorum, quæ sunt adjecto onere celebrationis Missarum.

Articulus II. An iidem possint pro his legatis in judicio experiri agendo, ut iudicis officium implorando.

Articulus III. An possint Fratres illa accipere à sponte offerentibus, celebrando Missas ad rationem rei acceptæ.

Articulus IV. An possint illa spontè oblata accipere per seipos, an verò per Syndicum Apostolicum.

Articulus V. An Fratres possint hujusmodi legata extinguerè, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usum fabricæ, vel Sacristiæ.

Articulus VI. An liceat fabricæ S. Petri proprietatem eorumdem legatorum cum onere Missarum sibi vendicare tam elapso anno, quam antea.

Articulus VII. An eidem fabricæ liceat sibi vendicare annuas præstationes decurtas, & non solutas, tam antea annum, quam post.

Distinctio IV. De legatis annuis sine onere.

Articulus I. An Fratres Minores tam Observantes, quam Reformati sint capaces legatorum annuorum sine aliquo onere, aut modo adjecto, saltem ad effectum illa extingueri, & pretium erogandi in usus fabricæ, vel sacristiæ.

Arti-

Articulus II. An ad hunc effectum possint eandem proprietatem in iudicio petere per Syndicum Apostolicum.

Articulus III. An possint illam convertere in usus Fratrum.

Articulus IV. Et quid si cœperint illorum annuas præstationes accipere.

Articulus V. An possint Fratres exigere judicialiter annuas præstationes eorundem legatorum in viam Martiniannam.

Articulus VI. Et quid post ultimum decretum S. Congregationis hac de re editum.

Articulus VII. An Fratres teneantur protestari se esse incapaces eorundem legatorum.

Articulus VIII. An possint illas à sponte dantibus accipere per seipso, vel per Syndicos Apostolicos.

Articulus IX. An hæredes teneantur illorum præstationes Fratribus solvere in foro conscientie.

Articulus X. An fabrica S. Petri jus habeat sibi vendicandi horum legatorum proprietatem tam elapso anno, quam antea.

Articulus XI. Et quid de annuis præstationibus decursis, & non solutis.

Articulus Ult. An hæc omnia procedant etiam in legatis annuis ad modicum tempus.

51 Die 9. Septembris 1628. Sacra Congregatio negotiis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia à S. D. N. præfæcta, ad singulos articulos superius propositos ad hunc modum respondit, videlicet.

Distinctione I.

Ad I. Articulum, Fratres Minores tam de familia, quam Reformatos esse capaces legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur, tam in pecunia numerata, quam in aliis speciebus, dummodò tamen hujusmodi legata sint in quantitate moderata, & non in fraude paupertatis.

Ad II. Fratres quidem nec per seipso, nec per interpositam personam posse eadem legata in iudicio exigere, sed Syndicum Sedis Apostolicæ tantum iudicis officium implorare, dummodò similiter illa in moderata sint quantitate, & sine ulla fraude paupertatis, & re ipsa erogentur in Fratrum necessitates. Extra iudicium verò ita demum legata hujusmodi accipi posse à Fratribus per se ipso, si in aliis speciebus consistant, & accipiantur in ea tantum quantitate, quam vera, & imminens eorum necessitas postulet; sed superfluum, aut pecuniam à Syndico tantum posse accipi, dum tamen id omne in Fratrum necessitates convertatur.

Ad III. Non licere fabricæ S. Petri in hujusmodi legatis bonorum mobilium se ingerere infra annum, ex quo dies legati cessit.

Ad IV. Elapso anno licere, ad præscriptum suarum facultatum.

Distinctione II.

52 Ad I. Articulum, Valere legatum annui redditus factum Sacristiæ, vel fabricæ Ecclesiæ, vel Conventus Fratrum Minorum tam de familia, quam de Reformatione, nisi addit excessus in quantitate.

Ad II. Nec per seipso, nec per alios licere fratribus in iudicio exigere hujusmodi legata, sed Syndico Apostolico dumtaxat.

Ad III. Non licere eadem annui redditus legata erogare in usus fratrum, sed illa omnino converti debere in usus à testatoribus præscriptos.

Ad IV. Fabricæ S. Petri non licere infra annum se ingerere in proprietatem horum legatorum, cum hæredibus transigendo, aut aliàs disponendo de eadem proprietate.

Ad V. Itidem non licere.

Ad VI. & VII. Posse fabricam S. Petri se immiscere in præstationibus, seu fructibus eorundem legatorum ab anno decursis, & non solutis; non autem infra annum, ex quo dies præstationis cessit.

Distinctione III.

Ad I. Articulum, Fratres Minores tam de familia, quam ex Reformatione nullatenus esse capaces legatorum annuorum, quæ sunt adjecto onere celebrationis Missarum.

Ad II. Non posse pro his legatis in iudicio experiri, aut iudicis officium implorare.

Ad III. Posse fratres illa accipere per modum elemosinæ à sponte offerentibus celebrando Missas ad rationem rei acceptæ, citra tamen ullam obligationem ad onus perpetuum, & dummodò prius protestentur se illorum capaces non esse.

Ad IV. Syndicum Apostolicum, & pro fratrum necessitatibus, non autem fratres ipso, vel per alios posse hujusmodi legata utcumque sponte obtinere, si in pecunia consistant.

Ad V. Non posse fratres hujusmodi legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usus fabricæ, vel Sacristiæ.

Ad VI. Licere fabricæ S. Petri ad suarum facultatum præscriptum sibi vendicare eorundem legatorum proprietatem cum onere Missarum celebrandarum, tam elapso anno, quam antea.

Ad VII. Similiter licere.

Distinctione IV.

Ad primum Articulum, Fratres Minores tam Observantes, quam Reformatos non esse capaces legatorum annuorum, quæ sunt sine aliquo onere, aut modo adjecto, nisi ad effectum illa extinguendi, seu illorum proprietatem, & pretium convertendi in usus fabricæ, vel Sacristiæ.

Ad II. Non fratres ipso, sed Syndicum Apostolicum tantum posse eandem proprietatem in iudicio petere.

Ad III. Posse convertere.

Ad IV. Si fratres cœperint illorum annuas præstationes accipere, ne hinc fiat fraus paupertati, expedire, ut de cætero decernatur eo casu non licere amplius fratribus eandem proprietatem vendere, ac pretium in usus fabricæ, vel Sacristiæ erogare. Idcirco agendum cum S. D. N.

Ad V. & VI. Fratres nullo modo posse in iudicio exigere annuas eorundem legatorum præstationes.

Ad VII. Teneri.

Ad VIII. Posse illa per modum elemosinæ, & à sponte dantibus accipere etiam per seipso, si in aliis speciebus consistant: quòd si in pecunia, non nisi per Syndicum Apostolicum.

Ad IX. Non teneri.

Ad X. Fabricam S. Petri nullum jus habere vendicandi horum legatorum proprietatem, nisi elapso anno iuxta suas facultates.

Ad XI. Similiter non habere jus vendicandi hujusmodi annuas præstationes, nisi ab anno decursas.

Ad Ult. Hæc omnia locum non habere in legatis infra decennium, sed in his tantum, quæ sunt ad decem annos, & ultra.

Cum his declarationibus consentiunt alia decreta ab eadem Congregatione edita 14. Junii 1628. & die seq. publicata in Congregatione generali Fratrum Minorum de Observantia in præsentia D. Cardinalis Gypsi, quorum tenor talis est, videlicet.

53 Sacra Congregatio à S. D. N. Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontana familiae consultationibus præposita volens quantum potest in Domino ipsorum postulato satisfacere circa Novitios ad habitum, & professionem admittendos; Sanctitatem suam approbante, censuit tunc demum esse illis permittendum, ut Novitios ut supra recipiant, cum consisterit ex ipsorum Conventibus eos sustulisse abusus omnes, qui Regulæ S. Francisci Observantiæ adversantur. Quod ubi præstitierint, designanda erant loca pro illis Novitiis recipiendis, & præscribendus recipiendorum numerus & qualitas, & alia ad eorum institutionem pertinentia: & prout unaquæque Provincia id exequetur, eidem receptionem hujusmodi fore permittendam.

Abusus verò quibus eos propterea mederi oportebit, sunt potissimum infra scripti.

Ac primū abdicent à se, & eorum Conventibus non solum pistrina, ac bona omnia immobilia, quæ alicubi contra Regulæ puritatem, & declarationes sel. reor. Nicolai III. & Clem. V. extra, vel intra septa monasteriorum detinent: sed etiam census perpetuos, & legata annua, super quibus Sacra Congregatio præcipit observari decretum Congregationis generalis Romæ habitæ die 17. Maij 1603. Cujus tenor talis est.

Cum annuos redditus, sicut cætera bona immobilia nobis habere non liceat, idē renovantes alia generalia statuta, decernimus quōd Frater inducat personam aliquam ad elemosynam perpetuam Ordini nostro exhibendam, nec exhibitam à quopiam vivente suscipiat; & si aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in judicio exigatur: declarantes quōd ad perpetua legata petenda non possunt fratres recurrere, nisi humiliter, & per modum elemosynæ, absque allegatione alicujus debiti. Decernitur præterea, ac præcipitur per S. Obedientiam, quōd quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua alicujus personis, & Hospitalibus, vel alicui Reipublicæ, & aliis domibus ab lege quōd teneantur fratribus præstare singulis annis certam elemosynam, sive omnino gratis, sive ut ipsi fratres dicant certa officia, & missas, quōd Guardianus faciat protestationem ei, qui testatoris voluntatem adimplere tenetur, quōd cum ad illas elemosynas nullum jus habeant ex vi legati, non possunt obligari ad illa officia, & missas. Si tamen facta ista protestatione hæres ex sua libera voluntate voluerit dare elemosynas illas, & committere fratribus dicta officia, & missas; tunc fratres iura conscientia possunt elemosynas hujusmodi recipere. Quod totum, & multo fortius in relictis legatis singularibus, fratribus simili modo faciendum esse decernimus. Inhibemus autem, ne Syndicus in sua persona hujusmodi annuos redditus recipiat distribuendis ipsis fratribus. Protestatio autem sic fiat sub sigillo Conventus, videlicet: Nos Frater N. Guardianus, & Fratres Discreti hujus Conventus N. dñcipus ad nostram notitiam pervenisse quondam N. certam elemosynæ quantitatem Conventui huic distribuendam perpetuo gratis, vel forsan pro aliquibus officijs, aut missis dicendis legasse. Cumque legata hujusmodi, nisi per viam simplicis elemosynæ, acceptare ex instituto sancto nostro, & jure nobis non liceat; idē per præsentem liberè protestamur in Domino, quōd legatum prædictum tamquam illius incapaces ex vilegari recipere nolumus, nec intendimus. Si tamen hæres commissarius, aut legatarius ipsius testatoris dictam quantitatem per viam simplicis elemosynæ, omni obligatione, dominio, & proprietate penitus cessantibus; nobis liberè confectæ voluerit, illam simpliciter accipimus, & pie testatoris voluntati, quantum in nobis fuerit, plene, & fideliter satisfacimus. Hæc autem protestatio subscripta per Guardianum, & Discretos Conventus dabitur illi, qui tenetur testatoris voluntatem implere: & eadem protestatio scribetur in libro Conventus, ut constare possit incedentibus Guardianis hanc Constitutionem fuisse ad plenum adimpletam.

Est autem hæc protestatio necessaria, ut optimè decernit D. Bonaventura hanc disputans quæstionem; & ex Apostolicis declarationibus Regulæ nostræ colligitur. Et ut omnibus sit compertum id quod tantoperè est nobis necessarium, ipsam D. Bonaventuræ quæstionem cum suo Apologetico desumptam hic apponere de industria non gravabimur, quæ talis est, ut sequitur.

Cum asseratis vos secundum Regulam, & professionem vestram nullo debere recipere proventus reddituum, seu possessiones, exceptis domibus, in quibus habitatis, videmini transgressores Regulæ vestræ in eo, quōd recipitis domos, vel areas non contiguas vestris aetis, in quibus habitatis; eodem enim modo si hoc licet, poteritis etiam vineas recipere, & agros, & mansos, & similia quoque recipere; imò granclas, & villas, & castia, & terras, & oppida, & quæcumque fuerint vobis data; & sic pristina paupertas, & mendicitas, quam professi estis, paulatim evanesceret, & non eritis discipuli S. Francisci, cum non sequamini vestigia ejus, nec ejus Regulam teneatis: de domibus enim vobis contiguis potest esse excusabile, quōd pro dilatanda area vestra illas quandoque recipatis; sed de aliis non, in quibus homines alios pro censu lo-

catis, quem procurator vester loco vestri exigit, & in usus vestros convertit de voluntate vestra. Si qui in talibus incaute agunt, dolemus, & contradicimus, & prohibemus. Qualiter autem in hoc licite agere possimus, advertite; & tunc non judicabimus, si sancti intelligis, transgressores. Protestamur nos secundum Regulam nostram nil debere, seu velle possessionis, vel certorum reddituum recipere, vel habere; quia verò mendici sumus, & pauperes, & quibus pro præsentis necessitate indigemus, idē recipimus, prout licet, sive pro solvendis debitis, vel aliis necessariis procurandis. Cum ergo aliquis ex devotione vult nobis legare domum suam, vel arcam non contiguam nostræ mansioni, non recipimus eam per nos, nec per interpositam personam ut nostram; sed si ille eam disponit per alium quemcumque, ut ea vendita de pretio ejus provideatur nobis ex parte sua in his, quibus tunc indigemus procurandis, vel solvendis debitis, acceptamus. Si autem ille timens, ne forte ejus talis dispositio per hæres suos, vel alios in posterum impediatur, & propter hoc præoccupat reprobare illam sigillo alicujus judicis, vel civium, vel alterius, &c. & sic committit eam alicui amico suo, vel fratri, qui conservat quod ipse disponit de domo tali, vel arca, nil ad nos, cum de rebus suis possit ordinare quod vult, nec locum talem, vel domum dicimus esse nostram, cum nihil juris nos in ea proestemus habere. Similiter si aliquis disponent per amicum, vel alium, quōd de pretio, vel de proventibus illis, vel illis darentur fratribus tot panes quotidie, vel tantum elemosynæ singularis septimanis, aut annis, non essemus propter hoc prædii, vel reddituum possessores; nam si me petente elemosynam aliquis dives promitterat, quod singulari annis velit dare fratribus duas tunicas, vel tantum unam, vel singulis hebdomadis tot panes, & hoc committat officialibus suis, ut vice sui ista dent etiam eo absente, & hoc pro fratribus recipiam, vel etiam si illi negligant dare, admonendo exigam, numquid propterea certos redditus habere dicendi sumus; cum non ex jure, sed ex gratia solum talem elemosynam recipiamus, vel exigamus?

Et si post obitum illius, uxor ejus, vel alii amici pro anima illius adhuc velint aliquo tempore talem nobis elemosynam per se, vel ex dispositione illius largiri, postumus similiter accipere ex tali gratia; ita quōd quando cumque nollet amplius ista dare, nihil peteremus ab eis quasi ex debito, sed more mendicorum recurreremus ad donum elementis domini pro quotidiana elemosyna quædam illi placeret; sed quando plus nollet, discedimus ut cui gratias agentes de dato, & non murmurantes de negato. Hæc est vera, & pura vita mendicorum, quōd datur ex gratia recipere, non ex jure. De censibus verò domorum fratribus legatorum nihil querimus, sicut nec de aliis redditibus. Si autem antequam vendatur, aliquem inde censum dare vult hi, in quorum tunc potestare sunt illæ domus, nihil juris habere in eoprotestatum, sed elemosynam nobis sponte oblatam simpliciter recipimus, sicut aliudē donatam. Quia verò Dominus docet nos cavere ab hominibus, *Matth. 10.* & Apostolus ab omni specie mala abstinerere, *prima Thessal. 5.* ne putemur ab ignorantibus transgressores regulæ nostræ, debemus apertè protestari nihil nobis juris in talibus donationibus velle habere, sicut tenetur suspectus de fornicatione omnia illa cavere, ex quibus possit ista suspicio probabilis judicari. Hæc omnia D. Bonaventura.

Sed quia in his casus solet aliquando evenire, quōd annuus redditus ob temporis antiquitatem non compertari habeat aliquem patronum, cui fieri debeat talis, ut supra, protestatio, decernimus, quōd in tali casu servetur statutum Ordinis Minorum sub Paulo II. contentum in constitutionibus super *cap. 6. Reg. C. §. Inhibemus.* Quōd nimirum hujusmodi redditus assignentur Rectoibus spiritualibus, aut temporalibus Collegiorum, aut Communitatum, Terrarum, aut Civitatum, qui tales elemosynas, sive fructus, vel redditus annuos nomine Ecclesie Romanæ, vel donationum sine fratribus exlangant, & recipiant, & fratribus sive aliis Sacerdotibus, quanto fratres noluerint tales Missas, vel suffragia juxta planam intentionem beneficiorum in toto, vel in parte secundum quantitatem talium obventionum Interdicere faciant.

Item statuitur, ut deinceps nulla instrumenta publica fiant à fratribus capitulariter congregatis, nec quocumque

alio modo se habentibus, in quibus transferatur dominium, & proprietates alicujus capellæ, sive sepulturæ, cum hoc omnino sit contra Regulam, & nostro repugnet instituto; nam quomodo aliquis dat quod non habet? Si tamen occasio se obtulerit, in qua oportet satisfacere devotæ fidelium voluntati, id fiat per modos nostræ regulæ, & instituto congruentes. Est autem protectio prædicta necessaria, ne ut ait D. Bonaventura, ab ignorantibus nostrum institutum regulæ nostræ transgressores judicemur. Cujus Seraphici Doctoris sententiam hic inferendam judicavimus, quatenus è medio tollatur abusus ignorantissimorum aliquorum, qui existimantes Charibdim fugere, in Scillam inciderunt in favorem Ordinariorum, vel alicujus tertii, vel hæredis, renuntiantes prædicta legata, quasi non esset opus proprietatis, & domini donatæ, sicuti accipere, & summâ demencia alienum renuntiare.

De hujusmodi autem bonis, seu illorum pretio, Generalis, vel Commissarius Generalis unâ cum consilio Guardiani, & Discretorum Conventus in usum Sacrificii, fabricæ Ecclesiæ, & Conventuum provideat, prout illorum necessitate perspecta salubriter in Domino expedire arbitrabitur. Et de hac provisione quamprimum sacram hanc Congregationem fideliter certiore faciat. Hanc verò bonorum adiectionem, & legatorum renuntiationem fuisse executioni demandatam constare debbit huic Sacræ Congregationi ex Generalis, vel Commissarii generalis, & Ordinariorum attestationibus, gratis, & absque ullo fratrum dispendio concedendis.

Deinde à fratribus particularibus auferatur cujuscumque rei proprietates, si quæ sit, & omnia in communi redigantur ad regul. Sac. Can. Apostol. Constit. & S. Concil. Trid. dispositionem. Potissimum verò tollantur pecuniæ, & quamprimum infumatur in veras, & communes ipsorum Conventuum necessitates; idque fiat à Syndicis Apostolicis tantum, ita ut nihil pecuniæ mediatè, vel immediatè superfit in manibus, vel potestate fratrum etiam Superiorum.

59 Ad hæc tollatur abusus Aromatariatum, ita ut de cætero ille non reinventur, nisi ad usum monasteriorum duntaxat, nec liceat res illarum cuique vendere.

60 Præterea nullo modo habeant in eorum Ecclesiis, vel Sacristiis, aut alibi cippos, & truncos ordinatos ad offerendum, seu donantium pecunias, nec capulas pro elemosynis Missarum.

Ac demum Superiores Regulares invigilent, ut fratres communum mensa utantur, divina officia temporibus debitis recitent, vacent orationi mentali, & divinum cultum diligenter exercent, ac cætera implent, ad quæ pro Regulæ observatione tenentur.

Hæc autem superius expressa, fuisse ad effectum perducta constare debbit eidem S. Congregationi, ex attestationibus medio juramento Generalis, aut Commissarii generalis, aut Visitatorum, prævia diligenti informatione capta in visitatione singulorum Conventuum cujusque Provinciæ. Romæ 14. Junii 1628.

61 Porro præscriptis declarationibus, & decretis non adversantur, quin potius favent alia decreta in Congregatione fabricæ Sancti Petri edita jussu Sanctissimi D. N. in hæc verba.

Decretum Sac. Congregationis Fabricæ Principis Apostolorum de Urbe super Legatis relictiis PP. Minoribus de Observantia S. Francisci.

Cum sæpius fuerit habitus recursus ad Sacram Congregationem Ven. Fabricæ S. Petri super annuis Legatis factis, seu faciendis ad favorem fratrum S. Francisci Minorum de Observantia, cum onere Missarum, seu Officiorum, sive gratis, sive alio modo.

Præterea Ven. Fabrica S. Petri ad illam spectare propter dd. Fratrum incapacitatem hujusmodi Legatorum.

Dictis autem Fratribus allegantibus posse annua legata hujusmodi recipere tuta conscientia, quatenus hæres ex sua libera voluntate voluerit illa dare in elemosynam, & committere fratribus dd. Missas, & Officia, juxta sententiam S. Bonaventuræ, & Decreta S. Congregationis à S. D. N. Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ familiæ Consultationibus præpositæ, sub die 4. Junii 1628. publicata.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Eadem Sacra Congregatio pro opportuna præmissorum provisione facta prius relatione S. D. N. Urbano Papa VIII. ac de illius expresso ordine, & mandato, decrevit in futurum super hujusmodi Legatis observari, ut infra.

Quod hujusmodi Legata per debitores, vel hæredes non extringantur, vel reducuntur per compositionem cum Ministris Fabricæ faciendam, vel alio quovis modo; sed illorum capitale, sive fors principalis, vel proprietates absque aliqua diminutione conserventur semper, & perpetuo ad effectum, ut in usus Romano Pontifici pro tempore existentibus bene vilos possint applicari: ita tamen, ut quamdiu applicationem specialem auctoritate Apostolica fieri non contigerit, hæredes, vel debitores possint liberè, si velint, dictis fratribus dare dicta annua Legata per eosdem fratres recipienda in elemosynam, non autem per eos exigenda. Et quod quævis extinctio, deductio, seu diminutio capitalis, seu proprietatis aliter absque speciali Romani Pontificis permissione facta, eo ipso nulla sit, nec debitoribus, aut aliis quibuscumque suffragetur.

Quodque Commissarii, alique Ministri Ven. Fabricæ super hujusmodi capitale, seu proprietate suprascripta, se de cætero non intromittant, nec dictos hæredes, seu debitores aliquo modo molestant, nisi ad effectum reinvestiendi in casu reinvestimenti, seu providendi, ut conservetur, ut supra, aut aliis in executionem applicationis auctoritate Apostolica factæ vel facien.

Et quod nolentibus dd. hæredibus, vel debitoribus dare suprascriptis fratribus dd. elemosynas, seu annuas præstationes, sive Legata ut supra solvere, vel illas, seu illa non solventibus, tunc & eo casu lapsis duobus annis à die obitus Testatorum, si fuerit maturatum Legatum, vel à die maturata illius solutionis, eadem fabrica, & illius Commissarii, & Ministri id totum, quod solum non fuerit præterito, prorata tamen, in qua fuerit ut supra elapsum biennium, vel ultra, possit & valeat annuas præstationes hujusmodi exigere, exigique facere ad sui beneficium, juxta suas facultates, & Privilegia: salvo semper capitali, seu proprietate, ut supra, ad effectum, quod hæredes, vel debitores (dummodò de eis per Romanum Pontificem pro tempore existentem aliter non fuerit dispositum, nec prædicta Legata in alios usus ejus auctoritate applicata fuerint, vel applicari contigerit) possint, si velint, quandoque futuris temporibus, & sic deinceps in perpetuum dare dictis fratribus dicta annua Legata in elemosynam, ut supra, nec Fabrica eosdem hæredes, vel debitores molestant possit, & valeat toties, & quoties casus contigerit, nisi pro præterito, & tunc in illis terminis tantum, post quorum maturationem fuerit elapsum biennium, vel ultra, ut supra; salva semper erectione Beneficiorum, & applicatione Legatorum, seu quorumcumque bonorum, & reddituum, ac jurium ejusdem Beneficii, seu alii usus plii auctoritate Apostolica facta, vel in posterum quandoque, & quomodocumque faciendi, & executione litterarum Apostolicarum desuper expeditarum, seu expediendarum; ita ut præfata decreta ad illas nequaquam se extendant, sed illæ semper firmæ, & illæ remaneant, ac suos plenarios, & integros effectus sortiri debeant, ita quod neque Fabrica, neque hæredes, vel debitores præfati, ullo modo illas impedire, retractare, vel contravertere valeant, & falsis semper Sedis Apostolicæ auctoritate, ac facultatibus competens dictæ Sacræ Congregationi Ven. Fabricæ.

Prohibuit tamen eadem Sacra Congregatio Fratribus suprascriptis sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, ne audeant, seu presumant, nec quilibet eorum audeat, seu presumat per se, nec per alios Syndicos, Ministros, seu Procuratores tam sacculares, quam Regulares dictas annuas præstationes, seu Legata, nec judicialiter tam coram quocumque Judice Ecclesiastico, quam seculari Ordinario, vel delegato, nec aliis nisi juxta formam dicti Decreti Congregationis Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ familiæ à Sanctissimo D. N. deputatæ, ab hæredibus seu quibusvis aliis eorum debitoribus petere, minùs dd. hæredibus seu debitoribus facere aliquas receptas pro dd. annuis præstationibus, nisi pro rata, & pecunia, seu elemosynis suprascriptis cum effectu, ac verè, & realiter eidem fratribus data, vel soluta, seu datis, vel solutis, nec sub alia data, nisi sub ea, qua verè fuerit iidem Patribus, aut aliis

pro eis facta realis satisfactio, & insuper, ne Provisos Apostolicos pro tempore de Beneficiis, quibus Legata supradicta fuerint applicata, vel eorum Procuratores, & ministros super electione dd. Legatorum directè, vel indirectè impedire, vel molestare quovis quæsito colore, vel prætèxtu audeant, vel præsumant. In quorum fidem, &c.

Dat. Romæ ex Collegio ejusdem Sacræ Congregationis die 14. Februarii 1633.

Dominicus Card.

Loco † Sigilli.

DE NOVI OPERIS NUNTIATIONE.

Immocentius III. Cantuarien. Archiepiscopo.

C A P U T II.

CUM ex injuncto: & infra. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus quidquid ædificatum est in Ecclesia de Lamech, post novi operis nuntiationem, expensis tuis facias penitus demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris: cum cautum sit legitime sanctione, ut si is, cui operis novum fuerit nuntiatum, ante remissionem ædificaverit, deinde agere cœperit inus sibi esse, ita ædificatum habere, sibi debeat actio denegari: reducens profus in irritum, quidquid de instituendis ibi Canonicis, & aliis ad ipsam Ecclesiam pertinentibus, à te vel prædecessore tuo cognoscitur ordinatum, eorum redditibus ad statum pristinum revocatis: quos ab obligatione præstari juramentum, pro eo quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra, per te denuntiari præcipimus absolutos; cum enim amodò non teneat principale, quidquid ex eo, vel ob id fecutum est, sub præmissa distinctione decernimus irritandum: & infra. Super eo quoque non sufficimus admirari, quod cum viri religiosi Monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus, & periculis personas & res non dubitaverint frequenter exponere, (quod non fecissent, nisi cognoscerent præmissa respicere in grave Cantuarien. Ecclesiæ detrimentum) tu saltem pro vitando tam gravi scandalo proximorum, ab hujusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: cum sacra Scripturæ testimonio debueras didicisse, quod licet opera illa, quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt pro vitando scandalo dimittenda; nec ea debeant pro scandalo vitando committi, quæ sine mortali peccato committi non possunt; ab his tamen, quæ sine mortali peccato committi possunt pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistendum; unde Apostolus: Si scandalizatur frater, non comedam carnes in æternum. Et Dominus in Evangelio contra eos, qui scandalum præstant materiam: Væ (inquit) homini illi, per quem scandalum venit, &c. Et licet majorum scandalum sit vitandum, vitandum est etiam scandalum pusillorum, juxta testimonium Veritatis: Qui scandalizaverit (inquit) unum de pusillis istis, qui in me credunt, &c. Finis ergo his taliter à te imponatur, quod præteritæ contradictionis rebellio, per virtutem sequentis obedientiæ valeat expiari.

S U M M A R I U M.

- 1 Ecclesia ædificata post nuntiationem novi operis destrueda est expensis construens.
- 2 Ædificans post nuntiationem novi operis non sufficit, ut patientiam præstet operis demolendi, sed ædificium eius sumptibus est demolendum.
- 3 Et quid si nuntiatio, facta fuerit prædecessori ædificantis, & num. seqq.
- 4 Interdillum demolitorium novi operis datur heredi, & in heredem etiam post annum.
- 5 Et irar sit in singularem successorem etiam dignitatis, num. 8.
- 6 Datur tamen ad patientiam, sed non ad impensam.
- 7 Nisi successor ratum habeat ædificium captum, vel ædificet.
- 8 Scandali in materia que regulæ sint observanda.
- 9 Destruenda Ecclesia, vel loco propter aliquorum delictum, nullus debet vocari clericus illius Ecclesiæ, vel municipes illius loci.
- 10 Secus si destruantur ad hostibus, quia omnia privilegia retinent, n. 12.
- 11 Idem si destruantur terremoto, num. 13.
- 12 Et idem si in alium locum transferantur, vel uniantur, num. 14.
- 13 Quod locum habet etiam in civitatibus, & aliis locis profanis, num. 15.
- 14 Reædificatum auctoritate Superioris recuperat omnia privilegia.
- 15 Capitulum Cathedralis Ecclesiæ an, & quando ab Episcopo, vel aliis Canonicis ad alium locum intra, vel extra dioccesim transferri possit, latè discutitur, ut n. seqq. usque in fin.
- 16 Quid de jure communi, n. 17.

- 17 Et quid ex Bulla Clem. VI. num. 29.
- 18 Capitulum celebrari debet in Ecclesia, & loco ad hoc determinato.
- 19 Nec Episcopus potest domi suæ illud convocare, sed ad aulam Capitularem, ubi antea solitum fuit convenire.
- 20 Electio quamvis fieri debeat in Ecclesia, tamen si fiat alibi, non propter hoc est nulla, nec annullanda, & n. seqq.
- 21 Locus non est de substantia electionis.
- 22 Capitulum cum non potest in loco convenire in Ecclesia, vel loco Capitulari, ad alium locum transferri potest.
- 23 Et ista causa transferendi est repulsio Episcopi ab ingressu in civitatem, n. 23.
- 24 Universitas congregari debet in loco publico, & solito, nisi sibi non possit congregari propter bellum, vel aliud impedimentum.
- 25 Episcopus, & Canonici sunt unum corpus.
- 26 Nec deceat Episcopum in negotiis Ecclesiæ, omitti membris, aliorum consilio uti.
- 27 Episcopus potest Capitulum convocare, si aliqui Canonici ad deliberandum proponat, nec de re ad suum, vel suum commodum spectante agatur.
- 28 Nec ad id admittitur vicarius Episcopi, si Capitulum sit exemptum.
- 29 Executio, cui aliquid certo loco expediendum committitur, si id in loco servare non possit, extra locum poterit expedire.
- 30 Episcopi expulsi possunt omnimodam jurisdictionem exercere in aliena diocesi, petita, licet non obtenta licentia à diocesani locorum.
- 31 Et decernunt expulsi eam non admitti.
- 32 Jurisdictio concessa consentur concessa omnia, sine quibus jurisdictio explicari non potest, & n. 33.

- 32 *Episcopus quæ negotia expedire non possit sine consensu, vel consilio Capituli.*
- 33 *Capitulum est Senatus Ecclesiæ.*
- 34 *Canonici presentes in Ecclesiâ à tyranno occupata pro negotiis communibus tenentur ire ad Canonicos forissecos etiam pauciores: & quando secus, & un. 36.*
- 36 *Et quid in absentibus obprivatas inimicitias.*
- 37 *Inimici se credere nemo tenetur etiam cum litteris conductus, & assecurationis.*
- 40 *Rebelle dicuntur, qui Principem, vel ejus Nuncium volentem ingredi civitatem non admittunt.*
- 41 *Rebellio an committatur tantum contra Imperatorem, & ejus officiales, an verò etiam contra Reges, & Principes non recognoscentes superiorem.*
- 42 *Rebellis dicitur, qui de facto resistit superiori, vel jurisdictioni.*
- 43 *Et omnis existens in protervia, & notoria inobedientia.*
- 44 *Declaratoria super facto rebellionis non requiritur, quando de illa incidenter agitur.*
- 45 *Nec quando rebellio est taliter notoria, ut nulla possit tergiversatione celari, aut defendi.*
- 46 *Notorie delinquentes, etiam si notorium sit facti transseuntis, audiendi non sunt appellantes, ibid.*
- 46 *Rebellis notorius dicitur vassallus, qui se tuetur contra dominum, & non vult eum admittere in Castrum.*
- 47 *Citatio non est necessaria, ubi certum est absenti nullum jus competere.*
- 48 *Ad Capitulum constituendum regulariter non sufficit major pars, sed requiritur, ut duæ tertie partes sint presentes.*
- 49 *Declaratoria.*
- 50 *Universitatis pars minor instante termino ad expeditionem actus præfixo, potest convocare majorem, & ea accedere veniente, actum explicare.*
- 51 *Capitulares actus ex contemptu aliquorum non sunt nulli, sed nec etiam debent cessari, nisi ipsis prosequen- tibus contemptum.*
- 52 *Absentes non sunt vocandi, nisi in tribus casibus, hic expressis, & in aliis consimilibus, & multum arduis.*
- 53 *Et an sint citandi absentes extra provinciam.*
- 54 *De quâ longinquo loco sint vocandi, statum consuetudini.*
- 55 *Bulla Clementis VI. super translatione Capituli Leodiensis ex causa rebellionis contra Episcopum refer- tur.*
- 56 *Confirmatio Apostolica translationis Capituli Leodiensis.*

litorum contra successorem detur ad patientiam, non autem ad impensam, quia successor, vel hæres in pœnam non succedit, ut *p. nunt. ff. de novi. oper. nuntiat.* tamen hoc fallit, si successor ratum habeat ædificium cœptum, vel ædificet, ut in *d. hoc interdictum, & in l. h. ff. eod. hoc enim casu interdictum quoad omnes effectus transivit in successorem etiam dignitatis; & ita intelligas hoc cap. cum glos. 1. ut notat glos. marginal. post Hostien. in princ. in ver. *Expensis suis.* Jo. Andr. n. 1. Butr. n. 7. & Abb. n. 8.*

Secundò nota ex textu quatuor regulas in materia scandali. Prima est, pro scandalo vitando omittenda non sunt quæ sine mortali peccato omitti non possunt, ut baptizari, horas dicere, & penitentiam accipere: & hæc colligitur ibi, *Quod licet.* Secunda est, pro vitando scandalo non sunt committenda, quæ sine mortali peccato committi non possunt, ut si puella stupro contentata, nec si, qui petit, seipsum interimat, *cap. Cumb homo, 23. quest. 5. & cap. 1. 14. distinet.* & hæc colligitur ibi, *Nec ea.* Tertia est, pro vitando scandalo quis potest committere, quod sine mortali peccato committi potest, ut gestare habitum ordinis sui parum congruentem, *cap. Deus supra de vita, & honestat. Cleric.* & hæc colligitur ibi, *Committi.* Quarta est, pro vitando scandalo possum dimittere, quod sine peccato mortali dimitti potest, puta correctionem propter multitudinem delinquentium, ut *cap. 1. latores, de Cler. excommunicat. & cap. ult. de temp. ordin.* vel melius pone exemplum, ut in *cap. 2. de cognat. spiritual. & cap. Dilecti, & cap. Quia circa, de consanguinit. & affinit.* & hæc colligitur ibi, *Dimitti.* Quas regulas ex hoc text. desumpsit Abb. Anriq. hic num. 2. cum quo transeunt Joan. Andr. num. 11. & Henrich. Boich. n. 5. easque transcribit, licet de Abb. Antio. mentionem non faciat. Guliel. de Monte Laudun. in Clem. unic. num. 1. de immunit. Eccles. & eas duobus regulis complectitur Abb. Siculus hic num. 7. Quid autem sit scandalum, undecidetur, & an sit peccatum, necne, latius prosequetur, ut per eundem Henric. a. num. 1. & adde quod legitur in *cap. Nisi cum pridem, §. Pro gravi quoque scandalo, & quod ibi dixi num. 74. 78. & 79. supra de renunctat.*

Ultimò nota ibi, *Reducens prorsus in irritum,* secundum Innoc. num. 2. quòd quando Ecclesiæ, vel civitates, sive alia loca, sive sacra, sive profana, propter eorum delictum destruntur auctoritate superioris, nullus de cœtero debet vocari clericus illius Ecclesiæ, vel municipis illius loci, & ille locus privilegium perdit, ut *hic, & in c. Placuit de consecrat. dist. 1. in cap. Et hoc diximus, 16. q. 7. & in l. Si usufructu civitatis, §. Quibus mod. usufruct. amitt.* & ita intelligas quod notat glos. ult. Innoc. & Host. in *cap. Abbatem §. ult. de verb. signific. nisi tamen locus, postea reedificetur; nam reedificatum auctoritate superioris recuperat omnia privilegia, secundum Innoc. ibi, argum. cap. Quia diligentia, supra de elect. & ejus quod notat glos. in l. Ex his, ff. de legib. Barthol. Brixiensis in *quest. Dominicali,* qui incip. *ff. de quod aliquis, & glos. Joan. in cap. Licet, in ver. Nunquam, 32. q. 7.* quibus in locis tradunt Lazarum resuscitatum omnia recuperare saltem de æquitate. Secus verò si destruntur ab hostibus: nam tunc omnia sua privilegia retinent, & antiqui Clerici remanent ibi Clerici, *cap. Pallovalis, 7. quest. 1. cap. Quæ semel, 19. q. 3.* Quod locum habet etiam quando destruntur tertæ motu, vel aliàs quam superioris auctoritate, ut *hic per Henrich. Boich. num. 9.**

Idemque dicendum secundum Innoc. si auctoritate superioris in alium locum transferuntur, vel aliis locis uniuntur: nam & hoc casu retinent privilegia sua, ut de Ecclesiis notatur in *cap. 1. Ne sede vacante, & in cap. Quia monasterium, de religio. domib. & idem intelligas de civitatibus, & aliis locis profanis, arg. l. *Edes sacra, ff. de contrab. empt.* & ita distinguit Innoc. d. num. 2. cui subscribit Host. n. 9. Jo. Andr. n. 3. vers. *Et notatur per hoc, & un. 4. Henrich. Boich. n. 5. ad fin. vers. Super eo, Butr. n. 4. Cardin. n. 5. vers. Quare in eo, quod hic dicitur, Anchar. n. 9. Abb. n. 5. & Marian. Soc. nu. 1. in 3. notab. & num. 12. & idem per omnia Archidiacon. in *cap. Et hoc diximus, nu. 7. 16. q. 7. & Joan. Andr. in cap. Statutum in glos. penult. de elect. lib. 6. & in cap. privilegium n. 1. de regul. jur. cod. lib.***

QUÆRO cum Innoc. an, & quando Capitulum Cathedralis Ecclesiæ ab Episcopo, vel Canonico ad alium locum intra, vel extra diocesim transferri possit.

Huic disceptationi causam præbuit, quòd cum Sertenis Elector Colonienfis Episcopus, & Princeps Leodiensis

Cum exinjuncto. Etiam Ecclesiæ ædificata post nunciationem novi operis destruenda est expensis constituentis. Hoc dicit, cum cap. Præcedenti. Dividitur in tres partes. In prima jubet opus demoliri, & irritat quicquid ex illo sequitur fuit. In secunda redarguit Archiepiscopum, qui non curavit scandalum subditotum, ibi *Super eo.* In tertia hortatur eum, ut pateat, ibi *Finis.*

Nota primò ibi, *Expensis suis facias penitus demoliri,* non sufficere, ut ædificans post nunciationem novi operis patientiam præter operis demolendum, sed amplius ædificium suis sumptibus esse destruendum; ut hic in littera, & notat Abbas in primo notab. Quod locum habet, etiam si novum opus nunciatum fuerit Prædecessori ædificantis, prout contigit in casu hujus Decretalis, ut patet ibi, *si etiam absens extiterit,* juncta expositione Joan. Andr. nu. 1. in ver. *Absens.* Adhuc enim debet destrui sumptibus successoris, dummodò tamen idem successor ratum habuerit, vel prosequutus fuerit opus à prædecessore inchoatum: hoc enim interdictum datur hæredi, & contra heredem, etiam post annum, l. *Prator, §. hoc interdictum, ff. de nov. oper. nuntiat.* & transit etiam in singularem successorem, l. *fin. ff. eod. Ratio est,* quia successit in vitium prædecessoris, *cap. Quia, supra de judic.* & est simile in spolio, quod transit ad quocumque successores, ad quos res ipsa pervenit cum sua causa, & sic cum vitio spoliationis, glos. 1. & communiter feribentes in *cap. Sapè deresit spoliat.* ut ibi per Ripam num. 19. Seraphin. *decis. 1262. num. 1.* Gregor. XV. *dec. 542. num. 3.* Et quamvis regulariter interdictum demo-

- non ita pridem Leodijum ingredi vellet, portæque civitatis eius itaque occlusæ: Capitulum ad residentiam, juraque capitularia de consilio, & assensu sexdecim Canonicoium ad Ecclesiam Collegiatam S. Matæ Oppidi Hænsis Leodien. diocesis transfuit tam vigore juris communis, quam Bullæ Clementis Papæ VI. de qua infra num. 58. eamque translationem Nuncios Apollolicus confirmavit. Sed cum Decanus, & tredecim Canonici, & Ecclesiæ Cathedrali remanentes ab hujusmodi translatione, & confirmatione ad Sedem Apollolicam appellarent, è contra verò Episcopus Sanctissimo supplicasset pro translationis confirmatione: Sanctitas sua aliquibus S. R. E. Cardinalibus, & Prælatibus negotiis examinandum commisit.
17. Sanè quod spectat ad jus commune, absolutum est sine ulla causa Capitulum ad alium locum transferri non posse, quia de jure celebrari debet in Ecclesia, & loco ad hoc determinato, cap. Quod fecit, & ibi gloss. in verb. Constitutiones, supra, de elect. cap. Quæ ironie, de appellat. ubi gloss. in verb. Canonium, dat concordantias, & hic notat Innocent. num. 2. in verb. Revocatis, ibi, Quamvis hæc ordinariæ faciendæ essent in Ecclesia, Butr. num. 4. Bald. in leg. Nulli, num. 2. vers. Secundo requiritur, ff. quod cuiusque iuris, n. m. in. & in Capitulum expressit alius censuit Sacra Congregatio Cardinalium Tridentini Concilii Interpretum, ut in subjecta declaratione.
18. Præsupposita dubitatione in causa Palentina, an Episcopus volens aliquid in Capitulo proponere, juxta cap. 6. sess. 25. teneatur accedere ad Ecclesiam, & locum solum deputari; an verò illud in ædibus propriis convocare possit: Sacra Congregatio prius respondit, quòd quando Episcopus vult aliquid proponere Canonici ad deliberandum, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agitur, solus Episcopus privativè ad quoscunque potest convocare Capitulum, idque in domibus suis: postea verò auditis utrimque rationibus, partiumque Advocatis, & procuratoribus, ab omnibus in hanc sententiam iam est, ut Episcopus non possit domi suæ Capitulum convocare, sed ad aulam capitularem, in qua antea semper solum fuit Capitulum convenire.
19. Quinimò gloss. in cap. In nomine Domini, §. Quod si pravorum, in verb. Fieri in Urbe, 23. dist. dicit electionem esse nullam, si fiat alibi, quam in loco ad hoc determinato, per cap. Venerabilem, de elect. in parte decisa, in qua dicitur, ubi debet; sed hoc non puto verum, quia Joannes debet ubidem in Ecclesia celebrari, ut dicit gloss. Innocens. sed tamen si alibi fiat, non propter hoc est nulla, nec etiam annullanda; quoniam secundum Tancredum locus non est de substantia electionis, nec usquam reperitur jus prodium, quòd propter locum electio debeat vitari, nec Decretalis, quam inducit gloss. probat id, quod dicit, sed factum recitat, prohi contigit; & ita notat Arellid. in dist. cap. In nomine Domini, num. 16. in fin. & num. 17. 23. dist. & num. 18. dicit opinionem glossæ communiter non teneri; & his addit Rotam dec. 36. n. 7. p. 6. rec. & quod scripsi in cap. Quia propter, n. 68. de elect.
20. Ex causa verò necessitatis, id est cum Capitulum non potest tunc convenire in Ecclesia, vel loco capitulari, nulli dubium est, quin de jure ad alium locum transferri possit, ut patet in d. cap. In nomine Domini, 23. dist. circa med. in illis verbis: Quod si pravorum, atque iniquorum hominum ita perveritas invaluerit, ut pura, sincera, atque gratuita fieri in Urbe non possit electio, Cardinales Episcopi cum religiosis clericis, catholicisque laicis, licet paucis, juxta potestatis obtineant eligere Apostolicæ Sedis Pontificem ubi congruere viderint; & ibi notat gloss. in verb. fieri in urbe: ad idem text. in cap. Quanto, 63. dist. ubi pro confirmatione electionis Episcopi Mediolanensis Gregorius jubet explorari voluntatem Canonicoium Mediolanensium, qui feritate barbarica coacti Janæ commorabantur; & in cap. Quod fecit, de elect. ibi: Cum juxta Constitutiones canonicas, si fieri potest, electio in Ecclesia Cathedrali celebrari debeat; ponderando illa verba, si fieri potest, à contrario sensu, & est gloss. in cap. Bon. mem. primo, in verb. Atquebant, eodem tit. & constat ex dictis Innocentii hic num. 20. ut latius dicam infra num. 34. & consentit Bald. in dist. leg. Nulli, vers. Secundo requiritur, ff. Quod cuiusque iuris, n. m. cum ait requiri, ut universitas congregetur in loco publico, & solito, ut si Observare, C. de Decretionibus, lib. 10. nisi ibi non possit
- congregari propter guerram, vel aliud impedimentum, & allegat Innocent. hic: imò gloss. relata ad textum in cap. Cum terra, in verb. In quo, de elect. dicit electioes debere in locum convenire, ubi electio est celebranda, si commode fieri potest, alias ubi melius obtulerit facultas; & sic causam necessitatis non requirit.
- Repulsio autem Episcopi ab ingressu in suam civitatem videtur justa causa translationis Capituli ad alium locum: nam ut legitur in cap. Novus, de iis qui sunt à Prælat. Episcopus, & Canonici sunt unum corpus, cuius caput est Episcopus, Canonici autem membra, nec decet Episcopum in negotiis Ecclesiæ, omissis membris aliorum consilio uti. Hæc ibi. Quare cum ob impedimentum ei illatum Episcopus nequivit ad suam Cathedrali Ecclesiam se conferre, ibique Canonicoium consilium exquirere pro negotiis Ecclesiæ expediendis, necesse est, ut possit alio loco convocare, quia, ut legitur in cap. Non decet, 12. dist. non decet a capite membra discedere, sed juxta Sacræ scripturæ testimonium, omnia membra capite sequuntur. Quibus rationibus innixus est Nuncius Apollolicus in confirmatione translationis in illis verbis: Ne membra a capite suo hoc rerum statu separentur, usque conjunctis consiliis Ecclesiæ necessitatis commodius prospicietur.
- Præterea tam de jure communi secundum Innocent. 26. communiter receptum in cap. Irresfragabilis, num. 3. de offic. Ordinari. quam ex decreto Concilii Tridentini cap. 6. sess. 25. si Episcopi aliquid Canonici ad deliberandum proponant, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum convocant, voca exquirunt, & juxta ea concludunt. Neque ad id ex Concilio Vicarius Episcopi admittitur; & loquitur decretum illud de Capitulis, qui de privilegio, vel alio speciali jure tuerentur se adversus jurisdictionem Episcopi, qualia ut plurimum sunt Capitula Germaniæ, ut ex voto Roiz alias declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpretis, secundum ea, quæ scripsi in cap. Irresfragabilis, num. 9. de officio Ordinari. Si igitur Episcopus de jure, & ex Concilio facultatem habet convocandi Capitulum, eamque facultatem in Ecclesia sua Cathedrali nec per Vicarium potest exercere repugnante Concilio, nec per seipsum propter impedimenta à civitate illata, consequens est, ut eam possit extra dictam Ecclesiam exercere, ad hoc textus optimus in cap. Stratusus, de offic. Deleg. leg. 6. ubi est, cui aliquid certo loco expediendum committitur, si id eo loco securè non possit, extra locum poteri expedire.
- Amplius in Clemen. 1. de foro compet. Viennense Concilium indulget Episcopis à sua diocesi expulsis, ut possint omnimodam suam jurisdictionem exercere in aliena diocesi, licentia petita, licet non obtenta à diocesanis locorum. Et dicuntur expulsis etiam qui venientes non fuerunt admissi, secundum gloss. ibi in verb. Expulserit, Cardin. num. 31. & Abb. num. 7. Cui autem jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus jurisdictio explicari non potest, l. 2. ff. de iurisfact. omn. judic. Sed Episcopus expulsus omnimodam jurisdictionem sibi attributam extra diocesim explicare non potest sine Capituli presentia, quia plurima sunt negotia, quæ expediri nequeunt sine consensu, vel consilio Capituli, ut alienationes, beneficiorum uniones, Clemen. Si una, de reb. Eccles. non alien. Clericorum Ordinationes, cap. Episcopus sine consilio, 24. dist. Abbatum, Abbatissarum, & allarum Ecclesiasticarum personarum institutiones, & destitutiones, cap. Novus, de iis, quæ sunt à Prælat. concessiones, & confirmationes, cap. Quanto, eodem tit. inquisitiones, & condemnationes Clericorum, & Sacerdotum, cap. Si quis verò, & bi plena gloss. in verb. Ecclesia, 86. dist. cap. Lucei Hess. vers. Nam juxta Canonicas sanctiones, de Simon. & alia Ecclesiæ negotia, d. cap. Novus, & c. Quanto; Ecclesia enim habet sententiam cæterum Presbyteroium, id est Capitulum, sine quorum consilio Prælati nihil agere licet, ut legitur in cap. Ecclesia habet sententiam, & ibi gloss. 2. 16. q. 1. ad hoc Concillium Trident. sess. 23. cap. 12. ad fin. ibi, Ut verè Ecclesia sententia dici possit: ego pro his negotiis expediendis, & omnimoda jurisdictione excecanda Episcopus expulsus, seu non admissus poterit ad alium locum Capitulum convocare; est enim generalis regula in omni materia, ut qui vult consequens, velit etiam fieri necessearium ante-

antecegens, ut dicitur Jas. & Curt. Junior. in d. l. 2. in princ. ff. de juri. d. omn. jud.

34 Demum pro validitate translationis Capituli extra Cathedralē assertur singularis theoricā, quam hic ponit Innocentius num. 2. per hæc præcisa verba, videlicet: (Hoc autem certum est, quod si aliqua Ecclesiæ occupantur ad tempus à tyrannis, ita quod non possunt inhabitare ibi Clerici, Ecclesiæ retinet sua privilegia, & suos Clericos, licet sint ejecti: unde videtur, quod si expedit Ecclesiæ, vel illius Clericis facere aliquem contractum, vel Prælatum, vel quicquid aliud, quamvis hæc ordinatè faciendā essent in Ecclesiā, cap. Quod sicut, supra de elect. tamen propter necessitatem fieri alibi, cap. In nomine, 23. distin. & quod plus est, etiam si tyranni darent facultatem Clericis eundi ad Ecclesiam sic invasam, & etiam si ibi aliqui Clerici semper remanserint, inò nec timeatur de imprefessione, dummodò illi, qui exierunt, iusto timore, vel alia iusta causa exierint, etiam si sit major pars illa, quæ est in Ecclesiā, debet ad forinsecos exire, nisi possit redire cum bona, & perpetua pace, vel honesta: & idem videtur, si sint pauciores, dummodò præsumatur, quod electio, vel alius contractus utilius possit celebrari extra Ecclesiam, quam intra, argum. cap. Bon mem. A. de elect. ubi notatur, scilicet in gloss. in verb. Metuebant. Secus si propter suas inimicitias non possunt ire ad Ecclesiam, quia tunc possunt constituere procuratorem, cap. Quod sicut, §. 1. supra, de elect. & cap. Quia propter. Idem est etiam si non sit magnum negotium, vel si sit magnum, sed utiliter potest fieri per inferiores.) Hæc Innocent. cum quo transeunt hic Hostien. num. 9. vers. Quid si hostes, & Jo. Andr. num. 5. dicunt enim: Quid si hostes, vel tyranni, qui Ecclesiam detinent occupatam, revocant ad Ecclesiam etiam majorem partem Canonicorum; alia verò pars non audet ire; numquid si agatur de communibus contractibus, debent intrinseci cum forinsecis ad locum tutum, & congruum convenire? Puto quod sic, dummodò extra Ecclesiam utilius fieri possit quod agitur, alioquin extrinseci intrinsecis vices suas mandant, argum. in eo, quod legitur, & notatur in d. cap. Bone il primo, resp. 1. & in cap. Quia propter, §. Illud de elect. & in cap. Ad supplicationem, de renuntiati. multo fortius ergo exhibent ad illos, quando minor pars est præsens, & major absens, sequitur Card. num. 5. vers. Sed ubi convocabuntur, dicens: Quid si tyrannus daret facultatem Clericis eundi ad Ecclesiam sic invasam, & aliqui Clerici adsunt: vel quid si aliqui remanserint in Ecclesiā sic invasa: dicit Innocent. quod etiam si est major pars præsentium, dummodò iusto timore, vel alia iusta causa alii absint, tenentur præsentibus ad illos accedere, nisi possent absentes redire cum bona, & perpetua pace, vel honesta. Idem: secundum eum dic, & fortius, si præsentibus sint pauciores; & hoc dummodò actus, qui imminet, utilius possit celebrari extra Ecclesiam, quam intra, etiam si sit electio; & idem dicit Burt. num. 4. vers. Secunda est questio, Anchar. num. 9. vers. Est & alius casus, & Abb. num. 10. vers. Si verò aliqui sint absentes.

Hæc autem Innocentii theoricā videtur congruè applicari posse casui Canonicorum Leodiensium: nam fexdecim Canonici, qui Episcopo adhaeserunt in oppido Hucnsi, dicebant se ad alios tredecim, qui cum Decano in Ecclesiā remanserunt, tunc redire non posse, non ob privatas inimicitias, sed propter populares factiones eorum, quos vocant Grignutos, & Cerutos, & hoc affirmabant in precibus Episcopo portectis per hæc formalia verba: (Dolereque ex animo quod cum hujusmodi consilium eò usque proferret, ut cum sua Serenissima Celsitudo dictam suam Civitatem propius accesserit eam ingressura, nova obstacula supervenerint, quorum intuitu aliam resolutionem cœperit, darentque interim attentata in jurisdictionem, & regalia Ecclesiæ suæ, & alia insuper confusiones, quæ Capitulo, Cancellario, Judicibusque ordinarii exercitium sui cuiusque muneris, sed & solitam in ea civitate residentiam minus tutam, liberam, & securam præsent.) Hæc ibi. Quod etiam satis comprobatè videtur casus, qui dicitur contigisse in personam Groesbeck Canonici, Cancellarii, & primarii ministri ipsius Episcopi. Is enim Leodii à Suario de factione Grignuta pluribus ictibus pugionis lethaliter vulneratus, postea convalescens veste regulari indutus à Civitate aufugit. Quapropter Decanus, & Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Canonici, qui in Ecclesiā remanserunt, debuissent exire ad forinsecos etiam numero pauciores, & multo fortius cum essent plures, secundum Innocentium. Nec sufficiens cum essent rationes, seu litteræ de conductu; quia nihilominus non tenebantur se popularibus credere, cap. Accedens il secundo, supra autem licet non constata, cap. de cetero, & cap. Quamvis de sentent. excomm. Non enim in hoc casu sufficiens potuit cautio præstari, argum. cap. Litteras, in fin. de restit. spoliat. & notat gloss. in d. cap. Accedens, in ver. Inimicis, & hoc propter fragilitatem cautionis, ut l. Qui sita, §. 1. ff. ad Trebell. Hæc de jure communi quoad translationem Capituli.

39 Quod autem spectat ad Bullam Clementis VI. ex parte Episcoporum asseruntur verificatæ duæ conditiones in ea requisitæ ad validitatem translationis Capituli, & residentiam, nempe, ut civis Episcopo rebellaverint, & translatio fiat de Capituli consensu; nam pro rebellionē, cum potest civitatis fuerint Episcopo occultæ, allegatur singularis doctrina Bartoli in Extrav. Qui sint rebelles, §. Machinationur, ubi sic ait: [Pone quod adventiente Imperatore, vel ejus Nuncio volente ingredi civitatem pro recuperandis iuribus Imperii tibi, quàm alibi, aliqui respondent, quod intrinseci eum, vel ejus gentem, est periculosum statui eorum; & sic tenent eum in verbis, & sic labitur tempus, quo multa possit facere pro Imperii prosperitate. Istæ sunt machinationes quædam, licet ad actus bellicos non deveniant. Ista machinatio secuta inobedientia facit eos rebelles.] Hactenus verba Bartoli: quæ ad calamum transcribit, & sequitur Gygas in tract. de crim. les. majest. tit. de rebell. quest. 5. num. 2. inter Traict. magnoz tom. 11. fol. 81. part. 1.

41 Nec videtur obstare, quod rebellio committatur tantummodo contra Imperatorem, vel ejus officiales in iis, quæ ad commissum eius officium pertinent; non autem contra Reges, vel Principes inferiores, quia tunc non fit contra prosperitatem Principis, vel Imperii principaliter, ut declarat Bart. in dict. Extravag. Qui sint rebelles, in verb. Rebellando, vers. Sed an hæc Constitutio, Gygas dict. traict. quest. 18. per totam, Peregrin. de iure ffici lib. 3. tit. 8. n. 8. & 9. & Bulla aurea loquatur de rebellionē contra Electores Imperii, ut advertit Carpovius in pract. crimin. part. 1. quest. 41. num. 60. & seq. hoc autem casu rebellio non fuerit commissa contra Principem tanquam Electorem Imperii: nam responderi potest arduam esse questionem, an contra Principes non recognoscentes Superiorem, vel habentes merum, & mixtum Imperium committatur crimen rebellionis, adeò ut locum habeant pœnæ leg. Quisquis, C. ad leg. Jul. majest. & plurimos in utramque partem citat Bossius in praxi crimin. tit. de crimin. les. majest. num. 51. 52. & 53. Et quod committatur contra Episcopos Principes Germaniæ dicitur consuluisset Fachinus conf. 15. num. 19. ad med. & n. 20. lib. 1. & Nicol. Everard. jun. conf. 2. num. 7. lib. 1. Sed hoc casu non videtur intrare hæc difficultas, quia ex Bulla Clementis VI. ad effectum translationis Capituli, & residentiam sufficit, ut civis Leodiensis rebellaverint Episcopo suo, rebelles autem dicitur qui de facto resistit superiori, vel jurisdictioni, Burt. in cap. Sanè il secundo, num. 4. de offic. Delegat. & secundum Angel. in l. 2. §. fin. n. 2. de Judicis, rebelles dicitur omnes existentes in protervia, & notoria inobedientia. Sequitur Nataf. conf. 580. n. 18.

44 Rursus obstat non videtur, quod præcedere debeat declaratoria super facto rebellionis, cap. Cum secundum leges, de heret. lib. 6. Bossius in prax. crimin. in tit. de crim. les. majest. num. 75.

Nam dicebatur hoc casu non agi de rebellionē principaliter ad effectum imponendi pœnam ordinariam, sed incidenter ad effectum translationis Capituli, unde declaratoria, & pronuntiatio super facto rebellionis non videtur necessaria, sed satis est, ut de eo quomodo constet: nam de incidenti iudex tantum cognoscit, & super questione principali pronuntiat, l. 1. C. de ordin. judic. cap. 1. supra de ord. cogn. & est communis opinio, ut ibi attestantur Imol. num. 6. vers. Sed an sit necesse, & Abbas n. 11. vers. Et ista dua solutiones.

45 Præterea quoad rebellio, aut inobedientia est taliter notoria, ut nulla possit tergiversatione celari, aut defendi, nec sententia declaratoria, nec citatio requiritur; ut in terminis respondit Socin. sen. conf. 4. Super questione, num. 4.

- num. 24. *vers. Nec habet oblatre*, & *consil. 87. Vissi investitura feudi*, num. 22. *vers. Sexto quatenus*, lib. 3. *Par. conf. 1. Vasa factis ferre*, num. 39. *vol. 1. Decian. conf. 18. Ex praedicta*, num. 355. *lib. 1. Nec notorie delinquentes etiam si notorium fit facti transeuntis, audiendi sunt appellantes*, ut videtur tenere Innocent. in *cap. Tua nos nu. 4. de cohabitacione Cleric. & mulier. alleg. §. Sumi 2. quest. 6. cap. Cum sit Romana*, §. ult. & *cap. Proposuit*, de appellat.
- 46 Quod autem vassallus qui le tuetur contra dominum, & non vult eum admittere in castrum, dicatur rebellis notorius, tenet in specie Andr. de Itern. in §. Sancimus, no. 2. in quo *templ. Al. in usib. feud. quem sequitur Boss. in pract. crim. sub titulo, quomodo procedatur in crimine notorio*, n. 16.
- 47 & Decian. *ubi supra*. Porro Consules, & civitas Leodiensis suis literis ad Sanctissimum exaratis farenur Episcopum visum non esse, nisi prius omni adhibita cautela, in urbem admittendum. Ubi verò certum est absentem nullum jus competere, citatio non est necessaria, ut notat gloss. communiter approbata in *cap. Cum olim*, in *verb. Licet absentes*, quam plures ibi exornat Felin. num. 11. *de re iudic. Hostien. Joan. Andr. & DD. in cap. Reprehensibilis*, de appell. *Abb. in cap. Ex insinuatione, circa fin. eod. tit. Socin. sen. conf. 4. num. 25. lib. 3. Curt. senior. conf. 20. sepè numero*, num. 17.
- Secunda iudem conditio requisita ex Bulla Clementis VI. nempe consensus Capituli, dicitur verificata, quia sexdecim Canonici Capitulares in Oppido Huelni congregati consenserunt translationi Capituli, & non nisi tresdecim, qui unà cum Decano remanserunt Leodii, eam impugnantur.
- 48 Neque obstat, quòd ad Capitulum constituendum major pars non sufficiat, sed requiratur, ut duæ tertie partes sint presentes, *l. Planè ff. Quod cuiusque universitatis nomin. & l. Nominacionum. C. de Decurion. lib. 10.* & ex his duabus partibus debeat ad minus consentire major pars; & ita intelligenda sunt iura in *l. Quod major. ff. Ad municip. & in cap. 1. supra de his que fiunt à major. part. Capitul. cum sim. secundum opinionem Legistarum, & Canonistarum, ut dicit Abb. in *cap. Cum omnes num. 11. supra de Constitut. dixi in cap. Quia propter*, num. 41. de elect.*
- 49 Nam respondetur in hac materia Canonistas communiter uti hac distinctione, videlicet, aut est aliquis ad quem spectat Congregatio universitatis: & tunc si ad mandatum illius non veniant omnes, possunt venientes explicare actum, etiam si non interveniat major pars Collegii, quasi convocatio Superioris constituit non venientes in contumacia, quæ privet illos jure frustragium ferendi, ut *cap. Cum nobis*, de election. & hoc tenent Jacob. Canonici Bononiensis, ut refert Joan. Andr. in *cap. In causis*, num. 22. de election. & Abb. in *d. cap. Cum omnes*, n. 13. de Constitut. Ponebat enim casum in universitate, in qua erant centum homines, & ex vocatis ab habente potestatem convenerant triginta, & conclusio sua fuit, quòd jus universalitatis residet in illis triginta. Aut non est ibi aliquis, ad quem spectat Congregatio universitatis: & tunc debent solum intervenire duæ tertie partes, & monere aliam tertiam, alias ipsa tertia pars potest agere de contemptu: & in hoc secundo membro procedit opinio Legistarum. Ita clarè distinguit Innocent. *hic num. 2. ait enim*: (Quando clerici dispersi sunt, ille, qui est caput Capituli, sive sit Præpositus, sive alius, ad quem pertinet vocatio Capituli, illos vocabit, *cap. 1. sup. de major. & obediant*, dummodò sit in loco idoneo, ubi plures convenire possint; & si absentes non veniant, procedunt presentes, *cap. Quod sicut*, & *cap. Quia propter*, supra de elect. Si autem nullus est, ad quem pertinet ex officio alios vocare, tunc ad hoc ut teneat quod fit ab eis, oportet, ut ad minus conveniant duæ partes illorum, ad quos pertinet actum illum explicare, & illi debent vocare alios, qui commodè possunt vocari; quibus vocatis, sive venerint, sive non, procedent ad perficiendum illum contractum, aut electionem.) Hæc Innocent. cum quo transeunt hic Hostien. num. 10. Joan. Andr. num. 6. Butr. num. 4. *vers. Tertia questio*, & reliqui omnes: & hanc opinionem Canonistarum putat esse veriorum Abb. in *d. cap. Cum omnes*, num. 13. de Constitut. & eam sequitur ibi Felin. num. 34. *vers. Prima est*, Franc. Marc. *decis. 924. num. 6. part. 1. Put. decis. 283. lib. 3. in novis*, Rota in *Paduana Sedulium*, 28. Aprilis 1617. eorum Cardinali Sacrato. Hoc tamen secundum meum

brum limitat Abb. *ubi supra*, nisi instaret finis termini ad expeditionem actus præfixi universalitati, quia tunc minor pars posset vocare majorem, & eaque accedere veniente, liceret in minori parti actum explicare; non enim debet privari jure suo propter contemptum majoris partis, ut notatur in *cap. In causis*, & in *cap. Cum nobis*, de election.

In casu autem, de quo agitur, aderat Episcopus, ad quem de jure communi, & ex Concilio Tridentino spectabat Capitulum convocare, ut dictum est supra n. 26.

Adde, quòd in Bulla Clementis VI expressè cautum est, ut iura quælibet Capitularia apud illos sint, & remaneant, qui in præmissis Episcopo obedientes extiterint, etiam si fuerit numero pauciores.

Demum obstat non videtur, quòd Canonici dispersi, & ab Ecclesia Cathedrali absentes non fuerint vocati; quoniam hoc non est de substantia: nam actus Capitulares ex contemptu aliquorum non modò non sunt nulli ipso jure, sed nec debent cassari, nisi ipsis prosequentibus contemptum, ut *cap. Quod sicut*, & *cap. Bona*, illecondo, & *cap. Ecclesia*, illecondo, de elect. & tradunt in *cap. Quia propter*, eod. tit. Joan. Andr. num. 28. Cardin. num. 3. in 7. quest. & Abb. num. 12. Quinimò nec vocari debent absentes, nisi in tribus casibus, videlicet in electione, ut in præcitatissimis, & in receptione Canonicozum, & præbendarum collatione, in *cap. Cum in Ecclesia*, de præben. lib. 6. nisi consuetudo sit in oppositum, ut ibi, & in cessatione à divinis, ut in *cap. Quamvis*, de offic. Ordin. eodem lib. & notat gloss. in *c. 2. in ver. ipsorum*, de testib. dicens absentes non esse vocandos nisi in tribus memoratis casibus: & eam glossam allegat Abbas mundus, ut dicit Abb. *hic num. 10.* Sed quia idem Abbas *ibidem*, & in *cap. 1. num. 15. de iis que fiunt à majori parte Capituli*, post Innocent. & Butr. *hic*, extendit gloss. ad omnes casus consimiles, & arduos, & dicit hoc sibi semper placuisse; idèo rursus videtur quod primò dixi, videlicet, ex hoc capite non infringi actus Capitulares, nisi nullus prosequatur contemptum: & nihilominus ex parte Episcopi dabantur etiam convocationes absentium.

Nec refert, quòd non fuerint citati absentes extra provinciam: nam ut inquit Innocent. *hic num. 2. post med. vers. Alias autem*, si Canonici in Lombardia pro majori parte motantes ad remotas partes Franciæ, vel Angliæ vocarentur, non tenentur ire, quia mandatum est manifestè iniquum, argum. *cap. Cum inter universas*, supra de elect. Secus autem si dubitaretur, quia tunc semper obedire debent, *cap. Quis ergo*, 11. quest. 3. Verum tamen secundum Hostien. *hic num. 10.* si Ecclesiæ residentia ipsi indigeat, tunc venire tenentur, saltem si juravit. Idque ferè servatur ubique de consuetudine generali, *cap. Brevis*, de iur. iur. *cap. Cum clerici*, & *cap. Evens*, de verb. significat. Quod etiam placuit Archiepiscopo. Sed de quàm remoto loco absentes vocari debeant, stabitur consuetudini, ut notat gloss. in *d. d. cap. Quamvis*, in *verb. Evocandi*, de offic. Ordinarii, lib. 6. Item gloss. *pen. in d. cap. Cum in Ecclesia*, de election. eod. lib. que tamen subdit vocationem absentium non esse de substantialibus formæ.

Hoc negotio in pluribus Congregationibus plenè discussio, tandem sub die 9. Junii 1649. fuit resolutum petitam confirmationem esse concedendam, & iterum 6. Septembris ejusdem anni Sacra Congregatio persiluit in decretis: & ita Sanctissimus confirmavit. Item videtur hoc pendere ex clausulis Bullæ Clementis VI. cujus tenorem libuit hic tubnecere; cum non habetur impressa in Bullario, & sit de materia gravi, & exemplari.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

E Celestis. Ecclesiasticisque personis, in eorum potissimè tuitione, & servatione jurium decet nos opportunis adesse favoribus, & petitiones eorum, quæ nobis super illis offeruntur, benignum, & favorabilem præbere contentum. Sanè petitio Venerabilis Fratris nostri Engelberti Episcopi Leodiensis nuper exhibitâ continebat, quòd dilecti filii cives, seu populares civitatis Leodiensis eidem

eidem Episcopo, & Ecclesiæ Leodiensî in spiritualibus, & temporalibus immediate subiecti, contra prædictum Episcopum, & prædecessores suos Episcopos Leodienses, qui fuerunt pro tempore, licet eorundem civium, & popularium dominos, frequententer temerè procurant pacis anulo rebellant, ac in iuribus, & jurisdictionibus, aliisque bonis eorundem Episcoporum, nec non prædictæ & aliarum Ecclesiarum, ac dilectorum filiorum Cleri Leodiensî, damna gravia, & multiplices ruinas irrogant eidem: quòdque quia cives, & populus prædicti censuram ecclesiasticam deducebant in his ut plurimum in contemptum Episcopi pro tempore Leodiensî existentes, ac dilecti filii majoris, ac aliarum Collegiarum Ecclesiarum Leodiensî. Capituli relicta ipsa civitate, quòdque locum alium eis congruum, ut jura, & jurisdictiones eorundem Ecclesiarum, ac bona ipsorum, ac dd. Cleri possent protegere, & conservare liberius, ac tutius, transferunt. Cum autem sicut eadem petitiò subjungebat præfati cives, seu populus translationem hujusmodi longè amplius, quàm censuram ecclesiasticam pertimescerent. Nos volentes providere de illo super hoc remedio pro quod eorundem civium, seu popularium rebellio conteratur, ac Episcopos, Capitula, & Clerus præfati ad tuitionem, & conservationem iurium, & jurisdictionum ecclesiasticarum, bonorumque suorum prædictorum liberius intendere valeant, tutiusque vacare, ejusdem Engelberti Episcopi supplicationibus inclinatis, sibi, successoribusque suis Episcopis Leodiensî, qui pro tempore fuerint, quòd majoris, & aliarum Ecclesiarum Collegiarum Capitula, etiam si exemptos fore prætenderint, dilectorum filiorum Præpositi, & Archidiaconum ipsius majoris Ecclesiæ, & omnium aliorum in dicta civitate jurisdictionem ecclesiasticam habentium Curias, de consensu Capituli ipsius Ecclesiæ Leodiensî ad alium idoneum, tutumque locum in diocesi Leodiensî, constitutum, de quo dicti Episcopi, & Capitulo expedire videbitur, quoties, & quando dicti cives, seu populus adversus eundem Engelbertum, & successores suos Episcopos Leodiensî, prædictos rebellant, transferendi, & donec prædicti cives, seu populus ad debitam obedientiam Episcopi qui erit pro tempore, & ecclesiæ prædictæ reversi fuerint, ac de damnis, & injuriis, quæ dictis Episcopo, Capitulis, Præposito, Archidiaconis, & Clero intulerunt, competenter satisfecerint, remanendi; tam ipsi Capitulis, Præposito, Archidiaconis, & aliis Curiam habentibus, ut præfertur quam etiam generaliter Clero seculari civitatis prædictæ exitum à civitate, ecclesiis prædictis, & ad dictum locum accessum indicendi, & præcipiendi, ac in his eidem Episcopis inobedientes, necnon contradictores quomodolibet, & rebelles pro censuram ecclesiasticam, & alia iuris remedia appellatione postposita compescendi, ipsique translatis, & exeuntibus, ac ad dictum locum eis deputatum accedentibus in eodem loco divina officia celebrandi, Capitulaque tenendi, & actus Capitulares exercendi, necnon fructus, redditus, & proventus obvencuum, & jura, & emolumenta quælibet alia dignitatum, personatum, officiorum, canonicatum, & præbendarum, ac aliorum beneficiorum suorum ecclesiasticorum, quomodolibet etiam curam animarum habentium, quæ in ecclesia, & civitate prædictis obtinet, & imponitur obtinebunt, cum ea integritate, cum qua eos perciperent, si in eisdem ecclesiis personaliter residerent, percipiendi, ac solitis privilegiis, libertatibus, & immunitatibus gaudendi: iidem insuper Episcopo, Præposito, Archidiaconis, & aliis jurisdictionem ecclesiasticam habentibus, ut præfertur, hujusmodi eorum Curias in prædicto loco tenendi, & in eis quancumque jurisdictionem sibi competentem exercendi, & de causis quibuscumque ad hunc forum pertinentibus cognoscendi, ipsaque terminandi, & decidendi, ac censuram ecclesiasticam exercendi, ac quancumque sententias proferendi, easque debite exequi mandari, ac suos subditos ad locum hujusmodi etiam invitos trahendi, aliaque omnia, & singula faciendi, exequendi, & liberè exercendi, quoad in loco prædicto ob rebellionis continuationem, ac ad debitam obedientiam reversionis, ac damnorum, & injuriarum competentis satisfactionis omissionem, & dilationem remanserint, ac si in dictis ecclesiis, & civitate, ac Curias residerent, & præmissa in eis facerent, ac etiam exercerent, licentiam, & potestatem plenariam auctoritate Apostolica tenore præsentium elargimur: auctoritate nihilo-

minus decernentes eadem, quòd jura quælibet Capitularia apud illos sint, ac remaneant, qui in præmissis eidem Episcopis obediens extiterint, etiam si fuerint numero pauciores, & quòd processus, & sententia, quos, & quas in civitate prædicta, citationibus de ipsa ad locum prædictum, & sententiam, & condemnationem prolaturum, & facturum in eodem loco, publicationibus, & executionibus dumtaxat exceptis, per se, vel alium, seu alios eorum, vel aliquos, seu aliquorum ipsorum auctoritate fieri contigerit, sint irriti, & inanes, quòdque omnes illi ex prædictis, qui eidem Episcopis in præmissis inobedientes fuerint, seu rebelles tandem a perceptione fructuum, & proventuum, obvencionum, & jurium, dignitatum, & personatum, officiorum ecclesiasticorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum hujusmodi sint suspensi, donec ad obedientiam Episcoporum ipsorum redierint, & de inobedientia, & rebellionem suam emendam eis præstiterint concedentem, & si quid de fructibus, redditibus, proventibus, juribus, & obvencionibus prædictis interim perceperint, plenariam restitutionem cum effecta. Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus, necnon exemptionibus, & aliis quibuslibet privilegiis, & litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus, quocumque tenore existant, necnon statutis, & consuetudinibus eorundem ecclesiarum contrariis, juramento, confirmatione Apostolica, vel quacumque firmitate alia roboratis, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel deferri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis, seu si eidem Capitulis, Præposito, Archidiaconis, & Clero, vel quibusvis aliis communiter, vel divisim à Sede Apostolica sit indultum, quòd interdicti, suspendi, vel excommunicati non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam de indulto hujusmodi mentionem; proviso quòd Ecclesiæ civitatis ejusdem à quibus factus fuerit hujusmodi exitus, in divinis prout fuerit deserviatu interim concedente, ac in illis Sacramenta ecclesiastica ministrantur quibus de jure, & privilegiis civitatis ejusdem præmissis non contrariis in nullo penitus derogetur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis, & concessionis hujusmodi infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Avinionæ Kalendis Mâji Pontificatus nostri anno sexto.

Sequitur confirmatio translationis Capituli.

56

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

Cum aliàs nos ad sedandas quantum nobis ex alto conceditur perturbaciones, & diffensiones mensibus præteritis inter Venerabilem fratrem Ferdinandum Archiepiscopum Colonien. S.R. Imperii Principem Electorem, ac Ecclesiæ Leodiensî ex concessione, & dispensatione Apostolica Præulem, civitatisque & Status Leodiensî Principem, necnon dilectos filios ejusdem Ecclesiæ Leodiensî Capitulares eidem Ferdinandum Episcopo, & Principi hujusmodi adherentes ex una, & Consules, & habitatores ejusdem civitatis Leodiensî olim dictæ Ecclesiæ Decanum, & Capitulares in eadem civitate adherentes partibus ex altera exortas: unam Congregationem nonnullorum venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium, & dilectorum filiorum aliquot Romanæ Curie Prælatorum deputaverimus, & ex illorum voto, & scientia quasdam nostras in simili forma Brevis litteras hortatorias ad eandem sic inter se contententes partes pro dissidiis hujusmodi sedandis dederimus. Postmodum verò nobis innovitit hortatorias, monitoriasque nostras litteras hujusmodi nullum omnino effectum forasitasse, licet dilecti filii eorundem civitatis, & Decani adherentium agentes, & ministri spem indubiam securitæ desuper compositionis eisdem Cardinalibus, & Prælati dedissent: Propter eaque partibus hinc inde pluries in eadem Congregatione auditis, iidem Cardinales, & Prælati decretum translationis

Capi-

Capituli Leodien. ab eadem civitate ad oppidum de Haus Leodien. diœcesis etiam juxta qualdam à telic. record. Clemente Papa VI. prædecessore nostro emanatas litteras, per eundem Ferdinandum Episcopum hujusmodi, & majorem partem Capitularium dictæ Ecclesiæ Leodien. in præfato oppido existentium factum per nos confirmandum decreverint. Idcirco nos de eisdem Congregationis voto, & juxta illius formam, continentiam, & tenorem præfatum Decretum translationis dicti Capituli ad dictum oppidum de Haus ut præferitur factam, & à dilecto filio nostro, & Sedis Apostolicæ in partibus Inferioris Germaniæ Nuntio confirmatum, Apostolica auctoritate tenore præsentium confirmamus, approbamus, illudque observari mandamus, donec tandem ab eisdem Consulibus, dictæ civitate, & Capitularibus inibi existentibus idem Ferdinandus Episcopus cum toto suo comitatu solito in eadem civitate cum pristinis reverentia, obedientia, & jurisdictionis exercitio receptus, & admissus fuerit; & ita præcipimus, decernentes præfatas nostras litteras validas, fir-

mas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios effectus sortiri & obtinere. neque per quoscumque judices ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari & diffiniri debere, ac irritum, & inane si quid super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ipsorum Ecclesiæ, civitatis, & oppidi quatenus opus sit etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indulgiis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissis quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis habentes, illis aliis in suo robore permanens, ad effectum præmissorum specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 24. Junii 1649. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBUS Privilegiatorum.

Leo Papa,

C A P U T I,

E piscopalìa gubernacula, non nisi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus præsidere oportet: ne honor, cui debent excellentiora committi, sui numerositate vilescat.

S U M M A R I U M.

- 1 **E** piscopalis dignitas non debet tribui nisi locis insignibus, & populosis, & numer. 23. & seq.
- 2 Civitates majores dumtaxat privilegio Episcopatus sunt honorande, & n. 6. & seq.
- 3 Ad esse civitatis requiritur Episcopus, & n. seq. usque ad n. 18.
- 4 Episcopalis dignitas post Christi adventum instituta;
- 5 Civitates erant ante adventum Christi.
- 7 Comparativum supponit positivum, licet improprie aliquando ponatur pro positivo.
- 8 Episcopi non in castellis, & modicis civitatibus debent constitui.
- 9 Magis, & minus non faciunt rem differre specie.
- 10 Civitas, que proprius necavit Episcopum, perpetuo privatur dignitate Episcopali; non tamen desinit esse civitas.
- 11 Saraceni habent civitates, & non habent Episcopos, nisi forte abusivos.
- 12 Episcopus potest esse sine civitate.
- 13 Princeps potest facere civitatem, & tamen non potest facere Episcopum, nec Sedem Episcopalem creare.
- 14 Civitas in Italia ex communi interpretatione appellatur illarum que habet Episcopum; sed ultramontani hac non recipiunt.
- 15 Papa erigit civitatem, & dat Episcopum unido contextu.
- 16 Et concedit pro maximo donandi dignitatem.
- 17 Reprasalia concessa contra cives Tifcos non efficiunt Pratenses.
- 18 Civitas an erigi possit à populo sine Principis auctoritate.
- 19 Muros municipales nec rescire licet sine auctoritate Principis, vel Præsidis.
- 20 Civitas dicitur, civium unitas.
- 21 Structure autem murorum non dicuntur civitas, sed urbs.

- 22 Civitas est multitudo hominum societatis vinculo adunata.
- 23 Episcopalis dignitas sui numerositate vilescit.
- 24 Multitudo numerosa nihil habet honestum.
- 25 Episcopi dicuntur Sanctissimi, Christi legati, & columnæ Ecclesiæ.
- 26 Item Beatissimi, ac Serenissimi, & Principes terre.
- 27 Episcopus dicitur excellentiæ dignitas.
- 28 Item cultus dignitatis.
- 29 Episcopalis sublimitas quantitas.
- 30 Locus, aut divitiarum potentia, vel paupertatis humilitas Episcopum sublimiorem, vel inferiorem non faciunt.
- 31 Declaratur, & n. 33.
- 32 Vestis vilis, vel pravo effectus, & refertur cujusdam Theologi arguitur.
- 34 Episcoporum titularium creatio quibus rationibus improbetur, & n. seq. & n. 47. & 53.
- 35 Episcopi titulares serenitatem Pontificales obnubilant dignitatis.
- 36 Querunt Vicarias Episcoporum, maxime habentium amplas diœceses. Adhærent Principibus, qui honoris causa quarunt habere Capellanos Episcopos, ibid.
- 37 Fere vagabundi sunt, & permanentem sedem non habent. Quasi Episcopalem Cathedram eligunt in locis nullius diœcesis, ibid. & n. 52.
- 38 Episcopus secularis an sit creandus pro Pontificalibus exercendis in nonnullis oppidis militiarum nullius diœcesis, & n. seq. usque in fin.
- 39 Episcoporum titularium origo.
- 40 Cardinare, quid importet.
- 41 Episcopi titulares ex Concilio Lateranensi novissimo constituti possunt suffraganei in ecclesiis Cardinalium Episcoporum, & n. 44. Et quid ex decreto S. Pii P. num. 48.
- 42 Corepiscopi, & eorum officium.
- 43 Ordo ipsorum ab Ecclesiâ reprobatum.
- 45 Episcopus titularis absque urgenti necessitate creari non debet, & n. 53.

- 46 *Etiam mortuo Episcopo ab infidelibus expulso.*
Et hic abusus maximè viget in Religiosis, & cur.
- 48 *Et quando creandus, & quibus conditionibus, ex decreto S. Pii V.*
- 49 *Episcopi titularis, & suffraganei dos quanta, & qualis esse debeat.*
- 50 *Pontificalia exercere non potest nisi in diocesi, cui datus est suffraganeus, & n. 54. & 55.*
- 51 *Creari non debet Episcopus titularis, ut sit coadjutor Archiepiscopi Arborem absentis propter infirmitatem, & capitales inimicitias.*
- 52 *Episcopi titularesea, quæ sunt ordinis, exercentes in locis nullius diocesis, sunt suspensi per annum ab exercitio Pontificalium.*
- 54 *Propositio Ecclesie Tunisen. facta in Consistorio à Cardinali Pæcho pro exercendis Pontificalibus in locis Ordinis S. Jacobi de Spaha.*
- 55 *Tunisen. Ecclesia est suffraganea Ecclesie Carthaginensis.*
- 56 *Episcopum titularem an deceat subesse inferiori Prælato, & n. 60. & 61.*
- 57 *Suffraganeus non datur Ecclesie, nec populo, sed Episcopo, per cujus obitum expirat Suffraganeatus, & num. 59.*
- 58 *Suffraganeatus non est titulus perpetuus.*
- 60 *Episcopum titularem non deceat esse Suffraganeum inferioris Prælati.*
- 61 *Episcopi Titulares sunt veri Episcopi.*
- 62 *Episcopus vicinior non potest ordinem conferre, aut Pontificalia exercere in locis nullius diocesis sine Ordinarum licentia, sed subditos dictorum locorum debet ordinare in sua diocesi, aut eis dimissorias concedere.*

1 **E**piscopalia, Episcopalis dignitas non debet tribui nisi locis insignibus, & populosis. Hoc statuit secundum Joan. Andr. Vel alter, Majores civitates duntaxat privilegio Episcopatus sunt honorande. Hoc dicit secundum Card. Abb. & Mar. Soc. Primò ponit dictum. Secundò rationem, ibi, *Ne honor.*

3 Nota primò ibi, *Frequentioribus civitatibus*, textum optimum, quòd ad esse civitatis non requiritur Episcopus; potest enim esse civitas, etiam si Episcopum non habeat, Card. Abb. & Marian. Socin. hic omnes in 1. notab. Joan. Andr. in cap. *Si Civitas*, num. 1. & in gloss. ordinaria post casum de *sentent. excommunicat.* lib. 1. Bartol. in l. 1. num. 3. *vers. Unde possibulo est esse civitatem, licet non habeat Episcopum, C. de metropolit. lib. 11. plenè Bald. in l. Si in aliquam, n. 2. ff. de offic. Proconsul.* & hæc opinio communiter approbatur, ut ait Dec. hic num. 8. Quæ indubitanter procedebat ante adventum Christi: nam quia tunc non erat dignitas Episcopalis, quippe quæ post Christi adventum fuit instituta, cap. 1. & 2. *distinçt.* & tamen erant constitutæ civitates, & provinciæ, ut cap. *Urbes*, & cap. *In illis*, 80. *distinçt.* & scripti plenius in cap. *Nullus*, n. 13. supra de *Paroch.*

2 Sed nihilominus etiam inspecto tempore post legem Evangelicam verius videtur ad essentiam civitatis non requiri Episcopum. Ad quod primò facit optimè iste text. dupliciter cum inducendo. Primò, quia dicit frequentioribus tantum civitatibus Episcopos esse preficiendos. Sunt enim civitates minus frequentes, quæ carent Episcopo, ut arguunt Cardin. & Abb. hic in 1. notab. nam comparativum illud supponit positivum, *l. Ubi autem non oportet, in princ. ff. de verbor. oblig.* & quamvis Decius hic n. 2. dicat comparativum sæpe numero poni pro positivo, ut notatur in *l. Benignus*, ff. de *legib.* & per Abb. in *c. Cum dilectus*, in 4. not. de *iis, quæ vi met. caus.* tamen hoc fit contra proprietatem verborum, à qua in dubio non est recedendum, *l. Non aliter*, ff. de *legat.* 3. Deinde quia dum textus dicit, *civitatibus*, utique appellat civitates, antequam habeant Episcopum, ut hic per Marian. Soc. nu. 2. & concordat cap. 1. *S. Inter Episcopos*, 68 *distinçt.* ubi habetur, quòd Episcopi non nisi in civitatibus ordinantur; ergo erat civitas ante ordinationem Episcopi.

8 Secundò, pro hac opinione adducitur text. in *c. Episcopi*, 80. *distinçt.* ubi dicitur: *Episcopus non in castellis, aut modicis civitatibus, atque villis debere constitui; sed Presbyteros per castella, & modicas civitates, atque villas debere*

ab Episcopo ordinari, & poni: igitur modica civitas Episcopum habere non potest, & tamen ibi civitas appellatur; & quamvis dicitur modica, nihilominus civitas est, quia magis, & minus non faciunt tunc differe speciem, *l. fin. ff. de fund. instr. l. Humilem, C. de incest. nupt. Bart. in tract. de Alveo, vers. Quod si, n. 2.*

Tertiò, ad idem adducitur cap. *Ita nos*, 25. q. 2. ubi civitas, quæ proprium necavit Episcopum, perpetuò privatur dignitate Episcopalis; & tamen per hoc non desinit esse civitas, ut probant illa verba, *Hæc si reperta civitas, & tenet Dec. hic nu. 9. & ante cum Bald. in d. l. 1. n. 3. in fin. C. de metropolit. lib. 11. dicens non esse bonam consequentiam, Papa privat civitatem Episcopo: ergo desinit esse civitas, & Bald. in d. l. Si in aliquam, num. 2. vers. Item si civitas, ff. de offic. Proconsul.*

Quartò, ad hoc induci posset cap. *Pastoralis*, 7. q. 1. ubi Gregorius transtulit Episcopum Liffitanæ civitatis ab hostibus captivare ad Ecclesiam Scyllitanam, & in fine ait: *Sin autem prescripta civitas continua captivitate calamitate premittur, in hac in qua in cardinalatus es, debeas Ecclesie permanere: & sic illa remanet civitas, licet Episcopo in perpetuum esset caritura.*

Item Saraceni habent civitates, & non Episcopos, nisi fortè abusus, ut inquit Bald. in d. l. Si in aliquam, n. 2. *vers. Item Saraceni.* Neque obstat, quòd habeant Episcopos habitum, quia quando spes nulla subest, ut habitus reducat ad actum, ut in terminis d. cap. *Pastoralis*, in fin. tunc Ecclesia regulatur, ac si neque actus, neque habitus esset curata, ut plenè notavi in cap. *Extirpanda*, §. *Qui verò*, nu. 48. de *præbend.*

Quintò, ad idem sic potest argui: Episcopus potest esse sine civitate, ut patet in Episcopo Lunensi, & Fesulano, secundum Bald. ubi supra, *vers. Item è contra*: ergo & civitas potest esse sine Episcopo. Quia essentia civitatis distincta est ab essentia Episcopi, quamvis dignitas Episcopalis accidentaliter sit civitati annexa, ut ratiocinatur Decius hic *numer.* 10. Item nihil habet commune iurisdictioni temporalis cum spirituali, ut cap. *Pervenit*, 101. *distinçt.*

Item ultimò, aliis omissis, hæc conclusio probari videtur ratione invincibili: nam Princeps utique potest civitatem constituere, *l. 1. C. de Metropolitan. lib. 11.* & ibi notat Bart. num. 3. & ante eum Innocentius, cap. *Cum ab Ecclesiis*, num. 2. supra de offic. Ordinar. & tamen non potest facere Episcopum, cap. *Nullus*, & cap. *Adrianus*, cum pluribus seq. 63. *distinçt.* nec sedem Episcopalem creare, Bald. in *dist. l. Si in aliquam*, num. 2. *vers. Item laici*: ergo etiam hodie potest esse civitas sine Episcopo; & ita videtur concludendum de jure, licet gloss. in cap. *Provincia*, in verb. *Comitibus*, 99. *distinçt.* dixerit Comitatum dici districtum alicujus civitatis, ubi est Episcopus.

Sed hodie ex communi interpretatione in Italiæ receptum est, ut illa sola appelletur civitas, quæ habet Episcopum: sed Ultramontani, & maximè Theutonici hoc non recipiunt, ut notat Joan. Andr. in cap. *Si Civitas*, n. 1. *desentent. excommun. lib. 6.* Abb. hic in 1. notab. Marian. Socin. num. 3. & Dec. num. 15. Bart. in Extravag. *Qui sint rebelles*, in verb. *Lombardia*, & in tractatu de *insula* in 14. figur. & in l. *final. colum. 2. ff. de colleg. illiciti.* & in l. 2. num. 7. *vers. Et dicit Innocent. ff. de verbor. significat.*

Porro Itolorum interpretationi valdè suffragatur, quòd Papa unico contextu erigit civitates, & dat Episcopum per hæc, vel similia verba: *Oppidum N. in civitatem, Ecclesiam verò in Cathedrali pro uno Episcopo, & c. erigimus, & instituiamus*, ut patet in oppidis Lauretan. Montis Alti, Sancti Severini, & Tolentini, à Sixto V. in civitates erectis, Bullar. tom. 2. pag. 518. 558. 559. & 564. facit Extravag. *Salvator*, §. *Polentes*, de *præbend.* inter communes, ibi: *Quarum villa, quarum quamlibet in civitatem erigimus, & civitatis vocabulo insignimus, juncto vers. Sint de cætero, & habeantur perpetuò Ecclesie Cathedralis.* Item ut Bald. inquit in *dist. l. Si in aliquam*, num. 2. *ff. de offic. Proconsul.* secundum usum loquendi communem oppida, quæ nunquam habuerunt Episcopum, non dicuntur civitates per excellentiam: dicitur etiam signum potissimum excellentiæ habere Episcopalem sedem, & Apostolicus pro maximo donò concedit oppidis hanc dignitatem.

- 17 tatem, ut Papa Urbanus V. Montis Hascognis, quod de oppido simpliciter in civitatem extexit. Et ex hoc inferat ad questionem, ut si concessa sunt repræsentia contra omnes rives Fulcos, non intelligantur nati de oppido Præsentis, vel Sancti Miniati, quia non habent Episcopos, & sequitur Dec. hic n. 16. Oppidum Sancti Miniati hodie est civitas Episcopalis.
- 18 An autem erectio civitatis fieri possit à populo sine Principis auctoritate, sunt opiniones; Bart. in l. 1. in princip. ff. *Quod cuiusque universit. nomin.* tenet ad hoc non requirit auctoritatem Principis, sed ipsam gentem per se posse civitatem facere, cum hoc sit permissum de iure gentium, l. *Ex hoc iure*, ibi: *Regna condita, ædificia collocata, ff. de iustit. & iur. & dictum Bartoli fortè est verius, ut dicit Abb. hic num. 2. in fin. sed oppositum tenet Innocent. in cap. cum ab Ecclesiarum, num. 1. vers. Et intellige, de Offic. Ordin. ubi concludit ad esse civitatis requiri licentiam Principis. Pro concordia plerique distinguunt sic: Aut queritur, an populus possit sine Principe licentia civitatem materialiter ædificare; & dicendum est posse, quia facultas ædificandi competit de iure communi, ut d. l. *Ex hoc iure*, l. *Provincias, C. de adic. privat.* & in hoc casu procedit prima opinio Bartoli. Aut queritur, an populus possit erigere civitatem formaliter, id est quantum ad hoc, ut habeat iurisdictionem, & iura civitatis; & tenendum est non posse, sed necessariam esse Principis auctoritatem; & in hoc secundo membro intelligitur Innocent. prout cum declarat Bald. in d. l. *cap. cum ab Ecclesiarum, col. 2. vers. Quoniam cum Innocent. de offic. Ordin. & d. l. 1. in princip. ff. Quod cuiusque universit. n. min.* & ipseniet Bart. in l. final. num. 5. vers. *Et ista vera quantum ad hoc, ff. de colleg. illicit.* Paulus de Castro in d. l. *Ex hoc iure, colun. 8.* & sequitur Dec. hic num. 19. & 20. Alex. cons. 24. in princip. volum. 5. Hieronym. de Monte in tractat. ultim. Regular. cap. 11. num. 4. & 5. Brun. cons. 47. num. 2.*
- 19 & cons. 54. num. 6. & pro hac secunda opinione videtur text. in l. In tantum, Spin. aliis in l. *Særa, & Auros, ff. de rer. divis. ubi dicitur: Auros autem municipales nec recedere licet sine Principis, vel Præsidis auctoritate;* & quavis populus possit muros materialiter ædificare, nullo tamen modo per hoc dici potest facere civitatem, quia civitas dicitur civium unitas: unde ædificium & structura mutorum non dicuntur civitas, sed urbs, gloss. in d. cap. Si civitas post casum, de sentent. excomm. in lib. 6. ex Isidor. in lib. 5. etymolog. ubi ait civitatem non saxa, sed habitatores vocat; & civitatem diffinit esse multitudinem hominum societatis vinculo adunatam ad simul unam vivendum; refert Archidiano. in cap. Statutum, num. 4. de re script. lib. 6. & Jo. Andr. in d. cap. Si civitas, num. 1. ubi etiam alias distinctiones recenset.
- 20 Secundo nota ex textu, dignitatem Episcopalem non esse contrahendam in villis, vel castellis, sed tantum in locis insignibus, & populosis: & ita hic est casus secundum Jo. Andr. & alios in summario text. Cardin. in Clem. In plerisque, in 3. quest. num. 6. de elect. Rationem habet in littera, videlicet, *Ne honor, cui debent excellentiora committi, sui numerositate vilescat*, contert text. in cap. Precipimus, 16. quest. 1. in illis verbis: *Ubi multitudine exerevit fidelium, ex vigore Apostolice Sedis debent ordinare Episcopi, sua tamen conceptione, ut non vilescat dignitas Episcopi parvi.* Hæc ibi: Multitudo enim numerosa nihil habet honestum, ut in Authent. de Referend. §. *Voluntus.* Hæc quoque Diaconos parvitas honorabiles, Presbyteros vero turba contemptibiles facit, cap. *Legimus, ante fin. vers. Quid paucitatem*, 93. dist. & omne ratum pretiosum, & plus appetibile, secundum Hostien. hic num. 1. Aliam rationem ponit text. in cap. Illud sanè, 80. dist. in d. videlicet: *Ne quod Sanctorum Patrum dominus inspirata, decreta veterunt, vinculis, & possessionibus, vel obscuris, & solitariis municipiis tribuatur Sacerdotibus fastigium, id est, Episcopale, secundum Hug. & Archid. Concordat cap. Episcopi, 85. dist. in d. ubi dicitur: Episcopi non in castella, aut modici civitatibus debent contineri, vilescat nomen Episcopi, sed ad honorabilem urbem trasladandis, & tenendam ad ea est.*
- 21 Potest Episcopi dicitur Sancti sicuti Christi Legati, & Columnæ Ecclesie, Clem. 1. §. *Nec super, de panis.* Item dicitur Beatisimi, cap. *Excellentissimus*, 11. quest. 3. l. *Cum Clericus, C. de Episcopi & Cleric.* & in Authent. de
- san. Episcopi. §. *Si quis autem Episcoporum, & §. Interdicimus, & in Auth. de Eccles. res. §. Si quis ædificationem, Episcoporum officio nihil beatus, cap. Antequam, 40. dist. in d. & d. l. *Acc. super.* Item appellari possunt Scenitissimi, ut inquit Cardin. in Clem. In plerisque, in 4. notab. de elect. per illum text. in verb. *Serenitate.* Item sunt Principes terræ, cum in terris tenent locum Apostolorum, cap. *Quoniam vices*, 68. dist. in d. cap. In novo, 21. dist. in d. Paris. cons. 141. ad solutionem dubiorum, num. 25. vers. Episcopi autem constat esse Principes terræ, lib. 6. Item Episcopatus dicitur excellentis dignitas, ut notat gloss. in cap. *Per tuas, al primo, in verb. Excellentioris, de appellat.* Et culmen dignitatum gloss. 2. in cap. 2. de prabend. lib. 6. per text. in cap. *Venerabilis, supra de praben.* Quinimo, ut inquit Ambrosius de dignitate Sacerdotum, cap. 2. *Honor, & sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus aequari: Si Regem fulgore compares, & Principum diademati, longe erit inferius, quam si pluribus metallum ad auri fulgorem compares; quippe cum videas Regum colla, & Principum submissi genibus Sacerdotum, & osculata eorum oeciera, orationibus eorum credam se communitis, refertur a Gelasio in cap. Duo sunt, 96. dist. & Chrysolostom. lib. 3. de Sacerdot. & Nazianzenus in oratione 17 ad Civis Nazianzenos: Quantum, inquit, cælum terra pretiosius est, quantumque anima corpori, spiritus carni, divina humanis præstant, tantum Episcoporum Principatus omnia civilia regna, & potestates antecellit, ad hoc cap. Si lite, de maior. & obediens. Merito igitur tam huius dignitas non nisi locis insignibus, & frequentibus est tribuenda, ut hic statuitur.**
- 22 Nec obstat, quod ubicumque fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegi, sive Alexandria, sive Tanis, æqualem sit meriti, & Sacerdotis & potentia divitiarum, & paupertatis humilitas, vel sublimioris, vel inferioris, & populum non faciat, sed omnes Apostolorum successores sunt: quæ sunt verba Hieronymi in cap. *Legimus, 92. dist. in d.* Quoniam ut respondet gloss. hic in verb. *Mitoribus, & in cap. Episcopi, in verb. Vilescat, 80. dist. in d.* quod hic dicitur, intelligi debet quantum ad vulgi opinionem: nam in rei veritate etiam in modici civitatibus non est vili Episcopus, ut in contrario. Et eodem tenore modo respondet hic Innocent. in princip. dum ait: *Quod hic dicitur, procedere de facto, cum de iure magnitudo civitatis nihil operetur.* Unde videmus de facto potentes, & divites Episcopos honorari, & pauperes viliosos contemni, secundum Hieron. hic num. 3. & Jo. Andr. eodem num. 3. qui referunt de quodam Theologo, qui contra id, quod habetur Jac. 2. cum prius huiusmodi innotuit, male subiecit in quodam monasterio receptus, rediens cum pretibus cappa, splendidè receptus, & honorificè tractus, multis gratias egit in Capitulo capæque; unde & Hieron. in ad Chremar. cap. 1. *Et in patria mea, inquit, ille sanctior est, qui dicitur est.*
- 23 Tu dicis textum nostrum loqui de iure, ejus tamen decisio procedit ante factum; decisio vero dicitur cap. *Legimus, procedit post factum:* nam ab initio Episcopus constitutus non debet, nisi ut præsideat ma oribus populis; sed postquam constitutus, sive magno, sive parvo præsideat loco, & sive sit coples, sive pauper, in eadem veneratione est habendus, quia in eo honoratur dignitas Ordinis, & non potentia divitiarum, secundum Anton. de Hum. hic num. 6. vers. *Tu dic, Abb. num. 4. vers. Vel dic, & mensur. Marian. Socin. num. 12. & Dec. num. 41. vers. Sed istud.*
- 24 Ultimo nota ibi: *Majoribus populis, argumentum optimum, quod non debent creari Episcopi Titulares in partibus infidelium:* nam si Episcopi non sunt constituendi in civitatibus, & locis non populosis, ut hic statuitur, longè minus constituti debent in eantibus, quæ, populoque Christiano. Sic enim intitulati, nec ut excederet potestatem, nec ut deceret præfere valentes, instabilitate variationis, & mendicitatis opprobrio letentiam Pontificalem obmutilant dignitatis, ut legitur in Clement. In plerisque, de elect. ubi gloss. in verb. *Paragonis, dicit consuetive tales dicuntur, & vicarias Episcoporum quærit, maxime habentium amplas dioceses. Interdum quoque Principibus adherere familiariter, qui honoris causa querunt habere Capellanos Episcopos. Et hodie cum ferè vagabundi sint,*

- fint, & permanentem Sedem non habeant, alienas oves incipio proprio Pastore quærentes, quasi Episcopalem Cathedralam in loco nullius diœcesis sua temeritate eligunt, & Pontificalia exercent, ut in Concil. Trid. *sess. 14. cap. 2.* contra id, quod habetur *sess. 6. cap. 5.*
- 38 Porro cum aliàs quaestum esset, nunquid Episcopus titularis esset creandus pro Pontificalibus exercendis in oppido de Merida, aliisque locis nullius diœcesis militiæ S. Jacobi de Spatha subiectis, hæc fuerunt adnotata.
- 39 Antiquitis Episcopi titulares non creabantur, sed tantum qui à proprijs ecclesijs ob hostilitatem ejecti erant, in alijs ecclesijs vacantibus Cardinales constituebantur, donec ad proprias ecclesias reverti permitterentur, *cap. Passoralis, 7. quest. 1.* Et expone illa verba, *Cardinales constituebantur, seu incardinabantur*, id est canonicè transterebantur, ut notatur post *cap. Fraternalitatem, super verb. Cardinandum, 7. dist. 1.* Sed horum, qui creantur Episcopi aliequjs Ecclesiæ in partibus infidelium sitæ, quæ neque populum Christianum, neque Clerum habet, nulla origo reperitur ante decretum Concilii Lateranensis sub Leone X. *sess. 9. de Cardinalibus.* Itaque res ab optimis orta primordii eò dilapsa est, ut jam non qui expulsi sunt dentur Episcopi Ecclesijs vacantibus, sed creantur denudò Episcopi illatum Ecclesiarum, tum alias ob causas, tum ad hoc ut suffragentur alijs Episcopis, quorum loco antiquitus in Ecclesijs esse videbantur Corepiscopi, qui erant Presbyteri, & in villis, aut pagis curam animarum gerabant loco Episcoporum, licet non possent absque Episcoporum licentia, vel consensu ea, quæ sunt Ordinis, exercere, ut in Concilio Neocæsariensi *cap. 3.* in Antiocheno *cap. 20.* & Hispalen. *cap. 20.* Quod etiam pluribus probant, & decernunt Damasus *Epistola 1. Leo Epistola 36.* & Joannes III. *Epistola 1.* & Concilium Antiochenum *cap. 4.* Itauit, ne ii, qui in vicis Corepiscopi appellantur, Presbyterum, aut Diaconum audeant ordinare præter civitatis Episcopum; sed contenti sint propria sollicitudine, & gubernatione, quam susceperunt. Quorum tamen Ordo fuit deinde ab Ecclesijs reprobatus, ut in Canone *Corepiscopi, 68. dist. 1.*
- 44 Postea verò cœperunt creati Episcopi titulares ob decretum Concilii Lateranensis superius relatum, quod permittit Cardinalibus in Ecclesijs suis hos habere Episcopos pro suffraganeis, idèdque etiam hodie Summus Pontifex cum creatur hujusmodi Episcopos, utitur similibus verbis, *Et suffraganeis talibus, donec, &c.*
- 45 Nisi tamen verè urgeat necessitas, non est creandus Episcopus titularis, ut patet ex dict. *Clementi. In perisque, de elect.* Quinimò nec mortuo Episcopo expulso potest Ecclesiæ ab hostibus occupatæ alius Episcopus præfici, ut illic post Paul. not. *Cardin. num. 5.* ex quo decreto constat creationem Episcopi titularis improbari, tum quia Ecclesiæ ab infidelibus occupatæ sufficientes redditus non habent, tum quia caret clero, & populo Christiano, tum denique quia ibi Episcopus non potest proficere, ut expeditur, nec præesse, ut decreet: merito gloss. *ibi in verb. Vagatio-nis*, invehit in eos, qui anhelant ad Ecclesias ab hostibus captivatas, ut tetigi supra *num. 36. & in verb. Religiosos*, dicit hunc abusum maximè vigere in Religiosis, qui ad hoc laborant interdum etiam importunè, & per corruptelas, ut canere possint cum Palmista, *Laqueus contritus, &c. Psalm. 123.* & subdit se vidisse Religiosum consecratum ad titulum, qui non erat in rerum natura, nec fuerat quod patere posset per Provinciales, id est per librum, in quo scriptæ sunt Provinciæ, & nostris temporibus vidimus alium consecratum ad eamdem Ecclesiam, ad quam alter erat consecratus; & adde, quod ibi notat *Cardin. in 6. & 11. quest.*
- 48 Sed & de his S. Pius V. post Concilii Tridentini publicationem decreto suo Consistoriali fancivit non esse hujusmodi Episcopos creandos, neque in Suffraganeos dando, nisi Ecclesijs Cardinalium, & illis tantum qui solent habere, & cum certo stipendio perpetuo ad minus ducentorum aureorum de camera super fructibus illius Ecclesiæ, qui propria auctoritate ab ipsis percipi possint, & quòd nullibi possint
- 49 Pontificalia exercere sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, nisi in illa diœcesi, cui data est Suffraganeus: sed postea paulatim id ampliatum fuit etiam ad Episcopos non Cardinales, & dos aucta est ad ducatos 300. ex decreto S. Congregationis rerum Consistorialium.

Et in Sacra Congregatione Concilii cum Archiepiscopus Arboren. supplicasset pro indulto adhibendi in sua diœcesi Episcopum titulare à Sanctissimo deputandum, qui numeribus Episcopalibus defungi posset, coquòd ipse Archiepiscopus cogereur ab Ecclesiæ abesse tum ob gravissimas, ac diuturnas agritudines, tum ob capitales cum plurius inimicitias, qui ejus vitæ etiam veneno infidati fuerant: Sacra Congregatio die 6. Junii 1605. censuit titulare Episcopum hac de causa non creandum, sed si ipse aliquem titulare inveniat, qui ipsum velit adjuvare, ejus operam posse, juxta decretum *cap. 2. sess. 14.* de quo est text. expressus in *cap. Pontifices, 7. q. 1.*

Ad hæc creatio Episcopi titularis, qui in locis nullius diœcesis ordines conferat, improbatum à Concilio Tridentino *cap. 10. sess. 23.* quo hæc facultas tribuitur Episcopis, intra quorum diœcesium fines ea loca existunt, vel viciniore Episcopo, si omninò existant extra fines cujusque diœcesis, argumens *cap. 9. sess. 24.* ut ex Sacre Congregationis sententia dixi in *cap. Nullus, num. 10. u. que in fin. de Paroch.*

Rursum eadem creatio improbatum decreto *cap. 2. sess. 14.* ubi plura in odium dictorum Episcoporum commemorantur, ut dictum est supra *u. 37.* ac deinde illis prohibetur, ne cuiquam primam Tonforam, seu Ordines conferant etiam in locis nullius diœcesis absque sui proprii Prælati expresso consensu, aut h. teris dimissorijs, & contrafactis ab exercitio Pontificalium per annum, & sic promoti ab executione Ordinum, donec suo Prælato visum fuerit, sunt ipso jure suspensi.

Ex his omnibus deducitur, ut minimè sit procedendum ad creationem Episcopi titularis pro hujusmodi militis sancti Jacobi sine gravi, & urgenti necessitate, videlicet cum eis neque opera aliorum Episcoporum titularium in illis partibus existentium, neque viciniorum Episcoporum ministerio, neque alia ratione prospici potest: tum quia hujusmodi creatio, & institutio est ab ecclesiasticis regulis aliena, & sacris Canonibus inuisa; tum quia redundat in præjudicium Episcopi proximioris, ad quem pertinet facultas ordinandi subditos dictarum militiarum privative quoad omnes; tum denum quia Episcopus præficiatur Ecclesiæ sine redditibus, sine diœcesi, & Clero, populoque Christiano; quod est contra Concilium Viennense, & Tridentinum, & contra textum nostrum, inducendo eum, ut dixi supra in ultim. notab. neque enim populus militiarum, de quibus agitur, subiectus erit huic Episcopo, nec ipse dici poterit illius Episcopus, & Pastor, cum nullam in eum jurisdictionem, aut correctionem sit habiturus, nec in aliqua Ecclesijs militiarum debeat intitulari, sed tantum ibi exercere Pontificalia tanquam mercenarius.

Hæc autem necessitas procedendi ad creationem Episcopi titularis in dicta militia minimè videtur subesse: nam pro Ordinibus conferendis non est necessarius accessus vicinioris Episcopi ad loca eorum militiarum, cum ipse possit, ac debeat ordinare subditos dictorum locorum in sua diœcesi, ut ex sententia Sacre Congregationis Concilii adnotavi in dict. *cap. Nullus, num. 52. de Paroch.* Quod si id incommodum videatur, poterit illis dimissorias concedere, ut ab alijs Episcopis ordinentur, ad præscriptum dict. *cap. 10. sess. 23.* Et pro Sacramento Christianitatis administrando jam est in facultate ipsarum militiarum, si nullius diœcesis existant, convocare quem maluerint Catholicum Antistitem, ex ipsius Congregationis sententia. Exempla S. Pii V. & Gregorii XV. qui instruerunt Episcopos titulares in eadem militia Sancti Jacobi de Spatha, non prodierunt ex voto Sacre Congregationis rerum Consistorialium, nec videntur ulterius extendenda, nec detur antea eidem militia in posterum præcedendi hujusmodi institutionem quasi debitam, & sibi affectam: jam enim in supplici libello nuper oblato asseritur Franciscum de la Rocha fuisse præsentatum à Rege Catholico ad Ecclesiam Sidonien. in partibus infidelium, quam à Gregorio XV. obtinuit ultimus Episcopus pro Militia Sancti Jacobi institutus: & Episcopatus Sidonien. perperam appellatur Ordinis Sancti Jacobi.

Et ita die 28. Januarii 1649. eadem S. Congregatio rerum Consistorialium, re accuratè discussa, censuit, nisi aliud Sanctissimo videatur, creationem Episcopi titularis pro dicta Militia non esse de cætero concedendam.

54 Posthac ex parte Oratoris Regis Catholici exhibita fuit, & lecta in Sacra Congregatione propositi in olim facta in Consistorio à Cardinali Parocho de Ecclesia Tunifensis. sub S. Pio V. una cum votis Cardinalium, quæ sic habet.

Cardinalis Pacechus proposuit Ecclesiam Tunifensem pro Fratre Bartholomæo Perez, ut impleat Pontificales actus in locis ipsius Ordinis, & quod propterea concedatur nominatio perpetua Ecclesie Tunifensis. Philippo Regi, & quod Tunifensis Episcopus sit perpetuo suffraganeus in locis Sancti Jacobi de Spatha.

D. Cardinali Augustano Priori Montis Politiani, Pisarum & Varmien. Placuit.

Cardinalis de Gambara dixit, quod non fiat perpetua hujusmodi unio, & deputatio Ecclesie Tunifensis pro locis Sancti Jacobi, sed hæc ad vitam ipsius tantum, & quod is non exerceat Pontificalia nisi in locis, quæ non subint Ordinarios, in aliis autem non.

Gestaldus, & alii idem quod & alii probaverunt.

Cardinalis Ursinus verò dixit non decere hujusmodi Suffraganeum, cum solum Cardinalibus, & quibusdam Principibus, Prælati ordinariis sit concessum, cui Sanctissimus respondit.

Cardinalis Sanctæ Crucis dixit quædam, quæ non audiui.

55 Cardinalis Boncompagnus probavit Ecclesie Tunifensis præsentem provisionem. Idem alii.

Alecius limitavit, ut non exerceat Pontificalia nisi in locis exemptis ab Ordinario. Item alii. &c.

Cardinalis Sanctæ Severinæ dixit: Probo provisionem Ecclesie Tunifensis. quæ Tunifensis non autem Carthaginensis dicitur: hæc enim ab ea diversæ est, & Tunifensis Ecclesia vetus est apud ecclesiasticas, & profanas Historias: illa Metropolitana, hæc suffraganea. Et respondentibus Pacecho, & ab Ecclesia: idem replicavit, & quod Episcopus non exerceat Pontificalia nisi in locis ipsius Ordinis, quæ sunt nullius diocesis juxta Reverendissimum Dominum meum de Gambara, non autem in aliis etiam exemptis existentibus in aliena diocesi, ampliatà limitatione Domini mei Aleciati, cui Papa id esse factum, & strictius respondit.

Cæsius cum Reverendissimo Relatore, sicut & alii.

Albanus improbavit erectionem, & pluralitatem Ecclesiarum, & Episcoporum, cui Sanctissimus Dominus noster satisfacit id fieri, quia cum Episcopi Hispani magnas, & amplas habeant dioceses, vix suas visitare, & Pontificalia in eis, & Sacramentum Confirmationis conferre possint, vel curent; unde tantò magis alias provincias, & terras negligunt; & idèd spectat ad Sanctam Romanam Ecclesiam dispensata curæ, & provisio Ecclesiarum & animatum.

56 Constitutum ergo est, ipsum in locis tantum Ordinis posse Pontificalia exercere, interdico sibi ubi extra dicta loca, & idèd quamdiu licet ad Ecclesiam Tunifensem. redire, Deo volente: sed tantum instante Parocho concessit, ut possit vocatus, & invitatus accedere ad consecrationem Episcoporum, sed aliàs nequaquam; etiam replicante Albanus, negavit, quod ageret Cursorem, non Episcopum, quia quoridè à negligentijs Episcopis vocantur. Fuit etiam tractatum, ut Episcopus non subefferet Priori, vel non decere. Sanctissimus dixit non referre, cum sit ipse tantum Suffraganeus in Pontificalibus, jurisdictionem autem spectat ad Priorem, vel Vicarium generalem, ut etiam moris est, ubi est Vicarius generalis, & Suffraganeus in Pontificalibus.

57 Die 22. Martii 1650. In Congregatione rerum Consistorialium negotium iterum fuit propositum, & discussum.

Creatio Episcopi titularis pro Militia Sancti Jacobi de Spatha patitur difficultates infra scriptas.

Primo repugnat antiquæ Ecclesie institutioni, secundum ea, quæ dicta sunt supra n. 39.

Secundò obstat Concilium Viennense in Clem. In plerisque, de elect. ut patet ex dictis supra n. 35.

Tertid obstat Concilium Lateranense novissimum sub Leone X. sess. 9. de Cardinalibus, quod statuit, ut Episcopi titulares non creentur, nec Suffraganeus nisi Episcopis Cardinalibus. Addidit S. Pius Quintus

in decreto Consistoriali: & illis qui consecuerunt habere.

Quartò obstat Concilium Tridentinum in cap. 2. sess. 14. ubi non tantum prohibet, sed etiam damnat, ut Episcopi titulares alienas oves quærentes in locis nullius diocesis sibi cathedrali constituant sine licentia proprii Episcopi, & in cap. 10. sess. 23. quò interdicitur, ne subditi nullius diocesis à quoquam ordinentur sine D. missioris Episcopi, intra cujus diocesis fines existunt.

58 Quintò, ille Episcopus titularis deputatur in Suffraganeum sed ejus erit Suffraganeus: non Ecclesie, quia Suffraganeus non datur Ecclesie, sed Episcopo, gl. 11. in cap. Quoniam, in verb. Vicarium, supra de off. O. dinar. Idèdque secundum aliquos, mortuo Episcopo, spirat suffraganeus; sicut dicitur de Coadjutore F. in cap. 1. qui definit esse Coadjutorem defuncto Coadjutorem. Datur enim Coadjutorem à coadjuvando, sicut Suffraganeus à suffragando: & idèd Coadjutoria, & Suffraganeus expirat per obitum Episcopi, quia non est quem coadjuvet, aut cui suffragentur, prout hæc notantur per Joan. Andr. in cap. Consultationibus, in 8. quest. nam. 10. ac Cleric. exort. & jam censuit Sacra Congregatio Concilii iusti aeneam non esse titulum perpetuum; & hæc ratio concludit cum

59 nec esse Suffraganeum populi, alias enim esset perpetuus, sicut populus, l. Proponebatur, ff. de judicis, gloss. 2. in cap. 19. Denique, 7. quest. 1. Rursus non erit Suffraganeus Episcopi, quia in dicta militia nullus est Episcopus, cui suffragari possit. Superest igitur, ut sit Suffraganeus Prioris. Hoc autem videtur valde inconveniens: tum quia

60 cederet in obprobrium dignitatis Episcopalis, ut Episcopus, qui est in supremo gradu Ordinis Hierarchy in Ecclesia militanti, Concil. Trid. sess. 23. de Sacram. Ordin. can. 6. & 7. suffragaretur, & inferretur Priori longè inferioris gradus, & esset tamquam illius Capellanus; quod redarguit gloss. in d. Clement. In plerisque, in verb. Paganis, dum dicit, Principes seculares affectare creationem Episcoporum titularium, ut illos habeant Capellanos. Tum quia verisimile est, ut in Ecclesia, & functionibus publicis, & privatis Prior, qui universæ jurisdictioni præest, intendat præcedere Episcopo, qui non habet nisi exercitium Pontificalium, nec est intitulus in d. militia. Hoc autem est 61 valdè abominum in Ecclesia, quia quamvis sit Episcopus titularis carens Clero, & populo Christiano; est tamen vetus Episcopus, characterem habens Episcopalem, cap. Pastoralis, & ibi Archid. sub n. 4. & Præposit. in 1. notab. 7. q. 1. Undè indubitanter, & perniciosè exempli, ut subeferet inferiori Prælati, cap. Solita, §. Hec autem, cum ibi notaris de major. & obed.

62 Sextò, nulla subest necessitas talis creationis: nam respectu totum, quæ in hoc jurisdictionis lux, residet penes Priorem dumtaxat, qui potest eam exercere, & visitare tam per se, quàm per suum Vicarium. Respectu autem eorum, quæ sunt Ordinis Episcopalis, aut consideramus collationem Ordinis, aut collationem Chrimatis. Quo ad collationem Ordinum, advertendum est hoc jus pertinere ad Episcopum, intra cujus diocesis fines dicta loca existunt juxta d. cap. 10. sess. 23. aut si sint omninò extra fines cujusque diocesis, ad Episcopum vicinorem, qui potest ea loca visitare, ex cap. 9. sess. 24. ut sacra Congregatio censuit. Nec obstat, si dicatur: Episcopi in Hispania nolunt accedere ad dictas militias ad contentendos Ordines. nam responderetur, non teneri, nec posse abique Prioris licentia Ordines conferre in locis dictarum militiarum, sed possunt, ac debent ordinate subditos dictarum militiarum in sua propria diocesi; aut si nolint, illis dare dimissorias ad alios Episcopos, ut aliàs fuit resolutum. unde nulla subest necessitas et eandem Episcopum titulari, qui conferret Ordines in locis dict. militiarum, quia, ut prædixi, subditi dicendi in locorum debent accedere ad vicinorem Episcopum pro Ordinibus, vel pro Dimissorias; & ex hoc patet responsio ad ponderationem factam in propositione Ecclesie Tunifensis ad votum Cardinalis Ursini. Sacramentum autem Confirmationis non consuevit administrari singulis annis, sed rariùs. Et ex sententia S. Congregationis Concilii Abbates nullius diocesis possunt convocare, quem maluerint Canonicum Antistitem pro Chrimate conferendo. Nec decernunt Episcopi titulares Martini, Tolerti, aut alibi, quem possunt convocare. Et is, quem convocaverint, potest etiam in prædictis locis Ordines conferre de licen-

tia proximioris Episcopi, quatenus videretur nimis incommodum, ut subditi earumdem militiarum ad eum accederent propter latitudinem territorii, quod dicitur esse satis vastum: & duo millia scuta, ex quibus volunt continere dotem pro Episcopo, poterunt applicari pro expensis Episcopi, quem convocabunt ad conferendum Christma, & Ordines, & aliàs eadem S. Congr. Concilii scripsit litteras ad Nunciũ Hispaniarum, ut curaret Sacramentum Christmatis administrari in locis nullius diocesis per Episcopos titulares in illis partibus existentes. Itaque nec respectu Ordinum, nec respectu Christmatis ulla subest necessitas creationis Episcopi titularis, & hinc similiter patet responsio ad rationem consideratam in eadem propositione Ecclesiæ Tu-

nisen. Nam tunc temporis vix similiter non aderant Episcopi titulares, quia paulo ante prohibuerat eos creati Leo X. in Concilio Lateran. idemque prohibuerat ipsemet S. Pius V. ut dictum est supra n. 44. & 48. unde tunc subesse poterat necessitas, quæ hodie non subest: quod inde etiam apparet, quia post S. Pium V. & Gregorium XV. dictæ militiæ quamplures annos fuerunt sine suffraganeo.

Demum S. Congregationis est respondere juxta canonicas sanctiones.

Die 22. Martii Sacra Congregatio rerum Consistorialium, reitertim diligenter examinata, perficit in decretis sub die 28. Januarii 1649. videlicet, quod petitur, nequam esse concedendum.

DE PRIVILEGIIS.

Alexander III. in Concilio Lateranen:

CAPUT III.

Cum & plantare sacram religionem, & plantatam fovere modis omnibus debeamus, nusquam hoc melius exequimur, quam si nutrire ea, quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & Coepiscoporum nostrorum confectione conperimus, quod fratres Templi & Hospitalis, & alii religiosi indulta sibi ab Apostolica Sede privilegia excedentes, contra Episcopalem auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum faciunt, & grave pariunt periculum animatum: & infra. Ecclesias igitur & decimas de manu laicorum, sine consensu Episcoporum, tam illos, quam etiam quoscumque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis quascumque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.

Excommunicatos quoque & nominatim interdictos, tam ab illis, quam ab aliis omnibus juxta Episcoporum sententiam statuimus evitandos.

In Ecclesiis verò suis, quæ adeo pleno jure non pertinent, instituendos Presbyteros Episcopis representent, ut eis de plebis cura respondeant. Ipsis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos etiam inconsultis Episcopis non audeant removere.

Quòd si Templarii, vel Hospitalarii ad Ecclesiam venerint interdictam, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur: nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum.

De Cofratribus hoc constitutum, ut si non se prædictis fratribus omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodò duxerint remanendum, propter hoc ab Episcoporum suorum sententia nullatenus eximantur: sed potestatem suam in eos sicut in alios Parochianos suos exerceant, cum pro suis fuerint excessibus corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum est, ab aliis quoque religiosis, qui præsumptione sua Episcoporum præcipiunt jura, & contra Canonicas eorum sententias, & tenorem privilegiorum nostrorum venire præsumunt, præcipimus observari. Si enim contra institutum hoc venerint, & Ecclesiæ in quibus ista præsumperint, subjaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

S U M M A R I U M.

- 1 Religionem novam erigere pertinet ad solum Papam.
- 2 Religiosi etiam exempti non possunt Ecclesias, aut decimas recipere de manibus laicorum absque auctoritate diocesani.
- 3 Constitutio juris antiqui declaratoria trahitur etiam ad præterita.
- 4 Interdictus, & excommunicatus in una Ecclesia intelligitur ubique interdictus, & tamquam excommunicatus vitari debet etiam ab exemptis.
- 5 Religiosi in Ecclesiis sibi pleno jure non subiectis quale jus consequantur.
- 6 Et quale in subiectis pleno jure.
- 7 Templarii & Hospitalarii semel in anno admitti possunt ad divina officia in ecclesia interdicta.
- 8 Oblati non gaudent privilegiis Religionis, nisi ex toto sint translati.
- 9 Milites Hierosolymitani extra Conventum degentes, an teneantur semel in anno confiteri Presbytero Parochiali, & ab eo in Paschate Sacram Communionem recipere, an de his teneantur reddere rationem loci Ordinario, & n. seq. usque in fin.
- 10 Parochus non est proprius Sacerdos Religiosorum, sed eorum Prælati, vel delegatus ab ipso, & n. seq.

- 11 Milites Hierosolymitani sunt verè Religiosi.
- 12 Absolutio sacramentalis est actus judicialis, qui in non subditi exerceri non potest.
- 13 Religiosi prohibentur alteri confiteri, quam propriis Prælati.
- 14 Regulares extra claustra degentes non subsunt Episcopis, nisi ratione delicti.
- 15 Regulares itinerantes confiteri non possunt Sacerdotibus secularibus, nisi de suorum Superiorum licentia.
- 16 Monachi sive sint in Monasterio, sive extra, tenentur semel in mense confiteri, & quando sunt extra possunt confiteri Prælati, in quorum Parochia degunt, vel aliis Religiosis, vel Episcopis.
- 17 Nisi obstant Constitutiones a Sede Apostolica confirmate.
- 18 Milites Hierosolymitani confiteri debent Priori vel Fratri Capellano sui Ordinis.
- 19 Milites Hierosolymitani extra Conventum degentes, qui præcepto Ecclesie de confitendo semel in anno, & communicando in Paschate non satisfaciunt, subsunt punitioni Ordinarii loci tamquam Sedis Apostolicæ Delegati.

Cum & plantare. Summatim, & dividitur ut per Joan. Andr.

Nota primò, ibi, Plantare sacram Religionem, ad locum Romanum Pontificem pertinere novam erigere Religionem.

- gionem, de quo plenius legitur, & notatur in cap. *in supra de Religiosis domibus, & in cap. Unico, eod. tit. lib. 6.* & hic notant Hostiens. in princ. Joan. Andr. nu. 2. Cardin. in princ. in verb. *Plantare*, Butt. Anchar. & omnes in 1. notab.
2. Secundò nota ibi, *Ecclesias*, Religiosos etiam exemptos non posse Ecclesias, aut decimas recipere de manibus laicorum absque auctoritate Diocesani, & de hoc in cap. *Cum Apostolica, de ius, quasunt a Prelatis.*
3. Tertiò nota ibi, *Dimissis* quascumque contra tenorem ipsius aliquo tempore receperunt, Constitutionem juris antiqui declaratoriam trahi etiam ad præterita. De quo die, ut plene scripsi in cap. *Quoniam, supra de Constitutionibus.*
4. Quarto nota in §. *Excommunicatos*, interdictum & excommunicatum in una Ecclesia intelligi ubique interdictum, & tamquam excommunicatum vitandum esse etiam ab exemptis: concordat cap. *Nulli, infra de sentent. excommuni.* & hic notant gloss. in verb. *Excommunicatos*, Host. n. 4. in eod. verb. Butt. nu. 6. Abb. in 1. notab. Mar. Socin. nu. 4. & ceteri omnes.
5. Quintò nota ex §. *In Ecclesiis*, quale jus consequantur Hospitalarii, & alii Religiosi in Ecclesiis, quæ sibi non sunt pleno jure subjectæ: consequuntur enim nudum jus præsentandi, & rationem de temporibus inquirendi, in Instituto verò, & de illi ut ad Episcopum pertinent, nec valet contraria consuetudo, ut in cap. 1. de *Capell. Monach. lib. 6.* & hic notant Butt. nu. 7. Abb. nu. 2. Marian. Socin. nu. 6. & continent DD. Ergo à contratio sensu secus dicendum est, si Ecclesiæ sint eis pleno jure subjectæ: sed hoc intelligunt Jo. Andr. n. 4. in verb. *Representent*, & alii proximè citati, quando Ecclesiæ, & populus sunt exempti. Si verò populis non est exemptus, licet Hospitalarii, & Religiosi hujusmodi habeant ibi jus instituendi, tamen oportet institutum representanti Episcopo, ut recipiat ab eo curam populi, & de illa cura tenetur Episcopo rationem reddere, & hac ratione poterit Episcopus eum visitare, & in visitatione queret ab ipso, quomodo celebret populo divina officia, & quomodo illius Sacramenta ministrat. De aliis autem temporalibus, & spiritualibus tenetur respondere Religiosis, quibus est subjectus.
7. Sextò nota in §. *Quòd si Templarii*, unum privilegium Templariorum, videlicet ut in Ecclesia interdicta semel in anno admittantur ad divina officia.
8. Ultimò nota in §. *De Confratribus*, Oblatos alicui ex Religionibus non potiri ejusdem Religionis privilegia, nisi ex toto sint translati, eo quòd sic, & sua ipsi Religioni obtulerint. Aliis enim remanent sub jurisdictione Ordinariorum, ut hic notant gloss. in verb. *Nullatenus*, Innoc. ad fin. in verb. *Eximiantur*, Host. n. 9. in verb. *Omnia*, Butt. Abb. & Marian. Soc. in ultimò notab. concordat textus in cap. *Ut privilegia, infra eod.* & ibi dixi latius in n. usque ad n. 40.
9. Porro, cum fratres Hospitalis quandoque excedant in pluribus contra Episcopalem auctoritatem, & scandalum faciant, ac periculum animatum inducant, ut hic dicitur ad exemplum Episcoporum, qui in Concilio Lateran. de his graviter sunt conquesti, qui sicut Archiepiscopus Elborensium Hospitalarii, seu Milites Sancti Joannis Hierosolymitani extra conventum decentes teneantur semel in anno confiteri Presbytero Parochiali. & ab ipso in die Paschalis faciant Communionem recipere.
- Secundò, an de his teneantur reddere rationem loci Ordinario.
10. Ad primum videtur respondendum non teneri, si jus commune, siue ipsorum Militum stabilimenta attendamus: nam quod pertinet ad jus commune, ex decreto Concilii Generalis in cap. *Omnia utriusque, infra de pœnis, & remiss.* statutum est, ut unusquisque saltem semel in anno peccata sua proprio Sacerdoti confiteatur, & in Paschate suscipiat Eucharistia Sacramentum. Sed Presbyter Parochialis, seu Parochus non est proprius Sacerdos Militum Hierosolymitanorum. Ergo ipsi Milites non tenentur eidem Parochico confiteri, nec de illius manibus in Paschate Eucharistiam suscipere.
11. Minor patet, quia cum Milites Sancti Joannis Hierosolymitani emittentes tria vota substantialia sint verè Religiosi, Mohed. dec. 10. de *caus. possess. & propr.* & scriptis censuit Sac. Congregatio Concilii, Presbyter Parochialis non potest dici proprius illorum Sacerdos, de quo loquitur d. c. *Omnia utriusque*; sed Prelatus, cui subsunt, vel Delegatus ab ipso, ut probatur explicitè in extravag. Benedicti XI. *Inter cunctas*, §. *Sed quia, de presul. ibi, non Religiosos*, qui secundum statuta suorum Ordinum propriis Prelatis confiteri debent. Facit extravag. Joan. XXII. *Us electionis, de heres.* ubi damnatur error Joan. de Poliano, qui adhibebat confessos Regularibus licentiam generaliter audiendi confessiones, teneri eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti, quem dicebat esse solum Presbyterum Parochialem.
- Præterea ad hoc, ut Sacerdos valide absolvere possit à peccatis, duo requiruntur de jure communi, videlicet potestas, quam in ipsa ordinatione accipit, ut habetur in cap. 15. in princ. *seff. 23. & jurisdictioni* in pœnitentes, cum absolutio Sacramentalis sit actus judicialis, qui non potest valde exerceri in non subditum, ut est diffinitum a Concilio Tridentino in Can. 9. *seff. 14. de Sacramento Pœnitent.* Ex decreto d. cap. 15. additum est tertium requisitum, ut Sacerdos vel Parochialis beneficium habeat, vel Episcopo approbationem: Presbytero autem parochiali quoad Milites Hierosolymitanos deficit secundum requisitum, id est jurisdictionem, cum ipsi sint exempti ab omni jurisdictione Ordinariorum, etiam si degant extra conventum, ut patet in Concilio Tridentino cap. 11. *vers. Exceptis tamen iis, seff. 24. nisi in casu d. cap. 3. seff. 6.* ergo tantum abest, ut teneantur confiteri Parochio, ut si de factò confiteantur, absolutio nulla atque irrita sit ex defectu jurisdictionis: nulla enim est absolutio, quam Sacerdos in quo profert, in quem ordinariam, vel delegatam non habet jurisdictionem, ut similiter est diffinitum à Tridentina Synodo *seff. 14. cap. 7. de cas. reserv.*
- Demum supposito statu Religioso eorumdem militum, idem probat efficacia text. in dicta extravag. *Inter cunctas, de privileg. ubi interdictum Religiosis, ne culpam confiteantur nisi propriis Prelatis*, facit text. in cap. 1. ibi, *Monachus pœnitentiam nemini tribuat, nisi sibi invicem, 16. qu. 1.* Item facit cap. *Si Episcopus, §. Nulla quoque, de pœnitent. & remiss. lib. 6.* ubi dicitur nulla posse consuetudine introduci, ut quis Confessor sibi eligere valeat, præter sui Superioris licentiam.
- Neque obstat, quòd cum hujusmodi Milites degant extra conventum, ut supponitur, in dubio subsint Episcopo etiam in quoad ea, quæ ad curam animarum non pertinent, ut decreto Concilii Tridentini cap. 3. *seff. 6.* Quonia respondetur ex d. cap. 3. Regulares extra conventum degentes non habesse Episcopum, nisi ratione delicti, ut patet ex verbis eisdem Capituli ibi, *Si deliquerit*, Equites autem Hierosolymitani, qui semel in anno peccata sua non confiteri Presbytero Parochiali, vel ab ipso in Paschate faciant Communionem non suscipiant, minime delinquent, dummodo alias coram proprio Sacerdote, & in fide Ecclesiæ præcepto Ecclesiæ satisfaciunt, ut dictum est; & sic quoad Sacramenta non solvantur foram Ordinarium. Debent enim confiteri suis Prioribus, vel Capellanis, vel alteri de ipsius Prioris licentia, ut inferius dicitur. Sicut videmus alios Religiosos itinerantes non posse peccata sua confiteri Presbytero seculari, nisi de suorum Superiorum licentia, & absolutionem aliter factam esse ipso jure nullam, ut pluitibus probat novissima Ludovic. Miranda in *manuales Prælatorum. tom. 2. q. 33. art. 6. in 1. concil. d. eius*, generali consuetudine Religionum receptum esse, ut nec facturi prius à propriis Prelatis facultatem obtineant sibi Confessorem eligendi, & ibi refert non solam plura privilegia Sixti IV. Leonis X. & aliorum Summorum Pontificum quibus sit facultas Religiosis itinerantibus eligendi Confessorem, sed etiam specialem prohibitionem Clementis IV. & Bonifacii VIII. ne quis ex Fratibus Minoribus, excepto mortis articulo, aliis, quam epus Ordinis Sacerdotibus conficiatur.
- Adverte tamen, quia in prædictis aliter videntur sentire DD. in *Clem. Ne in agro, §. Sane, de stat. Monach.* ubi in specie Petr. de Anch. n. 5.
- Nota, inquit, quòd siue Monachi sint in monasterio, siue extra, tenentur semel in mente confiteri, & quando sunt extra, possunt confiteri Prelatis, in quorum Parochia degunt, vel aliis Religiosis ad hoc deputatis per decretatum: allegat cap. 1. 16. *quæst. 1. & Clem. Dudum, de sepult.* quæ tamen præ hoc non probant. Possunt etiam secun-

secundum eam confiteri Episcopo in vitis Prelatis, ut notat Archidiaconus in cap. qui rescribit, num. 6. 11. quæst. 3. ubi dicit, se non credere Abbatem posse prohibere Monacho, ne confiteatur Episcopo, vel Pœnitentiario ejus: & hoc idem, quia Episcopus est Ordinarius singularium, qui sunt in sua diocesi. Hoc tamen limitat, nisi secus sit expressum in Constitutionibus Monachorum, quæ confirmatæ sunt à Papa. Nos versamur in casu hujus limitationis, ut constat ex dictis supra n. 13. & 15. & mox subsicimus.

17 Quod spectat ad stabilimenta Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, res sit magis clara: nam in eis expressè interdicuntur militibus, ne alteri cuiquam confiteantur, quam Priori, aut alicui Capellano ejusdem Ordinis, nisi de ipsius Prioris licentia, vel eo absente, de licentia Superioris, ut habetur in vii. 3. de Ecclesia, statuto 7. pag. 24. Quæ quidem stabilimenta cum à multis Summis Pontificibus fuerint confirmata, sunt omnino observanda, ut per Archidiaconum lococitato, cum præsertim non sint contraria Decreto Concilii Tridentini sess. 23. cap. 15. quod nihil statuit de

pœnitentibus Regularibus, imò se restringit ad confessiones secularium; & consonant Sacrorum Canonum dispositioni, ut ex dictis constat. Quibus etiam accedit Constitutio 9. Pii IV. Circumspecta, in Bull. tom. 2. pag. 9. quæ in §. 29. tribuit facultatem fratribus Capellanis Ordinis Sancti Joannis Hierosolymitani, militum, & ipsorum familiarium confessiones audiendi, illique Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum administrandi.

19 Ad secundum responderet, Milites extra conventum degentes teneri omnino reddere rationem Ordinario, quod annuæ confessionis, & communiois præceptum adimplerint: nam cum omnes Christi fideles ardeant præcepto d. c. Omnis virus, de pœnit. remiss. uti, si Milites Hierosolymitani illud non adimplerant, graviter delinquant. Ratio autem delicti degentes extra conventum subest visitationi, punitioni, & correctioni Ordinarii tamquam in hoc à Sede Apostolica delegati, ut in d. c. 3. sess. 6. & ita aliis re delinquent, examinata, respondit S. Congregatio Concilii, quæ hujusmodi delictum etiam connumeravit inter graviora.

DE PRIVILEGIIS, &c.

Cælestinus III. Abulen. Episcopo :

CAPUT X.

Patentibus litteris certificari desideras, utrùm Templariis, Hospitalariis, & aliis oratoria in domibus suis habentibus liceat campanas in eis ponere, publicèque pulsare: Respondemus autem consultationi tuæ, quòd non licet eis hoc agere: quin potius per te, per censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, coercendi sunt, ut ita sint suo jure contenti, quòd justitiam non impediunt aliorum.

SUMMARIUM.

- 1 Campanæ in Oratoriis privatis publicè teneri non possunt.
- 2 Campanas habere in loco publico, & elevato est signum loci publici, & factati.
- 3 Hospitalia & Oratoria cum non apparent confirmata auctoritate Episcopi, ex quibus signis presumantur publica, vel privata.
- 4 Exempli delictum si extendit vires suas, & effectum extra locum exemptum, licet committatur in loco exempto, potest per Ordinarium puniri.
- 5 Declaratur.
- 6 Religiosis an liceat in eorū Oratoriis, vel Monasteriis unam, vel plures habere campanas, & n. seq. usq. in fin.
- 7 Intellectus cap. Nimiis iniqua, de excessibus Prelati, & num. 13.
- 8 Concessa omnia videntur, quæ non inveniuntur prohibita. Declaratur, n. 14.
- 9 Unicuique licet in suo facere quod vult, dummodo nihil in alienum immittat, etiamsi per hoc alius ledatur: quòd intelligitur de immisione rei corporalis, n. 17.
- 10 Campanarum plurius que sint cause, & n. 12. & 22.
- 11 Causa rei cessans rei finem imponit, & perseverans eam ampliat, & extendit.
- 12 Campanarum sonus est adinventus ad convocandam populi multitudinem ad audiendum verbum Dei, & n. 22.
- 13 Singularitas non semper pluralitatem excludit.
- 14 Taxative distinctiones non semper in oratione subaudiuntur.
- 15 Fumus enumeratur inter corporalia.
- 16 Mendicantibus post Extravagantem Joannis XXII. Quia cunctos non licet in suis conventibus habere nisi unam campanam, & n. 25.
- 17 Et quid si unam habeant pro se, & aliam pro universitate.
- 18 Et quid si antea plures habuerint sine contradictione, & n. 26.
- 19 Et quid si ita habeat consuetudo, n. 27.
- 20 Et quid si habeant parochias, n. 28.
- 21 Campanas habere, & privatim pulsare non est prohibitum Religiosis in eorum officinis, & in privatis Oratoriis, & n. 24.
- 22 Campanam in privato Oratorio Religiosis publicè tenere. Profr. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

re, & pulsare non licet.

23 Pluralitas quandoque resolvitur in singularitates.

28 Parochialis Ecclesia si campanas tres videlicet grandiore, mediam, & minorem habere non possit, saltem duas debet habere.

Patentibus: Religiosi in domibus privatis, licet sint ibi privata oratoria, non possunt habere campanas: hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardini. & Anch. sic secundum Abb. & Matian. Socin. In oratoriis privatis campanæ publicè teneri non possunt etiam per Religiosos; & sunt duæ partes, consultatio & responsio, secunda ibi, Respondemus.

Nota primò ex hac littera, in loco publico, seu elevato habere campanas, & publicè pulsare, esse signum loci publici, & factati, ut hic notat Anton. de Butr. nu. 3. Abb. Marian. Socin. & Dec. omnes in 1. notab. & idem Butr. in cult. n. 5. supra de censibus inferentes ex hoc ad decisionem questionis quotidianæ, an hospitalia, vel oratoria in dubio censeantur publica, vel privata, non apparent, an auctoritate Episcopi sint constructa: nam si ibi est campana elevata, quæ publicè pulsatur, signum est ea esse publica, & Episcopo subiecta: & idem dicitur, si ibi celebratur; sunt enim ista signa loci publici; arg. c. Unicuique, & c. seq. de consecrat. dist. 1. & notat Archidiaconus in c. Nemo, nu. 3. vers. Ubi autem dubium est, ad. dist. & plenius idem Abb. in cap. Inter dilectos, nu. 1. vers. Sed contra hoc, de donationibus, & late consuluit Federic. de Sen. conf. 130. Factum est tale, Quadam domus per tot. Adverte tamen, quia actus solius celebrationis Missæ necessarii non concludit locum esse publicum, ut probat text. in d. c. ultim. ubi dicitur in oratoriis privatis interdum celebrari; & sic non probat hoc esse quòd ab hoc contingit abesse, cap. 2. de translat. Episcopi, & l. Neque natales, Cod. de probationibus, quòd dicit esse notandum Abb. in d. c. ult. n. 1. vers. Item nota: intelliges ergo celebrationem Missæ signum esse loci publici, & factati, si actus celebrationis sit publicus, ita ut omnes indifferenter admittantur, prout intelligitur Archidiaconus in d. c. Nemo, n. 3. & declarat Butr. in dicto c. ult. in tertio notab. & Abb. n. 1. de censib.

Secundò, ex hac littera colligit Anton. de Butr. n. 5. quòd ubi delictum exempti extendit vires suas, & effectum extra locum exemptum, licet committatur in loco exempto, nihilominus potest per Ordinarium arceri, & puniri: nam campanæ non pulsantur nisi propter auditum: & quamvis

pulsentur in loco exempto, tamen propter sonum extenditur turtatio ad locum non exemptum: ad quod facit cap. *Tuarum, infra eod.* concordant hic Abb. n.4. *vers. in glof. 2.* qui pluribus hoc confirmat, & Marian. Socin. in *ult. not. ab.*
 5 Quod puto verum, nisi privilegium exemptionis sit concessum etiam ratione rei sitæ, contractus Initi, & delicti commissi extra locum exemptum, sicut fuit hodie exemptione Religioforum ferè omnium, ut plenè scripsi in d. c. *Tuarum, à n. 18. usque ad n. 25.* Tunc enim etiam si campanæ pulsarentur in ipsomet loco non exempto, tamen exempti non possent ab Ordinario puniri, quia huiusmodi exemptiones speciales non sunt sublatæ per c. *Volentes, de privilegiis lib. 6. ut ex facto respondit Gemin. con. 72. Quia articulus ipse n. 1. col. 3. in princ. vers. Inferitur secunda conclusio, & dixi in præallegato c. Tuarum n. 16. & seqq. infra eod.*

6 QUÆRO generaliter, an Religiosi possint in suis oratoriis unam, vel plures habere campanas.

7 Difficultas versatur in conciliatione hujus Decretalis, ubi hoc prohibetur, cum c. *Nimis iniqua, sup. de excess. Prelar.* ubi recensetur inter alia gravamina Fratibus Predicatoribus illata, quòd non permittantur in eorum oratoriis asservere Eucharistiæ Sacramentum, nec habere campanam.

Pro solutione dantur tres intellectus. Præius est Goffredi in d. cap. *Nimis iniqua*, quòd ille textus loquitur de oratoriis publicis, quæ sunt in monasteriis Religiosorum; hoc autem cap. de oratoriis existentibus in eorum domibus privatis, vel græciis: & hic intellectus est satis amicus litteræ, & magis placet Abbati hic n. 5. *ver. Et quamquam primus intellectus Goffredi multum mihi placeat, & Matian. Socin. n. 10. vers. Dicit Dominus meus.*

Secundus intellectus est Innocentii hic, videlicet quòd text. in d. c. *Nimis iniqua*, procedat ex privilegio, vel gratia speciali: hæc autem Decretalis de jure communi.

Tertius intellectus est Hosti. hic n. 2. qui exponit verbum *Campanas*, scilicet plures, *libi numerus, & de reb. Pluralis* ergo, & pulsatio publicæ hic reprobantur, sed unicam habere campanam non est eis prohibiturum: & ita procedit text. in d. c. *Nimis iniqua*, qui in singulari loquitur, ibi, *Nec sustinentur eos habere campanas, & sic licet Religiosis habere unam, sed non plures, ut in hæc litteræ, & Hostiensem sequitur Archid. in c. Quidam in fine 18. qu. 2. quòd dicit perperuò notandum Abb. hic num 5. *vers. Vel tertio*, secundum Hostien. & postissimum pro Mendicantibus, qui tenent plures campanas, ita ut eorum loca videantur principaliora in civitate; non enim possunt de jure communi tenere nisi unam, idque debet eis sufficere, cum populum non habeant: & hoc secundum eum servant Fratres Minores de Observantia, pro quibus facit Clem. *Xviii de Paradiso, §. Licet verò, vers. Hinc est etiam, & vers. Quamvis etiam, de verb. signific. sequitur Jo. de Selva in r. de benef. par. 1. q. 5. n. 101.**

8 Porro sed soli magna lis in Curia Romana, utrum Fratres Predicatores possent habere plures campanas: & dicebatur posse. Primum, ex regula, qua dici consuevit, omnia videntur concessa, que non probantur prohibita. *Statuta, c. de relig. & sumpt. funer. l. Nec nõ, §. Quod eis, ff. Quib. ex caus. majorit. l. Ab ea parte, ff. de probat.* Secundò, ex alia regula, quæ habet unicuique licere in suo facere, quod vult, dummodo nihil in alienum immitat, *leg. Sicuti, §. Aresto, ff. si servit. vindicet.* etiam si per hoc alius lædatur, dummodo dolose non faciat, ut *leg. Flammum, §. ult. & duabus legib. seqq. de damn. infest. l. 1. Idem ait l. 1. Denique Marcellus, ff. de aqua pluvia arcan. Tertio, quia causa pluralitatis campanarum est honor Sanctorum, de eor. cultus divini, & convocatio populi: Sed istæ tres causæ subsunt in Ecclesiis Predicatorum: Ergo & jus pluralitatis campanarum, quæ sicut causa rei cessans, tel. finem imponit; ita & præsertim, cum ampliat, & extendit. *l. Planè, ff. de oper. lib. l. Adulter, ff. de Adulter. l. Adigere, §. Quamvis, ff. de Jurepatr.* & cum paris similitudine militet, iustum, & competens videtur cilem privilegii gloriar. *ult. Cod. de Palatin. Sacr. largit. lib. 12.**

9 Et quòd sonus campanarum sit adinventus ad convocandum populum, sive populi multitudinem ad univendum verbum Decretalis innuitur Numer. c. 10. ibi, *Fac tibi argentæ tubas, & dulcitas, quibus convocare possis multitudinem:* & infra, *Ubi cumque increperis tubis, congregabitur ad te omnis turba.* In contrarium allegabatur hoc cap. ubi prohibetur campanarum pluralitas etiam Religiosis: *cap. Nimis iniqua, de excess. Prelar.* ubi conceditur eis habere campanam: ergo unam dumtaxat. Sed ad prædicta respondebatur non

oblata hoc cap. quia loquitur de Oratoriis constructis in privatis domibus, de quibus habetur in *Auben. Us in privatis domib.* Sacra mysteria non fiant in urbro, & nigro, & de quibus procuratio dari non debet, *ut c. ult. sum. supra de censib.* Nee debet intelligi de monasteriis ubi sunt fœderales Ecclesie, & Conventus, *ut cap. Si quis etiam, de consecrat. dist. 1.* & quòd inter ista sit patens differentia, liquet ex cap. *Quidam Monachorum 18. q. 2.* & ibi notatur. Item non oblat d. c. *Nimis iniqua*, ubi legitur in singulari, campana, quia narrat gravamen, quòd inferebatur Prædicatoribus, & Minoribus, videlicet quòd Prelati eis campanam non permittebant: & illud gravamen ibi tollit. Quis ergo dixerit legem proditam in eorum favorem, debere gravamen eis inducere: certe qui hoc dicit, à mente legislatoris divertit. *l. De duobus, §. final. ff. ad T. rebell. c. Tranmissis, ff. de verb. signific. Hæc enim ratio non est posita etiam, non contra ipsos. In ratione, §. Tameis ante, ff. Ad leg. Falcid. Quippe si ante d. c. Nimis iniqua, præcessisset prohibitio, ne campanas haberent, tunc permitto eis habere campanam, forè maneret prohibitio in aliis; sed cum nulla præcesserit prohibitio, & tantummodò tollatur gravamen, quòd inferebatur circa unam campanam, non licet hinc deducere prohibitionem super pluralitate, quia secundum hoc unum contrarium induceret reliquum, scilicet concessio prohibitionem, quòd esse non debet, *leg. legata inutiliter, §. fin. ff. de adimend. legat. l. Cum rale, §. ult. ff. de condu. & demonst.* Sicut nec prohibio inducit eius contrarium, videlicet iustum affirmativum, *l. Titia, ff. de manumiss. testam.* ita nec concessio debet inducere prohibitionem, cum loquimur de his, quæ alias sui natura prohibita non sunt, ut legitur, & notatur in *inter corporalia, de trans. l. Episc.* Nec etiam multù a veri proprietate recedit, quòd prohibendo gravamen circa campanam illatur, etiam de pluralitate campanarum intellectus videatur, *ut l. Si pluribus, ff. de leg. 2. l. Si plures de leg. 3. & leg. Si necessarius, §. Si annua, ff. de pignorat. alior.* neque enim semper singularitatis pluralitatem excludit, *l. In usu, ff. de verb. significat. l. 1. §. Hoc editum, ff. Quod falsi tutor. author.* Signa enim taxativa, ut tantum, & dumtaxat, non semper subaudiuntur in oratione. Unde non est bona illatio. Tu habes unum oculum: ergo unum tantum, *ut lult. §. 1. & ibi notat. ff. de leg. 2. & una via ducit Romam: ergo una tantum; & actio edita demonstrat speciem futuræ litis, sed non solus l. 1. circa princ. de eadem. & aliud est deieere Episcopum: ergo Episcopum solum, c. *Requisisti, de restam.* Obijciatur etiam contra prædictos fratres, quòd immisso sonitus campanarum ad alienum esset contra d. l. *Sicuti, §. Aristo, ff. Si serv. vindicet.* Sed ibi intelligitur de immissione rei corporalis, ut patet per exempla posita, scilicet fragmentorum aque, & fumi, quæ tria constat esse corporalia; de primis duobus patet ad sensum, de tertio scilicet de fumo notatur in *finis de reb. corp. & incorporalib. in princ. & in l. 1. §. 2. ff. de rerum divisione.* Ita consultit Oldrad. in *conf. 228. incip. Quod Fratres Predicatores, per tot. ejus responsum ferè ad calumniam transtulit Alberic. de Rosate in dictionario in verb. Campana, & sequitur hic Marian. Socin. n. 10. & Decius n. 22.***

Tu verò dicas hujusmodi alterationem sublatam esse per Constitutionem Joann. XXII. quam DD. nostri non allegant in Extravagan. *Quia curtos, de officio Custodis*, ubi præmissa Cathedra alium, & aliarum Ecclesiarum quærela, quòd nonnulli Mendicantium Ordinum professores in aliquibus suis Conventibus plures campanas obtinent, & impolterum fatagunt obtinere, & propterea justitè detrahunt, & exinde civitatibus locorum interdum affectur Divinis officiis impediendum, videturque inter ipsos litigiis, & scandalis via aperiri, statuitur primò, ut Religiosi aliorum Ordinum Mendicantium in nullo conventu suo, seu loco plures campanas habeant sine Sedis Apostolicæ licentia speciali, sed una tantummodo per loca quolibet sint contenti. Secundo, ut si communitas, seu Universitas aliqua ecclesiastica, vel mundana, seu istam Religiosi pro hujusmodi Universitas in aliquo sponsum locorum campanam aliam habuerint, vel nunc habent, nõ illam, sed aliam solum eorum specialiter usibus deputatam pulsare valeant horis divinis, & nocturnis, Missis, & aliis consecuti. Tertio, permittitur eisdem Religiosis, ubi hæcenus plures campanas sine licet & contradictione quolibet in usus dumtaxat proprio habuerint, & nunc habent, illas etiam deinceps liberè uti possint, aliis quibuscumq; per eos habitis usura trano mensam spatium de suis locis,

10
 11
 12
 13

18
 19
 20

21 *cis, seu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum repou-
nendis. Quarto declaratur, ut campaniles, que in Refectoriis
Sacris, Capitulis, & aliis forsan officii Religiosorum ip-
sorum consueverunt habere, sub dicta ordinatione, nullatenus
comprehendantur. Hæc ibi.*

22 *Quibus positis concludere veritatem sub distinctione nam
aut queritur de Oratorii privati, seu domesticis, que
Religiosi habent in suis privatis domibus, vel grangijs; &
in his nec unam campanam licet eis obtinere in loco publico,
seu elevato, quia cum ibi Missas, & divina officia
publicè nequeant celebrare, ut dixi in cap. ult. supra de consi-
sibus, conseqens est, ut nec possint ibi publicè habere, aut
pullare campanam, cujus præcipuus est usus plebeam vocare
ad divina officia, ut cap. 1. & 2. de off. Custodis, & constat*

23 *dictis supra num. 11. & 12. Et in summa de hoc est casus ex-
pressus non cavillando litteram in hac Decretali, que est
loquatur in plurali de campanis, hoc tamen facit, quia eod-
em modo de Hospitalariis, & Templariis, eorumque
Oratoriis loquitur in plurali. Unde verbum Campanas, de-
bet distributivè accipi, singula singulis referendo, secundum
ea, que notat Barr. in l. Falsa, §. Si quis num. 1. ff. de condit. &
demonstrat. & sase Everardus in sua Centuria legali in loco à
vi numer. 1. n. 9. usque ad n. 10. Similis expolitio fit in c. Ut
privilegia, in fine, infra eodem, & hoc usu receptum est, nulli
enim servatur, ut in Oratoriis, que sunt intra domesticos
parietes, in loco elevato teneatur, vel publicè pullsetur cam-
pana. Non tamen est prohibitum ibi tenere campanulam
privatam, & privatim pullare, ut à contrario probat hæc lit-
tera in verb. Publicè, secundum Anton. de Butr. hic n. 30. An-
char. n. 2. Abb. & Marian. Socin in 2. notab. & Dec. n. 8. & 23.*

24 *Aut queritur de Oratoriis publicis, vel Ecclesiis, que
sunt in ipsis monasteriis Religiosorum: & planum est eis
non licere in eorum conventibus, & locis plures cam-
panas habere sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, sed una
tantum pro quolibet loco debere esse contentos, ut est ex-
pressum ad litteram in eadem Extravaganti Joann. XXII.*

*Quia cunctos, & concordat Concilium provinciale Medio-
lanense IV. in titulo de sacris locis, eorumque cultu, §. De
campanis, tom. 4. Concilior. part. 2. fol. 437. col. 2. ubi sic legi-
tur: Simplex Ecclesia, Oratoriumve unam tantum cam-
panulam habeat, ut Joannis XXII. constitutione sancitum est.
Itaque hodiè est approbata opinio Abbatis, quòd Religiosis
non liceat in Ecclesiis, & Oratoriis monasteriorum suo-
rum habere nisi unam campanam.*

26 *Limita primò, nisi Religiosi in Ecclesiis vel Oratorijs
hujusmodi habuerint plures campanas ante prædictam Ex-
travagantem, & nunc sine lite, aut contradictione habeant,
quia tunc eis liberè uti possunt, ut disertis verbis ibi statui-
tur in §. Ceterum; & ita eo tempore inspecto approbatur in-
tellectus Goffredi ad text. in c. Nimis inquis, de excess. Præ-
lat. & responsa Oldrad. contra Hostien. quòd Religiosis
Mendicantibus in eorum Oratorijs publicis, & Ecclesiis de
jure communi permissum sit non tantum una campana, sed
etiam plures obtinere, secundum ea, que dicta sunt supra n. 8.*

27 *Limita secundò, nisi plures campanas habeant ex anti-
qua consuetudine; tunc enim militat ratio que movit Pa-
pam Joann. XXII. ad permitendum, ut Religiosi possent reti-
nere plures campanas, si eas habuissent sine contradictione
ante tempus constitutionis. Item per hanc consuetudinem
fit redditus ad jus commune antiquum, ut supra proximè
dictum est, quod est favorabile, ut cap. Cum dilectus, c. Ce-
terum, & ibi glof. notab. in verb. Juri communi, & Abb.
n. 21. supra de consuetud.*

28 *Limita tertio, nisi monasteria hujusmodi, vel conventus
habeant parochias, quia tunc plures habere campanas,
& possunt, & debent: unde in Concilio Mediolanensi IV.
in loco supracitato, numer. 25. in §. De campanis, sic legitur:
Parochialis Ecclesia si campanas tres, grandiorum scilicet,
mediam, & minimam habere non potest, altem duas, ubi fieri
potest, habeat, easque distinctio sibi concenit inter se restè
consentientes, pro varia divino, um officiorum qua sunt, ra-
tione, & significatione.*

DE PRIVILEGIIS, &c.

Innocentius III. Archiepiscopo Lugdunen.

CAPUT XI.

TUARUM nos tenor edocuit litterarum, quòd fratres hospitalis Sancti Joannis, laicos & illiteratos mittunt pro elemosynis colligendos: & infra. Cum in quadam Ecclesia baptismali, eis à prædecessore tuo collata, quidam eorum percitens Vicarium Sacerdotem, ipsam Ecclesiam sanguinis effusione fœdasset, usque ad reconciliationem divina ibidem interdixisti officia celebrari: sed nihilominus ipsi in ea divina officia celebrarunt. Alios verò presbyteros ab officio suspensos per Episcopos suos, idem cum sint laici, ad divina officia restituerunt exequenda. Quosdam præterea, qui cum uxoribus suis in domibus propriis commorantur, eò quòd eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare contendunt, ut aliquibus secundum legem terra de sibi objectis respondere minimè teneantur. Verum, quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, fraternitati tue mādamus, quatenus si quos clericos, aut laicos à dictis fratribus pro colligendis elemosynis Cruce falso signatos inveneris, his, à quibus ipsos missos esse constiterit, per totam provinciam tuam exhortationis officium interdicat: missos, si laici fuerint, excommunicationis incurrone percellas: si clerici, ab officio beneficioque suspendas, nullo prorsus privilegij beneficio, vel appellationis remedio prævalente. Eos verò quos in prædicta Ecclesia, lege tibi diocesana subiecta, post interdictum tuum divina celebrare cognoveris, eadem pœna suspensionis involvens, in ea, donec reconciliata fuerit, officia non permittas celebrari divina: presbyteros etiam suspensos ab Episcopis suis, & per prædictos fratres ad officia sua temerè restitutos, in eandem sententiam suspensionis reduces. Illos verò, quos ad respondendum aliis secundum legem terra, pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum, sublato appellationis impedimento, compellas.

S U M M A R I U M.

1 **H**ospitalarii qui mittunt pro elemosynis Cruce falso signatos, privantur predicationis officio, & missi si sunt laici excommunicantur, si Clerici, ab officio, & beneficio suspenduntur.

2 **Q**uesores, qui ad elemosynas colligendas ab Hospitalariis mittuntur, quas qualitates habere debeant. Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

3 **R**egulares Mendicantes non sunt permittendi querere elemosynas per alios, quàm sui Ordinis fratres.

Quæstorum nomen, & usum prorsus aboleri jussit Concilium Tridentinum, ibid.

4 **C**elebrans in Ecclesia polluta non est ipso jure suspensus, sed suspendendus. Secus in Ecclesia interdicta.

5 **E**xemptus personaliter tantum, ubi liberè delinquat, contrahit, aut res sita sit, formam Ordinarii non fortitur.

- 6 *Exemptus respectu certi loci si delinquat in loco exempto à Diœcesano puniri non potest.*
- 7 *Nisi effectus delicti extendatur seu explicetur contra locum exemptum.*
Projiciens lapides extra locum exemptum, vel alias turbando Ordinarium cum campanis existentibus in loco exempto, ab eodem Ordinario coerceri potest, ibidem.
- 8 *Immunitate Ecclesie angaudeat existens extra Ecclesiam, qui sagitta interficitur existens in Ecclesia.*
- 9 *Exempti respectu loci fortuantur forum Ordinaris ratione delicti commissi seu contractus initis, aut rei sita extra locum exemptum.*
- 10 *Regulares an ratione delicti commissi seu contractus celebrati, aut rei existentis in loco non exempto subiciantur Ordinariorum jurisdictioni, & an ligentur excommunicatione Episcopi edicto proposita, & n. seq. usque in fin.*
- 11 *Exemptiones quantumcumque generales locum non habent, cum exempti delinquant, seu contrahunt, aut res litigiosas consistit in loco non exempto, & n. 14.*
- 12 *Exemptiones contra generale Concilium non valent, nisi Concilio fuerit specialiter derogatum.*
- 13 *Regularium exemptio non comprehenditur in c. Volentes, de privil. lib. 6.*
- 14 *Exemptorum à jurisdictione Ordinarii due sunt species.*
- 15 *Privilegii preteritis flagitiorum non crevit auctoritas.*
- 16 *Exemptiones speciales etiam ratione delicti commissi, contractus celebrati, aut rei sita in loco non exempto non fuerunt sublate, aut restricta per cap. Volentes de privil. lib. 6.*
- 17 *Declarans novum jus, non inducit, & n. 13.*
- 18 *Regulares quorumcumque Ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium suffulti sunt specialibus privilegiis exemptionis à jurisdictione Ordinariorum ubi vis delinquant, seu contrahant, aut res litigiosas consistat, & n. seqq.*
- 19 *Fratrum Predicatorum, Minorum, S. Augustini, Carmelitarum, Servorum, Minorum, & Clericorum Regularium de Somascha exemptio à jurisdictione Ordinariorum etiam ratione delicti, contractus, ac rei referuntur.*
- 20 *Monachorum Cassinensium, Carthusianorum, Olivetanorum, Camaldulensium, Canonico Regularium Lateranensium, Milicium S. Joannis Hierosolymitani, & Fratrum S. Spiritus in Saxia exemptio ab Ordinaris etiam in tribus casibus exceptis, istidem referuntur.*
- 21 *Monachorum Cisterciensium exemptio an habeat locum in casibus delicti commissi, contractus initis, aut rei sita in loco non exempto.*
- 22 *Verbum, Concedimus, seu Indulgemus, relatum ad id quod erat concessum de jure communi, nihil novum concedit, sed jam concessum ostendit, & n. 18.*
- 23 *Societatis Jesu exemptio à jurisdictione Ordinariorum an sit restricta ad tres casus exceptos, & num. seqq.*
Societatis Jesu littere conservatorie redacta sunt ad terminos Constitutionis Gregorii XV. de Conservatoriis, ibid. vers. Nisi dixerimus.
Societatis Jesu Religio comprehenditur in derogationibus generalibus per illa verba, Societatum, & cujuscumque alterius instituti, ibid.
- 24 *Privilegiolorum communicatio, quam habent Ordines Regulares, comprehendit etiam exemptionem à jurisdictione Ordinarii in tribus casibus exceptis.*
- 25 *Fratres B. Joannis Dei an sint exempti ab Ordinariorum jurisdictione.*
Regularium correctio de jure communi pertinet ad Prælatos regulares, non autem ad Episcopos, nisi Prælatis negligentibus, ibid. vers. Clausula enim.
- 26 *Clausula, Dummodò Sacris Canonibus, & Tridentini Concilii decretis non adversentur, que ponitur in litteris confirmationis, & communicationis privilegiorum, intelligitur de Canonibus insertis in corpore juris.*
Papa auctoritatem cur Concilium Tridentinum præferat veris in his tantum, que de morum reformatione
- atque ecclesiastica disciplina statuta sunt, ibid. vers. Et enim cum Canonibus Concilii.*
- 27 *Derogationem ad cap. Volentes, de privil. lib. 6. perperam Regulares in eorum privilegiis inferendam curarunt.*
- 28 *Fratrum Carmelitarum indultum, quod occasione cap. Volentes, nullum præjudicium generet eorum exemptioni, quomodo sit intelligendum.*
- 29 *Regulares non comprehenduntur in decreto c. 14. sess. 7. Concilii Tridentini, innovante Constitutionem c. Volentes, & n. 34.*
- 30 *Lex innovans non egreditur terminos legis innovate.*
- 31 *Papa eum tribuit jus procedendi contra exemptos auctoritate delegata, non violat exemptiones, & n. 33.*
- 32 *Regularium exemptio ratione delicti extra locum exemptum commissi, deducitur ex pluribus Tridentini Concilii decretis, & n. seq. usque ad n. 45.*
- 33 *Regulares, circumscriptis exemptionibus, de jure communi originaliter subijunt Episcopis quoad legem jurisdictionis.*
- 34 *Regulares extra claustra degentes, si delinquant, puniri possunt ab Ordinario loci tamquam Sedis Apostolice Delegato in alio visitationis tantum.*
- 35 *Lex innovata inest legi innovanti cum omnibus suis qualitatibus.*
- 36 *Regulares extra monasterium degentes in causis mercedum, & miserabilium personarum indistincte conveniri possunt coram Ordinario; in aliis vero causis ita demum, si certum iudicem in partibus non habuerint.*
- 37 *Conservatoria in causis criminalibus, & mixtis nemini suffragantur, quin possit coram Episcopo accusari, & contra eum procedi. Et quid in causis civilibus.*
- 38 *Regulares intra claustra degentes conveniendi sunt coram suis Superioribus, vel Conservatoriis, non autem coram Ordinariis, aut alibi, & n. 34.*
- 39 *Regularium privilegia à Tridentina Synodo præservantur.*
- 40 *Exemptorum tres sunt species, & quibus casibus à Tridentino Concilio sint subiecti Ordinariorum jurisdictioni.*
- 41 *Capellani Regii, Milites, eorumque familiares, an quando locorum Ordinarii subiciantur.*
- 42 *Regulares degentes intra claustra, & extra ea delinquentes, ut puniri possint ab Episcopo, que debeant concurrere.*
- 43 *Inclusio unius casus in materia jurisdictionis omnes alios diversos excludit.*
- 44 *Regulares in prima instantia conveniri non possunt coram Ordinariis locorum in vim cap. 20. sess. 24. Concilii Tridentini.*
- 45 *Regulares etiam pro delictis extra locum exemptum commissi ab Ordinariis locorum excommunicari suspendi, aut interdici non possunt.*
- 46 *Episcoporum censure in Regulares exemptos promulgata irrita sunt, & non legant ex defectu jurisdictionis.*
- 47 *Regulares non tenentur suam exemptionem, ut pote notoriam, coram Ordinariis locorum allegare.*
- 48 *Derogatio non fit nisi ad contraria.*
- 49 *Innovatio jus novum non tribuit, sed antiquum conservat.*
- 50 *Bulla Pii II. privilegia, & exemptiones Regularium non sustulit, nisi quatenus contrariantur decretis Concilii Tridentini.*

Tuarum. In tota provincia privantur exhortationis, id est prædicationis officio Hospitalarii, que mittunt pro elemosinis Cruce falsè signatos, & missi, si sunt laici, excommunicantur; si sunt Clerici, ab officio, & beneficio suspenduntur. Eadem suspensione puniuntur, qui ante reconciliationem in polluta Ecclesia celebrant, & ab Episcopis suspensi per exemptos absolvi nequeunt. Et confratres privilegiorum, qui se ad ipsos plenè non transferunt, privilegiati non sunt. Hoc dicit. Dividitur in duas partes principales. In prima ponitur querela, & consultatio. In secunda responsio ibi, *Verum quia*. Et utraque pars secundum Hostien. & Joan. Andr. subdividitur

tur in quatuor; in prima ponuntur quatuor Hospitalarium excessus, quibus postea in secunda per ordinem respondetur.

2 Nota primò qualitates, quas habere debent quæstiones, qui mittuntur ad eleemosynas colligendas; debent enim esse literati, & verè eorum fratres; non autem laici, & falsa Crucis signati, ut per Anton. de Butr. num. 2. & Anchar. num. 1. Unde Sacra Congregatio Concilii alias declaravit Fratres Mendicantes non posse quidem ab Episcopis prohiberi, quominus per seipos in diecebus, ubi habeant conventus, eleemosynam quarant; sed tamen si extra loca, ubi monasteria existunt, quærere voluerint, teneri suorum Superiorum licentiam Ordinario ostendere; ac si extra diocèsim, teneri etiam illius consensum obtinere. Cæterum nullatenus esse permitendum, ut eleemosynas quarant per alios, quàm sui Ordinis fratres. Quæstorum nomen, & usum in quibuscumque Christianæ Religionis locis prorsus abolere iussit Concilium Tridentinum in cap. 9. sess. 22. vide Clement. Absolutionibus, & panis. & remissis. & quod de huiusmodi quæstionibus, præcipue S. Antonii Viennens. dicam in c. Cum ex eo, infra eod. tit.

4 Secundò nota ibi, Ab officio, beneficioque suspendas; celebrantem in Ecclesia polluta non esse ipso jure suspensum, nec irregularem, sed esse suspendendum, cap. Is qui, de sentent. excommunic. in 6. Butr. hic num. 4. in 3. notab. Abb. num. 5. vers. Et pro hoc singulariter, & Dec. num. 23. Aliud juris est, si quis celebret in Ecclesia interdicta; quia est suspensus ab officio, & beneficio, & omni jurisdictione, ut in cap. fin. secundum unam lecturam, supra de excess. Pralat.

5 Tertiò nota exemptum fortiori diocèsani ratione delicti, quod patet hic: nam missi ab Hospitalariis per Episcopum suspenduntur ab officio, & beneficio, nullo eis privilegio suffragante, & ipsis Hospitalariis prædicationis officium interdicitur. In hoc tamen articulo sunt opiniones. quas recitat gloss. in ver. Privilegiis beneficio, & Anton. de Butr. n. 19. ut latius dicam infra.

Sed communiter sic distinguitur: Aut exemptio est merè personalis, ut quia eximitur persona simpliciter, & absolute, non autem respectu certi loci; & tunc ubilibet exemptus delinquat, non punitur à suo diocèsano, quia alias privilegium exemptionis esset prorsus inutile, & elusorium; ad hoc l. 3. Cod. Usi Senator. vel Clariss. & c. i. infra eod. lib. 6. in ver. Numquid ergo, tacit c. In his infra eodem. Et hæc est ratio, cur Referendarij utriusque Signaturæ non fortiantur totum Ordinarij ratione delicti, contractus, aut rei; quia scilicet eorum exemptio merè personalis est, ut scripti latè in cap. Ex parte, illecondo, infra eod. Aut exemptio non est merè personalis, sed localis, vel mixta, ut quia eximitur persona respectu monasterii, vel Canonici respectu Ecclesiæ: tunc sentia distinctio gloss. hic, quia si exemptus delinquat tantum in loco exempto, ita ut effectus delicti se non extendat extra ipsum locum, puniri non potest à diocèsano: hic est casus in dist. cap. in eodem vers. Numquid ergo, de privileg. lib. 6. nisi ratione generalis interdicti, ad cuius observantiam tenentur etiam exempti, contraria consuetudine non obstante, cap. Cum inter, de consue. Clemen. Ex frequentibus, & sent. excomm. non quidem ex iuribus sententiæ, sed Canonis, Authenti. ne censura illudatur, ut post Joann. Andr. notat Abb. in d. cap. Cum inter, nu. 3. seu ne frangatur nervus ecclesiasticæ discipline, ut per Butr. hic nu. 19. vers. Tu prædicta conclude: Aut delictum extenditur, seu explicatur extra locum exemptum; & tunc punitur à diocèsano, ut hic, & in cap. Patentibus, supra eodem: nam hic Templarii mittebant suos Quæstores extra locum exemptum; idè puniuntur à diocèsano. Unde si exempti projicerent lapides, vel aliter turbarent Ordinarium eum campanis existentibus in loco exempto, ab eodem Ordinario coerceri possent, juxta text. in d. cap. Patentibus, & ex facto respondit Gemin. conf. 72. num. 6. vers. Nec obstat, usque in fin. Quod facit ad questionem, an extra Ecclesiam, & sagitta interficiens aliquem in Ecclesia existentem gaudeat immunitate ecclesiastica in terminis Bullæ Gregorii XIV. ex prædictis enim constat non gaudere: nam ibi videtur commissum delictum, ubi effectus sequitur, ut dicunt Abb. hic num. 8. & Dec. num. 46. ad hoc optimus textus in l. 4. §. Hoc autem edito, ff. de vi bonorum raptor. & quod not. Bart. in l. Libellorum, num. 7. de accusat. ubi statim statuto imponen-

te pœnam percutientis, vel homicidium committenti, quærit, si locus inficiatur, si aliquis exillens in platea cum balista percusserit aliquem extra plateam; & resolvit esse inspiciendum locum, ubi quis percutitur, vel occiditur, si statum puniat percutientem, vel occidentem, secus si sagittantem: ejusque opinionem tueri Felin. in cap. fin. num. 14. supra de foro compet. & vide plene per Aretin. ibid. numer. 7. & Joann. Andr. in cap. In obscuris, de regul. jur. in Mercurial. Si verò delictum sit omninò commissum extra locum exemptum, tunc indubitanter exempti à diocèsano puniri possunt; hoc enim casu habet locum textus in d. cap. i. infra eodem lib. 6. ubi ratio delicti commissi extra locum exemptum, vel ratione contractus alibi in iuri, aut ratione rei alibi sitæ, exempti conveniunt coram Ordinario loci: ita in effectu ex mente Doctorum distinguunt hic Anton. de Butr. num. 19. in cod. vers. Tu prædicta conclude, & Abb. n. 8.

Hoc ultimum fallit, si privilegium exemptioni sit speciale etiam ratione delicti commissi, contractus in iuri, aut rei sitæ extra locum exemptum, sicut est exemptio Regularium; quia tunc ubilibet exemptus delinquat, contrahat aut res sita sit, coram diocèsano conveniri non potest, ut latissimè dicam in quæst. seq.

QUÆRO, posita Constitutione Innocentii IV. in Concilio Lugdunensi edita, quæ incipit, Volentes, atque à Tridentino Concilio innovata in c. 14. sess. 7.

An Regulares ratione delicti commissi, seu contractus in iuri, aut rei existentis extra locum exemptum subjiciantur Ordinarij jurisdictioni, & an ligentur excommunicatione Episcopi edicto proposita.

Exemptio hæc à nonnullis Episcopis fuit aliquando Regularibus controversa, ut nuper contingit in Regno Poloniæ, & errori causam præbuit, quòd aut privilegia exemptionum fuerint Regularibus concessa ante Constitutionem Innocentii IV. de quo in cap. 1. de privill. 6. aut post: si ante, privilegia restricta fuerint per eandem Constitutionem, ut non habeant locum in tribus casibus ibi exceptis, idest cum exempti delinquant, seu contrahant, aut res litigiosa consistit in loco non exempto; quod procedit quantumcumque exemptiones sint amplæ, & generales, ut innum. verba illa textus, Quoniam cumque gaudeant libertate, & observat ibi Gemin. in §. fin. prop. fin. & conf. 72. col. 1. vers. Contrarium.

Si verò privilegia concessa fuerint post eandem Constitutionem, cum illa edita fuerit in generali Concilio Lugdunensi, non valent privilegia exemptionum, nisi in eis generali Concilio fuerit specialiter, & expressè derogatum, cap. Ex parte, de Capell. Monach. cap. Eamte, de etat. & qualis. Archid. in cap. 1. in ver. Nascatur, quem ibi sequuntur Joann. Andr. Gemin. & alii communiter de consue. lib. 6. Oldrad. conf. 326. Quod articuli, & conf. 328. Ad idem, in princ. Felin. in cap. Nonnulli, num. 2. de resp. Covarr. lib. 4. variat. resolut. cap. 16. num. 16. vers. Sed & ex his distinctionibus.

Præterea etiam si privilegia essent valida, eo quòd in eis fuisset expressè derogatum Constitutioni Concilii Innocentii IV. (quæ tamen derogatio in multis privilegiis non habetur) nihilominus postea sublata fuissent tam per Concilium Tridentinum, quòd in cap. 14. sess. 7. in causis exemptorum præcipit servari prædictam Constitutionem Innocentii IV. quàm per motum proprium Pii IV. incipiens, In principis Apostolorum, editum 13. Kalend. Martij 1565. in quo amplissimè derogatur privilegijs, exemptionibus, & indultis omnibus in favorem quorumcumque Ordinum etiam Mendicantium, locorum, ac personarum Regularium in his, quæ decretis Tridentini Concilii adversantur. Post Concilium verò jam privilegia huiusmodi, eorumque confirmationes non consueverunt concedi, nisi cum clausula, Dummodo Concilii Tridentini decretis non sint contraria. Atque ita exemptiones quantumvis generales, & quandoquomode fuerint concessæ, non videntur Regularibus suffragari, nisi cum delinquant, seu contrahant, aut res, de qua contra ipsos agitur, sita est in loco exempto.

Sed his non obstantibus dicendum est, nec Decretalem Innocentii IV. nec Tridentini Concilii decretum ad regularium exemptionem pertinere. Quòd ut evidentius appareat, observandum est exemptorum olim duas species extitisse. Quidam enim indefinitè, seu etiam generaliter erant

exempti, putà quia in privilegio Papa, qui tollit: da: exemptionem, dicebat, *Tales eximimus a jurisdictione, & potestate, seu etiam omnimoda potestate ordinariarum, & quoad hanc speciem exemptionis res et ad modum controversa, an includeret casus delicti commissi, seu contractus inini, aut rei existentis extra locum exemptionem. Exempti enim continebant suum privilegium tamquam generale, indefinitum, & absque restrictione, aut distinctione, generaliter esse intelligendum, cap. Si Romanorum, 19. dist. cap. Ut ostendere, de consecrat. dist. 4. cap. Dilatissimis, 12. quest. 1. & cap. Quosam, in fin. ubi glof. in ver. Generalis, de conjug. leprof. ita ut haberet locum ubicunque committeretur delictum, cap. Frater noster 16. quest. 6. & cap. Sicut nobis de supplen. neglig. Pralat. & ubicunque iniretur contractus, aut res ipsa constitueret, ad exemplum Proconulis majoris, qui indistinctè non intromittit se de causis fiscalibus, l. Nec quicquam, §. 1. ff. de off. Praef. conf.*

E contra verò Episcopi opponebant, imò ex causa privilegium esse restringendum, ut non haberet locum ratione delicti extra locum exemptionem, cap. Postulasti, & cap. fin. de for. comper. nam ratione delicti perditur privilegium, & cap. Privilegium, et quest. 3. cum reatus omnem honorem excludat, l. 1. Cod. Ubi Sen. vel Claus. Et quia in provincia quis deliquerit, illic iure subiaceat, omni privilegio cessante, Authent. Qua in provinci. Cod. ubi de crim. agi oport. Nec enim preteritum privilegii flagitiorum crescit auctoritas, l. 2. Cod. de privi. scholar. lib. 12. Item opponebant Episcopi, quòd privilegium non haberet locum ratione contractus celebrati similiter in loco non exempto, cap. Romana, §. Contrabentes, & §. seq. de for. comper. lib. 6. Item nec ratione rei litigiosa aliàs non exempta, cap. Cum & planior. supra eod. prout hæc notantur hic in glof. in verb. Privilegio beneficio, & in cap. Platuit, §. 6. q. 3.

Ad hæc verò controversiam ditimendam emanavit d. cap. Volentes, de privi. lib. 6. quò declaratum fuit, exemptionem utcumque generalem in tribus casibus prædictis non suffragari, ut expressè ibi notant Archid. Jo. Monach. & Jo. Andr. in princ. & Anchar. hinc num. 8. Quidam verò exempti erant non simpliciter, & indefinitè, seu generaliter, sed cum specifica expressione delicti commissi, seu contractus inini, aut rei litigiosæ existentis etiam in loco non exempto. Et quoad hæc secundam exemptionum speciem, Decretalis Innocentii IV. nihil novi statuit, quia edita fuit solum ad declarationem controversiæ, quæ prius erat super interpretatione exemptionis primæ speciei indefinitæ, seu generalis, ut patet ex illis verbis, *Declaratione irrefragabilis diffinitus, quò indicant Pontificem non voluisse novum jus inducere, sed tantum quod prius latebat manifestare; hæc enim est natura declarationis, ut est casus in*

leg. Hæredes palam, §. Quod verò, & §. Si vocam, ubi id notant Barr. Paul. de Callr. & DD. ff. de testam. Anchar. conf. 65. num. 3. Fulgos. conf. 147. in fin. vers. Adferendum, Bellam. decif. 756. col. 2. vers. Ideo talis dicitur propria declaratio: ac circa exemptos huius secundæ speciei nulla tuberat controversia: non enim de his dubitari poterat quin essent exempti ratione delicti, contractus, ac rei, quia hi tres casus erant nominatim expressi in eorum privilegio, cuius tenor cum esset clarus, omnino erat observandus, cap. Cum & planior, & cap. Porro, supra eod. & infr. cap. Peristi, cum concord. Ubi enim verba sunt clara, non est interpretatio locus, leg. Alie, aut ille, §. Cum in verbis, ff. de leg. 3. leg. Continuus, §. 1. de verb. obligat. glof. in cap. Cum dilectus, in verb. A suspensione, de consecrat. Seraph. decif. 762. nu. 1. Ergo d. cap. Volentes, hanc speciem exemptionis non comprehendit, Lex enim seu Constitutio declarans non egreditur terminos privilegii declarati, Bart. in leg. Nihil, ff. de conjug. cum emancip. liber. Alloquin si sustulisset exemptiones etiam in tribus casibus prædictis, utique non declarasset privilegia exemptionum, sed illa potius abrogasset, aut relinqueret, ac novum jus induxisset. Hoc autem repugnat Constitutioni juris veteris declaratorie, ut in terminis d. cap. Volentes, tradit ibi Philipp. Prob. in addit. ad Jo. Monach. & ante eum Gemin. dist. conf. 72. col. 1. vers. Contrarium.

Et confirmatur, quia Innocentius IV. initio illius Decretalis protestatur se velle, ut libertas, quam nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis indulserat, sine Integra observetur, ut & illam aliis non infringant, & ipsi ejus limites non excedant; quibus verbis, unde mens Pontificis,

& causa finalis elicitur, satis constat tantum abesse, ut voluerit Apostolica privilegia infringere, ut potius expressè declaraverit se intendere, ut illa omnino salva, atque illibata permanerent, ponderando illud verbum, *Integram*, quod excludit non modo privilegii abrogationem, sed etiam quancunque restrictione, leg. Si quando, Cod. de bon. vac. lib. 10. Bald. conf. 83. Ex infelicitate, n. 1. lib. 1. Alioquin si d. e. Volentes, daret formam etiam privilegii, sub hac secundæ speciei Pontifex non servaret promissa, quia expressè privilegia eis imminueret, seu delateret, ut dicitur in cap. Dilatè, supra eod. auferendo ad iidem privilegii casus delicti commissi, contractus inini, ac rei sitæ extra loca exempta, expressè in litteris comprehensos, quod in specie perpendit Gemin. conf. 72. vers. Inferiur secundæ conclusio.

Ex his autem resultat propositæ dubitationis solutio; 18 quia Regulares sunt exempti secundæ speciei, & sic non comprehensivi in prædicta Decretali, *Volentes, de privi. lib. 6.* Sede enim Apostolica quorumcumque Ordinum Religiosorum totaliter exempti ab Ordinario jurisdictione, etiam ratione delicti commissi, contractus inini, ac rei existentis extra locum exemptionem. Et ex Ordinibus Mendicantium fratres Prædicatores Ordinis S. Dominici habent super hoc amplissimum privilegium à Sixto IV. ut in constitutione, *Mare Magnum* appellata, quæ incipit, *Regimini universalis Ecclesie*, edito anno 1474. cujus hæc sunt verba: *Et ne præteritum Constitutionis Innocentii Papa IV. Prædecessoris nostri, quæ incipit, Volentes, locorum Dialectani, & alii Ordinarii, aut alii quicumque in personas, & loca fratrum prædicatorum sibi jurisdictionem & superioritatem vendicare præsumant, districtius inhibemus, ne quiscumque absque dictæ Sedis specialis commissione, & auctoritate in personas, domos, & loca dicti Ordinis fratrum Prædicatorum, utopote prius exempta, aliquam præmissentiam, superioritatem & jurisdictionem quomodolibet exercere præsumant, etiam ratione contractus, vel delicti, seu rei, de qua ageretur, ubicunque iniatur contractus, committatur delictum, & res ipse consistat.* Ut in Bullar. rom. 1. pag. 340. Idem privilegium exemptionis cum supra scripta clausula de verbo ad verbum, habent fratres Minores Ordinis S. Francisci ab eodem Sixto IV. qui antea fuerat ejusdem Ordinis Generalis Minister, ut in Constitutione similiter, *Mare Magnum* nuncupata, quæ incipit, *Regimini*, edita eodem anno 1474. prid. Kalend. Septembris in Bullar. rom. 1. pag. 337. Et eadem clausulam habent in eorum Mari Magno fratres Eremitæ Ordinis S. Augustini, cujus fit mentio in Constitutione Julii II. *Et si ad benemerendum*, 17. Junii 1508. in Bullar. rom. 1. pag. 433. Fratres itidem Beatæ Mariæ de Monte Carmelo habent privilegium cum expressione ditorum trium casuum à Clem. VI. ut in litteris directis ad Priorem Generalem, & fratres dicti Ordinis, datis Avenioni Pontif. anno 6. 14. Kalend. Augusti incipiens. *Sacer Ordo vester*, & ab eodem Sixto IV. in Bulla confirmationis privilegiorum ejusdem Ordinis, data Romæ anno Pontif. 4. quæ incipit, *Dum attendit*, in qua ad litteram inserta est antedicta clausula, quæ legitur in litteris Prædicatorum, & Minorum. Similiter fratres B. Mariæ Servorum ab Urbano VI. in Bulla edita 7. Idus Aprilis Pontif. anno 2. à Martino V. & ab Innocentio VIII. in eorum Mari Magno confirmata exarantur à quacunque Ordinariorum jurisdictione, ita ut iidem Ordinarii non possint in ipsos ratione cujuslibet delicti, seu contractus, aut rei, ubicunque committatur delictum, iniatur contractus, aut res ipsa consistat, potestatem, aut dominium, aut jurisdictionem aliquam quomodolibet exercere. Et cum eadem clausula exempti sunt à Sixto IV. fratres Minimi S. Francisci de Paula, ut in Bulla, *Sedes Apostolica*, 6. Kalend. Junii 1474. in Bullar. rom. 1. pag. 335. Et eodem modo Clerici Regulares Congregationis de Somacha existimantur à Gregor. XIII. in Constit. edit. 3. Idus Martii Pontif. anno 13. & confirmata eum insertione à Sixto V. in litteris, incipiens. *Æquum*, Kal. Maji 1595. in Bullar. rom. 2. pag. 489. Ex Ordinibus verò non Mendicantium Monachi Casinenses similiter habent privilegium exemptionis cum eadem expressione itum casuum delicti, contractus, ac rei ab Eugenio IV. in Constitutione, quæ incipit, *Et si quolibet*, edita Bononiæ pridie Kalend. Julii 1436. Pontif. anno 6. Carthusiani à Bonifacio IX. ut in Constit. quæ incipit, *Sacrofancta*, 17. kalend. Aprilis, Pontif. anno 2. in Bullar.

20 *tom. 1. pag. 232.* Olivetani amplissimum habent exemptionis indulgentium cum prædicta casuum expressione à Jul. II. quæ incipit, *Et si ad universos*, Prid. non. Junii 1507. in Bullar. *tom. 1. pag. 421.* Et indulgentium omnino simile habent Camaldulenses à Leone X. in Constitutione incip. *Et si à summo*, edita 4. nonas Julii 1512. in Bullar. *tom. 1. pag. 460.* Item Canonici Regulares Lateranenses à Sixto IV. in Constitutione, *Cum ad Universos*, 10. kal. Septembris 1476. in Bullar. *tom. 1. pag. 334.* Milites S. Joannis Hierosolymitani ex Bulla Pii IV. *Circumscripta*, Pridie nonas Septembris 1560. in Bullar. *pag. 9. tom. 1.*

21 Et dubium quidem esse potest quoad Monachos Cistercienses; quia quamvis post *diff. cap. Volentes*, Innocentius IV. illius Author eisdem Monachis concesserit, ut idem *cap. Volentes*, nil præjudicaret eorum exemptioni; de qua in *cap. Cum ordinem*, de *rescript.* & ibi per DD. & per Abb. *co. fol. 56. Videtur primo, ad finem lib. 1.* tamen per hoc non censetur eis concessisse exemptionem in tribus casibus exceptis. Ratio est, quia textus *d. cap. Volentes*, declarat, quid includat verba privilegiorum, concedentia plenam exemptionem, & diffinit, ut quantumcumque sit plena exemptio, non tamen includat prædictos tres casus. Et cum eorum privilegia antiqua non includerent hos tres casus, dum Innocentius dixit, per suam Constitutionem nullum præjudicium illatum fuisse illorum exemptioni, bene dixit, quia illa privilegia hos casus non includebant. Ergo Decretal. *Volentes*, non derogat illis, quia declarans non facit quid novum. Nec obstat verbum, *Concedimus*, per quod Innocentius videtur eis aliquid novum concessisse, quia quando conceditur illud idem, quod erat concessum à jure communi, non intelligitur novum concedi; *cap. Et si Christus*, & ibi *glos. fin. de jurejur. glos. in cap. 1. de rescript.* Ita in hoc speciali casu Cisterciensium dicit ad litteram Gemin. in *d. cap. Volentes*, §. *fin. prop. fin. vers. Pridie dubitari*, ubi refert se ita consuluisse, & consilio suo subscripsisse quasi omnes Doctores Bononienses. Et habet ejus consilium in ordine, *n. 72.*

22 Eadem subest difficultas quoad privilegium Religiosorum Societatis Jesu; quia etiam Paulus III. ipsam Societatem, & universos illius Socios, & personas, illorumque bona quæcumque ab omni superioritate, jurisdictione & correctione quantumcumque Ordinariorum exemerit, & liberaverit, ac sub sua, ac Sedis Apostolicæ protectione suscepit, ut in Constitutione incipiens. *Licet debitu*, edita 15. kal. Novembris 1544. in Bullar. *fol. 887. tom. 1.* atque ita eorum exemptio videtur plena: tamen non includit tres casus delicti commissi, contractus celebrati, ac rei existentis extra locum exemptum, ut ex prædictis patet; cum præsertim ipsi non habeant concessionem sicuti habent Cistercienses, quod *cap. Volentes*, nullum præjudicium generaverit eorum exemptioni: nisi dixerimus eis suffragari Conservatorium, quam cum clausulis amplissimis impetrarunt à S. Pio V. 8. Kalend. Junii pontificatus anno 3. ut in litteris expeditis in forma, *Rationi congruit*, à Gregor. XIII. in Constitutione, *Aequum reputantes*, itidem 8. Kalend. Junii 1572. in Bullar. *pag. 361. tom. 2.* Et quamvis hujusmodi litteræ conservatorie redactæ fuerint ad formam Constitutionis Gregorii XV. de *Conservatoribus*, & Sacra Congregatio Concilii, in qua dicta Constitutio fuit compilata, incidit in clausulis derogatoriis apposuerit illa verba, *Societatum, & cujusvis alterius instituti*, ut includeret in specie Religionem Societatis Jesu propter privilegium, quod habet ex Bulla Gregorii XIV. *Ecclesie Catholicae*, 4. Kalend. Julii 1591. in Bullar. *pag. 696. tom. 2.* ut in generalibus privilegiorum derogationibus non comprehenderetur, sicuti etiam habent Cistercienses, Templarii, & Hospitalarii, ut in *diff. cap. Cum ordinem*, & ibi *glos. 2. de rescript.* nihilominus salva manent in his, quæ antedictæ Constitutioni de *Conservatoribus*, non adversantur.

23 Eademem quicquid sit de privilegio in specie, Religiosi tam Ordinis Cisterciensis, & Societatis Jesu, quam ceteri Ordines Regulares Mendicantium, & non Mendicantium amplissimas habent privilegiorum communicationes. Neque vero exemptio ab Ordinariorum jurisdictione in tribus casibus exceptis reputari debet difficultis concessionis, cum eam passim Sedes Apostolica Regularibus concedere consueverit, ut patet ex dictis à *num. 8.* Ac proinde non est locus doctrinæ Antonii de Barrio *Prosop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

in *conf. 19.* quam sæpius S. Congregatio, & Rota secuta est, quod ea quæ Summus Pontifex verisimiliter non fecerit concessurus, non veniant in privilegiorum communicatione quantumcumque ampla, & generali.

Sola Congregatio Fratrum B. Joannis Dei à primæva erectione subjecta fuit jurisdictioni, & correctioni Ordinarii loci, ut in Constitutione S. Pii V. *Licet ex debito*, kal. Januarii 1572. in Bullar. *pag. 355. tom. 2.* Cùmque postea eadem Congregatio in Italia diversa indulta à Sede Apostolica obtinisset, & in specie ab Ordinariis locorum exempta esset, ejusque Confratres professionem emitteret, & ad sacros Ordines promoveri possent: Clemens VIII. accepto quod propterea iidem fratres à suo primævo Instituto paulatim recedebant, & opus Hospitalitatis intermitteretur; prædicta omnia moderatus esse, eosque iterum suppositit Ordinariorum jurisdictioni, ac superioritati, ut ex litteris in forma Brevis 13. Februarii 1592. Et quamvis postea nonnulla ex indultis hujusmodi idem Clemens ipsi Congregationi restituerit; adjectis tamen clausulam, *Circa exemptionem à jurisdictione Ordinariorum*, ut in Constitutione *Romani*, nonis Septembris 1596. in Bullar. *pag. 59. tom. 3.* Rursus est Congregationem hanc primum in Hispania, ac deinde in Italia Paulus V. in Religionem exeret sub Regula S. Augustini, ut in primis litteris sub die 7. Julii 1611. & in secundis 13. Februarii 1617. nihilominus & ipse voluit eam jurisdictioni & correctioni Ordinariorum perpetuo subesse, ejusque Confratres teneri singulis annis reddere rationem administrationis hospitalium Ordinario loci ad præscriptum Concilii Tridentini. Clausula enim, quæ immediate subsequitur in secundis litteris, videlicet, *Salvata tamen auctoritate, & jurisdictione Proceptoris & fratris Minoris*: ne Pontifex sibi contradicatur, referri non potest nisi ad ea, quæ regularem disciplinam concernunt. In his enim etiam de jure communi Regulares subsunt Superioribus sui Ordinis, nec corrigi possunt ab Episcopo, nisi eorum Prælati negligentibus, *cap. Quanto*, & ibi *Abb. de off. Ordin. cap. Relatum, Ne Cler. vel Monach.* *glos. 1. in cap. Illud autem*, 20. *quest. 1. de communi. Navar. conf. 9. & Concilium*, *num. 4. de privil.* Nec videtur eidem Congregationi suffragari communicatio privilegiorum aliorum Ordinum Mendicantium, & in specie Clericorum Ministrantium infirmis, quam nuper obtinuerunt à S. D. N. Urbano VIII. per litteras in forma Brevis sub die 1. Julii 1624. Siquidem continet clausulam, *Dummodo sacris Canonibus, & Tridentini Concilii decretis non adversentur*: Privilegium vero exemptionis adversatur dictæ Decretali, *Ex parte*, de *Regul.* atque aliis juriis infra citandis *num. 23.* Incepta est enim interpretatio quorundam ex recentioribus Theologis, qui asserunt verba illa, *Sacris Canonibus*, in communicationibus, & confirmationibus privilegiorum inferri solita, esse intelligenda de sacris Canonibus Concilii Tridentini, non autem de inferis in corpore juris. Et enim cum Canones Concilii non sint nisi distinctiones fidei, supervacanea esset restrictio illa, dummodò non adversentur sacris Canonibus, quia contra Canones Conciliares in spectantibus ad dogmata nec solent, nec possunt concedi indulta, aut dispensationes *glos. fin. Archid. Turrecrem. & Præpos. in cap. Sicut*, 15. *diff. ut enim ait Zofimus Papa in cap. Contra*, 25. *quest. 1. Contra statuta Patrum* (id est de articulis fidei, ut ibi exponit *glos.*) *concedere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem potest Sedes auctoritas. Quia ut Urbanus inquit in Canone præcedenti, ubi aperte Dominus, sed magis errare convinceretur.* Hæc ibi. Et propterea Tridentina Synodus in *cap. 21. sess. 25. de reform.* dum declarat, ut in omnibus & singulis ipsius decretis salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ & sic, & esse intelligatur, restituit se ad illa, quæ de morum reformatione, atque ecclesiastica disciplina statuta sunt; quia nimirum de his, quæ Patres circa fidei dogmata definiunt, Papa statuere non potest, nisi interpretando, seu declarando, *cap. Licet ex quadam, de test. cap. Lector*, 34. *diff. cap. Placuit*, & *cap. subdiaconus*, 75. *diff. Præpos. in diff. cap. Sicut, sub num. 1. vers. glos. finalis*, & ibi etiam Turrecrem. *numer. 2. & seq. idem Turrecrem. in cap. Domino Sicut* *num. 4. 50. diff.* & docet S. Th. *quodlib. 4. art. 13. Nec dicitur, verbas Sacris Canonibus*,

26

bus, referenda esse ad Canones pertinentes ad mores, & ecclesiasticam disciplinam: quia sic abundat verbum illud, *Decretis*, quod similiter relevatur non potest nisi ad Canones non dogmaticos; & tamen in lege nec syllaba debet esse superflua, & sine inutility aliquid operandi, *glos. in c. Solita, in ver. Tamquam, & b. Holt. n. 6. de major. & obed.* Nec propterea sequitur, ut communicatio privilegiorum sit inanis; quia operabitur effectum suum in his, quæ non sunt contra, sed præter, aut secundum juris communis dispositionem, nam ut inquit Bald. *in cap. dilectus, n. 3. de consuet.* dicitur privilegium quævis Papa facit etiam ad confirmationem juris communis: quoddam igitur est privilegium juri communi contrarium, quoddam juri communi consonans. Hæc Bald. & est communis opinio Canonitarum, qui ex eo textu in illis verbis, *Tam de jure, quam ex privilegio*, colligunt jus commune, & privilegium posse simul concurrere circa idem, ut ibi per Holt. *n. 1. in ver. Privilegio, Jo. Andr. n. 5. & reliquos omnes.*

Novissimè tamen fratres prædicti dicuntur obtinuisse responsum, ut puto, subrepticè à S. Congregatione Regularium sub die 1. Octobris 1637. quo declaratum fuit eos habendos esse pro veris Religiosis; proindeque locorum Ordinarios volentes procedere contra aliquem illorum intra claustra degentem, & extra ea ita notoriè delinquentem, ut populo scandalo sit, teneri observare formam Constitutionis Clementis VIII. hæc de re editæ 7. Calend. Martii 1595. Hæc autem declaratio supponit exemptionem in aliis casibus ab Ordinariis locorum, ut patebit infra *num. 33.*

Sed & Congregatio B. Mariæ de Coloreto Ordinis S. Augustini quamvis superioribus annis ex Sententia Sac. Congregationis Regularium iustis de causis à Sanctissimo D. N. subiecta fuerit jurisdictioni Ordinariorum; nuper tamen à Sanctitate sua fuit iterum supposita jurisdictioni, ac superioritatis Prioris generalis ejusdem Ordinis. Non me lateat clausulam derogatoriam ad prædictam Constitutionem Innocentii IV. *in eod. cap. Volentes. de privileg. in 6.* quam nonnulli Religiosi in suis privilegiis inferendam curarunt, ut legitur in specie in privilegio Carmelitarum Clementis VI. de quo supra sub n. 19. præbuisse occasionem dubitandi DD. qui propterea hanc materiam videntur involvere: nam si privilegia exemptionum secundæ speciei non sunt sublata per *d. cap. Volentes*, quid opus fuit illius dispositioni specialiter derogare? Sed tamen cum abundans cautela non noceat, & impetrata ad augmentum, ac favorem exemptionum, non debeant illarum diminutionem operari, & in odium retorqueri, super dicta clausula per ignorantiam apposita, non potest fieri efficax fundamentum.

Ad privilegium verò, quod Sixtus IV. concessit Fratribus B. Mariæ de monte Carmelo in Constitutione, *Cum attentata*, de qua supra sub eodem *num. 9.* per quam indulget eisdem, ut occasione *d. cap. Volentes*, nullum eorum exemptioni præjudicium generetur; respondetur ex Gemino eodem modo quo responsum est supra *num. 21.* ad simile indultum Ordinis Cisterciensis, videlicet verbum illud, *Indulgemus*, cum concedat illud idem, quod reperitur à jure concessum, novum jus non conferre, sed idem importare, ac si Pontifex dixisset, indultum esse ostendimus, ut dicit *glos. in in dicto cap. Etsi Christus, de jurejur.* unde hoc potius appellari potest indultum declaratorium, quam nova concessio.

Quamobrem cum Ordines universi tam Mendicantium, quam non Mendicantium sint specialiter privilegiati etiam ratione delicti perpetrati, contractus iniiti, ac relictæ in loco non exempto; & sic tamquam exempti secundæ speciei non includantur in prædicta Decretali, *Volentes, de privil. lib. 6.* hinc necessariò sequitur, ut nec includantur in decreto Concilii Tridentini *cap. 14. sess. 7.* quod tantum innovat, ac servari jubet in causis exemptorum prædictam Decretalem, nam innovans non egreditur terminos legis innovatæ, nec jus novum inducit, *cap. Cum dilecta, & ibi glos. 1. de confirmat. vel inuit. cap. Ex parte, si tergo, & ibi glos. fin. infra eodem cap. 1. in princip. de proben. lib. 6. glos. in cap. Quia diversitatem, in verb. Forma communi, eod. tit.*

Neque obstant verba posita in fine *d. cap. 14. ibi, Privilegiis exemptionibus, conservatorum deputacionibus, & eorum inhibitionibus adversus præmissa nequaquam valit-*

ris. Siquidem hæc verba referuntur ad casus ibi proxime præternatos, nec tollunt privilegia, sed solum declarant illa non procedere in causis prædictis, scilicet mercedum, & miserabilium personarum: nam cum in illdem Causis Concilium jubeat Ordinarios procedere contra Regulares exemptos Apostolica auctoritate, frustra Regulares opponerent de privilegiis exemptionis, quia Papa numquam aliquem ita eximit, quin possit per se, vel suos Delegates procedere. Unde dicunt DD. cum Pontifex constituit aliquem Delegatum contra exemptos, non esse opus, ut derogetur privilegio exemptionis, quia sufficit, ut de eo non possint contra Delegatum opporere, *Abb. in cap. Grave, num. 1. de offic. Ordin.*

Corroborantur prædicta efficaciter ex pluribus Tridentini Concilii decretis, ex quibus deprehenditur Regulares non posse coram locorum Ordinariis conveniri etiam pro delictis extra locum exemptum patratis. Et primò ad hoc ponderandum est *c. 3. sess. 6.* ubi Regulares exempti degentes extra claustra, si delinquant, subjiciuntur visitationi, punitioni, & correctioni Ordinarii loci tamquam Sedis Apostolicæ Delegati. Quod decretum dupliciter inducitur ad comprobandum conclusionem superius firmatam. Dum enim primò subjicit Regulares exemptos Ordinario loci tamquam Sedis Apostolicæ Delegato, ostendit illos adhuc remanere exemptos à jurisdictione ordinaria ratione delicti extra claustra, & sic extra locum exemptum patrati; quia auctoritas delegata non violat exemptionem, *Abb. in d. cap. Grave, n. 4. & 5. de offic. Ordin.* alioquin si Regulares degentes, ac delinquentes extra claustra non fuissent ante Concilium exempti à jurisdictione ordinaria Episcopi, non fuisset opus, ut Concilium tribuisset illi facultatem eos puniendi delegata auctoritate, quia potuissent illos punire auctoritate sua ordinaria, ut deciditur *in d. c. Volentes, infra eod. lib. 6. circumscripitis enim exemptionibus, & privilegiis Apostolicis, Regulares de jure communi originaliter subjunt Episcoporum jurisdictioni, cap. Quæ verè, & c. Pervenit, 16. qu. 1. cum concordanti de quibus per Oldrad. conf. 274. In causa que vertitur, in princip. vers. Quia si omnia monasteria, Lap. alleg. 42. n. 3. vers. Et tunc locus, Navarr. conf. 8. num. 3. An gratia, nu. 4. de rescript. Seraph. decis. 1353. DD. in cap. Cum Episcopos, de offic. Ordin. l. 6. non quidem quoad legem diœcesanam, sed quoad legem jurisdictionis, glos. 2. in cap. Ex parte, de regul.*

Deinde inducitur hoc decretum, quia dum statuit, ut Clerici tam sæculares, quam regulares extra claustra degentes, non obstantibus privilegiis, visitari, puniri, & corrigi possint ab Ordinario loci; ex sententia S. Congregationis non habet locum nisi in visitatione, tum quia hoc importat illa verba, *Visitare, & c.* tum & multò clarior quæ *in cap. 4. sess. 14.* quæ statuta fuerant *in d. cap. 3.* de Clericis tam sæcularibus, quam regularibus delinquentibus extra claustra, extenduntur quoad Clericos sæculares tantum etiam extra visitationem respectu Episcoporum residentium; quod clarè ostendit Concilium *in dict. cap. 3.* non statuit nisi in actu visitationis; aliàs enim ineptè extendisset illam dispositionem etiam extra visitationem quoad clericos sæculares tantum; quo stante arguitur sic: Si Constitutio Innocentii IV. *in d. cap. Volentes*, testinixisset exemptionem Regularium ad tres casus ibi exceptos, sequeretur, ut Regulares degentes, & delinquentes extra claustra, & sic extra locum exemptum, sicut conveniri poterant coram Ordinario loci, & puniri pœna ordinaria in vim prædictæ Decretalis: ita etiam conveniri, & puniri possent in vim Concilii Tridentini illam innovans; quia lex innovata in legi innovanti cum omnibus suis qualitatibus, *cap. 1. §. fin. de sevismat. lib. 6. Bart. & DD. in l. Affortato, ff. de hered. instituen. Aretin. cons. 36. Videtur, n. 18. Seraphin. decis. 616. n. 2.* Sed consequens est falsum, quia ex Concilio *in d. c. 3.* Regulares extra claustra degentes, & delinquentes puniri non possunt à diœcesano pœna ordinaria, sed tantum corrigi in actu visitationis, ut probatum est supra: Ergo & antecessens. Et confirmatur, quia si Constitutio *d. c. Volentes*, suffulisset exemptionem Regularium delinquentium in loco non exempto, Concilium Tridentinum eandem Constitutionem innovando *in cap. 14. sess. 7.* dupliciter se correxisset pateret, quia quod prius statuerat *in cap. 3. sess. 6.* ut Regulares delinquentes extra claustra subessent Episcopo in visitatione tantum, & auctoritate delegata, correxisset *in dicto cap. 14. sess. 7.* innovando

vando Constitutionem Innocentii IV. qua exempti in casibus exceptis subiunguntur iurisdictioni ordinariae etiam extra visitationem: & rursus in cap. 4. *sess. 14.* continebat dispositionem d. cap. 14. statuendo, ut Clerici seculares tantum, non autem Regulares puniri possint extra visitationem ab Episcopis residentibus. At valde absurdum est, ut in tribus per se successivis sessionibus Concilium, quod nunquam alibi fecit, bis se correxerit, & consequenter fatendum est S. Synodum, dum innovavit d. c. *Volentes*, probe intellexisse Regulares in illius dispositione non fuisse comprehensos.

36 Secundò, ad hoc ponderandum est idemmet cap. 14. *sess. 7.* ubi Concilium posteaquam innovavit Constitutionem Innocentii IV. in d. c. *Volentes*, subiungit: Addendo insuper, quod in civilibus causis mercedum, & miserabilium personarum Regulares extra monasterium degentes quomodolibet exempti, etiam si certum iudicem à Sede Apostolica deputatum in partibus habeant, in aliis vero si ipsum iudicem non habuerint, conveniri, & ad debitum solvendum cogi possunt coram locorum Ordinariis tantum Sedis Apostolicæ delegatis. Quod decretum itidem inducitur sic: Si Regulares fuissent comprehensi in Constitutione d. c. *Volentes*, ita ut ratione contractibus iniuncti extra monasterium indifferenter coram Ordinariis conveniri possent, incepto Concilio addendo prædictæ Constitutioni statuisset, ut degentes extra monasterium in causis superius expressis, & sic pro contractibus iniunctis extra locum exemptum conveniri possent coram eisdem Ordinariis, ut delegatis Sedis Apostolicæ; nam si Episcopi ante Concilium potuissent pro contractibus celebratis in loco non exempto in omnibus causis contra Regulares procedere auctoritate sua ordinaria: Concilium statuendo, ut id facere possent tantum auctoritate delegata, & in causis quidem incedendo, & miserabilium personarum indistinctè, sed in aliis non nisi in defectum iudicis in partibus: utique nihil addidisset prædictæ Constitutioni, ut declaravit se facere velle per illa verba, *Addendo insuper, sed potius illam restrinxisset, ac limitasset; & inducta in augmentum iurisdictionis ordinariæ operarentur illius diminutionem, contra regulam leg. Legata inutiliter, ff. de adim. leg. §. l. Quod favore, Cod. de leg. quod apertissime ostendit exemptionem Regularium ex mente Concilii non fuisse restrictam per d. c. *Volentes*, ad tres casus ibi exceptos.*

37 Tertio, ad hoc ponderandum est decretum cap. 5. *sess. 14.* ubi decernitur, ut litteræ conservatoriae nemini suffragentur, quin in causis criminalibus, & mixtis possit coram Episcopo accusari, & conveniri, & contra eum procedi.

38 Deinde præscribitur certa forma in causis civilibus observanda. Tertio præservantur privilegia Regularium his verbis: *Regularia loca, eorumque persone in presenti Canone minimè comprehense, sed exemptio omnino sint, & esse intelligantur.* Ex quo contextu colligitur aperte Regulares nec ratione delicti in causis criminalibus, nec ratione contractus, aut rei sitæ in causis civilibus posse coram Episcopo accusari, aut conveniri, sed eorum exemptiones salvas permanere. Et propterea aliàs conquerenti Episcopo Mantuano, quod Regulares pro contractibus, vel debitum non sinerent se in prima instantia coram locorum Ordinariis conveniri: S. Congregatio censuit, si hi Regulares extra claustra monasterii degant, servandum esse, quod dicitur *sess. 7. c. 14.* si intra monasteria maneant, conveniendos esse coram Superioribus, vel Conservatoribus eorum, non autem coram Ordinariis, aut alibi. Salva igitur manent Regularium privilegia, quorum præservatio etiam generaliter habetur in c. 20. *sess. 25. de Regul. in fin.* his verbis: *In cæteris omnibus prælatorum Ordinum privilegia, & facultates, quæ ipsorum personarum, loca, & iura concernunt, firma sint, & illata.*

40 Quarto, ad idem ponderandum est c. 11. *sess. 24. de ref.* ubi agitur de tribus exemptorum speciebus. Prima est Clericorum secularium, qui inediandibus titulis honorariis exemptionis privilegio donantur: & hos Concilium plene subiicit Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ Delegato. Secunda species est eorum, qui appellantur Capellani Regii: & quoad hos in effectu distinguitur, ut si delinquant in Capella, sive in loco exempto, sua gaudeant exemptione ita ut Ordinario suspendi, excommunicari, vel interdici non possint: Si vero extra locum exemptum, in prædi-

ctis casibus subsint Episcopo similiter ut Delegato Sedis Apostolicæ: ita enim distinguitur in cap. *Cum Capella*, cuius dispositionem Concilium servari jubet, de privil. Roia dec. 744. num. 4. part. 1. *divers.* Tertia species est eorum, qui monasteriis, seu militiis actu inserviunt, & intra eorum septa, ac domos residunt, subque eorum obedientia vivunt, necnon illorum, qui secundum regulam dictarum militiarum professionem fecerunt; & his generaliter, & indistinctè Concilium præterat exemptionis privilegia, & solum arctat milites ad eorum professionem coram Episcopo. Ex qua exemptorum distinctione satis liquet, exemptos tertie speciei frui debere sua exemptione etiam ratione delicti extra locum exemptum commissi: nam si quoad eos Concil. voluisset servari distinctionem inter locum exemptum, & non exemptum, id expressisset, sicut fecit implicite quoad Capellanos Regios, c. *Inter Corporalia de translat. Episc. c. Majores de Baptis. l. unic. §. Sin autem ad deficientis, C. de caduc. toll.*

42 Quintò, ad idem expendendum est cap. 14. *de regul.* ubi Regulares degentes intra claustra, & extra illa delinquentes ita demum puniri possunt ab Episcopo Diocesano, si tria copulative concurrant. Primum, ut delictum sit notorium, & cum populi scandalo. Secundum, ut sit patratum extra claustra, & sic in loco non exempto. Tertium, ut Superior Regularis ab Episcopo admonitus intra præfixum tempus delinquentem non puniverit, & de punitione Episcopum certiore non fecerit. Et idem serè statuitur in Constit. Clem. VIII. quæ incipit, *Suscipit*, edita 7. Kalen. Martii 1596. in Bullar. tom. 3. pag. 54. Ergo apparet evidenter S. Synodum habuisse Regulares pro exemptis etiam ratione delicti commissi in loco non exempto, cum tribuat novam auctoritatem Episcopis puniendi Regulares delinquentes extra claustra, & sic extra locum exemptum in hoc tantum speciali casu notorietatis delicti, & negligentia Superioris Regularis. Inclusio enim huius casus specialis in materia commissionis iurisdictionis omnes alios casus diversos excludit, ut est tex. in c. *Cum in illis, §. Civ. autem de prob. lib. 6. & in l. Cum Prator, ff. de iudic. tu adit Ang. conf. 375. Præsentis per tot. Cald. conf. 124. alias 10. de iudic.*

44 Sextò, & ultimo omittis aliis, cum superioribus annis Procurator Ordinis Carmelitarum conquisitus fuisset in S. Congregatione Concilii, quod in Hispaniarum Regnis quidam Ordinarii locorum contenderent Religiosos intra claustra degentes coram ipsis Ordinariis conveniri debere in causis civilibus, c. *Volentes de privil. lib. 6.* comprehensis propter illius innovationem à Conc. Trident. *sess. 7. c. 14.* eosque in prima instantia coram ipsis Ordinariis conveniri debere ex decreto ejusdem Concilii Tridentini *sess. 24. cap. 20. de reform. S. Congregatio censuit, neque Constitutione in generali Concilio Lugdunensi edita, quæ incipit, Volentes, neque decreto Conc. Tridentini c. 14. sess. 7. comprehendi Regulares; ideòque eos juxta eorum privilegia coram suis Superioribus, vel Conservatoribus esse conveniendos; necnon decretum ejusdem Concilii Trident. cap. 20. sess. 24. ad Regulares non pertinere, nec eorum Conservatorias immutare, nec quoad primam illarum instantiam aliquid novi inducere. Et hanc declarationem postea observari mandavit Paulus V. per litteras in forma Previs cum decreto irritante sub die 24. Augusti 1607. in Bullar. pagin. 223. tom. 3.*

45 Quoad secundam partem questionis initio propositæ longè minor est difficultas: quia in privilegiis, quorum superius meminimus à n. 18. expressè inhibetur locorum Ordinariis, ne abque speciali commissione Sedis Apostolicæ in personas Regularium aliquam excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiam specialiter, vel generaliter quomodolibet promulgare præsumant. Quod quidem privilegium tantum adest, ut sublatum fuerit per d. c. *Volentes*, ut potius in eo fuerit expressè præservatum in §. *Eos autem*, ut probant verba illa, *Idem Ordinarii iurisdictionem suam quantum ad ista*, [scilicet interdictum, suspensionem, vel excommunicationem] *ubicumque illi fuerint, penitus exercere non possunt.* Unde ut notat ibi Gemin. & Franc. si Episcopi contra eos profecerint sententias, nullæ erunt ex defectu iurisdictionis, & non ligabunt, quod & Navarr. sentit *conf. 2. num. 2. de sent. excom.* Quod clarè etiam constat ex tenore eorumdem privilegiorum, ibi: *Decernimus quoque ex nunc qualibet excommunicatio-*

nis, suspensionis, & interdicti sententias, & quoscumque processus, & omnia que contra fratres quomodolibet promulgari, seu fieri contigerit, nullius roboris, vel momenti esse, & pro infectis profus haberi debere, etiam eorum exemptione, ut pote notoria, non allegata. Quæ ultima verba fuerunt apposta, quia alias nisi citati venissent exemptionem allegaturi, teneret sententia contra eos lata, ut per gloss. final. Tancred. & Innoc. in c. Cum ordinem de rescrip. Secus cum exemptio notoria est, ut l. i. ff. de ser. secundum Innoc. in c. Ex parte, il. i. n. 3. vers. Exempti autem de verb. signific. Paul. de Castro conf. 431. Videtur dicendum n. 2. vers. Interdum nullo modo lib. i. Ergo cum hoc privilegium fuerit præservatum in Decretali, Volentes, consequens est, ut fuerit etiam præservatum à Cone. Trid. eandem Decretalem innovante in cap. 14. sess. 7. quia lex innovans jus commune perinde operatur, ac si jus commune esset in ea infertum, Ang. Avet. conf. 26. Videtur n. 18.

Et ex his patet etiam responsio ad objecta supra in principio: nam cum exemptio Religiosorum ratione delicti, contractus ac rei litigiosæ non adverteatur generali Concil.

Lugdunensi, non fuit opus illi derogare, quia derogatio non fit nisi ad contraria, c. 4. de Constit. lib. 6. c. Ex parte supra de Capell. Monach. Clem. Dudum, §. Nos etiam, ibi, In quantum sunt præmissi, vel alicui præmissorum contraria, de sepult. cum multis similibus. Et innovatio Concilii Tridentini non tribuit Ordinariis locorum aliquid novum jus sed tantum præservavit, quod prius habebant generaliter exemptos, c. Quia intentionis, infra eod. ubi Honorius III. Cum innovans, inquit, nec jus novum conferat, nec etiam tollat vetus, in eo statu esse volumus, in quo tempore impetrata innovationis dignosceris extitisse, c. Ex parte, il primo eod. tit. ibi, Ita tamen, ut per innovationem ipsius eidem Ecclesie non plus juris accrescat, quam per privilegia prædecessorum nostrorum obtinuit, cum per hoc non novum ei concedere, sed antiquum jus conservare velimus, gloss. i. & DD. in cap. Cum dilecti de confirm. util. vel inutil. Et consequenter nec Constitutio Pii IV. In Principiis Apostolorum, huic casui applicatur, quia non fultulit privilegia, & exemptiones Regularium, nisi quatenus contrariantur decretis Concilii Tridentini.

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III. Calubrien. Episcopo.

CAPUT XIV.

Cum olim propter quæstiones, quas adversus Priorem, & Canonicos Monasterii S. Crucis habebas, pro quibus ad audientiam nostram fuerat appellatum, moram feceris longiorem, quin pro parte altera nullus comparuit responsalis, eisdem certum terminum duximus præfigendum, in quo venirent, vel mitterent, super privilegiis omnibus & libertatibus, quæ à Romanis Pontificibus, vel ab M. quondam Colubrien. Episcopo se habere dicebant, & super aliis quæstionibus adversus eos, à Colubrien. Ecclesiis intentatis, diffinitivam sententiam recepturi: & infra. Interim autem utrique parti liceret coram dilectis filiis tuis de Alcobacia, & de Serra Abbatibus, & F. Monacho Alcobaciæ, quibus causa prius fuerat delegata, proponere ac probare, si quid aliud proponendum duceret, ac probandum: & infra. Iudices autem sufficienter actum esse de causa credentes, Monasterium sanctæ Crucis in expensis, quas per quadriennium occasione huiusmodi negotii juraveras fecisse, damnarunt, infirmantes sua sententia libertatem, quam dictus M. Colubrien. Episcopus contulerat Monasterio S. Crucis, Canonicorum assensu per portarium regis extorto. Præterea, quia idem N. prædecessor tuus fuerat Canonicus regularis, & duo millia Marabatinorum, quæ acquisiverat, in Episcopum iam promotus, Monasterio dederat memorato: ipsum ad restitutionem eorum iudices condemnarunt. Insuper Ecclesias omnes, quas monasterium præter Episcopum Colubrien. assensum, propria auctoritate fundarat, (quia pars S. Crucis nec præscriptione, nec defensione alia, probationibus contra se factis obtulerat) judicavit in jus Colubrien. Ecclesiæ cum fructibus medii temporis revocari: & infra. Tandem procurator Monasterii proposuit sententiam non valere, nec tenere. Quod si aliis etiam sententia memorata teneret, quia ramen Monasterium fuit indefensum, nec exhibita fuerant coram eis privilegia libertatis (ne delictum personæ an damnum Ecclesiæ redundaret) debet ad exhibitionem privilegiorum suorum admitti: quod sibi concedi de solita benignitate Sedis Apostolicæ postulavit. Nos igitur attendentes, quod eadem privilegia non solummodo pro libertate Monasterii faciebant, sed etiam exprimebant jus nostrum, & Ecclesiæ Romanæ iustitiam tuebantur; ne in eos Monasterii læsio redundaret, ad privilegia exhibenda, partem ejus de gratia duximus admittendam: & infra. Distinguentes itaque inter libertatem per prædictum Episcopum Ecclesiæ ipsi concessam, & libertatem, quam ei longè antea tempus ipsius Episcopi Apostolica Sede indulgit: quia nobis constitit extortum fuisse in Episcopi concessione Canonicorum assensum, & concessionis paginam in aliquot lineis habuisse rasuras, & subscriptiones singulas fuisse singulis subscribentium manibus adnotatas: scriptum autem quod nobis exhibitum fuerat (nec rasuram præterdere, nec esse variis subscriptionum manibus variatum, sed à primo ad ultimum eadem manu conscriptum, libertatem ab ipso Episcopo concessam (per extorsionem) irritam decernimus, & manem, super hoc sententiam delegatorum iudicium confirmantes. Quia verò evidenter agnovimus ex privilegiis, antedictos prædecessores nostros Ecclesiæ S. Crucis libertatis privilegium indulgisse, & quod in ea possessione tamdiu fuerat libertatis, quod aliis etiam cessantibus præscripsisset: libertatem ei prædecessoribus nostris indultam, auctoritate Apostolica confirmamus, tibi super hoc silentium imponentes: super hoc autem in nullo sententia delegatorum iudicium derogamus, cum ipsi de hac non cognoverint libertate: & infra. Cumque libertatem à prædecessoribus nostris indultam monasterio confirmemus, ad jus professionis (quod est contrarium libertati) monasterium decernimus non teneri: non derogantes iudicibus delegatis, quibus libertatis privilegia non fuerant præsentata: in cæteris autem latam à prædictis iudicibus sententiam pro Colubrien. Ecclesiæ confirmamus.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**cclesia utens duplici privilegio licet ex uno succumbat, ex alio poterit obtinere.
- 2 Exemptus non tenetur promittere obedientiam Diocesano, non tamen potest sine ipsius licentia in loco non exempto Ecclesiam construere.
- 3 Monachus committitur causa à Sede Apostolica, non expresso nomine monachatus, delegatio tamquam subreptione non valet, & n. 9.
- 4 Monachi à strepitu causarum remoti esse debent.
- 5 Monachus non potest esse procurator etiam pro utilitate monasterii sine licentia Abbatis.
- 6 Papa si ex certa scientia committat causam Monacho, censetur super inhabilitate dispensare.
- 7 Causa à Sede Apostolica, quibus sint committendae, ex Concilio Lugdunensi.
- 8 Et quid ex Constitutione Bonifacii VIII. & ex Concilio Trid. & n. 12.
- 10 Prior Conventualis potest esse Delegatus Apostolicus.
- 11 Monacho Ecclesia Cathedralis Monachalis an cause à Sede Apostolica sint committendae.
- 13 Iudices synodales an sint deputandi ab Episcopo de consensu Synodi, vel de eius consilio tantum, & n. seq. usque in fin.
- 14 Teses Synodales in Synodo ab Episcopo constitui debent.
- 15 A, dictio denotat causam efficientem.
- 16 In, dictio designat intrinsecitatem in loco, seu in actu.
- 17 Episcopus potest in Synodo Constitutiones facere de consilio Capituli tantum.

Cum olim, il secondo. Ecclesia utens duplici privilegio, licet ex uno succumbat, ex alio poterit obtinere. Exemptus non tenetur promittere obedientiam Diocesano, non tamen potest sine ipsius licentia in loco non exempto Ecclesiam construere. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & omnes.

3 In textu ibi, *Abbatibus, & F. Monacho Aleobacia quibus causa prius fuerat delegata.* Nota causam posse à Sede Apostolica delegari simpliciter Monacho, ut hic, & in c. *Conquestus* iuncta suprapreceptione, *sup. de foro compet.* Sed hoc intelligit verum gl. hic in verb. *Et F. Monacho*, dummodò fiat delegatio expresso nomine Monachatus, quo tacito litterae non valent, quia per subreptionem effectus obtinet. Monachi enim à strepitu causarum remoti esse debent, c. *unio. sup. de Syndic. & actor.* nec est eis danda vagandi materia, c. *quanto sup. de off. Ordin.* unde oportet, ut in litteris fiat mentio de Monachatu, arg. c. *Cum Ordinem supra de rescriptis. & in c. Porrecta de confirmat. util. vel inutil.* Similiter nec procurator esse potest etiam pro utilitate monasterii sine licentia Abbatis, c. *Monachi. & c. De praesertim, 16. q. 1.* & cum gl. concordant Vincent. & Innoc. hic nu. 1. dicens: Nota Monacho delegari causam, & hoc verum intelligi, si expressè continetur, ibi *Monachus*; aliàs praesumo pro veri taciturnitate litteras obtentas, cum non sit eis praestanda materia vagandi, Host. n. 3. Jo. Andr. n. 6. *vers. In gl. Nota*

6 quod, Butr. n. 7. 27. & 48. & reliqui omnes; quoniam enim Papa committit causam Monacho ex certa scientia, videtur super inhabilitate dispensare l. *Quidam consulebat, ff. de re iud. Butr. d. n. 27. & 48.* Hodie tamen, ut gl. subdit, non committitur causa à Papa, vel ab eius Legatis nisi personis in dignitate Ecclesiastica constitutis, vel Canonicis in Cathedralibus Ecclesiis, vel aliis Collegiis venerabilibus, ut in Decretali Innoc. IV. in Conc. Lugdunensi edita, incip. *Præsenti decreto*, quae habetur inter acta Conc. Lugdunensis in tit. de rescriptis. c. 2. tom. 2. Conc. p. 2. pag. 723. colum. 1. in hæc verba: *Præsenti decreto duximus statuendum, ne à Sede Apostolica, vel Delegatis ipsis, cause aliquibus committantur, nisi personis, quae vel dignitate sint praeditae, vel in Ecclesiis Cathedralibus, seu aliis Collegiatis honorabilibus constitutis.* Hæc ibi. Sed hodie servanda est Constitutio Bonifacii VIII. in c. *Statutum de rescriptis. libr. 6.* qua statutum

est, ut nulli nisi dignitate praeditis, aut personatum obinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis, causæ à Sede Apostolica, vel Legatis ejusdem committantur. Quare cum Monachus non habeat qualitates requisitas in d. c. *Statutum*, explorati juris est cum non esse capace delegationis Apostolicæ; nisi tamen esset Prior Conventualis, etiam obedientiarius, quia dicitur habere dignitatem, ut Clem. *Et si principalis de rescriptis.* & hic notat Abb. nu. 13. & scripti plenius in c. *Sane, il 2. supra de offic. deleg.* vel nisi esset monachus Ecclesie Cathedralis monachalis, ut est Sacusana, de qua in c. *Quorundam 74. dist.* Cantuariensis. Montis regalis, & plures aliae, quia tunc tamquam qualificatus ad praescriptum d. c. *Statutum*, bene posset esse delegatus Sedis Apostolicæ, ut firmat Abb. ubi supra, dicens se ita alias consultius per d. Clem. *Et si principalis*, & per id quod habetur in c. *Sunt nonnulli, & c. Doctores 17. q. 1.* talis enim censetur Canonicus Ecclesie Cathedralis, ut c. 1. iuncta gl. in verb. *Ecclesia 63. dist.* licet aliud expressè Archid. in d. c. *Statutum nu. 1. in fin. vers. Sed quid si Ecclesia Cathedralis esset monachalis. Prædict.* Decretalis statutum novissime innovatur à Conc. Trid. c. 10. *sess. 25. de res.* ubi praemisit exordio, quod ob malitiosam petentium suggestionem, & locorum distantiam, personarum notitia haberi non potest, indeque interdum causae committuntur iudicibus non usquequaque idoneis: statuit S. Synodus in singulis Conciliis provincialibus, aut diocesanis aliquot personas designari, quæ qualitates habeant juxta Constitutionem Bonifacii VIII. in d. c. *Statutum*, ut præter Ordinarios locorum iis etiam causæ Ecclesiasticæ in partibus committantur.

Sed QUÆRITUR, an personæ, quibus à Sede Apostolica causae committendæ sunt, in Synodo diocesana deputari ab Episcopo debeant de consensu Synodi, vel de eius consilio tantum.

Videtur prima facie necessarius consensus quia Concilium mandat, ut designentur in Synodo, & sic hunc actum Synodo tribuit, non autem Episcopo, arg. l. *Item eorum, §. Si Decuriones, ff. Quod cuiusque univer. nomin.* Præterea Concilium aliquem ex designatis mori contingat, dat facultatem Episcopo alium substituendi cum Capituli consilio: unde probabile est, ut in Synodo requiratur etiam consensus. At in contrarium, id est non requiri consensum, hæc magis videtur utgere: & primò, Conc. ubi id voluit, expressit, ut in c. 18. *sess. 24.* dum jubet examinatores synodales in Synodo ab Episcopo proponi, & ab ea probari: ergo id ipsum fecisset in d. c. 10. *sess. 25.* si voluisset, c. *Ad audientiam, ver. Nam si intelligeremus, & ibi gl. de decim. c. Inter corporalia, §. Sed neque, ibi: Unde si circa translationem, de transl. Episc. l. un. §. Sin autem ad deficientis, c. De caduc. toll. Oldrad. conf. 266. Quod autem n. 10. Mand. in reg. 32. de imper. benef. vac. per obit. famil. Card. q. 7. n. 16. Secundò, iure Canonum testes synodales in Synodo constitui debent, & tamen id pertinet 14 ad solum Episcopum, ut in c. *Episcopus in Synodo 35. q. 6.* Unde cessat prima obiectio, quod hic actus à Conc. videatur attribui Synodo, non autem Episcopo: neque enim Concil. statuit, ut iudices designentur à Synodo, sed in Synodo, & dictio *A*, denotat causam efficientem, ut l. *Filius à patre, ff. de liber. & posth.* & notat Bald. in l. *Ex arvali n. 1. vers. Et adde quod dictio A. C. de ali. empt.* Dictio autem *In*, 16 designat intrinsecitatem, seu intrinsecitatem in loco, l. 1. §. in publico instrumentis, ff. de summi. lib. & per illum text. Bart. in l. *Gallus, §. Ille casus n. 3. vers. Secunda casus, ff. de lib. & posth. Alex. conf. 22. Consideratis verbis n. 8. lib. 4.* seu intrinsecitatem in actu, l. 1. §. *Ex incendio, ff. de incendi. ruin. naufrag.* notat Inol. in Clem. *Causam n. 24. de elect.* Tertio, Episcopus in Synodo constitutiones facere potest de consilio Capituli tantum, ut S. Congregatio decidit. & est communis opinio, ut per Henric. Botzæum de *Synodo p. 3. nu. 137. & 141.* ergo multò magis designabit sine consensu iudicis, c. *Ex parte, il 3. de decim.* Quarto, cum Concilium in substitutione iudicis Synodalis in locum defuncti requiratur consilium Capituli, non est credendum in Synodo voluisse consensum Synodi, quia in dicto calu substitutionis saltem requisivisset consensum Capituli, quod in locum Synodi à Concilio est subrogatum, arg. c. *Ecclesia, il 1. ut lit. pend. cum similit.* atque ita retorquetur secunda consideratio pro contraria parte superius proposita.*

D E P R I V I L E G I I S.

Idem Innocentius III. Abbati & Conventui S. Petri Eugubini.

C A P U T XII.

Cum olim essemus apud Perusium constituti, & tu fili Abbas privilegium Lucii Papæ nobis præsentans postulaveris innovari, propter contradictionem Eugubini Episcopi asserentis hoc in suum præjudicium redundare, non fuit effectui mancipatum: & infra. Te igitur & præfati Episcopi procuratoribus, in nostra præsentia constitutis, B. Basilicæ duodecim Apostolorum presbytero Cardinali dedimus in mandatis, ut super amissione, ac tenore privilegiorum testes reciperet, quos duceres producendos: qui fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium juratorum, quorum depositionibus publicatis, dicti procuratores ad producendos testes, per quos inductos à parte adversa repellerent; inducias postularunt: quas sub eo tenore illis duximus concedendas, ut apud Sedem Apostolicam probarent, quæ vellent: ubi onus probationis pars altera subisset: & infra. Nos verò tam per depositiones testium, quam asseriones quorumdam fratrum nostrorum liquidò cognoscentes, talem dicti privilegii fuisse renorem: quòd videlicet cœnobium vestrum nullo mediante ad Romanam Ecclesiam pertineret: & quòd non liceret alicui Episcopo, eidem Monasterio, & ejus Ecclesiis excommunicationem indicere, ut fratres illic Domino servientes ab omnium potestate liberi, Romanæ Ecclesiæ libertatis gratia potirentur: & quòd nulla in eis mentio diocesanii Episcopi habebatur: illud etiam attendentes, quòd cum tu fili Abbas tempore Cœlestini prædecessoris nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis Ecclesiæ tuæ privilegiis, te (licet excommunicatus ab Eugubino Episcopo dicereris) tanquam non ligatum admisit ad osculum (quod præfatum non fecisse, nisi Monasterium vestrum cognovisset ad Romanam Ecclesiam specialiter pertinere.) Decernimus privilegium illud Lucii Papæ, quod sine reprehensione bullæ, chartæ, vel litteræ appareat, quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cujus per depositiones testium, & asseriones fratrum nostrorum noscitur extitisse.

S U M M A R I U M.

- 1 Instrumenti perditū tenor probari potest per testes, qui illud perlegerunt, & deponunt, quod erit sine vitio.
 - 2 Jus patronatus Ducis Trajecti super Prioratu S. Gregorii an probetur juxta formam Conc. Trid. & nusquam usque in finem.
 - 3 Jus patronatus personarum, in quibus præsumitur usurpatio ultra immemorabilem, probari debet per presentationes quinquaginta annorum effectum sortitas.
 - 4 Usurpationis præsumptio cadit in dominis perpetuam jurisdictionem habentibus.
 - 5 Testes super immemorabili quomodo disponere debeant.
 - 6 Præsentationes effectum sortite probari debent authenticis scripturis.
 - 7 Juramento patris, quando sit standum super scripturis deperditis.
 - 8 Juramento damnati patris de rebus abstractis, vel assumptis statuitur, tamen contra eum, qui damnus dedit, non contra tertium.
 - 9 Instrumentum fuisse amissum non sufficit probare, nisi etiam probetur illius tenor una cum solemnitatibus necessariis.
- Testes deponentes super instrumentis deperditis debent esse periti, ibid.

montis, utpotè habens perpetuam jurisdictionem, talis est, ut in ea sit locus dicte præsumptionis usurpationis juxta decisionem Sac. Congregationis. Et hoc casu in primis non videtur probata præsumptio temporis immemorabilis: testes enim super ea examinati non deponunt; te nunquam vidisse, aut audivisse a quopiam, a quo vitium vel auditum fuisse observari contrarium, id quod necessarium erat ad hujusmodi tempus immemorabile probandum, juxta glossam. ut in c. 2. de præscript. lib. 6. gl. 1. in 1. Si arbiter, ff. de probat. Oldrad. cons. 172. Quia omnes fore obiectus; n. 2. Bald. de præscript. in 2. par. 3. patris princip. in 6. q. nu. 24. latissimè Gabr. lib. 5. com. conclus. 11. de præscript. concl. 1. m. 24. ubi testatur hanc esse receptam DD. opinionem, quam etiam Irenæus secuta est Rota, & præfatum in causa Sorana jus patronatus 28 Aprilis 1602. coram Pamphilio, & apud Seraph. dec. 136. num. 1.

Sed quatenus immemorabilis temporis præscriptio plene probaretur, non tamen diceretur consistere de jure patronatus, cum non probetur per scripturas authenticas multiplicatæ præsentationes. Quæ probatio ultra tempus immemorabile pro forma requiritur, & idè non adimpletur probando per testes, de quibus Sac. Concilium non condidit, ut ex mente Sac. Congregationis decidit Rota in Sabinen. beneficii anno 1582. coram Clemente VIII. & in nullius Archiepiscopatus 2. Maji 1588. coram Card. Pamphilio, & alias sæpè, et apud Mant. decy. 89. sub numer. 2. versif. Et hæc quidem probatio, & Gregor. XV. dec. 322.

Neque obdat, quòd in processu probetur depolulatum esse Castrum Pedemontis, & Prætorium, in quò scripturæ hujusmodi custodiri solebant, ab Hispanis, cum Castrum Pedemontis depolularetur, concrementum fuisse, & idè standum videatur juramento patris de ipsi scripturis, eamque tenore, Afflic. dec. 12. num. 13. nam omnia nunc disputatione, an tenor instrumentorum deperditorum in materia juris patronatus Potentium probari possit per testes, de quibus Concilium non condidit: responderet de lationem juramenti non habere locum in hoc casu, in quo Dux Trajecti aut potentius ignorat, aut plenam notitiam per sententiam non habet inductorum, quæ in domo combusta asserabantur, ut ex tex. in l. Marcellus, ff. rer. amot. tradit Papien. in for. respon. Re. nu. 12. versif. Secundo subiungit, Maran. in præf. jud. in 3. artu. quæ in jud. emerg. col. 2. versif. Quisio requiritur, n. 3. Menoc. de arb. q. d. lib. 2. cent. 2. cas.

1 Cum olim, il primo. Contenta in instrumento perditò probari possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponunt de tenore, & quòd erit sine vitio. Hoc dicit, & non est alibi casus ita elatus, Mar. Socc.

2 Ex hoc infero ad questionem, quæ nuper emetit in factò, videlicet, politis testium depositionibus super immemorabili, & instrumentis deperditis, an consistat de jure patronatus Ducis Trajecti super Prioratu S. Gregorii ad præfatum Conc. Trid. c. 9. f. 25.

3 Solutio. Non videtur consistere sufficienter: nam Trid. Concilium in his personis, in quibus jus patronatus plerumque ex usurpatione quæsitum præsumi solet, ultra probationem temporis immemorabilis, requirit etiam multiplicatas presentationes annorum quinquaginta, quæ effectum sortite fuerint. Familia autem Dominorum Pede-

4 Solutio. Non videtur consistere sufficienter: nam Trid. Concilium in his personis, in quibus jus patronatus plerumque ex usurpatione quæsitum præsumi solet, ultra probationem temporis immemorabilis, requirit etiam multiplicatas presentationes annorum quinquaginta, quæ effectum sortite fuerint. Familia autem Dominorum Pede-

conf. 130. n. 5. præsertim eum juramento damnnum passi de rebus iuberactis, vel absumptis stetur tantum contra eum, qui damnum dedit, non autem contra tertium, qui non intulit violentiam, ad text. in l. Si possessore, C. de probat. Jas. in l. Si quando, C. Unde vi, Plot. in repet. ejusdem legis num. 38.

9 Accedit etiam, quòd non sufficit probare amissionem instrumenti, nisi probeatur etiam id, quod in instrumento continebatur, ut hic est casus: & quidem per testes peritos, ut Advocatos, & Procuratores, Bart. in l. Sicur:

Cod. de dif. instr. & debent etiam deponere de solemnitatibus necessariis ad instrumentum, de quibus per Abb. in cap. 1. de fid. instrumenti, ut respondit Alexan. conf. 136. volum. 2. cum multis aliis, de quibus per DD. in d. l. Sicur, Rip. in l. 1. num. 82. & 83. ff. Si cert. pet. Dec. in cap. 2. num. 81. de probat. & conf. 82. Afflic. dec. 374. & probatur in textu nostro in fine, ibi: *Quod sine reprehensione Bullæ Chartæ, vel litteræ apparebat.* Qui tenor instrumenti juris patronatus ex fundatione, vel dotatione nec probatus fuit, nec articulatus.

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III. Episcopo Lingon.

CAPUT XVI.

Cum Capella ducis Burgundiæ gaudere dicatur hujusmodi privilegio, quòd nullus Archiepiscopus vel Episcopus in personas Canonicorum ejusdem Capellæ, suspensionis, vel excommunicationis, aut interdicti sententias audeat promulgare: quidam Capellæ supradictæ Canonici, qui Parochiales Ecclesias à te tenent, occasione privilegii prælibati, in his etiam, quarum jurisdictione ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut quantumcumque graviter interdum excedant, tuæ correctioni recusant & sententiæ subiacere. Quocirca mandamus, quatenus in quantum exempti sunt ejusdem ratione Capellæ, Apostolicis privilegiis deferamus reverenter: sed in quantum ratione parochialium Ecclesiarum, vel aliàs jurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, officii tui debitum in eisdem libere prosequaris.

SUMMARIUM.

- 1 Exemptus ratione certæ rei, vel loci, non censetur exemptus respectu alterius rei, vel loci.
- 2 Privilegium concessum personis cum adjectione loci est personale, ad locum tamen determinatum.
- 3 Exemptus Ecclesiæ Canonici vel Clerici, Ecclesiæ non censetur exempta.
- 4 Exemptus respectu certi loci, si extra illum delinquat, non gaudet privilegio exemptionis.
- 5 Canonici potest obtineri cum beneficio curato de jure communi, secus post Conc. Trid.
- 6 Capellæ Principum, & earum Capellani subsunt locorum Ordinariis, non autem Capellarum Magistris.
- 7 Episcopus fundat intentionem in tota diocesi, & in qualibet ipsius parte super exercitio ordinaria jurisdictionis.
- 8 Capellæ regia visitari possunt ab Episcopo ex decretis Conc. Trid. licet habeant ex privilegio, ut sint exemptæ à visitatione Ordinarii.
- 9 Regia privilegia tolluntur per legem generalem, etiam si de illis non fiat specialis mentio.
- 10 Concilium Trid. in cap. 11. sess. 24. vers. Et quoad Capellanos regios, non habet locum nisi extra visitationem.
- 11 Exemptia super certo articulo concessa, ad alium articulum non extenditur.
- 12 Exemptus, ut suspendi, interdici, vel excommunicari non possit, in reliquis puniri potest ab Ordinario.
- 13 Una & eadem res diversis respectibus potest diverso jure censeri.
- 14 Exemptus ratione Canonatus, respectu Prochialis subest jurisdictioni Episcopi.
- 15 Exemptus subest Episcopo ratione rei non exemptæ.
- 16 Exempta Ecclesiæ nec Parochus quoad curam animarum, nec Parochiani intelliguntur exempti.
- 17 Regulares, & seculares exempti curam animarum exercentes, in concernentibus curam subsunt jurisdictioni Episcopi.
- 18 Exempti tam seculares, quam regulares Sacramentum aliquod de facto administrantes, & in aliis casibus hic expressis an sint subijcendi jurisdictioni, & visitationi Episcopi diocesanis, & num. seq. usque in fin.

- 19 Constitutionis Gregorii XV. de exemptorum privilegii origo, & compilatio, & num. seq. usque in finem.
- 20 Regulares curam animarum non exercentes, sed aliquod sacramentum administrantes, ex Conc. Trid. non subsunt Episcopo.
- 21 Regulares prædicantes absque licentia, vel benedictione Episcopi, aut Episcopo contradicente, in vim Concilii non ab Episcopo, sed à suis Superioribus regularibus sunt puniendi.
- 22 Item si audiant confessiones personarum secularium sine Episcopi examine, & approbatione.
- 23 Jurisdicção multoties conceditur ad cognoscendum, non autem ad exequendum, vel per noscitur distringendum.
- 24 Laicus effectus Clericus, vel Monachus, post commissum delictum subest judici seculari prævenienti quoad bona, sed non quoad personam.
- 25 Jurisdicção contentiosa in exemptos non censetur tributa nisi in casibus in jure expressis.
- 26 Regulares administrantes laici Sacramenta extreme unctionis, Eucharistia, vel Matrimonii absque parochi licentia, an sint excommunicati.
- 27 Executio est pars jurisdictionis.
- 28 Regulares audientes confessiones Monialium ipsis subiectarum, aut bona Monasteriorum earumdem Monialium administrantes, non subsunt Episcopi jurisdictioni in vim Conc. Trid.
- 29 Exempti delinquentes circa clausuram, vel personas intra septa degentes, vel administrationem monialium an ab Episcopo puniri valeant.
- 30 Abbatisse electioni an Episcopus interesse possit.

Cum Capella. Ratione unius beneficii dicitur ille subiectus, qui ratione alterius censetur exemptus. Hoc dicit secundum Joann. Andr. Butr. Cardinal. & alios communiter. Vel aliter, & melius secundum Abbatem: Exemptus ratione certæ rei loci, non censetur exemptus respectu alterius rei, vel loci, Sunt duæ partes. In prima ponitur querela. In secunda provisio, ibi, Quocirca.

Nota primò privilegium concessum personis cum adjectione loci, puta Canonici talis Ecclesiæ, non esse merè personale, nec merè reale; sed personale, ad locum tamen determinatum, & restrictum, secundum Anton. de Butr. hic n. 3. & Marian. Socc. n. 4. in 4. notab. Et quidem

ex eo, quod sit personale, resultat, ut exemptus alicujus Ecclesie Canonice, vel Clerici. Ecclesia ipsa non censetur exempta, ut per Innoc. & Holt. in princ. Jo. Andr. num. 1. vers. Per hoc tamen. & Anchar. n. 2. in 2. notab. & est hodie expeditum in e. Per exemptionem, §. Verum infra ead. lib. 6. Et ex eo quod sit determinatum ad certum locum, resultat, ut sit exemptus extra illum locum delinquant, privilegium exemptionis ei non suffragatur, ut hic patet, & notant Burr. & Abb. uterque n. 2. in 1. notab.

Secundo nota de jure communi posse quem habere Canoniam cum beneficio curato, quod tamen intellige, ut notatur in cap. De multa in sine de preben. in cap. pu. Gratia de rescript. in 6. & in cap. 1. de consensu. cod. lib. secundum Joann. Andr. hic num. 2. Cardin. in princ. vers. Nota quem posse tenere beneficium curatum cum Canoniam, Achar. num. 3. in 2. notab. & Abb. num. 4. in ultim. notab. quod tamen non probat hæc liquera, quia factum narrat secundum Jo. Andr. num. 2. vel isti Canonici habebant Parochiales ex dispensatione, prout hunc textum intelligit Holtien. in c. Extripanda d. n. 15. vers. Quarto ratione dispensationis supra de preb. Sed quidvis sit de jure communi, hodie ex Cone. Trid. Canonicius est incompatibilis cum beneficio curato, cum utrumque personale residentiam requirat, ut in c. 4. sess. 7. & in c. 17. sess. 24. juncto c. 12. ejusdem sess.

Tertio nota Capellas Principum, & Capellanos ibi administrantes subesse locorum Ordinariis, non autem magistris Capellarum: nam & ipsi Principes in spiritualibus subsumt Episcopos diocesanos, ut in c. Omnes Principes, §. cap. Solite de major. & obed. c. Dico sunt 195. dist. ergo multo magis Clerici Capellani, & ipsa Capella, secundum Abb. hic num. 3. & Marian. Socc. eod. num. in 3. notab. Episcopus enim fundat intentionem super exercitio jurisdictionis ordinariæ in tota diocesi, & in qualibet ejus parte ut lo. q. 1. per totam, cap. Omnes basilica 16. q. 7. cap. Cui Episcopus de offic. ordin. lib. 6. Caputa. dec. 201. par. 2. Seraphin. dec. 1124. Sed consilio de privilegio exemptionis servanda erit dispositio hujus Decretalis, quam Concilium Tridentinum non fultit, excepta visitatione, quam potius præferat, ut in cap. 11. sess. 24. ibi, Et quoad Capellanos regios, juxta Constitutionem Innocentii III. que incipit. Cum Capella.

Dixi, Excepta visitatione, quia d. cap. 11. habet locum extra visitationem tantum: unde Capella regia, carumque Capellani quantumcumque gaudeant prerogativa exemptionis, poterunt nihilominus visitari ab Episcopo loci ex decretis cap. 4. sess. 6. & cap. 6. sess. 25. ut Sacra Congregatio alias declaravit: nam cum quidam Sacerdos Regius Capellanus vocatus ad iudicium coram Ordinario loci postulasset fermitati ad Capellam majori sub preteritu exemptionis, de qua habetur in Concilio cap. 1. sess. 24. Sacra Congregatio censuit cap. 6. sess. 25. & c. 4. sess. 4. comprehendere Capellas regias, utramvis in privilegio esset dictum, ut non possent visitari ab Ordinariis, quia cum d. c. 6. deroget etiam fundationi, & immemorabili, censetur derogare illis privilegiis. Non obstat, quod privilegia regia non censentur sublata, nisi in specie dicatur; quia fallit in lege generali, & quando Concil. voluit exprime-re, expressit: istud autem c. 11. non procedere in actu visitationis, & sic intelligendum, quando extra visitationem Ordinarius vult procedere.

Quarto nota exemptionem aliquando concedi non generaliter, sed super certo articulo, prout hic erat, quia Canonici Capelle Ducis Burgundie non fuerunt plene in omnibus exempti a jurisdictione Ordinarii, sed in hoc tantum, ut non possent suspendi, interdici, vel excommunicari. In aliis ergo puniri poterunt, quia exemptio ad illum articulum non extenditur, secundum Innoc. hic num. 1. vers. Item nota; unde Abb. Antiq. sic ponit actum brevem, videlicet: Secundum privilegium formam tantum quis privilegiatus censetur: ergo privilegia verbaliter diligenter ponderanda, cap. Porro supra ead. propter varias exemptionum formas, de quibus in c. 5. Papa infra eodem lib. 6. & cum sint contra jus commune, ad consequentiam non sunt trahenda, sicut nec jus singulare, ut lo. Quod vero, ff. de legib. secundum Pet. de Anchar. hic num. 1. & Marian. Socc. n. 2.

Quinto nota posse contingere, ut quis certo respectu sit ab Ordinario exemptus; & alia ratione sit eisdem

subiectus, & sic una, & eadem res, vel persona diversis respectibus, seu quantitatibus potest diverso jure censerij, concordat caput. Cum olim, & quod ibi not. supra de re judic. incap. Ex litteris supra de probat. & in l. Si Consul. ff. de adopt. & in cap. Raynurus, & in cap. Raynaldus, supra de testam. Quod nota ad limitationem regulæ, que habetur incapit. Frater noster 16. quest. 1. cap. cognovimus 12. quest. 2. & cap. Cum in tua de decim. & alterius regulæ de qua in l. Si duobus, ff. de statu liber. ut hic plenius declarat glo. 1.

Ultimo nota exemptum ratione Canoniceatus, si obtineat Parochialem Ecclesiam, respectu ejusdem Parochialis, & sic in his que cura animarum, & Sacramentorum administrationem concernunt, Ordinarium jurisdictionem declinare non posse: nam exemptus ratione rei non exemptus subiecit jurisdictioni ordinarij, ad hoc caput. Quoniam infra ead. & cap. 8. ult. in verb. Quoad hoc eod. tit. lib. 6. secundum Innocent. hic num. 2. Ideoque exempta Ecclesia nec illius Presbyter, qui Parochianorum curam habet, quoad ea que ad curam eandem pertinent, nec ipsi Parochiani intelliguntur exempti, ut est casus in cap. Per exemptionem de privi. in 6. Quod apertius hodie sancitum est decreto Concilii Tridentini in cap. 11. sess. 25. de Regi. ubi tam Regulares, quam seculares animarum curam personarum secularium exercentes, monasterij, seu domibus regulibus incumbentes, immediate subiiciunt jurisdictioni visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus diocesi sunt sita.

QUÆRO, an exempti tam seculares, quam regulares Sacramentum aliquod de facto administrantes, & in aliis casibus infra scriptis sint subiecti jurisdictioni, & punitioni Episcopi.

In diocesi Gynessii nonnulli exempti etiam Ordinum Militiarum tametsi Parochiani sint, nec curam animarum suis Ecclesiis, vel Monasterijs incumbentem exercent, nec ad eam tuerentur ab Ordinario examinati, & approbati, tamen uti Parochi de facto, & abique ulla ipsius Ordinarij licentia sæpius matrimonium solemnizant. Et cum Cardinalis Episcopus vellet in eos non invadere, tanquam delinquentes circa Sacramentorum administrationem ex decreto Tridentini Concilii cap. 11. sess. 25. de Regular. exempti obsecrunt decretum illud ad hunc casum non pertinere; loquuntur enim de iis Regularibus, qui curam animarum exercent in monasterijs, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium: hos enim subiecit Episcopo diocesano in his, que dicuntur curam, & Sacramentorum administrationem concernunt. At hoc casu exempti, qui matrimonium interfectur, id non egerunt ratione curæ animarum. At propterea ob delictum quomodolibet non a Diocesano, sed ab eorum Superioribus Regularibus puniendi, ad suorum privilegiorum præsertim. Quammodum Regulares quamvis prohibeantur in Ecclesiis, qui tui Ordinis non sunt, predicare abique Episcopi licentia, & in Ecclesiis sui Ordinis non petita ab Episcopo benedictione, aut Episcopo contradicente, ex ejusdem Concilii decretis c. 2. sess. 25. & c. 4. sess. 23. tamen si Congregatio Concilii declaravit eos, si contulerint, non posse ab Episcopo puniri, sed a suis Superioribus duntaxat. Quando enim Concil. voluit attr buere Episcopo facultatem compellendi, aut puniendi Regulares exemptos, id discretis verbis expressit, patet in c. 13. sess. 25. de Regular. hic Exempti autem omnes Clerici, sive seculares, sive regulares ad publicas processiones vocati accedere compellantur.) in c. 3. sess. 6. in c. 4. & 14. sess. 25. de regul. atque albi. Quod non fecit in d. c. 2. & 4. ubi verba non dirigitur in Episcopum, nec datur illi facultas coercendi, sed simpliciter prohibito regularibus.

Et similiter quantumvis decreto c. 15. sess. 23. cautum sit, nullum Presbyterum etiam Regularem posse confessiones secularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochialis beneficium habeat, aut ab Episcopo approbetur: tamen Regulares non curatos, qui de facto confessiones secularium audiant absque Episcopi examine, & approbatione, si Congregatio censuit non ab Episcopo, sed a suis Superioribus esse puniendos nec ad hunc casum pertinet decretum d. c. 11. quod loquitur de exercitibus curam animarum monasterijs incumbentem. Nec s. Per exemptionem infra eodem lib. 6. que loquitur de Pres-

Presbytero, qui Parochianorum curam habet: Sicut neque ad hunc casum pertinet decretum d. cap. 11. *sess. 24.* quod subijcit exemptos jurisdictioni ad præscriptum hujus Decretalis, cum hæc loquatur de exemptis, qui Ecclesiis Parochialibus præficiuntur. Unde eodem modo contendunt Regulares non posse ab Episcopo coerceri supradictos, qui de facto matrimonia solemnizant. In multis enim casibus jura data potestatem cognoscendi, sed non exequendi, ut l. *A Divo Pio, ff. de re judic. glo. 1. in Clem. 1. de foro competen.* & inter non subditos non est bona contentio: Episcopus habet jurisdictionem: ergo & personalem distractionem, ut ait Anchar. in cap. *Et qua sub num. 17. de regul. jur. in 6.* Ideoque laicus effectus Clericus, vel Monachus post commissum delictum, licet quoad bona subdit jurisdictioni iudicis secularis prævenientis; non tamen potest ab eo personaliter distringi, aut puniri, secundum opinionem Jo. Andr. communiter receptam in c. *Unica supra de obligat. ad ratiocin.* Et similiter et si iudex laicus quandoque de causis Clericorum cognoscatur, tamen coercere personas Ecclesiasticas, vel ipsorum bona per executionem realem non potest sine mandato Episcopi, cap. *Ux fame de sent. excomm.* Anchar. in d. cap. *Et qua sub num. 17. vers. Item licet territorium.* Præsertim verò, quia actus concedendi licentiam interveniendi matrimonii celebrandis, prædicandi in Ecclesiis suis, vel alterius Ordinis, & confessionis audiendi, sunt voluntariæ jurisdictionis, à qua non rectè inferatur ad jurisdictionem coercendic, quæ est contentiosa, & quæ nunquam censetur tributa in exemptos, nisi in casibus à jure expressis, ut per Joan. Andr. Gem. & Franc. in cap. *Episcoporum de privil. in 6.* Unde in simili quamvis in Clem. 1. *de sent. excomm.* Regulares utrumque exempti jubeantur servare interdicta Ordinariorum: tamen si interdicta non servaverint non propterea ab eis puniri possunt, secundum Vitalin. ibi post Paul. num. 92.

Hæc cùm à Cardinali Episcopo ad S. Congregationem delata fuerint, visa sunt egere speciali Sedis Apostolicæ remedio: nam etsi verba Concilii sint clara, ideoque non admittant interpretationem, aut conjecturam voluntatis; absurdum tamen esset, ut melioris conditionis sint, qui de facto nulla auctoritate suffulti unum, vel plura Sacramenta administrare præsumunt, quam qui illa administrant ratione curæ, prævio examine, & approbatione Episcopi, cùm præsertim ex Clement. *Quia contingit de privil.* Religiosi qui Clericis, aut laicis Sacramentum Unionis extreme, vel Eucharistiæ administrare, matrimoniave solemnizare præsumperint, non habita (sper his parochialis Presbyteri licentia speciali, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi; & locorum Ordinarii postquam de hoc sibi confiterit, possint eos excommunicatos facere publicè denuntiare, licet hæc pœna excommunicationis quoad matrimonia fuerit postea sublata decreto Tridentini Concilii cap. 1. *sess. 24. de reform. matrim.* quod fuit contentum sola pœna suspensionis, ut alias S. Congregatio declaravit. Sed nihilominus ex d. c. 1. nulla atque irrita sunt matrimonia, ut proponitur, celebrata. Et valde absurdum videretur, ut cùm hæc concernant animarum salutem, & spectent ad curam, & sollicitudinem Episcopi, ipse habeat manus ligatas, & officium suum hac in parte exequi non possit, cùm exequutio sit pars jurisdictionis, c. *Si Delegatus de off. Deleg. in 6.* & notat Jo. de Anan. in cap. *Significasti in fin. supra eod. tit. Ad hoc cap. Quia frater 7. qu. 1.* & quod per illum textum notat Innoc. in cap. *Ad aures num. 2. supra de tempor. ordinat.* ubi ait: Vani capitis esset, qui diceret Prælatum non posse præcipere sine causæ cognitione, & maxime in his, quæ pertinent ad suum officium: & sequitur ibi Joan. de Anan. ante num. 4. Ob quam rationem visa sunt etiam egere speciali provisione duo inconvenientia superius relata de Regularibus, qui prædicant verbum Dei sine Episcopi licentia, vel benedictione, aut Episcopo contradicente, ac de iis, qui de facto secularium confessiones audiunt sine examine, & approbatione Episcopi; ideoque expedire, ut si Sanctissimo placuerit, aliquid addatur ad prædicta Concilii decreta, & per generalem Constitutionem detur Episcopo facultas coercendi exemptos tam sæculares, quam regulares, qui in prædictis casibus quoquomodo delinquant, itaut sine animarum curam personarum secularium monasteriis, seu domibus re-

gularibus incumbentem exerceant, sive aliàs Ecclesiasticæ Sacramenta, aut unum ex illis ministrant previa Episcopi licentia, & approbatione, sive quoquomodo in dictæ curæ exercitio; aut in eorumdem Sacramentorum, vel allicujus ex illis administratione de facto se ingerant in his que hujusmodi curam, seu administrationem concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni Decretalis Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati plene in omnibus subijciantur. Et similiter habeat Episcopus auctoritatem puniendi quoscumque exemptos tam sæculares, quam regulares, qui in alienis Ecclesiis, aut que suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia, & in Ecclesiis suis, aut suorum Ordinum non perita Episcopi benedictione, aut ipso contradicente prædicare præsumperint.

Paulò post Cardinalis Ludovisus restitit in S. Congregatione Episcoporum Regularium abusus circa monasteria Monialium eis subjectarum, & cùm deliberatum esset de remediis, Cardinalis Ubaldinus restitit in S. Congregatione Concilii compilari Constitutionem circa privilegia Regularium, qui delinquant in administratione Sacramentorum, & prædicant absque Episcopi licentia, vel benedictione, aut Episcopo contradicente: & ne leges multiplicentur, proposuit esse ete, ut in eadem Congregatione agatur de aliqua provisione etiam quoad monasteria Monialium, & hoc quoque caput inferatur in eadem Constitutione, quod & reliqui omnes probantur.

Itaque cùm de his deliberatum esset in S. Congregatione Concilii habita die 17. Decembris 1622. tametsi monasteria Monialium Regularibus subjectarum non subint Episcoporum jurisdictioni, sed iusta sint à Concilio relinqui sub eorumdem Regularium cura, & custodia, in c. 8. & 9. *sess. 25. de Regul.* & propterea Episcopi nullam habeant auctoritatem in Regulares, qui eadem monialium confessiones audiunt, aut in eorumdem monasteriorum administratores, ut alias S. Congregatio declaravit: quia tamen experientia docuit valde expedire Ecclesiasticæ disciplinæ, ut Diocesani circa hæc, & alia infra scripta aliquam habeant facultatem; Patres censuerunt Constitutioni, ut proponitur, publicandæ addendum esse; (Ut Episcopi habeant auctoritatem approbandi Confessarios tam sæculares, quam regulares Monialium regularibus subjectarum, eosque confessarios, & administratores ex legitima causa amovendi, saltem ubi Superiores Regulares ab Episcopo admoniti eos amovere detrectaverint, ad exemplum c. 8. & c. 14. *sess. 25. de regul.* ubi in casibus ibi expressis regulares subijciantur Episcopis in casum negligentia superiorum.)

Deinde etsi exempti in concernentibus clausuram monasteriorum Monialium etiam Regularibus subjectarum subint Episcoporum jurisdictioni tam ex dispositione juris communis, c. *Periculoso, de statu regul. in 6.* quam Conc. Trid. in c. 5. *sess. 25. de regul.* tamen huic decreto censuerunt addendum esse, ut exempti tam sæculares, quam regulares si deliquerint circa clausuram, aut circa personas intra septa degentes, vel circa bonorum administrationem eorumdem monasteriorum, ab Episcopo loci tamquam Delegato Sedis Apostolicæ puniri possint.

Postremò tribuendam esse Episcopis facultatem in electionibus Abbatiarum præsidendi in parte Superioribus regularibus.

Quæ omnia cùm Sanctissimo D. N. relata fuissent, placuit Sanctitati suæ, ut fieret Constitutio, & compilaretur in S. Congreg. Concilii.

Itaque injunctum est mihi, ut super his minutam Bullæ consicerem, ac per manus deferrem, quæ tandem singulis articulis accuratè discussis, & à Sanctitate sua approbatis, promulgata fuit in hæc, quæ sequitur, formam.

GREGORIUS EPISCOPUS.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Inferuabili Dei providentia Universalis Ecclesie regimini, meritis licet imparibus, præfidentes, pastoralis nostræ sollicitudinis partes esse dignoscimus, in eam curam præcipuè incumbere, ut à dignis, & probatissimè sacerdotibus sanctè administrantur Ecclesiastica Sacramenta; atque ut virginum Deofacrarum monasteria diligentissimè custodiantur, & viri assumantur idonei ad prædicationis officium salubriter exequendum. Sanè Tridentina Synodus decretis provide cautum est, nullum presbyterum, etiam regularem, posse confessiones secularium, etiam sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopo per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis deur, obtineat: Necnon ut in monasteriis, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum monasteriorum seu locorum familia, persona tam regulares, quam seculares ejusmodi curam exercentes, subsint immediatè in his, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius diocesi sunt sita: Itemque ut Episcopi universi sub obstaculo divini iudicii, & interminatione maledictionis æternæ in omnibus monasteriis sibi subiectis ordinariis, in aliis verò Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maxime procurent; inobedientes, atque contradicteores per censuras ecclesiasticas, aliasque penas, quacumque appellatione postposita, compescerent: Atque ut regulares in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare volentes, se coram Episcopo presentent, & ab eis benedictionem petere teneantur: in Ecclesiis, verò, quæ suorum Ordinum non sunt, nullo modo prædicare possint sine Episcopi licentia; contradicente autem Episcopo, nulli, etiam in suorum Ordinum Ecclesiis, prædicare præsumant. Verùm quia experientia compertum est, ecclesiastici regimini rationes postulare, ut decretis ejusmodi aliquid adjungatur, natura deliberatione nostræ, & certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac generali, ac perpetuè valitura Constitutione decernimus, statuumus, & declaramus, ut deinceps tam regulares, quam seculares quomodolibet exempti, si ve animarum curam personarum secularium monasteriis, seu domibus regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel beneficiis sive regularibus, sive secularibus incumbentem exercent; sive alias Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent, prævia Episcopi licentia, & approbatione; sive quoquo modo in dicte curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione de facto absque ulla auctoritate se ingerant, in his, quæ ejusmodi curam, seu administrationem concernunt, omnimoda jurisdictioni, visitationi, & correctione diocesani Episcopi, tamquam Sedis Apostolicæ delegati, plenè in omnibus subijciantur. Ad hæc tam regulares, quam seculares hujusmodi nullis privilegiis, aut exemptionibus tueri se possint, quominus, si deliquerint circa personas intra septa degentes, aut circa clausuram, vel circa bonorum administrationem monasteriorum Monialium, etiam regularibus subiectarum, ab Episcopo loci, similiter tanquam ad hæc Sedis Apostolicæ delegato, quoties, & quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeant. Confessores verò sive regulares, sive seculares, quomodocumque exempti tam ordinarii, quam extraordinarii ad confessiones Monialium, etiam regularibus subiectarum, audiendas nullatenus deputari valeant, nisi prius ab Episcopo diocesano idonei iudicentur, & approbationem, quæ gratis concedatur, obtineant. Sed & administrantes bona ad ejusmodi monasteria Sanctimonialium, ut presertim etiam regularibus subiectarum, pertinentia, sive regulares extiterint, sive seculares, quomodolibet exempti, Episcopo loci adhibitis etiam superioribus regularibus singulis annis

rationes administrationis, gratis tamen exigendas, reddere teneantur, ad idque juris remediis cogi & compelli queant. Liceatque Episcopo ex rationabili causa Superiores regulares admonere, ut ejusmodi confessores, atque administratores amoveant: itaque superiores id facere detrectantibus, aut negligentibus, habeat Episcopus facultatem prædictos confessores, & administratores amovendi quoties, & quando opus esse iudicaverit. Et similiter possit Episcopus, una cum superioribus regularibus, quarumcumque Abbatissarum, Priorissarum, Præfectarum, vel Præpositarum eorumdem monasteriorum, quocumque nomine appellantur, electionibus per se, vel per alium interesse, ac presidere; absque ulla tamen ipsorum monasteriorum imperisa. Ac demum habeat Episcopus tamquam dicte Sedis delegatus, auctoritatem coercendi, ac puniendi quoscumque exemptos tam seculares, quam regulares, qui in alienis Ecclesiis, aut que suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia; & in Ecclesiis suis, aut suorum Ordinum non petita illius benedictione, aut ipso contradicente, prædicare præsumperint. Itaut Episcopi in supra scriptis casibus, & in prænominas personas in præmissis omnibus, & singulis, aut circa ea quoquo modo delinquentes, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, per censuras ecclesiasticas, aliasque penas, ut ejusdem Sedis delegatus, procedere, omnemque jurisdictionem exercere libere, & licite valeant. Decernentes sic per quoscumque iudices quavis auctoritate fungentes etiam Sacri Palatii Auditores, necnon Sancti Romane Ecclesie Cardinales, sublaicis, & eorum cuilibet, quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiti debere; irritum quoque, & inane sit secus super his à quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum, atque Ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Militiarum, etiam Sancti Joannis Hierosolimitani, Congregationum, Societarum, ac cuiusvis alterius instituti, etiam necessariò, & in individuo exprimentis, Monasteriorum, Conventuum, Capitulorum, Ecclesiarum, & aliorum quorumcumque tam secularium, quam regularium locorum, necnon illorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus, etiam immemorabilibus: exemptionibus quoque, indulgentiis, & privilegiis, etiam in corpore juris clausis, aut ex eaut, & titulo oneroso, vel in limine foundationis concessis, etiam Mari Magno, seu Bulla aurea, aut alias nuncupatis, Conservatorum depurationibus, eorumque, atque aliis inhibitionibus, quibus Episcopi deferre minime teneantur; & quibusvis aliis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis; necnon irritantibus decretis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut alia quomodolibet, etiam per vicam communicationi, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis; etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, & formis, specialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausula generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma servanda esset, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso. & forma in illis tradita observata, inserti forent, presentibus per expressis habentes, quibus quoad ea, quæ eisdem presentibus advertantur, & aliis in suo robore permanentis, specialiter, & expressè derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Ceterum quia difficile foret presentes litteras ad singula quæque loca deferri, ut ex tamen omnibus innoteant, mandamus illas ad valvas Lateranen. & Principis Apostolorum de Urbe Basilicarum, atque Cancellarie Apostolicæ, & in acie Campifloræ publicari, & inibi affigi, & per aliquod temporis spatium dimitti, eisque detractis, eorum exempla in loco relinqui. Ac volumus, ut eorumdem presentium litterarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Prælati, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, in iudicio, & extra illud ubi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsi originibus adhiberetur, si forent exhibite, vel ostentat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc partem nostræ

noſtrorum ſtatuti, declarationis, decretorum, derogationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ M. DC. XXII. Nonis Februarii, Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

V. Dat.

S. de Urſinis.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

DECLARATIONES ALIQUOT SACRÆ Congregationis Concilii

*Super Conſtitutione ſancti. mem. Gregorii XV. de
exemptorum privilegiis, &c.*

- I. **P**oſita ejuſmodi Conſtitutione, dubitatur, an liceat Episcopis viſitare altaria regularium Eccleſiarum, quibus cura animarum perſonarum ſecularium non incumbit, aut loca, ubi in iſdem Eccleſiis aſervatur Sanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum, vel ubi audiuntur confeſſiones perſonarum ſecularium.
- II. An Episcopis poſſint regularibus præſcribere, ut certis tantum in locis, ac temporibus, aut certarum perſonarum confeſſiones audiant, vel alias illorum privilegia reſtringere, ac moderari in Sacramentis adminiſtrandis.
- III. An facultas Episcopis per Conſtitutionem attributa in exemptos tam ſeculares, quam regulares, intelligatur etiam tributa in perſonas nullius diœceſis.
- IV. An eadem facultas competat inferioribus Prælatiſ, proprium territorium, ac iurisdictionem quaſi Episcopalem habentibus.
- V. An per eandem Conſtitutionem in illis verbis, Poſſit Episcopis unâ cum ſuperioribus regularibus quarumcumque Abbatiffarum, &c. electionibus per ſe, vel per alium intereſſe, ac præſidere; juſ Abbatiffas confirmandi Episcopis attributum, cenſetur.
- VI. An Conſeſſores Monialium ante editam Conſtitutionem deputati, debeant ab Episcopo examinari, & approbari.
- VII. An Superiores regulares ſimiliter ante ipſius Conſtitutionis publicationem electi, ſeu deputati, alia indigeant Episcopii approbatione pro confeſſionibus Sanctimonialium ſibi ſubjectarum audiendis.
- VIII. An Confeſſiones, quas audiunt superiores regulares electi, ſeu deputati, vel confirmati, poſt publicationem, & ſcientiam tenoris dictæ Bullæ, non obſtante Episcopii approbatione, ſint nullæ, atque irritæ, necne.
- IX. An regulares generaliter ab Episcopo approbati ad confeſſiones perſonarum ſecularium audiendas, cenſentur etiam approbati ad audiendas confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum.
- X. An regulares ad audiendas confeſſiones Monialium unius monaſterii ab Episcopo approbatus, confeſſiones Monialium alterius monaſterii audire poſſit.
- XI. An Conſeſſores regulares extraordinarii ſemel ab Episcopo deputati, & approbati ad audiendas Monialium confeſſiones pro una vice infra annum ad præſcriptum Sacri Concilii Tridentini, poſſint, virtute dictæ approbationis, pluries tamquam Conſeſſores extraordinarii eorundem confeſſiones audire abſque nova Episcopii licentia.
- XII. Cùm in eadem Conſtitutione ſtatutum ſit, ut liceat Episcopo ex rationabili cauſa Superiores regulares admonere, ut amoveant Conſeſſores Monialium, atque adminiſtratores bonorum ad eorundem Monialium monaſteria pertinentium, iſque Superioribus id facere detrectantibus, habeat Episcopus facultatem prædictos Conſeſſores, & adminiſtratores amovendi, quoties, & quando opus eſſe judicaverit: an ejuſmodi cauſam Episcopus Superioribus regularibus ſignificare teneatur.
- XIII. An eadem Conſtitutio, qua parte ſupponit Episcopii ju-

Proſp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

iurisdictioni regulares delinquentes circa perſonas degentes intra ſepta Monasteriorum Monialium, aut circa clauſuram, vel bonorum adminiſtrationem eorundem Monasteriorum, habeat locum in omnibus delictis, an verò ſolum in notoriis, & cum ſcandalo populi.

*SAC. CONGREGATIO CARDINALIUM Concilii
Tridentini Interpretum conſuit, Conſtitutionem ſan. me.
Greg. XV. de exemptorum privilegiis, nequaquam ſubjicere
Regulares exemptos, quibus cura animarum perſonarum
ſecularium non incumbit, Episcoporum iurisdictioni in his,
qua Sacramentorum adminiſtrationem concernunt, niſi
cùm in Sacramentis perſonis ſecularibus adminiſtrandis
iidem Regulares delinquant: ac propterea*

Ad primum dubium reſpondit, Episcopis non licere in vim ejuſdem Conſtitutionis viſitare altaria Eccleſiarum Regularium, quibus non incumbit animarum cura perſonarum ſecularium, nec loca, ubi in iſdem Eccleſiis aſervatur Sanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum, vel ubi confeſſiones perſonarum ſecularium audiuntur.

Ad II. Hac in parte Conſtitutionem nihil novi juris induxiſſe, nec ullam novam auctoritatem Episcopis in Regularibus attribuiſſe: idèquæ in vim ipſius Conſtitutionis non poſſe Episcopos Regularibus præſcribere, ut certis tantum in locis, ac temporibus, aut certarum perſonarum Confeſſiones audiant, vel alias illorum privilegia in Sacramentis adminiſtrandis reſtringere, aut moderari. Quòd ſi aliudè Episcopis hujusmodi facultas competat, illam non fuiſſe ab eadem Conſtitutione ſublaram.

Ad III. Cenſuit ejuſmodi facultatem non intelligi tributam Episcopis in perſonas nullius diœceſis.

Ad IV. Non competere.

Ad V. Jus confirmandi Abbatiffas minimè fuiſſe Episcopis per Conſtitutionem attributum.

Ad VI. Conſeſſores quidem extraordinarios Monialium nullatenus poſſe poſt Conſtitutionem illarum Confeſſiones audire, niſi prius ab Episcopo diœceſano idonei judicentur, & approbentur: Ordinarios verò Conſeſſores ante Conſtitutionis publicationem deputatos poſſe, durante triennio ab eorum deputatione inchoando, pergere in Confeſſionibus Sanctimonialium audiendis, abſque alio examine, & approbatione Episcopii. Quòd ſi contingat, ut illorum facultas à Sede Apoſtolica ultra triennium prorogetur, tunc debere eos ab Episcopo examinari, & approbari.

Ad VII. Superiores Regulares electos, ſeu deputatos ante ipſius Conſtitutionis publicationem, quibus alioquin facultas competat audiendi Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum, poſſe, durante eorum officio, pergere ſine alia Episcopii approbatione in Confeſſionibus audiendis illarum tantum, qua ſpontè, ac proprio motu id ab eis petierint. At verò eos, qui poſt Conſtitutionem eligentur, aut quoquomodo deputantur, vel qui in eorum officiis, ſeu dignitatibus, expleto jam tempore à Conſtitutionibus ejuſque Ordinis, vel aliis legitime præſinito, ad aliud tempus confirmabuntur, nequaquam poſſe Sanctimonialium Confeſſiones audire, niſi prius à Diœceſano Episcopo idonei judicati, atque approbati fuerint.

Ad VIII. Confeſſiones hujusmodi nullas, atque irritas eſſe.

Ad IX. Regulares generaliter ab Episcopo approbatos ad Confeſſiones perſonarum ſecularium audiendas, nequaquam centies approbatos ad audiendas Confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum; ſed egere quoad hoc ſpeciali Episcopii approbatione.

Ad X. Regularem ad audiendas Confeſſiones Monialium unius monaſterii ab Episcopo approbatum, minimè poſſe audire Confeſſiones Monialium alterius monaſterii.

Ad XI. Conſeſſores extraordinarios ſemel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium Confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſe pluries in vim approbationis ejuſmodi illarum Confeſſiones audire; ſed ab Episcopo toties eſſe approbandos, quoties caſus deputationis contigerit.

Ad XII. Non tenet ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus; sed hoc relinqui arbitrio, & prudentiæ Episcoporum, quorum conscientiam Sacra Congregatio serio oneravit, ne facultate sibi hac in parte attributa quomodolibet abutantur, ejus rei in districto Dei iudicio rationem reddituri.

Ad XIII. Constitutionem habere locum in omnibus delictis, non autem in notoriis tantum, & cum populi scandalo.

Que Sacre Congregationis responsa ad se relata felic. record. Gregorius XV. & Sanctiss. D.N. Urbanus VIII. in omnibus approbaverunt.

A. Card. Cactanus.

Prosper Fagnanus S. Congreg. Secr.

DE PRIVILEGIIS, &c.

Idem Innocentius III. Ausonen. Episcopo.

CAPUT XVIII.

EX parte tua fuit quaesitum, utrum Clerici & laici, qui litteras protectionis ostendunt, in quibus personæ suæ expresse nominæ, cum omnibus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur, à jurisdictione Episcopi dioecesani sint exempti? Nos autem tibi respondemus, quòd per litteras hujusmodi, ab Episcoporum suorum potestate minime subtrahuntur,

S U M M A R I U M.

- 1 **R**efectio generalis personæ tantum, aut personæ, & rerum sub protectione Papæ, non eximit personam, nec res à jurisdictione Episcopi.
Exemptio alia est merè personalis, alia localis, vel mixta, ibid. vers. Secundò nota.
Referendarii utriusque, vel alterius Signaturæ, eorumque familiares, an etiam ratione delicti, seu contractus, aut res, de qua contractus ipsos agitur, sint exempti ab Ordinariorum jurisdictione, & n. seq. usque in fin.
- 2 Referendariorum exemptio à jurisdictione Ordinarii ex Bulla Pauli III. an sublata fuerit ex cap. 1. sect. 24. Conc. Trident. n. 2. usque ad n. 12.
Distinctio, hujusmodi, similitudinem inducit, & per similitudinem demonstrat, n. 2. vers. Et quoad hoc.
- 3 Referendarii sunt ceteris officialibus, & ministris Curie digniores, & cur. n. 3.
- 4 Referendarii non habent simpliciter titulum honorarium, sed officium, & in quibus consistat, & n. 21.
- 5 Referendarii qualiter, & quando admittantur ad Signaturam Justitiæ, vel Gratiæ.
- 6 Litteræ Apostolicæ quando dicantur gratiam, vel justitiam continere.
- 7 Exemptionis indultum Referendariis concessum est ex debito justitiæ in remunerationem laborum, quos sustinent pro servitio Sedis, Apostolicæ, & universalis Ecclesiæ utilitate.
- 8 Concilii Tridentini decretum cap. 11. sect. 24. procedit in causis criminalibus tantum, non autem in civilibus.
- 9 Ratio in proæmio posita restringit dispositionem generalem ad limites ipsius rationis.
- 10 Eugeniænæ Constitutioni quoad obtinentes beneficia non fuit derogatum à Concilio Tridentino, nisi in causis criminalibus.
- 11 Protonotarii Apostolici ex privilegio desiderantes habitum, & rochetum, non possunt in prima instantia coram Ordinariis locorum conveniri in causis civilibus summam 25. ducatorum auri de Camera excedentibus.
- 12 Referendariorum, eorumque familiarium exemptio ex Bulla Pauli III. sublata fuit à Concilio Tridentino in cap. 3. sect. 6. & cap. 4. sect. 14.
Declaratur, n. 16.
- 13 Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati possunt procedere contra exemptos extra visitationem, si in suis Ecclesiis resideant; aliis secus.
- 14 Distinctio, quicumque, est effrenata, & comprehendit omnes etiam in sublimi dignitate constitutos, & numer. 45.
- 15 Familiarium Referendariorum exemptio, de qua in Bulla Pauli III. sublata fuit à Concilio Tridentino in favore Episcoporum residentium, & n. seq. Nec revixit per Constitutionem Sixti V. nu. 20. & 51.
Referendariorum exemptio, de qua in Bulla Pauli III. sublata est à Concilio Tridentino etiam in causis civilibus.
- 18 Referendariorum exemptionem à Concilio Tridentino sublata non suffragatur etiam ex Constitutione Sixti V.
- 19 Bulla Sixti V. qua Referendarii eximuntur à jurisdictione Ordinariorum, expenditur, & n. seq.
- 21 An eadem Bulla sustulerit decreta Concilii Tridentini quibus exempti subijciuntur Ordinariis ut Sedes Apostolica delegatis.
- 22 Papa nunquam ita eximit aliquem à jurisdictione, quin ipse possit per se, vel suos delegatos procedere.
- 23 Jurisdictione Ordinarii sublata, non censetur sublata jurisdictione per sedem Apostolicam delegata.
Declaratur, n. 25.
- 24 Exemptio à visitatione sub generali exemptione à jurisdictione non comprehenditur.
Declaratur, n. 30. & seq.
- 25 Exemptionis privilegium potius intelligi debet, ut in suo casu corrigat jus procedens, quam ut sit inane, & elusorium.
- 26 Constitutio posterior tollit decreta Concilii Tridentini contraria, etiam si eisdem Concilio specialiter non deroget.
- 27 Papa est iudex ordinarius exemptorum, & n. 48.
- 28 Exemptione à jurisdictione Ordinarii etiam in posterum concedende, quæ nullis honorariis sunt annexæ, sublatae sunt à Concilio Tridentino.
- 29 Constitutio posterior edicta motu proprio, & ex certa scientia, derogat primæ contrariæ etiam habentis clausulam derogatoriam ad futuram dispositionem.
- 30 Cardinales quatuor à Paulo III. creati per litteras in forma Brevis postejus obitum exhibitas, ibid.
- 31 Verba universalis, & geminata includunt etiam ea, quæ aliis non includerentur, & n. 44.
- 32 Legati facultas conferendi beneficia an comprehendat beneficia Papæ reservata.
- 33 Exempti Sedi Apostolicæ immediate subiecti non subijciuntur visitationi Ordinarii.
- 34 Referendarii an sint veri familiares Papæ, an verè ex privilegio, & n. seq. usque ad n. 40.
- 35 Familiaritas verè, & non silla constituitur ea commensalitate, & servitio, & n. seq.
- 36 Cardinales non sunt Papæ familiares.

Item nec Rotæ Auditores, ibid.

- 57 Familiares veri non constituuntur ex eo, quòd recipiantur à Papa in veros, ac proprios familiares, nisi insistant circa servitia, & vivant expensis illius. Constitutio Pauli III. super familiaritate Referendariorum expenditur, ibid.
- Principes potest contra veritatem fingere, sed non veritatem imitari, n. 37. vers. Et Principes.
- 38 Jus patronatus concessum à Papa cum clausula, ut sit pendè ac si esset ex fundatione, vel dotatione laicorum etiam Regum, censetur ex privilegio, & est abrogatum à Conc. Trid.
- 39 Referendarii ratione beneficiorum, que obtinent, an subsint jurisdictionis Ordinarii.
- 40 Referendariorum exemptio ab Ordinariis jurisdictione an sit restringenda, ut non habeat locum ratione delicti, seu contractus, aut rei litigiosæ, & n. seq. usque in fin.
- 41 Exemptorum due species.
- 42 Intellectus cap. Volentes, de privil. lib. 6. & n. seq. & nu. 45.
- 43 Constitutio juris veteris declaratoria novum jus non inducit, sed quod prius latebat, manifestat.
- 45 Exemptio à jurisdictione Ordinarii, quantumcumque lata, restringitur ad tres casus exemptos, in cap. 1. de privil. lib. 6.
- 46 Exempti generaliter, & indefinitè gaudent exemptione etiam cum delinquant, seu contrahunt, aut res litigiosas consistit in loco, ubi domicilium habent, quamvis idem locus exemptus non sit.
- 47 Exemptio non inducitur per solam receptionem sub protectione Sedis Apostolicæ.
- 48 Exempti à jurisdictione Ordinarii ex hoc ipso Pape sunt immediatè subjecti.
- 49 Exemptiones merè personales non sunt restrictæ ad tres casus delicti, contractus, aut rei, sed mixta tantum.
- 50 Exempti etiam si existant in loco exempto, si tamen delinquant in loco non exempto, puta projectio lapides, &c. possunt puniri ab Ordinario.
- 51 Exemptus conveniri non potest in loco domicilii, si alibi delinquat, vel contrahat, aut res litigiosa consistat.
- 52 Referendarii si obtineant beneficia Ordinarii subjecta, eorumdem beneficiorum ratione Ordinarii subjiciuntur.
- 53 Religiosus exemptus si accipiat executionem ultimæ voluntatis, pro hujusmodi executione conveniri potest coram Ordinario.
- 54 Idem si suscipiat administrationem Confraternitatis, vel Hospitalis.

EX parte, si secundo. Receptus sub protectione Papæ per hoc non censetur exemptus. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda ibi, Nos autem.

Nota primò generalem protectionem non eximere à jurisdictione Ordinarii, Butr. hic nu. 3. & Anchar. in ultim. not. atque ita hujusmodi protectio est ferè inutilis, sicut confirmatio in forma communi, ut in cap. Quia diversitatem, supra de concess. preben. Sed dicendum est in hoc proficete, quia, ut inquit gloss. in cap. Receptimus, in verb. Ad iudicium, supra eod. sic certius debetur major reverentia, quam aliis, argum. cap. Per tuas, de major. & obed. & Papa fortè citius movetur, cum iniuste gravantur, ad litteras concedendas. Dixi generalem protectionem, quia secus esset in protectione speciali, cum quis se, & sua submittit Papæ, juxta text. in cap. Ad audientiam, de appellat. ubi hanc differentiam inter generalem, & specialem protectionem ponit gloss. in verb. Nostra protectionis, Butr. & Anchar. proximè citari. Item secus esset, si aliqui reciperentur in propriis, & speciales subditos, quia per hoc censentur exempti, ut est expressum in cap. Si Papa, vers. Similiter, infra eod. lib. 6. Non sic fit in propriis, & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint suscepti: tales quippè exempti propterea non existunt, ut ibi dicitur in ver. Non sic, ubi corrigitur opinio Innocentii hic in vers. Secus autem, & ibi plene videas de pluribus exemptionum formulis.

Secundò nota nec susceptionem Ecclesiæ sub protectione Præsp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

ne Sedis Apostolicæ, nec susceptionem singularis personæ, aut personæ, & Ecclesiæ simul, importare exemptionem à potestate Episcopi. De Ecclesiâ tantum est text. in dist. cap. Receptimus, supra eodem, nisi ad iudicium percepta libertatis Romanæ Ecclesiæ census annuus confertur, ut ibi deciditur, & in d. cap. Si Papa, infra eod. lib. 6. De persona singulari, seu de persona cum rebus, est text. hic, & ita vitatur superfuitas harum Decretalium, secundum Abbatem, & Marianum Socinum. Ex quibus colliguntur duæ exemptionum species. Altera est merè personalis, cum scilicet persona ipsa simpliciter, & absolutè eximitur. Altera est localis, seu mixta, id est cum persona eximitur respectu certi loci, puta Monachus respectu Monasterii, vel Canonicus respectu Ecclesiæ, Abb. in cap. Tuarum, n. 8. supra eod.

Quid autem inter sit inter has duas exemptionum species, & an personaliter exempti, ut Capellani, & familiares Papæ, fortiantur forum diocesani ratione delicti, contractus, aut rei litigiosæ, dicam plenè in sequenti quæstione, præsertim à num. 49.

QUÆRO, an Referendarii utriusque, vel alterius Signaturæ, eorumque familiares, etiam ratione delicti, seu contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, sint exempti ab Ordinariis jurisdictione.

Paulus III. in Constitutione, quæ incipit, Debita consideratione, edita 30. Julii 1540. Referendarios multis, iisque insignibus privilegiis decoravit, licet pleraque illorum postea sublata fuerint per posteriores aliorum Pontificum Constitutiones; & inter cætera tribuit illis exemptionem à jurisdictione Ordinarii, cum, his verbis: Et nihilominus Referendarios, ac illorum omnia, & singula beneficia, & officia ecclesiastica, que obtinent, ac in futuro obtinebunt, & in illis pro tempore deservientes, ac Capellanos, familiares, & servitios suos tam presentes, quam futuros ab omni jurisdictione, correctione, visitatione, dominio, superioritate, & potestate Archiepiscoporum, Episcoporum, Prelatorum, & Ordinariis locorum quorumcumque, & iudicum etiam à dicta Sede delegatorum, aut subdelegatorum quomodolibet nunc, & pro tempore existentium eximimus, ac totaliter liberamus, ac sub B. Petri, & Sedis prædictæ, ac nostræ protectione suscipimus, nobisque, & dictæ Sedi immediatè subjectis, ac liberos, immunes, exemptos, susceptos, & subjectos omnino constitimus, & declaramus, ac decernimus.

Quo posito, pro solutione quæstionis ante omnia dicendum est, an hujusmodi exemptio Referendariorum generaliter sublata fuerit ex aliquo Tridentini Concilii decreto.

Et quidem hæsitari potest primò, an fuerit sublata ex cap. 11. sess. 24. ubi decernitur, ut si quando aliquos honorariis titulis Protonotariatus, Acolythatus, Comitibus Palatini, Capellani regii, aut alius hujusmodi in Romana Curia, vel extra insignibus decorandos esse placuerit, nihil ex iis privilegiis detractum esse Ordinariis intelligatur, quominus illi, quibus ea jam concessa sunt, vel imposterum concedi contigerit, ipsis Ordinariis tamquam Apostolicæ Sedis delegatis plenè in omnibus subjecti existant.

Et quoad hoc decretum ponderanda sunt verba illa, & aliis hujusmodi, quæ aperte innuunt Concilium voluisse comprehendere non solum Protonotarios, & eos, de quibus expressè meminit, sed etiam alios consimiles; atque ita in sui latitudine videntur apta comprehendere etiam Referendarios, cum & ipsi non aliter privilegio exemptionis potiuntur, quam ratione tituli Referendariorum, cui ex indulto Sedis Apostolicæ exemptio annexa est, præsertim verò quia sunt etiam Notarii Apostolici ex privilegio inserto in superscripta Constitutione Pauli III. ita ut propterea expressè, & nominatim videantur inclusi in dist. cap. 11.

Sed in contrarium facit, quia illa dictio, aliis, posita in dist. cap. 11. importat omnimodam similitudinem ad expressa, Bart. in l. Sed & reprobari, num. 6. de excus. tut. Bald. in l. Si fugit, colum. ultim. C. de serv. fugit. Bero. conf. 41. num. 10. vol. 1. & conf. 51. num. 29. quod haberet locum, etiam si dixisset, & aliis omnibus, quia nihilominus per hæc verba generalia non venient majora, vel graviora, quam expressa fuissent, casus est in Clem. non potest, de procur. in l. fin. §. Cui dulcia, de rit. vim. & oleo leg.

Sed absque dubio procedit hoc casu, quia post verbum, *aliis*, Concilium adjecti etiam dictionem, *hujusmodi*, quæ pariter similitudinem inducit, l. Denique, ff. de pign. cap. fin. de for. compet. lib. 6. & per similitudinem demonstrat, l. Hujusmodi, de leg. 1. & post certum ordinem expressum restringit dispositionem ad id, ad quod adjectur, Feder. de Sen. conf. 25. num. 4. in fin. vers. Respondet ista Constitutio: sed supra immediate Concilium expressit habentes titulos honorarios Protonotariatus, Acolythatus, Comitibus Palatinis, & Capellanis regii: ergo per subsequen- tia verba, aut aliis hujusmodi, non comprehendit Referen- darios, quia non sunt similes expressis, sed majores. Et enim, ut inquit Sarnen. in compend. utriusque Signaturæ, num. 32. (Referendarii inter officiales Curie digniores reputantur: nam in regulis prærogativarum, & expectan- tium, primi omnium Referendarii scribuntur, deinde Pro- tonotarii participantes, tertio Correctores, postea Sub- diaconi numerarii, quarto Auditores Rotæ, postea Cleri- ci Cameræ, deinde Auditor Cameræ, & Abbreviatores aut officia sua exercentes: itaque Referendarii ab ordine litterarum consensu digniores cæteris aliis, quia primo nominantur, l. 1. & 2. ff. de Albo scrib. Et ideo dato ex- pectatarum concursu inter prædictos officiales, Papa voluit Referendarios præcedere.) Hæc Sarnen. Rationem vertit Pontificis voluerit Referendarios cæteris Officialibus anteceri, subiicit August. Aretin. in §. fin. in princip. instit. de except. quia quotidie apud principem, & in ejus presentia, imò simul cum eo officia sua exercent, opere, & consilio adjuvantes: quod alii Curie Officialis seorsim faciunt, nec ita immediate Papam juvant, & sequitur Joann. de Terrarub. in tract. primogen. fol. 108. colum. 1. & Sarnen. loc. cit. Quæ quidem ratio habetur etiam in antedicta Constitutione Pauli III. ubi, *Ut Referendarii nostri, qui præceteris Officialibus, & Ministriis nostris propinquius nobis assistunt.* Plures etiam Referendarios prærogati- vas recensit ibidem Sarnen. numero. 32. post Bart. in l. Eos, Cod. de excusat. mun. lib. 10. & Rota decif. 306. in novis, quæ est tertia, in tit. de renunc. Præterea Referendarii non habent simpliciter titulum honorarium, ut Protonotarii non participantes, & reliqui, de quibus Concilium loquitur; sed habent officium, videlicet libellos supplicatio- nis Summo Pontifici oblatos accipiendi, & causas coram ipso introducendi, seu referendi, ut inquit Speculat. in tit. de supplicat. §. 1. & ante cum Innocent. in cap. Ex literis, num. 3. vers. Et quodam libellus, de an integr. restit. Nec aliud sentit gloss. 1. in Authent. de Referendariis Sacri Palatii. col. 2. dum ait, *Referendarios esse qui sunt Advocati in Curia Principis, dictos ex eo, quod referunt vires hominum coram Principe,* & gloss. in Authent. Quomodo oporteat Episcopos, §. Non autem aliter, in fin. in verb. Referendarii, dicens, *Referendarios esse qui stant in Curia, ut præstent advocacionem venientibus, ut dicta eorum referant, quorum quidem ministerium fufus explicatur à Sarnen. in compend. utriusque signaturæ. num. 26* relatis constitutionibus, & ordinationibus Alexandri VI. & habetur in antedicta Constitutione Pauli III. & in Constitutione Sixti V. de qua infra num. 19. Et ad hujusmodi officium non assumuntur nisi cognita, & spectata virtutis viri; nec quisquam admittitur ad Signaturam justitiæ, antequam ab illius Præfecto vocatus, & congregatus ad id sex antiquioribus Referendariis examinatus fuerit, & ad hunc effectum saltem binas supplicationes seu commissiones sibi ab ipso Præfecto ex tempore porrectas proposuerit, & suffragiis eorundem sex Referendiariorum, & Præfecti collectis, taliter se gesserit, ut relatione per eundem Summo Pontifici facta, meruerit commendari, & approbari. præli- tor prius per eum in manibus ejusdem Præfecti solito juramento ad præscriptum ordinationis Alexandri VI. relate à Sarnen. loco citato; & ad Signaturam gratiæ nemini patet ascensus, nisi saltem triennio in Signatura justitiæ fuerit laudabiliter versatus: quorum etiam duodecim antiquioribus sententiæ dicendæ in ipsa Signatura Gratia facultas existit: & singuli Referendarii ante admissionem litteras Apostolicas sub plumbo super concessione sui officii Referendariatus hujusmodi tenentur expedire Datarii manu subscriptas, prout hæc habentur in eadem Sixti V. Constitutione, hæc usque ad tempora Alexand. VI. fierent solo verbo, ut per Sarnen. ubi supra, num. 27. Hujus autem officii contemplatione fuit illis concessum

exemptionis privilegium, ut constat ex prædictis Consti- tutionibus Pauli III. in princ. & Sixti V. in vers. Cæterum Referendarii. Et hac ratione ab eodem Paulo III. Prælati, ac etiam familiares, continui commentales de clarantur, & excellentiæ dignitate sublimantur: quæ quidem omnia, & alia plura, quæ in eisdem Extravagan. exarantur, nullatenus congruunt his, qui simplices titulos honorarios obtinent à Sede Apostolica: unde sequitur ut Referendarii minime comprehendantur in dist. cap. 11. sess. 24. sub illis verbis, & aliis hujusmodi, quæ sunt repetitiva similibus, ut ostensum est supra.

Et confirmatur, quia quando in lege, aut canone sunt enumeratæ minores, aut inferiores personæ, non possunt postea sub generali clausula, quæ subnectitur, majores seu superiores includi, cap. Sedes, & ibi Ant. de Butr. nu. 10. de rescript. Beron. in cap. 1. nu. 205. de judic.

Corroborantur prædicta ex diversitate indulti Referen- dario- rum à communibus indultis, & gratis, quæ titulus honorariis à Sede Apostolica conceduntur; aliæ namque communes gratiæ procedunt ex mera liberalitate Papæ, & ideo ex parte recipientium dicuntur puræ, & simpliciter gratiæ, cap. Significasti, & ibi not. de preben. si enim subisset necessitas Papæ dandi illam, non esset gratia, sed quædam justitiæ executio; unde de talibus dicit lex sub nomine liberalitatis debuit naturale perfolvi, l. 1. C. de imponen- turat. de script. lib. 10. Litteræ etiam Papæ, quæ emanant pro illis, quibus Papa tenetur necessitati providere, appel- lantur propriè litteræ justitiæ, ut notatur in cap. Cum secundum Apostolum, de preben. Similiter lex constituit differentiam inter puram donationem, & remunerationem, quæ donationem simplicem nisi certa solemnitate servata lex moderatur usque ad certam summam: sed non ita donationem remunerationis causa, ut l. Aquilus, ff. de donat. Ad propositum ergo, indultum exemptionis concessum Referendariis ex verbis narrativis Constitutionis Pauli III. super quibus fundatur ejus intentio, apparet esse quædam remunerationem laborum, quos pro Sedis Apostolicæ servitio jugiter sustinent, ut colligitur ex illis verbis Constitutionis: *Referendarii nostri, qui præceteris Officialibus, & Ministriis nostris propinquius nobis assistunt circa ipsas supplicationes, & commissiones pro nostro, & Apostolica Sedis honore, ac universalis Ecclesiæ utilitate, & aliis gratis, prompta voluntate, indefesse laborant.* Et ibi, *Dignum, qui potius debitum reputamus, ut illos specialis benevolentia favoribus amplectamur, præclaris dignitatibus suis decoramus.* Et ex Constitutione Sixti V. ibi, *Cæterum, ut Referendarii ad suscipiendos prædicta Sede labores eo promptiores reddantur, quò exinde spiritualibus, & temporalibus gratiis se cognoverint uberius esse referent.* Ex quibus verbis, ut dixi, probatur, quæ fuerit intentio Papæ, Clemen. 1. de preben. fuit enim sub nomine gratiæ debitum naturale perolvere, dum dicit, *dignum, & debitum.* Non ergo propriè debet dici gratia, cum fiat ex necessitate naturalis debiti, quia nemo in necessitatibus liberalis existit, leg. Rem legatam, ff. de adimen. legat. ac proinde revocatio privilegiorum, & exemptionium, quæ titulis honorariis à Sede Apostolica conceduntur ex mera gratia, nullatenus videtur extendenda ad exemptionem concessam Referendariis ex debito justitiæ, & in remunerationem laborum; & ita in terminis similis gratiæ concessæ à Papa cum narrativa illa, *Dignum, qui potius debitum,* per consideraciones prædictas consulit Petr. de Ancharan. conf. 295. Pro clarioris, num. 6. vers. Quiniam quod dicta regula. In hoc tamen advertendum est, quia Rota tenet clausulas illas, quæ in initio litterarum Apostolicarum solent apponi, de virtute, & meritis ejus, est tibi gratia, solere apponi ex stylo, non autem per modum causæ, ut apud Seraph. decif. 1428. n. 10.

Sed quatenus à Concilio in dist. cap. 11. sess. 24. sublata 8 esset Referendario- rum exemptio, tamen Sacra Congregatio declaravit decretum illud non habere locum in causis civilibus, sed in criminalibus tantum. Nec obstant verba universalis ibi posita, quia omnia restringuntur ad limites rationis expresse in præmio, quæ verè non congruit nisi exemptioni in causis criminalibus: illa enim propriè patet perturbationem in jurisdictione Episcoporum, & præter exemptis occasione majoris vitæ, non autem exemptio in causis civilibus. Absolutum est autem rationem in præmio positam regulare totam disposi-

tionem, illamque restringere, ac limitare ad terminos ipsius rationis, Bald. *conf.* 159. eleganter, & copiose; *num. 4. vers. Nisi dicamus, lib. 2. Lap. alleg. 101. num. 24.* Et exceptio, quæ fit de Capellanis regis, itidem habet locum in causis criminalibus dumtaxat, de quibus loquitur *cap. Cùm capella, supra eodem, secundum ea, quæ in hac specie tradit Rota decif. 744. num. 2. part. 1. divers.* unde firmat regulam in contrarium in criminalibus, non autem in civilibus, quia exceptiois natura est declarare regulam, non autem illam ampliari, ut comprehendat ea, quæ non sunt de genere regulæ, Bald. *conf.* 131. *Casus talis est, vers. Super secundo, lib. 1. Alexand. conf. 28. Vifis, & accuratè, num. 11. vers. Non obstat, quòd exceptio, lib. 1. Roman. conf. 359. circa primum, n. 13. vers. Veritas tamen, & hac ratione exceptio, quæ fit in fine d. cap. 11. fess. 24.*

10 Constitutione Eugéniana, quoad obtinentes beneficia, ratione dictorum beneficiorum, non videtur habere locum in causis civilibus, nec eidem Eugénianæ videtur derogatum nisi in causis criminalibus, ut reperitur adnotatum in libris S. Congregationis manu Cardinalis Carafæ. Porro quoad Protonotarios, de quibus loquitur *d. cap. 11. Sac. Congregatio die 14. Decembris 1630. dicitur censuisse Protonotarios Apollolicos ex privilegio deferentes habitum, & rochetum non posse in prima instantia coram Ordinariis locorum conveniri in causis civilibus summam 25. ducatorum auri de Camera excedentibus: Hæc quoad *cap. 11. fess. 24.**

12 Sed ex aliis Concilii Tridentini decretis videtur sublata exemptio Referendariis, eorumque familiaribus concessa in prædicta Extravagan. Pauli III. nempe *ex cap. 3. fess. 6. juncto cap. 4. fess. 14.* nam in dicto *cap. 3.* statuitur, ut nemo Clericus secularis cuiusvis privilegii præterit tutus censetur, quominus si deliquerit, ab Ordinario loci tamquam super hoc à Sede Apostolica delegato juxta Canonicas functiones visitari, puniri, & corrigi valeat. Et quia decretum hoc non habet locum nisi in visitatione, idcirco in dict. *cap. 4. fess. 14.* decernitur, ut omnes Ecclesiarum Prelati, si in suis Ecclesiis residerint, quoscumque seculares Clericos qualitercumque exemptos, qui aliis suæ jurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus, & delictis quoties, & quando opus fuerit etiam extra visitationem tamquam ad hoc Apostolicæ Sedis delegati, corrigendi, & castigandi facultatem habeant, quibuscumque exemptionibus ipsis Clericis, ac eorum consanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuslibet ipsorum exemptorum contemplatione, ac intuitu in nimè suffragantibus. Et quoad hæc decreta, primo observanda est differentia inter Episcopos residentes & non residentes: nam non residentes possunt procedere contra exemptos in visitatione tantum, eosque punire punitione illa dumtaxat, quæ respicit motum correctionem in actu ipsius visitationis, ut patet in dict. *cap. 3.* quod aliæ ita interpretata est S. Congregatio. Sin autem in suis Ecclesiis residerent, punire possent quoscumque exemptos etiam pœna ordinaria, & extra actum visitationis, ut constat *ex d. cap. 4.* Quod clarius habetur etiam in Constitutione Pii IV. super Episcoporum residentia, quæ incipit, *Desulte gregis*, edita ante Tridentini Concilii publicationem. Deinde observanda sunt verba illa *d. cap. 4. fess. 14. Quoscumque Clericos seculares*, nam dictio illa, *Quoscumque*, universalis est, & nihil penitus excludit, *cap. Solite, vers. Quodcumque ligaveris, & ibi Abb. in ult. notab. de majorit. & obed. cap. Quamvis, & ibi Archid. in ver. Quocumque, de off. ordin. lib. 6. Rom. conf. 31. Vifis his, num. 2. ita ut comprehendat omnes etiam in sublimi dignitate constitutos, & specialia nota dignos, secundum *glos. 1. in cap. Quicumque, & ibi etiam Archid. in princ. de sent. ex com. n. lib. 6. & est text. in d. cap. Solite, & eò magis, quia verbis illis, quoscumque Clericos seculares, adjungitur à Concilio verba, qualitercumque exemptos; item verba, quibuscumque exemptionibus, quæ quidem geminatio, & inculcatio dictionum universalium non videtur dubitandum, quominus comprehendat etiam exemptionem Referendariorum quantumvis amplam, ac generalem, ut latè per Cravett. *conf. 294. Verba transactionis, per tot.***

13
14
15 Observandum est denique non solum exemptionem Referendariorum, sed etiam eorum familiarium, & capellanorum expressè, ac nominatim sublata fuisse in favorem Episcoporum residentium, *ex a. cap. 4. in fin. Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

Verumtamen hæc duo decreta procedunt in criminalibus tantum, ut constat ex verbis dict. *cap. 3. fess. 6. ibi, Ad corrigendum subditorum excessus, quos desumpta sunt ex cap. Irrefragabili, de offic. Ordinar. & ibi, Si deliquerit, ab Ordinario loci visitari, puniri, & corrigi valeat: nec non ex verbis d. cap. 4. fess. 14. ibi, De eorum excessibus, criminibus, & delictis etiam extra visitationem corrigendi, & castigandi facultatem habeant.* Itaque quod pertinet ad decreta *cap. 11. fess. 24. cap. 3. fess. 7. & cap. 4. fess. 14.* in causis civilibus salva manet Referendariorum exemptio.

Porro in causis tam criminalibus, quam civilibus procedit decretum *cap. 14. fess. 7. in princip.* quod in causis exemptorum innovat, & servari jubet Constitutionem *cap. Volentes, de privileg. lib. 6.* verum hæc Constitutio ad personalem Referendariorum exemptionem non videtur pertinere, ut patet infra à numer. 40. usque in fin.

Postea tamen immediatè dict. *cap. 14. fess. 7.* videtur etiam exemptionem Referendariorum in causis civilibus sustulisse, dum addendo prædictæ Constitutioni *cap. Volentes, in causis civilibus mercedum, & miserabilium personarum, absolutè jubet exemptos conveniri coram locorum Ordinariis tamquam in hoc à Sede Apostolica delegatis, & in aliis causis ita demum si certum judicem ab ipsa Sede in partibus deputatum non habeant, privilegiis, exemptionibus, Conservatorum deputacionibus, & eorum inhibitionibus adversus præmissa nequaquam valituros.*

Hæc de Constitutione Pauli III. & decretis Concilii Tridentini, à quibus exemptionem Referendariorum sublata fuisse, vel ex eo deprehendi potest, quòd Sixtus V. ut mox dicitur, tribuit Referendariis exemptionem tamquam novum privilegium, ut innuat verba Constitutionis, ibi, *Ut Referendarii ad suscipiendos pro dicta Sede labores, promptiores reddantur*, quòd exi de spiritualibus, & temporalibus gratiis se cognoverunt uberius esse refertos. Indubitatum est autem, ut inquit Oldrad. *conf. 326. Quod articuli, num. 16.* quòd ubi quid in viam gratiæ conceditur, necessariò subinfertur, ut in contrariis situs commune, *l. 1. ff. ad munic. l. 1. C. thesaur. lib. 11.* Ac præterea cum Paulus III. non solum Referendarios, sed etiam eorum beneficia, & familiares prius exemptos à jurisdictione Ordinariorum amplissimis verbis, universalibus, ac geminatis, ut initio diximus; si prædicta exemptio salva esset, Sixtus V. concedendo exemptionem restrictam ipsos Referendarios dumtaxat, & verbis non ad prægrnantibus, utique non solum tribuisset privilegium inane, & elusorium, contra *cap. In his, de privileg. sed illos segniores magis quam promptiores reddidisset ad labores perferendos, eisque non uberioris gratias concessisset, sed potius ademisset, ac limitasset jam concessas, contra declarationem suæ intentionis, quæ ex prædictis verbis colligitur, juxta Clem. 1. de prob. & tradit per Anchatan. *conf. 295. n. 6. vers. Quæritio quod dicitur a regula. Et inducta in favorem retroquerentur in odium, contra l. Quod favore, C. de legib. l. Si iudex, ff. de minor. cum vulg.**

Ergo Sixtus V. in Constitutione, quæ incipit, *Quemadmodum*, edita 22. Septembris 1586. Referendarios prævia illorum præfinitione ad numerum certum, iterum exempti ab Ordinariorum jurisdictione his verbis: *Omnes, & singulos nunc, & pro tempore existentes Referendarios utriusque vel alterius Signaturæ in nostros, & pro tempore existentes Romani Pontificis familiares, continuos Commensales gratiosè recipimus, & ab omni jurisdictione Ordinariorum locorum quoruscumque exemptimus, & totaliter liberamus, & nobis, ac dictæ Sedi immediatè subdicimus.* Et quoad hanc Constitutionem cum soli Referendarii in ea eximantur ab Ordinariis locorum, nulla facta mentione familiarium; absolutum est, familiares hujusmodi utcumque exemptos in Constitutione Pauli III. in causis criminalibus subesse omnimodæ jurisdictioni Episcoporum, ad præscriptum *cap. 4. fess. 14.* in causis verò civilibus juxta terminos *cap. 14. fess. 7.* nam cum hic casus familiarium fuerit in ultima Constitutione Sixti omisus, remansit in dispositione Concilii, *l. Commodissime, ff. de liber. & posth. cap. Cùm expediatur, de elect. lib. 6.*

Sed quoad Referendarios, pro absolutione questionis principalis tres articuli supersunt examinandi.

- 21 Primum est, prædicta Sixti Constitutio derogaverit decretis Concil. Trid. in cap. 3. *sess. 6. in cap. 3. sess. 14. & c. 11. sess. 24.* in quibus exempti subiunguntur Ordinario tanquam Sedis Apostolicæ delegati.
- Secundus est, an Referendarii gaudeant omnimoda exemptione a jurisdictione Ordinariorum ex eo, quod à Sixto V. recepti fuerint in familiare, & continuos commentales Papæ.
- Tertius casus est, an eorum exemptio sit restringenda ad limites cap. *Volentes, de priv. lib. 6.* ita ut locum non habeat ratione delicti, seu contractus, aut rei de qua contra ipsos agitur.
- Quoad primum, ratio dubitandi oritur ex eo, quod cum Sixtus V. exemerit Referendarios à jurisdictione ordinaria, non videtur sustulisse jurisdictionem Concilii, quæ supponit exemptos Ordinarios non simpliciter, & absolute, sed tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, quandoquidem nunquam Papa ita eximit aliquem, quin ipse possit per se, vel suos delegatos procedere, Abb. in cap. *Grave, num. 1. & 5. de offic. Ordin.* alioquin exempti essent accephali contra text. in cap. *Nulla ratione. 93. distin. & tradita per Abb. in cap. Novit, de judic.* Cum tamen sit de necessitate salutis, ut omnis creatura subiat Papæ, ut in Extravag. *Unam sanctam Ecclesiam*, & ibi glol. de *major. & obed. D. Thom.* relatus à Felin. in cap. 1. nu. 10. de *Constit.* Unde sublata jurisdictione ordinaria, non censetur sublata jurisdictione per Sedem Apostolicam delegata. Ob quam rationem in clausula Constitutionis Pauli III. initio relata Referendarii exinuntur à jurisdictione quorumcumque Ordinariorum, & iudicium à Sede Apostolica delegatorum, quod non fecit Sixtus V. Et hæc interpretatio videtur in dubio amplectenda, quia per eam Extravagans Sixti V. conciliatur cum decretis Concilii, §. *Huius*, 25. *quest. 2. cap. 1. extra, de cognat. spirit.* Joan. Mon. cap. 1. nu. 2. de *Constit.* lib. 6. expedit enim iura iuribus concordatæ, dist. *cap. Cum expedit, de elect. cod. lib. cum similib.* Et pro hac parte ponderanda etiam sunt verba dist. cap. 11. *sess. 24. ibi, Vel imperium concedi contigerit*, quibus Concilium derogat etiam futuris exemptionibus, decernens eas non oblatæ, quominus ii, quibus deinceps concedentur, subint Ordinariis auctoritate delegata. Quæ clarissimè videtur procedere quoad visitationem, quia de ea nulla fit mentio in Constitutione Sixti V. & sub generali concessione exemptionum non comprehenditur exemptio à visitatione, Rota decis. 2. de *conf. in antiq.* Achill. decis. 186. *num. 2. part. 1.* propterea enim Paulus II. in sua Constitutione eximit Referendarios nominatim à correctione, & visitatione Ordinarii: unde hic casus tanquam ommissus in Constitutione Sixti V. videtur remansisse in dispositione cap. 3. *sess. 6.* Concilii Trident. quo exempti subiecti sunt visitationi Ordinarii loci tanquam delegati Sedis Apostolicæ.
- 22 Sed his non obstantibus verior videtur contraria opinio: nam privilegium exemptionis Sixti V. ita intelligi debet, ut aliquid operetur, cap. *Abbate, de verb. signific. l. Quæritur, la secunda, ff. de rebus dubiis*, Ant. de Butr. *conf. 19. num. 3.* cum præsertim utatur verbis prægnantibus, & geminatis, nam, ut inquit Butr. ubi supra, de privilegiis Papæ nihil vacare debet, & singula verba geminata debent aliquid importare, cap. *Romanorum, 19. distin. 1. Si quando, ff. de inoff. testam. l. 1. C. de thesaur. lib. 10.* At Referendarii ex indulto Pauli III. iam exempti erant à jurisdictione tam ordinaria, quam delegata, & dum postea Concilium subiecti exemptis Episcopis tanquam delegatis Sedis Apostolicæ, exemptionem à jurisdictione ordinaria non vulneravit, ut per Abb. in dist. cap. *Grave, num. 1. & 5. de off. Ordin.* & dictum est supra proxime. Unde si Sixtus exemisset Referendarios à jurisdictione ordinaria tantum, nihilominus illis contulisset, sed solum tribuisset exemptionem eis jam concessam à Paulo III. ac minime ademptam, aut videretam à Concilio. Ergo si Sixti privilegium aliquid operetur, dicendum est exemisse Referendarios ab Ordinariis etiam procedentibus auctoritate delegata, non quidem ex speciali delegatione, sed ex illa, quæ à Concilio generaliter annexa est jurisdictioni ordinariæ. Neque enim Constitutio Sixti, & Concilium possunt hoc casu ad concordiam reduci, quia privilegium potius debet interpretari, ut in suo casu corrigat ius præcedens, quam ut sit inane, & frustratorum, ut est

casus in cap. *In his infra eodem*, ubi id not. Ant. de Butr. *Abb. ac cæteri omnes, & in cap. Abbate, 2. vers. Quia cum privilegium, inf. de verb. signific.* Cum præsertim intentio Sixti fuerit Referendarios uberiori gratiam tacere, ut ad suscipiendos pro Apostolica Sede labores promptiores reddantur, ut superius ponderavimus.

Unde cum Constitutio, & Concilium nequeant conciliari, standum est Constitutioni tanquam posteriori, cap. 1. de *Constit. lib. 6. cap. Falsa, de consecr. distin. 1. cap. 1. supra de cognat. spirit.* glol. Hug. Archidiacon. & Præposit. in cap. *Domino Sancto, 30. distin. Bald. conf. 223. Primo statuto, in princ. lib. 1.* Nec refert, quod Concilio Tridentino specialiter non derogaretur: nam cum in eo auctoritas Sedis Apostolicæ non solum tacite, ut in omnibus æcumenicis Conciliis, sed etiam expressè, ac nominatim præservata fuerit: legitur in cap. *ultim. sess. 25. de reform.* quidquid sit in aliis Conciliis generalibus, per cap. *Ex parte, de Capell. Monach. cap. Eam te, de arat. & qualif. & cap. Nonnulli, de rescript.* certè Tridentino non est opus specialiter derogare, sed iustus est, ut Summus Pontifex statuat contrarium ejus, quod Concilium disponit, ut alias resolvit Sacra Congregatio, & praxis quotidiana observat. Neque enim in indultis, privilegiis, provisionibus, ac dispensationibus, quæ aliquando ex legitimis causis à Sede Apostolica conceduntur, Tridentinæ Synodo consuevit expressè derogare. Quod etiam adnotavit Anastas. Germon. de *indult. Cardin. in §. Per qua sublatis, num. 74. pag. 52.*

Nec popereæ dici possunt accephali, quia remanent immediate subiecti Sedi Apostolicæ ad præscriptum ejusdem Constitutionis, & iudicium ab ea specialiter delegatis, cum Papa sit Ordinarius index exemptorum, glol. in cap. 4. in *verb. Sedis Apostolicæ, de privileg. lib. 6.* Roman. *consil. 369. Circa primum, num. 19. & seq.*

Neque obstat, quòd dist. cap. 11. *sess. 24.* videatur tollere etiam futuras exemptiones, in illis verbis, *Vel imperium concedi contigerit*.

Primo enim respondetur decreto illud ad Referendarios non pertinere, ut superius probatum est à n. 2. usque ad n. 12.

Deinde respondetur Concilium ibi in principio non egisse de privilegiis, & exemptionibus, quæ conceduntur specialiter, & exceptis; sed de his, quæ veniunt concomitanter, & accessorie ad titulos honorarios Proprietariatos, vel alios hujusmodi, in innuunt verba illa, *Quæ earum titulis Sede Apostolica conceduntur*. Et de his statuit ut si jam concessa fuerint, si ve in posterum concedantur, nihil ex his de actum esse intelligatur jurisdictioni Ordinarii. Sed non impedit Concilium, quin Romanus Pontifex possit expedire novas exemptiones, ut licet Sixtus V. nec impedire possit; ut constat ex cap. *Significatis, & c. Innotuit, de elect. 2. vers. Quamvis autem Canon, Lateranen. Concilii*. Quod multo magis procedit hoc casu stante præservatione auctoritatis Papæ, de qua in dist. *ult. sess. 25. de Reform.* Unde Referendarii etiam post Concilium creati non gaudent quidem exemptione illa, quæ huic titulo ante Concilium ex indulto Pauli III. annexa erat, cum eadem exemptio fuerit à Concilio sublata, quatenus in eo decreto comprehendantur Referendarii: sed tamen salva manet exemptio, quam postea a Sixto V. specialiter impetravit.

Tertio respondetur illa verba Concilii, *Vel imperium concedi contigerit*, ad summum nihil aliud importare, quam clausulam derogatoriam ad contrarias futuras litteras Apostolicas. At Sixtus V. cum exemptionis privilegium Referendariis concessisset motu proprio, & ex certa scientia, & cum amplissimis derogationibus ad contrarias Constitutiones etiam habentes clausulas derogatorias, quarum tenores pro expressis haberi voluit: utique per clausulas hujusmodi sustulit Constitutiones contrarias etiam habentes clausulam derogatoriam, & annullavit eorum, quæ in contrarium ferent, Ant. de Butr. in cap. 1. de *rescript. Bart. in §. quibus princ. testam. deleg. 3. Federic. de Sen. conf. 47. Habita super casu, n. 2. Alex. conf. 111. Peripellus, lib. 6. ibi contulit pro quatuor Cardinalibus creatis à Paulo II. per litteras in forma Brevis exhibitas post obitum illius, & latissimè respondit cas litteras valere, & per prædictas clausulas fuisse sus-*

ficienter derogatum Extravaganti Eugenii IV. incipien. *In eminenti*, habenti clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones.

- 30 Item non obstat, quòd exemptio à jurisdictione non includat exemptionem à visitatione: nam responderet id non procedere, si exemptio concepta sit verbis universalibus, quorumvis in hoc constituit, ut includat etiam ea, quæ aliis in simpliciter, aut generali dispositione non includerentur, gloss. *in cap. Pastoralis, de donat. in verb. Temporaliter*, Salyet. in l. 2. *Cod. de noxal. Dec. in cap. Sedes, collat. penult. in fin. de script. Aym. cons. 294. Verba translationis, num. 1. & seqq.* quod multò clarius procedit hoc casu, in quo Sixtus V. exemit Referendarios per verba non solum universalia, sed etiam geminata, ibi, *Ab omni jurisdictione quorumcumque Ordinariorum eximimus, & totaliter liberamus*. Ex his, quæ plenè notantur per Decian. *consil. 11. Sententiam clarissimi, numer. 11. & seq. vol. 3.* Unde in simili quamvis in verbis universalibus non veniant regalia, & jura Principi reservata: tamen secus est si verba hujusmodi universalia sint geminata, Dec. *consil. 197. col. 2. post medium, vers. Præterea, Jal. cons. 161. in princip. lib. 2.* Similiter quamvis cum Papa dat facultatem Legato conferendi beneficia qualitercumque vacantia, non veniant beneficia reservata, Rota *decis. 119. Legatus, vel Nuntius, in novis. & decis. 36. Nota, Legatus, in antiq. aliud tamen est, si eadem facultas concessa fuerit per verba universalia, prænantia, & geminata, ut declarat Aym. *consil. 209. Alutissimus Princeps, nu. 11. vers. Ad istud respondeo.* Quòd si dicremus hoc casu Referendarios non esse exemptos à visitatione, non veritarentur verba illa, *ab omni jurisdictione, &c.* cum visitatio sit de lege jurisdictionis, *cap. Conquerente, & cap. Dilectus*, ubi gloss. *in verb. De lege jurisdictionis, de offic. Ordin.**

- 33 Accedit, quòd cum Referendarii in Bulla Sixti V. fuerint immediatè subjecti Sedi Apostolicæ, per hoc fuerunt etiam exempti ab Ordinarii visitatione, Calder. *conf. 456. alias 14. de cens.*

- 34 Quoad secundum articulum solutio pendet ab inspectione, an Referendarii sint verè, & propriè familiares Papæ, an verò simpliciter ex privilegio: absolutum est enim veros familiares sibi omnimoda exemptione à jurisdictione Episcoporum, ut inferius patebit: alioquin essent deterioris conditionis, quàm familiares Cardinalium, quorum exemptionem idem Concilium Tridentinum reservat *in cap. 11. sess. 24. vers. Que verò*, præterquam ratione beneficiorum, quæ obtinent.

Et quidem Referendarii videntur primò suffragari verba Constitutionis Pauli III. initio relatæ, quæ videntur veram familiaritatem importare, ibi, *Referendarii nostri, qui præ cæteris Officialibus, & ministris propinquis nobis assistunt.*

Quibus idem non videntur deesse requisita commensalitates, cum panem ex palatio habeant; & servitii, cum assidue laborent circa supplicationes, & commissiones, ut in eadem Constitutione subnectitur, ibi, *Circa ipsas supplicationes, & commissiones pro nostro, & Apostolica Sedis honore, ac universalis Ecclesiæ utilitate indefessè laborant.* Et in prædicta Constitutione Sixti V. ibi, *Ad suscipiendos pro dicta Sede labores.* Manifestum est autem

- 35 ex commensalitate, & servitio constitui veram, & non fictam familiaritatem, *cap. Cum nobis, de verb. signific. lib. 6. Oldrad. cons. 198. Dominus, num. 2. Verall. decis. 54. lib. 1.*

- 36 Sed in contrarium faciunt, quæ tradit Gomez. *in reg. de impetr. benef. per obit. fam. Card. num. 2.* ubi ait Cardinales quamvis habeant panem ex palatio album, & servant Papæ, tamen non esse Papæ familiares: quia dicitur servitium, & panis causa honoris, non causa familiaritatis, quæ requirit servitium, & alimenta. Idemque de Rotæ Auditoribus ex factò respondit Paul. de Castro *conf. 340. præmissis allegationibus, per totum lib. 1.* Ad hoc enim, ut quis dicatur verè, & non fictè familiaris, oportet, ut insit circa personam, & vivat expensis illius. Et de hoc dico debere copulative concurrere, docent in dict. *cap. Cum nobis*, Archid. Joan. Andr. Gemin. Franc. & alii omnes, & ita de stylo Curie observari testatur Gomez. *loc. cit. post Vitalin. in Clem. in fin. num. 34. & seq. de celebr. Missar. & Egypt. Bellam. cons. 20. num. 1. & 4.* Atque ut vivant, ex Prop. Fagnan. *in V. Lib. Decretal.*

penis ejus, cujus sunt familiares, exigit etiam Concilium Tridentinum *in cap. 5. sess. 14.* Hi verò, qui non insunt circa servitia personalia, & non habent expensas, dicuntur ficti familiares, & non gaudent prærogativis familiarium, Paul. de Castro *d. cons. 340. n. 2. vers. Cæterum lib. 1.* & alii superius relati. Et propterea Sixtus V. non declarat Referendarios esse tam familiares, & perpetuos Commensales, sed simpliciter eos recipit in tales, adjecto adverbio illo, *gratis*, innuens eos non verè, sed ex gratia, & privilegio familiares existere: nam si haberent requisita commensalitates, & servitii, non fuisset opus illos recipere in familiares ex gratia, sed potius procedendum fuisset per viam declarationis.

Nec refragatur, quòd Paulus III. in Constitutione, quæ incipit, *Ad perpetuam rem memoriam, Sanctissimus in Christo Pater*, publicata 22. Decembris 1534. quæ est prima in Bullario, declaraverit Referendarios licet in Palatio non habitent, nec in Tinello comedant, impostum veros, & indubitatos Papæ, & non per privilegium, nec fictè familiares continuos commensales censeri, reputari, & esse. Nam responderet eam Constitutionem habere locum dumtaxat ad effectum regularum Cancellariæ, & reservationum Apostolicarum, ut colligitur tum ex *vers. sicut regulis am editis, &c.* tum ponderando adverbium illud, *Imposterum*, quod aperte ostendit hujusmodi Constitutionem non esse proprie juris veteris declaratoriam: nam si esset talis, impliciter contradictionem, & repugnantiam quamdam, ut non traheretur ad præterita, ut inquit Dec. *in cap. final. num. 44. de Constitut.* Tum denique quia si ex Constitutione Pauli III. Referendarii quoad omnia fuissent veri, & indubitati Papæ familiares, ineptum fuisset, ut Sixtus V. eos recepisset postea in familiares ex gratia, et osque eximisset ab Ordinariorum jurisdictione, ut superius est ponderatum. Dicendum est igitur, quòd alios effectus Referendarios non obstante prædicta declaratoria non esse veros familiares, sed ex privilegio tantum, deficientibus scilicet requisitis, nec gaudent prærogativis familiarium, *l. Alimenta, §. Libertis, ff. de alimen. & cib. leg. Super, §. fin. ff. de jur. immun. l. Qu. sub præteritu, Cod. de stat. Eccl. & dict. cap. fin. in verb. Fictè, de verb. signif. ita Paul. de Castro *dist. cons. 340. num. 7. vers. Cæterum, lib. 1.* Ratio est secundum eum, quia hujus vocabuli, *familiaris*, significatio certa est in jure; familiaris enim proprie, & verè dicitur, quem Superior super se, & sui cuius causa tenet, & continuus commensalis lux domus existit, *l. Cum quæretur, ff. de leg. 3. l. Ediles, §. Familia, ff. de edil. edict. & dict. cap. fin.* Sola autem professio status personæ non immutat, *l. Neque professio, C. de testam. l. Non nudus, & l. Non epistolis, de probat. l. Capus, ff. de jurepat. Et Princeps quamvis possit contra veritatem fingere, ut patet in fictione postliminii, & legis Corneliam, tamen veritatem mutare non potest, *l. v. C. Si se ab hered. abstin. l. In bello, ff. de capt. & postlimin. revers.* Assumptio enim in hac familiaritatem, quæ non est, minimè potest veritatem immutare, *l. Assumptio, ff. ad municip.* Unde in simili cum Julius III. concessisset Francisco de los Cobos juspatronatus, & presentandi cum clausula, ut hujusmodi juspatronatus ejusdem prioris naturæ, roboris & efficacæ esset, ac cujusvis patronatus laicorum, etiam Nobilium, Regum, Ducum, Marchionum, Baronum, & aliorum Principum, & perinde ac si ex nobilitate donatione, & fundatione existeret, illique aliter per Romanum Pontificem, & Sedem Apostolicam derogari non posset; & quæsitum esset à Sac. Congregatione, an tale juspatronatus esset abrogatum à Concilio, necne? S. Congregatio censuit esse abrogatum, cum sit juspatronatus ad initia, & sic non Regum, nec ex fundatione.**

Itaque Referendarii in vim prædictæ Extravagantiæ Pauli III. aut non gaudent exemptione à jurisdictione Ordinarii, cum sint ficti familiares quoad alios effectus, quàm reservationum, &c. aut si gaudent, hujusmodi exemptio postea sublata fuit à Concilio Tridentino; & eò magis, quia in eadem Extravagan. declarantur familiares promissive non solum Referendarii, sed etiam Prototonarii, Acolyti, &c. quorum tamen exemptio nem indubitanter fuisse abrogatam ex *cap. 11. sess. 24.* Unde Referendariorum exemptio ex hoc capite familia ritatis videtur satis turbida, præsertim ratione beneficiorum, quæ

obtinere: nam decretum d. cap. 11. *Jeſſi* 23. poſteaquam ſubjeit exemptos Episcoporum jurisdictioni, adjeit in fine clauſulam inſcriptam: *Qua vero privilegia reſidentibus in Curia Romana vigore Eugeniana Conſtitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere ſolent, ea in illis, qui beneficia eccleſiaſtica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum maxime intelligantur, ſed Ordinariorum jurisdictioni ſubjeiti permaneant.* Concordat text. in c. 1. *verſ. Niſi forſan, de privil. lib. 6.*

40 Quoad tertium, & ultimum articulum, cum privilegia, & reſcripta in dubio ad intellectum juris communis ſint referenda, cap. *Cum adro, & cap. Cauſa que, de reſcript. Anchar. conf. 153. Pro fratribus, num. 3.* non levis eſt difficultas, an exemptio Referendaris concessa a Sixto V. ſit reſtringenda ad terminos Decretalis Innocentii IV. in generali Concilio Lugdunensi edita, quæ habetur in cap. *Volentes, de privileg. lib. 6.* ubi declarat exemptionis privilegium non ſuffragari ratione delicti, ſeu contractus, aut rei, de qua agitur: an potius conſtitutio Sixti adverteretur prædictæ Decretali, *Volentes*, adeo ut tamquam poſterior illam cenſeatur ſuſtulſiſſe per derogationem, quam ponit in fine ad contrarias Conſtitutiones etiam editas in generalibus Conciliis, juxta text. in cap. *Eam te, de atate, & qualitat. & in c. Cum nonnulli, cum materia, de reſcript.*

41 Pro cujus dubitationis clariori explicatione repetendum eſt memoria, quod alias perpendit Sacra Congregatio in exemptione Regularium, nempe exemptorum olim duas ſpecies extiſſe.

42 Prima ſpecies erat illorum qui generaliter, & indefinite exempti erant ab Ordinaris jurisdictione, id eſt nulla facta expreſſione delicti, ſeu contractus, aut rei litigioſæ. Et quoad hanc exemptorum ſpeciem variè ſe torquebant DD. ſuper illius intelligentia, acque interpretatione, ut notatur in cap. *Tuarum, ſupra eodem, & in cap. Placuit, 6 q. 3.* Quædam enim exiſtimabant exemptionem tamquam generaliter eſſe generaliter intelligendam, ita ut locum ſibi vendiderit ubicumque committeret delictum, cap. *Frater noſter, 16 q. 6. & cap. Sicut nobis, de ſapient. neglig. Prælar.* & ubicumque inſtiterit contractus, aut res ipſa conſiſteret, ad exemplum Proconſulis majoris, qui indiftinctè non inſtroumittit le de cauſis ſiſcalibus, l. *Nec quoquam, §. 1. ff. de offic. Proconſul.* Alii verò contra cenſebant eam eſſe reſtringendam, ut non haberet locum, ubi ſic exempti delinquerent, ſeu contraherent, aut res ſita eſſet in loco non exempto. Ad hanc verò alterationem ditrimendam emanavit prædictum cap. *Volentes, de privil. lib. 6.* quo declaratum fuit exemptionem utcumque generalem in tribus caſibus prædictis non ſuffragari, ut ibi explicant Archid. & Joan. Andr. in princ.

Secunda ſpecies erat illorum, qui exempti erant non ſimpliciter, & indefinite, ſed cum ſpecifica expreſſione delictorum trium caſuum delicti, ſeu contractus, aut rei. Et quoad hanc ſecundam ſpeciem prædicta Decretalis nihil novi ſtatuit.

43 Quod probatur primò, quia edita fuit ſolùm ad declarationem controverſiæ, quæ erat ſuper interpretatione exemptionis primæ ſpeciei, ut patet ex illis verbis, *declaratione irrefragabili diſſimimus*, quæ indicant Pontificem noluiſſe novum jus inducere, ſed tantum quod prius latebat manifeſtare, ut illic pluribus comprobat Philipp. Prob. in addit. ad Joan. Monach. poſt Geminian. conf. 72. col. 1. *verſ. Contrarium* hæc enim eſt natura declarationis, ut eſt caſus in l. *Heredes palam, §. Quod verò, & §. Sed eſt notam*, ubi id notat Bart. Paul. de Caſtro, & DD. ff. de reſtam. Ancharan. conf. 65 num. 2. Fulgoſ. conf. 147. in fin. *verſ. Ad ſecundum*, Bellam. dicit. 74. colum. 2. *verſ. Iſtò ſatis dicitur propria declaratio.* At circa exemptos hujus ſecundæ ſpeciei nulla tuberat controverſia: non enim de his dubitari poterat, quin eſſent exempti ratione delicti, contractus, ac rei ſitæ, quia hi tres caſus erant nominati expreſſi in eorum privilegio, cujus tenor cum eſſet clarus, omninò erat obſervandus, cap. *Porro, cap. Cum plantare, ſupra eodem, & infra, cap. Peſiſti, cum concord. ergo diſt. cap. Volentes*, hanc ſpeciem exemptionis non comprehendit. Alioquin ſi ſuſtulſiſſet exemptiones etiam in tribus caſibus prædictis, utque non declararet privilegia exemptorum, ſed illa potius abrogaret, aut reſtrinxeret, ac novum jus induxiſſet: hoc autem repugnat Con-

ſtitutioni juris veteris declaratoris, ut ſuperius dictum eſt, & in terminis *aiçl. cap. Volentes*, tradunt Gemin. & Prob. loc. cit.

Præterea Innocentius IV. initio illius Decretalis declarat ſe velle, ut libertas, quam nonnullis a Pontificia Sede privilegio exemptionis indulſit, ſic integra obſervetur, ut & illam alii non infringant, & ipſi que limites non excedant: quibus verbis, unde mens Pontificis, & cauſa finalis elicitur, ſatis conſtat tantum abeſſe, ut voluerit a Pontificia privilegia intrinſeque, ut potius expreſſè declaraverit ſe intendere, ut illa omninò ſalva, atque illibata permancerent.

Quibus ſic præhabitis dubitari poſſent, an exemptio Referendariorum, de qua in prædicta Conſtitutione Sixti V. ſit referenda ad primam, vel ad ſecundam ſpeciem exemptionis de qua ſupra, & ſic an ſit præſervata nece ab eadem Decretali. Innocentii IV. & a Concilio Tridentino illam innovante in c. 14. *ſeſſ. 7.*

Et quidem ex una parte eorum exemptio videtur eſſe ſecundæ ſpeciei, & ſic præſervata ut ſupra, quia eſt in privilegio non exprimitur caſus delicti, contractus, ac rei, &c. tamen ſatis videtur expreſſè ex verbis clauſulæ ſuperius relatæ, quæ cum ſint univerſalia, ac geminata, ponderando dictiones, *omni, quorumcumque, & totaliter*, nihil relinquunt intactum, Bald. conf. 305. *Verba Principis, in princip. num. 1. verſ. Quoad verba, lib. 1.* & comprehendunt omnia, quæ excogitari poſſunt, Decian. diſt. conf. 11. num. 11. volum. 3. Cravet. conf. 294. num. 1. & ſeq. ita ut vim habeant etiam ſpecialis expreſſionis, Bart. in l. 1. in fin. ff. *Si quis in jus vocan. late Cravet. ubi ſupra n. 2.*

At in contrarium ſtat littera textus in d. cap. *Volentes*, ubi Pontifex loquitur de totaliter exemptis, ibi, *quantumcumque gaudeant libertate*; per hanc enim, & ſimiles dictiones lex dicitur exterranè loqui, ſecundum Archidiam. in cap. *Si ſibi abſenti, col. 2. in verb. Quantumque de præbend. lib. 6.* & tamen declarat eos hujusmodi libertate, & exemptione non gaudere in tribus caſibus ibi exceptis. Atque ita illum textum ad hoc ponderat Gemin. conf. 72. colum. 1. *verſ. Contrarium*, ubi ait illum eſſe declaratorium privilegiorum concedentium exemptionem quantumcumque latam. Et infra, (Ex his, inquit, inferretur una conſuſio, quòd illi tres caſus, de quibus loquitur cap. *Volentes*, non erant incluſi in verbis privilegiorum exemptorum, quantumcumque ſiterit plena exemptio.) Cui quidam conſilio ſubſcriperet ſerè omnes Doctores Bononienses, ut idemmet Gemin. ceſſatur in eodem cap. *Volentes, §. fin. ad fin.* Et certè ſi exemptionum tenores inſpiciantur, apparebit nullam ſerè conceſſam fuiſſe, niſi cum verbis, *ab omni, quantumcumque jurisdictione*, aut *plene, ſeu totaliter, penitus*, & his ſimilibus: quare ſi Conſtitutio d. cap. *Volentes*, ejuſmodi exemptiones non comprehenderet, redderetur ſerè inutilis, & fruſtratoria. Ex quibus videtur ſequi, ut Referendariorum exemptio recipiat declarationem, ac limitationem, da qua in eadem Decretali, ita ut locum non habeat ratione delicti perpetrati, contractus inſiti, aut rei exiſtentis in loco exempto.

Et tenendo hanc opinionem non obſtat, quòd cum Referendaris illum habeant locum exemptum, ſi exemptione ſui non debeat, cum delinquant, ſeu contrahant, aut res litigioſa conſiſtit extra locum exemptum, inde fiet, ut nullo caſu exemptionis privilegio gaudeant, contra text. in eodem cap. *Volentes, verſ. Numquid ergo carent omnino in his commodo libertatis.*

Nam reſponderi poſſet eos, qui habent privilegium exemptionis indefinite, non ſolùm gaudere exemptione, cum delinquant, contrahant, aut res ſita eſt in loco exempto, quod verificari non poſſet in Referendaris; ſed etiam cum delinquant, contrahant, aut res conſiſtit extra locum, ubi domicilium habent, quamvis idem locus exemptus non ſit; neque enim propter convenientiam poſſent in loco domicilii, ſicuti convenienti poſſent, ſi exempti non eſſent. Authenti. *Si quia in proſunt. Cod. Ubi de crim. agitur.* Joan. Mon. in d. cap. *Volentes, num. 4.* ubi reddit rationem, de *privil. lib. 6.* Ita diſcretis verbis ſtatuit in d. §. *Numquid ergo, ibi. Quia nec ubi domicilium habent, ſi ſibi delinquant, vel contrahant, aut res ipſa conſiſtat, convenienti poſſunt delinquentes ſuper iſtis.* Atque ita quamvis Referendaris illum habeant locum exemptum; non tamen

ramen eorum exemptio redditur omnino inutilis, ex eo quod restringatur ad tres casus ut supra exceptos, quia poterit verificari in prædicto casu domicilii.

- 47 Iridem non obstat, quod Sixtus V. receperit Referendarios sub protectione Sedis Apostolicæ, atque illos immediate subjecerit: nam receptio sola sub protectione Sedis Apostolicæ exemptionem non importat, ut hic, & in cap. Si Papa, eodem tit. lib. 6. & dictum est supra in primo not.
- 48 Subjectio autem Sedi Apostolicæ nihil videtur operari in casu, de quo agitur, quia cum nemo possit esse accephalus, eo ipso quod ab Ordinario eximitur, remanet Pape subiectus, cap. Nulla ratione, 93. dist. 1. Et propterea passim dicunt DD. Papam esse Ordinarium exemptorum, gloss. in cap. Auctoritate, in ver. Sedi Apostolicæ, de privil. lib. 6. & dictum est supra num. 27. unde quemadmodum generaliter exempti non gaudent exemptione in tribus casibus exceptis in d. cap. Volentes, ita nec immediate subiecti Sedi Apostolicæ, quia hæc subjectio cum sit expressio ejus, quod tacite inest exemptioni, nihil præter exemptionem operatur, ad l. 3. & ibi Bart. ff. de leg. 1.

- 49 Cæterum et si hæc ita se habeant; tamen ex alio capite cogitabam evitari posse hoc casu dispositionem d. cap. Volentes, de privil. lib. 6. nempe quia loquitur tantummodo de exemptionibus mixtis, id est concessis loco, & personis simul, quales sunt exemptiones Regularium, de quibus in §. In eos autem, & Canonicorum, contra quos de jure procedit Episcopus, cum delinquant in loco non exempto, ut per Calder. conf. 127. alias 13. de judic. circa med. vers. Nisi quando delictum: etiamsi existant in loco exempto, si tamen in loco non exempto delictum committant, seu ex-plicent, puta projiciendo lapides, vel aliter turbando Ordinarium cum campanis existentibus in loco exempto, cap. Patentibus, supra eod. Gemin. conf. 72. num. 6. vers. Nec obstat, usque in fin. loquitur, inquam, prædicta Decretalis tantummodo de exemptionibus mixtis: nam cum declarat exemptos, quantumcumque gaudeant libertate, nihilominus posse eorum locorum Ordinariis conveniri, si delinquant, seu contrahant, aut res, de qua contra ipsos agitur, consistat in loco non exempto necessario supponit adesse aliquem locum exemptum, in quo prædicti tres casus aliquando possint contingere. Ideoque in §. Numquid ergo, respondet tacite objectioni, quod per hujusmodi restrictionem exemptio reddatur inutilis; solvit, non propterea fore ut exempti careant commodis libertatis, quia gaudebunt exemptione, si delinquant, seu contrahant, aut res sita sit in loco exempto: quod cum minimè conveniat exemptioni Referendariorum, quæ merè personalis est, necessario sequitur, ut illi nec conveniat dispositio illius Decretalis, ad l. §. Toties, ff. de damn. infectis. Et ita in individuo in Capellanis, & familiaribus Papæ tenet Abb. in cap. Tuarum, num. 8. vers. Quandoque conceditur exemptio, supra eodem.

- 50 Nisi quando delictum: etiamsi existant in loco exempto, si tamen in loco non exempto delictum committant, seu explicent, puta projiciendo lapides, vel aliter turbando Ordinarium cum campanis existentibus in loco exempto, cap. Patentibus, supra eod. Gemin. conf. 72. num. 6. vers. Nec obstat, usque in fin. loquitur, inquam, prædicta Decretalis tantummodo de exemptionibus mixtis: nam cum declarat exemptos, quantumcumque gaudeant libertate, nihilominus posse eorum locorum Ordinariis conveniri, si delinquant, seu contrahant, aut res, de qua contra ipsos agitur, consistat in loco non exempto necessario supponit adesse aliquem locum exemptum, in quo prædicti tres casus aliquando possint contingere. Ideoque in §. Numquid ergo, respondet tacite objectioni, quod per hujusmodi restrictionem exemptio reddatur inutilis; solvit, non propterea fore ut exempti careant commodis libertatis, quia gaudebunt exemptione, si delinquant, seu contrahant, aut res sita sit in loco exempto: quod cum minimè conveniat exemptioni Referendariorum, quæ merè personalis est, necessario sequitur, ut illi nec conveniat dispositio illius Decretalis, ad l. §. Toties, ff. de damn. infectis. Et ita in individuo in Capellanis, & familiaribus Papæ tenet Abb. in cap. Tuarum, num. 8. vers. Quandoque conceditur exemptio, supra eodem.

- 51 Nec refert, quod personaliter exempti frui possint commodis libertatis quoad hoc ut conveniri non possint in loco domicilii, si alibi delinquant, aut res ipsa consistat: siquidem textus vult salvam esse exemptorum libertatem non solum quoad hoc, ut conveniri non possint in loco domicilii, neque illuc remitti, sed etiam quoad hoc, ut nullibi conveniri possint, cum in loco exempto delinquant, seu contrahant, aut res litigiosa consistit. Et hic secundus casus, qui frequentior est, & magis favet exemptioni; nullatenus verificari potest in exemptis quoad personam tantum, ut patet ad sensum: quotiescumque autem lex requirit concursum duorum, altero deficiente non habet locum legis dispositio, l. Si heredi, ff. de cond. instit. Joan. de Anan. conf. 32. Ultra alia, num. 7. vers. Circa quartum, Joan. in l. 1. num. 2. ff. de just. & jur. Felin. in cap. Ex parte num. 21. de rescriptis.

- Et revera exemptio Referendariorum esset planè ridicula, si ubivis delinquerent, seu contraherent, aut res litigiosa consisteret, indistinctè subessent jurisdictioni Ordinarii loci, & solum conveniri non possent coram Ordinario domicilii, si alibi delinquerent, contraherent, aut res sita esset; qui casus est admodum rarus, cum Ordinarii domicilii non soleant regulariter procedere contra eorum subditos pro delictis patralis ab eis, aut contractibus initis in aliena diœcesi, nec Ordinarii loci, delicti, vel contractus facillè delinquentes, vel contrahentes remittant ad Ordinarium domicilii, præsertim si in causa prævene-

rint: unde de hoc casu tanquam minus contingibili non censetur Pontifex disposuisse, argum. l. Nam de ea, ff. de legibus.

Præterea text. in d. cap. Volentes, ut dictum est supra, emanavit ad dirimendam altercationem, quæ erat inter Canonistas de Templariis, & Hospitalariis delinquentibus extra locum exemptum, ut legitur, & notatur in cap. Tuarum, in gloss. in ver. Privilegii beneficio, supra eod. unde censetur disposuisse de exemptionibus mixtis dumtaxat, non autem de merè personalibus, de quibus nulla erat controversia.

Et in hunc sensum esse accipiendam prædictam Decretalem, ut non comprehendat exemptiones merè personales colligitur etiam ex Tridentina Synodo, ponderando duo sæpius citata decreta, nempe cap. 14. sess. 7. & cap. 4. sess. 14. Nam in primo innovatur, & jubetur festvari in causis exemptorum Constitutio d. cap. Volentes, qua præservantur exemptiones, & solum declarantur non habere locum in tribus casibus ibi exceptis: in secundo autem funditus tolluntur exemptiones personales, & sic exempti absque ulla restrictione plenè, & in omnibus supponuntur Ordinariis residentibus ut delegati Sedis Apostolicæ. Quòd si primum decretum includeret etiam exemptiones merè personales, utique adversaretur secundo, quia implicat contradictionem, ut exemptiones personales fuerint præservatæ, & restrictæ ad tres casus juxta dist. cap. 14. atque ut plenè in omnibus sublata fuerint juxta cap. 14. Ne igitur Concilium videatur paulò post se correxisse, dicendum est, primum decretum ad exemptiones personales non pertinere.

Porrò si Referendarii obtinerent beneficia Ecclesiastica, 52 privilegium exemptionis nihil illis proderet; quominus ratione dictorum beneficiorum essent subiecti Ordinariis tam ex d. c. 11. in fin. sess. 24. quam ex d. cap. Volentes, §. In eos, vers. Nisi forsitan de privil. lib. 6. ibi: (Non solum habentes privilegium exemptionis generale, & indefinitum, & sic primæ speciei: fed etiam qui specialiter exempti sunt ratione delicti, contractus, ac rei, de qua agitur, & sic exempti secundæ speciei, si obtineant beneficia Ordinarii subiecta, eorumdem beneficiorum ratione Ordinarium jurisdictioni declarantur esse subiecti.) Consert, quod not. Abb. in d. cap. Tuarum, num. 8. vers. Posset tamen dubitari, & post eum Dec. ibi num. 53 supra eod. ubi dicunt personaliter exemptos, puta Capellanos Papæ, si acquirant Ecclesiam in loco domicilii, & faciant ibi residentiam, ratione illius residentie posse ibi conveniri, argum. d. cap. 1. §. In eos, de privil. lib. 6. Consert etiam, quod not. Bart. in l. Interdum, §. In ff. de judic. ubi ait Religiosum exemptum 53 si accipiat executionem ultimæ voluntatis, pro hujusmodi executione conveniri posse coram Ordinario, non obstantè ejus privilegio exemptionis, & sequitur Dec. ubi supra.

Quinimò Sacra Congregatio Concilii aliàs declaravit 54 Episcopum posse cogere Regulares utcumque exemptos, qui Confraternitatum, vel Hospitalium administrationem suscipiunt, ad reddendas rationes administrationis, & in eos, quos culpabiles repererit, ad juris præscriptum animadvertere, juxta capitulum. 8. & 9. sess. 22.

Sunt & alii casus particulares, in quibus exempti non gaudent privilegio exemptionis, quorum generaliter fit mentio in d. cap. Volentes, ibi: (Salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta; & quamplures concessimus in cap. Grave, à num. 9. supra de offic. Ord. in quest. an, & quibus casibus Ecclesiæ, & persone exemptæ, vel nullius diœcesis tam sæculares, quam regulares subint visitationi, & jurisdictioni Episcopi, qui tamen ad præsentem questionem, quæ generaliter proponitur, non videntur pertinere.)

Ex quibus omnibus videtur concludendum, Referendarios quidem ex privilegio Sixti V. gaudere omnimoda exemptionem à jurisdictione Ordinariorum tam in visitatione, quam extra eam; item in causis tam civilibus, quam criminalibus, & ubivis delinquant, seu contrahant, aut res litigiosa consistat: eorum verò familiares, Capellanos, & servitores (subesse visitationi, & correctioni Ordinarii tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, quia exemptio à visitatione, & correctione Ordinarii eis concessa

cessa in Constitutione Pauli Tertii, ac deinde sublata à Concilio in cap. 3. sess. 6. & cap. 4. sess. 14. minime revixit per Constitutionem Sixti Quinti, quæ de ipsis nullam fecit mentionem; extra visitationem verò in causis quidem civilibus familiares, Capellanos, & servitores hujusmodi itidem conveniri posse coram locorum Ordinariis tamquam Delegatis Sedis Apostolicæ, juxta terminos cap. 14. sess. 7. sed in causis criminalibus subesse jurisdictioni Ordinariorum auctoritate delegata, dummodo Ordinarii ipsi in suis Ecclesiis residerint; quia exem-

prio Pauli III. quoad hoc similiter adempta eis fuit à Concilio in dict. cap. 4. sess. 13. & à Constitutione Pii Quarti in favorem Episcoporum residentium. Sin autem Episcopi à suis Ecclesiis abserint, tunc familiares, & alios ut supra, in prædictis causis criminalibus extra visitationem seu debet exemptione eis attributa à Paulo Tertio, & Episcopis absentibus minime sublata in dict. cap. 4. & Constitutione Pii Quarti, Quia quod non mutatur, & c. l. Præsumimus, in syn. Cod. de Appell. & l. Sancimus, C. de testam.

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III.

CAPUT XXI.

Quoniam per confessionem constat partis adversæ, quòd Nepesinus Episcopus jus Episcopale percipit in Ecclesia sancti Blasii de Flagen, credimus, quòd non obstante illo capitulo privilegio, quod monasterio est indultum, ut nullus Episcopus Ecclesiis utroque jure illi subiectas interdicto supponere, vel monachum seu clericum ejusdem monasterii synodare vel excommunicare præsumat, præfatus Episcopus possit interdicere dictam Ecclesiam, & excommunicare monachum, seu clericum vestrum ad ejus regimen deputatum, cum alterutrum de jure fuerit faciendum: quoniam illud capitulum intelligendum esse videtur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus, vel ad Ecclesias destinatis utroque jure sibi subiectas.

S U M M A R I U M.

- 1 Privilegium monasterio concessum, quòd ejus Monachi excommunicari non possint, intelligitur de Monachis manentibus in monasterio, vel capellis sibi utroque jure subiectis.
- 2 Privilegium exemptionis concessum personis respectu certi loci non sequitur illas extra locum, & numer. seq.
- 3 Immunitas à tutela suffragatur Clericis, & Monachis quoad in apud Ecclesias, vel monasteria permanent.
- 4 Regularis, qui studiorum causa ad Universitates mittuntur, si in conventibus non habitant, ab Ordinariis puniuntur.
- 5 Regularis Lector in publica Universitate, si delinquat contra instituta sui ordinis, an sit puniendus à Rectore ipsius Universitatis, an vero à suis Superioribus Regularibus, & num. seq. usque in fin.
- 6 Rectores Universitatis jurisdictione in Lectores, & Studentes non complectitur alias causas, quàm eas, quæ oriuntur occasione studiorum, ac professionis. Intellectus l. fin. C. de juridict. omn. jud. ibid.
- 7 Juramentum habet vim roborativam, non extensivam.
- 8 Et in eo semper intelligitur excepta Superioris auctoritas,
- 9 Scholares Clerici non subsunt Rectori Universitatis nisi quoad ea, quæ professionem respiciunt.

1 Quoniam. Privilegium monasterio concessum, quòd ejus Monachi excommunicari non possint, intelligitur de Monachis manentibus in monasterio, vel capellis sibi utroque jure subiectis. Hoc dicit Joan. Andr. Butt. Cardin. Anchar. Abb. & Mar. Socin. & est casus quotidianus secundum Abbatem.

- 2 In textu ibi, In ipso monasterio permanentibus: nota quòd privilegium exemptionis concessum personis respectu certi loci non sequitur illas extra locum: unde si alibi morantur, privilegio non gaudent, concordat text. in cap. Volentes, §. Eos, de prior. lib. 6. ubi privilegium Religiosis concessum, ne à quocumque interdici, suspendi, aut excommunicari valeant, non suffragatur eis, qui degunt vel administrationem suscipiunt in Prioratibus Episcopi jurisdictioni subiectis: & est simile in cap. Centraliter, l. 6. quæst. 2. ubi immunitas, quam Clerici & Monachi habent à tutela sive testamentaria, sive dativa, sive legitima, tamdiù eis prodest, quamdiù apud Ecclesias, vel monaste-

ria permanent non divagantes: Item simile in cap. Abbate, in fin. infra, de verbor. signif. in cap. Innotuimus, supra, de reg. & pac. cum suis concordantiis, & hic notant gloss. in ver. Permanentibus, Innocent. in fin. Abb. Antiqui qui summat sic: Privilegiatus non gaudet privilegio, cum moratur, vel destinatur causa vagandi ad Ecclesiam non exemptam, Hostien. num. 1. in ver. In ipso monasterio, & num. 2. Butt. numer. 2. ubi ait: (Nota quòd privilegium exemptionis, personalem concedens exemptionem respectu certi loci, personam subtrahit à jurisdictione diocæsani illius loci, in quantum delinquant, vel aliquid agunt in loco, cui concessa est exemptio: in quantum autem delinquant extra locum, non subtrahit eos,) Abb. & Mar. Socin. in ul. not. Jo. Andr. & omnes in Summa text. Conferunt Concilium Tridentinum in cap. 4. sess. 25. de Regular. ubi statuitur, ut Regularis, qui studiorum causa ad universitates mittuntur, in conventibus tantum habitent, alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur: & adde quòd scripti in cap. Grave, num. 37. supra de offic. Ordinari. & ibi vide 45. casus in quibus Regularis exempti non gaudent privilegio exemptionis, à numer. 37. usque ad num. 8.

Ex isto quæsitum est; Posita Bulla Martini V. quæ Lectores publici Universitatis Vienna Austria, cujuscumque ordinis, gradus, & conditionis, subijciuntur Rectori ejusdem Universitatis, itaut ab ipso carceribus mancipari, excommunicari, & ab excommunicatione absolvi possint.

Item posito juramento fidelitatis, & reverentiæ, quòd iidem Lectores Rectori prædicto, dum admittuntur, præstare solent: Ac decreto Concilii Tridentini sess. 23. c. 4. de Regal.

An Regularis, qui de licentia suorum Superiorum publicè proficitur in dicta Universitate, si delinquat adversus instituta sui Ordinis, ac decreta Superiorum Regularium: puniendus sit ab istis Superioribus, vel potius à Rectore Universitatis, ad eum possit Rectori ipsum Regularem in carcerem detinere, excommunicare, & ab excommunicatione suorum Superiorum, quatenus ab eis excommunicetur, absolvere, atque Superiores cum punite tentantes, ut iudex competens, impedire, & coercere.

Videtur respondendum hujusmodi Regularem adversus instituta sui Ordinis, ac Superiorum decreta delinquentem, esse à suis Superioribus puniendum, non autem à Rectore Universitatis. Quia jurisdictione Rectoris in eos qui legendi, vel studendi causa in Universitate comparantur,

rantur, non complectitur alias causas, quam eas, quæ oriuntur occasione studiorum, ac professionis, ut deducitur ex *l. fin. C. de juris dict. omn. s. d. ubi glof. in verb. publicis*, notat dispositionem illius textus, qua professionem, vel negotiationem exercentes subijciuntur Rectori, ad quem illarum professionum, seu negotiationum cura pertinet, procedere in his, quæ professionem, vel negotiationem ipsam respiciunt, aut illius occasione oriuntur; eamque ibi sequuntur Cyn. in 2. *quæst.* Bart. *num. 5.* Bald. *numer. 4.* Paul. de Castr. *num. 2.* & Innocent. in *cap. Cum ad Ecclesiarum, de off. ord. ubi et alii*. Quam *l. fin.* procedere etiam in Universitate Doctorum, vel Scholarium, notat ibidem Bart. in *fin.* dicens ita usu receptum esse, & Paul. de Castr. *num. 7.* Unde cum in dubio propositio agatur de crimine commissio contra statuta Ordinis, ac Superioris Regularium decreta, & sic de his, quæ ad Lectoris professionem non pertinent; apertè constat Regularem esse à suis Superioribus, non ab Universitatis Rectore puniendum.

Et cum Bulla Martini V. simpliciter subijciat Lectores Rectori Universitatis, intelligenda est juxta dispositio-

nem juris communis, cui Pontifex præsumitur se voluisse conformare: argum. *l. 2. C. de noxal. & in Authen. de non alienand. §. final. circ. a finem collat. 2. l. Filius familias, §. 1. ff. de legat. 1. cap. Ecclesia vestra, il secondo vers. Neque enim erendum est Summum Pontificem, &c. de elect. & jus alterius noluisse lædere, cap. Licet, de offic. Ordin. cap. Cum dicat Apostolus, de Eccles. edific. & cap. Pastoralis, cum concord. de quibus ibi per glof. in verb. Contineatur expressum, supra eod.*

Nec juramentum fidelitatis, & reverentiæ quidquam operatur, quia est intelligendum quoad ea, in quibus Rectori jurisdictione legitime competit; juramentum enim habet vim roborativam, non extensivam, *l. fin. C. de non num. pec. ubi Bald.* Præterea hoc juramentum non operatur in præjudicium Superioris Regularis jurantis, quia in eo Superioris auctoritas semper censetur excepta, *cap. Venientes, de jurejur. cap. Imperialem, §. fin. de proib. alien. per Frider. in usub. feud. & in terminis Clericum in universitate studii incumbentem non subesse Rectori, nisi quoad ea, quæ respiciunt professionem, tradit expressè Abb. *quæst. 6. num. 8. & 9.**

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XXIV.

UT privilegia, quæ quibusdam religiosis Romana concessit Ecclesia, permaneant inconcussa, quædam in eisdem duximus declaranda, ne minus sanè intellecta pertrahantur ad abusum, propter quem possint merito revocari: quia privilegium meretur amittere, qui permessa sibi abutitur potestate. Sanè quibusdam regularibus Apostolica sedes indulgit, ut his, qui fraternitatem eorum assumpserint: si forsan Ecclesiæ, ad quas pertinent, à divinis officiis fuerint interdictæ, ipsosque mori contigerit, sepultura Ecclesiastica non negetur, nisi excommunicati vel nominati fuerint interdicti: suos quoque confratres, quos Ecclesiarum Prælati apud Ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominati, ipsi ad Ecclesias suas deferant tumulandos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in sæculo eorum ordini sunt oblati, mutato habitu seculari: velleis, qui bona sua dederant inter vivos, retento sibi (quamdiu in hoc sæculo vixerint) usufructu; qui tamen sepeliuntur apud ipsorum regularium vel aliorum non interdictas Ecclesias, in quibus elegerint sepulturam: ne si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumuntibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis, dissolvatur pariter & vilesat Ecclesiastica disciplina: certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab Apostolica sibi sede concessam. Illud etiam, quod hujusmodi regularibus est indultum, ut si qui fratrum suorum, qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates sive collectas, in quamlibet civitatem, castellum vel vicum advenierint, si fortè locus ille à divinis officiis sit interdictus, in eorum jucundo adventu semel in anno aperiantur Ecclesiæ, ut exclusis excommunicatis, divini ibi officia celebrentur: sic intelligi volumus, quòd in eadem civitate, aut castro, aut villa, una tantum Ecclesia ejusdem ordinis, fratribus semel (ut dictum est) aperiantur in anno. Quia licet pluraliter dictum sit, quòd in eorum jucundo adventu Ecclesiæ aperiantur, non tamen ad Ecclesias ejusdem loci divisim, sed prædictorum locorum conjunctim, sano referendum est intellectu: ne si hoc modo singulas loci visitarent Ecclesias, nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti. Qui verò contra declarationes prædictas quidquam sibi usurpare præsumpserint, gravi subiaceant ultioni:

SUMMARIUM.

- 1 Oblati alicujus Religionis an sint judicandi Personæ Ecclesiastica, adeo ad foro seculari, & vengalibus tam quoad personas, quam quoad bona debeant esse immunes, & num. seq. usque ad finem, & præsertim n. 26. vers. Ex his sequitur.
Et quatenus sint immunes, an eorum exemptio extendatur etiam ad conjugatos, n. 27.
Et an exemptio à foro seculari suffragetur pro delictis ante obligationem commissis, n. 33.
Et ante Oblati carentes requisitis Concilii Tridentini in cap. 11. sess. 24. subsistunt Episcopo tam in spiritualibus, quam in temporalibus, n. 34.
Et an subsistunt cumulativè, vel privativè ad Superiores Religionis, cui sunt oblati, n. 36.

- 2 Oblati assumunt privilegia Religionis, cui oblati sunt. Declaratur, num. 4. & seqq.
3 Christianorum duo sunt genere.
4 Oblati quales esse debeant, ut privilegiis possintur, & num. 11.
5 Servi Ecclesiarum gaudent Ecclesiasticis privilegiis.
6 Oblati sunt servi monasterii.
Oblati acquirunt monasterio, non sibi, ibidem.
7 Oblatus plene non dicitur, qui sibi usufructum retinet, licet gaudeat privilegio sepulture tempore interdicti.
8 Oblatus plene non dicitur offerens se, ac bona presentia. Oblatio plena quid requirat.
9 Oblati promittunt obedientiam, licet non Atonachalem. Oblatus renuntiat proprio, & amittit testamenti factionem, ibidem.

- 12 Bona oblata etiam sine persona efficiuntur Ecclesiastica.
- 13 Offerent bona sine persona non efficiunt de foro Ecclesiastico.
Confrater dicitur non potest, qui bona sua dat Religioni, ibidem.
- 14 Offerens se, aut simpliciter, aut sine bonis, aut cum reservatione bonorum, non est persona Ecclesiastica.
- 15 Oblatio censetur celebrata iuxta Ecclesie statutum, vel consuetudinem.
- 16 Conversus Ecclesie Regularis cum persona censetur etiam bona obtulisse.
Secus in converso Ecclesie secularis, ibidem.
- 17 Offerens simpliciter non obtulisse bona.
- 18 Offerens se, & majorem partem bonorum, non dicitur persona Ecclesiastica.
- 19 Exemptiones ut duobus, aut tribus denariis Religioni oblati acquirantur, indignum est.
- 20 Oblatus non dicitur is, cui pars bonorum oblatorum in emphyteusim conceditur.
Lucius tenetur ad onera laicalia pro emphyteusim Ecclesie, ibidem.
- 21 Conclusiones circa oblatos.
- 22 Oblatio non excluditur ex detentione, vel usufructu rei oblate, permittente Superiore.
- 23 Oblatio in habitu mutationem requirat, & qualem, & num. 25.
- 24 Conversi, & oblati in quibus differant.
- 25 Oblatio an requirat, ut seculum relinquatur.
- 26 Miles comitatu accepto remanens in domo sua non habet Militis privilegia.
- 27 Concilium Tridentinum requisita in cap. 11. sess. 25. sunt necessaria ad vitandum forum Ordinarii, non autem iudicis laici.
- 28 Oblati plene an gaudeant privilegiis, si ante, vel post oblationem matrimonium contraxerint.
- 29 Coniugalis status non est incompatibilis cum statu oblato.
- 30 Votum solemnizatur per susceptionem sacri Ordinis, vel per professionem.
- 31 Clericus conjugatus non gaudet nisi privilegio fori, & Canonis.
- 32 Oblatus conjugatus gaudet omnibus privilegiis persone Ecclesiastica.
- 33 Oblati post delictum commissum an, & quando subsint fori seculari.
- 34 Concilium Tridentinum cap. 11. sess. 24. non habet locum in civilibus, sed tantum in criminalibus.
- 35 Episcopi iurisdictione in oblatos respicit spirituali tantum.
- 36 Oblati non habentes requisita an eximantur etiam a iurisdictione diocesana.
- 37 Concilium Tridentinum quid statuerit circa oblatos prater ius commune.
- 38 Episcopi iurisdictione in oblatos an sit cumulativa.
- 39 Iurisdictione concessa Episcopo in scholares an sit privativa ad Rectorem Universitatis.
- 40 Iurisdictione Episcopi quibus casibus sit cumulativa cum inferioribus Prelatis.

UT privilegia. Privilegium Religiosis concessum, ut possint sepelire Confratres suos tempore interdicti, intelligunt de illis Confratribus, qui licet maneant in saculo, tamen se Ordini obtulerunt inuito habu laicali; vel de illis, qui bona sua eis dederunt in usufructu tenent. Hoc primò.

Privilegium Religiosis concessum, quo eis venientibus ad locum interdictum semel in anno aperiuntur Ecclesie, ut celebrantur in eis divina, intelligitur, quòd una sola aperiatur in loco. Hoc dicit. Et secunda ibi, *Illud*. Joan. Andr. dividit in tres partes. Prima præmittit exordium. Secunda dicit declarationes, quantum posterior incipit ibi, *Illud*. Tertia partem addit. Secunda ibi, *Sanè*. Tertia ibi, *Qui vero*. Et secunda pars textus locum habet tantummodò in privilegiis obtentis post cap. *Alma Mater*, de sentent. excomm. lib. 6. non autem in obtentis ante, quia sunt revocata per illam Decretalem, ut in specie de hoc privilegio Templariorum, & Hospitaliariorum,

quo in eorum jucundo adventu semel in anno aperiatur una Ecclesia in loco tempore interdicti, & celebrabantur divina, declarat glossa ibi, in ver. *Concessis*, & Abb. hic in ult. notat.

Circa primam partem textus generaliter **QUÆRO**, i primò, an Oblati alicujus Religionis iudicandi sint personæ Ecclesiasticæ, adeò à foro seculari, & veltigalibus tam quoad personas, quam quoad bona debeant esse immunes, sive personam, & universa bona obtulerint, sive personam tantum, sive personam cum minima parte bonorum; præsertim si hujusmodi pars bonorum illis postea à Superiore Religionis fuerit in emphyteusim concessa.

Et quamvis sint immunes, an talis exemptio extendatur ad conjugatos, sive ante, sive post oblationem matrimonium contraxerint, Et an eadem exemptio à foro seculari illis etiam proficiat, qui ante oblationem delictum commiserunt, cujus vindicta ad iudicem secularem pertinebat.

Item an iurisdictione, quæ vigore Trident. Conc. cap. 11. sess. 24. competit Ordinario in Oblatos parentes requisitis exceptis ibidem in ver. *Exceptis*, complectatur tam spiritualia, quam temporalia.

Et an talis iurisdictione ex decreto Concilii intelligatur tributa Ordinariis in Oblatos cum taliter, vel privative quoad Superiores ejus Religionis, cui oblati sunt.

Ut in hac materia, in qua maxima est opinio varietas, quantum fieri potest clarè procedatur, primùm constituendæ sunt conclusiones, in quibus Doctores conveniunt, & deinde ad eas descendendum, in quibus discrepant sententia.

Primùm illud certijuris est, Oblatos esse Ecclesiasticas personas, & privilegia Religionis, cui oblati sunt, assumere, atque à foro seculari, & secularibus exceptionibus esse exemptos; quod probatur hic, & in cap. *Cum & plantare*; & de *Confratribus*, supra eorum, cap. *Non dubium*, de sentent. excomm. & in cap. *Per exemptum*, de privileg. in 6. Clem. 1. de decim. ubi DD cum concord. Tameñ enim duo sunt genera Christianorum, alterum laicorum, alterum eorum, qui divinis sunt mancipia obsequiis, cap. *Duo sunt*, 12. quest. 1. æquum est tamen omnes quoque Oblatos, utcumque laicos, qui se Religioni dedicarunt, assumere privilegia, glossa in d. cap. *Non dubium*, in verb. *Religionis*.

Hi autem oblati quales esse debeant, pluribus modis applicant DD. aliquando enim requirunt, ut sint proprie oblati cum effectu; aliquando ut sint plene oblati, sive plene translati, ut dictis privilegiis porantur, ut hic notant Henr. & Abb. num. 3. & idem Abb. conf. 54. in 1. part. n. 3. & probatur in d. cap. *Cum & plantare*, §. de *Confratribus*, ibi, *Si non se prædicitis fratribus omnino reddiderunt*, & in d. Clem. de decim. in ultimis verbis. Et ratio est, quia per hanc propriam oblationem, sive plenam, sive cum effectu, Oblati efficiuntur similes servis Ecclesiarum, qui Ecclesiasticis gaudent privilegiis. *Ecclesiarum servos*, 12. q. 2. Quæ ratione utitur Archid. in d. cap. *Duo sunt*, Abb. in d. conf. 54. num. 3. Silvelt. in ver. *Ecclesia*, il primo, num. 6. verbi. *Quintum*, & passim alii Doctores. Imò eos esse proprie servos monasterii dicit glossa in cap. *Ulex consuetudine*, in ver. *Proffessi*, 27. quest. 1. & Card. in Clem. 1. de decim. num. 22. iudens eos propterea acquirere monasterio, non sibi ac proinde excluditur, qui obtulit se, & bona omnia usufructu tenent; id enim non sufficit ad plenam oblationem, quamvis sufficit, ut sit privilegiatus quoad privilegium Religionis, ut ejus Regularis sepeliri in Ecclesia possint tempore interdicti, ut tradit glossa fin. in Clem. 1. de decim. quæ optime hanc materiam distinguit. Henr. Boich. in hoc cap. Franc. Marc. dec. 24. num. 2. Straccha in repet. Auth. *Ingressi*, c. 10. num. 22. Butr. in cap. *In presentia*, de probat. in fine. Preterea excludit, ut qui obtulit bona omnia presentia, sed non futura, qui non veniunt in simplici oblatione, ut per Straccha. d. Auth. *Ingressi*, in ver. *Sunt*, cap. 8. num. 14. Tameñ Ant. de Butr. d. cap. *In presentia*, in fine tenuerit offerentem se, & sua Ecclesie Regulari, censeri etiam offerre futura, quia sic est de natura Ecclesie.

Ad hanc verò effectivalem, seu propriam, & plenam oblationem inducendam quæ requirantur, magnam habet dubitationem. De duobus planè requisitis nemo dubitat, vide-

- videlicet opus esse, ut Oblatus perpetuo, & efficaciter
 10 obtulerit, tam se, quam bona sua; & e nimium ratione,
 quia devotendo se, promittit obedientiam, licet non
 Monachalem, Anchar. in d. Clem. 1. de decim. num. 26. &
 offerendo bona, renuntiat proprio, & amittit testamenti
 factionem; glos. in cap. Ut lex continet in verb. Profess.
 27. quest. 1. Dec. in cap. In presentia, num. 26. de probat.
- 11 Quæ duo efficiunt offerentem personam Ecclesiasticam, ut
 per DD. in cap. Cum ad monasterium, de stat. Monach. Et
 12 quamvis possit offerens offerre se sine bonis, & bona sine
 persona sua, & possit etiam offerre se cum parte bonorum,
 ut per Socin. in tract. de oblat. in 7. libello, in pluribus ques-
 tionibus; tamen in hoc casu, ut persona sit Ecclesiastica,
 requiritur, ut oblatio sit perpetua, & efficax tam personæ,
 quam bonorum: ita utrumque requiritur per textum d.
 Clem. 1. de decim. Laud. ibidem, Imol. num. 28. Anchar.
 num. 16. Zabarell. num. 20. Hostien. hic num. 6. & Jo. And.
 in gloss. 3. Henric. & Abb. ead. loco, Dec. in cap. in presen-
 tia, num. 23. de probat. Archid. quem ceteri sequuntur in
 d. cap. Duo sunt num. 6. Abb. in d. conf. 54. num. 2. Silvest. in
 ver. Ecclesia, 1. num. 6. vers. Quintum. & Remig. de Charit.
 subsid. quest. 61. num. 33. & passim DD. de hac materia
 tractantes. Et in specie talem oblationem debere esse per-
 petuam, tradit post alios Covar. in loco inferius citando
 num. 8. & ante cum Jo. Andr. d. cap. per exemptionem, ubi
 13 Gemin. & Franc. in secundo notab.
- Et hac duorum requisitorum necessitas excludit primò
 à numero personarum Ecclesiarum Oblatos illos, qui offer-
 runt bona, & non se: quamvis enim ea bona ob talem
 oblationem Ecclesiastica efficiantur, ut per Abb. d. conf. 54.
 num. 2. & sint immunia ab exactionibus secularibus, ut
 ibi per eum; non tamen illa offerens absque persona effi-
 citur de foro Ecclesiæ, ut per DD. supradictos, præsertim
 Abb. hic num. 3. ubi ait: Confratrem dici non posse, qui
 bona sua dat Religioni, quia illa est donatio, & non frater-
 nitas.
- 14 Secundo excludit offerentes personam absque bonis, si-
 ve personam obtulerint cum reservatione expressa bono-
 rum, sive simpliciter personam obtulerint, nulla de bonis
 mentione facta: nam in ejusmodi oblatione bona non
 veniunt, nisi expressè offerantur, Butr. in cap. In presen-
 tia, de probat. in fine, Joan. Andr. & alii, quos refert, &
 sequitur Socin. d. irat. & Libell. in 22. quest. Quod tamen
 limitat, nisi aliud habere statutum, vel consuetudo
- 15 Ecclesiæ, cui fit oblatio, quia tali casu oblatio intelli-
 geretur celebrata juxta illius Ecclesiæ statutum, vel con-
 suetudinem.
- 16 Neque obstat, quòd bona sint necessaria ad personam,
 ac propterea quòd offerens se, censetur etiam bona obtulisse,
 etiamsi non exprimat, ut de converso Ecclesiæ secularis
 tenuit Odoffr. relatus à Butr. in Authen. Ingressi, nu.
 12. c. de Sacro. Eccles. & de converso Ecclesiæ Regularis,
 Bald. ibid. num. 4. vers. Secundo oppo. & Franc. Marc.
 decif. 25. num. 12. Bellam. in cap. Religiofo, de sent.
 excomm. lib. 6. Respondetur enim in converso Ecclesiæ
 Regularis non dubium, quin oblata persona, etiam bona
 oblata censentur, cum illa retinere non possit, quia effi-
 citur Religiosus, ut per Bartol. & Bald. ubi supra. At in
 Converso Ecclesiæ secularis secus est; is enim cum possit
 retinere bona, pct oblationem personæ non censetur
 bona obtulisse, ut per Bald. in d. Authen. Ingressi, num. 5.
 Nos autem agimus de Oblato Regulari Ecclesiæ, qui cum
 non efficiatur Monachus, & possit bona retinere; à ces-
 sante ratione, quam in Converso Regularis Ecclesiæ red-
 dunt Bartol. & Bald. quòd oblata persona censetur obtu-
 17 lisse etiam bona, quia ea retineri non possunt; sequitur
 ut cum Oblati retinere bona possint, ea obtulisse non in-
 telliganter. Et id est, quod etiam tradit Bald. in d. Authen.
 Ingressi, num. 8. ubi ait: Oblatum Regulari Ecclesiæ bona
 non amittere, nisi totaliter renuntiet sæculo, illudque
 mutet, quo casu Monacho æquiparatur.
- 18 Tertio his duobus requisitis excluditur etiam is, qui
 obtulit personam cum parte bonorum tantum, quamvis
 majore: cum enim Doctores requirant simpliciter oblationem
 bonorum, hoc verbum, bonorum, in hac materia
 simpliciter prolatum includit omnia bona, Socin. d. irat.
 de oblat. in 7. libell. quest. 5. & oblationem majoris partis
 in hac materia non æquipollere oblationi omnium, docuit
 glos. hic in ver. Pro parte, ubi Henric. id in specie adno-
 tavit. Quod cum verum sit, à fortiori procedit in eo, qui
 obtulit Ecclesiæ minimam partem bonorum, in quo pro-
 priè quadrat quòd habetur hic, indignum esse, ut pro duo-
 19 bus, aut tribus denariis acquiratur hujusmodi exemptiones.
 Præsertim si postea talis bonorum pars Oblato in em-
 20 phyteusim concederetur; quo casu nedum offerens non
 est plene oblatus, sed etiam bona ipsi ad onera laicalia tenentur:
 Tum quia hoc casu videtur subesse fraus propter
 actuum vicinitatem, Oldrad. conf. 324. Factum tale est,
 Dominus noster, sub nu. 6. vers. Et quod fuerit fraudulenta:
 Tum quia laicus tenetur ad onera laicalia pro re emphy-
 teutica quam obtinet Ecclesia; quia dominium utile est
 quid laicale, Alex. conf. 103. in 1. vol. ubi dicit cum teneri
 ad solutionem vectigalium ratione fructuum; & post
 Barb. & alios tradit Remig. de Charit. subsid. quest. 61.
 num. 32. & 33.
- Ex prædictis satis tunc eliciuntur aliquæ conclusiones
 21 negativæ, videlicet, offerentes se, & non bona, sive ea
 expressè reticendo, sive de eis mentionem in oblatione non
 faciendo, non debent ceteri personæ Ecclesiasticæ, nec
 gaudere immunitatibus, nisi ex statuto, vel consuetudine
 Ecclesiæ, cui fit oblatio, in oblatione personæ bonorum
 oblatio includeretur, ut dictum est. Item nec sunt per-
 sonæ Ecclesiasticæ offerentes se, & bona, sed non universæ;
 & multò minus, si minimam tantum eorum partem obtu-
 lerint; præsertim si ea postea in emphyteusim ab Ecclesia
 ob inuerint: non tamen videtur excludendum, quinimò
 sit persona Ecclesiastica, qui sibi non reservavit aliquam
 partem suorum bonorum neque in proprietatem, neque
 in possessionem, nec in usumfructum, nec in jus utendi,
 sed tantum in quandam detentionem, & usum facti, per-
 mittente Superiore regulari, & donec ipse Superior voluerit,
 ita ut Superior possit pro libito auferre, licet de honestate
 permittere possit, ut de regular. declarat Bald. in d.
 Authen. Ingressi, num.
- Verum an sit constituenda conclusio affirmativa, ut qui
 se, & bona obtulerint, personæ Ecclesiasticæ censentur,
 & immunitatibus gaudeant, etiamsi nihil aliud præterea
 22 concurrat; in hoc est maxima difficultas propter alia duo
 requisita, quæ unà cum oblatione personæ, & bonorum
 nonnulli Doctores conjunctim exigunt, & nonnulli præ-
 termittunt, ita ut non videantur illa habere pro necessariis
 ad gaudendum immunitate.
- Ex his alterum est mutatio habitus, an videlicet ut offe-
 23 rens bona, & personam sit persona Ecclesiastica, oporteat,
 ut habitum mutet.
- Alterum est, an ita offerens, ut sit persona Ecclesiasti-
 ca, necesse sit, ut sæculum relinquat, & ad Ecclesiam se
 transferat.
- Quoad primum, verior, & communior videtur opi-
 nio, ut etiam habitus mutatio requiratur. Hac est doctrina
 Hostien. hic num. 6. quo loco ait: [Ubi aliqui, vel ali-
 que offerunt se, & sua Ecclesiis Cathedralibus, vel Con-
 ventualibus, vel aliis secularibus, & signum accipiunt,
 Ecclesiasticæ personæ censetur.] Hostien. totidem ver-
 bis refert, & sequuntur Joan. Andr. in gloss. 3. Ant. de
 Butr. Henric. & alii, Archid. in d. cap. Duo sunt, num. 6.
 Silvest. d. ver. Ecclesia, 1. num. 6. vers. Limitare, & in
 verb. Oblatos, prope finem. Idem Hostien. in Summa tit.
 de Regular. §. 1. supradict. in fin. S. Antonin. in 2. par. tit.
 23. cap. 5. §. 1. Et in terminis ita decidit Capell. Tolofana
 decif. 8. ubi habetur, laicum qui se, & bona obtulit Eccle-
 siæ, habitu non mutato, non esse restituendum judici
 Ecclesiastico. Nec novum est in jure Canonico, ad conse-
 quenda privilegia Ecclesiasticæ personæ necessariam esse
 delationem habitus Ecclesiastici, ut in cap. 1. de Cleric.
 conjug. in 6.
- Huic opinioni non obstat primò, quòd Doctores constitu-
 24 tientes differentiam inter Conversos, & Oblatos, dicant
 eos esse Conversos, qui se, & sua dant Religioni, habitu
 mutato; Oblatos verò, qui se, & sua offerunt, absque ha-
 bitus mutatione, Laud. quem referunt, & sequuntur in
 Clem. 1. de decim. supradict. Zabarell. num. 10. Anchar.
 num. 16. Imol. num. 28. Dec. in d. cap. In presentia, n. 22.
 Covar. in cap. Alma Mater, in 1. par. relef. §. 3. num. 8.
 Id enim ita accipiendum, ut in Oblato non sit necessaria
 25 rotalis mutatio habitus, nec assumptio habitus Religionis,
 cui se offert; sed sufficiat aliqualis mutatio, ita ut non sit
 habitus Religiosus, quemadmodum debet esse habitus
 Con-

Conversi, sed differens tamen a laicali. Ita declarat hic gloſ. in ver. *Mutato*, ubi in ſpecie Henrici, hanc rem luculentè explicat Silvel. in *d. ver. Henricus*, in num. 6. d. *verſ. Limitare*, & hoc eſt, quod dicebat hic Hoſtien. quem cæteri ſequuntur, videlicet, ſignum aliquod accipere debere Eccleſiaſticas perſonas.

Non obſtat ſecundò, quòd aliqui Doctores, & præferunt Abb. in *d. conf. 54.* ſcripſerunt, Oblatos, quiſc, & bona obtulerunt, cenſeri Eccleſiaſticas perſonas, & ſic duo requiſita cenſeat, & mutationem habitus tamquam non neceſſariam omittat: qua tam Abbas, quam cæteri Doctores ita loquentes, vel non excludunt hoc requiſitum, licèt non includant, vel ſi excludere intendunt, adverſantur communiori opinioni Doctorum illud quoque requirentium, ut ſupra dictum eſt.

Quòd alterum de ſæculo relinquendo, an ſit neceſſarium in offeſſente, major eſt difficultas: nam plures ex Doctores hanc materiam pertractantibus requirunt obligationem eſſe ultra ſupradicta etiam ſæculum derelinquere, ut ſit locus privilegio exemptionis: & tamen valdè probabilis eſt opinio, id quoque requiſitum debere cum cæteris occurrere: quòd certè apertiffimè ſentire videtur Hoſtien. in *cap. Non dubium, de ſentent. excommunic. dum loquens de conſervo Eccleſie ſæcularis*, qui tradidit ſe, & ſua, & idem eſt cum oblato, ait: [Si eſt convertus remanens in domo propria, & tamquam laicus vivens, non gaudet immunitate: ſi verò eſt convertus, qui tradidit ſe, & ſua, & eſt conſuratus, & vadit ad horas ſuas audiendas, & vivit honeſtè, ſicut Clericus vivere debet, talis in ſorum Eccleſie in totum intelligitur eſſe tranſlatus, & immunitate Eccleſiaſtica gaudet.] Hoſtien. ibi ſequitur Joan. Andr. Anton. de Butr. Henric. Collectar. & Petr. de Ubald. in *tratt. de quarta Episcop. & Parochial. in 17. quaſt. num. 11.* & quamvis Hoſtien. in 2. membro ſua diſtinctionis non expreſſerit, an debeat tuam domum, ſive ſæculum relinquere, cum tamen in priori membro id expreſſerit dicens illum non gaudere immunitate: in ſecundo, in quo lenitè gaudere, ſuaſi exprimit oppoſitum, id eſt cum a domo ſua reſceſſiſſe, & ad Eccleſiam eſſe tranſlatum, ut exprimit ibi Collect. ita intelligens Hoſtienſis doctrinam.

Præterea id videtur probari per text. in *cap. penult. infra eod.* ubi habetur tales Conſantes, ſeu Oblatos quoad manentem in domo ſua non aſſumere privilegia Religionis: & ita illum textum intelligunt Innoc. Hoſtien. & Jo. Andr. notantes mutationem habitus ſufficere quoad privilegia citra interdictum, de quo in textu nullo; ſed quoad cætera non ſufficere, ſed neceſſariam eſſe plenam tranſlationem, juxta illum textum, qui loquitur de propria domo relinquenda: & hunc intellectum eſſe communem oſtendit ibi Anton. de Butr. dicens ita eſſe tenendum ſecundum Doctores, quòd etiam ſentire videtur Abb. dum notat eum, de quo textus loquitur, id eſt qui in domo propria manebat, non eſſe plenè Oblatum: & ita in eo textu hunc caſum eſſe clarum, ita ut non ſit locus cavillationi, tradit Zabarell. *conſil. 21. num. 5. & 6.* cui poſtea addi Abb. *hic num. 3.* ubi ait non eſſe plenè Oblatos ſtantes in ſæculo.

26 Rationes hujus opinionis ſumi poſſunt ex gloſ. in *d. cap. penult.* ubi adducit plura circa militem armatè militare, qui ſi commenta accepto remanet in domo ſua, non habet militis privilegium, *l. miles, ff. ex quib. cauſ. major.*

Nec videtur obſeſſe, quòd plerique ex Doctoribus de hoc requiſito non meminerint: quia non plures dicunt illud non eſſe neceſſarium; & ſic eſt locus ab auctoritate negativa deſumptus, qui non probat, nec deſtruit opinionem Hoſtien. Zabarell. & aliorum præſertim ex textu deſumptum, qui apertè ſentunt id requiſitum deſeclè ſæculi cum cæteris debere concurrere.

Ex his ſequitur Oblatos ita demum privilegio ſoris & ſæcularium exemptionum gaudere, ſi ſe, & bona perpetuò, & in forma valida in manibus Episcop. vel Regularis ſuperioris Religionis obtulerint, nulla re ſibi reſervata, atque habitum mutaverint, & ſæculum relinquunt. Nec eſt, quòd adiciamus alia requiſita ex decreto *cap. 11. eſſ. 24.* quia illa ſunt neceſſaria ad vitandum ſorum Ordina-

rii, non autem judicis laici, in quo Concilium nihil novi ſtatuit.

Ad ſecundum de plenè Oblatis, qui poſt Oblationem matrimonium contraxerunt, videtur reſpondendum, ſi id permiſſo Superiorum faciant, & vivanti de mandato eorundem Superiorum in omnibus vel prædictis Eccleſiarum, ſeu in aſterioſum pro eorum ſervitio, debere gaudere privilegiis, ſicuti etiam qui ante contraxerunt, dummodò ſervent ſupradicta. Cum enim huc Oblationi cum requiſitis ſupradictis non inſit obligatio contineri, & conſequens eſt, ut ſtatu conjugalis non ſit incompatibilis cum ſtatu Oblati. Antecedens probatur ex doctrina gloſ. in *cap. Ut lex, 27. quaſt. 1. in ver. Alique converſi*, Archid. in *d. cap. Duo ſunt num. 6.* Silvel. in loco ſupradicti. Hoſtien. Jo. Andr. Henric. & aliorum *hic*, Franc. Marc. *de eſſ. 24. num. 14.* Ita videmus de conjugatis Oblatis extare conſilium Abb. 53. *part. 1. Cald. conſ. ultimo de Regular. & Zabar. d. conſ. 21. & Bald. conſ. 240. in 5. vol.* qui loquuntur de conjugatis ante Oblationem. Sed poſt Oblationem licet matrimonium contrahere, nec propter Oblationem ulum inſurgere impedimentum, ſentitur Doctores omnes ſupradictati, & in ſpecie Imol. in *d. Clem. 1. num. 10.* ubi reddit rationem, quòd votum impediens, & dir. inter matrimonium toleranzatur vel per luſceptionem Ordinis facti, vel per profeſſionem tacitam, vel expreſſam, juxta textum in *cap. Unico, de Poſto in 6.* quorum, inquit, penum huc fuit. Imò, cum nullus in plus obligetur in aſterioſum; quam pateat de ejus intentione, talis non ſe obligavit ad caſtitem, ſed tantum ad obedientiam, & reverentiam, ex quo ſequitur, ut matrimonium poſtea contra eum teneat, & contrahens Oblatus non propterea deſinat eſſe perſona Eccleſiaſtica.

Quòd ſi objiciatur, Clericum conjugatum incedentem in habitu gaudere privilegio ſeri, & Canonis, ſed non alius, & in ſpecie non eſſe exemptum a ſæcularibus exactionibus, ut habetur in *cap. Unico, de Cleric. conjug. in 6.* ubi gloſ. & Covar. *Pract. quaſt. cap. 31. num. 9.* & propterea a ſortiori id videtur procedere in Oblato, de cujus exemptione non adò conſtat inter Doctores, ſicuti de exemptione Clerici.

Reſponderit *d. c. Unicum*, reſtringens exemptionem, tamquam odium, ut ibi per Doctores, non debet extendi ad alias perſonas Eccleſiaſticas, & ſolum habere locum in Clericis, de quibus loquitur, alias verò remanere in diſpoſitione juris communis.

Ad tertium de his qui ante Oblationem delictum commiſerunt, cujus puniſio ad judices laicos per inebat, diligendum eſt. Aut delinquentis obtulit, & ſua poſt delictum ſine fraude: & tunc liberatur a jurisdictione judicis laici, debetque tantum puniri ab Eccleſiaſtico. Aut in tradendo obtulit, & ſua, ut ſe eximeret a jurisdictione judicis laici, & tunc ab eo puniri poteſt, non tamen corporaliter, ſed alia pena conſecrationis bonorum, vel pecuniarum, ita ut remaneat ſubditus reſpectu cauſe, & bonorum, non autem reſpectu perſonæ. Ita reſtat pluribus Doctotibus de vobum opinionem aſſertentibus docuit Covar. *lib. præcip. Pract. quaſt. cap. 32. & Clar. 8. præ. verſ. Sape numero*, qui tamen loquitur de delincente, qui poſt delictum effectus eſt Clericus, vel Religioſus; eſt etiam intelligendus quoad Oblatos, qui habentes requiſita, ſunt & ipſi Eccleſiaſticae perſonæ, ut ſupra eſt demonſtratum.

Ad quartum, jam Sacra Congregatio declaravit decretum *cap. 11.* non procedere in civilibus, ſed tantum in criminalibus, mora præcipue cauſa finali dicit decreti, quæ habetur in proemio ipſius, ibi, *exemptio ad a nem laxioris iura.* Qua ratione videtur etiam reſpondendum jurisdictionem Episcop. tributam reſpectu ſpiritalia tantum, videlicet correctionem, & punitionem delictorum, & alia, de quibus in *cap. Duorum, in ſpecies, de elect.*

Ad quintum, repetendum quòd ſupra dictum fuit, Oblatos non habentes requiſita non eſſe Eccleſiaſticas perſonas, nec aſſumere privilegia Religionis, cui obſeruntur, & propterea non eximi etiam a jurisdictione Doctotum, Ant. de Butr. in *d. cap. Cum & plantare, in 111. not.* Henric. *hic*, & probatur in *d. cap. penult. infra eod.* Ideoque Concilium quoad non plenè Oblatos nihil novi induxit, cum jam eſſent ſub jurisdictione Episcoporum; ſed abſcucula tantum ſubmovit, ita ut ſi ex conſuetudine, quam omnes Doctores

Doctores, præsertim in cap. 2. de foro compet. clamant in hac materia esse attendendam, vel ex aliquo speciali Religionis privilegio tales non plene oblatis essent exempti à dicta jurisdictione Episcoporum, illam eis Concilium restituit. Quo verò ad eos qui plene oblatis privilegia Religionum erant affecti, hoc tantum novi statuit, quòd actuale servitium requisivit, quod non erat cautum jure veteri, adeo ut absque illo servitio actuali remaneant sub jurisdictione Diœcesani. Alia autem duo requisita, quòd intra septa degant, & sub obedientia vivant, jam concurrere debebant de jure communi in plene translato, ut supra dictum est, ut privilegia Religionis assumeret.

Quod in rerum, §. Si quis post, ff. de leg. 1. & bene facit doctrina Barr. in l. Viras, in primo notab. C. de divers. offic. lib. 12. ubi sentit, statuto disponente, ut scholares coram Episcopo converterentur, non esse ademptam jurisdictionem Rectori illam habenti vigore legis, aut consuetudinis, nisi statutum uteretur dictione taxativa, videlicet, ut Episcopus tantum cognosceret: quo casu tantum putat auferri jurisdictionem Rectori competentem et de jure communi, non autem si ei competat ex consuetudine, Bartolom. refert, & sequitur Felin. in d. cap. Pastoralis, num. 2. in 3. limit. Et quamvis talis jurisdictione censetur tributa privative, ubi de mente concedentis apparet, ut ibidem per Felin. in 1. limit. num. 25. tamen in casu nostro tantum abest, ut appareat de mente Concilii, quòd voluerit tribuere Episcopo jurisdictionem privative, ut potius constet eam voluisse concedere cumulative; nam Concilium ubi voluit tribuere talem jurisdictionem privative ad inferiores, id expressit, ut in cap. 20. §. Ad hec, sess. 24. & in cap. 3. sess. 25. ergo in hoc casu, in quo non expressit, noluisse credendum est, vulg. l. Unica. §. Sin autem ad deficientes, C. de caduc. tollen. & aliàs in simili Sacra Congregatio declaravit jurisdictionem tributam Episcopo vigore cap. 7. sess. 7. cap. 11. sess. 25. de Regular. & cap. 8. sess. 7. intelligi cumulative cum inferioribus.

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio Generali.

CAPUT XXV.

Quod nonnullis est religiosus indultum, in favorem pontificalis officii ad Episcopos extendentes, concedimus, ut cum commune terræ interdictum fuerit, excommunicaris & interdictis exclusis, possint quandoque januis clausis, suppressa voce, & non pulsatis campanis, divina celebrare officia: nisi & hoc ipsum eis expressè fuerit interdictum. Verum hoc illis concedimus, qui causam aliquam non præstiterint interdicto, nec quidquam (doli vel) fraudis ingesserint, tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes,

SUMMARIUM.

- 1 Interdicti generalis tempore etiam celebrare possunt Episcopi non prohibiti, qui non fuerint interdicti culpabiles.
Idem in Cardinalibus, num. 4.
- 2 Privilegium Religiosis concessum extenditur ad Episcopos, & num. 28.
Privilegia non extenduntur de persona ad personam etiam ex identitate, vel majoritate rationis, ibidem, & num. 25.
Declaratur num. 16. & 28.
- 3 Privilegium celebrandi clam tempore interdicti non suffragatur eis, quorum culpa, vel fraude interdictum fuit propositum.
- 5 Altaris viatici privilegium an competat Cardinalibus, & num. seq. usque in fin.
- 6 Altaris viatici privilegium quod habent Episcopi, & eorum superiores ex cap. fin. de privileg. lib. 6. non fuit sublatum à Concilio Tridentino.
- 7 Et Episcopi eoni possunt ex rationabili causa, etiam extra casum absentie.
- 8 Oratoria ad usum Episcopi etiam extra illius diœcesim constructa non comprehenduntur in decreto de non celebrando in privatis oratoriis.
- 9 Altaris viatici privilegium uti potest Episcopus in aliena diœcesi, etiam contradicente Episcopo Diœcesano.
- 10 Cardinales, & Episcopi an Rome utantur privilegio altaris portatilis absque insulto Pape, & num. 31.
- 11 Cardinales sunt majores Episcopis dignitate, & officio, sed minores Ordine, & num. 13.
- 12 Cardinalatu nulla est major dignitas in Ecclesia Dei, & in Cardinalibus residet tota majestas Christiane Reipublice, & num. 21.

- 14 Dignitas, & officium preponderat Ordini in pralationibus.
- 15 Altaris portatilis privilegium uti potest Episcopus electus, & confirmatus, licet non consecratus, & x. 23.
- 16 Altaris viatici privilegium favore cultus divini est late interpretandum, quatenus patitur verborum latitudo, & num. 30.
- 17 Cardinales, sicut Episcopi, possunt sibi eligere confessionem, qui tamen vel parochiale beneficium habeat, vel sit approbatus ab Ordinario ad confessiones audien das.
- 18 Privilegium Principis latissime interpretandum est.
- 19 Privilegium Episcopis consecratione Pontificalis officii competunt etiam Cardinalibus.
- 20 Episcoporum appellatione veniunt etiam eorum Superiores, & num. 30.
- 21 Ratio ubi est eadem, lex non dicitur extendi, sed enucleari, & num. 28.
- 22 Episcopi appellatione venit etiam nondum consecratus in materia proportionabili tam confirmato, quam consecrato.
- 23 Cardinales an gaudeant privilegio cap. Quia periculosum, de sentent. excomm. lib. 6. ut penam suspensionis, vel interdicti non incurrant, nisi in sententia sint expressi.
- 24 Interpretatio in dubio fit pro jure communi, quando concurrunt cum privilegio.
- 25 Altaris portatilis privilegium concessum Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus non extenditur ad Episcopos.
- 26 Privilegium extenditur ex identitate rationis, si dicitur lataverit significatio, vel aliàs esset elusorium.
- 27 Privilegium celebrandi Missas in Capella, ad quam confluit fidelium multitudo, extenditur etiam ad Missas cantatas, & ad oblationes voluntarias.

Quod

- 1 **Q**uod nonnullis. Tempore generalis interdicti clam celebrare possunt ipsi episcopi non prohibiti, qui non fuerunt interdicti culpabiles. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. & Abb. Primò ponit privilegium. Secundò exceptionem ibi, *ubi*. Tertio determinationem, *ibi, vere*. Hodie hoc non est privilegium Episcoporum, sed jus commune, ut in *cap. Alma Mater deservit. excommunic. lib. 6.* & idè in hac Decretali non est multum insillendum: simile in *cap. Communis filius 23. dist. 11.*
- 2 Nota primò ibi, *ad Episcopos extendentes*, privilegium Religiosis concessum non extendi ad Episcopos, quia privilegium non patitur extensionem de persona ad personam ex identitate rationis, ut est casus in *cap. sane, supra eodem, & hic notat Abb. in 1. notab.* Sed hoc intellige, ut dicam infra num. 28.
- 3 Secundò nota ibi, *qui causam aliquam prestiteris interdicto*, privilegium aliquibus concessum, ut tempore interdicti jureis clausis, suppressa voce, & non pullatis campanis possint celebrare divina, non suffragari eis, qui causam dederunt, vel fraudem committunt in eo, propter quod positum est interdictum; ut quia interdictum fuit factum ab eorum culpa, vel ipsi præstiti erunt favore illis, qui causam dederunt interdicto, secundum Innocent. *hic num. 3. & num. 4. in verb. Aliquam, & Abb. in 2. notab.* Hodie hoc est expressum in *cap. Alma Mater, de sentent. excommunic. lib. 6.* ubi plenè videas de his, quæ hactanguntur, & aliis ad hanc materiam spectantibus.
- 4 Sed hic occurrit dubium, an privilegium celebrandi divina tempore interdicti aliquibus Religiosis concessum, dum hic extenditur ad Episcopos, censetur etiam extendendum ad Cardinales? Jo. Andr. in addit. ad Specul. in *tit. de legal. §. Sequitur in fin. add. vers. Item per hoc dico*, tenet Cardinalibus etiam sine legatione competere sex privilegia, quæ recensentur a glossa penult. in *cap. fin. de privileg. lib. 6.* inter quæ numeratur etiam privilegium, de quo in hac Decretali.
- 5 Ex hoc infero ad notabilem questionem, an privilegium altaris viatici competat S. R. E. Cardinalibus.
- 6 Bonifacius VIII. in *cap. fin. de privileg. lib. 6.* disposuit ut infra: *Quoniam Episcopi, eorumque superiores se habent diversè ex causis à suis Ecclesiis, & diocesis absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili ulla die; præsentis constitutione indulgemus eisdem, ut Altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari.* Quod quidem privilegium Sacra Congregatio aliàs censuit non fuisse sublatum decreto Tridentini Concilii *cap. unico. sess. 22. ac observan. & evitan. in celebration. Missar. & Episcopos posse eodem privilegio uti, etiam extra casum absentia, ex rationabili causa, veluti magni incommodi, & ingruentis periculi: quod etiam Navarr. tenet *conf. 5. num. 2. ac privul. & in manual. cap. 25. num. 83.* Quin mò quicquid contra scriperit idem Navarr. *d. conf. 5.* repetit respondit oratoria ad usum Episcopis etiam extra illius diocesis constructa non comprehendendi in dispositione dictæ *cap. unici*, nec in declaratione ab ipsa Congregatione edita de non celebrando in privatis oratoriis. Circumscripto autem Concilio, & declaratione prædicta, manifestum est privilegium hoc non restringi ad limces elicijus territorii, ut satis clarè colligitur ex *d. cap. fin. ibi, à suis Ecclesiis, ac diocesis absentare, & infra in verb. Ubicumque*, quod ab Archidiacono præp. *fin.* exponitur, id est quocumque loco, sive in sua diocesi, sive extra, & à Joan. Andr. & Lapo, in tota Christianitate. Idque procedit etiam contradicentibus Episcopis diocesis, quia hæc Decretalis, secundum quam Episcopus poterat quidem in aliena diocesi extra Ecclesiam celebrare, sed tamen prohiberi poterat ab Episcopo loci, sicut in hoc ampliata prædict. *cap. final. de privileg. lib. 6.* ubi ibi notat gloss. in *verb. Indulgemus*, Joan. Andr. Gemin. & ceteri omnes: quod quidem privilegium secundum Archidiacon. iatis concordat cum eo, quod habetur in *cap. Concedimus; de consecrat. dist. 1.* ubi Concilium Tridentine generaliter indulget, ut in itinere positus, si Ecclesia defuerit, sub dies, sive in tentoriis, ita tamen si tabula Altaris consecrata, & Altare portatile fuerit, Missam solemni liceat celebrare. Item concordat cum simili indulto, quod Honorius III. tribuit Prædicatoribus, & Minoribus, ut possint in Altari viatico celebrare liberè, *est sine cæsanorum licentia*, ut legitur in *cap. In his, infra eod.* Itaque competit hoc privilegium Episcopis ad eum modum, quo competeat ante Concilium, a quo ex sententia Sac. Congregationis sublatum, aut restrictum non fuit.*
- 10 His præhabitis, consulitur Sacra Congregatio, an eodem modo hoc privilegium competat S. R. Eccles. Cardinalibus.
- Et quidem Romæ secundum Navarr. locis citatis ex consuetudine nec Episcopis, nec Cardinalibus hoc privilegium utuntur abque indulto Speciali Summi Pontificis: verba Navarr. hæc sunt: (Servatur Romæ, quòd Episcopus non utatur illo privilegio Episcopali *cap. fin.* post Concil. Tridentin. adeò quidem, quòd neque Cardinales utuntur eo nisi de concessione expressa Papæ, quam Papa concedit quidem illis, sed ratiòne aliis Episcopis.) Hæc Navarr.
- 11 Sed quicquid sit in curia, in qua Prælati consueverunt abstinere etiam ab usu sacularum, & privilegiorum suorum, sive ob reverentiam Summi Pontificis, juxta notata in *cap. Qua fronte, de appellat. & in cap. Volentes, de offic. Delegat. gloss. 1. in cap. Privilegium, de reg. jur. lib. 6. gloss. penult. in cap. Antiqua, supra eodem*, sive ob facultatem recurrit ad Sacerdotem tuam pro gratia obtinenda, ex traditis per Felin. post Inol. in *cap. Quod super his, num. 12. vers. Sed quod dixi, de fide instrum.* ad dubium videtur respondendum simpliciter privilegium Altaris viatici competere Cardinalibus ad eum modum quo competit Episcopis in vim dicti *cap. final.* Nam verba illa textus, *eorumque Superiores*, etiam exponuntur a gloss. in *cap. Quia periculosum, in verb. Superioribus, de sentent. excommunic. lib. 6.* pro Archiepiscopis, Patriarchis, & Primitivis: tamen in sui latitudine apta tunc comprehendere etiam Cardinales, qui dignitate, & officio sunt majores Episcopis, *cap. Constantinus 96. dist. 11. cap. per venerabilem, §. Rationibus, Qui filii sui legit.* Ancharan. *conf. 295 pro clarior, vers. Præcedunt enim Episcopus dignitate, & prerogativis multis.* Joan. Monach. P. Joan. Andr. Gemin. & alii in *cap. 1. de Schisma. lib. 6. Bald. in l. Ad similitudinem, Cod. de Episc. & Cleric. & in l. 7. ac offic. Præf. Prætor.* & latissime probat Andreas Barbatia in *trakt. de prest. Cardin. a num. 42. usque ad numer. 52.* ubi paulò ante numer. 43. ait rectè loquarum fuisse Holtien. Joan. Andr. Joan. de Lignan. & omnes Jurisprudentes modernos in *cap. Dilectus, in primo, ac præb. dum dixerunt nullam dignitatem esse hodie majorem Cardinalatu; & idem tenet Cardin. in Clem. Ne Romani de elect. ubi ait Cardinalatum hodie esse summum gradum post Papam. Et quicquid fit de Doctorem opinionibus, clarè constat ex epistola Decretali Eugenii IV. de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium dignitate, cæteris Ecclesiasticis dignitatibus præstantiori: quæ incipit, *Non meioris*, data Florentiæ, ubi Eugenius tunc sedebat in Concilio Florentino, anno tunc Pontificatus 8. ad Archiepiscopum Cantuariensem in Anglia, qui questionem moverat super præcedentia cum Joan. tit. S. Balbini presbytero Cardinali. In ea enim validissime rationibus dimittit, post caput Ecclesiæ quod est Papa, contigua sui corporis membra, qui sunt fratres ejus Cardinales, præ cæteris Ecclesiæ membris, ac partibus honorari debere, & Cardinalatus dignitatem esse majorem, ac sublimiorem Episcopali, Archiepiscopali, & Patriarchali, & ita temper in Ecclesia habitam, & reputatam fuisse. Idemque habetur in Constitutione Leonis X. in Concil. Lateranensi edita tertio nonis Maji 1514. quæ incipit, *Suprema*, ibi: *Et cum S. R. E. Cardinales cæteris omnes in ipsa Ecclesia, post summum Pontificem, honore, ac dignitate præcedant.* Quod colligitur etiam ex Tridentina Synodo *cap. 1. sess. 24.* & ex Constitutione Sixti Quinti de Sancta Romana Ecclesia Cardinalium præstantia, edita tertio nonis Decembris 1586.*
- 12 Neque obstat, quòd Cardinalis ordine sit minor Episcopo, *cap. Antequam, 40. dist. 11. cap. De his, de consecrat. dist. 5. Clem. Si quis insudante, 8. nec super hoc, de panis, gloss. ult. in cap. Quamquam, 2. qua. 7. Holtien. Abb. & alii in cap. Ecclesia, §. secundo, de election. iusè Barbat. loco supra citato.* Nam respondentur in iustitiam prerogativis, & privilegiiis potius habendam esse rationem dignitatis, quam
- 13
- 14

quàm Ordinis, ut declarat idem Eugenius in prædicta Decretali, his verbis: *Nec caufetur quifpiam, quod Ordo Epifcopalis Presbyteria major fit, quoniam in eifmodi prælationibus officium, ac dignitas præponderat Ordini; quem admodum iure cautum est, ut Archiepifcopus non Presbyter fua iurisdictione obtineat Archiepresbytero præferatur.*
 15 Hæc ibi. In fpecie autem in privilegio altaris viatici potius fpectari prærogativam dignitatis, quàm Ordinis, ex hoc licet intelligere, quòd idem privilegium competit etiam Epifcopo electo, & confirmato, quamvis non consecrato, fecundum Gemin. & Franc. in d. cap. fin. de privil. lib. 6. ut latius dicitur inferiùs. Quemadmodum ergo Cardinalis honoris prærogativa lætantur, fic privilegii's potiri debent amplioribus, ut legitur in cap. de Officiis de off. Leg. lib. 6.

16 Nec refragatur, quòd Archiepifcopus in dift. cap. final. in verb. *Indulgemus*, dicat: Cùm ifta fit Epifcoporum indulgentia, eam non extendam; quandoquidem eum verba illa Decretalis, *Eorumque Superiores*, congruè conveniant Cardinalibus, ut ofenfum est fuprà, hæc non dicitur extenfio privilegii, fed comprehenfio, c. Porro fuprà eodem. Ideòque videmus privilegium eligendi Confefsores, quod fimiliter conceditur Epifcopis, & aliis Superioribus in cap. fin. de pæn. & remiff. eodem modo competere Cardinalibus ficut Epifcopis, fecundum Joan. Andr. in addit. ad Speculator. tit. de legat. §. Sequitur in fin. addit. & Gondifalvus de Villadiæ in traët. de Cardinal. q. 13. licet tam Cardinales, quàm Epifcopi teneantur eligere Sacerdotes, vel Parochiale beneficium habentem, vel alias ab Ordinario approbatum ad Confefiones audiendas ad præfcriptum cap. 15. fess. 23. Conc. Trident. ut S. Congregatio declaravit, & fcriptis latiffimè in d. c. fin. in Epifcopis, à num. 5. ufque ad num. 31. & in Cardinalibus, à num. 31. ufque ad num. 68.

18 Præterea contra Archiepifcopum videtur sentire glof. in c. In his infra eodem, ubi eum Honorius III. declarat privilegium à fe concessum Fratrum Prædicatoribus, & Minoribus, ut ubique poffint cum Alari viatico celebrare, non esse ita intelligendum, ut facere hoc non poffint abfque Prælatorum licentia, ut quidam afferbant, qui nimis ftrictè interpretabantur hujufmodi indulgentiam: glof. in verb. *Nimis ftrictè* dicit, quòd esse non debet, quia Principis privilegium latiffimè interpretandum est, infra de verb. signif. c. Olim, ff. de Conf. Principl. ult. & 2. q. 3. c. Si quem, §. Notandum in fin.

19 Et hinc fit, ut illa quoque privilegia, quæ tribuuntur Epifcopis sine illis verbis, *Eorumque Superioribus*, & ob fpecialem rationem Pontificalis officii, in c. 2. de off. Deleg. lib. 6. in c. fin. de juram. column. & in hoc cap. etiam Cardinalibus competat, fecundum Jo. Andr. & Villadiæ, in locis proximè citatis n. 17. Et ratio est, quia appellatione Epifcoporum veniunt etiam Superiores, fecundum glof. penul. in cap. Quia periculofum de fent. excomm. quam ibi fequuntur Jo. Monach. & Jo. Andr. & dicit esse benè notandum Gemin. in fin.

21 Sed & ratio illa, quæ in d. capit. fin. adducitur, nempe quòd sine Miſſa non deceat Epifcopos, eorumque Superiores tranſire abique rationabili cauſa ullam diem, maxime congruit Cardinalibus propter eminentiam dignitatis, quæ poſt Papatum nulla eſt major in Eccleſia Dei, ut inquit Romain. conf. 498. num. 11. Paul. de Caſt. conf. 421. nu. 4. & conf. 421. num. 2. lib. 1. & dictum eſt fuprà nu. 12. In eis enim, ut dicit Jul. Clar. in praxi criminal. §. final. q. 98. num. 5. in fin. verſ. Ego nunquam, reſidet tota majeſtas Chriſtiana: Reipublicæ: unde in primis decet eos in his, quæ ad Dei cultum ſpectant, ita aliis præfulgere, ut merito omnium ite, fe oculos convertant, ut legitur in c. 1. in fin. fess. 25. Conc. Trid. & in Conſtitutione Sixti V. de S. R. E. Cardinalium præſtantia; quæ incipit, *Poſtquam verus*, ibi: *Luſcant omnibus, qui in domo Domini habitant*, & ibi: *In quos ob celſitudinem gradus omnium oculi, omnium ora converſantur*. Et cum ratio illa decentie fit expreſſa in Canone, illius diſpoſitio habet locum in Cardinalibus non tam ex extenſiva, ſed comprehenſiva, l. His ſolis verſ. *Satis tamen*, c. de revoc. donat. Bald. in rub. c. de nau. ſenior. gl. Jaſ. & alii in Auth. *Quas actiones*, c. de ſacrif. Eccl. N. quem enim dicitur lex extendi, ubi eadem eſt ratio, ſed enucleari. *Si poſſit averſi*, §. Sed ſine gravit. ff. de adulter. quem tex. ad hoc propoſitum allegat Oldrad. conf. 185. *Thematiale eſt in fin.* Cald. Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

conf. 1. *Ut lice pendens*. cum aliis adductis per Cravet. conf. 184. Regul. n. 3.

Et hinc fit, ut quamvis appellatione Epifcopi regulariter non veniat non consecratus, fecundum glof. in c. 1. de relig. dom. & glof. in Clem. 1. de pæn. in princ. tamen privilegium altaris portatilis competit etiam Epifcopo electo, & confirmato, nondum consecrato, ut per Geminian. in d. c. fin. in ult. quaſt. quia fecundum eum materia eſt proportionalis confirmato, ſicut consecrato, & fequitur Franc. ibid. n. 3.

24 Neque obſtat, quòd in c. Quia periculofum de fent. excomm. lib. 6. per eademmet verba, *Epifcopis eorumque Superioribus*, indulgeatur, ut nullam interdicit, vel ſuſpenſionis pœnam incurrant, niſi in ſententia ſint expreſſi, & tamen privilegium illud non complet Cardinalibus, ut tenet Jo. Monach. ibi num. 4. dicens, *In hoc tamen Cardinales non includo*: ubi etiam Philip. Prob. in addit. n. 1. Joan. de Anan. in rub. de Cler. excomm. in ultim. col. Idque fortè verius putet Felin. in c. Quod ſuper his num. 12. verſ. *Secundò quia de ſide inſtrum.*

Primo enim reſpondetur, hoc idèò contingere, quia fecundum præalleg. DD. in Cardinalibus ceſſat ratio illius Decretalis, ſcilicet impediendi officium Epifcopale; miniſterium enim quod ex debito officio ſui impendunt Cardinales Romano Pontifici in conſiliis exhibendis pro adminiſtratione univerſalis Eccleſiæ juxta tex. in *Per venerabilem*, §. *Rationibus*, *Qui ſil. ſint legit.* & Decret. Trid. Conc. d. c. 1. fess. 25. non eſt officium Epifcopale, quod impediatur per ſententiam ſuſpenſionis, vel interdicit; unde non mirum, ſi verba illa, *Eorumque Superioribus*, utcumque generalia, reſtringantur ad milites ſpecialis rationis, juxta tex. in l. *Cum pater* §. *Dulceſſimis*, ubi Bart. & DD. notant ff. de leg. cum ſimil. At in caſu noſtro ratio, quòd non deceat tranſire ullam diem ſine miſſa celebranda, vel audienda, non ceſſat; imò maxime viget in Cardinalibus: ac proinde diſpoſitio etiam ſi eſſet ſpecialis, debet tamen extendi juxta latitudinem rationis generalis. *Regula*, §. fin. ubi Bart. & Bal. notant ff. de juris. & facti. ignor. Abb. in c. *Sicut fin. de teſtam.*

Deinde reſpondetur contra Jo. Monach. ſtare auctoritatem Joan. Andr. in d. cap. Quia periculofum circa princip. de fentent. excomm. lib. 6. & ibidem Gemin. ver. *Quæro an Cardinales*, & Anchar. num. 1. ubi tenent privilegium prædictæ Decretalis etiam Cardinalibus competere. Dicitur etiam ita tenere Hoſtienſis in cap. 2. de Cler. non reſident. idque intelligendum eſſe etiam in Cardinalibus non Epifcopis.

25 Sed obijcies; In privilegiis non fit extenſio de perſona ad perſonam, etiam ex identitate, vel majoritate rationis, c. Ne alioqui, ubi Gemin. in 4. notab. de privil. lib. 6. Ant. de Butr. in c. *Sane ſuprà eodem*, & eſt communis opinio, ut teſtatur incertus Auctor poſt regulas Socer. reg. 8. privilegia debent ſtrictè interpretari, in prima ampliatur. Et ratio eſt, quia in dubio fit interpretatio pro jure communi, quando concurrit cum privileg. c. 1. de reſcript. c. 1. ubi Ant. de Butr. de donat. c. 1. §. *Namquid de privileg. lib. 6.* ubi Geminian. in 1. notab. Feder. de Sem. conf. 156 circa med. verſic. *Item quando jus commune*. Ideòque privilegium Altaris viatici conceſſum Prædicatoribus, & Minoribus, juxta c. In his, infra eod. non extenditur ad Epifcopos, licet in eis militet eadem, aut major ratio, ut ex eo text. deducit Abb. in 2. notab. Ergo eodem modo hoc privilegium conceſſum Epifcopis non videtur extendendum ad Cardinales ex identitate, vel majoritate rationis.

28 Cæterum reſpondetur obiectum procedere, quando verba privilegii ita ſunt reſtricta ad certas perſonas, ut etiam fecundum latam vocabuli ſignificationem nequeant ad alias ampliari; tunc enim veriffimum eſt non admitti extenſionem de perſona ad perſonam, niſi cum privilegium alias eſſet eluſorium, & nihil operaretur, juxta terminos c. *Licet de privil. lib. 6.* Et ita procedit hæc Decretalis, ubi privilegium clam celebrandi tempore generalis interdicit conceſſum Fratrum Prædicatoribus, & Minoribus idèò dicit ab Innocent. III. extenditur ad Epifcopos, quia cotumdem Fratrum appellatione etiam fecundum latiore vocabuli ſignificationem non veniunt Epifcopi; unde benè ex eo textu deducit Abbas privilegium Altaris viatici prædictis Fratribus conceſſum ad Epifcopos non extendi, ut dixi ſuprà in 1. notab. At ſecus eſt ſi verba privilegii fecundum ſui latitudinem, ac generalitatem ſint apta comprehendere etiam alias perſonas,

nas, quàm nominatim expressas, quia tunc si privilegium sit favorabile, fit lata interpretatio, ut habet locum in omnibus, qui sub verborum ampliori significatione continentur, & in quibus eadem ratio concurrat: idque non per extensionem, sed per comprehensionem, & declarationem, secundum Bal. & alios superius citatos n. 22. Nam & in privilegio fit lata interpretatio, quatenus patitur verborum proprietates, ut post Ang. Cald. & Ant. de Butr. tradit Dec. conf. 113. *Viso tenere n. 6. vers. Et ideo cum multis.*

29 In privilegio autem altaris viatici favore cultus Divini benigna est interpretatio faciendi, ut dicit text. in d. c. In his infr. eod. Ideoque videmus privilegium celebrandi Missas in Capella, & Oratoria absque auctoritate Episcopi constructo, ad quod confluit multitudo fidelium, extendi etiam ad Missas cantatas alta voce: & in ea recipi etiam posse oblationes voluntarias propter ministros, ut ex facto responderunt Petr. de Anchar. & Gasp. Cald. inter conf. Jo. Cald. conf. 421. alias 6. de relig. domib. Verba autem illa, *Eorumque Superioribus*, quae habentur in d. c. fin. de privil. libr. 6. in sui latitudine sunt apta comprehendere etiam Cardinales; & ratio decentiae ibi considerata hęcque viget in Cardinalibus, ac in Episcopis. Ergo ex his omnibus privilegium accipi debet in latiori significatione, ita ut etiam Cardinales comprehendat: & hoc intelligit glos. & DD. in d. c. In his, dum dicunt illud privilegium esse latissimè interpretandum. Et hac ratione conciliatur etiam gl. cum Archid. in d. c. fin. de privil. libr. 6. nam Archid. dicit prædictam Decretalem non esse extendendam, id est de casu ad casum,

vel de persona ad personam privilegio etiam secundum amplitudinem verborum non comprehensam. Glos. verò dicit hoc privilegium esse latissimè interpretandum, id est, ut habeat locum in omnibus, qui sub latiori verborum significatione continentur.

Ad extremum, privilegium altaris viatici competere etiam S. R. E. Cardinalibus, censet licet articulum non examinet Jo. Andr. in add. ad Specul. in tit. de legat. §. Sequitur in fin. add. Gondisalvus de Villadieg. in rr. de Card. q. 13. Manfred. in eod. trañ. dec. 214. & Card. Jacobac. de Concil. lib. 1. art. 1. n. 206. Quae opinio satis videtur approbata in prædicta Constitutione Leonis X. edita super rectori Prelat. Eccl. 3. Nonas Maji 1514. quae inter cætera statuitur, *Ut Cardinales sint omnes vigiles, ac divinis officii, Missarumque celebrationibus integri, habeantque Capellas suas in loco honesto, prout facere consueverunt.* Hæc ibi: unde etiam patet verum non esse, quod ait Navar. Cardines Romæ non uti hoc privilegio absque speciali licentia Papæ; imò enim statim, atque creati sunt Cardinales, celebrant, & audiunt Missam in suis Capellis ad præscriptum ejusdem Constitutionis, nec super hoc ullæ expediuntur litteræ à Secretaria Brevis: & sanè cum Cardinales in Romana Curia jugiter resident teneantur, d. c. Per venerabilem, §. Rationibus quibus. *sini legat. & c. 2. de Cler. non resident.* idque districte illis præcipiatur à Leone X. in antedicta Constitutione, si Romæ non haberent usum altaris portatilis, privilegium d. c. final. nihil eis conferret, & esset omnino elusorium, contra litteram text. in d. c. In his infr. eod. & c. Licet eod. tit.

D E P R I V I L E G I I S.

Honorius III. Archiepiscopis & Episcopis, in quorum Diocesi Monasteria & Prioratus Cludiacen. Monasterio subiecta consiſtunt.

C A P U T XXVI.

QUANTO ampliùs: & infrà. Sanè dilecti filii Abbas & conventus Cluniacen. gravem nobis querimoniam obtulerunt; quòd quidam vestrum & vestrorum officiales, cum in eos & sui ordinis monachos non possint excommunicationis, & interdicti proferre sententias, eò quòd super hoc Apostolica Sedis privilegium sunt muniti, in eos, qui molunt in molendinis, vel coquunt in furnis eorum, quidquid vendendo seu emendo, aut aliàs eis communicant, sententias proferunt memoratas: & sic Apostolicorum privilegiorum non vim & potestatem, sed sola verba servantes, dicti ordinis monachos quodammodo excommunicant; dum eis alios communicare non sinunt. Ex quo illud etiam evenit inconveniens, ut ipsi monachi quantum ad hoc iudicentur iudicio Judæorum; & quæ eis communicant in prædictis, majorem excommunicationem incurrant, quàm etiam excommunicatis communicando fuerint inculpuri. Nolentes igitur hæc crebris ad nos clamoribus iam perlata, ulterius sub dissimulatione transire, vobis univèrsis & singulis mandamus, quatenus huiusmodi sententias in fraudem privilegiorum nostrorum de cætero non feratis: quia si super hoc ad nos denuò clamor ascenderit, non poterimus convenientibus oculis pertansire, quin promulgatores talium sententiarum severitate debita castigemus.

S U M M A R I U M.

- 1 Privilegiati quòd excommunicari non possint ab Ordinaris, non debent excommunicari etiam indirectè.
- 2 Privilegia non sunt violanda etiam indirectè.
- 3 Statutum Episcopi excommunicans accedentes ad monasterium Monialium exemptum sine ejus licentia an valeat, & n. seqq.
- 4 Excommunicatio lata ab Episcopis in subditos suos, qui molunt in molendinis, vel coquunt panem in furnis Regularium exemptorum, non tenet.
- 5 Terminus ad quem, non in quo dispositio celebratur, debet considerari.
- 6 Finis cui conceditur, videntur concessa omnia, quæ ad illum finem tendunt.
- 7 Indulgentia an possit ab Episcopo concedi subditis pro opere construendo in alterius diocesi absque Diocesani consensu, remissiva.
- 8 Regularis accedens ad monasterium Monialium Regu-

laribus subiectarum, & ibi colloquens cum Moniali, an possit puniri ab Episcopo, & n. seq. usque in fin.

- 9 Regularis accedens ad Monialium monasteria etiam exempta incidit in excommunicationem contra accedentes Episcopi edito præpositam.
- 10 Clausura monasterii Monialium qualiter ab Episcopo conservanda, & ubi collapsa fuerit, restituenda.
- 11 Clausura custodiam habentes, habent etiam concomitantia.
- 12 Collocutiones clandestina cum monialibus suspecta sunt sacris Canonibus.
- 13 Episcopus tanquam Sedis Apostolicae delegatus potest corrigere abusus circa clausuram Monialium Regularium subiectarum.
- 14 Bulla Gregorii XV. subiecti jurisdictioni Episcopi Regularis delinquentes circa clausuram Monasteriorum Monialium, vel circa personas in eis degentes.
- 15 Regularis colloquens cum Moniali sine legitima licentia est.

Et verba Bullæ expenduntur n. 16. & seqq.

est privatus voce activa, & passiva, & mortaliter peccat.

- 17 *Distio*, circa, quid importet.
- 18 Clausula, nomen genus est tam ad interiorem, quam ad exteriorem.
- 19 Verba universalia, & geminata extendunt dispositionem ad ea, que aliis non comprehenderentur.
- 20 Prohibitio facta uni ex correlativis censetur etiam alteri facta.
- 21 Regulares mittentes Episcopos ad Moniales an possint puniri ab Episcopo.
- 22 Injuria quot modis inferatur.
- 23 Bulla Gregorii XV. per quam fit reditus ad jus commune, est favorabilis, & late interpretanda.
- 24 Lex etiam pœnalis late interpretanda est, quatenus patitur verborum proprietas.

Quanto, Privilegiati, quòd excommunicari non possint ab Ordinariis, non debent excommunicari etiam indirectè. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes. Vel generalius secundum Card. & Abb. Privilegia non sunt violanda etiam indirectè: & per hanc litteram Petr. de Anchar. in c. *Periculo suo*. col. 3. circa fin. vers. *Secundo quæro de stat. Regul. lib. 6.* contra Lapum Abbatem, determinat non valere statum Episcopi excommunicantis accedentes ad monasterium Monialium exemptum sine ejus licentia: nam per hoc videtur contra privilegium exemptionis facere, impediendo liberum accessum in subditis suis, argum. hujus cap. ubi declaratur irrita excommunicatio lata ab Episcopis in subditos suos, qui morantur in molendinis, vel panem coquunt in furnis Monachorum Cluniacensium habentium privilegium, ut ab Episcopis excommunicari, vel interdicti non possint: nam secundum Anchar. in subditis non potest fieri talis prohibitio, fit tendat ad præjudicium, sive damnum sic privilegiati, arg. c. *non de immun. Eccl. lib. 6.*

Item considerato effectu, tale statutum videtur principaliter concernere ipsos exemptos, licet vera ad aliud referantur; & terminus ad quem, non in quòd dispositio celebrata, debet considerari, ut l. *Quod sponsa*, c. de donatione ante nupt. & sicut monasterium eximitur ab Episcopi potestate, ita accessus ad illud debet intelligi liber: nam cui conceditur finis, videtur concessa omnia, quæ ad illum finem tendunt, l. *Ad rem mobilem*, c. l. ad legatum, ff. de procur. & cui conceditur haurus ad fontem, conceditur similiter & iter ad ipsum, l. 3. final. ff. de servit. rustic. præd. & cui relictu est horcum, ad quod erat transitus per domum, videtur etiam relictu esse transitus, l. *Olimpico*, ff. de servit. rustic. præd. ex quibus concludit statutum tale non valere, ut potè tenens, & principaliter disponens super re non subdita statuenti. Sed ut respondent Gemian. & Franc. proximè citandi, tale statutum nec directè, nec indirectè præjudicat monasterio, vel exemptioni, cum ad monasterium prohibentur accessiones, sed præjudicatur ipsi accedentibus; & sic non obstat iste text. Ad prædictam quæstionem vide plurimas, & pulcherrimas rationes, quas ex Oldrado in utraque partem recitat ipse Petr. de Anchar. in c. *Postulasti* an. 18. usque ad n. 23. de foro compet. in qua. an Episcopus possit concedere subditis indulgentiam pro opere construendo in alterius diœcesis infuque illius consentu.

QUÆRO, an posita Constitutione Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, Regularis abque legitima licentia accedens ad Monasterium Monialium Regularibus subiectum, ibique in loco colloquens destinatum cum Moniali colloquens, à Diœcesano Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ delegato coerceri, & puniri possit.

Movet hanc quæstionem in individuo Gemin. in c. *Periculo suo*, §. *Et quoniam* col. 2. post princ. vers. *Sed pone de stat. Reg. lib. 6.* ubi post Lapum Abbatem n. 2. querit, si monasterium sit exemptum, & Episcopus faciat Constitutionem, ne quis ad illud accedat sine sui licentia, aliis eo ipso fit excommunicatus: an exemptus abque licentia ad illud accedens, incidat in excommunicationem, necne? & ex pluribus resolvit incidere, si transeat per diœcesim Episcopi, & probabiliter Constitutionem non ignorat: Nam ex quo, inquit, Episcopus imponit pœnam tantum ad monasterium. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

scerium, illud ire est delinquere, & sic est delictum factum in loco non exempto, licet sit consummatum in loco exempto, ex hoc sequitur, ut Episcopus puniri possit, c. i. de privil. lib. 6. & idem censet in d. c. *Periculo suo*, Franc. num. 6. & Jason. cons. 183. vol. 1. ubi in fine sic ait: (Et verè cum habeamus apertam decisionem Lapi Abbatis, & Gemian. in individuo firmantium quæstionem nostram, nescio, quis justus iudex volens jurata administrare, possit ab eorum decisione recedere.) Quam sententiam jamdiu approbavit S. Congregatio, dum declaravit Regulares accedentes ad Monasteria Monialium, etiam exempta ab Episcopi jurisdictione, incidere in pœnam excommunicationis contra accedentes Episcopo edicto proposam, nisi habeant nominatim privilegium, ut non possint excommunicari: & tamen eo etiam casu censuit eos aliis pœnis esse puniendos.

Quod videtur etiam probati posse, quia ex d. cap. *Periculo suo*, & decreto Conc. Trid. cap. 5. session. 25. de Regular. Episcopi tanquam Sedis Apostolicæ delegati sub obsecratione divini iudicii, & interminationis maledictionis æternæ jubentur procurare, ut clausura monialium exemptarum ubi violata fuerit, restituatur, & ubi involata est, conservetur, inobedientes, atque contradicentes per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas competentes. In hac autem auctoritate conservandi clausuram, utique comprehenduntur ea omnia, quæ ad ejusmodi conservationem spectant, & sine quibus clausura nullo modo, aut difficultè conservari potest, ut in hac specie tradit Jo. Monach. in d. c. *Periculo suo* n. 2. ubi ait habeant custodiam clausuræ, habere etiam illa omnia, quæ clausuram comitantur, per regulam l. 2. ff. de jurisd. et. omn. judic. c. *Præterea de off. deleg. & cap. de prudentia de dote post divor. restituat.* Ad experientia docuit ad clausuræ conservationem in magnopere pertinere, ut Regulares ad illa non accedant, nec cum Monialibus colloquantur abque legitima licentia: idcirco etiam tot prohibitiones sub gravibus pœnis hac in re à Sede Apostolica emanarunt: Ergo Episcopus potest illos carere, & contrafacientes punire: Et verè maxime absurdum videtur, ut Episcopi gravissimo illo decreto præcipiant ut clausuram involatam custodire, & tamen nequeant ab illa arce, quos expedire iudicaverint: hujusmodi enim prohibita, & clandestinæ colloquutiones sunt valde facris Canonibus suspectæ, ut patet ex septima Synodo c. 20. ejus verba consulo omitti minus: & propterea Concilium Hispanen. 2. c. 11. dum subicit monasteria Provincia Bæticæ Monachorum regimini, subdit: Ea tamen circa Moniales cautela servata, ut remoti ab earum peculiaritate, nec utique ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum.

Ideoque cum Episcopus Bellunen. olim retulisset S. Congregationi Concilii nonnullis abusus circa facultatem alloquendi Moniales Regularibus subiectas, S. Congregatio respondit, hoc caput, quod clausuram, ejus conservationem, ac restitutionem respicit, ad jurisdictionem Episcopi tanquam Sedis Apostolicæ delegati pertinere.

Quæ tamen quamvis fortè non transeat abque difficultate ex dispositione juris, & Concilii, certè satis clarè videtur procedere post Gregorianam Constitutionem, quæ discretis verbis tribuit Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ delegato facultatem puniendi quocumque exemptos tam sæculares, quam Regulares, qui delinquant circa clausuram, aut circa personas degentes intra septa monasterium Monialium Regularibus subiectarum: certum est enim, Regularem abque legitima licentia loquentem cum Moniali graviter delinquere, & ex decreto Sixti V. esse ipso jure privatum voce activa, & passiva, & ex declaratione S. Congregationis Episcoporum, & Regularium, mortaliter peccare. Delictum enim clausuræ in d. Constitutione non videtur materialiter, & physice accipiendum pro sola murorum fracturas, sed moraliter, itaque comprehendat quemcumque modum, per quem Monialium custodia violari possit, qualis videtur esse prohibita allocutio.

Idque eò agis, quia Constitutio non restringit se ad violantes clausuram, nec loquitur de delinquentibus in clausura; sed utitur dictione illa, *circa quæ magis late patet*, aliud est enim aliqual fieri circa solum, aliud in toto, ut notatur in l. 1. §. *Hoc autem edictum non omnia*, ff. de novi operis munit. & c. c. provinciam dicitur esse, qui abest per duas dietas tantum, Archid. in c. 1. de off. Ordin. lib. 6.

Itaque quatenus Regularis accedens contra prohibitionem Papæ ad clausuram Monialium, proprie non delinquet in clausuram, negari tamen non potest, quin delinquat circa clausuram: præsertim quia *clausura* nomen genus est ad clausuram tam inferiorem, quam exterioriorem: & cum Constitutio simpliciter loquatur de delinquentibus circa clausuram, requæ videtur intelligenda de clausura exteriori, ac de interiori; sub genere enim propriè utraque species comprehenditur, ut notatur in *l. Si quis sic stipuletur in gloss. in verb. Ornes his, ff. solus mar.* & tam delictum est Regulari sine licentia ingredi exterioriorem clausuram, quam interioriorem, licet hoc sit gravius.

Preterea ponderanda est clausula Constitutionis inferius posita, quæ videtur ampliativa præcedentium, his verbis: *Ita ut Episcopus in supradictis casibus, & in prænomiatis personis in præmissis omnibus, & singulis, aut circa ea quocummodo delinquentes, per censuras Ecclesiasticas, aliasque penas procedere, omnemque jurisdictionem exercere libere, & licite valeat.* Verba enim illa, *In præmissis, & circa ea,* extendunt dispositionem præcedentem etiam ad connexa, & comitantia: & illa dictio, *Quocummodo delinquentes,* similiter ampliat præcedentia ad omne delictum cuiuscumque sit qualitas, ita ut propterea quatenus delictum constitutionis cum moniali non comprehenderetur in priori parte Constitutionis, satis tamen videatur comprehendendum in secunda, quæ latius patet. Verba enim sic universalia, & geminata extendunt dispositionem, & comprehendunt etiam casus, qui aliàs in illa non comprehenderentur, ut pluribus exemplis probat Roman. *conf. 31. Visus in princ. n. 2.* & Alex. *conf. 102. Viso themate lib. 6.* & in specie verba, *in præmissis, & circa ea,* indicare Pontificem voluisse ampliare præmissa etiam ad casus non expressos, patet ex iis, quæ de hac dictione, *circa,* superius dicta sunt: & de dictionibus, *omnia, & singula,* tradit Paul. de Castro *conf. 418. col. 2. in princ. ver. In contrarium lib. 1. & Ant. de Butr. conf. 19. n. 3. vers. In privilegio autem, & num. 5.* ubi etiam de verbis, *plene in omnibus,* seu *pleno jure,* & de dictione, *quocummodo,* seu *quocumque modo,* Bart. *conf. 21. lib. 2. n. 5.*

Et confirmatur: nam Gregorius in præoxio Constitutionis recenset tres casus, in quibus ex decretis Concilii Regularis delinquentes ab Episcopo puniri non poterant, & declarat se velle prædictis decretis aliquid adjungere, idque re ipsa observat in corpore Constitutionis in duobus casibus, id est cum Regularis non curati delinquant in administratione alicujus Sacramenti; item cum delinquant predicando in Ecclesiis suis, vel alterius Ordinis sine Episcopi benedictione, vel licentia, aut Episcopo contradicente: in his enim duobus casibus persillendo in terminis Concilii, Regularis ab Episcopo puniri non poterant, sed à suis superioribus Regularibus dumtaxat, ut prius declaraverat S. Congregatio. Ergo idem censetur Gregorius fecisse in 3. casu, nempe cum delinquitur circa clausuram Sanctimonialium, vel personas in ea degentes: nam si hunc 3. casum intellexisset de formali violatione clausuræ, nihil Concilio addidisset, quia Regularis eam violantes jam suberant jurisdictioni Episcopi ex decreto *d. c. 5. sess. 23. de regul.* unde in hoc quoque 3. casu Constitutio, ut aliquid addat decreto Concilii, ita intelligi debet, ut Regularis delinquentes circa clausuram puniri possint pro delicto, pro quo ex præscripto Concilii puniri non poterant, & sic pro delicto ultra formalem clausuræ violationem.

Cæterum si hoc casu Regularis non videretur aliquibus delinquere circa clausuram, dubium tamen non videtur, quin delinquat circa personam intra septa degentem, & pro-

pterea ex hoc cap. ab Episcopo puniri possit ad præscriptum Constitutionis; inducit enim Sanctimonialiam ad secum colloquendum contra prohibitionem Apostolicam; atque ita delictum est reciprocum ex parte utriusque: nam respectu unius, & ejusdem actus individui, sicuti est collocutio, prohibitio facta uni ex correlativis, censetur etiam facta alteri; idque verum est indistinctè, & in omni materia etiam odiosa, & pœnali, ut optime declarat Cravetta *de antiq. temp. in 4. p. § Videamus n. 29. & 30. & Soc. conf. 74. n. 5. & sep. lib. 3. Curt. Jun. conf. 6. n. 15. & seq. & Dec. in l. 1. C. de in jus voc. n. 7. vers. Primus.*

Neque verò ea verba, *circa personas,* salva ratione recti sermonis restringi possunt ad solos tactus corporis, sed cum sint generalia, referri debent ad quodcumque delictum personas Monialium concernens, præsertim quia, ut dicit text. in *c. Nec solo 30. q. 5.* sæpè in tactibus ac immunda violatione corporis fugit castitas ipsa de moribus.

Et hæc ob causam Gregorius legis conditor oretenus dixit sue intentionis esse, ut in Constitutione comprehenderentur etiam mittentes Epistolas ad moniales, quasi & hi dicerentur aliquo modo circa illarum personas delinquere, considerata latitudine illius dictionis, *circa:* & quamvis de hac Gregorii declaratione nihil hodie appareat authenticè, notitia tamen utcumque habita mentis legislatoris promptiore reddere debet S. Congregationem ad declarandum illos esse in Constitutione comprehensos, qui non per litteras tantum, sed personaliter accedunt ad colloquendum cum Monialibus.

Et eò magis, quia littera Constitutionis propriè hanc interpretationem admittit: injuria enim adversus personam dicitur fieri non solum in re, quoties manus inferuntur, sed etiam verbis, ut cum convicium fit, nec tantum in corpus inferunt, ut cum quis pulsatur, sed aliquando etiam ad dignitatem, aut infamiam pertinet, ut cum pudicitia attentatur; quæ sunt verba text. in *l. 1. dejurejur.* & eodem modo actio in personam inferri dicitur; & tamen corpus non tangitur, *l. Actionum genera, & l. Actio in personam, ff. de act. & oblig.* Quod clariùs procedit hoc casu, in quo Constitutio non utitur verbis, *in personam,* sed *circa personam,* quæ latius patet, ut superius diximus.

His non obstant, quòd Constitutio tamquam pœnalis sit strictè intelligenda; quia hoc casu non agitur de pœna Regularibus imponenda, absolutum est enim accedentes ad monasteria sine licentia esse puniendos; sed solum agitur, à quo hæc pœna sit irroganda, an scilicet à superiore Regulari, an ab Episcopo: unde Constitutio non debet propterea strictè intelligi, sed potius latè in favorem jurisdictionis ordinari: nam quamvis restringantur Religiosorum privilegia, fit tamen reditus ad jus commune antiquum, secundum quod Monachi, & eorum Abbates suberant dicecesano Episcopo. *c. Abbates, & c. Monasteria 18. q. 2.* & tradit Navar. *conf. 8. sub n. 3. de rescrip.* Planum est autem, Constitutionem, per quam fit reditus ad jus commune, favorabilem esse, & latè interpretandum, *c. Cum dilectus, §. Cæterum, & ibi gl. communis in vers. Juri communis, & Abb. n. 2. de consuet.*

Et nihilominus etiam lex pœnalis est latè interpretanda quatenus patitur verborum proprietates, *l. Cum lege, ubi Arret. ff. de testam. Rol. a Valle conf. 54. n. 39. vers. Nam distiones lib. 3.* & plenius Cravet. *conf. 294. n. 2. vers. Amplius,* & eò magis, quia per Constitutionem Gregorii tribuitur Episcopo jus procedendi contra Regularis exemptos à auctoritate delegata; unde per hoc exemptionum privilegia non violantur, ut notat Abb. in *c. Grave nu. 1. de off. Ordin. & dixi in c. Tuncum n. 31. supra eod.*

D E P R I V I L E G I I S.

Idem Honorius III. V. quondam Anglorum Reginae illustri.

C A P U T XXVII.

iii **E**X parte tua fuit propositum, quòd nonnulli litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos proficetur, in terra tuæ jurisdictioni subiecta degentes, cùm deprehendantur in aliquibus foris factis, ut jurisdictionem tuam eludant, & debitam pro delictis ultionem evadant, assumunt, seu etiam resumunt tonsuram abjectam, seu habitum Clericalem, licèt ante pro laicis ab omnibus haberentur. Ne igitur tonsura, vel habitu sic resumpto, malitia foveatur, si tuam jurisdictionem exerceas in hujusmodi delinquentes, qui sine tonsura & habitu in delicto fuerint deprehensi, æquanimiter duximus tolerandum: cùm malitiis hominum indulgeri non debeat, sed potius obviari.

S U M M A R I U M.

i **Q**ui in habitu, & tonsura, & ceteris ut laici conversantur, deprehensi in maleficiis puniri possunt à iudice seculari.

x **E**X parte, ilterzo. Jo. Andr. & communiter Scribentes sumant hanc Decretalem. Qui in habitu, & tonsura, & ceteris ut laici conversantur, deprehensi in maleficiis, se pro Clericis non defendunt. Sed quia per alia ju-

ra Clerici sive in minoribus, sive in factis Ordinibus constituti, & in maleficiis deprehensi sine habitu, & tonsura fori privilegium non perdunt, nisi ter moniti non desistant, ut c. Contingit, il. 2. infra de sent. excomm. cum suis concordant. propterea hoc cap. quod videtur oppositum innuere, multipliciter à Doctõribus intelligitur: verior tamen, & communior videtur intellectus glossæ penultimæ hic. Tu in proposito vide Alex. qui concordat cum glossa nostra in conf. 8. Videtur super primo n. 2. lib. 1. & quod scripsi in d. c. Contingit n. 6. 12. & 25.

D E P R I V I L E G I I S.

Idem Honorius III.

C A P U T XXX.

IN his, quæ ad cultum divinum facere dignoscuntur, non maligna, sed benigna esset potius interpretatio facienda. Unde mirari compellimur, quòd cùm fratribus Prædicatoribus, & Minoribus duximus indulgendum, ut ubicumque fuerint, sine Parochialis juris præjudicio, cum altari valeant viatico celebrare: quidam nimis strictè interpretando indulgentiam nostram, nituntur asserere, quòd per eam prædicti fratres præter Prælatorum assensum facere hoc non possint: propter quod eos celebrare juxta indulgentiam Apostolicam non permittunt. Cùm autem nihil eis conferret memorata indulgentia, sine qua id Prælatis annuentibus liceret eisdem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione hujusmodi reprobata, dum tamen ab aliis, quæ jure Parochiali proveniunt, prorsus absteineant, datam eis sic licentiam celebrandi, auctoritate nostra non differas publicare: ita quòd dicti fratres aliquam ex indulgentia nostra videantur in hoc gratiam consecuti.

S U M M A R I U M.

i **F**ratres Prædicatores, & Minores an possint in claustris monasterii sui Ordinis in altari portatili Missam celebrare etiam invito Episcopo. Et quid de illius licentia, & n. seqq. usque in fin.

2 **M**issa de jure communi an, & quando possit celebrari extra Ecclesiam de licentia Episcopi.

3 **E**piscopus potest de jure concedere privilegium altaris viatici in sua diocesi tantum, & solus Papa in universo Orbe.

4 **F**ratres Prædicatores, & Minores ex indulto Honorii III. uti poterant altari viatico etiam Episcopo non permittente.

Privilegia sic debent interpretari, ut non sint inania, sed aliquid conferant præter jus commune, ibid.

5 **F**ratres Prædicatores, & Minores etiam ante Concil. Trid. uti non poterant altaris viatici privilegio, posse aequam habuerunt Ecclesias consecratas.

6 **A**ltaris viatici privilegium fuit innovatum à Sixto IV. & Alexandro VI. quoad Minores tantum, non autem quoad Prædicatores.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

7 **S**ocietatis Jesu Presbyteris altaris viatici privilegium à Conc. Trid. ademptum restituitur à Gregorio XIII.

8 **F**ratrum Prædicatorum, & Minorum privilegium in altari viatico celebrandi fuit sublatum à Concil. Tridentino.

9 **P**rivilegia etiam in corpore juris clausa non desunt esse privilegia, & ideo comprehenduntur in generali privilegiorum derogatione.

10 **A**ltaris viatici privilegium Episcopis concessum cur non ademptum à Concilio.

11 **J**uri communi non est opus derogare, sed satis est, ut Princeps statuatur contrarium ejus, quod jus commune disponit.

12 **P**rivilegium in corpore juris clausis ex stylo Conc. Trident. non censetur expresse derogari.

13 **E**piscopus post Conc. Trident. non potest concedere licentiam domi celebrandi, ut infirmus pro viatico communicetur.

14 **F**ratres Prædicatores, & Minores non possunt in claustris suorum monasteriorum celebrare in altari portatili etiam de Episcopi licentia, & n. 19.

Secus si altare sit fixum in Oratorio ad divinum

cultum dedicato, *ibid.* & num. 22.

- 15 *Trid. Concilii decretum in c. unico, §. Neve patiantur, sess. 22. de observ. & evit. in celebr. Miss. expenditur, & explicatur.*
- 19 *Principis domus, arces, & palatia, in quibus Barones jurisdictionem exercent, comprehenduntur in prohibitione Trid. Conc. de Missa in privatis domibus non celebranda.*
- 17 *Missa in privatis domibus celebrari non potest etiam in Oratorio ad divinum cultum dedicato, sed celebrandi licentia petenda est a Sede Apostolica.*
- 18 *Oratoria publica, & privata que censentur.*
- 19 *Episcopus non potest permittere, ut a Sacerdotibus secularibus, aut Regularibus Missa celebratur extra Ecclesiam, & extra Oratoria ad divinum tantum cultum dedicata.*
- 20 *Altaris portatilis usum Episcopus post Tridentinum Concilium concedere non potest etiam in locis publicis.*
- 21 *Episcopus potest concedere ex Tridentini Concilii prescripto, ut Missa celebratur in Oratorio ad divinum tantum cultum dedicato, dummodo illud non sit in privatis domibus.*
- 22 *Missa in Oratoriis constructis profusu Carceratorum, Confraternitatum, Hospitalium, & Monasteriorum celebrari potest previa licentia, & approbatione Episcopi diocesani, & n. 23.*

I N his. Privilegiati, ut ubique possint cum altari viatico celebrare, hoc possunt sine licentia Prælatorum. Hoc dicit, & sunt due partes. Prima ponit exordium, & factum narrat. Secunda providet, & rationem reddit: *ibi, Cum autem.*

Nota privilegium Principis ita esse interpretandum, ut aliquod conferat ultra jus commune, ne alioquin sit elusorium, ut *hic, & in l. 1. c. de hæsaur. lib. 10. cum concord. de quibus hic in glos. fin.* Privilegium enim est privata lex, nec esse privata, nisi aliquid specialiter indulgeret, dicit *text. in c. Abbate, vers. Hic autem sensus de verb. signif. De hoc infra n. 4.*

QUÆRO, an Fratres Prædicatores, & Minores, ut hic dicitur privilegiati, possint hodie in Claustro monasterii sui Ordinis in altari portatili Missam celebrare etiam invito Episcopo diocesano, non obstante decreto Conc. Trid. *in c. unic. sess. 22. de observ. & evit. in celebr. Miss.* Et quid de illius licentia, & approbatione.

2 Quamvis ex antiquorum Canonum præscripto Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrari non debeat nisi in Ecclesia consecrata, *cap. 1. in fin. cap. Sicut non alii, cap. Unicusque cum concord. de consecr. dist. 1. &* pluribus confirmat Duran. *de ritib. lib. 2. c. 2.* ad eum non licet in privatis domibus celebrare etiam ex permissione Episcopi, *ut in d. c. Sicut non alii in fin. & in Auth. Us in privatis domibus sacra Mysteria non fiant, collat. 5.* sed opus sit privilegio Apostolico, secundum Archidiacon. *in cap. fin. in ver. Ad Ecclesias de privileg. libr. 6.* tamen ex Concilio Triburicensi relato *in cap. Concedimus de consecr. dist. 1.* generaliter permittitur, ut si Ecclesiæ consecratae fuerint ab infidelibus, vel malis Christianis combustæ, in capellis non consecratae cum tabula consecrata Missæ interim celebrentur, donec consecratae Ecclesiæ valeant restaurari, in iuncte verò positis, si Ecclesia defuerit, subdicio, seu in tertoriis, si tabula altaris consecrata ibi affuerit, licent Missarum solemnita celebrare. Item ex Concilio Agathensi *cap. 21.* permittitur iis, qui sunt valde remoti ab Ecclesia Parochiali, propter fatigationem familie suæ, ut audiant Missas in minoribus festivitatis in Oratoriis suis; sed in præcipuis festivitatis Missam audiant in suis Parochialibus Ecclesiis: refertur *in cap. Si quis etiam de consecr. dist. 1.* Verum hos duos textus communiter DD. intelligunt non habere locum nisi de consensu Episcopi diocesani, quod satis constat *ex cap. Missarum de consecr. dist. 1.* quod de se iisdem Concilii Triburicensis: *Missarum in quibus solemnitas non ubique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permisit, celebranda esse censimus.* Item colligitur ex sexta Synodo *c. 31. relata in cap. Clericos ead. dist. &* tradit *glos. in d. c. Concedimus in verb. Celebrari permitimus, & in cap. Unicusque in ver. Licet ead. dist. &* propte-

reà Joann. Andr. *in cap. fin. de privil. lib. 6. in 2. cer. Celebrare*, dicit posse unumquemque Episcopum in sua diocesi concedere hoc privilegium altaris viatici, *juxta tex. in d. c. Concedimus, cap. Missarum, cap. Clericos, &* *cap. Si quis extra de consecr. dist. 1.* & solum Papam in universo Orbe, *ut hic, & in d. c. fin. eod. tit. lib. 6.* Joann. Andr. sequuntur *ibi Anton. de Burr. Anch. &* alii: & ita communiter teneti testatur *Abb. hic n. 2. ver. Sed quæro, &* *Navat. conf. 1. q. 37. de Consi.*

4 Post hæc Honorius III. concessit Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus privilegium in altari viatici: sed quia nonnulli assererant illud non habere locum ubique consensu Episcopi diocesani, idem Honor. in hac Decretali declaravit prædictos fratres uti posse hoc privilegio etiam Episcopo non permitte: nam cum de licentia Episcopi unicusque liceret in altari viatico celebrare absque alio Papæ privilegio, ex indulgentia Concilii Triburicensis, *ut in d. c. Concedimus, indultum Honorii Nihil illis consuli esset præter jus commune, si necessaria fuisset Episcopi licentia, &* privilegium fuisset omnino elusorium, quod esse non debet, ut *hic patet, &* notat *glos. in ver. Ex indulgentia, &* *Abb. in primo quia ait hunc textum ad hoc quotidie a Doctoribus allegari.*

5 Demum super venit decretum Trid. *Conc. in c. unico Neve patiantur sess. 22. de observ. &* *evit. in celebr. Miss. de quo inferius dicitur.*

His ita constitutis, ad primam partem dubii videtur respondendum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus nequam licere in claustro, ut supra, Missam celebrare, præsertim Episcopo contradicente. Sequitur enim, ut inquit *Jo. Andr. hic num. 8. post Host. num. 11. in ver. Consecrati*, hæc gratia uteban ut illi fratres in novitate sua, quando carebant propriis Ecclesiis, & habebant Oratoria simplicia: hodie verò & habent cœmeteria, & consecrantur ipsorum Ecclesiæ. Unde nec in locis suis egent hoc privilegio, ex quo habent alia altaria consecrata. Sed & *Ani. de Burr. hic num. 8.* similiter dicit Fratres Prædicatores, & Minores habuisse hoc privilegium in prima novitate, quando celebrabant in propriis habitaculis; sed hodie habere proprias Ecclesias, & consecratas, & idè uti non possent hoc privilegio, quod in subsidium fuit datum. Et sequitur *Abb. nu. 8.* dicens Doctores tacite innuere, hoc fratres non habere amplius hoc privilegium; nam olim fuit eis concessum, quia non habebant ita Ecclesias consecratas, sicut hodie habent, sed habebant quædam Oratoria non consecrata. Et quamvis *Abb. subdat*, quòd si hodie etiam de factis accideret, ut haberent aliqua loca non consecrata, fratres ad illa accedentes uti possent hoc privilegio, quia subest ratio privilegii: tamen quidquid sit de veritate hujus limitationis, certè illa non applicatur casui nostro, in quo agitur de Missa celebranda in claustro, in quo absolutum est nullam habesse necessitatem celebrandi, cum sit in promotu Ecclesia, cui adjaacet. Cessante igitur causa, obquam privilegium fuit concessum, cessat privilegium, argum. *c. Et si Christus supra de jurejur. &* *c. Cum cessante de appellation. &* idè videmus indultum Concilii Triburicensis celebrandi cum tabula consecrata, cum fuerit consensum in defectum Ecclesiarum, non habere locum in locis, ubi Ecclesiæ non defunt, ut probat *littera d. c. Concedimus de consecr. dist. 1. ibi, Donec consecrata Ecclesia valeant restaurari: &* *ibi, Si Ecclesia defuerit.* Videtur enim inferti injuria Ecclesiæ, & loco sacro, cum extra eam nulli necessitate egente Missæ sacrificium celebratur, *ut in c. 1. &* *c. Sicut non alii de consecr. dist. 1.*

6 Neque obstat, quod ait Augustinus Barbofa *in verb. Duximus indulgendum numer. 3.* privilegium hoc fratribus Prædicatoribus, & Minoribus concessum celebrandi in altari viatico postea fuisse renovatum, & ampliatum à Sixto IV. Alexandro VI. ac Gregorio XIII. ut asserit explicari, & comprobari pro fratre Emanueli *quæst. regul. tom. 1. quali. 43. art. 4.* Verè enim Sixtus IV. & Alexander VI. hoc privilegium non innovarunt nisi quoad fratres Minores, ut refert *Rodrig. in loc. à Barbofa allegat.* Unde quoad fratres Prædicatores privilegium remansit in eodem statu, in quo erat ante illius innovationem. Gregorius autem si nulle privilegium concessit tantum Presbyteris Societatis Jesu: quoad alios verò tantum abest, ut illud innovaverit, ut potius declaraverit universis ademptum fuisse

fuisse à Tridentina Synodo: ait enim in litteris directis Præposito Generali, & Præbyteris dictæ Societatis: *Vsum altaris viatici Societatis vestra à fel. record. Paulo Papa III. concessum, deinde à Concilio Tridentino universè sublatum, vobis eatenus restitimus, ut inter Missiones, &c.*

Sed quatenus adhuc vigeret ratio indulti Honorii III. ita ut fratres Prædicatores non prohiberentur illo uti ex hoc capite rationis cessantis à Doctoribus ut supra considerata; obtulit tamen illis Tridentini Concilii decretum d. c. unico, *sess. 22. de observ. & evit. in celebr. Missar.* quod sustulit privilegia omnia celebrandi etiam quoad Præbyteros Regulares extra Ecclesias, & publica Oratoria; atque ita etiam in altari portatili: ut constat clarissimè ex prædictis litteris Gregorii XIII. & infra explicabitur. Et in individuo hoc privilegium fratrum Prædicatorum, & Minorum à Concilio sublatum fuisse, tenet Navarr. in *Manual. c. 25. num. 82. in fin.* & post eum Suarez tom. 3. *disp. 81. sect. 3. in fin.* & Henric. in *sum. lib. 9. c. 27. num. 2. in glos. Littera S.* Quiddam contra levissimum ductus fundamentum scripsit Emanuel. Rodrig. de *Regul. tom. 1. q. 43. art. 5. & Jo. Præp. in 3. part. quest. 83. art. 3. num. 151.* Hoc enim decreto etiam Regulares distrixi verbis comprehenduntur. Idèquæ Congregationi Peregrinorum Ordinis Prædicatorum olim supplicanti S. Congregatio censuit concedendam esse privilegii Apostolici confirmationem celebrandi in Oratoriis, & altaribus portatilibus in illis locis, in quibus nulla suppetit commoditas Ecclesiæ consecratarum.

9 Nec obstat, quòd privilegium hujuscap. *In his*, tanquam in corpore juris clausum non videatur à Concilio sublatum, ad instar similis privilegii altaris viatici Episcoporum, & quomque Superioribus concessi in c. *fin. de privileg. lib. 6.* quod ex sententia S. Congregationis à Concilio sublatum non fuit.

Id, inquam, non obstat primò, quia ex eo quòd privilegium Honorii III. fuerit insertum in corpore juris, non propterea desinit esse privilegium. Idèquæ glos. & DD. in c. *Quod nonnullis supra ead.* dicunt privilegium illud concessum Episcopis celebrandi etiam tempore generalis interdicti, hodie non esse privilegium, sed jus commune propter cap. *Alma mater de sent. excomm. lib. 6.* innuentes ante promulgationem d. cap. *Alma Mater*, illud fuisse privilegium, licet clausum esset in corpore juris. Ratio autem, cur Concilium non abstrulerit Episcopis privilegium altaris viatici, non est, quia in corpore juris sit insertum, sed quia Episcopos, cæterosque majores Prælatos, qui in sublimiori gradu Hierarchiæ Ecclesiasticæ constituti reliquos omnibus ædificationi, & exemplo esse debent, non decet sine Missa transire absque rationabili causa ullam diem, ut legitur in d. cap. *fin. de privileg. lib. 6.* Effect enim scandalosum, ut Episcopi in sua diocesi, vel extra eam iter facerent absque eo quòd Missam celebrarent, vel audirent. Unde hoc indultum, quod in præcipua honestate, & decencia Pontificalis officii, in divini cultus augmento, populique ædificatione fundatur, non sunt censendi Patres Concilii voluisse vulnerare, cum hoc semper præcipuum habuerint, ut Episcopi in his, quæ ad religionem, & Dei cultum spectant, cæteris præluceant, cap. 1. *sess. 4. cap. 1. sess. 15. & passim alibi.* Lex enim respicit semper quod decet secundum honestatem, c. *Magna de voto, cap. Evit. autem lex 4. disp. cap. Cum non decet de elect. lib. 6.* cum suis concord. At hæc ratio minime viget in inferioribus Sacerdotibus: imò vix esset sine scandalo, ut quilibet simplex Regularis dictorum Ordinum haberet usum altaris portatilis: præsertim quia fortè in vim communicationis idem privilegium prætererent etiam Regulares aliorum Ordinum. Hoc igitur casu propriè verificantur verba cap. *Sicut non alii, de consecr. dist. 1.* quòd factus sit Missas non cantare, aut non audire, quam in illis locis, ubi fieri non oportet.

11 Respondetur secundò hoc argumentum posse in contrarium retorqueri: nam quamvis privilegium insertum in corpore juris faciat jus commune inter nominatos tantum, ut notat Jo. Andr. post Hostien. in c. *p. Ex parte, il primo, super ver. Ceteris decem.* & tenet glos. 2. in c. *Constitutionem de Regul. lib. 6. & in reg. Que à jure in fin. eodem lib. & in Clemen. Dudum in ver. De jure de sepult.* tamen juri communi non est opus expressè derogare, *Prosop. Fagnan. in P. Lib. Decretal.*

quia constitutio posterior tollit priorem contrariam, licet de illa mentionem non faciat, cap. 1. & ibi DD. de *Constat. lib. 6. cap. Vasa de consecr. dist. 1. cap. 1. supra de cognat. spiritual.* ergo ex eo quòd privilegium in eum clausum faciat jus commune, potius legitur, ut eadem privilegio non sit opus derogare. Et ita per hanc rationem concludit Felin. in cap. 1. nu. 1. *vers. T. utius est tenere communem supra de rescript.*

Respondetur tertio, Concilium Tridentinum quotiescumque sustulit privilegia, sustulisse etiam inserta in corpore juris nullibi enim ex stylo Concilii in derogantibus generalibus consuevit fieri mentio talis insertionis; idèquæ in cap. 2. *sess. 5. & in cap. 15. sess. 23.* sustulit privilegia Regularium inserta in Clem. *Dudum de sepult.* Item in cap. 8. *sess. 7. & in cap. 9. sess. 24.* derogavit privilegii exemptionum, de quibus in cap. *Luminoso 18. q. 2. & cap. Cum Episcopus de off. Ordin. lib. 6.* Item in cap. 5. *sess. 14.* quoad durationem conservatorum sustulit dispositionem cap. *fin. de off. ad leg. lib. 6.* Item in cap. 8. & 10. *sess. 23.* quoad Ordines, & dimissorias, sustulit privilegia inferiorum, de quibus in cap. *Cum nullus de tempor. ordin. lib. 6. & in cap. Abbates de privilegiis eod. lib.* Item in cap. 18. *sess. 24.* ex sententia S. Congregationis sustulit indultum studentium insertum in cap. *Cum ex eo de electione lib. 6.* & alibi sæpè: & tamen insertionis hujusmodi in jure communi nullam mentionem fecit, & in multis aliis casibus, quos retuli in cap. *Nonnulli à nu. 42. supra de rescript.* & in specie, quicquid in contrarium scripsit Suar. tom. 3. *disp. 81. sect. 2. vol. 2.* & Rodriguez de *reg. tom. 3. q. 4. art. 6.* decretum d. cap. unico, *sess. 22. de observ. & cult. in celebratione Missar.* abstulit Episcopis facultatem concedendi etiam ex legitima causa usum altaris portatilis in sua diocesi, quam habebant ex dispositione juris communi, juxta text. in d. c. *Concedimus, cap. Missarum de consecr. dist. 1.* ut solè quæ probat Navarrus *conf. 1. q. 37. de constitut.* Et propterea cum Cardinalis Paleortus olim petisset, an posset concedere licentiam domi celebrandi, cum infirmus deberet pro viatico communicari: Sacra Congregatio respondit non posse. Quinimò cum Cardinalis Legatus Portugalliæ petisset, ut posset concedere licentiam celebrandi Missam in domo privata decenter accommodata, cum infirmus aliquis debet pro viatico communicari, & hoc quia in illis regionibus sunt inulta loca ad eò dispersa, & remota à Parochiis, ut non sine maximo incommodo possit Eucharistiæ Sacramentum circumferri: Sacra Congregatio respondit non esse concedendum; ergo non est ambigendum, quin Concilium sustulit privilegium Prædicatorum, & Minorum, utcumque clausum in corpore juris, præsertim quia in d. c. unico §. *Neve patientur*, dum prohibet, ne in privatis Oratoriis Missæ sacrificium celebretur, utitur dictione illa universalitatis, *Quibuscumque*, de cujus natura est, ut omnia includat, c. *Solita vers. Quandocumque ligaveris supra de major. & obed. c. Si tibi absentis*, ubi Archid. n. 4. *ver. Quicumque de præben. lib. 6.* & comprehendere etiam ea, que aliis in simplici dispositione non comprehenderentur, glos. in Clem. §. *Digni atem in ver. Quodcumque de vit. & honest. Cleric.* cum aliis allegatis per Sarnen. in *reg. de trien. q. 2. num. 3. & 4.*

Quoad secundam partem dabit, an scilicet Fratres Prædicatores, & Minores possint in claustris monasterii sui Ordinis Missam celebrare saltem prævia licentia, & approbatione Episcopi diocæsanis, videtur sic distinguendum: aut intendunt celebrare in altari portatili: & hodie non possunt etiam de Episcopi licentia: aut in altari fixo in aliqua capella ad divinum cultum dedicata: & possunt, si Episcopus locum prius visitaverit, & approbaverit. Utriusque propositionis veritas dilucide apparet, si expendantur verba Concilii in d. cap. unico, *sess. 22. de observ. & evit. in celebrat. Missar.* quæ sic se habent: *Neve patientur privatis in domibus, sique omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata oratoria ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc sacrificium à secularibus, aut Regularibus quibuscumque peragi.*

His verbis Concilium prinò prohibet, ne Episcopi permittant, ut Missa celebretur in privatis domibus. Deinde prohibet, ne id fieri permittat in locis, quæ sunt extra oratoria ad divinum tantum cultum dedicata. Tertio præcipit, ut hujusmodi oratoria prius designentur, & visitentur

tur ab Ordinario: ex quo contextu colliguntur conclusiones inlateraliter.

- Prima conclusio est, in privatis domibus nullo casu potest Episcopus permittere, aut indulgere, ut a sacerdotibus sive secularibus, sive regularibus Missæ sacrificium celebretur. Et in hoc sublata est facultas, quam Episcopi habebant ex dispositione *cap. Missarum, de consecrat. dist. 1. ut lectum est supra num. 8.* Unde olim dubitatum fuerit, an in domo Principis possit Missa celebrari, quasi non veniat appellatione domus privatae: & quid de archibus & palatiis Baronum, ubi exerceat jurisdictionem: S.
- 17 Congregatio censuit comprehendere dicto decreto Concilii hujusmodi loca. Quæ conclusio procedit, etiam si in privatis domibus constructus esset oratorium dedicatum ad divinum cultum: nam nihilominus non liceret Episcopo impertiri licentiam illis celebrandi. Ratio est, quia cum in secunda prohibitione Concilium statuatur, ne Episcopi permittant, ut celebretur extra Ecclesiam, & extra oratoria ad divinum cultum dicata: superveanea tamen prohibito de non celebrando in privatis domibus, si liceret in eis celebrare in oratorio dedicato ad cultum divinum, satis enim fuisset simpliciter prohibere, ne celebraretur in locis extra Ecclesiam, & extra oratoria ut supra dicata: nam per hoc satis clarè fuisset prohibita celebratio in privatis domibus, in quibus non extarent hujusmodi oratoria. Ut ergo verba illa aliquid operentur, dicendum est Concilium nullo casu voluisse, ut Missæ sacrificium fieret in privatis domibus, atque ita etiam si in eis esset oratorium ad divinum cultum dedicatum. Quam interpretationem scripsit secuta est S. Congregatio: censuit enim oratoria intradomesticos parietes, aut in privato solo constructa, aut privatis ædibus adjacentia, utcumque sint dedicata ad divinum cultum, cæteri tamen privata, nec posse Episcopum indulgere, ut in eis sanctum Missæ sacrificium fiat, nisi habeant ostium, quod immediate respondeat in viam publicam, & in ipsam nullus alius, aut prospectus ex privatis ædibus pateat. Quinimo sæpè declaravit, oratoria ædificata in agro, aut solo privato, licet ob omnibus distincta, adhuc privata censei, si ostium respondeat in arcem privatam utcumque omnibus patentem; quamvis his casibus aliquando rescriptis ad Episcopos, ut postquam dominus soli per publicum instrumentum si tui ante oratorium existentis effecerit, & cum effectu renuntiaverit, declarent oratorium illud esse publicum, ita ut sit in ipsorum facultate licentiam tribuere illis celebrandi, ubi tamen illud prius visitaverint, ac divino cultui peragenda aptum, ac decens esse comperint. In oratoriis autem, que omnino sunt extra ædes privatas, respondit, celebrandi licentias etiam ex causa Episcopos concedere non posse, sed petendas eas à Sede Apostolica, prout postea observatum est. Olim hujusmodi licentia concedebantur à S. Congregatione Concilii. Hodie expediuntur per litteras in forma Brevis.
- 19 Secunda conclusio, quæ desumitur ex verbis Concilii in locis, que sunt omnino extra Ecclesias, & extra oratoria ad divinum tantum cultum dedicata. Episcopus permittere non potest, ut Missa celebretur a presbyteris secularibus, aut regularibus quibuscumque. Patet hæc conclusio ex littera textus, & ex ea satis clarè inferitur, ut Dilectissimus Episcopus minime possit tribuere licentiam Fratibus Prædicatoribus, vel Minoribus celebrandi in claustris super altari portatili: nam est claustrum non sit domus privata, idèdque non cadat sub prima prohibitionem Concilii de non celebrando in privatis domibus, eadit tamen sub secundam de non celebrando in locis extra Ecclesias, & extra oratoria ad divinum cultum dedicata; verè enim claustrum nec est in Ecclesia, nec altare portatile potest dici oratorium ad divinum cultum dedicatum: Idèdque Paris. *conf. 34. circa resolutionem n. 14. & 15. vol. 4.* respondit dominum Confraternitatis non esse locum sacrum, aut religiosum, etiam si ea sit campanella, & altare portatile, & quandoque celebratur ibidem diebus festivis; sed adhuc remanete privatum, & profanum, allegat Feder. de Sen. *conf. 130. Fastum tale est, & Abbatem in cap. Patentibus supra eod. Felio. in c. De quartis n. 13. de prescrip.* & alios quampures. Et olim S. Congregatio consultæ, utrum Episcopus, si in loco à domo privata distincto ad altare, non tamen oratorii formam habente, possit licentiam celebrandi concedere; respondit

operere oratoriu formam habere, & visitari, & approbati ab Ordinario. Aliquando etiam sicut habitus recitatus ad S. Congregationem presentata celebrandi Missam in altari posito in Ecclesia non dum consecrata: & Congregatio concessit, dummodo cum porta consecrata. Unde ex verbis Concilii aperte colligitur Episcopus non habere amplius facultatem concedendi usum altaris portatilis etiam in locis publicis, sicut olim habebat ex indulgentia Concilii Tridentinis & Agathensis.

Et confirmatur, quia quamvis oratoria auctoritate Episcopi fundata aliquando veniant appellatione beneficii, ut notat Abb. *in c. pp. in h. de censib. & ideo possint comprehendere sub regula de infirmis, secundum Sarnen in eadem reg. q. 23.* tamen in altaris portatilibus regulæ Cancellarie, & jura de beneficiis quæ locum habere non possunt, ut tradit Quentil. Mandos. *in reg. de Annal. q. 17. n. 6. vers. in Altariis visitatis.*

Tertia conclusio, quæ ex Concilio deducitur, Episcopus potest concedere licentiam, ut Missæ sacrificium celebretur in oratoriis publicis, seu ad divinum tantum cultum dedicatis, dummodo illa non sint in privatis domibus, quia tunc non essent publica, ut ostensum est supra in prima conclusione. Probatur hæc conclusio, quia dum Concilium prohibet, ne Episcopi permittant, ut celebretur in locis extra Ecclesiam, & extra oratoria ad divinum cultum tantum dicata: ergo permittit, ut hoc fieri possit in Ecclesia, & in oratoriis prædictis, a contrario sensu, & ex reg. *cap. Nonne de presumpt. l. Cum Prætor, ff. de judic. cum siml.* nam prohibitum in uno casu, in alio censetur permissum, *l. Cum lex, & ibi gloss. de leg. Præteritum verò quia Concilium jubet, ut oratoria ipsa prius designentur, & visitentur ab Ordinario: ergo clarè admittit, ut idem Ordinario dare possit licentiam in eis celebrandi; alius enim inania essent illa verba, ab Ordinario designanda, & visitanda.*

Ex hac tertia conclusione inferitur, ut si Fratres Prædicatores, vel Minores intendant Missam celebrare in claustris non super altari portatili, sed super fixo, & in capella, seu oratorio oculo, & intersecto, sicuti aliqua cernuntur in claustris nonnullorum monasteriorum Urbis, hoc eis non prohibetur de consensu Episcopi diocesani. Ratio est, quia tunc oratorium illud cum non sit in privatis domibus, sed in loco religioso cum altari fixo & auctoritate Episcopi designatum, dicitur publicum, *cap. Auctoritate de privil. lib. 6. Mandos. in reg. de annal. q. 17. n. 9.* & sicut ostensum est supra in principio. Unde licet sit facultas Episcopis per Concilium attributa, ut saltem non adempta, concedendi licentiam, ut in eo Missæ sacrificium celebrari valeat. Tala sunt oratoria Societatis Sanctissimi Sacramenti, Beati Roehi, Barentium, & aliarum consimilium, quæ reperiuntur etiam auctoritate Episcopi, de quibus loquitur Bald. *conf. 162. Quidam Franciscus n. 4. vol. 5. Bart. in l. Sodales num. 6. c. de collig. illius. Card. n. conf. 11. Quadam Societas num. 1. & seq. Item oratoria hospitalium, de quibus per Lapa. *alleg. 41. Calder. item 352. An Episcopus alias 23. detestam. Rom. conf. 477. in casu proposito n. 13. Paul. de Cast. conf. 167. Presuppofita lib. 2. Nec non oratoria Fratellorum, seu Eremitarum. Item Penitentium, seu Jesuatorum, super quibus consultat Anton. de Butt. *c. conf. 19. n. 19.* quibus in his, & aliis consimilibus tanquam in publicis oratoriis etiam hodie celebrari potest prævia visitatione, & approbatione Ordinarii, & super altari lapideo in forma sicut habent Ecclesie, juxta text. *in c. Clericos, c. Nullus, & c. Altaria de consecr. dist. 1.* & declarat Rom. *de conf. 477. n. 13.***

Quem sentium similiter sæpius admisit S. Congregatio: nam olim consultæ, quæ ratio tenenda sit Nolæ, ubi in custodia tenentur delinquentes in domo officialis, ad hoc ut detenti possint Missam audire, Rante decreto Concilii *in d. c. Unico*, censuit scribendum, esse in privatis domibus non licet celebrare Missas: tamen si erigatur ad hunc usum, & in loco decenti oratorium ab Ordinario visitandum, & approbandum, tunc posse. Item Conraternitas Vallis-olei Palentine diocesis olim transmissit suas Constitutiones, in quibus illud reperiunt adnotatum, quod cum velint celebrare in quodam cœnaculo dicte Societatis, S. Congregatio respondit oratorium tale debere ab Ordinario visitari, & approbati.

Ac deinceps respondit, oratoria existentia in monasteriis, vel hospitalibus ordinaria, vel Apostolica auctoritate fun-

fundatis, non comprehendi in prohibitione Concilii in dicto vers. *Neve pariamur*.

Ex quibus omnibus ad propositam quæstionem respondendum videtur, Fratres Prædicatores, & Minores nequaquam possunt in claustro monasterii in altari portatili Missas celebrare etiam de Episcopi consensu. Cæterum si super altari fixo in oratorio ad divinum

tantum cultum dedicato celebrare voluerint, posse id eis permiti ab Ordinario, ubi tamen locum prius vistraverit, ac divino cultui aptum, ac decentem esse comperit.

An autem altaris viatici privilegium competat S. R. E. Cardinalibus, dixi in c. *Quod nonnullis, an. 5. usque ad n. 31. supra eod.*

D E P O E N I S.

Ex Concilio Triburien.

C A P U T II.

Presbyteri interfecti compositio, Episcopo ad cuius parochiam pertinet, solvatur: ita ut medietatem utilitatibus Ecclesiæ, cui præfuit, tribuat: & alteram in ejus elemosynam justè disperdat: Quia nullus ejus hæres proximior videtur, quàm qui ipsum Domino sociavit.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**œne presbyteri interfecti pars applicatur Ecclesiæ, cui præfuit alia pars pro ejus anima distribuitur.
- 2 Prælarus agere potest pro injuria suo Clerico illata.
- 3 Pœna pecuniaria non est vindicta.
- 4 Pœnas pecuniarias an Episcopus possit sibi applicare, & n. seq. usque ad n. 24.
- 5 Episcopus dicitur habere fiscum. Contrarium declaratur, numero decimo sexto & decimo septimo.
- 6 Bona Clerici damnati devolvenda sunt in fiscum Ecclesiæ.
- 7 Confiscatio ex delicto Clericis Camera Episcopalis, ubicumque ex delicto laici veniunt confiscanda bona ipsius laici.
- 8 Bona Clerici decedentis sine hærede ex testamento, vel ab intestato, devolvuntur ad Curiam Ecclesiasticam, non autem ad Curiam Principis secularis.
- 9 Pœna pecuniaria, quam index ecclesiasticus imponit per sententiam arbitrio suo, converti debet in utilitatem Ecclesiæ, vel in usum pauperum.
- 10 Multas pecuniarias non potest index ecclesiasticus sibi applicare.
- 11 Statuti conditor non potest sibi applicare pœnam pecuniariam à statuto limitatam.
- 12 Episcopus si aliunde habeat, unde vivat, non potest in suos usus convertere pœnas pecuniarias à jure vel statuto præfinitas, & num. 21.
- 13 Intellectus hujus cap.
- 14 Pœna que pro facinoribus jam commissis infliguntur, non arario Principis, sed publicis operibus sunt deputande.
- 15 Fisci ratio non est habenda, ubi de morum correctione agitur.
- 16 Episcopus nihil potest confiscare sue Camera.
- 17 Pœna pecuniaria, qua imponitur pro damnis alteri illatis, cui sit applicanda, & n. 29.
- 18 Episcopus si evidenter egeat, an possit sibi applicare pœnas pecuniarias à jure, vel statuto limitatas, & num. 21.
- 19 Elemosynam obstrictus facere nomine alterius, potest eam sibi conferre, si in evidenti necessitate sit constitutus.
- 20 Pœna Clericorum non residentium, & concubinariorum indistinctè piis locis, vel pauperibus sunt erogande.
- 21 Episcopus quas pœnas pecuniarias possit sibi applicare ex sententia Sac. Congregationis Concilii, & n. seq.
- 22 Paupertas Episcoporum in materia applicationis pœnarum qualiter sit æstimanda.
- 23 Pœna pecuniaria pauperibus magis egentibus sunt conferende.

- 24 Pœne pecuniaria an possint pro aliqua parte applicari Episcopo procuratori fiscali. Et an executoribus, & ministris Curie, num. 30. & 35. Et an pro expensis tribunalis, numero trigesimo septimo. Et an in reparationem palatii Episcopalis, aut domus Vicarii, num. 38.
- 25 Procuratori fiscali, si ita se habeat consuetudo, assignari potest ex qualibet condemnatione decima pars ejus quantitatis, in qua reus cum Camera se composuerit.
- 26 Pœne pecuniarie locis piis sunt integrè applicande.
- 27 Ecclesiæ habet fiscum, non tamen ad explendam Episcoporum avaritiam.
- 28 Pœna pecuniaria quibus usibus erogari debeant, ex Concilio provincialibus Ravennaten. & Mediolanen. & num. 34.
- 29 Pœna pecuniaria nulla ex parte applicari possunt iudici ab Episcopo deputato super damnis datis Ecclesiæ.
- 30 Ministri Curie Episcopalis non obstante consuetudine, & Ecclesiæ paupertate, nihil percipere debent ex pœnis pecuniariis, & n. 35.
- 31 Pœna pecuniaria non possunt ab Episcopo applicari fabricæ, vel Sacrificii Ecclesiæ, si id directè, vel indirectè cedat in aliqujus utilitatem.
- 32 Pœne sive ex Constitutionibus synodalibus, sive ex præcepto Ordinarii proveniant, sive stipulatione prætorii, piis locis tantum sunt applicande.
- 33 Depositaria pœnarum ex Capitulo constitui debet, qui Episcopo præsentè, Capitulo rationem administrationis reddat.
- 34 Pœne non observantium dies festos, pro tertia parte applicari debent accusatori.
- 35 Executoribus pro quarta.
- 36 Vicario Episcopali nulla portio ex pœnis pecuniariis assignari potest.
- 37 Expensa tribunalis ad Episcopum pertinent.
- 39 Pœne quædam indistinctè etiam in casu egestatis Episcopi locis piis sint applicande.

Presbyteri. Legitur dupliciter. Primò exponendo litteram, ibi, *Eius, idest presbyteri interfecti*. Et secundum hanc lecturam quæ communiter tenetur, hoc dicit: Interficiens presbyterum puniendus est, & pœna pars Ecclesiæ, cui præfuit, alia pars pro ejus anima distribuitur. Secundò legitur exponendo verbum, *Ejus, idest Episcopi*: & juxta hanc lecturam Decretalis hoc intendit Medietatem pœnæ presbyteri interfecti Ecclesiæ, cui præfuit, applicabit Episcopus, aliam verò medietatem suas necessitates distribuet. Et hinc secundæ lecturæ videtur congruere ratio, quæ ponitur in fine textus, videlicet, *Quia, &c.* Quæ ratio insinuat Episcopum aliquid commodi sentire ex hac distributione, ac proinde non esse nudum executor-

cutorem ad l. *Sulpitius*, ubi glos. & Odofred. ff. de donat. inter vir. & uxor. notant Bart. Florian. & Alber. in leg. Si quis Titio, de leg. 2. Roman. conf. 228. n. 2. & dixi plenius in c. Tua nobis, an. 21. supra de testam.

Nota primò secundum primam lecturam, Episcopum non posse penam pecuniariam sibi applicare, sed debere illam distribuere in pios usus, ut infra in prima, & secunda quaestione.

Secundò nota juxta ultimam lecturam, Episcopum, si verè indigeat, posse penas pecuniarias in suas necessitates erogare: quod tamen intellige, ut dicam infra n. 21.

2 Tertiò nota Prælatum agere posse pro injuria suo Clerico illata; ubi hic, & in cap. In primis, in princip. 2. q. 1. & in cap. Ex parte, supra de rescript. inferitur enim injuria nedum perlonæ ipsius Clerici, sed etiam Ecclesie universalis, & in cap. Cum desideres, infra de sens. excomm. c. Parochianos eodem tit. & hic notant glos. 2. Innoc. Abb. Antiqu. & Hostien. omnes in princip. Joan. Andr. num. 1. in ver. Permet, Butr. n. 2. Anchar. & Abb. Siculus, ambo in primo notab.

3 Ultimò nota, pro crimine ad penam pecuniariam civiliter agi, quia pena pecuniaria non est vindicta, ut inquit Innoc. hic in ver. Solvatur, cujus dictum notabile reputat Joan. Andr. num. 1. in eodem ver. & sequitur Butr. n. 2.

4 QUÆRO generaliter, an Episcopus possit penas pecuniarias sibi applicare.

5 Difficultas inde emergit, quia Episcopus dicitur habere sicut, ut colligitur ex glos. in cap. Quia diversitatem, in ver. Præter, supra de concess. præb. quæ dicit bona Clerici damnati devolvenda esse in sicut Ecclesie: quam glos. assertit esse singularem ibi Ant. de Butr. in fine, & Imol. col. 5. num. 12. vers. Et nota bene, dicentes, ubicumque ex delicto laici veniunt confiscanda bona ipsius laici, tunc ex delicto Clerici facti confiscationem Camere diocesani, non autem Camere fidei laicorum: & quamvis illam glossam quidam intelligant de sicut Papæ, tamen Butr. Imol. & Abb. intelligunt eam de sicut Episcopi: & illam approbant etiam Abb. Joan. de Anan. & Marian. Soccin. in cap. excommunicamus, il primo de heret. Item post alios firmat Card. in Clem. Nolentes, §. 1. in 3. quest. de heret. ubi latè deducit Episcopum habere sicut, Nicolaus de Ubalde, in tract. de success. ab intest. in fine primi tract. success. Clericor. secular. & Alber. de Ros. in dictionar. in ver. Fiscus, & est communis opinio restè Covarr. variar. resolut. lib. 2. cap. 9. num. 11. Julio Claro in præl. criminal. in §. fin. quest. 80. num. 5. vers. in hac autem materia, & Peregri. de jure fisci lib. 1. tit. 2. num. 105. vers. Sed contra pro Episcopo: quam etiam dicit veritiorem Felin. in cap. Irrefragabili, §. Caterum, num. 11. vers. Sed nihilominus ista secunda opinio, supra de off. Ordin. maxime propriè auctoritatem Rotæ, quæ decis. 4. de resum. in antiq. incip. Aloysio Tizio, decidit Ecclesiam habere sicut, per cap. Quisquis, & cap. Si quis deinceps, 17. quest. 4. & per textum hic, & per glos. præalleg. in d. cap. Quia diversitatem: & propterea bona Clerici decedentes sine herede ex testamento, vel ab intestato, devolvi ad Curiam Ecclesiasticam, non autem ad Curiam Principis secularis. Adde Rotam apud Achil. de Grav. decis. 2. in 1. de off. Ordin. Sed quidquid sit de jure, hodie de consuetudine generali Episcopus habet sicut, ut testatur Joan. Franciscus Pavinus in consilio edito in causa Beati Simonis, impresso post consilia Oldrad. in 33. col. vers. Circa quartum, & Felin. post eum in dict. cap. Irrefragabili, §. Caterum, num. 11. ad fin. vers. Concludendo utar verbis Francisci Pavini de off. Ordin. Joan. Bernard. Diaz in præl. criminal. cap. 132. alias 134. & latius cap. 124. alias 142. & Covarr. loco citato.

6 Difficultas inde emergit, quia Episcopus dicitur habere sicut, ut colligitur ex glos. in cap. Quia diversitatem, in ver. Præter, supra de concess. præb. quæ dicit bona Clerici damnati devolvenda esse in sicut Ecclesie: quam glos. assertit esse singularem ibi Ant. de Butr. in fine, & Imol. col. 5. num. 12. vers. Et nota bene, dicentes, ubicumque ex delicto laici veniunt confiscanda bona ipsius laici, tunc ex delicto Clerici facti confiscationem Camere diocesani, non autem Camere fidei laicorum: & quamvis illam glossam quidam intelligant de sicut Papæ, tamen Butr. Imol. & Abb. intelligunt eam de sicut Episcopi: & illam approbant etiam Abb. Joan. de Anan. & Marian. Soccin. in cap. excommunicamus, il primo de heret. Item post alios firmat Card. in Clem. Nolentes, §. 1. in 3. quest. de heret. ubi latè deducit Episcopum habere sicut, Nicolaus de Ubalde, in tract. de success. ab intest. in fine primi tract. success. Clericor. secular. & Alber. de Ros. in dictionar. in ver. Fiscus, & est communis opinio restè Covarr. variar. resolut. lib. 2. cap. 9. num. 11. Julio Claro in præl. criminal. in §. fin. quest. 80. num. 5. vers. in hac autem materia, & Peregri. de jure fisci lib. 1. tit. 2. num. 105. vers. Sed contra pro Episcopo: quam etiam dicit veritiorem Felin. in cap. Irrefragabili, §. Caterum, num. 11. vers. Sed nihilominus ista secunda opinio, supra de off. Ordin. maxime propriè auctoritatem Rotæ, quæ decis. 4. de resum. in antiq. incip. Aloysio Tizio, decidit Ecclesiam habere sicut, per cap. Quisquis, & cap. Si quis deinceps, 17. quest. 4. & per textum hic, & per glos. præalleg. in d. cap. Quia diversitatem: & propterea bona Clerici decedentes sine herede ex testamento, vel ab intestato, devolvi ad Curiam Ecclesiasticam, non autem ad Curiam Principis secularis. Adde Rotam apud Achil. de Grav. decis. 2. in 1. de off. Ordin. Sed quidquid sit de jure, hodie de consuetudine generali Episcopus habet sicut, ut testatur Joan. Franciscus Pavinus in consilio edito in causa Beati Simonis, impresso post consilia Oldrad. in 33. col. vers. Circa quartum, & Felin. post eum in dict. cap. Irrefragabili, §. Caterum, num. 11. ad fin. vers. Concludendo utar verbis Francisci Pavini de off. Ordin. Joan. Bernard. Diaz in præl. criminal. cap. 132. alias 134. & latius cap. 124. alias 142. & Covarr. loco citato.

7 Sed in oppositum est littera hujus textus secundum communem intellectum, de quo supra in primo, & in primo notab.

8 Pro solutione distingue, aut pena pecuniaria imponitur per sententiam, eò quòd cum non sit limitata à jure, infligitur arbitrio judicantis, ut in cap. De causis, de off. deleg. cum concordantibus, de quibus per Henr. Boich. in cap. In Archiepiscopatu col. 2. circa med. supra de rapior. aut reperitur imposita, & limitata à jure, vel statuto.

9 Pro solutione distingue, aut pena pecuniaria imponitur per sententiam, eò quòd cum non sit limitata à jure, infligitur arbitrio judicantis, ut in cap. De causis, de off. deleg. cum concordantibus, de quibus per Henr. Boich. in cap. In Archiepiscopatu col. 2. circa med. supra de rapior. aut reperitur imposita, & limitata à jure, vel statuto.

10 Primo casu concludendum est Episcopum, vel alium judicem Ecclesiasticum non debere suis utilibus applicare penam pecuniariam, quam infligit per sententiam arbitrio suo, sed debere illam convertere in utilitatem Ecclesie, vel usui pauperum, ut concludit Hostien. in cap. Irrefragabili, num. 21. vers. Caveat tamen, de off. Ordin. & post eum Joan. Andr. Bald. & alii, quos citat ibi Felin. in §. Caterum, num. 9. vers. Tertia conclusio. Quod præcipuum habet rationem, licet DD. eam non adducant, videlicet ne propter quæstum, & avaritiam arbitria in penis pecuniariis infligendis sint immoderata, & excessiva, argum. cap. Quatuor modis in ver. Cupiditate, & cap. Pauper, 11. quest. 3. & cap. Avaritia, de election. lib. 6. Et propterea à pena arbitraria datur appellatio, licet secus sit à pena expressa in jure, l. antepenult. ff. de verb. significat. & tenet glos. in cap. Super his, in ver. Arbitrium, de accusat.

11 Quò fit, ut iudex Ecclesiasticus non possit sibi applicare multas pecuniarias, quæ infliguntur ad arcendum contumaciam; tum quia cum non sint limitata à jure, imponuntur arbitrio judicantis, d. l. antepenult. ibi: Quia certe pena singularior peccatorum sumi multa certe, quia ejus judicis potestas est quantum dicit, & notat Abb. in cap. prox. num. 4. infra eod. & consequenter eodem jure censeri debent, quò alie pena arbitrariæ, quæ Episcopus non debet propriis utilibus depurte, ut superius dictum est. Tum quia Concilium Tridentinum in cap. 3. sess. 25. ejusmodi multas locis ipsi applicari jubet, ibi: Per multas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus eo ipso quod exacte fuerint, assignentur; licet secus esset de jure civili, ut l. penult. C. de modo mult. & notat Joan. Andr. post Hostien. in dist. cap. Irrefragabili, num. 18. in ver. Pennas, de off. Ordin.

12 Inde etiam fit, ut quamvis pena pecuniaria reperitur à statuto limitata; tamen statuti conditor non possit illam sibi appropriare, tunc imbutare, quia pena est arbitraria respectu ipsius, qui potuit statutum condere, vel non condere; & ita in eo viget ratio quæstus, & immoderati arbitrii superius considerata: & hujus sententiæ videtur esse Felin. in præcit. §. Caterum, num. 9. vers. Et si ista est veritas.

13 Secundo autem casu, id est cum pena pecuniaria reperitur à jure, vel statuto imposita, & limitata; iterum subdividitur: nam aut Episcopus aliunde habet, unde vivere possit, aut non; si habet, dicendum est eum non posse sibi hanc penam retinere, sed debere illam distribuere in pios usus. Quæ conclusio aperte probatur hic; nam in casu hujus Decretalis compositio, id est pena presbyteri interfecti erat alie taxata, seu determinata, quia secundum legem Longobardam erat sexcentorum solidorum: & est canonizata cap. Qui Subdiaconum, 17. quest. 4. secundum Hostien. in princip. in ver. Compositio, & tamen illius medietatem tenetur Episcopus applicare Ecclesie; cui præsit presbyter interfectus, & aliam medietatem in elemosynam distribuere pro anima ipsius presbyteri, secundum communem intellectum, de quo supra in princip.

14 Idem probatur in l. penult. C. de modo mult. ubi patet penas, quæ pro facinorosis jam commissis infliguntur, non ratio Principis, sed publicis operibus esse deputandas, sicut est refectio viarum, pontium, & hisinilia: non enim habenda est ratio fisci, ubi de morum correctio-

15 ne agitur, l. 1. C. de secundis nupt. & post Godred. notat hic Joan. Andr. n. 2. in glos. 2. ibi, illud, & Anchar. in 3. not. Quod multò magis videlicet sibi locum in Episcopo, qui etiam redditus propriæ mentis tenetur in utilitatem Ecclesie convertere, & egentibus dispendere, cap. fin. 16. quest. 1. cap. Præcipimus, & cap. seq. 12. quest. 1. notatur in cap. Ratio, supra de præben. & considerat hic Host. num. 2. & 3. & Henrich. Boich. præp. fin. vers. & in hoc concordat Hostienus.

16 Et confirmatur, quia non desunt graves auctores, qui tenent Episcopum propriè non habere sicut, cujus sententiæ in specie sult Oldrad. conf. 17. incip. in Thematiale est per totum, & præteritum n. 10. ubi dicit: (Episcopus non posse confiscare quia territorium non habet): confiscatio autem non potest fieri nisi ab habente merum imperium ratione territorii, cum sit jurisdictionis, & jurisdictione co-heret territorio, item Bald. in rubr. C. de presbiteris in fine, ubi

ubi firmat Episcopum nihil posse confiscare suæ Cameræ, & idem Bald. in *Auth. Bona damnatorum, c. de bono damnat.* ubi ait pœnam pecuniariam esse ab Episcopo applicandam fisco Romanæ Ecclesiæ, non autem Cameræ vix, quia esset iudex in causa propria, Abb. in *cap. Tue n. 6. vers. Non obstat, infra ad eod.* ubi dicit oppositum iure canonico non probari, ejusdem sententiæ videtur esse Alber. in *Dictionar. in vers. Fiscus;* & quamvis contraria opinio sit communis, & fortè verior, & a consuetudine approbata, ut dixi *supra n. 7. & 8.* tamen intelligi, ac temperari debet secundum ea, quæ dicam infra n. 27.

Concludo igitur cum Henric. Boich. *col. 1. post medium, vers. Si quis utrum Episcopus,* has pœnas teneri Episcopum convertere in utilitatem Ecclesiæ, vel pauperibus erogare, si supersint suæ debitæ sustentationi, ut hic, & in *cap. Dicat aliquis 23, quest. 5. cap. Jus militare, 1. dist. & cap. 1. 46. quest. 7.* conferendo tamen magis egentibus, *cap. Non satis, 7. dist. nisi sit pœna, quæ imponitur pro damnis alteri illatis, quia hæc non applicatur judici, neque pauperibus, sed damnum passo, ut videtur textus hic, quem ad hoc inducit Archid. in cap. Si vos propè fin. 23, qu. 5. ad idem text. in cap. Si Canonici, §. Si autem de offic. Ordin. in 6. & tener Hostien. in summa eodem tit. §. Quod pertinet vers. Generaliter, & Felin. in d. cap. Irrefragabili, §. Ceterum, num. 10.* Sed ut in hoc articulo latius distinguat, ut hic per Henric. Boich. in *princ. & Petr. de Ancharan. num. 4. & vide infra num. 29.* Subdit tamen Henr. contrarium hodie facere multos Prælatos, in quibus verificatum est illud *Matth. 23. in princ. cap. Secundum, 19. dist. §. ult. 3. qu. 7. Super Cathedram Moysi sederunt Scribe, & Pharisei; omnia ergo quacumque dixerint vobis, facite; secundum vero opera eorum nolite facere; dicunt enim, & non faciunt.* Idem notat Joan. Andr. post Hostien. in *d. c. Irrefragabili, n. 18. in verb. Pœnia, de offic. Ordin.*

18 Sin autem Episcopus aliunde non habeat, unde vivere possit, & sic evidenter egeat; tunc tenendum est eum posse has pœnas pecuniarias à jure, vel statuto limitatas suis necessitatibus applicare. Et ita intellige textum in *cap. Dilectus supra de offic. Ordin. & quod notat Archid. in dist. cap. Si vos in glof. an episc. in fine, 23. quest. 5. & in cap. Venerabilibus, §. Denique de sentent. excomm. lib. 6.* Et hoc intendunt Hostien. hic, Joan. Andr. Henric. Boich. & Butr. omnes in fine, dum concludunt Episcopum habere dispensationem pœnæ pecuniariæ, de qua in textu, & teneri illam partiri, & distribuere, sicut facit de redditibus Ecclesiæ, de quibus vivit, ut in *cap. Cum olim, supra de elect. & cap. fin. de pecul. Clericor.* Atque ita Episcopum posse has pœnas sibi applicare, si verè, & evidenter indigeat, firmat idem Hostien. Jo. Andr. & omnes in *c. Irrefragabili, de off. Ordin. & ibi testatur Felin. in §. Ceterum n. 9. vers. Limita dupliciter, ubi etiam allegat Imol. post Butr. in *cap. Dilectus in ultim. cod. eodem tit. & Gemin. in cap. Quoniam; ad finem, 18. dist.**

19 Ratio est, quia ordinata Charitas, &c. *cap. nisi, supra de aubor. & us. palli.* Et qui vult eleemosynam ordinatè dare, à se ipso debet incipere, & eam sibi primùm dare, ut dicit textus in *cap. Qui vult de panu. dist. 3. Dixi latissimè in c. fin. a. n. 30. supra de pecul. Clericor.* Hinc obstrictus facere eleemosynam nomine alterius, in necessitate potest illam conferre sibi ipsi, si in eadem sit constitutus, ut recolunt Cardin. in *Clement. 1. quæst. 22. in fine de testam. Cald. conf. 31. eod. tit. & alii plures, quos refert, & sequitur Felin. in d. c. Irrefragabili, §. Ceterum, n. 9. in fine.*

20 Ceterùm pœnæ Clericorum non resistunt, item pœnæ concubinatorum indistinctè piis locis applicari debent, ut de illis cautum est in decretis Concilii Tridentini *c. 1. sess. 6. ibi, Fabricæ Ecclesiæ, & pauperibus loci applicandorum, & c. 1. sess. 23. ibi, Fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare, & de his in c. 14. sess. 25. ibi, Fabricæ Ecclesiæ aut alteri pro loco.*

21 Potrò distinctionem superius propositam, an pœnæ pecuniariæ sint arbitrariæ, vel à jure, aut statuto limitatæ, & an Episcopus egeat, necne, probavit Sac. Congregatio Concilii. Sæpius enim declaravit Episcopum, si indigeat, posse pro se retinere eas tantùm pœnas pecuniarias, quæ à sacris Canonibus, vel Synodalibus statutis pro delictis ad certam quantitatem fuerint præfixitæ. Eas autem, quæ vel ab ejus arbitrio pendunt, vel per sententiam nulla præcedente Canonum, vel statuto Synodali determinatione

imponuntur, nequaquam aliis, quàm piis locis, vel usibus applicare posse. Verùm pœnas Clericorum non resistunt, item concubinatorum, ac multas pecuniarias semper piis locis esse applicandas, quemadmodum Tridentini Concilii decretis salubriter cautum est.

Postea tamen dixit Sacra Congregatio consultus fore, ut 22 Episcopi egentes pro his pœnis sibi applicandis adeant Sedem Apostolicam; nec immeritò, saltem ad tollendam infamiam facti, & periculum conscientiarum evitandum, ut verbis Hostienis utar in *cap. un. num. 17. vers. Consulimus tamen, de homicid. lib. 6.* Nam cum pendat à judicis arbitrio, an quis sit pauper, necne, ut notat Bart. in *l. Si constante, num. 14. ff. sol. matrim. & alii plures apud Menoch. de arbit. judic. lib. 3. centur. 1. casu 66. num. 6.* non vacat periculo, ut Prælati sint iudices juve pauperatis in causa propria, argum. *cap. Qui recte, & cap. Pauper, 11. q. 3.* Cum præsertim non sit tutum in hac materia appropriationis pœnaturæ metiri pauperatatem ex decreto Concilii Tridentini in *cap. 13. sess. 24.* Nam ibi Cathedrales, quorum fructus non excedunt ducatos mille, æstimantur teneas ad hunc tantum effectum, ut pensionibus, & fructuum reservationibus gravari non debeant. At nemo, nisi fallor, audeat affirmare Episcopum, cujus redditus ascenderent ad nongentos ducatos, posse sibi retinere bona, quæ ex commissione testatoris tenerent distribuire in eleemosynam pauperum. Itaque hoc casu paupertas Episcopi presens, & strictus accipienda est, cum agatur de præjudicio pauperum, & magis egentium, quibus pœnæ sunt dispensandæ, ut in *d. c. Non satis, 86. dist. & notat hic Hostien. num. 3.*

24 Successivè QUÆRO: an pœnæ pecuniariæ possint ab Episcopo pro aliqua parte applicari procuratori fiscali, executoribus, ac ministris Curie, pro expensis tribunalium, & palatii Episcopalis; ac domus Vicarii.

Hæc quaestio, quam meo tempore proposuit Sacra Congregatio Concilii Cardinalis Archiepiscopus Ravennaten. implicat plura dubia.

25 Quoad primùm, est procuratori fiscali actu interservienti, si ita se habeat confusuro, assignari possit ex qualibet condemnatione decima pars ejus quantitatis, in qua reus cum Camera se composuerit, quemadmodum præscribitur in taxa fori Ecclesiarum edita à Sacra Congregatione super negotiis Episcoporum jussu Sanctæ Memoræ Clementis VIII. nihil tamen eidem solvi poterit ex ipsa pœna pecuniaria, cum hæc sit locis piis integrè applicanda. Primò, ex dispositione juris communis, ut hic in textu, ubi id notat glossa Bernardi in *princip. & in ver. Utilitatis Ecclesiæ, Gemin. in c. un. §. Si utrum, in 3. notab. de off. Ordin. lib. 6. Hostien. Joan. Andr. & DD. in cap. Irrefragabili, eodem tit. Dec. in rubr. de iudic. n. 66.* ubi dicit opinionem illam: quæ adstruit pœnam pecuniariam debet fisco, procedere ad jure civili, non autem de jure Canonico, quod hæc pœna debetur judici, qui tenetur illam in pios usus distribuere, & Covar. *variar. resolut. cap. 9. num. 11.* ubi post Abb. in *cap. 2. de success. ab intest. tradit esse quidem communem opinionem, Ecclesiam, & Prælatum diocesannum habere fiscum: non tamen id esse temerè permittendum ad explendam avaritiam Episcoporum; sed ut ea, quæ eorum fisco fuerint delata, in usus pios erogentur. Et hoc, nisi fallor, intendit gloss. præallegata in *cap. Quia diversitatem, in ver. Præter, de concess. præbend. Cujus auctoritati innituntur DD. affirmantes Episcopum habere fiscum: nam glossa dicit bona Clerici damnati devolvenda esse in fiscum Ecclesiæ, non autem in Camera Episcopi, & allegat textum in *cap. penult. de Cler. non resident ubi deciditur proventus beneficiorum absentium, qui supersunt deductis ministroꝝ expensis, in utilitatem Ecclesiæ esse convertendos; atque ita glossa nomen fisci usurpavit, non ad commodum Episcopi, sed ad utilitatem Ecclesiarum. Et ita etiam loquitur textus in decisione Rotæ allegatus in *cap. Si quis deinceps, 17. qu. 4.* ut patet ibi, *Et bona eorum Ecclesiæ ipsius juris perpetuò tradantur.****

27 Deinde ex præcatis decretis Concilii Tridentini *c. 1. sess. 6. c. 1. sess. 23. cap. 3. & 14. sess. 25.* quibus pœnæ pecuniariæ, & multæ jubentur piis locis applicari.

Tertiò ex Constitutione secundæ Synodi provincialis Ravennaten. à Sacra Congregatione Concilii recognita, & emendatæ in tit. de judiciali foro Episcopi his verbis: *Sciæ Episc.*

- 28 *Episcopi penas, & multas omnes sive ille Clericorum, sive aliorum quorumcumque sint, visibus piis applicandas, ac iri- buendas esse, nec licere Vicario, aut alteri Episcopalis fori iur- dicitillarum partem aliquam ullo colore, prae-texturae habere.*
- 29 Ac demum ex declarationibus saepius editis a Sac. Congregatione Concilii, & in specie cum Episcopus Tudertinus deputasset quemdam Officialem ad jus reddendum super damnis bonis Ecclesiarum illatis, eique applicasset penas pecuniarias ob eam causam inflicitas sub certa annua responsione, & consultuisset S. Congregationem, an id fieri potuisset: responsum est minime potuisse.
- 30 Rursus in Curia Episcopali Montis Alcini penas pecuniariae inter illius ministros distribui consueverunt, cum eis neque salarium ob nimiam Ecclesiae paupertatem posset constitui, neque aliud perciperent emolumentum. Quas penas enim Episcopus locis piis applicari iussisset, eaque de causa vix reperiretur, qui operam suam dicte Curiae praestare vellet: petiit idem Episcopus, ut dicti ministri saltem medietatem huiusmodi penarum percipere possent. Di. 10. Julii 1610. Sacra Congregatio censuit huiusmodi ministris hac de causa nihil percipere debere, neque quidquam esse adversus iustitiam, quae aliquid percipi vetat, concedendum. Quinimò hæc applicatio non modò prohibetur fieri procuratori fiscali, sed etiam locis piis, si id cedat aliquo modo in utilitatem Episcopi. Unde cum fuerit quaesitum, an Episcopus vigore consuetudinis loci posset tuto conscientia applicare penas, vel multas Sacristiae, vel fabricae Ecclesiae, quae etsi aliquid habeant, non tamen possunt absque auxilio impensis necessariis respondere. Sac. Congregatio censuit posse Episcopum huiusmodi penas applicare fabricae, vel Sacristiae Ecclesiae, dum modò talis applicatio directè, vel indirectè non cedat in ipsius Episcopi utilitatem.
- 31 Et in casu Archiepiscopi Messanenensis censuit penas omnes sive in Constitutionibus Synodalibus, sive ex præcepto Episcopi, vel Vicarii proveniant, sive ex stipulatione Praetoria descendant, esse piis locis, non autem fabricae Cathedralis Messanenensis, vel Sacristiae, cujus redditus sunt valde pingues, applicandas; in iunctisque Archiepiscopo, ut penas omnes locis piis tantum applicaret, penarumque depositarium aliquem ex Capitulo constitueret, qui Archiepiscopo quotannis præsentè Capitulo rationem suae administrationis redderet. Et successivè cum ad Federicum Pontium Archiepiscopi Messanenensis tunc defuncti Vicarium, atque Andream Maurum ad id deputatum multa auroorum millia penarum, ac multarum nomine exacta, & ex Sacrae Congregationis decreto piis usibus distribuenda adhuc supersessent, ad suppl. eationem Capituli Messanenensis datae fuerunt litterae ad Archiepiscopum Rheginum, ut eas in piis usus distribui faceret, atque distributarum rationem exigeret.
- 32 Et paulò post, conquerentibus Sacerdotibus civitatis Messanen. quòd Visitatores dicte diocesis in suis visitationibus applicarent penas preceptorum praecipue civitati Messanenensi, non autem locis piis praedictae diocesis, in maximum Ecclesiarum, Hospitalium, & pauperum detrimentum, Sac. Congregatio censuit scribendum ad eundem Archiepiscopum Rhegin. ut se insinuetur, an decretum aliis a Sacra Congregatione factum servatum fuisset, & Congregationi referret, mandaretque Congregationis nomine eidem Archiepiscopo Messanen. ut

decretum ipsum in futurum sub pena etiam suspensionis ad unguem observaret.

Ab hac regula fortè excipi possent penas non observantium dies festos, & aliorum, de quibus in Constitutione S. Pii V. quae incipit, *Cum primum, vers. Cum vero dierum festorum*, & inseritur *vers. Multa autem pecuniariae*, in Bullar. tom. 2. pag. 179. Ex his enim debet accusatori: tertia pars, ut ibi statuitur. Et forte huc respexit Concilium provinciale primum Mediolanense *in fin. in tit. de pen.* dum decrevit, ut quotiescumque delicti causi Clerici multandi sunt, quæ ab illis exigenda erit pecunia, nullo modo ad Episcopum perveniat, in eoque commoda quavis ratione convertatur; sed idem Episcopus parte pecuniae, quæ tertiam non superet, assignata delatori, reliquam piis operibus aut locis, quibus ei videbitur, omninò attribuat.

Quoad secundum dubium, aliis ministris, & executionibus Curiae similiter nihil videtur solvi posse ex multis, & penis pecuniariis; tum ex rationibus superius allatis in casu procuratoris fiscali; tum quia in dicta taxa fori Ecclesiarum iubetur dari his ministris certa quantitas ratione executionis dumtaxat; ex condemnationibus vero nihil eis attribui iubetur, nisi in casu specialis, quo invenerint aliquem laborantem in diebus festis; tunc enim habere debent quartam partem penae ab ipso reo, quæ devenerit in manus depositarii Camerae; quod innuit regulam esse in contrarium in aliis casibus. Tum denique quia aliquando Sac. Congregatio ex gratia censuit concedendum alicui Episcopo propter Ecclesiae paupertatem, ut penas pecuniarias usque ad praefinitam summam in usum Executorum erogaret.

In aliis officialibus longè minor est difficultas, & praecipue in Vicario Episcopi; nam Sac. Congregatio consulta an Vicario Episcopalis Curiae ex penis, & multis aliqua portio assignari possit pro ejus mercede, ut vigilantius criminibus indagandis incumbat, juxta antiquum ritum ipsius Curiae: respondit non posse.

Ex his consequitur resolutio tertii dubii, ut idem juris sit de expensis Tribunalis; tum quia hæc causa non potest dici pia; tum quia cum expensae huiusmodi ad Episcopum spectent, *cap. Militare 23. quest. 1.* & notatur in *cap. Cum ab omni, de viis & honest. Cler.* hæc applicatio indirectè cederet in Episcopi utilitatem: quo casu nec ipsi Ecclesiae, vel Sacristiae fieri potest applicatio, ut jam diximus in primo dubio S. Congregationem respondisse.

Postremò in reparatione palatii Episcopalis, aut domus Vicarii, similiter nihil intumi posse ex huiusmodi penis pecuniariis, saepius censuit S. Congregatio: nonnumquam etiam ex gratia Sanctissimus fecit Episcopis pauperibus facultatem eas penas in certa summa in hunc usum erogandi, sed plerumque eam denegavit.

Hæc omnia multò magis procedunt in illis penis pecuniariis, quæ a Sacris Canonibus, vel Synodalibus statutis pro delictis ad certam quantitatem non sunt praefinitæ, sed vel ab Episcopo arbitrio pendunt, vel per sententiam, nulla præcedente Canonum, vel statutorum synodaliū determinatione, imponuntur. Has enim omnes, sicut & penas Clericorum non residentium, & concubinariorum, ac multas contumaciales Sac. Congregatio etiam in casu egestatis Episcopi censuit indirectè, nequaquam aliis, quam piis locis, vel usibus esse applicandas, non obstantè contraria consuetudine.

D E P O E N I S.

Alexander III. Cantuarien. Archiepiscopo:

C A P U T III.

Licet juxta Apostolum: & infrâ. Accepimus, quòd Archidiaconi Conventreñ. Episcopatus, pro corrigendis excessibus & criminalibus puniendis, à clericis & laicis pœnam pecuniariam exigunt, & pro annua exactiõne pecuniarum personas quandoque suspendunt, Ecclesias interdiciunt, à vicariis denarios, ut eos in Ecclesiis cantare permittant, exigere non formidant, & alia agunt, que Canonum obviant institutis, & de radice cupiditatis & avaritiarum prodire videntur: & infra Mandamus, quatenus Archidiaconis prædicti Episcopatus hoc districtius interdicas: si autem contravenire præsumperint, eos appellatione cessante Ecclesiastica censura compellas.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**relati, qui in criminalibus dispensare non possunt penam à jure statutam nequeunt in pecuniariam commutare.
Prelati nec pro criminosis sustinendis, nec correctionis causa ex cupiditate debent pecuniam exigere, ibid.
- 2 Archidiaconi plures esse possunt in eadem Ecclesia.
Et an omnes debeant esse Doctores, ita ut operari non possint à Canonis non Doctoribus, ibid.
- 3 Prelatus, qui crebro & facile penas pecuniarias infligit, est vehementer suspectus de avaritia.
- 4 Idem si hujusmodi penas sibi applicet, & n. seq.
- 5 Pœna illa infligenda est, quæ magis timetur, & numer. 11.
- 6 Prelatus, qui mediante pecunia sustinet criminosos, justitiam vendit.
- 7 Judex ecclesiasticus pro criminibus ad ejus forum spectantibus potest punire laicum, etiam sibi in temporalibus non subiectum.
- 8 Aromatarius, qui fabarum farinam miscuit in cera candelarum, puniri potest à Prelato habente in loco jurisdictionem episcopalem.
- 9 Judex ecclesiasticus in causis criminalibus an possit penas pecuniarias infligere.
- 10 Quid si pro crimine jus statuat penam pecuniariam esse imponendam.
- 11 Et quid si jus statuat certam penam spiritualem, vel corporalem, non autem pecuniariam.
- 12 Et quid si de pena imponenda nihil sit jure cautum.
- 13 Judex, qui super crimine dispensare non potest, an possit penam à jure statutam in pecuniariam commutare.
- 14 Episcopus, vel alius judex ecclesiasticus in causis spiritualibus, vel mixti fori, an possit contra laicos sibi in temporalibus, non subditos penas pecuniarias procedere, & n. seq. usque in fin.
- 15 Quid in terminis juris communis, & numero decimo octavo.
- 16 Judex ecclesiasticus in criminibus sui fori non potest laicos carceribus mancipare.
Contrarium, n. 20.
- 17 Judex delegatus, vel Ordinarius, an possit mittere in possessionem bonorum laicalium super quibus sententiam tulit, & n. 20. in fin.
- 18 Intellectus c. 2. de maled. & c. Postulasti de Judæis.
- 19 Pœna pecuniaria debetur judici seculari, etiam quando punit laicum ad requisitionem judicis ecclesiastici.
- 20 Personam distringere magis est, quam bona.
- 21 Episcopus ex Concilio Tridentino an possit procedere contra laicos in causis ad ejus forum pertinentibus, etiam penis pecuniariis, & num. seq. usque in finem.
- 22 Episcopus de jure communi prius debebat uti censura pro executione sue sententiæ, & in subsidium in vocare brachium seculare. Contra post Concilium.

- 23 Judices ecclesiastici abstinere debent à censuris, etiam contra laicos, ubi executio realis, vel personalis fieri potest.
- 24 Judex ecclesiasticus in causa restitutionis dotis an possit sententiam exequi in bonis laicalibus.
- 25 Ad judicium ecclesiasticum spectat tam cognitio, quam executio in causis civilibus, vel criminalibus, in quibus laici forum Ecclesie sortiuntur.
- 26 Concilium Tridentinum in cap. 3. sess. 25. expenditur.
- 27 Brachii secularis invocatio est arbitraria Episcopo, etiam contra laicos.

Licet. Archidiaconi, & alii Prelati, qui in criminibus dispensare non possunt, ubi alia pœna à jure statuitur, pecuniariam non possunt imponere. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Butr. Cardin. & Anchir. Vel aliter secundum Abb. & Marian. Socin. Non debent Prelati pro criminosis sustinendis pecuniam exigere, nec etiam correctionis causa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere. Sunt due partes. Prima ponit Archidiaconorum actus reprehensibiles. Secunda mandat illos inhiberi, & compefci, ibi, Mandamus.

Nota primò ex textu secundum Abb. in uno Episcopatu esse posse plures Archidiaconatus: & sic eamdem dignitatem esse multiplicabilem in eadem diecesi, de quo in cap. Ex parte, il primo, & cap. Quoniam Abb. de offic. delegat. Adde inferiorem dignitatem multiplicari posse etiam in eadem Ecclesia, sicuti sunt plures Archidiaconi in Ecclesia Calaguritana, de quorum potestate & jurisdictione refert se consultasse Marian. Socin. hic in 1. notab. Idem patet in Ecclesia Tarraconen. cujus Capitulum aliàs dubitavit, an quod disposuit cap. 12. sess. 24. in ver. Archidiaconi, videret, ut Archidiaconi sint Doctores, Magistri in Theologia, vel Licentii in jure canonico, habeat locum dumtaxat in majori Archidiacono, ubi in Ecclesia sunt ites vel quatuor Archidiaconi, sicut sunt in Ecclesia Tarraconen. adeò ut ex consuetudine Ecclesie, secundum quam antiquior Canonico consuevit optare dignitatem vacantem possit, etsi Doctor non sit, nec licentiatas, optare Archidiaconatum, si casus vacationis evenierit: Sac. Congregatio Concilii consideravit, cum Concilio indefinitè loquatur de Archidiaconis, esse intelligendum de omnibus Tamen propter illa Concilii verba, *Ubi fieri poterit*, dictum fuit, cum agatur de optione, quæ competit tantum Canonis antiquioribus, & non est sublata à Concilio; si inter omnes Canonicos adsit aliquis Doctor, illi dandum esse Archidiaconatum vacantem, & non antiquiori: si autem nullus adsit Doctor, admittendum esse antiquiorem Canonicum, licet non Doctorem.

Secundò nota ibi. *De radice cupiditatis, & avaritiæ prodire videntur*; adversus Prelatos, qui crebro, & facile penas pecuniarias infligunt, orti vehementem præsumptionem avaritiæ, cujus suspicio omnis ab ecclesiastico ordine abesse debet, ut Concil. Tridentin. cap. 1. sess. 21. Ad hoc cap. *Ea quæ supra de cens. & quod notatur in cap. 1. de decim.* Unde Hostien. in cap. Ut Clericorum num. 7. in verb. Pecuniæ, de vit. & honest. Cleric. (Delinquentes, inquit, non sunt in pecunia puniendi) ut hic, & supra, de off.

ratio, quare in casibus prædictis non possit imponere penam pecuniariam, & pro hac opinione inducit textum in *c. Statuimus*, 16. q. 1. & in *c. Quisquis*, 17. q. 4. licet profaciliori expeditione iudex ecclesiasticus possit hoc committere iudici sæculari: & ita secundum eum procedunt iura in *c. 2. de maled.* & in *c. Postulasti, de Judais*, quæ pro contraria sententia allegat Jo. Andr. & sequitur totidem verbis Marian. Soc. *hic in fine*, & Felin. in *cap. Irrefragabili*, §. *Cate-rum*, n. 5. *supra de off. Orain.* Nec dissentit Jo. de Anan. in *d. c. 2. col. 3. de maled.* relatus à Felin. *ubi supra*, dum tenet penam pecuniariam deberi iudici sæculari, etiam quando ipse punit laicum ad requisitionem ecclesiastici; secus si ipse iudex ecclesiasticus puniat. Quibus adscribi possunt etiam illi, qui censent iudicem ecclesiasticum in causis ecclesiasticis posse contra laicos procedere etiam ad capturam & corporalem punitionem. Hi enim proculdubio sentiunt posse procedere etiam ad penam pecuniariam, quia secundum Jo. Andr. & DD. in *c. Unico*, *supr. de oblig. ad ratiocin.* magis est personam distringere, quàm bona. Inter hos autem in primis numerantur gl. unic. in *c. Contra idolorum*, 26. q. 5. Oldrad. *conf. 86.* Gemin. & Franc. in *c. Cum Episcopus*, *de offic. Ordin. lib. 6.* Jo. de Anan. in *c. Qualiter*, & *quando*, il. 2. §. *Ad corrigendos*, n. 20. *de accusat.* Follet. in *prax. crimin. canon. par. 2. judicial. super ver. Aut inquisitione formata*, n. 37. & alii plures quos retuli in *c. Pervenit*, n. 22. *sup. de adulter.* ubi etiam à n. 10. de harum opinionum varietate latè differui, & n. 28. ubi egi de opinione Innocentii superius relata n. 2.

Cùm igitur utraque opinio graves habeat auctores, & pluribus etiam rationibus muniatur, quæ recensentur à Doëtoribus in locis superius citatis, valde esset difficile tantæ concertationi ex jure communi finem ponere. Cæterum inspecto jure novissimo Tridentini Concilii *d. c. 3. sess. 25.* ad quod principaliter restrictum est dubium, hæc quæstio videtur serè indubitabilis, & quòd Patres Concilii secuti videntur opinionem affirmativam tamquam veriore. Quod ut magis appareat, pendendum est, Sacrum Concilium longè diversam habuisse rationem, quàm eam, quæ à sacris Canonibus, & Doëtoribus ante ipsum Concilium considerabatur.

Nam ipsi eò spectabant, ut Episcopus pro executione suæ sententiæ, & pro sua jurisdictione uteretur censura ecclesiastica, *cap. Dilecto, de sentent. excomm. in 6.* & censura non proficiente, in defectum & subsidium brachium sæculare imploraret; juxta not. in *c. 1. de off. Ordin.* & animadvertent plerique ex DD. *supra citatis*, & in specie Franc. Mar. *d. dec. 449. n. 2.* & 3. At Sacrum Concilium, ne contingeret censuras frequenter fulminatas magis contemni, quàm formidari, ordine inverso, ubi priùs oportebat uti censuris, & in subsidium alia adhibere remedia, voluit priùs experienda esse alia remedia, & in subsidium deveniendum ad censuras. Ac propterea sive approbando opinionem eorum, qui existimant Episcopum posse has pœnas adhibere etiam quoad laicos, sive novum jus statuendo, mandavit iudicibus ecclesiasticis, ut in causis judicialibus, quando cumque executio realis, vel personalis propria auctoritate fieri poterit, abstineant à censuris: sed liceat eis in causis civilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus contra quoscumque etiam laicos per multas pecuniarias, seipsum captionem, & peronatum distractionem, per suos proprios, vel alienos executores faciendam, aliaque juris remedia procedere; & si executio realis, vel personalis hac ratione fieri non poterit, eos demùm excommunicatione propter alias pœnas ferire. Idem postea constituit ipsum Concilium in causis criminalibus; ex quo Concilii textu ad dubii nostri decisionem plura notanda sunt.

Primum est, Concilium apertè vel improbare vel corrigere opinionem Hostien. Joan. Andr. Bald. & aliorum, quæ habetur in *ait. c. Significasti, de off. deleg. tenentium in causa restitutionis dotis*, quæ pertinet ad forum Ecclesiæ non posse iudicem ecclesiasticum, qui sententiam tulit, eam exequi in bonis laicalibus, sed debere requirere brachium sæculare: nam Concilium, quod proculdubio etiam hanc causam complectitur in illis verbis, *In causis ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus*, apertè tribuit Episcopo potestatem procedendi ad executionem tam realem, quàm personalem, per suos, vel alienos executores.

Ideoque cùm aliàs dubitatum fuerit, an Episcopi suas sententias in quibuscumque causis criminalibus, & civilibus, quatum cognitio ad eisdem noscitur pertinere, exequi possint: an verò ad illos tantum spectet cognoscere, & judicare de causis illis. executio verò pertinet circa clericos, ad ministros ecclesiasticos; circa laicos verò, ad sæculares. Sac. Congregatio censuit in causis quibuscumque tam civilibus, quàm criminalibus, in quibus laici forum Ecclesiæ sortiuntur, non solum cognitionem, verùm etiam executionem ad iudicem ecclesiasticum pertinere.

Quamobrem correctà illa opinio, quæ easdem habebat rationes quas habet hæc, de qua agimus, & quæ à DD. promiscuè pertractatur, ad eò Authores illius opinionis etiam in loco dubio allegentur, tamquam unus & idem sit articulus: consequens est, ut etiam in casu nostro Concilium voluerit licere Episcopo pœnas pecuniarias, atque alias laicis infligere in delictis ad suum forum pertinentibus.

Secundò, hoc idem confirmat ratio Concilii: cùm enim velit censuris parcè utendum, & in subsidium ad eas deveniendum, necesse erat Episcopis auctoritatem tribuere alia adhibendi remedia: alioquin implicaret contradictionem, ut censuris contra laicos uteretur in subsidium, utque liceret eos coercere non posset, quia tunc cùm solæ censuræ suppetere Episcopo, frustra juberetur eas ad extremum reservare.

Tertiò, quia huic interpretationi congruunt alia verba Concilii, quasi cum mysterio posita ad hanc difficultatem tollendam: nam quoad ecclesiasticos non erat dubium, quin posset Episcopus aliis pœnis procedere, quàm censuris, & idè Concilium difficultati occurrens exprimit laicos cum illa dictione etiam implicativa, quia in laicis erat opinio non diversitas. Præterea Concilium addit ea verba, *Per suos proprios, aut alienos executores*, ut insinuaret invocationem brachii sæcularis non esse hoc casu necessariam, nisi Episcopus ad eam con fugere vellet: & post alias pœnas adjicit verba illa, *Anathematis mucrone*, ut nulli dubium esse posset, ad solum anathema restrictam esse in laicos Episcopi potestatem. Quæ omnia etsi dicta sint quoad casus civiles repetita tamen censuræ etiam quoad criminales, ex illis verbis; *Ubi executio realis, vel personalis*, ut supra.

Hæc omnia maxime confirmantur ex actis ipsius Concilii, quæ in arce S. Angeli asservantur; ibi enim habetur, decretum *d. c. 3.* conditum fuisse instantibus præcipue Regis Catholici Oratoribus, qui Regis nomine conquerebantur, Episcopos faciles esse ad censuras laicis infligendas postulabantque, ut aliis pœnis Episcopi antea experirentur, num justitiæ satisfacere possent, nec nisi in subsidium censuras fulminarent. Quamobrem si Concilium hanc viam penarum temporalium Episcopis non aperuisset, nec censuras ad extremum reservasset, nec justæ Regis petitioni satisfecisset. Et in hanc sententiam sæpius Sacra Congregatio Concilii, Episcopis Regni Lusitanicæ quærentibus, respondit; ad eò quamvis res tunc examinata non fuerit, pro clara tamen habita sit ab omnibus, & nunc minimè ab ea sit recedendum.

D E P O E N I S.

Innocentius III. Leodien. Episcopo.

C A P U T I V.

TUæ discretionis prudentiam: & infrà. Ad illud quod à nobis tertio requisisti, qualiter clerici in latrocinis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi puniri debeant: Respondemus, quod à suis ordinibus degradati, deutri debeant in arctis monasteriis, ad pœnitentiam peragendam.

TUæ: Clericus in magno crimine deprehensus, depositus, in monasterium detruditur. Hoc dicit secundum Joannem Andream, & alios communiter. Et secunda pars, ibi, Respondemus. Pro intelligentia hujus textus vide quod scripsi in c. Cum non ab homine, n. 100. de judic.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Alexander Papa.

C A P U T I.

MAnifesta peccata non sunt occulta correctione purganda.

S U M M A R I U M.

- 1 Pœnitentia publica pro manifesto peccato imponi debet, & n. 15. & 17.
- 2 Pœnitentia, alia solemnis, alia publica, alia privata.
- 3 Pœnitentia solemnis quaesit.
- 4 In usum revocatur à Concilio Mediolanen. II. ibid.
- 4 Pœnitentium quinque ordines.
- 5 Pœnitentia solemnis imponitur ab Episcopo tantum, vel à Sacerdote de illius mandato.
- 6 Et pro peccato gravissimo totam civitatem commovente.
- 7 Non iteratur, nisi aliud habeat consuetudo.
- 8 Pœnitentes solemniter sunt infames non ratione pœnitentiae, sed ratione criminis publicati.
- 9 Non promoventur ad Ordines, nec in susceptis ministrant.
- 10 Episcopus tamen cum eis dispensat ad Minores, sed non ad Sacros.
- 11 Pœnitentia publica quaesit. Et pro quibus delictis sit injungenda, n. 12. vers. De jure tamen.
- 12 Pœnitentia qua imponatur laico, qui presbyterum interfecit.
- 12 Pœnitentiam publicam qui possunt imponere, & n. 18. 19. & 20.
- 14 Pœnitentia solemnis non est injungenda Clerico nisi deposito, & quid de pœnitentia publica.
- 15 Pœnitentia injungitur pro manifesto peccato.
- 16 Peccatum eadem qualitate purgatur, qua originatur. Qualitas eadem adesse debet in causa extinctiva, qua adest in causa productiva, ibid.
- 17 Peccantes publice, palam sunt corrigendi, & n. seqq.
- 18 Tridentinum Concilium, & Canones jubentes pro manifesto peccato publicam injungi pœnitentiam, an habeant locum in foro sacramentali, & n. seqq. Pœnitentiarum Episcoporum, & Sacerdotis an possint, ac debeant publice, & scandalose peccantibus imponere publicas pœnitentias, ibid. & n. seqq.
- 19 Pœnitentiam publicam ex Concilio Tridentino potest Episcopus commutare in aliam secretam.
- 20 Prælati Regulares ex Concilio Tridentino non possunt suis subditis, pro manifestis peccatis imponere pœnitentiam publicam, sed debent eos corrigere intra seipsum monasterium.

MAnifesta. Breve est, communiter non summatur; sed per alia verba sic summari potest, secundum Abb. & Marian. Soccin. Pro manifesto peccato pœnitentia publica imponi debet. Hoc dicit.

Ad intelligentiam textus præmitte triplicem esse pœnitentiam, videlicet, solemnem, publicam, & privatam, de quibus per Raymundum in summa de pœnitent. & remiss. & per Hostiens. in summa eodem titul. §. Utrum, versic. His prælibatis, & Marian. Soccin. hic numer. 4. & omissa pœnitentia privata, quæ pro peccatis secretis injungitur à Sacerdote in actu sacramentalis confessionis, ut §. His auctoritatibus, versic. Secreta namque, post capit. Quis aliquando, de pœnit. dist. 11. 1. & de qua hic non est sermo: Pœnitentia solemnis strictè, & propriè dicitur illa, quæ prætribitur à Concilio Agathensi relato in capit. 50. dist. 11. secundum Hostien. ubi supra, Joannem Andream hic in fin. & Marian. Soccin. numer. 5. Henrich. Boich. in c. Quæsitum numero 4. infra eodem, & sit hoc modo: (In capite Quadragesimæ tales pœnitentes præstantur tunc cum presbyteris suis Episcopo civitatis ante fores Ecclesie sicco induti, nudis pedibus vulvibus demissis, coma deposita, & eis in Ecclesiam introductis, Episcopus cum omni Clero teptem Psalmos Pœnitentiales dicit, & postmodum eis manus imponit, aquam benedictam spargit, & cinerem capitibus imponit, calice colla eorum operit, & denuntiat eis lacrymabiter, quòd sicut Adam eiectus est à Paradiso, ita ipsi de Ecclesia eieciuntur; & jubet ministris, ut eos ab Ecclesia pellant, Clero eos prosequente cum hoc responso, In sudore vultus tui, &c. In Cena autem Domini quolibet anno suis presbyteris in Ecclesiam reducantur, & erunt ibi usque ad octavas Pasche, ita tamen quod non communicabunt, nec pacem accipient: & sic fiat quolibet anno, quousque additus Ecclesie esse eis interdictus.) Hæc ibi: & refertur à D. Thom. in 4. sentent. dist. 13. quest. 1. art. 3. qu. 3. & in usum revocari jubetur à Concilio provinciali Mediolanen. III. in tin. de us, qua ad pœnit. sacram pertinent tom 4. Conc. par. 2. pag. 418. col. 1. littera F, his verbis (Studeat Episcopus ad factorum Canonum, & Tridentini Concilii præscriptum pro publicorum delictorum gravitatis ratione, & publicam, & solemnem pœnitentiam in usum revocare: quos vetò ita solemniter pœnitere oportet, mense ante quadragesimæ initium ad se per Parochos deserti curet, ut pri-

mun ineunte quadragesima illi pœnitentia affici; tunc die Cœnæ Domini Ecclesiæ reconciliari possint statò solemnè ritu.

4 Penitentiis autem erant quinque ordines. Primus abjectissimus eorum, qui non ingrediebantur Ecclesiam, sed tantum veniebant ad fores, & illie proclamabant ad Christianos, qui intra Ecclesiam erant, ut pro se orarent. Qui locus propterea à Grecis vocatus est Fletus.

Secundus eorum, qui ad Ecclesiam admittabantur, non ad aliam rem, nisi ut audirent concionem, quam etiam audire solebant competentes, & audientes: postea eiciebantur post competentes, & audientes. Hic locus à Grecis vocatus est Auditorium.

Tertius eorum, qui admittebantur non modò ad concionem, sed etiam ad orationem publicam, quæ fiebat extra sacrificium, nam ad sacrificium, & preces illius non admittebantur. Locus, in quo hi consistebant, dicebatur Subiectio, seu subtractio.

Quartus eorum, qui admittebantur etiam ad preces sacrificii, sed non poterant communicare; propterea eorum locus vocabatur Congregatio, quia manebant cum tota Congregatione Christianorum.

Quintus eorum, qui jam expleverant omnem suam penitentiam, quique non expectabant nisi reconciliationem, ut accederent ad communionem: quapropter eorum locus in Ecclesia designatus dicitur est Expletio. Hæc scripsit Gregorius Neocæsariensis in Epistola Canonica cap. 11. quæ conjuncta est Canonibus Phoriti, & de quibus omnibus Pacianus de pœnit. De habitu verò illorum habetur in d. cap. Quadragesima, 50. dist. & apud eodem Auditores, & alios veteres Scriptores, ex quibus apparet, quantum ab illa Ecclesiastica politia nunc distans.

5 Porro hæc solemnem penitentiam solus Episcopus imponit, vel Sacerdos de illius mandato, ut notat Hostien. in summa eod. tit. §. Verum, & Marian. Socin. hic num. 6.

6 dicens hæc esse communem opinionem. Idque non nisi pro peccato gravissimo, horrendo, ut pro homicidio, cap. Placuit, 50. dist. & pro sacrilegio, incestu, & similibus, dummodo tamen peccata sint publica, ita ut totam civitatem, castrum, vel villam commoveant, cap. fin. 26. quest. 6. ut per D. Thom. loco citato, Hostien. ubi supra, Marian. Socin. hic d. num. 6. vers. 4. Quæro, & Abb. in cap. Quæsitum, in 1. notab. infra eodem; nec imponitur nisi semel, quia solemnis hæc penitentia non iteratur, nisi aliud habeat consuetudo, cap. Reperiuntur, de pœnit. dist. 3. & docet S. Thom. in 3. part. quest. 84. art. 10. ad 2. & in 4. sentent. dist. 14. quest. 1. art. 5. quest. 2. in corp. reddens triplicem rationem, primam nec ex iteratione vilescat, secundam propter significationem, quia figura est depulsionis hominis de Paradiso, d. cap. In capite, 50. dist. 1. quæ depulso semel facta fuit; tertiam, quia hujusmodi solemnizatio est quasi quadam professio perpetuo conservandi ipsam penitentiam. Effectus autem hujus solemnis penitentia est, quia tales penitentes sunt infames non ratione penitentia, sed ratione criminis per rationem penitentiae publicati, cap. Infames, §. Porro, 3. quest. 7. & not. Hostien. in c. 2. num. 7. vers. Sed numquid tales penitentes sunt infames, supra de offic. Archiepiscopi. Marian. Socin. hic numer. 7. & Silvest. in verb. Penitentia, nu. 3. facit text. in leg. Sævus fustis, ff. de iis, qui notant. infam. Et idèo tales non promoventur ad Ordines, nec in susceptis ministrant, cap. Illud, 50. dist. Potest tamen Episcopus dispensare ad minores, sed non ad sacros, cap. Placuit, 50. dist.

7 Penitentia publica est illa, quæ publicè imponitur; & idèo omnis solemnis penitentia potest dici publica, quia publicè imponitur, ut in d. cap. In capite, 50. dist. 1. & docet S. Thom. in 4. sentent. dist. 14. quest. 1. artic. 5. quest. 3. in corp. Sed proprie publica penitentia ad differentiam solemnis dicitur illa, quæ fit in facie Ecclesiæ, non tamen cum præfata solemnitate, veluti cum injungitur peregrinatione per mundum cum pera, & baculo benedictis, D. Thom. ubi supra, Hostien. d. §. Utrum, vers. Publica vero penitentia, Marian. Socin. hic num. 9. Talis quoque est penitentia, quam sacra Penitentaria imponit laico, qui presbyterum interfecit, videlicet: Caterum si delictum sit publicum, vel detegatur, eidem oratori mandatur sub debita præstiti juramenti, ut cum primum tuò poterit, per quinque Ecclesiis illius loci, ubi tantum facinus perpetravit (si tunc ibi fuerint) nudus discalceatus, femoralibus dumtaxat re-

8 Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

*dist. 7. p. 11. 3. ad fin. & de controversiis suis in tit. de satisfactio-
ne, cap. 4. in fin. Addit. c. i. Jo. Major. in 4. dist. 14. qu. 2.
col. ultim. eas parim conducere, & ratas fuisse in diebus
suis; & non esse à Sacerdotibus imponendas, ubi est con-
suetudo contraria, tenent ferè omnes hoc allegandi.*

Contrarium tamen, videlicet pro peccato publico, &
scandaloso posse quemlibet Confessorem imponere pœnitentiam publicam, nisi ejus Ecclesie consuetudo aliud ha-
beat, quia nullibi reperitur prohibitum, nec inde sequitur
manifestatio confessionis, tenuerunt Goffred. in *summa de
Pœnitent. & remis. numer. 5. Hostien. in summ. eod. tit. sub
num. 55. 8. His prelibatis, ad fin. vers. Publica verò, Specul.
in Repertorio in tit. Aureum Confessorium, §. Sequitur
videre, in prin. Henrich. Boich. in cap. Questum, nu. 4. infra
eodem, Turrectem. in cap. potest. & aliter, num. 4. & in
cap. Pœnitentes, num. 3. dist. 50. Præpos. in cap. Quamvis,
eadem dist. num. 2. Brixien. in repert. in verb. Pœnitentia,
vers. An quando imponitur, & vers. Ex quibus causis, &
vers. An Sacerdos, & ex Theologis Alexand. de Ales in
summa part. 4. quest. 14. memb. 6. art. 1. S. Thom. in 4. dist.
14. art. 5. quest. 3. Petr. de Palud. quest. 6. conclus. 11. in fine,
Duran. quest. 4. Sot. in 4. dist. 19. quest. 2. art. 5. Joann. de
Friburg. in Summa confess. lib. 3. titul. 34. quest. 12. Alten.
part. 2. lib. 5. tit. 34. quest. 2. Pisanella in verb. Pœnitentia, 3.
Rosella in verb. Confessor, nu. 1. vers. Et pro declaratione.
Angel. in verb. Pœnitentia, num. 2. Silvest. eodem verb.
quest. 1. Armilla in eodem verb. Pœnitentia, num. 2. Tabien.
in eodem verb. quest. 6. Merdin. de Pœnit. tract. 2. quest. 40.
§. Alind est pœnitentia publica, Alfonso Vivald. in eadem
labro, tit. de Sacram. Pœnitent. lib. 1. num. 1. Cardin. Bellar-
min. de controvers. fidei, controvers. 4. generalis, cap. 21. & no-
vissimè Suarez lib. 4. qui est de pœnitentia, disput. 33. sect. 6.
quest. 3. Id autem maxime posse pœnitentiariorum Episcoporum
tenuerunt Hostien. & Marian. Socin. ut dixi supra
num. 13. Henric. Boich. Alten. Vivald. in locis supra citatis
arg. cap. 2. Si de off. Archiepiscop. quos etiam de consuetu-
dine absente Episcopo imponere pœnitentias solemnes, di-
xerant Petr. de Palud. ubi supra, & Turrect. in cap. Pœnitentes,
n. 2. 56. dist.*

Nec videtur obstarè, quod dicebatur de contraria con-
suetudine; tum quia posset fortasse procedere quoad sim-
plices Confessores, argum. cap. De Trina, 4. dist. 1. &

cap. Superior, si cognat. spirit. sed non quoad principales
Pœnitentiariorum Episcoporum, præsertim quia peccata gra-
viora, pro quibus tolli imponitur pœnitentia publica te-
cundum opinionem Hostien. & Henric. Boich. locis cita-
tis, solent per Episcopos reservari, & suis Pœnitentiariis
concedi. Item consuetudo, si quæ olim aderat in contra-
rium, videtur sublata à Concilio Tridentino, antiquos Can-
ones innovante; quod fieri oportet per Petr. Sotus in insti-
t. Sacerd. tit. de remed. privar. vers. Quod attinet, fol. 428.
& post Concilium, ac in ejus executionem, hujusmodi pu-
blicas pœnitentias in utrum revocati mandant Concilia pro-
vincialia, Mediolan. certum in lit. de ius, que ad Pœnitent.
sacramental. pertinent, §. Suadeat Episcopi, cujus verba
retulimus supra num. 3. & 4. eod. tit. 6. Quod in Concilio; &
apertius primum in tit. Que pertinent ad Sacram. Pœnitent.
administration. cujus hæc sunt verba: *Idem*, (scilicet Con-
fessores) *quæamodum à Sacra Tridentina Synodo justum
est, publicè peccantibus publicam pœnitentiam imponant, ne-
que illud publicè pœnitentiæ genus, nisi data ab Episcopo fa-
cultate, secreta à seipso commutare audeant*, tom. 4. Con-
cil. part. 2. pag. 357. col. 2. lit. D.

Porro in Sacra Congregatione Concilii proposito dubio,
an ex decreto d. cap. 2. sect. 24. Pœnitentiarii Episcoporum
possint, ac debeant publicè peccantibus publicas pœnitentias
injungere: Die 22. Martii 1614. tametsi plerique ex
Patribus ipsi fuerint sentire de jure communi hæsitandum
non esse, quin possint, ac debeant Sacerdotes, & maxime
Pœnitentiarii Episcoporum publicè peccantibus imponere
publicas pœnitentias: valde tamen fuerunt ancipites, num
id caveatur Concilii Decreto d. cap. 8. Ideoque citius exitti-
marunt abstinere à declaratione, ut Confessorum, & Pœ-
nitentium quieti magis consultum sit.

Uterius queritur, numquid liceat Superioribus Regu-
laribus publicè peccantibus publicam pœnitentiam pro
modo culpe injungere, ex Concilio d. cap. 3. sect. 24. non
obstantibus Constitutionibus Ordinis, secundum quas
intra septa monasterii quicumque delinquentes puniri
debent.

Die 18. Julii 1585. Sacra Congregatio Concilii cen-
suit dictum decretum in principio non pertinere ad Regu-
larès, præsertim obstantibus Constitutionibus Ordini-
nis.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Ex Concilio Moguntinen.

C A P U T II.

Qui Presbyterum occiderit, duodecim annorum penitentia ei secundum Canones imponatur:
& infra. Convictus usque ad ultimum tempus vitæ suæ militiæ cingulo careat, & absque spe
conjugii maneat.

S U M M A R I U M.

- Militis exauctoratio fit per deprivationem cinguli mili-
tariis, sicut degradatio Clerici per ablationem
instrumenti ad suum Ordinem spectantis, & nu. 18.
& 20. & 68.
- Cingulum militia in Religione Hierosolymitana an sit
de substantia professionis Regularis in gradu militum,
ita ut illius omisio irritet professionem expressam, &
impediatur tacitam, & n. seq. usque in fin.
- Cingulum militiae, & quod, n. 4.
- Cinguli solemnitas de jure communi est substantia-
lis in milite seculari, & numer. seq. usque ad
n. 24.
- Contrarium, n. 61.
Declaratur, n. 62.
- Substantiale in quolibet gradu, & ordine dicitur esse il-
lud, in cuius traditione potestas illius gradus, seu ordi-
nis confertur.
- Miles in quo aliter recipiat potestatem juris militaris, &
n. 10.
- Militis secularis creatio ex Pontificali Romano, &

- n. 59.
- Miles creatur, cum cingulo circumcingitur, ibidem.
- Creare est ex nihilo aliquid facere.
- Imperator administrationem Imperii non recipit ante
coronationem, & n. 14.
- Miles praesumitur, qui portat cingulum, & calcarea
decurata.
- Militem, vel Doctorem Primates solo verbo creare
possunt.
- Doctores insignis, id est liber, & infula, an sint de sub-
stantia Doctoratus.
- Imperator non dicitur graduatus, nisi postquam coronan-
tem receperit infulam.
- Character Ordinis non imprimatur sine traditione in-
strumenti ad illum Ordinem spectantis.
- Miles promovetur ad militiam secularem per chlamy-
dis, & cinguli donationem.
- Miles esse definit, cum cingulum militiae deponit.
- Miles si cingulo potestatem, perdat omne militia pri-
vilegium.
- Degradatio Clerici fit, ut exauctoratio ejus, qui militia
deseruit armata.

- Declaratur*, n. 68.
- 21 *Graduatio, & degradatio fit per insignia.*
- 22 *Militis Regularis creatio ex Pontificali Romano, & n. 59. & 72.*
- 23 *Cingulum venit appellatione habitus: Declaratur*, n. 71.
- 24 *Cinguli decoratio ex statutis Ordinis Hierosolymitani est de substantia professionis in gradu militum, & n. seq. usque ad n. 46.*
- Contrarium n. 73. & seq. usque ad n. 99.*
- Item ex ordinationibus Capitularibus ejusdem Religionis*, n. 46.
- Contrarium*, n. 99.
- 25 *Substantialia actus intelliguntur esse illa omnia, de quibus in jure cautum invenitur, ut debeant fieri.*
- 26 *Forma substantialis inducitur ex verbis necessitatem designantibus.*
- Declaratur quadrupliciter, à numer. 74. usque ad n. 93.*
- 27 *Necessarium quandoque exponitur, id est utile, & expediens.*
- 28 *Debeat, verbum, præceptum, & necessitatem importat, & si quando sapiat honestatem, illud est speciale.*
- 29 *Hierosolymitana Religio à primæva illius fundatione non tantum ad hospitalitatem, sed etiam ad militandum pro fide fuit instituta.*
- 30 *Necessarium ex proprietate designat præceptum, & obligationem.*
- 31 *Actus contra legis, vel statuti prohibitionem est nullus, licet non adsit decretum irritans.*
- 32 *Præsertim in his qua habent perpetuam causam prohibitionis.*
- Limitatur quatuor modis à numer. 74. usque ad n. 93.*
- 33 *Lex Non dubium, Cod. de legibus, locum habet etiam in Regularibus, & personis Ecclesiasticis, etiam exemptis, contra Vasquez.*
- 34 *Jus civile ab omnibus servari debet, ubi contrarium non reperitur statutum per jus canonicum.*
- 35 *Ordo datus per prius, & posterius, censetur datus de forma.*
- Declaratur quatuor modis, à n. 74. usque ad n. 93.*
- 36 *Constitutio disponens aliquos non esse admitteudos ad professionem, nisi prius facta inquisitione de eorum qualitatibus, inducit formam.*
- 37 *Forma in actibus humanis est partium ordinatione secundum prius, & posterius.*
- 38 *Substantialia actus debent simul, & contemporaneè cum ipso actu explicari, & n. 62.*
- Declaratur*, n. 39. & 41.
- 39 *Cingulum militia non materialiter tantum, sed formaliter est accipiendum.*
- 40 *Miles semel remanet semper miles, quamdiu non est exauthoratus.*
- 41 *Pro forma non est absurdum, ut inducatur etiam aliquod præambulum.*
- 42 *Executor datus cum potestate limitata nulliter procedit, si fines mandati non servat.*
- Declaratur*, n. 93. & seq. usque ad n. 101.
- 43 *Professio facta in manibus Delegati excedentis limites sue facultatis non valet.*
- Declaratur*, n. 93. & seq. usque ad n. 101.
- 44 *Hierosolymitani milites non descripti in matricula non habentur pro Fratribus, nec privilegii fruuntur, & n. 66. & n. 100.*
- 45 *Miles non matriculatus censetur tamquam privatus, seu paganus, & n. 63.*
- 46 *In Hierosolymitana Religione professio fieri non potest, nisi in gradibus militum, Capellanorum, & servientium, & factis probationibus nobilitatis, aliis non valet, & n. 91. & 99.*
- 47 *Decretum irritans formam substantialem inducit.*
- 48 *Hierosolymitani sexdecim Capitularibus facultatem non habent decernendi contra statuta Ordinis.*
- Sed solum generale Capitulum*, n. 54.
- 49 *Et eorum ordinationes sunt temporales usque ad novum Capitulum generale, etsi contingerit eas à Sedè Apostolica confirmari.*
- Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*
- Declaratur*, n. seq.
- 50 *Constitutio Capituli generalis confirmata à Papa, donec revocata non fuerit per sequens generale Capitulum, dicitur perpetua, quamdiu non revocatur.*
- 51 *Forma servari debet etiam in minimis, aliàs actus est nullus.*
- 52 *Forma à jure tradita in dubio censetur substantialis, & de essentia actus.*
- 53 *Professio tacita obstat impedimenta omnia, quæ obstant professioni expresse.*
- 55 *Professio tacita requirit consensum tum Religionis, tum profitentis.*
- 56 *Miles præsumitur ignorare jus inducens professionem tacitam ex susceptione habitus, & actibus professorum. Et hæc ignorantia impedit tacitam professionem.*
- Contrarium*, n. 107.
- 58 *Cinguli ornatus in militibus Regularibus de jure non requiritur, & n. 69. usque ad n. 73.*
- 59 *Cinguli, sen spatha ceremoniam in creatione militis Regularis fuit prætermissa in Pontificali reformato jussu Clem. VIII. & n. 72.*
- 60 *Cur adhibeatur in creatione militis secularis, & regularis.*
- 61 *Proximè cingendum habetur pro cincto.*
- 62 *Solemnitas, quæ potest subsequi, numquam dicitur de substantia, vel forma.*
- 63 *Miles non præcinctus, aut non matriculatus non gaudet militum privilegiis.*
- 64 *In militia creatione antiquæ ceremonie hodie non sunt in usu.*
- 65 *Cingulo decorari dicitur qui miles creatur, etiam si cingulo solemnitas non servetur.*
- 66 *Cingulo celestis militiae præcingi dicitur Clericus.*
- 67 *Cingulum in jure quandoque pro dignitate ipsa usurpatur.*
- 69 *Professionis substantia consistit in tribus votis solemnibus, & n. 73.*
- 70 *Habitus Religionis non est de substantia monachatus.*
- 74 *Verba necessitaria, & ordo datus non inducunt formam annullativam actus, quando eadem, vel alia jura dicunt actum valere, & n. 91.*
- Hierosolymitani professi non servata forma statutorum olim de jurebantur ad gradum inferiorem, & n. seq.*
- 76 *Pœna specialis tollit pœnam annullativam actus, maxime ubi pœnae ad invicem non compatiuntur, & n. 118. & 124.*
- 77 *Ratio statuti abrogati allegari potest ad decisionem causarum.*
- 78 *Hierosolymitani milites per cingulum distinguunt à Capellanis, & servientibus, & n. seq.*
- 79 *Rubrum declarat materiam nigri esse illius nature, cujus est rubrum.*
- 80 *Forma statuti circa professionem regularem non censetur substantialis, nisi habeat decretum irritans.*
- 81 *Etiamsi datus sit ordo per prius, & posterius.*
- 82 *Nullatenus dictio, importat nullitatem actus ipso jure.*
- 83 *Et habet vim decreti irritantis.*
- 84 *Professio quamvis à puella fieri non debeat ante explorationem voluntatis, tamen si fiat, valida est.*
- 85 *Idem in professione facta ante annum 18. & 22. in Religionibus Minorum, & Redemptionis captivorum contra statutorum præscriptum.*
- 86 *Præstatio informalibus, & in iis, quæ sunt de substantia, vitiat actum: secus in aliis.*
- 87 *Statutum si in una parte apponat decretum irritans, in alia non censetur formam substantialem inducere, licet verba sint apta illam importare, & n. seq.*
- 88 *Stylus statutum maxime est attendendus ad intelligentiam statutorum.*
- 89 *Nulla non est de substantia electionis Pape.*
- 90 *Statuta Ordinis Hierosolymitani ubi voluerunt actum esse nullum, explicitè apposuerunt decretum irritans.*
- 91 *Clausula decreti in fine posita refertur ad omnia præcedentia.*

- 92 *Relatio fieri debet ad proxima.*
- 93 *Clausula, servatis servandis, non refertur nisi ad substantialia.*
- 94 *Denunciations matrimoniales non sunt de substantialibus: & ideo si omittantur à Delegato ad dispensandum cum clausula, servatis servandis, actus non vitatur.*
- 95 *Executor non est mixtus, sed merus, ubi commissio dirigitur parti imperanti.*
- 96 *Clausula apta importare executorem mixtum, in litteris gratia nihil operantur, nisi ad ius clausula, vocatis vocandis.*
- 97 *Delegatus non servans formam mandati, tunc demum nulliter procedit, si conditiones in commissione adjecte sint præter jus: secus si de jure insint, & aliis non sint substantialibus, & n. seq.*
- 98 *Clausula, servatis servandis, & consimiles non sonant in conditionem, sed in monitionem, nec dant novam formam mandato, sed instruunt executorem.*
- 101 *Professio in Religione Hierosolymitana non potest declarari nulla à Vicecancellario; imò nec à Magno Magistro, nisi adhibito Ordinario.*
- 102 *Professio in dubio valida est iudicanda.*
- 103 *Professio tacita locum habet juxta juris dispositionem, etiam in militibus Hierosolymitanis extra Convenum degentibus.*
- 104 *Habitus professorum in militibus Hierosolymitanis est Crux alba in pallio, & n. seq.*
- 105 *Professio tacita inducitur per susceptionem habitus professorum patenter distincti ab habitu Novitiorum etiam sine actibus, qui à solis professori fieri solent.*
- 106 *Habitus professorum gestatio in dubio censetur fieri potius ex causa necessaria, quam voluntaria.*
- 107 *Professio tacita juxta juris dispositionem inducitur etiam in milite, qui ignoravit suam professionem expressam fuisse irritam.*
- 108 *Inducitur per adus solis professori convenientes, & num. seqq.*
- 109 *Fraternus nuncupatio in Religione Hierosolymitana non convenit nisi professi.*
- 110 *Novitii possunt esse in judicio absque superioris licentia.*
- 111 *Professio tacita induci non potest, nisi prius annus probationis fuerit completus.*
- 113 *Annus probationis ad valide profitemendum requiritur etiam in Religione Sancti Joannis Hierosolymitanis.*
- 114 *Fallit in Bohemis, quibus indultum est, ut non teneantur esse in probatione, nisi per sex menses.*
- 115 *Annus probationis non sufficit, ut si completus, sed usque ad professionem continuari debet, aliis irrita est professio.*
- Contrarium, n. seqq.*
- 116 *Novitius, qui transacto anno exiit à Religione, ad eam reverfus, potest illic profiteri, nisi Religionis, aut persone conditio sit immutata.*
- 117 *Idem in puella, que finito tempore novitatus exiit à monasterio sine licentia Ordinaris.*
- 119 *Antiquitas in militibus Hierosolymitanis currit à die solvi passagii.*
- 120 *Secundum Equites non fruuntur, nisi à die professionis.*
- 121 *Novitius finito anno probationis arctari non potest à Superioribus ad alium annum novitatus repetendum.*
- Maximè sub pœna nullitatis, n. 123. & 124.*
- 122 *Novitatus prerogari non potest à Superioribus Regularibus ultra annum, nisi ex justa causa, & ad breve tempus.*
- 123 *Professi sunt censendi in Ordine Minimorum ducentes originem à Judæis, & Saracenis, non obstanti statuto, & præstatione eius facta, quod eorum professio foret nulla.*
- 125 *Peragere idem est, quod perficere, & ad exitum perducere.*

Qui Presbyterum. Ponit triplicem pœnam interficientis Presbyterum. Nota ex textu ibi, *Militis singulocreati*, junctâ glos. 3. militem armatæ militiæ de-

poni à dignitate sua, seu degradari per detractionem cinguli militaris, ad instar militis cœlestis militiæ, idest Clerici, qui degradatur per ablationem instrumenti ad Ordinem suum spectantis, ut est textus in cap. *Degradatus*, de pen. lib. 6 & notat præc. glos. & Hostien. nu. 4. facit cap. *Falsas*, de pœnis, dist. 5. & cap. *Admonere*, 33. quæst. 2. Et ex hoc videtur inferri posse, ut sicut instrumenta hujusmodi sunt de substantia Ordinis Clericalis, cap. *Presbyter*, cum multi. cap. seq. 23. dist. & notatur in cap. *Unico*, supra de sacr. unil. & in cap. *fin. de sacram. non iter.* ita cingulum sit de substantia Ordinis militaris: sed de hoc latissime disserant in sequenti quæstione.

Ex factò quæstio est, an cingulum militiæ in sacra Religione Hierosolymitana sit de substantia professionis Regularis in gradu militum, ita ut illius omisio irriter professionem expressam, & impediât tacitam.

Emerit nuper hæc discrepatio in casu Equitis Corsini, qui anno 1647. die 12. Februarii hœmencm professionem Fratrum militum S. Joannis Hierosolymitani emisit Romæ in manibus Eminentissimi D. Cardinalis Antonii Parberini in vin facultatis eidem specialiter attributæ per litteras in forma Brevis fan. mem. Urbani VIII. sed post multos annos obtenta à Sanctissimo D. N. Innocentio X. in integrum restitutione adversus lapsum quinquentium, intentavit iudicium nullitatis suæ professionis ex pluribus causis; sed præcipuè ex eo, quòd ante professionem non fuerat ornatus cingulo militiæ, idest, zona cum gladio, seu ense, secundum Archidiacon. in cap. *Si quis*, num. 1. 50. dist. Lucam de Pen. in l. *Idem* in m. 3. C. *Qui militare poss.* lib. 12. Petr. Gregor. Tholosan. in *Synonym. juris univers.* lib. 11. cap. 3. num. 14. & 27. Unde emanavit præsertim dubium, tuper quo scripturum teret quatuor extant in Urbe magni nominis Theologi, & Advocati; idque tam variè, ut in una, & eadem tene Religione non detuerint, qui in contrarias abierint opiniones, ut propterea quæstio plerique visa fuerit ardua, & difficilis.

Et quidem prima consideratio dicendum videtur, traditionem cinguli militaris esse substantialem, primò ex dispositione juris communis, secundò ex forma statutorum ipsius Religionis, tertio ex ordinationibus capitularibus ejusdem.

Circa primum, idest de jure communi, nemini dubium est, quin milites sint cingulo decorandi, seu ense cingendî, ut l. *Filius familiaris*, ibi, *Cingulo consuevitibus*, & l. *Tertius*, ibi, *Et postea cingatur*, ff. de militar. testam. & notat glos. unica, in l. *Milites*, ibi, *Item quòd ense cingatur*, ff. Ex quibus caus. major. & in Extravagan. Joan. XXII. *Quis infuturum*, in ver. *Militari*, de torione, sed valdè controversum, qualis sit ejusmodi solemnitas, & quidem esse substantialem, & intrinsecam, non autem accidentalem, videtur fundari posse ex sequentibus.

Ex primò, in quolibet gradu, seu ordine illud est essentialè, & intrinsecum, in cuius traditione potest illius gradus, seu ordinis contentur, cap. *Episcopus cum pluribus*, cap. seqq. 23. dist. S. Bonaventura in 4. sententiar. dist. 24. part. 2. art. 1. quæst. 4. num. 58. Tabien. in ver. *Orat.*, 2. num. 5. in 5n. Suarez de legib. disp. 5. cap. 31. Sed potestatis juris, de qua in cap. *His militibus*, 1. dist. confertur militi in eo actu, in quo à persona ad id auctoritatem habente cingitur cum prolatione verborum, *Esse miles*, & accipit sanctorum gladium, in quò deprecatur adversarios populi Dei, ut 2. Machabeorum c. 11. ut. & tradunt Patres de Put. in tractatu de re milit. lib. 7. cap. 13. incipiunt. *Miles, seu armiger*, num. 6. inter tract. communestem. 12. fol. 149. & Cassan. in Catalog. glor. mund. part. 9. consider. 26. & ante eos Lucas de Pen. in leg. *His quidem*, num. 3. in ver. *Cingulo*, Cod. *Quis milit. poss.* lib. 12. ubi num. 4. habet (Cingulo militari provida majorum institutione gladium interitum esse, & hoc, ut collato honore cinguli, potestis quoque ipse gladius intelligatur aliquoties esse collata,) & patet ex Pontifici Romano lib. 1. rubr. *penult. de Benedictione neci militis*, ubi Pontifex dat ei genuflexo ensium nudum, dicens, *Accipe gladium istum in nomine Patris*, & cum eum cingit ens in vaginâposito, dicens: *Accingere gladio tuo super femur tuum potestissime*: postea ter eum leviter percussit cum ense evaginato semel dicens: *Esse miles pacificus, strenuus, fidelis, & Deo devotus*. Ergo traditio cinguli est essentialis ad gradum militis adipiscendum.

Secundò, in traditione cinguli miles creatur, ut in Pon.

- Pontificali Romano lib. 1. dict. rub. penult. Paris. de Put. d. 8. nu. 6. ibi, *Atiles cum creatur cingulo cingitur*: ergo ante cinguli traditionem non est miles, quia nihil est, antequam, creatur cum create sit ex nibilo aliquid facere, S. Thom. in 1. 2. uel. 45. art. 1. & consequenter forma traditionis cinguli substantialis, cum det esse rei, leg. Iulianus, §. 9. *Si quis. ff. ad exhibendum cum similibus*. Quo arguit. Oldrad. conf. 15. *Quæstio est utrum Imperator, per tot. ac præcipue num. 7. concludit coronationem esse de substantia, ad hoc*
- 10 ut Imperator possit remittere administrationi Imperii, quia in oratione Imperator dicitur oriri, & sic incipere esse, Omnes, ibi, *Ortus imperii proleuerunt, & c. ff. de ser. junct. loc. in ver. Ortus*. Unde non immerito Petrus Antibolus in tract. de numer. §. 4. nu. 17. inter tract. commun. vol. 11. fol. 6. (Dummodò, inquit, solemnitas consueta seruetur, ut quain Ecclesia ante Altare ille, qui facit, eum osculetur, & eui percutiat in Maxilla, & ensem ei cingat, & calcaria
- 11 sibi dicitur, miles est.) Quo fit, ut secundum Bald. in proœ. Decretal. in verb. Gregorius, numer. 43. portans publicè militarem ensem, & calcaria deaurata, miles præsumatur.
- 12 Tertio. Speciale est in Principe, qui solutus uel legibus, ut solo verbo creare possit doctorem, vel militem, dicens, *Esto doctor, vel, Esto miles*, ut notat Angel. in l. 2. n. 1. Cod. de crim. sacrileg. & in l. 1. num. 2. vers. Et eadem ratione, Cod. de fecr. pass. Ergo inferiores, qui jure communi sunt adstricti, hoc non possunt. Ius singulare, & leg. Quod uero contra, ff. de legibus, sic tenuerit uti solemnitate cinguli, ad præscriptum dictæ legis *Filius familias, ff. de milit. testam.*
- 13 Quarto. In milite inermis militiæ, insignia doctoralia, videlicet liber, & insulasunt de substantia doctoratus, tunc enim Doctor quis efficitur, & accipit potestatem docendi, cum à persona legitima accipit librum, cum verbis, *Accipe librum & c.* ergo & in milite armata militiæ insignia militaria, scilicet cingulum, est de substantia gradus militaris, quo argumento præclare utitur Bald.
- 1 loco proxime citato num. 41. & 42. exemplo Imperatoris, qui non dicitur graduatus, nisi postquam coronantem receperit insulam, uel. *Bene à Zenone, Cod. de quadriennial. præscription. nam sine corona Imperialis majestas non coronat, ut l. 1. C. de auro coronar. licet Bald. in solutione questionis dicat. (Si non est insignitus, aliis insignia tradere non potest)* ad quod allego bonum textum in cap. *Daiberus, l. 1. q. 7.*
- 15 Quinto. Valet argumentum à milite cælestis militiæ ad militem armatæ militiæ, gloss. 2. in leg. *Militis, Cod. de locat. & conduct.* Everard. in loco à milite armata militiæ: sed in milite cælestis militiæ, id est in Clerico, traditio instrumenti ad ejus Ordinem spectantis ita est de substantia, ut ea omiſsa character Ordinis non imprimatur, ut est diffinitum à Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. §. 5. vers. *Sextum Sacramentum, tom. 4. Concilior. part. 1. pag. 614. col. 2.* ergo eodem modo in milite armata militiæ traditio instrumenti, id est cinguli, est de substantia, adeò ut ea omiſsa, ordo militaris non conferatur. Ad hoc text. optimus in cap. *Si quis, ibi. Militauerit, & clamydem sumpserit, aut cingulum, 51. dist. ubi Gemin. & Præpos. n. 1. notant, per qua signa, & actus qui dicitur promoveri ad militiam sæcularem, videlicet per clamydem, & cinguli dationem.*
- 17 Sexto. Tunc definit quis esse miles, cum cingulum militiæ deponit, vel eo spoliatur. Primum patet ex Concilio Nicæno Can. 12. ibi, *Cingulum militiæ deponerunt*: ideoque Ludovic. Lacerda in aduersar. Sacrific. cap. 146. numer. 16. in *Martyrio Marcelli Centurionis die 30. Octobris*, observat sic eum loquentur fuisse Tyrano: *Si talis est conditio militantis, ut Diis, & Imperatoribus sacra facere compellantur, ecce prociſio cingulum, & militariæ recuso*. Hæc ille Secundum similiter patet, quia miles cum degradatur, insigniis militariis exiuit, l. 1. §. *Ignominia, ff. de eis, qui notantur infam.* & præcipue cingulo, ut in hoc cap. ibi, *Sue militiæ cingulo caret*, ubi gloss. in ver. cingulo, & Hostien. num. 3. dicunt militem deponi à dignitate sua, seu exauthorari, sicut Clericum: quo fit, ut si hoc cingulo spoliatur, perdat omne militiæ privilegium, ut dicunt Lucas de Penna, & Cassan. supracit. num. 3. Si igitur per cinguli depositionem, seu ablationem miles esse definit, eodem modo per cinguli suseptionem esse incipit: nam

omnis res per quascumque causas nascitur, per eandem dissolvitur, cap. *Omnes, 27. quest. 2. cap. 1. infra de reg. jur.* Quo argumento in terminis nostris utitur gloss. in d. §. *Ignominia, in ver. Efficit, & Bald. in proœ. Decretal. in verb. Gregorius num. 41.*

Septimo. Ad prædictorum corroborationem ponderandum est textus singulariter in materia in cap. *Degradatio de pœn. lib. 6.* ubi disertis verbis cavetur: *Ut actualis, siue foemnis cælestis militiæ militis, id est Clerici degradatio fiat ut ex auctoritate ejus, qui militiæ deseruit armata, cui militaria detrahuntur insignia, & mox subijcitur, Ut Clericus degradandus habeat in manibus librum, vas, vel aliud instrumentum, seu ornamentum ad Ordinem suum spectans, eique Episcopus singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quævis alia, qua illi in sua ordinatione fuerint tradita, singulariter auferat usque ad primam vestem, que datur in collatione Tonſuræ.* Hæc ibi: ex quo textu patet in gradibus conferendis, aut auferendis pari passu ambulare cælestis, & armatæ militiæ milites, & insignia, seu instrumenta in utriusque esse de substantia, cum per illum traditionem, & detractionem gradus conferantur, & auferantur, quod clarè adnotavit Bald. a. num. 41. dicens: *Si quis quis degradatur per insignia, ita è converso graduatur per insignia.*

Ultimo, aliis omiſsis idem suaderi potest, quia in milite Regulari habitus videtur esse de substantia professionis, ut deducitur ex Pontificali Romano in rubrica de creatione militis Regularis, quæ est rubrica ultima lib. 1. ubi sic legitur: *Cum Summus Pontifex committit aliquem creati in militem Ordinis militaris, Pontifex, cui creatio hujusmodi commissæ est, in primis imponit ei habitum illum, quo milites illius Ordinis, quem intendit profiteri, uti consueverunt: deinde recipit ab eo adhuc genuflexo professionem per tales emitti solitam votorum, secundum illius Ordinis instituta.* Hæc enim verba Pontificalis, quæ satis videntur innuere, suseptionem habitus esse substantialem ad constituendum militem Ordinis militaris, sicuti est professio, cum per hæc duo miles creetur, & in esse producatur, secundum ea quæ dicta sunt supra in 2. argum. nu. 7. Ergo & cinguli suseptio videtur esse substantialis, cum cingulum veniat appellatione habitus, seu vestis, ut l. *Vestis junctæ gloss. in ver. Præcingendi, ff. de aur. & argent. legat.* Hæc de jure communi.

Circa secundum, id est ex statutis Religionis Hierosolymitanæ, multò clariùs deduci potest cingulum esse de substantia professionis in gradu militum: nam statutum secundum de recept. frat. disponit per hæc formalia verba, videlicet: *Chi dimanderà d'effere riceuuto alla professione dell'Ordine nostro in grado di cavaliere, prima che pigli l'habito, e faccia la professione, è necessario, che sia ornato del cingolo della militia; e però se da alcun Principe Cattolico, o vero da altro, che habbia authorità di concedere il grado di Cavalleria, non havrà ottenuti gli ornamenti della militia; dal Fratello Cavaliere dell'Ordine nostro, che riceverà la sua professione, o vero da alcun altro Fratello Cavaliere dell'istessa militia riceuati gli ornamenti secondo la consuetudine, che s'offerua nel concedersi la militia; e finalmente con l'ordine sudetto faccia la professione. Però i Capellani, i seruenti d'armi, e d'officio, non è necessario ornargli di tali insegne militari.*

Primo enim verba illa, *è necessario*, videntur formam substantialem inducere: nam in gradibus, seu Ordinibus conferendis, omnia illa, de quibus non constat, utrum sint de substantia, vel non, inveniunt tamen in jure, ut debeant fieri; intelliguntur esse de substantia; & hoc pro regula constituit S. Raymundus in *Summa lib. 3. de etat. ordinand. §. 11. incip. Quid si aliqua, vers. Ad hoc varia, Gofred. in sum. tit. de etat. & qual. §. Vñtionem autem, Hostien. in sum. tit. de sacr. unct. §. A quo, vers. Conſilium tamen, Archidiacon. in cap. *Quorundam, sub numer. 3. dist. 23.* Henrich. Boich. in cap. final. num. 3. supra de Sacram. non inter ad. Hostien. Joan. Andr. But. Cardin. & omnes in cap. unct. & ibi dixi num. 8. & 9. sup. de Sacram. unct. Et in specie ex verbis necessitatem designantibus formam substantialem induci, scripserunt Signor. de Homod. conf. 87. num. 4. & 5. & reddens rationem, quia deficientibus necessariis, actus evidenter corruit, Albert. Brun. in tract. de form. tit. *Quando aliquid consecratur traditum pro forma sol. 34. concl. 3. post med. ver. Et secundum, Signorol. Soc.**

- leni *conf. 283. num. 2. lib. 2. & conf. 92. nu. 14. & 15. lib. 4. Paris. conf. 19. n. 19. lib. 2. Betazzolo. conf. crimin. 83. n. 1. Petegrin. con. 99. n. 20. & 21. lib. 5.*
- 27 Nec referi, quòd necessarium quandoque exponatur, id est utile, & expediens, *glos. fin. in Clem. 1. de procur. glos. in l. 1. in verb. Necessarium. ff. solut. matrim. & in l. 1. in verb. Necessess. de offic. Praefect. Prator. & quandoque significet commoditatem, & honestatem, glos. penult. in cap. Omnis, 21. q. 4.*
- 28 Quoniam id contingit non ex proprietate vocabuli, à qua in dubio non est recedendum, *leg. Non aliter, de leg. 3. Calder. consil. 24 post princ. de prabena. sed quia hoc verb. quandoque impropriatur propter subiectam materiam, ut notat glos. in Clement. Attendentes, in verb. Debeant, de stat. Monach. ubi ait illud verb. Debeant, esse præcepti, & necessitatem importare, & si quandoque sapit honestatem, illud esse speciale: & sequitur Abb. in cap. 1. numer. 7. in fr. de desponsat. impuber. & Felin. in cap. Nam concupiscentiam, n. 6. supra de pber.*
- 29 Itaque necessitas suscipiendi cingulum, de qua loquitur dictum statutum secundum, non videtur ad bene esse, vel secundum quid, sed substantialis, & præcisa: & quidem merito, quia S. Religio Hierosolymitana a primæva sua fundatione, non tantum ad hospitalitatem, sed etiam ad militandum pro Fide fuit instituta, ut constat ex statuto secundum, tit. de reg. & cingulum instituit, ut esse constitutum gradus, & Ordinis militaris: idcirco cum Magnus Magister vult ex gratia transferre servientem ad gradum militis; sola cinguli traditio citra ullam aliam solemnitatem illi præstat.
- 30 Sed quatenus verba illa statuti, è necessario, formam substantialem non inducent, negari tamen non potest, quin ex proprietate vocabuli designent præceptum, & obligationem, ut cap. Quisquis præcepit, 14. quest. 1. ibi. Quod imperatur, necesse est fieri; nec non ibi. Ubi præceptum necessitas est servientis, cap. Domino Sancto, 50. dist. & ibi glos. in verb. Necessè, & Archidiacon. num. 1. Felin. in dist. cap. Nam concupiscentiam, num. 5. & 6. de constitut. Quotiescumque autem lex, vel statutum præcipit, aut prohibet aliquid fieri, actus in contrarium procedat est ipso jure nullus etiam si lex, vel statutum non procedat ultimum ad irritationem actus; casus est in l. Non dubium, ubi Bart. num. 2. Bull. eodem num. in 4. notab. & num. 11. Jason. num. 4. & communiter Legistæ, Cod. de legibus; unde non est vis, an verba statuti, è necessario, importent formam, vel præceptum, quia utroque modo irrita est profectio facta sine prævia traditione cinguli, contra illius statuti dispositionem. Quæ regula maxime procedit in his, quæ habent perpetuum causam prohibitionis, ut hoc casu, glos. unica, in cap. Videris, 10. dist. Abb. in cap. Ad Apostolicam, num. 1. de regul. post Joann. Andr. ibidem nu. 3. in verb. Obineat. Nec audiendus est Gabriel Valquez in l. 2. disps. 165. cap. 2. dicens illam leg. Non dubium, cum sit juris Cætrei, non habere locum in Religiosis, & personis Ecclesiasticis ab eo exemptis: nec in Regnis Hispaniæ, & Franciæ; quoniam non ita loquutus fuisset, si adverteret legem illam esse canonizatam in cap. Imperiali 25. qu. 2. ut ibi Archidiacon. in verb. Constitutione, ad idem cap. Ne monia, de Religiof. domibus, cap. unice in princip. eodem tit. lib. 6. cap. Quæ contrarius, de regul. jur. eod. lib. Præterquam quòd etiam in dist. l. Non dubium, non esset specialiter canonizata, adhuc tamen obligasset omnes, quia jus canonicum statuit, ut in his, in quibus non est contrarium expressè dispositum per Sacros Canones, servetur jus civile, ut in cap. 1. de nov. oper. num. 1. & ibi omnes interpretes, Suarez de legibus lib. 3. cap. 8. num. 3.
- 31 Deinde ponderanda sunt verba illa prædicti statuti secundum de recept. frat. Prima che pigli'l habito, &c. nec non illa, E finalmente con' ordine sudetto, &c. Nam ordo datus per prius, & posterius, censetur datus de forma, cap. Quia propter, de elect. cap. final. de restitut. spoliat. & cap. Cum dilecta, & ibi Felin. num. 6. vers. Sextum signum, ubi cumque est prius, & posterius, ibi est ordo, de rescript. & voluit Bald. in l. 1. numer. 9. vers. E' y d'illo ergo Rossedi, Cod. Ne liceat tertio provocare, Rota decisi. 167. nu. 6. part. 2. recent. Idemque in verbis præcipientibus aliquid fore præmittendum, antequam fiat actus, tradiderunt Signorol. consil. 115. nu. 3. Brun. in trakt. de formati. Quando aliquid confertur traditum pro forma, fol. 34. conclus. 4. in fin. Me-
- noch *conf. 695. num. 15. Et in terminis quòd constitatio statuens non aliter ad Religionem aliquem esse admittendus, 36* nisi prius facta diligenti inquisitione de qualitate profertentis, inducat formam, ita ut ea non servata Æus sit nullus, firmavit Rota in Toletana professione 17. Februarii, 1595. coram Cardinali Pamphilio seniori, præfata apud Garziam de beneficiis part. 9. cap. 2. numer. 32. vers. Neque obstat. Et est ratio, quia forma in actibus bonorum nihil aliud est, quam partium ordinatio, te eundem plus, & posterius, ut dicunt Bald. in trakt. de jure Prohemij, pu. 15. in fin. Tiraquell. de retract. lignag. §. 36. glos. 2. num. 26. ad medium.
- 37 Nec obstat, si dicatur non: cum traditio cinguli debeat præcedere professionem, non potest centeri de forma substantiali ipsius professionis, quia quæ sunt de forma substantiali actus, debent simul, & contemporaneæ cum actu expressi, Jaf. in leg. Universa num. 10. c. ed. de præc. Inse. offerend. ubi quòd totus mundus sequitur hanc doctrinam Paul. de Cast. *conf. 292. col. 2. in fin. & col. 3. in princip. lib. 2. Felin. in dist. cap. Cum dilecta, num. 4. vers. Quartum hunc, de rescriptis.*
- 38 Id inquam non obstat, quoniam verba illa statuti, Sia ornato ad cingolo della militia, non sunt accipienda materialiter tantum pro nova cinguli susceptione, sed formaliter, prout cingulum designat gradum militiæ, ut observat Fran. Menen. de eques. ff. seu militari Ordini. Symbol in c. De form. veter. & nova creandis equites, fol. 4. vers. Hinc cingulus ita ut sit sensus, ut ante habitus susceptionem in debeat constitutus in dignitate, & gradu militari, in quo quidem gradu tunc constituitur, cum ense, vel baltio præcingitur. Gradus autem militiæ per cingulum semel susceptus semper durat, & semel miles tempore remittit miles, quoad non est exautoratus, ut hic patet, & in cap. Degradatio, §. Actualis de pen. lib. 6. A que ita dignitas militaris de qua loquitur statutum in sensu formali, est contemporanea ea cum professione regulari, quia vera est assertio: he qui proficitur, modò est actu miles; sicut in simili Ordo Episcopalis requirit ex necessitate consecrationis, ut ordinandus sit actu Sacerdos, ut ex communi Canonistarum sententia scriptum in c. Tue littere, n. 6. de Cleric. per salt. promo. & in cap. 1. Maxime n. 81. de ordin. ab Episcop. & tamen tatis est, ut multò antè susceptum Ordinem Presbyteratus, quia character semel impressus tempore remittit, cap. Anod quidam, 1. q. 1. Præterquam quòd non est absurdum, ut per formam induci possit etiam aliquid præmittendum, ut per Signorol. *conf. 115. n. 3. & Roman. conf. 236. n. 8. vers. Tertio.*
- 39 Uterius observandum est hoc casu professionem non fuisse factam in manibus Superioris Regularis, qui de jure communi potestatem habet incorporandi Religionem, cap. Nulla, 18. quest. 2. Abb. in cap. Cum Electa Multerana, num. 9. vers. Præcibus procedunt, de elect. & notatur in cap. final. de reg. lib. 6. sed emissa fuit in manibus Delegati Apostolici, qui per litteras Papales habetis commisionem limitatam, & modificatam cum clausula, Servatis servandis: & cum negari non possit, quin solemnitas cinguli servanda esset exstituto Religiosis, utique ea non servata, professio nullam habuit roboris firmitatem; quia quotiescumque datur aliquid potestas, seu mandatum ad aliquem actum explendum cum certis conditionibus, seu modificationibus, actus gestus illis non servatis est ipso jure nullus, etiam si conditio illæ aliàs non esset substantiales. hæc est theoria gloriòse notabilis in Clement. 1. in verb. Inhibentes, vers. Sed quæro, de jur. patron. quam sequuntur Ancharan. in cap. Statutum, §. fin. vers. Adverte, de rescript. lib. 6. Abb. in cap. Ex parte, num. 5. de constitut. & ibi etiam Felin. alios cumulans num. 1. vers. Secunda limitatio, Roman. *conf. 203. Quoad primum, n. 7. Et in terminis quòd ubi à principio conceditur potestas limitata aliàs non habenti recipiendi ad professionem, receptio eam potestatem excedens fit nulla, quamvis non adfit decretum irritans, probant novissime Thomas Sanchez super Decalog. lib. 5. cap. 4. num. 26. Suarez de Religionem. 3. lib. 6. cap. 11. num. 4. vers. At vero si Religio, & ante eos Lopus alleg. 86. nu. 2. ante fin. vers. Rem ex quo Religiof. & duobus seqq.*
- 40 Quare non immeritò Vicecancellarius Religionis tenuit prædictum Equitem describere inter milites profectos, ob eam rationem, quia ex instrumento ejus profectio non apparebat cum tuisse ornatum militiæ cingulo, & Ma-

& Magnus Magister manavit eidem Vi. eccancillario , ut fidem iraderet cum expressione cauturam , ob quas noluit prædictum instrumentum registrare : & ita intrat statutum 31. in ut. de recept. *Fratr.* quo præcipitur , ut professi extra Conventum describantur in maricula , alioquin pro Fratibus non habeantur , nec privilegii seuantur .

45 Quod etiam est juri communi consonum , ut l. *Ex eo tempore* , ff. de militar. testam. ibi : *Qui nondum in numeris sunt, licet etiam electi ryonnes sint, & publicis expensis iter faciant non tamen milites sunt* , & notat Alexand. plurimos cumulans in leg. *Centurio* , numer. 23. ff. de vulg. ubi ait militem non maticulatum censeri tamquam privatum , seu paganum .

46 Circa tertium , quatenus professio non esset nulla in vim dicti statuti secundi de recept. *fratr.* extat tamen ordinatio prima eod. tit. edita in Capitulo Generali anno 1603. cujus hæc sunt verba : *Ne de cetero tam in conventu , quam extra aliquis ad habitum nostrum suscipiendum alio quocumque modo , gradu , seu denominatione admittatur , nisi in tribus distinctis gradibus declaratis in statu. 2. 29. & 30. de recept. frat. factis & exhibitis probationibus nobilitatis , & legitimitatis respectu bonis , & validis , juxta dictorum , & uniuersorum aliorum statutorum formam & tenorem , accernentes quocumque secus faciendum ita nullum fore , ut semper de invaliditate , ac nullitate professionis impugnari possit , & iustitia mediante non canonice admissi ad habitum dimittendum cogi possint , & debeant .* Hactenus verba ordinationis , quæ cum habeant explicitè decretum irritans , & non solum respiciant admissionem ad professionem , sed etiam modum admissionis , ut patet ibi . *Alio quocumque modo* , & relationem habeant ad statutum secundum , in quo præscribitur solemnitas cinguli : consequens est , ut hujusmodi solemnitas sit substantialis , quia nemini dubium est , quin decretum irritans formam substantialem inducat , Felin. in cap. *Cum dilecti* , numer. 6. vers. *Quintum signum* , de rescript. Rota divers. decis. 215. numer. 6. ad med. part. 1. Cardin. Mantic. decis. 286. numer. 2. & seqq. Gregor. XV. decis. 384. numer. 9. Buratt. decis. 479. n. 4.

48 Nec refragatur , quòd prædicta ordinatio fuerit facta à 16. Capitularibus , qui facultatem non habent decernendi contra statuta Ordinis , ut dictum fuit decis. 303. numer. 22. & seqq. part. 6. recent. & quòd ordinationes hujusmodi sint temporales , & durent tantum usque ad novum Capitulum Generale , ut in statu. 3. de verb. signific. & in decis. 109. numer. 1. part. 7. recent. ubi amplius fuit dictum hoc procedere , etiam si contingat hæc ordinationes à Sede Apostolica confirmari , quia hoc intelligitur cum eadem qualitate temporali , idemque habetur in decis. 458. numer. 3. part. 3. recent.

50 Nam responderet contrarium constare ex Bulla Pauli V. confirmatoria eadem ordinationum , qua statutum est , ut vim habent , donec revocatae abrogatae , vel immutate non fuerint per futura Capitula Generalia , quod hoc casu factum non legitur ; idèoque semper durant , quamdiu non revocantur , & est communis opinio , ut attestatur Felin. in cap. *Ex litteris* , nu. 10. vers. *Est majus dubium* , de constit. & Dec. conf. 108. *Ista videtur quadam n. 4. & in fin.*

51 Itaque cum solemnitas cinguli sit de forma , necessariò sequitur , ut ea non servata , professio fit ipso jure nulla , leg. *Julianus* , §. *Si quis* , C. de exhibendum , leg. *Cum hic* , §. *Si prator* , ff. de transact. leg. *Constitutio* , in fin. ff. *Ad municip. all. 1. C. de p. ad Decurion. lib. 10. cum concordant. gl. in cap. Cum dilecti* , in verb. *Irriuum* , & ibi Abb. n. 4. Felin. numer. 6. & communiter DD. de rescript. Forma enim etiam in minimis servanda est , aliàs actus est nullus , Bur. in c. *Pisanis* , nu. 9. in fin. de rescript. spol. Felin. dict. cap. Cum dilecti , nu. 10. vers. *Amplius decimo* , Marfil. conf. 65. numer. 12. Socin. jun. conf. 467. numer. 13. & seqq. lib. 2. Dec. conf. 532. numer. 5. Roland. conf. 72. numer. 58. lib. 3. Rimin. jun. conf. 467. numer. 13. quam regulam pluribus exornat Lancellor.

52 Gallia. conf. 31. numer. 14. & pluribus seqq. Et in dubio omnis forma à jure tradita censetur substantialis , & de essentia actus , ut Bald. inquit in leg. *Comparationes* , num. 8. Cod. de fid. instrum. & sequuntur Decius conf. 110. num. 6. vers. & forma tradita , Decian. conf. 72. num. 20. lib. 2. Rimin. jun. dict. conf. 467. numer. 8. Tiraquell. de retract. lignag. §. 36. glof. 2. nu. 29.

Ex prædictis constare videtur cinguli susceptionem in Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Ordine Hierosolymitano esse de substantia professionis in gradu militum : ac proinde professionem expressam , ut præferetur , emissam non valere .

Ex hoc autem necessariò sequitur , ut nec intrat professio tacita , quia cum Equus prædictus cingulum numquam susceperit , si defectus hujusmodi obstitit professioni expressæ , quæ est professio vera , longè magis obstitit tacitæ , quæ est præsumpta , et in tacitum non possit operari pluraquam expressum , leg. *Cum quid* , ff. *Si certum petatur* , & ita in hac materia firmant Philipp. Prob. ad Monac. in cap. 1. num. 4. de Regular. Soccin. & alii complures , quos citat Sanchez *uper Decalog. lib. 6. cap. 3. n. 14.* & 18. Idèoque in Bulla declaratoria Constitutionis Sixti Quinti contra illegitimos , quæ incip. *Ad Romanum* , §. 13. in 2. declarat. in Bullar. tom. 2. pag. 604. sic legitur : *Secum eadem ratio vigeat in tacita professione omittenda , quæ militi in expressa , statuimus , quod in quibusvis Ordinibus , & Religiosis neque etiam tacita professio quoruncumque Religiosorum induci possit , nec inducitur intelligatur , nisi in receptione Constitutionis formæ servata fuerit .* Et eadem ratione decreta Clementis VIII. quæ irritant professionem in emissam in conventu non designato ad recipiendos Noviti , impediunt etiam professionem tacitam , ut fuscè novit in cap. *Perlatum* , numero 23. & seq. supra , de iis quæ vi , metusvè causa , ubi etiam posui alia exempla his similia . Et eò magis , quia hæc solemnitas cinguli inducta est ex statutis ordinis à Sede Apostolica confirmatis , super quibus Generale Capitulum potest dispensare , ut expressè legitur in Bulla Pauli Quinti confirmatoria ordinationum ipsius Religionis .

Quibus accedit , quòd hoc casu videtur defuisse consensus tum Religionis , qui secundum omnes necessariò exigitur ad inducendam tacitam professionem Cardin. in cap. *Porrexitur in fin. de regul. Abb. in cap. Vidua* , num. 5. codem tit. Silvest. in verb. *Religio* , 3. quest. 19. in princ. Tabien. in verb. *Novitius* , qu. 5. num. 6. Navarr. com. 4. de regul. n. 73. & 74. cum Religio integro fœderio noluisset dictum Equitem uti profectum agnoscere , nec in albo profectorum describere : tum etiam ipsos Equitis , qui tamquam miles præsumitur ignorasse dispositionem juris inducentis tacitam professionem ex susceptione habitus , & actibus profectorum : & hæc tacita præsumptio sufficit ad excludendam tacitam professionem , ut novissimè firmavit Rota in Ulixbonen Professionis 10. Decembris 1646. vers. *Nulla adeit rarisicario in fin.* , coram Arguelles his verbis : *Ex gestatione habitus , & actibus solis profectis convenientibus non inducitur professio , nisi sciat per hoc tacitam professionem facere , quia miles ignorantia juris comparatur mulieri .*

Sed his minimè obstantibus dicendum est , cingulum nullatenus esse de substantia professionis militaris , sive spectemus jure commune , sive statuta , vel ordinationes Religionis Hierosolymitanæ . Nam quod attinet ad jus commune , in Templariis , Hospitalariis , & Hierosolymitanis , quorum sæpè in jure fit mentio , ut in cap. *Canonica* , infra de sent. excommunic. & plenè notatur in cap. 1. gl. in verb. *Perseverant* , de verb. significat. lib. 6. nullibi cautum reperitur , ut ornari debeant cingulo militiæ ; & quod non est Sacerdotum Patrum decreto sanctum , superstitiosum non est ad inventionibus præsumendum . cap. *Consulisti* , 2. q. 5. cap. *Inter corporalia post med. vers. Unde si circa de transit. Epscop.*

Jura autem , & argumenta supra in contrarium adducta à num. 4. non procedunt in milite regulari , sed in milite seculari , qui præcingitur ense , & calceibus . Et hæc differentiam agnovit Pontificale Romanum ; nam in rubrica de Benedictione novi militis , quæ est penult. lib. 1. postuit hæc solemnitatem cinguli , & calcearium ; cujus tamen non meminit in sequenti Rubrica de creatione militis Regularis , ut dictum est supra num. 7. & 22. Quinimò cum in antiquo Pontificali in creatione militis regularis cautum esset ut infra , videlicet : *Tunc imponi ei Crucem , sive Spatham , aut aliud signum , sive habitum illum , quo milites tes illius Ordinis , quem inveniunt profecti , ut conserverunt* , postea in Pontificali emendato jussu Clement. VIII. hæc forma tradita , seu cinguli impositio tamquam cætemonia omninò accidentalis , & extrinseca ad ornatum pertinens merito fuit prætermissa : ut attestatur Gaspar Servantius Sanctissimi D. N. Caremoniarum Magister , in hæc verba :

Jo infra scritto faccio fede, che se bene avanti la riforma del Pontificale antico fatta a tempo della san. mem. di Clemente Ottavo era usanza nel dare il habito a Cavalieri regolari, o di Malta, o di San Giacomo, o di San Giorgio, o altri simili avanti di ricevere la loro professione, quando si faceva in mano del Papa, o d'altro Delegato Apostolico, di crearli Cavalieri con le ceremonie di spada, e sproni, regolata nel medesimo Pontificale alla rubrica penultima del lib. primo, perche così prescriveva la Rubrica ultima de creatione militis Regularis, all'istesso lib. primo; e così in conformitá si trova notato nel libro de' giuramenti, del quale si servivano i Maestri delle Ceremonie di quel tempo, quanto ne i loro Diari, che sono appresso di me, non uenno deppo la riforma predeuta, perche nel novo Pontificale fu in specie riformata la rubrica de creatione militis Regularis, e fu ristretto l'atto alla sola impositione dell' habito, e riceuimento di professione, e fu levata la cerimonia suddetta di creare li Cavalieri con sproni e spada: percio nel libro de' giuramenti, che hanno usato da quel tempo in qua i Maestri delle Ceremonie, e nelli diari da loro tenuti, che si trovano appresso di me, e notata la formula di quest'atto, e l'atto medesimo senza questa Ceremonia. Et in questa conformitá è notato intrutto dalla buon. mem. del Signor Paolo Alaleona mio Zio, che fu Maestro delle Ceremonie ne Pontificati di Clemente VIII. Le. ne XI. Paolo V. Gregorio XV. & Urbano VIII. e così ho doppo praticato più volte, &c. Io Gasparo Servantio Maestro delle Ceremonie di Nostro Sig. affermo quanto di sopra mano propria.

60 Ratio autem differentia inter militem saecularem, & regularem ea reddi potest, quia cum miles saecularis nullam emitat professionem, necesse est, ut dignitas militaris illi conferatur ab habente auctoritatem per aliquod signum sensibile; & sic per traditionem cinguli, & calcarum, ut notant omnes in leg. penult. ff. Ex quibus caus. major. Nam, ut inquit S. Thomas in 4. sent. dist. 4. artic. 2. ad 2. cum qualibet potestate exteriori datur aliquod visibile signum illius potestatis, sicut Regi datur corona, & sceptrum; & Pontifici mitra, & baculus, & anulus. At verò cum miles Regularis solemnem emitat professionem à militibus illius Ordinis emitti consuevit, & per hujusmodi professionem cum impositione habitus creetur miles Regularis, ut in Pontificali; merito ornatus cinguli, seu aliud sensibile signum ad creandum militem Regularem non exigitur.

61 Quin etiam ulterius cogitanti verius videtur nec in milite saeculari de jure ornatum cinguli esse substantialem, quod constat ex leg. Filiusfamilias, ff. de milit. testam. ubi dicitur: Filiusfamilias equitri militia exornatus, in Comitatu Principis retentus, cingi confestim iustus est: si primò fuit creatus miles, & tertio loco cingulo militari praecinctus: & idè gloss. in ver. Confestim, ex eo textu deducit regulam quam multis similibus exornat, videlicet fratrum, seu proximè cingendus habetur pro cincto; & Bart. in summa illius textus similiter notat haberi pro facto quod de proximo est faciendum, & Lucas de Penna in leg. His quidem, nu. 5. Cod. qui militar. poss. lib. 12. ex eadem lege notat militem paratum accingi, haberi pro accincto: & ita intelligunt verbum, Confestim, cum aliquo temporis intervallo, ut l. 2. §. Confestim, ff. ad Tertullian.

62 Ergo cingulum non potest ceneri de forma substantiatis gradus militaris, quia tamen si substantiatis actus quandoque possint praemitti, secundum ea, quae dicta sunt supra num. 41. tamen solemnitas, quae potest sublequi, nunquam dicitur de substantia, vel forma, Bald. in leg. Univerfa, numer. 2. vers. Quandoque lex, C. de precib. Imper. offer. Felici. in cap. Cum dilecti, numer. 6. vers. Sextimus ibi; Quando vero solemnitas, de respic. & latius in cap. Quoniam in princ. ut lit. non constet. & ratio est evidens, quia implicat contradictionem, ut actus sit prius in actu productus, & postea recipiat esse à forma, quae dat esse rei, leg. Julianus, §. Si quis ff. ad exhiben. quia sic esset, & non esset, quod est impossibile, leg. Ubi repugnantia, ff. de regul. iur. Itaque ornatus cinguli in milite saeculari non requiritur nisi quoad hoc, ut tanquam miles perfectus gaudeat privilegiis militariibus: & ita loquitur textus in dict. leg. Filiusfamilias, ff. de milit. testam. & notat Accurf. in leg. penult. ff. Ex quibus caus. major. dicens ad hoc lex necessaria esse, & quatto loco commentatur, ut ens elongatur; & tradit post alios Ripa in leg. Centurio, num. 9. vers. Prima quia, ff. de vulg. & ita etiam intelligi debet statut. 31. de recep. frat.

63

quod non matriculati pro tribus non habeantur, id est privilegii non fruuntur. Et idè requi sita glossa in d. l. penult. appellat cremo-nas Paris. de Put. supra citatus nu. 6. nec hodie lunt proxi-mus in usu, tele Aitidit. ad Confitur. Neapol. lib. 1. de illuc port armor. nu. er. 29. ubi in specie asserit, hanc solemnitate cinguli tanquam inuilem. & accidentalem, una cum aliis esse sublatam, & sufficere, ut miles vacet mita ad hoc, ut gaudeat militum privilegiis. Itemque affirmant in d. l. Centurio, Alex. n. 23. & Ripa d. num. 9. Idè què ut adnotavit Francisc. Mennen. de quest. seu milit. Ordin. Symbol. in cap. de forma veteri, & nova creandi Equites, fol. 4. vers. Hinc cingulo, cum prius more in creatione militis solemnitas cinguli adhiberetur; idè retenta eadem formaloquendi, dicitur etiam hodie decorari cingulo, qui miles creatur, etiam si ea solemnitas non fervetur. Quo factum est, ut cingulum translativè accipiatur pro insigni cujuslibet dignitatis, etiam si ens non applicetur, ut observat Petr. Gregor. Tholosan. in syntagm. juris univers. cap. 30. num. 13. & patet ex c. Ex antiquis, in princ. 54. dist. ubi Clericus dicitur celestis militis cingulo praecingi, & tamen Clericus nec ens accingitur, nec calcaribus cap. Quicumque, i. secundo, 23. q. 8. Et multoties in jure cingulum pro dignitate ipsa usurpatur, ut l. 2. Cod. de metatis, & epidemics. lib. 6. l. fin. C. de preposit. sac. Cubicul. d. lib. 12. & not. gloss. in Authen. Jusjurandum, quod praestatur ab his, quae exponit verbum, Cinguli, id est dignitatis.

64 Nec applicatur simile de milite celestis militis, quia in collatione Ordinum materia, & formalis: de necessitate sacramenti ex institutione Christi, ut dixi in cap. Cum cinguli, num. 2. de arat. & qualit. Præterquam quòd degradatio Clerici fit etiam per ablationem ornamentorum, quae ad substantiam Ordinis non pertinent, ut in d. cap. Degradatio, ibi Vellimento, seu ornamento, de pæn. lib. 6. & ex his patet etiam solutio ad objecta.

65 Sed quidquid fit in milite saeculari, certè in milite regulari, de quo nunc agimus in jure de hac ceremonia cinguli, ut praedixi num. 38. nil cautum reperitur; & in universis Ordinibus regularibus substantia professionis consistit in tribus votis solemnibus Obedientie, Paupertatis, & Castitatis, cap. Cum ad monasterium, §. Nec est met, juncta gloss. ulian. & c. Monachi, de statu Monachor. Clement. 1. de Relig. s. domib. Concil. Trident. cap. 1. sess. 25. de Regular. Navarr. conf. 12. eodem tit. Rota dec. 216. numer. 3. part. 2. divers. Habitibus verò susceptio, quamvis simul, & contemporaneè cum actu professionis, & per manus ejus qui ad Religionem acceptat, nihilominus quòda accidentalis, & extrinseca est professioni, non est de substantia monachatus: imò valet professio sine susceptione habitus Religionis, ut est casus in cap. Porrellum, & ibi Joan. Andr. Burr. Cardin. & omnes supra de Regular. & in cap. Quasi regreantibus, & de testam. ubi Abbatiss. declaravit professam, quae tamen nunquam induit habitum monialium.

66 Nec refragatur, quin potius favet Pontificale Romanum supracitatum num. 21. nam illa verba, In pomp. imponi: es habitus, dante recipit professionem, aperte ostendunt, habitum esse quid praetambulum ad professionem, & converso autem in hac ipsa Religione ex statuto secundo de receptione Fratrum miles primum emitit professionem, deinde recipit pallium cum Cruce, qui est habitus professionum: & ita observatum fuit in nostro Equite, qui prius emittit tria vota substantiatis, & postea habitum regularem suscepit, ut in instrumento suae professionis; & consequenter habitus ad substantiam professionis pertinet non potest, ut patet ex dictis supra numer. 33 & 62. Ergo idem dicendum de cingulo, nam, aut velum militiae cingulum contineri appellatione habitus, per textum in l. Vestis, ff. de aur. & argent. legat. & tanè si habitus non est de substantia, utique nec cingulum; aut volumus cingulum esse quid diversum ab habitu [quod verius videtur, ut patet ex statuto secundo de recept. fratrum] & tunc longè minus potest ceneri substantiale, cum sit ceremonia magis remota, & extrinseca, quam habitus regularis. Itaque ex statuto secundo de recept. fratrum ornatus cinguli precedere debet habitus susceptionem: & ita inter alia accidentales ceremonias professionis militaris in hac ipsa Religione Hierosolymitana recentetur ab Antonio Possevino, quem refert Francisc. Menna in libel.

libello, cui titulus, *Militiarum Origines*, fol. 33. & in antiquo Pontificali Romano impositio spathe, seu cinguli non præscribatur præcisè, sed alternativè, ut patet ex illis verbis: *Tunc imponit ei Crucem, sive spatam, aut aliud signum, sive habitum, &c.* quod evidenter offendit hanc caeremoniam semper fuisse accidentalem, quia alternativa dispositio non dicitur præcisè alterum continere, §. *Huic autem, instruit. de actione.* De cius in cap. *Inier cæteras*, in 3. notab. de rescript. & sicut habitus non est substantialis, ut ostensum est supra num. 70. ita nec spatia, cum omnia ponantur sub eadem oratione, & verborum structura; idèoque æqualis debeat esse determinatio, l. *Iam hoc iure*, §. *Sed h.*, & ibi Barr. num. 1. ff. de vulg. & pupill. cum siml. Hæc de iure communi.

73 Quod autem spectat ad statuta huius Religionis, similiter certum est essentiam professionis consistere in tribus votis substantialibus, ut satis liquet ex statuto secundo de regula: & quamvis tres sint gradus in ea profitentium, de quibus in præallegat. statuto. 2. de recept. fratrum, omnes tamen unica forma professionem emittunt, ut statuto primo de regul.

74 Tota igitur difficultas restringitur ad intellectum dicti statuti secundi de recept. fratrum, in quo scribentes pro Equite potissimum se fundant, ut cingulum sit de substantia professionis, tum ponderando verba, è necessario, tum ponderando illud prius, & posterius, *prima che pigli l'habito*, ex quibus contendunt formam substantialem fuisse inductam, ut in argumentis contrariis supra à numero 25.

Sed pro solutione observandum est hanc rubricam, quod verba necessitativa, & ordo datus per prius, & posterius inducant formam annullativam actus in contrarium gestii, recipere quatuor notabiles limitationes, quæ casui nostro apertissimè accommodantur.

Limitatur enim primò, ut non procedat, quando eadem vel alia jura dicunt actum valere: ut post Tancredum declarat Joan. Andr. in cap. *Ad Apostolicam*, num. 3. verb. *Obiinet*, de regular. cum quo transcut communitur DD. ut ibi restatur Abb. num. 11. Hoc autem casu professionem ex omissione cinguli non esse nullam, satis constat ex stat. 24. de recept. fratrum, quo cautum est, ut infra, videlicet *Cbi sarà ricevuto contro la forma degli statuti, se sarà Cavaliero, si ardotto à Fratervene, se sarà Frà Capellano à Frate d'obediensa, e se sarà Frà servente d'arme, si reduca à Frà servente d'officio, e sia inhabile ad ogni amministrazione di Commende, e beni dell'Ordine nostro*. Pœna enim hæc specialis utique tollit aliam pœnam annullativam actus, Bald. in l. *Non dubium*, num. 28. c. de legib. Card. in Clem. 1. numer. 2. de rescript. Quod proculdubio locum habet hoc casu, in quo pœna specialis non se conipatur cum pœna nullitatis, ut ibi per Bald. nam si professus in gradu militis non servata forma statutorum dejicitur non à Religione, sed ad gradum inferiorem, & redditur inhabilis ad Commendas, utique necessariò supponitur validè professus; alioquin inepta esset inhabilitatio ad Commendas, quæ non dantur nisi militibus professis: nec talis posset cogi quacumque auctoritate ad permanendum in Religione in gradu inferiori, quia consensus liber est de intrinseca ratione voti, ut dixi in cap. *Tua littera*, n. 50. de Cler. per sal. promot.

77 Nec refert, quod huiusmodi statutum fuerit cassatum, & abrogatum ab ultimis duobus Capitulis Generalibus anno 1612. & 1631. ut in ordinatione 8. de recept. fratrum. Quoniam abrogatio, & correctio facta fuit quoad pœnam adjectionis ad gradum inferiorem, sed illius mens quoad validitatem receptionis non fuit correctæ, & adhuc durat, argum. l. *Eas*, ff. de cap. dimittit. & notant Joan. Andr. & Gemin. in c. 1. §. *Illam autem*, in fin. de rescript. l. *po. lib. 6.* Nam si ante annum 1612. quo prædicta ordinatione edita fuit, verbalia, è necessario, non importabant formam annullativam actus, & professio contra formam statutum non erat irrita: utique nec hodie irrita erit, cum nullum statutum novum reperitur, quod hanc nullitatem induxerit, ad gloss. in cap. *Consuetudinem*, in verb. *Prorogamus*, in fin. de reg. lib. 6.

78 Præterea in statuto primo de receptione fratrum, ubi præscribitur forma recipiendi novitios ad professionem, ut patet ex rubrica, quæ inscribitur: *Come devono essere ri-*

cevutilli fratelli della Religione Gerofolimitana alla professione; nec verbum quidem reperitur de ornatu cinguli. Imò in statuto secundo de regula, ubi fit specialis mentio de gradu militari, substantialia regule dicuntur consistere in tribus votis Obedientiæ, Castitatis, & Paupertatis: sed de cingulo agitur tantummodò in statuto secundo de recept. fratrum, ubi tractatur de divisione graduum, ut constat ex illius rubrica, *Della divisione de gradi de fratelli dell'Ordine nostro*. Quod est argumentum evidens hanc caeremoniam cinguli ad substantiam professionis non pertinere, sed ad ornatum, & distinctionem graduum dumtaxat: alioquin de illa agendum fuisset in statuto præcedenti, qui est locus, ubi substantialia professionis præscribuntur, arg. in 1. *Consuetud.* Codicis. *Quibus*, ibi, & congruis titulis subdere: ex eo enim, quòd aliqua materia ponitur sub aliquo rubro, judicatur esse illius naturæ, cuius est rubrum, gloss. in cap. 1. in verb. *Consecuratores*, in princip. & in cap. *Si super gratia*, in verb. *Principalis ver.* Sed executor, de offic. deleg. lib. 6. Everard. in loco à rubro, num. 4. vers. *Tertio*: & sic verba illa, è necessario, sunt intelligenda de illa necessitate, quæ requiritur ad distinguendum gradum militarem à gradibus Capellanorum, & ferventium, non autem de necessitate requisita ad valorem professionis.

Limitatur secundo supra scripta theorica, ut locum 80 non habeat in professione, in qua propter gravitatem materiæ speciale est, ut lex, vel statutum non censetur tradere formam substantialem, nisi adiciat decretum irritans, Abb. in cap. *Porrellum*, num. 13. de regul. Silvest. in verb. *Religio*, 3. quest. 1. & 18. in fin. Tabiena in eodem verbo, qu. 1. num. 12. Axor. in sit. moral. par. 1. lib. 12. cap. 5. quest. 7. in fin. Sanchez alios reletens super Decalog. lib. 3. cap. 3. numer. 4. Quod procedit, etiam si datus sit ordo per prius, & posterius, ut in terminis est textus in cap. *Ad Apostolicam*, de regular. ubi refertur antiquum præceptum negativum, ne Monachus fiat ante unius anni probationem, & ita est ibi prius, & posterius; & tamen professio facta in ordinibus non Mendicantium infra annum probationis valida est: quia, ut ibi dicitur, multa fieri prohibentur, quæ facta tenent: licèt fecus sit post Concilium Tridentinum, quia cap. 15. sess. 25. de regul. habet clausulam decreti irritantis. Ad idem textus in cap. *Si vir, & uxor*, 27. quest. 1. ubi præcipitur, ut si vir, & uxor pro sola religiosa vita 83

divertere inter se consenserint, nullatenus sine Episcopi consensu, hoc est licentia, id fiat: & sic est etiam ibi prius, & posterius, cum Episcopi licentia debeat ingressum Religionis præcedere, & nihilominus si conjuges profiteantur huiusmodi licentia non præmissa, tenet professio, ut ibi firmiter gloss. in verb. *Consensu*, Archidiacon. num. 2. Bellamer. & Turrecrem. num. 1. & tamen textus utitur dictione illa, *nullatenus*, quæ importat nullitatem actus ipso jure, ut in Authen. *Si qua mulier*, junctæ gloss. in verb. *Nullatenus*, c. *Ad Senatus*, consul. *Vellejan*. Clem. ultim. cum gloss. in verb. *Nullatenus*, de sequestr. possess. & in Clem. 1. ubi gloss. eod. verb. de atat. & qualitat. Card. in cap. *Super litteris*, nu. 5. in fin. & ibi etiam Andreas Siculus num. 82. vers. *Item etiam*, de rescript. & habet vim decreti irritantis, Felin. cap. *Ex litteris*, num. 7. in 5. 83

casu, de constitut. Rota dec. 24. num. 4. part. 2. diverfor. Rursus ad idem est Concilium Tridentinum in cap. 17. sess. 25. de regular. ubi statuitur per prius, & posterius, ut puella professionem non emittat, antequam Episcopus exploraverit ejus voluntatem; & tamen professio facta non præmissa huiusmodi exploratione, valida est, ut per Menoc. conf. 396. num. ultim. volum. 4. & aliis censuit Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpret. Item quamvis in aliquibus Religionibus adsint statuta, ut nullus admittatur ad professionem, qui saltem decimum octavum ætatis suæ annum non attingerit, vel vigesimum non expleverit, ut in Ordinibus Minorum, & Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum; tamen si quis statim profiteatur in prædictis Religionibus anno decimo sexto expleto, professio ex hoc capite non est invalida, ut tenent complures ex modernis, argum. d. cap. *Ad Apostolicam*, de regular. & similiter declaravit Sacra Congregatio Concilii.

Limitatur tertio doctrina Baldi, quòd præposteratio 86 ordinis vitiet actum, ut procedat tantum in formalibus, & in his, quæ sunt de substantia, ut in cap. *Cum dilecta*, de

de rescript. l. Prolatum & ibi Part. num. 4. C. de sement. l. Ut debitum, C. ad heredit. ad. l. 2. §. Si Prius, ff. de vulgar. & pupilar. Paul. de Gallo conf. 321. Visus actus, numer. 3. vers. Nam preposteratio, in his, que sunt de substantia vitiat. libr. 1. Marant. in proem. prax. numer. 5. exemplum in cap. Quod uropiter, supra de elect. Primum eligendi sunt scrutatibus, quideinde scrutari debent vota singulorum, mox vota p. comuni sunt publicanda, tandem sequi debet communis electio; & hi actus omnes sunt substantiales; unde si fiat preposteratio, electio non tenet, ut ibi firmant gloss. in verb. Sanior, Hostien. num. 44. vers. Decimum illatum. Abb. numer. 16. eodem vers. & nullus discrepat. At verò in aliis actibus, qui ex sui natura substantiales non sunt, ut de ornatu cinguli probatum est supra, preposteratio non vitiat, nam si totalis illorum ommissio actu non obest, longè minus preposteratio, ut bene per Paul. de Call. conf. 232. in causa, que vertitur. col. 1. post medium, vers. Non obstat pradictis, & colum. 2. lib. 1.

87 Limitatur deinceps theoria supra scripta, ut non procedat, quando statuentes, ubi volunt actum esse irritum, ex illo apponunt defectum irritum: tunc enim non intelligitur data forma, ubi hoc decretum non reperitur, etiam si verba ex sui natura sint apta formam inducere, quia stylus huiusmodi maximè est attendendus ad intelligentiam statutorum, Alex. conf. 116. num. 7. lib. 6. hæc Fel. in cap. 2. col. 1. de hie instrum. Exat hac de re in lege exemplum in Constitutione Gregor. XV. de Romani Pontificis electione: nam in §. Matura itaque, statuitur electionem fieri aliter non posse, quam in conclavi, & eo clauso, ac post celebratum prima die Sacrosanctum Missæ solium sacrificium, & sic non modo est ibi datus ordo per prius, & posterior; sed etiam per illa verba, fieri aliter non posse, que ex sui natura formam substantialem inducunt, ut tradit Fel. in dicto cap. Cuius dilecti, num. 6. vers. Septimum huiusmodi, ubi in dispositione dicitur, aliter fieri non possit, ibi est data forma, de rescript. Decius conf. 528. num. 11. Paris. conf. 19. num. 20. lib. 2. & tamen quia forma substantialis perlingitur cum decreto irritante infra in §. Quod si electio, ubi de Missa nulla fit mentio, certum est

90 Missæ sacrificium ad formam electionis non pertinere. Hoc autem casu ubi statuentes voluerint actum esse nullum, explicitè apponerunt decretum irritans, ut constat ex statuto 22. & 57. de prohibiti. & pœn. & statut. 5. 6. 11. 12. & 14. de contract. & alien. & ex stat. 19. & 70. de commun. atar. & in materia professionis ex statuto 8. de recept. fratrum, ubi prohibetur dispensatio cum descendensibus à Iudeis, & Saracenis, & Mahometanis in receptione ad habitum, & professionem, & apponitur clausula decreti. Item ex ordinatione 8. eod. rit. ubi statuitur, ut omnes teneantur annum novitatus peragere in conventu, ibique habitum suscipere, & professionem emitere; & similiter adijcitur decretum irritans. Unde si in aliis casibus voluissent professionem esse irritam, eodem modo id expressissent, quod cum non fecerint in dicto statuto 2. de recept. fratrum; sed simpliciter dixerint, & necessario, chesia ornatu de cingulo della militia: utique contentur noluisse, cap. Inter corporalia, post medium, vers. Unde sic circa, supra de translata. Episcop. cum similibus. Quinimò, quod magis est, ex stylo statutorum huius Ordinis verba, & necessario, sine decreto irritans, non inducere nullitatem actus, constat manifestè ex statuto 17. de recept. fratrum. ubi fit legitur: E necessario, chesia prois autenticamente esser nato di Padri tali, che di nome, e d'armi sanon nobili: & tamen quia transgressio huius statuti tunc temporis non vitiaat professionem, fuit facta ordinatio prima, eodem rit. in qua explicitè appositum fuit decretum irritans, de quo dubitari non potest, quin rēterat ad probationes nobilitatis, cum sit positum immediate post illa verba. Fallis, & exhibitis probationibus nobilitatis, & legitimatis respicitur henis, & validis; & clausula decreti in sine posita referri debeat ad omnia præcedentia, ut firmavit Rota in Tolerana professionis coram bon. mem. Card. Pamphilio

92 seniore, apud Garziam de beneficiis. par. 5. cap. 2. num. 330. post medium, vers. Præsertim tante decreto; & præcipit ad proxima, Si idem, cum eodem, in fin. & ibi gloss. ultim. ff. de Jurisdic. omn. iudic.

Ex quibus satis, superque constat ornatum cinguli ex præscripto dicti Status secundi, de receptione fratrum, non esse de substantia professionis.

Nec relevat obiectum, quòd Cardinalis Delegatus cum clausula, servatis servandis, nullitèr processerit non præmissa cinguli solemnitate, ex glossa, & aliis supra citatis, numero 42. Nam respondetur primò clausulam, servatis servandis, non rēcti nisi ad substantialia, Menoch. consil. 180. numero 13. Quod si prax. de sponsal. libr. 7. caput. 7. numero 17. ubi quoad si Papa conmittat dispensationem servatis servandis, ommissio denuntiationis non vitiat, quia non sunt de substantia matrimonii: & alia exempla huiusmodi referent Call. Palao de legib. penes israel 3. disp. 2. punct. 9. numer. 3. fol. 182. part. 1. Oper. Moral. Rufus etiam Breve non lit dicitur Cardinali, sed ipsius pacti operanti. non requiritur verificatio judicialis, nec executor efficitur mixtus, sed reus, ut in decis. 302. num. 17. par. 8. recent. Præsertim in litteris gratiæ, in quibus clausula apta de sui natura importare executionem mixtum, nihil operantur, nisi adscit clausula, vocatis vocandis, Rota in Romana Primogenitura 29. Maji 1634.

Tandem, & fortè melius responderet, tunc demum delegatum non servata forma mandati nullitèr procedere, si conditiones, & modificationes adjectæ in commissione sint præter jus: puta, Providens P. in tali Ecclesia, si de tali Vico sit oriundus: & in hoc casu intelligi debent gloss. & DD. in contrarium citati. Scus verò si conditiones huiusmodi de iure insint, puta, sit idoneus, vel servatis servandis: quia tunc non est intentio committentis novam formam inducere sed tantum admonere, ut serventur ea, quæ de iure, vel statuto servari debent: quare iis non servatis non irritatur actus, qui aliàs validus esset. Ad quod est optima gloss. in Clemen. 1. in verb. Reperim, de offie. Delegat. quæ dicit, clausulam, servatis servandis, & aliàs conformes non sonare in conditionem, sed in monitionem, nec dare novam formam mandati, sed tantum influere executionem, quam gloss. sequitur tibi Cardin. quæst. 13. Inol. num. 20. & 21. Vitalin. num. 26. & concordant Innocent. in cap. Prudentiam, num. 9. vers. Et si contrarium, de offie. Delegat. & in cap. ultimum de præsumption. & Archidiacon. in cap. Dudum, vers. In prima gloss. 18. quæst. 2.

Quod demum spectat ad ordinationem primam de receptione fratrum constat evidenter in ea nullum fundamentum fieri posse pro invaliditate professionis ex ommissione cinguli, quia tantum præcipit, ne quis alio quocunque modo, seu denominatione admittatur, nisi in tribus gradibus militum, Capellanorum, & serventium; & quoad hoc opponitur decretum irritans. Unde verba illa, quocunque modo, non qualificent nisi modum receptionis extra memoratos gradus, extra quos ordinatio voluit receptionem esse nullam, quocunque modo, gradu, vel denominatione fiat. Hoc autem casu novitatus non fuit admittus extra illos tres gradus, sed fuit receptus in gradu militum, ut patet ex instrumentum professionis. Nec relevat obiectum, quòd ordinatio se referat ad statum secundum de receptione fratrum, in quo primò distinguuntur gradus, in quibus sunt fratres recipiendi, deinde ponitur solemnitas cinguli: nam respondetur hanc relationem fieri tantummodo quoad primam partem statuti de distinctione graduum, sed non quoad secundam de solemnitate cinguli: quod patet manifestè, quia ordinatio non præcipit, ut receptio ad habitum fiat in tribus gradibus, juxta statutum 2. 29. & 30. sed dicit, Nullus recipiatur, nisi in tribus de distinctis gradibus declaratis in statuto 2. 29. & 30. & sic relationem habet ad solam declarationem, & distinctionem graduum, non autem ad modum receptionis, quia non emanavit ad præscribendam receptionis solemnitatem, sed ad determinandos gradus, ut patet ex rubrica; ita ut receptio in aliis gradibus, quam præscriptis in tribus memoratis statutis, quocunque modo fuerit facta, possit temper ut nulla impugari, quod ob eam rationem ordinatum fuit, quia cum fratres Commendatarii prætextu servitii nonnumquam reciperent in suis Commendis fratres sub alio gradu, & denominatione, quam expressis in eodem statuto secundo, emanarunt prædicta statuta 29. & 30. quibus prohibentur alios fratres recipere in suis Commendis, quam sub denominatione Capellanorum, & serventium. Sed quia statuta huiusmodi negligebantur, propterea edita sunt prædicta ordinatio cum decreto irritans, ad hoc ut aliter recepti quocunque tempore possent à Religione expelli.

100 Non obstat fides Vicecancellarii, quoniam registratio non tendit ad finem approbandi, vel reprobandi professionem; sed ad hoc, ut curtat Antianitas. Nec Vicecancellarius negavit describer. in Album Religionis professionem, de qua agitur, ex eo quod esset nulla; sed quia in ea emittenda non fuit servatus mos, & ritus, seu caeremonia cinguli; unde non sequitur: Professio non fuit registrata: Ergo Vicecancellarius declaravit eam fuisse invalidam; sed tantum sequitur, ut senserit in ea emittenda non fuisse observatum ritum a Religione præcipitum. Preterea quatenus hoc declarasset, ejus declaratio fuisse erronea, cum ex jam dictis liquet professionem ex hoc defectu cinguli non esse irritam. Demum in isto irrita esse, tamen non spectabant ad Vicecancellarium hoc declarare; quinimò nec ad solum Magnum Magistrum cum Conventu, quia ex decreto Cone. Trid. cap. 19. sess. 25. de Regul. causæ nullitatis professionis sunt deducenda coram Superiore Regulari, & Ordinario. Et hæc forma servanda est non tantum quando professus allegat nullitatem suæ professionis, sed etiam cum Religio vult eum eicere tanquam invalidæ professionis, ut meo tempore declaravit S. Congregatio.

102 Constat ex prædictis, nec jus commune, nec statuta Ordinis, nec ordinationes capitulares ob cingulum non suffecerunt, fecisse irritam hoc casu professionem expressam, pro cuius etiam validitate in dubio est indicandum, leg. *Sunt personæ ff. de Religio. & sumpt. funer.* & tradunt *Barbat. conf. 59. nu. 1. post medium, volum. 2. Navarr. consil. 13. numer. 10. de Regular. Suarez tom. 3. de Religio. libr. 13. numer. 1. cap. 1. numer. 6. Sanchez de matrimonio libr. 7. disputat. 37. num. 12. in fin. Seraphin. decis. 1361. num. 7. Rotam in Romana Professionis 23. Junii 1623. coram Remboldo.*

103 Quo verò ad professionem tacitam, constanter supponendum est ex sententia Sacre Congregationis Concilii eam habere locum etiam in Religione Hierosolymitana; quidquid contra scripserit Peregrin. *conf. 116. nu. 4. & seqq. lib. 5.* Nam proposito dubio, an sit locus tacitæ professioni inter milites Religionis Hierosolymitanæ degentes extra conventum Hospitalis M. Iren. Respondit indistinctè esse locum tacitæ professioni, juxta juris dispositionem, & comprehendit *cap. 19. sess. 25. de Regular.*

104 Non obscurè autem inducta videtur in casu præsentis, quia Eques, ut ipsemet fatetur in positionibus, suscepit, ac deult per aliquot menses Crucem albam in pallio, qui in Religione Hierosolymitana esse habitus patenter distinctus ab habitu Novitiorum, ut patet in *statut. 1. & 3. de recept. frat.* ex instrumento professionis exhibito, & ex depositionibus testium. Ex susceptione autem habitus hujusmodi post novitatum completum inducitur tacita professio, etiam abque exercitio actuum professorum, *cap. 1. ibi, V. habitum Religionis suscipiat, qui dari profitentibus consuevit, de Regular. lib. 6. & capit. Constitutionem, ibi, Tacitè verò facta per susceptionem habitus, qui profitentibus tantum datur, eodem tit. & lib. Quod enim dicitur, habitus non facit Monachum, ut in *cap. Porrectum, de Regularibus, cum concord. locum habet in habitu probationis dumtaxat, non autem in habitu professionis, qui illicè Monachum facit, & solemnizat votum, ut no aut in cap. Statumus, de Regul. gloss. 1. Abb. Antiq. in ver. Novitius, Hostien. num. 1. in ver. Religionis, & num. 2. in ver. Consuevit, & Butt. num. 6. Archidiacon. in *cap. Beneficium, num. 1. eod. tit. lib. 6. & meo tempore sæpius censuit Sacra Congregatio Concilii, prout etiam de eisu refert Riccius decis. 206. num. 1. Nec refert, quòd testes deponentes in Ordine Hierosolymitano Crucem albam in pallio esse habitum professorum, & à solis professis vestiri solum, immèdiatè subjungunt, *Se bene alle volte al uno si piglia gusto di portar la benche non sia prof. no;* quoniam hæc verba sonant prius in abusum.***

106 Nec prædictus Eques censeri potest Crucem albam detulisse ad voluptatem, sed peritus ut se gereret pro defesso, cum eam solemniter suscepit in acti professionis: nam à primordio tituli posterior formatur conventus, l. *Pnica, Cod. de impon. lucr. & scrip. libr. 10. & actus in dubio censetur factus in executionem obligationis præcedentis, l. 4. §. Si ab ignoto, ff. de manumiss. cum similib. ut plenè per Alexan. *conf. 40. num. 9. lib. 3. & Menoch. libr. 3. presump. 49. nu-**

*mer. 4. & ex causa necessaria potius, quàm voluntaria, ut l. final. cum ibi not. per Bart. ff. de alim. pupill. præstan. & per Abb. *conf. 119. in fin. lib. 2.* Porrò tacitæ professioni est locus, etiam si præcessit expressa professio nulla, & non obstante ignorantia nullitatis professionis, ut ex sententia Sacre Congregationis Concilii, quam probavi Sanctissimus, & sequuta est Rota in causa Meten. professionis coram Carillo, scripti latissimè in *cap. Significatum, à num. 1. usque ad nu. 49. de Regul.* Quod locum habet etiam in milite Sancti Joannis Hierosolymitano, qui ignoravit suam professionem expressam de jure fuisse irritam, ut probavi in *cap. Ex parte, à num. 4. usque in fin. eodem tit.* adeò ut propterea non sit habenda ratio decisionis Ulixbonen. Professionis lupertini relatæ *num. 56. quia articulum non examinat, nec prædictarum decisionum ullam facit mentionem.**

Sed præter habitum professorum concurrunt hoc casu plures actus solis professis convententes, ex quibus proculdubio resultat tacita professio, *cap. Vidua, & ibi omnes de Regular.*

109 Primus actus est, quia se nuncupavit fratrem, prout etiam Religio ipsa eum nominavit in libris publicis; & ita hujusmodi actus fuit reciprocos, tam ex parte professi, quàm ex parte Religionis: hic autem titulus, & nuncupatio in hac Religione non convenit, nisi professis, cum Novitii non fratres, sed nobiles appellentur, ut constat ex *statuto primo, de verb. signific. & deponit testes; & ex hac denominatione fratris aliàs deducta fuit tacita professio in præcitata decisione 206. & in Melevitana Antianitatis apud Dutand. in *impress. decis. 452. num. 18. in fine.**

Secundus est actus, quia vocatus ad insulam Melitæ à Magno Magistro sub nomine fratris, & tanquam contumax inquisitus, supplicavit sub eadem nuncupatione fratris pro abolitione, eamque obtin. it: qui quidem tractatus cum denominatione ad tacitam professionem inducendam fortior est, quàm simplex denominatio, argum. l. *Non epistolis, & l. Non nudis, Cod. de probation. dixi in cap. Lator supra, qui filii sint. egerunt.*

110 Tertius actus, quia bis obtinuit licentiam à Superiore Regulari comparandi in iudicio, qua non indigent Novitii, cum non sint propriè Religiosi, *cap. Religiosi, §. Quamvis, de sentent. excomm. lib. 6. cap. 1. & ibi Gemin. & Franch. in l. notab. de Regul. eodem lib. & tenent Placha de delictis, cap. 42. in fin. Fatnac. plures communi-lans, in *pract. crimin. tom. 1. de accusat. quest. 13. num. 23. & Thom. Saneh, dicens, ncm inem contradicere, super Decalog. lib. 6. cap. 12. num. 34. & hic quoque actus, sicut & præcedens, inter profitentem, & Religionem fuit reciprocos. Vigore autem hujus licentiæ bis comparuit in iudicio, duasque fecit instantias, afferens se solemniter professum, & obtinuit, ut sibi à fratre germano solverentur decem millia scutorum, quæ non erant ei debita non secuta probatione, secundum ea, quæ scripsi in *cap. Statumus, numer. 29. & seqq. supra de Regular. Dantur & alii actus, quos in lectura omittere consuli duximus.***

111 Sed objicitur. Professio tacita induci non potest, nisi prius annus probationis fuerit completus, ut est text. in *cap. 1. ibi, Nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum suscipiat, qui dari profitentibus consuevit, de Regular. libr. 6. ubi gloss. in ver. Vel dicit, repetit eo completo, & sæpius censuit Sacra Congregatio Concilii Hoc autem casu, quamvis Novitius pleverit in Conventu annum probationis, tamen postea discessit cum licentia Magni Magistri, sub conditione ad Conventum redeundi infra biennium ad sui novitatus annum peragendum, habitum Ordinis suscipiendum, regularemque professionem servatis servandis emittendam, sub pena suam amittendi antianitatem ipso facto incurrendam. Quem quidem annum postea nullatenus peregit, sed post octid menses iterum abiit, & Romæ infra duos menses professionem emisit: quare professio ex hoc capite videtur nulla, quia annus probationis ad validè profitendum exigitur etiam in Religione Hierosolymitana, ex *statut. 28. de recept. frat. & declaravit Sacra Congregatio Concilii, licet olim aliud censuisset, eum illius stabilitamenta nondum vidisset: & ita etiam decisum referunt Flamini. Paris. de resignat. benefic. lib. 1. num. 120. & Stephan. Gratian. *discept. forens. 163. num. 27. exceptis Bohe-***

- 114 Bohemis, quibus indultum est, ut non teneantur esse in probatione nisi per sex menses, ut ordinat. 39. de recept.
- 115 *frat. in nov. & 36. in antiq.* Nec sufficit, ut novitiatus fuerit expletus per annum continuum, sed continuari debet usque ad professionem, adeo ut si novitiatus completo anno egrediatur, & iterum redeat, profiteri nequeat, sed de novo teneatur novitiatum inchouare, & proficere, secundum opinionem Suarez de Religion. 10. 3. lib. 5. capit. 15. à num. 8. cui adhærent Bartol. de Vecch. in praxi de admitten. novit. disputat. 11. dub. 3. & Castro Palao tom. 3. tractat. 16. disputat. 12 §. 2. nu. 11. Quod clarius videtur procedere hoc casu, in quo novitiatus per usum memoratæ licentia videtur se tacite adstrinxisse ad novum annum novitiatus.
- 116 Verum huic objectioni respondetur in oppositum esse doctrinam glossæ primæ circa finem in cap. Eum qui, de regul. jur. lib. 6. uti ex illa regula, quæ dicit, cum qui certus est, certiorari amplius non oportet. Sumit argumentum ad questionem, an is, qui ingressus Religionem in fine anni exivit, si iterum eandem Religionem ingrediatur, debent habere alium annum; & resolvit negativè per illam regulam, nisi conditio personæ, vel Religionis mutata esset: & subdit hoc tenere Bartolomæum Brixiansem in questionibus venerabilibus in questione 68. quæ incipit, *Aliquis intravit monasterium*; & in fortioribus terminis Specular. in titul. de stat. Monach. §. Qualiter concipitur libellum, quest. 35. numer. 43. ubi hoc ipsum firmat idem Jo. Andr. in addit. in verb. Exiit, & sequuntur Lopus allegat. 47. num. 2. & 3. S. Anton. in 3. part. tit. 16. cap. 3. §. 2. Silvest. in verb. Religio, 5. quest. 4. dicens hanc sententiam esse indubitatam: quam etiam probavit Sacra Congregatio Concilii, non mederi novitio, qui à Religione exivit de licentia Superioris, ut in subiecta declaratione.
- Dubitatur, an is, qui habitu regulari suscepto annum integrum mansit in Religione, eoque lapsus gravi morbo conceptus, & propter cæ professionem nequam emissam, permissus Superiori ad sæculum rediit, possit inde ad triennium morbo liberatus, & ad monasterium reverfus protinus emittere professionem, vel potius per alium annum stare in probatione teneatur: Die 27. Februarii 1596. Sac. Congregatio censuit posse statim emittere professionem, non expectato alio probationis anno, nisi Religionis, aut personæ conditio sit immutata; idque Superiores Religionis animadvertere diligenter debere.
- 117 Sed etiam in eo, qui exivit sine licentia: nam proposito dubio, an novitia, quæ finito anno probationis exivit à monasterio absque licentia Ordinarîi, iterum reverfa possit sine nostra probatione ad professionem emittendam admitti: Die 12. Februarii 1598. Sacra Congregatio censuit posse, nisi conditio Religionis, aut personæ sit immutata; idque à Superioribus Monasterii diligenter esse dispiciendum.
- 118 Nec prædictis obest licentia obtenta sub conditione peragendi novitiatum: quia in ea non fuit apposita pœna nullitatis professionis, sed amissionis antianitatis, quæ quidem pœna specialis tollit penam nullitatis à jure inductam.
- 119 Ut ex Bald. & Card. dixi supra num. 76. Quæ conclusio absque dubio procedit, ubi specialis pœna non se comparitur cum nullitate actus, ut ibi dixi: & ita contigit hoc casu, quia pœna amissionis antianitatis: necessestio supponit novitium posse validè profiteri: quamquam enim in hac Religionem antianitas curat à die soluti Passagii Gregorii XV. dec. 341. & dec. 499. num. 2. ea tamen Equites sui nequeunt nisi à die emissæ professionis, ut fuit dictum in Melevitana antianitatis 24. Martii 1634. coram Urgellen. in ejus impress. dec. 439. nu. 2. & 3. vers. Nec relevat.
- Quibus accedit, quòd Superiores Regulares non possunt arcere novitium, qui annum probationis explevit, ad alium annum ex integro repetendum, non modò reluctante novitio; id enim perquam durum esset, argum. cap. Ad Apostolicam, de regular. sed etiam ipso consentiente, quia obstat Concilium Tridentinum. 25. sess. de regul. ibi, *Finali tempore novitiatus, Superiores, novitios, quos habiles invenerint, ad proficendum admittant, aut e monasterio eos eiciant*; & in hac ipsa Religione Hæretosolymitana in ordinatione facta anno 1642. decretum fuit, ut novitii, qui post expletum probationis annum ascendunt, teneantur facere de novo medium annum novitiatus, cum tamen olim in ordinatione 37. in novis, & 34. in antiquis, de reception. frat. teneantur anno probationis peracto infra mensem profiteri sub pœna amittendi antianitatem. Quinimò propter decretum Concilii in dist. cap. 16. vers. Finito. Superiores Regulares non modò nequeunt arcere novitios ad novum novitiatus annum, sed nec possunt tempus probationis prorogare ultra annum, nisi ex justa causa, & ad breve tempus, ut ex sententia Sacræ Congregationis adnotavi in cap. Ad Apostolicam, à n. 8. usque ad n. 12. de regul. Ac præterea quatenus potuisset Magnus Magister injungere novum annum probationis, non tamen id potuisset sub pœna nullitatis professionis etiam consentiente novitio, ut clarè deducitur ex subiecta declaratione; quicquid contra scripserit Navar. conf. 87. de regul.
- In Congregatione Minorum extabat statutum, quòd originem ducentes à Judæis, vel Saracenis, ad Religionem non recipiantur, & si qui recipiendi fuerint, quorum progenies ignoratur, admittantur cum protestatione, quòd si postea comperiat eos à Judæis, vel Saracenis originem dixisse, eorum professio sit nulla. Quæsitum fuit, an originem trahentes à Judæis admissi ad Religionem cum illa protestatione sint legitime professi, vel secus, Sanctissimus respondit habendos esse pro professis, nec ejici debere, cum hæc tamen nemo fuerit ejectus.
- Quæ tamen ex abundantia dicta sint, quia hoc casu Magnus Magister non imposuit pœnam nullitatis, sed amissionis antianitatis, ut prædixi, & sic annus in memorata licentia injunctus non fuit legalis, id est à jure, & à Concilio Tridentino requisitus, sed magis conventionalis, qui propterea quatenus à Magno Magistro injungi potuerit, ex conventionem ipsa legem accipit, arg. cap. Contra illas, de regul. jur. lib. 6.
- Præterquam quòd formula ejusdem licentiæ est pro novitiis abscedentibus infra annum probationis, nec congruebat prædicto Equiti, quia cum annum novitiatus jam complevisset, impossibile erat eum obligare ad illum complendum, ut sonant verba licentiæ: nam peragere idem est, quod complere. (cum persicere, & ad exitum perducere, l. Qui Procuratorem, cum gloss. in verb. Peragere, ff. de procur. l. Filii, ff. de inoffic. test. l. Ab accusatore, §. desistisse, ff. ad Senatus Consult. Turpilian. l. 2. ff. de adult. Brisson de verb. signif. verb. Peragere, il. 2. Rebuff. in l. 3. col. 2. vers. Peragenda, ff. de verb. signif.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS,

Clemens III.

CAPUT VII.

Quæsitum est, utrum Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet uti, penitentia publica sit imponenda, si eam sibi postulant pro filiis oppressis injungi: Huic rigori consultatione tuæ taliter respondemus, quòd si ipsi procurantibus, vel studiosè negligentibus, filii in læcis reperiuntur oppressi, ab officio altaris debet perpetuò abstinere: & eius gravior, quam

quàm laicis, non tamen publica (nisi in publicum id veniat) pœnitentia debet imponi. Verùm si ex incuria ipsorum mortui inveniantur in cunis, & illud fuerit occultum, eis pœnitentia pro arbitrio pœnitentiarii imponatur : & in terrorem aliorum ad tempus abstineant à celebratione Missarum,

S U M M A R I U M.

- 1 **S**acerdotes Græci procurantes, vel studiosè negligentès oppressionem filiorum suorum, deponuntur; & si est publicum, publicè puniuntur.
 - 2 Pœnitentia solemnis imponitur, si delictum est grave, & scandalizans totam urbem.
 - 3 Pœnitentia publica imponitur, si delictum sit grave, & publicum, non tamen generans scandalum. Sed contra, n. 4. Declaratur, n. 5.
 - 4 Pœnitentia publica finis est scandalum submovere; & ideo imponitur laico etiam pro levibus delictis, ut vitetur scandalum.
 - 6 Negligentia affectata æquiparatur scientiæ, ac dolo etiam in foro pœnitentiali.
 - 7 Matrimonium contractum coram Parocho per vim adhibito, qui affectavit non intelligere, validum est.
 - 8 Ignorantia eorum affectata est, qui potuerunt certiorari, & noluerunt.
 - 9 Irregularitas contrahitur ex lata culpa ad homicidium commissa, quantumcumque crimen sit occultum.
 - 10 Idem si culpa sit levis, secus si levissimæ.
 - 11 Pœnitentia publica pro delicto publico an Clerico sit imponenda, & num. seq. usque in fin.
 - 12 Pœnitentia solemnis non imponitur Clerico nisi deposito, & num. 13.
 - 13 Clericus depositus sine spe restitutionis, publicam, vel solemnem potest agere pœnitentiam.
 - 14 Sed dum habetur spes restitutionis, nec publicè, neque solemniter pœnitet.
 - 15 De pœnitentia publica, & solemnè idem est iudicium.
 - 16 Pœnitentia publica an ex stylo Sacre Pœnitentiariæ imponatur Clerico, qui Presbyterum interfecit.
 - 17 Clericus presbytericida est irregularis, & perpetuè deponendus, & num. seq.
 - 19 Depositio est ab Altaris ministerio perpetua remotio.
- Q**uestum. Sacerdotes Græci procurantes, vel studiosè negligentès oppressionem filiorum suorum deponuntur; & si est publicum, publicè puniuntur. Hoc dicit secundum Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. & alios communiter. Vel sic, & meliùs, ut faciat ad titulum; secundum Abb. & Marian. Socc. Sacerdoti Græco procuranti, vel studiosè negligentì oppressionem filiorum, non imponitur pœnitentia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere pœnitentiam: sed si delictum est publicum, debet publicè agere pœnitentiam. Hoc dicit Primò questio. Secundò responsio, ibi, *Huic*.
- Nota primò secundum Abbatem hic in primo notab. argumentum, quòd pœnitentia publica injungi non debet pro delicto oppressionis filiorum: nam ipsi Sacerdotes Græci post labant eam sibi imponi, ut in littera, quasi de jure non esset imponenda. Concludit tamen ipse Abb. sub distinctione: nam aut delictum est grave, & scandalizans totam urbem, castrum, vel villam; & tunc laico imponitur pœnitentia publica, & solemnis, ut in cap. *In capite quædragesimæ*, 50. *distinct. cap. final. 26. quæst. 6.* aut est grave, non tamen generans scandalum; & tunc aut est occultum, & non imponitur pœnitentia solemnis, neque publica, ut dicit. *cap. In capite*; aut est publicum, sed non scandalosum; & tunc imponitur pœnitentia publica, sed non solemnis, ut dicit. *cap. final. juncto cap. 1. supra eodem*.
- Tu advertit ad ultimum membrum distinctionis Abbatum: nam pœnitentia publica imponitur pro delicto publico, etiam scandaloso, quia illius finis est scandalum

submovere, adeò ut propterea imponatur laico etiam pro delictis levibus, ut vitetur scandalum, *cap. Si quis presbyter, de purgat. Canon.* & notat gloss. in cap. 1. *supra eodem*; cum qua concordat ibi Hostien. num. 1. Joan. Andr. num. 2. & communiter Doctores, licet Clerico non imponatur nisi deposito, & pro delicto gravi, ut dicit Hostien. in *summa de pœnitent. & remiss. §. Utrum, versic. Publica verò pœnitentia*, & Henric. Boch. in dict. *capit. 1. num. 4.* Unde seu delictum sit grave, seu leve; & indistinctè supponitur scandalosum: & ipsemet Abb. in cap. *De his, num. 3. in fin. de accusat.* dixit pœnitentiam publicam imponi ad fedandum scandalum, per textum in dict. *cap. fin. 26. quæst. 6.* & idem priùs notaverat Archidiaconus in cap. *Confirmandum, in princip. vers. In gloss. 50. distin.* Quod etiam dilucidè apparet ex Decreto Concilii Tridentini cap. 8. *sess. 24. in illis verbis: Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalosè offensus commotòque fuisse non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpe pœnitentiam publicè injungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, sue emendationis testimonio ad rectam revocet vitam.* Hæc ibi. Facit text. in cap. *Ego Berengarius, in fin. de consecrat. distinct. 2. ibi: Ut Ecclesia, que priùs delucent de averso, & que perverso, postea raderent de reverso, atque converso.* Adde vix posse contingere, ut crimen aliquod sit grave, & publicum, & non sit scandalosum; ad quod est textus optimus in cap. *De his verò, 50. distinct. & in Clem. 2. juncta gloss. in verb. Scandalum, de offic. Ordin.* Sed salvandum dictum Abbatem, sic posset distingui: Aut delictum est adeò grave, & scandalosum, ut commoveat totam civitatem, & imponitur pœnitentia solemnis: aut est quiddam scandalosum, sed non ita, ut totam civitatem commoveat, & imponitur pœnitentia publica.

Secundò nota, ibi, *Vel studiosè negligentibus*, affectata negligentiam æquiparari scientiæ, ac dolo etiam in foro pœnitentiali, prout ex hac littera deducit Anton. de Butr. in 1. notab. unde dicit lex: *Dissoluta negligentia prope dolum est, l. Fideiussori, primo resp. ff. Mand. ad idem cap. Sapè, 50. distinct.* Item dissoluta negligentia habetur pro conscientia, *l. Cum lex, ff. Edilit. edict.* qualis est ignorantia Judæorum, qui nolunt intelligere, ut bene agant, §. *ult. prima, quæst. 4. gloss. hic in verb. Negligentibus.* Hostien. in princ. & num. 2. Hinc S. Congregatio Concilii aliàs respondit validum esse matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quamquam nihil eorum, quæ agebantur, vidit, & intellexit, si affectavit non intelligere; ut in Parocho, qui obturavit aures suas, ne audiret; quippè affectata sunt eorum ignorantia: potuerunt certiorari, sed noluerunt, *cap. Cum inhibito, §. Si quis verò, de clandest. despons. §. fin. & cap. seq. 37. dist. Host. hic num. 2.*

Tertiò nota, ibi, *Ab officio altaris debent perpetuè abstinere*, textum expresse, quòd irregularitas incurritur ex lata culpa ad homicidium commissa, quantumcumque crimen sit occultum, Hostien. hic num. 1. & 2. in fin. dicens latam culpam reddere hominem homicidam, secundum Canones; ut hic & in cap. *Sicut, & cap. Trianos, §. Nos igitur, supra de homicidio, cap. Sapè, 50. dist. Abbas in 2. notab. & Marian. Soccin. num. 4.* addens idem esse, si culpa sit levis; secus verò si sit levissima, quia tunc non contrahitur irregularitas. Ideòque isti Sacerdotes Græci, ex quorum injuria, & sine factò, & tactu filii in cunis inveniuntur oppressi, abstinere debeant à celebratione Missarum ad tempus, non in perpetuum, ut hic in fin. quia nec homicidæ reputantur, sicut reputantur illi qui in lata culpa sunt, eò quòd ipsi procurantibus, vel studiosè negligentibus filii proprii non in cunis, sed in lectis oppressi reperuntur, nisi in text. *Respondeo primo*, & hic notant Innocent. & Hostien. in fin. Joan. Andr. num. 2. Abb. num. 3. Marian. Soccin. num. 4. & 5. & ali eo m. niter.

QUÆRO, an publica pœnitentia pro delicto publico im-po-

imponenda sit Clerico, Glossatores in hoc articulo variarunt; nam Bernardus in *cap. 1. in gloss. unica, supra eodem*, dixit, solemnem pœnitentiam Clerico imponi non debere, nec etiam publicam, nisi depositus; & cum illa gloss. post Laurentium, & Raymundum concordat ibi Innoc. in *verb. Occulta*, Host. num. 2. & Butr. num. 4. in *fin. allegantes pro sua opinione cap. Confirmandum, & capit. Alienum*, 50. *dist.* Quæ tamen jura non loquuntur de pœnitentia publica, sed de solemnî, ut patet in *d. c. Confirmandum*, ibi, *Non eis manus imponitur pœnitentibus imponatur, & in d. c. Alienum*, ubi dicitur: (Alienum esse à consuetudine Ecclesiæ, ut Presbyteri, & Diaconi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi,) & ibi notat gloss. 1. dicens hæc omnia capitula loqui de solemnî pœnitentia, quæ fit per manus impositionem, ut *c. In capite quadragesimæ*, 50. *dist.* Et hanc certum est non esse injungendam Clerico, nisi sit depositus, ut in præcætaris iuribus, & in *c. Presbyter*, 28. *dist. inc. Si quis Presbyter*, 30. *dist. & in c. Si quis Episcopus*, 81. *dist.* Tales enim sunt infames, ut dixi in *d. cap. 1. num. 8. supra eod.* post Hostiens. in *c. 2. num. 7. vers. Sed numquid tales pœnitentes sunt infames*, supra de offic. Archiepiscop. teri.

Sed gl. Joan. in *d. c. Confirmandum*, postquam dixit Presbyterum, vel Diaconum non posse facere pœnitentiam solemnem, nisi sit depositus, immediatè subjungit: Publicam pœnitentiam potest facere sacerdos, pro publico tamen crimine, non pro privato. Item glossa 2. in *c. Presbyter*, 28. *dist.* intelligit illum textum de pœnitentia publica, quam debet facere Sacerdos pro delicto publico, licet non solemnem: & idem repetit gloss. in *cap. Si quis Presbyter*, in *verb. Propter publicum*, 30. *dist.* Similiter gloss. hic in *ver. Nisi in publicum*, dicit Sacerdotem posse facere publicam pœnitentiam, sed non solemnem, quam Clerici facere non debent, licet depositus publicè solemniter pœnitere possit: & hanc gloss. sequitur, & dicit magistrum, *Abb. n. 4. vers. In gloss. & concordat S. Thom. in 4. sent. dist. 14. q. 1. art. 5. q. 3. in fin.* dicens: (publicam pœnitentiam, & non solemnem, quæ in facie Ecclesiæ fit, sed non cum solemnitate prædicta, sicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali, posse imperari, & simplici Sacerdoti injungi, & posse etiam Clerico imponi.)

Et pro hac parte videtur textus apertus hic: nam præmittitur quæstio, an Sacerdotibus Græcis pro filiis oppressis imponenda sit publica pœnitentia, necne? & Papa respondet eis imponendam esse pœnitentiam graviorem, quam laicis, non tamen publicam, nisi in publicum id veniat: ergo à contrario, si publicum sit, pœnitentiam publicam esse eis imponendam. Videtur tamen hic textus vitari posse, quia dicit ob filiorum oppressionem ipsos Presbyteros debere perpetuò abstinere à ministerio altaris, & sic loquitur de his, qui sunt deponendi, prout hanc litteram intelligunt Jo. Andr. & sequaces in Summi. Dum ergo text. subjungit, si in publicum id veniat, pœnitentiam publicam esse eis injungendam, debet intelligi de jam depositis, & sic concordat cum prima opinione: & de deposito etiam intelligi debet *c. Presbyter*, 28. *dist.* ut colligitur ex *c. Si quis Episcopus*, 81. *dist.* ibi, *Deponatur, & ab Ecclesia projectus inter laicos agat pœnitentiam.*

13 Conclude plenius, & clarius secundum Archidiaconum in *c. Sacerdos*, num. 7. de pœnit. *dist. 6.* Clericus, vel Sacerdos depositus sine spe restitutionis, publicam, vel solemnem

potest agere pœnitentiam, ut in *d. c. Sacerdos*, & ibi gl. 2. & in *c. Si quis Episcopus*, 81. *dist. in fl. & in c. Presbyter*, 28. *dist.* Sed cum habetur spes de restitutione, neque publicè, 14 neque solemniter pœnitentibus, ut *c. Confirmandum*, 50. *dist. & cap. Presbyter*, 81. *dist.* Quæ conclusio in effectu est ex mente glossæ 3. hic in fine, dum dicit in casu hujus cap. Sacerdotem posse agere pœnitentiam etiam solemnem, cum sine spe restitutionis pro crimine oppressionis filiorum privatus sit, *c. ult. supra de tempor. Ordin.* ergo multò fortius publicam, ex quo crimen venit ita in publicum. Similiter Innoc. hic in *verb. In publicum*, dicit, nec tunc, id est, quando crimen oppressionis venit in publicum, Sacerdotes posse agere publicam pœnitentiam, nisi perpetuò sine spe restitutionis manent; & de talibus intelligi hoc capitulum, cum propter homicidium maneat sine spe restitutionis, quia irregularis, ut *d. cap. ult. de tempor. Ordin.*

15 Sed & Hostien. num. 5. primò impugnat distinctionem eorum, qui tenuerunt Clericum posse agere pœnitentiam publicam; sed non solemnem; quia idem judicium est de publica, ac de solemnî, *c. Alienum*, 50. *dist.* & mox subnectit hunc textum loqui de illo, qui factus est notorius, nec est spes restitutionis ipsius, argum. *cap. Inquisitionis*, *Respons. 1. de accusat. & cap. final. de temp. Ordin.* & concordant Joan. Andr. hic num. 4. ibi, *Alias si esset spes restitutionis, nec publicè pœnitere*, Butr. nu. 11. *vers. Dicitur glossa*, Card. num. 3. & Abb. num. 4. qui transtulit eum distinctione glossæ.

16 Porro pœnitentiam publicam, quæ injungitur interficienti Presbyterum, nempe, ut per quinquæ Ecclesiæ illius loci, ubi tantum facinus perpetravit, si toti fuerint, nudus, discalceatus, femoralibus dumtaxat retentis, vitæ in manibus, & corrigiam circa collum deferendo incedat, suum publicè fatendo reatum, & ante fores dicatur Ecclesiæ, ut Presbyteris eorumdem Palatrum Pœnitentialem canentibus se faciat verberari, dum major ibi ad Divina convenit populi multitudo: S. Pœnitentiarum consuevit olim imponere etiam Clericis Minorum Ordinum; quamvis ab aliquot annis eam non imponat, nisi laicis, de quibus loquitur formularium: tamen stylus antiquus est conformis theoreticæ Archidiacon. & communi, de qua supra; quia homicida voluntarius, & maximè Presbytericida est irregularis, & sic deponendus ab Ordine sine ulla spe restitutionis, ut dicit Innoc. Butr. & alii proximè citati. Ad hoc *cap. fin.* ibi, *Præter reos homicidii*, junctæ gl. 3. *de tempor. Ordin.* gloss. in *cap. Ex tenore*, in *verb. Utatur*, circa medium, *vers. Si crimen est enorme, eodem tit.* & patet in

17 18 textu nostro ibi, *Ab officio altaris debent perpetuò abstinere*: nam depositus ab Ordine nihil est aliud, quam ab altaris ministerio perpetua remotio, secundum Abb. in *c. At si Clerici*, in *princ. num. 7. de Judic.* & ibi etiam H. polyt. de Matril. in *Repetit. num. 58. tom. 3. Repet. fol. 68.* & in Clericis Presbytericidis est text. in *cap. Sicut dignum*, *§. ult.* ibi, *Perpetuò ab altaris ministerio deponendos esse consensum*, supra de homicidio. Quare cum Clericus, qui Presbyterum necaverit, perpetuò manere debet sine spe restitutionis, non videtur ambigendum, quin pœnitentia publica sit ei injungenda, cum etiam solemnî hoc casu possit imponi, secundum magis receptam opinionem: jam enim Clericus sic pœnitens est infamis non ratione pœnitentis, sed ratione enormitatis criminis, ut notat Hoff. in *c. 2. nu. 7. vers. Sed numquid tales*, de offic. Archiepiscop. & Marian. Soc. in *cap. 1. nu. 7. supra eodem.*

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Immoentius III. Sancti Laurentii in Lucina Presbyt. Cardin.

Apost. Sed. Legato.

CAPUT IX.

Officii: & infra. Significasti quamdam mulierem in pœnitentia tibi fuisse confessam, quod trimens, ne viri possessio devolveretur ad alios, quarumdam herbarum succum potavit, & sic venter ejus intumuit, & inde gravidam se ostendens, sibi partum supposuit alienum, & timentisque maritum, non vult facinus ipsi detegere: qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam. Quoniam igitur postulas edoceri, utrum ei hac fraude durante sit pœnitentia injungenda: Respondemus, quod sicut mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est pœnitentia deneganda: ita nec illi debet penitentia denegari, maximè si per alios, intelligas alienos, ad quos timeat possessionem viri devolvi: sed competens satisfactio per discretum Sacerdotem ei debet injungi.

SUMMARIUM.

- 1 Confessio mulieris auditur, quæ sibi partum alienum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, & hoc marito non vult detegere.
- 2 Absolutio non est deneganda non valenti satisfacere sine periculo, licet delictum videatur habere effectum continuationis.
- 3 Mulier, quæ prolem ex adulterio suscepit, quid facere debeat, ne legitimi heredes hinc detrimentum patiantur.
- 4 Quid si habet unde satisfaciatur, & sciat quibus satisfaciendum.
- 5 Et quid si hoc ignoret.
- 6 Quid si non habet unde satisfaciatur, an teneatur fraudem revelare.
- 8 Aut fame, & n. seq. usque ad n. 13.
- 9 Metus ignominie viris bonis major, quam mortis, esse debet.
- 10 Crimen suum non tenetur quis prodere cum gravi honoris detrimento.
- 11 Resistere quis non tenetur bona ordinis inferioris cum jactura honorum ordinis altioris. Bona fama altioris ordinis sunt, quam rei familiaris, ibidem.
- 12 Mulier non tenetur filium ex adulterio susceptum revelare, si inde grave malum esset proventurum.
- 13 Scandalum utilius nasci permittitur, quam ut veritas relinquatur. Et quomodo hoc sit intelligendum.
- 14 Mulier non tenetur partum suppositum, vel filium spurium revelare, si de hoc non habeat probationes paratas.
- 15 Confessor quomodo se debeat gerere cum muliere, quæ prolem suscepit ex adulterio.
- 16 Mulier quæ prolem adulterinam marito patefecit, eo consentiente, an sit absoluta à restitutione.
- 17 Mater an suadere debeat filio spurio, ut religionem ingrediatur, & ejus Ordinis.
- 18 Filius, qui patri cum spurium asserenti fidem adhibuit, & Regno renuntiavit, deludatur à Legibus, laudatur à Canonibus.
- 19 Dignitati non solum Regia, sed etiam Pontificali renunciandum esset, si ex his conscientia non esset tuta.
- 20 Filius an teneatur credere patri asserenti cum ex adulterio susceptum.
- 21 Cautela matris, quæ induxit filios ad cedendum juri suo timore declarationis, quod unus eorum esset spurius, refellitur.
- 22 Confessor pro consilio obtinendo potest peccatum sibi confessum detegere sine expressione persone, & n. 25.
- 23 Confessor an prohibeatur revelare non tantum peccatorem, sed etiam peccatum in Sacramento Pœnitentie sibi detectum, & n. seq. usque in fin.

- 24 Sacerdos revelans peccatum sibi confessum tamquam simoniacus, & hereticus ad fidem revertitur.
- 25 Declaratur, n. 38.
- 26 Peccata ipsa an cadant sub sigillo confessionis sacramentalis, & n. seq. usque ad n. 33.
- 27 Sigillum confessionis, sicut confessio, est de necessitate Sacramenti, & de jure divino.
- 28 Papa super sigillo confessionis dispensare non potest, & n. 30.
- 29 Sacerdos quod scit in confessione, non scit ut homo, sed ut Deus, & dicitur quasi nescitum.
- 30 Sacerdos in actu confessionis est Vicarius Dei specialis.
- 31 Vicarius specialis quoad illam speciem est major generalis.
- 32 Sigillum confessionis sine pœnitentis licentia nullus mortalium violare potest etiam pro salute totius mundi.
- 33 Revelatio peccati in confessione detecti an cadat sub prohibitionem positam Ecclesie.
- 34 Ecclesia, ubi vertitur salutis periculum, multoties generaliter statuit, aut prohibet ad cautelam eorum, quæ possunt contingere.
- 35 Prohibito aliquo, omne id prohibetur, per quod pervenitur ad illud.
- 36 Intellectus cap. Omnis, infra eod.
- 37 Permissum in uno casu, in aliis censetur prohibitum, & n. 42.
- 38 Confessor revelans peccatum sine expressione persone, an sit deponendus, & in monasterio detrudendus.
- 39 Et an aliquo casu possit illud cum fructu revelare, & n. 42.
- 40 Prelati Regulares ea notitia, quam in confessione habuerunt, uti non debent ad externam politionem.
- 41 Pœna lata in presumentes requirit dolum, & temeritatem.
- 42 Exceptio in uno casu non firmat regulam in contrarium in aliis casibus, qui sunt similes exceptio.
- 43 Etiam si casus fuerit exceptus per ditionem taxativam.
- 44 Confessor an possit Episcopo revelare casum reservatum in pœnitentia sibi detectum pro obtinenda facultate absolvendi.

Officii. Auditur confessio mulieris, quæ sibi partum alienum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, & hoc non vult marito detegere. Hoc dicit secundum omnes. Et est pars cap. Officii de testam. & de sent. excomm. Communis divisio, consultatio, & responso. Secunda ibi, Quoniam.

Nota primò, mulieri, quæ partum alienum sibi supposuit, aut proprium ex adulterio suscepit, si timeat marito hoc revelare, non esse denegandam absolutionem Sacramentalem, etiam hac fraude durante.

- Et sic collige pœnitentiam non esse denegandam non valenti satisfacere sine periculo, quamvis delictum illud videatur habere annexum effectum continuationis, ut hic notat Abb. & Marian. Soccin. ambo in 3. notab.
- 3 Sed pro pleniori doctrina, cum quaeritur quid facere oporteat mulierem, quae ploreum suscepit ex adulterio, aut partum suppositum alienum, & ita legitimi heredes privantur hæreditate propter spiritum, vel suppositum, qui creditur filius, vel hæres; & quomodo in hoc casu se gerere debeat Confessor. Colligendo dicta Doctorum, sic distinguere.
- 4 Aut mulier dives est, & habet unde satisfaciat his, ad quos bona mariti pervenirent, si ejusmodi partus non adesset; aut non habet, unde satisfaciat.
- Primo casu, aut mulier seip., vel potest verisimiliter opinari quos hæreses maritus ab intestato, vel ex testamento habuisset, aut quibus bona sua reliquisset: & tunc debet tantumdem eis dare de propriis bonis, quantum illi hac occasione amisisset, argum. c. Si res, q. 6. allegat in gloss. in verb. Deneganda. Et quod restituendum est, poterit tradere Episcopo in pœnitentia, qui exinde satisfaciat quibus oportuerit, adeo ut ignoretur, unde provenit, ut hic per Hostien. num. 8. Hentic. Boich. post princ. vers. In primo casu, & Marian. Soccin. n. 7. in eodem vers. Aut mulier ignorat, qui sint illi, nec potest hoc probabiliter opinari: & tunc debet tantumdem pauperibus erogare, secundum id, quod legitur, & notatur in c. Cuius, §. 1. supra de usur.
- 6 Secundo casu, id est cum mulier non habet, unde satisfaciat, tunc aut habet probationes paratas partus suppositi, vel ex adulterio suscepti, per quas posset succedentes ab intestato relevare à damno, quod ex sita occasione, & fraudè illi recipientur: aut non habet.
- 7 In primo casu, aut potest sine periculo hanc fraudem revelare: & debet eam detegere, & de illa fidem facere. Aut non potest revelare sine gravi periculo, forte quia verisimiliter hinc oritur scandala maxima, & homicidia: & tunc coneratur, & taceat, argum. cap. Ne quis, 22. q. 2. Nam in hoc casu cum ex una parte imminet jactura rerum dumtaxat, si taceat; ex altera verò periculum animarum, & corporum, si revelet; cum utrumque evitare non possit, inter hæc duo mala tenetur eligere quod minus est, argum. cap. Duo, & cap. Nervi, 13. distinct. Taceat ergo cumdamno certum, quia illud minus malum est, ut legitur in cap. 1. de pignor. & in cap. Suscepimus, de homicid.
- 8 Et per hanc rationem idem arbitror dicendum, si ex revelatione imminet mulieri, aut alteri periculum infamie nam viris bonis metus ignominie major, quam mortis esse debet, dicit textus in l. isti, ff. Quod met. cau. Et qui famam contempnunt, erudeles sunt, ut in cap. Non sunt audiendi, 11. quaest. 3. Unde non tenetur mulier citius suum proderere cum gravi honoris, & famæ detrimento, ut in §. His auctoritatibus, vers. Non tibi dico, post c. Si quis aliquando, de pœnit. dist. 1. Et in hac specie concludunt Sotus in 4. distinct. 15. q. 2. post art. 4. in responsione articuli, S. Anton. in 2. par. tit. 1. cap. 18. §. 8. in fine, & melius titul. 2. cap. 7. §. 4. Cajet. tom. 1. opusculor. opusculo 31. respons. 14. (Non enim, ut ipse ait in 2. q. 62. art. 6. tenetur quis iustificare bona ordinis inferioris cum jactura bonorum ordinis altiori.) Et bona famæ altioris ordinis sunt, quam rei familiaris, quia melius est nomen bonum, quam divitiarum multarum, Proverb. cap. 22. & sequitur Navar. in man. cap. 16. numer. 44. vers. Imo sufficit timor propriam famam perdendi, & Covarr. in reg. Peccatum, par. 1. in initio, d. num. 3. Et quamvis DD. hic non faciant mentionem, nisi damni animæ, & corporis; hoc tamen faciunt per modum exempli. Sed generalius loquitur Innoc. cupis mentem sequuntur omnes, dum ait: (mulierem non teneri revelare, si inde grave malum esset proventurum.) Quæ verba proculdubio comprehendunt etiam jacturam famæ, ut advertit Navar. loc. cit.
- 13 Nec prædictis obstant, quod utilis scandalum nasci permittatur, quam veritas relinquatur, cap. Niscum regul. §. Pro gravi, de renuntiat. & cap. 3. infra de regul. jur. quoniam, ut respondet Innocentius, in hac taciturnitate non perit veritas justitiæ, quia hæc mulier nec iudex est, nec testis esse potest, in quibus & similibus illa au-
- toritas locum habet; sed est tantum accusatrix, vel denunciatrix.
- In secundo autem casu, id est cum non habet probationes paratas, debet potius silere, quam fraudem patefacere, cap. Plerumque, 2. q. 7. Ita in effectu distinguat hic Innoc. in verb. Satisfactio, quo cetero: tum per Hostien. num. 8. in eod. verb. Abb. Antiqu. n. 1. Jo. Andr. n. 4. Hentic. Boich. in princ. Card. in 1. & 2. opposit. Anchar. n. 3. & 4. Abb. n. 5. & Marian. Soccin. n. 7. Quibus addo Host. in summa eod. tit. §. Quibus & qualiter, vers. Quod de muliere, ubi ait, Sacerdotem super hoc contumeliam considerate debere qualitates personarum tam mariti, quam mulieris, & filii putativi; nam si mulier dominetur viro, vel periculum ex revelatione non imminet, poterit ei confutere, ut fraudem patefaciat marito; quo consentiente erit mulier à restitutione absoluta, quia concessum est marito de rebus suis ad libitum disponere, l. Nemo externi, C. de Judeis, l. In re mandata, C. Mandata. Hoc intellige, dummodò non habeat descendentes, quibus tenetur dimittere legitimam jure naturæ debitam, scilicet dimidiam, vel tertiam juxta numerum liberorum, ut in Auth. Novissima, C. de inoffic. testam. & in corpore, unde sumitur in Auth. de Triente, & Semisse, §. 1. coll. 3.
- Si verò ex revelatione marito facienda imminet periculum, tunc si filius putativus sit homo simplex, spiritalis, & timens Deum; recepto juramento à muliere, quod malitiosè hoc non proponat, & à filio putativo, quod fecerit tenebit; revelabit hoc filio, eique suadebit, ut intret Religionem, vel ad partes remotas, seu ultra marinas se transferat, & de hæreditate nihil attingat; quibus peractis mulier erit tuto: quòd si filius non sit talis, nec velit mariti fidem adhibere, vel mulieri periculum sit revelare; tunc nullum superest remedium, nisi ut si proprium habeat, hæredibus ab intestato, vel ex testamento venientibus satisfaciat competenter; sique non extantibus elemosynam cautè faciat de Episcopi diocesani consilio, & consensu. Verùm si proprium non habeat, vel non possit integrè satisfacere, deat de peccato cum proposito satisfaciendi cum primùm poterit: ita Host. cum quo concordat Raymund. in summ. tit. de rap. rub. de filio concepto per adulterium, & de partu supposito, §. 11. Joann. Fribug. in summa eod. cons. eod. tit. rubr. q. 23. Hentic. Boich. hic col. 2. post princ. vers. Et de hoc vide, & Marian. Soc. num. 9. Et quod dictum est de inducendo filium putativum ad religionem intrandam, intelligitur Doctores de Religionibus Mendicantibus, quia de aliis Religionibus non est bene provisum, cum succedat, c. unico, 28. qu. 1. & cap. ult. 19. qu. 2. ut hic per Jo. Andr. num. 4. in fin. Hodie filius putativus est inducendus ad intrandam Religionem Capucinorum, vel Fratrum Minorum de Observantia, quia alia Religio etiam Mendicantes succedunt ex decreto Concilii Tridentini c. 2. sess. 25. de Regular. Addit Joan. Andr. sibi constare aliquos propter hoc inductos fuisse ad professionem emittendam. Et ita etiam tulerunt Doctores iocose quemdam, qui ad assertionem matris renuntiavit Regno: & quamvis Legiste in l. Filium, ff. de his, qui sunt sui, vel alien. jur. quos iacet Menoch. de arbit. jud. lib. 2. c. 2. casu 89. num. 28. dicant tamen filium fuisse fatuum; tamen ut notabiliter ait Marian. Soc. hic num. 9. ipsi hoc dicunt solum considerantes hanc vitam, non futuram, & æternam, ad quam si respexissent, filium summo per se laudare debuissent, ex quo talis habeat lætam conscientiam; quo casu non solum Reqtia dignitatur, verum etiam Pontificali, cum ad id induceret conscientia indiffereta, renuntiamdam esset, ut inc. 1. de renuntiat. lib. 6. Et hoc intendit Hostien. hic num. 4. in ver. Suscepit, dum ait filium, qui assertioni matris credere non vult, omnimodè culpam esse, si exinde non habeat conscientiam lætam, argum. d. l. Filium; alioquin si veniat contra conscientiam, adificat ad gehennam, c. fin. supra de prescript. & mox subdit: Sed verè nisi acquiescat in hac parte verbis maternis, quæ melius alio veritate novit, argum. supra de prescript. c. Ab Excommunicato; & de qua non est verisimile, quòd falsum dicat; argum. c. Afferre, & c. Litteras, §. 1. vers. Quamquam, supra de prescript. unde & ei omnimò credendum videtur, ut c. 3. f. Quis enim melius, supr. qui marit. accus. post. satis potest dici, quòd talis est in conscientia nimis fortis: ita formaliter Host. cum quo transeunt Jo. Andr. num. 3. & reliqui omnes.

21 Refert Alciatus de *presumpt. rez. 3. presump. 37. num. 6. vers. Sed vide*, Viduam quamdam Avenionensem hac cautela usum fuisse: Cum in extremis ageret, tribus filiis quos habebat, acersit, dixit: Unus vestrum ex adultèrio à me progenitus est, & mariti mei bona injustè possidet; ne animè meæ detrimentum patiar, intendo hoc declarare, nisi vos inveniam pacto conventus, jus omne vestrum remittatis: quo audito, quilibet de se ipso cœpit dubitare, unde omnes voluntati matris acquieverunt, & pacti sunt; quare mater à declaratione abstinuit. Et putat Alciatus, matrem illam fuisse tutam quoad Deum per hanc Decretalem, pactumque inter fratres fuisse legitimum, & observandum. Quod minimè verum est, quia fratres non spontè juri suo cesserunt, sed metu maternæ declarationis adacti: unde merito hanc cautela refellunt Covarr. in *rez. Peccatum*, part. 1. §. 1. *vers. Nec mihi places, de regul. jur. in 6. Menoch. d. casu 89. n. 30.* & alii recentiores:

22 Secundò nota ibi, in *penitentia tibi fuisse confessam*, peccatum in confessione detectum, posse à Sacerdote revelari pro consilio obtinendo, concordat textus in *cap. Omnis infra eodem*, ibi: *Sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat*. Unde inferitur per locum à speciali, ut extra hunc casum non liceat Sacerdoti revelare peccatum etiam sine revelatione penitentis. Sed quia hoc non transit absque difficultate.

23 QUÆRO generaliter, utrum Confessor prohibeatur revelare non tantum peccatorem, sed etiam peccatum in Sacramento Penitentia sibi detectum.

Abbas Siculus d. c. *Omnis, n. 8. in ult. notab. infr. eod.* putat Sacerdotem incidere in pœnam ibi statutam, non solum si revelet peccatorem, sed etiam peccatum sibi detectum in confessione. Quod secundum eum est contra simplices, qui asserunt peccatum impunè posse revelari, sed non peccatorem: nam minus bene loquuntur, ut ipse ait, quia contrarium probatur in *d. c. Omnis*, in duobus locis. Primò, ibi, *Qui peccatum, ubi expressè probatur hoc*. Secundò per locum à speciali in verbis præcedentibus: nam textus permittit Sacerdoti revelationem in uno casu dumtaxat, id est cum indiget prudentiori consilio; & tunc debet etiam cautè revelare. Tertio hoc probatur ratione: nam Sacerdos ita scit peccatum, sicut peccatorem, tamquam Dei minister: ergo non debet tamquam homo peccatum revelare, quia necit ut homo, sed ut Deus, & contrafaciens gravissimè peccat; unde punitur tamquam hæreticus reversus ad fidem, ut ibi per eum.

24 Sed oppositum censet Paludanus in *4. dist. 21.* & communiter Theologi, ut testatur Navarr. in *cap. Sacerdos*, num. 75. de *penit. dist. 7. tom. 2. Commen. pag. 793.* concludentes, non esse confessionis revelatorem qui diceret, tale, vel tale peccatum mortale audivi in confessione; modò tanta cautela id faceret, ut nullatenus in notitiam peccatoris deveniri posset.

25 Moventur primò per hanc Decretalem, ubi Cardinalis Legatus significavit Papæ peccatum suppositi partus in penitentia sibi confesum, ut habetur in principio litterarum; nec Papa hoc factum damnavit, imò ad Legati consultationem respondit: quod non fecisset, si eidem Legato peccatum sibi in confessione detectum revelare non licuisset. licet Navarr. in *d. c. Sacerdos*, n. 78. putet hunc textum non admodum urgere, quia causa revelandi hic fuit, ut peteret consilium super dubio casu, quod specialiter permittitur in *d. c. Omnis*, ut dictum est supra in *2. notab.*

Moventur secundò, quia causa finalis, cur prohibita sit revelatio peccati in penitentia confisi, est, ne prodatur peccator; & sic fideles a confessione faciementali deterreatur, ut in *d. c. Omnis*, ibi: *Caveat Sacerdos, ne verbos, vel signa, vel alio quovis modo prodatur aliquatenus peccatorem*: sed per revelationem peccati tantum peccator ipse non proditur, nec cognoscitur, dummodò cautè id fiat, sicut hic fecit Cardinalis Legatus, & patet in *e. Si Sacerdos supra de offic. Ordin. & in cap. Significasti, ibi, Nomen adulteri celans, de adulter. Ergo cessat prohibitorum, argum. cap. Etsi Christus, supra de jur. jur. cap. Cum cessante, ac appellat. & h. Adigere, §. Quamvis, ff. de iure patron.*

Ac postremò suffragatur huic sententia, quòd ut Navarr. testatur in *eod. c. Sacerdos*, n. 75. frequenter audiuntur viri graves talia dicentes; & tamen nemo dixerit eos esse confessionis revelatores.

Prop. Fagnan. in *V. Lib. Decretal.*

26 Quid dicendum? Ego arbitror quæstionem hac dilinctione solvendam esse.

Aut quaritur, an peccata ipsa sine expressione personæ cadant sub sigillum confessionis sacramentalis; & puto negativè resolvendum hoc validissimo, in fallor, fundamentò: nam hoc sigillum, sicut & confessio, est de necessitate sacramenti, & de jure divino, ut docet S. Thom. in *4. dist. 21. qu. 3. art. 1. qu. 1. in corp. & in resp. ad 2. Silvest. in ver. Confessio 3. num. 2.* & passim Theologi, & Canonistæ: & consequenter Ecclesia super hoc sigillo dispensare non potest; nam ut ibidem inquit D. Thomas, præceptum de confessione servanda consequitur ipsum sacramentum, & ideo sicut præceptum de confessione sacramentali faciendi est de jure divino, & non potest aliqua dispensatione, vel iustione humana homo ab ea absolvi, ita nullus ad revelationem confessionis potest ab homine cogi, vel licentiar. Ethocinnuit Decretalis, *Si Sacerdos, de offic. Ordin. dnm determinat Ordinarium posse indeterminate tantum & non novitatem arguere, vel punire eum, quem in confessione novit esse criminis reum, quia non scit iudex, vel homo. sed ut Deus.* Ad idem text. in *cap. Dilectus*, & ibi gloss. 1. & DD. supra de *excell. Prælator. S. Thom. loc. cit. in respons. ad primum*, ubi ait: *Illud quod sub confessione sciatur, est quod non scitur, cum Sacerdos nesciat ut homo, sed ut Deus.* Aliam rationem, cur Papa non possit super sigillo confessionis dispensare, assignat Abbas in *d. c. Dilectus*, quia Sacerdos in actu confessionis est Vicarius Dei specialis, Papa verò generalis. Specialis autem quoad istam speciem major est generalis, *c. Studuisti, de offic. deleg. sequitur Silvest. in ver. Confessio 3. n. 2. vers. Tertio quaritur*, & est ex mente gloss. primæ in *eod. c. Dilectus*, ibi: *Et in hoc major erat ipsis Rectoribus, quia Dei legatione fungitur.*

27 Quæ cum ita sint, si peccata ipsa eaderent sub sigillum confessionis, non potuissent Innocentius III. & Concilium generale statuire, sicut statuit in *d. cap. Omnis infra eod.* ut liceret Sacerdoti, si prudentiori consilio indigerit, revelare peccatum sibi confesum; quia præter penitentem, nullus mortalium dispensare potest, ut licet frangere sigillum confessionis sacramentalis, ut ostensum est supra, nedum pro prudentiori consilio exquiritur, sed nec pro alia causa quantumvis gravi; imò nec si ageretur de salute totius mundi, ut formaliter inquit Sor. de *rege. secreto quasi. 7. membr. 2. conclus. 4. vers. attamen*. Quamobrem fateri oportet, aut Papam cum Concilio in *dist. cap. Omnis*, permississe revelationem peccati contra necessitatem sacramenti, & divinam jurisdictionem, quod impium, & erroneum esset asserere, *cap. Sum quidam, 25. quasi. 1.* aut revelationem peccati sine expressione peccatoris ad sigillum confessionis non pertinere. Et sanè si Concilium statuisset, ut pro prudentiori consilio liceret confessori revelare peccatorem, nemo audeat affirmare hoc factum esse validum; idque non alia ratione, nisi quia per hoc violaretur sigillum confessionis, quod est de jure divino, contra quod Ecclesia non dispensat, ut in *cap. Sum quidam*: ergo eodem modo non potuissent Concilium statuire, ut liceret pro prudentiori consilio peccatum revelare, si peccatum ipsum, non secus ac peccator, eaderet sub hoc sigillum: unde hæc differentia evidenter convincit non esse confessionis revelatorem, ejusque sigilli violatorem, qui peccatum revelat ita cautè, ut inde in notitiam peccatoris deveniri non possit. Et in hoc primo casu salvari potest sententia Theologorum.

28 Aut quaritur, an revelatio peccati sine expressione personæ cadat sub prohibitionem positivam Ecclesiæ, de qua in *d. cap. Omnis*. Et in hoc casu magis adhæreo opinioni Abbatis; tum quia hoc probat littera *d. cap. Omnis*, ut supra ponderata num. 23. tum quia id rationabiliter sancitum est propter periculum manifestationis penitentis: nam etsi non semper ex revelatione peccati prodatur penitens, præsertim si cautè hoc fiat, prout hic fecit Cardinalis Legatus, & præcipitur in *d. cap. Omnis, vers. Sed sic*; tamen potest multoties accidere oppositum. Ubi autem veritatis salutis periculum, non est novum, ut Ecclesia generaliter aliquid statuatur, vel prohibeatur, ad cautelam eorum, quæ possunt contingere, ut sunt clara in *cap. Dixit Dominus, 32. qu. 1. in cap. Licet, supra de elect. in c. Ad aures, de tempor. ordinat. & in cap. Romanus, In universitate de sent. excomm. lib. 6. cum concordant. ubi adductis per gloss. in *ver. Etsi potest*, & Hollic. n. 5. in *eod. ver.**

35 Præterea aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod pervenitur ad illud, *leg. Oratio, ff. de sponsal. l. Cum lex, ff. ut p. de iuss. leg. Legem, in fine, Cod. de natur. lib. l. liber.* Quæ regula cognitur de consequentia prohibitionis mediocritum, per quæ pervenitur ad extremum, ut dicunt Dyn. & Joann. Andr. in cap. *Cum quid prohibetur, in princ. de reg. jur. lib. 6.* Sicut prohibito matrimonio, prohibita sunt etiam sponsalia, per quæ pervenitur ad matrimonium, ut in *d. l. Oratio.* Nemo autem negaverit, ex revelatione peccati multoties deveniri in cognitionem ejus, qui confessus est. Haud enim est difficile facta aliena subtiliter indagantibus, conjungendo tempus, locum, speciem peccati, qualitatem personarum, & alia huiusmodi, pervenire in notitiam, aut saltem in suspicionem Penitentis. Et infemmet Navar. in *d. c. Sacerdos, num. 33. de pœnit. dist. 6.* fatetur non paucos apud eum trasse, ac proinde ratio id faciendum esse à viro gravissimo, & rarius a viro gravissimè à vitolevi, & opinionem Abbatis ferè semper servandam esse. Ergo providè sanxit Concilium generale, ut nec peccatum ipsum liceat revelare.

Et per hæc cessat consideratio Navarri, & aliorum Theologorum, videlicet quòd revelatio peccati prohibeatur quidem in *dist. cap. Omnis*, sed in ordine ad contententem, quando scilicet ita peccatum revelatur, ut exinde cognoscatur eis, qui peccavit. Siquidem hæc consideratio terroretur potest: nam cum sæpè ex hac revelatione perveniatur, aut saltem perveniri possit in cognitionem peccatoris: hinc consequitur, ut prohibito uno, & aliud prohibitum censetur per supradicta. Quinimò si accuratè expendatur textus in *dist. c. Omnis*, apparebit prohibitam esse revelationem peccati, etiamsi exinde non sequatur manifestatio contentis; nam ibi permittitur revelatio peccati in casu specialitè dumtaxat, videlicet cum Sacerdos indiger prudentiori consilio; & nunc ita demum si cautè hoc fiat, & sine ulla expressione personæ, ut patet ex littera in *vers. Sed si.* Ergo per locum à speciali extra illum casum prohibita est revelatio peccati, etiamsi fiat cum cautela Navarri, & sine ulla expressione personæ: alioquin si in omnibus casibus liceret indistinctè revelare peccatum cautè, & personam penitentis non expressa: ineptè Concilium permisisset, ut liceret revelare peccatum cautè, & sine expressione personæ in uno casu dumtaxat, id est cum Sacerdos eget prudentiori consilio. Ergo concessum in illo casu, in alijs censetur prohibitum, *c. Ex tuarum, & ibi glos. final. de auctor. & usu pall. glos. ultim. in fin. & DD. in cap. Nonne, de presump.* Et per hæc consideraciones puto salvari posse opinionem Abbatis, non autem per illam, quam ipse ponit in loco, videlicet, quia Sacerdos scit peccatum, sicut peccatorem, tanquam Dei minister: hæc enim ratio congruit tantummodò revelationi sigilli Sacramentalis jure divino prohibite. At revelatio peccati sine expressione personæ non jure divino, sed ecclesiastico tantum interdicitur, ut ex dictis constat. Et ex hoc sedere distinctionis puto conciliari posse dissidentes opiniones, Cæterum quoad penam depositionis ab Ordine Sacerdotali, & perpetuæ detractionis in monasterium, quæ in prædicta Decretali, *Omnis*, imponitur Sacerdoti, qui peccatum in penitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit revelare; nimius esset rigor, ut in eam indistinctè incideret qui libet Sacerdos, qui diceret se peccatum aliquod audivisse in confessione, sicut nullo modo proderet peccatorem. Imò Navar. in *d. c. Sacerdos, n. 80. de pœnit. dist. 6.* opinatur hoc nunquam fieri posse cum fructu, pura si aliquis in sui execu-

sutionem, vel alia conditionem contenderet talia, vel talia peccata, vel tales circumstantias ab aliquibus non fore in confessione aperiri, tunc enim Sacerdos, qui assereret, in id id solum esse, sibi que illa frequenter in penitentialia aperta fuisset, cum fructu loqueretur secundum Navarum. Et quamvis hæc theoretica sibi non probarer, quia Sacerdos pro errore proximi consultando, alijs medijs uti debet, quia in revelatione circumstantiæ sibi detectæ in Sacramento Penitentis, sicut Clemens VIII. in Decreto edito super casum reservatione, dixit diligentissimè cavendum esse a Superioribus regularibus, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem mutantur; tamen Sacerdos, qui Navarri doctrinam servare, utique plebendum non esset gravissima illa pena depositionis, & detractionis ad modum penitentis simoniaci, & hæretici, ut in *cap. Quoniam, de simon. cap. penult. de heret.* & notat in prædicta Decretali, *Omnis*, Joann. Andr. in extremis verbis. Cum præsertim Concilium ibi utatur verbo illo, *presumpserit*, quod includit eos tantum, qui dolo, & temeritate, non autem eos, qui per simplicitatem, & aliqua probabili ratione ducti in legem committunt, ut tenet Cardin. in *Clem. 1. quæ 39. de privileg.* ad quod plura de more cumulat Tiraquell. *de pœnit. conf. 43.* Quare existimo hoc relinquendum esse arbitrio iudicis, & aliqua circumstantiis maturè perpensis d. iudicet, an huiusmodi pena sit exequenda; vel potius temperanda; secundum ea, quæ generaliter adnotavit Henr. Boich. in *cap. In Archiepiscopatu, col. 2. vers. Et in hac cause consideratione de vapor. & fustis Marian. Socin. in cap. Licet à nam. 22. de pœnit.* Præcipua autem ratio habenda esset cause revelationis: præsertim quia Concilium in prædicta Decretali, *Omnis*, in *fr. cod.* quamvis exprimat tantummodò casum, cum Sacerdos prudentiori consilio indigeret; per hoc tamen non videtur excludere alios casus similes: nam exceptio in uno casu non firmat regulam in contrarium in alijs casibus, qui sunt similes exceptis, etiamsi alibi non reperiantur specificè excepti, textus est in *cap. cum dilecta*, ubi hoc notat Abb. *num. 6. de confirmat. util. vel inutil. glos. in lex. fin. in verb. Voluerit, Cod. de revocan. donat. Alexand. conf. 130. In causa, num. 6. vers. Nec obstat si dicatur, lib. 4. ubi ampliat hoc procedere, etiamsi exceptioni adjecta sit dictio taxativa.*

Unde si penitens confiteretur casum Episcopo reservatum, & Sacerdos non haberet facultatem absolvendi ab illo casu, nec Episcopus vellet eam generaliter impertiri, sed in casibus particularibus dumtaxat; urique non esset violator prohibitionis Concilii Sacerdos, qui in illo speciali casu peteret ab Episcopo hanc sibi facultatem fieri. Maximè quia in præcitato decreto Clementis VIII. inter cætera cautum est, ut Confessarius Regularibus in suis domibus per Superiores deputatis reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, in quo eam debere committi ipse in primis Confessarius judicaverit. Quod certè ad præctiam deduci non potest sine manifestatione illius casus in penitentiali detecti. Quòd si urgeas petendam esse licentiam revelandi illum casum a Penitente; replicabimus id ipsum fieri posse, cum Sacerdos indiget prudentiori consilio. Et tamen eoque Concilium non arctavit Confessorem ad petendam huiusmodi licentiam, neque ex hæc Decretali apparet Cardinalem Legatum significasse Papæ de licentia mulieris penitentis casum supposito partus in confessione sibi detectum.

DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali .

C A P U T XII.

OMnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minùs in Pascha Eucharistiæ Sacramentum: nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis publicetur: ne quisquam ignorantie cecitate vel amena excusationis assumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit iusta de causa, sua confiteri peccata, licentiam priùs postulet & obtineat à proprio Sacerdote: cum aliter ipse illum non possit absolvere vel ligare. Sacerdos autem sic discretus, & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum ægrotum. Caveat autem omninò, ne verbo aut signo aut alio quovis modo aliquatenùs prodar peccatorem: sed si prudentiori consilio indignerit, illud absque ulla expressione personæ, cautè requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentia judicio sibi detectum præsumperit revelare, non solum à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agenda perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium deturndum.

S U M M A R I U M .

- 1 **C**onfiteri sacramentaliter semel in anno, ut quis teneatur, quæ requisita sint necessaria.
- 2 **B**aptismus est janua, & fundamentum omnium Sacramentorum.
- 3 **E**cclēsia in neminem judicium exercet, qui non priùs in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus.
- 4 **P**œnitentia ante adventum Christi non erat Sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam ante Baptismum.
- 5 **I**nfans, furiosos, vel mente captus non habens dilucida intervalla, non ligatur hoc edito.
- 6 **P**eccatum originale per Baptismum deleetur in infantibus indistinctè, in adultis per contritionem cordis.
- 7 **P**œnitentiæ Sacramentum dicitur secunda post naufragium perditæ gratiæ tabula.
- 8 **P**eccatum an oportet esse mortale ad hoc, ut Pœnitentiæ Sacramentum sit ad salutem necessarium, & nu. seqq.
- 9 **P**eccata venialia tantùm habens, non tenetur confiteri jure divino ad obtinendam justificationis gratiam.
- 10 **I**ustificatio quid sit.
- 11 **P**eccata venialia à gratia Dei non excludunt.
- 12 **E**quumvis utiliter in confessione dicantur, tamen contra culpam taceri, & multis aliis remediis expiari possunt.
- 13 **F**allit in duobus casibus.
- 14 **P**eccata venialia tantùm habens, an teneatur jure positivo semel in anno confiteri, aut satisfaciat præcepto Ecclesiæ, & n. seqq.
- 15 **C**hristianus, qui saltem semel in anno constitetur, est suspectus de heresi.
- 16 **C**onfiteri semel in anno ex præcepto Ecclesiæ non tenentur illi, quibus ex gratia collatum est, ut sint immunis à peccato veniali.
- 17 **P**eccata venialia non tenetur quis confiteri semel in anno specialiter, & enumeraliter, sed in generali.
- 18 **H**ermaphroditus an teneatur confiteri semel in anno.
- 19 **H**ermaphroditus, qui in sexu fœmineo incalcescit, non recipit Ordinis characterem, nec potest cum fœmina matrimonium contrahere.

Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

- 20 **P**apa an adstringatur edito de confitendo semel in anno, & communicando in Paschate, & n. seqq. usque ad 26.
- 21 **P**apa potest ligari à Sacerdote, cui se sub jicit in confessione.
- 22 **C**onfessio sacramentalis ubi, & quando, & à quo instituta.
- 23 **C**onfessio peccatorum omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessaria existit.
- 24 **P**apa jure divino usque ad animam, & sanguinem servare debet.
- 25 **P**apa non adstringitur Constitutionibus Prædecessorum etiam in generali Concilio editis, vi compulsiva, sed vi directiva rationis.
- 26 **C**onfessio debet esse integra.
- 27 **P**eccata propria dumtaxat sunt in confessione aperienda, non autem aliena.
- 28 **C**ircumstantia, quæ exprimi non potest sine manifestatione peccati alterius, an necessario sit confitenda.
- 29 **I**us divinum positivum in concursu cedit juri divino naturali.
- 30 **P**œnitens debet tacere peccatum, quod in confessione detectum sibi, vel confessoris probabile damnum anime, vel corporis, vel fame inferret.
- 31 **C**lausula una secundum diversos respectus diversimodè accipitur.
- 32 **P**ueri tenentur semel in anno confiteri, cum sunt dolli capaces, quod ut plurimum contingit circa septennium.
- 33 **E**ucharistia in qua ætate sit pueris exhibenda.
- 34 **A**nnorum discretionis tres gradus constituntur. Eucharistia amentibus, & phreneticis exhiberi possit ibid. vers. An autem non habentibus.
- 35 **P**œnitens debet confiteri solus.
- 36 **M**utus, vel ita æger, ut loqui non possit sine periculo, aut exiltens alterius lingua, quam Confessor, per scripturam, vel per alium confiteri possunt.
- 37 **D**eclaratur.
- 38 **C**onfessario absenti non licet confiteri per Epistolam, vel internumcium; & contrariam propositionem, ut temerariam, & scandalosam, damnavit Clemens VIII.
- 39 **C**onfessor non potest valide absentem absolvere, etiam si priùs præsens illius confessionem audiverit.
- 40 **E**ucharistia semel tantùm in anno, id est in Paschate, firmenda est ex necessitate præcepti.
- 41 **C**ommunicandi in hebdomoda sancta, vel infra

- oſtavam Paſcha ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ, ex declaratione Eugenii IV.
- 42 Regulares poſſunt miniſtrare Euchariftiam intra Dominicam Palmarum, & Dominicam in Aſubis; ſed ita communicantes non ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ.
- 43 Communicare non licet in iſta die Reſurrectionis de manu Regularium etiam devotionis cauſa.
- 44 Euchariftiam ad minus in Paſchate non ſumere eſt ſignum hæreſis, & male credentia.
- 45 Epifcopus non poteſt certa temporæ præſcribere, quibus viris conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus liceat Euchariftiam ſumere.
- 46 Paſcale tempus ad Euchariftiam ſuſcipiendam poteſt à proprio Sacerdote ex cauſa prorogari.
Epifcopus poteſt procedere ad excommunicationem in eos, qui neſcunt adimplere præceptum huius cap. ac elemoſynas pro loco applicandas injungere; ſed non impedire, ut ſibi abſolutionem referret, ibid.
- 47 Communicantes quolibet anni die in Inſulis Philippinis ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ.
- 48 Circumſtantia notabiliter aggravantes, an ſint in conſeſſione aperiende.
- 49 Circumſtantia, que mutant ſpeciem peccati, ſunt neceſſario exprimenda in conſeſſione.
- 50 Et que ſint ejuſmodi circumſtantia.
- 51 Conſeſſori an liceat revelare peccatum ſine revelatione peccatoris.
- 52 Conſiteri quis debet proprio Sacerdote, non alieno, niſi de proprio licentia petita, & obtenta.
- 53 Conſeſſio Sacramentalis eſt actus judicialis.
- 54 Ligari nemo poteſt, vel abſolvi à non ſuo iudice.
- 55 Sacerdos proprius quis dicatur, & n. ſeq.
- 56 Cura qua ſit.
- 57 Conſeſſi Sacerdotibus Regularibus ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ, nec tenentur iterum conſiteri parochiali Presbytero, & n. 73.
- 58 Regulares non poſſunt audire conſeſſiones ſecularium etiam tempore Paſchatis.
- 59 Conſeſſores ſecularium etiam Sacerdotum ex Concilio Tridentino nullus Presbyter audire poteſt, niſi aut obſcure beneficiū, aut Epifcopi approbationem obtineat.
- 60 Parochi licentia hodie non ſufficit, ut quis conſiteri poſſit alieno Sacerdote non Parocho, aut non approbato.
- 61 Regulares ſine licentia Epifcopi hodie nequeunt audire conſeſſiones ſecularium, etiam ſi Epifcopi ſine iuxta cauſa licentiam denegavit.
- 62 Poſſunt tamen ſine Epifcopi approbatione audire conſeſſiones ſuorum ſubditorum Regularium.
- 63 Item ſecularium, qui ſunt de familia, & continui comenſales, non autem deſervientium in eorum monaſterio.
- 64 Tertius viris, & mulieribus non poſſunt Regulares miniſtrare Sacramenta Pœnitentiæ, vel Euchariftiæ in Paſchate, Viatici, vel Extremæ Unctionis, & n. ſeqq.
- 65 Tertiaris S. Dominici eodem jure cenſentur cum Tertiaris S. Franciſci.
- 66 Tertiariorum non eſt aliqua Religio, ſed modus vivendi à Sede Apoſtolica approbatus.
- 67 Tertiaris ſuſcipere debent Sacramenta à Parocho, de cujus parochia exiſtunt.
- 68 Regulares miniſtrantes Laicis, aut Clericis Extremam Unctionem, Euchariftiam, vel Matrimonium ſine Parochi licentia, ſunt excommunicati.
- 69 Monachi ad conſeſſiones ſecularium à ſuis Abbatibus approbati in locis ubi dicti Abbates utramque juridiſtinctionem exercent, an poſſint audire conſeſſiones conſluentium ex aliena diœceſi, & n. ſeqq. uſque ad n. 78.
- 70 Sacerdos ſecularis etiam in diœceſi ubi eſt approbatus non poteſt audire conſeſſionem conſluentium ſibi diœceſibus alienis.
- 71 Conſuetudo etiam immemorabilis eligendi ſibi Conſeſſorem ſine ſui Superioris licentia non valet.
- 72 Monachi poſſunt audire conſeſſiones conſluentium ad diœceſim, in qua ſunt ab Epifcopo approbati.
- 73 Papa poteſt concedere privilegium audiendi conſeſſiones alterius Diœceſis etiam Epifcopo invito, & contraria opinio damnatur, ut periculosa in fide.
- 75 Privilegium ſibi eligendi Conſeſſorem in aliena diœceſi, in qua eſt approbatus ab Ordinario, non eſt ſublatum à Concilio Tridentino.
- 76 Conſeſſores in locis exemptis approbandi ſunt ab Epifcopo diœceſano.
- 77 Regulares in locis ſibi ſubjectis utramque juridiſtinctionem exercentis, ſicut non ſub ſunt Epifcopo in concernentibus curam animarum, ita nec ſub ſunt eidem quoad examen pro conſeſſionibus audientis.
- 78 Regulares ab Epifcopo approbati cum facultate abſolvendi à caſibus illi reſervatis, an poſſint abſolvere conſuentes ex aliena diœceſi à reſervatis in diœceſi Pœnitentium dumtaxat, & n. ſeq. uſque in ſinem.
- 79 Regulares in diœceſi, in qua ſunt approbati, poſſunt audire conſeſſiones Pœnitentium etiam alterius diœceſis.
- 80 Excommunicatus à ſuo Epifcopo, non poteſt abſolvi ab alieno.
- 81 Juridiſtictio ſive voluntaria, ſive contentioſa, non poteſt exerceri in non ſubditum.
- 82 Epifcopus etiam quoad ſuos ſubditos non poteſt limitare juridiſtinctionem Sacerdotis ſibi non ſubditi.
- 83 Caſum reſervatio an afficiat Sacerdotes, vel Pœnitentes.
- 84 Caſus reſervare quis ſit.
- 85 Epifcopus non poteſt concedere ſuo ſubdito, ut abſolvatur in aliena diœceſi à Sacerdote juridiſtinctionem non habente.
- 86 Reſervatio actus eſt localis.
- 87 Decretum Clementis VIII. quoad caſuum reſervationem ſubjecti Regularis Epifcopo, in cujus diœceſi morantur, non autem alieno.
- 88 Conſeſſorem oportet ſcire à quibus caſibus non poſſit abſolvere.
- 89 Ordinarii debent paucos, & neceſſarios caſus ſibi reſervare.
- 90 Reſervatio cauſa eſt etiam Sacerdotis imperitia.
- 91 Reſervatio unius Epifcopi non afficit alium.
- 92 Epifcopus, vel Delegatus ab eo poteſt abſolvere pœnitentem non obſtante prohibitione Prælati, vel inferioris, vel æqualis.
- 93 Scholares peregrini, & vagabundi abſolvi poſſunt à quolibet Sacerdote approbato à caſibus eorum Epifcopo reſervatis.
- 94 Item fortiuntur forum pœnitentiale, ubi moram trahunt.
- 95 Conſuetudo abſolvendi conſuentes à caſibus in aliena diœceſi reſervatis quoad Sacerdotes ſeculares an valet.
- 96 Reſervatio caſuum eſt ſtrictè accipienda.
- 97 Pœnitentes, qui in diœceſi aliena impetrant abſolutionem à reſervatis in propria diœceſi, an cenſentur hoc facere in fraudem reſervationis.
- 98 Ordinarius poteſt Clericum prima conſura ab Epifcopo beneficiū etiam tenuiſſimū.
- 99 Niſi beneficium illud ſibi in fraudem conſerri curaverit.
- 100 Clericus ordinatus poſt commiſſam delictum, & cauſam præſentem in foro laicali, non gaudet ſor. privilegi.

Omnis. Famofum eſt, & clavis in materia Sacramenti Pœnitentiæ. Et quia multa habet dicta, communitur non tumatur; ſed pro aliquali ipſius intellectu ſic ſummari poteſt ſecundum Abb. & Marian. Soccin.

Quilibet dolus capax tenetur ſaltem ſemel in anno conſiteri proprio Sacerdote. vel alteri de ipſius licentia, & Euchariftiæ Sacramentum ad minus in Paſcha recipere. Et Sacerdos & velans conſeſſionem, dependens eſt, & in monaſterio ad agendum perpetuam pœnitentiam detinendus. Dividitur in tres partes principales. Primò ſtatui de conſeſſione ſemel in anno facienda, & Euchariftia recipienda, niſi ex cauſa, & de pœna contuſaſcientium, & de publicatione ſtatui.

statuti. Secundò, de confessione facienda ex causa alieno Sacerdoti. Tertio, inquit confessorem in tribus, videlicet in circumstantiis inquirendis, in variis pœnitentiis imponendis, & in peccatis occultandis, & in ultimo penam adjicit. Secunda ibi, *Si quis*. Tertia ibi, *Si Sacerdos*.

Nota primò ex principio litteræ tria requisita ad hoc, ut quis teneatur sacramentaliter confiteri. Primò, enim exigitur, ut sit fidelis, idest baptizatus, alioquin non est capax Sacramenti Pœnitentiæ, cum Baptismus sit janua, & fundamentum omnium Sacramentorum, *cap. Præter, §. Verum, 32. dist. c. fin. de Presb. non bapt.* & Ecclesia in neminem judicium exercet, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus, ut legitur in decreto Concilii Tridentini *sess. 14. de Sacram. Pœnitentiæ. cap. 2. Quid enim mihi*, inquit Apostol. *1. Corinth. 5. in fine, de iis qui foris sunt iudicare* *1. cap. Multi, 2. q. 1. Gaudemus de divort.* Unde nec adventum Christi Pœnitentiæ erat Sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam ante Baptismum, ut habetur *ead. sess. 14. cap. 1.* Deinde exigitur, ut ad annos discretiōnis pervenerit, idest, ut sit dolus capax, & sciat discernere inter bonum, & malum, secundum glossam h. h. Hosti, *in princ.* & alios communiter, Silvest. *in verb. Confessio, 2. num. 4. quest. 5.* Unde in ista hac Constitutione non ligatur, *c. Eos, de consecrat. dist. 4. l. 1. C. de fals. mon.* secundum Hostien. & omnes; & idem in furto, & mentecapto non habentē dilucida intervalla, ut per Marianum Socin. *n. 23. c. 24.* Tertio, exigitur, ut aliquod peccatum actuale commiserit: nam originale delctur per Baptismum, in infantibus indistinctè, *cap. Miores, de Baptism.* in aliis verò per contritionem. Neque enim ad suscipiendum Baptismum in adultis confessio est necessaria, sed sufficit sola cordis contritio, *cap. Tres sunt de pœnit. dist. 1. c. Omnis qui, de consecrat. dist. 4.* secundum Hostien. *in summa tit. de Baptism. §. Quis sit effectus*, Abb. Anriq. hic *num. 2.* Joann. Andr. *num. 4.* Henric. *col. 2. vers. An quis de tertio*, & Matian. Socin. *num. 17.* & hodiè patet ex decreto Concilii Tridentini *sess. 14. de Sacram. Pœnit. cap. 1.* & ex dictis supra *num. 2.* Requiritur ergo peccatum actuale: nam lapsus tantum post Baptismum Sacramentum Pœnitentiæ est ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus, ut in *dist. cap. 2. sess. 14.* Hic enim justificatiois modus est lapsus reparatio, quam secundam post naufragium perdidit gratiæ tabulam Sancti Patres aptè nuncupant, *cap. Secunda post naufragium, de pœnit. dist. 1. Concil. Trident. sess. 6. de justificat. cap. 14.* Et quidem oportet, ut peccatum sit mortale, in confessio sacramentali sit ad salutem necessaria: nam venialia peccata aliis remediis deleri possunt, ut hic in glossa. cum qua transeunt alii.

Sed tu adverte, quia aut queritur, an habens peccata venialia dumtaxat teneatur illa jure divino confiteri ad obtinendam justificationis gratiam: & manifestum est non teneri, quia justificatio est translatio à statu peccati ad statum gratiæ, ut in præalleg. decreto de justificatione, *sess. 6. c. 4.* & probat S. Thom. *1. 2. quest. 113. art. 6.* At per venialia peccata à gratia Dei non excludimur, *cap. Quotidianis, de pœnit. dist. 3.* In hac enim mortali vita quantumvis sancti, & iusti, in levia saltem, & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoque cadunt, ut habetur *ead. sess. 6. cap. 11. Dominus autem non venit vocare iustos, sed peccatores*, Joann. *1. cap. Libenter, de pœnit. dist. 1. Nec est opus valentibus medico, sed malè habentibus*, Matth. *9. Lucæ 5. cap. Ecclesia Christi, eadem dist. Unde August. Ideo, inquit, docti pœnitentiam, quia nescio; si te non esse peccatorem scirem, nihil tibi prodessem*, *cap. Si quis autem, de pœnitenti. dist. 7.* refert Collectar. *hic num. 13.* Quare peccata venialia quamquam rectè, & utiliter citra omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod pium usus demonstrat; taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt: quæ sunt formalia verba Concilii Tridentini *sess. 14. de Sacram. Pœnit. c. 5.* Atque ita non tenemur jure divino illa confiteri, ut justificemur, quia non obligamur de iis penitere, aut conteri, per quæ naufragati non possumus, idest damnari, secundum D. Th. Scotum, Palud. & alios communiter, teste Silvestri. *in verb. Confessio, n. 14.* nisi fortè dubitetur, an aliquod veniale sit mortale, arg. *cap. Si quis autem de pœnit. dist. 7.* aut tanto affectu quis esset in illa, ut timeret fore, ut per illa ad aliquod mortale induceretur, nisi fraxum confessionis adhiberet, secundum D. Bonavent. *in 4. dist. 16. in fine*, Silvest. *Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

ubi supra *vers. Tenetur tamen*, & Navarr. *in man. capit. 21. num. 39.* Aut queritur, an habens peccata venialia tantum adstringatur præcepto positivo Concilii Generalis de confitendo semel in anno, & arbitror adstringi; quoniam est per culpam mortalem justificationis gratiam non amiserit, tamen nihil proponitur, cur non teneatur præcepto Ecclesiæ obedire, cum possit, & peccata venialia sint materia sufficiens ad obtinendam absolutionem sacramentalem, ut in *dist. cap. 5.* alias esset in potestate conjugue declinare Ecclesiæ præceptum, asserendo se non habere peccatum mortale; & ita aperitur via figmentis, & hoc edictum redderet elusorium, quod esse non debet, ut dicunt hic Hostien. *num. 22. vers. Alioquin daretur via figmentis*, & Jo. Andr. *num. 12.* Cum præferim quilibet Christianus, qui saltem semel in anno non confiteretur, reddat se suspectum de hæresi, ut iam Hostien. inquit *num. 1.* & Jo. Andr. *n. 3.* & Card. *in 1. notab.* Non melaret Innocentium *num. 4. in ver. Semel*, consulere his, qui pœnitentiam egerunt, & iterum non peccaverunt mortaliter, ut quamvis non sint in peccato, nihilominus semel in anno constentur; quia, inquit, non debent se nimis assurecere, ut *cap. Ad ejus, 5. dist. vel hic textus secundum cum loquitur de illis, qui peccant, qui ad minus semel in anno confiteri debent. Atque ista Innocentius videtur sentire non esse in præcepto, sed in consilio, ut qui mortaliter non peccaverunt, semel in anno confiteantur: & cum eo transit Jo. Andr. *num. 6.* & fuit opinio Scoti *in 4. dist. 17.* ubi tenet habentem solum peccata venialia, nec vigore hujus Decretalis teneri illam confiteri: imò secundum Petr. de Palude apud Silvestr. *in ver. Confessio, n. 14.* Papa non potest talem obligare ad confitendum. Sed nihilominus adhæreo supradictæ distinctiōni, quam postea reperi consentire cum doctrina D. Thom. *in 4. dist. 17. q. 3. art. 1. qu. 3.* ait enim: *Ad confessionem dupliciter obligamur; uno modo ex jure divino, ex hoc ipso quod est medicina: & secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem, sed illi tantum, qui mortale peccatum incurrun post Baptismum. Alio modo ex præcepto juris positivi: & sic tenentur omnes ex ista institutione Ecclesiæ edita in Concilio generali sub Innocentio III. tum ut quilibet se peccatorem recognosceret, quia omnes peccaverunt, & egent gratia Dei, tum ut cum majori reverentia ad Eucharistiam accedant, tum ut Ecclesiarum Rectores suis subditis innoscescant, ne lupus inter gregem latereat.* Hæc ille.*

Neque obstat, quòd oppositum videatur sentire in *4. dist. 16. quest. 2. art. 2. qu. 3. ad 3.* ubi ait: *Alii verò dicunt, quòd sufficit, quòd se representet Sacerdoti, & se immunem à peccato mortali ostendat, ut ad communionem admitti possit;* Præceptum enim Ecclesiæ est ad obligandum illos, qui habent aliqua, quæ confiteri debeant; cadit enim sub præceptum magis taxatio temporis, quam ipse confessionis actus: unde si alicui per gratiam collatum esset, ut à peccato veniali immunis esset, sicut Beate Virgini est collatum, non teneretur ad illud præceptum: & in præalleg. *quest. 3. ad 3.* dicens: *Vel potest dici secundam quosdam, quòd ex Decretali prædicta non obligantur nisi illi, qui habent peccata mortalia, quòd patet ex hoc quòd dicit, quòd debet omnia peccata confiteri: quòd de venialibus intelligi non potest, quia nullus omnia confiteri potest. Et secundum hoc etiam ille, qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium, sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ implendum, ut se Sacerdoti representet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur, & idem innuit eadem *dist. 17. qu. 3. art. 3. qu. 3. ad 4.**

Id, inquam, non obstat, quia in omnibus his locis S. Doctor loquitur ex aliorum sententia, ut ostendunt verba illa, *Alii dicunt*, secundum quosdam, *Vel quidam dicunt*; sed in primo loco loquitur ex sententia propria, & cum sequitur, licet locum non alegeat, Collectar. *hic num. 3. c. 6.* vel certè secundum Silvestr. *in ver. Confessio primo, n. 14.* hujusmodi opiniones in veritate non sunt contrariæ, sed veræ; nam opinio Scoti, & Paludani intendit, ut non teneamur confiteri venialia, scilicet omnia, & specialiter, & numeraliter; hoc enim esset impossibile. Alia verò opinio intendit, ut ratione hujus edicti teneamur illa confiteri in generali dicendo: Nos quidem immunes sumus à peccato mortali secundum conscientiam nostram; in multis tamen aliis deliquimus, & petimus absolutionem; & ita salvatur littera hujus Decretalis *in ver. Omnia*, idest, in generali: & hæc

secundum Silvest. est mens S. Thomæ, licet videatur solim recitare aliorum sententias.

Secundo, nota dictionem universalem, *Omnis*, que ostendit ab hoc præcepto neminem prorsus excusari, dummodò habeat tria requisita, de quibus in præced. notab. argum. cap. Si Romanorum, 19. dist. & l. 3. ff. de off. Præs. sive sic masculus, sive femina, sive in dignitate constitutus, sive privatus, religiosus, clericus, vel laicus, Prælati vel subditi, pauper vel dives, nobilis vel ignobilis, senex vel juvenis, ut per Henr. Boich. post princip. Marian. Soccin. n. 17.

18 Querunt Doctores, quid in hermaphrodito, Joan. Andr. num. 1. in ver. Sexus, Buti. num. 19. Cardin. & Ancharan. in 1. notab. & Soccin. num. 17. constituit teneri, cum in eo viget eadem ratio. Adde verba illa, *Utriusque sexus*, magis propriè verificari in hermaphrodito, quia in aliis intelliguntur distributivè, id est sive masculi, sive feminae; at in hermaphrodito verificantur copulativè, cum habeat utrumque sexum. Nec ad rem pertinet, in quo sensu magis incalecat, juxta leg. *Quæritur, ff. de lib. homin.* quia hæc consideratio habetur in Sacramento Ordinis, & Matrimonii dumtaxat: nam si incaleceret in sexu femineo, characterem non reciperet, nec posset cum femina Matrimonium contrahere, ut per Silvest. in ver. *Hermaphroditus*; non autem in aliis Sacramentis, in quibus non admittitur distinctio sexus.

19 Deinde querunt Doctores, an Papa adstringatur huic præcepto de confitendo semel in anno, & communicandi in Paschate. Glossa videtur tenere partem affirmativam in cap. Sane, in ver. *Terminandum, de offic. deleg.* dum asserit Papam ligari posse à Sacerdote, cui se subicit in confessione; Jo. Andr. hic, & latius in cap. *Significasti, supra de foro compet.* dicit mentem hujus Constitutionis ligare etiam Papam, cum & ipse peccare possit, cap. Si Papa, 40. dist. & Cardin. in 1. notab. simpliciter dicit hanc litteram in ver. *Omnis*, comprehendere etiam Papam; sed Abb. hic num. 19. & Marian. Soccin. num. 17. & seq. putant decisionem hujus questionis pendere ab alia, videlicet, an confessio sacramentalis sit de jure divino, necne: in quo recitant opiniones, de quibus per gloss. in *summa de penit. dist. 5.* Nam quidam tenent confessionem in Paradoxi fuisse institutam, quando Deus compulsi Adam ad confitendum peccatum. Alii in lege veteri, quando Josue præcepit Achor, ut crimen suum confiteretur. Alii fuisse institutam in novo testamento auctoritate Jacobi Apostoli, dum dixit: *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Demum glossa illa concludit fuisse institutam ex generali Constitutione Ecclesiæ; & sic de jure positivo; & propterea Grecos qui non confitentur Sacerdoti, sed Deo in secreto, non peccare. Et secundum hanc opinionem, que magis placet Abbati, & Marian. Soccin. Papa non ligaretur hac Constitutione.

20 Verùm hodiè omnes hujusmodi opiniones sapiunt hærelim, quæ a Tridentina Synodo *sess. 7. de Sacram. Can. 1.* diffinitum est: *Si quis dixerit Sacramenta nova legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta, &c. anathema sit.* Et in specie de Sacramento Penitentia *sess. 14. can. 1.* *Si quis dixerit in Catholica Ecclesia Penitentiam non esse verè, & propriè Sacramento pro hæcibus, quoties post Baptismum in peccata labantur ipsis Deo reconcilians à Christo Domino nostro institutum, anathema sit.* A Jacobo autem Apostolo sacramentalis confessio non fuit instituta, sed promulgata, ut docet S. Thom. in 4. dist. 17. *quest. 3. art. 1. quest. 5. ad 2.* Erronea etiam est alia opinio, cujus meminit gloss. præallegata, & Marian. Soccin. dist. num. 18. videlicet confessionem fuisse institutam, quando Christus sanavit leprosus, & postea dixit, *He. & ostendite vos Sacerdotibus.* Imò enim Dominus Sacramentum Penitentia tunc præcipue instituit, cum à morte excitatus infulavit in Discipulos suos, dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retentur a sum;* ut similiter est diffinitum in d. c. *sess. 14. & can. 3.* In missione autem leprosum ad Sacerdotes tantummodò figuratum, ut per D. Th.

21 *loc. cit.* Itaque quoad questionem propositam arbitror sic distinguendum: Aut queritur, an Papa post Baptismum lapsus teneatur jure divino peccata sua confiteri in Sacramento Penitentia: Aut queritur, an teneatur confiteri semel in anno. Primo casu dicendum est indubiè teneri,

quia peccatorum confessio omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessaria existit, ut legitur in eadem *sess. 14. de Sacram. Penit. cap. 5.* Cui quidem jure divino etiam Romanus Pontifex subiectus est; imò illud videtur ad animam, & sanguinem servare debet, cap. *Sunt quidam, 25. quest. 1.*

22 In secundo autem casu concludendum est Papam vi compulsivam non ligari hoc præcepto de confitendo semel in anno, & com. nunciando in Paschate, quia hæc formalitas, & præscriptio temporis est ex constitutione Ecclesiæ, & de jure positivo Concilii generalis, ut hic patet, juncto cap. *Et si non frequenter, de consecr. ayt. 2.* & apertius ex Tridentina Synodo *sess. 14. de Sacram. Penitent. cap. 5.* ubi declarans hanc ipsam Decretalem *Neque enim*, inquit, per *Lateranense Concilium Ecclesiæ statuit, ut Christiani hæc confessionem, quod jure divino necessarium, & institutam esse intellexerat. sed ut præceptum confessionis, saltem semel in anno, ab omnibus & singulis, cum ad anno discretionis pervenissent, impleretur.* Juri autem positivo ecclesiastico Romanus Pontifex non subicitur, c. *Proposuit, de concess. præben.* & et textus formalis in c. *Innovatus, vers. Quamvis illum Canon. Lateranensis Concilii, de elect. tenetur tamen illud servare ex vi directiva.* & de ceteramine rationis, 6. *His ita 25. quest. 1.* & scripti plenè post D. Thomam, & alios in cap. 1. *supra de constitur.* & hoc intendit Joann. Andr. hic nu. 1. dum dicit: *Illud, omnis*, de mente Papam includit; quia scilicet subest in eo ratio, quæ subest in aliis, cum sit homo, ut inquit Collectar. n. 16. Et quia licet non habeat superiorem in quantum Papa, habet tamen in quantum peccator. Quæ sunt verba Silvestri in ver. *Confessio, 2. n. 5.*

23 Tertiò nota ibi, *Omnis*, Confessionem sacramentalem oportere esse integram: concordat decretum Concilii Tridentini *sess. 14. de Sacram. Penit. c. 5. & can. 7.* de hoc notatur in c. *Quod quidam, supra eod.*

24 Quarta nota ibi, *Sua*, peccata propria dumtaxat esse aperienda in confessione sacramentali, non autem aliena. Dicitur enim in Psalmo 31. *Confitebor ad verbum me iniquitatem meam Domino*, ubi glossa exponit, id est peccata mea, non aliena, ut hic per Henric. Boich. col. 4. circa med. vers. *Si potest*: unde non debet penitens eum, cum quo peccavit, aliquo modo revelare, vel detegere, ut faciunt mulieres impudicæ, quæ manifestant participes, secundum Abbatem hic n. 2. & Marian. Soccin. nu. 5. in tertio notab.

25 Quod tamen limitant Host. n. 5. in ver. *Sua*, Joann. Andr. num. 4. in eod. ver. Collectar. nu. 3. in fine ver. *Fallit tamen*, Henric. Boich. col. 4. post med. vers. *Aut non immineat*, & Anchar. n. 3. in 3. notab. ut non procedat si proprium peccatum non possit benè detegi absque manifestatione complicis, ut si quis cognoverit matrem, filiam, vel sororem: nam hujusmodi circumstantiæ sunt necessariæ in confessione aperiente, ut de penitentia dist. 5. in princip. & hæc est communis Theologorum sententia in 4. dist. 16. ut testatur Navar. in *Manual. c. 7. n. 3.*

26 Sed contrariam opinionem asserit esse veriorē Navar. ibidem, & latius in c. *Sacerdos nu. 95. & 96. de Penit. dist. 6.* Præcipuum hujus sententia fundamentum est, quia lex de non infamando proximum divina naturalis est: lex autem, quæ jubet confessionem integritatem, est divina positiva. Ergo penitens debet potius circumstantiam tacere, quod ad integritatem confessionis pertinet, quam tamè proximi detrahere, quando alterum de duobus fieri oportet; quia jus divinum in positum in concursu cedit juri divino naturali, ut notatur in §. fin. 6. dist.

27 Alterum fundamentum est, quia secundum communem opinionem, de qua itidem Navar. testatur in d. cap. 7. n. 3. vers. *Deinde quia*, penitens debet tacere peccatum, quod in confessione detegit non sibi, vel confessori probabile damnum anime, vel corporis, vel fame inferret: veluti si penitens confessoris fratrem occidisset, & si confiteretur in genere he homicidium perpetrasset, illud Sacerdos existimaret fratrem suum ab illo interdictum fuisse; aut si cognatam suam, quæ filia esset confessoris, carnaliter cognovisset, & si circumstantiam cognationis exprimeret, confessor suam esse filiam suspicaretur. His enim casibus penitens curare debet, ut sibi tribuatur facultas confitendi alteri; sed si eam impletare non possit, reliqua omnia peccata debet in confessione aperire, & unum illud reticere

cere cum proposito illud confitendi, cum impedimentum cessaverit, secundum D. Thom. in 4. dist. 17. quest. 3. art. 4. & Altiſiodoren. probatum à Majore d. dist. 17. qu. 15. Idem sententiam Hostien. hic nu. 22. in ver. *Obſineat*, Jo. Andr. n. 32. & plerique alii.

Cave tamen, quia Navarr. citat pro sua opinione Innocent. & Hostien. hic, sed ego nunquam reperi Innocentium hoc tenere in hac Decretali, & Hostien. tenet manifestè oppositum d. n. 5. imò fuit auctor contrariæ sententiæ, prout illi eam tribuit Joan. Andr. Collectar. & alii præallegati: unde contra Navarrum est communis sententia non tantum Theologorum, sed etiam Canonistarum. Ejus tamen fundamenta valde urgent.

31 Quintò nota, unam, & eandem clausulam secundum diversos respectus diversimodè esse accipiendam: simile in c. *Cum capella*, & ibi glos. 1. de *privil.* & notat glos. in cap. *Capitulum Sanctæ Crucis*, in ver. *Relaxetis*, supra, de *rescrip.* & Marian. Soccin. in cap. 2. in 4. notab. de *foro compet.* Nam verba illa, *Postquam ad omnes discretionis pervenerit*, respectu Sacramenti Pœnitentiæ intelliguntur de doli capace, ut dictum est supra in 1. notab. quod ut plurimum contingit circa septennium, in qua ætate multa peccata perpetrantur, ut in cap. 1. & 2. de *delict. pueror.* secundum Abb. hic num. 9. Silvest. in verb. *Confessio*, 2. num. 4. quest. 5. & fufius explicat Navarr. in *Man. cap. 21. num. 33.*

33 Respectu verò Eucharistiæ ea verba intelligit Abb. de pubere; observatur enim, ut Eucharistia non exhibetur pueris ante pubertatem, quæ observantia non est mala propter reverentiam tanti Sacramenti, ut hic per eum n. 9. vers. *Et adverte*. Sed Navarr. ubi supra post Majorem in 4. dist. 17. q. 2. asserit, decentem consuetudinem esse, ut pueri uno, aut altero anno prius incipient confiteri, quam communicent, quò majori cum reverentia id faciant. Atque ita ex mente ipsorum Eucharistia pueris exhibetur circa nonam ætatis annu. S. Thom. in 3. part. q. 8. art. 9. ad 3. simpliciter docet hoc Sacramentum posse pueris conferri, quando jam incipiunt aliquid usum rationis habere, ut possint de votione concipere h. jus Sacramenti. Sed ibi Cajet. primò advertit circa communionem puerorum, & puellarum, cum ad annos discretionis pervenerint, juxta cap. *Omnis unusquisque*, iudicium de initio discretionis debere a parentibus, & confessore fieri: A parentibus quidem quoniam continua conversatione experitur, an filius, seu filia sciat discernere panem spirituale à materiali; & tunc præparare se ad Sacramentum: A Confessore verò, quoniam in ipsa confessione potest advertere, quantum discretionis ante perfectionem ætatem, puta cum sunt decem, vel undecim annorum, si in eis signa discretionis, & devotionis appareant; & in hoc standum esse arbitrio boni viri.

34 Itaque anni discretionis, de quibus hic loquitur Concilium, recipiunt latitudinem, & extensionem à subjecta materia, sicut ad contrahendum matrimonium, & professionem emitendam, de jure communi intelliguntur post pubertatem. c. *supra de spons. impub.* & cap. 1. de *regul. lib. 6.* Et quoad bonorum administrationem, post annum ætatis vigesimum quintum, ut ff. de *minor. per totum*, secundum Hostien. hic nu. 2. Jo. Andr. n. 3. & Abb. nu. 9. qui constituunt tres gradus annorum discretionis.

An autem non habentibus totaliter usum rationis, Eucharistia exhiberi possit, distinguit secundum D. Thom. in 3. part. q. 80. art. 9. Aut nunquam habuerunt usum rationis, sed sic à natiuitate permanferunt: & talibus non est hoc Sacramentum exhibendum, quia in eis nullo modo præcessit hujus Sacramenti devotio. Aut non semper cauerunt usum rationis; & tunc, si spiritus dum erant mentis compotes, apparuit in eis devotio hujus Sacramenti, debet eis in articulo mortis exhiberi, nisi fortitè timeatur periculum vomitus, vel expuritionis. Sequitur Silvest. in verb. *Confessor*, 3. num. 16. & fufius in verb. *Eucharistia*, 3. Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

nu. 7. vers. *Nonam*, & probatur in cap. *Is qui*, 26. quest. 6. quod est Concilii Carthaginensis cap. 76. ubi sic legitur, *Is, qui infirmatus penitentiam petiit, sic casu, dum Sacerdos ad eum introitus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conversus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat penitentiam; & si contin. è creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* Ubi Archidiaconus hoc ampliat, etiam si prius Eucharistiam non petierit: & concordat Silvest. dist. *ver. Nonam*, & Navarr. in *Manual. c. 26. num. 27.* facit textus in cap. *Qui recedunt, de consecr. dist. 2.*

35 Sextò nota ibi, *Solus*, Pœnitentem debere peccata sua confiteri solum. Unde plures ad confessionem non sunt simul recipiendi, nec penitens debet alium secum adhibere, ut hic notant Hostien. n. 7. Anton. de Butr. n. 3. Petr. de Anchar. nu. 4. & Marian. Soccin. num. 5. Imò Joan. Andr. num. 5. post Goffred. appellat pessimum consuetudinem, leucundum quam plures ad penitentiam accedebant, ut in cap. *Quamvis, de pœnit. dist. 1.* Quod tamen limitat Innoc. in *prim.* nisi esset laudus, vel mutus, vel ita æger, ut sine periculo loqui non posset, vel nisi esset alterius linguæ, quam Confessor; quia tunc per scripturam, vel per alium confiteri posset: & sequitur Abb. Antiq. in *prim.* Joan. Andr. n. 7. Henr. Boich. post *prim.* Card. num. 1. Anchar. in 6. notab. & Marian. Soccin. n. 25. Intelligendum quòd coram Sacerdote corporaliter se siliat, & prærens absolvatur; alioquin nec mutò licet in absentia per epistolam, vel nuncium confiteri, aut absolutionem abinere. Ad hoc cap. *Quem pœnitet, de pœnitent. dist. 1.* ubi Leo Papa: *Quem pœnitet, omnino pœnitet, & aolor em lacrymis ostendat, representet vitam suam Deo per Sacerdotem, preveniat iudicium Dei per confessionem; præcipit enim Dominus mandandis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali presentia confitenda peccata, non per nuncium, non per scriptum manifestanda: dixit enim, Ora monstrate: & omnes, non unus pro vobis; non alium statuat nuncium, qui pro vobis offerat manus à Moysè statutum; sed qui per vos peccatis, per vos erubescatis.* Pondera illa verba: *Corporali presentia, ora monstrate, & per vos erubescatis*: quæ etiam à mutò per seipsum impleri possunt, ac debent. Præterea Clemens VIII. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum S. R. E. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus maturè, ac diligenter considerata, hanc propositionem, scilicet licere per litteras, seu internum Confessarium absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus uti falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, ac prohibuit; præcepitque, ne quis deinceps eamdem propositionem publicis, privatiq; lectionibus, concionibus, & congressibus doceat: neve unquam tamquam aliquo casu probabilem defendat, imprimat, aut ad praxim quovis modo deducat; alioquin præter excommunicationem latæ sententiæ, quam ipso factò incurrat, & à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quovam etiam majori Penitentiaro, nisi à Romano Pontifice absolvi; aliis etiam penis arbitrio infligendis subiaceat, ut in literis publicatis die 19. Julii 1602. quæ habentur in Bullar. tom. 3. pag. 135. Pondera illa verba, *Neve unquam tanquam aliquo casu probabilem*, quæ ostendunt nullum prorsus casum dari posse, in quo aliquis sive mutus, sive æger, sive alterius idioma in absentia sacramentaliter confiteri possit, aut à Sacerdote absente absolutionem validè obtinere, etiam si prius prærens confessus fuisset, ut per Cardia. Tolet. in *Summ. lib. 3. cap. 6.* Gregor. de Valen. part. 3. disp. 7. qu. 1. pun. 1. §. *Quod autem*, & Suarez tom. 4. disp. 19. sect. 3. num. 7.

36 Septimò nota ibi, *Adminis in Pascha*, Sacram Eucharistiam non esse sumendam pluries in anno ex necessitate præcepti, sed semel tantum, atque ita sublata est dispositio cap. *Esine frequentius, de consecr. dist. 2.* quo unufquique tenebatur ter saltem in anno recipere Corpus Christi, videlicet in Pascha, Pentecoste, & Natali Domini. Hodiè enim non tenetur nisi in Pascha. Et pro Pascha intellige octò dies ante, vel post Dominicam Resurrectionis. Declaravit enim Eugenius IV. satisfactum esse huic Canonis, si in hebdomada Sanctæ, vel infra octavam Paschæ Resurrectionis Domini cæ secundum meliorem dispositionem

nem conscientię, & aptorem mentis devotionem fideles Sanctum Eucharistię pignus suscipiant, ut in Constitutione, quę incipit, *Fide digna*, edita die 8. Junii 1440. & habetur in Bullat. tom. 1. pag. 200.

42 Porro Regulares habentes facultatem ministrandi Eucharistiã præterquam in die Paschatis, sicut in specie habent fratres Minores, non prohibentur illam ministrare intra Dominicam Palmarum, & Dominicam in Albis. Sed ita communicantes non satisfaciunt præcepto Ecclesię.

43 Ipsa verò die Resurrectionis nec ipsi quidem, qui die Jovis Sancti de manu Parochi Eucharistiã sumptierunt devotionis causa possunt illam sumere de manu Regularium, ut S. Congregatio Concilii declaravit die 23. Januarii 1586.

44 Omittentes verò huic præcepto satisfacere, non tantum peccant mortaliter, ut per Navarr. in *Manual. c. 21. n. 45.* sed etiam sunt de hæresi suspicci, secundum Hostien. *hic in princ.* & Joan. Andr. *num. 3.* Hoc enim est signum hæresis, & malę credentię, ut per Franc. Peniam in *direct. Inquisit. part. 3. comm. 24.* & Monach. de *presump. lib. 5. presump. 6. num. 27.*

45 Cæterum quamvis ex necessitate præcepti semel tantum in anno sit communicandum; tamen ut legitur in decreto Concilii Tridentini *sess. 22. de Sacrif. Missę c. 6.* optatet sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, seu Sacramentali etiam Eucharistię perceptione communicent, quo ad eos sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniant. Et hoc est, quod innuit hic Concilium Lateranense *in verb. Ad minus*: quasi dicat, bonum est pluries recipere, sed ad minus in festo Paschatis, ut explicat Abb. *n. 2. in 3. notat.*

An autem Episcopo prescribere volenti certa tempora, nempe dies Dominicos, quartam, & sextam feriam, quibus liceat viris laicis, conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus etiam non conjugatis sanctissimam Eucharistiã sumere, ob irreverentiam, quam possit quotidiana hujus Sacramenti sumptio in sua diocesi parere, obiter decretum *diß. cap. 6. sess. 22.* die 9. Januarii 1587. Sacra Congregatio Concilii respondit non oblatè absolute doctrinam Concilii, sed Episcopum non posse dicta tempora prescribere.

46 Quartò nota ibi, *De proprio Sacerdotis consilio*, tempus Paschale hic præfixum ad Sacram Communionem suscipiendum, posse à proprio Sacerdote ex causa prorogari.

Hinc Sac. Congregatio Concilii consultat, an adversus eos, qui temporalibus ab Ecclesia statuti ad Confessionis, & Eucharistię Sacramenta accedere negligunt, & pœnas *juris utriusque sexus de pœnit. & remis.* contemnunt, liceat Episcopo etiam ad excommunicationem procedere & pro satisfactione pœnas pecuniarias pio loco applicandas injungere; & an expediat talèm absolutionem Episcopum si ibi servare? Ad primum respondit licere, nisi forte de proprio Sacerdotis consilio sit rationabili causa hujusmodi perceptio ad tempus dilata sit. Ad secundum respondit posse injungi elemosinas pio loco applicandas. Ad tertium non expedire.

Sed cum Episcopus petisset à S. Congregatione Concilii, ut tempus communicandi intra Dominicam Palmarum, & in Albis, prorogaretur à die Cinerum ad Dominicam in Albis ob populi frequentiam, exiguum numerum Sacerdotum, & necessitatem agricolarum post Pascha: S. Congregatio censuit nihil novi decernendum, cum ipse possit id tempus ex causa prorogare.

47 Porro ex consuetudine in aliquibus digressibus tempus Paschale extenditur ab initio Quadragesimę usque ad decimum quintum diem post Pascha, ut testatur Henriquez in *Summa lib. 8. cap. 5. §. 1.* Et in insulis Philippinis fideles ex indulto Apostolico ob Sacerdotum paucitatem, & populi frequentiam, quolibet anni die præcepto Ecclesię satisfaciunt ad viginti annos, & durante necessitate judicio Episcopi, ut repertum adnotatum in libris publicis S. Congregationis *tom. 23. post pag. 546.*

48 Nonò nota ibi, *Diligenter inquirens peccatori circumstantias, & peccati*: non tantum peccata ipsa, sed etiam illorum circumstantias esse in confessione aperendas, ut *hic, & in cap. Deus qui, supra eod. cap. Sicus dignum, de homicid. & c. Consideret de pœnit. diß. 5.* Sed insignis est controversia, de quibus circumstantiis hoc intelligatur multi enim existimant esse in confessione exprimendas non tantum cir-

cumstantias, quę mutant speciem peccati, sed etiam illas, quę notabilem quantitatem peccato addunt, seu, ut alii explicant, quę notabiliter peccatum aggravant. Cujus sententię sunt Aluodorus, Alexander de Ales, Marcellus, Cajetanus, Victorja, Sotus, Suarez, & alii. Et ex Canonistis Innocen. *hic sub nu. 1. ibi. Cum omnibus circumstantiis, quę peccatum aggravant*, Henrich-Boich. *col. 3. in princ. vers. Aut queris de quibus*, post Hostien. in *Summa hoc tit. §. Qualis debet, sub §. Integra*, & Jo. de Fruburgo in *Summa Confess. eod. tit. q. 81. Virum teneamur confiteri, & quest. 1. §.*

Sed contra plerique arbitrantur esse aperendas in confessione illas tantum circumstantias, quę mutant speciem peccati. Quod censet S. Thom. S. Bonavent. S. Antonin. Scotus, Durand. Palud. Gabr. Hadr. Turrecrem. Silvest. Covarr. & alii complures. Et hanc opinionem illustrat esse probabiliorēem S. Thomas in *q. dilt. 16. quest. 3. artic. 2. quest. 5.* & S. Bonavent. *diß. 17. art. 2. quest. 3. num. 133.* veriorēem Silvest. *in ver. Confessio, l. num. 10.* Item veriorēem Collect. *hic num. 12. in fine*, communiorē, & probabiliorēem Navarr. *in Man. cap. 6. nu. 6. vers. Inferitur oñdò*, ubi ostendit oppositam sententiã esse multis difficultatibus, scilicet, & periculis obnoxiam; & pluribus hanc partem tueri. Cuiusmodi appetit suffragari Concilium Tridentinum *sess. 14. de Pœnit. Sacram. cap. 5. ubi S. Synodus docet eas circumstantias in confessione explicandas esse, quę speciem peccati mutant*, quod sine illis peccata ipsa neque penitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innotescant, & fieri nequeat, ut ægravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet pro illis, penitentibus imponere: *¶ can. 7. Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentię, ut remissionem peccatorum necessarium non esse, quæ dicitur contineri omnia, & singula peccata mortalia, & c. & circumstantias, quę peccati speciem mutant, anathematis.* Quo decreto non obcurè docuit Concilium, circumstantias notabiliter aggravantes non esse ex necessitate exprimendas; tum quia includendo circumstantias, quę peccati speciem mutant, videtur omnes alias ab hujusmodi obligatione excludere, arg. *l. Cum ita legatum, ff. de condit. & demonstrat. l. Cum lex, ff. de legib. & l. Afrius. C. de procur. tum quia eum ibi tradat doctrinam de integritate confessionis sacramentalis, doceatque necessarium esse confiteri omnia, & singula peccata, & circumstantias, quę peccati speciem mutant; utique suppositas alias circumstantias ad integritatem confessionis non pertinete; alioquin doctrinam non integram tradidisset, & reliquisset indefinitum articulum tantoperè necessarium unicuique fidelium ad remissionem peccatorum obtinendam, quod non est dicendum. Cæterum sub nomine circumstantiarum, quę peccati speciem mutant, Concilium videtur intelligendum etiam de illis circumstantiis, quę de bono, vel indifferenti faciunt mortiferum, vel de veniali mortale, vel peccatum unius mortalis in aliam mutant, ut fuse explicat Navarr. *in Man. d. c. 6. n. 3. vers. Et quamvis prædictum Concilium.**

Decimò nota ibi, *Qui peccatorem, Sacerdotem incidere* in pœnam hic statutam non tantum revelando peccatorem, sed etiam peccatum in confessione sibi detectum, quod secundum Abb. *hic nu. 8. in ultimo notat*, est contra simplices, qui asserunt peccatum imponi posse revelari, sed non peccatorem. Hunc articulum plenè examinavi in *c. Officiis supra eod. ubi videas.*

Ultimò nota, confessionem sacramentalem esse faciendam proprio Sacerdoti duxat, non autem alieno, nisi de proprio Sacerdotis licentia petita, & obtenta, concordat *cap. 2. infra eod. lib. 6.* & dicitur DD. hoc esse intelligendum non solum cum quo confitetur semel in anno, ut satisfaciatur præcepto Ecclesię, sed etiam pluries, ut hic per Abb. *in 7. notat*. Et bene, quia confessio sacramentalis est actus judicialis, non autem nudum ministerium pronuntiandi, & declarandi remissa esse peccata, ut est distinctum à Concilio Trident. *sess. 14. de Sacram. Pœnit. can. 9.* Natura autem, & ratio iudicij postulat, ut sententia in subditos duxat feratur, cum non à suo iudice ligari nullus valeat, sed absolvi, cap. *Quod autem, supra eod. At si Clerici, de iudic. l. 1. Cod. Si non à compet. iud. cum suis concordant.* Unde perfunctum semper in Ecclesia Dei fuit, & Tridentina Synodus verissimum esse confirmavit dicta *sess. 14. cap. 7.* nullius momenti absolutionem eam esse debe-

debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.

- 55 Dicitur autem proprius Sacerdos, cui cura Parochialis Ecclesiæ est commissa, sive sit Rector, sive Vicarius, *cap. 1. & fin. supra de offic. Vicar. c. Quia nonnulli, de Cler. non resident. l. eundem Hostien. hic num. 12. in verb. Proprio;*
- 56 & cura est vigil, & onerosa, ac sollicita custodia animarum commissa alicui, ut curret, ne pereant, sed salventur, quæ competit ex lege, vel commissione Canonica, aut consuetudine, seu præscriptione per Sedem Apostolicam non improbatam, *cap. Intelleximus, §. fin. supra de atat. & qualut. cap. 1. de offic. Archidiacon. & de offic. Archiepiscopi. cap. unico, de offic. Primicer. cap. Pro humani, de homicid. lib. 6. cap. Qui Episcopatum, 8. qu. 1. & ita curam magistratraliter definiunt, & per partes explicant Host. num. 13. & Jo. Andr. num. 8. circas. vers. Aut queris de secundo, Cardin. num. 5. Mar. Soc. m. 28.*

In specie autem proprii sacerdotis nomine, præter Presbyterum Parochialem intelliguntur Papa, qui est Maximus, & Summus Sacerdos, Legatus in Provincia, & ejus Pœnitentiarius, Episcopus, & illius Vicarius Generalis, & Archiepiscopus Majoris Ecclesiæ: nam unusquisque ex prædictis sacerdos proprius immediate dicitur, & sic si ab alio ipso obtineat quis licentiam, sufficit, ut hic notant Hostien. num. 22. in verb. *Appropria sacerdote;* Joan. Andr. numer. 12. in eodem verb. Henric. Boich. & Cardin. loc. cit. Ancharan. in 7. notab. & Marian. Soccin. num. 30. plenius idem Hostien. in summa eodem titul. §. Cui consentiendum, Jo. Andr. & DD. in cap. 3. s. Confessiones, supra de offic. Archiepiscopi.

- 57 Regulares verò habent licentiam audiendi confessiones secularium à Papa, & sic à proprio, & summo Sacerdote, ut in *Clemen. Dudum, §. Statusimus, de sepulch. de frequenter,* qui illis confitentur, satisfaciunt præcepto Ecclesiæ, de quo hic, nec tenentur iterum confiteri parochiali Presbytero, ut est text. in Extravag. *Vas electionis, de heret. ubi damnatur error Joannis de Pollaco Doctoris Parisiensis, qui opposuit aditrucebat.*

- 58 Imò cum Archiepiscopus Salernitanus dubitasset, an posset Episcopus mandare, ne quis tempore Paschatis confiteatur Fratris Mendicantibus, nisi de proprii Parochi licentia. juxta textum hic, attenda Constitutione Sixti IV. quæ incipit, *Vices illius de rez. & pace,* in Extravag. *Commun. 1. vocati fuerint Fratres Obsevantes S. Francisci, & cum exhibuissent compendium privilegiorum suorum pag. 2. ver. Joannes XXII.* à tergo apparuit Regularibus istis datam facultatem audiendi confessiones etiam tempore Paschatis; & ita censuit Sacra Congregatio Concilii ex colloquio necessarii interfuit.

- 59 Hodie ex decreto Concilii Tridentini *cap. 15. sess. 23.* nullus Presbyter etiam Regularis potest confessiones secularium etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneus reputatur, nisi aut parochiale beneficium obtineat, aut ab Episcopo idoneus judicetur. Unde eo decreto sublata est dispositio textus nostri in ea parte, in qua statuit, ut sacerdos alienus possit audire confessiones de licentia parochialis presbyteri: hodie enim in sacerdote non patochio hujusmodi licentia non sufficit, sed requiritur licentia, & approbatio Episcopi. Item eo Decreto ex sententia S. Congregationis restringitur, quod statutum fuerat in *d. Clemen. Dudum §. Statusimus,* nempe ut Regulares approbati ad audiendas confessiones à suis superioribus possent audire confessiones secularium, etiam sine licentia Ordinariorum, si tamen illam petissent, & sine justa causa ab ipsis non obtinuissent.

- 60 Verum tamen decreto *d. cap. 15.* non comprehenduntur Regulares ratione suorum subditorum Regularium, ut S. Congregatio respondit; ex cujus etiam sententia Prælati regulares, sive alii Religiosorum confessores audire possunt confessiones secularium, qui sunt de familia, & continui commensales; non item eorum, qui deserviunt in eorum monasteriis; ad hoc *cap. 11. in princip. sess. 25. de Regular.*

- 62 Et cum Fratres monasterii S. Dominici de Lugo Imol. diocesis declarari postulassent, an ipsis liceret, præsertim ex suis privilegiis, audire confessiones virorum, & mulierum professorum Tertii Ordinis S. Dominici, eisque in Paschate Sacramentum Eucharistiæ ministrare, Viaticum præbere, atque extremam Unionem ministrare?

- 64 S. Congregatio consideravit, præsupposito quòd hujusmodi profecti eodem jure censentur cum aliis profectis Tertii Ordinis S. Francisci, de quibus in glos. in Clem. *Cum ex eo de sentent. excomm.* eorum non esse aliquam Religionem, seu modum quemdam vivendi approbatum à Sede Apostolica, nec dici plenè translato ad Ordinem, itaut desinant esse de sæculo, Card. in Clem. *Per litteras n. 9. de deprav.* Quod cum ita sit, non magis horum, quàm aliorum secularium confessiones prædictos religiosos audire posse, juxta *cap. 15. sess. 23.* ubi privilegii quibuscumque derogatum est, & amplior derogatio habetur in Bulla Pii IV. revocatoria omnium privilegiorum sub quibusvis formulis, in his, quæ Sacro Tridentino Concilio sunt contraria; ex quo sequitur tales Religiosos non esse proprios sacerdotum horum professorum; ac proinde non posse eisdem Sacramentum Pœnitentiæ, vel Eucharistiæ in Paschate ministrare, juxta *c. Omnis viri usque flexus de pœnitent. & remiss. idemque juris esse de Viatico:* siquidem præcedente confessione exhiberi debet, *c. 7. de prepar. quæ adhibenda est, & c. sess. 13.* in decreto de Sanctissimo Euchar. Sacramento. De extrema Unionem non esse iudicium Congregationis, sed tamen constare ejus administrationem sicut aliorum Sacramentorum pertinere ad parochum, de cujus parochia dicuntur esse tales profecti, nisi speciali privilegio sint exempti.

Porrò Regulares, qui Clericis, aut laicis Sacramentum Unionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, matrimoniam solemnizare præsumunt, non habita super his parochialis presbyteri licentia speciali, sunt ipso facto excommunicati per Clem. *Religiosi de privil.*

QUÆRO, an Monachi ad confessiones personarum secularium audiendas à suis tantum superioribus Regularibus approbati in locis, in quibus iidem superiores utramque jurisdictionem in parochos, & parochianos exercent, possint audire confessiones confluentium ex aliena diocesi.

Ad hoc dubium, quod adversus Monachos Cassinenses proposuit S. Congregatio Concilii D. Vulpus Archiepiscopus Theatinus, videtur affirmativè respondendum: nam aut Archiepiscopus contendit Regulares etiam legitime ab Ordinario approbatos ad confessiones secularium audiendas non posse in loco, ubi sunt approbati, audire confessiones alterius diocesis; aut contendit Monachos Cassinenses non posse approbati ad confessiones secularium audiendas à suis superioribus Regularibus, sed debere à seipsis approbati, cum intra suæ diocesis fines existant.

Si primum, videtur respondendum dictos Regulares posse audire confessiones etiam diocesanorum Archiepiscopi: quia etiam si de jure communi nullus sacerdos possit absolvere penitentem sibi non subditum, etiam in illa diocesi, in qua est approbatus, ut per DD. in Clem. *Dudum de sepulch.* ubi in specie post Paul. not. Card. numer. 2. *vers. quinto nota,* & Anchar. num. 2. *vers. Tertio dubitatur:* Imò nulla possit consuetudine introduci, ut aliquis præter sui superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, ut legitur in *cap. 2. de pœnit. & remiss. libr. 6.* etiam si tanti temporis, cujus initium non extet memoria, ut ibi tradit Gemin. col. 1. *vers. Quæro circa secundum,* & Franc. col. 1. *vers. Tertio nota.*

Aliud tamen videtur dicendum in casu præsentis, cum Monachi Congregationis Cassinens. ab Ordinario approbati, ex privilegio Eugenii IV. possint audire confessiones alterius diocesis, etiam invito Episcopo. Potuisse autem Summum Pontificem tribuere hanc facultatem, admittunt omnes sine delectu in hac Decretali: & dicit Franch. in *d. cap. 2. vers. Tertio nota,* in hoc esse majoris potentia privilegium, quàm consuetudinem: & probatur aperte in *c. fin. infra eod.* Imò contrariam opinionem uti erroneam, & periculosam in fide damnavit Joannes XXII. in Extravag. *Vas electionis de heret.* ut dixi supra numer. 57.

Neque verò dicto privilegio Eugenii IV. quidquam obstat Concilium Tridentinum *cap. 15. sess. 23.* nam ibi tantum disponitur non posse Regulares secularium etiam sacerdotum confessiones audire, nisi fuerint legitime approbati. An autem quando sunt legitime approbati, possint in loco, ubi approbati sunt, audire confessiones alterius diocesis, necne, hoc ibi Concilium non declarat.

Atque ita Concilium d. c. 15. nihil statuisse de hoc casu supponit clarè Navarr. in resp. c. Placuit. n. 43. de pœnit. dist. 6. ubi dicitur per d. c. 15. non admitti sæcularibus potestatem delinquendi confessarium probatum, quamvis aliqui esset alienus: idèquè & alias cum in S. Congregatione fuisset disputatum, an exempti, qui ex privilegio c. fin. de pœnitent. & remiss. possint etiam in aliena diœcesi confiteri sacerdoti sibi non subdito, possent post Concilium eligere quemcumque sacerdotem etiam a suo Ordinario non approbatum: Congregatio censuit referendum Sanctissimo. Et Sanctitas sua audita relatione Congregationis non revocavit in dubium, an possent confiteri sacerdoti non subdito, sed tantum respondit hujusmodi sacerdotem oportere esse ab illius Ordinario approbatum. Atque ita Sanctissimus probavit privilegium ante Concilium obtentum de constituendo sacerdoti extra diœcesim non fuisse à Concilio sublatum: dummodò idem confessarius fuerit alias legitime approbatus a suo Ordinario.

Observandum est enim ante Concilium unicum fuisse impedimentum, quia nemo poterat confiteri alieno sacerdoti sine proprii sacerdotis licentia, ut patet in hac Decretal: sed hodie ex Concilio additum est alterum in d. c. 15. sess. 23. idèst, ut nemo sit idoneus ad confessiones sæcularium audiendas, nisi parochiale beneficium habeat, vel sit approbatus ab Episcopo. Et quidem primum impedimentum de non eligendo sacerdote alieno remanet in dispositioni juris communis: idèquè potuit tolli per privilegium ante Concilium, quia Concilium non sustulit nisi privilegia, que adversantur impedimento à se imposito, non autem, que adversantur dispositioni juris communis. Quare in Monachi Cassinen. non approbati ab Ordinario audiant confessiones, repugnat Concilium in d. cap. 15. Ut approbati audiant confessiones sibi non subditi, non Concilium, sed jus commune repugnat. Impedimentum Concilii non adest, quia Monachi Cassinen. hoc casu possunt approbati à suis superioribus regularibus ad Confessiones personarum sæcularium audiendas, nec est opus approbatione Episcopi, ut inferius dicitur. Impedimentum juris communis est sublatum privilegio Eugenii IV. ergo nihil eis obstat, quominus possint pœnitentes sibi non subditi confessiones audire.

76. Sin autem Archiepiscopus contendat dictos Regulares non posse approbati ad confessiones audiendas à suis superioribus regularibus, sed debere à seipso uti diœcesano approbati; adhuc nihil videtur obstat, quin Monachi prædicti in locis, ut supra, sibi subiectis possint audire confessiones alterius diœcesani: quamvis enim etiam subditi inferiorum exemptionum licentiam audiendi confessiones petere ab Episcopo debeant, ut sæpius censuit S. Congregatio, & præcipue in causa Feretrana: hoc tamen non procedit in illis monasteriis Congregationis Cassinen. quorum Abbates in locis sibi subiectis utramque jurisdictionem exercent in parochos, & parochianos, ut probatur apertè c. 11. sess. 25. de regular. ubi in monasteriis, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, tam sæculares, quam regulares hujusmodi curam exercentes, subiiciuntur immediatè jurisdictioni Episcopi diœcesani in his, que ad dictam curam, & sacramentorum administrationem pertinent: & statuitur, ne aliqui etiam ad nuntiamovibiles ad dictam curam deputentur, nisi de consensu Episcopi, & prævio illius examine. Ac deinde in verb. Exceptio à dicta regula excipiunt specialiter monasteria, seu loca, in quibus Abbates Episcopalem, ac temporalem jurisdictionem in parochos, & in parochianos exercent.

77. Quamobrem, si Monachi in prædictis locis non subsunt Episcopo in concernentibus omnium sacramentorum administrationem, & deputati possunt ad totam curam animarum exercere tam sine illius consensu, & examine: ergo nec eadem subsunt, nec egent illius approbatione pro administratione solius Sacramenti Pœnitentiæ: nam à quocumque removetur genus, removetur quælibet ejus species, juxta textum in cap. nam concupiscentiam, quem ad hoc ponit Jo. de Imola de institut. c. in l. Si causa cognita, junctâ glof. in ver. Permissi. Cod. de transact. & quod juris est de toto quoad totum, c. l. Que de tota in princip. ff. de vendic. & cap. Pastoralis, §. Item cum totum, ubi glof. & DD. notant de prescription. cum concordant.

Et confirmatur, quia strictius subiiciuntur Episcopo regulares curam animarum administrantes, quam administrantes solum Sacramentum Pœnitentiæ.

Siquidem primo casu puniri possunt ab Episcopo, si delinquant in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum administrationem, ut constat ex d. c. 11. at in secundo regulares non curam delinquentes in administratione Sacramenti Pœnitentiæ. puniri non possunt ab Episcopo in vico Concilii, ut sæpius S. Congregatio declaravit, licet hodie puniri possint in vim Constitutionis Gregorii XV. de exempt. privil. Ergo si Monachi in casu, in quo magis subsunt Episcopo, pro exercenda cura animarum in locis, ubi utramque jurisdictionem exercent, non egent illius approbatione, longè minus dicendi sunt egerre hujusmodi approbatione in casu, in quo minus subsunt pro confessionibus audiendis, atque ita c. 11. sess. 23. limitatur ex cap. 11. sess. 25. de regul.

Unde tempore Cardinalis Alciati, cum Abbas Monasterii S. Elzæ de Carthone Anglon. Diœcesis exercens utramque jurisdictionem in Parochos, & Parochianos dicti oppidi dubitasset, an presbyteri ejusdem oppidi ab Episcopo Anglon. approbati deberent ad confessiones audiendas ex c. 15. sess. 23. an verò ab ipso Abbate ex c. 11. sess. 25. de regular. S. Congregatio censuit mittendum supplicem libellum ad Episcopum, contra quem tamen inclinauit. Tempore verò Cardinalis Carafa, cum Martius S. Joannis Hierosolymitani habentes in oppido Maruggii jurisdictionem temporalem, & spirituales, dubitarent, an ipsis prohibuitum esset in eodem oppido sacerdotes ad confessiones audiendas approbare, S. Congregatio respondit non esse prohibuitum.

Non obstat, quòd in dist. cap. 11. in fine præservetur jus illorum Episcoporum, qui majorem in prædicta loca, vel personas jurisdictionem exercent; quia de exercitio hujus majoris jurisdictionis hætenus non docuit Archiepiscopus.

Successivè QUÆRO, an regulares in aliqua diœcesi ad confessiones personarum sæcularium audiendas ab Episcopo approbati cum facultate absolvendi etiam à casibus illi reservatis, absolvere possint pœnitentes ex aliena diœcesi confluentes à casibus reservatis in diœcesi pœnitentium, non autem in qua confessiones audiunt.

78. Jam S. Congregatio Concilii declaravit, Regulares in tra diœcesim Episcopi approbantis posse etiam absolvere pœnitentem alterius diœcesis, cum habeant jurisdictionem à Papa, ex Clem. Duam de sepul. ut not. gl. in c. 2. Antequæ figuraverim casus de pœnit. & remiss. lib. 6. cujus jurisdictionem non relinquunt ad limites alieque Territorii, r. canella per mundum q. 3. Socc. conf. 237. col. fin. lib. 2. Cravet. consil. 128. n. 2. sed in universis orb. s. est in diœcesis, c. Per principalem eadem caus. & quest. Thomas Campeg. in tract. de Annat. in prout. n. 9.

79. Nunc dubitatur, an similiter possint eum absolvere à casibus in diœcesi pœnitentis tantum reservatis. In qua dubitatione non controvertitur, quominus decretum Clementis VIII. fultulerit regularibus facultatem absolvendi à reservatis ab Ordinariis locorum, quam habent ex privilegio. Sed quaeritur, an reservatio obstat regularibus alterius diœcesis quoad subditos reservantis. Id autem pendet ab inspectione, an actus reservationis officiat pœnitentes an verò sacerdotes: nam si officiat pœnitentes, non poterit regulares absolvere alterius diœcesanos habentes illud vinculum reservationis, quod ubique in hæret perloque: idque fatis patet exemplo excommunicationis, quam sibi Episcopus reservavit, quæ cum feratur in subditum, ejusque animam liget. cap. Si quis Presbyterorum de reb. Eccl. non alienat. Holtien. in cap. Romana numer. 5. de sentent. excommunic. lib. 6. tolli non potest ab alieno Episcopo, non ob jurisdictionis defectum in sua diœcesi, sed propter obicem in persona excommunicati injectum, qui reddit illum incapacem abolitionis ab omni alio, quam ab alio Episcopo, qui sententiam tulit. Holtien. in Summ. de sentent. excommunic. numer. 12. & Quis possit, & 6. Et qualiter, Covarr. in cap. Alma Mater per. 1. §. 12. num. 4. in princip. eodem tit. lib. 6. Doctores in cap. Nuper eodem tit. Sin autem actus reservationis non officiat Sacerdotes, clarum erit reservationem hujusmodi non obstat Confessoribus non subditi Episcopo reservanti, quia si hic actus reservationis sit jurisdictionis contentiose

riose, sive voluntaria; neutro casu ferri potest in subditum, *cap. Ut animarum de Conf. in 6. cap. At si Clerici supra de judic. & cap. Anobis in primo de sentent. excomm. Et Episcopus etiam quoad suos subditos non posse in hac materialitate jurisdictionem sacerdotis sibi non subditi, not. Raymun. in Summ. de pœnit. & remiss. lib. 3. §. 15. vers. Item proprius Sacerdos, & Card. Zabarell. in d. Clem. Dudum, §. Et si iidem post num. 2. vers. Et hoc videtur de sepult.*

Ex his verò quæ à scriptoribus traduntur, satis manifestum videtur actum reservationis casuum non afficere nisi personam sacerdotis confessionem audiendos, licet indirectè obstat etiam pœnitentibus, in quorum utilitatem institutus fuit juxta decretum Conc. Trid. sess. 14. de Sacram. Pœnit. cap. 7. de cas. reserv. non quòd ipsi esse sint incapaces absolutionis, sed quia sacerdotem non habent, à quo legitime absolvantur. Quia in re satis erit recentere loca, è quibus educitur, casus reservare nihil aliud esse, quam jurisdictionem inferiorum sacerdotum restringere, seu limitare.

Et primò ita decidit Specul. in reperi. §. Ut autem sciat col. penult. relatus à Steph. de Gaet. in reperi. cap. Ad limina num. 35. 30. quæst. 1. (Casus ponere, inquit, nihil aliud est, quam potestatem sacerdotum restringere,) & sequitur Joan. Frisburg. in Summ. Confess. tit. de Confess. & absol. q. 50. vers. Guliel. Paul. in Clem. Dudum, relatus sibi à Card. in §. Si verò num. 8. ubi ait: (Regulares prohibentur absolvere à casibus Episcopo reservatis, non ex defectu potestatis ordinis, sed ex ordinatione canonica jurisdictionis exercitium restringente:) & cum sequitur Imol. ibi n. 69. vers. Fatetur tamen.

Joan. Monach. in eadem Clement. relatus per gloss. in §. Per huiusmodi in ver. Concessa. Sicut, inquit, Episcopus casus sibi reservando potest arcere potestatem Ordinariam Curatorum, ita etiam extraordinariam Regularium.

Guliel. de Monte Laudum. in Sacramentali in ver. De Baptismo col. 3. Possunt superiores inferiorum Presbyterorum potestatem restringere subrahendo, & casus sibi servando; quem sequitur Stephan. de Gaet. in reperi. d. cap. Ad limina num. 459. vers. Et licet tante virtutis, & Beatus Anton. in Summ. par. 2. titul. 17. cap. 11. colum. 3. Vitalin. in d. §. Per huiusmodi numer. 8. In reservatione, inquit, potest Episcopus potestatem Curatorum ordinariam restringere, & ibi num. 7. pluribus probat reservationem Episcopi obstatè regulari Curatis, quominus absolvere possint, sed non Regularibus, secundum formam dictæ Clement. Quod planè verum non esset, si reservatio afficeret pœnitentem, quia tunc, etiamsi sis ad Regulares confugeret, esset incapax absolutionis. Silvest. in ver. casus sub n. 3. vers. Hec ille valdè bene, dicens, sacerdotalis clavis omnia crimina potest absolvere, nisi ipsa à superiori Prelato quantum ad usum ligetur. Navarr. in Manual. c. 27. n. 259. Casus, inquit, reservatus dicitur, cujus absolutio admittitur inferiori sacerdoti.

Atque ex his patet reservationem, ut initio diximus, nihil esse aliud, quam limitationem jurisdictionis in inferiori sacerdote.

Id quod ratione etiam suaderi potest, nam etsi Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolviendi potestatem accipiant, ut in decreto Conc. Trid. cap. 15. in princ. sess. 23. illam tamen accipiunt in habitu tantum, non autem in actu, seu quantum ad usum. In institutione verò, seu collatione beneficii Curati tribuitur eis exequutio illius potestatis: textus est apertus in cap. Generaliter, §. Ecce sufficenter, & in cap. seq. 16. quæst. 1. & not. Abb. in cap. Extirpando, §. Qui vero num. 53. supra de præbend. & Prepos. in cap. Litorem num. 17. vers. Panormitanus verò 1. quæst. 1. Et hodie executionem illius potestatis, seu jurisdictionem in actu accipiunt Presbyteri, vel cum Parochiale beneficium obtinent, vel cum à Episcopo ad confessiones audiendas approbantur, ut est expressum in d. cap. 15. sess. 23. Et ita quilibet Sacerdos Curatus, vel approbatus potest ab omnibus casibus generaliter, & indistinctè absolvere. Sed ab hac generali regula excipiuntur casus, quos superiores sibi retinuit, seu reservavit, ut in cap. Nuper supra de sentent. excomm. & in d. cap. 7. de casuum reservat. Ergo per reservationem quantum ad usum limitatur generalis illa sacerdotum potestas ad absolvendum:

hæc enim est natura exceptionis, ut regulam restringat, & viciet in casibus exceptis, l. i. ff. de regul. jur. l. In his, l. Quod verò, & leg. his singulare, ff. de legibus cum similibus. Et consequenter actus reservationis principaliter, & directè non afficit nisi sacerdotem, quorum potestas restringitur. Et inde fit, ut in dist. Clement. Dudum, §. Per huiusmodi de sepultur. in Extravagan. Benedicti XI. Inter cunctas, §. Sicque de privilegiis. & in decreto Clem. VIII. prohibitio absolutionis à reservatis non in pœnitentes, sed in Confessores derogatur. Ad idem dist. cap. Nuper vers. Quia tamen conditor, & dist. cap. 2. de pœnitent. & remiss. lib. 6.

Ex his consequitur, ut actus reservationis minimè afficiat regulares extra dioccesim Episcopi reservantis, cum ut initio diximus, nequeat Episcopus etiam quoad suos subditos limitare jurisdictionem sacerdotis sibi non subditi.

Secundò, non potest Episcopus concedere, ut suis subditus absolvat in alia diocesi à sacerdote, quia à suo Episcopo jurisdictionem non habeat: ut hic notat gloss. communiter approbata in ver. Alieno Sacerdoti, in Clement. 1. de privilegiis. & utrobique notat Abb. Ergo nec potest prohibere, quominus suis subditus absolvat in aliena diocesi à sacerdote à suo Episcopo jurisdictionem habente, & ex regulari. Nemo qui condemnare, ff. de reg. jur. & c. Non potest supra de re judic.

Tertiò, actus reservationis est localis, & restrictus ad suam cuiusque Episcopi dioccesim, ex decreto d. q. 7. sess. 14. de casuum reserv. ibi. Neque dubitandum est, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuiusque diocesi liceat. Ergo non extenditur ad Regulares degentes extra dioccesim Episcopi reservantis. Et quamvis decretum Clementis quoad Regulares sustulerit privilegia, & exemptiones quasque, non tamen fecit, ut subicerentur Episcopo, qui etiam cessante exemptione eidem subditi non erant; neque enim prodiit ad ampliacionem, sed ad declarationem Concilii, idèoque non subiecit Episcopo reservanti sacerdotes alterius diocesis, quos nec Concilium subiecit; ac propterea impedit solum, quominus Regulares possint absolvere à reservatis Episcopo, in cujus diocesi morantur, sed non à reservatis alieno, cui non subijciuntur.

Quartò, non est dubium, quin regulares possint absolute à casibus reservatis de Episcopi licentia. Pone igitur subditum Episcopi reservantis reperiri in aliena diocesi, atque habere casus aliquot reservatos, quos necesse habeat confiteri. Quæro, cujus Episcopi licentia sit requirenda, ut sacerdos à dictis casibus absolvere valeat. Non Episcopi, in cujus diocesi pœnitens reperitur; quia ipse, ut supponimus, eos casus non reservavit, cap. Verbum de pœnit. dist. 1. cap. Cum inferior de major. & obed. Federic. de Sen. conf. 14. Monac. numer. 4. vers. In secunda quæst. Item non Episcopi reservantis, quia is non potest licentia re sacerdotem non subditos ad confessiones suorum subditorum audiendas, secundum gloss. hic in ver. Alieno Sacerdoti, quæ communiter recipitur. Ergo nullus Episcopi licentia requiritur, ac proinde licet Regularibus approbatis à prædictis casibus absolvere, quocumque Episcopo inconsulto, ne alioquin pœnitentes necessario careant beneficio absolutionis.

Quibus accedit, quòd esset nimis grave indistinctè pœnitentes remittere ad Episcopum reservantem: numquid enim Italus in Galliam, aut Germaniam profectus, rejici debeat ad suum Ordinarium pro absolutione à reservatis obtinenda?

Quintò, si regulares non possent absolvere pœnitentem à casibus in aliena diocesi reservatis, tenerentur habere noticiam casuum illic reservatorum: oportet enim scire sacerdotem à quibus casibus absolvere non possit, Clem. Religiosi de privilegiis. Silvest. in ver. Confessor. 3. nu. 2. Toler. instruct. Sacerd. lib. 3. c. 15. vers. Tertiò. Sed consequens est absurdum, quia impossibile est, ut sacerdos noverit casus ubique locorum reservatos: ergo & antedeverit; præsertim verò quod ex eodem decreto Clementis locorum Ordinarii jubentur paucos tantum, & necessarios sibi reservare, ne subditis aut Confessoribus in animam salutem procuranda sint onerosi.

Sexto, inter alias causas, ob quas Episcopi casus sibi reservant, una est sacerdotum imperitia, propter quam in

atque casibus volunt ad se haberi recursum, ut post Laud. inquit Steph. de Gaeta *in d. repet. cap. Ad almina num. 539. vers. Quare autem.* Hæc autem ratio potest non vigeat in ea diœcesi, ad quam pœnitens divertit: Ergo illic non habebit locum reservatio ex defectu non solum potestatis, verum etiam voluntatis reservantis. Neque enim est verisimile, ut exempli gratia Episcopus Cattaren. qui fortè casus graviore sibi reservavit ob rudiatem sacerdotum illius diœcesis, intendat huiusmodi reservationem afficere etiam læcetis in Urbe, aut Mediolani ad confessiones audiendas cum facultate casuum reservatorum approbatorum.

91 Septimò, ex decreto Clem. Episcopus non prohibetur absolvere pœnitentem alterius diœcesis à casibus illic reservatis, quia unius Episcopi reservatio ex defectu jurisdictionis non afficit alium, Tolet. *instrucl. Sacerd. lib. 3. cap. 14.* Ergo nec debet censeri prohibitus Regularis ab Episcopo delegatus ad casus Episcopales: nam sicut Episcopus non habet in alium Episcopum jurisdictionem, ita nec iudicatur ab eo. Idèoque Silvester *in ver. Confessor 2. num. 4. vers. Secundus est*, docuit cum cui huiusmodi facultas absolvendi committitur, posse absolvere contra prohibitionem alterius Prælati, vel inferioris, vel æqualis:

93 Octavò, quilibet sacerdos approbatus potest absolvere pœnitentes, scholares, & vagabundos à casibus reservatis ab illorum Episcopis, gl. ad *S. m. Raymund. de pœnit. & remiss. §. 15. in ver. Longum*, Cajet. *in Summ. verb. Absolutio cap. 3.* ubi testatur Eugenium Papam ita ore expressisse, licet huiusmodi viatores absque licentia proprii sacerdotis viam fecerint: & sequitur Tolet. *instrucl. Sacerd. lib. 3. cap. 13. num. 7. vers. Tertius casus.* Id autem nulla alia ratio procedit, nisi quia scholares, & alii supradicti sortiuntur forum pœnitentiale ubi moram trahunt, gl. in Clem. 2. *in ver. Presbyteri de privileg.* quam dicit notandam *Card. num. 8.* & tradunt DD. proxime relati.

94 Sed ratio eadem, quæ in scholares, & pœnitens militat respectu omnium sacerdotum, viget etiam in aliis omnibus respectu Regularium, quia illis tantquam delegatis Sedis Apostolicæ similiter subiunguntur pœnitentes ex alienis diœcesibus convolantes, & illorum forum sortiuntur ut jam censuit S. Congregatio: Ergo sicut reservatio Episcopi non obstat pœnitens, quominus absolvi possint à sacerdotibus approbatis ab Episcopo, in cuius diœcesi reperitur; ita etiam non obstat cæteris aliis, quominus absolvi possint à Regularibus similiter approbatis ab Episcopo, in cuius diœcesi morantur.

95 Postremò hanc sententiam probavit in specie Navarr. *conf. 21. de pœnit. & remiss. & in man. cap. 27. num. 261. vers. Ad questionem*, ubi etiam respondit non modò regularem, sed etiam parochum habentem facultatem absolvendi à casibus reservatis Episcopo suo, posse absolvere pœnitentem alterius Episcopatus. Atque ibi etiam asserit ita se habere consuetudinem; nunquam enim, inquit, intellexit ullum confessorem legitimum, cui esset prædicta facultas, remississe quem ad Episcopum alterius Episcopatus, & consuetudo ampliat potest jurisdictionem, imò & dare non habenti, *cap. Duo simul, cum glof. de heretic. in eadem opinionem sententis est Tolet. instrucl. Sacerd. lib. 3. c. 14. in fin. Jacob. Grass. dec. canon. p. 1. lib. 1. c. 13. n. 48. Henric. lib. 3. de pœnit. Sacram. c. 8. §. 5. & c. 14. §. 8.* & nonnulli alii ex recentioribus; qui omnes similiter testantur ita observari ex consuetudine.

Quæ tamen opinio quoad sacerdotes seculares maximè patitur difficultatem, imò vera non videtur, quia nulla potest consuetudine introduci, quod aliquis præter

sui superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere, vel ligare: quæ sunt formalia verba text. *in cap. 2. §. Nulla queque de pœnit. & remiss. lib. 6.* ubi gl. *in verb. Consuet.* reddi rationem, cur huiusmodi consuetudo non valeat, quia inquit, est operosa Ecclesiæ, c. 2. *de Consuet.* & ex ea frangitur Ecclesiasticæ disciplina nervus, *cap. Cum venerabilis eod. tit.* & etiam esse contra obedientiam Principis præteribere, *cap. Cum non liceat de prescrip.* Quod procedit, etiam si consuetudo esset immemorabilis, ut *in d. cap. 2.* adnotarunt Gemin. *col. 1. vers. Tertio nota.*

Et cum d. textus non simpliciter tollat consuetudinem, sed dicat nullam posse consuetudinem introduci, atque ita resistat voluntas Principis introductioni illius, per ea verba reprobatur, ac tollitur tan præterita, quam futura consuetudo, secundum communem opinionem in *cap. Unus de Cler. non resid. in 6.* & patet ex quampluribus congestis à Tiraq. *in Proem. de iuroque iur. num. 17. & seq.* Sed quia hæc quæstio non est præsentis indaginis, in eadèntium immorandum non duximus: scis est, quod pertinet ad dubium, de quo nunc agitur, regulares in ea diœcesi, in qua sunt approbati, posse absolvere confluentes etiam à casibus in aliena diœcesi reservatis: in hoc enim plus operatur Apostolicum privilegium, quam consuetudo, ut patet *in c. fin. h. tit.* & in Extravag. *Par electionis de heret.* ubi damnatur error Joannis de Polliaco assertentis Summum Pontificem non posse concedere regularibus generale privilegium audiendi confessiones sine licentia proprii sacerdotis, quem dicebant esse parochialem curatum.

In dubiis autem favendum est absolutioni, quia reservatio est strictè intelligenda, & ut minus lædat facultatem regularium, quam fieri possit, Vitalin. *in d. Clem. Dudum §. Per huiusmodi n. 7. de sepul.*

Nec obstat, quòd in fraudem reservationis sæpè pœnitentes consuunt ad propinquas diœceses pro absolutione impetranda. Nam responderit hanc objectionem per principium; quia si licet pœnitenti confiteri reservata in aliena diœcesi, ergo nullam fraudem committit consentendo: neque enim videtur dolo facere, cum iure suo utatur, ut in regula Digestorum: *Nullus*, nam, ut ait Ulpianus *in l. Injuriarum §. 1. ff. de iniur.* Is qui iure publico utitur, non dicitur injuriam faciendæ causâ hoc facere; juris enim executio non habet injuriam. Præterquam quod

98 posset fieri decisio cum limitatione, dummodò id non fiat in fraudem reservationis: idque verius, ac tutius videtur exemplo Clerici primæ tonsuræ, qui beneficium obtinet in aliena diœcesi: nam et si promoveri possit ad minores Ordines ab Episcopo benefici quantumvis tenuissimi, ad præscriptum *cap. Cum nullus de tempor. ordin. lib. 6.* tamen si illud beneficium sibi in fraudem confecti curaverit, ut

99 cludat examen, ac iudicium sui Ordinarii, cenetur malè promotus, & remanet suspensus ab executione Ordinum tamquam ordinatus à non suo Episcopo; juxta *cap. 8. sess. 23. ut S. Congregatio declaravit*, quæ idem etiam respondit in laico ordinato post commissum delictum: nam quam-

100 vis crimen non habens censuram annexam, si de illo pœnitentiam egerit, non impedit illius promotionem, ut notatur per DD. *in c. Si pro Clerici de præben. in 6.* tamen si promoveri se fecerit in fraudem iudicis laici, ut quia cautè est preventa in Curia seculari, in ea cautè fore privilegio non gaudet. In quo S. Congregatio teuta est opinionem Jo. Andr. quæ communis est *in c. unus de oblig. ad ratione.* Et in hac materia cavendum esse, ne quid fiat in fraudem, vel præjudicium proprii sacerdotis, advertit Silvester *in ver. Confess. l. n. 10. vers. Nisi forte sit Episcopo reservatum.*

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio Generali:

C A P U T XIV.

Cum ex eo; & infra. Eleemofynarum quoque quæftores, quorum quidam fe alios mentiendo, abufiones nonnullas in fua prædicatione proponunt, admitti (nifi Apoftolicas vel diœcefani Epifcopi litteras veras exhibeant) prohibemus: & tunc præter id, quod in ipsis continebitur litteris, nihil populo proponere permittantur. Formam verò, quam communiter talibus Apoftolica Sedes indulget, duximus exprimendam, ut fecundum eam diœcefani Epifcopi fuis litteras moderentur. Ea fiquidem talis eft: Quoniam (ut ait Apoftolus) omnes ftabimus ante tribunal Chrifti, recepturi prout in corpore gefimus, five bonum fuerit, five malum: oportet nos diem miffionis extremæ, mifericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu feminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis: firmam fpem, fiduciamque rectam tenentes, quoniam qui parcè feminat, parcè & metet: & qui feminat in benedictionibus & metet vitam æternam: Cum igitur ad fufcultationem fratrum, & egenorum ad tale confluentium hofpitale. propriæ non fuppellant facultates, univerfitatem veftram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remiffionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis, pias eleemofynas, & grata eis charitatis fubfidia erogetis: ut per fubventionem veftram iforum inopiæ confulatur; & vos per hæc bona & alia, quæ Domino infpirante feceritis, ad æterna poffitis gaudia pervenire. Qui autem ad quærendas eleemofynas deftinantur, modèfti fint, & difcreti, nec in tabernis aut in aliis locis incongruis hofpitentur; nec inutiles faciant, aut fumptuoſas expenſas, caventes omnino, ne falſæ Religionis habitum gefent. Ad hæc, quia per indifcretas, & fuperfluas indulgentias, quas quidam Ecclefiarum Prælati facere non vententur; & claves Ecclefiæ contemnuntur, & pœnitentialis fatisfactio enervatur: Decernimus, ut cum dedicatur Baſilica, non extendatur indulgentia ultra annum, five ab uno ſolo, five à pluribus Epifcopis deditur: ac deinde in anniverſario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentis indulta remiffio non excedat: & infra. Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet caſibus aliquoties conceduntur: cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obrinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen confueverit obſervare.

S U M M A R I U M.

- 1 Quæſtores eleemofynarum ſine Apoftolicis, vel Diœceſanorum, litteris admitti non debent, & n. 4.
- 2 Et debent eſſe modèſti & difcreti, & à locis & expenſis incongruis abſtinere, & n. 9.
- 4 Indulgentias Epifcopi concedere non poſſunt in dedicatione Baſilicæ ultra annum, & in anniverſario dedicationis, & pro quibuslibet aliis caſibus ultra 40. dies, & n. 14.
- 5 Quæſtores eleemofynarum indigent litteris Papa, vel Epifcopi, ſi eleemofynas quarant nomine alieno; ſecus ſi proprio.
- 6 Quæſtores non poſſunt pro eleemofynis colligendis aliud populo proponere, vel prædicare, quàm in eorum litteris continetur.
- 7 Quæſtorum abuſus corrigere ad officium Epifcoporum pertinet non obſtante exemptione, & n. 24.
- 8 Litterarum forma pro colligendis eleemofynis, qua uti ſolet Sedes Apoftolica, & ſecundum quam Epifcopi debent ſuas litteras moderari, referitur in textu.
- 10 Begginarum ſiſtellarum hofpitia ſunt quaſi poſtribula, à quibus modis omnibus eſt cavendum.
- 11 Indulgentia pro Prælatos concedenda debet eſſe moderata, & ſecundum quantitatem, & qualitatem cauſæ.
- 12 Per indulgentias indifcretas, & immoderatas, claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur.
- 13 Indulgentia profunt nedum in Purgatorio, ſed etiam quoad pœnitentiam hic injunctam.
- 14 Papa poteſt reſtringere poteſtatem Epifcoporum in concedendis indulgentiis.
- 15 Indulgentiis, que ab Epifcopis conceduntur ultra annum in dedicatione Eccleſiæ, & ultra 40. dies in aliis caſibus, ſunt ipſo jure nulla in ea parte in qua excedunt.

- 16 Epifcopi habent poteſtatem concedendi indulgentias à Papa: ipſe verò à ſolo Deo.
- 17 Indulgentias ultra numerum dierum hic taxatum non prohibentur Epifcopi concedere in foro pœnitentiali.
- 18 Quæſtores eleemofynarum, qui per ſe vel per alios prædicare præſumunt, ab Ordinariis locorum ſunt puniendi non obſtantibus privilegiis. & 24.
- 19 Quæſtorum nomen, atque uſum aboleri juſſit Conc. Tridentinum.
- 20 Indulgentia adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus ab Epifcopo ſunt publicanda.
- Epifcopi eleemofynas, & oblata ſibi charitatis ſubſidia colligere poſſunt, nulla tamen mercedis accepta, ibid.
- 21 Formula litterarum in S. Congregatione Concilii compilata ad colligendas eleemofynas pro hofpitalibus aſtu hofpitalitatem exercentibus referuntur.
- 22 Eleemofynarum collectores hodie quas qualitates habere, & qua obſervare debeant in quærendis eleemofynis.
- 23 Campanella uſus in eleemofynis colligendis ſoli Religioni S. Antonii à Sede Apoftolica fuit conſeſſus.
- 24 Eleemofynarum collectores non obſervantes leges ſibi præſcriptas, publicè ſunt puniendi, & ſtatim removendi ab Epifcopo diœceſano.
- 25 Monachi S. Antonii non eſt prohibita à Conc. Tridentino eleemofynarum collatio, quam faciunt tempore æſtatis.
- 26 Presbyteri non prohibentur à Concilio Tridentino accedere ad accipiendas primitias frugum, five animalium.
- 27 Fratres Ordinum Mendicantium non prohibentur eleemofynas querere, & eorum nomine triticum, & vinum tempore meſſium, & vindemiarum, & alias res colligere.
- Dummodo id non faciunt per alios, ſed per ſeipſos, nu. 30. & 32.
- 28 Cruciatæ non obſtat, quominus Religioni Sancti Antonii liceat colligere eleemofynas forma à Sacra Con.

Congregationis Concilii præscripta.

- 29 Indulgentias quæstuaris facultatem quomodolibet continentes revocavit S. Pius V. prætextu indulgentiarum, & facultatum quæstus fieri prohibuit.
- 31 Eleemosynas colligere propriorum locorum necessitatibus non est prohibuit.
- 32 Regulares quærentes eleemosynas extra diocesim, in qua situm est monasterium, tenentur suorum superiorum licentiam Ordinario ostendere, & illius consensum obtinere.
- 33 Episcopus potest tam in sua diocesi, quam in aliena ac Diocesi, consensu per personas spectata prohibitis, ac fidei, eleemosynas querere pro Ecclesiis, & piis locis suæ diocesis.

1 **C**um ex eo. Eleemosynarum quæstores sine Apostolicis, vel Diocesano litteris admitti non debent: nec tunc proponant ultra id, quod in ipsis litteris continetur. Hoc primò: & communis forma litterarum insinuat. Hoc secundò: & debent esse modesti, & à locis, & expensis incongruis abstinere. Hoc tertio: in dedicatione Basilicæ ultra annum, & in anniversario dedicationis, & in litteris indulgentiarum concessis ab alio, quam à Papa, ultra 40. dies remissio excedere non debet. Hoc quarto: & sic patet quatuor esse partes principales. Secunda ibi, *formam*. Tertia, ibi, *quam autem*. Quarta, ibi, *ad hæc*. Jo. Andr. cum quo ceteri concordant.

4 Nota primò, ibi, *Apostolicas, vel diocesani litteras*. Eleemosynarum quæstores, quales sunt quæstores hospitalium Sancti Antonii, & Sancti Spiritus in Saxia, & consimiles, non esse admittendos, nisi litteras Apostolicas, vel Episcopi diocesani ostendant; & altera illarum litterarum sufficit, ut innuit disjunctiva, vel *cap. Inter ceteras supra de rescriptis, & cap. Inter alternativas de regul. juris lib. 6. sic c. Excommunicamus §. Quid verò nonnulli de heretic. secundum Hostien. lib. 2. in verb. Nisi Apostolicas, & Jo. Andr. eodem nu. & verb. Et hoc verum secundum eos, si appareat littera non suspecta, aliàs contra, ut *c. Quod super de fid. Instrumtorum*. Nec tales excusantur ab hac Constitutione ex eo, quòd sint exempti, ut in Clem. 2. de penit. & remiss. & hoc iusta de causa fuit consultum, ut dignoeretur, an essent tales, quales se afferunt. Plerumque enim contingebat, acque contingit, ut assumptio fallæ Religionis habitus, se fingant alios, quam sint, ut patet in textu, ibi, *se falsis nominando*, necnon ibi, *ne falsæ religionis habitum gesserint*; & propterea antequam admittantur, debent diligenter ab Episcopo examinari. Hoc autem obtinet in iis tantum quæstoribus, qui eleemosynas quærent nomine alienius hospitalis, vel pii loci, & sic nomine alieno: secus vero si proprio nomine per se ipsis eleemosynas quærent; quia tales nullis indigent litteris, *c. Quæscamus q. 2. dist. cap. Non satis 82. dist. secundum Mar. Socc. hic n. 4.**

6 Secundò nota, ibi, *præter id, quod in ipsis continetur*, tales quæstores non posse pro eleemosynis colligendis aliud populo proponere, vel prædicare, quàm in eorum litteris continetur: quod providè factum in fuit, quia tales consueverant multis proponere abusiones, & mendacia: & plures illorum fraudes recitat Hostien. in c. Cuneæ con. 11. supra de reliq. & venrat. 55. nam plerumque, & vota commutabat, & absolventià pœna, ut ibi per eum.

7 Ad officium autem prælatorum pertinet pravos illorum abusus corrigere, ne fidelis populus variis illorum signis, & falsis documentis decipiatur, ut habetur in d. cap. Cum ex eo, & excedentes, ad eisdem Pluralis puniri possunt, non obstante exemptione, ut in d. Clem. 2. in fin. de penit. & remiss. ubi ratio subiicitur, ut a tuis temerarius ausibus, qui ubique (ut communis habet assertio) nimium exerceverunt, pœnae formidine propensius competantur.

8 Tertio nota formam, qua communiter uti solet Sæles Apostolica in indulgitiis quæstuaris pro hospitalibus, ac locis piis, & secundum quam Episcopi diocesani debent & ipsi suas litteras moderari, ut hic dicitur in verb. *Formam*: sed hodie qualis esse debeat ista forma, putebit infra. 21.

9 Quòd nota in verb. *Qui autem*, quales esse debent illi quæstuaris; debent enim esse modesti, & discreti, & non divertere in tabernis. & aliis locis incongruis: & notandum est, ut dicunt Host. n. 12. Jo. Andr. & Marian Socc. *ead. num.* quia textus non dicit, prohibebis, que omninò

prohibentur; nam & cavendum est à quasi prohibitis, sicut fuit hospitium quarundam Beguinorum fictarum, quod perniciosum genus est mulierum, nec de facili alios quam religiosus admittunt, à quibus modis omnibus est cavendum, *c. Perniciosum, & c. Dissim. nus 18. q. 2.* Hodie istarum flagus damnatus est per Concilium Viennense, ut in Clem. Cum de quibusdam de relig. domo. & in Clem. fin. de heret. & de illis Beguinis vide quod scripsi 10 c. Nullus nu. 56. supra de ser. competem. Item illi quæstites abstinere debent ab inuitibus, & tumultibus exultis, ut in littera, sic supra de censibus, *c. Cum Apostolus, §. 1.* nec gestare debent fallæ religionis habitum; sic supra de presc. c. Tuarum, & excedentes in talibus; ab Episcopo puniri possunt, ut dixi supra n. 7.

11 Quinò nota in verb. *Ad hæc*, indulgentiam per Prælatum concedendam non debere esse indiscretam, sed moderatam, & secundum quantitatem, & qualitatem causæ; & signat rationem in textu expressam, quia per Indiscretas, & immoderatas indulgentias, claves Ecclesiæ continentur, & pœnitentiæ satisfactio evocatur: & ex his ultimis verbis collige singulariter secundum Marian. Socc. in 8. notab. quòd indulgentiæ prout nedum in Purgatorio, fed etiam quòd pœnitentiam hic injuriam: quare si aliquis teneret quindecim diebus jejunare, habita super talibus indulgentia, non tenebitur, secundum eum.

14 Ultimo nota, ibi, *decernimus*, Papam posse restringere, & moderari potestatem Episcoporum in concedendis indulgentiis, prout hic fecit Innocentius III. in Concilio generali, restringendo eorum potestatem ad annum in dedicatione Basilicæ, & ad quadraginta dies in anniversario dedicationis, & in litteris indulgentiarum, quæ conceduntur pro quibuslibet aliis casibus, id est piis causis, veluti pro dedicatione, vel reparatione Ecclesiarum, vel sustentatione hospitalium, & aliis similibus secundum Hostien. 20. in verb. Pro quibuslibet concordat *c. fin. con. 111. l. 6.* ubi indulgentiæ ab Episcopo concessæ ultra numerum hic taxatum irritæ decernuntur, scilicet in capite, in qua excedunt, ut ibi declarat glos. in verb. *Non obtinent, & glos. ultim. hic in addit.* Et perpetuò commenda memore rationem, quam reddit Innoc. *hic num. 2.* quia minores Prælati omnes habent hanc potestatem à Papa, & ipse à solo Deo, *c. quamvis in 21. dist. & c. 1. 22. dist.* Item hoc potest Papa ratione principatus, & jurisdictionis, quam habet super omnes, *c. In novo 2. dist.* Et hoc facit ex iusta causa, quia hæc potestatem abutiebantur ita formaliter Innoc. quem totidem verbis sequitur Jo. Andr. n. 13. Et pondera has auctoritates contra eos, qui contendunt Episcopos habere jurisdictionem omnem immediatè Deo; de quo articulo dic ut ple. & scripsi in c. 1. n. 29. ubi que ad n. 55. supra ac offic. Ord. Subdit tamen notabiliter Innoc. ubi supra, potestatem Episcoporum hic restrictam esse quoad illas tantum indulgentias, quæ sunt publicæ; sed non intellegendam restrictam in foro pœnitentiæ, quin Episcopus possit amicos, & dies prout vult, indulgere, dummodo discretè taciat.

18 **Q**UÆRO, an ea que disponunt in hac Decretali circa eleemosynarum quæstores, & totam litterarum in eleemosynis quærentis, sint correctæ, vel aliqua ex parte modificata ex pure novissimo Conc. Trid.

Solutio. Statuit, S. Synodus in c. ultim. in fin. sess. 5. sub Paulo III. ut quæstores eleemosynarum, cui etiam quæstuaris vulgo dicuntur, nullo modo nec per se, nec per alium predicare pratentant, & contratantes ab Episcopis, & Ordinariis locorum, privilegiis quibuscumque non obtinentibus, opportunè remediis omninò arceantur. Quod & prius interdixerat Urbani IV. in Constit. 2. incip. *Inter ex omnibus* 14. ut in Bull. tom. 1. pag. 56. & Clem. IV. in c. Ut officii. & Compellentes ad hæres. lib. 6. Deinde sub Pio IV. c. 9. sess. 21. Statuit Concilium, ut quæstorum nomen arque usus in quibuscumque Christiane Religionis locis penitus aboleretur, nec ad officium hujusmodi exercendum ullatenus admittantur, quia remedia, quæ statuta fuerant adversus pravos illorum abusus tam in Concilio Lateranensi, ut in text. nostro, ac Lugdunensi, *ut in c. fin. de penit. & remiss. lib. 6.* quam Viennensi, ut in Clem. *Ab omnibus eod. ut posterioribus temporibus reddita fuerunt inania, & eorum malitia ita quotidie excrevit, ut de eorum emendatione nulla spes relicta videatur.* Indulgentias verò per Ordinat. locorum adhibitis duobus de Capitulo debitis temporibus publicandas esse decrevit; quibus etiam datur facultas

tas elemofynas, atque oblata fibi charitatis fubfidia fideliter colligendi, nulla profus mercede accepta.

Porro fan. mem. S. Pius V. & Greg. XIII. ex fententia Sac. Congregationis Concilii ftatuertur fcribendas litteras in hanc fententiam locorum Ordinarius, in quorum diœcefi hofpitalia reperiuntur, ut eas elemofynas, quæ pro ufu d. hofpitalium, in quibus hofpitalitas actu exercetur, dabuntur, intra fines civitatis, & ejus diœcefsis tantum colligi permittant, petita tamen ab ipfo, & obtenta in fcriptis, & gratis licentia, quæ fanè danda videtur, cum in eodem hofpitali, ficut afferit, curati toleant pauperes omnes, & morbo laborantes, utoptè S. Antonii, qui ex tota ifta diœcefi adducuntur; dummodò perfonæ quæ colligent, honeftæ vitæ, & fpectatæ religionis fint, fuoque judicio approbate, ac minimè propter hanc operam participes dictarum elemofynarum, atque hoc munere citra ullum dolum, etiam omni modèftia, & dexteritate fungantur; quæftorumque nomen nullo modo gerant, fed fimpliciter elemofynarum collectores nuncupentur; non fecum ferant fua privilegia nec reliquias; non minis, aut infucationibus inducant fideles ad elemofynas, non campanellam, aliaque fimilia inftrumenta quorundam quæftorum infignia ad excitandas perfonas pulent (collectoribus tamen S. Antonii fuit campanella conceffa, cujus ufus foli Religioni S. Antonii à Sede Apoftolica fuit conceffus) non petant tamquam debitum, aut folitum, neque ulla arte, etiam prætextu dicendi orationem S. Antonii, vel cujufvis alterius Sancti, aut aliter extorqueant pecunias, vel alia bona: fed fimpliciter, piè & modèfte petendo elemofynam pro fufentatione diftorum hofpitalium, accipiant tantum, quod fibi fponè offerunt, vel fuper iis elemofynis ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipforum hofpitalium. Mox adjungebatur, ut diligenter Epifcopo animadverteret, ut hæc omnia præcisè obferventur, atque non folùm ad delationem aliorum, fed ex fuo etiam mero officio inquireret, fi qua fraus præfertim adverfus leges præfcriptas in eis committeretur ab ipfis collectoribus, quos fi verè reos conperiret, puniret publicè pro modo culpæ arbitrio fuo, eofque ftatim amoveret; atque alios, qui boni, & idonei fint, ab eifdem fuperioribus fufficiendos curaret.

Ad hæc cenfuit S. Congregatio decretum d. c. 9. feff. 21. non prohibere collectionem elemofynarum, quam Monachi Ecclefiæ fibi invocatione S. Antonii quovis temporæ ætatis faciunt pro ipforum fubventione; nec etiam Presbyteros, qui accedunt ad accipiendas primitias frugum, five animalium, quæ offerri fponè folent devotionis erga. Item nec fratres Ordinum Mendicantium, quominus mendicent, & elemofynas quærant, elemofynarumque nomine triticum, & vinum tempore meffium, & vindemiarum quærant; fic etiam dicendum de aliis rebus. Et hic junge quæ fcripti in c. Tuorum in 2. notab. fupra de privil.

Rurfus cum fuerit quæritum, an Cruciatæ obftaret, quominus Religioni S. Antonii liceret colligere elemofynas forma à S. Congregatione præfcripta: Refponfum eft non obftare, fed referendum Sanctiffimo, qui probavit Congregationis fententiam, dum agatur de fimplici collectione elemofynarum pro illis hofpitalibus, in quibus actu exercetur hofpitalitas.

Cætèrum Indulgentias à Sede Apoftolica conceffas, pro quibus fequendis manus funt porrigendæ adjutrices, & quæ quæftandi facultatem quomodolibet continent, & generaliter, ac perpetuò revocavit S. Pius V. & prætextu Indulgentiarum, & facultatum, fine fpeciali licentia Sedis Apoftolicæ quæftus fieri prohibuit, ut in fua Conftit. 30. quæ incipit. Et fi Dominici in Bullar. tom. 2. pag. 214. & in propofito vide aliam ejufdem Pontificis Conftitutionem, Quam plenum fit, quæ in ordine eft 99. eod. tom. 2. pag. 304.

Fratres Conventuales S. Francifci jam degentes in Abbatia, feu monafterio S. Viti Polignanenſis diœcefsis, qua-

quidem Abbatia Conventui SS. Apoftolorum Urbis unita eft, confueverunt per quodcumque perfonarum genus colligere elemofynas non modò in civitate, ac diœcefi Polignanenſi, fed in univerfa ferè Apulia, atque hujufmodi elemofynas non cedunt folùm beneficio Ecclefiæ S. Viti, fed in augmentum quoque reddituum dicti Conventus SS. Apoftolorum.

Quærit Epifcopus Polignanenſis, an poſſit tuta confcientia permittere, ut dicti Regulares pergant in hac quaſi poſſeſſione quæſtuandi. Et quoad hoc jam cenſuit S. Congregatio, fratres Mendicantes ex decreto Conc. c. 9. feff. 21. non prohiberi quidem elemofynas quærere, fed tamen non poſſe alios eorum nomine, & autoritate quoquomodo quærare; & in caſibus contingentibus fæpius reſpondit dictos regulares per feipſos tantum poſſe elemofynas colligere, & probatur in c. Tuorum fupra de privil. & ibi dixi in 2. notab. poſt Butt. n. 2. & Anchar. n. 1.

Verùm quia Regulares dicti Conventus obijciunt, quòd fine dictis elemofynis per alios conquiſtis vivere non poſſent, cum Abbatia redditus non excedat valorem quadringentorum ducatorum, & omnes applicentur Conventui SS. Apoftolorum; delibendum videtur, an fit illis concedenda facultas quærendi elemofynas per alias diœceſes ad aliquod tempus de Ordinariorum licentia, & cum conditionibus foliis præfcribi in litteris S. Congregationis.

Ad hæc ex piorum elemofynis in Cathedrali Polignanenſi jamdiù conſtructa eſt Capella in honorem S. Viti, in qua brachium ejufdem Sancti aſſervatur.

Pro conſervatione, & uſibus neceſſariis dictæ Capellæ Presbyteri Eccleſiæ de Epifcopo conſenſu, & autoritate foliti fuerunt hucufque colligere elemofynas

Regulares verò negant id eis licere, tum quia illud Brachium S. Viti ad ipſorum monafterium ſpectat, & in d. Capella non aſſervatur niſi gratia depositi, vel cuſtodia. Super quo lis pendet prope diem expedienda. Tum quia id cedit in grave præjudicium dicti monafterii, quod majori parte elemofynis ſuſtentatur.

Tum denique, quia ipſi intendunt ſuppeditare neceſſaria ad uſum d. Capellæ, quamdiu in ipſa dicta reliquia aſſervabitur, dicuntque hanc quæſtorum multiplicitem in diverſis diœceſibus eſſe non poſſe abſque conſuſione, & ſcandalo.

Epifcopus, qui aſſerit hanc elemofynarum collectionem eſſe neceſſariam pro d. Capellæ manutentione, itidem conſulit S. Congr. an ſibi liceat in dicta quaſi poſſeſſione perfeverare, & faltem petat facultatem pro aliis diœceſibus juxta formulam litterarum S. Congreg. Aliàs cenſuit S. Congr. nomen, & uſum quæſtorum eſſe penitus à Concilio ſublaturum; fed tamen pro piorum locorum neceſſitatibus non eſſe prohibitum elemofynas colligere. Sed quia, quærentes, facilè hac facultate abutuntur, poſſent fortaffe concedi Epifcopo litteræ in forma conſuetæ ad aliquot annos pro aliquibus diœceſibus, ac de Ordinariorum conſenſu.

Itaque ad primum dubium videtur reſpondendum, prædictos fratres tamquam Mendicantes nequaquam eſſe prohibendos elemofynas colligere, dum tamen ſi extra diœceſim Polignanenſem quærare voluerint, fuorum Superiorum licentiam obtendant loci Ordinario, atque illius conſenſum obtineant, quemadmodum & aliàs Congregatio reſpondit. Cæterum nullibi eſſe permittendum, ut elemofynas quærant per alios, quàm ſui Ordinis fratres.

Ad ſecundum, Epifcopo licere quidem in ſua diœceſi, atque etiam in aliena diœceſani conſenſu per perſonas ſpectatæ probitatis, ac fidei, fuoque judicio delegandas elemofynas quærere pro Eccleſiis, Capellis, ac locis piis ſuæ diœceſis, quæ ipſe pro ſua prudentia, & paſtorali ſollicitudine ejufmodi elemofynarum præſidio magis indigere arbitratibus. Et ita meo tempore ad utrumque dubium fuit reſponſum.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Gregorius IX.

C A P U T XVI.

NE prodilatione poenitentiae periculum imminet animatum: Permittimus Episcopis, & aliis superioribus, necnon minoribus Praelatis exemptis, ut etiam praeter sui superioris licentiam, providum & discretum sibi possint eligere confesorem.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**piscope, & alii Superiores, & minores Praelati exempti possunt sine alia licentia sibi eligere Confesorem.
- 2 Episcopi possunt sibi eligere Confesorem, etiam si exempti non sint.
- 3 Praelatus inferior non exemptus, aut exemptus non Praelatus, non gaudet privilegio sibi eligendi confesorem.
- 4 Rectores Ecclesiarum, item Scholares Episcopo, vel ejus Poenitentiaro, aut Archiepiscopico curatus consistere debent.
- 5 Episcopus au hodie possit eligere confesorem sibi non subditum, qui a proprio Ordinario non fuerit approbatus ad prescriptum Conc. Trid. in c. 15. sess. 23. & n. seq. usque ad n. 31. & n. 62.
- 6 Confessor eligendus ex privilegio hujus c. debet esse habitus ad confessiones audiendas, & n. 13.
- 7 Impedimento uno ex duobus sublato, actus expediri non potest.
- 8 Sacerdos, ut valide à peccatis absolvat, debet non solum esse approbatus ab Ordinario, sed etiam habere jurisdictionem in poenitentis.
- 9 Regulares habentes privilegium absolvendi alienos Parochianos, an possint illos absolvere sine proprii Sacerdotis licentia, & n. 28.
- 10 Privilegium habens eligendi Confesorem, non potest eligere nisi eum, qui habet executionem, & numero 53.
- 11 Confesorem eligere est jurisdictionem prorogare.
- 12 Sacerdos ab Ordinario non approbatus habet jurisdictionem habitum, sed non actum.
- 14 Sacerdos de iure communis factus est, ut habeat potestatem absolvendi habitum, ad hoc ut illius executio per electionem prorogetur, secus post Concilium Tridentinum.
- 15 Episcopus eligendo Confesorem sibi subditum videtur illum approbare.
- 16 Confessor electus in vim hujus capituli, an censeatur ordinarius.
- 17 Consuetudo, ac privilegium eligendi Sacerdotem non approbatum ad confessiones audiendas, sublata sunt à Conc. Trid.
- 18 Confessor eligendus in vim Bullae Cruciate debet esse approbatus ab Ordinario ipsius Confessoris, licet in Bulla id non exprimitur.
- 19 Confessio Sacramentalis an sit nulla, si fiat Sacerdoti in aliena dioecesi commoranti, etiam sibi approbato ab Ordinario.
- 20 Praelatus inferioris exempti an possint sibi eligere Confesorem ab Ordinario non approbatum.
- 21 Et an possint approbare ad confessiones audiendas.
- 22 Privilegium eligendi Confesorem quid operetur post Conc. Trid. & n. seq.
- 23 Sacerdotes saeculares non curati non possunt audire confessiones confluentium de alienis dioecibus, etiam in dioecesi, in qua sunt approbati, & numero vigesimo septimo.
- Secus est in Regularibus scilicet fraude, n. 28.
- 24 Parochus potest confessiones suorum Parochianorum ubique locorum audire, aliorum non potest etiam in propria parochia, & n. 29.
- 25 Confessor ab Episcopo electus potest illius confessiones au-

dire etiam extra dioecesim Episcopi approbantis.
26 Sacerdos non curati sive saeculares, sive regulares non possunt audire confessiones etiam subditorum Episcopi approbantis extra dioecesim, in qua sunt approbati.

30 Actus voluntariae jurisdictionis possunt etiam in alieno territorio exerceri.
Episcopus iter agens non debet eligere sibi Confesorem in singulis dioecibus, ibid.

31 Cardinales in vim hujus cap. an possint sibi eligere Confesorem non curatum, nec approbatum ab Ordinario juxta Conc. Trid. in c. 15. sess. 23. & n. seq. usque in finem.

32 Cardinalis Episcopus, aut Legatus de latere, indubie habet privilegium sibi eligendi Confesorem, ibidem.

Privilegia non extenduntur de persona ad personam, etiam ex majoritate rationis.

Declaratur, & n. 40. & 47.

33 Praelatus quantumcumque maximus de iure communi non potest sibi eligere Confesorem.

34 Episcopus de iure communi confiteri debet Archiepiscopo, Archiepiscopo Patriarcha, Patriarcha Papa, & n. seq. & 39.

35 Praelati exempti, qui immediate non subsunt Papa, non habent privilegium sibi eligendi confesorem, & n. 38.

36 Cardinales non possunt accedere à curia sine licentia Papae.

37 Tenentur residere in suis titulis.

38 Privilegia casu cessante, cessat privilegium.

Declaratur, n. 48.

39 Cardinales de iure communi confiteri debent Papa, vel majoribus Poenitentiaro, & n. 50.

40 Cardinales à dignitate, & officio sui superiores Episcopi sunt.

41 Praelatorum appellationes qui comprehenduntur.

42 Cardinales etiam non Episcopi in suis titulis habent jurisdictionem quasi Episcopalem, & minores Ordines conferunt, non tamen eis possunt facultatibus, quae Conc. Trid. Episcopis tribuuntur.

Cardinalis Regni Protector possit inquirere super qualitatibus promovendi, & ex amen se per aliquo articulo subalegere. Sed processum Nuntii praeventus per se, vel per alium impedire non potest, ibid. vers. l'iper preadita.

43 Cardinales sunt Papae immediate subiecti tamquam ipsorum majores Ordinarii, & n. seq.

44 Familiares Cardinalium à solis Cardinalibus judicantur.

46 Cardinales gaudent privilegio Aiaris portatus.

47 Privilegium sibi eligendi confesorem, tamquam favorabile, & nulli noxium, est latissime interpretandum.

48 Privilegium eligendi confesorem, quam ob causam Episcopis, & Praelatis exemptis concessum fuerit, & n. seq.

49 Casus in dubio an praesumatur fixalis, vel impulsiva.

50 Privilegiatus an possit sibi eligere Confesorem non curatum, nec approbatum ab Ordinario, & n. 52.

51 Sacerdotes simplices an habeant privilegium sibi eligendi confesorem, & n. 53.

52 Cardinalium privilegia non comprehenduntur in generalia.

nerali privilegiorum derogatione.

Contrarium, n. 55.

Declaratur, n. 58. & 60.

53 Privilegium habens eligendi confessorem, tenetur eligere Sacerdotem habentem executionem ab Ordinario.

55 Cardinalium prerogativa, quamvis multum attendantur in honoribus deferendis, non tamen eximunt eos à vinculis Sacrorum Canonum, & Apostolicarum Constitutionum.

56 Augusta quamvis gaudeat privilegiis Augusti, tamen sub generali legum vinculo comprehenditur.

57 Princeps non est sub lege fori, sed sub legi poli, nature, & rationis.

58 Cardinales comprehenduntur in generali derogatione respiciente favorem publicum, & salutem anime.

59 Ideoque comprehenduntur in c. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.

60 Item in generali derogatione habente clausulas prægnantes.

61 Lex corrigens in uno ex correlativis, corrigit etiam in alio.

62 Episcopi possunt sibi eligere confessorem, sed tenentur eligere Curatum seu approbatum ab Ordinario.

63 Privilegium eligendi confessorem Curatum, vel approbatum, in quo proficit Cardinalibus.

64 Parochus etiam intra limites Parochia sue non potest audire confessiones alterius Parochiani sine proprii Sacerdotis licentia.

Sed suos Parochianos absolvere potest etiam extra propriam Parochiam, n. 66.

65 Confessor sive Secularis, sive Regularis in una diœcesi approbatus non potest extra illam audire confessiones etiam personarum illius diœcesis, in qua est approbatus, & n. seq.

67 Sacerdos secularis etiam in illa diœcesi, in qua est approbatus, non potest audire confessiones consentientium ex alia diœcesi.

68 Consuetudo etiam immemorabilis, ut quis præter sui Superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, reprobat.

Secundò, de duobus impèdimentis ad actum, uno sublatò, & altero remanente, actus expediti non potest, cap. Extuarum, supra de usupall. & cap. Pastoralis, de privileg. Sed duo impediunt, quominus sacerdotem, quamvis in sui ordinatione absolventi potestatem receperint, absolventes pœnitentes possint; quorum unum personam respicit ipsorum sacerdotum, videlicet si non sint approbati ab Ordinario, vel parochiale beneficium non obtineant, dist. cap. 15. alterum quod pœnitentes respicit, idest si in eos jurisdictionem non habeant, cap. Placuit, dist. 6. cap. Omnis, ubi notatur, supra eodem: ergo quamvis ex privilegio hujus textus sublatum sit impedi- mentum ex defectu jurisdictionis; quia tamen remanet alterum ex inhabilitate persone confessoris, non poterit actus absolutionis expediti. Atque hoc argumento in hac materia utitur glossa in dicto cap. Omnis, in verb. Alieno sacerdoti.

Confirmatur argumentum, quia sicut non sufficit privilegium Regularium, ut possint alienis Parochianos recipere ad penitentiam, sed requiritur licentia proprii sacerdotis, glossa in dict. cap. Omnis, in eodem verb. Alieno sacerdoti, nisi sint super hoc specialiter privilegiati, in quibus terminis procedit Extravagans Vaselectianis, de heretic. ut declarat in prædicta Decretali, Omnis, Joan. Andr. & post eum Abb. num. 14. vers. Sed Joan. Andr. ita non sufficit licentia proprii sacerdotis, cui æquivaleret licentia ex privilegio juris, nisi ille qui audire debet confessiones, aliàs idoneus sit, ut possit absolvere penitentes.

Tertiò, quando simpliciter datur licentia Parochiano eligendi confessorem, non potest eligi, nisi is, qui habet executionem, utputà Curatus, glossa præalleg. & Abb. in dict. cap. Omnis, num. 14. glossa in Clem. 1. in verb. Speciali, de privileg. & ibidem Cardin. q. 33. & idem Cardin. in Clem. 1. quæst. 14. de offic. Vicar. & latius dicam infra num. 53. ergo idem quando à jure hujusmodi licentia tribuitur, ut hic.

Quartò, facit ratio, qua movetur glossa, & Abb. ubi supra: eligere enim confessorem est prorogare ejus jurisdictionem, unde iudex prorogatus cognoscit jure proprio. At sacerdos non approbatus juxta decretum Concilii, licet habeat jurisdictionem illam, idest potentiam; non tamen habet actum. Ergo non poterit illius jurisdictionis executio per eligentem prorogari. Nec applicatur responsio Abbatis in Clem. 1. num. 16. de privileg. post Host. in Summa, de pœnit. vers. Cui confitentium, num. 14. post med. quòd executio impeditur ex defectu subditorum, quod cessat, quando aliquis alieni sacerdoti se legitime subijcit, ut putà per licentiam legitimam: nam hoc procederet, nisi aliud subesset impedimentum in persona confessoris proveniens ex eo, quòd non est approbatus. Sicut ergo non potest eligi excommunicatus, ut per Hostien. ubi supra in §. Cui Patriarcha, num. 18. ita nec iste à Concilio inhabilitatus.

Ex quibus concludendum cum Abb. hic in fine, & Capell. Tholof. decis. 222. talem eligendum per Episcopos, & Prælatos debet esse Curatum, vel aliàs habere potestatem ligandi, & solvendi in actu; quod multò magis tenendum est post Concilium, quo expressè in d. cap. 15. inhabilitati sunt omnes, qui aut parochiale beneficium non obtinent, aut aliàs approbati non sunt.

Non obstat ratio, ob quam præcipit Host. ubi supra, & Abb. in d. Clem. 1. de privileg. & perique alii ante Concilium tenuerunt sufficere, ut solus sacerdos habitu habeat potestatem absolvendi ad hoc, ut illius executio per electionem prorogetur, ad notata l. 1. de judic. quia, ut dictum est, procederet, nisi subesset aliud impedimentum, quàm ex defectu subditorum.

Non obstat, si dicitur cum Hostien. ubi supra in §. Cui Patriarcha, confessorum electum ab Episcopo habere illam potestatem, quam habet Episcopus in subditum suum, habet potestatem absolvendi; ergo, &c. Quia respondetur argumentum tunc habiturum locum, quando Episcopus eligeret sacerdotem sibi subditum: ex hoc enim quoniam illum eligeret, tacitè videretur approbasse.

Non obstat, quòd talis confessor videatur ordinarius ex eo, quòd à lege accipiat potestatem facta electione per Episcopum, ut per Hostien. ubi supra; confessor autem

Ne pro dilatione. Episcopi, & alii superiores, & minores Prelati exempti possunt sine alia licentia sibi eligere confessorem. Hoc dicit.

Nota primò, Episcopos etiam non exemptos posse sibi confessorem eligere, prout ex littera subtiliter, & accuratè deducit Host. hic num. 6. vers. Sed numquid, cui subscribunt Jo. Andr. Cardinal. & Anchar. omnes in princ. Butr. n. 5. & Abb. n. 3. vers. Sed quæro.

Secundò notabit, Minoribus Prelatis exemptis, inferioribus Episcopo non gaudent hoc privilegio sibi eligendi confessorem, nisi duobus concurrentibus. Alterum est, ut sint Prælati, puta Abbates, Præpositi, Priores, ut in cap. In singulis, supra de statu Monach. de Presbytero Parochiali dicam infra num. 41. Alterum, ut sint exempti, idest Sedi Apostolicæ immediate subiecti, secundum Hostien. n. 3. vers. Inferiores vero, & latius patebit infra n. 35. Quapropter exemptus non Prælatus. aut Prælatus inferior non exemptus hac permissione non utitur, ut per Host. eodem num. 7. in verb. Minoribus, & Abb. Siculum num. 3. in ultimo notab. Quod secundum Abb. Antiqui facit contra scholares, qui sibi eligunt confessorem, quem maluerint; & secundum Petrum de Sampsona facit contra Rectores capellarum, qui sibi eligunt confessores, cum tamen Episcopo, vel ejus Pœnitentiario, aut Archipresbytero civitatis debeant confiteri, cap. 1. de offic. Archipresbyr. & sequuntur hic Joan. Andr. & Butr. ambo in fine, Cardin. & Anchar. ambo in princ.

QUÆRO, an Episcopus in vim hujus Decretalis hodie possit eligere confessorem sibi non subditum, qui à proprio Ordinario non fuerit approbatus ad confessiones audiendas, ad præscriptum Concilii Tridentini in cap. 15. sess. 23.

Videtur respondendum non posse.

Primò, quia hic textus exigit, ut eligatur confessor privatus, & discretus: sed talis non videtur posse intelligi is, qui ab ipso Concilio in d. cap. 15. declaratur non idoneus ad audiendas confessiones: ergo neque in vim hujus Decretalis est eligibilis.

Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

- ordinarius tali approbatione non indigent: quia respondetur legem supponere sacerdotem idoneum, & eligibilem ex se, quando dat facultatem personæ, ut possit illum eligere, & illi subijci: at talis non est sacerdos non approbatus, cum ex Concilio sit inhabilis ad confessiones audientias.
- 17 Non obstat, quòd forte consuetudo interpretata sit aliter hanc licentiam, prout apparet in S. R. E. Cardinalibus, qui cum habeant simile privilegium à Papa, eligunt in confessorem sacerdotem etsi non approbatum juxta Concilium. Et enim omisso privilegio Cardinalium, de quo in præsentì non queritur: Responderi potest, consuetudinem, quamvis alia tribuat jurisdictionem, non prodesse quicquam contra prædictum decretum Concilii, quòd privilegia, & consuetudines etiam immemorabiles luthali.
- 18 Mellior interpretatio ad hujusmodi privilegium sumitur ex ipsis litteris jubilæi, in quibus cum tribuitur licentia eligendi confessorem, adjicitur, ut sit approbatus ab Ordinario: sed etsi expressè non esset adjectum, haberetur pro adjecto, prout lentiebatur S. Congregatio Concilii interpretando Bullam Cruciatæ.
- 19 Sed an talis confessor debeat esse approbatus ab Ordinario ipsius confessoris, vel ab Ordinario penitentis, Sacra Congregatio interpretando Bullam Jubilæi, & ex ejus sententia Sanctissimi, declaravit Bullam esse intelligendam de Ordinariis eorum, qui audiunt confessiones, non autem de Ordinariis penitentium.
- In contrarium induci potest decretum provincie Mediolanensis, recognitum à S. Congregatione, & emendatum, quòd relatum est inter scripturas, *cap. 15. sess. 23.* his verbis: *Qui ad confessarium etiam Regularem in aliena diocesi commorantem de dedita opera se conferens peccata sua sua confessus, nisi confessarius ille ab Episcopo loci, & à confitentis Ordinario ad audiendas confessiones probatus erit, et tamquam in confesso Parochus Eucharistia Sacramentum nemini præbeatur.* Sed responderi potest decretum illud loqui de penitentibus non habentibus facultatem sibi eligendi confessorem, qui ad eludendum proprii sacerdotis iudicium ad externos sacerdotes confugiunt.
- 20 Eadem dubitatio proposita de Episcopis procedit etiam respectu minorum Prelatorum, quibus sint exempti simili privilegio gaudent, ut hic, in quibus per etiam revolutio fieri poterit; præterquam in eo, quòd dictum est Episcopum eligere posse quom subdium, licet prius non approbatum ab ipso ad audiendas confessiones, quia ipsum eligendo tacite, & ipso facto videtur approbare; inferiores enim Prelati confessorem approbare non possunt, nisi proprium territorium, ac jurisdictionem quasi Episcopalem habeant, ut S. Congregatio censuit.
- 21 Sed objicitur, quid ergo prodest privilegium eligendi confessorem à Concilio Episcopis non adeptum, si in aliena diocesi eum eligere non possunt nisi ab illius Ordinario approbati, & in diocesi propria nullo egent privilegio, cum sicur pro aliis, & pro se possint sacerdotes approbare?
- Ad respondetur privilegium operari duos effectus. Primus est, quia Episcopi poterunt sibi eligere externum sacerdotem Curatum, vel ab ejus Ordinario approbatum, quem alias eligere non possent sine privilegio. Nam quidquid sit in regularibus, Presbyteri faculares parochiale beneficium non habentes non possunt audire confessiones confluentium ex alienis diocesis, etiam in illa diocesi, in qua sunt approbati: etenim cum illorum jurisdictionis non sit ordinaria, sed delegata, non extenditur ad eos, qui non sub sunt Episcopo deleganti; ac propterea nulla est absolutiois sententia, quam illi dem factores in eos proferunt, in quos ordinariam, aut delegatam jurisdictionem non habent, ut dissoluitur à Concilio Tridentino *sess. 14. de Sacramen. Penitent. cap. 7. de cas. reservat.* Habentes verò parochiale beneficium, certum est audire non posse confessiones alienorum Parochianorum, ut omnes notant in *d. cap. Omnis utriusque, supra eodem.* In hoc ergo prodest privilegium, quòd sacerdoti alterius diocesis sive Curato, sive approbato, qui aliquo in respectu externi Episcopi esset alienus poterit Episcopus se subijcere illum eligendo, ejusque jurisdictionem prorogare.
- Secundus effectus est, quia Episcopi à sacerdote, ut præfertur, electo absolvi poterunt ubique locorum, etiam
- extra diocesim Episcopi approbantis, quod sine privilegio non liceret: nam presbyter, non habentes parochiale beneficium, sive sint faculares, sive regulares, non possunt audire confessiones etiam lubiditum Episcopi approbantis extra diocesim, in qua sunt approbati, ut superius S. Congregatio declaravit.
- Porrò consueverunt in hac materia ex sententia ipsius Sacre Congregationis consilium regulæ infrascriptæ, videlicet: Sacerdotes faculares non Parochi ad audiendas confessiones ab Episcopo approbati non possunt illas audire extra diocesim, in qua sunt approbati: sacerdotes verò regulares possunt seclusi fraude aliorum diocesanorum confessiones audire in ea diocesi, in qua sunt approbati, quia ab Episcopo solam approbationem recipiunt, & jurisdictionem habent ex privilegio Summi Pontificis, ut in *Clem. Dudum, de sepulchra.* cujus auctoritas non restringitur ad limites alicujus territorii, *cap. Cuncta per mandum, q. 3.* Et in hoc discrepat à confessoribus secularibus; sed tamen cum iis conveniunt in hoc quod non possunt illas audire etiam quoad subditos Episcopi approbantis extra diocesim, in qua sunt approbati. At Parochi è converso alienorum quidem Parochianorum confessiones audire non possunt etiam in propria Parochia, cum in eos nullam habeant jurisdictionem, sed suos Parochianos possunt ubique locorum absolvere, quia in eos ordinariam habent jurisdictionem, & cum actus audiendi confessiones sit jurisdictionis voluntaria, potest etiam in alieno territorio exerceri, *l. 1. ff. de offic. Proconf. glo. in cap. Novus, de offic. Legati, Calderin. conf. 468 circa princ. vers. Secundò ponat, alias 3. Quibus sint legit.* Ob quam rationem ita concludit Hostien. in *Summa in tit. de penitent. §. Cui confitendum, num. 54. vers. Et numquid extra, Aften. in Summa lib. 5. tit. 14. §. Cui Presbyter est confitendum, q. 4. Navar. in cap. Placuit, num. 64. de penit. distin. 6. Cap. dec. 203. num. 14. & seqq.* & in hoc discrepat ab aliis Sacerdotibus tam secularibus, quam regularibus, quorum auctoritas circumscriptur finibus diocesis, in qua sunt approbati.
- Quæcumque autem de Parocho dicta sunt, eadem habent locum etiam in confessore ab Episcopo electo in vim textus nostri. Siquidem tamquam habens jurisdictionem à lege, censetur ipse eligentis proprius, & ordinarius Sacerdos, ut docent in *d. cap. Omnis, Host. n. 12. & Abb. n. 14. Mandos. in tract. de signat. grat. in vrr. Confessionale, vers. Advertendum est ad glo. jam:* ac proinde ad instar Parochi potest audire confessiones Episcopi tamquam subiecti suæ ordinariæ jurisdictioni in quacumque diocesi, quod non liceret secluso privilegio, ut dictum est. Hoc autem plurimum proficere poterit Episcopus, ut præfertur in plene celebrantibus, juxta *cap. fin. d. privileg. in 6. ne tractando per alienas dioceses, dimisso solito, & proprio Confessore, cogantur in singulis diocesis diversos Sacerdotes eligere. Quod considerat Host. in d. §. Cui Patriarcha, Resolutionem habes infra n. 62.*
- Uterius QUÆRO, posito decreto Concilii Tridentini in *d. cap. 15. sess. 23.* an S. R. E. Cardinales in vim illius decreti possint sibi eligere Confessorem non Curatum, nec approbatum ab Ordinario. Quæstio videtur dividenda in duos articulos. Primus est, an Cardinalis habeat privilegium sibi eligendi Confessorem juxta hoc capitulum. Secundus est, quatenus habeat, an possit eligere non Curatum, nec approbatum.
- Quod primum articulum, si Cardinalis sit Episcopus; nulla est difficultas, quin gaudeat hoc privilegio. Et idem dicendum de Cardinali Legato de Latere, quia proculdubio comprehenditur sub illis verbis: *Et alios Superioribus, & in ratione expressa in littera.* Et hoc tenent post alios Moderni in institutione Canonica *lib. 5. in tit. de Sacram. Penitent. n. 173.*
- Sed in Cardinali non Episcopo, aut Legato de Latere dubium facit, quòd cum hæc Decretalis contineat privilegium, ut notant hic Anchar. & Abb. non videtur extendenda ad Cardinales in ea non expressos, ex notatis per Archidiacon. in *cap. fin. in verb. Indulgetiam, de privileg. lib. 6. Generaliter enim in privilegio non fit extensio de persona à personam etiam ex majoritate rationis, cap. Ne aliqui, ubi Gemin. in q. notab. de privil. in 6. Anton. de Butt. in cap. Sane, supra eod. tit.*
- Præterea de jure communi nullus Prelatus quantumcum-

- cumque maximus potest sibi eligere Confessorem, ut hic notat Abb. num. 2. in 2. notab. & probat littera textus ponderando illud verbum, *permissimus*, quod indicat ante hanc permissionem Episcopos, & alios de quibus hic non potuisse se subijcere alicui Confessori sine sui Superioris licentia. Et est ratio; quianemo potest ligari nisi à suo iudice, ut in cap. *Omnis utrusque*, & in cap. *Quod autem, supra eodem*, & cum nullus Clericus sine licentia sui Episcopi possit eligere iudicium non sui iudicis, persona, vel rerum, cap. *Si diligenti*, & cap. *Significasti, de foro compet. & cap. Non liceat*, 3. q. 6. & multò minàs iudicium animæ, quod majus est, ut arguit gloss. hic in verb. *Permittimus*, & Host. num. 5. in eod. verb. Unde ex juris communis dispositione Episcopus debet conficere Archiepiscopo, Archiepiscopus Patriarchæ, Patriarcha Papæ, ut plene per Hostien. in *Summa*, eodem tit. §. *Cui continentium*. Sed quia hujusmodi Prælati habent superiores nimis distantes, propterea fuit eis concessum privilegium, de quo in textu nostro, ut hic advertit Abb. num. 2. Similiter Prælati exempti, de quibus loquitur littera hujus textus, de jure confiteri debent soli Papæ, cui subsunt immediate: de his enim intelligitur hæc Decretalis, & non de aliis Prælati exemptis habentibus supra se alium Superiorem, ut Prior Abbatem generalem, secundum Hostien. in *dist. §. Cui continentium*, vers. *Cui Abbas*, & Abb. hic num. 2. in fin. Sed quia prædicti exempti Papæ immediate (subjecti itidem nimis distabant à Curia Romana, adiredè fuit eis concessum privilegium sibi eligendi Confessorem, ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineret animarum, quæ est ratio hic expressa; & hanc distantiam à suis superioribus, & à Curia Romana fuisse causam, & rationem hujus privilegii, dicit Hostien. hic n. 7. in fin. vers. *Nisi exempti sint*, & Abb. eod. n. 2.
- At hæc ratio cessat in Cardinalibus non Episcopis, aut Legatis de Larere, quia tenentur in Romana Curia residere, ut eis districtè præcipitur à Leone X. in Constitutione edita super reformatione Prælat. Ecclæ. tertio nonas Maji 1514. nec possunt recedere à Curia sine licentia Papæ, cum habeant alas ligatas, ut inquit Hostien. in cap. *Ecclesiæ vestra*, il *secundo, de elect. Sarnen. in regul. de impetr. benef. vacan. per obit. famil. Cardin. quest. m. 4.*
- Et ut ait Bald. in cap. *Bona*, il *secundo, de postulat. Prælat. æquiparantur stellis fixis, quæ non moventur nisi motu Orbis*, sicut & Cardinales non moventur nisi motu Papæ. Et de jure communi tenentur residere in suis titulis, aliàs debent deponi, cap. 2. de *Cleric. non resid. ubi à Leone III. refertur Anastasium Præsbyterum Cardinalem tituli Beati Marcelli in Synodo depositum fuisse, eò quòd parochiam suam per annos quinque contra Canonum instituta deseruerat, de quo per Joan. Andr. in *addit. ad Speculat. eod. tit. circa fin. & Oldrad. conf. 48. Jus commune*, & arguitur in simili Jo. Andr. post Hostien. in cap. *In his, circa med. in verb. Consecutus, supra de privileg. ubi concludit privilegium Altaris viatici, de quo ibi, cum fuerit concessum Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus in novitate sua, quando carebant propriis Ecclesiis, & habebant Oratoria simplicia, non habere amplius locum, cum hodie habeant Ecclesiæ consecratas, & sic cessat ratio privilegii: & sequuntur ibi Anton. de Butr. num. 8. & Abb. num. 3. & magis ad rem nostram privilegium, ut Episcopi, eorumque Superiores nullam interdicti, vel suspensionis penam incurrant, nisi in sententia sint expressi, de qua in cap. *Qua periculosum, de sent. excomm. in 6. non competit Cardinalibus, cum in eis cesset ratio illius Decretalis, scilicet impediendi officium Episcopale, secundum Joann. de Anan. in rubr. de *Cler. excomm. in ult. col. & Felin. in cap. Quod super his*, n. 12. vers. *Secundo quin etiam, de vide mstr. & in terminis privilegii, de quo agitur, quamvis littera hujus textus indistinctè loquatur de Prælati exemptis tamen quia in exemptis, qui non subsunt Papæ, sed aliis Superioribus, cessat ratio distantie ab Urbis, & dilationis in textu considerata, cessat etiam privilegium, secundum Hostien. & Abb. loc. cit.****
- Quamobrem cessante privilegio, Cardinales confiteri debent Papæ, vel Majori ejus pœnitentiatio, quibus in foro pœnitentiæ subijciuntur. Martinus Laudensis in *irrad. de Cardin. part. 2. q. 28. & 29. & Lancell. Corrad. in Templo omni. judic. lib. 2. cap. 2. de Cardinali. §. 2. num. 10.* Videtur enim in eis servandum, quod de jure communi Profp. Fagnan. in *V. Lib. Decretal.*

statuitur in aliis Prælati exemptis, qui ante concessionem, de qua in textu nostro, simpliciter tenebantur confiteri Papæ, vel Majori Pœnitentiatio, secundum Abb. *ibid. vers. Nota quod Prælati exemptis.*

Atque ita Cardinales in Curia non habere hoc privilegium sibi eligendi Confessorem, sed solere illis per Papam concedi, tradit Marcus Antonius Cucus in *Instit. Canon. lib. 5. in tit. de Sacram. Pœnit. n. 173.* Neque obstant verba prædictæ Decretalis, *Et aliis Superioribus*, quia verificatur in Archiepiscopis, Primatibus, Patriarchis, ut notat ibi Jo. Andr. in *prin.*

Quibus tamen minimè obstantibus, videtur respondendum hoc privilegium competere Cardinalibus etiam non Episcopis, aut de latere Legatis. Primò ponderando litteram textus in illis verbis, *Et aliis Superioribus*: nam posthabitis Doctorum altercationibus, Cardinales dignitate, & officio sunt Superiores, & eminentiores Episcopis, ut validissimis rationibus diffinitur in epistola Decretali Eugenii Quarti ad Archiepiscopum Cantuariensem, scripta Florentiæ, ubi Eugenius præfidebat in Concilio Florentino anno sui Pontificatus octavo, quæ incipit, *Non mediocri*, & est in Bullario 15. inter Constitutiones Eugenii.

Unde cum Cardinales secundum latitudinem eorumdem verborum includantur in dicta Decretali, non dicitur fieri extensio de uno casu ad alium, sed potius declaratio, & expressio ejus quod tacitè inest: atque ita cessat ratio superius considerata in prima oppositione: nam & in privilegii fit lata interpretatio, quatenus patiat verborum proprietas, ut post alios tradit Decius *conf. 115. Viso tenere, n. 5. vers. Et idè cum multis.*

Præsertim verò quia, ut inquit Abb. hic num. 3. cum in indulo eligendi Confessorem tractemus de favore, & fit beneficium Principis nulli nocens, debet fieri latissima interpretatio, ut cap. *Olim, infra de verbor. signif. & in l. fin. ff. de Constit. Princ.*

Ac hæc privilegium electionis Confessoris conceditur hic, non solum Episcopis, & aliis Superioribus, sed etiam minoribus Prælati exemptis. Unde quatenus hoc casu spectanda non esset prerogativa dignitatis, sed gradus, secundum quam Præbiteri Cardinales sunt minores Episcopis, ut notatur per glossam, & Doctores in cap. *Quamquam*, 2. q. 7. & habetur in prædicta Decretali Eugenii IV. atque ita quatenus Cardinales hoc respectu non comprehenderentur in illis verbis, *Et aliis Superioribus*; comprehenduntur tamen in sequentibus, *Necnon minoribus Prælati exemptis*: utraque enim qualitas Prælationis, & exemptionis propriè verificatur in Cardinalibus: nam sive Prælatorum verborum accipiamus in strictiori significatione pro eis, qui habent jurisdictionem fori contentiosi, juxta textum in cap. 2. & ibi glossa in ver. *Prælati, de sepul. live accipiamus largè, ut etiam comprehendat habentes jurisdictionem fori pœnitentiæ, ut sunt Rectores Parochiarum Ecclesiarum, quia largo modo dicuntur Prælati, cap. *Tua, de Cler. egrot. prout secundum Abb. hic num. 3. accipi debet hoc casu, in quo agitur de favore, & beneficio Principis nulli noxio: dubium non est, quin comprehendantur Cardinales, qui in suis titulis, & in Ecclesiis, quæ ipsis titulis sunt subjectæ, facultatem habent corrigendi, censuras Ecclesiasticas solvendi, & cætera faciendi, quæ sunt jurisdictionis Episcopalis, cap. *Hic que, ubi omnes notant de major. & obed. cap. *Quærelam, de elect. Extravag. Clem. VII. Sanctiss. in Christo Pater, &c.* & est communis opinio, ut restatur Roman. sermone suo post consilia nu. 19. in fine, & propterea conferunt minores Ordines, utuntur Episcopalis insigniis, & benedicunt solemniter, licet non habeant consecrationem aliquam, sed nudos Ordines sacros, Felin. in cap. *Inter monasterium, num. 2. de re judic.* Et quamvis cum olim dubitatum esset in Sac. Congregatione Concilii, Cardinales, qui habent titulos Ecclesiarum Urbis, possent in suis Ecclesiis titularibus, & earum subditis uti illis facultatibus, quæ à Concilio Tridentino tributæ sunt Episcopis in suis civitatibus, & diocæbus, & specialiter illis, quæ comprehenduntur *diff. 24. cap. 6. facta relatione Sanctissimo, Sanctitas sua jexerit se nolle, ut ea, quæ Episcopis concessa sunt à Concilio, competant Cardinalibus in suis titulis, quia licet habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen verè, & propriè non sunt Episcopi: nihilominus****

hæc decisio, ut in libri Sacræ Congregationis est adnotatum, intelligenda est quod facultates concessas a Concilio. Extra illas autem silva manet jurisdictione Cardinalium in rebus suis, juxta nota in *dist. cap. His que, de major. & obed. & propter* Cardinales prelatum, seu prelatione E. clesiasticam habere, patet clarè ex *cap. unico, ibi. Prælatum perpetuo privantes, & infra: Prælatione, dignitate, statu, & honore Ecclesiasticis omnino privamus, de schismat. lib. 6. & tradit gloss. in cap. 2. in in. 1. notab. de Cler. non rejid. & in d. cap. His que, in verb. Obedientiam. Et per prædicta cum in Constitutione 6. Gregorii XIV. de forma conficiendi processibus super qualitatibus promovendorum ad Cathedralis Ecclesias, §. 7. cautum sit, ut Prælatum inquirens, si per se non possit ob locorum distantiam testes examinare circa articulum aliquem, ut legitimos naturales, vel ætatem, aut aliquod ejusmodi, liceat ei articulum illum alteri personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ subdelegare: in Sacra Congregatione rerum Consistorialium habitæ die 6. Augusti 1649. dictum fuit Prælatum appellatione comprehendit etiam Cardinales Provinciales, vel Regni apud Sedem Apostolicam Protectores, qui ex eadem Constitutione §. 6. & ex Instructione Urbani VIII. §. 4. facultatem habent hujusmodi inquisitiones faciendi. Licet in speciali casu Ecclesiæ Archimandritatus Messanen. in quo Cardinalis Siciliae Protector pro impugnatione processus connecti Nuncio Hispaniarum super studii Archimandritatus commiserat Archiepiscopo Messanen. ut testes reciperet super valore illius Ecclesiæ, dictum fuerit id ei minime licuisse, quia stante præventione Nuncii in inquisitione, Cardinalis Protector non erat Prælatum inquirens, de quo Constitutio loquitur, nec poterat processum illius impinguare, aut supplere.*

43 Indubie etiam verificatur in Cardinalibus secunda qualitas, id est exemptio; quoniam Papæ immediatè subjiciuntur, *dist. cap. 1. de schismat. lib. 6. Anchar. conf. 295. Proclariori, num. 7. vers. Sexto probatur, & tamquam Seniores lateri Principis assistunt, & dicuntur pars corporis illius, gloss. in Extravag. Execrabilis, in verb. Circa nos, de præb. Jo. Monachi. Jo. Andr. & DD. in d. cap. unico, de schism. lib. 6. & dicuntur liberi primi gradus, & membra capitis; cum tamen reliqui Prælati sint membra corporis, ut ait gloss. in Extravag. Dudum, de schismat. inter commun. itæque & caute inier Cardinales quomodo libet vententes, Summi Pontificis decisionis reservantur in Extravag. Pauli IV. quæ incipit, *Cum sepius*; adeo ut propterea ab Oldrado *conf. 48. Jus commune, num. 48.* tamquam collateralis, & pars corporis Papæ dicantur magis illius familiares, quam cæteri comenales, & servientes: & Cardinalium exemptio redundet etiam in familiares ipsorum, ut in *cap. 1. in fin. sess. 24. Tridentini Concilii, ut tradit Clar. in §. l. n. 35. n. 17.* ubi ait familiares Cardinalium judicari ab ipsis solum Cardinalibus, ita ut nec Vicarius Papæ eos judicet, sed remittat ad suos Cardinales, qui propterea habent privatam carcerem; & testatur ita de stylo Curie observari.*

45 Nec dicatur, Cardinales non videri exemptos, cum subsint sicut immediato superiori, ac judici Ordinario, qui est Papa. Anchar. *dist. conf. 295. num. 7. vers. Sexto probatur*: nam respondetur textum nostrum, dum loquitur de Prælati exemptis, nullo modo esse intelligendum de Prælati exemptis à jurisdictione Papæ, à quo nullus Ecclesiasticus exemptus est, nec eximi potest, *cap. Cunctiaper mundum, q. 4. cap. 1. cum plurib. seq. 93. dist. 1. Extravag. Vnam Sanctam, de major. & obed. cum concord. Innocent. in cap. Cum dilecti, de foro comper. late Felin. in cap. 1. n. 6. & seq. de Constit. alias lex lata esset super impossibili contra textum in cap. Erit autem lex, 4. dist. sed esse intelligendum de exemptis ab Ordinario locorum; imò de illis tantum, qui immediatè subiecti sunt Papæ, secundum Host. & Abb. hic, quales dicitur non potest, quin sint Cardinales, ut ostensum est supra.*

46 Confirmantur prædicta, & quia S. Congregatio Concilii jam declaravit Cardinales gaudere privilegio altaris viatici, de quo in *cap. fin. de privel. in 6. & tamen illa Decretalis non loquitur nisi de Episcopis, & eorum superioribus: ergo multò magis gaudere debent privilegio electionis confessoris in terminis hujus Decretalis, cum hæc non solum loquatur de Episcopis, & aliis superioribus,*

sed etiam de minoribus Prelatis exemptis, atque ita magis late patet, quam illa, & sit etiam favorabilior propter rationem periculi animarum in ea exemptum, *cap. Præcipuus, 12. q. 1. Abb. conf. 63. Videat primo, n. 3. vers. Item quis debet magis diligere, lib. 1.*

Et ex his patet responsio ad objecta: nam quoad primum, cum littera textus ibi, *Et alius superioribus, & ibi, Prælati exempti*, probe convenit Cardinalibus; hæc non dicitur extensio privilegii de persona ad personam, sed declaratio, *cap. Ad audientiam, & ibi gloss. 1. & in d. eorum*. In quacumque autem materia etiam odiola, & strictè accipienda, sit lata interpretatio, quatenus patitur proprietates verborum, ut est textus in *l. Cum iuge, & ibi. Aretin. notat. ff. de testam. & quatenus verba hujus privilegii essent dubia, deberent tamen largissime interpretari, *c. Olim, de verb. signif. cap. Cum dilectis, & dolo, & contum. gloss. in d. cap. Ad audientiam, in ver. Aferunt, & de hoc privilegio eligendi confessorum tradit Abb. h. n. 3.**

Ad secundum motivum respondent distantiam à superioribus, vela Curia Romana non fuisse causam finalem hujus concessionis, sed potius impulsivam; quod patet ex eo, quòd Episcopus non prohibetur sibi eligere confessorum, si Archiepiscopus esset præsens, puta ex causa visitationis provincie: vel accessu Episcopi ad Synodum provincie, vel alia occasione; nec alius exemptus esset prohibendus in Curia uti hoc privilegio ex eo, quòd patere posset accessus ad Papam, vel majorem Pœnitentiarium. Ergo signum est hujusmodi distantiam fuisse causam motivam privilegii, quia cessante non cessat privilegium, ut plene notatur per Bartol. in Extravag. *Ad reprimendam, in verb. Nec ex eorum absentia, in princ. num. 12. & seq.* Quod colligitur etiam ex dictione illa, *pro, de qua in textu, quæ causam impulsivam importat, quando adjicitur verbis prolatis ad favorem privilegii, ut hoc casu, Bald. conf. 337. Et præmissis, in princ. num. 2. lib. 3.* Præsertim quia in privilegio causa in dubio præsumitur impulsiva, Joan. de Imola *conf. 33. num. 2. & seq.* Idemque videmus privilegium altaris viatici fuisse concessum Episcopis, & aliis superioribus ob causam expressam in *cap. fin. de privileg. in 6.* videlicet quoniam Episcopi se habent diversis ex causis à suis Ecclesiis, & diocesis absentare frequenter, & nihilominus quia causa illa fuit impulsiva, Episcopi ut possint privilegio illo etiam in propria diocesi, & extra causam absentare, ut notat ibi Archidiaconus in verb. *Vbi cumque, & declaravit Sacra Congregatio Concilii.* Ergo similiter uti poterunt privilegio electionis confessoris concessio propter distantiam superiorum, etiam extra causam distantie.

Deindè respondetur non simplicem distantiam superiorum fuisse causam dicitè privilegii, sed periculum animarum, quod imminet ex dilatione confessionis, ut legitur in textu: quæ quidem causa magis late patet, quia potest provenire ex aliis causis, & impedimentis, quam ex superioris distantia, puta si superior sit infirmus, vel alias impeditus, aut ad eum difficultis pateat accessus. Hæc autem causa factis verificatur in Cardinalibus in urbe existentibus, quia experientia docuit Summum Pontificem gravissimis negotiis prædipitum, & Majorem ejus Pœnitentiarium vacare vix posse confessionibus Cardinalium audiendis; nec faciliem ad eos aditum patere omnibus diebus, & horis, quibus Cardinales volunt confiteri, præsertim illi, qui singulis ferè diebus in suis capellis Missam celebrant. Ergo quatenus causa illa tamquam pia, & respiciens favorem anime esset finalis, juxta notata per Roman. *conf. 438. In casu consultationis, in 5. vers. Visimo, hæc est.* tamen si illa recto judicio expendatur, non cessat in Cardinalibus in Romana Curia residentibus: verè enim si pro absolutioe sacramentali obtinenda semper oporteret eos personaliter accedere ad Papam, vel Majorem Pœnitentiarium, profectò necesse esset, ut sæpius confessionem differrent. Et propterea Victorius in *summa in tit. de confess. num. 134.* attestatur quemlibet Cardinalem de consuetudine habere privilegium prædictum; idemque de jure generaliter sentit Joan. Andr. in *addit. ad Specul. in 1. de legato, §. Sequitur, in fine addit.* ubi ait: Cardinalibus etiam non Legatis competere sex privilegia Episcoporum notata in Decretali ultima, de privileg. *lib. 6. in gl. penultim.* Inter quæ privilegia glossa secundo loco receniet privilegium hujus cap.

30 Quoad secundum articulum, videlicet an Cardinales, quatenus habeant privilegium sibi eligendi confessorem, possint eligere non curatum, nec approbatum ab Ordinario.

Pro sententia affirmativa affertur, quod quilibet sacerdos in collatione Ordinis recipit potestatem, seu jurisdictionem fori pœnitentialis habitu, licet illam non consequatur actu, nisi quando habet personam, super qua liceat jurisdictionem, quam habitu habet, exercere actu. Quam jurisdictionem actu recipit, & quando quis vigore privilegii illum eligit in confessorem, & illi se subjicit. Et idem Theologi communiter tenent privilegium posse eligere sacerdotem non Curatum, nec ab Ordinario approbatum, *Sot. in 4. distict. 18. quest. 4. art. 3. Navar. in cap. Placuit, num. 40. cum pluribus leg. distict. 6. ubi hanc partem acerrime tuerur, & Jacob. Graff. in decis. cas. consuet. lib. 4. cap. 15. n. 11.*

31 Quod validius confirmari potest in privilegio Cardinalis; quia ante Concilium Tridentinum quilibet sacerdos saltem de consuetudine habebat privilegium eligendi sibi confessorem sacerdotem, tamen non Curatum, nec approbatum, ut dicitur *Navar. & Graff. in locis præallegatis*: quare si Cardinalis post Concilium teneretur eligere approbatum, non operaretur aliquid suum privilegium ultra illud simplicis sacerdotis, contra *cap. In his, de privileg.*

32 Nec videtur ob stare Concilium Tridentinum *cap. 15. sess. 23.* quia in generali privilegiorum derogatione non venit privilegium Cardinalis, Jo. Monach. *in cap. 1. nu. 1. de schism. in 6. ubi tenet Cardinales, cum ob dignitatis prærogativam, qua cæteris præstant, sint specialiter nota digni, in clausulis generalibus non comprehenduntur, nisi specialiter exprimentur, ut factum fuit d. cap. 1. & testatur ita fuisse obtentum in terminis revocationis expectantium præbendas, quam fecit Bonifacius VIII. *in cap. final. de concess. præben. eod. lib. & sequitur in dist. cap. 1. Jo. And. ubi dicit sub generali dispositione quamvis comprehendantur Episcopi, non tamen comprehenduntur Cardinales, quia major est ratio in Cardinalibus, cum sint viciniore Papæ. Et hanc partem tuerur Abb. in Clem. 1. in princ. de excess. Prelator. Roman. conf. 498. In casu quo queritur, Anchar. latissimè conf. 295. Pro clavori, & conf. 297. Efficacibus, Fel. in cap. Cum in jure peritus, in 3. col. de off. deleg. Bartholom. Belen. olim Rotæ Auditor in cap. Super his, de fid. instrum. & quamplurimos recentet Quintil. Mandos. reg. 19. de instrum. q. 2. Præterea considerandum est verba Concilii esse directæ ad sacerdotes audientes confessiones, non autem ad pœnitentes, maxime habentes privilegium eligendi confessorem; qui propterea non videntur comprehensivi; & ex hujusmodi consideratione oritur responsio ad verba derogatoria privilegiorum; nam illa verba derogatoria, & executiva non extenduntur ad non expressa in dispositiva, nec alterant dispositionem, *Clem. 1. §. Ad hoc s. alicui, de præben.***

33 Cæterum his non obstantibus verior videtur contraria opinio, quia habens privilegium eligendi confessorem, tenetur eligere illum, qui ab Ordinario habet executionem, qualis est Curatus, seu ab eodem Ordinario approbatus, gloss. *in cap. Omnis universale, §. Si quis autem, in verb. Alieno sacerdote, & ibidem Cardin. Zab. colum. 2. Butr. numer. 39. Abb. numer. 14. & alii communiter supra eodem, Petr. Bavenn. in compend. jur. canon. part. 2. in eodem tit. lib. 6. & Vivald. in Candelabr. aur. in tit. de confess. num. 26. in fine.* Et nimis rigorosa reprehensio Navarri viri alioquin modesti contra prædictam glossam, quæ est communiter approbata à Canonistis, non videtur rationalis; siquidem duæ rationes ab eo allegatæ contra glossam, quæ in hunc usque sunt magis urgere, tolluntur.

Prima quippè ratio est Navarri, & aliorum Theologorum, quod sacerdos habens jurisdictionem fori pœnitentialis solum habitu, illam recipiat actu, quando eligitur vigore privilegii. Quæ tamen ratio ultra particulares, quas recipit, responsiones diluitur uno verbo, quod patet principium, quod controversatur, an scilicet per electionem simplex sacerdos consequatur jurisdictionem fori pœnitentialis: & idem in eo, de quo disputatur, non est faciendum fundamentum pro decisione disputationis, Ripa in rubr. solut. matrim. n. 58.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Secunda ratio est sumpta à simili de iudice Cartulario; de quo tamquam à diversis non potest argui, quia iurisdictione, quam iudex Cartularius habet super eo, qui illud adit, non dicitur concessa ab eo privato illum adente, qui non potest illam concedere; sed à Principe, qui eam illi iudici dedit, & dare potuit. Nos autem non verfamur in jurisdictione à superiore data ipsi confessario, sed in facultate eligendi confessorem concessa pœnitenti, quæ facultas eligendi iudicem fori pœnitentialis intelligitur de iudice competenti, non autem de incompetenti, & illam actu non habente, ad Afflic. decis. 257. num. 4. & Marcabr. conf. 84. n. 43. & 44.

Non obstat, quod privilegium Cardinalium esset supervacuum, considerato privilegio cuiuslibet Presbyteri; quia stant simul, ut Presbyter habeat privilegium eligendi, & Cardinalis habeat idem privilegium; quod non propterea dicitur supervacuum, & inane, sed satis operatur, quia Presbyter habet illud ut Presbyter, & Cardinalis habet ut Cardinalis, licet non sit sacerdos, quia sacerdotium non est de essentia, & substantia Cardinalatus. ut in Constitutione Sixti V. quæ incipit, *Religiosa, 13. Aprilis 1587.* Accedit, quod cum simplices sacerdotes non sint super hoc specialiter privilegiati, consuetudo eligendi confessorem illis non suffragatur, tamquam sublata *in cap. 2. infr. eod. lib. 6. ut inferius dicitur, & verba illa, Etiam sacerdotum, in cap. 15. sess. 23.* videntur apposta ad omne dubium removendum.

Minus obstat, quod Cardinales non veniant in generali privilegiorum derogatione: siquidem contrariam sententiam plures tenent, eo quod generalis legis dispositio comprehendat non solum causas, sed etiam personas privilegiatas, & Cardinalium prærogativæ, quamvis multum attendantur in honoribus deferendis; non tamen eximunt eos à vinculis sacrorum Canonum, & Apostolicarum Constitut. ut per Sarnen. *in proem. regular. Cancell. q. 4. num. 5.* ubi pluribus rationibus utrinque adductis concludit sententiam affirmativam esse firmiorem, & veriorem, quam etiam pluribus fundamentis comprobatur *Felin. in dist. cap. Quod super his, num. 2. vers. Et quando dicitur quod in lege, de fide instrum. & idem ante ipsum scripserunt Archidiacon. & Jo. Andr. in cap. Nemo deinceps, de elect. in 6. dum dixerunt illum textum in verb. Nemo, comprehendere etiam Cardinales, de quibus non oportuit fieri speciale mentionem, cum indefinita æquipolleat universali: quod etiam tenet ibi Gemin. & in dist. cap. 1. de schism. in 6. ubi reprobat opinionem Jo. Monachi dicit in hoc non esse illi credendum tamquam Cardinali, ut refert Felin. loco citato, & pro hac parte sæpius iudicavit Rota, ut testatur Sarnen. d. q. 4. n. 7.*

Inter fundamenta verò, quibus hæc posterior sententia fulcitur, duo sunt præcipua. Alterum est, quod considerat ibi Felin. quia aliàs sequeretur, ut ferè nulla lex Canonica ligaret Cardinales, cum rarissime de illis fiat mentio; quod esset maxime absurdum, cum statuta Canonum ab omnibus sint custodienda, *cap. 1. de Constit. & maxime ab iis, qui in eminentiori gradu constituti, reliquis inferioribus exemplo esse debent, cap. Cum quidam, de iur. jur. cap. Principium, de pœnit. distict. 2. l. Presbyteri, C. de Episc. & Cler. gloss. in cap. 2. §. fin. in verb. Tamquam, de translat. Episc.*

Alterum est fundamentum, quod adducit Sarnen. ubi supra, quia etiam ipsa Augusta, quæ alioquin irradiaque radiis Augusti, & gaudet illius privilegiis, ut in *Fifcus, §. fin. ff. de iure hifc. & una, & eadem caro cum Principe reputatur, sub generali legum vinculo comprehenditur, ut est textus notab. in dist. l. Princeps, ff. de legib. nisi specialiter excipitur, in quibus terminis procedunt l. penult. C. de donat. inter vir. & uxor. & in l. Bene à Zenone, C. de quadrien. præscrip. quas in contrarium adducit Andr. Barbat. in cap. In nostra, in 2. col. de rescript. ergo idem dicendum in Cardinalibus, licet eodem modo sint pars corporis Papæ, sicut Augusta Imperatoris: præsertim quia Cardinales nil aliud sint, quam Papæ Consiliarii, *cap. Fundamenta, §. Decet, de elect. lib. 6. c. In parochia, 16. q. 1. cum concord. Item Patritii, Consules, & Senatores, c. Constantinus, 96. dist. c. Ecclesia, 16. q. 1. Innoc. in c. Cum te, n. 1. de re iudic. At nemo dixerit Senatores, aut Consiliarios legum in iudicis non actari, à quibus solus Princeps solutus dicitur in d. l. Princeps, ff. de legib. qui tamen à natura-**

li illarum ratione immunitus non est, ut l. *Digna vox*, C. eod. ubi Bald. in princ. Ait Principem non esse sub lege fore, sed tamen esse sub lege poli, naturæ, rationis: de quo per Felin. in cap. l. n. 31. & seqq. de *Confl.*

58 Sed quidquid sit de veritate haturum opinionum, quas se-
decet distinctionis nititur conciliare Satnen. in *proem. reg. d. q. n. 5. in fin.* quantum pro regula admittenda sit opinio
negativa; illa tamen communiter à Doctoribus limitatur,
ut non procedat, quando derogatoria dispositio respicit favo-
rem publicum, & animæ utilitatem, vel periculum, &
quia tunc complectitur etiam Cardinales, ut tradit Præpos.
in cap. *Non licet*, in princ. 10. dist. Bartholom. Belenzin.
in *tractat. de charit. subsid. q. 66. num. 16. & 17.* idque per
viam regulæ tradit Joam. Monach. in Extravagant. Bonifaci-
i VIII. quæ est prima in ordine suo, ut. *de sentent. ex com.*
in extravagan. commun. glossatis per eundem in verb. *Cle-*
ricos, & sequitur Satnen. in *proem. regul. q. 4. num. 6. & in*
reg. de infirm. q. 3. n. 4. ubi testatur hanc videri communem
resolutionem, sive de comodo, sive de præjudicio eor-
um agatur.

Ratio est, quia in his, quæ concernunt salutem animæ,
Cardinalis non differt a quolibet populari, ut post Roman.
& alios, quos refert, tradit Belen. loco citato, & Satnen.
in *reg. de publ. res. q. 13. n. 3.* ubi præterea tenet illam regu-
lam comprehendere etiam Cardinales, cum sit fundata
in bono animæ, ut fraudes, & doli evitentur; & idem
centet quoad regulam de infirmis in *q. 3. num. 3.* At Con-
cilium Tridentinum in *dist. cap. 15. sess. 23.* concernit
publicum favorem, & salutem animæ, dum committit Or-
dinariis cognitionem, & approbationem sacerdotum ad
confessiones audiendas; ad D. Thom. in *4. d. ff. 17. q. 3. art.*
3. q. 4. & propterea videmus decretum Concilii generalis
in cap. *Omnis utriusque*, supra eod. comprehendere etiam
Cardinales, licet de illis mentionem non faciat, per ea, quæ
dicit Abb. in cap. *Omnes, de major. & obed. & in cap. No-*
vit, in 3. col. de *judic. & firmat Satnen. in proem. d. q. 4.*
num. 6. Et sane nemo dixerit Cardinales non teneri semel
in anno peccata sua confiteri, & sacram Communionem
suscipere, cum functiones cæteris esse debeant, ut per Satnen.
in *reg. de impetr. benef. viven. q. 6. num. 1.* Et quemad-
modum Cardinales sunt subjecti peccato, & nulla digni-
tas à peccato exultat, cap. *Magna, de voto*; & ita juri tra-
ctanti de remissione peccati, ut in Papa arguit Anton. de
Butt. in *dist. cap. Omnis utriusque*, num. 28. Ergo idem di-
cendum de Concilio Tridentino; & eò magis, quia in *d.*
cap. 15. sess. 23. derogatur privilegiis & consuetudinibus
quibuscumque etiam immemorabilibus, quæ tamen dero-
gatio non legitur in *dist. cap. Omnis utriusque*; unde te-
netur etiam hoc casu ageretur de dispositione pœnali, &
odiosa odio irrationabili, & exorbitanti, quo casu com-
munis opinio videtur, ut non includat Cardinales, secun-
dum Satnen. in *reg. de infirm. q. 3. & 4. & in proemio q. 4.*
n. 8. vers. Tertius casus: tamen succederet doctrina Felini
in cap. *Cum jus peritus, de offic. deleg. & in rubr. de maior.*
& obed. ubi ait defendi non posse opinionem illam, quòd
Cardinales non comprehendantur in dispositione generali
habente clausulas prægnantes: cujus dictum refert, & se-
quitur Satnen. in *reg. de valore*, q. 1. n. 6.

60 Similiter non obstat, quòd verba Concilii sint directa ad
audientes confessiones, non autem ad penitentes: quia
confessor, & penitens, item audite confessiones, & con-
fiteri sunt relativa; & ita decretum Concilii loquens de uno
comprehendit aliud: nam licet corrigens in uno ex correla-
tivis, corrigit etiam in alio, l. *fin.* ubi hoc tenet Batt. An-
gel. & Doct. C. de *judic. r. idur. tollen.*

62 Postremò jam Sacra Congregatio declaravit privilegium

eligendi confessorem, quod competit Episcopis in virtus hu-
jus Decretalis, non esse quidem à Concilio sublatum; sed
tamen non posse sibi eligere sacerdotem sibi non subditum,
nisi aut parochiale beneficium habeat, aut à suo Ordinario
approbatus fuerit ad confessiones audiendas, ad præscri-
ptum *d. cap. 15. sess. 23.* Idemque declaravit Gregorius XIII.
audita relatione Congregationis: cujus resolutionis funda-
menta habentur in præcedenti quaestione *d. num. 6. usque*
ad n. 30. Ergo idem dicendum in Cardinalibus, per ea, quæ
tradit Satnen. in *reg. de valore*, q. 1. num. 6. Præteritum verò,
quia in disputatione illius articuli multas rationes perpen-
dit S. Congregatio, quæ plurimum hæc sententiam
confirmant.

63 Quòd si objicias, si Cardinales in curia residentes tenen-
tur confiteri sacerdotibus approbatis, ergo nihil eis prodest
privilegium, contra cap. *In his, de privileg.* quia sacerdo-
tus approbatus omnis utriusqueexus in Curia degens potest
confiteri, juxta *d. cap. 15. sess. 23.* neque hac in parte est
opus privilegio.

64 Respondetur, privilegium prodesse Cardinalibus in qua-
tuor. Primo, quia possunt eligere alienum sacerdotem Cura-
tum, quem circumscripto privilegio eligere non possunt,
cum non sit proprius eorum sacerdos, juxta cap. *Omnis*,
supra eodem; ibi enim omnes notant, & est ex mente Sac-
cræ Congregationis Parochum non posse audire confessiones
alterius Parochiani sine proprii sacerdotis licentia etiam
infra limites propriæ parochiæ, cum confessio sacra-
mentaliter sit actus judicialis, qui exerceri non potest in eum,
in quem facerdos ordinariam, vel delegatam non habet ju-
risdictionem, ut est distinctum in *c. 7. de cas. reserv. sess. 15.*
Concilii Tridentini.

65 Secundo, quia illante privilegio, Cardinales in urbe po-
terunt confiteri cuicumque sacerdoti etiam extra urbem ab
Ordinario loci approbato, cui sine privilegio confiteri non
possent, cum sacerdos sive secularis, sive regularis ap-
probatus in una diœcesi, non possit audire confessiones
extra illam diœcesim, ut similiter alius resolvit Sacra Con-
gregatio.

66 Tertio prodest privilegium, quia Cardinalis extra Curiam
poterit lectum ducere confessorem, in urbe approbatum,
& illi confiteri in quacumque diœcesi; quod non li-
ceret circumscripto privilegio, quia sacerdos in una diœcesi
approbatus, ex sententia Sacræ Congregationis non potest
in alia diœcesi audire confessiones etiam personarum illius
diœcesis, in qua est approbatus, licet Parochus, qui jurisdic-
tionem habet ordinariam, possit audire confessiones
suorum Parochianorum in quacumque diœcesi.

67 Quarto, & ultimò prodesse potest privilegium, quia Cat-
dinalis extra Curiam poterit confiteri cuicumque sacerdoti
etiam seculari ab Ordinario loci approbato, aut ibi paro-
chiale beneficium habenti; quod absque privilegio non li-
ceret; quia quidquid sit in regularibus, sacerdos secularis
in una diœcesi approbatus, ex sententia itidem Sacræ Con-
gregationis non potest audire confessiones sibi non subditi,
ut ostensum est supra in 1. casu.

68 Neque in supradictis quatuor casibus suffragatur quævis
contraria consuetudo: quia ut legitur in cap. 2. de *penit. &*
remiss. lib. 6. nulla potest consuetudine introduci, quòd ali-
quis præter sui superioris licentiam confessorem sibi eligere
valeat, qui eum possit solvere, vel ligare; idque etiam si
consuetudo sit longissimi temporis, ut ibi per Jo. Andr. qui
ad hoc ponderat illam dictionem univertalem negatvam,
Nulla: imò etiam si sit immemorabilis, secundum Gemlin-
colum. 1. *vers. Quare circa secundum*, & Franc. col. 1. n. 3.
vers. Tertio nota: atque ita in hoc ma oris est potentia pri-
vilegium, quam consuetudo, ut ibi per Franc.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Clemens III.

CAPUT XIV.

Cum non ab homine: & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod à communione illius, qui pro sacrilega manu iniectione in Clericum, in edictum excommunicationis incidit, licet denunciatus non sit, debes abstinere: nisi fortè id tibi soli pateret: in quo casu ipsum privatim tantummodò evitabis, quamdiù ab Ecclesia toleratur: ut saltem verecundiæ rubore suffusus, pro latentè excessu satisfacere compellatur. In articulo verò de secundiæ quæstionis respon demus, quod occisores Clericorum aut Presbyterorum, qui contempto Clericali habitu tyrannidi & enormitati se inverecundè immiscerent, in odium clericalis excessus, & terrorem atque correctionem similium, Canone latæ sententiæ minimè coercentur: injungatur tamen eis poenitentia competens, aliquantum asperior, quam si in laicos talia commississent.

SUMMARIUM.

- 1 **E**xcommunicatus pro violenta manu iniectione in Clericos ante denunciationem vitandus est, nisi sit occultus.
- 2 Excommunicatus non est interficiens Clericum, qui contempto Clericali habitu se enormitatisbus immiscuit.

Cum non ab homine, Ante denunciationem vitandus est excommunicatus pro violenta manu iniectione in Clericos, nisi sit occultus. Hoc primò. Interficiens

Clericum, qui contempto clericali habitu se enormitatisbus immiscuit, excommunicatus non est. Hoc dicit secundò Jo. And. Quoad primam partem Decretalis hodie ex Constitutione Martini V. in Concilio Constantiensi edita, quæ incipit, *ad evitanda*, excommunicati ante denunciationem non sunt vitandi, nisi sint notorii Clericorum percussores; de quo dic ut plenè scripsi in *c. Quod à predecessore*, à n. 39. *supra de schismat.* Quo verò ad secundam partem, si quæris, an Clericus, qui dimisso clericali habitu, & tonsura ingerit se enormitatisbus, perdat privilegium Canonis, vel fori, distingue, ut dixi in *c. Perpendimus, infra eod. præsertim à n. 12. usque in fin.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Clemens III.

CAPUT XVII.

Pervenit ad nos: & infra. De his absolvendis, qui Clericis non enormem, sed modicam & levem injuriam irrogarunt, tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum.

SUMMARIUM.

- 1 **E**piscopus non potest absolvere eum, qui leviter percussit Clericum, sine speciali commissione, juxta unum intellectum, & num. seq.
- 2 Qui reprobatur, n. 4. & seqq.
- 3 **E**piscopus absolvit pro levissima injuria Clerico illata.
- 5 **L**ecturæ fugienda sunt, per quas Decretales reaucentur ad gratiam.
- 6 **D**ispositio respiciens duo determinabilia, debet utrumque pariformiter determinare.
- 7 **D**ictio, etiam, est implicativa casus præcedentis cum eisdem qualitatibus.
- 8 **E**xcommunicati pro levi manu iniectione in Clericum, possunt per **E**piscopum absolvi.
- 9 **E**xcommunicati ob percussorem Clericorum quibus casibus per **E**piscopum absolvi possint, compendiosa distinctio.
- 10 **P**relatus inferior habens jurisdictionem quasi **E**piscopalem an possit absolvere subditos ab excommunicatione ob levem Clerici percussorem, & n. seqq. usq. in fin.
- 11 **A**bsolutio ab excommunicatione ob levem Clerici percussorem regulariter spectat ad solum **E**piscopum.
- 12 **D**eclaratur.
- 13 **P**relatus inferioribus habentibus jura **E**piscopalia competunt ea omnia, quæ ad **E**piscopalem jurisdictionem pertinent.
- 14 **P**relatus inferior habens jura **E**piscopalia potest absolvere ab excommunicatione Canonis, quando Canon eam non reservat.

Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

- 15 **C**anones loquentes de **E**piscopis, & **D**iocesanis, verificantur etiam in inferioribus habentibus jurisdictionem quasi **E**piscopalem in his, quæ jurisdictionis sunt.
- 16 **V**icarius **E**piscopi, & **V**icarius Capituli sede vacante absolvent ab excommunicatione Canonis, si leviter percussio.

Pervenit. Plures habet intellectus. Quidam enim opinati sunt, quod hic dicitur de absolutione ob levem manu iniectionem in Clericum, vendicare sibi locum ex speciali gratia, & indulgentia: & in hac opinione fuerunt Vincentius, Alanus, Philippus, Tancredus, & Innocentius hic num. 1. & Abb. Antiquus num. 1. & 2. ponderantes hanc litteram ibi, *Tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum*: quasi dicat, non alterius; nisi & specialiter ei committeretur: & pro hac opinione facit textus in *cap. Si verò, il secundo, infra eod.* ubi in casu speciali absolvit **E**piscopus, quando injuria non est enormis. Ad idem etiam facit *c. Quoniam, supra de vita, & hon. Cler.* ubi ex privilegio speciali Clerici communiter viventes absolvuntur ab **E**piscopo, si injuria non est enormis. Si est speciale in illis casibus, ergo in contrarium est jus commune, *l. suis singularare, & l. Quod vero contra, ff. de legib.* Et juxta hunc intellectum Decretalis sic summari potest: **E**piscopus potest absolvere injicientem manus in Clericum leviter, si hoc sibi specialiter committatur.

Goffredus verò in *Summa hoc tit. §. qui possit ab hac*, in 2. col. & seq. distinguit in hæc verba: (Ut Decretalis hæc sanè intelligatur, puto inter personarum conditionem, injuriamque gravem, levem, & levissimam arbitrio boni viri

fore perpicaciter distinguendum.) Deinde unumquodque membrum declarat, concludens hanc litteram non intelligi de gravi percussione, cum illam excludat. Si de levi intelligatur, procedit de gratia, & commissione speciali juxta primam opinionem Vincentii, & sequacium. Si vero intelligatur de levisima, tunc omnino continetur jus commune. Facit text. in l. Item apud Labonem, §. *Prætor ait si quid aliud, ff. de injuriis*, ubi cavetur, ut qui percutit servum leviter, vel maledicam, non teneatur injuriarum. Et hanc Goffredi distinctionem in effectu approbat Holl. hic in princ. & latius in *Summa huius tituli*, §. *Quis possit ab hac sententia absolvi, vers. Sed ut dicunt quidam*, nisi quoddã secundo membro de levi percussione excludit personas privilegiatas, quas Episcopus potest absolvere de jure communi, ut notat ibid. Holl. 19. §. *Quis possit excommunicare, vers. Super illo autem canone*: & juxta hanc distinctionem Goffredi, & Hostien. intelligendo hanc litteram de levisima, Decretalis summatur sic: Pro levisima injuria Clerico illata absolvit Episcopus.

4 Verum prædictos intellectus merito refellit Joan. Andr. hic nu. 3. *vers. Et ibi consuetudo*: Namque, qui dicit Episcopium in levisima tantum posse absolvere, indicat jus super hoc; sed non habes aliud, quam istud, quod de levi loquitur; aut ergo neges de qualibet, aut de levi concedas. Item fugienda sunt lecturae, per quas reducitur Decretale ad gratiam, ut inquit idem Joan. Andr. in cap. *Ex parte Ada*, num. 19. de testibus, quem sequuntur Doctores, ut dicit Felin. hic in fine. Et sanè si hæc Decretalis procederet de speciali commissione, nec egredieretur personam illius Episcopi, cui facta fuit commissio, quid occuparet membranas? & ad quid inserta esset in volumine Decretalium, contra id, quod legitur, & notatur supra in *proemio*, & *Sanè*, & in cap. *Canonum statuta, de Constitut.* Pro hac parte inducitur etiam integra relata ab Anton. Augult. *collect. 2. Decretal. lib. 5. tit. 18. cap. 6.* in cuius principio cautum erat, ut Episcopi possent liberè absolvere mulieres, senes, & pueros, qui in canonem incidere; p. ista sequebatur; *De his etiam, qui Clericos non enormem, sed modicam, vel levem injuriam irrogaverunt, Tuae fraternitatis arbitrio duximus committendum.* Quasi dicat, sicut in illis poterat Episcopus jure ordinario, & communi absolutionis beneficium impendere, ita & in illis, quia ubi una dispositio respicit duo determinabilia, debet utriusque pariformiter determinare, l. *iam hoc re, §. si autem*, & ibi Bart. num. 1. ff. de vulgar. & *pillar, cum similib.* præsertim ponderando particulam, etiam, quæ est implicativa casus præcedentis cum ejusdem qualitatibus, ut notant omnes in l. *Eriam, ff. solut. matrim. C. si tutor, vel curator, & in l. Quisæ Patris, C. unde liber. Decian. conf. 17. Quæstio IV, num. 9. lib. 1.*

8 Communis igitur lectura est hanc Decretalem continere jus commune, ut attestat Abb. hic in princ. & Mar. Soc. num. 4. & juxta hanc lecturam communiter sic summatur: Excommunicati prolevi manuum iniectione in Clericum possunt per Episcopum absolvi. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardip. Anchar. Abb. Jo. de Anan. Mar. Soc. & Felin. & tenent Lapsus *allegat. 76. Quidam presbyter*, Roman. *single. 16. Card. conf. 42. Reverendissime Pater super casu supra scripto*, & passim Doctores, & hic intellectus est amplectendus, tum quia benignior est; tum quia continet aliquam dubitationem, & utilius providet; tum quia consuetudo eum approbavit, ut hic per Abb. n. 1. Marian, Socin. n. 5. 6. & 7.

9 Non obstant allegata in contrarium pro prima opinione: nam ad hunc textum, dum dicit, *duximus committendum*, potest responderi, scilicet de jure communi jurisdictionem suam excitando, ut cap. *Licet, supra de offic. Ordinar.* Ad secundum argumentum delirumque ex juriibus supracitatis nu. 2. responderi potest distinguendo tres casus, secundum Jo. Andr. hic num. 3. *vers. Et ad contrarium solutionem*: nam aut injuria est levis, & pro ista absolvit Episcopus de jure communi, ut hic: aut injuria est mediocritas, & ab illa non potest absolvere Episcopus nisi privilegiatos, ut Ollacium, officialem servum, Clericum, communiter viventes, & professos: & ita procedit cap. *Si verò, & cap. Quoniam*, in contrarium allegata, & alia similia jura. Aut injuria est gravis, seu enormis, & Episcopus sine speciali commissione non absolvit nisi eos, qui Papam non possunt adire, ut senes, & mu-

lieres, pueros, valetud. natos, & hujusmodi, de quibus hic in iuncta, & in cap. *Et noscitur, cap. Mulieres, supra eod. & infra, cap. Quamvis, & cap. fin.* Et hanc distinctionem Jo. Andr. sequitur hic, Abbas nu. 2. Mar. Soc. a nu. 7. & commentum Decretales.

Nunc QUÆRITUR, an Prælati inferior habens jurisdictionem quasi Episcopalem possit absolvere subditos ab excommunicatione ob eorum Clericos percussione.

Et si facultas absolvend. ab excommunicatione Canonis, si quis suadente, ubi levis est percussio, solis Episcopi competat, non autem inferioribus Prælati, per hanc Decretalem, quæ dirigitur dumtaxat Episcopo, ut patet ibi, *fraternitatis tue, jussu loc. cap. Quamvis, supra de crimin. fals. & hic notat Abb. num. 2. in verb. Fraternitatis tue*, & Marian. Socin. nu. 8. Felin. in cap. *Pastoralis, num. 10. vers. Limita hanc primam fallentiam, de offic. Oram.* Tolet. in *Summa lib. 1. cap. 32.* hoc tamen non habet locum in Prælati jura Episcopalia habentibus, ut declarat Abbas in cap. *Monachi, sub num. 3. vers. Hoc verum, supra eodem*, post Feder. de Senis *conf. 14.* Monachus Petrusinus num. 4. *vers. si tamen dicitur Abbas*: quos refert, & sequitur Franc. in cap. *Religioso, in ultimum notab. vers. Et ita determinat, de sentent. excommunicat. lib. 6.* Felin. qui alios plures allegat, in d. dist. cap. *Monachi, nu. 4. vers. Primo limita*, Tabien. in *Summa, ver. Absolutio, 2. num. 4.*

Ratio est, quia inferioribus Prælati habentibus jura Episcopalia competunt ea omnia, quæ ad Episcopalem jurisdictionem pertinent, licet non competant ea, quæ Ordinis sunt Episcopalis gloss. in *Clement. in verb. Proprii, de reb. Eccles. non alienan.* Innocent. reclus a Cardip. in cap. *Exore, in fin. de privileg. & in cap. At si Clerici, §. De adulteris, num. 13. de hinc. Feder. de Senis dist. conf. 14. num. 4. Abb. in cap. Sicut unire, num. 3. vers. Et circa hoc de regulam, de excess. Prælat. & idem Abb. post Jo. Andr. in cap. *Joannes, n. 2. ac testam.* Gloss. *pragm. Sanct. part. 2. tit. de concub. & Et nihilominus, ver. Superiores.* Absolutio autem ab Excommunicatione can. si quis suadente non est Ordinis Episcopalis, sed jurisdictionis, Card. *conf. 42. Reverende Pater, num. 3. in fin.* ergo hæc facultas competet etiam inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus: idcirco eos posse indistinctè absolvere excommunicatum à Canone, quando Canon non referat absolutionem, scripsit Calder. *conf. 538. alias 6. de sent. excomm.**

Neque obstat, quòd Clemens III. in hoc cap. referbat Episcopo, ibi: *Tuae fraternitatis arbitrio duximus committendum*, cum inferiores ab Episcopo Papa non appellet fratres, sicut Episcopos, sed filios, ut in *dist. cap. Quam grave, de crimin. fals.* & quòd propter Silvest. in *verb. Absolutio, num. 5.* dixerit hanc facultatem non competere Abbati jurisdictionem quasi Episcopalem habenti, ea ratione, quia non est Episcopus. Respondetur enim, etiam Canones loquantur de Episcopis, & Diocesanis: tamen in his, dux jurisdictionis sunt, verificari etiam in inferioribus Prælati jurisdictionem Episcopalem habentibus, exclusis Episcopis, ut tradit gloss. not. in *Clem. 1. in verb. Diocesanis, de foro competent. quam illi sequuntur communiter DD. de Rota decif. 297. in fin. part. 2. divers.*

Idcirco quamvis Concilii Tridentini decretis dicatur ad Episcopum pertinere Sacerdotes approbare ad confessiones audendas, licentibus prædicandis concedere, Virginum Deo dicandarum voluntates explorare, pias dispositiones, litteras Apostolicas exequi, casus sibi referre, & alia quàmplura id generis: tamen hæc omnia competunt etiam inferioribus Prælati, de quibus loquimur, ut in casibus contingentiis sæpius resolvit S. Congregatio. Quinimò cap. 20. §. *Ad hæc, sess. 24. decernitur*, ut cause matrimoniales, & criminales non inferiorum iudicio, sed Episcopis tantum examini, & jurisdictioni relinquuntur: & sic Concilium loquitur taxative, & tamen per ea verba non excludunt inferiores Prælati, proprium territorium, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, ut similiter S. Congregatio declaravit.

Et eodem modo inferiores Prælati jurisdictionem ordinariam habentes, ex sententia ipsius Congregationis non excluduntur à cognitione causarum contra Clericos concubinariorum, quamvis Concilium in cap. 14. *sess. 25. decretat*,
ut

ut illarum cognitio ad Episcopos ipsos pertineat; ponderando dictionem, *ipfos*, quæ cum sit personalissima, habet vim taxativæ, Bald. *conf.* 304. *Nobilis vir, num. 1. lib. 5.* Quod eam præcipuè habet rationem, quia hujusmodi Prelati in his, quæ sunt jurisdictionis, similes sunt Episcopis, Abb. & DD. *in cap. Dilectis, de appellat.* & alii supra citati *nu. 13.* Dicitio autem taxativa in dispositione legis non includit causas similes, & eandem rationem habentes, Glos. *in l. Ob es, C. de Prad. Minor. Abb. conf. 63. Ut veritas, col. penult. in fin. vers. Nec obstat, lib. 2. Jaf. in l. 1. vers. Secundò limita, ff. Si qui jus dicenti non obtemper.*

16 Et in hac ipsa materia absolutionis ob levem percussio-

nem videmus absolventi facultatem competere etiam Vicario Episcopi, secundum Cardin. *d. conf. 42. num. 3. vers. Vel ejus Vicarii Generalis.* Et tamen idem Vicarius non est Episcopus, licet utriusque sit idem tribunal, & Auditorium, *cap. Non putamus, de consuet. lib. 6. Geminian. conf. 114. Si prorenator Episcopi, n. 5. in fin. vers. Non obstat ratio, Abb. conf. 21. Viso dubio, n. 2. lib. 1.*

Similiter videmus eandem facultatem competere Vicario Capitulari, per glossam *in cap. un. in verb. Juris, de major. & obed. lib. 6.* Et tamen nec ipse est Episcopus, sed Episcopi successor in his, quæ jurisdictionis sunt, ut per DD. *in d. cap. un. co.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS:

Idem Clemens III.

C A P U T XXI:

A Nobis fuit ex parte tua quæsitum, utrum si quis ita pronuntiaverit: Quisquis furtum fecerit, excommunicatus sit: hæc generalis clausula ad ipsius excommunicatoris subditos referatur, an generaliter extendatur ad omnes, qui non sunt de jurisdictione illius? Ad quod dicimus, quòd hæc sententia non nisi subditi obligantur: nisi forè plus contulerit major, & largior auctoritas delegatis.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**xcommunicatio generalis non ligat nisi subditos proferentis.
- 2 Verba generalia statuentis, vel sententiam proferentis restringuntur ad limites potestatis sue.
- 3 Dispositio generalis commensuratur agentis potestati.
- 4 Verborum larga prolatio commensuratur organizantis potentia.
- 5 Exercitium non excedit metas habitus, à quo ut à causa dependet exercitii vires.
- 6 Statutum laicorum puniens declinantes jurisdictionem potestatis ad Clericos non extenditur.
- 7 Statutum laicorum prohibens alienationem stabilium in non subditos, non includit clericos.
- 8 Statutum imponens penam excommunicationis an liget subditos delinquentes extra territorium statuentis.
- 9 Statutum est lex territorii.
- 10 Constitutio synodalis regni Polonie inhabilitans dimissos à Societate Iesu ad Prelaturas, & Canonicatus Cathedralium Ecclesiarum, an obstat, quominus sic dimissus possit esse Episcopi suffraganeus, & *nu. seqq. usque ad n. 22.*
- 11 Synodus provincialis non potest inhabilitare subditos ad Episcopatus in partibus infidelium.
- 12 Statutum non porrigit vires extra territorium statuentis.
- 13 Synodi provincialis statuta non obligant extra provinciam.
- 14 Episcopatus clero, & populo carentes sunt ad liberam provisionem Pape.
- 15 Ejecti extra Religionem degentes sunt perpetuò suspensi ab exercitio Ordinum.
- 16 Societatis Iesu Religiosi, qui vota substantialia simpliciter emiserunt, non comprehenduntur in decretis de apostatis, & ejectis.
- 17 Possunt à Societate dimitti à Preposito Generali, & sic dimissi non sunt apostate, & sunt liberi ab omni obligatione dictorum votorum.
- 18 Statuta laicorum quantumvis generalia non extenduntur ad Ecclesias, & personas Ecclesiasticas.
- 19 Statutum excludens à minoribus dignitatibus, multo magis censetur excludere à majoribus.
- 20 Nisi quoad majores sit defectus in potestate.
- 21 Suffraganeatus non est Prelatura, sed officium.
- 22 Statutum imponens certam penam, puta excommunicationis, an liget forensem delinquentem in territorio statuentis, distinguitur, ut *n. seqq. usque ad n. 45.*
- 23 Statutum generaliter loquens, data illius scientia, ligat etiam forenses in locis statuti delinquentem, & *num. seqq.*
- 24 Forum quis sortitur ratione delicti. Et pluribus aliis modis, & *n. 26.*
- 25 Indulgentia concessa ab Episcopo non prodest non subditis, & *n. seq.*
- 26 Archiepiscopus non potest deputare officiales in diocesis suorum suffraganeorum pro appellationibus ad eum interponendis.
- 28 Statutum, & sententia in quo differant, & *nu. 51. & seqq. usque in fin.*
- 29 Statutum est quadam lex, que semper loquitur, & nisi expresse revocetur, semper durat, & *num. 44. & 51.*
- 30 Habet tractum successivum, & incipit ligare tempore patrati delicti, & *n. 51. & n. seqq.*
- 31 Statutum Episcopi excommunicans ludentes ad Azardum in sua diocesi, an liget Metropolitanum ibi ludentem.
- 32 Statutum puniens factum à jure damnatum ligat forenses etiam data ignorantia. Contrarium, *n. 36.* Sed primum verius, *n. 37.* Nisi quoad penam excommunicationis, *n. 38.*
- 33 Statutum durat etiam post mortem, nisi ignorantis sit crassa, vel supina. Nisi ignorantia sit crassa, vel supina.
- 39 Excommunicato regulariter non ligat nisi ex contemptu.
- 40 Ignorans non dicitur contemnere.
- 41 Forensis an in dubio presumatur ignorare penam statuti.
- 42 Statutum Patriarchæ excommunicans Archiepiscopos suffraganeos in sua provincia delinquentes valet.
- 43 Statutum Archiepiscopi imponens penam excommunicationis Archiepiscopis, qui in provincia sua fecerint ante fe Crucem ferri, an valet.
- 44 Statutum durat etiam post mortem, vel recessum statuentis, & *n. 51. & seqq. usque ad n. 57.*
- 45 Capitulum sede vacante an possit precipere Sacrifice sub pena suspensionis, ne a portet sacram suppellectilem extra Ecclesiam absque Capituli licentia, & *n. seq.*
- 46 Ad hoc preceptum expiatur per ingressum Episcopi, & *n. 50. & seqq. usque in finem.*
- 47 In Capitulum sede vacante transiit omnis jurisdictionis, & sic etiam potestatis suspensionis.
- 48 Vicario sede vacante per Capitulum constituto non abdicatur jurisdictionis ab ipso Capitulo.

- 49 *Nec in eum transeunt que requirunt speciale mandatum.*
- 50 *Licentia, vel preceptum an expiret morte concedentis, vel precipientis.*
- 51 *Statutum Capituli sede vacante, etiamsi imponat penam profuturo delicto, non expirat sede plena.*
- 52 *Preceptum per modum sententia, vel interdicii expirat per mortem precipientis.*
- 53 *Sententia simpliciter lata non durat post obitum, vel remotionem proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat, & n. seqq. usque in fin.*
- 54 *Sed si lata sit sub conditione, expirat per mortem proferentis ante conditionis implementum, & num. 59. & 61.*
- 55 *Sententia ante conditionis implementationis à Delegato prolata in contradictores, expirat mortuo, vel revocato Delegato.*
- 56 *Sententia, quae tempore proferentis iniecti vinculum, durat ultra tempus proferentis.*
- 57 *Excommunicatus per Episcopum, remanet excommunicatus etiam post mortem Episcopi.*
- 58 *Sententia respectu processus, vel effectus producendi in futurum, tollitur per remotionem proferentis.*
- 60 *Interd. sicut magistratus, ne quis exerceat certam artem expirat ipso facto finito magistratu.*

A Nobis, il primo. Generalis excommunicatio non ligat nisi subditos proferentis. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes: & sunt duae partes. In prima ponitur questio. In secunda solutio, ibi, ad quod.

- 2 Nota ex textu ibi, non nisi subditi obligantur, juncto themate questionis, verba generalia statuentis, vel sententiam proferentis restringi ad limites potestatis suae, ita ut quavis ex propria significatione sint apta comprehendere etiam non subditos, tamen ob defectum potestatis restringuntur, ut non comprehendant nisi subiectos, ut hic est casus apertus: Nam questio proponitur de sententia excommunicationis prolata per haec verba generalia: Quisquis furtum fecerit excommunicatus sit: & Papa determinat hac sententia non nisi subditos obligari: & ita hic notat Cardin. num. 1. vers. Ex quo nota, Ancharan. in 5. notab. Abb. num. 4. & Marian. Socin. in 3. notab. & concordat Butt. num. 2. & 3. qui ex textu colligit tria pulchra notabilia idem importantia. Primum scilicet, generalis dispositio commensuratur agentis potestati. Secundum, verborum larga prolatio commensuratur organizantis potentiae. Tertium, exercitium non excedit metas habitus, quales, ut à causa, dependent exercitii vires. Quod fecerunt Abb. & Marian. Socin. multum confert ad intellectum statutorum generaliter loquentium, ut non extendantur ad non subditos; unde statutum laicorum puniens declinans jurisdictionem potestatis non extenditur ad clericos: de quo vide plenius per eundem Marian. Socin. in Cap. Si Clericus licium na. 10. de foro competenti. & idem dicendum secundum Abb. hic nu. 5. & Marian. Socin. n. 7. in statuto laicorum prohibente alienationem bonorum stabilium in non subditos, quia ad Clericos non extenditur ob generale privilegium, quod habent in acquirendo, de quo in cap. fin. de immunit. Eccles. lib. 6. & ita in hac specie ibi determinat Joan. Andr. num. 4. vers. Cum tamen de Eccles. cum qui concordat ibi Ancharan. num. 1. qu. 1. vers. Quare, post Joan. Andr. Geminian. num. 3. vers. Sed pone, & Franc. nu. 2. vers. Et ultra etiam, & alii plurimi, quos cumulat in cap. Ecclesia S. M. num. 2. supra de Constitut. ubi plenè videas.

8 In glossa secunda pro declaratione materiei QUÆRO, an subditus delinquens extra territorium statuentis incidat in penam excommunicationis à statuto impositam.

Innocentius hic in princ. distinguit, an sententia excommunicationis proferatur per haec verba: quisquis in accessu meo furtum fecerit, excommunicatus sit; an verd indeterminate juxta verba Decretalis, videlicet, Quisquis furtum fecerit, sit excommunicatus. In primo casu delinquens extra diæcesim non ligatur ex defectu voluntatis statuentis, quia verba sententiae sunt restricta ad delinquentes in diæcesi, & hoc planum. In secundo autem casu putat Innocentius subditum statuentis ligari, etiam si delinquat in alia diæcesi, vel territorio. Sed hoc secundum membrum est extratextum in cap. Ut animarum, de Constitution. lib. 6.

Bartol. verd aliter distinguit in l. Cunctos populos, in 8. q. 4. num. 45. vers. Aliquando curus delinquit, & num. 47. C. de Summ. Trinit. & fide. Cathol. videlicet quod aut statuentis expressit vel lege ligare etiam delinquentes extra territorium, veluti si dicat: Quicumque commiserit furtum ubi vis locorum, sit excommunicatus; & hoc casu ligantur subditi, etiam si extra territorium delinquant. Aut verba statuti sunt generalia, & tunc restringuntur ad territorium statuentis. Et Bartoli distinctionem sequitur Marian. Socin. in conf. 302. Videbatur, num. 1. lib. 1. sed Bartoli distinctionem reprobat Angel. in l. fin. num. 8. vers. Sed valde miror de illa distinctione, ff. de jurisd. omni. judic. & in sua disputatione incip. Bononiensis à sua civitate bannitus, in 1. dubio: similiter Abbas hic num. 11. his distinctionibus rejectis dicit verius esse, ut nullo casu delinquentes extra territorium afficiantur pena statuti, per rationem l. finalis ff. de jurisd. omni. judic. & in d. cap. Ut animarum; quia extra territorium visus dicitur imponi non patetur, & quia statutum proprie est lex territorii, l. Omnes populi, ff. de instur. & jur. unde non potest extra limites territorii vires suas extendere, alibi legem dicere videretur, de quo plenius idem Abb. dicit in cap. 2. de foro competenti. Eandem opinionem pluribus tuetur Federic. de Senis in conf. 16. Capitulum Ecclesiae, num. 10. vers. Quidam vero scriptor, ubi late firmat statutum Episcopi excommunicans malefactorum non potrigere vires contra subditum delinquentem extra diæcesim statuentis, Fulgos. conf. 156. Vires themate, in princ. & hanc late tuetur Alexand. conf. 11. Ponderatis verbis, in princ. & per tot. ubi col. 3. in fin. dicit communem lib. 1.

Et ex hoc etiam textu cum in Sac. Congregatione rerum consistorialium propositum fuerit dubium, an constitutio synodalis in Regno Poloniae edita, qua cautum est, ne quædam, vel dimissis à Potestate Jesu, ad Cathedralium Ecclesiarum Praelaturas, & Canonicatus sine speciali Sedis Apostolicae gratia aditus pateat: obiter, quominus Joannes Rakoviskî dicta Societate jam pridem dimissus, nunc ad suffraganeatum Culmen, cuius praeconium in ipso persona jam factum, promoveri possit: Die prima Aprilis 1652. resolutum fuit non obtare, quia aut consideramus titulum Episcopatus in partibus infidelium, ad quem sic dimissus debet assumi pro exercitio Pontificalium, aut consideramus ipsum suffraganeatum Ecclesiae Culmen. Supremum, Constitutio non obstat, quia non potrigit vires suas extra territorium statuentium, ut hic, & in cap. Animarum, de Constitutionibus, lib. 6. & in l. fin. ff. de jurisdictione omni. jud. & dictum est supra num. 8. sed Episcopatus Titulares sunt in partibus infidelium, & sic extra provinciam, & territorium statuentium: ergo Constitutio ad hujusmodi Episcopatus non potrigitur, cum praeterim illius verba sint generalia, nec specificè loquantur de Praelaturis extra provinciam; unde etiam ex verisimili mente statuentium restringi debent ad Praelaturas provinciae, juxta secundum membrum distinctionis; Bartol. in l. Cunctos populos in 8. quest. num. 47. C. de Sum. Trinitur. quem sequuntur ibi Bald. & Salic. Joan. de Lignan. & Abb. in cap. 1. supra de rapior. & alii apud Marian. Socin. d. conf. 302. nu. 1. lib. 1. Et quemadmodum si subditi statuentis delinquant extra territorium, non ligatur pena statuti, ut ex communi ostensum est supra num. 8. & 9. simili modo subditus non ligatur statuto, si contra illius prohibitionem extra territorium Praelaturam accipiat; idque tum ex defectu intentionis, quia, ut praedixi, verba sunt generalia, tum ex defectu potestatis, ad cuius limites verba statutorum semper restringuntur, ut est casus expressus in hac Decretali, & tendendum ea, quae dicta sunt supra in ult. notab. Et in specie statuta Synodi provincialis non habere vim obligandi extra provinciam, probant iura in cap. 1. s. qu. 2. in c. Decernimus 3. qu. 9. & scripsi in cap. Canonum statuta, n. 14. supra de Constit.

Rursus provisiones Episcopatum titularium clerico, & populo carentium sunt ad liberam provisionem Romani Pontificis, ut est text. in Clemen. Imperialis, de election. & consequenter non est in potestate Synodi provincialis quemquam excludere ad hujusmodi Episcopatus novam inhabitatam inducendo, quia sic per indirectam restringeret potestatem Pape, contra textum in cap. Inferior, 21. distinet. & Clemen. Ne Romani, in princ. de election. cum concordantibus, ut pulchrè per Joann. Andr.

Andr. in cap. *Cuilibet*, num. 3. de reg. jur. lib. 6. in *Mercurial*.

- 15 Quamquam enim ex decretis de apostatis, & ejectionis, & Item ut ejectionis, statutum sit, ut ejectionis extra religionem degentes sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum, sublata Ordinarius locorum facultate dictam suspensionem relaxandi, aut moderandi: tamen hæc decreta non afficiunt Religiosos, qui vota substantialia simpliciter in Societate Jesu emisserunt, ut aliis censuit S. Congregatio Concilii: tales enim possunt à Præpositi generali rejici, seu dimitti à Societate, & à votis libertari ex rationabili causa, ut in Constitutione Gregorii XIII. *Quantò fructuosius*, & sic dimissi non sunt apostata, & remanent liberi ab omni obligatione prædictorum votorum, ut in Constitutione 10. Gregorii XIV. *Ecclesie Catholicae*: quomobrem Constitutio synodalis iniecit sic dimissis novam inhabilitatem: ideoque verba ipsius Constitutionis utcumque generalia ad Episcopatus titulares non extenduntur ex utroque defectu potestatis, & voluntatis, juxta text. hic. Et quemadmodum statuta laicorum quantumvis generalia non extenduntur ad Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, quæ sunt omnino extra potestatem statuentium, ut declarat Antonius de Butr. in cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ*, prope fin. vers. *Unum tamen adverte*, & ibi dixi num. 2. supra de *Constitutione*. & patet ex dictis supra num. 6. & 7. ita nec Constitutio hæc synodalis extenditur ad Prælatos, seu dignitates Episcopales, quæ sunt extra omnem potestatem ipsorum statuentium, cum utroque casu sit defectus in jurisdictione, à qua potestas statuti dependet, ut notat Bartol. in l. *Omnes populi* in 1. *quasi*. in princ. ff. de iust. & jur. Abb. in cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ* num. 10. & ibi etiam Decius num. 8. de *Constitu.* Præterea dum constitutio synodalis excludit dimissos à Societate Jesu à Prælaturis Cathedralium Ecclesiarum, non debet intelligi de ipsis Cathedralibus, argum. cap. fin. supra de *præben.* sed debet intelligi de dignitatibus in Cathedralibus, puta Præposituris, & Archidiaconatibus, quæ appellantur Prælaturæ tam ex consuetudine Regni Poloniæ, quam de jure communi, ut est text. in c. 1. de *at. & qual.* & ibi dixi in 4. notab. post Hostien. & Joan. Andr. num. 3. in verb. *Prælationes*, & Butr. in ult. rim. notab. Non obstat, quòd dum Constitutio inhabilitat ad Prælaturas inferiores, multò fortius videatur inhabilitare ad Prælaturas, & dignitates superiores, quales sunt Episcopatus, per text. in l. *Relegatorum*, §. *Solet*. ff. de *interdictis*, & *relegatis*, ibi: *Sic tamen ut si cui honore uno in eisdem sit, non tantum eum honorem petere non possit, verum nec eos quoque, qui eum honore majores sunt: est enim per quem ridiculum, eum, qui minoribus pœnæ causa prohibitus, ad majores aspirare: quoniam responderet, non esse licitum arguere, à minori ad majus, ubi est defectus in potestate, & in radice jurisdictionis, quia majoritas rationis, & causa gravissimi ad defectum potestatis non supplet, ut notat Bald. in l. *Cunctos populos*, num. 55. vers. *Ista ratio non valet*, c. de *Summa Trinit.* & *vide* Cathol. Butr. in cap. *Ecclesia Sanctæ Mariæ*, num. 20. & ibi etiam Felin. nu. 39. vers. *Dicuntur iuxta de constitutionib.* & tilius dixi in cap. *Que in Ecclesiarum*, num. 44. eod. tit. Neque obstat, quòd d. Constitutio Synodalis fuerit confirmata à Sede Apostolica: quia confirmatio dat robur actui confirmato, sed illum non extendit, l. *Aurelius*, §. *Testimonium*, ff. de *deliberat.* legat. Bald. in l. 1. in fin. Cod. *Si adversus rem judicat.* Paulo de Castr. in *conf.* 187. *Notandum in princ. lib.* 2. *Rota* dec. 301. n. 1. *parc.* recent. & aliis passim.*
- 21 Siverò consideremus Suffraganeatum, similitè dicta Constitutio non obstat, quia Suffraganeatum non est Prælatura, nec titulus, sed officium, ut ex sententia Sacræ Congregationis Concilii dixi in cap. *Episcopalem*, num. 55. de *privileg.* & in cap. *Ab hec*, num. 34. de *præben.* nec suffraganeus intrat Capitulum, sed tantum exercet ea quæ sunt ordinis Episcopalis; unde cum Suffraganeatum non adparentur verba Constitutionis, quæ de Prælaturis, & Canonatibus loquitur, consequenter nec illius dispositio adaptari debet, l. 4. §. *Toties*, ff. de *damno infecto*, cum *similib.*
- 22 Secundò QUÆRO, an statutum imponens certam pœnam, puta excommunicationis, liget forenses delinquentem in territorio statuentis.
- 23 Hæc quæstio est satis involuta, sed pro faciliore solutione constituenda sunt duo membra principalia.

Primum est, quòd statutum generaliter loquitur, ita ut sit aptum comprehendere non solum subditos, sed etiam non subditos, ut si dicat: quilibet furum fecerit in territorio meo sit excommunicatus. Et in hoc primo membro duo casus sunt distinguendi; nam aut forensis delinquentis in territorio statuentis habet scientiam statuti, aut illud ignorat. In primo casu, id est data scientia statuti, extra dubium est forensi ligari, quia forum sortitur ratione delicti, cap. *ultim.* de *foro competen.* cap. *Tuarum*, de *privileg.* Authen. *Quia in provincia*, c. *Ubi de crim. agi oportet* concord. de *quibus hic* in gloss. 2. in *princip.* & forum sortiri, & statutis ligari pari procedunt, cap. *Ut animalium*, de *Constitut.* lib. 6. Archid. in cap. *Quo iure*, num. 16. d. *distin.* Butr. post Innocen. in rubr. de *Consecrad.* num. 7. vers. *Nam regulam habetis*, Seraphin. *decis.* 1018. *num.* 6. & ita in hoc primo membro determinat gloss. 2. *hic*, *Host.* ante num. *primum*, vers. *Si verò non subditus*, Henr. Boich. num. 15. vers. *Ausentes*, Butr. num. 19. Cardin. num. 2. post *med.* vers. *Dic ergo*, Anchar. num. 7. vers. *Quandocum non subditus*, Abb. num. 7. vers. *Conclude*, Felin. num. 4. vers. *Circa primam questionem*, ubi alios refert. & Marian. Soccin. num. 13. dicens post Abb. num. 6. hanc esse communem opinionem Legistarum in l. 1. c. de *Summa Trinit.* & *fid.* Cathol. Calder. in cap. 1. in 9. col. vers. *Quintò quæro*, supra de *raptor.* & nullus discrepat.

Sed objicies: Indulgentia concessa ab Episcopo non prodest non subditis; ut est casus in cap. *Quod autem*, supra de *pœnit.* & *remiss.* & tamen est favorabilis: ergo & longè minus debet eis obesse pœna à statuto Episcopi imposita, quæ odiosa est, argum. l. *Cum quidam*, ff. de *liber & posth.* c. *Odiosa*, de *reg. jur.* lib. 6. At responderet cum Hostien. *hic* num. 3. & Henric. Boich. num. 15. vers. *Nec obstat*, hæc fieri propter salutem animarum: idcirco enim indulgentia non prodest non subditis, ne pœnitentiae accedant, quod expedit animabus, cap. *Cum ex eo*, §. *Ab hec*, supra de *pœnit.* & *remiss.* Sed pœna statuti afficit non subditos, ut medicina præcepta de delicto, quod commiserunt, citius pœnitentiam agant, quod similiter expedit animabus, ut legitur, & notatur in c. *Cum medicinalis*, infra eod. lib. 6. Quare, ut inquit Hostien. d. num. 30. hanc pœnam dilatamus, quia ipsam non odiosam, sed favorabilem judicamus, ut patet in eo, quod legi, & notat. in cap. *Si quem*, infra eodem. Vel dic forensi ligari pœna statuti, quia ratione delicti sortitur forum in territorio statuentis; & sic de non subdito efficitur subditus, ut in juri- bus supracitatis num. 24. Sed ratione indulgentiæ non efficitur subditus, cum hoc non reperitur jure cautum: nam subditus quis dicitur tantummodò, vel ratione domicilii, vel ratione originis, vel ratione delicti, vel contractus, aut rei sitæ, ut in cap. *Volentes*, de *privileg.* lib. 6. & in cap. *Nullus*, de *tempor. ordin.* eodem lib. & hic notat Henric. Boich. num. 15. vers. *Auc queris*; & quia à non suo iudice nullus ligari potest, vel absolvi, meritò non subditus indulgentiæ non sefrangatur, ut dicitur in prædicta *Decretali*, *Quod autem*.

Sed urgebis: Tempore, quo fit statutum, statuens non habet jurisdictionem actu in non subditos; unde cum statutum assumat vires tempore promulgationis, non est potens ad comprehendendum non subditos, cum antequam veniat casus jurisdictionem tribuens, id est paratum delictum in loco statuti, nequeat statuens suam jurisdictionem actualiter exercere, argum. cap. 1. de *offic. Ordinar.* lib. 6. ubi deciditur Archiepiscopo non posse deputare officiales in diocesis suorum Suffraganeorum pro appellationibus ad eum interponendis, quia ex quo appellatio non sunt interpositæ, jurisdictionem actu exercere non debet. Verum responderetur, objectum non obtinere in statuto, sed in sententia, quæ regulariter jus prærens respicit, & super certis præteritis, vel presentibus bene rimatis est tantum ferenda, non autem super futuris, ut §. *Curare*, *Instit.* de *actio.* & cap. *Indicentem*, 39. q. 1. At secus eo in statuto, quia fertur super statutis, & sic incertis, ut cap. *Cognoscetes*, & cap. fin. supra de *Constitu.* cum enim statutum sit quedam lex, quæ semper loquitur, l. *Arianus*, c. de *heret.* & *Manch.* nisi expresse revocetur, semper durat, cap. fin. supra de *offic. Delegat.* & sic cum habeat tractum successivum, iniecit vinculum tempore delicti. Et hanc rationem differentiæ inter sententiam, & statutum assignat Joan. Andr. & Cardin. in cap. *Sacro* §. *Ca-*

§ *Caveant, super verb. Profuturis, infra eodem, Guil. de Monte Laudun. & Gemin. in cap. 1. super verb. A sententiis, de privileg. lib. 6. quos hic refert, & sequitur Henrich. Boich. num. 5. ubi etiam num. 6. & 7. ponit alias octo differentias inter statutum, & sententiam quoad poenam excommunicationis, quas non refert, quia ad rem presentem non faciunt. Item propositam rationem diversitatis reddit etiam Marian. Soccin. hic num. 39. & plerique alii, & eodem modo respondere potest ad l. Observandum, ff. de offic. Proconsul. ubi Proconsul non potest causam delegare, antequam ingrediatur provinciam, quia adhuc non habet jurisdictionem in actu, licet habeat in habitu, & ad l. Usus fructus, ff. de stipulat. servor.*

1. Ampliam nonnulli confessionem superius firmatam, ut locum habeat, etiam si forensis delinquens in territorio statutis sit et superior, quia nihilominus data sententia ligatur poena statuti generaliter loquentis, quod sensit Innocent. hic post med. ibi, *Quia non est generalis, a contrario sensu: nec non ibi, Licet Archiepiscopi alias legem in subditos factam servare teneantur.* Unde si statuto Episcopi caveatur, quisquis in diocesi mea lesatur ad azardum sit excommunicatus, si Metropolitanus ludat in diocesi Episcopi, data sententia ligatur poena statuti, ut tenuerunt Hugo, & Bartol. Brixien. relati a Joan. Andr. in reg. Cui licet, nu. 9. de regul. jur. lib. 6. Archid. in cap. Ut animarum, n. 2. vers. Ego credo, de consue. eod. lib. Et hanc partem sequutus fuit Paulus de Bialucius disputando in civitate Senensi, ut refert Marian. Soccin. hic n. 15.

Sed contrarium opinione probant Laurentius, Joannes, & Bernardus Vincinialis relati a Joan. Andr. in d. reg. Cui licet num. 8. Holtien. in Summa hujus tituli. 5. Quis valeat excommunicari, vers. Quid ergo, ubi ait: Certo certius teneas, quod sicut sententia, vel canon proferentem non ligat, ita nec proferentis Superiorum, Joan. Calder in cap. 1. supra de raptor. Gaspar. de Calder. in repetit. cap. Nostro de poenit. & remiss. Petr. de Anchar. in cap. 1. in 12. quest. principali de constitutione. Demum pro hac opinione post prolixam disputationem concludit Joan. Andr. in d. regula Cui licet a num. 2. & idem tenet succincte in cap. Cum inferior, n. 2. de major. & obedient.

In hoc opinioem conflictu Henric. Boich. in eod. cap. Cum inferior num. 9. credit secundam opinionem esse veriorum in foro judiciali, sed in foro penitentiali primam esse tenendam, quia tutor, & securior pro anima, argum. cap. Juvenes, de sponsalib. cum concordantibus per eum allegatis. Similiter Marian. Soccin. hic num. 17. dicit in foro judiciali communitorem, & veriorum esse secundam opinionem, sed in foro anime sibi magis placere primam per rationem Henrich. Boich. Hoc tamen est optimum consilium, sed non preceptum, quia ubi in aliquo articulo utrinque sunt opiniones, etiam in foro penitentiali licitum est sequi opinionem veriorum, seu probabiliorem, licet contraria sit tutor, cap. Plices, in pne. de convers. conjugat. & can. Nicana, 21. distinct. & fusiis probavi in cap. Ne innitatis, num. 169. & seqq. & num. 246. de Constitutione.

2. In secundo casu, id est data ignorantia statuti, subdistingue: nam aut statutum punit factum a jure communi damnatum, puta homicidium, furtum, sacrilegium, & hujusmodi: & tunc forensis utrumque ignorans ligatur poena statuti, quia in facto generaliter damnato non potest allegari iusta ignorantia. Aut punit factum alias non damnatum a jure, puta sal vendere, extra civitatem vel provinciam frumentum asportare, vel marcionia deferre non solitis vestigialibus: & hoc casu forensis contraveniens poena statuti non ligatur. Ita notabiliter distinguit gloss. 2. hic, cum quo concordat Butt. n. 7. vers. Ideo ego pondo, Anchar. Bart. & alii quos citat, & sequitur Marian. Soccin. num. 36. Quod tamen procedit, si ignorantia sit probabilis, secus vero si sit crassa, vel supina, ut notat gloss. in cap. 2. in ver. Supina, de consue. lib. 6. veluti si forensis in loco statuti traxerit tantam moram, ut vestigialiter debeat esse informatus de illius poena, vel si in partibus circumstantibus id communiter statutum reperatur, juxta notata per Bart. in l. Cunctos populos, C. de summ. Trinit. & fide Cathol. & per Joan. Andr. in d. cap. 2. quos refert, & sequitur Butt. hic n. 9.

3. Tu vero adverte, quia quoad secundam partem hujus distinctionis, scilicet ignorantes non ligari poena statuti

punitis factum a jure aliis non damnatum; conveniunt unanimiter omnes, prout hanc esse communem opinionem omnium Doctorum attestat Marian. Soccin. hic num. 49. Sed quoad primam partem, scilicet quando statutum punit factum aliis damnatum, Joan. Andr. hic nu. 5. vers. Imo dic. & in cap. 2. in gloss. Ordinaria, in verb. Ignorantes, de Constit. lib. 6. contra gloss. nostram tenet ignorantes non ligari, quia licet sciant factum damnatum a jure, tamen ignorant novam poenam a statuto impositam. In hac varietate Butt. hic num. 9. vers. Si vero ignorat. parat primam opinionem gloss. esse veram, & Abb. num. 9. vers. Et hoc opinio videtur, affirmat eam esse veriorum de rigore juris, opinionem vero Joan. Andr. esse zquiorum, & sic refert Marian. Soccin. qui luculentiter disputat hunc articulum in utraque partem, in n. 26. ubi que ad nu. 47. & num. 26. concludit sibi placere primam opinionem glossae, licet fateatur esse satis dubiam: & praecipue movetur, quia cum delinquentis non ignoraverit factum a jure damnatum, videtur consensisse in omnigenae poenae, argum. l. 1. §. Bestias, ff. de postul. & in l. fin. ff. de crim. expil. hered. cum similib. ut per eum.

Opinionem glossae ego etiam adhaereo, tum per rationes Marian. Soccin. quae multum struunt, tum quia eam sequuntur scilicet omnes Doctores: & multos refert idem Marian. Soccin. ad num. 36. Sed eam limito in poena excommunicationis, prout limitat Anton. de Butt. hic num. 9. vers. Sed quidquid sit, ubi ait se credere opinionem glossae esse veram in aliis poenis praeterquam excommunicationis, & paulo infra rationem reddit, quia sententia excommunicationis regulariter non ligat nisi ex contemptu, ut c. Saero, infra eod. cum similib. sed ille, qui ignorat, non dicitur contempnere, ut inquit gloss. notab. in l. Si ignorans, in verb. Contempni, ff. Locati: ergo nec ligari potest, cum in ignorantem non sit dare contemptum: quod non contingit in aliis poenis; & hoc idem probat text. noster non violando litteram, secundum eum.

In dubio autem, an delinquentis praesumatur habere scientiam, vel ignorantiam statuti, bonus iudex arbitrabitur ex conjecturis, puta ex mora, quam ibi traxit, modica, vel magna, ut tetigit supra num. 34. & in dubio standum esset illius juramento, cap. Si vero il secundo, supra eod. secundum Holtien. hic num. 1. vers. Tu autem dicas, Henrich. Boich. num. 15. vers. Utrum quis praesumatur, Cardin. n. 2. prope fin. vers. Dic ergo arbitrarium, Abb. num. 10. & Marian. Soccin. nu. 49. & 50. ubi plenius declarat, quando delinquentis praesumatur scire, vel ignorare poenam statuti.

Secundum membrum principale est, quando statutum est particulare, & comprehendens certas personas damnatas; & tunc refert: nam aut statutum loquitur de non subditis, qui sunt inferiores ipsi statuenti, puta si Patriarcha habens Archiepiscopos suffraganeos sic statuat: Quicumque Archiepiscopus officium fecerit ante se Crucem ferri in provincia mea, sit excommunicatus: & tunc Innocent. hic post med. vers. Si autem Patriarcha, tenet statutum valere, quia in subditos; & Archiepiscopos ligari: & cum sequitur Holtien. num. 3. argum. cap. Qua contra mores. 8. distinct. & Anchar. num. 7. vers. Tertia est opinio; aut statutum loquitur de non subditis, qui sunt pares ipsi statuenti, ut si Archiepiscopus statuat: Quicumque Archiepiscopus officium fecerit ante se Crucem ferri in provincia mea, sit excommunicatus: & tunc sunt opiniones: Innocentius hic circa mea. vers. Unde si aliquis, tenet statutum non valere, quia non est generale, & quia non comprehendit subditos, cum nullus Archiepiscopus habeat subditos Archiepiscopos, contra quos non licet facere legem. Sed Holtien. hic num. 3. vers. Quod autem Archiepiscopus, tenet contrarium, id est Archiepiscopum ligari, & movetur per text. in cap. Ex inarum, in fin. de aurb. & usup. pall. Item quia ex opinione Innocentii sequeretur, ut quis non possit facere statutum contra peregrinos delinquentes in loco jurisdictionis suae: quod est falsum. Similiter Abb. hic num. 7. vers. Articulus iste, quamvis fateatur hunc articulum esse dubium, tamen dicit posse teneri opinionem Holtien. quia cum statutum habeat tractum futurum, & sic licet territorium ferat in tempus habile, videtur statutum valere, cum dicat jurisdictionem in territorio suo: & sequitur Marian. Soccin. n. 27.

Primo quaerunt hic DD. cum gloss. 2. an statutum vel ignorantia duret ultra tempus statutis, vel sententiam pro-

proferentis, & con: ludunt statutum durare, quia cū sit lex quædam, perpetuo durat, nisi revocetur expressè. In sententia verò distinguunt, ut hic per Abb. num. 12. Hanc differentiam tetigi supra numer. 28. & 29 Sed latius prosequar in quæst. sequenti in 2. parte à num. 50. usque in finem.

45 Ex facto quæsitum est, an Capitulum sede vacante poterit præcipere Sacristæ sub pena suspensionis, ne aportaret sacram suppellectilem extra Ecclesiam absque Capituli licentia: an verò huiusmodi præceptum per ingressum Episcopi expiraverit.

47 Prima pars quæstionis est clara, quia in Capitulum sede vacante transit omnis iurisdicção, cap. 1. & cap. Cum olim, ubi omnes notant, de major. & obedi. cum concord. Idèdque etiam potestatis suspendendi, Bellamcr. concl. 244. Joan. Francisc. Pavin. de offic. & potest. Cap. Sede vacante. in 2. p. prin. quæst. 6. in fin.

Et cò magis hoc casu, quia statuit circa res ad custodiam ipsius Capituli pertinentes, ut notat Archid. & Joan. Andr. in c. Generalem, de elect. lib. 6.

48 Quod procedit etiam constituto Vicario iuxta formam Concilii Tridentini cap. 16. sess. 24. quia Vicarius exercet iurisdicçãoem nomine Capituli, & propterea non abdicatur ab ipso Capitulo iurisdicção; imò in Vicarium non transeunt, quæ requirunt speciale mandatum, ut sæpius respondit Sacra Congregatio Concilii.

50 Quoad secundam partem dubia est quæstio, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

51 Quoad quæstionem, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

52 Quoad quæstionem, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

53 Quoad quæstionem, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

54 Quoad quæstionem, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

55 Quoad quæstionem, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

56 Quoad quæstionem, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

57 Quoad quæstionem, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

58 Quoad quæstionem, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

59 Quoad quæstionem, an licentia, vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præcipientis, quem tractant DD. in Clem. fin. de elect. & communiter recipiunt opinio negativa, quæ est Cardin. ibi in 5. quæst. Sed quia res est controversa, & multi aliter sentiunt, idèd quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur vera distinctio glossæ 2. hic; nam aut Capitulum sede vacante procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena. In hoc celebris est præallegata quæstio Feder. de Senis 16. num. 1. quæ incipit, Capitulum Ecclesie Cathedralis, & dicit Pavin. quæst. 6. prime partis principalis, num. 4. vers. Es fateor, se non reperit se aliquem famosum Doctorem contrarium tenentem; & in Episcopo est text. in cap. Clericos 3. quæst. 4. & hic non est casus noster, quia Capitulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum procedit per modum sententiæ, vel interdicti, qui est casus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præcipientis: ad hoc est text. expressus in l. final. ff. de pœn. Hac distinctio in effectu est glossæ magna hic, cujus hæc sunt verba: (Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam Ecclesiam, qui tulit illam sententiam: numquid tenet post mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant, sint excommunicati?) videtur quòd sic, quia scripta Episcoporum anathematizant etiam post mortem, & facere possunt decretum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. quæst. 4. nullus, &c. Argum. contra: Dicit lex, quòd interdictum non durat ultra iurisdicçãoem interdicens. l. ult. ff. de pœn. Dicit potest, quòd interdictum, sive sententia excommunicationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat; sed cū diffiniendo statutum, seu decretum aliquid facit, ligat etiam post recessum, quia statuta huiusmodi perpetua sunt, de offic. deleg. cap. ult. nisi expressim per successorem revocetur; Sequitur Anton. de Butt. hic num. 10. ubi ait:

perpendiculariter habuit suum effectum, & vlm promovendi à pronuntiatione, & abeius potestate perpendiculariter dependet prout sententia est in fieri, quia nondum ex contraventione laqueum iniecit, extinguitur, hæc Butt. Item Anchar. num. 9. (Tu dic quòd quædam emanant per viam statuti, & tunc mortuo, vel transato statuentis, vel aliter eius iurisdicçãoe finita ligabitur, qui postea contrafacit, cap. ult. de offic. Leg. Quædam emanant per viam sententiæ; & tunc aut sententia fuit purè lata, & perpetuo ligat: si verò sententia non fertur pura, sed sub conditione; & tunc si existit conditio post mortem iudicantis, vel extinctam iurisdicçãoem. & non ligat: & pro tanto dicit Innocent. in cap. Pro illorum, de præbend. quòd si delegatus profert excommunicationis sententiam generalem in contradicctores, & rebelles, non erit illa perpetua, sed expirat mortuo, vel revocatio delegata: & idem dicit Joan. Andr. ne sede vacante. cap. 1. lib. 6. in Ordinario mortuo vel transato, quòd eius sententia conditionalis non ligabitur contrafacientem sede vacante, vel in tempus successoris.) Item Abb. hic num. 12. dicens;] Numquid statutum, (seu

sententia durat ultra tempus disponentis? Conclude, quòd statutum cū sit lex quædam, perpetuo durat, nisi revocetur expressè: unde dicit Federic. quòd si Capitulum sede vacante fecit statutum, durat etiam creato Episcopo, nisi expressè revocetur per Episcopum. In sententia dic concludendo notabiliter, quòd aut sententia iniecit vinculum temporis proferentis, aut non. Primo casu durat ultra tempus proferentis; exemplum in excommunicatione: unde excommunicatus per Episcopum remanet excommunicatus post mortem Episcopi, cap. Pastoralis, §. 1. de offic. Ordin. Sed respectu processus, vel effectus producendi in futurum, sententia tollitur per remotionem iudicis, qui sententiam tulit, [& idem Abb. in cap. Cum ad hoc de Cleric. non residen. sub num. 9. Idem est in qualibet alia sententia lata generaliter sub conditione, quæ expirat per mortem proferentis, ex quo non habuit in vita effectum consummatum. Ad idem potest adduci textus in l. fin. ff. de pœn. ubi disponitur, ut si aliquis magistratus interdicit alicui ob novum delictum, non exerceat certam artem, tollit ut hoc interdictum, seu prohibito ipso facto finito magistratu illius. Item Federic. d. quæst. 16. num. 6. posteaquam conclusit Capitulum posse facere statuta pœnalia duratura etiam in tempus Episcopi.) Non obstat, inquit, ff. de pœn. l. ultim. cum similib. cum ibi notat. nam illud locum habet, cum inter loquendo, vel sine cognitione alicui interdictum est uti arte sua: secus si diffiniendo, vel legem condendo, quod cum magna solemnitate fit.)

60 Contrarium censuit Joan. de Deo in hac quæst. Si Episcopus excommunicavit Clericum, qui in proprio fundo ædificavit Ecclesiam, si Ecclesiam illam in aliquos religiosos sine suo consensu transferret, quam eo mortuo, & sede vacante religioso loco univit: clericus est excommunicatus, quia sententia iusta à suo iudice lata, nec fuit appellatum, licet lata sub conditione, cap. Romana, §. caveant, de appell. lib. 6.

Verumtamen ejus opinio reprobatu r ab Ægidio de Soufa, ut per Pavin. de off. & potest. cap. sed. vacan. quæst. 6. 1. part. princ. n. 10.

Confirmantur prædicta in casu præsentis, quia Capitulum prohibuit aportionationem sine sua licentia: sed hanc licentiam non potest Capitulum concedere assumpto Episcopo: ergo ejus mens fuit ligare tantum per tempus, quo ad eum pertinebat licentiam concedere; & sic assumpto Episcopo interdictum non ligat ex defectu voluntatis interdicens, secundum ea, quæ dicta sunt supra, §. 8. & 12.

61 Confirmantur prædicta in casu præsentis, quia Capitulum prohibuit aportionationem sine sua licentia: sed hanc licentiam non potest Capitulum concedere assumpto Episcopo: ergo ejus mens fuit ligare tantum per tempus, quo ad eum pertinebat licentiam concedere; & sic assumpto Episcopo interdictum non ligat ex defectu voluntatis interdicens, secundum ea, quæ dicta sunt supra, §. 8. & 12.

62 Confirmantur prædicta in casu præsentis, quia Capitulum prohibuit aportionationem sine sua licentia: sed hanc licentiam non potest Capitulum concedere assumpto Episcopo: ergo ejus mens fuit ligare tantum per tempus, quo ad eum pertinebat licentiam concedere; & sic assumpto Episcopo interdictum non ligat ex defectu voluntatis interdicens, secundum ea, quæ dicta sunt supra, §. 8. & 12.

63 Confirmantur prædicta in casu præsentis, quia Capitulum prohibuit aportionationem sine sua licentia: sed hanc licentiam non potest Capitulum concedere assumpto Episcopo: ergo ejus mens fuit ligare tantum per tempus, quo ad eum pertinebat licentiam concedere; & sic assumpto Episcopo interdictum non ligat ex defectu voluntatis interdicens, secundum ea, quæ dicta sunt supra, §. 8. & 12.

64 Confirmantur prædicta in casu præsentis, quia Capitulum prohibuit aportionationem sine sua licentia: sed hanc licentiam non potest Capitulum concedere assumpto Episcopo: ergo ejus mens fuit ligare tantum per tempus, quo ad eum pertinebat licentiam concedere; & sic assumpto Episcopo interdictum non ligat ex defectu voluntatis interdicens, secundum ea, quæ dicta sunt supra, §. 8. & 12.

65 Confirmantur prædicta in casu præsentis, quia Capitulum prohibuit aportionationem sine sua licentia: sed hanc licentiam non potest Capitulum concedere assumpto Episcopo: ergo ejus mens fuit ligare tantum per tempus, quo ad eum pertinebat licentiam concedere; & sic assumpto Episcopo interdictum non ligat ex defectu voluntatis interdicens, secundum ea, quæ dicta sunt supra, §. 8. & 12.

66 Confirmantur prædicta in casu præsentis, quia Capitulum prohibuit aportionationem sine sua licentia: sed hanc licentiam non potest Capitulum concedere assumpto Episcopo: ergo ejus mens fuit ligare tantum per tempus, quo ad eum pertinebat licentiam concedere; & sic assumpto Episcopo interdictum non ligat ex defectu voluntatis interdicens, secundum ea, quæ dicta sunt supra, §. 8. & 12.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS:

Idem Clemens III.

CAPUT XXIII:

Perpendimus ex litteris tuis, quòd quidam sacerdos pro eo, quòd se filium regis falsò nominare præsumpsit, & armis acceptis seditionem fecit & guerram, à B. comite iussus est sustigari: qui postea ejus mandato traditus patibulo expiravit: & infra. Fraternalitati tuæ diximus respondendum, quòd si memoratus sacerdos tali modo excessit, & non propulsando, sed inferendo injuriam fuit occisus: non videtur nobis, quòd interfectores ejus propter hoc ad obtinendam absolutionem, Apostolicam sedem adire cogantur. Tu verò qui merita personarum bene nosti, præsentiam eis competentem injungas.

SUMMARIUM.

- 1 **E**xcommunicati ob violentam manuum injectionem in Clericum non tenentur in multis casibus adire Sedem Apostolicam.
- 2 Clericus dimisso habitu se enormitatibus ingerens perdit privilegium Canonis, & n. 13.
Sed non privilegium fori, n. 45 & 17.
Et quid post Concilium Tridentinum, n. 15.
- 3 Percutienti seu interficienti Clericum, qui dimisso habitu sevis enormitatibus se immiscuit, non est excommunicatus, & n. 13.
- 4 Clericus, qui dimisso habitu ingreditur bellum, vel aggressiones, captus, debet restitui Ecclesiastico judici.
- 5 Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura commiscet se enormitatibus, potest puniri per judicem secularem, licet non fuerit ter monitus, secundum unam opinionem.
- 7 Saltem si in enormitatibus diu perseveravit, secundum aliam opinionem.
- 8 Contrarium.
- 9 Privilegium Canonis quo jure interdictionis fuerit. Facilius perditur, quam privilegium fori, ibid.
Et quid post Concilium Tridentinum, n. 16.
- 10 Extensio de casu ad casum fieri non debet, etiam ex majoritate rationis, ubicumque potestas conceditur laicis super juribus, & personis Ecclesiasticis.
- 11 De privilegio clericali secundum Canones est judicandum, nec super his standum est legibus, statutis, vel consuetudinibus laicorum.
- 12 Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura ingerunt se enormitatibus, an, & quando perdunt privilegium clericale, & n. seq. usque in finem.
- 13 Quid de privilegio Canonis.
Et quid de privilegio fori, n. 15. & 16.
- 14 Clerici habitum clericalem dimittentes ex vanitate, vel negligentia, non perdunt privilegium Canonis ante trinam monitionem: secus si ex iniquitate, vel malitia.

Perpendimus. Difficilis est hæc Decretalis quoad casus positionem; sed difficillima, & maxime intricata in materia quoad conciliationem, & extirpationem jurium, quæ illi contradicere videntur, ut inquit Cardinalis Zabarella in sua solemnè repetitione in princ. lo.

Ad facilitorem intelligentiam præmitte Canonem, Si quis suadente, 17. quæst. 4. continere duas regulas. Prima est, quòd injiciens manus violentas in Clericum, excommunicatus est. Secunda, quòd pro absolutione obtinenda tenetur Sedem Apostolicam adire; & quamvis hæc duæ regulæ ita se habent ad invicem, ut una veniat in consequentiam alterius: hoc tamen non est perpetuum, quia multi excipiuntur casus, in quibus percussores Clericorum sunt excommunicati, & tamen non sunt mittendi ad Curiam pro absolutione, ut cap. Mulieres, cap. De cetero, supra eod. & c. Cum illorum, cap. Quamvis, ubi complures casus exprimuntur, & cap. ultim. infra eod. unde non sequitur per necesse. Percussiones Clericum est excommunicatus: ergo est cogendus adire Sedem Apostolicam.

Sicut non sequitur: Non est cogendus adire Sedem Apostolicam: ergo excommunicatus non est, cum multi incidunt in hujusmodi excommunicationem, qui tamen ad Curiam non sunt mittendi, ut in præcatis juribus, & in aliis concordantibus.

Hoc præmissò, etiam in hoc cap. dicatur interfectores istius sacerdotis non esse cogendos ire ad Curiam pro absolutione: hinc emerferunt duo principales intellectus ad hanc Decretalem. Primus est, quòd iste sacerdos gaudebat privilegio clericali, & ideo illius interfectores incidere in excommunicationem, quæ est prima regula prædicti Canonis, Si quis suadente; sed tamen in odium dicti Sacerdotis, qui dimisso habitu seditionem fecerat, relevabantur ab onere adeundi Sedem Apostolicam, quæ est secunda regula ejusdem Canonis; & juxta hanc lectionem Cardinalis, & Marian. Socini. sumunt sic: Percutienti Clericum, qui habitu clericali dimisso sevis enormitatibus se immiscuit, pro absolutione ab excommunicatione, quam incurrit, non est Sedem Apostolicam mittendus. Hoc dicit, & secundum hunc intellectum, quem Joan. Andr. hic num. 3. dicit esse satis amicum litteræ, Abbas Antiquus sic ponere casum: Non est mittendus ad Curiam interfectior Clerici in seditione occisi; & Abbas Siculus: Percutienti, vel interficienti Clericum se dimisso habitu clericali sevis enormitatibus immiscuentem, non tenetur ire pro absolutione ad Sedem Apostolicam: licet isti casus utriusque Abbatis sint generales ad utramque lectionem, ut mox patebit.

Secundum intellectus est, quòd iste sacerdos non gaudebat privilegio clericali, & illius interfectores propterea non tenebantur ire ad curiam pro absolutione, quia non erant excommunicati: & secundum hanc lectionem Decretalis communiter sic sumuntur: Clericus dimisso habitu se enormitatibus ingerens perdit privilegium clericale, scilicet Canonis. Hoc dicit Joan. Andr. Burt. Card. Anchar. & Felix. vel aliter secundum Marian. Socini.

Percutienti, seu interficienti clericum, qui dimisso habitu sevis enormitatibus se immiscuit, non est excommunicatus. Loquitur ergo hæc Decretalis de privilegio Canonis, & sic facit ad titulum; non autem de privilegio fori, quòd non amittit Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura se immiscuit enormitatibus ante trinam monitionem, ut cap. Contingit, i. secundo, & ibi dixi num. 6. & num. 9. infra eod. & hunc intellectum amplectitur hic Jo. Andr. num. 5. dicens: Si clericus sumptis armis, & dimisso habitu ingreditur bellum, vel aggressiones, quoad illos, qui tunc cum percussit, perdit privilegium, sed non quoad forum; unde tunc captus debet restitui Ecclesiastico judici: & eundem intellectum dicit esse veriore, & magis communem Alex. in conf. S. Videtur super primo num. 3. lib. 1. & secundum hoc conf. Alex. millies, imò semper fuisse judicatum per Curiam, & Consilia Neapolitana, attestatur Grammaticus super Constitutionibus Regni fol. 29. col. 1. vers. Decimostrique.

Non difficit tamen multos intelligere hoc cap. etiam in privilegio fori, adeò ut clericus, qui dimisso habitu, & tonsura immiscuit se enormitatibus, puniendus sit per judicem secularem, etiamsi non fuerit ter monitus à Prælato suo; & hanc opinionem tamquam magis communem pluries servatam fuisse attestantur Boet. dec. 69. n. 16. & seq. & Gui.

& Gulielm. de Benedict. in 2. part. reper. cap. Raynuntius, fol. 81. num. 149. & seq. secundum quam etiam decusum fuit per Parlamentum Tholosanum teste Guido Pap. dec. 138. In Camera Consilii, quos refert, & sequitur Julius Clarus in pract. crimin. §. fin. qual. 36. vers. Quæro modo, & concludens secundum magis communes decisiones, & consuetudine approbatas; Clericum sive in sacris, sive in minoribus constitutum, qui dimisso habitu clericali aliquid enorme delictum committit, etiam nulla monitione præcedente amittere privilegium fori, & posse à iudice laico puniri; & putat ab hac opinione non esse consulendo, aut iudicando recedendum.

7 Alii verò eamdem opinionem sequuntur in eo tantum casu, in quo tales clerici in enormitatem diu perseverant, & deprehenduntur in illis; ita Hostien. hic ante num. 1. in ver. Non propulando, ubi ait speciale esse in illis Clericis, qui non ex vanitate, vel negligentia, sed ex iniquitate, & malitia habitum clericalem dimittunt, & contra Deum, & iustitiam, & honestatem cleri, inveterandè tyrannidi, & enormitati scelerum se immiscunt, & deprehenduntur, ut ipso facto privilegium abijciant clericale, ut hic, & in cap. Cum non ab homine, §. In articulo, supra eodem, & in cap. 2. Ne Cler. vel Monach. & hanc opinionem tanquam magis communem observari, & suo tempore observatam fuisse affirmat Stephanus Auster. in tractat. de potest. secular. super Eccles. & person. Ecclesiast. in 1. reg. num. 27. tom. 14. Tractatum fol. 392. quem refert Covarr. pract. quest. 32. post num. 2. vers. Tertio hic erit, subdens se credere eam moribus receptam in Clericis primè tonsuræ: sed & Cassan. super. Consuetud. Burgund. fol. 50. num. 55. ait se vidisse hanc opinionem communiter servari.

8 Sed certè hæc opinio non probatur in hoc cap. quia loquitur de privilegio Canonis, secundum magis communem intellectum, cui multum applaudit littera, dum dicit interfectores dicti sacerdotis non esse cogendos Apostolicam Sedem adire pro absolutione obtinenda: quæ verba videntur magis congruere excommunicationi, quæ incurritur ex dicto Canone Si quis suadente, quam illi, quæ incurritur propter violatum privilegium fori, per cap. final. de immunit. Eccles. lic. 6. Nec refragatur, quòd iste Comes violaverit etiam fori privilegium, ex quo de ipsius mandato sacerdos fuit fugitarius, & patibulo traditus, & tamen tenendo secundam lecturam non incidit in excommunicationem: nam respondetur Comitem hæc mandasse uti personam privaram; & ita communiter intelligitur hoc capitulum, ut inquit Cardin. hic num. 5. in prima opposit. & num. 8. in 3. opposit. Non repugnant verba illa textus: A B. Comite iustus est fugitari, qui postea de ejus mandato traditus patibulo expiravit, quia possunt congruere etiam privato, quicquid contra tenuerit Alex. de Navo: & idèò textus hos appellat interfectores, quod verbum propriè convenit privatis personis, & interfectores vocat non solum eos, qui presbyterum duxerunt ad patibulum, sed etiam Comitem, qui hæc fieri mandavit, ut inquit Hostien. hic ante num. 3. in verb. Interfectores; unde Comes non fuit excommunicatus ut violator privilegii Canonis, quia hoc privilegium sacerdos amiserat dimittendo habitum, & sævus se immiscendo.

9 Ratio autem, cur facilius amittatur privilegium Canonis, quam fori, est, quia privilegium Canonis est inductum ex consuetudine Ecclesie, nempe ex decreto Innocentii II. edito in Concilio Lateranen. II. cap. 15. licet aliud videatur innuere Concilium Tridentense cap. 20. ut dixi in cap. Cum contingat, num. 81. de atar. & qual. At privilegium fori est de jure divino, cap. Si Imperator, 96. distin. & Constitutiones eximentes Clericos à seculari potestate non continent jus novum, sed sunt juris divini declarationes. ut ubi ait gloss. penult. & nos fuisse probavimus in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 10. de Constitut.

Non obstat cap. Cum non ab homine, §. In articulo supra eodem, & cap. 1. de Apostat. quia loquuntur expressè de privilegio Canonis, nec debent extendi ad privilegium fori, quod difficilius perditur, ut prædiximus.

Item non obstat cap. Ex parte il terzo, de privileg. quia ibi non constabat eos, qui habitum Clericorum in fraudem teassumpserunt, verè esse Clericos, licet pro talibus reputarentur, ut ubi notat gloss. final. & dixi in cap. Contingit: il secondo, n. 12. infra eodem, post Alex. conf. 8. n. 3. lib. 1.

Non tamen obstat cap. 2. Ne Cler. vel Monach. ubi Clericis in fraudem deprehensis non subvenitur ab Ecclesia: nam respondetur dupliciter, ut ibi in gloss. ultim.

Rurursus non obstat cap. 1. de vita, & honest. Cler. lib. 6. 10 quia loquitur de Clericis jocularioribus, & histrionibus, qui attem illam ignominiosam per annum exercent, & cum sit pœnale, & exorbitans, non debet extendi ad alios casus, etiam ex majoritate, rationis, ut est text. notabilis in l. Sciendum, ff. ad l. Pompejan. de parricid. quem ad hoc ponderat Aretin. in c. Cum non ab homine nu. 60. & 61. supra de judiciis. Præterea ubicumque potestas concedatur laicis super juribus, & personis Ecclesiasticis, etiam ex majoritate rationis extensio fieri non debet, ut in cap. Tua, il primo, supra de decimis, juncto cap. Cum in tua, eodem tit. secundum Aretin. ubi supra.

Demum non obstat contraria consuetudo, quæ viget in aliquibus tribalibus, ut dicitur DD. supracitati num. 6. & 7. nam ut respondet Guliel. de Monte Laud. & post eum Steph. Auster. in reper. Clem. 1. num. 64. & 65. de off. Ordinar. tom. 6. reperet. fol. 41. de privilegio clericali secundum Canones est judicandum, nec super his standum est legibus, statutis, vel consuetudinibus laicorum; solus enim Papa generalia cleri, & clericorum privilegia potest interpretari, ampliare, vel declarare, & ex causa restiingere, ut patet in c. Altercationis, de bigamis lib. 6. & cum non reperiantur limitata in hoc speciali casu nisi quoad privilegium Canonis, in aliis standum erit eorum exemptioni à potestate laicali, argum. l. Sancimus, C. de testament. & l. Præcipimus, in fin. C. de appellat. cum similibus.

Cæterum in hac materia ut planè intelligas quid certè sit tenendum, cum quæritur, an Clerici, qui deposito habitu, & tonsura immiscunt se enormitatibus, perdant privilegium clericale, distinguere latius; aut tales Clerici fuerunt ter moniti à Prælato suo, aut non: si fuerunt ter moniti, perdunt eo ipso privilegium clericale, ut de privilegio fori est text. in cap. Contingit, il secondo, infra eodem, de privilegio Canonis in cap. In audientia, infra eodem. & de privilegio exemptionis ab oneribus laicalibus in cap. ultim. de vit. & honest. Cleric. & in Clement. 1. eodem tit. & in hoc primo membro concordant omnes. Si verò non fuerunt ter moniti, tunc subdividit: nam aut quæris de privilegio Canonis, aut de privilegio fori: si de privilegio Canonis, dic hujusmodi Clericos sive in minoribus, sive in sacris ordinibus constitutos perdere hoc privilegium eo ipso, ut est casus expressus in dict. cap. Cum non ab homine, §. In articulo, supra eodem, ibi: Occisores Clericorum, aut Presbyterorum, qui contempto clericali habitu tyrannidi, & enormitati se inveterandè immiscunt, in odium clericalis excessus, & errore, atque correctionem similibus, canone lata sententia minime coercentur. Idem probatur in hoc textu intelligendo eum de privilegio Canonis, prout communiter à DD. intelligitur. Nec obstat jura, quæ dicunt Clericum non perdere privilegium Canonis per dimissionem habitus, & tonsuræ ante trinam monitionem, ut cap. In audientia, & cap. Contingit, il secondo, infra eodem. Quoniam hæc jura loquuntur de clericis, qui ex vanitate, vel negligentia dimittunt habitum, non autem in illis, qui eum dimittunt ex iniquitate, & malitia, ut in casu hujus Decretalis secundum Hostien. hic ante num. 1. in ver. Non propulando: & est gloss. notab. in dict. cap. Cum non ab homine, in verb. Minime coercentur, supra eodem. Si verò quæris de privilegio fori: tunc refert, an agatur de Clericis minorum Ordinum, an vero de Clericis in sacris. Si de Clericis minorum Ordinum, cessat omnis difficultas, quia ex jure novissimo Concilii Trident. cap. 6. sess. 23. nullus prima tonsura initatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus gaudet privilegio fori, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesie inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel universitate de licentia Episcopi versetur: Neque ad hoc requiritur, ut præcedat aliqua admonitio, sed eo ipso quod caret aliquo ex prædictis requisitis, perdit privilegium fori, ut ex sententia Sacræ Congregationis dixi in cap. Si quis, num. 21. de foro competenti. Quare minores

14 Clerici hodiè ordine inverso difficilius perdunt privilegium Canonis, quam fori: nam illud non perditur per solam dimissionem habitus, & tonsuræ, nisi vel præcesserit trina monitio, ut in dict. cap. Contingit, il secondo, do,

do, *infra eodem*, vel sevis enormitatibus se immiscuerint, ut hic, & in d. cap. Cum non ab homine, §. in articulo, supra eodem. At privilegium fori perditur per solam dimissionem habitus, vel tonsuræ, vel servitii Ecclesiæ, licet non fuerint tertio moniti, nec se immiscuerint enormitatibus, ut in d. cap. 6. de cuius materia vide quod plenè scripsi in

d. cap. Si quis, à n. 19. usque ad num. 72. de foro compet. verò agitur de Clericis in sacris, tunc sunt opiniones, sed verior, & communior sententia est eos non perdere privilegium fori, ut ostensum est supra à num. 4. usque ad nu. 12. & hoc servat Curia, ut dixi in cap. Cum non ab homine, n. 106. supra de iuricis.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Clemens III.

C A P U T XXV.

In audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio utrùm Clerici, qui arma militaria, relicto habitu clericali, gestare nullatenus erubescunt: si eis fuerit injuria corporalis illata, vel se à captione redemerint, illa Clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum injectione facta in Clericum, excommunicatus quis ipso iuro notatur? Ad hæc tibi breviter respondemus, quòd cum frustra Ecclesiæ imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex sæcularium Principum huic responso satis efficax afferat argumentum, qua manifestè cautum habetur, matronam, cuius pudicitia attentata fuerit, non posse injuriarum agere, si in veste meretricali fuerit deprehensa: huiusmodi Clerici si à Prælati suis tertio commo-
niti, militaria noluerint arma deponere, de privilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debent.

S U M M A R I U M.

1 Clericus ut laicus incedens tertio monitus non respiciens perdit privilegium clericale.

2 Clericus, qui deposito habitu arma militaria gestat, non perdit privilegium clericale ante trinam monitionem, nisi etiam sevis enormitatibus se immisceat.

3 Talis quis esse præsumitur, in quali habitu reperitur.

4 Matronæ pudicitiam attentans in habitu meretricali deprehensa, non tenetur de injuria.

1 *In audientia.* Clericus qui à Prælato suo tertio monitus arma militaria non deponit, perdit privilegium clericale. Hoc dicit secundum Joan. Andr. cum quo Butt. Card. & ceteri concordant: vel generalitèr secundum Abb. Clericus ut laicus incedens, tertio monitus non respiciens, perdit privilegium clericale. Hoc dicit, & loquitur specificè de privilegio Canonis. Idem tamen juris est in privilegio fori, ut cap. Contingit, il secondo *infra eod.* & in privilegio immunitatis ob oneribus laicalibus, ut in cap. ult. supra, de vit. & honest. Clericor. & in Clem. 1. eod. tit.

2 Nota primò ibi, *Qui arma militaria relicto habitu clericali gestare nullatenus erubescunt.* Clericos non amittere privilegium clericale ex eo, quòd in habitu laicali arma militaria gestant, nisi ter moniti non desistant; & ita hic est casus apertus secundum omnes. Sed tu hoc limita, nisi simul arma militaria assument, & enormitatibus se immisceant, quia tunc cum assument actum omnino contrarium ordini clericali, statim perdunt privilegium sine ulla admonitione, ut hic à con-

trario sentit glossa Bernardi post casum, & firmat Innoc. in cap. 1. num. 3. vers. Sed alii contradicunt, de Apostat. & Alex. cons. 8. Videtur super primo, num. 3. lib. 1. Alias declarationes ad regulam huius Decretalis potui in auct. capit. Contingit, il secondo *infra eod.* ubi plenè videas à num. 6. usque ad num. 25. & ad iura, quæ videntur oppositum innuere, videlicet cap. Perpendimus, supra eodem, & c. Ex parte, il terzo de privileg. respondi in prædicta Decretali Contingit, n. 12. & 13.

Secundò nota ibi: *Si in veste*, quòd talis quis esse præsumitur, in quali habitu reperitur, ad hoc c. Si quis laicus, de sentent. excomm. l. 6. ibi: *Iustum est enim, ne ipse talis, quem gestat ex habitu, quousque appareat aliud, præsumatur qualis esse, cuius fert habitum,* comprobatur cap. Ut Apostolica, de privileg. eodem lib. cap. Si vero, supra eodem, & l. Item apud, §. Si quis virgines, si carna napt. ubi est casus secundum Bart. in summ. text. Quo fit, ut si quis attentaverit pudicitiam matronæ in veste meretricali deprehensa, de injuria non teneatur, ut hic in littera, & in d. §. Si quis virgines; non enim injuriatur matrimonio, qui ipsum ignoravit, l. Sica, C. de adult. ut hic in gl. in ver. injuriarum, ubi habes alia similia. An autem percitens laicum credens percutere Clericum incidat in Canonem, concludit, ut in eadem gloss. quæ communiter tenetur: & quid si credidit percutere Titium laicum, & in persona errans percussit Martinum Clericum, vide gloss. in cap. Si vero, in ver. Ignoraverit, & ibi Doctores, supra eod. & quod plenè scripsi in cap. Ad audientiam, supra de homicid. in quest. an mandans committi homicidium in personam unius, si sequatur in personam alterius, irregularis sit ex homicidio voluntario, à n. 35. usque ad num. 72.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Innocentius III. Archiepiscopo, Decano, & Præcentori Lugdunen:

CAPUT XXVII.

CUm pro causa, quæ inter G. & F. Cabiloneñ. Ecclesiæ Archidiaconus vertebatur, eis concesserimus auditorem: procurator G. allegavit, quòd cum F. Archidiaconus in succentorem in comuni dormitorio manus iniecerit temerè violentas, & cum iraxisset verberando per claustrum: ut frater Archiepiscopo eum, ob violentam manuum injectionem, & violationem immunitatis Ecclesiæ, fecisset excommunicatum publicè nuntiari: & infra. Discretionis vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit dictum F. Archidiaconum & duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressisse tantum alteram in literis, quas super absolutione sua impetravit, ipsum tamquam excommunicatum satisfacere Ecclesiæ suæ pro altera, monitione præmissa, cogatis.

SUMMARIUM.

- 1 Excommunicatus ex pluribus causis, si in absolutione omnes non expressit, non habetur pro absoluto.
- 2 Excommunicatione una, vel pluribus ligatus, & ex pluribus causis, an possit absolvi unica absolutione.
- 3 Claustrum Ecclesiæ violans destruit violare immunitatem ipsius Ecclesiæ.
- 4 Immunitatis privilegium non restringitur ad portas, vel parietes Ecclesiæ tantum; sed extenditur circumquaque per 40. vel 30. passus.
- 5 Absolutio à censuris ob violatam immunitatem Ecclesiasticam in terminis Bullæ Gregorii XIV. an sit Sedi Apostolicæ reservata, & numer. seqq. usque in fin.
- 6 Immunitatem Ecclesiæ violantes inde extrahendo personas, vel res, de iure veteri non erant excommunicati, sed excommunicandi.
- 7 Incendiarii, & effractores Ecclesiarum incidunt in excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam.
- 8 Immunitatem Ecclesiæ violans in claustrum laicum verberando, an sit excommunicatus, & n. seqq.
- 9 Denuntiatio non addit vinculum.
- 10 Violentia corporum major est, quam rerum.
- 11 Casus violationis immunitatis Ecclesiæ à DD. qui scripserunt ante Paulus II. recensentur inter casus Episcopales ex consuetudine, & n. 34.
- 12 Violantes libertatem Ecclesiæ in terminis Bullæ Cæne non incidunt in excommunicationem Papæ reservatam, nisi adferant per viam statuti, vel consuetudinis, & n. 14. & 34.
- 13 Opinio Episcopi Montis Marani sentientis absolutionem in terminis Bullæ Gregorii XIV. non esse reservatam, expenditur.
- 15 Refellitur, & n. seqq. usque in fin.
- 16 Libertatis Ecclesiastica offensiva est casus Papæ reservatus in Extravag. Pauli II. & Sixti IV.
- 17 Iuramentum præstari non potest per relationem ad scripturam iuratum.
- 18 Pro forma exigit specificam mentionem, & formalitatem verborum.
Præstari debet corporaliter, & requirit pro forma latum scripturarum, n. 20.
Sub dictione, & cætera, non includitur, n. 22.
Nec sub obligatione Camerali, n. 23.
- 19 Relativa dispositio non sufficit in iis, quæ sunt formalia, ut in guarentigia.
- 21 Forma impleri debet in specie, & non per æquipollens.
- 24 Casum reservatio non requirit formalitatem verborum, & potest fieri per relationem ad aliud, & n. seqq.
- 25 Constitutio nova per relationem ad jus commune perinde operatur, ac si jus commune esset in ea insertum.
- 26 Relatum verè, & proprie dicitur esse in referentis.
Idò dicitur pars referentis, n. 30.
Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

- 27 Iuramentum est vinculum personale, nec transit in successorem.
- 28 Reservatio afficit etiam successorem, sicut per modum legis, seu statuti.
- 29 Expressio per relationem ad aliud sufficit etiam in his, quæ specificam mentionem requirunt.
- 31 Reservatio absolutionis potest dici pœna.
- 32 Immunitas, & libertas Ecclesiastica an, & in quo differant.
- 33 Immunitas Ecclesiæ quid sit.
- 35 Reservatio per relationem, Inter cunctas, de privilegiis, quæ violationem immunitatis Ecclesiasticæ ponit inter casus reservados ex consuetudine, fuit revocata in Concilio Viennensi.
- 36 Absolutio à censuris ob violatam immunitatem in terminis Bullæ Gregorianæ reconstitur inter casus Papales in decretis Clementis VIII.

CUm pro causa. Excommunicatus ex pluribus causis, si in absolutione omnes non expressit, non habetur pro absoluto. Hoc dicit Joan. And. Burr. Card. & Ancharan. vel aliter secundum Abbatem, Felinum, & Marian. Socc. ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem facto, obtinens absolutionem expressa una causa, seu una excommunicatione, non habetur pro absoluto quoad aliam. Hoc dicit. Generaliter autem an ligatus una, vel pluribus excommunicationibus, & ex pluribus causis absolvi possit unica absolutione, an verò sint necessariæ plures, DD. non conveniunt, ut hic in glos. 2. Sed placet magistratus distinctio Abbatis num. 6. vers. Sed concludere, vel latius distingere, ut per Henrich. Boich. in præc. & Covarr. in cap. Alma mater, hoc est. lib. 6. par. 1. §. 11. nu. 13. vers. Quid autem de illo, ubi hunc articulum explicat dilucidè per septem conclusiones, quas per te videas. Decretalis dividitur in duas partes. Prima narrat casum. Secunda dat iudicem, ibi. Discretionem.

Nota primò, ibi. Et cum iraxisset verberando per claustrum, quòd violans claustrum alicujus Ecclesiæ, dicitur violare immunitatem ipsius Ecclesiæ, & est ratio, quia privilegium immunitatis non restringitur ad portas, vel parietes Ecclesiæ tantum, sed per quadraginta, vel saltem per triginta passus extenditur circumquaque, ut c. Sicut antiquitus, & c. Quisquis 17. q. 4. & hic notant Hostien. n. 2. Jo. And. n. 7. Abb. in ult. notab. Felin. n. 2. & Marian. Socc. n. 10. Turrecrem. in c. Cùm devotissimam nu. 4. & ibi etiam Præposit. n. 2. 1. 2. q. 2. Meritò claustrum Ecclesiæ inhabitans gaudet immunitate ipsius Ecclesiæ: ex quo inferitur, ut sicut non potest quis capi in Ecclesia, ita nec in claustrum Ecclesiæ, ut per Abb. & Felin. ubi supra, fecit text. in l. Præsenti, & quod ibi notat Bart. n. 2. c. de his, qui ad Eccles. confug.

Secundò nota ex textu argum. pro, & contra, quòd violans Ecclesiæ immunitatem est ipso iure excommunicatus: sed hoc latius examinabitur infra num. 6. Hodie hoc est expeditum per iura Extravaganantium, & per Constitutionem Gregorii XIV. hac de re editam, ut mox dicitur.

5 QUÆRO, utrum absolutio à censuris ob violatam immunitatem Ecclesiasticam juxta terminos Constitutionis Gregorij XVI. quæ incipit, *Cum alias nonnulli*, sit Sedi Apostolicæ reservata, necne.

In vim prædictæ Constitutionis, qui extrahunt reos ab Ecclesiis contraformam ipsi præscriptam, ipsi etiam incidunt in censuras, & penas, quæ contra libertatis, juris, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores per sacros Canones, & Concilia generalia, Pontificumque Constitutionis sunt promulgatæ: idque certum est, & citra controversiam. Sed quantum sint ejusmodi censura, ac pænæ, quoniam ea Constitutione non aperit, inspiciendum erit, an factis Canonibus, Conciliis, vel Constitutionibus Apostolicis, ad quæ omnia se refert Constitutio, statuta sit censura aliqua Sedi Apostolicæ reservata contra hujusmodi violatores.

6 *Portè in cap. Sicut antiquitus 17. q. 4.* statuitur, ut qui confinia Ecclesiasticam constringeret enteraverit, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit, nisi personam laico fuerit, quousque se emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicatur. In canone *Frater eadem caus. & quest. Gelasius* jubet atteri ab ingressu Ecclesiæ, quialiquem ab Ecclesiâ violenter abstraxerit: Joannes VIII. *in c. Qui quis ead. quest.* (Si quis, inquit, Domum Dei violaverit, & aliqua inde abstrulerit, donec in Conventu admonitione legitime satisfaciatur, sciat se communionem privatum,) aliàs legitur, (sciat se fore communionem privatum,) ut ibi notatur in margine, & infra: (qui Ecclesiâ infringunt, & deponunt, vel alia quælibet exinde abstrahunt, damnium novies component, & immunitatem tripliciter, & veluti sacrilegi Canonice sententiæ subigantur. Alex. II. *ibid. in c. Si quis deinceps*: cum, qui clericum ab Ecclesiâ expulerit, jubet Canonice pœnitentiæ, atque depositioni subjacere, ac sic contumax fuerit, excommunicari. August. *Epist. 187 ad Bonifac.* cum qui hominem ab Ecclesiâ rapuit, communionem interdicit, ut refertur loco citato *in cap. Atior Concilium Toletanum duodecimum cap. 10.* diffinivit, ut nullus audeat confungentes ad Ecclesiâ vel residentes inde abstrahere; ac deinde statuit, si quis hoc decretum tentaverit violare, Ecclesiasticæ excommunicationi subjaceat, & seycritatis Regiæ feriatu sententia, *cap. Diffinitio ead. caus. & quest. Concilium Aurelianense* relatum ibi *cap. seq.* idiplum decrevit, & violatores Ecclesiæ immunitatis non solum à communionem Ecclesiæ, verum etiam Catholicorum convivio jusserit sperari. Conc. Trident. *c. 20. sess. 25.* tantum innovat Canones, & Concilia generalia omnia, necnon alias Apostolicas sanctiones in favorem Ecclesiârum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra ejus violatores editas.

7 Ex his patet violatores immunitatis Ecclesiasticæ ex veterum Canonum sententia esse excommunicandos, sed non esse ipso facto excommunicatos, exceptis incendiariis, & effractoribus Ecclesiârum, qui ipso facto incurrunt excommunicationis sententiam Sedi Apostolicæ reservatam, ut *cap. In litteris*, & ibi *gl. in verb. Anathematis supra de raptoribus*, & *cap. Tua nos*, & *cap. Conquesti supra eodem*, & de incendiariis, & effractoribus intelliguntur duo Capitula, quæ in oppositum consuetum est alligari, videlicet *cap. Canonica 11. q. 3.* & *cap. Omnes 17. q. 4.* alii vero non sunt excommunicati ipso jure, sed excommunicandi, ut notat *gl. in d. cap. Conquesti in verb. Excommunicatos nuntietis*, & *in d. cap. Tua nos in verb. Publicatis, supra eodem*.

8 Sed prædictis multum videtur ob stare hæc Decretalis; nam iste Archiepiscopus fecit publice denuntiationem excommunicatum Archidiaconum ob duplicem causam, videlicet, quia in Clericum manus injecerat violentas, & quia cum traxerat verberando per claustrum, ut in littera. Ergo etiam ex hac secunda causi violationis claustris erat excommunicatus ipso jure, quoniam denuntiatione non addit vinculum, *cap. Pastoralis de appell. gl. 3. in d. c. Tua nos, supra eodem*, & secundum hoc emendat, si in claustrum laicum verberasset, *arg. d. cap. Omnes 17. q. 4.* & hunc intellectum approbat Host. hic *n. 2.* quia inferentes vim in Ecclesiâ, & que intrus sunt ipsoliantes, sunt excommunicati.

10 Ergo multo fortius in ipsa homines verberantes, quia major est violentia corporum, quam rerum, argum. *cap. Praecipimus 22. quest. 1. cap. Cum infirmus in fin. supra de par. tit. & remiss. l. Saucimus, l. prima C. de sacros. Eccles.*

Huic objectioni ita respondetur: Papa hic narrat factum Archiepiscopi, sed illud non approbat, quin potius in dubium revocat, dum dicit: (si vobis consulerit dictum Archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse (ex his enim verbis apparet Papam dubitasse de excommunicatione; hoc autem verificari non potest in excommunicatione lata jure, quia in Papam, qui habet omnia jura in tercio pectoris, non cadit juris ignorantia, ut *cap. 1. de constitut. libr. 6.* Tantum ergo dubitavit, num Archidiaconus incidisset in excommunicationem latam ab homine, quia forte lata fuit sententia ab Archiepiscopo, ut quicumque violaret Ecclesiæ immunitatem, esset excommunicatus, ut notat *gl. 1. hic in fin. Innoc. in princip. in verb. Violationem, & Archidiacon. in cap. Omnes num. 1. 17. q. 4.* Argumentum verò à rebus ad personas, quod utitur Hostien. assumit pro fundamento id, de quo disputatur, qui supponit abstrahentes ab Ecclesiâ esse excommunicatos, quod est falsum, ut ex dictis constat, & in oppositum est text. clarus *c. fin. supra de furtis*, ubi etiam rapientes sacra vasa non est excommunicatus ipso facto, & ita tenet hic *gl. Innoc. in princip. in verb. Violationem, & num. 2.* ubi exponit verbum, *duplicem*, id est ob injectionem manuum ipso jure, & violationem claustris ab Episcopo latam, Joann. Andr. *nu. 7.* ubi concludit cum *gl. contra Hostien. Butr. num. 13. vers. Prædicta vera*, dicens sacrilegium esse excommunicatum ipso jure, ubi Clericus verberatur; si verò Laicus in Ecclesiâ verberatur, sic verberantem ratione loci non incurte ipso jure excommunicationem majorem, Cardinal. *in princip. vers. Item colligitur aliqui*, dicens hoc verius, & *num. 1. in fin. in 4. oppositum.* ubi dicit *gl. veram, Anchar. num. 4. vers. Sed oppositior, & Abb. 7. 5.* & hoc tenes.

Itaque hoc veteri jure inspecto nulla censura (necum Sedi Apostolicæ reservata) statuta erat ipso jure in eos, qui aliquem ab Ecclesiâ extraherent. Idem Doctores quotquot ante Paulum II. scripserunt, vel qui notitiam non habuerunt constitutionis ab ipso editæ, unanimes tradiderunt, violantes hoc modo immunitatem Ecclesiæ præter incendiarios, & effractores non esse ipso jure excommunicatos, sed excommunicandos. Inter quos recensentur Goffred. & Hostien. sibi contrarius *Summ. de Immunit. Eccles. in fin. Asten. ibidem art. 7. Silvest. in verb. Immunitas 3. in fin. Joan. Faber. in l. 2. Cod. de his, qui ad eccles. confug. Abb. in cap. pen. in fin. de immunit. eccles. & alii plures apud Remigium in *trakt. hac de re edito quest. 9.**

Qua etiam ratione, qui casus reservatos collegerunt, violationem Ecclesiasticæ immunitatis posuerunt inter casus Episcopales ex consuetudine, Silvest. *in verb. Casus sub num. 4.* & Armill. *ibid. nu. 6.* habita scilicet ratione veterum Canonum, & in specie Constitutionis Benedicti XI. quæ incipit, *Inier cunctas*, quæ tamen fuit postea revocata, ut inferius dicitur, & Cajet. *in Summ. in verb. Excommunicatio cap. 31.* scripsit non omnes violatores Ecclesiasticæ libertatis incidere in censuras reservatas Papæ, sed solum, qui illas violant statuis, vel consuetudine: quod etiam scripsit Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 117.* Verum uterque ipsorum loquitur in terminis Bullæ Cœnæ, quæ revera non afficit nisi violantes immunitatem Ecclesiæ per vim statuti, vel consuetudinis, ut in §. 15. neuter tamen exprimit, an in alius casibus violatio hujusmodi sit reservata per sacros Canones, vel Apostolicas Constitutiones. Episcopus tamen Montis Mariani, quem novissime sequuntur est Stephanus Gratianus *auspicat. forens. tom. 3. c. 414.* & alii nonnulli ex modernioribus, *in suapraxi Archiepiscopals, cap. 18. num. 3.* Interpretans hanc ipsam Gregorij XIV. Constitutionem, opinatus est abolitionem hoc casum non esse Sedi Apostolicæ reservatam, sed ad Ordinarium pertinere. Movetur primò per regulam *capit. Nuper infra eodem*, ibi: quia tamen conditor Canonis ejus abolitionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. Deinde quia in Bulla Cœnæ non omnes violatores immunitatis Ecclesiæ exco munitantur, sed statuentes duntaxat, *ut in cap. unie. de his que vi met. caus. libr. 6.* Ultimò quia Gregorius decrevit violantes immunitatem incidere in censuras, nulla facta mentione reservationis; quæ tamen qualitas,

- cum requirat specialem mentionem per d. c. *Nuper*, non includitur in dispositione referente, per text. in cap. *penult. de jurejur.*
- 13 Quibus tamen non obstantibus, verius videtur absolutio- nem ab his censuris esse reservatam Summo Pontifici ex in- fra scriptis.
- 16 Primo per text. ad litteram in c. *Et si Dominici, de penis. & remiss. in Extravag. com.* ubi Paulus II. statuit, ut in qui- buscumque confessionibus, & facultatibus absolvendi, certi casus tanquam specialiter Sedi Apostolicae reservati sem- per intelligerentur excepti: & inter hos primo loco enu- merat offensam Ecclesiasticæ libertatis. Quod similiter & Sixtus IV. postea decrevit in Extravagan. ejusdem tituli sub eodem tit. ubi sub pœna excommunicationis lata sententiâ prohibet quibuscumque sacerdotibus, ne prætextu cuiusvis facultatis quemquam absolvant à casibus ibi expressis absque speciali ejus licentia: & inter hos casus immediate recenset offensam Ecclesiasticæ libertatis. Cujus quidem Constitutionis meminit Cajet. in *sum. verb. Excommunicatio c. 77.* offendens excommunicationem in casibus ibi expressis esse Papalem.
- Quamobrem cum per Constitutionem Gregorii XIV. extrahentes aliquem ab Ecclesiis incidant in censuras à Constitutionibus Apostolicis promulgatas contra violato- res Ecclesiasticæ immunitatis, quinimo & libertatis, ut Inferius dicitur, & per Constitutiones Apostolicas Pauli, & Sixti excommunicatio ob violatam libertatem Ecclesie sit Pontifici reservata, aperit sequitur, ut ex Consti- tutione Gregorii absolutio ad alium non spectet, quam ad Summum Pontificem. Atque ita eliditur primum motivum Episcopi Montis Marani, quod hoc casu absolu- tio non reperitur expressè reservata: nam contrarium colligitur ex dictis Extravagantibus, quas fortè ipse non vidit.
- 17 Ideoque nec urget secundum illius motivum, quod Gregorius etiam censuras irrogaverit, nullam tamen expres- sam mentionem fecerit reservationis, ut requireberit per text. in d. c. *Nuper, juncto c. penult. de jurejur.* nam re- spondetur dispositionem d. cap. *pen.* esse specialem in jura- mento, quod per relationem ad aliud præstari non potest; tum quia pro forma exigis specificam mentionem, & formalitatem verborum, quemadmodum declarat Ant. de Butt. in d. c. *penult. n. 1.* & Soccin. *conf. 99. Serenissimus Rex num. 52. vers. Septimo dicitur lib. 3.* in suis autem, quæ sunt formalia, ut in guarentia, non sufficit relativa dispositio, Cravet. *conf. 668. numer. 6. & seqq.* & ita intelligendus est Dec. in cap. *Consuluit, il secondo. col. 2. nu. 10. vers. Sed*
- 18 *tamen non videtur, de appellat.* Tum quia præstari debet corporaliter, & requirit pro forma tactum scripturarum ut cap. *hortamur 2. qu. 9. & tradit glof. in cap. Vi circa in ver. Corporali de elect. lib. 6. & Abb. post Hof. in d. cap. penult.*
- 19 *num. 10. de jurejur.* forma autem impleri debet in specie, & non per æquipollens, ut in juramento, et text. in l. *Qui per salutem, ff. de jurejur.* & notat glof. præalleg. & generaliter tractant Bal. & DD. in leg. 1. ff. de liber. & posthum. Oldr. *conf. 304. Infra scripta conclusiones in princ. nu. 2. vers. Circaboc namque, plenè Alex. conf. 212. Ponderatis iis in princ. lib. 6. & in his terminis Dec. in d. c. Consuluit nu. 11.*
- 22 Ideoque sub dictione, &c. juramentum non includitur, secundum Butrium in d. c. *penult. nu. 2.* quod Abb. ibi dicit esse notabile, col. *penult.* & sequitur Dec. in c. *Nam concupiscentia in 2. lectur. n. 5. de Constit.* Et eodem modo, si quis 23 be obliget in forma Camera, quamvis obligatio Camera- lis de consuetudine habeat juramentum; tamen non cen- suratur jurata, nisi expressè sit dictum, & ita juravit, Gallef. de oblig. *Cam. tit. de instrum. q. 2. num. 17. vers. Sed dili- 24 genter, cum seqq.* At reservatio non est hujusmodi, quia licet casus intelligatur alteri concessus, nisi illum Pontifex specialiter uni reservaverit; tamen cum id nullam forma- litatem requirit, ut juramentum, nihil prohibet, quomi- nus fieri possit per relationem ad sacros Canones, in qui- bus reservatus reperitur, ut Gregorius fecit; nova enim 25 Constitutio per relationem ad jus commune est in ea in- sertum, & incorporatum, ut ait Aug. Aret. *conf. 36. Vi- detur n. 18. & relatum verè, & propriè dicitur esse in re- ferente, l. Affecto, ff. de hered. instit. Bald. conf. 212. Ea, que veniunt lib. 5. Dec. conf. 647. Inquisit. n. 3. Cravet. conf. 45. Quidam homines n. 4.*
- 27 Præterea in Bald. inquit *conf. 347. Imperator in prig. lib. 1. Prosp. Faguan. in V. Lib. Decretal.*
- juramentum est character, cuius forma, & figura substan- tia est in anima jurantis: idè est personale, nec tran- sit ad successorem. At reservatio etiam successorem affi- cit, saltem si fiat per modum legis, seu statuti, ut patet in prædicta Extravag. *Et si Dominici de penis. & remiss.* & in omnibus reservationibus clausis in corpore juris, de qui- bus per Silvelt. & Summilas in *verb. Casus*: unde patet non bene in hac materia inferri à juramento ad reservatio- nem, quæ nec formalitatem verborum, nec actum corpo- ralem requirit, nec personalis est. Et quamvis debeat fieri expressè, tamen paria sunt aliquid nominatim exprimi, vel per relationem, l. *Aut Prætor, §. 1.* & ibi notat Bart. in *princ. ff. de re jud. Paul. de Cast. conf. 91. In causa appellationis in fin. lib. 1. Paris. conf. 122. Clarissimus col. 2. n. 3. & seq. lib. 1.* Quinimo relatum dicitur pars referentis, cap. *Cum venerabilis de excess. Prælat. Alex. conf. 35. Viso processu n. 8. lib. 4.* Quod procedit etiam in materia pœnali secundum Bald. *conf. 13. Magnifico lib. 5. Nat. com. 204. num. 12. Surd. conf. 288. nu. 14.* Atque ita idem fuit statue- re, ut violatores immunitatis incidant in censuras Con- stitutionum Apostolicarum, atque statuere, ut incidant in censuras reservatas, cum censuræ contra violatores hu- jusmodi sint Pæ reservatæ per Apostolicas Constitutio- nes Pauli II. & Sixti IV.
- Quod eò magis procedit, quia Constitutio Gregorii ex- trahentibus aliquem ab Ecclesiis imponit non modo cen- suras, sed etiam pœnas à Constitutionibus Apostolicis pro- mulgatas contra violatores Ecclesiasticæ immunitatis, & c. reservatio autem, de qua in dictis Extravagantibus, pœna dici potest, tum ob difficultatem ad eundem Summum Pon- tificem, ac veniè imperandæ; tum quia reservationis idem est finis, ac pœnæ, ut colligitur ex iidemmet Extravag. *Ne cuiusvis remissionis, vel facultatis obtentu, Christi- fideles procliviores ad illicita imponitur committenda red- dantur, aut veniè facilius peccandi eis tribuat incentionum.* Imò reservatio sive Apostolica, sive Episcopalis tanquam gravis subditis adici non debet, nisi atrocioribus quibus- dam, & gravioribus criminibus, ut habetur in Concil. Trid. c. 7. *sess. 14. de cas. reserv.* Unde Suarez de *pœnit. disp. 30. sess. 4. n. 2. in fin.* appellat reservationem onus pœnitenti- um, ut à peccatis arceatur. Ergo Constitutio Grego- riana hanc quoque pœnam reservationis imponit extra- hentibus aliquem ab Ecclesiis.
- Rursus non obstat, quod Constitutio Gregorii innovet 32 censuras promulgatas contra violantes immunitatem Ec- clesiasticam; Constitutiones autem Pauli, & Sixti refer- vent Sedi Apostolicæ offensam libertatis, non autem im- munitatis Ecclesiasticæ. Nam et si Cajet. in *summ. de immu- nitate Eccles. vers. 6.* dixerit, ad discernendum censuras Canonum, & casus reservatos, distinguendum esse inter Ecclesiasticam immunitatem, & libertatem, & per im- munitatem intelligendam loci sacri exemptionem, per li- bertatem verò exemptionem personæ Ecclesiasticæ, ita ut propterea reus violatæ immunitatis non incidat in pœnas violatæ libertatis.
- In hoc tamen Cajetan. reprobat à Covar. *libr. 2. va- riar. resolut. capit. 20. numer. 1.* ubi ostendit etiam ad cen- suras discernendas unum, & idem esse immunitatem, ac libertatem Ecclesiasticam, quod etiam docuit Cardin. in cap. *Perpendimus numer. 12. supra eodem, Felin. in cap. Ec- clesia Sanctæ Mariæ numer. 69. vers. Et idem de Constit.* Silvelt. in *verb. Immunitas n. num. 1. in fin. Asten. Angel. & alii Summiste ibid.* Unde Goffred. *eodem tit.* immunitatem diffinit esse libertatem, quæ competit Ecclesiasticis per- sonis, & rebus ad eas spectantibus; & secundum Archidiaconum in cap. *Cum de votissimam num. 3. 12. quæst. 2.* immunitas, est libertas, vel securitas ipsius Ec- clesie; & contentiunt ibi Bellamer. *num. 5. & Genin. n. 2.*
- Deinde quod omnem tollit difficultatem, Gregorius innovat pœnas à sacris Canonibus promulgatas non solum contra violatores immunitatis, sed etiam libertatis Ec- clesiasticæ, ibi: *Declaramus cum ipso facto censuras, & pœnas Ecclesiasticas incurrere, que contra libertatis, juris, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores per sacros Canones, & Conciliorum generalium, nostrorumque prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ.* Quod cum ita sit hunc casum esse Papalem videtur probari hoc argu- mento.

Ex Constitutione Gregorii, extrahentes reos ab Ecclesiis incidunt in censuras a Constitutionibus Apostolicis promulgatas contra violatores libertatis Ecclesiasticæ: sed censura à Constitutionibus Apostolicis promulgata contra violatores libertatis Ecclesiasticæ sunt Sedi Apostolicæ reservatæ in dictis Extravag. ergo ex Constitutione Gregorii extrahentes reos ab Ecclesiis incidunt in censuras Sedi Apostolicæ reservatas.

Ad hæc, Ecclesiasticam violatæ immunitatem, ut ait Cajet. in *summa eodem titul. in princip.* est tamquam generale peccatum ad omnes sacrilegii species: violatur siquidem Ecclesiastica libertas injuriâ inferendo & personis, & locis, & rebus sacris. Et Gregorius in dict. Constitutione innovavit pœnas omnes contra singulas sacrilegii species a factis Canonibus inflictas, ut indicent verba illa Constitutionis: *Declaramus eum censuras, & pœnas easdem incurrere, quæ contra libertatis, juris, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores, & c.* verbum enim libertatis ad personas refertur, verbum juris ad bona, verbum immunitatis ad loca: sed violantes, seu offensentes personas, bona, & loca in certis casibus incidunt in pœnas, & censuras Sedi Apostolicæ reservatas, ut de personis est expressum in *c. Si quis suadente 17. q. 4. in c. Non dubium, c. Per 10. & cap. Ea noscitur supra eodem, & in hoc c. cum multis concord.* de bonis patet in casibus *c. Clericus, §. Nos igitur de immunit. Eccles. 16. & c. Quicumque de sent. excomm. eod. lib. de locis, juxta terminos c. Conquesti, & c. T. uanos sup. eod. ergo & violantes immunitatem in terminis prædictæ Constitutionis.*

Et hæc ratione tollitur aliud fundamentum praxis Archiepiscopalis, quòd in Bulla Cœnæ excommunicantur solum stantes contra libertatem Ecclesiæ: nam cum Gregorius generaliter innovaverit pœnas, & censuras à Constitutionibus Apostolicis statutas pro qualibet specie violationis, libertatis, seu juris, sive loci materialis Ecclesiæ, ut probatum est, non incongruè dici potest innovasse etiam censuras per Bullam Cœnæ statutas contra illam speciem violationis Ecclesiæ, quæ sit per viam statuti, vel consuetudinis. Atque ita eum, qui reos inconsulto Episcopo extrahit ab Ecclesia, incidere in excommunicationem Bullæ Cœnæ, sentit, licet id alias non probet, Ant. Fab. in suo *Cod. diffin. forens. titul. de his, qui ad Eccl. confug. num. 17.*

Præterquam quòd etsi Bulla Cœnæ ad hunc casum non pertineret, satis est tamen, ut per alios Canones, & Constitutiones censuræ impostæ propter offensam libertatis Ecclesiæ sint reservatæ Sedi Apostolicæ. Quinimò etsi Gregorius suam Constitutionem non edidisset, adhuc tamen excommunicatio extrahentium reos ab Ecclesiis in casibus non exceptis esset reservata per dictas Extravagantes: quæ cum casum offensæ libertatis Ecclesiasticæ recenseant tam-

quam reservatum, nec distinguant speciem offensionis: certè non minus intelligi debent de offensione libertatis Ecclesiasticæ quæ fit extrahendo aliquem ab Ecclesia, quam de alia offensionis specie, & qualitate: utroque enim modo diciur offendi, ac violari Ecclesiæ libertas, ut patet in *c. Reum, inc. Frater, & in cap. Diffinuit 17. q. 4. & dictum est supra.*

Neque his obstat Extravag. *Inter cunctas*, quæ est prima in tit. de priv. inter communes, ubi Benedictus XI. ponit violationem immunitatis, & libertatis Ecclesiæ inter casus reservatos ex consuetudine.

Respondetur enim d. Extravag. fuisse postea revocata a Clem. V. in Conc. Vien. ut patet in Clem. *Dudum in princ. de sepult.* ut illic advertit gl. in verb. *Aliam, & in d. Extravag. Inter cunctas, in verb. Constitutionem, & Ang. in verb. Casus.*

Postremò in confirmationem hujus sententiæ afferuntur duo decreta Clem. VIII. ex voto S. Congregationis Episcoporum edita, quæ satis apertè dirimunt hanc controversiam: etenim in primo Decreto prohibetur quibuscumque confessariis, ne quemquam abvovent à casibus quomodocumque Sedi Apostolicæ reservatis: in secundo declaratur, quinam sint hi casus, & inter alios commemoratur violatio immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constitutionis Gregor. XIV. Quare manifestum est hodie hanc casum esse reservatum Pontifici. Quòd autem in secundo Decreto Clementis in prima parte agatur de casibus Papæ, non autem Episcopo reservatis, ex eo patet, quia de reservatis Episcopo specialiter agitur paulò inferius in verb. *Item omnes casus.*

Neque obstat, ut notatur in praxi Archiepiscopali Montis Mariani in addit. quòd Decretum Clem. præservet potestatem Episcoporum, & non afficiat nisi confessarios: nam respondetur dictum Decretum, quæ parte prohibet absolutionem à reservatis, non comprehendere quidem Ordinarios locorum; sed ubi docet casum violatæ immunitatis esse reservatum Pontifici, necessarii in sinu illius absolutionem ad ordinarios non pertinere. Hoc enim importat reservatio, ut cap. *Nuper infra eod. cap. 2. de pœnis, & remiss. lib. 6. cap. ult. de offic. Vic. eod. lib. cap. Quod translationem*, cum ibi not. supra de off. leg. cum similib. Atque ita quamvis de novo non prohibeat, indicat tamen hanc esse juris prohibitionem, quæ admittit Episcopis absolvendi facultatem.

Proposito supra scripto dubio in Sacra Congregatione Cardinalium Tridentini Concilii interpretum, videlicet: An absolutio a censuris ob violatam immunitatem Ecclesiasticam, juxta terminos Constitutionis Greg. XIV. quæ incipit, *Cum alias nonnullis, sit Sedi Apostolicæ reservata, necne?* Sacra Congregatio censuit esse Sedi Apostolicæ reservatam.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS,

Idem Innocentius III. Abbati Sancti Andree.

C A P U T XXVIII.

A Nobis est sæpè quæsitum, utrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur Ecclesiasticæ unitati, non suscepro beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit habendus, & utrum pro tali recipiendi sit eleemosyna, & à fidelibus sit orandum: & infra. Nos igitur consultationi tuæ breviter respondemus, quòd iudicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innicitur: iudicium autem Ecclesiæ nonnumquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpè contingit, & falli: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus; & qui liber est apud Deum, Ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus est apud Deum, in culpa remissione dissolvitur; illud autem, quo ligatus est apud Ecclesiam, cum sententia remittitur, relaxatur: Quod in suscitatione Lazari sermo Evangelicæ manifestat: quem prius Dominus suscitavit, & Apostolis præcipit postmodum solvere suscitatum. Unde quantumcumque se quis iuramento præstito, quòd Ecclesiæ mandato pareret, humiliare curaverit, quantumcumque pœnitentiæ signa præcesserint, si tamen morte præventus absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habet-

habendus est apud Ecclesiam absolutus: Potest tamen & debet ei Ecclesie beneficio subveniri, ut si de ipsius viventis poenitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutiois beneficium impendatur. Nec obstat, quod Ecclesie legitur attributa potestas ligandi atque solvendi homines super terram, tamquam non possit solvere, & ligare sub terra sepultos: & quod legitur, non communicetur mortuo, cui non esset communicatum & vivo: cum & si communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus religionis, sed necessitas articulus impedit: & in certis casibus à Canonibus denotatis, ligasse legitur Ecclesia mortuos, & solvisse. Ut autem in uno pariter & eodem negotio, & servemus rigorem, & mansuetudinem ostendamus: statuimus, ut illius mortui absolutio à Sede Apostolica requiratur, qui cum vivere, ab ea fuerat absolvens: aliorum autem absolutionem ex præmissa causa cæteris indulgemus, à quibus dum viverent, fuerant absolvendi. Absolutionis autem forma servetur, ut fiat cum poenitentiali Psalmo, & tam oratione Dominica, quam alia consueta. Hæredes quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso, si monitione præmissa noluerint, per districtionem Ecclesiasticam compellantur.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**xcommunicatus, in quo apparuerunt in morte contritionis evidentia signa, post mortem absolvitur ab eo, à quo vivens fuerat absolvens, & num. 14. & 30.
- 2 Et heredes ab Ecclesia pro eo satisfacere compelluntur, & n. 3. & 31.
- 3 Excommunicato defuncto non est communicandum ante absolutionem, nec pro ipso orandum, licet sit quoad Deum absolutus.
- 4 Veritas & opinio, in quo differant, & n. seqq.
- 5 Vera omnia consonant.
- 6 Veritas est solidissima res, & murus inexpugnabilis.
- 7 Opinio potest se habere ad verum, & ad falsum.
- 8 Ecclesia quandoque errat ligandum non ligandum.
- 9 Et quid in Ecclesia universalis.
- 10 Contritius est absolutus quoad Deum etiam ante absolutionem sacramentalem.
- 11 In contritione tamen Sacramenti votum includitur.
- 12 Poenitentia, & ea que consistunt in animo, probantur per signa exteriora.
- 13 Poenitentia signa que sunt.
- 14 Absolutionis formula pro excommunicato, qui in excommunicatione decessit.
- 15 Mortuus potest creari miles.
- 16 Mortuus an possit fieri doctor.
- 17 Mortuo potest iniuria inferri, & n. seqq. fide tamen, sed non vere, n. 21.
- 18 Legatarius carnaliter cognoscens uxorem testatoris post ejus mortem, indignus est legatario.
- 19 Mortuus spolians dicitur esse offedere.
- 20 Mortuus exterrantes, membratim concidentes, aut aquis coquentes, excommunicati sunt.
- 21 Exanimatum corpus vulnerari non punitur tamquam de vulnere.
- 22 Irregularis an sit Clericus, qui volens occidere hominem, eidem mortuo caput amputavit, & n. seqq.
- 23 Irregularis non est dans causam abortivi fœtus inanimati.
- 24 Irregularitas non contrahitur nisi in casibus in jure expressis.
- 25 Mortuum Clericum percutiens, an sit excommunicatus, & n. seqq.
- 26 Mortuus potest tradi Ecclesiastica sepultura tempore interdicti, si vivens habebat privilegium de ingrediendo in Ecclesiam.
- 27 Privilegium Canonis an datum fuerit in favorem Ordinis Clericalis, & n. 29.
- 28 Mortuus non potest tradi sepultura in civitate, in qua vivens morari non poterat.
- 31 Heredes ejus, qui post mortem debet absolvi, compelluntur ab Ecclesia satisfacere injuriam passo, quamvis sint laici.
- 32 Heredes an teneantur satisfacere pro excommunicato absolvens, licet ad eos nihil pervenerit ex bonis defuncti & n. seqq.
- 33 Quid si defunctus dederit signa contritionis.
- 34 Et quid si non dederit huiusmodi signa.
- 35 Votum defuncti tenetur heres adimplere.

mortem absolvitur ab eo, à quo vivens fuerat absolvens. Ad satisfactionem verò, ad quam tenebatur, compelluntur heredes. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. & Ancharan. vel plenius secundum Abbatem, Felin. & Marian. Soccin. excommunicato decessente in excommunicatione quantumcumque contritus decesserit, non est communicandum ante absolutionem, nec pro eo orandum, licet sit quoad Deum absolutus: sed si constet Ecclesie de contritione præcedenti, absolvitur etiam post mortem ab eo, à quo vivus fuerat absolvens; & heredes ejus compelluntur per Ecclesiam ad satisfactionem pro eo. Hoc dicunt. Dividitur in duas partes principales, & secunda subdividitur in septem, ut per Jo. Andr.

Nota primò, ibi, *Judicium autem Ecclesie*, quandoque Ecclesiam errare ligando non ligandum, vel absolvens non absolvens: & rationem habes in textu, quia illius iudicium nonnumquam innititur opinioni: secundum quam judicatur de iis, que prorsus manifesta non sunt: & merito falli, ac fallere potest, & sic errare, cum errare aliud non sit, quam unum pro alio patere, c. In quibus 22. q. 2. c. Quamvis 28. dist. in 1. Quod tamen intelligit Host. h. c. n. 3. de Ecclesia particulari, non autem de generali simul congregata, quia illa nunquam errare potest, c. A rella 24. q. 1. secundum eum: sed Abb. hic n. 2. dicit hoc verum esse in his, quæ pertinent ad fidem, seu articulos fidei. In reliquis verò secundum eum Ecclesia universalis potest errare, cum ducatur opinione, quam fallere sæpè contingit, & falli, ut hic dicitur: quemadmodum & generale Concilium universalem Ecclesiam representans errare potest excommunicando fortè Prælatum, qui non erat excommunicandus: & hoc magis placet etiam Marian. Soccin. hic n. 10. Sed de hac materia ut vide omnino, quod scripsi in c. Majores à num. 3. usque ad num. 37. supra de Baptismo. ubi latissime examinavi, an, & quando iudicium Ecclesie, & Concilii sit infallibile.

Secundò nota, ibi, *Quamvis absolutus apud Deum fuisse creditur*, arg. quòd eo ipso, quòd quis est de peccato contritus, est absolutus quoad Deum etiam ante absolutionem sacramentalem: & sic contritio peccatum remittit, dummodò sit in actu, vel fide, seu spe suscipiendæ absolutionis, Marian. Soccin. hic n. 13. Hodie hoc diffinitum est à Trid. Synodo sess. 14. in doctrina de Sacram. Penit. c. 4. de contrit. ibi: *Docet præterea, esse contritionem hanc aliquando charitatem perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, prævisam hoc Sacramentum ab eo suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quòd in illa includitur, non esse adscribendam.*

Tertiò nota, ibi, *Per evidentia signa constiterit*, Poenitentiam, & ea, quæ consistunt in animo, probari per signa exteriora, & n. seqq.

A Nobis, il secondo. Excommunicatus, in quo apparuerunt in morte contritionis evidentia signa, post mortem absolvitur ab eo, à quo vivens fuerat absolvens, & n. 14. & 30. Et heredes ab Ecclesia pro eo satisfacere compelluntur, & n. 3. & 31. Excommunicato defuncto non est communicandum ante absolutionem, nec pro ipso orandum, licet sit quoad Deum absolutus. Veritas & opinio, in quo differant, & n. seqq. Vera omnia consonant. Veritas est solidissima res, & murus inexpugnabilis. Opinio potest se habere ad verum, & ad falsum. Ecclesia quandoque errat ligandum non ligandum. Et quid in Ecclesia universalis. Contritius est absolutus quoad Deum etiam ante absolutionem sacramentalem. In contritione tamen Sacramenti votum includitur. Poenitentia, & ea que consistunt in animo, probantur per signa exteriora. Poenitentia signa que sunt. Absolutionis formula pro excommunicato, qui in excommunicatione decessit. Mortuus potest creari miles. Mortuus an possit fieri doctor. Mortuo potest iniuria inferri, & n. seqq. fide tamen, sed non vere, n. 21. Legatarius carnaliter cognoscens uxorem testatoris post ejus mortem, indignus est legatario. Mortuus spolians dicitur esse offedere. Mortuus exterrantes, membratim concidentes, aut aquis coquentes, excommunicati sunt. Exanimatum corpus vulnerari non punitur tamquam de vulnere. Irregularis an sit Clericus, qui volens occidere hominem, eidem mortuo caput amputavit, & n. seqq. Irregularis non est dans causam abortivi fœtus inanimati. Irregularitas non contrahitur nisi in casibus in jure expressis. Mortuum Clericum percutiens, an sit excommunicatus, & n. seqq. Mortuus potest tradi Ecclesiastica sepultura tempore interdicti, si vivens habebat privilegium de ingrediendo in Ecclesiam. Privilegium Canonis an datum fuerit in favorem Ordinis Clericalis, & n. 29. Mortuus non potest tradi sepultura in civitate, in qua vivens morari non poterat. Heredes ejus, qui post mortem debet absolvi, compelluntur ab Ecclesia satisfacere injuriam passo, quamvis sint laici. Heredes an teneantur satisfacere pro excommunicato absolvens, licet ad eos nihil pervenerit ex bonis defuncti & n. seqq. Quid si defunctus dederit signa contritionis. Et quid si non dederit huiusmodi signa. Votum defuncti tenetur heres adimplere.

Quartò nota, ibi, *Per evidentia signa constiterit*, Poenitentiam, & ea, quæ consistunt in animo, probari per signa exteriora, & n. seqq.

- 13 exteriora. Sunt autem pœnitentiæ signa verbalis detestatio delicti, petitio dissolutionis, oblatio Sacramenti de patendo mandatis Ecclesiæ, elevatio oculosum, & manuum ad caelum, percussio oris, & pectoris, quia fortè loqui non potest, & his familia, c. *Qui recedunt, c. Præced. & trib. seqq. 26. q. 6. Hostien. hic n. 1. Jo. Andr. n. 2. & alii communiter: & adde quod scripti in c. *Ad abolendam a numer. 15. supra de heret.**
- 14 Quinot nota, ibi, *Defuncto etiam absolutionis beneficium impenditur*: non tantum vivum, sed etiam mortuum, qui ante obitum dedit evidentia signa pœnitentiæ, absolvi posse ab excommunicatione: & ita fuisse prædicatum in persona inelyti Capitanei Dominici de Forte Brachio, referet hic Marian. Succin. in 8. notab. & ego læpius vidi observatum in Sac. Pœnitentiaria. Forma autem pro absolutione illius, qui in excommunicatione decessit, est hujusmodi, videlicet: *Quare sic vobis visum fuerit, vobisque de prædicti N. viventiis pœnitentiis per evidentia signa confiteri, ut eisdem sic defunctum, dummodo illius heredes injuriam passis, quibus ille, si viveret, occasione præmissorum satisfacere teneretur, prius competenter satisfaciant, vel per eos non sit, quominus arbitrio vestro satisfaciatis competenter in eo, in quo tenetur, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absolvere in forma Ecclesiæ confecta, & in foro conscientia tantum licite valeatis, ad effectum dumtaxat, ut pro illius animæ publicæ, & private orationis, ac preces fieri, ejusque corpus ecclesiasticæ tradidit sepulchri possint, facultatem, & auctoritatem vobis concedimus. Dat. &c.*
- 15 Ex prædictis inferitur, ut post mortem possit quis nobilitari, & creari miles, ut hic statuit Abb. n. 7. dicens hoc voluisse Bart. in l. 1. c. *de dignitat. lib. 12. licet Bart. ibi n. 72. non loquatur de mortuo, sed tantum dicat posse quem officii militem in puncto mortis; tamen cum Abbate consentit Felin. hic n. 2.*
- 16 Et per prædicta in publicis conclusionibus, quas triduo defendi Perusini in Aula Palatii, dum essent Scholasticus, disputandum sustinuit mortuum posse Doctoratus laurea insigniri, ut in meo libello Typis excuso, qui inscribitur: *Problemata cum methodo juris universi, in 132. Problematæ. Oppositum tamen tenet Abbas hic num. 8. dicens se aliam via factum fuisse de hoc interrogatum, & respondisse post mortem non posse quem doctorari, qui hæc dignitas confertur ad docendum alios, l. *Magistros, C. de professor. & medicis lib. 12. quod non potest mortuus: & eum sequitur Felin. d. num. 2. Et tenendo hæc opinionem non obstat, quod mortuus videtur posse honoribus, & insigniis decorari, quia etiam potest injuria affici, ut notat Bart. in l. 1. num. 3. de his quibus ut indigni. qui ex hoc deducit verum esse, quod dicitur in l. *Sororem in fin. C. eod. videlicet quod illa, qui concubuit cum uxore deflatoris post ejus mortem, indignus est legato, & sic applicatur fitio, quia si vivo defuncto hoc fecerit, ipsum ad iracundiam provocatlet: ergo idem post mortem. Unde & qui mortuum spoliat, dicitur eum offendere, ut l. *Qui sepulchra, C. de sepulch. volat. Facit ad hoc Extravag. B. n. VIII. Detestanda de sepulch. ubi excommunicantur exterrantes mortuos, aut eos in trulla concedentes, aut aquas coquentes.****
- 17 Cupus Canonis materia, ut inquit Card. Cajet. in *Summ. in verb. Excommunicatio c. 70. est crudelitas, & immanitas in cadavera humana. Id. inquam, non obstat, quia dictum Bartol. procedit fitie, sed non verè, ut declarat Bald. in d. l. *Sororem nu. 2. & 3. C. de his quib. ut indigni: unde secundum eum, qui exanimatum corpus vulnerat, non punitur tamquam de vulnere, quia corpus mortuum injuriam non fert, ut l. 1. c. *Qui accusari non poss. sequitur Felin. ubi supra.***
- 18 Et per hoc inferitur ad aliam questionem, quam sic format Archid. in cap. *Si quis, il secundo num. 2. 15. q. 1. videlicet: Pone quod Clericus animo deliberato iter impit ad interficiendum hominem, sed non potuit, quia eum invenit mortuum; nihilominus iræ suæ satisfaccere volens, eidem mortuo caput amputavit: quaeritur, an sit irregularis.*
- Quidam dicunt hunc Clericum irregularem propter intentionem cum opere subsequito, arg. cap. *Nuper. & cap. ubi. supra de Bigam. pro quibus facit, quod notatur in c. *Si quis 51. distin. & in c. fin. 22. qu. 15. ult. & melius in c. 23. Permissio in fin. de penitentiis. ubi 1. Contrarium determinat**
- ibi Archid. ac. quia hic non erat homo, sed mortuus: nam cadaver non est homo, ut patet in cap. *In quadam de celebrat. Miss. ubi dicitur ad esse hominis duo esse principaliter necessaria, scilicet corpus, & animam. Item cap. *Charitas, verf. Item corpus de parit. dist. 2. & lex promotionis factum requirit, ut in d. cap. *Si quis, id est ut homo jam animatus acta interficiatur, ut patet expressè in cap. *Sicut, il secundo, de homicid. & in cap. *Quod verò 32. q. 2. In quibus juribus patet tantem causam abortitioni non esse homicidium, neque irregularem, si conceptus nondum erat vivificatus anima rationali. Item irregularitas non contrahitur nisi in casibus in jure expressis, ut in cap. *Is qui, de sentent. excomm. lib. 6. Nec illo casu inveniuntur imposita, secundum Archidiaconum, qui dicit notasse Alanum, Vincent. & Bernard. in cap. *Si aliquis de homicid.*******
- Et per hanc potest decidi alia questio, numquid perentens Clericus mortuum incidat in excommunicationem Can. *Si quis suadente 17. q. 4.*
- Et quidem Felin. hic num. 4. putat hunc esse excommunicatum. Movetur primò per text. in *simil. in cap. *Quod in te de penit. & remiss. ubi privilegium datum Clericis de ingrediendo Ecclesiam tempore interdicti, habet locum, ut mortuus ibi tradatur Ecclesiasticæ sepulturae. Deinde movetur, quia privilegium Canonis non est datum ratione Ordinis, cum sit datum etiam conversis, laicis, & novitiis, cap. *Non dubium supra eodem, c. *Religioso eod. tit. lib. 6. qui tamen non habent Ordines. Pro hac parte facit text. in l. *Si quis in insulam, ff. de cadaverib. punitor. ubi Bart. (Nota, inquit, hanc litteram, quia non reperies alibi, & habes, quod ille, qui in vita non potest morari in civitate, post mortem non potest duci ad civitatem ad sepulturam, & eum sequatur Card. in Clem. 1. in fin. de penitentiis. & remiss.*****
- Contrarium puto verum, quia negari non potest, quin privilegium Canonis datum sit in favorem Ordinis Clericalis: nam quicquid dicit Felin. de hoc est text. rotundus in cap. *Contingit, il primo, infra eodem, ubi: Cum ille Canon non sit in favorem clericis ordinatis, quam in favorem ordinis clericalis fuerit promulgatus, & inc. *verbo de Cleric. conjugat. lib. 6. ubi. Privilegium retineant Canonis ab Innocentio Papa 11. editi in favorem totius Ordinis Clericalis. Mortuus autem non habet Ordines cap. *Licet 32. q. 2. Nec refert, quod privilegium hoc datum sit etiam conversis, & novitiis non ordinatis: quoniam datur eis, dum vivunt, non autem post mortem: & Can. *Si quis suadente, loquitur de Clericis. Mortuus autem non est Clericus, quia characterem non habet, cum character non imprimatur corpori, sed anime, ut in Conc. *Trid. sess. 7. de Sacram. can. 7. Item prædictus Canon excommunicat injiciendum manus violentas in Clericum 1. et mortuo non potest inferri violentia, ut ex Bald. dictum est supra n. 21. Item fuit prædictus caput mortui, non incidit in irregularitatem, ut dictum est in præcedenti questione; ita nec percussus Clericum mortuum incidit in excommunicationem, quia sicut irregularitas non contrahitur nisi in casibus in jure expressis, ut dictum est supra n. 24. ita nec poena excommunicationis, gl. 1. in Clem. 1. de confang. & affin. facit gl. *ponit. in c. fin. supra de jurepar.******
- Secundò, nota, ibi, *A quibus dum viveret, fuerant absolvendi, in casibus Sedi Apostolicæ relevatis decesserint in excommunicatione impendendam esse absolutionem à Summo Pontifice dumtaxat: in aliis verò non relevatis posse impendi etiam ab inferiore, qui poterat viventem absolvere, ut in littera: & hoc non ex indulgentia hujus Decretalis, sed de jure communi, ut hic in glori. in verb. *Ceteris.**
- Ultimò, nota ex fine textus casum notabilem, in quo Ecclesia exerceat jurisdictionem in laicos, compellingdo scilicet heredes ejus, qui post mortem debet absolvi, ut pro eo satisfacciat injuriam passis, licet ipse, dum viveret, expressè hoc non mandaverit: nam ex quod dedit signa exteriora contritionis, satis videtur debitam satisfaccionem tacite innoxisse, ut hic in glori. final. unde cum ille actus respiciat favorem anime defuncti, & heredis, & piam causam, merito Ecclesia vindicat sibi jurisdictionem, secundum Abb. hic num. 5. & Marian. Socin. num. 24. concordat text. in cap. *ultim. supra de sepulch. & in cap. *In litteris de raptor. ubi: Here-**

Heredes ejus moneas, & compellas, ut his, quibus ille per incendium, vel alio modo damnata contra iustitiam irrogaverat, juxta facultates suas condigne satisficiant, ut sic a peccato valeat liberari; aliàs legitur, *valeant*, idest heredes secundum Vincent. & Jo. Andr. *ibis in fin.*

32 Sed hic insurgit quæstio, an hæredes excommunicati teneantur pro eo satisfacere injuriarum passio, etiamsi ad eos nihil pervenerit ex bonis defuncti.

33 Pro solutione breviter sic distinguitur; aut excommunicatus præbit aut obitum signa penitentiae, seu contritionis; aut non præbit. Primum casu hæredes teneantur etiamsi nihil ad eos pervenerit; & in hoc casu intelligi debet hoc cap. & glos. fin. in c. ult. de sepult. dum ex text. colligit de jure canonico hæredes teneri ad satisfactionem pro delicto defuncti, etiamsi ad eos nihil pervenerit, & lis cum defuncto non fuerit contestata: nam ex quo decessit contritus, & sic voluit istud consequens, scilicet absolutionem, merito videtur voluisse antecedens necessarium ad ipsum consequens, quod est satisfactio, argum. cap. Cum super supra de off. Delegat. quod perpetuo singulariter notabis ad limitationem eorum, quæ semper dicuntur, quod re-

gulariter hæres non tenetur ex delicto defuncti, nisi quatenus ad eum pervenit, quia istud procedit, si sine contritione mortuus est, ut mox dicitur, aliàs secus. Quod est singulari nota dignum, & quotidie potest contingere, & multi falluntur, ut dicit Marian Soccin. hic n. 29. Secundo autem casu, cum scilicet defunctus signa contritionis non dedit, dicendum est hæredes non teneri, nisi quatenus ad eos pervenit ex bonis illius; & ita intelligi debet text. in d. cap. ult. de sepult. ibi: (Sed ejus heredes, & propinquus, ad quos bona pervenerunt ipsius, ut pro eodem satisficiant, censura sunt Ecclesiastica compellendi.) Et sic cogendi sunt tantummodo restituere rem illicitè acquisitam, quia res transiit cum onere suo, ut capit. Ex litteris supra de contrahen. empt. capit. Sepe de restitut. spoliat. nam & votum defuncti tenetur hæres adimplere, ut legitur, & notatur in cap. Licet, §. 1. & 2. supra de voto. Ita formaliter distinguit Hostien. hic num. 21. & 22. cujus distinctionem postea probat Joann. Andr. numer. 18. Butt. num. 30. Cardin. num. 5. Anchar. num. 8. Abb. nu. 5. Felin. circa finem, vers. Nota singulariter hanc glos. & Marian. Soccin. num. 25.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. Vratislavien. Episcopo.

C A P U T XXIX.

Nuper à nobis tua discretio requisivit, quid de illis laicis sit faciendum, qui clericos (sine læsione tamen) in custodia detinent publica vel privata, vel etiam detrudunt in vincula? Et utrum, qui nominatim excommunicatis scienter communicant, absolvi ab excommunicatione possint per confessionem à simplici Sacerdote, vel Episcopo, seu Archiepiscopo sit ab eis absolutio expectanda? Nos igitur inquisitioni tuæ ex ordine respondemus, quòd in primo consultatorio articulo non credimus laicos poenam excommunicationis evadere, quamvis per eorum factum corporalis læsio non fuerit subsecuta, citra quam violentia sæpius circa clericos nequiter perpetratur. In secunda verò quæstione credimus distinguendum, an is, qui nominatim excommunicato communicat, scienter in crimine communicet criminoso, ei consilium impendendo, auxilium vel favorem; aut aliàs in oratione, vel osculo, aut orando secum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis communicet erimini, & participet criminoso, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eum delinquere, qui damnavit: ab eo, vel ejus superiore, merito delicti, tunc erit absolutio requirenda: cum facientem, & consentientem par poena constingat. In secundo verò casu à suo Episcopo, vel à proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficiū obtinere: quamvis enim & tunc non iudicis, sed juris sententia excommunicato communicans sit ligatus; quia tamen conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. Is autem qui juxta primum modum excommunicato communicat, cum juramento debet absolvi; qui verò juxta secundum modum, reconciliari poterit sine juratoria cautione. Verum si difficile sit, ex aliqua iusta causa, quòd ad ipsum excommunicatorem absolvendus accedat: concedimus indulgentiam, ut præsertim juxta formam Ecclesiæ, cautione, quòd excommunicatoris mandato parebit, à suo absolvat Episcopo, vel proprio Sacerdote.

S U M M A R I U M.

- 1 Excommunicatus est, qui Clericum detinet in custodia publica, vel privata, aut in vinculis, etiamsi sine corporali læsione, & n. 4.
- 2 Declaratur procedere, si hoc faciat animo inferendi injuriam, seu violentiam Clerico; secus si aliam ob causam, num. 12.
- 3 Communicans excommunicato scienter in crimine, excommunicatus est, & non potest absolvi nisi ab excommunicatore, vel ipsius superiore, & cum juramento, & n. 14.
- 4 Communicans excommunicato extra crimen, incurrit minorem excommunicationem, & reconciliari potest sine juramento per simplicem sacerdotem, & n. 14.
- 5 Et quid post Constitutionem Concilii Constantiensis, n. 15. vers. Cæterum adverte.
- 6 In carcere, vel in vinculis detinere, an differant.
- 7 Carceratur, vel detinetur in vinculis, non dicitur læsi corporaliter.
- 8 Carcer, & vincula principaliter non sunt ad poenam, Prop. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

sed ad custodiam.

- 8 Violentia in Clericum perpetratur etiam citra injectionem manuum, seu corporalem læsionem, quod pluribus exemplis ostenditur.
- 9 Excommunicatus est, qui rem de manu Clerici rapit, vel qui illius corpori adhaerens, aut eum per vestem tenet, aut per frenum equi.
- 10 Equum occidens, cui Clericus insidet, non incidit in Canonem, ibid.
- 11 Castrum obsidens non animo detinendi in custodia Clericum ibi existentem, sed capiendi castrum, vel faciendi Clerico reverentiam, non est excommunicatus.
- 12 Clericum cogens per merum ad se redimendum, vel exundum è domo, ut ipsum occupet, excommunicationem non incurrit.
- 13 Communicans criminoso, in crimine, præstando illi consilium, auxilium, vel favorem, tenetur eadem poena cum principali.
- 14 Communicare excommunicato quis dicitur non solum comedendo, loquendo, vel deosculando, sed etiam cum ipso orando.

- 15 *Communicans scienter excommunicato extra crimen, an peccet mortaliter, remissive.*
- 16 *Abolvere potest inferior ab omni excommunicatione lata a Canone, quoties conditor Canonis sibi non reservavit absolutionem, & n. 29. Quod habet locum nedum in Canone Papa, sed etiam in statu Episcopi, vel Prelati, ibid.*
- 17 *Ingressi septa monasteria monialium absque licentia Ordinarum, vel alterius superioris, an incurrat excommunicationem Papa reservatam ex Bulla Gregorii XIII. & n. seqq. usque ad n. 37.*
- 18 *Causa etiam iniusta excusat quem a contumacia.*
- 19 *Culpa ubi est maior, ibi debet esse maior vindicta.*
- 20 *Dispositio poenalis in iungens poenam excommunicationis non restringitur, sed extenditur. Contrarium, n. 30.*
- 21 *Proemii verba denotans causam finalem Constitutionis.*
- 22 *Lex non imprimi effectum suum, nisi in illas personas quibus verba legis congruunt.*
- 23 *Ingressi septa monasteria monialium pretextu licentiae revocatae, aut Ordinarum licentia abutentes, magis delinquent, quam ingredienti sine licentia, & num. seqq.*
- 24 *Frequentia delicti est iusta causa servationis absolutionis.*
- 25 *Episcopi non debent promittere sibi reservare casus, quibus a iure annexa est excommunicatio, nisi forte propter frequentiam, scandalum, vel aliam necessariam causam. Stans contra libertatem Ecclesie magis punitur, quam stans contra jus Ecclesie, licet minus delinquat & cur? ibidem etiam. Hinc etiam statuitur.*
- 26 *Ecclesiarum fructus, & bona surripientes non incidunt in excommunicationem, nisi id faciant auctoritate usurpata, & sub ratione bonorum Ecclesie.*
- 27 *Domini temporales, & magistratus quicumque impediunt libertatem matrimonii, incidunt in excommunicationem capitul. 9. sess. 24. de reformat. matrim. Concilii Tridentini, non autem privatæ persone.*
- 28 *Casus omissus in lege nova remanet in dispositione juris antiqui.*
- 29 *Monasteria Monialium ingredienti sine licentia ex Concilio Tridentino incidunt in excommunicationem, non tamen Sedis Apostolicæ reservatam.*
- 30 *Pœna nulla est maior in Ecclesia, quam excommunicatio; ideoque in illa non debet fieri extensio, sed potius restrictio.*
- 31 *Clericum pedibus percussens, vel perfundens aqua, aut in eum spuens, vel ejus vestem frangens excommunicatus est.*
- 32 *Reservatio casus non inducitur ex eo, quod Summus Pontifex absolutionem ab illo casu impertitus fuerit, & num. seqq.*
- 33 *Pœnitentes habent tres iudices, qui nomine proprii sacerdotum comprehenduntur, Papam, Episcopum, & Parochum.*
- 34 *Papa si aliquid faciat de plenitudine potestatis, non præjudicat inferioribus, nec contra eos scribitur.*
- 35 *Mulieres absque licentia monasteria virorum ingredienti, ex declaratione S. P. P. incidunt in excommunicationem Papæ reservatam.*
- 36 *Excommunicatio propter ingressum in monasteria monialium ad malum finem, est Sedis Apostolicæ reservata.*
- 37 *Absolutio à censuris, in qua incidunt Prelati ingredienti monasteria monialium contra formam Constitutionis Gregorii XIII. an sit Papæ reservata, & num. seqq.*
- 38 *Statuimus, & decernimus sunt verba novi juris indultiva.*
- 39 *Prelati ingredienti monasteria monialium in casibus non necessariis, vel cum magno comitatu, qui pœnas incurrant.*

Nuper. Detinetur Clericum in custodia, vel vinculis, 1
 etiam sine læsione corporali, Excommunicatus est: 2
 & communicans excommunicato licet in crimine 2
 est excommunicandus, & nisi difficultas impediatur, absol-
 vi debet ab excommunicatore, vel ipsius superiore, &
 cum juramento. Communicans extra crimen reconcilia- 3
 ri potest per simplicem sacerdotem sine juramento. Hoc
 dicitur. Dividitur in duas partes. In prima ponitur bi-
 membris consultatio. In secunda membris respon-
 sio, ibi, *Nos igitur*: & utraque subdividitur, ut per se
 patet.

Nota primò quoad incurrendam excommunicationem 4
 Can. *Si quis suadente*, paria esse Clericum peccare, aut
 cum in custodia publica, vel privata, aut in vinculis deti-
 nere etiam sine læsione corporali, ut hic est casus secun-
 dum omnes: quod tamen declaratur, ut dicam infra n. 12.

Secundò nota, ibi, *Vel etiam deturunt in vincula*: aliud 5
 esse in carcere, & aliud in vinculis detinere, ut hic per
 Butr. num. 2. quod nota pro statutis secundum Marian. Soc-
 cin. num. 5.

Tertiò nota, ibi, *Corporalis læsio non fuerit subsequens*: 6
 ex sola detusione in carcerem, vel in vincula non dicitur
 quem corporaliter lædit, secundum Jo. And. hic n. tan. ver.
Læsio. & Butr. eodem numero & ver. *Q. in 4. notab.* Abb.
 n. 3. & Marian. Soc. n. 6. Ratio est, quia considerari de-
 bet, quod princeps patitur agitur, cum voluntate infra e-
 dem; carcer autem, & vincula principaliter non sunt ad
 pœnam, sed ad custodiam, ut *l. Aur. a. magna, §. Solent, ff.*
de pœn. quod similiter nota pro statutis, ut hic per Anchar.
 n. 5. nam quoad effectum incurritur excommunicationem
 lata sententiæ ob violentam manuum injectionem in Cle-
 ricum, hæc non differunt, ut dixi supra in 1. notab.

Quartò nota, ibi, *Citra quam violentiam sepulchra Cleri-* 8
cos, nequiter perpetratur, violentiam Clerico inferri pos-
 se etiam sine manus injectione, seu corporis læsione. Ra-
 tio est, quia debemus in his magis attendere Injuriam,
 & violentiam, quæ sapienter causam finalem, quam manus,
 quæ sapienter demonstrationem, ut hic per Card. n. 3. & pleni-
 tius dicam infra n. 30. in fin. Exemplum ponit Innoc. n. 1. &
 2. velut, si quis eum vibret, vel aliter necem commi-
 netur, nisi carcerem ingrediatur, vel si Clerico in do-
 mo propria, vel aliena existentis clausis foribus, vel post-
 ritus custodibus adimatur libertas exaudi: neque enim, ut
 Innoc. ait, videntur vis esse, an clausus sit carcer, an ligatus
 funibus, an custodibus vallatus; omnes enim ista custo-
 dia sunt, & in pœna violentiam patiuntur, quia deti-
 nentur, ne quò vel nō abire possint: nec multum differat
 specie servitutis, cui libertas recedendi non datur. *l. 3. ff.*
de liber. hom. exhiben. Eodem modo violentia est, si res de
 manu Clerici rapiatur, vel quæ alias ipsius corpori adhe-
 rent; aut si Clericus detineatur per vellem, quia induitur
 vel per stantem equum, cui insidet; licet secus eadet, si equus
 interficeretur: ita Innoc. cum quo tranantur hic Host. &
 Abb. Antiq. ambo n. 1. Jo. And. n. 2. in ver. *Detradunt*;
 Card. n. 4. Anch. n. 2. & 3. & reliqui omnes.

Hæc tamen notabiliter limitantur DD. ut procedant dum-
 modò fiat animo in terrendi injuriam, seu violentiam
 Clerico, secus si aliam ob causam. Unde si quis Clericum
 in castro subderet non animo detinendi eum in custodia,
 sed capienti castum, vel faciendi Clerico verecundiam
 utique in Canonem non incidere, secundum Innoc. n. 1.
verf. Sed quando, & Card. n. 4. *verf. Hoc processit*. Et tunc
 elicitur, si quis citra manuum injectionem, vel detinuit
 corporalem, per metum coheret Clericum ad te redimen-
 dum, vel ex eundem è domo sua, quam postea occupa-
 ret: non enim esset excommunicatus, quia hæc per peccata
 potius animo lucrandi, quam in terrendi injuriam, nec
 in pœnam manus injectæ, vel quasi injectæ violentias, ut
 dicunt Host. hic n. 2. *verf. Quia enim si quis*, Jo. And. n. 2.
verf. Dicimus ergo, & Card. n. 4. *verf. Per hoc etiam infer-*
 tur, ubi tandem concludit excommunicationem incurri
 quando eum que sit violentia Clerico, per quam scilicet im-
 pedium ei libertas præcise, non casualiter, & quando sit
 hoc animo, ut impediat; alias secus.

Quintò nota, ibi, *Et constitutum impediendo*, communicatio 13
 tem criminosa in crimine, id est præstando illi consilium,
 auxilium, vel forentem eadem pœna cum principali.
 Rationem habes in littera, quia facientem, & consentien-
 tem pari pœna contrahit, de quo in *l. si qui opem, ff. de furt.*
 & in

- & in cap. 1. supra de offic. deleg. & latissime per Marian. Soccin. in c. Ad audientiam, supr. de homicid. in 7. princ. art. à qu. quinque sima usque ad centesimam.
- 13 Sextio nota ibi, *Aut alia in oratione*, intelligi, quem participat eum excommunicato non solum comedo, loquendo, aut deosculando, sed etiam secum orando, concordat. *Cum excommunicati, & cap. Qui communicaverit*, in 1. q. 3. c. *Significavit*, supr. eod. & notat gl. in cap. *Statuimus*, in ver. *Constitutionibus*, infra eod. lib. 6. de quo plene per eundem Mar. Socc. in c. *Satis*, in 19. principali art. inf. eod.
- 14 Septimo nota in ver. *Secundo vero casu*: & signa differentiam inter communicantem in crimine, & communicantem extra crimen: ille enim incidit excommunicationem majorem; & absolvi potest nisi ab excommunicatore, vel ejus superiore, & cum juramento deparendo illius mandato: hic verò ligatur minori tantum excommunicatione, & absolvi potest à simplici sacerdote sine juratoria cautione, ut in fin. textus. An autem scienter communicans excommunicato extra crimen peccet mortaliter, examinat Archidia. in c. *Rogo*, in 1. quest. 3. & Jo. Andr. in cap. *Sacris*, num. 20. supra de his qua vult met. cau. Ceterum advertente deceptiari, quia hodie ex Constitutione Martini V. in Concilio Constantiensis edita, quæ incipit, *Adevitandum*, permittitur est communicare cum excommunicatis à Canone, vel ab homine, etiam in administratione, & receptione sacramentorum, vel aliis divinis, præterquam in duobus casibus, videlicet si excommunicati sint publicè denunciati, aut notorii Clericorum percussores qui dicuntur excommunicati non tolerari. Et in his duobus casibus duxtat, non autem in excommunicatis toleratis, locum habet, quod hic dicitur de incurso excommunicationis majoris propter participationem cum excommunicatis in oratione, & de incurso excommunicationis minoris propter participationem cum excommunicatis extra crimen: quod bene notabis ad limitationem hujus textus. De intellectu autem illius Constitutionis scripsi latissime in cap. *Quod à Predecessore*, à num. 39. supra de *Schismat.* ubi etiam nu. 56. dixi, an eidem Constitutioni fuerit derogatum quoad notorie excommunicatos per aliam Constitutionem Concilii Lateranen. novissimi sub Leone X.
- 16 Ultimo nota ibi, *Quia tamen conditor Canonis*, textum optimum, & notabilem, ut hic ait Felin. num. 1. in ultem. notab. quod ab omni excommunicatione lata à Canone potest inferior absolvere, quotiescumque conditor Canonis absolutionem sibi non reservavit: & ad hoc quotidie allegatur hic textus, locum habet nedum in Canone Papæ, sed etiam in Canone, seu statuto cujuslibet Episcopi vel Prælati ecclesiastici, ut excommunicatus per illius lituram absolvi possit à proprio Sacerdote, ex quo conditor Canonis sibi reservavit absolutionem: & hoc nota, quia quotidie occurrit in practica secundum Abb. hic n. 5. Locum tamen habet in absolutione prope locutus, non autem in dispensatione, ut scripsi plene assignando rationem differentie in cap. *Dilectus*, à n. 10. usque ad n. 16. supra de tempor. ord.
- 17 Ex prædicta regula infero ad questionem, an ingrediens septa monasterii monialium absque licentia Ordinarii, vel alterius Superioris, incurrat excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam ex Constitutione Gregorii XIII. edita idibus Junii 1575. quæ incipit, *Ubi gratia*. Ex his, qui post Gregorianam Constitutionem scripserunt, nonnulli opinati sunt non esse constituendam differentiam, an quæ sit prætextu licentiarum, an verò sine illis clandestinè monasterii monialium ingrediatur, sed utroque casu absolutionem esse summo Pontifici reservatam ob identitatem, seu potius majoritatem rationis, ne deterrioris sit conditionis, quæ temerè à proprio usu ingrediatur, quam quæ aliqua causa, licet injusta, se excusat, arg. cap. *illud*, ver. *Licet autem*, de Cler. excomm. ministr. Hoc enim est, quod dicitur glossæ ordinariæ, in l. *Ex consensu*, §. *si ff. de appellat.* & l. 1. §. *Si quis iudic. non obtemp.* non solum justam causam, & rationabilem quem à contumacia excusat, sed etiam injustam; & quod legitur in l. 1. in fin. ff. de abigenis, & in l. *Plagii*, ff. ad l. *Flav. de Plagiari.* in quibus est expressum non solum legitimum, sed & illegitimum causam excusare à dolo: quàm regulam dixit communem Dec. conf. 170. *Viso themate*, col. ult. in princ.
- Item ubi est culpa major, ibi debet esse major vindicta, c. 19. *Excommunicamus*, §. *credentes*, de heret. & ubi magis exciditur, ibi est severius vindicandum, c. fin. ad fin. de excess. Prælat. Collectar. in cap. 1. num. 2. supra de *Schismat.* pœna enim debet commenturari delicto, cap. *Non afferamus*, 23. q. 1. & notat gl. 2. in cap. *Proposito*, 27. qu. 1. Bart. in l. *Levis* in princ. ff. de accusat. Bald. in *Ausb. Clericus*, col. 2. C. de Episc. & Cler. Dec. in c. *Ecclesia S. Maria*, n. 1. de constit. Et confirmatur, quia, ut inquit Card. in 1. notab. dispositio pœnalis injungens pœnam excommunicationis, non restringitur, sed extenditur: Papa enim hic extendit Can. *Si quis suadente*, 17. q. 4. ut comprehendat non solum injicientem manus, sed etiam aliàs turbantem libertatem Clerici.
- Et primò inter hos Authores adducitur Martinus Alphonsus de Vivaldo in suo *Candelabro Aureo* in tract. de excomm. ex Extravaganti, & Concilio fol. 31. in septuagesima, & ultima excommunicatione, ubi inter excommunicatos excommunicatione, solum Papæ reservata virtute Gregorianæ Constitutionis enumerat ingredientes septa Monialium sine licentia Superioris: & idem confirmat fol. 36. loquens de excommunicatione ex Concilio Trident. ibi, *Sexagesima quarta est*, dum dicit: Nunc verò est reservata Papæ per Gregorium.
- Secundo adducitur Ludovicus de Beja in suo tract. resol. cas. *Conscien.* Casu 3. incipien. *Uruls*, quem sequitur Lechius Zecchius in *Elucidatione casuum Episcopis reservatorum*, in casu 10. fol. 625. Et eorum opinio videtur suffragari, quod summo Pontifici aliàs ad supplicationem pœnitentium, & etiam Episcoporum concessit absolutionem prædicti casus tamquam sibi reservatam; per quo videtur inductus usus reservationis ejusdem casus.
- Ultimò afferunt autoritas Navarri in cap. *Statuimus*, sub num. 62. in 7. notab. 19. quest. 3. *Comment. 4. de Regul.* & in *Man. cap. 27. sub n. 150.* ubi affirmat dictam Constitutionem includere etiam intranes septa monasterii non habentes licentiam, & se credere hanc fuisse mentem ejusdem Gregorii.
- His tamen non obstantibus contrarium verius videtur: Nam Constitutio Gregor. expressè loquitur de ingredientibus prætextu licentiarum revocatum, & de his, qui habent licentiam ab Ordinariis in casibus permittis, eaque abutuntur, ut patet ex rubrica, & ex verbis Constitutionis, prætextum in pœnemptio, à quo causa finalis colligitur, l. 1. ff. ad Macedon. l. 1. ff. de hered. inst. l. *Titia*, & idem respondit, ff. de verb. oblig. Oldr. conf. 103. *Quod est*, ver. *Secundo ex hoc*, & ad ejus limites restringitur generalitas dispositionis, Bald. conf. 150. *Elegantier*, & copiose nu. 4. ver. *Nisi dicamus*, lib. 2. *Roman. conf. 16. Viso themate*, num. 4. & seq. in quo quidem pœnemptio verbum nullum legitur de excommunicatione contra ingredientes absque licentia. Unde cum eis non convenient verba Constitutionis, consequens est, ut nec conveniat illius dispositio, l. 4. §. *Toties*, ff. de dam. infest. quia lex non imputit effectum suum nisi in illas personas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur, ut inquit Gemin. conf. 68. *Innocentius sub nu. 4. ver. Cum ergo concurrant*, & si Gregorius voluisset comprehendere ingredientes absque licentia, expressisset, sicut expressit de ingredientibus prætextu licentiarum, & c. 2. de trans. Episc. c. *Ad audientiam*, de decim & in materia excommunicationis est bona gl. in c. *Prudentiam*, §. *Sexta*, in ver. *Vinculo excommunicationis*, de off. deleg.
- Et eò magis, quia consideratur etiam diversitas rationis inter eos, qui absque licentia ingrediuntur, & eos, qui ingrediuntur prætextu licentiæ revocate, aut abutuntur licentia Ordinarii. Siquidem licentia præbet ingredientibus ansam multò liberius, & frequentius delinquendi, exemplo tutoris suspecti si quæstionem præstantis, quo velamine datur ei occasio diutius grassandi in re pupillari, §. *in infirmitate*, de suspelt. tutor. juncta gl. in ver. *Præstat*, l. *Suspeltus*, & l. *Quia latidactio*, ff. eodem. At verò ibi deficit licentia, ingrediens non solum se exponit pœnæ à Concilio Tridentino inflictæ in cap. 5. sess. 5. de Regular. sed etiam temporalis, quæ convecti imponi per Magistratus seculares; ideoque metu utriusque pœnæ magis retrahitur à delinquendo, cap. 1. & ibi gl. in ver. *A Domino*, de homicid. lib. 6. c. 1. §. *Superior*, de sent. encomm. eod. lib. Frequentia autem, & libertas securitatis delinquendi fuit

25 iusta causa, cur Gregorius potius tetervaverit Sedi Apostolice abolitionem eorum, qui prætexit licentia delinquant, quam eorum: qui omnino carent licentia. Unde quamvis Sac. Congregatio Episcoporum, & Regularium negotiis præposita olim adnuocavit locorum Ordinariorum, nec sibi illos casus promiscue referrent, quibus annexa est excommunicatio major a iure imposta; illicòtamen adiecit hanc limitationem, nisi forte propter frequentiam, seu saltem, aut aliam necessariam causam aliqui huiusmodi casus nominatim referantur viderentur, ut in litteris scriptis ad Cardinalem Archiepiscopum Neapolitanum sub die 26. Novembris 160. . quam quidem frequentiam, & scandalum considerasse Gregorium in referentione huius casus, satis constat ex verbis Constitutionis, ibi: *Ad omnia que illas (idest Moniales) a spiritualium rerum cogitatione, & exercitio avocant, impedimenta tollere, periculisque, & scandala ab eis removere cupientes, &c.*

Hinc etiam magis delinquit statuens contra jus Ecclesie, quam contra libertatem Ecclesie, quia in primo casu tollit sui Commune, in secundo autem tollit privilegium, arguitur *l. Eunius, l. 6. Militum missus, ff. de testam. milit. & tradit Dec. in cap. Ecclesia S. Mariae, num. 1. de constit. rament magis puniunt statuens contra libertatem, quam contra jus Ecclesie, secundum Bald. in rubr. eod. tit. in princ. vers. Quorò an sit differentia, quia, ut inquit Dec. ubi supra, non semper pro majori delicto maior pœna imponitur: nam propter delicti frequentiam, vel propter majorem inclinationem ad delinquendum major pœna quandoque pro minori delicto imponitur, ut per gloss. 2. inc. Proposito, 27. quest. 1. & in cap. Admonere, in ver. Exillimus, 33. quest. 2. per illum textum, ubi major pœnitentia imponitur in terficiunt uxorem, quam matrem, quia ut gloss. ibi dicit, homines proniores sunt ad interficiendum uxores: Laici verò Clericos oppido infestiores habent, ut legitur in cap. Laicos, 1. quest. 7. maxime propter libertatem Ecclesiasticam, in qua Clerici sunt meliores conditionis, quam seculares, & propter eam major concitatur invidia. Unde cum sint procliviores Laici ad statuentium contra libertatem Ecclesiasticam, & sic contra privilegia Ecclesiarum, vel Clericorum: merito ut retrahantur ab eo in quo magis inclinantur, majori pœna afficiuntur.*

26 Præterea gravius videntur delinquere, & magis contemnere legislatorem, qui ingrediuntur palam, & autoritative prætextu licentiarum, quam qui ingrediuntur clam, & nulla suffulti licentia, exemplo eorum, qui fructus, & redditus ad Sedem Apostolicam, & Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum pertinentes usurpant: neque enim incidunt in excommunicationem decimamseptimam Bullæ Cœnæ, nisi qui id faciunt autoritate, & potestate usurpata, secundum Cajetan. in Summa, in ver. Excommunicatio, n. 27. vers. Deinde circa secundam materiam, & Navar. in Man. cap. 27. num. 70. vers. Sexta, quod per illa verba, sicut ex decreto Concilii Tridentini cap. 11. sess. 22. de reformat. non incidunt in excommunicationem qui res, & bona Ecclesie furcipiant tamquam fures; sed tantum qui illa autoritative, & sub ratione bonorum Ecclesie usurpant, ut aliis Sacra Congregatio declaravit.

27 Et item modo citis aliis dubitatum fuerit, an prohibitio cap. 9. sess. 24. de reformat. matrim. circa matrimonii libertatem comprehendat privatas personas. S. Congregatio censuit non comprehendere, sed tantum dominos temporales, & magistratus cuiusvisque gradus, conditionis, &c. Ingredientibus ergo sepea monasterii monialium absque licentia, nec verba, nec rationes Gregor. antæ Constitutionis conveniunt; & consequenter nec illius referentio, gloss. magna in fin. in Clem. 1. de sent. excommun. unde hic casus tamquam omissus tenuit in eo statu, in quo prius erat, leg. Commodissime, ff. de liber. & postum. gl. in cap. Si pater, in verb. Trebellianica, de testam. lib. 6. Contententium est enim iura iuribus concordare ad correctionem vitandam, l. Precipimus, in fin. C. de appellat. & l. Sancimus, C. de testam. cum simi.

29 Ante ipsam verò Constitutionem ex decreto Concilii Tridentini in cap. 5. sess. 25. de regular. ingredientibus sepea monasterii Monialium absque legitima licentia imponitur simpliciter pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, nec illius absolutio expressè referatur summo

Pontifici. Ergo cœntitur aliis concessa per hanc Decretalem, ubi quando conditor Canonis abolitionem excommunicati onis sibi non retinet, cœntitur aliis relaxasse. Et est præcipua regula in materia abolitionis a censuris statuta à Canone: patet ex dictis (supra in ultioi. Et hanc sententiam sequuntur Moderati in Praxi Archiep. cap. 6. 6. num. 3. lib. 3. ubi æentes de materia præd. Etæ Gregorianæ Constitutionis affirmant in ea non comprehendit, nisi qui prætextu licentiarum vocatarum ingreditur, non autem qui sine licentia, licet intrant excommunicati onem, licet sententia à Concil. Trident. in illam dist. cap. 5. Nec etiam Moniales in illum ingressum prohibuit; contententes incidere in excommunicati onem, sed tantum peccate mortaliter. Id ipsum censent Rodriq. de Regular. 1. 1. quasi. 48. artic. 2. & Suar. de Censur. disput. 22. sess. 6. excommun. 6.

Quibus non obstant addita in contrarium: nam ad primum patet responsio ex dictis: cum enim Gregoriana Constitutio nec in rubro, nec in nigro, nec in verbis narrativis, nec dispositivis loquatur nisi de ingreditibus prætextu licentiarum vocatarum, aut abutentibus Ordinarii licentia, non debet extendi ad alium casum; non expressum, præteritum habentem rationes diversas, & in materia pœnali.

Neque obstat, quòd secundum Cardin. dispositio pœnalis Injunctis pœna; excommunicati onis non restringatur, sed extendatur: imò enim cum nulla pœna fit major in Ecclesia, quam excommunicati onis, cap. Corripiantur, 24. quasi. 3. cap. Abste, 11. quasi. 3. cap. Sacro. supra eod. non debet in eademi extensio, sed potius restrictio, cap. Quæstus debet quasi sumi a major. pars. cap. & notat gloss. in c. Prudentiam, in ver. Vinculo excommunicati onis, de off. deleg. & Innoc. h. in fin. 2. vers. Et in excommunicati one. In hoc textu autem fit potius declaratio, quam extensio, secundum Anchar. hic in princ. quia debemus magis considerare injuriam, seu violentiam, quæ tapit causam finalem, quam manus, quæ sapient demonstrati onem. Unde eodem modo in excommunicati onem incidere, qui Clericum non manibus, sed pedibus percuteret, vel perfunderet aqua, aut in eum prosteret, vel ejus vestem frangeret, quia violentia fit perfonæ, ut notatur in d. capit. Si quis suadente, 17. quasi. 4. in gl. in ver. Manus, & per Innoc. & DD. hic, & ita videtur seipsum declarate Cardin. hic in 1. opposit. num. 4. licet hoc casu non agatur de illius reservatione.

Ad id, quòd dictum est de abolitionibus, quas Summus Pontifex impertitus est à prædicto casu, respondetur hinc non rectè inferri ad generale reservationem: nam si Papa vellet casum esse sibi reservatum, expressè declararet per Constitutionem generalem. non autem per articulatam provisionem ad petitionem unius, vel alterius Ordinaris, vel sacerdotis. Præteritum verò quia cum pœnitentes habeant tres iudices, videlicet Patrochum, Episcopum, & Papam, qui omnes comprehendunt sub nomine proprii sacerdotis in cap. Omnis viri usque, de pœnis, & remiss. ut ibi notatur, & in Extravag. l. as electiois, de heret. utique procurando sibi abolitionem a Papa tamquam à fonte habente plenitudinem potestatis, cap. Quæ se fecit, 2. quasi. 6. cap. Præceptis, 1. 2. dist. cap. Quamvis, cap. Duam, & cap. Multum, 3. quasi. 6. nullum intulceri potuit unius, vel consuetudo: ad hoc quòd notat Innocent. in cap. Bene, si secundo, num. 2. in fin. de postul. Prælat. ubi determinat, quòd si Papa aliquid facit de plenitudine potestatis, non præjudicat inferioribus, quia cum sit absolutè dominus, non indiget aliqua acquisitione juris. Idem tenet Specul. in tit. de præscrip. vers. Illud, dicens Papam non præferre contra inferiores, cum ipse jam sine participatione sit universalis dominus; & legitur in lib. cons. 101. in questione, n. 6. vers. Nec Papa exserendol. in lib. 1. Et propterea ex eo, quòd in cap. Litteras, supra de sil. Presbyr. Papa dispensaverit non bene inferretur, ut prohibita sit dispensatio, quia hæc ab ipso fuit petita, ut nonabiliter dicit gloss. unic. in cap. fin. & ibi etiam Butr. n. 5. vers. Non obstat quòd solus Papa dispensat, eod. tit.

Ad ultimum respondetur, de declaratione Gregorii nulli constare, & eam negari à Rodriquez tom. 1. quasi. regular. art. 2. & à Suar. de censur. disput. 22. sess. 6. excommun. 6. Nec Navar. de hujusmodi declaratione attestatur, ut ei im-

30
31
32
33
34
35

imponitur à quibusdam, sed tantum ait credendum esse hanc fuisse mentem conditoris : quo verò ad ingredientes monasteria virorum, quia negari non potest, quin S. Pius V. declaraverit Constitutionem comprehendere etiam illas quas à seque litteris Apostolicis ingrediuntur, standum erit huic declarationi in suo speciali casu dumtaxat.

36 Unde rejectis contrariis, concludendum videtur casum propositum non esse Sedi Apostolicæ reservatum, nisi ingressus, seu violatio clausuræ monasterii Monialium fieret ad malum finem, juxta Decretum S. Congregationis Episcoporum Clementis VIII. jussu editum super absolutione à casibus reservatis: & ita declaravit Gregorius XIII. Constitutionis conditor, ut in subj. cta declaratione: Episcopus Comen. declarari petiit, an Bulla Sanctissimi imponens pœnam excommunicationis ingredientibus monasteria vigore facultatum Apostolicarum, etiam eos comprehendat, qui absque talibus facultatibus ingrediuntur, ut sciri possit, an absolutio sit reservata Summo Pontifici: Sac. Congregatio censuit agendum cum Sanctissimo, quia Concilium non reservavit Papa, & non videtur adesse majoritas rationis, quia abutentes litteris Apostolicis majori pœna digni sunt. Sanctissimus declaravit Bullam non comprehendere eas personas, quæ ingrediuntur propria auctoritate absque licentia Sedis Apostolicæ: & quod attinet ad Bullam S. Pii V. de ingredientibus monasteria virorum, ex quo idem S. Pius V. declaravit comprehendere etiam illos, qui absque litteris Apostolicis ingrediuntur, stat firma declaratio.

Juxta prædicta QUERO. An absolutio à censuris, in 37 quas incidunt Episcopi, & superiores regulares, qui sui auctoritate officii septa monasterii Monialium ingrediuntur non servata forma Constitutionis Gregorii XIII. sit Papæ reservata?

Ad partem affirmativam facit, quia Gregorius in Constitutione, quæ incipit, *Ubi gratia*, primum sanxit, ut ingredientes clausuram monasterii Monialium prætextu licentiarum revocarum incidant in excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam. Ac deinde liborta dubitatione, an eadem Constitutio comprehendat eos, qui ad ingrediendum alterius licentia non indigent, sed sui auctoritate officii nituntur: declaravit Prælatos omnes tam sæculares, quam regulares, quibus cura, & regimen monasteriorum Monialium incumbit, ita demum ut posse facultate ingrediendi illorum septa sibi ex officio attributa, si id faciant in casibus necessariis, & à paucis, iisque senioribus, & religiosis personis comitati, ut in Declaratoriâ incipit.

Dubius, quæ emergunt in Bullat. tom. 2. pag. 394. Si igitur Episcopi, & Prælati regulares in i. Constitutione comprehenduntur, & excommunicatio in illa Constitutione inflicta, est Papæ reservata; videtur consequens, ut etiam excommunicatio contra ipsos imposita in Constitutione declaratoria sit reservata: nam qualitates omnes, quæ insunt legi declarata, censentur inesse illius declarationi, ut est text. in *l. nihil*, & ibi Bart. in princip. ff. de conjugent. cum emancip. liber. & in *Auben. de filius ante dotat. instrum. natus, ad fin. Roman. conf. 93. num. 4. vers. Quia in leg. nova*, Paul. de Cast. conf. 339. col. fin. num. 5. vers. *Quanto quaritur lib. 1.*

Contrarium puto verum, quia secunda Constitutio Gregorii non stat in puris finibus declaratoriæ, sed in ea parte, in qua pœnas imponit, inducit naturam novæ Constitutionis, & ideo non utitur *vers. Declaramus*, ut fecit in i. parte. *sed ver. Statuimus, atque decernimus, ut in §. Quod si contrafecerint*: quæ quidem verba non Constitutionem declaratoriam juris præexistentis, sed novi juris promulgatoriam significant, *Clem. ult. §. fin. de rescript. glof. in Extravag. Suscepit Joannis XXI l. in ver. Statuimus, Clem. 2. & ibi glof. in ver. Decernimus de preben. & glof. in Clem. Eus, in verb. Deinceps, de regular.* Cùm igitur Gregorius de novo statuat, atque decernat, ut ingredientes clausuram monasterii Monialium non servata forma ibi præscripta, si Episcopi sint, pro prima vice sint ingressu Ecclesie interdicti; pro secunda, à munere Pontificali, & à divinis suspensi, ac deinceps excommunicari: Regulares verò omni officio, & ministerio privati, ac pariter excommunicati: & absolutionem ab hujusmodi pœnis sibi, & Sedi Apostolicæ non reservaverit: tuique succedit regula textus nostri, videlicet, ut ab his censuris latis à Canone post se infiri absolvere, cùm conditor Canonis absolutionem sibi non retinuerit, ut dixi supra *in ult. not. & in preced. q. n. 29.*

Præterea manifestum est quantum ad pœnas interdicti, & suspensionis Episcopos non comprehendi in i. Constitutione, cùm illa Constitutio has pœnas non imponat: ergo non comprehenduntur quoad pœnam excommunicationis, quia una determinatio respiciens plura determinabilia debet intelligi, ut omnia æqualiter determinet, *leg. Jam hoc jure, §. Sed si, ibi Bart. n. 1. ff. de vulgar. & pupill. & l. fin. C. de sent. cum siml. & consequenter nulla ex his pœnis est Sedi Apostolicæ reservata: & circa prædictam Constitutionem Gregorii, vide quod scripsi in *C. Ut juxta, n. 2.* & sequitur supra, *de offic. Ordinar.**

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III.

C A P U T XXXIII.

Cum illorum absolutio, qui pro violenta manuum injectione in clericos, labem excommunicationis incurrunt, (quibusdam casibus à prædecessore nostro exceptis) Sedi dumtaxat Apostolicæ reservetur: nonnulli Ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicationem positi, Ecclesiasticos ordines accipere non formidant: quid autem de his fieri debeat, Apostolicum sapientis oraculum implorat. Circa quos credimus distinguendum, quòd tales vel sciunt excommunicationem se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in lata sententia canonem inciderunt, vel factum quidem scientes, juris ignari nesciunt exinde se teneri. Primos, si fuerint sæculares clerici, à susceptis ordinibus censemus in perpetuum deponendos: in reliquis casibus tam Archiepiscopi, quam Episcopi, absque mandato Sedis Apostolicæ speciali, dispensandi facultatem se noviter non habere: quibus etiam est absolutio talium interdicta, cùm majora intelligantur illis prohibita, quibus verita sunt minora. Poterunt tamen hujusmodi Romani Pontificis auribus intimari, ut ab eo secundum rigorem vel æquitatem responsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. Qui si claustrales hujusmodi fuerint, licet ab Alexandro Papa fuerint constituti, quòd Monachi & Canonici regulares, quocumque modo se in claustris percusserint, non sunt ad Apostolicam sedem mittendi, sed secundum providentiam sui Abbatis, disciplinæ subdantur, & si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficit, providentia est diocesani Episcopi adhibenda: & alibi dicatur, quòd de seculo fugientes, qui religionis habitum in monasterio receperunt, & inter cetera postmodum confitentur, se tale commississe delictum, per quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrerunt, sine licentia Romani Pontificis Abbas non potest, nec debet eos absolvere, quamvis presumptionem

ptionem delinquentium debita possit annadversione punire: Nos tamen in religionis favorem; & ut evagandi materia subtrahatur, majorem eis gratiam exhibere volentes; eorum Prælati, quod etiam talibus abolitionis beneficium impertiri valeant, indulgemus: nisi excessus ipsorum exiterit difficilis & enormis, ut potè si ad mutilationem, membri vel effusionem sanguinis est processum; aut in Episcopum, aut Abbatem violenta manus injecta: cum excessus tales & similes nequeant sine scandalo præteriri. Si verò claustralis aliquis in religiosam personam alterius claustr: manus iniecerit violentas, per Abbatem proprium, & ejus, qui passus est injuriam, absolvatur. Quod si clericum percuferit sæcularem, non nisi per Apostolicam sedem (ut scandalum evitetur) abolitionis gratiam poterit promereri. Si autem hos ad Ordines promovendi contingat, juxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis, & officii decernimus manere suspensos; Circa reliquos verò facti memoriam, vel juris peritiam non habentes, monasteriorum utilitate pensata, post injunctam regularem poenitentiam, & peractam, Abbates ipsorum poterunt dispensare: nisi grave fuerit & notabile factum: aut is, qui fecit, adultus fuerit & discretus, ut violentè contra oblivionem vel ignorantiam præsumatur. Præcipimus autem Abbatibus, ut formam istam diligenter observent, ne privilegium mereatur amittere, qui sibi permitta abutitur potestate.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**xcommunicatus, qui scienter recipit Ordines, deponendus, si est Clericus secularis, si Regularis, ab executione Ordinum est suspensus, & n. 8.
- 2 **D**ispensat solus Papa cum Clerico seculari, qui ignorans jus, vel factum, in excommunicatione recipit Ordines.
- 3 **S**ed cum regulari dispensat Abbas, si ignorantia est probabilis, & factum non est grave, & n. 26.
- 4 **E**xcommunicatus pro violenta manuum injectione in Clericum, regulariter non absolvitur nisi à Papa.
- 5 **F**allit in casibus hic enumeratis, & n. seq.
- 6 **R**eligiosi ab excommunicatione Canonici, si quis fundente, absoluti possunt per proprium Prælatum, si ipsum habeant, & sit Presbyter; alioquin per diocesana, & n. 11.
- 7 **D**eclaratio dubiorum in jure consentientium à Sede Apostolica petenda est.
- 8 **D**ispensat solus Papa cum Clerico seculari, qui in excommunicatione recipit Ordines, etiamsi ab illa excommunicatione Episcopus possit absolvere.
- 9 **D**ispensandi potestas major est, quam potestas absolventi ab excommunicatione.
- 10 **A**rgumentum à minoribus ad majus non procedit affirmative, sed negative.
- 11 **A**bbas potest absolvere Monachos suos ab excommunicatione ob violentam manuum injectionem, dummodo excessus non sit enormis.
- 12 **S**ive in excommunicationem inciderint post ingressum Religionis, sive ante.
- 13 **S**ed ab aliis excommunicationibus eos tantum, qui inciderunt post ingressum.
- 14 **D**ispensandi potestatem habens cum subito delincente non potest dispensare cum eo, qui deliquit antequam esset subditus.
- 15 **Q**ualitas adjecta verbo intelligitur secundum tempus verbi.
- 16 **E**normis excessus dicitur respectu quantitatis facti. Item respectu qualitatis personæ, n. 20. Item respectu scandalosi, n. 22. Item respectu loci, n. 23.
- 17 **M**embri appellations quæ intelligantur.
- 18 **P**ercussio cum sanguinis effusione an, & quando dicatur enormis.
- 19 **I**njuria atrocis respectu quantitatis facti quando dicatur.
- 20 **E**normis semper dicitur excessus in Episcopum, vel Abbatem, vel alium Superiorem.
- 21 **E**t idem si in patrem, vel in magistrum.
- 22 **I**njuria atrocis estimatur, si in theatro, in foro, vel in conspectu Prætoris facta sit.
- 23 **I**dem si in Ecclesia, vel Cemeteryo.
- 24 **C**ircumstantiæ, quæ aggravant, vel extenuant delictum, remissivæ.
- 25 **P**rælatis regulares an possint dispensare super irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus in vim Concilii Tridentini, c. 6. sess. 24. & n. seq. quæ infra.
- 26 **I**rregularitas est impedimentum canonicum, quod prohibet promotio ad Ordines, & illorum executione.
- 27 **P**rælatis inferioribus non competunt ea, quæ sacris Or-

dinibus annexa sunt, vel illos concernunt.

- 30 **D**ispensatio in irregularitate est dispensatio circa Ordines.
- 31 **E**piscopi appellations in materia exorbitanti non veniunt non consecrati, etiamsi ageretur de exercenda jurisdictione.
- 32 **E**piscopus electus, ante consecrationem non potest concedere indulgentias.
- 33 **P**rælatis inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus in locis sue jurisdictionis uti non licet facultate Episcopis attributa decreto C. T. c. 6. sess. 24.

Cum illorum. Qui excommunicatus pro manuum injectione scienter recipit Ordines, deponendus, si est Clericus secularis; si Regularis, ab executione Ordinum est suspensus. Qui ignorans jus, vel factum, sic excommunicatus recipit Ordines, si est Clericus secularis, dispensat cum eo solus Papa; si Regularis, Abbas cum eo dispensat, si ignorantia est probabilis, & factum non est grave. Hoc dicit secundum Jo. Andr. cum quo Burr. Cardin. & ceteri concordant. Dividitur, ut per Marian. Soccin.

Nota primò ex principio textus, excommunicatus pro violenta manuum injectione in Clericum, regulariter absolvi non posse nisi à Sede Apostolica, quia Papa sibi reservavit abolitionem, ut hic & in c. Porro, in c. Non dubium, in c. Ea nescitur, in c. T. n. nos. & in c. Quamvis, infr. eod. & originaliter in c. Si quis suadente, 17. qu. 4. Fallit tamen hæc regula in multis casibus, qui comprehenduntur his verbis.

Regula, mors, sexus, hostis, puer, officialis, Delictosus, inops, ager, senexque, solalis, Janitor, affricus, dubius causæ, levis illius, Debilis, absolutus sine summa Sede merentur, Aatroces verò soli Papæ continentur.

Regula. Hic comprehenduntur omnes Religiosi, qui absolvi possunt per proprium Prælatum, si ipsum habeant, ut hic in §. Nos tamen; dummodo licet dicitur sit, c. Canonica, infr. eod. c. Nuper, §. penult. sup. eod. ubi de hoc alioquin per Diocesana de monialibus, infr. eod. c. Monachi supra eod. Mors, ut in c. Non dubium supra eod. Sexus, ut in c. Mulieres, supra eod. Hostis, ut c. De cetero, supra eod. Puer, Quamvis, & c. fin. infr. eod. & sup. c. 1. Officialis, c. 3. §. 1. sup. eod. Delictosus: sed in isto prius consultatur Romanus Pontifex, c. Mulieres; supra eod. Inops; & nob. his, cui officialium ire veretur dum est, de quo dicit, ut plenè notatur in c. Quod de his supra eod. & infra in cap. Ea nescitur. Senex; ut in d. cap. Quod de his, & c. Ea nescitur. Ager, ager incurabilis, vel de cuius morte dubitatur, vel morbus chronicus est, & longus: de quo dicit, ut in iuribus proximè citatis. Solalis, ut c. Quoniam, §. fin. sup. de vice, & honestat. Cleric. & c. Extremus, in fin. sup. eod. Janitor, ut c. 3. in 1. respons. supra eod. Affricus, patet potestati, vel doniuncæ, ut in cap. Mulieres, supra eodem, & infra cap. Relatum, de quo dicit, ut plenè legitur, & notatur in c. Cum desideres, §. 2. & c. Si vero aliquis, supra eodem Cause, si licet iustè, quod cumque præsent impedimentum Sedem Apostolicam non addequæ, cap. De his, ubi de hoc, & c. De cetero supra, & infra, c. Quamvis, levis illius, ut c. Pervenit supra eod. Debilis, ut c. Ea nescitur, sup. eodem. Absolutus sine summa Sede merentur: atroces verò soli

- Papæ retinentur, ut cap. *Relatum*, & cap. *Canonica*, infra eod. Hos versus recitat, & ut supra exponit Hostien. hic num. 1. & in summa huius tituli, §. *Quis possit excommunicare*, num. 4. sub vers. *Secunda regula*, dicens fuisse Jacobi Senenſis Ebreundenſis, & concordant hic Joann. Andr. num. 2. Henric. Boich. eodem num. Burr. num. 26. Anchar. nu. 1. & Abb. in 1. notab. & latius prosequitur Marian. Soccin. in c. *Officii*, infra eod. ubi ponit regulam cum tribus declarationibus, seu ampliationibus, num. 30. cum tribus seqq. & viginti quatuor fallentias, à nu. 34. usque ad nu. 58. & prædictis adde compendiosam distinctionem, quam posuit in cap. *Pervenit*, num. 9. infra eod. post Jo. Andr. ibi n. 3. vers. *Et ad contrariorum solutionem*.
- 7 Secundo, nota ibi, *Apostolicum scriptis oraculum imploratur*, pro declaratione dubiorum consistentium in iure ad Sedem Apostolicam esse recurrendum de quo dic, ut scripsi plenè c. *Cum venissent*, supra de iudic.
- 8 Tercio, nota in vers. *Circa quos*, qua pœna sit puniendus Clericus secularis suscipiens Ordines, dum exiit in excommunicatione debet enim deponi ab illo Ordine, nec potest cum eo alius citra Papam dispensare; quod locum sibi vendicat non solum in excommunicatione, quorum absolutio est Sedi Apostolicæ reservata. ut in casu huius cap. sed etiam in aliis excommunicatis, quos Episcopi possunt absolvere, quia nihilominus non poterunt Episcopi dispensare cum sic ordinatis, quia effecti sunt irregulares & indispensabiles ab alio; quàm à Romano Pontifice, ut hic firmat Jo. Andr. nu. 6. cum quo concordant Henric. Boich. num. 14. Anton. de Burr. nu. 18. Abb. in 2. notab. & alii communiter; & videtur probari c. 1. & 3. de eo, qui *furtivè ordinem recipit*, ubi cum recipiente Ordinem post excommunicationem solus Papa dispensat.
- 9 Quarto, nota ibi, *Cum majora intelligantur illis prohibita*, &c. potestatem dispensandi majorem esse, quàm potestatem absolvendi ab excommunicatione; unde non valet consequentia. Potest quis absolvere; ergo & dispensare, quia non procedit arg. à minori ad majus affirmativè, videlicet, si postum id quod minus est; ergo & id quod majus est; sed è converso valet consequentia, qui non potest absolvere, nec potest dispensare, quia procedit argumentum à minori negativè sumptum; unde sequitur: qui non potest id, quod minus est; nec potest id, quod majus est, ut notatur in c. *Cum in cunctis de elect.* cum majora intelligantur illis prohibita, quibus verita sunt minora, ut dicitur in littera, & ita hic notat Joann. Andr. n. 6. vers. *Nec obstat ista littera*, Henric. Boich. n. 14. eod. vers. Burr. n. 18. vers. *Non hæc littera*, Abbas in 3. notab. Marian. Socc. nu. 6. & Felin. n. 1. in 4. notab.
- 11 Quinto, nota in §. *Quod si claustrales*, Abbatem posse absolvere Monachos suos ab excommunicatione inflicta à Canone pro violenta manuum injectione, dummodò excessus non sit enormis, sive in excommunicationem incidierit post ingressum Religionis, sive ante; & in hoc extenditur cap. *Monachi*, supra eodem ubi dabatur Abbati potestas absolvendi Monachos suos in eo tantum casu, in quo incidantur in excommunicationem post ingressum.
- 13 Dispositio tamen huius Decretalis restringitur ad solam excommunicationem pro violenta manuum injectione, cum Papa hic procedat per modum indulgentiæ, ut patet ibi, *Maiorem eis gratiam exhibere volentes*: necnon ibi, *Indulgemus*; unde in aliis casibus Abbas non poterit absolute excommunicatos ante Religionis ingressum; sed cum eis servabimus jus præcedens, de quo in d. cap. *Monachi*, cum non reperitur immutatus, nisi in hoc speciali casu injectionis manuum in Clericum, l. *Sancimus*, Cod. de testam. l. *Præcipimus in fin. C. de appell.* & hic tenet Abb. in 4. notab. & in d. cap. *Monachi*, qui ex hoc notabiliter infert, ut habens potestatem dispensandi cum subdito delinquentem in certo casu, non intelligatur habere potestatem dispensandi cum eo, qui delictum illud commisit, antequam esset subditus, nisi specificè hoc fuerit concessum, quod dicit esse singulare, Marian. Socc. hic in 13. notab. & sequitur Felin. n. 1. post med. vers. *Nota secundum D. Abbatem*, addens rationem, quia qualitas adjecta verbo intelligitur secundum tempus verbi, ut est casus in l. *In delictis*, §. *Si extraneus*, ff. de noxalibus, de quo latè per Bar. in l. *Ex factis*, n. 1. ff. de vulgar. & pupill.
- 16 Sexto, nota ibi, *Nisi excessus ipsorum*: quis dicatur excessus enormis: nam hic consideratur enormitas tripliciter respectu. Primò scilicet respectu quantitatis facti: & de hoc habes in textu duo exempla: unum est, si membrum fuerit mutilatum, ut patet in textu, ibi, *Ursipolis ad mutilationem membri est processum*: quòd intelligas de quolibet membro magno, vel parvo: non enim hic distinguitur inter hæc, sicut alias, ut in c. *penult. de corpor. vitiat.* & in c. 2. de Cleric. agr. secundum gl. hic in verb. *Mutilationem membri*, quam 17 approbant DD. ut inquit Felin. num. 3. qui etiam prosequitur, an membri appellatione veniant ungula, digitus, caput, barba, mammillæ, d. n. 3. usque ad num. 12. Alterum exemplum est, quando fuit processus ad effusionem sanguinis, quod dicunt DD. intelligendum ratione illius membride quo facillè sanguis exire non consuevit, unde non intelligitur, si modica, & levis fuit percussio in naso, & sanguis exivit ab eo maxime, cui exire consuevit, præsertim in ætate. Ita post Innoc. hic post med. in verb. *Effusione*, declarat Hostien. num. 10. in verb. *Vel effusione* Joan. Andr. n. 19. & communiter Doctores, Marian. Socc. in cap. *Officii*, num. 59. infra eodem. Rursus hoc primo respectu quantitatis facti dicitur excessus enormis, seu atrox, si oculus effodiat. c. *Si evangelica*, 55. dist. si quis vulneretur, si fultibus cædatur, ut in §. *Atror*, instit. de iniuriis, secundum Host. hic n. 10. & Marian. Socc. loc. cit. Secundo principaliter dicitur excessus enormis respectu qualitatis personæ, veluti si in Episcopum, vel Abbatem sit violenta manus injecta, ut hic in littera; talis enim excessus semper gravis est, & enormis, ut patet in c. *Ille proculdubio*, 93. dist. secundum Host. hic n. 10. in fin. in verb. *Aut in Episcopum*; & idem est secundum eum, si in Priorem suum locum Abbatis tenentem, argum. c. *Cum in Ecclesiis*, sup. de major. & obed. Et idem intelligas, quando inferior, & subditus in Superiorem suum manus injicit violentas, secundum Hostien. ubi supra; & idem si filius in patrem, vel discipulus in magistrum, secundum Marian. Socc. d. n. 59. circa med. vers. *Et ius arbitrar.* Tercio principaliter excessus æstimatur enormis respectu scandali, scilicet ubicumque scandalum imminet, ut patet in textu, ibi, *Cum excessus tales nequeant sine scandalo præteriri*. Nihil enim facendum est cum scandalo, ut patet in eo, quod legitur & notatur in cap. *Nihil*, sup. de prescrip. & in c. *Nisi cum prædem*, §. *Pro gravi quoque scandalo, de renunc. Sed & respectu loci injuria dicitur atrox, veluti si in theatro, in foro, vel in conspectu Prætoris facta sit, dicit text. in d. §. *Atror*, instit. de injur. Fortius ergo si in Ecclesia, vel Cæmeterio, c. *Cum pro causa*, supra eodem, c. *Quisquis*, & c. *Qui autem*, 17. qu. 4. secundum Host. in Summa huius tit. §. *Qui possit ab hac absolvere*, vers. *Sed que dicatur atrox*, de quibus dic plenius, ut per Marian. Socc. in d. cap. *Officii*, n. 59. infra eodem, & que circumstantiæ aggravat, vel extenuat delictum, seu injuriam, dic, ut per eundem Marian. in c. *Licet*, n. 21. in fin. ver. *in causa autem cognitio septem veniunt principaliter consideranda*, & n. seqq. usq; in fin. supra de pœn.*
- 26 Septimo, nota in vers. *Circa reliquos verò*, Abbatem quandoque posse dispensare super irregularitate, scilicet cum Monacho suo, qui existens in excommunicatione propter excessum non gravem ex ignorantia probabiliter suscipit Ordines, ut hic per Abb. in 7 & 8. notab. Marian. Socc. n. 20. & 21. & quòd dictum est de Abbate, intelligas etiam de quolibet Priore Conventuali, vel Prælato Regulari, secundum Innoc. hic nu. 1. in verb. *Abbatis*, quod latius prosequitur Hostien. n. 13. & 14.
- 27 QUÆRO, an facultas dispensandi super irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus attributa Episcopis ex decreto Concilii Tridentini sess. 24. c. 6. Prælati Regularibus competat?
- 28 Circa intellectum d. cap. 6. videtur considerari posse irregularitatem esse impedimentum canonici, quo prohibetur promotio ad ecclesiasticos Ordines, vel eorumdem executio, ut patet ex descriptione, quam ponit Specul. in tit. *delegat. §. præta*, in princ. Archid. & Joann. Andr. in c. 1. de reg. iur. lib. 6. Host. in c. 2. n. 5. supra de Cler. excomm. ministr. & Marian. Socc. in c. *Ad audientiam*, num. 12. sup. de homicid. Unde dispensatio super irregularitate non videtur simplicis jurisdictionis Episcopalis, cuius capaces sint inferiores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem: Nam ad ea, quæ sacris Ordinibus annexa sunt, vel illos concernunt, non refertur generalis illa æquatio, de qua per Abbatem in c. *At si Clerici*, §. *De adulteris*, n. 13. de iudic. & in c. *Sicut unire*, num. 3. vers. *Et circa hoc de regulam*, supra de excessibus

bus Prælati. Ita Anton. de Butt. in suo celebri *conf.* 19. num. 10. & patet ex Concil. Trident. in *cap. 10. sess. 23.* & alibi in materia Ordinum, & dimissorium ad Ordines.

Posset tamen forte dici Abbates regulares, quibus de jure competit facultas minores Ordines conferendi, ut *cap. Quoniam, 69. dist. 6. cap. Cum contingat, supra de etat. & qualit.* subditis tamen suis regularibus, ex Concil. *dist. cap. 10.* posse cum eis super irregularitate dispensare, ut non impediat suscipere minores Ordines, aut in eisdem suscipis ministrare. Pro quo facit iste textus, ubi patet Abbatem posse dispensare cum Monacho irregulari quoad Ordines: & intelligitur communiter, etiamsi irregularitas esset contracta post ingressum, ut patet in *6. Quod si clausurales, & dixi supra in 5. notab.* ex quo textu juncta glossa in *verb. Dispensare,* & Innoc. *circum. in verb. Abbatibus,* colligitur dispensationem in irregularitate esse dispensationem circa Ordines.

31 Quòd autem generaliter decretum Concil. Trident. in *d. cap. 6. sess. 24.* non sit intelligendum, ut comprehendat omnes jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, suadet ex *verb. Episcopis,* quod in materia strictè, & propriè interpretanda, ut puta exorbitanti, plerique dixerunt interpretandum esse pro consecratis tantum, etiam ubi ageretur de exercenda jurisdictione, ut per Felin. in *cap. Eam te, numer. 5. de rescriptis.* Hinc etiam communiter tenetur

32 Episcopos electos ante consecrationem non posse concedere indulgentias, quamvis id videatur esse actus jurisdictionis, text. in *cap. Quod autem, supra de pœnit. & remissis.* Ita Felin. ubi supra num. 1. & Ant. de Butt. in *præalleg. conf. 19. num. 21.* ubi distinguit, ut quædam sint fori pœnitentialiter naturaliter pertinentia ad Ordinem Episcopalem, ut est absolvere à peccatis quibuscumque, in quibus aliqua

sunt reservata Episcopis: & talia sunt communicabilia cum inferioribus, quia sui origine pertinent etiam ad inferiores; quædam verò non naturaliter, sed per accidens inhxrenti Ordini Episcopali, ut est indulgentias concedere: & talia, licet sint de foro pœnitentiali, non tamen adstantur inferioribus.

Ad hæc si passim omnia Episcopalia essent communicabilia illis inferioribus, paulatim introduceretur ulus Corepiscoporum, ut ad propositum dicit Butt. ubi supra, & auctoritas Episcopalis vilesceret.

Huc etiam pertinet, quòd cum aliàs dubitatum fuerit in Congregatione Concilii, an Cardinales, qui habent titulos Ecclesiarum Urbis, possint in suis Ecclesiis titularibus, & eorum subditis, uti illis facultatibus, quæ à Concilio Tridentino tribuæ sunt Episcopis in suis civitatibus, & diocæsis, & specialiter illis, quæ comprehenduntur *sess. 24. cap. 6.* facta relatione Gregorio XIII. Sanctitas sua dixit nolle, ut ea, quæ Episcopis concessa sunt à Concilio, competant Cardinalibus in suis titulis, quia licet habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen verè, & propriè non sunt Episcopis, & in specie cum aliis quæsitum esset, an facultate concessa Episcopis decreto Concilii *sess. 24. cap. 6.* etiam inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus in locis suæ jurisdictionis uti liceat: Die 9. Decembris 1582. Sacra Congregatio censuit non licere.

33 Ac postremò cum Abbas Aquitanen. Sedi Apostolicæ immediate subiectus, & jurisdictionem quasi Episcopalem habens in subditos, declarari postulasset, an facultas tributa Episcopis à Concilio decreto, *cap. 6. sess. 24.* ipsum comprehenderet: Sacra Congregatio censuit non comprehendere.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. London. Archiepiscopo.

C A P U T XXXV.

UT famæ tuæ: & infrà. Sanè consuluisti nos, utrùm Clerici graviter excedentes, qui tunc non possunt monasteriis ad agendam pœnitentiam deputari, quoniam cum non pœniteant de commissis, opportunitate fugiendi capta, carcerem suggerent claustris, & prioribus se sceleribus sceleratius immiserent: à te vel alius Prælati suis artæ possint custodiæ mancipari? & intra. Respondemus, quòd cum Prælati excessus corrigere debeant subditorum, & publicæ utilitatis interlit, ne criminosa remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequaquam fuerant, nequiores: non solum possunt, sed debent etiam Clericos, postquam fuerint de crimine canonicè condemnati, sub iuxta custodia detinere: qui cum sint incorrigibiles, nec in Monasteriis valeant custodiri, ad similia vel pejora facillè laberentur. Laici verò citra excommunicationis sententiam capere Clericos, & ad iudicium trahere possunt, si oporteat, etiam violenter: dum tamen id de mandato faciant Prælatorum, quorum illi sunt jurisdictioni subiecti, & quorum est corrigere criminosos: cum hoc non ipsi, sed illi, quorum auctoritate id faciunt, facere videantur: dum tamen non ampliùs eorum violentia se extendat, quàm defensio vel rebellio exigat Clericorum.

UT famæ. Prælati Clericum suum incorrigibilem in carcerate debet, & potest. Hoc dicit primò. Laici de Prælatorum licentia capere possunt Clericos, & ad

iudicium ducere, Joan. Andr. Secunda pars ibi, *Laic. 1.*

Pro intellectu hujus Decretalis vide quod scripsi in *6. Cum non ab homine, n. 103. de iudic.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS:

Idem Innocentius III. Senonen. Archiepiscopo .

CAPUT XL.

Per tuas litteras; & infra. Videtur aliquibus, quod cum ad Metropolitanum per appellationem quaestio non deferretur, excommunicatus autem vocem non habeat appellandi, utpotè ab Ecclesia separatus, sive appellaverit, sive non, Metropolitanus ei non debet absolutionis beneficium exhibere. Verum ex verbis cuiusdam epistolae, quam scholastici ab Alexandro Papa emanasse proponunt, habetur, quod si ante appellationem, in aliquem excommunicationis sententia fuerit promulgata, Metropolitanus ante litis ingressum, ab eo juramento recepto, secundum Ecclesiae consuetudinem, debet ipsum absolvere; nisi voluerit Episcopo dioecesano deferre, ipsumque ad eum remittere absolvendum: ubi etiam consequenter infertur, quòd nec excommunicati sunt audiendi, priusquam fuerint absoluti, nec sunt ad illos, à quibus appellaverant, remittendi. In Sardiceni autem Concilio reperitur, ut is qui ab Episcopo est abjectus, finitimos Episcopo interpellat, & causa ejus audiatur, & diligentius pertractetur: Episcopus autem, qui iustè vel iniustè abiecit eundem, patienter accipiat, ut discutatur negotium, quatenus vel probetur ejus à pluribus sententia, vel etiam emendetur: prius tamen quam omnia diligenter examinata fuerint, nullus ante causae cognitionem communioni eum sociare praesumat, qui fuerat communionis privatus. Nos igitur credimus distinguendum, utrum quis proponat se post appellationem legitime interpositam, excommunicatione fuisse notatum, vel in forma excommunicationis intolerabilem errorem fuisse patenter expressum: in quibus casibus ad probationem eorum, etiam si absolutionem non petat, debet admitti: sed donec de ipsis confiterit, in aliis evitari debet: quamquam Apostolica Sedes etiam tales consuevit absolvere ad cautelam. Verum in aliis, nisi gratiam absolutionis imploret, non debet andiri: ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur, & per hoc amplius ex suo contemptu ligetur. Quod si absolutionis beneficium humiliter postulaverit, Metropolitanus eum debet absolvere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendum: cui tamen si suffraganeus absolutionis beneficium, juxta formam Ecclesiae noluerit exhibere, ipse nihilominus illum absolvat, cautione recepta, quòd suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiat, & quòd canonicum fuerit (iustitia mediante) decernat. Quod si forsan Episcopus subditum suum, propter manifestum excommunicasset excessum, Metropolitanus non debet ipsum absolvere, nisi suffraganeus requisitus malitiosè sibi absolutionis beneficium denegaret.

SUMMARIUM.

- 1 Excommunicatus ab Episcopo, si ad Metropolitanum appellet, potest ab illo absolvi.
- 2 Metropolitanus tamen Suffraganeo deferens potest eum remittere absolvendum.
- 3 Et tenetur remittere, si ejus excessus fuerit manifestus.
- 4 Excommunicatus appellans ab iniustitia excommunicationis non auditur, nisi prius petat absolutionem, & num. 10.
- 5 Secus si dicat sententiam nullam, & n. 8.
- 6 Opinio, vel magistro culibet non est credendum.
- 7 Nullitas & iniustitia excommunicationis in quibus differant, & n. seqq. usque ad n. 26.
- 8 Excommunicationem qui dicit nullam, auditur, licet non petat absolutionem pure, vel ad cautelam, & num. 44.
- Et quid si iuriter excommunicatus propter notoriam excessum, n. 46. & 48.
- 9 Exempla non restringunt regulam, vel illius rationem.
- 10 Excommunicationem qui dicit iniustam, volens probare ejus iniustitiam, non auditur, nisi ante omnia petat absolutionem.
- 11 Excommunicatio etiam iniusta ligat quoad Ecclesiam militancem.
- 12 Eventus nihil operaturus non est expectandus.
- 13 Excommunicatus iniuste, non petendo absolutionem, videtur contemnere sententiam ecclesiasticam; & ex huiusmodi contemptu ligatur etiam quoad Deum.
- Excommunicatus potest appellare, & appellationem prosequi, licet absolutionem non petat, num. 14. & 35.
- Declaratur, n. 26. & 40.
- 15 Appellatio est species defensionis, & quae excommunicato non denegatur.
- 17 Excommunicationem dicens iniustam, absolvitur pure; sed dicens eam nullam, quamvis non egeat absolu-

tione, tamen solet absolvi ad cautelam.

- 18 Nisi diceretur, & infra octo dies probaretur excommunicatus pro manifesta offensa.
- 19 Appellatio ab excommunicatione operatur effectum devolutivum, non suspensivum.
- 20 Excommunicatio trahit secum executionem.
- 21 Excommunicationem ubi quis dicit nullam, non modo jurisdictio ad superiorem devolvitur, sed etiam suspenditur effectus sententiae.
- 22 Appellatio à comminatione excommunicationis datur ad utrumque effectum.
- 23 Secus à comminatione declaratoria.
- 24 Appellatio à declaratoria excommunicationis datur ad effectum devolutivum, & suspensivum, & n. 45. cum duobus seqq.
- 25 Appellatio non datur à gravamine, quod reparari potest per appellationem à distinctiva.
- 26 Appellare quis potest à declaratoria excommunicationis, & appellationem prosequi absque eo, quòd petat absolutionem.
- 27 Absolutionem petens fatetur se excommunicatum, nisi protestetur.
- 28 Appellans à declaratoria excommunicationis, quae vis non egeat absolutione, tamen ad cautelam potest absolvi à Metropolitanò.
- 30 Nisi absoluti sit Sedi Apostolicae reservata.
- 31 Auditor Camerae est iudex ordinarius appellationum à sententiis per Ordinarios latis etiam extra statum ecclesiasticum.
- 32 Non tamen potest absolvere etiam cum reincidentia, vel ad cautelam excommunicatos ob violatam libertatem, vel immunitatem ecclesiasticam, & n. 33.
- Declaratur, n. 43.
- 33 Auditor Camerae in causis pendens in suo tribunali debet super sedere, si partes recurrant ad S. Congregationem immunitatis pro alicujus dubia declaratione, & illam exequi.

- 34 *Monitoria, & inhibitiones in tribunali Auditoris Camera an dari possint excommunicatis ob violatam immunitatem ecclesiasticam.*
- 36 *Fine permissio videtur premissa illa omnia, per que pervenitur ad illum, & exclusus a medio, excluditur a fine.*
- 37 *Exceptio excommunicationis repellit à simine iudicii, & impedit litem ingressum.*
- 38 *Et potest opponi in qualibet parte iudicii.*
- 39 *Excommunicatus est officio iudicis repellendus, licet excommunicationis exceptio non opponatur.*
- 40 *Appellare quis potest à gravamine, & appellationem prosequi non obstante exceptione excommunicationis.*
- 41 *Etiamsi fuerit excommunicatus pro eadem causa, pro qua est in iudicio.*
- 42 *Auditor Camera potest appellantiem ab iniuria excommunicationis per seipsum absolvere, vel cum remittere ad excommunicatorem.*
- 43 *Excommunicatio ab homine non fertur nisi pro contumacia.*
- 44 *Auditor Camera potest audire excommunicatum ab Episcopo, dicentem excommunicationem esse nullam.*
- 45 *Item potest audire appellantiem à declaratoria excommunicationis ab Episcopo lata.*
- 46 *Non tamen potest cum absolvere ad cautelam, vel cum reincedenti, sic excommunicatio sit Papæ reservata, & n. 47.*
Appellans à declaratoria excommunicationis non auditur, si excessus sit notorius, ibid. n. 48.

Pertuas. Si excommunicatus ab Episcopo ad Metropolitano appellatur, ab illo potest absolvi: ille tamen Suffraganeus deferens potest eum remittere absolvendum. Tenetur etiam remittere, si ejus excessus fuerit manifestus. Ante absolutionem vero non auditur volens probare se excommunicatum injullè, secus si vellet probare sententiam esse nullam. Hoc dicit Jo. Andr. Burr. Cardin. Anchar. Abb. Jo. de Anan. Felin. & Marian. Soccin. Dividitur in quatuor partes principales. In prima, super casu ponit fallam opinionem. In secunda allegat pro Archiepiscopo. In tertia contra ipsum. In quarta solvit distinguendo. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi, In Sardicem. Quarta ibi, Nos igitur.

6 Nota primò ibi, Videtur aliquibus, non esse credendum cuilibet opinioni, neque cuilibet magistro, ad idem cap. Neque quorumlibet. Et cap. Ego solis, g. dist. & hic notat Hostien. num. 1. quod facit contra modernos, qui dicunt solam auctoritatem alicujus probati Authoris reddere opinionem probabilem, de quo dic latius, ut scripsi in cap. Ne in iudicis, a num. 403. usque ad num. 449. supra de constitut. & vide que in proposito idem Hostien. notat in c. 1. n. 10. & seqq. de decim. & plenius in c. unico, n. 51. cum septem seqq. de sacra unct.

7 Secundo nota ex textu, & menti commenda plures differentias inter nullitatem, & injullitiam excommunicationis.

8 Prima differentia est, quia dicens excommunicationem nullam, auditur, licet non petat absolutionem purè, vel ad cautelam, ut in text. ibi, Ad probationem eorum, etiamsi absolutionem non petat, debet admitti, & notant Abb. n. 3. & Marian. Soccin. in 11. notab. Jo. Andr. & omnes in summ. text. in extremis verbis: quod locum habet non solum in duobus casibus hic expressis in vers. Nos igitur, videlicet, cum sententia excommunicationis est nulla, quia lata fuit post appellationem interpositam, secundum ea, que leguntur, & notantur in cap. Pastoralis, §. Verum, de appellat. & in cap. Licet, de sent. ex comm. lib. 6. & per Lap. alleg. 47. alias 48. incip. Magister Hospitalis, num. 3. vel quia in ea fuerit expressus intolerabilis error, licet in juris, ut hic notat glol. in verb. Intolerabilis errore; sed etiam in omnibus aliis casibus, in quibus allegatur nullitas, de quibus in cap. Cum contingat, supra de offic. delegat. per Abb. Antiqui. hic in fin. vers. Ad glol. duobus, & per Marian. Soccin. in c. Perpendamus, in decimo principali articulo, quest. 19. supra eodem. Illi enim duo casus hic ponuntur exempli gratia, & idè non restringitur regulam, vel ejus rationem: Ad hoc c. 1. & quod ibi not. in glol. 1. supra Ne Cler. vel Monach. & tenent Doctores hic, præsertim Abb. nu. 3. vers. Et ex prædictis inferat, & Marian.

Socin. num. 10. circa fin. Et advertit, & ante eos Joan. And. in cap. Sola, n. 15. de sent. ex comm. lib. 6. At vobis dicens sententiam excommunicationis injulltam, non auditur, volens probare ejus injullitiam, nisi ante omnia petat absolutionem, ut patet in textu ad finem. ibi, Verum in aliis (idest ubi non proponitur excommunicationis nullitas, sed injullitia) nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri: & tenet glol. in ver. In aliis, Jo. Andr. & sequentes sup. in summ. Burr. n. 14. Abb. & Marian. Soccin. locis citatis. Oldr. cons. 93. Magister Ordinis, n. 19. vers. Non oblat, & ad hoc quotidiè allegatur hoc cap. concordat textus in cap. Cum contingat, supra de offic. delegat. ubi qui dicit sententiam nullam, admittit ad probationem, antequam absolvat; sed qui dicit eam injulltam, ante absolutionem non admittitur. Ratio differentie est, quia excommunicatio etiam injullta ligat quoad Ecclesiam militantem, cap. 1. & cap. Si Episcopus forte, 11. quest. 3. cap. A nobis, in secundo, sup. eodem, & cum sit in omnem eventum necessaria absolutio, ne frustra expectetur eventus nihil operaturus, juxta notata in l. Si quis ita scripserit hered. in siue. ff. de pet. hered. & in l. Aliquando, §. final. ff. ad Vellejan. merito ante omnia debet peti absolutio. Crescit enim homo per meritum obedientie parendo inique sententia, cap. Sciendum, 8. quest. 1. cap. Quid 11. quest. 3. glol. in cap. Medicina, l. 1. in verb. Non contemnit, infra eod. lib. 6. Quinimò excommunicatus non petendo absolutionem videtur contemnere sententiam Ecclesiasticam: & ex hujusmodi contemptu magis ligatur, ut hic dicitur in littera; & notat præcitata glol. ad eum tunc incipit ligari etiam quoad Deum, Feder. de Sen. cons. 11. Queritur, An excommunicatio, in princ. Sed cum proponitur nullitas, tunc effectus est maximus, qui probata nullitate non erit opus absolutione, ut declarant hic Burr. n. 14. Abb. d. n. 3. & Marian. Soccin. n. 10. ante medium, vers. Et ratio.

Sed proposita distinctione videntur apertè oblat multa jura, que dicunt excommunicatum posse appellare, & appellationem prosequi, licet absolutionem non petat: quia appellatio est speciei defensionis, que excommunicato non denegatur, prout hæc probantur in c. Cum inter Priorem, in cap. Significavit, & in cap. ult. ubi est casus, supra de except. in cap. Intelleximus, de judic. cum multis concordant. Frustra igitur distinguitur inter injullitiam, & nullitatem sententiæ, dum utroque casu excommunicatus sit audiendus in suis defensionibus, ut hic per Burr. in 2. l. 1. Pro solutione breviter se distinguit. nam aut quis appellat ab ipsamet excommunicatione, quam dicit injulltam, & sic litigium est super iustitia, vel injulltita, plus excommunicationis; & habet locum hæc Decretalis, quia ex quo laterit se ligatur, licet injulltè, debet ante omnia petere absolutionem præstita cautione, cum nullus sit effectus hujus dilationis: nam sine probetur injulltita, sive non, in omnem eventum est petenda absolutio, ut inc. Cum contingat, de offic. delegat. Aut excommunicatus appellat super alio articulo, & adversarius excipit contra eum de excommunicatione, & tunc quia appellans non fatetur se excommunicatum, non est necesse, ut petat absolutionem; imò si sibi opponatur de excommunicatione, poterit replicare de hoc non esse disputandum, quia tenet locum rei, & in aliud tempus poterit differri questio super nullitate, vel injulltita; ex hoc enim non impugnatur excommunicatio: & in hoc casu loquuntur jura contraria, ut bene declarat Abbas in num. 7. & in d. c. fin. n. 6. de except.

Secunda est differentia inter injullitiam, & nullitatem excommunicationis, quia appellans ab injulltita absolvitur purè, & simpliciter. Ratio est, quia excommunicatio etiam injullta ligat quoad Ecclesiam, ut dictum est supra numer. 12. & si contemnitur, ligat etiam quoad Deum, ut numer. 13. & idè absolutio est simpliciter necessaria. Sed proponens nullitatem excommunicationis, & intendens eam probare, quamvis sit audiendus, licet absolutionem non petat purè, vel ad cautelam, ut oblatum est supra numer. 8. tamen ad cautelam absolvi potest, quia etiam tales, idest qui dicunt sententiam excommunicationis nullam, Sedes Apostolica ad cautelam consuevit absolvere, ut hic dicitur & in concordantibus allegatis in eod. in ver. Ad cautelam: Idque non obstante contradictione excommunicatoris, vel adversarii, nisi ab eis diceretur, & infra octo dies probaretur excommunicatus pro mani-

manifesta offensa, ut in cap. Solet, & ibi Jo. Andr. & DD. de sent. excomm. lib. 6.

19 Tertia est differentia inter injustitiam, & nullitatem excommunicationis, quia ubi appellatur ab injustitia, devolvitur jurisdictione ad Superiorem, cap. Revera, 3. quest. 9. & cap. Cum in Ecclesia, supra de appellat. sed effectus excommunicationis non suspenditur, & sic appellatio operatur effectum devolutivum, sed non suspensivum, ut in princip. textus ibi: *Vocem non habent appellandi, & in c. Iscti, de sentent. excommunicat. lib. 6. & in cap. Pastoralis, §. Verum, supra de appellat. ubi redditur ratio, quia executionem excommunicatio secum trahit. Item non est homo, qui ligat, sed Deus, cap. Nemo, il primo, 11. quest. 3.*

Item non excommunicatur nisi præcedente culpa mortali, & pro contumacia, cap. Nemo, il secundo, ead. caus. & quest. & contumax non auditur appellans, capit. Sunt quorum, 2. quest. 6. & ita hic notatur glof. 2. Innoc. numer. 1. vers. sed decepti fuerunt, nu. 3. in fin. vers. Sede hoc non placet: dicens appellationem nihil valere quoad excommunicatorem, quia semper excommunicatio secum trahit executionem: sed facere quoad principale negotium, quia si justa causa esset appellatum, illud trahit ad cognitionem Superiorem, Hostien. num. 2. in ver. Vocem non habent appellandi, Joan. Andr. num. 12. in gloss. 2. Abb. in 1. notat. Marian. Soccin. nu. 3. & alii communiter, Capel. Tholo. de

21 c. 198. Et verò ubi quis dicit sententiam excommunicationis, non modo causa, & jurisdictione ad Superiorem deferretur, sed etiam suspenditur effectus sententiae; & sic dictio, nullitatis, operatur utrumque effectum, devolutivum, & suspensivum, ex notatis per Innoc. in cap. Pastoralis, n. 3. supra de offic. Delegat. & tenet Lapus allegat. 2. disp. hic n. 4. vers. Et hæc concludit verè.

22 Et hinc resultat quarta differentia: nam si iudex citet aliquem ad dicendum causam, quare non debet excommunicari, à tali excommunicatione datur appellatio ad utrumque effectum, quia cum censura secum trahat executionem, & sic inferat gravamen irreparabile, ut in dist. cap. Pastoralis, §. Verum de appellat. ratio postulat, ut citatus à tali gravamine se iueri possit præsidio appellationis, ut l. 2. ff. de appellat. recip.

23 At verò si iudex citet ad dicendum causam, quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem, à comminatione talis declaratoriae non datur appellatio. Ratio est, quia à declaratoria postea lata poterit appellari, & appellatio operabitur utrumque effectum, devolutivum, & suspensivum, ut per Rotam decis. 2. num. 5. de dolo, & contum. in novis, & scripti in cap. Supr eo, il secundo, nu. 49. & 50. supra de appellat. Unde cum gravamen declaratoriae reparari possit remedio appellationis, consequens est, ut à comminatione talis declaratoriae appellare non liceat, ut in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 20. in princip. ibi: *Næque appellationes recipiantur, nisi à diffinitiva, vel à diffinitiva vim habente, & cujus gravamen per appellationem à diffinitiva reparari nequeat*; quod etiam prius iure civili sancitum fuerat, ut in l. 2. ff. de appellat. recipien. & notat glof. in Clem. 1. in vers. ipso iure, de heret. & ita aliàs declaravit Sac. Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum.

26 Sed hic insurgit plachra dubitatio à DD. non excitata. Pone, Episcopus declaravit aliquem excommunicatum, numquid talis ab huiusmodi declaratoria possit appellare, & appellationem profecti absque eo, quòd prius petat absolutionem? Videtur respondendum posse, nec indigere absolutione, quia hoc casu appellans non fatetur se excommunicatione ligatum, nec contemnit censuram Ecclesiasticam non petendo absolutionem, quæ est ratio, propter quam dicens excommunicationem injustam non auditur, nisi prius absolutionem petat, ut patet ex dictis supra numer. 10. nec vertitur litigium super iustitia, vel injustitia excommunicationis, sed solum super facto, quia appellans negat se commississe delictum, pro quo à iure pœna excommunicationis infligitur: nam per declarationem, seu denuntiationem non ligatur, ut dist. cap. Pastoralis, §. Verum, supra de appellat. & cum super facto Episcopus potuerit decipi ex falsis testibus, iudex excommunicationis poterit pronuntiare bene appellatum, quo casu nulla indigebit absolutione, nec appellationis effectus erit frustratorius, cap. Solicitudinem, de appellat. & notat Innoc. n. hic in fin. & consequenter in appellatione à declaratoria

27 ratoria non militat ratio, quæ militat in excommunicatione et injusta, à qua in quocumque eventu necessaria est absolutio, ut constat ex dictis supra num. 10. & duobus seqq. Item cum appellans à declaratoria neget se excommunicatum, & in hoc constat substantia defensionis suæ in iudicio appellationis, utique si teneretur petere absolutionem, per indirectum cogereetur suæ defensionis renuntiare, contra ea, quæ leguntur, & notantur in cap. Cum inter Priorem, in glof. 1. cap. Dilectissimi, cap. Dilecti, & cap. Significaverunt, de except. quia petens absolutionem fatetur se excommunicatum, ut cap. Venerabilem, §. Sunt enim notoria, & ibi notat glof. in verb. Postulavit, & communiter DD. supra de elect. nisi protestetur, ut hic per Innoc. num. 3. vers. alii dicunt contrarium. Item cum à declaratoria excommunicationis datur appellatio ad utrumque effectum, ut ostensum est supra nu. 24. Ergo appellans non debet interim se habere pro excommunicato, prout se haberet, si absolutionem petere, ut in dist. c. Venerabilem. Item in hoc est sibi contrarius, quia appellando à declaratoria diceret se non excommunicatum, & petendo absolutionem diceret se excommunicatum: unde tamquam præponens contraria non esset audiendus, d. cap. Solicitudinem de appella. Itaque in effecta idem sunt dicere excommunicationem nullam, ac dicere declaratoriam injustam, quia qui dicit declaratoriam injustam, consequenter dicit se non ligatum, & sic nullam ibi esse excommunicationem. Unde sicut dicens excommunicationem nullam non tenetur petere absolutionem, ut hic deciditur, ita nec dicens declaratoriam injustam, & appellans ab illius injustitia: quod bene nota.

28 Ceterum adverte, quia & si appellans à declaratoria excommunicationis, ut prædixi, non eget absolutione, potest tamen à Metropolitanò absolvi ad cautelam; nam & nulliter excommunicati, qui absolutione non indigent; à Sede Apostolica conferuntur ad cautelam absolvi, ut ostensum est supra num. 17. Et quod dicitur de Sede Apostolica, intelligunt DD. etiam cum nullitas excommunicationis proponitur coram aliis iudicibus, ut hic per Butr. num. 23. Sed hoc limitabis, nisi appellans declaratus fuerit incidisse in excommunicationem Papæ reservatam, puta ex Canone, *Si quis suadentes, 17. qu. 4.* quia tunc Metropolitanus nullo modo potest eum absolvere, cap. Porrò, supra eodem, etiam ad cautelam, sicut alias possit cessante reservatione, cap. Solet, & ibi glof. 2. & communiter DD. de sentent. excommunicat. lib. 6. Quemadmodum & Auditor Cameræ, quamvis sit iudex Ordinarius appellationum, quæ à sententiis per quoscumque Ordinarios etiam extra statum Ecclesiasticum latis ad Sedem Apostolicam interponuntur, ut in Constitutione 28. aliàs 20. Pauli V. incip. *Eximia fidelitatis, §. 10.* tamen non potest appellantes absolvere etiam ad cautelam, vel cum reincidentia ab excommunicatione inflicta ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Ecclesiasticæ, cum casus sit Papæ reservatus in Extravas. *Et si Dominici, de penitent. & remiss.* & in Bulla Cœnæ Domini, §. 15. juncto §. 22. secundum ea quæ plenius adnotavi in cap. Cum pro causa, à nu. 5. usque in finem supra eodem, ut in subiecta declaratione Sac. Congregationis Cardinalium, & Prælatorum à san. mem. Urbano VIII. aliàs deputata, & à Sanctissimo D. nostro Innocentio X. renovata super appellationibus, & inhibitionibus tribunalis Auditoris Cameræ, & aliorum tribunalium Curie Romanæ, in præjudicium Nuntiorum, Episcoporum, ac Superiorum Regularium, tenoris infra scripti, videlicet.

33 Dubitatum fuit, an in tribunali Auditoris Cameræ, & in aliis tribunalibus Curie Romanæ possint concedi inhibitiones, seu monitoria cum absolutione etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, excommunicatis per Episcopos, & alios Ordinarios ex causa violatæ jurisdictionis immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticæ appellantis, vel aliàs recurrentibus ad suprascripta tribunalia. Secundò, an in causis quæ aguntur in suprascriptis tribunalibus Curie Romanæ, possit recursus haberi ad Sacram Congregationem super immunitate, & controversiis jurisdictionalibus pro resolutione, vel declaratione, an sit, vel non sit commissiva violatio jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticæ, & an sit loquax reintegratio huiusmodi violationis, & interim debeant dicta tribunalia suspendere usque ad resolutionem, seu declaratio-

tionem ejusdem Sacræ Congregationis, illamque sequi, & exequi.

Die 4. & 11. Augusti 1626. dubiis supradictis cum interventu omnium Illustrissimorum DD. Cardinalium, & Reverendissimorum Prelatorum deputatorum, maturè discussis, ac rationibus hinc inde deductis diligenter ponderatis, unanimi consensu censuit, quoad primum, tribunal Auditoris Cameræ, necnon alia tribunaia supradicta, non posse hujusmodi absolutiones concedere, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam. Quo verò ad secundum licere patribus ad dictam Congregationem, ut supra, recurrere, & interim supradicta tribunaia expectare debere resolutionem, seu declarationem, & illam omnino sequi, & exequi.

Quibus quidem decretis eidem Sanctissimo die 5. Septembris ejusdem anni 1626. plenè relatis unà cum rationibus, & auctoritatibus, sua Sanctitas approbavit, & confirmavit, illicque omnino exequi jussit, & ad hunc effectum notificata fuerunt. Et subinde cum de supradictis dubiis iterum actum esset in Congregat. habita die 27. Aprilis 1650. nemine dissentiente, resolutum fuit, Auditorem Cameræ debere decreta, ut supra, edita omnino observare, ac præcipere, ut à suis Ministris, & officialibus exactè observentur.

34 Circa primam declarationem in eadem Congregatione hæsitatum est, nunquid in tribunali Auditoris Cameræ possint concedi inhibitiones, seu monitoria excommunicatis ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Ecclesiasticæ. Ratio dubitandi fuit, quia ad propositum dubium, An monitoria, & inhibitiones hujusmodi possint concedi cum absolutione à censuris, Congregatio nihil dixit de monitoriis, & inhibitionibus, sed respondit simpliciter tribunal Auditoris Cameræ non posse hujusmodi absolutiones concedere etiam cum reincidentia, vel ad cautelam. Unde quod negavit de absolutionibus, videtur de monitoriis, & inhibitionibus concessisse, areum. *Notione de presump. cum similibus*, & cum Auditor Cameræ sit iudex Ordinarius quatumcumque appellacionum, ut dictam est supra num. 31. dubitandum non videtur, quin in causis ad suum tribunal per appellacionem devolutis possit inhibitiones concedere ut cap. *Non solum*, §. *Ille vero*, de appell. lib. 6. cum concordant.

35 Nec refert, quòd non possit excommunicatus absolvi etiam ad cautelam, ubi casus est Sedi Apostolicæ reservatus; quoniam hoc casu non videtur necessaria absolutio, quia excommunicatus potest non modò appellare, cum hæc sit species defensionis, quæ excommunicato non denegatur, cap. *Cum inter Priorum*, de except. Innocent. hic num. 1. vers. *Non enim est verum*, sed etiam appellacionem profequi, ut cap. *ult. eodem tit.* & notat glos. in d. cap. *Cum inter*, in ver. *Legitima defensio*. Nihil enim excommunicato appellare prodesse, si non possit appellacionem suam profequi, ut dicitur in d. cap. *ult. in fin.* & sic Auditor Cameræ poterit uti suis facultatibus, & appellatorem audire absque eo, quòd eum absolvat ad effectum agendi, quia in causa appellacionis non agit, sed se defendit, licet aliud sit in reconventione, ne quod in defensionis remedium sustineretur, ad impugnationis materiam extendatur, ut in d. cap. *Cum inter in fin.* Adde quòd cum Auditor Cameræ possit cognoscere causas appellacionum, consequenter videtur posse tacere illa omnia, quæ ad hanc cognitionem sunt necessaria, quia permissio sine, omnia videntur permissa, per quæ pervenitur ad illum, ut hic probatur in ver. *Verum*, & notat Butr. num. 8. & Marian. Soccin. in 6. notab. facit cap. *Præterea*, supra de offic. deleg. & text. in l. *Ad Legatum*, & in l. *Ad rem mobilem*, ff. de procurat. alioquin facultas cognoscendi ei set frustratoria, quia, ut inquit Buerius hic in 1. notab. exclusus à medio jurisdictionis delativo, excluditur à fine juriisdictionis deferendi: at quòd vide bonam glos. in Clem. *Religiosus*, in ver. *Sustineret de procur.*

36 In contrarium facit, quia appellans ab injustitia excommunicationis non debet audiri, nisi prius petat absolutionem, ut est casus in hac Decretali, & fusiùs dictum est supra num. 10. Sed Auditor Cameræ non potest sic appellatorem absolvi etiam cum reincidentia, & ad cautelam, ut in declaratione Sac. Congregationis: ergo nec potest eum in causa appellacionis audire, quia exceptio excommunicationis repellit appellatorem à limine iudicij,

ut hic & in cap. *Cum contingat*, supra de offic. Deleg. & impedit litis iudicium, cap. *Intellectum cum materia*, supra de iudicij, Fedetic. de Senis consil. 116. *Mirandum est*, in princip. Et potest opponi in qualibet parte iudicij, ne ququam in periculum animæ suæ excommunicatio communicare cogatur, cap. *Exceptionem*, de except. Sed est hujusmodi exceptio non opponatur, tamen excommunicatus est iudicij officio repellendus ut ibi dicitur in fin. & in cap. *Pia iudicium in fin. eodem tit. lib.* Quomodo ergo Auditor Cameræ poterit uti suis facultatibus in iudicio appellacionis, si non potest excommunicatum absolvi, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, & antè absolutionem debet eum etiam ex officio repellere.

Pro solutione questionis distinguitur: Nam quandoque reus appellat non ab ipsa excommunicatione, sed ab alio gravamine, & in iudicio appellacionis opponitur ei exceptio excommunicationis: & tunc Auditor Cameræ proculdubio potest eum audire, etiam si absolutionem non petat. eique inhibitionem concedere, quia hæc est species defensionis, quæ, ut prædixi, excommunicato non interdicitur: & in hoc casu loquitur inducta ad partem negativam num. 37. Et quamvis textus in d. cap. *ultimè de except.* loquatur, quando appellans fuerat excommunicatus ex aliis causis; tamen procedit, etiam si fuerit excommunicatus pro eadem causa, pro qua est in iudicio, & satis est, ut appellaverit ab indubitò gravamine, ut ibi, & in cap. *Cum inter Priorum*, eodem tit. & pro hoc allegatur cap. 1. *descript. lib. 6.* & ita intelligunt DD. d. cap. *ult.* ubi notat Abbas num. 7.

Quandoque autem reus appellat à sententia excommunicationis, quam dicit injustam; & tunc Auditor Cameræ potest talem absolvi per seipsum, vel eum remittere absolvendum ad Episcopum excommunicatorem, sicut potest Metropolitanus ad Suffraganeum, ut hic patet; & consequenter, post impetratam absolutionem poterit eum in iudicio appellacionis audire, & Episcopo inhibere.

37 Neque hoc casu obstat declaratio Sac. Congregationis, quia loquitur in terminis excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ ex causa violatæ libertatis Ecclesiasticæ; & quamvis dubium fuerit conceptum de excommunicatis ab Episcopo, tamen videtur intelligendum de declaratis, seu denunciatis; alias enim non video, quomodo excommunicatio lata ab Episcopo possit esse reservata Sedi Apostolicæ, cum sit excommunicatio ab homine, & non à jure, & conditor Canonis absolutionem concesserit excommunicatori, tunc eam sibi non retinuerit, ut cap. *Nuper*, supra de nec. Episcopus possit queam excommunicatæ ob violatam immunitatem; sed tamen denunciare, cum excommunicatio ab homine fieri non possit nisi pro contumacia, cap. *Nemo*, in secundo. 1. quest. 3. & ibi Præpos. num. 2. vers. *Item nota*, quòd nemo est excommunicandus nisi pro contumacia, Abb. supra in hac Rubrica, num. 1. Capell. Tholoz. decis. 298. Quandoque excommunicatus non appellat in iustitia, sed dicit sententiam excommunicationis nullam: & hoc casu absque dubio potest audiri in Tribunali Auditoris Cameræ, & inhibitionem obtinere, quia non indiget absolutione, ut dicitur in hoc cap. & dictum est supra n. 8.

Quandoque demùm reus appellat non à sententia excommunicationis, sed ab illius declaratoria: & tunc similiter Auditor Cameræ non prohibetur in causa procedere. & inhibitionem decernere, etiam si agatur de declaratoria Excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ, putà ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Ecclesiasticæ. Ratio est, quia à tali declaratoria, nisi excessus sit notorius, datur appellatio ràm ad effectum devolutivum, quàm suspensivum, & in eam appellans non debet se habere pro excommunicato, nec teneri petere absolutionem, ut probatur est supra num. 24. unde nihil obstat quominus audiri possit, & inhibitionem obtinere in tribunali Auditoris Cameræ: dummodò tamen sic declaratum ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis, Auditor Cameræ non absolvat eum ad cautelam, vel cum reincidentia: obstat enim reservatio Apostolica, & declaratio Sac. Congregationis, secundum ea quæ dicta sunt supra num. 31. 32. & 33.

Atque ita die 27. Aprilis 1650. in Sac. Congregatione super hujusmodi appellacionibus, & inhibitionibus dictum fuit

fuit in Tribunali Auditoris Cameræ, posse quidem concedi monitoria, & inhibitiones iis, qui ab Episcopis, vel aliis Ordinariis declaratis fuerint excommunicati ob violatam jurisdictionem, libertatem, vel immunitatem Ecclesiasticam, & ad Sedem Apostolicam appellarint, cum ab humilissimo declaratoria, nisi excessus sit notorius, detur appellatio ad utrumque effectum devolutivum, & suspensivum, & Auditor Cameræ sit iudex ordinarius quarumcumque appellationum, quæ à sententiis per Ordinarios latis etiam extra statum Ecclesiasticum ad eamdem Sedem interponuntur; sed non posse eos absolvere etiam cum re-

incidentia, vel ad cautelam, obstante decreto hac de re edito, & à san. mem. Urbano VIII. approbato, quod Sacra Congregatio observari mandavit.

Dicitur est, nisi excessus sit notorius, quia talis non auditur appellans cap. Cum sit Romana, §. Præterea, cap. Pervenit, il primo, cap. Consuluit, cap. Proposuit, supra de appellacionibus, & hic notat Abb. Antiqu. num. 2. circa finem, in verb. Non debet, post Innocent. in cap. Tua nos, nu. 4. supra de cohabitatio. Clericor. & mulier. & hic iunge quæ in proposito scripsi in cap. Cum ex iniuncto, nu. 5. & seq. de nov. oper. nunciat.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III.

C A P U T X L I.

SI aliquando forte contigerit, quòd eis, qui auctoritate Apostolica sunt excommunicationi subiecti, nostræ litteræ cum salutationis alloquio destinantur, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata: cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam per subreptionem contingat huiusmodi litteras impetrari.

S U M M A R I U M.

- 1 **P**apa si suis litteris excommunicatum saluet, non propter hoc censetur eum absolvere.
- 2 Sive excommunicatio lata fuerit à iudicibus inferioribus, sive à Sede Apostolica.
- 3 Excommunicatus etiam per litteras saluari non debet.
- 4 Pœnagravis est inter homines versari, & eorum carere suffragiis.
- 5 Certa scientia excludit ab actu ex negligentia, multiplici occupatione agendorum, & subreptione.
- 6 Vitii remissio, seu approbatio, ex sola commanione non inducitur, nisi data scientia in communicante.
- 7 Papa an censetur excommunicatum absolvere, si eum saluet ex certa scientia, & n. seq. usq. ad n. 15.
- 8 Absolutionis forma non servata excommunicatus non intelligitur absolutus.
- 9 Litteras scribens servatamquam Decurioni, vel ancilla tamquam sorori, non censetur eis tribuere libertatem. Declaratur n. 14.
- 10 Excommunicatus non presumitur, quem Papa ad osculum scienter admisit.
- 11 Papa nullis subiacet formis juris positivi.
- 12 Excommunicati vigore Constitutionis, quam Papa vult haberi pro infecta, non indigent absolutione.
- 13 Prelati inferiores, quamvis per solutionem remittant injuriam, tamen pœnam non relaxant, nisi formiter absolvant.
- 15 Papa participando cum excommunicato, quem nolit esse absolutum, non incidit in Canonem.
- 16 Pensionarius, qui per epistolam interpellavit Titularem excommunicatum, ut pensionem solveret, eumque in fine epistole salutavit, an incidit in excommunicationem, & n. seq. usque in finem.
- 17 Excommunicato licitum est communicare in his, quæ pertinent ad salutem animæ.
- 18 Non tamen salutando eum, aut cohabitando, vel orando cum eo. Contrarium n. 21. & seq.
- 19 Excommunicato licitum est communicare etiam per litteras in spectantibus ad salutem. Epistola quid sit, ibidem.
- 20 Verba superflua stipulationem non vitiant.
- 21 Excommunicatum alloquens correctionis causa potest etiam interferere verba placentis, & signa dilectionis ostendere.
- 22 Imò & cum eo participare in mensa, & cohabitatione, dummodo hoc faciat principaliter, ut eum ad pœnitentiam inducat.

SI aliquando. Si Papa suis litteris excommunicatum saluet, non propter hoc intelligitur eum absolvere. Hoc dicit. Primò dictum ponit. Secundo causam reddit, ibi: Cum per ignorantiam.

Nota primò excommunicatum etiam ab Apostolica Sede non censeri absolutum ex eo quòd Papa suis litteris eum saluet: dum enim loquitur hæc Decretalis de excommunicato à Papa, exprimit casum magis dubitabilem: unde idem & fortius dicendum in excommunicato à iudicibus inferioribus, secundum intellectum Joann. Andr. in principio, qui supplet verbum, maxime, Butr. in 1. notab. Anchar. num. 1. Marian. Soccin. in 2. notab. & aliorum communiter. Ratio autem dubitandi in excommunicato auctoritate Apostolica potuit esse duplex. Primò, quia cum Papa illi communicet in salutatione, & communicare non debeat, nisi prævia absolutione, videbatur eum velle absolvere ut necessarium antecedens. Deinde quia cum ei salutem impertiret, ipsique salus esse non possit sine absolutione; idcirco videbatur velle ipsi absolutionis beneficium impertiri. Cujus tamen contrarium hic deciditur, & rationes decidendi habet in textu, quia per ignorantiam, vel negligentiam, vel occupationem nimiam, aut etiam subreptionem contingit huiusmodi litteras impetrari. Neque verò vis fieri debet in formula verborum salutationis: nam sive Papa eum saluet simpliciter, sive per illa verba, *Salutem in Domino, & Apostolicam benedictionem*, vel consimilia, non intelligitur excommunicationis vinculum relaxare, secundum Io. Andr. in principio, in ver. *Alloquio*, & Marian. Soccin. num. 2. vers. *Item procedit nisi tamen*.

Secundò nota ex eo quòd Papa hic videatur se excusare, quòd excommunicatum suis litteris salutaverit ignoranter argumentum optimum, quòd excommunicatus, etiam per litteras salutari non debet, ut hinc deducit gloss. 1. Host. in principio. Cardin. num. 1. Butr. & Abb. ambo in primo not. quod duplicem habet rationem. Altera respicit salutantem, æ scilicet per salutationem videatur excommunicato consentire, secundum eos, & Marian. Soccin. in cap. *Inter alia*, num. 42. vers. *Et quod dictum est de salutatione*, supra eodem argum. cap. *Cum Hadrianus*, in fine, & ibi gloss. ultima, §. *distinct.* & probatur in d. cap. *Omnes*, 24. quest. 1. ibi: *Nec Ave ei dixeritis, qui enim dixerit illi, Ave, communicat ejus malignis operibus*. Altera ratio respicit ipsum excommunicatum, ut scilicet facilius respiciat, eum viderit se contentum, c. *Pia*, de except. lib. 6. gravis enim pœna est inter homines versari, & eorum carere suffragiis, l. *Hic qui*, C. de Apof.

Tertio notatoria, quæ excludit certam scientiam ab actu, & ex quibus probatur, & presumitur ignorantia, videlicet negligentiam, multiplicem occupationem agendorum, & subreptionem, secundum Ant. de Butr. num. 4. &

Marian. Soccin. nu. 3. Et quod dixit, negligentiam, intellige Officialium ad hoc deputatorum: nam, ut inquit Hostien. num. 3. & Joan. Andr. in princ. in verb. Negligentiam, abijt, ut Papam de negligentia publicè areuamus, argum. cap. Altorum, 9. quast. 3. & cap. Si quis Abbas, 18. quast. 2.

6 Ultimo nota ex sola communione non induci approbationem, vel remissionem vitii, nisi detur ipsius vitii scientia in communicante. Quod secundum Anton. de Butr. num. 3. nota pro eo, qui ex aliquo actu vult probare vitii purgationem, seu approbationem, ut illius vitii articulet scientiam.

7 In glossa prima ibi, sed pone, QUÆRO, an Papa salutando excommunicatum ex certa scientia censetur illum absolvere.

8 Pro parte negativa facit primò, quia in absolviendo præscripta est certa forma, qua præterminata excommunicatus non videtur absolutus, cap. Cum desideres, cap. Quod in dubiis, in princip. & cap. Sacris, supra eodem.

9 Deinde pro hac parte facit, quia scribens litteras seruo tamquam decurioni, vel ancille tamquam forori, non exinde censetur eis tribuere libertatem, leg. Jaberus, Cod. de liberal. caus. & leg. Non Episcopis, Coa. de probation.

10 In contrarium facit, quia ut legitur in cap. Cum olim, il primo supra de privilegiis, non præsumitur excommunicatione ligatus, quem Papa ad osulum scienter admisit. Ergo in dubio censetur eum absolvere. Præterea Summus Pontifex nullis subiacet formis juris positivi, sed quod vult, lex est, si de illius scientia appareat, cum legibus sit solutus, leg. Digna vox, Cod. de legibus, & leg. Princeps, ff. eodem. Postea ergo licentia Papæ, & voluntate excommunicatus intelligitur absolutus, licet Papa nondicatur: Absolvo te Pater, quoniam Papa tribuit potestatem Canonibus, ipsique ab eo vigorem sumunt, & non è conueto, cap. Significasti, supra de elect. Quidquid ergo vult Pontifex, seruetur, confitio de illius voluntate, quidquid dicant iura. Demum hoc probatur hic à contrario sensu: Nam dum textus dicit: Cum per ignorantiam, &c. utique contrarium innuit, si per scientiam: atquin si Papa non posset excommunicatum absolvere, inlicita iuris forma, non esset maior potestas Papæ, quam inferiorum iudicum. Et pro hac parte concludit glossa, & consentiunt Goffred. in præmio Decretalium; Vincent. Philipp. Tancr. & Hostien. hic relativi à Joann. Andr. num. 4. & Ancharan. eodem num. Idem notat gloss. in cap. Si inimicus, in ver. Expellere 93. dist. 11. ubi ait: (Si Papa excommunicato communicaret, intendendo eum absolvere, factò, etiam si non verbo, habendus esset pro absoluto, cum Princeps sola voluntate libertatem concedat) l. Apud ff. de manumiss.

11 Tu dic excommunicatum per huiusmodi salutationem intelligi absolutum, si consistit de certa scientia Papæ, de qua constat dicitur, si hoc exprimat; alias secus. Casus est in Clement. Si sumus, de sentent. excommunicat. & firmat hic, Joann. Andr. num. 4. versic. Judic. Butr. num. 6. Cardinal. num. 1. versic. Quæro si Papa, & versic. Quæro quomodo constabit, Ancharan. num. 4. versic. Operet ergo, Abb. num. 3. & 4. Marian. Soccin. num. 2. ad finem.

12 Non obstat, quòd in absoluitone forma Ecclesie non fuerit seruata; quia Papa ejusmodi forma non adstringitur, ut dictum est num. præcedenti. Et propterea si Papa reuocet aliquam Constitutionem, & velit eam haberi pro infecta, excommunicati vigore illius Constitutionis non indigent absoluitone, ut notabiliter tenet gloss. in Clem. 1. in ver. Pro infectis, de Immunitate Ecclesiarum: maxima enim est Papæ potestas circa jus positivum, ut ibi notatur, & probatur in c. Proposuit de concess. præben. & eam glossam sequitur Abb. hic n. 4.

13 Et hinc collige aliud esse in inferioribus Prælatiis, quia cum forma sint adstricta, quamvis per salutationem videatur injuriam remittere, ut in iust. de injur. §. fin. pœnam tamen non relaxant, nisi formiter absoluant, ut dicitur hic Doctores, præsertim Petr. de Anchar. n. 1.

14 Item non obstat, quòd dictum est de litteris ad seruum tantquam liberum, quoniam leges illæ loquuntur, quòd libertas in litteris cunctiatiuè narratur: quo casu non constat de scientia domini: sed si constaret eum ex certa

scientia nuncupasse seruum liberum, animo tribuendi libertatem, & hoc exprimeret, dubium non esset, quin seruus libertatem consequeretur, cum datio libertatis pendeat ex libera voluntate domini, secundum Ant. de Butr. in fine.

15 In eadem glossa in fine, QUÆRO, numquid Papa incidat in excommunicationem minorem, si participet cum excommunicato, quem ex tali participatione noster esse absolutum.

Non, quia absolutus est legibus. Ita concludit gloss. hic, & in cap. Si inimicus, in ver. Expellere 93. dist. 11. dicens Papam non incidere in Canonem, quia non ligatur à Capone; ut cap. Innotuit, supra de elect. & l. penult. ff. de Arbitris. Idem notat gloss. unica, in cap. Nulli supra eodem, & sequitur hic Hostien. num. 2. vers. Sed numquid incidere, Joann. Andr. in fine, & alii communiter, Subdit tamen Abbas num. 5. Papam non debere cum excommunicatis communicare, ut notatur in aut. cap. Nulli, & idè seruiatur, cum legati Principum, seu ut vocant Ambasciatores, prius audiantur, Pontifex faciat ens absolvi & explicata ambasciatia, ut verbis Abbatis utat, reducit eos in pristinam excommunicationem.

16 QUÆRO, Pensionarius quidam scripsit epistolam ad Titularem excommunicatum ob pensionem non solutam, eumque interpellavit, ut solveret, & in fine epistolæ, ut moris est, salutavit, numquid propterea in excommunicatione incidere.

17 Hostien. in cap. Cum voluntate, num. 2. in vers. In locutione infra eodem, tenet illam Decretalem, dum decidit licitum esse excommunicato participare in locutione in his, quæ pertinent ad salutem animæ, non habere locum in oratione, in mensa, & in aliis, de quibus in cap. Nuper, §. In secunda, supra eodem, & mox subdit: Sed & caveat participans à salutatione, & cohabitatione, cap. Omnes, 24. quast. 1. Videtur ergo Hostien. sentire in locutione posse quidem cum excommunicato aliquem participare in spe-

18 Quantibus ad salutem animæ, dummodo tamen à salutatione, & cohabitatione ablineat: quod etiam innuit ibidem Henric. Boich. eod. post princip. dicens posse aliquem participare cum excommunicato in locutione, inducendo ipsum, ut ad Ecclesiam reuocetur, non autem salutando eum, vel orando eum eo. Idem videtur sentire gloss. 1. hic circa medium, dum ait: Quamvis non debeamus excommunicatos salutare, postulum tamen cum eis loqui de rebus pertinentibus ad salutem animæ: & ita vult gloss. ut conversionis causa fas sit excommunicatum alloqui, sed non salutare.

19 Contrarium videtur verius, quia quod dicitur de locutione in d. cap. Cum voluntate, habet locum etiam in scrip-tione, cum epistola nihil sit aliud, quam absentium colloquium, ut hic probatur, ibi, Nostra littera cum salutationis alloquio; & in l. Si procurator em. ff. de procurator. & scripsit Sic. 2. Philippiarum: Amicorum, inquit, absentium colloquia epistola, & Attic. 7. Litterarum aliquid ad te darem, ut loquerer tecum absens; unde Bart. in l. Nuda, num. 4. versic. Hic verò fuit scriptura, ff. de donat. dicit epistolam loqui cum eo, ad quem mittitur: quamobrem si licet excommunicato alloqui in pertinentibus ad salutem animæ, & alia verba interponere, ut est casus in dist. cap. Cum voluntate; ergo etiam licet ad eum litteras mittere cum salutatione. Et quidem hoc de plano procedit, si sequamur opinionem Innocentii in dist. cap. Cum voluntate, in princ. in ver. Incidenter, existimantis licitum esse excommunicatum alloqui conversionis causa, & alia verba intermittere, etiam si verba huiusmodi nec ad absoluitonem, nec ad salutem faciant: nam & verba suppetua stipulationem non videntur, l. Qua ex in seruo, ff. de verb. obligat. secundum Hostien. & Joan. Andr. ibi n. 2. & Butr. num. 11. in fine. sed est sequamur opinionem Hostien. num. 2. in eod. & requiritur, ut talia verba aliquo modo, licet non principaliter, proficiant ad salutem, nihilominus talis videtur saluatio, quia benevolentiam captat, & sic disponit, ut ex familiaritate salutis verba facillius recipiantur, ut considerat D. Thom. in q. sent. dist. 18. quast. 2. art. 4. in corpore: alioquin verendum esset, ne debitor insulaturus, ac veluti contemptus, & correctionis actione exasperatus oblationem fieret, ad hoc cap. Cum beat. 1. 45. dist. ibi. A peritatis autem nimia increpatio nec correctionem recipit, nec salutem, & Conc. Trid. in cap. 1. se. 13.

ibi: *Cum sapē erga corrigendos agat benevolentia, quā austeritas, &c.* Ob quam rationem, ut inquit Hostiens. loco cit. alloquent excommunicatum in tendentibus ad salutem, non ut illi faveat, sed ut eum magis attrahat, poterit etiam dicere verba placentia, & ostendere signa dilectionis, quam ad ipsum, & eius genus habuit: unde non apparet, cur etiam non possit salutationem interferere, & cum Hostien. transeunt ibidem Jo. Andr. n. 2. in eodem ver. Butr. n. 11. & Cardin. n. 2.

Neque verò hoc casu vigent rationes, cur excommunicati salutari non debeant, quatum superius ineminimus n. 3. quandoquidem rationes huiusmodi vendicant sibi locum, si saluatio fiat principaliter, secus si incidenter, ut salutis verba apud eum magis proficiant, ut in dist. cap. Cum voluntate, & in cap. Cum excommunicato, 11. qu. 3. & in cap. Responso, infra eod.

Et eodem modo responderi potest ad doctrinam Host. & glof. hic ut supra ponderatam pro contraria parte, quia de-

bet intelligi, si saluatio sit nuda, & simplex, secus si admixta cum verbis ad salutem pertinentibus, ut in iuribus præallatis.

Quinimò Petr. de Anch. in d. c. Cum voluntate, in 2. not. n. 3. (Si quis, inquit, principaliter ad hoc tendit, ut excommunicatum ad poenitentiam reducat verbis persuasivis, si cum tali locutione immisceat incidenter potum, vel comestionem in mensa, vel cum eo cohabitaret principaliter ad finem conversionis, talis non incidit in Canonem.) Ad quod inducit principium illius Decretalis, Cum voluntate, & proposito, &c. Item quia hæc incidenter eveniunt, & per consequens non curantur, ut ibi: *Alia enim, quæ incidunt, nec ad ab solutionem faciunt, nec ad salutem*, puta, querit de uxore, & liberis, ad dilectionem, quam habuit erga illius genus, & his similia, ad hoc l. *Quæ extrinsecus, ff. de verb. obligat.* Si ergo secundum Anch. incidenter licet cum excommunicato participare etiam cohabitatio ad finem conversionis, longè magis licebit salutem dicere, arg. c. *Ex parte, il terzo, de dec.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. Ferrariensis Episcopo.

C A P U T XLIII.

Responso nostro postulas edoceri, an cum Ferrar. cives excommunicationis & interdicti sententis sint ligati, liceat tibi viros & mulieres semel in hebdomada, vel in mense, apud aliquam Ecclesiam convocare, quibus prædices verbum Dei, & eosdem ad correctionem inducas. Super quo respondemus; quod sine scrupulo conscientie hoc facere poteris, cum videris expedire: dummodo contra formam interdicti nullum eis divinum officium celebretur. Præterea quævisisti, cum Ferrar. civitas sit interdicti supposita, & idè sine ibidem (præter baptismum parvulorum, & poenitentias morientium) univèrsa sacramenta Ecclesiastica interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frontibus consignare. Super quo respondemus, quod sicut baptizari possunt pueri, sic & baptizati ad confirmationem in frontibus à te possunt sacro chrismate deliniri.

S U M M A R I U M.

- 1 **E**xcommunicatis, & interdictis predicari potest verbum Dei.
- 2 Excommunicati licite possunt Ecclesiam ingredi, dummodo officium non audiant.
- 3 Excommunicatus permittendus est per Ecclesiam transire.
- 4 Excommunicato Missam audiente extra Ecclesiam, Sacerdos cessare debet, nisi inciperit Canonem.
- 5 Orare licet in Ecclesia, in qua excommunicatus existit non orandi causa.
- 6 Excommunicatis licitum est communicare ad finem ut ad poenitentiam redeantur.
- 7 Excommunicatus sive occultus, sive manifestus nullo tempore intrare debet Ecclesiam, nisi ad audiendam predicationem verbi Dei.
- 8 Ecclesia quid sit.
- 9 Excommunicationis gladius nervus est Ecclesiastica discipline, at si contemnatur, perniciem potius parit, quam salutem.
- 10 Excommunicatio est medicinalis, nec mortalis.
- 11 Excommunicatis non denunciatis, nec publicis Clericorum percussoribus an liceat Ecclesiam ingredi post Constitutionem Concilii Constantiensis.
- 12 Excommunicati minore excommunicatione Ecclesiam intrare non prohibentur.
- 13 Dignorum appellatione an veniat predicatio verbi Dei, & n. seq. usque ad n. 22.
- 14 Predicatio verbi Dei non est actus Ordinis sacri, & demandari potest etiam Clerico in sacris non constituto, & n. 19.
- 15 Non tamen mero laico, & n. 19.
- 16 Predicatio verbi Dei non incumbit ex officio nisi Episcopo, & Parocho.
- 17 Monachus etiam Diaconus, vel Sacerdos de jure communum predicare non potest sine licentia Episcopi, vel Curati.
- 18 Episcopus etiam non consecratus, & Parochus non Sacerdos tenetur predicare populo verbum Dei. Prosp. Fagnan. in F. Lib. Decretal.

- 20 *Suspensus à divinis non intelligitur suspensus à predicationis officio, nec è converso.*
- 21 *Suspensus à divinis celebrando efficitur irregularis, secus in suspensio ab officio predicationis.*
- 22 *Intellectus Clem. Quamvis de foro compet.*
- 23 *Interdicti tempore administrari possunt Baptismi, & Confirmationis Sacramenta etiam adultis, & n. 27.*
- 24 *Item Sacramentum Poenitentiae etiam sanis.*
- 25 *Vaticum decedentibus non denegatur.*
- 26 *Eucharistia sanis non conceditur.*
- 27 *Confirmatio est complementum Baptismi, & ante eam quis non dicitur plene Christianus.*
- 28 *Interdicti tempore permittitur Chrysmatis confessio in die Cane Domini, & consecratio olei baptizandorum*
- 29 *Extrema Unctio denegatur.*
Et quid de Ordine, & Matrimonio, ibid. remissive.
- 30 *Cives sumis civitatis omnes, & simul possunt non tantum interdicti, sed etiam excommunicari.*
- 31 *Universitas an excommunic. possit, & n. seq. usque in fin.*
- 32 *Universitas unde dicta.*
- 33 *Quid sit.*
- 34 *Et quot homines faciant universitatem.*
- 35 *Universitatis nomine quid veniat.*
- 36 *Communitas quid sit.*
- 37 *Collegium quid, & in quo differat ab universitate.*
- 38 *Episcopus cum Capitulo faciunt unum corpus.*
- 39 *Excommunicationis pena quam gravissit.*
- 40 *Excommunicatus traditur Diabolo corporaliter, & spiritaliter.*
- 41 *Interdicti quis potest pro peccatis alienis, sed non excommunicari, & n. seq. & n. 51.*
- 42 *Regnum interdictur pro peccatis Regis, civitas pro peccatis Episcopi, vel Domini, & monasterium pro peccatis Abbatis.*
- 43 *Universitas ex more sacrorum Canonum interdictur, singulares per sona excommunicantur.*
- 44 *Excommunicantur in Bulla Cane omnes, & singuli appellantes ad futurum Concilium, universitates vero, & Collegia interdicuntur.*

- 45 *Officiales laici relegantur personas Ecclesiasticas excommunicantur ab Urbano VI. eorumque civitates, & terra supponuntur Ecclesiastico interdito.*
- 46 *Consules mercatorum non faciunt Collegium.*
- 47 *Legatos, & Nuntios Apostolicos impediunt excommunicantur, & eorum regna, & terra interdiciuntur.*
- 48 *Lucana civitas, & dominium interdicitur, Vexitilifer, Antjani, & Officiales nuntiantur excommunicati ob violatam libertatem Ecclesiasticam.*
- 49 *Princeps, & multitudo noui est excommunicanda. Declaratur, ibidem.*
- 50 *Multitudo etiam notorii peccati rea excommunicari non debet. Declaratur, num. 57.*
- 51 *Universitas excommunicari non posse qui Auctores sententiarum.*
- 52 *Universitas, & capitulum de iure veteri poterant excommunicari.*
- 53 *Intellectus c. Si autem vobis, 11. q. 3.*
- 54 *Populum quot homines faciant.*
- 55 *Universitas duplex.*
- 56 *Intellectus cap. Romana, §. in universitatem, de sentent. excommunic. lib. 6. & nu. 72. 79. 80. 84. & seq. & nu. 94. & 109.*
- 57 *Multitudo an, & quando excommunicari possit.*
- 58 *Multitudo peccantium patrocinium errori non parit.*
- 59 *Multitudini ut sit parcendum, qui numerus requiratur.*
- 60 *Universitas dupliciter accipitur, & n. 72.*
- 61 *Universitas prout est quod abstractum a singularibus personis, nulla auctoritate excommunicari potest, & n. seq. usque ad n. 72.*
- 62 *Universitas, Communitas, Societas, Collegium, seu Capitulum dicuntur unum, non simpliciter, sed aggregative.*
- 63 *Gregem faciens decem oves.*
- 64 *Collegium, & universitas non dicitur persona vera, sed ficta, & representata, carens anima. & Baptismo, & num. seq.*
- 65 *Excommunicatio non ligat nisi personam veram, & num. 69.*
- 66 *Actus aliorum sunt in patiente bene disposito.*
- 67 *Excommunicatio non ligatur nisi personam rationabilis, & baptizata.*
- 68 *Universitatis non sunt singulorum, neque e converso. Anima singulorum non sunt universitatis, ibid.*
- 69 *Actus, & passiones prout consistunt in factis sunt singulorum, non universitatis, & n. 81.*
- 70 *Excommunicatio ut quis ligetur, quas qualitates habere debeat.*
- 71 *Universitatis quid prescindens a singularibus personis non est capax interdicti.*
- 72 *Excommunicare universitatem, vel omnes de universitate, non differunt. Declaratur, num. 89.*
- 73 *Interdictum corporis in materia cujus corpus non est capax, respicit singulos.*
- 74 *Capientium est nomen intellectuale, & res incorporabilis, & nihil facere potest nisi per membra sua.*
- 75 *Universitas, Collegium, vel Senatus an possint per Papam excommunicari, & n. seq. usque ad n. 79.*
- 76 *Papa ad effectum suorum Constitutionibus non ligatur, tam ex defectu voluntatis, quam potestatis, & num. 77.*
- 78 *Hieronymus, & Augustinus contra auctoritatem Papae sententiam suam non defendunt.*
- 79 *Universitas, vel Collegium an ab inferioribus a Papa excommunicari valeat, & num. seq. usque ad numer. 88.*
- 80 *Prohibitio numquam sic generaliter ad cautelam eorum que possunt contingere.*
- 81 *Communitas non presumitur ita tota ad malum consentire, quin aliqui sint dissentientes.*
- 82 *Iustus cum impio non est condemnandus.*
- 83 *Episcopi non possunt Sedis Apostolice decreta in totum, vel in partem convellere, vel mutare.*
- 84 *Excommunicari possunt ab Episcopo Priores, & omnes de universitate mandatis eius rebelles.*
- 85 *Collegium maior pars si delinquat, Collegium ipsum dicitur deliquisse.*
- 86 *Capituli alia est causa, alia Canoniceorum.*
- 87 *Canonice singulares citati, etiam si fuerint contumaces, non possunt excommunicari pro Capituli non comparente, ubi decreta sunt citatio contra Decanum, & Capitulum.*
- 88 *Excommunicatio lata a Papa in universitatem an valeat.*
- 89 *Et an liget innocuos.*
- 90 *Et quid in foro poli.*
- 91 *Infantes excommunicationis sententia ligari non possunt & num. 109.*
- 92 *Ecclesia non potest per excommunicationem excludere a Regno Dei nisi indignos, qui per peccatum mortale charitatem amiserint.*
- 93 *Excommunicatio lata in universitatem ab inferioribus a Papa, an liget, & timer de sit, & n. seq. usque in fin.*
- 94 *Penitus prohibere quid importet, & n. 105.*
- 95 *Excommunicatio lata in universitatem non potest referri ad singulos, & n. seq.*
- 96 *Capitulum excommunicato an censeantur excommunicati successores.*
- 97 *Genere existente incapaci, non fit distributio, vel diffusio in ejus species. Contrarium, num. 111.*
- 98 *Sententia lata contra privilegium non tenet, & nu. 115.*
- 99 *Potentia est de genere honorum.*
- 100 *Excommunicatio, sive iusta sit et iniusta, timenda est, & nu. 112. & seq.*
- 101 *Si lata sit ab Ordinario, & in talem, qui quamvis sine culpa, tamen culpam committere potuit.*
- 102 *Excommunicationis sententia contra Canonice prohibitionem tenet, si feratur ab Ordinario, seu si a Delegato.*
- 103 *Gesta contra prohibitionem legis non procedunt ad irrotationem alius, an & quando sint nulla, & n. 112.*
- 104 *Opinio tutior ex precepto eligenda est inter opiniones utrinque probabiles, ubi z eritur salutis periculum.*
- 105 *Sententia lata a non iudice est ipso iure nulla.*
- 106 *Universitas nihil aliud est, quam singuli homines, qui ibi sunt.*
- 107 *Excommunicans Capitulum censetur excommunicasse singulos, & nu. seq.*
- 108 *Actus, qui non potest applicari universitati, applicatur singularibus personis.*
- 109 *Excommunicatio generaliter lata in universitatem, referri non potest nisi ad capaces excommunicationis.*
- 110 *Dispositio quantumcumque generalis recipit restrictionem de habitate, & possibilitate.*
- 111 *Excommunicatio in suffraganeos lata ab Officialibus Archiepiscopi, qui de facili potest haberi, ligat, quamvis ferri non debeat.*
- 112 *Excommunicatio lata ab Episcopo non servata forma cap. 3. sess. 25. Conc. Trid. valida est, licet sit iniusta, & excommunicatus in eam obstituit.*
- 113 *Prohibitio legis non est inutilis, licet gesta contra prohibitionem sint valida.*
- 114 *Excommunicatio lata in universitatem an dicatur lata contra illius privilegium.*

Responso. Excommunicatis, & interdictis predicari potest verbum Dei, & tempore generalis interdicti concedi potest Baptismus, & Christinatio in fronte, & Pœnitentia mortientium. Hoc dicit: Sunt duæ partes principales. Secunda ibi: Præterea, & que libet substituitur in consultationem, & responsum, & secunda utriusque incipit. Super quo.

Nota primo ibi, Apud aliquam Ecclesiam convocare, & juncto verti. Dummodo, excommunicatos posse Ecclesiam ingredi, dummodo officium non auctant, ut hic notat Innoc. in fine. Anton. de Butt. num. 4. Cardin. num. 2. & Marian. Soccin. nu. 3. in 4. notat. & tenet glof. in cap. Qui fundet, in ver. Dimisit, l. que 7. ubi dicit quemlibet peccatorem, & etiam excommunicatum posse intrare Ecclesiam orandi causa, dummodo non intetui divinis officis, cum non inveniatur prohibitum, cap. Nuper super eodem, Idem firmat Bartholomæus Brixiana. in dist. cap. Qui fundet, Anton. de Butt. & Jode in molina c. 1. de vit. & honest. Cler. & Silvel. in ter. Excommunicatio. §. numer. 2. vers. Unde si Ecclesiam ingressus, nec dissentit Joann. Andr. in capitul. Sa.

3. *Sacro, in ver. Ingressum, infra eodem, dum tenet excommunicatum permittendum esset transire per Ecclesiam.* Idem videtur sentire Innocent in *dist. cap. Nuper, num. 5.*
4. *in ver. Orando, ubi primo dicit: (Nullo modo debemus orare, ubi excommunicatus orat, quia videmus sibi communicare, cum eundem Deum simul pro populo Christiano rogemus; unde etiam si sit excommunicatus extra Ecclesiam, & audia: Missam, statim Sacerdos debet cessare, & alii orantes recedere, nisi forte incœpisset Canonem Missæ, quia tunc debet ibidem Missam perficere, quia non capit divisionem, cap. Nihil, 7. quest. 1.)* Deinde subiungit: (Tamen si in Ecclesia esset excommunicatus non causa orandi, sed pro alio suo negotio, non video, quare in eadem Ecclesia orare non possim, quia sibi non communico in oratione, quia non orat;) & sequitur Archid. in *cap. Sicut Apostoli, num. 2. vers. Sic intelligit Innocentius, 11. quest. 3. & hic Petr. de Anchar. n. 2. in 2. notab. & Cardin. num. 2.*
6. Sed alii contradicunt intelligentes hunc textum procedere in hoc speciali casu, quando excommunicatus in Ecclesiam ingreditur, ut audiat verbum Dei. Et ratio specialitatis est, ut facilius ad correctionem inducatur. Quod satis innuit littera ibi, & *cosdem ad correctionem inducas*: licitum est enim excommunicatis communicare ad finem, ut ad pœnitentiam reducantur, *cap. Antecessor, 11. qu. 3. & cap. Cum voluntate, infra eodem, & notat hic Butt.*
7. Abb. Marian. Soccin. & Felin. omnes in 2. notab. Sed extra hunc casum existimant excommunicato esse prohibuit ingressum Ecclesiæ, per textum in *c. Perleſtis, 25. dist. 1. & cap. Cleros, 21. dist. 1. ubi dicitur ad Oſtium pertinere claves Ecclesiæ, ut fideles recipiant, excommunicatos, & infideles respiciat: & hoc tenet Raym. in *summ. hoc tit. §. Sed numquid*, ubi dicit excommunicatos sive oculos, sive manifestos nullo tempore debere intrare in Ecclesiam & concordat Goffred. *hic & Alten. lib. 7. tit. de damn. excomm. in princip. ver. Item Ecclesiam.**
- Nec obstat, si dicatur, Alius non debet excommunicatum occultum prodere, vitando eum in publico: ergo multo minus idem excommunicatus, debet prodere seipsum: quoniam non est simile, cum non sit in potestate alterius excommunicatum corrigere, taliter eum vitando, sicut est in potestate sua seipsum corrigere, & absolute non impetrare, ut post glos. Guil. Allen. & Joan. Friburg. formaliter *hic* dicit Henric. Boich. *post princip.* & in hoc videtur resistere Hostien. n. 3. dum dicit: (Dispensatur enim hoc casu propter favorem animarum, & ita possunt intrare Ecclesiam, verbo tamen finito statim exeant, & fugiant, q. ia nec licet eis divina audire, ut notatur in *cap. Quod in te, §. 1. supra tit. prox. j.* & idem repetit in *summa hoc tit. §. fin. vers. Sed numquid*, & apertius Joan. Andr. in *dist. cap. Nuper, in ver. Orando, num. 5. supra eodem*, ubi concludit excommunicatum non debere Ecclesiam ingredi, licet tibi non celebrentur divina, nisi causa audiendi verbum Dei, ut *hic*; & sequitur Marian. Soccin. in *cap. Sacris, in 9. principalis articulo, in 17. dubio, num. 124. & seq. supra eodem*, ubi dicit hanc esse regulam, ut excommunicatus extra casum prædicationis verbi Dei non possit ingredi Ecclesiam, etiam si intraret alia causa, quam audiendi divina, subdens hanc partem esse de jure viotorem, licet contraria sit æquior. Ergo ad hæc eo huic secundæ opinioni; tum quia cum Ecclesia nihil aliud sit, quam cœtus, & communio fidelium, *cap. Legimus circa med. 93. dist. cap. Mulier, 1. qu. 1. cap. Loquitur Dominus, 24. qu. 1.* sicut excommunicatus est à communione fidelium exclusus, *cap. Nihil, & cap. Canonica, qu. 3. cap. Viduus, 27. qu. 1. & capitul. Tam sacerdotes, 24. qu. 3.* ita conveniens est, ut excludatur ab Ecclesia materialis, ubi fideles Deum deprecantur conveniunt, *cap. Orationum, & cap. seq. 42. dist. & c. 2. de immu. Eccl. lib. 6.* tum quia jura prælegata in *d. c. Cleros, & c. Perleſtis*, generaliter, & indistincte arcent excommunicatos ab Ecclesia, nec apparent limitationem, nisi in casu prædicationis verbi Dei, ut *hic*: in aliis ergo stabimus regula, quia quod non mutatur, & *c. l. Sancimus, C. de testam. l. Ab cap. parte, ff. de probat. & not. glos. 1. in fine in cap. Inter hæc, 32. qu. 2.* Tum denique quia excommunicationis gladius nervus est Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutarius, ac si contemnatur, perniciosum potius parit, quam salutem, ut legitur in *cap. 3. sess. 25. Concilii Tridentini.* Per hoc autem quod excommunicatus excluditur ab Ecclesia, censura magis formidatur, ob quam rationem amplius hanc opinionem, & veriorem putat etiam Felin. *hic in princip.* & tuiorem Henric. Boich. *circa medium.* Neque hoc in odium excommunicati, sed ad illius utilitatem, & medicinaliter sancitum est, ut scilicet citius respiciat, & spiritus ejus salvus fiat, *cap. Multi, 2. quest. 1. cap. Audi, 11. quest. 3. cap. Cum medicinalis, de quest. excomm. lib. 6. Rota decif. 35. incipien. Si quis in causa, alias 10. num. 2. de sent. excomm. in novis.* Proccidit autem hæc conclusio etiam post Constitutionem Concilii Constantiensis, que incipit *Ad evitanda*: nam cœsi per eam indulgentur Catholicis, ut communicare possint cum excommunicatis, non tantum in divinis officiis, sed etiam in administratione, & perceptione Sacramentorum, exceptis tan-ummodo publicè denunciatis per sententiam, & notoriis Clericorum percussoribus: non tamen per hoc ipsi excommunicati in aliquo relevantur, ut ibi expressè cavetur in fine: unde quod eos remanet antiqua prohibitio ingrediendi Ecclesiam etiam ex alia causa, quam audiendi divina, cum non reperitur immutata, *Præcipimus, in fine, C. de appell. cum similib.* & de intellectu, & robore prædictæ Constitutionis, vide que scripsi latissime in *cap. t. supra de schismat. Intellige prædicta in excommunicatis majori excommunicatione: secus si minori, quia non prohibentur Ecclesiam ingredi, argum. cap. nobis, supra de except. & cap. Quis studet, in fine, 1. qu. 1. & reprobata Hugonis opinio tenet Guliel. in *cap. Is cui, infr. eod. lib. 6. & Henric. hic in princip.**
- Secundò nota divini officii appellatione non venire prædicationem verbi Dei: nam textus decidit primò excommunicatos, & interdichos posse in Ecclesiam convocari ad prædicationem verbi Dei. Deinde subjicit limitationem, dummodo nullus in eis divinum officium celebretur. Et sic sub illius verbis, *nullum divinum officium*, licet universalibus negativis, non includitur prædicationem. In contrarium est glos. in *Clement. Quamvis, in verb. Ad divina, de foro competenti.* ubi determinat divinorum appellatione comprehendì etiam prædicationem verbi Dei, allegat. *cap. Insuper cetera, supra de offic. Ordin. & pro glosa facit text. in cap. Perleſtis, §. Ad Diaconum, 25. dist. ubi dicitur pertinere ad Diaconum prædicare Evangelium, & Apostolum: concordat *cap. In sanctis, 92. dist. ibi: Quos, (id est Diaconus) ad prædicationis officium vacare congruebat.* Item pro glosa facit text. in *cap. Ad vicarium, 16. q. 1. ubi statuitur, ut nullus, præter Dòmini Sacerdotes, prædicare audeat.* Item prædicationis munus dicitur Episcoporum præcipuum esse à Concilio Tridentino in *cap. 4. sess. 24. & sic videtur actus Ordinis facti, & consequenter comprehendì divinorum appellatione: unde sicut quis suspenditur aliquando ab officio sacerdotali, *cap. Savè il secondo, supra de offic. deleg. & cap. 2. eodem tit. lib. 6.* ita & à prædicationis officio, ut est textus in *Clement. Cupientes, de panis.* Sed Doctores communiter tenent oppositum, quia nullo jure appareat prohibitum, quominus prædicandi munus delegati possit Clerico in minoribus Ordinibus constituto: & quamvis statutum, sit ne quis prædicet, nisi mittatur, ut ad *Roman. 10. cap. Ad abolendam, & cap. Cum ex injuncto, de heret. non tamen reperitur statutum, ut mittendus esse debeat sacro Ordine initiatus, ut plene respondit Navarr. *conf. 7. incipien. An prædicare sit actus Ordinis sacri, in tit. de offic. jud. deleg. qui amplius putavit.* licet non bene, ut paulò post patebit, etiam merum laicum posse prædicare de licentia Sacerdotis, & Clericorum, per *cap. Mulier, 23. dist.* Et absolute officium prædicationis non esse Ordini annexum sentit etiam Silv. *in ver. Suspendio, num. 1.* dum dicit suspensionem quandoque fieri non ab Ordine, sed ab aliquo alio, puta ingressu Ecclesiæ, actu prædicationis, & hujusmodi. Non obstat text. in *dist. c. Perleſtis, & in cap. In sanctis, quia intelligi possunt de cautione, vel unctione Evangelii ad Missam, ut notat glos. utrobique, & Navarr. ubi supra, & dixi in *cap. Cum contingat, supra de etat. & qualis.* Item non obstat *cap. Ad vicarium, & Concilium Tridentinum in d. c. 4. quia intelligitur de prædicatione exercenda auctoritate propria, & ratione sui officii, quare non habent nisi Sacerdotes Curati, & Episcopi. Quare ratione Monachus, etiam si sit Diaconus, vel Sacerdos simplex non habens Ecclesiam curatam, non potest prædicare nisi de licentia Episcopi, vel*****

18 Sacerdoti Curati, ut probatur *in d. cap. Ad iocimus, juncto §. Ecce*. At è conuerso Sacerdos curatus etiam nondum promotus ad Sacerdotium, potest, & debet predicare populo verbum Dei, sicut & Episcopus non consecratus, qui prohibetur ea tantum exercere, quæ sunt Ordinis, non autem ea, quæ sunt jurisdictionis, vel officii, ut *in cap. Transmissam, & cap. Quod sicut §. Præterea, de elec.*

19 *et c. in cap. Quamuis Corepiscopus, 68. distinet.* & hæc partem aliàs probauit Sacra Congregatio Concilii articulo diligenter examinato; nam proposito dubio, an officium solemnium prædicationis in Ecclesia posset simpliciter Clerico in facris minimè constituto ab Episcopo delegari: Die 23. Junii 1580. censuit munus prædicationis per Episcopum committi posse etiam Clerico, qui non sit in facris Ordinibus constitutus. Dictum tamen fuit in Sacra Congregatione, laico committi non posse. Et ita videbatur tota Congregatio sentire tum per allegata capitula de heret. tum per Concilium Lateranense *sess. 11.* sub Leone X.

20 Concludo igitur prædicationem verbi Dei regulariter non venire diuinorum appellatione, ut hic probatur. Et propterea de illa nihil agitur in *rit. de celebr. Miss. & diuinis officijs, sed in titulo de offic. Ordin. ut in cap. Inter cætera*. Unde suspensus à diuinis non intelligitur suspensus à prædicationis officio, nec è conuerso, ut not. *glos. in d. Clement. Cupientes in ver. Suspendi*. Quæ propterea aduertit suspensionem ab officio prædicationis esse novam suspensionis speciem. Sic etiam quamvis suspensus à diuinis celebrando officiat irregulariter, *cap. Is cui eodem rit. lib. 6. cap. Si quis Episcopus, 1. quest. 3. Innocen. in cap. Cum æterni, in ver. Diuinis, de sentent. & re iudic. lib. 6.* tamen secus est in suspensio à prædicationis officio, ut notatur *in c. Cum dilectus, de consuet. in cap. Si celebrat, de Cler. excomm. ministr. & in d. Clement. Cupientes, de pæn. & per Siluest. in ver. Suspendio, num. 4. in 5. quest. fultit, si subjecta materia, & identitas rationis aliud suadeat. Et ita intelligi glossam in dict. Clement. Quamuis in ver. Ad diuina, de foro compet. ibi enim consideratur diuina respectu conuersus Populi ad hoc ut facta citatio ad expulsores Episcoporum peruenire verisimiliter presumatur, ut legitur in textu, & not. Joann. Andr. in *cap. fin. n. 5. in ver. In Ecclesijs, supra de clandest. despons.* Unde non mirum, si appellatione diuinorum etiam prædicationi comprehenditur, quia non minus ad factas conciones audiendas, quam ad diuina officia fideles consueuerunt conseruere.*

Et adde Siluest. *in ver. Interdictum 5. n. 5. vers. Secundum*, ubi dicit diuinorum nomine solum venire ordinatum in Breviario, & Missali.

21 Tertio nota tria Sacramenta, quæ administrari possunt tempore generalis interdicti. Primum est Baptismus. Et quamvis hic, & in *cap. Non est, supra de sponsal. exprimitur de parvulis habito respectu ad id, quod est frequentius; tamen idem est in adultis, ut in cap. Quoniam, hoc rit. lib. 6. Secundum est pœnitentia morientium; sed hodie non tantummodo morientes, sed etiam viuentes tam sani, quam infirmi ad pœnitentiam huius admittuntur, ut in *cap. fin. eodem titulo, & lib. Hæc enim duo Sacramenta semper excipiuntur de quolibet interdicto, quia sunt Sacramenta necessitatis, dist. cap. Non est, juncta gloss. in ver. Baptismus parvulorum*. Et per pœnitentiam intelligitur etiam Viaticum, quod decedentibus conceditur, ut in *cap. Quod in te, supra tit. prox. ibi, In illo verba, per quod Pœnitentiam morientibus non negamus; Viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ipsum decedentibus denegetur, & notat gloss. hic in ver. Præter baptismum*. Hæc enim est regula à Canone tradita, ut nulli pœnitenti sit denegandum in morte Viaticum, *cap. Pœnitentes, in fine 5. distinetion.* Sed sanis tempore interdicti Eucharistia non conceditur, ut tenet glossa in *cap. final. in ver. Admittantur, & Abb. hic in ultimo notab. num. 4. & Navarr. in Manual. cap. 27. num. 178.* Tertium Sacramentum est Chrisma. Et quamvis textus similiter exprimat de pœnitenti, tamen datur & adultis, ut in *dist. cap. Quoniam*, nam est hoc Sacramentum regulariter non sit necessitatis, est tamen complementum Baptismi, ut in *dist. cap. De his verò, de consecrat. distinet. 5. & ibi gloss. final. Atque, ut Urbanus inquit epistol. 1. ad omnes Christianos, cap. 7. Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inueniantur*, refertur in *cap. Omnes, eadem distinet. & not. gloss. fin. hic, & Hostiens. in fine, in ver. Ad confirmationem*, non quod prima gratia per Confirmationis Sacramentum contretur, & ante Confirmationem per Baptismum originale peccatum non deleatur, qui est peruersus nonnullorum hæreticorum error; sed quia per Confirmationem baptismalis gratia roboratur, ut explicat Suarez *rom. 5. disp. 34. sect. 2. Ad hoc cap. Spiritus Sanctus de consecrat. distinet. 5. Et eadem ratione in die Cænz Domini permittitur consecratio Chrismatibus: quæ ad Confirmationem, & Baptismum est necessaria, ut in dicto cap. Quoniam, infra eodem lib. 6. & consecratio olei baptizandorum, ut per Navarr. lococitato. Sed Sacramentum extremæ Unctionis denegatur, ut in *dist. cap. Quod in te, & not. hic gloss. in ver. Præter baptismum, Hostiens. num. 4. in eodem var. Abb. num. 1. & reliqui, Anton. de Butt. in *dist. cap. Non est vobis, supra de sponsal. & Siluest. in ver. Interdictum, 5. n. 8. in fine in 7. quest. De matrimonio autem, & Ordine dicitur notatur per DD. in *dist. cap. Non est vobis, & per Siluest. dist. quest. 7. num. 8. vers. Quinta exceptio, & vers. Sexta est in Ordinum collatione.*****

Ultimo nota ibi, Ferrarienses Cives excommunicacionis, & interdicti sententias sine legati: omnes cives unius civitatis pariter, & simul posse non tantum Interdicti, sed etiam excommunicari, prout hic notant Abb. in 4. notab. num. 4. & Felin. num. 3.

22 QUÆRO, utrum Universitas excommunicari possit. Ad evidentiam præmitto secundum Joann. Mon. & Joann. Andr. in *cap. Romana, num. 7. infra eodem lib. 6. Universitas dictam esse ab Univerfo, & Univerfum dici quasi in univertum, cum scilicet plures habent jus, vel causam vertendi se in eum, ut faciunt Univerfitatem, eo quod repetitur hoc eis concessum ab his, qui super hoc jus habent, ut l. 3. ff. de Colleg. illicit. Unde, ut ipsi distinet, Universitas est plurium corporum inter se distantium uno nomine specialiter eis deputato collectio, vel secundum Oldrad. *conf. 325. circa stud.* Universitas est multorum in unum Congregatio eidem capiti subsectorum, vel ut Roman. inquit *conf. 400. Quaritur num. 9. est corpus quoddam, quod ex multis inuicem collectis conficitur, non autem ex una sola persona, licet in una propter casus superuentiam jus eius conservari possit, ut l. Sicut, ad fin. ff. Quod cuiusque unius vers. nom. & not. in cap. 1. sub de elect. & in cap. Gram de postular. Prælat. & quinque homines faciunt Univerfitatem castri, vel ville, ut notat. Bald. in d. cap. 1. num. 8. sup. per text. in *lin. C. de testam. ubi propterea inserti, ut si statuto caveatur, ut villa teneatur emendare damna commissa in suo territorio, & in villa non sint quinque viri, id est Patrestamiliæ, non comprehendatur in statuto; sed glossa final. in d. leg. Sicut, tenet Univerfitatem posse constitui per tres, & eam sequitur Bartol. in leg. Prætor, 1. a secunda, num. 1. ff. de vi honorum rapror. Et Univerfitatis nomine censentur synodus, concilium, cætus, conventus, de quibus Isidor. in *cap. 5. 15. distinet.* Et sunt quasi synonyma, seu idem importantia, Universitas, Communitas, Collegium, Corpus, Societas, ut dicitur Joann. Monach. & Joann. Andr. in *dist. cap. Romana: nam Communitas dicta est à communi, & est commune compositum à eum, & mutuum, id est officium, quasi Communio plurium in unum officium, cap. Consulti, supra de Procur. ut qui habent arcem communem, sigillum commune, unum Rectorem, & similia, argum. cap. Dilecti, supra de excess. Prælat. not. Bald. in *cap. Cum omnes, num. 36. de constit. & dixi in d. cap. 1. de elect. Collegium autem dicitur quasi in unum collectum, & est Societas Collegiarum in uno honore positorum, secundum Joann. Mon. & Joann. Andr. ubi supra. Vel ut dicit Prob. in eodem cap. Romana, num. 6. Collegium est collectio plurium corporum rationalium, constituens unum corpus representatum. Omne tamen Collegium est Univerfitas, sed non è contra, ut l. Omnis, ff. ad Tribell. & not. Bald. in *cap. Tertio loco num. 3. supra de probat. Et hoc potest dici Capitulum, de quo per Joann. Andr. & DD. in *cap. Capitulum supra de rescripti. Et Episcopus cum Capitulo faciunt unum corpus, cuius Episcopus est caput, Canonici membra, cap. Novit, supra de his, quæ sunt à Prælat.*******

23 QuæRO, utrum Universitas excommunicari possit. Ad evidentiam præmitto secundum Joann. Mon. & Joann. Andr. in *cap. Romana, num. 7. infra eodem lib. 6. Universitas dictam esse ab Univerfo, & Univerfum dici quasi in univertum, cum scilicet plures habent jus, vel causam vertendi se in eum, ut faciunt Univerfitatem, eo quod repetitur hoc eis concessum ab his, qui super hoc jus habent, ut l. 3. ff. de Colleg. illicit. Unde, ut ipsi distinet, Universitas est plurium corporum inter se distantium uno nomine specialiter eis deputato collectio, vel secundum Oldrad. *conf. 325. circa stud.* Universitas est multorum in unum Congregatio eidem capiti subsectorum, vel ut Roman. inquit *conf. 400. Quaritur num. 9. est corpus quoddam, quod ex multis inuicem collectis conficitur, non autem ex una sola persona, licet in una propter casus superuentiam jus eius conservari possit, ut l. Sicut, ad fin. ff. Quod cuiusque unius vers. nom. & not. in cap. 1. sub de elect. & in cap. Gram de postular. Prælat. & quinque homines faciunt Univerfitatem castri, vel ville, ut notat. Bald. in d. cap. 1. num. 8. sup. per text. in *lin. C. de testam. ubi propterea inserti, ut si statuto caveatur, ut villa teneatur emendare damna commissa in suo territorio, & in villa non sint quinque viri, id est Patrestamiliæ, non comprehendatur in statuto; sed glossa final. in d. leg. Sicut, tenet Univerfitatem posse constitui per tres, & eam sequitur Bartol. in leg. Prætor, 1. a secunda, num. 1. ff. de vi honorum rapror. Et Univerfitatis nomine censentur synodus, concilium, cætus, conventus, de quibus Isidor. in *cap. 5. 15. distinet.* Et sunt quasi synonyma, seu idem importantia, Universitas, Communitas, Collegium, Corpus, Societas, ut dicitur Joann. Monach. & Joann. Andr. in *dist. cap. Romana: nam Communitas dicta est à communi, & est commune compositum à eum, & mutuum, id est officium, quasi Communio plurium in unum officium, cap. Consulti, supra de Procur. ut qui habent arcem communem, sigillum commune, unum Rectorem, & similia, argum. cap. Dilecti, supra de excess. Prælat. not. Bald. in *cap. Cum omnes, num. 36. de constit. & dixi in d. cap. 1. de elect. Collegium autem dicitur quasi in unum collectum, & est Societas Collegiarum in uno honore positorum, secundum Joann. Mon. & Joann. Andr. ubi supra. Vel ut dicit Prob. in eodem cap. Romana, num. 6. Collegium est collectio plurium corporum rationalium, constituens unum corpus representatum. Omne tamen Collegium est Univerfitas, sed non è contra, ut l. Omnis, ff. ad Tribell. & not. Bald. in *cap. Tertio loco num. 3. supra de probat. Et hoc potest dici Capitulum, de quo per Joann. Andr. & DD. in *cap. Capitulum supra de rescripti. Et Episcopus cum Capitulo faciunt unum corpus, cuius Episcopus est caput, Canonici membra, cap. Novit, supra de his, quæ sunt à Prælat.*******

24 QuæRO, utrum Universitas excommunicari possit. Ad evidentiam præmitto secundum Joann. Mon. & Joann. Andr. in *cap. Romana, num. 7. infra eodem lib. 6. Universitas dictam esse ab Univerfo, & Univerfum dici quasi in univertum, cum scilicet plures habent jus, vel causam vertendi se in eum, ut faciunt Univerfitatem, eo quod repetitur hoc eis concessum ab his, qui super hoc jus habent, ut l. 3. ff. de Colleg. illicit. Unde, ut ipsi distinet, Universitas est plurium corporum inter se distantium uno nomine specialiter eis deputato collectio, vel secundum Oldrad. *conf. 325. circa stud.* Universitas est multorum in unum Congregatio eidem capiti subsectorum, vel ut Roman. inquit *conf. 400. Quaritur num. 9. est corpus quoddam, quod ex multis inuicem collectis conficitur, non autem ex una sola persona, licet in una propter casus superuentiam jus eius conservari possit, ut l. Sicut, ad fin. ff. Quod cuiusque unius vers. nom. & not. in cap. 1. sub de elect. & in cap. Gram de postular. Prælat. & quinque homines faciunt Univerfitatem castri, vel ville, ut notat. Bald. in d. cap. 1. num. 8. sup. per text. in *lin. C. de testam. ubi propterea inserti, ut si statuto caveatur, ut villa teneatur emendare damna commissa in suo territorio, & in villa non sint quinque viri, id est Patrestamiliæ, non comprehendatur in statuto; sed glossa final. in d. leg. Sicut, tenet Univerfitatem posse constitui per tres, & eam sequitur Bartol. in leg. Prætor, 1. a secunda, num. 1. ff. de vi honorum rapror. Et Univerfitatis nomine censentur synodus, concilium, cætus, conventus, de quibus Isidor. in *cap. 5. 15. distinet.* Et sunt quasi synonyma, seu idem importantia, Universitas, Communitas, Collegium, Corpus, Societas, ut dicitur Joann. Monach. & Joann. Andr. in *dist. cap. Romana: nam Communitas dicta est à communi, & est commune compositum à eum, & mutuum, id est officium, quasi Communio plurium in unum officium, cap. Consulti, supra de Procur. ut qui habent arcem communem, sigillum commune, unum Rectorem, & similia, argum. cap. Dilecti, supra de excess. Prælat. not. Bald. in *cap. Cum omnes, num. 36. de constit. & dixi in d. cap. 1. de elect. Collegium autem dicitur quasi in unum collectum, & est Societas Collegiarum in uno honore positorum, secundum Joann. Mon. & Joann. Andr. ubi supra. Vel ut dicit Prob. in eodem cap. Romana, num. 6. Collegium est collectio plurium corporum rationalium, constituens unum corpus representatum. Omne tamen Collegium est Univerfitas, sed non è contra, ut l. Omnis, ff. ad Tribell. & not. Bald. in *cap. Tertio loco num. 3. supra de probat. Et hoc potest dici Capitulum, de quo per Joann. Andr. & DD. in *cap. Capitulum supra de rescripti. Et Episcopus cum Capitulo faciunt unum corpus, cuius Episcopus est caput, Canonici membra, cap. Novit, supra de his, quæ sunt à Prælat.*******

Quibus præmissis, quæstio proposita duas habet inspectiones. Prima est, an Universitas excommunicari possit licite. Secunda est, an excommunicari possit valide, ita ut sententia excommunicationis quamvis ferri non debeat, tamen si feratur, liget, & tenenda sit.

Circa primam inspectionem, jam videtur expedita per Constitutionem Innocentii IV. in dicto cap. Romana, §. In Universitate, de sentent. excommunicat. lib. 6. ubi definitis verbis prohibetur ferri sententia excommunicationis in Universitate, vel Collegium, jubeturque promulgari in illos dumtaxat de Collegio, quos culpabiles esse conlitterit. Unde cum de hoc ibi sit casus apertus, frustra versantur, qui in dubium revocant, an Universitas possit excommunicari: cum præsertim Constitutio illa rationi innitatur sanctæ, quæ in littera exprimitur, ibi: *Volentes amicorum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnumquam contingeret innocuos hujusmodi sententia irretiri.*

39 Et confirmatur, quia excommunicationis pœna gravissima est, imò nulla major in Ecclesia Dei, cap. Corripiantur, 24. quæst. 3. cap. Absit, 11. quæst. 3. separari enim à Deo, cap. Certum, 24. quæst. 3. ab Ecclesia fidelium removet, c. Omnis, & cap. Jeqq. 11. quæst. 3. tradit Satanæ, cap. Audi, & æternam damnationem inducit, cap. Nemo Episcoporum, eadem cau. & quæst. Unde Sanctus Thomas in 3. dist. 18. quæst. 2. art. 1. quæst. 2. ad tertium, post Magistrum Sententiarum docet excommunicatum triplex incommodum incurrere, quia privatur gratia Dei, & protectione ejus specialis, & traditur Diabolo corporaliter, & spiritualiter, Quamobrem cum tot, & tam gravia mala per excommunicationem inferantur, ad vitandum periculum ferendi innocuos, providè sancium est, ut censura hujusmodi feratur tantummodò in personas culpabiles de Universitate, non autem in ipsum corpus Universitatis, vel Collegii.

40 Atque ita non obstat, quòd civitas, vel Universitas possit interdici, ut hic patet, & sic quandoque puniantur qui non peccaverunt, ut cap. Non est vobis, supra de sponsal. & cap. Sanè, in secundo, de offic. Delegat. Quoniam hoc verum est in pœna interdici: nam pro peccatis Regis regnum interdicitur, ut in dicto cap. Non est vobis; Civitas pro peccatis Episcoporum, ut in dicto cap. Sanè, vel Domini, aut Rectoris, ut in cap. Si sententia, de sentent. excommunicat. lib. 6. & Monasterium pro peccato Abbatis, ut in cap. Cum dilectus, supra de relig. domib. non autem in pœna excommunicationis, qua quis plecti non debet pro peccatis alienis, ut egregie probat Augustinus in cap. Si habes, 24. quæst. 3. & notat hic glossa in verb. Interdicto supposito, Hostien. Joan. Andr. & alii inferius relati num. 51.

41 Rationem diversitatis assignat Divus Thomas in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 3. quæst. 2. ad secundum, quia interdicium non est tanta pœna, quanta excommunicatio; quia interdici non fraudantur Ecclesie suffragii, sicut excommunicati.

42 Unde mos Sacrorum Canonum est, singulares tantum personas anathematis mucrone ferire, Universitates verò interdici supponere, ut cap. Sicut, in terzo, de iur. jurand. cap. Cum dilectus, vers. Mandantes, de relig. domib. & cap. P. & G. de offic. delegat. nam etsi in compilatione, qua utitur, scriptum sit, *Excommunicationis, & interdici sententias in personam, & terram ejus promulgare*, melius tamen in manuscriptis legitur, *Excommunicationis in personam, & interdici in terram sententias promulgare*, ut ibi est adnotatum in glossa marginali. Et hæc differentia colligitur etiam ex textu nostro: nam in prima parte, ubi agit de excommunicatione, loquitur de civibus Ferratiensibus; in secunda verò agens de interdici loquitur de civitate ipsa, ut observat Joan. Andr. numer. 3. vers. Et nota quod supra dixit Cives.

43 Et propterea in Bulla Cœnz §. 2. omnes, & singuli cujuscumque status, gradus, seu conditionis fuerint, ab Ordinationibus Apostolicis ad Universale futurum Concilium appellantes excommunicantur, Universitates verò, Collegia, & Capitula interdiciuntur. Quod caput delumptum est ex Constitutione Pii II. contra appellantes ad futurum Concilium, quæ incipit, *Execrabilis*, in fine, & habetur in Bullar. rom. 1. pag. 316. Et similiter Ur-

banus VI. in Bulla contra officiales laicos relegantes, seu profribentes quoquomodo personas Ecclesiasticas, incipien. *Quia sic*, §. 1. eodem tom. pag. 229. *Talia*, inquit, *presumes, si singulares persona fuerint, earum singulas; si vero Communitates, vel Universitates existerint omnes, & singulos eorum Potestates, Capitaneos, Scabios, Rectores, Judices, Consules, & Officiales, & Consiliarios, & privatas personas, quæ hujus sacrilegus principales patratore existerint, excommunicationis sententia, nec non eorum Civitates, Terras, Oppida, & Castra interdici subjacere volumus ipso facto.* Ubi observandum est, per excommunicationem latam in Officiales, vel Consules, non censi excommunicatum corpus aliquod Universitatis, vel Collegii; quia ut Bald. inquit in cap. Duobus, num. 15. supra de sentent. & rejudic. Consules Mercatorum non faciunt Collegium, quia esset duo Collegia in eodem subjecto, sed sunt Partes Collegii.

44 Et eodem modo in Extravag. Joannis XXII. Super gentes, de consuetud. excommunicantur Impedientes, ne Legati, & Nuntii Sedis Apostolicæ recipiantur, aut liberè exerceant officium suum; & eorum Regna, Terræ, & loca quælibet inericdicantur, quamdiu in contumacia duxerint persistendum.

45 Quem morem hoc ipso tempore servatum vidimus in casu Reipublicæ Lucanæ: nam Civitatem, Statum, & Dominium nuper interdixit Episcopus Civitatis Castellæ Commissarius Apostolicus; Vexilliferos verò, Antianos, & Officiales, qui pro tempore existerint, nominatim excommunicatos nuntiavit, id quòd nonnullos familiares Cardinalis Episcopi, & Inquisitoris cum armis repertos, duosque ejusdem Cardinalis fratres germanos in contemptum, & depressionem libertatis Ecclesiasticæ carceribus mancipaverint, & eundem Commissarium à S. D. N. super his specialiter ablegatum admittente recitaverint.

46 Suffragatur etiam huic sententiæ glossæ D. Augustini Matt. 13. ad hoc propositum relata à Divo Thomam in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 3. quæst. 2. vers. In contrarium, ubi dicit: *Princeps, & multitudo non est excommunicanda, id est Princeps multitudine, seu universitate*: Nam de Principe solo non ambigitur, quin excommunicari queat, cap. Valentinianus, 63. dist. cap. Quoniam, & ibi glossa in verb. Communione, 18. dist. cap. Duo sunt, 96. dist. ubi dicitur: *Plerique Pontificum alii Reges, alii Imperatores excommunicaverunt, & cap. ad Apostolicæ, de rejudic. & apertius hoc ipsum docuit idem Augustinus lib. 3. contra epist. Parmen. ubi valde detestatur excommunicationis sententiam latam ad versus multitudinem, etiam manifesti, & notorii peccati ream, refertur in cap. Non potest, 23. quæst. 4. Ad idem textus in cap. Comestiones, in fine, 43. dist. ubi dicitur, levissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus multitudo frangatur. Ergo non excommunicatione. Et ita ad hoc ponderat illum textum Felin. in cap. Dilcte, nu. 1. vers. Aliam rationem, supra de excep. & Philipp. Prob. in dict. cap. Romana, num. 5. de sent. excomm. lib. 6.*

47 Quamobrem Universitatem non esse anathemate feriendam censurunt in d. c. Romana, infr. eodem, lib. 6. Innocentius illius Constitutionis Conditor, Hostien. Archidiaconus, Joann. Monach. Joan. Andr. Lap. Geminian. Ancharan. & Franc. & in hac Decretali glossa in verb. Interdicto supposito, Innocent. in princip. ubi exponit verbum Cives, hic positum, id est consiliarii, vel alii, qui delinquent, argum. cap. Veniens, supra de Simon. & cap. Lator, de Cleric. excomm. ministr. quia inquit, civitates non possunt excommunicari; vel Universitates, cap. Romana, infra eodem, cap. Si habes, 24. quæst. 3. vel quòd speciales cives erant excommunicati, sed tota civitas interdici, Hostien. num. 3. dicens: (Civitas excommunicari non potest, & id eò est interdicienda; & Consiliarii, & Majores, per quos regitur civitas, excommunicari possunt: excommunicari enim non debet unus pro alio, sed bene interdici.) Joan. Andr. num. 3. (Nota, inquit, quòd supra dixit, Cives, hoc pro eo, quia civitas non excommunicatur, sed cives, scilicet, Consiliarii, & Majores, per quos civitas regitur, excommunicari possunt) allegat dict. cap. Romana, infra eodem, lib. 6. cap.

cap. *Dilectus*, ilsecundo, de *Simonis*, & cap. *Significaverunt*, de *except.* Nec enim excommunicatur unus pro delicto alterius, licet bene interdicitur, secundum Anton. de Butr. *num. 8.* (*Universitas*, inquit, non excommunicatur, quia pœna excommunicationis pro delicto alterius quis non ligatur. Sed cives singulariter bene possunt excommunicari, ut principales civitatum regentes.) Idemque totidem serè verbis repetit Petr. de Ancharan. *num. 1. in 1. notab.* & sequitur Abb. *num. 4. in 4. notab.* ubi ait; (*Nota quòd omnes cives unius civitatis pariter simul excommunicari possunt.* Et intelligit, quod excommunicatio feratur in personam capaces; nam in *Universitate* non debet ferri excommunicatio.) Et idem dicit Felin. *num. 3.* Idem docuit S. iudex Thomas in 4. *distict. 18. quest. 2. artic. 3. quest. 2.* & Turresimian. in *cap. In criminalibus*, *num. 1. 5. quest. 3.* & ex recentiori Covarruv. *lib. 2. vararum resolut. cap. 8. numer. 8. in fine*, ubi testatur de communi opinione Navarr. *cap. 24. numer. 1. hoc ut. in antiq. Hentig. in Summa lib. 13. cap. 25. §. 4. littera B.* & Sayr. de *cenfuris*, *lib. 1. cap. 8. numer. 15.*

52 Ceterum etsi prædicta videantur satis clara; in oppositum tamen considero Constitutionem Innocentianam in *dist. cap. Romana*, §. *In Universitatem*, hoc titulo *lib. 6.* Jus novum continere, propter enim non procedit per viam declarationis. Unde ante ipsam Constitutionem *Universitas*, vel Collegium bene poterat excommunicari. Ad quod allego tria iura; Primum, scilicet textum in *cap. Si autem nobis*, *11. quest. 3.* ubi populi, qui non obdicerint Episcopo, sunt exortes a Regno Dei, & consortio fidelium, & a liminibus Ecclesie alieni, & ita excommunicationis sententia innodatur, ut ibi explicant gloss. Archid. & DD. & clarè probatur ex littera; nam illa tria non congruunt nisi excommunicationi, quæ excludit a Regno Dei, *cap. Certum*, *24. quest. 3.* à consortio fidelium separata, *cap. Nihil*, & *cap. Canonica*, *11. qu. 3.* & arctè a liminibus Ecclesie, *cap. Clerici*, *21. distict. 8. cap. Perleis*, *25. distict. 8.* Populus enim non est unipersonaliter, sed aggregativè, seu collectivè: nam decem homines faciunt populum, *cap. Unico*, *10. quest. 3. gl. 1. & DD. in cap. 1. supra de elect.* & Bartol. in *l. Prator*, *la secunda*, *numer. 4. ff. de vi honorum raptorum*, & ut inquit Balb. in *cap. In Petradanis*, *num. 1. supra de lite non contest.* *Universitas* est duplex, quedam discretorum tantorum, ut Monachorum, & artificum; quedam non discretorum, ut populus: & hanc appellat mixtam, & consulum *Universitatem*. Secundò allego textum in *cap. Significaverunt*, *vers. Sed à parte*, *supra de except.* ubi contra Capitulum Tornac. in gradu appellationis tunc opposita excommunicationis exceptio, & textus decidit per suammodi exceptionem Capitulum non repelli à prosequutione appellationis: quia omnis legitima defensio excommunicato in iudicio reservatur; & ita clarè aditit Capitulum possit excommunicari: unde bene Anton. de Butr. ibi *num. 2.* (*Nota*, inquit, *Capitulum posse excommunicari licet tadbard hodie hoc esse intelligendum ut in dist. §. In Universitatem*, & Hollenst. ibi *num. 1. in verb. Contra Capitulum*, dicit illum textum loqui in simplicitate antiqui juris, secundum quam & Capitulum & *Universitas* excommunicabantur, & dicebantur postea excommunicati) Tertio ad idem allego textum in *cap. Unico*, in *princip. supra de lit. contest.* nam, ut ibi dicit *num. 1.* & patet in compilatione antiqua, & testatur ibi Jo. Andr. & Abb. uterque *no. 2.* Capitulum S. Quintini iniquaverat injurias Episcopo Novienti, & Episcopus propter ejusmodi injurias illud excommunicavit: & quamvis textus simpliciter nariet factum, tamen illud non improbat, nec processum irritum decernit ex eo, quòd Capitulum non poterit excommunicari, sed ex eo, quòd litis contestationem non invenit esse factam, ut ibi dicitur: & in Capitulum, & *Universitas* olim excommunicabatur, secundum Joan. Andr. & Abb. ubi *supra*, & Butr. *num. 6. in secunda oppos.* Cum igitur de jure veteri liceret *Universitatem*, vel Collegium excommunicare, dici non esse recedendum à dispositione antiquorum Canonum, nisi quatenus jure novo repetitur expresse correcti, *l. Sancimus*, *Cod. de testam.* & *l. Præcipimus*, *in fine*, *Cod. de appellat.* expedit enim jura jurius concordare, *cap. Cuius expedit*, *de elect. in 6.* nova autem Constitutio Innocen-

53
54
55
56

in *dist. cap. Romana* §. *In Universitatem*, *infra eodem*, *lib. 6.* non corrigit jus vetus nisi in eo casu, in quo in *Universitate* reperitur, aut repeti possint innoxii, & non culpabiles.

Movetur enim ratione periculi animarum, quod sequi poterit, cum nonnuquam contingeret innoxios hujusmodi sententia irretire, ut expresse ibi legitur. Et hanc rationem considerat H. Jo. Andr. Butr. Cardin. & alii præcitat *nu. 51.* dum firmanr ut, reò *Universitatem* excommunicari non possit, sed intererit, quia pro delicto alterius non potest quis excommunicari, sed bene intererit. Atque ita loquuntur de *Universitate* illa, in qua aliquis reperitur innoxius: nam si omnes essent culpabiles pro excommunicationem *Universitatis*, unus non ligaretur pro delicto alterius, sed unumquodque pro suo delicto. Et hanc ipsam rationem ponderat S. Thom. in 4. *dist. 18. qu. 2. art. 1. qu. 2.* dum dicit Ecclesiam providè sanxisse, ut tota *Comunitas* non excommunicetur, ne cum 2. 2. 2. 2. idell cum delinquentibus, eradicetur, & triticum, idell sentiantur infontes, & non culpabiles. Ergo si cesset hæc ratio, eo quòd appareat totam *Comunitatem* deliquisse, non erit prohibitum in eam profere excommunicationis sententiam: quod expresse docuit Dominus meus Jo. Franciscus Fagnanus in libello de *cess. & validitat. censur.* Pauli V. in 5. *part. de censur.* pag. 136. *vers. Præterea*, ait enim: Idèò in Constitutione Innocentii prohibita est excommunicatio in *Universitatem*, vel Collegium; quia cum probable non sit aliquam multitudinem totam in delicto contentisè, justus cum impio non est condemnandus, ut aperte insinuat d. Innocen. Constitutio. Quamvis quorics constat totam *Universitatem*, vel totum Collegium deliquisse, cessante tunc dictæ Constitutionis ratione, potest excommunicari, allegat Host. in *summa. tit. de contum. §. fin. vers. Ergo sic existat.* Lap. Petr. de Anchar. & Do. in quos sequitur Franc. in *dist. Romana*, §. *In Universitatem*, *vers. in glo. fin. in fin.* Et hanc opinionem tamquam dictæ Constitutioni Innocentii, & S. Th. verbis congruentem, sequitur Taberna in *ver. Excommunicatio*, *2. vers. Vel acceptus Collegium personis applicatis.*

Nec obstat auctoritas Augustini in *dist. cap. Non potest*, *23. quest. 4.* quoniam intelligenda est, ubi scandalum timeatur, & multorum strages pœnent, si tervèrè rizer, ut in *cap. Un constitueretur*, *in fine*, *50. distict. 8.* alius verò si non contentamur dilectione in populo, sed imperaripossit tore, ut patiente sustineant, feriet da est multitudo, *cap. final. de penit. distict. 6.* Hæc tunc verba gloss. in *cap. Latores*, *in verb. Multitudo nem. de Cleric. excomm. minor.* & tenet Silvestr. *vers. Excommunicatio*, *1. num. 19. vers. Nec debet.* Multitudo quippe peccantium patrociniis erroris non parit, ut Hieronymus inquit *epist. 2. ad Rufinum*, relatus ab Henric. Boech. in *dist. cap. Latores*. Adde Divum Thomam in 2. 2. *quest. 108. artic. ad quintum*, ubi dicit, quando tota multitudo peccat, esse de ea vindictam iudicandam, sicut Augustii protequentes filios Israel submersi sunt omnes in mari rubro, Exodi 14. sequitur Felin. alia cumulat in *cap. In illa*, *22. 6. de exception.*

Demum etiam in hac materia qui numerus requiratur, ut multitudo impune sit deliquisse, a pœnis arbitrio dependeat, ut ibidem gl. Henric. & ceteri declarant in *dist. S. Augustinus* Danatitarum, eorumque populorum, qui majorem Africæ partem occupabant, multitudine nem ut potè immensam, arbitrari est non debet excommunicatione ferri, unde tunc dicendum est in particulari *Universitate*, vel Collegio. Ad hoc *dist. Latores*, ibi: *Si vera multitudo nem magnam in hoc deliquisse cognoveris*, &c. Et hanc partem tenent expresse Jo. de Anan. in *cap. Dilectus*, *ilsecundo*, *in 9. col. vers. Et eadem prædictis*, de *Simonis*, & Felin. post eum in *cap. Dilectus*, *in l. christo*, *in 1. col. 2. vers. Licitia tamen*, *sup. de except.* ubi non dubitet limitari id. in *Universitate*, nisi omnes de *Universitate* essent capaces doli, & culpe; quia tunc si omnes essent culpabiles, possent excommunicari per nomen collectivum: & exemplificat in Collegio Doctozum, in Capitulo, in Conventu Monachorum, in Consilio populi, & similibus, in quibus cessat ratio d. §. *Inducunt*, *Bart. in l. Si grege*, *ff. de leg. 1.* & alius in locis, ubi testigit, an in *cessores Capituli*, quod erat excommunicatio, sint etiam excommunicati: ergo supponit etiam Capitulum esse excommunicabile.

- 60 His in utramque partem adductis, pro veritate confidero univertitatem poſſe accipi dupliciter, ex Silveſtr. in verb.
- 61 *Excommunicatio, l. num. 10.* Uno modo prout eſt quid abſtractum, & præſcindens à ſingularibus hominibus: & hoc modo ſumpta univertitas, nulla auctoritate etiam Summi Pontificis excommunicari poteſt; tum quia non communicat, cum communicatio in actibus ſit ſingularium, quorum ſunt actiones, & conſequenter à communione fidelium non poteſt excludi: tum quia cum ſit quid fictum, & intellectuale, carens anima, & baptiſmo, impoſſibile eſt, ut per excommunicationem excludatur à Regno Dei, & tradatur Satanæ, juxta textum in cap. *Certum, 24. queſt. 3. & cap. Audi, 11. queſt. 3.* & in ſpecie notat Archid. in d. cap. *Romana, num. 5. in verb. In Univertitatem:* & hoc intendunt ibi Jo. Mont. & Jo. Andr. ambo num. 9. dum dicunt Univertitatem, Communitatem, Societatem, Collegium, ſeu Capitulum dici unum non ſimpliciter, ſed aggregative, ut Arca eſt unum aggregatione, & Domus, & Grex, quia decem oves faciunt gregem, ut l. *Oves, ff. de abig.* & ob hoc nullum horum eſt perſona vera, quæ eſt rei rationalis individua ſubſtantia. Unde Collegium, & alia hujuſmodi dicuntur perſona non vera, ſed repræſentata, ut l. *Mortuo, ff. de deſuejuſt.* Item univertitas caret anima, & baptiſmo: ergo non eſt capax impreſſionis excommunicationis, quæ non ligat niſi perſonam veram, cap. *P. & G. ſup. de off. delegat. cap. Sicut, il terzo de jurejur.* & principaliter animam, ut in cap. *1. infra hoc tit. lib. 6.* Et ſi contra fiat, nihil agitur quia ſecundum Philoſophum 2. de anima; *Altius activoorum ſunt in patiente bene diſpoſito:* ad quod facit l. *Pater Severinam, §. Conditionum, ff. de condit. & demonſtr.* ita Jo. Monac. & Jo. Andr. ubi ſupra, & idem Monac. in cap. *Ut circa, de elec. lib. 6.* Gemin. & Præpoſ. in cap. *Sicut vir, 7. queſt. 1.* relati à Philippo Probo in d. c. *Romana, num. 5. verſ. Ut ventiamus ad intentum, infra eod. lib. 6.* & Mar. Socc. in cap. *Mulieres, in 7. principali artic. num. 15. ſupra eod. Oldr. conf. 65. in fine, verſ. Punitur etiam pennis ubi referit Joannem XXII. ſemel in Conſultorio dixiſe univertitatem non poſſe excommunicari: & hoc quia non habet animam, nec perſonam veram, ſed fictam, Feder. de Sen. conf. 15. *Quæſtionalis eſt, num. 6. verſ. Eodem modo, & Turrecrem. in cap. In criminalibus, num. 15. queſt. 3.* ubi ait: Univertitatem, vel Collegium puniri poſſe non capitaliter, non corporaliter, vel ſpiritualiter, id eſt per excommunicationem, cum ſit corpus inanimatum. Et hoc ipſum firmat Hoſt. in d. cap. *Romana, n. 5.* ait enim: (Dicas ergo, quod quantumcumque Univertitas, vel Collegium excommunicetur, nunquam Univertitas eſt excommunicata, nec excommunicari poteſt; quia cum hac ſententia ligetur anima ſolummodo creaturæ rationalis, c. *Si quis Præbyterorum, ſupra de reb. Eccleſ. non alien.* & baptizate, c. *Omnis Chriſtianus, 11. q. 3.* patet, quod univertitas, quæ nec animam habet, nec baptizata eſt, excommunicari non poteſt. Sicut enim res univertitatis non ſunt ſingularum, nec contra, § *Qui manumittitur, 12. q. 2.* ſic nec anima ſingularum ſunt univertitatis: nam univertitas unum corpus eſt, l. *1. ff. Quod cuiuſque univerſit.* & monſtruoſum eſſet, ut unum corpus univertitatis haberet plures animas: ſed ſi animæ ſingularum conſiderantur, tot haberet corpus univertitatis animas, quot ſunt ſinguli, niſi forſan videantur animam ponere, quam falſo ſugit Averroes, quæ ſecundum ipſum hominibus eſt communis; quod eſſet hereticum dicere, & inſanum; ideò quæ hac naturali ratione conſiderata, ad excommunicandum tale corpus, ſicut eſt Univertitas, vel Collegium, naturaliter non eſt aptum.) Hæc Hollenſis.*
- 69 Eodem argumento utitur Gemin. nam actus, & paſſiones prout conſiſtunt in factis, ſunt ſingularium, non univertitatis, c. *2. de teſtib. lib. 6.* & c. *Si ſententia, §. 2. de ſentent. excomm. eodem lib.* Univertitas autem, vel Collegium non eſt quid ſingulare, niſi per repræſentationem, l. *Mortuo, ff. de deſuejuſt.* Tunc arguit ſic; Excommunicatio ligat perſonam veram, non repræſentatam, cap. *P. & G. de off. de leg. & cap. Sicut, il 3. de jurejur.* & habentem animam rationalem, c. *Si quis de reb. Eccleſ. non alienam.* ſed hæc omnia ceſſant in univertitate: ergo univertitas non eſt excommunicabilis; ita Gemin. in capit. *Sicut vir, in gloſ. 3. 7. q. 1.* & Felin. poſt alios in cap. *dilecta in Chriſto, nu. 1. verſ. Tu vide Dominicum, ſupra de exception. Ita-*

que ſic hoc modo ſummatim univertitas, quæſtio propoſita 70 eſt de indubitabili, quia ad hoc ut quis ligetur ſententia excommunicationis, inſcriptæ qualitates ex neceſſitate requiruntur, videlicet ut ſit creatura, ſeu perſona vera, rationalis, mortalis, baptizata, ſubditi, doli capax, quam theoreticam ponit, & per partes explicat Marian. Socin. in diſt. cap. *Mulieres, in 7. principali articulo, numer. 12. ſupra eodem.* Nulla autem ex his qualitatibus concurrere poteſt in univertitate, ſi accipiatur ut quid abſtractum, & legatum à ſingularibus perſonis, ut ad ſenſum patet.

Quinimò hoc modo ſumpta univertitas non modo non 71 eſt capax excommunicationis, ſed nec interdicti. Textus eſt, ni fallor, ſatis clarus in c. *Si ſententia, infra eod. lib. 6.* ubi interdicta civitate, vel populo ſit reſolutio in ſingulares perſonas. Et reddidit ratio, ne aliquin ſententia effectu carcat, cum divinatorum auditio, & Sacramentorum perceptio populo ut univertis non competat: ergo inanis eſt ſententia interdicti lata in univertitatem, ut eſt quid præſcindens à ſingularibus perſonis: quod clariùs patebit ex dicendis infra n. 73. & ſeq.

Alio modo accipi poteſt univertitas pro ſingularibus 73 perſonis omnibus collectivè, ita ut cum controverſione an univertitas excommunicari poſſit, hoc ſit in quaſtione an ſinguli de univertitate poſſint collectivè omnes, & univerſaliter excommunicari, ſive dicatur excommunicatio totam Univertitatem, vel Collegium, ſive omnes de Univertitate, vel collegio: hæc enim non differunt ſecundum Silveſtr. ubi ſupr. In quibus terminis loquitur d. §. *In univertitatem:* non enim prohibet, ut multi putant, quantum excommunicari poſſit univertitas, ut eſt quid abſtractum, & præſcindens à ſingularibus perſonis, quia huic abſtracto non congruit ratio illa periculi animarum in textu expreſſa; ſed loquitur de univertitate in ordine ad perſonas de univertitate exiſtentes, quæ poſſunt eſſe innoxie, & ideò non debent excommunicationis ſententia interdicti, ut ibi declarat Franc. num. 3. verſ. *Loquitur enim iſte textus:* quando profertur in univertitatem animo ligandi ſingulos; & Felin. cap. *Dilecta, num. 1. ſupr. de excepti.* In materia enim, cujus corpus non eſt capax, interdictum corporis reſpicit ſingulos, ut inquit Joann. Andr. in diſt. cap. *Romana, num. 2. per diſt. cap. Si ſententia, infra eod. lib. 6.* Unde ut dicebat Innocent. in d. cap. 74 *Romana, numer. 3. verſ. Ex iſto loco,* & poſt eum Joann. Andr. d. num. 2. ſi litteræ impetrentur contra Capitulum, ut cogatur ad aliquiſ receptionem, Delegatus compellet ſingulos Canonicos ad receptionem ipſius, licet litteræ tantum contra Capitulum, & non contra ſingulos Canonicos ſint impetrata: & hoc eſt ea ratione, quia mandatum factum Capitulo, ut aliquid faciat, intelligendum eſt, ut Canonici, & alia membra Capituli illud faciant, cap. *Pro illorum, ſupra de præbend.* quia Capitulum, quod eſt nomen intellectuale, & res incorporealis, niſi facere poteſt, niſi per membra ſua.

In univertitate autem hoc ſecundo modo conſiderata 75 credimus eſſe diſtinguendum inter Papan. & Prælatos inferiores. Et quidem à Papa abigendum non eſt, quin Univertitas, Collegium, Senatus, & hujuſmodi excommunicari poſſint. Ratio eſt, quia prohibito Innocentii in d. c. *Romana, §. In univertitatem, infra eod. lib. 6.* eſt 76 juris merè poſitivum, cum nulla ratio naturalis, aut divina repugnet, quin perſona de univertitate, ſi omnes ſit culpabiles, ſimul, & collectivè excommunicari valeant ſub nomine univertitatis: quid enim intereſt, inſpecto jure naturali, & divino, an ſententia excommunicationis feratur in omnes de Collegio, an in Collegium? Jure autem veteri hoc non erat prohibitum, ut oſtenſum eſt ſupra nu. 52. At Romanus Pontifex prædeceſſorum ſuorum Conſtitutionibus non adtingitur, cum ſit ſupra omne jus humanum poſitivum, c. *Propoſuit, de conc. præben. §. Hiſ ita, 25. q. 1.* ubi dicitur: *Sacrosancta Romana Eccleſia juſ, & auctoritatem Sacris Canonibus impertitur, ſed non eaſ alligat; habet enim juſ condendi Canones, ut poſt ea caput eſt; & cardo omnium Eccleſiarum, à cujuſ regula nemini deſentire licet:* ita ergo *Canonibus auctoritatem proſtat, ut ſepſam non ſubjiciat eis.* Hæc ibi: Unde Conſtitutio Innocentii non ligat ſucceſſores, tam ex defectu voluntatis, quam poteſtatis; textus eſt ſingularis in cap. *Innotuit, §. Quamvis autem, ſupra de elec. ibi:*

- Cum ea non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus suis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari possit eum, imo eadem possitatem futuris, cum non habeat imperium par in parem.* Et docet S. Thom. quodlib. 4. art. 13. & in 1. 2. qu. 96. art. 5. ad 3. Et in terminis prædictæ prohibitionis Innocentii tenet Silv. in ver. Excommunicatio, primo, nu. 10. vers. Si autem Papa excommunicet, qui non subiecit dict. cap. Romana, & Dominus meus Jo. Franciscus Fagnanus in præcitato libello de just. & validat. censur. part. 5. de censur. lib. 136. vers. Respondetur Pontificem juri postivo, quod habetur in dict. cap. Romana, non subesse. Et huic sententiæ observantia etiam subsequuta auctoritate contulit temporibus nostris, ut in eodem libello dict. par. 5. unde temerarius esset hoc amplius in dubium revocare. Nam observantia, & consuetudo Romanæ Ecclesiæ prævalet auctoritati cu usumque Doctoris, ut inquit Sanctus Thomas in 2. 2. q. 10. art. 12. unde art. 2. docuit contra auctoritatem Romani Pontificis nec Hieronymum, nec Augustinum, nec alium Sacrum Doctorem suam sententiam defendere: & eum refert, & sequitur Turver. in cap. 1. distinct. 20. Atque ita non obstat, quod dixit Augustinus de excommunicatione in multitudine non ferenda, præter ea, quæ dicta sunt supra n. 57. Hæc de Summo Pontifice.
- 79 Ceterum inferioribus Prælati existimo absolutè prohibitum esse excommunicationis sententiam ferre in Universitatem, vel Collegium: nam etsi possibile sit omnes de aliqua Communitate deliquisse, tamen raro hoc contingit, & jura adaptantur ad frequentius accidentia, leg. Nam ad ea, ff. de legib. Ergo stat. dum est generalis prohibitio Innocentii in d. cap. Romana, §. In Universitatem, infra eodem, lib. 6. licet in aliquo speciali casu omnes, & singuli de Universitate deliquerint. Quam rationem ponit Richard. in 4. distinct. 18. qu. 5. art. 3. & post eum Felin. in cap. Dilectæ, num. 1. vers. Aliam rationem supra de except. & Philipp. Prob. ad Monach. in d. cap. Romana, num. 1. eodem vers. Præterea textus in d. §. In Universitatem, non fundat suam prohibitionem in eo, quod in Universitate actus repetantur innoxii, sed in eo, quia potest contingere, ut repetantur: atque ita se fundat in sola possibilitate, ut sic eligat pars iustior, & periculum animarum vitetur. Et quia semper est possibile, ut in communitate repetatur aliquis, qui delictò non consenserit; propterea nullo casu ab inferioribus Papa tota Communitas ferenda est anathemate: non enim est novum in jure, ut prohibitio generaliter fiat ad cautelam eorum, quæ possunt contingere, ut c. Dixit Dominus, 32. qu. 1. l. Divortio, ff. de negot. gest. cap. Licet, supra de elect. cap. Ad Arce, de tempor. ordinat. consuecord. in proposito adductis per gloss. in dict. §. In Universitatem, in ver. Esse potest, & Hollen. num. 5. in eodem verb. Et hoc aperte tenet D. Thom. in dist. 18. q. 2. art. 3. q. 2. ait enim: Excommunicari non debet aliquis, nisi pro peccato mortali, peccatum autem in actu consistit; abus autem non est Communitatis, sed singularum personarum ut frequenter; & idem singuli de Communitate excommunicari possunt, non autem ipsa Communitas: & quamvis quandoque actus sit totius alicujus multitudinis, ut quando multi navim trahunt, quam nullus trahere potest, non est probabile, ut aliqua Communitas ita tota ad malum consentiat, quam aliqui sint dissentientes. Et quia non est Dei, qui judicat omnem terram, ut condemnet justum cum impiis, ut dicitur Gen. 18. Ecclesia, que judicium Dei imitari debet, satis providè statuit, ut tota Communitas non excommunicetur, nec collectis zizanias simul eradicetur & triticum. Servent ergo Episcopi Constitutionem Innocentii, sicut tenentur, quia sunt custodes Canonum, cap. Cum quibus, 24. quæst. 3. & debitores omnes sacras regulas custodire, cap. Cum simus, 9. quæst. 3. nec possint institutionis Apostolicæ decreta in totum, vel in partem aliqua ratione convellere, vel mutare, c. Institutionis, 25. q. 2. plenè Arel. in c. Licet canon. n. 3. vers. Et ubi assertivè dixit, de elect. lib. 6. Fedet. de Sen. consil. 17. Quæstio talis est, per totum, Petr. de Anch. in repet. cap. l. n. 188. vers. In contrarium, & num. 190. vers. Accedit huiusmodi quæstio, supra de Constit. & dixi latissimè in cap. Cum dilectus, de tempor. ordin.
- 84 Præsertim verò, quia nulla ratio cogere potest Episcopum ad ferendam sententiam excommunicationis in ipsam Universitatem, vel Collegium, cum circa transgressionem prohibitionis Innocentii possit habere intentum dicendo: Excommunico Priores, & omnes de tali Collegio qui parere noluere, vel mandato meo rebelles: hoc enim non obviat Decretali Innocentii, & sicite fieri potest, ut docet Hollen. in summus. de contumacia, §. fir. vers. Ergo constat, & allegat. Propono, supra de Cler. excommunicat. ministran. & cap. Pro illorum, de prob. & idem firmat in d. c. Romana, n. 7. in verb. Innoxios, & ibi etiam Lap. Gemm. & Anchar. quos sequitur Franc. in gloss. in fine, & Philipp. Prob. n. 9. & Felin. in c. Dilectæ in Christo, n. 1. supra de except.
- Nec obstat, si dicas cum Silvestro in ver. Excommunicatio, l. n. 10. idem esse excommunicationem totum Collegium vel omnes de Collegio. Etenim hoc debet intelligi, si excommunicentur omnes de Collegio simpliciter; secus si omnes de Collegio, qui fuerint mandato rebelles, vel culpabiles, prout loquitur Hollen. hic enim modus multum differt ab excommunicatione simpliciter lata in Collegium. Ratio differentie est, quia quando excommunicantur omnes de Collegio, qui fuerunt culpabiles, nullum subest periculum irretiendi innoxios; & sic cessat ratio prohibitionis d. §. In Universitatem.
- Secus est quando excommunicatur ipsum Collegium, 85 vel Universitas delinquens; quia stant simul, ut Collegium dicatur deliquisse, & tamen aliqui de Collegio repetantur innoxii, ut contingit quando delinquit major pars Collegium representans. Nam intum Collegium deliquit, dicitur, leg. Quod minor, ff. de auct. imp. d. d. d. consil. 315. circa istud, numer. 4. plenè Anchar. consil. 158. Ex narratis, numer. 12. & seq. Hollen. in dicto cap. Romana, numer. 9. & ita in excommunicatione Collegii, seu universitatis semper viget ratio periculi animarum in textu considerata, quæ non viget in excommunicati one omnium de Collegio, qui fuerunt culpabiles; alia est enim cauta Capituli, alia Canonicorum, §. Qui mittitur, 12. quæst. 2. Innocent. in dicto cap. Romana, numer. 2. in verb. Culpabiles. & Hollen. num. 11. in eodem verb. Federic. de Sen. consil. 15. in princip. vers. Præterea aliud, & aliud delictum Universitatis, vel Capituli, 87 aliud singulorum, ut latè deducit Rota dec. 1. inc. plen. Citatus Decano cum Capitulo, & dolo, & contumacia, in antiquior. ubi propterea resolvit Canonicos singulares citatos, etiamsi fuerint contumaces, non posse excommunicari pro Capitulo non comparente, ubi decreta sunt citatio contra Decanum, & Capitulum. Et idem dicit de eis. 13. incipien. Nota, quod ubi mandatum citari Decanus, & Capitulum, aliis 1. de sentent. excommunicat. in antiquis.
- Circa secundam inspectionem, an scilicet excommunicatio in universitate lata liget, & vincenda sit; si quidem teratur a Summo Pontifice, non est dubitandum, quin liget omnes de universitate; quia ipse non subiacet prohibitioni juris positivi, dict. cap. Romana, §. In universitatem, infra eodem lib. 6. ut latè ostensum est supra numer. 75. & seq. Quinimò hujusmodi sententia ligantur innoxii, clarè deducitur ex littera dict. §. In universitatem, dum prohibet excommunicari universitatem, vel Collegium, nec irretiantur innoxii. Ergo circumscripta illa prohibitione, cui non subiacet Romanus Pontifex, etiam innoxii, & non culpabiles per hujusmodi excommunicationem irretiuntur, intellige, quoad Ecclesiam; secus quoad Deum, cujus iudicium nec fallit, nec fallitur, cap. Anobis, illecondo, supra eodem, & ita tenet, & declarat glossa in dict. §. In universitatem, in verb. Irretiri, & Joann. Andr. & Franc. uterque num. 3. in eodem verb. Item inrellige quoad personas capaces excommunicationis: nam infantes, vel furiosi non ligantur, etiam quoad Ecclesiam, nec mirum, quia excommunicati quis non potest, nisi pro gravi contumacia, & culpa mortali, cap. Nemo, 1. quæst. 3. sed tales non possunt delinquere, nec mortaliter peccare, ut in cap. 1. & 2. sura de elect. pariter sum: ergo nec ligati excommunicationis sententia, iud. Marian. Soccin. in cap. Mulieres numer. 41. supra eodem. Ecclesia enim non potest per excommunicationem excludere à regno Dei, nisi indignos, qui per peccatum mortale charitatem amiserint, ut per Divum Thomam in 4. distinct. 18. quæst. 2. art. 1. qu. 3.

93 Sin autem excommunicatio in Universitatem feratur ab inferioribus à Papa, duæ sunt opiniones. Prima est Hostien. Joan. Mon. Archidiaç. & Franc. quorum meminit gloss. in *dist. Romana*, §. *In universitatem*, in *verb. Penitus*, infra eodem lib. 6. existimantium sententiam non tenere, & idem Archid. in *cap. Sicut*, in *gloss. 2. 7. quest. 1.* Philipp. Franc. in *dist. §. In universitatem*, nu. 2. & Philipp. Prob. in *addit. ad Monach.* num. 2. Felin. in *cap. Dilectæ in Christo*, num. 6. supra de except. ut etiam allegat Richard. in *4. dist. 18. qu. 5. art. 3.* & Rotam dec. 1. de dolo, & contumac. in antiquioribus, quam retuli supra n. 87.

94 Fundatur principaliter hæc opinio in verbis *dist. §. in universitatem*, ibi, *Penitus prohibemus*, quæ dicuntur potestatis privativa, ut notat Jo. Andr. in *c. Unico*, n. 2. de *post. Prælat. lib. 6. ibi, penitus*, ac si dicat, ipso jure, & sine exceptionis ope; ideoque hujusmodi excommunicationis sententia dicitur ipso jure nulla, tanquam à non suo iudice lata, c. *At si Clerici*, supra de *judic. cum similibus*, & ita Host. in *dist. Romana*, §. *exponit verbum*, *Penitus prohibemus*, quasi dicat, in hac parte potestatem omnino subtrahimus. Et sic in hoc casu de caterolata sententia nulla erit, argum. c. 1. de *verb. significat. lib. 6.* & idem dixit Joan. Monach. & alii præallegati. Secus si diceretur profere non præsumat, in quibus terminis secundum Host. loquitur text. in *cap. Romana*, §. *Officiales*, de *off. Ord. lib. 6.*

Præterea, ut post Joan. Andr. advertit Franc. in *dist. §. In universitatem*, nu. 3. *versic. Et ex istis verbis liquet*, ibi est foris prohibitio, quam in *dist. §. Officiales*, cum illic sit verba persona, & etiam materia capax, & apta ad recipiendum hanc pœnam, licet modus non sit aptus. At secus est in Universitates, ut mox dicitur. Deinde pro nullitate sententiæ adducitur ponderatio, de qua supra nu. 64. quia Universitas non est materia capax impressionis excommunicationis, cum sit persona ficta, & intellectualis sine anima, & baptismo.

95 Nec dicitur: Excommunicatio lata in Universitatem referenda est ad singulos de Universitate; siquidem si hoc esset, sequeretur absurdum, ut etiam puer unius diei & abentes ligarentur, ut in *dist. cap. Romana*, considerant Innocent. num. 1. in *verb. In Universitatem*, Hostien. numer. 8. Joan. Monach. nu. 10. & Joan. Andr. nu. 9. in fine.

96 Item secundum gloss. in *cap. Sicut* vir. 7. quest. 1. hinc sequeretur aliud absurdum; nam mortuis omnibus de Capitulo excommunicato; & aliis sibiortibus, est idem Capitulum, ut leg. *Sicut*, §. *final. ff. quod cuiusque Univers. nom.* Ergo adhuc esset excommunicatus, si priores Canonici non fuissent absoluti. Quod an sit verum, querit Bart. in *leg. Inter stipulamem*, §. *Sacram. in fin. ff. de verborum obligat. & in leg. Quod in rerum*, §. *final. delegat. 1.* nihil tamen decidit, sed remittit ad Canonistas, in *c. Adversus*, supra de *immuni. Ecclæs.* & Innocent. in *cap. Gravem*, supra eodem, quos videas, & gloss. in *cap. Sibabes*, 24. q. 3. & quod notatur in *cap. Si sententia*, eod. tit. in 6. & Mar. Soc. in *cap. Nulli*, in 7. principali articulo, q. 3. *sup. eod.*

97 Et confirmatur ex motivo Saliceti in *conf. Schismatis*, edito per Urbanum VI. incipiens. *Factum alias de Curia Rome iramissum*, in 23. col. relati à Felin. in *cap. Dilectæ*, numer. 1. colum. 2. *vers. Et illum paragraphum*, supra de *exception. videlicet præsupposito genere non deducibili incapaci in sua generalitate*, non fit distributio, vel diffusio in ejus species, ut illæ intelligantur per se deductæ; unde excommunicata Universitate, & sic genere incapaci, non sunt excommunicati singuli, licet excommunicabiles.

Ac potremò, si teneret excommunicatio, etiam prodivum periculo animarum, cui obviare voluit text. in *d. §. In universitatem*, ut considerant Richard. de Media Villa, & Felin. loc. cit.

98 Addit Franciscus Bortinus in *d. c. Romana*, relatus ibi à Jo. Andr. n. 7. *vers. Et idem Franciscus*, hoc esse privilegium Universitatis, contra quod sententia lata non tenet, ut in *c. Quia cunctis*, de *concess. præb. lib. 6.* & in *c. Volentes*, de *priv. eod. lib.* & sequitur Philipp. Franc. in *d. §. In universitatem*, n. 2.

99 Non obstat illud generale; *Si non valet, ut ago, valet ut valere potest*, de quo in *cap. unio. de despons. impub. lib. 6.*

quoniam intelligi debet. nisi sequatur inconveniens, fit ibi. Hoc autem, etiam si per talem sententiam ligarentur singuli in Universitate, contingeret unius dici puerum, vel abentem ligari, quod esset absurdum, ut dictum est supra proxime nu. 95. Unde agere in singulos in hoc casu non est posse, cum potentia sit de genere bonorum secundum Philosophum. Et propterea illud possumus, quod commodè possumus, leg. *Nepos Proculo*, ff. *de verborum significat.* & quod de jure possumus, cap. *Nisi cum pridem*, §. *Persona verò*, & ibi gloss. in *verb. Non oportuerit*, supra de *renunciat. cum concordat.* de quibus per Prob. in *d. cap. Romana*, numer. 10. in fine, in *verb. Bonorum*, & num. seqq. & ita ad hanc objectionem respondent ibi Joan. Monach. & Joan. Andr. n. 9. in fine in *verb. Nam si referatur*, & Franc. in *§. In universitatem*, n. 3. *vers. Nec obstat si diceretur.*

Item non obstat, quòd etiam sine culpa ligari quis possit sententia excommunicationis, ut videtur deduci ex *d. §. In universitatem*, in *verb. Innocios*, eò quòd sententia Pastoris, sive iusta sit, in iusta, semper timenda est, cap. 1. & §. *Cum ergo*, 11. quest. 3. Etenim ita respondet Archidiaç. in *d. cap. Romana*, numer. 6. hoc verum est, quando lata est per Pastorem, & Judicem ordinarium, & in talem, qui etiam si sit sine culpa, tamen culpam committere potuit, pro qua excommunicatus est, sicut si esset doli capax; verum si nec culpam commisit, nec committere potuit, ut infans; tunc non ligat, nec timeri debet. Sicut in simili si excommunicetur notorie eunuchus, eò quòd ex Moniali filium generaverit, prætextu talis excommunicationis vitari non debet, licet in sententia expressum non fuerit esse eunuchum, cum culpam, pro qua fuit excommunicatus, nec commiserit, nec committere potuerit secundum Archid.

Si autem excommunicatio in Universitatem promulgata referenda esset ad singulos, ligaret etiam infantes, quod est absurdum; & consequenter qui excommunicat Universitatem, non intendit irretire singulos, sed corpus ipsum Universitatis, quòd est impossibile, cum sit sine anima, & baptismo, ut ex dictis patet.

Contrariam opinionem, id est sententiam excommunicationis latam in Universitatem esse validam, & ligare singulos de Universitate doli capaces, tenet Bernar. & post eum gloss. in *d. cap. Romana*, §. *In universitatem*, in *verb. Penitus*, hoc tit. lib. 6. & sequitur ibi antiqui, teste Felino in *cap. Dilectæ in Christo*, numer. 6. supra de *exception. Idem tenet Anton. de Butr. in cap. Unico*, num. 6. supra de *litis contestat.* ubi ait: Olim excommunicabatur Capitulum, hodie standum contrario, ut in *dist. §. In universitatem*; si tamen feratur, excommunicatio etiam hodie tenet, ut hic Petr. de Anchar. in *dist. cap. Romana*, nu. 4. in *ver. Prohibemus*, ubi dicit eo verbo non obstant sententiam latam tenere, licet sit injusta. Et idem secundum eum tenet Lap. Abb. Et propterea in simili sententia excommunicationis lata contra Constitutionem capit. *Sacro*, supra eodem, & cap. *Cum medicinalis*, eod. tit. lib. 6. non est nulla secundum Bernard. Host. & alios, dummodo feratur ab Ordinario, ut in *d. §. In Universitatem*, & in *cap. Sententia Pastoris*, & ibi per Archidiaç. in *verb. De hoc*, 11. quest. 3. Secus si feratur à Delegato, quia tunc est nulla secundum Ancharan. qui de hoc remittit ad notata per Archidiaç. in *c. Cum in illis*, de *præben. lib. 6.* & in *cap. 1. de offic. delegat. eodem lib.* subdens hæc esse verba ipsius. Et ejusdem sententiæ videtur esse Innocent. in *cap. Capitulum*, nu. 1. in *ver. Appellationem*, ubi tenet in casu illo sententiam excommunicationis latam in Capitulum non solum fuisse validam, sed etiam justam. Et hanc partem tanquam tutiorem amplectitur etiam Dominus meus Jo. Franciscus Fagnanus in *eodem libello de institut. & validitat. censur. Pauli V. part. 5. de censur. fol. 137.*

Doctores pro hac sententia nihil adducunt, sed simpliciter dicunt illam esse tutiorem. Probati tamen potest hoc præcipuo fundamento: nam etsi actus gestus contra prohibitionem legis sit ipso jure nullus, etiam si lex ulterius non procedat ad mutationem actus, ut leg. *Non dubium*, & ibi not. Bart. Bald. & Legistæ, c. *de legibus*, quæ est canonizata in *cap. Imperiali*, 25. quest. 2. tamen hoc habet locum dumtaxat, si eodem contextu lex tribuat potestatem faciendi actum illum, & prescribat condiciones, & modi-

fiaciones prohibendo, ne aliter fiat; tunc enim recipitur potestas qualificata, seu modificata; & idcirco actus non servatis modis præscriptis a lege, redditur nullus ex defectu potestatis. Secus verò si lex conditionis præscribat, & prohibitionem faciat ei, qui prius potestatem, vel jurisdictionem habebat, quia tunc actus contra legis prohibitionem gestus sustinetur in vim potestatis præexistentis, licet transgrediens sit puniendus; & sententia est injusta, sed non est nulla. Hæc est singulari theoricæ glossæ in *Clem. 1. in verb. Inhibentes, vers. Sed quero, de iure patron.* quam sequitur Petr. de Anchar. in *cap. Statutum, § final. vers. Adverte, de rescript. in 6. Abb. in cap. Ex parte, num. 5. supra de Constitut. Roman. conf. 203. Quoad primum, numer. 7. Sed Episcopi, & locorum Ordinarii ante prohibitionem Innocentii in *dist. cap. Romana*, habebant potestatem excommunicandi Universitatem, vel Collegium, ut probatum est supra *nu. 52.* ergo excommunicatio lata in Universitatem contra prædictam prohibitionem non est nulla, licet sit injusta. Et hanc differentiam post Archidia. optimè agnovit Petr. de Anchar. in *dist. cap. Romana, num. 3. in verb. Prohibemus*, dum dixit excommunicationem tenere non obstante prohibitione illius textus, si lata fuerit ab Ordinario, & Pastore. Nimirum quia facultas excommunicandi, quam prius habebat non fuit ei per illam prohibitionem adempta; secus verò si feratur à delegato, qui eodem contextu accipit jurisdictionem restrictam, & modificatam ad terminos ejusdem prohibitionis.*

Et hanc partem arboris esse amplectendam, quia cum in hoc articulo adsint utriusque graviorum Canonis auctoritates, & rationes suasibiles; atque ita versetur in concursu duarum opinionum probabilium: ex precepto eligenda est opinio tutior, propter periculum animæ, ut latissimè probavi in *cap. Ne unitatis, supra de constitut.* & in materia excommunicationis docet Sanctus Thomas *quodlib. 4. art. 14.*

Non obstat, quòd verba illa, *Penitus prohibemus*, quæ habentur in *dist. §. In universitatem*, sint potestatis ablativa: siquidem nullibi hoc iure probatur, sed tantummodo fuit intellectus Hollensis, & teaquium, contra quos stat auctoritas glossæ, & aliorum, quos retulimus supra *nu. 102.* dum enim tenent sententiam excommunicationis latam in Universitatem valere, non obstante prohibitione illius textus; in necessariam consequentiam tenent per illa verba non esse ademptam excommunicandi potestatem aliàs enim sententia esset nulla ex defectu potestatis, ut in *c. At si Clerici de jud. & in lult. C. si à non comper. jud. cum multis siml.*

Non obstat, quòd Universitas tamquam persona ficta sit animata, & Baptismo, non sit materia capax excommunicationis: nam hoc procedit, si Universitas accipitur in abstracto, præscindendo à singularibus hominibus: secus verò si accipitur pro singularibus personis omnibus collectivè, ut distinximus supra *nu. 60.* Quæ enim modo sumpta Universitas nihil aliud est, quam singuli homines qui sunt ibi, ut inquit Petr. de Anchar. *conf. 158. Ex narratis numer. 22. ad fin. post gloss. in leg. Sicut, §. Si quid, in verb. Non debetur, ff. Quod cuiusque Univers. nomine, & not. Bart. in leg. Aus facta, §. Nonnumquam, nu. 2. ff. de pen. dicens hoc tenere omnes Philosophos, & Canonistas, qui tenent totum realiter non diserte à suis partibus, & subdit eos verum dicere, si loquamur realiter, verè, & propriè, licet secus sit secundum fictionem juris.*

Unde egregiè Imol. in *cap. Capitulum, penult. colum. de refer.* dicit valere excommunicationem, si consistet excommunicantem utentem verbo collectivo, vel excommunicare singulos, ut res potius valeat, quam pereat, *c. Abbat. in fr. de verb. signif. & sequitur Felin. in c. Dilecti in Christo, nu. 1. col. 2. vers. Dixit etiam egregiè Imola, supra de except.*

Quinimò id constanter tenendum videtur: nam ridiculum esset, ut iudex intenderet sententia excommunicationis ligare corpus illud phantasticum, seu imaginarium, quòd est nomen juris in abstracto, sicut homo in communi non capax parentele, ut inquit Feder. de Sen. *conf. 15. Quæstionalis, in princip.* hoc enim modo posset excommunicari etiam Chimæra, & Hippocentaurus: quotiescunque autem aliquis actus sit contra Universitatem,

qui non potest applicari Universitati, ut est excommunicatio, quæ non afficit nisi animam baptizatam; tunc applicatur singulari personis, *cap. Si sententia, infra de sentent. excomm. lib. 6. Feder. de Sen. dist. conf. 15. num. 4. vers. Nam quando.* Et hoc intendit Host. *en. in cap. Significaverunt, in verb. Contra capitulum, num. 1. & 2. supra de except.* dum dicit impossibile iuris esse, ut Capitulum, & Universitas excommunicetur, nisi intelligatur Capitulum, id est singuli de Capitulo. Facit text. opt. nisi junctæ gl. in *c. Praesentium, de testib.* nam cum text. ibi dicat iuramentum esse recipiendum in animas Conventuum, gl. exponit illud, verbum, *Conventuum*, id est singulorum de Conventu; quia, inquit, Conventus, sicut Universitas, non habet animam.

Nec urget replicatio, de qua supra *nu. 95.* quòd si sententia excommunicationis lata in Universitatem referenda esset ad singulos de Universitate, sequeretur inconveniens, ut tali sententia ligaretur etiam puer unusquisque; quoniam negatur hæc consequentia: nam est possibile sit, ut tali sententia irretiantur innoxii, ut probat littera *d. c. Romana, & In universitatem, in eod. lib. 6.* nihilominus hoc intelligi debet de his tantum, qui quomvis sint sine culpa tamen culpa committere possunt; & ita procedit ille textus, dum dicit, *quæ nonnumquam contingeret, &c.* non autem de his, qui nec sunt, nec possunt esse culpabiles, ut declarat Archidia. in *d. cap. Romana, num. 6.* & dictum est supra *num. 101.* & probatur apertissimè: nam excommunicatio si feratur in singulos de Universitate, valida est secundum omnes hic, *c. in d. cap. Romana*, & tamen non ligat infantes. Item tenet excommunicatio lata a Summo Pontifice in Universitatem, ut fuscè probatum est supra *num. 75. & 88.* & tamen per eam non ligantur, qui aoli non sunt capaces, ut dixi *num. 91.* ergo non est bona consequentia, excommunicans Universitatem intendit excommunicare singulos de Universitate, & si ligat singulos: ergo ligat etiam puerum unius diei; quia dispositio quantumcumque generalis semper recipit tanquam intellectum, ut restringatur ad personas habiles, & capaces, *cap. unico, de arat. & qualitat. lib. 6. Dec. in cap. Cum omnes, in 2. lect. num. 2. supra de constitut. Jan. in l. 2. §. Præter, numer. 3. ff. qui test. d. cap. Item restringi debet ad id, quòd est possibile, argum. *cap. Errit autem lex, 4. dist. at non est possibile, ut infans unius diei anathemate innodetur, ut offensam est supra eodem num. 91.**

Non obstat motum Sanceti, de quo supra *nu. 97.* nam responsio patet ex dictis *nu. 73. & 108.* ubi ostensum est in materia, cuius corpus non est capax, fieri attributionem in singulis; & ita corrigit illius motum: & contra eum videtur textus apertus in *cap. Si sententia*, in fine ponderatus, ut supra *nu. 71.*

Non obstat consideratio Richardi de Media Villa, quòd aliàs non esset consilium periculo animarum: etenim eadem obiectio fieri posset in qualibet sententia excommunicationis injusta, quæ prohibet ferri propter animarum periculum, & tamen lata ab Ordinario, & Pastore tenet, ut in *cap. Sententia Pastoris, & ibi per Archidia. in verb. de hoc, 11. quest. 3.* & in specie in *cap. Romana, §. Officiales, de offic. Ordinar. lib. 6.* Archiepiscopo exilente in provincia, vel circa illam, ejus officiales prohibentur terre excommunicationis sententiam in Suffraganeos; & tamen lata tenet, secundum Bernar. ibi in gloss. in *verb. Non attentent*, quam sequuntur Doctores ibi, & hic Host. *n. 4. in verb. penitus*, & alii communiter. Et est ratio secundum gloss. quia quomvis sufficiat legislatores aliquid prohibuisse, etiam non adjectum actum tunc nullum, ut leg. *Non dubium, C. de legib.* tamen speciale est in sententia excommunicationis, ut injustè lata licet, *c. 1. §. 1. q. 3. c. Sacro, inf. eod. & docet S. Thom. in q. 2. art. 18. q. 2. art. 1. quæ 3.*

Unde Sacra Congregatio Concilii consultata, an excommunicationes late ab Episcopo non servata forma Concilii *cap. 3. §. 25.* sint in potestate nullæ, vel annullandæ; respondit esse validas, & excommunicatum indigere absolute solutione, per ea, quæ tradit Abb. post gloss. in *cap. 1. de excess. Prelator. & Felin. in cap. Rodulphus, num. 76. de refer.* videlicet excommunicationem latam sine curatione, & mentione, vel juris ordine non servato tenere, quomvis injusta sit; licet S. Congregatio noluerit, ut darentur litteræ publicæ, sed ut Cardinalis Alciatus privatis litteris

scriberet ad Episcopum, valere excommunicationem, sed illum seriò moneat, ut in posterum omni diligentia servaret formam Concilii.

114 Nec est novum in jure, ut propter animarum periculum aliquid prohibeatur; & tamen si contra fiat, teneat, ut in cap. *Nos novimus*, 17. *quæst. 2. in cap. Si vir*, 27. *distin.* & in cap. *Ad Apostolicam*, supra de regular. Nec tamen propterea Innocentiana prohibitio erat inanis, quia Ordinarii cum majori circumspectione, & ratiùs procedent ad sententiam excommunicationis contra universitatem: nam contrarietates puniri poterunt tamquam illius Canonis violatores, ut dicitur in d. §. *Officiales*, & ibi not. gl. *praalleg.*

115 Denum ad motivum Francisci Boattini, de quo supra n. 98. responderi potest, prohibitionem dict. §. in universitatem, non fuisse editam in favorem universitatis, sed ob specialem rationem periculi animarum, ne irretiantur innocenti: nec ibi legitur verbum, *concedimus*, seu *indulgemus*, vel aliud simile, ex quo deprehendi possit Papam

voluisse privilegiare universitatem, ad notata in cap. *porro*, supra de privileg. & in cap. *Si Papa*, eodem titul. lib. 6. Deinde destruitur hoc motivum per textum in dict. §. *Officiales*: nam ibi magis videtur concessum Episcopis Suffraganeis in privilegium, ut excommunicari nequeant ab Officialibus Archiepiscopi, quia in textu exprimitur ratio concernens favorem eorundem Suffraganeorum, videlicet ob reverentiam Pontificalis officii; & tamen sententia excommunicationis ab Officialibus contra tenorem dictæ concessionis valida est, ut dictum est supra proxime: ergo multò magis valere debet sententia lata contra prohibitionem dict. §. in universitatem, in qua exprimitur alia ratio non concernens in favorem universitatis.

Concluditur ergo excommunicationem latam in universitatem, vel Collegium, ligare, & timendam esse, dummodò lata fuerit ab Ordinario, & Pastore; secus si à Delegato, per ea, quæ dicta sunt supra num. 103.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III.

C A P U T XLIV.

Inquisitioni tuæ respondentes, credimus distinguendum, utrum alter conjugum pro certo sciat impedimentum conjugii, propter quod sine mortali peccato non valeat carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiam probare non possit: an non sciat pro certo, sed credat? In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus, utrum habeat conscientiam hujusmodi ex credulitate levi & temeraria: an probabili, & discreta? & quidem ad sui pastoris consilium (conscientia levis, & temeraria credulitatis explosa) licitè potest non solum reddere, sed exigere debitum conjugale. Verùm cum conscientia pulsat animum ex credulitate probabili, & discreta, quamvis nonevidenti & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra iudicium conscientiae committat offensam.

Inquisitioni. Si conjux scit pro certo impedimentum matrimonii, non debet reddere debitum, sed potius excommunicationem pati; reddidit autem, sed non exigit, si credit ex causa probabili & discreta; sed si ex levi, & temeraria, reddit, & exigit. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & communiter Doctores. Et primò ad casum, de quo quaeritur, distinguit: & primum membrum profertur, ibi, *In primo*. Circa secundum subdividit, ibi,

In secundo: & tertium subdividit in membrum profertur, ibi, *Verùm cum*.

Nota ex hac Decretali differentiam inter fidem, 57 seu plenam credulitatem, & opinionem, & scrupulum: & pro intelligentia horum terminorum, & textus, vide quod plene scripsi in repetitione cap. *Ne imitari*, a numer. 240. usq. ad numer. 262. supra de Constitut.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III.

C A P U T XLV.

Contingit interdum: & infra. Sanè sicut accepimus insinuante comite Flandrensi, in dioecesi tua quidam existunt, qui nec modo tonsuræ, nec investimentorum forma, nec in qualitate negotiorum de Clerico quidquam ostendunt; ad poenæ subterfugium se Clericos exhibentes: cum enim super excessibus, quos seculari luxu committunt ad publica judicia pertrahuntur, circumcisus crinibus, ut possint circumvenire vindictam, se pro Clericis representant: Clericalis fori privilegium labiis allegantes, qui factis paulò ante negaverant Clericatum: & infra. Verùm quia privilegium meretur amittere, qui permessa sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem: Volumus & mandamus, ut tales, si tertio à te commoniti seipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis extorres, quæ pro Clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**lericus si a Prælatu suo tertio monitus non reassumit habitum, & tonsuram, perdit privilegium clericale.
- 2 Clericus quamvis habitum, & tonsuram dimittat, & negotiis secularibus se immisceat, non perdit privilegium Canonis, nisi tertio monitus noluerit se emendare.
- 3 Clerici à laicis discernuntur in modo tonsuræ, in vestimentorum forma, & negotiorum qualitate.
- 4 Facta sunt potentiora, quam verba, & n. seq.
- 5 Clericus non potest verbis renuntiare privilegio fori, nec Canonis potest tamen factio ipso.
- 6 Clericus per dimissionem habitus, & tonsuræ ante trinam monitionem non perdit privilegium fori, & numer. 9.
- Nec privilegium Canonis n. 10. & 13.
- Et quid post Conc. Trid. n. 25.
- 7 Et monitio fieri non potest per iudicem sæcularem, vel alium, sed per Episcopum, vel aliam Prælaturam habentem Episcopalem jurisdictionem,
- 8 Nec sufficit una monitio pro omnibus, sed debet esse trina.
- 9 Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura immisceat se negotiis secularibus, non perdit privilegium immunitatis ab oneribus laicalibus, nisi ter monitus à negotiationibus non desistat.
- 10 Intellectus c. Ex parte ille secundo, de priv.
- 11 Intellectus cap. Perpendimus; de sententia excommunicationis.
- Sacerdos, qui deposito habitu, & tonsura in sevis enormitatibus deprehenditur, non gaudet privilegio Canonis, ibid. & n. seq.
- Gaudet tamen privilegio fori, nisi ter monitus non desistat, n. 13. & n. seq.
- 12 Clericus deprehensus in enormitatibus, & captus sine habitu, & tonsura, remittendus est ad iudicem Ecclesiasticum.
- 13 Clericis etiam in sacris per annum exercentes artem calculatorem, vel histrionem, perdunt ipso facto privilegium clericale; sed si breviori tempore requiritur trina monitio.
- 14 Clericus, qui miles efficitur, & sæva exercet, perdit eo ipso privilegium clericale.
- 15 Clericus conjugatus non incidens in habitu, & tonsura, clericale privilegium sine ulla monitione amittit.
- 16 Clericus incorrigibilis quando perdit privilegium fori.
- 17 Clericus assassinus, sine ulla monitione, vel sententia relinquatur Curia seculari.
- 18 Clericus de assassinio imputatus, si reperiatur carceratus per iudicem laicum, an sit remittendus ad iudicem Ecclesiasticum, ut ferat declaratoriam super facto, & n. seqq. usq. ad n. 25.
- 19 Clerici habent juris assensum super omnimoda exemptione a seculari potestate.
- 20 De qualitate jurisdictionem tribuente ante omnia constare debet.
- 21 Iudex laicus ante declaratoriam iudicis Ecclesiastici super assassinio nescit se iudicare contra Clericum.
- 22 Sententia absolutoria, vel condemnatoria in uno foro pars exemptionis res iudicat in aliis.
- 23 Clericus minorum Ordinum non beneficiatus, nisi habitum, & tonsuram deserat, & Ecclesie inseruiat, ex Conc. Trident. fori privilegium perdit sine alia monitione.
- 24 Conringit, ille secundo. Clericus si a Prælatu suo tertio monitus non reassumit habitum, & tonsuram, perdit privilegium clericale. Hoc dicit Joan. Andr. Butt. Cardin. Ancharan. & Felin. Vel secundum Marian. Soccin. ut expressius conveniat titulo. Quamvis Clericus dimittat habitum, & tonsuram, & negotiis Clerico non convenientibus se immisceat, non perdit tamen privilegium Canonis, nisi tertio monitus noluerit se emendare. Hoc dicit. Primò ponitur Comitissæ querela. Secundò provisio, ibi, *Præter quædam.*
- 25 Nota primò, ibi, *Nec in modo tonsuræ, Clericos in tribus*

discerni a laicis. Primò scilicet in modo tonsuræ, seu coronæ, ut in cap. Duo sunt genera, 13. quest. 1. in cap. Clericus, 1. c. 2. de vit. & honestate Cler. Secundò in forma vestimentorum, de quo in cap. Clericus, ille secundo, eodem titulo. ubi habetur vellem debere esse laicam, & aliam formam non legimus, secundum Abb. hic numer. 2. vers. Et caveatur, ut portent vestes usque ad talos. Tertio in qualitate negotiorum, ut in cap. fin. de vit. & honestate. Cler. cap. 1. c. 2. Ne Cleric. vel Monach. cap. Pervenit, 86. dist. 1. & hic notant Joann. Andr. num. 1. Cardin. nu. 1. Butt. nu. 2. Ancharan. numer. 1. Abb. & Marian. Soccin. in t. notab.

Secundò nota, ibi, *Ut tales si tertio à se communiti*, per dimissionem habitus, & tonsuræ Clericum non perdere privilegium clericale ante trinam monitionem; & ita hic est casus secundum Abbatem in Summ. text. & citum in littera dicatur, *à se communiti*; & supra, in *dist. c. tua*, hinc collige huiusmodi monitionem fieri non posse per iudicem sæcularem, vel alium quemcumque, sed fieri debere per Diocesana, ut hic observat Joann. Andr. num. 1. in verb. à se, Anchar. num. 3. Abb. num. 5. tamen Decretalis in audientia. supra eodem. 2. c. 1. ubi loquitur de Prælati: unde per illud textum dicitur quod hinc monitionem fieri posse per quemcumque Prælaturam habentem jurisdictionem Episcopalem, ut bene hic per Abb. d. n. 5. & in simili notat gloss. in *Clem. in verb. Proprii*, de reb. Eccles. non alien. & in *Clem. 1. in verb. Divisamus*, de for. comp.

Tertio nota, ibi, *Ut tales si tertio à se communiti*, per hoc collige in hac materia prævaionis privilegii clericalis non sufficere unicam monitionem pro omnibus, sed absolute trinam monitionem esse necessariam, ex quo ad penam incurrendam, jus tertiam monitionem requirit, ut notat singulariter in *Clem. 1. in verb. Tertio*, de vita, & honestate. Clericor. Joann. Andr. in cap. Tria, num. 4. in verb. Tria, de Cleric. non resident. & Abb. hic nu. 4. in verb. Tertio, quod nota perpetuo ad limitationem capit. Constitutionem, §. Statuimus, de sentent. excommunicationis. lib. 6.

Rursus cum textus noster dicat, *tertio communiti*, ex hoc collige in hac materia prævaionis privilegii clericalis non sufficere unicam monitionem pro omnibus, sed absolute trinam monitionem esse necessariam, ex quo ad penam incurrendam, jus tertiam monitionem requirit, ut notat singulariter in *Clem. 1. in verb. Tertio*, de vita, & honestate. Clericor. Joann. Andr. in cap. Tria, num. 4. in verb. Tria, de Cleric. non resident. & Abb. hic nu. 4. in verb. Tertio, quod nota perpetuo ad limitationem capit. Constitutionem, §. Statuimus, de sentent. excommunicationis. lib. 6.

Stat igitur conclusio, quòd Clericus apostatando ab habitu, & tonsura, non perdit privilegium clericale hoc iure inspecto, nisi præcellerit trina monitio; & hæc est communis opinio, ut attestat Covarrus. præf. q. 32. num. 1. & Jul. Clar. in §. fin. quest. 36. vers. Hac autem qua de Clerico, & videtur communiter practice, ut inquit Imola in cap. final. post numer. vers. Adveritatem, de vita, & honestate. Clericor. & irrefragabiliter probatur in hoc cap. Et quamvis Marian. Soccin. intelligat hunc text. de privilegio Canonis. Si quis suaverit, 17. q. 4. ut faciat ad titulum: verò tamen loquitur de privilegio fori, ut patet, ibi, *Ad præsejbersuagium*; item ibi, *Ad publica jura pertrahuntur*, nec non, ibi, *Ut possint circumvenire venditam*: unde Bernardus format eam in quibusdam, qui nec in tonsura, nec in forma vestimentorum, nec in qualitate negotiorum aliqui de Clerico ostendebant, sed ut penam posset aliquando evitare, se pro Clericis exhibebant, & cum super excessibus conveniebantur, circumventis criminibus allegabant fori privilegium. Verum tamen idem juris est privilegio Canonis, quod non perdit Clericus gerens se pro laico ante trinam monitionem, ut est casus in cap. In audientia, supra eodem, & idem in privilegio immunitatis, & oneribus laicalibus, quibus non privatur Clerico, nisi tertio monitus à negotiationibus secularibus non abstinat, ut est expressum in cap. ultim. supra de vita, & honestate. Clericor. & de privile-

vilegio clericali in rebus, & personis, est textus in Clem. 1. cod. 111.

12 Prædictis non obstat textus in cap. *Ex parte, il terzo sup. de privil.* ubi est catus, quod qui in habitu, & tonsura, & cæteris ut laici conversantur, deprehensi in maleficiis, se pro Clericis non defendunt: quoniam ille text. procedit quando non conbat eos verè esse Clericos, licèt aliquando assumpserint habitum clericalem, & tonsuram, & postea deposuerint: nam per hoc defendi non possunt ut Clerici, si in delicto fuerint deprehensi, & antea communi opinionem non putabantur Clerici, etiam si deinde velint reassumere habitum, & tonsuram, ut ibi declarat *glos. penult. Abb. num. 4. in princip. juncto sine, & communiter Scribentes, Alexand. in conf. 8. Videtur super primo dubio num. 2. vers. non obstat id, quod habetur lib. 1. licèt aliter intelligant illam Decretalem Abbas Antiq. hic in sua plena distinctione n. 1. Jo. Andr. n. 5. & Anchar. n. 4.*

Item non obstat cap. 1. de *Apostat.* quia plures habet intellectus, ut ibi per Doctores, & per Alexand. *dist. conf. 8. num. 2. circa fin. vers. non obstat etiam, & glos. ultim.* ibi intelligit textum, quando præcessit una monitio, quo sensu illa Decretalis concordat cum textu nostro.

Rufus non obstat cap. *Perpendimus, supra eodem*, ubi sacerdos, qui dimisso habitu, & tonsura se immiscuit sævis enormitatibus, privilegium amittit: nam & ille textus multiplices habet intellectus, de quibus per *glos. & DD. ibi, & per Alex. dicto conf. 8. nu. 2. vers. Et ad dict. cap. Perpendimus lib. 1. Capyc. decif. 161. In causa Crasconi, & Jul. Clar. in §. fin. quest. 38. vers. Quæro modo, & magis communis intellectus est, quod Decretalis illa locum habeat tantummodo in privilegio Canonis, Si quis suadente 17. quest. 4. non autem in privilegio fori, quod non amittitur, nisi præcesserit trina monitio.*

14 Cui intellectui multum applaudent verba illius cap. dum dicit interfectores dicti Sacerdotis non esse cogendos Apostolicam Sedem adire pro absolute obtinenda. Quæ verba videntur magis congruere excommunicationis, quæ incurritur ex Canone, Si quis suadente: quàm illi, quæ incurritur propter violatum privilegium fori: & tunc intellectus posuit ibi Jo. Andr. num. 5. dicens, Clericus sumptis armis, & dimisso habitu ingreditur bellum, vel aggressiones quoad illos, qui tunc eum percutiunt, perdit privilegium, sed non quoad forum: unde tunc captus debet remitti iudici Ecclesiastico: similiter Petr. de Anchar. in cap. 1. num. 2. vers. Si verò reliquit, de *Apost.* concludit Clericum, qui dimisso habitu, & tonsura sævis enormitatibus se immiscuit, & perseverat, ac deprehenditur in illis per iudicem sæcularem, non posse ab eo puniri, sed esse remittendum ad iudicem Ecclesiasticum, nisi monitio præcesserit: idque probat multis iuribus, & allegat *glos. quæ idem videtur dicere in cap. Ex parte, il terzo, in verb. Deprehensi de privileg. & sequitur Alex. dicto conf. 8. num. 3. lib. 1. dicens veriore, & magis commune intellectum esse, quod d. cap. Perpendimus, locum habeat in privilegio Canonis, non autem in privilegio fori, quod secundum eum non amittitur nisi post trinam monitionem, & secundum illud consilium Alex. dicit millies, imò semper fuisse iudicatum per Curiam, & consilia Neapolitana, Grammaticus super *Constitutionibus Regni fol. 29. col. 1. vers. Decimo ubique*, quidquid contra scripserit Alexand. de Nævo in *conf. 59. post num. 20. & alii plures relati à Julio Claro d. §. fin. q. 36. vers. Quæro, modo, circa finem*: licèt hodie hæc altercatio esset quoad Clericos primæ tonsuræ, vel minorum Ordinum. propter decretum Concilii Tridentini cap. 6. sess. 23. ut dicam infra n. 25.*

15 Declara primò regulam hujus textus, ut locum non habeat in Clericis, qui sunt politici jocularatores, vel histiones, etiam artem ignominiosam per annum exercent; carent enim ipso iure ante ullam monitionem omniprivilegio clericali: licèt si breviori tempore quàm per annum integrum exercent artem illam, tunc privilegium non perdat, nisi ter moniti ab Episcopo non resipuerint, ut est casus ad litteram in cap. 1. & ibi omnes, de *vita, & honestate Clericorum lib. 6. quod per Papam statim desideraverat Host. in cap. Perpendimus num. 1. & 2. supra eodem*. Licèt aliter, & non bene illud cap. fuerit summatum à Compilatoribus; & procedit ille textus *Proff. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

etiam in Clericis sacrorum Ordinum. secundum Archid. Jo. Andr. Geminian. & alios communiter, licèt Joan. Mo-nach. contra.

Declara secundò supradictam regulam, ut locum non habeat in Clerico, qui dimisso habitu & tonsura fecit actum omninò contrarium ordini clericali, ut quia miles efficitur & sæva exercet: nam sine ulla monitione perdit eò ipso privilegium clericale, ut c. *Quisquis 84. dist. finit.* & tenet Innocent. in cap. 1. n. 3. vers. *Sed alii contradicunt, de apostat.* Cum quo concordat ibi *Hosten. num. 4. vers. Alii contra*, Anchar. numero 21 & reliqui omnes, Alexand. *dist. consil. 8. numer. 2. libr. 1.* & sentit à contrario sentu *glos. Bernardi post casum in cap. In Audientia super eodem*, dum ait Clericos, qui arma sumunt, dummodò se enormibus non immisceant, retinere privilegium clericale usque ad tertiam admonitionem; quod nota pro limitatione, & intellectu illius Decretalis; sed hoc intelligas de privilegio Canonis, non autem de privilegio fori, ut constat ex dictis *supra num. 13. & 14.*

Declara tertio regulam hujus Decretalis, ut procedat in Clericis non conjugatis, non autem in Clericis conjugatis; quia per dimissionem habitus, & tonsuræ sine ulla monitione amittunt eò ipso privilegium clericale, ut cap. *Unico, §. In cæteris, de Cleric. conjugat. lib. 6.* & hoc omnes fatentur, ut inquit Covar. *practica quest. 32. post num. 1.* quem refert, & sequitur *Clar. in §. fin. q. 36. vers. Hæc autem.*

Declara quartò eandem regulam, ut non procedat in Clerico incorrigibili, qui servatis gradibus præscriptis in cap. *Cum non ab homine, de judic.* statim efficitur de foro sæculari, nec requiritur traditio iudicis Ecclesiastici, secundum opinionem Joan. Andr. licèt alii contra, ut ibi dixi *numer. 25. & 26.* Eo tamen casu Clericus non perdit privilegium fori sine monitione, quia post depositionem debet excommunicari, quod non fit nisi competentem monitione præmissa, ut cap. *Sacro, supra eodem, cap. Constitutionem, eodem titulo lib. 6.* & sic non est incorrigibilis, nisi ter monitus non desistat, ut post Jo. Andr. notat *Butr. in d. c. Cum non ab homine n. 22.*

Declara quintò regulam hujus cap. ut locum non habeat in clerico assassino, qui absque ulla monitione, vel sententia tanquam publicè diffidatus ipso iure, & facto relinquatur Curie sæculari, ut est textus notabilis in cap. *Prohumani, de homicid. lib. 6.*

Sed hic incidit dubitatio, an Clericus imputatus de assassinio, si reperiatur carceratus per iudicem laicum, remittendus sit ad iudicem Ecclesiasticum, ut ferat declaratoriam super facto.

Solutio. Cùm Clericus habeat regulam pro se, & iuris assentiant super omnimoda exemptione à sæculari potestate, cap. *Finium, cap. Si quisquam, cap. Clericum, cap. Volumus*, cum pluribus sequentibus, 11. quest. 1. cap. *Si diligenti, de foro competenti*, cum multis similibus, ut dixi in cap. *Ecclesia sanctæ Mariæ numer. 10. de Constitutione.* & iudex laicus ad regulæ limitationem fundet intentionem suam super assassino: urique de hujusmodi qualitate jurisdictionem tribuente in primis, & ante omnia constare debet, l. 2. §. *Si dubites, & l. Si quis aliena, ff. de judic.* constare autem non potest, nisi per declaratoriam iudicis competentis, cap. *Cum secundum, de haret. lib. 6.* Ergo non videtur ambigendum, quin curia sæcularis teneatur hunc Clericum remittere ad suum iudicem, qui ferat sententiam declaratoriam super facto; quandoquidem ante eam laicus nescit se iudicem, cap. *Si iudex laicus, de sentent. excommunicat. eodem libro*, atque ita in terminis clerici assassini per hanc rationem concludit Cardinal. Alban. *consil. 13. & de communi testatur Alexandet. conf. 166. num. 5. lib. 7. & latius dicitur inferius.*

Ac propterea non obstat cap. 1. de *homicid. lib. 6.* ubi disponitur, ut talis ipso facto incurrat sententias excommunicationis, & depositionis ab Ordine, officio, beneficio, & nullatenus alia sententia adversus eum requiratur. Nam. etsi non requiratur sententia declaratoria incurtus penarum, requiritur tamen declaratoria, quòd talis commiserit assassinium, ut probat littera ejusdem Decretalis ibi; *Et postquam probabilibus confiterit argumenta aliquem*

scelus tam execrabile commisisse; & ita tenet ibi Archid. Joan. Andr. Gemin. & alii omnes, Capyc. *decis.* 112. n. 7. Dum enim in principio ejus decisionis legitur, videlicet esse communem opinionem, quod talis Clericus possit puniri à laico sine sententia saltem declaratoria, puto litteram esse corruptam per ablationem particulæ negativæ, non, aliàs nec verba proxima cohererent, *Sine sententia saltem declaratoria*, nec ratio congrueret, ibi, *Sine enim talis sententia*, & contradiceret sibi Capyc. *in fin. n. 7.*

Hæc autem declaratio fieri debet per judicem Ecclesiasticum, DD. *in dicto cap. 1. Clar. in §. fin. quest. 36. vers. Sea quero*, ibi, *Sed numquid talis declaratoria*. Et est ratio, quia si jurisdictione, & potestas, circa hoc data seculari, non exercetur nisi declarata qualitate jurisdictionem conferente, talis declaratio fieri debet per judicem Ecclesiasticum, alioquin cognitio, & sententia emanaret à non habente jurisdictionem, ut arguit Capyc. *dist. dec. 112. prope fin.* Et quamvis, ut testatur idem Capyc. *dist. decif. 112. & decif. 155. num. 25.* observantia in Curia Neapolitana aliter se habeat, & Clar. referat similitur observari in foro Mediolanensi, ut si talis Clericus sit in potestate judicis secularis, rejecta exceptione Clerici procedatur ad ulteriora, & perfectio processus, constitutioque de assassinio, feratur per judicem secularem declaratoria simul, & condemnatio: tamen contra hujusmodi observantiam stant jura, & DD. communi calculo, testibus eisdem Capyc. & Clar.

24 Ubi ante judex Ecclesiasticus prævenit cognoscendo, & sententiando super eodem delicto, judex secularis debet omninò quiescere; siquidem sententia sive condemnatoria, sive absolutoria lata in uno foro parit exceptio-

nem rei judicatæ in alio, *cap. 1. de except. lib. 6. Cum queritur, & l. Et an eadem, ff. de except. rei judicat. Federic. de Senis conf. 157. Alexander. Episcopus num. 2. vers. Præterea Dominus Papa Bonifacius, Alex. conf. 38. n. 12. Bosl. in tract. de foro competentium num. 100.*

25 Declara ultimò regulam hujus textus, ut vendicat sibi locum inspectæ juris communis d' spoliatione, secundum quam Clericus, qui habitum, & tonsuram deposuit, non perdit privilegium Clericale ante irinam inonitionem. Sed hodie ex jure novissimo Concilii Tridentini Clericus non beneficiatus fori privilegio non gaudet, nisi habitum Clericalem, & tonsuram deserens alicui Ecclesie interficiat, ut in *cap. 6. sess. 23.* Neque ad hoc ulla requiritur admonitio, ut ex sententia Sacræ Congregationis xi, in c. *Si quis num. 21. supra de foro competent. Loquitur tamen decretum illud de Clericis Minorum Ordinum, ut patet ibi, Primatonsura initiatus, aut etiam in Minoribus Ordinibus constitutus; quæ verba censentur repetita in ver. Item etiam: unde in Clericis Sacrorum Ordinum servabitur regula hujus Decretalis cum declarationibus supradictis: nam quod non mutatur, & c. l. Sancimus, C. de testam. l. Precipimus, in fin. C. de appellat. Item loquitur Concilium in privilegio fori: unde quod privilegium Canonis, Si quis suadente, & reliqua privilegia Clericalia, de quibus notatur in *cap. Altercationis, in gloss. in verb. Omni privilegio, de bigam lib. 6. servabitur regula hujus cap. Cum factis declarationibus, ut similitur ex Sacræ Congregationis sententia dixi in *dist. cap. Si quis num. 72. & 73. de foro competent. & ibi plenè videas, quæ requiruntur ex Concilio Tridentino ad hoc, ut Clericus fori privilegio gaudcat, à n. 19. usque ad num. 72.***

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

C A P U T XLVIII.

S Acro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti admonitione premissa, & personis presentibus idoneis, per quas, si necesse fuerit) possit probari monitio, promulgare præsumat: quòd si contra præsumpserit, etiam si iusta fuerit excommunicationis sententia, ingressum Ecclesie per mensem unum sibi noverit interdictum, alia nihilominus poena mulctandus, si visum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cuiusquam absque manifesta & rationabili causa procedat: ad quam si taliter fortè processerit, & requisitus humiliter processum huiusmodi non curaverit absque gravamine revocare, gravatus apud superiores deponat de injusta excommunicatione querelam; qui si absque periculo moræ potest, ad excommunicatorem, illum cum suo mandato remittat, infra competentem terminum absolvendum: alioquin ipse per se, vel per alium, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat. Cumque adversus excommunicatorem de injusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnatur ad interesse excommunicato: aliàs nihilominus, si culpæ qualitas postulaverit, superioris arbitrio puniendus: cum non levis sit culpa, tantam infligere poenam insonit: nisi forsitan erraverit ex causa probabilis, maxime si laudabilis opinio existat. Verùm si contra excommunicationis sententiam nihil rationabile fuerit à conquerente probatum, idem & super injusta excommunicationis molestia per poenam ad interesse, vel aliàs secundum superioris arbitrium condemnatur, nisi forsitan & ipsum probabilis error excuset: & super eo, pro quo fuerit iusta excommunicatione ligatus, per cautionem receptam satisfacere compellatur, vel in pristinam reducat sententiam, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observandam. Si verò judex suum recognoscens errorem, paratus sit talem revocare sententiam; & is, pro quo lata fuerat, ne absque satisfactione revocet illam, appellet, appellationi non deserat in hac parte: nisi talis sit error, de quo merito debeat dubitari: & tunc sufficienti cautione recepta, quòd eorum eo ad quem appellatum extiterit, vel legato ab ipso, juri parebit, excommunicatum absolvat: sicque poenæ præscriptæ minime subiacebit: cavens omninò, ne voluntate perversa in alterius præjudicium mentiat errorum si distractionis Canonice vult effugere ultionem.

S U M M A R I U M.

1 P Relatus excommunicare non debet nisi monitione premissa, & manifesta, & rationabili causa, & n. 4.

2 subditus qui falso conqueritur se excommunicatum injustè puniatur.

3 Excommunicatio dicitur injusta ex causa ex animo, & ex ordine, & n. seqq.

5 Excommunicato fertur propter contumacia perseverantiam.

- tiam, & n. 12. & n. 23. & n. 29.
- 6 Excommunicatio ferrri non debet nisi trina monitione premissa, vel una pro omnibus, cum competentibus dierum intervallis, n. 16.
Et quid post Conc. Trid. n. 19.
- 7 Prælati excommunicantur unica monitione præmissa, non incidit in pœnam hujus Decretalis.
- 8 Monitio ex causa est arbitraria, & potest omitti, quando est periculum in mora.
- 9 Monitio debet premiti, quando excommunicatio fertur pro culpis præteritis, secus pro futuris.
- 10 Monitio non requiritur, si excessus sit notorius.
- 11 Contrarium.
- 12 Declaratur.
- 13 Monitio non est necessaria, si excommunicatio fertur ad defensionem sui juris.
- 14 Prælati Regularis, si excommunicet Monachum non premissa monitione, & non in scriptis, an incidat in pœnam interdicti per mensem ab ingressu Ecclesiæ, & n. seqq.
- 15 Regulares excusantur ab apicibus juris quoad extendendam delicti gravitatem, non quoad excludendum delictum in totum.
- 17 Excommunicatio non premissa monitione est injusta, sed non est nulla, nisi feratur in participantibus, & nu. 24. & 26.
- 18 Excommunicatio ex Conc. Trid. non fertur nisi in subsidium, id est ubi executio realis, vel personalis in causis tam civilibus, quam criminalibus fieri non potest, & n. 25. & 35.
Sitamen feratur ea forma non servata, est valida, & excommunicatus indiget absolute, n. 26.
- 20 Monitio ex Concilio Tridentino potest fieri etiam per editum, sed de jure communi fieri debet personaliter.
- 21 Fallit in quatuor casibus hic positis.
- 23 Excommunicationis pœna nulla est major in Ecclesia.
- 24 Separat à Corpore Christi, & non infligitur nisi pro culpa mortali cum contumacia, & n. 29.
- 27 Excommunicatio materia, & illius cognitio spectat ad judicem Ecclesiasticum tantum, & num. seqq. usque ad n. 34.
- 28 Eius usus fuit in Ecclesia etiam temporibus Apostolorum.
- 30 Iudici seculari nefas est prohibere iudici Ecclesiastico, ne quem excommunicet, vel mandare, ut latam excommunicationem revocet.
Nefas, id est impium, & execrabile, ibid.
- 31 Parlamenti Dolemsis editum circa censuras à iudicibus Ecclesiasticis latas improbat, n. seqq.
- 32 Excommunicatio ubi minus rite, rectè velata fuit, ad solum Superiorem Ecclesiasticum spectat errorem corrigere.
- 33 Episcopi, & Prælati sunt executores decretorum Concilii, Principes verò tantum sunt moniti, ut ad ea exequenda Prælati auxilium præstent.
- 34 Index si velit excommunicare contumaces, an sit necessesse, ut constet in actis executionem realem, vel personalem fieri non posse, & n. seqq. usque ad n. 41.
- 35 Remedia severiora non sunt adhibenda, ubi leviora sufficiunt.
- 36 Index debet judicare secundum acta, & probata.
- 37 Notorium iudici, ut iudici, ex actis constare debet esse tale.
- 38 Principis assertioni bonæ ob rebellionem publicantis non statuitur, nisi de rebellionem constet.
- 39 Excommunicationes ad finem revelationis relinquuntur arbitrio iudicis.
- 40 Auditor Camera stylus in censuris decernendis, & n. 55.
- 41 Censuræ an possint relaxari contra unum ex duobus reis in solidum obligatis in forma Camera, si contra alium tamen possit fieri executio realis, vel personalis, & n. seqq. usque ad n. 54.
Et quid si ex instrumento obligationis, vel ex actu iudicario susceptionis censurarum, jam legitimè fuerit irrogata excommunicatio, & sic agatur de declaratione excommunicationis jam incurse, nu. 54, 55, & 56.
Prosper. Eagan. in V. Lib. Decretal.
- 42 Obligationis Cameralis præctica antiqua hic relatæ, fuit abolita post Concilium Tridentinum, & reformationem S. Pii V.
- 43 Pensionarii declarari possunt excommunicati, etiamsi contra eos executio realis, vel personalis fieri possit, & n. 56.
- 44 Censuræ secundum stylum hodiernum obligationis Cameralis non sunt relaxandæ contra reos, si fieri possit executio realis, vel personalis.
- 45 Pronomen, Ipsum, est personalissimum, & demonstrativum ad oculum.
- 46 Reis duobus in solidum obligatis, creditor à quo maluerit potest debitum exigere.
- 47 Nec conventus potest opponere exceptionem discussionis, ut correns conveniatur.
Declaratur, n. 53.
- 48 Ordinariæ remediæ quando locus esse potest, non est confugiendum ad extraordinarium.
- 49 Fideiussor excutiendus est prius, quàm deveniatur ad incarcerationem principalem.
- 50 Confideiussoris facultates aggregatæ censentur, cum quaeritur, an solvendo sit principalis fideiussor.
- 51 Excommunicationis ferenda causa in obligatos informata Camera est contumacia.
- 52 Index sum non tuum tibi denegat auxilium.
- 53 Index supplet ex officio, ubi vertitur periculum animarum.
- 55 Excommunicationis gladius ex Conc. Trid. in subsidium est adhibendus, ubi agitur de excommunicatione ferenda; non autem ubi agitur de declaratione excommunicationis jam incurse.
- 56 Tridentinum Concilium c. 3. vers. In causis, sess. 25. non habet locum in pensionariis vigore litterarum, quibus cavetur, ut lapsò termino sententiam excommunicationis incurrant.
- 57 Incurrat verò, importat excommunicationem ipso jure.
- 58 Monitoria ad finem revelationis quoad subditos Abbatibus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, petenda sunt à Sede Apostolica.
- 59 Et quid si Abbas habeat dictam jurisdictionem in una parte diocesis, sed appellatione ab ipso ad Episcopum interponatur, & n. seqq. usque in finem.
- 60 Prælati inferiores habent jurisdictionem in certa parte Diocesis duplici modo.
- 61 Isque negligentiùs an succedat in eorum jurisdictionem Papa, an Episcopus.
- 62 Papa est Index ordinarius exemptorum.
- 63 Prælati inferior quomodo possit præscribere jure Episcopalia in aliqua parte Diocesis.
- 64 Appellatio ab inferiori Prælato ad Episcopum est effectus jurisdictionis habitualis apud Episcopum remanentis.

Sacro. Prælati excommunicare non debent nisi monitione premissa, & ex manifesta, & rationabili causa, & contrafacti pœna imponitur. Secundò punit subditum, qui falsò conquiretur se excommunicatum injustè. Tertio dicit, quid juris, si Prælati dicens se errasse vult excommunicatum absolvere, & adversarius appellat. Secunda ibi, *Reum*. Tertia ibi, *Si verò*, Jo. Andr. Butt. Card. Anchar. Abb. Felin. & Mar. Socc.

Nota ex hoc textu sententiam excommunicationis dici injustam tribus modis, de quibus plene habetur in c. Episcopus, §. Si ergo, & c. Non debet, §. Cui ergo, 11. q. 3. & in c. Cum medicinalis, infra eodem lib. 6. & hic notant gloss. 3. Host. num. 3. Jo. Andr. nu. 14. Butt. num. 18. & alii communiter, Roman. conf. 368. circa primum numer. 13. vers. Quod autem. Primò enim dicitur injusta ex causa, id est quando non subest legitima, aut vera, ut patet in text. ibi, *Absque manifesta, & rationabili causa*, & latius dicam infra num. 5. 12. & 22. Secundò ex animo, scilicet, quando fertur potius ad vindictam, quam ad correctionem: nam quod severius castigare necesse est, non plectatur lævienti animo, sed merenti, c. Odio, 86. dist. Tertio ex ordine, scilicet quando competens monitio non præcessit, ut in littera, & notant omnes in sum. text. ficut enim citatio prærequiritur ad alias sententias, ita etiam monitio ad sententiam excommunicationis, quia excom-

- 6 municatio fertur propter contumaciam perseverantiam, c. *Nemo*, *il secundo* n. 1. p. 3. & ibi Præp. n. 3. *verf. Item nota*, quod nemo, Abb. *supra in hac rubr. n. 1. Felin. hic n. 7. unde* monitio requiritur, ut a contumacia desiliat, ut bene hic per Butrum n. 2. Dicitur autem monitio competens, id est trina, cap. *De illicita*, 24. *quæst. 3. & c. Contingit*, *il secundo*, *supra eodem cum concordant*, ibi postis in glos. in verb. *Tertio*, & hic notant glos. 1. Hostien. in princip. in verb. *Nisi competens*, Butr. nu. 20. Si tamen Prælati excommunicare subditum unicum tantum monitione præmissa, non incurretet pœnam hujus Decretalis, & quandoque expedit, ita fieri, secundum Innocent. *hic num. 1. in verb. Admonitione*, argum. cap. *Tue*, *supra ut lit. non contest.*
- 8 *& cap. 1. in fin. 4. 5. Quinimo* ex causa monitio arbitraria est: quid enim si paratæ sint partes ad arma, & ad monitionem Episcopi supervenientis nolint à pugna desistere; & ideo ad ipsos referandos statim excommunicant omnes pugnant: utique ab omni pœna excusabitur, argum. l. *aquissimum*, ff. *de usufruct. cap. 1. supra de regu. & pac. Si quis contristans*, & cap. *seqq. 90. distinet.* & notatur in c. *Statuimus*, §. 1. *de offic. deleg. lib. 6.* & hic firmat Hostien. in princip. *verf. Vel ex causis arbitraria*, subdens, & alia multa posse asserti exempla, in quibus una monitio sufficit: plerumque enim nec tempus, nec locus patitur plenius deliberandi consilium, l. 1. *ref. 1. ff. de exercit. alt. & ff. de damn. infest.* & propterea hæc Decretalis cautè non dicit, trina, sed competentis, quasi dicat arbitraria, arg. cap. *fin. supr. de transact.* Et cum Hostien. concordat Felin. *hic num. 4.* ubi aliis relatis concludit Prælatum posse excommunicare non præmissa monitione, quando periculum est in mora. Et sit prima declaratio ad regulam hujus Decretalis.
- 9 Declaratur secundò, ut locum habeat, si excommunicatio fertur pro culpis præteritis: fecus verò si pro culpis futuris, quia tunc nulla requiritur monitio, ut hic declarat Innocent. *num. 1.* Hostien. *eodem num.* quia ad hoc allegat cap. *fin. in fin. supra de locat.* Joann. Andr. *num. 2.* & Felin. *num. 5.* plenè Lapsus *alleg. 73. Prælati, Regularis nu. 1. & 2.*
- 10 Declaratur tertio, ut non procedat, si excessus sit notorius, quia tunc nulla requiritur monitio. Ita post Innoc. Hostien. Butr. & DD. concludit Felin. *hic num. 3. in 1. limitatiõ.*
- 11 Sed oppositum ex diametro determinat idem Innocent. *hic numer. 1.* dicens in ommissionem esse necessariam etiam in notoriis, & in omnibus præteritis. Et cum totidem verbis sequuntur Host. *num. 1.* Jo. Andr. *num. 2.* Atchid. in cap. *Indignè* num. 2. 12. q. 2. & notat glos. 1. in cap. *Ecce*, 24. q. 3. ubi ait esse ibi argumentum, quod monitio requiritur etiam in notoriis. Item glos. in cap. *De illicita in verb. Manifestorum eadem caus. & questione*, ubi similiter ait esse ibi argumentum, quod in manifestis criminibus præcedit admonitio, Feder. de Senis *conf. 11. incip. Queritur an excommunicatio n. 10. verf. Quod quarto*, dicens quantumcumque delictum sit notorium, nunquam posse aliquem propter hoc excommunicari justè, nisi primò nocetur, ut satisfaciatur.
- 12 Pro concordia, dicas hæc ultimam opinionem Innoc. & sequacium procedere ubi solum delictum est notorium, sed non constat de contumacia: cum enim excommunicatio ab homine feratur tantummodo contra perseverantem in contumacia, ut constat ex dictis supra *num. 5.* temper requiritur admonitio, ut a contumacia desiliat, quantumcumque delictum sit notorium, ut probatur in *dist. cap. De illicita*, 24. q. 3. ubi delictum supponitur manifestum, & tamen requiritur trina monitio, vel una pro omnibus perpetua, ut si parere noluerit, advertus eum quasi in contumacem judicari possit, ut dicitur in littera, ut notat glos. in cap. *Cum medicinalis, in verb. Causam, infra eodem lib. 6.* & sic ponderatur contumacia, quæ fuit post monitionem, licet delictum sit manifestum. Prima autem opinio locum habet, quando ipsa contumacia est notoria, tunc enim supervacua est admonitio, cap. *Venerabilibus*, §. *Porro*, ibi, *Secus autem si se contumacia consueverit*, vel alia de sua contumacia constat, *de sent. extomm. lib. 6.* & hic junde, quæ scripsi in c. *Cum ex injuncto num. 43. cum questuor seqq. supra de nos. oper. nunciat.* & ad præscripta vide Avetinum *conf. 163. nu. 9. verf. Et tamen is non obstantibus.*
- Declaratur quartò, nisi excommunicatio feratur ad 13 juris defensionem, quia tunc Prælati potest vim populare, & jus suum tueri armis spiritualibus, ut c. *Dilecto*, *infra eod. lib. 6.* nec ulla requiritur causæ cognitio, aut monitio, quia non procedit ut iudex, sed ut pater. Ita Innoc. in c. *Venerabili n. 4. verf. Quia illa habent*, & ibi etiam Butr. n. 10. *verf. Quarto supra de cens. quos sequitur Felin. hic n. 6. Lap. d. alleg. 73. n. 3. dixi plenè in c. Procuratoris à nu. 27. & præsertim n. 3. de censu.*
- Declaratur quintò in Prælati Regulari, quia si Monachum excommunicat non præmissa monitione, & non in scriptis, non incidit in pœnam interdicti per mensuram ab ingressu Ecclesie, de qua in hoc c. l. *conclusit*, Felin. *hic n. 7.* allegando text. in c. 1. *de sent. extomm. lib. 6.* & Lap. *d. alleg. 73.* ubi plenè.
- Sed contrarium tenet idem Lap. *alleg. incip. Hic conclusit*, ubi firmat Prælatum religiosum, qui excommunicavit monitione non præmissa, non excusari ab errore juris, neque ab irregularitate, si sic suspensus ignoranter celebravit, quia licet excusetur, tamen quoad extenuandam gravitatem delicti, non quoad tollendum delictum ex toto, in 1. *alleg. Lap. videtur loqui de excommunicatione lata pro culpis futuris, in 2. verò pro culpis præteritis.*
- Extra præscriptos casus, & si qui sint alii, non debet 16 quis excommunicari nisi monitione præmissa, & monitio debet esse trina, vel una pro omnibus cum aliquot dierum competentibus intervallis, ut est determinatum in c. *Constitutionem*, §. *Statuimus infra eod. in lib. 6.* & hic notant Butr. *num. 20.* & Felin. *num. 1. ad hoc cap. De illicita*, 24. q. 3. Præcticam ponit Covarr. in cap. *Alma mater*, hoc *tit. lib. 6. part. 1. prælet. §. 9. num. 5.* videlicet, moneo te ad hoc faciendum, vel non faciendum infra quindecim dies, quorum quinque pro prima, quinque pro secunda, & reliquos quinque pro tertia monitione assignamus.
- Ceterum si monitio præmittatur, non propterea excommunicatio redditur nulla nisi in casu c. *Statuimus infra eod. lib. 6.* videlicet cum excommunicatio fertur in participantes cum excommunicato, & ita intelligas glos. 2. *hic in fin. ibi: Non tenet sententia, si admonitio non procedat*, ut hic declarat Felin. *n. 2.* post Joan. Andr. & alios per eum allegatos, quibus addo Feder. de Senis *d. conf. 11. Queritur an excommunicatio, n. 1. & 7. verf. Et per hoc tollantur*; & alii in responsione ipsius Feder. *ibi n. 10.* quibus in locis firmat excommunicationem laram non præmissa trina monitione, non esse nullam, sed in justam, & ideo tintendam; quod etiam tenet Dominus de Rota *dec. 7. num. 1. de sent. extomm. in novis.* Hactenus de injusta excommunicationis ex causa, ex animo, & ex ordine in terminis juris communis.
- Se de jure novissimo Conc. Trident. hæc tria non sufficiunt, sed requiritur, ut excommunicatio in subsidium feratur: nam Sancta Synodus animadvertens excommunicationis gladium, si temerè, aut levibus ex rebus incutitur, magis contemni, quam formidari, præcepit omnibus iudicibus Ecclesiasticis, ut in causis civilibus abstineant à se censuris, ubi executio realis, vel personalis propria auctoritate ab ipsis fieri poterit; quod si hujusmodi executio non possit fieri, sique erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathemate abierit suo ferre possit. Sed & in causis criminalibus ita demum censuris uti liceat, si executioni reali, vel personali facile locus esse non possit, & delicti qualitas præcedente bina saltem monitione etiam per edictum id possulet, ut in cap. 3. *sess. 25. de reform.*
- Ex hoc contextu collige primò tria requisita ad hoc, ut 19 quis possit justè excommunicari. Primum est, ut præcedat monitio saltem bina, & ita hæc in parte receditur à dispositione juris communis, quod regulariter trinam requirebat, vel unam pro omnibus cum competentibus dierum intervallis, ut ostensum est supra *num. 6. & 16.* Item ex Concilio justicæ monitio etiam per edictum; cum tamen de jure veteri debeat fieri personaliter, ut determinat Innoc. in cap. *Si adverterint*, *num. 1. verf. est Enimsemper citandus. supra de eo, qui misit. in poss. caus. re. servan. Rota dec. 28. num. 5. de appell. in antiq.* nisi in quatuor casibus. Primus, quando excommunicatio latitur, vel in fraudem se absentat,
- Rota

- Rota in novis decis. 11. in fin. de dol. & contum. Secundus, quando semel fuit citatus personaliter, ut in decis. unica de feris in novis. Tertius, quando monito, vel citatio ad domum pervenit ad notitiam citati. Quartus, quando fuit male absolutus, & agitur de reincidencia, Rot. decis. 7. de sent. excomm. in novis, Covar. inc. Alma mater in 1. part. relect. §. 9. n. 4. hoc tit. lib. 6.
- 22 Secundum requisitum, quod elicitur ex Conc. in dist. cap. 3. sess. 25. ad hoc ut quis possit iuste excommunicari pro causa civili, est contumacia, ut patet ibi, si que contra iudicem contumacia, veluti si peremptorie citatus coram iudice renuit comparere, de iustitia responsurus: vel quia iustus, ut infra talem diem centum Titio solveret, ad quæ illi ex causa depositi tenebatur, facere recusavit, ut declarat glos. in cap. Cum medicinalis, in verb. Causam, de sentent. excomm. lib. 6. quod & iure veteri sancitum erat, ut cap. Nemo, in 1. secundo tit. 1. quest. 3. cap. De illicita 24.
- 23 quest. 3. & dictum est supra num. 5. & 12. Et in causis criminalibus præter contumaciam exigitur, ut delicti qualitas id postulet, & merito, quia pœna excommunicationis nulla est major in Ecclesia, cap. Corruptianus, 23. quest. 3. & quest. 1. cap. Non affirmamus. Illa enim separat
- 24 a corpore Christi, quod est Ecclesia, cap. penult. infra eod. & cap. Engeltrudam quest. 4. glos. 3. hic in verb. Tantam infligere pœnam; & ideo non infligitur nisi pro culpa mortali cum contumacia, d. cap. Nemo in secundo, 11. qu. 3. Capella Tholof. decis. 298.
- 25 Tertium requisitum est, ut censura in subsidium feratur, scilicet ubi fieri non potest executio realis, vel personalis five causæ sint civiles, five criminales, quod iure communi cautum non erat, quin potius ordine inverso primo utendum erat gladio excommunicationis, eoque non proficiente in subsidium deveniendum erat ad capturam, seu personale distractionem, ut cap. Odoardus, & ibi Abb. in 1. & 2. notab. de solution. dixi in cap. Licet, n. 22. de pœnis.
- 26 Verumtamen sacra Congregatio ejusdem Conc. Interpres consultata, an excommunicationes lætæ ab Episcopo non servata forma c. 3. sess. 25. de refor. sint ipso iure nullæ, vel invalidæ, respondit esse validas, & excommunicationem Indigere absolute, per ea que tradit Abb. post glos. in cap. 1. de excess. Prælat. & Felin. in cap. Rodolphus n. 76. de re script. excommunicationem lætam sine citatione, vel monitione, vel ejus ordine non servato, tenere, quamvis injusta sit.
- 27 Deinde collige ex præcitato cap. 3. §. Sanè, sess. 25. excommunicationis materiam, & illius cognitionem ad Ecclesiasticos iudices pertinere privatè ad iudices laicos: ad idem cap. Corruptianus, cum glos. 1. 24. quest. 3. cap.
- 28 Cum ab Ecclesiis, ubi etiam glos. 1. supra de Offic. Ordin. nam excommunicatio mucro Episcopi dicitur, gladius Ecclesiasticus, spiritualis defensio & nervus Ecclesiasticæ discipline, cap. Visis, 16. quest. 2. & cap. Dilecto, de sent. excomm. lib. 6. ejusque usum fuisse in Ecclesia, & temporibus Apostolorum, patet ex verb. Matth. 28. Si autem Ecclesiam non audierit, &c. & 1. ad Corin. 5. cujus etiam ineminit Cyprianus in hæc verba: Interfici iuste
- 29 Deus Sacerdotibus suis non obtemperans iudicibus a se ad tempus constitutis; & tunc quidem gladio occidi debent, quando & circumcisio carnalis manebat: nunc autem quia circumcisio spiritualis est, ad fideles servos Dei cogendos, spirituali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur: neque enim vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, & nemini salus nisi in Ecclesia esse possit. Hæc ille. Quamobrem Sancta
- 30 Synodus, ne magistratus sæculares ex eo decreto aniam arripere sibi aliquam jurisdictionem vendicant in materia excommunicationis, providè statuit per hæc formalia verba: Nefas autem sit, id est, ut Drosius ait in methodo juris, impium, & execrabile, de quo ne fari quidem liceat, sæculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut lætam excommunicationem revocet sub prætextu, quod contenta in præfenti decreto non sint observata, cum non ad sæculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat. Hæc ibi.
- 31 Sed nihilominus cum in Curia Parlamenti Dolenfis relatum esset à Regi Secretario, quod Conc. Tridentinis interdictus, & prohibitus erat usus gladii ex Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
- communicationis pro contumacia, & executione sententiarum Ecclesiasticarum, quotiescumque executio realis, vel personalis fieri possit, & quod ejus Majestas, ut tam sancto Decreto effectum daret, voluerat, ut omnes sententiæ Ecclesiasticorum iudicum, quæ ipso iure deberent executioni mandari, non obstante appellatione, suspendantur, donec obtentum sit mandatum in Curia dicti Parlamenti, in qua declarabitur, an sit locus executioni reali, vel personali. Prohibuit Senatus Curie, ne aliqui se censuris non servata dicta forma lacefferent sub pœnis, & Sacra Congregatio Conc. censuit hoc Decretum convellere jurisdictionem Ecclesiasticam contra Canones veteres, contra Concilium, quod dedit hoc arbitrium Episcopis, contra Bullam Cœnæ Domini, quæ eos excommunicat, qui quomodolibet impediunt jurisdictionem Ecclesiasticam; Regem autem, vel Senatum non potuisse sibi quicquam jurisdictionis vindicare in materia excommunicationis: Si qui autem in ea abusus intrepserint, debuisse consulere Pontificem, ad quem solum spectat tollere eos: idè Cardinales Ursinus, & Senonensis censuerunt mittendum Nuncium ad Regem: cæteri verò, ne deregatur hoc negotium, & aliis de causis scribendum ad nuncium, ut alloquatur Regem cum informatione plena, quæ à Congregatione firmabitur, in qua adducantur rationes, quod hoc est contra Canones, contra Bullam Cœnæ Domini, contra servitium Dei, salutem illarum animarum, contra publicam utilitatem illius provincie, contra etiam privatum interesse ipsius Regis, quia hæc via ei subtrahitur obedientia Regni, quia Hugonotti nihil aliud affectant, quam evterere potestatem Episcoporum Catholicorum. Ideoque instet omninò, & jubeat revocari hoc edictum, & aboleri, & abradi de libris, in quibus scriptum est: quod si Rex se difficilem ostenderet, dicat expressè, Sanctissimum, si viderit Regem non providisse, coactum iri exercere potestatem spirituales contra Senatum Dolensem.
- Rationes autem, quibus mota est Congregatio, separatim sunt adnotatæ manu Cardinalis Aleciati in hanc formam.
- Tota materia excommunicationis est solius iudicis Ecclesiastici, cap. Corruptianus, ubi glos. 24. quest. 3. & cap. Cum ab Ecclesiis, ubi glos. de offic. Ordin. Abb. in rubr. de sentent. excomm. num. 3. & quando excommunicatio minus ritè, rectève læta est ab ipso iudice Ecclesiastico, ad solum Superiorem Ecclesiasticum pertinet hæc maiores corrigere, cap. Per tuas, cap. Sacro, de sentent. excomm. ubi Abb. Idque præcipue dicendum, si facta sit contra formam Decretorum Concilii, quorum observandorum cura mandata est tantum Episcopis, & aliis Prælatibus Ecclesiasticis: Reges autem, & alii Principes tantum sunt moniti, ut ad ea exequenda Prælatibus, cum opus fuerit, auxilio suo adint; & si quid in hoc difficultatis emerferit, consulendus est Summus Romanus Pontifex, ut Decreto ejusdem Concilii sancitum est sess. 25. tit. de recip. & observand. Propterea Concilium d. cap. 3. dicit, quod si executio realis, vel personalis hac ratione, id est propria auctoritate, & per proprios executores à iudicibus Ecclesiasticis fieri non poterit, tunc anathemate ferre possunt: Ergo non hac forma, & modo, quo sententiæ Regiæ. Item, hæc cognitio, & jurisdictione data est ab eodem Concilio iudicibus Ecclesiasticis, etiam contra laicos, ut legitur d. cap. 3. ibi: Licet eis in causis civilibus ad forum Ecclesiasticum contra quoscumque etiam laicos; unde hæc manifesta est usurpatio Ecclesiasticæ jurisdictionis, propter quam usurpantes incurruni excommunicationem contentam in Bulla Cœnæ Domini, ut per Summam Ang. in verb. excommunicatio V. casu 28.
- QUÆRO, an si iudex velit excommunicare contumaces ex cap. 3. sess. 25. Trident. Conc. sit necessarium, ut constet ex actis, realem, vel personale executionem fieri non posse, an verò sufficiat id extra iudicium liquare.
- Excommunicatione, quæ est pœnatum gravissima, c. Corruptianus 24. q. 3. S. Synodo d. c. 3. vers. sed fidei, tunc demum à iudice ferri permittitur in contumaces, cum nulla alia illis remedia profuerint: nec enim severiora sunt adhibenda, cum leviora sufficiunt, S. Thom. in 4. dist. 18. Tabiena in verb. Excommunicatio 1. nam. 3. vers. Vtrum excommu-

nicatio possit infligi: itaque si posset ad versus reos fieri realis, vel personalis executio, non esset eveniendum ad excommunicationem, ut in d. c. 3. *vers. Quod si executio*: non esse autem locum reali, vel personali executioni, videtur necessarium, ut constet ex actis, ad hoc ut iudex ritè adhibere valeat excommunicationis remedium.

36 Primò enim iudex ex seipso nihil iudicare debet, sed ex auditis, viliquè apud acta iudiciorum, ut colligitur ex c. *Iudicet*, 3. q. 7. & sententiam ferè tenetur ex allegatis in iudicio, & probatis, & quæ sibi ut iudici nota sunt, non autem ex his, quæ privatum, & extra iudicium cognovit, gloss. in c. 1. de offic. Ordin. in verb. *secundum quod Canones*, Bart. in l. 1. n. 4. C. *Ut que def. ad voc. partium iud. sup.* Feder. de Sen. conf. 21. *Namquid heres n. 2.* Covarr. lib. 1. var. resol. c. 1. n. 1. & scripsi plenius in c. *Canonum statuta à nu. 52. supra de constit.*

37 Secundò etiam notoria, quæ nulla indigent probatione, c. *De manifesta*, 1. quest. 1. c. *Evidentia*, de accusat. l. 1. ff. de integ. restit. tamen debet constare iudici, ut iudicis ex actis esse notoria, Felin. inc. *Pastoralis numer. 23. versic. Lymia primo*, de offic. Ordin. ergo longè magis debet constare judicialiter non posse fieri realem, vel personalem executionem, ut iudex possit devenire ad censuras.

38 Tertio, ubicumque non licet procedere ad actum, nisi aliqua præcedant, constare debet illa præcessisse, ut actus geri validè possit; nec statuer assertioni agentis, sicut probat Alexan. conf. 101. numer. 6. volum. 1. ubi ait non dari assertioni Principis alicujus bona ob rebellionem publicantis, nisi de rebellionem, vel causa ingratitude constet: cum enim præcedere debeat causa, ob quam uti rebellis condemnatur, non creditur Principi de causa, nisi aliter constet, quam per ejus assertionem, ut notat DD. in l. *Si forte*, ff. de Caltr. pec. Itaque cum iudex in casu nostro ad censuras procedere non possit, nisi cum locus non fuerit reali, vel personali executioni, consequitur debere id constare in iudicio legitime, nec ejus assertioni esse quoad hoc fidem adhibendam.

39 Quarto hanc opinionem confirmant verba d. l. c. 3. quo excommunicationes illæ, quæ ad fidem revelationis decernuntur, penitus relinquuntur arbitrio iudicis. At in causis judicialibus vult omnia remedia tentari, nec nisi in subsidium ad censuras aditum patere; unde colligitur non fat habuisse patres, ut extra iudicium seiret iudex cetera remedia non prodesse: nam potuissent etiam in hoc iudicis arbitrium tribuere, sicut in superioribus fecerunt.

40 Et ita in tribunali Auditoris Camere usus obtinuit: nec enim ibi aliter decernuntur censuræ, quam si ex legitimis probationibus apud acta constet non esse locum reali, vel personali executioni.

Quare proposito dubio, an si iudex deficientibus cæteris remediis velit excommunicare contumaces ex decreto c. 3. *sess. 25. vers. Quod si executio*, necessarium sit, ut ex actis constet realem, vel personalem executionem fieri non posse; an verò sufficiat hoc extra iudicium liquere: Sac. Congreg. censuit non sufficere, sed necessarium esse, ut constet ex actis per relationem Nuntii.

41 Secundò QUÆRO, si duo sint insolvidum obligati in forma Camere pro eodem debito, & contra unum tantum possit deveniri ad executionem realem, vel personalem, an contra alterum, ad versus quem non potest fieri executio realis, vel personalis, possint ad instantiam creditoris in subsidium relaxari censuræ.

42 Præmittendum est, Primò post Conc. Triid. & reformationem D. Pii V. practicam in obligationibus Cameralibus, de qua per Galef. ad 2. par. q. 3. fol. 8. secundum primam impressionem, abolitam esse: Nam prius debitor confitebatur debitum coram iudice, & iudex ex tunc condemnabat eum absolvendum creditoribus, & consentiente debitor ferebat excommunicationem sub conditione, nisi satisfaceret in termino, & tunc elapso termino erat excommunicatus sine alia mentione: Hodie juxta reformationem S. Pii V. iudex præsentis, & se obliganti præcipit, ut die certa solvat, monens si eadè spontè non solverit, nulla exinde facta personali citatione, ad executionem contra ipsum procedet, & in subsidium ubi executio realis, vel personalis facile fieri non poterit, in ipsum tantquam contumacem, contemptoremque sui præcepti excommunicationem decernet, ut in Bulla 113. D. Pii V. incip. *Inter illa*,

in Bullar. tomo 2. pag. 318. Unde inferitur, ut etiam si susceptio censurarum validè processerit coram iudice competente, non propterea censetur ulla irrita excommunicatio, sed dumtaxat præstitus consensus excommunicationi ferendæ.

Deinde præmittendum secundum formam antiquam non esse locum quæstioni, quia cum supponatur lata sententia excommunicationis, solum superest ejus publicatio ad effectum, ut excommunicatus evitetur, secundum ea, quæ ponit Galef. ubi sup. de processu ipso fol. 251. cum seq. Quia ratione S. Congr. Conc. declaravit cum pensionariis non esse necessarium servandum diligentiam, quam requirit Conc. e. 3. *sess. 25.* hi enim vigore clausule in litteris Apostolicis insertæ, elapso termino sententiam excommunicationis incurriunt, nec agitur amplius de illis excommunicandis, sed tantum de declaratoria in eos sentenda.

44 Tertio, præmittendum stante susceptione censurarum præcepto, & imonitione secundum stylum hodiernum, censuras non esse relaxandas, ubicumque ex mente Conc. d. l. c. 3. executio realis, vel personalis fieri potest. Siquidem reformatio obligationis Cameralis ab ipso Concil. decreto manavit; & proinde excommunicatio in subsidium decernitur, & adhuc ipsius iudicis arbitrio relinquitur, per Conc. d. l. c. 3. in *vers. Quod si executio*, ibi, *Tunc etiam anathematis mureone quibus præter alias pœnis ferre poterit*, junctæ leg. *Non quidquid, à judic.*

His præmissis, censuras de rigore relaxari posse in reum, contra quem executio realis, vel personalis fieri non potest, etiam si alter eius similiter in solidum obligatus solvendo sit, & contra eum executio facilis sit, videtur suadetè posse ex infra scriptis.

Primò, quia quando duo sunt obligati in solidum, sunt etiam due principales obligationes paræ potestatis, l. *Si reus*, & l. *Eadem in sine*, de duob. reis, nec una dependet ab altera: Ergo concurrentibus in unum requisitis à Concilio, & secundum formam obligationis, censurarum relaxatio fieri poterit contra eundem. Requisita à Concilio ad sunt, quia supponitur contra eum executionem fieri non posse. Item ad est debitum, obligatio Camere, præceptum iudicis, & monitio contra ipsum facta, necnon ipsius contumacia. Quare si pœna delicti tenere debet auctorem, l. *Sancimus*, C. de pœnis, excommunicatio huic debita est ponderando pronomen, ipsum, in d. c. 3. appositum, quod est personalissimum, & demonstrativum ad oculum, ut Bald. ait in conf. 304. *Nobilis vir n. 1. in fin. vol. 5.* Soc. jun. conf. 144. n. 14. vol. 3.

45 Secundò, ubi sunt plures rei, creditor potest exigere debitum a quo voluerit, l. 2. C. de duob. reis, nec auferenda ei est hæc electio, l. *Explicere*, eod. tit. at auferretur, si omnia via censuratum contra unum, teneretur invitus alium excutere: ergo, &c.

47 Tertio, ipse reus conventus ut potè principalis, non potest opponere exceptionem discussionis, ut correus conveniatur, Alex. conf. 32. numer. 12. vol. 4. Gabr. comm. concl. lib. 3. de fideiuss. concl. 7. numer. 83. & 99. & concl. 2. in fin. Ergo neque iudex.

Quibus tamen non obstantibus, æquius videtur, & proprius ad mentem Concilii, ut quando alter correus solvendo est, & contra eum executio fieri potest, ablineat iudex à censuris contra alterum. Primò, quia cum re inspecta una tantum sit obligatio correorum, l. 3. §. *Tri duo*, eod. tit. & alio, quæ ex obligatione oritur, sit jus protequendi, quod sibi debetur, *in fin. ut ait. in prim.* sufficere debet creditor, ut à quocumque sibi obligato debito consequi possit, ut ab actione subsidiaria, quæ ultimam assert præsidium, excludatur, arg. 6. *Strenuus*, *in fin. de fari d. iur.* Ergo similiter iudex ablineabit à censuris, quæ dumtaxat in subsidium decernuntur etiam in vim obligationis Cameralis.

48 Confirmatur, quia acceptio plurium reorum est remedium provisum ab homine, & excommunicatio est remedium juris: Ergo quando potest esse locus remedio ordinatio, non est confugiendum ad extraordinarium, Bart. in l. 3. in princ. de nov. oper. nunc.

49 Secundò, antequam ad incarcerationem debitoris perveniat, executio debet etiam sibi iudicis, Roman. confil. 320. in princ. ergo antequam innoferat vinculo excommunicationis unus reus, alterius rei facultates executiendæ erunt.

erant. Facit, quia confidejissoris facultates aggregatæ censentur, quando queritur, an solvendo sit principalis fidejissor, *l. Si plures, §. Præerea, de fidejissor. juncto*, quod ubi sunt duo correi, partes quoque à singulis peti possunt, quemadmodum à reo, & à fidejessore, *l. 3. de duobus reo.*

Tertiò, per Concilium quandocumque in una causa potest aliter fieri executio contra reos, à censuris abstinentium est, *d. cap. 3. §. In casu vero.* At quando pro eodem debito duofunt obligati in solidum, una causa est, & una obligatio: ergo non potest non iniquum videri, ut uno sustinente centuras, nihilominus fiat, seu fieri possit pro eodem debito executio contra alterum.

Non obstat, quod videatur auferri electio creditoris, & quodammodo id, quod inductum est in ejus favorem, in odium retorqueatur, quatenus cogitur exigeret ab eo, à quo forte nollet. Quia advertendum est provisionem, seu pactum hominis non esse causam hujus excommunicationis, sed contumaciam, & delictum ipsemet præcepti iudicis, ad tradita per DD. *in cap. P. G. de off. deleg.* & declarat

Galef. *in 2. par. q. 3. fol. 83.* unde iudex denegando hoc casu excommunicationem, luum, non tuum tibi denegat auxilium, juxta dictum glossæ *in l. Sive apud acta, in verb. Pacto, C. de transact. tex. in l. Ex esse, ff. ad Trebell.* Non obstat, quod ipse reus non potest opponere hujusmodi exceptionem, quia iudex supplet officio suo, prout sapè facere debet, maximè ubi veritatem periculum animum ad notata per Abb. *in cap. In litteris, in princip. de restitu. spoliat.* Non obstat, quod Concilium in verbis nihil disponat expressè hoc casu, quia satis ostendit in sua ratione quid observandum, & quanta cum circumspectione hoc remedio utendum sit, cui concordat fortia obligationis, secundum quam ad censuras non devenitur, nisi in subsidiis, & ita resolum, ut in subjecta declaratione, videlicet: Præsupposito quòd sint duo in solidum obligati in forma Camere pro eodem debito, & quod contra unum tantum possit deveniri ad executionem realem, vel personalem: An contra alterum, contra quem non potest fieri executio realis vel personalis, possint ad instantiam creditoris in subsidium relaxari censuræ: Sacra Congregatio censuit non posse.

Quæ decisio videtur intelligenda juxta novissimam formulam obligationis in forma Camere præscriptam Constitutione S. Pii V. secundum quam non irrogatur centuræ nisi in subsidiis. Quòd si obligatio contineret præceptum de solvendo sub pœna excommunicationis ipso jure juxta antiquam formulam, secus esset, ut declaratur ex sequenti decisione, edita tempore Cardinalis Alciati.

Cùm Titius, & Mævius essent obligati in solidum, & in forma Camere ad solvendum Sempronio certam pecuniarum quantitatem, & Titius solvendo non esset, Sempronius contra eum ad censuras procedere volebat. Sed cum Mævius dives Sempronio satisfacere posset, fuit dubitatum, an Conc. 3. *ess. 25. In casuis*, obstatet Sempronio, ut contra Titium ad censuras procedere non posset ex eo, quòd poterat sibi a Mævio correo satisfieri. Cùm visum esset instrumentum obligationis, in quo erat clausula, quòd lapso termino incurrat excommunicationem, ut in pensionariis: Sac. Congregatio dixit, quòd si ex instrumento obligationis in forma Camere, vel ex actu iudicario susceptionis censurarum appareat, quòd validè, & ab habente potestatem fuerit jam irrogata excommunicatio, ita ut non agatur de irroganda excommunicatione, sed de declarando tantum, jam irrogatam fuisse legitimè; sicque sit declaratio excommunicationis jam incurratæ: non intrare tunc decretum Concilii. Quòd si nulla excommunicatio facta jam appareat, tunc intrare Concilium, & locum habere, ut scilicet non imponatur excommunicatio Titio, si aliunde potest creditor suum consequi, adjiciendum erit quòd etiam suscepio censurarum valida fuisset, non tamen est excommunicatio facta, sed solum præstitus consensus excommunicationi faciendæ à iudice: & ideo si nondum facit iudex, & creditori possit aliunde satisfieri,

debebit abstinere, & ita elicitur ex praxi, quæ servatur in suscepio censurarum, ut fiat per memem diligentia, si aliunde, &c. & postea relaxatur mandatum.

Tertiò, QUÆRO, an cap. 3. *ess. 25.* Trident. Conc. *vers. In casuis*, procedat in pensionariis vigore litterarum Apostolicarum, quibus inserta sunt illa verba, *elapso termino, sententiam excommunicationis incurrat.*

Ad hoc dubium Sac. Congregatio respondit, non procedere, quia cum verb. *Incurrat*, importet excommunicationem ipso jure, Tiraquell. *in l. Si nunquam, in verb. Revertatur, num. 145. & 146. C. de revoc. donationib.* lata jam à Papa sententia, Auditor Camere, & quilibet alius inferior non potest non exequi sententiam; & licet Concilium dicat in procedendo, intelligitur, quando iudex ex se procederet, non quando Papa jam excommunicavit.

Quartò, QUÆRO, postea decisione Sacre Congregationis, qua declaratum fuit jus decernendi excommunicationes, quæ pro rebus deperditis, vel subtractis fieri solent, quoad subditos Abbatis exempti, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentis, non pertinere ad Episcopum, sed ad eundem esse Sedem Apostolicam.

Ad hæc decisio procedat in casu, quo Abbas habeat quidem jurisdictionem quasi Episcopalem in certa parte diocesis, sed appellationes ab eo ad Episcopum interponantur.

Videtur respondendum non procedere. nam inferior Episcopo potest habere jurisdictionem in certa parte diocesis duplici modo, uno prout nulla jurisdictione penes Episcopum remaneat neque actu, neque habitu, ut si sit exemptus, & immediatè subjectus Papæ, quo casu data negligentia, vel impotentia ipsius, non succedit in jurisdictione Episcopus, sed Papa, Abbas *in cap. Grave, ad fin. per illum text. de off. Ordin. Felin. in c. Irrefragabili, in princ. vers. Declarat prædicta, eod. tit.* Et hoc casu propriè procedit decisio Congregationis: nam cum Concilium ademerit inferioribus jus decernendi hujusmodi excommunicationes, in casu impotentie illorum non debet succedere Episcopus nullam habens in eorum subditos jurisdictionem neque in actu, neque in habitu, sed Papa, qui est iudex ordinarius exemptorum, Doctores *in c. Si Papa, eod. tit. & lib. gloss. in cap. Auctoritate, in verb. Sedis Apostolicæ, de privi. lib. 6.*

Secundo, modo inferior potest habere jurisdictionem actu, ita ut habitu remaneat penes Episcopum, ut puta per privilegium, quod tribuat huic inferiori jurisdictionem, sed eum non subiciat immediatè Papæ; vel si hic inferior non habeat privilegium, sed per præscriptionem acquisiverit jurisdictionem in certa parte diocesis, quo casu non potest eam ita præscripsisse, ut constituat caput in eadem diocesis parte, cum una diocesis non possit habere duo capita; sed ita potuit acquisivisse, ut ipse sit sub Episcopo, & Episcopus habeat universalem jurisdictionem habitu, secundum opinionem Host. & Ant. de Butr. *in c. Cum contingat, de foro competen. quam ibi sequuntur Abb. num. 18. Felin. d. cap. Irrefragabili, in princ. Bald. de præscript. in 1. part. 5. partis princip. q. 11. n. 9. Rota dec. 114. n. 1. & 2.* In hoc secundo casu cum Concilium ademerit hujusmodi inferiori jus decernendi excommunicationes ad effectum revelationis, illud videtur pertinere ad Episcopum, & non esse necesse adire Sedem Apostolicam: nam hoc casu jurisdictione habitualis, quæ est penes Episcopum, operatur, ut cum inferior vel non vult, vel non potest exercere jurisdictionem, in ea Episcopus succedat & habitus reducatur ad actum, Abb. *d. cap. Cum contingat, num. 13. & in cap. Ceterum, n. 5. de iudiciis, Bald. ubi supra.* Nos versamur in secundo casu, quo jurisdictione habitualis est penes Episcopum, quia ut in dubio supponitur, ab inferiori habente jurisdictionem in certa parte diocesis ad Episcopum appellatur, qui recensentur à DD. inter alios effectus jurisdictionis habitualis apud Episcopum remanentis, ut per Abb. *in d. cap. Cum contingat, nu. 1. Felin. & Bald. in locis supracitatis, & ex consequenti adempta ei per Concilium jurisdictione hujusmodi excommunicationes decernendi, in illo jure Episcopus succedit.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Gregorius IX.

CAPUT LIV.

CUm voluntate ac proposito maleficia distinguantur, excommunicationis sententiam non incurrit, qui excommunicato, in his quæ ad abolitionem, vel alias ad salutem animæ pertinent, in locutione participat, licet etiam alia verba incidenter (ut apud eum magis proficiat) interponat.

Prædicatores quoque, qui penes excommunicatos, vel alios alienarum rerum detentores, in prædicationibus & confessionibus quasi gerunt causam (vel curam eorum, ad quos res ipsæ spectare noscuntur, elemosynas licite possunt ab illis recipere; præsertim si aliàs non valeant in illo loco sustentationem habere.

Si qui verò ratione officii, quod in Ecclesia obtinent, aut etiam alij Clerici seniores zelo devotionis, pueros vel adolescentes in minoribus Ordinibus constitutos turbantes divinum officium, & hi qui obitu Prælatoris vel magistris, subditos & scholares correctionis causa leviter fortè percusserint, excommunicationis sententiam non incurunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum simili modo, ut cohubeantur à suis insolentibus, & scientia bonisque moribus informentur, duxerint corrigendos.

SUMMARIUM.

- 1 **E**xcommunicatum alloquens in his, quæ pertinent ad salutem, etiam si alia verba interponat, excommunicatus non est, & num. 8.
- 2 Prædicatores, præsertim qui aliter sustentari non possunt, ab excommunicatis, & detinentibus aliena possunt elemosynam recipere, & n. 12.
- 3 **V**oluntate, & proposito maleficia distinguuntur.
- 4 Meretricem ancillam alienam recipiens furti non tenetur.
- 5 In delictis primaria causa surgit à voluntate, & ab animarationali.
- 6 Maleficia an transcendant animum, & voluntatem.
- 7 Furtum avis, non auri committit, qui es furtivum putans aurum surripere.
- 9 Pœna statuti participantis cum harricito non tenetur, qui cum eo participat, ut ad satisfactionem inducat.
- 10 Excommunicato an liceat communicare in spellantibus ad salutem corporis.
- 11 Et quid in oratione, mensa, & cohabitatione.
- 12 Excommunicatum alloquens conversionis causa an possit verba interserere, quæ ad abolitionem non faciunt.
- 13 Prædicatores an liceat absque necessitate elemosynam recipere ab excommunicatis, & detentoribus rerum alienarum, & n. seq. usque ad n. 27.
- 14 Elemosynas cur liceat recipere ab excommunicatis, & furibus, non autem oblationes.
- 15 Viatores, & peregrini an in terra excommunicatorum possint ab ipsis aliquid recipere.
- 16 Delictis præsertim, quid importet, & n. seq.
- 17 Intellectus huius c. 1. & n. seq. usque ad n. 24.
- 18 Necessitas excusat à furto, & rapina.
- 19 Necessitatis tempore omnia sunt communia, præsertim cibaria.
- 20 Prædicatores qui intelligantur quoad hoc ut possint accipere elemosynam ab excommunicatis, & detinentibus aliena.
- 21 Et cur liceat eis huiusmodi elemosynas recipere.
- 22 Negotium sufficit ab iniurio fuisse utiliter captum, licet res effectum non habeat.
- 23 Negotiorum gestores vivere debent sumptibus eorum, quorum negotia utiliter gerunt.
- 24 Elemosyna licite potest recipi ab excommunicatis, & peccatoribus etiam notoriis de rebus licite acquisitis.
- 25 Ecce si nam de rebus restitutioni obnoxii recipere non possunt non habentes officium prædicandi, nisi ob necessitatem famis.
- 26 Et quid in habentibus officium prædicandi.
- 27 Confessori an liceat aliquid accipere a penitente ex iniuste acquisitis, & n. seq.
- 28 Simonia suspicionem non caret accipiens per viam etiam sponte oblatam in actu administrationis Sacramentorum.
- 29 Clericum percussis quibus casibus in excommunicationem non incidat, & n. seq.
- 30 Prælati & magistri licet subditos, & scholares etiam in sacris Ordinibus constitutos leviter percussere sine incurso excommunicationis.
- 31 Intellectus huius cap. in §. Si qui verò.
- 32 Membra honorabiliora exceptis gravioribus culpis non sunt verberibus subjicienda.
- 33 Magister majorem habet potestatem in discipulum, quam pater in filium.
- 34 Pater percussens filium in sacris constitutum incidit in sententiam Canonis.
- 35 Ordo sacer an jus patriæ potestatis solvat, remissivè.

Cum voluntate. Alloquens excommunicatum in his, quæ pertinent ad salutem, etiam si alia verba interponat, excommunicatus non est. Hoc dicit primo. Prædicatores, præsertim qui aliter sustentari non possunt, ab excommunicatis, & detinentibus aliena, elemosynam recipere possunt. Hoc secundò. Tertio ponit quosdam casus, quibus percussus Clericum excommunicatus non est. Divisio patet per paragraphos. Secunda ibi, Prædicatores. Tertia ibi, Si qui verò.

Nota primò ex principio litteræ insignem regulam in materia maleficiorum, videlicet ex voluntate, & proposito delinquentis maleficia qualificari, & distinguere, ut hic, & in l. Qui iniuria causa, in princip. unde hæc regula desumpta est, ff. de furt. concordant textus in l. 1. ff. ad l. Cornel. de sicariis, ibi, Crimen enim contrahitur, si & voluntas occidendi intercedit: & in l. eum qui duas, ff. ad leg. Jul. de adult. ibi, In ea namque re non juris effectus, sed animi definitio cogitatur, & in leg. Verum, ff. de furt. ubi qui meretricem alienam ancillam rapuit, furti non tenetur, quia non factum queritur, sed causa faciendi: causa autem faciendi libito fuit, non factum: unde ut notabiliter hic dicebat Anton. de Butt. num. 3. in delicto primaria causa surgit à voluntate, & ab anima rationali; & sic consideratur voluntas in delictis, etiam prout temporaliter puniuntur, non autem simplex, & rude factum: ad hoc §. Contra animum, cum sex capit. sequentibus, 50 dist. cap. Sicut ergo, & cap. In lectum; 34. quæst. 2. Ex his videtur inferri posse, ut maleficia voluntate, & proposito non transcendant. Sed contradicunt text. in l. Pœnalis, §. Si quis es; ff. de furt. ubi qui res furtivum putans aurum surripere, committit

tit furtum non auri, quod surripere intendit, sed aëris, quod re ipsa surripuit, & sic fit: catur opus, non animus, & in l. Qui faccum, ff. eod. & in cap. Quis faccum, 50. dist. ubi qui faccum surripuit habentem pecuniam, furti actione tenetur etiam pro facco, quamvis non sit animus faccum subripiendi, in l. Quoniam multa facinora, C. ad l. Inlram, de vi publ. & in cap. Is qui mandat. de homicid. lib. 6. ubi mandat aliqueum verberari, secuta mors imputatur, licet expressè inhibuerit, non occideretur. Pro solutione vide hic plenè per Henr. Boich. post princip. ubi querens an, & quando in delictis aliquis ultra propositum teneatur, ponit prolixam distinctionem, & materiam luculenter examinat ferè per tres columnas.

8 Secundò nota specialem casum, in quo communicans excommunicato in excommunicationem etiam minorem non incidit, videlicet cum eum alloquitur conversionis causa, etiam si alia verba incidentia interferat, ut hic est casus, & docet D. Thomas in 4. sentent. dist. 18. quæst. 2. art. 4. in corpore, dicens Ecclesiam instituisse excommunicationem non ad interitum, sed medelam; ac proinde de his, quæ pertinent ad salutem, posse hominem licitè loqui cum excommunicato, & etiam alia verba interferere, ut faciliùs salutis verba ex familiaritate recipiantur.

9 Hinc inferunt Anton. de Butrio, Abb. & Felin. omnes in secundo notab. ut si statuto caveatur, ut participans cum bannito certam penam incurrat: qui cum eo participat, ut inducat ad satisfactionem, in penam statuti non incidat: quod etiam firmat idem Butr. in cap. Si aliquando, n. 5. supra eod.

10 QUÆRO, cum liceat excommunicato communicare in his, quæ pertinent ad salutem animæ, ut hic dicitur, & in c. Responsio supra eod. quid in pertinentibus ad salutem corporis.

Videtur respondendum non licere, quia cum hæc littera de uno concedat, à contrario videtur de alio negare, c. Disciplina, 45. dist. c. Per Esajam 1. q. 1. c. Quis sit. 33. q. 5. glof. in c. Qualis, in ver. Negatur, 25. dist. cum præsertim infirmitas corporis sæpè proveniat ex infirmitate animæ, c. Cum infirmus, supra de penit. & remiss. & ita concludunt hic Doctores, & in specie Card. n. 1. Sed hoc intelligit Jo. Andr. nu. 1. in ver. Salutem animæ, & Anchar. n. 2. in secundo notab. verum esse in eo, qui negligit, vel contemnit, ut in d. c. Cum infirmus; aliàs secus.

11 Item QUÆRO, cum hic permittatur participatio cum excommunicato in locutione, quid in oratione, mensa, & aliis, de quibus in c. Nuper, supra eod.

Dic secus, imò & in locutione caveat participans à cohabitatione, c. Omnis, 24. q. 1. c. Cum desideres, §. 1. in fin. supra eod. secundum Hostien. & Jo. Andr. hic n. 2. in verb. Locutione, & Card. n. 1. Quid autem juris sit in scriptione, & salutatione, dic ut scripti in c. Si aliquando, an. 16. usque ad finem, supra eod. Hodie tamen in his servari debet Constitutio Concilii Constantiensis, de qua infra sub num. 24. verf. Sed hodie.

12 Item QUÆRO, cum textus dicat in locutione cum excommunicato in pertinentibus ad salutem posse etiam incidenter alia verba interponi, quod dicantur hujusmodi verba incidentia.

Innoc. hic in princ. exponit incidentia, idest quæ nec ad absolutionem, nec ad salutem faciunt. Sed Hostien. num. 2. in ver. Incidenter hoc temperat, intelligens verba incidentia, quæ ad absolutionem, & salutem non faciunt principaliter, sed tamen inducunt, ut si querat de uxore, & liberis, & præmittat dilectionem, quam habuit erga illum, & ejus genus, & his similia. Et hoc videtur tanquam congruere litteræ, quæ admittit interpositionem verborum incidentium, ut alloquens apud eum magis proficiat. Et sic videtur requirere, ut verba hujusmodi aliquo modo ejus valuti conducant, licet non principaliter: & cum Hostien. transeunt Jo. Andr. num. 2. in eodem verb. Henrich. Boich. col. 4. in princ. verf. Ant quæris utrum possit cum eo participare in locutione, Anton. de Butr. n. 11. & Card. n. 2.

13 Tertiò nota in §. Prædicatores, ab excommunicatis, & detentoribus rerum alienarum licitum esse Prædicatores eleemosynam recipere: quod procedit de plano, si Prædicatores in loco aliàs sustentari non possint.

Sed QUÆRO, num eis hoc liceat cessante necessitate. Propf. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Negant glof. in verb. Præsertim, Innoc. n. 2. Hostien. n. 1. Jo. Andr. n. 8. in glof. præsertim Butr. n. 5. Card. in hoc §. n. 2. verf. Nota de dictione præsertim, Abb. in 3. notab. & n. 6. & Felin. in 3. notab.

Pro hac sententia glof. allegat c. Oblationes, & c. Quia in omnibus, supra de usur. Ad idem text. in c. Nos esse putanda, l. q. 1. ubi Gregor. adducit illud Proverb. 22. Hostia impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere.

Sed hæc iura non admodum urgent, quia non loquuntur de eleemosynis, sed de oblationibus, quæ à tam malis, & famosis personis non sunt recipiendæ, ut notatur in cap. Ex transmissa, supra de decim. secundum Innoc. hic num. 1. verf. Oblationes autem, cum quo transeunt Hostien. Joan. Andr. Henric. Boich. & reliqui omnes. Ratio autem differentia, cur eleemosynæ recipiantur à perfidis, non autem oblationes, ea est secundum Innoc. & Doctores, quia oblationes fiunt in Ecclesia, & in publico, quæ prohibentur, ne exinde peccator consolationem suscipiat, neve peccatum ipsius videatur Ecclesia publicè approbare: sed eleemosynæ fiunt in occulto, de quo nihil ad Ecclesiam, cap. Sicut tuis, in fin. de simon. Et quamvis nonnumquam etiam eleemosyna fiat palam, nihilominus hoc est per accidens, nec propterea mutatur jus, de quo hic, quia semper natura eleemosynæ consideranda est, quæ facti debet elam, secundum Host. num. 3. verf. Et quid dices, si eleemosyna fiat palam, & Henric. Boich. col. 4. circamed. verf. Idem tamen est.

Pro eadem sententia videtur magis urgere c. Quoniam 15 multos, 21. qu. 3. ibi: Quicumque orator, sive peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum devenierit, ubi non possit emere, vel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Ex quibus verbis liquet, ita demum licere aliquid ab excommunicatis recipere, si subsit necessitas: ad idem textus in c. Inter alia, §. in supra eod. ubi viatores, peregrini, & mercatores tenentur à communione excommunicatorum abstinere, nisi articulus necessitatis imminet.

Et tenendo hæc partem non oblat dicitio, Præsertim, 16 hic posita, quia secundum glof. exponitur, idest maximè, & referri debet ad verbum Prædicatores, ita ut sit sensus, tempore necessitatis omnes possunt recipere eleemosynam ab excommunicatis, præsertim Prædicatores: & hoc modo glof. concordat cum Innoc. & habuit bonum intellectum, licet fuerit malè posita, ut dicunt Butr. num. 17. & Abb. num. 6. vel certè secundum Innoc. dicitio, Præsertim, exponi debet, idest tantum: quia Prædicatores non debent recipere eleemosynam à talibus, nisi quando aliter sustentari non possunt. Adde non esse novum, ut hæc dicitio ponatur pro tantum, ut patet in cap. Discretionem, supra de eo qui cogn. conangu. uxoris sue, in cap. Licet, de foro competen. & in l. fin. ff. de his que in testam. delent. & notat Calder. conf. 548. aliàs 3. de verbor. signific.

Sed his non obstantibus contrariam opinionem, videlicet Prædicatores posse eleemosynam recipere ab excommunicatis, & detinentibus aliena, etiam cessante necessitate, & efficaciter iudicio meo probat hæc Decretalis non cavillando litteram. Primò in illis verbis, Eleemosynas licitè possunt ab illis recipere, præsertim si aliàs non valeant in illo loco sustentationem habere: ponderanda est enim dicitio Præsertim, quæ importat idem esse, si possint habere sustentationem, cum ex sui natura sit ampliativa casus magis dubitabilis, c. Ex litteris, il secundo, & ibi glof. fin. sup. de homicid. c. Illud, ubi glof. in ver. Præsertim, de presump. l. Quod & lex, juncta glof. in eod. verf. ff. de lib. hom. exhib. & notat Jo. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de teste, §. 1. verf. Item excipitur quod est impubes, ibi, sed numquid fratres: unde sensus est, Prædicatores eleemosynam possunt ab illis recipere generaliter, & indistinctè, sed multò magis si in loco non valeant sustentationem habere.

Deinde si hæc littera intelligeretur tantummodò in defectum necessitatis sustentationis, frustra restringeretur ad Prædicatores, quia eo casu non tantum Prædicatores, sed cuilibet permittitur accipere eleemosynam à detentoribus rerum alienarum, quinimò & rapere, quia necessitas excusat à furto, & rapina, c. Discipulos, & ibi glof. fin. & c. Quidquid enim, de consecrat. dist. 5. & c. Si quis supra de furtis. Et est ratio, quia tempore necessitatis omnia

functio communia, c. *Sicut hi*, 45. dist. de maximè cibaria, l. 2. §. *Cum in eadem navi*, in h. ess. ad leg. *Rôd. de iudic.* & notat glos. p. alleg. in d. cap. *Discipulos*, & glos. unica in d. cap. *Siquis*; & tamen Innoc. n. 2. dicit, quod hic statuitur, esse speciale in Prædicatoribus ob rationem, de qua infra in quarto fundamento n. 21.

20 Tertio quamvis hoc cap. loquatur simpliciter de Prædicatoribus; & audiuntibus confessiones; tamen Doctores illud restringunt ad eos, qui prædicant, & confessiones audiunt ex officio, & sic ad Presbyteros Curatos, quibus unusquisque proprius Parochianus tenetur confiteri, cap. *Omnis*, de pœnis, & remiss. Rursus hoc intelligunt de Vicariis Papæ, sicut sunt legati, argum. cap. *Supra de officio legati*, c. *fin.* 23. dist. c. 24. dist. & de Episcopis visitantibus, vel eorum vicariis ad hoc missis, cap. *Inter cetera*, supra de offic. Ordin. Ac demum de fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, qui habent universale officium prædicandi, & a Papa sunt approbati, ut in Clem. dudum, de sepult. & in extravag. *Vas electionis*, de heret. quoniam pro ipsius edita fuerit hæc Constitutio, ut putat Holtien. hic num. 2. in ver. *Vel confessionibus*, & post eum Joan. Andr. num. 3. in cod. ver. *Butt.* num. 12. & plerique alii.

At huiusmodi restrictione inepte essent, si hæc littera intelligeretur tantummodo in defectum necessitatis sustentationis; quia eo casu nedum sacerdotibus curatis, & aliis prædictis, sed cuiuslibet licitum est huiusmodi elemosynas accipere, ut supra proximè ostensum est.

21 Quarto, dum text. determinat licere Prædicatoribus ab excommunicatis, & detinentibus alienas res elemosynam recipere, fundat se in ratione illa, quia in prædicationibus, & confessionibus quasi gerunt causam, vel curam eorum, ad quos res ipse spectare noscuntur, videlicet secundum Holtien. num. 2. & Joan. Andr. num. 3. quia in prædicationibus ostendunt res alienas ab eis illicitè occupari, & detineri, ac nisi restituantur, pœnas æternas eis comminantur; & in confessionibus dicunt peccatum non remitti, nisi restituar ablatum, c. *Sires aliena*, 14. quest. 6. c. *Cum tu*, §. 1. supra de usur. q. ali dicat: quævis à detentoribus rerum alienarum non liceat elemosynam recipere: in detrimentum eorum, ad quos res ipsa noscuntur pertinere; tamen quia Prædicatoribus, & Confessoribus sudent occupantibus illarum restitutionem; idcirco æquum est, ut de hisdem rebus recipient elemosynam quasi mercedem, & stipendium laborum, cum gerant negotium eis utile; & hoc considerat glos. 4. hic, & Holtien. num. 2. in ver. *Quasi gerant*: dicunt enim Prædicatoribus huiusmodi posse accipere elemosynas quasi negotiorum gestores, quia illi, quorum res aguntur, licet ab occupatoribus sua recipere possunt. Et sic isti Prædicatoribus licet ea recipiunt pro elemosynis: & quamvis res non habeat effectum, sufficit, ut ab initio negotium sit utiliter ceptum. l. *Sed an ulrio*, §. *Is autem qui*, ff. de negot. gestor. potest agere ad sumptus, quos fecerit, ut ibi dicitur. Idem notat Innoc. c. *casum*, dicens, hoc casu Prædicatoribus, cum sint negotiorum gestores, posse vivere de rebus eorum, quorum negotia gerunt: subdit tamen in hoc eos agere contra j. civile, secundum quod non debent propria auctoritate recipere, ut l. *Extra*, ff. *quod met. caus.* Item quia non possunt hoc agere contra iudicium spoliato, ut l. *ult.* c. *de negot. gest.* Supradicta autem ratio, in qua text. se fundat, & considerationes Doctorum n. apertè demonstrant Prædicatoribus posse huiusmodi elemosynas recipere, etiam si aliunde habeant sustentationem, quia non debent vivere de proprio, sed sumptibus eorum, quorum negotia utiliter gerunt.

Et hæc sententiam satis clarè amplectitur Anton. de Butt. hic n. 17. exponendo glos. verb. *Prædicatoribus*, ait enim, (Glossa dicit optime, nam si subest necessitas, licitum est recipere Prædicatoribus, & non Prædicatoribus: si non subest necessitas, est licitum Prædicatoribus, non aliis.) Concludendo dicitur: Aut queritur, an liceat elemosynam accipere ab excommunicatis, & peccatoribus de rebus licitè acquisitis, aut de illicitè acquisitis, & restitutoribus obnoxiiis.

22 Primo casu non tantum Prædicatoribus, sed etiam quicumque accipere possunt elemosynam ab excommunicatis, & peccatoribus quantumcumque notoriis: nam ad eas tenentur omnes, cap. *Non satis*, in fin. 86. dist. & sunt

omnibus maximè suadendæ, ut ad pœnitentiam mereantur citius pervenire, cap. *Deinde*, 24. dist. secundum Innoc. hic num. 1. Host. en. num. 2. in ver. *Elemosynas*, Henric. Boich. col. 4. super, §. *Prædicatoribus*, vel *Si queris utrum ab excommunicatis*, & Cardin. num. 2. licet Host. infra num. 5. dicat nihil esse recipiendum ab excommunicato, nec cum eo communicandum in aliquo, nisi in casu a jure concessio, ut legitur, & notatur in cap. *Si verè*, l. *responsio*, c. c. *in deficiis*, §. 1. in fin. pp. cod. & cum eo concordat Raym. hoc tit. §. *Trigemino* super ver. *Nomine ipsius*, dicens non licere accipere elemosynam ab excommunicatis, nisi in casibus exceptis, scilicet in casu necessitatis, & similibus; quod tamen non credit esse restringendum ad extemam necessitatem, sed sufficere ad exculationem, ut indicat, & non possit commode, & de facili habere necessaria aliunde. Et idem tenet Joannes Friburg. in sum. *confess. hoc tit. quest. 117.* incip. *QUÆRO*, an liceat, & c. & Allen. lib. 7. tit. de personis communicatis cum excomm. art. 5. in princ.

Sed hodiè cessant huiusmodi ambages, quia ex constitutione edita a Martino V. in Concil. Constantien. quæ incipit, *Ad curandas*, licitum est cuiuslibet participare cum excommunicatis, non tantum in temporalibus, sed etiam in spiritualibus, & Sacramentorum administrationibus, præterquam in duobus casibus, videlicet cum excommunicatis sunt publicè denunciati, aut notorii clericorum percussores, ut scripti latissimè in cap. 1. infra de schism. Unde ad hoc casus dumtaxat hodiè restringuntur Doctorum opinionem.

In secundo autem casu, scilicet cum res sunt licitè acquisitæ, & restitutioni obnoxie. Aut quæritur de non habentibus officium prædicandi, & isti non licet de prædictis rebus elemosynam accipere, nisi ob necessitatem famis, juxta textum in cap. *Discipulos*, ac *confessas*, dist. 5. & patet ex dictis l. *in prin.* 18. & *sequ.* de quo vide plenus per Henric. Boich. in cap. *Pervenit*, dist. 1. ver. *Aut queritur de injuste*, & *illicite*, supra de decimis, & in c. *Exco*, §. *Cum igitur de pœnis*, & remiss. Aut queritur de habentibus officium prædicandi, de quibus loquitur hoc capitulum; & isti si aliunde non habeant sustentationem, absque dubio possunt elemosynam accipere etiam de illicitè acquisitis, ut hic est casus; & in hoc conveniunt omnes. Si verò aliunde sustentationem habeant, tunc sunt opinionem; Innoc. num. 1. dicit elemosynas nominatim non esse recipiendas de illicitè acquisitis, & exponit verbum *Prædicatoribus*, idem *tantum*, & hoc est tenet secundum Hostien. & alios supra cit. num. 3. Contrarium tamen videtur verius in puncto juris, ut constat ex dictis n. 7.

23 Quarto nota in cod. 6. Prædicatoribus, secundum Abb. in 4. notab. Sacerdotem licitè recipere aliquid elemosynæ à pœnitente, etiam si illud sit injustè quæsitum, & subiectum restitutionis. Hoc ego intelligo cum duobus temperamentis. Primum est, ut sacerdos aliàs non valeat in eo loco sustentationem habere, prout intelligit Felin. ver. *Item nota quod avarus in confessione*. Et hoc si sequatur opinionem Innoc. de qua in precedenti notabili, nam hæc littera sua cad. clausula determinat Prædicatoribus, & Confessoribus. Sed de Prædicatoribus intelligitur in casu necessitatis tantum, secundum Innoc. Ergo & in Confessoribus, ut utrumque determinabile uniformiter determinet, ad l. *Jam hoc jure*, §. *fin.* ff. de vulgar. & pupillar. & leg. final. c. *de sent. cum similibus*. Alterum est, ut huiusmodi elemosynam accipat extra Sacramentum pœnitentiæ; alioquin si illam receperit in ipso actu audiendi confessionem, non careret suspitione simoniæ, arg. cap. *Consensus de translati.* & l. *Unica*, ff. ad leg. Jul. de ambitu. Opus enim per se laudabile, ratione temporis reprobatum, ne malignandi occasione præbeat. Idcirco quamvis opus pœnitatis sit nummos in concham mittere pro sustentationem annuitiarum, & sustentatione luminarium Ecclesiæ; tamen id reprobatum tempore, quo baptizandus offertur, ne sacerdos, quod gratis accipiat, pretio distrahere videatur, ut dicit text. in cap. *Emendandi*, 1. quest. 1. præsumitur enim simonia, ut ibi notat glos. 1. Hugo, Archid. & Doctores, & secundum communem intellectum habet locum ille text. etiam in his,

quæ sponte offeruntur, quia in ipsa collatione Sacramenti nec sponte oblatum licet accipere.

29 Ultimo nota in §. *Si quis vero*, lex casus, in quibus percucientis clericum non incurrit sententiam Canonis, quos perstringit glossa in ver. *De familia*, & una cum aliis pluribus continentur in sequentibus carminibus positus ab Host. num. 12. videlicet, *Officium*, ut hic in textu, & in cap. *Univerſitatis*, §. *Laici*, & cap. 3. respons. 1. & §. 1. supra eodem. Zelusque, ut hic & in cap. *Veniens supra eodem*, & est simile in l. *Apud Labonem*, §. *Adiuncti*, ff. de injur. Pater, Doctorumque propinquus, de quibus similiter probatur hic. *Affectus*, scilicet matris, filia, sororis, & uxoris, cap. *Si vero*, supra eod. & inf. §. fin. Dominus familiam corrigens, ut hic. *Vis*, hic casus respicit inferentem vim, cap. 3. §. *Si vero supra eod.* & enormitatis se immiscentem, cap. *Perpendimus*, & cap. *Cum non ab homine supra eod.* Et correctio, hic casus respicit levitatem reprehensibilem clericorum, & omnes casus qui ipsos incorrigibiles reddunt trina monitione præmissa, c. *Conringit*, & cap. *In audientia*, supra eod. ludus, supra c. 1. §. 1. in fin. *Quis queſt exceptus*, scilicet à pœna Canonis, *Si sit moderamine sepius*, id est nisi sit enormis excessus, & nisi in defendendo excedatur modus. Ita Host. qui eodem casu latius explicat in summ. hoc tit. §. *quis possit suc.* §. *Super illo autem canone*, & cum totidem verbis sequuntur hic Jo. Andr. n. 8. Butr. n. 23. Card. in hoc §. *Si quis vero n. 3.* Alios versus posuit Abbas antiquus, quos recitat Jo. Andr. circa finem.

Negue verò circa hoc aliquid novi statuit Concil. Trident. in cap. 6. sess. 23. quia decretum illud loquitur de privilegio fori, non autem de privilegio Canonis, ut sapius fuit resolutum; unde percucientis Clericum carentem requisitis ibi præscriptis, incidit in sententiam Canonis ad eum modum, quo ante Concilium incidebat.

30 In glossa in ver. *de familia*, pondera hac gloss. propè fin. quæ notabiliter vult, ut Prælatis, & Magistris liceat subditos, & scholares etiam in sacris Ordinibus constitutos leviter percucere sine incurſu excommunicationis.

31 Et dictum glossæ efficaciter probatur in hoc §. *Si quis vero*: nam in princ. ubi textus loquitur de percucientibus ratione officii, quod in Ecclesia obtinent, ac de Clericis

senioribus, qui zelo devotionis percucunt Clericos turbantes divina officia, & adjicit illa verba, *In minoribus Ordinibus constitutis*: nam membra honorabiliora, exceptis gravioribus culpis, non sunt verberibus subjicenda, c. *Cum beatus 45. dist. gl. hic in ver. In minoribus*, & Host. num. 8. Et similiter in fine ubi agit de correctione familiarium, & propinquorum, addit verba, inferiorum graduum: at verò in medio ubi agit de Prælatis, & Magistris, non restringit se ad Clericos in minoribus, seu inferiorum graduum, sed simpliciter loquitur de subditis, & scholaribus, innuens propterea licitum esse illos correctionis causa moderatè percucere, sive sint in minoribus, sive in sacris Ordinibus; & ita post gloss. firmet Hostien. nu. 8. in ver. *Prælationis*, dicens: (Isti, scilicet Prælatis, & Magistris, etiam majores, & constitutos in sacris leviter corrigere possunt, J allegat text. in cap. *Ea que supra de stat. Monach. cap. fin. de Rogular. cap. Ut fame*, §. *Laici*, & cap. *Extenore §. fin. supra eod.* & sequuntur Joan. Andr. num. 8. vers. *Et ibi*, & Magistris Butr. num. 22. Anchar. num. 6. Card. in hoc §. *Si quis vero numer. 3. vers. 33.* & ibi Magistris, & Felin. circa med. vers. *Secus à Prælato, vel à Magistro*. Idem tenet gloss. in cap. 1. in ver. *Et à Magistro* 23. q. 5. quæ propterea hinc infert majorem potestatem habere Magistrum in discipulum, quam patrem in filium, quia Magister post sacrum Ordinem adhuc habet eum in potestate, ut hic, & in cap. supra eod. sed patri datur potestas corrigendi filium, quousque sacrum Ordinem receperit.

Gloss. ultima ponderando illa verba, *inferiorum graduum*, 34 colligit à contrario patrem, qui correctionis causa verberat filium in sacris Ordinibus constitutum, incidere in sententiam Canonis: & in hoc gloss. communiter approbatur, licet Barrol. Brixien. in suis quæſtionibus venerabilibus q. 87. & quidam alii ex antiquis contrarium fenserint; ut hic per Abb. n. 8. & scripsi plenius in c. *Indecorum nu. 47. vers. Inferius secundo, supra de atate*, & qualis.

Deinde gloss. hinc deducit sacrum Ordinem liberare à patria potestate, qualiberat à servili, quod plus est, c. *Si servus sciente 54. dist.* Sed in hoc secundo dicto gloss. communiter reprobat, ut dixi in d. c. *Indecorum à n. 17. usque in fin.* ubi plenissime disputavi hunc articulum, an Ordo sacer jus patriæ potestatis solvat.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

Innocentius III. Patriarchæ Gradenſi.

CAPUT XVI.

OLim tibi scripſiſſe recolimus, ut ſi Canonici Paduani, magiſtro G. Canonico Paduano præbendam, quæ tantum reſidentibus de communi conferretur, ſicut uni ex aliis de communibus proventibus, & manualia beneficia non conferretur, tu eos ad id appellacione ceſſante compellere procurares. Quia verò quidam mandatum noſtrum interpretari aliter quàm deceat, moliuntur, (cùm beneficia Principum ſint interpretanda largiſſimè) noſtrum aperiendum duximus intellectum, videlicet, quòd præbendam, quæ tantum reſidentibus in victu & veſtitu de communi conferretur, ipſi magiſtro G. plenè, ſicut uni ex aliis reſidentibus, iſi junximus conferendam.

SUMMARIUM.

- 1 Privilegiorum verba ſunt interpretanda largiſſimè. Declaratur, n. 15.
- 2 Privilegium quandoque appellatur beneficium.
- 3 Beneficia Principum ſunt latiſſimè interpretanda, & n. 12. Declaratur n. 13. & 14.
- 4 Beneficium in genere quid ſit.
- 5 Beneficii appellacione an veniat privilegium, & reſcriptum, & n. 13.
- 6 Beneficium ſtriè ſumptum quid ſit.
- 7 Privilegium quid.
- 8 Privilegium fruſtra à impetratur, quod jure communi competit.

- 9 Reſcriptum quid ſit, & quid impetretur.
- 10 Reſcripta contra jus elicitata non valent.
- 11 Reſcriptum quotuplex, & an beneficium, vel privilegium dici poſſit.
- 12 Principis liberalitatem temerarium eſt in diminutionem interpretari.
- 13 Beneficium Principis, quatenus concernit præjudicium tertii, ut privilegium debet ſtriè interpretari.
- 14 Verba etiam in beneficiis Principum tenaciſſimè obſervari debent.
- 15 Privilegia quatenus concernunt præjudicium concedentis, ſunt latiſſimè interpretanda.
- 16 Verba generalia, & indefinita, in præjudicium concedentis ad futura extenduntur.

- 17 *Ecclesia Romana non presumitur in sui præjudicium voluisse quemquam privilegiare.*
- 18 *Privilegia verba in præjudicium tertii sunt stricte accipienda.*
- 19 *Nec extenduntur de casu ad casum, nec de persona ad personam, etiam ex majoritate rationis.*
- 20 *Recessus omnis à jure communi est odiosus.*
- 21 *Interpretatio in dubiis pro jure communi, quando concurrat cum privilegio.*
- 22 *Privilegium recipit interpretationem passivam à jure communi.*
- 23 *Privilegia etiam contra tertium sunt late interpretanda, quatenus patitur verborum proprietas.*
- 24 *Privilegium etiam in præjudicium alterius debet late interpretari, ut aliquod conferat.*
- 25 *Item favore divini cultus.*
- 26 *Privilegium contra legem communem debet strictissime interpretari.*
- 27 *Secus si contra statutum, vel consuetudinem.*
- 28 *Rescripta ad lites sunt interpretanda strictissime.*
- 29 *Lites sunt potius restringende, quam ampliande.*
- 30 *Interpretatio sit contra eum, qui potius legem apertius dicere.*
- 31 *Rescripta ad beneficia sunt ambitiosa, & strictissime intelligenda.*
- 32 *Privilegia in dubiis recipiunt intellectum secundum intentionem concedentis.*
- 33 *Infamis est, qui rescriptum Principis astute, vel, malitiose interpretatur.*
- 34 *Privilegii interpretatio pertinet ad Principem concedentem.*
- 35 *Citatio, vel presentia partis an requiratur in modificatione, vel interpretatione privilegii.*
- 36 *Distributiones quotidianæ debentur privilegiato super fructibus in absentia percipiendis si redditus omnes in his distributionibus consistant, usque ad num. 41.*
Intellectus hujus c. ibid. & n. seqq.
- 37 *Canoniam non datur sine præbenda.*
- 38 *Dispensatus super fructibus in absentia percipiendis habetur pro presente, non autem pro interefente.*
- 39 *Papa non consuevit rescribere, ut Canonici absentes habeantur pro interefentibus.*
- 40 *Canonice ex justa causa absenti debentur post Concilium Tridentinum duæ tertie partis quotidianarum distributionum, si nulli sint fructus à distributionibus distincti.*
- 41 *Manualia beneficia que dicantur, & n. 44.*
- 42 *Talis interest divinis officis pro denario, qui non interest pro Deo.*
- 43 *Canonici, qui pro lucrands quotidianis distributionibus interest Choro, an simoniam committat.*
- 44 *Distributiones quotidianæ que sint, & quibus nominibus appellentur, & n. 48.*
- 45 *Distributiones quotidianæ an dicantur redditus illi, qui in fine anni dividuntur pro rata servitii cujusque horæ, & n. seqq. usque in fin.*
- 47 *Seminario non est contribuendum ex distributionibus quotidianis, & n. 64.*
- 48 *Fructuum appellatione non veniunt quotidianæ distributiones.*
- 49 *Diviso preventuum in fine anni sit gratia commodioris solutionis.*
- 50 *Distributiones quotidianas non lucrantur absentes studiorum causa, nec valet contraria consuetudo.*
- 51 *Et quid si nulli sint fructus à distributionibus distincti.*
- 52 *Et quid post Concilium Tridentinum.*
- 53 *Distributiones duplices an debeantur obtinenti in ead. Ecclesia dignitatem cum Canoniam.*
- 54 *Decime Papales, & spolia an deducantur ex distributionibus quotidianis.*
- 55 *Et quid si redditus omnes in distributionibus consistant.*
- 56 *Consuetudine, vel Constitutione Ecclesia an possit induci, ut divinis interefentes non lucrantur quotidianas distributiones.*
- 57 *Constitutio Ecclesie, ut absentes per quinquaginta vicces amittant integras distributiones quotidianas, an valeat.*

- 58 *Distributiones quotidianæ ad quem finem institutæ fuerint.*
- 59 *Indulta ad augmentum divini cultus, non debent operari diminutionem.*
- 60 *Distributiones quotidianæ, in quibus universi redditus consistunt, in materia favorabili, & privilegiata succedunt in locum præbende.*
- 61 *Secus in materia odiosa, & restringibili.*
- 62 *Fidei professionem non emittentes an perdant distributiones quotidianas, in quibus universi redditus consistunt.*
- 63 *Dispositio partim favorabilis, & partim odiosa, restringi debet, quatenus præjudicat extio, vel cultui divino.*
- 64 *Seminario non est contribuendum ex quotidianis distributionibus, etiam dividantur in fine anni, & in illis universi Capituli redditus consistant.*

Olim. Verba privilegiorum sunt interpretanda largissime. Hoc dicit secundum Jo. Andr. Card. & Ancharan. vel secundum alium intellectum: Verba privilegiorum quæ consonant juri communi, ut beneficia, latissime sunt interpretanda. Dividitur in duas partes. Primò ponit mandatum. Secundò ipsius Interpretationem, & ejus causam. Secunda ibi, quæ vero.

Nota primò, privilegium appellari beneficium ut, patet ibi, cum *beneficium*; & signa eorum contra nonnullos tacito nomine hic relatos a Jo. Andr. num. 9. qui reprehendunt glossas, quæ privilegia contra jus concessa vocant beneficia, dicentes beneficia proprie esse liberalitates, & gratias præter jus, pro quibus facit c. *Cum dilecti de donat.* ubi ponuntur eademmet verba, quæ habentur hic in vet. *Cum beneficia*, & tamen textus ibi loquitur de donatione gratuita; sed glossæ prædicte, ut inquit Joan. Andr. defenduntur per hunc textum, & per *Decretalem Ordinarii, §. Si vero de offic. Orain. in 6.* ubi dispensatio super pluralitate dicitur beneficium: ad idem textus in cap. *Quis circa de privileg.* ubi exemptio à solutione decimarum Episcopaliū similiter beneficium appellatur.

Secundò nota ex littera beneficia Principum esse latissime interpretanda, concordat *dist. cap. Cum dilecti in fin. cap. Per tuas de donat. & l. fin. ff. de Constit. Princip.* cum aliis hic allegatis in gloss. *ultim.* de hoc notatur in cap. *Causam infra eod.* secundum Innocentium.

Sed pro pleniori doctrina dicendum est secundum 4 Doctores, præsertim Jo. Andr. num. 9. *Patr. & Abb. numer. 7.* beneficium esse nomen generis: & hoc modo nihil est aliud beneficium, quam benevola actio tribuens gaudium capientibus, ut diffinitur in *tu. In quib. caus. feud. amitt. vers. Beneficium in usit. feud.* & notat Jo. Andr. in cap. *Ad aures de pœnit.* & DD. Hic Beneficium ut genus est, dividitur in beneficium proprie sumptum, & sic assumit nomen speciei, sicut de arrogatione, & adoptione dicitur in *l. 3. ff. de jurisdict. omn. iudic. & in leg. 1. ff. de adoptione.* Item dividitur in privilegium, & in rescriptum: & secundum hoc, omne privilegium, & rescriptum potest appellari beneficium, sed non è converso. Si beneficium accipiatur ut species, & sic in strictiori significatione, aliud est beneficium, aliud privilegium, & aliud rescriptum: nam beneficium est actio benevola præter jus, secundum Jo. Andr. ubi *supra*: unde donatio beneficium dicitur in præalleg. c. *Cum dilecti de donat.* Vel secundum Abb. nu. 7. beneficium dicitur libertatis quedam, seu gratia concessa sine alterius præjudicio præter jus commune; & idem recitit, quod ait Butr. d. nu. 7. videlicet beneficium strictè accipiendum, esse quando aliquid conceditur ex largitate concedentis, non ad præjudicium alterius, vel juris, sed ad præjudicium concedentis tantum.

Privilegium dicitur lex privata, cap. *Privilegium 3. dist. 7. c. Abbate infra eod. cum concord.* & dicitur jus privatum, vel singulare, quia est contra jus commune, *l. In singulari. ff. de legib. l. 1. in fine, ff. ad mancip.* quapropter ubi scriptum est jus commune, à quo princeps aliquem eximit, illud est privilegium proprie; & dicitur actio bona contra jus, secundum Jo. Andr. num. 10. & ita iunitur *supra de pri-*

- 8 *Privileg. per totum.* Ideoque dici solet, quod jure communi competat fruatur per privilegium impetratur, l. 1. c. de thesaur. lib. 10.
- 9 Rescriptum secundum Jo. Andr. num. 11. dicitur bona factio, secundum ius; & sic sumitur supra, de rescript. & c. de divers. reser. in rubro, & nigro: impetratur enim ad ius observantiam, ut impetranti fiat iustitia, & ideo dicitur lex canonizata, non valere rescripta contra jus elicitia, cap. Rescripta, 25. quest. 2. plene Oldrad. conf. 326. Quod articuli, num. 1. in fine, versic. Cum etiam sit legale. Item rescriptum secundum Anton. de Butr. num. 7. est in duplici differentia: quandoque enim datur ad lites, & hoc potest appellari beneficium: sed certo respectu potest dici privilegium, quia scilicet emanat in præjudicium potestatis ordinariæ: quandoque datur rescriptum ad beneficia, & tunc potest similiter dici beneficium, sed certo respectu privilegium, quia emanat ad potestatem Ordinario adimendam.
- 12 Quibus præhabitis, cum quaeritur, qualis interpretatio in prædicta facienda sit, conclude beneficium strictè sumptum, & prout est species, esse largissimè interpretandum, ut in iuribus hic allegatis in gl. ultima: nam temerarium est, & absurdum, liberaliter Principis in diminutionem velle interpretari, ut l. Hac saluberrima, c. de agen. in reb. lib. 12. & ita præter DD. hic, respondit Oldr. conf. 300. in princ. incipien. *Falsum tale est*, Magistro, ubi hoc extendit pluribus modis, Abb. conf. 101. in q. in fin. nu. 11. l. 1. Anchar. conf. 245. Pro clariori, in princ. & nu. 3. Alex. conf. 160. Viso themate, n. 3. vers. Secundo præsuppono, lib. 2.
- 13 Non me latet multos ex Doctõribus hoc limitare ut non procedat; quando beneficium Principis redundaret in præjudicium tertii, ut in specie Oldrad. consil. 50. Gratia in fine, vers. Non obstat, Anchar. consil. 161. Viso diligenter, in princ. Joan. de Imola conf. 121. num. 2. Jason, multa cumulans in l. fin. num. 19. Et seq. ff. de Constitut. Princip. Alex. consil. 215. Non obstat, numer. 4. & seq. vers. Item licet, lib. 7. & Anton. de Butr. hic num. 7. vers. *Modo si quaeritur*, ubi dicit beneficium Principis esse late interpretandum, quando non præjudicat alteri, nec privat legem, sed solum concernit præjudicium concedentis. Iudicium incertus Auctor post regulas Soccini reg. 1. ponit hanc regulam, videlicet, Beneficium principis in præjudicium tertii strictè interpretandum, eamque ampliat sex modis, & limitat decem. Sed tamen Doctores citati, & passim alii, qui sic loquuntur, accipiunt beneficium non strictè, prout est benevola actio præter jus, & conceditur non ad præjudicium alterius, vel juris, sed ad præjudicium concedentis tantum, ut idemmet Butr. fatetur d. num. 7. vers. *Tamen strictè loquendo*, & dictum est supra num. 6. sed usurpant nomen beneficii in latiori significatione pro privilegio, vel rescripta: & ita etiam intelligi debet Butr. dum loquitur de beneficio, quod privat legem: hoc enim non congruit beneficio strictè sumpto, sed prout sonat privilegium: quod ut idem Butr. dixerat paulo ante, est quod conceditur contra legem, & privat legem: nam secundum aliquos dictum est privilegium quasi privans legem. Itaque statuit generalis conclusio, ut in beneficio strictè sumpto huiusmodi sit interpretandum, ita tamen ut verba tenacissimè observentur; & concurrant alia, quæ ponit Ludovic. Roman. in consil. 99. Visis iis, numer. 4.
- 14 In privilegiis verò distinguit secundum Doctores. Aut agitur de præjudicio solius concedentis; & contra eum fit latissima interpretatio, text. est in cap. Quia circa, de privil. ubi gl. final. reddens rationem, ideo, inquit, in privilegiis contra tantem fit interpretatio, ne excogitata fraude sua obviet liberalitati, cap. 1. 16. quest. 2. l. Si quis argentum, §. final. Cod. de donat. & ita tenet Feder. de Sen. conf. 61. nu. 2. vers. Non obstat, Abb. conf. 70. Id de jure, in fin. lib. 2. Alexandr. consil. 110. Adeo stravis, num. 10. vers. Quia privilegium lib. 6. & DD. hic. Et propterea in præjudicium concedentis verba generalia, & indefinitè prolata, ad futura extenduntur, ut est casus in dict. cap. Quia circa, & ibi notat gl. ult. & Calder. conf. 157. circa fin. alias 12. de priv. & Guido
- 17 Papa dec. 489. Fallit in privilegio concessio ab Ecclesia Romana, quæ in sui præjudicium non præsumitur voluisse quemquam privilegiare, text. est in c. Cum instantia, cum sua gl. in ver. non credimus, de censib. quem ad hoc dicit notabilem Ludov. Roman. conf. 498. In casu, nu. 8. vers. Quinta ratio.
- 18 Aut agitur de præjudicio tertii, vel juris communis, & fit stricta interpretatio, c. Relatum, de prob. & c. Archidiaconum Florentinum, 85. dist. gl. ult. & DD. hic. Rom. conf. 180. Si admittimus, in fin. Alex. d. conf. 110. nu. 10. & seq. lib. 6. verba enim privilegiorum secundum Innoc. ita sunt interpretanda, ut non trahantur ad iniquum gravamen alterius, l. Ex factio, ff. de vulg. & pupil. & ut inquit Oldr. conf. 168. *Quæstio est*, in princ. n. 1. vers. Sed in contrarium: privilegium civiliter, & temperate est intelligendum, ita ut quantum minus fieri possit, juri alieno præjudicet.
- 19 Quod aded verum est, ut neque ex identitate, imò in neque ex majoritate rationis privilegium extendatur de casu ad casum; & est communis opinio, ut restatur incertus Auctor post regulas Soccini reg. 8. Privilegia debent strictè interpretari in prima ampliatione; nec de persona ad personam, secundum Anton. de Butr. in c. Sanè, de privil. & Bald. in l. 1. in princ. ff. de leg. Gemin. in c. Ne aliquis, in 4. not. de priv. in 6.
- 20 Alia ratio hujus conclusionis est, quia omnis recessus à jure communi est odiosus, cap. 1. & 2. de fil. Presbyter. lib. 6. cap. Quod dilectio, de consangu. & affin. Abb. hic num. 3. Quare in dubio fit interpretatio pro jure communi, quando concurrat cum privilegio, ut per Feder. de Sen. con. 256. circa med. vers. Item quantum jus commune: nam privilegium recipit interpretationem à jure communi, & debet interpretari, ut minus lædat jus commune, quam fieri possit, c. 1. & ibi DD. de reser. §. Numquid, ubi Gemin. in 1. notab. de privileg. lib. 6. l. Si quando, ubi Bart. & alii, c. de inoff. testamen. cap. Dudum, ubi Anton. de Butr. de donat. Aret. conf. 163. Diligenter, col. fin.
- 23 Declaratur nunc prædicta conclusio, ut procedat in dubio; scilicet si verba privilegii sint clara, quia tunc fit lata interpretatio etiam in præjudicium tertii, quatenus patitur verborum proprietas; ita declarat Dec. conf. 113. Viso tenore, nu. 6. vers. Et ideo, & sentit Abb. hic n. 4. vers. Et ex hoc, ubi dicit privilegium contra jus commune debere largissimè interpretari, ubi verba hoc patiuntur: & probatur hic secundum intellectum eorum, qui dicunt Papani hic voluisse providere Canonico contra jus commune; sed constare de illius intentione, quia mandavit eidem provideri sicut uni ex aliis residentibus.
- 24 Declaratur secundò, ut procedat, dummodò privilegium aliquid conferat; alias enim fit lata interpretatio, etiam si agatur de alterius præjudicio, ne privilegium sit inutile, cap. Pastoralis, de privil. text. in cap. In his, qui quotidie ad hoc solet à Doctõribus allegari, eodem tit. l. Quod vero, ff. de legibus, Oldr. d. conf. 268. n. 1. vers. Sed in contrarium.
- 25 Declaratur tertio, ut non procedat favore cultus divini, quia tunc in privilegiis fit lata interpretatio etiam in præjudicium tertii, ut per Calder. conf. 412. alias 6. de privileg. quod est Petr. de Anch. & Gaspar. Calder.
- Supradictam distinctionem in effectum posuit hic breviter Jo. Andr. num. 10. vers. In isto procedit; ait enim, contra concedentem esse large interpretandum; contra alios, quorum jus læditur, strictè, dummodò tamen privilegium aliquid conferat, & verbis non recedamus.
- 26 Sed Anton. de Butr. hic num. 7. distinguit sic: Aut privilegium privat legem communem, & semper debet strictissimè interpretari, cap. Privilegia 3. distinct. cap. 1. de reser. Aut privat legem privatam, id est consuetudinem, vel statutum; & tunc latissimè debet interpretari, ut hic probatur secundum in intellectu eorum, qui dicunt in hoc Decretali fuisse impetratum privilegium de percipiendis fructibus à Canonico præsentem, quia obstat aliquid statutum, puta primæ residentie, vel ordinum, ne prædicta perciperentur: qui intellectus magis placet Jo. Andr. hic n. 8. in glossa 1. & pro eo facit littera ibi, *Aliis residentibus*.
- 27 Sed primum membrum hujus distinctionis videtur intelligendum præjudicium tertii, non autem in præjudicium

cium concedentis, contra quem fit lata interpretatio, etiam si privilegium privet legem communem, ut in d. cap. Quia circa de priv. & latius dictum est supra.

28 Denique in rescriptis ad lites planum est fieri strictissimam interpretationem, cap. Sedes, de rescript. Tum quia præjudicant ordinariæ potestati, præbentque materiæ litigandæ, & ideo sunt odiosa, cum lites sint potius restringendæ, quam ampliandæ, c. Nonnulli, & cap. fin. eod. tit.

30 Tum quia consueverunt impetrantes illis abuti, ut in d. cap. fin. Tam demum, quia imputandum est illi, qui potuit legem apertiùs dicere, cap. Contra eum, de rez. jur. libr. 6. & ita concludit hic glos. fin. Hostien. num. 5. Joan. Andr. in fin. Butr. num. 7. vers. In rescriptis ad lites, Abb. numer. 7. vers. Sed si datur ad lites, & alii commiserunt. Et idem dicendum in rescriptis ad beneficia, quia sunt ambitiosa, & præjudicant ordinariæ potestati, & ideo fit in eis strictissima interpretatio, secundum Abb. in fin. Imò fortius in eis, quia agitur de majori præjudicio, cap. Quamvis, de præben. in 6. ut per Butr. ubi sup. & de materia vide gl. in cap. Licet, de transact. & Legittas in l. Si quando, C. de inoff. testam.

32 Tertio nota ibi, nostrum aperiendum duximus intellectum, privilegia in dubiis recipere intellectum secundum intentionem concedentis, c. Dilecto, infra eod. c. Mandatum, & seq. de rescript. l. Neratius, ff. de rez. jur. Innoc. hic in ver. Intellectum: qui verò rescriptum Principis absolute, vel malitiosè interpretatur, infamis est, ut inquit glos. nostra in verb. Aliter quam decet, & est expressum in l. 2. ibi, Infamie notam subituro, eo quod vel assensit eam interpretari voluerit, & c. delegib.

34 Quarto nota in eod. vers. interpretatione privilegii pertinere ad Principem concedentem, concordat c. Cum venissent, de judic. Et est ratio, quia ejus est interpretari, cuius est concedere, c. Inter alia, supra tit. pro. c. Sicur, §. Ex his, 11. q. 1. l. fin. C. de legib. l. 1. & DD. in d. c. Cum venissent, Hostien. hic num. 5. in ver. Aperiendum, & Abb. n. 2.

35 Hanc autem interpretationem potest Princeps facere etiam parte absente, ut hic. Sed circa hoc Innocen. distinguit inter modificationem, & interpretationem; nam modificatio est, ut aliquid detrahatur privilegio: & hæc fieri debet præsen. ubi partibus, ut in c. Nuper, de accim. Postea tamen Papa etiam in absentia partium hanc modificationem facere. Interpretatio verò, nempe ubi Princeps responderet de intentione sua, siquidem fiat extrajudicialiter, non est necesse, ut partes sint præsen. tunc talis interpretatio obest partibus etiam absentibus, & non vocatis, ita ut ad eju. modi interpretationem servandam cogantur, ut hic patet & talis dicitur propriè declaratio, l. Heredes palam, §. l. ff. de Testam. ad hoc c. Cum tibi, & c. Dilecto, infra eod. Si autem fiat in forma iudicis, tunc vice Principis declarat secundum proprietatem verborum, sive aliter hæc declaratio fieri debet parte præsen. vel citata, ut supra, cap. prox. & latius hic per Innocen. num. 1. Hostien. num. 5. vers. Sed contra, Anton. de Butr. num. 5. vers. Est etiam dare interpretationem, & Abb. n. 2. vers. Secundo collige.

De multiplici autem interpretatione, quam hic prosequitur Innoc. scripti latissime in cap. fin. de Constit. & in d. c. Cum venissent, de jud. post gl. in cap. 1. in ver. Interpretatus, de postul. Prælator. & glossam juris civilis in l. Si de interpretatione, ff. de legib. & Caidin. in cap. Cum dilectus, de consuet.

36 Quinto nota, privilegiato super fructibus præben. in absentia percipiendis deberi etiam manualia beneficia, seu distributiones quotidianas, si in Ecclesia nulli alii sint fructus à quotidianis distributionibus distincti, sed reddidit omnes in his distributionibus consistant, prout erat in casu de hujus Decretalis, ponderando litteram ibi, de communibus, & in fine, ibi, de communis, quæ inquit Canonicos habuisse omnia communia, ut accurate obicitur Hostien. num. 1. in ver. Residentibus, & ver. De communibus, & fufius infra n. 3. & Joan. Andr. n. 1. in fin. in eod. ver.

Hujus conclusionis duplex est ratio. Altera quia in illis Ecclesiis, ubi nulli alii sunt redditus, quam hujusmodi manualia, seu distributiones quotidianæ, si privilegiam illas non percipiet, privilegium esset prolixius inutile,

contra text. in 1. up In his de priv. l. & cap. Si Papa, eodem tit. lib. 6. & fufius dictum est supra num. 24. quam rationem assignat Hostien. & Joan. Andr. ubi supra. Altera ratio est, quia non datur canonica sine præbenda, cap. Relatum, & cap. Dilectus, il primo, de præben. & ideo in illis Ecclesiis, ubi non sunt præben. distinctæ, seu fructus, ut vocant, grossi, distributiones quotidianæ succedunt in locum præben. quæ rationem cum prima per Hostien. adducta ponit gl. penult. vers. Et ad hoc facit, & vers. Sed quid dicitur in c. un. de Cler. non resid. lib. 6. quam ibi sequuntur Gemin. §. Quæ vero, n. 14. Franc. n. 8. & cæteri omnes, & scripti latius in c. Licet, n. 124. post gl. ibi, supra de p. ab.

Itaque in Ecclesia, de qua agitur in hac Decretali, reddidit omnes consuebant in his manualibus beneficiis: alioquin si diceremus in illa fuisse fructus præben. à quotidianis distributionibus distinctos, hæc Decretalis esset sine ratione.

Et, ut verbis Hostien. utar num. 2. vers. Et si de talibus, quærenti, cur Papa concesserit hujusmodi manualia à fructibus distincta Canonico privilegio super fructibus in absentia percipiendis, non possum respondere, nisi quia ita placuit, ut cap. In memoriam, 19. dist. 1. & Institut. de jur. nat. §. Sed & quod Principi, sequitur Joan. Andr. num. 2. id est, non debuit Papa sic interpretari, ut explicat Butr. num. 6. vers. Videtur: nam cum distribuitur ones quotidianæ, ubi sunt fructus distincti, non datur his qui in servitio Episcopi, vel etiam Papæ sunt, nec Theologiæ studentibus, ut cap. De cætero, cap. Cum dilectus, & cap. A laudientiam, de Cler. non resid. & cap. Licet, de præben. perquam durum esset, ut Papa illas concessisset huic Canonico, & ita eilet pro ratione voluntas. Adde, quod generaliter dispensatus super fructibus in absentia percipiendis, perire debet fructus præben. tantum, non autem distributiones quotidianas, ut est text. in dist. cap. Licet, de præben. secundum intellectum Abb. & aliorum, ibi dixi in princ. Rationem reddit glos. in cap. unico, in ver. Adherenti, de Cler. non resid. & Jo. Andr. hic num. 5. in ver. Plene, quia dispensatio hæc facit, ut Canon. eius teporetur pro præsen. non autem pro intersente divinis officiis: sed si præsen. esset, officiis non interseret. hæc distributiones non percipiet, ut in d. cap. unico: ergo nec dispensationis vigore percipiet; & quamvis secus esset, si diceretur in gratia, ut reciperet, ac si præsen. esset, & divinis officiis interseret: tamen subdit glossa te nunquam vidisse talem formam ab Apostolica Sede emanasse. Nec tamen formam observavit Papa in terminis hujus Decretalis, sed simpliciter rescriptis, ut Canonico Paduano daretur præbenda, quæ tan. um residentibus de communi conferretur: unde dicendum est in ea Ecclesia non fuisse corpus præben. distinctum, sed omnia constituisse in quotidianis distributionibus: quo modo Decretalis fuleit optima ratione, & vitantur omnia contraria. Et hunc esse verum intellectum hujus textus affirmat, & pluribus comprobat Hostien. num. 3. Joan. Andr. num. 2. quos referunt, & sequuntur glos. pragmat. sanct. 111. Quo tempore quisque debet esse in Choro, §. Juber, in verb. Distributiones, & Paris. conf. 32. n. 7. lib. 4. de quo vide quod scripti in eod. cap. Licet in 2. membro principalis, in 1. fallentia, n. 124. & seq. de præb.

Itaque inspecta juris communis dispositione, Canonici privilegii super fructibus in absentia percipiendis lucrantur sine diminutione hujusmodi distributionibus, ut hic patet in fine ibi, plene sicut un. ex a. residentibus. Verum post Concilium Trident. quod in cap. 31. sess. 21. jubet converti tertiam partem fructuum in distributionibus quotidianas, sic absentes percipere debent tantummodò duas tertias illarum partes amissa alia tertia, quæ intersentibus accrescit, ut fufius ostendit in cap. De cætero, à n. 29. u. q. in fin. de Cler. non resid. & in d. c. Licet, n. 126. de præb.

Ultimò nota manualia beneficia esse proventus illos, qui diem dividuntur inter eos, qui divinis officiis intersunt, ut per gloss. 2. Innoc. & Joan. Andr. in ver. Et manualia; & sic appellantur, quia traduntur de manu in manu illius tantum, qui singulis diebus, & horis personaliter intersunt, sicut fit pluribus in locis, ut melius Ecclesia servatur; quia talis interset pro denario, qui non in-

in-

in-

in-

- interesset pro Deo, ut verbis Hostien. utar *hic n. 2. in eod. ver. Et manualia* qui propterea etiam concludit, sic interessentes non committere quidem simoniam veram, cum nulla pactio, nulla conditio expressa intercedat; sed tamen graviter peccare, & committere simoniam mentalem, pro qua sufficit sine dispensatione aliqua per solam penitentiam suo satisfactio Creatori, de quo dicitur, ut legitur, & notatur in *c. Tuanos, & c. fin. supra de simon.*
- 43 Itaque Papa hic appellat manualia beneficia distributiones quotidianas, quæ scilicet Canonici quotidiè pro diurnis, & nocturnis horis distribuuntur sine fraude; quæ sunt verba Extravagan. *Cum nonnulla, la prima, §. Præterea de præbend.* quæ etiam alibi vocantur victualia, ut in *cap. De cætero, supra de Cler. non residen.* & utriusque nuncupationis meminit *tex. in c. unico, eod. tit. lib. 6. ibi, Distributiones quotidianas, quæ aliis manualia beneficia, seu victualia nuncupantur.*
- 45 QUÆRO, an proventus, qui in fine anni dividuntur inter eos tantum, qui divinis officiis interfuerunt pro rata servitii cuiusque horæ, sint verè, & propriè distributiones quotidianæ, ita ut propterea ex illis non sit contribuendum Seminario erecto iuxta formam Concilii Tridentini in *c. 18. sess. 23.*
- 46 Hic casus contigit in prima Congregatione Concilii, cui ego interfui ut Secretarius die 20. Aprilis 1613. in Collegiata Ecclesia Aquaviæ Barenfis Diocæsis, in qua non sunt præbendæ distinctæ, sed redditus omnes dividuntur non quotidiè, sed in fine anni inter Canonicos, habito tamen respectu ad servitium quotidianum cuiusque horæ, ita ut qui minus Ecclesiæ in Choro interfuerit, minus percipiat. Et orta controversia inter Archiepiscopum Barensem, & Capitulum prædictæ Ecclesiæ, an ex redditibus, & proventibus huiusmodi esset contribuendum Seminario ad præscriptum *diçt. cap. 18. sess. 23.* emanavit propositum dubium.
- 47 Pro cuius solutione supponendum est, ex distributionibus quotidianis non esse contribuendum Seminario, quia Concilium in *eod. cap. 18. in vers. Et quia ad Collegii fabricam,* jubet detrahi portionem Seminario applicandam ex fructibus integris mensæ Episcopalis, & Capituli, Dignitatum, Canonicatum, & Beneficiorum quorumcumque; fructum autem appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, ut prohatum in *cap. unico, de Cler. non resid. lib. 6. in cap. fin. §. in illis, de concess. præbend. eod. lib. & in cap. Licet, & ibi dixi in 1. notab. supra de præbend. & decidit Casador. decis. 1. de Cler. non resid. unde ex his distributionibus quotidianis non esse contribuendum Seminario sæpius respondit Sac. Congreg. Concilii, & consuluit Mandos. *conf. 15.* quem recentiores communiter postea sequuti sunt.*
- 49 Quibus præhabitis verius videtur, proventus, seu redditus, de quibus agitur, esse verè, & propriè distributiones quotidianas; quia tametsi dividantur in fine anni, hoc tamen fit gratia commodioris solutionis: & cum dividantur inter eos tantum, qui divinis interfuerunt, pro rata servitii diurni, & absentes nihil percipiant: hinc necessario concluditur, ut sint quotidianæ, *text. est in Extravag. Postulasti, lo XXII. vers. Licet autem de præben. cui non advenitur Extravag. Cum nonnulla, la prima, §. Præterea de præben. ut probavi in cap. Licet num. 20. eodem titulo, & ita firmat Rot. apud Achil. decis. unica, de distribut. & Capuriaq. dec. 29. par. 2. & in individuo redditus hujus Ecclesiæ Aquaviæ, distributiones quotidianas, non obstante quod dividantur in fine anni, decidit Rota coram Cardin. Seraph. dec. 1141. n. 2.*
- Nec relevat responsio Archiepresbyteri, quòd Rota intellexerit de relictis incertis, qui dieum distribuuntur; imò enim decisio Seraph. loquitur aperte de illis redditibus, qui dividuntur in fine anni, & sic de certis, ut in *vers. Neque obstat quod non videantur, &c.* Et pro hac parte etiam resolvit Sac. Congregatio, licet una tantum parte informante, ut in litteris ad Archiepiscopum datis: unde in hoc non videtur ulterius immorandum, cum pro Capitulo extet decisio Rotæ, & resolutio Sacræ Congregationis.
- Tantum superest, ut respondeatur ad objecta, quæ sunt pro Seminario.
- 50 Opponitur enim primò, quòd emolumenta prædicta percipi consueverunt in absentia ab Archiepresbytero, sed aliàs iussu Sac. Congregat. Episcoporum assignata fuerunt cuidam Canonico studiosiorum causa absentis: ergo non sunt distributiones quotidianæ, quas non lucrantur absentes ex prædicta causa, *cap. Postulasti, §. Licet autem, & cap. Cum nonnulla primo, §. Præterea, de præben. in Extravag. commun. Nec valet contraria consuetudo, cap. unico de Cler. non residen. lib. 6.*
- At respondetur ad versus Archiepresbyterum extare decisionem Seraphin. *supra cit.* qua resolutum fuit, ei non esse dandum mandatum de manutentione in perceptione prædictorum emolumentorum in absentia, quia cum sint distributiones quotidianæ, resistit ius, & decretum Concilii Tridentini in *cap. 12. sess. 24.*
- Quo verò ad Canonicum, respondetur idcirco fuisse illi assignata emolumenta, quia in his omnes redditus Capituli consistunt: quo casu ex juris communis dispositione debentur sine diminutione Canonicis absentibus studiosiorum causa, quia succedunt in locum præbendæ, vel alioquin deur Canoniam sine præbenda, & privilegium sit elusorium: ita tenet gloss. communiter approbata in *diçt. cap. Licet in verb. Distributiones, vers. Sed quid dices, de præb. & latius ostensum est supra in 5. notab. Et hoc casu, cum scilicet universi Capituli redditus quotidianis distributionibus constant, Sac. Congregatio consuevit scribere, ut Canonicis ex legitima causa absentibus assignentur duæ tertie illarum partes, amissa alia tertia, quæ intervenitibus accrescit, propter decretum Concilii *cap. 3. sess. 21.* ut scripsi in *diçt. cap. De cætero in fin. de Cler. non residen.**
- Opponitur secundò, Archiepresbyter dum interest divinis, percipit duas partes horum proventuum: ergo non sunt distributiones quotidianæ, quæ non debentur duplicatæ eidem personæ ratione duorum officiorum: non enim magis præsens est qui simul Archiepresbyter & Canonicus est, quàm qui solus Canonicus, *cap. Cum olim, de re judic.*
- Sed objectum tollitur, quia secundum magis communem Canonistarum opinionem, obtinenti in eadem Ecclesia dignitatem cum Canonicum debentur duplices distributiones, quam sequuti sunt Joann. Andr. Abb. & Felin. in *diçt. capit. Cum olim:* & de communi testatur Covar. *lib. 3. variar. resolut. capit. 13. numer. 6.* & ita respondit Sac. Congregat. in causa Alberti Luti Archiepresbyteri, & Canonici Mertopolitanæ Ecclesiæ Senensis, die 7. Maji 1622.
- Opponitur tertio, quòd cum ex prædictis proventibus deducantur onera spoliatorum, & decimatum Papalium, hinc etiam videtur inferri, ut non sint quotidianæ distributiones, quæ huiusmodi oneribus non sunt obnoxie, d. Extravag. *Postulasti, §. Licet autem, de præben. Gemin. conf. 58. num. 18. Mantica conf. 1. per tot. lib. 1. Ferret. conf. 237. per tot. lib. 2.*
- At respondetur ut supra ad 1. opposit. videlicet id non procedere hoc casu, in quo universi Capituli redditus consistunt in distributionibus, ut declarat Tiber. Decian. *respons. 43. num. 14. vol. 1.* ubi dicit absurdum esse contrarium asserere, cum præsertim usus quotidianus doceat de his distributionibus solvi prædictas impositiones; & tamen de his exsententia Sac. Congregationis non est contribuendum Seminario.
- Opponitur demùm, quòd in distributionibus quotidianis consuetudine induci non possit, ut interessentes Choro eas non percipiant, *Lap. alleg. 43. in princ. Millin. repetit. in ver. Consuetudo non valet, & tamen ex constitutione prædictæ Ecclesiæ, qui abfuerunt per quinquaginta vices, integras distributiones amittunt, ita ut quamvis postea interferviant, tamen nihil percipiant. Ergo signum est, hos proventus non esse distributiones, quia alioquin constituto non valeret, sicut non valet consuetudo, ut in terminis tradit Lap. ubi supra in fin. & Franc. in cap. unico, §. Statuimus in fine, de Cler. non resid. lib. 6.*
- Cæterùm responderi potest, prædictam Constitutionem non disponere principaliter, ut interfervientes Ecclesiæ nihil lucrentur, ut in casu Lapi, & Franchi; sed ut absentes per quinquaginta vices amittant integras distributiones. Et quamvis in quandam consequentiam inde eveniat, ut qui eas amiserunt, postea interfervendo nihil lucrentur: tamen hoc non debet attendi, sed quod principaliter est actum, *l. i. ff. de author. tut. Bart. in l. Ambrosio in 2. reg. de decret.*

- 58 *decret. ab ordin. facien.* præsertim quia inter utrumque casum est evidens ratio diversitatis; nam consuetudo, vel statutum, ut inservientes nihil percipiant, propterea non valent, quia sunt damnosa Ecclesiæ: reddunt enim Canonicos ad inservendum legiores, quibus nulla merces laborum præstituta est; & sic destruant finem augmenti cultus divini, propter quem instituta sunt distributiones quotidianæ, Abb. *in cap. Licet, in 2. notab. de preben. Rotadeci. 134. in novis, Decian. respons. 66. num. 2. vol. 2. & constat ex cap. 3. sess. 21. Concil. Trident. & dictum est*
- 59 *supra numer. 41.* At per contrarium Constitutio prædictæ Ecclesiæ metu penæ reddit Canonicos ad inservendum promptiores: unde cum respiciat Ecclesiæ utilitatem, & divini cultus augmentum, potius censeri debet præservata à Concilio, argum. *dist. cap. 3. vers. Salvist amen sess. 21. cap. 3. vers. Hac in iis tantum Ecclesiis sess. 22. & c. 12. vers. Salvist nihilominus sess. 22.* Et cum d. Constitutio edita fuerit in augmentum servitii Ecclesiæ, operari non potest, ut prædicta emolumenta sortiantur naturam fructuum præbendæ, quia cum fructus hujusmodi dentur etiam absentibus ex legitima causa, sublati distributionibus, minueretur servitium Ecclesiæ, & inducta in augmentum operarentur diminutionem, contra *leg. legata in iustit. ff. de admen. legat. & l. Quod favore, C. de legib.*
- 60 Sed præter oppositiones superius propositas, adhuc videtur urgere contra Canonicos, quod in Ecclesiis, ubi redditus universi in quotidianis distributionibus consistunt, hujusmodi distributiones succedunt in locum præbendæ, & sortiantur naturam fructuum, ut susè ostensum est *supra in penult. notab.* sed ex fructibus præbendæ clarum est contribuendum esse Seminariorum: ergo similiter contribuendum est ex his distributionibus, quæ loco fructuum sunt subrogatæ.
- 61 Verum responderi potest, prædictam subrogationem in locum præbendæ habere locum dumtaxat favore illorum: qui habent privilegia de percipiendis fructibus in absentia ut in Canonicis absentibus pro servitio Episcopi, vel in studio Theologiæ, & his similibus: tunc enim, ne aliis privilegium sit elusorium, percipere debent hujusmodi distributiones, quæ loco fructuum succedunt de jure communi integrè, & post Concil. Trident. pro duobus partibus, ut dixi *supra num. 51. & 52. & in dist. cap. Licet à nu. 124. de preben.* At verò in materia odiosa, & restringibili distributiones quotidianæ retinent propriam naturam, nec ullatenus succedunt in locum præbendæ. Ad quod inducitur hæc Decretalem: nam Papa hic mandat assignari Canonico privilegiato super fructibus percipiendis, victualia beneficia, seu distributiones quotidianas, in quibus universi redditus consistebant, ut probatur *est supra in 5. notab.* & reddit rationem, cur hoc mandaverit, quia scilicet beneficia Principum sunt largissime interpretanda: ergo distributiones succedunt in locum præbendæ non ex natura rei, aut ex proprietate, sed per viam interpretationis extensivæ. At hujusmodi interpretatio, seu extensio fit in favorabilibus tantum, non autem in odiosis, quia odia restringi, & favores conveniunt ampliari, ut in regula Sexti, *Qdia.*

Et in hanc partem aliàs respondit S. Congregatio Concilii: nam cum Canonici S. Juvenalis de Narnia non habentes distinctas præbendas, sed omnia bona in communi massa distributionum quotidianarum, quæ postea in fine anni distribuuntur interessentibus in genere, absque quod aliquid certi habeant, petierint declarari, an illæ distributiones veniant appellatione fructuum, juxta tradita per Gemin. *in cap. Presenti col. 5. vers. Ex his, de offic. Ordin. lib. 6. ad eum qui non emisit Fidei professionem, ipsas distributiones amittant, ad præscriptum cap. 12. sess. 24. vers. Provisi autem:* & quatenus amittant, an ceteris Canonicis accrescant, vel Ecclesiæ debeantur: Sac. Congregatio censuit dicendum primò, ut Canonici supplicent Sanctissimo pro gratia. Secundo, si præbenda adeit distincta à quotidianis, Canonicos lucrificare quotidianas. Tertio, etiam dato quod non lucrifecerint, non idè distributiones accersuras aliis Canonicis, quia distributiones non servitium accersunt servitibus; sed isti Canonici servierunt: ergo, &c. Quarto, si contendatur omnes redditus esse in quotidianis, licet aliàs Sac. Congregatio in una Pastorem inclinaverit, ut tunc habeantur loco fructuum, & idè perdantur; tamen quia materia hæc est pænalis, censuit amplius deliberandum.

Sanctissimus gratiam fecit prædictis Canonicis, ut quamquam omiserint professionem Fidei; tamen fructus faciant suos, non obstantè decreto Concilii: idque sive fructus sint verè, sive & multò magis distributiones, quas jure lucrificasse eos Sanctitas Sua dixit, prout & Congregatio censuit, sive etiam omnes fructus essent in quotidianis, quo casu quotidianæ videntur loco fructuum, licet Sacra Congregatio in hac materia pænali nondum id declaraverit; sed in omnem eventum eisdem Canonicis Sanctissimus gratiam fecit.

Quòd si insistas, materiam contributionis Seminariorum esse favorabilem, propter servitium Ecclesiæ, & augmentum divini cultus, ut colligitur ex contextu *d. c. 18. sess. 3. præsentium ibi: Quorum in aetate, & voluntas sibi operari eos Ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros: & ibi, Studium præferant Deo, & Ecclesiæ inserviendi,* nec non ibi *Ut hoc Collegium Dei ministeriorum perpetuum Seminariorum sit;* ergo distributiones succedere debent loco fructuum, quemadmodum succedunt in aliis casibus favorabilibus, & privilegiatis. Respondemus hanc materiam esse mixtam, partim enim est favorabilis, respectu scilicet Seminariorum, & Ecclesiæ generalis, cui ex Collegio suppeditantur ministri; partim verò odiosa, idè respectu Canonicorum, quibus subtrahitur pars distributionum, & respectu cultus divini, in cujus favorem distributiones quotidianæ sunt instituta, ut dictum est *supra num. 41. & num. 58.* At dispositio partim favorabilis, & partim odiosa restringi debet, quatenus præjudicat alteri, vel cultui divino, ut in hac ipsa materia distributionum notat Abb. per illum text. *in cap. Licet in 2. notab. numer. 3. de preben.* & consequenter non est locus prædictæ subrogationi. Idque jam probavit Sac. Congregatio, dum respondit ex distributionibus quotidianis non esse contribuendum Seminariorum, etiam si dividantur in fine anni, & in illis universi Capituli redditus consistant.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

Idem Innocentius III. Episcopo Parisien.

CAPUT XXVII.

Novimus expedire, ut verbum illud, quod in antiquis canonibus & in nostro decreto contra falsarios edito continetur, videlicet, ut Clericus per Ecclesiasticum iudicem degradatus, sæculari tradatur curiæ puniendus, apertius exponamus. Cùm enim quidam antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint, & quorundam sit opinio à pluribus approbata, ut Clericus, qui propter hoc, vel aliud flagitium grave, non solum damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tamquam exutus privilegio clericali, sæculari foro per consequentiam applicetur: cùm ab Ecclesiastico foro fuerit projectus, ejus est degradatio celebranda, sæculari potestate præsentente, ac pronuntiandum eidem, cùm fuerit celebrata, ut in suum forum recipiat degradatum: & sic intelligitur tradi curiæ sæculari: pro quo tamen debet Ecclesia efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum, circa eum sententia moderetur.

Pro illo verò falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem, ad agendam pœnitentiam ipsum includas, pane doloris, & aqua angustię sustentandum: ut commissã defleat, & flenda ulterius non committat.

S U M M A R I U M.

- 1 Clericus traditur Curie seculari, quia degradatur seculari, potestate presente, cui etiam denunciatur ut recipiat illum in suum forum, & numero 3. & 5.
- 2 Aliud, distinctio est repetitiva similium, & facit positionem ejusdem qualitatis ad præcedentia. Degradatio fieri non potest pro quolibet flagitio damnabili, & damnoso, nisi in casibus in jure expressis, ibid.
- 3 Judex laicus non potest prævenire Episcopum in processu, & sententia contra Clericum super crimine atrocissimo, nisi post actualem degradationem, & traditionem Curie seculari.
- 4 Privatio præsupponit habitum.
- 5 Traditio Curie seculari intelligitur fieri, quando ab ipso Episcopo degradatio seculari potestate presente, & pronuntiatur, ut in suum forum recipiat degradatum.
- 6 Nec requiritur traditio manualis, sed verbalis.
- 7 Carcer perpetuus est gravior pœna, quæ possit Clericis imponi ab Ecclesia.
- 8 Et proportionatur morti naturali.
- 9 Carcer perpetuus non debet esse ita durus, ut infra paucos dies carceratus moriatur. Nec debet tantum subtrahi de victu necessario, ut verisimiliter debeat mori.
- 10 Et Officiales hæc facientes sunt homicidæ, & irregulares, & n. 13. & 14.
- 11 Mors magis est afflictiva, quæ cum longiori languore fit.
- 12 Misericordiæ genus est, citò occidere.
- 14 Prælati Regularibus nefas est damnare subditum. ut fame pereat præcipiendo aliis, ne cibos deserant.

Novimus. Clericus traditur Curie seculari, quia degradatur seculari potestate presente, cui etiam denunciatur, ut recipiat illum in suum forum. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Abb. Finj. non respicit titulum, & secundum aliquos ponit gratiam, de quo per Joann. Andr. n. 6. Cardin. n. 3.

In textu ibi, *Propter hoc, vel aliud flagitium grave, non solum damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus.* Pondera illam dictionem, *aliud*, quæ ostendit non pro quolibet flagitio damnabili, & damnoso Clericum esse degradandum, & tradendum Curie seculari, sed pro illo dumtaxat, pro quo expressè cautum est in jure, ut debeat degradari: nam cum text. primò loquatur de falsario litterarum Apostolicarum, de quo est expressum in jure, degradetur, ut hic, & in cap. *Ad falsarios supra de crimin. falsi*, & ad hoc crimen se referat, dum dicit propter hoc: utique dum postea immediatè subjungit, vel aliud

flagitium, intelligi debet de alio simili, & sic de expresso in jure, cùm dicto, *aliud*, sit repetitiva similium, & facit positionem ejusdem qualitatis ad præcedentia, *leg. Si fugitivi*, & ibi glos. in *ver. alia, Cod. de servis fugiti*. glos. in l. 1. ff. *Mandati*, Bald. in *leg. final. numer. 1. Cod. de his qui à non Domin.* Et quamvis Innoc. hic num. 1. generaliter adnotaverit pro quolibet crimine, dummodò sit damnabile, & damnosum, posse aliquem tradi Curie seculari; tamen hoc non firmat, imò se postea remittit ad ea, quæ scripsit in cap. *Excommunicatus, de heret. ubi num. 1.* concludit pro tribus tantum criminibus posse Clericum degradari, videlicet pro crimine hæresis, pro falsificatione litterarum Apostolicarum, & pro conspiratione in proprium Episcopum, prout etiam tenet glos. hic in *ver. Tradatur*, quam communiter sequuntur Doctores: nec in materia degradationis potest fieri extensio de casu ad casum etiam ex identitate, vel majoritate rationis, ut efficaciter approbavi in cap. *Cum non ab homine nu. 66. & 83. usque ad num. 90. supra de judiciis*, ubi plenè videas.

In textu ibi, *Et in suum forum recipiat degradatum.* Pondera bene hanc litteram, quia per eam apertè reprobat opinionem Abbatis in cap. *At si Clerici num. 41. de judiciis*, ubi dixit posse dari novam doctrinam, quòd ubicumque lex civilis pro crimine atrocissimo imponit aliquam pœnam ex levissimis, possit judex laicus procedere in Clericum super tali crimine, & Episcopum prævenire in processu, & sententiam; & eo degradato, legali pœna punire. Hoc enim patet esse falsum, qui etiam pro crimine, pro quo expressum est in jure, ut Clericus debeat degradari, sicut est falsificatio litterarum Apostolicarum, de quo hic in text. tamen reus non efficitur de foro seculari, nec judex laicos habet in eum jurisdictionem, nisi posteaquam ab Episcopo fuerit actualiter degradatus seculari potestate præsentente, & pronuntiatur, ut in suum forum recipiat degradatum: per hoc enim intelligitur tradi Curie seculari, ut in littera: & ita ante degradationem, & traditionem hujusmodi reus non intelligitur ab Ecclesiastico foro projectus: nec judex laicus potest super tali causa se ullatenus immiscere, ut hic per Joann. Andr. num. 3. in *ver. Pronunciandum*, & Abb. num. 7. Ad idem cap. *degradatio, in fin. de pœnis lib. 6.* ubi præscribitur forma degradationis, secundum quam Episcopus pronuntiat, *Eximus te omni ordine, beneficio. & privilegio Clericali*, ut etiam habetur in Pontificali Romano in *Rubr. de Degradatione*: ergo ante actualem degradationem non erat textus, quia privatio præsupponit habitum, *leg. Decem, ff. de verb. obligat. cap. ad dissolvendum, de desponsat. impuber.* Quod latius prosequor in primo allegato cap. *Cum non ab homine, à n. 83. usque ad n. 92. de judic.*

In textu ibi, *Per hoc enim intelligitur tradi Curie seculari.* Nota hanc litteram contra eos, qui dixerunt degradatum statim exutum esse omni privilegio Clericali, nec

opus esse, ut tradatur Curie seculari, prout communiter teneri asseruit Aleianus d. c. Cum non ab homine num. 108. de iudic. quem referunt Villalob. in sua Collectar. commun. opinion. l. i. c. nu. 61. & Jul. Clar. in praxi criminal. §. fin. quest. 36. vers. Scias autem: etenim cum degradatio fiat seculari potestate presente, quando Episcopus pronunciat, ut iudex laicus in suum forum recipiat degradatum, tunc intelligitur facta traditio, ut dicitur in littera: unde bene Joann. Andr. & sequaces in supm. textus dicunt Clericum tradi Curie seculari, quia degradatur seculari potestate presente, & ei denunciatur, ut illum in suum forum recipiat. Salvari tamen possunt Doctores, si dicamus non requiri, ut degradatus tradatur, id est actu consignetur in manibus Curie secularis, quia hoc fieri intelligitur per ipsam degradationem, & pronuntiationem, ut supra: quod bene declarat Jo. Andr. hic num. 3. in ver. Pronunciandum, dicens: Non solum fit degradatio, sed etiam pronuntiatio verbalis; non tamen fiet manualis traditio, sicut quidam dicunt, ne tam rigida iustitia sanguinis consentire videatur Prælati, cap. Clericis, & cap. Sententia; ne Cleric. vel Monach. & ita non fit traditio actualis, sed verbalis, secundum Abbatem Siculum n. 7.

In §. Pro illo vero, ibi, In perpetuum carcerem ad agendam penitentiam eum includas. Nota hanc penam carceris perpetui: nam, ut inquit Innoc. hic ad finem in ver. In perpetuum, Ecclesia non potest Clericis graviorem penam imponere; quod etiam tenet Archid. in cap. In memoriam num. 11. 19. dist. & Cardin. hic nu. 3. Quinimod, ut dicit idem Cardin. in cap. Cum non ab homine n. 4. vers. Oppono, & post eum Aretin. nu. 52. de iudicis; huiusmodi pena detractionis in Monasterium ad agendam penitentiam est loco ultimi supplicii, & proportionatur morti naturali, saltem in eo casu, in quo sic detrusus sustentatur pane doloris, & aqua angustia, juxta text. hic; minor enim pena est statim mori, quam diu affligi, & salutem non sperare.

Cæterum adverte, quia officiales, qui condemnant Clericos in perpetuum carcerem, non debent condemnatos ponere in tali loco, vel carcere, in quo vivere non possint, sicuti sunt multi carceres Episcoporum Regni Franciæ pro Clericis de atroci crimine damnatis, ubi non vivunt ultra sex, vel octo dies, quorum pena, seu mors est gravior paulatim suspenforum, cum pejori, & duriori morte magis languendo intereant: & Officiales tali morti aliquos exponentes, homicidæ, & irregulares reputantur: magis enim est afflictiva illa mors, quæ cum longiori languore

fit, cap. Nihil enim, il secondo, de consecrat. dist. 5. Unde Seneca: Acerbissima est crudelitas, quæ penam trahit: sicut è converso: misericordia genus est cito occidere, dist. cap. Nihil enim. & ita in prædictis concludit Gabriel de Monte Laud. in Clement. prima §. quæst. de penit. & remiss. quem ibi sequuntur Cardin. n. 9. Anchar. n. 8. & 9. & Imol. nu. 13. Henric. Boich. in hoc. cap. num. 4. Et hoc verissimum putat Anchar. ubi sup. n. 9. cum de victu quotidiano, vel aliis vite necessariis tantum detrahatur, ut verisimiliter debeat mori: hoc enim occidere est, leg. Nec car. ff. de liber. agnos. cap. Pasce fame 86. dist. Nec fuit intentio Canonum, dum ad penitentiam peragendam dant panem doloris, & aquam angustia, voluisse, ut homines cito morerentur, quia sic via indirecta exerceant Clerici iudicium sanguinis contra omnia iura, ut cap. In Archiepiscopatu de rapto & del. cap. Clericus, & cap. Sententiam, ne Cler. vel Monach. Et faciunt hæc secundum Anchar. contra Episcopos, & Prælatos, qui Clericos de atroci crimine damnatos ponunt in gabiis, vel in loco, in quo modico tempore verisimiliter vivere possunt, ut ex hoc homicidæ, & irregulares sint censendi, ut dicit Laurentius. Ex quibus etiam patet quàm sit cavendum ab opinione quorundam Modernorum, qui existimant Prælatos Regulares posse damnare subditum, ut fame pereat in carcere, præcipiendo aliis subditis, ne cibos ei deferant, inter quos Suarez tom. 4. de Religio. lib. 2. c. 10. n. 10. & 11.

LECTOR.

Hæc habui, quæ mihi olim collecta in quinque Decretalium Libros tecum Pontificio nutu iussus communicarem: in quibus si quid utile, aut bonum deprehendas, utere, nec id ingenio, vel labori meo in acceptis refer, sed veteris Sapientia, quæ aperit os introitum, & linguas infantium facit effuditertas, Si quid secus, & animadvertente aliqua, vel severiore oculo dignum, ut humanus es, veniam imbecillitati humanae, & infirmitati meæ ne deneges. Cæterum quicquid est, totum Sacrosanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ Matris omnium fidelium, & Magistræ fidei, & veritatis iudicio ac censura subiectum volo, ut si quid mihi exciderit dictum, scriptumve, quod vel minimum ab illius mente abire videatur, pro non dicto, scripto ve sit. Et ita profiteor, & testificor coram Deo, & Christo JESU, qui est super omnia benedictus in secula. Amen.

Finis Quinti Libri Decretalium:

REPERTORIUM,
feu Index Generalis
RERUM AC VERBORUM
IN COMMENTARIOS
PROSPERI FAGNANI
SUPER QUINQUE LIBROS
DECRETALIUM,

Alphabetica ferie digestus, & juxta materiarum
varietatem subdistinctus.

VENETIIS, MDCCXXIX.

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

DE PIERI ORYNTI

DE PIERI ORYNTI
DE PIERI ORYNTI
DE PIERI ORYNTI

DE PIERI ORYNTI

DE PIERI ORYNTI
DE PIERI ORYNTI
DE PIERI ORYNTI

DE PIERI ORYNTI
DE PIERI ORYNTI
DE PIERI ORYNTI

R U B R I C Æ ET CAPITULA QUINQUE LIBRORUM DECRETALIUM,

Ad majorem commoditatem in hunc ordinem disposita.

<p>de <i>Accusationibus, Inquisitionibus, & Denunciationibus.</i> Lib. V. pag. 5</p> <p>Cap. O Mnipotens. pag. 5 Qualiter, & quando il secondo. 13 Si constiterit. 8 Sicut olim. 22</p> <p>de <i>Adulteriis, & Stupro.</i> Lib. V. 147</p> <p>Pervenit. 147</p> <p>de <i>Ætate, qualitate, & ordine præficiendorum.</i> Lib. I. 386</p> <p>Accepimus. 430 Cum contingat. 415 Cum sit ars. 434 Eam te. 402 Indecorum. 397 Præterea. 409 Quæris. 410 Ut Abbates. 386</p> <p>de <i>Appellationibus, Recusationibus, & Relationibus.</i> Lib. II. 189</p> <p>Ad nostram. 189 Constitutis, il secondo. 193 Cum causam. 204 De Priore. 195 Pastoralis. 201 Super eo. 190</p>	<p>de <i>Apostatis, & reiterantibus Baptisima.</i> Lib. V. 117</p> <p>Consultationi. 117</p> <p>de <i>Arbitris.</i> Lib. I. 689</p> <p>Contingit. 698 Cum tempore. 694 Ex parte. 701 Non sine. 689</p> <p>de <i>Auctoritate, & usu Pallii.</i> Lib. I. 325</p> <p>Quia nos. 325</p> <p>de <i>Baptismo, & ejus effectu.</i> Lib. III. 589</p> <p>Majores. 592 Si quis puerum</p> <p>de <i>Bigamis non ordinandis.</i> Lib. I. 496</p> <p>Nuper à nobis. 502 Super eo. 496</p> <p>de <i>Capellis Monachorum, & aliorum Religiosorum.</i> Lib. III. 500</p> <p>Ex parte. 504</p>	<p>In Ecclesiis. 500</p> <p>de <i>Causa possessionis, & proprietatis.</i> Lib. II. 108</p> <p>Cum Ecclesia. 108</p> <p>de <i>Celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistie, & Divinis Officiis.</i> Lib. III. 572</p> <p>Cum Creatura. 584 Cum Marthæ, S. Quæsiuisti. 580 Dolentes. 580 Presbyter. 572 Quidam. 576</p> <p>de <i>Censibus, Exactionibus, & Procurationibus.</i> Lib. III. 538</p> <p>Auctoritate. 553 Auctoritate, scilicet, Disceptatio de Grangiis. 556 Cum venerabilis. 544 Licet. 538 Olim. 542 Procuraciones, 546 Venerabili. 550</p> <p>de <i>Clandestina desponsatione.</i> Lib. IV. 31</p> <p>Cum inhibitio. 859 37 Quod nobis. 31 Si quis. 31</p>
---	---	---

Rubricæ & Capitula

<p>de Clericis conjugatis. Lib. III. 25</p> <p>Joannes. 25</p> <p>de Clericis non residentibus in Ecclesia, vel prebenda. Lib. III. 26</p> <p>Ad audientiam. 59</p> <p>Clericos. 63</p> <p>Conquerente. 34</p> <p>Cum ad hoc. 61</p> <p>De cetero. 36</p> <p>Ex gestis. 26</p> <p>Ex parte. 47</p> <p>Ex tua. 53</p> <p>Qualiter. 48</p> <p>Quia nonnulli. 28</p> <p>Relatum. 30</p> <p>Tua. 57</p> <p>de Clericis pugnantis in duello. Lib. V. 142</p> <p>Henricus. 142</p> <p>de Clerico agrotante, vel debilitato. Lib. III. 154</p> <p>Consultationibus. 163</p> <p>Cum percussio. 154</p> <p>De Rectoribus. 156</p> <p>Ex parte. 161</p> <p>de Clerico excommunicato, deposito, vel interdictionis infrante. Lib. V. 191</p> <p>Illud. 194</p> <p>Postulasti. 194</p> <p>Si quis Presbyter. 191</p> <p>de Clerico per saltum promoti. Lib. V. 197</p> <p>Tua littera. 197</p> <p>de Cognatione spirituali. Lib. IV. 57</p> <p>Ex litteris. 65</p> <p>Si vir. 61</p> <p>Super eo. 62</p> <p>Veniens. 62</p> <p>Utrum autem. 57</p> <p>de Cohabitatione Clericorum, & mulierum. Lib. III. 8</p> <p>Quæsitum. 21</p> <p>Vestra. 8</p>	<p>de Collusione detegenda. Lib. V. 190</p> <p>Audivimus. 190</p> <p>de Concessione prebende, & Ecclesie non vacantis. Lib. III. 184</p> <p>Litteras. 194</p> <p>Nulla. 184</p> <p>Postulasti. 200</p> <p>Quia diversitatem. 191</p> <p>de Conditionibus apposis in desponsatione, vel in aliis contractibus. Lib. IV. 39</p> <p>Quicumque. 39</p> <p>Si conditiones. 41</p> <p>Super eo. 40</p> <p>de Confirmatione utili, vel inutili. Lib. II. 206</p> <p>Si quis. 206</p> <p>de Conjugio servorum. Lib. IV. 56</p> <p>Ad nostram. 56</p> <p>de Consanguinitate & affinitate. Lib. IV. 67</p> <p>Non debet. 70</p> <p>Quia circa. 69</p> <p>Quod dilectio. 67</p> <p>Quod super. 68</p> <p>Vir qui. 72</p> <p>de Consecratione Ecclesie, vel Altaris. Lib. III. 568</p> <p>Aqua. 568</p> <p>de Constitutionibus. Lib. I. 13</p> <p>Canonum statuta. 13</p> <p>Cum accessissent. 106</p> <p>Cum M. 110</p> <p>Cum omnes. 91</p> <p>Ecclesia S. Mariæ. 118</p> <p>Ex parte. 124</p> <p>Ne imitaris. 24</p> <p>Quæ in Ecclesiarum. 96</p> <p>Quoniam. 123</p> <p>de Consuetudine. Lib. I. 191</p> <p>Consuetudines. 191</p>	<p>Cum dilectus. 262</p> <p>Cum venerabilis. 201</p> <p>Quanto. 197</p> <p>de Conversione Conjugatorum. Lib. III. 428</p> <p>Conjugatus. 441</p> <p>Cum sis. 433</p> <p>Ex parte. 449</p> <p>Ex publico. 444</p> <p>Præterea. 428</p> <p>Verum. 431</p> <p>de Crimine Falsi. Lib. V. 167</p> <p>Ad falsariorum. 184</p> <p>Ex conscientia. 188</p> <p>Falsidicus. 167</p> <p>Licet. 180</p> <p>Super eo. 178</p> <p>de Decimis, Primitiis, & Oblationibus. Lib. III. 312</p> <p>Cum contingat. 315</p> <p>Cum in tua. 321</p> <p>In aliquibus. 321</p> <p>Nuper. 323</p> <p>Quoniam. 312</p> <p>de Desponsatione impuberum. Lib. IV. 22</p> <p>De illis. 26</p> <p>Tua. 22</p> <p>Ubi non est. 24</p> <p>de Divortio. Lib. IV. 95</p> <p>Ex litteris. 95</p> <p>de Donationibus. Lib. III. 243</p> <p>Prudentes. 243</p> <p>de Ecclesiis adificandis vel reparandis. Lib. III. 621</p> <p>Ad audientiam, il primo. 621</p> <p>de Electione & Electi potestate. Lib. I. 216</p> <p>Causam. 258</p> <p>Cum ad nostram. 283</p> <p>Cum causam. 275</p> <p>Cum Ecclesia Vultejana. 278</p> <p>Cum in cunctis. 240</p> <p style="text-align: right;">Cum</p>
---	---	---

Quinque Librorum Decretalium.

Cùm in cunctis, §. inferiora.	255	Significasti.	75	de <i>In integrum restitutione.</i>	
Cùm in magistrum.	300	Si quis.	34	Lib. I.	685
Cùm terra.	265	Verum.	59		
Dudum, il secundo.	267			Requisivit.	685
Licet de vitanda.	230				
Maffana.	303	de <i>Furtis.</i> Lib. V.	153		
Nihil.	297			de <i>Institutionibus.</i> Lib. III.	170
Noſti.	262	Ex litteris.	153		
Nullus.	216			Cùm venissent.	180
Publicato.	207			Ex frequentibus.	180
Qualiter.	266	de <i>Hæreticis.</i> Lib. V.	88	Non amplius.	170
Querelam.	271				
Quia propter.	286	Abſolutos.	98		
Quia propter, §. illud autem.	292	Ad abolendam.	88	de <i>Judeis, & Saracenis, & eorum</i>	
Quisquis.	293	Cùm Chriſtus.	88	ſervis. Lib. V.	87
Significasti.	221	Vergentis.	94	Postulaſti.	87
de <i>Exceſſibus Prælatorum, & ſubdi-</i>		de <i>His que ſunt à majori parte Ca-</i>			
<i>torum.</i> Lib. V.	205	<i>pituli.</i> Lib. III.	220	de <i>Judiciis.</i> Lib. II.	5
Accidentibus.	214	Cùm in cunctis.	220	Cæterùm.	5
Ex litteris.	213			Cùm non ab homine.	8
Nimis iniqua.	218			Cùm venissent.	17
Nimis prava.	219	de <i>His que ſunt à Prælatis ſine conſen-</i>		Decernimus.	5
Sicut unire.	205	<i>ſu Capituli.</i> Lib. III.	210	Venerabilis.	30
de <i>Feriis.</i> Lib. II.	88	Cùm Apoſtolica.	210	de <i>Iurejurando.</i> Lib. II.	164
		Et ſi membra.	217		
Capellanus.	88	Pæſtoraliſ.	211	Ego N.	164
Conqueſtus.	90			Veniens.	172
		de <i>His que vi, metuſve cauſa</i>			
		<i>ſunt.</i> Lib. I.	674	de <i>Iurepatronatus.</i> Lib. III.	508
de <i>Feudis.</i> Lib. III.	223				
		Perlatum.	674	Conſultationibus.	520
Ex parte.	231	Sacris.	682	Cùm autem.	522
Inſinuatione.	228			Cùm propter.	528
		de <i>Homicidio voluntario, vel caſuali.</i>		Ex litteris.	515
		Lib. V.	119	Nobis.	525
de <i>Fide inſtrumentorum.</i>				Perlatum.	508
Lib. II.	161	Ad audientiam.	130	Postulaſti.	536
		De cætero.	127	Quoniam.	510
G. Perpetuus.	161	Interfecisti.	120		
		Petitio.	138	de <i>Litis conteſtatione.</i> Lib. II.	81
de <i>Filiis Præbyterorum ordinandis</i>		Quidam.	140		
<i>vel non.</i> Lib. I.	460	Sicut dignum,	123	Olim.	81
		Significasti, il secundo.	136		
Ad abolendam.	474	Si quis.	119	de <i>Locato, & conducto.</i> Lib. III.	226
Ad extirpandas.	469	Suſcepimus.	124		
Conſtitutus.	481	Tua nos.	137	Potuit.	226
Ex tranſmiſſa.	466				
Nimis.	474	de <i>Immunitate Eccleſiarum, Cæmete-</i>		de <i>Magiſtris, & ne aliquid exigatur pro</i>	
Veniens.	464	<i>rii, & rerum ad eas pertinenu-</i>		<i>licentia docendi.</i> Lib. V.	79
Ut filii.	460	<i>tium.</i> Lib. III.	628		
				Quia nonnullis.	81
de <i>Foro competenti.</i>		Eccleſiæ.	645	Quoniam.	79
Lib. II.	34	Immunitatem.	648	Super ſpecula.	84
		Inter alia.	636		
Cùm contingat.	68	Non minus.	630	de <i>Majoritate, & Obedientia.</i>	
Ex parte.	73	Peryenit.	628	Lib. I.	606
Licet.	62				
Nullus.	42			Cùm certum.	606
Propoſuiſti.	78				
Si Clericus.	51				

Rubricæ & Capitula

Cum in Ecclesiis,	614	Dilecto.	516	de <i>Parochiis & alienis Parochianis</i> ;	
Cum olim.	623	Significasti.	512	Lib. III.	302
His quas.	616				
Quod super his.	610	de <i>Officio Archipresbyteri</i> .	517	Nullus.	303
		Lib. I.		Si Episcopus.	302
de <i>Maledicis</i> . Lib. V.	191	Ut Archipresbyter.	517	Significavit.	308
Innotuit.	191	de <i>Officio Custodis</i> .	517	de <i>Peculio Clericorum</i> .	245
		Lib. I.		Si quis sanc.	245
de <i>Matrimonio contracto contra inter-</i>		Custos Ecclesiæ.	517		
<i>dictum Ecclesiæ</i> . Lib. IV.	75			de <i>Penis</i> . Lib. V.	281
Litteræ quas.	75	de <i>Officio Vicarii</i> . Lib. I.	518	Licet.	285
		Ex parte.	518	Presbyteri.	281
<i>Ne Clerici vel Monachi secularibus</i>				Tux.	288
<i>negotiis se immisceant</i> ,		de <i>Officio & potestate Iudicis de-</i>		de <i>Penitentis & remissionibus</i> .	
Lib. III.	651	legati. Lib. I.	521	Lib. V.	288
Multa.	651	Cum in iure.	532	Cum ex co.	317
Non magnoperè;	659	Ex parte, il primo.	527	Manifesta.	288
Relatum.	663	Quoniam.	529	Ne pro dilatione.	320
Secundum.	661	Sanc, il secundo.	521	Officii.	303
Sententiam.	681	Significantibus.	536	Omnis.	307
Sicut te.	676			Quæsitum.	300
Super specula.	681			Qui Presbyterum.	290
		de <i>Officio Legati</i> . Lib. I.	543		
<i>Ne Prælati vices suas, vel Ecclesiæ</i>		Studuisti.	543	de <i>Postulando</i> . Lib. I.	669
<i>sub anno censu concedant</i> .				Clerici.	669
Lib. V.	67	de <i>Officio Iudicis ordinarii</i> . Lib. I.	549	Cum Sacerdotis.	672
Præterea.	67	Conquerente.	585		
Quoniam.	77	Cum ab Ecclesiarum.	555	de <i>Postulatione Prælatorum</i> .	
		Cum Vos.	559	Lib. I.	209
<i>Ne Sede vacante aliquid innovetur</i> .		Dilectus.	595	Bona memoria.	209
Lib. III.	203	Grave.	597	Et si unanimiter;	215
Illæ.	206	Inter cætera.	581		
Novit;	203	Irrefragabili.	572	de <i>Præbendis & dignitatibus</i> .	
		Irrefragabili, §. Excessus.	573	Lib. III.	67
de <i>Novi operis nuntiatione</i> .		Irrefragabili, §. Cæterum.	578	Ad hæc.	34
Lib. V.	228	Perniciosam.	549	Cum jamdudum.	95
Cum ex injuncto.	228	Quanto.	564	Cum secundum.	89
		Ut juxta.	591	De multa.	116
		de <i>Ordinatis ab Episcopo, qui venuntia-</i>		Dilecto.	111
de <i>Obligatis ad ratiocinia ordinandis</i>		<i>rit Episcopatum</i> . Lib. I.	575	Dilectus, il primo.	102
vel non. Lib. I.	483	Requisivit.	375	Dilectus, il secundo.	113
Magnus.	483	de <i>Ordine cognitionou</i> . Lib. II.	98	Episcopus.	69
		Intelleximus.	98	Exposuisti.	144
de <i>Observatione Ieiuniorum</i> .		Tuam.	101	Extirpandæ.	124
Lib. III.	611			Extirpandæ, §. Qui verò.	125
Consilium.	611			Grave.	122
Explicari.	617	de <i>Pallis</i> . Lib. I.	638	Licet.	131
		Accepimus.	660	Nisi essent.	105
de <i>Officio Archidiacon</i> . Lib. I.	508	Antigonus.	638	Non liceat.	67
Ad hæc.	508	Cum pridem;	644	Præterea.	88
				Quia intantum.	75
				Referentem.	78
				Significatum.	80
				Super inordinata.	149
				de	

Quinque Librorum Decretalium.

<p>de <i>Presbytero non baptizato.</i> Lib. III. 601</p> <p>Veniens. 601</p> <p>de <i>Prescriptionibus.</i> Lib. II, 174</p> <p>Auditus. 174 Cum olim. 177</p> <p>de <i>Privilegiis, & excessibus Privilegiatorum.</i> Lib. V. 234</p> <p>Cum Capella. 253 Cum & plantare. 259 Cum olim, il primo, 252 Cum olim, il secondo. 250 Episcopalia. 234 Ex parte, il secondo. 258 Ex parte, il terzo. 277 In his. 277 Patentibus. 241 Quanto. 274 Quod nonnullis. 271 Quoniam. 266 Tuorum. 243 Ut privilegia. 267</p> <p>de <i>Probationibus.</i> Lib. II. 124</p> <p>Ex epistola. 124 In praesentia. 131 Per tuas. 142 Post cessionem 129 Sicut. 127</p> <p><i>Qui Clerici vel vocentes Matrimonium contrahere possunt.</i> Lib. IV. 44</p> <p>Consuluit. 44 Insinuante. 49</p> <p><i>Qui filii sint legitimi.</i> Lib. IV. 78</p> <p>Lator. 78 Per tuas. 94</p> <p>de <i>Rebus Ecclesie non alienandis.</i> Lib. III. 222</p> <p>Ad nostram. 226 Nulli. 222</p> <p>de <i>Regularibus & transseuntibus ad Religionem.</i> Lib. III. 327</p> <p>Ad Apostolicam. 380 Ad nostram. 349</p>	<p>Consulti. 396 Cum finus. 378 Cum virum. 365 Ex parte. 404 Licet. 390 Ne religiosi. 413 Non est vobis. 346 Nullus. 327 Porrectum. 371 Sanè. 353 Sicut nobis. 386 Significatum. 353 Si quis. 332 Statuimus. 407 Vidua. 346 Ut Clerici. 341</p> <p>de <i>Religiosis Domibus ut Episcopo sint subjectae.</i> Lib. III. 484</p> <p>Ad hæc. 487 Constitutus. 496 Cum dilectus. 496 De Xenodochiis, 484 Inter quatuor. 494</p> <p>de <i>Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.</i> Lib. III. 602</p> <p>Audivimus. 602 Cum ex eo. 608</p> <p>de <i>Renunciatione.</i> Lib. I. 327</p> <p>Admonet. 329 Ad supplicationem. 332 Dilecti. 345 Ex transmissa. 327 Nisi cum pridem. 334 Post translationem. 343</p> <p>de <i>Rescriptis.</i> Lib. I. 140</p> <p>Ad audientiam, il primo. 154 Ad audientiam, il secondo. 172 Causam qua. 155 Cæterum. 140 Dilectus, il primo. 187 Eam te. 151 Edoceri. 186 Inter cæteras. 146 Nonnulli. 165 Super litteris. 157</p> <p>de <i>Restitutione spoliatorum.</i> Lib. II. 112</p> <p>Conquerente. 112 Gravis. 12 Litteras. 123</p>	<p>de <i>Sacramentis non iterandis.</i> Lib. I. 454</p> <p>Presbyter. 454</p> <p>de <i>Sacra Unctione.</i> Lib. I. 440</p> <p>Cum venisset. 440 Cum venisset, §. Per frontis. 453</p> <p>de <i>Schismaticis, & ordinatis ab eis.</i> Lib. V. 100</p> <p>Quod à prædeceffore. 100</p> <p>de <i>Secundis Nuptiis.</i> Lib. IV. 98</p> <p>Vir qui. 98</p> <p>de <i>Sententia & re iudicata.</i> Lib. II. 181</p> <p>Cum inter vos. 186 Cum olim. 183 Non potes. 181</p> <p>de <i>Sententia Excommunicationis.</i> Lib. V. 327</p> <p>À nobis, il primo. 329 A nobis, il secondo. 349 Contingit, il secondo. 367 Cum illorum. 347 Cum non ab homine. 327 Cum pro causa. 337 Cum voluntate. 376 In audientia. 336 Inquisitioni. 367 Nuper. 343 Perpendimus. 334 Per tuas. 351 Pervenit. 327 Responso. 357 Sacro. 370 Si aliquando. 355 Ut famæ. 350</p> <p>de <i>Sepulturis.</i> Lib. III. 289</p> <p>Fraternitatem. 289</p> <p>de <i>Simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, vel promittatur.</i> Lib. V. 29</p> <p>Accusatum. 34 Ex diligenti. 36 In ordinando. 29 Licet Heli. 47 Mandato. 60</p>
---	--	--

Rubricæ & Capitula Quinque Librorum Decretal.

Nobis.	37				
Per tuas, il primo.	51	de <i>Summa Trinitate, & Fide</i>			Licet univcrsis.
Quotiens.	35	<i>Catholica.</i> Lib. I.	1		Non debet.
Tua nos.	56				Præsentata.
		Dammamus.	9		Venerabili.
		Firmiter.	1	de <i>Testibus cogendis, vel non.</i>	150
de <i>Solutionibus.</i> Lib. III.	234			Lib. II.	158
Ad hoc.	234	de <i>Supplenda negligentia Præ-</i>		Pervenit, il primo.	158
Odoardus.	237	<i>latorum.</i> Lib. I.	349	de <i>Transactionibus.</i> Lib. I.	666
		Statuimus.	349	Veniens.	666
de <i>Sponsa duorum.</i> Lib. IV.	38	de <i>Temporibus ordinationum, &</i>		de <i>Translatione Episcopi.</i> Lib. I.	14
Licet.	38	<i>qualitate ordinandorum.</i>		Lib. I.	355
de <i>Sponsaliis & Matrimonii.</i>		Ad aures.	361	Cum ex illo.	314
Lib. IV.	5	De eo.	355	Quanto.	316
Ad audientiam.	6	Dilectus.	371	de <i>Treuga, & Pace.</i> Lib. I.	630
Consultationi.	18	Ex parte.	366	Innovamus.	637
de Francia.	5	Ex tenore.	358	Treugas.	630
Ex litteris, il secondo.	9	Litteras.	366		
Is qui fidem.	19	Nec Episcopi.	365	de <i>Verborum significatione.</i>	
Juvenis.	5	Si Archiepiscopus.	364	Lib. V.	385
Non est vobis.	10	Vel non est compos.	367		
Si inter virum.	20			Novimus.	385
Sponsam.	9	de <i>Testamentis & ultimis volun-</i>		Olim.	379
Tua fraternitati.	14	<i>tatibus.</i> Lib. III.	253	de <i>Vita, & honestate Clericorum.</i>	
				Lib. III.	5
de <i>Statu Monachorum, & Canonico-</i>		Cum esses.	265	A crapula.	5
<i>rum Regularium.</i> Lib. III.	453	Joannes.	285		
Cum ad Monasterium.	474	Nos quidem.	258	de <i>Voto, & Voti redemptione.</i>	
In singulis.	481	Quia ingredientibus	253	Lib. III.	452
Monachi.	453	Relatum.	278		
Quod Dei timorem.	470	Tua nobis.	280	Litteraturam.	452
Recolentes.	464			Quod super his.	452
		de <i>Testibus, & attestacionibus.</i>		de <i>Usuris.</i> Lib. V.	153
de <i>Successionibus ab intestato.</i>		Lib. II.	145		
Lib. III.	287	Constitutis, il primo.	152	Consuluit.	158
Cum dilectus.	287	In nomine Domini.	145	In civitate.	153
		Intimavit.	149	Naviganti	150

F I N I S.

I N D E X RERUM. ET VERBORUM.

Numeri marginales indicant Librum.

A

Præpositio designat principium temporis, & terminum à quo, in cap. Ego N. n. 38. de Jur. Jur. 168
Et ex sui natura est exclusiva, præsertim conjuncta temporis, in c. Super inordinata, num. 29. de Præben. 152

A dictio denotat causam efficientem, in c. Cum olim, il. secundo, n. 15. de Privil. 251
ABBAS *Ioachimus*, vide *Ioachimus Abbas*.

1 Abbas Panormitanus, & Ludovicus Romanus habiti in Concilio Basiliensi tanquam duo orbis sydera, in c. Significasti, n. 45. de Elect. 227

1 Idem hostes acerrius Pontificiæ dignitatis, ibid. n. 49. & 56. 227

1 Abbas Archiepiscopus Panormitanus in schisma Basiliensi creatus fuit Cardinalis à Felice Antipapa, ibid. n. 66. 228

1 Introducentibus in Concilium multitudinem Presbyterorum ob detectum Episcoporum liberè contradixit, ibid. n. 57. 228

1 Abbas Siculus ab aliquibus incautè allegatur super capitibus huius tituli, in c. Ex transmissa, n. 6. de filiis Presbyteri. 467

1 Abbatis Panormitani, & aliorum error circa prædicationem Papæ in Concilio Africano, in cap. Antigonus, num. 1. & 65. de Præb. 619

1 Abbas Panormitanus auctoritatis Concilii contra Papam acerrius propugnator, in c. Majores, num. 3. de Baptismo. 596

Abbas quoad communia.

1 Abbates ex consuetudine alicubi dicuntur Rectores Ecclesiarum secularium, in c. Ex transmissa, n. 2. de Renunc. 328

1 Et alibi reperiuntur Abbates faculares, ibid. n. 3. 328

1 Et nullus in locis consules, & rectores artium Abbates appellatur, ibid. n. 4. 328

1 Sed Abbas propriè est caput monasterii Monachorum, ibidem num. 5. 328

5 Abbas venit appellatione Monachorum in materia indifferenti, in c. Mandato, n. 1. & 4. de Simonia. 61

1 Abbas in causa Monasterii convenitur per rescriptum in quo nulla fit mentio de conventu, nec propriè appellari potest, nisi Abbatis, & conventus bona essent distincta omnino, in c. Edocteri, num. 1. de rescript. 186

Abbas quoad curam animarum.

3 Abbas Monasterii cui animarum cura personarum secularium incumbit, ob non promotionem infra annum non incidit in penam c. Liceat Canon. de Elect. lib. 6. in cap. In Ecclesiis, n. 8. de Capell. Monach. 501

3 Abbas Monasterii curati an habeat saltem curam habitualem, ibid. num. 12. 502

1 Abbas curam habet saltem fori Pœnitentialis respectu Monachorum suorum, in c. Cum in cunctis, n. 148. de elect. 254
Vide in ver. *Regulares quoad curam animarum, Prælati*.

Abbas quoad degradationem.

3 Abbates non debent interesse examini, vel processui degradationis, sed tantum actuali degradationi assistere ut assessores, in c. Aqua, n. 12. de consec. Eccl. vel Altar. 571
Vide in ver. *Degradatio*.

Abbas quoad dignitatem, officium, & potestatem.

3 Abbates Titulares in Synodis, & aliis functionibus præcedunt Commendatariis, in cap. In Ecclesiis, num. 22. de Capell. Monach. 505

1 Abbas ante benedictionem potest exercere ea, quæ sunt officii, in c. Quanto, num. 24. de Consuetud. 199

5 Abbates habent dignitatem excellentiæ, & primam post Episcopalem, in c. Accedentibus, n. 28. de excess. Prælat. 216

5 Ac si proprium territorium habeant cum jurisdictione quasi Episcopali exclusivè Episcopis, veniunt appellatione Diocesanis, ibidem num. 29. 216

2 Abbas an debeat prius benedicere, an in Presbyterum ordinari, in c. Ut Abbates, n. 4. de etat. & qualit. 387

1 Abbas de iure antiquo esse poterat etiam in minoribus Ordinibus constitutus, quinimo, & laicus, ibid. n. 8. 388

1 Abbates, Decani, Præpositi, Archidiaconi, & Archiepiscopi fuerunt Prælati, ibid. n. 14. 388

1 Abbates Titulares, vel habentes usum Mitræ, in Synodis provincialibus præcedunt Commendatariis, ibid. n. 17. 389

1 In Concilio Tridentino sedebant immediate post Episcopos, ibid. num. 28. 389

1 Abbas Claravallensis fedit inter Abbates primas, ibid. 389

1 Abbas Vallis Umbrae tenetur residere in loco Abbatie, vel Prioratus, licet ibi non possit Collegium Monachorum sustentari, in c. Licet, num. 66. de Præb. 137

1 Abbas (nemel benedictus non potest iterum benedicere, in c. Presbyter, num. 3. de sacra. non iterat. 451
Exagni Superior.

1 Abbas propter contumaciam Episcopi in benedictionem recipere potest alios benedicendi, perinde ac si esset benedictus, in cap. Statuimus, n. r. de suppl. neglig. Prælat. 350

1 Abbas ante benedictionem non consequitur potestatem spirituales, id est facultatem benedicendi Monachos, & minores Ordines conferendi, ibid. num. 2. 350

3 Benedictio Abbatis, & consecratio Episcopi in quibus differant, ibid. num. 3. 350

1 Abbates, & alii inferiores Prælati in quo actu jurisdictionem accipiunt, ibid. num. 22. 351

1 Abbas eligi non potest non professus, in c. Cum magistrum, n. r. de elect. 301

3 Abbas solus non potest quemquam recipere ad habitum, & professionem, sed cum majori parte Conventus, in c. Ad Apostolicam, num. 16. de Regular. 382

3 Abbas potest Monachi receptionem demandare alteri etiam laico, ibid. n. 18. 383

3 Abbas dispensare non potest, ut Monachus vivat dissolutè, in cap. sicut nobis, n. 5. de Regular. 387

3 Abbas tacitè professus, quanvis amoveri possit ab Abbatia, tamen cogendus est expressam professionem emittere, in c. Quia ingredientibus, n. 13. de Testam. 256

2 Abbas an habeat jurisdictionem de iure communi, quæ prorogari possit etiam per Clericos faculares, in c. Significasti, n. 2. & seq. usque ad n. 11. de for. competer. 75

5 Abbas monasterium suum alteri subijcere, vel unire non potest sine auctoritate Diocesanis, etiam de Metropolitanis consensu, in c. Sicut unire, n. 1. de excess. Prælat. 206

3 Abbas propter senium, aut nimiam ægritudinem non debet ab officio removeri, sed dandus est illi coadjuter, in c. Consultationibus, n. 4. & 71. de Cler. agror. 164

1 Abbatiali sede vacante, Episcopus de iure succedit in facultate dandi licentiam Monacho acceptandi executionem testamenti, in c. His qua, n. 41. de major. & obed. 620

1 Abbas agere potest pro Ecclesiis, seu Capellis suo monasterio subiectis, ne indebitis graventur oneribus, in c. Conquerente, n. 4. de offic. Ordinar. 586

1 Sed si illarum Rectores agere voluerint, erunt præponendi, ibid. num. 5. 586

1 Abbas est nomen potius sollicitudinis, quàm honoris, in c. Quia propter, n. 10. de elect. 283

1 Dicitur tamen Pastor, & per ejus obitum Ecclesia remanet viduata, ibid. n. 11. 283

1 Abbas, & conventus unum corpus constituunt, in cap. Cum Ecclesia Vulturana, n. 24. de elect. 282

1 Abbas potest compromittere in ipsum Capitulum, in cap. Licet de vitanda, n. 70. de elect. 237

1 Abbas, vel Abbatia possunt esse in iudicio sine consensu Monachorum, vel Monialium, in c. Perlatum, n. 2. de ius qua vi met. caus. 675

3 Abbas potest super regula dispensare quantum ad esum carniùm, & in aliis casibus hic expressis, in c. Cum ad Monasterium, n. 18. de stat. Monachor. 477

3 Sed contrà, ibid. n. 19. 477

2 Abbas potest absolvere Novitium ab excommunicatione Canonis, si quis suadente, nisi Clericum percussit ante ingressum Religionis, in c. Cum inter vos, n. 18. de sent. & re iudicat. 128

5 Abbas potest absolvere Monachos suos ab excommunicatione ob violentam manuum iniectionem, dummodo excessus non sit enormis, in c. Cum illorum, n. 11. de sent. excomm. 349

5 Sive in excommunicationem inciderint post ingressum Religionis, sive ante, ibid. n. 12. 349

5 Sed ab aliis excommunicationibus eos tantum, qui inciderunt post ingressum, ibid. n. 13. 349

Abbas exemptus, vel nullius diocesis.

1 Abbates, qui in Parochias, & Parochianos, quasi Episcopalem habent jurisdictionem privative ad Episcopos, an possint suis subditis facularibus litteras dimissorias ad Ordines concedere, in c. Significasti, n. 12. & seq. usque in fin. de offic. Archid. 514

1 Abbates, & Monachi an, & quando sint conveniendi coram Episcopo ex Concilio provinciali Gnesnensi à Sede Apostolica confirmato, in c. Quod super his, n. 16. de major. & obed. 612

1 Abbas Presbyter, & benedictus de iure communi potest minores Ordines conferre, & dimissorias concedere tamen suis subditis Regularibus, quàm secularibus, in quos habet ordinariam jurisdictionem, in c. Significasti, n. 13. de offic. Archid. 514

1 Abbatibus etiam nullius, & utramque jurisdictionem habentibus, sive intra, five extra fines diocesis, non licet suis subditis Regularibus Tonfuram, & minores Ordines conferre, nec dimissorias dare, sed commendatitias tantum, ibid. n. 24. & 24. 515

1 Abbas Cassinensis à Sixto V. & Cavenis à Paulo V. jus habent dimissorias concedendi, ibid. n. 25. 515

1 Abbates, & Commendatarii Farsen. S. Laurentii in Campo, & Caltri Durantis non possunt suis subditis facularibus minores Ordines conferre, nec litteras dimissorias concedere, ibidem num. 27. & 32. 515

1 Abbates habentes usum Mitræ, & Baculi prohibentur à Concilio Tridentino concedere dimissorias suis subditis facularibus, ib. n. 28. 515

- tingat, n. 29. usque in fin. de for. compet. 71
- Abbatia Caftri Durantis hodie Urbanea est Episcopalis, ibidem num. 42. 72
- Dum Regularis erat, non poterat visitari ab Archiepiscopo Ur. 75
- imatensis, in c. Nullus, n. 39. de Paroch. 76
- Abbatia an, & qualis sit dignitas, in c. Ut Abbates, n. 15. de eccl. & qual. 388
- Et an comprehendatur in c. Licet, & de prebend. lib. 6. ibid. n. 16. 388
- Abbatia S. Joannis in Venere est intra fines Theatine diocesis, in c. Cum olim, n. 37. de preber. in c. Nullus, n. 21. de Paroch. 305
- Abbatia de Balneo an sit nullius diocesis, vel exempta; & an Episcopus Burgi S. Sepulchri possit jure ordinario illam visitare, in c. Chm dilectus, n. 19. usque in fin. de relig. domib. 497
- Status diæ Abbatis consideratur juxta tria tempora, ib. n. 20. 498
- Abbatia in multis equiparatur Episcopatu, in c. Quia propter, n. 11. de elect. 288

- n. 124. & seqq. & n. 129. 119
- Adventum votum non pertinet ad substantiam electionis, sed ad justitiam, in c. Quia propter, n. 38. de elect. 297
- Declaratur, ibid. n. 40. 299
- ABSENTIA causa quædam probabilis est, quædam necessaria, in c. De cætero, n. 16. de Cler. non resid. 32
- Abentia pro servitio Episcopi, & studiorum causa, & equiparatur, ibid. n. 11. 38
- Abentia illicita beneficiatum non permittit etiam cum licentia, in c. Relatum, n. 21. de Cler. non resid. 33
- Abentia quæ censetur remota, a arbitrium est, ibid. n. 35. 33
- Causa legitima abentia fingit quem haberi pro residente, non autem prodivinis interessente, in c. Licet, n. 11. de Præben. 114
- Abentia a loco cum obligatione alibi manendi, morti equiparatur, in c. Prælatata, n. 11. de Testib. 174

Vide supra in verbo Abbas quoad dignitatem.

- ABBA TISSA, & Priorissa in qua etate eligi possit, in c. Cum in cunctis, n. 111. usque ad n. 124. de elect. 252
- Et in c. Cum sis, n. 30. & 74. de convers. conjug. 436
- Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 114. 252
- Abbatissa eligi non potest ex alio monasterio, si in proprio sit Monialis annorum quadraginta ætatis, & octo professionis, ibidem num. 115. 252
- Sin minus, liberum est Monialibus aliam eligere in proprio monasterio, quæ sit annorum triginta ætatis, quinque professionis, nec tenentur quadragenariam eligere in alio monasterio, ibidem num. 116. 252
- Et quid si talis in proprio monasterio non reperitur, nec quadragenaria in alio ejusdem ordinis, ibid. n. 117. 252
- Abbatissa nullo casu eligi potest, quæ triginta annum non expleverit, sed postulanda est a Sede Apostolica, ibid. n. 118. 252
- Abbatissa eligi debet, quæ sit cæteris magis idonea, si nulla sit in monasterio cum qualitatibus a Concilio requisitis, & in provincia non sit aliud monasterium ejusdem ordinis, ibid. n. 119. 252
- Abbatissæ electioni an Episcopus interesse possit, in c. Cùm Caspella, n. 30. de privil. 245
- Abbatissa an possit novitias recipere sine suorum Superiorum licentia, in cap. porrectum, n. 31. de regular. 374
- Abbatissa tellari non potest, etiam si nunquam induisset habitum Monachalem, in c. Quia ingrediuntibus, n. 1. de testam. 254
- ABBA TISSA TUS est actus, qui non convenit nisi proficis, ibidem num. 10. 256
- Abbatissa negans se professam, reddit se indignam Abbatissatu, & justè privari potest, ibid. n. 31. 256
- Dispositum in Abbatissa non habet locum in Abbate, in c. Cùm in cunctis, num. 121. de elect. 252
- Abbatissa an habeat dignitatem, in c. Ad hæc, n. 38. de præb. 57
- Abbatissa dignitatem habet, in c. Quia propter, n. 12. de elect. 288
- Et eligi debet juxta hoc capitulum, ibid. n. 11. 288
- Si habeat monasterium in titulum; aliàs fecus, ibidem num. 16. & seqq. 92
- Abbatissa, vel Priorissa exire debet claustrum ad homagium, & juramentum fidelitatis præstandum pro feudo, quod monasterium habet a domino temporali, in c. Quæ in Ecclesiarum, n. 2. de Constit. 102
- Secus post Bullam S. Pii V. ibid. n. 31. 102
- Monialis illegitima an possit eligi in Abbatissa, vel Priorissa absque dispensatione Apostolica, in c. Ut filii, num. 25. de filiis Presbiter. 462
- Et quid in Italia, ubi Abbatissæ sunt trianales, ibid. n. 26. 462
- Moniales illegitime non comprehenduntur in Constitutione Sixti V. contra illegitimos, ibid. n. 31. & 54. 462
- Abbatissæ in Italia ex Constitutione Gregor. XIII. eligi non possunt nisi ad triennium, ibid. n. 36. 462
- Abbatissa quæ non est perpetua, nec habet monasterium in titulum, non dicitur habere dignitatem, ibid. n. 37. 464
- Declaratur, ibid. n. 56. & 57. 464
- Abbatissa habet dignitatem, ibid. n. 38. 464
- Abbatissa non habet jus a defuncta, sed a Canonica electione, & idem in dignitate non habet successorem hæreditariam, sed successionem simpliciter, ibid. n. 49. 463
- Pœnitentiaria dispensat cum Monialibus in utroque foro, ut non obstante defectu natalium possint esse Abbatissæ, ibid. n. 51. 464
- Etiam temporales, ibid. n. 69. 464
- Monialis illegitima in Abbatissam non eligitur, sed postulatur, ibidem num. 52. 464
- Dispensare tamen possunt Superiores Ordinum juxta eorum privilegia, ut illegitime possint esse Abbatissæ, ibid. n. 51. 464
- Abbatissæ in Italia durante triennio removeri non possunt nisi ex justa causa, & juris ordine servato, ibid. n. 58. 464
- Curia Romana dispensat cum Monialibus, ut defectu natalium non obstante possint esse Abbatissæ etiam temporales, ibidem num. 60. 464
- ABDIE Babylonio, & ejus libro quæ fides sit adhibenda, in c. Cùm ad Monasterium, n. 27. de statu Monach. 480
- ABSCEDERE non dicitur, qui prius non residit, in cap. Eam re, n. 37. de Rescript. 154
- ABSENTES dicuntur Ecclesiam deserere, in cap. Ex parte, n. 31. de Cleric. non resid. 43
- Absentes pro servitio domini sui, pro præsentibus sunt habendi, in c. De cætero, n. 4. de Cler. non resid. 37
- Absentes pro servitio Episcopi quatenus Episcopus est, censentur abesse pro servitio Ecclesiæ, ibid. n. 12. 38
- Absentes vocati, aut non vocati in casibus, in quibus non sunt vocandi, tenentur stare delationi factæ a majori parte presentium, in c. Cùm omnes, n. 42. de Constit. 95
- Absens per decennium præsumitur habuisse animum non revertendi, in c. Significavit, n. 51. de Paroch. 312
- Absens in studio Theologiæ percipit fructus præbendæ, non autem distributiones quotidianas, in c. Licet, n. 1. de præb. 234
- Stentiorum causa absentes lucrantur fructus præbendæ, amittunt distributionibus quotidianis, ibid. n. 96. 319
- Et quid si redditis omnes in distributionibus consistant, n. 97. &

- Abolvere, Absolutio, Absolutus.
- ABSOLVERE potest inferior ab excommunicatione lata tam a Canone Papæ, quam Episcopi, si illius conditor absolutorem sibi non reservavit, in c. Canonum statuta, n. 32. de Constit. 172
- Absolvere potest Episcopus ab excommunicatione lata ab Ordinario sibi subdecto, si injusta sit; aliàs fecus, in c. Cùm ab Ecclesiarum, n. 11. de offic. Ordin. 566
- ABSOLUTIO a censuris in litteris Apostolicis provisionum quid operetur, in c. Quod a prædecessore, n. 76. de schismat. 109
- Absolutio non est deneganda non valenti satisfacere sine periculo, licet delictum videatur habere effectum continuationis, in c. Offici, n. 2. de penit. & remis. 303
- Absolvere potest Episcopus, quos de jure communi, vel ex Concilio Tridentino potest excommunicare, in c. Ad hæc n. 22. de relig. dom ib. 460
- Absolutio Sacramentalis est actus judicialis, qui in non subditis exerceri non potest, in c. Quod a prædecessore, n. 90. de schism. 119
- Absolutio ab excommunicatione est favorabilis, dispensatio autem odiosa, in c. Dilectus, n. 11. de temp. ordinat. 371
- Absolvi potest forensis in Sacramento Pœnitentiæ ab Episcopo, in cuius diocesi commoratur, sed non dispensari, ib. n. 35. 375
- Etiam materia sit conjuncta, ex qua peccatum, & irregularitas incurritur, ibid. n. 36. 375
- Absolutus, dispensatus ab Episcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel tribus testibus, non est tutus in conscientia, ibid. n. 37. 375
- Absolvere potest inferior ab omni excommunicatione lata a Canone, quoties conditor Canonis sibi non reservavit absolutorem, c. Nuper, n. 16. & 29. de sent. excomm. 345
- Quod habet locum nedom in Canone Papæ, sed etiam in statuto Episcopi, vel Prælati, ibid. n. 16. 345
- Absolutio ab excommunicatione, in qua incident ingredients septa monasterii Monialium absque licentia Ordinarii, vel alterius superioris, an sit Papæ reservata ex Bulla Gregorii XIII. ibidem num. 37. & num. seqq. usque ad n. 37. 345
- Et quid si Episcopi sint, vel Prælati Regulares, qui ingrediuntur sui auctoritate officii, non servata forma ibi prescripta, ibid. n. 37. & seqq. 347
- Absolutio ab excommunicatione, quam incurrit laici collectores Ecclesiarum, hodie est Papæ reservata, in cap. Non minus, n. 17. de Immun. Eccles. 633
- Absolutio non fit ab excommunicatione injusta, sed relaxatio, in c. Odoardus, n. 5. de Solut. 218
- Vide in ver. Excommunicatio quoad absolutorem.
- Contrarium, ibid. n. 6. 218
- Declaratur si injustitia sit notoria, ibid. n. 9. 10. & 11. 219
- Absolutio ab excommunicatione injusta datur sine juramento, & cautione de parendo mandatis Ecclesiæ, & solutionis expensarum, ibid. n. 8. 219
- Absolutio competet in dubio, relaxatio quando de injustitia evidenter constat, ibid. n. 9. & 11. 219
- Absolutio penitenti non est deneganda, in cap. Ad abolendam, num. 48. de Hæret. 92
- Impenitenti præsertim relaxatio non est concedenda, ibid. n. 49. 92
- Absolutio impotenti non est concedenda cujusvis periculi vitandi causa, ibid. n. 62. 93
- Vide in ver. Hæreticus.
- Absolutio ab excommunicatione ob levem Clerici percussorem regulariter spectat ad solum Episcopum, in c. Pervenit, n. 11. de sentent. excomm. 328
- Declaratur, ibid. n. 12. 328
- Vide in ver. Episcopus quoad absolutorem.
- ABSOLUTUS in foro penitentiarii in vim Bullæ Cruciatæ, aut Jubilæi, non censetur absolutus in foro exteriori, in c. Pontificalis, nu. 14. & 31. de Cler. excomm. 196
- Absolutio ab excommunicatione in foro animæ non tollit penas fori exteriori, ibid. n. 21. 197
- Vide in ver. Excommunicatio quoad absolutorem, & in ver. Excommunicatio tollit effectus.
- Absolvendi facultas in utroque foro satisfacta parte aliquando consuevit concedi in Bulla Cruciatæ, vel Jubilæi, ibidem nu. 26. & 29. 197
- Absolutio in foro penitentiarii probatur dicto Præsbyteri attestantis se absolvisse, ibid. n. 25. 167
- Absolutio in foro externo ad effectum validitatis gratiæ probatur dicto solutionis Pœnitentiarii, ibid. n. 30. 197
- Absolutus a simonia occulta, ac dispensatus ab Episcopo in vim Concilii Trident. cap. sess. 24. non censetur absolutus, ac dispensatus ab beneficiis obtinenda, ibid. n. 31. 197
- Absolutio sacramentalis est actus judicialis, qui in non subditum exerceri non potest, in cap. Cùm, & plantare, num. 12. de Privileg. 280
- ACCEPTIO personarum non debet esse apud Papam, in c. Ex parte, n. 63. de Cler. non resid. 46
- Acceptio personarum gravius est peccatum in dispensatione rerum spiritalium, quam temporalium, in c. Ne innitatis, n. 6. de Constitut. 86

- ACCRESSIO non potest fieri nisi rei, quæ præexistit, in c. Cdm contingat, n. 19 de ætat. & qual. 412
- ACCRESSUS ante Concilium Tridentinum Clerico illegitimo reservatus per decemum ultimi possessoris ad beneficium, quod ante ejus Patrem obtinuerat, a potestate sortiri effectum det in ultimo possessoris, post Concilium, latè dicitur in c. Dilectus, n. 6. & seq. usque in fin. de Preben. 114
- Accessus non tribuit jus in re, sed spem quandam beneficium obtinendi, ibid. n. 12. 115
- ACCUSATIO sola non constituit aliquem reum, vel criminiosum, in c. Omnipotens, num. 1. de accusat. 6
- Accusationis pendentia præjudicat in querendis, sed non in queritis, ibid. n. 10. 6
- Accusatio super veniens non impedit jam promotum administrare, nisi sit suspectus de dilapidatione, ibid. n. 11. 6
- Accusatio de criminetiam famulosa, si fiat civiliter, non infamat, ibid. n. 15. 6
- Accusatio, denunciatio, & exceptio electionem impediunt, si infamia præcesserit, ibid. n. 19 & seq. 7
- Vide in ver. Infamia.
- Accusatio sola, vel inquisitio facit, ut delictum non sit occultum quoad hoc ut Episcopus non possit dispensare, in c. Veitrà num. 126. de Cohabit. Cler. & Muller. 19
- Accusatio, vel inquisitio, denunciatio, & exceptio an impediunt promotionem, in c. Accusatum, n. 10. de Simon. 15
- Accusatio civilis infamiam non irrogat, nec repellit a promotione, in c. Non debet num. 6. de testib. 158
- Accusationis pendentia præjudicat in querendis, sed non in queritis, ibid. n. 2. 158
- Accusationem legitima præcedere debet inscriptio, in c. Qualiter & quando il secondo, n. 25. de Accusat. 16
- Fallit in quinque casibus, remissive, ibid. n. 26. 16
- Accusatio, & denunciatio fit etiam de oculis criminibus, dummodo probari possint; inquisitio fecus, ibid. n. 22. 17
- Accusationem legitima præcedere debet inscriptio, denunciatio nem charitativa correctio, inquisitionem clamofa infamiat, ibid. n. 23. 20
- ACCUSATORE non probante, reus absolvitur, in c. Ne innotatis, num. 159. de Confit. 79
- Etiam si reus nihil probaverit, ibid. n. 160. 79
- Accusator in criminalibus forum rei sequi debet, in c. Si Clericus, n. 21. de foro compet. 53
- Accusator si in probatione deficiat, tenetur pena talionis, in c. Ensi dicens, n. 11. de crimin. fall. 176
- Item accusator infamatis, & communione privatur, ibidem numer. 112. 176
- ACCUSATUS de Simonia, de qua prius erat infamatus, est ipso iure suspensus tam quoad se, quam quoad alios, in c. Accusatum, num. 1. de Simon. 35
- Et quid post Constitutionem Martini V. Ad evitanda, ibidem numer. 9. 35
- Accusatus de Simonia non præcedente infamia est suspensus quoad se, sed non quoad alios, ibid. n. 1. 35
- Simoniacus pendente accusatione, ab administratione Divinorum prohibetur, ibid. n. 4. 35
- Prohibitio Divinorum est suspensio, ibid. n. 5. 35
- Accusatus de Simonia interim suspenditur à celebratione Missæ, ibid. num. 6. 35
- Accusatus, & infamatus de Simonia, hodie non est suspensus quoad alios, nisi sit publicè denunciatus per sententiam, ibid. num. 9. 35
- Accusatus criminaliter pendente accusatione, non potest in testem produci nisi in criminibus exceptis, in c. Non debet, numer. 1. de testib. 158
- Et quæ sint hujusmodi crimina, ibid. n. 2. 158
- Item non potest alium accusare, nec Ordines suscipere, nec esse alterius procurator, ibid. n. 9. 158
- Secus si fuerit accusatus civiliter, ibid. n. 7. 158
- Quod verum est, si fit emendatus de crimine, nec eum committitur infamia, ibid. n. 2. 158
- Cdm accusatur quis de crimine, statim gravatur ejus opinio, ibid. num. 6. 158
- Accusatus, vel denunciatus de aliquo crimine, interim ad dignitates, officia, vel beneficia promovetur non potest, in c. Omnipotens, n. 1. & 2. de Accusat. 6
- Sive sint dignitates Ecclesiasticæ, sive Seculares, ibid. n. 5. 6
- Et licet infamia non præcesserit, ibid. n. 12. & 11. 6
- Fallit primo, si ex accusatione, vel denunciatione orta sit infamia quod personam viles duntaxat, ibid. n. 21. 6
- Fallit secundo, si accusatio non tenet, ibid. n. 12. 6
- Fallit tertio, si accusatio fiat civiliter, non ad penam, sed ad interesse, ibid. n. 15. 6
- Fallit quarto, si accusetur Collegium, ibid. n. 16. 6
- Fallit quinto, si crimen sit leve, ibid. n. 17. 6
- Accusati opinio gravatur ex sola pendentia accusationis, ibidem num. 2. 6
- Accusatus etiam ante sententiam honores petere prohibetur, sepe post annum, nisi per ipsum fuerit, quod minus causa excluderetur, ibid. n. 6. 6
- Accusatus pendente accusatione, à quibus actibus prohibetur, ibid. n. 7. & seqq. 6
- Fit à quibus non, ibid. n. 8. & seqq. 6
- Accusatione pendente, Notarius potest conficere Instrumenta, de quibus est rogatus, sed novum officium assumere non potest, ibid. num. 0. 6
- Accusato collegio, illius persone promoveri possunt, nisi in accusatione sint specialiter nominati, ibid. n. 16. 6
- Accusatus si pendente judicio fuerit promotus, & postea reperitur innocens, an talis promotio teneat, necne, ibid. nu. 10 & num. seqq. usque ad num. 15. 7
- Accusatus an potest eligi accusatione pendente, ibid. num. 15 & seqq. usque in fin. 7
- Accusatus, vel denunciatus, aut contra quem exceptio, eligi potest, si infamia non præcesserit, ibid. num. 12. 8

- Vide in ver. Infamia.
- Accusatus super occultis respondere compellitur, quia jurat de conscientia, in c. Qualiter, si secundo, nu. 7. de Accusat. 19
- Accusatus, vel inquisitus etiam post accusationem, vel inquisitionem non præsumitur culpabilis, nisi delictum probetur, in c. Ne innotatis, num. 162. de Confit. 79
- Accusatus non debet ingredi domum judicis, in c. Tua nos, num. 28. de Simon. 58
- Accusatus de crimine capitali non potest judici secundum Juris formam interrogari veritate celare sine mortali peccato, in c. Pallidius, num. 125 & 155. de crim. fall. 175
- Accusatus non statim reus est, sed qui convinctus criminosisus, in c. Veitrà, num. 125. de Cohabit. Cler. & Muller. Declaratur, ibidem num. post eod. libello de duobus criminibus capitalibus, in c. Pervenit, ipsum mo. num. 7. de testib. cogen. 170
- ACOLYTHO an imprimatur character in acceptione Candelaribus, an verò Urceoli, in cap. Cdm venisset, num. 15. & 61. de Sacr. Unct. 243
- Acolytho tradendum est tam Candelarium, quam Urceolus, sed si unum sine alio tradatur, imprimatur character in traditione Urceoli, ibid. n. 63. 244
- Acolythus fuggella pro Euchariis, & Calices Diaconis præparat, in c. Multa, n. 94. Ne Cler. vel Monach. 69
- ACTA quod sit, in cap. Ad audientiam, il primo, n. 17. de Eccles. ædifican. 615
- Acta sive instrumenta communia debent esse postulantia ad fundandam intentionem, etiam in causa reconventionis, in c. G. Perpetuus, n. 8. de fid. Instrum. 362
- Appellans si culpa judicis, vel partis acta primæ instantiæ ad iudicem appellationis transferre nequit, quo remedio sit succurrendum, ibid. n. 19. & 20. & n. seq. usque ad n. 31. 162
- Acta omnia primæ instantiæ tenetur appens expensis producere eorum iudice appellationis, tam de jure communi, quam ex Concilio Trident. ibid. n. 10. 162
- Sive procedatur ex officio, sive ad querelam partis, ibid. n. 11. 162
- Et tenetur transferre etiam acta, quæ occasione ejuistem causæ coram alio iudice gesta fuerint, ibid. n. 12. 162
- Etiam si acta ad iustitiam etiam non faciant, ibid. n. 13. 162
- Quod ex Concilio locum habet etiam in profanis spectantibus ad forum Ecclesiasticum, ibid. n. 14. 162
- Non autem in profanis per appellationem ad iudicem Ecclesiasticum devolvitur, ibid. n. 17. 162
- Item locum habet etiam in adis factis coram Delegato Apostolico, ibid. n. 15. 162
- Et Index, & Notarius cogi possunt exhibere acta originalia, in c. de iudex exempli fit dubium, ibid. n. 16. 162
- Item habet locum, etiam si causa fuerit evocata ad Curiam, ibid. num. 18. 162
- Sententia non visis adis etiam probatoris est nulla, ibid. n. 19. 162
- Acta tradenda sunt appellanti per iudicem à quo intra 10. dies, aliquo fine illis causa, prout iusticia fuerit, terminanda est, ibid. n. 20. 162
- Et Index, vel Notarius in hoc culpabiles puniuntur, et hic, ibid. num. 22. 162
- Acta si Index à quo, vel appellatus negaverit se habere, vel noluerit exhibere, Index ad quem absolvet appellatorem, & pronuntiabit acta, si nunquam repetantur, fore cassa, & vana, ibid. num. 21. & 29. 162
- Acta primæ instantiæ Index à quo quantum in se est, tenetur appellanti gratis exhibere; Notarius verò contra mercede accepta, ibid. num. 11. 162
- Nisi fit Cancellarius Episcopi, & non Notarius, ibid. n. 12. 162
- Appellans tenetur ad expensas actorum, si ipse, non autem appellans prosequi causam voluerit, ibid. n. 31. 162
- ACTIO ex locato quantum non sit in rem scripta, tamen propter concursum realis tribuitur ad eius naturam, in cap. Si Clericus, num. 12. de foro compet. 52
- Actio quod sit, in c. Olim, n. 25. de iur. contest. 52
- Aliaque actio, quandoque retrahit ad simplicem petitionem in iudicio factam, in c. Si quis, n. 1. de foro compet. 15
- Actio oritur, quotiescunque lex mandata aliquid testari, in c. Quoniam, num. ad de declin. 112
- Actio simulatares Episcopi, & Parochi super decimis admittitur, ibid. n. 11. 112
- Aliaque verbum hie positum, quo sensu accipitur, in c. Cancellarius statuta, num. 7. & 8. de Confit. 11
- Actiones à iure civili sunt prodite, in c. Quæ in Ecclesiasticum, num. 111. de Confit. 103
- Actio est inanis, quam inopia debitoris excludit, in c. Odoardus, num. 26. de solut. mib. 202
- Vide in verbo Daupneras.
- ACTOR sequitur forum rei, in cap. Si Clericus, nu. 20. de foro compet. 52
- Actor admitti non debet ad litigandum, nisi libello in scriptis portrecto, in c. Olim, n. 16. & seq. de iur. contest. 51
- Actor licet per responsionem reita, & reus per positionem actoris relevatur ab onere probandi, ibid. n. 18. 51
- Agens possessorio recuperanda reperit exceptione amotionis à beneficio, & excommunicationis, in c. Dilectus, il primo, num. 7. de rescript. 162
- Actor originalis si hat reus in iudicio reconventionis, aut appellationis, vel alia, citari potest etiam ultra duas dienas à hinc inde directis, in c. Nonnulli, n. 10. de Rescript. 162
- Actor in iudicio reconventionis dicitur potius citare, quam citari, ibid. num. 11. 162
- Actor habet electionem conveniendi reum plures iudices habentibus sub quo maluerit iudice, in cap. I licet, num. 41. de foro compet. 52
- Actor non, & quando cogit possi suam petitionem specificare, in c. Conquerente, num. 6. & 8. de Offic. Ordin. 10
- ACTUS ejus est, cuiuslibet potentia, in c. Cdm contingit, nu. 11. de ætat. & qual. 241
- Actus qui referri potest ad bonum, & malum, in dubio referri debet ad

- ad bonum, in c. In Ecclesijs, de Capell. Monach. n. 30. 503
- 1 Actus ibi per Prælatum, ut Prælatum, & Capitulum explicandum est, unus non supplet negligentiam alterius, in cap. Postulati, num. 6. de Consecr. præben. 201
- 1 Secus si unus sit effectus inhabilis, ibid. n. 7. 201
- 1 Actus argumentandi est apud infinitos, conclusio respondendi, & medicina sanandi apud paucos, in c. Ne in iudicijs, n. 30. de Consecr. 66
- 1 Actus contra prohibitionem legis est ipso jure nullus; quamvis lex non procedat, alterius irritando actum, in c. Cum accessissent, num. 17. de Consecr. 163
- 1 Nisi eadem, vel alia lex declaret actum valere, ibid. n. 15. & 18. 163
- 1 Actus contra legem præscriptum factus ab eo qui prius jurisdictionem non habebat, est nullus, secus si habebat, ibid. n. 17. 110
- 1 Actus contra legem non habentem perpetuam causam prohibitionis non est irritus, ibid. num. 20. 110
- 1 Actus contra statuti prohibitionem si fiat ab ipsismet fluctuentibus valet, ibid. num. 40. 110
- 1 Actus ipso jure nullus, & cui lex resistit, nec naturalem parit obligationem, in c. Ecclesia S. Mariæ, n. 22. de Consecr. 121
- 1 Actus contra legem celebratus est nullus, quando lex admittit potentiam actum celebrandi, in c. Causam, n. 20. de elect. 120
- 1 Actus suspensibus curam pastoralem necessariam requiritur, ubi in corpus mysticum accipitur potestas, in cap. Cum in cunctis, num. 30. de elect. 245
- 1 Actus getti ad Superioribus non legitime professus sustineri possunt ex communi reputatione, in cap. Perlatum, num. 54. de iis, quæ vi met. causi. 620
- 1 Actus qui sonat in vitium, & in non vitium, in dubio interpretari debet in non vitium, in c. Præterea, n. 54. Ne Præl. vic. suas. 72
- 1 Actus gestus contra prohibitionem non habentem causam perpetuam valet, in cap. Littera quas, n. 15. de matrim. contract. contr. interditi. 77
- 1 Actus tributus primæ causæ, in c. Antigonis, n. 26. de pact. 443
- 1 Actus voluntariæ jurisdictionis possunt etiam in alieno territorio exerceri, in cap. Ne pro dilatione, num. 30. de pœnit. & remiss. 322
- 1 Actus censuræ factus in executionem obligationis præcedentis, in c. Significatum, num. 6. de Regular. 353
- 1 Actus continuatus censuræ unus per relationem ad principium sui temporis, ibid. num. 11. 360
- 1 Ratiobilio actus invalidi an requirit scientiam nullitatis cuius qualitatibus, & voluntatem eam sanandi, ibid. n. 12. & 41. 360
- 1 Actus factus ex causâ erronea an, & quando sit nullus, ibid. n. 29. & 38. 361
- 1 Actus activorum sunt in patiente bene disposito, in c. Responso, num. 66. de sent. excomm. 363
- 1 Actus, & passiones prout consistunt in facto, sunt singulorum, non Universitatis, ibid. num. 69. & 81. 367
- 1 Actus qui non potest applicari Universitati, applicatur singularibus personis, ibid. num. 108. 366
- 1 Actus contra legis prohibitionem factus an, & quando sit nullus, in c. Stamentiis, num. 37. & 44. de suppl. negl. Præl. 352
- 1 Actus præsumpti est principalis actus Episcopi, in cap. Nisi cum pridem, num. 21. de renunc. 342
- 1 Actus legitimi non recipiunt conditionem, neque diem, in c. Cùm in magisterium, num. 29. de elect. 302
- 1 Actus quilibet à consensu regulatus exigit habilitatem agentis intrinsecè, & libertatem, ut vini non patiatur ab extrinseco, in c. Nullus, num. 2. de Regul. 323
- 1 Actus requirens spontaneam consensum non valet, si metus intercesserit, ibid. num. 33. 330
- 1 Actus ex se perfectus, & consummatus, per contrarium eventum non resolvitur, in c. Publicator, num. 57. de elect. 311
- 1 Etiam si postea eveniat casus, à quo non potuit inchoari, ibidem num. 58. 311
- 1 Actus imperfectus remanet nullus, si ve casus, si ve culpa accidat, ut nequeat perfici, ibid. num. 313. 313
- 1 Actum nihil dicitur, cùm quid superest agendum, ibid. n. 64. 312
- 1 Actus spirituales est penetrabilior, quàm actus humanus, in c. Super eo, c. secundo, num. 52. de appellat. 194
- 1 Actus si non valet ut agitur, an valeat ut valere potest, in c. Naviganti, num. 64. & seq. de usur. 164
- 1 Actus in dubio censetur factus omni meliori modo, ibid. n. 66. 165
- 1 Actus confirmari non potest, si adit inhabilitas personæ à principio, in c. Acceptimus, num. 10. de Pact. 661
- 1 Actus momentanea interpositio non excludunt continuum, in c. De multa, num. 47. de Præben. 111
- 1 Actus licet inspecta unitate orationis videatur unicus, tamen propter diversitatem effectuum censetur duo, & utilis ad inutili non inficitur, in c. Cùm M. n. 69. de Consecr. 117
- 1 Actus & possessiones, quæ in facto consistunt, sunt singulorum, non autem Collegii, vel Universitatis, in cap. In presentia, num. 104. de probat. 140
- 1 Actus contra legis, vel statuti prohibitionem est nullus, licet non adit decretum irritans, in cap. Qui Presbyterum, num. 31. de pœnit. & remiss. 294
- 1 Presertim in his, quæ habent perpetuam causam prohibitionis, ibid. num. 31. 294
- 1 Limitatur quatuor modis, ibidem numer. 74. usque ad numer. 91. 292
- 1 Actus omnis requirens voluntatem spontaneam, seu liberam, si fiat per voluntatem coactam, non valet, in cap. Majores, n. 105. de Baptismo. 600
- 1 Actus illicitus quando dicitur, in cap. Quidam, num. 2. de Homicidio. 187
- 1 Actus perfectè gesti à Novitio non resolvitur per egressum à Religione, in c. Cùm inter vos, n. 20. de sent. & re judic. 188
- 1 Actus jurisdictionis contentiosæ comprehenduntur sub generali commissione, in c. Quoniam, num. 42. de off. deleg. 532
- 1 Actus habitus tempore, aut loco inhabili valet, si illius effectus conferatur in tempus, aut locum habilem, in cap. Conquestus, num. 41. de Peris. 95
- 1 Declaratur, ibid. num. 47. 95

- 1 Actus humanus, ut sint recti, & habeant bonitatem moralem, præcedere debent verbum verax, & consilium stabile, in c. Ne innitatis, num. 60. & 87. de Consecr. 35
- 1 Actus activorum non cadunt in subiecto inhabili, in cap. Massana, num. 4. de elect. 304
- 1 Actus collegialiter gestus ab habilibus, & inhabilibus ignoranter admixti, sustinetur propter habiles, secus si scierent, & n. 31. ibid. num. 21. 329
- 1 Et quid si unus tantum sit habilis, reliqui verbò inhabiles, ibidem num. 32. 306
- 1 Actus principalis habens in sua essentia debitam formam, non vitiat ex supervacua adjectione, ibid. num. 34. 506
- 1 Actus contra juris prohibitionem valet, si idem vel alia iura dicant factum valere, in c. Præterea, n. 16. de convers. conjug. 414
- 1 Actus spirituales est penetrabilior, quàm actus humanus, in c. Super eo, c. secundo, de Appell. num. 52. 194
- 1 Actus, dictio fictionem importat, in cap. Per tuas, num. 15. de Simonia. 53
- 1 ADAM si hodie viveret, non posset cum aliqua matrona contrahere, in c. Vir qui, n. 15. de Consecr. & affinit. 74
- 1 ADHIBITUS idem importat, quod rogatus, in c. Cùm esset, num. 11. de Testam. 268
- 1 ADJECTIVUM non repugnans contra dicti, vel acti qui geritur, non vitiat, nec vitiat, in c. Cùm in Ecclesijs, n. 6. de Major. & obed. 615
- 1 ADMINICULA sola non sufficiunt ad obtinendam manutentionem, cùm non sint probationes, sed auxilia probationum, in c. In nomine Domini, n. 35. & 37. de testib. 147
- 1 Adminicula plura pro quasi possessione qualificatæ legitimatis recentior, c. Lator, n. 32. Qui fil. sint legit. 85
- 1 ADMINISTRATIO se intrudere ante obtentam confirmationem cassatam paria sunt, c. Cùm jamdudum, n. 4. de præb. 95
- 1 Administratiōnis appellatio continetur omnia ecclesiastica officia, in c. Ad hæc, n. 21. de præb. 26
- 1 ADMINISTRATOR ES hospitalium, & piorum locorum cogi possunt quotannis ab Episcopo ad reddendam rationem administrationis, in c. Ad hæc, n. 31. de vel. donib. 490
- 1 Non obstantia contraria consuetudine etiam immemorabili, num. 32. & seq. 490
- 1 Administratores fabricæ majoris Ecclesiæ Cremonens. qualiter rationes administrationis Episcopo reddere teneantur, ibidem num. 33. 499
- 1 Administratores hospitalis Cordubens. teneantur reddere rationem administrationis Episcopo, non obstantia privilegio immemorabili, & sententia super his lata, ibid. n. 35. 490
- 1 Administratores teneantur librum rationum deferre ad Episcopum, & in domo eius rationem reddere, ibid. n. 36. 499
- 1 Ordinarius debet rationibus interesse illis diebus, quibus ex privilegio, consuetudine, vel statuto reddenda est ratio, ib. n. 38. 492
- 1 Non tamen dum horæ Canonice recitantur, n. 39. 491
- 1 Item adhiberi debet, etiam si aliis ad id deputatis ratio reddenda sit, num. 40. 491
- 1 Et tam in ratione reddenda, quàm in liberatione facienda, ibid. num. 41. 491
- 1 Et ejus votum commenerari debet cum voto cæterorum in absolvendo, vel comminando, n. 42. 312
- 1 Episcopus cogere potest administratores ad voluntatem fundatoris exequendam, non obstantia contraria lege fundationis, ib. num. 46. & 59. 491
- 1 Administratores piorum locorum etiam privatorum malè administrantes cogi possunt ab Episcopo rationes reddere, & executionem voluntatis fundatoris, non obstantia ipsius prohibitione, ibid. num. 59. 492
- 1 Administratores, qui piorum locorum redditus in suos usus convertunt, incidunt in excommunicationem Papæ reservatam, num. 60. 493
- 1 Episcopus potest exigere rationes ab administratoribus omnium piorum locorum etiam merè laicorum, & in casibus a jure non concessis, ibid. n. 57. 492
- 1 Nisi secus in fundatione expressè cautum fuerit, n. 58. 492
- 1 Administratores cum libera facultate disponendi de fructibus dicitur habere usum fructuum, in cap. Monachi, n. 42. vers. Ratio diversitatis, de stat. Monach. 459
- 1 Administratores bonorum alterius an, & quibus casibus prohibentur ordinari ante dimissum officium, & reddita ratio, in c. Magnus, n. 22. & seq. de oblig. ad ratio. 480
- 1 ADRIANUS I. Carolo Magno, & Leo VIII. Othoni I. dederunt potestatem eligendi, seu confirmandi Romanum Pontificem, in c. Acceptimus, n. 25. de Pactis. 663
- 1 Contrarium, ibid. n. 64. 666
- 1 Declaratur, n. 65. 665
- 1 Adulter amittit jus revocandi conjugem a monasterio, in cap. Ex litteris, n. 17. de Divortijs. 97
- 1 Vide in verbo Conjug.
- 1 ADULTERII nomen est mixti fori, in c. Perniciosam, num. 15. de offic. ordin. 550
- 1 Adulterii pena depositio, & perpetua detrusio in Monasterium, in c. Pervenit, the primo, n. 21. de Test. congl. 160
- 1 Adulterii pena secundum leges in laico est mors naturalis, secundum Canones in Clerico est depositio, & detrusio in monasterium, in c. Cùm non ab homine, n. 63. de Judic. 192
- 1 Adulterium super veniens iter judicatur præjudicat conjugii, pro qua lara est sententia, in c. Ex litteris, n. 9. de Divortijs. 96
- 1 ADULTUS cùm baptizatur, nisi ipsemet respondeat, præsumitur scilicet ad baptismum accedere, in c. Tuz fraternitati, n. 31. de Spons. & matrim. 17
- 1 ADVOCATUS qui docuit clientulum falsum respondere, tenetur parti damna restitui, in cap. Olim, num. 96. de lit. cont. litat. 88
- 1 Advocatorum prava suggestio in positionibus negandis, ibidem num. 97. 88
- 1 Advocatus licet vendit patrocinium suum, in c. Quoniam, n. 20. Ne Præl. vices suas 108
- 1 Advocatus sumitur pro patre, & jus advocacionis pro jurpæp-

- ernnatus, in c. Cùm autem, nom. p. de Jurepati. 522
- Advocatus Clerici an possit salarium exigere, in c. Clerici, n. 1 de post. 492
- Advocatus in causa propria potest esse quilibet Clericus, nec cogitur Procuratorem constituere, ibid. n. 12 471
- Advocatus pro Ecclesia sua quilibet Clericus esse potest, ibidem num. 16. 471
- Item pro miserabilibus personis, ibid. n. 17. 471
- Et quid si tales sint divites, nec sit timor oppressionis, ibidem num. 12. 471
- Item pro personis conjunctis, ibid. n. 19. 471
- Advocatus, & procuratoris numerus Clerici in Romana Curia exercent ex tolerantia Pontificis, ibid. n. 22. 471
- Advocatus in causa sanguinis Clericus esse non debet, etiam pro reo, ibid. n. 1. 472
- Advocatus confessi non eadem de revocatus si Judex velit habere per lite contestata, vel processum subdelegati ratificat, ab eo licet appellatur, in c. Cùm causam, n. 1 de Appellat. cap. 25
- Advocatus non licet pro utraque parte venire patrocinari, in cap. Ne imitaris, n. 111. & n. 115 de Conlit. 68
- Advocato an, & quando liceat patrocinari secundum opinionem probabilium, ibid. n. 121 & n. seq. usque ad n. 131 61
- Advocatus in causa, in qua utrinque sunt opiniones æque probabiles, si proponat clientulo nisi tanquam certam, mentitur, & tenetur ei ad damna, & interesse, ibid. n. 132. 61
- Sed non prohibetur in causa dubia patrocinari, si aperiat clientulo rem dubiam esse, ibid. n. 131. 61
- Advocati recti meliorem vitam faciunt, quam Fratres Prædicatores, vel alii Religiosi, ibid. n. 130 61
- Advocato non licet patrocinari pro parte minus probabili contra probabilem, ibid. n. 132. 61
- Etiam si pandat clientulo rationes adversariæ esse probabiles, ibid. num. 133. 61
- Et etiam si non sit causa sanguinis, vel majoris partis bonorum, ibid. num. 130. 61
- Advocatus qui in principio litis credidit rationes sui clientuli esse probabiles, si in processu appareat contrarium, tenetur causam deserere, aut illum ad concordiam inducere, ibid. num. 139. 62
- Advocatus officium Sacerdoti exercere non licet, in c. Cùm Sacerdotis, num. 1. de postuland. 672
- Etiam in foro Ecclesiastico, ibid. num. 2. 672
- Nisi in quatuor rebus hic expressis, n. 5. & seqq. 671
- Advocatus officium coram Judice Ecclesiastico Clerici etiam in foris, & Beneficiarij exercere possunt etiam pro laico, Sacerdotes fecerit, ibid. num. 4. 672
- Advocatus potest esse Sacerdos pro se, & Ecclesia sua, ibidem num. 7. 671
- EDIFICANS bona fide in solo alieno repetit sumptus rei valore inspecto, in c. Requirivit, n. 13. de integr. rell. 617
- Idem in eo qui reficit domum, quam ex causa fideicommissi tenetur restituere, ibid. num. 24. 618
- Idem si in jure communi ædificaverit communi nomine socio sciente, & patiente, ibid. num. 25. 618
- Edificans fecerit in solo alieno sumptus non repetit, & ædificatum credit domino soli, ibid. num. 15. 618
- Edificans in re communi nomine proprio non repetit melioramenta, ibid. num. 21. 618
- AGROTIUM melius est in manu Creatoris relinquere, quam periculo exponere dubitabilis medicina, in cap. Ne imitaris, num. 171. de Conlit. 80
- Agrotum ab officio removere ex sola causa ægritudinis peccatum est, in cap. Consultationibus, num. 45. & seqq. de Cleric. agrotan. 166
- Agroti si ab officiis suis removeantur, Clerici hoc exemplo deterretur à Clericatu, & status Ecclesie turbatur, ibid. n. 20. 167
- ÆQUALITAS est servanda in Actibus ubi est citroque obligatio, in c. Admonet, num. 23. de reneue. 111
- AERIS intemperies an Parochum residentia excuset, in c. Clericos, num. 16. & 18. de Cler. non resid. 66
- Et an excuset Canonicos, in cap. Licet, num. 46. & 57. de præben. 116
- Aeris intemperies an, & quando sit iusta causa petendi cessationem, in cap. Ad supplicationem, num. 15 & num. seqq. usque in h. de Renunciat. 113
- Vide in verbo *Episcopus quoad renunciationem*
- Translatum ad secundum beneficium ignorantis malignitatem aeris habet regressum ad primum, ibid. num. 16. 111
- Aeris intemperies an à residentia excuset, ibidem num. 18. & numer. 21. 111
- ÆSTIMATIO licet non fuerit petita in libello, tamen quando aliquid dari, vel tradi est in obligatione, Judex potest condemnare ad rem, vel ad illius estimationem, in c. Olim, numer. 4. de Conlit. 441
- In Æstimatione valoris Inspectitur tempus solutionis, ibidem numer. 21. 444
- Æstimario facit venditionem, ibid. n. 25. 444
- Æstimatio rei pretium est, & fieri debet secundum presentem valuationem, in c. In civitate, n. 23. de Usuris 187
- ÆSTIMUM patris suffragatur filio dato statuto, ne quis admittatur ad officium, nisi habeat censum in bonis, in c. Quoniam, num. 9. de Magistris. 70
- Æstimum patris, filii reputatur, in cap. Episcopus, numer. 12. de præben. 72

Actus Communis.

- ACTUS discretions quandoque dicitur post septennium, sed regulariter post annum decimumquartum in masculo, & duodecimum in femina, in cap. Tunc luteus, num. 24. de Cler. per salt. promit. 200
- Actus hominum quot sint, & qualiter distinguantur, in c. Cùm, num. 12. de Convers. conjugat. 415
- Actus vitiosus, & sanctus non determinatur a jure generaliter

- quoad onnes, & 2152197 meriti fecus, & cur, ibid. n. 10. 215
- Actus hominum secundum subiectum materiam diversimodum mutantur, & terminantur, ibid. n. 206. 215
- Actus natura quot dicitur, in c. Cùm in c. 15, n. 4. de elect. 215
- Actus triginta annorum perfecta, ibid. n. 21. 215
- Actus an sit computanda a tempore conceptionis, an a nativitate, vel baptismo, ibid. n. 111. 211
- Actus quid sit, ibid. n. 112. 211
- Actus discretions quot dicitur, in cap. Super laerdinata, omni. de præben. 154
- Actus pubertatis quot sit, in c. Nullus, n. 5. de Regular. 121
- Actus legitimus, seu perfecta dicitur 25. annorum, nisi subiecta materia aliud suadeat, ibid. n. 112. 154
- Actus qualiter probetur ea matrimonio, in cap. Later, num. 11. Qui hi sint legit. 22

Actus in Beneficiis.

- Actus legitima, que dicatur ad Canonicatus, Præbendas, & Portiones in Ecclesijs Cathedralibus, in c. Cùm cum cunctis, n. 11 usque ad n. 28. de elect. 247
- Actus que requiruntur ad Canonicatus, & Præbendas in Collegiata Ecclesia, ibid. n. 28. usque ad n. 27. 250
- Quid de jure communi, ibid. num. 29. 250
- Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. n. 31 & 34. 250
- Et quid ex Regula Cancellariæ, ibid. n. 35. 250
- Vide in verbo *Canonici*, & in verbo *Præbenda quoad etatem*
- Actus, que requiruntur ad titulum Beneficii, requiruntur ad Coadjutoriam, ibid. num. 26. 250
- Actus que requiruntur ad obtinendas capellas, & beneficia supplicia de jure communi, ibid. num. 27. & n. seqq. 250
- Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. n. 31. 251
- Actus quatuordecim annorum à Concilio Tridentino præfixa ad obtinendum beneficium simplex, non requiruntur in penultimate, ibidem num. 32. 251
- Vide in verbo *Actus in Personibus*
- Actus que requiruntur de jure communi ad obtinenda beneficia simplicia, & Canonias in Cathedrali Ecclesia, in c. Super inordinata, n. 10. & seqq. de præben. 250
- Actus quatuordecim saltem annorum hodie requiruntur ad beneficium obtinendum, ibid. num. 21. 251
- Et collatio antea facta ab Episcopo est ipso jure nulla, & prov. sua non facit fructus suos, ibid. num. 22. 251
- Sufficit tamen annus 24. esse inchoatum, ibid. n. 24. 251
- Actus que requiruntur ad singula beneficia, ibid. n. 25. quàm Regularia obtinenda, ibid. n. 13. rem. sive. 251
- Actus 25. annorum in requiruntur ad obtinendam præbendam, cum annexa est Parochialis, in cap. Episcopalis, num. 17 & 39. de præben. 241
- Actus in Parochialibus
- Vide in verbo *Parochialis quoad etatem*
- Jus conferendi beneficia potest competere majori annorum quatuordecim tam ex privilegio, quam ratione Ecclesie à qua collatio dependet, in cap. Indecorum, num. 13. de act. & collat. 209

Actus in dignitatibus.

- Actus que requiruntur in promovendis ad Dignitates, Officia, & Ordines Ecclesiasticos, latissime dicitur per duodecim questiones, in c. Cùm cum cunctis, a num. 15 usque ad num. 170. de elect. 244
- Actus que requiruntur ad obtinendum Episcopatum, & Superiores Dignitates, ibid. n. 11. & seqq. usque ad n. 25. 245
- Actus triginta annorum perfecta, ibid. num. 11. 245
- Actus triginta annorum an requiruntur in S. R. E. Cardinalibus de jure communi, ibid. num. 25. 245
- Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. num. 26. 245
- Actus que requiruntur ad dignitates facultates, quibus cura animarum incumbit, & Parochiales Ecclesias, ibid. num. 31. & seqq. usque ad num. 35. 245
- Et quid si cura sit jurisdictionalis, ibid. n. 31. 245
- Et quid si dignitas sit principalis Collegiate, Ecclesie, ibid. n. 31. 245
- Et quid in dignitatibus facultatibus, vel personalibus, quibus cura animarum nulla subest, ibid. n. 34. & seqq. usque ad n. 41. 245
- Actus que requiruntur ad dignitates, & personatus, quibus cura animarum non incumbit, ex Conc. Trid. ibid. n. 17. & seqq. 245
- Et quid si dignitatem affert beneficium Curatum perpetuum, & accessorie, ibid. num. 18. 246
- Actus que requiruntur ad obtinendas dignitates non Curatas, quibus annexus est ordo Presbyteratus, ibid. num. 20. & seqq. 245
- Actus viginti duorum annorum Concilium Tridentinum præfixa ad obtinendas dignitates non curatas in Ecclesijs Cathedralibus, quàm Collegiatis, ibid. n. 20. & seqq. 247
- Et restituitur contenta declaratio tanquam apocrypha, ibid. numer. 20. 247
- Actus legitima que sit ad obtinendas dignitates Regulares, ibid. num. 17. 247
- Quid in Abbacia, & Prioratu Conventuali, cui cura animarum incumbit, ibid. num. 18. 247
- Et quid in dignitatibus non Conventualibus coram animarum habentibus, ibid. num. 20. 247
- Et quid si dignitatibus cura animarum non imminet, ibid. numer. 17. 247
- Actus viginti duorum annorum præfixa ad obtinendas dignitates, quibus animarum cura subest, an habeat locum in Dignitatibus Regularibus, ibid. num. 11. 247
- Et quid in commendatis monasteriorum, remissive, ibidem numer. 11. 247
- Actus proventus requiruntur in Abbacia, quàm in Abbate, proventus ex usu immunitatem, ibid. num. 20. 247
- Actus major cui requiruntur in Inquisitore, quàm in Episcopo, qui tamen Inquisitor est, ibid. n. 25. 247

Actas in Tejunio.

- 1 Actas quæ in viris est hexagenaria, incongruè dicitur quinquagenaria in mulieribus quod effectum Jejunii, in c. Cùm sis, num. 95. de Convers. Conjugat. 441
- Vide in verbo Jejunium.

Actas in Matrimonio, & Sponsalibus.

- 1 Actas congrua nubendi quæ sit, ex sententia Aristotelis, in cap. Cùm sis, n. 71. de Convers. Conjug. 439
- 2 Actas pubertyæ proxima, & potentia coeundi ante copulativè requirantur ad validitatem matrimonii ante etatem legitimam, in c. De illis, si secundo, n. 7. de Spons. Impub. 27
- 3 Actas legitima elevat ad obere probandi pubertatem, quæ antea non præsumitur, nisi probetur, ibid. n. 11. 28
- 4 Actarem prævenienti succurrendum nuptiarum remedio propter periculum fornicationis, ibid. n. 20. 30
- 5 Actatis impedimentum non est simplex, & absolutum, sed conditionale, nisi malitia actarem præveniat, ibid. n. 38. 30
- 6 Actas septenni sufficit ad sponsalia contrahenda, in cap. Super inordinata, num. 43. de præben. 154
- 7 Actas qualiter probetur ex matrimonio, in cap. Lator, num. 51. Quil filii sint legitimi. 87

Actas in Ordine.

- 1 In promovendis ad sacros Ordines, Dignitates, & officia Ecclesiastica, requiritur ætatis maturitas, morum gravitas, & literarum scientia, in c. Cùm in cunctis n. 6. de elect. 243
- 2 Actas quæ requiratur ad Ordines suscipiendos, ibid. n. 130. & nu. seqq. usque ad n. 137. de elect. 253
- 3 Quid in ordine Episcopali, ibid. 253
- 4 Et quid in ordine Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus, ibid. n. 131. 253
- 5 Et quid in minoribus Ordinibus, & prima Tonsura, ibidem numero 132. 253
- 6 Actatem nullam præhænit Concilium Tridentinum ad primam Tonsuram, in c. Super inordinata, n. 21. & 22. de præben. 151
- 7 Actatis decem, & octo annorum Lectoris præhænit, in cap. Ne uno, n. 78. dist. nulla est habenda ratio, & cur, ibid. n. 22. 151
- 8 Actas minorum Ordinum, ex decreto Zofymii Papæ, ibidem numero 24. 152
- 9 Item ex decreto Siricii, ibid. n. 25. 152
- 10 Item ex Concilio Toletano, ibid. n. 26. 152
- 11 Item ex opinionibus glossarum, & Doctorum, ibid. n. 27. 152
- 12 Item ex consuetudine generali, ibid. n. 32. 153
- 13 Item ex Pontificali Romano, ibid. n. 33. 153

Actas in pensioibus.

- 1 Actas quæ requiratur ad pensiones obtinendas, in c. Cùm in cunctis, n. 29. usque ad num. 107. de elect. 251
- 2 Quid si pensio assignetur pro vitæ sustentatione, ibidem numero 90. 251
- 3 Quid si pro officio requirente maturitatem consilii, ibidem numero 91. 251
- 4 Et quid si pro servitio Ecclesiæ impendendo, ibid. n. 92. 251
- 5 Et quid si ex causa remunerationis, ibid. n. 93. 251
- 6 Actas quatuordecim annorum à Concilio Tridentino præfixa ad obtinendum beneficium simplex non requiritur in pensione, ibidem num. 102. 251
- Vide in verbo Pensio quoad etatem. 252

Actas in professione.

- 1 Actas legitima ad Monachatum quæ sit, in cap. Cum in cunctis, num. 26. de elect. 253
- 2 Actas legitima quæ dicatur ad professionem expressam tam de jure, communi, quàm ex Concilio Tridentino, in c. Nullus, num. 4. & seq. de Regular. 318
- 3 Et quid in professione tacita, quæ inducitur ex gestatione annali habitus indistincti, vel indistinctissimi, ibid. n. 7. 328
- 4 Et quid in professione tacita, quæ inducitur ex susceptione habitus professionum, vel aliiis modis, ibid. n. 10. 329
- 5 Statuta Ordinum, quæ requirunt etatem majorem sexdecim annorum ad profectum, Concilio Tridentino non adversantur, ibid. num. 15. 329
- 6 Actatem profectus majorem, vel miorem esse probare debet, qui se fundat in ea, ibid. n. 17. 329
- 7 Utriusque tamen probationes recipi possunt, ibidem numero 19. 319
- Vide in verbo Professio quoad etatem.

- 4 AFFINITAS contracta inter consanguineos viri, & uxorem ipsius, non transit ad consanguineos uxoris, nec è converso, in c. Quod super, n. 3. de confangu. & affinit. 68
- 5 Affinitas non causat affinitatem, ibid. n. 4. 68
- 6 Adinitas quid, num. 5. 68
- 7 Affines non sunt viri, & uxor, sed causa affinitatis, ibidem numero 6. 68
- 8 Affinitatis impedimentum in secundo, & tertio genere subalternum est, in cap. Non debet, num. 1. & 14. de consanguin. & affinit. 71
- 9 Idem de impedimento, quo soboles susceptæ ex secundis nuptiis conjugum non poterat consanguineis prioris viri, ibid. num. 1. & 15. 71
- 10 Affinitatis genera quæ sint, & in quo differant à gradibus, ibid. num. 14. 71
- 11 Affinitatis impedimentum, quod oritur ex fornicatione, post Concilium Tridentinum ultra secundum gradum non extenditur, ibid. num. 16. 71
- 12 Etiam si superveniat post matrimonium contractum, ibidem numero 17. 71

- 4 Et ultra secundum gradum nec dirimit matrimonium, nec sponsalia de futuro, ibid. n. 18. 71
- Nec impedit contrahendum, ibid. n. 20. 71
- 5 Affinitas ex fornicatione à hodie dirimat matrimonium secundum, & tertio gradu, in c. Vir qui, num. 10. & seqq. usque ad n. 17. de confang. & affinit. 72
- 6 Affinitatis impedimentum ex fornicatione restrictum est à Concilio Tridentino ad primum, & secundum gradum, ibidem numero 11. 73
- 7 Affinitas, quæ ex fornicatione post contractum matrimonium superveniens debiti exactiõnem impedit, à censetur ad primum, & secundum gradum restricta à Concilio Tridentino, n. 17. & seqq. 74
- 8 Affinitas ex fornicatione ultra secundum gradum, nec causat impedimentum dirimens, nec impediens, ibidem numero 18. 74
- 9 Affinitas est quid naturale, & oritur etiam ex copula illicita, & inter infideles, in cap. Per tuas, n. 12. de probat. 143
- 10 AFFLICTUS non est addenda afflictio, in cap. Licet, nu. 3. & 12. de Censibus. 538
- 11 Afflictio non est addenda afflictio, sed potius illius miseria est miserendum, in cap. Ex parte, numer. 5. & seqq. de Cler. ægrot. 161
- 12 Afflictus in uno, in alio est relevandus, ibid. n. 6. 161
- 13 Afflictus afflictionem addere peccatum est, in c. Cæterum, num. 55. de Rescript. 114
- 14 AGENTI possessorio recuperandæ in profanis biicini non potest vitium proprietatis etiam notorium, in cap. Constitutus, nu. 7. de fil. Presbyt. 488
- 15 In beneficiabus fecus, sive sit notorium de Jure, sive per confessionem spoliat, sive per evidentiã facti, vel probationum judicialium, ibid. n. 8. 488
- 16 AGERE per se ipsum facilius est, quàm alium conducere, in c. Clerici, num. 25. de postulan. 671
- 17 Agere incertum, & dimittere certum in materia morali est peccatum mortale, in cap. Ne innitatis, num. 342. de Constitut. 77
- 18 AGRIS suis sitientibus alieni non sunt irrigandi, in c. Ex parte, n. 45. de Cler. non residen. 44
- 19 AGRICULTURAM in agro Romano Clerici ex Bulla Clementis VIII. tam per se, quàm per alios exercere possunt in casibus propriis, & non conductis, in c. Multa, numer. 45. Ne Cler. vel Monach. 655
- 20 Agricultura operam dare Presbytero non est prohibitum, in cap. Presbyter, n. 9. de celebrat. Missarum. 578
- 21 ALIENARE prohibitus an possit compromittere, in c. Cùm tempore, n. 19. usque in fin. de arbit. 690
- 22 Alienare prohibitus cogi potest ad compromittendum juxta formam Statuti, ibid. n. 30. 697
- 23 ALIENATIO personarum major, & gravior censetur, quàm rerum, in c. Licet, n. 26. & 29. de Regular. 393
- Alienatio emphyteusis. Vide in verbo Emphyteusis.
- 24 Pacto privatorem conveniri potest, ne res in Ecclesia alienentur, in c. Potuit, n. 29. de Locat. & conduct. 228
- 25 Idem caveri potest in ultima voluntate, ibid. n. 30. 228
- 26 Alienus omnia bona sua, vel majorem partem etiam interpellatis vicibus præsumitur hoc fecisse in fraudem creditorum, in c. Odoardus, num. 27. de solut. 247
- 27 Alienus bona sua in fraudem creditorum, non gaudet beneficio, c. Odoardus, ibid. n. 46. 248
- 28 Alienationis verbum comprehendit etiam hæredis institutionem, in c. Prudentes, n. 19. de Donation. 245
- 29 Alienatio in ultima voluntate dicitur favorabilior, quàm inter vivos, ibid. n. 24. 245
- 30 Alienationis verbo quæ contineantur, in c. Nulli, num. 34. de Reb. Eccles. non alien. 225
- 31 Alienationis verbum largè sumitur, quando lex, testator, vel pactio prohibet alienari, ibid. n. 35. 225
- 32 Alienatio strictè accipitur pro contractu, quo transfertur dominium, ibid. num. 36. 225

Alienatio rerum Ecclesiæ.

- 1 Alienari non debent res Ecclesiarum immobiles, & pretiosæ mobiles, in cap. Nulli, numer. 1. & 2. de Reb. Eccles. non alien. 225
- 2 Alienatio bonorum Ecclesiæ per Canones prohibetur quibuscumque Clericis, & multò magis laicis, ibidem numer. 3. & 5. 225
- 3 Alienatio bonorum Ecclesiæ requirit causam, & solemnitatem, ibid. num. 7. & 13. 233
- 4 Et causæ alienationis quæ sint, ibid. n. 8. 233
- 5 Alienatio bonorum Ecclesiæ quam solemnitatem requirat, & an sufficiat solemnitas introducta de consuetudine, ibid. num. 9. & 11. 233
- 6 Consuetudo aliquid addens solemnitati à jure requisitæ in alienatione rerum Ecclesiæ valida est, si sit Ecclesiæ utilis, ibidem numero 10. 233
- 7 In Alienatione rerum Ecclesiæ decretum Judicis non requiritur, sed sufficit casus cognitio, ibid. n. 11. 233
- 8 Alienatio rerum Ecclesiæ etiam cum causâ, & solemnitate, post Extravag. Pauli II. fieri non potest Papa incensulto, ibid. nu. 12. & num. seqq. usque ad num. 19. 233
- 9 Fallit in 5. casibus, ut num. 19. usque ad n. 29. 233
- 10 Feudalia bona Ecclesiæ possunt feudari non obstante juramento de non alienando Papa incensulto, ibid. n. 20. 234
- Vide in verbo Feudalia bona.
- 11 Alienantur licitè sine benedictio Apostolico fructus, & bona Ecclesiæ, quæ servando servari non possunt, ibidem numero 21. 234
- 12 Et talia dicuntur, quæ non durant triennio, vel usu consumuntur, & non fructificant, ibid. num. 23. 234
- 13 Alienari possunt terræ, vel vineolæ de consensu Episcopis tribus

concurrentibus, ibid. num. 24
 1 Tertulle exigui valoris quæ dicantur ad hoc, ut alienari possint sine benedictio Apollonica, ibid. n. 26.
 2 Alienatio bonorum Ecclesiasticorum, quæ sit ex necessitate juris non requirit solemnitatem, ibid. n. 27.
 3 Alienatio, & specialis hypotheca differunt, ibid. n. 29.
 4 Hypotheca bonorum Ecclesiæ.
 Vide in verbo *Hypotheca*.
 3 Alienantes bona immobilia Ecclesiarum, quas pœnas incurrant, in di. cap. Nulli, numer. 24. & 46. de reb. Ecclæs. non alien.
 3 Alienationis contractus si sit Ecclesiæ utilis, potest per eam ratificari, nec ab illa receditur nisi Ecclesiæ volente, ibid. numer. 46.
 2 Alienationes rerum Ecclesiæ, quæ sunt ex necessitate juris, non requirunt solemnitatem: sed si hanc voluntariæ, licet ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, in c. Pallorali, numer. 1. de his, quæ sunt à Prælat.
 2 Alienationis contractus aliis legitime celebratus non est nullus ex eo, quod Ecclesiæ enormiter ex illo sit læsa, sed annullandus ope relictionis in integrum, in c. Requirunt, numer. 15. de in. integr. relictus.
 1 Alienatio prædiorum decimialium facta sub conditione de non solvendis decimis, tenet, sed conditio vitulatur, in c. Sanè, in secundo, num. 20. de off. Deleg.
 Vide in verbo *Fœdus alienatio* & in verbo *Papa quoad insulationem*.
 3 Alienatio rerum Ecclesiæ etiam cum causa Episcopo est prohibita, in c. Nihil essent, n. 56. de præben.
 1 ALIENUM esse à lege divina quid importet, in c. Cùm esses, numer. 109. de testam.
 1 ALIMENTA quid comprehendant, in cap. Episcopus, numer. 2. de præben. Et quæ ratione taxari debeant, ibidem numer. 9.
 1 Alimenta sunt privilegiata, etiamsi diviti relinquantur, in c. Significantibus, numer. 46. de offic. Deleg.
 2 Alimenti legati veniunt non solum cibaria, habitatio, & vestitus, sed etiam medicinæ, salarium medici, stratum, & omnia ad vitam necessaria, in cap. In præsentia, numer. 51. de probat.
 2 Alimenta, & annuæ præstationes, quæ sunt principalem consistunt, debentur etiam decursa ante pensionem, & interpellationem, in cap. Gravis, numer. 129. de relictus. spoliatorum.
 1 Alimoniz quid importent, in cap. Non liceat, numer. 4. de præben.
 5 ALIQUID dictio verificatur in qualibet minima re, in c. Naviganti, numer. 14. de Ulur.
 1 Aliter, verbum, quomvis sit relativum diversitatis, est tamen distributivum, & verificatur etiam in uno, in c. Nobis, numer. 17. de Simon.
 1 Alud, dicitur est repetitiva similium, in c. Cùm non ab homine, numer. 40. & seq. de judic.
 1 Alud, dicitur est repetitiva similium, & facit positionem ejusdem qualitatis ad præcedentia, in cap. Novimus, n. 2. de verbor. signifi.
 1 Alia multa indulgemus, quæ nobis indulgere non possumus, in cap. Accipimus, numer. 61. de Pœnis.
 1 ALLEGATIONIBUS multis se dilatare inutile est, in cap. Cùm sit ars, n. 16. de verat. & quali.
 1 Præterquam in computatione laborum, in legibus, & in glossis, ibidem numer. 17.
 3 Allegatio generalis admittitur, in cap. Non liceat, numer. 2. de præben.
 1 ALTARE unum non debet discooperiri, ut aliud cooperiatur, in c. Ex parte, n. 16. de Cler. non residen.
 5 Altaris viatici privilegium Episcopi concessum est non ademptum à Concilio Tridentino, in cap. in his, numer. 20. de privi.
 5 Altaris viatici privilegium potest Episcopus de jure concedere in sua diocesi tantum, & solus Papa in universo orbe, ibidem numer. 1.
 6 Altaris portatilis usum Episcopus post Tridentinum Concilium concedere non potest, etiam in locis publicis, ibidem numer. 30.
 Fratrum Prædicatorum, & Minorum privilegium celebrandi in Altari viatico.
 Vide in verbo *Frater Prædicatore*.
 5 Altare semel consecratum non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatum, in cap. Quod à prædecessore, numer. 31. de schismatic.
 1 Altare privilegiatum conceditur ipsi Ecclesiæ, in c. Quidam, numer. 24. de celebr. Missar.
 5 Altaris viatici privilegium an competat Cardinalibus, in cap. Quod nonnullis, numer. 5. & seq. unde in fin. de privi.
 5 Altaris viatici privilegium, quod habent Episcopi, & eorum Superiores, ex cap. in de privi. lib. 6. non fuit sublatum à Concilio Tridentino, ibid. n. 2.
 5 Et Episcopi eo uti possunt ex rationabili causa, etiam extra causam absentiz, ibid. numer. 7.
 5 Altaris viatici privilegium uti potest Episcopus in aliena diocesi, etiam contradicente Episcopo diocesano, ibidem numer. 9.
 Altaris portatilis privilegium an gaudeant Cardinales, & Episcopi.
 Vide in verbo *Cardinalium privilegia*.
 5 Altaris portatilis privilegium uti potest Episcopus electus, & consecratus, licet non consecratus, id. c. Quod nonnullis, numer. 5. & 11. de privi.
 5 Altaris viatici privilegium favere cultus Divini est læsè interpretandum, quatenus paritur verborum latitudinem, ibidem numer. 16. & 10.
 5 Altaris portatilis privilegium concessum Fratribus Prædicatoribus,

bus, & Minoribus, non extenditur ad Episcopos, ibidem numer. 27.
 3 ALTERNATIVÆ natura est ut alterutrum sufficiat, in c. Qualiter, numer. 32. de Cler. non resid.
 3 Alternativa, vel, an sit ordinis, vel electionis, ibidem numer. 33.
 1 Alternativa in electione tam Provincialium, quàm Generalium, in pluribus religionibus etiam non Mendicantibus instituta est, in c. Cùm d. lectus, numer. 37. de consuet.
 1 Alternativa ut verificetur, satis est alteram partem esse veram, in c. Inter ceteras, numer. 2. de rescript.
 1 Alternativa dispositio unum in effectu continet, ibidem numer. 3.
 1 Alternativè petens non dicitur præcisè alterum petere, ibidem numer. 4.
 1 Alternativa ambiguitatem, & obscuritatem inducit, ibidem numer. 7.
 1 Alternativa petitio pendet à voluntate debitoris, cujus est electio, ibid. numer. 1.
 1 Alternativa posita inter personas resolvitur in conjunctionem, & requirit consensum utriusque copulati, ibidem numer. 9.
 2 Alternativa negativa ut verificetur, an sufficiat alterum non factum esse, an verbè requiritur, ut neutrum sit factum, ibidem numer. 10.
 2 Obligatus ad duo alternativè potest præstare, quod maluerit, ut liberationem consequatur, ibidem numer. 41.
 1 In Alternativa electio regulariter est debitoris, ibidem numer. 42.
 1 Fallit in legatis alternativis, quorum electio in dubio est legatarij, ibid. numer. 43.
 1 Item fallit in penis alternativè appositis, quarum electio est iudicialis, non rei, nisi in casibus, numer. 42.
 1 Alternativa regulariter est electionis, non ordinis, ibidem numer. 46.
 1 Fallit, si sit posita inter divites personas, & in primò nominatus subdit major ratio, ibid. numer. 47.
 4 In Alternativa prohibitionem sufficit alterum verificari, ut sit locus pœnæ, in cap. Insuperante, numer. 53. Qui Cler. vel vover.
 1 Alternativa quando ponitur inter genus, & speciem, stat relictivè, & exponitur pro idem, in cap. Cùm non ab homine, numer. 6. de Judicis.
 2 Quando statuta plura circa idem factum, ponitur pro conjuncta, ibidem numer. 6.
 2 Alternativè petens non censetur præcisè alterum petere, si alternativè non possit nisi in uno verificari, in c. Super literis, numer. 36. de Rescript.
 3 Electio in penis alternativis est iudicialis, in c. A capula, num. 23. de Vit. & honest. Cler.
 3 AMBITIO, quid sit, in cap. Quia intantum, numer. 3. de Præben.
 3 AMBITIOSUS quas pœnas incurrat, ibid. n. 4.
 3 AMENITIBUS, & dormientibus, qui non consentiunt baptismo actuale peccatum non dimittitur, nec etiam originale, in cap. Majores, numer. 60. de Baptism.
 3 Amens, vel dormientes recipiunt characterem baptismi, si prius propositum habuerunt baptismum suscipiendi: alius fecus, ibidem numer. 64.
 3 Baptizari debent in furore, etiamsi contradicant, aut injuriam inferant Sacramento, ibid. n. 64.
 3 Fallit in amensibus, qui ante usum rationis in amensiam inciderunt, qui baptizantur sicut parvuli ex intentione Ecclesiæ, ibidem numer. 65.
 3 Nisi habeant dilecta intervalva, ibid. n. 66.
 3 Amens sunt baptizandi, si periculum timeant, alioquin melius est expectare, ut sint sanæ mentis, ibidem numer. 67.
 3 Amens, vel dormientes, qui nunquam consenserunt baptismi, vel aliquando consenserunt, sed postea contradixerunt, characterem non recipiunt, ibid. n. 72.
 1 AMICIS duobus in contrariis opinionibus existentibus factum est pro veritate pugnare, in cap. Ne iustitias, n. 116. de Condit.
 3 Amicus an admittatur pro amico in judicio, in c. Cùm M. nu. 9. de Condit.
 3 Amicus intus fraternam charitatem dilectus potest dici conjunctus, in cap. Cùm Sacerdotis, numer. 21. de postulan.
 3 Amara, verbum an importet privationem ipso jure, in cap. Quia nonnulli, numer. 2. de Cler. non resid.
 3 AMBROSIOUS Catharicus fore omnium primus asserit Paschasium recedentem esse de jure positivo humano, in c. Ex parte, numer. 23. de Cler. non resid.
 5 AMPHILOGIA, seu equivocatione delovè uti in iudicio est mortale peccatum, etiamsi verba ex communi intelligentia utriusque sensum admittant, in cap. Fallidus, numer. 22. de crimine fall.
 5 Amphilogia, qua usus est B. Franciscus, an salvetur à mendacitate, ibid. numer. 28.
 1 ANATHEMA est mactio Episcopalis, & major pœna, quæ fit in Ecclesiæ Dei, in cap. Cùm olim, numer. 24. de major. & obed.
 1 Anathema quæ esse non potest pro peccatis aliena, in c. Nobis, numer. 2. de Simon.
 1 Anathema, & excommunicatio an, & in quo differant, in c. Cùm non ab homine, numer. 21. & 22. de Judic.
 1 Anathematis solemnitas quæ sit, ibid. n. 24.
 1 ANDREAS de Hibernia Regine Joanne Constatius, Neapoli trucidatus, in c. Ne imitator, numer. 6. de Constat.
 1 ANGARIIS Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ persone attingi non debent, in c. Non minus, n. 5. & seq. de Immun. Ecclæs.
 1 Angaria, & petagaria, quæ dicuntur, & in quo differant, ibid. numer. 6.

2 ANIMA occiditur per subtractionem panis spiritualis, sicut corpus per subtractionem materialis, in cap. Inter cætera, num. 1. de offic. Ordinari. 521
 3 Annate sunt de jurisdictione Papæ, & spiritualium Patrum, in c. Cùm venisset, num. 24. de sacr. Unct. 446
 2 Animi iudicium ex perferantia diducitur, in c. Si quis, n. 50. de foro comper. 39
 1 Animalia quæ arant, & semina portant ad agrum, gaudent securitate sicuti Presbyteri, nec pigore dari possunt, in c. Innovamus, num. 30. de Treug. & Pace. 638
 5 Animal, quod ita sanatum est, ut in pristinum statum restituatur, perinde habendum est, quasi nunquam infortibus fuisse, in cap. Omnipotens, n. 21. de Accusat. 7
 3 Animus probatus per extrinsecam non admittit contrariam probationem per juramentum, in cap. Vidua, num. 9. de Regular. 343
 2 Animus perpetuo habitandi quando præsumatur, in cap. Præferata, n. 4. de testib. 153
 1 ANNATA non solvitur de beneficiis unitis, in c. Dudum, ille cendo, n. 31. de elect. 270
 5 Annate utrius in curia Romana exigantur licet, & sine labe immunitatis, latissime discutitur, in c. Præterea, n. 6. & seq. usque in fin. Ne Præc. vias suas. 69
 5 Annata a quibus impugnentur, ibid. n. 7. 69
 5 Annata unde dicatur, quid sit, & quot illius species, ibidem num. 8. 69
 5 Annata propriè sumpta quæ, & quanta sit, & de quibus beneficiis solvantur, ibid. n. 9. 69
 5 Annata Bonifaciana quæ, ibid. n. 10. 69
 5 Commune servitium quid sit, ibid. n. 11. 69
 5 Minuta servitia quæ, ibid. n. 12. 69
 5 Quinquennium quid sit, ibid. n. 13. 69
 5 Annatarum origo, & antiquitas, ibid. n. 14. & seq. 69
 5 Damasi Papæ testimonium de annatis, ibid. n. 15. 69
 5 Annatarum iustitia deducitur ex iure divino, & naturali, ibid. n. 17. & seqq. 70
 5 Annata solvitur Papæ loco decimarum, ibidem numer. 18. & 24. 70
 5 Joannis Andreæ propositio in Concilio Viennensi de vigesima reddituum totius orbis à Clericis perfolvenda pro sustentatione Papæ, & Cardinalium, ibid. n. 26. & 75. 70
 5 Annatarum iustitia fuleitur iure gentium, ibid. n. 41. Item iure Ecclesiastico, n. 43. Item iure civili, n. 47. 71
 5 Martini V. decretum de annatis Papæ solvendis approbate Concilio Constantiensi, ibid. n. 44. 71
 5 Romanam Ecclesiam excusat necessitas, cùm non possit de suo omnibus providere, ibid. n. 46. 71
 5 Annate temporis diuturnitate ex voluntariis factæ sunt necessaria, ibid. n. 51. 72
 5 Basileensis Concilii decretum contra annatas refertur, ibid. n. 52. Refellitur num. 59. 72
 5 Petri de Monte Episcopi Brixienfis oratio pro annatis ad regem Angliæ, ibidem n. 59. 72
 5 Angli ante subtractionem obedientiæ solvebant Romanæ Ecclesiæ communia, & minuta servitia, non autem annatam Bonifacianam, & cur, ibid. n. 60. 73
 5 Denarii S. Petri qui sint, n. 61. 73
 5 Glossatoris Pragmaticæ Sanctionis investiva contra annatas re-tunditur, ibid. n. 63. 73
 5 Annalia, & Vacantia differunt ab Annatis, ibid. n. 64. 74
 5 Annata est unus impositum fructibus beneficii, non autem beneficiato, ibid. n. 66. & 81. 74
 5 Confectuendo Normandiæ, & Diocesis Parisien. exigendi annalia pro deport, an sit reprobara, ibid. n. 67. 74
 5 Annatarum solutioni nulla inesse potest licitationis suspicio, & cur, ibid. n. 68. 74
 5 Annata pro ecclesiis Consistorialibus, tertiam partem fructuum, & pro inferioribus dimidiam veri valoris non excedit, ibidem num. 69. 74
 5 Communia, & minuta servitia pro Episcopopatibus, & monasteriis Galliæ in patria reductis, sextam partem veri valoris non excedunt, ibid. n. 73. & 75. 74
 5 Viennense Concilium quid egerit circa annatas, & vigesimum fructuum, ibid. n. 76. 75
 5 Joannis Gersonis sententia de annatis, ibid. n. 77. & 97. 75
 5 Annata non est pretium beneficii, aut collationis, sed fructuum, qui debentur Cameræ Apostolicæ, ibid. n. 78. & seq. usque ad n. 99. maxime n. 83. 75
 5 Confectuendo, ut dimidia fructuum primi anni præstimoniorum vacantium cedat in utilitatem mensæ Capitularis, non est sublati à Concilio Tridentino, ibid. n. 81. 75
 5 Annata solvitur non in actu provisionis beneficii, sed expeditionis litterarum, quæ multoties non excediuntur, ibidem num. 82. 75
 5 Annata, & servitia pro beneficiis, bis, vel pluries eodem anno vacantibus, non solvuntur nisi semel, ibid. n. 87. 75
 5 Annata minuitur pro rata reservationis fructuum, ibidem num. 91. 76
 5 Annata non solvitur pro expectativis, reservationibus, & aliis gratis ad incerta beneficiorum corpora, ibid. n. 92. 76
 5 Nec pro beneficiis compermutatis, aut quorum valor 24. ducatos non excedit, n. 93. 76
 5 Annata, aut commune, & minuta servitia non solvuntur ex distributionibus quotidianis, cuiuscumque sint valoris, ibidem num. 94. 76
 5 Duarum sententia de annatis refellitur, ibid. n. 99. 76
 5 Annata sicut solvitur de beneficiis excedit, 14. ducatos, ita hodie de pensionibus ultra summam duatorum quatuordecim, in cap. Ad audientiam, ille secundo, num. 88. de Refcriptis. 182
 5 Et in expeditione litterarum provisionis beneficii, super quo est pensio reservata, solvitur detracta pensione, ibidem numero 89. 182
 5 Annata pro beneficiis de novo instituendis ab Episcopo exigi non

debet: Notario verò processum scribenti aliquid honestum solvere non videtur inconveniens, in cap. In ordinando, n. 43. de Simonia. 31
 1 Annate aut in Curia Romana licet exigantur, & sine labe immunitatis, in c. Cùm pridem, n. 140. de Pæcis. 659
 1 ANNIVERSARIA, & officia defunctorum Episcopus potest reducere ad præstium Concilii Trid. c. 4. sess. 25. in cap. Ex parte, n. 30. de Conslit. 118
 3 Anniversarium quid sit, in cap. Cùm creatura, n. 1. & 12. de celebr. Missæ. 57
 3 Anniversarium defunctorum si occurrat in festo, fieri debet saltem in privato. ibid. n. 6. 57
 3 Contrarium, n. 9. & 23. 58
 3 Anniversario profectus non satisfit dicendo Missam de Feria, ibid. num. 9. 11. & 23. 58
 3 Anniversario occurrente in Collegiatis Ecclesiis, cantari debent duæ Missæ, una pro defunctis, alia de festo, vel Feria, ibid. num. 13. 58
 3 Idem in die depositionis defuncti, ibid. 58
 3 ANNUS probationis debet esse completus, in cap. Ad nostram n. 43. de Regul. 350
 3 Dies additus bissexto necessarius est, ut annus probationis sit completus, ibid. n. 26. 351
 3 Professio facta ante annum probationis nullam parit obligationem etiam ad religionem in genere, ibid. n. 34. 352
 3 Favor est tam profecti, quam religionis, ut annus probationis duret usque ad ultimum momentum, ibid. n. 33. 352
 4 Probatio fieri debet in solitudine, & silentio, in c. Innuante, n. 27. qui Cler. vel vocen. 52
 4 Annus probationis debet esse continuus, ibid. n. 33. 52
 4 Annus probationis interrumpitur, si novitius animo transeundi ad aliam religionem duas horas in alio conventu moratus fuerit, ibid. n. 36. 53
 4 Secus si animo ruginendi aliquantisper latitaverit intra claustrum, num. 37. 53
 3 Novitatus, seu probationis tempus quamdiu duret ex veterum Canon. dispositionibus, variè referuntur sententiæ, in cap. Ad Apostolicam, num. 2. & seq. usque ad numer. 23. de Regular. 381
 3 Probationis tempus ex generali consuetudine omnium ferè ordinum ultra annum non extenditur, ibid. n. 4. 381
 3 Probationis tempus à superioribus regularibus ultra annum prorogari non potest, ibid. n. 8. 382
 3 Declaratur, num. 11. vers. Fecit. tamen. 382
 3 Prorogari à Sede Apostolica novitia morbo correptæ etiam ultra sex menses à finito anno, donec dures spres recuperantæ valitudinis, ibid. n. 9. 382
 3 Item novitia, quæ verebatur, ne emissâ professione bona sua apud mercatores exitentia recuperare non posset, ibidem num. 11. 383
 3 Trid. Concil. cap. 16. vers. Finito, sess. 25. de Regularibus comprehendit etiam Moniales, n. 10. 383
 3 Anno probationis hodie nec tacite, nec expressè potest renunciari, & in hoc corrigitur cap. Ad Apostolicam, de Regularibus, ibid. n. 23. 383
 3 Annus probationis restringi non potest à superioribus regularibus, etiam per ingressum fiat alteri grave præiudicium, ibid. num. 26. 383
 3 Annus probationis ad quid instituitur, n. 41. 384
 3 Annus probationis ex Concilio Tridentino non incipit nisi post susceptum habitum, in cap. Quia ingredientibus, num. 7. de testam. 254
 3 Anno probationis etiam in Ordine non Mendicantium post Concilium Tridentinum renunciari non potest, in c. Ex publico, n. 24. de Conver. Conjug. 447
 4 Anno probationis Post Concilium Tridentinum renunciari non potest, in c. Ex litteris, n. 23. de divort. 97
 4 Quibus ex causis licet derogare anno probationis, ibidem numero 24. 97
 4 Annus probationis est juris positivi, ibid. n. 26. 97
 3 Annus probationis instituitur eis, ut Religio probet mores Novitii, & Novitius austeritatem Religionis, in cap. Significatum, n. 39. de Regul. 262
 5 Annus probationis ad valide profectum requiritur etiam in Religione sancti Joannis Hierosolymitani, in c. Qui Presbyterum, n. 112. de penit. & remis. 199
 5 Fallit in Bohemis, quibus indultum est, ut non teneantur esse in probatione, nisi per sex menses, ibidem numer. 114. pag. 300
 5 Annus probationis non sufficit, ut sit completus, sed usque ad professionem continuari debet, aliàs irrita est professio, ibid. à num. 115. 300
 3 Contrarium ibid. 300
 1 AMYLUM an sit materia conveniens ad faciendum panem consecrabilis, in c. Ne innitatis, n. 215. de Conslit. 52
 1 Annum legitimum sufficit attingere in dignitatibus tam Secularibus, quam Ecclesiasticis, excepto Episcopatu, in cap. Cùm in cunctis, n. 18. de elect. 144
 1 Annum legitimum debet esse completus in matrimonio tam spirituali, quam carnali, ibid. n. 29. 244
 1 Annum trigessimum in Episcopatu cur debet esse completus, eum in aliis dignitatibus sufficit inchoatus, ibid. num. 21. usque ad num. 25. 245
 1 Annum quadragesimum in Abbatiâ an debeat esse completus, ibid. num. 23. 253
 1 Annum ubi requiritur completus, an sufficiat ultimum diem attingisse, an verò tempus currat de momento in momentum, ibid. num. 136. 255
 1 Annorum differentiationes tres gradus constituuntur, in c. Omnis, n. 34. de penit. & remis. 311
 3 Annus naturalis in quo differat à civili, in c. Ad nostram, n. 14. de Regul. 350
 3 Annus ex consuetudine civiliter accipitur, ibid. n. 16. 350
 3 Annus naturalis consecitur diebus 365. & horis ferè sex, ex quibus

- bus annis bissexillis, ibid. num. 19. 316
- 1 Annus ubi incipit, ibi definit, & resolvitur, ibid. num. 20. 311
- 1 Annus unde dicitur, ibid. n. 21. 312
- 1 Annus bissexillis non dicitur majus spatium, quam anni, ibidem num. 25. 312
- 1 Annus tacite professionis quando incipiat, & finiatur, ibidem num. 30. 312
- 1 Annus integer judicio Ecclesie qui dicitur, in d. Literas, num. 2 de tempor. ordin. 367
- 1 Anni redditus inter immobilia computantur, in c. Nos quidem, num. 20 de testam. 200
- Vide *Reddita*.
- 1 ANTECEDENS in omni materia includitur in concessione consequentis, in cap. Quod à prædecessore, num. 82. de Schismat. pag. 110
- 1 Declaratur, ibid. num. 91. 110
- 1 ANTIANITAS in militibus Hierosolymitanis currit à die solutionis passagii, in cap. Qui Presbyterum, num. 119. de penit. & remiss. 100
- 1 Sed et Equites non fruuntur nisi à die professionis, ibidem num. 120. 100
- 1 ANTICHRISTUS nunquid faciat aliqua vera miracula, in cap. Audivimus, num. 7. de Reliq. & Vener. Sanctor. 603
- 1 ANTIQUI magni, & veræ Philosophiæ Authores, in cap. Ne Innitari, num. 150. de Constitut. 78
- 1 ANTI-PAPA dicitur hæretica, in c. Quod à prædecessore, num. 12. de Schismat. 104
- 1 APOCRISARII qui sunt, in cap. Significasti, num. 3. de Election. 223
- 1 APOSTATA est temerarius recessus à statu fidei, obedientiæ, vel religionis, in c. Consultationis, num. 13. de Appellat. 219
- 1 APOSTATA à religione dicitur, qui ad sæculum redit non servata forma à Conc. Trident. præscripta, in c. Si quis, num. 56. de Regular. 378
- 1 Apostata est excommunicatus, & peccat mortaliter, ibidem num. 57. 378
- 1 Apostata à religione est infamis, in cap. Consultat, num. 3. de Regular. 377
- 1 Apostata propriè non dicitur religiosus, nisi habitum temerè dimittat, & ad sæculum redeat, in cap. Consultationis, num. 7. & 12. de Appellat. 217
- 1 Apostata propriè non dicitur, nisi qui legem Christianiani dimittunt, vel qui relicta professione, quam dimittere non licet, dimittunt sine causa, ibid. num. 12. 218
- 1 Apostata à fide, vel ex voto religionem deserentes, in Apollonia ordinati erant executione, nec possunt ab alio, quam à Papa dispensare, ibid. num. 14. 218
- 1 Apollatarius duo sunt genera, ibidem num. 17. 218
- 1 Apollata unde dicantur, ibid. num. 20. 219
- 1 APOSTOLI qui dantur appellationibus, cur dicantur dimissiole, in c. Significasti, num. 4. de offic. Archid. 513
- 1 Apolloli non recipiunt immediatè potestatem à Christo, sed à Petro, in c. Perniciosa, n. 27. de off. Ordio. 553
- 1 Apolloli populus Christus non divisit, ibid. n. 32. 553
- 1 Apolloli quando, & quibus verbis fuerint ordinati Sacerdotes, & acceperint potestatem ligandi, & solvendi in cap. Cùm venisset, n. 58. de facer. Unct. 448
- 1 Et in c. Presbyter, n. 20. de Sacram. non iterum 457
- 1 Apolloli dicta prævalent dictis Imperatorum, in cap. Cùm eiles, n. 134. de testam. 275

Appellatio communia

- 2 Appellationis remedium ad quid institutum, in cap. Ad nostram, n. 2. & 4. de appellat. 159
- 2 Introdudum est ad corrigendam judicium iniquitatem, vel impetitiam in c. Cùm tempore, n. 17. de Arbitr. 697
- 2 Appellatio unius prodest omnibus, ubi defensor sit communis, & eadem ratio vincendi, in cap. Cùm prupter, num. 56. de Jure patr. 511
- 2 Appellationis remedium ad Innocentii præsidium institutum, in c. Dilatus, n. 12. de Rescript. 210
- 2 Appellatio, & negligentia quoad devolutionem jurisdictionis ad superiorem equiparantur, in c. Irrefragabili, §. Excessus, num. 21. de offic. Ordin. 576
- 2 Declaratur, ibid. n. 12. 577
- 2 Appellatio est à minori judice ad majorem provocatio, in c. Studiis, n. 11. de offic. Legat. 536
- 2 Appellationis quatuor sunt species, in c. Pastoralis, num. 12. de Appellat. 203
- 2 Appellandi jus non competit nisi Indebitè, & contra justitiam gravato, in c. Mandato, n. 19. & seqq. de Simonia. 62
- 2 Appellatio est provocatio iniquæ sententiæ querelam continens, ibid. n. 20. 62
- 2 Et illius usus fuit inventus ad corrigendum judicantium iniquitatem, vel impetitiam, ibid. n. 21. 62
- 2 Appellationis remedium non est ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium Innocentii institutum, in c. Vestra, n. 20. de Cohabit. Cler. & Mulier. 17
- 2 Appellatio est de minori ad superiorem judicem provocatio, in c. Significasti, n. 59. de Elect. 223

Appellatio quando admittenda, vel non

- 1 Appellatio Clerici remittentis ordinari propter impedimentum non admittenda, in cap. Quartus, num. 25. de stat. & qualitat. pag. 415
- 2 Appellatio à correctione legitima non admittitur, in cap. Ad nos illam, n. 4. de Appellat. 183
- 2 Appellatio contra Canones non valet, in c. Cùm in cunctis, §. In festiora, n. 14. de elect. 216
- 2 Appellatio generalis à quocunque gravamine non tenet, in c. Re-colentes, n. 37. de stat. Monachor. 467
- 2 Appellatio in hi, ubi de visitatione, & motum correctionem agi-

- tur ad effectum suspensionis, & hinc tenetur, nisi modus excedatur, in c. Dilatus, n. 20. de Rescript. 199
- 1 Appellatio in causis ordinariis admittitur ad utrumque effectum etiam in visitatione dicitur cognoscatur, ibid. num. 22. & 31. 199
- 2 Appellatio à debita incarceratione Ordinarii tenetur deferretur, & processum transmittitur ad Metropolitanum, tunc ramentum manente in carceribus, in cap. Super eo, n. 10. de Appellat. 181
- 2 Appellatio in judicio non admittitur à futuro gravamine, nisi illud sit irreparabile, ibid. n. 47. 185
- 2 Appellatio frivolæ deferendum non est, licet appellatio in re, & pro non sit inhibita, in cap. Pastoralis, numer. 14. de Appellat. 182
- 2 Appellatio manifestè frivola semper inhibetur à judice, & à 30. re, ibid. n. 20. 201
- 2 Appellatio latens frivola inhibetur à jure, sed non à judicio, quando falsitas latet, ibid. num. 15. 201
- 2 Appellatio ex causa probabili non expressa in jure non suspendit jurisdictionem judicis procedentis appellatione remota, quoniam possit sententiam executi, ibid. num. 21. 204
- 2 Fallit in tribus casibus ble expressis, ibid. n. 25. 204
- 2 Appellatio à conversione fructum in distributiones quando sollicita sit à Concilio Trident. in c. Quia nonnulli, num. 21. de Cler. non resident. 19
- 2 Appellare an, & quando liceat à sententia arbitri, in c. Cùm tempore, num. 15. de arbit. 699
- 2 Appellari potest ab acquisitione, quæ fit contra subditum non præcedente laia, in cap. Perniciosa, num. 5. de Offic. ordinari. 559
- Vide in ver. *Appellatio devolutiva*.
- 2 Appellatio sine conditione, quatenus proposita petitio non admittitur, non valet, in c. Super eo, n. 25. de Appellat. 189
- 2 Appellari potest à pena arbitraria, non autem à pena in jure expressa, in cap. Irrefragabili, §. Cæterum, num. 11. de Offic. Ordinari. 159
- 2 Appellans temerè puniatur de jurceivili, non autem de jure canonico, in c. Super eo, n. 10. de Appellat. 152
- 2 Appellari potest secundum Canones etiam extra judicium, non secundum leges, ibid. n. 5. 181
- 2 Appellari non possit viva voce, cum sententia excommunicationis profertur, ibid. n. 51. & seqq. 183
- 2 Appellans debet causam talem exponere, quæ si foret probata, deberet legitima judicari, in cap. Eam te, n. 15. de stat. & qualitat. 456
- 2 Appellatio an admittatur contra electum.
- Vide in verbo *Electio quoad appellationem*.
- 2 Appellationis interpositæ ad Papam non deferens mittitur cum litteris Ordinarij ad Curiam puniendus, in c. Priore, num. 1. de Appellat. 145
- 2 Appellari potest à correctione Prælati etiam Regularis, si sit manifestè criminofus, ibid. n. 3. 184
- 2 Contrarium, ibid. n. 5. 184
- 2 Appellationis etiam extrajudiciali non debent puniendus est, ibid. num. 8. 186
- 2 Si appellatio fit justa, & rationabilis, alias fecus, ibid. n. 6. 187
- 2 Juxta peccat deferendo appellationi manifestè frivola, ibidem num. 16. 185
- 2 Et quid in appellatione ab interlocutoria, ibid. n. 11. 186
- 2 Appellatio in dubio præsumitur justa, & que deferendum, ibid. num. 12. 186
- 2 Appellatio à correctione motum non admittitur, ibid. num. 20. & 31. 186
- 2 Nisi Prælati etiam Regularis modum excedat in corrigendo, ibid. num. 14. 185
- 2 Appellatione remota privati potest beneficii, qui necessitate, vel utilitate Ecclesie exigente contumaciter remittit suscipere Ordines beneficio non annexos, in cap. Quartus, n. 48. de stat. & qualitat. 415
- 2 Appellatio ad Metropolitanum non impeditur per litteras commissionis excoctivas jurisdictionis Ordinarij, in c. Grave, n. 2. de Offic. Ordinari. 148
- 2 Appellatio in rescripto Papæ in tribus modis renovari potest, in c. Studiis, num. 40. de Off. Legat. 547
- 2 Appellatio qualiter, & quando probibetur per clausulam, *Appellatio remota*, ibid. num. 45. & seqq. 547
- 2 Indulgetur à jure in quocunque casibus ubi expressis, prædicta clausula non obstante, ibid. n. 45. 547
- 2 Appellatione remota an, & qualiter Interhugatur remota reclamatione, in cap. Super eo, n. 10. de Appellat. 181
- Vide in ver. *Clausula appellationis remota*.
- 2 Appellatio non admittitur, ubi de Regulari disciplina, & motum correctionis agitur, nisi addit excessus, in c. De Priore, num. 4. de Appellat. 187
- 2 Appellatio an detur à sententia lata super notorio, in c. Vestra, n. 19. de Cohabit. Cler. & Mulier. 17
- 2 Appellari potest à judice, qui parit hoc petenti non facit communia instrumenta, in cap. G. Perpetuus, numer. 1. de Fide instrum. 181
- 2 Appellatio in his que ad visitationem, & motum correctionem spectant, admittitur ad effectum devolutivum tantum, non autem suspensivum, in cap. Ad nostram, num. 5. & seqq. de Appellat. 180
- 2 Appellare non licet in causis visitationis, & correctionis ante definitivam sententiam à quocunque gravamine, ibidem num. 6. 180
- Nisi à definitiva appellatio non possit, aut gravamen sit irreparabile, ibid. num. 7. 180
- 2 Concilium Tridentinum à decretis visitationis, & correctionis sustulit appellationem intercessivam, non devolutivam, ibid. numer. 2. 181

Appellatio ad quem.

- 1 Appellatio ad proximum superiorem devolvitur, nec omisso medio est appellandum, in cap. Irrefragabili, §. Excelsus. num. 23. de offic. Ordin. 576
- 1 Appellatio ad partem interponi non potest, ibidem num. 25. & 23. 376
- 1 appellatio in causa alteri delegata ab uno ex duobus sociis in jurisdictionem non devolvitur ad delegantem, sed ad superiorem amorum. ibid. num. 29. 576
- 1 Appellatio a sententis Capitulorum in Cathedralibus Hispaniarum non convenit interponi ad Episcopos, sed ad alios Superes, ibid. num. 30. 577
- 1 Appellatio ab Episcopo procedente auctoritate delegata in eo casu, in quo uti poterat etiam auctoritate ordinaria, ad quem sit interponenda, in c. Ad audientiam, il primo, n. 45. usque ad n. 49. de Eccles. adif. 626
- 1 Et quid si procedere non poterat auctoritate ordinaria, ibidem num. 47. 626
- 1 Appellatio ab erectione Parochialis facta ab Episcopo infra limites Parochie Regularibus subiecta interponi non potest nisi ad Papam, ibid. n. 48. 626
- 1 Appellatio a sententis, & gravaminibus Commissarii Cruciate in illis casibus, in quibus non est prohibita per clausulam, Appellatione remota, an interponi possit ad Collectorem, an vero ad Papam sit interponenda, in cap. Studuisti, n. 26. & seq. de offic. Legati. 543
- 1 Appellatio, omisso medio, valet parte non excipiente, in c. Referente, n. 2. de Præben. 78
- 1 Consuetudo, ut a Delegato Papæ appelletur ad Legatum de Latere, non valet, in c. Studuisti, n. 33. de offic. Legati. 546
- 1 Consuetudo appellandi ad partem, seu ad æqualem, est contra substantiam appellationis, ibid. n. 35. 547
- 1 Consuetudo appellandi ab Ordinario inferiori ad Metropolitanum, omisso medio, valida est, in cap. Referente, num. 3. de Præben. 78
- 1 Appellandum est in dubio collatione simultanea Episcopi & Capituli, non ad Episcopum, sed ad Superiorem, in c. Postulasti, num. 12. de conceisione præb. 203
- 1 Appellari potest a sententia Concilii ad Papam, sed non è converso, in c. Significasti, n. 60. de elect. 228
- 1 Appellantes a Romano Pontifice ad futurum Concilium, eorumque consiliiarii, & fautores incurrunt pœnas excommunicationis, & læsæ majestatis humanæ, & Divinæ, ex Bulla Pii II. ibid. num. 62. 228
- 1 Item declarantur schismatici, & hæretici, ex Bulla Julii II. ibid. num. 63. 228
- 1 Excommunicantur in Bulla Cœnæ omnes, & singuli appellantes ad futurum Concilium, univertitates verò, & Collegia interduntur, in c. Responso, num. 44. de sent. excomm. 361
- 1 Appellare non licet a sententia Papæ ad Tribunal Christi, in cap. Quanto, num. 9. de translat. Episcopi, & in cap. Significasti, n. 61. de Elect. 228
- 1 Appellari non potest a sententia Delegati Papæ ad Legatum de Latere, in c. Studuisti, n. 30. de offic. Legati. 546
- 1 Appellari non potest a sententis, & gravaminibus Conservatorum nisi ad Papam, ibid. num. 32. 546
- 1 Appellari non potest a Delegato nisi ad Delegantem, ibidem num. 36. 547
- 1 Appellari potest ad Papam omisso medio, ibid. num. 49. 548
- 1 Appellandi facultas ad Patriarcham non censetur sublata, licet per mille annos fuerit semper appellatum ad Papam, in c. Treugas, n. 65. de Traug. & Pace. 636
- 1 Appellatio ab inferiori Prælo ad Episcopum est effectus jurisdictionis habitus apud Episcopum remanentis, in c. Sacro, n. 64. de sent. excomm. 375

Vide in ver. Index quoad Appellationem.

Et in ver. Auditor Curie.

- 1 Appellari potest ad Metropolitanum, vel ad Papam omisso medio a sententis per Ordinarios latis in causis Regularium sibi subiectorum, in dist. cap. de Priore, num. 17. & num. 37. de Appellatione. 106
- 2 Appellari non potest de jure civili ad Imperatorem omisso medio, sed gradatim est procedendum, ibid. num. 13. 106
- 2 Appellatio cum sit species defensionis, quæ est de jure naturali qualiter tolli possit a Principe, in cap. Pastoralis, num. 6. de appellat. 202
- 2 Appellationis remedium nulli denegandum, ibid. num. 9. 202
- 1 Appellare non licet a sententia Papæ ad Tribunal Christi, in c. Quanto, n. 9. de translat. 318

Appellatio devolutiva, vel suspensiva.

- 1 Appellatio non impedit executionem eorum, quæ ad morum reformationem, & correctionem pertinent, in c. Irrefragabili, n. 6. de offic. Ordin. 573
- 1 Admittitur tamen ad effectum devolutivum, ibid. n. 8. 573
- 1 Et admittitur ad utrumque effectum, si Prælati limites visitationis, seu correctionis excedat, ibid. num. 9. 574
- 1 Appellatio devolutiva a decretis ab Episcopo in visitatione editis jure delegato interponi potest etiam ad Metropolitanum, in c. Studuisti, n. 27. de offic. Legati. 545
- 1 Appellatio inspecto futuro eventu sententiam suspendit, sed inspecto statu præfenti eam extinguit, in c. Significasti, n. 11. de offic. Delegati. 548
- 3 Appellatio a datione coadjutoris, & assignatione congrue datur ad effectum devolutivum tantum, in c. De Rectoribus, num. 11. de Cler. agior. 358
- 2 Appellari potest post diffinitivam in causis visitationis, & correctionis, sed appellatio non suspendit executionem, in c. Ad nostram, num. 8. de appellat. 189
- 2 Appellari potest ad utrumque effectum, si Prælati excedat modum in corrigendo, & procedat tala judicaria, ibid. n. 11. & seq.

usque in fin.

- 3 Appellari non potest ab erectione novæ Parochiæ ad effectum suspensivum, sed devolutivum tantum, in c. Ad audientiam, il primo, n. 12. de Eccles. adif. 623
 - 2 Monachus, sicut & Clericus appellare potest a correctione, si fiat in forma judicii, in c. Ad nostram, n. 12. de appellat. 190
- Appellatio a censura, vel illius comminatione, aut declaratione Vide in ver. Censura, & in ver. Excommunicatio quoad appellationem.
- Vide in ver. Appellatio quando admittenda.

Appellatio a diffinitiva

- 2 Appellatio a diffinitiva cum expressione causæ manifestè frivolæ non tenet, in cap. Super eo, il secondo, num. 19. de Appellatione. 192
- 2 In Appellationibus recipiendis a diffinitiva, & inhibitionibus decernendis servari debet forma cap. Romana de Appella. lib. 6. & decretum Sacr. Congregationis Episcoporum, ibidem num. 23. 192
- 2 Appellatio a diffinitiva in multis casibus non admittitur, ibidem num. 35. 193
- 2 Appellari potest secundum Canones rari ante, quàm post litis contestationem, in actu prolationis sententiæ, & post secundum leges vero post sententiam dumtaxat, in c. Super eo il secondo, n. 1 & 16. & seq. de appellat. 191
- 2 Et ratio differentie triplex assignatur, ibid. n. 2. 191
- 2 Appellari potest post sententiam diffinitivam etiam nulla causâ expressa, & sufficit dicere, Appello, ibid. n. 16. 192
- 2 Quod procedit etiam in causis electionum, licet in his tutius sit causam exprimere, ibid. n. 17. 192
- 2 Idem procedere etiam appellatione, quæ fit a iudice extra iudicium, ibid. n. 18. 192
- 2 Et quid in appellatione extrajudiciali, quæ fit a parte contra partem, ibid. remissivè, n. 20. 192
- 2 Appellari non potest a diffinitiva, nisi gravet, ibid. n. 21. 192
- 2 Sufficit tamen qualecumque gravamen etiam modicum, ibidem num. 22. 192
- 2 Appellari potest post sententiam diffinitivam etiam in causis visitationis, & correctionis, sed ad effectum devolutivum tantum, non suspensivum, nisi gravamen sit irrefragabile, ibidem num. 26. 193

Vide in verbo *Appellatio ab interlocutoria.*

Appellatio ab interlocutoria.

- 1 Appellatio admittitur secundum Canones ab interlocutoria, vel gravamine aliquo, dummodo concentrat decem, quæ hic exprimitur, in cap. Super eo, il secondo, num. 24. de appellat. 192
 - 2 Appellatio ab interlocutoria, vel alio gravamine ante diffinitivam in quibus casibus admittitur, ut ex Concilio Tridentino, ibidem n. 29. & seq. usque ad n. 51. 193
 - 2 Appellare non licet in causis visitationis, & correctionis ante diffinitivam sententiam à quocumque gravamine, in cap. Ad nostram, n. 6. de appellat. 189
 - 2 Nisi a diffinitiva appellari non possit, aut gravamen sit irrefragabile, ibid. n. 7. 189
 - 2 Appellari potest ab interlocutoria de jure civili, quando non expectatur alia diffinitiva, c. Super eo, il secondo, num. 26. de Appellat. 393
 - 2 Item à gravamine quod per diffinitivam, vel per appellationem a diffinitiva reparari non potest, ibid. num. 28. 393
 - 2 Appellari potest a gravamine etiam reparabili, quando iudex extrajudicialiter procedendo gravat partes, ibidem num. 37. pag. 393
 - 5 Appellatio non datur a gravamine, quod reparari potest per appellationem a diffinitiva, in cap. Per tuas, num. 25. de sentent. excomm. 333
 - 5 Appellare quis potest a gravamine, & appellationem prosequi non obstante exceptione excommunicationis, ibid. n. 40. 334
- Vide in verbo *Excommunicatio quoad appellationem & in verbo Excommunicatio exceptio.*
- 2 Appellatio non datur secundum leges nisi a diffinitiva, sed secundum Canones appellatur a quocumque gravamine, in c. Vennerabilis, n. 5. de judic. 32
 - 2 Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. n. 12. 32
- Vide in verbo *Appellatio quando admittenda.*

Appellatio a mala Episcopali electione, & reprobatione examinatorum.

- 1 Appellatio devolutiva in vim Concilii Tridentini datur a reprobatione examinatorum, sed non ab irrationabili iudicio Episcopi, in c. Eam te, te, n. 26. de etat. & qual. 405
 - 1 Appellatio a mala Episcopali electione ex sententia Rotæ ita deum conceditur, si Episcopus dolosè, & irrationabiliter judicaverit, ibid. n. 20. 405
 - 1 Et irrationabilitas, & dolus liquèdè probari debent, ibidem dist. num. 30. 405
 - 1 Contrarium ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, ibidem n. 31. usque ad n. 40. 405
 - 1 Appellare potest magis idoneus postpositus a mala Episcopali electione, & provocare præelectum ad novum examen, ex Constitutione S. Pii V. ibid. n. 17. 405
 - 1 Appellans a reprobatione examinatorum, & a mala Episcopali electione, potest provocare præelectum ad novum examen, ibid. num. 26. 407
 - 1 Appellare an liceat in concursu Parochialis Ecclesiæ a reprobatione examinatorum Synodali, & ad novum examen provocare, in c. Cùm sit ars, num. 57. & seq. usque in fin. de etat. & qual. 429
 - 1 Appellari potest a reprobatione Episcopi, qui iudicium examinatorum sequutus unus magis idoneus prætulit, ib. n. 53. 439
- Vide in verbo *Conusus.*

Appellatione pendente.

5 Appellatione pendente status condemnati integer est, nec inter infames interim esse habendus, in cap. Omn. potens, numer. 4. de accusat. 6

Appellatio quoad translationem alterum.

1 Appellans tenetur expensis suis acta omnia prime instantie producere coram iudice appellationis, in c. G. Perpetuus, nu. 10. de fide instrum. 362

Vide in verbo *Acta*.

2 APPROBARE, & credere esse validum, in quo differant, in c. Significatum, num. 11. de Regular. 160

3 APPROBATUS ad aliquod officium non potest in simili officio reprobari requirente eandem personam idoneitatem, in cap. Ad Apostolicam, num. 44. de Regular. 174

4 Approbatus ad ordines, aut ad officium, vel beneficium, obijci non potest, quod sit criminosis, vel irregularis, nisi postea nova causa supervenerit, in cap. Acceptimus, num. 2. de stat. & qual. 411

5 Ampliatur, ibid. num. 1 & 17. 411

6 Declaratur, ibid. 4 & 18. 411

7 Approbatus ad sacros Ordines censetur etiam approbatus ad beneficium, nec debet iterum examinari, ibidem num. 11. 311

8 Fallit in beneficio Curato, num. 40. 411

9 Item fallit, quando Episcopus per alium examinavit, ibidem num. 11. 411

10 Item fallit in Episcopo successore, ibid. num. 16. & 42. 411

11 Item fallit in ordinato, qui eligitur ad beneficium in alia diocesi, ibid. num. 17. 411

12 Approbatus ad dignitatem est examinandus ad ordinem eadem dignitatis annexum, nisi statim cum collatione dignitatis examinatus, & ordinatus fuerit, ibid. num. 17. 411

13 Approbatus semel potest reprobari ex nova causa superveniente respectu criminis, sed non respectu illiteraturæ, ibidem numer. 17. 411

14 Approbatus ad ordines potest ad beneficium ab Episcopo successore iterum examinari, & reprobari, ibid. 42. 411

15 Approbatio non est sententia definitiva, sed decretum admittorium, ibid. numer. 41. 411

16 Approbatus ad duas Parochiales, debet ad tertiam æqualem, vel minorem iterum examinari, ibid. num. 41. 411

17 Approbatus semel Regularis ab Ordinario ad consensientes personarum secularium audiendas, an, & quando possit iterum examinari, & reprobari, in cap. Grave, numer. 50. de offic. Ordin. 602

18 Prelatus potest contra factum proprium venire reprobando propter illiteraturam, quem semel approbavit, in cap. Acceptimus, n. 47. de stat. & qual. 414

19 Approbatus semel potest reprobari favore publicæ utilitatis, in c. Quoniam, n. 14. de offic. Delegat. 531

20 AQUILEJENSIS Concilii decretum de translatione Sanctorum Corporum, & Reliquiarum, referunt in cap. Cùm ex eo, n. 17. de reliq. & veter. Sanctor. 611

21 ARBITER procedit in substantialibus servato ordine judiciali, in c. Contingit, n. 22. de arbit. 700

22 Arbitr esse non potest, qui non potest esse iudex, in c. Cùm tempore, n. 10. de arbit. 695

23 Nec potest arbitri, quod non potest iudex, ibid. n. 12. 695

24 Arbitr an habeat executionem, ibid. n. 14. 695

25 Arbitri, vel iudicis sententia an, & quando possit pro parte valere, & pro parte non, ibid. n. 18. 695

26 Arbitr citare debet partes, & præfigere illi terminum ad audiendam sententiam, in cap. Ex parte, numer. 1. de arbit. 703

27 Arbitri, & arbitratores habent solam notionem, nec potestatem, vel nullam possunt partibus innigere, ibidem numer. 16. pag. 703

28 Arbitri possunt ordinare, ut una pars de factis dimittat beneficium, in quo jus non habet, & pecuniam ad colligendam recipiat, in c. Non sine, n. 6. de arbit. 690

29 Arbitris an, & quando liceat ordinare, ut una pars cedat liti spirituali, & recipiat aliquid temporale, ibid. n. 7. 690

30 Arbitro non creditur, si de tempore non constet, licet assertor in laudo factum fuisse compromissum, in c. Cùm in iure, n. 19. de off. Deleg. 515

31 Nisi laudum sit latum partibus presentibus, & non contradicentibus, ibid. n. 20. 515

32 ARBITRAMENTUM est quedam transactio, in cap. Contingit, n. 20. de arbit. 697

33 Arbitramentum non dicitur propriè sententia, vel quasi, neque actio, oritur ex arbitramento, sed ex compromisso, ibid. num. 16. 695

34 Arbitramentum iniquum etiam juratum, per superiorem emendatur, in cap. Non sine, num. 1. & 26. vers. Quare nota, de Arbitr. 690

35 ARBITRARI de re spirituali non est actus spiritualis, in c. Contingit, n. 10. de Arbitr. 697

36 ARBITRATOR eligitur, ut differantiam amicabiliter componat sine ordine judiciali, in cap. Contingit, numer. 21. de Arbitr. 700

37 Arbitrator non fert sententiam, nec eorum ipso iudicium vertitur, in c. Ex parte, n. 22. de Arbitr. 701

38 Arbitratrices pronuntiando pro bono pacis possunt excedere limites iuris, sed iudices contra jus pronuntians non possunt, in c. Non essent, n. 6 & 12. de Preben. 106

39 ARBITRIA redacta sunt ad Instar judicialium, in cap. Contingit, num. 11. 690

40 Et in c. Cùm tempore, n. 10. de arbit. 695

41 Arbitrium quid sit, in eodem cap. Contingit, numer. 11. pag. 700

1 Arbitrium latum super plusibus capitibus sustinetur quoad ius, quæ à compromittentium potestate dependent, in cap. Cùm tempore, n. 16. de Arbitr. 695

2 Arbitraria tunc videntur, quot sunt res, de quibus fuit compromissum, ibidem num. 17. 695

3 Arbitrium est quedam transactio in arbitrium, boni viri arbitrio moderanda, ibid. n. 11. 690

4 Declaratur, num. 19. vers. Et in hoc casu, in quibus dicitur, in cap. Ex parte, n. 19. de Arbitr. 703

5 Arbitrium sinitur, & dolosum non valet, in c. Non sine, n. 1. de Arbitr. 690

6 Arbitrium, ut una pars cedat liti super beneficio, & recipiat pecuniam ab altera, est Simoniacum, ibid. n. 1. 690

7 Fallit, si intercedat authoritas Papæ, ibid. n. 1. 690

8 Item fallit, si renunciatio nullum jus habeat in beneficio, ibidem num. 6. 690

9 Et quid in dubio, ibid. num. 1. 690

10 Arbitrium in senectute disjucanda qualiter sic regulandum, in c. Cùm sit, n. 22. de Convers. Conjugat. 416

11 Arbitrium iudicis succedit in his rebus, quæ à lege non sunt determinata, in cap. Nonnulli, n. 19. de rescript. 167

12 Et in c. Cùm contigat, n. 51. de Decim. 120

13 Arbitrium regulatur à iure, in c. Ut juxta, num. 14. de Offic. Ordin. 554

14 Arbitrium liberum, & absolutum nulli subiacet regulis juris positivi, in c. Ne in iustis, n. 11. de Constitut. 51

15 Arbitri verbum in dubio viri boni, & à iure regulatum significat, ibid. n. 19. 51

16 Clausula Arbitrio Reda, quot imponitur, ibid. n. 24. 55

17 Arbitraria redacta sunt ad instar judicialium, in c. Olim, n. 19. de litis contest. 11

Vide in verb. *Judicis arbitrium*.

18 ARCANI Regni alieni secretari non convenit, in c. Sicut olim, n. 4. de Accusat. 24

19 ARCHIDIACONI opinio super sexto libro Decretalium prævalet communi opinioni, in c. Ne in iustis, num. 164. de Constitut. 47

20 ARCHIDIACONUS, & Archipresbyter Antimaximus tenentur residere, licet nullus habeat redditus, sed solum italiam in Choro, in c. Cùm omnes, n. 26. de Constit. 94

21 Archidiaconi, Decani, & aliorum inferiorum appellatione non veniunt Abbates nullius diocesis beneficiorum ordinariam exclusi Episcopi, in c. Accedentibus, n. 12. de excess. Prælat. 210

22 Archidiaconus contra prohibitionem Episcopi non potest exercere officium suum, in c. Litteræ quas, num. 22. de Matrim. contract. cum inter. Eccl. 17

23 Archidiaconi, & Archipresbyteri effecta quorundam invicem se habeant, & in quibus distinguantur, in c. Ad hæc, n. 1. & sequ. usque in fin. de Offic. Archid. 507

24 Dubia plura inter Archidiaconum, & Archipresbyterum Adrien. semel, ibid. n. 1. & 19. vers. Ex supra dictis. 509

25 Archidiaconus, & Archipresbyter Vicarii Episcopi à iure sunt constituti, ibid. n. 1. 509

26 Dignitates Archidiaconatus, & Archipresbyteratus habent se tanquam excedentia, & excessiva, ibid. n. 2. 509

27 Archipresbyter est major ordine, Archidiaconus est major administratione, ibid. n. 5. 509

28 Archidiaconus potestas, quæ comprehenditur, ibid. n. 6. 509

29 Archidiaconus unde dicitur, ibid. n. 7. 509

30 Archidiaconus est Vicarius Episcopi quoad jurisdictionem, Archipresbyter quoad Sacrorum, ibid. n. 8. 510

31 Divortium celebratum à spectet ad Archidiaconum, vel Archipresbyterum, ibid. n. 11. 510

32 Archidiaconi, Praepositi, & Decani fere tot sunt ex consecratione, quot sunt Ecclesie, ibid. n. 12. 510

33 Archidiaconus post Episcopum omnibus præfuit, ibidem numer. 16. 510

34 Si sit Presbyter, in quibus præfuit Archipresbyter, ibidem numer. 17. 510

35 Eucharistia custodia an spectet ad Archidiaconum, vel ad Archipresbyter, ibid. n. 11. 511

36 Abbates, & Abbatissas ponere in sede, & institutio corporalis spectat ad Archidiaconum, ibid. n. 22. 511

37 Archidiacono quæ competat de jure communis, ibidem numer. 23. 511

38 Archidiaconi jus examinandi promovendos ad ordines, & beneficicia, an sit sublatum à Concilio Tridentino, ibidem numer. 25. 511

39 Archidiaconus cur dicatur oculus Episcopi, ibid. n. 26. 511

40 Potest non sicam penam imponere, & ad modum non tempus suspendere, ibid. num. 12. Haber casus, & numer. 11. ibi Veritas Episcopi in omnibus, & habet jurisdictionem ordinariam, ibid. num. 20. 511

41 Archidiaconus dignitas post Episcopalem est major dignitas in Ecclesia Dei, & sic major Abbatialis, ibid. n. 10. 511

42 Episcopus an possit removere Archidiaconum à Vicaria, & illius munera exercere, ibid. n. 11. 511

43 Archidiaconus est Vicarius non ab Episcopo assumptus, sed datus à iure, ibid. num. 12. 511

44 Archidiaconus non dat commendatas ad Ordines, in c. Si presbyter, n. 1. de Offic. Archid. 511

45 Archidiaconus de jure communis an possit concedere dimissiones absente Episcopo, ibid. n. 11. 511

46 Archidiaconatus vel dignitas in Cathedrali, nec comprehenditur in c. Statutum, de elect. n. 10. in c. Cum in cunctis, §. Inferiora, num. 21. de Elect. 217

47 Archidiaconus de jure annexus habet ordinem Diaconatus, in c. Ut Abbates, n. 11. de stat. & qual. 111

48 Sed ex stylo ubi est prima dignitas post Pontificalem, requiritur Ordinem Presbyteratus, ibid. n. 11. 111

49 Archidiaconus de jure est prima dignitas post Pontificalem, & sequitur Capituli, ibid. num. 20. 111

- Et ad eum spectat Capitulum convocare, ibid. n. 27. 389
- 1 Ac si renuerit, cogi potest ab Ordinario, ibid. n. 28. 389
- 1 Archidiaconus dignitas an sit major Abbatiali, vel è conuerso, ibid. num. 29. & 31. 389
- 1 Archidiaconi plures esse possunt in eadem Ecclesia, in c. Licet, num. 2. de Penit. 385
- 5 Et an omnes debeant esse Doctores, ita ut optari non possint a Canonici non Doctores, ibid. 385
- 1 Archidiaconus habenti nudum jus præsendendi in Choro, dum residet in locis suæ jurisdictioni subiectis, non debent distributiones, in c. Licet, num. 162. de Præben. 143
- 3 Debentur tamen absentibus pro exercitio curæ animum suæ Dignitati, vel Canoniciatui incumbendis, ibid. n. 163. 143
- 1 Dum sunt in actu administrandi Sacramenta, vel ea exercendi, quæ ad curam spectant, n. 164. Et dummodo hoc præsent per seipos, ibid. n. 165. 143
- 3 Archidiaconi, Decani, & alii inferiores visitare debent per seipos, assumpto Notario de consensu Episcopi, in c. Procuraciones, num. 8. de Censib. 547
- 3 Nec hodie possunt visitare per alios in casu legitimi impedimenti, ibid. num. 9. 547
- 3 Archidiacono per alium visitare volenti prohibere potest Episcopus, non obtinente quòd ab immemorabili per alium visitaverit, ibid. num. 10. 547
- 3 Archidiaconus qui abjuravit Institutiones, & custodias vacantium Ecclesiarum, non potest eas repetere, in c. Cùm venisset, num. 49. de Instituit. 183
- 1 Archidiaconus in Monasterio jurisdictionem non habet, nisi quantum tribuit ei generalis, vel specialis consuetudo, in c. Dilecto, n. 1. de Offic. Archid. 516
- 1 ARGHIEPISCOPUS potest procedere contra Episcopos deserentes Ecclesiam suas excommunicando, & suspendendo, non autem removendo eos ab Episcopatu, vel administratione, in c. Ex tua, n. 16. de Cler. non reudentibus. 55
- 3 Archiepiscopus, qui propria temeritate ab Ecclesia recessit, & communio non rediit, potest spoliari Archiepiscopatu, in c. Qualiter, num. 1. de Cler. non resid. 49
- 1 Archiepiscopus ante susceptum pallium, & Episcopus non consecratus possunt exercere ea, quæ sunt jurisdictionis tantum, in c. Quanto, num. 37. de Consecrat. 200
- 1 Archiepiscopus non dicitur nisi recepto pallio, in cap. Licet de vitanda, num. 8. de elect. 232
- 2 Archiepiscopus Theatinus an sit manutenendus in possessione visitandi loca subiecta Abbatia S. Joannis in Venere, donec Commendatarius probaverit per rem iudicatam se in illam utramque jurisdictionem exercere, in c. Cùm olim, num. 36. & seq. usque in fin. de præscript. 180
- 1 Archiepiscopus in visitatione Provincia, Episcopo negligente, potest in criminibus notis procedere, & penas ordinarias imponere, in c. Dilectus, il primo, n. 39. de rescript. 190
- 1 Archiepiscopus potest cognoscere causas subditorum suffraganei in prima instantia, negligente, non autem consentiente Episcopo, in c. Significalli, n. 36. de foro compet. 78
- 1 Archiepiscopus licet sit iudex ordinarius suorum suffraganeorum, nullam tamen jurisdictionem exercere potest in eorum diocesis, nisi in casibus in jure expressis, in c. Sicut unire, num. 8. de excess. Prælat. 207
- 1 Archiepiscopus qui aliquid auferit ex bonis Episcopi, accedens ad Provinciale Concilium, pœna quadrupli est puniendus, in cap. Procuraciones, n. 26. de Censib. 548
- 1 Archiepiscopus habet jurisdictionem in subditum suffraganei, qui publice per beneficium detinet illicitè, in c. Ad extirpendas, num. 2. de fil. Presbyt. 470
- 1 Et est iudex in communi vitio Provincia, ibid. n. 3. 470
- 1 Archiepiscopus in visitatione potest uti opera totum Canonico-rum Ecclesiarum suarum, in c. Ut iuxta, n. 11. de Off. Ordin. 593
- 1 Et quid in Episcopo, ibid. n. 12. & 15. 593
- 2 Archiepiscopus qui processum contra se fabricatum subtraxit, an habeatur pro convicto de criminibus, & de quibus fuit accusatus, anve, & qua pœna pro subtractione sit puniendus, in cap. Pervenit, il primo, num. 10. & seq. usque in fin. de re lib. cogen. 159
- 1 Archiepiscopus appellare potest ante susceptionem Pallij, in cap. Eam te, n. 10. de rescript. 404
- 1 Archiepiscopo qui iusta causa cessit, licet de Episcopatu vacante provideri potest, in c. Cùm ex illo, num. 20. de translat. Episcop. 315
- 1 Imò, & de Parochiali, ibid. num. 21. 315
- 1 Secus si cessio facta fuerit in fraudem ad obtinendum Episcopatum locupletem, ibid. num. 22. 315
- 1 Sed qui fraudem allegat, probare debet, ibid. n. 23. 314
- 1 Archiepiscopus potest celebrare sine pallio, & sandaliis, in cap. Quia nos, n. 1. & 5. de Author. & sine Pall. 324
- Vide in ver. Pallium.
- Vide in ver. Metropolitanus.
- 1 Archiepiscopus ab omnibus suffraganeis est consecrandus: aliis irrita est consecratio, in c. Si Archiepiscopus, n. 1. & 9. de Tempor. Ordin. 364
- 1 Archiepiscopus consecrari non potest nisi in civitate Metropoli, Comprovincialibus ibi convenientibus, ibid. n. 6. 364
- 1 Archiepiscopus iustus in consecratione Suffraganei est actus jurisdictionis, non ordinis, ibid. n. 13. 365
- 1 Archiepiscopus in consecratione Episcopi debet stare sententia majoris partis suffraganeorum, ibid. n. 15. 365
- 1 Sed si eam non sequitur, nihilominus tenet consecratio, ibidem num. 16. 365
- 5 Archiepiscopus non potest deputare Officiales in diocesis suis (suum suffraganeorum pro appellationibus ad eum interponendis, in c. A nobis, il primo, n. 27. de senten. excomm. 331
- 1 Archiepiscopatui renunciatus definit esse Archiepiscopus, & remanet tantum Episcopus, & exhibet obedientiam Archiepiscopo, in cuius diocesi moratur, in c. Ad supplicationem, n. 37. de Renunciat. 232
- 1 Archiepiscopus qui renunciat Archiepiscopatu, potest exercere

- re pontificalia in loco exempto etiam sine licentia Ordinarii, vel de alienis Clericis sibi missis, sed Pallio uti non potest, etiam Diocesana licentia, ibid. n. 5. 333
- 1 ARCHIMANDRITA idem est quod Abbas, in c. Ut Abbates, num. 6. de atat. & qual. 388
- 3 Archimandrite Messanen. palatium etiam conductitum, non fixum, & habens Ecclesiam conjunctam in civitate Messanen. gaudet immunitate Ecclesiastica stante legitima consuetudine, in c. Ecclesiarum, n. 15. de Immun. Eccles. 642
- 3 Familiares Archimandrite gaudent privilegio fori stante etiam consuetudine, ibid. n. 17. 642
- 3 Archimandrite in Civitate Messanen. degens potest Magistratus coercere censuris suam jurisdictionem turbantes, ibid. num. 18. 648
- 1 ARCHIPRESBYTERI, & Archidiaconi officia quomodo invicem se habeant, & in quibus distinguantur, in c. Ad hæc, n. 1. & seq. usque in fin. de Off. Archid. 509
- 1 Archipresbyteri officium quid sit, ibid. n. 8. & seq. 510
- 1 Archipresbyter in quibus subsit Archidiacono, ibid. num. 10. & 16. 510
- 1 Archipresbyter potest vices suas alteri delegare, ibid. numer. 12. 510
- 1 Archipresbyter habet curam animarum, & idem debet in Presbyterium ordinari, in c. Ut Abbates, n. 4. de atat. & qual. 187
- 1 Archipresbyter an sit major Archidiacono, ibidem num. 30. remissive. 389
- Archipresbyteri Saponaria.
- Vide in ver. Ecclesia Collegiata.
- 3 ARGENTINÆ Ecclesie Canonico-rum inordinata ordinatio de suis nepotibus in Canonicos assumendis, redarguitur ab Hostiens. in c. Grave, num. 8. de Præben. 121
- 1 ARGUMENTUM a majori ad minus qualiter procedat, in cap. Cùm contingat, num. 48. de atat. & qual. 411
- 3 Argumentum de tempum, seu respectivis, in c. Postulasti, n. 14. de concess. præben. 201
- 3 Argumentum a communiter accidentibus valet, in cap. Cùm sit, num. 57. de Convers. Conjugat. 438
- 4 Argumentum a contrario sensu non sumitur, ubi alia jura contradicunt, in cap. De illis, il secundo, n. 6. De despons. impuber. 27
- 1 Argumentum a minori ad majus sumitur affirmativè, a majore autem ad minus sumitur negativè, in c. Cùm in cunctis, n. 9. de elect. 244
- 2 Argumentis frequenter, & collationibus latens veritas aperitur, in c. Cùm venisset, num. 98. de judic. 29
- 3 Argumentum a potestate ordinis ad potestatem jurisdictionis, & è converso validum est, in c. Nullus, n. 2. de Paroch. 304
- 3 Declaratur, ibid. n. 3. usque ad num. 7. 304
- 3 Argumentum ab etymologia vocabuli validum est jure, in cap. Cùm secundum, n. 7. de Præben. 90
- 3 Si negativè sumatur, sed si affirmativè, ita demum valet, si definitioni rei non contradicat, ibid. n. 10. 90
- 3 Et quid in etymologia nominis proprii, ibid. n. 11. 90
- 3 Argumentum a genere ad speciem affirmativè non valet, sed negativè, ibid. n. 12. 90
- 3 Argumentum a consecratione Ecclesie ad consecrationem ministrorum, & è converso valet, ibid. n. 12. 91
- 3 Argumentum ab identitate rationis non procedit in materia correctoria, in c. Cùm vtrum, n. 14. de Regular. 367
- 3 Argumentum de servo ad Monachum non procedit, ubi contrarium reperitur in jure expressum, in c. Monachi, n. 22. de statu Monach. 457
- 3 Argumentum a simili, vel ab identitate rationis non habet locum in his quæ exorbitant a jure communi, in cap. Quod Dei timorem, num. 11. de statu Monach. 472
- 3 Argumentum de parte ad totum, vel de singulis ad universos, multoties vacat, in c. Recolentes, n. 25. de statu Monach. 467
- 1 Argumentum a matrimonio carnali ad spirituale validum est, in c. Quanto, n. 3. de translat. Episc. 318
- 1 Argumentum a contrario sensu est fortissimum in jure, & quando secus, in c. Publicato, n. 49. de elect. 312
- 2 Argumentum a contrario sensu quamvis fortissimum, in jure tamen aliquando vacat, in cap. Nullus, num. 6. & seq. de foro compet. 44
- 1 Argumentum de pacto ad legem validum est, in cap. Conquerente, num. 59. de Offic. Ordin. 589
- 3 Argumentum de bello ad pacem validum est, in c. Non minus, n. 60. de immun. Eccles. 616
- 1 Argumentum a contrario sensu non procedit ad correctionem juris communis, nec quando non sumitur a contrario sensu rationis, seu juris legis, sed simpliciter a contrario sensu litteræ, in c. Ad extirpandas, num. 18. de fil. Presbyt. 471
- 3 Argumentum a contrario sensu aliquando vacat, in cap. Sicut te, n. 26. & 29. de Cler. vel Monach. 677
- 4 Argumentum a matrimonio spirituali ad carnale validum est, in cap. Tuæ fraternitati, n. 10. de spons. & matrim. 15
- 4 Fallit ibid. num. 24. 15
- 1 Argumentum a pacto, vel testamento ad legem, statutum, vel consuetudinem, an, & quando procedat, in c. Quia in Ecclesiis, num. 50. & num. seq. de Constitut. 100
- 2 Argumentum ab acquisitione ad usucapionem non valet, & nulli possunt acquirere, qui non possunt ufucapere, in c. Gravis, n. 105. & resit. Spoliat. 110
- 3 Argumentum quod fit, & quot modis, in cap. Vestra, num. 21. de Cohabit. Cler. & Muller. 12
- 3 Arguitur quandoque de intrinsicæ ad extrinsecæ, in c. Quia diversitatem, n. 5. de concess. præben. 192
- 2 Argumentum a speciali validum est in jure, in c. Quia diversitatem, n. 27. de concess. præben. 193
- 3 Argumentum a feudo ad ephyreusum an, & quando procedat, in c. Infimatio, n. 13. & seq. de feud. 210
- 3 Argumentum de feudo ad ephyreusum non procedit, quando obstant regulæ, vel dispositio juris communis, ibidem num. 16. & seq. 210

- Argumentum de feudo ad emphyteusum in materia juris accre-
scendi non procedit amittitively, ibid. n. 18. & seq. 210
- Feudalia jura non possunt allegari in emphyteusi ad decisionem
causarum, ibid. n. 14. & seq. 210
- Argumentum a partium enumeratione validum est in jure, in cap.
Licet, n. 4. de Crimin. fals. 131
- Species omnes enumerantur, alius species, ibid. n. 32. 132
- Argumentum a minori ad majus non procedit affirmativè, sed
negativè, in c. Cùm illorum, n. 10. de sent. excomm. 132
- Argumentum a contrario sensu non semper pro lege, & certa re-
solutione suscipitur, in c. licet Heli, n. 17. de Simon. 130
- Argumentum a communiter accidentibus validum est, in c. Ne
initaris, num. 26. de Confit. 61
- Argumentum a contrario sensu non procedit, ubi appositum re-
peritur statutum a jure, in c. Pervenit, num. 24. de adulter. &
lupro. 130
- ARISTOTELES in primo Ethicorum, c. 3. expenditur, in c. Ne
innitaris, num. 100. de Confit. 59
- ARMA defendendi licentia adversus edictum Principis laici a quo
sit Clericus concedenda, in c. Ecclesia S. Mariz, num. 24. de
Constitut. 112
- Arma Clerico ablata a Curia seculari an sint ei restituenda, ibid.
num. 27. 112
- Armorum usus jure Canonico est Clericis interdictus, ibidem
num. 28. 112
- Arma edicti Principis secularis prohibita, an liceat ministris Cur-
iæ laicis in Ecclesia perquirere, & inde auferre, ibidem nu-
mer. 27. 112
- AROMATARIUS qui fabrum farinam miscuit in cera candela-
raria, puniri potest a Brachio habente in laicos jurisdictionem
Episcopalem, in c. Licet n. 2. de Pœnis 226
- AROMATARIORUM usus Eraribus Minoribus qualiter per-
mittatur, in c. Nimis prava, n. 19. de excess. Prælat. 227
- ARS faciendi taxillos prohibita est, in c. de cætero, num. 11. de
homicid. 118
- Artium est regimen animarum, in c. Cùm sit ars, num. 1. de
zeat. & qual. 415
- ARTICULUS quid sit, in c. Olim n. 91. de lit. contest. 87
- Testes super articulis debent depositionem per sensus cor-
porales, non autem de creditate, ibid. n. 92. 88
- Articuli conclusivi sunt loco libelli, & per responsum datam
ad illos oritur litis contestatio, ibid. n. 91. 86
- ARTIFICIUM Clericis & Monachis est permixtum, si necessitas
subsit, & non fordidè exerceatur, in c. Multa, num. 3. de Cler.
vel Monach. 674
- Artificio an Clericis vacare liceat extra casum necessitatis, ibid.
num. 26. & seq. usque ad n. 32. 676
- Artificium est licitum Clericis, & Monachis ad vitium querendum,
ad otium tollendum, ad concupiscentiam retinendam,
ad eed elemosinas faciendas, ibid. n. 27. 675
- Non autem ad purum lucrum, ibid. n. 31. 675
- Artificium in quo differat a negotiatione, seu mercatura, in c. In-
cundum, n. 6. de Cler. vel Monach. 673
- Artificium an liceat Clericis, vel Monachis lucri causa exercere,
ibid. num. 19. 662
- ARUSPICES, & Sortilegi de jure Canonico deponuntur, & de-
trahuntur in Monasterium, in c. Cùm non ab homine, num.
26. de judic. 15
- Et quid in laicis de jure Civili, ibid. n. 37. 16
- ARX, Domus Principis, Palatia.
Vide in ver. *Oratorum*
- ASSASSINUS absque ulla depositione, vel sententia statim re-
linquitur Curia seculari, in c. Cùm non ab homine, num. 24.
de judic. 15
- Nec requiritur sollemnis degradatio, ibid. n. 21. 15
- Requiritur tamen declaratio iudicis Ecclesiastici super crimine,
ibid. num. 23. 15
- Clericus assassinus sine ulla monitione vel sententia relinquitur
Curia seculari, in c. Contingit, si secundo, num. 13. de sent.
excomm. 169
- Clericus de assassinio imputatus, si reperiatur coarctatus per iu-
dicem laicum, an sit remittendus ad iudicem Ecclesiasticum, ut
ferat declarationem super facto, ibid. num. 29. & seq. usque
ad num. 35. 169
- Judex laicus ante declarationem iudicis Ecclesiastici super assas-
sinio necesse est iudicem contra clericum, ibid. n. 31. 169
- ASSERTIONES plurimæ a facultate Theologica Lovaniensi cen-
suras.
Vide infra in ver. *Opinio probabilis*.
- Assistere est verbum facti requirens hominis ministerium, in c.
Cùm contingat, n. 49. de Declin. 320
- Assistere an importet corporalem presentiam, in cap. Ex parte,
num. 12. & 31. de Cler. non residen. 42
- Assensu, vel admittit, hæc verba verificatur tam in electione,
quàm in collatione, & institutione, in c. Præterea, num. 7.
de zeat. & qual. 410
- Astrum, & porticus Ecclesiæ ad hærent. Immunitate gaudet, in
c. Ecclesiæ, n. 15. de Immun. Ecclesiæ. 449
- ATTENDERE non debemus, quod fieri possit de facto, sed quod
fieri debeat de jure, in c. Mandato, num. 8. de Simon. 62
- Attendi non debet, quod fuit, sed quod est, in cap. Omnipotens,
num. 21. de Accusat. 7
- ATTENTATA ante omnia sunt revocanda, prævia tamen cau-
sæ cognitione, in c. Cùm M. n. 4. de Condit. 114
- Attentata est delictum, ibid. num. 35. 118
- Attentata sunt plenè probanda, ibid. 118
- Attentata turbida non sunt revocanda, & potest Rota illa non
attendere, quando causa fuit commissa ejus arbitrio, ibidem
num. 36. 116
- AUCTIONE interna tamquam non importabile hic non præ-
cipitur, sed luadetur, in cap. Dolentes, num. 14. de celebrat.
Missæ. 531
- Contractum, num. 18. & seq. 531
- Declaratur num. 23. 530

- 1 Attentione virtualis intelligitur perdurare, quando aliquis ad offi-
cium accedit cum intentione Deo debitori obsequium reddendi,
etiamsi in prosecutione mens ad alia rapiatur, ibidem nu-
mer. 42. 514
- 1 Nihil tanta licet evagatio, ut omnino deperat vis primæ intentio-
nis, ibid. num. 41. 514
- 1 Attentione virtualis omnino deperit per voluntariam distractionem,
ibid. n. 50. 514
- 1 ATTREBATIONIS Episcopi concordia, seu exemptio an sur-
rit a Concilio Tridentino sublata, in c. Veniens, num. 9. & seq.
usque in fin. de Translat. 667
- 1 ATTRITUS non fit contritus, si absolvatur a Sacerdote pos-
sistentem non habente, in cap. Cùm venisset, num. 97. de
fasc. Unit. 463
- 1 AVARITIA antantur magis in pluralitate præbendarum, quam
Canonicatum, in cap. Cùm jam dudum, num. 21. de præ-
ben. 53
- 1 AUDITOR Nuntii an possit cognoscere causas ad Nonch
non pertinentes, quomvis non habeat requisita cap. Statutum,
de recept. lib. 6. & Concili Trident. cap. 10. sess. 25. & in c. Cùm
causam n. 2. & seq. usque in fin. de Appellat. 205
- 1 Auditoris Nuntiorum non possunt cognoscere causas appellatio-
num a sententia Episcopi, vel ejus Vicarii in criminalibus la-
ta, ibid. num. 9. 205
- 1 Et sententiæ ab eis late in causis appellationis hujusmodi non
sustinentur ex communi errore, ibid. n. 10. 205
- 1 Auditoris Legatorum non habeant jurisdictionem ordinariam, vel
delegatam, ibid. n. 11. & seq. 205
- 1 Auditoris Legatorum an censentur Ordinarii, licet causas cog-
noscant ex delegatione specialia, ibid. n. 11. 205

Auditor Camera.

- 1 Auditor Camere procedit contra Episcopos non residentes, ut
que ad sententiam diffinitivam excludit, in c. Qualiter, n. 23.
de Cler. non residen. 58
- 1 Auditor Camere an possit cognoscere, & terminare in prima
instanza causam criminalem Clerici Episcopo subje-
cti Episcopi consentiu, in cap. Significasti, num. 21. & seq. usque
in fin. de foro compet. 77
- 1 Auditor Camere, & Marecallus habent ordinariam, quæ per
obitum Papæ non expirat, in c. Cùm visum, num. 20. de major.
& obed. 623
- 1 Auditor Camere generalem habet facultatem procedendi contra
Episcopos, eoique puniendi absque Signatura Papæ, in
c. Pervenit, si primo, n. 27. & n. 28. de reg. 121
- 1 Etiam pro delictis, pro quibus veniet imponenda pœna depo-
sitionis, vel privationis, ibid. num. 29. 121
- 1 Monitoria tamen, ut personaliter compareant, decernere non po-
tunt sine commissione manu Papæ signata, ibid. n. 27. 121
- 1 Auditor Camere est iudex Ordinarius appellacionum a sen-
tentia per Ordinarios latis, etiam extra statum Ecclesiasticum,
in c. Per tunc, num. 11. de sent. excomm. 151
- 1 Non tamen potest absolvere etiam cum reincidentia, vel ad cau-
telam excommunicatos ob violatam libertatem, vel immunita-
tem Ecclesiasticam, ibid. n. 12. & 31. 151
- 1 Declaratur, ibid. num. 41. 151
- 1 Auditor Camere in causis pendentibus in suo tribunali debet
perseverare, si partes recurrant ad Sacr. Congregationem immu-
nitatis pro alioquin dubi declaratione, & alio exequi, ibidem
num. 31. 151
- 1 Monitoria, & inhibitiones in Tribunali Auditoris Camere an
dari possint excommunicatis ob violatam immunitatem Eccle-
siasticam, ibid. num. 14. 151
- 1 Auditor Camere potest appellentem ab injustitia excommunica-
tionis per seipsum absolvere, vel eum remittere ad excommuni-
cationem, ibid. num. 42. 151
- 1 Auditor Camere potest audire excommunicationem ab Episco-
po dicentem excommunicationem esse nullam, ibidem nu-
mer. 44. 151
- 1 Item potest audire appellentem a declaratoria excommunicationis
ab Episcopo lata, ibid. n. 45. 151
- 1 Non autem potest eum absolvere ad cautelam, vel cum reincidentia,
si excommunicatio sit Papæ reservata, ibid. num. 46.
& 47. 151
- 1 Auditoris Camere (sylvus in censuris decernendis, in cap. Sacro,
num. 48. & 55. de sent. excomm. 151
- 1 Auditor Camere an in causis Regularium possit concedere moni-
toria, & inhibitiones, & cum quibus clausulis, d. Augustinus,
in cap. de Priore, num. 15. & num. seq. usque in fin. de Ap-
pellat. 135
- Vide in ver. *Collegium Cameralis*.
- 1 Quid in causis Regularium Episcopi subjectorum, ibidem nu-
mer. 16. 139
- 1 Quid in causis ordinariis, quæ veniunt inter diversis Religio-
nes, ibid. n. 20. 139
- 1 Et quid in causis inter Regulares, & Sæculares, sive Clericos,
sive laicos, ibid. n. 21. 139
- 1 Et quid in causis Prælatorum Regularium Sedi Apostolicæ imme-
diatè subjectorum, ibid. num. 22. 139
- 1 Et quid si agatur de debito salario, vel contractu in Curia te-
to, ibid. num. 23. 139
- 1 Et quid si agatur de executione litterarum Apostolicarum, vel
Decretorum litterarum Congregationum, ibid. n. 24. 139
- 1 Et quid si res sponte se constituit in executionem, ibid. n. 26. 139
- 1 Et quid in criminibus atrocioribus, ibid. n. 29. 139
- 1 Et quid in agitur de Regularium disciplina, & morum correptione,
ibid. num. 35. 139
- 1 Auditor Camere est iudex appellacionum, quæ a sententia quon-
visque Ordinariorum ad Sedem Apostolicam devolvun-
tur, ibid. num. 25. 135
- 1 Auditor Camere pro executione litterarum Apostolicarum, &
Decretorum, seu Declarationum Congregationum, dat Mo-
nitoria etiam in causis, & negat Regularium, ibid. n. 32. 139

- 2 Et quid in hoc fuerit provifum per Congregationem a Sanctiffimo deputatam, ibid. num. 25. 167
- 2 Auditor Cameræ an poffit procedere in prima infantia in caufis ordinariis tam civilibus, quàm criminalibus inter Religiofos ejuſdem Ordinis, ibid. num. 20. 167
- 2 Et quid in gradu appellationis, ibidem num. 36. & feqq. ufque in fin. 168
- 2 Auditor Cameræ poteft cognofcere de exceffibus exemptorum privative quoad omnes, ibid. n. 31. 167
- 2 Declaratur, fi exempti ſint Sedi Apoftolicæ immediate ſubjecti, & alium iudicem non habeant, ibid. n. 32. 167
- 2 Auditor Cameræ prohibetur quidquam decernere, quod locorum Ordinarios impedire poffit, ne ad executionem decretorum Concilii Trident. & correctionem morum liberè procedant, ibid. num. 34. 168
- 2 Et ejus facultates limitantur, ut non obvient Concilii decretis, ibid. num. 35. 168
- 2 Monitoria pro executione litterarum Apoftolicarum, &c. in negotiis Regularium qualiter ab Audite Cameræ ſint concedenda, ibid. num. 25. 167
- 2 AUGUSTA utamvis gaudeat privilegio Augudi, tamen ſub generali legum vinculo comprehenditur, in c. Ne pro dilatione, num. 59. de reſ. & remiff. 325
- 2 S. AUGUSTINUS non ſufficit, ſed acceſſit Valerio adhuc viventi, in c. Quanto, n. 52. de tranſlat. Epiſc. 320
- 2 Auguſtinus non fuit ſuffecor, ſed coepiſcopo Valerii Hipponenſis Eccleſiæ Epiſcopi, in cap. Nulla, num. 81. de conceſ. præben. 191
- 2 AURORA unde dicta, in cap. Dolentes, numer. 4. de celebr. Miſſar. 181
- 2 AUTHORITY eadem, quæ requiritur in conſtitutione actus, requiritur in illius deſtructione, in c. Novit, num. 37. Ne Sede vacante. 205
- 2 Authoritas pondus inclinat ad actum, præcipuè ſi id grave fit, in c. Ne ininitaris, num. 423. de Conſtit. 88
- 2 AUTHORITY Commentaria poſt caritatem inchoata, in c. Nili cùm pridem, num. 83. de renunc. 342
- 2 Auctores pro opinione negativa expenduntur, in c. Tuam, n. 41. & num. feqq. ad num. 44. & n. 61. de ordin. cognit. 105
- 2 Item pro opinione affirmativa, ibid. num. 6. 108
- 2 Authoritas non eſt niſi ſuperioris, in c. Significasti, num. 19. de elect. 224
- 2 Authoritas actum præcepit, in c. Antigonus, n. 38. de pact. 642
- 2 Authoritas in factu proprio ita demum incipit poteſt palam, & bona fide, ſi hoc fiat coram ſuperiore, in c. Expoſuiſti, n. 31. de præben. 147

Reliqua vide in ver. *Doctör*, *Opinio*.

B

- 2 BALNEOREGIENSIS Epiſcopi ceſſio admittitur propter ead quòd in ea civitate, vel diceceſi ob aeris intemperiem ſine mortis periculo morari non poterit, in c. Ad ſupplicationem, n. 25. de renunc. 334
- 2 BAPTISMALIS Eccleſia eſt Parochialis totius Plebanatus ratione administrationis baptiſmi in cap. Cùm contingat, num. 34. de decim. 319
- 2 Et dicitur etiam matrix, & cur. ibid. num. 35. 319
- 2 Non tamen eſt abſolutè Parochialis, ibid. n. 53. 321
- 2 Baptiſmalis ſons an eſſe debeat in omnibus Parochialibus, ibidem num. 59. 321
- 2 BAPTISMUS qui ab hæreticis datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, eſt verus baptiſmus, in c. Si quis puerum, n. 1. de Baptiſmo. 590
- 2 Baptiſmi effectum quis poteſt incendere implicite, & explicite, ibid. num. 5. 590
- 2 Baptiſmus conferri poteſt etiam a Pagano, & Judæo, ibid. num. 15. pag. 591
- 2 Baptiſmus non habet efficaciam a miniſtro, ſed a principali agente, qui eſt Chriſtus, ibid. num. 16. 591
- 2 Baptiſmus eſt fundamentum, & janua omnium ſacramentorum, in c. Omnis, n. 2. de pen. & remiſſ. 309
- 2 Baptiſmus, ideſt jus tenendi in Eccleſia fontem baptiſmalem, poteſt præſcribi, in c. Cùm olim, n. 17. de præſcrip. 179
- 2 Baptiſmus non conferitur ſari valentibus, niſi ipſimet reſpondent in c. Tua fraternitati, num. 8. de ſponſ. matrim. 15
- 2 Declaratur, ibid. num. 32. & 33. 17
- 2 Baptiſmus utiliter conferat parvulis, licèt actu non credant, nec intelligant, & remittitur eiſ peccatum originale, in cap. Majores, num. 1. & 40. de Baptiſ. 595

Baptiſmus, & Circumciſio.

Vide infra in ver. *Circumciſio*.

- 2 Baptiſmus continet virtutem Chriſti, qui eſt univerſalis cauſa ſalutis omnium, & remiſſionis omnium peccatorum, ibidem num. 46. 598
- 2 Baptiſmus ſi tempore Circumciſionis fuiſſet, janua Regni cæleſtis non aperuiſſet, ibid. num. 48. 598
- 2 In Baptiſmo parvulorum inſtanduntur virtutes Cardinales, & morales quoad habitum, licèt non quoad uſum, ibidem numer. 43. 598
- 2 In Baptiſmo adultorum requiritur intentio ex parte baptizati ead neceſſitate ſacramenti, adeoq. baptizatus ſine intentione ſic denud baptizandus, ibid. num. 68. & feqq. ufque ad n. 60. 598
- 2 Sed ſi non conſtat, an habuerit intentionem, eſt reſtabilitandus ſub conditione, ſi non eſt baptizatus, &c. ibidem numer. 69. 598
- 2 Non tamen requiritur intentio actualis, ſed ſufficit virtualis, ibid. num. 70. & feqq. 599
- 2 Baptiſmo eſt naturaliter, & eſſentialiter annexa obligatio profiſcendi fidem, ibid. num. 109. 601
- 2 Finis intentionis in baptiſmate duplex eſt, in cap. Si quis Puerum, num. 4. de baptiſ. 590

- 2 BAPTIZANS cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, licèt credat nihil per baptiſmum conferri, tamen verè baptizat, in cap. Si quis puerum, numer. 13. & 17. de baptiſm. pag. 591
- 2 Baptizans non requiritur, ut ſcat quid ſit baptiſmus, vel baptiſmum eſſe Sacramentum, ibid. n. 17. 591
- 2 Baptizans filium in extrema neceſſitate, ab uxore non eſt ſeparandus, in c. Si vir, n. 7. de cognat. ſpiritualli. 61
- 2 Licèt contrahat cùm ea cognitionem ſpiritualem, ib. n. 8. & 10. 61
- 2 Baptizandus eſt puer in periculo mortis conſtitutus, ſi quid appareat extra uterum, in c. Ne ininitaris, n. 372. de Conſtit. 80
- 2 Baptizare poſſunt in caſu neceſſitatis etiam laici, & mulieres, imò etiam pagani, & hæretici, in c. Si quis puerum, num. 9. & 15. de baptiſm. 591
- 2 Baptizare ſepſum nemo poteſt, aut ſibi ipſi beneficium conferre, in c. Porreſtum num. 21. de Regular. 373
- 2 Baptizari poſſunt in privatis domibus non ſolum filii Regum, & Principum, ſed etiam nepotes, & alii deſcendentes, in c. Ex tranſmiſſa, num. 16. de fil. Preſbyt. 468
- 2 Baptizati a Calviniſtis an ſint iterum baptizandi, necne, in cap. Si quis puerum, n. 1. & feqq. ufque in fin. de baptiſm. 590
- 2 Baptizati a puero Athanaſio, qui ſe Epiſcopum ſimulaverat, juſti ſunt iterum iterum baptizari, ibid. num. 10. 591
- 2 Baptizati a Donatiſtis, & a Græciſchiſmaticis, juſti non ſunt rebaptizari ibid. num. 12. 591
- 2 Baptizati a Calviniſtis ſunt verè baptizati, nec ſunt iterum baptizandi ſub conditione, in c. Quoniam, n. 24. de Conſtit. 133
- 2 Baptizati, & ordinati ignorantèr per ſimoniacam hæreſim, recipienti charaſterem, & gratiam Sacramentalem, in c. Nobis, n. 32. verſ. Quinimo de ſimon. 44
- 2 Baptizatus, de ſacro Fonte ſuſceptus efficitur filius ſpirituallis baptizantis, & ſuſcipientis, in cap. Ex litteris, n. 3. & 13. de cognat. ſpirit. 66
- 2 Baptizatum de iure communi prohibentur plures de ſacro Fonte ſuſcipere, ſed ex Concil. Tridentino unum tantum, & una ſummum ſuſcipere debent ibid. n. 4. 66
- 2 Si tamen plures deſignati ſuſceperint, & tetigerint, nec appareat quis prior ſit deſignatus, contrahent omnes cognitionem ſpiritualem, ibid. n. 5. 66
- 2 Baptizatus, vel ordinatus per eoaſionem abſolutam, nec rem, nec charaſterem recipit Sacramenti in c. Majores, num. 81. & 91. de baptiſm. 599
- 2 Sed per vim conditionalem recipit ſacramentum, ſed non rem ſacramenti ibid. n. 83. & feqq. & num. 115. 599
- 2 Baptizatus per vim conditionalem compellitur ad obſervantiam fidei, & illius ſequelam, ibid. n. 98. & n. 109. 600
- 2 BARBITONSORIS, ſeu Phlebotomianæ artem exercens, an efficiatur irregulatis, in cap. Ad audientiam, n. 39. de homicid. pag. 133
- 2 BARONIE ſi donentur Eccleſiæ ſimpliciter, Princeps donator laicus nullam habet in Eccleſiam juridiſtionem, in c. Verbum, num. 16. de foro compet. 60
- 2 Et Eccleſia in nullo tenetur donatori, nec etiam ad munera, quæ prius ſubſtat Baronia; ſed tantum ad munera, quæ donator ſibi retinuit in donatione, dummodò ſint honeſta, ibid. numer. 18. 61

Vide in ver. *Feudalis cauſa*.

- 2 BARONES etiam extra locum Baroniæ præferuntur nobilibus juridiſtionem non habentibus, in c. Nobis, n. 24. de jurep. 527
- 2 BARTHOLI doctrina in l. Si prius, n. 8. ff. de nov. oper. nunc. explicatur, in cap. Lator, num. 54. & num. feqq. ufque ad n. 63. qui fil. ſunt legit. 87
- 2 BASILEENSE Concilium poſt tranſlationem, non Synodus Eccleſiæ, ſed Satana, & miniſtrorum ejus Synagoga appellatum, in c. Significasti, num. 18. de elect. 224
- 2 Baſileenſe Concilium a Leone X. in Concilio Lateranenſi appellatur Conciliabulum, præſertim poſt tranſlationem, ibidem num. 25. 224
- 2 Baſileenſis Concilii Conſtitutiones, quæ fuerint a Nicolao V. approbata, aut improbate, ibid. num. 27. 224
- 2 Baſileenſis Concilii Canon an derogaverit Conſtitutioni Concilii Conſtantienſis. Ad vitanda, in cap. Quod a prædeceſſore, n. 41. de ſchiſm. t. 305
- 2 Magintium Concilium eſt innovaverit Conſtitutionem Concilii Baſileenſis, tamen non derogavit decreto Conſtantienſis Concilii, ibid. n. 43. 206
- 2 Baſileenſe Concilium quo tempore ab Eugenio IV. tranſlatum, ſeu diſſolutum fuerit, ibid. num. 42. 106
- 2 Baſileenſis Concilii, acta in quibus approbata, aut reprobatæ fuerint, ibid. num. 45. 106
- 2 BASILICA propriè quæ dicitur, in cap. Eccleſiæ, nu. 3. de immum. Ecclieſ. 646
- 2 BEGUINÆ, & Canonice ſæculares ſunt ſub juridiſtionem Eccleſiæ, licèt earum ſtatus non ſit approbatus, in cap. Nullus, n. 56. & 59. de foro compet. 49
- 2 BELLUM verifiſſime non daturum, non eſt juſta cauſa percipiendi Sacramenta in aliena Parochia, in c. Significasti, n. 34. de Paroch. 311
- 2 Bellum, & treuga largè dici poſſunt etiam inter privatos, in c. Treugas, num. 12. de treug. & pac. 62
- 2 Bellum ex utraque parte juſtum non datur, in c. Ne ininitaris, num. 206. & num. 312. de Conſtit. 67
- 2 Bellum a ſpoliato moveri poteſt ſolum in continenti, non autem ex intervallo, ibid. n. 308. 67
- 2 Bellum eſt perditio animæ, corporis, & ſubſtantię, ibidem num. 410. 68
- 2 BENEDICTIO Abbas eſt de ſubſtantia quoad poteſtatem Ordinis conferendi, ſed non quoad hoc, ut electus dicatur Abbas, in c. Quanto, n. 23. de conſuetud. 109
- 2 Benedictio proportionaliter id tribuit Abbati, quod conſecratio Epiſcopo, ibid. num. 26. 109
- 2 Benedictio ſolemniſt eſt Ordinis Epiſcopalis, in c. Vel non eſt compoſ, num. 38. de temp. ordin. 370
- 2 Beneficium nubentium non reiteratur, in c. Ait autem, num. 4. de 68

de fecund. nupt. 98
 1 Beneficentia an in nuptiis, quæ sunt secundæ respectu viri, non autem respectu mulieris, ibid. num. 6. 98
 2 Constatuendo beneficium conjugis, quando vir secundam duxit virginem, an valeat, ibidem num. 7. & num. seqq. 98
 3 Beneficium nubentium fieri debet a proprio Parocho, non autem ab alio Sacerdote, nisi de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, non obstante inmemorabili, vel privilegio, ibid. num. 9. & num. 14. 98
 4 Et Sacerdos contraveniens est suspensus, quamdiu ab Ordinatio proprii Parochi absolvatur, ibid. n. 11. 98
 5 Constatuendo inmemorabilis Venientium, ut Parochus mulieris benedicit conjuges, postquam mulier fuit traducta ad donum viri in alia Parochia habitantis, an sit sublata a Concil. Trid. ibid. n. 12. & n. seq. usque in fin. 98
 Vide reliqua in verbo *Abbas*
 3 BENEFICIATI an, & quando teneantur præcepto charitatis, vel iustitiæ redditus beneficiorum suorum pauperibus erogare, in c. Si quis sanæ, n. 1. & seqq. usque in fin. de pecul. Clerici, p. 2. 246
 3 Redditi superfluis beneficiorum suorum pauperibus non erogantes, an teneantur ad restitutionem, ibid. & n. seqq. usque ad n. 6. & num. 31. 248
 3 Faciunt fructus suos, & compariant usufructuario in vita, & usufructu in morte, ibid. n. 3. 247
 3 Declaratur, ibid. n. 4. & n. usque ad n. 17. 248
 3 Possidentes sufficientes patrimonium, an possint videre de fructibus beneficii, patrimonium in alios usus collato, ibid. num. 6. usque ad n. 17. 248
 1 Habentes patrimonium possunt liberè testari de bonis patrimonialibus, & vivere de redditibus beneficii, ibid. numer. 8. 248
 3 Declaratur, ibid. a n. 11. usque ad n. 17. 249
 3 Possunt excedere de fructibus beneficii non solum in necessariis, sed etiam in iis, quæ decet, servata ratione conditionis, illatus, & personæ, ibid. n. 17. 251
 3 Possunt licita distributio provenit beneficii in eos, qui quamvis habeant necessaria ad viduam, non tamen habent sic sufficientes pro qualitate conditionis, & decentia status, ibid. n. 18. 251
 3 Item possunt usque ad status decentia donare consanguineis, & familiaribus suis, & dotare foretes, vel alias consanguineas indigentes, ibid. n. 19. 251
 3 De redditibus Ecclesiasticis possunt remunerare accepta servitia, ibid. n. 21. 251
 3 Si decedat decenti viduæ ex fructibus beneficii nihil superfit, an nihilominus teneantur unam portionem fabricæ Ecclesiæ, & ceteram pauperibus applicare, ibid. n. 27. usque in fin. 252
 3 Alimenta debentur beneficiatis ex iustitia, & pauperibus ex charitate, ibid. n. 31. 252
 3 Non teneantur ad reparationem Ecclesiæ, nisi ex fructibus, qui superfit detractis necessariis, ibid. n. 32. 252
 1 Intrinsecus, & obligantur Ecclesiæ, in cap. Ad audientiam, in secundo n. 1. de re scripte. 183
 1 Non habent dominium illius, nec directum; sed sunt constituti procuratores, & administratores a Papa, in c. Quanto, n. 49. de transl. Episc. 320
 1 Beneficiari Regulares, & secularis æquiparantur quoad potestatem dispensandi fructus beneficiorum, in c. Ad audientiam, n. 18. de Cler. non resid. 61
 1 Beneficiatus, qui horas Canonicas recitat cum distractione voluntaria, non teneatur ad restitutionem fructuum, in cap. Dolentes, n. 23. de celebr. Missar. 372
 3 Contrarius, n. 18. & seqq. maxime n. 17. 395
 3 Beneficiati duo in eodem beneficio simul esse non possunt, in cap. Si quis, n. 44. de for. comper. 38
 1 Beneficiatus nec habet dominium utile, nec directum, sed est constitutus procurator, & administrator a Papa, in c. Quanto, n. 49. de transl. Episcopi 320
 1 Beneficiari, vel Capellani, quibus diebus teneantur Missas celebrare ratione beneficii, vel salarii, an possint ab aliis elemosynam accipere, & unice Missa omnibus satisfacere, in c. Præteritatem, n. 89. de sepulture. 100
 3 Beneficiatus potestatem non habet dandi successorem in beneficio, in c. Nullam, n. 41. de concess. præb. 188
 3 Beneficiatus licentia Prælati sui beneficio renuncians non potest, in c. Admonet, n. 1. & 3. de renunc. 329
 1 Beneficiatus ut transeat ad aliam Ecclesiam eiusdem diocesis, sufficit consensus Prælati & sed si sit alterius diocesis, requiritur expressus, ibid. n. 11. 310
 1 Beneficiatus transire potest ad Religionem licentia petita, licet non obtenta, ibid. n. 17. 310
 1 Beneficiatus an possit beneficium dimittere acceptando aliud beneficium incompatibile contra voluntatem superioris, ibid. n. 27. & seqq. usque in fin. 311
 1 Beneficiatus post collationem non potest opponere, quid beneficium sit tenue, sed tempore collationis tantum, in cap. Conquerente, n. 7. de Cler. non resid. 15
 1 Beneficiatus non sinitur beneficio, c. Odoardus, contra personarium, si per seipsum consensit reservationi penionis, in c. Odoardus, n. 79. & seqq. de solut. 247
 1 Secus si successisset in beneficio gravato, & non consensisset per ipsum, ibid. n. 80. 247
 1 Beneficiari teneantur Ordines Beneficis annexos per seipsum exercere, in c. Cùm pridem, n. 117. de pactis 613
 1 Beneficiatus quoad sui præiudicium potest se obligare ad premissum pendendi beneficium; secus quoad præiudicium superioris, in cap. 1. de contenta, n. 5. de erum. fals. 113
 3 Beneficiatus an cogi possit edicto Episcopi ad ostendendum titulum sui beneficii, in c. Licet Heli, num. 17. & seqq. de simon. 32
 3 Beneficiatus an cogi possit ostendere titulum sui beneficii, si eius possessio sit antiqua, ibid. n. 12. & n. seqq. 33
 3 Et an sit admittendus ad probationem per juramentum, ibid. num. 19. 10. & 12. 33

5 Et quæ possessio ad hunc effectum dicatur recens, vel antiqua, ibid. num. 11. 33
 5 Beneficiatus qui per decennium possedit plura beneficia incompatibilia, & alleget se citulum amisisse, an sit admittendus ad probationem tituli per juramentum, ibid. n. 12. 33
 Vide in verbo *Beneficium quoad pluralitatem, &c.*
 1 Beneficiatus non curatus tenetur Ordinarius dare licentiam suæ status Ecclesiæ patitur, & minores sunt triginta annis, in c. Super specula, n. 34. Ne Cler. vel Monach. 639

Beneficium Principis.

5 Beneficia Principum fore latissimè interpretanda, in cap. Olim, n. 1. & 2. de verb. signif. 179
 5 Declaratur, ibid. n. 11. & 14. 184
 5 Beneficii appellatio an veritas privilegium, ibid. numer. 5. & num. 17. 180
 5 Beneficium Principis quatenus concernit præiudicium tertii, ut privilegium debet ibid. interpretari, ibid. n. 17. 181
 5 Verba etiam in beneficiis Principum tenentur observari debent, ibid. n. 14. 184
 1 Beneficium non confertur in invitum, quando agitur de commo- dolo ipsius contradicentis tantum, in cap. Admonet, cu. 15. de renunc. 171
 5 Beneficium Principis est latissimè interpretandum, in cap. Mandato, n. 10. de Simon. 63

Beneficium quid, quomplex, & ad quid institutum.

1 Beneficii appellatio ex Aylo Concilii Tridentini non venit pensio, in c. Cum in cunctis n. 106. de elem. 252
 1 Beneficium in Ecclesia aliud est, quàm beneficium Ecclesiæ, in c. Cùm in cunctis, §. Inferiora, n. 7. & seqq. de elec. 114
 1 Beneficium non enlatè sumpto vocabulo potest appellari beneficium, ibid. n. 13. 114
 1 Beneficium Sacerdotale quod dicitur, in cap. Ur Abbates, n. 61. de stat. & qual. 293
 1 Observantia plurimum valet ad cognoscendam qualitatē beneficii, ibid. n. 69. 298
 1 Ministeria Ecclesiastica, Beneficia, & Ecclesiæ, an & in quo differant, in c. Nulla, n. 3. de concess. præb. 175
 1 Beneficia ad Divinum cultum, & ad Ecclesiastica monia eorum sunt constituta, in c. Licet, n. 24. de præb. 176
 1 Beneficium est seculare officium, & sine spiritualibus non potest consistere, in c. Cùm pridem, n. 109. de pactis 613
 1 Beneficium possideri non potest, nisi canonice habeatur, in c. Ad audientiam, in secundo, n. 21. de re scripte. 179
 1 Beneficium super alio Beneficio creati potest, dummodò id sit in labe simoniz, & absque scissura Beneficii ibid. n. 21. 179
 1 Beneficium Ecclesiasticum ex sui natura debet esse perpetuum, ibid. n. 98. & 118. 183
 1 Beneficium requirit canonicam erectionem, aliis non est beneficium, ibid. n. 100. 187
 1 Beneficium quid sit, ibid. n. 115. 187
 1 Beneficiorum etiam manualium heri debet mentio in litteris, ibid. num. 116. 188
 1 Beneficia manualia, verè, & proprie sunt beneficia, ibidem numer. 117. 188
 1 Etiam si authoritate Episcopi sint fundata, ibid. n. 119. 188
 1 Beneficia secularia sunt perpetua, Regularia verò manualia, in cap. Ad aures, num. 10. de temp. ordin. 187
 5 Beneficium in genere quid sit, in cap. Cùm olim, num. 1. de verb. signif. 180
 5 Beneficium strictè sumptum quid sit, ibid. n. 4. & 6. 180
 5 Manualia beneficia que dicantur, ibid. n. 41. & 41. 183
 1 Beneficia omnia mundi sunt manualia Papæ, in cap. Quanto, n. 49. de transl. Episcopi. 320
 1 Declaratur, ibid. n. 77. 324
 1 Ad Beneficium Ecclesiasticum constituendum quæ requirantur, in c. Si quis, n. 28. de foro comper. 37
 2 Beneficium nullius redditus obtinens, non dicitur beneficium habere, ibid. n. 26. 37
 2 Beneficii sola collatio, aut institutio ius tribuit etiam sine possessione, ibid. n. 10. 37
 1 Beneficia æquiparantur ultimis voluntatibus, ibidem num. 11. 37
 1 Beneficii appellatio non venit beneficium existens in Cathedrali, in c. Laposilla, n. 30. de præb. 184
 1 Beneficia Ecclesiastica debent esse perpetua, in c. Ex parte, n. 1. de Cler. 370
 3 Beneficia Regularia duplicia, quæ dicantur, in cap. Non amplius, num. 81. de insti. 172
 1 Beneficium intelligitur cum apprehensione possessionis, in cap. Ad extirpandos, n. 11. de sil. Presbyt. 251
 5 Beneficiatus quod conferat Prælati in collatione beneficii, in cap. Cùm pridem, num. 12. de pactis 613
 1 Beneficium non pertinet ad eum, qui non debet petere officium, in c. Quæ in Ecclesiis, num. 8. de bonis. 153
 5 Beneficium nomen includit Recloniam, & dignitate, in c. M. n. 1. 10. num. 5. & 12. de Simon. 63
 5 Nisi obiter intentio tenentis proprie alterius præiudicium, ibid. n. 41. 63
 5 Beneficii appellatio in materia eccl. & rest. n. 11. non est curatum, ibid. num. 15. 63
 5 Beneficium quatenus ad ipsius substantiam non est dir. ius, sed quantum ad fructus, quando diviso est realis, vel personæ, in c. Nisi esset, num. 7. & 21. de præbend. 158
 5 Beneficium funditur per impositionem pontificalis realis, seu perpetuum, ibid. num. 21. 159
 Vide in ver. *Beneficium idem.*
 1 Beneficii officio est ad usque pertinet ad forum externum, in cap. Postulasti, num. 15. de Cler. excom. 184
 5 Beneficii possessio non sufficit sine Canonice institutione, in c. 1. 10. 10

- 1 Licet Heli, num. 23. de Simon. 50
- 9 Beneficium sufficiens quod dicitur, in cap. Episcopus, num. 10. de prabend. 71
- 3 Beneficii appellatio non venit beneficium existens in Cathedrali, in c. Expofuiti, num. 20. de prabend. 126
- 1 Beneficia electiva non comprehenduntur in mandato de providendo, si certi modi sint exprefsi, in cap. Nullus, num. 12. de elect. 218
- 2 Secus si Papa simpliciter mandet provideri de beneficio vacaturo, ibid. 218

Beneficium quibus conferendum.

- 5 Beneficii collatio facta schismatico, seu heretico, aut excommunicato, est ipso jure nulla, in c. Quod à Prædecessore, num. 60. 71. & 77. de Schismat. 137
- 5 Beneficiorum provisiones in personas hæreticorum, vires, & effectum non habent sanxit Gregorius XIII. ibid. n. 70. 108
- 5 Beneficii collatio facta excommunicato non tenet, ibid. num. 71. pag. 109
- 5 Etiam excommunicatio fit occulta, ibid. n. 74. 109
- 5 Beneficii collatio facta excommunicato, nulla est etiam in foro conscientie ibid. n. 75. 109
- 5 Beneficii impetratio non fit ab excommunicato ratione publici officii, ac propterea ex communi errore, & titulo putativo non sustinetur, ibid. num. 137. 115
- 1 Beneficia secularia secularibus, Regularia Regularibus sunt conferenda, in c. Cùm ad nostram, n. 3. de elect. 273
- 1 Si duntaxat in titulum: secus in commendam, quia tunc ordine inverso secularia Regularibus commendantur, ibidem num. 4. pag. 273
- 1 Beneficium, cujus provisio ob negligentiam electorum ad superiorem devolvitur, conferri non potest, nisi habenti qualitate, cui primi Electores adstricti erant, in cap. Cùm in magistrum, n. 6. de elect. 304
- 1 Beneficia certo personarum generi affecta, multoties conferri possunt illis, qui tempore collationis non sunt de genere, ibidem num. 20. 305
- 1 Beneficia absenti collato Episcopo dicitur sanctus officio suo, & hæc variate non potest, in c. Publicato, n. 9. de elect. 308
- 1 Laicus non est capax beneficii Ecclesiastici, in c. Super eo, n. 4. de bigam. 497
- 3 Beneficia indignis conferentes, post secundam correctionem suspenduntur per Concilium Provinciale à beneficiorum collatione, in c. Grave, num. 1. de prabend. 123
- 1 Et illam suspensionem relaxat solus Papa, vel Patriarcha, ibid. num. 2. 123
- 1 Ad Beneficia Ecclesiastica in defectum idoneorum assumi possunt indigni, ibid. num. 3. 123
- 1 Nisi sit tanta indignitas, ut eis provideri non possit sine mortali peccato, vel sine gravi aliorum scandalo, ibid. n. 4. 123

Beneficium qualiter, & uti conferendum.

- 5 Beneficium non censetur collatum, aut confirmatum, nisi illud per verba dispositiva conferatur, in c. Quod à Prædecessore, num. 120. de Schismat. 114
- 1 Papa solus confert beneficia sub conditione, & ex tempore, sive ad tempus, in c. Cùm in magistrum, n. 28. de elect. 302
- 1 Beneficia ad tempus conferri non possunt nisi per Papam, in cap. Veniens, num. 16. de fil. Presbyt. 466
- 5 Collatio beneficii sub conditione, si redieris, valida est, & in cap. Tota nos, n. 18. de Simon. 58
- 5 Collatio beneficii facta eo pacto, ut provisus solvat pensionem collatori debitam, non est simonica, ibid. n. 19. 58
- 5 Collatio beneficii litigiosi pendet à futuro evento, in c. Sicut unio, n. 55. de excess. Præl. 212
- 4 Collatio clandestina quavis non caret suspitione, tamen valet, ubi de ea fuerit facta fides, in c. Si quis, num. 3. de Clau. deit. post. 31
- 2 Collatio beneficii facta à Vicario Episcopali, postquam à diecepsi, ubi erat Vicarius, abfcessit, & ad locum sui Canonici se contulit, ac valet, in cap. Præsentata, num. 2. & seq. usque in fin. de Testibus. 153
- 2 Vicarius Episcopi habens speciale mandatum ad conferendum beneficia, potest ea conferre etiam extra diocesim, ibid. num. 12. pag. 154
- 2 Nisi per absentiam extra diocesim Vicariatus expiraverit, ibidem num. 13. 154
- 5 Beneficia sub conditione non dantur, nec ad tempus, in c. Per tuas, il primo, num. 20. de Simon. 55

Beneficium à quibus conferendum.

- 5 Beneficiorum collationes à Schismaticis factæ sunt ipso jure nullæ, in c. Quod à Prædecessore, n. 25. de Schismat. 104
- 5 Beneficii collatio fit ab Episcopo ratione publici muneris, ibidem num. 51. 106
- 5 Beneficii collatio facta ab excommunicato non tolerata est irrita ipso jure, ibid. n. 59. 107
- 5 Beneficiorum collationes factæ in Schismate ab Antipapæ, quo tempore præstatur eis obedientia, sustinentur ex communi reputatione, ibid. num. 127. 116
- 5 Contrarium, ibid. num. 132. 115
- 5 Beneficii reservati collatio facta à Prælo putativo etiam ratione publici officii non valet, ibid. num. 133. 115
- 1 Beneficia omnia mundi sunt manualia Papæ, in cap. Quânt, n. 38. de Translat. Episcopi. 310
- 1 Declaratur, ibid. num. 77. 322
- 2 Beneficia conferendi facultas Vicario attributa non transit in successorem, in c. Præsentata, n. 15. de Testib. 154
- 5 Collatio Canoniciatum, & Præbendam in Cathedrali Ecclesia ad quem spectat de jure communi, in c. Cùm Ecclesia Vulterana, num. 2. de Elect. 279

Eagnani Refertur.

- 2 Collationem habens de consensu alterius, dicitur habere liberam collationem, ibid. num. 5. 279
- 1 Collatio præbendæ facta sine consensu Capituli an sit nulla, ibid. num. 7. & 9. 280
- 1 Et tertius possit hanc nullitatem opponere, aut iudex allegationem sufficere, ibid. num. 8. 280
- 1 Collatio beneficiorum requirit consilium, vel consensum illius, cujus principaliter interest, ibid. n. 10. 280
- 1 Collatio præbendarum in Cathedrali de jure est simultanea inter Episcopum, & Capitulum, secundum communem opinionem, quam servat Rota, ibid. n. 11. & 13. 280
- 1 Collatio inferiorum beneficiorum in Cathedrali fieri potest ab Episcopo sine consensu, vel consilio Capituli, ibid. n. 16. 282
- 1 Collatio beneficiorum fontium in nomine Rectoria spectat ad Episcopum cum Capituli consilio, si majora sint, si minoria, ad Episcopum solum, ibid. n. 41. 282
- 3 Collatio beneficiorum reservati facta per Papam absque derogatione juris patronatus habet locum, etiam si beneficium pertinet ad præsentationem Clerici, & laici simul, in c. Cùm propter, num. 23. de jurepatr. 531
- 3 Contrarium, ibid. num. 22. 531
- 3 Collatio facta ab existente in quasi possessione conferendi sustinetur, licet jus conferendi non habeat, in cap. Consultationibus, n. 7. de Jurepatr. 520
- 2 Collatio beneficii facta à Vicario Episcopali, postquam à Diecepsi, ubi erat Vicarius, abfcessit, & ad locum sui Canonici se contulit, ac valet, in cap. Præsentata, num. 2. & seq. usque in finem, de Testibus. 153
- 2 Collatio beneficiorum non potest demandari ab Episcopo nisi Vicario Generali, ibid. n. 14. 164
- 1 Privilegium quod habet Episcopus, vel Capitulum, ut alter eorum sine altero possit conferre, servandum est, in c. Cùm Ecclesia Vulterana, n. 20. de elect. 282
- 1 Et quid in fundatione Ecclesiæ, ibid. n. 30. 282
- 3 Imperans beneficium non tenetur facere mentionem de collatione plus iheri facta à non habente potestatem conferendi, nec de possessione inde sequuta, in cap. illa, num. 3. Ne sede vacante. 207
- 3 Collatio facta à non habente potestatem non imprimit colorem tenendi, ibid. num. 4. 207
- 1 Vide in ver. Gratia.
- 3 Collatio beneficiorum vacantium post obitum Episcopi reservatorum Episcopo successoris, & si periculum sit in mora, recurritur ad Papam, ibid. n. 8. 209
- 3 Sed ex Regula 2. Cancellaria pertinet ad Papam indistinctè, ibid. num. 19. 208
- 3 Visitor Ecclesiæ vacantis non confert beneficia, nisi sit datus à Papa, ibid. n. 31. 209
- 5 Beneficia conferendi facultas includit etiam Curata, in c. Mandato, num. 35. de Simon. 63
- 5 Nisi agatur de præjudicio tertii, ibid. n. 42. 63
- 5 Vicarius, cui data est potestas ab Episcopo conferendi beneficia, potest conferre etiam Curata, ibid. n. 36. 63

Beneficium quando conferendum.

- 3 Beneficia conferri debent infra sex menses, quibus elapsis de Episcopo ad Capitulum, & è converso, & demum ad proximum superiorem collatio devolvitur, in c. Nulla, num. 2. & 34. de concess. prabend. 185
- 3 Beneficium qui distulit conferre ultra sex menses, privatur ea vice potestate conferendi, ibid. n. 24. 187
- 3 Et tempus sex mensium currit à die scientiæ, nec requiritur monitio, ibid. num. 25. 187
- 3 Et moram purgare, aut in iniegrum restitutionem petere non licet, ibid. n. 26. 187
- 3 Tempus sex mensium est utile, inquantum non currit ignoranti, aut conferre non valenti, ibid. n. 27. & 33. 187
- 3 Sed est continuum, in quantum currit etiam diebus feriatis, ibid. num. 28. 187
- 3 Beneficii collatio tamquam actus legitimus non potest esse in pendenti, sed aut statim tenet, aut vitatur, in cap. Quod à Prædecessore, num. 97. de schismat. 111
- 3 Collatio pertinet ad Capitulum, & Prælatum, ut Prælatum, lapsu temporis ad alium non transit, in c. Postulasti, n. 1. & 6. de concess. prabend. 200
- 3 Collatio primi beneficii vacantis per affectionem secundi ad proximum superiorem devolvitur, si Episcopus infra sex menses non conferat, in c. De multa, n. 18. de prabend. 119
- 3 Et tantummodo ex fuis preventibus tenetur Episcopus illi Ecclesiæ assignare, quantum ex fructibus ipsius durante vacatione confiterit esse perceptum, ibid. num. 19. 119
- 3 Quod si propriis preventus non habeat, aliter puniatur arbitrio iudicis, ibid. num. 20. 119
- 3 Et sex menses computari debent à die, quo Episcopus scivit provisum habuisse possessionem pacificam secundi beneficii, ibid. num. 21. 119
- 3 Semestre ad eligendum, seu conferendum à jure præfixum non currit legitime impedio, in cap. Quia diversitate, num. 1. & 7. de concess. prabend. 192
- 3 Nec incipit currere, nisi à die notitiæ vacationis, ibid. n. 2. & 9. 102
- 3 Impedimenti tempus non computatur à semestre dato ad conferendum, sive impedimentum sit juris, sive facti, ibid. num. 7. pag. 192

Beneficium quoad ætatem.

- 1 Beneficii collatio facta minori quatuordecim annorum est ipso jure nulla, & provisus non facit fructus suos, in c. Cùm dilectus, n. 6. de consuetud. 208
- 1 Beneficii collatio facta minori quatuordecim annorum est ipso jure nulla, in cap. Causam num. 22. de elect. 260
- 2 Beneficia Sacerdotalia respectu aptitudinis non exigunt ætatem ad Sacerdotium requisitam in actu collationis, nisi sint dignitates,

vel Beneficia Curata, in cap. Cdm in cunctis, §. Inferiora, num. 22 de elect. 216

Collatio beneficii facta minori 14 annis est ipso jure nulla, in cap. Indecorum, n. 7. de etat. & qual. 197

Collatio Apostolica facta pupillo coram Papa existente de dignitate Cathedrali Ecclesia non tenet, nisi in literis fuerit derogatum contrariis Constitutionibus editis à Papa in Concilio, in cap. Ex parte, n. 18. de Capell. Monachor. 106

Vide ver. *Ætas in beneficiis.*

Beneficium quoad affectionem alterius.

Beneficii affectio tradum successivum non habet, sed unico momento perficitur, in c. Episcopus, n. 62. de præben. 73

Vide infra *Beneficium quoad pluralitatem.*

Beneficium primum vacat per receptionem secundi, dummodo utrumque sit Curatum: alias fecus, in cap. De multa, num. 2. de præben. 117

Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 1. 117

Beneficium primum, quo ipso jure privatus est per affectionem secundi, statim non dimittit in manus Ordinarii, privatus est etiam secundo, & inhabilis ad ordines, & beneficia, ibid. num. 2. 112

Beneficium Curatum obtinet, & aliud simile recipiens, olim non erat privatus secundo, sed erat privandus per sententiam, hodie fecus, ibid. num. 2. 113

Beneficium Curatum non vacat per affectionem alterius similis, nisi post adeptam possessionem secundi, ibid. n. 9. 113

Et possessio debet esse pacifica, ibid. n. 10. 113

Et an requiratur administratio majoris partis bonorum, ibid. num. 11. 113

Beneficium Curatum vacat adepta possessione secundi similis, etiam si provisus sit infra tempora promotionis ad vidines, aut ut occupet secundum, ibid. num. 12. 112

Vel primum habeat de jure, & non de facto, eod. num. 112

Beneficium in multis casibus non vacat per affectionem alterius incompatibilis, remissive, ibid. num. 15. 112

Beneficium vacans per affectionem alterius, potest, & debet ab Episcopo illam conferretiam irrequisito possessore, ibid. num. 16. 119

Sed possessio tradi non potest, nisi possessore requisito, ibid. num. 17. 112

Beneficium primum sufficiens vacat per affectionem pacificam secundi, & per retentionem cum primo vacat utrumque, in c. Cdm jam dictum, n. 17. & 44. de præben. 97

Beneficium simplex vacat ipso jure per affectionem alterius similis in eadem Ecclesia, in cap. Litteras, nu. 17. & 65. de concess. præben. 196

Et quid si in diversis Ecclesiis, ibid. num. 18. 195

Beneficium commendatum.

Beneficia Regularia commendata, quibus cura animarum incumbit, non subjacent formæ examinis per concursum, in cap. In Ecclesiis, n. 24. de Capell. Monachor. 503

Vide in verbo *Concursus.*

Et in verbo *Commenda.*

Beneficium etiam perpetuo commendatum, propriè non vacat per obitum Commendatarii, in c. Cdm sit Ars, num. 40. de etat. & qual. 418

Beneficia secularia regularibus, & regularia secularibus commendantur, in c. Cdm Ad oultam, n. 1. de elect. 217

Beneficia commendari possunt à Summo Pontifice tantum, non autem ab Ordinariis inferioribus, ibid. n. 2. & 14. 214

Beneficium vacans per affectionem alicuius incompatibilis, an Episcopus ex Bulla S. Pii V. prohibeat conferre nepoti suo, in c. Dilecto, n. 4. de præben. 114

Beneficia quoad concursum.

Beneficia regularia commendata, quibus cura animarum incumbit non subjacent formæ examinis per concursum, in cap. In Ecclesiis, n. 24. de Capell. Monachor. 503

Vide in verbo *Concursus.*

Beneficium curatum.

Beneficium nullam habens jurisdictionem fori contentiosi, vel penitentialis, non potest dici curatum, in cap. Indecorum, n. 11. de etat. & qual. 100

Beneficium omne curatum habet annexum ordinem Presbyteratus, in c. Cdm in cunctis, §. Inferiora, n. 2. de elect. 215

Et quid si cura sit jurisdictionalis, ibid. n. 1. 215

Vide in verbo *Beneficium quoad etatem.*

Beneficium curatum, & Parochialis Ecclesia, an & in quibus differant, ibid. n. 5. & seqq. 215

Beneficium dicitur curatum etiam ratione jurisdictionis in foro contentioso, ibid. n. 9. 216

Beneficium curatum in mandato de providendo non comprehendit beneficii appellationem, in cap. Ad audientiam, §. I secundum, num. 67. de rescript. 211

Episcopi iudicium est, an beneficium sit curatum habitu tantum, necne, in c. Extipanda, §. Qui vero, n. 46. de præben. 110

Beneficium habet tantum curatum regulatur ut curatum actu, si subsit spes reversionis Parochianorum, alias fecus, ibid. nu. 48. & 50. 110

Beneficium per annexionem Parochialis non fit curatum, in cap. Expressius, n. 21. de præben. 146

Beneficia habitum tantum curata, an debeant regulari, & conferri, ut curata, an verbis simplicia, & an comprehendantur in hac Constitutione Concilii Generalis, in c. De multa, n. 34. & seqq. usque ad n. 41. de præben. 110

Status nullo modo attenditur ad cognoscendum, an beneficium sit curatum, necne, ibid. n. 39. & seqq. 110

Beneficium curatum habitu non confertur curatum, nisi subsit spes ut de proximo reverteretur Parochiani, ibid. n. 43. 111

Vide in ver. *Cura, Parochialis, Beneficium quoad pluralitatem.*

Jurisdictione sola sine obligatione reversionis non efficit beneficium curatum, in cap. Indecorum, n. 16. de etat. & qual. 100

Jurisdictione spiritualis in foro contentioso, an efficiat propriè Monasterium curatum, in cap. In Ecclesiis, n. 1. de Capell. Monachorum. 101

Beneficium quoad expectationem.

Beneficia non vacantia concedi, vel promitti non debent, in c. Nulla, n. 1. de concess. præben. 115

Beneficia vacantia promissa non valet, nec ullam inducit obligationem, sive fiat in specie, sive in genere, ibid. n. 2. 115

Beneficium promittens cum poterit, olim obligabatur, hodie fecus, ibid. n. 6. 115

Beneficia vacantia possunt per Prælatum promitti, sed ex hoc non ad effectum beneficium, ut annulletur collatio alteri facta, ibid. n. 11. 115

Quandò quis est sanctior, tanto facilius abstinere debet a promissionibus vacaturorum beneficiorum, ibid. n. 12. 116

Beneficia vacantia collatio, vel promissa non inducit votum captandæ mortis casualiter, sed occasionaliter, & idem Papa potest super hoc dispensare, ibid. n. 15. & 12. 116

In Beneficiis Ecclesiasticis expectatio futuræ successiois est contra omnia jura, ibid. n. 17. 116

Beneficium non potest alicui conferri ab Episcopo cum pacto, ut ei post mortem illius succedat, in cap. Accipimus, num. 14. de pactis. 662

Beneficium quoad fundationem, & onera.

Fundationi Beneficij per clausulas generales Papa non confertur derogare, in c. Ut Abbates, n. 50. de etat. & qual. 191

Fundator Beneficij in dubio confertur se seculariter ad universalium consuetudinem, ibid. n. 23. 196

Prælatus, & Capitulum possunt præbende vacanti honestum onus imponere, ad quod Præbendarius teneatur, in c. Significatum, n. 1. de præben. 10

Beneficium novum onus celebrationis Missarum ab Episcopo imponi non potest, ibid. n. 7. 11

Etiam ex conjuncturis verisimilibus, ibid. n. 5. 11

Vicarius Apostolicus, cui facultas in literis Apostolicis tributa non fuit, non potest beneficium onerare novo onere celebrationis Missarum, ibid. n. 6. 11

Beneficium institutio, qua quis adstringitur ad celebrandum quoti die per seipsum, est illicita, ibid. n. 9. 11

Secus si institutione cautum non sit, ut celebret per seipsum, ibid. n. 10. 11

Vide in verbo *Præbendarum onera.*

Beneficium jurispatronatus.

Beneficia Patronatus Ecclesiasticis pertinent ad liberam collationem Papæ in mensibus reservatis, in c. Querelam, num. 24. de elect. 104

Reliqua vide in ver. *Insuperatas, Patronatus, Præbendarum.*

Beneficium quoad Ordines.

Beneficium ea lege fundatum, ut conferri debeat Sacerdoti, feli constituto in Ordine Sacerdotis, requirit Ordinem Presbyteratus tempore collationis, in c. Cdm in cunctis, n. 67. de elect. 203

Beneficium omne curatum habet annexum ordinem Presbyteratus, in c. Cdm in cunctis, §. Inferiora, n. 2. de elect. 215

Et quid si cura sit jurisdictionalis, remissive, ibid. n. 1. 215

Beneficia in alijs Ecclesiis, quàm Cathedralibus, vel Collegiatis non comprehenduntur in Clem. Ut si, de etat. & qual. etiam in illis essent distributiones, ibid. n. 41. 218

Beneficium quodlibet Curatum habet ordinem Presbyteratus annexum, in c. Ex parte, n. 6. de off. Vicar. 110

Beneficium Sacerdotale an requirit, ut quis actu sit Presbyter tempore collationis, an verò sufficiat apud, hinc discutitur, in cap. Ut Abbates, a num. 17. usque ad num. 60. de etat. & qual. 100

Quid si Ecclesia sit Parochialis, ibid. n. 7. 100

Quid in dignitate Curata, & Collegiata Ecclesia etiam Parochialis, ibid. n. 10. 100

Quid si sit dignitas non Curata, ibid. num. 48. 100

Et quid in Canonatibus, Præbendis, aut Portionibus Presbyteralibus in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, ibid. n. 41. 100

Beneficia simplicia de jure concurrent non habent certos ordines annexos, sed ad illa obtinenda sufficit prima Clericalis tonsura, ibid. num. 41. 100

Aliquando tamen habent ordines annexos ex fundatione, privilegio, consuetudine, vel statuto, non requirunt Sacerdotium actu, sed apud, ibid. num. 49. 100

Beneficium tam Sacerdotale quod dicitur, ibid. n. 41. 100

Beneficium ea lege erectum, ut Præbendarius tunc quædam tenetur Missas celebrare, & divinis Officiis interesse, non est Sacerdotale, ibid. num. 67. 101

Beneficia obtinentes in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, compelli debent divina Officia obire per seipsum, ibid. n. 11. 105

Beneficium quodlibet requirit solam primam tonsuram, in cap. Cdm pridem, num. 24. de Pact. 853

Beneficia Sacerdotalia ex jure solam habent tatem ad Sacerdotium in c. Consequente, n. 13. de Cler. non res. 16

Beneficiat an, & qualiter cogi possint ad implendum ordines suos beneficij annexos, in c. Quæritur, n. 29. & seqq. usque ad n. 49. de etat. & qual. 117

Quid si beneficium sit Parochiale, vel Prioratus Conventualis, ibid. num. 20. 111

- 1 Et quid si beneficium sit Collegiatum, & Curatum, ibidem numer. 31. 413
- 1 Et quid in dignitatibus non Curatis, ibid. n. 32. 413
- 1 Et quid in Canonicatibus, Præbendis, & Portionibus, ibidem numer. 33. 413
- 2 Beneficenti quod propter impedimentum non suscipiunt ordines sine beneficiis annexis, an & quando anoveri possint, aut ad ordines compelli, ibid. num. 35. 414
- 2 Quid si impedimentum fuerit contractum ante adeptum beneficium, ibid. num. 36. 414
- 1 Et quid si post, ibid. num. 40. 414
- 4 Beneficentium qui sine culpa sua post adeptum beneficium in impedimento incidit, non potest privari ob non promotionem ad Ordines, ibidem num. 40. 414
- 3 Secus si culpa sua, ibid. num. 41. 414
- 3 Beneficenti an & quando cogi possint suscipere Ordines suis beneficiis non annexos, ibid. num. 42. & seqq. usque ad fin. 414
- 1 Quid si nulla subit necessitas, vel utilitas, ibid. d. n. 42. 414
- 2 Et quid si subsistente causa necessitatis, vel utilitatis renuunt ordinari propter crimen, ibid. n. 43. 414
- 1 Et quid si propter impedimentum ibid. n. 45. 415
- 1 Et quid si pro sola voluntate, ibid. n. 46. 415
- 1 Beneficenti per privationem beneficii ardeantur ad Ordines sumendos, quos beneficia requirunt, in c. Ut Abbates, num. 1. de arat. & qual. 387
- 3 Beneficenti tenentur Ordines beneficiis annexos per seipso exercere, ibid. n. 135. 387

Vide in verbo *Prebenda quoad Ordines.*

Beneficium quoad pluralitatem, & incompatibilitatem.

- 1 Beneficia plura curata obtinens sine dispensatione. Papæ ineligibilis est tam ad Cathedralis Ecclesias, quam ad minora beneficia, in c. Dudum, i. secundo, n. 1. & seqq. de elect. 268
- 1 Beneficia plura detinens incurrit infamiam Canonicam, ibid. n. 3. pag. 268
- 1 Item avaritia, & cupiditas vitium committit, ibid. n. 4. 268
- 1 Item furtum cum sacrilegio, ibid. n. 5. 268
- 2 Beneficia duo curata, quorum unum dependet ab alio, possunt simul retineri absque dispensatione, ibid. n. 30. 270
- 2 Beneficium unum Curatum obtinere in titulum, & aliud in Commendam, non est prohibendum de jure communi, ibid. n. 34. 270
- 3 Secus ex Concilio Tridentino, ibid. n. 35. 270
- 2 Beneficiorum pluralitas, quibus ex causis improbetur, in c. Quia in tantum, n. 2. de præben. 76
- 3 Beneficia plura obtinere absque rationabili dispensatione, an sit peccatum mortale, ibid. n. 5. & seqq. usque ad n. 20. 76
- 3 Opiniones diversitas circa pluralitatem beneficiorum, an excuset a peccato, ibid. n. 6. 76
- 3 Beneficiorum pluralitas, quas habet deformitates, & inordinationes, ibid. n. 9. 76
- 3 Et quibus ex causis hujusmodi deformitates evacuentur, vel augeantur, ibid. n. 10. & seqq. 76
- 3 Beneficia plura obtinere etiam ex legitima causa jure Ecclesiastico non licet absque dispensatione, ibid. n. 12. 76
- 3 Beneficium secundum ex Concilio Tridentino ita demum potest unum conferri, si primum sit insufficientis, & utrumque personalem residentiam non requirit, ibid. n. 19. 77
- 3 Beneficium simplex obtinere an & quando Episcopus possit conferre secundum ex juris communis dispositione, in c. Super ordinata, n. 3. & seqq. de præb. 150
- 2 Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. n. 7. 160
- 2 Beneficium obtinens, quod personalem residentiam requirit, de jure communi est inhabilis ad aliud obtinendum, ibid. nu. 6. pag. 150
- 1 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 7. 150
- 3 Beneficia duo personalem residentiam requirunt quantumcumque modici sint valoris hodie sunt incompatibilia, ibid. n. 8. 150
- 3 Collatio secundi beneficii incompatibilis valida est, sed adepta pacifica possessio secundi vacat primum, ibid. n. 9. 150
- 3 Beneficium sufficiens quod dicitur, in cap. Episcopus, num. 10. de præbe. 74
- 3 Quid in ordinato ad sacros Ordines sine titulo, ibid. n. 11. 71
- 2 Et quid in Reſore Parochialis Ecclesia, ibid. n. 12. 71
- 2 Et quid in eo, qui ratione nobilitatis, vel scientiæ pluribus indiget beneficiis, ibid. n. 13. 71
- 1 Beneficiorum etiam manualium fieri debet mentio in litteris, in c. Ad audientiam, i. secundo, n. 116. de reſcript. 184
- 3 Beneficiorum incompatibilium pluralitas cur. sit prohibita, in c. Extrapar. 6. §. Qui verò, num. 18. de præb. 129
- 3 Beneficia duo incompatibilia obtinens absque dispensatione, an & quando cogi possit unum eligere, & alterum dimittere, in c. Referente, num. 5. de præb. 79
- 3 Declaratur, ibid. n. 4. usque ad n. 9. 79
- 3 Beneficia duo incompatibilia, si alicui ab Episcopo conferantur eodem instanti, alterum ipsorum, vel utrumque dicitur vacare, an verè licet unum eligere, & alterum dimittere, ibid. n. 9. 79
- 3 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 10. 79
- 3 Tempora quinque considerari debent ad dignoscendum, an pluralis in beneficiis habeat optionem, an vero privetur primo, vel secundo, vel utroque, ibid. n. 6. 79
- 3 Beneficium sufficiens habenti potest conferri aliud, sed habita possessione secundi, vacat primum sufficiens, in cap. De multa, num. 4. de præben. 117
- 3 Beneficia plura ratione residentia, aut alias incompatibilia præsumens post Concilium Trident. retinere, incidit in penam, cap. 4. sect. 7. ibid. n. 5. 117
- 3 Beneficia plura incompatibilia quando quis retinere dicitur ad hoc, ut omnibus ipso jure privatus existat, ibid. n. 6. 118
- 3 Beneficiorum simplicium pluralitas ante Concilium Tridentinum erat permissa ex generali consuetudine, in c. Cum jam dudum, n. 15. & 30. de præben. 97
- 3 Beneficia plura personalem residentiam requiruntia sunt incompatibilia, ibid. n. 17. 93

Engami Reſcript.

- 3 Beneficiorum pluralitas an tantum inhibita quoad peccatum in foro anime, an verò quoad penam in foro fori, ibid. num. 28. & 31. 98
- 3 Beneficium unum tantum ex Concilio Tridentino regulariter est singulis conferendum etiam S. R. E. Cardinalibus, ibidem numer. 33. 99
- 3 Tridentinum Concilium sess. 24. c. 17. de beneficiorum pluralitate expenditur, ibid. n. 31. & seqq. usque ad n. 38. & 57. 98
- 3 Beneficium insufficientis obtinere potest Ordinarius conferre secundum, sed non ultra duo, ibid. n. 35. 45. & 71. 59
- 3 Beneficium sufficiens obtinere, nec in titulum, nec in commendam licet obtinere secundum, ibid. n. 36. 99
- 3 Beneficium primum sufficiens vacat per affectionem pacificam secundi, & per retentionem cum primo vacat utrumque, ibid. n. 37. & 44. 99
- 3 Beneficia plura personalem residentiam requiruntia sunt hodie incompatibilia, si ve illam requirant ratione curæ animarum, si ve ratione servitii, ibid. n. 38. 99
- 2 Beneficia incompatibilia propter residentiam ratione curæ, quæ sunt, ibid. n. 39. 99
- 3 Et quæ ratione servitii, ibid. 99
- 3 Beneficium sufficiens obtinere potest Ordinarius conferre secundum etiam insufficientis, ibid. n. 43. 99
- 3 Beneficium insufficientis obtinere an possit ab Ordinario conferri secundum quod per se sit sufficiens, ibid. n. 44. & 55. 99
- 3 Beneficia duo obtinere non potest auctoritate Ordinario conferri tertium, etiam omnia simul sint insufficientia, ibid. num. 45. & 71. 99
- 3 Beneficium sufficiens habenti si Ordinarius aliud conferat, an collatio sit nulla, an verò adepta pacifica possessio secundi vacet primum ipso jure, ibid. n. 53. & 56. 100
- 3 Beneficium obtinens, quod per se sit sufficiens, præsumitur movetur ad impetrationem secundi ex ambitione, & avaritia, sed non e contra, ibid. n. 58. 101
- 2 Beneficia duo incompatibilia obtinens ante Concilium Lateranum, habet optionem alterum retinendi, ex eodem Concilio debebat privari secundo, post Concilium vacabat primum, & post Exerabilem primum illud erit dimittendum, ibid. num. 61. 101
- 3 Beneficia duo incompatibilia obtinens etiam ex dispensatione, inhabilis est ad aliud simile assequendum, ibid. n. 64. & 66. 101
- 3 Beneficia duo compatibilia ex lege fundationis non censentur compatibilia respectu tertii, ibid. n. 65. 101
- 3 Beneficiorum pluralitas aq. prohibita est in voa Ecclesia, atque in diversis, in c. Ad hæc, n. 2. de præb. 35
- 3 Beneficii tertii collatio unum facta ab Ordinario non est nulla de jure communi, in c. Litteras, n. 2. de concess. præb. 195
- 3 Nisi omnia beneficia in eadem Ecclesia existant, ibid. nu. 3. & 5. pag. 195
- 3 Vel nisi alias sint incompatibilia, ibid. n. 4. 196
- 3 Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. n. 5. 195
- 3 Beneficiorum pluralitas magis est inhibita in una Ecclesia, quam in diversis, ibid. num. 6. & seqq. 195
- 3 Beneficia plura conformia sub eodem tecto cum in una persona ununtur, frangitur ibi numerus; secus si sint difformia, ibid. n. 41. 195
- 3 Beneficia quorum opera ad Parochialem translata sunt eo quod eorum Ecclesia in silvis essent sita, non sunt incompatibilia quasi sub eodem tecto, ibid. n. 46. 195
- 3 Beneficia tria etiam difformia sub eodem tecto vigore consuetudinis obtineri non possunt, ibid. n. 59. 199
- 3 Beneficium etiam unicum computatur ad inducendam incompatibilitatem in eadem Ecclesia, ibid. num. 61. 199
- 3 Beneficia duo conformia sub eodem tecto obtineri non possunt absque dispensatione Apostolica, non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili, ibid. n. 64. 199
- 3 Nisi secus cautum sit lege fundationis ab Ordinario approbata, ibid. n. 64. & 66. 199
- 3 Beneficium servitiorum, & præbitionum in eadem Ecclesia sunt conformia ac primum vacat per affectionem secundi, ibidem, num. 65. 199
- 3 Beneficia duo difformia sub eodem tecto obtineri non possunt absque provisione Apostolica, nisi id dicitur Ecclesia statutum, vel consuetudo, aut Episcopus expresse dispense, ibid. n. 67. 199
- 3 Provisi ab Ordinario de duobus beneficiis difformibus sub eodem tecto, tutius est, ut petant novam provisionem a Sede Apostolica, ibid. num. 68. 199
- 3 Beneficia plura obtinens ex dispensatione, 20 tenetur pluries officium recitare, in c. Quia nonnulli, n. 2. de Cler. non resid. 29
- 3 Canonum instituta beneficiorum pluralitatem prohibentia, unde originem duxerit, ibid. n. 3. 29
- 3 Beneficia personalem residentiam requiruntia sunt incompatibilia, ibid. n. 4. 29
- 3 Beneficia plura obtinens ad sustentationem sufficientia privari potest, sicut non residens, in cap. Conquerente, num. 5. de Cler. non resid. 29
- 3 Et quid post concilium Tridentinum, ibid. num. 6. 29
- 3 Episcopi permittere non debent quem plures Ecclesias, vel Præbendas obtinere, in c. Quia in tantum, n. 1. de præb. 76
- 3 Beneficenti duo in eodem beneficio simul esse non possunt, in c. Si, quis, num. 44. de foro compet. 38
- 3 Ecclesias plures habens, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur, in c. Referente n. 1. de præb. 78
- 3 Ecclesias plures obtinens videtur spiritualis adulter, in c. Ad hæc, num. 3. de præb. 85
- 3 Collatio secundi beneficii incompatibilis valida est, sed adepta pacifica possessio secundi vacat primum, in c. Super inordinata, num. 9. de præb. 150
- 3 Collatio tertii beneficii incompatibilis de jure communi est nulla, in c. Chm jam dudum, n. 61. & 64. de præb. 101
- 3 Et quid in tertio beneficio, quod est compatibile de jure, effectum est tamen incompatible ex Concil. Trid. ibid. n. 63. 101
- 3 Collatio tertii beneficii incompatibilis vigore statuti non inducit vacationem aliorum incompatibilium, ibid. n. 68. 102

Vide in ver. *Dispensatio ad Beneficia plura*, & in ver. *Parochialis quoad incompatibilitatem*.
 Collatio secunde dignitatis, vel Parochialis, ex Lateranensi Concilio an valeat, in cap. Quia nonnulli, num. 6. de Cleric. non resident. 29
 Jura nihil magis abhorrent, quam unum occupare officia plurimum, in c. Ad hæc, n. 12 de Off. Archid. 311
 Beneficia plura curata, vel aliis incompatibilia obtinentes cogi possunt ab Ordinariis ad suas dispensationes exhibendas, in cap. Licet Heli, num. 10 de Simon. 47
 Et quid in obtinentibus unum, vel plura comparabilia, ibid. num. 21, & seqq. 42
 Vide in ver. *Parochialis quoad incompatibilitatem*, & in ver. *Præbendam pluralitatis*, & in ver. *Consuetudo irritabilitatis*.

- Beneficia incompatibilia obtinentes cogi possunt ab Episcopo ad dispensationem exhibendam, & titulos ostendendos, non obtinentes temporis longinquitate, nisi beneficia ad jurisdictionem Episcopi non spectarent, in d. c. Licet Heli, n. 32. de Simon. 51
- Consuetudini conferendi beneficia non curata in minori ætate confirmatis plurimum defertur, in c. Incuratorum, num. 12. de etat. & qual. 159
- Consuetudo obtinendi plura beneficia, si unum sit sufficiens ad sustentationem, an valeat, in c. Cum omnes, n. 17. de Constit. 91
- Consuetudo an possit imputare statum beneficii, in cap. Ut Abbatibus, num. 107. de etat. & qual. 352
- Consuetudo nutrens pluralitatem beneficiorum non valet, in cap. Quia in tantum, n. 17. de præben. 77
- Consuetudo obtinendi plura beneficia simplicia, si unum sit sufficiens, est corruptela, ibid. n. 18. 77
- Consuetudo generalis plura beneficia sine cura obtinendi absque dispensatione, an excuset à peccato, in c. Cum jam dudum, n. 30. de præben. 98
- Consuetudo potest efficere, ut dignitas perdat primariam naturam, & transeat in naturam beneficii simplicis in c. Ad hæc, num. 46. de præben. 88
- Consuetudo obtinendi duas præbendas in eadem Ecclesia de jure communis non valet: scilicet in diversis Ecclesiis, in cap. Litterarum, n. 7. & 10. de concess. præb. 195
- Consuetudo obtinendi in eadem Ecclesia duas præbendas non valet, etiam si unam præbendam quis habeat uti principalem, & aliam uti annexam, ibid. num. 11. 196
- Consuetudo obtinendi duo officia sub eodem rectore ex collatione Ordinarii, an locum habeat in præbenda Theologici cum Archidiaconatu, ibid. n. 51. & seqq. usque in fin. 198
- Consuetudo obtinendi duo officia sub eodem rectore de jure communi valida est, ibid. num. 52. 178

Beneficium quoad privationem.

- Beneficium suis aliquem spoliare non decet honestatem superioris sine manifesta, & rationabili causa, in c. Consultationibus, n. 47. de Cler. ægrotan. 167
- Beneficium suo sine causa quis privari non debet etiam per Papam, in c. Cum percussio, n. 4. de Cler. ægrot. 155
- Beneficium collatum remunerationis causa non est gratuitum, nec eo privari quis potest propter ingratitude, in c. Cum Sacerdoris, n. 17. de postulat. 672
- Beneficium suo privatur, qui per collusionem illud constituit censuale, in c. Audivimus, num. 1. de collus. deteg. 150
- Colludens in causa beneficii privati debet benef. ibidem numer. 2. pag. 150

Beneficium quoad regressum.

- Beneficium spontè dimittenti non datur regressus ad jus fœnel extinctum, in c. Episcopus, n. 61. de præben. 74
- Beneficium consequitur à Principe, si factu Principis illud amittat, debet ad suam præstam ipso jure reintegrari, ibid. n. 67. 75
- Regressum habens dicitur habere jus ad beneficium, in c. Ad audientiam, il secundo, n. 124. de rescript. 184

Beneficium Regulare.

- Non professus, a sumi non potest ad Abbatias, Prioratus, vel administrationem Ecclesiæ Regularis, in c. Cum causam, num. 11. & 14. de elect. 276
- Et ad hoc requiritur expressa professio, nec sufficit tacita, ibid. num. 11. 276
- Alia irrita est provisio, ibid. num. 14. & 14. 276
- Nec valet contraria consuetudo, ibid. n. 13. 277
- Et Ordinarii inferiores non possunt Abbatias, & Beneficia administrationem habentia conferre, nisi professis, ibid. n. 13. 278
- Et in provisionibus quas faciunt non professi, non est apponendum decretum ex nunc prout ex tunc, & postquam, ibidem num. 19. 278
- Et nulla est provisio de dignitate Regulari facta Clerico seculari ab Archiepiscopo Casertano cum decreto, ut infra annum habitum suscipere, & professionem emittere teneatur, ibidem num. 40. 278
- Reges Hispaniarum in vim Indultu Adriani præsentate non possunt personas seculares ad Præbendas Regulares, ibidem num. 12. 278
- Episcopus præfeci potest regimini Ecclesiæ Regularis, licet sit Clericus secularis, ibid. n. 17. & seqq. usque ad n. 21. 276
- Beneficia Regularia a administrationem habentia conferri non possunt, nisi Religiosis ejusdem Ordinis expressè professis, reliqua vero conferri possunt etiam Clericis secularibus, qui habitum suscipere, & professionem emittere teneatur, ibid. n. 14. 277
- Et quod post Concilium Tridentinum, ibid. n. 16. 277
- Provisio de beneficio Regulari, cujus status fuit immutatus, non tenetur habitum Regularem suscipere, vel professionem emittere, ibid. num. 41. 278
- Beneficium Regularis collatio facta seculari Clerico, tanquam de

- beneficium seculari, non valet, ibid. num. 41. 278
- Ordinarii Collatores a non possunt beneficia in titulum Regularibus privideri solita conferre secularibus, qui illius Ordinis habitum suscipere, & professionem emittere teneantur, in c. Cum in magistrum, n. 10. & seqq. usque in fin. de elect. 101
- Quid de Abbatibus, Prioratibus, & Administrationibus, ibidem num. 11. 101
- Et quid de portionibus Monachibus, & Canonicalibus, ibidem num. 11. & 11. 102
- Et quid de aliis beneficiis, quæ in titulum Regularibus conferri solent, ibid. num. 19. 102
- Beneficia certo personarum generi affecta multoties conferri possunt, quod tempore collationis non sunt de genere, ibidem num. 10. 101
- Beneficia Regularia in detetum Religiosorum possunt conferri secularibus, ibid. num. 11. 102
- Regula de triennali tueris Clericum Regularem in possessione Beneficij Regularis, ibid. num. 12. 102
- Tridentinum Concilium præcipiens beneficia Regularia conferri secularibus, vel illi, qui habitum suscipere, & professionem emittere teneantur, procedit in inferioribus collationibus, ibid. num. 14. 102
- Beneficia unius Ordinis prohibentur conferri Regularibus alterius ordinis, ibid. n. 25. 102
- Collatio beneficii Regularis facta seculari cum decreto, ut teneatur habitum recipere, & professionem emittere, non potest ex tempore, aut conditione, ibid. n. 30. & 31. 102
- Beneficia Regularia in Francia, an & quando provideantur non expressè professis, ibid. n. 31. 102
- Collatio beneficii Regularis facta seculari ex nunc prout ex tunc, & postquam professionem emiserit, est conditionalis, & non potest fieri, nisi à Papa, ibid. n. 35. 102
- Idem si adiciatur, ut elapso anno, & non sequuta professione expressè beneficium vacet ipso jure, ibid. n. 36. 102
- Collatio Beneficij Regularis Clerico seculari, qua formula ab Ordinariis inferioribus sit concipienda, ibid. n. 37. 101
- Facta sub obligatione proficendi non est conditionalis, sed modalis, ibid. num. 38. 102
- Beneficia Regularia duplicia, quæ dicantur, in c. Non amplius, n. 22. de Institut. 177
- Et quæ simplicia, ibid. n. 21. 179
- Beneficia Regularia etiam non Curata, requirunt majorem retidendum, quam beneficia secularia, tamen rationabilis causa excusat, in c. Ad audientiam, n. 25. de Cler. non resid. 61
- Beneficij seculares absque possunt tempore permissio, etiam absque licentia superioris: Regulares scilicet, ibid. n. 27. 61
- Beneficia Regularium ex sui natura sunt manualia, in c. Cum ad Monasterium, n. 30. de stat. Monach. 477
- Beneficia Regularium sunt manualia, nisi sint electiva, in c. Per tuas, il primo, n. 11. de Simon. 71

Beneficium quoad reservationem, & affectationem.

- Beneficium propter hæresim vacantia sunt Sedi Apostolicæ reservata ex Constitutione Sixti V. eorum imperatoribus non valent, nisi modus vacationis propter hæresim sit expressus, in c. Quod à Prædecessore, num. 60. de Sch. stat. 212
- Beneficium ratione legis censetur affectum, in c. Sicut unire, n. 12. de excess. Prælator. 212
- Beneficium esse litigiosum, minus est, quam esse reservatum, ibid. num. 33. 212

Beneficium quoad residentiam, & servitium.

- Beneficium Clerici, qui tribus eod. m. in eod. status ipso sex menses non revertitur ad residentiam, emittitur quasi vacans sine alia sententia privationis, in cap. Ex tua, num. 11. de Cler. non resid. 55
- Beneficia sunt illis conferenda, qui possunt, & vellent residere, & curam per seipos exercere, in cap. Relatum, num. 3. de Cleric. non resident. pag. 182
- Beneficium recipiens non intendens residere, vel intendens, donec aliud pinguis adificatur, non dicitur canonice promotus, ibid. num. 4. 182
- Beneficia omnia de jure communi scripto residentiam requirunt, in c. Cum omnes, n. 12. de Constitut. 91
- Beneficium datur propter officium, ibid. num. 13. 92
- Beneficia simplicia de generali consuetudine personalem residentiam non requirunt, ibid. num. 14. 92
- Sed factis est illis deservire per substitutum, ibid. n. 15. 93
- Vide in ver. *Residentia*
- Beneficia simplicia ex generali consuetudine personalem residentiam non requirunt, in c. Ut Abbat, num. 61. 74. & 92. de etate, & qual. 122
- Beneficia obtinentes Divina officia obire per seipos, ibid. n. 71. 105
- Beneficia obtinentes in Cathedralibus, vel Collegiatis cum onere intendendi Divinis, tenentur interesse Missæ Conventuali, ibid. num. 85. 102
- Beneficia simplicia de jure communi personalem residentiam requirunt, in c. Super iudicata, n. 3. de præben. 150
- Beneficium acceptans censetur ex quatuor contra se obligare ad illius administrationem, in c. Quanto, num. 85. de transit. Episcop. 221
- Iniparatum est ei, qui beneficium tenere acceptavit, in cap. Extirpandæ, §. Qui verò, num. 7. de præben. 127
- Beneficia dum incompatibilia obtinentur potest residere, in quo non aliter, si sint equalia: illas residere debet in majori, ibidem numer. 16. 128
- Beneficia simplicia ex generali consuetudine non requirunt residentiam, in c. Expositio, num. 11. de præben. 126
- Beneficia simplicia obtinentes non tenentur deservire per se, nec per substitutum, in c. Significatum, n. 6. de præben. 81
- Beneficium acceptans tenetur ex quatuor contra se obligare ad

illius administrationem, in c. Consultationibus, num. 61. de Cleric. a. grotan. 158

Beneficia simplicia obtinentes, an teneantur in Divinis deservire per seipfos, in c. Quia nonnulli, n. 5. de Cleric. non resid. 29

Beneficia simplicia obtinentes non possunt cogi ad residendum in Diocesi, in cap. Admonet, num. 34 & 37. de renouat. 331

Beneficium quantumcumque minimum de iure communi personalem residendum requirit, in c. Conquerente, num. 1. & 18. de Cler. non resid. 34

Beneficia simplicia ex generali consuetudine non requirunt residendum nisi aliud sit inducitur de iure speciali, ibid. n. 4. 35

Beneficia Regularia etiam non curata requirunt maiorem residentiam, quam beneficia secularia; tamen rationabilis causa excusat, in c. Ad audientiam, num. 26. de Cler. non resid. 60

BENEFICIATUS non residens privatim, si nomen non reseat, nec iustam executionem alleget, in cap. Clericos, n. 1. de Cleric. non resid. 64

Beneficiati an, & quando ad breve tempus ad aliam Diocesim transire possint sine licentia Episcopi, ibid. n. 6. 65

Beneficiatus absens, an & quando teneatur interservire per substitutionem, ibid. num. 4. 64

Quibus ex causis sit residentia excusetur, ibid. n. 7. 64

Absens, si ignoretur, ubi sit, tribus editis citatus, & infra sex menses non reversus, beneficium privabitur, in c. Ex tua, n. 1. de Cler. non resid. 54

Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 31. & seqq. 57

Nunquam citari debet per editum, ut redeat ad residentiam, si personaliter citari possit, ibid. num. 4. & 9. 54

Et quid post Concilium Tridentinum, n. 35. & 36. 57

Absens personaliter citatus, nisi redeat infra terminum sibi praefixum, beneficium spoliari potest, etiam non expectatis sex mensibus, ibid. n. 9. 54

Absens quamdiu sit expectandus, ut beneficio privari possit, ibidem num. 11. 35

Beneficiatus absentibus de iure communi nihil debetur ex redditibus beneficii, in c. De cetero n. 2. de Cler. non resid. 37

Beneficiati Cathedralis Ecclesiae, sicut & Canonici absentes pro servitio Episcopi, percipiunt integrè fructus beneficiorum suorum, ibid. num. 14. 38

Beneficiatus ut licite abesse possit, requiritur Praelati licentia petita, & obrenta, in c. Relatum, n. 12. & 29. de Cler. non resid. 34

Et Praelato renuente potest adiri superior, qui eum compellat licentiam concedere subsistente legitima causa, ibidem numer. 31. 32

Beneficiatus ut licite abesse possit, copulative requiritur honesta causa, & Praelati licentia, ibid. n. 10. & 29. 32

Si necessitas repentina occurrat, potest abscedere etiam Praelato inconsulto, ibid. num. 14. 33 & seqq. 32

Beneficiatus abesse non licet studioium causa sine licentia Episcopi petita, & obrenta, in cap. Cùm ad hoc, num. 3. de Cler. non resid. 63

Aliàs copuntur redire per subtractionem fructuum, & beneficii, ibid. num. 4. 61

Etiam Universitas sit privilegiata super fructibus in absentia percipiendis, ibid. num. 5. 63

Beneficiati, qui in studiis morantur sine licentia Episcopi, praesumuntur tacite in fraudem legis, ibid. n. 13. 63

Vide in ver. *Scholares*.

Beneficium quoad resignationem, & dimissionem.

Beneficia in eorum manibus resignata Ordinarii prohibentur suis, aut resignantium confanguineis, affinis, vel familiaribus conferre, ex Bulla S. Pii V. in c. Non sine, n. 33. de arbit. pag. 692

Beneficia vacans pro professionem, & matrimonium potest dimitti coram Ordinario, ibid. num. 40. 692

Beneficium matrimonii causa dimissum non vacat ante matrimonium re ipsa contractum, ibid. num. 42. 692

Beneficia resignata coram Ordinarii prohibentur suis, aut resignantium confanguineis conferre, ibid. n. 47. 693

Vide in ver. *Resignatio, Dimissio, Resuscitatio, Bulla S. Pii V.*

Beneficia per resignationem vacantia hodie ab Episcopo conferri possunt etiam, aut resignantium confanguineis, vel familiaribus, in c. Ex parte, num. 8. de off. Delegat. 528

Idem in vacantibus per dimissionem ob alterius incompatibilis affectationem, ibid. num. 9. 528

Beneficium secundum volens obtinere potest in pactum deducere resignationem primi, in cap. Ad audientiam, si secundo, n. 15. de rescript. 175

Beneficium quamvis resignari non possit, pensio tamen potest extingui sine superioris auctoritate, ibid. n. 106. 183

Beneficium vacans etiam ex causa resignationis, de iure communi non prohibetur quibus conferre nepoti suo, in c. Dilcto, n. 2. de praebend. 112

Secus ex Bulla S. Pii V. ibid. num. 31. 112

Et quid si beneficium vacet per affectationem alterius incompatibilis, ibid. n. 4. 112

In dimissione beneficii requiritur illius auctoritas, qua requiritur in beneficii affectatione, in cap. Admonet, num. 1. & 3. de renouat. 329

Beneficiatus sine licentia Praelati sui beneficio renunciare non potest, ibid. num. 1. & 4. 329

An possit beneficium dimittere acceptando aliud beneficium incompatible, contra voluntatem superioris, ibid. n. 23. & seqq. utique in fin. 331

Beneficia Ecclesiastica sine diminutione sunt conferenda, ibidem num. 47. & 49.

Beneficium quoad Simoniam.

Beneficium Ecclesiasticum vendere, an sit simoniacum, quia prohibuitur, vel è converso, in c. Praeterea, num. 5. ne Prael. vic. suas, pag. 69

Beneficium vendere, an sit prohibuitur, quia simoniacum, & quid de exactione Annatarum, in c. Ex parte, n. 23. de offic. Deleg. remissive. 528

Vide in ver. *Annata*.

Beneficium Ecclesiasticum vendere, an sit prohibuitur, quia simoniacum, an è converso, in c. Cùm pridem, num. 20. & seqq. de Pactis. 649

Beneficii Ecclesiastici venditores, domum Dei speluncam latronum faciunt, ibid. num. 41. 650

Beneficium Ecclesiasticum infunt Clericatus, & Praebenda, ibidem num. 93. pag. 655

Beneficium est sequela officii, & sine spiritualibus non potest consistere, ibid. num. 29. 656

Venditio Beneficii Ecclesiastici an cadat directè super iure spirituali, ibid. num. 127. 657

Vide in ver. *Simonia*.

Beneficium vendere habenti ordinem requisitum, vel non habenti, an aequaliter sit simoniacum, ibid. n. 134. 659

Beneficium obtinens à se fundatum cum pacto praesentandi seipsum, an faciat fructus suos, in c. Tua nos, n. 7. & seqq. usque ad num. 15. de Simon. 57

Vide in ver. *Praebenda quoad Simoniam*.

Beneficium quoad titulum Ordinandi.

Beneficium quod consequitur jam Ordinatus ad titulum patrimonii, non succedit loco tituli, in cap. Episcopus, num. 46. de praebend. 73

Nec prohibetur resignare à Concilio Tridentino, ibid. n. 47. 74

Vide in ver. *Clericus quoad titulum, & in ver. Ordo quoad titulum, & in ver. Patrimonium*.

Beneficia constituta non debent, nisi sufficientia ad congruam Clerici sustentationem, in cap. Cùm jam dudum, num. 29. de praebend. pag. 98

Beneficium quoad vacationem.

Beneficium vacans per professionem, & matrimonium, potest dimitti coram Ordinario, in c. Non sine, n. 40. de Arbitr. 692

Beneficium matrimonii causa dimissum non vacat ante matrimonium re ipsa contractum, ibid. n. 42. 692

Beneficium Clerici, qui tribus editis citatus infra sex menses non revertitur ad residentiam, confertur quasi vacans sine alia sententia, in c. Ex tua, n. 17. de Cler. non resid. 55

Beneficium non vacat per obitum beneficiati in tribus casibus, id est si sit suppressum, si praebenda non sint distincta, & si sit de mensa, in cap. Cùm accessissent, num. 11. de Constitut. 107

Beneficium annexum impetrari non potest, quia non vacat, in cap. Dudum, num. 31. de elect. 270

Beneficia promoti ad Episcopatum non vacant ante illius consecrationem, & adeptam possessionem Ecclesiae, in cap. Quanto, num. 27. de transit. Episcop. 319

Idem si provius fructus Episcopatus non accepit, eo quod ad certum tempus alteri debeatur, ibid. n. 28. 319

Beneficia electi, & in Curia consecrati confertur ex stylo Curiae etiam ante adeptam Ecclesiae possessionem, ibid. n. 19. 319

Beneficium ingredientis Religionem, an sit alteri conferendum infra annum probationis, in cap. Statuimus, n. 15. & seqq. usque ad num. 22. de Regular. 469

Quid de iure communi, ibid. num. 16. 409

Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. num. 18. 410

Beneficium ingredientis Religionem, etiam eo consentiente, aut resignante, alteri conferri non potest, nisi intra duos menses ante professionem, nec resignatio effectum sortitur, nisi professione sequuta, ibid. n. 18. & 22. 410

Resignatio beneficii facta à Novitio in undecimo mense à successione habitus valida est, etiam si professio ultra annum differratur, ibid. num. 19. 410

Beneficium ingredientis Religionem non vacat ante professionem, & idem alteri conferri non potest, ibid. n. 10. & seqq. 410

Beneficium ingredientis Religionem ante pubertatem, quando alteri conferri possit, in c. Nullius, n. 8. de Regular. 328

Beneficium vacat per obitum provisi, licet solum supplicationem signatam habeat, in c. Si quis, n. 31. de foro compet. 37

Beneficium Novitii vacat per propositum mutandi vitam absolutè, in c. Consulti, n. 24. de Regular. 401

Beneficium non vacat per votum Religionis, nisi illud sit solenne, ibid. n. 35. 401

Beneficia non vacant per promotionem ad Episcopatum, & adeptam possessionem, nisi post sex menses praefixos ad consecrationem suscipiendam, in cap. De multa, num. 14. de praebend. 118

Beneficium quandoque vacat de iure, sed non vacat de facto, & è converso, in cap. Litteras, num. 14. 27. & 30. de conceff. praebend. 196

Beneficium vacans de iure, licet non de facto, conferri potest ab Ordinario absque eo, quod cogat detentorem ad dimittendum, sed non à Delegato, & cur, ibid. n. 24. 196

Beneficium an vacare debeat de iure, vel de facto, vel utroque modo, ad hoc, ut conferri possit ab Ordinario, vel à Delegato, ibid. num. 27. 306

Beneficium vacans de iure, sed non de facto, an possit conferri priusquam possessor factus ipso renunciaverit, ibid. num. 30. & seqq. usque ad num. 36. 157

Quid si possessio sit colorata, ibid. n. 31. & 31. & 34. 157

- Et quid si nullum habeat eorum, ibid. n. 31. 167
- Beneficium vacat per mortem coadjutori tam naturalem, quam civilem, in c. Ex parte, n. 10. & seq. de Cler. agror. 162
- Beneficium, vel officium minime vacans Papa non intendit conferre, in c. De Rectoribus, n. 43. de Cler. agror. 160
- Beneficium quoad unionem.*
- Beneficium annexum amittit nomen Beneficii, & induit naturam beneficii, cum unitur, & fit illius prædium, in c. Dudum, de leccendo, n. 31. de lecc. 170
- Et impetrari non potest, quia non vacat, ibid. n. 31. 170
- Vide in verbis Unio.*
- Beneficium annexum induit naturam beneficii, cui perpetuum, & accessorie est unium, in c. Licet, n. 58. de præben. 172
- Beneficia unius diocesis ex quinque causis ab Episcopo unum non possunt beneficiis alterius diocesis, in c. Sicut unum, n. 10. de excess. Prælat. 177
- Beneficium per annexionem Parochiali non fit Curatum, in cap. Expositum, n. 1. de præb. 146
- Beneficium etiam unum computatur ad inducendam incompatibilitatem in eadem Ecclesia, in c. Literas, num. 61. de concess. præben. 199
- Vide in verbo Præbendam suppressio.*
- BENEPLACITUM** Apostolicum non intercessisse probatur ex regillis, in quibus non reperitur descriptum, in c. Cùm Ecclesia, n. 12. de eaus. possess. & propriet. 110
- Beneficii Apostolici præsumptum ex observantia quadraginta annorum non intrat, nisi data scientia specifica, & patientia Papæ, in c. Dilectus, n. 21. de Offic. Ordin. 177
- Beneplacitum Apostolicum ex cursu officii annorum cum observantia subiectionis, præsumitur etiam contra Ecclesiam de jure communi, in c. Consecrationes, n. 45. de Consecr. 195
- Sive fuerit referendum, sive non, ibid. n. 46. 195
- Secus post Bullam Urbani VIII. ibid. n. 47. 195
- Beneplacitum quavis præsumitur ex observantia triginta annorum, etiam ubi agit de magno præjudicio; tamen ex regilla probari potest non intervenire, ibid. n. 48. 195
- BIGAMIA** irregularitas cur inducitur, in cap. Super eo, n. 38. de Bigam. 500
- Apostoli prohibio super bigamia de quibus ordinibus intelligatur, ibid. n. 27. 499
- Bigamia quot sint species, in cap. Nuper à nobis, numer. 2. de Bigam. 502
- Bigamia vera quæ sit, ibid. n. 1. 501
- Bigamia interpretativa quæ dicitur, ibidem numer. 5. & 12. de seqq. 503
- Et quæ similitudinaria, ibid. n. 6. 503
- Bigamia irregularitatem incurrat Clericus saceris, vel professus contrahens cum unica, & virgine, ibid. num. 6. & num. seqq. 503
- Bigamia penam non incurrit Subdiaconus contrahens cum vidua, nisi illa sit corrupta, ibid. n. 8. 501
- Bigamia vera an incurrat ex matrimonio cum vidua legitime contracto, & consummato, ibid. n. 12. 501
- Bigamia cur inducat irregularitatem, ibid. n. 11. 504
- Bigamia etiam interpretativa per solennem professionem non aboletur, ibid. n. 13. 505
- Bigamia interpretativa est in duplici differentia, ibidem numer. 20. 505
- Bigamiam contrahens ex eo quod reddat debitum uxori adulteræ, clericale privilegium non perdit, ibid. n. 16. 505
- Nec qui contraxit plura matrimonia de factis, ibid. n. 17. 505
- Bigamia irregularitatem an incurrat Clericus minorum ordinum, vel laicus contrahens invalidè matrimonium cum vidua, vel corrupta, ibid. n. 10. & seq. usque in fin. 507
- Bigamia penam incurrit Clericus minorum ordinum, vel laicus, qui secundam uxorem accipit de facto propter quodcumque impedimentum dirimens, ibid. n. 14. 508
- Bigamia penam inducit matrimonium invalidè contractum in omnibus casibus, in quibus contractum validè inderet bigamiam, ibid. n. 15. 508
- BIGAMUS** quavis ordinari non debeat, tamen si secus fiat, characterem recipit, in c. Super eo, n. 1. de Bigam. 497
- Bigamus qua ratione sit irregularis, ibid. n. 4. & 10. 499
- Bigamus ordinari prohibetur non propter culpam, sed propter Sacramenti defectum, ibid. n. 10. 498
- Bigami omni clericali privilegio nudati sunt, & sub anathemate prohibentur foris, vel habitum clericalem deferre, ibid. num. 11. 499
- Bigami, etiam si collibus deficiant, prohibentur suffici ab Episcopo in minorum ordinum ministeriis, ibid. n. 11. 499
- Biganus ordinatus ab Episcopo ad primam foris non habet ordinis executionem, nec est capax beneficii, ibidem num. 41. 501
- Bigamus undè dicitur, in c. Nuper à nobis, n. 4. de Bigam. 501
- Bigami ex matrimonio validè contracto, & consummato cum vidua, vel corrupta, spoliati sunt omni privilegio clericali, ibid. num. 21. 501
- Bigami, & viduorum inasti per omnia æquiparantur, ibidem num. 24. 501
- Bigami nudantur clericilibus privilegiis, si sint in minoribus tantum ordinibus constituti: secus in saceris, ibidem num. 19. 508
- Bigamus non est benedicendus, in cap. Vir autem, numer. 1. de secund. nup. 3
- Episcopus ordinans Bigamum, quas penas incurrat, in cap. Super eo, num. 2. de Bigam. 497
- Vide in verbis Dissensatio super Bigamia.*
- BIS de eodem hominis factio quæri non debet, in c. Acceptus, n. 11. de erat. & qualit. 411
- BI. ANTHIMI**, seu adulteri punitio non comprehenditur correctionis motum appellatione, quando Episcopus iudicialiter præcellit, in c. Ad notiam, n. 14. de Appell. 10

- BONA FIDES** excusat à culpa, & pœna, sed non contrahit actum nullum, in c. Super eo, n. 15. de Crim. luss. 175
- Bona fides in his, quæ sunt juris naturalis, potest excusare à peccato, sed non à restitutione, in cap. Naviganti, num. 1. de Usur. 116
- Bona fides possessor quis, & an, & quando faciat finibus suos. Vide in verbo Possessor bene fides.
- Bona fides abesse præsumitur, ubi erroris lapsio reperitur, in c. Super literis, n. 1. de Rescript. 170
- BONA minorum alienari prohibentur sine causa cognoscione, & decreto, nec valet laudum super his prolatum, in c. Cùm tenore, n. 21. & 22. de arbit. 170
- Bona Ecclesiastica jure consanguinitatis acquiri non debent, in c. Non sine, n. 41. de testam. 171
- Bona Ecclesiastica sunt Dei, in cap. Ex parte, num. 61. de Cleric. non resid. 49
- Bona Ecclesiarum, & Clericorum excepta sunt à jurefdictione Principis secularis, jure tam Divino, quam humano, in c. Ecclesia S. Mariz, num. 15. de Consecr. 111
- Bona Clerici damnavi devolvenda sunt in fœcum Ecclesie, in cap. Presbyteri, n. 6. de pœnis. 20
- Consecratio ex delicto Clerici facti Cameræ Episcopalis, ubique, quæ ex delictis laici veniunt consecranda super lapsis, ibidem num. 1. 1
- Bona Clerici decedentis sine hæredibus ex Testamento, vel ab intestato, devolvuntur ad curiam Ecclesiasticam, non autem ad curiam Principis secularis, ibid. num. 7. 11
- Bona præsumuntur dismembrata à Territorio, cui adjacent, in c. nullus, num. 22. de Paroch. 110
- Bona Ecclesiarum sunt patrimonium Jesu Christi, in c. Cùm cunctum, n. 6. de præb. 59
- Bona Ecclesiarum pauperum sunt, ibid. num. 11. 59
- Bona sunt accessoria ad personam, in cap. Episcopus, num. 11. de præben. 111
- Bona patrimonialia Clericorum non gaudent privilegiis bonorum Ecclesie, nisi in casibus in jure expressis, ibidem num. 10. 111
- Et qui sine hujusmodi casibus, ibid. num. 11. 111
- Bona patrimonialia Clericorum præscribuntur sicut bona laicorum, ibid. num. 6. 111
- Restitutio in integrum non competit Clerico in bonis patrimonialibus, sicut competit in bonis Ecclesie, ibid. num. 7. 111
- Compromittere potest Clericus in laicis de bonis patrimonialibus, non autem de bonis Ecclesie, ibidem num. 10. 111
- Bona patrimonialia, ad quorum tenentur Clerici ordinati, et ceteri, censentur quasi dotalia, & alienari non possunt sine consentia Episcopi, ibid. num. 40. 111
- Bona patrimonialia Clericorum an, & pro qua parte sint obnoxia solutioni onerum Cameralium, ibid. n. 21. 111
- Bona ingredientis monasterium acquirunt eadem loco in specie in quo est professus tamen, vel expressè, in c. Quia ingrediens, ibid. num. 18. de testam. 215
- Bona profert in genere generalissimo sunt religionis in genere attributio Episcopi distribuenda, in cap. Considera, num. 28. de Regular. 480
- Bona Clericorum de jure divino imposita sunt à collectis, & impositionibus laicorum, in cap. Non minus, num. 4. de Immunit. Eccles. 174
- Bona Ecclesiarum quoad fundationem, mansum, vel dotem Ecclesie, immunita sunt à tributis, & oneribus laicalibus etiam privatis, & antea impositis, ibid. n. 8. 174
- Bona transfusa ad Ecclesiam cum oneribus antea impositis, committuntur hujusmodi onera sint vera, realia, perpetua, & invariabilia, ibid. n. 9. 174
- Bona postquam sunt effecta Ecclesie, immunita sunt à tributis, & oneribus laicalibus de novo imponendis, ibid. n. 10. 174
- Bona patrimonialia Clericorum ut bona Ecclesiarum quoad immunitatem à collectis pari procedunt, ibid. n. 16. 174
- Bona Religiosorum, & bona Hospitalium immunita sunt à collectis, & impositionibus laicalibus, ibidem num. 17. & 19. pag. 174
- Bona Ecclesiarum sunt deputata publico usui spirituali, laicorum verò preiuri Republicæ mundanæ, ibid. n. 40. 174
- Bona patrimonialia Clericorum an gaudeant privilegio bonorum Ecclesie, in cap. Consecrationes, num. 2. de Consecr. 171
- Bona Ecclesie collocari possunt sub nova censu, & in employentur concedi, servatis tamen solemnitatibus requisitis, in cap. Requisite, n. 1. & 5. de integ. restitut. 170
- Bona in employentur, vel fundum concedi solita. Vide in verbo Feudalia bona.
- Bonorum appellatio Universitatem continet, sicut hæreditas, in c. Ex literis, n. 23. 26. & 16. de iur. pat. 117
- Bonorum appellatio venit etiam iura, & actiones, ibidem num. 10. 117
- Præfertim si adit dictio universalis, Cuncta, ibid. n. 21. 117
- Etiam in materia odiosa, ut constitutionis bonorum omnium, ibid. num. 12. 117
- Bonorum omnium, ac juri appellatio non continet universitatem, quando est restricta ad certum locum, aliud fecit, ibid. n. 42. & seqq. 117
- Bona patrimonialia Clericorum non sunt de facto laicorum, nec coram statutis ligantur, in cap. Quæ in Ecclesiis, n. 32. de Consecr. 111
- In bonis Jo. Galeatin Jonatis monasterio Carthusiæ Papæ fecerit Regius Ducatus Mediolani non comprehendere potest, nec Magistratus Extraordinarius illam jurisdictionem ubi vacante, in c. Verum, n. 21. de for. compet. 111
- Sed jurius dominium habet Carthusiam cum onere tamen distribuendi in pauperes annuos floren. 10. auti, ibid. num. 11. & seqq. 111
- Et coram augmentum spectat ad Carthusiam, non ad pauperes, vel quæcumque alios, ibid. n. 11. 111

- Vide in verbo *Banonia*.
- 1 Banorum appellatio etiam beneficia Ecclesiastica continentur, in c. Ad abolendam, n. 12. de Hæreticis. 91
 - 1 Bonorum divisionem frater major facit, & minor eligit, secundum opinionem Canonistarum, in cap. Si Episcopus num. 5. & 23. de Paroch. 102
 - 1 Et major intelligitur non respectu aetatis, sed respectu administrationis, ibid. n. 7. 102
 - Vide in verbo *Divisio*.
 - 1 Bona statim atque sunt donata Ecclesie, sunt immediatè acquiritur Deo, in c. Relatum, n. 17. Ne Cler. vel Monach. 648
 - Vide in verbo *Res Ecclesie*.
 - 1 BONIFACIUS II. in Concilio Romano Vigilium sibi successorem instituit, sed factum illud in Synodo iterum congregata fuit ab omnibus reprobatur, in c. Acceptimus, num. 21. & 60. de PaDis. 662
 - 1 BONUS quilibet præsumitur, in cap. Cùm in iure, num. 5. de off. pot. Jur. Deleg. 533
 - 1 Fallit in quinque casibus, & præsertim cùm agitur de præjudicio alterius, ibid. n. 6. 533
 - 1 Boves aratorii executioni non sunt obnoxii, in c. Innovamus, n. 11. de Tieng. & pace. 638
 - 1 Boves aratorii, & instrumenta rustica in districtu urbis quibus gaudent privilegiis, ibid. n. 12. 638
 - 1 BRACHII secularis in vocatio de jure communi est remedium extraordinarium, factus post Concilium Tridentinum, in c. Pervertit, n. 31. de Adulter. 151
 - 1 Brachii secularis anxillum qualiter ab Episcopis sit implorandum, ibid. n. 32. 152
 - 1 Brachii secularis in vocatio ex arbitrio Episcopo etiam contra laicos, in c. Licet, n. 27. de penis 187
 - 1 Brachii secularis auxilium Ecclesia potest implorare, & iudex laicus illud præstare tenetur, in c. Cùm non ab homine, n. 12. de Judic. 11
 - 1 BREVIARIO Monastico reformato utentes gaudent iisdem privilegiis, quibus gaudent utentes Breviario Romano, in c. Presbyter, de celebrat. Missal. 574
 - 1 BULLARUM expeditio non requiritur ad gratiæ perfectionem, sed tantum ad illius probationem, in c. Præterea, num. 85. Ne Prælat. vices suas. 75
 - 1 Bullæ non sunt procedendæ, nisi ubi agitur de canonizanda gratia, ibid. num. 86. 75
 - 1 Proximus per Papam in Confitorio est verus Prælatum ante levatas Bullas, in c. Nihil, n. 27. de elect. 209
 - 1 Promoti, vel etiam confirmati ad Cathedralis, vel Regulares Ecclesias, non debent per Ecclesiam recipi tanquam Prælati, nisi litteras promotionis, vel confirmationis ostendant, in c. Qualiter, n. 4. de elect. 266
 - 1 Promotus in Confitorio ante ostensas Bullas non potest quidquam de bonis Ecclesie administrare, etiam si habeat certissimum nuntium suæ promotionis, ibid. n. 5. 266
 - 1 Et contraveniens, aut litteras infra annum non expediens est ipso jure privatus, ibid. n. 7. vers. Tu verb. 267
 - 1 Litteræ non sunt de substantia gratiæ, sed probationis, ibid. num. 7. 267
 - 1 Gratia ante confessionem litterarum est infirma, & imperfecta, ibid. d. num. 7. 267
 - Vide in verbo *Litteræ*.
 - 1 Bulla Cœnæ non solum tollit præteritas consuetudines, & præscriptiones contra impediens jurisdictionem ordinariam, sed etiam futuras impedit inchoare, & inchoatas interrumpit, in cap. Pervenit, n. 44. de Adulter. 152
 - 1 Publicatur quorannis ad damnandam, & vitandam Ecclesiam, & personis Ecclesiasticis præjudicialia, cum eorum iudicibus, & observantibus, etiam immemorabilibus, in c. Consuetudines, num. 62. de Conser. 196
 - 1 Bulla Clementis VI. super translatione Capituli Leodiensis ex causa rebellionis contra Episcopum refertur, in c. Cùm ex injuncto, n. 55. de Nov. oper. nunciat. 232
 - 1 Bulla Clementis VII. contra illegitimos an fuerit correctæ per Concilium Tridentinum, in c. Ad extirpandas, num. 17. de h. Presbyter. 471
 - 1 Sex differentia inter jus commune, & jus novissimum constitutionis Clementis VII. & Concilii Tridentini circa successorem illegitimum in beneficiis parentum, ibid. num. 20. usque ad num. 26. 471
 - Vide in verbo *Filius illegitimus*.
 - 1 Bulla Clementis VII. adimens in criminalibus privilegium fori Clericis deminuit Reip. Venetæ refertur, in cap. Ad audientiam, li secundo, n. 122. & 127. de Rescript. 184
 - 1 Bulla Clementis VIII. de Conservatoribus an sit innovanda, & cum quibus additionibus, & clausulis, in c. Si Clericus, n. 39. de foro compet. 59
 - 1 Constitutio de Conservatoribus compilatur in Congregatione Concilii, ibid. n. 43. 56
 - 1 An sit contra Concilium Tridentinum, ibid. n. 53. 57
 - Vide in verbo *Conservatores*.
 - 1 Clementis VIII. decreta de Novitiis non recipiendis, nisi in conventibus designatis, expenduntur, in cap. Cùm virtum, n. 49. de Regul. 370
 - Vide in verbo *Novitius in Conventibus design.*
 - 1 Et in verbo *Professio in Conventibus design.*

Bulla Cruciatæ.

- Vide in verbo *Oratorium*.
- 1 Bulla Cruciatæ interpretari debet, ut minus deroget juri communi, & Concilio Tridentino, quam fieri potest, in c. Audientia te, n. 30. de Confib. 555
 - 1 Cruciatæ non obstat, quominus Religioni S. Antonii liceat colligere elemosinas forma à S. Congregatione Concilio præscripta, in c. Cùm ex eo, n. 28. de Penit. & remiss. 316
 - 1 Bulla Eugenianna.
 - Vide in verb. *Eugenianna Constitutio.*
 - Fagnani Repertor.*

- 1 Bulla Gregorii XIII. an restringat numerum personarum, quas visitatores de jure possunt secum ducere intra claustra monasterii Monialium, in cap. Ut juxta, num. 41. de Offic. Ordinar. 594
- 1 Bulla Gregorii XV. in electione Papæ per scrutinium habet præcipuum rationem secreti, in cap. Licet de vitandis, num. 26. de elect. 230
- Vide in ver. *Electio Papæ*.
- 1 Bulla Gregorii XV. de exemptionum privilegiis.
- Vide in ver. *Regulares quoad Confessiones*.
- Et in ver. *Monasterium Monialium quoad clausuram*.
- 1 Bulla Gregorii XV. de Conservatoribus.
- Vide in ver. *Conservatores*.
- Et in ver. *Regulares quoad Confessiones*.
- 1 Bulla Gregorii XV. de exemptionum privilegio, per quam sit reditus ad jus commune, est favorabilis, & latè interpretanda, in cap. Quanto, n. 21. de Privileg. 126
- 1 Bulla S. D. N. Innocentii X. super recessu Cardinalium à statu Ecclesiastico sine licentia Papæ, & redditu eorum ad Romanam Curiam, in c. Ex gestis, n. 22. de Cler. non resid. 28
- 1 Constitutio ejusdem circa statum Regularium compilata in Congregatione refertur, in c. Non amplius, n. 10. vers. Sed quia decreta, de Instit. 670
- 1 Bulla Innocentii X. suppressionis parvorum conventuum Italiae, & Insularum adiacentium, in Congregatione super statu Regularium compilata, in cap. Relatum, num. 46. Ne Cler. vel Monach. 670
- 1 Refertur, ibid. num. 47. 670
- 1 Causa suppressionis, ibid. num. 48. 670
- 1 Suppressio, & reductio ad statum secularium, ibidem num. 49. pag. 670
- 1 Reservatio facultatis Congregationis, & reservatio jurium fundatorum, ibid. num. 50. 671
- 1 Termini præfixi ad dimittendos Conventus suppressos coram loci Ordinario, ibid. num. 51. 671
- 1 Facultas Regularium aprofandis prophana suppellectilem, ibid. num. 52. 671
- 1 Penarum adjectio, ibid. num. 53. 671
- 1 Prohibitio faciendi Divina in Conventibus suppressis sub pena interdicti, ibid. num. 54. 671
- 1 Ordinariorum facultas expellendi Regulares à Conventibus suppressis, & cætera, ibid. num. 55. 671
- 1 Deputatio Sacerdotum secularium ad Curam animarum dictis Conventibus incumbentem, ibid. num. 56. 671
- 1 Applicatio bonorum, ibid. num. 57. 671
- 1 Prohibitio erigendi nova loca Regularia, ibid. num. 58. 671
- 1 Declaratio intentionis Papæ providendi extra Italiam, ibidem num. 59. 671
- 1 Obstariorum remotio, ibid. d. n. 59. 671
- 1 Contrariorum derogatio, ibid. num. 60. 671
- 1 Archiepiscopi Gnesnensis litteræ ad Innoc. X. pro extensione Bullæ ad Regnum Polonia, ibid. num. 61. 672
- 1 Bulla Julii II. an sit intelligenda de illa tantum simonia, quæ notoria est, in c. Nobis, n. 12. & 78. de Simon. 39
- 1 Irritat electionem Papæ factam per simoniam etiam conventionalem, ibid. num. 13. 39
- 1 An irritat electionem, quando solus electus simoniam committit, non autem eligentes, ibidem num. 25. usque ad numerum 30. 40
- 1 An comprehendat electum per simoniam ab alio commissam ipso ignorante, ibid. num. 53. & 71. 42
- 1 Supponit crimen in simoniacè electo, cui gravissimas penas infligit, ibid. num. 72. 43
- 1 Intelligi debet de simonia vera, non autem de præsumpta, quæ elicitur ex scientia, & taciturnitate electi, ibidem numero 101. 46
- Et in ver. *Electio Papæ per simoniam*.
- 1 Bulla Nicolai V. super exemptionibus censuum in Regno Siciliae ad rationem decem per centenarium continet dispensationem, in c. In Civitate, n. 10. de Usuris. 156
- Vide in ver. *Census*.
- 1 Bulla Pii IV. in quo immutaverit jura aliqua quoad jurisdictionem Cardinalium, sede vacante, in casibus urgentis necessitatis, & imminenti periculi, in c. Cùm olim, num. 61. de major & obed. 628
- 1 Et quid statuerit de illorum autoritate circa statum temporalem Romanæ Ecclesie, ibid. num. 62. remissivè. 628
- Vide in ver. *Cardinales s. de vacante*.
- 1 Bulla Pii IV. prohibens Tridentini Concilii interpretationem.
- Vide in ver. *Tridentini Concilii interpretatio*.
- 1 Bulla S. Pii IV. contra decessos.
- Vide in ver. *Cessio bonorum*.
- 1 Bulla S. Pii V. super collatione Parochialium Ecclesiarum expenditur, in c. Eam te, n. 31. & seqq. usque ad num. 36. de stat. & qualit. 407
- 1 Bulla S. Pii V. recipit interpretationem passivam à jure communi, ibid. num. 34. 406
- 1 An obstat, quominus Ordinarii suis, ut dimittentium confanguineis, &c. conferre possint Parochiales per dimissionem vacantes ob alterius Parochialis affectionem, in c. Non sine, num. 34. & num. seqq. usque in fin. de Arbitr. 692
- 1 Verbum *admittentium* in eadem Bulla mendosè apposuit, ibid. num. 45. 693
- 1 Quoad penam requirit temeritatem, & præsumptionem, ibid. num. 50. 693
- 1 Habet locum etiam in Parochialibus per resignationem vacantibus, quæ per concursum conferuntur, ibid. num. 52. 693
- 1 An prohibeat, ne Episcopus conferat nepoti suo beneficium vacans per affectionem alterius incompatibilis, in cap. Dilectio, num. 4. de præb. 112
- Vide in ver. *Resignatio, Beneficium quoad resignationem*.
- 1 Bulla S. Pii V. declarans Societatem Jesu esse Mendicantem, expenditur in cap. In præsentia, num. 106. & num. seqq. usque ad num. 112. de probat. 140

- 3 Bulla Pii V. contra non recitantes Divinum Officium refertur, in c. Presbyter, n. 21. & seq. de celebr. Missar. 174
- 3 Bulla Pii V. super Breviario Romano quoad Officium Beatae Mariae Virginis expenditur, ibid. numer. 32. & seq. usque in finem. 175
- 3 Bulla Pii V. de Novitiis non recipiendis nisi post decimumoctiduum annum, an, & quomodo sit temperanda, in c. Cùm vi- rum, n. 47. de Regul. 170
- 3 Bulla Pii V. Durum nimis. Vide in ver. *Simonia quoad Canonos*. 171
- 3 Bulla Pii V. de non infundendis Intra Romanae Ecclesiae. Vide in ver. *Rapa quoad infundendum*
- 3 Constitutio Pii V. super administratione Sacramentorum in Indis non est revocata, sed non suffragatur nisi in locis ubi non sunt Parochi, in cap. Sanb. il secondo, n. 66. deotic. & potest. Ju- dic. Delegat. 426
- 3 Bulla Sixti V. præcipiens Episcopis, ut examinent qualitates ordi- nandorum, intelligenda est de propriis subditis tantum, in c. Cùm secundum, n. 57. de præbend. 93
- De hac Bulla. Vide in ver. *Ordines quoad Titulum*.
- 3 Bulla Sixti V. disponens aliquos non esse admittendos ad profes- sionem nisi prius facta inquisitione de eorum qualitatibus, inducit formam, in cap. Qui Presbyterum, num. 16. de panit. & tenuit. 294
- 3 Bulla Sixti V. contra illegitimos redacta fuit ad terminos juris à Gregorio XIV. in c. Ut filii, n. 17. de Filiis Presbyter. 462
- 3 Bulla Urbani VIII. improban. & cassans quæcumque præjudicialia Sedi Apostolicae, vel jurisdictioni, aut libertati Eccle- siae, Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, earumque bonis, ac juribus, per partes refertur, in c. Consuetudine, nu. 19. & seq. usque in finem, de Consuetud. 196
- De hac bulla vide in c. Eam te, à n. 4. de Rescript. Vide in ver. *Consuetudo contra Ecclesiam*.
- 3 Bulla Urbani VIII. super residentia Episcoporum refertur, in cap. Qualiter, n. 19. de Cler. non resid. 50
- Vide in ver. *Episcopus quoad residentiam*.
- 3 Bulla Urbani VIII. super præsertione jurium Sedis Apostolice, & inferiorum Ecclesiarum, tollit consuetudines etiam immemorabiles, & cum tanta privilegia, in c. Messana, nu. 17. de elec. 105
- 3 BURGUS Sancti Domini erectio in Episcopatum non obstat jurisdiccioni Praepositi Buseti, in cap. Cùm venissent, n. 10. de Institut. 192
- 3 Quæ jurisdictionis est cumulativa cum Episcopo, ibid. n. 10. 182

C

- 3 CADUCITAS censetur remissa, si dominus canonem accipiat, in c. Potuit, n. 10. de Locato, & Conducti. 217
- 3 Sive fit canon temporis futuri, sive præteriti, ibid. n. 11. 227
- 3 CÆCITAS non est justa causa removendi aliquem ab officio prius obtento, quamvis sit officium Ecclesiasticum, in c. Cæ- terum, n. 19. & 44. de Rescript. 131
- 3 Et quamvis detur principaliter propter exercitium, & non propter dignitatem, ibidem numer. 62. & seq. usque in finem. 142
- Vide in ver. *Officium, Officialis*.
- 3 CÆCUS non tenetur Hostias Canonice recitare, in cap. Licet, n. 143. de præb. 142
- 3 Nec choro interesse, & tamen lucratur distributiones, ibidem num. 144. 142
- 3 Cæcitas non privat voto quod quis haberet, si cæcus non esset, ibid. num. 145. 142
- 3 Cæcus non numeratur Inter personas miserabiles, nisi sit pauper, in c. Significavit, n. 39. de off. Delegat. 540
- 3 Sed contra, ibid. n. 50. 541
- 3 Cæcitas calamitas quanta sit, ibid. n. 50. & 51. 541
- 3 Cæcitas corporis, & cæcitas mentis quid sint, ibidem nu- mer. 50. 541
- 3 Cæci, & senio confecti, licet divites, sunt pauperibus misera- biliores, ibid. num. 51. 541
- 3 Cæcus ad collectas cogi non debet, in cap. Licet, num. 1. de Censib. 138
- 3 Cæcus est persona miserabilis, & peccatum est inhumanitatis eum assilgere in solutione collectæ, ibid. num. 1. & 11. 515
- 3 Cæcus inopia laboranti subveniendum est per impositionem colle- ctæ, ibid. num. 4. 518
- 3 Jus canonicum an potuerit statuere, ut Cæcus laicus ad collectas cogi non debeat, etiam in terris Imperii, ibid. n. 6. 52. & 21. usque ad n. 29. 519
- 3 Cæcus est de foro Ecclesiae tamquam miserabilis persona, ibid. num. 8. 519
- 3 Cæcus non pauper an ad collectas teneatur, & de quo cæco intel- ligatur hoc cap. ibid. n. 9. & seq. usque ad n. 11. 519
- 3 Cæcus non pauper à quibus collectis sit immunis, ibid. num. 11. & seq. usque in fin. 520
- 3 Cæcus si sit sapiens, cogi potest ire ad Concilium, & consilium, ibid. num. 11. 541
- 3 Officialis Penitentiaæ an ex sola causa quod cæcus evasit, justè potuerit per litteras Papales ab officio removeri, & alius in ejus locum subrogari, adeo ut privato, & provisio hujusmodi sit cassanda per Pontificum successorem, in c. Consultationibus, 24. & seq. usque in fin. de Cler.ægrot. 163
- 3 Cæcus quamvis ad novum magistratum aspirare prohibetur tamen retinet magistratum prius acceptum, ibidem nume- ro 42. 166
- 3 Idem in surculo, num. 43. 166
- 3 Cæci sunt Episcopi erga nepotes, in cap. Accipimus, nu. 46. de Pañis. 164
- 3 Cæcus an teneatur choro interesse, itaut alioquin non lucratur distributiones quotidianas, in c. Cùm percussio, u. 22. & seq. usque ad n. 23. de Cler.ægrot. 219

- 3 Cæcus excusatur à numeribus personalibus, ibid. n. 21. 166
- 3 Cæcus non tenetur dicere bonis Canonis, ibid. n. 22. 166
- 3 Cæcus tamquam miserabilis persona est sub protectione Ecclesiae, ibid. num. 26. 156
- 3 Cæcus retinet magistratum, & officium prius obtentum, in c. De rectoribus, n. 11. & 41. de Cler.ægrot. 159
- 3 Electus, & consecratus, qui ante consecrationem officium lin- guæ, vel oculorum amittit, consecrari non debet, sed in to- tum amoveri, in cap. Consultationibus, num. 7. de Cleric.ægrotan. 164
- 3 Et quid in inferiori Prælatu, ibid. 166
- 3 Cæcus qui perdit visum, non perdit officium, in c. Cæterum, n. 40. de Rescriptis. 141
- 3 Senatorius ordinem retinet, & judicantis officio fungitur, ibid. num. 41. 141
- 3 Retinet Magistratum prius acceptum, ibid. 141
- 3 A tutela non removetur, sed cæcus procurator, vel coadjutor, ibid. num. 41. & 71. 141
- 3 Cæcis est miserandum, & eis de novo subveniendum, ibidem num. 59. 144
- 3 Cæcus non potest dici inhabilis ad Officium, vel Magistratum, nec respectu tituli, nec respectu exercitii, ibid. num. 13. & seq. usque in fin. 145
- 3 Non excusatur à consilio, vel patrocinio, ibid. n. 13. 145
- 3 Si sit sapiens, cogi potest ire ad Concilium, & consilium, ibidem num. 13. 145
- 3 Non privat voto, quod alius haberet, si cæcus non esset, ibid. num. 14. 145
- Vide in ver. *Officium, Officialis, Cæcus, Matur, J. f. m. a.*
- 3 Non dicitur inhabilis ad legendum, vel scribendum, cùm a lege sit habilitatus ad hæc implenda per substitutum, ibidem num. 15. 145
- 3 Cæcis vis ingenii, & intellectus perspicacior est, ibid. num. 26. & seq. 146
- 3 Cæcus potest contrahere, & donare inter vivos, sicut quilibet alius in c. Cùm esses, n. 86. de testam. 271
- 3 Cæcus de jure communi est inhabilis ad testandum nisi servata forma. Hæc consuetudinis, C. Qui testam. fac. post. ibidem num. 96. 370
- 3 CÆLESTINUS Papa de mane conferebat gratiam, & de fero auferebat, & alteri conferebat, in c. Cùm olim, nu. 1. de sent. & re judicata. 174
- 3 CALICIS, & patenæ traditio ex sententia antiquorum Canonis- tarum non est essentia Ordinis Sacerdotalis, in c. Cùm ve- nisset, n. 4. de sac. Uni. 441
- 3 Eadem sententia quibus fundamentis nitatur, ibid. n. 10. 445
- Reliqua vide in ver. *Character*.
- 3 Calix, & Chrisma ab Episcopo consecrata quocumque portentur sunt ab omnibus veneranda, in c. Audivimus, nu. 26. de reliq. & vener. Sacram. 604
- 3 CALVINISTARUM error circa Sacramentum Baptismi, in c. Si quis puerum, n. 11. de Baptis. 605
- 3 Calvinizæ etsi nullam vim tribuant Baptismo, tamen debitum servant materiam, & formam, & necessarium habent inten- tionem ad baptizandum, ibid. nu. 11. 592
- 3 CAMERARIUS, & Pœnitentiarius Papæ officium mortuo Pa- pa non expirat, usque deficientibus potest Collegium Aposto- licum alios fovigare pro tempore vacationis, in c. Cùm olim, num. 58. de major. & obed. 208
- 3 Camerarius Papæ cùm administrationem habeat jurisdiccio- nis, dicit potest habere dignitatem, in c. Ad hæc, num. 40. de præbend. 87
- 3 CAMERA an possit redimere officia, & loca montium pro pro- pterio, quo in prima erectione condita fuerunt, vel potius pro pretio ultimarum venditionum, in c. Ex epistolæ, num. 9. & seq. in fin. de probat. 185
- 3 Loca montium cessante pacto de redimendo an possint per Came- ram redimi, ibid. num. 17. usque in fin. 184
- 3 CAMPANÆ in Oratorio publicè teneri non possunt, in c. Paten- tibus, n. 5. & 22. de privileg. 141
- 3 Campanas habere in loco publico, & elevato est signum loci publi- ci, & sacri, ibid. num. 2. 141
- 3 Campanarum plurium, quæ sint causæ, ibid. num. 10. & num. 12. & 21. 142
- 3 Campanarum sonus est ad convocandam populi multitudinem ad audendum verbum Dei, ibidem num. 12. & 21. 142
- 3 Campanulas habere, & privatim pulsare non est prohibitu- m Religiosis in eorum officinis, & in privata Oratorio, ibid. nu- m. 10. & 21. 141
- 3 Campanam in privato Oratorio Religiosus publicè tenere, & pul- sare non licet, ibid. num. 22. 141
- 3 Campanarum usus multiplex, & ad quod fuerit ad inventus, in c. Custos Ecclesiae, n. 3. & seq. de off. Custod. 317
- 3 Campanæ car. benedictantur, ibid. num. 4. 317
- 3 Tintinabulum quæ sunt genera, ibid. num. 7. 317
- 3 CANCELLARIA an, & quando ab Episcopo vendi possit, aut locari sub annuo censu, in c. Quomam, num. 11. Ne Prae- vic. vic. 71
- Vide in ver. *Jurisdictionis veritas*.
- 3 Clementis VIII. decretum, ne Praetori Cancellaria suorum tribu- naliu locent, sed illas per proprios nuntios mercede con- ductas exerceant, ibid. num. 1. 70
- 3 CANCELLARIUS pro linguis litterarum nuntiorum, seu testimo- nialibus decem annis aucta partem potest accipere, ibidem num. 26. 70
- 3 Item pro qualibet scriptura collatione, vel institutionis potest ac- cipere mercedem sine laboris convenientem, quæ communi- cutari unum autem non excedat, ibid. n. 17. & 26. 70
- 3 Et quartam partem ducati pro examine tribuum in executione li- terarum Apostolicarum, ibid. num. 11. 70
- 3 Dimissio ei nullum salarium pro officio exerceendo constituitur, in c. Et illius commodi, Episcopo nihil emolumentum dedit, vel indidit pro exerce. posse, ibid. n. 11. 70

- 1 Cancellaria non dat literas laico contra laicum ratione peccati, vel pacti, seu contractus bonæ fidei, nisi de antiqua consuetudine ad Curiam spectet cognitio, in cap. Antonigonus, nu. 1. de pactis.
- 1 Cancellaria derogat patronatui mixto unius laici, & plurium Clericorum, & non dat de reservato, in c. Cùm propter, n. 54. de jurepatr.
- Reliqua vide in ver. *Notarius*.
- 1 Cancellarii, seu Actuarii Episcoporum ubique sunt laici, in c. Sicut te, n. 61. de Cler. vel Mon.
- 1 Cancellarius quæ mercedem possit accipere pro qualibet scripturæ collationis, vel institutionis, in c. In ordinando, n. 31. 34. & 35. de simon.
- 1 CANONICES quæ indicium sit senectutis, in c. Cùm sis, n. 18. de convers. conjug.
- 1 CANONES editi a Papa in Concilio dicuntur Conciliares quoad effectum derogationis, in cap. Ex parte, num. 25. & seqq. de Capell. Monach.
- 1 Canonēs ita sunt interpretandi, ut minus corrigant jus commune, quam fieri possit, in cap. Cùm in cunctis, §. Inferiora, n. 26. de elec.
- 1 Canon imponens pœnam ipso jure super factio per aliud jus jam damnato dicitur illius execratorius, ibid. num. 32.
- 1 Canon violatoris deiciuntur tam ab obtentis, quam obtinendis, in c. Dudum, il secundo, n. 2. de elec.
- 1 Canon istandum est etiam in teris imperii, & in foro seculari in materia, in qua non est expressa decisio juris Civilis, sed tantummodo sunt opiniones inter Legistas, in c. Interfeci, n. 21. de homicid.
- 1 Canonēs, & leges interpretari sit tantum potest, qui potest condere, in c. Cum venisset, n. 2. de iudic.
- 1 Canonum disciplina est Theologia sub alternata, ibidem num. 30.
- 1 Canonum statuta Principum Constitutionibus adjuvantur, ibid. num. 56.
- 1 Canonum Apofolorum primus expenditur, in c. Requisivit, n. 87. de Ordin. ab Epif.
- 1 Canonēs ignoret periculosum est Theologis, & Catholicis omnibus, in c. Cùm sit ars, n. 11. de atat. & qual.
- 1 Canon Provincialis Concilii allegari potest ad decisionem causam, in ea parte quæ clausa est in corpore juris, in cap. Antonigonus, num. 14. & num. 20. vers. Ad hanc difficultatem, de Pactis.
- 1 Canonēs non ligant Papam, sicut nec leges Imperatorem, in c. Cùm pridem, n. 66. de Pactis.
- 1 Canonēs Apofolorum quot ab Ecclesia recipiantur ut Canonici, in c. Si quis sanæ, n. 8. de pecul. Cler.
- 1 Canonibus Apofolorum præjudicatur per posteriores canones, in c. Nonnulli, n. 45. de rescript.
- 1 Codex canonum qui sit, in cap. Statuimus, num. 43. de suppl. neglig. Prælat.
- 1 Canonis imperantis, vel prohibentis transgressio ex sui natura est culpæ lethalis, cap. A crapula, num. 21. de vita, & honest. Cler.
- 1 Canon s privilegium non extenditur ad uxores Clericorum, nec ad alias personas non Ecclesiasticas rori privilegio gaudentes, in c. Nullus, n. 45. §. 8. & 61. de foro compet.
- 1 Canonis privilegium an sit ademptum Clericis non habentibus qualitates, c. 6. sess. 11. Concilii Tridentini, in c. Si quis, n. 72. & seqq. usque in fin. de foro compet.
- 1 Canonis privilegium facilis amittitur de jure communi, quam privilegium fori, ibid. num. 74.
- 1 Canonēs a legibus discrepantes in materia civili, & inter laicos servari debent in teris Ecclesiæ, non autem in teris imperii, in c. Licet, n. 2. de censib.
- 1 Canonēs non decessantur leges Gentilium imitari, in c. Nulla, n. 16. de concess. præb.
- 1 Canonum instituta beneficiorum pluralitatem prohibentia unde originem duxerint, in cap. Quia nonnulli, num. 3. de Cler. non resid.
- 1 Canonum statuta quot modis accipiuntur, c. Canonum statuta, n. 1. de confit.
- 1 Canonēs transgredi non licet in Ecclesiasticis negotiis, vel iudiciis, & proprium sensum sequi, ibid. n. 8.
- 1 Canonis appellatio in laxiori significatione venit omnis constitutio Ecclesiastica, ibid. num. 11. & 13.
- 1 Canon strictè accipitur pro constitutione in generali Concilio edita, ibid. num. 13.
- 1 Canonēs qui dicuntur ex stylo Concilii Tridentini, ibidem nom. 20.
- 1 Canonis nomine frequentius usurpantur constitutiones in corpore juris clausæ, ibid. num. 21. & seqq.
- 1 Claritas in his quæ sacris Canonibus, Trid. Conc. decretis, & Constitutionibus Apostolicis non advesantur, de quibus Canonibus intelligatur, ibid. num. 23.
- 1 Canonēs fidei non continent jus novum, sed juris Divini declarationem, ibid. num. 25.
- 1 Canonum appellatio an veniant statuta Episcopii, ibid. num. 27. & seqq. usque ad n. 37.
- 1 Quid in materia odiosa, & penali, n. 28.
- 1 Et quid in materia favorabilis, n. 30.
- 1 Canonis appellatio in materia favorabilis venit etiam constitutio Capituli, ibid. num. 31. & 33.
- 1 Canonis appellatio indistinctè venit statutum Episcopii, si a Papa sit confirmatum, in d. cap. Canonum statuta, nu. 35. de confit.
- 1 Et idem sit statutum sit secundum terminos juris communis, ibid. num. 36.
- 1 Canonēs omnes sunt in præcepto, ibid. num. 47.
- 1 Canonum transgressores ex contemptu, vel neglectu, aut concupiscentia, qualiter peccent, & puniantur ibid. n. 48.
- 1 Canonum conditoris, & Vicario Creatoris subiecta est omnis creatura, ibid. n. 56.
- 1 Canonum antiquiorum vigor cur nostris temporibus non sit usque-
quaque observandus, in c. Non debet, num. 6. de consang. & affinit.
- 1 Canonē, vel lege deficiente recurrendum est ad rationem naturalem, in c. Quæ in Ecclesiis, n. 42. de confit.
- 1 Canones loquentes de Episcopis, & Diacenis, verificatur etiam in interioribus habentibus jurisdictionem quasi Episcopalem, in his, quæ jurisdictionis sunt, in c. Pervenit, nu. 15. de sent. excomni.
- 1 Canones Concilii Tridentini circa dogmata juris Divini sunt declarationes, & ideo non incipiunt obligare a Kal. Maii 1564. sicut aliam decreta reformationem concernentia, sed a Divina institutione, in c. Quoniam, n. 55. de confit.
- 1 Constitutiones canonum ligant omnes, & eorum ritu tam in procedendo, quam in decido judicis sunt regulanda, in c. Canonum statuta, n. 6. de confit.
- 1 Constitutiones canonicæ ab omnibus sunt servanda tam in foro externo, quam in foro conscientia, ibidem numer. 9. pag.
- 1 Ligant omnem creaturam, ibid. num. 55.
- 1 Et an hoc sit restringendum ad subditos, ibid. & num. seqq. usque ad n. 93.
- 1 Constitutiones Decretorum singularibus opinionibus sunt præferendæ, in c. Ne innitatis, n. 1. de confit.
- 1 CANONIA non datur sine præbenda, in c. Cùm pridem, nu. 65. de Pactis.
- 1 Jus Canonica spirituale est, & invendibile, in d. c. Cùm pridem, num. 125.
- 1 Canonica potest obtineri beneficio curato de jure communi, secus post Concilium Tridentinum, in c. Cùm capella, num. 5. de privileg.
- 1 Jus Canonica est spirituale, & non cadit in laicum, in c. Tua nos, n. 2. de simon.
- 1 Canonica potest esse adu sine præbenda, sed non sine spe, & expectatione futuræ præbendæ, in c. Cùm M. n. 17. de confit.
- 1 Canonica aliud est, aliud præbenda, ibid. num. 25.
- 1 Canonica quid sit, ibid. num. 16.
- 1 Canonica non datur sine præbenda, in c. Olim, nu. 37. de verbor. signif.
- 1 Canonica portio an de oblationibus Episcopum debeat, in c. Pastoralis, n. 33. de his quæ sunt a Prælat.
- 1 Canonica portio, quæ ex relictis pijs jure debetur Episcopo, præservata est a Concilio Trident. in cap. Venerabili, num. 17. de censib.
- Vide in ver. *Præbenda*.
- 1 CANONICATUUM, & Præbendam collatio in Cathedrali de jure communi est simultanea inter Episcopum, & Capitulum in c. Postulasti, n. 2. de concess. præb.
- 1 Canonicatus non requirit de substantia maturitatem consilii, & vocem in Capitulo, in cap. Cùm in cunctis, numero 55. de Elec.
- 1 Canonicatus in Cathedrali an vigore consuetudinis conferri possit majori septennio propter certum ministerium illi annexum, ib. num. 48.
- 1 Canonicatus habentes ordinem sacrum annexum requirit, ut provifus sit in ætate ad talem ordinem requisita, ibid. num. 59. & 63.
- 1 Alias provifio etiam facta ex causa permutationis est nulla, ibid. num. 60.
- 1 Quod procedit, si illi sit annexus ordo Presbyteratus, sive Diaconatus, sive Subdiaconatus, ibid. n. 61.
- 1 Item atas Ordinis requiritur tempore datæ, nisi sit ad vacatura in genere, ibid. n. 62.
- 1 Sed hodie obtinentes Dignitates, Canonicatus, & portiones, quibus Ordines sacri sunt annexi, satis est, ut sint in tali ætate, ut infra annum promovere valeant, sive Ordines sint annexi certis præbendis, sive incertis, quæ tamen postea certificatae sunt, ibid. num. 63. & n. 66.
- 1 Canonicatus in Cathedrali Ecclesia conferri potest etiam non existenti in tali ætate, ut infra annum ad Subdiaconatum promovere valeat, si nondum facta sit Ordinum distributio, ibid. num. 71. & n. 74.
- 1 Canonicatus conferri potest ætate a jure, vel a Tridentino Concilio prescriptam, si ita in illius fundatione sit cautum, ibid. num. 72.
- 1 Canonicatus noviter erectus in Cathedrali Ecclesia, cui nondum sacer Ordo sit annexus, etiam hodie conferri potest in ætate a jure communi prescripta, ibid. n. 74.
- Vide in ver. *Præbenda quoad ætatem*.
- Et in ver. *Ætas in Beneficiis*.
- 1 Canonicatus & præbenda includunt appellatione beneficii, de quo loquitur Concilium Tridentinum cap. 6. sess. 25. ibidem numer. 83.
- 1 Canonicatus in collegiata, ubi vigore statuti provifus ante realem possessionem tenetur expectare per biennium, conferri non potest constituto in 17. ætatis anno, ibid. n. 84.
- 1 Canonicatus, & Præbenda ex proprietate vocali comprehenduntur beneficii appellatione, in c. Cùm in cunctis, §. Inferiora, num. 38. de Elec.
- 1 Canonicatum vendere, vel aliud simplex beneficium, an sit illicitum quia prohibuitum, vel è converso in c. Cùm prides, n. 39. & seqq. usque ad n. 55. & n. 57. de Pactis.
- 1 Canonicatus Cathedralium Ecclesiarum quo tempore sacri Ordines annexi fuerint, ibid. n. 43.
- 1 Simonicam esse vendere titulum Canonicatus, quibus rationibus probetur, ibid. n. 51.
- 1 Canonicatum vendens dicitur vendere jus eligendi Episcopum Canonicatum annexum, ibid. n. 87.
- 1 Canonicatus comprehenduntur in indulto conferendi beneficia Clericorum, in cap. Bonæ memoriæ, num. 4. de postulat. Prælat.
- 1 Canonicatus, & portiones Cathedralis Ecclesiæ hodie annexum habent ordinem Presbyteratus Diaconatus, vel Subdiaconatus, in c. Superinordinata, n. 17. de præb.
- 1 Canonicatus, & Præbendæ in Cathedralibus, & Collegiatis

Ecclesis, cum hodie personale residentiam requirant, sunt incombustibiles, in cap. Cùm jam dudum, numero 14 de p. l. c. bend. 97

1 Canoniarum, & officium habenti in eadem Ecclesia, quæ ex fundatione compatibiles sunt, si Episcopus Canoniarum alterius Ecclesiæ contulerit, an collatio secundi Canoniarum sit irrita necne, ibid. num. 19 & seq. usque in fin. 101

1 Canoniarum cum Cappella in eadem Ecclesia obtineri potest ex dispensatione Episcopi, in cap. Literas, n. 47 & 48 de Concess. Præb. 108

1 Item Canoniarum cum Archiepiscopatu, cui ex consuetudine annexa est duplicata præbenda, ibid. n. 44 & 47. 103

1 Canoniarum etiam sine Capituli consensu est nulla, in c. Dilato, n. 27. de Præb. 113

Vide in ver. Præbenda.

Canonici, Communis.

- 1 Canoniarum Regularium Lateranensium Congregatio præ antiquitate præcedit omnes alias Religiones, in c. Cùm certum, n. 19. de Major. & obed. 608
- 1 Canonici Congregationis S. Georgii in Alta Venetiarum veniunt Cleri secularis appellatione, & idem præcedunt Canonici Regularibus Lateranensibus, ibid. n. 10. 607
- 1 Canonici, Abbates, commendatarii, Dignitates, & Procuratores Cathedralium, quæ locum habeant in Concilio Provinciali, ibid. num. 11. 607
- 1 Canonici, & præbendati abque dispensatione quis potest esse in pluribus Ecclesiis etiam diversorum Episcopatum, secundum opinionem Innocentii, in c. Cùm jam dudum, n. 14 & 12. de Præbend. 57
- 1 Canonici in una Ecclesia, & præbendati in alia tenentur servare statuta Ecclesiæ, in qua est Canonici, ibidem n. 14. 57
- 1 Canonici non possunt suppressæ aliquam dignitatem in Ecclesia, & illius redditus sibi applicare sine auctoritate Papæ, in c. Cùm accessissent n. 5. de Condit. 107
- 1 An possint in servicio Ecclesiæ, & Chori sese substituere, in c. Cùm omnes, n. 28. de Condit. 84
- 1 Et quid in absentibus sua civitate, ibid. n. 29. 84
- 1 Et quid in pernoctantibus in suburbis, ibid. n. 46. 84
- 1 Possunt se obligare ad ponam quasi conventionaliter pro obsequia statuti, ibid. n. 19. 85
- 1 Canonici Præbendati debet esse Magister, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, & annorum quadraginta, in c. Cùm in cunctis, n. 71. de elect. 210
- 1 Et annus quadragesimus debet esse completus, ibidem numero 76. 210
- 1 Dedicatus tamen matris non obicit, ubi aliis aprior pro loci qualitate non reperitur, ibid. num. 77. 210
- 1 Canonici, & Portionarii ad ordines suis beneficiis annexos non promoti, hodie quas penas incurrant, in c. Cùm in cunctis, c. Inferiora, n. 19. de Elect. 218
- 1 Canoniarum receptio in Cathedrali Ecclesia pertinet simul ad Episcopum, & Capitulum, in c. Cùm Ecclesia Vultreana, n. 77. de elect. 211
- 1 Canonici tantum de jure communi habent jus eligendi Praelectum, non autem Portionarii, in cap. Nullus, num. 31. de elect. 217
- 1 Canonici soli de jure communi faciunt Capitulum, ibid. num. 32 & 41. 217
- 1 Canonici Cathedralium de jure communi non possunt eligi Conservatores, sed post Constitutionem Gregorii XV. de Conservatoribus, in cap. Si Clericus, num. 10. de foro compet. 222
- 1 Canonici, qui in præbiteri interest Divinis pro denario, committit simoniam inualem, in c. Ex parte, num. 16. de offic. Delegat. 228
- 1 Canonici veniunt Clericorum appellatione in materia favorabili, vel indifferenti, in cap. Bonæ memorie, num. 2. de postulat. Præb. 211
- 1 Clericorum appellatione an veniant Canonici, & Dignitates abrenuntiantes in materia onerosa, & retrahibili, ibidem num. 5. & seq. 211
- 1 Canonici censentur excepti per exemptionem Clericis Ecclesiæ concessam, ibid. n. 6. 211
- 1 Canonici sunt digniores Clericis, ibid. n. 9. 211
- 1 Et appellentur Ecclesiæ Senatus, ibid. n. 10. 211
- 1 Canonici Cathedralis Ecclesiæ jura præsumunt esse peritos, & consilio maturi, in cap. Super inordinata, num. 12. de præbend. 211
- 1 Juramentum a Canonici Insularum præstitum de non impedienda translatione eorum Ecclesiæ ad eorum neminem Cisterciensem, valet in eorum præjudicium, in c. Reolentes, num. 11. de stat. Monachor. 216
- 1 Canonici Sarmenibus ex conventionne obstrictis cantare Missam ter in hebdomada, denegatur facultas omittendi Missam de festiva, c. Cùm creatura, n. 8. de celebr. Missar. 217
- 1 Canonici in Ecclesia numerata si conferatur secundus Canonici, collatio nihil operatur, in cap. Literas, num. 41. de concess. Præb. 218
- 1 Canoniarum minus est psallere in choro, in c. Cùm percussio, n. 15. de Cler. argenti. 213
- 1 Canonici in visitatione adesse debent in habitu, cum quo Intendant in chorum cum cappa, & superpelliceo, c. Ut iura, n. 10. de offic. Ordin. 201
- 1 Canonici prohibendum est, ne Ecclesiæ bona conducant, & locationes sint irritæ, in cap. Multa, num. 7. Ne Cler. vel Monachor. 201
- 1 Canoniarum appellatione etiam Canonici Regulares continentur, in cap. Ad audientiam, num. 21. de Cleric. non resident. 21
- 1 Canonici pro Concilio non potest agere sine mandato, in c. Cùm M. n. 15. de Condit. 213
- 1 Canonici præbendati si aliud beneficium impetret facta nuan-

tionem de præbenda, & non de Canoniarum, gratia non est susceptiva, ibid. num. 29. 112

1 Erquid in casu conversio, ibid. num. 10. 114

1 Si duo Canonici recipientes ad unam præbendam, non tenent receptio, etiam si Legatus auctoritas interveuerit, in c. Dilato, n. 1 & 7. de præb. 114

1 Canonici potest recusari in causa Conciliarum, in c. Nostri, n. 14. de elect. 207

1 Canoniarum minus est psallere in Choro, in c. Cùm percussio, num. 12. de Clericor. argenti. 213

1 Canonici, & Clerici ejusdem Ecclesiæ veniunt conjuratorum appellatione, in c. Cùm Sacerdotes, n. 10. de postulat. 217

Canonici cum expiratione Præbende.

- 1 Canonici an recipi possint cum expiratione futuræ præbendæ, in cap. Cùm M. numero 17 & seq. usque in finem, de Constit. 116
 - 1 Quid si receptio fiat purè, & simpliciter, cum intentione tamen, ut Canonici habeat præbendam, cum prima vacaverit, ibidem num. 19. 116
 - 1 Erquid si primò recipiatur purè, & postea ex intervallo promittatur ei præbendam proxime vacatura, ibid. num. 19. 116
 - 1 Et quid si eodem tempore fiat receptio, & promissio sub diversâ conceptione verborum, ea tamen intentione, ut statim sit Canonici, sed præbendam non habeat, nisi eum vacaverit, ibid. num. 64. 117
 - 1 Et quid si effectus utriusque conferatur in tempus vacaturæ, ibid. num. 67. 117
 - 1 Et quid si receptio, & promissio fiant sub unica verborum structura, ibid. num. 68. 117
 - 1 Canonici receptus cum promissione vacaturæ præbendæ, debet illam habere non ex vi promissionis, sed vi receptionis, ibid. num. 62. 117
 - 1 Canonici recepto ad vacaturam præbendam non valet, in c. Dilato, n. 8. de præb. 112
- Vide in ver. Expellitur, Præbenda, Canonici.
- 1 In Canoniarum recepto, quàm citò facultas sit obtulenti, præbendam debetur, & interim quotidianas distributiones habeat, in c. Dilato, n. 1. n. 1. de præb. 102
 - 1 Canonici receptio non vitatur ex infecta promissione futuræ præbendæ, ibid. num. 17. 101
 - 1 Quod procedit si recipiatur ea intentione, ut statim sit Canonici, sed præbendam non habeat, nisi eum vacaverit, ibidem necesse est, ibid. num. 17. 107
 - 1 Secus si effectus tam receptionis, quàm promissionis definitur in tempus vacaturæ, ibid. num. 17. 103

Canonici quoad distributiones quotidianas

Vide in ver. Distributio.

Canoniarum receptio per simoniam

Vide in ver. Simonia in admisione ad Canoniarum.

Canonici quoad Præbendas, & Ordines amicos

Vide in ver. Præbenda quoad Ordines.

Canonici irregularis

Vide in ver. Irregularis.

Canonici Regulares.

- 1 Canoniarum Regularium Lateranensium Congregatio præ antiquitate præcedit omnes alias Religiones, in c. Cùm certum, n. 19. de major. & obed. 608
- 1 Canonici Regulares possunt cum licentia sicut in simoniarum ex rationabili causa abesse per id tempus, quod ipsi petunt, in c. Licet, n. 69. de præb. 117
- 1 An possint in absentia distributiones quotidianas petere, ibid. num. 10. 117
- 1 Canoniarum Regularium, vel Monachorum Hispania Partis, quibus solentur annexæ pensiones, quas vocant penes regatas, an sit reprobatum jure, vel a Concilio Tridentino, in c. Monachi, n. 6 & 62. de stat. Monach. 403
- 1 Canonici Regularium, quæ testator constituit executores ad annuum redditum distribuendum cum facultate a quoque, ad applicandi, an obicit Concilio Tridentino, in c. Quæ sententia Regularibus, in c. Joannes, num. 12. de test. 201
- 1 Et an possit esse executor ultimus voluntatis, ibid. num. 11. 201
- 1 Potest præbiteri Parochialis etiam secularium cum solummodo, si commode fieri possit, in c. Quis Delinorem, num. 1. de stat. Monachor. 401
- 1 Canonici Regulares, & Monachi æquoparati, in c. Item, n. 1. 401
- 1 Canonici Regulares quando, & a quo sunt instituti, ibid. n. 1. & seq. 401
- 1 Eorum Religio in professionibus, & aliis actibus publicis potest ad omnes alias Religiones, ibid. num. 9. 401
- 1 Eorum Præpositi an infra annum ad Sacerdotium promoveri debeant sicut Præbiteri Conventuales, ea Constitutio de Clericis V. ibid. num. 10. 401
- 1 Monachorum appellatione an veniant Canonici Regulares, ibid. n. 10 & seq. 401
- 1 An possint hodie præbiteri Parochialis Ecclesiæ seculari, ibid. num. 11. 401
- 1 Etiam ad teipsum prohibentur assumi ad curam animarum, ex decreto Gregorii XIII. ibid. num. 11. 401
- 1 De jure communi sunt incapaces beneficium simplicium secularium, ibid. num. 12. 401
- 1 An possint eligi in Abbates, cap. Cùm in Magistrum, n. 1. 401

- de elect. 301
- 3 Canonorum appellatio etiam Canonici Regulares continen-
tiam, in c. Ad audientiam, n. 21. de Cler. non resid. 61
- 3 Canonici Regulares, & Portionarii seculares in Ecclesia Regu-
lari an gaudeant vacatione trium mensium a Concilio Triden-
tino permisa, ibid. num. 24. 61
- 3 Canonici Regulares abesse possunt cum licentia Superioris, etiam
ultra 30. dies ex consuetudine permisso, citra amissionem ali-
quam fructuum, ibid. num. 29. 62
- 3 Canonici Regulares, qui non possunt vivere sine carnis, dicitur
transire ad Monachos ex temeritate, in cap. Licet, num. 34. de
Regular. 393
- Vide in vet. Regularis quoad transitum.
- 3 Canonici Regularis si fiat Monachus Religiosis actoris, man-
net Monachus; sed si laxioris, redire compellitur, in c. Sanè,
n. 1. de Regular. 354
- 3 Regula Canonorum Regularium est laxior, quam regula Mo-
nachorum, sed per constitutiones potest esse strictior, ibidem
num. 3. 354
- 3 Canonici Regulares vescuntur carnis, Monachi seculis, nisi in
casibus, &c. in c. Cum ad Monasterium, num. 2. & 20. de stat.
Monach. 476
- 3 Utuntur lineis camisis, ibid. num. 1. 476
- 3 Canonici Regulares inobedientes Priori suo, per ipsum excom-
municari possunt, & si fuerint incorrigibiles, de Fratrum con-
sortio expelli debent, in cap. Cum in Ecclesiis, n. 1. de major.
& obed. 615
- 3 Canonorum Regularium Lateranensium gratia, & Parochia-
li ab Innocentio X. declaratur comprehendi in ejus Bulla,
Instauranda, in cap. Relatum, num. 68. Ne Cler. vel Mona-
chor. 673
- 3 Canonici Regularis an possit eligi in Abbatem, in c. Cum in
Magistrum, n. 7. de elect. 301

Canonici quoad residentiam, fructus, & distributiones.

- 3 Canonici de jure communi sunt adstricti ad personalem resi-
dentiam, in capit. Cum jamdum, numero 19. de presb-
tend. 97
- 3 Canonici, & alii Beneficiati in Cathedralibus, & Collegiatis
ex capite non residentia privati non possunt titulo, nisi post
lapsum trium annorum, in c. Ex tua, n. 14. & 35. de cler-
non resid. 55
- 3 Canonici absens ultra sex menses, primo anno privati debet dis-
midia parte fructuum ad ratam mensium quibus absuit, si non
integret est annus; secundo omnibus fructibus, ibidem num.
15. 55
- 3 Non residentes post lapsum trium annorum qua forma sit privan-
do canonicatus, ibid. num. 35. 57
- 3 Existens in servitio Episcopi percipit fructus beneficii, sed non
distributiones quotidianas, in c. De cetero, num. 1. de cler-
non resid. 37
- 3 Et quid de existente in servitio inferioris Prælati, ibidem num.
2. & 6. 37
- 3 Canonici duo, vel Beneficiati absentes pro servitio Episcopi, an
percipere debeant sine diminutione distributiones quotidianas,
in quibus universi Capituli redditus consistunt, ibid. num. 11. &
seqq. usque in fin. 38
- 3 Canonici duo cogi possunt etiam inviti Episcopo inservire, ibid.
num. 15. 38
- 3 Canonici nullum detrimentum sentire debent ex absentia, cum
non stat per eos, quominus resident, ibidem numero 24.
pag. 39
- 3 Absentes pro servitio Episcopi post Concilium Tridentinum per-
cipere debent duas tertias partes distributionum, ubi
alii non sunt redditus a distributionibus separati, ibid. num. 29.
& seqq. usque in fin. 39
- 3 Absentes studiorum causa post Concilium Tridentinum lucrantur
duas tertias partes distributionum quotidianarum, in quibus
redditus omnes consistunt, amissa alia tertia, quæ accrescit in-
servientibus, ibid. num. 34. 40
- 3 Canonici ut abesse possint tribus mensibus a Concilio permisso
in cap. Relatum, nec capituli licentia, nec causa requiritur, in
cap. Relatum, n. 16. de cler. non resid. 32
- 3 Canonici Collegiarum Ecclesiarum etiam non insignium, qui-
bus cura animarum incumbit, tenentur residere non obstante
contraria consuetudine etiam immemorabili, in c. Cum omnes,
num. 33. de consue. 94
- 3 Canonici absentes tribus mensibus a Concilio permisso non lu-
crantur distributiones, etsi ab immemorabili tempore illas per-
cipere consueverint, ibid. num. 35. 95
- 3 Canonici, & Beneficia obtinentes in cathedralibus, vel colle-
giatis Ecclesiis, an, & quibus casibus percipere possint in ab-
sentia redditus beneficiorum suorum, in c. Licet, n. 15. & seqq.
usque in fin. de præb. 124
- 3 Canonici de jure communi in absentia fructus præbendæ non per-
cipiunt, ibid. num. 22. 125
- 3 Declaratur, ibid. num. 25. 125
- 3 Absentes non sunt ipso jure privati fructibus præbendatarum suarum,
sed privandi ad præscriptum Concilii Tridentini, ibidem
num. 25. 125
- 3 Non residentes hodie non possunt privati titulo nisi post lapsum
trium annorum, ibid. num. 26. 125
- 3 Nec sunt privandi distributionibus, in quibus universi reddi-
tus consistunt, quia factis sine illis privati, ibidem nume-
ro 27. 125
- 3 Absentes in studio Theologie non percipiunt fructus præben-
dæ ante c. Super specula, de Magistris, ibid. n. 28. pag. 125
- 3 Facultatem non habent distributiones, aut fructus absentibus
remittendi, ibid. num. 39. 125
- 3 Absentes a servitio Ecclesiæ puniendi sunt, licet sine præsentibus
in civitate, ubi Ecclesia consistit, ibid. num. 41. 125
- 3 Canonici etsi sine obligationibus satisfaciunt quoad servitium choro,
& altaris, tamen non possunt tuta conscientia ordinari abesse

- a Capitulo, ibid. num. 42. 126
- 3 An possint sumere dies absentie permisso in diebus Capituli, seu
Congregationum Capitularium, ibid. num. 44. 126
- 3 Absentibus pro defensione jurium Ecclesiæ Parochialibus, in qua
sunt intulati, non debentur fructus suorum canonicatus, ibid.
num. 45. 126
- 3 Canonici ita demum tres menses singulis annis abesse licet
si hoc habeat statutum, vel consuetudo Ecclesiæ, ibidem
num. 48. 126
- 3 Constitutiones quæ longius servitii tempus requirunt, quam
novem mensium, præservantur a Concilio Tridentino, ibid.
num. 49. 126
- 3 Canonici, qui majori servitio Ecclesiæ quam novem mensium
sunt adstricti, si non resederint, subjacent penis Concilii
Tridentini, ibid. num. 50. 126
- 3 Ut abesse possint tres menses a Concilio permisso, nec Episcopi,
nec Capituli licentia, nec causa requiritur, ibid. n. 52. 126
- 3 Et tunc absentes pro negotiis privatis aliis non sunt multandi,
quam amissione quotidianarum distributionum, ibidem num.
53. 126
- 3 Canonici non possunt a servitio Ecclesiæ abesse ultra tres menses
sive continuos, sive interpolatos, ibid. num. 54. 126
- 3 Nec omnes simul abesse possunt, sed ea tantum quota pars, quæ
videbitur arbitrio Episcopi, & Capituli, ibidem num. 55. 126
- 3 Horæ cuiuslibet diei non sunt computandæ ad conficiendos tres
menses absentia, sed dies integri absentia tantum, ibidem
num. 56. 126
- 3 Canonici Regulares possunt cum licentia suorum Superiorum ex
rationabili causa abesse per id tempus, quod ipsis permittitur,
ibid. num. 63. 126
- 3 Canonici, vel Dignitatem obtinens cum Parochiali ex di-
spensatione Apostolica, tenentur Parochiali residere, & tunc
lucratur fructus Canonicatus, vel Dignitatis, ibidem nume-
ro 67. pag. 127
- 3 Canonici duo in servitio Episcopi existentes percipiunt in ab-
sentia fructus præbendæ, ibid. num. 71. 128
- 3 Canonici familiares Papæ percipiunt fructus in absentia, non ob-
stante contraria consue. ibid. num. 72. 128
- 3 Canonici studentes in publica Universitate integrè percipiunt in
absentia fructus præbendæ, modo ultra quinquennium non
absint, ibid. num. 73. 128
- 3 Idem in docentibus etiam in Ecclesia, ibid. num. 115. 128
- 3 Canonici in illis casibus in quibus in absentia lucratur distribu-
tiones, multò magis percipere debent fructus præbendæ, ibid.
num. 74. 128
- 3 Canonici abesse non licet a servitio Ecclesiæ nisi ex causis in ju-
re expressis, quæ an veræ sint, Episcopi est judicium, ibidem
num. 75. 128
- 3 Canonici an liceat se invicem substituere, ibid. n. 83. 128
- 3 Canonici Basilicæ S. Petri tam de jure communi, quam ex Con-
cilio Tridentino tenentur ad psallendum in choro, ibidem
num. 89. 128
- 3 Canonici non possunt mutuum remissionem punctaturarum face-
re, & portionem, quam sibi invicem remisissent, debet Episcopus
applicare fabricæ Ecclesiæ, vel alteri pio loco, ibidem
num. 90. 129
- 3 Et quid postquam portiones non residentium perciperent, ibid.
num. 91. 129
- 3 Absentes tres menses a Concilio permisso percipiunt fructus præ-
bendæ, sed non distributiones, non obstante immemorabili,
ibid. num. 92. 129
- 3 Canonici, qui peltis causa absuerunt, an debeantur quotidianæ
distributiones, ibid. num. 95. 129
- 3 Canonici tenentur assistere Episcopo etiam non Pontificaliter ce-
lebranti, si ita se habeat consuetudo; sed distributiones non
percipiunt, ibid. num. 108. 140
- 3 Absentes ex causis in jure permisso lucrantur distributiones quoti-
dianas, si præbendas distinctas, aut fructus grossos non ha-
beant, ibid. num. 124. 140
- 3 Sed post Concilium Tridentinum lucrantur duas tertias illarum
partes, amissa alia tertia, quæ inservientibus accrescit, ibi-
dem num. 126. & seqq. 141
- 3 Canonici Regulares an possint in absentia distributiones quoti-
dianas percipere, ibid. num. 130. 141
- 3 Canonici in firmis percipere debent etiam portionem accrescen-
tem, ibid. num. 139. 142
- 3 Canonico conceduntur distributiones illius curæ, cui sine vitæ
periculo interesse non potest, ibid. n. 141. 142
- 3 Canonico a secretis Regis Portugallie in rebus Ecclesiasticis ex
gratia conceduntur in absentia distributiones quotidianæ, ibid.
num. 161. 142
- 3 Canonici absens pro negotiis Capituli lucratur distributiones
quotidianas, nec tenetur inservire per substitutum, ibidem
num. 167. 143
- 3 Canonici, qui tenentur assistere Episcopo Pontificalia exercent in
Cathedrali, tenentur etiam in aliis civitatis locis, & subur-
biis, & tunc lucrantur distributiones, ibid. n. 168. 143
- 3 Canonici pro servitio Episcopi, vel studiorum causa absentibus
de jure communi debentur integræ distributiones quotidianæ,
in quibus universi redditus consistunt, in c. Quia in tantum,
num. 32. de præb. 98
- 3 Idem si fructus præbendæ sint admodum tenues, ibidem numero
33. 98
- 3 Sed post Concilium Tridentinum debentur tantum duæ tertie il-
larum partes, amissa alia tertia, quæ inservientibus accrescit,
ibid. n. 34. 98
- 3 Papa non consuevit rescribere, ut Canonici absentes habeantur
pro interficientibus, in cap. Olim, num. 39. de verb. si-
gnific. 382
- 3 Absentibus ex justa causa post Concilium Tridentinum debentur
duæ tertie partes quotidianarum distributionum, si nulli sint
redditus a distributionibus distincti, ibid. n. 40. 382
- 3 Canonici, qui pro lucrando distributionibus interfunt choro, an
simoniam committant, ibid. n. 43. 383

- 1 Si sine iusta causa cessent a Divinis, Episcopus cessationem non servabit, & Metropolitanus cognoscat, in c. Irrefragabili, §. Ceterum, n. 2. de off. Ordin. 573
- 1 Absentibus ultra tres menses a servicio Ecclesie potest Episcopus penam privationis fructuum ante sententiam, vel in actu sententiae augere, vel diminuire, & non in totum remittere, ibid. num. 18. 573
- 1 Habentes præbendam, quæ principaliter unita Cum Parochiali tenentur in Parochiali residere tanquam in digniori, in c. Expositissimi, n. 16. de præb. 576
- 1 Redditi Canonicoꝝ quor modis augeri possint ex preventibus Ecclesie Parochialis, ibidem num. 31. & seqq. usque in finem. 578
- 1 Infirmi, vel senio confecti non tenentur inservire per substitutionem, in c. Nullam, n. 23. de concess. præb. 570
- 1 Et an percipere debeat etiam portionem quotidianarum distributionum, quæ a Canonici absentibus amissa inservientibus accrescere, in c. Cum percussio, num. 28. & seqq. usque in fin. de Cler. ægrot. 576
- 1 Canonici duo absentes pro servicio Episcopi, fructus præbendarum suorum percipiunt, non obstante constitutione contraria, in c. Ad audientiam, n. 1. & 7. de Cler. non relid. 59
- 1 Idem in absentibus pro servicio Papæ, ibid. n. 7. 56
- 1 Canonici de jure communi nullam habent certam vacationem a servicio Ecclesie, ibid. num. 61. 61
- 1 An possint in servicio Ecclesie, & Chori sese substituere, in cap. Cùm omnes, n. 28. de Condit. 94
- 1 Et quid in absentibus a civitate, ibid. n. 29. 94
- 1 Et quid in pernoctantibus in suburbis, ibid. n. 30. 94
- 1 Talis ingressi Divinis officio pro denario, qui non interesset pro Deo, in c. Olimi, n. 42. de vet. signif. 374
- 1 Fundationum privilegii, quibus ultra tres menses Canonici abesse licet, in Concilio Tridentino derogavit, in c. Licet, n. 58. de præb. 376
- 1 Privilegia Apostolica percipiendi in absentia distributiones quotidianas non sunt sublata a Concilio Tridentino, ibid. num. 111. 377
- 1 Canonici, & Præbendati, qui absque Episcopi licentia se contulerint Judiciorum causa ad universitatem privilegiantur, an possint ab eo revocari ad residendum, præsertim si Ecclesia nullum de fructuum defectum patitur, in c. Cum ad hoc, n. 2. & seqq. usque in fin. de Cler. non relid. 64
- 1 Canonici non ultra duos de licentia Episcopi abesse possunt studiorum causa, ibid. n. 24. 62
- 1 Quod verum est, ubi immineat præjudicium Ecclesie, si plures mitterentur ad studia, ibid. n. 25. 63
- 1 Reliqua in ver. *Distributio, Residencia Canonicoꝝ, Statutum quædam residendum.*
- 1 Canonici qui ultra tres menses abseruerint a servicio Ecclesie, potest Episcopus penam privationis fructuum ante sententiam, vel in actu sententiae augere, vel diminuire, & non in totum remittere, in cap. Irrefragabili, §. Ceterum, n. 2. de off. Ordin. 573

Canonici supranumerarii, & numerarii.

- 1 Canonici supranumerarii cum ingredientibus locum Canonicoꝝ decedentium intra numerum, Moniales secus, in c. Non amplius, n. 60. de Instituit. 576
- 1 Canonici supranumerarii Capitulum de fructibus super excreverit providere tenentur, non obstante constitutione de certo numero, & contraria protestatione, in c. Cùm M. num. 1. de Condit. 112
- 1 Redditi superexcreverit debentur eis, etiam si proveniant ex Canonicoꝝ Indultis, ibid. n. 19. 115
- 1 Quod procedit, si prædicia sint communia, & redditus communiter augmententur, ibid. n. 20. 115
- 1 Secus si præbende sint distinctæ, ibid. 115
- 1 Supranumerarii non tenentur Canonici antiqui communiare suas præbendas, sed tantum redditus superexcreverit, ibid. num. 29. 116
- 1 Ultra numerum recepti debentur fructus superexcreverit, usque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarum, & non ultra ibid. num. 31. 116
- 1 Et quid si fructus non sufficiant nisi ad unam præbendam, ibid. num. 32. 116
- 1 Supranumerarii qualiter ab Episcopo creati possint ex sententia S. Congregationis Concilii, ibid. n. 65. 117
- 1 Ultra numerum recepti non possunt præbendam postea vacantem propria auctoritate apprehendere, nisi eius contentor, nec habent jus in re, sed jus ad rem, ibid. n. 66. 117
- 1 In Canonicoꝝ cùm quis recipitur in Ecclesia non numerata, creatur quoddam jus de novo, quod nascitur, & extinguitur cum persona, in c. Dilcto, n. 1. de Præb. 113
- 1 Canonico vita functo in Ecclesia non numerata, si eius Canoniceatus impetretur, non valet impetratio, ibidem numero 16. 112
- 1 Numerus Canonicoꝝ an possit ab Episcopo augeri de Capituli consensu, ibid. n. 36. & seqq. usque in finem 111
- 1 Quid si numerus non sit per statutum juratus, nec confirmatus, ibid. n. 37. 111
- 1 Et quid si sit juratus, sed non confirmatus, ibid. n. 38. 111
- 1 Et quid si sit juratus, & confirmatus cum decreto irritanti, ibid. num. 32. 111
- 1 Et quid si redditus Ecclesie sint aucti, ibid. n. 31. 111
- 1 Numerus Canonicoꝝ neque ab Episcopo augeri potest sine Capitulo, neque a Capitulo sine Episcopo, ibidem numero 38. 111
- 1 Numerus Canonicoꝝ etiam juratus, & confirmatus cum clausula decreti, habet in se conditionem resolutivam, nisi Ecclesie facultates excreverit, ibid. n. 31. 111
- 1 Supranumerarii potest Episcopus creare ita tamen ut nullum jus ad vacantem præbendam sibi vendicent ex tali creatione, ibid. num. 35. 111

- 1 Canonici supra numerario debentur præbenda, cùm se taliter exhibuerint, non ex vi provisionis, quæ nulla est, sed ex vi reversionis, in c. Dilcto n. 1. n. 7. de præb. 103
- 1 Canonici recipi potest sine beneficio, seu præbenda, ibidem num. 1. 103
- 1 Dominus id fiat ex causa, & non beneficio sic recipiantur, ibidem num. 2. 103
- 1 Nec Interventat pactum, & receptus nihil participet, ibidem n. 10. 103
- 1 Canonici supranumerarii vacante præbenda extinguntur, & numerarii efficitur, ibid. n. 11. 103
- 1 Secus in Monialibus supranumerarii, ibid. n. 15. 103
- 1 Canonici ultra numerum recepti an habere debeant stilum in Choro, vocem in Capitulo, & quotidianas distributiones, ibid. n. 16. 104
- 1 Quid si super hoc extet consuetudo Ecclesie, ibid. num. 17. 104
- 1 Et cessante consuetudine quid in receptis voluntariis a Capitulo, ibid. 104

Vide in ver. *Statutum circa numerum Canonicoꝝ* et in ver. *Præbendam suppressa, & redacti in numerum.*

- 1 Et quid in receptis de mandato Papæ, ibid. 104
- 1 Consuetudo quæ communiter est ubique, ut recepti ultra numerum non habeant iura canonica, nec distributiones quotidianas, valida est, & observanda, ibid. num. 18. 104
- 1 Canonici ex peccatis dici non possunt beneficiati, & vocantur Canonici in herbis, ibid. 104
- 1 Canonici ultra numerum ad limites installationis vocem conferuntur, ibid. num. 19. 104
- 1 Numerus frangitur, si recepti ultra numerum fiat a Capitulo simpliciter, secus si cum adiectione, ut receptus sit supranumerarius, ibid. num. 21. 104
- 1 Canonici ultra numerum receptus potest esse Delegatus Papæ, ibid. num. 22. 105
- 1 Item potest esse conservator post Bullam Gregorii XV. de Conservatoribus, ibid. 105
- 1 Canonici ultra numerum a Capitulo receptus eo adiectione, ut sit supranumerarius, non consequitur, nisi jus quoddam præparatorium ad jus integrum obtinendum, ibid. num. 24. 105
- 1 Numerus non frangitur, si Papa mandet quos recipi in Canonicoꝝ ultra numerum simpliciter, ibid. num. 25. 105
- 1 Clausula, Cùm plenitudo juris canonice, includit quotidianas distributiones, ibid. num. 26. 105
- 1 CANONISTARUM opinio circa matrimonii contractum prævalet opinionum Theologorum, in cap. Super eo, num. 5. de condit. appol. 43
- 1 Canoniarum opinio præferenda est opinionum Theologorum super interpretatione juris Divini in spectantibus ad morale Philosophiam, in c. Inevitate, n. 31. de Usur. 115
- 1 Canonista in locis de hæreti non suspensus præferendus est Theologo, in cap. Eamte, n. 21. de atat. & qual. 207
- 1 Canonista a Theologo dissentit tam in identitate Toniæ, & Psalmistatus, quam in numero Ordinum, in cap. Cùm contingat, n. 44. de atat. & qual. 200
- 1 Canoniarum opiniones de simonia in Beneficis expenduntur, in c. Cùm pridem, n. 136. de Pactis. 670
- 1 Canonisti, & Theologi referuntur pro opinione affirmativa, in c. Fraternitatem, n. 15. de Sepulchris. 262
- 1 CANONIZARE quid sit, in cap. Audivimus, num. 1. de Reliq. & ven. Sandor. 601
- 1 Canonizati ut quis possit, quæ sint inquirenda, & probanda, ibid. num. 1. 601
- 1 Canonizandi modus, qui nunc servatur, in primitiva Ecclesia non servabatur, & cur, ibid. num. 14. 601
- 1 Ad CANONIZATIONEM an sufficiat excellentia vite sine miraculis, ibid. num. 11. 601
- 1 Ad Canonizationem Sanctorum quæ maturitate, & consilio, quoque ordine sit procedendum, ibid. num. 15. 604
- 1 Canonizationis quis est effectus, ibid. num. 17. 604
- 1 Canonizatio est unius ex specialibus Papæ reservatis, ibid. num. 10. & seqq. usque ad n. 28. 604
- 1 Nec heri potest ab Episcopo in sua diocesi, & cur, & num. seqq. 604
- 1 Canonizatio Sanctorum est una ex majoribus causis, quæ inter Christianos preponi possit, ibid. num. 29. 604
- 1 In Canonizatione alicujus Sancti si Ecclesia erraret, quod non est credendum, Deus tamen acceptaret præces in illius honorem portedas, ibid. num. 28. 605
- 1 Canonizatus constituitur omnibus communiter adorandus, ibid. num. 31. 605
- 1 Canonizati ut quis possit pro Sancto, copulative requiruntur (2.) simonia vite, & miracula, in cap. Venerabilis, num. 2. de Teilib. 113
- 1 Canonizatio Sanctorum est ex his, quæ spectant ad statum universalem totius Ecclesie, ibid. num. 31. & n. 32. 113
- 1 Canonizatio Sanctorum est medium inter distributione fidei, & alias sententias, quæ ad particularia facta pertinent, ibidem num. 17. 113
- 1 In Canonizatione Sanctorum Divina Providentia præferat Ecclesiam, ne medio salubili attestacionum fallatur, ibidem num. 25. 117
- 1 Canonizatio Sanctorum, translatio, depositio, & cessio Episcoporum pertinent ad solum Papam, non tam contentione canonica, quam institutione Divina, in c. Perniciosam, n. 1. de off. Ordin. 374
- 1 Papa ante adum canonizationis inducit populum ad orandum, ut Deus non permittat ipsum errare in hoc negotio, in c. Venerabilis, n. 20. de Teilib. 370
- 1 Papa canonizando aliquem secundum informationem sibi factam quantum unquam verum non approbet, tamen non errat, ibidem num. 24. 370
- 1 CANTOR non est nomen ordinis specialis, sed officii, in c. Cùm contingat, n. 30. de atat. & qual. 210
- 1 Cantuarium, ibid. n. 30. usque ad n. 62. & 71. 210
- 1 Cantoria, seu Psalmistatus in primitiva Ecclesia erat ordo 1. 210

- stificatus a Leitoratu distinctus, ibid. num. 71. 733
- 1 Cantorum, seu Psalmistarum ordo constitutio Ecclesie sup-
primi, aut defectuine aboleri non potuit, ibid. num. 78. &
seqq. 424
- 5 CAPELLÆ Principum, & earum Capellani subfunt locorum
Ordinariis, non autem Capellarum magistris, in cap. Cùm ca-
pella, n. 6. de privil. 254
- 5 Capella Regiæ visitari possunt ab Episcopo ex decretis Concilii
Tridentini, ibid. num. 8. 254
- 5 Concilium Tridentinum in cap. 11. sess. 24. vers. Et quoad Capel-
lanos Regios, non habet locum nisi extra visitationem, ibidem
num. 10. 254
- 5 Capellani Regii, Milites, eorumque familiares, an, & quomo-
do locorum Ordinariis subficiantur, in cap. Tuarum, num. 41
de privileg. 249
- 1 Capellania si ex perpetua fiat amovibilis ad nutum, definit esse
beneficium, in cap. Ad audientiam, il secundo, num. 120. de
rescript. 184
- 3 Capella si intra Ecclesiam ædificetur, & ab alio dotetur, Eccle-
sia efficitur patrona, in cap. Ad audientiam, il primo, num.
40. de Eccle. ædific. 616
- 3 Capella appellatio quid veniat, & quot sint Capellorum spe-
cies, in cap. Expositi, n. 3. de prab. 145
- 3 Capella appellatio non venit portio, ibid. n. 22. 146
- 1 CAPELLANIA Sacerdotalis in Cathedrali obtineri potest in
vigesimoquarto anno inchoato, in cap. Ut Abbates, num. 28.
de ætat. & qual. 378
- 1 Capella, in cuius fundatione cautum est, ut Capellanus per seip-
sum Missas celebrare teneatur, contra potest simplicii Clerico,
in ea tamen ætate constituto, ut infra annum possit in pres-
byterum ordinari, ibid. n. 52. 391
- 1 Capellania in Cathedrali, quantum Capellani a Capitulo electi
teneantur Missas Conventuales canere, & divinis interesse, sicut
Sacerdotes aptitudine, ibid. n. 53. 391
- 1 Capellania, cui est annexum onus Missarum celebrandarum, an
sit Sacerdotalis, anve Capellanus teneatur per seipsum Missas
celebrare, ibid. n. 60. & seq. usque ad n. 89. 392
- 2 Capellania ea lege erecta, ut Capellanus teneatur Missas celebrare
& in divinis deservire, non est Sacerdotalis, & conferri potest
Clerico quatuordecim annorum, ibidem num. 62. 66. & 70.
pag. 392
- 1 Hæc verba Missas, vel Divina officia celebrare, aut In Divinis deservire,
non important personale servitium, ibid. num. 64. 70. 71.
& 74. 392
- 1 Declaratur, ut num. 88. 97. 100 & 102. 395
- 1 Capellania sic instituta, ut Capellanus quotidie Missam celebret,
& si negligens fuerit, certam penam incurrat, non requirit
personalem residentiam, ibid. n. 68. 393
- 1 Idem si cautum sit, ut domus pro Capellano ædificetur, ubi ha-
bitet, & serviat divinis, alioquin amoveri possit, ibidem
num. 69. 393
- 1 Capella sic ordinata, ut eligatur idoneus Capellanus Presbyter,
qui Missam celebret, est Sacerdotalis, sed Capellanus non te-
netur intervenire per seipsum, ibid. n. 71. 393
- 1 Declaratur, ut num. 79. 393
- 1 Capellania in Cathedrali Ecclesia sic fundata, ut Capellanus ne-
ceat celebrare die, noctuque divinum officium, non requirit,
ut Capellanus debeat esse Presbyter, ibid. n. 72. 393
- 1 Capellania non requirit servitium personale declaratur ex ob-
servantia subsecuta, ibid. n. 75. & 99. 394
- 1 Capellano habenti onus per seipsum celebrandi Missas in Ecclesia
a Testatore destinata potius indulgetur, ut celebret in eadem
Ecclesia per substitutum, quam alibi per seipsum, ibid. num. 75.
vers. Nec advenfatur. 394
- 1 Capellanus tenetur per seipsum Missas celebrare, si id verbis ex-
pressis, aut æquipollentibus cautum fuerit in fundatione Ca-
pellanie, ibid. n. 76. 394
- 1 Residentia personalis, & obligatio Missas celebrandi, & inter-
veniendi per seipsum in Capellis, & beneficiis simplicibus, qui-
bus casibus censetur inducta, ex sententia S. Congregationis
Conc. ibid. num. 78. 394
- 1 Capellas, & beneficia Sacerdotalia obtinentes in Cathedrali-
bus, & Collegiatis Ecclesiis, tenentur Missas celebrare, &
onera adimplere per seipsum, ibid. n. 79. & seq. 395
- 1 Capellania erecta in Cathedrali, vel collegiata Ecclesia cum onere
Missarum celebrandarum non comprehenditur in decreto
Concilii Tridentini c. 3. sess. 22. nisi ordinem annexum habeant,
ibid. num. 80. & 90. 395
- 1 Capellam obtinens an, & quando teneatur esse Presbyter &
Missas, ac divina officia celebrare per seipsum, compendiosa
distinctio, ibid. n. 87. 395
- 1 Capella sic fundata in Collegiata Ecclesia, ut illam obtinens obli-
gatus sit in dicta Ecclesia Missas dicere, etique in divinis deservire,
an requirit, ut Capellanus hæc munia expleat per seip-
sum, num. 89. & seq. usque in fin. 396
- 1 Capellania cum onere interveniendi choro requirit personale servi-
tium, ibid. n. 90. 396
- 1 Capellania, quibus incumbit onus celebrandi Missas, & choro
interveniendi, non sunt compatibiles cum Canonicatibus, & Pa-
rochialibus, quamvis per earum constitutiones liceat servire
per substitutum, ibid. num. 93. 396
- 1 Capellanie Cathedralis Ecclesie, quarum redditus in distribu-
tionibus quotidianis consistunt, personalem residentiam requi-
runt, ibid. n. 94. 396
- 1 Capella etiam in Collegiata non dicitur Sacerdotalis, ex eo quod
cautum sit in fundatione, ut Capellanus teneatur Missas cele-
brare, ibid. n. 95. 396
- 1 Capellania extra Cathedrali, vel collegiata Ecclesiam ea le-
ge erecta, ut capellanus teneatur in divinis deservire, non re-
quirit servitium personale, ibid. n. 96. 396
- 1 Residentiam intelligit de personali ex vulgari modo loquendi
eorum, qui fundat capellanas in Cathedralibus, & collegiatis,
ibid. num. 101. 397
- 1 Capellania cum onere interessendi divinis officiis in Cathedrali,

- vel collegiata, requirit personalem servitium, ibid. n. 103. 397
- 1 Capellania cum onere Missas, & divina officia celebrandi, qua-
rum redditus distribuuntur inter presentes, requirit residentiam
iuxta formam Concilii, non obstante contraria consuetu-
dine, ibid. n. 104. 397
- 3 Capella administratur non potest fructus sua industria, & labore
excrecentes potest retinere, in cap. Tua nobis, num. 8. de te-
stam. 281
- 3 Ordinarius non potest se immiscere administrationi, & visitationi
Capellanarum contra tenentem fundationis a sede Apostolica
approbate nisi in casu negligentie administratorum, ibidem
num. 15. 282
- 3 Capellanarum tenentis, aut fabricæ, vel Sacrificii in Cathedra-
li Episcopus providere non potest remedio c. 15. sess. 24. Concilii
Trid. in c. Expositi, n. 23. de prab. 346
- 1 Capella Monasterio subiecta an, & quando teneatur Episcopo
ad iura Episcopalia, in cap. Conquerente, num. 10. de offic.
Ordin. 586
- 3 Capellania ea lege fundata, ut usufructuarie manentere de-
beant Capellanus, qui omni die celebret, & resideat in Eccle-
sia, &c. an sit Sacerdotalis, in cap. Conquerente, num. 10. &
seq. usque in fin. de Cler. non resid. 35
- 1 Capellanus non tenetur celebrare per seipsum, nisi in fundatione
cautum sit, ut per seipsum celebret, ibid. n. 11. 35
- 3 Ad dignoscendum, an capella sit Sacerdotalis, multum faciunt
provisiones subsequente, ibid. n. 22. 35
- 3 Capella ex eo quod Capellanus debeat esse Presbyter, est Sacer-
dotalis, sed non propterea Sacerdos tenetur per seipsum cele-
brare, ibid. n. 26. 36
- 3 Capellania Sacerdotalis potest conferri simplicii Clerico in ea
ætate constituto, ut infra annum possit ad Sacerdotium promo-
ver, nisi aliud ex fundatione caveatur, ibid. n. 29. 36
- 5 In Capellania dignitate imita Episcopus retinet omnia iura sibi
ante unionem competentia, an capella sit Sacerdotalis, multum faciunt
disponatur, in c. In ordinando, n. 44. de Simon. 34
- 1 Constitutio, qua absentes ultra duos menses privantur capella-
niis, quomodo lit intelligenda, in c. Licet, n. 29. de prab. 315
- 1 Capellania obtinens non tenetur Sacros Ordines suscipere, sed
Missarum oneri potest per alium satisfacere, nisi in fundatione
cautum sit, ut per seipsum celebret, in c. Ut Abbates, n. 69.
de ætat. & qual. 393
- 1 CAPITULUM Sanctorum 20. distinct. an fuerit indistinctum
rectum per cap. De multa, de prab. in c. Dudum, il secundo,
n. 19. & 28. de elect. 269
- 3 Cap. Denique, dist. non est B Gregorii, licet sub illius nomine
referatur, in c. Explicari, n. 45. de observ. jejun. 62
- 3 Cap. ut lit. pend. lib. 6. an habeat locum in duobus præfentatis,
in c. Cùm autem, n. 23. de iurepatr. 512
- 1 Cap. Odoardus, de solut. non suffragatur dolo, in c. Magnus,
num. 21. de obligat. ad ratioe. 488
- 1 Cap. Adrianus, & in c. In Synodo 63. dist. auctoritas, & fides,
expenditur in c. Accepimus, n. 64. de pactis. 666
- 1 Cap. Quia propter de elect. est favorabile, nec debet multum stri-
de interpretari, in c. quia propter, n. 33. de elect. 489
- 3 Cap. Anastasius 19. dist. est apocryphum, & falsò tribuitur Ana-
stasio, in cap. Majores, num. 9. de Baptis. 556

Capitulum, communia.

- 1 De Capitulo esse possunt ex consuetudine etiam penitus extra-
nei, in cap. Nullus, n. 36. de elect. 219
- 1 Capitula Cathedralium, & collegiatarum Ecclesiarum curam
animarum habentium, & eam per Vicarios temporales exercentium,
qui eam curam exercent, in cap. Ex parte, num. 9. & seq. usque
ad num. 14. de off. Vicar. 519
- 1 Anve expedit, ut Sedes Apostolica decernat de cætero hujus-
modi Vicarios perpetuos in prædictis Ecclesiis institutos, ibid.
n. 11. & seq. usque in fin. 519
- 5 Capitulum est nomen intellectuale, & res incorporalis, & nihil
facere potest, nisi per membra sua, in c. Responsio, num. 74.
de sent. excom. 382
- 5 Capituli alia est causa, alia Canonicorum, ibid. n. 86. 384
- 5 Canonici singulares citati, etiam si fuerint contumaces, non pos-
sunt excommunicari pro Capitulo non comparente, ubi decreta
sunt citatio contra Decanum, & Capitulum, ibid. n. 87. 384
- 5 Capitulum excommunicato an censentur excommunicati Canoni-
ci successores, ibid. n. 96. 515
- 5 Excommunicans Capitulum, censetur excommunicasse singulos,
ibid. n. 107. & seq. 369
- 3 Capitulum S. Petri de Urbe habet curam animarum habitum, exer-
citurum verbò est penes Vicarium perpetuum privativè ad Capitu-
lum, in c. Expositi, n. 41. de prab. 148
- 1 Capituli ius in uno conservatur, in cap. His quæ, n. 63. de ma-
jor. & obedien. 622
- 3 Capitulum majoris Ecclesie aliquando Concilium appellatur, in
c. Cùm ex an. n. 20. de reliq. & venerat. Sancto. 611
- 5 Capitulum est Senatus Ecclesie, in cap. Cùm ex in iuncto, n. 33.
de novi oper. nunc. 210
- 5 Capituli ius in uno Canonico conservatur, in cap. Absolutus, n.
26. de hæreticis. 99
- 3 Capitulum ex præscriptione, vel privilegio potest in certis Ec-
clesiis sibi acquirere iura Episcopalia, excluso Episcopo, in cap.
Tua, num. 6. de Cler. non resid. 38
- 3 Capitulum Civitatem quam jurisdictionem habeat in Ecclesiis si-
bi subiectis, in d. c. Tua n. 11. de cler. non resid. 58

Capitulum quoad absentes.

- 5 Capitulares actus ex contemptu aliquorum non sunt nulli, sed
necetiam debent cassari, nisi ipis proferentibus contemptum,
in c. Cùm ex in iuncto, n. 51. de Nov. oper. nunciat. 212
- 5 Absentes non sunt vocandi, nisi in tribus casibus hic expressis, &
in aliis consimilibus, & multum arduis, ibid. n. 52. 232

- 1 Et an sint citandi absentes extra provinciam, ibid n. 41 211
- 2 De quàm longinquo loco sint vocandi, statut consuetudini, ibid. num. 54. 212

Capituli consensus.

- 1 Capituli consensus non requiritur, si nova Paretia ab Episcopo erigatur in Paretia Regalibus subiecta, in c. Ad audientiam, l. primo; n. 54. de Eccl. edifican. 217
- 2 In unionibus, & aliis actibus, quæ sunt auctoritate Delegata, non requiritur Capituli consensus, ibid. n. 51 217
- 3 Declaratur, ibid n. 54. 217

Capituli convocatio.

- 1 Capitulum convocare spectat ad Decanum de consuetudine, in c. Ut Abbates, n. 28. de elec. & qual. 179
- 2 Capitulum potest congregari ab antiquiore in defectum eius ad quem id spectat de iure vel consuetudine, in c. Quia propter, num. 25. de elec. 207
- 3 Episcopus potest capitulum convocare, si aliquid Canonice ad deliberandum proponat, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur, in c. Cùm ex iniuncto, num. 26. de Novoper. nunciat. 210
- 4 Nec ad id admittitur Vicarius Episcopi, si capitulum sit exemptum, ibid. n. 17. 210

Capituli, & capitularium excessus.

- 1 Capitula, quæ consuetudine, privilegio, vel alio iure speciali sentiant adversus jurisdictionem Episcopi, qua forma procedere debeat in casibus criminalibus capitularium, in c. Irretigabili, §. Excessus, n. 9. & seq. & n. 1. de Off. Ordinari. 173
 - 2 Capitulum negligente in corrigendis excessibus Capitularium, & quando iurisdicchio ad Episcopum devolvatur, ibid. num. 11. & seq. usque ad n. 12. 174
 - 3 Quid si Episcopus interit capitulo tamquam prælatum, ibidem num. 13. 175
 - 4 Et quid si interit tamquam Canonicus, ibid. n. 14. 175
 - 5 Et quid si vocem in capitulo non habeat, ibid. n. 18. 175
 - 6 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 20. & seq. 175
 - 7 Episcopus de iure communi est caput Capituli, ibid. n. 11. 174
 - 8 Canonici singuli non sunt iudices, ubi capitulum consuevit excessus illorum corrigere, sed ipsum Capitulum est iudex, & pene ipsum est iurisdicchio, ibid. n. 15. 175
 - 9 Episcopus ad quem propter negligentiam capituli devoluta est iurisdicchio, veniunt procedere contra Canonicos cum capituli consilio, vel assensu, ibid. n. 16. & 26. 175
 - 10 Item tenetur cautam appellatam ad se interpositæ alteri delegare si interit capitulo tamquam Canonicus, & animum suum prostravit, ibid. n. 17. 175
 - 11 Iurisdicchio negligente capitulo propter ad Episcopum non devolvitur, sed impedimentum removetur, ibid. n. 19. 175
 - 12 Iurisdicchio ad Episcopum non devolvitur, si adiungitur a capitulo electi una cum Episcopo negligant, vel recusent procedere contra Capitulares, sed cogi debent à Metropolitanano, vel à Sede Apostolica, ut procedant, ibid. n. 21. 175
 - 13 Episcopus in casibus criminalibus contra capitulares de iure communi procedere debet cum consensu Capituli, ibid. n. 26. 176
 - 14 Capitulum in casibus capitularium an de iure communi sit iudex cum Episcopo, ibid. n. 27. 176
 - 15 Capitula exempta cathedralium, & collegiarum Ecclesiarum nequeunt ab Episcopo visitari, nisi per seipsum, in c. Procuraciones, n. 11. de censibus 147
 - 16 Capitulum congregatum ex permissu, & prohibitis, capituli auctoritatem non habet, in c. Massana, n. 27. de elec. 179
- Vide in verbo *Visitatio Capituli exempti.*

Capituli lectus, & translatio.

- 1 Capitulum Cathedralis Ecclesie an, & quando ab Episcopo, vel aliis Canonicis ad alium locum inter, vel extra diocesim transferri possit, late discutitur, in c. Cùm ex iniuncto, nn. 16. & n. seq. usque in fin. de Nov. oper. nunciat. 229
- 2 Quid de iure communi, ibid n. 17. 210
- 3 Et quid ex Bulla Clementi VI. ibid n. 39. 211
- 4 Capitulum celebrari debet in Ecclesia, & loco ad hoc determinato, ibid. n. 17. 210
- 5 Nec Episcopus potest domi suæ illud convocare, sed ad anticum Capitulum, ubi ante solutum fuit convocare, ibid. n. 18. 210
- 6 Capitulum cùm non potest tunc convocare in Ecclesia, vel loco Capitulari, ad alium locum transferri potest, ibid. n. 21. 210
- 7 Et iusta causa transferendi est repulsio Episcopi ab ingressu in civitatem, ibid. n. 21. 210
- 8 Canonici præsentem in Ecclesia à Tyranno occupata pro negotiis communibus tenentur ire ad Canonicos forissecos etiam pauciores, & quando secus, ibid. n. 14. & 16. 211
- 9 Et quid in absentibus ubi privatas immunitates, ibid n. 15. 211
- 10 Bulla Clementis VI. super translatione Capituli Leodiensis ex causa rebellions contra Episcopum refertur, ibid n. 15. 212
- 11 Confirmatio Innocenti X. translationis Capituli Leodiensis, ibid. num. 56. 212

Capitulum quoad maiorem partem.

- 1 Ad Capitulum constituendum regulariter non sufficit major pars, sed requiritur, ut duo tertie partes sint præsentem, in c. Cùm ex iniuncto, n. 28. de Nov. oper. nunciat. 211
- 2 Declaratur, ibid n. 40. 211
- 3 Major pars Capituli sine rationabili causa non potest tollere constitutionem, utilitatem privatam nutriendi, in c. Cùm omnes, n. 10. de Condit. 181
- 4 Major pars Capituli non potest præiudicare minori in iure eligendi, sed requiritur omnium, & singulorum consensus, in cap.

- Cùm dilectus, num. 17. de Consuet. 204
- 1 Declaratur, n. 47. et. de 59. 207

Capituli potestas.

- 1 Capitulum quamvis non possit citare Episcopum, potest tamen eum monere, ut redeat ad residentiam, in cap. Qualiter, n. 6. de Cler. non resident. 29
 - 2 Capitulum quantumcumque mereat Prælatum ad residentiam, non tamen potest procedere ad electionem alterius sine auctoritate Papæ, ibid. n. 3. 40
 - 3 Capitulum solum an possit præbendas conferre sante absentia Episcopi in Curia, cuius reditus tacite non spectatur, in c. Prælati, n. 2. de concess. Præben. 101
 - 4 Capitulum sine Episcopi consensu non potest statueri super residentia, nec super statu universitatis Ecclesie, in c. Cùm omnes, num. 6. de Condit. 92
 - 5 Capitulum Cathedralis etiam sine Episcopo potest statueri de his, quæ propria ipsius Capituli negotia respiciunt, ibid. n. 12. 95
 - 6 Et non potest ejusmodi statuta, quibus summi obsequii venias adhibere, ibid. n. 12. & seq. usque in fin. 95
 - 7 Capituli major pars, ubi cunque de necessitate, vel utilitate Ecclesie, sit agitur, potest præiudicare minori in his, quæ competunt Canonicis ut universis, ibid. n. 41. 95
 - 8 Capitulum potest penas adhibere quasi conventionaliter in his, quæ pacto privatorum promittit, ac in conventionem devocari possunt, ibid. n. 41. 95
 - 9 Et sufficit consensus majoris partis, ibid. n. 42. 95
 - 10 Capitulares possunt iuri electionis passivæ renunciare, in c. Cùm dilectus, num. 30. de condict. 205
 - 11 Capituli major pars potest ex iusta causa excludere certam nationem ab electione passiva, ibid. n. 47. 207
 - 12 Capitulum non potest esse iudex, si aliquid dubium oritur inter majorem partem Capituli, & aliquos singulares de Capitulo, in c. Iudex de vitanda, n. 6. de elect. 205
 - 13 Capitulum si Canonico excessus consuevit corrigere, nisi hoc faciat intra terminum ab Episcopo præfixum, Episcopus corrigat, in c. Irretigabili, §. Excessus, n. 1. de off. Ordin. 171
 - 14 Capitulum ex consuetudine potest habere potestatem corrigendi excessus Canonicozum, ibid. n. 2. 174
 - 15 Etiam excludo Episcopo, ibid. n. 7. 174
 - 16 Et quid in criminalibus gravibus, ibid. n. 7. & 18. 174
 - 17 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 9. 174
 - 18 Terminum Capituli præfixum ab Episcopo ad corrigendos Capitulares non est expellendus, si Capitulum dicat se non corrigere, ibid. num. 6. 174
 - 19 Capitulum potest in facto proprio autoritate, ubi agitur principaliter de interesse singularium, & secundario de interesse Capituli, sed non è contra, in cap. Expositio, num. 29. de Præben. 149
 - 20 Capitulum potest competere ius conferendi beneficia etiam privativa ad Episcopum, in c. Nulla n. 6. de concess. Præben. 217
 - 21 Ad Capitulum Episcopo eximente laetico, spectat facultas concedendi dissidiorias, in cap. His quæ, num. 61. de major. & obed. 612
 - 22 Capitulum ex causa publicæ utilitatis potest statuta facere contra antiquam Ecclesie consuetudinem, etiam de canon. facta mentione, in c. Cùm M. n. 1. de Condit. 111
 - 23 Etiam consuetudo lovet utilitatem publicam, & statutum sit nutritivum utilitatis privatorum, ibid. n. 10. 112
 - 24 Dum principaliter, & directè concernit utilitatem Ecclesie, & fiat de Episcopi consensu, ibid. n. 15. 112
 - 25 Ordinatio majoris partis Capituli pro contradiccionem, & appellationem minoris nisi rationabile opponens impediri non debet, in cap. Cùm in cunctis, num. 1. de his, quæ sunt à major. par. Capituli. 230
- Vide in verbo *Statutum Capituli.*

Capitulum Regularium.

- 1 Capitulum generale an possit recedere à Constitutionibus per Sedem Apostolicam confirmatis, præscriptis tibus tempus facienda decreta circa electionem Generalis in Sede vacante, in cap. Cùm accessisset, numer. 11. & seq. usque in fin. de Condit. 101
 - 2 An possit statueri, ut Prælati Generalis eligi non possit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædecessor, in cap. Cùm dilectus, numer. 9. & seq. usque in finem, de consuetud. 204
 - 3 Non potest statueri contra Canonem, ibid. n. 11. 204
 - 4 Non statuit contra jus privatum iurisdictionis detrahendo, ibidem num. 12. 205
 - 5 Potest statueri, ut electio generalis fieri debeat ex certo gremio personarum, ibid. n. 15. usque ad n. 19. 205
 - 6 Capitulum generale de iure communi potest constitutiones facere, ibid. n. 16. 201
 - 7 An possit revocare decreta à se prius edita in vim privilegiorum Sedis Apostolicæ, ibid. n. 8. 201
 - 8 Sicut potest Vicarios eligere, sic potest omnes deputandi potest in Generalibus transferre, in c. Nulli n. 1. de elec. 211
 - 9 Capitulum statuta Eminentiarum Sancti Augustini Provincie Barrice, cui laicus minister interitus, declaratur nullum ob laicæ potestatis abusum, in cap. Quædam, numer. 10. de elect. 187
 - 10 Capitula celebrari nec solent, nec debent sine Præsentem, in c. Quia propter, num. 23. de elec. 211
 - 11 Capitulum provinciale solum celebrare in sine præsentem, & statum in principio solum celebrare aliud, in c. Ego N. num. 11. de iure iur. 170
 - 12 Capitulum provinciale Regularium non sufficit celebrare in sine præsentem, & statum in principio solum, aliud celebrare, sed inter unum, & aliud debet tribuuntur in recedere, in cap. In singulari, num. 1. de stat. Monachor. 181
- Vide in ver. *Commissarius Capituli generalis.*

- 1 Fieri debet salvo jure Episcopi Diocesani, ibid. n. 2. & 4. 482
 1 Et tamen Religiosis exemptis, quam non exemptis, ibidem num. 17. 482
 1 Et quid post Concilium Tridentinum, ibidem num. 7. & seq. & num. 11. 482
 1 Et convenire debent universi Abbates, & Priores provincie ejusdem Ordinis, ibid. n. 4. 482
 1 Et maliore impedientes, ne Capitula celebrentur, sententiam excommunicationis incurrunt, ibid. n. 6. 482
 1 Capitula in aliquibus Religionibus, vel Congregationibus Monachorum an sit permissum ut celebrentur singulis annis, & præfides eligantur annales, ibid. num. 12. 483

Capitulum Sede vacante.

- 1 Capitulum Sede vacante potest super jure eligendi litigare, in c. Cùm dilectus, num. 4. de Consecr. 204
 1 Non concedit litteras formatas, quibus Clericus absolvitur a potestate sui Episcopi, in cap. Significati, num. 3. de off. Archiep. 513
 1 Capitula tamen Cathedralium, quam Collegiarum Ecclesiarum Sede vacante prohibentur sub pena interdicti dare dimissorias ad Ordines infra annum, nisi archiepiscopus occasione beneficii recepti, vel recipiendi, ibid. n. 7. 513
 1 Capitulum vacante Episcopatu confirmat electiones ab Episcopo confirmandas, in cap. Cùm olim, numer. 1. de major. & obedi. 614
 1 Jurisdicção Episcopi Sede vacante ad Capitulum devolvitur, ibid. num. 2. 614
 1 Capitulum Sede vacante non confert beneficia ad solius Episcopi collationem spectantia, ibid. n. 34. 616
 1 Capitulum Sede vacante potest statuta condere; Collegium Cardinalium secus, ibid. n. 17. 623
 1 Capitulum vacante titulo Cardinalatus succedit in jurisdicçãoe nisi pro bono pacis aliquid fit exceptum, in c. His quæ, num. 2. de major. & obedi. 618
 1 Capitulum an succedat in jurisdicçãoe Prælati vacante Ecclesia, ibid. n. 31. usque in fin. 619
 1 Quid in Capitulo Ecclesiæ Collegiæ, quæ est titulus Cardinalis, ibid. n. 31. & 42. 619
 1 Et quid in Capitulo alterius Collegiæ, ibidem num. 31. 36. & 39. 619
 1 Et quid in Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, ibid. n. 49. 621
 1 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 62. 621
 1 Capitulum Ecclesiæ in qua est titulus Cardinalis mortui titulari non succedit in jurisdicçãoe quoad jus puniendi crimina, & fulminandi censure, ibid. n. 33. & 41. 619
 1 Et an hoc procedat de jure communi, an verò propter reservationem, de qua hic, ibid. n. 34. 619
 1 In Capitulo Sede vacante an transeat jurisdicçãoe competens inferiori Prælato de jure speciali, ibidem num. 39. & seq. usque ad num. 42. 620
 1 In Capitulo Sede vacante non transeunt, quæ competunt Prælato de jure speciali, ibid. n. 43. & 46. 620
 1 Capitulum Paduanum Sede vacante non succedit in facultate conferendi gradum Doctoratus, & Magisterii, ibidem num. 44. pag. 620
 1 Capitulum Sede Episcopali vacante potest judicare, absolvere, & excommunicare, sed non anathematizare, ibidem num. 47. pag. 621
 1 Item potest visitare, & procuraciones recipere, ibid. num. 50. & 71. 621
 1 Item potest in delictis etiam extra visitationem contra certas personas inquirere, ibid. n. 51. 621
 1 Item potest syndicare Fiscalem Episcopi prædefuncti, ibidem num. 52. 621
 1 Item potest statuta condere, non tamen duratura in tempus successoris, ibid. n. 53. 621
 1 Capitulum Sede vacante non succedit in jurisdicçãoe Episcopo delegata, etiam ex generali delegatione Sedis Apostolicæ, ibidem num. 54. 621
 1 In Capitulo Sede vacante non transeunt, ea, quæ ex Concilio Tridentino competunt Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, ibid. n. 55. 621
 1 Nisi detur Episcopo facultas procedendi etiam autoritate Apostolicæ, ibid. n. 56. 621
 1 Capitulum Sede Episcopali vacante non potest beneficia conferre, licet possit præsentationes admittere, & instituire, ibidem num. 57. 621
 1 Item non potest bona Ecclesiæ alienare, ibid. n. 58. 621
 1 Item non potest dare licentiam Clerico transeundi ad aliam Ecclesiam, ibid. n. 59. 621
 1 Item non potest dimissorias ad Ordines concedere infra annum a die vacationis, nisi archiepiscopus ratione beneficii recepti, vel recipiendi, ibid. n. 60. 621
 1 Et quibus casibus Capitulum potest dimissorias concedere, potest etiam in scribita remittere; non autem Capituli Vicarius, nisi ex mandato speciali, ibid. n. 61. 621
 1 Capitulum Sede vacante succedit in jurisdicçãoe compellendi executores, in cap. Joannes, n. 8. de testam. 286
 1 In Capitulo Sede Episcopali vacante an, & quomodo transeat ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, in cap. His quæ, num. 64. & seq. de major. & obedi. 622
 1 Capitulum Sede vacante de jure communi non archiepiscopus ad constituendum Vicarium, sed potest jurisdicçãoem per seipsum exercere, ibid. n. 66. 622
 1 Capitulum infra octo dies post mortem Episcopi ex Concilio Tridentino tenetur Vicarium, seu Officiale constituere, vel existente confirmare, ibid. n. 67. 622
 1 Capitulum Sede Episcopali vacante potest Concilium Tridentinum ita demum potest duos Vicarios in solidum, vel alternis mensibus constituere, si ita se habeat immemorabilis consuetudo, ibid. num. 68. 622
 1 Sede vacante jurisdicçãoe residet principaliter penes Capitulum,

- exercitum vero penes Vicarium, ibid. n. 73. 622
 1 Ad Capitulum Sede vacante non spectat substitutio facienda propter absentiam Vicarii, vel aliorum Officialium, sed ad ipsos Officialia, ibid. n. 74. 622
 1 Capitulum Sede vacante abque Vicario non potest Visitatorem eligere ad visitandum diocesim, ibid. n. 75. 622
 1 Item non potest eligere arbitros ad cognoscendum de causis suspensionum Vicarii, sed debet per seipsum cognoscere, ibid. num. 76. pag. 622
 1 Capitula cathedralium duntaxat archiepiscopus a Concilio Tridentino ad eligendum Vicarium, non autem Capitula Collegiarum, ibid. n. 77. 622
 1 Jurisdicção Episcopi Sede vacante ad Capitulum devolvitur, in c. Cùm olim, n. 2. de major. & Obedi. 614
 1 Jurisdicçãoe simultanea inter Prælatum Ecclesiæ inferioris, & Capitulum: item administratio bonorum transit in capitulum Sede vacante, in cap. His quæ, num. 42. de major. & obedi. pag. 621
 1 Sede vacante si Papa scribat Capitulo ut vicegerenti, ut præbendam conferat, Episcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur, in cap. Eam te, num. 1. de re scriptis. 152
 1 Capitulum si dirigunt monitoria, vel prætorica super receptione alicujus, & ad Episcopum spectat receptio, Episcopus qui tempore datus erat de Capitulo, exequi tenetur, ibid. num. 2. pag. 157
 Vide in ver. *Vicarius Capitulo Sede vacante.*
 1 Capitulum Sede vacante non confert beneficia spectantia ad collationem solius Prælati, in cap. Illa, num. 1. & 8. ne Sede vacante. 207
 1 Secus si collatio inter Episcopum, & Capitulum sit simultanea, vel ad Capitulum tantum pertineat, ibid. n. 2. & 16. 207
 1 Capitulum Sede vacante succedit in jure confirmandi electiones, sed non in jure conferendi beneficia, & quæ sit ratio diversitatis, ibid. n. 10. & seq. 207
 1 Capitulum Sede vacante non succedit in jurisdicçãoe voluntaria sed in necessaria tantum, ibid. n. 13. 208
 1 Non succedit in dandis indulgentiis, ibid. n. 14. 208
 1 Succedit in præsentationibus admittendis, & institutionibus faciendis, ibid. n. 15. 208
 1 Capitulum Sede vacante, vel Decanus nullam auctoritatem sibi vindicat in examinibus per concursum pro collatione Parochiarum Ecclesiarum, sed infra octo dies post obitum Episcopi Vicarium constituit, ibid. n. 17. & 25. 208
 1 Capitulum Sede vacante non potest conferre Parochialem vacantem in commendam temporalem ei, qui magis idoneus fuerit iudicatus, ibid. n. 26. 309
 1 Nec ei fructus concedere durante commenda, ibid. n. 27. 309
 1 Capitulum quoad concurrendum Parochialem. 209
 Vide in ver. *Concursus.*
 1 Capitulum Sede vacante non succedit in potestate deducendi jura Episcopi in iudicium etiam defendendo, in cap. Novit, n. 12. ne Sede vacante. 205
 1 Item non succedit in potestate alienandi jura, & bona Ecclesiæ, ibid. num. 23. & 31. 205
 1 Etiam si magna urgeat necessitas, ibid. n. 24. & 29. 205
 1 Capitulum Sede vacante alienare potest res, quæ servando servari non possunt, dummodo pretium servetur, ibid. num. 31. 205
 1 Idem si Ecclesiæ diu esset vacatura, & ex dilatione periculum immineret, ibid. n. 32. 205
 1 Debet tamen Ecclesiæ dari curator, aut defensor, cujus auctoritate fiat alienatio, & est speciale in Ecclesiis inferioribus, ibid. num. 32. & 33. 205
 1 Capitulum Sede vacante non succedit in jurisdicçãoe Episcopo competente ratione feudii, nisi feudum esset commune Episcopo, & Capitulo, in cap. Verum, n. 4. & 8. de foro compet. 60
 2 Succedit in his quæ competunt de jure speciali, nisi hæc communiter spectent tam ad Episcopum, quam ad capitulum, ibidem num. 5. & 7. 60
 2 Potestas devolvitur ab Episcopo ad capitulum in iis, quæ ad Episcopum pertinent proprio jure, secus verò si ex quodam jure accidentalit, puta jure devolutio propter negligentiam Clericorum, ibid. num. 6. 60
 2 Cap. unicum Ne Sede vacante, lib. 6. locum habet non modo in collatione beneficiorum, sed etiam in alijs, quæ spectant communiter ad Episcopum, & Capitulum, ibid. n. 9. 60
 1 Capitulum Sede vacante succedit in potestate jurisdictionali Episcopi, etiam quoad judicandum hæreticos, in cap. Ad abolendam, n. 13. de hæreticis. 90
 1 Prælato excommunicato, vel suspensio, an jurisdicçãoe devolvatur ad capitulum, ita ut sit locus electioni Vicarii Capitalis, in c. Quia diversiter, n. 16. & seq. usque in fin. de concess. præben. 193
 1 Episcopo a Paganis, vel Schismaticis capto, Sedes quasi vacat, & jurisdicçãoe tribuitur capitulo, ibid. n. 28. & seqq. 192
 1 Capitulum Sede vacante an possit præcipere Sacrificia sub pena suspensionis, ne a portet Sacram suppellectilem extra Ecclesiam absque Capituli licentia, in c. A nobis, si primo, n. 45. & seq. de sent. excomm. 333
 1 Anve hoc præceptum expiret per ingressum Episcopi, ibid. n. 46. & n. 50. & seq. usque in fin. 333
 1 In Capitulo Sede vacante transit omnis jurisdicção, & sic etiam potestas suspendendi, ibid. n. 47. 333
 1 A Capitulo non abdicatur jurisdicçãoe per deputationem Vicarii Sede vacante, ibid. n. 48. 333
 Vide in verbo *Sede vacante.*
 1 Capituli statum Sede vacante etiam si imponat penam per futurum delicto, non expirat Sede plena, in d. c. A nobis, si primo, n. 51. de sent. excomm. 333
 1 Capitulum Sede vacante potest ponere Oeconomus in beneficiis vacantibus, quorum collatio pertinet ad Episcopum, in cap. Cùm vos, n. 11. de off. Ordinarii. 560
 1 Et quid post Conc. Tridentinum, ibid. n. 12. 560
 1 Jurisdicçãoe delegata non transit in Capitulo Sede vacante, in c. Quoniam, n. 12. de off. Delegat. 530

Capitula tempus.

- 1 Ad Capitulum, vel Congregationem subtiliter convenire debent non ad voluntatem Superioris, sed temporibus consuetis, in c. His que, n. 12. de major. & obed. 613
- 1 CAPTIOSI, & nimium de se profumantes volunt omnes opinione, sius aliis prevalere, in c. Ne invidiaris, n. 12. de consil. 11
- 1 CAPTIVITAS est mors civilis, que non acquiritur naturali, nisi in casibus in jure expressis, in c. Per tuas, primo, n. 16. de Simon. 51
- 1 De captivitate Clerico redempti Ecclesia debet restituere, quantumcumque tempore detentus fuerit, ibid. n. 27. & 37. 43
- 1 Captivorum calanitari est miserendum, in cap. Per tuas, primo, n. 23. & 26. de Simon. 54
- 1 CAPTURA in civilibus regulariter est prohibita, secus in criminalibus, in c. Pervenit, n. 14. de adulter. 171
- 1 Captura est arbitraria iudici, ibid. n. 41 172
- 1 In domo propria nullus debet capi, in cap. Inter alia, num. 91. de Inimicis. Eceles. 643
- 1 Capti in bello servi capiuntur, si bellum sit iustum, in c. Per tuas, primo, n. 17. & 18. de Simon. 51
- 1 Hoc tamen non obtinet in Christianis captis a Turcis, vel Saracenis, ibid. n. 19. 53
- 1 Captus ab hostibus, & postea reversus recuperat omnia jura possessionis tam secundum leges facti, quam secundum Canones, ibid. n. 27. & seqq. & n. 31. & 32. 74
- Vide in verbo *Postulatum*.
- 1 Captus a Piratis, vel latronibus, etiam secundum leges civilis liber permittit, & retinet omnia jura sua, & si quo postulatum non est necessaria, ibid. n. 35. 76
- Vide in verbo *Provincialis*.
- 1 CAPITALE que sententia cetera queque membra insciuntur, in c. Præterea, n. 27. Ne Præl. vic. lras. 50
- 1 Caput unde dictum, in c. Perniciosam, n. 41. de off. Ord. 570
- 1 A Capite non licet membra discedere, in c. Cùm dilectus, n. 113. de relig. domib. 377
- 1 CARCER L. de jure civili est ad custodiam, de jure canonico est etiam ad pœnam, in c. Pervenit, n. 16. de adult. 171
- 1 Carcer infert onus, & gravamen continuum, & nunquam transit tempus appellandi a gravamine carcerationis, in c. Super eo, n. secundo, n. 40. de appell. 174
- 1 Carcer regulariter instituitur etiam ad custodiam, & locus sanctus est, ibid. n. 14. 174
- 1 Carceratus etiam custodit & causa dicitur luere pœnam in corpore, ibid. n. 42. 174
- 1 Carcer tantam irrogat, & damnium irreparabile, ibidem numero. 43. 174
- 1 In carcere, vel in vinculis detinere an differat, in c. Nuper, de sent. excomm. n. 5. 344
- 1 Carceratus, vel detrusus in vincula non dicitur laedi corporaliter, ibid. n. 6. 344
- 1 Carcer, & vincula principaliter non sunt ad pœnam, sed ad custodiam, ibid. n. 7. 344
- 1 Carceratus injulit peccat non fugiendo de carcere, in c. Falsidicus, n. 12. de crimin. fals. 126
- 1 Contrarius, ibid. n. 110. 126
- 1 Privilegio ne quis deturatur in carcerem, renunciari non potest etiam cum jramento, in c. Odoardus, n. 25. de solut. 242
- 1 Carceris æqualis est contra naturalem æquitatem, ibidem num. 70. 242
- 1 Carcer est species servitutis, ibid. n. 27. 242
- 1 Carceris perpetui pœna proportionatur pœnæ mortis naturalis, in c. Cùm non ab homine, n. 60. de iudic. 12
- 1 Carceris perpetui est gravior pœna, que possit clericis imponi ab Ecclesia, in c. Novimus, n. 7. de verb. signifi. 156
- 1 Et proportionatur mortis naturalis, ibid. n. 8. 156
- 1 Carcer perpetuus non debet esse tantum durus, ut infra paucos dies carceratus moriatur, ibid. n. 6. 156
- 1 Nec debet tantum subtrahi de victu necessario, ut verisimiliter debeat mori, ibid. n. 13. 156
- 1 Et Officiales hæc facientes sunt homicidæ, & irregulares, ibid. n. 10. & 11. & 12. 156
- 1 Carceribus dimissus sub fide iussione de se representando censetur adhuc detenus, in cap. Magnus, num. 8. de oblig. ad ratiocin. 435

Cardinales, communia.

- 1 Cardinalis Turrezemata in dubio magis favebat opinionibus Theologorum, quam Canonillarum, & cur, in c. Cùm contraxit, n. 115. de etat. & qual. 430
- 1 Epus investitur in Episcopos non residentes, in c. Qualiter, n. 11. de Cler. non resid. 57
- 1 Cardinalis Turrezemata iudicium de opinione Canonistarum circa Simoniam in Beneficialibus, in c. Cùm pridem, num. 71. de Re. 237
- 1 Referuntur Authores pro opinione affirmativa, ibid. n. 71. 614
- 1 Cardinalis Zabarella in opinionibus nulli cedebat, nisi urgente ratione, in c. Ne invidiaris, n. 41. de Consil. 87
- 1 Cardinalis Diaconus creari potest in vigesimo secundo ætatis anno, in c. Cùm in curia, n. 17. de elect. 145
- 1 Cardinalis dum allegatur ab Henrico Bolch, & Bellamera, intelligitur Joannes Monachus, non autem Zabarella, qui fuit illis posterior, in cap. Cùm Erclesia Vulturana, num. 12. de elect. 250
- 1 Cardinalis Galetani investit va in sublimis personas, qui ministeria pastoralia pre se non obtinent, si electi delegant, in cap. Ductum, n. secundo, n. 22. de elect. 175
- 1 Cardinalis Cajetan iudicium de opinione Canonistarum in Simonia Beneficiali, in c. Cùm pridem, n. 122. de Re. 237
- 1 Cardinalis Zabarella quomodo se pesserit circa Romani Pontificis auctoritatem, in c. Significasti, n. 58. de elect. 287

- 1 Cardinales Presbyteri qui dicantur, in cap. Ad hæc, num. 11. de off. Archid. 510
- 1 Cardinales Ecclesie Compoellanae, Raveonaren. & Mediolanen. dicuntur Cardinales, sicut dicitur Rex scaccorum, lo. c. Bonæ memoriæ, n. 14. de postul. Prælat. 211
- 1 Et funt Cardinales sine pileo rubro, & sine succo, ibidem num. 15. 211
- 1 Cardinalis Episcopus ad aliam Cathedralem non eligitur, sed postulat, ibid. n. 15. 211
- 1 Et quid in Cardinali non Episcopo, ibid. n. 16. 212
- 1 Cardinales quatuor a Paulo II. creati per litteras in forma Brevis post ejus obitum exhibitis, in c. Ex parte, in secundo, n. 20. de Privileg. 263
- 1 Cardinales non sunt Papa familiares, ibid. n. 35. 262
- 1 Cardinales, cùm rationes sunt utriusque probabiles, quomodo debeant in Consistorio respondere, in c. Ne invidiaris, n. 111. de Consil. 87

Cardinalium assertio.

- 1 Cardinali assertio aliquid factum de mandato Papæ, ut sit erendum, tria debent concurrere, in c. De Rectoribus, n. 44. & seq. de Cler. agrot. 160
- 1 Cardinalis etiam majoris Penitentiarii assertio non statim in præjudicium tertii, ibid. n. 42. 160
- 1 Cardinali assertio si legatum creditur etiam sine litteris, in cap. Cùm in jure, n. 45. de off. Deleg. 535
- 1 Idem si assertio se delegatum in aliqua causa, ibidem num. 76. & 80. 535
- 1 Sed contra, ibid. n. 47. 535
- 1 Declaratur, ibid. n. 48. & seqq. 535
- 1 Cardinali aliquid assertio de mandato Papæ, creditur tribus concurrentibus, ibid. n. 51. 536

Cardinalium depositio.

- 1 Cardinalis deponitur qui in titulo suo non residet, in c. Ex gestis, n. 1. & 12. de Cler. non resid. 25
- 1 Cardinalis an possit per Papam deponi sine Concilio, ibidem numero. 25. 25
- 1 Et an sine consilio stratum, ibid. n. 7. 25
- 1 Cardinalis, qui spreto Parochia sua tanquam vagus in aliena demorat, deponi potest, ibid. n. 15. 27
- Vide in voce *Cardinalium residentia*.

Cardinalium dignitas, & officium.

- 1 Cardinales, cùm rationes sunt utriusque probabiles, quomodo debeant in Consistorio respondere in c. Ne invidiaris, num. 113. de Consil. 87
- 1 Cardinalis est major Episcopo dignitate, & officio, Episcopus est major ordine, in cap. Requisivit, num. 65. & 67. de ordin. ab Episc. 182
- 1 Cardinalis depositus non retinet dignitatem, sed ordinem sacrum, qui etiam impressus, ibid. n. 76. 182
- 1 Cardinalis dignitate, & officio sunt superiores Episcopus, in cap. Ne pro dilatione, n. 40. de pœn. & remiss. 112
- 1 Cardinales sunt Papa immediate subiecti tanquam ipsorum iudici Ordinario, ibid. n. 41. & seqq. 112
- 1 Familiæ Cardinalium a solis Cardinalibus jussuuntur, ibidem num. 44. 112
- 1 Cardinales comprehenduntur in generali declaratione respectante auctoritate publicam, & salutem animæ, ibid. 112
- 1 Idemque comprehenduntur in c. Omnis utriusque sexus, de pœn. & remissioni, ibid. n. 50. 112
- 1 Item in generali declaratione habente clausulas prægnantes, ibid. num. 60. 112
- 1 Cardinales, quibus casibus comprehendantur in dispositione generali, in cap. Bonæ memoriæ, numer. 35. de postul. Prælat. 112
- 1 Cardinales sunt coadjutores Papæ, ibid. n. 15. 112
- 1 Cardinalium collegium apud Romanum Pontificem universalis Ecclesie administratio innititur, ibid. n. 33. 112
- 1 Forum instantia est sollicitudo omnium Ecclesiarum, ibidem num. 16. 112
- 1 Cardinales non sunt Papa familiares, in c. Ex parte, in secundo, num. 16. de privileg. 202
- 1 Cardinalium Collegium est honorabilis Ecclesie membrum, ut c. Acceptimus, n. 52. de pactis. 204
- 1 Cardinales sunt Sacerdotes Levitici generis, coadjutores, & consiliiarii Papæ, & cum eo judicant orbem, in cap. Ex gestis, num. 12. de Cler. non resid. 17
- 1 Et sunt membra, & pars corporis Papæ, ibid. n. 13. 17
- 1 Suisque collateraliter, ibid. n. 14. 17
- 1 Cardinalium officium versatur in frequenti Papa a dilectis, & Secretis Apollæ negris, ibid. n. 10. 17
- 1 Cardinales sunt majores Episcopi dignitate, & officio, sed minores ordine, in cap. Quod nonnulli, num. 11. & 13. de Privileg. 272
- 1 Cardinalis nulli est major dignitas in Ecclesia Dei, & in Cardinalibus residet tota majestas Christiani Reipublicæ, ibidem num. 11. & 12. 272
- Vide in verbo *Papa quoad consilium, & consilium cardinalium*.

Cardinales quoad electionem Papæ.

- 1 Cardinales an valide possint hodie compromittere electionem Papæ in personas extra Collegium, in cap. Cautam, n. 1. & seqq. usque ad n. 15. de elect. 170
- 1 Cardinalium certus non potest modificare, consilium, vel immutare Constitutiones super electione Papæ, ibid. n. 1. 170
- 1 Cardinales an possint super electione Papæ compromittere in unum tantum ex collegio, ibid. num. 11. & n. 12. usque usque ad n. 11. 171

- 3 Cardinales an sece communicando cum excommunicatis in electione Papae, in c. Licet de vitanda, n. 13. de elect. 232
- 3 Cardinales in conclavi praesentes an hodie potest ordinare, ut electio valeat celebrata à majori parte collegii, ibid. n. 28. & seq. usque ad n. 21. 233
- 3 Cardinales de jure communi convenire possunt, ut valeat electio celebrata à majori parte collegii, ibid. n. 31. & seq. usque ad n. 37. & 66. usque ad num. 72. 233
- 3 Declaratur, ibid. n. 87. usque in fin. 233
- 3 Cardinales possunt tacite renunciare Decretali, Licet de vitanda, de elect. licet non possint expressè, ibid. n. 35. 233
- 3 Cardinales unanimiter de jure communi convenire possunt, ut valeat electio celebrata à pluribus de collegio etiam partium comparatione minorum, ibid. n. 36. & n. 88. usque in fin. 234
- 3 Cardinales, nemine dissentiente, possunt compromittere eligendi potestatem pluribus de collegio in numero sibi grato, ibidem num. 37. 234
- 3 Cardinales de jure communi cur possint inter se ordinare, ut valeat electio Papae celebrata à majori parte collegii, ibid. n. 41. 234
- 3 Forma eligendi Romanum Pontificem renunciare non possunt, ibid. num. 53. 235
- 3 Quomodo, & quando convenire possint, ut valeat electio celebrata à duobus partibus, vel à majori parte collegii, declaratur septem casus distinguendo, ibid. num. 78. usque in fin. 238
- 3 Cardinales in difficultatibus emergentibus qua ratione possint consilium celeritatis electionis, ibid. n. 26. & seq. 233
- 3 Ad Cardinales in conclavi non licet mittere nuntium, vel scripturam, nec eis loqui etiam publicè, & palam; non tamen excommunicantur, nisi hæc faciunt fecerit, in cap. cum olim, n. 88. de major. & obed. 630
- 3 Cardinalium collegium jure eligendi Romanum Pontificem privari non potest, in capit. Accipimus, numer. 52. & seq. de Pænis. 664
- 3 Cardinalis, qui dicit se non dedisse votum electo, à quo pecuniam recepit, non est audiendus, & electio est nulla, si processum fuerit per formam sententiae, in cap. Nobis, num. 21. de Simonia. 40
- 3 Idem si quasi per inspirationem, ibid. n. 23. 40
- 3 Et quid si per compromissum, ibid. n. 24. usque ad num. 30. 40
- 3 Cardinales si fuerint accusati, & convicti, quid Papam simoniacè elegerint, non propter eam electus erit deponendus, ibid. n. 59. 43

Cardinales quoad Episcopatus.

- 3 Cardinales ex eo quod in Episcopatus propt Urbem, vel in Urbe in suis titulis residerent, non excentur à residentia in cathedralibus quibus praescripti sunt, in cap. Qualiter, num. 22. de cler. non resid. 51
- 3 Cardinalibus Episcopis quomodo, & quando à suis cathedralibus abesse liceat ex causa vacationis Sedis Apostolicæ, ibidem num. 26. 51
- 3 Cardinalis Cajetani investiva in sublimes personas, quæ munia Pastoralia per se non obeunt, sed alios delegant, in c. Dudum, § 2. de elec. 270
- 3 Cardinalatus de jure est incompatibilis cum Episcopatu, in cap. Bonæ memoriæ, numer. 20. usque ad numer. 24. de postul. Prælat. 212
- 3 Et quid ex concilio Tridentino, ibid. n. 24. 278
- 3 Et quid de consuetudine, ibid. n. 23. & 31. n. 5. 212
- 3 Cap. De multa, de præben. an habeat locum in Cardinalatibus, & Episcopatibus, ibid. n. 12. 211
- 3 Cardinali in curia residenti Episcopatus non datur in titulum, sed in commendam, ibid. n. 23. 212
- 3 Concilium Tridentinum non habet Cardinalatum pro incompatibili cum Episcopatu; & refellit contraria opinio Alphonii Hojedæ, ibid. num. 24. 212
- 3 Episcopatus plures nemo etiam Cardinalis potest simul retinere in titulum, seu in commendam, ibid. n. 25. 213
- 3 Episcopi etiam Cardinales tenentur præcepto Divino in suis Episcopatibus residere, ibid. n. 27. 212
- 3 Cardinales an expedit Metropolitanis, vel Cathedralibus Ecclesiis præferre, ibid. n. 31. 213
- 3 Cardinalium Episcoporum resignationes admitti solent etiam non probatis causis expressis, in cap. Nisi cum pridem, num. 57. de renunciat. 340
- 3 Cardinales ad Episcopatum promovendi cur examen non subeant, ibid. num. 63. 321
- 3 Episcopatus plures nemo etiam Cardinalis potest simul retinere in titulum, seu commendam, in cap. Bonæ memoriæ, num. 15. de postul. Prælat. 212
- 3 Episcopatus non vacat per promotionem ad Cardinalatum, ibid. num. 31. 213
- 3 Episcopatus Cardinales habent in Romana curia residentiam, ibid. num. 38. 213

Cardinalium indulgentia.

- 3 Cardinalis Episcopus an unire possit Seminario ante vacationem ea beneficia, quæ si ipso vivente vacarent, non obstantibus reservationibus, ad suam collationem pertinerent, in c. Sicut unire, n. 38. & seq. usque ad n. 47. de excess. Prælat. 210
 - 3 Cardinalis Episcopus habens indulgentiam an unire possit Seminario beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta, non obstante decreto Clementis VIII. ibid. num. 47. usque ad num. 51. 211
- Vide in ver. *Seminarium.*

Cardinalium potestas.

- 3 Cardinales de jure communi tonsuram conferre non possunt, nisi subditis, in quos jurisdictionem habent quasi Episcopalem, in cap. cum contingat, n. 9. de etat. & qual. 418
- Vide in ver. *Cardinales in suis titulis.*
- 3 Cardinalium cætus dispensare non potest contra constitutiones *Eugenii Restorator.*

- editas à Papa in Generali concilio, in c. Ex parte, n. 22. de capell. Monachor. 226
 - 3 Cardinalium auctoritas in dubiis, & causis decidendis tam ex veteri, quam ex novo testamento causam trahit, in cap. Quoniam num. 13. de consuet. 132
 - 3 Cardinales non possunt jus Papæ inmutare, in c. Licet de vitanda, n. 33. de elect. 233
 - 3 Cardinalium cætus non dispensat contra generale concilium ex defectu potestatis, in c. Nimis, n. 15. de fil. Presb. 476
 - 3 Familiares Cardinalium à solis Cardinalibus judicantur, in c. Næ pro dilatione, n. 44. de pœnit. & remiss. 324
- Vide in verbo *Cardinales quoad electionem Papæ.*
- 3 Cardinalium cætus potest mittere Cardinalem Legatum ad Papam electum in absentia, in cap. cum olim, n. 43. de major. & obed. 617
 - 3 Item potest Legatum missum à Papa revocare ex magna, & evidenti causa; alias secus, ibid. n. 45. 617
 - 3 An potest Cardinalibus super creatis insignia Cardinalatus tradere, & os aperire Sede vacante, ibid. n. 47. 617
 - 3 Et an possit ad effectum electionis faciendæ Cardinales à censuris absolvere, & cum eis super irregularitate dispensare, ibidem num. 49. 617
 - 3 Cardinalium collegium, duobus de Papatu contententibus, aut electione simoniaca celebrata, potest generale concilium indicare, ibid. num. 50. 617
 - 3 Item potest intrusum in Papatu anathematizare, ibid. n. 51. 617
 - 3 Non tamen est jure intrusus, nisi deviaset à fide, ibid. n. 52. 618
 - 3 Cardinalium potestas à solo Papa emanat, in cap. Ex parte, n. 20. de feud. 233
 - 3 Cardinalis Regni Protector potest inquirere super qualitatibus promovendis, & examina super aliquo articulo subdelegare. Sed processus Nuntii provenientes, per se, vel per alium impingunt non potest, in c. Ne pro dilatione, n. 42. vers. & per prædicta, de Pœnit. & remiss. 323
- Vide in ver. *Papa quoad consensum, vel consilium Cardinalium.*
Et in verbo *Papa quoad investitionem.*

Cardinalium potestas in suis Titulis.

- 3 Cardinales etiam non Episcopi in suis titulis habent jurisdictionem quasi Episcopalem, & minores Ordines conferunt; non tamen in potest facultatibus, quæ à concilio Tridentino Episcopis tribuuntur, in cap. Ne pro dilatione, num. 42. de pœnit. & remiss. 323
- 3 Cardinales de jure communi tonsuram conferre non possunt nisi subditis, in quos jurisdictionem habent quasi Episcopalem, in c. cum contingat, n. 9. de etat. & qual. 418
- 3 Cardinales in suis titulis Urbis uti non possunt facultatibus, quæ tribuuntur Episcopis à concilio Tridentino, in cap. Dilectus, num. 27. de tempor. ordinat. 374
- 3 Cardinalium jurisdictionem in suis titulis Apostolica Sede vacante non extinguitur, in c. cum olim, n. 68. de major. & obed. 629
- 3 Declaratur, ibid. n. 84. 610
- 3 Cardinales in conclavi existentes possunt in suis titulis jurisdictionem exercere non personaliter, sed per suos ministros, ibid. n. 84. 630
- 3 Cardinali titulari Presbyteri, & clerici capellarum titulo subiectarum debent obedientiam, & alia, de quibus hæc, in cap. His quæ, n. 1. de major. & obed. 618
- 3 Cardinales habent in suo titulo, & in Ecclesiis titulo subiectis Episcopalem jurisdictionem, ibidem num. 15. & seq. usque ad num. 27. 618
- 3 Non tamen quoad ea, quæ à concilio Tridentino, Episcopis sunt concessa, ibid. n. 16. 618
- 3 Quod intelligit, ut num. 52. 618
- 3 Cardinales Presbyteri in suis titulis, & Diaconi in suis Diaconis, & in capellis subiectis habent jus Episcopale, ibidem num. 18. 618
- 3 Idem corrigendi, & censuras fulminandi, ibid. n. 19. 619
- 3 Item jus visitandi in suis titulis, sicut Episcopi in suis Episcopatibus, ibid. num. 20. 619
- 3 Item institutiendi, & destitutiendi, ibid. n. 33. 619
- 3 Unde possunt conferre beneficia suarum Ecclesiarum Titularium, ibid. num. 32. 619
- 3 Dummodò sint praesentes in curia, alioquin solus Papa conferre, ibid. num. 33. 619
- 3 Item jus habent resignationes admittendi, ibid. & n. 37. 619
- 3 Item utendi insigniis Pontificalibus, & solemniter benedicendi more Episcopi, licet Episcopi non sint, ibid. n. 24. 619
- 3 Item suis subditis, & familiaribus in suis titulis primam Tonsuram, & minores ordines conferendi, ibid. n. 25. 619
- 3 Cardinales in suis titulis habent loco Episcoporum quoad jurisdictionalia tantum, non autem quoad Episcopalia, nisi sint Episcopi, ibid. num. 26. 619
- 3 Cardinalis in sua Ecclesia habet titulum, & per ejus obitum Ecclesia dicitur vacare, ibid. num. 27. 619
- 3 Cardinales Presbyteri tantum habent titulum, & cum titulo inscribuntur, præter unum, ibid. num. 28. 619
- 3 Cardinalibus Presbyteris quinquaginta tituli, & quatuordecim Diaconis totidem Diaconia assignantur à Sixto V. ibidem num. 29. 619
- 3 Cardinales in suis titulis habent jus pinguius, quam Plebani, ibid. num. 37. 619
- 3 Cardinales in suo titulo curam habent animarum tam fori pœnitentialis, quam contentiosæ, in cap. Ex gestis, num. 11. de cler. non resid. 27

Cardinalium privilegia.

- 3 Cardinales in vini, c. Ne pro dilatione, de pœnit. & remiss. an possint sibi eligere confessorum non curatum, nec approbatum ab Ordinario, juxta concilium Tridentinum, in cap. 15. sed. 25. in d. cap. Ne pro dilatione, num. 31. & seq. usque in fin. de pœnit. & remiss. 324

- 1 Cardinalis Episcopus, aut Legatus de Latere indubiè habet privilegium sibi eligendi Confessorem, n. 12. 122
- 1 Cardinales de jure communi conferri debent Papæ, vel majoribus ejus Penitentiaris, ibid. n. 19. 121
- 1 Cardinales gaudent privilegio Altaris portatilis, ibid. n. 46. 124
- 1 Cardinalium privilegia non comprehenduntur in generali privilegio in propagatione, ibid. n. 51. 125
- 1 Contractum, ibid. n. 55. 125
- 1 Declaratur, ibid. n. 58. & 90. 126
- 1 Cardinalium prærogativæ quævis multum attendantur in honoribus defendendis, non tamen eximuntur à vinculis sacrorum Canonum, & Apostolicarum constitutionum, ibid. n. 55. 125
- 1 Cardinales, & Episcopi an Romæ utantur privilegio Altaris portatilis absque indulto Papæ, in c. Quod nonnullis, num. 10. & 31. de privileg. 122
- 1 Cardinales sicut Episcopi possunt sibi eligere Confessorem, qui tamen vel Parochiale beneficium habeat, vel sit approbatus ab Ordinario ad confessiones audientias, ibid. n. 17. 123
- 1 Privilegia Episcopis concessa ratione Pontificalis officii competunt etiam Cardinalibus, ibid. n. 19. 123
- 1 Cardinales non gaudent privilegio c. Quia periculosum, de sent. excomm. lib. 6. ut pœnas suspensionis, vel interdicti non incurrant, nisi in sententia sint expressi, n. 24. 123

Cardinales quoad redditus Beneficiorum.

- 1 Cardinales de fructibus commendatarum beneficiorum integre disponere possunt usque ad decentem personam, atque familiam sustentantem, & remunerationem familiarium, in cap. Si quis sanè, n. 33. de pecul. Cleric. 211

Cardinalium residentia in Curia.

- 1 Cardinales non possunt recedere à Curia sine licentia Papæ, in c. Ne pro dilatione, n. 26. de pœnit. & remiss. 123
- 1 Tenentur residere in suis Titulis, ibid. n. 27. 123
- 1 Cardinales habent absolutiones sicut Episcopi, in c. Bonæ memorie, n. 18. de potulat. Prælat. 211
- 1 Cardinales residentes in curia æquiparantur stellis fixis, quæ non moventur nisi motu Orbis, ibid. 211
- 1 Cardinalis deponitur, qui in titulo suo non residet, in c. Ex gelitis, n. 1. & 17. de Cler. non residen. 16
- 1 Cardinalis in suo titulo non residens privari non debet, nisi legitime motus non redeat, ibid. n. 9. 27
- 1 Cardinales tenentur in Romana curia residere, nec possunt inde abscedere sine licentia Papæ, & cur. ibid. num. 10. & seq. usque ad num. 17. 27
- 1 Fallit in Cardinalibus, qui Cathedralibus, & majoribus Ecclesiis præfati sunt, ibid. n. 16. & 24. 27
- 1 Residentes in curia æquiparantur stellis fixis, Legati vero plane-tis, ibid. n. 15. 27
- 1 Cardinalis, qui supra Parochia sua tanquam vagus in alienis demorat, deponi potest, ibid. n. 16. 27
- 1 Et tempus, quo expectari debet est arbitrarium, ibid. n. 18. 28
- 1 Secus post Bullas Leonis X. & Innocentii X. ibid. n. 19. & 21. 28
- 1 Cardinales à Romana Curia absentes, ex Bulla Leonis X. quas pœnas incurrant, ibid. n. 20. 28
- 1 Et quid ex Decreto Pauli III. ibid. n. 21. 28
- 1 Et quid ex Bulla Innocentii X. ibid. n. 23. 28

Cardinales Sede vacante.

- 1 Cardinalium Collegium an succedat in jurisdictione Papali Sede vacante, in cap. cùm olim, n. 3. & seq. usque ad n. 61. de major. & obed. 624
- 1 Quid inspecto tempore ante Decretalem, Ubi periculum, de elect. lib. 6. ibid. n. 24. 624
- 1 Et quid post illam Decretalem usque ad tempus Clem. Ne Romani, de elect. ibid. n. 28. 626
- 1 Et quid post dictam Clem. usque ad tempus constitutionis S. Pii IV. ibid. num. 51. 628
- 1 Et quid post ipsam constitutionem, ibid. n. 58. 628
- 1 Cardinales quam jurisdictionem habent Sede vacante ex sententia veterum Canonistarum, ibid. n. 5. 624
- 1 Cardinalium Collegium Sede vacante habet exercitium jurisdictionis Papæ in his tantum, quæ sunt necessaria, vel usque Ecclesie seu Reipublice Christiane, ex sententia Hostiensis, ibid. num. 9. & 17. 615
- 1 Declaratum, ibid. num. 26. 626
- 1 Cardinales Sede vacante olim utebantur jurisdictione Papali ex consuetudine, ibid. n. 10. & 36. 625
- 1 Hinc secus, ibid. n. 17. 626
- 1 Cardinales Episcopi Romano Pontifice absente, funguntur vice Metropolitanæ, ibid. num. 11. 625
- 1 Cardinales Sede vacante possunt anathematizare, ibid. num. 11. & 11. 625
- 1 Cardinales Sede vacante non sunt sine capite, ibid. num. 15. & 19. 625
- 1 Cardinalium ceteris ante Concilium Lugdunense habebat in habitu Sede vacante plenitudinem potestatis Papæ, ibid. num. 18. & 11. 625
- 1 Contractum, ibid. n. 22. 625
- 1 Cardinales Sede vacante nullam habent jurisdictionem in his, quæ ratione excommunicationis, & dignitatis Papæ tantum sunt servata, ibid. n. 19. & 11. 625
- 1 Cardinalium Collegium Sede vacante ad minus eam habet jurisdictionem in Ecclesia Universalis, quam habet Legatus Sedis, ibid. num. 10. & 28. 626
- 1 Contractum, ibid. n. 20. 626
- 1 Cardinalis Othoboni consilium circa clausuram Conclavis, & clausura Cardinalibus subtrahenda, ibid. n. 17. 626
- 1 Cardinalium Collegium Sede vacante beneficia conferre non potest, sicut nec inferiora Collegia, ibid. n. 10. & 24. 626
- 1 Cardinales Sede vacante nec possunt Episcopi creare, nec con-

- firmare, nec deponere, ibid. num. 31. 626
- 1 Quamvis possint Sede vacante Papam eligere, nec tamen possunt Cardinales creare, ibid. num. 31. 626
- 1 Cardinalium ceteris Sede vacante non possunt Cardinales per Papam creatos rehabilitare saltem ad vocem, ibid. n. 31. 625
- 1 Cardinales Sede vacante non possunt se de alio negotio intrromittere, quam electionis Papæ, ibid. n. 31. 626
- 1 Fallit, ibid. num. 40. & 61. 626
- 1 Cardinalibus per capitulum Ubi periculum, de elect. lib. 6. non adinatur jurisdictione Sede vacante, sed jurisdictione exco-municatum, ibid. n. 39. 626
- 1 Secus ex Clem. Ne Romani, de elect. & Bulla Pii IV. ibid. n. 21. & 9. 628
- 1 Cardinalium ceteris mortuo Papa pro terra Ecclesie defendenda cum evidenti periculo potest interire unus Cardinalium, qui non est propriè Legatus cum jurisdictione, sed Nuncius ad illius adum, ibid. num. 41. 627
- 1 Nec nulli poterit nisi volens, ibid. n. 44. 627
- 1 Cardinalium Collegium est deterioris conditionis, quam sit inferiora Collegia, in quo transit jurisdictione Sede vacante, ibidem num. 45. 628
- 1 Et quæ sint eorum differentie, ibid. n. 46. 628
- 1 Cardinalium jurisdictione in suis titulis Apostolica Sede vacante non extinguitur, ibid. num. 62. 629
- 1 Declaratur, ibid. num. 24. 630
- 1 Cardinales Sede vacante nec in arduis possunt se immiscere, nisi pro terra Ecclesie defendenda, & grandi periculo imminente, ibid. num. 79. 630
- 1 Mortuo Papa, plenitudo potestatis est penes Romanam Ecclesiam, in cap. cùm olim, n. 6. de major. & obed. 625
- 1 CARDINARE quid importet, in c. Episcopi, n. 20. de Priv. 123
- 1 CARENTIA, & non ex carentia, in quo differant, in cap. Olim, n. 6. de lit. contest. 126
- 1 CARMELITANUM Discretariorum Congregationis B. Marie Folienis, & Clericorum Regularium S. Pauli Decretis indulta erigendi Monasteria de sola Ordinarii licentia expenduntur, in c. Non amplius, num. 71. de Init. 121
- 1 Vide in ver. Fratres Carmelitani.
- 1 CARNIUM usus in Quadragesima ægrotis est indulgens, in cap. Consilium, n. 3. de observ. Jejun. 621
- 1 Carnium usus an in aliquo casu sit necessarius ad liberandum infirmum à mortis periculo, ibid. n. 5. 621
- 1 Carnibus non vescuntur homines in prima ætate, id est ante diluvium, ibid. n. 6. 623
- 1 Carnibus in Quadragesima vesci non licet etiam ex legitima causa sine licentia Episcopi, ibid. n. 8. 623
- 1 Et quid si sit causa urgens, ibid. n. 8. 623
- 1 Carnium abstinencia Ecclesie consuetudo ne in sola die Venetiæ per totam hebdomadam esset in præcepto, ibid. n. 19. 624
- 1 Carnes comedere in Sabbato est mortale, ubi non est consuetudo comedendi, alias secus, ibid. n. 20. 624
- 1 Carnium usus apud Græcos in die Sabbati est tolerandus, ubi sine scandalis fieri potest, ibid. n. 21. 624
- 1 CATHALANI, & Francigenæ, qui in suis partibus solent vesci carnibus in die Sabbati, peccant, si alibi vescantur, ubi non est sollicitum, ibid. n. 22. & 40. 625
- 1 Idem in Mediolanensibus, qui alibi comedunt carnes in diebus carnisprivii, ibid. n. 35. 625
- 1 Et in Castellanis, qui in Sabbato vescuntur extimis, vel interforibus partibus animalium in Lusitania, & Navarra ubi non est consuetum, ibid. num. 36. 625
- 1 Cathalini existentes in studio Tholofano peccant, si juxta consuetudinem Cathalonie vescantur carnibus in Sabbato, sed non è converso, ibid. num. 40. 625
- 1 Carnibus vesci licet, si festum Nativitatis contingat in sexta Feria exceptis profectis, & voventibus, in cap. Explicat, n. 1. de observ. Jejun. 627
- 1 Carnibus vesci non possunt in die Nativitatis Domini, qui voventibus abstinere non possunt, ibid. num. 11. 628
- 1 Vovens abstinere a carnibus in sexta Feria non tenetur abstinere si ea die occurrat festum Nativitatis, ibid. num. 12. & n. seq. usque ad n. 10. 628
- 1 Vovens abstinentiam a carnibus in die, qui pervenit ad locum peregrinationis, vel in qua occurrit Salarie Virginis, tenetur abstinere etiam in Dominica Resurrexerit, ibid. n. 15. & 14. 629
- 1 Votum abstinere a carnibus in die Venetiæ an obliget in die Nativitatis, ubi non apparet de intentione voventis, ibidem num. 16. & 24. 629
- 1 Et qui si votum sicut essum in memoria Passionis Domini, ibid. num. 17. 629
- 1 Vovens abstinere a carnibus in die Venetiæ, nisi comprehendat diem Nativitatis, est decisum, ibidem num. 20. Contractum, n. 11. 629
- 1 Vovens abstinere a carnibus in diebus alias permittis tenetur abstinere etiam in die Nativitatis, ibid. num. 24. 629
- 1 Caro non potest dici corrupta, nisi inequis pibus corrupta fuerit, in cap. Ex publico, n. 25. de convers. Constat. 622
- 1 CAROLUS MAGNUS ex tolerantia Romanæ Ecclesie contra ut Sanctus in sola sua Capta Aquitania, in Aud. vinctus, n. 21. de Reliq. & veter. Sanc. 604
- 1 Carthusia est illi Quisimo omnium Religiorum, in cap. Ad Apostolicum, n. 32. de Regulat. 170
- 1 Vide in ver. Religiosæ quoad caritatem
- 1 Et in ver. Religiosæ quoad caritatem
- 1 Carthusiani petita, & non obtenta à suis Superioribus licentia recipi possunt ab Eremitis Cardinalibus, ibid. n. 10. 629
- 1 Carthusia Papien
- 1 Vide in ver. Romæ Ecclesie
- 1 Carthusienium status, qui languentibus in extrema necessitate carnes non concedunt, an sit periculosus, in cap. Consilium, n. 4. & seq. de observ. Jejun. 621
- 1 CASSATIO deducit rem de esse ad non esse, in cap. cùm summum, n. 10. de probat. 620
- 1 Cassationis causa est nullitas, & iniquitas, & cassatur de facto

- etiam quod nullum est, in cap. Etū unanimitate, nu. 6. de postulat. Prælat. 215
- 3 CASSINENSIS Ecclesiæ status, in c. Nullus, n. 18. de Paroch. 215
- 3 Castellum Cerarii in quo Abbas Cassinensis exercet utramque jurisdictionem, non potest ab Episcopo visitari, ibid. n. 42. 207
- 3 Castellum de Balneo exemptum est à jurisdictione Episcopi Burgi Sepulcri, in cap. Cùm dilectus, numer. 35. de Relig. domib. 409
- 3 CASTALDI, Syndici, Procuratores, Vicedominii, & alii habentes onus officii annexum uti Præpositi Ecclesiæ Carnoren. dicuntur habere officium, in cap. Ad hæc, num. 54. de præbend. 88
- 3 CASTIGATIO levis dicitur, si fiat cum molli cingulo, in c. Ad audientiam, n. 12. de homicid. 111
- 3 Castigatio an sit moderata necne, iudicis arbitrio relinquitur, ibid. num. 13. & seqq. 112
- 3 Castigatio levis in robusto, potest esse gravis in debili, vel infirmo, ibid. num. 14 111
- 3 Castigatio dicitur gravis, aut levis ex genere instrumenti, ibid. num. 15. 112
- 4 Item ex parte corporis in qua quis percutitur, ibid. n. 16. 112
- 3 CASTRUM obfidens non animo detinendi in custodia clericum ibi existentem, sed capiendi castrum, vel faciendi clerico vice-recundam, non est excommunicatus, in cap. Nuper, num. 10. de sent. excomm. 344

Causæ reservatæ.

- 4 Causæ Papæ reservatæ qui sint, remissivè, in cap. Sicut unice, nu. 7. de excess. Prælat. 207
- 3 Causæ, quibus annexa est excommunicatio, non debet Episcopo sibi promissum reservare propter sequentiam, scandalum, vel aliam necessariam causam, in cap. Nuper, num. 25. de sent. excomm. 346
- 1 Opinio Navarri, & nonnullorum Theologorum circa dispensationem in causis Sedi Apostolicæ reservatis, recitatur in c. Nimis, num. 27. de fil. Presbyter. 479
- 3 Causæ violationis immunitatis Ecclesiæ. Vide in ver. *Immunitas Ecclesiæ quoad penam.*
- 3 Causum reservatio non requirit formalitatem verborum, & potest fieri per relationem ad aliud, in cap. Cùm pro causa, n. 14. & seqq. de sent. excomm. 339
- 3 Causæ violationis libertatis Ecclesiæ. Vide in ver. *Libertas Ecclesiastica.*

Excommunicatio reservata, vel non.

- 3 Regulares ab Episcopo approbati cum facultate absolvendi à casibus illi reservatis an possint absolvere confluentes ex aliena diocesi ad reservatis in diocesi pœnitentium dumtaxat, in cap. Omnis utriusque, num. 78. & seqq. utque in fin. de pœn. & remis. 314
- 1 Causæ eventitii non computantur, in c. Cùm tempore, num. 34. & seqq. de arbit. & in cap. Cùm Terra, numer. 13. de elect. 607
- 3 Causæ repentini æquiparantur necessitati, quæ non succumbit legi, in c. Relatum, n. 37. de Cler. non residen. 113
- 3 Causæ mortis, aggritudinis, cæcissimis, & absentie æquiparantur, in c. Nullus, n. 54. de elect. 221
- 3 Causæ est in agente præter intentionem, in c. Ad audientiam, num. 57. de homicid. 115
- 3 Causæ venientes ex aliquo opere præter operantis intentionem non sunt voluntariæ, nisi per accidens, ibid. n. 58. 115
- 3 Causæ omisit in lege nova remanet in dispositione juris antiqui, in c. Nuper, n. 28. de sent. excomm. 346
- 3 Causæ eventitii attendi, & considerari non debent, in c. Sicut unice, n. 42. de excess. Prælat. 210
- 3 Causæ exceptus à jure communi, extenditur ad alios casus similes, in c. Ad audientiam, n. 5. de Cler. non residen. 60
- 3 Causæ non provisus à statuto, relinquuntur in dispositione juris communi, ibid. n. 6. 60
- 4 Causæ omisit habetur pro expresso, si in eo concurrat similitudo, vel identitas rationis, in cap. Vir qui, n. 20. de confang. & affinit. 74
- 3 Idem si aliis sequeretur absurdum, ibid. n. 21. 74
- 3 Causæ omisit in fidei commissio, relinquuntur dispositioni juris communi, in c. Perlatum, n. 20. de Jurapat. 509
- 2 Causum fortuitoque renuntiatione non validatur juramento ob defectum consentaneum in c. Veniens, n. 17. de Jurapat. 173
- 3 Causæ non imputatur danti operam relictæ, in cap. Quidam, num. 8. de honic. 141
- 1 Causæ nullus reperitur, in quo Concilium habeat auctoritatem in eum qui certus fit Pontifex, in c. Significasti, n. 70. de elect. 219
- 1 Carechismus Romanus quid sentierit de Clericali Tonsura, in cap. Cùm contingat, n. 40. & 132. de erat. & quali. 410
- 4 Catechismus parit impedimentum impediens contrahendum, sed non dirimens contractum, in cap. Veniens, num. 20. de Cognat. spirit. 65

CATHALANI, & Francigenæ vescentes carnis in die Sabbarbi.

Vide suprà in verbo Carnes.

- 1 CATHEDRALES, vel Metropolitanas plures in titulum, sive commendam nemo potest recipere, & simul retinere, in c. Dum dicitur, il secundo, n. 36. de elect. 270
- 1 Cathedralium unam in titulum obtinenti an possit commendari altera, non obstante Concilio Tridentino, in cap. 2. seff. 7. ibidem num. 37. 270
- 1 Cathedralium unam obtinens in titulum an possit habere aliam in commendam ad tempus, vel esse illius Procurator, ibid. num. 40. 271
- 1 Cathedralis Ecclesiæ, & Monasteria excedentia valorem ducentorum ducatorum auri fuit Papæ reservata per secundam Regulam Cancellariæ, in c. Nullus, n. 7. de elect. 218
- 3 Cathedralis Ecclesiæ status deducitur ex electione Vicarii Capitularis, in c. Cùm certum, n. 32. de major. & obed. 610
- 3 Cathedralium unam in titulum obtinere, & aliam in commendam

Frangunt Reservator.

- an adversetur Concilio Tridentino, in c. 2. seff. 7. in c. Bonæ memoriæ, n. 21. de postulat. Prælat. 212
- 3 Cathedralis Ecclesiæ si habeat limitatam Parochiam, fundat intentionem in perceptione decimarum in totum infra funus limitates, in c. eam contingat, n. 27. de decim. 318
- 3 Idem si decimæ non sint in Parochia alicujus Ecclesiæ, ibidem num. 28. 318
- 3 Idemque si Parochia non sint distinctæ, aut in diocesi non sit illa parochia, quam cathedralis, ibid. n. 29. & seq. 318
- 3 CATHEDRATICUM non est sublatum à Concilio Tridentino, non tamen solvi debet in visitatione, sed extra, & in 5. nodi celebratione, in c. Venerabili, n. 16. de censib. 151
- 1 Ad Cathedralium Monasteria non tenentur utpotè exempta à lege diocæsanâ, sed eorum capella solvunt hoc nomine duos solidos, in c. Conquerente, n. 43. de off. Ordin. 588
- 1 Cathedralium, seu Synodatum cur ita appellatum, ibid. num. 44. & 53. 588
- 1 Pro Cathedralico ad cuius monetæ æstimationem duo solidi sint solvendi, ibid. n. 54. 588
- 1 Cathedralium an sit sublatum à Concilio Tridentino, ibid. n. 48. & seqq. utque in fin. 588
- 1 Est de iuribus Episcopalibus, & aded privilegiatum, ut in totum præferri non possit, ibid. n. 49. 588
- 1 Non comprehenditur in generali dispositione, nisi de ea fiat mentio specialis, ibid. n. 50. 589
- 1 Fuit introductum ex Concilio Bracharensi secundo, ibidem numer. 51. 589
- 1 Cathedralium est census duorum solidorum, qui solvuntur Ecclesiæ Cathedrali in signum subjectionis, & honorem Cathedralis, ibid. num. 52. 466
- 1 Non exigitur in Visitacione, sed in Synodo, ibid. n. 53. 589
- 1 Est de lege diocæsanâ, Visitatio de lege jurisdictionis, ibidem num. 54. 589

Causa, communi.

- 4 Causa quantumcumque rationabilis defectus potestatis non supplet, in c. Utrum autem, n. 20. & 22. de cognat. spirit. 60
- 1 Causa principalis semper est potior effectui, in c. Significasti, n. 26. de elect. 224
- 1 Causa utilitatis, vel necessitatis in dispensatione Episcopi debet esse magna, in c. Nimis, n. 7. de fil. Presbyter. 476
- 1 Causa magna de novo emergens, & impediendum recursus non sufficiens ad dispensandum, nisi periculum sit in mora, ibid. num. 28. 479
- 1 Causarum dissimilium dissimiles debent esse effectus, in cap. cum pridem, num. 48. de pactis. 651
- 1 Causa expressa in lege, vel dispensatione, censetur ratiabilis, nisi sit manifestus error, in cap. cum venisset, §. Per fontis num. 6. de sac. Unct. 454
- 5 Causa etiam iniusta excusat quem ad contumacia, in c. Nuper, n. 18. de sent. excomm. 345
- 3 Causa per effectum cognoscitur, & demonstratur, & per exteriora de interioribus iudicatur, in c. Quod Dei timorem, n. 2. de stat. Monachor. 475
- 1 Causa præsumitur in Principe etiam in his, quæ competunt alicui de jure gentium, vel de jure Divino, ubi solum est dispensati, in c. Quanto, n. 121. de transl. Episcopi. 325
- 1 Continentia causæ non debet dividi, in cap. Magnus, numer. 42. de obligat. ad ratiocin. 489
- 1 Declaratur, ibid. n. 40. 489
- 1 Causa eadem contrariorum naturaliter esse non potest, in c. Nobis, n. 61. de Simon. 61.
- 5 Causa rei cessans, rei finem imponit, & perseverans eam ampliat, & extendit, in c. Parentibus, n. 11. de privil. 242

Causa delegato.

- 1 Causæ ab Apostolica Sede delegantur Canonicis cathedralium, non autem Collegiarium Ecclesiarum, in c. Cùm in cunctis, n. 80. de elect. 250
- 1 Vide in verbo *Delegatio, delegatus.*
- 5 Causæ à Sede Apostolica quibus sint committendæ ex Concilio Lugdunensi, in cap. Cùm olim, il secundo, num. 7. de privilegiis. 251
- 1 Et an sint committendæ Monacho Ecclesiæ Cathedralis Monachalis. 251
- 5 Et quid ex constitutione Bonifacii VIII. & ex Concilio Tridentino, ibid. n. 8. & 12. 251
- 1 Vide in verbo *Monachus, communia.*

Causa Ecclesiastica.

- 1 Causa spiritualis simul clerico, & laico delegari non potest, in c. Contingit, n. 10. de arbit. 699
- 1 Causa spiritualis quamvis non possit transigi, potest tamen amicablem componi, ibid. n. 10. 611
- 1 Causæ Ecclesiarum per constitutiones laicorum diffiniri non debent, in c. Ecclesia S. Mariæ, n. 1. de constit. 219
- 3 Causa individua plurium laicorum, & unus Clerici agi debet coram Ecclesiastico, in cap. Cum propter, num. 58. de Jurapat. 533
- 1 Causæ Ecclesiasticæ decidendæ sunt secundum Canones, & non secundum leges, in c. Canonum statuta, numer. 49. de constit. 19
- 1 Causa etiam in foro seculari secundum Canones est decidenda, si de re Ecclesiastica agatur actione reali fœcti ad actione personali, ibid. n. 50. 19
- 1 Sed in preparatoriis iudicii indistinctè servandæ sunt leges fori, ubi causa ventilatur, ibid. n. 51. 19
- 1 Causæ Ecclesiasticæ, quæ coram iudice laico tractari possunt, dicuntur ratione personarum, delicti, aut rei, in c. Clerici, nu. 11. & seqq. de postulat. 671
- 3 Causæ matrimonii, legitimitatis, Jurispatronatus, decimarum, &

hujusmodi, in iudicando tractari non possunt nisi à Clericis, in c. Multa, n. 27. Ne Clerici, vel Monachi. 654
 Vide in verbo *Causa matrimonialis*.
 Et in verbo *Causa natalium*.
 1 Causæ contra debitores, emphiteutas, conductores, & censuarius mensæ Episcopalis sunt in fora Ecclesiæ, & iudex Ecclesiasticus est iudex Ordinarius, in c. Noti, n. 22. de elect. 624
 1 Causa Ecclesiæ non dicitur propria ipsius Reclorum, in cap. Cùm Sacerdotis, n. 6. de postulan. 673

Causa Episcoporum.

2 Causæ criminales graviores contra Episcopos à solo Romano Pontifice cognoscuntur; minores verò à Concilio provinciali, in c. Non potest, n. 4. de sent. & re iudicat. 192
 1 Causa appellationis à mala Episcopi electione prius Rotæ commissa, in tertia instantia remittitur à Sanctissimo ad Congregationem Concilii, in c. Eam te, n. 21. de etat. & qualit. 407

Causa feudales.

Feudales causæ coram quibus sint tractandæ.
 Vide in verbo *Assallus quoad forum.*

Causa finalis, vel impulsiva.

1 Causa, finalis constitutionis cessante cessat ipsa constitutio, in c. Cùm accessissent, num. 34. de constitut. 179
 5 Causa in dubio an præsumatur finalis, vel impulsiva, in c. Ne pro dilatione, n. 49. de penit. & remiss. 124
 2 Causa finalis in pro-missa expressa reoriam dispositionem, in c. In presentia, num. 111. de probation. 121
 2 Ratio quando non est generalis ad probationem, est impulsiva, quæ cessante non cessat constitutio, in cap. Dilecti, numer. 33. de renunciat. 148

Causa in Curia tractanda.

2 Causæ quæ secundum Canonicas sanctiones in curia sunt tractandæ, & ab Ordinariis cognosci non possunt in prima instantia, quæ sint, in c. Licet, num. 30. usque in finem de for. compet. 66
 2 Causæ beneficiorum reservatorum cognoscendæ apud Sedem, & sunt de exceptis à Concilio, sive emergant principaliter, & directè, sive incidenter, ibid. num. 31. 66
 2 Causæ executive vigore obligationis Cameralis, aut litterarum Apostolicarum, non sunt de comprehensis à Concilio, in c. 22. de test. 24. ibid. num. 31. 66
 2 Causa in prima instantia est cognoscenda in Curia, ubi Papa providit de beneficio uti reservato, vel aliis, & Ordinarius providit ut de spectante ad suam collationem, ibid. n. 14. 66
 2 Causæ ad Curiam devolutæ semper sunt exceptæ decreto cap. 20. sess. 24. ibid. num. 36. 66
 2 Causæ ad curiam devolutæ, quæ dicitur in prima instantia in Curiam introduci, nisi partes etiam consentiant, ibid. n. 38. 66
 2 Declaratur, ibid. num. 39. 66
 2 Concilium Tridentinum in cap. 20. sess. 22. nihil imminuit Sedis Apostolicæ auctoritatem in causis cognoscendis, ibidei numeri. 35. 66
 2 Causa senel effecta curialis nunquam exiit de Curia, nisi Papa illam deleget, vel ad Ordinarium remittat, in cap. Verum, num. 25. de for. compet. 64
 2 Delegatus à Papa si est mortuus, Ordinarius sententiamittere non potest, ibid. num. 26. 64
 2 Delegatus à Papa etiam si nulliter procedat, causa revertitur ad delegantem, ibid. num. 27. 64
 2 Causa miserabilis personæ, quæ iuxta Canonicas sanctiones tractari debet in Curia, ut valide committatur, an requirat subscriptionem Papæ, in c. Ex parte, num. 7. & seqq. usque in finem de for. compet. 74
 2 Causa in qua agitur de interpretatione litterarum Apostolicarum apud Sedem est cognoscenda, ibid. n. 19. 75
 2 Signaturæ iustitiæ commissio sufficit in causis, quæ in curia tractari debent, ibid. num. 12. 75

Causa in forma instantiæ.

1 Causæ etiam criminales ad forum Ecclesiasticum pertinentes in prima instantia cognosci debent coram Ordinario loci, & non coram alio, nisi de ipsius Ordinarij, & partium consensu, in c. Significasti, n. 11. de for. compet. 78
 2 Causæ civiles, & criminales ad Ecclesiam Cathedralem spectantes ratione iurisdiccionis, quod habet in bonis ab ea in feudum concessis, an comprehendantur Decreto Concilii Tridentini, cap. 10. sess. 24. in cap. Verum, num. 25. & seqq. de foro compet. 64
 2 Jurisdiccionis cumulativa Episcopi, & inferioris pertinet ad utrumque in prima instantia, & est locus præventionis, ibidem, num. 11. 64
 2 Causæ omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes ex Concilio Tridentino infra biennium terminari debent, quo elapso liberum est partibus iudicet superiores adire, in c. Vennerabilis, num. 21. de iudicis. 112
 2 Causæ tam civiles, quàm criminales, ex Concilio Tridentino coram Ordinario infra biennium sunt terminandæ, ibidem num. 15. 112
 1 Quod non procedit in ordinario Commissario, ibid. n. 16. 112
 1 In quibus causis Ordinarius fuerit delegatus ad iurisdictionem essentialem, ibid. num. 17. 112
 Vide in ver. *Instantia*.

1 Causæ majores Ecclesiæ ex Divina institutione ad Romanam Ecclesiam referuntur, in cap. Perniciosam, num. 8. de Offic. Ordinarij. 510

1 Majores Ecclesiæ causæ ad Romanam Ecclesiam sunt referendæ, in c. Recentes, num. 31. de stat. Monach. 479
 1 Sedes Apostolica in causis majoribus non gna circumspicitur, & maturatè procedere consuevit, in cap. Quanto, num. 72. de translat. Episc. 722
 2 Causæ commissio contra Episcopos debet esse specialis, & manu Papæ signata, in cap. Pervenit, il primo, num. 25. de elect. cogen. 169
 2 Episcopi citari, vel noneri non possunt ad personaliter comparendum, nisi pro criminibus, pro quibus pena depositionis veniunt imponenda, ibid. num. 26. 169
 1 Causæ majores, & præsertim fidei, spectant ad Papam privative quoad omnes, in c. Majores, num. 2. de Baptis. 605
 1 Causæ majores Ecclesiæ ad Papam pertinent: non ex vi reservationis Apostolicæ, sed ex ipsius: que Divina, in c. Cùm ex illis, num. 2. de translat. Episcopi. 114
 1 Et hæc auctoritas ab inferioribus acquirit non potest consuetudine, aut prescriptione etiam immemorable, ibid. n. 4. 114
 1 Translationes Episcoporum, ac Sedis mutationes sunt ex majoribus Ecclesiæ causis, ibid. num. 8. 111
 Causæ criminales Episcoporum.
 Vide in ver. *Causa Episcoporum*.

Causa matrimonialis, & criminalis.

1 Causa matrimonij majores iudices requirit, nec compositionem admittit, in c. Ex parte, num. 5. de Arbitr. 702
 5 Causas matrimoniales cognoscere debet gnegatus Episcopalis, in c. Accedentes, n. 2. de excess. Prælat. 215
 5 Causatum matrimonium cognoscere potest necdum prius legio, sed etiam consuetudine legitime præscripta, 10. d. numer. 3. 215
 5 Et quid post Concilium Tridentinum, ibidem num. 6. ver. *Hæc de vero*. 215
 5 Causas matrimoniales, & criminales an possint cognoscere Abbates nullius Diocesis habentes ordinariam jurisdictionem quoad Episcopalem in Clerum, & populum, exclusis Episcopis, ibid. num. 10. & seqq. usque in fin. 219
 5 Causæ matrimoniales cùm sint graves, etiam criminales, non sunt per quoslibet tractandæ, ibid. n. 11. 216
 5 Causæ matrimoniales olim committentur inferioribus Prælati jurisdictionem habentibus ordinariam, vel delegatam, ibidem num. 30. 216
 5 Causæ matrimoniales, & criminales an possint agi ab Episcopo committentur Abbatis, & an his stylos servari debent, ibidem num. 36. 217
 5 Causæ matrimoniales ex sunt majores iudices, nec sunt tractandæ ab inferioribus Prælati sine speciaali concessione, in c. Cùm dilectus, n. 25. de Religio. dom. 613
 3 Causæ matrimonij, legitimatatis, Jurisdictionem, decimarum, & hujusmodi in iudicando tractari non possunt nisi à Clericis, in c. Multa, Ne Cler. vel Monach. num. 17. 654
 1 Causæ matrimoniales tractatas, & cognitio ad Episcopum pertinet, in c. Ex publico, n. 2. de convers. coniugat. 455
 2 Causa natalium pendente coram iudice Ecclesiastico, quæ sit hereditatis per secularem iudicem inchoari non debet, in c. Tuus, num. 1. & 6. de ordin. cognit. 102
 2 Causa natalium ad Ecclesiam pertinet tam principaliter, quàm incidenter, & per viam exceptionis, ibid. n. 2. 102
 2 Etiam si de illa agatur post obitum parentum, ibidem numeri. 2. 102
 2 Causa natalium est spiritualis, & matrimonialis, ibidem numeri. 3. 102
 2 Causa hereditatis prout dependet à questione legitimatatis, non pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, ibid. n. 17. 102
 2 Nisi coram Papa, vel coram Episcopo habente jurisdictionem temporalem in loco, in quo questio legitimatatis, & hereditatis simul proponatur, ibid. num. 18. & 19. 102
 2 Causa principalis, & incidenti ubi sunt tractandæ coram diversis iudicibus, pendencia incidentis suspendit iurisdictionem in principali, ibid. num. 20. & 22. 102
 Vide in ver. *Quæstio*.

2 Causa natalium, si sit contentio, an quis sit filius huius, vel aliter, tractari potest coram iudice laico, coram quo inchoatur, si sit contentio, an matrimonium sit contractum, ibidem num. 21. & seqq. 105
 2 In causa legitimatatis libellus qualiter formetur, ibid. n. 22. 105

Causa naturalis, & accidentalis.

1 Ubi concurrunt due causæ, una naturalis, & alia accidentalis, prævalet naturalis, in cap. Ad hæc, num. 20. ver. *Nam uti committitur*, de Off. Archid. 514
 1 Causæ ordinariæ extra jurisdictionem si nec cognoscendæ, in c. Dilectus, il primo, num. 5. de Rescriptis. 109

Causa Regularium.

Vide in ver. *Regulares quoad causas, & quod sit*.
 5 Causa remota que nullo modo est ostensa ad iurisdictionem non patitur irregularitatem, in cap. De arte o, n. 12. de hereticis. 111
 1 Etiam si præbens hujusmodi causam det operam, ibidem numeri. 11. 111
 1 Aris facienti taxillis prohibita est, ibid. num. 31. 111
 1 CAUTELA mirabilis ad extorrendam confessionem à delinquentibus, in c. Tuae litteræ, n. 2. de Cler. per salt. promiss. 202
 1 Cautela recipiendi penam ab ingredientibus in Monasterium sine labe à monachis, in c. Non amplius, n. 12. de Insti. 104
 1 Cautela ad dimittendum beneficium in vi Episcopi, in cap. Admonet, num. 15. de Kenon. 701
 1 Cautela pro mulieribus contra viros, qui in matrimonio opponunt conditiones contra illius substantiam, in cap. Si conditiones, num. 5. de condit. appol. 111

3 Cautela pro conferendis minoribus ordinibus extra tempora, in c. De co. n. 32. de tempor. Ordin. 317

3 CAUTIONIS nomine nuda promissio intelligitur; sed cum additur idonea, vel sufficiens, debet esse pignoratitia, vel fidejussoria, in c. Odoardus n. 2. de solut. 242

3 CELEBRANS in Ecclesia polluta non est ipso jure suspensus, sed suspendendus; secus in Ecclesia interdicta, in c. Tuarum, num. 4. de privileg. 145

3 Celebrans in loco interdicto, si Clericus est, à beneficio deponitur, si Monachus, vel Monialis, in archibus Monasterium de-truditur, in c. Postulatus n. 2. de Cler. excom. 195

3 CELERITER adverbium quid importet, in c. Non est vobis, num. 27. de Regul. 348

3 CENSURA de jure communi erat remedium ordinarium, post Concilium Tridentinum est extraordinarium, & in subsidium, in c. Pervenit n. 30. de Adult. 154

Vide in ver. *Excommunicatio in subsidium.*

2 Censura Ecclesiastica trahit fecum executionem, & ab ipsa appellatur ad effectum devolutivum tantum, non autem suspensivum, in cap. Super eo, §. secundo, n. 46. de Appellat. 193

2 Sed à communi censura datur appellatio ad utrumque effectum, ibid. num. 47. 194

3 CENSUALIS contractus ad tempus limitatur nisi sit de jure licitus, in cap. In civitate, num. 13 & seqq. usque ad 18. de Ufuris. 156

5 Et quid si non agatur de censu antiquitus constituto, sed de eo, qui constituitur tempore contractus, ibid. n. 24. 166

5 Et quid si emptor computat solutionibus annuis rotius temporis aliquid ultra pretium conventum sit recepturus, ibid. num. 15. & seqq. 156

3 Censualis contractus est illicitus, si excedat annuam redditum, quem emptor de tanta pecunia in terra empta possit habere, ibid. num. 17 & n. 30. 156

3 Censualium reddituum emptiones omni tempore vitæ sunt suspectæ, ibid. num. 19. 166

3 Censuali contractui possunt accedere obligationes cameralis, fidejussionis, & hypothecæ, ibid. n. 29. 157

5 In Contractu censuali non emittit res, sed jus petendi pensionem, ibid. num. 30. & 31. 157

3 Censualis contractus in quibus differat à contractu emphyteutico, ibid. num. 34. 157

3 CENSUS solutio subjectionem arguit, in cap. cum dilectus, n. 24. de relig. domib. 498

3 Censui vitalitius, in quo perpetuo pecunia sit recipientis, fortiter naturam emptionis, in cap. Naviganti, numer. 43. de Ufuris. 163

Censualis contractus.

Vide in ver. *Contractus Censualis.*

3 Censui pecuniarius certi, & determinati temporis supponitur Bullæ S. Pii V. in c. In civitate, n. 18. de Ufuris. 166

3 Censualium reddituum emptiones omni tempore vitæ sunt suspectæ, ibid. num. 19. 166

3 Bulla Nicolai V. super emptionibus censuum in Regno Siciliae ad rationem decem pro centenario continet dispensationem, ibid. num. 20. 156

5 In Censuum emptione non videtur certum pretium generaliter statuendum, ibid. n. 21. 156

3 Censui annales non est ritum decernere, ut certam summam non excedant, ibid. num. 24. 157

3 Censui emptio licita est, si illius redditus, & pensio incerta sit, ibid. num. 25. 157

3 Censui annui minoris valent, quam fructus, qui libere ex prædico percipiuntur, ibid. num. 26. 157

3 Pretium census qua ratione fit minuendus propter pactum de redimendo, vel alia oera emptionis adjecta, ibid. n. 28. 157

3 Censui confitui non potest nisi super re ex sui natura fructifera, ibid. num. 31. 157

3 Censui pro parte peremptæ re pro parte perempta, vel redditu infunditæ, ibid. n. 32. 157

3 Censui præferendus qui sit, & qui censui signatiuus, ibidem num. 33. 157

3 Censui præscribi non potest, in c. Olim, n. 16. de censib. 544

3 Quod verum est in totum, sed in parte secus, ibidem numer. 17. pag. 544

3 Nisi debitor sit in mala fide solvendo denarios Papientes pro Lu-censibus, ibid. num. 18. 544

Census in qua moneta solvi debeat.

Vide in ver. *Moneta.*

3 Censui Ecclesiæ impositus ex causa transactionis sine auctoritate Episcopi non excedit vitam ejus qui solvit, in c. Nisi essent, num. 33. de præbend. 108

3 Ecclesia non potest constitui censuali auctoritate Episcopi, ibid. num. 50. 110

3 Declaratur, ibid. num. 62. 114

3 Ecclesiæ dux si litiget super subjectione, potest subiecta constitui censuali Episcopi auctoritate, ibid. n. 63. 111

3 CEREMONIALE continens ritus electionis Papæ, à Gregorio XV. & Urbano VIII. confirmatum, in cap. Licet de vitanda, num. 27. de elect. 233

3 CERTITUDO moralis de honestate operationis sufficit ad honeste operandum, in cap. Ne innitaris, nom. 57. de Constitut. pag. 34

3 Certitudo, alia supernaturalis, alia naturalis, alia moralis, ibid. num. 48. 34

3 Certitudinem mathematicam non oportet in cunctis querere, ibid. cum so. 34

1 Moralis materia non nititur certa demonstratione, sed conjecturis grossis, & figuratis, ibid. n. 51. 34

1 Declaratur, ibid. n. 99. 37

1 Certitudo est determinatio intellectus ad unum, ibidem num. 52. pag. 34

3 Certitudo saltem moralis de certitudine, & honestate operationis requiritur ad rectè, & honestè operandum, ibid. num. 70. & 91. 36

1 Certitudinem ex probabilibus sufficere in moralibus, quomodo sit intelligendum, plenè explicatur, ibidem num. 99. & nu. seqq. usque ad num. 111. 39

1 Certitudinem moralem habere de omnibus eligibilibus non est supra humanam facultatem, in d. c. Ne innitaris, n. 112. & nu. seqq. de Constitut. 41

1 Certis incerta præponens in rebus ad salutem animæ pertinentibus graviter peccat, in cap. Ne innitaris, num. 290. de Constitut. 69

3 CERUSIÆ immoderate potus an sit crapula, vel ebrietas, in c. A crapula, n. 10. de vit. & honest. Cler. 6

3 CESSIO bonorum fieri debet usque ad ultimum quadrantem, in cap. Odoardus, n. 1. de solut. 239

3 Non tamen asseruntur panni de dorso, ibid. n. 16. 249

3 Debitor laicus nisi cedat bonis, pro debito civili in solidum conveniri, & in carcerem detru-di potest, ibidem numer. 14. pag. 239

3 Debitor laicus si quid acquirit post cessionem bonorum, non convenitur, nisi in quantum facere potest, ibidem numer. 17. pag. 240

3 Miles, maritus, donator, & alii privilegiati, de jure civili, si ne ulla bonorum cessione conveniantur, quatenus facere possunt, ibid. num. 18. 249

Vide in ver. *Clericus quoad privilegium, cap. Odoardus.*

3 Dolosus non est admittendus ad beneficium cessionis, vel ad beneficium cap. Odoardus, vel cap. Pervenit, de fidejussor. ibidem num. 44. 241

3 Cessio bonorum quamvis infamiam juris non irroget, tamen fignillat statum cedentis, saltem quoad infamiam facti, in d. c. Odoardus, n. 59. de solut. 242

3 Cessio bonorum alicubi fit cum infamia, & vituperio, ibidem num. 60. 242

3 Romæ fit super leonem maronem penes scalam Capitoli, ibid. num. 61. 242

3 Beneficium c. Odoardus, & c. Pervenit, ex Constitutione Pii IV. non datur debitoribus in Urbe, nisi gestant birretum viride, ibid. num. 62. 242

3 Cessio bonorum de jure fit nudo verbo coram iudice, ibidem num. 6. 242

3 Cessio bonorum potest reiterari, ibid. n. 67. 242

1 CHARACTER ordinis imprimitur in actu traditionis instrumenti, in c. Cum contingat, n. 69. de arat. & qualit. 422

1 Character interior est essentialiter, & principaliter Sacramentum Ordinis, ibid. num. 93. 425

1 Character quid sit, ibid. num. 99. 425

1 Character imprimitur in collatione Tonsuræ ex sententia S. Congregat. Concilii, ibid. n. 18. 419

1 Character Episcopalis animæ infixus à Deo, per ministerium hominis deleri non potest, in c. Requiritis, n. 3. & 24. & seqq. de ordinat. ab Episc. 377

1 Character ordinis, habitus, & exercitium qualiter considerentur in ordinatæ, ibid. n. 2. 377

1 Character Sacerdotalis in impositione manuum extenditur ad postremam ligandi, & solvendi, ibid. n. 28. 379

1 Contrarium, n. 94. 385

1 Character Sacerdotalis non extenditur in ordinatione Episcopi, sed novus imprimitur, ibid. n. 91. 385

1 Character Ordinis prærequirit ex necessitate Sacramenti characterem Baptismi, ibid. n. 94. 385

1 Calicis, & patenæ traditio ex sententia antiquiorum Canonistarum non est de essentia ordinis Sacerdotalis, in c. Cum venisset, num. 4. de sacr. Unct. 444

1 Eadem sententia quibus nitatur rationibus, ibid. n. 10. 444

1 Character in Sacramento Confirmationis imprimitur in ipsa unctioe, ibid. n. 11. 445

1 Character idem in Sacramento Ordinis iterari non potest, & cur. ibid. n. 14. 445

1 Character Ordinis potest animæ infigi per institutionem Ecclesiæ ex sententia Canonistarum, ibid. n. 23. 446

1 Contrarium, num. 67. 449

1 Character ordinis Presbyteratus non imprimi, si porrigatur calix sine vino, quibus fundamentis probetur, ibidem num. 33. usque ad num. 89. 447

1 Character in quolibet ordine imprimitur per susceptionem illius signi exterioris, in quo principalis actus, quem respicit ille ordo, significatur, ibidem num. 29. 447

1 Manus impositione non imprimitur character ordinis Presbyteratus, sed tantum confertur potestas ligandi, & solvendi, ibid. num. 42. & 48. 447

1 Character ordinis infigitur animæ immediatè à Deo, ab Ecclesiâ autem infigi, aut deleri non potest, ibidem numer. 67. & seqq. 449

5 Character Ordinis non confertur per ministerium, sed imprimitur in anima immediatè à Christo, in cap. Quod a prædecessore, num. 3. & 31. de schismat. 103

1 Character quid sit, cap. Statuimus, numer. 51. de suppl. neglig. Prælat. 354

1 Character Sacramentalis non imprimitur precisè coactò, in cap. quanto, num. 14. de transl. Episc. 319

Reliqua Vide in ver. *Ordo.*

5 Character Ordinis non imprimitur sine traditione instrumenti ad illum Ordinem spectantis, in cap. Qui Presbyterum, num. 15. de penit. & remis. 493

3 Characterem tunc sacramentalis imprimi operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obstitentem, in cap. Majores, num. 28. de Baptism. 599

3 Proce-dit in his, qui aliquando consenserunt, nec postea contradicendo obicem posuerunt, ibid. num. 79. 599

Vide in ver. *Ordines quoad characterem.*

Et in ver. *Ordines quoad iterandum.*

2 Character Ordinis durat etiam post mortem, & clericus resuscitatus non efficit iterum ordinandus, in c. Non potest, num. 5. de sent. & re iudicat. 182

3 CHARITATIS ordo exigit, ut primum quis subveniat sibi ip-si,

- fi, deinde proximo, in cap. Si quis sciat, num. 30. de peccul. Clericorum. 252
- Charitas non minuitur, si effectus ejus dividatur in multos, imò magis augetur, in cap. Fratemitatem, num. 71. de sepulch. pab. 298
- Charitas sola dividit inter filios Regni, & inter filios perditionis æternæ, in cap. Audivimus, numer. 12. de reliq. & vener. Sanctor. 667
- CHARITATIVUM subsidium quas ob causas sit ab Episcopo postulandum, & an sit liberalitas, in cap. Consequente, n. 17. de Off. Ordin. 518
- Et qua verborum formula sit petendum, & an Reges possint illud imponere, ibid. num. 39. 522
- CHIRURGUS an fit irregularis, si ex aduisione, vel incisione quam fecit, sequitur leuitatem, vel mutilatio, in cap. Audentiam, n. 12. & 40. de homicid. 111
- Chirurgus ut fit immunis ab irregularitate, quæ requirantur, ibid. num. 42. 115
- Chirurgus a Clericis interdicitur, ibid. n. 40. 114
- CHIROEPISCOPI qui, & eorum officium, in c. Episcopalia, num. 21. de privileg. 114
- Ordo ipsorum ab Ecclesia reprobatus, ibid. n. 41. 114
- Chiroepiscopi qui ab uno sunt Episcopo, non sunt Episcopi, in c. Nec Episcopi, n. 6. de temp. ordinat. 166
- Episcopo accedenti ad conferendum chrisma, in populo, vel clericis non tenetur victualia ministrare, in cap. Venerabili, n. 19. de censibus. 512
- Reliqua vide in verb. *Confirmatio Sacramentum*.
- CHRISTIANORUM duo sunt genera, in c. Ut privilegia, n. 1. de privileg. 267
- Christiano indecens est, si radus solis ipsum in lecto dormientem inveniat, in c. Dolentes, n. 5. de celeb. M. sac. 521
- CHRISTI conceptio ex Spiritu sancto fuit miraculum miraculorum, in cap. Cùm is, n. 27. de consec. conjug. 417
- Christus in trigesimo anno completo baptizatus est, & prædixit, & restituit contra opinionem glossæ, Hugonis, Archidiaconi, & Abbatis, in c. Cùm in cunctis, n. 22. & 23. de elect. 245
- Christus solus est propriè sponsus Ecclesiæ, in cap. Quanto, n. 116. de translat. 662
- Christi omnis actio, nostra est instructio, in c. Accepimus, n. 18. de pænis. 665
- Declaratur, ibid. num. 55. 665
- Christus fuit verus Deus, & verus homo: sententis oppositum hæreticus est, & excommunicatus, in cap. Cùm Christus, num. 1. de hæreticis. 89
- CRIBUS etiam non nutriens, & per modum medicinæ sumptus post meridiem noctem impedit Missæ celebrationem, in c. Si constituit, num. 17. de accusat. 15
- Cibus nullus, vel potus est illicitus nisi per accidens, in c. A cracula, n. 17. de vita, & honest. cleric. 6
- Cibus, & potus moderatus præcipue esse superfluis infirmo, & de converso, ibid. num. 15. 8
- CINGULUM militiæ in Religione Hierosolymitana est de subalternis professionis Regularis in gradu militum, ita ut illius omissione sit profectio expressa, & impedit tacitam, in cap. Qui Presbyterum, n. 1. & num. seqq. usque in finem de pœnit. & remiss. 292
- Cingulum militiæ, quid, ibid. n. 1. & 4. 292
- Cinguli solemnitas de jure communis est substantialis in milite seculari, ibid. n. 4. & num. seqq. usque ad num. 24. 292
- Contrarium, ibid. num. 62. 296
- Declaratur, ibid. num. 61. 291
- Cingulum venit appellacione habitus, ibid. n. 13. 296
- Declaratur, ibid. num. 71. 296
- Cinguli decoratio ex libertate Ordinis Hierosolymitani est de subalternis professionis in gradu militum, ibid. numer. 24. & seqq. usque ad num. 26. 292
- Contrarium, ibid. num. 71. & seqq. usque ad n. 90. 297
- Item ex ordinationibus Capitularibus ejusdem Religionis, ibid. num. 26. 295
- Contrarium, ibid. num. 90. 298
- Cingulum militiæ non materialiter tantum, sed formaliter est accipiendum, ibid. num. 19. 294
- Cinguli ornatus in Militibus Regularibus de jure non requiritur, ibid. num. 18. & 69. usque ad num. 71. 295
- Cinguli, seu habitus ceremonie in creatione Militis Regularis sunt prætextissima in Pontificali reformato jussu Clementis VIII. ibid. num. 59. & 72. 295
- Cur adhibetur in creatione Militis secularis, & non regularis, ibid. num. 60. 296
- Cingulo decorari dicitur, qui Miles creator, etiam si cinguli solemnitas non servetur, ibid. num. 65. 296
- Cingulo ecclesiæ militiæ præcipue dicitur Clericus, ibidem numer. 66. 296
- Cingulum in Jure quandoque pro dignitate ipsa usurpatur, ibid. num. 67. 290
- CIPPUS, vel truncus, aut capsula pro elemosinis Missarum Fratribus Minoribus habere non licet, in cap. Nimis prava, num. 60. de excess. Prælat. 217
- CIRCUTUS non est inutilis, quando per eum satisfactio Canonum, in c. Licet, num. 38. de Regular. 395
- CIRCUMCISIO, & Baptismus, quæ Circumcisioni succedunt, in quibus conveniant, & in quibus differant, in c. Majoris, n. 17. & seqq. usque ad num. 39. de Bapt. 507
- Convenit primò, quia sicut olim per circumcicionem, ita hodie per baptismum remittitur originale peccatum, ibidem num. 18. 507
- 1. In hodie circumcisio non reprobatur, sicut nec hodie baptismus, ibid. num. 19. 507
- Secundò, quia sicut circumcisio tam adultis, quàm parvulis ex præcepto Domini conferebatur, ita hodie baptismus, ibidem num. 40. 507
- Tertiò, quia sicut olim sine circumcicione nullus salvari poterat, ita nec hodie sine baptismus, ibid. num. 41. 507

- 1. Differunt primò, quia baptismus tam masculis, quàm feminis est conferendus, sed circumcisio ad feminas non pertinebat, ibid. num. 42. 507
- Secundò, quia nihil plus confert baptismus Christianis, quàm olim circumcisio Judæis, ibid. num. 43. 507
- Tertiò, quia baptismus est significatior, decentior, & facilior circumcicione, ibid. num. 50. 507
- Quartò, quia circumcisio non imprimebat characterem, sicut nunc imprimi baptismus, ibid. num. 51. 507
- Quintò, quia circumcisio conferrebat gratiam justificantem ex opere operante, nunc verb baptismus illam confert ex opere operato, ibid. num. 52. 507
- Circumcisio infirmitas fuit ut signum fidei Abrahæ, qui credidit se patrem futurum Christi sibi reponissi, ibidem numer. 45. 507
- Circumcisio si hodie locum haberet, Paradisi lanas aperiret incut baptismus, ibid. num. 49. 507
- CIRCUMSTANTIÆ notabiliter aggravantes an sint necessariæ in confessione apertendæ ab eo, qui putat utramque opinionem esse probabilem, vel unam altera probabiliorem, in c. Nec innatis, num. 226. de constit. 74
- Circumstantiæ, quæ exprimi non possunt sine manifeste one peccati alterius, an necessariæ sit confitenda, in cap. Omnis, n. 2. de pœnit. & remiss. 110
- Circumstantiæ notabiliter aggravantes an sint necessariæ in confessione apertendæ, ibid. num. 48. 112
- Circumstantiæ, quæ mutant speciem peccati, sunt necessariæ expiendi in confessione, ibid. num. 49. 112
- Et quæ sunt hujusmodi circumstantiæ, ibid. num. 50. 112
- Circumstantiæ quæ aggravent, vel extenuent delictum, remittuntur, in cap. Cùm illorum, num. 45. de sent. excomm. 349
- CISTERCIUM Monasterium est caput Ordinis, & illius Abbas est Generalis totius Ordinis Cisterciensis, in cap. Cùm ad nostram, num. 22. de elect. 374
- Cisterciensis, Templarii, & Hospitalarii de fructibus possessorum, quas acquiritur post generale Concilium, tenentur decimas solvere, si prius ex illis decimas solvebantur, in c. Numeri, num. 1. de decim. 324
- Cisterciensis emerit non possunt prædici decimalia nisi pro Monasteriis fundandis, & acquisita ex largitione idemum, vel empta pro Monasteriis fundandis debent tractari alias excolecta, ibid. num. 2. 324
- Cisterciensis si ab eque licentia Abbatis alium Ordinem profectur, segredi compellitur, in cap. Non est vobis, num. 1. de Regular. 347
- Vide in verb. *Regularis quoad transsum*.
Et in ver. *Religio*.
- Cisterciensium ordo est strictior cæteris ordinibus, ibid. num. 17. & 24. 347
- Contrarium, ibid. num. 25. 348
- CITATIO per edictum contra Clericum absentem assigni debet valis Ecclesiæ suæ, in cap. Ex tua, numer. 1. de Cler. non testid. 54
- Citatio contra beneficium absentem fieri potest etiam extra provinciam, sed ad id iudex non tenetur, ibid. n. 5. 54
- Citatio per edictum ubi requiritur trina, non sufficit unica, licet preemptoria, ibid. n. 6. 54
- Et an sufficiat unica preemptoria ad penam incurrendam, si in re personaliter exequuta, ibid. n. 7. & 10. 54
- Citatio trina, & unica preemptoria cum competentibus interval- lis regulariter æquiparantur, ibid. n. 8. 54
- Citationis edicta sex mensium spatio præsumuntur deduci ad notitiam citati, ibid. num. 12. 54
- Citatio, & sententia in notorio non requiritur, in cap. Qualiter, num. 7. de Cler. non residen. 59
- Citatio partium in declaratione leg. 1. an, & quando requiritur, in cap. Quomiam, n. 4. de constit. 61
- Citationis executio non est actus judicialis, & idem potest per nuncium exerceri etiam extra territorium, in cap. Licet, n. 12. de foro compet. 74
- Citatio iudicis contra tris non constituit absentem in eorum iura quoad hoc ut possit excommunicari, vel mulctari, sed tantum quoad hoc ut possit missionem pati, ibid. n. 10. 64
- Citatio ut fit legitima fieri debet ad instanciam partis, in c. Proposuit, num. 2. de foro compet. 73
- Nisi iudex procedat ex officio, ibid. n. 1. 73
- Citatio debet fieri à iudice, seu de illius commissione, aliò non valet, ibid. num. 4. 73
- Citationis commissio est decretum quoddam interlocutorium, ibid. num. 5. 73
- Citatio realis requirit specialem iudicis commissionem, sed in personali sufficit generalis, ibid. n. 6. 73
- Citatio nulla ex defectu commissionis validatur per comparationem partis, de hoc detectum non opponitur, ibid. n. 7. 73
- Per citationem frustratorem non prævenitur, nec perpetuatur iurisdiccionem, ibid. num. 8. 73
- Citatio ut legitima, non est necesse ut fiat tribus edictis, sed sufficit unicum preemptorium, ibid. num. 9. 73
- Citatio quoadplex sit, qui quibus possint citare, & quor. modis, remittitur, ibid. num. 10. 73
- Iurisdiccionem preemittitur per simplicem citationem iudicis, five Ordinarii, vel Delegati, ibid. n. 11. 73
- Citatio est principium, & fundamentum iudicis, ibidem numer. 12. 73
- Citatio respectu contumaciæ habetur pro circumducta, ibidem numer. 13. 73
- Et quid sit contumacia veli purgare mesam solutus ex pœnis, & dactio fideiussoris de iudicio facti, ibid. num. 15. 73
- Citatio quæ fit de feriato pro non feriato, non tenet, in c. Accepimus, num. 6. de Pactis. 813
- Citatio ad videndum committi notario iuramenta testium non suffragatur, nisi etiam dicatur ad videndum jurare, & sic detectus in iudicabilis, in cap. Io nomine Domini, num. 11. Teib. 110

1 Citatio non est necessaria, ubi certum est absentium nullum jus competere, in cap. Cum ex injuncto, num. 47. de Nov. oper. nunciat. 232

2 Citatio in impetratione gratiæ tertio præjudicialis non requiritur, in c. Cum olim, n. 24. de sent. & re judic. 185

3 Dummodò Princeps procedat de plenitudine potestatis, ibidem num. 31. 185

2 Et adversarius non sit præfens in Curia, ibid. n. 32. 185

2 Declaratur, ibid. n. 32. 185

2 Ubi privilegium conceditur, non est de more, nec de jure, ut aliquis citetur, ibid. n. 25. 185

2 Citatio generalis in litteris præjudicialibus non sufficit, quando adversarius est præfens in Curia, sed Procurator citandus est ad hospitium, ibid. n. 28. 185

2 Procedit in litteris justitiæ, non autem in litteris gratiæ, ibidem num. 29. 185

2 Citatio quamvis non requiritur in impetratione gratiæ tertio præjudicialis, tamen jus illis quæsitum non auferitur, ibidem num. 30. 185

2 Stylus Curie quoad citationem in impetrationibus litterarum est servandus, ibid. num. 34. 185

2 Citatio quamvis non requiritur in impetratione gratiæ præjudicialis, requiritur tamen in processu ad ulteriora, ibidem numer. 35. 185

2 Eriam si citatio per Principem fuerit remissa, ibid. n. 36. 185

2 Citatio est de jure divino, & naturali, idè per principem tolli non potest, ibid. n. 38. & 47. 185

2 Citatio requiritur etiam in notoriis, nisi constet reo nullam defensionem competere, ibid. n. 42. 186

2 Vide in ver. Notorium.

2 Citatio requiritur, quantumcumque factum sit notorium, ubi præna corporalis debet infligi, ibid. n. 45. 186

2 Declaratio excommunicationis an requiratur citationem partis, in c. Non potest, n. 6. & 17. de sent. & re judic. 182

2 Citatio non potest decerni ab Episcopo contra exemptum, ibidem num. 15. 182

2 Citatio est decretum interlocutorium, ibid. n. 11. 182

2 Citatio requiritur in discussione causæ etiam publicæ, ob quam fertur declaratoria, ibid. n. 19. 183

2 Secus si causa sit notoria, ibid. n. 20. 183

2 Citatio pro declaratoria ob notoriam excommunicationem contra exemptum non est arbitraria, ibid. n. 23. 183

2 Citatio quatenus sua putet interesse, potest fieri etiam non tubdico, ibid. num. 24. 183

2 Citandus non est, cui notorium est defensionem non competere, ibid. num. 21. 183

2 Citatio in die feriata, & ad diem feriata.

2 Vide in ver. Ferie.

2 Citationis triplex est actus, in cap. Conquestus, numer. 42. de Feriis. 95

2 Mandatum de citando an fieri possit in die feriata ad diem non feriatum, ibid. num. 43. & num. 46. & 49. 95

2 Citatio est de processu, & fundamentum iudicii, ibidem numer. 48. 95

2 Citationis commissio est actus extrajudicialis, non requirens causæ cognitionem, ibid. num. 50. 95

2 Et fieri potest etiam in territorio alieno, ibid. n. 51. 95

2 Citatio comparatur mentem citati, & plerumque cum provocat ad iracundiam, ibid. n. 54. 96

2 Citationis executio est de judiciali processu, ibid. n. 55. 96

2 Citatio non inserta copia delegationis censetur emanasse tanquam à privato, & non valet, in cap. Cum in jure, n. 16. de offic. Delegat. 534

2 Sed contra, ibid. n. 17. 534

2 Vide in ver. Delegatus.

2 CITATUS extra territorium ab Ordinario delicti non dicitur contumax, cum non teneatur comparere, in cap. Licet, n. 64. de fore. compet. 186

2 Citatus ad causam, si postea mutat forum, in causa illa coram primo iudice respondere tenetur, in cap. Proposuit, num. 7. & 15. de foro compet. 79

2 Citatus ad dicendum causam, quare non debeat excommunicari potest appellare, in cap. Super eo, il secundo, numer. 49. de Appellat. 194

2 Secus si citetur ad dicendum causam quare non debeat declarari excommunicatus, num. 50. 194

2 Citari debet pars in receptione testium, ut audiat illos jurantes, non autem deponentes, in cap. In nomine Domini, num. 11. de Testib. 146

2 Si citetur dominus, & non procurator, vel unus ex duobus procuratoribus in solidum, an valeant attestations, ibidem num. 16. 146

2 Citatus ad domum, qui non comparuit allegans se citationem ignorasse, audiri debet ad opponendum in personas testium, licet non servaverit formam cap. Præsentium, & Testib. ibidem num. 11. & 15. 148

2 Citatur ad actum debet admitti, & fortius expectari, in cap. Et si membra, numer. 6. de iis quæ fiunt à Prælat. sine conf. Cap. 218

2 Nisi de novo perveniat ad citantis notitiam, citatum non habere jus, ibid. num. 7. 218

2 Vocantes tamen non tenentur præcisè vocatum admittere, sed ei non admittitur tenentur ad interesse, ibid. n. 8. 218

2 Citatus ad locum non tutum non tenetur comparere, in cap. Ad supplicationem, num. 10. de Rerum. 333

2 Guelphus non tenetur comparere, si citatur in loco, ubi regnant Giellini, ibid. n. 11. 333

2 Citatus excusatur à comparendo in loco, ubi viget pestis, ibid. num. 17. & 20. 333

2 Citatus in loco, ad quem accessus est multiplex, non excusatur, nisi probet nullum ex illis accessibus esse tutum, ibid. num. 24. 334

2 Citatus tenetur comparere, si Delegatus ponat incitatione causam jurisdictionis, ut si dicat se Delegatum, in cap. Cum in

jure, num. 18. de off. Delegat. 534

3 CIVILITATEM ratione originis non potest quis sola voluntate à se abdicare, in c. Significavit, n. 13. de Paroch. 309

5 CIVES unius civitatis, omnes, & simul possunt non tantum interdici, sed etiam excommunicari, in cap. Responso, n. 30. de sent. excomm. 169

1 Cives eligentes sibi Potestatem an possint variare, in cap. Publicato, num. 47. de elect. 312

1 Cives habent facultatem condendi statuta in suis civitatibus, in cap. Quæ in Ecclesiis, num. 3. de cen. lit. 93

1 Etiam contra jus commune, ibid. num. 5. 98

1 Dum tamen sint licita, & de rebus eorum jurisdictioni suppositis, ibid. num. 4. 98

2 CIVITAS aratum passâ definit esse civitas, in cap. Proposuit, num. 22. de foro compet. 80

1 Civitas quælibet hodie habet sua regimina, in c. Significantibus, num. 75. de offic. Delegat. 542

3 Civitas non comprehenditur sub dispositione cap. Felicitas, de pæn. in 6. in cap. Ad hæc, n. 65. de relig. domib. 403

5 Civitates majores dumtaxat privilegio Episcopatus sunt honorandæ, in cap. Episcopalia, num. 26. 23. & seqq. de Privileg. 236

5 Ad esse civitatis requiritur Episcopus, & num. 3. & seqq. usque ad num. 18. 235

5 Civitates erant ante adventum Christi, ibid. n. 5. 235

5 Civitas quæ propriam necavit Episcopum, perpetuo privatur dignitate Episcopali, non tamen definit esse civitas, ibid. num. 10. 235

5 Saraceni habent civitates, & non habent Episcopos, nisi forte abutivos, ibid. n. 11. 235

5 Princeps potest facere civitatem, & tamen non potest facere Episcopum nec fedem Episcopalem creare, ibid. n. 13. 235

5 Civitas in Italia excommuni interpretatione appellatur illa tantum, quæ habet Episcopum, sed Ultramontani hoc non recipiunt, ibid. n. 14. 235

5 Papa erigit civitatem, & dat Episcopum unico contextu, ibid. num. 15. 235

5 Et concedit pro maximo dono hanc dignitatem, ibidem num. 16. pag. 235

5 Civitas an erigi possit a populo sine Principis autoritate, ibid. num. 17. 236

5 Mores municipales nec reficere licet sine autoritate Principis, vel Præsidis, ibid. n. 19. 236

5 Civitas dicitur civitas unitas, ibid. n. 20. 236

5 Structuræ autem murorum non dicuntur civitas, sed urbs, ibid. num. 21. 236

5 Civitas est multitudo hominum societatis vinculo adunata, ibid. num. 22. 236

1 Civitas interficiens electum non incidit in pœnam interficientis Episcopum, in c. Eam te, n. 7. de re script. 172

2 Vide in verbo Episcopalis dignitas.

1 Civitas, vel diœcesis pertinet ad jurisdictionem Episcopi in spiritualibus, in cap. Sanè, il secundo, num. 7. & 14. de offic. Delegat. 522

1 Non tamen dicitur propria ipsius Episcopi, ibid. n. 8. 522

1 Contrarium, ibid. n. 14. 523

5 CLAVIS jurisdictionis non est quid sacramentale, in cap. Accedentibus, n. 10. de excess. Prælat. 215

5 CLAUSTRUM Ecclesiæ violans, dicitur violare immunitatem ipsius Ecclesiæ, in cap. Cum pro causa, num. 3. de sentent. excommunicat. 335

2 Vide in verbo Immunitas Ecclesiæ quoad loca.

Clausula, communis.

7 Clausula una secundum diversos respectus diversimodè accipitur, in c. Omnis, num. 31. de pœnit. & remis. 311

2 Clausula utrumque odiosa in rescripto apposita debet intelligi, ut aliquid operetur ultra jus commune, in cap. Pastoralis, n. 8. & seqq. de appellat. 262

1 Clausula litteris apponi consueva semper subintelligitur, in cap. Acceptus, n. 5. de erat. & qualit. 437

1 Clausula apponi solita in rescripto si fuerit omissa, rescriptum non vitiat, ibid. n. 9. 437

1 Clausula consueva omisso rescriptum non vitiat, in c. Cum M. n. 42. de consuet. 115

5 Clausula apte importare executores mixtum in litteris gratiæ nihil operantur, nisi ad sit clausula, vocatis vocandis, in cap. Qui Presbyterum, n. 6. de pœnit. & remis. 138

1 Clausula in rescripto posita debet ad statum juris reduci, ubi-cumque sita reperitur, in cap. Causam quæ, num. 2. de Rescriptis. 156

3 Clausula in medio posita refertur ad proxima, non autem ad omnia præcedentia, in c. Nulli, num. 14. de Reb. Eccles. non alien. 223

3 Clausula in fine posita refertur ad omnia præcedentia, ibidem num. 15. 224

5 Clausula absolutiois a censuris in litteris Apostolicis provisionum quid operetur, in cap. Quid à prædecessore, num. 76. de schismat. 109

5 Clausula absolutiois a censuris in litteris Apostolicis reddit gratiam efficacem, & validam, non obtinente exemptione excommunicationis, in cap. Postulatis, numer. 7. de Cler. excommunicat. 195

3 Clausula, Ad sui vitam, perpetuitatem importat, in c. Confutationibus, n. 36. de cler. agrot. 161

1 Clausula, Alter fieri non possit, importat decretum irritans, in c. Causa, n. 24. de elect. 260

2 Vide in verbo Potest.

1 Clausula, Anteriori, facit de posteriore priorem, in c. Ex parte, n. 11. de off. Delegat. 528

1 Est odiosa, & strictè intelligenda, ibid. n. 12. 523

Clausula, appellationis remota.

- 1 Appellatio qualiter, & quando prohibetur per clausulam, *appellationis remota*, in cap. Studiis, num. 41 & seq. de off. Legat. 127
- 1 Indulgetur à jure in quinque casibus ibi expressis, prædicta clausula non obstante, ibid. n. 43. 127
- 1 Appellatione remota, an, & qualiter intelligatur remota recusatio, in cap. Super eo, et secundo, numer. 15. de appellat. 102
- 1 Clausula, *appellationis postposita*, quæ habetur in Bulla Cruciatæ, an solum tollat appellationem contra resistentes de facto, an verò etiam contra resistentes de jure, in c. Studiis, nu. 38. de offic. Legat. 127
- 2 Clausula, *appellationis remota*, in medio litterarum apposita quomodo operetur, in cap. Super eo, et secundo, num. 15. de appellat. 102
- 2 Clausula, *appellationis remota*, tollit omnem appellationem, quæ à jure non est expressè permissa, in cap. Pædoralis, num. 1. de appellat. 101
- 2 Et datur à Summo Pontifice tantum in terris Ecclesiæ indistinctè, sed in terris Imperii in casibus spiritualibus, vel mixtis, aut inter personas Ecclesiasticas, ibidem num. 1. & 2. 101
- 2 Non datur à Congregationibus Cardinalium, nec à Signatura Justitiæ, ibid. n. 1. 101
- 2 Datur ab Imperatore in locis Imperio subiectis in casibus temporalibus, & inter laicos, ibid. n. 4. 101
- 2 Item à Regibus, & Principibus non recognoscentibus Superiorem in temporalibus, ibid. n. 5. 101
- 1 Clausulam, *appellationis remota*, ab interlocutorum iudicibus in intentione dare possunt in subdelegatione causarum, ibidem numer. 7. 101
- 3 Clausula, *appellationis remota*, tollit appellationem, quæ à jure non indulgetur expressè ad effectum suspensivum tantum, non autem devolutivum, ibid. n. 8. 101
- 2 Ex iusticiariis quoad partes nihil operatur, sed tantum quoad iudicem, ne teneatur deserte, ibid. n. 16. 101
- 2 Et gravamina à iudice illata post appellationem non revocantur per viam attentatam, sed per viam querelæ, ibidem num. 17 & 10. 101
- 2 Clausula, *appellationis remota*, an hodie aliquid operetur, & quid, ibid. n. 18 & seq. usque in fin. 101
- 1 Nil operatur respectu appellacionis, quæ à jure indulgetur expressè, ibid. n. 21. & 23. 101
- 2 Et quando appellatio dicitur à jure expressè indulgeri, ibidem num. 21. 101
- 2 Clausula, *appellationis remota*, non impedit appellationem, ubi manifestè quæ gravatur, ibid. n. 24. 101
- 2 Clausula, *appellationis remota*, effectus utrodecumque, remittit, ibid. num. 25. 101
- 2 Clausula, *appellationis remota*, nihil operatur de consuetudine, si opponatur in litteris executorialibus, quæ expediuntur per contradicendum, secus si in litteris commissiois, ibidem numer. 26. 101
- 2 Vide in verbo *Appellatio quando admittenda.*
- 1 Clausula, *amot quolibet detentor*, intelligitur juris ordine servato, in cap. Cùm olim, numer. 41. de sentent. & rejudic. 186
- 1 Clausula, *arbitrio Rota*, quid importet, in cap. Ne iniuriar, n. 23. de censur. 55
- 1 Clausula, *autoritate nostra procedas*, importat jurisdictionem delegatam, in c. Grave, n. 4. de offic. Ordinari. 53
- 1 Clausula codicillaris, *vel cum melior modo*, quid operetur, in c. Nimis prava, n. 19. de excess. Pralat. 121
- 1 Clausula, *contradictories*, jurisdictionem non confert, nisi contra resistentes de facto, in cap. Studiis, numer. 40. de offic. Legat. 127
- 1 Clausula derogatoria, non obstante, non requiritur, quando Privilegia referuntur per viam privilegii, in c. Ex parte, n. 3. veri Acceptoris, de capell. Monach. 105
- 1 Clausula derogatoria in litteris Apostolicis semper apponi consueverunt, in c. Cæterum n. 17. de scriptis. 141
- 2 Vide in verbo *Derogatio.*
- 1 Clausula, *decreti*, videtur data firma cui renunciari non potest, in c. Cùm adessent, n. 13. de consuet. 103
- 1 Declaratur, ibid. n. 12. 103
- 1 Clausula, *decreti*, posita in fine Bullæ electionis Magni Magistri Hierosolymitani subfata est, & in eum locum subfata est alia persingens subfata electionis, in cap. Causam, num. 30. de elec. 263
- 1 Clausula, *decreti*, in fine posita refertur ad omnia præcedentia, in cap. Qui Presbyterum, numer. 21. de penit. & remiss. 203
- 2 Vide in verbo *Decretum irritans.*
- 1 Clausula, *Damnata*, an faciat pensionem conditionalem. 103
- 2 Vide in verbo *Pensio, communitas.*
- 1 Clausula, *non nisi*, &c. facit dispositionem conditionalem, & c. Tu nos, n. 11. de simon. 85
- 1 Clausula, *ex certa scientia*, &c. de plenitudine potestatis, item clausula, *quoniam tenores*, in generali privilegiorum derogatione annullant etiam privilegia habentia clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, in c. Nonnulli, n. 48. de scriptis. 103
- 1 Clausula, *ex certa scientia*, &c. de plenitudine potestatis, si hænt intentionis defectu nihil operatur, in cap. Causamque, n. 1. de scriptis. 106
- 1 Clausula, *ex nunc prout est factum*, non operatur nisi eveniente conditione, ne constituta sit nisi à tempore conditionis præfixæ, in cap. Dilatus, et secundo, numer. 9. de præbend. 114
- 1 Clausula generalis subsequens, quando in lege, vel canone sunt enumerati minores, vel resistentes persone, nunquam com-

- prehendit majores, vel superiores, in c. Accedentibus, n. 37. de excess. Pralat. 117
- 1 Clausula generalis subsequens aliquibus specificis omnia comprehendit, in cap. Multa, numer. 10. Ne Cler. vel Monach. 64
- 1 Clausula in fine posita refertur ad præcedentia in eodem capitulo, sed non in Capitulis separatim, in cap. Ex tua, num. 21. de cler. non reser. 56
- 1 Clausula in *vulture sanctæ obediencie*, ad præcepta, & de necessitate salutis, in c. Cùm ad Monasterium, num. 3. de stat. Monach. 175
- 1 Clausula *sub impedimento cessante*, subintelligitur in scripto, licet non exprimitur, in cap. Acceptum, num. 1. de atat. & qual. 111
- 1 Clausula *non se tamē adstringere ad omnia probanda*, quid operetur, in cap. Cùm jam ductum, numer. 24. de præbend. 66
- 1 Clausula *non obstante violatione alteri facta*, intelligitur de collatione in valida, ne tertio præjudicetur, in c. Causamque, num. 28. de testam. 159
- 1 Clausula *non intinui modo*, operatur, ut quis censetur in forma validi tot potestate, qua uti poterat, in c. Ex parte, num. 17. de arbit. 704
- 1 An, & quando faciat, ut quatenus non valeat instrum. directæ, valeat per indirectam, in c. Nimis prava, num. 17. & 38. de excess. Pralat. 121
- 1 Clausula *non melius modo*, vel codicillari quid operetur, ibid. num. 39. 121
- 1 Clausula de *plenitudine potestatis*, operatur etiam in præjudicium tertii, in c. Cæterum n. 12. de Rescript. 143

Clausula præservativa.

- 1 Clausula, *in his que sacri Canonibus, & Tridenti Concilio decretis, & censuris Apostolicis non adprehensam*, de quibus canonibus intelligitur, in cap. Canonum statuta, num. 1. de consuet. 116
- 1 Clausula, *damnata sacri Canonibus, & Tridentini Concilio decretis non adprehensam*, qua ponitur in litteris confirmatois, & communicationis privilegiorum, intelligitur de canonibus interdictis in corpore juris, in cap. Tuarum, num. 26. de privileg. 120
- 2 Clausula *sive pœdiorum, vel damnata non si alteri jus questum*, & alia præservativa, intelligitur præterquam in expressis, in cap. Pervenit, et primo, num. 30. de testam. reced. 111
- 1 Clausula *quatenus non tollatur jus questum*, reddit gratiam conditionalem, & hænt præjudicium gratiæ principio est nulla, nec convalescit ex satisfactione subsequuta, in cap. Mandato, num. 19. de simon. 69
- 1 Clausula *quod partes redeant ad primum iudicem*, in compromisso apposita non est in compromissum, in cap. Significandis, n. 18. de offic. deleg. 112
- 1 Clausula, *quoniam tenores*, in supplicatione cum facultate referendi tenorem in litteris inducit sententiam Papæ factam, non autem veram, in cap. Veniens, numer. 13. de transact. 600
- 2 Clausula, *rebus sic stantibus*, semper in contradicibus subintelligitur, in c. Ex pullatæ, n. 14. de probat. 113
- 1 Idem in privilegii, ibid. num. 15. 113
- 1 Clausula *rebus sic stantibus*, subintelligitur in scripto, licet non exprimitur, in cap. Acceptum, numer. 2. de atat. & qual. 111
- 1 Clausula *statu facta parte*, solet apponi in Billis, quando data facultas absolvens in utroque loco, in cap. Postulatus, n. 19. de cler. excomm. 102
- 1 Clausula *servatis servanda*, non refertur nisi ad substantialem, in cap. Qui Presbyterum, numer. 91. de penit. & Remiss. 203
- 1 Clausula *servatis servanda*, & consimiles nor. sonant in conditionem, sed in mentionem, nec dant novam totam mandati, sed instruunt executorem, ibidem numer. 91. pag. 203
- 1 Clausula *si est idoneus, & bene se non videtur*, an, & in quo differant, in cap. Acceptum, numer. 10. de atat. & qual. 111
- 1 Clausula *sive aliquam prædicta*, in litteris tantum subintelligitur, sed non in scripto, in c. Mandato, no. 21. de simonia. 69
- 1 Clausula *si preces veritate utantur*, subintelligitur in scripto, licet non exprimitur, in cap. Acceptum, numer. 1. de atat. & qual. 111
- 1 Clausula *sub oblatione decem solidorum*, ostendit transmissorem esse rem publicam lathalis, in cap. Cùm ad Monasterium, n. 5. de stat. Monach. 175
- 1 Clausula, *sub oblatione per unum abbatem*, quid importet, in cap. Treugas, n. 1. de Treug. & Pac. 61
- 1 Clausula in premissa quatenusque unum in litteris, significat non suspendi etiam uniones tam in Seminario, nec Sicut uniones, n. 3. de excess. Pralat. 120

CLAUSURA

- 2 Vide in ver. *Monasterium Monachum quoad Clausuram*
- 2 Et in ver. *Monasterium Monachum*
- 1 Clausura nomen genus est tam ad interiorem, quam ad exteriorum, in c. Quarto, n. 18. de Privileg. 104
- 1 CLEMENTIS Epistolæ prima de eius constitutione in Papa refertur, in c. Acceptum, n. 2. de elec. 101
- 1 Illius hæc expenditur, ibid. n. 5. 101
- 1 Clemens à Petro electus renuntiavit Papati, & cur, b. com. num. 10. 101
- 1 CLERICATUS est de jure div. no. in c. Cùm pridem, n. 1. de elec. 101
- 1 Clericus quid sit, ibidem. 101
- 1 P. Clericus mutatur status, & forus, c. 1. n. 1. & genus fuit, 101

in c. Magnus, n. 47. de obligat. ad ratiocin. 490
 2 Clericus potest probari per unum testem, in cap. Licet univ-
 fis, n. 16. de Testib. 151

Clericus agens contra laicum, vel Clericum.

- 2 Clericus pro possessione præbendæ potest laicum convenire coram iudice Ecclesiastico, in cap. Si Clericus, num. 6. de foro compet. 53
 - 2 Clericus si alleget oppressionem, vel fraudem, aut contractum minus legitimum, vel spoliū, & laicus neget, procedit iudex Ecclesiasticus, ibid. n. 29. 53
 - 2 Clericus agens contra laicum potest, & debet litigare coram iudice seculari, & potest ab eo condemnari in expensis, ibidem num. 21. 53
 - 2 Clericus agens rei vindicationem pro rebus suis, vel Ecclesiæ, potest convenire laicum in foro Ecclesiastico, etiam cessante allegatione sacrilegii, ibid. n. 27. 53
 - 2 Et quid si agatur a ditione personalis, ut ex locato, vel legato, ibid. num. 28. 53
 - 2 Clericus in causa merè civili potest convenire laicum coram iudice Ecclesiastico, si ita se habeat consuetudo, ibidem num. 30. 53
 - 2 Clerico ex stylo curie indistinctè dantur litteræ contra laicum super quacunque questione, siue iudices sint negligentes, siue non, ibid. n. 33. 55
 - 2 Et laico opponenti declaratoriam fori, & appellanti non dantur litteræ in causa appellatiōnis, ibid. n. 34. 55
 - 2 Nec iudex secularis potest inhibere laico, nec respondeat contra Ecclesiasticum, ibid. n. 35. 55
 - 1 Clericus agens contra laicum in foro seculari, potest ibi civiliter conveniri, in cap. Magnus, num. 57. de oblig. ad ratiocin. 491
 - 2 Clericus in curia residens non potest rem absentem ad curiam trahere, sed illius forum sequi debet, in cap. Licet, num. 47. de foro compet. 67
- Vide in ver. Exegoliana constitutio.*
- 1 Clerici sunt humaniter tractandi, ne alii deterreantur a Clericali, in c. Cùm percussio, n. 3. de Cleric. agrot. 155
 - 1 Clerici dicuntur milites Ecclesiæ, ibid. n. 6. 155
 - 1 Clericus instat militis non convenitur, nisi in quantum facere potest, ibid. n. 9. 155

Clericus quoad Beneficia Regularia.

- 2 Clericus secularis præfici non potest Regularibus, sed Regularis Clericus potest præfici secularibus, & quæ sit ratio differentiæ, in c. Cùm causam, n. 15. de elect. 276
- 1 Clericus secularis non potest esse Clericus in Monasterio, ibidem num. 26. 277
- 1 Si habeat jus in participatione spiritualium, secus si simpliciter recipiatur ad officium, ibid. n. 27. & 29. 277
- 1 Item non potest esse Canonicus, seu præbendatus in Ecclesia Regulari, ibid. n. 28. 277
- 1 Et quid si Præbendatus non faciat Collegium cum Regularibus, ibid. n. 30. & 32. 277
- 1 Et quid post Concil. Trid. ibid. n. 31. 277

Clericus conjugatus.

- 1 Clerici conjugati non sunt adhibendi in ministeriis ordinum, nisi cùm deficient clerici caelibes, in cap. Super eo, numer. 41. de Bigam. 151
 - 1 Clericus conjugatus non gaudet nisi privilegio fori, & canonis, in c. Ut privilegia, n. 31. de Privileg. 279
 - 1 Clericus conjugatus, qui post dimissam habitum, & tonsuram delinquit, & in curia seculari condemnatus fuit, & deinde habitum, & tonsuram reassumpsit, & Ecclesiæ inservire capit, an possit a iudice laico judicari, & puniri, in c. Magnus, n. 73. & 81. & seqq. de oblig. ad ratiocin. 491
 - 1 Clericus conjugatus per dimissionem habitus non perdit perpetuum privilegium fori, sed ad tempus, quandiu habitum non deserit, ibid. n. 82. 495
 - 2 Clericus conjugatus non incedens in habitu, & tonsura conveniri non potest coram iudice Ecclesiastico, nisi ratione præventionis, in cap. Proposuit, numer. 27. de foro compet. pag. 81
 - 2 Clericus conjugatus habens requisita Constitutionis Bonifacii VIII. & Concilii Tridentini, an gaudeat privilegio fori in civilibus, ibid. num. 28. 81
- Vide in ver. Tonsura.*

- 3 Clerici conjugati an teneantur ad custodiam murorum ecclesiarum, perinde ac laici, in c. Pervenit, n. 16. de Immun. Civitat. 619
- 3 Clerici conjugati non bigami habitum, tonsuram deferentes gaudent privilegio fori, & Canonis, non autem immunitate a numeribus, ibid. n. 6. 610
- 3 Clericus conjugatus non beneficiatus non cogitur deferre tonsuram, in c. Joannes, n. 16. de Cler. conjug. 25
- 3 Declaratur, ibid. num. 2. 25
- 3 Clericus conjugatus non bigamus, habitum, & tonsuram deferens retinet privilegium Canonis, & Ecclesiæ inserviens etiam privilegium fori, sed reliqua privilegia perdit ipso jure, ibid. num. 2. 25
- 3 Nec potest esse Vicarius Episcopi in spiritualibus, sed bene in temporalibus, ibid. num. 3. 25
- 3 Clericus conjugatus in habitu laicali in contumaciam condemnatus in curia seculari, an possit reassumere habitum, tonsuram, & servitio Ecclesiæ pro eodem delicto a iudice laico personaliter distingui, ibid. num. 4. & seqq. 25
- 3 Clerici conjugati non incedentes in habitu, & tonsura clericale privilegium sine ulla monitione amittunt, in c. Contingit, in secundo, num. 17. de sent. excom. 369

Clericus quoad degradationem, & traditionem Clericis seculari.

- 2 Clericus depositus incorrigibilis per Curiam secularem comprimitur, cap. Cùm non ab homine, num. 1. & num. 25. & 29. de Judic. 9
 - 2 Ecclesia optat hominis salutem, & non interitum, ideo gradatum emendando procedit, & non fulminat degradando, ibidem num. 2. 9
- Vide in ver. Clericus incorrigibilis.*
- 2 Degradatus actualiter est ipso facto nudatus omni privilegio Ecclesiastico, nec requiritur actualis traditio curiæ seculari, ibid. num. 16. & num. 90. & 91. 10
 - 2 Clericus an pro crimine atrocissimo, vel pro pluribus criminibus depositione dignus sit degradandus, & tradendus curiæ seculari, licet non sit incorrigibilis, ibid. n. 36. & sequenti- bus usque in fin. 12
 - 2 Referuntur Authores, & fundamenta opinionis affirmativæ, ibid. num. 37. & 38. & seqq. usque ad num. 65. 12
 - 2 Item Authores, & fundamenta opinionis negativæ, ibid. a n. 65. usque ad num. 103. 14
 - 2 Item Authores hoc relinquentes arbitrio iudicis, ibidem numer. 104. 17
 - 2 Et consulto Romano Pontifice, ibid. num. 105. 17
 - 2 Ecclesia tradendo clericum iudici seculari debet efficaciter intercedere, ut citra mortem sententia moderetur, ibidem num. 46. 13
 - 2 Degradatio clerici, & traditio curiæ seculari fit pro quolibet flagitio damnabili, & damnofo, ibid. n. 48. 13
 - 2 Declaratur, ibid. num. 50. 13
 - 2 Degradandus non exiit tunc privilegio fori, antequam ab Episcopo fuerit actualiter degradatus, & traditus curiæ seculari, ibid. num. 90. & nu. 102. 16
 - 2 Traditio curiæ seculari quomodo fieri intelligatur, ibidem num. 91. 16
 - 2 Homicidia, vel furta iterata non sufficiunt ad tradendum curiæ seculari non data incorrigibilitate, ibidem numer. 95. & seqq. 16
- Vide in ver. Degradatio.*
- 2 Sacerdos Regularis apostata, qui decem furta qualificata commisit, ex voto Congregationis 2. Sanctissimo deputatur ad tresmes in perpetuum transmissus fuit, ibidem num. 106. 5
 - 5 Clericus traditur curiæ seculari, quia degradatur seculari potestate præsentè, cui etiam denunciatur, ut recipiat illum in suum forum, in cap. Novimus, numer. 1. 3. & 5. de verbor. signif. 385
 - 5 Traditio curiæ seculari intelligitur fieri, quando ab ipso Episcopo fit degradatio secularis potestate præsentè, & pronuncia- tur, ut in suum forum recipiat degradatum, ibidem nu- mer. 5. 385
 - 5 Nec requiritur traditio manualis, sed verbalis, ibidem nu- mer. 6. 386
 - 5 Clericus de hæresi convictus non statim est tradendus curiæ sæ- culari, sed prius est degradandus, in c. Ad abolendam, n. 24. de Hæret. 90
 - 5 Clericus pro crimine quantumvis enormi de jure non degradatur, nec traditur curiæ seculari, nisi in tribus casibus hic expressis, ibid. num. 44. 92

Clericus quoad delicta, & penas.

- 5 Clericus propter stuprum cum virgine commissum punitur pena depositionis, in cap. Pervenit, numer. 9. de Adulte. 143
 - 5 Penes legalibus affici non debet absque eo, quòd a iudice Eccle- siastico tradatur curiæ seculari, ibid. n. 15. 149
 - 1 Degradatur ab ordine Clericis primæ tonsuræ, in cap. Cùm contigit, numer. 61. & seqq. usque ad numer. 71. de stat. & qualitat. 122
 - 5 Deponendus est Clericus homicida, & perpetuo detrundendus in Monasterio, in cap. Henricus, numer. 10. de Cleric. pu- gnan. in duell. 143
 - 1 Cùm armis prohibitis deprehensus qua pena sit puniendus, in c. Ecclesia S. Mariæ, n. 28. de Condit. 122
 - 3 Clericus crapulosus, vel ebriofus monitus non desistens, ab of- ficio, vel beneficio suspenditur, in c. A crapula, n. 1. de vit. & honest. Cler. 6
 - 3 An liceat Clericis bibere ultra tertium vicem, ibidem n. 6. 6
 - 3 Clerici bibentes vinum sine aqua quilibet peccent, ibidem n. 16. 6
 - 2 Clericus Beneficiatus solitus incedere in habitu, & tonsura, li- cèt aliquando talem gestationem intermiserit, non incidit in penam privationis Beneficii, ex Bulla S. Pii V. in cap. Si quis, n. 26. de foro compet. 37
 - 3 Clerici pro honestate Ecclesiæ debent in ea verberari per Cleri- cum, & non per laicum, in cap. Inter alia, n. 75. de Immu- nit. Eccles. 642
- Vide in ver. Occultum.*
- 2 Clericus etiam minorum ordinum ratione delicti est deponendus, in c. Cùm non ab homine, num. 13. de iudic. pag. 10
 - 2 Clericus pro furto, homicidio, vel perjurio potest deponi, ibid. num. 14. 10
 - 2 Depositus etiam pro crimine irregularitatem inducente non perdit ipso jure privilegium fori, ibid. n. 15. 10
 - 2 Irregularis ex homicidio non est depositus ipso jure, sed depo- nendus, ibid. num. 17. 10
 - 2 Deprehensus in flagranti crimine non potest statim condem- nari, nisi etiam sit convictus, vel confessus, ibidem nu- mer. 18. 10
 - 2 Si tamen factum sit notorium, statim condemnari potest, ibidem num. 19. 10
 - 2 Clericus depositus, & incorrigibilis, an statim efficiatur de foro seculari ante actualē degradationem, & traditionem, ibid. n. 25. & seqq. 11

- 1 Et quid si notori conset de incorrigibilitate, ibidem numero 17. 11
- Vide in verb. *Clericus incorrigibilis.*
- 3 Clericus concubiniarius in Officiis vitandus non est, nisi sit notorius, in cap. Quæsitum, numero 1. de cohabit. clericor. & mulier. 21
- 3 Clericus a jure suspensus propter notorium fornicationem, illico post penitentiam recuperat officii executionem quoad alios, ibidem num. 2. & 17. 21
- 3 Clericus non tantum pro fornicatione, sed & pro qualibet peccato mortali est suspensus quoad se, & peccat gravissime ministrum alicujus ordinis exercendo, ibidem num. 1. & 21. 21
- 3 Non tamen propter criminosis non est suspensus quoad alios, nec est vitandus, nisi sit præcis notorius fornicator, vel homicidius, ibid. num. 5. 21
- 3 Et quid post Extravagantem Martini V. Ad evitanda, ibid. n. 6. & 26. 22
- 3 Notorius fornicator an celebrando efficiatur irregularis, in cap. Quæsitum, num. 7. & seq. usque in fin. de cohabit. clericor. & mulier. 22
- 3 Concubiniarius notorius est ipso jure suspensus quoad se & quoad alios, & quamvis peniteat, non debet celebrare ante dispensationem, alias est irregularis, ibid. num. 9. & 21. 22
- 3 Concubiniarius notorius non est suspensus simpliciter, sed quantum non peniteat, ibid. n. 17. 22
- 3 Contrarium, ibid. num. 17. 22
- 3 Distinguitur, ibid. num. 21. 22
- 3 Concluditur, ibid. num. 22. 22
- 3 Concubiniarius Clerici, vel Episcopi, ex Conc. Tridentino quas penas incurrit, ibid. num. 29. 22
- 3 A Clerico fornicator non notorius licet audiantur Divina, & percipiuntur Sacramenta, si autem est notorius, & absintendum est, in cap. Velletra, num. 1. & num. 16. & 18. & seq. de cohabit. clericor. & mulier. 22
- 3 Et quid post constitutionem Concilii Constantiensis, ibidem num. 27. 22
- 3 Clericus fornicarius est suspensus quoad se sicut quilibet existens in peccato mortali, & gravissime peccat celebrando, in cap. Velletra, n. 11. de cohabit. clericor. 22
- 3 Non tamen incurrit irregularitatem, ibid. n. 21. 22
- 3 Clericus fornicarius si sit occultus, seu ab Ecclesia toleratus, non est suspensus quoad alios, ibid. n. 24. 22
- 3 Secus si sit notorius notoriæ juris, ibid. n. 15. 22
- 3 Et quid si sit notorius pro operis evidentia, ibid. n. 15. 22
- 3 Sacerdos notorius concubiniarius an est vitandus in divinis Officiis, & Sacramentis, antequam sit monitus ab Episcopo, ibid. num. 16. 22
- 3 Post constitutionem Conc. Constantiensis non est vitandus, nisi fuerit nominatim denunciatus per sententiam, ibid. num. 17. & seq. 22
- 3 Sacerdos notorius fornicarius an celebrando efficiatur irregularis, ibid. n. 18. 22
- 3 Sacerdotes Græci procurantes, vel studiosi negligentes oppressionem filiorum suorum deponuntur, & si eil publicum, publicè puniuntur, in c. Quæsitum, n. 1. de penit. & remiss. 302
- Vide in verb. *Penitentia publicæ.*
- 3 Clericus Presbyterica dicit irregularis, & perpetuo deponendus, ibid. n. 17. & seq. 302
- 3 Clerici fallantes litteras Principis, vel inferinis
- Vide in verb. *Falsum*
- 3 Clerici fallantes litteras Papæ.
- Vide in verb. *Falsarius*
- 3 Clericus in magno crimine deprehensus, depositus, in Monasterium detruditur, in c. Tuz, n. 1. de Penas. 487

Clericus quoad exemptionem ab oneribus.

- 3 Clerici volentes mittere sua animalia ad pascua Universitatis, tenentur ad onera statuto Universitatis imposita, in c. Cùm in cunctis, n. 20. de his que sunt a major. parte Cap. 121
- 3 Secus si pascua sint ad usum clericorum, & laicorum, ibid. numero 21. 121
- Vide in verb. *Collecta.*
- 3 Antequam Clerici ad custodiam munitrum civitatis primè ac laici, in c. Pervenit, num. 9. & seq. usque in fin. de Immun. Eccles. 627
- 3 Et quid in Clericis prime Tonfuræ, ibid. n. 24. 627
- 3 Et quid in Clericis conjugatis, ibid. num. 16. 630
- 3 Clerici etiam prime Tonfuræ gaudent immunitate a muneribus realibus, & personalibus, ibid. n. 14. 629
- 3 Etiam habitum, vel Tonsum non deferant, nisi tertio munitum contumaces extiterint, ibid. n. 15. 629
- 3 Antequam Clerici ad refectionem munitrum civitatis, ibidem num. 17. 630
- 3 Sunt Clerici eorum familia immunes ab antiquis, & peragariis, nisi pro vigiliis munitrum, & ratione feudi, in c. Non minus, n. 7. de Immun. Eccles. 611
- 3 Tenentur ad onera, que ratione quadam naturali ipsius rebus incumbunt, ut scilicet iter ante domum, & purgare puteum necessarium toti vicinio, n. 12. 613
- 3 Et vicini possunt hoc casu propria auctoritate collectam indicare, ibid. n. 11. 613
- 3 Clerici, & eorum mancipia, & coloni ad fordida munera non tenentur, ibid. nu. 14. & seq. 613
- 3 Clerici ut licet solvant collectas, & impositiones laicorum, tamen requiruntur, ibid. n. 13. & seq. usque ad n. 11. 613
- 3 Primò, de hereditate Episcopi, & Clerici, ibid. n. 21. 613
- 3 Secundò, magna necessitas, vel utilitas, ibid. n. 25. 613
- 3 Tertio, ubi ha. necessitas, vel utilitas fit communis tam laicorum quam clericorum, ibid. n. 26. 613
- 3 Quarto, ut laicorum facultates non suppetant, ibidem num. 10. p. 8.

- 3 Quintò, ut contributio fiat sine ulla exactione laicali, ibidem num. 11. 613
- 3 Sextò, ut Romanus Pontifex consulatur, ibidem num. 12. & 21. p. 8. 613
- 3 Nullo casu ad collectam sunt compellendi per seculares, sed per Ecclesiasticum judicem, de cuius foro sunt persone, licet res sint de foro laici, ibid. n. 12. 613
- 3 Antequam ad contributionem gabellæ pro annona civitatis imposita, ibid. n. 13. usque ad n. 15. 613
- 3 Clerici sint membra Republicæ, ibid. n. 40. 613
- 3 Declaratur, ibid. n. 48. 613
- 3 Tenentur ad instructionem viarum, & pontium, ibid. num. 47. p. 8. 613
- 3 Contrarium, ibid. n. 50. 613
- 3 Tenentur contribuire pro confinendis, vel insaurandis munitibus, & similibus ad communem utilitatem spectantibus, ibid. n. 42. 613
- 3 Contrarium, ibid. n. 50. 613
- 3 Tenentur ad collectam impostam ad redimendam vexationem, & incursionem hostium patriam deperdati volentium, ibidem num. 43. 613
- 3 Contrarium, in 45. vers. Contraria opinio, & n. seq. 613
- 3 Tenentur contribuire, ubi agitur de communi utilitate laicorum, & clericorum, ibid. n. 42. 613
- 3 Contrarium, ibid. n. 45. vers. Contraria opinio 613
- 3 Quas ob causas Clerici non tenentur subire onera Republicæ laicæ, ibid. n. 49. & 51. 613
- 3 Antequam contribuire ad collectas, que sunt propter petitionem in locis, ubi peltis gradatur, ibid. num. 43. & seq. usque in fin. 613
- 3 Panonitani ad sedandam populi commotionem aboleverunt gabellas, in c. Novæ n. 15. sed vacante. 209
- 3 Et cùm nonnullæ sede vacante repossessent etiam ab Ecclesiasticis personis vacas, supplicatio confirmations fuit rejecta, ibid. num. 20. 209
- 3 Vicarius Capitularis cum Clero sede vacante non supplet consensum Episcopi, ad hoc ut Ecclesiasticis gaudeant gabellæ, ibid. n. 11. 209
- 3 Clerici an, & quando eximi possint per laicum ab obligatione legis de armis non deferendis, in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, n. 34. de consuet. 122

Clericus quoad exemptionem a seculari jurisdictione.

- 3 Clerici sunt exempti a seculari jurisdictione jure humano, & Divino, in c. Ecclesia S. Mariæ, n. 10. de consuet. 122
- 3 Clerici ad legum secularium observantiam, que de Clericis, & eorum bonis expressè disponunt, etiam de bonitate non tenentur, ibid. n. 11. 122
- 3 Clerici an edicto Principis secularis de armis non deferendis ligentur vi coactiva, ibid. n. 25. 122
- 3 Et an vi directiva rationis, ibid. n. 6. 122
- 3 Clerici cum armis repeti an possint a Curia seculari armis spectari, ibid. n. 26. 122
- 3 Arma Clericorum ablata a Curia seculari an sint et restituenda, ibid. num. 23. 122
- Vide in verb. *Clericus quoad delicta.*
- Et in verb. *Confessio quoad sensum.*
- Et in verb. *Laicus quoad immunitatem Ecclesiasticam.*
- Et in verb. *Clericus quoad fore privilegium.*
- Et in verb. *Statutum laicorum.*
- 3 Clerici an sint membra Republicæ, & veniant populi appellatione, in c. Ecclesia S. Mariæ, de consuet. n. 10. 122
- 3 Clerici non licet judicem seculari pro licentia deferendi arma, ibid. n. 10. 122
- 3 Clerici an, & quomodo eximi possint per laicum ab obligatione legis de armis non deferendis, ibid. n. 24. 122
- 3 Jurisdictionem judicis Laici non potest Clericus protargere, in c. Significasti, n. 27. de elect. 222
- 3 Clerici sunt laici superiores, & exempti ab eorum jurisdictione, in cap. Cùm in cunctis, num. 19. de his, que sunt a major. parte Cap. 122
- 3 Clerici etiam sint membra Republicæ, non tamen ligantur statutis Universitatis laicalis, ibid. n. 22. 222
- 3 Coercitio Clerici est jurisdictionis merè spiritualis, que non cadit in laicum, in cap. Magnus, num. 40. de obligat. ad ratioc. 400
- 3 Declaratur, ibid. n. 38. & seq. 400
- 3 Exemptionem Clericorum Ecclesia potest declarare in aliquibus casibus non figuratis, ibid. n. 18. 400
- 3 Clerici sunt res spirituales, & ante omnem humanam conditionem exempti jurisdictione Imperatoris, in cap. Nullus, n. 2. & 4. de foro compet. 41
- 3 Laici quanta, umque, & qualimodocumque fulgurat dignitate, non licet Clericos judicare, in cap. Cùm non ab homine, num. 7. de iudic. 11
- 3 Clericorum primæ Tonfuræ non possunt a seculari potestate judicari, ibid. n. 11. 10
- 3 Clerici in summe deprehensus non potest capi a curia seculari, nisi auctoritate Prælatorum, ibid. n. 20. 10
- 3 Clericorum exemptio a seculari potestate non tantum Canonice sanctiõibus, sed etiam Divina obtinenda sunt constituta, ibidem num. 6. & num. 6. 10
- 3 Et Papa solus potest hujusmodi exemptionem limitare, seu declarare, ibid. num. 7. 10
- 3 Clericus natus in tertis Principis laici dicitur esse originaliter, & naturaliter de domino, & ditone ipsius Principis, in cap. Ad falsarium, n. 20. de crimin. fact. 143
- 3 Non tamen ventura cum dici potest committere crimen laici munitatis, ibid. num. 21. 143
- 3 Clericus deprehensus in enormitatibus, & capitis sine habitu, & tonsura, remittendus vel ad præsentem Ecclesiasticum, in cap. Contingit, the secundo, n. 11. de sent. ex comm. 140
- 3 Clerici habent jus assistentis super omnia exemptione a

369
 2 Clericus an generaliter, & indiffinitè coram proprio Episcopo sit
 conveniendus, in cap. Si quis, n. 9. & n. seqq. usque ad n. 27. de
 foro compet. 35

Clericus incorrigibilis.

2 Clericus depositus incorrigibilis per curiam sacularem comprimitur, in cap. Cum non ab homine, num. 1. num. 25. & 29. de
 Judic. 9
 2 Ecclesia optat hominis salutem, & non interitum; idè gradatim
 emendando procedit, & non fulminat degradando, ibid. n. 2. 9
 Vid. in ver. *Clericus quoad degradationem, & traditionem curie
 seculari.*
 2 Clericus depositus, & incorrigibilis, an statim efficiatur de foro
 saculari ante actualem degradationem, & traditionem, ibidem
 num. 25. & seqq. 11
 2 Et quid si notorie constet de incorrigibilitate, ibid. n. 27. 11
 2 Clericus etiam non depositus, qui tercio monitus ingerit se enor-
 mitatibus, perdir ipso jure privilegium Clericale, ibid. num.
 26. 11
 2 Incorrigibilis an sit Clericus, cognosci debet per Judicem Ecclē-
 siasticum, ibid. num. 23. 11
 2 Clericus depositus, & incorrigibilis ita demum comprimendus
 est per curiam sacularem, si Ecclesiæ de factio non habeat ultra
 quid dicatur, ibid. num. 26. & 27. 11
 2 Et quis dicatur incorrigibilis, ibid. n. 19. & n. 33. 34. & 39. 11
 2 Clericus incorrigibilis ut tradit possit curiæ saculari, qui gradus
 sint servandi, quando pena incipit a crimine, ibid. n. 34. 11
 2 Et quid si pena incipiat a contumacia, ibid. num. 35. 12
 2 Incorrigibilis quis dicatur, ibid. num. 96. 16
 2 Clericus incorrigibilis non est tradendus curiæ saculari, nisi prius
 Ecclesiæ sit experta omnes modis correctionis, ibidem n. 98. 16
 5 Clericus incorrigibilis quando perdat privilegium fori, in c. Con-
 tingit, l. secundo, n. 18. de sent. excomm. 369
 3 Clericus incorrigibilis demum Praelatus incarcerare potest, & debet, in
 c. Ut famæ, n. 1. de sent. excomm. 350

Clericus quoad irregularitatem.

3 Clericus pro defensione vitæ potest invasorem occidere, secus pro
 defensione rerum, in c. Interficti, n. 17. de homicid. 122
 2 Pugnas etiam contra Saracenos irregularis est, si aliquem illo-
 rum occidit, & in dubio abstinere, in cap. Petitio, num. 1.
 de homic. 139
 2 In bello iusto possunt adefse, & hortari, sed non propria manu
 pugnare, ibid. num. 2. 139
 2 In bello iusto possunt deferre arma defensiva tantum, ibidem
 num. 3. 139
 2 Interficiens Clericum ob necessarium proximi defensionem non
 est excommunicatus, ibid. num. 5. 139
 2 In bello iusto per percussione etiam cum sanguinis effusione citra
 mortem non fit irregularis, ibid. num. 14. 140
 Vide in ver. *Irregularitas.*
 2 Non licet Clerico pro rebus conservandis latronem interficere, li-
 cèt aliter res conservari non possint, in c. Suscepimus, n. 5. &
 7. usque in fin. de homicid. 125
 2 Occidens furem, vel spoliatorem pro necessaria rerum defensione
 an efficiatur irregularis, ibid. n. 7. usque in finem, pag. 125
 5 Clerici saculares, & Monachi quoad irregularitatem contrahen-
 dam non differunt, ibid. num. 9. 125
 2 Latronem capere, & ligare licitum est etiam Clerico, dummodò
 id fieri possit sine homicidio, & gravi sanguinis effusione, ibid.
 num. 10. 125
 2 Licitum est Clerico prosequi delinquentem usque ad satisfactio-
 nem damni, & non ultra, ibid. num. 12. 126
 2 Non licet Clerico ob res suas transitorias armis se tueri, & inter-
 ficere spoliatrem, licèt hostis fortior sit, & sine armis impetat,
 & spoliat, ibid. n. 13. 126
 2 Valerij Reginaldi opinio, quòd pro salvandis rebus trium, vel
 quatuor ducatorum liceat clerico furem occidere, reprobat, &
 ibid. num. 14. 126
 2 Licet Clerico res proprias manu iniectione, baculo, & pla-
 dio defendere, dummodò non procedat ad sæva, ibid. numer.
 27. 127
 2 Occidens, aut causam præbens occidendi pro defensione perso-
 næ, & rerum, an, & quando incurrat irregularitatem, ibid.
 num. 28. 127
 2 Clerici prohibentur omnia illa, ex quibus sequitur, vel sequi po-
 test vitæ amissio, vel sanguinis effusio, in c. Sententiam, n.
 1. Ne Cler. vel Monach. 621
 Vide in ver. *Clericus quoad judicium sanguinis.*
 2 Irregularis efficiatur Clericus equitans, si equus disrupto frano
 hominem prætereuntem occiderit, in cap. Quidam, num. 7.
 de homicid. 141
 2 Casus non imputatur danti operam rei licitæ, ibid. n. 8. 141
 2 Cleric. non debent movere arma corporalia, etiam contra hostes,
 nec propria persona pugnare, sed tantum adefse, & hortari,
 in c. Per tuas, il primo, n. 40. de Simon. 55

Clericus quoad judicium sanguinis.

3 Clericis prohibentur omnia illa, ex quibus sequitur, vel sequi po-
 test vitæ amissio, vel sanguinis effusio, in c. Sententiam, n. 1.
 Ne Cler. vel Monach. 621
 2 Clericus nec dicatur, nec proferre sententiam sanguinis debet,
 nec quoquam aliud exercere, per quod ad vindictam sanguinis
 tendatur, nec purgationi vulgari opem ferre, ibidem nume-
 ro 2. 621
 Vide in ver. *Clericus quoad irregularitatem.*
 Et in ver. *Irregularis.*

Clericus quoad horas Canonicas.

3 Cleric. cessantes a Divinis Officiis, tenentur ad restitutionem
 fructuum, in cap. Ad audientiam, num. 31. de Cleric. non re-
 siden. 62
 3 Clerici in minoribus non Beneficiati an teneantur ad horas Ca-
 nonicas, in cap. Presbyteri, numer. 26. & seqq. de celebrat.
 Missar. 574
 Vide in ver. *Horæ Canonicæ.*
 3 Clericus an peccet, qui dum est in officiis, cogitat super aliquo
 bono spirituali, vel temporali, in cap. Dolentes, n. 52. de ce-
 lebr. Missar. 585
 5 Et quid si non intelligat, quæ ibi dicuntur, vel leguntur, ibidem
 num. 53. 585
 3 Et quid si nimium fatigatus spiritu de aliis cogitet, ibidem nu-
 mer. 54. 585

Clericus quoad negotia secularia.

3 Cleric. dignitatem, vel personatum habentes, aut Presbyteri ex-
 communicati sunt post duos menses a die, quo inceperunt leges,
 vel medicinam audire, in c. Super specula, num. 17. Ne Cler.
 vel Monach. 484
 3 Parochi non Presbyteri, qui leges adiungit, vel medicinam non
 ligantur Constitutione c. Super specula, nisi Ecclesiæ fuerint
 Plebania sub se Capellas habentes, in quibus insintuunt Cleri-
 ci perpetui, ibid. n. 16. 484
 3 Clerici saculares prohibiti ligantur ubivis audiant, ibid. numer.
 13. 485
 1 Potest Clericus sui beneficii fructus vendere, & locare, in cap.
 Cum pridem, n. 110. de Pañis. 656
 3 Clericus, & laicus possunt simul deputari executores in testamen-
 to, in c. Joannes, n. 4. de Testam. 286
 3 Clerici, & Religiosi deputati possunt esse executores in testamen-
 to etiam ad non pias causas, ibid. num. 11. 286
 3 Clerici non possunt esse Procuratores, nec Advocati in foro sacu-
 lari, nisi pro Ecclesiâ, miserabilibus personis, consanguineis,
 & quorum negotia de jure gerunt, in c. Magnus, n. 2. de oblig.
 ad ratioc. 484
 2 Secus in foro Ecclesiastico, ibid. n. 3. 484
 2 Non prohibentur Clerici unum negotium laicorum in foro sacu-
 lari procurare, ibid. num. 4. 484
 1 An possint esse Coadjutores, ibid. num. 5. 494
 1 Possunt emere fructus Ecclesiæ ad tempus, ibid. num. 6. 485
 2 Prohibentur administrationes suscipere, sed non prohibentur ad-
 idum tolerantur, ibid. num. 13. 485
 2 Debent tamen suspendi ab executione Ordinum, quousque ratio-
 nes reddiderint, ibid. num. 14. 485
 1 Patrocinari possunt pro miserabilibus personis etiam divitibus,
 quæ Advocati non reperiunt, in c. Significantibus, num. 55.
 de offic. Delegat. 541
 3 Clerici in sacris compellendi sunt per Beneficiorum subtraçtio-
 nem, ut desistant a Tabellionum exercitio, in c. Sicut te, n.
 1. Ne Cler. vel Monach. 675
 3 Clerici etiam in sacris, si egeant, possunt honestam negotiatio-
 nem exercere, ac proinde etiam Tabellionatus officio uti, ibi-
 dem num. 11. & 21. 676
 2 Negotiari non licet Clericis habitibus undè vivant, sive ex Be-
 neficia, sive ex patrimonio, ibid. num. 23. 677
 3 Patrocinari possunt Clerici pro defensione miserabilium persona-
 rum, sed tamen gratis, in cap. Multa, num. 5. Ne Clerici, vel
 Monachi. 633
 2 In causa sanguinis non possunt esse Advocati etiam pro reo, ibid.
 num. 16. 634
 3 Artificiolo, vel agricultura sibi victum parent, ibid. n. 26. 634
 3 Alienarum possessionum conductores, vel administratores esse
 non possunt avaritiæ causa; secus ad sui, & suorum sustentatio-
 nem, ibid. num. 29. & 43. 635
 3 Locare possunt animalia, quæ habent ex decimis, vel successio-
 ne, aut aliis sibi data, & eorum fructus vendere, ibid. n. 30.
 & 44. 635
 3 Item si habeant pascua, possunt emere animalia, ut illa depas-
 cant ad sustentationem suam, suorum, & pauperum, ibidem
 num. 31. & 35. 635
 3 Secus si emant, ut tradant ad crementum, ibid. num. 32. 635
 3 Item ad sui, & suorum sustentationem possunt emere equi pullum
 nutriendum, & tabulam pingendam, ut carius vendant, ibi-
 dem num. 33. 635
 3 Item possunt agros suos opera laicorum colere absque reatu illicitæ
 negotiationis, ibid. num. 34. 635
 3 Item possunt pro ejusmodi culturæ usus boves, & alia animalia
 necessaria coemere, illorumque fructus justo pretio, æque ho-
 nestæ ratione vendere, dummodo tamen, &c. ibidem num. 36.
 & 40. 635
 3 Item possunt arborum folia in eorum bonis existentium laico con-
 cedere ad medietatem lucri ex horticibus provenientis, ibidem
 num. 37. & 41. 635
 3 Item possunt suarum arborum foliis arti fericæ operam dare pro
 sua, & familiæ sustentatione, cum personis tamen non susce-
 ptis, & de licentia Episcopi, ibid. num. 42. 635
 3 Item possunt ob suam, suæque familiæ necessitatem terras Ecclē-
 siasticorum conducere, non autem laicorum, nisi ex mera præ-
 cisè necessitate, ibid. num. 43. 635
 3 Clerici minorum Ordinum si competens beneficium non ha-
 beant, an possint esse Advocati, ibidem numero 81. & 96.
 pag. 637
 3 Clerici in sacris, & minoribus Beneficiati in multis æquiparan-
 tur, in c. Presbyteri, n. 18. de celebr. Missar. 573
 3 Clericis, vel Monachis non licet lucri causa negotiari, c. Secun-
 dum n. 1. & 2. Ne Cler. vel Monach. 662
 2 Clericus negotiator mortaliter peccat, & si monitus non desistat,
 debet excommunicari, ibid. n. 4. 662
 2 Non licet Clericis aliorum possessiones conducere, nisi urgente
 ne-

- necessitate, ibid. num. 17. 663
- Clericus in sacris, vel minoribus Beneficiatus in foro seculari pu-
stulare non debet nisi pro se, vel pro sua Ecclesia, vel misera-
bili persona, in c. Clerici, n. 1. de postul. 670
- Opprobrium est Clericis, si se peritos disceptationum forensium
sintendunt, ibid. num. 2. 670
- Clerici in minoribus non Beneficiati non prohibentur esse Advo-
cati etiam pro laico in foro seculari, ibid. num. 1. 670
- Et quid si aliunde habeant, unde commodè vivere possint, ibid.
num. 4. 670
- Et quid in Clerico in sacris non Beneficiato, & indigente, ibidem
num. 6. 670
- Clerici etiam in sacris, & Beneficiati coram Ecclesiastico judi-
ce etiam pro laico patrocinari non prohibentur, ibid. n. 7. 670
- Ag. possit Clericus Advocatus salarii exigere, ibidem n. 8. 671
- Clerici quamvis generaliter prohibentur esse Advocati, tamen
unum negotium administrare non prohibentur, ibid. n. 9. 671
- Clerici in sacris non Beneficiati possunt in foro seculari esse Ad-
vocati pro negotiis, & causis Ecclesiasticis, ibid. n. 10. 671
- Clericus potest pro Clerico esse Advocatus in foro seculari, ibid.
num. 11. 671
- Non prohibetur Clericus in sacris, & Beneficiatus domi consule-
re etiam in scriptis, ibid. num. 10. & n. seqq. 671
- Clericus vacans rei mechanicæ, vel adificationis, an dicatur rei
illiuscæ operam dare, in cap. Quidam, numer. 4. de homic. 121
- Clericus opus rurale permissum est, ibid. n. 5. 121

Clericus quoad nomen, & dignitatem Clericalem

- Clerici an sint membra Reipublicæ, & veniant Populi appella-
re, in c. Ecclesia 5. Mariz, n. 19. de constit. 123
- Sunt laici superiores, exempti ab eorum iurisdictione, in cap.
Cùm in cunctis, num. 19. de his que fiunt a major. par. Ca-
ptuli. 121
- Etiã sint membra Reipublicæ, non tamen ligantur statutis Uni-
versitatis localis, ibid. num. 21. 123
- An appellatio Clericorum veniant Canonici, & dignitates obti-
nentes, in materia odiosa, & reitribibili, in c. Bonæ me-
moriz, n. 5. de postul. Prælator. 111
- Nomen Clericorum est generale, & comprehendit parvos, & ma-
gnos, ibid. num. 8. 111
- Appellatione Clericorum veniunt etiam constituti in minoribus
ordinibus, in c. Non liceat, n. 6. de præb. 68
- Clerici tanquam dignores sunt pramittendi, ubi sit sermo de
Clericis, & laicis, in c. Joannes, n. 2. de testam. 286
- Sunt Clerici humaniter tractandi, ne alii deturcentur a Clerico-
rum, in c. Cùm percussio, n. 3. de Cler. ægrot. 186
- Dicuntur Milites Ecclesiæ, ibid. num. 6. 286
- Appellatione Clericorum Regularium non comprehenduntur
Monachi, & Moniales, in cap. Non amplius, num. 8. de in-
stit. 172
- Clerici sunt membra Reipublicæ, in cap. Non minus num. 50. de
Immuni. Eccles. 613
- Declarati, ibid. n. 49. 613
- Clerici primæ Tonfuræ etiam non Beneficiati dicuntur Milites
Dei, in cap. Multa, num. 88. Ne Cleric. vel Monach. 677
- Et coronam habent ab institutione Ecclesiæ, antequam essent ti-
tuli beneficiæ, ibid. num. 89. 678
- Ne sunt de corpore Reipublicæ mandantæ, sed Ecclesiæ, ibidem
num. 90. 678
- Clerici in sacris, & minoribus beneficiati, in multis æquiparan-
tur, in c. Presbyter, n. 18. de celebr. Missar. 573
- Clericorum appellatio in materia feudali veniunt Clerici etiam
Regularis, & Episcopi, etiam si vocetur Clericus maior natu,
in c. Quæ in Ecclesiis, n. 91. & 92. de constit. 101
- Clericorum genus habet sub se duas species, id est Clericos sæcu-
lares, & Religiosos, & appellatio unius non venit alter, in
c. Sanè, num. 19. de Regular. 155
- Dignitas nulla sæcularis Sacerdotio adæquatur, in c. Cùm non
ab homine, num. 8. de iudic. 10
- Clericorum appellatio veniunt Clerici minorum Ordinum,
in cap. Si quis Presbyter, numer. 5. de Cleric. excomm. muni-
stran. 192
- Clerici omnes diel possunt Sacerdotes, in c. Nulli, nu. 4. de Reb.
Eccles. non alien. 223

Clericus quoad obedientiam, & subjectionem Episcopo.

- Clericus non possunt cogi ab Episcopo ad præstandum aliquod ser-
vitiu non expressum in iure, in cap. Conquente, num. 8. de
off. Ordinari. 186
- Clerici, & laici quantumvis potentes tenentur Episcopo ad
canonicam obedientiam, ibid. num. 11. 187
- Clericus secularis transire potest ad Religionem non petita Epis-
copi licentia, in d. et ipso contradicente, in cap. Licet, n. 27.
de Regular. 103
- Episcopus tamen potest eum repetere, si Ecclesia gravem pate-
retur iniuriam, licet transivisset de eius licentia, ibidem
num. 29. 103

Clericus quoad officium Clericale.

- Clerici officium in spiritualibus consistit, in cap. Cùm prædem,
n. 98. de pactis. 643
- Clerici inferiores qualiter teneantur laicos excedere in cogniti-
one distincta fidei, in cap. Firmiter, num. 21. & 50. de Summa
Tribun. 3
- An liceat Clericis explicare cognitioni articulorum fidel præpo-
nere alia opera pietatis, aut alias scientias, ibidem numer.
21. 3
- An sufficiat Clericis habere fidem implicitam de articulis ab Ec-
clesia diffinitis, ibid. num. 50. 3
- Clerici debent esse sancti, & in factis ab eis reuere, in c. Inter
al., n. 6. de Immuni. Eccles. 892

- Clerici a laicis discernuntur in modo Tonfuræ, in vestimentorum
forma, & negotiorum qualitate, in c. Contingit, il secundo,
n. 7. de sent. excomm. 108

Clericus quoad Ordines.

- Clericus non existens in sacris, olim non poterat assumi ad bene-
ficiu curatum, nisi dispensativè, in cap. Præterea, num. 7.
& 27. & qualis. 209
- Beneficiu simplex obtinens compellitur suscipere Ordines sa-
ceros suis beneficiis non annexos ex causa necessitatis, vel
utilitatis Ecclesiæ, in cap. Quæritis, numero 1. de 27. &
qualitas. 411
- Etiam si beneficiu sit modici valoris, ibid. num. 4. 411
- Vide in vet. Ordinari.
- Numerosam Clericorum multitudinem quibus, ex causis expedi-
dit compescere, in cap. Cùm sitars, numer. 14. de 27. &
qualis. 415
- Numerum Clericorum augere favorabile est, in cap. Cùm secun-
dum, n. 10. de præbend. 51
- Clerici non Beneficiati habentes de patrimonio unde vivant, li-
cite possunt ad sacros Ordines promoveri, in c. Episcopus, n.
17. de præbend. 71
- Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. num. 24. 71
- Clerico non arctata ratione rituali an possit ob occultum crimen
prohiberi accessus ad Ordines, in cap. Ex tenore, num. 11. de
tempor. ordin. 359
- Clerici præsertim in sacris constituti in modis capaces reperti, pos-
sunt ab Episcopo suspendi ab executione Ordinum, ibidem
n. 17. 364
- Filius habens patrem dilectum potest promoveri ad sacros Or-
dines absque patrimonio, in cap. Quoniam, numer. 70. de
magistr. 10
- Contrarium, ibid. num. 11. 10

Clericus quoad privilegium.

- De privilegio Clericali secundum Canones est iudicandum, ne
super eis standum est legibus, statutis, vel consuetudinibus
laicorum, in cap. Perpendimus, num. 11. de tentent. ex-
commum. 175

Clericus quoad privilegium fori, & Canonici.

- Clerici primæ Tonfuræ gaudent privilegio Canonis, & fori iu-
re Divino, in cap. Cùm contingat, num. 11. & 112. de 27. &
qualis. 422
- Clericus minorum Ordinum potest retrocedere, & pro laico se
gerere, & omnibus privilegiis clericibus se exuere, ibidem
num. 111. 420
- Clerici an sint membra Reipublicæ, & veniant populi appella-
re, in c. Ecclesia 5. Mariz, n. 19. de constit. 123
- Clericus primæ Tonfuræ, qui beneficiu Ecclesiasticum a se pos-
sessum resignavit, reservata sibi pensione, an gaudeat fori pri-
vilegio, licet habitu, & tonsura non incedat, in c. Ad audien-
tiam, il. n. 121. & 127. de Rescriptis. 184
- Constituto Clementis VII ad mens in criminalibus privilegiu
fori Clericis domini Republ. Venetæ, veteris, ibidem num.
122. 184
- Clericus percussorem obtinens an veniat appellatio Clerici non
beneficiati, de quo prædicta constitutio loquitur, ibid. num.
121. 184
- Clericus indultum est fori privilegium iure Divino, ibidem num.
126. 184
- Clericus Beneficiatus gaudet privilegio fori, licet Clericalem ha-
bitum, & tonsuram non deferat, & Ecclesiæ non intersit, in
c. Inter ceteras, n. 3. de Rescriptis. 187
- Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura, delinquit, & postea ha-
bitum, & tonsuram sumpsit, & Ecclesiæ intersit, gaudet
privilegio fori, nisi reasumpserit habitum in fraudem, in c. Ma-
gnus, n. 20. de obligat. ad ratioc. 433
- Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura dedit mandatum
ad committendum delictum, quod fuit commissum, postquam
habitu, & tonsuram assumpsit, & Ecclesiæ intersit, gau-
det privilegio fori, nisi reasumpserit habitum in fraudem, ibid.
num. 14. 433
- Clericus hæres laici conventi in foro seculari an teneatur hi
causam persequi, ibidem numero 53. & 61. vers. Non ob-
stat. 437
- Clericus primæ tonfuræ incorrigibilis non potest puniri a iudice
laico, antequam fuerit traditus curiæ seculari prævia decla-
ratione Ecclesiæ licet super delicto, ibid. num. 63. 431
- Clericus a statum potest a iudice laico puniri etiam absque alia
degradatione, requiritur tamen declaratio Ordinis super qua-
litate assisum, ibid. n. 66. 439
- Clericus immiscens se enormitatibus an perdat privilegium fori,
ibid. num. 71. 445
- Clericus non infensus Ecclesiæ cui Episcopus beneficiu contra-
tulit, dum detinetur in carceribus curiæ secularis, puniri po-
test a iudice laico, etiam pœna corporis afflictiva, ibidem
num. 87. 465
- Clericus in quatuor casibus hæc expressis, & in aliis pluribus co-
ram iudice seculari conveniri potest, in cap. Nullus, num. 1.
de foro compet. 47
- Clericus in foro privilegio gaudeat, quæ requirantur ex Con-
cilio Tridentino, in cap. Si quis, numer. 19. de foro com-
pet. 79
- Clericus si habitum a se gestari solitum aliqua occasione ad breve
tempus perdeserit, non ideo fori privilegium amittit, ibidem
num. 10. 16
- Monacho non requiritur, ut Clericus carens qualitatibus a Con-
cilio Tridentino requisitis fori privilegium amittat, ibidem
num. 11. 10
- Clericus in minoribus habitum, & tonsuram deservens, & Eccle-
siæ 102

sas interveniens, licet sine mandato Episcopi, gaudet fori privilegio, ibid. num. 22. & seqq. 36
 2 Idem si intervat alteri Ecclesie, quam cui Episcopus mandavit, ibid. num. 23. 37
 2 Clericus beneficio privatus ex Bulla Sixti V. eo quod habitum & tonsuram non detulerit, fori privilegium non emittit ante laram a iudice Ecclesiastico declaratoriam super facto, ibid. n. 24. & seqq. 37
 3 Clericus Beneficiatus solitus incedere in habitu, & tonsura, licet aliquando talem gestationem intermiserit, non incidit in penam privationis Beneficii ex Bulla Sixti V. ibidem numer. 26. 37
 2 Clericus prima tonsura de Capella Sacerdotali institutus an gaudeat privilegio fori, licet illius possessionem ab licem sibi motam non acquisierit, ibidem numer. 27. & seqq. usque ad num. 45. 37
 2 Clerici ante Concilium Tridentinum an deberent esse in Ecclesia intitulati, aut illius servitio adscripti, ad hoc ut fori privilegio gauderent, ibid. n. 40. & seq. usque ad n. 60. 38
 2 Clericus Ecclesie deputatus, qui ad facticium quotidianum non accesserit, pro Clerico non habetur ex Concilio Toletano, ibid. num. 42. 38
 2 Clericus non beneficiatus solitus Ecclesie inservire, & in habitu, & tonsura incedere, si noctu, vel interdu in habitu laicali deprehendatur cum amnis, an fori privilegio gaudeat, ibid. num. 43. & seqq. usque ad n. 49. 38
 2 Clericus beneficiatus ex Concilio Tridentino fruitur fori privilegio, licet habitum, & tonsuram non deferat, ibidem num. 45. 38
 3 Clerici cælibes de iure communi etiam non beneficiati ante mentionem gaudent privilegio fori, licet in habitu non incedant, Clerici conjugati tunc, ibid. num. 47. 39
 2 Sed hæc differentia sublata est a Concilio Tridentino, ibidem num. 48. 39
 2 Clericus non habentibus requisita Concilii Tridentini non admittitur perpetuo privilegium fori, sed suspenditur ad tempus, ibid. num. 49. 39
 2 Clericus defensus ad breve tempus vestes virgatas, & paritatis, non incidit in penam Clem. Quoniam de vita, & honest. Cler. ibid. num. 56. 39
 2 Clerici incedentes in habitu, vel tonsura, de iure communi gaudebant privilegio fori, licet Ecclesie non inservirent, ibidem num. 60. 40
 2 Clerici quavis fori privilegio non gaudent, tamen puniri possunt ab Episcopo præveniente, si pro Clerico adhuc publicè se gerant, ibid. num. 75. 42
 3 Clericus, qui cum vidua de facto matrimonium contraxit, & eam cognovit, an privilegio Clericali gaudere debeat, in cap. Nuper a nobis, n. 20. usque ad n. 29. de Bigam. 504
 1 Quid in Clerico minorum Ordinum, ibid. num. 21. 504
 1 Et quid in constituto in sacris, ibid. n. 23. 504
 3 Clericus fori privilegio nec expressè, nec tacite renunciare potest, in c. Magnus, n. 48. de oblig. & facior. 490
 1 Declaratur, ibid. num. 56 & 59. 491
 3 Fori privilegio quantum persone præter Clericos gaudere debeant latissime discutitur in c. Nullus, a num. 16. usque in finem de for. compet. 45
 1 Fori privilegium concessum est Clericis propter characterem, qui e persona non ereditur, ibid. num. 36 & 41. & in cap. Nuper a nobis, n. 36. de Bigam. 506
 2 Fori privilegium quas ob causas a Concilio Tridentino fuerit limitatum, in c. Si quis, n. 73. de for. compet. 41
 3 Clericus non habens requisita Concilii Tridentini, quamvis non gaudeat privilegio fori, tamen si gerat se pro Clerico, potest puniri etiam ab Episcopo, & est locus præventioni, in c. Odoardus n. 25. de solut. 240
 3 Privilegio fori expressè renunciare non potest Clericus etiam cum iuramento: potest tamen tacite, habitum, vel tonsuram non deferendo, aut Ecclesie non inserviendo, ibid. n. 72. & 78. 242
 Vide in verb. *Laicus in fraudem factus Clericus, vel Praefessus.*
 Et in ver. *Forum.*
 Et in ver. *Eugeniana Constitutio.*
 Et in ver. *Resignatarius.*
 Et in ver. *Iudex laicus in Clerico.*
 3 Clerici prima tonsura in Ecclesia militanti gaudent privilegio Canonis, & fori iure Divino, in c. Gbm contingat, n. 32. & 112. de arat. & qual. 424
 3 Clericum pedibus Percutientes, vel perfrangens aqua, aut in eum spuens, vel ejus vestem frangens, excommunicatus est, in c. Nuper, n. 31. de sent. excomm. 346
 3 Clericum cogens per merum ad se redimendum, vel ex eundem dono, ut ipsam occupet, excommunicationem non incurrit, ibid. num. 11. 344
 3 Clericus si a Prælato suo tertio monitus non reassumit habitum, & tonsuram, perdit privilegium Clericale, in c. Contingit, l. 2. n. 2. de sent. excomm. 368
 3 Clericus quavis habitum, & tonsuram dimittat, & negotiis secularibus se immisceat, non perdit privilegium Canonis, nisi tertio monitus noluerit se emendare, ibidem num. 2. 368
 3 Clericus non potest verbis renunciare privilegio canonis, nec fori; potest tamen facto ipso, ibid. n. 5. 368
 Vide infra *Clericus per dimissionem.*
 3 Clericus dimisso habitu se enormitibus ingerens perdit privilegium Canonis, in cap. Perpendimus, n. 2. & 17. de sentent. excomm. 334
 3 Sed non privilegium fori, ibid. n. 4. 5. & 17. 334
 3 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 15. 335
 3 Clericus, qui dimisso habitu ingreditur bellum, vel aggressiones, captus debet restitui Ecclesiastico iudici, ibidem numer. 4. 334
 3 Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura immisceat se enormitibus, potest puniri per iudicem secularem, licet non fuerit

rit, ter monitus, secundum unam opinionem, ibidem numer. 5. 332
 3 Saltem si in enormitatibus diu perseveraverit, secundum aliam opinionem, ibid. num. 7. 335
 3 Contrarium, ibid. num. 8. 335
 3 Privilegium Canonis quo iure inductum fuerit, ibidem numer. 9. 335
 3 Facilius perditur, quam privilegium fori, ibid. d. n. 9. 335
 3 Et quid post Concilium Tridentinum, n. 16. 335
 3 Clericus ut gaudeat fori privilegio quoad personam, inspicitur in quo statu reperitur, cum iudex laicus incipit eum distringere, in c. Johannes, n. 5. de Cler. conjug. 25
 3 Clerici, qui dimisso habitu, & tonsura ingerunt se enormitibus an, & quando perdant privilegium Clericale, in cap. Perpendimus, numer. 12. & seqq. usque in finem, de sentent. excomm. nunc. 335
 3 Quid de privilegio Canonis, ibid. n. 13. 335
 3 Et quid de privilegio fori, ibid. n. 15. & 16. 335
 3 Clerici habitum Clericalem dimittentes ex vanitate, vel negligentia, non perdunt privilegium Canonis ante trimam mentionem; sed si ex iniquitate, vel malitia, ibidem numer. 14. 335
 3 Clericus per dimissionem habitus, & tonsura ante trimam mentionem non perdit privilegium fori, in c. Contingit, l. il se condendo, n. 6. & 9. de sent. excomm. 368
 3 Nec privilegium Canonis, ibid. n. 10. & 13. 368
 3 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 15. 372
 3 Et monito fieri non potest per iudicem secularem, vel alium, sed per Episcopum, vel alium Prælatum habentem Episcopalem jurisdictionem, ibid. num. 7. 368
 3 Nec sufficit una monitio pro omnibus, sed debet esse trina, ibid. num. 8. 368
 3 Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura immisceat se negotiis secularibus, non perdit privilegium immunitatis ab oneribus laicalibus, nisi ter monitus a negotiationibus non absterat, ibid. num. 11. 368
 Sacerdos an gaudeat, &c.
 Vide in ver. *Sacerdos.*
 3 Clericus deprehensus in enormitatibus, & captus sine habitu, & tonsura, remittendus est ad iudicem Ecclesiasticum, ibidem num. 14. 369
 3 Clerici etiam in sacris per annum exercentes artem jocolatoriam, vel histionum, perdunt ipso facto privilegium Clericale, sed si breviori tempore, requiritur trina monitio, ibidem num. 15. 369
 3 Clericus qui miles efficitur, & sæva exercet, perdit ipso facto privilegium Clericale, ibid. n. 16. 369
 3 Clericus minorum Ordinum non beneficiatus, nisi habitum, & tonsuram deferat, & Ecclesie inserviat, ex Concilio Tridentino fori privilegium perdit, sine alia monitione, ibidem numer. 25. 370
 3 Clericus ut laicus incedens tertio monitus non respiciens perdit privilegium Clericale, in cap. In audientia, num. 1. de sent. excomm. 336
 3 Clericus, qui deposito habitu arma militaria gestat, non perdit privilegium Clericale ante trimam mentionem, nisi etiam factis enormitatibus se immisceat, ibid. n. 2. 376
 3 Qui in habitu, & tonsura, & cæteris ut laici conversantur, deprehensus in maleficiis, puniri possunt a iudice sacrali, in c. Ex parte, l. terzo, n. 1. de privili. 277

Clericus quoad privilegium cap. Odoardus.

2 Clericus, qui non est solvendo, non debet excommunicari, nec aliter molestari, prælabit tamen cautionem saltem iuratoriam de solvendo, cum pervenerit ad pinguetorem fortunam, in cap. Odoardus, n. 2. de solut. 238
 3 Clericus pro debito civili excommunicari potest, si contumaciter resistat præcepto iudicis de satisfaciendo, sed non debet carceribus mancipari, ibid. n. 3. 238
 3 Sed ex Concilio Tridentino excommunicari non debet nisi in subsidium, ibid. n. 4. 238
 3 Milites armate, legalis, & cælestis militia æquiparantur quoad beneficium, ut non conveniantur, nisi in quantum facere possunt habita ratione ne egeant, ibid. n. 19. 240
 3 Clerici etiam prima tonsura gaudent beneficio cap. Odoardus, ibid. n. 20. 240
 3 Quamvis non sint beneficiati, nec habitum, & tonsuram deferant, vel aliter Ecclesie inserviant, ibid. num. 21. 240
 3 Tridentinum Concilium c. 6. sess. 23. non admittit Clericos non habentibus requisita, nisi privilegium fori. Privilegium vero cap. Odoardus, & reliqua remanserunt in dispositione juris communis, ibid. n. 22. 240
 3 Clericus conjugatus gaudet privilegio fori, & Canonis, sed non privilegio c. Odoardus, ibid. n. 23. 240
 3 Clericus, qui ab Episcopo habitu Clericali gerit se publice pro laico, non gaudet beneficio d. c. Secus si gerat se pro Clerico, licet non habeat requisita Conc. Trid. ibid. n. 24. 240
 3 Solutio partis debiti regulariter non admittitur creditore invito, sed fallit in Clerico, qui pro parte non est solvendo, ibidem num. 29. 240
 3 Clericus non gaudet privilegio cap. Odoardus, si creditor sit ipso pauperior, ibid. n. 30. 240
 3 Clericus ut gaudeat beneficio c. Odoardus, pauperatatem probare debet, ibid. num. 31. 240
 3 Clericus, qui in ludis prohibitis, vel luxurioso vivendo bona sua dissipavit, non gaudet beneficio cap. Odoardus, ibidem n. 35. 242
 39 & 40. 242
 3 Contrarium, ibid. n. 41. 242
 3 Clericus censetur tacite renunciare beneficio cap. Odoardus, si dolo, vel fraude factus est inops, ibidem numero 36. 44. & 46. 242
 3 Vel si prioribus creditoribus præposuit posteriores, ibidem numer. 38. 242

- 3 Alienans bona sua in fraudem creditorum non gaudet beneficio c. Odoardus, ibid. num. 248. 241
- 3 Dolens non est admittendus ad beneficium cessionis, vel ad beneficium c. Odoardus, vel cap. Peruenit, de fidei iuror. ibid. num. 241. 241
- 3 Spoliator qui fraudem adhibuit, non admittitur ad beneficium c. Odoardus, ibid. n. 45. 241
- 3 Alienans bona sua in fraudem creditorum non gaudet dicto beneficio, ibid. num. 46. 241
- 3 Clericus non gaudet beneficio huius cap. nisi conveniatur civiliter, vel pro maleficio ad interesse præstantium, ibidem num. 47. 241
- 3 Secus si agatur criminaliter ad poenam, vel poenitentiam imponendam, quia non fit commutatio poenae pecuniariae in corporalem, nisi ad eum volente, ibid. n. 48. 241
- 7 Et hoc si poena applicetur parti, secus si applicetur fisco, ibidem num. 50. 241
- 3 Clericus ita demum gaudet privilegio huius cap. si conveniatur a ratione personalis, secus si a ratione reali, ut depositi, &c. ibid. num. 52 & 54. 241
- 3 Clericus non gaudet privilegio c. Odoardus, nisi debitum confiteatur, ibid. num. 55. 241
- 2 Et multo minus si debitum pertinaciter neget, ibidem numero 57. & 58. 241
- 3 Si cedat bonis, antequam condemnetur, vel debitum in iure confiteatur, non est audiendus, ibid. n. 56. 241
- 3 Clericus gaudet privilegio c. Odoardus, absque ulla bonorum cessione, secus in personis non privilegiatis, ibidem num. 58. & seqq. usque ad o. 64. 241
- 7 Beneficium c. Odoardus, &c. Peruenit, ex Constitutione Pii IV. non datur debitoribus in Urbe, nisi geissent birretum viride, ibid. num. 62. 241
- 3 Clericus inops cum ad pinguiorem fortunam pervenit, non tenetur in totum, sed in quantum facere potest, habita ratione ne eget, ibid. n. 65. 241
- 3 Clericus senel admissus ad beneficium c. Odoardus, non prohibetur iterum admitti, ibid. n. 66. 241
- 1 Clericus non admittitur ad beneficium cap. Odoardus, nisi præstet iuramentum cautionem de fervendo, cum ad pinguiorem fortunam devenit, ibid. num. 68 & seqq. 241
- 1 Beneficium ne quis conveniatur ultra quam facere potest, si competat ratione personae privilegiate, non potest renunciari: secus si ratione contractus, in d. c. Odoardus, n. 70. 241
- 1 Fallit in renuntiatione tacita, quæ fit per actum contrarium, ibid. num. 71. 241
- 3 Clericus an possit cum iuramento renuntiare beneficio cap. Odoardus, ibid. num. 73. 241
- 3 Beneficium dict. cap. Odoardus habet duos effectus, ibidem num. 64. 241
- 1 Privilegio ne quis deturatur in carcerem, renunciari non potest etiam cum iuramento, ibid. num. 75. 241
- 1 Privilegium ne quis conveniatur ultra quam facere potest, si competat ob reverentiam personae, renunciari non potest etiam cum iuramento, ibid. num. 78. 241
- 3 Beneficium non fructus beneficio cap. Odoardus contra Pensionarium, si per seipsum consenserit reservationi personis, ibid. n. 79. & seqq. 241
- 3 Secus si successerit beneficio gravato, & non consenserit per seipsum, ibid. num. 80. 241

Clerici quoad redditus Ecclesiasticos.

- 1 Clerici vivere debent de patrimonio Jesu Christi, in c. Cum primum, n. 91. de Pænis. 615
- 1 In collatione præbendæ non conferitur Clerico novum jus, sed jus quod habet a Deo, determinatur ab Ecclesia certâ possessione, ibid. num. 109. 616
- 1 Clericus deservientibus debita sunt Ecclesiæ stipendia, ex sacramento Literarum testimonium, in c. Si quis sanè, nu. 7. de peccat. clerici. 241
- 1 Et quomodo Ecclesiæ deservire intelligantur, ibid. num. 12. 249
- 2 Autoritates Hieronymi, Augustini & Prosperi afferentium Clericos, qui bonis patientum, aut suis sustentari possunt, precare, si redditus Ecclesiæ percipiunt, in quos sensuâ Doctores accipiuntur, ibidem num. 17. & seqq. usque ad numer. 17. 248
- 1 Clerici in primitiva Ecclesia nihil possidebant proprii, sed omnia erant communia, & erat aliquis modus vivendi ab Ecclesia approbatus, ibid. num. 15. 240
- 3 potest Clericus pro libito disporre de portione, quam per suos labores ab Ecclesia meretur, aut quam sibi subtrahit de us, quæ ad decentem statum sunt necessaria, nec si profundat, tenetur ad restitutionem, ibid. num. 17. 249
- 1 Clerici in Urbe, & ejus districtu intra decem miliaria decedentes ex Bulla Pauli V. liberè possunt disporre de bonis ibi constitentibus, etiam si præventibus ex redditibus Ecclesiasticis, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, et sique interitus successerint heredes ab intestato, ibid. num. 24. 241
- 1 Clerici habentes patrimonium, quantum possunt vivere de bonis Ecclesiæ, tamen si illa infirmant in usus inobesitos, tenentur ad restitutionem, in cap. Cùm secundum, numero 4. de præbend. 0
- 2 Mendicitas Clericorum credit in approbium Ordinis Clericis, & approbium ejus, in cujus summa assumpti sunt, ibidem n. 28. & 60. 241
- 3 Humilitas sunt tradandi Clerici, ne alii detereantur a Clericali, cap. Cùm processit, n. 1. de Cler. argrotant. 113
- 3 Non convenitur Clericus in alio iudicio, nisi in quantum facere potest, ibid. num. 2. 245
- 3 Beneficium, & quando tenentur redditis beneficiorum suorum pauperibus erogare. Vide supra in vet. *Præbendat.*

Clerici Regulares.

- 3 Clerici Regularibus Theatinis, & Ministrantibus infirmis interdum est, ne quemquam ad habitum Regularem recipient ante pubertatem, in c. Cùm vivum, n. 47. de Regul. 170
- 3 Clericorum Regularium appellatio Monachi, & Moniales non comprehenduntur, in cap. Non amplius, numer. 7. de Institution. 173

Clerici quoad residenciam.

- 3 Clericus habens beneficium residenciam requirens, non potest ad aliam diocesim morandi causa transire sine sui Prelati licentia, in c. Clericos, n. 2. de cler. non res. 64
- 1 Vagabundus potest ad residenciam revocari, licet ejus beneficium personalem residenciam non requirit, in c. Cùm omnes, n. 19. de constit. 93
- 1 Vide in vet. *Residencia.*
- 3 Non potest Clericus ex una ad aliam Ecclesiam, vel Civitatem transire sine licentia Episcopi proprii, in c. Significavit, numero 4. de Paroch. 100
- 1 Clerici in ordinatione ad scripti servitio Ecclesiæ, non debent cum deferere licentia Episcopi, quomvis non sint insulati, in c. Admonet, n. 15. & 17. de renunciat. 310

Clericus quoad titulum patrimonii, vel beneficii.

- 3 Clericus non debere sine titulo ordinari, quibus ex causis constitutum fuerit, in cap. Non liceat, num. 1. & 7. de præbend. 11
- 3 Minorum Ordinum Clericus cur Episcopus cogatur titulum assignare sicut constitutus in factis, ibid. num. 11. 68
- 1 Clerici non beneficiati habentes de patrimonio unde vivunt, licite possunt ad sacros Ordines promoveri, in c. Episcopos, nu. 17. de præb. 71
- 1 Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. num. 18. 71
- 1 Clericorum mendicanti creditur dedecus Ordinis Clericali, & opprobrium ejus, in cujus sortem assumpti sunt, in c. Cùm secundum, n. 28. de præb. 91
- 3 Ad onus qui eligitur, non debet repelli a mercede, ibidem num. 27. 91
- 3 Episcopus in suo officio generali provivere debet, ne quis Clericorum eget, ibidem num. 31. 94
- 1 Vide in vet. *Ordines quoad titulum.*
- 1 Et in vet. *Patrimonium.*

Clericus quoad tonsuram Clericalem.

- 1 Clericus prima tonsuræ non eligitur in militiam Dominicam, sed in formam Domini, in c. Cùm contingat, num. 26. de stat. & qual. 419
- 1 Contrarium, ibid. num. 129. 421
- 1 Potest tonsuram Clericalem dimittere, & ad statum laicali reverti, ibidem num. 135. 419
- 1 Degradatur ab ordine, in c. n. 64. & seqq. usque n. 71. 423
- 1 Gaudet privilegio Canonis, & fori jure Divino, ibidem num. 12. & num. 112. 422
- 1 Sicut in Ecclesia militanti per tonsuram, ita in triumphanti per characterem Clerici a laicis distinguuntur, ibidem numero 98. 423
- 1 Clerici etiam primæ tonsuræ male promoti ab executione ordinis sunt suspensi, ibid. n. 126. 427
- 1 Per primam tonsuram transeunt a statu laicali ad Clericalem, & veniunt proprie Clericorum appellatione, ibidem numero 128. 428
- 1 Item efficiuntur Milites caelestis Militiæ, ibid. n. 129. 428
- 1 Vide in vet. *Tonura.*

Clericus ubi conveniendus.

- 1 Clerici in iudicio non suum etiam Ecclesiasticum sicut proprium Episcopi licentia consentire non possunt, in cap. Significavit, n. 78. de elect. 129
- 2 Clerici super excessibus coram Episcopo suo convenire debent, non coram illis, quibus servant, nisi consuetudo, vel privilegium aliud inducat, in cap. Cùm contingat, num. 1. de foro compet. 68
- 3 Clerico in Curia Romana convento non competet de materia forensi, competet tamen sibi ex causa sine revocatione domum, in c. Licet, n. 2. de foro compet. 62
- 3 Clericus an in curia Romana conveniri possit in prima instantia non obstante decreto Conc. Trident. in c. 10. sess. 24. ibid. num. 19. utque in fin. 65
- 1 Potest Clericus conveniri in loco originis, vel ibi contractante Clericatum, sed non coram primo iudice, in c. Propositus, n. 24. de foro compet. 70
- 1 Clericus, qui citatus coram Episcopo, postea de illius consensu ad aliam diocesim se transiit, tenetur coram primo iudice causam prosecqui, ibid. num. 26. 71
- 1 Clericus conveniendus est coram proprio Episcopo, si conveniatur a clerico, si vero a laico, in cap. Si quis, num. 15. de foro compet. 70
- 2 Et in causis tam civilibus, quam criminalibus, ibidem numero 16. 70
- 1 Etiam si sit Clericus primæ Tonsuræ, ibid. n. 17. & 18. 66
- 1 Vel in suspensis, excommunicatis, interdictis, depositis, &c. irregularibus, ibid. n. 18. 70
- 1 Clericus sine licentia proprii Episcopi non potest subicere se alieno, & illius jurisdictionem prorogare, in c. Quod super his, n. 13. de major. & obed. 71
- 3 Clericus sine dispensata licentia non potest se submittere iudicio non sui iuris iudicis, in c. Significavit, n. 2. de foro compet. 75
- 1 Clericus debet conveniri coram suo Episcopo, in c. Si quis, n. 15. & 17. de foro compet. 75

3 Clericus non potest prorogare jurisdictionem alterius judicis etiam Ordinarii absque consensu Episcopi proprii ibid. numer. 4. & 7. 35
 7 Episcopus proprius quis dicatur, ad hoc ut Clericus coram ipso conveniri debeat, ibid. n. 10 35
 Vide in ver. *Clericus quoad privilegium.*
 3 CLERUS etiam donando Papam non potest obligare Episcopum ad solvenda datia a se indicta, in cap. Novit, num. 27. ne fides vacante. 705
 1 COACTIO duplex, idest absoluta, seu præcisa, & conditionalis, seu causativa, in c. Sacris, num. 2. & num. 23. de his, quæ vi met. 682
 1 Coactio absoluta est majoris rei impetus, qui repelli non potest, ibid. num. 23. 682
 1 Fit per manuum attractionem, vel detentionem, ibidem num. 4. & 9. 683
 1 Consensum prorsus excludit, ibidem num. 5. 683
 1 Coactionis absolutæ exempla, ibid. num. 9. 683
 1 Coactio absoluta, seu oppressio ad copulam cadit in mulierem, sed non in virum, ibid. num. 12. 683
 1 Coactio absoluta non potest intervenire in emissionem verbi, ibid. num. 14. 683
 1 Coactio conditionalis, seu vis compulsiva, & metus, idem sunt, ibid. num. 17. 683
 1 Coactio absoluta consensum prorsus evacuat, in c. Majores, n. 80. de Baptism. 599
 1 COACTUS à predomino si quis vult, magis non vult, quam vult, in c. Quisquis, n. 27. de elect. 206
 1 Coactus absolute, magis pati, quam agere convincitur, & dormienti aquiparatur, in c. Sacris, num. 5. de his, quæ vi met. causet. 681
 1 Nec meretur, nec demeretur, ibid. num. 7. 681
 1 Coactus per metum dicitur conditionaliter volens, sicut absolute non vult, in c. Majores, n. 84. de Baptism. 599
 1 COADJUTORIÆ quæ dantur hodie Sede à Apostolica cum titulo successione, an adveniens juri communi, vel decretis Concilii Tridentini, in c. Nulla, n. 42. & seqq. usque in fin. de concess. præb. 188
 1 Coadjutoria gratia non est merè præventiva, sed habet fomentum juris propter consensum coadjuti, ibid. num. 41. 188
 1 Coadjutoria hodierna esse odiosa, & à jure communi exorbitantes, qui auctoribus fensentur, n. 46. 188
 1 Coadjutoria cum futura successione in Cathedralibus, & Monasteriis an, & quo respectu dicatur esse contra Canones, ibid. n. 47. & seqq. 188
 1 Coadjutoria cum futura successione, quæ dantur a Papa in Canoniciis, & aliis beneficiis in Cathedrali, & Collegiata Ecclesia, an exorbitant à jure communi, ibid. n. 50. & seqq. usque ad num. 69. 188
 1 Anve exorbitant à Concilio Tridentino, n. 69. 189
 1 Coadjutoria cum futura successione in inferioribus beneficiis est prorsus incognita sacris Canonibus, ibidem numero 51. 188
 1 Coadjutoria hodierna hæreditaria successione imaginem refert, ibid. num. 52. & n. 75. 188
 1 Coadjutoria cum futura successione ingerit votum captandæ mortis, quod non excludit tur per consensum coadjuti, ibid. num. 53. 188
 1 Coadjutoria cum futura successione propter consensum coadjuti est minus odiosa, quam gratia merè præventiva, ibidem numero. 56. 189
 1 Coadjutoria hodierna in quibus differat a coadjutoria secundum formam juris communi, ibidem numero. 57. usque ad num. 69. 189
 1 Coadjutoria perpetua requirit consensum coadjuti, alioquin gratia est nulla, ibid. n. 58. 189
 1 Coadjutoria de jure non datur propter beneficentiam, aut in favorem personæ, sed ob Ecclesiæ necessitatem, ibidem num. 61. 189
 1 Coadjutoria cum futura successione continet duas gratias æquè principales, unam in favorem coadjutoris, alteram in favorem coadjuti, ibid. n. 62. 189
 1 Coadjutoria temporalis non datur nisi decrepitis, vel morbo incurabili impeditis officium exercere, ibidem numero 63. 189
 1 Coadjutoria temporalis dari potest ab eo, ad quem spectat destitutio, vel cessiois admissio, ibid. n. 67. 189
 1 Coadjutoriam perpetuam non dat Legatus de latere, sed solus Papa, ibid. n. 68. 189
 1 Coadjutoria cum futura successione permittitur a Concilio Tridentino in Cathedralibus, & Monasteriis dumtaxat, non autem in beneficiis inferioribus, & num. seqq. usque ad numero. 78. 189
 1 Et quæ sit ratio differentia, ibid. n. 72. 190
 1 Coadjutorie utilitas non est tanta, ut illi non præponderent gravamina plurima, quæ ex turba successione Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis inferuntur: quæ sint hujusmodi gravamina, ibid. n. 75. & seqq. n. 79. 190
 1 Ad Coadjutoriam obtinendam exiguntur literæ commendatitiæ aut Episcopi, aut Capituli, ibid. n. 76. 190
 1 Coadjutoria concernit principaliter publicam utilitatem, non autem remotionem officialis infirmi ab officio, in c. Cæterum, n. 50. de R. script. 144
 1 Coadjutoria gratia cui non requirit derogationem regulæ de jure quisito non tollendo, ibid. n. 57. 144
 1 Coadjutoria cum futura successione ante Concilium Tridentinum obtenta non potest post Concilium effectum sortiri, in c. Dilectus, il secundo, n. 21. de Præb. 115
 1 Coadjutoria duplex, in cap. Ex parte, numero 14. de Cleric. ægrot. 162
 1 Coadjutoria cum futura successione quando expiret, ibid. n. 15. 162
 1 COADJUTOR Canonici cum futura successione potest puniri ab Episcopo sine adiunctis Capitularibus, nisi in litteris Coadjutorie concessa ei fuerint omnia privilegia, quæ habent Ca-

nonici, in c. Nullus, n. 41. de elect. 110
 1 Coadjutor Canonici cum futura successione non est Canonici, nec Capitularis, ibid. n. 42. 210
 1 Coadjutores perpetui in cura animarum ea lege ad residendum tenentur, quæ Rectores Parochialium Ecclesiarum, in capitulo ex parte, n. 4. de off. Vicar. 518
 1 Nec possunt sibi alios Vicarios substituere, ibid. n. 5. 519
 1 Coadjutor dandus est Archiepiscopo loqui non valenti, in cap. Consultationibus, n. 7. de Cler. ægrot. 164
 1 Prælati inhabilis propter morbum supervenientem, ab officio non amovetur, sed datur illi coadjutor, ibidem numero 2. & 6. 164
 1 Idem in habente personatum, vel quodcumque beneficium certum monasterii, & officii, ibid. n. 3. 164
 1 Idem in Abbate, ibid. n. 4. & 71. 164
 1 Idem in Generali Religiosis, ibid. n. 5. & 46. 164
 1 Coadjutor ut infirmo dari possit aut debeat, talis esse debet infirmitas, ut eum impediatur officium suum exercere, ibidem num. 8. 164
 1 Item debet esse perpetua, & incurabilis, ibid. n. 10. 164
 1 Et talis censetur, licet tolli possit per divinum miraculum, ibid. num. 11. 164
 1 Coadjutor non datur ægroti, si morbus sit curabilis, sed ipsemet potest sibi vicarium temporalem constituere ab Ordinario approbandum, ibidem n. 22. & seqq. 164
 1 Coadjutor datur illi, qui officium linguæ, vel oculorum amittit, ibid. n. 14. & 41. 164
 1 Non autem nonocno, ibid. n. 15. & 70. 164
 1 Item datur Epileptico, ibid. n. 16. 164
 1 Item decrepito, n. 17. 164
 1 Item dementi, vel furioso, n. 18. 164
 1 Leprosus fit sibi Episcopus, vel Superior, non cogitur cedere, sed datur illi coadjutor, inferior autem removetur in totum, ibid. n. 19. & seqq. 164
 1 Et quæ sit ratio differentia, ibid. n. 21. 164
 1 Sed contra, ibid. verbi. Tu dic melius. 164
 1 Coadjutor quid sit, unde dicatur, quis detur, cui, & quibus casibus, & per quem, quod sit ejus officium, quæ potestas, & quando expiret, an detur invitæ, & cujus expensis, an plures uni, & unus pluribus dari possit, ibid. n. 22. 165
 1 Coadjutores de jure communi non sumebant nisi propter necessitatem regendi Ecclesias, & hi non cum futura successione, ibid. n. 23. 165
 1 Coadjutor cum futura successione respectu beneficii nec titulum habet, nec possessionem, sed est fictus beneficiatus, in c. Nulla, n. 54. & 66. de concess. præb. 188
 1 Coadjutor de jure communi tenetur residere, ibidem numero 59. 189
 1 Coadjutor cum futura successione non potest Choro, aut Capitulo interesse, nec aliquid juris Canonicalium exercere contradicente coadjuto, ibid. num. 60. 189
 1 Coadjutor de jure datur certa portio ex redditibus beneficii in compensationem laborum, ibid. n. 64. 189
 1 Coadjutor cum futura successione distributiones non lucratur sibi, sed utilitatem coadjuti, nec quidquam percipit ex fructibus beneficii, ibid. num. 64. 189
 1 Coadjutor temporalis potest quodcumque amoveri, & alius in ejus locum subrogari, ibid. num. 66. 189
 1 Coadjutor cum futura successione quibus conditionibus detur Episcopo secundum antiquos Canones, ibidem num. 79. 190
 1 Coadjutor dandus est Episcopo, qui propter incurabilem morbum pastorale officium exercere non potest, in c. Ex parte, n. 1. de cler. ægrot. 161
 1 Coadjutorium dicitur Episcopi, & Superioris Prælati est de causis majoribus, & pertinet ad solum Papam, ibidem numero. 2. 161
 1 Coadjutor datur etiam invito, ibid. n. 4. 161
 1 Coadjutoris officium quando expiret, ibid. num. 9. 162
 1 Coadjutor unde dicitur, ibid. n. 13. & 20. 162
 1 Coadjutoria cum futura successione quando expiret, ibidem num. 15. 162
 1 Coadjutori cum futura successione acquiritur in beneficio jus ad rem, quod eveniente vacatione per obitum coadjuti efficitur jus plenum, nec est opus nova collatione, ibidem numero 16. 162
 1 Coadjutor datus Episcopo cum futura successione an possit administrare ea, quæ sunt jurisdictionis spiritualis, seu temporalis ipso Episcopo contradicente, ibid. num. 17. & seqq. usque ad num. 25. 162
 1 Quid si sit datus dementi, vel alias omnino inhabili, ibidem num. 18. 164
 1 Et quid si datus sit impedito, vel non prorsus inhabili, ibidem num. 19. 162
 1 Coadjutor quid sit, ibid. num. 21. 162
 1 Coadjutor retinet in habitu potestatem, & jurisdictionem, ibid. num. 21. 160
 1 Coadjutor an & quando possit beneficia conferre, ibidem numero 24. 162
 1 Coadjutor alteri delegare non potest ea, quæ coadjutor vult, & potest per seipsum exercere, ibid. num. 45. 162
 1 Coadjutus non potest revocare, quæ coadjutor gessit in casibus sibi à jure, vel consuetudine permixtis, ibidem num. 26. 162
 1 Coadjutori conveniens habitatio est concedenda in adibus Episcopalis, ibid. n. 27. 162
 1 Coadjutori in consueto tribunali Episcopi jus reddere debet, ibid. num. 28. 162
 1 Coadjutor dicitur habere curam animarum quoad exercitium, non autem quoad jus, & habitum curæ, in c. De rectoribus, n. 6. & 34. de cler. ægrot. 157
 1 Coadjutor vivere debet de Ecclesiæ proventus, & inde recipere congruam portionem, ibid. n. 8. 158
 1 Appellatio a datione coadjutoris, & assignata congruè datur ad effectum devolutivum tantum, ibid. n. 11. 158

7 Coadjutor, & coadjutor si redditus Ecclesie non sufficiant, uter sit preferendus, ibidem, num. 12 & seqq. 150

7 Coadjutor nec ritulum habet, nec possessionem, sed nudum exercitium; ritulum vero, & possessionem tenentur pepes coadjutorum, ibid. num. 15. 150

6 Coadjutor Vicarii Parochi potest matrimonium interesse, & alius dare licentiam, ut interfit, in c. Quod nobis, n. 1. de clandest. despons. 14

3 Coadjutor datur Prælati Inhabili, nec Jurisdictione transit in capitulum, in cap. Quia diversitate, numer. 12 de concess. præb. bend. 193

Vide in verb. Papa quoad coadjutores.

3 CODICILLI non veniunt appellatione testamenti, nisi largè, & improprè, in c. Cùm electi, n. 5. de Testam. 167

3 COLMETERIUM gaudet Immunitate Ecclesiastica, in c. Im. quoniam, n. 1. de Immuni. Eccl. 643

3 Commetium, & Ecclesia gaudet eodem privilegio, & uno violato, censetur & aliud violatum, in c. Ecclesie, n. 21 de Immuni. Eccl. 637

3 COGNATIONIS penam nemo patitur, in c. Dolentes, n. 24 de celebr. Missar. 581

1 Declaratur, num. 64. 586

1 COGNATI unde diffidit, in c. Per tuas, num. 9. de Probat. 143

4 Cognationem spirituales an contrahat pater, qui in actu Baptismi infantem non tetigit, sed Presbyteri tradidit baptizandum, vel baptizatum de manu Presbyteri suscepit, in cap. Veniens, numer. 1. & seqq. usque in fin. de cognat. spirit. 63

6 Cognatio spiritualis an possit contrahi per procuratorem, ibidem n. 5. & 19. 63

4 Cognationis spiritualis definitio, ibid. u. 6. 61

4 Cognatio spiritualis ex concilio Tridentino requirit ritum, & designationem, ibid. n. 7. 61

4 Cognatio spiritualis inducta est de jure positivo ad instar generationis, & natiuitatis naturalis, ibid. n. 9. 64

4 Cognatio spiritualis imitatur naturam, ibid. n. 11. 64

4 Cognatio spiritualis inter fidelem, & paganos non potest contrahi, ibid. n. 14. 64

4 Sed bene cum Christianis non futurum, ibid. n. 20. 65

4 Cognationis spiritualis impedimenta restricta sunt ad terminos concilii Tridentini, cui non est derogatum per Bullam S. Pii V. in cap. Utrum autem, nu. 1. veti. Hodie, de cognat. spiritua. l. pag. 58

6 Cognatio spiritualis non contrahitur per eum, qui in actu baptisimi nullum prælati ministerium, ibid. n. 3. 58

4 Cognatio spiritualis an contrahatur inter concubulum, & concubinam, que solum ex eo suscipitur baptizatum tenent, in cap. Si vit, num. 7. & seqq. usque in fin. de cognat. spirituali, pag. 58

4 Cognatio spiritualis contrahitur a laico baptizante in extremo necessitatis articulo, ibid. n. 6. 58

4 Cognatio spiritualis, quam contrahit pater baptizando proprium filium ex concubina suscipitur, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit post contractum, ibid. n. 9. 53

4 Cognationem spirituales non contrahit, qui baptizatum non tetigit, sed candem tenent iuxta consuetudinem loci, in c. Super eo, n. 2. de cognat. spirit. 62

4 Cognatio spiritualis de jure communi oritur inter baptizatum, & filium baptizantis, impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum, in c. Ex litteris, num. 1. de cognat. spirit. 66

4 Cognatio spiritualis olim triplex, paternitas, compaternitas, & fraternitas, sed hæc ultima sublata est a concilio Tridentino, ibid. n. 3. 66

4 Pili quorum compatrium, nisi consuetudo repugnet, licet contrahunt, si per eorum neutrum deventum est ad compatrium, n. 1. alia separantur, in cap. Utrum, numer. 1. de cognat. spirit. 58

1 Cognationis spiritualis impedimentum est juris inter Ecclesiasticis, d. c. Ex litteris, n. 7. de cognat. spirit. 66

4 Et an dote accessio sit causa sufficiens dispensandi, ibid. nu. 8. & num. 17. 66

4 Cognatio spiritualis major est, & difficilior solvitur, quam carnalis, ibid. n. 14. 66

4 Cognationem spirituales contrahit puella novem annorum, que infantem levavit de lacte fonte, & cum ea Gregorius XIII. noluit dispensare, ibid. n. 15. 66

4 Magis vitanda eorum conjugia, qui ad nos per spirituales, quam per carnalem cognationem attinent, ibidem numero 12. 66

4 Cognationis legalis impedimentum a consilio generali non est sublatum, in cap. Non debet, num. 25 de consanguinitate & affinit. 71

4 Cognatio, que tendit ad destructionem, vel confirmacionem actus debet ab eo procedere, qui potest actum celebrare, in cap. Cui veniens, n. 13. de jud. 70

1 COITUS prius inter conjuges non est gratuitus, in c. Ex publico, num. 4. de consens. conjug. 245

3 COLLATIO Beneficij dicitur donatio, in cap. Postulasti, num. 5. de concess. Præbend. & in c. Domus accessit, num. 9. de consuetudine. 191

3 Collatio beneficij non obstante collatione alteri facta, intelligitur de invalida, in cap. Consultationibus, numer. 51. de cler. p. 167

1 Collatio beneficij non est æquis ordinis, sed jurisdictionis, in cap. Vel non est compos, numero 14. de tempore ordinat. 111

3 Collatio beneficiorum alia necessaria, alia voluntaria, in c. 1. x. frequentibus, n. 1. de instit. 186

3 Collatio ecclesiæ non est donatio, ibid. n. 6. & seqq. 189

1 Collatio Parochialis est debita magis idoneo prælecto in concursu, ibid. n. 7. 189

Reliquis in verbis Rescriptum
 Et in verbo Præbendam collatio.

3 Collatio si sit simultanea inter Episcopum, & capitulum, Ep. corp. suspensio, jus conferendi ad capitulum desolvitur, in c. Quia diversitate, n. 5. de concess. præb. 193

3 Collatio beneficij facta extorreatur. 193

Vide in verbo Extorreatur effectus.

1 Collatio cor habet vim electionis, & confirmationis, in c. Nullus, n. 25. de elect. 219

1 Collatio pertinet ad capitulum, & Prælatum, lapso tempore ad alium non transit, in cap. Postulasti, numer. 5. de concess. præb. 199

3 COLLECTA si imponatur Episcopo pro se, & Clericis patroni pro se, Ecclesia debet contribuire simul cum clericis, non autem cum Episcopo, in cap. eum propter, num. 1. de Jurisdictione. 179

1 Collecta, que imponitur personis pro rebus, est munus patrimoniale, in c. Licet, n. 13. de cen. b. 140

3 Collecta an sit munus extraordinarium, & an ex statuto inferiorum possit fieri ordinatum, ibid. n. 10. 143

1 Collecta aliqua ab Episcopo imponi non potest Ecclesie sibi subiectis, præter charitativum subsidium, in cap. conquirente, n. 9. & 18. de offic. Ordin. 516

3 Collectam imponentes Ecclesie, vel clericis, excommunicati sunt, etiam Imperiali, vel Regali præfulgente dignitate, de Immuni. Eccl. c. Non minus, n. 1. 161

3 Collectam pro subsidio laicorum Episcopus imponere non potest clericis sine consensu cleri, ibid. n. 21. 610

1 Nec fuit consensus Capituli, ibid. n. 24. 613

3 Collectam clericis nec tenentur, nec possunt solvere ad relevandas necessitas, vel utilitates laicorum tantum, ibidem numero 16. 613

1 Sed ubi versatur necessitas, vel utilitas laicorum simul, & clericorum, possunt clericis illam solvere concurrentibus aliis requisitis, ibid. 613

1 Collectam tenentur solvere omnes, qui gravari poterant oneribus in quorum locum collecta successit, ib. n. 45. 614

1 Ad Collectas, que ob pestem imponuntur, de jure civili tenentur etiam habentes exemptionem generalem ab oneribus personalibus, realibus, & mixtis, ibid. n. 5. 616

1 Sensus de jure can. n. 27. 616

1 Collecta Ecclesie, ac personis Ecclesiasticis, etiamque bonis sine Apostolica auctoritate per laicos, vel alios imponi, & exigi non possunt etiam a sponte dantibus, in c. consuetudines, n. 61. de consuetudine. 193

Vide in verbo Utriusque quoad exemptionem ab oneribus.

1 COLLECTOR decem tri capitales, vel missas, aut alia ornamenta divinis officis deputata, an possit puniti ab Ordinario, in c. Studium, n. 17. de offic. legati 545

1 Collector Portugallie an possit cognoscere causas appellationum a sententia commissarii emicarie, non oblatore clausula, Appellat. sine remota, ibid. n. 28. & seqq. usque in fin. 545

1 Quid de jure communi, ibid. n. 29. 545

1 Et quid vigore facultatum, n. 17. 547

1 Collector Portugallia facultatem habet cognoscende causam tam per viam querelæ, quam appellationis quibusvis iudicibus etiam Sedis Apostolicæ delegatis, ibid. n. 37. 547

1 Collector Portugallie ex consuetudine admittit appellationes etiam ad Papam interpositas, ibid. n. 41. 548

1 Subcollectoris communio iuxta a Collectore potest per testes probari, in c. eum in jure, n. 16. de offic. Delegat. 515

1 COLLEGIATA etiam Patrochalem obtinet infra annum non promotus ad ordinem Presbyteratus, non est privatus ipsa jure, sed privandus noniotione p. 17. m. 1. in cap. eum in cunctis, numero 21. & numero seqq. usque ad numer. 35. de electione 195

1 Collegiata omnis naturaliter electiva est respectu Prælati, in c. Nullus, n. 25. de elect. 219

1 Collegiata Ecclesia non dicitur, que per desertionem desit esse collegiata, in c. De multa, n. 44. de præb. 181

Vide in verbo Ecclesia Collegiata.

1 COLLEGIUM ipsum censetur elipere, cum electio fit a conpromissuris, in c. eorum, n. 6. de elect. 193

1 Collegium ex universo constituit, & loco unius personæ habetur, in c. Nullus, n. 9. de elect. 219

1 Collegium non facit societas privata, sed publica auctoritas, ib. num. 44. 120

1 Collegium quandoque representat singularis persona, licet collegium non faciat, in cap. Licet de vitanda, numer. 66. de elect. 217

1 Collegium in quo sunt pariformiter clerici, & laici, in dubio censetur Ecclesiasticum, in c. Non impneret, num. 21. de cler. vel Monach. 160

1 Collegium Doctorum utriusque juris quale censetur, ibidem numero 12. 160

1 De collegiis diversis an, & quando quis esse possit, ibidem numero 17. 161

1 Collegio sublato an Ecclesia desinat esse collegiata, in c. eum fit 215, n. 11. de ext. & quasi. 215

1 Collegium constituitur in uno, ibid. n. 11. 215

1 Collegium quid, & in quo differat ab Universitate, lo. c. Responsio, n. 17. de sent. ex comm. 184

1 Consules mercatorum non faciunt collegium, ibidem numero 27. 181

1 Collegium, & Universitas non dicitur persona vera, sed ficta, & representata, carens summa, & baptismo, ibidem numero 6. & num. seqq. 181

1 Universitas vel collegium an ab inferioribus à Papa excommunicari valeat, ibidem numero 7. & seqq. usque ad numero 18. 184

1 Collegium maior pars si delinquat, collegium ipsum dicitur delinquisse, ibid. n. 15. 184

1 Collegio iudeorum, vel alius illicite legari non potest, singularibus personis locis, in cap. Recentes, c. 1. m. 26. de iust. Monach. 209

1 Ad esse Collegii non requiritur, ut habet Prælatum, in c. Quia p. 190

propter, num. 27. de elect. 293
 2 Collegia, cessante exemptione, habent Ordinarium pro capite, 290
 3 exempta verò Papam, ibid. n. 291
 4 Collegium assumit naturam à personis, ex quibus componitur, in
 n. presentia, n. 105. de probat. 340
 7 Collegium habet intentionem fundatam super jure eligendi Prælatus
 in collegiata Ecclesia, in cap. cum terra, numer. 2. de
 elect. 265
 3 Collegium tres homines faciunt, duo congregationem, in c. Ver-
 stra, n. 91. de cohabit. cler. & mulier. 16
 1 Major pars Collegii non sufficit in statutis, quæ sunt contra jus
 alicui competens, in cap. cum dilectus, numer. 15. de con-
 structur. 205
 3 Major pars Collegii non potest præiudicare minori, si actus sint
 voluntarii, secus si necessarii, vel ob publicam utilitatem, ibid.
 num. 48. 207
 1 Majoris partis factum in jure Universitatis, vel Collegii præju-
 dicat minori, secus in jure singulari, ibid. num. 50. 207
 5 Collegio accusato, illius persona promovetur postquam, nisi in accu-
 satione sint specialiter nominatae, in c. Omnipotens, nu. 16. de
 Accusat. 6
 3 Collegii jus, & quasi possessio ex quibus colligatur, in c. Postula-
 sti, n. 5. & 15. de Jurepatr. 517
 3 Collegii jus de jure communi habent Ecclesiæ Cathedralis, & Re-
 gulares, quæ ad congregationem tenendam sufficienter sunt do-
 ratae, & quæ in communi vivunt, ibid. nu. 6. 517
 3 Collegii jus in uno retinetur, ibid. n. 7. 517
 5 COLLUDENS in causis beneficiis, privari debet beneficio, in
 c. Audivimus, n. 2. de collat. dereg. 170
 5 COLLUSIO quid sit, ibid. num. 4. 170
 5 Gestæ per collisionem non tenent, ibid. n. 5. 190
 3 COLORES an liceat mercari ad colorandum mulierem, vel vi-
 rum, in c. Multa, n. 61. Ne cler. vel Monach. 616
 1 COLUMBA per quam Ravennatis Archiepiscopi eligebantur à
 Corvo dicitur occisa, in cap. Quia propter, num. 4. de elect.
 pag. 287
 3 COMMENDA non mutat statum beneficii, in c. In Ecclesiis, n.
 16. de Capell. Monachor. 502
 3 Commenda cessante per obitum Commendatarii, beneficium non
 vacat per obitum, sed eo modo, quo vacabat ante commen-
 dam, ibid. num. 17. 502
 3 Commenda non est verè titulus, ibid. num. 19. 502
 3 Commendæ nostri temporis magis participant de collatione, &
 vero titulo, quam de posito simpliciter, in c. Dudum, n. 1. secon-
 do, num. 38. de elect. 271
 3 Commendæ de jure communi non inducebant incompatibilita-
 tatem, secus post Concilium Tridentinum, ibid. numer. 471.
 pag. 271
 3 Commendæ ad sex menses in beneficiis curatis, quæ fieri pore-
 rant ab Ordinariis, post Concilium Tridentinum locum non ha-
 bent, sed deputari debent Vicariis, ibid. n. 47. 271
 3 Commenda Parochialis Ecclesiæ fieri non potest, nisi actu Sacra-
 doti, in cap. Ut Abbas, num. 47. de arat. & qual. 391
 3 Commendæ nostri temporis reddere sunt ad instar titularum, in
 c. cum sit ars, num. 38. de arat. & qual. 418
 3 Commenda etiam perpetua non mutat statum beneficii, ibidem
 num. 39. 418
 3 Commendæ de jure communi erant perpetuæ, & idem non erant
 incompatibiles cum titulis, in cap. Bonæ memoriae, n. 29. de pos-
 titul. Prælator. 212
 3 Commendæ nostri temporis sunt perpetuæ, & habent rationem
 tituli, & Commendatarius facit fructus suos, ibidem, num.
 30. 212
 3 Commendæ cur adinventæ, in capit. Cum ad nostram, numer.
 6. de elect. 273
 3 Commendæ quid sit, ibid. num. 6. 284
 3 Commendæ nostri temporis an sint à jure, vel à Concilio Triden-
 tino improbatæ, ibidem num. 8. 284
 1 Et an à Concilio Lateranensi sub Leone X. ibidem num. 14. 284
 3 Commendæ perpetuæ de jure antiquo non erant cognite, ibidem
 num. 9. 284
 1 Tridentinum Concilium non prohibet, quin Monasteria, quæ
 suos habent conventus, dentur de commendâ in commendam,
 ibid. num. 10. 284
 1 Nisi Monasteria hujusmodi sint capita ordinum, num. 11. 284
 3 Commendæ graviter lædunt Monasteria tam in spiritualibus,
 quam in temporalibus, num. 14. 284
 3 Commendæ non mutat statum beneficii, ibid. num. 24. 287
 3 Commenda cessante, beneficium vacat eo modo, quo ante com-
 mendam vacabat, ibid. num. 25. 285
 1 Etiam si commenda sit perpetua, ibid. num. 26. 295
 Vide in ver. *Monasterium Commendatum*.
 3 COMMENDATARIUM Monasteriorum S. Benedicti, vel S. Basi-
 lii, quibus cura animarum incumbit, an teneatur personaliter
 residere, & curam per seipsum exercere, in cap. In Ecclesiis,
 num. 16. & seq. usque in finem, de capell. Monachor. 501
 3 Commendatarius Monasterii, cui imminet jurisdictione temporalis
 tantum, non tenetur facris initiis, nec residere, ibid. dist. n.
 1 pag. 501
 3 Commendatarius, cui jurisdictione spiritualis incumbit in foro con-
 tentioso, an ardeatur ad sacros Ordines suscipiendos, & perso-
 naliiter residendum, ibid. num. 2. 501
 3 Commendatarius, cui incumbit cura animarum in foro penitenti-
 alium, an teneatur Ordines sacros suscipere, & residere, ibid.
 num. 4. & seq. usque in finem. 501
 3 Commendatarii hodie habentur pro veris titularibus, ibid. num.
 5. & 22. 501
 3 Commendatarii Monasteriorum non sunt cogendi sacros Ordines
 suscipere, nec residere, si cura animarum sacramentalis in-
 incumbat Ecclesiæ, vel Monasterio, non autem personæ com-
 mendatarii, ibid. num. 6. 502
 3 Commendatarius non est propriè Prælatus, sed quasi deposita-
 rius, ibid. num. 20. 502
 3 Commendatarius fubingatus est in locum Abbatis titularis, etiam

quoad jura personalia, ibid. num. 23. 501
 1 Commendatarii olim non faciebant fructus suos, in cap. Dudum,
 & secundo, num. 39. de elect. 271
 3 Commendatarius Monasteriorum si mensa sit separata à conven-
 tuali quartam, si verò sit communis tertiam fructuum partem
 tenentur erogare in fabricam, seu ornamenta Ecclesiæ, vel
 alimoniam pauperum, in cap. Si quis sanè, num. 28. de peccil.
 cler. pag. 147
 3 Declaratur, ibid. num. 33. & seq. 148
 3 Commendatarii, seu beneficiarii alimenta secundum decemiam
 status anteponebant, seu sustentationi pauperum, ibid. num. 19.
 pag. 147
 3 Commendatarii tenentur procurare Visitatorem Apostolicum à
 quo possint visitari, in capit. Venerabili, num. 6. de censib.
 pag. 551
 3 Commendatarius Prioratus canonicorum Regularium, cui ani-
 marum cura personarum secularium incumbit, an teneatur in
 Prioratu residere, & curam animarum per seipsum exercere,
 in cap. Quod Deus timorem, num. 20. & seq. usque in finem de stat.
 Monachor. 473
 1 Commendatarii Monasteriorum an possint se immiscere in his,
 quæ concernunt regularia instituta, in cap. Edocti, num. 4.
 de rescript. 186
 3 COMMEMORATIONI pro definitis, qui legata pro Missis re-
 liquerunt, quomodo satisfiat ex sententia S. Congregationis
 Concilii, in c. Cum creatura, n. 19. de celebrat. Missar. 588
 1 COMMISSIO facta ab habente duplicitatem dignitatem censetur fa-
 cta nomine ejus dignitatis, quæ facit ad valere, etiam si
 illa expressa fuerit per dictionem, & cetera, in cap. Ex parte,
 num. 35. de arbit. 704
 1 In Commissionibus caufarum, quando in supplicatione non ex-
 pripiuntur articulus certus juris, jubetur addi clausula, *Dam-
 nando* non agatur de interpretatione Decretorum concilii, in c.
 Quoniam, num. 39. de constitut. 334
 1 Commissio Papæ præsumitur conformis libello, in cap. Conclu-
 tus, num. 16. de fil. Presbiter. 482
 1 COMMISSARIUS cruciatus non est constitutus iudex, sed exe-
 cutor, in cap. Studuisti, num. 39. de off. legat. 547
 1 Commissarii ad testes examinandos an subdelegare possint, in c.
 Venerabili, num. 6. de testib. 155
 3 Commissarius tenetur non modò ostendere litteras suæ commis-
 sionis, sed etiam illarum copiam parti dimittere, in cap. Cum
 in jure, num. 23. de off. Deleg. 534
 1 Commissarii, qui de Provincia ad Provinciam mittuntur, debent
 præferre litteras suæ facultatis Præsidi Provinciæ; aliàs pa-
 tesse eis resisti, ibid. n. 40. 535
 3 COMMITTERE quis non dicitur per se, vel alium, qui profus
 ignorat, in cap. Nobis, num. 27. de simon. 44
 3 COMMODO non debet quis consequi ex eo, quod facit inju-
 rus, in c. Quoniam, num. 39. de jure patr. 513
 3 Commode sustentari, & sine penuria, an differant, in cap. Non
 amplius, num. 15. & seq. usque ad numer. 20. de Infruct. pa-
 gin. 174
 3 COMMODITAS æstimatur secundum consuetudinem regionis,
 & utilitatem personæ, ibid. num. 16. 174
 5 COMMUNE servitium quid sit, in cap. Præterea, num. 11. Ne
 Prævic. litas. 69
 5 Communis, & minuta servitia pro Episcopatibus, & Monaste-
 riis Galliæ in patria reductis sextam partem veri valoris non
 excedunt, ibid. num. 74. & 75. 74
 1 Commune pluribus ut singularis, vel ut universis, quando aliquid
 esse dicatur, in capit. Licet de vitanda, num. 69. de elect. pa-
 gin. 217
 2 Communis usus loquendi prævellet verborum proprietati, in cap.
 Cum venissent, num. 67. de Judic. 27
 2 Declaratur, n. 68. 27
 1 COMMUNICATIO privilegiorum in forma communi non com-
 prehendit facultatem conferendi Ordines, in c. Quanto, num.
 27. de Consecrat. 199
 1 Communicatio quantumvis ampla, & generalis non comprehen-
 dit facultatem ordinandi, cui sit difficillimæ concessio, ibi-
 dem num. 28. 199
 3 Communicatio privilegiorum quantumvis ampla exemptionem à
 decimis prædialibus non includit, in cap. Nuper, numer. 31. de
 decim. 326
 Vide in ver. *Privilegiorum communicatio*.
 5 COMMUNICARE in die Cæne non jejuno stomacho, quam-
 vis olim liceret, hodie tamen est mortale, in c. Si contulerit,
 num. 3. de Accusat. 9
 3 Communicantes in Hebdomada sancta, vel infra octavam Pas-
 che satisfaciunt præcepto Ecclesiæ ex declaratione Eugenii IV,
 in cap. Omnis, num. 41. de penit. & remis. 311
 5 Communicare non licet in ipsa die Resurrectionis de manu Regu-
 larium, etiam devotionis causa, ibid. n. 43. 312
 5 Communicantes quolibet anni die in Insulis Philippinis satisfac-
 iunt præcepto Ecclesiæ, ibid. n. 47. 312
 5 Episcopus potest procedere ad excommunicationem in eos, qui
 negligunt adimplere præceptum cap. Omnis utriusque, ac elec-
 tionis pio loco applicandas inungere, sed non expedit, ut
 sibi absolutionem reservet, ibid. n. 46. 312
 5 COMMUNITAS quid sit, in cap. Responso, num. 16. de sen-
 tent. excommun. 360
 5 Communitas non præsumitur ita tota ad malum consentire, quin
 aliqui sint differentes, ibid. n. 81. 364
 3 COMMUTATIO legati annui Fratris Minoribus relicti an sit
 nulla ex defectu intentionis, eo quod Papa ignoraverit hære-
 dicum fuisse vocatos in eventum commutationis, in cap. Nos qui-
 dem n. 48. & seq. usque ad n. 64. de testam. 263
 3 Commutatio voluntatis locum non habet, ubi testator provide-
 dit fieri debet de legato, si in usum destinatum converti ne-
 queat, ibid. num. 49. 263
 3 Et in quibus casibus commutatio impugnari possit ex defectu in-
 tentionis, eo quod Papa ignoraverit præfessionem Testatoris,
 ibid. n. 56. & nota. seq. 263

- 1 Communitario voluntatis ab inferiori, à Principe regulariter fieri non potest, in c. Ex parte, n. 21 de confit. 127
- 2 Et quid si proventus hereditatis non sufficiant ad onera adimplenda, ibid. num. 21. & seqq. 127
- 3 Voluntas testatoris potest ab Episcopo in alium pium usum commutari, si de jure, vel de facto adimpleri non possit, ibidem num. 27. 127
- 4 Coniunctum ultimas voluntates, si quæ facultas Episcopis concedebatur, non est sublatà à concilio Tridentino, ibid. num. 28. 127
- 5 Vide in ver. *Papa quoad commutandam voluntatem*
- 6 COMPOSITIVUM supponit positivum, licet inappropriè aliquando ponatur pro positivo, in cap. Episcopalia, n. 7. de Privileg. 215
- 7 COMPAGI sunt collegii Episcoporum, in cap. Quia nos, num. 4. de Aurb. & usu palatii 249
- 8 COMPATERNITAS scienter, vel ignoranter inter conjuges superveniens, conjugium non dissolvit, in cap. Si vir, n. 1. de cognat. spirit. 63
- 9 COMPATER, qui in bap. baptismi infante, non tergit, sed Presbytero tradidit adimplendum, vel baptismum de manu Presbyteri suscipit, an contra hæc cognitionem spiritualem, in c. Veniens, n. 1. & seqq. usque in fin. de cogn. spirit. 63
- 10 Comparatur duotum filii, per quorum neutrum devenitum est ad compaternitatem, licet in vicem matrimonium contrahunt, nisi ubi loci consuetudo, in cap. Super eo, num. 1. de cognat. spirit. 63
- 11 Reliqua in ver. *Cognatio spiritualis*.
- 12 Comparatæ fidei rudimenta ignorantes quomodo ex concilio Mediolanensi prohibentur infantes de sacro fonte suscipere, in c. Firmiter, num. 47. de Summ. Trinit. & fid. cathol. 8
- 13 COMPENSATIO delictorum non fit, ubi pœna veni sicut applicanda, si ve sit spiritualis, si ve temporalis, si ve pecuniaria, in cap. Veniens, n. in de iurejur. 173
- 14 COMPLETUM dicitur, licet supersit aliqua pars illius, in cap. Ad nullam, num. 19. de Regul. 311
- 15 COMPOSITIO super decimis facta per Parochiam sine beneficii Apollonio, an transeat in successorem, in c. Nupti, num. 24. de decim. 326
- 16 Compone re prodamno dato, vel offensâ, vel iniuria pecuniarie restituere, in c. Inter alia, n. 17. de immuni Ecclæ. 618
- 17 Compositio super jure beneficii prætorum tunoniaca, nisi facta fuerit à superioribus, in cap. Nisi essent, num. 3. de præben. pag. 206
- 18 Compositio amicalibus super spiritualibus valida est, licet transactio stricta non valeat, ibid. n. 4. & n. 42. 206
- 19 Operari tamen, ut compositio cap. ad instum ab auctoritate superioris, & non à pactione partium, ibid. n. 5. 206
- 20 Compositio super jurebus Ecclesiæ potest fieri à Reſine in præjudicium ipsi iuris, etiam sine consensu superioris, ibidem numer. 10. 208
- 21 Compositio super re spirituali fieri potest, sed non transactio, in c. Diligens primo, n. 2. de præben. 271
- 22 COMPROMISSARIUS in dubio an censetur pronunciasset arbitri, an & ut arbitrator, in cap. contigit, num. 34. de arbitri. pag. 700
- 23 Compromissarius an sit Procurator compromittentium, in c. causam, num. 21. n. & 16. de elect. 329
- 24 Compromissarius arbitrari debet, an Praelatus sit idoneus ad officium Praelaturæ, ibid. num. 21. 329
- 25 Compromissarii possunt esse alii à capitulo, dummodò sint viri Religiosi, & clerici, ibid. num. 21. 329
- 26 Compromissarii eligere possunt, & honestius est, ut eligant per futinimum secretum, in cap. Licet de vitanda, num. 51. & 61. de elect. 315
- 27 Compromissarii à principio possunt esse intercessificandi tamen per eos, quibus data est eligendi potestas, ibid. n. 60. 316
- 28 Compromissarius non ardeatur ad eligendum servata forma servituti, ibid. n. 62. & 67. 316
- 29 Compromissarius licet procedant per viam secretum, non tamen ardeatur ad formam, & Quia propter, in cap. Publicato, n. 45. de elect. 312
- 30 Compromissarii simpliciter datj non ardeatur ad eligendum per futinimum secretum, in c. Nobis, n. 24. de simon. 40
- 31 Compromissarii non ardeatur ad secretum, in cap. Quia propter, num. 26. de elect. 312
- 32 COMPROMITTENTES in arbitrium, vel arbitratorem, de jure canonico possunt se juramento obligare ad observandum arbitri, vel arbitramenti, in cap. Non sine, n. 6. de arbitri. pag. 701
- 33 Er hoc jus canonico servari debet etiam in foro civili, ibidem num. 19. 701
- 34 Compromittentes tenentur recipere electum à compromissario, dummodò sit idoneus, in cap. causam, n. 3. de elect. 319
- 35 COMPROMISSOR, & compromissarius idem esse non potest, in cap. Licet de vitanda, num. 43. & 58. veis *Neque dicitur*, de elect. pag. 313
- 36 COMPROMISSUM de rebus spiritualibus in laicum fieri non potest, in c. contrigit, n. 13. & seqq. de arb. 11. 630
- 37 Etiam auctoritate Episcopali, ibid. num. 5. 630
- 38 Compromissum in initio contra legem prohibitionem est irritum, quia vis lex non procedat ulterius ad irrationem actus, ibidem num. 3. 630
- 39 Compromissum de re spirituali fieri potest in clericum, & laicum simul, ibid. num. 6. 630
- 40 Etiam unus fit clericus, & plures laici, ibid. num. 6. 630
- 41 Dummodò tamen non ardeatur superioris, ibid. n. 10. 630
- 42 Compromissum de jure, & de facto super beneficium, vel jure spirituali fieri non potest etiam in clericum, ibid. n. 16. 630
- 43 Compromissum factum in laicum de re spirituali tanquam in arbitrium arbitratorum non sustinetur, ibid. n. 11. 630
- 44 Compromissum cui fieri non potest ab Ecclesia est emptum in præjudicium libertatis, in c. obtemperare, num. 5. & non seqq. ut de ad quom. & de arb. 11. 631

- 1 Compromissum ab initio est voluntatis, post factum necessarium, ibid. num. 11. 631
- 2 Compromissum super his, quæ alienari prohibentur, si fiat de facto, non valet, ibid. num. 28. & n. seqq. 636
- 3 Secus de jure, ibid. n. 30. & seqq. usque in fin. 637
- 4 Compromissum non valet, per quod Ecclesia obligetur, ibidem num. 29. 636
- 5 Compromissum super jurisdictione Archiepiscopi aconali, item super questione spirituali Hospitalium valet, etiam auctoritas superioris non interveniat, ibid. num. 32. 637
- 6 Compromissum fieri potest de omnibus etiam tangentibus ius alterius sed arbitrium non tenet in alterius præjudicium, ibidem num. 33. 637
- 7 Compromissum expirat morte alterius compromittentium, in cap. Ex parte, num. 6. de arbitri. 701
- 8 Etiam ante mortem fuerit conclusum in causa, & præfixos terminus ad sententiam, ibid. num. 15. 701
- 9 Compromissum est stricti juris, nec extenditur ad heredes, vel alios, de quibus expressè non est cautum, ibid. n. 13. 701
- 10 Compromissum fieri potest in iudicem, ut in arbitratorum, in 230 secundum leges, quam secundum rationes, ibid. n. 23. 701
- 11 Sive fit iudex ordinarius, sive delegatus valet, ibid. n. 23. 701
- 12 Compromissum confertur factum, ut in arbitratorum, si data sit potestas procedendi de jure, & de facto, & renunciatum teductioni ad arbitrium boni viri, ibid. num. 43. 702
- 13 Compromissum sub nomine Dignitatis factum, an transeat in successorum, ibid. num. 44. 702
- 14 Compromissum super beneficio Ecclesiastico, seu jure spirituali, licet fieri potest, in cap. Non in re, n. 9. de arbitri. 650
- 15 Si fiat de jure, secus si de facto, ibid. num. 10. 650
- 16 Compromissum de jure, & de facto obligationem includit, & habet vim transactionis, ibid. n. 11. & seqq. 650
- 17 Compromissum de re spirituali in laicum fieri non potest, ibidem num. 11. 650
- 18 Compromissum etiam juratum generaliter initum in laicum non includit causam spiritualem, ibid. num. 12. 651
- 19 Compromissum de jure civiliter prohibetur fieri cum juramento tam arbitratorum, quam partium, ibid. num. 13. 651
- 20 Compromissum juratum, quia vis de jure civili actionem non producat, tamen secus est de i. a. canonicæ, ibidem num. 14. pag. 651
- 21 Compromissum super electione potest fieri in usuariorum, in c. causam, n. 6. & 13. de elect. 319
- 22 Item fieri potest in exercitum à collegio, ibid. n. 7. 319
- 23 Compromissum super electione facta à Cardinalibus initum in unum tantum de collegio, an valet, ibid. n. 45. 319
- 24 Compromissum in aliquos initum hac forma, ut compromissarii teneantur eligere nominatum à majori parte capituli, validum est, in c. Licet de vitanda, n. 30. de elect. 317
- 25 Declaratur, ibidem num. 56. & seqq. & 26. 317
- 26 Compromissum initum in aliquam partem collegii an videatur initum in personas incertas, ibid. n. 41. 316
- 27 Compromissum de incerta persona assumenda non tenet, ibidem num. 41. 316
- 28 Declaratur, ibid. num. 42. 316
- 29 Compromissum factum in aliquem ex collegio Cardinalium hac forma, ut ille vis singularum fecerit ex quibus eum cogat, in quem major pars collegii consenserit, hodie non valet, ibidem n. 46. & 47. veis *Quantum casus*. 315
- 30 Compromissum in tum in aliquem ex collegio hac forma, ut ille eligat eum, in quem libet, ac nulla forma servata major pars collegii consenserit, validum est, ibid. n. 57. & 58. 315
- 31 Compromissum fieri potest sub hac forma, ut compromissarii eligat eum, quem postea elegerit alicui de collegio, ibidem num. 58. 315
- 32 Compromissum factum à Cardinalibus directè in majorem partem collegii, an valet, ibid. num. 60. usque ad n. 62. & 63. usque in finem. 316
- 33 Compromissum factum in quo tam partem collegii, non dicitur in personam incertam, ibid. n. 63. 316
- 34 Compromissum fieri potest in collegium, in d. & in concilio generale, & postea sufficit consensus majoris partis, ibidem num. 61. 317
- 35 Compromissum factum in majorem partem collegii, ad videatur factum in seipsum, ibid. n. 64. 317
- 36 Compromissum an requirit consensus singularium, vel sufficiat in communi, ibid. num. 65. 317
- 37 Compromissum in al quos ex Cardinalibus initum hac forma, ut compromissarii eligere debeant eum, in quem vis singularium iniquitas duæ partes collegii consenserit, non potest à majoribus ex tribus partibus Cardinalium, ibid. num. 73. & seqq. usque in fin. 317
- 38 Compromissum initum hac forma, ut compromissarii teneantur eligere, in quem major pars capituli consenserit, valet, & est expeditior forma quam habetur, ibid. n. 71. 317
- 39 Expromissum à Cardinalibus initum hac forma, ut compromissarii vis singularium per secretum fieri non possit, tamen tenentur eum eligere, in quem duæ partes Cardinalium consenserit, an valet, ibid. num. 75. 318
- 40 Etiam fieri potest à duabus ex tribus partibus Cardinalium, ibidem num. 70. 318
- 41 Quod licet compromissum sit cum forma, ut simpliciter vota singularium exquiri debeant, ibid. num. 72. 318
- 42 Compromissum cum forma, ut compromissarii teneantur eligere eum, in quem consensus in duæ partes collegii vis singularium per secretum apertum inquisitum, an valet, ibid. n. 73. 318
- 43 Et an fieri potest à duabus ex tribus partibus Cardinalium, ibid. num. 74. 318
- 44 Compromissum cum forma, ut compromissarii teneantur eligere nominatum à majori parte collegii, requirit consensus omnium nominum de dicentium, ibid. n. 76. 318
- 45 Compromissum directè factum in majorem partem collegii non valet, in eadem forma, ut vete singularium exquiratur, ibid. num. 77. 318

- 1 Et hoc fieri potest etiam in plures de collegio partium comparatione minorum, ibid. n. 89. 240
- 1 Vitatur tamen, si vel unus dissentiat, ibid. n. 90. 240
- 1 Compromissum de causa Ecclesiastica fieri potest in duos laicos ob adjunctionem unius clerici, in c. cum propter, num. 53. de jur. patr. 537
- 1 Opius Lapi, quod in compromisso limitato sufficit consensus majoris partis capituli, declaratur, in cap. Licet de vitanda, n. 83. de elec. 239
- 1 Vide in ver. *Index quoad compromissum*.
Et in ver. *Arbitr.*, *Arbitrator*.
- 2 Compromissum ubi agitur de crimine criminaliter, non potest fieri in privatum, in c. Veniens, n. 5. de jur. jur. 172
- 2 Secus ubi de crimine agitur civiliter, ibid. n. 6. 172
- 2 Compromissum super satisfactione injuria fieri potest non solum in extraneum, sed etiam in ipsum offensum tanquam amicabilem compositorem, ibid. n. 7. 172
- 2 Secus tanquam in arbitrum, ibid. n. 8. 172
- 1 Vid. in ver. *Injuria*.
- 2 Compromissi verba quantumcumque lata ad arbitrium tertii, praesertim sub quodam confidentia legalitatis, & bonitatis ejus, in quem compromittitur, ibid. n. 12. 173
- 2 Compromissum super electione an possit fieri in laicum, in cap. causam, n. 10. & seq. usque ad n. 18. de lect. 259
- 1 COMPROMISSI potest in laicum de rebus Ecclesiae non spiritualibus, sed merè civilibus, in cap. contingit, num. 12. de arbit. 699
- 1 Nec requiritur consensus judicis Ecclesiastici, ibid. n. 13. 699
- 1 Compromitti non potest de liberali causa, in c. cum tempore, n. 8. de arbit. 695
- 1 Compromittere potest clericus in sui praesudicium, non autem in praesudicium Ecclesiae, ibid. n. 20. 26. & 29. 696
- 1 Declaratur, num. 38. 697
- 1 Compromitti potest de rebus temporalibus Ecclesiae etiam in mulierem habentem jurisdictionem de jure, vel de consuetudine, ibid. n. 30. 697
- 1 Etiam sine auctoritate Episcopi, ibid. n. 31. 697
- 1 Compromitti potest super beneficio, dummodo arbitri ex vi compromissi beneficium adjudicare non possit titulum non habentibus, ibid. n. 33. 697
- 1 Compromitti potest super electione, & matrimonio spirituali, in cap. Ex parte, n. 3. de arbit. 702
- 1 Secus super matrimonio carnali, ibid. n. 4. 702
- 1 Compromitti non potest de libertate hominis, secus de libertate Ecclesiae in praesudicium compromittentium, ibidem num. 6. 702
- 1 Compromitti non possunt de facto, quae alienari prohibentur de jure, in c. Non sicut, n. 12. de arbit. 690
- 1 Compromitti potest de iuribus Ecclesiae in clericos ipsius, in cap. cum olim, n. 3. de praescript. 378
- 1 Compromittere potest clericus in laicum de bonis patrimonialibus, non autem de bonis Ecclesiasticis, in c. Episcopus, n. 38. de praeb. 71
- 1 CONCEDIMUS, seu INDULGENSIUS, haec verba releta ad id, quod erat concessum de jure communi, nil novum concedunt, sed jam concessum ostendunt, in cap. Tuatum, num. 22. de privileg. 247
- 1 CONCESSA omnia videntur, quae non inveniuntur prohibita, in c. Patentibus, n. 8. de privileg. 242
- 1 Declaratur, ibid. num. 14. 242
- 1 CONCESSIO aliqua utens, ejus qualitates respuere non debet, in c. De eo, n. 33. de tempor. ridin. 357
- 1 Concessio indeterminata intelligitur juxta formam petitionis, in c. Innovamus, num. 6. de Treug. & Pace. 617

Concilium, communia.

- 1 Concilium unde dictum, in c. Ex parte, num. 10. de capell. Mo. nachor. 505
- 1 Conciliorum institutio non solum haereticis confutare, sed etiam catholicos orthodoxam fidem docere, in c. cum contingat, n. 74. & seq. de arat. & qualitat. 423
- 1 Concilium primum, ubi, quando, & cur ab Apostolis celebratum, in c. Antigonus, n. 39. de Paetis. 642
- 1 Concilium tertium Apostolorum fuit plenaria conciliorum forma postmodum à Summis Pontificibus observata, ibidem, & num. 40. 642
- 1 Concilium oecumenicum quod dicitur, in c. Firmiter, num. 8. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. 3
- 1 Concilia oecumenica quae, & quot in Ecclesia fuerint haecenus celebrata, ibid. n. 9. 3
- 1 Constitutiones in concilio generali an edenda sint nomine Papae, an nomine concilii, in c. Antigonus, num. 31. usque in fin. de Paetis. 642
- 1 Constitutiones in conciliis generalibus, praesente Papa, variis nominibus reperitur conceptae, ibid. n. 34. 642
- 1 Constitutiones, quae sunt à Papa de consilio concilii, denominari debent à Papa, & illius nomine promulgari, ibidem num. 35. 642
- 1 Idem fit de consensu concilii contra distinctionem Abbatis, vel de consilio, & consensu simul, ibid. n. 36. 642
- 1 Constitutiones in concilio edenda sunt nomine Papae, si materia legis originatur à Papa, & nomine concilii, si materia originatur à concilio, ibid. n. 37. 642
- 1 Contrarium, ibid. n. 38. usque in finem. 642
- 1 Declaratur, ibid. num. 41. 642
- 1 Concilia sunt cæteris Episcoporum, & Sacerdotum, & sunt propter Ecclesiasticas causas, in c. Etsi membra, n. 24. de his, quae sunt à Praelat. sine cons. capituli. 218
- 1 Vide in verb. *Tridentinum Concilium*, *Convocatio*, *Declarationes*.

Reges in concilio.

Vide in verb. *Synodo Provinciali qui delectant interesse*.

- 1 Concilii Ephesini II. distinctiones Leo Papa tanquam haereticas *Fagnani Refertor*.

- damnavit, in c. Majores, num. 30. de Baptism. 579
- 1 Concilia nationalia, quibus Summi Pontifices, vel eorum Legati praesentur, an & quomodo universalia, seu generalia nuncupari possint, in cap. Firmiter, n. 7. de Summ. Trinit. & fid. cathol. 3
- 1 Concilium Florentinum, & Tridentinum expendantur pro sententia Theologorum, in cap. Requisivit, num. 12. de Ordin. ab Episcop. 374
- 1 Concilium Carthaginense IV. expenditur pro sententia canonistarum, ibid. num. 43. 380
- 1 Patres in concilio existentes non possunt aliquid statuisse sine auctoritate Papae, in c. Antigonus, n. 55. de Paetis. 643

Concilii generalis auctoritas.

- 1 Conciliorum distinctionibus obtrudere non licet defectum causae, in c. cum contingat, n. 71. de arat. & qualitat. 423
- 1 Concilia non restringantur Papam, sed contrahuntur ab ipso, in c. significasti, n. 10. & seq. de elec. 223
- 1 Concilia omnia per Romanam Ecclesiam auctoritate facta sunt, & robor accipiunt, ibid. n. 15. 224
- 1 Concilium non dicitur, sed conciliabulum, seu conventiculum, quod sine auctoritate Summi Pontificis celebratur, ibidem, num. 16. 224
- 1 Concilium legitimum congregatum, post dissolutionem remanet acephalum, & schismaticum, ibid. n. 17. 224
- 1 Concilia non dederunt primatum Romanæ Ecclesiae, sed datum immediate à Domino explicarunt, ibid. n. 21. 224
- 1 Concilia generalia quomodo Romani Pontificis superioritatem agnoverint, ibidem n. 51. & seq. 227
- 1 Statuta Papae à concilio non confirmantur, sed statuta concilii confirmantur à Papa tanquam Superiore, ibidem num. 54. pag. 227
- 1 Concilium est iudex in schismate, cum duo, vel plures contendunt de Pontificatu, ibid. n. 64. & seq. 228
- 1 Concilium cognoscit, quando electio Papae non fuit canonica, ibidem num. 65. 228
- 1 Item in casu heresis formalis, non autem alterius criminis etiam notorii, & scandalosi, ibid. n. 66. 228
- 1 Concilia omnia oecumenica observari debent sicut Evangelia, in c. Nimis, n. 14. de filiis Presbyter. 477
- 1 Decreta in conciliis, quibus Summi Pontifices non praesunt, aut conspiciuntur imperativè, seu impersonaliter, aut nomine concilii, in c. Antigonus, n. 32. de Paetis. 642
- 1 Decreta in concilio, cui Papa praesidet, ita demum edenda sunt nomine concilii, si Papa in hoc consentiat: alias secus, ibidem n. 41. & seq. usque in fin. 643
- 1 Concilia omnia universalia congregantur, & auctoritatem accipiunt à Romano Pontifice, ibid. n. 44. 643
- 1 Concilia generalia, & eorum canones à Romano Pontifice confirmantur, alias nullum habent robur, ibid. n. 47. 643
- 1 Concilia generalia servanda sunt sicut quatuor Evangelia, in cap. Si quis, n. 40. de Regular. 336
- 1 Concilia omnia oecumenica manent ex eodem fonte Apostolicæ potestatis, sine qua non habent firmamentum, in c. Nonnulli, n. 44. de rescript. 371
- 1 Conciliaria decreta ita sunt interpretanda, ut non sint inania, & elusoria, ibid. num. 46. 372
- 1 Conciliorum distinctionibus firmiter adhaerendum, in cap. cum venissent, n. 29. de sac. Unct. 458
- 1 Conciliorum generalium praesentia quibus ex causis fit desumenda, in cap. Firmiter, num. 2. 2. de Summ. Trinit. & fid. cathol. 3
- 1 Conciliorum quatuor universalium dignitas, ibid. n. 5. 3
- 1 Concilia omnia universalialia, solius Romanæ Ecclesiae auctoritate sunt, & roborantur, ibid. n. 10. 3
- 1 Concilia statuta concientia jure positivum possunt pro Papam tolli, & abrogari etiam sine concilio, in c. Majores, num. 8. de Baptism. 596
- 1 Concilii, & Papae potestas est major, quam solius Papae, extensivè, non autem intensivè, ibid. n. 10. & 17. 596
- 1 Concilium non est Ecclesia universalis, nisi representativè, ibid. num. 27. 596
- 1 Concilii iudicium in questionibus fidei, an & in quibus casibus sit infallibile, ibidem num. 24. & seq. usque ad numer. 37. pag. 597
- 1 Quid si concilium sit congregatum sine auctoritate Papae, ibid. num. 25. 597
- 1 Et quid si auctoritate Papae sit congregatum, & Papa ibi sit praesens, ibid. n. 26 & 36. 597
- 1 Et quid si Papa sit absens, ibid. n. 27. & 36. 597
- 1 Concilium sine auctoritate Papae congregatum est acephalum, schismatica conventicula, & synagoga Satanae, ibidem numer. 28. 597
- 1 Concilii distinctiones, cui Papa praesidet, sunt infallibiles, ibid. num. 26. & 36. 597
- 1 Alias secus, nisi post confirmationem Apostolicam, ibid. num. 27. & 36. 597
- 1 Vel nisi Papa committat concilio, ut talem articulum sic definiat, ibid. n. 36. 597
- 1 Concilium legitimum congregatum habet potestatem statuendi plenè jure, sed ejus determinationes non sunt infallibiles, nisi in tribus casibus, ibid. num. 27. & 36. 597
- 1 Concilium etiam legitime congregatum errare potest, prout aliquando erravit, ibidem num. 28. 597
- 1 Concilii Ephesini II. distinctiones Leo Papa tanquam haereticas damnavit, ibid. num. 30. 597
- 1 Conciliorum decreta Romani Pontifices olim confirmant congregata Synodo Praelatorum sub Patriarchatu Romano, & praesentia dilgenti examinatione, ibid. n. 31. & 36. 597
- 1 Concilii distinctiones post impartitam illi auctoritatem à Papa censentur Papales, non tamen infallibiles, nisi in casibus, ut num. 36. ibid. num. 32. 597

Vide in verb. *Papa quoad Concilium*.

Et in ver. *Papa quoad fidei articulos*
 Constitutio edita à Papa in concilio non impedit, quin successor
 possit contra eam privilegium, vel dispensationem concedere,
 in c. Nuper, num. 26. de decimis. 326

Concilii derogatio.

- 1 Concilia generalia habent tacitè clausulam annullarum eorum, quæ in contrarium sunt, in c. Ex parte, num. 2. & 26. de Capell. Monach. 305
- 1 Concilio generali in contrariis rescriptis, & privilegiis cur debeat specialiter derogari, ibid. num. 9. 305
- 1 Concilia generalia habent clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, in cap. Quanto, num. 42. de consuet. & in c. Nivius, num. 19. de fl. Presbyr. 427
- 1 Concilio generali debet expressè, & specialiter derogari, nec sufficit generalis derogatio, in cap. Monnulli, numer. 23. de rescript. 167
- 1 Contrarium, ibid. n. 37. vers. *Nec est omittendum.* 170
- 1 Declarari, ibid. num. 28. & seqq. 168
- 1 Conciliaria decreta non includuntur in derogationibus generalibus, si derogationes hujusmodi ponantur in litteris gratiæ, & rescriptis contra jus, ibidem num. 28. 168
- 1 Concilia generalia habent clausulam derogatoriam ad sequentia rescripta contraria, non autem ad sequentes constitutiones, etiam si sint solius Papæ, ibid. num. 30. 169
- 1 Concilio generalis potestatem decretem talitè primum contrarium, quamvis generali concilio expressè non deroget, aut de illa mentionem non faciat, ibid. n. 31. & seqq. & n. 35. usque ad n. 35. & 42. usque ad num. 49. 169
- 1 Rescriptum contra generale concilium non valet, nisi concilio fuerit specialiter derogatum, ibid. num. 32. 169
- 1 Litteræ Apostolicæ, in quibus generalis concilio non derogatur sunt invalidæ, non ex defectu potestatis Papæ, qui est supra concilium, sed ex defectu voluntatis, ibid. num. 34. 169
- 1 Constitutiones conciliares si invicem sint contrariæ, quænam ex illis servari debeat, ibid. num. 37. 170
- 1 Concilia generalia habent clausulam derogatoriam ad sequentes dispositiones contrarias, in cap. Si quis, numer. 66. de foro compet. 41
- 1 Et quid in concilio Tridentino, ibid. num. 67. 41
- 1 Constitutio edita à Papa in concilio, an dicatur conciliaris quoad hoc, ut contraria rescripta, vel privilegia non valeant, nisi concilio fuerit derogatum, in c. Ex parte, n. 1. & seqq. usque in fin. de capell. Monachor. 304
- 1 Constitutionibus Papæ, vel Decretalibus Epistolis in privilegiis non est opus ullatenus derogare, & in rescriptis sufficit derogatio generalis, ibid. num. 2. 305
- 1 Declarari, ibidem num. 21. 306
- 1 Constitutiones editæ à Papa in concilio appellantur simpliciter constitutiones Papæ, ibidem num. 3. 305
- 1 Contrarium, ibid. num. 21. 305
- 1 Declarari, ibid. num. 21. 305
- 1 Constitutionibus conciliaribus debet spiritualiter derogari in contrariis privilegiis, & litteris gratiæ, ibid. num. 24. & 27. pag. 306
- 1 Constitutiones editæ à Papa, & concilio simul, sunt majoris auctoritatis, quàm constitutiones solius concilii, ibid. num. 27. mer. 17. 306
- 1 Constitutio edita à Papa sacro approbante concilio dicitur conciliaris, ibid. num. 20. 306
- 1 Contradicente concilio valet, sed non est conciliaris, nec eger specialis derogatione in contrariis rescriptis, & privilegiis, ibid. num. 25. 307
- 1 Constitutiones conciliares si invicem sint contrariæ, quænam ex illis servari debeat, in c. Nonnulli, n. 17. de rescript. 170
- 1 Constitutio, in c. Nuper, n. 10. de decimis 326
- 1 Constitutio posterior tollit priorem conciliarem etiam sine speciali derogatione, in cap. Quod à Prædecessore, numer. 21. de schismat. pag. 108
- 1 Privilegium Papæ contra concilium absque derogatione non valet, in c. Quanto, n. 32. de consuetud. 322

Concilium Provinciale.

Vide in ver. *Synodus Provincialis.*

- 1 CONCORDATIS Germanicæ non obstant referentiones non insertæ in corpore juris, in c. Nullus, n. 11. de elect. 313
- 1 Concordata an obstant, quin valeat nominatio Regis de persona seculari ad Abbatiam Regularem, in c. cum in magistrum, num. 21. de elect. 302
- 1 CONCORDITER fieri non dicitur, si vel unius contradicat, in c. cum Ecclesia, n. 8. de caus. possess. & pignorat. 110
- 1 CONCORDIA plena non dicitur, nisi omnes consentiant, nec minus diserepent, in cap. Licet de vitanda, num. 2. de elect. pag. 212
- 1 Concordia per Papsam confirmata ex certa scientia, & cum causæ cognitione, non sunt sublatæ à concilio, cap. 4. testis. & capit. scilicet, in c. Veniens, num. 6. & 10. de transact. 667
- 1 Secus in pacto gratuito, ibid. num. 7. 667
- 1 Concordia ex quibus diversificatur à pacto gratuito, seu privilegio, ibid. num. 11. 657
- 1 Concordia in latiori significatione accipitur, prout contradiunguntur à discordia, ibidem num. 17. 668
- 1 Concordia à Sede Apostolica confirmata, non sunt sublatæ à concilio Tridentino, c. 6. sess. 25. in c. Si quis, n. 24. & 24. de consuetud. vel inutil. 167
- 1 An hoc procedat in confirmationibus tantùm ex certa scientia, & verè etiam in confirmationibus in forma communi, ibidem n. 25. & seqq. usque in fin. 207
- 1 Concordia ut sint reales, & obligent successores, debent esse confirmatæ ex certa scientia, aliàs sunt personales, ibidem num. 23. 206

- 1 Concordia à Sede Apostolica confirmata in forma communi, intelligitur derogatum à concilio Tridentino, etiam si cum ea concurrat immemorabilis consuetudo, ibid. num. 27. 207
- 1 CONCUBINARIUM, & adulterii, quibus pœnis ad Episcopum sine puniendi, in c. Pervenit, num. 36. de adulter. 311
- 1 Concubinarij tam soluti, quàm uxorati, si ter admoniti concubinas non ejecerint, excommunicari possunt, ex concilio Tridentino, in c. Perniciosam, n. 17. de offic. Ordinari. 511
- 1 Etiam si cum diversis concubinis successivo tempore sacris deprehensi, ibidem num. 19. 511
- 1 Monumenta contra adulteros, & concubinos non est necessaria, nisi quando ad excommunicationem proceditur, & puniri possunt alius pœnis, etiam non expectato anno post excommunicationem, ibid. num. 20. & 21. 511
- 1 Concubinatus in prima, secunda, & tertia mentione puniri possunt pœnis pecuniariis, pœnalis, vel apparitionibus applicanda, ibid. num. 21. 511
- 1 Pœnæ à jure communi, vel Statutis synodaliibus contra concubinos inductæ, non sunt sublatæ à concilio Tridentino, ibid. num. 22. 511
- 1 Pœnæ ejedictionis extra oppidum contra mulieres adulteras, & concubinas non habet locum in vita, ibid. n. 21. 511
- 1 Concubina clerici an iustus clericus forum fornicatorum, in c. Nullus, n. 25. & seqq. usque ad num. 11. de foro compet. 47
- 1 Concubina clerici dicitur committere sacrilegium, ibidem numer. 26. 47
- 1 Concubinarij ex cuiusdam Theologi sententia non tenentur concubinariis de dono expellere, sed tantùm polliceri se cum ipsa non peccaturum, quando ea dimissa tristiùs vitam duceret, in cap. Venientes, num. 124. de consuetud. 189
- 1 Vide in ver. *Clericus quoad delicta, & pœnas*
- 1 In CONCURSU Parochialis præferri debet, cuius mores probati sunt, doctioris, cuius vita ignoratur, & multò magis si probata sit, in c. Eam te, num. 18. de etat. & qualit. 424
- 1 Iudex appellations ex Bulla S. Pii V. an possit vocare præelectum ad novum examen, antequam rejectus doceat per alia documenta de irrationabili iudicio Episcopi, ibid. num. 29. & seqq. usque in finem. 405
- 1 Concurfus plures in Urbe habiti ex decreto S. Congreg. conc. inter appellentem, & præelectum, ibid. num. 37. 405
- 1 Concurfus novus ex stylo congreg. Concilii in Urbe instituitur, ubi appellans de irrationabili iudicio deserit summum, ibidem num. 39. 407
- 1 Concurrentium qualitates sunt invicem conferendæ, ut liqueat uter eorum sit magis idoneus, ibid. num. 41. 407
- 1 Episcopi aëdus inordinatus in præelectione minus idonei, ex quibus elicitur, ibid. num. 43. 408
- 1 Concurfus non requiritur in Parochiali, juris patronatus mixti laicorum, & Ecclesiasticorum, in cap. Quoniam, num. 31. de consuetud. 317
- 1 Concurfus an requiritur in Dignitatibus, & Mannaribus, seu Hebdomadarum curam animarum habentibus in cathedralibus, vel collegiatis Ecclesiis, in c. cum sit ars, n. 19. & seqq. usque ad num. 28. de etat. & qual. 436
- 1 Concurfus an requiritur in Parochialibus non collegiatis, ubi cura animarum per plures exercetur, aut in Parochialibus habentibus nomen Dignitatis, ibid. n. 24. & 27. 437
- 1 Item an requiritur in Prioratu commendati soli, qui est dignitas habitus, & non actus, cuive cura imminet auctoritate, ibid. num. 28. & seqq. usque ad num. 41. 437
- 1 Concurfus non requiritur in beneficiis regularibus curatis, etiam clericis secularibus commendatis solitis, ibid. num. 27. & seqq. usque ad num. 41. 438
- 1 Concurfus habitus infra terminum decem dierum non est nullus, si meo post examen comparuit, quic latus presentandus, ibid. num. 45. 439
- 1 Idem si aliqui fuerint examinati infra decem dies, alii verò post, ita ut nullus ex concurrentibus remanent non examinatus, ibid. num. 49. 439
- 1 Dec. fio Sac. Congreg. conc. quod in Parochialibus patronatus laicorum non requiritur forma examinis pro concilio, an habeat locum, quando plures à patrono alicui sine presentati, in c. cum actum, n. 21. & seqq. usque in fin. de iur. pat. 325
- 1 Concurfus an requiritur in Parochialibus patronatus laicorum, quarum collatio ob lapsum tempus ad presentandum præsumitur ad Episcopum esse liberè devota, in c. cum propter, num. 7. & seqq. usque ad num. 11. de iur. pat. 323
- 1 Concurfus non requiritur in Parochialibus ad Sediem Apostolicam devolutis ob lapsum temporis Episcopo ad providendum præfati, ibid. num. 8. 323
- 1 Concurfus fieri debet inter plures ab eodem patrono latus à Parochialem vacantem cumulari præferentes, ibid. num. 16. 323
- 1 Concurfus a concilio Tridentino præscriptus in Parochialibus Juris patronatus Ecclesiasticis, an sit etiam observandus in Parochialibus patronatus partem Ecclesiasticam, & partem laicam, ibidem n. 21. & seqq. usque ad n. 28. 323
- 1 Et quid in Parochialibus Juris patronatus, quod ob plene erat totum laicale, sed pro duobus temporibus ex donatione laicorum effectum postulat ius Ecclesiasticum, ibid. nu. 23. & seqq. usque ad n. 24. & n. 27. 323
- 1 Concurfus est præjudicialis patronis, quorum libertas in presentando restringitur, ibid. n. 24. & 27. 323
- 1 Concurfus non requiritur in Parochiali Juris patronatus pro parte laicali, & pro duobus Ecclesiasticis, ibid. n. 30. 323
- 1 Concurfus habitus etiam Examinatoribus non Magistris, seu Doctoribus, aut Licentiatibus in Theologia, vel Jure canonico, non est nullus, in cap. Inter ceteras, numer. 54. de rescript. 311
- 1 Concurfus non requiritur in Beneficiis Regularibus curatis, & in Regularibus presentandis si ab Ordinario examinatus, atque probatus, in c. cum ad nostrum n. 12. de elect. 315
- 1 Concurfus non requiritur in Parochialibus patronatus laicorum, & Vi-

- & Vicariis perpetuis, ibid. num. 28.
- Concurfus requiritur in Parochialibus etiam litiginis, in c. Si- cur unire, n. 61. de excess. Prælat.
- Electo detradente novum examinare subire infra præfixum termi- num, jubetur appellans eorum Urbis Vicario examinari, in cap. Eam te, num. 38. de arat. & qualif. 407
- Vide in ver. *Appellatio à multa Episcopi electione.*
- Et in ver. *Parochialis Insuffraganeus.*
- Concurfus fieri debet ab Episcopo, licet collatio Parochialis ad alium spectet, in c. Illa, num. 31. Ne fide vacante. 219
- Capitulum habens jus conferendi Parochialem, non potest edicere proponere pro concurrentibus, sed hoc jus pertinet ad Episcopum, ibid. num. 16.
- Concurfus Sede vacante.
- Vide in ver. *Vicarius Capituli Sede vacante.*
- Vicarius Apostolicus quoad concursum.
- Vide in ver. *Vicarius Apostolicus.*
- Exant per concursum requiritur in qualibet vacatione, nec sufficit, ut quis fuerit alias in concursu approbatus, in d. c. Illa, nom. 21. Ne Sede vacante. 208
- Electio magis idonei, & collatio sunt diversa, & ex una ad aliam non infertur, ibid. num. 32. 209
- Collatio Parochialis est debita magis idoneo præelecto in concursu, in c. Ex frequentibus, num. 7. de inflit. 180
- Parochialis Ecclesia ex iustitia est debita digniori inter probatos in concursu ad Examinatoribus Synodalibus, in c. Mandato, n. 17. & num. 26. & exam. de simon. 62
- Et postpositus potest appellare ab irrationabili iudicio Episcopi, ex Bulla S. Pii V. ibidem num. 18. & 27. 62
- Parochialem impetrans in concursu, tacendo suam inhabilitatem occultant, peccat contra iustitiam, & ad restitutionem teneatur, ibid. n. 22. & num. seq. usque ad num. 33. 63
- Impediens, ne beneficium detur digniori in concursu, restituere tenetur, ibid. num. 29. 62
- Vide in ver. *Examinatores.*
- Et in ver. *Episcopus quoad Parochialium collationem.*
- Parochiales Ecclesie in pluribus casibus huc relatis conferuntur sine forma examinis per concursum, ibid. num. 41. 64
- Revalidatio beneficii in concursu obtenti est ex sui natura præjudicialis, ibid. num. 62. 65
- Concurfus in quo nulli cum tribus Examinatoribus Synodalibus, alii quoque non Synodales fuerunt adhibiti, non valet, in cap. Massana, num. 28. de elect. 305
- Concurfus an requiratur in Parochiali Ecclesia, quam Episcopus conferre jure devoluto ob lapsum temporis Patrono laico ad præferendum præfixi, in cap. Quoniam, num. 62. de Jur. reparat. 514
- CONCUSSIONIS** crimen puniunt in quadruplum, in c. Procuratorionis, num. 2. de censib. 588
- CONDEMNATIO** in beneficiis ex stylo Rotæ non fit, nisi cum fructibus perceptis, & sub fructibus semper comprehendunt distributiones quotidianæ, in cap. Gravis, num. 86. de Restitut. spoliat. 119
- CONDEMNATUS** in penam, quæ auferit libertatem, perdit testamenti factionem, sed non ea, quæ sibi competunt ratione publici officii, in cap. Qualiter, & quando, in c. secundo, nu. 92. de Accusat. 21
- CONDICTIO** sine causa datur ex æquitate contra eum, qui factus est locupletior, non modò ex remea, sed etiam ex re nihili debita, in c. Gravis, n. 58. de restit. spoliat. 117
- CONDITIO** si puella non nuperit alicui ex certo genere personarum, non est contra libertatem matrimonii, si alii super sint, quibus possit nubere, in cap. cum dilectus, num. 41. de consuet. 206
- Conditio formam substantialem inducit, in cap. causam, nu. 25. de elect. 260
- Conditio, quæ non potest impleri de jure, sufficit ut impleatur de facto, in cap. Litteræ quas, num. 11. de matrim. contract. contra interd. Eccl. 76
- Conditio factis est, ut per momentum temporis impleatur, licet implementum non duret, in cap. Episcopus, nu. 54. de præbend. 74
- Nisi non duret factio illius, qui conditionem implevit, ibidem num. 61. 75
- Aut nisi aliter constet de mente disponentis, num. 64. 75
- Conditio non sufficit semel extitisse, ubi sequitur effectus jus- titis, ibid. num. 65. 75
- Modus, vel conditio impossibilis, si ad nullum honestum finem adjuvatur legato, impleri non debet; si verò ad honestum finem, fit conversio in alium usum, in cap. Nos quidem, n. 24. de Testam. 261
- Conditio impossibilis in ultimis voluntatibus habetur pro non scripta, si continet aliquid turpe; secus si nihil turpe, quia impleri debet de facto, si non potest de jure, ibidem num. 27. 261
- Conditio adjecta legato factio Religiose, non superior possit de illo intrinsecare, aliàs fit ademptum, tanquam turpis habetur pro non adjecta, ibid. n. 17. & seq. 262
- Conditio perinde, dum habitantibus Fratres Minores ad redditus annuos est turpis, ibid. num. 45. 262
- Conditio habetur pro non adimpleta, quando implementum non durat factio illius, qui tenetur adimplere, in cap. Portectum, num. 55. de Regulat. 370
- Conditio nihil potest in esse, etiam si sit tacita, & à jure subintelecta, in cap. Trengas, num. 47. de Treng. & Pac. 634
- Conditiones, quæ matrimonii substantiæ, seu illius bonis advesantur, vitiant matrimonium, in c. Si conditiones, num. 1. & seq. de condit. appof. 41
- Conditio contra matrimonii substantiam illud non vitiat, si alter conjux oppositioni conditionis contradicit, ibidem num. 3. 43
- Et idem si taceat, quia censetur contradicere, & cur, ibidem num. 4. 43
- Cautela pro mulieribus contra viros, qui in matrimonio appo-
- nunt conditiones contra illius substantiam, ibid. num. 5. 42
- Conditio contra naturam matrimonii vitiat illud, etiam si resolutiva, ibid. num. 6. & num. seq. 42
- Conditio, ut liceat viri aliam ducere, & si uxor adulterium commiserit, an vitiat matrimonium, ibid. num. 7. 42
- Conditio turpis, vel impossibilis, quæ matrimonii substantiæ, seu illius bonis advesantur, habetur pro non adjecta, nec matrimonium vitiat, sed vitiatur, ibid. n. 9. 42
- Idem in ultimis voluntatibus, ibid. n. 10. 42
- Secus in contractibus, qui vitiantur ex conditione turpi, aut impossibili, ibid. num. 11. 42
- Conditiones impossibiles de jure, vel de facto, aut natura, æquiparantur, ibid. n. 12. 42
- Conditio, contraheo tecum si es legitima, an vitiat matrimonium si postea apparuerit mulierem illegitimum esse, ibidem num. 13. 42
- Conditio de præterito, vel de præsentis, non suspendit actum, ibidem num. 16. 41
- Conditio, si es legitima, possibilis, & honesta est, ibid. n. 19. 43
- Conditiones ex sui natura impossibiles teneantur a matrimonio, non autem impossibiles ex accidenti, ibid. n. 20. 43
- Conditio de futuro non reddit actum nullum ab initio, sed suspendit: secus si conditio sit de præsentis, vel de præterito, ibidem num. 23. 42
- Conditionis turpis defectus in contractu matrimonii appofite non vitiat matrimonium, sed vitiat, in c. Quicumque, num. 1. de condit. appof. 39
- Conditio resolutiva an vitiat matrimonium, vel potius vitiat, ibid. num. 2. 39
- Conditio, an & quando matrimonium suspendat, aut vitiet, remissive, ibid. num. 3. 40
- Conditio impossibilis natura vitiat stipulationem, in cap. Falsidicus, num. 100. de crim. falsi. 175
- Conditio purificata perinde est, ac si dispositio à principio fuerit pura, in c. Mandato, n. 77. de simon. 66
- Conditio gratia superveniente impedimento ante implementum conditionis expirat, in cap. Dilectus, in secundo, nu. 7. de præbend. 114
- Conditio adimpleta dies non retrahitur ad tempus dispositionis, quando ante impleam conditionem supervenit impedimentum, ibid. num. 8. 114
- Conditio facta sub dupli conditione evanescit, nisi utraque conditio adimpleatur, in cap. Prudentes, num. 14. de donat. 244
- Verba, quæ repentiunt, si ve quæ repentiunt tempore obitus, faciunt legatum conditionale, ibid. num. 13. 244
- Conditio, quæ non advesantur substantiæ Religionis, si sit licita, tenet; si illicita, vitiat, sed non vitiat professionem, in c. cum in Ecclesiis, num. 7. de major. & obedien. 616
- Conditio reversionis proprii, licet advesantur substantiæ Religionis, tamen ex communi opinione vitiat, & non vitiat ingressum, ibidem num. 9. 616
- Conditio resolutiva, aliàs honesta, an vitiat matrimonium carnale, ibid. num. 10. & 14. 616
- CONDUCERE** alicquem pretio pro aliquo seculari quæstu, an & quando Clericis, vel Monachis liceat, in c. Multa, nu. 3. Na cler. vel Monach. 653
- Conducentes res secularium Clericis non licet, nisi cogente necessitate, ibid. n. 6. 29. & 31. 653
- CONDUCTORI** laico si Clericus succedat jure hæreditatio, potest in conductione remanere usque ad præfixitum tempus locationis, ibid. num. 8. 653
- Conductor ad modicum tempus nullum dominium habet, nec possessionem, sed nudam detentionem, in cap. Ex litteris, num. 14. de jurapat. 116
- Conductor ad non modicum tempus, dicitur quando excedit decennium, vel est ad decennium, in cap. Nulli, n. 43. de rebus Ecclæs. non alien. 225
- Vide in ver. *Locatio.*
- Confere habens de consilio alterius, illo in remotis agente, potest solus conferre, in cap. Postulasti, numer. 9. de concess. præbend. 201
- Secus si collatio fit simultanea, vel fieri debeat de consensu alterius, ibid. nu. 10. 201
- Conferre aliud est, aliud conferenti consentire, in c. cum Ecclesia Vulterana, num. 5. de elect. 279
- Conferre habens de capituli consensu, habere debet consensum saltem majoris partis, aliàs nulla est collatio, ibidem numer. 9. 280
- CONFERATUR** verbum, qualiter fit accipiendum, in cap. cum jam dudum, nu. 12. 14. & 70. de præben. 100
- Confertens ignoranter beneficium, tenetur ei, cui consultat, ad consimile beneficium, in c. Littera, n. 29. de concessione præbend. 107
- CONFESSIO** occultæ criminis, propter quod Clericus renuit suscipere Ordines suo beneficio non annexos, an ei præjudicet, uti beneficio privati possit, in c. Quæris, n. 20. & num. seq. usque ad num. 25. de arat. & qualif. 412
- Quid si confessio emanaverit in foro contentioso, ibid. n. 21. 412
- Et quid si in foro penitentiali, ibid. n. 22. 412
- Et quid si in foro mixto, ibid. n. 23. 412
- Confessio sacramentalis in fit nulla, si fiat Sacerdoti in aliena confessioni commoranti etiam approbato ab ordinario, in cap. Ne pro dilatione, n. 19. de penit. remis. 317
- Confessio mulieris auditur, quæ sibi partum alienum suppositum, vel proprium ex adulterio suscepit, & hoc maritus non vult detegere, in cap. Officium, n. 1. de pœnit. & remis. 303
- Sigillum confessionis, sicut & confessio, est de necessitate sacramenti, de jure divino, ibid. num. 27. 305
- Sigillum confessionis sine penitentis licentia nullus mortalium violare potest, etiam pro salute totius mundi, ibidem numer. 22. 305
- Confessio sacramentalis, ubi, quando, & à quo instituta, in cap. Omnis, n. 22. de pœnit. & remis. 310

- 1 Confessio peccatorum omnibus post baptismum lapsis iure divino necessaria existit, ibid. num. 1 310
- 2 Confessio debet esse integra, ibid. num. 26 310
- 3 Confessio sacramentalis est ad ius iudiciale, ibid. num. 31 311
- 4 Confessione facultati etiam Sacerdotum ex concilio Tridentino nullus Presbyter audire potest, nisi sub Parochiale beneficium, aut Episcopi approbatione obtineat, ibidem num. 59 313
- 5 Confessiones, quae audit Sacerdos non approbatus, sunt irritae, in cap. Presbyter, in 2. de Sacram. non iterum. & in cap. Statutum, num. 25. de Supplen. regl. Pralat. 457
- 6 Ad Confessiones personarum secularium audiendas Regularis semel ab Episcopo approbatus, an & quando possit iterum examinari, & reprobari, in cap. Grave, num. 50 de Offic. Ordinar. 662
- 7 Confessionis conjugum standum esse super matrimonio iam contracto, in c. Quod nobis, n. 5. de claudel. despons. 32
- 8 Et preses ante publicationem suscepta pro legitima est habenda, ibid. num. 6. 32
- 9 Nisi agatur de praedictio alterius matrimonii publicè contracti, num. 7. 32
- 10 Et quod post concilium Tridentinum, ibid. n. 19 31
- 11 Confessio etiam spontanea coram iudice incompetenti non valet, in cap. Tuam, num. 17. de ordin. cognit. 107
- 12 Confessio ficta, vel praesumpta non potest magis operari, quam vera, in c. Pervenit, num. 12. de test. cogn. 119
- 13 Episcopus etiam quoad subditos non potest limitare iurisdictionem Sacerdotis sibi non subditi, in c. Omnis, num. 22. de pen. & remiss. 315
- 14 Confessione Advocati eodem die revocatae, si iudex velit habere pro lite contestata, vel processum subdelegati ratihabere, ab eo licet appellatur, in cap. cum causam, num. 1. de Appellat. 205
- 15 Vide in ver. Sacerdos quoad Confessorem.
- 16 Confessio, ad privilegium eligendi confessorem non approbatus ad confessiones audiendas, suolata sunt à concilio Tridentino, in cap. Ne pro dilatione, num. 17. de penit. & remiss. 322
- 17 Confessio etiam immemorabilis, ut quis praeter sui Superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, reprobatum, ibidem num. 67 326
- 18 Confessio absolventi confitentis à casibus in aliena diocesi reservatis quoad Sacerdotes seculares, an valeat, in d. Omnis, num. 95. 310
- 19 CONFESSOR eligendus ex privilegio c. Ne pro dilatione, de penit. & remiss. debet esse habilis ad confessiones audiendas, in d. c. Ne pro dilatione, num. 6. 322
- 20 Vide in ver. Privilegium eligendi Confessorem.
- 21 Confessor eligere etiam illius iurisdictionem prorogare, ibidem num. 17 322
- 22 Confessor electus in vim d. cap. an censetur ordinarius, ibidem num. 16. 321
- 23 Confessor eligendus in vim Bullae cruciatæ debet esse approbatus ab ordinario ipsius confessoris, licet in Bulla id non exprimitur, ibid. num. 23 322
- 24 Confessor ab Episcopo electus potest illius confessiones audire etiam extra diocesim approbatus, ibid. n. 25. 322
- 25 Confessor sive secularis, sive regularis in una diocesi approbatus non potest extra illam audire confessiones etiam personarum illius diocesis, in qua est approbatus, ibid. n. 67. & seqq. 326
- 26 Confessor quomodo se debeat gerere cum muliere, quae prolem suscipit ex adulterio, in cap. Officiis, numer. 15. de penit. & remiss. 304
- 27 Confessor praecensillo obtinendo potest peccatum sine confessum detegere sine expresse petitione, ibid. n. 22. & 25 305
- 28 Confessor an prohibetur revelare non tantum peccatorem, sed etiam peccatum in Sacramento penitentiae sibi detectum, ibid. num. 21. & seqq. usque in finem 305
- 29 Confessor revelans peccatum sine expresse personæ, an sit dependens, in c. In Monasterio detinendus, ibid. num. 32. 309
- 30 Et an aliquo casu possit illud cum fratre revelare, ibid. num. 39. & 32. 306
- 31 Confessor an possit Episcopo revelare casum reservatum in penitentia sibi detectum pro obtinenda facultate absolventi, ibid. num. 44. 306
- 32 Confessor absenti non licet confiteri per epistolam, vel internum, & contrariam propositionem, ut temerariam, & scandalosam, damnavit Clemens VIII in cap. Omnis, nu. 37. de penit. & remiss. 311
- 33 Confessor non potest validè absente absolvere, etiam si prius presens illius confessionem audivit, ibid. n. 37. 311
- 34 Confessori an liceat revelare peccatum sine revelatione peccatoris, ibid. num. 51. 312
- 35 Confessiones in locis exemptis approbandi sunt ab Episcopo diocesis, ibidem num. 76. 314
- 36 Confessione oportet scire, à quibus casibus non potest absolvi, ibid. num. 88. 315
- 37 Confessori an liceat aliquid accipere à penitente ex iniuste acquisito, in c. cum voluntate, n. 27. de sentent. excom. 318
- 38 Confessores ex concilio Provinciali Mediolanensi V quomodo prohibentur absolvi penitentes, qui memoriter necelunt orationem Dominicam, Angelicam Iuratorem, Symbolum baptis, & Præcepta decalogi, in c. Firmiter, num. 27. de Summa Trinit. & fid. cathol. 3
- 39 Vide in ver. Sacerdos quoad Confessorem.
- 40 Confiteri statim an sit in precepto post lapsum in mortale, in cap. Ne inuitatis, num. 22. de constit. 74
- 41 Confiteri sacramentaliter semel in anno ut quis teneatur, quæ requisita sint necessaria, in cap. Omnis, num. 1. de penit. & remiss. 309
- 42 Infans, furiosus, vel mentecaptus non habens dilucida intervalia, non ligatur edicto de confitendo semel in anno, ibid. num. 5. 313
- 43 Peccata venialia tantum habens, an teneatur iure positivo te-

- mel in anno confiteri, ut satisfaciat præcepto Ecclesie, ibidem num. 14. 314
- 44 Christianus, qui saltem semel in anno non confiteatur, est suspensus de heresi, ibid. num. 15. 319
- 45 Confiteri semel in anno præcepto Ecclesie non teneatur illi, quibus ex gratia collatum est, ut sint immunes à peccato veniali, ibid. num. 16. 309
- 46 Peccata venialia non tenentur confiteri semel in anno specialiter, & mineraliter, sed in generali, ibid. n. 17. 309
- 47 Hermaphroditus an teneatur confiteri semel in anno, ibidem num. 18. 310
- 48 Papa an adhibendus edicto de confitendo semel in anno, & communiando in Pascha, ibidem num. 20. & seqq. usque ad num. 26. 310
- 49 Pueri tenentur semel in anno confiteri, cum tunc doli capaces, & quod ut plurimum contingit circa septimum, ibid. n. 27. 311
- 50 Confiteri quis debet proprio Sacerdoti, non alio, nisi de propria licentia petita, & obtenta, ibid. n. 28. 313
- 51 Confessio Sacerdotibus Regularibus facta uter præcepto Ecclesie, nec tenentur iterum confiteri Parochialis Presbytero, ibid. num. 27. & 29. 311
- 52 CONFIRMATIONIS Sacramentum confertur potest per quoslibet Episcopos, non autem per simplices Sacerdotes, in c. Quanto, num. 2. de constit. 127
- 53 Confirmationis materia est christiana confirmatio ex oleo, & balsamo, in c. cum venisset, n. 52. de fact. Unct. 281
- 54 Manus impositio, & unctio cur sit de essentia Sacramenti confirmationis, non autem ordinis, ibid. n. 55. 282
- 55 Abbas Sancti Facundi supposito pro facultate conferendi Sacramentum confirmationis visus, in cap. cum venisset, §. Per fontis, n. 1. de fact. Unct. 471
- 56 Confirmationis ordinarius minister est Episcopus, Delegatus tamen potest esse etiam non Episcopus, ibid. n. 4. 473
- 57 Papa potest nunc ad administrandum Sacramentum confirmationis committere etiam simpliciter Sacerdoti, ibid. n. 2. 473
- 58 Episcopus est ordinarius minister confirmationis, Delegatus tamen potest esse etiam non Episcopus, ibid. n. 4. & 8. 473
- 59 Christum conferendi facultas, ex quibus casibus per Sedem Apostolicam sit concedenda inferiori Prelato, ibid. n. 5. 473
- 60 In Sacramento confirmationis datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ibid. n. 7. 474
- 61 Abati preteriti confirmationem facultatis conferendi christum, an obliet concilium Tridentinum, anve expediat dictam confirmationem concedere, ibid. num. 9. 474
- 62 Abbas cassinus, qui ex privilegio potest omnia, quæ ad Episcopum spectant, præterquam christum conferre, & factus Ordinarius conferre, non potest administrare Sacramentum confirmationis, ibid. num. 10. 474
- 63 Conceditur tamen et à Sanctissimo facultas de licentia Ordinarii, ibid. num. 12. 474
- 64 Confirmatio est complementum Baptismi, & ante eam quis non dicitur tunc plene christianus, in cap. Responso, num. 17. de sentent. excom. 314
- 65 Episcopo accedenti ad conferendum Sacramentum confirmationis, populus, vel clericus non tenetur virtualia ministrare, in c. Venerabili, num. 30. de censib. 304
- 66 Confirmatio datur etiam confirmate, sed illi non extenditur, in c. canonum, num. 1. de constit. 306
- 67 Confirmatio Pii IV cum clausula decreti non operatur, ut omnia gesta contra concilium Tridentinum fiat nulla, in cap. cum ad, n. 10. de constit. 310
- 68 Confirmatio quotuplex, in cap. Studium, num. 27. de Offic. legat. 320
- 69 Confirmatio in forma communi quid operetur, in c. Ea parte, n. 2. de constit. 305
- 70 Confirmatio subreptitia non convalescat præbendarum supplicatio nem nullam, ibid. num. 5. 305
- 71 Confirmatio est manifestum signum superioritatis, in cap. Significasti, num. 22. & seqq. de elect. 209
- 72 Confirmatio dicitur ex certa scientia, si quis tenet illi infirmo, in litteris, non autem in suplicatione, in cap. Veniens, n. 21. de translat. 303
- 73 Confirmatio Apostolica dat jus perpetuum, & irrevocabile, in c. De Receptoribus, num. 21. de cler. ægor. 106
- 74 Confirmatio rei litigiosæ etiam ex certa scientia non facta mentione litis est ipso iure nulla, nec in petiti iure in causa procedere, in cap. Si quis, n. 2. de contrahit. vel instit. 300
- 75 Declaratur, ibid. num. 37. 300
- 76 De re scienter confirmata per Papam iudex inferior non potest, nisi tempore confirmationis res esset litigiosa, vel instituta, in c. alibi subreptitia, ibid. num. 1. 300
- 77 Confirmatio ex certa scientia quando dicitur, ibidem num. 11. 300
- 78 & 12. 300
- 79 Confirmatio in qua inferitur tenor rei confirmatæ, & datur in forma specifica, ibidem num. 12. 307
- 80 Confirmatio in qua exprimitur substantia rei, probat abique re, quid dicitur de confirmato, ibid. num. 11. 307
- 81 Confirmatio ex certa scientia ligat manus iudicis, quomodo potest cognoscere de questione exorta super se confirmata, ibid. num. 14. 307
- 82 Nisi constet notoriè confirmationem esse subreptitiam, ibid. num. 15. & 17. 307
- 83 Confirmatio in forma communi, quæ sit, ibid. n. 18. 307
- 84 Parum aut nihil operatur, ibid. num. 19. 307
- 85 Non impedit iudicem cognoscere de re confirmata, ibid. num. 20. 307
- 86 Dat causam, & ritulum legitimum præcedendum, ibid. n. 21. 307
- 87 Confirmatio sine causæ cognitione an sit vera, vel facta, solus Papa cognoscit, ibid. num. 22. & 26. 309
- 88 Confirmationem Apostolicam concilium Tridentinum non munit, nisi in cap. 30. sed n. 2. ibid. num. 20. 307
- 89 Confirmatio in forma communi, & ex certa scientia, in quibus differt, ibid. num. 20. 307
- 90 Confirmatio an sit ex certa scientia, si sit cum clausula, §. 2. n. 2. postea, ibidem num. 21. 307

¹ Et quid si cum clausula, *Ex certa scientia*, n. 29. 207
² Confirmatio in suos producat effectus, duo requiruntur, idcirco ut fiat ex certa scientia, & cum causae cognitione vocatis partibus, ibid. num. 30. 207
³ Per Confirmationem in forma communi Papa non censetur praedificare Ordinarius, num. 31. 208
⁴ Confirmationis appellatio in dubio venit illa, quae fit ex certa scientia, ibid. num. 34. 208
² Confirmatio facta iudiciali ordine observari habet vim definitivam, in cap. constitutus, l. secundo, n. 19. de Appellat. 210
² Confirmatio electionis clandestinae facta, quando dicitur, ibid. num. 20. 210
³ Confirmans non donat, sed tantummodo ferat demeritacionem, in cap. solvit, & referat, in cap. Illa, numer. 11. Ne Sede vacante. 213
³ Confirmatio est actus necessitatis, & sapit iustitiam collatio est voluntatis, & sapit gratiam, ibid. n. 12. 213
³ Confirmatus potest liberè admittit, etiam si de viribus confirmationis in iudicio disceptetur, in c. cum iaududum, nu. 6. de praebend. 216
³ Dummodo à confirmatione appellatum non fuerit, aliàs secus, ibidem num. 7. 216
CONFISCATIO. 96
 Vide in ver. *Fiscus*.
³ CONFRAVER dicitur non potest, qui bona sua dat Religioni, in c. Ut privilegia, num. 1. de privileg. 209
³ CONFRATERNITATES laicorum ex consuetudine possunt recipere oblationes, dummodo nisi sibi applicant, sed in pius usus totum convertant, in cap. Pailloralis, n. 22. de his, quae sunt à Praelat. 214
 Vide in ver. *Laicus quoad decimas, & oblationes*.
³ CONGREGATIO clericorum Doctrinae christianae unita Religioni clericorum Regularium de Somasca, dissoluta unione, restituta fuit ad antiquum statum saeculare, in c. Novit, n. 43. Ne sede vacante. 219
³ Congregationem quot homines faciunt, & quot collegium, in cap. Nullus, num. 27. de elect. 212
³ Congregatio quoduplex sit, & an differat à collegio, ibidem numer. 28. 212
³ Congregationem duo homines faciunt, collegium tres, in c. Vestra, n. 91. de cohabit. cler. & mulier. 16
³ Congregationis concilii stylus in licentibus non refertur inimitiarum causa, in cap. clericos, numer. 25. de cler. non resident. 66
³ Congregationis concilii stylus in dispensationibus super homicidio voluntario, in cap. Henricus, num. 35. de cler. pugnari. in duel. 146
³ Congregationis concilii declaratio super facultate Abbatum conferendi Ordines Minores cum dimissis Episcopis, à quorumdam impugnacionibus vendicatur, in c. Aqua, num. 9. de consecr. Eccl. vel Altar. 569
³ Congregationis concilii declarationes an habeant legis auctoritatem, ita ut obligent in utroque foro, in c. Quoniam, n. 6. & num. seqq. aq. ad num. 69. de constitut. 130
³ Congregationis concilii institutio, & facultas, ibid. num. 7. & 35. & seqq. 130
³ Congregationis concilii auctoritas in decretis Tridentini concilii interpretandis est Apostolica, & facit jus quoad omnes, ibidem num. 8. & num. seqq. 131
³ Declarationes à congregatione concilii fieri debent consulto Romano Pontifice, & cur, ibid. num. 10. 131
³ Congregatio concilii in suis scriptis frequentius utitur verbo *conferat*, & cur, ibid. num. 20. 133
³ Congregationis concilii declarationes infunt concilio, & obligant in utroque foro, ut vi legis declaratur, ibidem n. 21. 133
³ Congregatio concilii inebet Officialibus Urbis in causis Conciliaribus, in quibus habet jurisdictionem privativè quoad omnes, ibid. n. 26. 134
³ Congregationis concilii declarationes non requirunt publicationem, ibid. n. 45. & seqq. 135
³ In declarationibus congregationis concilii non consuevit apponi tempus, neque locus, & cur, ibid. n. 52. 136
³ Congregationis concilii declarationes an careant legis auctoritate, eo quod aliquando videantur sibi contrariae, ibidem num. 56. 137
³ Declarationibus congregationis concilii impressis, vel manuscriptis, sigillo, & subscriptione carentibus, an & quae fides sit adhibenda, ibidem n. 59. 137
³ Congregationis concilii interpretatio non probabilis tantum, sed necessaria, ibid. n. 62. 137
³ Congregatio concilii respondet ad dubia juris, ea verò, quae factum concernunt, rejicit ad iudices Ordinarios, ibid. numer. 65. 138
³ Congregationis concilii declarationes, quamvis edantur in aliquo speciali casu, tamen faciunt jus quoad omnes, ibidem num. 66. 138
³ Congregationis concilii auctoritas in decretis Tridentini concilii interpretandis est Apostolica, & facit jus quoad omnes, in c. Quoniam, n. 8. de constit. 131
³ Congregationis concilii stylus in dubiis decidendis, & causis expediendis, ibid. num. 35. 134
³ In declarationibus Congregationis concilii non consuevit apponi tempus, neque locus, & cur, ibid. num. 52. 146
³ Congregationis concilii scripta sunt veluti responsa prudentum, ibid. num. 68. 138
³ Congregatio concilii occasione visitationis Liniunum, & recognitionis conciliorum Provincialium, respondet etiam ad dubia non conciliaria, ibid. n. 69. 139
³ Congregationis concilii decisio de collatione simultanea, in cautè à quibusdam refertur, in c. cum Ecclesia Vulterana, nu. 14. de elect. 281
³ Congregationis concilii declarationes sigillo, & subscriptione munitae, etiam si editae fuerint in aliquo speciali casu, faciunt jus quoad omnes, perinde ac si à Papa editae essent, in c. cum ve-

nissent, n. 17. de Judic. 11
² Congregatio concilii à Pio IV. ad concilium Tridentinum non interpretandum, sed exequendum assumpti, haesitavit, an ab initio elicisset concilium interpretari, ibid. nu. 30. 22
³ Congregationis Concilii declarationes non publicantur, & cur, in c. Nullus, n. 47. de Paroch. 207
¹ Congregatio concilii consultur à Nuncio Apostolico in Belgio de consensu concilii privati Archiepiscopi in scriptis habito, in cap. Veniens, n. 20. de Transact. 167
¹ Papa dat litteras in forma Brevis, & Auditor camere monitoria pro observacione declarationum Congregationis concilii, in c. Quoniam, n. 41. de constit. 135
¹ Rota Romanae testimonium de auctoritate resolutionum Sac. congregationis concilii, ibid. num. 70. 71. & 72. 139
¹ Stylus in causis Rotalibus, cum dubia emergunt ad interpretationem concilii pertinentia, ibid. num. 38. & num. seqq. & numer. 72. 134
³ Congregationis Ordinis Sancti Benedicti in Belgio erectio cum facultate aggregandi Monasteria non exempta, in Congregatione rerum consistorialium examinatur, in c. In linguis, nu. 10. de stat. Monachor. 282
³ Congregationis concilii decretum de rebus regularium non alienandis non comprehendit generalem hypothecam, in c. Nulli, num. 32. de rebus Eccl. non alien. 225
² Congregatio concilii quaestiones facti rejicit ad iudices competentes, in c. cum olim, num. 40. de praescript. 180
³ Congregatio super bono regimine consulti Congregationem concilii de pluribus dubiis spectantibus ad interpretationem cap. 2. sess. 21. in c. Episcoporum, nu. 34. de praeben. 73
¹ Congregatio examinans Episcoporum coram Papa à Clemente VIII. instituta, in c. Nisi cum pridem, n. 61. de renunc. 341
¹ Congregationum Cardinalium iurisdictione an expiret, vel sit suspensa, Apostolica Sede vacante, in c. cum olim, n. 63. & seqq. usque in fin. de maior. & obed. 628
¹ Congregationum quindecim à Sixto V. institutarum iurisdictione est ordinaria, ibid. num. 64. & num. seqq. 628
¹ Congregationum à Sixto V. institutarum facultates sunt perpetuae, & durant etiam in tempus Pontificum Successorum, ibid. nu. 73. 629
¹ Congregationum Cardinalium iurisdictione non includitur in prohibitione clem. Ne Romani, de elect. nec Bullae Pii IV. circa iurisdictionem collegii Apostolice Sede vacante, ibidem num. 73. 629
¹ Congregationum Cardinalium facultates creato novo Pontifice non consueverunt renovari, ibid. num. 76. 629
¹ Congregationum iurisdictione cardinalibus in conclavi manentibus debet conquirere quoad negotia, quae in congregatione expeditur per subscriptionem Cardinalis Praefecti, ibid. numer. 78. 630
¹ Secus si manerent extra, num. 81. 630
² Congregationum negotia, quae in communis forma à Secretario expediti possunt Sede vacante, ibid. num. 83. 630
¹ Congregatio Episcoporum jubet expungi decretum Episcopi declarans in collatione tonsurae non imprimi characterem, in c. cum contingat, n. 117. de stat. & qual. 427
¹ Congregatio Episcoporum deiis, quae ad interpretationem concilii pertinent, aut de ipsis Congregationis concilii decretis cognoscere non potest, in c. Quoniam, num. 37. de constit. & in c. cum venisset, num. 18. de Judic. 134
² Congregatio Episcoporum non habet jus Tridentini Concilii decreta interpretandi, in cap. cum venissent, num. 18. & seqq. de Judic. 21
² Congregatio Episcoporum, & Regularium cognoscit causas vertentes inter diversas Religiones, dummodo formam iudicariam non requirant, in cap. De Priore, num. 20. de Appellat. 199
³ Congregationis priegerium Ordinis Praedicatorum conceditur, ut sine Episcopi consensu possint conventus erigere, ubi non sunt Episcopi, in cap. Non amplius, numer. 67. de Institut. 178
³ Congregationis Fabricae S. Petri decretum circa legata annua fratrum Minoribus relicta refertur, in cap. Nimis prava, nu. 61. de excess. Praelat. 822
³ Congregatio super stat. Regularium ab Innocentio X. instituta, c. Relatum, nu. 42. Ne cler. vel Monach. 668
 Reliqua vide in ver. *Tridentinum Concilium, Declarationes*.
³ CONGRUA portio coadiutoribus, & vicariis assignanda ex praescripto concilii Tridentini, an & quando taxari debeat arbitrio Episcopi, in cap. De Rectoribus, num. 9. de Cleric. agrotan. 158
³ Et qualiter arbitrium sit moderandum, ibid. num. 10. 158
³ CONJUGALIS status non est incommutabilis cum statu oblatis, in c. Ut privilegia, n. 29. de privileg. 270
² CONJUGATUS non est ordinandus ad factos Ordines, nisi unum continentiam promittat, in c. conjugatus, n. 1. de convers. conjugat. 442
 Vide in ver. *Maritus, Uxor*.
³ Quod si ordinari se fecerit, an uxor teneatur Religionem profiteri, aut saltem cogi possit ad perseverandum in clausura aliquis Monasterii Monialium in habitu saeculari, ut vitentur scandala, ibid. num. 2. & seqq. usque in fin. 442
³ Conjugatus non potest ad factos Ordines ascendere absque uxoris licentia, etiam si matrimonium non fuerit consummatum, ac si ascendat, revocari potest ab uxore, & tenetur ei debitum reddere, sed exigere non potest, ibid. n. 3. & seqq. 443
³ Conjugatus ut possit ad factos Ordines promoveri, & uxor Religionem ingredi, an requiratur licentia Episcopi, ibid. numer. 12. 443
¹ CONJUGIUM spirituale, quod inter Episcopos, & Ecclesiam contrahitur, non humana, sed divina potestate potest dissolvi, in c. Nisi cum pridem, n. 22. de renunc. 138
² Conjugium non repugnat substantia Ordinis sacri, & prohibio induta ex prohibitione Ecclesiae, in c. Nullus, nu. 35. de foro compet. 47

3 **CONJUNCTI** dicuntur confanguinei, & affines ex licita copula usque ad quartum gradum, in cap. Cùm Sacerdotis, num. 2. de postulam. 671

3 Illicite verò usque ad secundum, ibid. num. 9. 672

3 **CONJUX** non adulter potest Religionem profiteri, licet remanens in seculo fit juvenis, & castitatem non promittat, in cap. eùm sis, num. 4. de convers. conjug. 414

3 **Conjux** invita uxore ordinatus, potest ab ea revocari etiam post sententiam divortii, in cap. Conjugatus, num. 14. de convers. conjug. 443

3 **Conjux** non potest ad sacros Ordines ascendere uxore illegitimate, & non consentiente, etiam si præceteris sententia divortii, ibid. num. 17. 443

3 **Conjux** ante matrimonium consummatum potest altero invito Religionem ingredi, sed remansens in seculo potest ad secunda vota transire, in cap. Verùm, cum. 1. de convers. conjug. 432

3 **Conjux** Religionem ingressurus cautionem præstare debet, quòd vel Religionem profiteri, vel ad conjugium redire debeat infra duos menses, ibid. n. 10. & seqq. 412

3 **Et** quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 17. 412

3 **Conjux** in multis casibus continere cogitur sine culpa, sed non sine causa, in cap. Consultue, num. 16. Qui cler. vel vovend. 47

3 **Conjux**, qui habet conscientiam impedimenti ex credulitate levi, non potest exigere debitum, nisi priùs deponat serupulum, in cap. Ne in nitaris, n. 96. & 241. de constit. 39

3 **Conjux** transire non debet ad Religionem altero in seculo remanente cum voto castitatis, sine licentia Episcopi, in cap. Præterea, n. 23. de convers. conjug. 410

3 **Conjuges** in oculis casibus sine culpa, sed non sine causa continere coguntur, in cap. Ex publico, num. 10. de convers. conjug. 446

3 *Vide in ver. Sponsa.*

3 **Conjux** innocens ob adultrium conjugis liberatur ab omni servitute, quam illi debet ratione conjugii, in cap. Ex literis, n. 16. de Divort. 97

3 *Vide in ver. Adulter.*

3 **Conjuges** non benedicuntur, si ambo, vel alter fuerit benedictus, in cap. Vir autem, num. 1. de secund. nupte. 98

3 **Conjuges** monendi sunt, ut non cohabitent ante benedictionem in templo suscipiendam, ibid. num. 10. 98

3 **CONNEXORUM** alterum recipiens censetur ad alterum se obligare, in cap. Tunc litteræ, n. 59. de cler. per fals. promiss. 203

3 **CONSENSUALITAS**, seu cognatio est quid naturale, in cap. Per tuas, num. 7. de probat. 141

3 **Confanguinis** quid sit, ibid. num. 10. 141

3 **Confanguinis** vinculum oritur etiam ex complexu infidelitatis, ibid. num. 11. 142

3 **Confanguinis** est fortius vinculum, quàm affinitas, ibid. num. 11. 142

3 **CONSANGUINEI**, vel familiares Episcopi, aut resignantis admitti non debent ad concursum Parochialis sic resignatis, in cap. Non sine, n. 51. de Arbitr. 603

3 **Confanguinis** mariti cum consanguineis uxoris licet contrahunt, in cap. Quod super, num. 1. de consang. & affinit. 68

3 **Confanguinis** impediunt testes actoris, puniunt reus, de cuius voluntate hoc fieri præsumitur, in cap. Constitutus, in primo, n. 3. & 5. de test. & attestat. 152

3 **Confanguinis**, & affines de jure antiquo prohibebantur copulari usque ad septimum gradum, in cap. Vir qui, n. 12. de consang. & affinit. 73

3 **CONSCIENTIÆ** suæ quis relinquere in materia indifferenti, non autem in prohibita, in cap. Relatum, num. 51. de cler. non residend. 34

3 **Cum** conscientia erronea etiam erroneitate juris operari non licet absque peccato, in cap. Ne in nitaris, n. 213. de constit. 52

3 **Conscientia** erronea dependens ab assensu, & determinatione Romani Pontificis, in cap. Nisi eùm pridem, num. 19. de Renuc. 115

3 **Conscientiæ** suæ quis relinquere, ubi de animo non apparet per actus exteriores, in c. Viduus, num. 31. de Regular. 143

3 **Conscientia** dubia.

3 *Vide in ver. Opinio dubia.*

3 **Conscientia** regulari debet ex his, quæ à jure sunt disposita, in cap. eùm esse, num. 105. de testam. 374

3 **Conscientiam** suam tenetur quis informare secundum leges, in c. Ut filli, num. 10. de filiis Presbyter. 461

3 **Et** quid si habeat conscientiam malam, ibid. num. 11. 461

3 **Conscientia** quid sit, in c. Ne in nitaris, n. 260. & seqq. de constit. 60

3 **Conscientia** est quædam consonantia, & harmonia cum veritate, ibid. num. 196. 61

3 **Lex** conscientie debet dici Lex Evangelica, à Patre lunium orient, ibid. num. 107. 63

3 **Conscientia** est Angelus mentis præses, ibid. d. num. 107. 61

3 **CONSECRANS** Ecclesiam indotatam, tenetur eam competentere dotare, in c. Quoniam, n. 16. de jurepatr. 513

3 **Et** in defectum Episcopi consecrantis tenetur fundator, ibidem num. 17. 513

3 **Consecrans** Ecclesiam sine competentere dote tenetur de suo eam dotare, in c. eùm secundum, num. 22. de præben. 92

3 **CONSECRATIONIS** actum pericere possunt plures Sacerdotes simul, & undè omnes eandem Hostiam consecrante, in c. eùm contringat, num. 15. de etat. & qualit. 419

3 **Consecratio** Papæ ad potestatis plenitudinem nihil addit, in c. 1. de vitanda, num. 4. de elec. 313

3 **Consecratio** minor, vel potestas in consecratione collata aufferi potest per Papam præter Sacramentalem, in c. Requisitæ, n. 19. de ordinat. ab Episc. 350

3 **Consecrationes** aliquæ subtrahi possunt ab Ecclesia, sed quædam subsistere, repugnant venalitati, in cap. eùm pridem, num. 138. de Pædy. 208

3 **Consecratio** vestim in quo differat à consecratione ministrorum, in c. eùm venissent, n. 59. de fact. Unc. 447

3 **Consecratio sacramentalis** per nullum Ecclesiæ Prælatum potest aufferi: sed in aliis consecrationibus, quæ sunt de jure positiva in c. eùm ad Monasterium, n. 77. de stat. Monachor. 480

3 **Consecratio**, seu benedictio, in qua consistit solemnitas, non est sacramentalis, sed ex statu Ecclesiæ, ibid. num. 72. 479

3 **Consecrationes** præstant ad Præfules Ecclesiæ, in c. conquisitus, num. 63. de feris. 96

3 **CONSENSUS** liber voventis est de intrinseca ratione voti, in c. Tunc litteræ, num. 50. de cler. per fals. promiss. 203

3 **Consensus** defensus in matrimonio tam carnali, quàm spirituali superari non potest, in cap. Perlatum, num. 48. de ius, quæ vi. cler. cau. 680

3 **Consensus** in matrimonio tam carnali, quàm spirituali est de jure naturalis, in c. Si quis, n. 91. de Regular. 115

3 **Consensus** licet requiritur in conjugio spirituali contrahendo, ita & in dissolvendo, in c. Quanto, n. 23. de traostat. Episcop. 119

3 **Declarator**, num. 91. 119

3 **Consensus** semper exquirendus est ab eo, penes quem residet principale, in cap. Nos quidem, num. 61. de testam. 264

3 **Consensus** partium, vel confectus, non removet incapacitatem judicis laici in spiritualibus, in cap. Tuam, num. 81. de ordin. cognit. 107

3 **Consensus** legitimus in matrimonio qualiter dicitur, in cap. Tunc fraternitati, num. 36. de spons. & matrim. 18

3 **Consensus** titularis intelligitur præstus sub eadem conditione sub qua pensio fuit reservata, in cap. Ad hoc, num. 16. de solut. 216

3 **CONSERVATOR**, si offensa negetur notoria, debet super hoc priùs probationes recipere ad suam jurisdictionem fundandam, in c. Si clericus, num. 12. de foro compet. 53

3 **Conservatores** an possint vias suas alteri committere, ibidem, num. 42. 53

3 **Conservatores** Regularium an possint procedere per censuras contra Ordinarium, ibid. num. 47. 56

3 **Et** an possint exercere jurisdictionem extra locum, in quo sunt deputati, ibid. num. 48. 56

3 **Post** Bullam de Conservatoribus an sint iterùm eligendi, ibidem num. 49. 57

3 **Et** oritur mutatio qualiter sit permittenda, ibid. num. 50. 57

3 **Episcopi**, & eorum Vicarii an possint eligi in conservatores Regularium, ibid. num. 51. 57

3 **Conservatores** Regularium an debeant esse iudices Synodales, ibid. num. 55. 57

3 **Conservatores**, ubi non extant iudices synodales, quomodo eligendi, ibid. num. 57. 58

3 **Conservatores** in causis criminalibus, & malis nemini suffragari, quin possit coram Episcopo accusari, & contra eum procedi, & quid in causis civilibus, in cap. Tuarum, num. 17. de privileg. 248

3 **Conservatores** Religionum an ex concilio Tridentino teneantur infra biennium causas terminare, in cap. Venerabilis, num. 11. de iudicis. 11

3 **CONSILIUM**, & eventus exigitur à juriconsulto, in cap. Ad audientiam, num. 61. de homicid. 115

3 **Consilium** irreverentia obligationem non excludit, in c. Perniciosum, num. 73. de offic. Ordinar. 555

3 **Consilio**, & verbis hortatoris parendum est, si materia sit de præcepto, in c. Reculentes, num. 3. de statu Monach. 403

3 **Consilium** profectiois non est obligatorium, in c. A crapula, num. 20. de vita, & honest. cler. 6

3 **Consilium** accipitur pro consensu, quando exigitur ab eo, de cuius superioritatis præjudicio agitur, in cap. Si quis, num. 5. de foro compet. 34

3 **Et** prolatum à jure importat necessitatem, ibid. num. 6. 35

3 **Consilii** lex regulariter non est obligatoria, in c. canonum statuta, num. 97. de constit. 22

3 **Consilii** legem non ternans ex contemptu, mortaliter peccat, ibidem num. 98. 22

3 **Consilium** reverentia quod dicitur, ibid. num. 99. 22

3 **Consilium** in spiritualibus à laicis petere non est prohibitum, in c. Chæ ex co, num. 10. de Reliq. & venerat. Sanctos. 670

3 **Consilium** petere, qui tenetur, illud sequi non cogitur, ibidem num. 10. 670

3 **Consilium**, & consensus sibi invicem compatiuntur, ibidem num. 11. 670

3 **Consilium** quandoque ponitur pro consensu, vel autoritate, in c. Admonet, num. 3. de reitunc. 110

3 **Consilium**, qui tenetur requirere, non sequi adstringitur, in c. Licet, num. 14. de Regular. 101

3 **CONSISTORIUM** Dei, & Papæ, nuntius idem est consensus, in cap. Quanto, num. 8. de transl. Episcop. 118

3 **CONSTANTINENSIS** concilii constitutio, Ad evitandam, recipienda est in canonica, & perpetua, in cap. Quod à prædecessore, num. 19. de schismat. 105

3 **Abbas**, Nicolai de Anusio, Felini, & Navarræ error circa constitutionem concilii constantiensis, ibid. n. 42. 106

3 **Constantiensis** concilii constitutioni de vitandis excommunicatis fuit derogatum per contrariam constitutionem concilii Lateranensis sub Leone X. ibid. n. 51. & seqq. 107

3 **Constantiensis** constitutionis tenor referitur, ibid. n. 52. 107

3 **Constantiensis** concilium non relevat excommunicatos, vel interdictos, nec eis in aliquo suffragatur, ibid. num. 72. 109

3 **Constantiensis** concilii constitutio indulget Catholicis, ut possint recipere sacramenta etiam hæreticis, & schismaticis non denunciatis, ibid. n. 11. 110

3 **Constantiensis** concilii constitutio, *Ad revocanda*, habilitates Catholicos ad sacramenta recipienda ab excommunicatis, in reliquis supponit terminos habiles, ibid. numero 75. usque ad num. 94. 110

3 **Constitutio**, *Ad revocanda*, quibus ex causis debita fuerit in concilio constantiensis, ibid. n. 106. 111

3 **An** habeat locum in provinciis Parochialibus Ecclesiæ, vel dignitatibus post excommunicationem, seu submissa, ibid. num. 114. & seqq. usque ad num. 118. 112

- 5 In quibus consultuerit timoratis conscientie, & scandalis obviaverit, *ibid.* n. 103. 112
- 8 Extendi non debet ad rehabilitationem ad beneficia ad ulteriorem correctionem juris communis, *ibid.* n. 100. 111
- 5 Nec in favorem Catholicorum sanavit defectus titulorum, seu canonice institutionis, *ibid.* n. 95. 111
- 5 Excommunicati in vini dictæ constitutionis retinent jurisdictionem respectu non excommunicatorum privilegio alieno non proprio, *ibid.* num. 94. 110
- 1 Constantiensis concilii constitutio de non promotis ad Ordines beneficio annexo refertur, in c. cum in cunctis, §. Inferiora, num. 23. de elect. 256
- 1 Expenditur, *ibid.* n. 24. & sequ. usque in fin. 257
- 1 Imponens penam privationis tituli ipso jure ob non promotionem ad Ordines, in quibus beneficiis hodie sit servanda, *ibid.* num. 41. 258
- 1 Constantiensis concilii canon de potestate concilii in Romanum Pontificem, expenditur, in cap. Significasti, num. 22. de elect. 224
- 1 Constantiensis concilii decreta, quæ ad fidem pertinent dumtaxat, à Martino V. confirmata fuerunt, *ibid.* num. 21. 224
- 1 Constantiensis concilium qualiter dici possit habuisse immediate potestatem à Christo, *ibid.* n. 24. 224
- 5 Constantiensis Concilium speciali constitutione revalidavit collationes, & titulos eorum, qui in Concilio Pisano fuerunt à suis dignitatibus depositi, in cap. Quod à prædecessore, num. 93. & 110. de schism. 110
- 2 CONSTANTINOPOLITANUM Concilium de Eremitis commatis ad solvendos rejciendis expenditur, in c. Nullus, n. 60. de foro compet. 49

Vide in verb. *Excommunicatio quoad participationem.*

Constitutio, communis.

- 2 Constitutio quid sit, & an illius appellatio veniant declaratio- nes Apostolicæ, in c. Quoniam, n. 5. de constitut. 130
- 1 Vide in verb. *Declarationes.*
- 3 Constitutio, & consuetudo sunt duæ species juris inter se differen- tes, in c. Ad audientiam, n. 20. de cler. non resid. 60
- 3 Et appellatio unius non venit alia, etiam in materia, in qua verba impropriantur, *ibid.* n. 11. 60
- 1 Constitutiones Papales non continentur tempus & locum an va- leant, in cap. Quoniam, n. 52. de constitut. 136
- 2 Constitutio Leonina, quæ dicitur, in cap. Nulli, n. 44. de Rebus Ecclæs. non alien. 225
- 3 Constitutio Innocentii X. pro numero personarum in singulis Mona- steriis præfigendo, in congregatione super statu Regularium compilata, in c. Relatum, numer. 45. Ne cler. vel Monach. pæ. 688
- 3 Refertur, *ibid.* num. 44. 689
- 8 Constitutio Innocentii X. super recessu Cardinalium à statu Ec- clesiastico sine licentia Papæ, & relictu eorum ad Romanam curiam, comprehendit per partes refertur, in c. Ex gestis, n. 22. de cler. non resid. 28

Vide in verb. *Bulla, statutum & lex.*

Constitutionum abrogatio, derogatio.

- 1 Constitutiones per contrariam legem, vel consuetudinem abro- gatæ, non sunt servandæ, in cap. canonum statuta, nu. 95. de constit. 22
- 1 Et illius utentes incidunt in pœnam falsi, *ibid.* num. 96. 22
- 2 Constitutiones Apostolicæ non tolluntur per non usum, vel con- trarium usum, nisi spatio annorum 40 cum scientiâ, & patientia Papæ, in c. Treugas, n. 74. de treug. & pac. 616
- 1 Constitutiones factæ auctoritate Papæ censentur Papales, & ab inferioribus revocari non possunt, in c. Quoniam, n. 9. de con- stit. 111
- 5 Constitutio revocata, vel illius ratio ad decisionem causarum ali- legari non potest, in cap. Naviganti, n. 79. de usur. 166
- 1 Constitutio posterior tollit priorem, licet de ipsa mentionem non faciat, sed non tollit locorum specialium consuetudines, vel statuta, in c. cum in cunctis, num. 47. de elect. 246
- 3 Constitutionibus Papæ, vel Decretalibus Epistolis in privilegiis non est opus ulatenuis derogare, & in scriptis fuisse derogatio generalis, in cap. Ex parte, num. 2. de capell. Monachor. 505
- 3 Declaratur, *ibid.* n. 21. 506
- 3 Constitutio posterior edita motu proprio, & ex certa scientia, de- rogat primæ contrariæ etiam habenti clausulam derogatoriam ad futuras dispositiones, in cap. Ex parte, il. 2. num. 29. de pri- vileg. 262
- 1 Constitutio posterior tollit priorem directè contrariam etiam com- muniariam, licet de illa mentionem non faciat, in c. Nonnulli, num. 19. de rescript. 169
- 2 Constitutiones Papales quando censentur abrogatæ per con- trarium usum, in cap. Si quis, numer. 70. de foro compet. 41
- 3 Constitutiones Ordinis tolli possunt per contrarias constitutiones, sed regula per constitutiones tolli non potest, in c. Banè, n. 8. de Regul. 354
- 1 Constitutio capituli super his, quæ pertinent etiam ad Episco- pum, sine Episcopo facta non valet, in cap. cum omnes n. 2. de constitut. 92
- 1 Constitutio capituli, quæ non est communis omnibus, & per quam tollitur antiqua consuetudo, non valet, *ibid.* num. 8. 93
- 3 Constitutio collegii in damnum aliquorum, & commodum alio- rum, cessante rationabili causa non tenet, *ibid.* n. 9. 93
- 1 Vide in verb. *Capitulum.*
- 1 Constitutio capituli generalis confirmata à Sede Apostolica cum clausula decreti, à statutibus revocari non potest, etiam quan- tum concernit eorum favorem, in c. cum accesserint, nu. 17. de constit. 192

- 1 Contrarium, *ibid.* num. 21. 108
- 1 Constitutio capituli generalis qua cavetur, ne in Priores Monaste- riorum eligantur plures, quàm tres de una natione, valida est, in c. cum dilectus, n. 36. de constit. 206
- 1 Excludens personam unius tantum nationis ab electione passiva non est contra libertatem electionis, *ibid.* n. 39. 206
- 3 Constitutionibus omnium ferè Ordinum Regularium reperiu- ritur aliqui inhabilitati ad electionem passivam, *ibid.* num. 45. 207
- 2 Constitutio arcans ad eligendum Abbatem ex gremio certi Mo- nasterii intelligitur, si ibi reperitur aliquis idoneus, *ibid.* num. 51. 203
- 1 Constitutiones Ordinum secundum quas deputatio Vicarii perlin- et ab Abbate, approbantur à jure, in cap. Nullus, num. 91. de elect. 221
- 5 Constitutio capituli generalis confirmata per Papam, donec re- vocata non fuerit per sequens generale capitulum, dicitur per- petua quandiu non revocatur, in c. Qui Presbyterum, n. 50. de pæn. & remis. 395

Vide in verb. *Capitulum Regularium.*

Constitutiones Ecclesiæ.

- 3 Constitutio, quæ absentes ultra duos menses privatur capellanis, quomodo sit intelligenda, in capit. Licet, numer. 29. de præ- ben. 134
- 3 Constitutiones, quæ longius servitii tempus requirunt quàm no- vem mensem, præservantur à concilio Tridentino, *ibid.* num. 49. 136
- 3 Et cur in cathedralibus, vel collegiatis Ecclesiis sint præservatæ à concilio Tridentino, & non consuetudines, in c. Ad audien- tiam, n. 11. de cler. non resid. 60

Vide in verb. *Canonici quoad residentiam.*

Constitutionum interpretatio, & extensio.

- 1 Constitutiones Parochiales respectu certorum locorum, vel per- sonarum, ad alia loca, vel alias personas non extenduntur, in c. canonum statuta, n. 94. de constit. 111
- 1 Constitutio loquens per verba universalis, & geminata non recipit restrictivam à jure communi, in c. consuetudines, num. 25. de consuet. 197
- 3 Constitutio nova non tollit speciales locorum consuetudines, vel statuta, in c. Presbyter, n. 36. de celebr. Missar. 575
- 1 Constitutio futura respicit, non præterita, nisi in ea de præteri- tis caveatur, in c. Quoniam, n. 4. de constit. 139
- 1 Constitutio disponens idem quod jus commune, recipit interpre- tationem passivam à jure communi, in cap. causam, n. 39. & in c. Licet de vitanda, n. 76. de elect. 265
- 1 Constitutio respicit futura, dispensatio autem præterita, in cap. Nimis, n. 31. de hîl. Presbyut. 279
- 2 Constitutio tollens consuetudinem non tollit interpretativam, in c. cum venissent, num. 86. de Judic. 28
- 3 Constitutionem implicat esse declaratoriam, & non habere locum in præteritum, in c. Super specula, num. 4. Ne cler. vel Mo- nach. 683

Vide in verb. *Declaratio.*

- 1 Constitutio pœnalis debet potius restringi, quàm ampliari, *ibid.* num. 10. 683
- 3 Constitutio prohibens personis Ecclesiasticis audire leges, vel me- dicianam, an sit odiosa, vel favorabilis, *ibid.* num. 13. 18 sequ. usque ad num. 18. 684
- 1 Constitutio juris veteris declaratoria novum jus non inducit, sed quod prius latebat, manifestat, in cap. Ex parte, il. 2. num. 43. de privileg. 264
- 1 Constitutio exorbitans strictè intelligi debet, ut minù lædat jus commune, quàm fieri possit, in c. Ad audientiam, il. 2. n. 125. de rescript. 184
- 2 Constitutio tollens privilegia, non tollit clausa in corpore juris, in c. Licet, n. 52. de foro compet. 67
- 2 Constitutio trahitur ad præterita, si sit declaratoria, non autem si sit novi juris, seu privilegii inductiva, in c. In presentia, n. 107. de probat. 144
- 1 Constitutio in favorem anime recipit latam interpretationem, licet sit exorbitans, & pœnalis, in cap. Eamte, num. 26. de Re- script. 853
- 5 Constitutio prohibens usum alienjus rei, vel actus, comprehendit etiam usum rei præteritæ in cap. Dilectus, il. secundo, n. 10. de Præben. 115
- 3 Constitutio nova recipit interpretationem passivam à jure anti- quo, dummodo sit clarum, & non habens varios intellectus, in c. Immunitate, n. 29. de Immunit. Ecclæs. 611
- 3 Quod multipliciter intelligitur, illius veritas igooratur, *ibid.* n. 30. 651
- 5 Constitutio juris antiqui declaratoria trahitur etiam ad præteri- ta, in c. cum & plantare, n. 3. de privileg. 240
- 1 Constitutio juri communi conformis recipit ab eodem jure in- terpretationem passivam, in cap. causam, numer. 39. de elect. 261

Constitutio nova.

- 5 Constitutio nova per relationem ad jus commune perinde opera- tur, ac si jus commune esset in ea insertum, in cap. cum pro cau- sa, n. 15. de sent. excom. 339
- 3 Constitutio nova comprehendit dispositionem, quæ habet factum de præterito, quod expectat perfectionem de futuro, si ante- quam perficiatur, nova constitutio superveniat, in c. Dilectus, il. secundo, n. 10. de præben. 115

Constitutionum publicatio.

- 1 Constitutiones Canonice ligant omnem creaturam, in c. Cano- num statuta, n. 55. de constit. 192

- Et an hoc sit restringendum ad subditos, ibid. & num. seq. usque ad num. 91. 19
- Constitutiones Ecclesiasticæ ante publicationem non ligant, in c. Canonum statuta, n. 91 de Constit. 21
- Constitutiones Apostolicæ ante illarum publicationem an, & quando legentur ignorantes, in cap. Quoniam, numer. 47. de for. compet. 115
- Constitutio nova etiam ante publicationem ligat eos, qui illius habent notitiam, ibid. n. 51. 116
- Constitutiones Papales censentur effectum sortite, cum vti-riam sunt promulgatæ, in cap. Si quis, numer. 49. de for. compet. 41
- Et quando censentur abrogatæ per contrarium usum, ibidem num. 70. 41
- Exceptum, quod non fuerint usu receptæ, non admittuntur, ibid. num. 71. 41

Vide in verb. *Publicatio*.

Constitutio Synodalis.

- Constitutio Synodalis Regni Poloniæ inhabilitans dimissos à Sacerdote Jesu ad Prælaturas, & canonicos cathedralis, an ob-steret, quomodo sic dimissus possit esse Episcopi suffraganeus, in cap. A nobis, primo, num. 10. & num. seq. usque ad num. 17. de sent. excomm. 110

Vide in verb. *Synodi provincialis auctoritas, & alia*.

Constitutio usæ receptæ.

- Constitutionibus Apostolicis obijci non potest, quod non sint usu receptæ; sed bene obijci potest, quod per contrarium usum sint abrogatæ, in c. Naviganti, n. 81 de Usur. 166
- Constitutio de Treuga servanda hodie non tenet, nec Episcopi censentur illius transgressores, quia non sunt motibus utrum-que approbata, in cap. Treugas, numer. 17. de Treug. & pace. 213
- Contrarium, ibid. num. 21. 213
- Declaratur, ibid. num. 21. 216
- Constitutionibus Apostolicis ad sustinenda Ecclesiis præjudicialia obijci non potest, quod non sint publicatæ, vel usu receptæ, in c. consuetudines, num. 65. de consuet. 106
- Exceptio quod constitutiones Papales non fuerint usu receptæ, non admittitur, in cap. Si quis, numer. 21. de for. compet. 41
- CONSTRUCTIONIS nomine includitur etiam fundatio in c. Quoniam, num. 25. de Jurepatr. 112
- CONSULES mercatorum non faciunt collegium, in cap. Responso, num. 47. de tenen. excomm. 113
- CONSULTATIO Papæ etiam edita in aliquo particulari casu facit jus commune inter omnes, in cap. Quoniam numer. 11. de consuet. 111
- CONTEMPTUS plus juris habet ad annullandum gesta majoris patris, quam plures presentes, & concurrentes, in cap. cum in cunctis, num. 6. de his, quæ sunt à major. part. cap. 220

Consuetudo, communis.

- Consuetudo ut dicatur legitime præscripta, quæ requirantur, in c. Urum, numer. 17. de cognat. spirit. 80
- Consuetudo ut vincat legem, requirit scientiam, & approbationem ejus, qui potest super ea jus condere, ibidem numer. 18. 60
- Consuetudo non inducitur per observantiam juris communis, in c. cum omnes, num. 6. de consuet. 91
- Consuetudo in quantum v. l. et, in quantum non tenet tacito consensu ejus, qui potest jus condere, in cap. cum dilectus, num. 3. de consuetud. 105
- Consuetudo præsumitur habu esse bonum initium, in c. Præterea, num. 55. Ne Prælat. vices suas 72
- Consuetudo Normandæ, & diocesis Parisiensis exigendi annalia pro deponit, an sit reprobata, ibid. n. 57. 73
- Consuetudo requirit potentiam cum voluntate Principis, cuius est legem abrogare, in cap. Explicati, num. 41. de Observat. Jejun. 220
- Consuetudo nisi communi conformis, sublata intelligitur eodem jure sublato, in cap. Si quis, numer. 21. de for. compet. 40
- Consuetudo disponens idem, quod jus antiquum correctum, præsumitur rationalis, ibid. n. 62. & 87. 42
- Consuetudo in quo differat à præscriptione, in cap. Venerabilis, num. 26. & 13. de consuet. 111
- Consuetudo ut sit servanda, debet esse rationalis & religioni conveniens, in cap. Consuetudines, numer. 5. de consuet. 111
- A Consuetudine sine magna causa non est recedendum, ibidem num. 14. 111
- Consuetudo in quibus differat à statuto, in cap. Alii audientiam, num. 37. de cler. non rehd. 81
- Consuetudo juri communi conformis, sublata censetur jure communi sublato, ibid. num. 15. 61
- Consuetudines à Sede Apostolica confirmatæ an concilium Tridentinum sustulerit, in cap. Si quis, num. 18. de confirmat. ut l. vel inutil. 31
- Consuetudines etiam speciales, & privilegia tolluntur per clausulam generalem, non obstantibus consuetudinibus, & privilegiis, in c. Significasti, n. 21. de off. Archid. 113
- Consuetudo laudabilis, ut Principes, & Magistralis tempore Petri ministros Sacramentorum conducant mercede ex arario, in c. Clemons, n. 41. de cler. non rehden. 69
- Consuetudinem intentans, videtur utrumque cumulare, in cap. cum I. de la, n. 11. de causa possel. & propriel. 11
- Consuetudo in actibus merè facultatis non inducitur per non usum, in cap. cum ad Monasterium, num. 17. de sac. Mona. ehor. 41

- Consuetudo generalis potest concurrere cum jure communi, etiam aliquid addit, saltem illud confirmando, & roborando, in c. cum venissent, num. 4. de usur. 131
- Consuetudine induci non potest, ut laici admittantur ad actus spirituales, etiam si sit immemorabilis, in cap. Massana, num. 12. & 16. de elec. 103
- Consuetudo, & statutum non differunt, nisi sicut tacitum, & expressum, in cap. Consuetudines, num. 8. de consuet. 113
- Consuetudine induci non potest, ut electus admittatur, non habita confirmatione à superiore, in c. cum Venerabilis, n. 27. & 11. de consuetud. 201
- Consuetudo circa simultaneam collectionem Episcopi, & capituli est juri communi observanti, in cap. cum Ecclesia, num. 28. de elec. 212
- Consuetudo dandi aliquid in sua receptione
Vide in verb. *Sententia re admittente ad Canonizatum*
- Consuetudo eligendi in cathedrali, etiam præstant. diocesis synam, an & quomodo sit observanda, in c. Inter cætera, num. 20. de off. Ordinari. 513
- Et quid si sit inmemorabilis, ibidem num. 21. & nom. seqq. 513

Consuetudinis auctoritas.

- Consuetudo potest limitari, augeri, & interpretari jus Divinum, in c. Urum, num. 5. de cognat. spiritual. 81
- Detragi juri positivo, si sit rationalis, & legitime præscripta, ibid. num. 11. 81
- Potest plurimum in his, quæ sunt jurisdictio, sed in his, quæ sunt ordinis nihil potest, in cap. Aqua, num. 3. de consecr. Eccles. vel Altar. 101
- Non habet illi Presbyteros ad ea, quæ sunt reservata Ordini Episcopali, in c. Quanto, num. 6. de consuetud. 107
- Consuetudo Romani Ecclesiæ prævalet auctoritati cujusvisque Doctoris, ibid. n. 5. 107
- Consuetudo circa potestatem Presbyteri triumvendi in his, quæ sunt ordinis Episcopalis, nihil potest, ibid. n. 9. 109
- Contra concilia generalia valde introduci non potest, ibidem num. 41. 103
- Consuetudo, & privilegium æquivalentur, in cap. cum continetur, n. 2. de foro compet. 61
- Consuetudo sicut privilegium dat jurisdictionem, territorium assignat, & jura territorii ampliat, ibidem num. 3. & 26. 61
- Consuetudine acquiritur potest quidquid potest acquiri privilegio, ibid. n. 4. 61
- Præteritum, si consuetudo sit immemorabilis, ibid. num. 1. 61
- Declaratur, ibid. num. 11. 61
- Consuetudinem non valet in his, quæ per privilegium conceduntur, quomodo sit intelligendum, ibid. n. 10. 69
- Consuetudo tribuere potest ordinariam jurisdictionem etiam privatis personis, ibid. n. 12. 69
- Si sit approbata superioris auctoritate, alius secus, ibid. n. 11. 69
- Consuetudo non potest tribuere privatæ personæ facultatem deponendi Clericos, ibidem n. 14. 69
- An possit tribuere simpliciter clericis facultatem excommunicandi, ibid. n. 16. 69
- In ordine judiciorum potest disponere contra jus commune, in c. Si clericus, n. 11. de for. compet. 35
- Consuetudo contra constitutionem Apostolicam habentem decretum irritans, & insignis panam excommunicationis, valde introduci non potest, in cap. cum venissent, num. 60. de iudicis. 25
- Consuetudo Ecclesiæ Romanæ prævalet auctoritati cuiuscunque Doctoris, in cap. Præterea, num. 15. Ne Prælat. vices suas 70
- Consuetudo Universalis Ecclesiæ censetur transire ad generalem traditionibus Apostolorum, vel ex generali veneratione, in c. Explicati, num. 2. de observat. 101
- Ratione legum in mente, non consuetudo, sed lex consuetudo esse vincit, ibid. n. 10. 101
- Consuetudo in delictis excusat multitudinem à pena temporaria, sed non à gehennali, ibid. n. 27. 61
- Consuetudines, & constitutiones diversæ per diversa loca valent in officis, in cap. Ad hæc, numer. 14. de off. Archid. 910
- Consuetudo longævæ, licet irrationabilis, inducit probabilem dubitationem, in c. cum causam, n. 2. de elec. 103
- Nisi sit contra jus naturale, vel divina, ibid. n. 3. 103
- Consuetudine induci non potest, ut clericus secularis præbendam regimini Ecclesiæ Regularis, ibid. n. 11. 107
- Consuetudo an valeat contra jus commune, ibid. n. 12. 107
- Consuetudo Ecclesiæ Romanæ facit jus, in c. Bonæ memorie, n. 12. de postul. Prælat. 211
- Consuetudo immemorabilis inferiorum Prælatorum in approbatione causam non annullat, & criminatam, non est irritata à concilio Tridentino, in cap. Significasti, num. 21. de off. Archid. 113
- Consuetudo universalis Ecclesiæ quamvis sit contra jus, non irritat, pro lege servanda est, in cap. Super hoc, n. 1. de præbend. 107
- Consuetudo immemorabilis, vel statutum non habent, quomodo Episcopus visitare possit hospitalia, & loca parva de decima, in cap. Ad hæc, n. 24. de Reliq. Domicil. 210
- Consuetudo an excuset à pena excommunicationis ibidem, numer. 20. 210
- Consuetudo contra consuetudinem generalem non valet, in cap. Quod prædecessore, numer. 6. de iur. iur. 101
- Consuetudo dat jurisdictionem, in cap. Nihilus, n. 42. & 14. de for. compet. 61
- Consuetudo contra concilia generalia non potest valde introduci, in c. Si quis, n. 6. & seq. de for. compet. 61
- Consuetudo insignis transgreditur panem excommunicationis, in cap. Inter cætera, n. 20. de off. Ordinari. 513

- 3 Conſuetudine introduci poteſt, aut officium in Eccleſia quod nul- lam habet prærogativam jurifdiſtionis, ſit Dignitas, in c. Ad hæc, num. 27. de præben. 87
- 3 Conſuetudo poteſt efficiere, ut Dignitas perdat primatvam natu- ram, & tranſeat in naturam beneficii ſimplicis, ibidem num. 46. 88
- 3 Conſuetudo, & communis reputatio non ſolum deferret, ſed etiam admittit Dignitatem, ibid. n. 48. 88
- 1 Conſuetudo de leſio facit illicitum, in c. De eo, num. 10. de tem- por. Ordinat. 356
- 3 Conſuetudo Eccleſiæ generalis ita obligat, ſicut præceptum. in c. cum eſſe, num. 113. de teſtam. 125
- 3 Conſuetudines Eccleſiæ tranſgreſſo inducit culpam lethalem ſicut tranſgreſſio præcepti, ibid. n. 129. & 130. 125
- 6 Conſuetudo nihil poteſt contra ſubſtantiam rei, in c. Studuiſti, num. 34. de offic. Legat. 536

Vide in verb. *Conſuetudo irrationabilis.*

Conſuetudo contra Eccleſiam & Eccleſiaſticas perſonas.

- 1 Conſuetudo contra Eccleſiaſticam libertatem non valet, in cap. Quisquis, num. 18. de elec. 295
- 1 Conſuetudo inferens gravamen Eccleſiis, ſeu eis oneroſa, non tenet, c. conſuetudines, n. 1. de conſact. 142
- 1 Et de factō revocari debet. ibid. n. 4. 192
- 1 Conſuetudo ut ſit ſervanda, debet eſſe rationabilis, & Religio- ſi conveniens, ibid. num. 16. 193
- 1 Conſuetudo ut ſit Eccleſiæ præjudicialis, ræſonæ caret, ibidem num. 6. & 33. 193
- 1 Conſuetudo ut dicatur Eccleſiis oneroſa, non ſufficit qualecum- que præjudicium, ſed requiritur magnum, ibid. n. 10. 193
- 1 Quod judicis arbitrio relinquatur, ibid. n. 11. 193
- 1 Et quid poſt Bullam Urbani VIII. ibid. n. 21. & ſeqq. 193
- 1 Conſuetudo qua Parochus tenetur. ſuis Parochianis in Paſchate dare agnum paſchalem, vel paſtum, aut certa die candelas de cera alba, non valet, ibid. n. 17. & 18. 193
- 1 Et quid in conſuetudine qua Plebanus dare debet cuilibet Paro- chianorum certas libras catinis porcine ante ſolutionem decima- rum, ibid. n. 19. 193
- 1 Conſuetudo gravans clericos, eorumque bona patrimonialia, an ſit nulla, ibid. n. 26. & ſeqq. 193
- 1 Et quid poſt Bullam Urbani VIII. ibid. num. 32. 194
- 1 Conſuetudines Eccleſiis præjudicialis per hoc c. ſublatæ, quæ ſunt, ibid. n. 30. & ſeqq. uſque ad n. 58. 194
- 1 Quid ſi conſuetudo ſit inter laicos, ibid. n. 33. 194
- 1 Et quid ſi præjudicet Eccleſiæ aliter, quàm reſpectu immunita- tis, aut libertatis Eccleſiaſticæ, ibid. n. 34. 194
- 1 Et quid in conſuetudine interpretativa, ibid. n. 35. 194
- 1 Et quid in conſuetudine inductiva 10. vel 20. annorum, ibid. n. 37. & 42. 194
- 1 Et quid in centenario, ibid. n. 40. 194
- 1 Et quid in quadragenaſia, ibid. n. 41. 194
- 1 Et quid in immemorabili, ibid. n. 48. 195
- 1 Et quid ſi cum immemorabili concurrat fama privilegii, ibidem num. 51. 195
- 1 Conſuetudo multum gravans Eccleſiam eſt nutritiva peccati, & impræſcriptibilis, ibid. n. 31. 194
- 1 Conſuetudo minoris temporis, quàm annorum quadraginta, contra Eccleſiam non procedit, ibid. n. 37. 194
- 1 Conſuetudo laicorum non poteſt clericis adſtringere, ibidem num. 39. 194
- 1 Conſuetudo, vel præſcriptio centenaria procedit etiam contra Eccleſiam Romanam, concurrentibus de jure requiſitis, ibidem num. 40. 194
- 1 Conſuetudo, vel præſcriptio quadragenaria obtinet contra Eccleſiam, ibid. n. 41. & 44. 194
- 1 Conſuetudo ut iudex laicus ſit competens in cauſa civili recon- ventionis contra clericum, ſervanda, cum articulus ſit dubi- tabilis, in cap. Tuam, n. 35. & 59. de ordin. cognit. 104
- 1 Conſtitutio Urbani VIII. improbens, & caſſans quæcumque præ- judicialia Sedi Apoſtolice, vel jurifdiſtionem aut libertati Eccle- ſiæ, &c. per partes referunt, in c. conſuetudines, num. 59. & ſeqq. uſque in finem, de conſuetud. 196
- 1 Conſuetudo contra libertatem Eccleſiaſticam non valet, in cap. cum terra, num. 6. de elec. 265
- 1 Etiam ſi ſit immemorabilis, ibid. n. 7. 265
- 1 Conſuetudo præjudicialis immunitati Eccleſiæ eſt nulla, & im- præſcriptibilis etiam per tempus immemorabile, in cap. Inter alia, n. 94. de immunitat. Ecclieſ. 644
- 1 Conſuetudo contra Eccleſiaſticam libertatem eſt impræſcriptibi- lis, in c. Maſſana, n. 41. de elec. 305
- 1 Conſuetudine induci non poteſt, ut clerici ſolvant collectam etiam de bonis patrimonialibus, ibid. n. 42. 305
- 1 Conſuetudo male admittit nomen conſuetudinis, & dicitur corrup- tæ, ibid. n. 17. 305

Vide in verb. *Immunitas.*
Et in ver. *Laicus quoad immunitatem Eccleſiaſticam.*

Conſuetudo quoad electionem.

Vide in verb. *Electio libertas.*
Et in verb. *Conſuetudo communis.*

- 4 Conſuetudo in Sacramentalibus non valet, niſi Papa ſciat, & to- leſet, in c. Vir autem, n. 8. de ſecund. nupt. 93

Conſuetudo quoad extensionem.

- 3 Conſuetudo, quæ habet ſomentum juris, & nemini præjudicet extenditur ad caſus ſimiles, in c. Litteras, num. 53. de conceſſ. præben. 198
- 3 Conſuetudo obſervata in Monaſterii Religionis extenditur ad nova ejuſdem Religionis Monaſteria, ibid. n. 54. 199
- 3 Conſuetudo quamvis ſit favorabilis, tamen non extenditur in materia valde præjudiciali, in cap. cum contingat, numer. 13. 198

- de decim. 317
- 2 Conſuetudo non valet ultra probationem plenam exigens jura- mentum, in c. Sicut, n. 1. & num. 8. de probat. 127
- 2 Conſuetudo exigens juramentum ultra plenam probationem ad- verſatur juri naturali, ſcripto, & Divino, ibidem num. 8. 128
- 2 Conſuetudo invalidans plenam probationem, aut eam reſtringens non valet, ibid. n. 9. 128

Conſuetudo quoad ſerum, & jurifdiſtionem.

- 2 Conſuetudo, qua clerici habitum, vel tonſuram deferentes fori pri- vilegio gaudent, licet habitum non habeant, nec alicui Eccleſiæ inſerviant, an ſit obſervanda, in cap. ſi quis, nu. 59. & ſeqq. uſque ad n. 72. de foro compet. 40
 - 2 Conſuetudo qua fuerit ſublata a concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 6. quoad clericos conjugatos tantum, ibidem nuover. 62 pag. 40
 - 2 Conſuetudo quod clerici conjugati gaudeant privilegio fori, licet habitum, & tonſuram non deferant, an valet de jure communi, ibidem num. 63. 40
 - 1 Conſuetudo conveniendi Regulares coram Ordinato ſublata fuit ex privilegiis Apoſtolicis, in c. Quod ſuper hiis, n. 19. de major. & obed. 612
 - 1 Conſuetudo Anglorum, qua clerici conjugati etiam in ſacris con- ſtituti conveniuntur coram iudice ſæculari, improbat, in c. Nuper a nobis, n. 39. de Bigam. 506
 - 3 Conſuetudo ut iudex laicus ſit competens in cauſa civili recon- ventionis contra clericum, ſervanda eſt, cum articulus ſit dubitabilis, in cap. Tuam, numer. 53. & 59. de ordin. cog- nit. 107
 - 1 Conſuetudo in articulo dubitabili propter varietatem opinio- num declarat iudicis competentiam, ibidem numero 59. pag. 107
- Vide in verbo *Fori Privilegium, Clericus quoad fori privile- gium.*
- 2 Conſuetudo ſecundum quam de jure communi Epifcopus non proceſſit ad capturam contra laicos, ſub ſublata a concilio tridentino, in capit. Pervenit, numero 38. de Adul- ter. 152
 - 1 Conſuetudo trahendi laicos ad forum Eccleſiaſticum ex qua cauſa fuerit introducta, in cap. Si clericus, numer. 32. de for. compet. 55
 - 1 Conſuetudo tribuit jurifdiſtionem alias non habenti, in c. Noſtri, num. 27. de elec. 264

Conſuetudo immemorabilis.

- 2 Conſuetudo immemorabilis habet vim tituli, ſeu privilegii, in cap. cum contingat, n. 6. de foro compet. 68
- 2 Etiam in hiis, quæ ſunt Principi reſervata, ibid. n. 7. 69
- 3 Conſuetudine ſimpliciter ſublata, an, & quando cenſetur ſubla- ta immemorabilis, in cap. Ad hæc, num. 34. & 36. de Religioſ. domib. 406
- 3 Ad immemorabilem conſuetudinem computari debent anni elapſi uſque ad tempus controverſiæ motæ, in cap. conſultationibus, num. 13. de iurapat. 521
- 1 Immemorabilis poteſt Eccleſiis præjudicare, quia habet vim titu- li, in cap. conſuetudines, n. 49. de conſuet. 195
- 1 Contrarium, ibid. num. 50. 195
- 1 Declaratur, ibid. num. 52. 195
- 1 Immemorabilis non habet vim privilegii, quando eſt a jure repro- bata, vel quando eſt in materia, in qua non eſt verifimile, ut Papa aliquem privilegaverit, ibid. num. 51. 195
- 1 Immemorabilis conſuetudo, vel præſcriptio præjudicialis Eccle- ſiæ, quibus caſibus tollatur per conſtitutionem Urbani VIII. ibid. num. 52. 195
- 1 Immemorabilis a jure reprobatam non ſuſtinetur poſt Bullam Urba- ni VIII. etiam concurrente fama privilegii Apoſtolicis, ibidem num. 53. 195
- 3 Immemorabilem habens poteſt allegare meliorem titulum de mundo, in cap. cum Apoſtolica, numer. 6. de hiis, quæ ſunt a Prælat. 214
- 3 Fallit in laico quoad ſpiritualia propter ejus incapacitatem, ibid. num. 7. 211
- 3 Immemorabilis ſola non ſuffragatur laico in perceptione decima- rum, ibid. n. 8. 211
- 3 Niſi laicus poſſederit decimas tamquam vaſſallus, & ut talis fuiſ- ſet agnitus ab Eccleſia, ibid. num. 11. 211
- 3 Vel niſi unum cum immemorabili currat fama privilegii, ibid. num. 12. 211
- 3 Et quid poſt Bullam Urbani VIII. ibid. num. 13. 211
- 3 Immemorabilis eſt in finitæ, & capit omne tempus, ibid. n. 9. & in cap. cum propter, num. 8. de iurapat. 519
- 1 Immemorabilis poſſeſſio quando habet vim tituli, in c. Quanto, nu. 33. de conſuet. 200
- 4 Conſuetudo immemorabilis intelligitur ſublata, quando lex dam- nat conſuetudinem uti corruptelam, in c. Quod ſuper, n. 8. de conſang. & affinit. 68
- 1 Immemorabilis conſuetudo dimittendi Prælaturas, vel admini- ſtrandi, non habita ſuperioris licentia, non valet, in c. cum venerabilis, n. 8. de conſuet. 202
- 1 Immemorabilis non habet vim tituli, ubi conſuetudo a jure eſt reprobat, ibid. num. 9. 202
- 1 Conſuetudo immemorabilis habet vim privilegii, in c. Noſtri, n. 28. de elec. 265
- 1 Conſuetudo immemorabilis ſecundum quam ex quæſivit cauſa, & ultra tres meſes ab Eccleſiæ cathedralibus abſeſſe licet, ſubla- ta eſt a conc. Trid. in c. cum omnes, n. 22. de conſi. 94

Conſuetudo interpretativa.

- 4 Conſuetudo facilis admittitur ad interpretandum, quam ad in- ducendum, in c. Veniens, num. 22. de cognat. ſpirit. 65

- 1 Est optima legum interpret. in cap. cdm dilectus, numer. 7. de confuet.
- 2 Confuetudo in legibus interpretandis primo loco spectanda est, deinde propria significatio verborum, in c. cdm venissent, n. 27. de iudic.
- 3 Confuetudo interpretativa facilius, & minori tempore inducitur, quam novi iuris inductiva, in cap. super inordinata, num. 12. de prebend.
- 2 Non oportet ut sit prescripta, sed ad inducendam sufficientem decem annis, in cap. Nos quidem, num. 71. de testam.
- 3 Confuetudo potest legem interpretari, & tollere, in c. Ad Apostolicam, num. 5. de Regular.
- 2 Confuetudo interpretativa non censetur sublata per statutum tollens confuetudinem, in cap. confuetudines, num. 25. de confuet.
- 1 Favorabilior est quam inductiva, & sufficit probare observantiam sine prescriptione, ibid. n. 36.
- 3 Confuetudo interpretativa non requiritur ut sit inscripta, in cap. Dux, n. 15. de cler. non relic.
- 3 Confuetudini interpretativa potius standum est, quam communis opinioni, in cap. Irrefragabili, §. Excessus, num. 31. de off. Ordin.

Confuetudo irrationabilis.

- 6 Confuetudo irrationabilis dicitur, quae reprobatur a sacris canonicis, aut iuri divino adversatur, in cap. Utcumque autem, num. 13. de cognat. spirit.
- 7 Confuetudo, quae accusans, & accusus adstringitur ad pugnam, damnata est, in cap. Henricus, num. 2. de cler. pugn. in duell.
- 2 Confuetudo a iure improbata, etiam si immemorabilis sit, vim privilegii non habet, nisi data fama privilegii, in c. cum contingat, num. 11. de iur. compet.
- 7 Confuetudo irrationabilis, & imprescriptibilis, est quae discrepat ab instituto universalis Ecclesiae, aut quae est contra Ecclesiasticam disciplinam, in cap. Explicari, num. 31. de observ. Jejun.
- 1 Confuetudo, quae morum reformationem, & correctionem impedit, non valet, in cap. Irrefragabili, numer. 3. de offic. Ordin.
- 3 Confuetudo longeva licet irrationabilis inducit probabilem dubitationem, in c. cum causam, num. 1. de elec.
- 1 Nisi fit contra jus naturale, vel divinum, ibid. n. 2.
- 2 Confuetudo mala est radicitus extirpanda, ibid. n. 6.
- 7 Confuetudo nutritiva peccati extirpanda est, in c. Extirpanda, n. 2. de prebend.
- 3 Idem in constitutione, appellatione, juramento, & privilegio, ibid. num. 3.
- Et super tollibus ad Papam, non ad Imperatorem est recurrendum, ibidem num. 4.
- 3 Confuetudo, secundum quam Praelati Regulares non revocant ad Monasterium suos ejectiones, & fugitivos, est nutritiva peccati, in cap. Ne Religiosi, n. 2. de Regular.
- 3 Confuetudo nutritiva peccati est corruptela, ibidem numer. 414.
- 8 Confuetudo irrationabilis, & nutritiva peccati dicenda est peccatis corruptela, quomodo confuetudo, in cap. Quod a Praedecessore, num. 65. de schinat.
- 3 Confuetudines praevae, & corruptelae debent ab Ecclesia radicitus extirpari, in cap. Tu si fraternitati, num. 19. de spons. & matrim.
- 1 Confuetudo, per quam iura causa jus alterius auferitur, non valet, in c. Quo in Ecclesiarum, n. 115. de consuec.
- 1 Confuetudo dimittens dignitatem, vel ad aliam se transferendam sine superioris licentia non valet, in cap. cum venerabilis, n. 1. & 6. de consuec.

Vide in verb. Confuetudo inmemorabilis.

- 3 Confuetudo induci non potest, ut electus admittatur non habita confirmatione a superiore, ibidem numero 2. 7. & 13.
- 1 Confuetudo non valet, per quam rumpitur nervus Ecclesiasticae disciplinae, ibid. num. 4.
- 2 Confuetudo perniciosa est, per quam omittitur inquisitio, quam in confirmatione servari debet, ibid. num. 10.
- 1 Confuetudo contra jus divinum est corruptela, & omnino imprescriptibilis, in cap. cum ex illo, numer. 4. de Translat. Episcop.
- 3 Confuetudine sublata tamquam irrationabilis censetur sublata etiam inmemorabilis, in cap. Si Archiepiscopus, noniter. 8. de Tempor. Ordin.
- 1 Confuetudo per quam detrahitur substantia actus ipso actu remanente, non tenet, in cap. cum terra, numer. 12. de elec.
- 3 Confuetudo nutriendi pluralitatem beneficiorum non valet, in c. quia in tantum, n. 17. de prebend.
- 3 Confuetudo obtinendi plura beneficia simplicia, si unum sit summiens, est corruptela, ibid. n. 18.

Vide in verb. Beneficium quoad plura utrum.

Confuetudo laudabilis.

- 1 Confuetudo favens immunitati Ecclesiae tamquam pia est attendenda, in cap. Inter alia, numer. 79. de Immunitat. Eccles.

Confuetudo quoad residentiam.

- Vide in verb. Residencia.
- 1 CONTEMPLATIONIS duplex duplex, oratio, & lectio, in c. Sant. num. 11. de Regular.
- Vide in verb. Religio.
- 1 CONTENTIONIS, lites, & iuramentis quibus differant, in cap.

- Multa, n. 2. Nec cler. vel Monach.
- 2 **CONTTESTARI** quid sit, in cap. Olim, numer. 21. de iur. contest.
- Contestatio lita.
- Vide in verb. Litis contestatio.
- 1 **CONTINUARE** habitare in civitate quis dicitur, etiam si tempore mellium ruri permaneat, in cap. Si quis, numer. 57. de foro compet.
- 1 **CONTINENTIA** casus non debet dividi, in cap. Magnus, n. 21. de oblig. ad ratoc.
- 1 Declaratur, ibid. n. 49.
- 1 **CONTINGENTIA** praeterita non est de substantia Monachatus, sed futura tantum loci. Vidua, n. 2. de Regular.
- 3 **CONJUNCTA** est res voti, non praecipit, nec debet esse nisi voluntaria, in c. Majores, n. 201 & 205. de Baptisim.
- 3 **CONJUNCTA** requirit libertatem a conditione, ibidem numero 105.
- 1 **CONTRACTUS**, & officia spiritualia lege Ecclesiae determinantur, sicut officia humana legibus humanis, in cap. cum pridem, n. 14. de Paenit.
- 1 **Contractus** est ab initio sine voluntate, tamen post factum etiam cum Principe fuit necessitatis, in c. Ex episcopo, num. 1. & 11. de prebend.
- 1 **Contractus** a Principe initus etiam cum subdito irrevocabilis est, ibid. num. 20.
- 2 **Quod maxime** procedit cum Principe ecclesiastico, numer. 21. pag.
- 2 **Contractus** omnes, qui a Principe celebrantur, habent naturam bonae fidei, ibid. n. 23.
- 2 **Contractus** ratione conserisus sunt de iure naturali, col etiam Princeps subicitur, ibid. n. 24.
- 1 **Contractus** sine causa dissolvi non potest etiam per Principem, in c. Quanto, n. 86. de translat.
- 3 **Contractus** bonae fidei doli inustus, est ipso iure nullus, in c. Si contra nobis, n. 16. de Regular.
- 3 **Contractus** claudicare non debent, in c. Nullus, num. 16. de Regular.
- 3 **In Contractibus** utriusque obligatoris, dispositum in uno est correlativum censetur dispositum in alio, ibidem numer. 17. pag.
- 5 **Contractus** praesumentur, qualis in sui figura apparet, in c. Naviganti, n. 21. de usur.
- 5 **Contractus** mutui quoad usurarium praesumentur multum differat a contractu innominato, ibid. n. 49 & 61.
- 5 **Contractus** in quo datur aliquid pecuniae cum pacto duplum restituendi, si accipiens ducat uxorem, aut Presbyter fiat, non est usurarius, ibid. num. 60.
- 5 **Contractus** non a nomine, sed a conventionibus, & circumstantiis fortuntur naturam, ibid. num. 64.
- 5 **Contractus** in dubio neque iniustus, neque usurarius est iudicandus, ibid. num. 68.
- 5 **Contractus** natura hoc non patitur: ergo est contractus iniustus, errorne est consequentia, ibid. num. 76.
- 5 **Contractus** quoad dicitur iure positivo, vel naturali prohibitus, ibid. n. 77.
- 3 **Contractus** iniuri cum praedigo post iudicium interdictum non valet, in c. Sicut et, n. 32. Nec cler. vel Monach.
- 3 **Contractus** talis denominatur a contrahentibus: ergo talis est iudicandus; non est bona consequentia, in c. Potuit, num. 25. de locat. & conduct.
- Contractus** emphyteuticus.
- Vide in verb. Emphyteusis.
- 1 **Contractus** feudalis, & emphyteuticus sunt eiusdem naturae, & infirmatione, n. 1. de feud.
- 1 **Et declinationes** loquentes de feudo locum habent in emphyteusi, si sit eadem ratio, & contrarium non reperitur in iure expressum, ibid. n. 9. & 13. & 15.
- 3 **Contractus** conditionis dicitur, ubi praedictum constituitur tributarium, in c. Nulli, n. 17. de Reb. ecclae non alien.
- Contractus** censuales.
- Vide in verb. Censualis.
- 3 **CONTRADICERE** plus est, quam minus consentire, in cap. Majores, n. 83. de baptisim.
- CONTRADICTORIA**.
- Vide in verb. Praepositio.
- 4 **Contrahentes** matrimonium conera confuetudinem possunt tantum separari ad penitentiam peragendam, vel ad tempus, in cap. Utrum autem, n. 7. de cognat. spirit.
- 3 **Contrahens** cum transiens, quando positum est in hoc celebrati contractus, in cap. Licet, num. 7. de foro compet.
- 3 **Contrahentibus** in foro animae non licet se decipere, in c. Si quis, n. 10. de Regular.
- 1 **CONTRARIETAS** turpis est in Doctore, in c. Ne imitari, n. 111. de consuec.
- 1 **CONTRARIORUM** quandoque non est eadem disciplina, in c. Studituli, n. 16. de offic. legati.
- 4 **Contraria** mutuo se expellunt, & vincit quod est potentius, in c. Quod nobis, n. 116. de eland. despons.
- 1 **Doctorem** sibi non esse aliquando contrarium, est se ad impossibile, in c. Ne nuntius, n. 119. de consuec.
- 1 **In parte** contrarium motum non oportet quiescere, quod pluribus exemplis ostenditur, ibid. n. 120.
- 1 **CONTUMACIA** non est iusta causa, ut quis iure suo privati debeat, in c. G. perpetuus, n. 23. de hie instrum.
- 1 **Nec audientia** propter contumaciam denegatur in perpetuum, sed ad tempus, ibid. n. 26.
- 1 **Nisi interventum** etiam contemptus, ibid. n. 28.
- 2 **Vel in precepto** fuerit comm. nata poena, ibid. n. 25.
- 3 **CONTRITUS** est absolutus quoad Deum etiam ante absolutionem sacramentalem, in cap. A nobis, il secundo, num. 10. de fecet. excom.
- 5 **In contritione** tamquam voti Sacramentum includitur, ibidem n. 11.

- 1. CONTUMAX dici non potest qui negat jurisdictionem, in cap. cū in jure, num. 27. de off. Delegat. 534
- 2. CONVENUALES Ecclesie ex proprietate vocabuli intelliguntur Regularium, non clericorum secularium, in cap. cū in cunctis, §. Inferiora, num. 29. de elect. 157
- 3. Conventualis Ecclesia per unionem aequè principaliter non efficitur cathedralis, in cap. cū certum, n. 34. de major & obedien. 610
- 4. Conventualis Ecclesia ex proprietate vocabuli dici potest collegiata tam secularis, quam Regularis, in c. cū Ecclesia, n. 9. & 11. de caus. poss. & propriet. 110
- 5. Et quid ex commun. usu loquendi, ibid. n. 10. 110
- 2. CONVENUENS dicitur Religiosorum capitulum secularium, in cap. cū Ecclesia, num. 11. de caus. poss. & propriet. 119
- 2. Conventus quid importet, in cap. Antigonus, numer. 16. de pactis. 630

Conventus parvi.

- 3. Conventus parvi statim transferri possunt ad clericos seculares, nec servandi sunt gradus, cap. Inter quatuor, de Relig. domib. in cap. Relatum, n. 8. Ne cler. vel monach. 664
- 3. Conventus in quibus alio non potest competens numerus Religiosorum, sunt incapaces reformationis, five id contingat ob redditum tenuitatem, ibid. n. 9. & 12. & 18. 665
- 3. Sive ob aeris intemperiem, ibid. n. 10. 665
- 3. Sive ob infestationem pravorum hominum, ibidem numero 21. 665
- 3. Conventus parvi, circumscriptis exemptionibus, reducti possunt ad statum secularem auctoritate Episcopi, ibidem num. 13. 665
- 3. Joannis Mauburni investitura in parvos Prioratus, ibidem num. 14. 666
- 3. Generales Ordinum cur abstinerunt a dimissione parvorum conventuum, ibidem num. 15. & n. seqq. 666
- 3. Bona suppressorum conventuum cur non potuerint applicari natoribus Monasteriis alibi existentibus, ibid. num. 15. vers. Vel demum quia, & num. 20. 666
- 3. Conventus parvi ab Innocentio X. suppressi in tota Italia, & Insulis adjacentibus, ibid. n. 16. & n. 16. 666
- 3. Et bona ipsorum applicata pijs usibus in iisdem locis, ubi conventus existunt, ibid. n. 19. & num. 40. 666
- 3. Papa potest applicare bona parvorum conventuum suppressorum alijs pijs usibus etiam de potestate ordinaria, ibidem num. 20. & 36. 666
- 3. Religiones plurimæ, & Monasteria per Papam suppressa, & eorum bona alijs pijs usibus applicata referuntur, ibidem num. 40. 668
- 3. Historia suppressionis parvorum Conventuum refertur, ibid. n. 41. & num. seqq. usque in finem. 668
- 3. Bulla Innocentii X. suppressionis parvorum Conventuum Italiae & Insularum adjacentium. Vide in ver. Bulla Innocentii X.
- 3. Litteræ Archiepiscopi Gnesinensis ad Innocentium X. pro extensione Bullæ Instaurandæ ad Regnum Poloniæ, in d. cap. Relatum, n. 61. Ne cler. vel Monach. 672
- 3. Litteræ circulares congregationis exprimentes nominatim conventus suppressos, & exquirentes Episcoporum, & capitulorum sententias pro bonis applicandis, ibidem numer. 62. 672
- 3. Relationes applicationis bonorum conventuum suppressorum Papa ad se relatas approbavit, ibid. num. 63. 672
- 3. Litteræ circulares super grancijs, & membris etiam curatis Monasteriorum, ibid. num. 64. 672
- 3. In grancijs, & membris Monasteriorum habitare non possunt Regularis Sacerdotes, sed conversi tantum pro bonorum administratione, num. 65. 672
- 3. Missæ in capellis granciarum quando, & a quibus celebrandæ, ibid. num. 66. 672
- 3. Cura animarum in grancijs, & membris Monasteriorum exerceri non potest per Regulares, sed per Vicarios perpetuos, vel amovibiles, ab Ordinario deputandos, ibidem numer. 67. pag. 673
- 3. Granciarum bona reservantur ipsarum Monasteriis, ibidem n. 67. 673
- 3. Canonizorum Regularium Lateranensium granciæ, & Parochiales ab Innocentio X. declarantur comprehendi in ejus Bulla Instaurandæ, ibid. num. 68. 673
- 3. Conventus plurimi primùm suppressi, ac deinde ex rationalibus causis a Papa Religiosis restituti, ibidem num. 69. pag. 673
- 3. Unio parvorum conventuum ejuſdem Religionis in eodem loco existentium, qua lege facta fuerit, ibidem numer. 69. vers. Præterea. 673
- 3. Decretum Innocentii X. super subjectione nonnullorum conventuum jurisdictioni Ordinarii loci refertur, ibid. num. 70. & num. 79. 673
- 3. Declarationes ad hoc decretum, in c. Quanto, num. 42. de off. Ordinarij. 568
- 3. Conventus suppressi, ac postea Religiosis restituti subjectioni Ordinarij, quamdiu actu non alunt duodecim Religiosos, in cap. Relatum, numer. 71. Ne cleric. vel Monach. pag. 673
- 3. Quid si non alant quatuor Sacerdotes, & duos conversos, gratia restitutionis nulla est, ibid. num. 72. 673
- 3. Conventus nunquam suppressi, in quibus non aluntur ad minus quatuor Sacerdotes, & duo Conversi sunt subiecti jurisdictioni Ordinarij loci, ibid. n. 71. 673
- 3. Decretum Urbani VIII. super Monasteriis erectis cum pauciori numero, quam duodecim Religiosis, præferuntur in decreto Innocentii X. Ut in parvis, ibidem numero 74. 673
- 3. CONVERTIUS Ecclesie regularis cum persona censetur etiam bona obtulisse, in cap. Ut privilegia, numero 16. de privilegijs. 269

- 5. Secus in converso Ecclesie secularis, ibid. 269
- 5. Conversi, & Oblati in quibus differant, ibid. num. 24. 269
- 3. Conversus in usum, & utilitatem propriam non dicitur quod restituit debet, in cap. Ad hæc, numero 67. de relig. domib. 493
- 3. Conversi recipi non possunt ad habitum regularem ante annum vigesimum inchoatum, in cap. Nullus, numer. 16. de regular. 329
- 3. Conversi non veniunt Monachorum appellatione, in cap. Non est vobis, num. 6. de Regular. 347
- 3. Profertur tamen eadem Regulari, & eorum educatio non prætermittenda, ibid. num. 7. 347
- 3. Conversi novitij domitorum habere debent separatam a Novitiatiu clericorum, sed tamen subsunt Novitiorum Magistro, & superioribus Monasteriorum, ibid. n. 8. 347
- 3. Ad professionem non admittuntur ante æspetum vigesimum primum ætatis annum, ibid. n. 9. 347
- 3. Conversi ad clericorum statum etiam durante anno probationis transire non possunt, ibid. n. 10. 347
- 3. Conversi, & Oblati magis addicti sunt Monasterio, quam Monachi, & idèd transire non possunt ad alium Religionem licentia petita, nisi etiam sit obventa, ibid. n. 11. 347
- 3. Contrarium quoad conversos, ibid. n. 12. & seqq. 347
- 3. Et quoad conversos non professos, seu Oblatos, ibid. n. 16. usque ad num. 21. 347
- 3. De Conversis judicatur, ut de Monachis, ibid. n. 13. 347
- 3. Conversi quid differant a Monachis, in cap. cū dilectus, n. 21. de success. ab intestat. 213
- 1. Conversi laici possunt electionibus regularium interesse ex consuetudine, in c. Massiana, n. 18. de elect. 305
- 3. CONVERTITÆ sunt persona ecclesiastica, quæ alicui religioni addictæ solemniter penitent, in cap. Ad Apostolicam, n. 29. de regular. 333
- 3. Et possunt professionem emittere juxta dispositionem juris communis, earumque constitutiones, ibid. n. 30. 333
- 3. Tenentur tamen ad clarum formalem, & emissionem trium votorum, nec in eorum Monasteriis reponi possunt Moniales aliorum Monasteriorum correctionis causa, numer. 31. pag. 333
- 3. Convertitis, seu Monasterio Domus piæ an liceat exigere doctes in susceptione habitus non obitante concilio Trident. in c. 16. vers. Sed neque, sess. 25. de Regular. in cap. Statuimus, num. 60. de Regular. 413
- 2. CONVIVIUM quid, & unde dictum, in cap. Veniens, num. 3. de jurejurat. 172
- 3. COPULA actualis non requiritur ad hoc ut malitia suppleat gratiam, sed sufficit aptitudo ad copulam, quæ ex alijs signis probari potest, in cap. De illis, in secundo, num. 5. de despons. impub. 455
- 5. Copula, & resolutio in disjunctivam, ubi necesse est, alias requirit amorum concursus, in cap. Intersecilli, n. 9. & seqq. de homicid. 121
- 1. Copula requirit concursum omnium copulatorum, & conjunctæ aequè principaliter, in c. cū venisset, num. 49. de conj. Und. & in c. Infante, n. 54. Qui cler. vel voven. 448
- 3. Copula carnalis quamvis nihil addat quoad substantiam matrimonii, tamen addit quoad multa, in cap. Verum, n. 5. de convers. conjugat. 412
- 3. Copula carnalis complet translationem corporis unius conjugis in potestatem alterius, & uterque intrat in potestatem sibi traditæ potestatis, in cap. Ex publico, numer. 15. & 51. de convers. conjug. 446
- 4. Copula carnalis inducit consensum conjugalem, licet nullum verbum profertur, si aliquis tractatus præcesserit, alijs secus in cap. Ad nostram, n. 16. & 18. de conj. servor. 57
- 4. Et quid possit concellum Tridentinum, ibid. n. 19. 57
- 3. COR hominis vagum, & mobilius omni mobili, in cap. Dolentes, n. 29. de celebr. Missar. 584
- 3. CORNELIA e Scipionum familia post sexagesimum secundum annum Volvium peperit, in c. cū sis, num. 51. de convers. conjug. 412
- 3. CORONATIONIS dies dicitur ortus Imperii, in cap. Licet de vitanda, n. 6. de elect. 232
- 1. IN CORPORE vitiosus non peccat anima, sed natura, in cap. Nisi cū pridem, num. 32. de renunc. 342
- 3. Corpora Sanctorum an Episcopus possit de Ecclesia ad Ecclesiam transferre sine autoritate Papæ, in cap. Cū ex eo, num. 14. & seqq. usque ad n. 29. de reliq. & vener. Sanct. 609
- 3. Corpora Sanctorum jussu Principis non sunt transferenda, ibid. num. 17. 610
- 3. Corporum defunctorum translatio cur legibus Imperialibus interdita, ibid. num. 24. 610
- 3. Corpora excommunicatorum, & hæreticorum exhumari debent, ibid. num. 25. 610
- 3. Corpora Sanctorum transferre an possit Episcopus sine Capituli consensu, ibid. num. 29. 611
- 3. Corpora Sanctorum de loco ad locum sine justa causa transferri non debent, ibid. num. 31. 611
- 3. Corpora Sanctorum transferens sine legitima licentia, qualiter sit puniendus, ibid. n. 34. 611
- 2. Corpora multa Sanctorum venerantur in terris, quorum animæ cruciantur in inferno, in cap. Venerabili, num. 20. de rebusus. 156
- 3. Corpus mulierum non vis maculat, sed voluntas, in cap. Ex publico, n. 48. de convers. conjug. 448
- 3. Corpus delicti consistere debet, etiam si veus verè, vel sicut sit confessus, nec alijs potest sequi condemnatio, in cap. Pervenit, in primo, n. 11. & seqq. de testib. coegen. 159
- 3. Corpus delicti consistere debet, ut damnari possit contumax, qui in vim statuti, vel consuetudinis habetur pro confesso, ibidem num. 13. 159
- 3. Diversitatem corporum diversitas causæ sequitur animorum, in cap. Quia diversitatem, numer. 4. de concess. Præbend. pag. 393

3 CORRECTIO fit ad penitentiam, in c. Ad nostram, num 17. de Appellat. 159
 1 Correctio fratrum regula an sit servanda cum Summo Pontifice, in c. Significati, n. 67. de elec. 218
 5 Correctio legum iudici non debet per subauditores, & tacitos intellectus, in cap. Accedentibus, numer 31. de excess. Prae- lator. 216
 5 Correctio debet esse levis, & moderata, in cap. ad audientiam, n. 10. de honic. 111
 3 Correctio an depositionem contineat, in cap. Dilectus, Il primo, n. 14. de rescript. 179
 3 Correctio juris est favorabilis, quando fit redditus ad jus commune antiquum, in cap. Non amplius, numer. 67. de Inflit. 177
 1 Correctio, & reformatio an, & in quo differant, remissive, in c. conquirente, n. 21. de off. Ordin. 159
 5 Crimen quod potest emendari, & non corrigi, ipse committit, in cap. Ad abolendam, n. 16. de Hæret. 91
 3 Correctio iurium iudici non debet per subauditores intellectus, in c. cum dilectus, n. 8. de success. ab intestat. 218
 5 Comradio duplex, coadivva, & ostensiva, seu fraterna, & utraque est in precepto, in cap. Licet Heli, numer. 5. de Simon. 43
 3 Comradia coadivva est actus iustitiae, correctio fraterna est actus charitatis, ibid. n. 6. 43
 Vide in ver. *Prælati quoad correctiorem subditonum.*
CORRECTOR Penitentiarum.
 Vide in ver. *Penitentiarum.*
 Et in ver. *Officialis.*
 3 CORRIGERE quid sit, in cap. Ad nostram, numer 17. de Appellat. 100
 1 Clerico licet propriam familiam corrigere, etiam moderatè verberando, nec casus mortis inde contingens illi imputari, in c. Ad audientiam, n. 8. de honic. 111
 1 CORRELATIVA posita se ponunt, & precepta se perimunt, in cap. Perniciosam, n. 41. de off. Ordin. 552
 4 Correlativa in eodem subiecto esse non possunt, in cap. cum pridem, n. 141. de Pactis. 670
 1 Correlativum natura est, ut concessio uno, censetur concessum & aliud, ibid. n. 146. 670
 1 Prohibito facta unius correlativa censetur etiam alteri facta, in c. Quanto, n. 10. de Privileg. 276
 1 CORRESPECTIVITAS præsumitur ex proximitate temporis, in cap. Navigantes, num. 21. de Usur. 162
 1 CORRUPTA indecorum est ut præsit virginibus, in c. cum sis, num. 27. de convers. conjugat. 419
 1 Corrupta per vim absolutum dormiendo, vel in futuro existens non potest inter virginis velari, in cap. Sacris, num. 11. de his que vi met. caus. 631
 1 Corrupta violenter perdit virginetatem, non tamen ejus beneficium quantum ad Deum, in cap. Ex publico, num. 29. & 55. de convers. conjug. 631
 1 Corrupta violenter inter virgines conferari non potest, ibidem num. 55. 447
 1 COVARUVIÆ opinio adstruens ebrum sua culpa non esse irregularem ex homicidio, testatur, in cap. Si consilierit, n. 31. de Accusat. 11
 1 CRAPULA quid sit, & unde dicatur, in cap. A crapula, num. 8. de vita, & honest. cleric. 6
 1 Crapula quandoque iuebitur, & mentis exilium inducit, ibidem num. 12. 6
 1 CREARE est ex nihilo aliquid facere, in cap. Qui Presbyterum, n. 8. de pæn. & remiss. 201
 1 CRIDENS ut loquitur, etiam si falsa loquatur, fideliter loquitur, & è converso, in cap. Venerabilis, numer. 23. de Testibus. 156
 1 Credo verbum à Legislatore prolatum non impetrat opinionem, sed veritatem, in cap. consulti, numer 4. de Regulat. 397
 1 Credimus ven. exponitur, idell. scimus, in cap. cum olim, num. 18. de sent. & re iudic. 175
 1 Credimus verbum à Legislatore prolatum inducit iuris dispositionem, in cap. Per tuas, il primo, numer 1. de Simon. 52
 1 Idem de verbo *Factus*, ibid. n. 1. 52
 1 Prælatum non debet esse facilis ad credendum in præjudicium alterius, in c. Licet Heli, n. 7. de Simon. 43
 1 Credendi facultas cessante proximi præjudicio est simplicitatis, & iustitiae, ibid. n. 8. 43
 1 CREDITOR an possit suam rem debitoris sui sibi naturaliter obligari, in cap. Si quis, num. 24. verò *Quoniam licet et*, de Regulat. 316
 1 CREDULITAS quotuplex, & per quos gradus ad plenam credulitatem perveniat, in cap. Ne innitatis, numer. 261. de consil. 60
 1 CRESCERE in vitis nemo cogitur, in cap. Quanto, num. 17. de Transl. Episc. 117
 1 CRIMINA sunt sustinenda ratione scandali, vel subsistentis, in cap. Explicat, n. 48. de obseq. Jesum 613
 1 Crimen suum non tenetur quis proferre cum gravi honoris detrimento, in c. Offici, n. 10. de pæn. & remiss. 104
 1 Crimina regulariter morte extinguuntur, in c. cum secundum, n. 17. de preben. 91
 1 Crimina multa licet necesse impediunt ordinis executionem, etiam post peractam penitentiam, in cap. Dilectus, num. 24. de tempor. ordinib. 378
 1 Ob Crimina immunitatem succedere à communibus regulis iuris, in cap. Immunitatem, numer 7. de Immunitat. Eccl. 643
 1 Crimina gravia que sunt, & que levia, in cap. Omnipotens, n. 10. de Accusat. 8
 1 CRIMINOSI non prohibentur admitti ad censuram, cum sit in facultate Ordinarii eos non approbare, in c. Jam te, num. 10. de stat. & qual. 474

1 Criminosus post peractam penitentiam incipit esse quod non erat, in c. Super eo, num. 9. de Bigam. 443
 1 Criminosus ineluctabilis est, in cap. cum In conditis, num. 11. de Elec. 214
 1 Item inopustulabilis, in cap. Bonæ memorie, num. 74. de postul. Prælat. 214
 1 Criminosus oculum moneri potest, ne promoveatur ad Ordines, sed prohiberi non debet, in cap. ex tunc, num. 1. de tempor. ordinat. 159
 1 Criminosus oculum penitentis, vel in parte peracta, potest in susceptis non ferre, etiam si cimen sit de gradatione dignum, ibid. num. 2. 159
 1 Et quid si crimen impedit ordinis executionem, etiam post peractam penitentiam, ibidem, n. 6. 159
 1 Satisfactio criminis oculi an ex precepto procedere debeat celebrationem Missæ, ibidem num. 1. 159
 1 Crimen etiam enorme si sit committum, non impedit, quomodo acta penitentia possit sine peccato effici. ibidem, & ad majores ordines ascendere, ibid. n. 3. 159
 1 Nec requiritur dispensatio Episcopi, ibid. n. 4. 159
 1 Fallit, si crimen impedit officii executionem, etiam post peractam penitentiam, quia tunc non licet sine peccato ascendere, vel ministrare, ibid. n. 6. 159
 1 Et quæ sint ejusmodi crimina, ibid. n. 7. 159
 1 Episcopus ob crimen oculum quantumvis enorme non potest de jure communi interdicere subdito censum ad ordines, ibid. n. 8. 159
 1 Etiam si crimen sit tale, ut post peractam penitentiam impediat ordinis executionem, ibid. num. 9. 159
 1 Et quod post concilium Tridentinum, ibid. n. 12. 160
 1 Vindictæ ratio cessat in oculis criminibus, ibidem numer. 10. 160
 1 Episcopus ex concilio Tridentino non potest ob crimen oculum extrajudicialiter prohibere subdito censum ad factos Ordines, etiam suspendere à susceptis ordinibus, gradibus, & dignitatibus, ibid. n. 11. 160
 1 Episcopus an possit ex causa etiam extrajudicialiter interdicere subdito non censum ad Ordines Diaconatus, & Presbyteratus, ibid. n. 11. & sequi usque in fin. 160
 1 Episcopus potest ob oculum crimen suspendere jam promotum ad factos Ordines, ne ministret, etiam sub pena excommunicacionis, n. 12. 161
 1 Crimen impeditens ordinis executionem post peractam penitentiam est iusta causa cedere Episcopatus, in c. Nisi cum pridem, n. 15. de renunc. 318
 1 Crimina, que post peractam penitentiam impediunt officii executionem, que sunt, ibid. n. 17. 318
 1 Crimen hæresis, & asilium inducunt privationem tituli ipsi tenet, ibid. n. 14. 318
 1 Crimen qui potest emendari, & non corrigi, ipse committit, in cap. Ad abolendam, n. 16. de Hæreticis. 91
 1 Criminosi socius.
 Vide in verb. *Socius.*
 1 CRIMINOSI regulariter condemnantur, & puniri debent, etiam si penitentiam, in cap. Ad abolendam, numer. 16. de hæreticis, & Pæ. 94
 1 Fallit in hæreticis, & cur ibid. n. 17. 94
 1 Criminosus primò est arguendus, secundo interponitur, tertio suspendendus, quarto excommunicandus, quinto deponendus, in cap. Qualiter, & quando, il secundo, numer. 17. de Accusat. 16
CRUCIATA.
 Vide in ver. *Pulla Cruciata.*
 Et in ver. *Cruciatum.*
 1 CULPA deletur per penitentiam, irregularitas tenus, in c. Super eo, n. 6 & 9. de bigam. 443
 1 Culpa levissima an sufficiat ad irregularitatem cond. abentiam, in c. Ad audientiam, n. 14. de honic. 111
 1 Culpa ubi est major, ibi debet esse major vindicta, in c. Nuper, n. 19. de sent. excomm. 115
 1 Culpa licet tollatur per penitentiam, tamen in omnibus non deletur infamia, in c. Nisi cum pridem, n. 18. de renunc. 318
 1 Culpa levissima in committendo transit in culpam levem, in cap. Quidam, n. 10. de homicid. 213
 1 Culpa tunc abest, si omnia illa sint, que diligentiſsimis quibusque observationibus fuisset, ibid. n. 11. 213
 1 CURA habitualis an, & quando obliget ad residentiam, in c. In Ecclesiis, num. 24. de capell. Monach. 474
 1 Cura animatum in Monasterio ubi est congregatio Monachorum, non tenetur illi Abbat, & Monachus, sed Monasterio, seu loci inferiori, ibid. num. 17. 474
 1 Cura animatum incumbit capitulo, non autem Episcopo, in c. Ecclesia collegiata habet Patrochium, in cap. Ex parte, n. 17. de offic. Vicar. 119
 1 Cura animatum in cathedralibus & collegiatis curatis non est penes singulares personas, sed penes capitulum, ibidem num. 14. 119
 1 Cura non est dividenda inter Sacerdotes, sed unus eorum tenendus qui eam regat, ibid. n. 15. 119
 1 Curam animatum exercentes, quæ qualitates habere debeant ex faciorum canonum præscriptis, ibidem numer 17. de off. Vicar. 119
 1 Cura quid sit, in cap. Omnis, numer 16. de penitent. & re remiss. 711
 1 Curam animatum habentes tenentur scire Divino ores suas cognoscere, & illarum utilitatem in sumere, in c. Ne Religiosi, n. 11. de regulat. 614
 1 Cura animatum ceteris omnibus committitur, & exercitur, in c. Ex parte, n. 8. qui verus, n. 10. de preben. 117
 1 Cura habitualis in tota anima non tenet canonem, cuius præbenda iusta est Patrochialis, in cap. Ex parte, n. 11. de preben. 117
 1 CURATOR datus hæresis testamenti compromittere non potest, in c. cum tempore, n. 24. & 25. de adst. 104

- 1 Potest tamen cogi ad compromissum ex forma statuti, ibidem num. 40. 697
- 2 Curator dari potest etiam pupillo, in cap. Magnus, numer. 7. de oblig. ad ratic. 485
- 3 CURATIS inferioribus non licet abesse etiam per hebdomadam habere licentia Episcopi in scriptis, in c. Relatum, n. 12. & 49. de cler. non res. 33
- 4 Curato non licet Ecclesiam deserere, ut transeat ad vitam eremiticam, in cap. Nisi cum pridem, numer. 4. de renunciat. p. 317
- 5 Curatus, & Rector Parochialis annexæ quis dicitur, in c. Expositus, n. 13. de præben. 143
- 6 Quid si Parochialis sit annexa præbendæ Canonicali, ibidem num. 35. 144
- 7 Et quid si sit annexa capitulo, vel mensæ capitulari, ibidem num. 41. 148
- 8 Et quid si sit assignata certa portio super fructibus Parochialis aliqui ex canonicis, vel capitulo, ibid. n. 42. 149
- 9 Curati tenentur præstare Præbato obedientiam per juramentum, nec sufficit manualis, in cap. His quæ, numer. 6. de major. & obed. 618
- 10 CURIA Romana committit causas matrimoniales Episcopis, & si alios adjungit, ponit causulam, *Quod si non omnes, 14 fratres Episcopi*, in cap. Accedentibus, numer. 22. de excess. Prælat. 216
- 11 CURIALIS si conveniatur in partibus coram loci Ordinario an possit opponere declinatoriam, & petere, ut causa ad Curiam remittatur, in cap. Licet, numer. 40. & seq. usque in fin. de foro compet. 65
- 12 Quid de jure communi, ibid. n. 41. 67
- 13 Et quid vigore Eugeniane, ibid. n. 42. 67
- 14 Procurator curialis litem contestando in partibus coram loci Ordinario censetur illius jurisdictionem prorogare, & excludit principalem à beneficio Eugeniane, ibidem numer. 54. p. 67
- 15 CUSTOS Ecclesiæ dicitur, cui ea, quæ Ecclesiæ computant custodienda committuntur sub obedientia Archidiaconi, in cap. Custos Ecclesiæ, n. 1. de off. Custod. 517
- 16 Custos officium quod sit, ibid. n. 2. 517
- 17 CUSTODIA Ecclesiæ vacantis ad quem spectet, in c. Cùm vos, n. 13. de offic. Ordinari. remissivè. 560

D

- 1 DEMONIUM non sufficit eicere per pœnitentiam in oratione, & jejunio, nisi restituantur fructus injustè percepti, in c. Graviss, n. 60. de rehit. spoliat. 120
- 2 DAMNARE, & reprobare, an & in quo differant, in c. Damnanus, n. 4. de Summa Trinit. & fid. Cathol. 11
- 3 DAMNATUS ad mortem peccat aufugiendo de carcere, in cap. Falsificus, n. 128. de crimin. fals. 176
- 4 Damnatis ad ultimum supplicium vestes non auferuntur, in cap. Odoardus, num. 16. de solut. 210
- 5 DAMNIFICANS aliquem videtur & auferre, id in quo ipsum damnificat, in c. Mandato, n. 23. de simon. 62
- 6 Damnificans aliquem impediendo, ne adpiscatur quod etiam in via habendi, tenetur aliquid recompensationem facere, secundum conditionem personarum, & negotiorum, ibidem numer. 32. 63
- Vide in ver. *Conventus*.
- 7 DAMNUM non debet quis sustinere, unde meruit gratiam reportare, in c. Ne religiosi, n. 25. de Regular. 415
- 8 Duplici damno quis affici non debet, in cap. Ex parte, num. 7. de cler. exort. 161
- 9 DATARIUS qualiter admittere debeat supplicationes illas quibus habens Parochialem, vel simplex sufficiens petit hanc aliam Parochialem, vel aliud simplex, in c. Cùm jam dudum, num. 51. de præben. 109
- 10 DATÆ tempus non attenditur in mandatis de dispensando, vel conferendo quoad habilitatem impetrantis, in cap. Mandato, n. 67. de simon. 66
- 11 Habilitas sufficit, quando potentia explicatur ad actum, ibidem num. 67. 66
- 12 Date tempus, vel receptionis an attendatur in rescriptis ad litteras, vel ad beneficia, in cap. Dilatus, il secundo de præben. num. 1. 114
- 13 Quoad habilitatem, vel inhabilitatem impetrantis in litteris ad beneficia in rescriptis tempus executionis, & non datæ, ibidem n. 2. & seq. 114
- 14 Nisi a principio fuerit commissa subreptio, ibid. 114
- 15 DATUM ob causam repeti potest causa non sequuta, in c. Significatum, n. 45. de præben. 81
- 16 Dare verbum liberalitatem notat, non necessitatem in c. Ordinando, n. 7. de simon. 70
- 17 Debet verbum regulariter necessitatem importat, in cap. Qualiter, n. 37. de cler. non res. 52
- 18 Debet verbum ex proprietate vocabuli est necessitativum, in cap. Et si membra, numer. 4. de his, quæ sunt a Prælat. sine conf. cap. 218
- 19 Debet verbum non semper est præcepti, in cap. De eo num. 37. de tempor. ordinat. 157
- 20 Debeant verbum, præceptum, & necessitatem importat, & si quando dicitur sapientiam, illud est speciale, in c. Qui Presbyterum, n. 28. de pœnit. & remis. 204
- 21 DEBILITAS corporis impediens executionem pastoralis officii est justa causa cedendi, in cap. Nisi cum pridem, num. 49. de renunc. 340
- 22 Debilitate corporis non sequitur debilitas cordis, intellectus, & spiritus, ibid. num. 55. 340
- 23 Debilitas corporis excusat a numeribus personalibus, quæ corpore non quæ consilio adimplentur, in cap. Licet, n. 18. & 23. de censur. 450
- 24 DEBITOR qui luit in corpore, liberatur ab obligatione fol-

- lendi pœnam pecuniariam, in cap. Odoardus, num. 51. de solutione. 151
- 5 Debitor si juravit ad certam diem solvere sub certa pœna, si non solvit creditori in hæresim lapsus, pœna non committitur, nec est perjurus, in cap. Absolutus, num. 8. & seq. de hæresicis. 65
- 6 Debitoris juramentum habet tacitam conditionem, si creditor in eodem statu manserit, ibid. n. 6. 68
- 7 Debitor lapsi in hæresim tenetur solvere fisco, si bona sunt publicata, ibid. n. 10. 68
- 8 Debitor excommunicati non tenetur id debitum solvere, sed illud deponere debet apud athen. sacram, donec ab excommunicatione fuerit absolutus, ibid. n. 11. 69
- 9 Debitor est mutuantur naturaliter obligatus ad antidota, in c. consuluit, n. 6. de usus. 158
- 10 Debitor in officiis, & numeribus personalibus non liberatur, si per alium facit, in cap. Ex parte, numer. 50. de cleric. non res. 45
- 11 Debitor non potest prævenire tempus solutionis, quando dilatio apposta est creditoris gratia, in cap. Presbyter, num. 7. de celebrat. Missar. 578
- 12 Debitor qui non est solvendo, excommunicatus quia non solvit, absolvitur cum cautione de solvendo, si ad pinguem fortunam devenit, in cap. Odoardus, n. 1. de solut. 238
- 13 Excommunicatio notorie iniuncta, ut quia sit lata contra debitorem, qui notorie non est solvendo, an sit ipso jure nulla, ibid. n. 11. & seq. 239
- 14 Debitor ad hoc ut gaudeat beneficio c. Odoardus, quæ requirit debent concurrere, ibid. n. 13. & seq. usque in n. 29. 239
- Vide in ver. *Clericus quoad privilegium c. Odoardus*.
- 15 Debitor laicus nisi cedat bonis pro debito civili in solidum conveniri, & in carcere detroni potest, ibid. n. 14. 239
- 16 Debitor laicus si quid acquirit post cessationem bonorum, non convenitur, nisi in quantum facere potest, ibid. n. 17. 240
- 17 Decanus Clodien habens nudam præsentationem in Ecclesia sine jurisdictione, fructibus, dote, voce, & loco in capitulo, residentiam non requirit, in cap. cum omnes, numer. 17. de constit. 94
- 18 Decanus an sit Dignitas, in cap. Ut Abbates, num. 21. de stat. & qual. 389
- 19 Decanus an sit major Archidiacono, vel è converso, in cap. cum in cunctis, 6. Inferiora, n. 1. de elect. 255
- 20 Decanus est honorabilior de capitulo, in cap. Ut Abbates, n. 20. de stat. & qual. 389
- 21 Decanus non est de capitulo, nisi sit etiam canonicus, vel hoc habeat consuetudo, ibid. n. 22. 389
- 22 Decanus an sit major Præposito, vel è contra, ibid. n. 32. 389
- 23 Decem homines possunt infamare Presbyterum, ut ei sit purgatio indicenæ, in c. Vester, num. 58. & 118. de cohabit. cler. & mulier. 18
- Vide in ver. *Populus*.
- 24 DECERNERE necessitatem inducit, & referri potest tam ad novæ legis editionem, quam ad legis jani editæ declarationem, in c. quoniam, n. 12. de constit. 134

Decima, communita.

- 3 Fructuum appellatione veniunt Decimæ, & quicquid ex fundo nascitur, & renascitur, in c. cum contingat, n. 45. & seq. de Decimis. 319
- 4 Oblationum, & obventionum appellatione veniunt etiam Decimæ, ibid. num. 41. 319
- 5 Decimæ, & alia jura merè spiritualia, cum universitate non transeunt, in cap. Ex litteris, n. 7. de Jurapatr. 516
- 6 Decimæ in generali donatione non includuntur, ibidem numer. 9. 516
- 7 Nisi tale jus donetur Ecclesiæ, quod habeat in se temporalia jura, ut Præbenda, ibid. num. 10. 516
- 8 Decimas integrè non solventes excommunicari debent, & sic mortaliter peccant, in cap. In aliquibus, numer. 2. de Decimis. 322
- 9 Decimarum causa, si sit quæstio super jure decimarum, spectat ad forum Ecclesiæ tantum: secus si super factis, in cap. Tuam, num. 39. de ordin. cognit. 109
- 10 Decimæ communes, non aut ex pacto, sollicitatione, vel voto, comprehenduntur in Clem. Dispensiosam, de Judiciis, in c. Nuper, n. 5. de Decimis. 324
- Vide in ver. *Causa Ecclesiastica*.

Decimarum consuetudo, prescriptio, privilegium.

- 3 Consuetudo plurimum valet in transferendo jus decimarum de una ad aliam Ecclesiam, in c. cum contingat, num. 18. & 36. de Decim. 317
- 4 Consuetudo, ut lationes factæ imagini alienius sancti debeantur laico domino muri, nisi depicta est illa imago, non valet, in cap. Pastoralis, numer. 19. de his, quæ sunt a Prælat. 214
- 5 Etiam respectu administrationis, ibid. n. 20. 214
- 6 Fallit, ibid. n. 21. & 22. 214
- 7 Consuetudo, ut oblationes non debeantur Præbitali, sed alteri Ecclesiæ, seu personæ Ecclesiasticæ, valida est, ibid. num. 36. 216
- 8 Consuetudo etiam immemorabilis non potest in totum eximere quemquam laicorum a solutione decimarum prædialium, in c. Nuper, n. 20. de Decim. 325
- 9 Et quo casu possit eximere Religiosos ab hujusmodi solutione, ibid. num. 21. 325
- 10 Consuetudo eximens a solutione decimarum an sit attendenda, in c. In aliquibus, n. 10. & seq. de Declin. 322
- 11 Quid in Clericis, & Religiosis, ibid. n. 11. 322
- 12 Et quid in laicis, ibid. n. 12. 322
- 13 Consuetudine induci non potest, ut laici ex toto sint exempti a solutione decimarum prædialium, sed ad hoc requiruntur vel

- privilegium, vel immemorabilis cum fama privilegii, ibidem num. 11. 121
- Et quid post Bullam Urbani VIII ibid. n. 14. 121
- Consuetudine induci non potest, ut decimæ nulli Ecclesie sint solvendæ, in c. Significavit, n. 17. de Paroch. 129
- Vide in vet. *Licentia quoad Decimas, & Oblationes*.
- Decimas qui præferuntur in aliena Parochia, si ibi insurgunt novæ, ipsorum decimas nun habebit, in cap. cum contingat, n. 1. de Decim. 116
- Decimas præscribere una potest Ecclesia in Parochia alterius Ecclesie, ibid. num. 1. 116
- Requiritur tamen quadragenaria cum titulo, vel immemorabilis, ibid. num. 1. 116
- Decimas an possit Clericus præscribere non intuitu Ecclesie, ibidem num. 4. 116
- Decimarum perceptio in aliena Parochia non extenditur ad novæ, si competat ex præscriptione, vel consuetudine: sed si sit ex privilegio, & quæ sit ratio differentie, ibid. numer. 5. & seq. usque ad n. 11. 116
- Decimas petens ex præscriptione de singulis prædiis probare debet, ibid. num. 6. 116
- Decimæ possunt præferri Religiosis, aut Clericis secularibus, tam activè, quàm passivè, in cap. Nuper, numer. 16. de decim. 127
- Requiritur tamen immemorabilis, vel quadragenaria cum titulo, ibid. num. 17. 127
- Decima omnium fructuum prædii debetur ei, qui præscripsit ipsam decimam; sed ad aliud prædium præscriptio non extenditur, in cap. cum in tua, n. 1. de decim. 122
- Privilegium super decimis an sit latè, vel strictè interpretandum, in eod. contingat, n. 8. de decim. 126
- Decimarum concessio includit etiam futura, ibid. n. 9. 126
- In decimis prædialibus, quæ debentur Ecclesiis non Parochialibus ex privilegio, vel præscriptione, aut alio jure speciali, an habeat locum c. Nuper, de decimis, ibid. num. 7. & seq. usque ad num. 10. 127
- Quid si decimæ debeantur Ecclesie cathedrali, ibid. n. 11. 126
- Et quid si debeantur inferioribus Ecclesiis ex consuetudine, vel privilegio, aut præscriptione, ibid. n. 9. 126
- Privilegium exemptionis à decimis prædialibus concessum Religiosis Societatis Jesu absque derogatione c. Nuper, de decimis, validatur à Gregorio XIII. in cap. Ex parte, num. 9. de capell. Monach. 165
- Privilegium quod Religiosi non solvendi decimas de novæ valibus, quas propriis manibus excolunt, per hoc capitulum non fuit sublatum, in capitul. Nuper, numer. 22. de Decimis, 125
- Locatio prædiorum decimalium in eo, qui ex consuetudine non solvit decimas, est prohibita, in cap. Sanè, il secundo, n. 21. de off. delegat. 123

Decimarum infestatatio.

- Decimarum donatio, quas laicus ante Concilium Lateranense habuit in feudum, facta per eum Ecclesie de solius diocesis consensu, valida est, in cap. cum Apostolica, num. de his, quæ sunt à Prælat. 210
- Decimarum infestatatio in laicum quo tempore primum fuerit prohibita, ibid. num. 2. 210
- Vide in vet. *Licentia quoad decimas, & Oblationes*.
- Decimæ Papales exiguntur pro ingruentibus Ecclesie necessitatibus, nec sunt perpetuæ, in cap. Præterea, num. 25. Ne Prælat. vices suas. 70

Decimæ personales.

- Decimæ personales solvi debent Ecclesie, ubi quis habet domicilium; prædialia verò, ubi prædialia sita sunt, in cap. Significavit, num. 16. de Paroch. 109
- Nisi ex consuetudine alteri Ecclesie debeantur, ibid. n. 16. 109
- Decimæ personales pertinent ad Ecclesiam, ubi quis audit Divinam, & percipit Sacramenta, in eod. contingat, num. 11. & 16. de decim. 117
- Decimæ personales transeunt in Parochiam noviter erectam, etiam ante ullam Episcopi assignationem, ibid. numer. 12. & sequent. 117
- Decimæ personales non debentur primæ Parochia, si quis mutaverit domicilium, sed secundæ, ibid. num. 11. 120
- Decimæ personales cui Ecclesie debeantur, si quis percipit Sacramentum Baptismi in Ecclesia matricæ, & reliqua Sacramenta in Parochiali, ibid. n. 11. 121
- Decimæ personales sunt dividende inter plures Ecclesias pro rata temporis, quo Parochiani in eis audiunt Divina, & percipiunt Sacramenta, ibid. n. 16. 121
- Vide in vet. *Decimæ quo jure, & quibus, &c.*

Decimæ de quibus solvenda.

- Decimandi jus an, & quando extendatur de specie ad speciem, in cap. cum contingat, num. 11. & seq. usque ad num. 10. de decim. 117
- Quasi possessio decimandi fructus minus fundi, ex quo solvitur tunc, extenditur colligebatur, extenditur etiam ad nullum, ibidem num. 11. 117
- Decimas percipiunt ex piscibus, piscariis, aut nemoribus, obtinere debet etiam de novæ, quæ ibi insurgunt, ibidem numer. 12. 117
- Item si percipiat decimas ex agro pro parte cultu, qui postea pro alia parte factus novæ, ibid. n. 15. 117
- Ad decimas præstandas Episcopus etiam non requisitus potest ex officio compellere possessores terrarum, in cap. Quoniam, num. 6. de decim. 111
- Decimæ etiam de fructibus prædiorum dotialium Ecclesie vel monasterii solvi debent illis Ecclesiis, quibus antea solvebantur,

- in c. Nuper, n. 10. de decim. 123
- Item solvi debent de fructibus fundi, vel mansi monasterii antea illius constitutionem, sive excolatur propriis manibus, sive alius excolendus tradatur, ibid. n. 11. 123
- Secus postquam monasterium fuerit ibi ædificatum, ibidem numer. 12. 123
- Decimæ prædialia à Regularibus privilegiatis solvebunda sunt de fructibus illarum possessionum, quas acquiriverunt post datam Concilii Generalis, ibid. n. 14. 121
- Secus de acquiritis ante, ibid. n. 15. 121
- Decimas de possessionibus acquisitis post Generale Concilium Regularibus privilegiatis deo modo tenentur solvere, si de illis antea decimæ solvebantur, ibid. n. 12. 123
- Alias secus, ibid. n. 17. 123
- Et quid si decimæ antea solvebantur ratione solius admi. nistratio. nis Sacramentorum, ibidem numer. 23. *verf. Quod autem dicitur est.* 125
- Decimæ prædialia solvi debent sine ulla deductione semina, & aliorum sumptuum, qui sunt in agricultura, in cap. Graviss. n. 6. de Restitut. spoliat. 115

Decimæ quo jure, & quibus debeantur.

- Decimarum decimæ summo Sacerdoti in lege veteri ex præcepto Divino à Levitis præstabantur, in cap. præterea, num. 23. Ne Prælat. vices suas 70
- Decimæ debentur jure divino omnibus curam animarum habentibus, ibid. n. 21. 70
- In decimis percipiendis quis fundet intentionem de jure communi, in cap. cum contingat, num. 16. & seq. usque in finem, de decimis 127
- Quid si Episcopus concurret cum Ecclesia Baptismali, vel Parochiali, ibid. n. 17. & seq. usque ad n. 11. 117
- Et quid si Baptismali cum Parochiali concurret, ibid. num. 11. & seq. usque in fin. 118
- Parochialis Ecclesia de jure communi fundat intentionem super decimis prædialibus ex fructibus, qui colliguntur infra limites Parochie, ibid. n. 21. 117
- Sive Parochialis sit etiam baptismalis, sive non, ibidem numer. 22. 117
- Episcopus fundatam habet intentionem de jure communi super quarta decimarum sui Episcopatus, ibid. n. 21. 118
- Sive concurret cum Ecclesia baptismali, sive cum Parochiali, ibid. num. 24. 118
- Episcopus an fundet intentionem quoad petitionem decimarum in totum faciendam nomine Parochialis Ecclesiarum, anve pro sua quarta decimarum agere possit immediate contra Parochianos, remissivè, ibid. n. 25. 118
- Cathedralis Ecclesia si habeat limitatam Parochiam, fundat intentionem in perceptione decimarum in totum infra suos limites, ibid. num. 27. 118
- Idem si decimæ non sint in Parochia alicujus Ecclesie, ibidem numer. 28. 118
- Idemque si Parochia non sint distinctæ, aut in diocesi non sit alia parochia, quàm Cathedralis, ibid. n. 29. 118
- Decimæ in Parochia non iter erectæ de jure communi, an spectent ad Ecclesiam matricem, an verò ad novam Parochialem, ibid. n. 31. & seq. usque ad n. 41. 118
- Et quid post Concilium Tridentinum, ibidem numer. 27. usque ad num. 31. 119
- Et quid de decimis personalibus, ibid. n. 31. 120
- Decimæ de jure communi non sunt Plebibus subtrahendæ, ut dicitur Copellis, ibid. n. 31. & 32. 115
- Ecclesia eo ipso, quod habet limitatam Parochiam de jure communi debet totum redditus suos totales provenientes ex prædialibus Parochianis inclusis, ibid. n. 40. 119
- Oblationum, & obventionum appropriatione veniunt etiam decimæ, ibid. num. 41. 119
- Decimæ, vel alia corpora reddituum matricis Ecclesie ab Episcopo assignari possunt. Rectori Parochialis noviter erectæ, ibid. num. 42. 119
- Decimæ prædialia debentur Ecclesie, in cujus Parochia sita sit prædialia; personales verò, ubi prædialia recipiuntur, in cap. Quoniam de decimis, n. 3. 121
- Decimarum quartam Episcopus exigere potest immediate à Parochianis, ibid. n. 7. & 12. 111
- Contrarium, ibid. num. 12. & 17. 111
- Distinguitur à num. 20. utque in fin. 114
- In decimarum perceptione Episcopus, & Parochiani sunt quasi potentarii, ibid. num. 16. & 19. 121
- Decimæ prædialia totius Episcopatus integre ad Episcopatum pertinent, si prædialia decimarum non sint infra limites alicujus Parochie, aut incertum sit, de cujus Parochia casant, ibid. num. 9. & seq. 112
- Decimæ prædiorum existentium in altera ex duobus Parochiis sunt dividende inter utramque Ecclesiam, si non appareat, infra cujus limites prædialia sita sita, ibid. n. 11. 111
- Intula si in mari appareat, decimæ novatum, vel debeantur, ibidem num. 12. 112
- Episcopus an pro sua quarta decimarum agere possit immediate contra Parochianos, an verò illam petere debeat à Parochiis, ibid. num. 11. 112
- Quid si Parochi jam exegerint à Parochianis integras decimas, ibid. num. 21. 113
- Et quid si nondum exegerint, sed tamen non negligant illas petere, ibid. num. 22. 113
- Et quid si sint negligentes, an tunc Episcopus agere possit nomine Ecclesie contra Parochianos pro integris decimis, ibid. num. 23. & seq. 114
- Et an jure proprio possit agere ad actione directa pro sua quarta Canonica, ibid. num. 26. 114
- Anve possit agere officio judicis nobis, ibid. n. 13. 115
- Episcopus in prædialibus decimarum habet jus reale, & consequat. cum Parochiis, ibid. num. 26. & 31. 111

- 1 Quæ realitas, & coequalitas tolli non potest per negligentiam, vel malitiam Parochorum non competentium, ibid. numer. 17. & 30. 313
- 2 Parochiani per solutionem decimarum factam Parocho confuquantur liberationem, nec super quarta possunt ab Episcopo molestari, ibid. n. 21. 314
- 3 Decima qua ratione dicantur esse in potestate Episcopi, ibid. num. 24. 314
- 3 Actio simulanea Episcopi, & Parochi super decimis admittitur, ibid. num. 37. 314
- 3 Decimarum quarta debetur Episcopo propter conjunctionem, & curam universalem, quam habet in Ecclesiis subiectis, ibidem num. 37. 315
- 3 In decimis debitis Cathedralibus Episcopus fundat intentionem de jure communi, in cap. Nuper, n. 8. de decim. 314
- 3 Decime saltem prædiales etiam hodie sunt solvendæ de jure Divino, in c. Aliquibus, nu. 3. & seq. usque ad num. 10. & n. 16. de decim. 322
- 3 Quid in decimis personalibus, ibid. num. 5. & 15. 322
- 3 Decimarum præceptum in lege veteri partim fuit morale, partim iudiciale, partim cærenoniale, ibid. n. 4. 6. & 8. 322
- 3 Respectu quædam hodie est de jure Ecclesiastico, ibid. n. 9. 322
- 3 Episcopus an præcipere possit suis subditis, ne alienent prædia Regularibus privilegiatis, nisi reservatis Ecclesiæ decimis, ibid. num. 19. 318
- 3 Sive concurrat cum Ecclesia baptismali, sive cum Parochiali, ibid. num. 24. 318
- 3 Episcopus an fundet intentionem quoad petitionem decimarum in totum faciendam nomine Parochialium Ecclesiarum, anve pro tertia quarta immediatè contra Parochianos, ibidem num. 25. te nihil vidè. 318
- 1 Vicarius perpetuus fundat intentionem suam super de decimis, in cap. Ex parte, n. 29. de Vicar. 520
- 1 Decimalia prædia alienari prohibentur sub conditione de non solvendis decimis: tenet tamen aliquid, sed conditio vitatur, in cap. Sanè, n. 11. de offic. & pot. judic. deleg. 523
- 1 Episcopus an præcipere possit suis subditis, ne alienent prædia Regularibus privilegiatis, nisi reservatis Ecclesiæ decimis, ibid. num. 19. 523

Vide in ver. Decime personales.
Et in ver. Parochus quoad decimas.

Decimarum translatio.

- 3 Super decimis translatio, seu compositio fieri potest inter Ecclesiasticas personas sine benedictio Apostolice, & afficit etiam successores, in cap. Cùm contingat, n. 19. de decim. 317
- 1 DECLARANS non inducit jus novum, sed tantum manifestat quod prius latebat, in c. Quoniam, n. 15. de Constitut. 132
- 1 DECLARARE quid sit, ibid. n. 17. 133
- 1 DECLARATORIA facti semper requiritur, quantumcumque lex imponat penam ipso jure, in cap. Si quis, numer. 25. de foro compet. 377
- 5 Declaratoria super facto rebellionis non requiritur, quando de illa incidenter agitur, in cap. Cùm ex injuncto, num. 44. de Nov. oper. nunciat. 231
- 5 Nec quando rebellio est totaliter notoria, ut nulla possit tergiversatio celari, aut defendi, ibid. n. 45. 231
- 1 DECLARATIONES Apostolicæ an dicantur statuta Canonum, in cap. Canonum statuta, n. 26. de constit. 16
- 1 Declarationes editæ Principis auctoritate habent vim constitutionis generalis, in cap. Quoniam, num. 9. vers. Et in terminis, de Constitut. 132
- 2 Declaratio dubiorum emergentium ex decretis generalium Conciliorum, à Sede Apostolica petenda est, in cap. Cùm venissent, num. 13. de iudicis. 20
- 1 Declaratio legis ab eo facta, qui à Principe auctoritatem habet legem interpretandi, essentialiter non differt à lege declarata, in c. Quoniam de Constit. n. 14. 132
- 1 Declaratio legis etiam obscuræ, & dubiæ, publicationem non requirit, ibid. n. 14. 135
- 1 Declaratio triplex, & propriè fit super dubio, ibid. num. 35. vers. Et sane. 135
- 1 Declaratio legis trahitur etiam ad præterita, imò & ad pendentia, ibid. n. 55. & 53. & seqq. 135
- 1 Declaratio legis habet vigorem ex tempore legis declaratæ, ibid. num. 53. 136
- 3 Declaratio Papæ: quavis edita in aliquo speciali casu, facit jus commune quoad omnes, in cap. Super specula, n. 5. ne Cler. vel Monach. 683
- 4 Declaratio retrorahitur ad principium actus declarati, in c. Quod à nobis, n. 20. de claud. despons. 33
- 2 Declaratio dubii ardui, & difficilis circa intelligentiam Canonum, à Sede Apostolica petenda est, in cap. Capellanus, num. 1. de fer. 88
- 3 Declaratio novum jus non inducit, in cap. Super specula, num. 2. ne Cler. vel Monach. 683
- 2 De declarationibus Congregationis Concilii. Vide in ver. Congregatio Concilii.
- 2 Declaratio Apostolica alicujus concessionis si non convenit a dui declarato, habendus est Pontifex pro circumvento, in c. Cùm olim, n. 15. de decet. & re judicata. 185
- 2 Declaratio Papæ iniqua, est ipso jure nulla, & tribuenda circumventioni, vel impunitati, aut errori, ibid. n. 16. 185
- 2 Declaratio post appellationem est valida, in cap. Non potest, n. 14. de sent. & re jud. 182
- 5 Declaratio dubiorum in jure consistentium, à Sede Apostolica petenda est, in cap. Cùm illorum, n. 7. de sent. excomm. 349

Declaratoria excommunicationis.

Vide in ver. Excommunicatio quoad annunciationem.

- 1 Declaratoria non requiritur, ubi factum est notorium, in c. Absolutus, num. 24. de hæret. 99

- 4 Declaratur, ibid. n. 34. 129
- 1 DECLINATORIA fori noviter orta opponitur etiam post litem contestatam, in c. Magnus, n. 44. de oblig. ad ratic. 470
- 2 DECRETALIVM quot compilationes fuerint, & qui illarum glossatores, in cap. Cùm venissent, n. 62. de judic. 26
- 3 Decreta Conciliorum, Decretales, & leges civiles à Gratiano volumini suo insertæ non aliam habent auctoritatem, quam leges ipsæ, decreta, & decretales, in cap. Super inordinata, num. 23. de præben. 152
- 1 Decretales Epistolæ etiam non clausæ in corpore juris habent legem auctoritatem, in cap. Struvinus, num. 42. de supplen. neglig. Prælat. 353
- 1 Decretalis Epistola, decretum, dogma, mandatum, interdictum, & factio in quibus differant, in c. Canonum statuta, num. 13. de Constit. 16
- 3 Decretales debent esse communes, nec facilè judicari debent locales, in cap. Pervenit, n. 11. de immun. Eccles. 629
- 3 Suppletiones ad Decretales non sunt permissivæ, & qui supplet, corrigat, in c. Relatum, il primo, n. 7. de testam. 279
- 3 DECRETUM irritans importat formam, in c. Ad nostram, n. 23. de Regular. & in c. Ad Apostolicam, n. 24. eod. tit. 351
- 3 Decreta Sedis Apostolicæ transgrediens quas pœnas incurrat, in cap. Si quis, n. 29. de Regular. 175
- 1 Decretum fidei Eugenii IV. editum in Concilio Florentino adstringit etiam Græcos, in c. Cùm venisset, num. 93. de facer. Unct. 452
- 1 Decreti liber in quibus hodie intelligatur approbatus, in c. Canonum statuta de Constitut. num. 46. 18
- 2 Decreto irritanti à partibus renunciari non potest, nisi tantum privatam respiciat utilitatem, in cap. Licet, num. 55. de foro compet. 67
- 1 Decretum irritans tollit contrariam consuetudinem, tam præteritam, quam futuram, in cap. Cùm olim, num. 37. de major. & obedi. 626
- 1 Decretum irritans operatur, ut aliquid contra fit, irritum fit ipso jure, ibid. n. 53. 628
- 3 Et inficit titulum, & possessionem, ibid. n. 54. 628
- 3 Decretum irritans tollit consuetudinem nedum præteritam, sed etiam futuram, in c. Non amplius, n. 30. de instit. 175
- 3 Et operatur, ut non possit dari de non usû Constitutionis, ibidem num. 31. 175

Vide in verb. Classula decreti.

- 1 Decretum irritans, quoad pœnas non ligat ignorantes, in cap. Non sine, num. 51. de arbit. 693
- 1 Decretum appositum in regressu, vel alia gratia, non habet effectum nisi volente eo, in cuius favorem est appositum, in cap. Cùm accessisset, num. 26. de constit. 109
- 1 Decretum irritans in confirmatione Constitutionum quarum aliquæ habent clausulam annullativam actus contrarii, & aliæ non, minime inducit nullitatem quoad omnia, ibid. n. 27. usque ad num. 34. 109
- 1 Decretum irritans apponitur ad finem removendi obstaculâ impediencia executionem actus, super quo decernitur, ibidem num. 33. 109
- 1 Decretum irritans non impedit manifestationem, dnm discutitur an principalis dispositio locum habeat, nec ne, ibid. n. 35. 110
- 1 Decreta Apostolica, & Conciliaria obligant vim habent, etiam sub reatu mortalitatis peccati, in cap. Quoniam, num. 22. de Constitut. 333
- 1 Decreta Clementis VIII. de Novitiis ad habitum, & professionem non recipiendis, ad quos terminos restringantur, in c. Perlatum, num. 53. de iis, que vi met. cau. 680
- 1 Decreta in Conciliis, quibus Summi Pontifices non præfuerunt, aut conciliantur imperativè, seu impersonaliter, aut nomine Concilii, in c. Antigonus, n. 32. de pactis. 642
- 1 Decreta in Concilio cui Papa præfuit, ita demum edenda sunt nomine Concilii, si Papa in hoc consentiat, aliàs secus, ibid. n. 4. & seq. usque in fin. 643
- 3 Decreta generalia ante publicationem non ligant, in c. Nullus, num. 45. de Paroch. 307
- 3 Sufficit tamen publicatio facta Romæ, ibid. num. 46. 307
- 5 Pro Decretis in testamentis Clerico um interpositis si quid Episcopus de jure, vel consuetudine potest accipere, non debet excedere taxam consuetam, in cap. In ordinando, num. 36. de Simon. 33
- 4 Decretum Gratiani à Gregorio XIII. approbatur ut pars legis juris Canonici, in cap. Tua, numer. 22. de despons. impuber. 24
- 1 Decretum prohibens Regularibus accessum ad monasteria Monachialium, an deroget Constitutioni Gregorii XIII. in cap. Ut iuxta, num. 35. de offic. Ordinari. 594
- 5 Decretum irritans formam substantialem inducit, in cap. Qui Presbyterum, n. 47. de pœn. & remiss. 295
- 5 Decretum irritans impedit, ne Episcopus possit dispensare in criminibus infra adulterium, in cap. Vergentis, num. 33. de Hæret. 97
- 3 Decretum Innocentii X. super subjectione nonnullorum conventuum jurisdictioni Ordinarii loci referitur, in cap. Relatum, n. 70. & seqq. Ne Cler. vel Monach. 673
- 3 Decretum Urbani VIII. super monasteriis erectis cum pauciori numero, quam duodecim Religiosorum, præservatur in Decreto Innocentii X. Ut in parvis, in cap. Relatum, num. 74. ne Cler. vel Monach. 673

Vide in verb. Novitius, communia.

- 2 Decretum irritans in aliqua dispositione appositum operatur, ut pars non possit illi renuntiare, in cap. Ex publico, num. 25. de convers. conjugat. 447
- 1 Decretum irritans inducit formam, cui renuntiare non potest, in cap. Licet de vitanda, n. 54. de elect. 235
- 3 Decretum S. Pii V. non extenditur ad loca nullius diocesis, in cap. Nullus, num. 48. de Paroch. & alien. Parochian. 307
- 3 Decretum irritans inducit formam, in c. Ad Apostolicam, n. 24. de Regular. 383

- 1 Decreta Clementis VIII. ad Regularium reformationem an sint innovanda, in c. ne Religiosi, num. 57. de Regular. 419
- De declarationibus Congregationis Concilii.
 - Vide in ver. *Congregatio Concilii.*
- 5 DEFECTUS principiorum naturalium, super quibus fundatur essentia vis, ipsam tollit, in c. Nobis, n. 41. de Simon. 61
- 7 DEFENSIO non competit ei qui potest iuste, & impune offendi, in c. Ne imitatus, num. 127. de Constitut. 68
- 5 Defensio rerum temporalium regulariter non est in precepto, in c. Suscepimus, num. 14. de homicid. 126
- 1 Defensio in iudicio, vel in Principe tolli non potest, in cap. Dilectus, il primo, n. 28. de rescript. 170
- 1 Defensio propria vitæ præponitur defensioni patriæ, & parentum, in cap. Audivimus, n. 68. de reliq. & vener. Sandi 607
- 1 DEGRADATIO solemnis quid sit, in cap. Cùm contingat, n. 67. de erat. & qual. 412
- 1 Degradationis forma in Clericis primè consistat, ibid. n. 74. 412
- 1 Degradatio actualis non fit ab officio, & dignitatibus, sed tantum verbalis depositio, ibid. n. 66. 412
- 1 Degradatio Clericorum an possit demandari ab Episcopo Abbatis Presbyteri, & benedictis, in cap. Aqua, num. 20. de consecr. Eccl. vel altar. 571
- 1 Degradatio est ordinis Episcopalis, ibid. n. 21. 571
- 1 In Degradatione Presbyteri olim sex Episcopi erant adhibendi, tres in degradatione Diaconi, vel Subdiaconi, ibidem num. 25. 571
- 1 Degradatio solemnis fieri potest ab Episcopo per seipsum, adhibitis tamen sex Abbatibus usum mitræ, & baculi habentibus, ibid. num. 27. 571
- 1 Vel alius personæ Ecclesiasticæ, etiam non consecratis, si Abbates commode interesse non possint, ibid. n. 28. & 33. 571
- 1 Degradatio post Concilium Tridentinum fieri potest ab Episcopo alius Episcopis non adhibitis, non solum in casu hæresis, sed etiam in aliis criminibus, in quibus ad actualem degradationem fit procedendum, ibid. n. 29. 571
- 1 Degradatio, seu depositio ab ordinibus est ordinis Episcopalis, in cap. Quanto, num. 40. de consecr. 500
- 1 Degradatio fit ab ordine tantum, depositio verbè ab officio, & dignitatibus, in cap. Requiritur, n. 74. de ordin. ab Episc. 323
- 1 Degradatio an requiratur in Clerico primè tonsuræ, in c. Magnus, num. 67. & 70. de oblig. ad facies. 407
- 1 Degradari an possit Clericus, & tradi curiæ seculari pro crimine paricidii, si non sit incorrigibilis, in cap. Canonum statuta, num. 11. de constit. 16
- 5 Degradatio Clerici fit ut exautoratio ejus qui militiæ deseruit amiatæ, in cap. Qui Presbyterum, num. 20. de penit. & remiss. 197
- 5 Declaratur, ibid. num. 68. 206
- 1 Episcopus in casibus à jure expressis à qualiter degradatur adhibitis duobus Episcopis, in cap. Requiritur, num. 73. de ordinat. ab Episc. 383
- 1 Clericus an, & quando sit degradandus, & tradendus curiæ seculari.
 - Vide in ver. *Clericus quoad degradationem, Cor.*
- 2 Degradationis pœna, & traditionis curiæ seculari secundum Canones succedit in omnibus delictis, pro quibus secundum leges imponitur pœna nuntis naturalis, in cap. Cùm non ab homine, num. 56. de iudic. 14
- 1 Contrarium, ibid. num. 61. 14
- 2 Degradationis pœna imponitur tantum in casibus in jure expressis, in d. cap. Dùm non ab homine, num. 68. & n. 79. 15
- 2 Idem hæc est, ibid. num. 69. 15
- 2 Falsificationis litterarum Apostolicarum, ibid. num. 70. 15
- 2 Confpirationis in proprium Episcopum, ibid. num. 71. 15
- 2 Incorrigibilitatis, ibid. num. 75. 15
- 2 Vitii nefandis, ibid. num. 76. 15
- 2 Missarum celebrationis, & auditionis confessionis à non ordinato in Presbyterum, ibid. n. 77. 15
- 2 Falsificationis monete, ibid. n. 77. 15
- 2 Degradatio non fit extra casus in jure expressos etiam in identitate, vel majoritate rationis, etiam ubi lex civilis imponit aliquam pœnam ex favissimis, ibid. num. 81. & 90. 15
- 1 Degradatio fieri non potest pro qualibet flagitio damnabili, & damnoso, nisi in casibus in jure expressis, in cap. Novimus, num. 1. de verb. Signif. 185
- 1 Degradationis pœna de jure communi non imponitur nisi in tribus casibus hic expressis, in cap. Ad falsarium, num. 42. de Crim. tal. 186
- Degradatio falsantis litteras Apostolicas.
 - Vide in ver. *Falsarius.*
- 5 Degradatio accipitur etiam pro verbali depositione, in c. Qualiter, il secundo, num. 26. de Accusat. 20
- 5 Et est pœna capitalis, ibid. num. 27. 20
- 5 DELATOR qua pœna sit multandus, in cap. Si quis, num. 4. de homicid. 129
- 1 DELIGARI possunt ab Episcopo Clerici etiam minoribus, quæ sunt jurisdictionis, non autem, quæ sunt Ordinis, in cap. Aqua, num. 1. de consecr. Eccl. vel altar. & in c. Quanto, num. 38. de consecr. 164
- 1 Delegari non possunt ex, in quibus est electa industria persone, in c. Exiripanda, §. Qui verò, n. 2. de præben. 126
- 1 DELEGATIO si fit Episcopo, & unus habet Episcopatum habitum, & alius executionem, erit iudex qui habet habitum, in cap. De multa, num. 31. de præben. 130
- Vide in ver. *Actus Delegatus.*
- 1 Delegatio facta Vicario non transit in Episcopum, in c. Quoniam, num. 14. de offic. Deleg. 170
- 1 Delegatio causarum ab Apostolica sede fit Canonice Cathedralium, non autem Collegiarum, & Cathedralium, in cap. Cùm in cunctis, num. 5. de elect. 180
- 1 DELIGATUS Papæ in causa sibi commissa jurisdictionem habet super ordinarium, & quemcumque majorem, in cap. Sandè, il secundo, num. 1. de off. Deleg. 523
- 1 Delegatus Papæ potest procedere etiam contra Episcopum, qui

- in causa ei delegata continetur, aut rebellis extiterit, ibid. n. 3. & 15. 522
- 1 Delegatus à Sede Apostolica gerit voces Papæ, ibid. n. 5. 522
- 1 Delegatus Apostolicus potest procedere contra Episcopum rebellem, aut contumacem, etiam per censuras Ecclesiasticas, ibid. num. 15. 522
- 1 Debet tamen in his deferre dignitati Pontificali, & servare ordinem hic descriptum, ibid. n. 26. & 31. 522
- 1 Delegati jurisdictione de facili per Ordinarium iudicem revocatur, in cap. Ceterum, num. 7. de rescript. 145
- 1 Delegatus Papæ an procedere possit contra exemptos, si in litteris non sit facta mentio exemptionis, in cap. Grave, ovan. 5. de off. Ordin. 593
- 1 Delegatus non potest beneficio privare, nisi hoc exprimat commissio ei facta, in cap. Dilectus, il primo, n. 16. de rescript. 139
- 1 Delegatus Papæ in causa sibi commissa etiam major quolibet Ordinario, etiam de latere Legato, in cap. Sicut illi, num. 3. de off. Legati. 544
- 1 Delegatus Papæ quamvis sua facultate abutatur, tamen à Legato prohiberi non potest, ibid. n. 10. 545
- 1 Contrarium, num. 14. & 19. 545
- 1 Si Delegatus procedat contra formam commissionis, vel alias nulliter, legatus potest de nullitate cognoscere, ibidem numer. 14. 545
- 1 Delegatus Papæ an sortiatur solum ordinari loci ubi delinquit, ibid. n. 18. & seq. 545
- 1 Delegatus expens immoderatas sportulas potest puniri ab Ordinario, ibid. n. 19. 546
- 1 Delegatus, qui pronuntiavit se jurisdictionem non habere, etiam de consensu partium causam non resumit, in cap. Significanti, num. 1. de off. Delegat. 517
- 1 Delegatio causæ inter laicos ad petitionem miserabilis persone non pauperis non est nulla ab initio, sed pendet validitas ex negligentia iudicis secularis, ibid. n. 41. 543
- 1 Delegantis litteræ contra laicos ad petitionem viduæ pauperis sunt valide ab initio, ibid. n. 42. 543
- 1 Delegatus non servans formam mandati, tunc demum nulliter procedit, si conditiones in commissione adjectæ sint præter quas secus fit de jure infans, & alii non sint substantiales, in cap. Qui Presbyterum, n. 27. & seq. de penit. & remiss. 293
- 1 Delegatus à Papa si est mortuus, Ordinarius se intrinsecere non potest, in cap. Verum, num. 25. de foro compet. 69
- 1 Delegatus à Papa etiam si nulliter procedat, causa revertitur ad delegantem, ibid. n. 27. 61
- 1 Delegati gella præter, vel contra formam rescripti sunt ipso jure nulla, in cap. Cùm venissent, n. 11. de Institut. 171
- 1 Delegatus lapsus triennio non obstante, potest in causa procedere, in cap. Venerabilis, num. 6. de iudic. 32
- 1 Nisi Princeps delegans præmississet instantiam triennio minorem, ibid. n. 7. 32
- 1 Delegatus ab alio quàm à Principe non potest causam alteri delegare, in cap. Cùm causam, n. 2. de Appellat. 205
- 1 Delegatus ab inferiori à Principe ad universitatem causarum potest unam causam subdelegare, ibid. n. 3. 205
- 1 Delegatus ad universitatem causarum Ordinarius æquiparatur, ibid. num. 4. & num. seqq. & n. 15. 205
- 2 Et idem potest quod Ordinarius, ibid. n. 5. 205
- 2 Et ab ejus sententia non appellatur ad delegantem, sed ad superiorem ipsius delegantis, ibid. n. 7. 205
- 1 Delegatus Papæ potest subdelegare, licet datus sit ex officio, vel de partium consensu, vel cum clausula, *Quod si non commo.*, in c. Quoniam, n. 1. & 9. de off. deleg. 110
- 1 Delegatus Papæ in causa sibi commissa est major Ordinario, ibid. num. 16. 110
- 1 Delegatus quis non creditur, nisi delegationem probet, in c. Cùm in jure, n. 1. de off. & potest. Judic. deleg. 113
- 1 Delegatus Papæ in suis litteris dicit, motus, seu veritas Apostolicis parere mandatis, & cor, ibid. eum 2. 113
- 1 Delegatus potest precipere Ordinario, ut equatur factum suum, ibid. num. 1. 113
- 1 Delegato non tenetur Ordinarius sibi mandata adhibere, nec ejus mandata obtemperare, nisi ille suam delegationem probet, ibidem num. 2. 113
- 1 Hæc regula ampliatur etredem modis, ibid. num. 7. usque ad eum 4. 113
- 1 Et declaratur duobus modis, ibid. n. 10. usque in fin. 113
- 1 Delegatus quis non præsumitur, licet præsumatur bonus, ibid. num. 5. 113
- 1 Delegatio Principis probari non potest nisi per litteras delegationis, ibid. n. 7. & n. 31. 113
- 1 Delegatio probari debet per mandatum originale, ibidem numer. 9. 113
- 1 Vel per exemplum ab originali solemniter sumptum, ibidem numer. 10. 114
- 1 Delegatus, si teler afferendo se delegatum, non tenetur citatus comparere, nisi in citatione inferatur tota copia rescripti, ibidem num. 15. 114
- 1 Contrarium, ibid. num. 17. 114
- 1 Citatio non infera copia delegationis censetur emanasse tantumquam à privato, & non valet, ibid. n. 18. 114
- 1 Sed contra, ibid. num. 17. 114
- Vide in ver. *Capitulum.*
- 1 Delegato creditur in minoribus, etiam non offensis litteris delegationis, in d. cap. Cùm in jure, n. 19. de off. Delegat. 114
- 1 Delegatus tenetur inferere in citatione copiam rescripti, quando est petitor loca pæ delegationis, ibid. n. 20. 114
- 1 Idem quando citatus est in loco publico, ibid. n. 21. 114
- 1 Nisi citatio fiat per Nuntium publicum, & notum, pura Censura Papæ, ibid. n. 22. 114
- 1 Excepto quod non consistit de delegatione, potest opponi etiam in actu executionis, ibid. n. 23. 114
- 1 Delegatio jurisdictionem exercens non offensis litteris suæ commissionis potest Ordinarius de facto resistere, ibidem num. 15. & 41. 115

1 Delegatio etiam ab inferiore à Principe non est credendum, nisi delegationem probet, ibid. n. 34. 535
 2 Delegatio Papæ, vel Imperatoris non probatur, nisi per scripturam, sed delegatio inferioris probari potest etiam per testes, ibid. n. 35. 535
 3 Delegatio litteræ non oportet ut sint scriptæ vel subscriptæ à delegante, sed sufficit, ut sint ejus sigillo munitæ, ibidem numer. 37. 535
 4 Delegatus lapsu triennii non obstante, potest in causa procedere, in c. Venerabilis, n. 6. de iudiciis. 32
 5 Nisi Princeps delegans præfixisset infantiam triennio minore, ibid. 32
 6 DELICTUM transferentis Sanctorum Corpora cui assimilatur, in c. cum ex eo, n. 16. de Reliq. & venerat. Sanctor. 611
 7 Delictum confanguinei, amici, vel famuli, Præsumitur commissum de voluntate illius, in cuius commodum resultat, in c. Cancellarius, si primo, n. 6. de test. & attestat. 152
 8 Quomodo habeat causam continuam, seu successivam: scilicet si delictum sit momentaneum, ibid. n. 8. 152
 9 Delictum unico patet quis lædere plures personas, & tenetur omnibus satisfacere, in c. Falsidicus, n. 1. de crim. fals. 169
 10 Et qui in pluribus offendit, in pluribus punitur, ibidem numer. 4. 169
 11 Delicti ob frequentiam severius aliquid statuitur, in cap. cum non ab homine, n. 51. de iudic. 31
 12 Delictum gravius est in personam Principis, cui delinquens est subiectus, quam in extraneum, in cap. Ad falsariorum, n. 18. de crim. fals. 185
 13 Delictum in ebrietate commissum non constituit novam speciem peccati, sed est circumstantia peccati præcedentis, in c. Si constitit, n. 35. de Accusat. 111
 14 In delictis primaria causa surgit à voluntate, & ab anima rationali, in c. cum voluntate, n. 5. de sent. excom. 376
 15 DELINQUENS in Ecclesia non privatur immunitate nisi propter homicidium, vel membrum mutilationem, in c. Ecclesia S. Mariæ, n. 39. de Constat. 123
 16 Delinquens nullam pertinet esse culpam, cum spectet eam numeris redimere, in cap. Irrefragabili, v. Cæterum, num. 9. de off. Ord. 679
 17 Delinquens non debet esse melioris conditionis, quam non delinquens, in cap. Ex publico, num. 28. & 43. de convers. conjugat. 447
 18 DEMENTIA non est iusta causa removendi ab officio perpetuo, sed solum dandi coadjutorem, in cap. cæterum, num. 60. de rescriptis. 144
 19 DENARIJ S. Petri quid sint, in cap. Præterea, n. 61. ne Prælar. vit. suas. 73
 20 DENOMINATIO fieri debet à superiore confirmante, c. Antigonus, n. 48. de pactis. 643
 21 Denominatio fieri debet à majori, & digniori, ibid. n. 61. 643
 22 Denominatio sacra est ab eo qui producit effectum, ibidem num. 59. 644
 23 Item à potentiori, ibid. 644
 24 Denominatio sumitur quandoque à causa, quandoque à loco, in c. Conquerente, n. 45. de off. Ordin. 583
 25 Denominatio sola facit aliquem malæ fidei possessorem, in c. Requiritur, n. 40. de integ. restit. 168
 26 DENUNTIATIONES matrimoniales remitti non possunt ab Ordinariis inferioribus, sed ab Episcopis tantum, in cap. Accedentibus, n. 26. de excess. Prælar. 216
 27 Denuntiationes matrimoniales non sunt de substantia, & ideo si omittantur à Delegato ad dispensandum cum clausula Servatis servandis, actus non vitiat, in cap. Qui Presbyterum, n. 94. de pœnit. & remis. 293
 28 Matrimonia contracta non præmissis denuntiationibus, valida, in c. Cum accesserit, n. 29. de constitut. 109
 29 Denuntiatum non addit vinculum, in c. cum pro causa, num. 9. de sent. excom. 333
 30 In Denuntiationis iudicio iudex non debet penam ordinariam imponere, sed ad penitentiam compellere, in cap. Qualiter, in secundo, n. 78. & sec. de Accusat. 25
 31 Denuntiatio triplex, Evangelica, judicialis, & canonica, & in qualibet diversæ tenentur sententia, ibid. n. 79. 20
 32 Denuntiationis finis est emendatio fratris: accusationis verò, punitio criminis ad publicam vindictam, ibid. n. 81. 20
 33 Matrimonia cum sunt contrahenda, debent per Presbyteros in Ecclesia edita proponi, assignato termino ad opponenda impedimenta, in cap. Cum inhibito, num. 1. de Claudit. dispensat. 37
 34 Nec de jure possunt Episcopi super hoc dispensare, ibidem numer. 2. 37
 35 Secus ex Concilio Tridentino, ibid. num. 1. 37
 36 Denuntiationes matrimoniales qualiter ex Concilio Tridentino sint præmittendæ, aut remittendæ, ibid. d. n. 3. 37
 37 Ordinarius, de quo loquitur Concilium Tridentinum in denuntiationibus remittendis, intelligitur Episcopus Diocesanus, & non alii, qui sunt Ordinarii de jure speciali, ibid. n. 6. & n. 9. 37
 38 DEPOMITUR quis à minoribus Ordinibus iustitiae à majoribus, ibid. n. 7. & 11. 37
 39 DEPOSITARIUS penarum ex Capitulo constituitur debet, qui Episcopo, præsentè Capitulo rationem administrationis reddat, in c. Presbyteri, n. 1. de pœnit. 234
 40 DEPOSITIONIS pena olim dignum erat quodlibet peccatum mortale, in c. Non debet, n. 9. de consanz. & affinit. 71
 41 Deposito habetur instar mortis, in cap. Cum non ab homine, n. 42. de iudiciis. 11
 42 Deposito est ab Altaris ministerio perpetua remotio, in cap. Quæ sit, n. 18. de pœnit. & remis. 402
 43 Sacerdos sine iusta causa non est ab Episcopis etiam in unam sententiam concordantibus, deponendus, in c. Non potest, num. 1. de sent. & re iudicat. 183
 44 Deposito, & degradato Episcoporum, Presbyterorum, & aliorum Clericorum, quem numerum Episcoporum requirit, ibid. num. 2. 182

1 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. num. 3. 182
 2 Depositionis pena infligi non potest nisi pro culpa mortali, in c. Ne inartaris, n. 241. de Constitut. 571
 3 Deposito habetur instar mortis, in cap. Si quis, num. 5. de homicidio. 120
 4 Deposito Episcoporum jure divino est Papæ reservata, in c. Ex tunc, n. 17. de Cler. non resid. 55
 5 Deposito ab ordine ad eum spectat, ad quem spectat ordinatio, in c. Aquia, n. 22. de consec. Eccl. vel alt. 571
 6 Declaratur, ibid. num. 13. & seq. 571
 7 Deposito verbalis ab ordinibus etiam sacris fieri potest ab Episcopis tam per seipsum, quam per ejus generalem Vicarium, ibid. num. 26. 571
 8 Depositione solvitur spirituale conjugium inter Prælatum, & Ecclesiam, in cap. Ne Religiosi, n. 35. de Regular. 426
 9 Deposito Episcopi in dubio censetur facta ex iusta causa, in cap. Quanto, n. 28. de traslat. Episc. 323
 10 Deposito includit in se suspensionem, in c. Cùm non ab homine, num. 23. de iudic. 10
 11 Reliqua in ver. *De gradatio.*
 12 DEPOSITUS vel suspensus celebrans, & monitus non desistens excommunicatur, & si nec fide desistat, per facultatem potestatem ad requisitionem Ecclesiæ exilio demittitur, in cap. Si quis Presbyter, n. 1. de Cler. excom. ministr. 192
 13 Beneficia ejus, qui per sententiam fuit depositus, possunt per Episcopum alteri conferri, in c. Qualiter, in secundo, n. 93. de Accus. 21
 14 Depositus spoliari potest etiam beneficiis, quæ possidet in aliis diocesis, ibid. n. 94. 21
 15 DEROGATIO non fit nisi ad contraria, in c. Tuorum, num. 43. de privileg. 250
 16 Derogatio generalis nunquam operatur circa ignorata, in facto consentientia, in c. Nonnulli, n. 39. de rescript. 170
 17 Derogatio c. Nuper, in privilegio exemptionis à decimis prædialibus, non requiritur quoad illa prædia, de quibus decimæ prius non solvebantur, in c. Nuper, n. 27. de decim. 120
 18 Sed quoad illa, de quibus antea solvebantur, necessaria est derogatio, aliàs privilegium est nullum ex defectu intentionis in concedente, ibid. n. 28. 326
 19 Derogatio prioræ partis hujus cap. Nuper non censetur concessa nisi in specie fuerit expressa, ibid. n. 29. 326
 20 Derogatum censetur c. Nuper, si in litteris exemptionis à decimis prædialibus derogatur alicui Concilio generali, & postea addatur clausula, *de aliis Conciliis*, ibid. n. 31. 326
 21 Idem si dicitur non obstante aliqua constitutione in generali concilio edita, ibid. n. 32. 326
 22 Vide in ver. *Concilii derogatio.*
 23 Et in ver. *Constitutionum abrogatio, derogatio.*
 24 Et in ver. *Privilegii derogatio.*
 25 DESERERE quid sit, in c. Ex parte, n. 14. de Cler. non resid. 43
 26 DESERVIRE IN DIVINIS, hæc verba intelligenda sunt secundum subjectam materiam, in cap. Ut Abbates, num. 104. de ætat. & qualit. 397
 27 Divinis inservire, aut interesse, in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia importat servitium Chori, quod adimpleri non potest per substitutum, ibid. n. 88. 97. 103. & 105. 145
 28 Ad Desponsationem verbalem non potest quis absolute compelli, sed bene ad actualem per annuli inmissiorem, in c. Sacris, n. 68. de his quæ vi met. caus. 683
 29 DESTITUERE qui potest, multò magis potest corrigere, sed non ad converso, in c. Conquerente, n. 21. de off. Ordin. 587
 30 DESTITUTIO ad eum spectat, ad quem instituitur, in c. Quanto, n. 45. de traslat. Episc. 320
 31 DESTRUERE ejus est, cuius est condere, in c. Ex parte, num. 23. de Cler. non resid. 43
 32 Destruere potest, jus qui illud condidit, in cap. Quanto, n. 46. de traslat. Episc. 320
 33 DETENTATIO pura nec callationem impedit, nec impetrationem, in c. Litteras, n. 32. de concess. præb. 197
 34 Declaratur, ibid. n. 36. vers. *Teneantur*. 197
 35 DESUETUDO habens principium vitiosum non excusat, in cap. Treugas, n. 23. de Treug. & Pace. 633
 36 Declaratur, ibidem num. 29. & 41. 633
 37 Desuetudo ut legem abroget, quæ debeant concurrere, ibidem num. 21. 636
 38 Desuetudum non excusat contravenientes, si aliqui in eodem loco legem servaverint, ibid. n. 25. 637
 39 DETERMINATIO una respiciens, duo determinabilia debet utrumque pariformiter determinare, in c. Cùm ex eo, n. 8. de reliq. & vener. Sanctor. 609
 40 Nisi in uno diversa sit ratio quam in alio, ibid. n. 9. & 21. 609
 41 Vel nisi aliis induceretur juris correctio, ibid. n. 22. 610
 42 DETINERE idem est quod rapere, & idem est auferre quod non dare, in cap. In aliquibus, n. 7. de Decimis. 322
 43 DETRUSI in Monasterium ad agendam penitentiam non conungunt habitum regularem suscipere, in cap. Cùm virum, num. 22. de Regular. 367
 44 Pena detrusionis in Monasterium Monialium an possit infligi mulieribus secularibus, in cap. Cùm virum, num. 19. de Regular. 367
 45 DEVOLUTIO potestatis conferendi fit ad Superiorem, si is ad quem spectat, ultra sex menses conferre neglexerit, in c. Nulla, n. 23. de concess. Præben. 187
 46 Quod procedit in omnibus dignitatibus, officis, & præbendis, dummodo sit distinctæ, vel certus numerus sit status, ibid. num. 39. 187
 47 Item procedit etiam in Episcopatus, & Abbatii, sed minus tempus datur ad eligendum, id est trium mensium, ibid. n. 13. 187
 48 Devolutionis pena locum non habet contra eum, qui beneficium non contulit propter impotentiam juris, vel facti, etiam culpa contingente, ibid. n. 33. 187
 49 Devolutio ob negligentiam non conferens beneficium fit ad proximum superiorem gradatum, & quilibet ipsorum habet sex menses ad conferendum, ibid. n. 34. 187
 50 Devolutio potestatis conferendi non fit ad Metropolitanum, nisi

- omnes inferiores infra certum tempus conferre neglexerint, 87
 Devolutio potestatis conferendi fit etiam de superioribus ad inferiores, velut ab Episcopo ad capitulum, ibid. n. 39. 117
 Devolutio jurisdictionis non inducitur nisi in casibus in jure expressis, in c. His que, n. 40. de major. & obed. 120
 Vide in ver. Jusdictionis devolutio.
 DEI voluntas, à qua lex divina proficiscitur, est immutabilis, in c. Cùm pridem, n. 78. de pac. 631
 Deus quoque ex sua promissione obligatur, in cap. Ex epistola, n. 12. de probat. 124
 Deus non est auctor iniquitatis, sed omnia aut juxta iudicio facit, aut sui permittit ita fieri sicut, in cap. Quanto, num. 67. de transl. Episc. 124
 Deus quo sensu intelligatur non posse suscitare virginem post ruinam, in cap. cùm ad monasterium, num. 55. de stat. Monachor. 479
 Deus regit infima per inferiores Angelos, media per superiores, suprema per seipsum, in cap. Ex parte, numer. 4. de for. compet. 74
 Deus audit verba nostra prout ex intimis profertur: humane aures prout sonant, in cap. Fallidicus, num. 28. & 70. de iurim. fals. 170
 Declaratur, ibidem num. 76. & 80. & 162. vers. Non obstat secunda. 171
 Deus, & lex non obligant ad impossibile, in cap. Ne innitatis, n. 55. de constit. 35
 Dei iudicium semper innititur veritati, quæ nunquam fallit, nec fallitur, ibid. n. 136. 46
 Deus solus potest tacere ut aliquis mortalium sit major Apostolorum, in c. Significati, n. 72. de elect. 229
 DEUTERONOMI autoritas, Non arabis in bove simul & asino, exponitur, in c. Cùm cautam, n. 2. de elect. 276
 DIACONI in primitiva Ecclesia fuerunt ordinati per manus impositionem absque traditione libri Evangeliorum, in cap. Cùm venisset, n. 16. & 65. de sac. Unct. 446
 Diacono imprimitur character in traditione libri Evangeliorum, ibid. n. 61. 439
 Diaconi potestatis esse media inter potestatem Subdiaconi, & Sacerdotis, ibid. n. 61. 449
 Diaconi Sclavici quot in singulis Ecclesiis deputari possint, & quibus privilegia fruuntur ex decreto Iulii Gregorii XV. hac de re edito, in c. Nullus, n. 17. de for. compet. 45
 Diaconus cui oculus fuit effusus, in Presbyterium ordinari non potest, in cap. Consulentiobus, num. 70. de Cler. agrot. pag. 169
 DICTAMEN rationis quid sit, in cap. Ne innitatis, num. 58. de Constit. 59
 DICTIO, una, absonum est ut respectu unius determinabilis sit alternativè, & respectu alterius copulativè, in cap. Cùm iam dudum, n. 23. de probat. 97
 DICTIO, etiam, est implicativa, in cap. Quoniam, num. 7. de off. delegat. 130
 Dictionis taxativa natura est ponere quod affirmat, & præter id quod ponit aliud excludere, in cap. Accedentibus, num. 34. de excessib. Prælat. 216
 Declaratur, n. 41. & seq. usque ad n. 46. 217
 DICTIO taxativa in dispositione legis non excludit casus similes, vel eandem rationem habentes: & sufficit, ut sint similes quoad id, de quo disputatur, ibid. n. 41. & n. 45. 218
 Alioquin, orationem conditionalem facit, & inducit conditionem in casu contrario, in cap. Irrefragabili, §. Excessus, num. 7. de off. Ordin. 157
 Venit adversative ad præcedentia, & includit ex propria significatione contrarium intellectum, in cap. Quoniam, num. 10. de decimis. 121
 Alioquin, inserto omnimodum similitudinem ad expressa, & quantumvis juncta sit cum dictione omnium, tamen non comprehendit majora, quam expressa, in cap. Accedentibus, num. 38. de excessib. Prælator. 217
 Aliud, est implicativa, & repetitiva similium, in c. Cùm contingat, n. 114. de stat. & qual. 427
 Implicat similia, in cap. Ad audientiam, §. secundo, num. 51. de Rescript. 180
 Nisi per alia jura declaratur aliquid non esse simile, ibidem num. 56. 180
 Denotat diversitatem in supposito, & identitatem in substantia, & est implicativa ejusdem generis, ibidem num. 55. & 65. 180
 Importat diversitatem in substantia, & identitatem in qualitate, in c. Significatiobus, n. 40. de off. deleg. 122
 Est repetitiva similium, etiam cum adjecta sit dictio universalis, in c. Conquerente, n. 58. de off. Ordin. 157
 Amode, quid importet, in c. Nuper, n. 21. de Decim. 125
 Adjecta, semper, indefinenter, & confimiles dictiones non sunt amodè intelligendæ, sed civiler, & cum aliquo temperamento, in c. Significatum, num. 11. de probat. 53
 Auctem, dictio est adversativa præcedentium, & in casu contrario retinet idem them præcedens, in cap. Monachi, num. 51. de stat. Monachor. 479
 Cetera, est implicativa similium, in c. Requisivit, n. 48. de ordin. ab Episc. 111
 Cetera, quid importet, in c. Quanto, n. 17. de Privileg. 125
 Ceteram, id est præfentibus, & intelligentibus, in c. Cùm esset, n. 10. de Testam. 213
 Cùm, conjunct per modum accessivis, non autem principalis dispositionis, in cap. Antiquos, n. 41. de Pacis. 641
 Derivatio, quid importet, in cap. Cùm pridem, numer. 44. de Pacis. 630
 Dicitur, collata in incertum eventum importat conditionem, in c. Episcopus, n. 51. de Prob. 74
 Etiam, est ampliativa, & implicativa præcedentium, in cap. Cùm contingat, num. 46. de for. compet. 72
 Importat casum magis dubitabilem, in cap. Inter ceteras, quæ de rescript. 111
 Est implicativa casus præcedentis cum eisdem modis, in c. Pervenit, n. 7. de Rescript. excom. 121
 Etiam, ampliat dispositionem, & implicat casum magis dubitabilem, in c. Sicut unire, n. 56. de excess. Prælator. 122
 Ex parte, denotat temporis extremitatem, in cap. Irrefragabili, §. Excessus, n. 2. de off. Ordin. 574
 Festinatio, quandoque ponitur affirmativè, in c. Nisi cùm p. 124, n. 16. de Remissis. 113
 Idem, quandoque importat identitatem in genere, & diversitatem quoad speciales qualitates, in cap. Ex parte, num. 22. de Cler. non resid. 169
 Libere, quid importet, in c. Statuimus, n. 11. de Repub. 209
 Iuxta, quid importet, in cap. Super inordinata, num. 32. de Prob. 122
 Et in c. Quia propter, num. 68. de elect. 220
 Nec, negat, & copulat præcedentia cum suis qualitatibus, in cap. Monachi, n. 17. de stat. Monach. 481
 Nullatenus, quid importet, in cap. Nihil prava, num. 17. de excess. Prælator. 213
 Omnimodo, quid importet, in c. Cùm dilectus, num. 17. de Rescript. 209
 Omnino, quid importet, in cap. Relatum, num. 14. de Cler. non resid. 13
 Et in c. Cùm in magistrum, n. 26. de elect. & in cap. Ad audientiam, n. 16. & seq. de spons. & mat. 102
 Per, causam efficientem significat, in c. Presbyter, num. 14. de Sacram. non iterand. 419
 Porro, est diversificativa præcedentem, in cap. cùm sit ars, n. 44. de stat. & qual. 419
 Præsertim, quid importet, in cap. cùm voluntate, num. 16. de sent. excom. & in c. Ex tenore, n. 12. de tempor. ordinat. & in c. Significati, num. 28. de elect. 222
 Quocumque de causa, quid importet, in cap. Si quis, num. 64. de Regular. 119
 Quoadunque, comprehendit omne tempus, in c. Quilibet, n. 11. de Cler. non resid. 121
 Quasi, aliquando non importat diminutionem, sed excessum, in c. Cùm in cunctis, n. 24. de elect. 225
 Quicunque, est restrictiva, & comprehendit omnes etiam ad subordinati dignitate constitutos, in c. Ex parte, §. secundo, num. 14. & 45. de Privileg. 261
 Quocumque modo, extendit dispositionem etiam ad impropria, & alios non comprehensa in dispositione generalium, in cap. Cùm venissent, num. 70. de Judic. 17
 Includunt omnem modum tam principalem, & directum, quam incidentem, in cap. Venisset, n. 31. de Judic. 21
 Quodcumque, universaliter omnia includit, in c. Cùm in cunctis, §. Inferiora, n. 31. de elect. 217
 Nisi per aliud jus aliquis casus reperitur exceptus, ibidem numer. 34. 217
 Quoque, est copulativa, & repetitiva præcedentium, in cap. Pervenit, n. 13. de Adulter. 117
 Quocumque, includit generalem modum, in cap. Ad equipandas, num. 21. 37. & 43. de hl. Presby. 202
 Saltem, est subsidiaria, in cap. Quia nonnulli, num. 21. de Magistris. 111
 Semper, quid importet, in cap. Requisivit, num. 11. de Rescript. integr. 117
 Sem, ex sui natura est augmentativa, in cap. Inter ceteras, num. 17. de rescript. 117
 Contrarium, ibid. num. 11. 123
 Regulariter est disjunctiva, seu alternativa, ibid. n. 11. 123
 Unius cum relativo auger dispositionem, ibid. n. 24. 123
 Sem, & per, dictiones sunt alternative proprie, & simpliciter, sed habent naturam mixtam, in cap. Inter ceteras, num. 12. de Rescriptis. 123
 Et sunt indifferentes ad disjunctam, & conjunctam, ibidem numer. 11. 123
 Contrarium, ibid. num. 21. 123
 Declaratur, ibid. num. 13. 123
 In dispositione favorabili, ut in legatis, sunt ampliative, in non favorabili, ut in contrahibus, itaque disjunctivè, ibidem num. 14. 123
 Contrarium, ibid. num. 17. 123
 Quando ponitur inter alia, que habent conformitatem, & convenientiam, itant ampliative, ibid. n. 22. 123
 Inter synonyma itant positive, pro idem, ibid. n. 10. 120
 Inter genus, & speciem itant; conjunctivè, seu expostivè, ibidem num. 11. 120
 Ad vitandum absurdum, quavis verba disjunctant, sensum tamen conjunctum, ibid. n. 12. 120
 Augent, disjunctant, & exponunt, prout suadet mens dispositionis, & subiecta mater a, ibid. num. 13. 120
 Habent symbolum cum conjuncta, in, loquam facilius tunc sunt, quàm dictiones que, & vel, ibid. n. 12. 120
 Si, adjecta verbum temporis conditionem importat, non per Qualiter, num. 30. de Cler. non resid. 17
 Super, est expostivativa, in cap. Requisivit, num. 7. de Ordin. nat. ab Episcopo. 116
 Juxta, importat omnimodam similitudinem, in cap. Conquisitus, num. 28. de Test. 213
 Juxta, proprie importat alternativam, seu disjunctivam, in cap. Inter ceteras, n. 12. de rescript. 123
 Vide supra in dictionibus Sem, & per.
 Taxativa, dictio taxativa in dispositione episcopi non excludit casus similes, vel eandem rationem habentes, in cap. Accedentibus, num. 41. de excess. Prælator. 217
 Si sufficit ut sint similes quoad id, de quo disputatur, b. n. 45. 117
 Taxativa natura est ponere quod affirmat, & præter id quod ponit omne aliud excludere, ibid. n. 34. 216
 Declaratur, ibid. n. 41. & seq. usque ad n. 46. 217
 Taxa, denotat extremitatem temporis, & idem importat, quod eorum, in c. Dum vivimus, n. 21. de Regular. 111
 Taxa, quandoque copulativè, in c. Ex parte, n. 23. de arbit. 111

- ¶ *fel & aut*, sunt dictiones proprie, & simpliciter alternative, quæ, & sentium disjungunt, in cap. Inter ceteras, num. 11. de rescript. 148
- Vide supra in dictionibus, *Seu, & five*.
- ¶ *Peri*, est adverbium præcedentium, & adverbium in jure, & in facto, in cap. Ad audientiam, il secundo, num. 70. de rescript. 181
- ¶ *Una*, in cap. cum jamdudum, n. 23. de præben. 97
- ¶ *Uxque*, dicitio ponitur exclusivè, in cap. Conquestus, num. 38. de feriis. 94
- ¶ *Ux*, an causam finem inducat, vel impulsivam, in c. Ad aures, n. 11 & 15 de tempor. ordinat. 162
- ¶ *Ux supra*, inducit repetitionem præcedentium, in cap. Pervenit, n. 33 de adulter. 151
- ¶ *DICTIS* Sanctorum Patrum an, & quando sit laudum, in cap. Ne innitaris, n. 5. de confit. 30
- ¶ *DICTA* Sanctorum Patrum in Philosophicis non sunt majoris autoritatis, quàm dicta Philosophorum, quos sequuntur, ibid. num. 9. 31
- ¶ *DICTUM* Sancti dilectum autoritate veteris, vel novi Testamenti prævalet dictis aliorum omnium, in c. Si Episcopus, num. 14. de Paroch. 203
- ¶ *DIGESTIO* cibi, vel potus an debeat præcedere fumptionem Eucharistiæ, in c. Si constitit, n. 13. de Accusat. 10

Dies festi.

- 3 Conseruetudo regionis servari debet in colenda festivitate Sancti Bartholomæi, in cap. Confilium, num. 26. de observat. jejuni. 614
- 3 Idem in festivitate B. Margaritæ, ibid. n. 10. 614
- 3 Dies festis licet, non tantum spiritualiter, sed etiam corporaliter honestè latari in cibis, & vestibus, in cap. Explicari, n. 17. de observ. jejuni. 619
- 1 Dies festi, in quibus minores Ordines licet conferre, qui sint, in cap. De eo, num. 3. de tempor. Ordinat. 376
- 2 Diebus festis licet dare operam rebus ad vitam necessariis, & tempore perituris, in cap. Conquestus, n. 18. de feriis. 95
- 2 Dies festi de præcepto qui sint hodie ex Constitutione Urbani VIII. ibid. num. 20. 92
- 2 Dies festi de præcepto sunt etiam feriat quoad judicialia, sed non de converso, ibid. n. 16. 117
- 2 Dies festos solus Papa in Ecclesia universali potest indicare, & singuli Episcopi in suis diocæsis, ibidem num. 27. & num. seq. ex num. 58. 93
- 2 Digi Domini observatio succedit observantiæ Sabbathi, non ex vi præcepti legis, sed ex constitutione Ecclesiæ, & consuetudine Populi Christiani, ibid. n. 28. 93
- 2 Diem festum an possit Episcopus indicare sine Populo, ibid. num. 31. & seq. 93
- 2 Dies festos solus Populus, seu laicalis potestas indicare non potest, etiam quoad judicialia, ibid. n. 31. 93
- 2 Princeps laicus an statuerè possit, ut dies alicujus Sancti ab Ecclesia canonizati à suis subditi serventur, ac si esset dies festus ex præcepto Ecclesiæ, ibidem num. 57. & num. seq. usque in finem. 96
- 2 Diem festorum indicio est actus spiritualis, & pertinet ad Pastores Ecclesiæ, ibid. n. 61. 95
- 2 Diem festorum indicio est quædam consecratio temporis, ibid. num. 64. 95
- 2 Diem festum si Princeps, vel Civitas statuat sub certa pœna cogendi, transgressores culpam non incurunt, sed pœna exigi potest, ibid. num. 70. 97
- 2 Contrarium, ibid. num. 71. 97
- 2 Statutum laicale potest pœnam imponere violentibus dies festos ab Ecclesia institutos, ibid. n. 73. 97
- 2 Princeps laicus non potest statuerè, ut ejus subditi in die alicujus Sancti ab operibus servilibus abstineant, ibid. n. 75. 97
- 2 Diei festi celebrationis formalitas in quibus consistat, ibidem num. 79. 97
- 2 Declaratio Apostolica nullitatis litterarum Senatus Mediolani, & edicti Gubernatoris Status Mediolanensis super observantia festivitatis Sancti Domini in dicto Statu, ibid. n. 80. 98
- 2 Dies in Ecclesia Romana incipit à media nocte, in cap. Si constitit, n. 32. de Accusat. 10
- 2 Dies festi expletus dicitur post vespas, in cap. Consilium, num. 53. de observat. jejuni. 616
- 2 Dies cœpta in materia professionis non habetur pro completa, sed tempus currit de momento ad momentum, in cap. Ad nostram, num. 9. 21. 22. & 23. de Regular. 350
- 2 Dies cœpta in favorabilibus habetur pro completa, ibidem num. 11. 350
- 2 Dies cœpta habetur pro completa, prout suadet favor, vel odium ut dicitur, vel finitur, ibid. n. 31. 352
- 2 Dies in actibus, qui commode nocturno tempore exerceri non possunt, non naturaliter, sed artificialiter (sunt computandi, in cap. Treugas, n. 2. de Treug. & Pace. 632
- 2 Dies quotuplex sit, ibid. num. 4. 632
- 2 Dies, & locus non sunt de substantia electionis, in cap. Quia propter, n. 67. & n. 69. de elect. 201
- 2 Etiam in Contradictionibus Ecclesiæ, vel Ordinis certus dies, aut locus fit præsumptus, nisi adfit decretum Arbitris, ibidem num. 68. 201
- 2 Dies cœpta habetur, vel non habetur pro completa, prout favor aut odium suadet, ut habeatur, vel non habeatur, in cap. Ego N. num. 44. de jurejur. 108
- 2 Dies statuta interpellat pro homine, in cap. Potuit, num. 8. de loc. & condic. 227
- 2 Dies conditionis adimpleta non retrotrahitur ad tempus dispositionis, quando ante impletam conditionem supervenit impedimentum, in cap. Dilatus, il secundo, n. 8. de præbend. 114
- 2 DIETÆ non computantur a loco, ubi reus domicilium habet, sed à finibus sine diocæsis, in cap. Nonnulli, num. 6. de rescript. 266

- 3 Si agatur actioe personalis, n. 57. 166
- 1 Et quid si actioe reali, aut personalis in rem scripta, vel quæ datur ad certam rem, ibid. num. 2. 166
- 2 Dietæ hodie restrictæ sunt ad unam tantum, ultra quam si fiat delegatio, non valet sententia, ib. nu. 15. 167
- 1 Dietarum tria sunt genera, de quibus dicitur intelligatur, ibidem num. 16. 167
- 3 In DIFFERENTIBUS specie, in eo quod plus est non continetur id quod est minus, in cap. Sicut unire, num. 59. de excess. Prælat. 182
- 3 Quæ differunt in quantitate temporis, non differunt specie, ib. num. 61. 182
- 1 DEFINITIO quid sit, in c. Ad audientiam, il secundo, n. 107. de rescript. 183
- 1 Quiddam rei ostendit, ibid. n. 108. 183
- 1 Et differentie specierum non cognoscuntur nisi per diffinitionem, ibid. n. 109. 183
- 1 DEFINITUM cui convenit, impossibile est non convenire diffinitioni, in cap. Cum venisset, n. 86. de sacr. Unct. 451
- 2 Diffinitio Authoris ponitur, & per partes explicatur, in c. Olim, num. 55. usque in fin. de lictis contest. 86
- 1 DEFINITORES Eius Ordinis Prædicatorum nullam habent dignitatem Ecclesiasticam, nec possunt esse Conservatores, in cap. Sanè, il secundo, numer. 34. de offic. & potest. jud. delegat. 524
- 1 DIGNITAS non constituitur ex nudo ministerio conferendi beneficicia, in c. Indecorum, n. 10. de arat. & qualit. 359
- 1 Dignitas Patriarum, & Consulatus, jus patriæ potestatis fovit ibid. n. 29. & 56. 400
- 1 Dignitas, quæ jure hereditario defertur, non comprehenditur in c. Quoniam Abbas, de off. deleg. in c. Ex parte, num. 45. de arbitri. 705
- 3 Dignitatem obtinens, cui sit annexum beneficium curatum, residere debet in dignitate, & constituit vicarium perpetuum in Parochialibus, in cap. Ex parte, numer. 66. de Cler. non residen. 46
- Vide in verb. *Residentiam*.
- 1 Dignitatis collatio devolvitur ad Papam, si omnes collatores habuerunt sex menses ad conferendum, & neglexerint conferre, in c. Cum accessissent, n. 1. de conf. 107
- 1 Dignitas, personatus, & officium an differant, ib. n. 1. 107
- 1 Dignitates non curatæ, quibus annexus est ordo Presbyteratus, requirunt annum vigesimum quartum inchoatum, in c. Cum in cunctis, n. 42. de elect. 249
- 1 Quod procedit, si talis ordo sit annexus de jure speciali, ibidem num. 43. 246
- 1 Secus si de jure communi, quia tunc ex Concilio Tridentino sufficit annus vigesimus secundus completus, ib. num. 44. 246
- 1 Et quæ sit ratio differentia, ibid. n. 46. 246
- 1 Dignitates in Collegiatis, quibus animarum cura nulla subest, requirunt annum vigesimum secundum completum, etiam si sint prima, ibid. n. 48. & n. seq. 247
- 1 Dignitates non curatæ de jure etiam requirunt annum vigesimum quintum inchoatum, ex Concilio Tridentino vigesimum secundum completum, in cap. Cum in cunctis, §. Inferiora, n. 4. de elect. 251
- 1 Dignitas Ecclesiæ unita non comprehenditur in litteris expectativis de Dignitate in Ecclesia, ibid. num. 8. 246
- 1 Dignitatum collatio in Cathedrali Ecclesia an sit simultanea, in c. Cum Ecclesia Vulterrana, n. 18. & seq. de elect. 282
- 1 Dignitas, & jura Ecclesiæ possidentur pariter per Episcopum, & Capitulum, ibid. n. 19. 283
- 1 Dignitates omnes originaliter Romana fundavit Ecclesia, in c. Nullus, n. 3. & 6. de elect. 217
- 1 Dignitates majores post Pontificalem in Cathedralibus, & primæ in Collegiatis Ecclesiis reservantur in tertia regula Cancellariæ, ibid. n. 9. 218
- 1 Item reservantur dignitates Conventuales, & Prætoriales generales, non tamen militarium, ibid. n. 10. 218
- 1 Dignitas electiva non comprehensa in gratia ad Dignitates, pertinet ad quamlibet dispositionem quorumcumque, ibidem num. 23. 219
- 1 Dignitates obtinentes in Cathedrali Ecclesia, de jure communi sunt de Capitulo, ibid. n. 43. 220
- 1 Dignitates etiam facultates non debent pluribus de eadem domo successivè deferri, in c. Ex parte, n. 7. de off. deleg. 517
- 1 Dignitates omnes instituit, & fundavit Romana Ecclesia, in c. Perniciosam, n. 17. de off. Ordin. 552
- 1 Dignitates, Abbatæ, Decanatus, Præposituræ, & Archiepiscopatus, jure ætatis habent Ordinem Sacerdotalem, in c. Ut Abbates, de arat. & qualit. n. 2. 387
- 1 Et quod post Concilium Tridentinum, ibid. n. 5. & seqq. 388
- 1 Dignitates omnes, quibus animarum cura nulla subest, hodie obtineri possunt in vigesimo secundo anno completo, ac proinde non sunt presbyterales, ibid. n. 5. 388
- 1 Dignitates curatæ in Cathedralibus, vel Collegiatis an veniant Parochialibus appellatione, in cap. Cum sit ars, num. 20. de arat. & qualit. 436
- 1 Dignitas habitum tantum curatæ an comprehendatur appellatione Parochialis, ibid. n. 10. & seqq. 437
- 1 Dignitatis non solum Regiæ, sed etiam Pontificali renuntiandum esset, si ex his conscientia non esset tuta, in c. Officiis, n. 19. de penit. & remis. 304
- 1 Dignitates obtinentes licet possunt studiorum causa abesse, in c. Licet, n. 6. de præb. 334
- 1 Dignitates, Canoniciatus, vel Portiones obtinentes in Cathedralibus, vel Collegiatis, tenentur personaliter residere, ib. num. 23. 335
- 1 Dignitates obtinentes in Cathedrali sine ullis fructibus, tenentur residere, nun obstante contraria consuetudine, ibid. n. 40. 376
- 1 Dignitates, quibus perpetuè, & accessoriè annexus est Canoniciatus, non tenentur, nisi ad residentiam dignitatibus injunctam, ibid. n. 69. 337

- 1 Scitis in obtinentibus dignitates cum Canonibus ex consuetudine, vel dispensatione Apostolica, ibid. n. 70. 113
- 1 Dignitates obtinentes non obstante contraria consuetudine tenentur per seipos celebrare Missas, sicut cetera officia, ibidem num. 81. 113
- 1 Dignitatem, vel personatum, aut beneficium curatum, obtinens, si secundum tale recipiat, vacat primum: quod si retinere contenderit, etiam secundo vacabitur, in cap. De multa, n. 1: de Præbend. 117
- 1 Dignitas aliud est, aliud personatus, ibid. n. 19. 119
- 1 Dignitates plures obtinentes absque dispensatione Apostolica ineligibiles est, & inhabiles ad beneficia obtinenda, in cap. Cdm. Jura dudum, n. 2. de Præbend. 96
- 1 Dignitates plures, vel personatus in una, vel diversis Ecclesiis quis habere non potest, in cap. Ad hæc, num. 1. de Præbend. 85
- 1 Dignitatum, ac personatum pluralitas est omni rationi contraria, ibid. num. 2. 86
- 1 Dignitates, & officia requirunt residentiam continuam, ibidem num. 7. 85
- 1 Dignitas, personatus, & officium quid sint, & an inter se differant, ibid. n. 6 & seq. usque in fin. 85
- 1 Dignitas, personatus, & officium quandoque accipiuntur ut synonyma, ibid. n. 7. 85
- 1 Quandoque ut diversa, ibid. n. 8. 14. & 15. 86
- 1 Dignitas largiendi comprehendit etiam personatum, vel custodiam, seu officium aut inferius ministerium, ibid. n. 9. 85
- 1 Dignitatis appellatione an veniant Episcopatus, & majores dignitates, ibid. n. 10 & 17. 85
- 1 Inter Dignitatem, personatum, & officium jura non continentur speciem differentiam, & nominum diversitas introducta est ex diversis consuetudinibus Ecclesiarum, ibidem num. 12. 86
- 1 Contrarium, num. 14. 86
- 1 Dignitas se habet ad personatum, officium, tanquam genus ad species, ibid. n. 16. 86
- 1 Contrarium, num. 18. 86
- 1 Dignitas sumitur largiendi, & strictè secundum subjectam materiam, vel intentionem conferentis, ibid. n. 17. 86
- 1 Dignitatem habens dicitur etiam habere personatum, sed non è contra, ibid. n. 19. 86
- 1 Dignitatis diffinitio quæ, ibid. n. 20. 86
- 1 Dignitatis ventose nullus alius est effectus, quàm ut invidiam generet, & scandalum feminet inter fratres, ibid. n. 22. 86
- 1 Dignitas Ecclesiastica non constituitur, nisi sit perpetua, ibidem num. 21. 86
- 1 Dignitas Ecclesiastica satis est ut habeat administrationem rerum temporalium ad Ecclesiam pertinentium, ibid. n. 30. 87
- 1 Dignitas est excellentior gradus, ibid. n. 31. 87
- 1 Dignitas quæ sit major in Ecclesia, ex quibus deprehendatur, ibid. num. 32. 87
- 1 Dignitatis præminencia ex quatuor causis constituitur, ibidem num. 33. 87
- 1 Dignitas Ecclesiastica cognoscitur ex eo quòd habeat administrationem rerum Ecclesiasticarum cum jurisdictione, ibidem n. 34 & seq. 87
- 1 Dignitas, administratio, & jurisdictio sunt annexa, & quasi inseparabilia, ibid. n. 35. 87
- 1 Dignitas propriè dicitur, cdm in illius institutione cautum est, ut sit dignitas, ibid. n. 42. 87
- 1 Dignitas censetur quæ ex consuetudine Ecclesie reputatur dignitas, licet de jure non sit talis, ibid. n. 42. 87
- 1 Dignitates non tantum administrationem habentes cum jurisdictione, sed etiam quæ solum ex consuetudine Ecclesie prodignitatibus habentur, præservata sunt à Concilio Tridentino in cap. sess. 24. ibid. n. 44. 87
- 1 Dignitatem habere non dicitur exercens ministerium spectans ad dignitatem, si in loco non reputetur dignitas, ibidem num. 45. 88
- 1 Dignitas an constituitur ex eo quòd vocetur aliquo nomine dignitatis in jure expressè, ibid. n. 47. 88
- 1 Dignitas cognoscitur, quando habet nomen dignitatis, & prælationis, & prærogativam in Choro, & in Capitulo, licet non habeat rerum administrationem, vel jurisdictionem, ut Archidiaconus Parmen. ibid. n. 49. 88
- 1 Dignitates plures, vel Ecclesie uni confertæ non debent, & cur, in c. Quia nonnulli, n. 1. de Cler. non resid. 29
- 1 Dignitas quot modis accipiatur, ibid. n. 25. 29
- 1 Dignitates in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis quale servitium sequantur, & an eas obtinentibus liceat quotannis ultra tres menses ab Ecclesia abesse, ibid. num. 10. & seq. usque in finem. 10
- 1 Dignitatum duo genera à Concilio Tridentino constituantur in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, ibid. n. 11. 30
- 1 Dignitates habentes redditus separatos à Capitulo de jure communi non obligant ad residentiam, ibid. n. 11. 10
- 1 Nec sunt incompatibiles cum aliis beneficiis residentiam requiruntibus, ibid. n. 12. 10
- 1 Dignitatibus separatis redditus habentibus potest Episcopus arbitrium suo competens servitium assignare, ibid. n. 19. 10
- 1 Dignitates Casaræ aguntur à Concilio Tridentino, sess. 24. cap. 1. ibidem num. 20. 10
- 1 Et Archiepiscopus potest illis congruam servitium statuere, & distribuitiones pro portione parte fructuum de quibus pensionibus assignare, ibid. num. 21. 10
- 1 Dignitas acquisita per Simoniam se ignorante commissam, dimittenda est in foro anime, non in penam criminis, sed ex natura rei, quæ vendibilis non est, in cap. Nubis, num. 12. de Simon. 21
- 1 Contractum, ibid. n. 20 & seq. 44
- 1 Declaratum, num. 22. 44
- 1 Dignitatem omnium novam Episcopus solus eligere non potest, in c. Dilecto, num. 6. de Præbend. 111
- 1 Episcopus de Capituli consensu potest in Cathedrali novas digni-

- itates erigere, usque tamen, & sacris Canonibus æquegrare, ibid. num. 12. 111
- 1 In dignitatibus Ecclesiasticis non licet de majori ad minorem transire, in c. Cdm ex illo, n. 9. & 15. de Translat. Episcop. 115
- 1 Declaratum, ibid. n. 20 & seq. 115
- 1 Vide in verb. *Episcopus quod translatus*. 115
- 1 Subreptitia est impetratio dignitatis facta sub narrativa cessione Episcopatus, si cessio facta in valida, ibid. n. 19. 115
- 1 Dignitatis jura Prælatorum irrequirunt, Episcopos prælationes non possunt, in cap. Nisi essent, n. 21. de Præb. 127
- 1 Dignitas, & officium præpoderat ordini in prælationibus, in c. Quod nonnulli, n. 14. de Privileg. 122
- 1 Dignitatem petendi potest defendere ad minorem, in c. Ad suppl. cationem, n. 4. de Rerum. 111
- 1 Dignitas personatum compensatur cum numero, in c. Ne ininitatis, n. 446. de Constitut. 90
- 1 Dignitates plures habens alteram dimittere compellitur, in cap. Præterea, de Præbend. n. 1. 89
- 1 DIGNIOR ad officium regiminis esse potest, qui tamen non excellit gratia familiaritatis, in c. Eam re, n. 12. de Atat. & qual. 404
- 1 DIGNUM eligens posthabito digniori peccat contra justitiam distributivam, ibid. n. 21. 404
- 1 Minus idoneus ad Sacerdotium digniori, vel ad regimen animarum assumi non debet, in cap. Cdm sit atq, num. 1. de Atat. & qual. 415
- 1 Magis dignum trahit ad se minus dignum, ubi est favor magis digni, ut trahit & non trahitur, in cap. Cdm propter, nu. 24. & 31. de Jurepat. 512
- 1 DILAPIDATIO dicitur cdm res immobiles alienantur, cdm vero mobiles dicitur quasi dissipatio, in cap. Licet Heli, n. 15. de Simon. 42
- 1 Vide in verb. *Prælati quoad alienationem*. 42
- 1 DIMISSORIAS concedendi facultas an includatur in generali mandato, in c. Significasti, n. 3. de Off. Archid. 511
- 1 Dimissorias concedere potest Episcopus etiam absenti, & eam non committere ordinario loci in quo ille degit, in cap. Cdm secundum, n. 60. de Præb. 81
- 1 Dimissorias sufficit obtinere ab uno ex Canonis, si reliquæ propter hæresim sint dispersi, vel adeunda est Sedes Apostolica, in c. His que, n. 64. de major. & obed. 622
- 1 Dimissorias concedendi facultas spectat ad Capitulum, Episcopo existente notoriè hæretico, in cap. Ad abolendam, num. 30. de Hæreticis 51
- 1 Dimissorias Episcopo existente hæretico, an sint concedendæ à Capitulo Cathedrali Ecclesie, in c. Absolutos, num. 16. & seq. usque in fin. de Hæretic. 60
- 1 Et quid si Canonici uno excepto propter hæresim sint dispersi, ib. n. 17. & n. 19. & 25. 60
- 1 Et quid si omnes abint, ibid. n. 27. & seq. usque in fin. 60
- 1 Dimissorias concedere Sede vacante non spectat ad Canonicos ut singulos, sed ut representantes Capitulum, ibid. n. 25. 60
- 1 Dimissorias, Sede vacante, dari non possunt à Canonis absentibus, ibid. num. 27. 60
- 1 Dimissorias concedendi potestas Episcopo, & capitulo non extantibus, conservatur penes Ecclesiam, nec devolvitur ad Archiepiscopum, ibid. n. 28. 100
- 1 Episcopus in visitatione potest compellere Clericos ad ostendendas dimissorias, quantum vigore ordinati sunt, in c. Licet Heli, num. 10. de Simon. 51
- 1 DIMITTERE quid importet, & Non sine, n. 22. de Arbitr. 621
- 1 DIOECESANUS dicitur solus Episcopus, in c. Cdm olim, n. 7. de Præcept. 172
- 1 Diocesani appellacione an, & quando veniat inferior Prælati, ibid. n. 9. 172
- 1 DIOECESIS appellacione in dubio comprehenditur diæcesis domicilii, in cap. Licet, n. 10. de foro compet. 64
- 1 Diæcesis appellacione etiam civitas includitur, in cap. Per microsam, nu. 26. de Off. Ordin. 551
- 1 Diæcesium divisio, in cap. Nullus, num. 15. de Paroch. 305
- 1 Diæcesis tota est unum corpus, cujus caput est Episcopus, in c. Cdm dilectus, n. 12. de relig. doct. 607
- 1 *Discretio* veyum comprehendit etiam privatorum dissidia, in cap. Treugas, num. 21. de Treug. & pac. 612
- 1 DISCRETIO in Religiosis præfertur juvenis, vigiliis, & humilmodi observantis, in c. Sanè, n. 37. & 48. de Regolat. 310
- 1 vide in verb. *Religio*. 310
- 1 DISJUNCTA posita inter personas inter quas cadit affectio ordinata, non resolvitur in conjunctam, in cap. Inter ceteras, n. 43. de testat. 150
- 1 Reliqua in verb. *Nallus discreti*. 150
- 1 *Dispensatio quid, & quomplex.*
- 1 Dispensatio dupliciter accipitur, in cap. Ex parte, n. 57. de Cler. non resid. 45
- 1 Dispensationis gradus tres, in cap. Henricus, num. 22. de Cler. puppan. in duello. 145
- 1 Dispensatio est quædam misericordia, ibid. num. 11. 143
- 1 Dispensatio dicitur vulnus, & cur, in cap. Cum in concilio n. 30. de elect. 246
- 1 Dispensatio quid sit, in c. Nubis, n. 4. de fl. Presbyter. 425
- 1 Dispensatio est juri relaxatio, seu vulneratio, in c. Dilectus, n. 4. de tempor. ordnat. 372
- 1 Dispensare majus est, quàm absolvere, ibid. n. 30. 374
- 1 Dispensare non est legem tollere, sed ordinare ex causa, ne liceat eo casu, quo dispensatur, in cap. Cum ad Monasterium, n. 25. de Statu Monachor. 620
- 1 Dispensandi est major potestas, quàm potestas absolvendi ex excommunicatione, in cap. Cum illorum, num. 6. de sentent. excommuni. 109
- 1 Dispensatio ad similia non extenditur, in c. Nihil, n. 10. de elect. 143
- 1 Dispensatio verus casus Episcopo in personis
- 1 vide in verb. *Episcopus quoad dispensationem*
- 1 Dispensatio verus casus à Papa concedi potest
- 1 vide in verb. *Papa quoad dispensationem*

Dispensatio ad quæ extenditur.

- 3 Dispensatio cum Monacho ad beneficium Curatum non extenditur ad simplex, in cap. Quia in tantum, n. 21. de præbend. 77
- 3 Dispensatio extenditur ad accessoria, vel connexa, seu consecratiua, & dependentia, ibid. n. 23. 77
- 3 Dispensationis edictum est prohibitorium, in c. Dilectus, num. 2. de tempor. ordinat. 372
- 3 Dispensatio respectu dispensationum non est stricti juris, sed quid favorabile, ibid. n. 20. 374
- 3 Dispensationes sunt odiosæ, & in eis non valet argumentum de majori ad minus, in cap. Quia in tantum, numer. 20. de præbend. 77
- 3 Dispensatio, ut quis transire possit ad Archiepiscopatum, non habet locum in Episcopatu, ibid. n. 21. 77
- 3 Dispensatio ad plura Curata necessario includit dispensationem super residentia in alterutro ipsorum, in cap. Dudum, et secundo, num. 21. de elect. 269
- 3 Dispensatus ad beneficium non intelligitur dispensatus ad ordinem beneficium annexum, in c. Quæritur, num. 38. de etat. & qualitat. 474
- 3 Dispensatus super fructibus in absentia percipiendis quotidianas distributiones non percipit, in c. Licet, n. 2. de præb. 114
- 3 Dispensatus ad duo beneficia incompatibilia censetur dispensatus super residentia alterius, in cap. Quia in tantum, num. 27. de præbend. 77
- 3 Et consequenter ad percipiendos fructus in absentia, ibid. n. 28. 77
- 3 Dispensandi facultas ut favorabilis est amplianda, nisi agatur de præjudicio tertii, in c. Ex parte, n. 32. de constitut. 128
- 3 Dispensandi facultas in simplicibus non extenditur ad mixta, ibidem num. 31. 118
- 3 Dispensatus ad plures dignitates non censetur dispensatus ad plures dignitates in eadem Ecclesia, nisi hoc exprimat, in c. De multa, num. 23. de præbend. 119
- Vide in verb. Dispensatio tacta.*
- 3 Dispensandi potestas est late interpretanda, in cap. Mandato, n. 3. & n. sequ. usque ad n. 13 & 33. de simonia. 61
- 5 Fallit in sex casibus, ibid. n. 10. 62
- 5 Dispensandi potestas est beneficium datum dispensanti, & non delinquenti; & idem largè interpretatur ibid. n. 9. 61
- 5 Dispensatio est odiosa, & strictè accipienda, ibid. n. 31. 63
- 5 Dispensandi potestas super beneficiis extenditur etiam ad beneficia Curata, ubi de nullius præjudicio agitur, ibidem numer. 34. 63
- 5 Alias fecus, ibid. num. 41. 63
- 5 Dispensandi potestas, quando agitur de præjudicio alterius, quam Principis concedentis, est odiosa, & restringenda, ibid. num. 39. 63
- 5 Dispensandi potestas utcumque ampla, & exuberans non extenditur in præjudicium tertii sine derogatione reg. de jure quæsit. non toll. ibid. n. 48. 64
- 5 Dispensandi potestas non extenditur etiam ex majoritate rationis de uno casu ad alium sub eadem verborum significacione non comprehensum, ibid. num. 61. 65
- 3 Dispensatio nunquam porrigitur ad defectus suppressos, in cap. Super literis, num. 31. de scriptis. 161
- 3 Sufficit tamen exprimere qualitates in genere, ibid. n. 32. 161
- 5 Dispensandi potestatem habens cum subdito delincente, non potest dispensare cum eo, qui delinquit, antequam esset subditus, in c. Cum illorum, num. 14. de sent. excomm. 349
- 5 Dispensatio super fructibus in absentia percipiendis habetur pro præsentè, non autem pro interente, in cap. Olim, num. 38. de verbor. signif. 312

Dispensatio ad beneficia plura.

- 3 Dispensatio ad duo Curata est de jure positivo, & idem concedi potest per Papam, etiam sine ulla causa, in c. Ex parte, num. 21. de Cler. non residen. 43
- 3 Contrarium, ibid. n. 56 & feqq. 65
- 3 Declaratur, ibid. num. 61. 45
- 3 Dispensatio ad plura beneficia Curata quam causam requirit, ibidem num. 59 & feqq. 45
- 3 Dispensatio ad plura Curata ob prærogativam meritorum fit principaliter propter bonum publicum, in cap. Dudum, et secundo, num. 17 & 28. de elect. 269
- 3 Dispensatio ad plura Curata necessario includit dispensationem super residentia in alterutro ipsorum, ibid. n. 21. 269
- 3 Dispensatio Papæ ad plura Curata talem causam requirit, ut jus divinum in casu illo verè ad residentiam non obliget, ibid. numer. 25. 270
- 3 Dispensatio super retentionem plurium Ecclesiarum in Germania quam ob causam concedi solet, ibid. n. 19. 270
- Vide in verb. Beneficium quoad pluralitatem.*
- 3 Dispensatio ad plura beneficia sine rationabili causa non redditur dispensatum quoad Deum, in cap. Quia in tantum, n. 13. de præbend. 76
- 3 Dispensatio nulla requiritur, ut quis possit habere Personatum cum cura, & Præbendam, cui fit annexa Ecclesia Parochialis, in c. Expandere, §. Qui verò, n. 32. de præbend. 119
- 3 Dispensationibus veris super pluralitate incompatibilibus à Concilio Tridentino sublatis, nullè magis censetur sublata præsumptæ, in c. De multa, n. 49. de præbend. 122
- 3 Dispensatio ad duo incompatibilia nihil operatur respectu collationis tertii beneficii, in cap. Cum jam dudum, num. 66. de præbend. 101
- 3 Dispensatio ad duo difformia sub eodem tectò quam causam requirit, in c. Literas, n. 48. & 48. de concess. præbend. 108
- 3 Dispensare non potest Episcopus ad duo Curata, vel ad dignitatem cum Parochiali ob prærogativam meritorum, in c. Dudum, et secundo, n. 17. & feqq. de elect. 279
- 3 Et quid ob utilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ, ibid. num. 14. & feqq. usque ad n. 30. 267

Frag. n. 10. Refertor.

- 3 Dispensatus ad plura beneficia censetur etiam dispensatus super fructibus alterius in absentia percipiendis, in c. Quia in tantum, n. 24 & 26. de præbend. 77
- 3 Dispensatus ad Parochialem cum Canonico, dum residet in Parochiali, an percipere debeat integras distributiones quotidianas, in quibus universi redditus Capituli consistunt, vel aliquam eorum partem, ibid. num. 26 & feqq. usque in fin. 77
- 3 Dispensatus ad duo incompatibilia censetur dispensatus super residentia alterius, ibid. num. 17. 77
- 3 Et consequenter ad percipiendos fructus in absentia, ibid. n. 20. 77
- 3 Episcopus dispensare non licet in retentione beneficiorum, & fructuum percceptorum, cum eis, qui beneficia in irregularitate oculata obtinuerunt, in cap. Dilectus, num. 7. de tempor. ordinat. 373
- 3 Dispensare potest Papa cum sublimibus, & literatis personis ad plures dignitates, & beneficia etiam Curata, in c. De multa, num. 30. de præbend. 119
- 3 Et quæ sit forma talis dispensationis, ibid. n. 31. 120
- 3 Dispensare nequeunt Episcopi ad plura Curata ob prærogativam personæ, ibid. n. 32. 120
- 3 Neque ob urgentem Ecclesiæ necessitatem, vel evidentem utilitatem, ibid. num. 33. 120
- 3 Dispensare an possit Episcopus super pluralitate beneficiorum simplicium, in c. Cum jam dudum, n. 46. de præbend. 99
- 3 Quid si beneficia existant in diversis Ecclesiis, ibid. numer. 47. & 49. 99
- 3 Et quid si in eadem Ecclesia, ibid. n. 48. & 50. 100
- 3 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 49. 100
- 3 Dispensare non potest Episcopus ad duo Canonicatus, & duas præbendas in eadem Ecclesia, in c. Literas, num. 13. 39. & 41. de concess. Præbend. 196
- 3 Dispensare an possit Episcopus ad duo beneficia in eadem Ecclesia, ibid. n. 38 & feqq. usque ad n. 51. 107
- 3 Quid si beneficia sint conformia, ibid. n. 39. 107
- 3 Et quid si difformia, ibid. num. 40. 103
- 3 Dispensare potest Episcopus ad dignitatem cum Canonatu in eadem Ecclesia, ibid. n. 40. 43. & 45. 103
- 3 Contrarium, ibid. num. 49. 108
- 3 Dispensare non intelligitur Episcopus conferendo simpliciter duo beneficia difformia sub eodem tectò, sed requiritur dispensatio expressa, ibid. num. 47 & 67. 199
- 3 Dispensare non potest Episcopus ad duo difformia sub eodem tectò, si præcisa residentiam requirant, ibidem numer. 48. & 68. 198
- 3 Idem si primum sit sufficiens ad congruam sustentationem, ibid. num. 50. 198
- 1 Dispensare non licet Episcopis in retentione beneficiorum, & fructuum percceptorum, cum eis, qui beneficia in irregularitate oculata obtinuerunt, in c. dilectus, n. 7. de tempor. ordin. 373
- 3 Dispensatio ad beneficia in Ecclesia, in qua parat, non extenditur ad beneficium patris, in cap. dilectus, et secundo, n. 26. de præbend. 116

Dispensatio super bigamia.

- 1 Dispensatio facilis cum ordinare bigamum, quam cum ordinato, in c. Super eo, n. 2. de bigam. 497
- 1 Dispensare non potest Episcopus cum bigamo in sacris Ordinibus, ibid. n. 7. 498
- 1 Dispensare an possit Episcopus autoritate ordinaria cum bigo subito vero bigamo ad primam tonsuram, & beneficia simplicia, ibid. n. 19. & n. feqq. usque in fin. 498
- 2 Quid si dispenset, & tonsuram, ac beneficium conferat, quas poenas tam ipse, quam sic promissus incurrant, ibid. num. 20. & 45. & feqq. 498
- 3 Dispensare potest Episcopus cum Clerico in sacris, qui de facto contraxit cum unica, & virgine, in cap. Nuper à nobis, num. 10. de bigam. 503
- 3 Dispensare non potest Episcopus, sed solus Papa cum Subdiacono, qui de facto contraxit cum vidua, ibid. n. 15. 504
- 1 Et an hoc procedat tam in officio, quam beneficio, ibid. n. 16. 504
- 3 Et quid si contraxerit ignoranter, ibid. n. 17. 504
- Vide in verb. Bigamia.*
- Et in verb. Papa quoad dispensationem.*
- Et in verb. Episcopus quoad dispensationem.*

Dispensatio ex causa.

- 1 Dispensatio nulla concedi debet sine justa causa, in cap. Super eo, num. 40. verò. Ceterum de bigam. 500
- 3 Dispensatio non habens respectum ad bonum commune irrationalis est, in c. Ex parte, n. 62. de Cler. non residen. 46
- 3 Dispensatio in materia carnalitate, & affectionibus non dicitur dispensatio, sed dispensatio, ibid. n. 7. 46
- 3 Distinctio Abbatis super dispensatione, quæ fit principaliter ob prærogativam meritorum, & secundariò ob utilitatem Ecclesiæ refertur, in cap. Dudum, et secundo, numer. 20. usque ad num. 30. de elect. 269
- 1 Dispensatio causam requirit communis utilitatis, vel necessitatis, in c. Nimis, n. 6. & feqq. de fil. Presbyt. 476
- 1 Causa utilitatis, vel necessitatis in dispensatione Episcopi debet esse magna, ibid. num. 7. 476
- 1 Dispensatio fieri debet cum causæ cognitione, aliàs censetur subrepticia, ibid. num. 8. 476
- 1 Dispensatio sine justa causa dicitur dispensatio, ibid. n. 9. 476
- 1 Causa magna de novo emergens, & impedimentum recursus non afficiunt ad dispensandum, nisi periculum sit in mora, ibidem num. 28. 479
- 1 Dispensatio inferioris contra legem superioris justam causam requirit, in c. Cum pridem, n. 77. de pactis. 613
- 3 Dispensatio irrationalibus dispensatio dicenda est, in c. Quia in tantum, n. 14. de præbend. 76
- 3 Papæ voluntas in dispensationibus habetur pro ratione, ibidem num. 15. 76

- 1 Declaratur, ibid. num. 16. 77
- 2 Dispensatio nulla heri debet, nisi ad honorem Christi, vel utilitati Ecclesie, in c. Quanto, non de transi. Episcop. 123
- 3 Dispensatur facilius in delictis, que preterita tolluntur, quam in defectibus, qui durant etiam post Baptismum, in cap. Super eo, num. 16. de bigam. 100
- 4 Dispensare non potest inferior à Papa, nisi ex causa magnæ utilitatis, vel necessitatis Ecclesie, in cap. Henricus, num. 22. de cler. pugn. in duell. 143
- Vide in verb. *Dispensatio ad beneficia plura.*
- 1 Dispensatur facilius super jam factis, quam super faciendis, in c. Nimis, n. 15. de fil. Presbyter. 470
- 2 Dispensatur ab eo, à quo aliis non poterat. cessante impedimento tenetur recurrere ad sedem Apollolicam pro nova dispensatione, ibid. num. 4. 480
- 3 Dispensatio principalis obiectum debet esse Ecclesie utilitas, vel necessitas, non autem prerogativa personæ, in c. Dudum, il secundo, n. 28. de elect. 170
- 2 Dispensationes, & privilegia conceduntur peminè citato, in cap. cum olim, num. 17. de sent. & re iudicat. 125
- Vide in verb. *Curatio.*

Dispensatio circa electionem.

- 3 Dispensat Episcopus cum electo reprobo propter vitium simoniae, in c. Nobis, n. 2. & 9. de simon. 38
- 2 Dispensare non potest Episcopus post electionem cassatam cum simoniacè electo etiam ignorantè, ibid. n. 9. 32
- 1 Dispensare an possit Episcopus ad dignitates cum electo per laicæ potestatis abutunt, in c. Quisquis, n. 7. de elect. 224
- 1 Dispensare tacitè intelligitur Papa cum ineligiblei, si eum scienter provideat, ibid. n. 4. 295
- 2 Secus in aliis superioribus citra Papam, ibid. n. 9. 295
- 1 Dispensatio in his, que sunt contra votum tacitum, vel expressum, & in aliis, que sunt contra Evangelium, non potest, nisi ex causa fiat, & peccat dispensans, & is, cum quo dispensatur, in c. cum ad Monasterium, n. 80. de stat. Monach. 410

Dispensationis executio.

- 5 Dispensationes matrimoniales, litteræ in forma significavit, & alia huiusmodi sunt committendæ Abbatis, & aliis inferioribus quoad eorum subditos, si modò ipsi iurisdictionem quasi Episcopalem, & proprium territorium habeant, vel iurisdictionem pleno iure Episcopalem, & temporalem, in c. Accedentibus, n. 17. de excess. Prælator. 117
- 1 Dispensatio ab Episcopo, & Vicario sunt gratis exequenda non obstante innoxiorabili; Notarius quartam partem aurei accipere potest pro examine testium, in c. In ordinando, num. 28. de Simon. 32
- 1 Dispensationes matrimoniales committuntur Abbati nullius diocesis, sed non commendatario, quia non est Abbas, in cap. In Ecclesis, num. 21. vers. Et alias cum Cardinalis Vercellensis de Capell. Monach. 502
- Vide in verb. *Spontia, Notarius.*

Dispensatio contra Concilium.

- 1 Dispensatio contra concilium censetur prohibita eo ipso, quòd non reperitur concessa, in c. Super eo, n. 25. de bigam. 100
- 1 Dispensatio contra generale Concilium difficiliter conceditur, quàm contra alios Canones non Conciliates, in c. Nimis, nu. 18. & seq. de fil. Presbyter. 477
- 1 Dispensare non potest Episcopus contra Canonem Concilii etiam ex causa utilitatis, vel necessitatis Ecclesie, in cap. Dudum, il secundo, num. 15. de elect. 169
- 1 Dispensare an possit Episcopus contra Concilium generale de sui Capituli consensu, in cap. Patoralis, n. 4. de his, que sunt à Prælat. 212
- 1 Dispensare potest Episcopus ex magna causa necessitatis, & utilitatis contra generale Concilium ex sententia Rotæ, in cap. Canonum statuta, n. 111. de Const. 21
- 1 Contrarium, ibid. num. 112. 24
- 1 Declaratur, ibid. num. 113. 24
- Vide in ver. *Papa quoad dispensationem.*

Dispensatio contra jus naturale, & Divinum.

- 1 Dispensatio ad jus naturale non pertinet, sed ad positivum, in c. Ex parte, n. 6. de Cler. non testid. 26
- 1 Dispensatio nulla fieri potest contra legem Divinam, in cap. cum eodem, n. 25. & seq. usque ad num. 86. de pactis. 612
- 1 Dispensatio ad jus naturale non pertinet, in cap. Quia in tantum, num. 11. de preben. 76
- 1 Causa presumitur in Principe etiam in his, que competunt alicui de iure gentium, vel de iure divino, ubi solum est dispensari, in c. Quanto, n. 111. de translat. Episcop. 123
- 1 Dispensare in præceptis Divinis non potest, nisi Deus, vel is, cui Deus ipse commisit, in cap. dudum, il secundo, numer. 21. de elect. 280
- 1 Dispensatio cum illegitimis. 280
- Vide in ver. *Illegitimus.*
- 1 Dispensatio contra jus Canonicum. 280
- Vide in ver. *Episcopi quoad dispensationem.*

Dispensatio cum malè promotis.

- 1 Dispensat Episcopus suus cum ordinato ad minus, vel ignorantè ad sacros ab Episcopo, qui renunciat vi Episcopatus, in cap. Requirit, num. 7. de ordin. ab Episcop. 197
- 1 Dispensare non potest Episcopus cum ordinato sine titulo ad aliquem ex factis ordinibus, ut sine novo titulo ad aliores ordines ascendat, & restituit contracta optio, in c. Episcopus, n. 4. de preben. 71

- 1 Dispensare potest Episcopus cum ordinato ante artem, si ad legitimam artem pervenerit, & defectus sit occultus, in c. Diligentius, num. 9. de tempor. ordinat. 371

Dispensatio circa matrimonium.

- 3 Dispensatio super matrimonio rato, quibus ex causis sit concedenda, in c. Ex parte, n. 20. de convet. conjugat. 471
- 3 Dispensatio super matrimonio rato non consummato qua debeant præcedere, ibid. num. 24. 471
- 4 Dispensatio an sit concedenda contrahendi matrimonium cum ea, quam quis in Sacramento Contritionis tenuit, obiecta accessione, & ad tollendas lites, in cap. Ex litteris, num. 6. & seq. usque in finem, de cognat. spiritual. 66
- 4 Dispensatio in secundo gradu non concedenda, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam, ibid. n. 10. 66
- 4 Et an hoc procedat in cognatione spirituali, ibid. n. 11. 66
- 4 Dispensare an solet Ecclesia in primo gradu cognationis spiritualis, ibid. n. 15. & seq. 66
- 4 Dispensatio an filii, invito patre, sit concedenda super impedimento publica honestatis in primo gradu ex matrimonio rato non consummato, in cap. Tua, num. 10. & seq. usque in finem de despons. impuber. 31
- 4 Dispensatio cum aliquibus, ut possint contrahere in quarto gradu, intelligitur, si uterque distat quarto, dummodo hoc amper consuetudo, in c. Quod dilectio, num. 1. de consang. & affinit. 42
- 4 Et an gradus remotior indistinctè attendatur tam in dispensationibus, quàm in impedimentis, ibid. n. 2. residuis. 47
- 3 Dispensandum an sit cum nobili conjugata, ut in domo Turris speculorum Urbis emittat tria vota substantialia in manibus delegati Apostolici, itaut per banc provisionem solvatur matrimonium non consummatum, in c. Ex parte, il secundo, n. 11. & seq. usque in finem de convet. conjugat. 472
- 1 Dispensare potest inferior in articulo mortis in impedimento dilitamente, ne publica fides regi periclitetur, in cap. Nimis, nu. 42. de fil. presby. 480
- 1 Dispensari non posse ab Ecclesia in nonnullis consanguinitatis, & affinitatis gradibus, qui in Levitico exprimuntur, est hæreticè, in c. ehm contigit, n. 75. de etar. & qualit. 443
- 1 Opinio Navarri, & nonnullorum Theologorum circa dispensationem in casibus Sedi Apostolicæ reservatis, retinetur, in cap. Nimis, n. 27. de fil. presbyter. 479
- 1 Papa dispensat in matrimonio rato non consummato, in c. Vetum, n. 8. de convet. conjug. 412
- 1 Et an ingressus in Religionem Societatis Jesu sit causa sufficiens, ibid. n. 9. & num. seq. 412
- 1 Et quid de promotione ad Episcopatum, ibid. num. 12. 412
- 1 Dispensatio an sit concedenda, ut matrimonium ratum dissolvatur per vota simplicia à viro emittenda in Religione Societatis Jesu, in cap. Vetum, num. 6. & seq. usque in finem de convet. conjug. 412
- 4 Dispensatio obtenta à Papa non valet super matrimonio inter consanguineos contracto, si ibi facta causa sit expressa, nisi eam possit Papa confirmet, in cap. Quia circa, num. 1. de consang. & affinit. 64
- 4 Dispensandi causa legitima super matrimonio contracto in gradu prohibito est solum ex eo superstitis, ibid. n. 6. 60
- 4 Dispensatur super matrimonio tam contracto, quàm contrahendo, si timeatur scandalum, vel futuræ inlicitæ, ibid. n. 7. & seq. 60
- 4 Declaratur, ibid. n. 12. & 14. 70
- 4 Propter scandalum receditur à dispositione juris positivivi, ibidem num. 8. 70
- 4 Dispensatio an sit concedenda in secundo affinitatis gradu ad vitandas iniuriam, & lites inter familias mulieres, ibidem num. 9. 70
- 4 Dispensatio in secundo gradu ex Concilio Tridentino non concedenda, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam, ibid. num. 10. 107
- 4 Quid locum habet tam in secundo affinitatis, quàm consanguinitatis, ibid. n. 10. 69
- 4 Et copula, & solvitur in disjunctivam, ibid. n. 11. 70
- 4 Periculum, ne civitas factionibus dividatur, est iusta causa dispensandi in secundo gradu consanguinitatis, ibid. n. 11. 70

Dispensatio cum ordinato per saltum.

- 1 Dispensare potest Episcopus cum Presbytero ordinato per saltum, ut postquam penitentiam egerit, & Ordinem omnium receperit, in Presbyterium mittitur, in c. Tunc litteræ, num. 11. de Cler. per salt. promot. 300
- 1 Et quid si ordinatus fuerit scienter, & dolosè, ibid. num. 11. vers. Verum. Hohenstus. 300
- 1 Et quid si ministraverit in Ordine, quo carebat, ibid. n. 12. & 10. 300
- 1 Et quid post Concilio Tridentinum, ibid. n. 11. 301
- 1 Dispensare quis possit cum ordinato per saltum post annum artem, & seximum quartum, ibid. num. 13. 300
- 1 Dispensare an hodie possit Episcopus cum scienter ordinato per saltum, ibid. num. 14. 301
- Vide in ver. *Ordines per saltum.*

Dispensatio super residentia.

- 1 Dispensationes de non residendo, & de fructibus in absentia percipiendis, non suffragantur, nisi Ordinarii contentus accedat, in c. ehm ad hoc, n. 8. de Cler. non testid. 21
- Vide in ver. *Residentia.*

Dispensatio super irregularitate ex homicidio.

- 1 Dispensari potest cum homicida volente non ad obtinendum beneficium, etiam in titulum, in cap. Henricus, num. 7. de Cler. pugn. in duell. 183

- 1 Er in hæc dispensatio sit debita, adeò ut superior peccet non dispensando, ibid. n. 9. 143
- 2 Dispensatio potest cum homicidio voluntario etiam Episcopus ad beneficium simplex, sed ad Curatum non dispensat, nisi Papa, ibid. n. 16. & 17 usque in fin. 143
- 3 Dispensare an possit Episcopus cum homicidio voluntario ad beneficium curatum prius obtentum, ibidem num. 16. versic. Et quomovis. 143
- 4 Et quid ad beneficium non curatum, cui fit annexum onus ministrandi in sacris Ordinibus per seipsum, ibid. n. 17. 144
- 5 Et quid si alter beneficium impetriverit in eventum privationis ante accusationem institutam, ibid. numer. 17. versic. Autem Episcopus. 144
- 6 Dispensare an possit Episcopus cum occulto homicidio etiam in sacris, ibid. n. 21. 144

Vide in ver. Dispensatio super irregularitate occulta.

- 5 Concilium Tridentinum sess. 14. c. 7. excludens voluntarium homicidiam a spe dispensationis, an habeat locum in iam promoti ad sacros Ordines, ibid. n. 23. & seqq. 144
- 5 Concilium Tridentinum nec voluit, nec potuit adimere Papæ potestatem dispensandi in sacris Ordinibus cum voluntario homicidio, ibid. n. 26. 145
- 5 Doctores asserentes Ecclesiam non dispensare super homicidio voluntario, expenditur, ibid. num. 33. 146
- 5 Dispensari potest cum Ecclesiasticis irregularibus ex homicidio, vel necessitate patris, vel parentum defensionem, in cap. Petricio, num. 15. de homic. 146
- 5 Tridentinum Concilium cap. 7. sess. 14. a regula dispensationem prohibentis excipiens homicidium ad sui defensionem, comprehendit etiam homicidium ad defensionem parentum, ibidem num. 15. 140
- 5 Dispensatio in irregularitate est dispensatio circa Ordines, in c. Cùm illorum, n. 30. de sent. excom. 350

Dispensatio super irregularitate occulta.

- 1 Episcopi ex Concilio Tridentino dispensant in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, in cap. Dillectus, n. 22. de ordinat. 374
- 1 Item absolventur a casibus occultis, & Sedi Apostolica reservatis, in iura conscientia tantum, ibid. num. 23. 374
- 1 Prælati Regulares, & Abbates iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, dispensare, & absolvere nequeunt in casibus occultis, ex Concilio Tridentino, ibid. n. 26. 374
- 1 Dispensare potest Episcopus in irregularitate occulta ex mutilatione membri, licet non possit in irregularitate ex homicidio occulto, ibid. num. 28. 375
- 1 Dispensatus, & absolutus ab Episcopo in materia delicti peccatoriarum duobus, vel tribus testibus, non est tutus in conscientia, ibid. num. 37. 375
- 1 Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 6. expenditur, in c. Henricus, num. 43. de Cler. puen. in dual. 147
- 1 Occultum delictum quando dicatur ad effectum, ut Confessoris in vim litterarum S. Pœnitentiariæ, vel Episcopi in vim Concilii Tridentini possint dispensare super irregularitate ex eo proveniente, late discutitur, in c. Vestra, n. 106. & seqq. usque in fin. de cohabit. Cler. & mulier. 17

Vide in ver. Episcopus quoad dispensationem.

Dispensatio tacita.

- 3 Dispensatio tacita super defectu inducitur, quando aliàs ex gratia nulla utilitas perciperetur, in cap. Quoda prædecessore, n. 85. de schism. 110
- 3 Dispensatio Apostolica ex diuturnitate temporis in insolitis non præsumitur, in c. De multa, n. 51. de præben. 122
- 3 Dispensatio tacita non inducitur ex simpliciter tolerantia Papæ in his, quæ sunt contra jus, in c. Cùm jamdudum, numer. 11. de præben. 96
- 1 Dispensare non censetur inferior a Papa faciendū actum suæ Constitutioni contrarium, in cap. Cùm pridem, num. 147. de pænis. 660
- 3 Dispensare non intelligitur Episcopus conferendo simpliciter duo beneficia difformia sub eodem rectore, sed requiritur dispensatio expressa, in c. Litteras, numer. 47. & 67. de conceff. præben. 193

Vide in ver. Dispensatio ad que extenditur.

- 1 Dispensare an tacite censetur Episcopus, si scienter conferat filio legitimo beneficium, quod pater habuit immediate, in cap. Veniens, n. 4. de fil. presbyter. 465
- 1 Dispensare intelligitur Episcopus, quotiescumque facit scienter, quod est contra jus commune, & materia est talis, in qua potest dispensare, ibid. num. 5. 465
- 1 Dummodo super causa præcedat summaria cognitio, & causa in dispensatione exprimitur, ibid. num. 6. 465
- 1 Dispensare tacite intelligitur Papa cum illegibilibus, si eum scienter provideat, in c. Quisquis, n. 8. de elect. 295
- 1 Secus in aliis superioribus citrà Papam, ibid. n. 9. 295

Dispensationis effectus.

- 1 Dispensatus super impedimento cogi potest Ordines suscipere, pendente ac si impedimentum non contraxisset, in cap. Queris, n. 32. de etat. & qualit. 414
- 1 Dispensatus super defectu ætatis ad præbendam, ob non promotionem ad Ordinem eadem præbendæ annexum privari non potest, ibid. num. 39. 414
- 1 Dispensati a Legato extra limites sæe legationis, non sunt tuti ex titulo putativo, & communi errore, in c. Super eo, n. 11. de crim. falsi. 370
- 1 DISPOSITIO per medio congrua interponitur in transitu de statu ad statum, a quo non datur recessus, in c. Cùm contingat, n. 130. de etat. & qual. 428
- 1 Dispositio generalis non comprehendit illicita, in cap. Ecclesiæ S.

- 1 Mariæ, n. 4. de constit. 119
- 1 Dispositum in Abbatisia non habet locum in Abbate, in cap. Cùm in cunctis, n. 121. de elect. 252
- 1 Dispositionis verbum generale est, & idem est, quod ordinatio, in cap. Nullus, n. 22. de elect. 218
- 1 Dispositio in primo actu verificatur, si adus effectum sortitus fuerit, in c. Episcopus, n. 59. de præben. 74
- 3 Quod procedit in dispositione legis, secus in dispositione hominis, ibid. n. 60. 74
- 5 Dispositio penalis injungens pœnam excommunicationis, non restringitur, sed extenditur, in cap. Nuper, num. 20. de sent. excom. 346
- 5 Contrarium, ibid. n. 30. 346
- 5 Dispositio quantumcumque generalis recipit restrictionem de habilitate, & possibilitate, in c. Responso, nu. 110. de sent. excom. 366
- 5 Dispositio partim favorabilis, & partim odiosa, restringi debet quatenus præjudicat tertio, vel tutum divino, in c. Olim, n. 13. de ver. significat. 384
- 3 Dispositio omnis simpliciter concepta vestitur a jure communi, & ad illius intellectum est redigenda, in cap. Porrectum, n. 64. de Regular. 377
- 3 Dispositio intelligitur de actu valido, in cap. Consulti, n. 59. de regular. 409
- 5 Dispositio loquens de aliquo actu in materia stricta non comprehendit fructum in c. Nobis, n. 94. de simon. 65
- 1 Dispositio quæ libet intelligitur, rebus sit itantibus, in c. Cùm M. n. 44. de constit. 115
- 1 Dispositio loquens de solo Episcopo non excludit Capitulum ratione conjunctionis, in c. Ut juxta, n. 38. de off. Ordin. 594
- 1 Quod procedit in materia, quæ communiter explicatur, ibidem num. 39. 594
- 4 Dispositio conditionalis per adventum conditionis per se fit, perinde ac si ab initio pure facta esset, in cap. Super eo, num. 3. de condit. appof. 40
- 5 Dispositio respiciens duo determinabilia debet utrumque pariformiter determinare, in cap. Pervenit, numer. 6. de sentent. excomm. 328
- 5 Dispositio generalis commensatur agentis potestati, in c. A nobis, il primo, n. 3. de sent. excom. 329
- 2 Dispositio contra filios legitimos, multò magis habet locum in spuris, secus si conferat filius illegitimus aliquod beneficium, in c. Per tuas, n. 14. de pnbat. 144
- 3 DISPUTARE non licet de factis Papæ, in cap. Ex parte, n. 61. de Cler. non residet. 46
- 2 Disputare publicè, vel occultè de articulis fidei an liceat Clericis, vel laicis, in c. Cùm venissent, n. 103. de Judiciis. 30
- 3 DISSIMULATIO aliquando accipitur pio approbatione, in cap. Præterea, n. 10. de convers. conjug. 410
- 3 Dissimulatio peccatorum in Prælato est culpa mortalis, in cap. Irrefragabilis, n. 2. de offic. Ordin. & in c. Ne Religiosi, n. 3. de Regular. 444
- 4 Dissimulare potest, hæc verba habent vim dispensationis, in cap. Quia, n. 3. de confanguinit. & affinit. 60
- 1 DISSOLUTIONIS materia generatur ex introductione Clericorum secularium intra claustra monasterii, in c. Ut juxta, n. 3. de offic. ordin. 592
- 5 DISTINCTIO, an modus licitus adiectus fuerit, fit in legatis particularibus tantum, non autem in successione universali, in cap. Nimis prava, n. 36. de excess. Prælat. 223
- 3 DISTRACTIO voluntaria in officio si fit secundum actum interioriorem, est quidem gravis, & temeraria, sed non mortale, in c. Dolentes, n. 29. de celebr. Missar. 582
- 3 Contrarium, n. 38. & seqq. 583
- 3 Distractio voluntaria non est culpa mortalis, nisi tanta sit, ut notabile officii, vel Missæ partem absumat, ibid. num. 51. & n. seqq. usque ad n. 57. 585

Distributiones quotidianæ, communia.

- 3 Distributionum quotidianarum quæ sit natura, in cap. De cætero, n. 10. de Cler. non residet. 38
- 3 Distributiones quotidianæ succedunt loco fructuum præbendæ, ubi nulli sunt redditus a distributionibus distincti, ibidem n. 18. & 27. 38
- 3 Distributiones quotidianæ propriæ quæ sunt, ibid. n. 28. 39
- 3 Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione fructuum, in cap. Præterea, n. 95. Ne Prælati vices suas. 76
- 5 Nec comprehenduntur in regulis de Valore, ibid. n. 96. 76
- 1 Distributiones quotidianæ assignantur pro Missa Conventuali, sicut pro horis, in cap. Ut Abbates, numer. 24. de etat. & qualit. 195
- 3 Distributiones quotidianæ sunt redditus casuales, & incerti, in c. Licet, n. 5. de præb. 334
- 3 Distributiones quotidianæ cur instantiæ, ibid. n. 14. 334
- 3 Distributiones quotidianæ censentur, etiam si dividantur in fine anni, dummodo divisio fiat pro rata servitii, & absentes nihil percipiant, ibid. n. 18. 334
- 3 Seminario Clericorum non est contribuendum ex distributionibus quotidianis, ibid. n. 19. 334
- 3 Distributiones in quibus universi redditus consistunt, habentur loco præbendæ, & est locus erectioni præbendæ Theologalis, ibid. num. 25. 336
- 3 Distributiones an succedant in locum præbendæ, ubi tenues sunt fructus a distributionibus distincti, ibid. n. 117. 341
- 3 Et quomodo hæc tenues sit æstimanda, ibid. n. 128. 342
- 3 Et quid si fructus quantum partem distributionum non superent, ibid. n. 129. 342
- 3 Distributiones quotidianæ ubi nulli sunt fructus, succedunt in locum præbendæ, & ideo debentur absentibus ex iusta causa, in c. Quia in tantum, n. 29. de præb. 77
- 5 Distributiones quotidianæ quæ sunt, & quibus nominibus appellantur, in c. Olim, n. 44. de verb. significat. 283
- 5 Distributiones quotidianæ an dicantur redditus illi, qui in fine anni 283

- anni dividuntur pro rata servitii cuiusque horæ, ibid num 45 & seq. usque in fin. 371
- 1 Fructuum appellationes non veniant quotidianæ distributiones, ibid. num 42 371
- 2 Distributiones duplices an debeantur obtinenti in eadem Ecclesia dignitatem cum Canonico, ibid. n. 43. 371
- 3 Decime Papales, & spolia an deducantur ex distributionibus quotidianis, ibid. n. 44. 381
- 4 Et quid si redderit omnes in distributionibus consistant, ibidem num 45. 381
- 5 Distributiones quotidianæ ad quem finem institutz fuerint, ibid. num. 47. 374
- 6 Distributiones quotidianæ, in quibus universi redditus consistunt, in materia favorabili, & privilegia succedunt in locum præbendæ, ibid. num 60. 373
- 7 Secus in materia odiosa, & restringibili, ibid. n. 61. 373
- 8 Fidei professionem non emittentes an perdant distributiones quotidianas, in quibus universi redditus consistunt, ibidem num. 62. 373
- 9 Distributiones quotidianæ non computantur inter fructus, nec fructus dicuntur, in cap. Gravis, numer 77 & 78. de reit. sp. licet. 377
- 10 Contrarium, ibid. num 57. 376
- 11 Declaratur, ibid. num. 24. 383
- 12 Distributiones quotidianæ nihil commune habent cum corpore becheu, sed dantur in recompensam servitii, ibidem numer. 27. 379
- 13 Quædamque manualia, quandoque victualia appellantur, ibid. num 30. 379
- 14 Dantur pro opere diurno, & tanquam merces laboris, ibidem num 30. 379
- 15 Declaratur, ibid. num 77 29. & 31. 379
- 16 Distributiones quotidianæ plenius acquiruntur, quando fructus præbendæ, & idem Clericus de eis testari potest, ibid. n. 92. 379
- 17 Distributiones quotidianæ non computantur in valore fructuum, ibid. num 93. 383
- 18 Sed tamen sub fructibus comprehenduntur, ibid. n. 85. 379

Distributiones quotidianæ quibus accrescant, vel applicentur.

- 1 Distributiones Canonicoe absentium primò applicandæ sunt fabricæ Ecclesiæ si indicat, si non nisi alteri pro loco arbitrio Ordinarii, in capitulo. Qualiter, numer. 37. de Cleri. non residen. 32
 - 2 Distributiones quas perdit absens ultra tempus à Concilio permissum, non accrescunt infervientibus, si redditus omnes in distributionibus consistant, in capitulo. Licet, num. 28. de præbend. 375
 - 3 Distributiones quando accrescant infervientibus, vel applicentur fabricæ Ecclesiæ, in cap. Quia nonnulli, num. 16 & 21. de Cler. non resid. 30
- Vide in verb. *Ius accrescendi.*

Distributionum conversio.

- 1 Distributiones ubi nullæ sunt, vel tenues, tertia pars fructuum separari debet, & in distributiones converti, in c. De cætero, n. 10. de Cler. non resid. 39
- 2 Fructus præbendæ dignitatumque sint convertendi in distributiones, in cap. Quia nonnulli, num. 11 & 12. de Cleri. non resid. 30

Distributiones quotidianæ quibus debeantur, vel non.

- 1 Distributiones quotidianæ absentibus non debentur, quantumcumque abint. ex iusta causa, in cap. De cætero, num. 9. de Cleri. non resid. 37
- 2 Distributiones quotidianæ de iure communi integrè licentur duo Canonici in servitio Episcopi existentibus, si universi capituli redditus distributionibus consentiant, ibid. n. 12. 373
- 3 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 29. usque in fin. 37
- 4 Distributiones quotidianæ debentur Canonico ab Ecclesiæ partem expulso, ibid. num 20. 39
- 5 Item in iustè excommunicato, aut carceri mancipato, si antè d. ius erat Divinis interesse, ibid. n. 28. 39
- 6 Distributiones quotidianæ iureiurati assignari Canonice, qui Episcopo hominum iustitiam committere vult, vel qui eius nomine videntur, in c. Ego N. 81. de iur. iur. 371
- 7 Distributiones quotidianas non recipiunt, nisi qui statim horis interstunt, in c. Licet, n. 76. de præbend. 373
- 8 Statuta in distributionibus debentur non interessentibus, sublata sunt à Concilio Tridentino, ibid. n. 9. 373
- 9 Distributiones non lucrantur absentes, licet per substitutum intersint, ibid. num 31. 378
- 10 Distributiones debentur his, qui verè Divinis intersunt, non autem his, qui sibi, aut iuris interpretatione, ibid. n. 23. 370
- 11 Distributiones quotidianæ non debentur inquisitoribus, nec excommunicatoribus synodalibus, nec his, qui voluntariè se confessionibus autentiè exponunt, ibid. n. 104. 379
- 12 Nec tantum habita Episcopi cum constantibus, aut illi interservientibus, dum Missam particulariter recit. celebrat, ibid. n. 105. 370
- 13 Nec duobus Canonici in servitio Episcopi existentibus, nisi redditus omnes, &c. ibid. n. 106 & 114 & 129. 373
- 14 Nec associantibus Episcopi voluntatem audire Missam in Ecclesia non Cathedrali, ibid. n. 107. 379
- 15 Distributiones non lucrantur infervientes Episcopo in Monasteriis velandis, in examine promovendorum, in Seminario, aut in cognationibus S. Officii, ibid. n. 100. 383
- 16 Nec constantes Episcopi in visitatione domus, ibid. n. 115. 380
- 17 Nec Canonici Vicarius Episcopi non obtinente memorabiliter consuetudine, ibid. n. 111. 380
- 18 Nec electus iudex in vii. referret, aut iuxta Synodalia, nisi abint. pro exequendis ubi consistit, ibid. n. 112. 385
- 19 Nec absentem Congregationem tenentem iuratum, ibid. n. 113. 380

- 20 Nec fermocinantes ex debito sui officii, ibid. n. 114. 380
- 21 Distributiones non lucrantur Canonici Missam celebrantes submissa voce, dum horæ Canonice recitantur, nisi illa hora ad celebrandum compulsi fuerint, ibid. n. 117. 380
- 22 Nec participantes de rotamissis causa, ibid. num 119. 380
- 23 Et quid si absentibus tempore Jovis, ibid. n. 120. 380
- 24 Distributiones debentur absentibus, si ita cautio sit lege fundationis, ibid. num 121. 381
- 25 Vel statim à Sede Apostolica confirmato, ibid. n. 122. 381
- 26 Privilegia Apostolica percipiendi in absentia distributiones quotidianas non sunt sublata à Concilio Tridentino, ibidem numer. 123. 381
- 27 Distributiones debentur visitantibus in una pro Episcopo, aut eum in eadem visitatione constantibus, ibid. n. 124. 381
- 28 Ordinarius potest sine Capituli consensu excusare Canonicos à servitio Chori ex causa tantum expressis in Constitutione Bonifacii VIII ibid. num 125. 381
- 29 Distributiones quotidianæ debentur infirmis absentibus, etiam non probata consuetudine illa, in absentia petentis, ibidem num 126. 381
- 30 Statutum Capituli ut egrotis non dentur distributiones, non valet, ibid. n. 127. 381
- 31 Tempus infirmitatis non est computandum pro tempore vacationum, ibid. n. 140. 382
- 32 Distributiones debentur per podagria impedito, ibid. n. 142. 383
- 33 Distributiones debentur senio confecto, si alias residere sint soliti, ibid. num 128. 382
- 34 Item infirmis ex propria culpa, & peccato, ibid. n. 149. 382
- 35 Dummodo ante essent soliti Choro interesse, ibid. n. 151. 382
- 36 Et an debeantur etiam dum abisset tribus mensibus vacationum, vel ex causa libere, in morbum incidit, ibid. n. 152. 382
- 37 Distributiones quotidianæ debentur absentibus ob justam, & rationabilem corporalem necessitatem, ibid. n. 150. 382
- 38 Undè debentur etiam, qui med. animam sumunt, aut languore morantur et, ibidem. 383
- 39 Item expulso à civitate propter seditionem, ibid. n. 153. 382
- 40 Etiam non probata consuetudine, in distributionibus debeantur absentibus ex iusta causa, ibid. n. 152. 382
- 41 Item indebitè concessis in carcere ubique locorum, & quod de fructibus præbendæ, seu massæ fructus, ibid. n. 151. 382
- 42 Item in absentia, aut in iustam justis vacationibus rediret, ibid. n. 154. 381
- 43 Item citato ob causam crim. natalem, qui se innocentem præbuit, ibid. num 155. 381
- 44 Item condemnato, vel excommunicato, & postea abso. per sententiam, quæ in iudicium transfertur, ibid. n. 156. 382
- 45 Distributiones quotidianæ debentur absentibus ob evidentem Ecclesiæ utilitatem, ibid. n. 158. 381
- 46 Nisi probetur consuetudo, secundum quam absentes eisdem eorum distributiones non percipiunt, ibid. n. 157. 381
- 47 Archiepiscopo habenti mudum jus præfatis in Choro, dum retinet in locis suis iurisdictioni subiecti, non debentur distributiones, ibid. num 159. 383
- 48 Debentur tamen absentibus pro exercitio curæ animarum subdignitati, vel Canonici incombentis, ibid. n. 160. 383
- 49 Dum sunt in actu administrandi sacramenta, vel ea exercendo, quæ ad curam spectant, ibid. n. 161. 383
- 50 Et dummodo hoc præsent. per seipsum, ibid. n. 161. 383
- 51 Distributiones debentur Theologo præbendato in diebus, in quibus legit, ibid. n. 169. 383
- 52 Item Penitentiarum auctori confessionibus in Ecclesiâ, sive in Confessionario, sive extra, dum divina celebrantur, ibidem numer. 170. 383
- 53 Item dum Capitulum comitatur corpus defuncti, ad sepel. ibid. n. 171. 384
- 54 Distributiones quotidianæ debentur par. legit. sine fructibus in absentia percipientibus, si redd. immunes in distributionibus consistant, in cap. Olim, n. 10. usque ad n. 31. de verb. signifi. 483
- 55 Distributiones non lucrantur absentes fructuum causa, nec valet contraria consuetudo, ibid. num 170. 381
- 56 Et quid si nulli sint fructus à distributionibus distincti, ibid. numer. 31. 382
- 57 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 33. 381
- 58 Distributiones duplices an debeantur obtinenti in eadem Ecclesia dignitatem cum Canonico, ibid. n. 43. 371
- 59 Consuetudine, vel constitutione Locorum an possit subici, ut de Divinis interessentibus, non lucrantur quotidianas distributiones, ibid. num. 66. 374
- 60 Constitutio Ecclesiæ, qui absentes per quinque annos vices intermissas integras distributiones quotidianas, an valet, ibid. n. 77. 381
- 61 Distributiones quotidianæ debentur senio confecto, si alias residere sint soliti, in c. Nisi dum prædici, n. 61. de re. iur. 380
- 62 Item infirmis ex propria culpa, & peccato, ibid. n. 149. 382
- 63 Distributiones quotidianæ debentur Canonico, qui ante contumeliam lingue, quantumvis Choro non interstit, in c. Oportet, n. 11. de Cler. n. gnot. 383
- 64 Fidei professionem non emittentes an perdant distributiones quotidianas, in quibus universi redditus consistunt, in cap. Oportet, n. 62. de verb. signifi. 386

Vide in verb. *Canonici quando ad Clericum, sicut, & de iudic. 387.*
Vide in verb. *Infirmitas.*

Distributiones quotidianæ quibus accrescunt.

- 1 Distributiones quotidianæ percipiuntur, & quas percipere possunt, non illa si sine possessione fructuum tenent, in c. Gravis, n. 10. & seq. usque ad num 97. de Reit. sp. licet. 377
- 2 Distributiones quotidianæ, quas non illa percipiunt, sed percipiunt Divinis interessendo, tenentur recipere, etiam ex parte percipientium, qui præfatis percipiunt, ibid. num. 97 & 98. 377
- 3 Item in percipientibus, ibid. n. 98. 377
- 4 Distributiones quotidianæ percipiunt sine titulo, vel cum titulo præbendæ.

- 1 probato, & sine juris fomento, restitue[n]da sunt, ibi n. 87. 319
 - 2 Et eas percipiens cum titulo reprobatu[m] committit furtum, vel rapinam, ibid. num. 88. 319
 - 3 Non debentur interuentibus, nisi sint canonicè instituti, ibid. num. 89. 319
 - 4 Distributiones quotidianas, quas malè fidei possessor diuinitè interese[m] percipere potuisset, non tenetur restituere, nisi precesserit protestatio spoliati, ibid. n. 94. & seq. 320
 - 5 Fallit in casibus, remissivè, ibid. num. 96. 320
 - 6 Condemnatio in Beneficialibus est stylo Rote non fit nisi cum fructibus perceptis, & sub fructibus semper comprehenduntur distributiones quotidianæ, ibid. n. 26. 319
 - 7 Distributiones quotidianas non tantum perceptas, sed etiam quas percipere potuisset bonæ fidei possessor, tenetur restituere ad e[andem] controversiã moræ, ibid. n. 117. 321
 - 8 Sed quoad eas, quæ percipi potuissent, necessaria est protestatio, ibid. num. 117. 321
- Vide in verb. *Fructuum condemnatio.*
- 1 DIVERSITATEM corporum diversitas sequitur animorum, in c. Quia diversitate[m], num. 4. de concess. preb. 392
 - 1 DIVERSTASSE non videtur populum itatum reversurus, in c. Ex tirpanda, §. Qui verò, num. 51. de preb. 330

Divisio bonorum.

- 3 Divisionem bonorum frater major facit, & minor eligit, secundum opinionem Canonistarum, in cap. Si Episcopus, num. 5. & 13. de Paroch. 301
 - 3 Et major intelligitur non respectu ætatis, sed respectu administrationis, ibidem num. 7. 302
 - 1 Frater minor non provocat ad divisionem, sed provocatur à fratre maiore, ibid. num. 6. 302
 - 3 Fratres si debeat aliquam hereditatem dividere, non major natu debet divisionem facere, sed ille qui diutius res paternas administravit, ibid. n. 8. 303
 - 3 Frater major secundum Legistas non tenetur facere portiones, nec minor eliger, sed divisam faciendã est iudicis officio, vel fortès mittendã, ibid. n. 10. & seq. 303
 - 3 Frater potest fratrem ad divisionem vocare iudicio familie extirpandã, vel communi dividendo, ibid. n. 11. 303
 - 1 Iudex quomodo se gerere debeat in divisione faciendã inter fratres, ibid. num. 12. 303
 - 3 Confectuato ut frater major dividat, & minor eligat, teste Augustino, traxit originem à divisione Abrahæ, & Loth, ibid. n. 13. & seq. 303
 - 3 Divisio inter socios studii fieri debet ab eo, qui diutius in studio fuit, in c. Si Episcopus, n. 9. de Parochiis. 302
 - 5 Divisio proventuum in fine anni fit gratia commodioris solutionis, in cap. Olim, n. 49. de verb. signific. 383
 - 1 DIUTURNITAS temporis sine veritate, & ratione est vetustas erroris, in c. Irrefragabili, n. 4. de offi. Ordinar. 177
 - 3 Div, dicitio quod tempus importet, in c. Nulla, n. 21. de concess. 186
 - 1 DOCERE prius quàm doceri præposuerunt est, & impossibile, in c. Cùm in magistrum, n. 2. de elect. 301
 - 2 DOCTORES, & magistri prohibentur glossas, commentarios, & annotationes, & scholia super decretis Concilii Tridentini typis mandare, atque impressa edere, in cap. Cùm venissent, n. 12. & seq. usque ad n. 63. de iudic. 25
 - 2 Doctores & magistri non licet glossas commentarios, & annotationes, aut scholia super decretis Concilii Tridentini manuscripta evulgare, ibid. n. 63. & seq. 25
 - 1 Declaratur, num. 71. & 76. 27
 - 2 Doctores antiqui mittebant sibi invicem libros manuscriptos propter illorum penuriam, ibid. n. 74. 27
 - 2 Doctores qui glossas, & commentarios manuscriptos super decretis Concilii Tridentini non evulgant, sed ad usum suum sibi referant, non incurrunt in pœnas Constitutionis Pii IV. ibid. num. 76. 27
 - 2 Doctores, & Advocati, qui aliquid Tridentini Concilii decretum incidenter interpretantur, etiamque interpretationem scriptam, aut impressam edunt, excusantur à censuris Bullæ Pii IV. ibidem num. 80. 27
 - 2 Magistri, & Doctores licetè possunt in scholis Tridentini Concilii sui decreta ore tenus interpretari, ibidem num. 89. & seq. usque in finem. 29
 - 2 Doctores, & magistri de iure communi facultatem habent leges, & canones interpretandi, ibid. n. 92. 29
 - 1 Doctores potest interdum subrogare scholarem, in c. Cùm sit ars, num. 4. de atat. & qual. 415
 - 3 Doctores respondens per verbum *Videtur*, intelligitur de iure respondere, quod facit pro dictis Innocentii, in cap. Cùm virum, num. 31. de Regular. 368
 - 1 Doctores ignarus peritudo, ac nullus, in cap. Inter cæteras, n. 55. de rescript. 351
 - 3 Doctorem opinio non habens contradicentem, dicitur casus legis, in c. Quoniam, n. 18. de decim. 314
- Reliquia in verb. *Authenticas, & Opinio.*
- 1 Doctores semel probatus reprobari potest, in c. Accepimus, nu. 44. de atat. & qual. 413
 - 1 Doctores attestanti de stylo Curie non est credendum, in cap. Quia propter, n. 46. & num. 33. de elect. 309
 - 1 Doctores habens salarium à civitate non prohibetur contra eam esse Advocatus, in c. Cùm Sacerdotis n. 18. de postulan. 672
 - 1 Doctores Catholicis in principio, vel in fine librorum suorum quam faciant protestationem ad evitandam hæresim, in cap. Damnanus, n. 23. & seq. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. 12
 - 1 Doctores respondens per verbum *Videtur*, intelligitur affirmative respondere, in c. De cætero, n. 2. de homicid. 428
 - 3 Doctores afferentes Ecclesiam non dispensare super homicidio voluntario expendantur, in cap. Henricus, num. 33. de Cler. p[ro]v. 416
 - 1 Doctorem non esse sibi aliquando contrarium est, ferè impossibile, in c. Ne innotatis, num. 138. de const. 47

- 1 Doctores unius auctoritas per contrariam auctoritatem alterius enervatur, ibid. num. 166. 48
 - 3 Doctores referens plures opiniones in dubio, quam censetur approbare, ibid. num. 272. 69
 - 1 Doctores, qui simpliciter approbat unam opinionem, censetur contrariam resellere, ibid. n. 272. 63
 - 1 Idem si dicat unam opinionem esse probabiliorẽ, seu veriorẽ, ibid. num. 273. & seq. 63
 - 1 Doctores antiquis magis deferendum est, quàm modernis, ibidem n. 349. & quatuor numeris seq. 78
 - 1 Doctores antiquos relinquens, ut modernis adhaeret, non rectè sapit, ibid. num. 351. 78
 - 1 Doctorem dicitis in tantum est credendum, in quantum Canonici scripturis deservunt, in c. Ne innotatis, n. 408. 86
 - 1 Doctores unius auctoritas an faciat opinionem probabilem. Vide in verb. *Opinio probabilis.*
 - 1 Doctores attestant de consuetudine, vel de communi usu loquendi non creditur, in d. Ne innotatis, n. 410. de const. 87
 - 5 DOCTORATUS insignia, idest liber, & insula, an sint de substantia Doctoratus, in c. Qui Presbyterum, num. 13. de pœnit. remiss. 193
 - 5 Doctoratus in iure Canonico in quinque annis si velit in alia facultate studere, ad residentiam revocari non potest, in c. Si per specula, n. 13. de magistris. 86
 - 3 DOCTRINA sufficiens requiritur de substantia in Pastore, Sanctus verò tamquam conditio sine qua non, in cap. Eam te, n. 10. de atat. & qualitat. 404
 - 1 Doctrina de libera electione opinionis probabilis undè originem duxerit, in c. Ne innotatis, n. 23. & 306. de const. 32
- Vide in verb. *Opinio.*
- 1 Doctrina de libera electione probabilium opinionum valdè utilis est Christiane Republice, ibid. num. 41. 32
 - 1 Imò valdè perniciofa, ibid. n. 209. usque ad n. 236. & 310. 51
 - 5 Doctrina non est tradenda de his, quæ melius est nescire, quàm scire, in c. Licet, n. 2. de crim. fals. 181
 - 1 Docendi licentiam vendere an sit prohibitum, quia simoniacum, in c. Cùm pridem, n. 86. de pactis. 655
 - 3 Docentes, & studentes tam in Theologia, quàm in iure Canonico in publica Universitate gaudent privilegio de percipiendis fructibus in absentia, in c. Licet, n. 8. & 129. de preben. 134
 - 3 Etiam si præbendæ sitæ sint in Cathedrali eisdem civitatis, ibidem num. 9. 134
 - 3 Et quid in docentibus in Ecclesia, n. 115. 140
 - 5 DOLI capax, & voto, & Sacramento se obligare potest, in c. Tuæ litteræ, n. 29. de Cler. p[ro]v. salt. promoc. 201
 - 5 Declaratur, n. 32. & 45. 201
 - 1 Dolus in spiritualibus non vitiat contractum, in c. Sicut nobis, n. 9. de Regular. 389
 - 3 Dolus bonus dicitur, quo quis ad meliorem vitam inducitur, ibidem num. 16. 388
 - 3 Declaratur, num. 23. ibid. n. 11. 388
 - 3 Dolus malus quid sit, ibid. n. 11. 388
 - 3 Dolo allicui quis non debet ad Religionem ingrediendam, ibidem num. 23. 388
 - 3 Dolus minus nemini debet esse lucrosus, n. 15. 388
 - 3 Dolus dans causam contractui ita denum nocet, si sit dolus ipsius contrahentis, secus si alterius, ibid. n. 17. 388
 - 3 Dolus an debeat esse Abbatis, & Monasterii, ad hoc ut bona seducti ad Religionem sint hæredibus restituenda, ibidem num. 18. 388
 - 3 Dolus tutoris, vel curatoris dans causam contractui nocet pupillo, ibid. num. 20. 388
 - 3 Dolus non præsumitur in his, quæ habent juris assententiam, ibid. num. 35. 390
 - 3 Dolus non præsumitur quis commississe in re modica, in c. Super litteris, n. 43. de Rescript. 167
 - 1 Dolus præsumitur in eo, qui in factu proprio, non antequam, neque intricato, falsum narrat, etiam in litteris iustitiæ, ibid. n. 44. & 46. 161
 - 1 Dolus in litteris gratiæ præsumitur in eo, qui expressit falsum, vel tacuit verum in factu proprio, ibid. num. 46. 162
 - 1 Dolus in eo, qui suggestit falsum, vel tacuit verum in rescripto, ex quibus probetur, ibid. n. 50. 162
- Vide in verb. *Subreptio dolosa.*
- 5 Dolus in duo præsumitur, quando ex officio, vel ex natura actus prærequiritur diligens indagatio, in c. Ad falsarium, nu. 12. de crim. fals. 184
 - 5 Dolus præsumitur in his, quæ sunt de genere prohibitorum, in c. Ex conscientia, 12. de crim. fals. 159
 - 3 DOLOSUS non est attendendus ad beneficium cessionis, vel ad beneficium cap. Odoardus, vel cap. Pervenit, de fideiussor. in cap. Odoardus, n. 44. de solut. 241
 - 2 DOMESTICI præsumuntur non facere, nisi quod placet majori suo, in cap. Constitutis, il primo, numer. 7. de testibus, & attestat. 112
 - 2 Hæc tamen præsumptio admittit probationem in contrarium, ibid. num. 9. 152
 - 3 DOMICILII constitutio sicuti est voluntaria, ita & illius extinctio, vel mutatio, in c. Significavit, n. 3. de Paroch. 309
 - 3 Domicilii translatione quis subtrahitur iurisdictioni prioris Episcopi, ibid. n. 8. 309
 - 3 Domicilium transferre ex loco originis non eximitur à iurisdictione naturalis domini, nec quoad spiritualia, nec quoad temporalia, ibid. num. 11. 309
 - 3 Domicilium ad effectum recipiendi Ecclesiastica sacramenta ubi quis dicitur habere ubi habitat, ibidem numer. 18. 27. & 31. & seq. 309
 - 1 Relegatus in loco, in quem relegatus est, interim necessarium domicilium habet, ibid. n. 35. 311
 - 3 Domicilium an transferatur eo ipso quod quis aliud se conferat ad habitandum, an verò ad hoc fit aliquod tempus à iure præsumitur, ibid. n. 40. & seq. usque ad finem. 311
 - 3 Domicilium de iure civili non constituitur, nisi per habitationem decem annorum, ibid. n. 41. 311

7 Contariorum, num. 44. Declaratur, n. 43. 311
 7 Habitator simplex non censetur in loco domicilium contrahere, nisi per decennium habitaverit, ibid. n. 42. 311
 7 Declaratur, num. 57. 311
 7 Domicilium non constituitur sine animo perpetui habitandi ibid. num. 44. 311
 7 Impubes, quid ius penes tutricem, vel tutorem stetit, non dicitur ubi domicilium contraxerit, ibid. n. 45. 311
 7 Domicilium constituitur animo, & factio simul, nec sufficit unum sine altero, ibid. n. 46. 311
 7 Animus verò ex conjecturis apprehenditur, n. 47. 311
 7 Et quæ sint ejusmodi conjecturæ, ibid. num. 48. 311
 7 Domicilium constitui potest minori tempore, quàm decem annorum, si alia concurrant indicia ibid. n. 49. 311
 7 Domicilium sufficienter demonstratur per habitationem decennalem, ibid. num. 50. 311
 7 Scholares non contrahunt domicilium, ubi studiorum causa morantur, nisi transacto decennio, & cur, ibid. n. 52. 311
 7 Idem in mercatore, & lectore publico, n. 53. 311
 7 Domicilium censetur quæ unoad aliud constituitur in loco, ad quem se transfreunt cum familia, & fortassis suis, si sibi possessiones emerint, aut animum suum declaraverint, ibidem numer. 54. & 56. 312
 7 Alioquin tempus est arbitrarium, n. 55. 312
 7 Domicilium cessantibus aliis conjecturis non constituitur per simplicem habitationem, nisi sit decennalis, ibidem numer. 57. 312
 7 Domicilium ut contrahatur, requiritur animus perpetui habitandi, ut c. Præsentata, n. 1 de Testib. 313
 7 Domicilii translatio ex quibus probetur, ibid. n. 5. 313
 7 Domicilium Clericis facili præsumitur in loco beneficii residentiam requirentis, ibid. num. 7. 313
 7 Ad Domicilium contrahendum sufficit sola animi declaratio sine alia probatione, ibid. n. 2. 313
 Reliqua in verb. *Latus quoad Domicilium.*
 7 DOMINI jurisdictionem habent super familiam, sicut magister super discipulos, pater in filium, & maritus in uxorem, in c. Cum contingat, n. 10. & de foro comper. 70
 7 DOMINI temporales, & magistratus quicumque impediunt libertatem maritum non incidunt in excommunicationem, cap. 9 sess. 24. de rebus Conc. Trad. non autem privatæ persone, in c. Numer. 1. n. 17. de sent. excomm. 346
 7 Dominus temporalis si superiorem non recognoscit, æquiparatur Principi, si recognoscit, Prælati, in cap. Nobis, c. 2. de iurepatron. 517
 7 DOMINIUM, vel possessio non possunt esse in solidum apud plures, in cap. Ex parte, n. 13. de arbit. 702
 7 Dominium in dubio intelligitur de directo, non de utili, in cap. Significatis, n. 4. de foro comper. 75
 7 Domicilium sequitur traditione transfertur ex contractu etiam inutili, non tamen nullo, & contra legem, in cap. Tua nos, n. 12. de sum. 57
 7 Dominia rei mutatur consumptione amittitur, & sit alterius, c. Naviganti, n. 12. de usufr. 103
 7 Dominium quandoque diffidit, si quæ possessio, regulariter contra, in c. Litteras, n. 15. de concess. præben. 196
 7 Declaratur, ibid. num. 16. 196
 7 Dominia sunt de jure gentium, in c. Quæ in Ecclesiam, n. 12. de Constit. 184
 7 Sed iudi acquirendi per jus civile distinguuntur, ibidem numer. 126. 184
 7 In Dominio potius habetur, cui res primò tradita est, licet alius in titulo præveniat, in cap. Cùm olim, num. 13. de sentent. & rejudic. 134
 7 Sed hoc non procedit in Clericis, ibid. n. 14. 184
 7 Dominium rerum Ecclesiarum proprie loquendo non est apud aliquam Ecclesiam particularem, sed apud Christum, in c. Relatum, n. 12. & n. 17. Ne Cler. vel Monach. 667
 Vide in verb. *Papa quoad ius quæritum.*
 7 DOMUS venerabilis appellatione includitur etiam Monasterium, in c. Nos iudem, n. 2. de testam. 379
 7 Dominus Princeps, Arceves, & Palatia.
 Vide in verb. *Missa ubi celebranda.*
 Et in verb. *Oratorium.*
 Deum, Donatus, Donatio, Donare, Donator, Donatus.

Donatio causa mortis.

7 Donatio causa mortis facta revocatur sequuta reconvalescentia, in c. Cùm esset, n. 49. de testam. 212
 7 Donatio causa mortis non est mera ultima voluntas, & prout inesse deducitur, æquiparatur contractui, ibid. n. 81. 212
 7 Donatio facta à Clerico concubina non valet, sicut nec facta meretrici à milite, in c. Cùm percussio, n. 2. de Cler. agrot. 115
 7 Donatio omnium bonorum presentium, & futurorum facta Ecclesie valida est, in c. In presentia, n. 6. de probat. 177
 7 Donationes quæ sunt ab Imperatore, videntur fieri cõtemplicitate ejus, in quem conferuntur, in c. Postulati, n. 20. de concess. præben. 208
 7 Donatio ingredientis Monasterium
 Vide in verb. *Novitate quoad requiritionem.*
 Res Ecclesie donata
 Vide in ver. *Res Ecclesie.*
 7 Donans simpliciter, omnia iura sibi competentia concessisse videtur, in c. Verum, n. 19. de foro comper. 61
 Vide in ver. *Bona Ecclesie.*
 Et in verb. *Saravia.*
 7 Donare est proprium animi nobilis, in cap. Prudentes, num. 1. de donat. 314
 7 Donatio proprie dicitur, cùm aliquis dat non aliam ob causam, quàm ut liberaltatem exerceat, ibid. n. c. 314
 7 Donatio perfecta revocari non potest, nisi in casibus hic exceptis, ibid. num. 7. 314

7 Donans uni Ecclesie bona, quæ superfluerint tempore sui obitus, an possit in prædictis bonis aliam Ecclesiam sibi hæredem institueri, ibid. n. 8. n. sequi usque in fin. 244
 7 Donans bona, quæ acquisita repererint tempore sui obitus, censetur reservasse sibi facultatem disponendi de bonis donatis, ibid. num. 9. 244
 7 Donatio bonorum, quæ acquisita repererint tempore obitus, includit duplicem conditionem, ibid. n. 12. 244
 7 Donatio perfecta per testamentum revocari non potest, ibid. n. 15. 244
 7 Secus si donatio sit conditionalis, ibid. n. 16. 244
 7 Donans bona, quæ repererint tempore sui obitus, an possit de illis disponere in ultima voluntate, ibidem numer. 17. & numer. 16. 244
 7 Donatio inter viros dicitur perfecta, licet effectus suspendatur in tempus mortis, ibid. n. 11. 245
 7 Idem in donatione causa mortis, ibid. n. 12. 245
 7 Donator, qui reservavit sibi facultatem disponendi in vita de bonis donatis, potest illa testamentum relinquere, ibidem numer. 21. 245
 7 Mitius agitur cum eo, quæ ex mera liberalitate convenitur, quàm qui ex debito, ibid. num. 25. 245
 7 Donatio causa mortis confirmatur morte civili, sicut naturali, in c. Quia diversitate, n. 22. de concess. præben. 151
 7 Donans prædium Monasterio sub conditione, ut recedentibus fratribus prædium redeat ad donantem, non recuperat, si frater recedat de mandato Papæ, in cap. Relatum, n. 21. Ne Cler. vel Monach. 667
 7 Donatio facta Magistro ex causa disciplina, non est mera donatio, nec indiget intimatione, in cap. Cùm Sacerdoti, num. 10. de postulat. 201
 7 Donatum serio occasione societatis creditur donatum, in cap. Postulati, n. 17. de concess. præben. 201
 7 Donator non tenetur de eversione in c. Cùm secundum, num. 43. de præben. 62
 7 Donatum Monasterio ob causam erroneam validatum professio non potest repeti, in c. Significatis, n. 16. de Regular. 149
 7 Donatæ res acquiruntur donatario, sed non irrevocabiliter, quæ potest illam respuere, in cap. Quarto, num. 25. de translat. Episcop. 119
 7 Donatio facta à Principe ex causa remuneratioris revocari non potest, etiam propter ingratitudinem supervenientem, in cap. Consultationibus, n. 61. & 62. de Cler. agrot. 113
 7 DONATI, seu oblati quid differant à Conversis, in c. Cùm dilectus, n. 13. de success. ab intest. 133
 Vide in verb. *Oblati.*
 7 DONORUM qualitas an sit attendenda ad dignoscendum, cuius intuitu fuerint collata, in c. Postulati, num. 21. & sequ. de concess. præben. 201
 7 Donorum magnitudo spectanda est non tam ex persona illius, qui conferuntur, quàm ex persona ejus, qui confert, ibidem num. 23. 201
 7 Donum fidei est supereminens fidei restitutum ad instruendum alios, in c. Majoris, n. 14. de baptisim. 157
 7 DORMITIO post cibum, vel potum, an debeat præcedere celebrationem Missæ, in cap. Si constituitur, num. 10. & 11. de accusat. 9
 7 DOTIS augmentum non sufficit ad acquisitionem ius spatiosius natus, sed requiritur totalis dotatio, in cap. Cùm propter, n. 67. de iurepat. 171
 7 Dos modica non efficit quem patronum, in cap. Quoniam, n. 2. de iurepat. 171
 7 Dotans Ecclesiam prius summatam, & confirmatam de consensu successum iustificationis a quo, t. ibid. n. 40. 171
 7 Et fingitur ab initio eam dotasse, ibid. n. 42. 171
 7 Dotis constitutio de diversis contentis retrotrahitur ad tempus fundationis, & constructionis Ecclesie, ibidem numer. 48. 171
 7 Dos sine matrimonio esse non potest, in cap. Quarto, num. 19. de translat. Episcop. 119
 7 Dotis promissio intelligitur sub conditione, si nuptiæ sequantur, ibid. num. 20. 119
 7 Dos ante Tridentinum Concilium Monasterio soluta, post Concilium restitui debet, si puella ante professionem decesserit, de duobus tamen impensis alimenterum, in cap. Statutum, n. 10. de Regular. 211
 7 Dos novitate decedentis ante professionem debet hereditibus restitui, unum cum fructibus, deducto tamen illius victu, & vestitu, ibid. num. 13. 211
 7 Non obstante pacto, ut si puella post annum decesserit facta, vel non facta professione, dos Monasterio acquiritur, ibid. h. v. c. Quinimo 211
 7 Dos Ecclesie non potest constitui ad tempus, in c. Cùm cont. n. 20. de decem. 120
 7 Domicilium causa pia, si ve detur pauperi, si ve dicitur, in c. Significatis, n. 27. de offic. deleg. 141
 7 Dotis ratio in ducatis decem non differenter facta ab Ep. scilicet in Monasterio Monialium Majoris non probatur, à Sa. sa Congregatione Concilii, in cap. Non amplius, num. c. 31. de Instit. 174
 7 Dos Monialis numeraria an liceat recipi possit à Monachis, ibidem num. 12. 174
 7 Dos Monialis supranumeraria quanta esse debeat, ibidem num. 43. 174
 7 Dotis accessus, & quando ex stylo Curie sit iusta causa, referendū in gradibus prohibitis, in c. Litteris, n. 27. de cogat. spiritual. 67
 7 DUBITANS an sit irregularis, debet tutorem patrem eligere, & abstinere à ministerio altaris, in cap. Ad audientiam, num. 1. de homicid. 471
 7 DUBITATIO unde oritur, in c. Ne innatus, n. 147. & 151. de test. 25
 7 Dubitatio quid sit, ibid. n. 15. & n. 17. & 110. 25
 7 Dubitans applicari animum suum ad plura, & necesse quod delat, ibid. num. 17. 25

E

Ebrietas, Ebricitas, Ebruius.

- 3 Dubitatio fit ex principiis tam intrinsicis rationum, quam extrinsecis auctoritatum, si utrinque sint æquales, ib. n. 162. & n. seqq. usque ad num. 171. 47
- 4 Dubia res dicitur, ubi sunt opiniones ex utraque parte probabiles, in c. Si constiterit, num. 50. de accusat. 12
- 5 Dubia contra seipsum in deteriore parte sunt interpretanda, secus contra proximum, in cap. Ad audientiam, num. 6. de homicid. 171
- 6 DUBIOS tenent tutiorem partem eligere in omni materia, in qua subest periculum futuri aternæ, ibid. n. 5. 171
- 7 Vide in ver. *Opinio dubia*.
Et in ver. *Opinio tutior*.
- 8 Dubius simile quiddam ligatus paritur, in cap. Ne innotaris, n. 151. de constit. 46
- 9 Dubia emergentia in audientia Papæ referenda sunt ad ipsum Apostolicum, in cap. Quomodo, n. 21. de constit. 171
- 5 Dubia in foro judiciali sunt interpretanda in meliorem partem, sed in foro animæ in duriorem, in cap. Naviganti, numer. 33. de usur. 162
- 6 Dubium quid sit, in cap. Ne innotaris, num. 151. & 158. de constit. 46
- 7 Dubium est motus indifferens in utramque partem contradictionis, ibid. n. 158. 47
- 8 Quiescere oportet in paritate contrariorum motuum, quod pleribus exemplis ostenditur, ibid. n. 154. 46
- 9 Dubium juris dicitur, cum rationes pro, & contra congruant, vel ubi sunt discordes Doctorum opiniones, nec constat de communi, ibid. num. 160. & num. 183. 48
- 2 Referuntur aliquot Theologorum assertiones de conscientia dubia, videlicet, &c. num. 174. 48
- 1 Dubitans, an sit excommunicatus, sive dubium sit juris, sive facti, non debet se habere pro excommunicato, nec tenetur peccate absolutionem, ibid. num. 174. 48
- 1 Item dubitans, an lex imponens penam excommunicationis sit usque recepta, potest existimare non esse receptam, ibidem num. 175. 48
- 1 Item dubitans, an casus sit reservatus, potest ab illo absolvere, ibidem num. 176. 48
- 1 Item dubitans, an commiserit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri, ibid. n. 177. 48
- 2 Item dubitans de legitima potestate Prælati, non tenetur illi obedire, ibid. n. 178. 48
- 1 Item dubitans, an beneficium sit tenue, non tenetur officium recitare, ibid. num. 179. 48
- 1 Item dubitans in die Jovis, an media nox sit tranfacta, potest comedere carnes, secus si dubitet in die Sabbathi, ibidem num. 180. 49
- Assertiones supra scriptæ consultantur, ibid. num. 181. & nu. seqq. usque ad num. 212. 49
- 1 Dubia cum conscientia operari non licet, nisi prius dubium deponatur, ibid. n. 182. 49
- 2 Dubia cum est absolutio, Episcopus jubetur excommunicatum vitare, ibid. num. 185. 49
- 1 Dubitans de validitate sponsalium cum puella septennio proxima separatur ab illius confobrina, quam postea duxit in uxorem, in d. c. Ne innotaris, num. 186. de constit. 49
- 1 Presbyteri ordinari ab Episcopo incognitis, de quibus dubiatur est, an sint Episcopi, sunt iterum ordinandi, ib. n. 187. 49
- 2 Parvuli a parentibus subtrahit, de quibus dubitatur, an sint baptizati, sunt iterum baptizandi, ibid. num. 188. 49
- 1 Ecclesia de qua incertum est, an fuerit consecrata, iterum consecrari debet, ibid. num. 189. 49
- 1 Matrimonium de quo dubitatur, an valeat, non est iterum contrahendum, sed præsumitur pro illius validitate, ibidem num. 190. 49
- 1 Episcopus quavis fit in possessione communicandi cum fidelibus, tamen dicitur deponendus, eo quod in dubio non gessit se pro excommunicato, ibid. n. 190. 49
- 1 Mulier dubitans de morte prioris conjugis, non potest pergere in possessione debitam exigendi a secundo marito, ibidem num. 191. 49
- 1 Juxta in dubio non debet judicare quemquam irregularem, sed quilibet in dubio tenetur se irregularem judicare, in d. cap. Ne innotaris, num. 192. de constit. 50
- 1 Interpretatio in dubio contra tertium facienda est in meliorem partem, contra seipsum in deteriore, & cur, ib. num. 199. 50
- 1 In obligationibus, quæ concernunt Deum, tutius est præsumere quem ligatum, quam solutum, ibid. num. 200. 50
- 1 Dubium juris habens, an sit excommunicatus, tenetur securiore partem eligere, ibid. num. 214. 54
- 1 In Dubiis omnibus tres maxime sunt servandæ ex sententia Scoti, ibid. num. 216. 51
- 1 Dubium personæ quo sensu accipiat a jurisperitis, ibidem num. 217. 51
- 1 Dubiis in rebus non est de facili præstandus assensus, ibidem num. 220. 62
- 7 Vide in ver. *Opinio tutior*.
Et in ver. *Parus tutior*.
Et in ver. *Doctus*.
- 5 DUELLUM purgationis vulgaris, quibus rationibus reprobat, in c. Henricus, n. 3. de Cler. pugn. in duello. 143
- 5 Duellum purgationis vulgaris, quo jure sit prohibitum, ibidem num. 7. 143
- 2 DUO ubi copulativè requiruntur, non sufficit alterum adimpleri, in c. Cùm non ab homine, num. 59. de jud. 16
- 1 Duos simul in eodem beneficio jus habere impossibile est, in cap. Ex parte, num. 11. & num. seqq. de abitur. 710
- 3 DUPLICITAS a Deo, & a jure reprobat, in cap. Ut Clerici, num. 2. de Regular. 331

- 3 Clericus crapulosus, vel ebricius monitus non desistens, ab officio, vel beneficio suspenditur, in c. A crapula de vita, & honestate Cler. num. 1. 6
- 3 Ebruius quid differat ab ebrioso, ibid. num. 1. 6
- 3 EBRIETAS inducit exitium mentis, & libidinis incentivum, ibid. num. 3. 6
- 3 Ebrietatis quæ, & quanta sint mala, ibid. num. 4. 6
- 3 Vinolentum Sacerdotem & Apostolum prohibet, & vetus Lex damnat, ibid. num. 5. 6
- 3 Clericis an liceat bibere ultra tertiam vicem, ibid. n. 6. 6
- 3 Moniales debent vinum fugere ficut venenum, ibid. n. 7. 6
- 3 Ebrietas quid, ibid. num. 9. 6
- 3 Cervisia immoderatus potius, an sit crapula, vel ebricitas, ibid. num. 10. 6
- 3 Obligantium se ad potus æquales, abusus reprobat, ibidem num. 13. 6
- 3 Sponso quod alter alterum in bibendo superabit, non est rata, ibid. num. 15. 6
- 3 Clerici bibentes vinum sine aqua, qualiter peccent, ib. n. 16. 6
- 3 Cibis nullus, vel potus est illicitus, nisi per accidens, ib. n. 17. 6
- 3 Vinum bibere, an propter scandalum sit peccatum, ibidem num. 18. 6
- 3 Ebricitas an sit peccatum mortale, ibid. num. 24. 7
- 3 Ebricitas tripliciter potest contingere, ibid. num. 29. 7
- 3 Rationis ultra seipsum privare, an sit culpa lethalis, ib. n. 31. 7
- 3 Ebricitatem esse peccatum mortale, si sit assidua, quomodo intelligendum sit, ibid. num. 32. 7
- 3 Ebricitas voluntaria valetudinem recuperandam, an sit peccatum, ibid. num. 33. 7
- 3 Agrotus frequenti ebrietate à periculo morbo de consilio Medici liberatus, ibid. num. 34. 8
- 3 Cibis, & potus moderatus sano, potest esse superfluis infirmo, & converso, ibid. num. 35. 8
- 3 Inebrians se ad vomitum provocandum, an peccet, ib. n. 36. 8
- 3 Inebriare se non licet sine peccato ad vitandam tyranniævitiã, ibid. num. 37. 8
- 5 Ebricitas sola non est sufficiens causa privationis Beneficii, in c. Si constiterit, num. 5. de accusat. 9
- 5 Ebricitas cognita licet non assidua semper secundum se est mortale peccatum, ibidem num. 7. 9
- 3 Ebricitas quot modis accipitur, & quando sit peccatum, in c. Audivimus n. 32. 39. & 63. de Reliq. & vener. Sanctõr. 605
- 3 Ebricitatis peculiare vitium est, secretum nullum custodire, ibid. n. 34 & seqq. & n. 45. 605
- 3 Ebricitas quæ mala producat, ibid. n. 35. 55. & 64. 605
- 3 Ebricitas voluntaria non est intrinsicè mala, ibid. n. 37. Contrarium, n. 61. 605
- 3 Ebricitas formalis, vel materialis, quando dicitur, ib. n. 38 & 65. 605
- 3 Ebricitas incipit à Noe, qui primus plantavit vineam, ib. n. 39. 605
- 3 Ebricitas licita est ad evitandamævitiã tyranni, ibid. num. 41. Contrarium, num. 62. 605
- 2 Ebricitatis tortura gravior est, quam tortura consueta, ibidem num. 56. 606
- 3 Ebricitas est mater omnium flagitiorum, ibid. num. 64. 607
- 3 Ebricitas cur sit licita ad valetudinem corporalem, non autem ad salutem Reipublicæ, vel ad evitandamævitiã tyranni, ib. num. 65. & 67. 607
- 5 Ebricitas an sit peccatum, in c. Si constiterit, n. 12. de accus. 70
- 5 Ebricitas dupliciter accipitur, ibid. 70
- 5 Ebricitas continetur sub gula, sicut species sub genere, ibidem num. 23. 70
- 5 Ebricitas contra dignanter, & sine culpa, nullam penam meretur, ibid. num. 27. 11
- 5 In Ebricitate oportet veniam habere, ibid. num. 44. 12
- 5 Delinquentes per ebricitatem non dicuntur studiosè delinquere, sed impetuosè, & ideo mitius puniuntur arbitrio Judicis, num. 45. 12
- 5 Ebricitas voluntaria quæ dicitur, ibid. num. 46. 12
- 5 Ebricitas voluntaria est culpa mortalis, ibid. n. 48. 12
- 5 EBRIUS vino sepultus ignorat quid loquatur, in c. Si constiterit, num. 8. de accusat. 9
- 5 Ebrui quæ sit pœna, ibid. n. 24. 13
- 5 Ebrui in foro temporalis, si steterit in meris finibus ebricitatis, nulla pœna tenetur, ibid. n. 25. 11
- 5 Ebrui si sua culpa in ebricitatem incidit, & ebruius existens hominem interficit, vel mutilavit, an & quando sit irregularis, ibidem, n. 26. & seqq. usque in finem. 11
- 5 Ebrui meretur duplex maledictiones, ibid. n. 31. 11
- 5 Ebrui, & furiosus æquiparantur, ibid. n. 34. 11
- 5 Ebrui sunt in duplici differentia, ibid. n. 41. & 46. 12
- 5 Ebrui pluries injuriantur, quam sobrii, ibid. n. 47. 12
- 5 Ebrui sua culpa, qui in ebricitate homicidium commisit, indifferenter abstinere debet a ministerio altaris, ibid. n. 49. 12
- 3 Ebrui testimonium non valet, in c. Audivimus, n. 57. de Reliq. & vener. Sanctõr. 606
- 3 Ebrui quandoque effugiunt falsa, ibid. n. 61. 607
- 3 Ebrui Regnum Dei non possidebunt, ib. n. 63. 605

Ecclesia, communia.

- 1 Ecclesia minor in præjudicium Papæ de libertate compromittere non potest, in c. Cùm teopore, n. 1. & 6. de arbit. 624
- 1 Declaratur, ibid. n. 11. & 18. & seqq. & n. 18. 625
- 4 Ecclesia S. Hippolyti de Faventia est Sedes ordinaria Generalis Camaldulensis, in c. Nullus, n. 4. de Paroch. 306
- 2 Ecclesia Græca ab Ecclesia Latina discrepare non potest in essentialibus Sacramentorum, in c. Cùm visisset, num. 25. de sacr. Unct. 446

- 2 Ecclesia & pupillus tenentur in eo, in quo facti sunt locupletio-
nes, in c. Epistolæ, n. 21. de probat. 125
- 1 Ecclesia restituitur adversus contractum alias legitimè celebratum,
in c. Regaravit, n. 1. de integ. restitut. 666
- 1 Ecclesia si sit laica ultra dimidium iusti pretii, non iurata benefi-
cium restitutionis, sed experiri debet remediò iuris ordinari, in
ibidem num. 17 617
- 4 Ecclesia nulla præter Cathedralē fundat intentionem super sub-
stitutione alterius Ecclesie etiam fundatè infra limites Parochie
alterius, etiam invito Rectore, in c. Ad audientiam, in primo,
n. 10. de Eccl. adific. 613
- 1 Ecclesia tam Cathedralis, quàm inferior potest dici Ecclesia Or-
dinis Episcopi, in cap. Ut iuxta, numer. 24. de Ofic. Or-
dinat. 571
- 3 Ecclesia est in Episcopo, in cap. de cætero, num. 31. de Cler. non
resid. 38
- 1 Ecclesie omnes dioceses in potestate Episcopi sunt constitutæ, in
c. Nullus, n. 6. de elect. 218
- 2 Ecclesiam secularē non potest Episcopus in Regularem erigere,
nec monasterium de novo condere sine consensu Capituli, in
c. Pastoralis, n. 10. de his, quæ sunt a Prælat. 213
- 3 Ecclesia secularis ab Episcopo erigi potest in monasterium de con-
sensu quorundam interfect, & sine præiudicio Rectoris, in c. Non
amplius, n. 68. de Instit. 177
- 3 Ecclesiar & altaria dedicare solus Episcopus potest, non autem
Vicarius, ibid. num. 78. 179
- 1 Ecclesia S. Laurentii in Damaso est titulus Cardinalis, & perpetuo
assignata Vice-Cancellario pro tempore existentis, in c. His
quæ n. 10. de maior & obed. 617
- 3 Ecclesias plures obtinens videtur spiritualis adulter, in c. Ad hæc,
num. 3. de prob. 85
- 3 Ecclesias plures habens, alteram eligere, & alteram dimittere
compellitur, in c. Referre, n. 1. de prob. 78
- 3 Ecclesia quid sit, in cap. Responso, numer. 2. de sentent. excom-
munic. 157
- 3 Ecclesie ultionis non subduntur, quæ in finibus nudæ voluntatis
constitunt, in c. Titus nos n. 43. de Simon. 60
- 1 Ecclesia vix nra pro officio in ebrietate in c. Audivimus, n. 30. de
reliq. & vener. Sanctor. 605
- 4 Ecclesia nunquam humanis legibus stringitur, in c. Ecclesia
S. Marie, n. 16. de Constit. 121
- 1 Ecclesia est extra territorium iudicis laici, ibid. n. 17. 122
- 4 Ecclesiarius bona nunquam vacant, sed sunt de dominio, &
patrimonio Christi, in cap. Videtur, in secundo, numer. 10. de
elect. 209
- 1 Et dicuntur ab Ecclesia possideri, ibid. n. 11. 269
- 1 Res Ecclesiasticæ dona Dei sunt, in c. Cùm pridem, numer. 26.
de pact. 610
- 1 Res Ecclesiasticæ sunt Papæ ut principalis dispensatoris, non au-
tem ut domini, & possessoris, ibid. n. 85. 652
- 1 Suscipientes fructus, & bona Ecclesiarum, non incidunt in ex-
communicationem, nisi id faciatur autoritate usurpata, & sub
ratione bonorum Ecclesie, in cap. Nuper, numer. 26. de lent.
excom. 126
- 4 Ecclesia condititit Sacerdotibus non committendæ, in cap. Lx
parte, n. 34. de offic. Vicar. 520
- 1 Ecclesia sine subalternis rerum deserviri non potest, in c. Quoniam,
n. 47. de iurepatr. 513
- 3 Ecclesia etiam per laicos fundatæ cum decibus nisi olim ad ordi-
nationem pertinebant Episcoporum, ibid. num. 5. 511
- 3 Ecclesia, vel Basilica appellari non potest, nisi in constructione
sit eo usque processum, ut possint ibi divina officia celebrari, in
ibid. num. 30. 513
- 1 Ecclesie si habeant populum, habent ius funerandi, dommodò
convenit, n. 4. & 6. de sepult. 291
- 3 Ecclesia de iure communi regulariter non habent cæmeteterium,
ibid. n. 1. 291
- 4 Ecclesia vacat eo ipso, quo Papa invitum transierit, nec ad
eam datur regressus, in cap. Quanto, numer. 33. de translat.
Episc. 119
- 3 Ecclesia secunda dicitur viduata per obitum Episcopi ad eam
translati, ibid. num. 21. 124
- 1 Vide in vet. Viduata.
- 1 Ecclesia per quorum obitum viduata remaneat, in c. Quia pro-
pter, n. 7. & seq. usque ad n. 10. de elect. 239
- 3 Ecclesia recipiens rem oblatam cum onere celebrationis Missarum
facto ipso naturaliter obligatur ad oneris implementum, in c.
Significatum, n. 10. de prob. 81
- 3 Ecclesia est cultus iustitiae, nec in se iniustum patitur, nec
in alium tollitur, in cap. Quæ in Ecclesiis, numer. 41. de
Constit. 180
- 3 Ecclesia comparatur pupillo, & iure minoris fungitur, in c. No-
vum, n. 25. Ne Sede vacante 205
- 3 Et sine decreto Episcopi nil alienare potest, ibid. n. 18. 205
- 3 Ecclesia non præsumitur quem privilegiasse contra te in c. Inter
alios, n. 67. de iurim. Eccl. 621
- 3 Ecclesia non est de territorio Principis secularis, ibidem numer.
67. 624
- 1 Nec habet territorium, nisi in his, quæ pertinent ad forum Ec-
clesiasticum, ibid. n. 5. 624
- 5 Ecclesia non profert sententiam sanguinis, in cap. Si quis, n. 1.
de homic. 119
- 1 Ecclesia ad ius regum non indiget viis literatis, & non potest,
vel alius ferratis, in cap. super Specula, numer. 21. de Mag-
gistr. 35
- 2 Ecclesia per sententiam, a qua non sit appellatum, potest subire
inferiori Prælatò, in cap. Cùm inter vos, numer. 3. de sent. &
re iudic. 179
- 1 Ecclesia dicitur pleno iure subiecta inferiori, cùm Episcopus nul-
lum ius Episcopale ibi exercet, sed tota iurisdictione ad interio-
rem pertinet, ibid. n. 2. 179
- 1 Ecclesia per captivitatem Prælati non vacat verè, sed sicut, seu
interpretativè, in cap. Per tuos, in primo, numer. 24. 67
- 5 Ecclesia utens duplici privilegio, licet ex uno succumbat, ex
alio potest obtinere, in c. Cùm olim, il seconco, num. 1.
de Privileg. 251
- 3 Ecclesia pleno iure subiecta dicitur, in qua quis habet ordinarium,
& quasi Episcopalem iurisdictionem, in c. Tue, n. 7. de Cler.
non resid. 61
- 5 Iudices seculares possunt compelli per Ecclesiam ad iustitiam su-
stentandam, in c. Vigentes, n. 6. de Hæret. 70
- 1 Ecclesia secularis potest ab Episcopo fieri regularis, sed non e-
converso, nisi deficientibus Regularibus, in c. Relatum, n. 7.
Ne Cler. vel Monach. 674
- 1 Ecclesia de qua incertum est, an fuerit consecrata, iterum
consecrari debet, in cap. Ne innitatis, numer. 119. de Con-
stitution. 63
- 3 Ecclesia quo sensu dicitur pollui ab indignis, in c. Vestra, de co-
habit. Cler. & mulier. n. 7. 11
- 3 Ecclesia non potest præcipere, ut officium recitetur, vel Missa
audiatur cum attentione interna, in c. Dolentes, n. 23. & nu-
seqq. usque ad n. 33. de celeb. Missar. 581
- 3 Contrarius, numer. 11. 581
- 1 Declaratur, numer. 64. 586
- 3 Ecclesia Baptismalis licet non sit curata, tam n requirit perso-
nalem residentiam, & est incompatibilis cum Canonico, vel
Parochiali, in cap. Extinctum, §. Qui verò, numer. 21. de
Præben. 121
- 1 Conciliaria inter signa Ecclesie curatæ præcipuè attendit, an in
ea sit fons baptismalis, ibid. num. 21. 123
- 1 Ecclesiarius civitatis appellatione in litteris Beneficialibus non
incluiditur Cathedralis, in cap. Ad audientiam, illa nu. 61. de
Rescript. 111
- 1 Ecclesia potest declarare Clericorum exemptionem a seculari
potestate, licet de iure Div. non in aliquibus casibus non sudra-
gari, in c. Magnus, n. 53. de obligat. ad ratio. 445
- 1 Ecclesia, & monasteria in patria reducta quæ dicuntur, in cap.
Præterea, n. 7. de Prælat. vicariis. 73
- 5 In Ecclesia Collegiata si omnes de Collegio sint mortui, eligit
Episcopus non nomine suo, sed nomine Ecclesie, ibidem
num. 6. 49
- 5 Electio, & collatio præbendarum in Collegiata Ecclesia ex fun-
datione, privilegio, vel confuetudine potest pertinere ad Colle-
giatum, vel alios Clericos, ibid. num. 9. 69
- 5 Ecclesia de Saponaria Marticensis diocesis an sit Collegiata, ib. d.
n. 12. & n. 11. usque ad num. 17. 59
- 5 Et an electio Archiepiscopi in dicta Ecclesia pertineat ad Colle-
giatum, ibid. num. 11. & n. 12. 69
- 5 An ve iurisdictione civilis, criminalis, & mixta in Clericos ejusdem
Ecclesie spectet ad Archiepiscopatum, & qualiter, ibid. num.
11. & 10. 70
- 5 Ecclesia ex enunciativis instrumentorum in antiquis probatur, re-
se Collegiata saltem præsumptivè, quando non probatur op-
positum, ibid. n. 14. 70
- 5 Ecclesia probatur esse Collegiata ex fama, & communi reputatio-
ne in antiquis, ibid. n. 17. 70
- 5 In Ecclesia Collegiata electio de jure communi pertinet ad Colle-
giatum, ibid. num. 18. 70
- 7 Ecclesia Conventualis appellatione comprehenditur omnis Col-
legiata, in c. Nobis, n. 15. de Jurepatr. 517
- 1 Ecclesiarius curatam appellatione ex illo Concilio Tridentino
non veniunt Ecclesie Regulares commendatæ, in c. Cùm ad
nostram, n. 27. de elect. 215
- 1 Cancellaria inter signa Ecclesie curatæ præcipuè attendit, an in
ea sit fons baptismalis, in c. Extinctum, §. Qui verò, n. 21.
de Præben. 121
- 1 Vide in vet. Parochialis, Communi.
- 1 Ecclesia Collegiata non debet providere de piolato per c. Con-
tentionem, seu provisionem, sed per electionem Congreg. in c. Nullus,
n. 1. de elect. 217
- 1 Collegiatus nemo inferior a Papa potest Prælatum præferre,
sed fieri debet electio per illos de Collegio, ibidem nume-
ro 14. 217
- 3 Ecclesia Collegiata quæ dicitur, remissivè, in c. Nobis, numer. 15.
de Jurepatr. 517
- 3 Ecclesia ex quibus probetur collegiata, in c. Postulasti, n. 2. & n.
11. usque ad n. 15. de Jurepatr. 517
- 1 Ecclesia non potest fieri Collegiata sine consensu Patris, & allo-
nium, qui ex mutatione status læderentur, ibid. num. 1. 517
- 1 Ecclesia cum dubitatur, an sit Collegiata, Clerici vel Patronus
manuuntur in ea possessione, in qua reputantur, ibidem
num. 4. 518
- 1 Vide in vet. Collegiata.

Ecclesia quoad adificationem, & destructionem.

- 5 Ecclesia adificata post nuntiationem novi operis, destruenda est
expensis consentientis, in c. Cùm ex injuncto, numer. 1. de Nov.
operi nunciat. 239
- 5 Destructa Ecclesia, vel loco propter aliquorum delicta, numer.
1. ibid. num. 10. 239
- 5 Sensus si destruitur ab hostibus, quia omnia privilegia retinet,
ibid. num. 11. 239
- 5 Item si destruitur terremoto, ibid. num. 11. 239
- 5 Et idem ius alium locum transferatur, vel uniat, ibidem
num. 14. 239
- 5 Quod locum habet etiam in civitatibus, & aliis locis profanis,
ibid. num. 15. 239
- 5 Reconditum auctoritate superioris recipit omnia privilegia,
ibid. n. 11. 239
- 1 Ecclesia adificari non debet, nisi prius assignentur, quæ necesse
sunt pro luminibus, pro cellula, & pro iudicibus mini-
strorum, in c. Quoniam, n. 12. de Jurepatr. 517
- 5 Ecclesia de facto constructa sine deo assignatione consecrari non
debet, nisi pro iudicibus illa locet, ibid. n. 15. 517

- 3 Ecclesiam reedificans funditus diruta sine Diœcesani consensu, non efficitur patronus, ibid. n. 53. 514
 3 Ecclesiam constructam reedificare favorabilis est, quàm de novo construere, ibid. num. 54. 510
 3 Ecclesiam per totalem destructionem remanet execrata, ibidem num. 55. 514

Ecclesia quoad immunitatem, & libertatem.

- 1 Ecclesia est immunis tam quoad personas, quàm quoad bona, in c. Ecclesia S. Marie, n. 40. de consit. 123
 1 Ecclesia non potest se submittere superioritati, ac legibus Imperatoris, in cap. Quæ in Ecclesiariis, numer. 28. de constitutione. 99
 3 Ecclesia non consecrata, in qua divina celebrantur, gaudet immunitate, in c. Ecclesiæ, n. de Immunit. Eccles. 646
 3 Ecclesiæ appellatio venit etiam non consecrata, ibidem numer. 2. 646
 3 Ecclesia non consecrata gaudet immunitate, etiam si divina officia ibi nondum fuerint celebrata, ibidem numer. 5. 8. & 10. 646
 3 Ecclesia non consecrata eodem privilegio gaudet, quod consecrata, ibid. num. 6. 646
 3 Et cum fundata est, spectat ad ordinationem Episcopi, & est locus devotus, & religiosus, ibid. n. 7. 646
 3 Statuta Prædicti Urbis salvantur confuentes ad ipsam, ibidem num. 9. 646
 3 Ecclesia interdicta gaudet privilegio immunitatis, ibidem num. 11. 647

- 3 Idem in Ecclesia polluta, ibid. 647
 3 Ecclesia destructa quoad immunitatem, dummodò subsit spes reedificationis, & auctoritate Episcopi destructa non fuerit, ibidem num. 14. 647
 3 Ecclesia gaudet immunitate per circuitum quadraginta, vel triginta passuum, etiam si cometerium minori spatio perstringatur, ibid. num. 15. 647
 3 Nisi infra dictos passus alia domus laicorum interponatur, ibid. num. 19. & num. 30. 647
 3 Quid servetur de consuetudine, ibid. n. 19. 647
 3 Vide in verb. *Immunitas, Libertas, Consuetudo, Statutum, Laicorum, & Lex civilis, Lex secularis.*
 3 Ecclesia matrix, ex cuius obventionibus erigitur nova Parochia, efficitur patrona simul cum alio dotante, in c. Ad audientiam, il primo, num. 38. de Ecclesiæ edific. 626
 3 Non acquiritur jus patronatus in Ecclesia fundata intra suos limites, nisi de suo aliquid contulerit, quamvis oblationes futuræ dicantur esse loco dotis, ibid. n. 30. 626
 3 Ecclesia non potest in Parochia edificari propter nimiam distantiam Parochialis, eique certa portio assignari ex redditibus Ecclesiæ antiquæ, in cap. Ad audientiam, il primo, n. 1. de Ecclesiæ edific. 622

Vide in verb. Parochialis.

- 3 Ecclesia Parochialis quandoque erigi potest sine dote, in cap. Ad audientiam, il primo, n. 1. de Ecclesiæ edific. 623
 3 Ecclesia eo ipso quòd habet limitatam Parochiam, de jure communi debentur illi redditus spirituales provenientes ex prædiis intra Parochiam inclusis, in cap. Cum conventus, num. 40. de decim. 319

Vide in verb. Parochialis quoad erectionem.

Et in verb. Parochialis quoad decimas.

- 3 In Ecclesia Regulari aut Clerici faculares habere possunt prebendas, & beneficia, aut stipendia, in cap. Ad audientiam, num. 17. de Cler. non resit. 61
 3 Ecclesiæ Regularis ac comprehendantur in cap. unic. de Cler. non resit. lib. 6. & in c. 12. §. Distributiones, sess. 22. Concilii Tridentini, ibid. n. 19. 61
 3 Veniunt appellatio Ecclesiarum, ibid. n. 20. 61

Ecclesia quoad consecrationem, & reconciliationem.

- 3 Ecclesia polluta, per Sacerdotem simplicem reconciliari non potest, etiam si aqua fuerit per Episcopum benedicta, in c. Aqua, num. 1. de consec. Eccles. vel altar. 568
 1 Ecclesia per simplicem Sacerdotem non potest reconciliari, & contraria consuetudo est corruptela, in cap. Quanto, num. 35. de consuetud. 200
 3 Consecrans Ecclesiam indotatam tenetur eam competenter dotare, in c. Quoniam, 16. de jurepatr. 513
 3 Et in defectum Episcopi consecrans tenetur fundator, ibidem num. 37. 513
 3 Ecclesia per totalem destructionem remanet execrata, ibidem num. 55. 514
 3 Celebrans in Ecclesia polluta non est ipso jure suspensus, sed suspendendus; secus in Ecclesia interdicta, in cap. Tuarum, num. 4. de privileg. 245

Ecclesia Romana, & universalis.

- 5 Ecclesia Romanæ observantia prævalet auctoritati cujuscunque Doctoris, in capitul. Henricus, num. 39. de Cler. pugn. in duell. 246
 1 Ejus doctrina est regula fidei, in cap. Ne innitatis, n. 7. de consuetud. 31
 1 Ecclesia Militans exemplata est divinitus à Triumphantem, in c. Significasti, n. 38. de elect. 126
 1 Ecclesia Catholica non ab Apostolis, sed à Christo primum obtinuit, ibid. n. 41. & seqq. 226
 3 Ecclesia assimilatur Congregationi Politicæ, Conventus vel Parochiæ Congregationi œconomicæ, in c. Accedentibus, n. 14. de excess. Prælat. 215
 3 Ecclesia est unum corpus mysticum in multa membra diffusum in partem corporis humani, in c. Præterea, n. 26. Ne Prælat. vices suas. 70
 3 Ecclesiæ omnes proferuntur ex utero Ecclesiæ Romanæ, ibidem num. 28. 71

- 5 Et Romanæ subsunt Ecclesiæ, ibid. num. 33. 71
 4 Et quidquid habent in peculo, habent separatim quodammodo à rationibus Dominicis Domini permisso, ibid. n. 34. 71
 5 Ecclesia Romana cum aliquid percipit ab Ecclesiis inferioribus, nil non acquirit, sed retinet quod suum est, ibid. n. 35. 71
 1 Ecclesiæ omnes reguntur per auctoritatem Ecclesiæ Romanæ, in c. Perniciosam, n. 36. de offic. Ordinari. 522
 1 Ecclesiæ particulares ad Ecclesiam Romanam comparantur sicut radii ad Solem, rivuli ad fontem, & rami ad radicem, ibidem num. 40. 522
 1 Ecclesiæ Romanæ auctoritas in exponendis sacris Scripturis, in c. Cum pridem, n. 45. de pactis. 150
 1 Ecclesia Romana usque ad Urbanum I. dicitur absque redditis vixisse, ibid. num. 70. 551
 1 Ecclesia Græca in ordinationibus, & consecrationibus servare debet unctiones, quas servat Ecclesia Romana, in c. Cum venisset, n. 1. de sacr. Unct. 443
 1 Ecclesia Græca ab Ecclesia Latina discrepare non potest in essentialibus Sacramentorum, ibid. n. 25. 446
 1 Ecclesia universalis est unum corpus mysticum multorum Episcoporum concordati numerositate diffusum, cujus caput est Papa, in cap. Quanto, n. 60. de translat. Episc. 223
 5 Ecclesia Romana in præjudicium suum non præsumitur voluisse quemquam privilegiare, in capit. Olim, numer. 17. de verb. signific. 381
 3 Est caput Universalis Ecclesiæ, & idem ejus est ad singula membra alimenta transfundere, in cap. Significatum, num. 24. de præbend. 82
 3 Ecclesia est fidelissima interpret instituitionis Christi, in cap. Fraternalitatem, num. 54. de sepultur. 296
 1 Ecclesia auctoritatem Dei habet super regna, in c. Canonum statuta, n. 6. de consuetud. 20
 1 Ecclesia Romana auctoritatem Canonibus impertitur, sed non eis alligatur, ibid. n. 102. 22
 3 Ecclesiæ interest habere plures Consiliarios, & ministros, in cap. Dilecto, n. 24. de præb. 123
 1 Ecclesia tenetur tolerare incommoda non multum lædentia propter consuetudinis auctoritatem, in c. Consuetudines, num. 13. de consuet. 133
 1 Ecclesia vix orat pro occiso in ebrietate, in c. Aduvimus, n. 30. de Reliq. & venerat. Sanct. 605
 1 Ecclesia in Canonizatione Sanctorum an possit errare, in c. Venerabili, n. 10. & seqq. ubi in fin. de testib. 185
 1 Ecclesia quantum potest debet se conformare iudicio Dei, ibidem num. 16. 186
 4 Non judicat de occurtis, sed sequitur ea, quæ apparent, licet non sint, in capit. Tuæ fraternitati, numeri. 24. de spons. & matrim. 17
 3 Ejus iudicium in questionibus fidei est infallibile, si Ecclesia consideretur prout est unum corpus, cujus caput est Papa, in cap. Majores, n. 17. & 21. de baptisim. 596
 3 Secus si consideretur seorsim à capite, ibidem numero 18. & seqq. 596
 3 Ecclesiæ corpus non est sine capite, & omnis à capite desinit in membra potestas, ibid. n. 19. 596
 3 Ecclesiæ unum caput esse existimantur Christus, & Papa, ibidem num. 20. 596
 3 Ecclesia prout est collectio omnium fidelium, non est possibile, ut in unum conveniat ad determinandum questiones fidei, ibid. num. 22. & seqq. 596
 1 Romanæ Ecclesiæ potestas dicitur nervosa, quia non frangitur, licet in cortice vulneretur, in cap. Cum venerabilis, num. 5. de consuetud. 202
 5 Ecclesia an errare possit ligando non ligandum, vel absolvendo non absolvendum, in cap. A nobis, il secundo, num. 28. de sent. excomm. 342
 5 Ecclesia potest mitigare duritiam legis civilis, in c. Pervenit, n. 5. de adulter. 123
 5 Habet carcerem, & infligit penam relegationis, ibidem numero 19. 150
 5 Non potest quemquam invitum obligare ad votum continentię, in c. Tuæ literæ, n. 51. de Cler. per salt. promot. 203
 5 Numquam dispensat super homicidio voluntario etiam ex consuetudine, in capitul. Henricus, numer. 28. & 33. de Cler. pugn. in duell. 246
 5 Contrarium, ibid. num. 34. 246
 1 Ecclesia effectum sacramenti impedire non potest, quando concurrunt ea, quæ sunt de necessitate sacramenti, in c. Quanto, 16. de consuetud. 199
 3 Potest constituere, ut matrimonium ratum dissolvatur, si alter conjugum labatur in hæresim, in c. Ex parte, il secundo, n. 6. de convers. conjugator. 434
 3 Secus si matrimonium sit consummatum, ibid. num. 9. 435
 4 Non dispensat in substantialibus Sacramentorum, in c. De illis, il secundo, n. 28. de spons. impub. 20
 3 Vide in verb. *Dispensatio, Papa quoad potestatem, Papa quoad dispensationem.*

- 4 Ecclesia tripliciter se habet in his, quæ ad matrimonium pertinent, in c. Literæ quas, num. 6. de matrim. contrad. contra inter. Eccles. 76
 1 Habet jurisdictionem etiam in laicos, ut pax servetur, in c. Antonigonus, n. 10. de pact. 640
 1 Idem ubi agit de materia peccati, ibid. n. 11. 640
 1 Ecclesia an poterit simoniam inducere in his, quæ ex sui natura non sunt simonica, in capit. Cum pridem, num. 11. de pactis. 647
 1 An re ipsa statuerit, ut simoniacum effect quod prius non erat, ibid. n. 15. & seqq. que ad n. 30. 638
 5 Ecclesia habet fiscum, non tamen ad explendam Episcoporum avaritiam, in c. Presbyteri, n. 27. de penis. 283
 5 Ubi vertitur salutis periculum, multoties generaliter statuit, ac prohibet ad cautelam eorum, quæ possunt contingere, in cap. Officii, n. 34. de pœnit. & remis. 305
 5 In neminem iudicium exercet, qui non prius in ipsam per baptisim.

- in quantum fuerit ingressus, in cap. Omnis, num. 3. de Penit. & remiss. 109
- Non potest quemquam in vitam Religionis alligare, in c. Si quis, n. 71. & 72. de Regular. 115
- Declaratur, ibid. num. 71. 119
- Ecclesia sicut non potest nova Sacramenta instituire, ita nec materiam, nec fontem sacramentorum immutare, in c. Cum venisset, n. 2. de sacra. Unct. 446
- Ordinem Sacerdotalem non tradit verpo modo ab Institutione Christi, ibid. num. 47. 451
- Ecclesia non iudicat de occultis, in cap. Tua nos numer. 41. de Simon. 17
- In traditione potestatis apponere potest legem, quam vult, in c. Statutum, n. 25. de supplen. neglig. Pralat. 352
- Declaratur, ibid. n. 40. 41. & 46. 371
- Potest agere contra Episcopum translatum, ut redeat, in capit. Quanto, n. 35. de transit. Episcopi. 119
- Non potest iuste obligare quemquam in vitam ad Religionem in genere, in c. Consi. l. n. 10. de Regul. 400
- Exercet jurisdictionem etiam in laicos, ubi agit de violentia, & peccato, in capit. Licet, numer. 7. 13. & 14. de censuris. 519
- Potest quosdam inhabitare ad matrimonium contrahendum, in c. Quod nobis, n. 25. de Clau. del. desponsat. 11
- Ecclesia ultioni non subducitur, quæ in finibus nude voluntatis consistunt, in c. Tua nos, n. 45. de Simon. 60
- Ecclesia potest sub mortali obligare ad aliquid vitandum, vel faciendum etiam cum periculo mortis, in c. Sacris, nu. 48. de his que vi met. caus. 635
- Ecclesia non iudicat de occultis, sed sequitur ea, quæ apparent, licet non sint, in cap. Tua fraternitati, numer. 14. de spons. & matrim. 17
- Ecclesia non potest se submittere superioritati, ac legibus Imperatoris, in capit. Quæ in Ecclesiarum, numer. 18. de constitution. 99
- Ecclesia quandoque etiam ligando non ligandum, vel absolvendo non absolvendum, in c. A nobis, il secundo, nu. 8. de sentent. excomm. 341
- Et quid in Ecclesia universali, ibid. n. 9. 341
- Vide in verb. *Ecclesia Romana, C. c.*
- Ecclesia potestas non extenditur ad peccatum in c. Licet universis, n. 10. de Testibus. 111
- Ecclesia cum dispensat in voto, non dispensat in præcepto juris naturalis, sed determinat ill, quod eade sub obligationem deliberationis humanæ, in c. Cum ad monasterium, nu. 74. de stat. Monachor. 470
- Ecclesia damnat in genere, & veralem penam infigit pro crimine occulto, sed occultum peccatum manifestè, & specificè non punit, in cap. Vestra, numer. 47. de cohabit. Cleric. & mulier. 11
- Ecclesia in quibus casibus habeat jurisdictionem in laicos, in cap. Cum dilectus, n. 7. de success. ab instar. 288
- Ecclesiastica potestas non solet se immiscere in jurisdictione aliena, ibid. num. 6. 288
- Ecclesiastica potestas lege Evangelica à Christo supernaturaliter constituta est, in capit. Ecclesia S. Marie, numer. 11. de Constitut. 110
- Vide in ver. *Ecclesia Romana.*
- EDICTA contra non revelantes concubinarios, & usurarios publicari possunt ab Episcopo etiam non adhibitis duobus de Capitulo, in c. Perniciosam, n. 9. de off. Ordinari. 550
- Edictum ab Episcopo possit facere, ut quilibet Clericus ostendat titulum sui beneficii sub pœna privationis, in c. Licet Hele, n. 17. & n. 10. de Simon. 49
- EDUCARI non debet apud substitutum ex fideicommissio is, cui per obitum succedendum est, in cap. Accipimus, num. 4. de Pœnis. 661

Electio, communis.

- Electio in dubio est debitoris, in cap. Quidam, num. 29. de celebr. Missar. 579
- Electio secunda est attentata, si lite pendente inter duos electos, alter moriatur, in c. ex parte n. 9. de Arbitr. 207
- Eriantii superstes nullum jus habeat, ibid. n. 10. 207
- Electioes duæ de eodem ad eandem non valent, ibidem, numer. 12. 207
- Electio, postulatio, & nominatio in quibus conveniant, in cap. Bonæ memoriz, num. 39. & seqq. usque ad num. 57. de postul. Pralat. 211
- Et in quibus differant, ibidem numer. 57. & seqq. usque in finem. 214
- Electio, postulatio, & nominatio fieri debent collegialiter, alijs per subsequenter contentum singulorum non convalescent, ibid. num. 46. 211
- Electio quid sit, ibid. num. 57. 214
- Electioes, & postulationes in Cathedralibus, & Monasteriis quarumvis sublatæ fuerint in Gallia ex concordiis, in c. Nullus, n. 11. de elect. 215
- Electio licet semper facta fuerit ex concordiis ecclesie, non tamen per hoc censetur præscripta, quomius fieri possit ex græmæ alterius, in cap. Treuga, numer. 64. de Treuga, & Pa. 216
- Electores dici possunt adu electionis inchoato, licet non consummato, in c. Publicato, n. 2. de elect. 208
- Electi in schismate dicuntur hæresarchæ, & eorum gesta ex communi errore non sustinentur, in cap. Nisi cum pridem, n. 14. de renunciat. 110
- Opponere plura contra electum sufficit alterum probare, quod ad electionem sufficit, in cap. Cum iam dudum, n. 1. de præben. 69
- Consuetudine indui potest, ut una ecclesia de Collegio alterius teneatur sibi Prælatum eligere, in c. Cum dilectus, num. 2. & 25. de consuetud. 204

- Consuetudo eligendi Prælatum ex certo genere personarum valet, ibid. num. 25. 207
- Consuetudo in electionibus, & beneficiorum collationibus spectanda est, in cap. Cùm Ecclesia Vulturana, numer. 15. de election. 282
- Sive collationem det soli Prælato, sive soli Capitulo, sive alteri eorum de consensu, vel consilio alterius, ibid. num. 16. 212
- Dummodò causetur sit legitime præscripta, ibid. num. 17. 212
- LECTO sufficit probare eligentem tempore electionis possessisse, in c. Querelam, n. 4. de elect. 272
- ELIGENDI jus quod habent Capita ecclesiarum, non est de iure Divino, ut male affirmat Ferrretus, in c. Nullus, n. 21. de elect. 117
- Eligendi potestas ad Superiorem non devolvitur, licet quævis tempore iure eligendi intra tempus ad eligendum præsum non fuerit distincta, in c. Quoniam, n. 2. de Jurepat. 512
- Ad electionis canonice probationem de iure sufficit solum decretum, in c. Nihil, n. 12. de elect. 300
- Per electionem spirituale matrimonium non induitur, & acquiritur electo jus amministrandi in habitu, ibid. num. 11. 300
- Electio magis idonei, & collaturus sunt diversa, & ea una ad aliam non inferunt, in c. Illa, n. 12. Ne sede vacante. 219
- Eligendi jus spirituale est, & non cadit in laicum, in c. Cùm terra, n. 9. & de elect. 276
- Eligere est unum ex pluribus capere, ibid. num. 11. 276
- Electum non habens ex dispositione testatoris, eligendo indignum privatur ipso facto potestate eligendi, in c. Cùm vos, num. 41. de off. Ordin. 562
- Idem si habeat electionem ex gratia, vel ex privilegio, ibidem num. 42. 562
- Declaratur, ibid. num. 52. 561
- Electio dat jus in re, & presentatio vero jus ad rem, ibidem num. 52. 562
- Electio passiva majorem libertatem requirit, quam activa, in cap. Cùm dilectus, n. 21. de consuet. 204
- Per reservationem dignitatum fuit ademptum electoribus jus eligendi, in c. Nihil, n. 17. de elect. 109
- Quod tamen fuit præservatum in concordatis Germaniæ, quibus non obfunt reservationes non elausæ in corpore juris, ibidem num. 19. 209
- Electio est favorabilis, collatio & institutio odiosa, in c. Præterea, num. 8. de atat. & qualif. 412

Electio à quo.

- Electio facta à non existente in quasi possessione juris eligendi quamvis sit nulla, tamen constituit cum in quali possessione, in c. Vidua, n. 21. de Regul. 144
- Electio non adscribitur eligenti, sed potius tribuendi facultatem eligendi, in cap. Quod novis, num. 41. de Clau. del. desponsation. 75
- Electio Prælati in Cathedrali, Collegiata, vel Conventuali ecclesia, de iure communis pertinet ad Capitulum, Collegium, vel Conventum, in cap. Cùm ecclesia Vulturana, num. 19. de elect. 282
- Confirmatio ad proximum superiorem, ibid. num. 42. 282
- Electio Prælati in Cathedralibus, & Collegiatis ecclesiis tributa sunt Capitulis ex concessione Apostolicæ sedis, in c. Nullus, n. 4. & 11. de elect. 215
- Electio Prælati fit per Collegium utriusque principales unitæ, in cap. Cùm certum, nu. 34. de major. & obedient. 610
- Electio Prælati pertinet ad Canonicos, non autem ad inferiores Beneficiatos, in cap. Bonæ memoriz, num. 3. de postulat. Pralat. 211
- Electio Canonicorum de consuetudine potest ad solum Capitulum pertinere, in capit. Cùm ecclesia Vulturana, numer. 1. de election. 109
- Electio Prælati non competit Beneficiatis ecclesie Collegiata, nisi sint ibi non Collegium, in c. Nullus, n. 12. de elect. 212
- Electores non possunt tuncquam terie per procuratorem, nisi sint canonice mæpediti, in c. Quia propter, 5. Illud autem, nu. 1. de elect. 291

Vide in verb. Electiois forma

Electio ubi celebranda.

- Electio quamvis fieri debeat in ecclesia, tamen si fiat alibi, non propter hoc est nulla, nec annullanda, in c. Cùm ex injuncto, n. 10. & seqq. de novi oper. nullat. 208
- Locus non est de substantia electionis, ibid. n. 20. 210
- Vide in ver. *Electiois forma.*

Electiois forma.

- In Electionibus forma cur introduca, in cap. Publicato, nu. 25. de elect. 210
- Electio non servata forma hujus cap. non valet, & eligentes privandi sunt pro illa vice potestate eligendi, in c. Quia propter, n. 1. de elect. 212
- Formæ electionis sunt cautio, exemptio, & quali inspirationis, ibid. num. 2. 212
- A Concilio Tridentino sunt sublata, ibid. n. 10. 212
- Electio ad dignitates, Personatus, & Canonicatus in Cathedralibus Ecclesiis necessariè fieri non debet iuxta d. c. Quia propter, ibid. num. 12. 212
- Nisi aliud habeat consuetudo Ecclesie, ibid. n. 15. 210
- Electiois actus non debet esse singularis, sed Collegialis, ibid. num. 17. 210
- Electio clandestina quæ dicitur, ibid. num. 6. 211
- Electio non valet, si sit clandestina, in c. Si quis, num. 2. de clandest. despons. 11
- Electio tenet, licet electi, & eligentium consensus eodem tempore non concurrant, in capitul. Licet, numer. 4. de spons. duor. 19

- 1 Electio cassari non debet nisi ad petitionem contempti, nec per alium, quam per superiorem, & interim variare non licet, in c. Publicato, n. 12. de elect. 309
- 1 Non vitatur ex contemptu aliquorum, sed cassari debet ipsis prosequentibus contemptum, in cap. Quia propter, num. 19. de elect. 289
- 1 Electio episcopi fieri debet secundum formam hujus capituli. ibid. num. 2. 287
- 1 Electio Prælatorum principalium Ecclesiarum Collegiarum, qui generale habent jurisdictionem, fieri debet secundum hujus c. formam, ibid. n. 32. 289
- 1 Electio debet esse Canonica, in c. Bonæ memoriæ, num. 75. de postul. Prælat. 214

Electio per inspirationem, vel quasi.

- 1 Electio quasi per inspirationem quando fieri dicatur, in cap. Licet de vitanda, n. 27. de elect. 235
- 1 Electio quasi inspirata non dicitur, si vel unus contradicat, ibidem num. 48. 235
- 1 Prævio tractatu celebrata potius dicitur per instigationem, quam per inspirationem, ibid. n. 50. 235
- 1 Electio superiorum Regularum per viam compromissi, vel quia inspirationis, est sublati à Concilio Tridentino, in c. Quia propter, n. 25. & seqq. & n. 30. de elect. 283
- 1 Electio per veram inspirationem est immediate à Deo, nec redigitur ad aliquam formam juris positivi, ibid. n. 3. 287
- 1 Electio quasi inspirata que dicitur, ibid. n. 27. 283
- 1 Non est absolute à Deo, sed quasi à Deo, ibid. n. 28. 283
- 1 Subjectæ legi positivæ, & indiget canonica approbatione, ibidem num. 28. 283

Electio per scrutinium.

- 1 Electionis per viam scrutinii primum substantiale, est, ut fiat per congregatos in unum, in c. Quia propter, nu. 36. & seqq. de elect. 289
- 1 Secundum, ut scrutatores assumantur à Collegio, ibidem num. 42. 289
- 1 Tertium, ut scrutatores sint tres, ibid. n. 43. 289
- 1 Quartum, ut scrutatores sint de Collegio, ibid. n. 45. 289
- 1 Quintum, ut vota singulorum exquirantur secrete, ibidem num. 47. 290
- 1 Sextum, ut vota exquirantur singulariter, ibid. n. 48. 290
- 1 Septimum, ut exquirantur vota eundem die, ibid. n. 49. 290
- 1 Octavum, ut vota in spiritibus redigantur, ibid. n. 53. 290
- 1 Nonum, ut vota in communi publicentur, ibid. n. 55. 290
- 1 Decimum, ut publicentur mox, ibid. n. 56. 290
- 1 Undecimum, ut fiat collectio numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum, ibid. n. 57. 290
- 1 Duodecimum, ut collatio fiat incontinenti post publicationem, ibid. num. 58. 290
- 1 Decimumtertium, ut fiat communis electio, n. 59. 290
- 1 Decimumquartum, ut eadem electio fiat statim post collationem, ibid. num. 60. 290
- 1 Decimumquintum, ut electio fiat de illo, in quo major, & sanior pars Capituli consentit, ibid. nu. 61. 291
- 1 Decimumsextum, ut electio fit verbalis, ibid. n. 63. 291
- 1 Decimumseptimum, ut electio non sit clandestina, ibidem numer. 64. 291
- 1 Decimumoctavum, ut prædictorum omnium ordo servetur, ibidem num. 66. 291
- 1 Electio facta à minori parte de consensu totius Capituli an valeat, in c. Licet, de vitanda, n. 40. de elect. 254
- 1 Electio ex votis singulorum publicatis, & invicem collatis immediate producitur, in c. Cum prædicit, n. 83. de pactis. 655
- 1 Electio fieri debet à majori parte Collegii, in cap. Bonæ memoriæ, n. 40. de postul. Prælat. 213
- 1 Fallit in electione Papæ, in qua duæ partes requiruntur, ibidem num. 41. 213
- 1 Electio an sit differenda, si aliquis publicato scrutinio probare velit nominatum esse ineligibleem, in cap. Publicato, num. 44. de elect. 311
- 1 Electio non valet, si post collationem protrahatur per simplicitatem, vel negligentiam electorum: secus si mala fide, ibidem num. 61. 313
- 1 Electio, in qua ultra scilicet scrutatores electi fuerunt alii tres laici, non valet, in c. Quisquis, n. 35. de elect. 297
- 1 Electio fieri non potest, nisi sunt præsentés duæ partes vocandorum, in c. Quia propter, n. 40. de elect. 253
- 1 Et in numero duarum partium qui debeant computari, ibidem num. 41. 259
- 1 Electio communis post collationem votorum qua forma fieri debeat, ibid. num. 59. 290
- 1 Electio ut sit valida, non sufficit, ut quis habuerit majorem suffragiorum partem, nisi etiam illa sit lenior, & idem in casu converso, ibid. num. 61. 301
- 1 Electio publicari debet in Capitulo, & tutum est, ut & populo publicetur, ibid. num. 64. 291
- 1 Electio honestum est ut fiat in ecclesia vacante, sed hoc non est de substantia, nisi aliud habeat consuetudo, ibidem num. 69. 291
- 1 Electio ut celebretur antequam cadaver Prælati sit traditum sepulture, non est de substantia, ibid. num. 71. 291

- 1 Et fallit in novem, ibid. à num. 45. usque ad n. 82. 312
- 1 Electores publicato scrutinio sunt compellendi ad collationem, & electionem à superiore, ad quem spectat confirmatio, ibid. num. 3. 305
- 1 Electoribus cur non liceat variare scrutinio publicato, ibid. nu. 5. & seqq. 308
- 1 Electores nec singulariter, nec in communi variare possunt, scrutinio publicato, ibid. num. 11. 309
- 1 Electoribus sicut post publicationem scrutinii non permittitur variatio, ita nec substitutio in eorum locum, ibidem numer. 12. 309
- 1 Idem in Metropolitano, ad quem jus eligendi sit devolutum, ibid. num. 13. 309
- 1 Electores post scrutinii publicationem excommunicati, ac deinceps absoluti, variare non possunt, ibid. num. 14. 309
- 1 Et an possint facere electionem ante absolutiorem, ibid. num. 15. renuñt. 309
- 1 Electoribus asserentibus se non consensisse in eum, qui in scrutinio reperitur nominatus, non creditur, ibidem numer. 16. 309
- 1 Scrutinio publicato si superveniat defectus in forma, an electores ad novum scrutinium procedentes teneantur eligere jam nominatum, ibidem num. 19. & seqq. & num. 22. & seqq. 309
- 1 Electores in forma peccantes privati sunt ea vice potestate eligendi, ibid. num. 22. 309
- 1 Scrutinii publicatione inchoata, sed non consummata, an liceat electoribus variare, ibid. num. 35. 311
- 1 Et quid si publicato scrutinio vota appareant æqualia, ibidem num. 36. 311
- 1 Et an pars minor variare possit accedente majori, ibidem numer. 37. 311
- 1 Et quid si nominatus in scrutinio juri suo renuñciaverit, ibidem num. 39. 311
- 1 Et quid si notorium sit, nominatum esse ineligibleem, ibidem num. 40. 311
- 1 Et quid si dubitetur, an sit postulandus, vel eligendus, ibidem num. 43. 311
- 1 Et quid in Compromissariis eligentibus per viam scrutinii, ibidem num. 45. 312
- 1 Et quid in Patronis ecclesiarum, ibid. n. 4. 6. 312
- 1 Electoribus variatio non est prohibita, nisi in præjudicium nominati, ibid. n. 36. & seqq. 311
- 1 Variare possunt electores ante publicationem scrutinii, ibidem num. 52. 312
- 1 Idem in superiore, ad quem jus eligendi sit devolutum, ibidem num. 53. 312
- 1 Et quid si scrutatores recesserint à loco scrutinii, ibid. n. 54. 312
- 1 Eligentium vota debent in scriptis redigi vel per scrutatores, vel per tabellionem extraneum, in cap. Quia propter, num. 53. de elect. 290
- 1 Electio Prælati per laicos, & Canonicos facta non valet, si etiamsi hoc habeat consuetudo, in cap. Massana, numer. 1. de elect. 304
- 1 Eligendi jus in Collegiata ecclesia non cadit in laicum, ibidem num. 2. 304
- 1 Electio à Canonicis celebrata an irritetur ex eo, quod laici ignoranter fuerint admissi, aut volenter se intruserint, ibid. num. 11. 305
- 1 Electus in scrutinio potest dissentire, etiam post electionem sibi præsentatam, in c. Publicato, num. 39. de elect. 311
- 1 Electus nulliter ob non servatam formam Concilii generalis an sine peccato beneficium retineat, in cap. Si quis, num. 25. vers. Ad quod facit, de Regular. 311
- 1 Electus à minori parte Capituli an, & quando sit præferendus, si electio facta à majori parte sit nulla, in cap. Publicato, num. 21. de elect. 309
- 1 Electio Procuratoris ad eligendum non potest fieri forte, in c. Quia propter, c. Illud, n. 2. de elect. 292
- 1 Electores absentes non possunt votum suum dare scripto obsignatum, ibid. num. 3. 292
- 1 Vide in verb. *Electio à quo.*
- 1 Electio celebrata nudo consensu eligentium non servata forma cap. Quia propter, suffragatur electio in foro conscientie quo ad hoc tantum ut cedere non teneatur, sed non valet in foro externo, in cap. Postulatus, num. 22. de Cler. excomm. 196

Electio per compromissum.

- 1 In Electione per compromissum factum in majorem partem Collegii debent omnes suffragium ferre, in cap. Licet, de vitanda, n. 44. de elect. 314
- 1 Declaratur, ibid. num. 67. 217
- 1 Electio Papæ per viam compromissi uno ex Cardinalibus dissentiente inicitur ita est, ibid. num. 74. & seqq. 238
- 1 Et quid si compromissum sit limitatum cum forma, ut singulorum vota scrutari debeant, ibidem num. 75. & seqq. & numer. 82. & 83. 238
- 1 Electio superiorum Regularum per viam compromissi, vel quasi inspirationis, est sublati à Concilio Tridentino, in cap. Quia propter, num. 25. & seqq. & n. 30. de elect. 283
- 1 Electio fieri potest per viam compromissi, quamvis ab immemorabili tempore facta fuerit per viam scrutinii, in c. Treugas, n. 63. de treug. & pace. 299
- 1 Electio facta à minori parte de consensu totius Capituli an valeat, in cap. Licet de vitanda, n. 40. de elect. 274
- 1 Vide in verb. *Compromissum.*
- 1 Eligendi potestas utilis committitur pluribus, quàm uni, in cap. Casuam, num. 37. de elect. 261
- 1 Melius tamen expeditur per unum, quàm per plures, ibidem num. 38. 261
- 1 Eligendi potestas consultivis committitur in impari numero, ibid. num. 42. 262

- 5 Eligere seipsum nemo potest, etiam cum procedatur per viam compromissi, in c. Nobis, n. 29. de finon. 41
- 1 Opinio Lapi, quod in compromisso limitato sufficiat consensus majori partis Capituli, declaratur, in c. Licet de vitanda, n. 23. de elect. 219

Electio libertas.

- 5 Electio non dicitur libera, si facultas eligendi restringatur, ita ut certum genus personarum, imò una persona eligi non possit, in cap. cum dilectus, n. 22. de consuetud. 205
- 1 Declaratur, ibid n. 17. 20 & 55 205
- 1 Electio passiva majori libertatem requirit, quàm activa, ibid. num. 21. 205
- 1 Electio de certo genere personarum facta per nictum, vel impressionem, an valeat, ibid n. 11 206
- 1 Electio libertas non violatur, si ab ipsismet Capitularibus, quorum interit, restringatur electio, ibid n. 55. 208
- 1 Electio, non potest pendere ex consensu alterius, sive ille sit Clericus, sive laicus, in c. Quisquis, n. 24. de elect. 205
- 1 Regis tamen assensus potest requiri super electione jam facta, ibid. num. 15 205
- 1 Electio quæ fit contra libertatem ecclesie, nulla est, in c. Quisquis, ibid num. 17 207

Vide in verb. *Electio per abusum laice potestatis.*

- 1 Electio libertas non læditur ex eo quòd non reperitur nisi unus idoneus in Monasterio, de cuius gremio tenentur eligere, in cap. cum dilectus, n. 21. de consuetud. 208
- 1 In electionibus libertas debet esse arbitrium non solum ab oppressione manifesta, sed etiam ab occulta formidabili, in c. Quisquis, n. 33. de elect. 206
- 5 Electus quavis non concurat in sua electione adivè, concurrit tamen passivè, in c. Nobis, n. 26. & 29. de finon. 40
- 1 Eligentes per nictum, vel impressionem non puniuntur, in cap. Quisquis, n. 24. de elect. 206
- 1 Consuetudine induci potest, ut una ecclesia de Collegio alterius teneatur sibi Prælatum eligere, in c. cum dilectus, nu. 1. & 26. de consuetud. 204
- 1 Consuetudo eligendi Prælatum ex certo genere personarum valet, ibid num. 20. 205
- 1 Consuetudo in electionibus, & beneficiorum collationibus spectanda est, in capitulo. cum ecclesia Vulturana, numer. 25. de elect. 212
- 1 Sive collationem det soli Prælato, sive soli Capitulo, sive alteri eorum de consensu, vel consilio alterius, ibid n. 26. 212
- 1 Dnum quod tamen fit legitime scripta, ibid n. 17. 212
- 1 Electio an, & quando possit restringi ad duos, in cap. Constitutis, n. 2. de Appellat. 110
- 1 Electio honestus est ut fiat de idoneo de eodem Collegio, quàm ut fiat transitus ad magis idoneum alterius Collegii, ibidem num. 1. 109
- 1 Vide in Verb. *Statutum circa electionem.*
- 1 Electio debet esse in libertate eligentium, nec valet contraria consuetudo, in c. cum terra, n. 1. de elect. 205
- 1 Consuetudo secundum quam electio non est in libertate eligentium, sed pendet ex arbitrio tertii, sive Ecclesiastici, vel laici, ex tirpanda est, ibid. n. 8 206
- 1 Consuetudo per quam in totum tollitur electio, valida est, ibid. num. 10. 206
- 1 Secus si libertas eligendi remanente electione in totum tollatur, ibid num. 11. 206
- 1 Electio fit in facienda de certo gremio, & ibi non fit nisi unus idoneus, illi est eligendus, ibid n. 14 206

Electio per abusum laice potestatis.

- 1 Electio quarumcumque dignitatum & Clericis celebrata per abusum laice potestatis est ipso iure nulla, in cap. Quisquis, n. 2. & seq. de elect. 204
- 1 Electiones de se factæ per secularis potestatis abusum consentiens efficitur ineligibilis ad dignitates, & beneficia curata, non autem ad Canonatus, ibid n. 4 204
- 1 Et quod in electo in Papam, ibid. n. 6. 214
- 1 Electio an, & quando dicatur celebrata per secularis potestatis abusum, ibid n. 21 & seq. usque in fin. 205
- 1 Quod si electores requirunt Principem lacum super personis eligendis, ut contentum præstat, ibid n. 11 205
- 1 Et quod si Princeps lacus interit electioni ex privilegio, vel consuetudine, ibid n. 10. 205
- 1 Et quod si laicus interit ut tabello, ibid n. 10. 205
- 1 Et quod si interit ut privatus ad colligendum, ibid. n. 22 205
- 1 Et quod si laicus Princeps, vel potestas incurrit nictum electionibus, ut certam personam eligant, ibid n. 21. 206
- 1 Et quod si electioni interit autoritativè, ut cogat, vel ad id iudicium non exercit, ibid n. 28. 206
- 1 Et quod si alibi electionibus extra aulam Capitularem ad protegendum, ibid n. 29. 206
- 1 Et quod si in ipsa aula Capitulari, ibid n. 30 206
- 1 Electio per abusum potestatis secularis est contra libertatem ecclesiasticam, ibid n. 1 206
- 1 Electio facta per invasionem laicorum non valet propter abusum potestatis secularis, ibid n. 11 206
- 1 Et quoniam dicitur facta per impressionem, & que minz illam indicant, & quid differat nictus ab impressione, ibidem num. 15 206
- 1 Vide in verb. *Electio libertas.*
- 1 Eligentes per se, ut abus potestatis abusum, ab officio, & beneficiis suspenduntur, & tunc eligendi sunt potestates privati, in cap. Quisquis, n. 1 & 24. de elect. 204
- 1 Eligendus ipso iure male est, & non cadit in laicum, in c. Cum terra, n. 2. de elect. 205
- 1 Vide in verb. *Laicus quoad electionem.*

Electio appellatio.

- 2 Appellatio contra electum, & confirmatum non admittitur ad impediendum electionem, vel confirmationem effectum, 10 c. Constitutus, n. 1 & 17. de Appellat. 159
- 2 Fallit primo in appellatione judiciali, ibidem numer. 11. & 19. 159
- 2 Fallit secundò in confirmatione clandestinè facta, ibidem num. 30. 160
- 2 Fallit tertio si in loco vicegæ consuetudo confirmandi non possit edicta, ibid num. 21. 160
- 2 Fallit quartò in collatione, seu provisione, ibid. n. 21 160

Electio confirmatio.

- 1 Electio ipso iure nulla an possit confirmari, in c. Publicatio, nu. 10. de elect. 110
- 1 Electio cassatur, si electus se immisceat administrationi ecclesie ante confirmationem, in cap. Bonæ memorie, num. 53. de post. Prælat. 111
- 1 Confirmatio electionis Prælati in Cathedrali, Collegiata, vel Conventuali Ecclesia, de iure pertinet ad proximum superiorem, in c. cum Ecclesia Vulturana, n. 40. de elect. 210
- 1 Vide in verb. *Confirmatio.*

- 1 Electio acquiritur suo petenti confirmationem, in c. Bonæ memorie, n. 47 & 77. de post. Prælat. 211
- 1 Electio quæ fit ante confirmationem, n. 77 211
- 1 Confirmans electum indignum ad regimen animarum perdit potestatem confirmandi primum successorem, & à perceptione propriæ hinc suspenditur ad beneplacitum superioris, si per negligentiam id fecerit, in cap. Nihil, numer. 1 & 7. de elect. 191
- 1 Si verò per malitiam, gravis puniatur superioris arbitrio, vel pena depositionis, ibid. n. 5 208
- 1 Electio immediate subiecti Papæ, per se, aut per personam inferioris debet adire Papam pro confirmatione, ibid. num. 1. & num. 10 212
- 1 Et si sit electio in concordia, & sint ultra Italiam, interim administratur, ita tamen, ut non alienent, ibidem num. 3 & n. 11. 11 & 12 212
- 1 Nisi in provincia sit Legatus de latere, ibidem num. 19. vers. Limitibus. 212
- 1 Et dicuntur electi in concordia, si nullus discrepet, ibidem num. 12 212
- 1 Confirmator, antequam confirmet, debet electi oculos processum, & merita electi diligenter examinare, ibid n. 5 212
- 1 Ique vocati oppositoribus, & aliis confirmatio non valet, ibid. num. 6 212
- 1 Legatus de latere potest electum confirmare ex officio legationis, sed alii Legati hoc non possunt sine specialia mandato, ibid. num. 10 & 19. vers. Limitibus. 212
- 1 Electus ut possit administrare ante confirmationem, quæ requiratur, ibid n. 11 & 14 212
- 1 Suffraganeus quavis sit validè remotus à suo Metropolitano, tamen administrare non potest ante confirmationem, ibidem n. 11 & seq. 212
- 1 Extrajuribus Injunctæ de electione, non habet locum in inferioribus à Papa confirmantibus, ibid n. 17 212
- 1 Administratorem Prælatum an episcopus in partibus remotis, sapere possit ob urgentem ecclesie necessitatem ante receptas Bullas, ibid n. 23 212
- 1 Administratorem potest Episcopus, si literas sine consecratione habere non potuit propter obitum Papæ, ibidem numer. 11 & 12 212
- 1 Electus in concordia in partibus remotis non concurit à parte electi eo quòd ante confirmationem non administravit ob necessitatem ecclesie, si et Curia sit ultra montes, ibid n. 25 212
- 1 Electus in non habet iurisdictionem, vel ante confirmationem, aut admittit, ejus electio cassari debet, in c. Quæstio, num. 1. de elect. 212
- 1 Electus non potest se ingerere administrationi Prælatæ ante confirmationem, nec valet contra consuetudo, ibidem num. 2 212
- 1 Electus an possit permittere se installare ante confirmationem, ibid num. 7 & seq. 212
- 1 Installare quid sit, ibid n. 4 212
- 1 Promoti, vel etiam confirmati ad Cathedrales vel Regulares Ecclesias, non debent per eorum antecessorum tempus Prælati, nisi literas promotionis, vel confirmationis obtulerint, ibid. num. 4 212
- 1 Electus qui ante confirmationem per se, vel per alium administrat in spiritualibus, vel temporalibus, copioso privatus est iure electione quoad totum, ibid n. 1 212
- 1 Sive administrat avocantur, vel procuratoris nomine, aut alio quocumque colore, sive tanquam electus, ibidem numer. 7 212
- 1 Fallit in electo in concordia extra Italiam, ibid n. 11 212
- 1 Provisio Consistorialis habet vim electionis, & confirmationis, in cap. Nihil, n. 29. de elect. 212
- 1 Confirmatio facta ultra ordinem obstrata habet vim distinctivæ, in cap. Constitutus, n. 10. de Appellat. 150
- 1 Confirmatio electionis clandestinè facta quando dicitur, ibidem num. 20 212
- 1 Consuetudo confirmandi electum non potest edicta valida est, ibid num. 21 212
- 1 Licentia administrandi ante confirmationem non sufficit per se, nisi fuerit obstrata, in cap. Cum venerabilis, numer. 7. de consuetud. 212
- 1 Electus potest administrare ante confirmationem, si hoc habeat ex privilegio, ut Cistercienses, & Præmonstratenses, ibidem num. 11 212
- 1 Electi in partibus remotis itante consuetudine possunt administrare an-

- re ante confirmationem, etiam si Curia sit ultra montes, ibid. num. 11. 202
- 1 Electi in concordia extra Italiam, & Papæ immediatè subjecti administrare possunt ante confirmationem, nisi esset Legatus in Provincia, ibid. num. 14. 202
- Vide in verb. *Consecratio irrationabilis*.
- 3 Episcopus electus, & confirmatus repellitur, si fiat inhabilis ante consecrationem, in cap. Dilectus, in secundo, num. 16. de Præbend. 115
- 1 Electiones Præpositi generalis S Hieronymi de Fefulis nulliter celebratæ convalidantur, in c. Quia propter, §. Illud autem, n. 8. de elect. 202
- 1 Electus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter administrare non potest, in c. Nosti, n. de elect. 263
- 1 Potestas conferendi beneficia, & administrandi pendet ex confirmatione, non autem ex electione Collegii, ibid. n. 2. 263
- 1 Electio dat jus Prelaturæ, & jus administrandi in habitu: confirmatio verò jus administrandi in actu, in d. cap. Nosti, n. 3. de elect. 263
- 5 Electio non cassatur, si crimen in modum exceptionis probatum contra electum sit modicum, in cap. Omnipotens, num. 18. de Accusat. 7

Electio de digno.

- 1 Electio de digno, posthabito digniori, post factum sustinetur de iure communi, in c. Eam te, num. 23. de ætat. & qual. 405
- 1 Presumitur pro Ordinarii iudicio, ibid. n. 24. 405
- 1 Et ad irrationabilitatem Ordinarii excludendam sufficit, ut possint in electio concurrere majores qualitates, ibidem numer. 25. 405
- 1 In Electione qualibet eligendus est melior, & vitæ sanctitate præstantior, in cap. Cùm dilectus, n. 18. de consecr. 205
- 1 Declaratur, ibid. num. 53. 208
- 1 Electio de digno, omnino digniori, regulariter sustinetur, sed pectant sic eligentes, ibid. num. 19. 205
- 1 Electio non est semper facienda de digniori simpliciter, sed de digniori quoad aliquid, ibid. num. 53. 208
- 1 Electio fieri debet de digniori, licet sustineatur de digno, in c. Bonæ memoria, n. 21. de postul. Prælat. 214

Vide in verb. Consequus.

- 1 Eligentes sciunt indignum sunt ipso jure privati pro illa vice potestate eligendi, ibid. num. 43. 213
- 1 Ecclesiæ Dei nihil tam perniciosum, quàm ut indigni assumantur Prælati ad regimen animarum, in cap. Nihil, num. 14. de elect. 208
- 1 Prælati indigni debet deici, etiam si fuerit confirmatus, ibid. num. 7. 199
- 1 Electoribus deferri potest juramentum à superiore, ut magis idoneum eligant, in cap. Constitutis, in secundo, num. 4. de appellat. 109
- 1 Electio in foro conscientie debet fieri de magis idoneo, ibidem num. 8. 199
- 2 Eligens dignum posthabito digniori mortaliter peccat, ibidem numer. 9. 199
- 2 Et magis idoneus dicitur non tantum respectu sui, sed etiam in ordine ad utilitatem ecclesiæ, ibid. num. 14. 200
- 1 Electio de digno omnino digniori in foro externo valida est, nec debet retractari, ibid. num. 10. 200
- 2 Quod procedit, non obstante juramento de eligendo magis idoneo, ibid. num. 11. 200
- 1 Et quid, si à contraria electione fuerit appellatum, ibidem numer. 12. 200
- 2 Et quid in concursu Parochialium ecclesiarum, ibidem numer. 13. 200
- 1 Electio si fit faciendi de certo gremio, & ibi non sit, nisi unus idoneus, ille est eligendus, in cap. Cùm terra, numer. 14. de elect. 266
- 5 Electio non cassatur, si crimen in modum exceptionis probatum contra electum sit modicum, in cap. Omnipotens, num. 18. de accusat. 7

Vide in verb. Accusatio, Accusatur.

- Infamia an repellat ab electione, & promotione.
- Vide in verb. *Infamia*.
- 3 Episcopus qualis sit eligendus, in c. Ex parte, num. 53. de Cleric. non res. 45

Electio nulla.

- 5 Electio invalida ob occultam irregularitatem convalidatur per dispensationem, in cap. Mandato, numer. 59. de simulatione 65
- 5 Nisi ante dispensationem alius fuerit canonicè electus, ibidem num. 60. 65
- 5 Electio facta per vota non secreta, non est irrita, ubi non sunt, nisi duo vocales, in c. Absolutus, num. 32. de hæret. 100

Electio simoniaca.

- Electio simoniaca est cassanda, si electoribus propter hoc sit promissa pecunia, quamvis electus ignoret, in cap. Nobis, n. 1. de simon. 38
- 5 Est simoniaca etiam, cum pecunia promittitur uni tantum ex electoribus, licet electus hoc ignoret, ibidem num. 3. & 16. & seqq. 39
- 5 Cur tota infantiatur ex voto unius simoniaci, non autem ex voto unius excommunicati ignoranter adhibiti, ibidem numer. 4. 39
- 5 Est simoniaca eodem modo, si pecunia electoribus sit promissa, ac si soluta fuerit, ibid. num. 6. 39
- 5 Quamvis electio fit simoniaca, non tamen vitatur, quando pecunia eligentibus datur, vel promittitur malitiosè, & in fraudem electi, ibid. num. 8. & 32. 39

Esquanti Repertor.

- 5 Non sustinetur electio simoniaca ex eo, quòd eligentes dicant, se non fuisse pecunia motos ad electum, quia aliàs electuri erant, ibid. num. 19. 43
- 5 Declaratur, ibid. num. 20. & 202. 43
- 5 Electio facta per simoniam cum electoribus commissam, electio ignorante, an sit nulla ipso jure, ibid. num. 35. & seqq. usque ad num. 83. 41
- 5 Electio est nulla de jure naturali, quando quis est intrinsecus, vel simoniacè electus, ibid. num. 46. & 52. 42
- 5 Contrarium, ibid. num. 80. 44
- 5 Declaratur, ibid. num. 82. 44
- 5 Electio ob defectus intrinsecos redditur nulla etiam electio ignorante, ibid. num. 47. 42
- 5 Electionem inferiorem per simoniam electio ignorante commissam non esse nullam, quibus fundamentis probetur, ibidem num. 67. 42
- Vide in verb. *Electio Papæ per simoniam*.
- 5 Electus offerens Ordinatori, vel Consecratori suo electuarium, vel aliud quæpiam modici pretii, non censetur simoniacus, in c. Tua nos, num. 37. de simon. 59
- 5 Electus aliquando est simoniacus, sed non simoniacè electus, in c. Nobis, num. 27. 54. & 113. de simon. 40
- 5 Electus nonnunquam est simoniacè promotus, sed non simoniacus, ibid. num. 54. 42
- 5 Simoniaca est electio, licet electores dicant, se non fuisse motos propter pecuniam sibi datam, vel promissam, quia aliàs electuri erant, in cap. Naviganti, num. 22. de usur. 160

Electio Papæ.

- 1 Electionis Papæ forma substantialis præscribitur in Constitutione Gregorii XV. in §. Quòd si electio, in cap. Causam, num. 28. de elect. 160
- 1 Canones loquentes de electionibus inferiorum, an & quando locum hæbeat in electione Papæ, ibid. num. 43. & 45. vers. Et cum similiter. 160
- 1 Electionis Papæ nullus mortalium potest esse iudex, in c. Licet de vitanda, num. 21. & seqq. de elect. 231
- 1 Et quid de Concilio, ibid. num. 22. 231
- 1 Electio per scrutinium requirit secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi presentium, ibid. num. 9. 234
- 1 Electio Papæ per viam compromissi uno ex Cardinalibus dissentiente, nisi irrita est, ibid. num. 74. & seqq. 238
- 1 Et quid si compromissum sit limitatum cum forma, ut singulorum vota scrutari debeant, ibidem num. 75. & seqq. & numer. 81. & 82. 238
- 1 Electio Papæ si nulla sit ex defectu formæ præscriptæ in Constitutione Gregorii XV. an Cardinalibus in novo scrutinio liceat variare, in c. Publicato, num. 23. & seqq. usque ad num. 35. de elect. 309
- 1 Electio, quamvis nulla ex defectu formæ, tamen si ad sit consensus eligentium, & electi, dicitur Canonica de jure naturali, ibid. num. 24. 310
- 2 Et post consecrationem nihil potest objicere ecclesiæ de forma non servata, ibid. num. 25. 310
- 1 Contrarium, ibid. num. 28. & seqq. 310
- 1 Electio Papæ an vitietur ex eo, quòd aliquot schedulæ deperierint ante consummatam scrutini publicationem, ibid. num. 56. & seqq. usque in fin. 312
- 1 Et quid si hic casus contingat in scrutinio, & accessu, ibidem num. 65. 312
- 1 In electione Papæ quanta sit virtus Spiritus sancti, in cap. Accessimus, num. 40. de pactis 15. 315
- 5 Electio Papæ per scrutinium debet esse secreta, ita ut nomen eligentis nunquam publicetur, in cap. Nobis, num. 22. de simon. 40
- 5 Electio Papæ quasi per inspirationem pro forma requirit, ut nullus præcedat de persona speciali tractatus, atque ut fiat ab omnibus Cardinalibus communiter nemine dissentiente, ibidem num. 21. 40
- 1 In electione Papæ an sint servandæ formæ scrutini, compromissi, & quæ inspirationem, remissivè, in cap. Quia propter, num. 35. in fin. de elect. 289
- 2 Missa non est de forma electionis Papæ, in cap. Cùm ecclesiæ, num. 3. de caus. poss. & propriet. 209
- 1 Missa sacrificium an ex forma procedere debeat electionem Papæ, in cap. Causam, num. 31. de elect. 263
- Vide in verb. *Papæ quoad electionem*.
- Et in verb. *Cardinales quoad electionem Papæ*.
- Et in verb. *Papæ quoad successorem*.
- 1 Electus in Romanum Pontificem potest statim scribere Pontificatum, in cap. Licet de vitanda, num. 2. de elect. 232
- 1 Electio in Papam an possit obijci, quòd Cardinales eligentes non sint saltem in Diaconatus Ordine constituti, ibidem numer. 18. 232
- 1 Vel quòd forma Constitutionis Gregorii XV. non fuerit observata, ibid. num. 19. 232
- 1 Et quid de exceptionibus intrinsecis electionis, vel juris naturalis, & Divini, ibid. num. 20. 232
- 1 Electus à maiori parte Cardinalium de consensu omnium, non à maiori parte tantùm, in d. toto Collegio electus censetur, ibid. num. 34. & seqq. & num. 39. 233
- 1 Electus in Papam non servata forma Constitutionis Gregorii XV. non est Apostolicus, sed Apostolicus, in cap. Publicato, num. 27. de elect. 232
- 1 Eligendi potestas tribus modis à Cardinalibus potest transferri in majorem partem Collegii, in cap. Licet de vitanda, num. 8. & num. 85. vers. Quartus casus, usque in fin. de elect. 235
- 1 Electio Papæ an reddatur irrita ex eo, quòd schedulæ post illarum publicationem apparuerint esse plures numero, quàm Cardinales, & num. seqq. usque in fin. in cap. Massana, de elect. num. 21. 305
- 1 Quid si electus haberit tantum duas tertias partes suffragiorum, 305

- habita ratione numeri Cardinalium, non autem numeri schedularum, ibid. num. 22. 105
- Et quid si haberet duas tertias partes suffragiorum, etiam Superfluis non computatis, num. 26. & num. seqq. usque in fin. ibid. d. num. 22. 105
- Vota eligentium debent esse cetera, & alias non valent, & num. 23. ibid. num. 22. 105
- Electio adus est individuus, ibid. n. 17. & seqq. 105
- Electio vitatur propter aduersionem inhabitum etiam ignorantem factam, ibid. num. 29. 105
- Constrarium, num. 11. & seqq. 106
- Electio Papæ per simoniam celebrata an & quando sit ipso jure nulla, in cap. Nubis, num. 10. & seqq. usque ad num. 10. de simon. 129
- Quid si ipsemet electus cum Cardinalibus votum dantibus simoniam commiserit, ibidem n. 11. & 36. 129
- Et quid si alius eam commiserit electo contradicente, ibidem numer. 30. 41
- Et quid si ille hoc fecerit malitiosè, & in fraudem, ibidem numer. 32. 44
- Et quid si non malitiosè, sed tamen electo ignorante, ibid. nu. 35. usque ad num. 73. 41
- Et quid si electus postea ratam haberit, ibid. n. 73. 45
- Et quid si simonia per alium commissa fuerit electo sciente, & tacente, ibid. num. 96. 45
- Electio Papæ celebrata per simoniam commissam cum Cardinalibus votum dantibus ab ipsoemet electo, vel ab alio de illius voluntate, est ipso jure nulla ex Constitutione Julii II. ibidem n. 11. & 36. 129
- Nec per successivam inthorizationem, vel adorationem, aut cursum temporis convalescit, ibid. num. 12. 129
- Electio simoniaca est nulla, etiam si pecunia de voluntate electi promissa fuerit uni tantum ex Cardinalibus votum dantibus, ibid. n. 16. & 55. 129
- Etiam si votum illud non sit necessarium ad integrandam electionem, sed superabundet, ibid. num. 18. 40
- Electio simoniaca non sustinetur ex eo, quod eligentes dicant, se non fuisse pecunia motos ad eligendum, quia alias electuri erant, ibid. num. 19. 40
- Declaratur, ibid. num. 20. & 108. 40
- Electio Papæ de jure communi non inficitur eo, quod electus ratam habeat pecuniæ solutionem suo nomine factam eligentibus, ibid. num. 20. 45
- Et quid ex Constitutione Julii II. ibid. num. 93. 45
- Electio Papæ propter simoniam commissam de voluntate electi cum aliquo votum non habente, an sit irrita, necne, ibidem num. 102. 46
- Et quid si pecunia alicui magnatui soluta fuerit, ad hoc ut libertatem electionis de factis non impedit, ibid. n. 101. 46
- Et quid si fuerit soluta, ad hoc ut quæpiam ex electoribus inducat ad eligendum, ibid. & num. 107. 46
- Electio à duabus partibus Cardinalium obijci potest defectus intrinsici, qui insciunt naturalia electionis principia, ibidem num. 40. 41
- Et qui sint hujusmodi defectus, ibid. num. 42. 41
- Electum in Papam à duabus partibus Cardinalium non repletur defectus extrinseci, & qui sint tales defectus, ibidem num. 41. 41

Electio in ver. Simonia in electione.

- Electio à duabus partibus Cardinalium de jure communi non potest obijci, quod electio sit simoniaca, etiam si ipse simoniam commiserit, ibid. num. 66. & 60. 41
 - Et quid ex Constitutione Julii II. ibid. n. 71. 41
 - Electus, qui novit simoniam cum eligentibus commissam, tacendo, & non contradicendo, consentire videtur, ibid. n. 36. 45
- Electio Regularium.*
- Electio Provincialis facta non prævio iuramento de eligendo digniore contra Constitutiones Ordinis confirmatam cum decreto irritant non est nulla, in cap. Cum accessissent, num. 32. de constit. 109
 - Electio Abbatis Generalis tam activa, quam passiva, liberè spectat ad universam Congreg. in cap. Cum dilectus, num. 10. de conflict. 104
 - Episcopus cum suo Capitulo potest statueri, ut Monachi unius Monasterii eligant sibi Prælatum de gremio alterius Monasterii, ibid. num. 11. 206
 - Ut electio ab uno Monasterio fiat de gremio alterius, non est contra, sed præter jus, ibid. n. 34. 206
 - Electio generalis, que in aliquibus Religiosis fit ex singulis Provinciis per turnum, an sit rationabilis, ibidem num. 18. 206
 - Electio Prioris de jure spectat ad Conventum, confirmatio ad superiorem, in c. Nullus, num. 27. de elect. 210
 - Electio Prælatorum Regularium facienda est secundum formas præscriptas in c. Quia propter, n. 9. de elect. 217
 - Quod procedit, si Prælati Regulares sint intitulati, aliis secus, ibid. num. 24. & seqq. 217
 - Electio Abbatum fieri debet juxta formam cap. Quia propter, ibid. num. 10. 217
 - Si sint perpetui, secus si temporales, ibid. n. 11. & seqq. 217
 - Electio Generalium, & aliorum Superiorum Regularium etiam perpetuorum, qui Monasteria non habent in titulum, fieri non debet secundum formam hujus cap. ibidem numer. 12. & 18. 218
 - Sed sufficienti singulari consensu Capitularium, dummodò præsentur in communi, ibid. n. 15. 218
 - Et electio fiat per vota secreta ad præscriptum Concilii Tridentini, ibid. num. 6. & 10. 218
 - Electio Regularium, in qua duo, vel tres suscipiunt vota eligentium, non est conformis dispositioni Concilii Tridentini, ibid. num. 22. 218

- Et quid in electione Abbatissæ, ibid. num. 31. 219
- Idem si scriba communis det singulis electoribus plures schedulas cum nomine unius tantum eligendi, ibid. n. 31. 218
- Electio Superiorum Regularium per viam compromissi, vel quasi inspirationis, est sublata à Concilio Tridentino, ibid. n. 31. & seqq. & num. 30. 218
- Fieri debet tantum per vota secreta, ibid. num. 30. 218
- Electio ad ecclesiam, quam obtinet Novitius, etiam ipso consentiente non valet, collatio secus, & que sit ratio differentie, in c. Admonet, n. 10. de renunc. 114
- Electio de non Professo ad regimen ecclesiæ Regularis cassatur, consuetudine non obstanti, in cap. Cum causam, num. 2. de elect. 125
- Eligere spectat ad Professos tacitè, vel expressè, in cap. Vidua, n. 21. de Regular. 144
- Regulares in electionibus votum non habent, nisi saltem sint Suediaconi, in cap. Quia propter, §. Illud autem, nom. 6. de elect. 152

Electio ad secundam Ecclesiam.

- Electus ad secundam ecclesiam, non potest se transferre sine licentia episcopi, ad quem pertinet prima ecclesia, in c. Admonet, n. 8. de renunc. 110
- Licet contrarium servetur de facto, ibidem num. 11. vers. V. c. iustantem, 110
- Et si transferat, ab episcopo revocari potest, ibidem num. 6. de elect. 110
- Ac si monitus non redeat, est excommunicandus, ibidem numer. 10. 114
- Et quando secundæ ecclesiæ de alia persona sit providendum, ibid. num. 11. 110
- Transiens ad secundam ecclesiam sine licentia superioris, non est ipso jure privatus prima, sed privatus potest infra sex menses, secus si transeat cum licentia, ibid. num. 12. 110
- Electus ad secundam ecclesiam, potest electio de se facta consentire sine superioris licentia, & cum eligentes non peccant, ibid. num. 20. 110
- Fallit in episcopo, qui non potest eligi, sed postulari, ibidem num. 21. 111
- Electio de Clerico facta ad secundam ecclesiam, si episcopus prima ecclesiæ malitiosè renuat consentire, per superiorum est cogendus, in c. Admonet, n. 22. de renunc. 111

Electio temporis.

- Electio, electus. Vide in ver. Beneficium quando reservandum.
- Electio, electus. Vide in ver. Electio.
- Electores an & quando liceat variare. Vide in ver. Electio per sortitionem, vers. Electoribus.

Electio synodalis.

- Electio synodalis quæstiones sine Apostolica, vel Diocesana litteris admitti non debent, in c. Cum ex eo, n. 1. & nu. 40. de Elect. & remiss. 118
- Et debent esse modesti, & discreti, & à locis, & expensis incongruis abstinere, ibid. n. 2. & n. 3. 118
- Electio synodalis quæstiones indignas litteris Papæ, vel episcopi, si electio synodalis querant nomine alieno, secus si proprio, ibid. num. 5. 118
- Quæstiones non possunt per electio synodali colligendis aliud populo prædicare, vel prædicare, quod in eorum litteris continetur, ibid. num. 6. 118
- Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. num. 12. & 12. 118
- Quæstionum abusus corrigere ad officium episcopi pertinet, non obstanti exceptione, ibidem numer. 7. & numer. 14. 118
- Litterarum forma pro colligendis electio synodali, qua nisi solet Sedes Apostolica, & secundum quam episcopi debent suas litteras moderari, referuntur in textu, ibid. num. 7. 118
- Regulationum hactenus hospitia sunt quasi protibula, à quibus modis omnibus esse cavendum, ibid. n. 10. 118
- Electio synodali quæstiones, qui per se, vel per alios prædicare præsumunt, ab Ordinibus locorum sunt puniendi, non obstantibus privilegiis, ibid. num. 11. & num. 12. 118
- Quæstionum nomen, atque usum aboleri iussit Concilium Tridentinum, ibid. n. 10. 118
- Episcopi electio synodali, & oblata sibi charitatis subdita colligere possunt, nulla tamen mercede accepta, ibidem numer. 10. 118
- Formula litterarum in S. Congregatione Concilii compilata ad colligendas electio synodali pro Hospitalibus ad hospitalitatem exercendam referuntur, ibid. num. 11. 118
- Electio synodali collectores hodie quas qualitates habere, & que observare debent in quaerendis electio synodali, ibidem numer. 23. 119
- In electio synodali colligendis campanellæ usus soli Religiosi Sancti Antonii à Sede Apostolica sunt concessus, ibidem numer. 31. 119
- Electio synodali collectores non observantes leges sibi præscriptas, publicè sunt puniendi, & statim renoverunt ab episcopo Diocessano, ibid. num. 24. 119
- Electio synodali collectio Monachis S. Antonii non est prohibita à Concilio Tridentino, quam faciunt tempore avaritatis, ibidem num. 31. 119
- Presbyteri non prohibentur à Concilio Tridentino accedere ad accipiendas primitias frugum, hinc animalium, ibidem num. 26. 119
- Electio synodali quærite, & eorum nomine triticum, & vitem tempore messium, & vindemiarum, & alias res colligere Fratres Ordinis Mendicantium non prohibentur, ibidem num. 27. 119

- 5 Dummodò id non faciant per alios, sed per seipfos, ibid. num. 30. 219
- 5 Cruciatu non obstat, quominus Religioni S. Antonii liceat colligere elemofynas forma à S. Congregatione Concilii præfcripta, ibid. num. 28. 317
- 5 Elemofynas colligere juxta propriorum locorum necessitatem non est prohibitum, ibid. num. 31. 317
- 5 Regulares quærentes elemofynas extra diocefim, in qua fitum est Monasterium, tenentur fuorum Superiorum licentiam Ordinarij offendere, & illius confenfum obtinere, ibid. num. 32. 319
- 5 Epifcopus potest tam in fua diocefi, quàm in aliena de Diocefani confenfus per perfonas præfatas prohibitas, ac fidei elemofynas quærere pro eccliefis, & pijs locis fuæ diocefis, ibid. num. 33. 319
- 5 Elemofynam ufus an habeat locum inter Clericum, & Clericum, in c. Præterea, num. 46. ne Præl. vic. fuas. 321
- 5 Elemofynam obftrictis facere nomine alterius, potest eam fibi conferre, fi in evidenti neceffitate fit conftitutus, in c. Presbyteri, num. 19. de pen. 323
- 5 Elemofynas cur liceat recipere ab excommunicatis, & furibz non autem oblationibus, in c. Cùm voluntate, num. 14. de content. excom. 327
- 5 Elemofyna licitè potest recipi ab excommunicatis, & peccatoribus etiam notorijs de rebus licitè acqulfitis, ibidem numer. 24. 328
- 5 Elemofynam de rebus reftitutioni obnoxias recipere non poffunt non habentes officium prædicandi, niſi ob neceffitatem famis, ibid. num. 25. 328
- 5 Et quid in habentibus officium prædicandi, ibid. n. 26. 328
- 5 Elemofynas pauperibus erogandas epifcopo reducere non potest in vim cap. 4. feff. 25. Concilii Tridentini, in cap. Ex parte, num. 31. & feqq. de confit. 328
- 5 Elemofynam dantes pro Miffa communiter intendunt, ut facrificium fibi applicetur, in cap. Significatum, num. 44. de præbend. 324
- 5 Elemofynam parare etiam proprijs manibus laborando tenentur ex præcepto Clerici, & laici, ut fibeneant extremè indigentes, in c. Multa, num. 50. ne Cler. vel Monach. 666
- 5 Elemofynam tempore egeftatis potest facere Monachus de bonis Monasterii etiam fine licentia Prælati, in cap. Quæ in ecclefiam, n. 9. de confit. 98
- 5 Si neceffitas fit extrema, aliàs fecus, ibid. n. 10. 98
- 5 Elemofyna pro nutrimento indiftinctè danda est, ibidem numer. 12. 98
- 5 Vide in ver. *Regulares quoad elemofynam.*
- 5 Elemofynam alterius nomine facere obligatus, potest eam facere fibi ipſi, fi fit in neceffitate conftitutus, vel fujs confanguineis, in c. Pauperes, in c. Dilectus, n. 16. de off. Ordin. 596
- 5 ELIGENTES fcienter indignum funt ipfo jure privati pro illa vice potestatem eligendi, in cap. Cùm vos, num. 30. 44. & 50. de off. Ordin. 561
- 5 Vide fupra in ver. *Electio.*
- 5 ELISABETH conceptio miraculoſa, in cap. Cùm ſis, nu. 72. de converf. conjug. 439
- 5 EMERE totum frumentum, vel merces omnes nemini licet, ut coactis alijs à fe emere vendat fuo arbitrarij, in cap. Multa, n. 71. ne Cler. vel Monach. 657
- 5 Tempore tamen ubertatis potest quis multa victualia emere, ut abundet tempore egeftatis, ibid. n. 72. 657
- 5 Vel ut alijs poffit vendere pretio tunc currenti, dummodò hoc faciat, ne in terra fuâ victualia deficiant, ibid. num. 73. 657
- 5 Secus fi ut vendat carius, ibid. num. 74. 657
- 5 EMPHYTEUſIS, & venditionis nomine in diffinitione fimonie venit omnis contractus non gratuitus, in cap. In ordinando, n. 5. de ſimon. 30
- 5 EMPTOR in redemptione officij recuperare debet nedum pretium, fed etiam pretij acceffionem, in cap. Ex epiftole, n. 15. de probationibus. 125
- 5 EMPHYTEUſIS ob canonem non ſolum infra flatum tempus non reſcinditur ipfo factò, fed ita demum, fi domino placuerit, in c. Potuit, n. 9. de locat. & conduct. 227
- 5 Caducitas cenſetur remiſſa, fi dominus canonem accipiat, ibidem num. 10. 217
- 5 Sive fit canon temporis futuri, ſive præteriti, ibid. n. 11. 217
- 5 Emphyteuticus contractus eſt medius inter venditionem, & locationem, & participes utriuſque, ibid. n. 12. 217
- 5 Propius tamen accedit ad naturam locationis, ibid. n. 14. 217
- 5 Emphyteuſis, & locatio, in quibus differant, ibid. n. 15. 217
- 5 In emphyteuſis contractu difpofita, trahi non debent ad contractum locationis perpetuæ, ibid. num. 16. 218
- 5 Emphyteuſis, & locationis perpetuæ contractus inter fe magnam habent ſimilitudinem, ibid. num. 17. 218
- 5 Et de utroque idem eſt judicandum, ibid. n. 18. 218
- 5 In neutro tranſfertur dominium directum, fed tantum utile, ibid. num. 19. 218
- 5 Non tamen funt per omnia ſimiles, & æquiparati, ibidem num. 20. 218
- 5 In emphyteuſi ſolvitur quid minimum pro recognitione, ibidem num. 21. 218
- 5 In locatione penſio debet eſſe magna, ideſt fructibus correſpondens, ibid. num. 22. 218
- 5 Locatio judicatur ex magna penſione, ex modica, verò emphyteuſis, ibid. n. 23. 218
- 5 Etiamſi contrahentes in inftrumento appellaverint locationem, vel emphyteuſim, ibidem num. 24. 218
- 5 Emphyteuſis conceſſa ad tertiam, vel quartam generationem, repetitur locatio, fi penſio fructibus correſpondeat, ibidem num. 26. 218
- 5 Pacta non bona emphyteuſtica alienentur in ecclefiam, an ſint contra immunitatem eccleſiaſticam, ibid. num. 28. & feqq. ultra in finem. 218
- 5 Alienatio emphyteuſis etiam in caſibus alijs permiſſis fieri non potest in perſonam potentiore, ibid. n. 31. 218

Eagnani Reſpector.

- 3 Et talis dicitur etiam Hoſpitale, ibid. num. 30. 218
- 3 Item eccleſia, ibid. num. 33. 218
- 3 In emphyteuſi cenſus debet eſſe modicus, in locatione verò debet eſſe magnus, ita ut fructibus correſpondeat, in cap. Requiſivit, num. 4. de in integr. reſtit. 686
- 3 Emphyteuſis contractus de bonis eccleſiæ potest fieri ſine beneplacito Apollolico, ſi tres conditiones concurrant, in c. Nulli, num. 16. de reb. eccl. non alienan. 224
- 3 EMPHYTEUTA potest meliorationes ſuas vendere, & juſ emphyteuſtenti in alium tranſferre, concurrentibus tamen ſeptem requiſitis, de quibus hic, in cap. Potuit, num. 1. & 3. de locat. & conduct. 227
- 3 Emphyteuta eccleſiæ ceſſans in ſolutione Canonis per biennium cadit à jure ſuo, niſi moram celeriter purgaverit, ibidem num. 2. & 4. 227
- 3 In privato autem requiritur triennium, ibid. num. 5. 227
- 2 Emphyteutæ laici, ſi contentant de dominio utriuſque, quod habent à eccleſia, cauſa coram juſtice eccleſiaſtica regi debet, in c. Nullus, num. 47. de foro compet. 48
- 3 ENTHUSIAſTARUM error ab Auguſtino damnatus, in cap. Multa, n. 48. ne Cler. vel Monach. 655
- 1 ENUCLEARE quid fit, in cap. Quoniam, num. 15. verſ. *Quoad ſatis confirmat.* de confit. 332
- 3 ENUNCIATIVÆ infra centum annos non dicuntur antiquæ, nec probant ſaltem contra tertium, in cap. Cùm dilectus, n. 28. de Relig. domib. 452
- 3 Enunciativæ eliduntur contrarijs præſumptionibus, ibidem numer. 29. 498
- 1 Enunciativæ Papæ per modum ſtatuti plene probant ſituationem in diocefi, in cap. Cùm ab eccleſiarum, num. 16. de off. Ordin. 557
- 1 Enunciativæ plures, & antiſſimæ, plene probant ſituationem, ibid. num. 19. 557
- 1 Præſertim ſi ſint alijs adminiculis, & probationibus ſulcitatæ, ibid. num. 20. 557
- 3 Enunciativa partis non probat, ibid. num. 26. 558
- 1 Licet Papa in ea ſe fundet, ibid. n. 28. verſ. *Item non obſtat.* 558
- 1 Enunciativa unica non probat, etiamſi fit ſupra centum annos, cùm ad minus debent eſſe due, ibid. num. 27. 553
- 1 Enunciativis Papæ in litteris ad ſupplicationem non ſtatim in præjudicium tertij, in c. Veniens, n. 10. de tranſact. 668
- 1 Enunciativæ juriſprædicatorum, & quædam aliæ per incuriam Miniſtrorum in expeditibus litterarum inſeræ, declaratur erroneæ, in cap. Conſuetudines, num. 76. & feqq. de conſuetud. 296
- 2 Enunciativæ antiſſimæ probant famam, quæ eſt loco tituli, in c. Cùm eccleſia, num. 40. de canſ. poſt. & propriat. 112
- 5 Enunciativa verba non propter ſe, fed propter aliæ prolata non probant, neque diſponunt, in cap. Quod à Prædeceſſore, num. 122. de ſchifmat. 114
- 3 EPHEſINI Concilij II diffinitiones Leo Papa tamquam hæreticas damnavit, in c. Majores, n. 30. de baptiſm. 597
- 3 EPICHEJA an, & quando judicibus uti liceat, in cap. Canonum ſtatuta, n. 114. de confit. 23

Epifcopalis dignitas.

- 1 Dignitas epifcopalis juſ patriæ poteſtatis ſolvit tam de jure civili, quàm Canonico, in c. Indecorum, num. 18. de etat. & qual. 409
- 3 Inſtituta eſt à Domino propter officium, in cap. Ex parte, n. 31. de Cler. non reſid. 43
- 3 Actus Epifcopales funt in triplici differentia, ibidem numer. 71. 49
- 1 Epifcopatus dicitur ſummum beneficium, in cap. Cùm in canonibus, n. 17. de elect. 244
- 1 Epifcopatum proviſio olim ad Papam tantum pertinebat, in cap. Nullus, num. 2. de elec. 217
- 1 Epifcopatus nomen eſt oneris, non honoris, in c. Niſi cum pridem, num. 2. de reſtenc. 337
- 1 Epifcopos eſſe Presbyteris ſuperiores in eccleſiaſtica hierarchia eſt inſtitutione Divina eſt de fide, in cap. Cùm contingat, num. 76. de etat. & qual. 423
- 1 Epifcopi etiam in primitiva eccleſia, & Sacerdotis gradu, ordinati, & poteſtate differant, in cap. Quanto, num. 7. de conſuetud. 198
- 1 Epifcopi ſuceſſerunt in locum Apoſtolorum, Presbyteri verò in locum Diſcipulorum, ibid. num. 8. 198
- 1 Epifcopi, & Presbyteri unde diſti, ibid. num. 11. 198
- 1 Epifcopus ſolus propriè Prælatum eccleſiæ dicitur, in cap. Accedentibus, n. 15. de exceſſ. Prælat. 215
- 1 Epifcopi ſinguli in ſingularibus urbes ſunt conſtituendi, in cap. Perniciosa, n. 2. de off. Ordin. 550
- 1 Epifcopi vocati ſunt ab eccleſia Romana in partem ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis, ibid. n. 31. & 67. 551
- 1 Epifcopos eſſe poſitos à Spiritu ſancto regere eccleſiam Dei, quomodo ſit intelligendum, ibid. n. 50. 553
- 1 Ordo epifcoporum quadripartitus eſt, in cap. Requiſivit, num. 11. de ordin. ab Epifcopo. 378
- 1 Epifcopi declarantur eſſe Presbyteri ſuperiores, & ſoli miniſtros eccleſiæ ordinare, in cap. Quanto, num. 41. de conſuetud. 201
- 1 Jacobus frater Domini fuit primus epifcopus ab Apoſtoliſ ordinatus, in c. Requiſivit, n. 18. de ordin. ab epifcopo. 378
- 1 Non hæret epifcopus quoad Sacramentum Eucharistiæ poteſtatem ſuperiorem ſimplici Sacerdote, ibidem num. 21. 373
- 1 Declaratur, ibid. num. 88. 92. & feqq. 375
- 1 Actus principalis epifcopi eſt miniſtros eccleſiæ ordinare, ibid. num. 82. 384
- 1 Petrus fuit primus epifcopus à Chriſto inſtitutus, ibidem numer. 84. 384
- 3 Inſtitutio epifcoporum, & majorum Prælatorum, in cap. Nullus, num. 15. de Paroch. 305
- 3 Per excellentiam dicuntur epifcopi eccleſiarum Reſtores, in cap. 305

- Consultationibus, num. 25. de Cler. xgro. 264
- Non praesumitur episcopus violare Canonicas sanctiones, in cap. Accipimus, num. 17. de at. & qual. 271
- Sanctior praesumitur quolibet Monacho, vel Abbate, in cap. cum causam, num. 1. de elec. 276
- Episcopus solus de jure communi habet ius deferendi annulum, in c. Quanto, num. 6. de translat. episcopi. 278
- Episcopus dicitur Officialis communis, in cap. Sanè, il secondo, num. 11. de off. Delegat. 271
- Episcopus est nomen oneris, non honoris, in cap. ceterum, num. 2. de Rescript. 145
- Episcopalis dignitas non debet tribui, nisi locis insignibus, & populis, in cap. episcopalia, num. 1. & num. 23. & seqq. de privileg. 215
- Civitates majores dumtaxat privilegio episcopatus sunt honorandæ, ibid. num. 1. 6. 23. & 24. 215
- Vide in ver. Civitas.
- Episcopalis dignitas post Christi adventum instituta, ibidem num. 4. 215
- Episcopi non in castellis, & modicis civitatibus debent constitui, ibid. num. 8. 215
- Episcopus potest esse sine Civitate, ibidem num. 22. 215
- Præceptis potest facere Civitatem, & tamen non potest facere episcopum, nec Sedem episcopalem creare, ibid. num. 13. 215
- Vide in ver. Civitas.
- Episcopalis dignitas sui numerofitate vilescit, ibid. num. 23. 216
- Episcopi dicuntur Sanctissimi Christi Legati, & Columnæ ecclesie, ibid. num. 25. 216
- Item Beatissimi, ac Serenissimi, & Principes Terræ, ibidem num. 16. 216
- Episcopus dicitur excellentiæ dignitas, ibid. num. 27. 216
- Item culmen dignitatis, ibid. num. 28. 216
- Episcopalis sublimitas quanta sit, ibid. num. 29. 216
- Locus, aut divitiarum potentia, vel paupertatis humilitas episcopum sublimiorem, vel inferiorem non faciunt, ibidem num. 30. 216
- Declaratur, ibid. num. 31. & 32. 216
- Episcopus dividitur modo hic expresso inter episcopum substitutum episcopo hæretico, & ipsum hæreticum reversum, & ex dispensatione receptum, in cap. Si episcopus, num. 2. de Paroch. 102
- Episcopus duo ex magna causa possunt constitui in uno episcopatu, ibid. num. 2. 102
- Episcopus appellacione veniunt etiam eorum Superiores, in c. Quod nonnullis, num. 20. & 30. de privil. 271
- Episcopi appellacione venit etiam nondum consecratus in materia proportionabili tam confirmati, quam consecrati, ibidem num. 23. 271
- Episcopi appellacione in materia exorbitante non venit non consecratus, etiam si ageretur de exercenda jurisdictione, in cap. Cum illorum, num. 31. de sent. excom. 350
- Episcopatum appetere non licet, in cap. Tua nos, num. 34. de simon. 59
- Episcopalis dignitas post Christi adventum instituta, in c. Episcopalia, num. 4. de privil. 215

Episcopalis Ordo.

- Ordo Episcopalis supponit necessariæ Ordinem Sacerdotalem, in cap. Indecorum, num. 18. de at. & qual. 401
- Ordo Episcopalis est de jure Divino, & præcipuus in ecclesiastica hierarchia, in cap. Perniciosam, num. 71. de off. Ordinar. 555
- Ordo Episcopalis an prærequirit characterem Presbyterialem ex necessitate Sacramenti, in cap. Tuæ litteræ, num. 6. de Cler. per salt. prom. 199
- Consecrationis episcopalis fundamentum est Sacerdotium, sine quo nihil recipitur, in cap. Requirivit, num. 15. de ordinat. ab Episcop. 173
- Contrarium, ibid. num. 79. 174
- Declaratur, ibidem num. 81. 174
- Potestas episcopalis in quo excedat potestatem Sacerdotalem, ibid. num. 97. 175
- Status Episcopalis perfectior est, quam status Religionis, in cap. Nisi cum prædem, num. 7. de renunc. 117
- Iura Episcopalia, quæ competunt episcopo in ecclesiis suæ diocesis etiam inferiori Prælati subiectis, sunt decem, & octo hic per ordinem enumerata, in cap. Consequenter, num. 11. usque ad num. 45. de off. Ordin. 577
- Episcopatus est Ordo, in cap. Aqua, num. 7. de consecr. eccles. vel Altar. 469
- An sit Ordo Sacramentalis imprimens characterem, latissime distinctur, in cap. Requirivit, & num. 8. usque in fin. de Ordin. ab Episcopo. 187
- Opinio eorum, qui dixerunt episcopatum non fuisse à Christo institutum, refellitur tanquam erronea, ibid. num. 9. & 89. & seqq. 187
- Episcopatum non esse Ordinem, prout est Sacramentum, sed prout est officium, & potestas ad actiones hierarchicas, qui Authores sententiam, ibid. num. 10. 178
- Ordinis Sacramentum consistit in Sabbato quatuor temporum, Episcopatus vero tantum in Dominicis, ibid. num. 16. 178
- Episcopatum esse Ordinem Sacramentalem, sed non distinctum ab Ordine Sacerdotali, qui Theologia tradiderunt, ibidem numer. 26. 179
- Episcopalem Ordinem imprimere characterem, & non esse Sacramentum, non computantur, ibid. num. 27. 179
- Ordo Episcopalis est superior presbyteriali, ibid. n. 13. & 91. 179
- Canonice in quo differant ab opinionibus Theologorum circa Ordinem episcopalem, ibid. num. 31. 179
- Episcopatum esse Ordinem Sacramentalem, & distinctum ab Ordine presbyteriali, deducitur ex Concilio Tridentino, ibidem num. 47. 179
- Canonice loquentes de Ordine, & Ordinatione episcopi, gene-

- raliter expenduntur, ibid. num. 49. 182
- Ordini Episcopatus convenit distinctio Ordinis, & Sacramenti, ibidem num. 54. 181
- Materia Ordinis episcopalis quæ sit, ibidem num. 55. 181
- Undiones in consecratione episcopi non sunt de substantia, ibid. num. 56. 181
- Opinio assentium impositionem libri Evangeliorum non esse materiam Ordinis episcopalis, sed maquam impositionem, refellitur, ibid. num. 57. 181
- Græci conveniunt cum Romana ecclesia in impositione libri Evangeliorum super cervicem episcopi consecrandi, ibid. num. 58. 182
- Forma in Ordinatione episcopi quæ sit, ibid. num. 59. 182
- Ordo episcopalis est ex Divina institutione, ibidem num. 69. & seqq. 182
- Ordinis episcopalis collatio an teneat, si episcopus non sit Sacerdos, ibid. num. 79. & seqq. 182
- Episcopatus cur prærequirit characterem Ordinum inferiorum, ibid. num. 71. 182
- Episcopatus est summus Ordo, ibid. num. 72. 182
- Ordo episcopalis quam relationem habeat ad Eucharisticum Sacramentum, ibid. num. 79. 182
- Episcopatus habet annexum Ordinem Diaconatus respectu status, majores vero respectu aptitudinis, in cap. Ut Abbates, num. 46. de at. & qual. 192
- Episcopatus est verè, & propriè Ordo Sacramentalis, in cap. Vel non est compositus, num. 19. de temp. Ord. 370
- Episcopus Ordine non est minor Archiepiscopo, Presbytero Archiepiscopo, in cap. Ad hæc, num. 19. de off. Archid. 511
- Potestas episcopi, quamvis sit indefinita, tamen non habet rationem characteris, in cap. Requirivit, num. 15. de Ordin. ab episc. 173
- Contrarium, ibid. num. 34. & seqq. 179
- Non esse episcopos Presbyteris superiores, vel potestatem, quam habent confirmandi, & ordinandi, esse cum Presbyteris communem, esse hæreticis, ibid. num. 12. & 19. 182
- Sunt episcopi pariter Apollolico quantum ad Ordinem, & potestatem consecrationis, ibid. num. 64. 182
- Est Episcopus major Ordine Presbytero Cardinale, ibid. num. 66. 181
- In primitiva ecclesia episcopum non fuisse distinctum à Presbytero in collatione Sacramentorum est error, ibid. num. 73. 182
- Episcopi soli manus imponunt ob honorem Sacerdotis, non ob legem necessitatem, in cap. Cùm venisset, §. Per frontis, num. 3. de sac. Unct. 451
- Non habent episcopi communem cum reliquis inferioris gradus potestatem confirmandi, & ordinandi, in cap. Statuimus, num. 4. de supple. neglig. Prælator. 170
- Ordo Episcoporum quadrupartitus est, in cap. Requirivit, num. 11. de Ordin. ab episcopo. 178
- Adus principalis episcopi est Ministros ecclesie ordinare, ibidem num. 21. 178
- Episcopalis jurisdictio tota reducitur ad ea, quæ sunt Ordinis, jurisdictionis, & simplicis potestatis, seu dignitatis, in c. Dilectus, num. 4. de off. Ordin. 566
- Ordinis episcopalis quæ sunt, non veniunt in generali concessione, nisi de illis fiat specialis mentio, in c. Cùm venisset, §. Per frontis, num. 11. de sac. Unct. 454
- Episcopus Clero, & populo carentes, sunt ad liberam provisionem Papæ, in cap. A nobis, il primo, num. 14. de sent. excom. 330

Episcopus, communis.

- Episcopi appellacione in materia jurisdictionis veniunt etiam inferiores Prælati similium jurisdictionem habentes, in c. Tuæ, num. 17. de Cler. non res. den. 43
- Secus si habeant solum jus conferendi, ibid. num. 23. 43
- Episcopus quamvis sit in possessione communis, cum fidelibus, tamen dicitur deponendus, eo quod in d. non est se pro excommunicato, in cap. Ne innotuit, numer. 101. de quæsit. 40
- Episcopus qualis sit eligendus, in c. Ex parte, num. 51. de Cler. non res. den. 41
- Episcopus debet quolibet die Dominicis in promissa ecclesia præsentens esse, & saltem semel in hebdomada celebrare, in cap. Dolentes, num. 15. de celeb. Missar. 624
- Nec debet eum transire usam diem, quin Missam celebret, vel audiat, ibid. num. 16. 624
- Episcopatum quem fieri ex mero laico, repugnat Canonice institutioni, in c. Cùm contingat, num. 220. de at. & qual. 427
- Episcopus in visitatione inquirere potest medium de rebus secularibus, & publicis, sed etiam secretis, in c. Perniciosam, num. 71. de off. Ordin. 550
- Episcopus inferior cum subdito non ligatur pœna excommunicationis nisi si ille contra habentes imposita, in c. Cùm prædem, num. 146. de pœn. 660
- Episcopus tenetur servare juramentum in his, quæ sunt separabilia à præjudicio ecclesie, in cap. Cùm venisset, num. 28. & num. 30. de institut. 182

Episcopus quoad absolutiorem.

- Absolvere non possunt episcopi à calibus occultis in B. a. C. non Sedi Apollolice reservatis, in c. Quoniam, num. 10. de Condit. 174
- Item post Bullam S. P. V. nequeunt absolvere Moniales in materia clausuræ secretæ de quærentes, ibid. num. 11. 174
- Absolventes, ac dispensantes in calibus Sedi Apollolice reservatis incidunt in Bullam Cœnæ, ibid. num. 11. 174
- Vide in ver. Absolutio, Cæsa reservata, Excommunicatio, & pœna.
- Episcopi Regionum, in quibus Concilium Tridentinum non est acceptum, uti non possunt facultate sibi tributa in c. l. l. 1. de Dilectis, num. 25. de temp. Ordinat. 370
- Absolvere non potest episcopus à calibus occultis post Concilium Tri-

- Tridentini Sedi Apoftolica refervatis, ibid. num. 70. 375
- 1 Epifcopus, & Inquifitorius ex Bulla Coenae adempta est facultas, quam habebat ex Concilio Tridentino abfolvendi ab haereti occultata, ibid. num. 71. 375
- 2 Epifcopus non potest abfolvere eum, qui leviter percuffit Clericum, sine speciali commiffione, juxta unum intellectum, in c. Pervenit, num. 1. & feqq. de fent. excom. 327
- 3 Qui reprobat, ibid. num. 4. & feqq. 328
- 4 Epifcopus abfolvit pro leviliffima injuria Clerico illata, ibidem num. 2. 327
- 5 Abfolvit ab excommunicatione ob levem Clerici percuffionem regulariter fpectat ad folum epifcopum, ibid. n. 11. 328
- 6 Declaratur, ibid. num. 12. 328
- Vide in ver. *Excommunicatio quoad abfolutionem*.
- 1 Epifcopus fufpenfus ab Ordinibus conferendis non potest abfolvere fubditum a fufpenfione, de qua in c. 1. de judic. lib. 6. in c. Vel non est comp. n. 44. de tempor. Ordin. 377
- 2 Epifcopus qui effit in ftudio ut fcholarius, in actibus fcholasticis federe debet poff Rectorem univerfitatis, in c. Pofitultatis, nu. 27. de conceff. praeb. 202
- 3 Epifcopus dicitur habere filium, in cap. Presbyteri, num. 3. de penis. 282
- 4 Epifcopus non potest concedere fuis fubdito, ut abfolvatur in eliectione Diaconi a Sacerdote non habente iurisdictionem, in c. Omnia, num. 85. de pen. & remiff. 311
- 5 Epifcopus, vel Delegatus ab eo potest abfolvere penitentem non obftante prohibitione Praelati, vel inferioris, vel aequalis, ibid. num. 92. 311
- 6 Epifcopus quoad Altare viaticum. Vide in ver. *Altare*. Et in ver. *Cardinalium privilegia*.

Epifcopus quoad Beneficiorum collationem.

- 1 De jure communi fundat intentionem fuper collatione omnium beneficiorum diocefsis, in cap. Eam re, num. 6. de etat. & qual. 403
- 2 Conferens epifcopus Beneficium refignatum contra Bullam S. Pii V. quas penas incurrat, in cap. Non fine, num. 52. de arbit. 693
- 3 Qui ignoranter contulit Parochialem, ob affectionem alterius dimiffus a fuis confanguineo, an incidat in penas Bullae S. Pii V. ibid. num. 49. 693
- Vide in ver. *Beneficium, Collatio*.
- 3 Qui contulit beneficium alterius, an teneatur providere de aequivalenti beneficio, in cap. Cum fecundum, num. 42. de praeb. 92
- 2 Epifcopus qui mandat uni beneficium conferri non potest variare etiam re integra, in cap. Cum olim, num. 5. de fent. & re judic. 184

Epifcopus quoad Capitulum. & Canonicos.

- 2 An poffit sine adjunftis procedere ad privationem Canonico, ex eo quod Ordines fuis praebendis annexos, non fufceperint, aut non defecerint, in cap. Quaeis, numer. 34. de etat. & qual. 414
- 3 Aliquando intereffe potest Capitulo tanquam Canonico, in cap. Pofitultati, n. 11. de conceff. praeb. 201
- 3 Quo in loco federe debeat, quando intereffe Capitulo tanquam Canonico, ibid. num. 25. & feqq. 202
- 1 Potest epifcopus folus sine Adjunftis procedere contra Portionarios, licet ex confuetudine, privilegio, vel ftatuto habeant in Capitulo femper, vel ut plurimum vocem, in c. Nullus, num. 40. de elect. 220
- 5 Epifcopus cum Capitulo faciunt unum corpus, in cap. Quod a Praedeceffore, num. 38. de fchifmat. 105
- 1 Epifcopus Abulen. an poffit cognofcere de caufis Capitularium a fententis contra eos latis a Capitulo pro delictis in ecclefia patratas, in cap. Irrefragabili, §. excessus, num. 22. & feqq. utone in fin. de off. Ordin. 176
- Vide in ver. *Capitulum, Praelatus quoad capitulum, Vifitatio Capituli excopti*.
- 5 Epifcopus, & Canonici funt unum corpus, in cap. Cum exinjuncto, num. 24. de nov. oper. nunc. 230
- 5 Nec decet epifcopum in negotiis ecclefiae omiffis membris aliorum confilio uti, ibid. num. 25. 230
- 5 Epifcopus quae negotia expedire non poffit sine confenfu, vel confilio Capituli, ibid. num. 22. 230
- 5 Epifcopus non cognofcit de caufa haereticis fine confenfu, vel confilio Capituli, in c. Ad abfolvendum, n. 12. de haeret. 90
- 2 Epifcopus de Capituli confenfu potest in Cathedrali novas dignitates erigere, unitas tamen, & facris Canonibus cognitans, in c. Perniciofam, num. 70. de off. Ordin. 355

Epifcopus captivus, vel expulfus.

- 3 Epifcopo ab hoftibus capto iurifdictio jure proprio pertinet ad Papam, in cap. Quia diverfitatem, num. 30. de conceff. praeb. 193
- 5 Epifcopo a Paganis, vel Schifmaticis capto, non inftituitur alius in locum ipfius, fed Capitulum adminiftrat ad tempus, in cap. Per tuas, il primo, num. 13. & num. 21. & 73. de fimon. 51
- 5 Epifcopus a Paganis, vel Schifmaticis bello captus, non efficitur fectus captivum, ibid. num. 53
- 5 Epifcopus ab hoftibus expulfus, & in alia ecclefia intitularus, ceffante hoftilitate refititutus effi praebe ecclefiae, & qui medio tempore fuis fubftitutus, debet dimittere, ibidem num. 20. 54
- 3 Epifcopus civitatis ab hoftibus captivatae, alteri ecclefiae effi praeficiendus, in cap. extirpandae, §. Qui vero, num. 49. de praeb. 110
- 2 Officium pascendi, qui inftituitur obligatio residentiae, ceffat

Fagnani Refertor.

- ovibus deficientibus, ibid. num. 50. 130
- Vide in ver. *Praelatus, communi*.
- 1 Epifcopus nullum habens titulum verum, nec putativum, non folum potest, fed etiam debet ex fe ipfo epifcopatum dimittere, in c. Nifi cum pridem, n. 27. de renun. 338
- 1 Epifcopus propter perfectionem fubditorum an debeat fugere, & ecclefiam deferere, ibid. num. 72. 342
- Epifcoporum caufe. Vide in ver. *Caufae Epifcoporum*.

Epifcopus quoad confeffiones.

- 5 Epifcopi, & alii fuperiores, & minores Praelati exempti poffunt sine alia licentia fibi eligere confefforem, in cap. Ne pro dilatione, n. 1. de pen. & remiff. 321
- 5 Poffunt epifcopi fibi eligere confefforem, etiamfi exempti non funt, ibid. num. 2. 321
- 5 An epifcopus hodie poffit eligere confefforem fibi non fubditum, qui a proprio Ordinario non fuerit approbatus ad praefcriptum Concilii Tridentini in c. 15. feff. 23. ibid. num. 5. & feqq. ufque ad num. 31. & 62. 321
- 5 Eligendo confefforem fibi fubditum videtur illum approbare, ibid. num. 17. 321
- 5 Non decet epifcopum iter agentem confefforem eligere in fingulis diocefsibus, ibid. num. 30. 322
- 5 De jure communi confiteri debet Archiepifcopo, Archiepifcopo Patriarchae, Patriarcha Papae, ibidem num. 34. & feqq. & num. 30. 322
- 5 Poffunt eligere fibi Confefforem, fed non teneantur eligere Curatum, feu approbatum ab Ordinario, ibid. num. 62. 325
- 1 Epifcopus lapfus in aliquod delictum potest etiam in Urbe ad fe abfolvendum deputare proprium Confefforem ex Concilio Tridentino cap. 6. feff. 24. in cap. Dilectus, num. 34. de tempor. Ordin. 376
- Vide in ver. *Confeffio, Confeffor, & Praelatus quoad Confefforem*.

Epifcopus quoad confecrationem.

- 1 Epifcopus, qui renunciavit Ordini, potest de licentia Papae executionem reaffumere sine nova confecratione, in cap. Requiritur, num. 6. de Ordin. ab epifcopo. 377
- 1 Epifcopalis confecrationis fundamentum effi Sacerdotium, sine quo nihil recipitur, ibid. num. 15. 378
- 1 Contrarium, ibid. num. 70. 384
- 1 Declaratur, ibid. num. 81. 384
- 1 Epifcopi confecratio non fuit inftituta immediare a Chrifto, ibid. num. 17. 378
- 1 Contrarium, ibid. n. 68. & feqq. & num. 85. 383
- 1 Potestatem conferendi non amittit epifcopus, vel Sacerdos excommunicatus, depofitus, & degradatus, in cap. Quanto, n. 18. de confuet. 199
- 1 Non confecratus Ordines conferre non potest, ibid. n. 26. 199
- 1 Tres Epifcopi in confecratione epifcopi funt adhibendi ex necessitate Sacramenti, in cap. Requiritur, num. 86. de ordinat. ab epifcopo. 384
- 5 Ante confecrationem non potest epifcopus exercere ea, quae funt Ordinis, fed tantum ea, quae funt iurisdictionis, in c. Nullus, num. 5. de Paroch. 304
- 5 Electus, & confirmatus ante confecrationem an poffit indubitatarium litteras dare, in cap. Accedentibus, num. 9. & feqq. de excess. Praelator. 215
- 5 Et quid fit non fit Presbyter, ibid. num. 11. 217
- 5 Cum confecratur epifcopus, inungitur Chrifmate in capite, & manibus: quod fit fuerit omiffum, per tres epifcopos, effi fupplendum, in cap. Cum veniffet, n. 1. de facr. unct. 442
- 5 In confecratione epifcopus non folum haereticis, fed etiam fchifmaticis anathematizatur, in cap. Quod a Praedeceffore, num. 15. de fchifmat. 103
- 1 Poteftas, quae confertur epifcopo per confecrationem, effi indelebilis, & remanet in epifcopo etiam excommunicato, depofito, & degradato, in cap. Statuimus, n. 7. de fupplen. neglig. Praelator. 350
- 1 Potestatem accipiunt epifcopi conferendi Ordines in confecratione, ibid. num. 19. 354
- 1 Iurisdictionem accipiunt in confirmatione etiam ante confecrationem, ibid. num. 21. 357
- 1 Semel confecratus perpetuo retinet nomen confecrationis, in cap. Nifi cum pridem, num. 8. de renun. 337
- Vide in ver. *Consecratio*.
- 1 Epifcopus electus non potest invitus consecrari, fed fatis effi, ut dignitati cedat, in c. Quanto, n. 13. de tranlat. epifc. 319
- 3 Electus, & confirmatus, qui ante confecrationem officium linguarum, vel oculorum amiffit, consecrari non debet, fed in totum amoveri, in cap. Confultationibus, num. 7. de Cleric. aegrot. 164
- 3 Et quid in inferiori Praelato, ibid. num. 7. 164
- 3 Electus, & confirmatus in epifcopum non effi epifcopus, nifi post confecrationem, in c. De nulla, n. 14. de praeb. 218
- 1 Promotus non dicitur quis ante confecrationem, licet fit electus, & confirmatus, vel provifus, in cap. eam te, num. 3. & 5. & 15. de refeript. 152
- 1 Contrarium, ibid. num. 23. & feqq. 153
- 1 Declaratur, ibid. num. 30. & 58. 158
- 1 Epifcopus non dicitur ante confecrationem, sed electus, ibid. num. 6. & 28. 152
- 1 Declaratur duobus modis, ibid. n. 70. & 28. 155
- 1 Electio, & consecratio unum faciunt epifcopum, ibid. n. 7. 152
- 1 Provifus a Papa ante confecrationem non dicitur epifcopus, sed electus, ibid. num. 0. 152
- 1 Declaratur, ibid. num. 70 & 38. 153
- 1 Provifus, feu pronuntiatio Papae in Confefforio habet vim electionis, & confirmationis, ibid. num. 15. 150
- 1 Epifcopi, vel Pontificis appellatione in materia penali non ve-

- 1 Dispensare non potest Episcopus in materia delicti ad forum contentiosum deducti, & per sententiam puniri; & resellitur contraria opinio, ibid. n. 130. 17
- 2 Dispensare non potest Episcopus cum inquisitis de delicto, quod non potuit probari, si nec diffinitive, nec alio modo fuerint absoluti, sed dimissi cum cautione de se presentando, ibidem num. 136. 20
- 1 Dispensare non potest Episcopus contra Canonem non Conciliarum reservatum Summo Pontifici dispensationem, in cap. Dudum, il secundo, n. 16. de elect. 269
- 1 Dispensare non possunt Episcopi contra Canones, nisi appareat eis expressè permissum, in cap. Dilectus, n. 2. & seq. usque ad n. 22. de tempor. ordinat. 372
- 1 Dispensare non potest in lege humana, nisi is, a quo lex auctoritatem habet, ibid. n. 3. 372
- 1 Episcopi in criminibus dispensare possunt, nisi eis appareat prohibitum, ibid. num. 14. 373
- 1 Dispensare nunquam potest Episcopus, nisi ei concedatur a Canone, etiam in Canone reperitur, quòd Papa dispenset, ib. num. 15. 373
- 1 Dispensare potest Episcopus, ubi Canon permittit dispensationem licet eam Episcopus non indulget, ibid. n. 17. 374
- 1 Et quid si Canon sit Conciliaris, ibid. n. 18. 374
- 1 Casus in quibus Episcopi possunt, vel non possunt dispensare, ibidem num. 21. 374
- 1 Dispensare potest Episcopus cum Clerico in sacris, qui de factò contraxit cum unica, & virgine, in cap. Nuper a nobis, n. 10. de bigam. 503
- 1 Dispensare non potest Episcopus, sed solus Papa cum Subdiacono, qui de factò contraxit cum vidua, ibid. n. 75. 504
- 1 Et an hoc procedat tam in officio, quam beneficio, ibidem num. 16. 504
- Et quid si contraxerit ignoranter, ibid. num. 17. 504
- Vide in ver. *Dispensatio super Bigamia*.
- 1 Dispensare qui potest super irregularitate imposita a Canone, potest dispensare cum Monacho irregulari ex celebratione post incursum excommunicationem latam ex constitutione Ordinis, in c. Canonum statuta, num. 33. de constit. 17
- 1 Dispensare nequeunt Episcopi contra Canones, nisi quatenus eis reperitur permissum, ibid. n. 12. 24
- 1 Dispensare potest Episcopus contra Canonem in articulo dubio propter diversas opiniones, saltem quoad hoc, ut non possit contravenire, in c. Veniens, n. 8. de Presbyter. 465
- 1 Prælatus etiam in casibus a jure permissis sine iusta causa non dispensat contra jus, in cap. Relatum, numer. 17. de Cler. non resid. 32
- 1 Episcopus potest dispensare cum excommunicato, ut retineat beneficium post excommunicationem sibi collatum, in cap. Postulatis, num. 4. de Cler. excom. 195
- 1 Dum tamen non sit ille idem Episcopus, qui scienter contulit, ibidem num. 5. 195
- 1 Et quid si collatio fuerit ei facta per Papam, ibid. n. 6. & seq. 195
- 1 Episcopus an possit dispensare cum filiis hereticorum ad officia, & beneficia, in cap. Vergentis, n. 32. & n. seqq. usque in finem, de Hæret. 107
- 1 Decretum irritans impedit, ne Episcopus possit dispensare in criminibus infra adulterium, ibid. n. 31. 97
- 1 Dispensare non potest Episcopus cum iis, qui a Canone sunt perpetuo privati beneficiis obtentis, vel inhabiles ad illa obtinenda, ibid. n. 24. 97
- 1 Nec in concentibus fidem, vel statum universalis Ecclesiæ, ibid. n. 35. 97
- 1 Episcopus an possit dispensare cum filiis interficientis Prælatum, ibid. n. 36. 97
- 1 Episcopus dispensare potest ubicumque in materia pœnali Canon permittit dispensationem, ibid. n. 37 97
- 1 Episcopus dispensare non potest cum ordinato sine titulo ad aliquem ex sacris Ordinibus, ut sine novo titulo ad aliores ordines ascendat, resellitur contraria opinio Henriquez, in c. Episcopus, n. 4. de pœnal. 71
- 1 Dispensare an possit Episcopus contra concilium generale de sui Capituli consensu, in cap. Pastoralis, num. 4. de his, que sunt a Prælat. 212
- 1 Non dispensat Episcopus cum electo reprobatò propter vitium Simonie, in c. Nobis, n. 2. & 9. de Simon. 38
- 1 Episcopus quoad electionis confirmationem. Vide in ver. *Electio confirmatio*. Et in ver. *Consuetudo irrationabilis*. Et in ver. *Episcopus quoad consecrationem*.

Episcopus quoad executionem, & commutationem ultimum voluntatum.

- 1 Episcopus propter negligentiam hæredis exequitur piam voluntatem testatoris, in c. Nos quidem, n. 1. de testam. 259
- 1 Omnium piarum dispositionum tam inter vivos, quam in ultima voluntate, in casibus a jure permissis sunt executores, ibidem num. 9. 260
- 1 Succedit Episcopus hæredè, vel executor negligente, in facultatem exequendi etiam ad non pias causas, ibid. n. 10. 260
- Vide in ver. *Executio, & commutatio*.

Episcopus quoad feuda.

- Vide in ver. *Feudi successio*. Et in ver. *Feudalis bona*. Et in ver. *Episcopus Regularis*. Et in ver. *Regularis quoad successiones feudales*.
- 1 Vassallus factus Episcopus censetur habitatus ad intervendum per substitutum, licet feudum requirit servitium personale, in c. Que in Ecclesiæ, n. 89. de constit. 102
- 1 Episcopus esse successibilis in feudo paterno, ibid. n. 84. 102
- 1 Episcopi, & Cardinales retinent feuda ad se devoluta jure successivis, ibid. n. 85. 102

- 1 Episcopi propter excellentiam dignitatis non comprehenduntur in Capitulis feudibus excludendis Clericos, & Monachos a successione, ibid. n. 101. 103
- 1 Episcopus si fiat vassallus Ecclesiæ Romanæ, non definit esse miles Christi, ibid. n. 102. 103
- 1 Feudum apertum Religioso ad Episcopatum assumpto transit in Cathedralium Ecclesiam quoad commoditatem domini utilis durante vita naturalibus ipsius Episcopi, ib. n. 105 & 107. 103

Episcopus quoad fructus Beneficiorum.

- 1 Episcopus antequam beneficium conferat, si aliquid subtrahat de fructibus illius in pios usus expendendum, non est illicitum, in cap. Illius essent, numer. 31. vers. *Terio ad idem*, de pœben. 103
- 1 Ecclesia non potest constitui censualis auctoritate Episcopi, ibid. num. 50. 110
- 1 Declaratur, ibid. n. 64. 111
- Vide in ver. *Census*.

Episcopus quoad jurisdictionem, & judicia.

- 1 Episcopus habet imperium merum in sua diœcesi, in cap. Ecclesiæ, num. 31. de Constit. 112
- 1 Potest ac debet habere familiam armatam, immunitate Ecclesiastica gaudentem, ibid. n. 45. 113
- 2 Episcopus solus de jure communis est Ordinarius, & habet imperium in tota diœcesi, in cap. Cùm contingat, num. 23. de foro compet. 70
- 1 Tenetur ex officii sui debito jurisdictionem gratis administrare, in c. Quoniam, n. 11. ne Prælat. vic. suas. 78
- 1 Possunt Episcopi in suis Diœcesibus crimina inquirere, & punire, & cum opus fuerit invocare brachium sæculare, in c. Perniciosam, num. 1. de off. Ordin. 550
- 1 In sua diœcesi habet Episcopus jurisdictionem ordinariam, & merum, & mixtum imperium, ibid. n. 25. & seqq. 551
- 1 An possint Episcopi in sua diœcesi quicquid potest Papa in universali Ecclesiæ, exceptis his, quæ Papa sibi reservavit, ib. n. 28 & seqq. usque ad n. 72. 551
- 1 An accipiant potestatem jurisdictionis immediatè a Christo, an vero a Papa, ibid. n. 29. & seq. usque ad n. 57. 551
- 1 Possunt causas fidei ventilare, sed non de finire, ibidem numer. 55. 554
- 3 Potestatem jurisdictionis accipiunt immediatè a Papa, sed potestatem ordinis immediatè a Deo, in cap. Ex parte, num. 54. de Cler. non resid. 45
- 2 Fundat intentionem de jure communis super jurisdictione universali in omnibus Ecclesiis suæ diœcesis, in cap. Cùm olim, n. 5. de præscript. 178
- 2 Si jurisdictionis spiritualis sit, alias secus, ibid. n. 6. 178
- 2 Potest causas matrimoniales, & criminales cognoscere, prædicandi licentias concedere, & Confessores approbare in locis intra suæ diœcesis fines existentibus, donec probetur status nullus diœcesis, ibid. n. 38. 180
- 2 Habet assistentiam juris, & Concilii Tridentini super jurisdictione spirituali in omnibus Ecclesiis etiam Regularibus intra fines suæ diœcesis, quamdiu non probentur exemptæ, ibidem num. 42. 180
- 2 Fundat intentionem in tota diœcesi, & in qualibet ipsius parte super exercitio ordinariæ jurisdictionis, in cap. Cùm capella, n. 7. de privileg. 254
- 4 An possit inhibere inferioribus potestatem circa ea, quæ illis commissa sunt, in cap. Litteræ quas, n. 23. de matrim. contr. inter. Eccles. 77
- 4 Potest suspendere a torali Curæ exercitio, ibid. n. 23. 77
- 3 Qui non utitur jurisdictione sibi attributa in exemptis in casibus, in quibus Concilium Tridentinum utitur verbis præceptivis, seu obligativis, peccat mortaliter, in cap. Si quis, n. 40. vers. *In specie vero*, de Regular. 316
- 5 Non possunt Episcopi Sedis Apostolicæ decreta in totum, vel in partem convellere, vel mutare, in cap. Responsio, num. 23. de sent. excomm. 364
- 3 Non possunt Episcopi, & Prælati Regulares suppressere Religionem a Sede Apostolica approbatam, in cap. Recolentes, n. 35. de stat. Monach. 468
- 1 Jurisdictionem accipiunt in confirmatione etiam ante consecrationem, in cap. Statuimus, num. 21. de supplen. neglig. prælat. 351
- 1 An Episcopus possit omnia in sua diœcesi, quæ potest Papa in universo Orbe, exceptis reservatis, in c. Dilectus, n. 16. de tempor. ordin. 374
- 3 Subsunt Episcopo omnia loca pia, & ad ejus sollicitudinem debent ordinari ad usum destinatum, in cap. De xenodochiis, num. 1. de Religios. domib. 484
- 1 An possit reo gratiam facere post sententiam, in c. Irrefragabilis, §. Cæterum, n. 36. de off. Ordin. 580
- 1 Et quid in inferiori prælato, ibid. num. 37. 580
- Vide in ver. *Gratia*.
- 3 Tueri potest possessionem suam armis materialibus, & spiritualibus, in c. Procuraciones, n. 29. & 44. de censib. 548
- 3 Prudenter agit, si tanquam pater, & non tanquam iudex procedat pro suo jure tuendo, ibid. n. 35. 549
- 3 In causa Ecclesiæ suæ iudex esse non debet, si commadum veniat sibi applicandum, ib. n. 41 & 43. 549
- 3 Fallit consentiente adversario, & alio procuratore constituto ad Episcopo ad causam defendendam, ibid. n. 47. 549
- 3 Imò satis est, ut non recusetur, ibid. n. 48. 549
- 1 In Ecclesiis diœcesis suæ debet esse contentus iudicibus Episcopaliibus, in c. Conquerente, n. 1. de off. ordin. 586
- 1 Ab Ecclesiis sibi subiectis non potest petere nisi jura Episcopalia in jure expressa, ibid. n. 7. 586
- 1 Fundat intentionem super jure in futurum, & destituendi in Ecclesiis omnibus suæ diœcesis, ibid. n. 19. 587
- 2 De jure communi procedere potest contra omnes Clericos suæ diœ-

- diocesis, licet subsint inferiori Prelato, ibid. n. 23 487
- 1 Declarat, ibid. n. 24 487
- 2 Proprius Episcopus eius dicitur, ad hoc ut Clericus coram ipso conveniat, in c. Si quis, n. 10. de foro compet. 36
- Vide in ver. *Insidiatio*.
- 1 Jura Episcopalia, quae competunt Episcopo in ecclesiis suae diocesis inferiori Prelato subiectis, sunt decem & octo hic per ordinem enumerata, in c. Conquerente, num. 1. usque ad n. 40. de offic. Ordin. 187
- 2 Jurisdictione episcopalis quibus constat, in c. Cum olim, num. 48. de praescript. 121
- 3 Episcopi expulsi possunt omnimodam jurisdictionem exercere in aliena diocesi, praeter, licet non obtenta licentia a diocesano locorum, in cap. Cum ex instructo, num. 19. de Nov. oper. nunc. 210
- 4 Et dicuntur expulsi etiam non admissi, n. 10. 210
- 5 Episcopus judicat in ecclesiis, vel in palatio suo, & quandoque damnat Clericum ad persequi carcerem, quandoque ad verbera, in c. Inter alia, n. 2. de Immunit. eccles. 622
- 6 Episcopus potest esse iudex in causa Ecclesiae suae, in cap. Nostri, n. 6. de elect. 161
- 7 Melius est tamen, ut id expediat per Delegatos, ibidem num. 11 161
- 8 Causa Ecclesiae non est Episcopi, in c. Nostri, n. 10. de elect. 203
- 9 Episcopus in causa ecclesiae suae potest recusari, ibid. n. 12. 203
- 10 Idem in eius consanguineo, ibid. n. 11. 203
- 11 Episcopus in causa suae mensae non potest esse iudex, ibid. num. 18. 204
- 12 Nec testis, ibid. n. 19. 204
- 13 Et quid si fundat in mentionem de jure communi, seu notorium sit bona ad mensam Praelati pertinere, ibid. n. 20. 204
- 14 Episcopus potest esse iudex in causa suae mensae, si id jus praescripserit ex antiqua consuetudine, ibid. n. 26. 204
- 15 Episcopo ex privilegio possunt committi causae suae mensae revocatae, ibid. n. 10. 205
- 16 Episcopi, & Vicarii non est idem tribunal in materia recusationis, ibid. n. 30. 205
- 17 Episcopus etiam de Capituli consensu non potest ubiicare a se jurisdictionem in totum, in cap. Cum venissent, num. 27. de institut. 183
- 18 Jurisdictione Episcopalis tota reducit ad ea, quae sunt ordinis, jurisdictionis, & simplicis potestatis, seu dignitatis, in cap. Dilectus n. 4. de off. Ordin. 596
- Vide in ver. *Lex quid, & quadruplex.*
- Et in ver. *Episcopalis Ordo.*
- 9 Episcopus non debet contra subditum in criminalibus procedere, nisi adhibitis secum Canonice ecclesiae Cathedralis, in c. Qualiter, & quando, il secundo, n. 22. de Accus. 15
- 5 Episcopus in causis criminalibus non tenetur sequi consilium Capituli, sed satis est, ut illud requiratur, ibid. n. 13. 15
- 6 Sed de consuetudine procedunt Episcopi soli sine Capitulo, & valet talis consuetudo, ibid. n. 14. 15
- 7 Et quid si Capitula sint exempta, ibid. n. 16. 15
- 8 Episcopus habens facultatem etiam ut Delegatus, potest jure ordinario procedere in his, quae prius ei competebant de jure communi, in cap. Quoniam, n. 6. de off. delegat. 310
- 9 Episcopus in causa ibi delegata non procedit ut Episcopus, sed ut Delegatus, ibid. n. 12. 310
- 10 Episcopus non potest alteri, quam Vicario Generali, delegare facultatem decernendi excommunicationes ad finem revelationis, ibid. n. 41. 312
- 11 Ecclesia sita in diocesi Episcopi, tenetur et in Episcopalis respondere, nisi appareat remissa, in c. Constitutus, num. 1. de Relig. domib. 496
- 12 Et potest episcopus remittendo spiritualia censum sibi retinere, ibidem. 496
- 13 Episcopus praecipue pertinet ad Hierarchicum ordinem Divina ordinatione institutum, in cap. Quamto, numer. 15. de consuet. 288

Episcopus quoad jurisdictionem in laicos.

- 5 Episcopus in causis criminalibus Ecclesiasticis, vel mixti fori, an possit laicos ibi alias in temporalibus non subditos carere mancipare, & corporaliter punire, licet ex consuetudine adversus laicos ad personalem distributionem procedere non contineatur, in cap. Pervenit, numer. 12. & seqq. usque in finem de adulter. 147
- 6 In delictis ad ejus forum pertinentibus potest contra laicos procedi etiam pecuniariis, ibid. n. 12. 147
- 7 De jure communi debet puniri ut censura ecclesiastica, & in subditum, brachiis secularibus auxilio, ibid. n. 14. & 18. 147
- 8 Carcerat laicos pro criminibus faciles, & illi, quae sunt mixti fori, ibid. n. 12. & 19. 147
- 9 Tribuitur Episcopo facultas procedendi contra laicos in causis ad ejus forum pertinentibus, non solum per sacros Canones, sed etiam per Reges Regales, & Imperiales, ibid. n. 25. 150
- 10 An Episcopus possit procedere ad capturam contra laicos, ex c. 1. fell. 11. Concilii Tridentini, ibid. n. 11. 151
- 11 In criminibus Ecclesiasticis inquirere potest contra laicos praesentem ad iudicium saecularem, in cap. Permissum, n. 12. de offic. Ordinari. 150
- 12 In criminibus mixti fori procedit tam iudex ecclesiasticus, quam saecularis, & est locus preventiois, ibid. n. 11. 150
- 13 Copari possunt iudex laicos ad praesidium brachii secularis auxilium, sed non e converso, ibid. n. 22. 155
- 14 In criminibus spiritualibus, vel mixti fori Episcopus, vel alius potest appellare ad iudicium saecularem, in cap. Licet, n. 11. de pona. 238
- 15 Quid in terminis juris communi, ibid. n. 25. & 28. 238
- 16 Ex Concilio Tridentino an possit procedere contra illos, in causis ad eius forum pertinentibus, etiam panis pecuniariis, ibid. num. 21. & 27. 238

- Vide in ver. *Latet quoad forum.*
- Et in ver. *Laicos in suadem salubri Clericis, vel presbyteris.*
- 2 Episcopus in his, in quibus vertitur interesse laicorum, non potest statim sine illorum consensu, vel saltem debent esse praesentes, in c. Conquerens, n. 12. de feriis. 97
- Episcopus an possit inducere dies festos sine populo.
- Vide in ver. *Dies festi.*

Episcopus quoad jurisdictionem in Regulares, & exemptos.

- Vide in ver. *Exempti, Regulares quoad exemptionem, & Monasterium quoad exemptionem.*
- 1 Episcopi sunt executores Decretorum in Concilio Tridentino, non tamen contra exemptos, nisi in casibus, in quibus haec facultas specialiter eis attribuitur, in c. p. Sanè, il secundo, num. 24. & 26. de off. & potest. iudic. Delegat. 508
- Vide in ver. *Regulares quoad Concessiones, &c.*
- Et in ver. *Regulares quoad Concessiones.*
- 5 Statutum Episcopi excommunicatis accedentes ad monasterium Monialium exemptum sine ejus licentia, an valet, in c. Quanto, n. 1. & seqq. de privileg. 225
- Vide in ver. *Monasterium Monialium quoad statutum.*
- Et in ver. *excommunicatum quoad decessum.*
- 1 Regulares resistentes Episcopo exercere volent Penthecalia in eorum Ecclesiis, non ab ipso Episcopo, sed ab eorum superioribus Regularibus sunt compellendi, in c. Quia nos, n. 19. de arch. & usu Pallii. 127
- 2 Episcopi qui non utuntur jurisdictione sibi attributa in exemptis in casibus, in quibus Concilium Tridentinum utitur verbis preceptivis, seu obligativis, & peccant mortaliter, in c. Si quis, n. 40. de Regular. 116

Episcopus quoad loca exempta, & nullius diocesis.

- 5 Episcopus in locis ipsi nullius diocesis excepta visitatione jure delegato nullam potestatem auctoritatem exercere potest, in c. Accedentibus, n. 17. de exercit. Praelat. 217
- 5 Etiam quoad ordinationem Clericorum, ibid. n. 12. 217
- 5 Vel concordantia curam animarum, & Sacramentorum administrationem, ibid. n. 15. 217
- 1 Episcopus Maritanus non potest visitare oppidum Cavense, in quo Abbas Cassinensis utramque jurisdictionem exercet; potest tamen non nisi dicti loci dimissionis concedere, in c. Significasti, n. 12. de off. Archid. 510
- 1 Episcopus obtinens in Commendam monasterium exemptum, non potest ibi ordinare sacrales tibutos ratione dicti monasterii, ibid. num. 10. 510
- 2 Proxior potest personas nullius diocesis ordinare, sed non jurisdictionem, in c. Nullus, n. 6. de Paroch. 124
- 3 An, & quomodo possit loca nullius diocesis visitare, & illorum personas ordines conferre, ac dimissiones concedere, ibid. n. 25. & seqq. usque in fin. 124
- 4 Qui potest visitare Ecclesias nullius diocesis, potest etiam illarum subditos ordinare, & quae dimissiones concedere, ibidem num. 11. 124
- 5 Vicinior habet jus visitandi loca nullius diocesis, si sint extra fines utriusque diocesis, si vero intra, hoc jus competit Episcopo, intra cujus diocesis fines existunt, ibidem num. 17. & 26. 105
- 6 Proximitas a Cathedrali, non a diocesi sumenda, est, ibidem num. 25. 106
- 7 Manu tenetur in quasi possessione jurisdictionis in locis, quae praesentem esse inter fines suae diocesis, donec ab interiori Prelato proferatur status nullius diocesis per rem jurisdictionem, ibid. num. 27. 106
- 1 Vel exemptum utriusque jurisdictionis, ibid. n. 27. 106
- 2 Licet quibuslibet proceat, ibid. n. 28. 106
- 3 Admittendus est ad plenariam visitationem locorum nullius diocesis, ibid. n. 23. 106
- 4 Et in quibus locis, ibid. 106
- 5 Vitatus loca nullius diocesis debet declarare se id facere ut delegatum Sed a Apollonice, ibid. n. 12. 106
- 6 In visitatione locorum nullius diocesis causas ordinarias cogno-scendo nulliter procedit, ibid. n. 20. 107
- 7 Secus in visitatione diocesis, sed tunc datur appellatio ad utrumque, quae est, ibid. n. 29. 107
- 8 Non potest ordinare Clericos nullius diocesis, nisi in sua diocesi, ibid. num. 32. 107
- 9 In diocesi sua ordinare potest etiam subditos monialium locorum, in quibus capitula ord. nuni. scilicet in personis habent, vel alii interiores utrumque jurisdictionem exercent, ibidem num. 37. 107
- 10 Potest causas matrimoniales, & criminales cognoscere, praesentandi licentiam concedere, & Controversas proferre in iustis intra sua diocesis fines existantibus, donec pro decessu status nullius diocesis, in c. Cum olim, n. 28. de privileg. 150
- 11 Habet ad sententiam juris, & Concilii Tridentini super jurisdictione spirituali in omnibus Ecclesiis etiam Regularibus intra fines suae diocesis, quamvis non praesentem exemptam, ibidem num. 43. 150
- 12 Vitatus loca exempta, vel nullius diocesis, non Concilio Tridentino, an possit causas ordinarias cognoscere, & diffinire, in cap. Dilectus, il primo, numer. 4. & seqq. usque in fin. de rescript. 100
- 13 Extra vitatum onem nullam habet jurisdictionem in locis nullius diocesis, ibid. n. 11. & 12. 100
- 14 In locis exempto non potest in eis exercere, ibid. n. 15. 100
- Vide in ver. *Exempti, Nullus diocesis, Praelatus inferior, auctoritas, Praelatus inferior quoad jurisdictionem.*
- 5 Episcopus vicinior non potest ordines conferre, nisi Praelatus inferior in locis nullius diocesis sine Ordinarum licentia, sed subditos dictorum locorum debet ordinare in sua diocesi, in c. Episcopalis, n. 28. de privileg. 218
- 6 Episcopus visitare volens ecclesias exemptas, vel nullius diocesis

exprimere debet se id facere ut Sedis Apostolicæ delegatum, in c. quoniam, n. 34. de off. Delegat. 531
 1 Et potest eos visitare etiam per Vicarium generalem, cum specialiter tamen in scriptis facultate, ibid. n. 35. 531
 3 Visitare potest Episcopus hospitalia, & loca sua suæ diocesis, etiam si exemptionis privilegio sint munita, in c. Ad hæc, n. 20. de Relig. domib. 459

Episcopus quoad Moniales

1 Episcopus non est de Collegio Monialium, licet sit ipsarum Caput in c. Caufam, n. 8. de elect. 259
 3 Negligente Abbatissa non potest Moniales creare, si monasterium abundet, & Monialium defectum patiat, in cap. Porrectum, num. 28. & seqq. de Regular. 374
 3 Non spectat ad Episcopos supplere negligentiam Monialium exemptarum, sed ad earum superiores, vel ad Sedem Apostolicam, ibid. n. 29. 374
 3 Non potest transferre Monialem ab uno ad aliud monasterium ex causa furoris, sine licentia Sedis Apostolicæ, in c. Recolente, n. 49. de stat. Monachor. 469
 Vide in ver. *Moniales, Monasteria Monialium.*

Episcopus quoad officium Episcopale

3 Episcopus non est dicendus qui tantum præfere desiderat, & non proficere in c. Ex parte, n. 8. de Cler. non resid. 41
 Indicare debet observantiam consuetudinis inducentis jejuniū, vel abstinentiam a carnibus in sua diocesi, in c. Consilium, n. 18. de observam. jejun. 614
 1 Debet Episcopi in Cathedralibus, & Collegiatis ecclesiis instituire viros idoneos pro Prædicationibus, visitationibus, & confessionibus audiendis, in cap. Inter cætera, numer. 1. de off. Ordin. 571
 1 Actus principalis episcopi est ministris ecclesiæ ordinare, in cap. Requisivit, n. 82. de ord. ab episc. 384
 3 Ex suo officio generali providere debent, ne quis Clericorum ageat, in c. Cùm secundum, numer. 31. 44. & 46. de præben. 91
 1 Tenentur de fidei articulis reddere rationem omnino poscenti, & hereticos persequi, & confutare, in c. Firmiter, nu. 24. de Sum. Trinit. & fide Cathol. 5
 1 Sunt custodes Canonum, & jurant sacras Regulas defendere, & retinere, in c. Dilectus, n. 6. de tempor. ordinat. 373
 1 Sunt executores Canonum, & dispensatores, ibid. n. 10. 374
 1 Præcipuum Episcoporum munus est subditorum vitia redarguere, in c. Ex tenore, n. 15. de tempor. ordinat. 360
 3 Est episcopi ordinatio non solum spiritualium, sed etiam temporalium ad ecclesiam pertinentium, in c. Cùm contingat, n. 38. de Decim. 219
 3 Episcopi ex præcepto divini tenentur ad curam animarum propter illarum salutem, qui est finis obligationis Episcopalis, in c. ex parte, n. 32. de Cler. non resid. 43
 3 Debet in seipso ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conversari, ibid. n. 43. 44
 1 Sanctior præsumitur quolibet Monacho, vel Abbate, in c. Cùm causam, n. 21. de elect. 260
 1 Et Religione debet omnibus præminere, ibid. n. 22. 260
 3 Paria fuit habere episcopum inuicem, vel non habere, in c. ex parte, n. 16. de Cler. non resid. 42
 1 Non præsumitur episcopus violare Canonicas sanctiones, in c. Accipimus, n. 18. de stat. & qual. 432
 1 Episcopus dicitur officialis communis, in cap. Sanè, il secondo, n. 13. de off. Delegat. 523
 Episcopus potest de jure concedere privilegium Altaris vtiati in sua Diocesi tantum, & solus Papa in universo orbe, in c. In his, n. 3. de Privileg. 278
 Vide in verb. *Prædicator, Residentia, Prælati quoad correctionem.*

Episcopus quoad ordines.

1 Episcopus qui subdito alterius episcopi primam tonsuram contulit, declaratur non incidisse in penam suspensionis, in c. Cùm contingat, n. 38. de stat. & qual. 420
 1 Non tenetur credere Beneficiario afferenti se non posse ordines recipere propter conscientiam læsam, in c. Queris, n. 5. de stat. & qual. 411
 1 Potest Clericos ab ordinibus repellere, & suspendere ex delicto etiam occulto, dummodò illud noverit extra sacramentum Penitentia, ibid. n. 24. 413
 1 An, & qualiter possit cogere Clericos sibi subditos ad ordines suscipiendos, ibid. n. 25. & seqq. usque in fin. 413
 1 Quid de Clericis non Beneficiatis, ibid. n. 26. 411
 1 Et quid in expensantibus, ibid. n. 27. 413
 1 Et quid in pensionariis, ibid. n. 28. 413
 1 Ordinans bigamum quas penas incurrat, in c. Super eo, num. 2. & 44. de Bigam. 497
 3 Non potest Episcopus, cui commendatum est monasterium exemptum, ordinare faculares sibi subditos ratione dicti monasterii, in c. Postulasti, n. 14. de concess. præben. 201
 3 Si conferat ordinem Diaconatus, quem non habet, characterem non imprimi, in c. Tue litteræ, n. 8. de Cleric. per salt. promot. 200
 1 Episcopus ordinans in Commendam Monasterium exemptum non potest ibi ordinare faculares subditos ratione dicti monasterii, in c. Significasti, n. 30. de off. Archid. 516
 1 Episcopus qui renunciavit loco tantum, invitatus potest ordinare sicut prius; si verò & dignitatem, characterem imprimi, sed non conferri executionem, in e. Requisivit, n. 1. & seqq. de ordin. ab episc. 377
 1 Ordinem quem non habet, conferre non potest, ibid. n. 83. 384
 3 Parochialium alterius nec ordinare potest, in c. Nullus, num. 1. de Parnch. 304

3 Ordinans etiam ad primam tonsuram alterius Diocesanum sine munus, ibid. n. 7. & seqq. 304
 3 Proprius Episcopus quoad ordines conferendos dicitur ratione originis, beneficii, vel domicilii, ibid. n. 9. 304
 Reliqua in ver. *Ordo, Chastaller.*
 3 Ignoranter ordinando subditum alienum, qui furtivè, aut ex simplicitate se in numerum ordinandorum ingessit, aut litteras detulit furtivè impetratas, in penam suspensionis non incidit, in c. Cùm secundum, n. 62. de præben. 93
 3 Qui ordinavit aliquem ad sacros Ordines sine titulo non habentem de suo uno vivat, et de proprio providere tenetur, donec aliquem titulum fuerit consecutus, in cap. Episcopus, num. 1. de præben. licet talis jam esset in sacro Ordine constitutus, ibid. n. 2. 70
 3 Clericum ordinans sine titulo, ei in necessariis providere tenetur, in c. Non liceat, n. 1. & 3. de præb. 68
 3 Promovens aliquem sine titulo ad Minores Ordines, aut teneatur ei vitæ necessaria ministrare, ibid. n. 5. & seqq. usque in fin. 68
 1 Prohibitus a Papa chrismare, vel ordines conferre, si contempta prohibitione fecus faciat, imprimit characterem, in c. Statuimus, n. 8. de supplen. neglig. Prælator. 350
 1 Ordinando Clericos alienos imprimit characterem, sed ordinis executionem non confert, ibid. n. 23. 352
 1 Idem in Episcopo, qui renunciavit Episcopatu, ibid. n. 25. 352
 1 Et in Episcopo hæretico, excommunicato, vel degradato, ibid. num. 27. 352
 1 De jure communi monere potest criminosis occultis, ne ordinentur, sed prohibere non debet, in cap. Ad aures, n. 5. de tempor. ordinat. 362
 1 De jure communi Episcopi, & Prælati Regulares non poterant suspendere criminosis occultis a susceptis Ordinibus, ibidem num. 6. 362
 1 Ex Concilio Tridentino potest episcopus suspendere subditos ab ordinibus, gradibus, & dignitatibus jam susceptis ex causa etiam occultata, & extrajudicialiter, ibid. n. 7. 362
 1 Item a suscipiendis, ibid. n. 9. & 12. 362
 1 Recusante Episcopo aliquem ordinare, qui stylus fervetur in Dataria, ibid. n. 22. 364
 1 Conferens eisdem una die plures sacros ordines etiam de mandato Metropolitanum ab ordinandi potestatis suspenditur, in c. Dilatus, num. 1. de tempor. ordinat. 372
 4 De Diocesanis licentia ordinari suum subditum extra diocesim jure proprio, non jure concedentis licentiam, in c. Quod nobis, n. 47. de clandest. despons. 375
 Vide in ver. *Ordo.*
 2 Episcopus potest ordinare eum, qui momento temporis declaratione sua acquisivisset domicilium in diocesi, in cap. Cùm inter vos, n. 17. de sentent. & re judicat. 188
 1 Episcopus ordinans Bigamum, quas penas incurrat, in c. Super eo, n. 2. de bigam. 497

Episcopus quoad Parochialium collationem, & concursum.

1 Episcopus etiam dispensativè non potest præficere Parochialis Ecclesie non idoneam astat, moribus, vel doctrinam, in c. Eam te, n. 8. de stat. & qual. 404
 1 In concursu Parochialis an teneatur omninò præeligere digniorem, ita ut aliis liceat postposito appellare, ibidem num. 20. & seqq. usque ad n. 40. 404
 1 Quid de jure communi, ibid. n. 27. 404
 1 Quid ex Concilio Tridentino, ibid. n. 24. 405
 1 Quid post Bullam S. Pii V. ibid. n. 25. 405
 1 Judicium episcopi in prelezione unius ex concurrentibus ad Parochialem ecclesiam ex quibus deprehendatur esse irrationabile, ibid. n. 40. & 42. usque in fin. 407
 1 Episcopus, qui ignoranter contulit Parochialem ob affectionem alterius dimissam suo consanguineo, an incidat in penas Bullæ S. Pii V. in c. Non sine, n. 52. de arbit. 693
 1 Potest differre electionem magis idonei usque ad sex menses, si Parochialis in suo mense vacaverit, & usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi Apostolicæ reservato, c. Cùm sit ars, num. 42. de stat. & qual. 438
 Vide in ver. *Concurfus.*
 Et in ver. *Examinatores.*

Episcopus quoad pensiones.

Vide in ver. *Pensio a quo reservanda.*

Episcopus quoad Pontificalia.

Vide in ver. *Pontificalia.*

Episcopus quoad prædicationem.

3 Episcopi, & Parochi per seipos, ac si legitime impediti fuerint, per alios prædicare tenentur, in cap. ex parte, num. 35. & seqq. de Cleric. non resid. 44
 5 Episcopi si legitime impediti non fuerint, tenentur prædicare per seipos, in c. Inter cætera, n. 10. de off. ordinat. 582
 1 Nec excusantur in vint contrarie consuetudinis, vel prætextu, quod aptitudinem non habeant ad concionandum, ibidem num. 11. 582
 1 De jure communi episcopus fundat intentionem super deputatioe Prædicatorum in tota sua diocesi, ibidem numer. 12. 19. & seqq. 582
 1 In Cathedrali an, & quomodo possit vendicare sibi electionem Prædicatorum populo competentem ex immemorabili consuetudine, ibid. n. 24. 583
 1 Quando, & quomodo possit vendicare sibi electionem alteri ex consuetudine competentem in alia ecclesia, quàm Cathedrali, ibid. n. 27. & 31. 584
 Vide in ver. *Prædicator.*

- Episcopus etiam non consecratus, & Parochus non Sacerdos tenentur predicare Populo Verbum Dei, in c. Responso, nu. 18. de sent. excommunic. 160
- Episcopus quoad promotionem, electionem, & postulationem.*
- Episcopus quem fieri ex nero laico, repugnat Canonis institutis, in cap. Cum contingat, numer. 10 de zrat. & qual. 427
- Qualis sit eligendus, in c. Ex parte, num. 57. de Cler. non reid. 45
- In eminentiori gradu debet habere qualitates requisitas in inferioribus Ordinibus, & Ministeriis ecclesiasticis, in c. Cum in cunctis, num. 7. de elect. 244
- Debet esse natus de legitimo matrimonio, ibid. n. 12. 244
- Olim eligebatur ab universo Clero, in c. Cum certum, numer. 33. de major. & obed. 620
- Potest prae fieri regimini Ecclesiae Regularis, licet sit Clericus secularis, in cap. Cum causam, nu. 17. & seqq. usque ad num. 31. de elect. 276
- Et dicitur episcopus, & Abbas, & Monachus immediate praebit, coeque ad professionem recipi, ibid. n. 18. 276
- Et Monachi debent illi obedientiam, quam debent Abbati, ibid. num. 19. 276
- Vide in verb. Electio, Postulatio.*
- Formula qua utitur Papa in promovendis episcopis in Consistorio, in c. Eam te, n. 34. de Rescript. 153
- Promotus an dicatur ante consecrationem.
- Vide in verb. Episcopus quoad consecrationem.*
- Episcopus postulandus est, non eligendus, in c. et si unanimiter, n. 1. de Postulat. Praelati 215
- Fallit, si nulli sit alligatus Ecclesiae, ibid. n. 2. & 3. 215
- Concordia plena non supplet defectum modi in providendo, nec postulandum facit eligibilem, ibid. n. 3. 215
- Electio de persona postulanda non valet, ibid. n. 4. 215
- Et in verb. Electio, Postulatio, Praelatus qualis, & a quo eligendus.*
- Episcopus si de facto eligatur ad aliam dignitatem, non debet electio per superiorem confirmari, in c. et si unanimiter, n. 8. & seqq. de Postulat. Praelator. 216
- Episcopus non potest electioni suae consentire, ibidem num. 10 & seqq. 216
- Episcopus quoad renunciationem.*
- Episcopus potest cedere episcopatu, si in dioecesi non potest secuti minari, vel propter aeris intemperiem, vel propter inimicitias, in c. Clericos, nu. 49. de Cler. non reid. 67
- Non licet Episcopo Episcopatum renunciare propter frugem minoris vitae, in c. Nisi cum pridem, n. 2. de renunc. 117
- Non potest curam parochiam deserere, ut transeat ad Monachatum, ibid. n. 5. & seqq. usque ad n. 12. 117
- Tandem obligatur ad retinendam curam parochialem, quamdiu possit subditis proficere ad salutem, ibid. n. 11. 118
- Pro crimine quantumvis gravi renunciare non potest sine licentia Papae, ibid. n. 10. 118
- Translatio, depositio, & cessio Episcoporum sunt soli Papae reservata, non tamen constitutio Canonica, quam institutione Divina, ibid. n. 13. 118
- Intrusus an possit Episcopatum renunciare sine licentia Papae, ibid. n. 25. usque ad n. 49. 118
- Vide in verb. Intrusus.*
- Episcopatum accipiens Regia ordinatione tenetur illi cedere sine licentia Summi Pontificis, ibid. n. 17. 119
- Item provixit ab Antipapa, vel alio schismatico, ibidem num. 38. 119
- Privatus ob crimen notorium, vel declaratum per sententiam, cedere potest absque superioris auctoritate, ibid. n. 46. 140
- Secus si crimen sit occultum, ibidem numer. 48. vers. Aut crimen 140
- Si propter debilitatem corporis sit inhabilis ad spiritualia, seu temporalia, potest, non autem cogitur renunciare, sed datur illi condonator, ibid. n. 56. 140
- Propter scandalum aliquando non solum potest, sed etiam debet renunciare, ibid. n. 73. 142
- Episcopus, qui propter crimen renunciat episcopatu ad Religionem se cedens, ad episcopatum reassumi non potest: secus si renunciat propter aliam causam, in c. Post translationem, n. 1. de renunciat. 343
- Vide in verb. Renunciatio.*
- Simoniae an possit episcopatum resignare sine auctoritate superioris, in cap. Nisi cum pridem, numer. 41. de Renunciat. 140
- Electus a minori parte tenetur cedere, dummodo de non Canonica electione consistit in figura iudicis, ibid. n. 19. 119
- Episcopus potest Ecclesiam deserere, ut transeat ad Religionem sine licentia Papae, nec debet huiusmodi licentiam petere, aut obtinere, quando sus subditis proficere potest, in cap. Licet n. 16. de Regular. 192
- Episcopus non potest monachari, sed Religiosus potest episcopatu, ibid. n. 18. 192
- Vide in verb. Praelatus quoad renunciationem.*
- Renunciatio Episcopi non valet, nisi per Papam fuerit admissa, in c. Cum ex illo, n. 11. de translat. Episcop. 113
- Episcopus est ecclesiae suae alligatus vinculo matrimoniali, quod dissolvi non potest nisi per Papam auctoritate Divina, in c. et si unanimiter, n. 9. de postulat. Praelator. 118
- Papa concedit licentiam cedendi episcopo, qui sine iniuriis periculo in ecclesia sua morari non potest, in c. Ad satisfactionem, n. 1. de Renunciat. 113
- Renunciatio legitima causa est, cum episcopus accessum non habet ad Ecclesiam sine periculo mortis, ibidem numer. 3. 113
- Renunciatio Archiepiscopatu definit esse Archiepiscopus, & re-

- manet tantum episcopus, & exhibet obedientiam Archiepiscopo in cuius dioecesi moratur, ibid. n. 1. 112
- Episcopus potest petere cessionem a Papa, cum habet in ecclesia sua capitales inimicitias, ibid. num. 6. & num. seqq. usque ad num. 10. 112
- Declaratur, ibid. n. 11. & 14. 113
- Vide in verb. Papa quoad Episcoporum promotionem.*
- Inimicitias capitales praebent legitimam causam cedendi, dummodo sint vere similiter duraturae, ibid. n. 11. 113
- Et dummodo subditorum falore possit per alium provideri, ibid. num. 14. 113
- Aeris intemperies an, & quando sit iusta causa petendi cessionem, ibid. n. 15. & seqq. usque in fin. 113
- Pestilentia praebet iustam causam cedendi, dummodo sit pepercit, modo sit vere similiter duratura; alius secus secundum opinionem Balbi, ibid. n. 11. 113
- Sed contra, ibid. n. 12. 114
- Declaratur, ibid. n. 13. 114
- Balnetogentis episcopi cessio admittitur propter quod in eis civitate, vel dioecesi ob aeris intemperiem sine mortis periculo morari non poterat, ibid. n. 15. 114
- Episcopus, qui renunciavit ordini, potest de licentia Papae executionem reassumere sine nova consecratione, in cap. Requiritur, n. 6. de ordinat. ab Episc. 177
- Vide in verb. Papa quoad promotionem.*

Episcopus quoad residentiam.

- Episcopus pestis tempore an continuè residere, & Parochis inferius sacramenta ministrare teneatur, in c. Clericos, num. 46. de Cler. non reid. 67
- Et an aliquam suae dioecesis partem, in qua pestis non vigeat, se possit conferre, ibid. n. 47. 67
- Quamvis possit aliquando gregem deferre corporaliter, nunquam tamen potest illum deferre spiritaliter, in cap. ex parte, n. 17. de Cler. non reid. 63
- An Episcopi, & alii inferiores, quibus cura animarum incumbit, teneantur de iure divino in suis episcopibus, vel ecclesiis personaliter residere, ibidem num. 20. & seqq. usque ad numer. 25. 63
- Ambrosius Catharinus fortè omnium primus asseruit Pastorum residentiam esse de iure positivo humano, ibidem, num. 21. 63
- Tenentur episcopi praecipuo Divino oves suae verbi Dei praedicatione, sacramentorum administratione, & bonorum operum exemplo pascere, ibid. n. 29. 63
- Tenentur episcopi praecipuo Divino ad curam animarum proprias illarum salutem, qui est finis obligationis episcopalis, ibidem num. 32. 63
- Episcopus pauper ut extra suam dioecesim alteri episcopo inferviat, abusus est detestabilis, ibid. n. 44. 64
- In dioecesi aliena episcopus non est pastor, sed mercenarius, in d. c. ex parte, n. 49. de Cler. non reid. 64
- Quandoque per accidens ad personalem residentiam non tenetur, ibid. n. 74. 67
- Quibus ex causis excusetur a personali residentia, ibidem num. 75. 67
- An possit ab ecclesia abesse ex causa infirmitatis, ibidem numer. 77. 67
- An possit abesse a dioecesi pro tuendis iuribus ecclesiae suae, ibidem num. 81. & 82. 67
- Et qui pro necessitate spiritali alterius episcopi, ibidem num. 81. 67
- Licet episcopi sunt Legati ad pacem inter Principes Christianos, ibid. num. 82. 67
- Secus ad negotia temporalia, ibid. num. 81. 67
- An, & quando episcopus licet abesse possit a dioecesi pro negotiis una vestra ecclesiae, vel pro servitio Papae, in d. c. Ex parte, num. 84. & seqq. de Cler. non reid. 67
- An episcopus esse possit Officialis in Romana Curia, ibidem num. 85. 67
- Videtur habere ecclesiam pro derelicta episcopus, qui communitatem non redit ad residentiam, in cap. Qualiter, num. 4. de Cler. non reid. 67
- Habens ecclesiam pro derelicta potest ea spoliari per Papam sine citacione, & sententia, ibid. n. 6. 68
- Quas penas episcopi non residentes incurrant ex decretis Concilii Tridentini, & Constitutionibus Apostolicis, ibidem num. 9. 68
- & seqq. 69
- Et quibus ex causis abesse possint, ibid. n. 9. 69
- Ab Imperatore, seu Rege vocati, an excusetur a residentia, in d. c. Qualiter, n. 14. de Cler. non reid. 68
- Et quid si a Principe habeant regalia, ibid. n. 15. & seqq. 68
- Habens feudum a Principe sive a Papa, etiam post regiam praecipionem relictis omnibus regalibus tequetur Papam, ibid. n. 17. & seqq. 68
- Vocatus a Metropolitanis ad Concilium, vel ad causam, item vocatus a Rege, cui potius parere teneatur, ibidem num. 18. 68
- Non habens regalia a Principe, nullius praecipit non est obnoxius, ibid. num. 19. 68
- Ratione muneris, aut Republicae officii episcopatus adiuncti quomodo excusetur a residentia, ibid. num. 21. 68
- Ultra, vel circa montes quamdiu ex causa vocationis limitum abesse possint, ibid. num. 24. 68
- An hodie singulis annis abesse possint tribus mensibus a Concilio Tridentino Adventus, in d. cap. Qualiter, num. 27. de Cler. non reid. 68
- Temporibus Adventus, & Quadragesimae in Cathedrali ecclesia residere teneantur, an verò falsum sit, ut in dioecesi residere, ibid. n. 28. & seqq. usque in finem. 68
- Absens a Cathedrali, si in dioecesi residet, an inquisat in pontificiis Concilio, ibid. n. 28. 68
- Ante Concilium Tridentinum tenebantur omni tempore in Cathedrali residere, ibid. n. 28. 68

- 3 An uti possint absentia trium mensium a Concilio permiffa temporibus Adventus, & Quadragesimæ, ibidem numer. 37. & num. 44. 52
- 3 Ut aqua ex causa possint quotannis duos, vel tres menses habesse Papæ, vel Metropolitanæ licentia non exigitur, in c. Relatum, num. 17. de Cler. non resid. 32
- 3 Tenetur præcepto Divino pascere oves sibi commissas non tantum verbi Dei prædicatione, & Sacramentorum administratione, sed etiam bonorum operum exemplo, in cap. Cùm in cunctis, num. 10. de elect. 244
- 3 Tenetur episcopi etiam Cardinales præcepto Divino in suis episcopatusibus residere, in cap. Bonæ memoriæ, num. 27. de postulat. Pralat. 212
- 3 Episcopus Civitatis, & diocesis ubi sunt tantum Græci schismatici, an ad residentiam teneatur, in cap. Post translationem, n. 2. de renunc. 334
- 3 Ob intrinsecam perfectionem cogi debet ab ecclesia recedere, ibid. num. 5. 345
- 3 Ob duritiem plebis non potest abscedere a residentia absque Sedis Apostolicæ licentia, ibid. num. 7. 345
- 3 Cardinalis a Turceremata invecivta in episcopos non residentes, in c. Qualiter, num. 13. de Cler. non resid. 50
- 3 Cardinalis Cajetani invecivta in sublimis personas, quæ munia pastoralia per se non obtinet, sed alteri delegant, in cap. Dindum, l. secundo, num. 27. de elect. 270
- 3 Episcopus Cardinalis habetur in Romana Curia residentiam, in cap. Bonæ memoriæ, n. 38. de postulat. Pralat. 212
- 3 Episcopi promoti in Curia an ex Bulla Urbani VIII. teneantur se conferre ad residentiam infra mensem computandum a die provisionis, an vetò a die consecrationis, in c. eam te, n. 4. & seq. usque in fin. de script. 152

- 3 Vide in ver. *Episcopus quoad consecrationem.*
- 3 Episcopi aqua ex causa possunt singulis annis duos, vel tres menses abesse ab Ecclesia, in cap. eam te, n. 10. & 36. de Rescript. 153
- 3 Et hæc facultas non fuit eis adempta per Constitutionem Urbani VIII super residentia, ibid. num. 21. 153
- 3 Et illa uti possunt a principio suæ promotionis, etiam antequam se conferant ad residentiam, ibid. num. 22. 153
- 3 Contrarium, ibid. num. 37. 154
- 3 Episcopus an possit jungere trimestrem absentiam unius anni cum trimestri anni sequentis, in cap. Qualiter, n. 40 & 44. de Cler. n. n. resid. 52
- 3 Episcopus in casibus, in quibus ex rationabili causa abesse potest, an primo uti debeat tribus mensibus a Concilio permiffis, & non nisi ipsis consumptis licentiam petere non residendi, ibidem num. 41. & 46. 53
- 3 Episcopus visitans limina in fine unius triennii, non potest in principio triennii sequenti iterum visitare, nec ab Ecclesia abesse per octo continuis menses, ex Bulla Urbani VIII. ibid. num. 42. & 47. 53
- 3 Episcopus an possit concedi, ut per tres menses abesse queat ex sola causa, quod per multos annos continuos residet, ibid. n. 43. & 48. 53
- 3 Conditio personæ an, & quando excuset Episcopum a residentia, in c. Ex parte, num. 86. de Cler. non resid. 48

Residentia Episcopi.

Vide in ver. *Residentia Episcopi, Cardinales quoad Episcopatum, Prælati quoad residentiam.*

Episcopus quoad residentiam Canoniorum.

- 3 Episcopi habere possunt duos canonicos tantum pro servitio suo, etiam sine Capituli consensu, & non probata utilitate ecclesiæ, in c. De cætero num. 5. de Cler. non resid. 37
- 3 Declaratur, ibid. num. 12. 38
- 3 An, & qualiter Episcopus pro suo servitio habere possit ultra duos Canonicos, ibid. n. 7. & seq. 37
- 3 Debet concedere Canonicis licentiam non residendi ad quinquentium studiorum causa, si illi remerit, cogi potest a Superiore, in cap. Licet, num. 7. de præben. 314
- 3 Declaratur, ibid. num. 71. 318
- 3 Vide in verb. *Canonici, Residentia Canoniorum, Distributiones.*

Episcopus quoad residentiam Parochorum.

- 3 Episcopo non licet pro Cathedralis ecclesiæ servitio, vel suo, aliam quam ex curatis extra ipsorum curam adhibere, in c. Clericos, num. 17. de Cler. non resid. 65
- 3 Nec pro visitatione diocesis, nisi pro tempore à Concilio permiffio, & tunc constituto in Parochiali idoneo Vicario, ibidem. num. 18. 65
- 3 Nec pro Vicario foraneo, vel servitio Seminarii, ibidem numer. 19. 65
- 3 Nec pro cura Monasteriorum Monialium, etiam ob Sacerdotum penuriam, ibid. num. 20. 65
- 3 De jure communi episcopi dispensare possunt cum Parochis, ut ad septennium studiorum causa abesse possint, & interim non teneantur ad Sacerdotium promoveri, ibid. n. 11. 65
- 3 Et quod post Concilium Tridentinum, ibid. d. n. 21. 65
- 3 Et ad episcopi arbitrium procedere contra Parochos non residentes, vel censuris, vel sequestratione, & subtractione fructuum, vel privatione Parochialis, in cap. ex tua, num. 18. & 20. vers. Postemb. de Cler. non resid. 55
- 3 Quoties episcopus in penam non residentia vult Parochis subtrahere partes fructuum, quos fecerunt suos, quoad intervalla, & quoties, & servare debet præscriptum Concilii in c. i. sess. 6. ibid. num. 14. 56
- 3 Scelus in executione faciendi super fructibus, quos pro rata temporis absentia suos non fecerunt, ibid. n. 15. 56
- 3 Judicium episcopi qualiter sit informandum in causis absentie Pa-

rochi, in c. Relatum, num. 46. de Cler. non resid. 32
 Vide in ver. *Residentia Parochorum.*
 Et in ver. *Parochos quoad residentiam.*

Episcopus quoad scientiam.

- 3 Episcopum oportet esse Doctorem, in cap. Ex parte, numer. 35. de Cler. non resid. 44
- 3 Dicuntur episcopi lux mundi, ibid. n. 41. 44
- 3 Debet habere noticiam scrutabiliter novi, & veteris testamenti, in c. Cùm in cunctis, n. 141. de elect. 254
- 3 Item habere debet scientiam juris, cùm secundum illud debeat judicare, ibid. n. 142. 254
- 3 Episcopus ordinandus super quibus examinari debet ex decreto Concilii Carthaginensis IV. in c. Firmiter, n. 25. de Summ. Trinit. & fide Cathol. 5
- 3 Legem seire debent scrutabiliter, non perfunctoriè, ibidem num. 49. 8
- 3 Tenentur de fidei articulis reddere rationem omni potestati, & hereticis persequi, & confutare, ibid. n. 24. 5

Episcopus quoad Synodum.

- 3 Episcopus potest in Synodo constitutiones facere de consilio Capituli tantum, in cap. Cùm olim, l. secundo, num. 17. de privileg. 251
- 3 Vide in ver. *Synodus.*
- 3 Scientia conveniens sufficit in episcopo, in cap. Qualiter, num. 8. de elect. 167

Episcopus quoad translationem.

- 3 Episcopus, qui propria autoritate de sua ecclesia se transfert ad aliam, caret utraque, in cap. Quænto, num. 1. de transl. Episc. 118
- 3 Translatio Episcopi fieri non potest nisi a Papa, ibid. n. 10. 118
- 3 Papa an possit episcopum invitum transferre, ibidem latissimè discussur, a num. 13. usque in fin. 118
- 3 Episcopus electus, & confirmatus, sed nondum consecratus non potest invitum transferri ad alium episcopatum, ibidem num. 21. 119
- 3 Papam non posse episcopum transferre invitum, quibus rationibus probetur, ibid. n. 15. usque ad n. 32. 119
- 3 Episcopus per translationem absolvitur a vinculo prioris ecclesiæ non purè, sed sub conditione, quatenus consenserit, ibid. n. 16. 119
- 3 Declaratur, num. 31. 123
- 3 Translatio quantumque pura intelligitur sub conditione, si nuptiæ cum secunda Ecclesia sequatæ fuerint, ibidem numer. 23. 119
- 3 Translatio quis non dicitur, nisi secundæ ecclesiæ possessionem quæserit, ibid. n. 26. 119
- 3 Contrarium, num. 39. 123
- 3 Papam posse pro libito voluntatis episcopum transferre, qui Authores senserint, ibid. n. 32. 119
- 3 Ecclesia vacat eo ipso quòd Papa invitum transferat, nec ad eam datur regressus, ibid. n. 33. 119
- 3 Episcopus quoad translationem liberum dissentium non habet, sed a Monacho equiparatur, ibid. n. 34 & 37. 120
- 3 Declaratur, num. 75. 122
- 3 Ecclesia potest agere contra Episcopum translatum, ut, recedat, ibid. num. 35. 119
- 3 Episcopus ab initio nemo cogitur fieri invitum, ibid. n. 36. 120
- 3 Papam non posse transferre Episcopum invitum nisi ex causa necessitatis, vel utilitatis ecclesiarum, qui autores senserint, ibid. num. 58. 120
- 3 Translationis justa causa est insuperabilis resistèntia Populi etiam injusta, ibid. n. 69. 121
- 3 Papa si videt membrum ecclesiæ, idest episcopum esse inutilem ob perfectionem quam patitur, debet illum amovere, & ad aliam ecclesiam transferre, ibid. n. 61. 121
- 3 Conjugium spirituale inter episcopum, & ecclesiam est de jure Divino, ejusque dissolutionem Deus suo judicio reservavit, ibid. num. 63. 121
- 3 In translationis materia semper jura ponderant justam causam utilitatis, vel necessitatis ecclesiarum, ibid. n. 72. 122
- 3 Opiniones conciliatio circa translationem Episcopi invitii, num. 77. 122
- 3 Translatio Monachi an differat a translatione episcopi, ibidem num. 75. 122
- 3 Episcopos esse ad nutum amovibiles repugnat sacris Regulis, ibid. num. 77. 122
- 3 Translatio facta in gratiam episcopi non inducit vacationem ecclesiæ nisi post consensum præstitum ad secundam, ibid. num. 19. usque ad num. 91. 122
- 3 Translatio in favorem solius translati improbatu à sacris Canonibus, ibid. n. 62. 123
- 3 Episcopus transfens ad aliam ecclesiam sine justa causa dicitur adulterium committere, ibid. n. 94. & 109. 123
- 3 Dispensatus ad majorem cur non possit transfere ad parem, ibid. num. 95. 123
- 3 Translatio in dubio censetur fieri de episcopo non invito, ibidem num. 96 & 100. 123
- 3 Translatio facta in gratiam episcopi requirit illius consensum non ex defectu potestatis Papæ, sed voluntatis, ibidem num. 97. 123
- 3 Et sufficit consensus præsumptus, ibid. num. 98. 123
- 3 Vacatio Ecclesiæ inducitur eo ipso quòd episcopus translationi consensit ante adeptam possessionem secundæ, ibidem numer. 99. 123
- 3 In translatione duo extrema sunt consideranda, ibidem numer. 100. 123
- 3 Episcopatus vacat eo ipso quòd episcopus ex causa transfertur invitum, nec ad eum datur regressus, ibid. n. 101. 123

- 1 Episcopus an contrahe specialē conjugium cum ecclesia, ad quam transferitur, ibi. n. 101 usque ad n. 118. 125
- 1 Vinculum fortius est inter episcopum, & ecclesiam, quam inter proteſſum, & Religionem, ibi. n. 105 124
- 1 Ex translatione locus tantummodo variatur, non autem dignitas episcopalis, ibi. n. 107. 124
- 1 Locus vel ſublimior, vel inferior non reddit episcopum, ibi. n. 108. 124
- 1 Episcopus durante vinculo prioris eccleſie non poteſt conſentire alteri matrimonio ſpirituali, alias contingeret adulterium ſpirituale, ibi. n. 107. 124
- 1 Translatio eſt modus providendi eccleſie ſicut electio, ibidem num. 110. 124
- 1 Translatio quoad primam eccleſiam habetur pro mortuo, ibidem num. 112. 124
- 1 Eccleſia ſecunda dicitur viduata per obitum episcopi ad eam tranſlati, ibi. num. 111. 124
- 1 Episcopus quod abſolvitur a vinculo eccleſie per translationem, & per ceſſionem, vel depositionem, ibi. n. 112. 124
- 1 Episcopus an cogi poſſit caſuſive, ut translationi ad ſecundam eccleſiam conſentiat, ibi. n. 112. 125
- 1 Episcopus in dubio an cogatur tranſire, ubi non apparet, an translatio fuerit facta ex cauſa necne, ibi. n. 110. 125
- 1 Translatio an veniat facta de episcopo non invito, cum non apparet, an Papa proceſſerit providendo, vel jubendo, ibi. num. 123. 125
- 1 Episcopi qui ad aliam eccleſiam transferuntur, novo ex animi non ſubſcuntur, in cap. Niſi cum pridem, numer. 64. de renun- ciat. 141
- 1 Episcopus civitatis ab hoſtibus captivus alteri eccleſie eſt pſcri- bendum, in c. extirpand., §. Qui vero, n. 49. de pſcrib. 110
- 1 Translatio episcoporum, ac ſedum mutationes ſunt ex ma- joribus eccleſie cauſis, in cap. Cum ex illo, num. 7. de trans- lat. 115
- 1 Episcopus, qui propria autoritate ad aliam eccleſiam ſe tranſfert, eare debet utraque, ibi. n. 121. 115
- 1 Ab episcopatu ad ſcholaſticum tranſire non licet, ibidem num. 7. 115
- 1 Translatio episcopi requirit cauſam utilitatis, vel neceſſitatis eccleſie, ibi. n. 1. 115
- 1 Et aliter tranſiens dicitur ſpiritualis adulter, ibi. n. 18. 115
- 1 Episcopus tranſlatus ad Patriarchatum. Vide in verb. Patriarcha.
- 1 Episcopus canonicus dum abeſt ex cauſa viſitationis ſue diocęſis, diſtributiones quotidianas non lucratur, in cap. Licet, nu. 28. de pſcrib. 139

Episcopus excommunicatus, vel ſuſpenſus.

- 1 Episcopo excommunicato, vel ſuſpenſo, nec ejus officialis, nec alius poteſt jus reddere, niſi Papa, in c. Quia diverſitatem, n. 25. de conceſſ. Pſcrib. 123
- 1 Episcopo excommunicato, vel ſuſpenſo, an juridiſſio devolvatur ad C. pitulum. Vide in verb. Capitulum ſede vacante.
- 1 Episcopi ſuffraganei excommunicati juridiſſio non devolvitur ad Metropolitanum, ibi. n. 26. 123

Episcopus infirmus.

- 1 Episcopus quem non crimen, ſed infirmitas ab officio abducit, eccleſia privari non debet invitus, in cap. Quoad, num. 31. de tranſ. episc. 119
- 1 Vide in verb. Coadjutor, & ſeſtituta Episcopi.
- 1 Episcopus quoad renunciationem.

Episcopus Regularis.

- 1 Spolia episcopi Regularis mortuus ab Intelloſto in Indiis Orientalibus ad propriam eccleſiam pertinent, in c. Quia in eccleſiarum, num. 9a. de conſtitut. 102
- 1 Regularis laicus episcopus an ſuccedat in ſeudo. Vide in verb. Regulares quoad ſucceſſionem ſeudalem.
- 1 Monachus factus episcopus patrem hereditatem vendicat non ſibi, ſed eccleſie in d. cap. Quia in eccleſiarum, num. 79. de conſtit. 102
- 1 Regularis ſi fiat episcopus non per hoc abſolvitur a voto pauper- tatis, ibi. n. 86. & 87. 102
- 1 Et cum nihil habeat, nihil donare poteſt, ibi. n. 87. 102
- 1 Regularis episcopus quod poſt ſuam conſecrationem acquirit, non ſibi, ſed Episcopatu acquirat, ibi. n. 88. 102
- 1 Frater Minor ſi fiat episcopus, non eſt officii capax ſucceſſionis, ſed tamen bona in ſuam Eccleſiam detrahunt, ibidem num. 102. 102
- 1 Episcopus Regularis eccleſie poteſt Monachus ſibi ſubſtitus ad pſcribendum admittente, in cap. Porreducum, num. 15. de Regu- larit. 124
- 1 Idem in episcopo eccleſie ſecularis, cui Monasteria ſua ſunt ſub- jecta, ut ad eum ſpſcedat receptum Monachorum, vel Monia- chum, ibi. num. 31. 124

Episcopus ſervicus, & laicus.

- 1 Episcopus ſchismaticus non poteſt excommunicare, nec abſolve- re, nec indulgentias concedere, ac ſi teſter, nihil eſt adum, in Quod a Præſedente, num. 13. de ſchimat. 100
- 1 In vim conſtitutionis Conſtantienſis valiſſe juridiſſionem exer- cet, & beneficia conferit, ibi. n. 32. & ſeq. 100
- 1 Contraſtitum, ibi. n. 31. usque ad n. 126. 100
- 1 Parochialium collationes factæ a ſchismaticis non valent, ibidem num. 3. 107
- 1 Episcopo exiſtente heretico an ſubſtitus ab illius obediencia liberentur, in Abſolutio, n. 27. & n. 34. de hereticis. 100

- A quo debeant ſuſcipere ordines. Vide in verb. Ordinum miniſter.
- Et a quo d' miſſorias petere. Vide in verb. Diſſiſſione
- Propter heretiſmum episcopi an ſedes vacet. Vide in verb. Sede vacante. Et in verb. Hereticus.
- 1 Episcopus in heretiſmum lapſus episcopatum non recuperat niſi ex miſericordia, in c. Vergens, n. 10. de heret. 95
- 1 Episcopus hereticus ad ſidem converſus recuperat primum locum diſpenſativè, in c. Si episcopus, n. 3. de Paroch. & alien. Pa- rochian. 102

Episcopus ſuffraganeus.

- Vide infra in verb. Episcopi titularis.
- Et in verb. Suffraganeus, & ſuffraganeatus.
- 1 Episcopi titularis in eccleſia ſunt per accideſ, in cap. ex parte, num. 47. de Cler. non reſedens. 44
- 1 Quos ſi rationabili cauſa creare abuſioſus eſt, ibi. n. 48. 44
- 1 Poſſunt ordines conferre d' ſententia episcopi Diocęſiani, in cap. Aqua, num. 13. de conceſſ. 170
- 1 Habent poteſtatem ordinis, ſed non executionem, ſeu poſtea- tum juridiſſionis, in cap. Pernicioſam, numer. 46. de conceſſ. or- dinat. 152
- 1 In decreto de reſidentia non comprehenduntur, in c. Poſt trans- latonem, num. 6. de reſine. 145
- 1 Episcopi titularis, & Comes Palatinus non dicuntur proprie ta- les, ſed abuſive, in c. Si quis num. 35. de ſuper. compet. 37
- 1 Declaratur, ibi. num. 39. 38
- 1 Quamvis Clero, & Populo Chriſtiano careant, tamen ſunt veri episcopi, in c. ego N. num. 83. da Jurejur. 171
- 1 Beneficia promoti ad episcopatum titulare non vacant, cum per- tinent non ſed, quomodo poſſeſſionem adſcribitur, in c. De- licta, n. 11. verſ. et. quibus de pſcrib. 112
- 1 Episcopus titularium creatio quibus rationibus improbetur, in cap. episcopalia, num. 34. & ſeq. & num. 47. & 41. de pſ- vider. 116
- 1 Episcopi titularis ſerietatem Pontificalis obnubant dignitatis, ibi. num. 35. 116
- 1 Quamvis Vicarius episcoporum maxime habentium amplias diocę- ceſes, ibi. num. 16. 116
- 1 Adherent Principibus, qui honoris cauſa quæruunt habere Capel- lanos episcopos, ibi. n. 18. 116
- 1 Pere vagabundi ſunt, & permanentem ſedem non habent, ibi. n. 37. 116
- 1 Quia episcopalem Cathedram eligunt in locis nullius diocęſis, ibi. d. et. num. 37. & 37. 116
- 1 Episcopus titularis an ſit creandus ſuo Pontificalibus exercendis in nonnullis oppidis Militarum nullius diocęſis, ibi. num. 18. & ſeq. usque in ſin. 117
- 1 Episcoporum titularium origo, ibi. n. 30. 117
- 1 Episcopi titularis ex Concilio Lateranenſi noviſſimo conſtituti poſſunt ſuffraganei in eccleſiis Cardinalium episcoporum, ibi. n. 41. 117
- 1 Et quid ex decreto S. Pii V. ibi. num. 48. 117
- 1 Episcopus titularis abſque urgenti neceſſitate creari non debet, ibi. num. 45. & 51. 117
- 1 Etiam mortuo episcopo an in ſeſſe locus expulſo, ibi. n. 46. 117
- 1 Et hic abuſus maxime viget in Religionis, & cur, ibidem nu- mer. 42. 117
- 1 Et quomodo creandus, & quibus conditionibus, ex decreto S. Pii V. ibi. num. 48. 117
- 1 Episcopi titulares, & ſuffraganei dos quanta, & qualis eſſe de- beat, ibi. num. 43. 117
- 1 Pontificalia exercere non poteſt, niſi in diocęſi, cui datus eſt ſuffraganeus, ibi. n. 44. & 45. 117
- 1 Creari non debet episcopus titularis, ut ſit Coadjutor Archiepiscopi, ſine Archiepiscopi conſentimento, & capitales locum, ibi. num. 41. 117
- 1 Episcopi titulares ea, quæ ſunt ordinis, exercere in locis nullius diocęſis, ſunt ſuſpenſi per annum ab exercitio Pontificalium, ibi. num. 42. 117
- 1 Propriam eccleſiam Titularem factam in Conſtitutio a Cardine Pa- cecho priore exercendis Pontificalibus in locis Ordinis Sancti Jo- cobi de Spatha, ibi. n. 44. 118
- 1 Episcopus titularium an deceat ſuſſe inferiori prælato, ibidem n. 56. & 61. 118
- 1 Episcopum titularium non deceat eſſe ſuffraganeum inferioris præ- lati, ibi. num. 60. 118
- 1 Episcopi titularis ſunt veri episcopi, ibi. num. 1. 118
- 1 IſTOLA quid ſit, in cap. Si aliquando, num. 10. de ſentent. excomm. 116
- 1 EQUUM occidentis, cui Clerici ſuſſident, non includit in Canonem, nec Nuper, num. 4. de ſent. excomm. 116
- 1 EREMITE an ſint perſonæ eccleſiæ, & excoſta ſacra ſibi poteſtate, in cap. Nullus, n. 30. & ſeq. usque ad numerum. de ſentent. compet. 70
- 1 Eremita quamvis non abrenuntiat propriis, tamen annexum habent votum continentie, nec debent eſſe æcephali, ibi. n. 31. & 32. 48
- 1 Non ſunt tamen veri Religioſi, niſi ſent ſe allicet ex Religioſis abſque batis, ibi. num. 32. & ſeq. 48
- 1 Eremitæ ſunt ſecti locuta ſunt Rege, ibi. num. 31. 48
- 1 Eremitæ, num. 41. 48
- 1 Eremitæ viventes in Congregatione, & habentes vivendi modum ab episcopo approbatum, non prohibentur teſtari, ibi. num. 41. 48
- 1 Eremitam vitam ducentes da Superiorum licentia in habita- tione, non ſunt ſuſcepturi in pſcribitione de novis diocęſibus non recipiendi, ibi. num. 42. 48
- 1 Conſtitum Conſtantinopolitarum de Eremitis, notatis ad ſol- idum reſcribendis expreſſitur, ibi. n. 62. 49

- 2 Eremitæ, & alij existentes in statu pœnitentium, & habitantes in Oratorio autoritate Prælati, dicuntur personæ ecclesiasticæ, & eorum caput est Christus, ibid. num. 61. 49
- 2 Eremitæ an gaudeant privilegio Canonis, ibid. num. 62. 49
- 3 Eremitæ miraculum, cui Angelis interdum debebat utrasque verbas, interdum maturas, interdum maridas, in c. Presbyter, n. 8. de celeb. Missar. 372
- Eremitæ Camaldulenses, & Montis Coronæ. Vide in verb. *Vivio Monasteriorum*.
- 3 ERGASTULORUM pœna Regularibus quando imponenda, in c. Ne Religiosi, num. 30. de Regular. 416
- 3 Ergastulorum remedium ad coercendos Monachos incorrigibiles periculofum, ibid. num. 35. 419

Error, errare.

- 5 Error an excuset homicidium involuntarium, in cap. Ad audientiam, num. 68. de homicid. 136
- 3 Errantis, & ignorantis nullus est consensus, in cap. Significatum, num. 2. & 4. de Regular. 81
- 3 Error an præsumatur factus fuisse, si scivisset, quando ex actû articulo obligatio, ibid. n. 13. & seq. 83
- 5 Error communis ad validitatem oritur, quæ geruntur ab excommunicato, vel irregulari, debet esse facti, non juris, in cap. Quod à Prædicatione, num. 115. de schismat. 115
- Vide in verb. *Pœlatus putariæ*.
- 1 Erranti in fide non imputatur, n. ex simplicitate deficit, & fidem suam supponat fidei Ecclesiæ, in c. Firmiter, num. 20. de Sum. Trinit. & fide Cathol. 5
- 1 Errare, id est aliud pro alio putare in his, quæ ad fidem aut mores non pertinent, an, & quando liceat, ibid. n. 53. 9
- 1 Error stultus Joannis Vvicleff. in cap. Acceptimus, num. 53. de Pactis. 665
- 1 Error communis excusat Prælatos non servantes legem usu non receptam à transgressione, & à pœna, in c. Treuga, num. 32. de Treug. & pac. 613
- 1 Contrarium, ibid. à num. 47. 614
- 4 Error qualitatis non excludit consensum à matrimonio, in cap. Si conditiones, num. 14. de cond. appof. 42
- 4 Fallit, si qualitas apponatur in conditione, ibid. n. 15. 42
- 2 Errare potest, qui utitur medio fallibili, in cap. Venerabili, n. 12. de Testib. 156
- 2 Declaratur, ibid. num. 40. 157
- 2 Errare nihil aliud est, quàm unum pro alio putare, ibid. numer. 25. 156
- 2 Error damnabilis in ecclesia esse non potest, ibid. num. 32. 157
- 2 Error circa Reliquiarum approbationem non est præsumendus, maxime in ecclesia Romana, ibid. n. 45. 157
- 2 Error juris dubii dat justam causam præscribendi, & æquipollere error facti, in cap. Cùm ecclesia, numer. 39. de caus. poss. & propriat. 112
- 4 Error conditionis dirimit matrimonium jam contractum, in cap. Ad nostrum, num. 4. de conjug. servor. 56
- 4 Procedit, si error sit conditionis deterioris, ibid. n. 6. & 13. 56
- 4 Secus si sit conditionis melioris, ibid. n. 8. 56
- 4 Et quid in errore qualitatis personæ, ibid. num. 11. 56
- 4 Error est unum pro alio putare, ibid. n. 9. 56
- 4 Errantis nullus est consensus, ibid. num. 5. 56
- 4 Declaratur, ibid. num. 8. & seq. 56
- 3 Error expressus in sententia an eam reddat nullam ipso jure, in cap. Odoardus, num. 12. de solut. 239
- 5 ESSE, & non esse, contradictoriè sunt appofita, in cap. Fallidicus, & non esse, de crim. falsi. 174
- 1 ETHICÆ divitiis in monasticam, economicam, & politicam, in cap. Indecorum, n. 6. de atar. & qual. 399
- 3 ETYMOLOGIA dat verbis proprium significatum, ubi definitio non repugnat, in cap. Cùm secundum, numer. 8. de præben. 90
- 3 Etymologia quid sit, ibid. num. 9. 90
- 3 Etymologia non convertitur, sicuti definitio cum definito, sed generalior est, ibid. n. 11. 90
- 1 EUCHELIORUM liber non potuit esse materia consecrationis Episcopalis ante obtinuit Christi, & cur, in c. Requisivit, n. 19. & 86. de ordinat. ab Episc. 446
- 1 Evangelium quibus temporibus scriptum fuerit ab Evangelistis, in cap. Cùm venisset, n. 18. de fac. Unct. 446
- 5 EUCHARISTIA cur à jejunis tantum sumenda sit, in cap. Si confiterit, num. 4. de accusat. 9
- 5 Eucharistia custodia an spectet ad Archidiaconum, vel ad Archiepiscyterum, in c. Ad hæc, num. 21. de off. Archid. 511
- 1 Actus consecrandi Eucharistiam, qui ad Sacerdotem pertinet, est principalior, & nobilior, quàm actus consecrandi ministris, qui pertinet ad episcopum, in c. Requisivit, num. 30. & 93. de ordinat. ab episc. 379
- 5 Eucharistia in qua arate sit fueris exhibenda, in cap. Omnis, n. 31. de pœnic. & remiss. 311
- 5 Eucharistia an amentibus, & phreneticis præberi possit, ibid. n. 34. vers. An auctoritatem non habens. 311
- 5 Eucharistia semel tantum in anno, id est in Paschate sumenda est ex necessitate præcepti, ibid. n. 40. 311
- 5 Eucharistia ad minus in Paschate non sumere est signum hæresis, & malæ credentia, ibid. n. 44. 312
- 5 Paschale tempus ad eucharistiam sumendam potest à proprio Sacerdote ex causa prorogari, ibid. num. 46. 312
- 5 Episcopus non potest certa tempora prescribere, quibus visis conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus liceat eucharistiam sumere, in c. Omnis, num. 45. de pœn. & remiss. 312
- 5 EVENTUS nihil operatur non est expectandus, in c. Per tuas, num. 12. de verb. excom. 352
- Vide in verb. *Frustra*.
- 5 EUGENIANÆ constitutionis quoad obtinentes beneficia non fuit derogatum à Concilio Tridentino nisi in causis criminalibus, in cap. Ex parte, lib. 2. n. 10. de privil. 261
- 2 Eugeniæ constitutio eximius curiales ab Ordinariis juridici-

- atione, comprehendit tam laicos, quàm Clericos, in c. Licet, num. 43. de for. comper. 67
- 2 Est favorabilis, & pro tutela curialium, ibid. n. 44. 67
- 2 Suffragatur residendum in curia Romana, non autem venientibus ad eam pro aliquo momento negotio, & requirit residentia saltem per annum, ibid. n. 45. 67
- 2 Non tuerit curiales, qui recedunt à curia animo non redeundi, vel diu extra curiam morantur, ibid. num. 46. 67
- 2 Locum non habet, si curialis sit actor, sed tantum si sit reus, ibid. num. 47. 67
- 2 Eugeniæ non juvat curialem, qui tentat remedium l. Diffamari, nisi possideat ibid. num. 48. 67
- 2 Item non juvat obtinentes beneficium extra curiam, quin ratione illorum beneficiorum conveniri possint coram loci Ordinario, ibid. num. 49. 67
- 2 Et quid in Referendariis, ibid. num. 50. 67
- 2 Eugeniæ non tuerit curialem, quin possit conveiri in partibus vigore l. unica, C. Quando Imper. inter. pupill. & vid. ibid. num. 51. 67
- 2 Eugeniæ beneficio non gaudet curialis non apponens in partibus declinatoria fori ante litem contestatam, ibid. n. 53. 67
- Vide in verb. *Clericus agens contra laicum, &c.*
- 1 EXAMEM inter rejeclum, & praelectum in concursu coram iudice appellantis fieri debet non solum quoad fecunditas, sed etiam quoad alias qualitates, in cap. Eam te, numer. 32 & 42. de atar. & qualitat. 406
- 1 Examinis forma à Concilio Tridentino præscripta in Parochialibus conferendis quæ sit, in cap. Cùm sit ars, num. 18. de atar. & qualitat. 436
- 3 Examen de qualitatibus ordinandorum quamvis fit faciendum ab Episcopo dimissorias concedente, non autem ab ordinante, tamen si Episcopus alienus sciret aliquem criminofum, peccate ordinando, in c. Cùm secundum, n. 59. de præben. 93
- Vide in ver. *Ordines quoad examen*.
- 2 Examen testium super vita, & miraculis canizzandi potest committi in partibus, in c. Venerabili, n. 8. de Testib. 155
- 2 Examen testium non potest dici extra terminum, quando testes intra terminum jurantur, in cap. Ego N. n. 46. de jurejur. 118
- 2 Examen per concursum. Vide in ver. *Concursus*.
- 1 Examinatores in concursu Parochialium Ecclesiarum an debeant vota sua palam dare, in cap. Eam te, num. 17. de atar. & qualitat. 404
- 1 Examinatores nisi regulerint concurrentes idoneos quoad omnes qualitates, consensus est nullus, ibid. num. 5. 404
- 1 Sufficit tamen, si renunciet simpliciter aliquem idoneum, vel non idoneum, approbatum, vel reprobatum, n. 16. 404
- 1 Examinatorum officium est idoneos iudicare, electio autem magis idem ad solum Episcopum pertinet, in c. Cùm sit ars, n. 5. 2. & seq. de atar. & qualitat. 429
- 1 Examinatorum Synodialis auctoritas an, & quando expiret, & an Episcopus in locum demortuorum possit alios extra Synodum substituire, ibid. num. 54. 440
- 1 Concursus in quo unâ cum tribus examinatioibus Synodalis alii non Synodales fuerint adhibiti, est nullus, & collatio Parochialis ad Sedem Apostolicam devolvitur, ibid. num. 55. 404
- 4 Litteris examinatum creditur, in cap. Cùm secum, num. 16. de præben. 63
- 1 Examinatores Synodales an sint necessarii eligendi Magistri, Doctores, aut Licentiatii, an verò sit in optiōne Episcopi eligere alios Clericos his qualitatibus carentes, in cap. Inter ceteras, num. 45. in fin. de rescript. 10
- 1 Examinatores Episcoporum quod juramentum præstent ante susceptionem officium, in cap. Nisi cùm pridem, num. 66. de renunciat. 341
- 5 Examinatores pro examine, & approbatione ad Parochiales nihil possunt accipere, in cap. In ordinando, numer. 39. de simon. 33
- Vide in ver. *Concursus*.
- 3 Examinatorum synodialis auctoritas an, & quando expiret, in c. Illa, n. 20. Ne sede vacante. 208
- 3 Examinatores synodales non unum solum, sed plures, quos iudicaverint idoneos, debent renunciare, ibid. num. 22. 208
- 3 Ex quibus non examinatores, sed episcopus, vel Vicarius Capituli sede vacante magis idoneum eligat, ibid. n. 23. 208
- 1 Examinandi non sunt quoad doctrinam prævisi de Canonici in forma dignum, si jam Diaconi, vel Presbyteri sint, in c. Acceptimus, n. 14. de atar. & qualitat. 431
- 1 Examinatus, & promotus ad ordinem sacrum, an quoad doctrinam sit iterum examinandus ad beneficium iurisdictionis requiritur eundem ordinem, ibidem numer. 30. & seq. usque in fin. 433
- 1 Examinatus semel quoad doctrinam, regulariter non debet iterum examinari, ibid. num. 32. 433
- 1 Examinatus ad ordines non potest ratione insufficientiæ à beneficio repelli, ibid. num. 35. 433
- 1 Declaratur, ibidem 433
- Vide in verb. *Ordines quoad examen*.
- 1 Examinatus ad beneficium, vel officium, non tenetur ad aliud simile se iterum examini subijcere. Secus si ad majus, vel dissimile ibid. num. 39. 433
- 1 EXCEPTIO negativa pro parte rei non est probanda, in cap. Ne innitatis, num. 3. de confite. 13
- 5 Exceptio in uno casu non firmat regulam in contrarium in aliis casibus, qui sunt similes excepto, in cap. Officii, n. 42. de penit. & remiss. 306
- 5 Etiam si casus fuerit exceptus per dictionem taxativam, ibid. num. 3. 306
- 3 Exceptio non numerata pecunia potest biennium an habeat locum in foro conscientia in c. Si quis, n. 29. de Regular. 375
- 1 Exceptio regulam firmat, sed non ampliat, in c. Cùm venisset, §. Per frontis, n. 11. de sac. Unct. 454
- 3 Exceptio debet esse de regula, aliàs est inepta & impertinens, in cap. Pastoralis, n. 8. de his, quæ sunt à Prælat. 213

Excommunicatio episcopi in exemptos renuentes visitari.
 Vide in ver. *Visitationem impediens*.
 Excommunicatio an, & quando ferri possit in Clericum non
 solventem.
 Vide in ver. *Clericus quoad privilegium cap. Odoardus*.
 Excommunicatio in debitorum.
 Vide in ver. *Debitor*.
 Privilegiati quod excommunicari non possint ab Ordinariis,
 non debent excommunicari etiam indirectè, in cap. Quanto,
 n. 1. de privil. 275
 Excommunicatio lata ab episcopis in subditos suos, qui molunt
 in molendinis, vel coquant panem in furnis Regularium ex-
 emptorum, non tenet, ibid. n. 4. 275
 Excommunicatio generalis non ligat nisi subditos proferentis, in
 c. A nobis, n. 1. de sent. excom. 330
 Excommunicatio in Suffraganeos lata ab Officialibus Archiepis-
 copi, qui de facili potest haberi, ligat, quamvis ferri non de-
 beat, in cap. Responso, num. 112. de sentent. excommuni-
 eat. 366

Excommunicatio quoad absolutionem.

Excommunicationibus pluribus ligatus potest absolvi ab una, nec
 censetur à reliquis absolutus, in cap. Majoris, nu. 62. de Bap-
 tism. 578
 Ab excommunicatione injusta non fit absolutio, sed relaxatio, in
 cap. Odoardus, n. 6. de solut. 238
 Contrarium, ibid. nu. 5. 238
 Declaratur, si injuria sit notoria, ibid. nu. 9. 13 & 11. 239
 Excommunicatus à suo episcopo non potest absolvi ab alieno, in
 c. Omnis, n. 23. de pœn. & remiss. 314
 Absolutio non servata excommunicatus non intelligitur ab-
 solutus, in cap. Si aliquando, nu. 8. & 13. de sentent. excom-
 muni. 356
 Excommunicatus non praesumitur quem Papa ad osculum scien-
 ter admisit, ibid. n. 16. 356
 Excommunicati vigore constitutionis, quam Papa vult haberi pro
 infecta, non indigent absolutione, ibid. nu. 12. 356
 Excommunicatus non debet absolvi, nisi prius de injuria satisfaciat,
 in c. Nullus, n. 15. de foro compet. 45
 Excommunicatus ab episcopo si ad Metropolitanum appellet,
 potest ab illo absolvi, in cap. Per tuas, numer. 1. de sent.
 excomm. 352
 Metropolitanus tamen suffraganeo deferens potest eum remittere
 absolvendum, ibid. nu. 1. 352
 Et tenetur remittere, si ejus excessus fuerit manifestus, ibidem
 num. 3. 352
 Vide in ver. *Excommunicatio quoad appellacionem*.
 Absolutionem petens fatetur se excommunicatum, nisi protestetur,
 ibid. n. 27. 353
 Auditor Camere an possit appellantes absolvere ab excommuni-
 catione.
 Vide in ver. *Auditor Camere*.

Excommunicatus in quo apparuerit in morte contritionis evi-
 dentia signa, post mortem absolvitur ab eo, à quo vivens fue-
 rat absolvendus, in cap. A nobis, n. 1. de sentent. n. 1. & 14. & 30.
 de sent. excom. 344
 Vide in ver. *Absolutio*.
 Et in ver. *Excommunicatio nulla, vel injusta*.
 Hæreses ab ecclesia pro ipso satisfactæ compunguntur, in d. c. A
 nobis, n. 2. & 3. & 31. de sentent. excom. 341
 Excommunicatio defuncto non est communicandum ante absolu-
 tionem, nec pro ipso orandum, licet sit quoad Deum absolutus,
 ibid. num. 2. 342
 Vide in ver. *Excommunicatio quoad participationem*.

Absolutionis formula pro excommunicato, qui in excommuni-
 catione decessit, ibid. n. 14. 342
 Excommunicatus ex pluribus causis, si in absolutione omnes non
 expressit, non habetur pro absoluto, in c. Cuius pro causa, n. 1.
 de sent. excom. 337
 Excommunicatione una, vel pluribus ligatus, & ex pluribus causis
 an possit absolvi unica absolutione, ibid. nu. 2. 337
 Episcopus non potest absolvere eum, qui leviter percussit Cleri-
 cum sine speciali commissione, juxta unum intellectum, in c.
 Pervenit, n. 1. & seqq. de sent. excom. 327
 Qui reprobat, ibid. nu. 4. & seqq. 328
 Episcopus absolvit pro levissima injuria Clerico illata, ibidem
 num. 3. 328
 Vide in ver. *Episcopi quoad absolutionem*.

Excommunicati pro levi manu injectione in Clericum possunt
 per episcopum absolvi, ibid. nu. 2. 328
 Excommunicati ob percussionem Clericorum, quibus casibus per
 episcopum absolvi possint, compendiosa distinctio, ibidem nu-
 mer. 9. 328
 Prelatus inferior habens jurisdictionem quasi episcopalem an possit
 absolvere subditos ab excommunicatione ob levem Clerici
 percussionem, ibid. n. 10. & seqq. usque in fin. 328
 Absolutio ab excommunicatione ob levem Clerici percussio-
 nem regulariter spectat ad solum episcopum, ibidem nu-
 mer. 11. 328
 Declaratur, ibid. nu. 12. 328
 Prelatus inferior habens jura episcopalia potest absolvere ab ex-
 communicatione Canonis, quando Canon eam non servat,
 ibid. nu. 14. 328
 Vicarius episcopi, & Vicarius Capituli Sede vacante absolvunt
 ab excommunicatione Canonis, si leviss sit percussio, ibidem
 nu. 16. 329
 Excommunicatus licet absolutus in foro animæ non potest se iu-
 mificare Divinis officiis, in cap. Postulatis, numer. 16. de Cler.
 excom. 196
 Et in publico debet se gerere tamquam excommunicatum, ibidem
 num. 17. 196
 Et puniri potest in foro judiciali, ibid. num. 18. 196
 Excommunicatus per absolutionem in foro pœnitentiâ à quibus
Ergani Repertor.

liberetur, ibidem numer. 20. & seqq. 196
 Absolutio ab excommunicatione in foro animæ non tollit pœnas
 fori externi, ibid. num. 21. 196
 Excommunicatus absolutus in foro conscientiarum tantum, parte op-
 ponente, nunquam debet admitti ad participationem sacramen-
 torum, ac divinum celebrationem, ibid. num. 23. 196
 Vide in ver. *Excommunicationis effectus*.
 Excommunicatus pro manifesta, offensa non absolvitur cum cau-
 tione, sed satisfactione præmissa nisi satisfactio concernat spiri-
 tualia, in c. Ex publico, n. 2. de conversacione conjugat. 445
 Absolvere potest inferior ab excommunicatione lata à Canone
 tam Papa, quam episcopi, si illius conditor absolutionem
 sibi non reservavit, in cap. Canonum flatuta, numer. 32. de
 Constit. 37

Excommunicatio quoad appellacionem.

Excommunicatus ab episcopo, si ad Metropolitanum appellat, po-
 test ab illo absolvi, in cap. Per tuas, num. 1. de sentent. excom-
 munitat. 354
 Metropolitanus tamen Suffraganeo deferens potest eum remittere
 absolvendum, ibid. nu. 2. 352
 Et tenetur remittere, si ejus excessus fuerit manifestus, ibidem
 num. 3. 352
 Excommunicatus appellans ab injusta excommunicationis non
 auditur, nisi prius petat absolutionem, ibid. n. 4. & n. 10. 352
 Secus si dicat sententiam nullam, ibid. n. 5. & 8. 352
 Vide in ver. *Excommunicatio nulla, & c.*
 Et in ver. *Excommunicationis exceptio*.
 Excommunicatus potest appellare, & appellacionem prosequi, li-
 cet absolutionem non petat, ibid. nu. 14. & 35. 352
 Declaratur, ibid. nu. 16. & 20. 352
 Appellatio est species defensionis, quæ excommunicato non deneg-
 atur, ibid. nu. 21. 352
 Appellat ab excommunicatione operatur effectum devolutivum,
 non suspensivum, ibid. num. 19. 353
 Excommunicato trahit secum executionem, ibid. nu. 20. 353
 Appellatio à combinatione excommunicationis datur ad utrum-
 que effectum, ibid. num. 22. 353
 Secus à combinatione declaratoria, ibid. num. 23. 353
 Appellatio à declaratoria excommunicationis datur ad effectum
 devolutivum, & suspensivum, ibid. num. 24. & 45. dum duo-
 bus seqq. 353
 Appellare quis potest à declaratoria excommunicationis, & ap-
 pellacionem prosequi absque eo, quod petat absolutionem, ibi-
 dem num. 26. 353
 Appellans à declaratoria excommunicationis, quamvis non egeat
 absolutione, tamen ad cautelam potest absolvi à Metropolita-
 no, ibid. n. 28. 353
 Nisi absolutio fit Sedi Apostolicæ reservata, ibid. n. 30. 353
 Appellans à declaratoria excommunicationis non auditur, si ex-
 cessus sit notorius, ibid. n. 47. & 48. 354
 Appellatio à combinatione, vel declaratoria censurarum.
 Vide in ver. *Censura*.

Excommunicatio quoad denunciationem.

Excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum ab
 initio ligatus jam fuerit, in cap. Quoniam, numer. 54. de Con-
 titut. 236
 Regulares excommunicati ob notorium delictum an possint ab
 episcopo denunciari, in cap. Non potest, n. 7. & seqq. usque in
 fin. de sent. & re judic. 182
 Miles Hierosolymitanus, qui Parochum publicè percussit, non po-
 test ab episcopo declarari excommunicatus, ibidem num. 8.
 & 12. 182
 Declaratoria excommunicationis an requirat citationem partis,
 ibid. num. 9. & n. 17. 182
 Regulares sacramenta administrantes sine Parochorum licentia
 2. Rpossunt ab episcopo denunciari excommunicati, ibidem nu-
 mer. 12. 182
 Denunciatio, & declaratio circumscripta citatione non est ad us
 jurisdictionis, ibid. num. 13. & 15. 182
 Declaratio post appellacionem est valida, ibid. num. 14. 182
 2. Exemptus notoriè excommunicatus potest declarari ab episcopo,
 ibid. num. 16. 183
 2. Excommunicationis sententia, & declaratoria, in quo differant,
 ibidem num. 18. 183

Excommunicationis effectus.

Excommunicatus vel suspensus etiam non denunciatus de jure
 communi est destitutus omni facultate beneficiæ conferen-
 ti, in cap. Quod à prædecessore, numer. 28. de schis-
 mat. 109
 Et quod in occultè excommunicato, ibid. num. 29. 109
 Excommunicati non sunt privati beneficiis aut excommuni-
 cationem canonice obtentis, nec sunt privandi, nisi in excommuni-
 catione inforderint, ibid. num. 32. 110
 Excommunicati in vim Constitutionis *Ad evitanda*, retinent juri-
 dictionem respectu non excommunicatorum, privilegio alieno,
 non proprio, ibid. num. 34. 110
 Excommunicatus privatus à Papa de Parochiali cum clausula ab-
 solutionis à censuris, potest non excommunicatus administrare
 Sacramenta ex Concilio Constantiensi, secus de jure communi,
 ibid. num. 112. 113
 Excommunicatus & interdictis prædicari potest verbum Dei, in c.
 Responso, n. 1. de sent. excom. 358
 Excommunicati licet possint ecclesiam ingredi, dummodò offi-
 cium non audiant, ibid. num. 2. 358
 Contrarium, ibid. n. 6. & seqq. 359
 Excommunicatus permitendus est per ecclesiam transire, ibid.
 num. 3. 358
 Excommunicato Missam audiens extra ecclesiam, Sacerdos cessa-
 re

- 5 Excommunicatio dicitur injusta ex causa, ex animo, & ex ordine ibid. num. 3. & seq. 371
 5 Excommunicatio ubi minus rite, recteve lata fuit, ad solum superiorem ecclesiasticum spectat errorem corrigere, ibidem numer. 32. 373

Excommunicatio quoad participationem.

- 1 Excommunicatum vitare jubetur episcopus, quoties absolutio est dubia, in c. Ne in iudicis, n. 185. de Condit. 49
 5 Excommunicati omnes etiam non denunciati ante Concilium Constantiense dicebantur non tolerari, in c. Quod ad Prædecessorem, n. 26. de schifmat. 105
 5 Excommunicati denunciati dumtaxat, aut notorii Clericorum percussores, ex Concilio Constantiensi dicuntur non tolerari ibid. nu. 40. 46. & 54. 105
 5 Excommunicati notorii nisi sint denunciati, aut notorii Clericorum percussores, ex Concilio Constantiensi non sunt vitandi, ibid. nu. 46. & 54. 106
 5 Excommunicati omnes notorii ex Constitutione Concilii Lateranensis vitari debent, etiam si non sint nominatim denunciati, aut notorii Clericorum percussores, ibid. n. 46. 107
 5 Communicatio in Divinis cum excommunicatis est culpa mortalis, ibid. nu. 62. 107
 5 Et quid extra Divina, ibid. d. nu. 62. remissivè. 107
 5 Communicatis in Divinis cum excommunicatis incidunt in excommunicationem majorem, quæ non infligitur nisi pro mortali reatu, ibid. nu. 67. 108
 5 Excommunicati in quibus adibus de jure communi sint vitandi, ibid. nu. 104. 112
 5 Notorii excommunicati vitari debent ante declarationem, ibid. nu. 105. 112
 5 Communicatio cum excommunicatis majori excommunicatione extra crimen an sit mortalis, ibid. n. 106. 112
 5 Excommunicatio in ecclesiam ad orandum ingrediente cessandum est à divinis etiam Missa inchoata, si nondum cœptus sit Canon, ibid. nu. 107. 112
 5 Communicatio cum excommunicatis in administratione, vel receptione sacramentorum est culpa lethalis, ibidem numer. 103. 112
 5 Excommunicatum aliquens in his, quæ pertinent ad salutem etiam si alia verba interponat, excommunicatus non est, in c. Cùm voluntate, n. 1. & 8. de sent. 376
 5 Excommunicatio an liceat communicare in spectantibus ad salutem corporis, ibid. nu. 10. 377
 5 Et quid in oratione, mensa, & cohabitatione, ib. n. 11. 377
 5 Excommunicatum aliquens conversionis causa, an possit verba interfere, quæ ad absolutionem non faciunt, ibidem num. 12. 377
 5 Excommunicatus etiam per litteras salutari non debet, in cap. Si aliquando, n. 2. de sent. excom. 355
 5 Excommunicatio licitum est communicare in his, quæ pertinent ad salutem anime, ibid. nu. 17. 356
 5 Non tamen salutando eum, aut cohabitando, vel orando cum eo, ibid. nu. 18. 356
 5 Contrarium, ibid. nu. 21. & seqq. 357
 5 Excommunicatio licitum est communicare etiam per litteras in spectantibus ad salutem, ibid. nu. 19. 356
 5 Excommunicatio aliquens correctionis causa, potest etiam interfere verba placencia, & signa dilectionis ostendere, ibid. nu. 21. 357
 5 In d. & cum eo participare in mensa, & cohabitatione, dummodo hoc faciat principaliter, ut eum ad penitentiam inducat, ibid. nu. 22. 357
 5 Communicans excommunicato scienter in crimine excommunicatus est, & non potest absolvi, nisi ab excommunicatore, vel ipsius superiore, & cum juramento, in cap. Nuper, num. 1. & 14. de sent. excom. 344
 5 Communicans excommunicato extra crimen incurrit minorem excommunicationem, & reconciliari potest sine juramento per simplicem Sacerdotem, ibidem num. 3. & 14. 344
 5 Et quid post Constitutionem Concilii Constantiensis, ibidem n. 15. vers. Caterùm adverte. 345
 5 Communicans criminose in crimine, præstando illi consilium, auxilium, vel favorem, tenetur eadem pœna cum principali, ibid. nu. 12. 344
 5 Communicare excommunicato quis dicitur non solum mandando loquendo, vel deosculando, sed etiam cum ipso orando, ibid. nu. 13. 345
 5 Communicans scienter cum excommunicato extra crimen, an peccet mortaliter, ibid. nu. 15. remissivè. 345
 5 Excommunicatus non est qui absolvit coactus cum excommunicato communicat, scilicet si coactus fuerit conditionalis, in c. Saceris, n. 1. de his que vi met caus. 681
 1 Excommunicatio scienter communicans an peccet mortaliter, in c. Saceris, n. 25. & seqq. usque in fin. 683
 1 Quid si communicet per metum cadentem in constantem virum, ibid. n. 27. 31. & 45. 683
 2 Quid si communicet in oratione, convivio, & similibus, ibidem nu. 33. & 35. 684
 1 Et quid si nimis frequenter, ibidem nu. 41. 684
 1 Quid si excommunicatio sit lata etiam in participes, ibid. numer. 34. & 40. 684
 1 Quid si communicet in Divinis, ibid. n. 35. & 40. 684
 1 Quid si in crimine, ibid. n. 35. 36. & 40. 684
 1 Quid si communicet cum excommunicatis à Canone, vel ab homine, ibid. nu. 39. 684
 1 Quid si in contemptum clavium, vel superioris, ibid. numer. 39. & 40. 684
 1 Et quid post Concilium Constantiense, ibid. n. 43. 685
 5 Excommunicatio communicare quis potest licet ad emendum, vel recipiendum vidui necessaria, ne fame pereat, ibid. nu. 26. & 32. 687
 5 Excommunicatio communicans etiam simpliciter ligatur majori

- excommunicatione, si lata fuerit etiam in participes, ibid. num. 34. & 40. 684
 1 Idem si communicet in crimine, in Divinis, vel in contemptum, ibid. num. 35. & seq. & 40. 684
 1 Cum excommunicato communicans etiam in Divinis ob metum mortis non peccat mortaliter, ib. nu. 36. 684
 1 Contrarium, ib. n. 38. & 46. 684
 1 Cum excommunicatis à Canone, vel ab homine post Concilium Constantiense licitum est communicare etiam in Divinis, nisi sint publicè denunciati, vel notorii Clericorum percussores, ib. num. 41. 685
 Vide in ver. *Constantiensis Concilii constitutio.*
 1 Et cum publicè denunciatus scienter communicare etiam simpliciter est mortale peccatum, ibid. num. 43. 685
 1 Nec excusatur metus etiam cadens in constantem virum, ibidem num. 45. 685
 1 Cum excommunicatis communicare in oratione, convivio, & similibus, in d. etiam in Divinis, est prohibitum ex Constitutione Ecclesie, ibid. n. 47. 685
 5 Cum excommunicato de sancto non est communicandum ante absolutionem, nec pro ipso orandum, licet sit quoad Deum absolutus, in cap. A nobis, il secundo, numer. 3. de sententiam excom. 341
 Vide in ver. *Excommunicatio quoad absolutionem.*
 5 Excommunicatus pro violenta manu injectione in Clericos absolute denunciatum vitandus est, nisi sit occultus, in cap. Cùm non ab homine, n. 1. de sent. excom. 377

Excommunicatio ob percussorem Clerici, &c.

- 5 Excommunicatus est, qui volens percutere unum Clericum percussit alium, in cap. Ad audientiam, n. 70. de homicid. 139
 5 Excommunicatus est permittens Clericum percussit, si potuit prohibere, & non prohibuit, in cap. Suscepimus, numer. 22. de homicid. 125
 5 Excommunicatus est, qui Clericum detinet in custodia publica, vel privata, aut in vinculis etiam sine corporali lesione, in c. Nuper, n. 1. & 4. de sentent. excom. 343
 5 Declaratur procedere, si hoc faciat animo inferendi injuriam, seu violentiam Clerico, secus aliam ob causam, ibidem numer. 12. 344
 5 Excommunicatus est, qui de manu Clerici rapit, vel quæ illius corpori adhaerent, aut eum per vestem tenet, aut per frænum equi, ibidem num. 9. 344
 5 Mortuum Clericum percussens, an sit excommunicatus, in c. A nobis, il secundo, numer. 25. & sequentibus. de sentent. excom. 342
 5 Excommunicatus non est interficiens Clericum, qui contempto Clericali habitu se enormitatus immiscuit, in c. Cùm non ab homine, n. 2. de sent. excom. 337
 5 Excommunicati ob violentam manu injectionem in Clericum non tenentur in multis casibus adire Sedem Apostolicam, in c. Perpenlitimus, n. 1. de sent. excom. 334
 5 Percutens seu interficiens Clericum, qui dimisso habitu, sævis enormitatus se immiscuit, non est excommunicatus, ibidem num. 3. & 27. 334
 5 Excommunicatus pro violenta manu injectione in Clericum regulariter non absolvitur nisi à Papa, in c. Cùm illorum, nu. 4. de sent. excom. 348
 5 Fallit in casibus hic enumeratis, ibid. num. 5. & seqq. 348
 5 Clericum interficiens ob necessariam proximi defensionem non est excommunicatus, in capitulo. Petitio, numero 5. de Homicid. 330
 5 Clericum percutens quibus casibus in excommunicationem non incidat, in capitulo. Cùm voluntate, numer. 29. de sentent. excom. 370

Excommunicatio quas ob causas.

- Excommunicatio lata ab Episcopo in Abbatem rennentiem visitari.
 Vide in ver. *Visitacionem impediens.*
 3 Episcopus tueri potest possessionem suam armis materialibus, in c. Procuraciones, num. 29. & 44. de cens. 548
 3 Episcopus excommunicans rebelles pro conservatione suæ possessionis, non procedit ut iudex, sed ut pars, ibidem numer. 32. & 40. 548
 3 Declaratur, ibidem nu. 49. 549
 3 Possessionem suam potest Episcopus excommunicatione tueri, etiam licet pendente coram Papa, vel Metropolitano, ibidem numer. 31. 548
 3 Excommunicatio lata ab Episcopo in rebelles pro conservatione suæ possessionis, tenet, etiam si causa cognita, & monito non processerit, ibid. num. 34. 548
 3 Declaratur, ibid. num. 49. 549
 Excommunicatio in Clericum non solventem.
 Vide in ver. *Clericus quoad privilegium e. Odoardus.*
 Excommunicatio in debitorem.
 Vide in ver. *Debitor.*
 2 Excommunicatio potest iterùm excommunicari, in c. Nullus, n. 12. & seqq. de sora compet. 44
 5 Excommunicatio ab homine non fertur nisi pro contumacia, in c. Per tuas, n. 43. de sent. excom. 354
 5 Mortuos exinterantes, membra int concidentes, aut aquis coquentes, excommunicati sunt, in c. A nobis, il secundo, n. 20. de sent. excom. 342
 Vide in ver. *Mortuus.*
 Excommunicatio ob violatam immunitatem, vel libertatem Ecclesiasticam.
 Vide in ver. *Immunitas Ecclesiastica.*
 Et in ver. *Libertas Ecclesiastica.*
 5 Prælati excommunicare non debet, nisi monitione præmissa, & ex manifesta, & rationabili causa, in cap. Sacro, num. 1. & 4. de sent. excom. 376

- 9 Excommunicatio fertur propter contumaciæ perseverantiam, ibid. n. 11. & 12. & 19. 171
- 9 Excommunicatio non infligitur, nisi pro culpa mortali cum contumacia, ibidem num. 14. 171
- 9 Excommunicatio ferenda causa in obligatis in forma Camerae est contumacia, ibid. num. 51. 175
- 9 Excommunicatio regulariter non ligat nisi ex contemptu, in cap. A nobis, il primo, n. 19 de sent. excomm. 174

Excommunicatio reservata, vel non.

- 9 Excommunicatio propter ingressum in monasteria Monialium ad malum finem est Sedi Apostolicæ reservata, in c. Nuper, num. 16. de sent. excomm. 147
- 9 Excommunicatio in dantes, & accipientes aliquid ex bonis Novitii ante professionem non incurritur ipso jure, nec est Sedi Apostolicæ reservata, in cap. Statutus, numer. 58. de Regular. 411
- 9 Incendiarii, & effrautores ecclesiarum incidunt in excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam, in c. Cùm pro causa, nu. 7. de sent. excomm. 118
- 9 Excommunicatio ob violatam immunitatem, vel libertatem Ecclesiasticam. Vide in verb. *Immunitas Ecclesiarum.* Et in verb. *Libertas Ecclesiastica.*
- 9 Episcopus potest procedere ad excommunicationem contra non communicantes in Paschate, sed non expedit, ut absolutio nem sibi reservet, in cap. Omnis, numer. 46. de penit. & remiss. 112

Excommunicatio, in subsidium.

- 9 Excommunicatio lata ab episcopo non servata forma Concilii Tridentini, c. 1. sess. 25. valida est, in cap. Responso, num. 117. de sent. excomm. 166
- 9 Episcopus de jure communi prius debet uti censura pro executione suæ sententiæ, & in subsidium invocare brachium facultatis, contra post Concilium, in cap. Licet, num. 22. de penit. 127
- 9 Vide in verb. *Censura.*
- 9 Excommunicatio ex Concilio Tridentino non fertur nisi in subsidium, id est ubi executio realis, vel personalis in causis tantum civilibus, quàm criminalibus fieri non potest, in c. Sacro, n. 18. 25. & 15. de sent. excomm. 173
- 9 Si tamen feratur ea forma non servata, est valida, & excommunicatus indiget absoluteione, ibid. n. 26. 173
- 9 Judex si velit excommunicare contumaces, an sit necesse, ut conseret in actis executionem realem, vel personalem fieri non potest, ibid. n. 22. & seq. usque ad n. 24. 173
- 9 Censuræ an possint relaxari contra unum ex duobus tantum in solidum obligatis in forma Camerae, si contra alium tantum possit fieri executio realis, vel personalis, ibid. num. 41. & seq. usque ad num. 50. 173
- 9 Et quid si ex instrumento obligatio nis, vel ex actu judiciorum suspensionis censurarum jam legitime fuerit irrogata excommunicatio, & sic agatur de declaratione excommunicationis jam incurse, ibid. n. 54. 55. & 56. 175
- 9 Censuræ secundum stylum hodiernum obligationis Cameralis non sunt relaxande contra reos, si fieri possit executio realis, vel personalis, ibid. n. 44. 174
- 9 Excommunicationis gladius ex Concilio Tridentino in subsidium est adhibendus, ubi agitur de excommunicatione ferenda, non autem ubi agitur de declaratione excommunicationis jam incurse, ibid. n. 51. 175
- 9 Tridentinum Concilium, c. 1. vers. In causis, sess. 13. non habet locum in pensionariis vigore litterarum, in quibus cavetur, ut lapsa termino sententiam excommunicationis incurrant, ibid. num. 26. 175
- 9 EXECUTIO fieri debet vicissim, & successivè, nisi tanta sit necessitas, ut oporteat omnes simul adesse, in c. Pervenit, num. 7. de Immun. Eccles. 618
- 9 EXECUTIO non debet præcedere sententiæ, in c. Perniciosam, n. 10. de offic. Ordin. 570
- 9 Executio est pars jurisdictionis, in c. Cùm capella, num. 17. de privileg. 135
- 9 Executio sententiæ episcopalis an sit differenda, si compareat aliquis dicentium esse sibi obligatum ad reddendam rationem alicujus administrationis, vel negotiationis, in c. Magnus, n. 21. de oblig. ad ratiocin. 256
- 9 Executionem, & publicationem sententiæ suæ judex unius territorii potest committere judici alicuius territorii, in c. Triugas, n. 8. de reug. & pac. 612
- 9 Vide in verb. *Simonia in executione litterarum Apostolicarum.*
- 9 EXECUTOR litterarum Apostolicarum tibiens jus instituendi præter fines referri præbet justam causam præscribendi, in c. Audis, n. 9. de præscript. 476
- 9 Episcopus engit executores ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiam si testator hoc interdixerit, in c. Tua nobis, n. 1. de testam. 251
- 9 Et dicitur pia voluntas ad hunc effectum, etiam ad non pias causas, ibid. n. 5. vers. Pias autem voluntas. 251
- 9 Episcopus exequitur ultimam voluntatem, cùm certus executor deputatus non est, vel si est, detrectat exequi, ibidem num. 1. 251
- 9 Et quid si testator providet sibi de alio executore in casum negligentie suæ, ibid. n. 1. 251
- 9 Episcopi sunt executores piam dispositionum in casibus à jure concessis, ibid. n. 1. 251
- 9 Sententia ex parte possunt ab administratoribus piam locutionem etiam privatorum, & in casibus non concessis à jure, ibid. num. 5. 251
- 9 Executores testamentorum saldam non detrahunt, ibidem num. 1. 251

- 9 Executores compelli possunt ad exequendam piam testatoris voluntatem etiam per censuras, ibid. n. 9. 251
- 9 Executor officium sibi delatum in testamento non cogitur quis acceptare, ibid. 251
- 9 Monitiones quot, & quales requiruntur, ut executor cogi possit ad implendam testatoris voluntatem, ibid. n. 10. pag. 251
- 9 Executores testamentorum esse possunt Clerici, & Religiosi etiam ad non pias causas, ibid. n. 13. 251
- 9 Fratres Minores non possunt esse executores testamentorum, ibidem. 251
- 9 Legatus us an executor quis sit, ex quibus probetur, ibidem num. 11. 252
- 9 Executor censetur, qui habet facultatem disponendi ad libitum juxta voluntatem sibi à testatore secretè communicatam, ibid. num. 15. 251
- 9 Executoris officium consistit in persona, nihilque ordinis accipitur, ibid. n. 22. 251
- 9 Executori attestanti de voluntate testatoris sibi secretè commissæ creditur, ibid. n. 17. 251
- 9 Legatus cui imminet restituito, habetur loco executoris, ibid. n. 29. 251
- 9 Executor an teneatur revelare voluntatem testatoris sibi secretè communicatam, ibid. n. 16. 251
- 9 Juramentum executoris de non revelando superiori secretam testatoris voluntatem est tenarium, ibid. n. 17. 251
- 9 Executor secundum mentem testatoris tenetur reddere rationem, ibid. n. 49. 254
- 9 Executori revelanti secretam mentem testatoris an sit credendum, ibid. n. 50. 254
- 9 Monachus executor potest à superiore privati facultate exequendi, si voluntate testatoris revelare noluerit, ibid. n. 52. 254
- 9 Episcopus potest sibi vendicare executionem alteri à testatore commissam, si sit suspicio traditis, ibid. n. 54. 254
- 9 Et tradis suspicio ex quibus oritur, ibid. n. 55. 254
- 9 Executoris fidei standum non est, quando cum est persona legalis, ibid. n. 56. 255
- 9 Executori tenente secretam mentem testatoris revelare, quomodo sit facienda executio, ibid. n. 58. 255
- 9 Executor testamentarius, qui suscipit officium, illud exequi compellitur, in c. Joannes, n. 1. de testam. 255
- 9 Clericus, & laicus possunt simul deputari executores in testamento, ibid. n. 41. 256
- 9 Alternativa in deputatione plurium executorum resolvitur in conjunctivam, ibid. n. 5. 256
- 9 Executio testamentorum pertinet ad Episcopum etiam quoad temporalia, ibid. n. 6. 256
- 9 Prælati inferiores habentes in loco jurisdictionem quasi Episcopalem possunt compellere executores ad exequendam testatoris voluntatem, ibid. n. 7. 256
- 9 Capitulum sede vacante succedit in jurisdictione compellendi executores, ibid. n. 8. 256
- 9 Executores testamentarii quibus nominibus appellantur, numer. 9. 256
- 9 Executores proprii qui sunt, n. 10. 256
- 9 Clerici & religiosi deputari possunt executores in testamento etiam ad non pias causas, ibid. n. 11. 256
- 9 Canonico Regulari quomodo testator constituit executores ad annum redditum distribuendum cum facultate aliquid sibi applicandi, an oblit. Concilium Tridentinum, cap. 2. sess. 25. de Regular. ibid. n. 12. 256
- 9 Canonici Regularis an possint esse executores ultimæ voluntatis, num. 14. 256
- 9 Executor ad distribuendum in pios usus non potest sibi aliquid applicare, ibid. n. 5. 256
- 9 Executor ad distribuendum dicitur administrator, n. 20. 256
- 9 Executio voluntatis testatoris fieri debet infra annum computandum à die monitionis factæ per judicem, in c. Nos quidem, n. 2. de testam. 259
- 9 Executores habentes ex testamento facultatem declarandi voluntatem testatoris, à declaratione temel facta restitui non possunt, ibid. n. 70. 259
- 9 Executor potest resciri, & tamen ab eo appellari non potest, nisi executor sine mandati, in c. Super eo, il secundo, num. 12. de appellat. 412
- 9 Executor scripto presentato super modo providendo in beneficiis, quomodo debeat procedere, in c. Accipimus, nu. 21. de verat. & qualit. 412
- 9 Executor Apostolicus beneficium conferre non potest, nisi prius cogat detentorem ad renuncian dum de facto, in c. Litteras, n. 20. 21. de concess. præb. 319
- 9 Executor potest admittere exceptiones sententiarum indignitates, & de eis cognoscere, in cap. Cum ab Ecclesiasticis, nu. 3. de off. Ordin. 336
- 9 Executores, si hæredes instituti non valeat, an censentur instituti hæredes, & rogata bona erogare in usus à testatore præscriptos, in c. Nimis prava n. 41. de excess. Prælat. 212
- 9 Executor cum assumit partes judicis, judicatur de eo sicut de judice, in c. Ad audientiam, il 1. n. 15. de scriptis. 106
- 9 Executor specialis ad marandas vires non potest illis dotes constituisse, non autem generalis executor, in cap. Studuisti, n. 25. de offic. legati. 425
- 9 Executores litterarum Apostolicarum non habent jurisdictionem nisi contra residentes de facto, ibid. n. 21. 427
- 9 Executor, de cuius facultate non somitat, in punè non paratus, in c. Cùm in jure, n. 41. de off. Delegat. 315
- 9 Executor datus cum potestate limitata nulliter procedit, si fines mandati non tenet, in c. Qui Presbyterum, num. 22. de penit. & remiss. 315
- 9 Declaratur, ibid. n. 21. & seq. usque ad n. 22. 315
- 9 Executor non est mortuus, sed merus, ubi commissio dirigitur parti imperpetuum, ibid. n. 23. 315
- 9 Executor cum aliquid certo loco exequendum committitur, si id loco secum non possit, extra locum poterit expedire, in cap. Cùm ex injuncto, n. 21. de Nov. opet. nunc. 319

- 5 EXEMPLUM malum Monachorum est contumacium, & alios inficit, in c. Relatum, n. 2. Ne Clerici, vel Monachi. 664
- 6 Maximè fit proveniat à Prælato, ibid. num. 3. 664
- 3 Exemplum vitæ est veluti quoddam perpetuum prædicandi genus, in c. Ex parte, n. 22. de Cler. non resid. 42
- 2 Exemplum regulam non restringunt, in c. Ego N. num. 23. & 24. de iurejur. 167
- 5 Et in c. Nimis prava, n. 6. de excess. Prælat. 220
- 3 Exemplum declarat dispositionem de similibus esse intelligendam, in c. Non minus, n. 29. de Immun. eccles. 633
- 3 Exempli causa fuit pauca exprimens, in c. Multa, n. 1. Ne Cler. vel Monach. 653
- 5 Exemplum non restringunt regulam, vel illius rationem, in cap. Per tuas, n. 9. de sent. excomm. 352

Exemptio, Exemptor, Exemptus.

- 1 Exemptio privilegio ecclesie exempta non potest renuciare, in c. Cum tempore, n. 2. de Arbitr. 694
- 2 Exemptionis privilegium eximit à subiectione, non à situatione, & denominatione, in cap. Cùm contingat, n. 33. de foro compet. 71
- 2 Exemptio quatuorplex fit, & quando eximat à diocesi, ibid. n. 39. 72
- 1 Exemptionis materia est strictè accipienda, in c. Bonæ memoria, n. 7. de postul. Prælat. 214
- 2 Exemptio non inducitur ex sola receptione sub protectione Sedis Apostolicæ, in c. Cùm olim, num. 49. de præscript. 181
- 5 Receptio generalis personarum tantum, aut personæ, & rerum sub protectione Papæ, non eximit personam nec res à jurisdictione episcopi, in c. ex parte, il. n. 1. de privileg. 259
- 5 Exemptio alia est merè personalis, alia localis, vel mixta, ibid. vers. Secundo nota 259
- 5 Tridentini Concilii decretum cap. 11. sess. 24. procedit in causis criminalibus tantum, non autem in civilibus, ibid. num. 8. 260
- 5 Exemptio à visitatione sub generali exemptione à jurisdictione non comprehenditur, ibid. num. 24. 263
- 5 Declaratur, n. 70. & seqq. 263
- 5 Exemptionis privilegium potius intelligi debet ut in suo casu corrigit jus præcedens, quam ut sit inane, & elusorium, ibid. num. 25. 262
- 5 Exemptiones à jurisdictione Ordinarii tunc in posterum concedenda, quæ titulis honorariis sunt annexæ, sublata sunt à Concilio Tridentino, ibid. num. 22. 262
- 5 Exemptio à jurisdictione Ordinarii quantumcumque lata restringitur ad tres casus exceptos, in cap. Volentes, de privileg. in 6. ibid. num. 45. 264
- 5 Exemptio non inducitur per solum receptionem sub protectione Sedis Apostolicæ, ibid. num. 47. 265
- 5 Exemptiones merè personales non sunt restrictæ ad tres casus delicti, contractus, aut rei, de quibus in c. Volentes, de privil. in 6. sed mixta tantum, ibid. num. 4. 265
- 5 Exemptio super certo articulo concessa, ad alium articulum non extenditur, in c. Cùm capella, n. 11. de privil. 254
- 5 Exemptiones ut duobus vel tribus denariis religioni oblati acquirantur, indignum est, in cap. Ut privilegia, n. num. 19. de privileg. 261
- 5 Tridentini Concilii requisita in cap. 11. sess. 24. sunt necessaria ad vitandum forum Ordinarii, non autem iudicis laici, ibid. num. 27. 270
- 5 Exemptiones quantumcumque generales locum non habent, cùm exempti delinquant, seu contrahant, aut res litigiosas consistit in loco non exempto, in cap. Tuarum, numer. 4. & 14. de privileg. 244
- 5 Exemptiones contra generale Concilium non valent, nisi Concilio fuerit specialiter derogatum, ibid. n. 12. 245
- 5 Exemptiones speciales etiam ratione delicti commissi, contractus celebrati, aut rei tunc in loco non exempto, non fuerunt sublata, aut restricta per c. Volentes, de privil. in 6. ibid. num. 16. & seqq. 246
- 5 Exemptionem monasterii allegans probare debet, in cap. Cùm dilectus, n. 15. de relig. domib. 407
- 5 Dummodo antea episcopus probaverit illud intra fines suæ diocesis existerè, ibid. num. 16. 407
- 2 Exemptionis privilegium eximit universaliter à jurisdictione iudicis ordinarii, nisi privilegium sit præsentum per actum citationis, in c. Proposuit, n. 29. de foro compet. 81
- 3 Exemptio revocata à visitatione, an censetur revocata exemptio à procuratore, in cap. Venerabili, numer. 32. de censuras. 552
- 1 Exemptio supponit existentiam in diocesi, in c. Cùm ab ecclesiasticis, n. 21. de offic. Ordin. 558
- 1 Exemptionis privilegium ab episcopo concessum non obligat successorem, in c. Veniens, n. 12. de transact. 667
- 3 Exemptio à decimis prædialibus post generale Concilium obtenta non valet, in cap. Nuper, numer. 25. & seqq. usque ad num. 32. de Decim. 325
- 3 Quid si in privilegio fuerit expressè derogatum huic cap. Nuper, ibid. num. 25. 326
- 3 Et quid si derogatum non fuerit, ibid. n. 27. 326
- 3 Exemptio à decimis prædialibus non conceditur nisi magna cum dimittente, & causa cognitionis, ibid. num. 34. 326
- 5 Exemptio à decimis intelligitur de extraordinariis, non autem de ordinariis, ibid. num. 35. 327

Vide in ver. Privilegium exemptio.

- 1 EXEMPTI actus exercentes utramque jurisdictionem non tenentur Synodo episcopi interesse ratione parochialium ecclesiarum, in c. Quod super his, n. 11. de major. & obed. 611
- 1 Exemptus excommunicatus à iure in actu Papæ non reservata an possit absolvi ab Ordinario loci, in cap. Grave, n. 8. de offic. Ordin. 599
- 1 Ecclesie, & personæ exemptæ, vel nullius diocesis sunt facultates, quom regulares an, & quibus casibus hodie subsint vig.

- 1 sitationi, & jurisdictioni episcopi, ibidem num. 9. & seqq. usque in fin. 599
- 1 Locus exemptus in quo differat à loco nullius diocesis, ibid. n. 10. 599
- 5 Exempti Sedis Apostolicæ immediate subiecti non subsunt visitationi Ordinarii, in cap. ex parte, il. secundo, numer. 31. de privileg. 263
- 5 Exemptorum duæ species, ibidem num. 41. 270
- 5 Exempti generaliter, & indefinite gaudent exemptione, etiam cùm delinquant; seu contrahant, aut res litigiosas consistit in loco, ubi domicilium habent, quamvis idem locus exemptus non sit, ibid. num. 46. 264
- 5 Exempti à jurisdictione Ordinarii ex hoc ipso Papæ sunt immediate subiecti, ibidem num. 48. 265
- 5 Exempti, etiam si existant in loco exempto, si tamen delinquant in loco non exempto, puta proiciendo lapides, &c. puniri possunt ab Ordinario, ibidem num. 50. 265
- 5 Exemptus conveniri non potest in loco domicilii, si alibi delinquat, vel contrahat, aut res litigiosas consistat, n. 51. 265
- 5 Exemptus ratione certæ rei, vel loci, non censetur exemptus respectu certæ rei, vel loci, in cap. Cùm Capella, numer. 1. de privil. 257
- 5 Exemptis ecclesie Canonicis, vel Clericis, ecclesia censetur exempta, ibidem num. 3. 263
- 5 Exemptus respectu certi loci, si extra illum delinquat, non gaudet privilegio exemptionis, ibidem num. 4. 254
- 5 Exemptus ut suspendi interdici, vel excommunicari non possit, in reliquis puniri potest ab Ordinario, ibidem num. 12. 254
- 5 Exemptus ratione Canonicatus, respectu Parochialis subest jurisdictioni episcopi, ibidem num. 14. 254
- 5 Exemptus subest episcopo ratione rei non exemptæ, ibidem numer. 15. 254
- 5 Exempta ecclesia, nec Parochus quoad curam animarum, nec Parochiani intelliguntur exempti, ibidem num. 16. 254
- 5 Exempti tam seculares quam regulares sacramentum aliquod de facto admittunt, & in aliis casibus hic expressis, an tunc subiacent jurisdictioni, & punitioni episcopi Diocæsanis, ibidem numer. 18. & seqq. usque in fin. 254
- 5 Constitutio Gregorii XV. de exemptorum privilegiis origo, & compilatio, ibid. num. 13. 254
- 5 Exempti delinquentes circa claustrum, vel personas intra septa degentes, vel administrationem monasteriorum Monialium, an ab episcopo puniri valeant, ibidem num. 20. 255
- 5 Exemptus personaliter tantum, ubi delinquit, contrahit, aut res fita sit, forum Ordinarii non sortitur, in c. Tuarum, num. 5. de privil. 255
- 5 Exemptus respectu certi loci, si delinquat in loco exempto, à Diocæsanis puniri non potest, ibidem num. 6. 255
- 5 Nisi effectus delicti extendatur, seu explicetur extra locum exemptum, n. 7. 255
- 5 Proiciens lapidem extra locum exemptum, vel alijs turbando Ordinarium cum campanis existentibus in loco exempto, ab eodem Ordinario coerceri potest, ibid. 255
- 5 Exempti respectu certi loci fortiturne forum Ordinarii ratione delicti commissi, contractus initi, aut rei fitæ extra locum exemptum, ibidem 9. 255
- 5 Exemptorum à jurisdictione Ordinarii, duæ sunt species, ibid. num. 13. 255
- 5 Exemptorum tres sunt species, & quibus casibus à Tridentino Concilio sint subiecti Ordinariarum jurisdictioni, ibid. n. 40. 249
- 5 Exempti à procuratore pecuniaria non videntur exempti à procuratore in vitalibus, sed tantum ab indebita extortione, in cap. Venerabilis, n. 31. de censib. 552
- 1 Exemptus à jurisdictione episcopi non censetur exemptus à iure reverentialis, in cap. Conquerente, numer. 16. de offic. Ordinari. 587
- 1 Exinere à se pleno iure non potest episcopus ecclesias sibi subiectas, in c. Veniens, n. 25. de transact. 669
- 1 Exempti simpliciter à jurisdictione episcopi sunt Sedi Apostolicæ immediate subiecti, ibid. n. 26. 659
- 1 In exemptis possunt procedere episcopi tanquam Sedis Apostolicæ Delegati extra visitationem, si in suis ecclesiis resident, alius secus, in c. ex parte, il. n. 23. de privil. 261
- 3 Tridentinum Concilium tribuit jurisdictionem episcopi tanquam Apostolicæ Sedis Delegatis, ubi noluit exemptorum privilegia vulnerare, in cap. Cùm dilectus, numer. 42. de Relig. domib. 409
- 5 Jurisdictio contentiosa in exemptos non censetur tributa, nisi in casibus in iure expressis, in cap. Cùm capella, num. 27. de privileg. 255

Excommunicatio episcopi in exemptos.

- Vide in ver. Visitacionem impediens.
- 5 Exempti subsunt Ordinarii super his, quæ contra hæreticos instituantur, in c. Ad abolendam, n. 8. de Hæret. 89
- 5 Exempti delictum si extendit vires suas, & effectum extra locum exemptum, licet committatur in loco exempto, potest per Ordinarium puniri, in cap. Patentibus, num. 4. de privileg. 241
- 4 Declaratur, ibidem num. 5. 242
- 5 Exemptus an possit à quo maluerit episcopo ordines suscipere, in c. Absolutus, n. 20. de Hæret. 109
- Vide in ver. Papa quoad exemptiones.
- 1 Exempta loca quamvis sint in diocesi, censentur tamen ac si essent extra diocesium, in cap. Quia nos, num. 15. & 17. de Auth. & usu Pallii. 326
- 1 Procedit quoad jurisdictionem contentiosam, non quoad voluntariam, ibidem num. 16. & seqq. 325
- 5 Exemptus non tenetur promittere obedientiam Diocæsanam, non tamen potest sine ipsius licentia in loco non exempto ecclesiam constituere, in cap. Cùm olim, il. secundo, num. 2. de privileg. 211
- 1 EXEQUI debent episcopi sententias iustas Prælatorum sibi subiectorum, in cap. Cùm ab ecclesiasticis, numer. 8. de offic. Ordin. 596

- 1 Exequi possunt minores iudices sententias suas verbaliter, non autem realiter, ibid. num. 10
- 1 Vide in ver. *Executio* *Executor*
- 5 *Execrere* verbum in dispositione penali verificatur in unico actu, in c. Ad falsarium, num. 16 de crim. fals.
- 1 **EXERCITIUM** cum nec subleat re, nec spe, nunquam comprehenditur in lege conjunctim respectu habitum, & actum, in cap. Cum sit ars, num. 22. de stat. & qual.
- 5 **Execruium non videtur metas habere**, si quo ut & causa dependent exercitui vices, in cap. A nobis, al primo, num. 54 de sent. excom. 110
- 2 Exhereditatio valet, licet fiat verbis contumeliosis, & turpibus, in c. Olim, n. 29 de lit. contestat.
- 1 **EXILLI** pena est Canonica, in c. Cum non ab homine, num. 71 de iudic.
- 1 **EXPECTANTES** ad titulum beneficii, quamdiu expectant, ordinari non possunt, in cap. Quæris, numer. 27. de etat. & qual. 411
- 1 **Expectans** Apostolicus an possit acceptare præbendam, cui respectu actus annexus est ordo Sacerdotalis, si actu non sit Sacerdos, in e. Ut Abbates, n. 49 de etat. & qual. 371
- 1 **Expectans** potest renunciare litteris imperatis, & eorum commodo non solum expressè, sed etiam tacitè, in cap. Ad audientiam 3. n. 6 de script.
- 1 **Expectans nullum** contrahit vinculum spirituale cum beneficio, quod expectat, nec habet jus in re, ibid. num. 5.
- 1 **Expectans** an possit renunciare litteris pro pecunia sine labe simulationis, ibid. num. 6. usque ad n. 11.
- 1 **Expectans** non consequitur jus in re, nec jus ad rem, sed jus quoddam præparatum ad beneficium obtinendum, ibidem num. 8.
- 1 **Inid** consequitur jus ad rem, num. 9.
- 1 Et quamvis non habeat jus spirituale completivè, habet tamen inchoativè, ibid. num. 10.
- 1 **Expectans** non potest secundum beneficium adipisci, nisi renunciat litteris, ibid. num. 11.
- 1 **EXPECTATIVA** ad beneficium spectans ad collationem Episcopi, & Capituli, non includit beneficium ad collationem Episcopi cum Capituli consensu, in c. Cum Ecclesia Vulterrana, n. 6. de elect.
- 1 **Expectativa super beneficio** spectante ad collationem non potest impleri in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio pertinet, in c. Fraternitatem, n. 9. de sepult.
- 3 **Expectativa reservationis** nientales, & quæcumque gratiæ ad vacatura, & indulta ad alienas Ecclesias, ex Concilio Tridentino nemini sunt concedenda etiam S. R. E. Cardinalibus, in c. Nulla, n. 6. de concess. præb.
- 3 **Expectativæ** ad beneficia vacatura ab inferioribus à Papa concedi non possunt, ibid. num. 21.
- 3 **Expectativæ** concessæ à Papa sustinentur, etiam si Concilio Tridentino derogatum non fuerit, ibid. num. 8.
- 1 **Expectativa** ad beneficium simplex an comprehendat beneficium curatum habitu tantum, in cap. De multa, num. 45. & seq. de præbend.
- 1 **Expectativæ** sunt ambiciose, & restringendæ, in c. Super litteris, n. 21. de Re script.
- 1 **Expensas** quos domi suæ quis fecisset, non repetuntur, in c. Venerabili, n. 10. & 11 de censibus.
- 1 **Expensas** repetuntur rei valore inspecto, in cap. Requiravit, num. 10. de restit. in integr.
- 5 **Expensas** tribunalis ad Episcopum pertinent, in c. Presbyteri, n. 17. de penis.
- 1 Vide in ver. *Impressa*.
- 2 **EXPRESSIO** ejus quod tacitè inest, debet aliquid augere, in c. Pastoralis, n. 11 de appell.
- 1 **Expresio** ejus, quod de jure inest, quandoque est illicita, in c. Cum in M. n. 6. de constit.
- 1 **Maximè** si alio modo exprimitur, quàm inest, ibidem numer. 61.
- 4 **Expressum** dicitur etiam quod verbis generalibus exprimitur, in c. Quod nobis, n. 10. de claudet. despon.
- 2 **EXTENSIO** in penalibus non est faciènda de casu ad casum, in c. Cùm venisset, num. 95. de iudic.
- 1 **Extensio** non fit de casu ad casum etiam ex identitate rationis, in his, que exorbitant à jure communi, in cap. Cùm ad notitiam, numer. 29. de elect. 392. & in cap. Statuimus, num. 44. de Regular.
- 1 **Nisi** tunc correlativa, in c. Nullus, n. 19. de Regul.
- 1 **Extensio** in indistis, prohibitis, & exorbitantibus non fit ad casum, qui licet videatur ejusdem rationis, tamen non est omnino similis, in c. Ex transmissa, n. 21. de Pl. Presbyter.
- 1 **Extensio** non fit in penalibus ex identitate rationis, in c. Immunitat. n. 11. de Immunit. Eccles.
- 1 **Fallit**, quando agitur de puniendis delictis, ibid. num. 11.
- 1 **Item** fallit, quando ratio est expressa in lege, ibidem numer. 11.
- 1 **Et** quid si lex simul sit penalis & exorbitans, & minuat ecclesiæ immunitatem, ibid. n. 11.
- 1 **Extensio** de casu ad casum fieri non debet etiam ex majoritate rationis ubiqueque potestas conceditur laicis super juribus, & personis ecclesiasticis, in c. Pependimus, num. 10. de sentent. excom. 115
- 1 **EXTINGUI** aliud est, aliud cessare, vel in suspensio manere, in c. Dilecto, num. 35. de præb.
- 1 **EXTRAVAGANS** Ambitiosè locum habet in alienantibus res temporales, non autem spirituales, in c. Cùm ex eo, num. 17. de Reliq. & tener. Sacerdot.
- 1 **EXTRINSECE** UNCTIONIS materia est oleum olivæ ab episcopo benedictum, in cap. Cùm venisset, numer. 51. de fact. Undè
- 1 **Oleum** non sanctificatum si adhibetur in extrema Unctione, non fit sacramentum, ibid. num. 51.
- 1 **EXTIRPUS** pro sententiam non dicitur cedere, sed recedere, in c. Nisi cùm pridem, num. 47. de renunciat.

- 1 **FACIES** naturalis sine peccato alterari non potest, in c. Multa, num. 61. Et Cler. vel Monach.
- 1 **FACIENS** per alium, per seipsum facere videtur, in c. Ad falsarium, num. 16 & 43. de crim. fals.
- 5 **Item** procedit etiam in litibus penalibus, que juri communi non obviant, ibid. n. 15. & seq.
- 1 **FACTUM** non attenditur, sed potius quid fieri debeat, in cap. Cùm causam, num. 6. de elect.
- 1 **Facta** contra jus habentur pro non factis, & que de facto procederent, de facto retractari debent, ibid. num. 7.
- 1 **Factum** aliquod non censetur, si factum non dicitur, in c. Porrectum, num. 6. de Regul.
- 1 **Factum** hominis an, & qualiter concertat cum ministerio juris, in c. Cùm contingat, num. 50. & seq. de decim.
- 2 **Facti** quæstio habet conspationem, & maiorem inseparabilem cum quæstione juris, in cap. Tuam, num. 54. de ordin. cognit.
- 4 **Facta** sunt potentiora, quàm verba, ad constituendum in quo possessione legitimitatis, in c. Lator, n. 30. & num. 15. Quò ubi sint legit.
- 1 **Factum** suum illicitum, & peccati nutritivum quandoque episcopus retractare non potest, in cap. Veniens, num. 10. de ni. Presbyt.
- 4 **Factus** non minus loquimur, & consensum exprimimus, quàm verbis, in cap. Tuæ fraternitati, num. 25. de spons. & matrim.
- 4 **Imò** potentiora sunt facta, quàm verba, ibid. num. 26.
- 5 **Facto** qui mentitur, & mente concepit verum, non est à mendacium immunis, in cap. Falsidicus, numer. 118. & 120. de cum. n. falsi.
- 5 **Factus**, ut verbis significare id, quod non est, nunquam licet, sed prætermittere significare id quod est, aliquando licet, ibid. num. 124.
- 1 **Factum** contra legem prohibitionem non valet, quamvis lex non procedat ad annullationem actus, in c. Etsi unanimes, n. 10. de Postulat. Prælat.
- 1 **Factum** legitimum non retractatur, licet deveniat ad eum casum, à quo inchoare non potuit, si actus fuerit perfectus, & consummatus, aliàs secus, in c. Dilectus, il secundo, numer. 11. de Præb. 115
- 1 **Factum** ab honesta, & provida persona, licet ab illi videatur de genere malorum, non præsumitur factum esse, in c. Nisi essent, n. 1. de Præb. 106
- 5 **Facta** sunt potentiora, quàm verba, in c. Contingit, il secundo, num. 4. & seq. de sent. excom. 161
- 1 **Factum** idem diversis respectibus potest simul approbati, & reprobatum, in c. Dilectus il. n. 6. de præb. 102
- 5 **FALLI** & errare est unum pro alio, seu falsum pro falso putare, in c. Falsidicus, n. 25. de cum. falsi.
- 5 **Fallit** quisquis falsum loquitur, etiam si audiens non fallatur, quia fallaciam intendit secundum quod est in fallente, ibidem num. 28. & seq. 174

Falsarius, & falsitas litterarum Apostolicarum.

- 5 **Falsitates** per se, vel per alium litteras Papæ, excommunicati sunt cum suis favoribus, in c. Ad falsarium, num. 1. & 2. de crim. n. falsi.
- 5 **Et** Clerici officis, & beneficiis privati sunt, ibidem numer. 1. & 31.
- 5 **Item** sunt degradandi, & Curie seculari tradendi, ibid. numer. 1. & 2.
- 5 **Falsitas** litterarum Apostolicarum, si Clerici sunt, efficit, & beneficium privatur, si laici, excommunicati sunt, ibidem numer. 4. & 21.
- 5 **Falsitas** litterarum utens cum ignorantia crassa, nisi sit puniatur, quàm cum dolo expresso, ibidem num. 14.
- 5 **Clerici** falsantes litteras Principis, & Imperatoris, quas penas incurant, ibidem num. 15. & 16.
- 1 Vide in ver. *Falsitas*.
- 5 **Falsitas** litterarum Apostolicarum etiam semel tantum, puniendus est pena cap. Ad falsarium, ibidem numer. 2.
- 5 **Falsantes** litteras Papæ sunt excommunicati, si sint laici, sive Clerici, sive Monachi, ibid. n. 2.
- 5 **Et** quod in Episcopis, ibid. n. 6.
- 5 **Et** absolutio est Sedi Apostolicæ reservata, ibid. n. 10.
- 5 **Falsitas** litterarum Apostolicarum, vel falsis eas fabricantes, aut supplicationes laicis signantes, excommunicantur in Bulla Cæcæ, ibidem num. 11.
- 5 **Excommunicatio** Bullæ Cæcæ, & excommunicatio ad falsarium, de crimine falsi, contra falsarios litterarum Apostolicarum in quibus distinet, ibid. n. 12.
- 5 **Falsitas** litterarum Papæ per alium, incidit in excommunicationem Bullæ Cæcæ, ibid. num. 11.
- 5 **Falsitas** supplicationes in quo Papa signatas incidunt in excommunicationem Bullæ Cæcæ, ibid. n. 12.
- 5 **Et** an incidat in poenitentiam, cap. Ad falsarium, ibidem n. 2.
- 5 **Falsitas** litterarum Papæ beneficia imperialis possunt tamquam vacare, ibidem num. 18.
- 5 **Falsantes** litteras Papæ ita, ut non, sunt signatibus, & officio non sunt ipso jure privati, ibidem n. 19.
- 5 **Falsitas** litterarum Apostolicarum prævia degradatione iudicis ecclesiastici traduntur Curie seculari pena legitime puniendi, sive mortis naturalis, ibid. num. 20.
- 5 **Falsitas** litterarum Papæ non per se, sed per alium, an sit degradandi, & Curie seculari tradendi, ibid. num. 21.
- 5 **Latus** ratione rei ecclesiæ hec falsitas non dicitur Pape subditum fore ecclesiæ, ibidem n. 22.
- 5 **Falsitas** litterarum Apostolicarum incitit ipso facto excommunicati, etiam si ab alio non uti detendant infra viginti dies, ibidem num. 23.

- 5 Secus in habentibus litteras falsas, quia non sunt excommunicati si illas infra viginti dies laceraverint, vel restituerint, ibidem num. 49. 187
- 5 Falsis litteris Clerici scienter utentes an sint excommunicati ibid. numer. 50. 187
- 5 Falsificantium litteras Papæ, & falsis litteris utentium pœna sunt in triplici differentia, ibid. num. 51. 187
- 5 Falsis litteris utentes, & falsas litteras impetrantes, sed non exercentes per se falsitate æquivalentur, ibid. num. 54. 187
- 5 Falsitatis suggestioe litteras à Papa impetrantes qua pœna puniuntur, ibid. num. 55. 187
- 5 Falsitatis Episcopi litteras Papæ non incidunt in pœnam c. Ad falsariorum de crim. fals. ibid. num. 56. 187
- 5 Sunt tamen excommunicati ex Bulla Cœnæ, ibid. n. 57. 187
- 5 Falsarius litterarum Apostolicarum etiam occultus incurrit pœnam excommunicationis, & privationis officiorum, & beneficiorum eo ipso, quòd crimen committit, ibid. num. 58. 187
- 5 Sed pœna degradatioe ei infligitur tantùm si criminaliter sit convictus, ibid. num. 61. 188
- 5 Sive per viam accusationis, sive inquisitionis, ibidem n. 64. 188
- 5 Si verò civiliter actum fuerit, mitius punitur, ibidem numer. 59. 187
- 5 De Falsitatis litterarum Apostolicarum crimine an alius, quàm Papa possit cognoscere, ibid. num. 66. 188
- Falsæ an probentur litteræ Apostolicæ ex rasura. Vide in ver. *Litterarum Apostolicarum rasura.*
- 5 Falsantur litteræ Apostolicæ novem modis expressis in cap. Licet, n. 2. de crim. fals. 181
- 5 Falsitates supplicationes, seu confingentes signaturam supplicationis Papalis, scribendo verbum *Fiat*, an incurrant pœnas falsantium litteras Apostolicas, ibid. num. 3. & num. seqq. usque in fin. 181
- 5 Falsarii supplicationum gratiam, vel justitiam concernentium à Papa signaturam excommunicantur in Bulla Cœnæ, ibidem num. 7. 181
- 5 Falsificatio litterarum Apostolicarum enormius est delictum, & severius iudicandum, quàm falsificatio supplicationum signaturarum, ibid. num. 20. 182
- 5 Contrarium, ibidem numer. 26. & sequent. usque in finem. 182
- 5 Falsitates facilius committuntur in supplicationibus, quàm in litteris, & cur, ibid. num. 29. 182
- 5 Falsare signaturam Papæ, seu *Fiat*, propriissimè est falsare litteras Apostolicas, ibid. num. 31. 182
- 5 Falsæ litteræ jurisdictionem non conferunt, in c. Super eo, n. 2. & 8. de crim. fals. 179
- 5 Falsa causa non obligat profitentem, in c. Significatum, n. 16. de Regular. 310
- 5 Falsa causa obligat religioni, ubi constat de intentione profitentis, ibid. num. 20. 361
- 5 Falsitas, vel subreptio in uno ex disjunctivè narratis non vitiat recriptum, in cap. Inter ceteras, numer. 35. de re script. 149
- 4 Falsum exprimere detestabilis est, quàm verum tacere, in c. Quia circa, n. 5. de confang. & affinit. 69
- 5 Falsitas non præsumitur in litteris ad lites, sicut præsumitur in litteris ad beneficia, in cap. Super litteris, num. 14. de Re script. 160
- 5 Falsi crimen nemini præsumitur committere propter litteras de fin. pliei justitia, ibid. num. 42. 161
- 5 Falsitas, quæ non inducit Principem ad gratiam facilius concedendam, sed est superflua, non præsumitur dolosa, ibidem num. 48. 163
- 5 Idem, si vero expresso, Princeps difficiliter concessisset, ibidem num. 49. 162
- Vide in verb. *Subreptio.*
- 5 Falsi pœna tenetur testis non modo si falsum dicit, sed etiam si veritatem occultat, in cap. falsidicus, nom. 2. & 124. & seqq. de crim. fals. 169
- 5 Declantur, ibid. num. 5. 6. & seqq. & num. 144. 169
- 5 Falsum non committitur sine dolo, in c. Ad falsariorum, n. 11. de crim. fals. 184
- 5 Clerici falsantes litteras Principis, seu Imperatoris, quas pœnas incurrant, ibid. num. 15. & 16. 184
- 5 Et quid in falsantibus litteras, seu sigillum Regis, ibid. numer. 21. 185
- 5 Et quid in falsantibus litteras majoris Pœnitentiarii, vel Nuntii, aut Brevia Papæ, ibid. num. 24. 185
- 5 Et quid in falsantibus litteras Episcopi, vel Capituli, ibidem num. 25. 185
- Vide in verb. *Falsarius litterarum Apostolicarum.*
- 5 Falsæ pœna de jure civili quæ sit, ibid. n. 45. & 46. 187
- 5 FAMA in iudicio inquisitionis obtinet vicem accusatoris, in cap. Perniciosam, num. 4. de offic. Ordinar. 550
- 5 Bona fama altioris ordinis sunt, quàm rei familiaris, in c. Officij, num. 11. de pœnit. & remiss. 304
- 4 Fama probatur per testes deponentes per verba, *Publicè, & palam dicitur*, in cap. Lator, num. 38. Qui filii sint legitimi. 86
- 4 Fama legitimitatis non est necessario probanda in loco originis, sed sufficit in loco ubi filius fuit educatus, vel conversatus, ibid. num. 39. 86
- 4 Fama probat filiationem legitimam, & illegitimam, & sufficit major pars vicini. In c. Per tuas, n. 7. Qui filii sint legit. 94
- 2 Fama potest se habere ad bonum, & ad malum, in cap. De Priore, num. 7. de Appellat. 156
- 3 Fama quid sit, & quotuplex, in c. Vestra, num. 27. de cohabit. Cler. & mulier. 12
- 3 Fama de homine deservitur, ibid. d. num. 27. & 42. 12
- 3 Fama proprie loquendo non potest esse nisi bona, ibid. num. 28. & num. 42. 12
- 3 Famam suam negligens, crudelis est, ibid. num. 29. 12
- 3 De fama cum dubitatur, in loco conversationis est quærendum, ibid. num. 30. 12

- 3 Fama inter homines descriptiones variæ, ibidem num. 30. & seqq. 12
- 3 Fama est pica rei gestæ, vel quæ reputatur pro gestæ, ibidem numer. 40. 13
- 3 Fama vulgaris est publicus præco virtutis, infamia vitiorum, ibid. num. 42. 13
- Vide in verb. *Infamia.*
- 3 Fama subtractam an, & quando detractores restituere teneantur, ibid. num. 43. 13
- 3 Fama, seu manifestum facit clamor tot hominum, quot ex clamore scandalum suscitatur, in c. Vestra, n. 60. & 116. de cohabit. Cler. & mulier. 15
- 3 Famosum omne, & manifestum contradistinguitur à notorio, ibid. num. 110. 18
- 3 Sacerdotibus pro crimine famoso, & non notorio inducitur Canonica purgatio, & si in purgatione defecerint, sunt deponendi, ibid. num. 111. 18
- 5 Fama in inquisitionis iudicio tenet locum Accusatoris, in c. Qualiter, & quando, il secundo, n. 17. de Accusat. 16
- Vide in verb. *Inquisitio.*
- 5 Probationes super fama leviores sufficiunt contra subditum, quàm contra Prælatum, ibid. num. 48. 18
- 3 Fama contra probetur, ibid. num. 82. 20
- 5 Testes super fama interrogati qualiter debeant deponere, ibidem num. 85. 20
- 5 Fama in criminalibus an aliquem gradum probationis constituat, ibid. num. 86. & seqq. 20
- 5 Fama est sufficiens indicium ad inquirendum contra eum, qui maleficio commisit, ibid. num. 87. 20
- 5 Fama in criminalibus nec semelipsum facit probationem, nisi de crimine civiliter agatur, ibid. num. 88. 21
- 5 Et sine adminiculis an sit sufficiens indicium ad torturam, ibid. num. 89. 21
- 2 Fama non probatur per testes deponentes se audivisse à multis, in c. Per tuas, num. 26. de Præbat. 144
- 1 **FAMILIA** Episcopi de ipsius licentia an possit deferre arma prohibita edito Principis secularis, in c. Ecclesia S. Mariæ, num. 42. de Constitut. 121
- 1 Familia Episcopi exempta est à jurisdictione sæculari, ibidem num. 44. 123
- 2 Familia appellatioe que veniant, in cap. Nullus, num. 21. de foro compet. 46
- 2 Familia Episcopi exempta est à sæculari jurisdictione, ibidem num. 21. 46
- 3 **FAMILIARIS** Archimandrita gaudet privilegio fori, stante etiam consuetudine, in cap. Ecclesie, num. 37. de Immunit. Eccles. 643
- 2 Familia Episcopi gaudet privilegio fori, in c. Cum non ab homine, num. 12. de iudic. 110
- 3 Familia Episcopi gaudet privilegio fori, licet sit sæcularis, in c. Ecclesie, num. 32. de Immunit. Eccles. 643
- 3 Familias Papa non percipiunt in absentia distributiones quotidianas, in c. Licet, n. 99. de Præben. 119
- 3 Nec privilegiati super fructibus in absentia percipiendis, ibid. num. 100. 119
- 3 Etiam si in recripto dicatur, ut pro presentibus habeantur, numer. 101. 139
- 3 Secus si dicatur, perinde ac si divinis interessent, ibid. n. 103. 139
- 5 Familiaritas vera, & non ficta constituitur ex commensalitate, & servitio, in cap. Ex parte, il secundo, numer. 35. & seqq. de Privileg. 263
- 5 Familiares vestri non constituuntur ex eo quòd recipiantur à Papa in veros, ac proprios familiares, nisi insistant circa servitium, & vivant, ex pensis illius, ibid. num. 37. 263
- 2 Familias perpetuis habet privilegium perpetuum sicut dominus, temporales autem non nisi durante familiaritate, in cap. Nullus, num. 22. de foro compet. 46
- 1 **FAMULUS** an possit ducere concubinam in domum heri absque peccato, in cap. Ne inittaris, num. 42. de constit. 32
- 3 Famulo agroto an debeat salarium, in cap. Licet, num. 137. de præben. 131
- 2 Famuli Clericorum an gaudeant privilegio fori, in c. Nullus, n. 20. & seqq. de foro comp. 47
- 3 **FARFENSE**, ac Sublacenfe monasteria sunt in Provincia Romana, in c. Nullus, n. 17. de Paroch. 305
- 4 Farfensis Abbatia Commendataria quamvis habeat jurisdictionem quasi Episcopalem, tamen non potest denunciationes remittere, in cap. Cum inhibito, numer. 9. de Clandest. def. ponsat. 38
- 3 **FEDERICI** Imperatoris mater quinquagenaria publicè voluit parere, & cur, in c. Cum sis, n. 54. de conversi conjug. 438
- 3 **FERRUGO** ex vena deducere, colare, & distinguere, & aliò inerti causa asportare non est negotium, sed artificium, de quo Monachi non tenentur ad gabellam, in c. Secundum, n. 7. Ne Cler. vel Monach. 662
- 3 **FESTA** Sanctorum non omnia ubique sunt veneranda, in c. Audivimus, num. 23. de reliq. & vener. Sanctor. 604
- Vide in verb. *Diei Festi.*
- Et in verb. *Feria.*

Feria.

- 2 Feriis introductis ob honorem Dei, & Sanctorum, nisi ob necessitatem, vel pietatem, iudicium exerceri non potest, etiam de consensu partium, in c. Conquestus, num. 1. & 3. de feriis. 91
- 2 Feriis favore hominum introductis possunt partes renunciare, ibid. num. 2. 91
- 2 Feriæ Sanctorum sunt principaliter introductæ ob reverentiam Dei, ibid. num. 4. 91
- 2 Index non debet in causis procedere, nec etiam citare ad diem feriatum, ibid. num. 5. 92
- 2 Citatus in die feriatæ comparere potest, ibid. num. 6. 92
- 2 Feriis introductis in honorem Dei partes renunciare non possunt, ibid. num. 7. 92

- 1 Feriis repentinis nequeunt partes renunciare, ibid num 2. 91
- 2 Feriis messium, & vindemiarum partes renunciare possunt etiam tacite, ibid num 9. 92
- 3 Arbitr tenetur servare ferias solemnes, ibid n. 10. 92
- 4 Feriæ in honorem Dei partes compromittendo tamquam in arbitrio, renunciare non possunt, ibid num 11. 92
- 5 Secus si tamquam in arbitratore, ibid num 12 & n. 10. 92
- 6 Sententia lata, & processus habitus in die feriata non tenent, ibid num 12. 92
- 7 Feriatis diebus iudicium exerceri potest, si subit necessitas, tam circa temporalia, quam circa spiritualia, ibid num 13. 92
- 8 Feriatis diebus apud possunt cause inferatiliam perionarum, ibid num 14 & n. 16. 92
- 9 Item cause spirituales electionum, decimarum, usurarum, inquisitionum, & iurisdictionales, ibid num 15. 92
- 10 Decretum super alienatione rerum minoris in die feriata interponi non potest, ibid num 17. 92
- 11 Feriatis diebus expediti possunt, quæ pertinent ad pacem, vel concordiam, & pacis, & transactiones fieri, ibidem num 19. 92
- 12 Feriatis diebus fieri potest compromissum tamquam in arbitratorem, ibid num 10. 92
- 13 Appellatio interponi potest quolibet die feriato, sed eam prosequi non licet, ibid num 21. 92
- 14 Executio sententiæ an heri possit tempore feriato, ibidem numer 22. 92
- 15 Feriati dies quod judicialia qui sint, ibid num. 24. & numer 25. & 26. 92
- 16 Ferias Indicere non possunt episcopi in die alicuius Sancti ab ecclesia non canonizati, ibid num. 10. 92
- 17 Feriarum species quot sint, & à quibus indicantur, ibid num. 16. & seqq. 94
- 18 Feriæ rusticæ suffragantur etiam non occupatis in messibus, & vindemiis, si à iudice sint indictæ, ibid n. 16. 94
- 19 Citatio an fieri possit in die non feriata ad feriata, ibid num 27. & 19. 94
- 20 Mandatum de citando an fieri possit in die feriata ad diem non feriata, ibid n. 47. & n. 49. 95
- 21 Executio mandati de citando an die feriata fieri possit, ibid num. 44. & n. 45. & 51. 95
- 22 Processus ex citatione inchoandus fieri non potest die feriata, ibid num. 47. 95
- 23 Mandatum de citando in die feriata non potest fieri à iudice pro tribunali sedente, ibid n. 52. 95
- 24 Feriæ repentinæ à Principibus indictæ non sunt servandæ in foro Canonico, ibid n. 61. 96
- 25 Feriis in honorem Dei, & Sanctorum Princeps laicus derogare non potest, ibid num. 65. 96
- 26 Constantini lex de obsequatione diei Veneris in honorem Domini- cæ Passionis non tunc recepta ab ecclesia, ibidem num. 66. 96
- 27 Statuto civitatis posse introduci ferias in honorem Dei, quo sensu licet accipiendum, ibid n. 67. 97
- 28 Consuetudo non potest inducere ferias in honorem Dei, nisi inter- veniat consensus Episcopi, & Cleri, ibidem num. 69. 97
- 29 Feriæ repetitivæ quæ sint, & quas ob causas à Principe indicantur, ibid n. 76. 97
- 30 FEUDATARIUS satis est ut juret fidelitatem ecclesiæ, in c. His quæ, n. 4. de major. & obed. 618
- 31 Feudatarius obstrictus certo servitio non potest invito domino feu- danti renunciare, in cap. Admonet, numer. 17. de Renun- ciat. 311

Feudalis causæ.

- Causæ feudales eorum quibus sunt tractanda.
- Vide in ver. *Vassalli quoad servum.*
- 1 Feudalis iurisdictio tamquam superinducta, & præiudicans iurisdic- tionem ordinariæ, est restringenda, in c. Cæterum, num. 1. de iudicium. 7
- 2 Possessorii questio est facti, non juris, nec tangit substantiam feu- dali, ibid n. 17. 7
- 3 Feudi dominus, sive ecclesiasticus, sive secularis feudalem causam cognoscit, etiam si vassalli sint Clerici, in c. Verum, num. 1. 10. & 12. de for. compet. 60
- 4 Et si plures præstantur domini, non potest unus cognoscere, maxime alio absente, ibid n. 2. 60
- 5 Res si negetur feudalis, de hoc ante omnia cognoscit debet, in cap. Clericus, n. 12. de hoc compet. 60

Feudum quid, & quotuplex.

- 1 Feudum perpetuum redigitur ad instar proprietatis, & potest appellari francum, in c. Quæ in ecclesiasticum, numer. 14. de con- stitut. 100
- 2 Feudum est beneficium Principis, & latissime interpretandum, ibid num. 00. 107
- 3 Feudum proveniens ab ecclesia Romana est ecclesiasticum, ibid num. 101. 107
- 4 Et ad illud non extenditur iura feudalia ecclesiastica à successio- ne feudali Clericorum, & Monachos, feudali n. 101. 107
- 5 Feudum est contractus iuridicus, citando obligatorius, ibid n. 102. 107
- 6 Feudum an sit ecclesiasticum vel seculari, attenditur prima causa concessionis feudalis, in cap. Verum, num. 2. de foro compet. 62

Feudi alienatio.

- 1 Vassallus alienans feudum sine consensu domini directi cadit ipso iure à feudo, in c. Ex parte, n. 4. de feud. 111
- 2 Vassallus non potest super feudo compromittere sine licentia domini, in cap. Cum tempore, numer. 11. & 18. de Arbitr. 608
- 3 Alienationem feudi in ecclesiam an Capitula feudalia prohibere possint, in c. Quæ in ecclesiasticum, n. 41. & num. 10. de Rebus eccl. 49 & seqq. de Constit. 100
- Vide in ver. *Papa quoad usum ad iuramentum.*

Feudalia bona.

- 1 Bona feudaria, vel emphyteuticaria solita non sunt de mensa ec- clesiæ, in c. Ex parte, n. 4. de feud. 111
- 2 Bona ecclesiæ de iure solita dantur feudum, vel emphyteu- tum quando infra quadraginta annos his fuerint data, ibidem num. 7. 112
- 3 Bona defunctus esse feudalia, quando Prælati ea descripsit inter bona nientis ecclesiæ, vel quando ex illis fructus collegit tam- quam ex bonis nientis in scripturis, ibidem numero 8. 112
- 4 Bona feudaria per alienationem feudali ad ecclesiam devoluta episcopus de novo in feudum potest fibi, vel emphyteuto alienatis, non obstante iuramento de non in feudando, ibid num. 10. 112
- 5 Item potest illa in feudum etiam extraneo, si sit laicus, ut mediante ipsius persona possit ecclesia bona sine alienata recuperare, ibid num. 11. 112
- 6 Bona feudaria solita possunt de novo in feudum concedi, & causa præsumitur ab initio intervenisse, ibid n. 12. 112
- 7 Feudalia bona ecclesiæ possunt in feudum non obstante iuramento de non alienando, Papa in c. In fine, in c. Nulli, in c. de Rebus eccl. non alien. 114
- Vide in ver. *Papa quoad in feudationem.*
- 8 Iuramentum de non in feudando Papa in consilio referitur in feudum ad bona, quæ non tamquam in feudum in feudata, non autem ad bona feudaria, in c. Ex parte, n. 4. de feud. 112
- 9 Iuramentum de non in feudando intelligitur, ut terram non feudalem constituat feudalem, ibid n. 5. 112
- 10 Iuramentum de non alienando non extenditur ad bona in emphyteu- tum dari solita, ibid n. 6. 112

Feudales consuetudines.

- 1 Feudales consuetudines specificæ de personis & rebus spectanti- bus ad ecclesiæ, vel personarum ecclesiasticarum rationem. In domi- nio non valent, in c. Quæ in ecclesiam, num. 4. de Rebus eccl. non alien. 110
- 2 Feudum liber est authenticus, & allegari potest ad declarationem causarum, & ligari etiam ecclesiæ, & ecclesiasticas personas, ibid n. 94. 110
- 3 Fallit quoad Capitula, quæ de ecclesiæ, vel personis, ac rebus ca- rum precipue ditionum, ibid n. 95. 111
- 4 Feudum liber non emanavit à Principe, sed à privatis homini- bus non habentibus auctoritatem legum condende, ibid n. 97. 111
- 5 Et idem secundum aliquos non ligat, ibid n. 98. 111
- Sed contra, de cur. ibid n. 97. 111
- 6 Consuetudines feudorum cum sint supra hominum memoria, habent vim privilegii, & videantur ab ecclesia approbare, ibid num. 99. 111
- 7 Fallit in Capitulis, quæ sunt contra immunitatem ecclesiasticam, ibid n. 100. 111
- 8 Feudalia iura excluduntur à successione feudali Clericorum, & Mo- nachos, non extenduntur ad feudum proveniens ab ecclesia Roma- na, ibid n. 101. & 101. 111
- 9 Feudalia iura an possint allegari in emphyteuti ad declarationem causarum, in cap. In fine, numer. 14. & sequent. de feud. 110
- Vide in ver. *Argumentum ad feudo.*

Feudum quoad iuramentum fidelitatis, & servitii.

- 1 Feudi servitium an, & quando potest explorari per iudicium, in cap. Quæ in ecclesiasticum, num. 14. & n. 10. de Rebus eccl. non alien. 109
- 2 Iudicium sit roble, animum, & hominum, liberum, francum, & expeditum, vassallus nec gressu abstinere ab omni- ni servitio, præterquam ab expulso in investitura, ibid num. 10. 111
- 3 Servitium quod prælati in signum reversionis, esse un- de annuum, in quo quælibet latu prælati potest, ibidem num. 08. 101
- 4 Obsequia à vassallo præstanda sunt ad instar eorum, quæ libertas debet pretino, ibid n. 101
- 5 Homagium, & sacramentum fidelitatis honestè à Religioso val- idè prælati potest per se, ibid n. 101. 102
- 6 Abbatis, vel Prioris ex parte debet esse iura ad homagium, & sa- cramentum fidelitatis præstari in pro feudo, quod moraliter in- haber à domino temporali, ibid n. 72. 102
- 7 Servitium fidelitatis si per se, quod à vassallo Religioso, & e converso non possit honestè per se, vel per alium explicari, ibid n. 74. 102
- 8 Vassallus ex forma fidelitatis non tenetur ad nullam, præter fe- dum in propria persona, ibid n. 75. 102
- 9 Et illi in optine ipsius, an ad expeditionem bonam venire, vel mittere, an submitti, tractare ad unum redditus boni, ibid n. 76. & 77. & 78. 102
- 10 Non tenetur sequi dominum in bello, nec ad alia servitia per- sonalia, nisi hoc expresse sit cautum in investitura, ibidem num. 79. 102
- 11 Inhabilis ad servitium feudum, si habet etiam prosequendum, tenetur etiam habere tatis ad servitium per se, ibid n. 80. 101
- Vide in ver. *Regalium quoad, & cetera nom feudali.*
- Et in ver. *Homagium.*

Feudi successio.

- 1 Feudum personale ad illum non extenditur, in c. Ex parte, n. 2. de feud. 111
- 2 Feudum non succedit in feudo, nisi expresse sit cautum in investitura, ibid num. 1. 112
- 3 Feudum an transit in menstemium, Feudatarius bat Monachus, in c. 111

- in c. Quæ in Ecclesiis, num. 53. & 57. usque ad num. 66. de constit. 100
- 1 Feudum perpetuum ad omnem hæredem transit, quia redigitur ad instar proprietatis, & potest appellari francum, ibidem num. 57. 100
- 1 Sed si sit ad vitam, morte naturali finitur, ibid. num. 55. 100
- 1 Clericorum appellatio in materia feudali veniunt Majori etiam Regularis, & Episcopi, etiam si vocetur Clericus clericus natus, ibid. num. 97. 103
- Vide in verb. *Episcopus quoad feudum*.
- Et in verb. *Regularis quoad successione feudalem*.
- 1 FICTIO non est tantæ potentia, quantum est veritas, & naturalis actus, in cap. De cætero, num. 31. de Cleric. non resident. 39
- 1 Fictiones, seu præsumptiones non habent locum in foro animæ, in c. Si quis, num. 24. de Regular. 334
- 1 Declaratur, num. 69. & seqq. 339
- 1 Fictio non generat fictionem, in c. Quod ad prædecesore, n. 117. de schismat. 114
- 1 Fictio idem operatur in casu ficto, quod veritas in casu vero, in c. Nos quidem, n. 17. de testam. 263
- 1 Fingens, seu fingentem, & professionem faciens in monasterio Monialium, obligatur ad religionem in genere, in cap. Consulti, n. 54. de Regular. 404
- 1 Fictio non debet esse majoris efficiæ, quam veritas, & naturalis actus, in cap. De multa, numer. 50. de præbend. pag. 122
- 1 Fictio non potest operari, quod veritas ipsa non operatur, in c. Nobis, num. 92. de simon. 45
- 1 Fictum non habet esse realiter, sed intellectualiter, ibidem num. 92. 45
- 1 Fictio fundatur super falso, ibid. num. 95. 45
- 1 Ficta præsentia an æquiparetur veræ, in c. Cum percussio, nu. 21. de Cler. ærot. 156
- 1 Fictio locum non habet nisi in casibus in jure expressis, in cap. In præsentia, num. 23. de probat. 114
- 1 Actus fictus non debet esse majoris potentia, quam actus naturalis, & verus, in cap. Quia diversitatem, num. 23. de concess. præbend. 103
- 1 Fingentes se Monachos, aut intrare, aut exire compelluntur, in c. Ur Clerici, num. 106. de Regul. 344
- 1 Fingere aliud esse, & aliud opinari, in c. Ne innitaris, num. 140. & num. 141. de constit. 45
- 1 Ficti qui non ore, sed corde dissentunt. Baptismi suscipiunt sacramentum, in c. Majoris, nu. 77. de Baptis. 599
- 1 Et dicuntur ficti, qui apparenter educuntur in rectam fidem habere, & sacramentum venerari, & velle se Christo conformari, & corde dissentunt, ibid. n. 74. & seqq. 599
- 1 Ficti quot modis dicantur, ibid. n. 75. 599
- 1 Ficti accedentes ad Baptismum suscipiunt sacramentum, sed non effectum sacramenti, ibid. n. 76. 599
- 1 Et recedente fictione per cordis contritionem, Baptismus incipit prodesse in remissionem peccatorum, ibidem numer. 77. 599

Fideicommissum.

- 1 Puella monasterium ingredi volenti an sit indulgendum, ut fideicommissum non purificetur per illius professionem, sed prorogetur usque ad diem mortis naturalis, in cap. Cum simus, n. 43. & sequent. usque in finem, & de Regular. pag. 379
- 1 Præjudicium, quod ex prorogatione fit vocatis ex fideicommissio conditionali, non est considerabile. ibid. n. 17. 379
- 1 Substitutis quale præjudicium generetur ex prorogatione fideicommissi, & quo remedio sit eis consulendum, ibidem numer. 18. 380
- Vide *Monasterium quoad successione m.*
- 1 FIDEICOMMISSARIUS universalis est hæres in effectu, in c. Nimis prava, num. 45. de excess. Prælat. 224
- 1 FIDEI JURENS judicium solvi, donec lata fuerit sententia distinga. ubi liberatur lata sententia absolutoria, licet illa postea revocetur, in cap. Episcopus, n. 58. de præb. 74
- 1 Fideiuber non potest Clericus pro laico, & tamen potest pro Clerico, in c. Clerici, n. 12. de postul. 671
- 1 Fidei iussor exequiendus est priusquam, deveniatur ad incarcerationem principalem, in cap. Sacro, num. 49. de sentent. excommuni. 374
- 1 Confidijussoris facultates aggregatæ censentur, cum quiritur, an solvendo sit principalis fidei iussor, in c. Sacro, num. 50. de sent. excomm. 375
- 1 FIDES de necessitate in baptizante non requiritur, in c. Si quis puerum, n. 14. de Baptisim. 591
- 1 Fides alia esse non potest apud Græcos, alia apud Armenos, alia apud Latinos, in cap. Cum venisset, num. 94. de sacr. Unct. 452
- 1 Fides una est, simplex, & incommutabilis, quæ in omnibus universalibus declaratur, in cap. Firmiter, num. 4. de Summ. Trinit. & fide Cathol. 1
- 1 Fidei distinctio quæ, ibid. n. 13. & seqq. 4
- 1 Fidei articulus explicitè credere an necessarium sit ad salutem omnibus habenti usum liberi arbitrii, an verò sufficiat illos credere implicitè, ibid. n. 15. & seq. usque in fin. 4
- 1 Fides implicita, & explicita quid sit, ibid. n. 17. 4
- 1 Adulti omnes etiam simplices, & laici tenentur explicitè credere Deum esse, & esse remuneratorem omnium bonorum, ibidem num. 18. 4
- 1 Laici, & simplices an sufficiat implicitè credere articulos fidei, ibid. n. 17. 4 & seqq. 4
- 1 Erranti in fide non imputatur, si ex simplicitate deficiat, & fidem suam supponat fidelis Ecclesie, ibid. n. 20. 6
- 1 Clerici inferiores qualiter tenentur laicos excedere in cognitione distincta fidei, ibid. n. 21. & seqq. 5
- 1 Clericis an liceat explicitè cognitioni articuloꝝ fidei præponere alia opera pietatis, aut alias scientias, ibidem n. 25. 5

- 1 Prælati Ecclesiarum, & alii curam animarum habentes, & officium docendi fidem, tenentur explicitè scire articulos Symboli Patrum, & Athanasii, ibid. n. 23. & 49. 5
- 1 Episcopi tenentur de fidei articulis reddere rationem omni potententi, & hæreticos persequi, & confutare, ibid. n. 24. 5
- 1 Fidei articuli in Symbolo Apostolorum comprehensi quot numerentur, & qualiter singuli singulis Apostolis attribuantur, ibid. num. 29. 6
- 1 Fidei professionis formula à Pio IV. præscripta symbolum appellari potest, ibid. n. 37. 7
- 1 Articulus fidei quid sit, ibid. n. 39. 7
- 1 Articulus fidei tripliciter accipitur, ibid. n. 40. 7
- 1 Fidei articulus qui continetur in Symbolo Apostolorum, explicitè credere unicuique necessarium est ad salutem, ibidem num. 41. 7
- 1 Laicos non teneri ad aliquem fidei articulum explicitè credendum est hæresis, ibid. n. 42. 7
- 1 Fidei objectum duplex, n. 43. 7
- 1 Clericis an sufficiat habere fidem implicitam de articulis ab Ecclesia distinctis, ibid. n. 50. 8
- 1 De articulis circa fidem contentibus sententiam veram, sed ab Ecclesia non diffinitam, an liceat dubitare, aut contrarium asserere, ibid. n. 51. 8
- 1 Propositionum in fide peccantium tres sunt gradus, n. 92. 9
- 1 Errare, id est aliud pro alio purare in his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent, an, & quando liceat, ibidem num. 53. 9
- 1 Propositiones multæ ab Inquisitoribus hæreticæ pravitate censuræ tenentur notantur in articulo non distinctis, si ratione, & autoritate sint destituta, ibid. n. 54. 9
- 1 Actus fidei duplex, n. 55. 9
- 1 Fides præ cæteris virtutibus in miraculis operatur, in c. Audivimus, n. 9. de reliq. & vener. Sanctor. 603
- 1 Fidem maximam quis potest habere sine charitate, ita ut illius virtute faciat miracula, ibid. n. 10. 603
- 1 Fides sine charitate pro canonizandis adultis non sufficit, ibid. num. 11. 603
- 1 In fide Christi omnia purgantur, ibid. n. 29. 605
- 1 Fides officialis super qualitate legitimitate facit adniculum, in c. Lator, n. 35. Qui filii sint legitimi. 85
- 1 Laici, & simplices an sufficiat implicitè credere articulos hæde, in cap. Firmiter, num. 19. de Summ. Trinitat. & fid. Cathol. 4
- 1 Laicos non teneri ad aliquem fidei articulum explicitè credendum, est hæresis, ibid. n. 42. 7
- 1 Fides magis adhibetur indigenis ignotis, quam extraneis, in cap. Cum esses, n. 25. de Testam. 269
- 1 Errorem in fide nulli fas est defendere, in c. Damnatus, nu. 7. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. 11
- 1 De fide publicè disputare an, & quando liceat, ibid. n. 8. 11
- 1 Fides, opinio, suspitio, & dubitatio in quibus differant, in c. Ne innitaris, n. 26. de Constitut. 60
- 1 Fidem Christianam committere arbitrio unius hominis periculosum, in c. Majoris, n. 6. de Baptisim. 596
- 1 Declaratur. ibid. n. 11. 596
- 1 Fidei distinctiones Papa etiam cum Concilio revocare non potest, sed tantum explicare, ibid. n. 7. 596
- 1 Fides una debet esse totius Ecclesie, ibid. n. 16. 596
- 1 FLERI multa prohibentur quæ facta tenent, in c. Ad Apostolicam, n. 20. de Regular. 183
- 1 FILIATIONIS quasi possessio non relevat ab onere probandi legitimitatem, in c. Lator, n. 25. Qui filii sint legit. 91
- 1 Filiationem, & legitimitatem probandi quatuor sunt species, in cap. Per tuas, num. 6. & numer. seqq. Qui filii sint legitimi. 94
- 1 Filiatio verè probari non potest, sed jus vehementer præsumit eum filium, qui natus est ex nuptiis, in cap. Vestra, num. 86. de cohabit. Cler. & mulier. 16
- 1 Filiatio vera prævalet ficta, in cap. Cum simus, num. 5. de Regular. 373
- 1 Si quis nominat aliquem filium, & ita communiter reputetur, non creditur alteri eorum juranti contrarium, in cap. Per tuas, n. 1. de probat. 143
- 1 Filiatio etiam ex damnato coitu probatur præsumptivè ex tractatu, & nominatione parentum, ibid. n. 2. 143
- 1 Et dissolvit matrimonium cum consanguinea patris, ibid. n. 2. vers. Secunda conclusio. 143
- 1 Filiatio vulgò quaeritur probatur per assertionem matris, & tractatum ejus, qui eam domi aluit, ibid. n. 23. 144
- 1 Filiatio per solum formam non probatur, ibid. n. 25. 144
- 1 Filiatio præsumpta ex tractatu, & nominatione parentum, in impediat contrahendum, & dirimit contractum in gradibus prohibitis, etiam inter illegitimos, ibid. n. 27. 144
- 1 FILIA minor duodecim annis à parentibus Monasterio tradida, si major facta spontè veletur, ad sæculum redire non potest, in cap. Cum virum, n. 1. de Regular. 366
- 1 Religiosi an filius impubes allegetur ex oblatione parentum, ibid. n. 3. & 24. 366
- 1 Professus tacitè censetur per vim oblati Religioni à parentibus, si post pubertatem habitum professorum susceperit, ibid. num. 4. 366
- 1 Et hæc est præsumptio juris, & de jure, ibid. n. 5. 366
- 1 Et quid post Concilium Tridentinum, n. 8. 366
- 1 Puella minor duodecim annis à parentibus Monasterio oblata, an habitum regularem suscipere possit, non obstante Concilio Tridentino, ibid. n. 9. & seqq. usque ad n. 23. 366
- 1 Filii post pubertatem non possunt invitati à parentibus religioni offerri, ibid. n. 16. 367
- 1 Et quid post pubertatem, n. 17. 367
- 1 Parentes, qui cogunt puellas invitatas ad ingrediendum in Monasterium ante duodecimum annum, an sint excommunicati, ibid. num. 18. 367
- 1 Licentiæ admittendi ad habitum regularem puellas duodecim annis imminores peti consueverunt à S. Congregatione Episcoporum, 367

- 1 Filii illegitimi quas ob causas excludantur à beneficiis parentum, ibid. n. 47. 474
- 1 Filius illegitimus de Capella patris scienter proventus, & ad illum titulum ordinatus, ac deinde spoliatus, debet ab eam restitui aucto alio instituto, in c. Veniens, n. 3. de fil. Presbyt. 465
- 1 Filius illegitimus potest licite retinere beneficium paternum ibid. ab Episcopo scienter collatum, ad cuius titulum fuit ordinatus, ibid. n. 9. & seq. usque ad n. 15. 465
- 1 Filii illegitimi promotio ad Ecclesiam paternam, ad cuius titulum scienter fuit ordinatus, licet non valeat quoad alios, valet tamen quoad promotorem, ut retractare non possit, ibid. n. 11. 465
- 1 Filius illegitimus spoliatus beneficio paterno debet restitui, antequam cognoscatur de Canonico ingresso, ibid. n. 12. 465
- 1 Licet vitium innotuerit Episcopo, ibid. n. 13. 465
- 1 Filius illegitimus ab Episcopo ignoranter promotus ad Ecclesiam paternam, ad cuius titulum fuit ordinatus, potest eam licite retinere, donec in alia Ecclesia fidei providatur, ibid. n. 15. 465
- 1 Et interim et Prælati ex tacta dispensatione Papæ, ibidem n. 17. 466
- 1 Vel Commendatarius, ibid. n. 18. 466
- 1 Filius an potius præsumatur natus ex patre septuagenario, quam ex adulterio, in c. Cùm sis, n. 6. de convers. conjugat. 413
- 1 Filius vulgè conceptus nullum agnatum habet, neque cognatum, in c. Magnis, n. 10. de oblig. ad ratioc. 485
- 1 Filius qui matrem spurium asserenti fidem adhibuit, & regno renunciavit, deluditur à Legibus laudatur à Canonistis, in c. Offici, n. 18. de penit. & remiss. 204
- 1 Filius an teneatur credere matri asserenti eum ex adulterio susceptum, ibid. n. 20. & in c. Ut filii, num. 8. & seq. usque ad n. 13. de fil. Presbyter. 451
- 1 Filius illegitimus in Religione, in qua pater vive at, five post natiuitatem filii professus fuit, non admittitur patre vivente, ibid. num. 18. 462
- 1 Filius obesse non debent iniquitates patrum, ibid. n. 31. 463
- 1 Venia sunt digni, qui alieno vitio laborant, ibid. n. 32. 463
- 2 Filius natus ex concubina, an & quando præsumatur esse filius illius, qui eam domo retinebat, in cap. Per tuas, num. 4. vers. Secundo idem, & n. 22. de probat. 243
- Vide in verb. *Illegitimus*.
- 2 Filii spurii etiam nefarii quoad effectum matrimonii dicuntur consanguinei, & affines, ibid. n. 15. 144
- 2 Filii nati ex damnato coitu non reputantur cognati patris quoad effectus civiles tantum, & fecus verò quoad naturale vinculum, & iura sanguinis, ibid. n. 16. 144
- 2 Filius ex incestuosis nuptiis non debentur alimenta de iure civili, fecus de equitate Canonica, ibid. n. 21. 144
- 1 Filius Sacerdotis non concluditur in Sacerdotio genitus, in c. Inter cæteras, n. 16. de rescript. 159
- 1 Filius Sacerdotis non excluditur à beneficio, nisi probetur genitus post ordinem sacrum, ibid. n. 18. 149
- 1 Fallit, si agatur de beneficio paterno, ibid. n. 39. 149
- 1 Item fallit in Ecclesia Orientali, ibid. n. 40. 149
- 1 Filius Sacerdotis appellatur etiam genitus ante Sacerdotium, in c. Ad extirpandas, n. 4. de fil. Presbyt. 470
- 1 Filium Sacerdotis legitimum Episcopus amovere non potest ab Ecclesia paterna, quam ei contulit scienter, in c. Veniens, n. 1. de fil. Presbyter. 465
- 2 Filius ex Presbytero, & conjugata genitus, ex quo genere spurium fit, in c. Per tuas, n. 3. de Probat. 143
- 2 Filius Sacerdotis probatur ex tractatu, & nominatione ipsius, ibid. num. 24. 144
- 1 FINIS est potior iis que sunt ad finem, in c. Requirivit, n. 31. de ordinat. ab Episcopo. 379
- 1 Finis in qualibet obligatione attendi debet, in cap. Post translationem, n. 4. de iurinc. 344
- 1 Finis attendi debet ad dignoscendum, an dispositio censetur favorabilis, vel odiosa, in cap. Ad extirpandas, num. 44. de fil. Presbyter. 474
- Vide in verb. *Indulta*, &c.
- 5 FINE permittitur, & exclusus à medio, excluditur à fine, in cap. Per tuas, n. 36. de sent. excomm. 344
- 1 Finis cui conceditur, videtur concessa omnia, quæ ad illum finem tendunt, in c. Quanto, n. 2. de privil. 275
- 3 FINITUM in plures divifum minus habetur à singulari, in c. Trinitatem, n. 49. 53. & 91. de sepultur. 296
- 1 Finito iure dotali, finitur ius acceptoris, in c. Quæ in Ecclesia, n. 56. de Constitut. 300
- 3 Ad FIRMAP dare, idest ad annum censum concedere, seu locare etiam ad longum tempus, in c. Ex litteris, n. 12. & seq. de iurepatr. 516
- 1 FIRMITAS quid sit, in c. Firmiter, n. 12. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. 3

Fiscus.

- 5 Bona Clerici damnati devolvenda sunt in Fiscum Ecclesiæ, in c. Presbyteri, n. 6. de pæn. 282
- 5 Conscriptio ex delicto Clerici fit Camera Episcopali, ubiqueque ex delicto laici veniunt confiscanda bona ipsius laici, ibidem num. 7. 282
- 5 Bona Clerici decedentis sine hærede ex testamento, vel ab intestato, devolvuntur ad Curiam Ecclesiasticam, non autem ad Curiam Principis secularis, ibid. n. 8. 282
- 2 Fiscus Regius Ducatus Mediolani nihil potest prætere, nec Magistralis extraordinarius ullam jurisdictionem sibi vindicare in bonis à Joanne Galeazio donatis monasterio Cartusien. Papien. in cap. Verum, num. 21. & num. seq. usque in fin. de foro compet. 81
- 2 FLAGITIA quedam sunt, quæ potius per iudices seculares, quam per Ecclesiasticos vindicantur, in c. Cùm non ab homine, n. 55. de iudic. 13
- 1 FLORENTINI Concilii definitio de primatu Romani Pontificis in universum orbem, in c. Significati, n. 50. de elect. 227

- 4 Florentini Concilii definitio de causa effluentis matrimonii expenditur, in c. Tuæ fraternitati, n. 39. de spons. & matrim. 17
- 1 FLUCTUANS quantum sapit fluctuationis, tantum sapit indeterminationis, in c. Ne in nitaris, n. 89. & 96. de constit. 38
- 3 FOEMINÆ in veteri testamento non circumcidebantur, sed decima quarta die in templum afferebantur, ibique nomen eis imponebatur, in cap. Mejores, nuu. 44. & seq. de Baptism. pag. 597
- 5 FORENSIS an in dubio præsumatur ignorare pœnam statuti, in c. A nobis, il primo, n. 21. de sent. excom. 332
- Vide in verb. *Statutum quoad forenses*.
- 1 FORMÆ in Sacramentis tantum sunt præfixitæ, non autem in collatione officiorum, seu dignitatum, in c. Cùm contingat, n. 49. de stat. & qual. 411
- 1 Forma, & materia Sacramentorum sunt ex institutione Christi, ibid. num. 51. 421
- 1 Forma omnium Sacramentorum cur non habeantur ex sacris litteris, ibid. n. 52. 421
- 1 Forma in ordinatione Episcoporum que sit, in cap. Requirivit, n. 59. de ordinat. ab Episcopo. 382
- 1 Formas, quibus in ordinatione imprimuntur character, esse ex institutione Ecclesiæ, erroneum est asserere, in c. Cùm venisset, n. 66. de sacr. Unct. 449
- 1 Forma quid, in c. Statutum, n. 12. de suppl. negl. Prælat. 353
- 1 Forma in electionibus cur introducta, in cap. Publicato, n. 26. de elect. 170
- 1 Forma ubi ex aliquo casu adventitio servari non potest, valet actus etiam talis forma non servata, ibid. n. 59. 313
- 1 Formæ hic statuta non sunt servandæ, nisi in electione illorum Prælatorum, per quorum mortem Ecclesiæ sunt vacantæ, in c. Quia propter, n. 6. de elect. 127
- 1 Forma electionis per compromissum que sit, ibid. n. 76. 291
- 4 Forma substantialis inducitur, ubi lex nititur verbis necessitate importantis, in cap. Tuæ Fraternitati, num. 52. de spons. & matrim. 15
- 4 Declaratur, ibid. n. 18. 19. & 22. 16
- 4 Forma dat esse rei, & impleri debet præcisè, & non per æquipollens, ibid. n. 6. 15
- 4 Declaratur, ibid. n. 22. & 27. 16
- 5 Forma substantialis inducitur ex verbis necessitate designantis, in c. Qui Presbyterum, n. 26. Pe pæn. & remiss. 293
- 5 Declaratur quadrupliciter, ibid. n. 24. usque ad n. 33. 297
- 5 Forma in actibus humanis est partium ordinatio secundum prius, & posterius, ibid. n. 37. 294
- 5 Pro Forma non est absurdum, ut inducatur etiam aliquid præambulum, ibid. n. 41. 294
- 5 Forma servari debet etiam in minimis, aliàs actus est nullus, ibidem num. 51. 195
- 5 Forma à iure tradita, in dubio censetur substantialis, & de essentia actus, ibid. n. 51. 195
- 5 Forma statuti circa professionem Regularem non censetur substantialis, nisi habeat decretum irritans, ibid. n. 80. 297
- 5 Etiam si datus sit ordo per prius, & posterius, ibid. n. 81. 297
- 5 Forma impleri debet in specie, & non per æquipollens, in c. Cùm pro causa, n. 21. de sent. excomm. 339
- 1 Forma quibus verbis inducitur, in cap. Causam, n. 23. de elect. 160
- 1 Formæ renunciari potest, quando privatam respicit utilitatem, in c. Cùm accessissent, n. 22. de constit. 109
- 3 Formæ an possit renunciari, quatenus concernit privatam utilitatem ipsius renunciantis, in cap. Ad Apostolicam, num. 25. de Regular. 383
- 1 Forma iustitiæ appellatur forma communis, in c. Accipimus, n. 21. de stat. & qual. 422
- 1 Forma iustitiæ regulatur secundum naturam obligationis præcedentis, ibidem num. 28. 422
- 1 FORMULA qua utitur Papa in promovendis Episcopis in Consistorio, in c. Eam te, num. 34. de rescript. 153
- 3 Formula describendi statum cuiusque Monasterii de mandato Congregationis super statum Regularium confecta, in c. Relatum, num. 45. Ne Cler. vel Monach. 670
- 1 FORMIDIO quid sit, in c. Ne In nitaris, num. 93. de Constit. 38
- 1 Formido morali certitudini non præiudicat, ibidem num. 255. vers. Movetur septimò. 58
- 1 Contrarium, num. 198. vers. Ad septimum. 83
- 1 Declaratur, ibidem vers. Ad rationem quintam. 83
- 1 Formido duplex, ibidem. 83
- 4 Ob FORNICATIONEM simplicem olim depnebatur non solum Clericus, sed etiam episcopus, in cap. Non debet, num. 7. de consang. & affinit. 71
- 4 Hodie fecus, nisi fornicatio sit notoria, vel scandalosa, aut diu continuata, ibidem num. 8. 71
- 2 Fornicationis simplicis pœna que sit, in c. Pervenit, il primo, n. 22. de testib. cogen. 160
- 5 FORTITUDO nulla sine iustitia est laudanda, in c. Henricus, n. 6. de Cler. pugnan. in duell. 443
- 1 FORUM sortiri, & statutus ligari, à pari procedunt, in c. Canon, num. statuta, num. 79. de constitut. 11
- Et in c. Quæ in ecclesiis, num. 23. eod. tit. 99
- 2 Forum quis sortitur, in cuius territorio delinquit, licet aliàs ei subiectus non sit, in c. Licet, num. 6. de foro compet. 63
- 2 Forum quis sortitur in loco ubi contrahit, vel fingitur contraxit. fit, ibidem num. 5. 64
- 2 Forum ut quis sortitur ratione contractus, quæ requirantur, ibidem num. 6. & num. 15. & seq. 64
- 2 Forus domicilii dicitur proprius, & naturalis forus, ibid. n. 9. 64
- 2 Forum quis sortitur, ubi res litigiosa, five illius possessio sita est, five res sit mobilis, five immobilis, ibidem num. 20. 64
- 2 Forum sortienti quinquaginta duo modi numerantur à Speculatore, ibidem num. 23. 65
- 3 Habitatio de presenti sufficit ad sortendum forum penitentialium, nec requiritur domicilium, in cap. Consilium, num. 41. de observ. jejun. 65
- 3 Forus conscientie non erronee semper nititur veritati, in c. Si quis, num. 15. de Regular. 334

- 3 Fratres Minores transeuntes ad Ordinem Canonicorum Regularium, anno probationis renunciare non possunt, in c. Ad Apostolicam, n. 37. & 64. de Regul. 184
- 3 Fratres Minores ad Conventuales ejusdem Ordinis transeuntes sunt incapaces successioneis ex Bulla Alexandri VII. lib. 66. 186
- 3 Fratres Minores possunt bona immobilia sub modo licito sibi legatim vendere sine ulla solemnitate, in c. Pastoralis, nu. 12. de his, quæ sunt à Fratribus. 119
- 2 Fratres Minores sunt incapaces hæreditaria successione etiam in communi, in c. In præsentia, n. 39. de probat. 115
- 2 Summe fundati in archiepiscopa paupertate supra omnes Mendicantes, ibid. n. 40. 115
- 2 Frater Minor si hæres infituitur, perinde est, ac si mortuus infituitio fuisset, ibid. n. 41. 115
- 2 Fratres Minores non sunt capaces fideicommissi universalis, ibid. num. 41. 115
- 2 Nec jure Legati habere possunt hæreditatem, ibid. n. 44. 115
- 2 Nec Legata particularia jure infititionis, ibid. d. n. 44 115
- 2 Fratres Minores si hæres infituitur ea lege, ut vendant, & pretium convertant in suas necessitates, infititio non valet, ibid. n. 45. 115
- 2 Idem si infituitur ea lege, ut pretium erogat in constructionem Ecclesiæ, ibid. n. 46. 115
- 2 Fratres Minores non excludunt substitutum sub conditione, si defecerit sine liberis, ibid. n. 47 115
- 2 Et bona profertis Religione Fratrum Minorum, si de illis etiam non disposuerit, deferuntur venientibus ab intestato, ib. n. 48. 115
- 2 Fratres Minores sunt capaces legati rei immobilis, vel annui redditus, ad effectum vendendi, & convertendi pretium in suas necessitates, ibid. n. 52. 116
- 2 Dummodò pretium sit moderatum, ibid. n. 51. 116
- 2 Et legatum fiat sub modo licito, & simpliciter, ibid. n. 54. 116
- 2 Infirmitas fratrum Minorum an valide veri possit legatum annui redditus, ibid. n. 55. & seq. usque ad n. 65. 116
- 2 Fratres Minoribus conceditur recursus pro pecunia ad amicos spirituales pro necessitatibus infirmorum, & fiat ribus induendi duntaxat, ibid. n. 66. 116
- 2 Fratribus Minoribus legari non potest annuus redditus pro alimentis, ibid. n. 57. 116
- 2 Fratribus Minoribus annuus redditus habere non licet, ibid. num. 58. 116
- 2 Nisi pro Divino cultu, ibid. n. 60. 116
- 2 Fratrum Minorum Ecclesiæ relinquere idem est, quod relinquere ipsi fratribus, ibid. n. 62. 117
- 2 Frater Minor transiens ad Tertium Ordinem S. Francisci an recuperet jus succedendi in bonis sibi ex testamento, vel ab intestato post translationem delatis, ibid. n. 69. & seq. usque ad n. 81. 118
- 2 Fratres Minores S. Francisci de Observantia transeuntes ad Conventuales sunt incapaces successioneis, ibid. n. 78. 118
- 3 Frater Minor si fiat Episcopus, non efficitur capax successioneis, sed tamen bona in suam Ecclesiam deferuntur, in cap. Quæ in Ecclesiâ, n. 85. de constit. 102
- 2 Testamentum in quo Fratres Minores sunt instituti, an valet. Vide in ver. Testamentum, & communia. 102
- 3 Fratres Minores alienare possunt sine solemnitate bona immobilia eis legata sub modo licito, vel simpliciter, in c. Nulli, nu. 18. de rebus Eccles. non alien. 224
- 3 Fratres Cisterciensium familia qualiter fuerint redintegrati ad recipiendos Novitios, in c. Cum virum, n. 50. de Regular. 370

Fratres Prædicatores.

- 5 Fratres Prædicatores præferuntur fratribus Minoribus, in cap. Nimis prava, n. 1. & seq. de excess. Prælator. 220
- 5 Exempti sunt à Processionibus ex privilegio Joannis XXII. ibidem n. 0. 220
- 5 Fratres Prædicatores non secus, ac fratres Minores, sunt in statu archiepiscopa paupertatis, ibid. n. 12. 221
- 5 Et nihil proprii habere possunt, etiam in communi, ib. n. 13. 221
- 5 Item sunt incapaces annui redditus perpetui, ibid. n. 14. 221
- 5 Fratres Prædicatores sunt Mendicantes ex Constitutionibus, fratres Minores ex Regula, ibid. n. 15. 221
- 5 Fratres prædicatores ex privilegiis sunt capaces redditus perpetui, & hæreditatum, ibid. n. 17. 221
- 5 Fratres prædicatores, & minores an possint in Claustro Monasterii sui Ordinis in Altari portatili Missam celebrare etiam invito Episcopo, & quid de illius licentia, in cap. In his, n. 1. & seq. usque in fin. de privil. 278
- 5 Fratres prædicatores, & minores ex indulto Honorii III. uti poterant Altari viatico, etiam episcopo non permittere, ibid. num. 4. 278
- 5 Fratres prædicatores, & minores etiam ante Concilium Tridentinum uti non poterant Altaris viatici privilegio, postquam non haberunt ecclesiâ consecratas, ibid. n. 5. 278
- 5 Altaris viatici privilegium fuit innovatum à Sixto IV. & Alexandro VI. quoad minores tantum, non autem quoad prædicatores, ibid. n. 6. 278
- 5 Fratrum prædicatorum, & minorum privilegium in Altari viatico celebrandi fuit sublatum à Concilio Tridentino, ibid. n. 8. 279
- 5 Fratres prædicatores, & minores non possunt in Claustris suorum monasteriorum celebrare in Altari portatili etiam de Episcopi licentia, ibid. n. 14. & 19. 279
- 2 Secus si Altare sit fixum in Oratorio ad Divinum cultum dedicata, ibid. & n. 22. 280
- 5 Fratrum prædicatorum, Minorum, Sancti Augustini, Carmelitarum, Servorum, minorum, & Clericorum Regularium de Somasca exemptio à jurisdictione Ordinarii etiam ratione delicti, contractus, ac rei, in c. Tuarum, n. 19. de privil. 246
- 2 Fratres S. Dominici, & servorum mutare possunt Constitutiones suas, sed non originalia instituta Religionis, in c. Recolentes, n. 44. de stat. Monachor. 408
- 5 Ordines prædicatorum, & minorum, quo tempore fuerint per Sedem Apostolicam approbati, in cap. Nimis prava, nu. 2. de excess. Prælat. 220

Fratres S. Spiritus in Saxia.

- 3 Fratres Commendatarii S. Spiritus in Saxia an possint disporre ultra vicium, & velutim de fructibus suorum Commendarum, in cap. Monachi, n. 6. de stat. Monach. 415
- 2 FRATRES TERTII ORDINIS S. FRANCISCI sunt capaces bonorum immobilium in communi ex instituto, Fratres Conventuales ex privilegio, in c. In præsentia, n. 29. & 30. & nu. seq. de probat. 118
- 1 FRAUS in omni dispositione intelligitur excepta, in c. Magnus, n. 20. de oblig. ad ratic. 488
- 1 Fraudis suspensio sicut excluditur ex temporis intervallu, ita arguitur ex brevitate temporis, ibid. n. 17. & seq. 489
- 1 Fraus an præsumatur ex infamia criminis ante Clericatum, ibid. num. 19. 489
- 5 Fraus per conjecturas probatur, in cap. Nobis, numer. 33. de simon. 41
- 2 Fraus omnis est prohibita de jure naturali, in cap. In præsentia, n. 64. de probat. 117
- 5 FREQUENTIA delicti est justa causa reservationis absolutio-nis, in c. Nuper, n. 24. de ext. comm. 345
- 3 FRIGIDITAS viri, & transitus ad cælibatum, an sint justa causa dispensandi super matrimonio, in c. Ex parte, il secundo, n. 21. de convers. conjugat. 451
- 3 Frigiditatis impedimentum perpetuum dirimit matrimonium, in c. Verum, n. 21. de convers. conjugat. 433
- 3 Et si superveniat post matrimonium ratum, an sit justa causa dispensandi super eo, ibid. n. 24. 433

Fructus, communia.

- 2 Fructus intelliguntur deducis impensis, quæ quærendorum, colligendorum, & conservandorum eorum gratia fiunt, in cap. Gravis, n. 2. de rebus, spoliat. 115
- 2 Fructus alii sunt naturales, alii industriales, alii civiles, ibid. num. 18. 115
- De quibus vide infra juris locis.
- 2 Fructus an, & quando faciat suos possessor bonæ, vel malæ fidei. Vide in ver. Possessor
- 2 Fructuum quoad acquisitionem spectanda sunt singula temporis momenta bonæ, vel malæ fidei, in c. Gravis, nu. 106. de rebus, spoliat. 120
- 2 Fructus, qui petuntur non accessorii, sed principaliter tanquam fors, & capitale, restituendi sunt à bonæ fidei possessore, etiam ante motam litem, ibid. n. 121. & 127. 122
- 5 Fructus beneficiorum vacantium ut Episcopo, vel alteri ex justa causa sint reservati, introduci potest privilegio, consuetudine, vel statuto, in cap. Præterea, num. 45. de Præl. vic. suas, pag. 71
- 5 Fructus beneficiorum à communiter accidentibus præsumuntur potius aucti, quam diminuti, ibid. n. 70. 74
- 5 Fructus beneficii an & quando vendi possint sine labe simonia, ibid. n. 79. 75
- 3 Dispenfatus super fructibus in absentia percipiendis, quotidianas distributiones non percipit, in cap. Licet, nu. 2. de præbend. 134
- 3 Fructuum appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, ibid. num. 31. 134
- 3 Nisi materia arguè interpretanda aliud suadeat, ibid. n. 4. 134
- 3 Fructus beneficiorum non debentur non residentibus, nisi in casibus in jure expressis, ibid. n. 16. 134
- 3 Fructus præbendæ, & distributiones quotidianæ, in quibus differant, ibid. n. 17. 134
- 3 Pœna amissionis fructuum ob non residentiam non habet locum in distributionibus, quas Canonicus inferviens jam lucratus est, ibid. n. 20. 135
- 5 Fructuum deductiones, & solutiones, quæ ex prava consuetudine, aut constitutionibus fiunt tempore ingressus, vel possessionis, reprobandur à Concilio Tridentino, & Constitutione S. Pii V. in c. Tua nos, n. 30. de simonia. 59
- 5 Dispenfatus super fructibus in absentia percipiendis habetur pro præsentem, non autem pro interefente, in c. Olim, num. 38. de verbor. signif. 382
- 5 Fructuum appellatione non veniunt quotidiana distributiones, ibid. n. 48. 383
- 3 Fructuum appellatione veniunt decimæ, & quidquid ex fundo nascitur, & renascitur, in cap. Cùm contingat, num. 45. de decim. 278
- 3 Fructuum assignatio facta Ecclesiæ in perpetuum dat utile dominium, ibid. n. 48. 320
- 3 Fructus præbendæ dignitatem qualiter sint convertendi in distributiones, in c. Quia nonnulli, num. 15. & 21. de Cler. non resident. 30
- Vide ver. Distributionum conversio.
- 1 Fructus super excessiventes debentur Canonicis ultra numerum receptis, quando præbendæ non sunt distinctæ, sed sit divisio per certam mensuram fructuum, in cap. Cùm M. numer. 3. de Constitut. 112
- 1 Fructus industriales cedunt lucro præbendati, ubi præbendæ sunt distinctæ, ibid. n. 4. & 40. 112
- 1 Fructus pertinent ad bonæ fidei possessorem, non ad proprietarium, in cap. Consultationibus, numer. 6. de jure patronatus. 120
- 1 Fructus Ecclesiæ vacantis successori sunt reservandi, in c. Cùm vos, n. 21. de off. Ordin. 561
- 1 Nisi sint tales, qui servando servari non possunt, ibid. numer. 21. 561
- 1 Vel nisi sint fructus, seu spolia Beneficiati præmortui, ibidem num. 23. 561

suevit ab immemorabili tempore, in c. Quanto, nu. 20. & seqq. usque in fin. de confiteud. 199

1 Generalis Præpositi facultas deputandi Vicarium in locum alicujus Præpositi defuncti, an adverteretur facrorum Canonum, & Concilii Tridentini decretis, in c. Nullus, num. 46. usque ad n. 53. de elect. 220

1 Generalis facultas deputandi Vicarium in locum defuncti an extendatur ad casus infirmitatis, absentia, cessionis, & consimiles, ibid. num. 53. 221

1 Generales Ordinum in Concilio Tridentino post Abbates collocati fuerunt, & inter hos primus Generalis Ordinis Prædicatorum, in c. Ut Abbates, num. 19. de etat. & qual. 329

1 Generalis Religiosis perpetuis propter agridinem factus inhabilis non debet ab officio removeri, sed est dandus illi Coadjutor, in cap. Confultationibus, n. 5. de Cler. ægrot. pag. 164

1 Generalis Censuræ, & Clamæntiæ sunt etiam Abbates perpetui, ac proinde eligi debent secundum formam hujus c. Quia propter, num. 10. de elect. 288

1 Generales Ordinum Regularium quinam hodie sint perpetui, in c. Ut filii, num. 59. de fil. presbyter. 464

1 Generales, & Provinciales indulgentias concedere non possunt, in c. Accedentibus, num. 19. de excess. Prælat. 216

1 GENTILIS potest licite puniri per Papam, si contra legem naturę faciat, ut si colat Idola, in cap. Canonum statuta, num. 67. de consuetud. 20

Gentilis in lege veteri significatur nomine advenarum, & peregrinorum, quoad ponuntur ad differentiam filiorum Israeli, in c. Inter alia, num. 63. de immo. Eccl. 641

5 GERMANIÆ appellatio esse stylo in facultatibus non venit BERMANIÆ, in c. Super eo, n. 14. de crim. fals. 190

3 GERUNDIUM imponit conditionem, in c. Qualiter, n. 31. de Cler. non residen. 51

1 Gerundium unde dictum, & quam vim habeat, in c. Ut Abbates, num. 17. de etat. & qual. 392

1 GESTA contra Constitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti non valent, in cap. Cùm accessissent, numer. 16. de consuetud. 108

1 Declaratur, ibid. num. 21. & 27. 108

5 Gesta à Prælato putativo non sustentur ex communi errore, sed requiritur etiam titulus ab habente auctoritatem, in cap. Super eo, num. 9. de crim. falsi. 179

Vide in vet. Prælati putativus.

1 Gesta contra formam sunt ipso jure nulla, in c. Causam, num. 26. de elect. 260

5 Gesta ab excommunicato ut valeant, requiritur titulus putativus à legitimo superiore, nec sufficit à superiore putativo, in cap. Quod à prædecessore, num. 130. de schismat. 114

5 Gesta ab introfo non sustentur, etiam si gerantur prætextu publici officii, ibid. num. 122. 115

5 Gesta ab occulte excommunicato non sustentur quoad eos, qui sciunt impedimentum, ibid. num. 134. 115

1 Electi in schismate dicuntur hæresiarchæ, & eorum gesta ex communi errore non sustentur, in c. Nisi cum pridem, nu. 34. de renunc. 339

1 Gesta ratione publici officii non tenent post interdictum Superioris, in c. Sicut te, n. 18. & 40. ne Cler. Monach. 693

3 Gesta in Concilio perpetuum fidem faciunt, in c. Ex gestis, nu. 1. de Cler. non resid. 26

1 Dummodò sint descripta per personam publicam, vel repertiaria in Archivis authenticam personam, ib. n. 3 26

3 Gesta extrajudicialia sunt, acta vero judicialia, ibid. n. 4. 26

4 Gesta per electum tolerantur, an sustentantur ex titulo putativo, & communi errore, remissivè, in c. Nihil, n. 25. de elect. 300

5 Gesta contra prohibitionem legis non procedunt ad irrogationem actus, an & quando sit nulla, in c. Responsio, nu. 107. de sent. excomm. 365

3 GLADIUS uterque restituitur Sacerdotibus, ab Ethnicis Principibus usurpatus, in cap. Cùm ex eo, num. 27. de Reliq. & vener. Sancto. 610

2 GLOSSÆ Cardinalis Antonii Caracæ, & Episcopi Mauricæ super decretis Concilii Tridentini, in c. Cùm venissent, n. 27. & seqq. de judic. 27

1 Glossæ auctoritas, quæ in cap. Neinnitatis, num. 105. & 109. de consuetud. 40

1 Glossæ auctoritas omnes alias antecellit, ibid. num. 352. 78

6 GNESENSIS Archiepiscopi litteræ ad Innocentium X. pro excommunicatione Bullæ suppressionis parvarum Conventuum ad Regnum Poloniæ, in cap. Relatum, num. 61. ne Cler. vel Monach. 692

5 GRADUATIO, & degradatio fit per insignia, in c. Qui Presbyterum, num. 21. de penit. & remiss. 390

3 GRADUUM Ecclesiæ appellatione intelliguntur Ordines Ecclesiastici, in c. Cùm contingat, num. 57. de etat. & qual. 421

1 Graduum, & Ordinum distinctio, cur à Deo constituta fuerit in Ecclesia militante, in c. Cùm certum, n. 3. de major. & ordin. 669

1 Gradus appellatio quid veniat, in c. Requisite, n. 41. de Ord. ab Episc. 380

4 Gradibus confanguinitatis, & affinitatis sublati, censentur etiam sublati gradus honestatis, in c. Ad audienciam, nu. 19. de spons. & matrim. 8

4 Gradus quarto, vel ceteri distans à stipite, cum distante quinto, vel ulteriori contrahere potest, in cap. Viri, qui n. 1. de confang. & affinit. 73

4 Gradus quot remotior persona distat à communi stipite, toto distat à quolibet alio descendente per aliam lineam, ib. num. 2. 73

5 Etiam eorum alter distat à stipite in primo gradus, ibid. num. 3. & seqq. & num. 8. 11. & seqq. 73

4 Gradum remotiorem in dispensationibus matrimonialibus non sufficit exprimere, si alter ex conjunctis primum gradum quocum modo attingat, ibid. n. 4. & n. 7. 73

4 Sed in aliis gradibus remotior attenditur, & trahit ad se propinquorem, ibid. n. 5. 73

4 Gradus in ascendentibus tot sunt, quot personæ dempto stipite, ibid. num. 6. 73

4 Gradus primus, non autem remotior attenditur quoad obtinendam dispensationem, non autem ad inducendum impedimentum confanguinitatis, vel affinitatis, aut publicæ honestatis, ibid. num. 7. & num. seqq. 73

4 Gradus primus, & secundus publicæ honestatis sublati est à Concilio Tridentino, cùm fiat computatio à remotiori, ibidem num. 9. 73

4 Gradus propinquior non in dispensationibus sic attendendus, ibid. num. 14. & num. seqq. 73

4 Ex Constitutione Pii IV gradus propinquior exprimentus, non tamen super eo dispensandum, ibid. n. 15 74

4 Eadem Constitutio quoad expressionem gradus propinquioris revocata est à S. Pio V. præterquam quoad primum gradum, & declarationem super remotiori, ibid. n. 6. 74

4 Gradus nullus jure Divino hodie prohibitus est, qui idem non sit prohibitus jure naturæ, ibid. n. 29. & n. 31. 74

3 Grangia, & earum privata auctoritas, an ab Episcopo visitari possint, si pertineant ad aliquod Monasterium jurisdictionis Episcopi subiectioni, in vim decreti Innocentii X. in cap. Auctoritate de censuris, discept. de Grangiis, à num. 1. & seqq. usque ad num. 17. 556

GRANGIÆ, & membra Monasteriorum.

Vide in ver. Contractus Sacer.

1 GRATIA gratum faciens datur in Sacramentis non autem in facris, & cæremoniis non essentialibus, in c. Cùm contingat, nu. 90. de etat. & qual. t. 425

Et in c. Requisite num. 50. de Ordin. ab Episcop. 381

5 Gratis recipi potest gratis oblatum, in cap. Tua nos, num. 24. de finem. 53

5 Gratis data gratis dari debent, in cap. Nobis, numer. 81. de limon. 44

5 Gratia ex sola signatura supplicationis perficitur, in cap. Præterea, num. 23. ne Prælati vit. suas 75

1 Gratiam firere non est actus jurisdictionis, in cap. Irrefragabili, §. Ceterum, num. 35. de off. Ordin. 520

1 Episcopus an possit suo gratiam facere post sententiam, ib. num. 36. 520

1 Et quid in inferiori Prælato, num. 37. 580

3 Gratia ad beneficium curatum verificatur in curato tempore vacationis, licet tempore datæ litterarum esset simplex, in c. De multa, num. 41. de præben. 120

3 Gratia nulla ab initio ex superveniente causa confirmari non potest, ibidem num. 42. 120

3 De gratia adversarii, quæ nulla est, non tenetur quis in gratia sua facere mentionem, in capitul. Illa, num. 5. ne Sede vacante. 207

Vide in ver. Beneficium à quibus conferendum.

Et in ver. Subceptio.

5 Gratia sui natura præjudicialis non dicitur illa, quæ frequenter præjudicat, sed illa, quæ præjudicat semper, & perneccesse, in c. Mandato, num. 50. de finem. 64

3 Gratia ab initio subreptitia ob atatis defectum per supervenientiam legitime ætatis non convalescit, in c. Dilectus, li secundo, num. 5. de præben. 114

3 Gratia conditionalis superveniente impedimento ante implementationem conditionis expirat, ib. n. 7. 114

1 Gratia tenor potest probari per testes, si litteræ sint perditæ, in c. Nihil, num. 30. de elect. 269

1 Gratia gratis data non possunt alteri communicari, nisi à Deo, in cap. Majoris, num. 24. de Bepism. 597

1 Gratia secunda, quamvis faciat mentionem de prima, tamen non tollit primam, nisi in secunda fuerit expressè derogatum regulæ de jure quæsto non tollendo, in cap. Ceterum, n. 13. & 17. de rescript. 143

Vide in ver. Regula de jure quæsto &c.

1 Gratia ex sui natura præjudicialis quando dicitur, ib. num. 29. 30. & 31. 143

2 Gratia secunda nunquam præsumitur præjudicare primæ alteri concessæ, in c. Cùm olim, num. 10. de sent. & re judic. 184

2 Et potius præsumitur circumventio, quam variatio, ib. n. 11. 184

2 Et probatio in contrarium non admittitur ibid. n. 17. 185

2 Etiam in gratia motu proprio, ib. n. 22. 185

2 Gratia secunda, etiamvis videatur revocatoria primæ, tamen si de mente Papæ non appareat clarè, nunquam præsumitur revocatio, ib. n. 31. 184

1 GRATIANI dicta non sunt pro Canonibus recipienda, in c. Canonum statuta, num. 37. de consuetud. 17

1 Gratianus quid egerit coram Pontifice, ut se Decreti auctorem ostenderet, ibid. num. 44. 18

3 GRATIFICATIO datur Episcopo inter plures successivè præsentatos à patrono laico, sed inter præsentatos ab Ecclesiastico potentior est primò præsentatus, in c. Cùm autem, num. 2. de Jurapatron. 522

3 GRATIFICARI potest Episcopus alteri ex præsentatis à patrono laico, si merita sint æqualia, ibid. num. 14. & 20. 523

3 Gratificari an possit Episcopus alteri ex præsentatis in discordia, an vero teneatur instituire digniorem, in c. Quoniam, nu. 61. remissivè, & de Jurapatron. 514

3 GRAVATUS in uno, in alio relevatur, in c. Cùm dilectus, nu. 45. de Relig. domib. 499

1 GRÆCI conveniunt cum Romana Ecclesia in impositione litterarum Evangeliorum super cervice Episcopi consecrandi, in cap. Requisite, nu. 58. de ordin. ab Episcop. 382

1 Græci qua utuntur forma in ordinatione Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, ibid. num. 63. 382

1 Græci in Ordinatione Sacerdotum, an intantur porrectione calcis, & patenæ, an vero sola manuum impositione, in c. Cùm venissent, nu. 27. & seqq. usque ad num. 69. & num. 90. usque in fin. de sac. Unct. 446

1 Græcorum ritus ordinandi Presbyteros per solam manus impositionem, an olim extiterit in Ecclesia Græca, ibidem num. 69. 449

1 Græci an receperint Canones Concilii IV. Carthaginensis, ibid. num. 70. 450

- 1 Græcus in sacris Ordinatione habere usum porrectionis instrumentorum, multis rationibus induitur, ibi n. 71 & seqq. 450
- 2 Græci an addeffer in Concilio Florentino, quo tempore editum fuit ab Eugenio decretum fidei, ibi n. 75 450
- 3 Matera Ordinis Presbyteratus, que dicitur esse in Ecclesia Græca, num. 75 450
- 4 Græci, quam formam, & inatetionem adhibeant in Ordinibus conferendis, ostenditur ex eorum Ritualibus, ibi n. 90 451
- 5 Græci in Ordinationibus non utuntur instrumentis tanquam in materia, num. 91 452
- 6 Græcorum Euchologii manuscriptum, quod affirmat in Monasterio Cryptæ Ferratæ, an, & que fides sit adhibenda n. 92 452
- 7 Decretum fidei Eugenii IV editum in Concilio Florentino adstringit etiam Græcos, ibi n. 93 452
- 1 Græci non tenentur canere inter Missarum solemnia Symbolum Patrum cum additione, *Fitogue*, ibi n. 95 452
- 2 Tenentur tamen credere Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere, sed, & pronuntiare, si subsisteret scandalum, aut necessitas postularet, ibi n. 96 452
- 3 Græci qui ab unitate Ecclesie Romanæ recedunt, sunt ipso jure excommunicati, in c. Quod à Præcedere, n. 13. de schism. 161
- 4 Græci schismatici nostri temporis sunt formaliter hæretici, ibi d. num. 16 163
- 5 Patriarcha, Archiepiscopi, & Abbates Græci schismatici in Concilio Florentino, ut rales indifferenter agenti, & tractati fuerunt ibid n. 102 & 110 162
- 6 Imperator Græcus, & Patriarcha Constantinopolitanus, cur ut tales habiti, & tractati fuerint in Concilio Florentino, ibid. num. 120 164
- 7 Græci Episcopi, & Sacerdotes schismatici, an censentur in suis regionibus Ordinari, & Parochi titulo saltem putativo, & errore communi, ibid. n. 116 usque ad n. 119 164
- 8 Clementis VIII Constitutio prohibens divortia fieri quod vinculum inter Græcos, an habeat locum in matrimoniis Græcorum schismaticorum, ibi n. 120 165
- 9 Græci schismatici Latinos ritus abominantur, ibi n. 121 165
- 10 Græci Episcopi non sunt admitteendi ad Ordines, vel à Sacramenta conferenda, nec Sacerdotes in Parochialibus instituendi, nisi abjurato schismate, ibi n. 122 165
- 11 Græci legem continentiam non susceperunt, in c. Nuper à nobis, n. 12 & 17. de bigam. 505
- 3 GREGORIUS dicitur, quasi gregem regens, in c. Cùm secundum, num. 16. de præbend. 91
- 4 Gregorii VIII. responsum penenti dispensationem ad matrimonium impubertis, in c. De illis, num. 26. de spons. impuber. 30
- 5 Gregem faciunt decem oves, in cap. Responsum, c. de sentent. excomm. 161
- 6 GUBERNATORIS Mediolani editum super festo S. Dominici. Vide in ver. *Dies festi*
- 7 GUELPHUS non tenetur comparere, si citatur in loco, ubi regnant Gibellini, in c. Ad supplicationem, n. 21. de tenuit. 133

H

- 1 HABERE proprie est jure domini possidere, in c. Cùm olim, n. 65. de major. & obed. 628
- 2 Habere proprie quis dicitur jure domini, in c. De Recloribus, n. 38. de Cler. agrot. 119
- 3 Et hoc in presentia, num. 89. de probat. 119
- 4 Habere quid importet, in c. Si quis in 12 & 17. de foro compet. 17
- 5 HABILITAS non est prescriptibilis in c. Cùm causam, num. 24. de elect. 277
- 6 Preteritur contra jus divinum, & rationem naturalem, ibidem num. 25 277
- 7 Habilitas sufficit, quando potentia explicatur ad actum, in cap. Mariano, num. 67. de simon. 86
- 8 Habilitas per se factis est, ut adit, quando potentia exaltatur ad actum, in c. Dilectus, n. 1. de præben. 114
- 9 Habilitas quando consideretur utriusque extremi, ibid. numer. 18. 115
- 10 Habilitas promoti attenditur tempore promotionis, & declaratio innocencie præcedere debet, in cap. Omnipotens, num. 24. de accusat. 7
- 11 HABITATIO qualis requiritur ad hoc, ut quis dici possit alienus Ecclesie Parochianus, latè dicitur, in c. Significavit, n. 12. usque ad num. 40. de Paroch. 310
- 12 Habitu non tenentur, an requiratur ad recipiendia sacramenta voluntaria, quàm ad necessaria, ibid n. 16 & 17 310
- 13 Habitatio saltem annualis requiritur ad jus Parochie acquirendum, ibidem n. 17 310
- 14 Contrarium, num. 27 310
- 15 Habitus Regularis quatuorplex, in c. Ex parte, n. 3. de Regular. 405
- 16 Habitus non facit Monachum, sed professio regularis, in c. Perfectionem, num. 11. de Regular. 172
- 17 Et quod in habitu profissionis, ibi n. 11 & seqq. 172
- 18 Habitus portans dicitur extra Monasterium, non censetur tacite profectus, num. 11 172
- 19 Habitus professorum suscipiens ingressu Religionis, an infirmitatem sit prescripts, num. 11 171
- 20 Et quod post Concilium Tridentinum, num. 16 171
- 21 Ingressus Monasterii, & habitus Religionis de jure communi non sunt de substantiis Monachatus, ibid. num. 17 171
- 22 Velles professionis tempore debet benedicti, ut à Novitiorum habitu distinguatur, in c. Statutum, num. 2. de Regular. 409
- 23 Habitus Religionis quatuorplex est, ibid n. 7 409
- 24 Habitus professorum habet votum professionis annexum, quod impedit matrimonium contrahendum, & dicitur post contractum, ibid n. 8 409
- 25 Habitus probatus non est, vel professionis extra Monasterium sumptus non facit Monachum, ibid. numer. 11 409
- 26 Habitus Novitiorum, aut parvulorum, aut illorum distinguitur ab habitu professorum, ibid. num. 15 & 16. et 17. Quod autem benedicti in habitu probationis, an possint recipere habitus pro-

- ffessionis, n. 18. et 19. 409
- 1 Habitus recipiens benedictum, vel alius lateenter distictum ab habitu Novitiorum, sciens qualitate illius, censetur tacite profiteri, ibid. num. 12 409
- 2 Adultus, qui per annum deserti habitum lateenter distictum ab habitu professorum, censetur tacite profectus, ibi n. 13 409
- 3 Pacta super convitiis exhibendis, dum puella habitum suscipit, vel proficitur, an sint toleranda, in c. Statuimus, num. 17. de Regular. 411
- 4 Habitus Religionis non requiritur necessitas ad valde ditatem professionis, in c. Quia ingredietibus, num. 4. de testam. 214
- 5 Et qui post Concilium Tridentinum, num. 7 214
- 6 Habitus non facit Monachum, sed professio regularis ibi n. 7 214
- 7 Habitus Clericorum secularium debet esse distinctus ab habitu Monachorum, & Monialis, nec valde contractus contrahendo, ibid. num. 4 214
- 8 Moniales portare possunt pannum secundum consuetudinem loci, ibid. num. 5 214
- 9 Ad Episcopatum spectat compellere Monachos, & Moniales ad deserendum habitum Religionis congruentem, ibi n. 5 214
- 10 Habitus in fit Clericis, iudex Ecclesiasticus cognoscit, in c. Si quis, num. 21. de foro compet. 1
- 11 Habitus Clericis non proficit est, qui antea se gerebat pro Laico, ibid n. 21 1
- 12 Qui ad Monasterium convertitur habitum sumendo Novitii, postest nisi annum ad sacrum redire, nisi appareat eum voluisse vitam mutare omnino, in cap. Consulti, num. 4. de Regular. 197
- 13 Habitus Religionis triplex, ibid. num. 1 197
- 14 Habitus probationis assumens in dubio, non presumitur tacite profiteri, sed tantum probare austeritatem Religionis, ibidem num. 13 197
- 15 Habitus professorum extra Monasterium assumptis tacitam professionem non inducit, ibid. num. 17 197
- 16 Nulli, si præcesserit votum continentie, ibi n. 18 197
- 17 Habitus professionis assumptio, & exortum ad aliam professionem operatur, in c. Vidui, n. 13. de Regular. 121
- 18 Habitus Religionis non est de substantiis Monachatus, in c. Qui Presbyterum, num. 20. de penit. & remis. 266
- 19 Habitus professorum in Militibus Hierosolymitanis est Crux alba in pallio, ibi n. 104 & seqq. 267
- 20 Habitus professorum gestatio in dubio censetur fieri potius ex causa necessaria, quam voluntaria, ibidem n. 106 267
- 21 Clericus secularis utens habitu, & nomine Monachi, cogitur, ut fiat Monachus, vel ab hoc desistat, in cap. Ut Clerici, n. 2. de Regular. 141
- 22 Habitus professorum extra Monasterium susceptus, etiam de manu habentis potestatem incorporandi Religionem, non solemnizatur votum, ibid. num. 4 141
- 23 Inducit tamen votum simplex, quod impedit matrimonium contrahendum, licet non sit contractum, ibi n. 5 141
- 24 Habitus professorum sufficiens extra Monasterium, & de manu non habentis potestatem incorporandi Religionem, impedit matrimonium contrahendum, sed non dicitur contractum, in c. Consulti, num. 1 & 2. qui Cler. vel uxore 15
- 25 Idem si fuerit susceptus extra Monasterium de manu habentis potestatem, ibi n. 4 & 5 15
- 26 Habitus professorum in legitima ætate inducit tacitam professionem, dummodo suscipiatur intra Claustrum, aliis scds, ibidem num. 5 15
- 27 Habitus professorum extra Monasterium susceptus inducit votum simplex, quod impedit matrimonium contrahendum, sed non dicitur contractum, ibid. num. 6 15
- 28 Et quod post Concilium Tridentinum, remissivè, ibi n. 7 15
- 29 *Vide in ver. Professio sacra*
- 30 HÆREDITATEM censetur adire perens alius, qui fieri non possunt extra nomen, & jus hæreditis, in c. Vidua, numer. 10. de Regular. 144
- 31 Hæreditatem penenti obstat exceptio activitatis, que debet prius coram Ecclesiastico iudice terminari, in c. Tuam om. de Ord. cognit. 104
- 32 Hæresis est quid Univesum, in cap. Ex literis, n. 53. de jur. patr. 539
- 33 HÆRES semel, nunquam definit esse hæres, in c. Nimis, praeva, num. 34. de excess. Prælat. 222
- 34 Hæreses ad que tenentur, ibid n. 15 222
- 35 Hæreses secundum Canones etiam ex maleficio definiuntur gantur, in c. Cùm secundum, num. 15. de præben. 102
- 36 Hæresis an sint disticti, proutiam invenitur successores in aliquate, super alimentis promoti ad sacros Ordines sine titulo, ibid. num. 19 102
- 37 Hæres non conficiens inventuriam, an teneatur in toto conscientie ultra vires hæreditarias, in cap. Si quis, num. 18 & 19. de Regul. 115
- 38 Hæresis si seipso legari non potest, in cap. Nos quidem, num. 69. de testam. 264
- 39 Hæres potest institui in tempus, cum capere potest, in cap. Accipimus, num. 11. de pact. 801
- 40 Hæres habens malam fidem, cum defunctus habet legatum, si factus tuus non facit, in cap. Gravis, num. 68. de testat. ipotat. 210
- 41 *Vide in ver. Professio sacra An quoad fratrum arguatur*
- 42 Hæresibus hæres, qui fuerit detestatio malam fidem habentis, non potest quoad testamentum aquisitionem, ibi n. 10. 210
- 43 Hæres succedit etiam in legatum, & malam fidem detestati, ibidem num. 11 & 12 210
- 44 Hæres post item contractam tenetur de fructibus perceptis, & percipiendis, ibi n. 12 210
- 45 Hæresis institutio est caput, & testamentum totius testamenti, in cap. Cùm testis, n. 4. de testam. 210
- 46 Hæreses ab intestato, qui non creantur duobus, vel tribus testibus habent ad testamentum, sed testamentum ad non potest, non velletur habere contra eam legatum, ibi n. 101 210
- 47 Contractum, ibid. n. 102 210

Vide in ver. *Testamentum ad pias causas*.
 5 Hæreses ejus, qui post mortem debet absolvi, compelluntur ab Ecclēsia satisficere injuriarū passio, quamvis sint laici, in c. A nobis, ii. secundo, n. 31. de sent. excom. 342
 5 Hæreses an teneatur satisficere pro excommunicato absolvendo, licet ad eos nihil pervenerit ex bonis defuncti, ibid. n. 32. & seqq. 343
 5 Qui si defunctus dederit signa conditionis, ibid. n. 33. 342
 5 Et quid si non dederit hujusmodi signa, ibid. n. 34. 341
 5 Votum defuncti teneatur hæres adimplere, ibid. n. 35. 341
 3 Hæres rogatus resistere quidam superfluo tempore sui obitus, potest alienare bona fidei commisso subjecta, reservata tamen quarta parte fidei commissariis, in c. prudentes, num. 26. & n. 26. de donat. lib. 244
 3 Hæres teneatur solvere omnia debita defuncti qualiterque contraxerit, in c. Ad hoc, n. 6. de solut. 235
 1 HÆRESIS exceptio an possit opponi contra electum in Romano Pontificem, in c. Licet de vitanda, num. 16. de elect. 232
 1 Hæresis in Ecclēsia unde exortæ, in cap. Significasti, num. 42. de elect. 227
 1 Hæresion causa Pastorum absentia, in cap. Ex parte, num. 18. de offic. Vicar. 520
 1 Hæresis Macedoni, & sequacium tolerabilior est, quam simonia, in c. Cùm pridem, num. 10. de pactis. 647
 5 Hæresis est error in fide cum pertinacia, in c. Quod à prædecessore, n. 17. de schismat. 103
 1 In causa hæresis concurrunt Legatus, & Episcopus cum Inquisitore, in c. Studiis, n. 7. de off. Legati. 545
 5 Hæresis strictè iusta obicit potest contra electum in Romano Pontificem, in c. Nobis, n. 50. de simon. 43
 2 Hæresis crimen est merè Ecclesiasticum, etiam si sit questio super facto, in c. Tuam, n. 48. & n. 50. de Ordin. cognit. 106
 1 Hæreses plures Jo. de Parma de doctrina Abbatis Joachimi, in c. Damnamus, n. 14. de Sum Trin. & fid. Cath. 11
 Vide in ver. *Ioachimus Abbas*.
 1 Hæresis initium est error in intellectu, hæresis plenitudo est pertinacia in voluntate, ibid. n. 21. 12
 1 Ad hæresim evitandum Doctores Catholici in principis, vel in numerum librorum suorum, quam faciunt protestationem, ibidem num. 23. 12
 1 Alimatici hæreses que, ibid. n. 28. 12
 5 Sumptus de hæresi, si se purgat, puniunt eadem pœna, qua puniunt hæreticos, in c. Ad abolendam, n. 4. de hæret. 89
 5 Hæresis causa spectat ad iudicem Ecclesiasticum etiam contra exemptos, & laicos, ibid. n. 10. 89
 5 Sed si dubitetur, an aliqua hæresis sit Catholica, solius Papæ est hoc definire, ibid. n. 11. 90
 5 Episcopus non cognoscit de causa hæresis sine consensu, vel consilio Capituli, ibidem num. 12. 90
 5 Capitulum Sede vacante succedit in potestate jurisdictionali Episcopi, etiam quoad iudicandum hæreticos, ibid. n. 13. 90
 5 Hæresis crimen est merè Ecclesiasticum, ibid. n. 21. 90
 5 Ex iudex laicus folam habet executionem, ibid. n. 22. 90
 5 Iudex laicus in executione sententia contra hæreticum latæ non potest cognoscere de nullitate processus, ibidem n. 23. 90
 5 Constitutiones Apostolicæ contra hæreticam pravitatem, que Decretalis Sexti non obviant, præservantur, ibid. n. 34. 91
 5 Hæresis persequitur ex sola mentis cogitatione, in cap. Dolentes, n. 60. de celebr. Missar. 585
 1 HÆRETICUS est, qui negat aliquem ex articulis ab Ecclēsia diffinitis, in c. Ex parte, n. 19. de Cler. non reſid. 42
 1 Hæreticus est, qui de Sacramentis aliter sentit, aut docet, quam Romano Ecclēsia prædicat, & observat, in c. Cùm venisset, n. 6. de sacr. Unct. 452
 5 Hæretici dicuntur, qui extollunt se contra Romanam Ecclēsiam, & hi, qui principales filii hæresiarum, in c. Quod à prædecessore, n. 31. de schismat. 102
 5 Hæreticus omnis est schismaticus, sed non è converso, ibidem num. 20. 102
 5 Hæretici, vel schismatici, de jure communi nullum ordinem executionem, vel jurisdictionem habent, ibid. n. 17. 105
 5 Hæretici, & schismatici non dicuntur denunciati in Bulla Cœnæ, ibid. numer. 47. 106
 5 Hæretici, & schismatici ex Constitutione Pauli IV. sunt ipso jure privati omnibus dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis, ibid. numer. 66. 108
 5 Pauli IV. Constitutio, Cùm ex Apostolatus, expenditur, ibidem numer. 67. 108
 5 Hæretici, & schismatici nostri temporis sunt irregulares, & inhabiles ad beneficia obtinenda, ibid. n. 77. 109
 5 Hæretici, seu schismatici non solum sunt inhabiles ad beneficia obtinenda, sed etiam ipso jure privati beneficiis ante hæresim, vel schisma canonice obtentis, ibid. n. 98. 111
 5 Hæreticorum filii ex consuetudine, & pietate relaxantur beneficia, ibidem num. 99. 112
 5 Hæretici & schismatici in Conciliis generalibus consueverunt admitti disputationis gratia, & ad eorum errores confutandos, ibid. num. 125. 114
 5 Hæreticum dum tolerantur in aliqua dignitate, & sunt occulti, possunt excommunicare, beneficia conferre, & litteras impetrare, ibid. num. 128. 114
 2 Hæreticum est sentire contra determinationem Concilii, in cap. Venerabili, n. 34. de reſcrib. 167
 5 Hæreticus censori non debet errare in fide, si Romano Ecclēsiæ fidem summè sit paratus, in cap. Damnamus, num. 1. & 20. de Summ. Trin. & fid. Cath. 11
 1 Hæretici dictum, est bonum sit, reprobatum quantum ad hoc, ut auctoritatem in se continent, aliàs quasi verum, non tamen auctorizabile, approbatum, ibid. num. 18. 12
 1 Hæreticorum libros continentes hæresim, vel de Religione tractantes, qui leguntur, aut retinentur, excommunicantur in Bulla Cœnæ, ibid. num. 19. 12
 Vide in ver. *Libri*.
 1 Joan. de Polacio Doctore Parisiensis non fuit hæreticus, quia licet *Egagnani Reporter.*

errorem suum defendere niteretur, tamen se submisit definitioni Apostolicæ Sedis, ibid. num. 29.
 5 Hæreticus male sentiens, vel docens de Sacramentis Ecclesiæ excommunicatus est, in cap. Ad abolendam, n. 1. de hæret. 89
 5 Et nisi se corrigat, & errorem abjuret, si Clericus est, degradatus, tractatur Curia seculari, ibid. num. 8. 89
 5 Per quam etiam laicus legitime puniri, ibid. num. 3. 89
 5 Hæreticus relapsus seculari iudicis sine ulla audientia est relinquendus, ibid. num. 45. 89
 5 Hæretico relapsus in casu posito in c. Ad abolendam, an per Sedem Apostolicam se concedenda absolvito, ac rehabilitatio ad honores, & dignitates, ibid. n. 46. & seqq. usque in fin. 92
 5 Hæreticus relapsus potest per Sedem Apostolicam nedum absolvi, sed etiam ad honores rehabilitari, ibid. n. 47. 92
 5 Relapsus non est recipiendus ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, nisi manifestè dederit signa pœnitentiæ, ibid. n. 50. 92
 5 Hæreticus se impœnitentem ostendit, qui nondum obtenta absolutione interest Divinis, ibid. num. 57. 93
 5 Relapsus non sufficit levis pœnitentiæ ad absolutionem obtinendam, ibid. num. 61. 93
 Vide in ver. *Pœnitentiæ*.
 Et in ver. *Abſolutio*.
 5 Impœnitentiæ signum nullum majus in relapsus, quam hæreticos provehere, d. c. Ad abolendam, num. 55. de hæret. 93
 5 Pœnitentiæ signa hæretici relapsi quæ sint, ibid. num. 51. 92
 5 Hæreticus est non solum, qui malè sentit de articulis fidei, sed etiam de corpore, & sanguine Christi, in d. cap. Ad abolendam, num. 9. de hæret. 89
 5 Hæreticus conversus ut effugiat pœnam mortis, qua requiritur, ibid. num. 15. 90
 5 Hæretici ad fidem redeuntes, quamvis evitent mortem, tamen in perpetuum carcerem detrahuntur, ibid. num. 18. 90
 5 Nisi spontè compareant, antequam sint denunciati, vel accusati, ibid. num. 19. 90
 5 Et quid si pœnitentiam statim post capturam, vel ante publicationem testium, ibid. num. 20. 90
 5 Hæreticus relapsus non est audiendus, licet iterum velit abjurare, ibid. num. 25. 92
 5 Etiam tempore primæ abjuracionis crimen non fuerit plene probatum, ibid. num. 26. 90
 5 Hæretici an sint ipso jure beneficiis privati, an verò privati per sententiam, ibid. n. 28. & num. seqq. usque ad n. 44. 92
 5 Hæretici beneficia an vacant, ubi hæresis incurritur; an verò, ubi lata est sententia declaratoria, ibid. num. 32. 91
 5 Hæretici beneficia imperari possunt ut vacantia, etiam ante sententiam declaratoriam, ibid. num. 41. 91
 5 Hæreticus tamen non potest à possessione amoveri, antequam sit pronunciatum super crimine, ibid. n. 42. 92
 5 Hæreticorum filii si à Papa inhabilitentur usque ad quartam generationem, an hoc intelligatur tam de filiis hliarum, quam de filiis filiarum, ibid. num. 43. 92
 3 Episcopus hæreticus ad fidem conversus recuperat primum locum dispensative, in c. Si Episcopus, n. 3. de Paroch. pag. 302
 3 Episcopo notoriè hæretico facultas concedendi dimissorias pertinet ad Capitulum, in c. Quia diverſitatem, num. 24. & 34. de concess. præbend. 193
 3 Hæreticus baptizans, aut levando de sacro fonte acquirit cognitionem spiritualem, sed Ecclēsiam confuendo non acquirit patronatum, in c. Nobis, num. 10. de jurepatr. 526
 5 Hæreticus perdit ipso jure fidelitatem, homagium, & quancumque aliam obligationem eo ipso, quod est hæreticus, in c. Absoluitus, num. 1. & 4. de hæret. 58
 5 Hæretici amittunt ipso jure dominium omnium bonorum à die commissi criminis, ibid. n. 3. & num. 14. & 15. 68
 5 Et eorum familiares, servi, liberi, & mercenarii sunt soluti omni obligatione, quæ se tenebantur, ibid. num. 5. 68
 5 Hæreticorum filii liberantur à patria potestate, & emancipatio facta à patre non tenet, ibid. num. 7. 98
 Hæretici debitor.
 Vide in ver. *Debitor*.
 5 Hæreticorum bona sunt ipso jure confiscata, etiam si sint occulti, ibid. num. 14. 99
 5 Hæretici beneficium vacat ipso jure, sed detentor non potest de jure à possessione ante declaratoriam super facto, ibid. n. 21. 99
 5 Declaratoria tamen non requiritur, ubi factum est notorium, & ibidem num. 24. 99
 5 Declaratur, ibidem num. 34. 100
 5 Sedes Episcopalis an vacet propter hæresim Episcopi, ibid. num. 18. & 23. 99
 Hæretici feudum.
 Vide in ver. *Vassallus*.
 Hæretico existente Episcopo, à quo fit concedenda dimissoria.
 Vide in ver. *Dimissoria*.
 Vide in ver. *Episcopus schismaticus*.
 5 Hæreticorum bona confiscantur, etiam si Catholicos habeant filios, & in terris Ecclesiæ applicatur fisco Ecclesiæ, in terris Imperii fisco seculari, in c. Vergentis, num. 1. num. 3. & 16. de hæreticis. 94
 5 Hæreticorum bona licet sint ipso jure confiscata, tamen apprehendi non possunt per potestatem secularem, nisi prius Iudex Ecclesiasticus pronunciat super crimine, ibid. n. 5. 95
 3 Hæretici etiam ipso jure abjurantes non recuperant bona, nisi ex misericordia, ibid. num. 7. 95
 5 Hæretici committunt crimen læsæ majestatis Divinæ, quod est gravius, quam læsæ majestatis humanæ, ibid. n. 13. & n. 28. & quod est
 5 Hæreticorum filii etiam orthodoxis nihil relinquendum est ex bonis parentum, licet post mortem fuerint damnati, ibid. n. 16. 95
 5 Quod locum habet etiam in terris Imperii, ibid. n. 17. 95
 5 Hæretici filii sit ipso jure privati, vel privandi beneficiis obventis, & pensionibus sibi reservatis, antequam pater condemnaretur, ibid. n. 20. & seqq. usque in fin. 96
 5 Et quod servetur in Congregatione generalis Inquisitionis, ibid. num. 31. 97
 5 Nicolai III. Constitutio privans filios hæreticorum beneficiis obtin-

- ntentis, & inhabilitans ad obtinenda, refertur, ibi n. 28. 27
- Contributions penales ad haereses accensas sunt favorabiles, ibi nota 7. 95
- Hæreticus, & erratus qualiter differant, in c. Firmiter, f. 40. de Sum. Trin. & fid. Cathol. 5
- Hæreticus qui non procedit in opus externum, sed hæresim tenet in corde tantum, non est excommunicatus, in c. Dolentes, n. 27. de celeb. Missar. 122
- Constitutio, n. 66. 125
- HERMAPHRODITUS an teneatur confiteri senem in anno, in c. Omnis, n. 19. de pen. & remiss. 110
- Hermaphroditus, qui in lexu lumine interlesit, nisi res pot. ordinar. char. teneat, nec potest cum femina matrimonium contrahere, ibid. n. 19. 110
- HERARCHIA L. in sac. gradibus, & ord. libus hierar. hinc nominalis est, in c. Cum conlingat, n. 101. de acat. & qual. 426
- Hierarchia in Ecclesia Gallicana, divina ordinatione instituta est, in c. Significat, n. 14. de elect. 225
- Hierarchiam Ecclesiasticam confundit, qui affirmat omnes in Ecclesia pari potestate prædicos esse, in c. Cum certum, n. 2. de major. & obed. 107
- Hierarchia Ecclesiastica constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, in c. Requisivit, n. 2. de Ordinac. ab Episcop. 181
- Hieronymus author raverit prævaleret sententia Concilii, in c. Ne inlatis, n. 8. de constit. 37
- Hicronymus, & Augustinus contra auctoritatem Papæ sententiam suam non defendunt, in cap. Responso, numer. 7.º de sentent. excom. 164
- HIEROSOLYMITANA Religio à primava illius fundatione non tantum ad hospitalitatem, sed etiam ad militarium pro fide fuit instituta, in cap. Qui Presbyterum, n. 19. de penit. & remiss. 294
- Hierosolymitani milites non deserviunt in matricula non habentur pro fratribus, nec privilegii fruuntur, ibid. num. 44. & num. 66. & num. 100. 294
- In Hierosolymitana Religione professio fieri non potest, nisi in gradibus militum, Capellanorum, & serventium, & factis præbitibus nobilitatis, aliis non videt, ibi n. 46. 21. & 22. 295
- Hierosolymitani sexdecim Capitulares facultatem non habent decernendi contra statuta Ordinis, ibid. n. 48. 295
- Sed solum Generale Capitulum, ibid. n. 54. 295
- Et eorum ordinationes sunt temporales usque ad novum Capitulum Generale, etiam si contigerit eas à Sede Apostolica confirmari, ibi d. n. 35. 295
- Declaratur, ibid. n. 50. 295
- Hierosolymitani potestati non servata forma statutorum olim deinceps dicitur ad gradum inferiorem, ibidem num. 74. & seqq. 297
- Hierosolymitani milites per cingulum distinguuntur à Capellanis, & serventibus, ibid. n. 78. & seqq. 297
- Hierosolymitana in Religione fratris nuncupatio non convenit, nisi professis, ibid. n. 100. 299
- Reliqua vide sunt in ver. Cingulum.
- Et infra in ver. Miles.
- HISTORIA suppressionis patrum Conventuum refertur, in cap. Relatum, num. 41. & numer. seqq. usque in fin. ne Cleric. vel Monach. 668
- Vide in ver. Conventus.
- HOMAGIUM facere pro habendis spiritualibus simoniacum est, in c. Ex diligenti, n. 1. de simon. 16
- Homagium est munus ab obsequio, ibid. n. 2. 16
- Homagium, & sacramentum fidelitatis honorat à Religioso vassallo præstari potest per se ipsum, in c. Quæ in Ecclesiasticum, n. 71. de Constit. 102
- Vide in ver. Fendum quoad juramentum fidelitatis.
- HOMICIDA incorrigibilis debet deponi, & tradi Curie seculari, ut nonatur, in c. Si quis, n. 1. de homicid. 119
- Homicida ex propostum debet deponi ab Altaris ministerio, ibid. num. 6. 120
- Homicida voluntarius in sacris Ordibus non dispensatur, in c. Henricus, n. 18. de Cler. pugnans in duello pag. 134
- Et quid in minoribus, ibid. n. 18. 134
- Homicida voluntarius etiam occultus ex Concilio Tridentino omnino ordine, beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuo carere debet, ibid. n. 22. 134
- Cum homicida voluntario ad effectum ingrediendi Religionem qualiter dispensatur, ibid. n. 16. 136
- Cum homicida voluntarius nunquam dispensatur ad Ordines suscipiendos, ibid. n. 41. 145
- Homicida est, qui potuit hominem à morte liberare, & non liberavit, in c. Suscepimus, n. 20. de homicid. pag. 126
- Homicida voluntarius, equivoce locus potest obtinere, & contentiones retinere pensiones abique dispensatione, non oblatum cap. 1. de 14. Concilii Tridentini, in cap. Ad audientiam, n. 1. de rescript. 185
- Homicida, & ipsius lætè torturatus non debeat, tamen constituta res ipsius characterem, sed non ordinis executionem, in c. Magnus, n. 75. de oblig. ad ratos pag. 494
- Homicidium per iniurias, exponitur, idem proditoris, & subspicere auctoritate, in c. Inter alia, num. 15. de immunit. Eccl. 19
- Homicida proditorius est, qui venio aliquid nevat, ibidem numer. 10. 110
- Homicida quoad immunitatem Ecclesie.
- Vide in ver. Immunitas Ecclesie quoad personas.
- Homicida proditorius non gaudet immunitate Ecclesie, in cap. Cum non ab homine, num. 41. de iudic. 11
- HOMICIDIUM casuale imputatur ei, qui dabit operam relictæ, si non adhibuit diligentiam quam debuit, in cap. Ad audientiam, n. 3. de homicid. 111
- Homicidium casuale tenet imputatur danti operam relictæ, quando adus ille est ordinatus à sua natura ad homicidium subleatum, ibid. n. 61. 115
- Homicidium casuum, non dolum, quando dicitur, ibidem numer. 62. 111
- Homicidium sibi pro sola reum defensione an sit permittendum

- jure civili, in c. Interfecti, n. 18. de homicid. 111
- In homicidio obitu confidendum possunt tres actus, in c. Si constitut, n. 12. & 16. de accusat. 12
- Homicidium, & multatio in eadem, in quibus æquiparentur, in c. Dilatus, n. 2. de tempor. Ordinac. 175
- Homicida, vel furta litata non sufficiunt ad tradendum Clericum Curæ seculari, non data inveniuntur, in c. Cum non ab homine, n. 2. & seqq. de iudic. 10
- Vide in ver. Clericus quoad excommunicatum, &c.
- Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam relictæ, nec furit in culpa, in c. Quodam, n. 1. de homicid. 121
- Adus dicitur quando dicitur, ibid. n. 1. 121
- Homicidium casuale quando imputatur danti operam relictæ, ibid. num. 1. 121
- Homicidium imputatur Clerico ad irregularitatem, si proveniat actu ostentatam bona etiam extra propostum, ibi n. 11. 141
- Vide in ver. Clericus quoad irregularitatem.
- Clericum interfectum non necessarium pro defensione, non excommunicatur, in c. Proterio, n. 1. de homicid. 119
- Latus in litem occidit de homicid. pro defensione reum defensione in c. Suscepimus, n. 20. de homicid. 127
- HOMO non dicitur, quæ est in terro, in c. Cum in contris, n. 13. de elect. 117
- Homo videt, quæ foris apparent, Deus autem intuetur cor, in c. Venerabilis, n. 1. de testib. 116
- Homo non simul in versis bonis virtutibus impossibile est, in cap. L. 1. n. 9. de Regular. 152
- Professio adiva dividit homines an & quando possit in eodem esse, in cap. Non inagnopere, numer. 20. de Cleric. vel Monach. 611
- HONORES, & munera etiam inter presbiteros Ecclesiasticos dicitur, in c. secundum dicitur omnem gradum, & ordinem, in c. Cum certum, n. 1. & seqq. de major. & obed. 107
- Honor, quod Sanctus exhibuit, est quod non debet professio, in c. Venerabilis, n. 1. de testib. 117
- HONORARI præteritis debet, qui in presentibus habet jurisdictionem, in c. Nobis, n. 21. 14. & 16. de iur. jur. 11
- Hon. in presentibus, qui debetur patrono, quotuplex, ibid. num. 15. & seqq. 117
- Vide in ver. Patronus.

Hæra Canonica.

- Horarium momenta non sunt digna an ad versione legislatorum, in c. Ad nativum, n. 1. de Regular. 112
- Horis censurus non accedens ad actum explicandum, non censetur eidem interesse, in c. Ad audientiam, n. 1. de iudic. 102
- Horarium canonicum majorem partem quæ recitare non potest ad partem impleturam, quam potest, non obligatur, in cap. Cum perclusus, n. 10. de Cler. & greg. 115
- Horas Canonicas recitare impeditas non tenetur alia die ex parte, in c. Sumere, ibid. n. 21. 115
- Horas Canonicas Beneficiarius recitare tenetur, quantumcumque beneficium sit tenens, & nullum omnino servitium requirit, in c. Conquerente, n. 8. de Cler. non tenet. 15
- Quod precedit non modò, si beneficium sit dubium, sed etiam si sit omnino certum de tenentis beneficio, ibidem num. 6. 15
- Horas Canonicas dicere tenetur Presbyter horis debitis, etiam non ex causa permittitur, ut manet illas dicere usque ad vesperam solutivæ, in c. Presbyter, n. 14. de celeb. Missar. 574
- Horas Canonicas ex aliqua rationabili causa possunt solvendi usque ad vesperam solutivæ, ibid. n. 4. 123
- In His Canonis dicendis factus est præventus, quàm præventus, ibid. num. 5. 123
- Cessante legitimo impedimento, horis debitis sine perfolvenda, et si hora esse, respondet horæ debite, ibid. n. 6. pag. 123
- Horas Canonicas an sint premissæ, vel octo, ibid. n. 10. 123
- Horas Canonicas recitare qui tenentur, ibid. num. 12. & n. 10. usque ad num. 10. 123
- Quid in Presbyteris, ibid. num. 11. 123
- Et quid in Diaconis, & Subdiaconis, ibid. n. 12. & 13. 123
- Et quid in Clericis Minorum Ordinum Beneficiariis, ibid. num. 11. & seqq. usque ad num. 12. 123
- Et quid in non Beneficiariis, ibid. n. 16. & seqq. 123
- Et quid in Clericis potestis, ibid. n. 21. 123
- Horas Canonicas presbiteri tenentur Clericis in sacra, etiam non beneficiariis, præter peccatum, & puniuntur à Concilio Provinciali, Mediansensi, ibid. n. 16. & n. 25. 173
- Horas Canonicas Clerici in sacris, vel in minoribus Beneficiis teneantur dicere de iure Divino, ibid. n. 10. 173
- Quilibet Clericus habens officium in sacra, & sine sacra, si potest, tenetur officium Divinum non dicitur, fructus suos non facit pro rata omnibus, & temporaria, & beneficium pro va. potest, ex Concilio Lateranensi, ibid. n. 10. 173
- Et quomodo hec ratio sit accipienda, ex Bull. S. Pii V. b. n. 22. 173
- Horas Canonicas qui primis tenentibus potest obtinere Beneficium non dicit, præter peccatum, ibid. n. 21. 173
- Horas Canonicas tenentur dicere etiam in oblatum præsentibus, vel illa Beneficia nullum servitium requirunt, ibid. num. 11. pag. 173
- Ab His Canonis dicendis non excusatur, qui febre, vel alio causa valet d. nec videri, ibid. n. 21. 173
- Ad Horas Canonicas tenentur presbiteri, Clerici etiam in Ordinibus Minoribus consistentes, ibid. n. 10. 173
- Palus in Canonis status Jesu, ibid. n. 10. 173
- Vide in ver. Canonis quoad excommunicatum.
- Horas Canonice in Synopoli celebrari debent, in c. Dolente, n. 6. de celeb. Missar. 571
- Synopoli quid sit, ibid. n. 7. 571
- Horas Canonice celebrandas cum Synopoli quando habeat pro celebrante recitans episcopum Vincenti, ibidem numer. 7. 571
- Non peccat, nisi veniat, si ex negligentia aliquam oblationem

ant verum omittat, nec tenetur ad caput Psalmi propter hoc reverti, ibid. n. 9. 48

3 Nec fit omittatur Psalmus, ad illum est redeundum, ib. n. 10. 52

3 Non esset tamen inconveniens Psalmum pratermissum dicere, si- ve esset in eodem, si ve in alio nocturno, ut in Psalmis vespertinis, nisi timor scandalis subesset, ibid. n. 10. 51

5 HOSPITALARIi qui mittunt pro elemosinis cruce falsè signa- tos, privantur prædicationis officio, & missi, si sunt laici, ex- communicantur, si Clerici, ab officio, & beneficio suspenden- tur, in c. Tuorum, n. 1. de privileg. 244

3 Hospitalarii possunt in præjudicium suum se, & domum suam al- teri Religiosa domui subicere, in c. Recolentes, n. 14. & n. 46. vers. Ad tertium de statu Monach. 466

3 Hospitalarii, leprosiarii, & hujusmodi an sint de foro Ecclesiæ, in c. Nullus, n. 72. & seq. de foro com. pet. 51

1 HOSPITALIA, quæ in titulum conferuntur, verè, & propriè sunt beneficia Ecclesiastica, in cap. Cum pridem, numer. 133. de pacis. 659

1 Administratio Hospitalium, & officiorum temporalium non sunt committi etiam laicis, & illas vendere non est simoniacum, nisi quia prohibetur, ibid. n. 137. 659

3 Hospitale quilibet etiam laicus potest sibi construere in domo propria, sed non etiam Religiosum, nisi fuerit fundatum auctoritate Episcopi, in cap. Ad hæc, n. 2. de Relig. domib. 478

3 Hospitalia, & loca pia an subsint visitationi, & jurisdictioni Episcopi Diocesis, ibid. n. 6. usque ad n. 50. 469

3 Hospitalia auctoritate Episcopi fundata subsint illius visitationi, ibid. num. 7. 459

3 Idem in aliis locis piis, n. 8. 489

3 Hospitalia, & alia loca pia visitari possunt ab Episcopo tam per seipsum, quam per Vicarium, seu alios Visitatores, ib. n. 9. 459

3 Etiam illorum cura ad laicos pertineat, ibid. num. 10. & seq. & num. 17. 487

3 Hospitalium Administratores, imò & Rectores esse possunt non tantum Clerici, sed etiam laici, num. 11. 459

3 Judices sæculares non prohibentur à Concilio Tridentino visitare Hospitalia, Confraternitates, elemosynas, & alia pia loca, si aliàs eis hoc jus visitandi legitime competat, n. 12. 479

3 Confraternitas laicorum, & hospitale ei adjoined visitari potest ab Episcopo, sed elemosinarum distributio relinquenda est Confraternitati, si bene utatur, ibid. n. 13. 439

3 Schola, seu domus Hospitalis S. Mariæ Mediolani. visitari potest ab Archiepiscopo, n. 14. 459

3 Hospitalia, & loca pia subsint visitationi Episcopi, etiam si illorum Administratores laici a Principe deputentur, n. 15. 459

3 Hospitale majus Eugubinum visitari potest ab Episcopo, licet ex privilegio à septem laicis à Duce Urbini confirmandis gubernetur, ibid. n. 17. 489

3 Hospitalia subsint visitationi Episcopi, licet sint sub cura Universitatum, n. 18. 459

3 Causa super visitatione Hospitalis Platæ Nidi Neapolis committitur in Rot. sine retardatione visitationis Ordinarii, ib. n. 21. 490

3 Consuetudo immemorabilis, vel statutum non obstat, quominus Episcopus visitare possit hospitalia, & loca pia quæ diocesis, numer. 24. 490

3 Episcopus in visitatione hospitalium, piorum locorum potest sta- tuere, quæ ad rectam administrationem pertinent, ib. n. 25. 490

3 Hospitalium administratio, Reclorique, & Ministrorum depu- tatio, de jure communi ad Episcopum pertinent, n. 26. 490

3 Ex consuetudine tamen, vel privilegio potest competere etiam laicis, num. 27. 490

3 Mulier an possit præfici curæ hospitalis, num. 28. 490

3 Administratores hospitalium, & piorum locorum cogi possunt quotannis ab Episcopo ad reddendam rationem administrationis, ibid. n. 31. 490

3 Non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili, n. 32. & 1099. 490

3 Hospitalia, & alia loca pia, quæ sunt sub immediata Regum protectione ab Episcopo visitari nequeunt sine illorum licentia, ibidem num. 43. 491

3 Episcopus visitari non potest hospitalia, & loca pia ex lege fundationis exempta, nec rationes exigere, ibid. n. 44. & 48. 491

3 Et in fundatione subsint diocesis consensus, ibid. n. 45. 491

3 Hospitalia, & alia pia loca Militarium Ordinum, & aliorum Religiosorum Episcopus visitare potest, nec rationes administra- tionis exigere, ibid. n. 147. 491

3 Fratres, & Administratores hospitalium B. Joannis Dei tenentur singulis annis reddere Ordinario rationem administrationis, ibid. num. 49. 491

3 Religiosi an præfici possint hospitalibus, n. 50. 491

3 Hospitalia constructum sine auctoritate Episcopi non est Religio- sum, seu Ecclesiasticum, nec subest illius visitationi, n. 51. 491

3 Hospitalia sine auctoritate Episcopi fundatum an possit ad præph- nosis usus reduci, num. 53. 492

3 Ordinarius non habet auctoritatem visitandi Hospitalia, neque Confraternitates, quæ à laicis reguntur, nisi in casibus à jure expressis, num. 54. 492

3 Hospitale privatum est locus pius, & mortuo patrono spectat ad sollicitudinem Episcopi, ut voluntas fundatoris executioni de- mandetur, ibid. num. 55. 492

3 Hospitale fundatum sine auctoritate Episcopi est privatum, po- test tamen ab Episcopo visitari in his tantum, quæ ad observan- dam voluntatem fundatoris pertinent, n. 56. 492

3 Hospitale an sit beneficium, anve de eo in litteris fit facienda mentio, in c. Ad audientiam, il. 2. n. 61. & 65. de rescript. 289

3 Episcopus in fundatione exclusus à visitatione, & administratio- ne Hospitalis, potest tamen in his se immiscere, administratori- bus negligentibus, in c. Tua nobis n. 16. de testam. 482

3 Episcopus fundat intentionem de jure communi super subjeccio- ne, administratione, & ordinatione hospitalium, aliorumque piorum locorum sum diocesis, in cap. De Xenodochiis, num. 2. de Relig. domib. 484

3 Hospitale, qui dicit exemptum, probare debet statum in fundatio- ne, vel prescriptione, aut privilegio, ib. num. 1. pag. 484

1 Sed post Concilium Tridentinum exemptionis privilegium, & con- suctudo etiam immemorabilis non suffragantur, ibid. n. 4. 484

3 Hospitale Papiæ potest ab Episcopo visitari non obstante privile- gio Nicolai V. ibid. n. 5. 484

3 Xenodochium propriè quid sit, & de variis hospitalium nuncupatio- nibus, num. 6. 484

3 Hospitalium redditus in quibus subsint Episcopi dispositioni, num. 7. 485

3 Ordinarii curare debent, ut Hospitalia quæcumque a suis admin- istratoribus etiam exemptis fideliter, & diligenter gubernen- tur, ibid. n. 8. 485

3 Item ut elemosynæ ab administratoribus fabricæ expendantur in usum destinatum, & omnia fideliter peragantur, ib. n. 9. 485

3 Hospitalia, & loca pia ita demum subsint visitationi Ordinarii si sint Religiosa, idest fundata auctoritate Episcopi, aliàs fecus, ibid. num. 10. 485

3 Hospitale privatum mortuo patrono spectat ad curam Episcopi, ut pia voluntas executioni demandetur, ibid. n. 12. 485

3 Hospitalis administratoribus detrectantibus exequi voluntatem fundatoris, jus exequendi ad Episcopum devolvitur, ibidem num. 13. 485

3 Hospitalium etiam privatorum administratores tenentur quotan- nis reddere Episcopo rationem administrationis, n. 14. 485

3 Hospitalia sub immediata Regni protectione, quæ ex fundatio- ne, vel privilegio, aut consuetudine non probantur exempta, an possint ab Episcopo visitari, ib. n. 15. usque ad n. 30. 485

3 Visitatio Hospitalium restringitur à Concilio ad casus jure con- cessos, jus exigendi rationes non item, ibidem n. 18. 485

3 Hospitalia sub immediata Regum protectione non eximuntur per Concilium Tridentinum a visitatione Episcopi, sed præservan- tur illorum exemptio, ibid. n. 19. 485

3 Fundatio Ecclesiæ, & Hospitalis sub Regia protectione non spec- tat ad laicos, sed ad Sedem Apostolicam, vel Ordinarium, ibidem n. 23. 486

3 Hospitale fundatum sub jurisdictione Episcopi non fit exemptum ex eo, quòd potest illius Ecclesiæ fundetur sub Regis protec- tione, ibid. num. 27. 486

3 Monasterium unitum, & commendatum Hospitali sub Regia pro- tectione existenti potest ab Ordinario visitari, ib. n. 28. 486

3 Hospitalia existentia in statu Mediolani non comprehenduntur in c. 8. sess. 22. Concilii Tridentini, nisi quæ expressè reperiu- ntur sub Regia protectione, ibid. n. 30. 486

3 Episcopus visitare volenti si opponatur, quòd Hospitale sit sub Regia protectione, cognitio exceptionis non ad judices sæculares, sed ad ipsum Episcopum pertinet, ibid. num. 31. 486

3 Sanctus Hospitalium ad usum peregrinorum, si in loco non sint peregrini, constituitur in eum insulutionis proximiorum ab Or- dinario cum duobus de Capitulo, in cap. Nos quidem, num. 17. de testam. 269

3 Hospitalium redditus universi in usum pauperum in sumorum sunt erogandi, in c. Venerabiles, n. 17. 39. & 42. de censib. 552

3 Hospitalium ministris ex redditibus ipsorum merces est persolvenda, aliàs non tenentur inservire, ibidem num. 38. & 40. 552

3 Hospitalium ministris quod erogatur, in usum pauperum erogari intelligitur, ibid. num. 41. 553

3 Hospitalium administrationem laici non possunt suscipere, nec susceperat deferere sine diocesani licentia, in c. Admonet, n. 16. de renunc. 312

5 Hospitalia, & Oratoria cum non apparent centrydica auctorita- te Episcopi, ex quibus signis præsumantur publica, vel priva- ta, in c. Patentibus, n. 3. de privil. 251

3 Hospitalia gaudent immunitate, si constructa sint auctoritate Episcopi, in c. Ecclesiæ, n. 27. de immun. Ecclesiæ. 643

Vide in ver. *Unio Hospitalium.*

2 HOSTIENSIS ex villa Secusia oriundus, in cap. Nonnulli, n. 17. de rescript. 167

1 HUMILITAS quæ contra obedientiam erigitur, est superbia, in c. Nisi cum pridem, n. 11. de renunc. 312

3 HUMANI moris est illi vererè, cuius voluntate natus erigitur, nunc deprimitur, in cap. Ex parte, num. 11. de Capell. Monach. 505

2 HYMNI TE DEUM LAUDAMUS decantatio non est de causis, ibid. n. 20. de Recl. non alien. 225

3 Et quid in hypotheca generali, ibid. d. n. 30. 225

3 Hypotheca generalis bonorum Ecclesiæ in casu permisso an fieri possit sine auctoritate Episcopi, ibid. n. 31. & 32. 225

3 Hypotheca generalis non comprehenditur in decreto Congrega- tionis Concilii de reb. Regularium non alienan. ibid. n. 32. 225

3 Hypotheca in quo differat a pignore, ibid. n. 33. 225

3 Hypotheca non oritur ex assignatione reddituum super certo fundo, nisi assignatio fiat pro alimentis, in c. Ad hoc, num. 24. de solut. 216

3 Contractum, ibid. n. 16. in fin. 216

I

1 JACOBUS frater Domini fuit primus Episcopus ab Apostolis ordinatus, in cap. Requisivit, num. 18. & 35. de Ordin. ab Episc. 378

1 Jacobum fratrem Domini tres Apostoli consecraverunt, sed unus tantum Episcopus, idest Petrus, ibid. n. 27. 384

1 IDOLIS thurificare per vim absolutam coactus, notam alicujus reatus non incurrit, in c. Najores, n. 82. de Baptismo. 579

1 IDONEUS reputatus ad unam Dignitatem, si eligatur ad aliam debet similiter idoneus reputari, in c. Accepturus, num. 24. de arat. & qual. 432

1 Declaratur, ibid. n. 29. 432

Jejunium.

- 3 Consuetudo an in jejunii fit servanda, in c. Consilium, n. 11. & seq. usque in fin. de obser. jejun. 614
- 3 Quid in consuetudine jejunii inductiva, ibid. num. 16. 614
- 3 Et quid in jejunio translativa, ibid. 30. 614
- 3 Consuetudo in jejunio non extenditur de loco ad locum, ibidem num. 16. 614
- 3 Nec de uno ad aliud genus personarum, ibid. num. 7. 614
- 3 Consuetudo laicorum in jejunio non ligat Clericos, nec Clericos in secularium Religiosos, ibid. 614
- 3 Consuetudo de uno in alium diem ex rationabili causa jejunium transferens, servanda, ibid. num. 22. 614
- 3 Consuetudo jejunii relaxativa, valida, si sit generalis in tota Ecclesia, ibid. num. 44. 615
- 3 Consuetudo particularis ex rationabili causa potest in partem jejunium relaxare, seu interpretari quoad horam, collationem, & cibos, ibid. num. 45 & 109. 615
- 3 Consuetudo, quæ in totum relaxat jejunium, an valeat, ibidem num. 55. 615
- 3 Quid in jejunio solemnibus, ibid. n. 76. 616
- 3 Et quid in aliis non solemnibus, ibid. num. 57. 616
- 3 Consuetudo potest jejunium modifi- care, si ex rationabili causa sit introducta, non autem ut homines intendant ventri, in c. p. Explicari, num. 39. de Obser. jejunior. 620
- 3 Consuetudo præsertim jejunii relaxativa, ut tollat legem, debet esse rationabilis, & legitime præscripta, ibid. n. 39 & 41. 620
- 5 Jejunium nature, & Ecclesie in scripto, in c. Si consuetudo, n. 18. de accusat. 10
- 1 Jejunium, n. & quando possit quis solvere propria auctoritate, in c. Consilium, n. 10. de obser. jejun. 613
- 3 Quid si causa sit evidens, n. 11. 613
- 3 Et quid si dubia sit, num. 12. 613
- 3 Et quid si subit periculum scandalum, ibid. num. 11. 613
- 3 In Jejunio an ex justa causa dispensare possit proprius Sacerdos, ibid. num. 14. 614
- 3 Jejunium quid sit, ibid. num. 16. 614
- 3 Jejunia consuetudinaria servanda sunt a diocesanis, & indigenis, perinde atque indicta ab Episcopo, ibid. num. 17. 614
- 3 Episcopus indicare debet observantiam consuetudinis induentis jejunium, vel abstinentiam a carnibus in sua diocesi, ibidem num. 18. 614
- 3 Jejunium in sexta feria non est ex præcepto, sed ex consilio tantum, ibid. num. 23. 614
- 3 Jejunium in Adventu Domini non est in præcepto, nisi hoc habeat consuetudo, ibid. num. 24. 614
- 3 Idem in vigiliis Rogationum, ibid. num. 25. 614
- 3 Jejunium præter magnam loci solemnitatem potest auctoritate Episcopi in aliam diem transferri, ibid. n. 27. 614
- 3 In Gallia ubi sunt Ecclesia S. Quintini, non jejunatur in vigilia omnium Sanctorum, sed in tertia præcedenti die, ibid. n. 27. 614
- 3 Peregrini, & viatores in jejunio, & abstinencia a carnibus debent se conformare consuetudini loci ubi reperiuntur, ibid. n. 31. 614
- 3 Contrarium, n. 32. Declaratur, num. 38. 615
- 3 Exterior in jejunio tenetur servare consuetudinem loci, si sed venerunt animo habitandi; aliàs seorsus, scilicet scandalo, ibid. num. 38. 615
- 3 De Jejunii integritate que sint, ibid. n. 36. 616
- 3 Jejunium solvitur ex geminata commo- dione, ibid. n. 47. 616
- 3 Secus si aliquid sumatur pro collatione festotina magis ad sustentationem nature, quam ad delicias, ibid. num. 48. 616
- 3 Et refellitur quoniamdam opinio circa collationem in die Natalis Domini, ibid. num. 42. 616
- 3 Hora comedendi in diebus jejunii que fit de consuetudine, ibidem num. 50. 616
- 3 Et que de jure scripto, ibidem num. 51. 616
- 3 Cur in quadragesima fit hora Vesperarum, ibid. n. 53. 616
- 3 Ovis, & laicis nisi vellet licet in jejunio extra quadragesimam, nisi obstat consuetudo, ibid. num. 54. 616
- 3 Jejunia que a singulis diocesanis per singulas dioceses inducuntur ab omnibus subditis sunt servanda, ibid. n. 58. 616
- 3 Jejunium frangere an sit peccatum inobedientie, vel gula, in c. Cùm pridem, n. 6. 22. & 28. de Pœnis 647
- 3 Jejunium constituit Ecclesia in virtute obedientie, ibid. n. 28. 648
- 3 Opinio Cajetani, & Navarii circa jejunium senum expeditur, in c. Cùm sis, n. 20. de convers. conjug. 419
- 3 Vide in verb. Senes
- 3 Opinio Sanchez, que excusat mulieres quinquagenarias à jejunio Ecclesie, refellitur, ibid. n. 19. 420
- 3 Mulieres jejunium facilius tolerant, quam viri, & eor, ibidem num. 26. 421
- 5 JEJUNUS quando quis dicatur ad effectum sumendi Eucharistiam, in cap. Si constituit, num. 11 & seq. & num. 10 & 10. de Accusat. 10
- 3 Jejunantes sine corporis detrimento, hnd & cum utilitate in unum modica refectioe loco cœne, in cap. Cùm sis, n. 98. de convers. conjugat. 421
- 4 Jejunare vovens in festis ferijs tenetur etiam in die Natalis communi, in c. Explicari, n. 12. de obser. jejun. 620
- 3 Jejunandi causa plures si concurrant eadem die, unico jejunio potest omnibus satisfieri, in c. Placuitatem, num. 24 & 29. de Sepulch. 211
- 3 Jejunare obstrictus certa die, si in ea non potest, non tenetur in alia, in c. Cùm percussio, n. 10. de Cler. exco. 101
- 5 JESUATORUM status fuit approbatus a Martino V. & hodie profertur regulam S. Augustini, & gaudet privilegiis Mendicantium, in c. Nullus, n. 25. de loro compet. 31
- 5 JESUITÆ. Vide in ver. Societas Jesu.

- 3 Ignorantia juris non excusat Parochum abfentem etiam ex justa causa sine licentia Episcopi, in c. Relatum, n. 24. de Cler. non resident. 14
- 5 Ignorantia crassa, & supina non excusat, in cap. Tota littera, n. 12. & seq. de Cler. per falli pœnit. 209
- 5 Ignorantia non tollit abfentem in tacto proprio, maxime recenti, & solenne, ibid. n. 19. 209
- 5 Ignorantia, & error peccandi ac furor, & ebrietas excludunt confessionem, in cap. Si constituit, num. 17. de Accusat. 11
- 3 Ignorantia juris dubia an, & quando excuset, in c. Quoniam, n. 15. de confit. 209
- 1 Ignorantia declarationum Congregationis Concilii an, & quando excuset, ibid. n. 26. & 20. 115
- 1 Ignorantia juris dubii non excusat, quando consuli possunt peritiores, ibid. n. 42. 116
- 1 Ignorantia juris an, & quando excuset, ibid. n. 10. 116
- 3 Ignorantia juris non est probabilis in iustissecuto, in c. Cùm sis, n. 2. de convers. conjug. 412
- 1 Ignorantia promissi probatur per examinationem, in cap. Cùm veritas, n. 6. de ætat. & qualic. 435
- 3 Ignorantia facti, & juris in quibus differant, in cap. Ex parte, n. 7. de Regular. 405
- 3 Ignorantia juris nullat s professionis expressæ ad profit multibus, mulieribus & minoribus, quo minus confessionem taceat professe ex perseverantia anni in religione, ibid. n. 3. 405
- 3 Ignorantia juris profecti multibus, minoribus, tulleis, ac mulieribus, quando agitur de excusando eos a pœnit. vel de damnatione, an valeat, ibid. n. 10. 405
- 3 Ignorantia juris exceptio ad ea cadendum confessionum in matrimonio, professione, & sacris Ordinibus non admittitur, ibid. n. 12. 406
- 3 Ignorantia prædictorum non procedit, nisi allegetur, in c. Significatum, n. 2. de Regular. 319
- 3 Ignorantia non tollit simoniam, ibid. n. 19. 319
- 3 Ignorantia, & error an, & quando excusant voluntarium, in c. num. 11. & seq. 319
- 3 Ignorantia antecedens, & non omni an excuset, ibid. n. 22. 320
- 3 Ignorantia an tollit antecedens, vel concomitantem, quoad regularitatem, ibid. n. 25. 321
- 3 Ignorantia non excusat in his, qui quis tenetur ex officio inquirere, in c. Nullus, n. 42. de Regular. 312
- 3 Ignorantia juris excusat non rem, sed non Clericum, in c. Cùm percussio, n. 10. de Cler. exco. 115
- 5 Ignorantia excusat ætatem, sed non legitimitatem, in c. Nobis, n. 2. de testam. 42
- 5 Et omnino excuset a pœnit. non tamen dat robur actibus, in c. v. 10. ibid. n. 49. 42
- 5 Ignorantia excudit delictum, ibid. n. 23. & 26. 42
- 5 Ignorantia simoniam præstat per voluntarium electi, nisi ex adjuncto probetur scientia, ibid. n. 27. 44
- 3 Ignorantia allepæ non potest, nisi publica emanavit prohibitio, in c. Si iure, n. 19. de Cler. vel Monach. 629
- 3 Ignorantia in fœdo promissum non prælucitur, in cap. Super litteris, n. 4. de Refor. 162
- 5 Ignorantia communi affectu est, qui potuerunt certiorari, & delinuerunt, in c. Quæritur, num. 7. de pœnit. & remiss. 301
- 3 Ignorantia excudit negentiam, in c. Quia diversitas, n. 20. de concess. præben. 102
- 5 Ignorantia quantum præsumitur in delictis, hoc tamen non, qui non debet præcedere diligens inquisitio, in cap. Ad falsarium, n. 20. & seq. de crim. tal. 174
- 5 Ignorantia vincibilis, & affectata æquiparatur scientie, in c. Non accusari, n. 26. de Condit. 60
- 3 Ignorantia juris licet involuntaria, ac turbativa, non autem est, qui se præsertim intelligit, ibid. num. 4. 60
- 3 Illiteratus debet intelligere peritiores, aliquando etiam juris, quoad iura non excusatur, ibid. n. 42. & seq. 61
- 3 Ignorantia nulla involuntaria excusat, ibid. n. 40. 61
- 3 Ignorantia crassa, & supina non excusat, n. 40. 61
- 3 Et que de certis hujusmodi ignorantia, ibid. n. 41. 61
- 3 Vide in ver. Capta probatio, cœ.
- 5 ILLEGITIMUS abfque dispensatione Papæ ad Dignitatem, Personarum, vel Beneficium curatum promovetur non potest, in c. Nihil, n. 6. de fil. Presbyter. 405
- 5 Illegitimus sicut non est capax beneficiorum, ita nec pensionis sine dispensatione, in cap. A fundamentum, ill. n. 90. de refer. 613
- 3 Privilegium habitacionis illegitimus ad dignitates, & gradus aliquibus Religiosis concessum, non est futurum à Concilio Tridentino, in c. Permissum, num. 24. de offic. Ordin. 411
- 3 Cùm illegitimus ad dignitatem, personarum, & beneficium curatum solus Papa dispensat ad simplex verò beneficium dispensat etiam Episcopus, in cap. Ad extirpanda, num. 24. de fil. Presbyter. 402
- 3 Sed ad beneficium pariter etiam simplex requiritur dispensatio Apostolica, ibid. num. 35. 402
- 3 Illegitimus dispensatus ad Ordines, consecratur etiam dispensatus ad pœnitentiam, & beneficia simplicia, ibidem num. 35. 402
- 3 Sex differentie inter jus commune, & hoc maximum Constitucionem Clementis VII. & Concilii Tridentini circa Institutionem illegitimus in beneficium pariterum, ibid. n. 10. usque ad num. 23. 402
- 3 Dignitas excludens illegitimum ab Ecclesia, n. 12. pariter, vel etiam favorabilis, & amplianda, ibidem n. 10. & 24. 402
- 3 Privilegium habitacionis illegitimus an dignitates, & gradus aliquibus Religiosis sine dispensatione Concilii Tridentini, in c. Permissum, n. 24. de his. Ord. 411
- 3 Illegitimus non ordinatur, nisi Regulariter, nec tunc pariterum, in c. Ut sitis, n. 10. de his. Ord. 411
- 3 Illegitimus etiam excommunicatus non potest, nec ad sacros, nec ad vniuersos Ordines promoveri, ibid. num. 1. 411
- 3 In minoribus Ordinibus dispensat Episcopus, in sacris vero dispensat solum Papa, ibid. n. 2. 411
- 3 Illegitimus tribus est vitiis repletus a promotione, ibidem num. 3. 411

- 1 Illegitimi ut plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent, ibidem num. 6. 461
- 1 Illegitimus ignoranter promotus excusatur, si ignorantia sit probabilis, alias secus, ibidem n. 7. 461
- 1 Professio emissa in monasterio monachorum, vel canonicorum regularium, aut alterius ordinis, tollit irregularitatem ex defectu natalium, ibidem n. 13. 462
- 1 Procedit quoad Ordines suscipiendos, & excrendos, ibidem num. 14. 462
- 1 Non autem quoad effectum obtinendi dignitates, & Prælationes, ibidem n. 15. 462
- 1 Constitutio Sixti V. contra illegitimos redacta fuit ad terminos juris à Gregorio XIV. ibidem n. 17. 462
- 1 Illegitimus per ingressum Religionis non habilitatur ad Prælationem, nec in monasteriis sui, vel alterius ordinis, nec in Ecclesia seculari, ibidem n. 19. 462
- 1 Potest tamen obtinere administrationem ad nutum Prælati, dummodo curam non habeat, ibidem n. 25. 462
- 1 Illegitimus per Papatum dispensatus ad sacerdotium, non censetur dispensatus ad Ecclesiam curatam, ibidem n. 21. 462
- 1 Papatu solus dispensat cum religioso illegitimo ad dignitates, ibid. num. 22. 462
- 1 Possunt tamen Superiores Ordinum dispensare iuxta eorum privilegia, dummodo sint in usu, & sub illis revocationibus non comprehensa, ibidem n. 23. 462
- 1 Illegitimus à secularibus dignitatibus non repellitur, ibid. n. 24. 462
- 1 Filius obesse non debet iniquitates parentum, ibid. n. 31. 463
- 1 Veritas juris digni, qui alieno vitio laborat, ibidem n. 32. 462
- 1 Illegitimus esse est nota defectus, & vacillat ejus opinio, ibidem num. 44. 463
- 1 Collatio beneficii facta filio illegitimo in Ecclesia, in qua pater, est ipso jure nulla, etiam si aliis mendicare cogetur, in c. Veniens n. 20. de fil. Presbyt. 466
- 1 Nisi ad illius titulum fuisset Presbyter ordinatus, ibid. n. 21. 466
- 1 Et quod post Concilium Tridentinum, ibidem n. 22. 466
- Vide in verb. *Filius illegitimus*.
- 1 Pensionem habens super Parochiali, ad quam fuit presentatus cum facultate transferendi, an possit eam transferre in filium illegitimum ad pensiones obtinendas dispensatum, in c. Ad extirpandas, n. 26. de fil. Presbyt. 472
- 1 Illegitimus maxime spurius si instituitur in Ecclesia, in qua institutus esse patet, institutio non valet, & institutus à suis beneficiis suspenditur, in cap. Ad abolendam, num. 1. de fil. Presbyter. 474
- 1 ILLITERATI etiam doctes, & ex magna causa necessitatis promovendi non debent ad sacros Ordines, in cap. Cùm in cunctis, n. 151. & seq. de elect. 254
- 1 Sed jam promoti conferri possunt Parochiales, quando litterationes inventi nequeunt, ibidem n. 152. 254
- 1 Illiteratus an possit privari beneficio obtento, & à promovendo, in c. Accipimus, n. 43. de arate, & qualit. 434
- 1 Illiterati an, & quando repellantur à promotione, in cap. Grave n. 6. de praben. 123
- 1 IMAGINARI possimus, ut libet, operari autem non est in nobis, in c. Ne in iuris, n. 139. & 140. de consue. 45
- 1 Imagines sunt res religiose, quarum usus fructus privatus habere non potest, in cap. Pastoralis, num. 15. de his, quæ fiunt à Prælat. 214

Immunitas à muneribus.

- 3 Immunitas à muneribus publicis includit extraordinaria tantum, nec porrigitur ad ordinaria, in cap. Lieht, num. 24. de censib. 541
- 5 Immunitas à tutela suffragatur clericis, & Monachis, quamdiu abud Ecclesiam, vel Monasteria permanent, in c. Quoniam, n. 3. de privileg. 266

Immunitas Ecclesie, communia.

- 1 Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticae violationes generaliter improbandæ, in cap. Consuetudines, num. 70. & 72. de consuetudine. 176
- 1 Et ad cautelam revocantur cum consuetudinibus etiam immemorabilibus, & cum fama privilegii, ibidem n. 74. 196
- 1 Immunitas Ecclesiastica, & Ecclesie, ac personis Ecclesiasticis, earumque bonis præjudicialia quæcumque sunt irrita, nec unquam fuerint consolidata etiam ex immemorabili cum fama privilegii, scientia, & permissione Romanorum Pontificum, ibidem n. 70. 196
- 1 Et ad cautelam revocantur, ibidem n. 74. 196
- 1 Et Ecclesia in integrum restituitur, ibidem n. 75. 196
- Vide in verb. *Consuetudo contra Ecclesiam*
- 5 Immunitas, & libertas Ecclesiastica an, & in quo differant, in c. Cùm pro causa, n. 32. de sentent. excomm. 339
- 5 Immunitas Ecclesiæ quid sit, ibidem n. 33. 339
- 5 Lex civilis non potuit restringere immunitatem Ecclesiæ, Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam, in c. Inter alia, n. 38. & 64. de immunit. Eccl. 640
- 3 Immunitatis privilegium, quod consequitur liber homo ad Ecclesiam confugiens, in quibus consistat, ibidem n. 9. & seq. usque ad num. 20. 638
- 3 Reus si indebitè extrahatur ab Ecclesia, potest petere se eadem restitui, ibidem n. 10. 638
- 3 Confugiens ad Ecclesiam damnari non potest ad mortem, vel aliam penam corporis afflictivam, ibid. n. 11. & 12. 638
- 3 Judices secularis in perniciem animarum suarum profertur sententias capitales, vel corporis afflictivas in confugiens ad Ecclesiam, vel ibi residentem, ibidem n. 12. & seq. 638
- 3 Confugiens ad Ecclesiam non potest criminaliter accusari, ibid. num. 13. 638
- 3 Nec in carcerem conjici, ibidem n. 19. 639
- 3 Potest tamen detruhi in Monasterium ad agendam penitentiam, ibidem n. 14. & 66. 638
- 3 Quod declaratur, ut n. 15. & 66 638

Erasmus Repetitor.

- 3 Item potest puniri pœna pecuniaria, ibidem n. 16. & seq. 638
- 3 Item pœna exilii, n. 18. 639
- 3 Principes, & Prælati qualiter delinquant circa immunitatem Ecclesiasticam, ibidem n. 20. 639
- 3 Confugiens ad Ecclesiam an in casibus non exceptis possit extrahi per Judicem Ecclesiasticum, ibidem numer. 65. & seqq. 641
- 3 Consuetudo favens immunitati Ecclesiæ tanquam pia est attendenda, ibidem n. 79. 642
- 3 Et in cap. Ecclesia, n. 10. eodem tit. 647
- 3 IMMUNITAS in majori Ecclesia ad quadraginta passus extenditur circumque, in minoribus verò Ecclesiis, vel Capellis ad triginta, ibidem n. 16. 647
- 3 Nisi Ecclesia minoris, vel Capellæ sint in castellis, ibid. n. 17. 647
- 3 Immunitatem violat, qui stans extra cœmeterium trahit illum, qui stat intus per partem pallii, ibidem n. 22. 647

Immunitas Ecclesie quoad panam violentiam, & absolutionem.

- 5 Absolutio a censuris vel violatam immunitatem Ecclesiasticam in terminis Bullæ Gregorii XIV. an sit Sedi Apostolicæ reservata, in cap. Cùm pro causa, num. 5. & seq. usque in fin. de sent. excomm. 338
- 5 Immunitatem Ecclesiæ violantes inde extrahendo personas, vel res, de jure veteri non erant excommunicati, sed excommunicandi, ibid. num. 6. 338
- 5 Immunitatem Ecclesiæ violans in claustrum laicum verberando an sit excommunicatus, ibid. n. 8. & seqq. 338
- 5 Casus violationis immunitatis Ecclesiæ, à DD. qui scripserunt ante Paulum II. recensentur inter casus Episcopales ex consuetudine, ibid. n. 11. & 34. 338
- 5 Extravagans lacer cunctas de privilegiis, quæ violationem immunitatis Ecclesiæ ponit inter casus reservatos ex consuetudine, fuit revocata in Concilio Viennensi, ibid. 340
- 5 Absolutio a censuris vel violatam immunitatem in terminis Bullæ Gregorianæ recensentur inter casus Papales in decretis Clementis VIII. ibid. n. 36. 340
- 5 Immunitatem Ecclesiæ violans vasa sacra surripiendo non est ipso jure excommunicatus, in cap. Ex litteris, numer. 2. de furtis. 152
- 5 Immunitatem Ecclesiæ violantes, secundum Canones non sunt excommunicati, sed excommunicandi, ibid. n. 4. pag. 233
- 5 Falli in incendiariis, & effraCTORIUS Ecclesiæ, ibid. n. 5. 233
- 3 Immunitas Ecclesiastica violatur etiam per violentam extractionem rerum ab Ecclesiis, & locis immunitibus, in cap. Inter alia, n. 100. de immun. 644
- 3 Et extrahentes sunt sacrilegi, & excommunicandi, ibidem num. 101. 644
- 3 Non tamen incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ibid. num. 103. 645
- 3 Sed si abstractio fiat autoritative, incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, ibid. n. 103. 645
- 3 Formula litterarum S. Congregationis Immunitatis pro extrahendis rebus ad Ecclesiam delatis ad evitandum executionem mandati, ibid. num. 104. 645

Immunitas Ecclesie quoad personas.

- 3 Malefactor fugiens ad Ecclesiam immunitate gaudet, nisi in duobus casibus: servus vero restituitur domino de ipsius impunitate juranti, in c. Inter alia, n. 1. & 10. de immunit. Ecclesie, 633
- 3 Immunitas Ecclesiastica reus ad Ecclesiam confugiens non est privandus propter quancumque criminis atrocitatem, 4. ibid. numer. 8. 638
- 3 Latro publicus immunitate Ecclesiæ non gaudet, ibidem numer. 21. & 49. 639
- 3 Depopulator nocturnus agrorum non gaudet immunitate Ecclesiastica, ibid. num. 27. 639
- 3 Immunitate Ecclesiæ non gaudet committens in ipsa Ecclesia homicidium, vel mutilationem membri, ibidem n. 29. & 47. 640
- 3 Item nec assassinus, qui tamen extrahi non potest, nisi per judicem Ecclesiasticum, ibid. n. 30. & 99. 639
- 3 Item nec homicida proditorius, ibid. n. 31. 49. & 54. 639
- 3 Item nec hæreticus, ibid. n. 33. 639
- 3 Item nec reus læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis, ibid. num. 31. 639
- 3 Immunitate Ecclesiastica de jure civili non gaudent homicida, adulteri, & raptores virginum, ibid. n. 36. 639
- 3 Secus de jure Canonico, cui standum est, ibid. n. 37. & seq. 639
- 3 Immunitate Ecclesiastica gaudent fures, ibid. n. 39. 640
- 3 Sacrilegi, ibid. n. 40. 640
- 3 Blasphemi, ibid. n. 41. 640
- 3 Excommunicati, ibid. n. 42. 640
- 3 Banniti, ibid. n. 43. 650
- 3 Transeuntes per Ecclesiam, dum ad supplicium ducuntur, ibid. n. 43. 75. & 91. 640
- 3 Homicida animo deliberato seu ex proposito, an gaudeant immunitate Ecclesiastica, ibid. n. 45. 640
- 3 Immunitate Ecclesiastica gaudent rei in omnibus casibus non exceptis in Bulla Gregorii XIV. etiam in illis fit eadem, vel major ratio, quam in exceptis, ibid. n. 51. & 55. 640
- 3 Et quid in terminis juris communis, ibid. n. 52. 640
- 3 Immunitate Ecclesiæ non gaudet homicida insidiosus, etiam si non sit publicus latro, ibid. n. 54. 640
- 3 Immunitate Ecclesiastica an gaudeat delinquens in ipsa Ecclesia, ibid. num. 56. 640
- 3 Et quid in confugiendo ad Ecclesiam pro debito civili, ibid. n. 57. & n. seq. & 81. 641
- 3 Judei vel Pagani an gaudeant immunitate Ecclesiæ, ibid. num. 59. 641
- 3 Confugiens ad Ecclesiam an in casibus non exceptis possit extrahi per judicem Ecclesiasticum, ibidem numer. 65. & sequentibus. 641
- 3 Clerici, & Religiosi an gaudeant immunitate Ecclesiæ, ita ut non

- possint per iudicem proprium inde violenter extrahi, late discutitur, ibid. n. 70. & seq. usque ad n. 99. 642
- Religiosi secundum eorum instituta, & jura communia possunt per superiorem in Monasterio coerceri, verberari, & in ecclesiam detrudi, ibid. n. 71 & 77. 642
- Nec per hoc violatur Ecclesie immunitas, ibid. n. 97. 644
- Episcopus iudicat in Ecclesia, vel in palatio suo, & quandoque damnat Clericum ad perpetuum carcerem, quandoque ad verbera, ibid. n. 74. 642
- Episcopus tenetur omnes fugientes ad Ecclesiam precipue Clericos defendere, ibid. n. 81. 642
- Immunitas conceditur non solum fugientibus ad Ecclesiam, sed etiam in ea residentibus, nec attenditur, qua intentione ad eam se contulerint, ibid. n. 85 & 86. 641
- Immunitatis privilegium non potest teus renunciatio permittere de cap. in Ecclesia, ibid. n. 87. 641
- Immunitas Ecclesie non violatur, si fugientes ad eam se offerat iustitiae, & sponte exeat, ibid. n. 90. 641
- Religiosi quando ab uno Monasterio in aliud arctius detrahuntur Ecclesie immunitas non violatur, ibid. n. 91. 642
- Clericus ad Ecclesiam confugiens in illis casibus, in quibus non gaudet immunitate, an possit extrahi per iudicem Ecclesiasticum tantum, an verò sit extrahendus per iudicem Ecclesiasticum tantum, ibid. n. 96 & seqq. 642
- Et quid ex Bulla Gregorii XIV. ibid. num. 100. 644
- Homicida proditorius non gaudet immunitate Ecclesie, in c. Chm non ab homine, n. 41 de iudic. 643
- Immunitas an suffragetur delinquentibus in ipsa Ecclesia, in cap. Immunitatem, num. 2. & num. seq. usque in fin. de immun. 643
- Immunitas non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in Ecclesia, vel illius commeterio, ibid. n. 4. 643
- Etiam ex improviso, & non sub spe immunitatis, secundum opinionem quae hodie est approbata, ibid. n. 28. 641
- Immunitate gaudet indistincte committens in Ecclesia sacrilegium, homicidium, vel aliud crimen, iuxta secundam opinionem Goffredi, quae reprobat quoad homicidium, ibidem num. 5 & 6. 643
- Immunitatem non gaudet committens in Ecclesia adulterium, raptum, furtum, vel aliud crimen, secundum aliam opinionem in d. c. Immunitatem, n. 8 & seqq. de Immun. Eccles. 643
- Qui reprobat, ibid. num. 20 & 28. 650
- Immunitate non gaudet secundum aliquos, delinquens in una Ecclesia, & ad aliam confugiens, ibid. n. 25. 650
- Idem in eo, qui semel deliquit in Ecclesia, iterum deliquit extra Ecclesiam, & postea ad Ecclesiam confugit, ibid. n. 26. 650
- Immunitate non gaudet gravior in Ecclesia delinquentes, etiam sine spe immunitatis consequendae, ibid. n. 27. 650
- Contrarium, ibid. n. 20 & 28. 650
- Immunitate non gaudet, qui sub spe immunitatis in Ecclesia delinquit, secundum tertiam opinionem, ibidem numer. 23 & num. seqq. 650
- Qui reprobat, ibid. n. 28. 651
- Et quando dicantur delinquere sub spe immunitatis, ib. n. 25. 650
- Delinquentes propè Ecclesiam animo ad eam confugiendi, secundum aliquos non gaudent immunitate, ibid. n. 24. 650
- Sed declaratur, ibid. n. 28. 651
- Delinquentes ex proposito in Ecclesia, praesumitur hoc fecisse sub spe immunitatis praesumptione iuris, & de iure, ibid. n. 25. 650
- Subveniretur tamen ei, si probietur hoc non fecisse sub spe immunitatis, ibid. n. 26. 650
- Immunitate non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in Ecclesia sub spe immunitatis, aliàs secus, fecerunt quarta opinio nem, quae hodie reprobat, ibid. n. 27. 651
- Homicidia, vel mutilationes membrorum in Ecclesia committentes etiam in pura iura, & sine spe immunitatis consequendae, ex Bulla Gregorii XIV. immunitate non gaudent, ibid. num. 28. 651

Immunitas Ecclesie quoad laicos.

- Immunitas concessa fuit Ecclesie non intuitu personae, sed ob reverentiam Deo, & eius Ecclesie debitam, in c. Ecclesia S. Mariae, n. 41 de Conslit. 181
- Immunitate Ecclesie an gaudeat existens extra Ecclesiam, qui sagitta interfecit aliquem in Ecclesia, in cap. Turarum, nu. 8. de Privileg. 245
- Immunitas non fuit concessa personis ad Ecclesiam confugientibus, sed ipsi Ecclesie, in cap. Magnus, num. 61. de obligat. ad rationem. 492
- Claustrum Ecclesie violans, dicitur immunitatem ipsius Ecclesie, in cap. Chm pro causa, nu. 3. de sentent. excommunicat. 377
- Immunitatis privilegium non restringitur ad portas, & parietes Ecclesie tantum, sed extenditur circumquaque per 20. vel 30. passus, ibid. n. 4. 377
- Immunitatem Ecclesie violans in claustrum laicum verberando, an sit excommunicatus, ibid. n. 8. & seqq. 118
- Judicium sepulchra gaudet immunitate, in c. Inter alia, n. 69. de Immunit. Eccles. 811
- Immunitatis privilegium non conceditur intuitu personarum, sed propter habitum, & reverentiam, quae locis sacris, & divinis cultui debetur, ibid. n. 61. 811
- Conventum gaudet immunitate Ecclesiastica, in c. Immunitatem, n. 2. de Immunit. Eccles. 643

IMPEDIENS

Vide in verb. *Damnificatus*.

I. in verb. *Constitutio*.

Et in verb. *Resistitio*.

- 1) **IMPEDIENTUM** duplex, in cap. Ex parte, num. 6. de Cler. non resid. 47
- 2) **Impedimentum cognationis spiritualis** ex consuetudine inductum non dirimit matrimonium postea contractum, in cap. Ut idem autem, n. 6. de cognat. spirit. 11

- 1) **Impedimentum recursus ad Papam** ex qua distantia ab Urbe constituitur, in c. Nimis, n. 26. de hl. Presbyt. 479
- 2) **Impedimentum iuramentum publicae honestatis**, quod oritur ex matrimonio contra formam Concilii Tridentini, & non consummato non fuit a Concilio sublatum, & durat utraque ad quartum gradum, in c. Cùm venisset, n. 49. de iudic. 24
- 3) **Impedimentum non eo duobus iurato actus expediti non potest**, in c. Nec pro dilacione, n. 7. de pen. & tenuis 312
- 4) **Impedimentum oritur etiam ex actu nullo**, in c. Consulti, n. 47. de Regular. 402
- 5) **Impedimentum citati notum iudici reddit ipso iure nullam sententiam tam diffinitivam, quam interlocutoriam, qualis est receptio testium**, in cap. In nomine Lommi, num. 50. de testibus 168
- 6) **Secus si iudex impedimentum ignorabat, quia tenet processus ipso iure, & sponte retractari**, ibid. n. 54. 169
- 7) **Impedimenta matrimonium dirimentia posse constitui ad Ecclesiam est de fide**, in cap. Quid nobis, numer. 25. de clandestinis despons. 11
- 8) **Impedimentum publicae honestatis**, quod oritur ex matrimonio etiam irritato ex aliqua causa quam ex detrecto consenti, & non consummato, non fuit a Concilio Tridentino sublatum, sed durat in omnibus casibus, & gradibus, in quibus ante orationatur, in c. Tuz, n. 24. de despons. in pub. 24
- 9) **Impedimentum non contraogatur**, & affirmatur ultra quantum gradum non extenditur, in cap. Non debet, num. 7 & num. 25. de consang. & affinit. 11
- 10) **Impedimentum publicae honestatis, quod olim oriebatur ex secundo, & tertio genere affinitatis, sublatum est a Concilio generali**, ibid. n. 10. 72
- 11) **Idem in publicae honestate, quae oriebatur ex secundo nuptis inter sobolem ex illis susceptam, & consanguineam primis viri**, ibidem num. 12. 72
- 12) **Sed publica honestas quae oritur ex sponsalibus de futuro, non est sublata**, ibid. n. 12. 72
- 13) **Et nullo modo illa, quae oritur ex sponsalibus de praesenti**, ibid. num. 14. 72
- 14) **De impedimento publicae honestatis tollendo, vel restringendo actum fuit in Concilio Lugdun. sed nihil obreatum**, ibidem numer. 26. 72
- 15) **At ex Tridentino hoc impedimentum non oritur ex sponsalibus nullis, & ex validis primum gradum non excedit**, ib. n. 27. 72
- 16) **Et hoc in sponsalibus de futuro, sed in sponsalibus de praesenti ad hoc durat ad praescriptum juris veteris**, ib. n. 29. 72
- 17) **In impedimento publicae honestatis inducendo Ecclesia magis respicit ad factum, quam ad ius**, in cap. Ad audientiam, n. 2 & 21. despons. & matrim. 7
- 18) **Impedimentum publicae honestatis ex sponsalibus nullis omnino sublatum est a Concilio Tridentino, & ex validis restitutum est ad primum gradum**, ibid. n. 1. 7
- 19) **Impedimentum publicae honestatis an oriatur ex matrimonio contra formam Concilii Tridentini, & non consummato**, ibid. n. 11 & n. seq. usque ad n. 22. 7
- 20) **Et quantum oritur, an iure restitutum ad primum gradum per Concilium Tridentinum**, ibid. n. 22 & n. seq. usque in fin. 7
- 21) **Impedimentum publicae honestatis, quod oritur ex matrimonio rato, & non consummato, non est sublatum a Concilio Tridentino**, ibid. n. 12 & 13. 7
- 22) **Impedimentum publicae honestatis an obstat in foro conscientiae, si matrimonium sit non consummatum**, ibid. n. 28. 9
- 23) **Impedimentum publicae honestatis oritur ex sponsalibus mutua consensu dissolutis**, ibid. n. 29. 9
- 24) **Impedimentum publicae honestatis oritur inter sponsam, & consanguineam sponsum impeditum, & dirimens matrimonium inter eos contractum, in c. Sponsam, n. 1. de spons. matrim. 8**
- 25) **Et durat usque ad quartum gradum, si sponsalia sint de praesenti, licet contracta fuerint non servata forma Concilii Tridentini**, ibid. num. 2. 8
- 26) **Si vero sponsalia sint de futuro, & valde contra, primum gradum non excedunt**, ibid. n. 1. 9
- 27) **Impedimenta an testibus, vel instrumentis probari debeant**, in c. Ego N. num. 9. de iurejur. 115
- 28) **An, & quando probari possint iuramento**, ibid. n. 10. 115
- 29) **Et an hoc pendat ex arbitrio iudicis**, in d. c. Ego N. n. 11. 115
- 30) **Iuramento impediti standum est, quando verisimilis praesumptio est pro iurante**, ibid. num. 12. 116
- 31) **Impedimentum adelle non sufficit, nisi ob illud quis impediat**, ibid. num. 17. 116
- 32) **Nequit vel illud in genere allegare, nisi etiam exprimatur factum, & causa impedimenti**, ibid. n. 18. 116
- 33) **Impeditus probare debet non potuisse impedimentum temperare**, ibid. num. 19. 116
- 34) **Impedimenta legitima quae sunt, relinquuntur arbitrio iudicis**, ibid. num. 20. 116
- 35) **Impedimentum iustum dicitur necessitas praesens, seu impossibilitas**, ibid. num. 21. 117
- 36) **Impedimentum quod absorbet omnem diligentiam praesens adhibeam, tota dilatio debet initiari**, ibid. n. 22. 117
- 37) **Impedimentum superveniens in primo momento non excusat quod quis potuit se in necessitate ultimum momenti diei, cum portaret antea esse cogit**, ibid. num. 23. 117
- 38) **Impediments tempus non computatur a tempore dato ad conferendum, si impedimentum non iuris, tunc facti, in c. Quia divinitate, n. 7. de concel. praeb. n. 119**
- 39) **Impedimentum dirimens matrimonium oritur in gradibus prohibitis etiam inter illegitimos, & natus ex damnato coitu**, in cap. Per tuas, n. 7. & seqq. usque in fin. de probat. 161
- 40) **In impedimento matrimonii constituta Ecclesia magis respicit ad iustitiam, quam conscientiam**, ibid. num. 15. 119
- 41) **IMPEDIENS** ex iura causa fieri potest omnes suo beneficio amovetur, quoniam non sit in iure beneficium privatum, tamen privari debet, in c. Ut Abates, n. 11. de stat. & qual. 119
- 42) **Quod procedit, in culpa sua ad talem gradum pervenit, ut promotionem possit, aliàs secus**, ibid. n. 14. 120

- 1 Item procedit in eo, qui impedimentum prius contractum in ordinatione sua subiecit, ibid. n. 35. 390
- 1 Infirmata prae iustam causam excusationis a privatione beneficii non promotionem ad Ordines, licet ex propria culpa provenierit, ibid. n. 36. 390
- 2 Impeditur ex iusta causa non potest dici contumax, in c. In nomine Domini, num. 49. de Testib. 158
- 2 Impeditur citari debet, ut saltem compareat per procuratorem, si effect causa nimis gravis, ibid. num. 54. 149
- 3 Impeditur iuste non potest dici negligens, in c. Quia diversitate, num. 8. de conceis. prab. 192

Impensæ.

- 2 Fructus intelligitur deductis impensis, quæ quærendum, colligendum, conservandumque eorum gratia sunt, in c. Gravavis, num. 2. de re lit. spoliat. 115
- 2 Impensis pro querendis, colligendis, & conservandis fructibus deductis etiam prædico, ibid. n. 3. 115
- 2 Et nullus casus intervenire potest, qui hoc genus deductionis impediatur, si impensis sint necessariæ, ibidem n. 4. & 5. 115
- 1 Vide in verb. *Expensæ.*
- 1 IMPERATOR recognoscit imperium ab Ecclesia, in c. Ecclesia S. Mariae, num. 17. de Confit. 221
- 1 Imperator non dicitur nisi corona suscepta, in c. Licet de vitandis, num. 7. de elect. 232
- 2 Imperator in causa cum suo subdito in temporalibus subest Papæ tantum, non autem inferiori, in spiritualibus verb subest etiam Imperatori suo, in c. Ex Epistola, n. 2. de probat. 124
- 2 Imperator, vel Papa nec de plenitudine potestatis possunt contravenire contractui, ibid. n. 23. 126
- 2 Idem in successore, num. 24. 126
- 2 Imperator Græcus, & Patriarcha Constantinopolitana cur ut tales habet, & tractati fuerint in Concilio Florentino, in c. Quod à praedecessore, n. 124. de schismat. pag. 114
- 1 Imperator potest auferre rem privati, & dare militibus in præmium, in c. Quanto, num. 47. de transl. Episc. 320
- 3 Imperator dicitur oriri in die coronationis, nec antea potest se immiscere administrationi imperii, in c. Quia ingredientibus, n. 12. de testam. 254
- 3 Imperator non comprehenditur in decreto Concilii Trid. fec. 24. c. 19. in c. Nulla, n. 10. de conceis. prab. 186
- 1 Imperator nullo verbo etiam procedendo, & extra ordinem prolato potest facere quem Doctorem, in cap. Canonum statuta, n. 124. de Confit. 222
- 1 Imperator, & omnes Principes Episcopis suis in spiritualibus sunt subiecti, in c. Conquerente, n. 11. de off. ordin. 387
- 5 Imperator administrationem Imperii non recipit ante coronationem, in cap. Qui Presbyterum, numer. 9. & 14. de penit. & renit. 293
- 5 Imperator non dicitur graduatus, nisi postquam coronationem receperit insulam, ibid. n. 14. 293
- 4 Imperator quomvis habeat jurisdictionem in universos, non tamen habet dominium rerum privatarum, in c. Quæ in Ecclesiis, n. 113. de Confit. 204
- 3 Imperator est Vicarius Dei, & idem non potest venire contra factum Domini, in c. Cùm ex, n. 116. de testam. 274
- 1 Imperator non dicitur ante coronationem, in cap. Eam te, n. 14. de Rescript. 152
- 3 Imperator Federicus natus est ex matre Constantia quinquagenaria, quæ fuerat Monialis, in cap. Cùm ad Monasterium, n. 69. de stat. Monach. 430
- 4 Imperator potest esse iudex in causa fisci, in cap. Nostri, num. 9. de elect. 263
- 1 Imperatores ex privilegio sibi olim concessio eligendi, seu confirmandi Romanum Pontificem, nullum jus spirituale transferebant, in c. Massana, n. 8. de elect. 304
- 3 IMPERFECTA plura in sua specie non faciunt unum perfectum in c. Vestra, n. 146. de cohabit. Cler. & mulier. 20
- 3 Imperfecta duo quandoque faciunt unum perfectum, in c. Cnnullo, num. 5. de Regular. 397
- 1 IMPERIUM merum quid sit, in cap. Perniciosam, num. 27. de offic. Ordin. 571
- 2 Merum Imperium an sit prescriptibile, in c. Cùm contingat, n. 18. de foro compet. 75
- 5 Imperium merum, & ea in quibus eligitur industria personæ delegari non possunt, in c. Majores, n. 3. de baptisano. 597
- 5 Imperium Romanum à Græcis cur in Germanos translatum a Leone III. in c. Vergentis, n. 8. de hæret. 95

Impetrans, Impetratio.

- 1 Impetrans dignitatem in Ecclesia prius vacaturam præfertur secundo impetranti certam dignitatem ipsius Ecclesiæ, cùm vacaret, in c. Ex parte, n. 1. de off. deleg. 527
- 4 Impetrans an teneatur facere mentionem de literis ad beneficia prius renunciatis, in cap. Ad audientiam, il secundo numer. 1. de Rescript. 174
- 1 IMPETRATIO beneficii vacantis, non facta mentione receptio nisi vigore litterarum ad vacatura, valet, si receptus velit renunciare juri quod habet ex priori receptione, ibid. n. 2. 174
- 1 Impetrans non teneatur facere mentionem de beneficio jam resignato, ibid. num. 3. 174
- 2 Impetrans tertio modo, qui litem infra prescriptum tempus non movit, tamenquam beneficium privatus ex vi regulæ de annali non gaudet foris privilegio, in c. Si quis, n. 47. de foro compet. 38
- 1 Impetratio beneficii ex tactu nitate suspensionis nulla non redidit subrepticia, in c. Ex parte, n. 7. de Confit. 125
- 2 Impetratio subrepticia beneficii, vel privilegii non valet, in c. Si quis, n. 3. de confit. uti. vel intell. 206
- 5 IMPIETAS quædam infidelitatis est a Deo diavidiu sperate veniam, in c. Ad abolendam, n. 54. de hæret. 93
- 1 IMPOSSIBILE dicitur quod fieri non potest de jure communi, sed tantum ex dispensatione Papæ, in cap. de illis, il secundo, n. 2. de despons. impub. 30

Egrediunt Repertor.

- 1 Impossibilia reputantur, quæ pendent a voluntate Principis, & concedi non confuteverunt, in c. Cùm sit ars, num. 31. de arat. & qual. 473
- 3 IMPOSSIBILITAS juris, & naturæ æquipollentur, in cap. Nos quidem, n. 56. de testam. 263
- 3 Impossibile dicitur quoad salva dignitate fieri non potest, ibidem num. 62. 264
- 4 IMPOTENTIA coeundi non dirimit matrimonium iure naturæ, nisi sit perpetua, in c. De illis, il secundo, num. 16. de despons. impub. 28
- 5 IMPUBES potest ad alia vota se obligare, non autem ad votum continentiæ, & cur, in cap. Tuæ litteræ, num. 45. de Cler. per salt. promot. 202
- 3 Impubes monasterium ingressus, post annum a parentibus revocari non potest, in c. Si quis, n. 1. de Regular. 333
- 3 Impubes Religioni oblati, infra annos pubertatis exire non potest, ibid. num. 11. 333
- 4 Impubes ab eo, vel alter nisi pro bono pacis conjungi non debent, in c. Ubi non est, n. 1. de despons. impub. 25
- 3 IMPUGNARE non debetis, qui defendere debet, in cap. Inter alia, n. 69. & 81. de immunit. Eccles. 642
- 5 In dictio designat intrinsecam in loco, seu in actu, in c. Cùm olim, il secundo, n. 16. de Privileg. 251
- 5 INCENDIARIJ & effrautores Ecclesiarum incidunt in excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam, in c. Cùm pro causa n. 7. de sent. excomm. 338
- 1 INCERTUM dicitur, quod ignoratur, in cap. Massana, num. 24. de elect. 305
- 1 Incertitudo in causa inducit incertitudinem in effectu, ibid. n. 25. 305
- 1 INCERTUS committitur etiam in gradibus prohibitis ex Constitutione Ecclesiæ, in c. Cùm pridem, num. 12. de pactis. 647
- 1 Incestus quid sit, ibid. n. 13. 648
- 1 INCLUSIO juris unius in beneficio est exclusio alterius, in cap. Ex parte, n. 13. de arbit. 702
- 5 Inclusio unius casus in materia jurisdictionis omnes alios diversos excludit, in c. Tuarum, n. 47. de privileg. 249
- 3 INCOLA est aditricus numeribus tum loci domicilii, tum loci originis, in c. Significavit, n. 14. de Paroch. 309
- 3 Incola non censetur, nisi qui in loco moratus fuit per decennium, ibid. num. 47. 311
- 3 INCONTINENTIAE periculum oritur ex hoc solo, quod conjux sit juvenis, in c. Cùm sit, n. 10. de convers. conjug. 435
- 1 Incontinentia patris suspicio magis viget in filia, quàm in filio in c. Urali, n. 45. de fil. Presbyter. 463
- 3 INCORPORALIA dividi non possunt, in cap. Perlatum, n. 10 de Jurepatr. 503
- 5 Incusius verbum est lata sententia, nisi habeat relationem ad antiquas penas, requirant sententiam hominis, in c. Sicut olim, n. 108. de Accusat. 28
- 3 INDEFINITA legis æquipollet universali, etiam in odiosis, in c. Monachi, n. 57. de statu Monach. 461
- 3 Præsertim si sit negativæ concepta, ibid. n. 58. 461
- 4 Indefinita testis æquipollet universali, ut responso congruat interrogationi, in c. Lator, n. 37. qui filii sint legit. 85
- 1 Indefinita æquipollet universali, in cap. De eo, nu. 9. de temp. Ordinari. 356
- 1 INDIGNUS scientia, moribus, vel astate ad Ecclesiam curatam institui non debet, in cap. Eam te, num. 1. & 8. de arat. & qual. 403
- 1 Indignus in uno officio debet indignus haberi in alio, in c. Accipimus, n. 25. & seq. de arat. & qual. 432
- 1 INDITIA etiam vehementia ad insignendam pœnam ordinariam non sufficiunt, in c. Ne ininitaris, n. 365. de constit. 79
- 2 INDUCTA ad majorem confirmationem actus non debent esse in firmatione operari, in c. Cùm venissent, n. 100. de judic. 30
- 5 Inducta ad augmentum divini cultus non debent operari diminutionem, in c. Olim, n. 59. de verb. signif. 384

Indulgentia.

- 5 Indulgentias Episcopi concedere non possunt in dedicatione Basilicæ ultra annum, & in anniversario dedicationis, & pro quibuslibet aliis casibus ultra quadraginta dies, in c. Cùm ex eo, n. 7. & n. 14. de penit. & renit. 318
- 5 Indulgentia per Prelatos concedenda debet esse moderata, & secundum quantitatem, & qualitatem causæ, ibid. n. 11. 318
- 5 Per indulgentias indiscrètes, & immoderatas clavus Ecclesiæ continentur, & penitentialis satisfactio elevatur, ibidem numer. 12. 318
- 5 Indulgentie profunt ne dum in purgatorio, sed etiam quoad penitentiam hic in jundam, ibid. n. 13. 318
- 5 Papa potest restringere potestatem Episcoporum in concedendis indulgentiis, ibid. n. 14. 318
- 5 Indulgentie, quæ ab Episcopis conceduntur ultra annum in dedicatione Ecclesiæ, & ultra quadraginta dies in aliis casibus, sunt ipso jure nullæ in ea parte, in qua excedunt, ibid. n. 15. 318
- 5 Episcopi habent potestatem concedendi indulgentias a Papa, ipse verò à solo Deo, ibid. n. 16. 318
- 5 Indulgentias ultra numerum dierum hinc taxatum non prohibentur Episcopi concedere in foro penitentiarum, ibid. n. 17. 318
- 5 Indulgentia adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus ab Episcopo sunt publicandæ, ibid. n. 20. 318
- 5 In indulgentia quæstioni facultatem quomodolibet continentes revocavit S. Pius V. & prætextu indulgentiarum, & facultatum quælibet fieri prohibuit, ibid. n. 29. 319
- 5 Indulgentia concessa a falsis Prælatibus commuget errorem arguunt, in c. Super eo, n. 6. & n. 11. de crim. falli. 179
- 5 Indulgentia a falsis Prælatibus concessa quomodo intelligantur esse meritoria, ibid. n. 11. 189
- 5 Indulgentias concedere non possunt Abbates, & alii inferiores Prælati, in c. Accedentibus, num. 7. & seq. usque ad num. 10. de excess. 115
- 5 Indulgentie partim accedunt ad dignitatem Episcopalem, partim ad Ordinem, ibid. n. 8. 215

- 5 Indulgentia non pertinet ad dispensationem Sacramentorum, sed ad dispensationem bonorum communium Ecclesie, ibidem numer. 10. 215
- 5 Indulgentia pertinet ad clavem jurisdictionis, ibid. num. 21. 215
- 5 Indulgentia dari non possunt ab interioribus Prælatibus, etiam jurisdictionem quali Episcopalem habentibus, ibid. n. 22. sed ab Episcopo tantum, n. 23. 215
- 5 Indulgentia dare non potest Vicarius generalis Episcopi, nec Capitulum Sede vacante, ibid. num. 17. 215
- 5 Et an valeat contraria constitutio, ibid. n. 27. 215
- 5 Indulgentia concedenda potestas plene residet in Papa, in Episcopis verbè est taxata secundum Papæ ordinationem, ibidem numer. 37. 215
- 5 Indulgentia anime defunctorum non consequitur a Sacerdote celebrante, sed a Pontifice concedente per motum suffragii, in cap. Quidam, num. 25. de celebr. Missar. 578
- 5 Indulgentia non acquiritur, nisi conditio sub qua conceditur adimpleatur, ibid. num. 26. 578
- 5 Indulgentiarum materia est favorabilis, ibid. n. 26. 578
- 5 Indulgentia pro defunctis non est privilegium sed beneficium nulli noxiom, & lætè interpretandum, ibid. n. 27. 578
- 5 Indulgentia tantum valent, quantum sonant, ibidem n. 28. 578
- 5 Indulgentiarum litteras an possit dare Episcopus electus, & confirmatus ante consecrationem, in cap. Accedentibus, num. 9. & seq. de excess. Prælat. 215
- 5 Et quid si non sit Presbyter, ibid. num. 12. 215
- 5 Indulgentiarum plenitudo pro relictaibus Salutationem Anglicam ad tria signa Campanie in solis necati dicitur concessisse Adrianus VI in conc. Cusid. Ecclesie, n. 4 de offic. Cusid. 517
- 5 Indulgentia an possit ab Episcopo concedi subditis pro opere confutendo in alterius diocesi absque diocesani consensu, remittit, in c. Quanto, n. 7. de privileg. 275
- 5 Indulgentia concessa ab Episcopo non predest non subditis, in c. A nobis, the primo, n. 25. & seq. de sent. ex comm. 314
- 5 Indulgentia concedendi potestas plene residet in Papa, in Episcopis verbè est taxata secundum Papæ ordinationem, in c. Perniciosam, n. 66. de off. Ordin. 555
- 5 INDULTA perpetua de non residendo etiam ex iustis, & rationabilibus causis concessa non suffragantur, in c. Clericos, n. 5. de Cler. non residen. 664
- 5 Indulta Apostolica de non residendo studiorum causa non suffragantur, nisi accedat consensus Ordinarii loci ubi beneficia consistunt, in c. Licet, n. 10. de præben. 114
- 5 Indultum Capituli Carthen. vacandi quinque menses singulis annis a servitio Ecclesie ob aris intertempus, ibid. n. 47. 116
- 5 Indultum vacandi tres menses a servitio Ecclesie non conceditur Canonici majori servitio addictis, num. 52. 116
- 5 Indultum Cardinalium non ampliat potestatem ordinariam conferendi, sed præservat tollendo oblatacula, in cap. Sicut unire, n. 41. & 46. de excess. Prælat. 210
- 5 Indultum Cardinalium non comprehendit beneficia reservata duplici affectione personali, seu quozali, ibid. n. 48. & 50. 211
- 5 Et quid si reservationes sint dispare, ibid. vers. Sin autem. 211
- 5 Indulta miseracionis causa non tolluntur per generales non oblatantias, in c. Significatibus, n. 26. de offic. Delegat. 521
- 5 Nec potest illis expressè renunciari, ibid. n. 81. 523

Inebriare.

- 3 Inebrius frequenti ebrietate a periculo morbo de consilio Medici liberatur, in cap. A crapula, n. 14. de vit. & honest. Cler. 8
- 3 Inebrians se ad vinum provocandum peccet, ibid. n. 16. 8
- 3 Inebriare se nec licet sine peccato ad vitandum tyranni servitium, ibid. num. 17. 8
- 3 Inebriare aliquem an liceat ad detegendum aliquod secretum concernens publicam salutem, ut prodicionis patriæ, vel conjunctionis in Principem, in cap. Audivimus, num. 31. & seq. usque ad finem, de reliq. & vener. Sanctor. 605
- 3 INFALIBILITAS in determinationibus fidei est donum Dei Petro, & successoribus datum, quod non est alteri communicabile, in c. Majores, n. 11. & seq. de Baptism. 17
- 3 INFAMIA quid sit, & quomodo contrahatur, & aboletur, in c. Vestra, n. 11. de Cohabit. Cler. & nullar. 12
- 3 Infamia juris quæ sit, ibid. n. 12. 12
- 3 Infamia facti quæ, ibid. n. 11. 12
- 3 Infamiam facti renovere solius Dei est, ibid. n. 14. 12
- 3 Infamia facti a malevolis, & inimicis, non sufficit ad inquitendum, ibid. n. 15. & seq. 12
- 3 Orta ex sententia iudicis laici contra Clericum non attenditur, ibid. num. 120. 12
- 3 Quid oriatur ab inimicis & ienuis, suspicione & invidia non caret, ibid. num. 10. 12
- 3 Infamia Canonica pro peccato contrahitur, & per penitentiam aboletur, ibid. n. 17. 12
- 3 Infamiam est publicus præco vitiatorum, fama vitium, ibid. n. 42. 12
- 3 Vide in ver. *Fama*
- 3 Infamia facti redditus non Ineligibilem, etiam sine aliqua lris mortione, in cap. Omnipotens, n. 30. de Accusat. etiam si penitentiam egerit, ibid. n. 31. 8
- 3 Infamia sola, quæ oritur ex accusatione, denunciatione, & exceptione, non impedit electionem, ibid. n. 31. 8
- 3 Vide in ver. *Accusatio*, *Accusatus*
- 3 Infamia, quæ ex pena procedit, etiam videtur esse, quàm quæ ex sententia, in c. Qualiter, the secundo, n. 27. de Accusat. 21
- 3 Infamia juris pro solim Principem aboleti potest, non per Episcopum, in cap. Vergetius, n. 18. de Heret. 39
- 3 INFANS, furiosus, vel intercaptus non habens dilucida intervalla non ligatur editio de continendo semel in anno, in c. Omnes, num. 5. de pen. & remiss. 209
- 3 Infantis proximus quis dicitur, in c. Super Inordinata, num. 10. de præben. 114
- 3 Infans ex communicationis sententia ligari non possunt, in cap. Responsi, n. 91. & 10. de tene. legam. 114
- 3 Infans an possit religione ingredi, & habitum suscipere, in c.

- Nullus, n. 21. de Regular. 320
- 3 Infans rudi potest Religioni à Parentibus, in c. Cum vitum, n. 44. de Regul. 169
- 4 Infantes sunt matrimonii incapaces jure natura ob defectum contentus, in cap. De illis, the secundo, numer. 29. de desponsat. impub. 219
- 3 INFELICIOR constitutionem Superioris tollere, modificare, aut illi aliquatenus detrachere non potest, in cap. Contingit, n. 6. de Arbitr. 659
- 3 Inferior a Papa non dispensat contra præceptum Apostoli, in cap. Superior, n. 31. de Bigam. 439
- 3 Inferiorum appellacione veniunt omnes Episcopo inferiores, in c. Accedentibus, n. 21. de excess. Prælat. 215
- 3 Declarator, ibid. n. 18. & 19. 217
- 3 Inferior contra legem Superioris in casibus inopini non dispensat, si ad Superiorem potest haberi recursus, in c. Nimis, n. 15. de fil. Presbyteri. 457
- 3 Inferior a Principe non dispensat super jure prohabitorio, ibidem numer. 16. 410
- 3 Inferiores a Papa non possunt facere de Monacho non Monachum, in c. Ne Religiosi, n. 24. de Regul. 417
- 3 Inferior jura Superioris non relaxat, in cap. Dilatus, n. 1. de tempor. ordin. 273
- 3 Inferior non prohibetur cognoscere de gestis per Superiorem, ubi gesta sunt nulla, in c. Stetit, n. 19. de off. Legat. 543
- 3 Inferior non supplet negligentiam Superioris, vel partis, nisi in jure sit expressum, in Nulla, n. 19. de concess. præben. 187
- 3 Inferior aliquando jurisdictionem habet in suum Superiorem, & potest in eum animadvertere, in cap. Sanè, the secundo, n. 24. de off. Delegat. 524
- 3 Inferior non dispensat in lege Superioris, in c. Dilatus, num. 20. de tene. 210
- 3 Inferioribus expressè adjecta clausula generali non veniunt Superiores, in cap. Mandato, n. 6. de Smon. 61
- 3 Inferior a Papa regulariter non potest esse iudex in causa propria, in c. Nollis, n. 15. de elect. 214
- 3 Sed Papa regulariter contra, ibid. n. 16. 214
- 3 Vide in ver. *Index in causa propria*

INFEDATIO.

- Vide in ver. *Feudalia bona*
- Et in ver. *Papa quoad infidelitatem*
- 3 INFIDELIS ad fidem, & observantiam novæ legis non coguntur invitari, in cap. Canonum natura, num. 5. 28. & 2. de constit. 15
- 3 Pagani, & Infideles an, & in quibus subsistat jurisdictioni Ecclesie, ibid. n. 4. & seq. usque ad finem. 10
- 3 Infidelibus de re nobis terram, in qua jurisdictionem habuerunt Christiani Principes, Papa potest prohibere, ne possint devertent Christianos, & contrarietates jurisdictione, & locum solo privare, ibid. num. 20. 10
- 3 Item potest infidelibus præcipere, ut admittant Prædicatores Evangelii in terris eorum jurisdictioni subiectis, ibid. n. 21. 10
- 3 Infidelium dominium, seu prælatum super fideles potest iudicari per sententiam, & ordinationem Ecclesie, ibid. n. 25. 10
- 3 Infideles non sunt directè de foro Ecclesie, sed alieni a Christo, & servi diaboli, ibid. n. 27. 10
- 3 Infideles Ecclesia non excommunicat, ibid. n. 28. 10
- 3 Infidelium sedes non profertur, subsidendo in corde, si michi licet nefas est Christiano, in cap. Fallidicus, num. 165. de tunc. falli. 104
- 3 INFINITORUM nullum virtutem habet finitum, in c. Fraternalitatem, num. 21. de sepulch. 213
- 3 Infirmitas Fratrum Minorum an valide fieri possit legatum annum redditus, in c. In presentia, num. 51. & 60. seq. usque ad num. 65. de probat. 110
- 3 Vide in ver. *Fratres Minores*
- 3 INFIRMITAS an exerceat Patrocinium a residentia, in cap. Clericos, n. 3. & n. seq. usque ad n. 16. de Clu. non resid. 15
- 3 Et quid in morbum non dicitur extra locum beneficii, ibid. n. 9. 15
- 3 Et quid si infra limites Patrocinii, ibid. n. 10. 15
- 3 Et quid si delitit ibi copia medicorum, medicæ curative, ibid. n. 11. 15
- 3 Et quid si oporteat eorum mutare, vel ire ad balnea, ibid. n. 12. 15
- 3 Reliqua in verb. *Parochus*, *Postu*, *Residens*
- 3 Infirmitas præbet iustam causam excusationis a privatione beneficii ob non promotionem ad Ordines, licet ex propria culpa proveniret, in c. Ut Abbates, n. 16. de stat. & qualitat. 170
- 3 Tempus infirmitatis non est computandum pro tempore vacationum, in cap. Licet, num. 140. de præben. 143
- 3 Declarator, num. 145. 142
- 3 Infirmitas est iusta causa cedendi, etiam si proveniat ex propria culpa, in c. Nisi cum pridem, n. 52. de tene. 700
- 3 Infirmitas debilis, aut vetus quartana non est iusta causa periculi in absentia redditus beneficii, in c. Constatuimus, n. 6. de Cler. 272. 114
- 3 Infirmitas quando excuset Episcopum a sumibus per seipsum visitandis, in c. Ego N. n. 24. de Jurat. 117
- 3 INFIRMUS remotio ab Officio, vel Beneficio est contra jus, & utilitatem publicam, in cap. Curtemus, numer. 21. & seq. de recept. 144
- 3 Infirmitas ab officio removeri potest de potestate ordinaria, quando officium datur principaliter non propter dignitatem, sed propter exercitium, ibid. n. 23. 144
- 3 Declaratum, ibid. n. 23. & seq. usque ad finem. 145
- 3 Inferior primò, ut procedat in officio temporali, non autem in spirituali & perpetuo, ibid. n. 25. 145
- 3 Declarator secundo, ut procedat in officiali, quare propria culpa in morbum incidit, ibid. n. 27. 145
- 3 Sed contra secundum Canones, ibid. n. 29. 145
- 3 Declarator tertio, ut procedat in remissione ab administratione, non autem a titulo, & habitu officii, ibid. n. 30. 145
- 3 Declarator quarto, ut non procedat stante contestatione inveniendi per substitutum, ibid. n. 31. 145
- 3 Declarator quinto, ut non procedat in officiali, qui factus est reus, ibid. num. 32. 145

- 1 Judices propter longinquam infirmitatem inutiles ad administratione reuocentur, & alii in eorum locum subrogantur, ibidem num. 63. 194
- 1 Contrarium, ibid. num. 67. & 73. 144
- 1 Declaratur nullis modis, ibid. n. 65. & seqq. usque in fin. 145
- 1 Index datus nulli iubeatur, si propter infirmitatem diu fuerit impeditus, ibid. num. 64. 145
- 1 Procedit in iudice delegato, ibid. n. 71. 145
- 1 Index propter firorem, vel cæcitatem superuenientem non debet remoueri, ibid. num. 67. 145
- 1 Judices ob aduerfam valetudinem inutiles reuocentur ad administratione, sed non ab officio, ibid. n. 70. 145
- 1 Infirmi siue Episcopi, siue Parochi, siue simplices Beneficij, siue Officiales non reuocentur, sed eis dantur Coadiutores, ibid. num. 75. & num. seqq. 145
- 1 Infirmus potest uovere, & profiteri, nisi sit extra mentem, in c. Ex tranfmiffa, num. 6. de renunc. 328
Vide in verb. *Cæcus, Officialis, Officium, Mutus.*
- 1 Infirmus integrè percipit beneficii sui fructus, in c. Cum percussio, num. 1. de Cler. ægrot. 154
- 1 Infirmitas debentur etiam distributiones quotidianæ, dummodò infirmitas sit principalis causa non refundendi, ibid. n. 11. & 26. 155
- 1 Infirmus, qui horas Canonicas recitare non potest, non tenetur illas audire, ibid. num. 14. 156
- 1 Infirmus juris fictione habetur pro interefente, ibid. n. 29. 156
- 1 Infirmi percipiunt in absentia fructus præbendæ, distributiones, & portionem accrescentem, quatenus infirmitas est causa non refundendi, vel non interueniendi, in cap. Ad audientiam, n. 7. de Cleric. non residen. 60
Vide in verb. *Distributiones quotidianæ quibus debeantur.*
- 1 Inge in verb. *Episcopus, infirmus*
- 1 INGENIO non procedendum, sed auctoritibus insistentium, in c. Non inuitaris, num. 116. de confit. 88
- 1 INGRATITUDO aboletur religionis ingressu, in cap. Magnus, num. 12. de oblig. ad ratia. 485
- 1 INGREDIENS septa Monasterij Monialium absque licentia Ordinarii, vel alterius superioris, in incurrat excommunicatione Papæ reservatam ex Bulla Gregorij XIII. in cap. Nuper, n. 17. & seqq. usque in fin. de sentent. excommunic. 345
- 5 Ingrediens septa Monasterij Monialium prætextu licentiæ reuocata, aut Ordinarii licentia abutentes, magis delinquent, quam ingredientiens sine licentia, ibid. num. 23. & seq. 345
- 1 INHARE quid sit, in c. Ex parte, num. 3. de confit. 125
- 1 INIMICITIÆ ex excusato Parochum à residentia, in c. Clericos, n. 22. de Cler. non residen. 65
- 1 Inimicitia graves, & gravissimæ, seu capitales quæ dicantur, ibid. num. 29. 66
- 2 Inimicitia capitales contrahuntur ex verbalibus injuriis, in cap. Veniens, num. 2. de Jurjur. 172
- 4 Inimicitia priuatorum non referuntur ad publicam causam, in c. Quia circa, n. 12. de confanguinit. & affinit. 70
- 5 Inimicitia in criminibus exceptis nisi sint capitales, non repellunt testes, sed fidem minuunt, in cap. Per tuas, primo, n. 5. de Test. 52
- 1 Inimicitia capitales an excusent à residentia, in cap. Ad suppliationem, n. 12. de renunciat. 332
Inimicitia,
- 1 INIMICIS capitalibus non debet quis se committere etiam cum litteris salui conductus, in cap. Clericos, num. 24. de Cler. non residen. 66
- 5 Inimicus se credere nemo tenetur etiam cum litteris conductus, & affectationis, in cap. Cum ex injuncto, num. 39. de Nov. oper. nunciat. 231
- 1 INITIUM si desit, deest initiatum, in cap. Publicato, num. 6. de elec. 208
- 2 De INIURIIS illatis, & eorum satisfactione potest compromitti, in cap. Veniens, num. 4. de Jurjur. 172
Vide in verb. *Compromissum.*
- 2 De Iniuriis utrimque illatis fieri debet mutua compensatio, si civiliter agatur ad penam parti applicandam: secus si criminaliter, ibid. num. 9. & seq. 172
- 5 Iniuria quod modis inferatur, in c. Quanto, n. 22. de privileg. 126
- 5 Iniuria atrocis respectu quantitatis facti quando dicatur, in c. Cum illorum, n. 19. de sentent. excomm. 349
- 5 Iniuria atrocis æstimatur, si in theatro, in foro, vel in conspectu Prætoris facta sit, ibid. n. 24. 349
- 5 Idem si in Ecclesia vel Cæmæterio, ibid. n. 24. 349
- 5 Iniuriam inferens Titio quem putabat esse Cajum, qua pena puniatur, in c. Ad Audientiam, n. 69. de homicid. 136
- 5 Iniuria omnis corporalis maior est qualibet reali, in cap. Interfessio, num. 20. de homicid. 123
- 5 Iniuriam proximo, & vicini, qui negligit propagare, videtur iniuriantem inferre, in c. Suseptimus, n. 11. de homicid. 125
- 1 Iniuriam non inferit, qui iure publico utitur, in cap. Sanè, de Testimonio, n. 31. de offic. Deleg. 824
- 3 Iniuriam actio proponitur tantum ad vindictam, in c. Odoardus, num. 49. de solut. 241
- 1 Iniuria an inferatur mortuo,
Vide in verb. *Mortuus.*
- 5 Iniuria aggravatur ex dignitate personæ cui irrogatur, in c. Ad talliariorum, num. 17. de crim. fals. 184
- 4 Iniuriæ remissæ ob nova delicta renascuntur, in c. Ex litteris, num. 20. de Divort. 97
- 5 INIUSTITIA notoria nullitatis æquiparatur, in cap. In civitate, num. 2. de usuris. 154
- 1 Innocentium verbum importat omnimodam cæntiam criminis, & doli, in c. Verba, n. 132. de cohabit. Cler. & nulier. 20
- 1 INNOCENTII, Hostiensis, & Joann. Andrew auctoritas quanta sit, in c. Ne inuitaris, num. 163. de confit. 47
- 1 Innocentii doctrina de arbitrio transgrediendi leges expenditur, in c. Canonum statuta, n. 115. usque ad n. 231. de confit. 23
- 1 Innocentius IV. pater Juris, & cur, in c. Quoniam, num. 62. de Contlit. 138

- 1 Innocentii X. Decretum de parvis conventibus Ordinario subiectis expenditur, in cap. Quanto, num. 36. de offic. Ordinari. post pag. 568
- 1 Declarationes Congregationis super statu Regularium ad prædictum decretum, ibid. num. 42. post pag. 568
- 5 INNOVATIO ius novum non tribuit, sed antiquum conservat, in cap. Triutum, num. 49. de privileg. 250
- 5 INOBEDIENTIA, & offensa qualibet, aut rebellio contra Papam, & Sedem Apostolicam, sunt casus Sedi Apostolicæ reservati in extrav. Pauli II. & Sixti IV. in cap. Quod à prædecessore, num. 14. de schismat. 104
- 3 Inobediencia regularis excluditur ex licentia Prælati petita, & obtenta, in cap. Non magnoperè, num. 4. Ne Cler. vel Monach. 659
- 3 INOPIA & impotentia solvendi non extinguit obligationem, sed suspensio illius effectum in tempus prosperioris fortunæ, in cap. Odoardus, num. 64. de solut. 242
- 5 INQUIRERE debet superior contra subditum maximè Prælatum de his tantum, super quibus præcessit infamia, in c. Qualiter, & quando, il secundo, num. 1. de Accusat. 45
- 5 Inquirenda est veritas ab eo contra quem fit inquisitio, prius quàm à testibus, ibid. num. 5. 45
- 5 Inquirentis officium est veritatem invenire, ibid. n. 80. 20
- 1 INQUISITIO extraordinaria, & generalis quæ sit, in c. Perniciosam, num. 6. de offic. Ordinari. 550
- 1 Fieri potest etiam fama non præcedente, summarè, & sine (spectu judiciali, ibid. num. 7. 550
- 5 Inquisitio, vel accusatio, denunciatio, & exceptio an impediunt promotionem, vel electionem, in cap. Accusatum, num. 10. de Simon. 35
- 5 Inquisitio non fit nisi contra infamatum, in c. Omnipotens, n. 26. & 34. de Accusat. 7
- 5 Inquisitio in casibus, in quibus potest fieri non præcedente infamia, non impedit electionem, ibid. n. 28. 7
- 5 Inquisitio est permiffa non solum cum agitur ad vindictam publicam, sed etiam ubi agitur civiliter ad utilitatem Ecclesiæ, in c. Qualiter, & quando, il secundo, n. 6. de accusat. 45
- 5 Inquisitio in causis civilibus est permiffa, si spectant ad publicam utilitatem principaliter, ibid. n. 7. 35
- 5 Inquisitio facienda est in loco, ubi quis laborat infamia, ibid. num. 8. 35
- 5 Ad Inquisitionem ex fama ut procedi possit tam contra subditum, quàm contra Prælatum, quæ requiruntur, ibid. n. 9. 45
- 5 Inquisitio ut fieri debeat, requiritur, ut fama ad aures superioris pervenerit, nec sufficit, ut pervenerit ad alios, ibid. n. 10. 45
- 5 Inquisitio nec contra Prælatum, nec contra subditum fieri potest, nisi infamia præcesserit, ibid. n. 11. 35
- 5 Inquisitio an sit remedium ordinarium, vel extraordinarium, ibid. num. 12. 46
- 5 Inquisitio jam incepta cessat superveniente Accusatore, ibidem num. 19. 46
- 5 Inquisitio non ita facta est faciendi contra Prælatum, sicut contra subditum, ibid. num. 27. 46
- 5 Contra Prælatum requiritur infamia, quæ sine scandalo dissimulari non potest, vel sine periculo tolerari, ibid. d. n. 27. & 47. 43
Vide in verb. *Fama.*
- 5 Inquisitio quando fit contra aliquem, debet esse præfens, ibidem num. 18. 47
- 5 In inquisitione sius ordo fit servandus, ibid. num. 29. 47
- 5 Inquisitio si primò fieret, & postea traderentur capitula, nihil ageretur, ibid. num. 30. 47
- 5 Quod procedit in inquisitione speciali, secus in generali, in qua non dantur capitula, ibid. num. 31. 47
- 5 Inquisitionis processus non traditis reo Capitulis valet, si non apponatur, ibid. num. 32. 47
- 5 Inquisitio quodplex fit, & an in qualibet inquisitione sit servanda forma hujus Capituli, ibid. num. 40. & seqq. usque ad num. 66. 47
- 5 Inquisitio generalissima quæ dicatur, ibid. num. 41. 47
- 5 Et quæ inquisitio generalis, ibid. n. 42. 47
- 5 Capitula tradi non debent, quando inquisitur super statu Ecclesiæ, num. 43. 47
- 5 Inquisitio specialis quæ sit, ibid. num. 44. & 55. 47
- 5 Si fiat non ad penam imponendam, sed ex debito officii, non requiritur infamia, ibid. num. 45. 47
- 5 Idem si fiat ad denunciationem publici officialis, ibid. n. 46. 47
- 5 Inquisitio contra Regularem si fiat ad correctionem, non requirit formam hujus cap. ibid. num. 49. 48
- 5 Si verò fiat, ut ab administratione removeatur, servanda est hæc forma quoad quædam, ibid. num. 50. & 58. 48
- 5 Inquisitio alia est præparatoria, seu generalis ad inveniendum delinquentem, alia forensem ad puniendum, quæ à Canonistis dicitur specialis, ibid. num. 54. & 56. 48
- 5 Inquisitionis specialis diffinitio, ibid. num. 55. 48
- 5 Inquisitionis generalis, & specialis, communis practica quæ sit, ibid. n. 56. & num seq. & 60. 48
- 5 Inquisitio generalis, quæ fit ad inveniendum delinquentem, non requirit infamiam, ibid. num. 57. 48
- 5 Inquisitio generalis transit in specialem, quando testes in genere interrogati nominant delinquentem in specie, ibidem numer. 58. & 61. 48
- 5 Inquisitio specialis contra certam personam siue ex officio, siue ad denunciationem alterius fieri non potest nisi infamia præcedente, ibid. num. 59. 48
- 5 Inquisitio specialis non præcedente diffamatione est nulla, nec obstat contraria consuetudo, ibid. num. 60. 48
- 5 Inquisitio generalis in qua per testes aliqui nominatur sine alia forma, aperit viam ad specialem inquisitionem, ibid. n. 61. 49
- 5 Inquisitio super crimine, quæ fit ex mero iudicio officio, an, & in quo differat ab inquisitione, quæ fit ad querelam, seu denunciationem partis, ibid. n. 62. & seqq. usque ad n. 68. 49
- 5 Inquisitionis iudicium in quo differat à iudicio per viam accusatoris, & per viam denunciationis, ibid. n. 63. & seqq. usque ad num. 84. 49

- 1 Inquisitio, quae formatur contra Regulares, quae habeat specialia, ibid. num. 97. 21
- 2 Ordo iuris in inquisitione, quae fit contra Regulares, non est ad unguem observandus, quoad substantia iudicii: fecus quoad veritatis probationem, ibid. num. 99. 21
- 3 Exceptiones, quae non recipiuntur contra Regulares, quot contra Regulares, ibid. num. 101. 21
- 1 INQUISITORIALIS haereticæ pravitate cuius aetatis esse debeant, in cap. Cùm in cunctis, num. 22. de elec. 271
- 2 Inquisitionis officia in regno Siciliae ab Episcopo cogi possunt solvere legatæ pia, non obstant allegatis exemptionibus, in cap. Ad hæc, n. 21. de Relig. domib. 490
- 3 Inquisitor potest punire haereticum mentalem, si liqueat de hæresi per illius confessionem, in cap. Dolentes, num. 61. de celebr. Missar. 585
- 3 INQUISITUS pendente Inquisitione ineligibilis est, in c. Omnipotens, n. 26. & 34. de Accusat. 7
- 4 Inquisitus non potest confessionem suam imaginare sub prætextu, quod capitula sibi tradita non fuerint, vel infamia non præcesserit, in cap. Qualiter, & quando, si secundo, nu. 33. de Accusat. 17
- 5 Inquisitus de dilapidatione, interim ab administratione removetur, constat de infirmitate: fecus in casu isto, ibid. n. 74. 20
- Vide in verb. *Prelatus quoad alienationem, & administrationem.*
- 1 INSTALLARE quid sit, in c. Qualiter, n. 3. de elec. 276
- 1 INSTANTIA causa in iudicio non perimitur per mortem alterius colligantium, sed in heredem continuatur, in cap. Ex parte, n. 16. de Arbitr. 792
- 1 Secus in arbitrio, ibid. num. 17. 792
- 4 Instantiam dare sufficit respondenti, in cap. Interfessio, n. 12. de homic. 112
- 2 Instantia causarum ante litis contestationem non currit, in cap. Olim, n. 7. de lit. contest. 31
- 1 Instantia contra laicum in boata ante transactum in Clericum successorem, referitur votum D. Robulterii à Signatura iustitiae approbatum, in c. Magnus, n. 6. & 57. de ob. pat. ad ratione. 410
- 2 Instantia causarum de iure civili perit triennio, sed de iure Canonico causae instantiam non habent, & cur, in c. Super eo, il secundo, num. 7. de Appellat. 101
- 2 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 50. in fin. 101
- 2 Instantia iudicii non perit per lapsum triennii de iure Canonico, secus de iure civili, in cap. Venerabilis, num. 1. & seq. de iudiciis. 31
- 2 Et quae sit ratio diversitatis, ibid. num. 1. & seq. 31
- 2 Instantia precepta, omnia acta perierunt, datur novus Iudex, his iterum contestatur, & omnia sunt de novo, ibidem numer. 4. & 21. 32
- 2 Instantia non perit triennio secundum Canones in causis tam ordinariis, quam delegatis, ibid. num. 6. 32
- 2 Instantia in causa appellationis tam secundum leges, quam secundum Canones perit lapsum unius anni, vel ex causa triennii, ibid. num. 9. 32
- 2 Criminalium causarum instantia an de iure Canonico pereat per lapsum triennii, sicut perit de iure civili, ibid. n. 6. 32
- 2 Instantia perit etiam de iure Canonico, quando res absolvitur propter irreprehensibilem iudicium, ibid. num. 8. 32
- 2 Instantia de iure civili perit triennio, sed non perit iurisdictionis iudicis, ibid. num. 11. 32
- 2 Instantia ex Concilio Tridentino per lapsum biennii perit iudicij, cuius iurisdictione exprat, sed non perit partibus, nec perente acta, ibid. num. 14. 32
- 2 Instantia ex Concilio Tridentino an currit, cum non sit per iudicium, quinoniam causa infra biennium terminetur, sed vel ob qualitatem casus, vel ob partium cavillationes, ibid. n. 10. & seq. usque in fin. 32
- 2 Instantia non currit, si lis protrahatur ultra præfixum tempus ob causae ingratitudinem, ibid. num. 20. 32
- 2 Instantia non currit, cum causa protrahatur partium cavillationibus, ibid. num. 22. 32
- 2 Contrarium, ibid. num. 23. 32
- 2 Sententia lata post instantiam preceptam nulla est, ibidem num. 24. 32
- 1 INSTITUIRE quid sit, in c. Cùm pridem, n. 91. de Paol's. 655
- Vide in verb. *Ius instituendi.*
- 2 Instituire, & destituere spectat ad ordinariam iurisdictionem, in cap. Iux, num. 11. de Cler. non residen. 43
- 3 Institutio licet patiens in beneficium vivens, hoc ipse pelendus est, & nihilominus dependens, in c. Litteras, n. 28. de con. cil. Praeben. 116
- 1 Institutio beneficiorum de iure communi ad Episcopum spectat, in c. Eam te, n. 2. de acat. & qualif. 401
- 1 Institutio authorizabilis non competit inferioribus Prelatis etiam ex consuetudine, vel praescriptione, ibid. n. 1. 401
- 1 Nisi habeant iurisdictionem quasi Episcopalem in Clerico, & populum privatus ad Episcopum, ibid. num. 4. 401
- 1 Institutio corporalis de iure communi ad Archidiaconum pertinet, ibid. num. 5. 401
- 1 Institutio collativa potest competere inferiori ex consuetudine, ibid. num. 6. 401
- 1 Institutio in beneficij participationem, quae post Concilium Tridentinum acquiritur, reservari non potest alteri, quàm Iudicij, in c. Cùm Ecclesia Viteriana, n. 1. de elec. 277
- 1 Etiam in Ecclesiis exemptis, nisi rector ordinaria iurisdictione iurisdictione, ibid. num. 12. 277
- 1 Institutiones, quae ante Concilium ex immemorabili ad inferiores debent, an sint laicae, ibid. n. 1. 277
- 1 Institutio de Fratibus Monachibus facta ad effectum vendendi bona hereditaria, & pretium investendi in unum libricum, vel Casullam, an tenent, in cap. Nomen praeva, num. 4. & 5. & seq. de elect. Praelat. 212
- 5 Institutio dicitur pro non scripta, modus etiam illi adiectus est pro non scripto, ibid. num. 15. 212
- 5 Institutio de non legitio, seu Ecclesia Tratum Minorum, an

- valeat, & an sufficiat in persona Ecclesiae Romanae, ibidem num. 41. 212
- 3 Institutio de d. pno non sufficiat inter duos praesentates a praetor laico, quavis à principio fieri non debeat, tamen retinetur, in c. Cùm autem, n. 2. & 4. de Jurapatron. 404
- 5 Institutio authorizabilis est de lege iurisdictionis, in cap. Quod ad praedecessore, num. 12. de elec. smat. 105
- 5 Institutio canonica tanquam solemnitas extrinseca non praescribitur, sed probari debet, ibid. n. 12. 105
- 1 Institutio, cum de iure communi impeditur, eisdem & destituitur, in c. Consequente, num. 18. de off. Ordin. 58
- 1 Secus si de iure communi, ibid. n. 10. 57
- 1 Praescripta institutione, non censetur praescripta destitutio, ibid. num. 10. 57
- 1 Canonica institutio dicitur, quae est sine vitio conferentis, recipientis, vel formae, in cap. Constitutus, num. 12. de of. Praebiter. 61
- 4 Institutio in bonis, quorum non est capax, si praesentatus ex legitimo matrimonio constituitur in quali possessio legitimitatis veritate, & non sicut, in c. Lator, n. 17. Quod si non legit. 2
- 2 Institutio tres sunt species, in cap. Cùm Ecclesia, n. 2. de caus. poss. & propriet. 111
- 2 Institutio corporalis pertinet ad Archidiaconum de iure communi, ibid. num. 10. 111
- 2 Institutio authorizabilis non potest fieri ab Archidiacono, ibid. num. 10. 111
- 2 Nec praescribitur sine titulo, aut immemorabili, ibid. n. 11. 111
- 2 Institutio collativa quavis spectat ad Episcopum, tamen Canonice non restituit, quin competat inferiori, ibid. n. 32. 111
- Institutio heredis, ibid. n. 11. 111
- Vide in verb. *Hereditas instituendi.*
- 2 Institutio praesentatorum est iurisdictionis necessaria, non voluntaria, in cap. Illa, n. 15. Ne Secus variante. 274
- 3 Institutio beneficiorum spectat ad Episcopum, vel eorum Officiales, in c. Ex frequentibus, n. 1. de Institut. 118
- 1 Institutiones, & custodiam possunt de iure speciali ad inferiorem pertinere, & pendente lite cum Dieriesano, in possessione descenditur, in cap. Cùm venisset, n. 1. de Institut. 151
- 3 Episcopus fundat intentionem de iure communi super institutione perceptorum in beneficiis suis diocesis, ibid. n. 1. & 11. 151
- 3 Declaratur, ibid. num. 3. 151
- Vide *Ius instituendi.*
- 3 INSTITUTUS ad praesentationem eius, qui tunc ius praesentationis possidebat, & credebatur patronus, non removetur, licet illud jus ab eo postea evinatur, in cap. Constitutus, n. 2. de Jurapat. 110
- 2 Institutus ab ingrediente Religione Fratrum Minorum, non sequitur illius professione potest capere haereditatem, cuius non expectata morte naturali, in cap. In praesentia, num. 1. de Praebit. 116
- 1 INSTRUENDI munus alicui ex debito incumbens potest alteri demandari, in c. Cùm sit ars, n. 3. de acat. & qualif. 415
- 1 INSTRUMENTUM de qualitatibus promovendi extra Clericam à quibus sumenda, in cap. Nisi cum pridem, numer. 67. de renunc. 119
- 4 INSTRUMENTA rogata à notario contra prohibitionem statuti valent, in cap. Litteras quas, num. 10. de matrim. contract. contra interdict. Eccles. 75
- 3 Instrumenta à notariis Clericis confecta, in cap. Sicut te, nu. 11. & seq. usque ad 42. Ne Cler. vel Monach. 628
- 3 Et quid post interdictum notarius officium, ibid. n. 14. & 27. 628
- 4 Instrumentum sumptum ex sumpto non probat, in cap. Lator, num. 44. Qui solvite legit. 56
- 4 Instrumentum, in quo missum repugnat iudicium, vitatur in totum, ibid. num. 45. 56
- 4 Et si tamen non probat data, ibid. num. 45. & 46. 56
- 4 Instrumentum si alicuiuslibet est, tamen si instrumentum, vel arbitrium non est iuramentum deest, in c. Instrumentum, num. 11. de test. & attestat. 154
- 2 Instrumentorum appellatio venit etiam testes, in cap. Perve-nit, n. primo, n. 7. de test. eogen. 150
- 1 Procul in materia lata, secus in restringibili, ibid. n. 1. 159
- 1 Instrumentum iuris factas, & desectus sicut in sum etiam in alia instrumenta, in cap. Ad audientiam, il primo, num. 12. de Rescript. 105
- 2 Instrumenta communia debent esse post lapsam ad fundandam intentionem etiam in casu reconventionis, in cap. G. perpetuus, num. 7. de fid. Instrum. 104
- Vide in verb. *Actus.*
- 5 Instrumenti redditi non probantur per testes, qui non pelegentur, & deponunt, quod ad certum sine vitio, in cap. Cùm cum, il primo, num. 1. de p. 111
- 5 Instrumentum iuste alicuius non sufficit probare, nisi etiam probetur illius tenor unum cum solemnitate necessaria, ibid. num. 2. & 10. 111
- 5 Testis de iurisdictione super instrumentis deperditis debent esse periti, ibid. num. 5. 111
- 5 Instrumentum discrepans à matre, seu protocollo, debet restitui illud corrigi, & emendari, in cap. Inter, nu. 1. de cum. talib. 111
- 1 Instrumenti regulatio facta an ad partem praesentibus, & non contraeuentibus, probat originale, in c. Cùm in ius, num. 11. de off. Deleg. 104
- 1 Secus si factus Notarius exenplaverit originale instrumentum referendo in venorem ad acta, ibid. n. 11. 104
- 1 Instrumentum cum producatur, illud productum est de actis, & non tenor, ibid. num. 14. 104
- 1 INSTAURA in mari apparet, de. ma. navalium cuius Praesentibus, in cap. Quoniam, n. 31. de Decim. 111
- 1 INTELLIGENTIA reclus est, qui dicitur praesentibus, & sententia, & opone verba, non reclus verus, qui dicitur ab eorum contentis, in c. Ne notarius, n. 6. de Constit. 38
- 1 Intellectus reclus, & non reclus qui dicitur ex sententia Alexandri de Alex. & D. Thomae, ibid. num. 73. & 10. 37

- 1 Intellectus inclinat in objectum suum per modum naturæ, ibidem num. 83. 38
- 1 Intellectus speculativi, & practici virtus in quo consistat, ibid. num. 86. 38
- 2 Intellectus speculativus, & practicus an, & in quibus differant, ibid. num. 137. & num. 213. 44
- 1 Intellectus ita movetur ab objecto veri, sicut appetitus sensitivus bruti ab objecto delectabili, ibid. num. 155. 47
- 1 Voluntas habet libertatem contrarietatis, intellectus secus, ibid. num. 156. 47
- 1 Intellectus Divinus, & Angelicus cognoscunt compositionem, & divisionem per intellectum simplicis quidditatis, in d.c. Ne innitaris, num. 168. de confite. 48
- 1 Intellectus humanus cognoscit componendo, dividendo, & ratiocinando, ibid. d. num. 168. 48
- 1 Intellectus esse certum practice, & dubium speculative, vel de converso, non est possibile, ibid. num. 219. 53
- 1 Intellectus non habet libertatem opinandi libet, sed violenter inclinatur in eam partem, in qua sunt fortiora motiva, ibidem num. 257. 59

Intellectus capitulorum Decreti, Decretalium, & Sexti.

- 1 c. *Ad abolendam*, in cap. Ad extirpandas, num. 6. de fil. Presbyter. 470
- 1 c. *Ad Apostolicam*, de Regular. in c. Cùm accessissent, num. 38. de confite. 110
- 4 c. *Alter*, 30. qu. 5. in cap. Tua, num. 21. de desponsat. impuber. 23
- 1 c. *Altercationis*, lib. 6. in c. Nuper à nobis, num. 21. & seq. usque ad n. 29. de bigam. 504
- 1 c. *Audiat*, num. 4. de prescript. 175
- 3 c. *Beneficium*, de Regular. lib. 6. in c. Consulti, num. 34. de Regular. 401
- 1 c. *Canon*, & c. *Sicut*, 15. dist. in cap. Nimis, num. 15. de fil. Presbyter. 477
- 1 c. *Canonum statuta*, de Constitut. in eodem c. à num. 1. usque ad num. 10. 15
- 3 c. *Causam*, de elect. in cap. Quia ingredientibus, num. 24. & 35. de testam. 225
- 3 c. *Charitatem*, 12. qu. 2. in cap. Venerabili, num. 11. & 13. de censib. 551
- 3 c. *Clerici*, 1. q. 2. in c. Significatum, n. 42. de præben. 83
- 3 c. *Clerici*, de postul. in cap. Multa, num. 96. Ne Cler. vel Monach. 618
- 1 c. *Cleros*, 21. dist. in cap. Cùm contingat, num. 56. de etat. & qual. 421
- 1 c. *Cleros*, 21. dist. in cap. Requisivit, num. 40. de ordin. ab Episcopo. 380
- 1 c. *Concilia*, §. Hinc etiam, 17. dist. in c. Significasti, nu. 73. de elect. 229
- 3 c. *Consequenter*, de off. Ordin. in c. Quoniam, n. 15. 17. & 21. & 32. de Decim. 11
- 1 c. *Constitutus*, de Relig. domib. in cap. Cùm pridem, num. 38. de pact. 649
- 1 c. *Constitutus*, de fil. Presbyter. in eod. c. Constitutus, num. 6. utque ad num. 27. 481
- 5 c. *Constitutus*, de Ufuris, in c. In Civitate, n. 4. de Ufuris. 154
- 3 c. *Corpora Sanctorum*, de Consecrat. dist. 1. in c. Cùm ex eo, n. 16. de Reliq. & venerat. Sanctar. 609
- 1 c. *Cum causam*, de elect. in eodem c. Cùm causam, n. 35. 277
- 1 c. *Cum creatus*, de celebrat. Missar. in c. Ut Abbates, num. 86. de etat. & qual. 395
- 1 c. *Cum in cunctis*, §. Inferiora, de elect. in d. cap. Cùm in cunctis, num. 35. 257
- 1 c. *Cum in Jura*, de Decimis, in cap. Cùm contingat, num. 11. eod. tit. 317
- 1 c. *Cum contingat*, de etat. & qual. in d. c. Cùm contingat, n. 46. & seq. usque ad num. 55. 421
- 1 c. *Cum Murbe*, §. Quævisit, de celebr. Missar. in c. Ne innitaris, num. 274. de confite. 63
- 3 c. *Cum non debeat*, de elect. lib. 6. & conciliatib. cum c. Un. de Cler. non refid. eod. lib. 6. in c. Licet, n. 159. de præb. 143
- 3 Et cuius Ecclesiæ nullas ad hoc requiritur, ibid. n. 160. 143
- 1 c. *Cum omnes*, triplex intellectus, in d. cap. Cùm omnes, nu. 1. & seq. usque ad n. 11. de confite. 92
- 3 c. *Cum permissis*, 7. q. 1. in cap. Consultationibus, numer. 48. de Cler. & gnat. 167
- 3 c. *Cum persone*, de privileg. lib. 6. in c. Procuratines, num. 42. de censib. 549
- 1 c. *Cum tempore*, de arbitris, in c. Ex parte de arbit. 702
- 1 c. *Cum voluntate*, de sentent. excom. in c. Indecorum, num. 26. de etat. & qualitat. 400
- 3 c. *De cæcibus*, de iudicis, in cap. Contingit, num. 29. de arbitris. 700
- 4 c. *De Francie*, de sponsal. in cap. Utrum, num. 15. de cognat. spirit. 59
- 1 c. *Degradatio*, de Pœnis, in 6. in c. Cùm contingat, nu. 62. de etat. & qual. 422
- 1 c. *De his*, 12. dist. in c. Ut Abbates, n. 83. de etat. & qual. 395
- 5 c. *Delatoris*, 5. q. ult. in c. Si quis, n. 4. de homicid. 119
- 3 c. *De multa*, de præben. in c. Dudum, n. 28. & seq. de elect. 4. & in c. Cùm iam dudum, n. 22. de præb. 97
- 5 c. *Dionanos*, 27. dist. in c. Tam litteræ, n. 58. de Cler. per salt. promot. 203
- 1 c. *Dionanos*, 93. dist. in ca. Requisivit, num. 44. de Ordin. ab Episcopo. 380
- 5 c. *Didicimus*, & c. *Puenda*, 7. q. 1. in cap. Quod à prædecessore, num. 34. de schimat. 105
- 5 c. *Dilecto*, de sent. excom. lib. 6. in cap. Suscepimus, num. 26. de homicid. 126
- 2 c. *Dilecto filio*, de offic. Archid. in cap. Nullus, num. 24. de for. compet. 470
- 1 c. *Domino sancto*, 50. dist. in c. Nonnulli, n. 37. de Rescript. 160

- 1 c. *Ego solus*, 9. dist. in cap. Ne innitaris, numer. 123. de Constitut. 43
- 3 c. *Etiam te*, de etat. & qual. in cap. Ex parte, num. 16. de cappell. Monach. 506
- 2 c. *Edoceri*, de Rescript. in cap. Pastoralis, num. 27. de Appellat. 204
- 2 c. *Eos*, 32. dist. in c. Nullus, n. 29. de for. compet. 466
- 3 c. *Episcopus*, 88. dist. in c. Nos quidem, n. 12. de testam. 260
- 3 c. *Episcopus*, num. 77. dist. in c. Conjugatus, num. 11. de conversi. conjugat. 433
- 3 c. *Et hoc attendendum*, de consecr. dist. 1. in cap. Cùm creatura, num. 28. de celebrat. Missar. 539
- 5 c. *Ex diligenti*, de Simonia, in cap. Cùm pridem, num. 49. de pactis, & in d. cap. Ex diligenti, num. 3. 4. & seq. usque in fin. de Simon. 36
- 1 c. *Ex eo*, de elect. lib. 6. in cap. Cùm in cunctis, num. 53. & 56. de elect. 247
- 1 c. *Ex litteris*, de excess. Prælator. in cap. Requisivit, num. 80. de ordin. ab Episcopo. 384
- 1 c. *Ex multis*, 1. q. 3. in c. Cùm pridem, n. 42. de pactis. 650
- 1 c. *Ex parte*, de arbitris, in d. c. Ex parte, n. 13. & seq. 703
- 1 c. *Ex parte, ille terzo*, de privileg. in c. Contingit, ille secundo, nu. 12. de sent. excom. 169
- 5 c. *Ex parte*, de tempor. ordinat. in cap. Consultationis, num. 6. de appellat. 117
- 1 c. *Ex tenore*, & cap. Ad aures, de tempor. ordin. in d. c. Ex tenore, n. 11. 359
- 3 c. *Ex tua*, in §. Contra eos, de Cler. non refid. in d. c. Ex tua, num. 2. & 18. 54
- 3 c. *Extirpanda*, §. Qui verb, de præben. in c. Nisi essent, num. 48. eodem tit. 110
- 3 c. *Gonsaldus*, 17. q. 2. in c. Consulti, n. 35. de Regular. 401
- 1 c. *Gratis*, de præben. lib. 6. in c. Super litteris, de Rescript. 159
- 5 c. *Hamane aures*, 22. q. 5. in c. Faldicus, num. 70. & seq. usque ad num. 80. maxime num. 76. & 162. vers. Non oblat secundum, de crim. fall. 372
- 3 c. *Illa*, 12. dist. in c. Consilium, n. 37. de observat. jejun. 615
- 1 c. *Illud*, 27. dist. in cap. Cùm contingat, num. 13. & num. 19. de etat. & quel. 418
- 1 c. *Illud*, de Cler. excom. ministr. in cap. Ne innitaris, num. 242. de Confite. 56
- 3 c. *In Ecclesiis*, de Capell. Monachor. secundum Abbatem, refellitur, in d. c. In Ecclesiis, n. 11. vers. Sed objicies. 501
- 1 c. *In istis*, §. leges, 4. dist. in c. Treugas, n. 25. 32. 39. 49. & 56. de treuga, & pac. 633
- 5 c. *Inpunitè*, de malef. & cap. Postulati, de Judæis, in c. Licet, num. 18. de penit. 286
- 3 c. *In nova*, 16. q. 7. in cap. Non magnoperè, num. 26. Ne Cler. vel Monach. 661
- 1 c. *In novo*, 21. dist. in cap. Perniciosam, num. 34. de Offic. Ordinar. 552
- 5 c. *In ordinando*, de Simon. in c. Tua nos, n. 45. de Simon. 522
- 1 c. *Inpositi*, de sent. excom. in cap. Ne innitaris, num. 241. de Confite. 110 55
- 1 c. *In singulis*, §. Ordinentur de stat. Monachor. in c. Dilectus, il primo, num. 13. de Rescript. 189
- 5 c. *Inversis*, de homicid. in eod. cap. Interfexisti, num. 7. & seq. usque ad num. 11. 121
- 5 c. *Interfexisti*, de homicid. in c. Suscepimus, n. 25. de homicid. 126
- 3 c. *Ipsi Sacerdotes*, 4. qu. 1. in c. Fraternitatem, n. 35. de sepult. 293
- 3 c. *Juvenulus*, 20. qu. 1. in cap. Cùm sis, num. 73. de conversi. conjugat. 439
- 1 c. *Leitor*, 34. dist. in cap. Super eo, n. 23. & 32. vers. Ad primum igitur, de bigam. 499
- 1 c. *Licet*, de Regular. in c. Admonet, n. 17. de renunciat. 330
- 3 c. *Licet universis*, de testib. in c. Cùm esses, n. 149. de testam. 276
- 3 c. *Litteras*, de rescript. spoliat. in cap. Ne innitaris, num. 399. & n. feq. de confite. 74
- 3 c. *Litterarum*, de vot. in c. Consulti, n. 15. & 10. de Regular. 398
- 5 c. *Naviganti*, intellectus varii Theologorum ad cap. Naviganti, de usur. in eod. c. Naviganti, n. 55. usque ad n. 59. 164
- 3 c. *Neminem*, 20. dist. in c. Non liceat, n. 7. de præben. 68
- 1 c. *Nemo*, 9. q. 1. in cap. Significasti, n. 47. de elect. 227
- 5 c. *Nimis inique*, de excess. Prælat. in cap. Patentibus, nu. 7. & 13. de privileg. 242
- 1 c. *Nisi essent*, de præben. in cap. Non sine, num. 5. & seq. de arbit. 690
- 3 c. *Non magnoperè*, ne Cler. vel Monach. in c. Super specula, n. 2. eod. tit. 686
- 3 c. *Non mediocriter*, de consecr. dist. 5. in c. Fraternitatem, nu. 67. & seq. usque ad num. 73. de sepultur. 207
- 3 c. *Non minus*, in ver. communes, de immunit. Eccles. in end. c. Non minus, num. 27. 633
- 3 c. *Nonnulli*, de Rescript. in c. Ex parte, n. 13. & 26. de Capell. Monachor. 505
- 1 c. *Nos si incompetentes*, 2. qu. 7. in c. Significasti, n. 75. de elect. 229
- 5 c. *Novatianus*, 7. qu. 1. in cap. Quod à prædecessore, num. 30. de schimat. 105
- 2 c. *Novimus*, de ver. signif. in cap. Cùm non ab homine, nu. 47. de iudic. 395
- 5 c. *Novimus*, §. fin. de verb. signif. in cap. Ad falsarium, nu. 181. & 65. de crim. fall. 687
- 1 c. *Nunc autem*, 21. dist. in c. Significasti, n. 74. de elect. 229
- 3 c. *Olivi*, de verbor. Signif. in cap. De cætero, num. 19. de Cler. non refid. 38
- 1 c. *Olivi*, 95. dist. in c. Quanto, n. 10. de Consuetud. 198
- 1 c. *Omnia*, de penit. & remiss. in c. Offici, n. 36. eodem tit. 306
- 1 c. *Omnia*, 32. dist. in cap. Quia sanctitas, 50. dist. in c. Requisivit, n. 45. de Ordin. ab Episcopo. 381
- 3 c. *Ordinarius*, §. In conferendis, de off. Ordin. lib. 6. in cap. Cùm iam dudum, nu. 62. & seq. & n. 67. de præben. 101
- 5 c. *Ordinarius*, de off. Ordin. lib. 6. in c. Licet Heli, nu. 20. & num. 21. & num. 25. de Simon. 49
- 1 c. *Perlevis*, 25. dist. in c. Requisivit, n. 42. de Ordin. ab Episc. 380

- *Perpeccatus*, de sent. excom. in cap. Contingit, num. 13. eod. tit. 369
- *Per venerabilem*, in princ. Qui filii sunt legit. in cap. Indecorum, n. 17. de atar. & qualit. 401
- *Per venerabilem*, §. Rationibus, Qui filii sunt legitimi in c. Quoniam, num. 11. de Constitut. 218
- *Pervenit*, de Adult. in d. c. Pervenit, n. 2. 121
- *Pervenit*, de Immun. Eccles. intellectus quatuor, in eod. cap. Pervenit, num. 10. 619
- *Pessili*, 7. quest. 1. in cap. Nulla, 42. & 78. de concess. prae-bend. 188
- *Postulasti*, de concess. prae-ben. in d. c. Postulasti, n. 1. 200
- *Postulasti*, de concess. prae-ben. in cap. Cùm Ecclesia Vulturata, num. 15. de elect. 203
- *Presbyter*, 23. dist. in cap. Cùm venisset, num. 44. de fact. Union. 449
- *Presbyteri*, de penis, in eod. c. Presbyteri, n. 11. 282
- *Presuly*, 2. q. 1. in c. Cùm esset, n. 22. de testatien. 276
- *Præter hoc*, 32. in cap. Quæsitum, num. 12. 13. & 26. de cohabit. Cler. & mulier. 22
- *Prætera*, de despons. impuber. in c. De illis, il secundo, n. 34. de despons. impuber. 29
- *Psalmista*, 23. dist. in cap. Cùm contingat, num. 7. de atar. & qualit. 412
- *Quæcumque ante*, 21. q. 5. in cap. Falsidicus, n. 67. & seq. usque ad n. 81. maximè num. 76. de crimin. falsi. 172
- *Quævis*, de prae-ben. lib. 6. in cap. Ad audientiam, il secundo, num. 66. de rescript. 181
- *Quinque*, §. 6. Inhibemus, de haeret. lib. 6. in c. Cùm venissent, num. 101. de judic. 30
- *Qui se fecit*, & c. Decreto, 2. q. 6. in c. Perniciosum, num. 12. de off. Ordin. 551
- *Qual interogasti*, 27. dist. in c. Consuluit, num. 18. & num. 15. & 18. Qui Cler. vel vovet 46
- *Quoniam*, 32. quest. 1. in cap. Cùm sis, num. 76. de convers. cõnjug. 419
- *Quoniam*, 76. dist. in cap. Nonnulli, num. 24. & seq. de re-scrip. 187
- *Quoniam*, 18. dist. in cap. Procuraciones, num. 23. & seq. de censibus. 548
- *Relatio*, & c. seq. 21. qu. 1. in cap. Dudum, il secundo, n. 42. de elect. 271
- *Religionum*, de Relig. domib. lib. 6. in cap. In praesentia, n. 112. de pubar. 112
- *Res Ecclesie*, & c. Si quis objecerit, 1. qu. 3. in c. Prætera, n. 8. de Me Prælat. vices suas. 75
- *Romanæ*, §. In universitate, de sent. excom. lib. 6. in cap. Respon-sio, n. 5. q. 2. & 84. & seq. & 94. & 109. eod. tit. 362
- *Sabbato*, de concess. dist. 1. & c. Quia dies, in cap. Consulium, num. 22. de observat. Jejun. 634
- *Salvator*, 1. q. 3. in c. Cùm pridem, n. 26. de penis. 610
- *Scriptis*, 7. quest. 1. in cap. Consultationibus, num. 45. de Cler. ægrot. 166
- *Si ad Episcopum*, Ne Sede vacan. lib. 6. in cap. Postulasti, n. 9. de concess. prae-ben. 201
- *Si annum*, de Judic. lib. 6. in cap. Cùm in cunctis, num. 54. & 57. de elect. 227
- *Si autem vobis*, 11. qu. 1. in cap. Responso, num. 53. de sentent. excom. 362
- *Si consiterit*, de Accusat. in d. cap. Consiterit, num. 6. usque ad num. 22. 9
- *Sicut*, de elect. lib. 6. in cap. Licet, de vitan. num. 40. & 46. de elect. 234
- *Sicut*, 11. dist. in cap. Significasti, n. 12. de elect. 223
- *Si huiusmodi*, §. final. de homic. in cap. Petio, num. 12. de homic. mid. 130
- *Si hoc tempore*, de rescript. lib. 6. in cap. Super litteris, num. 15. de rescript. 161
- *Si Episcopus*, 18. dist. & c. Si vobis fratres, 23. quest. in c. Qua-liter, num. 16. de Cler. non residen. 22
- *Si huiusmodi*, 35. dist. in cap. Consultationibus, num. 70. de Cler. ægrot. 169
- *Si factis*, 61. dist. in cap. Tunc litteræ, num. 60. de Cler. per-tale. promot. 211
- *Si factis huiusmodi*, de sent. excom. lib. 6. in c. Tutam, num. 45. & seq. & n. 41. & seq. de ordin. cognit. 156
- *Si quis*, de Regular. in cap. Perlatum, n. 11. de his, quæ vi-merent. 676
- *Si quis*, de homic. in c. Inter alia, n. 48. de Immun. Eccles. 649
- *Si quis dator*, 1. q. 1. in c. Cùm pridem, n. 45. de penis. 611
- *Si quis pecunia*, 29. dist. in c. Nobis, n. 57. de Simon. 42
- *Si quis*, c. uiam, 27. q. 2. in cap. Prætera, num. 15. de convers. cõnjug. 411
- *Si servamus*, de Regular. & c. Non solum, eod. tit. lib. 6. in cap. Consuluit, n. 21. 31. & 52. de Regular. 299
- *Si servamus*, 19. q. 1. in c. Licet, n. 18. de Regular. 294
- *Si servamus*, de elect. lib. 6. in c. Cùm sit ars, num. 25. & 20. de atar. & qualit. 416
- *Super eo*, de cognat. spirit. in c. Utrum, n. 8. & seq. eod. tit. in c. Tunc litteræ, de Cler. per tale. promot. 21
- *Suspensus*, de hom. in eod. c. Suscepimus, n. 6. 115
- *Tantum*, de homic. in c. Ad audientiam, n. 43. de homic. id. 174
- *Tunc*, de penis, n. 10. Cùm non ab homine, n. 100. de Judic. 30
- *Ubi novus*, de desponsat. impuber. in d. c. Ubi, num. 3. & seq. usque num. 12. 25
- *Vovet*, de Presbyter. non baptiz. in cap. Ne Inimicus, n. 125. de Condit. 225
- *Vovet*, il pr. mo, 27. q. 1. in cap. Consuluit, num. 10. & seq. Qui Cler. vel vovet 46
- *Vidua*, de Regular. in eod. c. Vidua, n. 11. 27. & seq. 141
- *Vovet*, de privil. lib. 6. in d. 2a parte, il secundo, n. 42. & seq. & num. 24. de privil. 164
- *Ut fama*, de sent. excom. in c. Cùm non ab homine, num. 101. de Judic. 19

Intellectus Clementinarum.

- 1 Clem. 1. §. final. de Sum. Trin. & fid. Cathol. in c. Ne inimicus, num. 153. de consil. 27
- 5 Clem. *Quantis*, de sent. excom. in cap. Responso, num. 22. eod. sent. excom. 360
- 1 Clem. *Quis contingit*, de Relig. domib. in cap. Significatum, n. 12. de p. aben. 82
- 1 Clem. *Quis Regularis*, de supplen. neglig. Prælat. in cap. Cùm causam, num. 37. de elect. 278
- 5 Clem. *Si factus*, de homie. in cap. Suscepimus, num. 15. de homie. 115
- 5 Clem. *Si Sumus*, de sent. excom. in cap. Quod à Prædecessore, num. 122. de schisat. 113

Intellectus Extravag.

- 3 Extravag. *Ambrosio*, de reb. Eccl. non alien. in cap. Nollit, n. 21. & seq. usque ad n. 28. & 31. eod. tit. 227
- 3 Extrav. *Cum nulli*, la prima, de prae-ben. in cap. Licet, n. 22. de prae-ben. 114
- 1 Extravag. Jo. XXII. *Suastra Sanctorum*, §. Quidam autem, in c. Nimis, num. 21. de fil. Presbyter. 476

Intellectus Legum, Digestorum, & Codicum.

- 5 l. *Barbarius*, ff. de offic. Praetor. in c. Quod à Prædecessore, num. 129. usque ad n. 139. de schim. 114
- 1 l. *Tunc fidei*, ff. de acquir. ter. dom. in cap. Gravis, num. 103. & c. 129. de restit. spoliat. 120
- 1 l. *Cui iurisdicimus*, ff. de iurisd. om. judic. in c. Proposuit, n. 20. de foro compet. 10
- 1 l. *Episcopale*, C. de Episc. audien. in cap. Significasti, num. 22. de foro compet. 77
- 1 l. *Nemo Clericus*, C. de Summ. Trin. & fid. Cathol. & c. 2. §. Inhibemus, lib. 6. in c. Cùm venissent, n. 101. de Judic. 30
- 5 l. *Per iniquum*, C. de iurisd. om. Judic. in c. Quoniam, num. 6. de privileg. 267
- 3 l. *Pomponius*, §. Ex factis, ff. de acquir. possess. in c. Ad hæc, n. 72. de Relig. domib. 493
- 1 l. *Quis sit*, §. Bonæ fidei, ff. de Usur. in c. Gravis, n. 202. & 207. de restit. spoliat. 120
- 1 l. *Qui huiusmodi*, ff. de acquir. ter. dom. ibidem n. 129. 221
- 1 l. *Ubi*, ff. de opt. legat. in cap. Cùm dilectus, num. 17. & 95. de consuet. 205
- 1 l. *Statisti in sermone*, §. Si quis iudex, ff. de arbit. in c. Ex parte, num. 26. & seq. usque ad n. 34. de Arbitr. 77
- 2 l. *Si imperialis*, C. de legio 1. §. Si quid verò, C. de vet. iur. etuel. l. Non possunt, ff. de legib. in c. Cùm venissent, n. 23. de Judic. 21
- 1 l. *Signis in legatione*, de aur. & arg. legat. in cap. Inter ceteras, num. 15. 17. 24. & 27. de rescrip. 187
- 1 l. *Si quis iudicis*, C. de off. Præf. Præf. orien. in cap. Ceterum, num. 43. & seq. usque in fin. de rescrip. 114

Intellectus Authentic.

- 1 Auth. *Decretis*, C. de arbit. in c. Non sine, n. 20. de Arbitr. 691
- 1 §. *Si quis edificatorem*, in Auth. de Eccles. tit. in cap. Nos quidem, n. 3. & 6. de testam. 219
- 1 §. *Si quis Oratoris dicitur*, in Auth. de Sanct. Episcopis, in cap. Cùm vovet, n. 40. & 51. de off. Ordin. 562
- 1 INTENTIO quid sit, & c. Si quis pœrum, n. 1. de Baptisim. 523
- 1 Intentio generalis, seu implicita in Baptismo tripliciter exprimitur, ibid. num. 2. 520
- 1 Intentio universalis in Baptismo, aut est actualis, aut virtualis, aut habitualis, ibid. num. 7. 525
- 1 Intentio respectu effectus intentionis, & non simpliciter requiritur in baptizato, & sufficit in pœnita, ibid. num. 1. 520
- 1 Intentio faciendi, quod tacit. Ecclesia, necessaria est in Baptismo, ibid. num. 11. 522
- 1 Non autem faciendi propter id, quod tacit. Ecclesia, ibid. n. 16. 521
- 1 Ignorantia dispositionis à iure improbatæ, iustieptionem, aut defectum intentionis non parit, in cap. Nos quidem, n. 53. de testam. 167
- 1 Intentionis defectus non oritur nisi ex ignorantia eorum, quæ i. Princeps iussisset, aut nullo modo, aut difficulius concessisset, ibidem num. 54. 212
- 1 Intentio baptizati pro se non requiritur ex necessitate Sacramenti, sed tantum pro accidens, videlicet quando prius contradixit, secundum opinionem Cajetani, in cap. Majores, num. 78. de Baptisim. 509
- 1 Sed contra, ibid. num. 55. 509
- 1 Intentio non debet verba deferre, sed verba intentionis, in cap. Falsidicus, n. 21. de crimin. falsi. 224
- 1 Intentionis defectus semper opponi potest, sed non in morte proprio iudicata sit facultas de eo dandi, in cap. Castam, quæ, n. 22. de rescrip. 165
- 1 Onus tamen probandi incumbit alleganti, ibid. n. 23. 216
- 1 Intentionem suam fundare quis dicitur, quando plene probat id, quod intendit, vel quando habet pio te vasa ad intentionem, & c. Sicut, n. 2. de probat. 117
- 1 INTERDICTUM ab irregularitate Ecclesie irregularitatem incurrit, si Millam celebret in ipa Ecclesia, in cap. Vel non est compos. num. 48. de temp. ordinat. 710
- 2 Secus in privato Oratorio, vel Altari privato, ibid. n. 29. 710
- 1 Interdicius, & excommunicatus ex una Ecclesia, intelligitur debet esse interdicius, & tanquam excommunicatus vitari debet etiam ab exemptis, in c. Cùm in platea, n. 2. de privileg. 240
- 1 Intend. si tempore admittantur possunt Baptismi, & Confirmat. Sacramenta etiam adultis, in cap. Responso, num. 17. & 29. de sacre excom. 110
- 1 Item Sacramentum Pœnitentiæ etiam sanis, ibidem n. 24. 114

- 1 Vaeum decedentibus non denegatur, num. 25. 360
- 2 Eucharestia fanis non conceditur, ibid. num. 26. 360
- 3 Interdicti tempore permittitur Chriftianis confectio in die Cœnæ Domini, & consecratio olei baptismatorum, ibid. n. 28. 360
- 4 Extrema unctio denegatur, ibid. num. 29. 360
- 5 Et quid de ordine, & matrimonio, ibid. remissivè. 360
- 6 Cives unius civitatis omnes, & simul possunt non tantum interdici, sed etiam excommunicari, ibid. n. 30. 360
- 7 Interdici quis potest pro peccatis alienis, sed non excommunicari, ibid. num. 41. & seq. & num. 51. 361
- 8 Regnum interdicitur pro peccatis regis, civitas pro peccatis Episcopi, vel domini, & Monasterium pro peccatis Abbatis, ibidem num. 42. 361
- 9 Interdictum corporis, in materia cuius corpus non est capax, respicit singulos, ibid. num. 23. 363
- 10 Interdictum violat, qui in officio suo ministrat sicut prius, licet sit Clericus minorum ordinum, & Irregularitatem incurrit, in c. Si quis Presbyter, n. 14. & seq. usque in fin. de Cleric. excom. ministrat. 193
- 11 Secus si exerceat aliquid non deputatum certo ordini, ut cantare Responsoria, dicere Pfalmos, & huiusmodi, ibid. n. 15. 193
- 12 Item secus si sit deputatum certo ordini, sed ex consuetudine exerceat etiam per laicos, ut in Epistola, quæ sine apparatu dicitur per quemcunque, ibid. num. 26. 193
- 13 Sed declaratur, ibid. num. 18. & 19. 193
- 1 INTERDICTUM, uti possidetis, seu retineandæ, datur, vel cum possessor ab alio turbatur, vel cum duo contendunt de possessione, in c. Ne innitatis, num. 194. de Constit. 49
- 1 Interdictum retineandæ ut locum habeat, quæ requiruntur, ibidem num. 105. 49
- 1 Interdictum, uti possidetis, non datur in materia nutritiva peccati, ibidem num. 209. 52
- 2 Nec quando jus resistit, ibidem n. 210. 52
- 3 Interdictum Prætoris non debet esse elusorium, in c. Sicut te, num. 36. Ne Cleric. vel Monach. 678
- 1 Interdictio an supponi possit tota civitas, vel diœcesis ob contumaciam Episcopi, in c. Sanè, et secundum, n. 6. & seq. usque ad num. 15. de offic. deleg. 622
- 1 Interdici potest terra ob delictum domini, vel rectoris, ibidem num. 9. & 13. 622
- 1 Regnum ob delictum Regis, & terra feudalibus ob delictum vasallorum, ibidem num. 10. 623
- 1 Interdictum est poena spiritualis, ibid. num. 11. 623
- 2 Interdictum Recuperandæ ad quæ se extendat, in cap. Gravis, num. 7. de relict. spoliator. 115
- 1 Vide in ver. *Spoliatus*.
- 1 Interdicti generalis tempore clam celebrare possunt Episcopi non prohibiti, qui non fuerint interdici culpabiles, in cap. Quod nonnullis, num. 4. de privileg. 272
- 1 Idem in Cardinalibus, ibid. num. 4. 272
- 5 Privilegium celebrandi clam tempore interdici non suffragatur eis, quorum culpa, vel fraude interdici fuit positum, ibidem num. 3. 272
- 5 Interdictum magistratus, ne quis exerceat certam artem, expiatur ipso facto finito magistratu, in cap. A nobis, il primo, n. 60. de sent. excom. 313
- 1 INTERPRETATIO in dubio facienda est ut evitetur perjurium, in c. Cum tempore, uum. 26. de arbit. 696
- 5 Interpretatio latissima fieri debet, ubi agitur de fraude tollenda, in cap. Non sine, de arbit. num. 46. 693
- 5 Interpretatio passiva admittitur in omni materia, in cap. Tue litterarum, n. 26. de Cler. per salt. promot. 202
- 1 Interpretatio in dubio contra tertium facienda est in meliorem partem, contra seipsum in deteriorem, & cur, in cap. Ne innitatis, num. 199. & num. seqq. de Constit. 50
- 1 Interpretatio statuti dicitur statutum, si sit intrinseca, & substantialis, & inseparabilis à statuto, in cap. Quoniam, num. 16 & 19. de Constit. 133
- 1 Interpretatio quid sit, & quid differat à declaratione, ibid. n. 19. 133
- 1 Interpretatio legis quatuorplex fit, ibid. num. 60. 137
- 2 Interpretationum quatuor sunt species Principis, Consuetudinis, Iudicis, & Magistrorum, & in quibus differant, in cap. Cum venissent, num. 1 & seq. de Iudic. 19
- 2 Interpretatio quam Principes faciunt non ut legislator, sed ut magister, probabilis est, non necessaria, ibid. num. 2. 19
- 2 Interpretatio translativa quæ fit, ibid. num. 3. 19
- 1 Interpretatio argumentalis, & extrinseca, propriè non inest legi, ibidem num. 4. 19
- 2 Interpretatio impropria quatuorplex fit, ibidem n. 5. 19
- 2 Interpretatio propriè quid sit, ibidem num. 6. 19
- 2 Interpretatio alia est litteralis, alia que in obscuritate sensus, seu dubietate verborum consistit, ibid. n. 8. 20
- 2 Interpretationis prohibitio non afficit, ubi copia Principis haberi non potest, ibid. num. 40. 23
- 2 Interpretatio dubiorum super litteris Apostolicis emergentium indiffinitè petenda est à Papa, si fit præsens in loco, ibid. n. 43. 24
- 2 Interpretationis locus non est, ubi verba sunt clara, ibid. n. 45. 24
- 2 Interpretatio Papæ, vel habentis auctoritatem ab ipso, habet vim generalis Constitutionis, etiam si in aliquo speciali casu ad consultationem alicujus edita fuerit, ibid. n. 36. 24
- 2 Interpretatio prohibita, non censetur prohibita interpretatio quæ fit obiter, & incidenter, ibid. n. 88. 28
- 2 Litteralis expositio absolutè necessaria est ad intelligentiam legum, ibidem d. num. 91. 29
- 2 Interpretatio legum naturaliter necessaria est, & idè per Constitutionem, vel statutum tolli non potest, ibidem n. 96. 29
- 2 Interpretatio Canonum ad dogmata pertinentium aliter fieri debet à Lecturis Theologicis, atque à Professoribus juris Pontificii, ibidem num. 100. 30
- 1 Interpretatio obsequi debet Evangelio, aliàs non est interpretatio, sed corruptio, in c. Cum pridem, n. 8. de pact. 653
- 1 Interpretatio lata fit etiam in odiosis, quarum patitur verborum proprietates, in c. Inter ceteras, n. 18. de re script. 148
- 1 Interpretatio stricta fit in legatis, ut minus gravetur hæres,

- quàm fieri possit, ibidem num. 19. 148
- 5 Interpretatio in dubio fit pro iure communi, quando concurrunt cum privilegio, in c. Olim, n. 21. de verb. signifi. 391
- 5 Interpretatio fit contra eum, qui potuit legem apertius dicere, ibidem num. 30. 382
- 1 Interpretatio gratiarum, & dispositionum Apostolicarum in favorem supremorum Principum Regularibus, & aliis quibuscunque interdicitur est sub poena excommunicationis latæ sententiæ, in c. Consuetudines, n. 79. de consuetud. 196
- 2 Statutum prohibens interpretationem intelligitur de extrinseca, in c. Cum venissent, n. 97. de iudicis. 29
- 1 Interpretatio statuti.
- 1 Vide in ver. *Statutum quoad interpretationem*.
- 5 Interpretatio semper fieri debet exclusiva præ iudicis tertiis, etiam verba impropriando, in c. Mandato, n. 47. de Simon. 63
- 5 Interpretatio in dubio fit pro iure communi, quando concurrunt cum privilegio, in cap. Quod nonnullis, numer. 26. de privileg. 223
- 1 Vide in ver. *Privilegii interpretatio*.
- 1 Et in ver. *Legis interpretatio*.
- 2 Interpretandi potestas cohæret personæ, & in alium non transit, in c. Cum venissent, num. 19. de iudic. 21
- 2 Interpretandi licentia, quæ in Doctoratu confertur, quod operatur, ibidem num. 29. 29
- 1 Vide in ver. *Doctoratus*.
- 2 INTERROGATORIIIS principum negotium tangentibus non cogitur pars respondere, nisi dentur diffructivè medio juramento per modum positionum, in cap. Olim, num. 69. de lit. contestat. 86
- 2 Si tamen respondeat, & confiteatur, sibi præiudicat, n. 61. 86
- 2 INTERRUPTIO non fit sine animo, in cap. Auditus, num. 16. de præscript. 176
- 1 INTERSTITIA temporem etiam in minoribus ordinibus sunt servanda, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur, in c. De en, num. 11. de tempor. Ordinat. 356
- 1 Vide in ver. *Ordinum interstitia*.
- 4 INTERVALLUM medi temporis modicum non vitiat obligationem, in cap. Licet, num. 8. de spons. duor. 39
- 4 Declaratur, ibidem num. 9. 39
- 2 INTITULATUS plene non dicitur in beneficio, si alius percipit fructus, in c. Si quis, n. 18. de for. compet. 38
- 1 Introdúcere verbum quid importet, in cap. Presbyter, num. 15. de facti non iterum. 456
- 1 INTRUSI in quatuor species distinguuntur, in c. Nisi cum pridem, num. 26. de renunc. 318
- 1 Intrusus propriè quis dicitur, ibidem n. 20. 32. & 36. 319
- 1 Prædix maximus est intrudens in Ecclesiâ, & falsus Prælatus, ibidem num. 29. 319
- 1 Intrusus potius dicitur incubator, quàm possessor, ibid. n. 31. 319
- 1 Intrusi habentes titulum putativum, sed non à legitimo superiore, cedere possunt, ac debent absque alia Papæ licentia, ibidem num. 32. 319
- 1 Prælatus intrusus non potest conferre Sacramenta, ac si conferat executionem non confert, ibidem num. 35. 319
- 1 Intrusus dicitur non solum qui sine electione, sed etiam qui ex electione non canonica, puta minoris partis, beneficium occupat, num. 36. 319
- 1 Intrusus habens titulum putativum à legitimo superiore cedere non potest sine licentia Papæ, ibidem num. 40. 319
- 1 Intrusus cum titulo colorato in articulo mortis potest beneficium dimittere non expectata superioris licentia, ibid. n. 41. 345
- 1 Paria sunt intrudere se in beneficium, vel retinere beneficium, quo aliquis canonice est privatus, ibidem num. 45. 340
- 1 Intrusus post rem iudicatam, & executorialis non auditur, numer. 48. 340
- 3 Intrusus est qui ingerit se administrationi ante confirmationem, vel præter auctoritatem ejus ad quem spectat, etiam si præfuerit electio, in c. Cum jam dudum, n. 3. de præben. 96
- 3 Intrusus propriè quis dicitur, in cap. Quia diversitatem, num. 6. de concess. præben. 192
- 1 Vide in ver. *Prælatus intrusus*.
- 2 INVENTARIUM non vitiat ex omissione signi Crucis, in cap. Cùm Ecclesiâ, n. 6. de caus. poss. & propriæt. 169
- 2 Inventarii consensu obligatio non impedit, quin rei veritas aliunde probari possit, in c. Sicut, n. 12. de probat. 128
- 1 INVESTITURÆ, pignoratitioes, & aliæ dispositiones temporales de bonis Sedis Apostolicæ, vel inferiorum Ecclesiarum, promittuntur, aut perpetuari non possunt, in c. Consuetudines, n. 71. de consuetud. 196
- 3 INVITATIO jus acquiritur ex invitatione, in c. Et si membra, n. 5. de bis, que sunt à Præl. sine cons. Capit. 219
- 3 INVITUS & penitus contradicens nec Sacramentum recipit, nec rem Sacramenti, in c. Majores, n. 117. de Baptisim. 601
- 2 INVOCATIO nominis Domini pramittenda est in actionibus nostris, in c. In nomine Domini, n. 2. de Testib. 146
- 2 Item in arduis, perpetuè instrumentis, ibid. n. 3. & 7. 146
- 2 Item in sententiâ, ibidem num. 4. 146
- 2 Invocatio nominis Domini qualiter fit faciendâ, ibid. n. 5. 146
- 2 Potest fieri à Notario Christiano etiam in contractibus Judæorum, ibidem num. 6. 146
- 2 An sit de substantia instrumenti, ibidem num. 7. 146
- 2 Facta à Notario in principio protocoli trahitur ad omnia instrumenta in eo comprehensa, ibid. n. 8. 146
- 2 Invocatio nominis Machometi in testis Christianorum fieri non debet publicè, etiam à Saracenis, ibid. num. 9. 146
- 2 Privatim an sit eis prohibita, num. 10. 146
- 1 JOACHINUS Abbas dicitur habuisse spiritum Prophetiæ, in c. Damnamus, n. 9. de Summa Trinit. & fide Carol. 11
- 1 Prædixit Ordines Prædicatorum, & Minorum, ibidem n. 10. 11
- 1 De illius vaticiniis iudicium, ibidem n. 1. & seqq. 11
- 1 Vide in ver. *Prophetia*.
- 1 Joachinus Abbas non fuit hæreticus, sed erraticus, ibid. numer. 24 & 26. 12
- 1 Eiusdem epistola, qua scripta sua Apostolico subiecit exami-

ni, refertur, ibidem numer. 25
 1 Jochim de clariatur Catholicus ab Honorio III licet ejus libel-
 lus fuerit a Concilio damnatus, ibidem n. 26.
 1 Errores illius qui fuerint, ibid. n. 27
 1 Hæreses plures Joannis de Parma de doctrina Abbatis Joachimi,
 ibid. num. 14
 1 Joannis Andreæ pater qui fuerit, in cap. Inter ceteras, num. 17
 de rescript.
 1 Joannis Vvileffertior afferentis omnes esse Simoniacos, qui se
 obligant ad orandum pro subventibus, damnatur in Concilio
 Constantiensi, in c. Significavit, n. 40 de præben.
 1 Joannis de Anania responsum circa legatum iustificatus solum
 Infamiam Fratrum Minorum, refertur, in c. In presentia,
 n. 61. & num. seqq. de Probat.
 1 JOSEPH. Prorex Pharaonis subiecit egyptum, & tributaria locat
 universam terram Egypti præter Sacerdotum, quæ libera ab
 hac conditione fuit, in c. Non minus, n. 27 de Immun. Eccl. 693
 1 IPSUM esse pronomen personarum, demonstrativum ad oculum,
 in c. Sæcio, n. 45. de sent. excomm. 174

Irregularis, Irregularitas.

1 Irregularis efficitur qui ministrat in ordine, à quo est suspensus, in c. Tunc literas, n. 3. de Cler. per salt. promot.
 1 Irregularis est Clericus, si pugil ab eo datus adversarium occidit; dispensatur tamen cum eo ad beneficium, in c. Henricus, n. 1. de Cler. pugnans in duell.
 1 Irregularis non est præbens homicidium causam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiam si daret operam rei illicitæ, in c. Si consisterit, n. 43. de homic.
 1 Et in cap. Ad audientiam, n. 137. & 61. de homic.
 1 Clericus qui venando telum in feram misit, & hominem occidit irregularis est, etiam si omnem adhibuit diligentiam, in cap. Ad audientiam, n. 20. de homic.
 1 Clericus, qui porcos ex agro fugitivus projecit lapidem, & puerum necavit, non est irregularis, ibid. n. 12.
 1 Consulens alicui jactum machinæ, vel balistæ, aut expugnationem Castellri, an sit irregularis, ibid. n. 28.
 1 Allocians eundem ad aliquem interficiendum, an, & quando incurrat irregularitatem, ibidem num. 29.
 1 Irregularis non est qui casu interficit homicidium absque participatione, licet ex ejus presentia aliquid robur accreverit adversarius, ibidem n. 10.
 1 Irregularis efficitur inflammans animum Regis ad odium, si inde sequatur mors, ibidem n. 11.
 1 Irregularis est, ex homicidio casuali, qui non adhibuit diligentiam quam debuit, licet daret operam rei licitæ, ibid. n. 15.
 1 Dominicus, n. 2. & quando fit irregularis ex homicidio in fontis commisso, ibidem num. 17.
 1 Utium, aptum, vel lionem tenens, si alicui interficiat, an sit irregularis, ibidem num. 21.
 1 Clericus & campanili suum trabens chordam Campanæ an sit irregularis, si puer fini appensus occiderit, & expiraverit, ibid. num. 25.
 1 Irregularis efficitur casum præbens homicidium animo nocendi, licet alius daret operam rei licitæ, ibidem num. 25.
 1 Faciem faciens ad intentionem, ut alter se per eam præcipitaret, irregularis efficitur, si mors sequatur, ibid. n. 26.
 1 Clericus se defendens in rixa an sit irregularis, si superveniant iniuria adversarij, & alicui interficiat, ibid. n. 27.
 1 Collatum tenens in manu an sit irregularis, si alter in eum insulerit, & vulnus lethale accepit, ibidem n. 28.
 1 Irregularis ex eodem si solum unus esse potest ex homicidio voluntario, alter ex casuali, ibidem num. 29.
 1 Irregularis non est, qui omni conatu nixus est occidere, sed non occidit, ibid. n. 26.
 1 Irregularis non fit consulens alicui homicidium, si ille dum aggre- ditur occidit, ibid. num. 28.
 1 Clericus tradens officiali furem, ut eum puniat altera sanguinis estu- sione, an sit irregularis, si officialis occidat, vel mutilet, ibid. num. 29.
 1 Clericus expellens hæreticum de Ecclesia, qui iustitia mediante suspensus est, an sit irregularis, ibid. num. 30.
 1 Portans ligna ad comburendos hæreticos, ut indulgentiam confe- quat, an sit irregularis, ibid. n. 32.
 1 Occidens hominem etiam infidelem est irregularis, ibid. 32.
 1 Irregularis est dans causam homicidio, in c. De cætero, n. 1. & 2. de homic.
 1 Irregularis removetur ab omni altaris ministerio, ibid. n. 7.
 1 Irregularis est præbens causam proximam homicidio, licet det operam rei licitæ, ibidem num. 8.
 1 Irregularis est iudex, qui protulit sententiam sanguinis, si exinde secuta sit mors, ibidem num. 9.
 1 Tullus quoque deponens in causa sanguinis, sequuta morte irregu- laris efficitur, ibidem num. 10.
 1 Puer qui iurgium videns frangens dedit causam abortui mulie- ris prægnantis, an sit irregularis, ibid. n. 14.
 1 Irregularis non est cum edens armatus ad nempe adulteram, qui con- gressu adulterum esse contrahere, si adulter metu se precipitaverit, ibidem num. 15.
 1 Adulter irregularis non est etiam necesse à marito illatam uxori adul- teris, ibidem n. 15.
 1 In hanc apud Reipem pro remedio factiorum, an sit irregularis, si maleficia dices iussu Regis necari fuerit, ibid. n. 17.
 1 Clerici puniunt de suis malefactoribus convenit coram iudice seculari sine pena irregularitatis, dummodo præstentur ex- pressæ, ibid. num. 18.
 1 Iudex secularis in tradens Clericum de re adatum Corde seculari, pro viis prosecutione non est irregularis, ibid. n. 19.
 1 Episcopus deponens expellens in suis parochiis hæreticos, non tenetur irregularis, licet pœna sanguinis intererat, ibid. n. 20.
 1 Pœna ex quo legitur, conditio sub pœna mortis non efficitur irregu- laritas, si legitur ambigere aliquem solum, cap. 10. de offi. iud. 120

1 Juxta committent alteri causam irregularis est, si committitur ad mortem condennet, ibid. num. 21.
 1 Irregularis an sit Clericus, cui Episcopus commisit, ut eligat ju- stitiarum, si iustitiarum procedat ad pagam sanguinis, ibid. num. 24.
 1 Irregularis non est qui consulit alteri, ut morti se exponat pro romine, sive honore Christi, vel pro fide, aut pro statu Ec- clesiæ, ibid. num. 25.
 1 Inquiritores pronunciantes alicui hæreticum, licet sciant eum morti tradendum, aut aliis ad proccrent, excusantur, ab ir- regularitate, ibid. num. 26.
 1 Irregularis est laicus occidens furem pro sola rerum defensione, in c. Interficiat, num. 13. de homic.
 1 Irregularis non est, qui interficit bellum injusto ad ineamdam pacem, licet ex illius presentia robur accreverit suis, & timer adversarius, dummodo absit dolus, in c. Petrio, num. 13. de homic.
 1 Irregularis est Clericus, qui in bello injusto auxilium, vel con- silium dedit, vel culpabilis, aut negligens fuit, si exinde sequa- rit mors, ibid. n. 11.
 1 Irregularis est is ex cuius illicita opera homicidium sequitur, in cap. Suscepimus, num. 1. de homic.
 1 Irregularis est qui pro necessaria parentis, filii, conjugis, vel alterius conjuncti defensione interficit aggressorem, ibid. n. 46.
 1 Irregularis est committens homicidium pro necessaria defensione proprii honoris, ibid. num. 19.
 1 Irregularis an efficiatur Clericus qui pro necessaria rerum defen- sione furem, vel spoliatorem occidit, in cap. Suscepimus, num. 7. usque in fin. de homic.
 1 Irregularis efficitur promotus ante ætatem ad unum ex sacris ordi- nibus, est minister in majoribus in legitima ætate susceptis, in c. Vel non est compos, n. 14. de tempo. ordinar.
 1 Nisi ingratæ hoc fecerit, ibid. num. 15.
 1 Irregularis an sit Clericus, qui fratrem suum criminaliter accusa- tum suo patrocinio adjuvit, propter quod accusatus non decon- dicitur, in c. Clerici, num. 25. de post.
 1 Canonice irregularis ex homicidio voluntario an possit in Cho- ro cum aliis psallere, in cap. Sicut dignum, num. 1. & seqq. de homic.
 1 Lætionis non legit, nec responsoria separatim cantat, si i- denti num. 1.
 1 Clericus fit irregularis, & est dependens non solum propter homicidium pro se commissum, sed etiam propter homicidium in- commissum ejus autem, consilio, vel favore, ibid. n. 1. & 5.
 1 Nec ministrat in Ordinibus etiam minoribus, ibid. n. 4.
 1 Irregularis an sit Clericus, qui volens occidere hominem, ad- mectio caput amputavit, in c. A nobis, li secundo, num. 25. & num. seqq. de sent. excomm.
 1 Irregularis non est datus causam abortui fetus inani mari, ibid. num. 21.
 1 Irregularis ex homicidio non est depositus in foro, sed dependen- dus, in c. Cùm non ab homine, n. 17. de Jure.
 1 Irregularis an efficiatur Clericus minorum Ordinum suspectus, excommunicatus, vel interdictus, imminuendo in aliquo ex di- ctis Ordinibus, in c. Si quis Presbyter, n. 1. & num. seqq. usque in fin. de Cler. ex om. ministr.
 1 Irregularis in dubio prohibetur ministrare in Ordinibus sacris, in minoribus verò permittitur dispensativè, ibid. n. 8.
 1 Et an hoc casu dispenset Episcopus, ibid. n. 9.
 1 Irregularis sunt Clerici ministrantes in prima tonsura, & mi- noribus Ordinibus simoniaci suscepti, ex Constitutione Sixti V. hac in parte non revocata per Clem. VIII. ibid. n. 11.
 1 Clerici suspensi, excommunicati, vel interdicti, qui tanquam Clerici ex officio suo exercent adum alium ex dictis Ordini- bus deputatum, irregularitatem incurant ex voto S. Penitentia- riæ, ibidem num. 12.
 1 Suspensus ab homine si celebrat, & antiquam sententiam sol- vatur, irregularis efficitur, in c. Quoties, num. 5. & 6. de coh- bit. Cler. & mulier.
 1 Irregularis non est Clericus condemnatus à iudice laico uti par- tibus homicidii, quod non commisit, licet contra eum esse publica vox, & fama, in c. Vestra, num. 119. de cohbit. Cler. & mulier.
 1 Irregularis sunt Testes, Judices, Officiales, Assessores, Advocati, Medici, & Chirurgi, consilium, vel auxilium, aut causam præ- bentes ad mortem, vel membri mutilationem, transmissivè, in cap. Sententiam, num. 1. Ne Cler. vel Monach.
 1 Irregularis an sit qui in causa fuit, ut artifex per eum succederet, si ille decedens obijerit, in cap. Quidam, num. 6. de homic.
 1 Irregularis an sit Clericus, qui puerum pro sanem dimisit in pu- tatione ad res perquirendas, si puer disrupto fune decedens obijerit, ibid. n. 1. & seqq. usque in fin.
 1 Irregularis tenetur percutere, de cuius vulnere an fuerit le- thale, nec ne, sciri non potest, si percussus ab eo, vel ab aliis oculis extiterit, in cap. Significasti, si homicid. num. 1. de homic.
 1 Irregularis non est qui iudici seculari dedit interroganda fœda, quo- rum fuerit vulneratus, licet ille postmodum occiderit, in c. Tu nos, num. 2. de homic.
 1 IRREGULARITAS causata ex homine vulneratio an sit de jure divino, in c. Henricus, n. 20. de Cler. per pœna. dud.
 1 Irregularitas an consistat in homicidio proferente, & præter- intentionem commisso, quoties, & pœna pœnitentiæ eadem, in cap. Si consisterit, num. 25. de Accus.
 1 Irregularitas contrahitur etiam ex causa revocata ad homicidium ordinata, quando quis dolo operam rei liberat, ibid. n. 20.
 1 Irregularitas in foro consistit in dubio non est præsumenda, in c. Ad audientiam, num. 1. de homic.
 1 Secus in foro penitentiæ, vel quasi penitentiæ, ibid. n. 1.
 1 Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione in quibus casibus com- mtrahatur, ibidem num. 17. usque in fin.

- 5 Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione, est in duplici differentia, ibidem num. 172
- 5 Irregularitas ex homicidio casuali contrahitur ab eo, qui dabat operam rei illicitæ, ibid. num. 172
- 5 Irregularitas ex homicidio voluntario qualiter contrahatur, ibid. num. 51
- 5 Irregularitas incurritur etiam cum merito, in c. De cætero, n. 8. & in cap. Peticio, n. 6. de homic. 128
- 5 Irregularitas ex homicidio voluntario contrahitur indistinctè ab eo, qui dat causam proximam homicidio, sed oportet, ut homicidium sit in se volutum, ibid. num. 172
- 5 Irregularitas an, & quando oriatur ex causa remota ad homicidium ordinatè, ibid. num. 16
- 5 Irregularitas an contrahatur ex homicidio, vel mutilatione pro necessaria defensione patrie, vel parentum, in c. Peticio, num. 1. & seq. usque in fin. de homie. 129
- 5 Irregularitas ex occisione, vel mutilatione ad sui defensionem quando incurritur, ibid. num. 3.
- 4 Irregularitas contrahitur etiam ex merito, ibid. n. 6.
- 3 Irregularitas incurritur ex homicidio patratò ob necessariam honoris defensionem, ibid. num. 9.
- 5 Irregularitas contrahitur ex sola præsentia in homicidio ab alio patratò in bello iusto, secus si bellum sit iustum, ibid. n. 11
- 5 Irregularitas contrahitur ab eo, qui ligavit furem, sicut ab eo, qui interfecit, in c. Suscepimus, n. 6. de homic. 125
- 5 Irregularitatem an, & quando incurrat Clericus occidens, aut causam præbens occisioni pro defensione personæ, & rertum, ibidem num. 28.
- 3 Irregularitas inducitur ex violatione suspensionis non solum per actum alicui Ordini competentem iure divino, sed etiam iure Ecclesiastico, in cap. Vel non est compos, num. 39. de temp. ordinat. 370
- 3 Irregularitas non inducitur, nisi in casibus in iure expressis, ibid. num. 41.
- 3 Irregularitas quid sit, & in quo differat à suspensione, in cap. Nihil chim pridem, num. 80. de re iur. 342
- 3 Irregularitas tribus modis contrahitur, ibid. n. 81.
- 3 Irregularitas nativa, quæ dicitur, ibid. num. 82.
- 3 Irregularitates omnes, & earum pœnæ sunt de iure positivo, ibid. num. 84.
- 3 Irregularitas an tollatur per professionem. Vide in ver. *Professio quid operetur.* Et in ver. *Illegitimus.*
- 5 Irregularitas non contrahitur, nisi in casibus in iure expressis, in c. A nobis, il secundo, n. 34. de sent. excomm. 342
- 5 Irregularitas ex defectu difficultis tollitur, quàm irregularitas ex ministratio in censura, in c. Mandato, n. 64. de iur. 65
- 5 Irregularitas non incurritur, nisi in casibus in iure expressis, & dicens aliquid irregulare, debet dare casum juris, in c. Si quis Presbyter, n. 4. de Cler. excomm. ministrat. 172
- 3 Irregularitas non contrahitur, nisi sit expressum in iure, in cap. Quæsitum, n. 14. de cohabit. Cler. & mulier. 23
- 5 Irregularitas an contrahatur ex levissima culpa, in c. Quidam, n. 9. de homic. 141
- 5 Irregularitas contrahitur ex lata culpa ad homicidium commissa, quantumcumque crimen sit occultum, in c. Quæsitum, num. 9. de pen. & remiss. 361
- 5 Idem si culpa sit levis, secus si levissima, ibid. n. 10
- 5 Irregularitas est impedimentum Canonicum, quod prohibetur priorio ad Ordines, & illorum executioni, in c. Chm illorum, n. 28. de sent. excomm. 349
- 5 Dispenfatio in irregularitate est dispenfatio circa ordines, ibid. num. 30.
- 1 Index in dubio non debet iudicare quemquam irregulare, sed quilibet in dubio tenetur se irregulare iudicare, in c. Ne innitarius, n. 107. de constit. 50
- 5 Irregularitas an contrahatur ex levissima culpa, in cap. Quidam, num. 9. de homic. 141
- 3 ITALIA omnium Provinciarum domina, in c. Inter alia, nu. 46. de immu. Eccles. 640
- 3 ITERATUM non intelligitur, quod factum esse nescitur, in cap. Tuæ litteræ, n. 9. de Cler. per salt. promot. & in c. Cùm venisset, n. 55. de facr. Unct. 448
- 3 JUDÆI possunt per Papani iudicari, si contra Euangelium faciunt in moralibus, vel hæreses circa suam legem inveniunt, in c. Canonum statuta num. 68. & 87. de constit. 20
- 3 Judæi delinquentes contra legem Moysis, per legem Canonicam puniuntur, ibid. num. 83
- 3 Item si obstant fidelibus, vel delinquant in opprobrium Christianæ Religionis, ibid. num. 84.
- 3 Item si Dominici, & festis diebus mercuria vendant, & artificia, seu opera mechanica exerceant, ibid. num. 85.
- 3 Item si in die Parasceves ollia, vel fenestras apertas habeant, aut in publicum proficiant, ibid. num. 86.
- 3 Judæi & Pagani non ligantur c. Omnis utriusque, de pœnit. & remiss. ibid. num. 87.
- 3 Judæi si matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem conversi non separantur, & eorum proles legitime est, ibid. num. 88
- 3 Nec tenentur servare formam à Concilio Tridentino præscriptam in matrimonio contra hæresis, ibid. num. 89.
- 3 Judæi in successionebus utuntur lege veteris Testamenti, ibidem num. 91.
- 3 Judæi quamvis per circumfessionem damnationis periculum evitent, tamen non intrant in Regnum Cælorum, quod fuit omnibus offeratum usque ad mortem Christi, in cap. Majores, num. 42. de Baptism. 578
- 3 Judæus nil potest probare minus quàm per duos testes fideles, & honestos, si agat contra Christianum, in cap. Licet universis, num. 1. de testib. 150
- 3 Judæi testimonium contra Christianum non admittitur, ibidem num. 3
- 3 Judæi sub defensione, & protectione Romana Ecclesiæ recepti sunt, in c. Inter alia, nu. 62. de immu. Eccl. 641

- Judæi, & eorum spulchra quoad immunitatem. Vide in ver. *Immunitas Ecclesie quoad personas, & quoad loca.*
- 3 Judæus, vel Paganus non acquirit jurisdictionem, si Ecclesiam fundet, vel constituat, in c. Nobis, n. 7. de jurepatr. 526
- 3 Judæus, vel Paganus puerum baptizans, aut levans de sacro fonte, non contrahit cognitionem spirituales, ibid. n. 8.
- 5 Judæorum bona, qui facti sunt Christiani, & postea labuntur in hæresim, reservantur filiis Catholicis, in c. Vergentis, nu. 19. de hæret. 95
- 5 Judæus, qui percussit Clericum, temporaliter punitur, vel interdicitur commercio, donec satisfaciat, in cap. Postulasti, nu. 1. de Judæis 87

JUDICIS officium.

Vide in ver. *Officium Judicis.*
 Index infirmus. Vide in ver. *Infirmus.*

Index, communia.

- 1 Index major quomodo possit se subicere minori in jurisdictione contentiosa, in c. Significasti, n. 76. de elec. 229
- 3 Judici suspecto de jure civili Episcopus datur adjunctus, in cap. Nullus, num. 32. de Regular. 330
- 3 Index dicitur habere dignitatem, in cap. Ad hæc, num. 27. de præben. 87
- 2 Judicem qui tentat corrumpere, litem perdit, siue privata sit litem, siue publica, siue fiscalis, in cap. Pervenit, il primo, num. 16. de testib. cogen. 160
- 5 Index suum, non tuum tibi denegat auxilium, in cap. Sacro, nu. 42. de sent. excomm. 375
- 1 Index, qui male iudicavit, qualiter sit puniendus, in c. Dilatus, il secundo, num. 4. de res. ripte. 288
- 1 Index inquisitor veritatis debet cuncta rimari, nec se adstringere ad unam speciem probationis, in cap. Ne innitatis, num. 101. de constit. 40
- 1 Index eum variæ sunt opinionis, nec discernitur, quæ sit verior, si unam sequatur, an faciat litem suam, ibid. n. 270.
- 1 Index condemnando innocentem peccat contra proximum, absolvendo nocentem peccat contra Rempublicam, ibidem numet. 201
- 1 Satius tamen est impunitum relinquere facinus nocentis, quàm innocentem damnari, ibid. num. 202. & 267.
- 1 Index potest differentiam dividere, si opinio, & veritas se invicem confundant, ibid. num. 236.
- 1 Judicem posse iudicare pro parte minus probabili, ostenditur esse absurdum, in dict. cap. Ne innitatis, num. 292. & num. seqq. & num. 353.
- 2 Index est minister Dei; & debet conformare iudicium cum veritate, ibid. num. 299.
- 1 Nec potest contra eam pronunciare cum libera conscientia, & fecura, ibid. num. 300.
- 1 Index glossis discrepantibus eligere debet opinionem, cui magis ratio intellectus sui consentit, ibid. n. 347.
- 1 Index spectare non debet, an probationes Fiscis præponderent probationibus rei, sed an ex processu resultet probatio sufficiens ad condemnandum, ibid. num. 358. & seqq.
- 1 Index absolute processu offensivo, & defensivo, quomodo se debeat gerere in reo condemnando, vel absolvendo, ibidem num. 363.
- 1 Indices prioriores esse debere ad absolvendum, quàm ad condemnandum, & consimiles regulæ, quomodo habeant locum, ibid. num. 367.
- 2 Index ex officio potest recipere testes non obstante partium juramento, quòd veritas alteri probari non possit, quàm per scripturam, in c. Sicut, num. 24. de probat. 129
- 1 Index Ordinarius si dicat se procedere auctoritate delegata, quam non habet, an sententia fulmineatur, & quid in casu converso, in cap. Ex parte, num. 19. de arbit. 704
- 2 Index non impartitur officium suum, nisi volenti, & petenti, in cap. Venerabilis, num. 21. de iudicis. 33
- 2 Index debet litium brevitati studere, & artibus litigatorum occurrere, ibid. num. 21.
- 5 Index debet iudicare secundum acta, & probata, in cap. Sacro, num. 36. de sent. excomm. 374
- 5 Index suum, non tuum denegat auxilium, ibid. n. 52.
- 5 Index supplet ex officio, ubi vertitur periculum animarum, ibidem num. 57.

Index quoad appellationem.

- 1 Judici est non fiat injuria per appellationem, sit tamen aliquid præiudicium ex retractatione sententia, in c. Dilatus, il primo, num. 3. de rescript. 288
- 1 Index à quo regulariter non est citandus in causa appellationis, si processerit per inquisitionem, seu ad instantiam partis, ibid. num. 5.
- 1 Scens si ex officio, ibid. num. 6.
- 1 Judicis appellationis jurisdictioni expirat per sententiam, in c. Infragabili, §. Cæterum, num. 34. de offic. ordinari. 480
- 2 Index appellationis iustificata gravamine ante diffinitivam, an debeat principalem causam remittere ad Ordinarium, in c. Super eo, il secundo, n. 45. de appellat. 194
- 2 Index datuscum clausula, *appellatione renota*, an hodie teneatur deferre appellationis ex causa probabilis, quæ à iure non indigetur expressè, & an hoc casu correctum per c. Ut debitus, infra eodem in c. Pastoralis, num. 26. de appellat. 205
- 1 Index admitti debet ad defendendam sententiam suam, in c. Dilatus, il primo, num. 4. de rescript. 288

Index in ver. *Appellatio.*

Index arbitrium.

- 1 Index ex magna causa potest transgredi Canones, in c. Canonum statuta, num. 108. de constit. tunc. 23

- 1 Contrarium, ibidem num 119 usque in fin. 21
- 1 Judex ex causa potestatem habent p[er]nas temperandi, ibidem num. 116. 21
- 1 Judex ab publicam salutem potest recedere à jure communi, in cap. Audivimus, de Reliq. & vener. Sanctor. 605
- 1 Contrarium, ibid. num 60. 607
- 1 Declaratur, ibid. num 49. & 70. 606
- 1 Vide in verb. *Index quoad p[er]nas.*
- Et in ver. *Arbitrium.*

Judici competentia.

- 1 Judex tam Ecclesiasticus, quam laicus est competens in causis mixti fori, & est locus p[re]ventioni, in cap. Pervenit, n. in 17. de adulter. 142
- 1 Judex an possit cognoscere de delicto s[ui]s familiaris, in cap. C[on]tingat, num. 11. de foro compet. 70
- 1 Judex ubi negatur qualitas jurisdictionem tribuens, potest de qualitate illa summariè cognoscere, ut videtur, an sua sit jurisd. d[omi]ni, in c. Si Clericus, n. 8. & 10. de foro compet. pag. 51
- 1 Declaratur, ibid. num 15. 51
- 1 Opinio Bartoli, & Jacobi de Arena, quòd sufficit sola allegatio qualitatis tribuentis jurisdictionem, etiam si negatur ab adversario, refellitur, ibid. num. 9. 51
- 1 Judex cujus jurisdictione negatur, cognoscere potest, an sua sit jurisdictione, ibid. num 11. 51
- 1 Judex debet prius cognoscere, an quis contraxerit, vel deliquerit in suo territorio, si hoc negatur ad ejus jurisdictionem declinandam, ibid. num. 11. 51
- 1 Judex Ecclesiasticus cognoscit, si laicus negat raptum, vel invasum in bonis Ecclesie, ibid. num. 12. 51
- 1 Judicis est non tantum appellare, sed etiam pronunciare, an sua sit jurisdictione, in c. Significamus, n. 13. de Offic. Deleg. 518
- 1 Causa contra debitores, emphyteutas, conductores, & censuarios mensa Episcopalis.
- 1 Vide in ver. *Judex Ecclesiasticus in laicos.*
- 1 De qualitate jurisdictionem tribuente omnia consistare debet, in c. Contingit, the secundo, n. 12. de sent. excomm. 169

Judex quoad compromissum.

- 1 Judex non potest partes cogere, ut in seipsum compromittant, in c. Ex parte, n. in 2. de arbit. 267
- 1 Judex in quem intum est compromissum, an in dubio censetur judicare uti judex, an verb. uti arbiter, ibid. num 14. & seq. usque in finem. 274
- 1 Judicis, & arbitri, seu arbitratoris potestas potest simul concurrere, ibid. num 11. 274
- 1 Vide in ver. *Compromissum.*
- 1 Judex contra d[omi]n[u]m non potest abientem directè de debito condemnare, nisi reus esset p[re]sens, vel ibi aliquando comparuisset, in c. Licet, num 17. de foro compet. 64
- 1 Potest contrahentes citare extra locum, & diocesim contractus, ibidem n. 18. 64

Judex in criminalibus.

- 1 Judex non potest ad ordinariam, & specialem inquisitionem contra aliquem procedere, nisi clamorè in inquisitione p[re]cedente, in c. Perniciosam, n. 1. de offic. ordinar. 500
- 1 Judex in judicio inquisitionis locum accusatoris non tenet, in cap. Qualiter, & quando, the secundo, num 16. de accusatimib[us]. 16
- 1 Vide in ver. *Inquisitio.*
- 1 Judex quomodo p[ro]cedere possit super crimine, ibid. n. 13. 16
- 1 In Romana Curia agitur de crimine duobus modis, ibid. n. 16. 17
- 1 Judex iniquum ex merito officii tenet juramentum ab illis, contra quos est facienda inquisitio, fecus si ad alterius instantiam, ibid. num 11. 17
- 1 Judex procedens super crimine ex officio non tenetur recipere probationes super forma, sed satis est, ut de ea sibi consistat, ibid. num 14. 19
- 1 Judex procedens ad instantiam alterius admittit probationes super bona fama, secus quando procedit ex officio, ibid. n. 64. 19
- 1 Judex in judicio denunciationis non debet p[re]nam ordinariam imponere, sed ad penitentiam compellere, ibid. n. 78. 20
- 1 Vide in ver. *Denunciatio.*
- 1 Judex delicti an possit citare extra territorium, in c. Licet, nu 4. & 15. de foro compet. 61
- 1 Vide in ver. *Exempti.*
- 1 Judex Delepatus in causa sibi commissã fungitur vice Papæ, & est maior Ordinario, in cap. C[on]m. venisset, n. 16. de judic. 21
- 1 Judex Delegatus, vel Ordinarius an possit mittere in possessionem honorum laicalium, super quibus sententiam tulit, in c. Licet, n. 17. & 10. de pen. 216
- 1 Judex Delegatus nulliter procedit extra fines delegationis, in c. Nullus, num 15. de Paroch. 109
- 1 Post latam sententiam, si videtur innotuit v[er]itatem inducitur in possessionem, an possit de injuria hujusmodi cognoscere, in c. Magnus, n. in de oblig. ad rat. 400
- 1 Vide in ver. *Delegatus.*

Judices deputatio.

- 1 Judices in causis civilibus ut deputari possint regulatis à Magistrat[us] seculari, que debent concurrere, in c. Si Clericus, nu. 48. & 41. de foro compet. 35
- 1 Judex an dari debeat de partium consensu, in c. Si quis, n. 7. de foro compet. 15
- 1 Et quid tenet Curia, ibid. num 8. 15

Judex Ecclesiasticus in Clericis.

- 1 Judex Ecclesiasticus cognoscit de Clericis viuis, & mortuis, in c. Ecclesia Sancte Marie, n. 11. de constit. 110

- 1 Cognoscit tantum, an Clericus fuerit ordinatus in fraudem, an duxerit in concubis, & virginitatem, & an incestum in habitu, & tonsura de interius Judex laicus cognoscitur, in c. Magnus, nu 74. de qual. ad rat. 461
- 1 Judex Ecclesiasticus, qui sine permisso Episcopi distingit Clericum alterius jurisdictionis, excommunicatus est, in c. Nullus, num 8. de foro compet. 46
- 1 Vide in ver. *Clericus quoad sui privilegium.*

Judex Ecclesiasticus in laicos.

- 1 Judex Ecclesiasticus in causis spiritualibus, vel mixtis, fori non potest de jure communi procedere ad captivam contra laicos, in c. Pervenit, n. 12. de adulter. 142
- 1 Contrarium, ibid. num 17. 142
- 1 An possit mittere in possessionem corporalem bonorum laicalium, ibid. num. 15. 142
- 1 Non potest p[ro]nam mortis infringere, sed debet removere Clericum, live laicum tradere Curie s[ui]s, ibid. n. 1 & 27. 142
- 1 In teritis Imperii regulatur non se sententiam in causis non Ecclesiasticis, aut mixtis, in cap. Penitentiæ, n. 12. de offic. ordinar. 142
- 1 Procelat tantum in crimine adulterii, quando agitur ad separationem thori, ibid. n. 17. 142
- 1 Potest procedere ad servendam pacem civem contra laicos, in c. Antrigonus, n. 9. de pacib[us]. 140
- 1 Pro criminibus ad ejus fori spectantibus potest p[ro]nunciare etiam ibi in temporalibus non subiectum, in cap. Licet, nu 7. de penis 136
- 1 In criminibus sui fori non potest laicos carceribus mancipare, ibid. num 16. 136
- 1 Contrarium, ibid. num 22. 137
- 1 Ad Judicem Ecclesiasticum spectat tam cognitio, quam executio in causis civilibus, vel criminalibus, in quibusdam foris Ecclesiasticis firmiter, ibid. num 17. 137
- 1 Judex Ecclesiasticus in causa restitutionis d[omi]ni non potest sententiam exequi in bonis laicalibus, ibid. n. 14. 137
- 1 An teneatur stare sententia Judicis laici contra Clericum, non digni laicus esset in exilium damnatus fuit, p[er]na adjecta in causa transgressions, in c. Magnus, n. 22. de oblig. ad rat. 400
- 1 Judex secularis quando dicitur negligens ad off[icium], ut Judex Ecclesiasticus procedere debeat in causis miserabilium pauperum non pauperum, in cap. Significamus, num 7. de off. Delegat. 412
- 1 Et quid sit suspensus de malitia, ibid. num 11. 412
- 1 Judex Ecclesiasticus potest de questione remota cognoscere incidenter, vel per reconventionem, in c. Tuam, num 13. de ordin. cogn. 104
- 1 Vide in ver. *Laicos.*
- 1 Judex Ecclesiasticus est juris ordinarius in causis contra debitores, emphyteutas, coadjutores, & censuarios mensa Episcopalis, in c. Nullus, num 12. de elec. 284
- 1 Judex Ecclesiasticus cognoscit, si laicus neget raptum, vel invasum in bonis Ecclesie, in cap. Si Clericus, num 11. de foro compet. 54

Judex quoad executionem.

- 1 Judex qui habet potestatem cognoscendi, etiam habere executionem, in c. Pervenit, n. 22. de adulter. 142
- 1 Judex Ecclesiasticus in causa restitutionis d[omi]ni non potest sententiam exequi in bonis laicalibus, in c. Licet, nu 7. de penis 137
- 1 Vide in ver. *Executio.*

Judex in causa propria.

- 1 Judex nemo esse potest in causa sua, in c. Nullus, n. 8. de elec. 151
- 1 Et qui jus sibi dicit in re sibi debita, cadit à beneficio suo, ibid. n. 8. 151
- 1 Imperator potest esse judex in causa sua, sed non 281
- 1 Inferior à Papa regulatur et non potest esse judex in causa propria, ibidem num 15. 284
- 1 Sed Papa regulatur contra, ibid. num 16. 284
- 1 Qui tamen causa propria ex consuetudine alius delegat, ibidem num 17. 284
- 1 Episcopus an possit esse judex in causa suæ Ecclesie, vel mensa Vicarius in causa mensa Episcopalis
- 1 Vide in ver. *Episcopus quoad sui jurisdictionem, & quod Vicarius.*
- 1 Vide in ver. *Vicarius Episcopi.*

Judex super incidenti.

- 1 In lex bareditalis cognoscit incidenter de causa status, licet de causa principaliter cognoscere non possit, in c. Tuam, num 10. de ordin. cognit. 104
- 1 Judex qui unum, & mixtum imperium non habet, rarisè tacet sententiam, vel p[ro]nunciationem non potest de his cognoscere, quæ sunt mixta, vel mixta imperio, ibid. num 27. 104
- 1 Judex ante sententiam de p[er]emptoria exceptione cognoscit, licet tamen, ut super principali pronunciet, in c. Licet, num 1. de ordin. cognit. 99
- 1 Judex an, & quando super incidenti debeat pronunciare, & demum in 11. & sequente ad n. 12. 100
- 1 Judex pronuncians super p[er]emptoria exceptione pronuncians super incidenti, ibidem num 2. 100
- 1 Judex Ecclesiasticus potest de questione remota cognoscere incidenter, vel per reconventionem, in cap. Tuam, num 13. de ordin. cognit. 104
- 1 Vide in ver. *Index laicus quoad causas spirituales.*

Judex quoad juris interpretationem.

- 1 Interpretari an, & quomodo liceat jura interpretari, in c. C[on]m. venisset, num 42. & seq. usque ad num 45. & num. 13. de arbit. 21

- 2 Iudicem oportet legum, & canonum sensus, & mentem scrutari, etiam posthabita verborum proprietate, quod sine interpretatione fieri non potest, ibid. n. 38. 23
- 2 Iudex super paucis tantum, quæ juridica sententia decidi non possunt, debet Principem consulere, ibid. num. 39. 23
- 2 Declaratur, ibidem n. 51. 24
- 2 Iudex in dubiis decidendis quem ordinem servare teneatur, in cap. Cùm venissent, ibidem n. 51. 24
- Vide in ver. Concilium Tridentinum.
- Et in verb. Interpretatio.

Judex laicus, communia.

- 5 Indices faculares possunt compelli per Ecclesiam ad iustitiam faciendam, in c. Vergentis, n. 6. de Hæret. 95

Judex laicus quoad causas spirituales.

- 2 Iudex laicus de questione spirituali nec principaliter, nec incidenter potest cognoscere, in c. Tuam, num. 9. & num. seqq. & nu. 15. de ordi. cogit. 103
- 2 Iudex laicus coram quo incidit questio natalium, cur debeat superferre in causa hæreditatis, ibid. n. 16. 103
- 4 Iudex Ecclesiasticus, coram quo pendet questio incens præjudicialis, potest inhibere iudici laico, nec interim procedat, aut processum inchoet super principali, ibid. n. 20. 103
- 2 Et in initio fieri potest sine cause cognitione, ibid. n. 21. 107
- 2 Et an processus ante inhibitionem sit nullus parte opponente, vel appellante, ibid. n. 23. 104
- 2 Iudex laicus non potest etiam incidenter cognoscere de exceptione excommunicationis, simonia, vel intrusionis, ibid. n. 28. 104
- 2 Et quid in perjurio, ibid. n. 29. 104
- 2 An possit incidenter cognoscere de causa legitimitatis, si controversia non in iure, sed in factis consistat, ibid. n. 36. 104
- 2 Iudex laicus, coram quo aliquis accusatur de adulterio, si opponatur quod matrimonium sit contractum, debet hunc articulum ad Episcopum remittere, ibid. n. 43. 106
- 2 Etiam incidenter non potest cognoscere de questione facti, an quis sit simoniacus, intrusus, vel baptizatus, ibid. n. 49 & 51. 106
- 2 Nec incidenter potest cognoscere de questione facti, an captus inaccesserit in habitum, & tonsuram, ibid. n. 53. 107
- 2 In spiritualibus iudex facularis est competens, si cadant in laicum activè, & questio sit super facto, alias fecus, secundum distinctionem Anechari, ibid. n. 56. 106
- 2 Sed contra, ibid. n. 49. & seqq. usque ad n. 61. 106
- Vide in verb. Iudex super incidentis.
- Et in verb. Latens.
- Et in verb. Iudex laicus in Clericis.

- 5 Parliamenti Dolenis editum circa censuras à iudicibus Ecclesiasticis latis, improbat, in cap. Sacro, numer. 31. de sent. excomm. 373

Judex laicus in Clericis, & Ecclesiis.

- 1 Iudex laicus qualiter, & quando possit procedere contra Clericum ordinatum lite pendente, perstringitur octo conclusionibus ex dictis Jo. Andr. & Canonistarum, in c. Magnus, n. 55. de obligat. ratiocin. & conclusiones rediguntur ad unam, ibid. n. 55. 491
- 1 Iurisdictio iudicis laici in causa ante Clericum præventa perpetuat in Clericum propter principium habile, licet devenierit ad casum, à quo non potuit in hacten, ibid. n. 56. 491
- 2 Iudex facularis si Clericum per se distinguit, aut condemnat, excommunicari debet, in c. Nullus, n. 2. de foro compet. 43
- 2 Non potest Clericum iudicare etiam ex delegatione Episcopi, ibidem n. 7. 44
- 2 Papa an possit generaliter concedere, ut iudex laicus Clericum distringat, vel condemnet, ibid. n. 9. 44
- 2 Iudex laicus non prohibetur ex delegatione Episcopi cognoscere causam Clerici mere civilem, ibid. n. 10. 44
- 2 Iudices laici, qui Clericos coercent, aut iudicant, dicuntur Ecclesie Dei in iuriam irrogare, ibid. n. 11. 44
- 2 Iudex laicus qui sine personali distinctione Clericum condemnat, non est excommunicatus, licet excommunicari debeat, ibidem numer. 13. 44
- 2 Hodie fecus ex Bulla Cœnæ, ibid. n. 14. 44
- 2 Infringendo processum contra mulierem super delicto commissio cum tali Clerico, incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ibid. num. 31. 46
- 2 Retinens in carcere Clericum deprehensum in habitu laicali, an & quando excusetur à censuris, in cap. Si quis, num. 58. de foro compet. 40
- 2 Laicus nec directè, nec indirectè potest de crimine Clericorum cognoscere, in cap. Cæterum, n. 30. de iudicis. 8
- 5 Iudici faculari netas est prohibere iudici Ecclesiastico, ne quens excommunicet, vel mandare, ut latam excommunicationem revocet, in c. Sacro, n. 30. de sent. excomm. 373
- 2 Iudex laicus non potest in Ecclesia ullam iurisditionem exercere, in c. Inter alia, n. 99. de innum. Ecclæs. 64
- 5 Iudex laicus non potest prævenire Episcopum in processu, & sententia contra Clericum super crimine atrocissimo, nisi post actualem degradationem, & traditionem Curie faculari, in c. Novimus, n. 3. de verbor. signifi. 385
- Vide in ver. Clericus quoad sui privilegium.
- 3 Iudex laicus si causam prævenit contra Clericum in habitu non indetentem, potest causam, modò à persona abluat, ad finem deducere, non obstante reassumptione habitus: si verò prævenit personam, reassumptio habitus non impedit, quominus iudicium contra personam prosequi valeat, in cap. Joannes, n. 6. de Cler. conjug. 25
- 2 Iudices faculares minimè possunt leges Canonicas, & conciliares interpretari, in c. Cùm venissent, n. 54. de iudicis. 25
- 1 Iudex laicus potest etiam incidenter cognoscere de exceptione excommunicationis, simonia, vel intrusionis, in cap. Tuam, n. 28. de ordin. cogit. 104

Egnani Refertor.

- 2 Et quid in perjurio, ibid. num. 29. 104
- 2 Iudex laicus an possit cognoscere de causa Ecclesiastica per viam reconventionis, ibid. n. 33. & n. seqq. 104

Judex quoad litteras Apostolicas.

- 2 Iudices super dubiis litterarum Apostolicarum nullatenus possunt iudicare, seu pronunciare, sed tantum cognoscere incidenter, in c. Cùm venissent, n. 41. de iudic. 23
- 2 Iudex in dubio arduo, & inexplicabili, super litteris Apostolicis etiam incidenter cognoscere non potest, sed debet Papam consulere, ibid. n. 42. 24
- 2 Iudex inferior non cognoscit de questione, an confirmatio Apostolica fit valida, necne, in cap. Si quis, num. 16. de confirm. uti. vel inutil. 107
- 2 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 26. 107
- 2 Iudex in dubiis decidendis quem ordinem servare teneatur, in cap. Cùm venissent, n. 51. de iudic. 24

Judicis officium.

Vide in ver. Officium iudicis.

Judex quoad pœnas, & censuras.

- 5 Iudex Ecclesiasticus in causis criminalibus an possit pœnas pecuniarias infligere, in c. Licet, n. 9. de pœn. 285
- 5 Quid si pro crimine jus statuatur, certam pœnam pecuniariam esse imponendam, ibid. n. 10. 286
- 5 Et quid si jus statuatur certam pœnam spiritualem, vel corporalem, non autem pecuniariam, ibid. n. 11. 286
- 5 Et quid si de pœna imponenda nihil sit iure cautum, ibid. n. 12. 286
- 5 Iudex, qui super crimine dispensare non potest, an possit pœnam à iure statutam in pecuniariam commutare, ibid. n. 13. 286
- 5 Iudex Ecclesiasticus abstinere debet à censuris etiam contra laicos, ubi executio realis, vel personalis fieri potest, ibidem num. 32. 287
- 1 Iudex ordinarius potest contra contumaces procedere etiam per multas pœnas, si illæ magis timeantur, in cap. Irrefragabili, §. Cæterum, n. 4. de offic. ordinari. 578
- 1 Et quid in Iudice delegato, ibid. n. 5. 579
- 1 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 6. 579
- 1 Et quid si in litteris data sit certa forma procedendi per censuram Ecclesiasticam, ibid. n. 7. 579
- 1 Iudex Ecclesiasticus, ubi certa pœna non est à iure statuta, potest iudicialiter pecuniariam infligere, si videat illam magis timeri, & ab sit avaritia studium, ibid. n. 16. 579
- 1 Iudex Ecclesiasticus qui potest super crimine dispensare, et Episcopopus, potest per sententiam suam, pœnam iure, vel consuetudine statutam in pecuniariam commutare, ibid. num. 19. & de seqq. 579
- 1 Secus si dispensare non possit, ut inferior Prælatus, Iudex Delegatus, ibid. 579
- 1 Contrarium, ibid. num. 22. 579
- 1 Iudex quilibet, qui potest de causa cognoscere, potest pœnam à iure statutam alterare, & commutare, dummodo id faciat causa cognita, & in ipsa sententiæ prolatione, ibidem numer. 22. 580
- 2 Quod procedit tam in iudice ordinario, quàm delegato, ibidem numer. 23. 580
- 1 Iudex delegatus, qui causa cognita temperat pœnas à iure impostas, non excedit fines mandati, nec iura transgreditur ibid. numer. 24. 580
- 1 Iudex etiam delegatus post Concilium Tridentinum utri non debet censuris, nisi in subditum, ibid. n. 25. 580
- 1 Iudex quibus ex causis temperare possit pœnas à iure inflictas, ibidem num. 29. 580
- 1 Iudex Ecclesiasticus post sententiam non potest pœnam à iure statutam in pecuniariam commutare, ibid. n. 30. 580
- 1 Nisi possit super illo crimine dispensare, ibid. n. 31. 580
- Vide in ver. Censura, Excommunicatio, Pœna.

Judicis quale iudicium.

- 1 Iudex non debet judicare secundum propriam opinionem, sed secundum decreta Patrum, & aliorum habentium auctoritatem legis condendæ, in c. Ne in iuribus, n. 10. de constitut. 31
- 2 Iudicem oportet legum, & canonum sensus, & mentem scrutari, etiam posthabita verborum proprietate, quod sine interpretatione fieri non potest, in c. Cùm venissent, n. 38. de iudic. 23
- 2 Iudex super paucis tantum, quæ juridica sententia decidi non possunt, debet Principem consulere, ibid. n. 39. 23
- 2 Declaratur, ibid. n. 51. 24
- 2 Iudex an debeat iudicare secundum conscientiam, an verò secundum acta, & probata in cap. Canonum statuta, n. 52. & seqq. de Constitut. 29
- 1 Iudicis conscientia triplex, ibid. n. 53. 29
- 5 Iudex debet solam veritatem indagare pro administratione iustitiæ, in c. Falsidicus, n. 15. de crim. falsi. 177

Judicis recursatio.

- 1 Iudex ordinarius quando allegatur suspectus, datur adjunctus, in cap. Nosti, num. 23. de elect. 264
- Vide in verb. Recursatio.
- Et in verb. Visitatio recensatio.

Judex synodalis.

- 5 Iudices synodales an sint deputandi à Episcopo de consensu synodi, vel de ejus consilio tantum, in c. Cùm olim, il secundo, n. 11. & n. seqq. usque in fin. de privileg. 251
- 2 JUDICIUM petitione omisa est nullum, in c. Olim, num. 15. de lit. contestat. 83

- 1 Iudicium non debet elaudicare, ibid. n. 39 86
- 1 Et in c. Nullus, n. 42 de Regular 718
- 1 Iudicium verbum capit discretionem, & arbitrium boni viri, in c. Cùm autem, n. 21. de iurepcti. 124
- 1 Iudicium incipit à litis contestatione, in cap. Tuam, num. 3. de ordin. cognit. 102
- 1 Iudicium Ecclesiæ aliquando sequitur imper monem, quæ sapè fallit, & fallitur, in c. Venerabili, n. 14. de testib. 156
- 1 Quid procedit etiam in Ecclesia universalis in his, quæ ad fidem non pertinent, ibid. n. 15 157
- 1 Declaratur, ibid. num. 4. & 2. 157
- 1 Iudicium aliud est secundum præsentem iustitiam, aliud secundum æternam sententiam, ibid. n. 21 156
- 1 Iudicium etiam, quod præfatum Ecclesiæ, potest errare in quibuslibet, si perfonæ contra tantum respiciantur: sed si consideretur Divina providentia, ibid. n. 15. 157
- 1 Iudicium solvitur veterante eo, qui iussit iudicare, in c. Ceterùm, n. 72. de rescript. 145
- 1 Iudicandi munus magis consilio prudentis viri, quàm corpore explendum est, ibidem num. 72 146
- 1 Iudicia sua non præferuntur quæ velle impugnarè, in c. Cùm olim, n. 1. de sine re iudicat. 184
- 1 Iudicium quod fit, & unde dicitur, in c. Vestra, num. 16. de cohabit. cler. & mulier. 12
- 1 Iudicium duplex in quolibet ratiocinato, in cap. Ne innotatis, n. 21. de notit. 37
- 1 Iudicium bonitas non consistit in sola veritate, sed in eo, quodd fit firmum, & stabile, ibid. n. 27 38
- 1 Iudicium fori contentum non differt à iudicio in foro animæ quoad obligationem eligendi opinionem in apertè probabilem, ibidem num. 301. 66
- 1 IN QUALITAS in iudiciis reprobatur, paritas approbatur, in c. Henricus, num. 5. de Cler. pugn. in duel. 141

Juramentum, communis.

- 4 Juramentum non potest præstari per relationem ad firmituram juratum, nisi fiat incontinenti, in cap. Veniens, num. 15. de cog. not. spirit. 64
- 1 Juramentum Parochi super ne. esse ratè causi. rum absentia non statuitur, in cap. Relatum, n. 10. de test. non resident. 14
- 1 Juramentum factum in obsequio Romani Pontificis quæ in cap. Cùm dilectus, num. 14. de consuetud. 213
- 1 Juramentum ex quo potest per Nunciū, seu Procuratorem, in cap. Significasti, n. 6. de elec. 211
- 1 Juramentum potest remitti ab eo, in cuius favorem est juratum, & inter ceteras, n. 9. de rescript. 147
- 1 Juramentum non violat, qui in melius commutat, in c. Magnus, num. 13. de oblig. ad rationem. 485
- 1 Juramentum facit, ut actus etiam nullus defectu formæ valeat omni meliori modo, quo potest, in cap. Naviganti, num. 67. de usur. 105
- 1 Juramenti forma à Clemente V. præscripta in creatione Tabellionum, in cap. Sic ut, numer. 19. & 35. Ne Cleric. vel Monach. 677
- 2 Juramentum est fortius vinculum, quàm confirmatio in forma communi, & firmat ad ius invalidum, in c. Si quis, num. 11. de confirm. vel inutil. 208
- 1 Juramentum est actus lætitiæ, in cap. Falsidicus, n. 107. de crim. falsi. 174
- 2 Juramentum nunquam est deferendum illi, contra quem vehementer præsumitur de transgressionè, in cap. Constitutus, il. secundum, n. 7. de appell. 119
- 2 Consensus est de ratione intinfecta juramenti, in c. Veniens, n. 16. de iurejur. 121
- 1 Juramentum habet vim roborativam, non extensivam, in c. Quoniam, n. 7. de privileg. 167
- 1 Et in eo semper intelligitur excepta Superioris auctoritas, ibidem num. 8. 117
- 1 Ad Juramentum verbale quis cogi non potest præcisè, sed solum ad æquale, in cap. Sactus, numer. 15. de his, quæ vi met. causi. 681
- 1 Juramentum est vinculum personale, nec transit in successorem, in c. Cùm pro causa, n. 17. de sent. excomm. 119
- 1 Juramentum patitur quando fit libellum super scripturis deperditis, in c. Cùm olim, il. primo, n. 7. de privil. 112
- 1 Juramento damnini passi de rebus subreptis, vel absumpsis statuit tantum contra eum, qui damnuni dedit, non contra testium, ibid. n. 8. 212
- 2 Juramentum supplementum tunc demum est deferendum, cùm aliæ probationes deficiunt, dummodo tamen saltem seculum sit probatum, in cap. Sic ut, n. 5. de Probat. 138
- 2 Et habito respectu ad legalitatem penis, & quantitatem causæ, ibid. num. 6. & nunquam. 138
- 1 Juramentum in supplementum ut deferri possit, quæ requiritur debeant concurrere, & in quibus casibus non sit deferendum, ibid. num. 7. 138
- 1 Juramentum non debet esse vinculum iniquitatis, ibidem numer. 10. 139
- 1 Item contra bonos mores non est obligatorum, ibidem numer. 10. 139
- 1 Nec de re vitæ ob publicam utilitatem, ibid. n. 11. 139
- 1 Juramentum contra publicam utilitatem secundariè, non autem principalius valet, ibid. n. 12. 139
- 1 Juramentum de testibus non inducendis non obligat, quin producti possint exuberantis fidei, & auctoritatis, ibid. n. 15. 139

Juramentum amphibologium, seu ambiguum.

- 1 In Juramento ut amphibologia, seu ambiguitate etiam ex illa causa, vel in causa, est mortale peccatum, si verba ex communi audientium usu non adstant sensum verum, quin sensus intendi, in cap. Falsidicus, numer. 145. de crimin. falsi. 176

- 5 Scelus si verba utrumque sensum admittant, ibid. n. 147. & 152. 179
- 5 Quid tamen tollit in iudicio, ibid. n. 146. 177
- 5 Jurare pro causa Principum in principio, intelligendum si quom, est gravi peccatum, seu cum vitale, ibid. n. 24. 170
- 5 Ind est in ordine, ibid. n. 145. & 149. 175
- 5 Jurans Italico modo per se, cùm apostrophe, ut audientem tollat, intencionem significat Perjuris, perjurium committit, ibid. num. 25. 175
- 5 Idem in eo, qui jurat per verbum *Uro*, supprimendo litteram *U*, ibid. num. 1. 176
- 5 Idem in eo, qui pronuntiat juramenti verba interrogativè, ut contrarium finem intendunt, ibid. num. 142. 176
- 5 Idem in eo, qui intendit ironice *Uro*, ad tollendum proximum, ibid. num. 14. 176
- 5 Jurans non obligatur, nisi fecerit in intencionem suam, si verba ita duplicia sunt, ut equaliter diversis sensus expriment, ibidem num. 137. 177
- 5 Juramenti verba si non admittunt sensum, quem jurans mente concepit, à perjurio non exculunt, in cap. Falsidicus, num. 54. de crimin. falsi. 174
- 1 Juramentum temerarium an, & quando repellat à testimonio, in cap. Int. marit. num. 2. & seqq. usque ad om. 2. de testib. & attestat. 149
- 1 Juramentum approbatur, temerarium tantum censetur prohibitum, in cap. Licet, no. de Regular. 191
- 1 Juramentum in supplementum deferri semel probanti, in c. Cùm Ecclesiæ, n. 18. de causi. possess. & propriet. 110
- 1 Nisi adversarius habeat juris aditentiæ, non jurare velit se non debere, ibid. num. 19. 110

Juramentum qualiter interpretandum.

- 1 Juramentum in foro animæ an sit interpretandum juxta intencionem re ipsius, vel jurantis, late distinguitur, 30 c. Falsidicus, n. 66. & seqq. usque ad n. 10. de crimin. falsi. 171
- 1 Juramentum ut contrarium a iure secundum intencionem jurantis interpretatur, ibid. num. 71. 171
- 5 Contrarium, ibid. num. 74. 171
- 1 Declaratur, ibid. num. 76. 171
- 1 Juramentum, si non sit eadem intencio iurantis, & suscipientis, in toto an magis pendendum est juxta finem intellectum ejus, qui dolum non habet, ibid. num. 76. & 80. & num. 163. vers. Non obligat secundum. 171
- 1 Juramentum est accipiendum juxta proprium, & communem verborum intellectum, ibid. n. 147. 177
- 1 Jurantis intencio non est ita attendenda, ut sit in libertate suæ intencione verba utitur, sed sit eundem illi, quod commuo ter intelligitur, ibid. n. 25. 171
- 1 Jurantis, & recipientis finem intencionem considerat Deus, & ex parte utrumque attemperatur, & odit, ibid. n. 77. 171
Vide in verb. *Juramentum an artificiale*.
Et in verb. *Juramentum amphibologium*.
- 2 Juramentum non extenditur ad ea, de quibus non fuit verisimiliter cogitatum, in cap. Veniens, numer. 11. & 24. de iurejur. 121
- 1 Jurans potest mandare aleni, si præcipiat aliquid, quod non adversetur priori juramento, sed tamen sit ita grave, ut de eo verisimiliter non cogitaverit, an teneatur illud servare, ibid. num. 21. & seqq. 171
- 1 Confusio est de ratione intencioe juramenti, ibid. n. 16. 171
- 1 Juramentum non extenditur, nisi ad rationabilia, possibilia, & honesta, ibid. n. 17. 171
- 1 Jurans solum mandato Episcopi, & non appellatè, si Episcopus preceptum, in quo non est beneficium, & applicabile potest, nec est egius potestè declaratum juramento, ibid. n. 19. 171
- 1 Jurans potestè reduci onem ad arbitrii boni viri, si eorum iter latet, potestè illa potestè juramento non obligari, ibid. n. 20. 172
- 1 Etiam si quom fuerit, ut comprehensivus potestè enormiter laxare, ibid. n. 21. 172
- 1 Juramentum generaliter præstitum de prebendo mandatis alienis non extenditur, in n. 24. c. de quibus cogitatum est, vel debetè merè contrariè, ibid. n. 24. 171
- 1 Juramentum specificè præstitum in foro animæ juxta intencionem jurantis, recipit nec præteritionem, ibid. n. 26. 171
- 1 Procedit, quando jurans solum adhibet loquim interpretatur secundum finem intellectum suscipientis, ibid. n. 26. 171
- 1 Juramentum in foro judiciali recipit interpretationem secundum jus, ibid. n. 27. 171
- 1 In juramento, & voto semper intelligitur excepta Superioris auctoritas, in cap. Non est vobis, n. 15. de Regular. 147
- 1 Juramentum obligatur ad aliquid scribendum, prohibetur ingredi Religionem, ibid. n. 19. 147
- 1 Juramentum non potest geri ad incogitata, in cap. Cùm venissent, num. 31. de Instit. 181
- 1 Juramentum habet tacitam conditionem, rebus si non sit ibid. ibid. num. 4. 181
- 1 Juramentum non habet vim roborativam, non extensivam, in c. Quoniam, n. 7. de privileg. 167
- 1 Et in eo semper intelligitur excepta Superioris auctoritas, ibidem num. 9. 167
- 1 Juramentum debetè haberi tacitam conditionem, si creditor in eodem statu manentem, in cap. Ab. luteo, n. 9. de heret. 94
Vide in verb. *Delictum*.

Juramentum quom liter præstandum.

- 1 Juramentum præstari non potest per relationem ad scripturam iuratum, in c. Cùm pro causa, n. 16. de sent. excomm. 119
- 1 Pro forma exigit specialem intencionem, & formalitatem verborum, ibid. n. 17. 119
- 1 Præstari debet corpore literæ, & requirit pro forma tacitum scripturatum, ibid. n. 20. 119
- 1 Subdictione, & non includitur, ibid. n. 21. 119

- 5 Nec sub obligatione Camerali, ibidem numer. 23. 319
- 2 Iuramentum fidelitatis, de quo in cap. Ego N. n. 1. de iur. juran. et ligum, & prestat ut Episcopus semel tantum in actu consecrationis, non autem in visitatione Liminum, in d. cap. Ego N. n. 1. de iur. jur. 170
- 1 Iuramentum fidelitatis prohibetur Clericus prestare laico, à quo nihil habet temporale, in c. Sicut te, num. 12. Ne Cler. vel Monach. 696
- 2 Iuramenti forma septem capita continens, secundum quam Papæ jurant Episcopi, in c. Ego N. n. 1. de iur. jur. 165
- 2 Iuramentum quod Episcopi præstant Papæ in actu consecrationis est ligum, ib. n. 71. 170
- 5 Iuramenti finis est determinatum veritatem aperire, in c. Falidicus, n. 22. & n. 133. & seqq. de crim. fals. 170
- 5 Iuramentum quod huic fieri ad veritatem, non inducit mortale peccatum in materia levi, ibid. n. 133. 176
- 5 Contrarium, ibid. n. 137. 176
- 5 Iuramentum iniquitum est, non per quod se homines fallant, sed per quod quisque in alterius notitiam cogitationes suas profert, ib. n. 133. 176

Iuramenti implementum.

- 1 Iurans non venite contra contractum, ali sit perjurus, si petat precium suppleri, vel contractum rescindi, in c. Inter cæteras, n. 5. de rescrit. 147
- 4 Iurans cum aliqua contrahere, si non subest impedimentum, per censuram Ecclesiasticam contrahere compellitur, in c. Ex litteris, the secundo, n. 1. de sponsal. 10
- 4 Etiam post Concilium Tridentinum, quod de sponsalibus nihil statuit, ib. n. 2. 10
- 2 Iuramentum licitum transgrediens est perjurus, & mortaliter peccat, in c. Veniens, n. 13. de iur. jur. 173

Iuramentum quando obligatorium, & licitum.

- 1 Iuramentum à quacunque lege etiam Canonica, in d. & Divina prohibetur, servandum est, si fieri potest sine interitu salutis æternæ, in c. Non sine, n. 25. de arbit. 691
- 3 Iuramentum, & votum non ligant, cum sine interitu salutis corporalis servari non possunt, in cap. Consilium, numer. 7. de observ. jejun. 613
- 1 Iuramenta contra utilitatem Ecclesiæ, per iuriam potius dicenda sunt, in c. Veniens, n. 20. de transact. 669
- 1 Iuramentum Prælati de non repetendis iuribus Ecclesiæ suæ non valet, ib. n. 21. 669
- 2 Iuramentum de non testificando contra aliquem non est obligatorium, & cur, in cap. Constitutus, the primo, num. 3. & seqq. de testib. & attestat. 112
- 2 Iuramentum de testimonio contra aliquem non ferendo est illicitum, ac temerarium, in c. Pervenit, the primo, n. 5. de testib. 159
- 1 Iurare in quibus casibus liceat, in cap. Significatis, num. 8. de elec. 233
- 5 Iurans super falsum lapidem perjurus est, in cap. Falidicus, n. 68. de crim. fals. 172
- 2 Iuramentum de parendo alienius mandato non est servandum, si præcipitur aliquid, quod obviat iuramento prius licite factò, in c. Veniens, n. 1. & 12. de iur. jur. 172
- 2 Et quod si obviat promissioni non jurat, ib. n. 23. 172
- 2 Iuramentum non est obligatorium, quando servari non potest sine interitu salutis æternæ, ibid. n. 14. 173
- 2 Casum fortuitoque renuntiatio non validatur iuramento ob defectum consensus, ibid. n. 17. 173

Vide in verb. *Perjurium*.
Et in verb. *Iuramentum amphybologicum*.
Et in verb. *Iuramentum artificiosum*.

- 3 Iuramentum à Prælato præstitum in damnum Ecclesiæ, ab ipso Prælato servandum est, in c. Cùm venisset, n. 2. de instir. 183
- 3 Si sit separabile à præiudicio Ecclesiæ, aliàs fecus, ib. n. 28. 183
- 3 Iuramenta non sunt, sed per iuriam, quæ contra utilitatem Ecclesiæ attentantur, n. 3. 183
- 3 Iuramentum præstitum ab Episcopo Antuerpiensi de servandis consecrationibus, & privilegiis Collegiæ Ecclesiæ, an post erectionem dictæ Ecclesiæ in Cathedrali obliet, quominus Episcopus sui possit sua jurisdictione in eisdem Ecclesiæ Capitulum, & personas eiusdem civitatis, ibid. n. 14. 183
- 3 Iuramentum generale de observandis privilegiis an extendatur ad revocata, ib. n. 24. & 35. 183
- 3 Iuramentum de servando statuto tollitur per statuti revocationem, ib. n. 16 & 36. 183
- 3 Iuramenta ab Episcopis præstita in materia visitationis, ac privationis Capitularium, sicut obligant auctores, ib. n. 31. 183
- 3 Iuramentum non porrigitur ad incogitata, ib. n. 32. 183
- 3 Iuramentum per relationem ad aliud perinde habetur, ac si esset præstitum super re certa per se, ib. n. 33. 183
- 3 Iuramentum habet tacitam conditionem, rebus sic stantibus, ibid. num. 24. 183

Iuramentum artificiosum, vel per subauditionem.

- 5 Iuramentum quoties exigitur ad faciendum peccatum, potest quis jurare se facturum, subintelligendo intra se, si absque peccato id fieri liceret, in c. Falidicus, n. 45. de crim. fals. 171
- 5 Iuramentum, ib. n. 80. usque in fin. 172
- 5 Contrarium, ibid. n. 80. de crim. fals. 172
- 5 Iuramentum artificiosum compositum ad fallendum proximum, accipit Deus, seu eum quod si, cui iuratur, intelligere debet iuxta rectam intelligentiam verborum, ib. n. 80. 173
- 5 Iuramentum in quacunque materia est mortale, si verba sunt falsa, n. 86. 173
- 5 Iuramenti verba si non admittunt sensum, quem jurans mente concipit, à perjurio non excusant, ib. n. 94. 174
- 5 Iuramento firmate licet, quod nihil est, perjurium est, ibid. n. 108. 175
- 5 Iuramentum cui veritas non est comes, est perjurium, ibid. num. 110 & 113. 175

- 5 Iuramentum inlicitum est, non per quod se homines fallant, sed per quod quisque in alterius notitiam cogitationes suas profert, ibid. n. 131. 176
- 5 Iuramentum finem destruit modus iurandi per internas sub auditiones verborum sensum invertentes, ibid. n. 135. 176
- 5 Iuramenti comes principalis est veritas in audientis notitiam delata, ibid. nu. 136. 176
- 5 Iurans falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, an peccet mortaliter, in c. Falidicus, n. 20 & n. seqq. usque in fin. de crim. fals. 170
- 5 Quid si id faciat sine iusta causa, ibid. n. 26. & seqq. usque in fin. 170
- 5 Iurare iocè causa Principem esse in oppido, intelligendo pidiem, est grave peccatum, sed non mortale, ibid. n. 24. 170
- 5 Imò id mortale, ibid. n. 145. & seqq. 176
- 5 Iurare falsum ex iusta causa, subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, nullam esse culpam, qui auctores sententiarum, ibid. n. 26. 170
- 5 Et quibus fundamentis, ib. n. 27. & seqq. usque ad n. 55. 170
- 5 Iurare se aliquid nescire, quod expedit fu secreto tegere, subaudiendo in mente, ita ut expedit revelare, multi opinantur non esse perjurium, ibid. num. 36. 171
- 5 Idem in eo, qui coactus iurat se pecuniam soluturum, subaudiendo intra se, si eam debitor, ibid. n. 37. 171
- 5 Idem in eo, qui per metum iurat se accepturum aliquam in uxorem, subintelligendo si mihi placuerit, ibid. n. 38. 171
- 5 Idem in muliere, quæ sciens occultum impedimentum dirimens metu excommunicationis, iurat se velle viro cohabitare, subaudiendo, si mihi libebit, ibid. n. 39. 171
- 5 Idem in eo, qui pecunia egens iurat se illam non habere, subintelligendo ad mutuandum, ibid. n. 40. 171
- 5 Idem in adultera, quæ iurat se adulterium non commisisse, subaudiendo in alio die, vel loco, ib. n. 41. 171
- 5 Idem in Clerico, qui ut se eximat ab indebita solutione Gabellæ iurat se nihil portare, subaudiendo, ex quo gabellam solvere teneatur, ib. n. 42. 171
- 5 Idem in viatore venient ex loco, qui peste infectus creditur, & iurat se inde non venire, subintelligendo tamquam ex loco infecto, ibid. num. 43. 171
- 5 Idem in penitente, qui malè interrogatus à Sacerdote, falsò negat se confessum fuisse aliquod peccatum, subaudiendo, ita ut illud dicere teneatur, ibid. num. 44. 171
- 5 Iurans falsum in iudicio ex iusta causa, subaudiendo in mente aliquid, quod reddat sensum verum, non peccat secundum aliquos, ibid. num. 45. 171
- 5 Idem putant in eo, qui occidit hominem ad sui defensionem, vel putans esse feram, & negat in iudicio se occidisse, intelligendo intra se de facto criminioso, ibid. num. 50. & 127. & 153. & seqq. 171
- 5 Idem in eo, qui ut sibi satisfaciat de iusta taxa, negat in iudicio se fraudasitè, intelligendo, ita ut deliquerit, ibid. num. 51. 171
- 5 Idem in eo, qui ut se eximat ab imputatione homicidii, quod non commisit, in iudicio negat gladium reperiunt penes cadaver esse suum, subaudiendo in mente, quatenus est inducium illius delicti, ibid. num. 52. 171
- 5 Idem in eo, qui ad sui sustentationem abscondit bona, ne à creditoribus capiantur, & negat iudici se illa habere, subaudiendo, ita ut teneatur manifestare, ibid. num. 53. 172
- 5 Idem in eo, qui cum pecuniis mutuo acceptas restituerit, in iudicio negat mutuum, subintelligendo, ita ut teneatur solvere, ibid. num. 54. 172
- 5 Contrarium in prædictis, ibid. n. 120. & 149. 175
- 5 Iurare falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, esse peccatum mortale, latissimè ostenditur, ibid. numer. 79. & seqq. usque ad n. 138. 173
- 5 Iuratis dolo, in cuius mente est non sic se facturum, ut promittit, ibid. num. 104. 174
- 5 Iurans falsum in iudicio, & subaudiens in mente verum, est obnoxius Deo, ibid. n. 120. 175
- 5 Item iudici, ibid. n. 121. & seqq. usque ad n. 132. 175
- 5 Item parti, ibid. n. 131. & seqq. 176
- 5 Iurans alta voce aliquid falsum, & superaddens aliquid voce submissa, & imperceptibili, quod reddat sensum verum, mortaliter peccat, ibid. num. 138. 176
- 5 Opinio adfructus perjurium non esse, verbis falsum iurare, & interna subauditione verum concipere, est probabilis, & idè eligi potest, licet opposita sit probabilior, & tunc, in c. Falidicus, num. 15. de crim. fals. 171
- 5 Contrarium, ibid. n. 166. 171
- 5 JURII appellatione quid veniat, in cap. Ad hæc num. 24. de off. Archid. 511

Jurisdicção, communi.

- 3 Jurisdicção sine ordinata, sine delegata solo verbo committitur, & revocatur; potestas Ordinis secus, in c. Aqua, num. 4. de consecr. Eccles. 568
- 1 Jurisdicções omnes sunt principaliter apud Principem, tamquam apud fontem, in cap. Quoniam, numer. 64. de Constitut. 138
- 1 Jurisdicção haberi potest ab alio immediate dupliciter, in cap. Perniciosa, n. 30. de off. Ordinar. 551
- 1 Jurisdicção omnium Prælatorum Ecclesiæ dependet ab Ecclesiæ Romanæ non modo quoad executionem, sed etiam quoad substantiam potestatis, ibidem n. 38. 552
- 1 Jurisdicção non est sine subditis, ibid. n. 42. & seqq. 552
- 1 Jurisdicção non potest esse, nisi in subiecto, & cohæret personæ, ibid. num. 49. 553
- 1 Jurisdicção n. n. debet esse vaga, & incerta, ibid. n. 53. 551
- 2 Jurisdicção si fundetur super sola dubiata qualitate jurisdiccionem tribuens, negatur qualitas nihil operatur, sed satis est illam in libello allegare, in cap. Si Clericus, numer. 16. de foro compet. 17
- 2 Ut si negetur Clericatus, vel contractus usurarius, aut matrimonialis, ibid. num. 17. 54

- jurisdictioni alteri specialiter attributa, in c. Cum olim, numer. 74. de major. & obed. 619
- jurisdictioni delegata potest proveniri per ordinariam, antequam littera delegationis fuerint Delegato presentatae, in c. Studii, num. 12. de offic. Legat. 545
- Vide in verb. *Delegatus*.
- jurisdictioni delegata non extenditur de persona ad personam, in c. Quoniam, num. 11. de offic. Delegat. 570
- jurisdictioni delegata non transit in Capitulum Sede vacante, ibid. num. 13. 570

Jurisdictioni ordinariae.

- jurisdictionem ordinariam impediens excommunicatur in Bulla Grae, in cap. Pervenit, num. 43. de Adulter. 152
- jurisdictioni ordinaria quae dicitur, in c. Perniciosam, num. 25. de offic. Ordinari. 551
- jurisdictioni ordinaria, & universalis cohaeret territorio, ibidem num. 53. 553
- jurisdictione Ordinarii sublata, non censetur sublata jurisdictioni per Sedem Apostolicam delegata, in cap. Ex parte, il secondo, num. 23. de privileg. 262
- Declaratur, ibid. num. 25. 262
- jurisdictionis verbum intelligitur de ordinaria, in cap. Significati, n. 3. de foro compet. 75
- jurisdictioni, quae defertur a lege, vel statuto, & ad universitatem causam, vel unum negotium universale, ordinaria est, in cap. Cum olim n. 65. de major. & obed. 628
- Etiam inter plures iudices fit partita, ibid. num. 66. 619
- jurisdictioni ordinaria motu Papa non expirat, ibid. num. 67. & seq. usque ad n. 72. 629
- jurisdictioni ordinaria ad sui essentiam non requirit territorium, in c. Post cessionem, n. 4. de probat. 130
- jurisdictioni Ordinarii censetur notoria, & ideo non est opus de ea fidem facere, in c. Cum in iure, n. 23. de offic. Delegat. 534
- Vide in verb. *Ordinarius*.
- Et in verb. *Episcopus quoad jurisdictionem*.
- Et in verb. *Index Ordinarius*.

Jurisdictioni in subditum.

- jurisdictioni sine voluntaria, sive contentiosa non potest exerceri in non subditum, in c. Omnis, n. 81. de penit. & remis. 314
- jurisdictioni Episcopi expirat ex ipso, quod incolae inde discedit, in c. Significati, n. 9. de Paroch. 309
- Et transfunditur in Episcopum loci quod translatum est domicilium, ibid. num. 10. 309

Jurisdictionis venditio, seu locatio.

- jurisdictioni Episcopalis est quid spirituale, & pretio conferri non potest sine labe simoniae, in cap. Præterea, numer. 2. Ne Præl. vic. suas. 63
- jurisdictionis Ecclesiasticae, seu facultates deputandi Vicarios in spiritualibus, locare non licet, in c. Quoniam, n. 1. Ne Præl. vic. suas. 77
- Et concessiones etiam a sede Apostolica factae censentur subreptitiae, ibid. num. 2. 77
- Locatio jurisdictionis super damnis bonorum Ecclesiae illatis prohibita est, ibid. num. 3. 77
- jurisdictioni Ecclesiastica est quid spirituale, & simoniacum est illam vendere, ibid. n. 4. & seq. usque ad n. 12. 77
- jurisdictioni etiam merè temporalis prohibetur vendi, ibid. n. 5. 77
- jurisdictioni est res inestimabilis, sicut patria potestas, ibidem num. 6. 78
- jurisdictionem temporalem vendere, propriè non est simoniacum, est tamen turpe licitum, & ementes committunt simoniam laicalem, ibid. num. 7. 78
- jurisdictionis venditio redundat in subditum gravamen, ibidem n. 12. & 21. 78
- Fructus, & obventiones Ecclesiarum ex jurisdictione provenientes statim non possunt jurisdictionem exercenti etiam seorsim à jurisdictione, ibid. num. 13. 78
- Non provenientes verò ex jurisdictione vendi possunt etiam jurisdictionem exercenti, dummodò jurisdictioni ipsa non vendatur, ibid. num. 14. 78
- Episcopus tenetur ex officii sui debito jurisdictionem administrare, ibid. num. 17. 78
- Ius, & illius executionem vendere paria sunt, in c. Cum pridem, n. 112. de Pactis 656
- Vide in ver. *Cancellaria*.
- jurisdictioni voluntaria non potest exerceri extra territorium, quando est concessa ab inferiore à Principe, in c. Quod nobis, num. 36. & 46. de Claustral. desponsat. 35

Jus, communia.

- Ius semel extinguum non reviviscit, in cap. Episcopus, num. 57. de praben. 74
- Ius semel extinguum ex certa ratione, vel causa, reviviscit extinctione illa, vel causa cessante, ibid. n. 63. 75
- Iura constituuntur ex iis, quae frequentius accidunt, in cap. Cum sis, n. 56. de conversi. conjug. & in c. Super specula, num. 44. Ne Cler. vel Monach. 687
- Declaratur, in d. Cum sis, n. 60. & seqq. 418
- Ius destrueri potest, qui potest condere, in cap. Cum ad monasterium, n. 79. de stat. Monach. 420
- Iura non adaptantur ad ea, quae semel tantum, aut bis contingere possunt, in c. Mandato, n. 52. de Simon. 64
- Iura Episcopalia.
- Vide in ver. *Episcopalis Ordo*.
- Et in ver. *Episcopus quoad jurisdictionem*.
- Proprietate concurrens juris quandoque quod annexitur ad naturam alterius, in c. Ad audentiam, il secondo, n. 16. de Rescript. 175

Fagnani Repertor.

- Iura non constituuntur ex iis, quae uno aliquo casu accidere possunt, in cap. Super specula, numer. 44. Ne Cleric. vel Monach. 687

Jus ad rem.

- Ius ad beneficium perditur, si inhabilitas jus habenti superveniat antequam beneficium consequatur, in cap. Dilectus, il secondo, num. 13. de prab. 115
- Ius in re difficiliter amittitur, quam ad rem, in cap. Dilectus, il 2. num. 17. de Prabend. 115

Jus Canonium.

- Ius Canonium majoris est auctoritatis, quam consuetudo, in c. Ex parte, n. 31. de arbit. 704
- Ius Canonium in iuramentis, & aliis spiritualibus servari debet, etiam ex praescripto legis civilis, in cap. Non sine, num. 24. de Arbitr. 681
- Iuris Canonici statuta ligant omnem creaturam in materia eadem adaptabili, in cap. Canonum statuta, num. 81. de Consecratione. 21
- Ius Canonium est potentius, ac dignius iure civili, in cap. Non magnopere, n. 12. Ne Cler. vel Monach. 660
- Ius Canonium in causis mixti fori servari debet in foro Ecclesiae, etiam inter laicos subiectos imperio, non autem jus civile discrepans à Canone, in cap. Antigonus, n. 20. de pactis. 641
- Ius Canonium contrarium juri civili praevalet etiam in merè temporalibus, & inter laicos in locis, in quibus Papa habet temporalem jurisdictionem, ibid. num. 50. 641
- Ius positivum dupliciter consideratur, in cap. Cum pridem, n. 127. de pactis. 658
- Ius Canonium an potuerit statui, ut cæcus laicus ad collectas cogi non debeat, etiam in terris Imperii, in c. Licet, n. 6. 23. & seqq. de Cenib. 539
- Ius Canonium ubi aliquid reperitur expressè decisum, quod jure civili sit dubium, servari debet decisio juris Canonici, etiam in foro civili, ibid. n. 25. 541
- Ius Canonium praevalet juri civili etiam in terris Imperii, ubi agitur de naturali aequitate, ibid. n. 26. 541
- Item ubi rigor juris civilis induceret iniquum, ibid. n. 27. 541
- Item in causis miserabilium personarum, ibid. n. 28. 541
- Ius Canonium in materia peccatorum concerneret, in totum derogat juri civili, in c. Naviganti, num. 9. de Ufur. 160
- Ius Canonium est jus humanum, sed legè dicitur jus Divinum, in c. Non debet, n. 13. de consang. & affinit. 71
- Iuris Canonici corpus quae complectatur, in c. Canonum statuta, n. 22. & 46. de Condit. 26
- Differentia non est constituenda inter jus Canonium, & jus civile, nisi ubi clarè id repetitur expressum, in c. Ex parte, numer. 32. de Arbitr. 704
- Vide *Lex Canonica*.

Jus civile.

- Ius civile ubi est dubium, & jus Canonium clarum, servari debet ubique jus Canonium, in cap. Ex parte, numer. 31. de Arbitr. 704
- Studium juris civilis ad intelligentiam Canonum, regularibus ac Clericis secularibus personatum habentibus, vel Presbyteris non prohibetur, in cap. Super specula, num. 30. ne Cleric. vel Monach. 685
- Studentibus juri civili an debeantur fructus praebendarum in absentia, ibid. n. 33. 686
- Studium principale juris civilis an sit permissum in Camera Apostolica Ecclesiasticae, de quibus in d. cap. Super specula, ibidem numer. 35. 686
- Ius civile non potest tollere naturalem consensum, sed tantum illius effectus, in cap. Ad audientiam, numer. 25. de spons. & matr. 81
- Ius civile ab omnibus servari debet, ubi contrarium non reperitur statutum per jus Canonium, in c. Qui Presbyterum, num. 34. de penit. & remis. 374
- Ius merè civile tolli potest ab eo, qui jurisdictioni praestit, si super eo faciat legem principalem, in c. Quae in Ecclesiis, n. 140. de conflit. 105
- Vide in ver. *Princeps quoad jus questum non tollendum*.
- Inter jus civile, & canonicum discrepant non est indicenda, ubi jus civile non reperitur expressè immutatum per jus Canonium: & lex civilis servari debet etiam in foro Ecclesiae, in cap. Cum esse, n. 18. de Testam. 268
- Vide in ver. *Lex civilis*.
- Ius civile contradicendum juri canonico in his, quae merè spiritualia non sunt, aut à spiritualibus non dependent, observandum est in terris Imperii, & jus Canonium in terris Ecclesiae, ibidem numer. 98. 273
- Nec Papa potest tollere leges civiles quantum ad eos, qui non sunt de sua temporali jurisdictione, ibid. n. 99. 273
- Iuris civilis auctoritas non potest aliquem à peccato excusare, ibid. num. 139. 275
- Ius civile correctum non dicitur amplius jus civile, ib. n. 147. 277

Juris civilis, & Canonici differentia.

- Pacta à jure civili lata contra secundò nubentes infra annum luctus, per jus canonicum hodie sunt sublatae, in cap. Cum esse, n. 168. de Testam. 278
- Nec habent locum inter personas subiectas statuto Urbis, ibidem num. 169. 278
- Leges multae referuntur, quae tamquam foventes peccatum sunt sublatae per jus Canonium, ibid. n. 170. & seqq. 278
- Ordinandi ad Sacerdotium jure civili debent aliquid offerre odonanti, & Notario, sed jure Canonico est simoniacum, ibidem d. num. 170. 278

- 3 Per jure judicando licitum est jure civili pecuniam accipere, jure Canonico secus, ibid num 171. 279
- 1 Iurare per creaturas jure Canonico non est permittum, jure civili fe us, ibid num 172. 278
- 1 Pupillus à jure civili non tenetur servare juramentum, jure Canonico secus, si fit doli capax, ibid n 173. 275
- 3 Contrahentes jure civili licet se invicem decipiunt, secus jure Canonico, ibid n 174. 278
- 3 Bona fides non requiritur jure civili in prescriptione, jure Canonico secus, ibid num 175. 278
- 3 Filii familias jure civili non obligatur voto, jure Canonico secus, ibid num 176. 278
- 1 Patri secundum leges licet occidere adulterum cum filia deprehensum, dummodo etiam filiam occidat: sed non secundum Canones, ibid n 177. 278
- 2 Differentia ut inducatur inter jus civile, & jus Canonicum, facta est, ut in foro Canonico jus civile non fuerit usum receptum, in c. Venerabilis, n. 4. de Jure. 117
- 1 Jus commune diffinitionibus tollitur, quàm privilegium, in c. Ecclesia S. Mariz, n. 5. de constit. 117
- 1 Iuri communi non est opus derogare, sed satis est, ut Princeps statuat contrarium ejus, quod jus commune disponit, in cap. In his, n. 21. de privileg. 279
- 5 Recessus omnis à jure communi est odiosus, in c. Olim, num. 30. de verb. signif. 274
- 1 Jus municipale non est jus commune, in cap. Canonum statuta, n. 29. de constit. 17
- 1 Jus divinum nulla potest desuetudine aboleri, in c. Ex parte, n. 19. de Cler. non resid. 42
- 1 Iuris naturalis & divini transgressio periculum salutis inducit, in c. Antonius, n. 8. de Pact. 619
- 5 Jus divinum positum in concursu cedit juri divino naturali, in c. Omnis, n. 20. de penit. & remiss. 310
- 1 Jus naturale in spiritualibus præfertur positivo, vel civili, in c. Si quis, n. 5. de Regular. 113
- 1 Jus divinum an dici possit ab Ecclesia extensum, in c. Ex diligenti, n. 6. de Simon. 16

- 1 Papa ex causa limitat jus divinum eius, quæ prohibitionem relaxat, in c. Cùm pridem, n. 71. de Pactis. 631
- 1 Declaratur, ibid n. 81. 634
- 1 Princeps sacrosanctus non possit distinguere, limitare, & interpretari jus divinum, in cap. Quære in Ecclesiario, num. 125. de Constit. 105
- 3 Apostoli dicta prævalent dictis Imperatorum, in cap. Cùm esset, n. 114. de Testam. 275
- 1 Jus honorificum in quibus consistat, in c. Nobis, num. 20. & 25. de jurepatr. 527
- 1 Jus municipale non est jus commune, in cap. Canonum statuta, n. 29. de Constit. 17

Jus naturale, vel gentium.

- 1 Jus gentium dicitur etiam Jus naturale, in c. Quæ in Ecclesiario, n. 111. de Constit. 174
- 3 Legi nature quicquid contrariatur, peccatum est, in cap. Cùm esset, n. 118. de Testam. 275
- 1 Princeps quamvis ex justa causa possit statuire contra jus gentium: tamen ubi cessat illa causa, consiliorio servanda non est, ibidem nu 119. 275
- 1 Lex nature est imperio Divini luminis in rationabili creatura, in c. Ne innitatur, n. 167. de Constit. 62
- 1 Lumen naturale intellectus est manifestatio veritatis, ibidem nu. 168. 62

Vide in ver. *Jus divinum.*

- 1 Jus publicum in sacris, in Sacerdotibus, in Magistratibus consistit, in c. Indecorum, n. 25. de arat & qual. 400
- 1 Iuri publico privatorum pacto renunciari non potest, in c. Licet de vitandis, n. 12. de elect. 213

Vide in ver. *Jus clericali.*

- 1 Jus accretendi in quibus dignitatum redditibus habeat locum, in c. Quia nonnulli, n. 17. de elect. non resid. 10
- 1 Portio portioni accretit, non persone, & assumit naturam portionis cui accretit, in c. Cùm percussio, num. 34. de Cler. agror. 116
- 1 Jus accretendi an habeat locum in emphiteusi à duobus fratribus emptæ ex communi pecunia, in c. Inflatione, n. 10. & n. seq. usque in fin. de Feud. 212
- 1 Jus accretendi in feudo, vel emphiteusi non habet locum cùm plures pro se, & huius à principio stipulantur, ibid n. 11. 210
- 1 Et quid si feudum, vel emphiteus fuerint acquiritæ ex bonis communibus, ibid n. 12. & seq. 210
- 1 Jus accretendi cur habeat locum in feudo empto à fratribus simul habitantibus ex communi pecunia, ibid n. 13. 210
- 1 Jus accretendi non habet locum in contractibus, ibid n. 17. 210
- 1 Jus accretendi an habeat locum in emphiteusi pluribus concessa ex causa onerosa, ibid n. 19. 210

Vide in ver. *Distributiones quibus accretivas.*

- 1 Jus Collegii etiam in minore tenetur, in cap. Nullus, numer. 10. de elect. 212

Vide in verb. *Collegium.*

Jus conferendi.

- 1 Jus conferendi beneficia potest competere minori annis quatuordecim tam ex privilegio, quàm ratione Ecclesiæ à qua cellatio dependet, in cap. Indecorum, numer. 13. de arat & qual. 109
- 1 Jus conferendi Ecclesiæ in liberis ad filios pios non devolvitur, si quævis super patronatu laicali infra quadriennale, aut Ecclesiæ infra triennale non fuerit terminata, in cap. Quoniam, num. 16. de jurepatr. 511
- 1 Sive quæsitio sit super quâ si possessione præferantur, sive super proprietate, ibid n. 17. 511

- 1 Quod procedit, si quæsitio inter comparationes versatur, secus si inter episcopum, & patronum, quia tunc aconomus deputabitur, ibid n. 18. 512
- 1 Item secus si versatur inter ipsos præferentis, aut inter patronum, & præferentis, ibid num. 19. 512
- 1 Preteritus in quæsitio sit super idoneitate præferenti, aut patroni concutari non possunt in persona præferentis, ibidem numer. 20. 512
- 1 Jus eligendi Generalem ex corpore totius Congregationis est publicum, quod potest, vel statuto tolli non potest, in c. Cùm dicitur, n. 16. de constit. 205
- 1 Jus eligendi ex Collegio alterius ecclesiæ non est publicum, sed commune, ibid n. 20. 207
- 1 Jus eligendi ex scopum unam Canonice ecclesiæ Cathedralis potest præferri à Clerico interiori ecclesiæ, etiam sine titulo, in cap. Cùm ecclesia, numer. 23. de caus. possess. & propriet. 110
- 1 In jure eligendi attenditur usus, & consuetudo per testes probata, in c. Petrus, n. 19. de jurepatr. 517

Vide in ver. *Ecclesia.*

Jus instituendi, & destituendi.

- 1 Instituendi, ac destituendi jus manat ab eodem fonte, in c. Quoniam, n. 40. de Consuetud. 300
- 1 Jus instituendi an competat Praeposito Buxeti tam ad beneficia in suo privilegio expressa, quàm ad alia potest erecta infra limites Praepositi, in cap. Cùm venisset, num. 5. & seq. usque ad n. 12. de iur. 182
- 1 Jus instituendi in Beneficiis juri patronatus non pertinet ad Praepositi Ecclesiæ inferioris, sed ad Episcopum prævia Patronatus præsentatione, num. 11. 182
- 1 A jure destituendi non inferatur ad jus instituendi, si jus destituendi sit ex privilegio, sed de jure communi, ibid n. 13. 182
- 1 Jus instituendi potest præferri ab inferiori, ibid n. 15. 182

Vide in ver. *Praepositi inferioris quoad præsentationem.*

Et in ver. *Praepositi inferioris quoad prescriptionem.*

- 1 Jus instituendi, ac justitietur ex prescriptione an consecrari privative ad Episcopum, vel cumulative, in c. Cùm venisset, n. 20. de iur. 182
- 1 Jus instituendi in beneficiis juri patronatus de jure non spectat ad inferiorem, sed ad Episcopum, potest tamen acquiri prescriptione, in c. Auditis, n. 5. de Praescript. 105
- 1 Jus patens quod habet Clerici, & Laici in directis Canonici quibus non locari possit ab invicem Clerico contra clericos, in cap. Cùm in curiis, num. 4. de his, quæ sunt à majori parte Capituli 111
- 1 Jus patens est commune pluribus ut singulis, non ut universis, ibid num. 4. 111
- 1 Jus patris potestatis à jure naturali sumpsit originem, in c. Indecorum, n. 19. de arat & qual. 401
- 1 Et quoad vinculum naturale debet immutabile permanere, ibid n. 20. 401
- 1 Jus patris potestatis solvitur per mortem civilem, licet per naturalem, in c. Cùm finis, n. 12. de Regular. 179

Vide in ver. *Patris potestas.*

- 1 Jus præferendi in multis c. sicut à jure eligendi, in cap. Quoniam, n. 12. de jurepatr. 510
- 1 Jus revocandi domum quid sit, & an reversus teneatur cavere de judicio filii, in cap. Licet, numer. 22. de foro competent. 85
- 1 Jus sepulchri consecrati emptio Universitatis, in cap. Ex litteris, num. 6. de jurepatr. 516
- 1 Jus sepulchri ad quod non patet accessus nisi per fundum, transit in emptorem ipsius fundi, ibid n. 10. 517

Jus patronatus, communis.

- 1 Jus patronatus est penes omnes patronos in solidum, in cap. Cùm propter, n. 6. de jurepatr. 511
- 1 Juris patronatus origo, & prærogative, in cap. Quoniam, numer. 6. 11. de jurepatr. 511
- 1 Juris patronatus confessio posteaquam redacta est in corpore juris non dicitur gratis, sed jure, ibid n. 11. 511
- 1 Jus patronatus quid sit, ibid n. 12. 511
- 1 Jus patronatus quæsitio, sive sit jure facti, ad judicem laicum non pertinet, in c. Tuam, n. 4. de ordin. cognit. 100
- 1 Jus patronatus non potest dici de bonis laici, in cap. Ex litteris, n. 21. de jurepatr. 513

Vide in ver. *Patronatus.*

- 1 Jus patronatus inter hæreses dividi non potest, in cap. Perlatum, n. 2. de jurepatr. 508
- 1 Declaratur, ibid num. 1. & seq. 508
- 1 Jus patronatus est indivisum, & est in solidum penes non requiemque hæredum, ibid num. 3. 508
- 1 Et amitti ex diversis, & in quibuslibet partibus sint hæreses, ibid num. 9. 508
- 1 Jus patronatus alteri ex consuetudine dividitur per unum, ibid numer. 11. 509

Juris patronatus acquiritus.

- 1 Jus patronatus acquiritur ex fundatione vel institutione etiam sine expressa reservatione, & non dicitur patronatus non tenentur renunciatio, in c. Cùm Ecclesia, n. 10. n. 15. de elect. 203
- 1 Jus patronatus potest acquiri ex solo privilegio Apostolico, in cap. Cùm propter, n. 2. de jurepatr. 511
- 1 Jus patronatus ex fundatione acquiritur, quod si plures sint fondatores, omnes esse tenentur Patroni, in cap. Quoniam, num. 1. de jurepatr. 511
- 1 Ex limitatione, vel donatione non acquiritur iure jure, sed ex gratia, & concessione Ecclesiæ, ibid n. 4. 511

- 3 Juspatronatus an acquiratur ex sola fundatione, an verò etiam requiratur confectio, & dotatio Ecclesiæ, ibid. num. 23. usque ad num. 50. 512
- 1 Juspatronatus ex tribus causis acquiratur, ibid. n. 3. 512
- 2 Declaratur, ibid. num. 49. 514
- 3 Juspatronatus est individuum, & semel quæsitum ex una causa, non potest ex alia acquiri, ibid. n. 41. 512
- 3 Juspatronatus quomodo intelligatur acquiri ex tribus causis alternativè, ibid. n. 45. 513
- 3 Juspatronatus acquiratur, si unus det fundum, alius Ecclesiam construat, & alius assignet dotem, & omnes in solidum efficiuntur Patroni, ibid. n. 49. 514
- 3 Juspatronatus an acquiratur ex reedificatione, seu refectione Ecclesiæ, ibid. n. 50 & seq. usque ad n. 61. 514
- 3 Quid si Ecclesia non sit funditus destructa, ibid. n. 52. 514
- 3 Et quid si à fundamentis sit diruta, ita ut egeat nova consecratione, ibid. n. 53. 514
- 3 Et quid si reedificetur ex istem cæmentis, ibid. n. 58. 514
- 3 Juspatronatus Ecclesiæ quæ dotem, vel fundum amisit, acquiritur ei, qui de novo dotat, aut fundat, non autem patrono antiquo, ibid. n. 59. 514
- 3 Juspatronatus concessum ex augmento dotis non censetur mixtum ex causa onerosa, & privilegio, sed absolutè ex privilegio, in cap. Cùm propter, n. 46. de Iurepatr. 512
- 3 Juspatronatus concessum à Papa cum clausula, ut si perinde ac si ellet ex fundatione, vel donatione laicorum etiam Regum, censetur ex privilegio, & est abrogatum à Concilio Tridentino, in c. Ex parte il secundo, n. 38. de Privileg. 263
- 3 Juspatronatus Ecclesiæ noviter edificatæ infra limitis alicujus Parochiæ, in quibus sit reservandum, in c. Ad audientiam, si primo, n. 35. de Eccl. edific. 615
- 3 Juspatronatus acquiratur ex constructione Ecclesiæ facta de consensu Episcopi, in c. Nobis, n. 1. de jurepatr. 516
- 3 Etiam si constructus explicitè jus patronatus sibi non reservaverit, dummodò expressè illud non remiserit, ibid. n. 3. 516
- 3 Ins patronatus, seu præsentandi Prælatum in Ecclesia Conventuali, seu Collegiata, non acquiratur ex fundatione, vel constructione Ecclesiæ sine privilegio Apostolico, ibid. n. 14. 517
- 3 Excommunicatus Ecclesiam constructus de consensu Episcopi quamvis non debeat admitti, tamen efficitur patronus, sed exercitium non habebit ante absolutionem, ibid. n. 12. 516

Juspatronatus amittitur.

- 3 Juspatronatus amittitur, si Ecclesia funditus destruat, in cap. Quoniam, n. 32 & 36, & 38. de jurepatr. 517
- 3 Juspatronatus per totam destructionem Ecclesiæ radicè amittitur, ibid. n. 36 & 38. 517
- 3 Juspatronatus surgens ex donatione, vel fundatione, non amittitur ex sola destructione Ecclesiæ, eaque reedificata erunt tres Patroni ex diversis causis, ibid. n. 60. 514

Jurispatronatus derogatur.

- 3 Iuri patronatus merè laicali Papa indistinctè derogat pro medietate, mixto derogat in totum; beneficia verò patronatus Ecclesiastici conferit absque derogatione, in c. Cùm propter, num. 25. 30. & 38. de jurepatr. 512
- 3 Iuri patronatus etiam Ecclesiastico quandoque derogatur, licet derogatio non sit necessaria, ibid. n. 52. 512

Juspatronatus probatur.

- 3 Juspatronatus de jure communi probatur ex immemorabili etiam in personis potentibus, & univèrsitatibus, in cap. Cùm propter, n. 27. de jurepatr. 514
- 3 Juspatronatus univèrsitatis de jure communi an præsumatur ex usurpatione, ibid. num. 28 & 37. 514
- 3 Parochiani in Italia conveniunt juspatronatus usurpare propter recessum Curie, ibid. num. 79. 514
- 3 Juspatronatus mixtum aequali portione univèrsitatis, & familiæ privatæ, non requirit probationes à Conc. Tridentino præscriptas in potentibus, ibid. num. 81. 515
- 3 Juspatronatus pro majori parte univèrsitatis non præsumitur ex usurpatione, ibid. num. 83. & seq. usque in fin. 515
- 3 Usurpatio jurispatronatus in univèrsitate præsumitur, privatis personis nocere non debet, ibid. n. 85. 515
- 3 Jurispatronatus titulus hodie probari debet ad præscriptum Conc. Trident. nec sufficit possessio præsentandi, in cap. Consultationibus, n. 8 & seq. de Iurepatr. 510
- 3 Juspatronatus non probatur ex præscriptione, nisi illa sit immemorabilis, ibid. n. 12. 512
- 3 Juspatronatus qualiter ex Conc. Trident. probari debeat à personis privatis, vel aliis, in quibus præsumitur usurpatio, in c. Querelam, n. 5. de elect. 271
- 3 Jurispatronatus usurpatio in quibus præsumatur, ibid. num. 13. n. 25. 273
- 3 Juspatronatus Abbatis temporalem jurisdictionem habentis an requirit probationes, quibus exigit Conc. Trident. in personis, in quas cadit præsumptio usurpationis, ibid. num. 14 & seq. usque in fin. 273
- 3 Juspatronatus Baronum perpetuam jurisdictionem habentium probari debet juxta formam à Concilio Triid. præscriptam in potentibus, ibid. n. 15. 273
- 3 Juspatronatus non præsumitur ex usurpatione, si in eadem persona concurrunt qualitates potentis, quæ præsumptionem usurpationis includit, & qualitas Ecclesiastica, quæ illam excludit, ibid. num. 20. 274
- 3 Juspatronatus de jure communi etiam in potentibus probatur per immemorabilem, ibid. n. 25. 274
- 3 Juspatronatus Ducis Trajecti super Prioratu sancti Gregorii an probetur juxta formam Concilii Trident. in c. Cùm olim, si primo, n. 2. de privileg. 253
- 3 Juspatronatus personarum, in quibus præsumitur usurpatio, ultra

immemorabilem probari debet per præsentationes quinquaginta annorum effectum fortassis, ibid. n. 3. 252
Vide in ver. Juspatronatus mixtum.

Juspatronatus dividitur, &c.

Vide in ver. Juspatronatus, communis.

Juspatronatus præscribitur.

- 1 Juspatronatus ab Ecclesia præscribitur per 40. annos: in laico requiritur immemorabilis, in c. Querelam, n. 22. de elect. 274

Juspatronatus transfertur.

- 3 Juspatronatus donari potest personæ Ecclesiasticæ sine diocesani consensu, sed non seculari, in cap. Cùm propter, num. 17. de jurepatr. 530
- 1 Juspatronatus transferri potest in Ecclesiam absque consensu Episcopi; secus in laicum, in c. Querelam, n. 23. de elect. 274
- 3 Juspatronatus prohibetur transferri per contractum non gratuitum, nisi talis contractus celebraretur super aliqua univèrsitate, in c. Ex litteris, n. 5 & 45. de jurepatr. 516
- 3 Donans Episcopus villam cum omnibus, quæ illic habet, non transfert jura spiritualia, ibid. n. 8. 516
- 3 Juspatronatus particulariter donari potest de consensu Ordinarii, ibid. num. 42. 518
- 3 Jus patronatus competens filiis, & successioibus, dicitur translatum per cessionem à filio factam de omni jure, quod in hereditate habebat, ibid. n. 54. 519
- 3 Jus patronatus concessum univèrsitati non potest transferri in eos, qui sunt extra univèrsitatem, in cap. Perlatum, num. 18. & 27. de jurepatr. 509

Juspatronatus transte.

- 3 Jus patronatus est transmissibile ad quemcumque hæredes, in cap. Quoniam, n. 3. de jurepatr. 511
- 1 Jus patronatus transit vendita villa, vel castro cum univèrsitate bonorum, in c. Cùm pridem, num. 121. de padis. 617
- 1 Nec super ipsocadit venditio directè, vel indirectè; ib. n. 122. 617
- 3 Juspatronatus Ecclesiæ competens non transit ad consanguineos Prælati, in c. Querelam, n. 19. de elect. 274
- 3 Jus patronatus consistens in aliqua univèrsitate temporalium transit cum ipsa univèrsitate, in cap. Ex litteris, num. 1. 3. & 35. de jurepatr. 516
- 3 Etiam si univèrsitas transeat tantùm quoad utile dominium, ibid. num. 2. 11 & 15. 516
- 3 Nisi juspatronatus specificè sit exceptum, ibid. num. 2. & 17. vers. Limitatio Regule. 516
- 3 Jus patronatus transit in quemcumque cum univèrsitate, cui adhæret, etiam sine auctoritate Episcopi, ibid. n. 3. & 45. 516
- 3 Villa est quid univèrsale, ibid. n. 4. 23. 35. & 38. 516
- 3 Jus præsentandi non transit in conductorem villæ ad modicum tempus, ibid. num. 13. 516
- 3 Jus patronatus ut transeat cum univèrsitate, non sufficit civilis, vel naturalis possessio, sed omnino requiritur, ut univèrsitas transferatur quoad dominium directum, vel utile, ib. n. 15. 516
- 3 Jus patronatus non transit in creditorem, qui tenet villam pignori obligatam, ibid. num. 16. 516
- 5 Jus patronatus quando dicatur transire cum univèrsitate, ibid. num. 18. & seq. usque in fin. 516
- 3 Quid si quis vendat fundum, vel Palatium, intra cujus fines Ecclesiam habet, nunquid jus patronatus transeat in emptorem, ibid. n. 19. 516
- 3 Et quid si sit talis fundus, qui univèrsitatem constituat, ibidem num. 21. 517
- 3 Et quid si quis vendat omnia jura, quæ habet in aliqua Villa, ibid. num. 22. & 47. 517
- 3 Et quid si vendat omnia bona, quæ habet in tali loco, ib. n. 14. 517
- 3 Et quid si dicat simpliciter, Vendo omnia bona mea, ibid. num. 27 & 50. 517
- 3 Et quid si dicat, Vendo omnia bona mea, jura, & actiones, ibidem num. 33. & seq. usque ad n. 53. 517
- 3 Et quid si vendat hereditatem, ibid. n. 16. & 37. 518
- 3 Juspatronatus ut veniat in contractu non gratuito, requiritur, ut res, quæ alienatur sit talis, quæ sine expressione univèrsitatem, vel juspatronatus in se contineat, ibid. num. 21. & 40. 517
- 3 Jus patronatus ut transeat cum univèrsitate, requiritur ut univèrsitas sit realis, non verbalis, ibid. n. 26. & 48. 517
- 3 Rotæ decisio in Lucana jurispatronatus refertur, ibidem numer. 34. 517
- 3 Expenditur, ibid. num. 47 & seq. usque ad n. 53. 519
- 3 Juspatronatus transit ad hæredes quoscumque mediante titulo univèrsali hæredis, ibid. num. 36. 518
- 3 Item transit in emptorem hereditatis, ibid. n. 37. 518
- 3 Jus patronatus non transit mediante venditione, seu cessione etiam omnium bonorum, jurino, & actionum, nisi sub dicta cessione tale quid univèrsale verè comprehendatur, cui jus patronatus adhæreat, ibid. n. 38. 518
- 3 Contrarium, ibid. n. 43 & seq. usque ad n. 51. 518
- 3 Jus patronatus transit cum univèrsitate temporalium sine consensu Episcopi, live contractus sit gratuitus, live non, ibid. num. 45. 518
- 3 Jus patronatus transit cum hereditate vendita, etiam si ea nihil aliud sit quàm juspatronatus, ibid. num. 49. 519
- 3 Jus patronatus transit cum univèrsitate non ministerio hominis, sed ministerio juris tamquam accessorium rei venditæ, ibidem num. 51. 519
- 3 Jus patronatus venit in legato omnium bonorum, ibid. n. 55. 519
- 3 Jus patronatus magis competit usufructuaria omnium bonorum, quàm heredi, ibid. n. 57. 519
- 3 Præscribens univèrsitatem an præscribat jus patronatus ei immixtum, ibid. num. 58. 519

- 1 Jus patronatus in transest, si exprimitur in venditione univ. r. fitatis, ibid. num. 59 & seqq. in finem. 519
- 2 Et si exprimitur declarativè, ibid. num. 61. 519
- 3 Quod si non exprimitur, ibid. num. 62. 519
- 4 Et quid si vendatur Villa cum jure patronatus, ibid. numer. 61 & seqq. 519
- 1 Et quid si vendatur Villa, & jure patronatus, ibid. n. 64. 519
- 1 Jus patronatus est transmissivum ad extraneos heredes, in c. Perlatum, n. 12 de jurepati. 520
- 1 Non tantum masculinos, sed etiam feminas, ibid. n. 13. 520
- 1 Licet fuerit inchoatum per modum majoratus, ibid. n. 14. 520
- 1 Jus patronatus gentilitium an extendatur familia transire ad extraneos heredes, ibid. num. 15 & seqq. usque in finem. 520
- 1 Jus patronatus concessum filio videtur denegatum extraneo hanc qualiter non habentibus, ibid. num. 16. 520
- 1 Contrarium, ibid. num. 17. 520
- 1 Declaratur, ibid. num. 21 & 26. 520
- 1 Relictus filius, in eorum de Cùm non transit ad feminas, sed Ecclesie remanet libera, ibid. num. 19. 520
- 1 Contrarium, ibid. num. 20. 520
- 1 Declaratur, ibid. num. 21 & 26. 520
- 1 Jus patronatus reservatum illi de familia taxativè, ad extraneos heredes non transit, ibid. num. 21. 520
- 1 Jus patronatus concessum illi de familia sine exceptione, in eorum defectum transit ad heredes extraneos, non ex provisione hominibus, sed ex provisione legis, ibid. num. 25. 520
- 1 Jus patronatus an veniat in confirmatione bonorum, in cap. Nobis, nu. 11 de jurepati. 526

Jus patronatus Ecclesiasticum.

- 1 Jus patronatus origine laicale, si ex donatione laicorum transeat in Ecclesiam, officium Ecclesiasticum, in c. Cùm propter, nu. 46 de jurepati. 521
- 1 Jus patronatus competens universitati scholarium dicitur Ecclesiasticum si in ea sint plures Clerici, quam laici, & de converso, ibid. nu. 47. 521
- 1 De laicis, ibid. nu. 50. 521
- 1 Jus patronatus competens Praetori ratione temporali dominii quod habet Ecclesia, censetur Ecclesiasticum, in c. Quetelam, num. 16 de elec. 527
- 1 Praetulus in dubio censetur Ecclesiam suam esse, vel de parte de bonis Ecclesie, in c. Quetelam, n. 17 de elec. 527

Jus patronatus quoad institutionem.

- 1 Episcopus an inter plures presentatos à Patronis laicis, teneatur instituire digniorem, an verò possit alteri gratificari, in cap. Cùm autem, n. 25 & seqq. usque ad n. 31 de jurepati. 523
- 1 Quod si duo sint presentati à duobus patronis, vel à duobus partibus patronorum, ibid. n. 25 usque ad n. 29. 523
- 1 Et quid si duo sumi, aut fuerint sint presentati ab eodem Patrono, ibid. n. 29. 523
- 1 Episcopus inter duos presentatos à duobus patronis laicis potest alteri gratificari, imò & de extraneo providere, si lapsi sint quatuor menses, ibid. nu. 25. 523
- 1 Idem si patroni promiserint ab initio non variare, & magis favens patronatus, ibid. nu. 26. 523
- 1 Aut consenserint, ut Episcopus habeat gratificationem, ibid. num. 28. 523

Jus patronatus mixtum.

- 1 Jus patronatus mixtum regulatur ut Ecclesiasticum, quando Ecclesie, vel Ecclesiasticae personae magis prodest, in c. Cùm propter, nu. 22 de jurepati. 523
- 1 Declaratur, ibid. num. 27. 523
- 1 Jus patronatus mixtum quoad formam examinis per consensum cur conicatur potius laicale, quam Ecclesiasticum, ibidem num. 41. 522
- 1 Jus patronatus mixtum rdm dubitatur an sit laicale, vel Ecclesiasticum, attendendis illi qualibus magis privilegiata, & magis favens patronatus, ibid. nu. 16 & 10. 521
- 1 Jus patronatus mixtum censetur forum Ecclesiasticum quoad prescriptionem, ibid. num. 2. 521
- 1 Item quoad tempus presentatum ad presentatum, ibidem numer. 20. 521
- 1 Sed quoad derogationem censetur forum laicale, ibid. n. 3. 521
- 1 Item quoad reservationem, ibid. num. 11. 521
- 1 Jus patronatus ex distinctione bonorum laicallum, & Ecclesiasticum quale censetur, ibid. num. 45 & 47. 522
- 1 Jus patronatus plerumque laicum, & unus Clerici censetur Ecclesiasticum, si hinc magis proficiat patronatus, ibid. n. 61. 521
- 1 In Jus patronatus mixtus si presentati sunt laicum nomine universitatis laicalis, & trium Ecclesiasticorum privato nomine presentatorum, an requirant probationes, quae exiguntur Cùm Iudicium in potentibus, ibid. num. 71 & seqq. usque in finem. 524
- 1 Laicus propter mixturam Clerici non debet privari jure suo, ibid. num. 75. 524
- 1 Laici à fundat. omnibus Ecclesiarum non sunt retrahendi, ibidem num. 41. 524

Vide in ver. *Jus patronatus positum.*

- 1 IUSTITIA quod dicitur, in c. Omnis, num. 13 de poenit. & re. m. 15. 209
- 1 IUSTITIA humana exemplatur à justitia divina, in cap. Felicitate, nu. 11 de Sepulch. 210
- 1 Iubita ex experia non continentur, nisi etiam voluntas affuerit, in c. Dulcetes, num. 41 de celebr. Missar. 254
- 1 IUSTUS iudiciorum, perfectus perfectior veri potest, in c. Super feculis, n. 13 de Magistris. 276
- 1 IUVENS dicitur qui ante sexagesimum annum quoad hoc in potestate non fuerit necesse dispensari, in c. Cùm sit, n. 12 & 13 de test. ex his de venter conjugat. 414

Vide in ver. *Contra.*

L

- 1 Læti enormis, vel magna judicatur Judicis arbitrio, in cap. Con. sruedines, num. 12 de censur. 101
- 1 Læti duo potest manifestari, si de illa constat per testes, vel à legitima documenta, in cap. Requirunt, numer. 7 de restit. in integr. 617
- 1 Læti inajestatis crimen an committat occidens Consiliarium Principis, in c. Ne contentus, num. 15 de conlit. 70
- 1 Læti majestatis crimen committitur etiam à conspiciantibus in Barone, in cap. Nobis, nu. 12 de jurepati. 527
- 1 Læti majestatis crimen non committit non subditus, in cap. Ad salutarium, num. 19 de crim. laic. 115

Laici quoad Decimas, & Oblationes.

- 1 Laici locari non potest administratio Ecclesie, ne decimæ, vel obventiones, in cap. Secundum, num. 12 de Cleric. vel Ma. na. 11
- 1 Nisi in una instantia necessitate, ibid. num. 14. 112
- 1 Sed bona temporalia, vel mala Ecclesie, item fructus decimarum possunt locari, ibid. num. 15. 112
- 1 Laici etiam non habent potestatem possidere, quæ ab Ecclesie obtinentur ante Consilium Lateranense in c. Cùm Apostolica, nu. 3 de his, quæ hinc ad Prælat. 213
- 1 Laici un. percipiunt decimas non potest fieri immemorabiliter prescriptio, sed necessarius est titulus, ibid. numer. 5 & seqq. 210
- 1 Laici nec ante, nec post Consilium Lateranense fuerunt decimarum cap. 13, ibid. nu. 10. 211
- 1 Laici potest esse collector oblationum, & fructuum decimarum, non jure proprio, sed ex dispositione Pastoris, & de quoquo modo nuntius, in cap. Pastoralis, num. 12 de his, quæ hinc ad Prælat. 214
- 1 Constantitates Laicorum ex consuetudine possunt recipere oblationes, immo dicitur non sibi applicari, sed in proventus totum convertant, ibid. num. 12. 212
- 1 Laico domino in vita, ubi S. Imago deplata est, non potest Episcopus concedere, ut oblationes dispenset ad fructum suum, ibid. num. 21. 212
- 1 Laici non licet de Altari immediate oblationes accipere, ibid. nu. 41. 212

Vide in ver. *Oblationes*
Et in ver. *Decimas non consecrata.*

Laici quoad Domicilium.

- 1 Laici potest de uno in alium Episcopatum transferre domicilium, etiam non habita prioris Episcopi licentia, in c. Significavit, nu. 1 & seqq. de Paroch. 100
- 1 Laici potest liberè domicilium transferre tam quoad tempora, quam quoad spiritum, & ibid. num. 5. 100
- 1 Non tamen potest ex contemptu populi Parochum de matre in non translatione domicilii, ibid. num. 6. 100

Vide in ver. *Domicilium.*

Laici quoad Electionem.

- 1 Laici possunt interesse electioibus Clericorum ex privilegio, non autem ex consuetudine etiam immemorabiliter, in c. Quisquis, nu. 15 de elec. 215
- 1 Laici non potest interesse autoritativè ad aliquem actum jurisdictionis exercendum, ibid. num. 26. 216
- 1 Potest tamen extra aulam Capituli assistere etiam omnibus ad progredendum etiam armata manu, ibid. num. 10 & 11. 216
- 1 Laici potest an possit in ipsa aula Capituli assistere electioibus, nec veniant ad arma, vel ad scandalum, ibid. num. 10 & seqq. usque in finem. 216
- 1 Laicorum preces, & acclamationes sunt in electionibus prohibita, ibid. nu. 12 & 13. 216
- 1 Laici excludendi sunt à Collegiis Ecclesiis, ubi electiones celebrantur, ibid. num. 15 & 17. 216
- 1 Laicos Principes vel potestates ut interfit electionibus, non est usus, sed abusus, ibid. num. 18. 216
- 1 Laici in electione Praetuli admitti possunt non ad coelectiorem, sed ad progredendum electiores etiam armata manu, in c. Maliana, nu. 9 de elec. 214

Vide in ver. *Electio per ab. om. laice parlat.*

Laici quoad Forum.

- 1 Laici non miserabiles nunquam possunt in eorum causis temporalibus, contra laicos dicitur, & prius aliter à Clericis recurrere, in c. Significavit, n. 1 & 45 de off. deleg. 510
- 1 Nisi quando in Provincia nulli sit alius iudex, vel si extat, requiritur, an in iudicio sit inchoata iudicatio, in c. 1. 512
- 1 Idem si iudex non extat in Civitate, ibid. num. 2. 512
- 1 Laici non miserabiles regulantur nec habitus, nec acta sunt de foro Ecclesie, ibid. n. 3. 512
- 1 Laici in delictis Ecclesiis, vel in actibus omnibus de foro Ecclesie, in c. Pervenit, n. 10 de re. iudic. 310
- 1 Laici etiam in delictis in foro laico, si possint recurrere vel ad aliam rationem con tractari, ibid. num. 11. 311
- 1 Laici an & quando pro rebus Ecclesie, vel Clerici conveniri possint etiam in delictis Ecclesiasticis, in c. Clerici, num. 1 de i. 311
- 1 Inveni pro rebus Clericis, vel Ecclesie, si id non neget, conveniri potest coram Iudice Ecclesie, ibid. num. 15. 311
- 1 Inveni de rebus Ecclesie, vel Clerici, dicitur quasi facti delicti, & malefactorum Ecclesie, ibid. num. 21. 312
- 1 Laici contra laicos non concedit litteras, nisi in certis causis, ibid. n. 17. 311

- 1 Laici adulteri possunt ab Episcopo excommunicari, & in Monasterium detruhi, in c. Perniciosi, n. 16. de off. Ordin. 550
- 1 Laicus ad observationem pacti cogi potest per Ecclesiam, saltem indirecte, & per evangelicam denunciationem, in c. Antignonus, n. 13. & 25. de pactis. 640
- 1 Laicus propter mixturam Clerici non debet privari jure suo, in c. Cùm propter, num. 35. & 42. de jurepatr. 531
- 1 Laicus potest prorogare jurisdictionem judicis alieni etiam sine consensu judicis proprii, Clericus autem non potest, & cur, in c. Significati, num. 13. & 37. de off. procompt. 76
- 1 Laicus in causa spirituali, an possit prorogare jurisdictionem judicis non sui, ibid. n. 37. 78
- 1 Laici, qui non sunt de temporali jurisdictione Ecclesie, non tenentur potestate Ecclesiastica obedire in non concernentibus animam, in c. Significatum, n. 18. de præb. 82
- 1 Laici in metè temporaliibus, & profanis non ligantur Constitutionibus Canonice, nisi in terris Ecclesie, in c. Canonum statutum, n. 92. de condit. 21
- 1 Laici potest Ecclesia indicere ferias in actu, ex cujus exercitio arguitur quedam quasi irreverentia Altissimi, in c. Treugas, n. 5. de æt. & pac. 632
- 1 Vide in ver. Episcopus quoad jurisdictionem in laicos. Et in ver. Papa potestas, communita.

Laicus in fraudem factus Clericus, vel Professus.

- 1 Laicus, qui sine ulla fraude factus est Clericus, an judicari, & puniri possit à giudice seculari pro obligationibus contractis, vel delictis commissis ante Clericatum, in c. Magnus n. 25. & 64. de oblig. ad ratiocin. 187
- 1 Laicus conventus in Curia seculari, qui postea factus est Clericus, an pro illa causa à Iudice laico judicari, & puniri possit, ib. n. 41. & seq. usque ad n. 77. 489
- 1 Theorica notabilis Iur. Andr. à DD. approbata super jurisdictione in laicum, qui lite pendente effectus est Clericus, vel professus, ibid. num. 51. 491
- 1 Laicus, qui dum detineretur in carcere Curie secularis, factus est Clericus, vel professus, potest à Iudice laico distingui, & puniri etiam in persona, ibid. n. 52. & 85. 491
- 1 Laicus post commissum delictum sine ulla fraude prima tonsura initiatus, omnino eximitur à jurisdictione judicis laici, tam quoad personam, quam quoad bona, ex sententia S. Congregationis Concilii, ib. n. 64. 492
- 1 Sed in fraudem, eximitur nihilominus, quoad personam, ib. num. 65. 492
- 1 Sed non quoad bona, ib. n. 71. 492
- 1 Præcedere tamen debet declaratio super fraude, ib. n. 74. 493
- 1 Quæ declaratio pertinet ad judicem Ecclesiasticum, ibid. verific. Quinta conclusio. 493
- 1 Laicus conventus in Curia seculari, qui postea in aliqua Religione professionem emisit, an possit pro illa causa à Iudice laico judicari, & puniri, ib. n. 77. & seq. 494
- 1 Et quid infra annum probationis, ib. n. 79. 494
- 1 Et quid in eo, qui factus est Becchetus, vel Tertiarius, aut Miles S. Gaudentii, ibid. n. 80. 494
- 1 Laicus inquisitus, & carceratus in Curia seculari, & postea dimissus sub hujusmodi de se representando, si interim fuerit ordinatus, an possit pro causa illa à Iudice laico ad carceres revocari, & puniri, ibid. n. 84. & seq. 495
- 1 Laicus in exilium pulsus à Iudice seculari cum hoc, ut in exilium non servaret, incideret in penam tritremium, si postea ordinatus exilium non servaverit, & propterea ab eodem Iudice in carcerem conjectus fuerit, an sit remittendus ad judicem Ecclesiasticum, ibid. num. 89. 496
- 1 Laicus effectus Clericus, vel Monachus post commissum delictum subest Iudici seculari provenientis quoad bona, sed non quoad personam, in c. Cùm capella, n. 24. de privil. 255
- 1 Ordinatus in fraudem fori secularis, an pro maleficiis commissis ante Clericatum coerceri, & puniri possit à Iudice laico, in c. Magnus, num. 28. & num. seq. usque ad n. 35. & 65. de obligat. ad ratiocin. 487
- 1 Ordinatus post commissum delictum, & causam præventam in foro laicali, non gaudet fori privilegio, in c. Omnis, n. 100. de pœnit. & remiss. 116
- 1 Promotus in fraudem non potest à Iudice laico personaliter distingui, nisi persona sit præventa, in c. Magnus, n. 32. 41. & seq. & 71. de oblig. de ratioc. 488
- 1 Cognitione, an Clericus fuerit ordinatus in fraudem, spectat ad judicem Ecclesiasticum, & interim Iudex laicus non potest procedere, ib. n. 33. & seq. & 74. 488
- 1 Fraus an præsumatur ex hoc solo, quòd quis fuerit ordinatus post maleficium commissum, an verò requiratur, ut ante Clericatum fuerit in Curia seculari conventus, vel accusatus, aut in crimine deprehensus, ibidem num. 35. & seq. usque ad n. 41. & 72. 488
- 1 Quid si fuerit ordinatus longè post commissum delictum, ibidem num. 36. 489
- 1 Et quid si in continenti, ib. n. 38. 489
- 1 Clericus, qui post questionem sibi motam in foro seculari ordinatus est, non spontè, sed tractus à Superiore, an in illa causa teneatur coram Iudice laico respondere, ib. n. 62. 492
- 1 Clericus post delictum in fraudem promotus, an sit degradandus, & tradendus Curie seculari personaliter puniendus, ibid. num. 66. 493

Vide in ver. Clericus quoad fori privilegium.

Laici quoad immunitatem Ecclesiarum.

- 5 Officiales laici relegantur personas Ecclesiasticas excommunicantur ab Urbano VI eorumque civitates, & terræ supponuntur Ecclesiastico interdico, in cap. Responso, num. 45. de sent. excomm. 164
- 1 Laicus nullo unquam tempore potest præscribere jus decimandi, nisi concurrente fama privilegii, in c. Consuetudines, num. 55.

- de consuetud
- 1 Item nec per immemorabilem acquirat jus nominandi Capellanos amovibiles in Parochialibus Ecclesiis, nisi cum prædicta fama, ibid. num. 46. 195
- 1 Secus post Bullam Urbani VIII. ib. n. 57. 195
- 1 Laicorum attentata contra Ecclesias, ac personas Ecclesiasticas etiam ab immemorabili, & cum fama privilegii, sunt ipso jure nulla, ib. n. 69. 196
- 1 Laici collectas imponentes Ecclesiis, vel Clericis, vel jurisdictionem illorum usurpantes, si moniti non desistant, excommunicantur sunt cum suis factoribus, in c. Non minus, n. 1. 33. & 36. de immunit. Eccl. 632
- 1 Laici collectas imponentes Ecclesiis, vel Clericos, aut Prælatorum jurisdictionem impediennes, non sunt excommunicati ex hoc capite, nisi post canonicam monitionem se non correxerint, ibidem numer. 33. 633
- 1 Et sufficit unica monitio, ib. nu. 34. 633
- 1 Sed hoc vide ex Bulla Canæ sunt excommunicati ipso jure, ibidem num. 36. 633
- 1 Laici super Ecclesiis, eorumque personis, ac bonis nullam habent jurisdictionem, in c. Quæ in Ecclesiariarum, num. 16. 26. & 31. de constit. 98
- 1 Vide in ver. Immunitas. Et in ver. Statutum laicorum quoad res, & personas Ecclesiasticas, Et in ver. Consuetudo contra Ecclesiam. Et in ver. Lex civilis Et in ver. Ecclesia, quoad immunitatem.

Laicus quoad onera.

- 5 Laicus tenetur ad onera laicalia pro emphyteusi Ecclesie, in c. Ut privilegia, n. 20. de privil. 269
- 3 Laici non tenentur ad impositiones Clericorum, nisi respiciant communes utilitates, vel necessitates, in cap. Non minus, nu. 46. de immunit. Eccl. 634

Laicus quoad spiritualia.

- 1 Laico delegari non potest causa spiritualis, nisi per Papam in c. Contringat, num. 3. de arbit. 698
- 1 Laici spiritualia negotia tractare non debent, ib. n. 4. 698
- 1 Declaratur, ibid. num. 29. 700
- 1 Laicus nec incidenter potest esse arbiter in causa spirituali, ibidem num. 7. 699
- 1 Laicus non est capax juris spiritualis etiam admixto Clerico, ib. numer. 11. 699
- 1 Laicus an possit esse arbitrator in causa spirituali, ibid. numer. 15. & seq. usque in fine. 699
- 1 Laici, nec principaliter, nec ministerialiter tractare possunt negotia Ecclesie, ibidem num. 17. 699
- 1 Contrarium, ibid. n. 27. 699
- 1 Laicus cur non possit esse arbiter in causa spirituali, & tamen possit esse arbitrator, ib. n. 24. & seq. 700
- 1 Laicus etiam in spiritualibus procurator esse potest, & acceptare beneficium pro Clerico, ib. n. 27. 700
- 1 Laico causa civilis Ecclesiastica ab Episcopo delegari potest, ib. num. 28. 700
- 1 Laicus simul cum Clerico potest esse arbiter in causa spirituali, in c. Non sine, num. 15. de arbit. 691
- 1 Etiam unus sit Clericus, & plures laici, ibid. num. 16. 691
- 1 Laicus in causa spirituali potest esse arbitrator, ibidem num. 17. pag. 691
- 1 Laicus non est capax beneficii Ecclesiastici, in c. Super eo, n. 42. de bigam. 504
- 3 Laici quantumvis graves non possunt hodie degradationi assistere sicut poterant de jure communi in casu hæresis, in c. Aqua nu. 30. de consec. Eccl. vel Altar. 571
- 1 Laicus ex causa potest ad Synodum vocari, in c. Quod super his, num. 4. de major. & obed. 611
- 3 Laicus circumscripta dispensatione Ecclesie non est capax jurisdictionis, quoad est spirituali annexum, in c. Quoniam, n. 8. de jurepatr. 514
- 2 Laicus cognoscere potest causas criminales Clericorum, & absolvere ab excommunicatione ex commissione Papæ, non autem ex consuetudine etiam immemorabili, in cap. Cùm contingat, num. 9. de foro compt. 679
- 1 Laicus, an ex consuetudine possit acquirere jus eligendi etiam in Collegiata, in c. Quarelam, num. 2. de elect. 272
- 3 Laici non debet Ecclesia tunc condictionis concedi, in cap. Secundum, num. 3. & 12. ne Cler. vel Monach. 662
- 3 Declaratur, ibid. num. 14. 662
- 1 Laicus quamvis non possit esse Canonicus, potest tamen esse præbendatus, in c. Cùm M. no. 21. de constit. 114
- 1 Secus ex illo curiæ, ib. n. 32. 115
- 3 Laici ex Concilio Tridentino possunt esse Notarii in negotiis, litibus, & causis Ecclesiasticis, & spiritualibus, in c. Sicut te, nu. 65. ne Cler. vel Monach. 680
- 1 Laicus est incapax juris conferendi etiam ex condicione in limine fundationis, ex immemorabili, nisi fama privilegii concurrat, in c. Consuetudine, nu. 54. de consuetud. 105
- 3 Laici vacare debent Reipublicæ mundanæ, Clerici verò Reipublicæ Ecclesiasticæ, in cap. Multa, num. 22. & 90. ne Cler. vel Monach. 654
- 1 Laicus non intermittat se in negotiis Ecclesiasticis, nec ejus iudicio, nec præcepto debent Iudices Ecclesiastici iustitiam ministrare, in c. Decernimus, n. 1. de iudic. 5
- 1 Laici de Prælatorum licentia capere possunt Clericos, & ad iudicium ducere, in cap. Ut fama, num. 2. de sent. excom. 370
- 1 Laici spiritualium non sunt capaces, etiam admixtis Clericis, in c. Mansana, num. 3. de elect. 304
- 1 Spiritualia à laicis possideri non possunt, ib. n. 36. 305
- 1 Laicus potest esse procurator in spiritualibus, & acceptare beneficium pro Clerico absente, in capitulo. Causam, numer. 12. de elect. 259

- 1 Laicus non potest esse arbiter in spiritualibus, ibid. n. 24 259
 - 1 Laicus non prohibetur ministerialiter tractare negotia Ecclesiastica, ibid. num. 25 259
 - 1 Et potest esse arbiter in spiritualibus, ib. n. 26 259
 - 1 LATERANENSE Concilium sub Innocentio III. cur simpliciter generale Concilium fuerit appellatum, in c. Firmiter, nu. 1. de Summa Trinit. & hde Cath. 2
 - 3 Lateranense Concilium sub Innocentio III. quo tempore fuerit celebratum, in c. Nuper, n. 17. de decimis 125
 - 3 Lateranense Concilium sub Alexandro III. quo tempore fuerit celebratum, in cap. Cùm Apollonia, num. 2. de his, quæ hunt à Prælat. 110
 - 3 Ubiqueque in iure sit mentio simpliciter de generali Concilio, intelligitur de Lateranensi sub Innocentio III. in c. Expositum, n. 1. de præbend. 245
 - 1 LATINITAS falsa vitiat scriptum Papæ, in c. Ad audiendum, il. n. 4. de re script. 255
 - 1 Amplia, etiam si talia latinitas sit in uno tantum ex capitulis scriptatis, ib. n. 4 254
 - 1 Linita, si sit in supplicatione, & narrativa partis, ib. n. 2. 255
 - 1 LATROCINIUM est delictum gravius, quàm furtum, in c. Cùm non ab homine, num. 102. de iudic. 16
 - 5 LATROCINANTES qui dicantur, in c. Suscepimus, num. 3. de homicid. 125
 - 3 LATRO publicus immunitate Ecclesiæ non gaudet, in c. Inter alia n. 21. & 49. de immunit. Eccl. 659
 - 3 Et dicitur latro publicus, qui palam, & publicè furatur, ibidem num. 22. 659
 - 3 Et idem est quod grassator viarum, ib. n. 23. 659
 - 3 Et tales occidere licet sine pœna, & etiam sine peccato, ibidem numer. 24. 659
 - 3 Non tamen sine irregularitate, nisi pro necessaria vitæ defensione, ibid. num. 25 659
 - 3 Item in tales non dicitur jus redditur, ib. n. 26. 659
 - 1 LAUDA Arbitrorum ex consuetudine mandantur executioni iudicis officio, sicut sententiæ iudicum, in c. Cùm tempore, nu. 15. de arbit. 695
 - 1 Laudum arbitri appellari potest sententiæ diffinitiva, in c. Ex parte, num. 2. de arbit. 702
 - 1 Laudum latum ab arbitro, & arbitratore, si utroque modo possit valere, valet fortiori modo, si in niuis, ut valere potest, ib. num. 40. 704
 - 1 Laus est cūs per arbitrum latro contra compromittentem transe ad illius hæredem, ib. n. 46. 705
- Lectores S. Theologia, & juris Canonici.*
- 5 Prælati, & Capitula ad studia Theologiae scholares dociles etiam transmissi tenentur, in capitulo Super specula, numer. 1. de magistris. 85
 - 5 Magistri quamdã publicè in scholis Theologiam, vel jus Canonice docuerunt, & scholares per quinque annos gaudent fructibus beneficiorum suorum, amissis distributionibus quotidianis, ibid. n. 2 & 4. & 11. 85
 - 5 Et quid si fructus omnes distributionibus consent, ibid. num. 3. pag. 85
 - 5 Li quid si præbenda sit in Cathedrali Civitate, ubi Lectoris munere funguntur, ib. n. 5. 85
 - 5 Lectores Theologiae, ut gaudeant privilegio percipiendi fructus præbendarum suarum in absentia, an debeant esse stipendiati, & ex numero obtinentium Cathedralis, ibid. nu. 6. & seq. usque ad num. 13. 85
 - 5 Lectores Theologiae, & Scholares promovent utilitatem universitatis Ecclesiæ, ibid. n. 7. 85
 - 5 Stipendium ex publico quo iure lectoribus assignandum, ibidem num. 8. 85
 - 5 Lectores ut gaudeant privilegio lectoribus concessio, sicut est, ut legant in Civitate Regia, vel privilegiata, vel longissima possessione super hoc num. 14, ibid. n. 85
 - 5 Docentes, & studentes tam in Theologia, quàm in iure Canonico in publica universitate, gaudent privilegio de percipiendis fructibus in absentia, in cap. Licet, num. 8 & num. 15. de præbend. 114
 - 3 Etiam si præbendæ suæ sint in Cathedrali ejusdem Civitatis, ib. num. 19. 114
 - 3 Et quid in docentibus in Ecclesiâ, ib 114
 - 1 Vide in ver. Theologia, Theologus, Magistri, Scholares, Iudicium.
 - 1 Lectoris appellatione aliquando includuntur etiam reliqui minores Ordines, in cap. Cùm contingat, numer. 1. de rat. & qualit. 472
 - 1 Lectoris officium quod sit, ibid. num. 121. 478
 - 1 Lector Scripturæ Sacræ
Vide in ver. Scripturæ Sacræ
 - 5 LECTOR Ætelligendæ sunt, per quas Decretales reduuntur ad gratiam, in c. Pervenit, n. 5. de sent. excom. 218
 - 3 LEGATARIUS, an exequutor quis sit, ex quibus colligatur, in c. Tua nobis, n. 11 & 10. de testam. 252
 - 3 Legatarius cui imminet testitudo, habetur loco exequutoris ib. numer. 10. 252
 - 5 Legatarius carnalis coponens uxorem testatoris post eius mortem, indignus est legatus, in c. A nobis, il. secundo, nu. 18. de sent. excom. 141
 - 5 LEGATUM Sempronio amico reliquum, si duo sint Sempronii æqua charitate conjuncti, an eundem debeant, in c. Ne imitari, nu. 16. de constitut. 27
 - 5 Legatum annu redditus factum fratribus Minoribus sub modo licito tenet, in c. Nihil præva, n. 13. de excess. Prælat. 222
 - 5 Idem si simpliciter, quia sub modo licito factum censetur, ibid. num. 11. 222
 - 5 Legatum factum eidem sub conditione, si instituta sit nulla an valeat in casum nullitatis institutionis, ibidem numer. 17 & seq. 222
 - 5 Legatum universale factum fratribus Minoribus sub modo licito

- an tenet, ibid. n. 44. 224
- 1 Legatum simplex cum onere assidendi Ordinem Sacerdotalem, & Missas celebrandi, nulla est Ordinarii institutio, in c. Ut Abbates, num. 77. de rat. & qual. 254
- 3 Legatum simpliciter factum puellæ pro subsidio vitæ, intelligitur factum pro alimentis, in c. Episcopus, n. 15. de præb. 71
- 3 Legatum factum alicui cum fructibus habentibus, debetur nato filio, licet is postea decedat, ibid. n. 55. 74
- 2 Legatum peninæ, quæ habetur Pernisi, seu Paduæ, an comprehendat utramque, in cap. Inter ceteras, num. 16 & 26. de re script. 142
- 3 Et quid si loco dictionis, seu, postea sit dictio, vel, ib. n. 27. 149
- 1 Legato exco alio, vel nigro, alter tantum debetur, ib. n. 21. 148
- 1 Legatis libris impressis, seu manuscriptis, debentur omnes, ibid. num. 21. 148
- 1 Legatum Digesti Veteris, seu Infortis, utrumque comprehendit, num. 29. 149
- 3 Legatum factum Monacho sub conditione, ut nihil quærat Monasterio, an valeat, in cap. Monachi, num. 21. 24 & 47. de statu Monach. 477
- 3 Legatum distribuendum in usum pauperum, applicari non potest Presbytero pro Missis celebrandis, in c. Recolentes, nu. 46. de statu Monach. 469
- 3 Falcidia non detrahitur de legatis ad pias causas, in c. Tua nobis, num. 7. de testam. 241
- 3 Legatum ab uxore distribuendum non valet stante statuto, ut maritus non possit aliquid relinquere uxori ib. n. 17. 245
- 3 Legatum distribuendum secundum secretam mentem Testatoris dicitur ad pias causas, & deficiente executore sit caducum, ibid. num. 59. 245
- 3 Contrarium, num. 60. 245
- 3 Legatum annuum factum regulari pro usu suo de licentia Superioris percipiendum, an de jure communi sit validum, in Cap. Johannes, num. 18. de testam. 246
- 3 Et quid post Concilium Tridentinum, num. 19. 247
- 3 Legatum factum regulari, nec momento temporis potest esse apud eum, sed illic acquiratur Monasterio, ib. n. 20. pag. 247
- 3 Legatum pium non sit caducum, si compler non possit de jure, vel de facto, sed in alios usus converti debet, in cap. Nos quidem, num. 14. de test. n. 260
- 3 Legatum pro Missis canendis convertitur in alios usus, si Missæ non possunt cantari propter infirmitatem, ib. n. 15. pag. 260
- 3 Legatum annui redditus factum fratribus Minoribus, sub communitariis passis per Papanon in alios usus, non obstante quòd testator id prohibuit, & legatum a demerit in casum communitatis, ibid. n. 18 & seq. usque in fin. 262
- 3 Legatum annui redditus, vel bonorum stabilium relictum fratribus Minoribus sub modo licito valet, ib. n. 21. 260
- 3 Legatum Predicatoribus, vel Minoribus, ut se conferant ad habitandum in ædibus Testatoris, & ibi divina celebrent, in alium usum converti debet, ib. n. 25. 261
- 3 Prohibito, ne Papa possit commutare legatum annuum fratribus Minoribus relictum, inquam turpis, habetur pro non adjecta, ibid. n. 10 & seq. usque in fin. 261
- 3 Legatum lib. de jure, vel de facto juxta mentem testatoris imperari non possit, in alium usum convertitur, non obstante prohibitione, quòd applicari non possit, nisi ad usum destinatum, ibidem num. 31. 261
- 1 Legatum miserabilibus personis dicitur ad pias causas, in c. Significavit, n. 82. de off. deleg. 543
- 1 Nec de illo detrahitur Falcidia, ib. n. 81. 543
- 3 Legatum usufructus factum inimicis fratrum Minorum est in fraudem pauperatis, in cap. In presentia, num. 63. de probation. 417
- 3 Legatum omnium bonorum intelligitur universale, in c. Ex licentia, num. 26. de jure pari. 519
- 3 Legatum Fortiorum solvi debet ad rationem monetæ, quæ currentes tempore conditi testamenti, in cap. Olim, numer. 5. de censibus. 521
- 1 Idem in legato annuo, ib. n. 30. 521
- 3 Legata pias peti possunt coram iudice seculari, qui tenetur causam decidere, non secundùm leges, sed secundùm Canones, in cap. Relatum, il. primo, n. 2. de testam. 529
- 3 Legatum rei, quæ nec erit, cum moriar, extinguitur per subsecutam ejusdem rei alienationem, in c. Præceteris, num. 12. de donat. 144
- 3 Legata annua debentur decursa non modò ante mortem testatoris, sed etiam ante apertas tabulas, & statim à die obitus testatoris, in c. Gravis, nu. 125. de rebus. spoliat. 122
- 3 Legati consueverunt remunerari, sed eo, ad quod sunt missi, in c. Postulati, num. 10. de concess. præb. 202
- 3 Legati Cathedralis Regularis, aut Collegiatis Ecclesiis, vel Cathedralium dignitates elevatas majores post Pontificalem conferre, aut sibi recipere non potest, in c. Nullus num. 11. de elec. 218
- 5 Legati etiam non Sacerdotes possunt Indulgentias concedere, in c. Accedentibus num. 12. de excess. Prælat. 215
- 3 Legatum non modò suam Constitutionem, sed etiam scripturam Papæ potest interpretari, in cap. Cùm venissent, numer. 11. de iudic. 211
- 3 Legatus de latere Tridentini Concilii de rebus interpretari non potest abque speciali facultate, ibid. n. 20. 211
- 3 Legati Cæsaris cum manserunt in Provincia, vivere debent ex pnis Imperatoris, vel Præ, in c. Inter cetera, num. 45. de off. Ordin. 252
- 1 Legati Papæ recipiunt procuratorem ab his, ad quos declinant, ibid. num. 16. 252
- 5 Legatus de latere potest conferre beneficia patronatus Ecclesiæ, ibid. non autem mixti, in c. Cùm propter, num. 31 & 31. de iurepat. 251
- 3 Legati facultas conferendi beneficia in comprehensum beneficia Papæ reservata, in c. Ex parte, n. 11. de privileg. 251
- 3 Legati, & Nuncios Apostolicos impediunt executionem, & eorum Regna, & Terræ interdicuntur, in c. Responsio, n. 49. de 251

- de sentent. excommunic. 361
- Legati, & Nuncii possunt procedere in prima instantia Episcopo requisito, & negligente, non autem consentiente, in c. Significasti, n. 33. de foro compet. 78
- Legatus Papæ de causa alteri specialiter delegata per Papam, se intrromittere non potest, in capitul. Studuilli, num. 2. de offic. legation 544
- Legatus non potest se intrromittere in causa alteri delegata, etiam antequam delegatus incipiat cognoscere, ib. n. 4. 544
- Declaratur, num. 13. 545
- Nec potest adversus illius sententiam restituere, ibidem numer. 545
- Papæ, 544
- Legatus in causis per Papam alteri universaliter delegatis, a possit se intrromittere, ib. n. 6. & seqq. 545
- In causa heresis concurrunt Legatus, & Episcopus cum Inquisitore, ibid. num. 7. 545
- Legatus non potest supplere negligentiam delegati, nisi ubi veritur periculum animæ, ib. n. 11. 545
- Legati processus in causa alteri delegata valet, nisi opponatur declinatoria ante litem contestationem, ib. n. 13. 545
- Legatus de latere exequi potest sententiam iudicis delegati, sed ab eum non potest compelli, ib. n. 20. 546
- Nisi legatus aliis esset ibi Ordinarius, ib. n. 21. 546
- Legatus potest cogere delegatum à suo prædecessore ad sententiam ferendam, commissionem revocare, & malui illius processum corrigere, ib. n. 22. 546
- Legatus de latere qualiter possit confirmare sententiam delegati Papæ, ibidem n. 27. 546
- Legati, & Nuncii Papæ pro his diebus tantum, quibus moram trahunt, procurari debent, in c. Procuraciones, numer. 2. de censib. 546
- Legati, & Nuncii Apostolici habent jus visitandi, & exigendi procurationem ratione visitationis debitam, ib. n. 5. pag. 547
- Legatus de latere confert beneficia intra suam legationem vacantia, in c. Cùm olim, n. 29. de major. & obed. 626
- Legatum mitti pertinet ad solum Papam de Cardinalium consilio, ib. n. 42. & 46. 627
- Legati Apostolici officium non expirat per obitum Papæ, ibidem num. 57. 629
- Legati nati, quomvis possint jurisdictionem exercere in diocesis suffraganeorum suorum, non tamen possunt conferre beneficia ad eorum collationem spectantia, nisi post devolutionem, in c. Nulla, n. 38. de concess. præb. 877
- Legati nati non habent nisi unum semestre ad conferendum beneficia ad se devoluta propter negligentiam inferiorum, ibid. numer. 38. 187
- Legatus non dispensat contra Concilium, nec contra Canones non Conciliares, in c. Dilectio, num. 9. de præb. 112
- Nisi in casibus in quibus dispensat Episcopus, ibid. n. 10. 112
- Legati, Ministri Apostolici, & fœdantarii, sine speciali mandato Papæ non possunt quidquam præjudiciale Ecclesis, vel personis Ecclesiasticis facere, seu tolerare, in c. Consuetudines, n. 61. de consuetud. 106
- Si legatus egrediar Provinciam animo non redeundi, an expiret munus legationis, in c. Præfata, n. 10. de testib. 124
- Legatus in Provincia sua potest causas matrimoniales cognoscere, ac definire, in capit. Ad nostram, num. 2. de conjug. servor. 56
- Et quid post Concilium Tridentinum, ib. n. 3. 56
- Legatus de latere possunt esse plures in una Provincia, in cap. Cùm venerabilis, num. 3. de consuet. 203
- Legatus de latere quoad amones. Vide in ver. *Unit Ecclesiarum exemptarum*.
- Legatus acquiruntur Proconfulibus Provinciarum, in cap. Cùm casam, num. 12. de appell. 205
- Legati Proconfulibus delegatam habent, non ordinariam jurisdictionem, ib. n. 12. 205
- Legatum datis majoris si puella nupserit, minoris si Religionem profectur, qua parte debeat profiteri, in c. Cùm finis, n. 14. & 16. de Regular. 379
- Legati de latere non prohibentur à Concilio excommunicationes ad finem revelationis decernere, in cap. Quoniam, nu. 44. de off. delegat. 532
- Legatis ad Curiam Romanam venientibus, de stylo non creditur sine litteris, in c. Cùm in iure, n. 48. de offic. delegat. 535
- Legato etiam de latere assentiri se habere mandatum Principis non creditur sine programme legationis in his, que directè concernunt præjudicium tertii, ib. n. 49. 536
- In aliis fœcis, ibid. n. 50. 536
- Legatus de latere non potest contra Concilium dispensare, in cap. Dilectus, il primo, num. 21. de præb. 104
- Potest beneficium vacatum reservare etiam pro certa persona, sed non dare jus ad vacatura, & quæ sit ratio diversitatis, ibid. num. 12. 104
- LEGERE volentes non sunt puniendi, si sint idonei, & contrahentes puniuntur, in c. Quoniam, n. 3. de Magistris. 80
- LEGITIMA debetur patri in bonis profanis filii, non autem in Ecclesiasticis, in capitul. Indecorum, numer. 35. de ætat. & qualitat. 401
- Legitimam an debeatur filio stam, atque pater in Religione cuncti bonorum in communi professionem emittit, an verò expectanda sit ejus mors naturalis, in c. Cùm finis, n. 6. & seqq. off. quæ ad num. 21. de Regul. 378
- Legitima non debetur filio, nisi post mortem patris naturalem, vel civilem, ibid. n. 11. 379
- LEGITIMATIO prolis facta post obitum parentum non præjudicat venientibus ab intestato, in cap. Mandato, num. 54. de finonia. 64
- LEGITIMATUS per subsequentes matrimonium in casu eligibilis, in c. Cùm in cunctis, n. 12. de elect. 244
- Legitimatus per subsequentes non succedunt in fundo, ad quod vocantur nati, & procreati ex legitimo matrimonio, in c. Tuam, n. 44. de ordin. cognit. 106
- LEGITIMUS præsumitur fuisse usque ab initio, qui ad præsens

- est in quasi possessione legitimatus, in c. Lator, num. 10. & seqq. & num. 54. usque ad 63. qui fil. sint legit. 82
- Legitimi appellatione intelligitur legitimè procreatus, non autem legitimatus per subsequentes, saltem ex communi usu loquendi, ibid. num. 25. 84
- Vide in ver. *Filius legitimus*. 84
- Legitimatus per respectum Principis prohibetur obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater fœcis si sit legitimatus per subsequentes matrimonium, in cap. Ad extirpandas, num. 33. de fil. præb. 472
- Vide in ver. *Filius illegitimus*.
- LEGITIMITATIS questio opposita petenti hæreditatem est ad Ecclesiasticum cum iudicem remittenda, in cap. Lator, nu. 1. qui fil. sint legit. 79
- Legitimitatis causa est merè spiritualis, & iudex laicus nec incidit nec alio modo potest de ea cognoscere, ib. n. 2. pag. 79
- Et quid si controversia non in iure, sed in factò consistat, ibidem numer. 3. 79
- Legitimitatis possessio relevat ab onere probandi, ibidem numer. 4. pag. 79
- In legitimatis quasi possessione, ut quis dicatur esse, requiritur, vel ut habeatur pro filio legitimo, vel possideat bona paterna, vel natus sit de ea, quæ credebatur uxor, ibidem numer. 5. pag. 79
- Legitimitas cū qualitate procreationis ex matrimonio in possessione, satis probatur ex matrimonio ipso, & simpliciter quasi possessione legitimatus, ib. n. 9. & nu. 73. 82
- Etiam concubinatus præcefferit, ib. n. 16. & 74. 82
- Legitimitatis quasi possessio sufficit ad obtinendum etiam in petitorio, ibid. num. 33. 82
- Legitimitatis possessio acquiritur filio, si fideicommissarius patitur eum succedere in bonis fideicommissio subjectis, ib. num. 27. & num. 31. 84
- Legitimitatis quasi possessio probatur per famam, ibid. n. 41. 86
- Legitimitatis qualitas diversa est à qualitate filiationis, & ex quasi possessione unitis, non inferatur ad quasi possessionem alterius, ib. n. 58. & n. 75. 88
- Legitimitatis probatio præsumpta etiam in fideicommissio, quod vocat filios legitimè procreatos, ib. n. 60. 88
- Legitimitas probatur per testes deponentes de matrimonio ante natiuitatem, licet fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium, in cap. Per tuas, numer. 1. qui filii sint legitimi. pag. 94
- Legitimitatis probatio per existentiam matrimonii ante natiuitatem est probatio vera, & vincit famam, & tractatum, que sunt probationes præsumptæ, ib. n. 9. 95
- Tractatus legitimatus vincit testimonium parentum, & hoc vincit famam viciniæ, ib. n. 16. 95
- LEGISTÆ militant in foro Iustiniani secundum leges, & Canonice in foro B. Petri, in c. Cùm eses, n. 48. de testam. 270
- Legislatoris non continentur ea, que præter naturam contingunt, licet raro, in cap. Cùm filius, nu. 61. de convers. conjug. pag. 438
- Legumlatores ferè omnes suarum legum interpretationem prohibuerunt, in c. Cùm venissent, n. 59. de iudic. 25
- Legislatoris potestas, & voluntas requiruntur ad hoc, ut subditi obtemperat ad acceptandam legem, in c. Treugas, nu. 50. de treug. & pace. 614
- Legislator supremus potestatem habet legem ferendi absque subditorum consensu, ib. n. 51. 614
- LEO Papa quomodo se subiecerit iudicio Roderici Imperatoris, in c. Significasti, n. 75. de elect. 229
- Leonis, vel starus domum, an magis congruat Principi, quam Oratori, in cap. Postulasti, numer. 22. & seqq. de concessio. præb. 225
- LEPROSUS si sit Episcopus, vel Superior, non cogitur cedere, sed datur illi coadjutor; inferior autem remouetur in totum, in c. Consultationibus, n. 19. & seqq. de Cler. ægrot. 164
- Et que sit ratio differentis, ib. n. 21. 164
- Sed contra, ib. vers. Tu die melius. 164
- Rectori Ecclesie leproso dandus est coadjutor, qui sustentandus est de facultatibus Ecclesie, in cap. De rectoribus numer. 1. de Cler. ægrotam 157
- Leprosi à communione hominum separari debent, ibid. n. 2. 157
- Eiusque interdicti potest ingressus Ecclesie, ib. n. 3. 157
- Leptosus, siue sit Episcopus, siue inferior, non remouetur ex toto à prælatione, sed datur illi coadjutor, ita ut habitus curæ sit penes coadjutorem exercitium verò penes coadjutorem, ib. n. 4. & seqq. usque ad n. 3. 157
- Leptosus privatior officio actualis administrationis, sed dignitatem tenet, siue officium, quod in ius resonat, ib. n. 7. & 39. 157

Lex communia.

- Legibus, & non convitiis certandum est, in c. Olim, num. 28. de lit. contel. 84
- Legem vivam periculosus est, majusque crimen contemnerè, quàm legem mortuam, in capitul. Nos quidem, numer. 42. de testam. 262
- Auxilium frustra invocant, qui in legem committunt, in capitul. Nullus, n. 46. de Regular. 332
- Legum finis est invariabilis, in c. Non debet, num. 11. de consang. & affinit. 71
- Lex, vel Canon habens plures intellectus, allegari non potest ad decisionem causarum, in cap. Cùm non ab homine, num. 40. de iudic. 12
- Legem potest aliquis sibi imponere, à qua non liceat recedere, in c. Prudentes, n. 6. de donation. 244
- Lex positiva, quando ejus observantia repugnat Legi divine, non obligat in foro conscientie, in c. Consultum, num. 9. & 23. qui Cleric. vel vocent. 45
- Lex debet esse possibilis in cap. Absolutus, num. 32. & seqq. de hereticis. 100
- Lex non imprimi effectum sumit, nisi in personas, quibus verba legis

- Legis congruit, in c. Nuper, n. 22 de sent. excom pag 145
- Leges illa optimè sunt constituta, quæ quàm paucissima reliquerunt arbitrio iudicantium, in cap. Ne innitatis, num. 49. de consuet. 12
- Lex innovata inest legi innovanti, in cap. Ex tuz, & num. 27 de Cleric. non testid. 16

Lex quid, & quotuplex.

- Lex est omne, quod ratione consistit, in c. Canonum statuta, n. 50. de consuetit. & n. 107. 19
- Lex undè dicta, in c. Super specula, n. 20. ne Cler. vel Monach. 685
- Lex dicitur denotari in futurum à tribuente auctoritate, non à condente, in cap. Antonius, n. 42 de pactis. 641
- Lex divina, & humana, quæ dicantur, in c. Ex diligenti, num. 4 de Simon. 16
- Lex ad sui essentiam tria requiritur, ut instituat, ut promulgetur, ut moribus utentium approbetur, in c. Treugas, num. 39. de treug. & pace. 632
- Contrarium, ib. n. 43 & 55. 634
- Lex est sancta sancta, iubens honesta, prohibens contraria, c. Cùm esses, n. 21. de testam. 275
- Lex privata, id est inspiratio divina præ iudicat legi publicæ, id est communi, in c. Licet, nu. 4. de regular. 192
- Lex diocesana, & lex jurisdictionis sunt diversæ, & res iudicata in una, non obstat agenti in alia, in c. Dilactus, n. 4. de off. Ordin. 595
- Legem duplicem habet Episcopus Ecclesiis sibi subiectis, id est legem jurisdictionis, & legem diocesana, in quibus consistit totum jus, & potestas Episcopi, ib. n. 2. 595
- Leges diocesane, leges jurisdictionis, quæ dicantur, ib. n. 3. pag. 595
- Lex ante prohibitionem non ligat, in cap. Quoniam, num. 41. de consuet. 135

Lex qualis, & de quibus ferenda.

- Lex non debet ferri super impossibili, in cap. Si consiterit, nu. 9. de accusat. 9
- Non debet esse de indubitabili, in c. Ex parte, n. 29 de arbit. 701
- Leges illa optimè sunt constituta, quæ paucissima reliquerunt ius, qui iudicant, in c. Ne innitatis, n. 49. de consuet. 14
- Lex nihil debet obscurum, vel ambiguum continere, in c. Quoniam, n. 1. de consuet. 119
- Declaratur, ibid. n. 1. vers. Non tamen intelligas. 119
- Lex de miraculosis non fertur, in c. Cùm sis, nu. 58. de controvers. conjug. 413
- Declaratur, ibid. num. 64. 418
- Leges non aptantur ad ea, quæ semel tantùm, aut bis possunt contingere, ib. n. 61. vers. Respondeo. 413
- Lex non debet esse nutritiva peccati, in cap. Perlatum, nu. 44. de ius, quæ vi met. caus. 679
- Lex debet esse imposta rebus, & non verbis, in c. Super specula, n. 21. ne Cler. vel Monach. 685
- Leges prohibitive feruntur ab Ecclesia etiam de his, quæ lege divina damnantur, in c. Acceptimus, n. 68. de pactis, pag. 666
- Lex iuxta ex quibus causis constituitur, in cap. Si quis, num. 62. de Regular. 318
- Lex iniusta est ex Authore, quando fertur ab eo ultra sibi commissam potestatem, etiam si ordinatur ad bonum commune, in cap. Que in Ecclesiis, n. 45. de consuet. 100
- Leges anteriores non alterant nisi iusta causa, sunt tyrannicæ, ib. num. 41. 104
- Vide in ver. *Principes quomodo ius quæritum tolluntur.*
- Lex debet esse rationalis, & possibilis, aliàs non est obligatoria, in cap. Ex parte, n. 29. de rescript. 172
- Legem ferre non potest homo, nisi de his, de quibus potest iudicare: iudicium autem hominis non potest esse de interioribus iustitiis, qui latent, in c. Dolentes, num. 25. de nu. seqq. usque ad n. 11. de celebr. Missar. 581
- Declaratur, num. 64. 586
- Lex etiam penalis dicitur favorabilis, & extendendo, ubi agitur de securitate animæ, in c. Ne innitatis, de consuet. n. 21. pag. 51

Lex usque recepta.

- Leges instituntur, cum promulgantur, & firmantur, cùm moribus utentium approbantur, in cap. Treugas, num. 48. de treug. & pace. 612
- Declaratur, ib. n. 18. n. 25. 27. 29. 30. & 56. 713
- Lex nullam vim habet, ut ei pareatur, nisi ex more, ibidem num. 10. 613
- Leges nullæ legibus patriæ non conveniunt, ib. 613
- Lex ab initio censetur lata à Principe sub conditione, si moribus utentium recipiatur, in n. 21 & 47. 613
- Contrarium, ibid. num. 45. 614
- Lex non tollitur contra consuetudinem, si in stat. pœnam ipsi iure, sed si in usum det. indigi, ib. n. 27. 611
- Contrarium, ibid. num. 27. 618
- Lex lata super eo, cuius contraventione ex se generat mortale, non tollitur consuetudine, etiam si principio non recipiatur, ibid. num. 28 & 42. 611
- Lex recepta ab initio non tollitur ex consuetudine, nisi 40. annorum, sed si non sit recepta, quia sufficit de annis etiam Principe ignorante, ib. n. 11. 611
- Contrarium, ibid. num. 40 & 47. 614
- Lex permittens, vel puniens, aut disponens, potest per consuetudinem tolli, ibid. n. 31. 611
- Lex præcipiens, aut vetans, potest consuetudine abrogari, si lata fuerit ad omni modum privatim, ib. n. 10. 613
- Et quod si lata fuerit in honorem Dei, vel ad commodum publicum, ib. n. 12. 613
- Lex præceptiva non ligat, si nunquam fuit recepta in observantia sciente legislatore, & valente contradicere, & non contradicente, ib. n. 31. 612

- Nec requiritur tempus ad præscribendum, sed sufficit actus, ibid. num. 19. 614
- Contrarium, ibid. n. 66. & seqq. 616
- Lex ubi non recepta. Princeps ignorante, non tollitur consuetudine, nisi illa sit rationalis, & annorum quadraginta, ibid. num. 45 & 47. 614
- Legem non recipientes ab initio ex aliqua causa rationabili, Papa sciente, & tolerante, non peccant, ib. n. 41. 614
- Lex continens jus naturale, vel divinum, aut illius declarationem nulla unquam consuetudine tolli potest, licet ab initio non fuerit recepta, ib. n. 42. 614
- Secus si aliquid addat juri naturali, vel divino, quia respectu additionis de illa iudicatur tamquam de lege positiva, ibidem numer. 41. 614
- Lex consueti tollitur indistinctè per defectum, ibidem num. 45. pag. 614
- Lex Ecclesiastica post promulgationem, in statim liget à principio, antequam recipiatur à subditis, ibid. num. 46 & seqq. usque ad num. 49. 614
- Legis non receptio indistinctè nihil operatur, nisi transferat in consuetudinem à legislatore non ignorante, ib. n. 48. 614
- Lex accipit ex moribus firmitatem auctoritatis, ibidem numer. 49. 614
- Legis acceptatio est effectus, qui subsequitur ipsam legem, id est quod impossibile est, ut concurrat ad eam leges, vel ad prædicendam legis obligationem, ib. n. 55. 615
- Non usus legis tribus modis considerari potest, ibid. num. 53 & 54 & seqq. 615
- Non abrogat legem, nisi implicitum habeat contrarium usum, ibid. num. 63. 616
- Lex per non usum nullo tempore abrogatur, si nunquam accedit casus, in quo potuerit observari, ib. num. 60. pag. 615
- Lex Ecclesiastica non recepta ab initio, non tollitur per non usum minus temporis, quam annorum 40. nisi Princeps sciat, si se ignoret, ibid. num. 57. 616
- Secus in legibus civilibus, quia sufficit spatium 10. annorum, ibid. num. 63. 616
- Item ferri, si non usus non sit contra, sed præter legem, ibid. numer. 69. 616
- Lex recepta ab initio indistinctè abrogatur per defectum, vel contrarium consuetudinem rationabilem, & legitime præscriptam, ibid. num. 71. 616
- Prælati exequi possunt constitutionem, licet moribus utentium approbata non fuerit, in cap. Treugas, num. 31. de treug. de pace. 611
- Prælati non servantes legem usum non recipiant, ex sententia a pena, & sed non à culpa secundum opinionem Cardinalis, ib. num. 14. 611
- Lex declarata intelligenda est iuxta declarationem habentis auctoritatem eam declarantem, etiam antequam declaratio emanasset, in cap. Quoniam, n. 48. de consuet. pag. 111
- Lex declarata est intelligenda iuxta declarationem Principis, etiam antequam declaratio emanasset, in c. Super specula n. 1. ne Cler. vel Monach. 681

Legis auctoritas, & obligatio.

- Lex naturalis, divina, & civilis, quem d modum possunt esse etiam aliquam personam illegitimum ad magis momentum contrahendum, in c. Virum autem, n. 24. de cognat. spirit. 86
- Lex habens plures intellectus, allegari non debet ad declarationem causam, in c. Quoniam, n. 3. de consuet. 129
- Lex non habet vim, nisi à Præceptis potestate 10. c. Canonum statuta, n. 40. de consuet. 10
- Legis transgressio, etiam recluso contemptum, indistinctè obligat sub mortali, quando impeditur finis legis in c. Si quis, num. 42. de Regular. 75
- Lex etiam penalis obligat in foro conscientie, & improbatum contraria non, ibid. num. 48. 118
- Lex iniusta non obligat quoad Deum, ib. n. 60. 118
- Lex etiam iniusta obligat in foro conscientie ratione scandali, ibid. num. 67. 119
- Legem vivam periculosius est, majusque crimen contemnere, quàm legem mortuam, in capitulo Nos quidem, numer. 42. de testam. 253
- Lex præcepti necessitate imponit, & contravenientes mortaliiter peccant, in capitulo Treugas, numer. 21 & 34. de treug. & pac. 611
- Inter leges præcipientes, & leges simpliciter statuentes debet esse differentia, ib. num. 44. 611
- Legis primi transgressores quamvis peccaverint, tamen sequentes non in peccatum, ib. n. 29 & 31. 613
- Contrarium, ib. n. 31. 614
- Lex iniusta est ex Authore, quando fertur ab eo ultra sibi commissam potestatem, etiam si ordinatur ad bonum commune, in cap. Que in Ecclesiis, num. 45. de consuet. 100
- Lex correctiora dicitur favorabilis, & late interpretanda quando per eam fit redditus ad jus antiquum, in cap. Nullus, num. 41. de Regul. 111

Legis interpretatio, declaratio, & revocatio.

- Lex ubi plura copulative requiritur, non habet locum, nisi omnia simul concurrant, in cap. Qualiter, num. 29. de Clericor. non testid. 13
- Lex nova superveniens in materia dispositiva per leges antiquas, quibus generatè loquitur, tamen distinguitur, pro ut distinguitur leges ant. quæ in c. Tunc litteræ, nu. 25. de Clericor. vel salt. promot. 203
- Lex exorbitans à jure communi non extenditur ultra casum expretum etiam ex identitate rationis, ib. num. 49. 202

Legis derogatio.

- 1 Lex Canonica, vel Civilis habens clausulam derogatoriam non tollitur per contrarium scriptum, nisi fiat mentio de illa specialiter, vel per verba æquipollentia, in cap. Nonnulli, num. 33. de rescript. 169
 - 1 Lex specialis in materia, in qua est privilegium clausum in corpore juris, tollit illud, etiam si de eo non faciat mentionem, ibidem num. 41. 171
 - 3 Legis dispositio locum habet data aliqua ratione identitatis, sed non illius pœna, in cap. Super specula, numer. 14. ne Cleric. vel Monach. 624
 - 3 Legis intell-ctus referri debet ad casum frequentius contingentem in c. Explicari, n. 26. de obser. jejun. 319
 - 5 Lex quantumcumque generalis semper restringitur ad personas habiles, in cap. Quod à prædecessore, numer. 113. de schismat. pag. 113
 - 3 Lex non imprimi effectum suum, nisi in illas personas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur ib. n. 114. 113
 - 3 Lex etiam exorbitans, & pœnalis extenditur ad casus similes, quando aliis redderetur elusoria, in cap. Statuimus, num. 41. de Regul. 411
 - 3 Legis dispositio non adaptatur ad casum, ad quem verba legis non adaptantur, ibid. n. 43. 411
 - 3 Lex nova disponens in uno ex correlativis, censetur disponere in alio etiam ad correctionem juris communis, ubi eadem est ratio, in c. Nullus, n. 38. de Regular. 333
 - 3 Lex loquens in casu vero, non habet locum in casu ficto, in c. Cùm percussio, n. 30. de Cler. agit. 156
 - 1 Lex generalis posterior non tollit legem specialiter loquentem, sed distinguitur, & limitatur per legem antiquam, in cap. Ceterum, num. 80. de rescript. 145
 - 2 Lex pœnalis, & exorbitans non extenditur ex identitate, vel analogitate rationis, in c. Cùm non ab homine, num. 53. & num. 81. & 82. de judic. 13
 - 2 Lex tribuens potestatem laico fuperi- jus, & personis Ecclesiasticis, etiam ex majoritate rationis non extenditur, ibid. num. 54. & 82. 11
- Vide in ver. Interpretatio, Declaratio, Extensio, Verborum interpretatio, Papa quoad interpretationem.*
- 5 Jus generaliter, & indistinctè loquens, generaliter, & indistinctè intelligitur, nisi per aliud distinguatur, in cap. Si quis presbyter, num. 6. de Cler. excomm. ministran. 192
 - 5 Lex etiam pœnalis latè interpretanda est, quotiens patitur verborum proprietates, in c. Quanto, num. 24. de privil. 296
 - 3 Lex generalis posterior non tollit legem specialiter loquentem, sed potius distinguitur, & limitatur per legem antiquam, in cap. Cùm esses, n. 88. & 110. de testam. 273
 - 3 Declaratur, ib. n. 141. 275
 - 3 Lex generalis non corrigit legem præcedentem, habentem speciallem rationem, ib. n. 91. 273
 - 3 Declaratur, ibid. nu. 141. & seq. 275
 - 3 Lex generalis nunquam corrigit legem specialem, quando invicem comparantur, ib. n. 91. 273

Lex Canonica.

- 5 Lex Canonica in foro Ecclesie prævalet legi civili etiam inter laicos subiectos Imperii, & in materia non concernente peccatum, in c. Pervenit, n. 7. de adulter. 148
 - 3 Legem Canoniam obscuram malè intelligens, non peccat mortaliter, nisi post declarationem ejus ambiguitatem, in c. Quoniam, num. 34. de constitut. & in cap. Super specula, nu. 7. ne Cler. vel Monach. 683
 - 3 Legis Canonice præcepta, aut prohibitiones obligant in foro conscientie etiam sub reatu mortalis peccati, in c. Si quis, nu. 38. de Regular. 316
 - 4 Lex Ecclesiastica prohibens, obligat transgressores ad culpam mortalem, in c. Ubi non est, n. 3. & 8. de dispensat. impuber. 25
 - 1 Lex Ecclesiastica præceptum, vel prohibitionem continens, obligat transgressores ad culpam, vel pœnam, si usi recepta non fuerit, in c. Treugas, n. 16. utque in fine de treug. & pace. 632
- Vide in ver. Lex usi recepta.*
- 3 Lex Canonica, ubi agit de peccato vitando, servari debet etiam in terra Imperii, & non in omni foro, in c. Cùm esses, nu. 133. de testam. 275
 - 3 Canones prævalent legibus in his, in quorum observatione emergunt peccata, ibid. num. 136. 275
 - 3 Lex Canonica ferri potest etiam de adibus omnibus occultis, & interius, ex sententia Canonitarum, licet de illis iudicare non possit, quamdùm latent, in c. Dolentes, num. 58. de celebrat. Missar. 585
 - 1 Legem Canoniam malè intelligens, non peccat mortaliter, nisi post declarationem ejus obscuritatem, in cap. Quoniam, num. 34. de constit. 134
- Vide in ver. Ius Canonium, Canones.*

Lex Civilis.

- 3 Legales materiæ quamplures in Decretalibus sunt insertæ, quarum vix notitia haberi potest sine legali sapientia, in c. Super specula, n. 24. ne Cler. vel Monach. 685
- 3 Canonica legales materiæ difficiles privato studio assequi non potest, ibid. n. 27. 685
- 1 Lex civilis dubia intelligi debet secundùm determinationem legis Canonice, in c. Ex parte, n. 30. de arbit. 704
- 1 Legis Civilis præcepto contraveniens, peccat mortaliter, in cap. Non sine, n. 22. de arbit. 691
- 1 Lex Civilis non potest impedire obligationem juramenti, ibidem num. 23. 691
- 4 Lex Civilis non potest inducere nova impedimenta matrimonii contrahendis, in c. Verùm, n. 19. de cognat. spirit. 60
- 4 Lex Civilis generaliter lata ad bonum publicum, an comprehen-

- dat etiam Clericos videlicet rationis, in c. Ecclesia S. Mariae, num. 29. de constit. 112
 - 1 Legis Civilis non est adhibenda ratio, quando opponitur Canonica, ibidem num. 31. 112
 - 1 Lex Civilis prohibens usum armorum, non comprehendit familiam Episcopi, ibid. num. 43. utque in fine. 113
 - 3 Civilis scientia est pars Divina, & necessaria est in Ecclesia Dei, saltem in temporalibus, in c. Super specula, n. 25. Ne Cler. vel Monach. 685
 - 3 Civilis facultas licet necessaria ad regimen Republicæ, tamen exerceri debet per suos ministros, id est laicos, & Clericos non prohibitos, ibid. num. 49. 685
 - 3 Leges Civiles Sacris Canonibus antillantur, ib. n. 70. 685
 - 3 Civilis sapientia laudes à Perone Ancharano exarare, ib. n. 26. 696
 - 1 Lex Civilis in locis non existentibus de temporali dominio Ecclesie servanda est in foro laicali, & Lex Canonica in foro Ecclesie etiam extra materiam peccati, in c. Antiquorum, n. 27. de pœnis. 641
 - 3 Leges Civiles, ita demùm dicuntur canonizate, si à Papa in Canonibus inferantur, in c. Super inordinata, n. 2. de præben. 152
 - 1 Leges Civiles in volumine Decreti insertæ, sunt contrariæ Canonibus, non sunt servandæ in foro Ecclesie, in c. Canonum iustitiam, num. 32. & 45. de constit. 17
 - 1 Nec censentur canonizate, nisi quæ à Papa Canonibus inferantur, ibid. num. 39. 17
 - 1 Leges Civiles Canonibus non contrariæ servari debent etiam in foro Ecclesie, ibid. num. 45. 18
 - 4 Lex Civilis non potest frangere impedimentum dirimens matrimonium in infinitum inter ascendentes, & descendentes, in c. Vir qui, n. 27. de consang. & affinit. 24
 - 1 Lex ad infractionem, C. de Sacros. Eccl. in c. Ecclesia S. Mariae, num. 20. de constit. 121
 - 3 L. Julia Poppæa prohibens viris post conjugium annum, & mulieribus post quinquagesimum nuptias contrahere, à quibus, & cur fuerit abrogata, in c. Cùm is, num. 32. & 61. vers. Et hæc fuit ratio, de convers. conjug. 417
 - 1 L. Julia de arbit. non habet locum Romæ, in c. Cùm prædem, num. 65. de pœnis. 62
 - 3 L. Sancimus de jure Protomiles habet locum etiam in foro conscientie, in c. Si quis, de regul. n. 75. 319
 - 1 L. Unica, C. Quando Imper. inter pupill. & vid. comprehendit tales etiam divites secundum magis commune, & veterem opinionem, quem servat signatura, in cap. Significantibus, n. 42. de off. delegat. 540
 - 1 L. Unica, C. Quando Imper. expenditur, ib. n. 45. 540
 - 3 L. Ad instructiones, C. de Sacros. Eccl. non sunt correctæ per Authen. Item nulla de Episcop. & Cler. in cap. Nec minus, n. 57. de imauit. Eccl. 636
 - 5 L. Non dubium, C. de legib. locum habet in Regularibus, & personis Ecclesiasticis etiam exemptis, contra Vaisq. z. in c. Qui presbyterum, n. 33. de pœnit. & remis. 204
 - 1 Papa in suo foro potest tollere legem civilem, etiam ubi non habet temporalem jurisdictionem, in c. Antigonus, num. 25. de pœnis. 641
- Vide in ver. Papa quoad Potestatem.*
- 1 Leges debent imitari Canones, sed non è converso, in c. Ceterum, n. 66. de rescript. 245
 - 1 Lex Civilis per Papam infesta Canonis servari debet, inquam lex Canonica, in cap. Quæ in Ecclesiis, num. 20. de constitut. 69
- Vide in ver. Ius Civile.*
- 1 Lex Civilis potest juxta naturalem distinguere, & adjuvare, eique addere, vel detrachere, in d. cap. Quæ in Ecclesiis, nu. 141. de constit. 105
 - 3 Leges Civiles requirentes numerum septem, vel octo testium, per c. Cùm esses, de testam. non corriguntur, sed declarantur irrationabiles, in d. c. Cùm esses, n. 53 & 141. 271
 - 3 Lex Civilis non contraria Canonis servari debet etiam in foro Ecclesie, ibid. num. 91. 273
 - 3 Solemnitati legali non detrahitur, quotiens invenitur expressum, ibid. num. 97. 273
 - 3 Lex Civilis extra materiam peccati servari debet in foro civili, licet contradicatur Canonis, ib. n. 105. 274
 - 3 Lex Civilis potest juxta divinum, & naturalem distinguere, & adjuvare, illique addere, vel detrachere, ibid. n. 106. 274
 - 3 Contrarium, ib. n. 141. 276
 - 3 Leges Civiles repugnantes legi Divinæ sunt penitus excludende, ibid. num. 115 & 121. 274
 - 3 Legibus Imperatorum, quæ contra Dei veritatem feruntur, qui obtemperare non vult, grande acquirit præmium, ib. n. 117. 274
 - 3 Leges multæ referuntur, quæ tamquam foveentes peccatum sunt sublatæ per jus Canonicum, ib. n. 170. & seq. 278
 - 1 Leges multæ tamquam foveentes peccatum abrogatæ per jus Canonicum.
- Vide in ver. Ius Civile, & Canonice differentie.*
- 1 Lex Civilis quoad numerum testium.
- Vide in ver. Testis.*
- Et in ver. Testamentum quoad testes.*
- Et in ver. Testamentum de jure Canonico ad non pias causas.*
- 3 Leges Civiles statuentes super immunitate Ecclesie quandoque allegantur à Papa in dubis decidendis, in c. Inter alia, n. 2. de immunitate Ecclesie. 638
 - 3 Et per hoc censentur canonizate, & non dicuntur amplius leges Civiles, sed Canones, ib. n. 6. 638
- Vide in ver. Lex secularis contra libertatem Ecclesiasticam.*
- 3 Leges Imperatorum, dummodò non offendant, sunt cum Canonibus permittende, ibid. num. 7. 638
 - 3 Lex civilis canonizata, seu infesta Canonis dicitur lex Canonica, in c. Nulli, n. 45. de reb. Eccl. non alien. 225
 - 3 Authentica, Si qua mulier, C. de Sacros. Eccl. non est canonizata, in c. Si qua mulier, n. 19. 3. & cur, in cap. Cùm finius, n. 10. de regular. 379
 - 1 Leges civiles disponentes de materia spirituali annexa, sicut est jus patronatus etiam in favore Ecclesie, non sunt attendende, in c. Cùm vos, n. 53. de off. Ordin. 563

1 Lex civilis dubia intelligi debet secundum determinationem legis Canonice, in c. Ex parte, n. 10 de atort.

Leges secularis contra libertatem Ecclesiasticam.

- 1 Lex secularis generaliter lata ad Ecclesiam, vel personas Ecclesiasticas, aut eorum bona, in eorum prejudicium non attenditur, in cap. Ecclesia Sanctae Mariae, n. 2 de constit.
- 1 Lex secularis disponens de Ecclesiis, personis Ecclesiasticis, vel eorum bonis, etiam si respiciat eorum commodum, vel favorem non valet, ib. n. 7.
- 1 Leges civiles, C. de Sacros. Ecol. de Episcop. & Cleric. & consimiles non valent ex defectu potestatis, ibid. n. 17.
- 1 Leges civiles loquentes de emphyteute Ecclesiastica non debent servari, ib. n. 19.

1 Lex civilis generaliter lata ad bonum publicum, an comprehendat etiam Clericos vel directiva rationis, ib. n. 29.

1 Lex civilis prohibens usum amorum non comprehendit familiam Episcop. ib. n. 41 usque in fin.

1 Leges civiles in prejudicium Ecclesiae, & personarum Ecclesiasticarum non valent, in cap. Non minus, n. 50 51. & 59. de immunit. Ecol.

1 Nec censetur canonizata, licet aliqua reperiantur inserta à Gratiano in volumine Decreti, ib. n. 51.

1 Leges civiles, quae loquuntur de emphyteute Ecclesiae, servari non debent, in c. Quae in Ecclesiarum, n. 6 de constit.

1 Leges Imperatorum, ac Principum de Ecclesiis eorum, personis, ac bonis specificè disponentes, sunt nullae ex defectu potestatis, in c. Quae in Ecclesiarum, n. 25. de constit.

1 Etiam in materia, in qua contrarium non reperitur statutum de jure Canonico, ib. num. 26.

1 Nec servari debent etiam de honestate, ib. n. 27.

1 Quod procedit, etiam si fuerint editae ab Imperatoribus ad instantiam Ecclesiae, ib. n. 28.

1 Item procedit, etiam si concernant favorem, & commodum Ecclesiarum, ib. n. 30.

1 Item procedit, etiam si fuerint editae ex iusta causa, ib. n. 41. & 44. & seqq.

1 Lex Principis generaliter loquens, ubi Canon non contradicit, servari debet etiam quoad Ecclesias, nisi de ipsis Ecclesiis, vel bonis eorum specificè sit dispositum, ib. n. 42.

1 Leges civiles, quae procedunt privilegiando Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, an valent, & ibid. n. 44 & numer. seqq. usque ad num. 45.

1 Lex civilis specificè disponens de Ecclesiis in iudicio super ratione naturali, nec contradicens Canonis, servatur non ratione legis Principis, sed ratione naturalis super qua fundatur, ibidem num. 47.

1 Lex civilis non potest inducere nova impedimenta matrimonii contrahendis, in capit. Utrum autem, numer. 19. de cognat. spirit.

1 Leges civiles statuente super immunitate Ecclesiae quandoque allegantur à Papa in dubiis decidendis, in cap. Inter alia, n. 2 de immunit. Ecol.

1 Et per hoc censetur canonizata, & non dicuntur amplius leges civiles, sed Canones, ib. n. 6.

1 Leges Imperatorum, ac Principum statuente nominatim de Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, ac bonis eorum, sunt invalidae ex defectu potestatis, ib. n. 14. & 64.

1 Etiam si redudent in favorem, & commodum Ecclesiarum, & disponant in materia, in qua contrarium non reperitur statutum de jure Canonico ib. n. 4.

1 Ecclesia non potest etiam ipse se subdere superioritati, ac legibus Imperatoris, ib. n. 5.

1 Lex civilis non potest restringere immunitatem Ecclesiae, de iudicatione, & Canonis sanctionibus constitutis, ibid. num. 38 & 64.

Vide in ver. Immunitas Ecclesiae, communia.

Lex Divina.

Vide in ver. Jus Divinum.

1 Lex divina est iudicialis pro ut ordinare, & cohibere auctus interios, in quoniam obligantur cum exterioribus, in c. Dolentes, nu. 64. & numer. seqq. de celebr. Mat.

1 Permittitur al quando non committitur, & ratione connexionis, quod in primatum principalem, & directum, ib. n. 66.

1 Lex dispensativa cessat vel sine causa dispensationis, in c. Natus, num. 6. de his praevoy.

Vide in ver. Dispensatio.

Lex corrigens, & correctiva.

1 Lex corrigens in uno ex correlativis corrigit etiam in alio, in cap. Nepros dilator, n. 61. de pen. & rem. ff.

1 Lex correctiva, & corrigens idem sunt, in cap. Non debet, n. 2. de consang. & affinit.

1 Lex generalis non corrigit legem specialem, in cap. Vir qui, n. 24. & 16. de consang. & affinit.

1 Lex generalis posterior non tollit legem specialiter loquentem, sed distinguatur, & limitatur pot legem antiquam, in c. Care. idem, nu. 50. de re scriptis.

1 Ratione legis correctiva, censetur etiam correctiva illius dispositio, in c. Ex in quentibus, n. 8. de instit.

Vide in ver. Correctio.

Lex humana.

1 Lex humana iusta obligat etiam in foro conscientiae, in c. Si quis, n. 17. de regular.

1 Legibus humanis non subditur, quae ratione naturali nituntur, in c. Significatum, num. 10. de pben.

4 Leges humanae variari debent ex temporum varietate, in c. Non debet, n. 7. de consang. & affinit.

4 Legum finis est invariabilis, ibid. n. 12.

1 Lex humana contradicens divina non est servanda, sed lex divina servanda debet etiam in foro civili, in cap. Cùm esset, nu. 49. 121. 111. & loqq. de testam.

4 Lex positiva, quando eius observantia repugnat legi Divinae, non obligat in foro conscientiae, in c. Consultus, num. 9 & 21. qui Cler. vel soven.

1 Lex innovata inest legi innovanti, in cap. Ex tua, num. 27. de Cler. non resid.

5 Lex innovans non egreditur terminos legis innovatae, c. Tuatum, num. 10. de privileg.

5 Lex innovata inest legi innovanti, cum omnibus suis qualitatibus, ibid. n. 11.

1 Lex innovata disponens in materia antiqua, recipit interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus respiciat, in c. Aqua, n. 26. de consec. Ecol. vel Altar.

Vide in ver. Innovatio.

Lex naturalis.

Vide in ver. Ius naturale.

5 Lex promotio magis respicit ad factum, quàm ad voluntatem, in cap. De cetero, n. 11. de homicid.

1 Lex promotio consistit in factu, in c. Statuimus, n. 10. de supplen. neglig. Prael.

1 Lex promotio respicit factum, non voluntatem, in c. Ex publico, n. 11. & n. 24. de consec. conjugat.

5 Lex promotio consistit non solum in promotione ad ordinem, sed etiam in ordinis executione, in cap. Significatum, n. 2. de homicid.

1 LIBELLUS, quovis non requiritur cause expressio parte non opponente, tamen in expressis articulis, recitatur, in c. Constitutio, n. 6. in fine. de Cler. ag. t.

1 In bello an teneatur Episcopus exparte Imperatoris iura, quae sunt in jure expressa, in c. Conquerentes, n. 21. de Ordin.

1 Secus si petat iura sine competentia, ex consuetudine, in c. 41. 43.

1 Libellus in causa legitimitatis qualiter formatur, in c. Tuam, nu. 4. de ordin. iugur.

1 Libellus super possessione non variatur, si in eo narratur quid de proprietate, in c. Constitutus, n. 14. de fil. presby.

1 Libellus constituitur ex modo concludendi, non narrandi, ibidem num. 15.

1 Libelli coram Papa procedit etiam sine conclusione, ibidem num. 17.

1 Libellum non sufficit transmitti ad eum qui, nisi per 100. post illud in iudicio representat, in c. Cùm olim, n. 10. de his inter. ff.

1 LIBER SACRAMENTORUM, id est Malleae, in c. Cùm in cunctis, n. 50. de elect.

1 Librorum impressio, & divulgatio etiam in materia peccati parati passim amittitur, in c. Cùm viderent, n. 66. de iud.

1 Libri concordes opinionum immutari, vel non legitime Bullarum interpretationes etiam permissis legatorum editi non sunt attendendi, in cap. Constitutum, n. 66. de contract.

1 Libri Hæreticorum.

Vide in ver. Hæresis, Hæretici.

1 Libro damnato non tenetur damnatus illius Author, si librum impressum correxerit Romani Pontificis, in cap. Damnamus, de summi Trin. & Ad Carth. num. 15.

1 Sed damnato Auctore ejus quoque libri censentur damnati, ibid. num. 16.

1 Etiam si alii sint boni, ibid. n. 17.

1 Peccat etiam, ibidem num. 18.

1 LIBER ALIS non tenetur exhiberi se debere, quod donat, in cap. Prudentiam, n. 2. de do. ac.

1 LIBER, deest inexcusata, & pro libro voluntatis, in cap. Cùm ad Maffellanum, n. 14. de statu Monachor.

1 Liber id est sine iustis licentia, in c. Tua, num. 12. de Cler. non resid.

1 LIBERORUM appellat one veniunt nepotes, & alii descendentes, & appellatio filiorum regulariter secus, in cap. Ex transmissis, n. 25. de fil. presby.

1 LIBERTAS quae ingenuitas non tenetur ad operas, in cap. Cùm sis, num. 41. de consec. conjug.

1 LIBERTAS si detur servienti per annum, acquiritur in bissexto, si serviat per dies 303. in c. Quidam, n. 31. de elec. Maffar.

Libertas Ecclesiastica.

5 Violatores libertatis Ecclesiae inter omnes Bullas Cœnae non includuntur in excommunicationem Papae reservatam, nisi id fecerint per viam statuti, vel consuetudinis, in c. Cùm pro causa, n. 10. & 14. & 16. de sent. excom.

5 Libertas Ecclesiastica offensae est usque Papa reservatus in Extra. tra. ap. Paul. 11. & Sixti IV. ibid. num. 16.

5 Libertas, & immunitas Ecclesiastica, am & in quo differant, ibid. num. 12.

1 LIBERTUS, qui contra Ecclesiam testificatur, in c. Cùm Sacerdoti, n. 11. de postulat.

Vide in ver. Libertas, & Libertas Ecclesiastica.

1 LIBIDINIS libes, quae in usus, nite contrahuntur, in senectute trasquentibus expiatur, sed non tempore, in cap. Cùm sis, num. 9. de consec. Ecol. n. 12.

1 LICENTIA quae importet, in c. Ceteros, n. 7. de Cler. non resid.

1 Licentia Cap. n. 1. n. 7. qui dicitur, ut pates Canonici, quoniam non ab eis possunt ex causa uti iuris Ecclesiarum, sed solum licentia Episcopi, in cap. De vatore, numer. 16. de Cler. non resid.

1 Licentia Episcopi an requiratur, ut in finibus abesse possint temporibus à Concilio permittis, in c. Relatum, n. 25. de Clero. non resid.

1 Licentia an requiratur, ut doctores, vel studentes in Theologia perci-

- peccant in absentia fructus præbendarum suarum, ibidem num. 8. 32
- 3 Licentia Superioris ubi requiritur, videtur eidem reservata cognitio, an casus sit licitus, ib. n. 30 33
- 3 Licentia debet præcedere, & ubi requiritur, debet esse expressa, nec sufficit tacita, ib. n. 48. 33
- 3 Licentia ingrediendi Monasteria Monialium pro mulieribus conjugatis, an & quomodo à Sede Apostolica concedantur, in cap. Præterea, n. 2. de conversi. conjug. 431
- 4 Licentia contrahendi matrimonium ante annos nubiles, ubi malitia supplet ætatem, non censetur adenata. Ordinarius ex eo, quod Sedes Apostolica super hoc dispensare consueverit, in cap. De illis, l. secundo, n. 43. de despons. impuber. 30
- 3 Licentia, quam Capitula Cathedralium Hispaniæ ab immemorabili concedere consueverunt, ut Canonici abesse possint quoad Capitulum visum fuerit, non excusat eos à pena Concilii Tridentini, in c. Licet, n. 36. de præben. 135
- 3 Licentiam vacantem à servicio Ecclesiæ ultrà tres menses nec Episcopus necque Capitulum concedere potest etiam ex rationabilibus causis in jure non expressis, ib. n. 37. 135
- 3 Licentiæ admittendi ad habitum Regularem puellas duodecim annis inchoantes peti consueverunt à S. Congr. Episcoporum, & Regularium, in c. Cùm virum, n. 23. de regul. 368
- 3 Licentia quod fit, in non amplius, n. 64. de instit. 477
- 3 Licentia erigendi Monasterium est voluntaria jurisdictionis, & gratiam capit. ib. num. 27. 179
- 4 Licentia Parochi, an debeat esse specialis ad matrimonium contrahendum, an verò sufficiat generalis, in c. Quod nobis, n. 27. de clandest. despons. 34
- 4 Licentia tacita ad matrimonium contrahendum non sufficit, ib. num. 31. & seqq. 34
- 4 Licentia Parochi data contrahentibus adhibendi, quem maluerint sacerdotem, sufficit ad validitatem matrimonii, ibidem num. 34. vers. An licentia. 34
- 4 Licentia supponit potestatem habitalem in eo, cui conceditur, ib. num. 41. 35
- 3 Licentia iustam causam includit, in cap. Ad audientiam, num. 8. de Cler. non resid. 61
- 3 Licentiam ubi in aliquo casu exigitur, non sufficit eam petere ex post facto, in c. Licet, n. 44. de Regular. 394
- 3 Licentiam, vel consilium, qui debet petere, tenetur debito tempore responsum expectare, ib. num. 47. 394
- 3 Licentia admittendi a ore confirmationem non sufficit petita, nisi fuerit obtemperata, in cap. Cùm venerabilis, numer. 7. de consuetud. pag. 102
- Pro licentia docendi præterea alicujus consuetudinis nil debet exigi, vel promitti, ob hoc promissum remittitur, & solum restituitur, & illam vendens est beneficium privandus, in c. Quoniam, num. 2. & 12. de Magistris. 80
- 5 Quasi simoniacum reputatur pro licentia docendi aliquod pretium exigere, ib. n. 12. 80
- 5 Et quid servandum circa expensas in assumptione Magisterii, vel Doctoratus, ib. num. 13. 80
- 3 Licentia Capituli non prodest ad hoc, ut beneficiatus abesse possit studiorum causa, in c. Cùm ad hoc, n. 9. de Cler. non resid. 61
- 3 Licentia, vel præceptum an expiret morte concedentis, vel præcipientis, in c. A nobis, l. primo, n. 50. de sent. excomm. 333
- 3 Licentiam dare non residendi pertinet ad legem jurisdictionis, in c. Tuus, n. 9. de Cler. non resid. 58
- 3 Et quis dare potest non modo Episcopus, sed etiam inferior Prælati, ib. num. 19. 58
- 3 Licentiam recipiendi Novitios Congregatio multis Religionibus concessit ante diem 22. Julii 1654. sed postea abstinuit de mandato Papæ usque ad diem 3. Julii 1654. in cap. Relatum, numer. 75. ne Cler. vel Monach. 674
- 3 Licentiam recipiendi Novitios post diem 3. Julii 1654. quæ Religionibus obtinuerunt, ib. n. 76. 674
- 3 Licentia recipiendi Novitios infra numerum præfixum in qualibet Provincia, ib. n. 78. 674
- 3 LIGARI, vel absolvi à seipso nemo potest, in c. Cùm pridem, n. 142. de pactis, & in c. Omnis, n. 54. de penit. & remis. 312
- 3 Ligandi, & solvendi Dominus pars jus esse voluit, in c. Cùm virum, n. 35. de regul. 368
- 3 Ligari, vel absolvi à seipso nemo potest, in c. Cùm pridem, num. 142. de pactis. 660
- 3 LIMINA Apostolorum visitare de jure tenentur Episcopi singulis annis per se ipsos, vel per certum nuntium, ad idque se juramento adstringunt, in c. Egn. N. 2. de jure jur. 165
- 2 Liminum visitatio, quo tempore in Ecclesia primum instituta fuerit, ibid. num. 3. 165
- 2 Quibus temporibus sit facienda, & an Episcopi omnes ad id jurandam debent obligari debeat de jure communi, ib. n. 4. 165
- 2 Et quid post Constitutionem Sixti V. ib. n. 5. 165
- 2 Impeditura, ob quæ Episcopi admittuntur ad limina per Nuntium visitanda, an præbentur juramento, in num. 6. & num. 9. usque ad num. 19. 165
- 2 Et quæ sint hujusmodi impedimenta, ib. n. 7. & num. 32. usque ad num. 33. 165
- 2 Liminum visitatio in quibus consistat, & quid facere oporteat Episcopum, vel ejus Nuntium pro illa integrè observanda, ib. num. 8. 165
- 2 Limina non visitantium impedimenta ex Bulla Sixti V. probari debent ab Episcopis non juramento, sed legitimis probationibus transmittendis ad primum Cardinalem Diaconum, & hodie ad S. Congregationem Conc. ib. n. 13. 166
- 2 Liminum visitatio ad quem finem instituta fuerit, ib. n. 22. 166
- 2 Assimilatur hodie Synodo Episcopali, ib. n. 24. 166
- 2 Infinitas quando excuset Episcopum à liminibus per seipsum visitandis, ib. n. 24. 167
- 2 Regia vocatio non excusat Episcopum à visitatione liminum, ib. num. 26. 167
- 2 Liminum visitatio sicut à residentia excusat munus, & Reipublicæ officium Episcopatus ad junctum, ibid. n. 27. 167
- 2 Item actus gravis, ibid. n. 28. 167
- 2 Item hostilitas, & timor hostium, ib. n. 29. 167
- 2 Item incurfus latronum, ib. n. 30. 167
- 2 Item pellis, dummodo non sit levis, ib. n. 31. 167
- 2 Item itineris, seu virum impediendum, sive terræ, sive maris, ib. n. 32. 167
- 2 Ex prædictis impedimentis quædam excusant à visitatione personarum tantum, quædam verò etiam à transfusione Procuratoris, ibid. nu. 33. 167
- 2 Et hoc casu tempus ad visitandum dormit, & subducitur tempus impedimenti, & eoque cessante tantundem temporis instauratur, ibid. n. 34. 167
- 2 Limina visitare quibus temporum intervallis Episcopi teneantur, ibid. n. 36. 167
- 2 Et à quo tempore omnibus Episcopis incipiant currere triennia, quadriennia, quinquennia, & decennia, ib. n. 37. & seqq. 168
- 2 Liminum visitationis tempora quando incipiunt currere Episcopis Italiae, ib. n. 39. 168
- 2 Et quando Episcopis Germaniæ, Gallis, Hispaniæ, &c. ib. n. 40. 168
- 2 Et quando Episcopis Africanis, ib. n. 41. 168
- 2 Et quando Episcopis Asiaticis, ib. n. 42. 168
- 2 Et quando hæc annorum spatia fieri computanda, ib. n. 43. 168
- 2 Liminum visitationis tempus Episcopis præfixum durat usque ad ultimum momentum diei supremæ, & dies termini non computatur in termino, ib. n. 44. 168
- 2 Imò excusantur Episcopi à censuris, dummodo ad urbem perveniant in ultima die termini, licet Basilicas non visitaverint, nec relationem status Ecclesiæ exhibuerint ante consummationem ejus diei, ib. n. 45. 168
- 2 Limina visitandi tempus effluxum prædecessori quomodo intelligatur excurrisse Episcopo successori, ib. n. 47. 168
- 2 Et quid si spatium annorum fit minus breve ad visitationem perficiendam, ibid. n. 48. 169
- 2 Ad Limina visitanda non admittuntur Episcopi nuper consecrati priusquam se ad residentiam conferant, ib. n. 49. 169
- 2 Liminum visitatio fieri debet in ultimo anno triennii, vel quadriennii, &c. ib. d. n. 50. 169
- 2 Limina visitandi impedimentum, ut sit legitimum, quo tempore debeat contingere, ibid. 53. 169
- 2 Et an obstaculum patrum duratura legitimum præsentent impedimentum, ib. n. 54. 169
- 2 Et quid si incidant in anno visitationis, ib. n. 55. 169
- 2 Et quid si Episcopus in fine ultimi anni de industria visitationem distulerit, ib. n. 56. & n. seqq. 169
- 2 Limina non visitantes, ab ingressu Ecclesiæ, & administratione tam spiritualium, quam temporalium, & perceptionem fructuum sunt ipso jure suspensi, ib. n. 58. 169
- 2 Non tamen incidunt in hæc pœnas, nisi transacta ultima die ad visitandum præfixa, ib. n. 59. 169
- 2 Et post lapsam remanent ligati, etiam si antea eos pœnituerint, ib. num. 60. 170
- 2 Liminum visitatio tribus actibus perficitur, ib. n. 61. 170
- 2 Primus actus est visitatio Basilicarum SS. Petri, & Pauli de Urbe, ibidem n. 62. 170
- 2 Quam actum Episcopi non tenentur præbere juramento, aut testibus, vel sine Sacrilegæ, sed statim coram assertoribus, ibidem numer. 63. 170
- 2 Ad Limina visitanda mandatum speciale requiritur, ibidem num. 64. 170
- 2 Et Procuratores in Curia existentes nunquam admittuntur etiam curi specialiter mandato, ib. n. 65. 170
- 2 Quod servatur etiam in Episcopis Indiarum, ib. n. 67. 170
- 2 Sed impeditis potius dantur dilationes, vel prorogationes ad visitandum, ibid. n. 66. 170
- 2 Limina visitantium secundum actus est exhibitio debita obedientiæ, & subjectioni Romano Pontifici, ib. n. 68. & seqq. 170
- 2 Limina Apostolorum ibi esse dicuntur ubi est Papa, ib. n. 69. 170
- 2 Nec est securus Episcopus visitans Legatum, ib. n. 70. 170
- 2 Limina visitantium terminus actus est relatio status Ecclesiæ tam materialis, quam formalis, ib. n. 72. 170
- 2 Status materialis Ecclesiæ in quibus consistat, ib. n. 73. 170
- 2 Et an in qualibet liminum visitatione de statu materiali sit referendum, ibid. n. 74. 170
- 2 Status formalis Ecclesiæ in quibus versetur, ib. n. 75. 171
- 2 Limina visitantium relatio Congregationi Concilii exhibenda quid præcipue continere debeat ib. n. 76. 171
- 2 Congregatio Concilii respondet ad dubia ab Episcopis limina visitantibus proposita, etiam si Concilii Tridentini interpretationem non concernat, ib. n. 80. 181
- 2 Distributiones quotidianae jubentur dari Canonicis, qui Episcopum limina visitantem comitari sunt, aut ejus nomine visitantur, ibid. n. 71. 171
- 2 Limina visitare tenentur etiam Episcopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ in partibus infidelium, ib. n. 82. & seqq. 172
- 3 Episcopus visitans limina in fine anni triennii, non potest in principio triennii sequenti iterum visitare, nec ab Ecclesiâ abesse per octo continuos menses, ex Bulla Urbani VIII. in c. Quilibet n. 2. & 7. de Cler. non resid. 166
- 3 LINGUAM ream non facit nisi rea mens, in c. Falsidicus, n. 31. & 72. de Crim. fall. 170
- 3 Lingua loquens est tuba cordis, ib. n. 51. 173
- 3 Lingua capulari, & caput amputari quomodo intelligatur, in c. Si quis, n. 4. de homicid. 179
- 3 LIS super beneficio, an excuset Parochum à residentia, in c. Clericos, n. 32. & seqq. de Cler. non resid. 179
- 3 Lite pendente super titulo Parochialis non tenetur Parochus ad Sacros Ordines promoveri, ib. n. 33. 66
- 3 Litis contestatio an, & quando inducatur per negotiationem rei conventi, in c. Si Clericus, n. 2. de fore. compet. 52
- 3 Litis contestatio sit per petitionem in jure propositam, & responsum secutum, in c. Olim, n. 3. de lite contest. 83
- 3 Litis contestatio quid sit, ibid. latè discutitur à num. 4. usque ad num. 44. 83
- 3 Litis contestatio est fundamentum judicii, & litis exordium, ib. numer. 5. 83

- 1 Litis nota non dicitur ante litis contestationem, ibi n. 6. 71
- 2 Instantia causam ante litis contestationem non currit, ibidem num. 7. 71
- 3 Litis contestatio est lapsus angularis iudicii, ibi n. 9. 71
- 4 Proculdubio sine litis contestatione est iuris, ibi n. 10. 71
- 5 Sententia lite non contestata est ipso iure nulla, ibi n. 11. 71
- 6 Nec est exigenda, etiam si lapsus sint fatalis, ibi n. 12. 71
- 7 Litis contestatio non inducit per narrationem factam in libello sine petitione, & conclusionem, ibi n. 13. 71
- 8 Nec per productionem actorum, si nulla appareat petitiō, ibi n. 14. 71
- 9 Litis contestatio non fit extra iudicium, ibi n. 17. 71
- 10 Litis contestatio fit coram arbitris iuris, & habet omnes effectus contestationis veræ, vel interpretativæ, ibi n. 20. 71
- 11 Secus coram arbitratore, ibi n. 21. 71
- 12 Petitio sola litis contestationem non inducit, nisi sequatur responsio rei, ibi n. 22. 71
- 13 Litis contestatio non oritur, nisi responsio rei sit relativa ad libellum, ibi n. 23. 71
- 14 Et fit per responsio iuris, ibi n. 24. 71
- 15 Litis contestatio, an fiat, si reus negat narrata prout narratur esse vera, ibi n. 26. 71
- 16 Et quid si productus iuribus, & parte citata vel Procurator alleget generalia contra, ibi n. 27. 71
- 17 Et quid si reus respondeat, Tu mentiris, ibi n. 28. 71
- 18 Litis contestatio non inducitur per confessionem rei, ibidem numer. 30. 71
- 19 Confessio facta animo declinandi jurisdictionem non inducit contestationem litis, ibi n. 32. 71
- 20 Secus si animo litigandi post oblatum libellum, ibi n. 33. 71
- 21 Litis contestatio mirabilis est Hostiensis, ibi n. 34. 71
- 22 Confessio rei in figura iudicii, an in dubio litis contestationem inducat, ibi n. 35. 71
- 23 Litis contestatio fit per responsonem datam ad libellum partem confitendo, & partem negando, ibi n. 36. 71
- 24 Litis contestatio fit per responsonem rei datam ad libellum etiam actore absente, & ex intervallo, nec verba sunt necessaria, ibi n. 37. 71
- 25 Et quid si actor post responsonem rei non compareat, nec professio fiat, ibi n. 38. 71
- 26 Litis contestatio dependet ab animo rei, ibi n. 40. 71
- 27 Nec inducitur, nisi responsio fiat propositio litigandi, ibi n. 40. & seqq. 71
- 28 Contestari, quid sit, ibi n. 41. 71
- 29 Contestandi animus presumitur ubi verba contestationis sunt apta, nisi contrarium appareat per protestationem, ibi n. 42. 71
- 30 Litis contestatio non inducitur per positiones, & responsones dactas ad eas, ibi n. 43 & seqq. 71
- 31 Litis contestatio, an fiat per generale positionem, & responsonem rei, ibi n. 45. 71
- 32 Lites sunt per ius restringendæ, qualem ampliandæ, in c. Olim, n. 19. de verb. signifi. 72
- 33 Lites super bonis in est qualitas suspensiva, & velut inhibito contestationis, quæ manus Ordinaris ligantur, ut interim non contestentur, in c. Sicut unire, n. 53. de excess. Prælat. 72
- 34 Litis confors admittitur sine nuda ad agendum pro confors, in c. licet coniunctus pro conjuncto, dummodo caveant de rato, in c. Cùm M. n. de constit. 72
- 35 Et quid in requiritibus speciale mandatum, ibi n. 25. 72
- 36 Litis conforsium inducitur ex simulanea lite, & causa, ibi n. 7. 72
- 37 Litis contestatio non inducitur per exceptionem excommunicationis, in cap. Tu, n. 5. de ordo. cognit. 72
- 38 Litis vitanda causa, an sit dispensandum, in c. Ex litteris, n. 9. & n. 17. de cognat. spirit. 72
- 39 Litis mentio. Vide in ver. *Confirmat.* 72
- 40 Index potest in causa procedere non obstante privilegio post mortem litem impetriti si in eo lites mentionem non fuerit: aliis fecus, in cap. Si quis, n. 4. de constit. ut vel. innot. 205
- 41 Litem bexoratus magis consultur per Canones, quàm per leges, & iur., in cap. Venerabilis, n. 1. de iudicis. 31
- 42 Pro lite contestata, si Index velit habere confessionem Advocati, eo leni de revocata, vel processum delegati rari fieret, ab eo licet appellatur, in cap. Cùm visum, n. 2. de Appellat. 205
- 43 Litis contestatio fit cum promovente inquisitionem, quando Index procedit ad condemnationem, in c. Qualiter, ff. de iudic. n. 66. de accusat. 72
- 44 Lites excusari bonarum mentium est, & in cap. Consequitur, n. 17. de R. 118. 72
- 45 Lites pleneque de re dubia insistentur, in cap. Ne in iudicis, n. 18. de Constit. 72
- 46 Litium, & reservatio in quibus differant, in c. Sicut unire, n. 60. de excess. Prælat. 72
- 47 Litigatio res vel de cuius dominio causa movetur inter petentem, & possidemem, nisi a conventione, in c. Si quis, n. 6. de Coniun. uti vel. innot. 207
- 48 Idem si causa movetur de quatuor dominio directo, vel. innot., ibi n. 7. 207
- 49 Litigatio verum non negatur super bonis, si actio personalis fuerit intentata, ibi n. 8. 207
- 50 Litigatio verum non inducitur super proprietate, si lites movetur super possessione, ibi n. 9. 207
- 51 Post illam non est iuris litigatio, ibi n. 10. 207
- 52 LITIGARE remanet licet qui dubius est, sed qui sit iuris non habere, in c. Ne in iudicis, n. 174. de Constit. 71

Litterarum de Arbitratione rasura.

- 1 Falsum non probatur scripturam ex rasura panctorum litterarum in loco non suspecto, in cap. Ex confidentia, num. 1. & 11. de crimin. falsi. 157
- 2 Litterarum multarum rasura, pura litem in scripto, inducit falsum, innot. ff. de iur. iur. n. 1. Ex conf. cont. 2, ibi n. 2. 157
- 3 Secus si rasura sit rasura, quæ animam lapentis in dubitacionem non vocat, ibi n. 1. 157

- 4 Litteræ Apostolicæ non redduntur falsæ ex rasura facta ab Officiali Curie etiam in loco suspecto, innot. 6. 157
- 5 Litteræ Balleæ possunt abridi, & corrigi ab Officialibus Cancellariæ, quæ non tenentur cum supplicatione, vel quando nimis bene fuerit ut expediat, ibi n. 7. 157
- 6 In Litteris Apostolicis rasura quæ cumvis modica ab imperante, seu utente facta, reddat eas falsas, & radens est falsaridæ, & excommunicatæ, ibi n. 8. & seqq. 157
- 7 Non tamen incurrit pena n. legi Cornelie de falsis, nisi hoc factum erat, ut dolo, ibi n. 10. 157
- 8 Et dolo præsumitur, cùm aliquid immutatur ex substantialibus, vel in loco suspecto, ibi n. 11. 157
- 9 Aut non falsum aut talibus raris utitur, ibi n. 12. 157
- 10 In Littera Papali, nec punctus heri, nec deleri potest sine metu excommunicationis, ibi n. 9. 157
- 11 Litterarum paucarum rasura cùm dubium est à quo facta fuerit, reddat litteras falsas, si fit in loco suspecto, etiam tecus, ibi n. 14. 157
- 12 Rasura quando reperitur in loco non suspecto, præsumitur facta per officialem, sed in loco suspecto præsumitur facta per imperantem, ibi n. 15. 157
- 13 Et quando dicatur locus suspectus, ibi n. 16. 157
- 14 Rescriptum non redditur falsum, nec suspectum ex rasura in narratione facta, ibi n. 17. 157
- 15 Rescriptum redditur falsum ex rasura scripta manu diversa etiam in loco non suspecto, ibi n. 22. 157
- 16 Secus si ead. manu, ibi n. 23. 157
- 17 Et in dubio præsumitur manus diversa, si fit in loco suspecto, ibi n. 24. 157
- 18 Litteræ Apostolicæ si sint redditæ clause, non videntur ex rasura in quocunque loco fit, ibi n. 21. 157
- 19 Nisi character in loco rasuræ sit valde distinctus, ibi n. 22. 157
- 20 Litteræ Delegationis non oportet, ut sint clausæ, vel subscriptæ à delegante, sed sufficit, ut sint ejus sigillo munitæ, in c. Cùm in iuris, n. 37. de off. deleg. 157

Littera Apostolica.

- 1 Litteræ Apostolicæ, uti volentes debent prius diligenter illas examinare, an sint veræ, vel falsæ, vel suspectæ, in c. Ad falsariorum, n. 6. de Crim. falsi. 154
- 2 Litteræ Papales sunt magna cum diligentia, & exquisita circumspecte, innot. n. 7. 154
- 3 Et nihil minus in eis quam Imperceptibilis non mittantur falsitates, ibi n. 8. 154
- 4 Vide in ver. *Falsitas Litterarum Apostolicarum.* 154
- 5 Litteræ gratiosæ, vel contra ius, vel contra utilitatem publicam non innot. requirunt examinationem, quàm litteræ de simplic. iustitia, ibi n. 9. 154
- 6 Litteræ Apostolicæ non dicuntur expeditæ, nisi quando in plumbis sunt, in c. Licet, n. 6. de Crim. falsi. 154
- 7 Litterarum expeditio dat formam, & perfectionem gratiæ, ibi n. 11. 154
- 8 Et per illas gratiæ digesta, & suam perfectionem totaliter habere debent, ibi n. 16. 154
- 9 Vide in ver. *Supplicatio.* 154
- 10 Litterarum requisitum, & inde sumpta debent reformari, & corrigi iuxta ordinalem supplicationem, ibi n. 12. 154
- 11 Litterarum expeditio non requiritur ad perfectionem gratiæ, sed ad probationem, ibi n. 17. 154
- 12 Expedientes due si sint inter se differentes, recurritur ad supplicationem innot. quod ad matrem. 154
- 13 Litteræ Apostolicæ quibus contententur dæ. 154
- 4 Vide in ver. *Supplicatio* 154
- 5 Litteræ recensitas, & sigillatæ, veniens conspectibus approbare, & debitum contineri, in cap. Tunc litteræ, num. 14. de Cler. per. fals. prout. 154
- 6 Litteræ ad beneficium vacantium non extenduntur ad beneficium de mentia, in cap. Cùm accesserit, num. 11. ver. Tertius, n. 4. de Crim. 154
- 7 Litteræ ad beneficia vacantia sunt ambitiosæ, & frivole intelligendæ, in c. Nullus, n. 10. de elect. 154
- 8 Littera gratiæ relaxatur provisi, qui possessionem beneficii statim non sunt habituri, facta obligatione de solvendo annuatim, cùm fructus percipiunt, in cap. Præterea, n. 11. de Præb. vic. 154
- 9 Aliquando tamen ex causa fit solutio, habita, vel non habita possessione, ibi n. 13. 154
- 10 Litteræ sunt obligatio de solvendo relaxatum habentibus gratiam contentam, non de certo corpore beneficii, vel parati si beneficium sint alteri reservati, ibi n. 10. 154
- 11 Litteræ communitatis, & dimissionum quot sunt officii, & quibus concessæ possunt, in cap. Significasti, n. 1. de off. Archid. 154
- 12 Litteræ communitatis iuris iudicem non conferunt, nisi libetatione vigore non licet Episcopo alienis subditis ordinare, ibi n. 16. 154
- 13 Litteræ relaxatæ de prioribus nientem non satisfactes sunt subreptivæ, ubi aliter super eodem beneficio relaxantur, in cap. Ex parte, n. 10. de off. Archid. 154
- 14 Litteræ Imperatoris ad beneficia, non valeant nisi facta mentione de bonis partium maius, in cap. Si quis tam, n. 10. de Peul. Cleric. 154
- 15 Litteræ Apostolicæ quando tenentur gratiam, vel iustitiam contentare, in c. Ex parte, de iur. iur. n. 6. de Præb. 154
- 16 Litteræ ad beneficia, sicut tenentur iurisdictione, in c. Ad audientiam, ff. de iur. iur. n. 1. & seqq. de iur. iur. 154
- 17 Litteræ beneficiorum subreptivæ sunt ipso iure nullæ, ibi n. 10. 154
- 18 Et de his relaxari debet quod ad illa non vigore intentatum est, num. 11. 154
- 19 Litteræ ad beneficia per breve non contentas est licite contentas, ibi n. 11. 154
- 20 Litteræ conditionis intellectus impedit litteras, ne producantur in esse, ibi n. 13. 154

- 1 **Litteræ contentiosæ** per subtractionem non videntur ipso jure, sed annullari debent ob exceptionis, ibid. n. 21. 176
- 1 **Litteræ contentiosæ super beneficiis** quoad subtractionem regulariter sicut alia litteræ contentiosæ, ibid. n. 32. 176
- 1 **Jurisdictione** an tribuatur per litteras subreptionis, ib. n. 38. 179
- 1 **Falsæ litteræ** nullam continent jurisdictionem, ib. n. 39. 179
- 1 **Litteræ Apostolicæ** in quibus generalis Concilio non derogatur, sunt invalidæ non ex defectu potestatis Papæ, qui est supra Concilium, sed voluntatis, in c. Nonnulli, n. 14. & 44. de refr. 169
- 1 **Litteras** scribens sermo tanquam Decurioni, vel Ancillæ tanquam forori, non censetur eis tribuere libertatem, in c. Si aliquando, n. 9. de refr. excomm. 176
- 1 **Declarator**, ibid. n. 14. 176
- 1 **Litteræ** impetrationis beneficii vacantis de jure, sed non de facto valent etiam non facta mentione possessionis alterius, quæ colorata non est, in c. Litteras, n. 19. 22. & seq. & nu. 37. de concess. prebend. 196
- 1 **Vide in ver. Iudæ quoad litteras Apostolicas.**
Et in ver. *Simonis in executione, &c.*
- 1 **Litteræ Apostolicæ** sunt de substantia probationis, sed non de substantia gratiæ, in c. Nihil, n. 28. de elect. 209
- 1 **Vide in ver. Ballarum expeditio.**
- 1 **Litteris** missivis de promotione Episcopi attestantibus non est credendum, ibid., n. 31. 300
- 1 **Litteræ Apostolicæ** deficienti in figura litterarum, deficient in figura substantiæ, in cap. Ad audientiam, il primo, num. 2. de Refcript. 154
- 1 **Et præsumunt falsificatæ juris**, & de jure, ib. n. 3. 154
- 1 **Litteræ Apostolicæ** facultatis testandi, & transferendi pensiones, an ex ommissione registrationis in camera censentur nullæ quoad utramque facultatem, an verò quoad facultatem testandi dumtaxat, ibid. n. 9. 155
- 1 **Litteræ** ad beneficia non facta mentione de pendentia inquisit. super infamia, & collatio inde sequuta, licet non terminata, non valent in c. Omnipotens, n. 27. de accus. 7
- 1 **Litteræ** in forma significavit, committi possunt Abbatibus temporalem, & spirituales jurisdictionem habentibus, in c. Quoniam, n. 45. de off. deleg. 532
- 1 **Litteræ Ordinarii** probant contra excommunicationem, nisi contrarium doceatur, in c. Post cessationem, n. 1. de probat. 130
- 1 **Excommunicationis** si quis probetur per litteras Ordinarii, nisi postea absolutus ostendatur, à procuratore judiciali repellitur, ibid. num. 2. 130
- 1 **Litteræ** non tantum Episcopi, sed etiam inferioris Ordinarii probant sicut publicum instrumentum, ibid. n. 3. 130
- 1 **Litteræ** circulares super grauciis, & membris monasteriorum. **Vide in ver. Convexus parvi.**
- 1 **LOCATIO** perpetua seu ad longum tempus transfert utile dominium, & in ea servari debent solemnitates requisitæ in alienatione bonorum Ecclesiæ, in cap. Requisivit, num. 2. de rest. t. in integr. 686
- 1 **Locatio prædiorum** decimalium in eos, qui ex consuetudine non solvunt decimas, est prohibita, in cap. Sanè, il secundo, num. 2. de off. deleg. 123
- 1 **Locatio** cum pacto fieri in perpetuum, multò magis ad tempus, & idcirco à vel 4. generationem, in cap. Potuit, nu. 27. de locat. & conduct. 228
- 1 **Locatio**, & emphyteusis in quibus differant. **Vide in ver. Emphyteusis.**
- 1 **LOCARE** est condicere an, & quando sit alienare, in c. Nulli, n. 39. de reb. Ecclesie non alien. 225
- 1 **Locatio** perpetua quando dicatur, ib. n. 40. 225
- 1 **Locatio**, & conductio bonorum Ecclesiæ post Extravag. Pauli II. fieri non potest ultra triennium, ib. n. 42. 225
- 1 **Et triennium** computari debet ex trina fructuum collatione, ib. num. 43. 225
- 1 **LOCATOR** cur justè salarium recipiat, non autem mutans, in c. Naviganti, n. 27. de utur. 162
- 1 **LOCUPLETIOR** factus quando quis dicatur, in c. Gravis, n. 50. de reit. spoliat. 117
- 1 **LOCUS** nullius neque est in diocesi, neque de diocesi, locus verò exemptus est in diocesi, licet non sit de diocesi, in c. Cùm contingat, n. 32. de for. compet. 71
- 1 **Reliqua in ver. Exempti.**
- 1 **Locus** an attendatur ubi delictum est inchoatum, an ubi est consummatum, quoad effectum sortiendi forum, in c. Licet, n. 3. de for. compet. 63
- 1 **Loca** ab hostibus capta an desinant esse religiosa, & sacra, in c. Ego N. n. 84. de jurejur. 167
- 1 **Loca** adjacentia præsumunt de jurisdictione illius Civitatis, cuius territorio magis adjacent, in cap. Cum olim, nu. 2. de præscript. 178
- 1 **Locus** deputatus auctoritate Episcopi ad Hospitalitatis usum religiosus est, & ad mundanos usus redire non debet, in c. Ad hæc, n. 1. de relig. domib. 488
- 1 **Locus** fit Religiosus, licet non facer de jure civili, si mortuus inferatur etiam in solo alieno, ib. n. 3. 488
- 1 **Secus** de jure Canonico, n. 4. 488
- 1 **Loci** appellatio quid veniat, in cap. Venerabili, nu. 27. de censibus. 352
- 1 **Loca** manium, cessante pacto de redimendo, an possunt per Cameram redimi, in cap. Ex epistolæ, num. 17. usque in fin. de probat. 126
- 1 **Vide reliqua in ver. Camera.**
- 1 **Loca** nullius diocesis aut origine, aut privilegio, aut prescriptione, in Cùm ab Ecclesiarium, n. 14. de off. Ordin. 357
- 1 **Vide in ver. Nullius diocesis.**
- 1 **Locus** probatur esse in diocesi, si Episcopus ibi tribunal exerit, ibid. n. 18. 357
- 1 **Locus** est iuris à diocesi per dismembrationem territorii, & concessione jurisdictionis in Clerum, & populum excluso Episcopo, ib. num. 12. 358
- 1 **Loca** nullius diocesis prescriptione, ibid. n. 29. & 34. 358
- 1 **Loca** ab hostibus capta non desinant esse religiosa, & sacra, in c. *Enganni Repertor.*

- Ego N. n. 34. & seqq. de jurejur. 176
- Loca** exempta. 171
- Vide in ver. Exemptio, Exemptus.**
- 1 **Locus** qui mutat, de minori ad majorem mutare debet, in c. Non est vobis, n. 23. de regul. 348
- 1 **Locus** ab auctoritate infirmus, & inartificialis, in c. Ne innitatur, n. 422. de Condit. 88
- 1 **Locus** non tutus dicitur ubi quis habet inimicos capitales, in cap. Ad applicationem, n. 9. de Renanc. 333
- 1 **Loca** Regia ita demum sunt exempta à visitatione Episcopi, si exemptionem iusto titulo acquisierint, in c. De Xenodochiis, n. 22. de relig. domib. 486
- 1 **LUCANA** civitas, & dominium interdictur, Vexilliferi, Acliani, & Officiales nuntiantur excommunicati ob violatam libertatem Ecclesiasticam, in c. Responso, n. 48. de refr. excomm. 362
- 1 **LUDOVICUS** Romanus. **Vide in ver. Abbas Anonimianus.**
- 1 **LUDUS** azardi, & aleorum multos depauperare consuevit, in c. Odoardus, n. 42. de solut. 241
- 1 **LUMEN** spirituale est magis communicabile, quàm lumen corporale, in c. Fraternitatem, n. 22. & 76. de Sepultur. 293

M

- 1 **MAGI** Pharaonis an, & quæ miracula operati fuerint, in c. Audivimus, n. 6. de Reliq. & vener. sanctor. 603
- 1 **MAGIS**, & Minus non faciunt rem differre specie, in c. Episcopalia, n. 9. de Privileg. 235
- 1 **MAGISTER**, vel dominus baculo percutiens caput discipuli, vel ferit, dicitur esse in culpa, si fecit si manu dando palmatam, in c. Ad audientiam, n. 16. de homicid. 132
- 1 **Magister** artium gaudens privilegio universitatis Offens. cogi potest ab Episcopo ad exhibitionem, & executionem testamenti, in quo sunt legata pia ab ipso solvenda, in c. Ad hæc, n. 19. de Relig. domib. 489
- 1 **Prælati**, & magistris licet subditos, & scholares etiam in sacris ordinibus constitutos leviter percutere sine incursum excommunicationis, in c. Cùm voluntate, n. 10. de sent. excomm. 379
- 1 **Magister** majorem habet potestatem in discipulum, quam pater in filium, ibid. n. 33. 379
- 1 **In Magistro** assumendus non est qui formam discipuli non assumpsit, in c. Cùm ad nostram, n. 2. de elect. 283
- 1 **Magisterii**, seu Doctoratus gradum præpropè assumentes corriguntur, in c. Cùm in magistrum, n. 2. de elect. 301
- 1 **Magistro** non prodest, quod multoties fuerit approbatus, si apertè indignus sit, ibid. n. 4. 301
- 1 **Magistri** qui jura cum salvare possunt sine causa corrigunt, terminorum sunt transgressores, in cap. Ad Apostolicam, n. 3. de regular. 381
- 1 **Magistorum** auctoritas contra leges non excusat, in c. Treugas, n. 26. de Treng. & Pace. 613
- 1 **Ecclesia Cathedralis**, & qualibet Collegiata providere debet de una præbenda magistro in Grammatica, qui Clericos ejusdem Ecclesiæ, & pauperes scholares gratis doceat, in c. Quoniam, n. 1. & 2. de Magistris 80
- 1 **Magister Grammaticus** in Cathedrali, vel collegiata deputatus tenetur gratis docere Clericos ejusdem Ecclesiæ tantum, alios vero non, nisi sint pauperes, ibid. n. 6. 80
- 1 **Magister Grammaticus** eligi debet à Prælato, & Capitulo in quilibet Cathedrali, vel Collegiata in facultatibus sufficienti: in Metropolitana vero eligi debet etiam Theologus, in c. Quia nonnullis, n. 1. de Magistris. 81
- 1 **Tridentinum Concilium** in quo discrepet à jure communi circa electionem Magistri Grammaticus in Metropolitanis Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, ibidem num. 2. & seqq. usque ad num. 24. 82
- 1 **Magister Grammaticus** qualis eligendus, ibid. n. 3. 82
- 1 **Magister** ludi litterarum à communitate electus potest ab Episcopo examinari in illis dumtaxat, quæ spectant ad fidem, doctrinam Catholicam, & bonos mores, ibid. n. 4. 82
- 1 **Magister Grammaticus** de jure eligendus est ab Episcopo cum consensu Capituli, ibid. n. 15. 82
- 1 **Sec** ex Concilio Tridentino eligi debet cum Capituli consilio, quod Episcopus tenetur petere, sed sequi non cogitur, ib. n. 16. 82
- 1 **Magister Grammaticus** tenetur gratis docere Clericos etiam divites illius Ecclesiæ, in qua est constitutus: alios vero Clericos, & scholares non tenetur docere gratis, nisi sint pauperes, ibid. num. 17. 82
- 1 **Et quid** ex Concilio Tridentino, ibid. n. 18. 82
- 1 **Magister** unus tantum, scilicet Grammaticus, de jure constitui debet in Cathedrali, vel Collegiata: in Metropoli autem duo, id est Theologus, & Grammaticus, ibid. n. 19. 83
- 1 **Sec** ex Concilio Tridentino in quilibet ex dictis Ecclesiis constituendus est Theologus tantum, & in ejus defectum Grammaticus, ibid. n. 20. 83
- 1 **Magistro** Grammaticus de jure assignandi sunt à Capitulo redditus unus præbendæ, quos tantum percipiat, quamdiu perstiterit in docendo, ibid. n. 22. 83
- 1 **Et quid** ex Concilio Tridentino, ibid. n. 23. 83
- 1 **Magistri.** **Vide in ver. Lectores.**
- 1 **MAGISTRATUS**, & officia laicalia vendere, an, & quale sit peccatum, in c. Cùm pridem, n. 115. de Padis. 657
- 1 **MAJORUM**, & minorum Sacerdotum discretio non ab ipso Christo fumpsit exordium, in c. Quanto, n. 13. de Conser. 198
- 1 **Major** annis septuaginta an posit masculos procreare, in c. Cùm sis, n. 68. de convers. conjug. 419
- 1 **Major** quinquagenaria, quæ concepit in quinquagesimo anno, non vacat periculo incontinentiæ, ibid. n. 85. 440
- 1 **Major** in honoribus reverentialibus exhibendis æstimatur cæteris partibus, ex prioritate temporis, in c. Cùm certum, nu. 1. de major. & obed. 607
- 1 **Major** ordine licet in Ecclesia posterioris receptus præferatur in loco, & portione, nec valet consuetudo contraria, ibid. n. 12. 607
- 1 **Major** vel minor quis non presumitur, cùm ætas currat de momentis

- 5 Maritus, vel Pater potest occidere adulterum, vel adulteram de jure civili, fecus de jure Canonico, in foro animæ, in c. Interfecisti, n.6. de homicid. 121
- 5 Maritum, & uxorem esse duos in carne una, quomodo intelligatur, in c. Suffcepimus, n.17. de homicid. 122
- 3 Maritus non tenetur ultra quàm facere potest, si conveniatur actione personali; fecus si actione in rem, in c. Odoardus, n. 53. de solut. 141
- 4 Maritus Religionem professus uxore sciente, & dissimulante, ad saculum redire non potest, in cap. Confuluit, n. 28. Qui Cler. vel voveres. 47
- 5 Marito ex captivitate reverso reddenda est uxor, licet medio tempore bona fide alteri nupserit; nec habenda est ratio juris civilis aliud statuentis, in cap. Per tuas, il primo, num.34. de Simonia. 55
- 3 Maritus ad eam disponendum, in c. Ex publico, n.33. de Converg. conjugat. 447
- 3 Maritus rapiens, & vi corripens uxorem, non incidit in Constitutionem, si quis in tanta; sed aliter punitur, ib. num.42. 448
- 4 Maritus, qui non providet uxori de necessariis, præbet ei occasionem adulterandi, in c. Ex litteris, n.2. de Divortijs. 96
- 4 Maritus potest accusare uxorem de adulterio, licet adulteri tempore denegaverit ei providere in necessariis, in d.c. Ex litteris, num.4. de Divortijs. 96
- 4 Maritus an possit uxorem adulteram filij reconciliare invitam, non obstante sententia divortij, ibid. n.11. 96
- 4 Et quid si uxor post latam sententiam divortij religionem ingressa, & professâ fuerit, ibid. n.12. 96
- 3 In MARTYRIBUS canonizandis non requiritur examinatio, sicut in Confessoribus, in c. Audivimus, n.26. de Reliq. & ven. Sanctor. 604
- 1 Martyris præclarum triumphatæ incontinentiæ exemplum, in c. Sacris, n.12. de his, quæ vi met. caus. 683
- 1 MASCU LINUM concipit fœmininum, sed non è converso, in c. Cùm in cunctis, n.122. de elect. 252
- 3 Masculinum concipit fœmininum in lege non tantum humana, sed etiam Divina, in c. Majores, n.43. de baptismo. 597
- 1 Masculinum concipit fœmininum non ex propria significatione, sed ex interpretatione, seu extensione, in c. Ut filii, n.26. de filijs Presbyteri. 463
- 1 Masculinum in materia differenti non concipit fœmininum, ibid. numer.17. 463
- 1 Nec in materia odiosa odio irrationabili, ibid. n.30. & 55. 463
- 1 Masculinum in dispositione legis concipit fœmininum, ib. n.39. 463
- 1 Etiam materia sit odiosa, & pœnalis, ibid. n.40. 463
- 1 Masculum prolatum à Canone crimina puniente comprehendit fœminas, ibid. n.47. 463
- 4 Masculinum concipit fœminum, ut vitetur absurdum, in cap. Consultationi, n.13. de Sponfal. 19
- 1 Masculus, & fœmina à jure in multis æquiparantur, in c. Ut filii, n.46. de filijs Presby. 463

Matrimonium, communia.

- 4 Matrimonium quamvis habeat rationem contractus, tamen cùm adjunctam etiam habeat rationem Sacramenti inter fideles, non subest potestati bus sæcularibus, in c. Utrum autem, n.21. de Cognat. spirit. 60
- 1 Matrimonium, de quo dubitatur, an valeat, non est iterum contrahendum, sed præsumitur pro illius validitate, in c. Ne in nitaris, n.190. de conlit. 47
- 4 Matrimonium institutum est à Deo primum in officium naturæ, & post lapsum in infirmitatis remedium, in c. De illis, il.2. n.39. de Despons. impuber. 39
- 4 Matrimonium tripliciter consideratur, in c. Litteras quas, n.21. de Matrim. contr. cont. inter Eccles. 427
- 4 Matrimonium in lege Etangelica est Sacramentum, ad cujus effectum requiritur materia, forma, & minister, in cap. Quod nobis, n.50. de Claudit despons. 36
- 4 Matrimonij Sacramentum quem habeat ministrum, ibidem num.52. 36
- 4 Matrimonij tria sunt bona, videl. cet, fides, proles, Sacramentum, & conditiones hujusmodi bona extringentes vitiant, & non vitiantur, in c. Si conditiones, n.2. de condit. appof. 41
- 4 Matrimonium quandoque accipitur pro sponfalibus de futuro, in c. Tua, n.4. de despons. impuber. 22
- 4 Matrimonij probatio ante procreationem, ac nativatem in causa legitimitatis prolis respicit petitorium, in cap. Lator, n.3. Qui filij sint legitimi. 82
- 4 Matrimonium probatum per præsumptiones est matrimonium verum, non factum, vel præsumptum, ibid. num.59. 83
- 3 Matrimonij separatò fieri non debet sine autoritate Ecclesie, in c. Præterea, n.21. & 23. & seqq. de converf. conjug. 430
- 4 In matrimonio dicitur legitima probatio, quæ fit per idoneos testes, in c. Consultationi, n.3. de sponfal. 19
- 4 Maximè ubi agitur de matrimonio dissolvendo, ib. n.4. 18

Vide in ver. Sponfalia, Denunciantes.

- 4 Matrimonium difficillius solvitur, quam contrahatur, in d. cap. Consultationi, n.5. de sponfal. 18
- 4 Matrimonia cum sint contrahenda, debent per Presbyteros in Ecclesia edita proponi assignato termino ad apponenda impedimenta, in c. Cum inhibitor, n.1. de claudel. desponsat. 37
- 1 Vide in ver. Denunciantes.
- 3 Matrimonium post lapsum est in remedium concupiscentiæ, in c. Ex publico, n.22. de converf. conjugat. 447
- 3 Matrimonium consummatum repræsentat unionem Christi cum Ecclesia per carnem, & sortitur effectum à jure Divino, & indissolubilitatem, ibid. num.49. 448
- 4 Matrimonium separatum propter adulterium mulieris, redintegratur, si vir postea fornicetur, in cap. Ex litteris, num.1. de divortijs. 96
- 4 Matrimonium secundum quamvis sit perfectum Sacramentum, tamen non habet plenam significationem Matrimonij Christi, & Esqmani Repertor.

Ecclesie, in c. Vir autem, n.5. de secund. nupt. 98
1 Matrimonia contracta non præmissis denunciationibus, valida sunt in c. Cùm accessissent, num.29. de conlit. 109

Matrimonium quoad ætatem.

- 3 Matrimonium post pubertatem in quacumque ætate contrahi potest, in c. Cùm his, n.39. de converf. conjug. 437
- 4 Matrimonium contractum ante ætatem legitimam valet, si malitia suppleat ætatem, in c. De illis, il.2. n.19. & 42. de despons. impuber. 27
- 4 Matrimonium non consistit cum puella minore septennio, quantumcumque fuerit cognita, nisi multum sit doli capax, & discreta, ibid. num.4. 27
- 4 Matrimonium iure naturæ in quacumque ætate contrahi potest, dummodò adit sufficiens rationis usus, in ibidem numer.19. & seqq. 28
- 4 Matrimonium inter impuberes ex urgentissima causa contrahi potest ex dispensatione Ecclesie, ibid. n.17. & 31. 28
- 4 Matrimonium quibus casibus contrahi potest ante ætatem legitimam auctoritate Ecclesie, ibid. num.26. & seqq. usque ad n.35. & 38. usque in fin. 29
- 4 Matrimonium contrahens ante ætatem legitimam sine iusta causa, & licentia Episcopi, peccat mortaliter, ibid. n.35. 29
- 4 Matrimonium puellæ, cujus malitia ætatem supplet, impediri non potest absque peccato, ibid. n.41. 30
- 4 Matrimonium inter puberem, & impuberem contractum servata forma Concilij Tridentini, est nullum, nisi malitia suppleat ætatem; nec per cohabitationem & copulam ratificari potest, ibid. num.47. 30
- 3 Ad matrimonium sufficit attingisse ultimam diem ætatis quatuordecim annorum; fecus in matrimonio spirituali, & ear, in c. Ad nostram, num.29. de regular. 351
- 4 Matrimonium pro verba de præsentibus inter puberem, & impuberem contractum non servata forma Concilij Tridentini, valet in vim sponfaliorum, in cap. De illis, numer.49. de despons. impuber. 30
- 4 Scelus in matrimonio contracto inter puberes, ib. n.42. 30
- 4 Matrimonium contractum coram Parocho, & testibus, sed nulliter ob ætatis defectum, non convalescit per copulam subsequentem post legitimam ætatem, in c. Si conditiones, n.26. de condit. appof. 43
- 4 Matrimonium contrahentes ante pubertatem non possunt absque peccato carnaliter conjugari, in cap. Ubi non est, num.10. de despons. impuber. 25
- 4 Matrimonium contrahi non potest absque culpa lethali ante ætatem annuor. 12 in fœmina, & 14 in masculo, nisi ex urgenti causa, & de licentia Episcopi, ibid. n.11. 25
- 4 Matrimonium à patre contractum pro filio ante pubertatem consentiente, valet ut sponfalia de futuro; sed si filius nullo modo consentiat, in c. Tua, n.3. de despons. impuber. 22
- 4 Episcopus cognoscit, an subit legitima causa dispensandi cum impubere super matrimonio contrahendo, in c. De illis, n.25. de despons. impuber. 29
- 4 Impuberes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis, conjugari non debent, in c. Ubi non est, n.1. de despons. impuber. 25

Matrimonium clandestinum.

- 4 De matrimonio occulto non judicat Ecclesia, sed illud publicatum approbat, in c. Quod nobis, n.1. de clandest. despons. 32
- 4 Matrimonium clandestinum quod modis dici possit, ibidem num.1. pag. 32
- 4 Matrimonium clam contrahentes non sunt cogendi simul habitare, si alter, vel uterque inficiat, & alia probatio non appareat, ibid. num.4. 34
- 4 Matrimonium publicum an prejudicet clandestino, si ambo fatentur se clam contraxisse, & habeant pro se unum testem cum fama, ibid. n.9. & seqq. ad n.10. 34
- 4 Matrimonia clandestina de jure communi valida erant, ibidem num.11. 34
- 4 Secus post Concil. Tr. ib. d. n.22. 37
- 4 Quas ob causas Ecclesia hujusmodi matrimonia irrita fecerit, ib. num.26. 34
- 4 Matrimonium clandestinum ante Concilium fuit ratum, & verum Sacramentum, & contrarium asserere est periculosum in fide, ibid. num.51. 36
- 4 Matrimonium clandestinum non præsumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi, in cap. Si quis, n.1. & 5. de clandest. despons. 31
- 4 Et quid post Concil. Trid. ib. n.6. 31
- 4 Matrimonium clandestinum de jure communi validum est quoad Deum indistinctè, & quoad Ecclesiam, dummodò sufficienter probetur, ibid. num.2. 31

Matrimonium sub conditione.

- 4 Matrimonium sub conditione, si es virgo, est nullum, si mulier sit corrupta, in c. Si conditiones, n.17. de condit. appof. 43
- 4 Idem de conditionibus, si non es cæca, leprosa, & aliis hujusmodi, ibid. n.18. 43
- 4 Matrimonium contrahens sub conditione, & ante ejus implementationem desponsatam cognoscens, à conditione recedit, ibid. num.21. & seqq. 43
- 4 Matrimonium contrahens sub conditione, non censetur à conditione recedere, si desponsatam cognoscit post defectum conditionis, ibid. num.24. 43
- 4 Matrimonium contractum sub conditione coram Parocho, & testibus, purificata conditione per copulam remanet firmum, nec est opus formam reperere, si conditio fit de futuro, ib. n.25. 41
- 4 Matrimonium contrahens sub conditione non evadit, non compellitur illud consummare ante conditionis eventum, in c. Super eo, n.1. de condit. appof. 40
- 4 Matrimonium sub conditione contractum, purificata conditione

illic est perfectum abque novo consensu, secundum opinionem Canonistarum contra Theologos, ibid. num. 2
 4 Matrimonium sub conditione contractum servata forma Concilii Tridentini, per adveniens conditione statim periturum, nec est opus iterum contrahere coram Parocho, & testibus, ibidem num. 4
 4 Matrimonium conditionale ex Concilio Tridentino non requirit solemnitates Parochi, & testium, quando receditur a conditione, sed quando mutuo consensu vir, & mulier contrahunt, ibid. num. 6.

Matrimonium quoad consensum.

- 1 Matrimonium carnale, vel spirituale constare non potest ex consensibus iteratis, in c. Quoniam, n. 44. de Jur. p. 113
- 1 Matrimonium confirmatio a principio inv. h. d. in requirit certum notitiam a notis oblatiis præcedentis, in c. Significatum, n. 9. de regular. 119
- 1 Matrimonium contractum cum an-illa ignorante, in viro ignorante manumissa, non convalescit per copulam subsecutam, ibid. num. 10. & 16.
- 1 Matrimonium contractum per errorem, an & quando sit nullum, ibid. num. 24. & 17.
- 1 Matrimonium nulliter contractum, si conjuges validum credentes se immisceant, an & quando convalescat, ibid. numer. 16. & 18 pag. 161
- 1 Matrimonium spirituale, sicut & carnale, sine consensu contrahi non potest, in c. Quanto, n. 203. de translat. Episcopi. 114
- 1 Vir solutus a vinculo matrimonii tam carnalis, quam spiritualis cogi non potest alteri nubere, ibid. n. 118. 114
- 1 Matrimonium per contractum etiam in mortis articulo, in c. Si cut nobis, n. 15. de regular. 119
- 1 Matrimonium carnale, sicut spirituale, libertatem consensum requirit, in c. Nobis, n. 66. de simon. 41
- 1 Matrimonium an valeat, si inter consensum unius, & alterius marginum intervallum intercedat, in c. Licet, n. 2. de spons. duor. 19
- 1 Matrimonium solo interiori consensu contrahi non potest, in c. Tuæ fraternitati, n. 11. 21. & 15. de spons. & matr. 15
- 1 Matrimonium reparatur, si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo servit, non consentit, & cum alia contrahere potest, in c. Ad nostram, n. 1. de conjug. servor. 56
- 1 Is tamen, qui decipit, non potest divertere invito libeto, sed cogitur ab Ecclesia stare matrimonio, ibid. n. 2. 56
- 1 Matrimonium nullum facta notitia nullitas ratificatur per supervenientem consensum dato, vel verbi expressum, ibidem numer. 15. 57
- 1 Matrimonium probato non auditur negans simpliciter consensum, sed assensu meticolosum, & probare volens auditur, in c. Consultationi, n. 1. de sponsal. 118
- 1 Matrimonium consummationem requirit consensum saltem in conditione conditionali, in c. Ex publico, n. 46. & 49. de convec. conjug. 419
- 1 Ad matrimonii consummationem requiruntur consensum animorum, & commixtio corporum, ibid. n. 51. 418
- 1 Matrimonium consensu contrahitur, licet solemnitates, vel consuetudines patriæ non ferventur, in cap. De Francia, n. 1. de sponsalib. 5

Matrimonium quoad conversionem conjugatorum.
 Vide in vet. *Conjugatus, Conjux, Uxor, Maritus.*

Matrimonium quoad dispensationem.

- 1 Matrimonium bona fide contracta in gradibus prohibitis vigore dispensationum, quos Ordinarius concesserunt in vim saltatum litterarum, an sint irrita, necne, in cap. Super eo, n. 3. & seq. usque ad n. 11. de cum. fall. 179
 - 1 Matrimonium contrahens severiter in gradu prohibito, caret omni spe dispensationis, in c. Natus, n. 19. de filii Presbyter. 470
 - 1 Item si ignorans, quando solemnitates requisitas neglexit, ibid. numer. 49. 470
 - 1 Episcopus concessit, an subsit legitima causa dispensandi cum impubere super matrimonio contrahendo, in c. De illis, n. 15. de despons. impuber. 129
- Vide in vet. *Dispensatio.*
 Et in vet. *Papa quoad matrimonium.*

Matrimonium impedimentum.

- 1 Matrimonium ut sit irritum, necesse est, ut fiat irritum ab Ecclesia, nec sufficit legalis autoritas, in c. Utinam autem, n. 21. de cognat. spirit. 60
- 1 Matrimonium exilente invalido hoc occultum impedimentum, mulier non tenetur obedire præcipienti sub pena excommunicationis, ut adhaereat viro, in c. Si quis, n. 28. de regular. 140
- 1 Matrimonium ne contrahatur in casibus ab Ecclesia prohibitis, quilibet de populo potest se opponere, in c. Ad audientiam, n. 4. de spons. & matr. 7
- 1 Et idem potest esse denunciator, & testis, ibid. n. 5. 7
- 1 Matrimonium etiam nullum parit infamiam, & bigamiam impedimentum, ibid. num. 16. 8
- 1 Episcopus est cognitor impedimentorum matrimonialium, in cap. De illis, n. 21. & seq. de spons. impuber. 118
- 1 Matrimonium per superveniens impedimentum non dissolvitur, in c. Dilectus, the secundo, n. 14. de præben. 113
- 1 Sponsalia factis, ibid. d. n. 14. 115
- 1 Matrimonium contractum a professo contra formam Decretis Clementis VIII in loco non designato ad recipiendum Noveris post lapsum quinquaginta die profectio, an sit validum in utroque foro, in c. Consultat, n. 1. & n. seq. usque in finem, Qui Cler. vel vocent. 45
- 1 Confectus sine induci non potest impedimentum carnalis fortuitus de lineis contractum, sed tantum impedire contraehendum, & cur, in c. Veniens, n. 1. de cognat. spirit. 61
- 1 Consuetudo, qua mulier puerum gestans utique ad januam Ecclesie

habetur pro commate, licet eum non tergat in actu baptismatis, an impedit matrimonium contrahendum, & dirimat contractum, in cap. Utinam autem, num. 3. & seq. usque in fin. de conjug. spirit. 58

- 4 Consuetudo potest inducere novum impedimentum matrimonium contrahendis, ibid. num. 4. 58
- 4 Consuetudo inducens cognationem spirituales, que tantum impedit matrimonium contrahendum, non est subdita a Concilio Tridentino, ibid. num. 5. 58
- 4 Consuetudo inducens impedimentum dimens, ita demum valet, si sit a Sede Apostolica approbata, ibid. num. 9. 59
- 4 Consuetudo inhabilitans ad contrahendum, si habeat consensum juris veteris, & ex ejus observantia oritur scandalum, an valet, ibid. n. 10. & seq. 59
- 4 Confectus inhabilitans ad matrimonium contrahendum, cum sit contra jus divinum, nullo unquam tempore potest præscribi, ibid. num. 10. 59
- 4 Confectus etiam immemorabilis non potest tollere, nec inducere impedimentum matrimonium dimens, in cap. Quod super, n. 2. de consang. & affinit. 61
- 5 Conjug. scilicet p. certo impedimentum matrimonium, non debet reddere debitum, sed potius est a communicatione pari, in c. Inquisitioni, n. 1. de sent. excom. 119
- 5 Et quid, si credat ex causa probabili, vel temeraria, ibid. 119

Matrimonium impedium

- 4 Matrimonium inter infideles propriè non est Sacramentum, in c. Utinam autem, n. 25. de cognat. spirit. 60
- 1 Matrimonium valet ab infidelibus contractum, post conversionem nisi interdictum coram Parocho, & testibus, in c. Canonum statuta, n. 90. de constit. 11
- 1 Matrimonium in delictum licet sit verum matrimonium, tamen non est verum Sacramentum, in c. Ex parte, il secundo, num. 9. de convec. conjug. 419

Matrimonium in gradibus prohibitis.

- 4 Matrimonium contrahi non possunt in gradibus prohibitis, etiam si hoc habeat consuetudo, in c. Quid super, num. 1. & 7. de consang. & affinit. 61
- 4 Matrimonium an possit esse inter ascendentes, & descendentes ultra quartum gradum, in c. Vir qui, n. 12. & seq. usque in fin. de consang. & affinit. 71
- 4 Intro quartum gradum est prohibitum, saltem jure Ecclesiastico, ibid. num. 21. 71
- 4 In linea recta ascendendum, & descendendum, an & usque ad quem gradum sit irritum jure naturæ, ibid. n. 21. & seq. usque in finem, maxime num. 19. 71
- 4 Non est irritum jure divino positiva, ibid. n. 20. 71
- 4 Inter parentes, & filios consistere non potest ipso jure naturali prohibente, ibid. n. 12. 71
- 4 Si contra preteritum restitutum conjugis ponatur consanguinitas in gradu prohibito, an & quando sit facienda restitutio, in c. Litteras, n. 1. de relict. spoliat. 114

Matrimonium contra interdictum Ecclesie.

- 4 Matrimonium contra interdictum Ecclesie, vel judicis contractum valet; impositum tamen poenitentia sic contrahentibus, & separantur, donec cognoscatur causa interdicti, in c. Litteras quas, n. 1. de matr. contr. cont. interdict. Eccl. 76
 - 4 Matrimonium celebratum coram Parocho, cui Ordinarius interdictus, ne ejus celebrationi interveniat, an valet, necne, sicut decreto Concil. Trid. de relictio matris ibid. n. 3. & seq. usque in fin. 76
 - 4 Matrimonium contractum contra interdictum Papæ an teneat, ibid. num. 7. 76
 - 4 Matrimonium fortuitum, quam interdictum, ibid. n. 6. 76
 - 4 Matrimonium ex impedimento temporali impedit non potest inferiora Papa ibid. num. 40. 76
 - 4 Matrimonium contractum coram Vicario Parochi valet, non obstante Episcopi interdictio, ibid. num. 16. 76
 - 4 Matrimonium coram Parocho sine celebri solemnitate contrahi potest, etiam temporibus ab Ecclesia interdictis, in c. Capellanus, n. 2. & 11. de feris. 119
- Vide in vet. *Nepia.*

Matrimonium iocibus parentibus.

- 4 Matrimonium iocibus parentibus contracta, quomvis sint valida; tamen improbanda ab Ecclesia, in c. Tuæ, n. 21. & seq. usque ad n. 21. despons. impuber. 112
- 4 Matrimonium a beneficiatis contractum sine consensu parentum de jure civili non valet, ibid. n. 17. 112
- 4 Secus de jure Canonico, ibid. num. 17. 112
- 4 Matrimonium a filivitiis in iocibus parentibus contracta, an jure Ecclesiastico irrita fuerint primis Ecclesie temporibus, ibidem num. 20. & seq. 112

Matrimonium liberis.

- 1 Matrimonium metu contractum in ætate nubili de jure communi non convalescit per copiam subsecutam, seu autem per solam remissionem impedimenti, in c. Tuæ littera, n. 69. de Cler. per lib. p. mot. 104
- 1 Matrimonium carnale, sicut & spirituale, omnimodam libertatem requirit, in c. Chm d. vobis, n. 40. de convec. 108
- 1 Dominus temporales, & Matriculas quomque impedientes libertatem matris non incidunt in excommunicationem ca. 1. de re. de reform. matr. Concil. Trid. non autem privata personarum c. Super, n. 4. de sent. excom. 116
- 1 Vir solutus a vinculo matrimonii tam carnalis, quam spiritualis cogi non potest alteri nubere, in c. Quando, n. 118. de translat. Episcopi. 114

- 4 Matrimonium debent esse libera, in c. Insuffante, num. 3. Qui Cler. vel vov. 50
- 4 Matrimonium libertatem impediens excommunicatur à Concilio Tridentino, si sint Domini temporales, vel Magistratus, si secus si privatae personae, ibid. n. 4. 50
- 1 Matrimonium tam spirituale, quam carnale non vitiat per legi- timam compulsionem Superioris propter principium voluntarium, in c. Publicato, n. 4. de elect. 305
- 4 Matrimonium non possunt poena constingi, in c. Si conditiones, n. 8. de condit. spons. 42
- 4 Matrimonium nulliter contractum ex causa metus, servata in reliquis forma Concilii Tridentini, si impedimentum sit occultum convalescit ex mutuo consensu conjugum, in c. Is qui fidem, n. 14. de sponsal. 20
- 4 Matrimonium metu contractum, per spontaneam cohabitatio- nem validatur, & contraria probatio non admittitur, in cap. Consultui, n. 22. Qui Cler. vel voven. 46
- 4 Matrimonio probato non auditur negans simpliciter consensum, sed afferens meticulousum, & probare volens auditur, in c. Con- sultationi, n. 1. de sponsal. 38
- 4 Matrimonium non valet, si probetur contractum per metum ca- cadentem in constantem virum, vel mulierem, ib. n. 3. 7. 11. & 14. 18

Matrimonium coram Parocho, & testibus.

- 1 Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & c. aut ex alia causa vocato, adhibito tamen ad illum actum, aut in- terdicto, vel non Sacerdote, validum est, in c. Quoniam, n. 25. & seqq. de confit. 113
- 5 Matrimonium contractum coram Parocho putativo tenet, in c. Su- per eo, n. 7. de crim. fall. 179
- 5 Declaratur, ibid. n. 10. 179
- 3 Matrimonium coram Parocho intruso non valet, ibid. d. n. 10. 179
- 2 Matrimonia ubi non extant Parochi, qualiter sint contrahenda, in c. Si Clericus, n. 8. de tor. compet. 58
- 4 Matrimonium celebratum coram Parocho, cui Ordinarius inter- dixerat, ne ejus celebrationi interveniret, an valeat, necne, sistant decreto Concilii Tridentini de reform. matrim. in c. Li- terae quas, n. 5. & seqq. usque in fin. de matrim. contr. cont. in- terd. Eccles. 76

Vide in ver. *Matrimonium contra interdictum.*

Et in ver. *Parochus quoad Matrimonium.*

- 4 Matrimonium contractum coram Parocho contradicente valet, ibid. num. 14. 77
- 4 Matrimonium contractum coram Vicario Parochi valet, non ob- stante interdicto, ibid. num. 16. 77
- 4 Coram Parocho denunciato excommunicato validum est, ibidem num. 25. 77
- 3 Matrimonium contractum coram Parocho loci, ubi mulier iustu Principis ad quatuor menses relegata fuerat, post quartum ha- bitationis mensem an valeat, in cap. Significavit, numer. 19. & seqq. usque ad n. 40. de Paroch. 310
- 3 Matrimonium ruri contractum an sit nullum, si contrahentes ruri esse non solebant per majorem anni partem, ibid. n. 25. & 36. 310
- 3 Matrimonium scholaris, qui Patavii quinquè, vel sex menses moratus, emens impedimentum à parentibus, ibi duxit mu- lierem plebejam coram Parocho loci, & testibus, validum de- claratur, ibid. n. 37. 311
- 3 Idem de matrimonio alterius, qui ob eandem causam se in An- gliam contulit, ibique aliquantisper moratus contraix cum meretricè, ibid. n. 38. 311
- 3 Idem responsum de matrimonio Trajectensium, qui Aquigranum se contulerunt, si ibi spatium saltem unius mensis morati fuerint, ibid. n. 39. 311
- 5 Matrimonia in Russia à Catholicis contracta coram Parochis Ru- thenis an sint iurta, necne, in cap. Quod à predecessoribus, n. 26. usque in fin. de schismat. 104
- 5 Matrimonium celebratum coram Parocho intruso, & titulum non habente, post Concilium Tridentinum non valet, ibidem numer. 20. 109
- 5 Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato etiam denunciato, validum est, ibid. n. 21. 109
- 5 Matrimonium contractum coram Parocho publico haeretico irritum est, si decretum Conc. Trid. de reform. matr. publicatum fuerit in Parochia, & lapsi sint triginta dies à die publicationis, ibid. n. 22. & 27. vers. Unde fit. 109
- 3 Trid. Conc. Decretum de reform. matrim. publicari debet in sin- gulis Parochiis, ut matrimonium sit validum, nec fuisse pub- licatio facta in synodo Provinciali, ibid. n. 143. 115
- 5 Praeservitur tamen publicum, si fuerit observatum tanquam de- cretum Conc. ibid. num. 144. 116
- 4 Matrimonium ex Conc. Trid. qua forma sit contrahendum, in c. Quod nobis, n. 22. de claudet. despons. 31
- 4 Matrimonium contractum in Parochia mulieris coram Parocho viri, & c. converso, an sit validum, n. 23. 34
- 4 Et quid si contractum fuerit in Parochia mulieris coram Sacerdote non Parocho, sed habente licentiam à Parocho viri, praesertim si Parochia sint in diversis diocesis, ibid. numer. 34. & seqq. usque ad num. 39. 34
- 4 Matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia Parochi contrahentium extra illius Parochiam, an sit validum, necne, ibid. n. 39. & seqq. usque ad n. 48. 35
- 4 Matrimonium contractum coram Parocho utcumque contradicente valet, ibid. num. 40. 35
- 4 Matrimonium cum sola praesentia Parochi sine consensu, aut alio ejus ministerio, & coram duobus, vel tribus, an valeat, ibid. n. 48. & n. seqq. usque ad n. 55. 36
- 4 Requiritur, ut Parochus sit adhibitus, ibid. num. 54. vers. Cave tamen. 36
- 4 Matrimonium cui interstiti Sacerdos iusti Episcopi, si Episcopus deceptus est, ratus Sacerdote illum esse Parochum contra- hentium, cum tamen non esset, an sit validum, ib. n. 55. 36
- 2 Matrimonium coram Parocho sine celebri solemnitate contrahi

- potest etiam temporibus ab Ecclesia interdictis, in cap. Capel- lanus, n. 2. & 11. de feriis. 89
- 4 Episcopus an possit revocare licentiam alicui Sacerdoti concessam celebrandi matrimonium, in c. Litterae quas, n. 17. & 22. de mat- rimon. conti. cont. interd. Eccl. 77
- 4 Sacerdos licentiam abtinentis à Parocho interveniendi matrimonio, dicitur habere auctoritatem à Concilio, & non à Parocho, in c. Quod nobis, n. 37. & 42. de claudet. desponsal. 35
- 5 Matrimonium contractum coram Parocho publico haeretico est in- validum, si publicatum fuerit in Parochia decreto Concilii, & c. in c. Ad abolendam, n. 28. de haeretico. 91
- 5 Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato etiam denunciato, validum est, ibid. n. 29. 91
- 5 Matrimonium contractum coram Parocho per vim adhibito, qui affectavit non intelligere, validum est, in c. Quasi cum, n. 7. de poen. & remiss. 201

Matrimonium quoad publicam honestatem.

- 4 Matrimonium de facto contractum à Monacho producit impedi- mentum publicae honestatis, in c. Ad audientiam, n. 27. de spons. & matrim. 8
- 4 Matrimonium ratum non consummatum non parit impedimentum affinitatis, sed publica honestatis iustitiae, fortius tamen, quam ex sponsalibus de futuro, in c. Tua, num. 23. de despons. im- puber. 24

Vide in ver. *Impedimentum publicae honestatis.*

Matrimonium ratum.

- 5 Matrimonium non consummatum an solvi possit per papam ex alia causa, quam in iure expressa, vel omnino simili, in cap. Ex parte, de despons. conjugat. 450
- 3 Matrimonium ratum quo iure dissolvatur per solemnem profes- sionem alterius conjugis, ibid. n. 8. 450
- 4 Matrimonium ratum solvitur ex constitutive Ecclesiae, conjugè ad fidem converso, si infidelis noluerit ei cohabitare, aut non sine contumelia creatoris, ibid. n. 10. 450
- 3 Circa matrimonium ratum laicissimè patet Papae potestas, ibidem num. 6. 450
- 3 Non dissolvitur per susceptionem Sacri Ordinis, sed per solem- nem professionem, ibid. n. 14. 451
- 3 Non dissolvitur ex voto, quod emittunt Tertiariae, & Ursulinae, ibid. num. 23. 451
- 5 Nec Heremitica vitae professione, aut votis, quae in Societate Jesu emittuntur à Coadjuutoribus formati, ibid. n. 22. 451
- 3 Cur dissolvatur per solemnem professionem, non autem per vota simplicia, ibid. num. 23. 451
- 3 Et an dissolvatur per ingressum domus leproforum, ibid. n. 24. 451
- 4 Matrimonium non consummatum sortitur naturam ex constitu- tione Ecclesiae, in c. Quod nobis, n. 23. de claud. despons. 39
- 4 Matrimonium ratum non consummatum non parit impedimentum affinitatis, sed publica honestatis iustitiae, fortius tamen, quam ex sponsalibus de futuro, in cap. Tua, num. 23. de des- spons. impuber. 24
- 4 Matrimonium ratum praevalet secundo etiam carnali copula con- summato, in c. Si inter virum, n. 7. de spons. & matrim. 21
- 4 Matrimonium contractum cohabere plus est, quam debitum exigere, in c. Vir qui, n. 19. de confang. & affinit. 74
- 3 Matrimonium ratum non consummatum dirimitur per solemnem profes- sionem alterius conjugum, in c. Verum, n. 2. de convers. conjugat. 432
- 3 Non autem per susceptionem Sacri Ordinis, ibid. n. 3. 432
- 3 Matrimonium ratum non dissolvitur per vota simplicia, ibidem num. 7. 432
- 3 Dispensatio super matrimonio rato, & non consummato. Vide in ver. *Dispensatio circa Matrimonium.*
- Et in ver. *Papa quoad Matrimonium.*
- 3 Matrimonium ratum non solvitur per ingressum Religionis, nisi sequata professione, in cap. Ex publico, num. 13. de convers. conjugat. 446
- Vide in ver. *Sponsa.*
- 3 Matrimonium non consummatum solvitur per professionem taci- tam, sicut per expressam, ibid. num. 18. & 37. 446

Matrimonium spirituale.

- 1 Matrimonium spirituale cum Ecclesia non contrahunt obtinentes beneficia simplicia, in cap. Indecorum, numer. 4. de etat. & qualitat. 399
- 1 Evangelii locus, *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, intelligitur tam de matrimonio spirituali, quam carnali, in c. Quanto, n. 2. & 6. de transl. Episc. 318
- 1 Argumentum à matrimonio carnali ad spirituale validum est, ibi- dem numer. 3. 318
- 1 Everardi error circa Sacramentum matrimonii, ibid. n. 4. 318
- 1 Matrimonium spirituale cum Ecclesia contrahitur ab Episcopo rathum, non autem ab inferioribus Praelatis, ibid. n. 5. 318
- 1 Matrimonium spirituale in latiori significatione qui dicantur cum Ecclesia contrahere, ibid. n. 7. 318
- 1 Instar carnalis initiatur, firmatur, & consummatur, ibidem numer. 17. 319
- 1 Matrimonium tam carnale, quam spirituale, ad tempus contrahi non potest, ibid. n. 24. 319
- 1 Dissolutio matrimonii spiritualis, sicut & carnalis non consum- mati, sine gravi causa fieri non debet, ibid. n. 23. 323
- 1 Matrimonium spirituale, sicut & carnale, sine consensu contrahi non potest, ibid. n. 101. 323
- 3 Ad matrimonium spirituale non sufficit attingere ultimum diem aetatis, sed in matrimonio carnali, & cur, in c. Ad nostram, n. 20. de Regular. 351
- 3 Matrimonium tam spirituale, quam carnale, consistere non potest ex consensibus iteratis, in cap. Quoniam, numer. 44. de ju- r. sepation. 517

- 1 Matrimonium spirituale quas habet partes, in cap. Publicato, num 7 de elec. 108
- 1 Matrimonium tam spirituale, quam carnale celebratum non servata forma juris positivi, est nullum etiam in foro conscientie, ibid. num 14 111
- 1 Matrimonium spirituale, sicut carnale, libertatem consensus requirit, in c. Nobis, n. 66 de simon. 41
- 1 Matrimonium spirituale inter Presbiterum inferiorem, & Ecclesiam proprie non contrahitur, sed quasi matrimonium, in c. Quia propter, n. 9. & 12. de elec. 107
- 1 Matrimonium spirituale non contrahitur sine verbis, in c. Tuus fraternitatis, n. 6 de spons. & matrim. 15
- 1 Matrimonium spirituale, & carnale in pluribus differunt, ibid. num 14 11
- 1 Matrimonium spirituale in latiori significatione quod dicitur cum Ecclesia contrahere, in c. Quando, n. 7 de transi. Episcop. 111

Matrimonium quoad verba.

- 1 Matrimonium ut si validum, an contrahentes debeant sibi mutuò respondere, antequam ad extraneam divertant, in c. Licet, n. 2 & seqq. de spons. duor. 18
- 1 Et quid post Concil. Trident. ibidem n. 3 19
- 1 Matrimonium non valet, si unus ex contrahentibus revocavit consentium ante responsum alterius, ibid. n. 6. 19
- 1 Et an sit credendum dicenti post responsum se prius consentium revocasse, ibid. n. 11. 19
- 1 In matrimonio contrahendo vir debet prius interrogari, & loqui, quam mulier, ibid. n. 12. 19
- 1 Alieubi tamen contrarium servatur, & cur, ibid. n. 13. 19
- 1 Matrimonium an possit contrahi sine verbis consensus exprimentibus, in c. Si inter virum, n. 7 de spons. & matrim. 21
- 1 Matrimonium contrahi potest non solum per verba consueti hinc expressa, sed etiam per alia consensiva, ibid. n. 5. 21
- 1 Nec requiritur, ut ambo sint concordēs in forma verborum, ibid. num. 6. 21
- 1 Matrimonium an nitibus, & signis contrahi possit, an verò in tali valentibus requiratur verba ex necessitate, & quae sit iudicandis necessaria, in c. Tuus fraternitatis, n. 1. & seqq. & n. 16. de spons. matrim. 15
- 1 In valentibus loqui solo consensu non contrahitur, sed ex Constitutione Ecclesiae requiruntur verba, ibid. n. 2. & num seqq. 15
- 1 Contrarium, ibid. n. 1. & seqq. 16
- 1 Verba in tali valentibus requiri ad esse matrimonium, quibus argumentum probetur, ibid. n. 2. & seqq. usque ad n. 17. 21
- 1 In matrimonio nomine filiorum à parentibus contracto sufficit filiorum tacuerunt, ibid. n. 12. 16
- 1 Matrimonium tunc ex conjugibus verba preferente, non requirit verba ex parte alterius, sed sufficiunt signa aequipollentia, ibid. num 15. 16
- 1 Matrimonium facilius probatur, & certificatur Ecclesiae de conjug. consensu, si verba proferantur, ibid. num. 17. & seqq. & num 31. 16
- 1 Matrimonium an regular verba ex necessitate precepti, ibid. n. 20. 16
- 1 Non requirit verba, ubi praecessit tractatus de matrimonio contrahendo, ibid. n. 21 16
- 1 Solo consensu legitimo contrahitur, sed ad solemnitatem probationis in tali valentibus necessaria sunt verba, vel alia signa aequipollentia, ibid. n. 22. 16
- 1 Possit signis contrahi sine verbis, quibus fundamentis probetur, ibid. n. 23. & seqq. usque ad n. 36. 17
- 1 Aptius, & decenius contrahitur verbis, quam signis, ibid. n. 31. 17
- 1 Verba in matrimonio non sunt necessaria praecise etiam quantum ad hoc, ut Ecclesia de matrimonio contracto certificetur, in c. Ad nostram, n. 17. de conjug. servor. 37

Matrimonium vinculum.

- 1 Matrimonium consummatum, per adulterium, vel professionem alterius conjugis, non solvitur quoad vinculum, in cap. Cùm sit, n. 4. de convul. conjugat. 414
- 1 Matrimonium non consummatum an solvi possit per Papam ex alia causa, quam in iure expressa, vel nullo ali simili, in cap. Ex parte, et secundo, n. 1. de convul. conjugat. 410
- 1 Vide in ver. *Matrimonium ratum.*
- 1 Matrimonium fidelium est vinculum, & post copulam ab Ecclesia solvi non potest, ibid. n. 11. 410
- 1 Matrimonium separatio fieri non debet sine auctoritate Ecclesiae, in c. Praeterea, n. 11 & 12 de seqq. de convul. conjugat. pag. 410
- 1 Matrimoniale vinculum durat etiam post sententiam divortii usque ad mortem naturalem, in cap. Ex litteris, numer. 21. de Divortio 97
- 1 MATRONA pudicitiam attentans in habitu meretrici deprehensa, non tenetur de injuria, in cap. In audientia, num 4 de sent. excomm. 116
- 1 MATULINUM debet inchoari media nocte, & expleti mane, in c. Presbyter, n. 2. de celeb. missar. 571
- 1 Potest tamen dici de sero ex causa, aliis secus, ibid. n. 3. 571
- 1 Maxime dicitur implicat idem esse in casu contrarii, in cap. Item membra, num 11. de his, quae sunt à Prælat. sine consensu Capitul. 118
- 1 MENDICENS semel approbatus reprobari potest causa levisima subsistente, in c. Accipimus, n. 31. de arat. & qual. 441
- 1 Medicus peccat si propinet medicum dicitibus, an sit profutura, vel non servata, etiam si magis credat eam proficere debens, in c. Ne in malis, n. 105 & n. 101 de constitut. 105
- 1 Medicus peccans pro medicamento, quod probabiliter possit obesse, peccat contra iustitiam, & contra charitatem, ibidem num 101 & 109. 85
- 1 Medicus saluta gratis est, ibid. n. 103 85
- 1 Medicus spiritualis. Vide in ver. *Caesardatus.*
- 1 Medicus peccat, si vendit applicat nisi in ore licentia dubia, etiam si credat ea probabiliter profutura, in d. cap. Ne in malis, n. 121 de constitut. 105

- 1 Medius non opponit extremis, sed extrema ipsa invicem opponuntur, & ratio per se per murt, ibid. nu. 400 84
- 1 MEDIO LANSÉ ad periculum praescribere contra numerum quadraginta duorum dierum Quadragesimae ab Ecclesia institutum, in cap. Explicati, num. 10. & seq. usque in fin. observ. Jejun. 620
- 1 Mediolanenses, qui in Baptismo puerorum pedes lavant aqua consecrata, excusantur ab auctoritate Ambrosii, ibid. n. 17. 620
- 1 Medii Jan. Guercinensis ed. dicit super testis S. Dominici. Vide in ver. *Dni festi.*
- 1 MEDIJUM ubi est aliorum, acquiritur impeditur, in cap. Nos quidem, n. 4. de testam. 214
- 1 Medius ingredi non potius, nec ad finem illarems pervenire in principio mediante, in c. Quia ingredi in ibos, num 1. de testam. 214
- 1 Medius persona purgat vitium successione, in c. Ad extirpandas, num 8. de fil. Presbyter. 470
- 1 A Medio exclusus, censetur exclusus à fine. Vide in ver. *Fima.*
- 1 Media d. spoliis convenienter interponitur in transi. de statu ad statum, in c. Cùm contingat, n. 21. de arat. & qual. pag. 419
- 1 Declaratur, num. 170. 41
- 1 Medium, sine quo nihil esse non potest, vadit sub obligatione finis, in c. 1. parte, n. 10. de Cler. non resid. 41
- 1 Media, quibus Episcopum uti oportet ad curam animarum, quae sint, ibid. num. 14. 44
- 1 Medium in omni virtute conjuncturatum non solum ex his, quae per se incident, sed etiam ex his, quae per accidens, in cap. Cùm pridem, n. 21. de pactis. 643
- 1 Medium censetur electum, quod rei gerenda magis est idoneum, in c. Quidam, n. 21. de celeb. missar. 373
- 1 Meldensis Conculi causa, & auctoritas quae, in c. Canonum statuta, n. 10. de constit. 15
- 1 MELIORAMENTA, & sumptus ut repeti possunt, duo sunt praebitorum, id est tantum in sumptione, & tantum ad melioramenta c. Requiritur, n. 19. de in integr. restit. 617
- 1 In Melioramentis, & expensis repetendis, seu deducendis semper attenditur, quod minus est live illud minus, sit in unum, live melioratum, ibid. num. 21. 617
- 1 Melioramenta, & sumptus repeti possunt à bonae fidei possessore, ibid. num 21. 617
- 1 Melioramenta bona fide facta possunt recuperari, vel exequendo ante sententiam, vel officio iudicis per sententiam imploantur, ibid. num. 17. 615
- 1 Melioramenta in nullo modo sunt liquidata, nec in genere, nec in specie, non duntaxat, nec impediunt unionem, aut sententiam ex executione, ibidem n. 12. 615
- 1 Et minus minus mandatum de numerando, ibid. n. 11. 615
- 1 Necesse hoc esse petens nisi melioratum tenetur cavere de melioramentis restitendis, ibid. n. 12. 615
- 1 Melioramenta probari debent ab eo, qui dicit se illa fecisse, ibidem numer. 19. 615
- 1 Melioramentorum exceptio alteriorem requirit indaginem, ibidem numer. 12. 615
- 1 Melioramenta si sint probata in genere tantum, non retardant immisionem, sed succurrunt bonae fidei possessori per cautionem de illis restitendis si conditione facta, ibid. n. 13. 615
- 1 Melioramenta mala fide facta non repetuntur, ibid. n. 14. 615
- 1 Declaratur, num. 21. 615
- 1 Melioramenta facta in re fidelicommisso subiecta ab eo, qui rem illam fuerit emit, non repetuntur, ibid. n. 16. 615
- 1 Idem illa facta fuerint in re subiecta retractata, ibid. n. 17. 615
- 1 Melioramenta facta in re aliena domino contradicente fingitur donare, ibid. n. 18. 615
- 1 Melioramenta utilia, & necessaria repeti possunt etiam à male fidei possessore, tunc si sint utilia tantum, ibid. n. 20. 615
- 1 MEMBRA honorabilia excepta graviusculis culpa non sunt verberibus subiecta, in cap. Cùm veluritate, num 11. de sent. excomm. 116
- 1 Membra sibi amputare ad vitandam seviriā Tyranni non licet, ibid. num 12. 116
- 1 Membra sunt illius naturae, cuius est caput, in c. In praesentia, n. 48. de probat. 140
- 1 Membra appellat one quae intelliguntur, in c. Cùm Illarum, n. 17. de sent. excomm. 100
- 1 MENDACIUM in eo sum praeccepto addito non solum est peccatum inebellentiae, sed etiam loquax, in cap. Cùm primum, n. 2. de Pactis. 610
- 1 Mendacium ad quod sit in re servata Canonica admittitur, mutabitur fides nostra, quae ex illa dependet, in c. Venerabili, n. 21. de test. & attestat. 117
- 1 Mendaci ad rationem verba materialiter se habent, sed formaliter ex mente praesertim est acceptanda, in c. Falsidicus, n. 11. n. 11. de Crim. falli. 170
- 1 Declaratur, ibid. n. 11. 170
- 1 Mendacium non est uti verbis falsum significantibus, quando attentius ambulantur recipient sententiam verum iuxta interrogantis intentionem, quam respondentis mente concepit, ibidem numer. 15. 172
- 1 Contrarium, ibid. num. 152. 172
- 1 Mendacium omne ex suo genere est peccatum, ibid. n. 10. 172
- 1 Ad hoc ut nec ad vitandam mortem, aut pudicitiam servandam, nec pro salute animae, nec pro Dei gloria mentiri liceat, ibid. d. num. 10. 172
- 1 Mendacium, & odium Dei a quo interitus est malitia, ut nec per Omissionem Dei absolutam possit auferri, ibidem n. 11. 172
- 1 Mendacium non per se sum, sed officiosum, vel iociosum, est peccatum veniale, ibid. n. 10. 172
- 1 Sed ad iuramentum se perjurium, ibid. n. 10. 172
- 1 Mendacium interveniente ex unum versali regula iuramentum se perit est mortale, ibid. d. n. 11. & n. 11. 174

5 Mendacium juramento firmatum in quacunque materia, & ex quacunque causa, semper est mortale peccatum, ibidem num. 82. & 88. 173

5 Mendacium committit, qui scienter utitur falsa significatione vocis, & aliud subaudit in mente, quod reddat sensum verum, ibid. num. 83. 173

5 Mendacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi, ibid. num. 84. 173

5 Idem fallum dicitur, ibid. num. 88. & seqq. 174

5 Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur, ibid. num. 85. 174

5 Mendacii ratio sumitur à voluntate falsum enunciandi: intentio autem imprimenda falsum in alterius opinionem fallendo ipsum, non pertinet ad rationem mendacii, sed ad quandam illius perfectionem, ibid. d. num. 89. 174

5 Mendacii ratio formalis consistit in diffinitione, & dissonantia verborum ab intentione, ibid. num. 91. 174

5 Mendacium est materia omnino contraria juramento tam interiori, quàm exteriori, ibid. num. 103. 174

5 Mendacium est non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus, ibid. num. 114. 175

5 Et aequale est peccatum, ibid. num. 115. 175

5 Mendacium idem est, quod assertio falsi cogniti, ibid. n. 146. 177

5 Mendacium salvari non potest ex interrogantis intentione, quam respondens mente concepit, attentis circumstantiis, ibidem num. 153. 177

5 Maxime in iudicio, ibid. num. 154. 177

5 Mendacium per vetus testamentum tueri non licet, ibidem num. 160. & 161. 178

5 Et quomodo in Scriptura Divina à mendacio excusentur, quæ secundum litteram videntur falsa, ibid. n. 161. 178

 Vide in ver. *Falli*, & in ver. *Intermittam*, & in verb. *Perjurium*.

Mendacium committi potest tam falsum exprimendo, quàm verum tacendo, in cap. Super litteris, num. 7. de Rescript. 159

1 Mendacium necat privilegium, ibid. num. 15. 160

1 *Ment*, hec dicitur est domini significativa, in c. Ex litteris, n. 50. de Jurapat. 159

5 MENDAX non est qui dirigit gressus in aliquam partem, ad quam ire non intendit, in c. Falsidicus, n. 32. & 164. de Crimin. fall. 170

5 Mendax est, qui lingua profert contumacium verba, quod mente gerit, ibid. num. 98. & seqq. 174

 Vide plura supra in ver. *Fallacia*.

M E N D I C A N T E S.

 Vide in ver. *Frater Mendicantes*.

1 Mentis inefficax est operibus cognoscitur, in c. Vel non est compos, num. 3. de temp. ordinat. 368

3 Mens efferentium recipit interpretationem à consuetudine, in cap. Palloratus, n. 38. de his que sunt à Prelat. 216

3 Mens Papa secundum Canones interpretanda est, in cap. Quidam, num. 17. de celebrat. Missar. 578

3 Mentis evagatio quotiensque, in cap. Dolentes, num. 18. de celebrat. Missar. 582

3 Mentis evagatio in officio quando sit culpa mortalis, ibid. n. 55. 585

1 MENSEA Conventualis inflictuenda est distincta, & separata ab Abbatiali in omnibus Monasteriis commendatis, in c. Ad eoderm, num. 2. de Rescript. 186

1 Mensa Abbatialis à Conventuali separari non debet in Monasteriis, quæ dantur in titulum, ibid. num. 3. 186

4 MENSURÆ purgationes in puella sunt signum infallibile pueritatis, in cap. De illis, i. secundo, num. 36. de despons. impuber. 29

5 MENTIRI est contra mentem ire, in cap. Falsidicus, n. 32. & n. 163. de Crimin. fall. 170

5 Mentis malum est unum habere clausum in pectore, aliud pronuntium in lingua, ibid. n. 97. 174

5 Mentis nihil dicit, quia non dicit, quod vox significat, nec dicit quod cogitat, ibid. num. 112. 175

5 Mentiri aliud est, quod nunquam licet, aliud veritatem occultare, quod aliquando licet, ibid. n. 144. & 164. 176

1 MERCATORES si in teloneis, vel in pedaggiis graventur, quando sunt in itinere, possunt conqueri coram Judge Ecclesiastico, in c. Significantes, n. 31. de off. deleg. 539

1 Item ibi existant in nudinis, ibid. n. 33. 539

3 Mercatores, & captores, qui in fraudem decoquendo creditores fallunt, in Hispania publici latrones appellantur, in cap. Inter alia, n. 58. de Immunit. Eccles. 641

1 Mercatores gaudent privilegiis, quando mercimonia exercent, & peregrini quando peregrinantur, & milites quando militant, in c. Innocentius, n. 3. de Tieng. & Pace. 637

1 MERCEDEM prætere tendere non potest gerens negotia mea me invito, nec expensis repetit, licet utiliter gesserit, in cap. Graviss, num. 12. de Rescrit. Spoilat. 120

5 MERETRICEM ancillam alienam sapiens furti non tenetur, in c. Cùm voluntate, n. 4. de sent. excommunit. 376

3 Meretricis devorant animas perditurum, in cap. Odoardus, num. 40. de solut. 241

2 METROPOLITANUS potest cognoscere de excessu, si Episcopus carceret subditos in materia correctionis, dummodò non impedit executionem, in cap. Ad nostram, num. 10. de app. lictat. 189

3 Metropolitano, vel eo absente suffraganeus antiquior residens an hodie probare debet causas absentia Episcoporum, in cap. Qualiter, n. 12. de Cler. non residen. 50

1 Metropolitano in Concilio Provinciali non potest Constitutiones facere absque consilio, & consensu Episcoporum suffraganeorum, in c. Antigonus, n. 60. de pactis. 644

1 Metropolitano, & Episcopo comprovincialibus in Concilio discrepantibus, ad eundem est superior, ibid. n. 61. 644

1 Metropolitano sine consensu Episcoporum Provincialium nihil potest statueri, neque agere, quod pertinet ad communia negotia Provincie, nec de convertio, & in discordia recurrendum est ad Seden Apostolicam, ibid. n. 61. 644

1 Metropolitano non potest causas audire, vel committere nisi in

diocesi sua, vel in diocesi Judicis, à quo fuit appellatum, in c. Nonnulli, n. 5. de rescript. 166

1 Metropolitanus in causa appellationis an possit reo ex gratia penam remittere, an verò id spectet ad Episcopum, à quo fuit appellatum, in cap. Inesfragabili, §. Cæterum, num. 33. de offic. Ordin. 580

2 Metropolitanus non potest cognoscere de gravamine ante definitivam, nec simpliciter mandare, ut sibi transmittatur copia processus expensis appellantis, in c. Super eo, i. secundo, num. 26. de appellat. 193

3 Metropolitanus, & Archiepiscopus an, & in quo differant, in cap. Referente, num. 2. de Præben. 78

1 Episcopi comprovinciales nec personaliter, nec per Procuratorem tenentur accedere ad Metropolitanam Ecclesiam, non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili, in c. Quoniam, num. 57. de Contit. 137

Metropolitano quoad Synodum Provincialem.

Vide in ver. *Synodus Provincialis quoad potestatem Metropolitanam*.

4 METUS, & violentia in quacunque ætate incitantur irritant matrimonium, in cap. De illis, i. secundo, n. 9. de despons. impuber. 28

4 Dummodo potuerint cadere in constantem virum, ibid. n. 10. 28

4 Metus, & violentia purgantur per liberum consensum supervenientem, & matrimonium convalescit, ibid. n. 11. 28

4 Sive consensus superveniens sit expressus, sive tacitus, sive præsumptus, ibid. num. 12. 28

4 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 13. 28

5 Metus iustus dicitur, sive interveniat periculum vitæ, sive amissionis bonorum, in c. Interfecti, n. 10. de homicid. 121

1 Metus mortis qualiter probetur, in c. Perlatum, num. 3. de his que vi met. cau. 675

1 Metus mortis in actibus à libera voluntate pendentibus inficit actum ipso iure, ibid. num. 4. 675

1 Metus mortis præsumitur semper durare, quamdiu vivit is qui metum incussit, ibid. num. 6. Declaratur, ibid. num. 10. vers. Limita. 675

1 Metus continuus pro patientiam non purgatur, ibid. n. 7. 675

5 Metus ignominia viris bonis major quam mortis esse debet, in c. Suscepimus, num. 23. de homicid. & in cap. Officii, num. 9. de pæn. & remiss. 354

3 Metus mortis ita demum inficit professionem, si in ordine ad illam incussus fuerit, in c. Si quis, n. 18. de Regular. 341

4 Metus proveniens ex imperio Principis non irritat votum, vel matrimonium, in cap. Insinuante, num. 5. & seqq. Qui Cler. vel voven. 50

4 Nisi Princeps consueverit tyrannice tractare non obtemperantes præceptis suis, ibid. n. 8. 50

4 Metus levis non impedit libertatem consensus, ibid. n. 6. 50

4 Metus non probatur sufficienter ex dignitate adversarii, nisi aliter probetur oppressio, ibid. n. 7. 50

4 Metus iustus non inducit ex reverentia mariti, nisi processum fuerit ad minas, aut verbera, ibid. num. 5. 50

4 Metus illatus tempore emissionis voti purgatur ex patientia, & perseverantia in delatione habitus regularis, ibid. n. 20. 51

3 Metus mortis an, & quando vitiet professionem, in c. Sicut nobis, n. 24. de regular. 389

3 Quid si sit metus mortis naturalis, ibid. num. 26. 389

3 Et quid si metus accidentaliter violentus, ibid. n. 27. 389

3 Et quid si metus non fuerit ordinatus ad professionem extorquentem, ibid. num. 29. 389

3 Metus mortis cur inficit professionem, si sit incussus ab homine, non autem si divinitus sit illatus, ibid. n. 28. 389

3 Metum qui allegat, probare debet, sed tamen uterque probare poterit, in c. Nullus, n. 26. de regular. 330

3 Metus, & violentia sicut excusant à professione expressa, sic & fortius à tacita, nisi sequatur ratificatio, in cap. Vidua, n. 28. de regular. 344

5 Metus electionem inficit ipso iure, in cap. Nobis, numer. 6. de Simon. 39

1 Metus est instantis, vel futuri periculi causa, mentis trepidatio, in c. Sacris, n. 18. de his que vi met. cau. 683

1 Non excludit profus, sed attenuat consensum, ibid. n. 19. 683

1 Eius principium est intra, ibid. n. 21. 683

1 Facta per metum sunt magis voluntaria, quam involuntaria, ibid. num. 20. & 24. 683

1 Metus excusatur à pena, sed non à culpa, in d. c. Sacris, n. 29. de his que vi met. cau. 683

1 Metus mortis excusatur à peccato, quando est à causa naturali: fectus si ab accidentali, ibid. n. 23. 683

1 Metus mortis non excusatur à mortali eos, qui transgrediuntur præcepta, nedum Divina, sed etiam Ecclesiastica, ibid. n. 46. 683

3 Metus levis, seu vanus non attenditur etiam in actibus, in quibus requiritur omnimoda libertas, in c. Majores, n. 92. de baptismo. 600

3 Edicitur metus vanus, quem constans vir timere non debet, ibid. numer. 93. 600

3 Metus cadens in constantem virum, est iusta causa dispensandi cum Subdiacono ad matrimonium contrahendum, ibidem num. 104. 600

3 Metus fecti annullat votum continentia expressum, ita & tacitum, seu annexum ordini, ibid. n. 107. 600

3 Metus, & violentia purgantur per liberum consensum supervenientem, ibid. num. 124. 600

4 Metus cadens in constantem virum dicitur mortis periculum, vel corporis cruciatus, in cap. Consultationi, numer. 10. de sponsal. 17

4 Timor vanus non excusatur, ibid. n. 11. 17

4 Metus quando dicitur cadere in constantem virum, relinquuntur arbitrio iudicis, ibid. n. 12. 19

4 Metus minor excusatur scemiam, quàm masculum, ibid. n. 14. 19

3 MEUM est iusta causa, ex alia meum fieri non potest, nisi defina

- esse memi, in cap. Quoniam, num. 42. de Jurepatr. 511
- Miles armata militia, & caelestis militia æquiparatur, in cap. Si consiliarius, n. 29. de accusat. 11
- Miles cibus, qui seipsum vulneravit, à militia removeatur, ibid. num. 30. 11
- Miles creatus à rege præfertur militi creato ab inferiori, si sint pares dignitate, in cap. Cum certum, num. 15. de major. & obed. 608
- Miles cuonematu accepto remansit in domo sua non habet militis privilegia, in c. Ut privilegia, n. 16. de privileg. 270
- Militem a tua magis, quam leges scire decet, in c. Ex parte, n. 9. de irregular. 205
- Militem voluntarium sibi eligit Christus, eorumque verò sibi adiutorum diabolum, in c. Nullus, num. 15. de regular. 110
- Militem videtur esse. Vide in ver. *Tyrannus*. 11
- Militis otium non gaudet privilegio militaribus, nisi in numeris sunt relati, in c. Si quis, n. 41. de foro compet. 11
- Militis exaltatus, & Alcantaris hæc uxoriati gaudet fori privilegio, in c. Nuper à nobis, n. 15. de Bigam. 126
- Militis exautorator sit per detractionem singuli militaris, sicut degradatio Clerici per ablationem instrumenti ad suum Ordinem spectantis, in cap. Qui Presbyterum, num. 1. de pœnit. & remission. 292
- Miles in quo dicitur recipiat potestatem juris militaris, ibid. num. 6. & 10. 292
- Militis secularis creatio ex Pontificali Romano, ibid. num. 7. & num. 59. 292
- Miles creatur, cum singulo circumcingitur, ibid. n. 7. 292
- Miles præsumitur, qui portat cingulum, & calcaria deaurata, ibid. num. 11. 292
- Militem, vel Doctorem Princeps solo verbo creare potest, ibid. num. 12. 292
- Miles promovetur ad militiam sacriarem per eblamydis, & cinguli dationem, ibid. num. 16. 292
- Miles esse definit, cum cingulum militie deponit, ibid. n. 17. 292
- Militis si cingulo spoliatur, perdit omne militie privilegium, ibid. num. 19. 292
- Militis regularis creatio ex Pontificali Romano, ibid. num. 11. & num. 19. & 22. 292
- Miles semel remanet semper miles, quandiu non est exautoratus, ibid. num. 40. 292
- Miles non maritatus censetur tamquam privatus, seu paganus, ibid. num. 45. & 61. 292
- Miles præsumitur inducens professionem tacitam ex susceptione habitus, & actibus professorum, & hæc ignorantia impedit tacitam professionem, ibid. num. 56. 292
- Contrarium, ibid. num. 107. 292
- Miles non præceditur, aut non maritatus non gaudet militum privilegio, ibid. num. 63. 292
- In Militis creatione antequam canonizet hodie non sunt in usu, ibid. num. 64. 292
- Vide in ver. *Frater S. Jo Hierosolymitanus*.
- Miles sæculi esse definit, qui factus est miles Christi, in cap. Quæ in Ecclesiæ, num. 61. de Constitut. 101
- Declaratur, ibid. num. 103. 101
- Militis armata, legalis, & caelestis militia æquiparatur quoad beneficium, ut non conveniant, nisi in quantum facere possunt, habita ratione ne egeant, in c. Odoardus, n. 19. de solut. 240
- Vide in ver. *Clericus quoad cap. Odoardus*.
- Militis gaudent privilegio quandiu militent, in cap. Innovatus, num. 1. de Treng. & Pace. 617
- Miles Hierosolymitanus, qui Parochiam publicè percussit, non potest ab Episcopo declarari excommunicatus, in c. Non potest, n. 8. & 12. de sent. & re judicat. 123
- Miles factus pendente liberali causa, licet postea apparet liber, debet exautorari, nisi per calumniam petrus fuerit in servatorem, in c. Omni potens, n. 20. de Accusat. 11
- Miles Hierosolymitanus extra Convantum degentes, in teneantur semel in anno confiteri Presbytero Parochiali, & ab eo in Paschate factam communionem recipere; ante de his teneantur reddere rationem loci Ordinarii, in c. Cum à plantare, n. 9. & seq. usque in finem de Privileg. 140
- Miles Hierosolymitanus sunt verè Religiosi, ibid. n. 11. 240
- Militis Hierosolymitanus confiteri debent Priori, vel fratri Capellano sui Ordinis, ibid. num. 18. 240
- Militis Hierosolymitanus extra Convantum degentes, qui præceptum Ecclesiæ de confitendo semel in anno, & communicando in Paschate non satisfaciunt, in suis pontium ordinatum loci tantum Sedis Apostolicæ Delegati, ibid. num. 19. 240
- MINIMORUM, & Capiti eorum religionis aliquibus respectibus sunt fructiores Catholica, in c. Ad Apostolicum, n. 40. de regular. 176
- MINIMA, seu modica in remediis ordinariis attenduntur, in cap. Considerandus, num. 15. de Considerand. 191
- Nulli propter auctoritatem confuetudinis, ibid. n. 16. 191
- MINISTERIA Ecclesiastica, beneficia, & Prebendæ, & in quibus differant, in c. Nulla, n. 1. de Consecr. præb. 115
- MINISTRI Ecclesiæ principaliter ordinantur ad Sacramentum Eucharistiæ, in cap. Cum cont. negat, numer. 10. de verat. & qualite. 119
- Ministri curiæ Episcopalis non obstant confuetudine, & Eclesiæ pauperum debet percipere arbitri ex parvis pecuniariis, in cap. Presbyteri, num. 16. & 15. de penis. 274
- Ministerii opus est magis principalis agentis, in cap. Interminationem, n. 61. de caputur. 117
- Ministri Altaris Domini sunt non tantum Presbyteri, Diaconi, & Sacerdotes, sed etiam inferiores Clerici, in c. Nulla, num. 05. de Cleric. vel Monach. 643
- Ministeria Sacrorum ordinum ab Ordiniatù ad Diaconatum habentur à Concilio Tridentino exerceri per confuetudinem in dioc. Ordinibus, ibid. num. 95. 643
- MINORES, seu juniores Ecclesiæ quæ dicantur, in cap. Nullus, n. 6. & 16. & seq. de foro compet. 11
- MINORI quatuordecim annis regnum Telesæ committi non

- debet, in cap. Indecorum, n. 1. de verat. & qualite. 158
- MINORI statim statuto tenetur compromittere sine solemnitatibus, in cap. Cum tempore, n. 40. de arbit. 657
- MINORI etiam proximum pubertatis pro homicidio nunquam potest affici ultimo supplicio, in cap. Canonum Statuta, num. 117. de Constit. 21
- MINOR viginti quinque, & major annis quatuordecim, pro atrocibus delictis non punitur pena mortis, ibid. n. 117. 24
- Et quid in atrocioribus, ibid. 24
- Et quid in atrocioribus, ibid. num. 119. 24
- MINORES tenentur septennio non tenentur jejunia Ecclesiæ observare, in c. Cùm his, n. 21. de Convers. conjugat. 640
- MINORES apti ad matrimonium ex contrahit matrimonium obligantur, nisi violentia intercedat, in c. De illis, si secundo, num. 6. de spons. inpuber. 37
- MINORI factus est ab initio ad locupletandam hereditatem, in cap. Cum sit indium, num. 45. de prebend. 92
- MINORI latus in professione non restituitur, in c. Ad nostram, n. 11. de regular. 150
- MINOR non dicitur, qui diem supremam agit anni vigesimi, ibid. num. 17. 150
- MINORES viginti quinque annis dicuntur, quotiesque ad horam natiuitatis pervenerint, ibid. n. 19. 150
- MINOR, seu mulier, ad religionem seducta non restituitur, quia non dicitur mulier, in c. Ex parte, n. 11. de regular. 126
- MINOR 24. annis de jure communis non obligatur Religioni, nisi factus major ratam habuerit, in cap. Significatum, num. 1. de Regulat. 151
- MINOR 25. annis profitendo Religionem alienam bona sua etiam sine curatore, & decreto Judicis, in cap. In præsentia, num. 13. de probat. 113
- MINOR potens alternativè sibi provideri de beneficio Curato, vel in plus, censetur se restituisse ad simplex cuius est capax, in c. In Super litteris, num. 16. de Rescript. 171
- MINUTA servitia que, in cap. Præterea, num. 12. Ne Prædicti vires suas 179
- MIRACULUM proprie quid sit, & que requiruntur de ratione miraculi, in c. Cùm his, n. 44. de Convers. conjugat. 641
- Miraculum Paschali celebratum in Capella Columnarum intus Ecclesiæ S. Praxedis, in cap. Quidam, numer. 34. de Celeb. Missar. 170
- Miracula nova non canonizari admitti non debent, nisi consentiente Episcopo, in cap. Cum ex eo, n. 7. & 9. de reliq. & veter. Sacerdot. 404
- Qui tamen debet negotium instrumentum ad Sedem Apostolicam trahi sistere, & ejus responsum expedire, ibid. n. 10. 609
- Miracula sola ad assequi canonizandum non sufficiunt, in cap. Audivimus, n. 4. & seq. usque ad num. 14. de Reliq. & veter. Sacerdot. 611
- Miracula sunt quandoque etiam per malos, & peccatores, ibid. num. 7. & 10. 601
- Miraculum potest esse mendax tripliciter, ibid. n. 9. 601
- Miraculum ad hoc ut sufficienter probetur ad effectum Canonizationis, quatuor requiruntur, in cap. Venerabili, num. 3. de testib. 155
- Miracula ex vi verborum, aut ex vi parentelæ ad canonizandum non sufficiunt, ibid. num. 4. 155
- MISERABLES persone eua sint, in c. Significantibus, num. 1. & seq. usque ad n. 30. de offi. delegat. 170
- Et que miserabilia, ibid. num. 21. 170
- Miserabiles qui sint in genere, & cur se appellant, ibid. n. 23. 170
- Misericos qui s., ibid. num. 24. 170
- Miserabiles ut alienis dicatur, num sit relinquendum arbitrio Judicis, ibid. em. 19. 179
- Miserabiles qui sint, ibid. n. 28. usque ad n. 31. 179
- Peregrini quid sit, & quos fecum de veris, & in ius quas patiuntur, & contrarius in ipsa peregrinatione innotos, sunt miserabiles, & de hoc Ecclesiæ, ibid. n. 30. & 31. 170
- Miseratores in teloneis, vel in pedagis graventur, quando solent in itinere, possunt queri coram Judice Ecclesiastico, ibid. num. 31. & seq. 170
- Idem ibi exstant in mundanis, ibid. n. 31. 170
- Miserabiles non veniant appellatione miserabilium personarum, ibid. num. 34. remissive. 179
- Vidua, pupillus, orphanus, & consimiles an sint miserabiles persone, si Jures sint, ibid. n. 31. & seq. usque ad num. 38. 170
- Vidua, & pupillus non gaudent privilegio l. unica, C. quando Imperat. inter pupill. & vid. nisi sint pauperes, ibidem num. 38. & seq. 170
- Contrarium, num. 41. 170
- Statutum ut de rebus miserabilibus personis non servatur gabelatio non comprehendit vires, ibid. n. 32. 170
- Constitutio Regni que providet pupillo vidua, & aliis de Advocato, non includit tales, nisi etiam sint pauperes, ibidem num. 35. 170
- Cæcus non numeratur inter personas miserabiles, nisi sit pauper, ibid. n. 30. Sed contra num. 30. 170
- Viduarum, pupillorum, & orphanorum causas sicut Ecclesiæ negligente Judice tacuitur, etiam si divites sint, ibidem numer. 41. 170
- L. unica, C. quando Imperat. inter pupill. & vid. comprehendit tales etiam divites, sicut idem magis communem, & veterem opinionem, quoniam l. unica §. gnatu. ibid. n. 42. 170
- Delegato causa uter habeat ad petitionem miserabilis persone non pauperis, non est nulla ab initio, licet pendet validitas ex nequigenia Iudicis secularis, ibid. n. 41. 170
- Regina vidua est in se habens persona, & ratione spoli, de quo conquisitur, est principaliter de bono Ecclesiæ, ibid. n. 44. 170
- L. unica, C. quando Imperat. inter pupill. & vid. expenditur, ibid. num. 45. 170
- Miserabiles persone quoad protectionem, & defensionem pari passu ambulant cum pauperibus, ibid. n. 47. & 48. 171
- Cæci, & senes non solum, sed etiam, sunt pauperibus miserabiliores, ibid. num. 51. 171

- 1 Miserabiles personæ qualiter dicantur, quæ res proprias administrare non possunt, ibid. num. 54. & seq. 541
- 2 Clerici possunt patrocinari pro miserabilibus personis etiam divitiibus, quæ advocatum non reperiunt, ibid. num. 55. 542
- 1 Miserabiles personæ an, & quando sint de foro Ecclesiæ, ibidem num. 58. & num. seq. usque in fin. 541
- 1 Quid si sint pauperes, ibid. num. 59. & 86. 542
- 1 Et quid si sint divites, ibid. num. 64. & 85. 542
- 1 Causæ viduarum, aliarumque miserabilium personarum, si sint pauperes, principaliter, & immediatè ad Ecclesiam pertinent, ibid. num. 66. & 86. 541
- 1 Etiam extra casum oppressionis, & negligentia: iudicium secularium, ibid. num. 67. 542
- 1 Delegationis litteræ contra laicos ad petitionem viduæ pauperis sunt validæ ab initio, ibid. num. 62. 541
- 1 Miserabiles personæ pauperes si magnas hereditates, vel castra perant, non possunt directè agere coram iudice Ecclesiastico, ibid. num. 61. 542
- 1 Causæ viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum quæ pauperes non sunt, principaliter ad Ecclesiam non spectant, ibid. num. 64. & num. 85. 542
- 2 Sed secundariò, ibid. num. 67. & 85. 542
- 1 Nisi quoad protectionem, & defensionem, ibid. n. 65. & 77. 542
- 1 Miserabiles personæ utcumque divites si opprimantur, vel spolientur, possunt conqueri Ecclesiæ etiam aliis iudicibus ordinariis prætermisiss, ibid. num. 66 & 86. 542
- 1 Iudex secularis quando dicatur negligens ad effectum, ut Iudex Ecclesiasticus procedere valeat in causis miserabilium personarum pauperum, ibid. num. 70. 542
- 1 Et quid si sit suspectus de malitia, ibid. num. 71. 542
- 1 Laici non miserabiles nunquam possunt in eorum causis temporalibus contra laicos directè, & principaliter ad Ecclesiam recurrere, ibid. num. 72. & 84. 542
- 1 Nisi quando in provincia nullus extat Iudex secularis, vel si extat, recusatur, aut negligit iustitiam administrare, ibid. num. 74. 542
- 1 Idem si Iudex non extat in Civitate, num. 75. 542
- 1 Causas miserabilium non pauperum audit Ecclesia in defectum Iudicis secularis, nec rejicit illos ad proximum superiorem, ibid. num. 73. 542
- 1 Miserabiles personæ non pauperes si in iudicio, vel extra graventur iniuste, non possunt ad Ecclesiam recurrere per viam appellationis, sed per viam simplicis querelæ, ibid. n. 76. 543
- 1 Miserabiles personæ favorabilibus Iudex exaudienda, quàm alia non miserabiles, ibid. num. 77. 543
- 1 Et in eorum causis potiori gaudent prærogativa, quàm Clerici, ibid. num. 78. 543
- 1 Et rescriptum contra eas impetratum non valet, nisi de illarum miseria mentionem faciat, ibid. n. 79. 543
- 1 Indulta miserationis causa non tollitur per generales non obstantias, ibid. num. 80. 543
- 1 Nec potest illis expressè renunciari, ibid. num. 81. 543
- 1 Legatum miserabilibus personis dicitur ad pias causas, ibidem num. 82. 543
- 1 Nec de illo detrahatur salcedia, ibid. n. 81. 543
- 1 Laici non miserabiles, nec habitus, nec actus sunt de foro Ecclesiæ, ibid. num. 83. 543
- 1 Miserabiles personæ aliquando sunt de foro Ecclesiæ habitu tantum, aliquando verò habitu, & actù, ibid. n. 85 & seq. 543
- 1 Miserabiles personæ immunes sunt ab oneribus personalibus, & realibus extraordinariis, non autem ab ordinariis, in c. Licet, num. 20. de Censib. 540
- 1 Et an ius Canonicum in hoc discrepet à iure civili, ibid. num. 21. & seq. usque ad num. 25. 541
- 1 Miserabilis persona potest laicis interdicti Unde vi coram iudice Ecclesiastico convenire, etiam si res substracta dicatur feudalis, in cap. Ex parte, n. 1. de for. compet. 74
- 1 Miserabiles personæ habent electionem fori, & possunt convenire adversarios suos etiam in Curia Principis, ibid. n. 2. 75
- 1 Causa miserabilis personæ, quæ iuxta Canonicas sanctiones tractari debet in Curia, non valde committatur, an requirit subscriptionem Papæ, ibid. n. 7. & seq. usque in finem. 74
- 1 MISERICORDIAM quilibet naturaliter fugit, & appetit felicitatem, in c. Significantiibus, num. 5. de offic. deleg. 541
- 1 MISERICORDIA quid sit, in c. Hentricus, num. 14. de Cler. pugn. an in duello. 141
- 1 MISERICORS quis, in c. Significantiibus, n. 24. de off. deleg. 539
- 1 Misericordia quid sit, in c. Licet, n. 12. de Censib. 540
- 1 Misericordiam non impendentes constitutus in miseria dicuntur negare Christum, qui misericordia est, ibid. n. 14. 540
- 1 Misericordia: penus est citò occidere, in cap. Novimus, num. 12. de verb. significat. 316

Missæ, communia.

- 1 Missæ sacrificium an ex forma promovere debeat electionem Papæ, in cap. Causam, num. 31. de elect. 251
- 1 Vide in verb. *Electio Papæ.*
- 1 Missæ, & Jejunium ordinantur, & ordinandi an sint de substantia Ordinis, vel de solemnitate totorum, in cap. Cùm venissent, num. 8. de sac. unct. 445
- 1 Missam celebrans coram excomm. ob metum sibi incussum ab hæretico, mortaliter peccat, secus si à tyranno, in c. Sacris, n. 37. de his qua vi met. caus. 484
- 1 Contrarium, ibid. num. 38 & 46. 694
- 1 Missæ sacrificium non pollutur ex nequitia Sacerdotis, in cap. Vestra, num. 3. & seq. usque ad num. 10. de cohabit. Cler. & mulier. 70
- 1 Missa non est de forma electionis Papæ, in cap. Cùm Ecclesiæ, n. 3. de causa possess. & propriet. 109
- 1 Missas duas potest Rector Ecclesiæ celebrare propter necessitatem Anniversarium, in cap. Cùm creatura, num. 2. de Celebrat. Missarum. 687
- 1 Missam bis in die celebrandi an, & quando Episcopus possit li-

- centiam concedere, in cap. in Ordinando, num. 33 & 37. de Simon. 33
- 1 Sacerdos non potest obligari pacto, vel statuto ad celebrandum quotidie, aut semper de uno Sancto, in c. Significantiibus, n. 8. de præb. 81
- 1 In Sacramento Altaris aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, in cap. Cùm Marthæ, §. Quasi vidi, numer. 1. de Celebr. Missar. 580

Missæ quoad applicationem.

- 1 Eleemosynam dantes pro Missa, communiter intendunt, ut sacrificium sibi applicetur, in cap. Significantiibus, num. 44. de præb. 24
- 1 In Missis singulari orandum est pro defunctis, in c. Cùm creatura, num. 8. de Celebrat. Missar. 588
- 1 Missæ applicatio perficitur ex intentione, & devotione sacrificantis, in c. Fraternalitatem, num. 25. de sepultur. 291
- 1 Contrarium, ibid. n. 28. & seq. 294
- 1 Missa etiam de officio currente dicenda est pro salute vivorum, & defunctorum, in cap. Quendam, num. 11 & 34. de Celebrat. Missar. 577
- 1 Missarum suffragia mortuis tripliciter applicari possunt, ibid. num. 21. 578
- 1 Voluntas eorum, qui dant eleemosynam pro Missis, recipit interpretationem à consuetudine, in c. Fraternalitatem, num. 25. & 38. de Sepulturis. 290
- 1 Vide in ver. *Missæ color*, & in ver. *Missæ quoad stipendium*, & in ver. *Parochus quoad Missam*, & *Sacerdos quoad Missam.*
- 1 Declaratur, si consuetudo ut rationabilis, ibid. n. 36. 700

Missæ quoad attentionem.

- 1 Missam audiens, & Divinum officium recitans cum distractione voluntaria, non satisfacit præcepto Ecclesiæ, in c. Ne innitaris, num. 25. de Constitut. 69

Missæ quoad præceptum.

- 1 Missam peculiarem audiens in diebus festis an satisfaciat præcepto Ecclesiæ, in c. Quicum, n. 2. & seq. usque ad num. 7. de Celebrat. Missar. 576
- 1 Missas peculiarias, seu votivas, an, & qualiter quis prohibeatur audire in diebus festis, ibid. num. 1. 576
- 1 Superfitiones aliquot referuntur audientium Evangelium, in principio erat Verbum, vel Missas peculiarias, ibid. n. 4. 576

Missæ Conventualis.

- 1 Missa Conventualis quavis non sit de horis, est tamen de officio, in c. Ut Abbates, n. 82. de atate & qualitat. 395
- 1 Missa Conventualis una, vel plures an, & quando celebrari debeant in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, in c. Cùm creatura, n. 3. & n. seq. usque in fin. de celebrat. 587
- 1 Quid de iure communi, & examinantur quatuor intellectus ad hoc capitulum à n. 3. usque ad num. 21. 587
- 1 Et quid ex Missali Romano, ibid. à n. 21. usque in fin. 588
- 1 Missæ Conventuales duæ, scilicet de festo, vel feria, & pro Anni-versariis defunctorum, in Collegiatis Ecclesiis sunt celebrandæ, ibid. num. 1. & 23. 588
- 1 Missa Conventualis pro defunctis in Anniversario celebrari potest etiam in festo duplici, vel sem duplici, ibid. n. 4. & 21. 588
- 1 Missa Conventualis de feria propter Anniversaria defunctorum non est omittenda, ibid. n. 7. 587
- 1 Missæ duæ Conventuales, scilicet pro defunctis, & de Officio currente, in Collegiatis Ecclesiis quotidie sunt celebrandæ, & contrascentes peccant, ibid. num. 11. & 13. 588
- 1 Contrarium, ibid. num. 16. & 24. 588
- 1 Missa duæ, idest pro defunctis, & de feria, quotidie cantari debent in Ecclesiis Conventualibus, ibid. num. 17. 588
- 1 Contrarium, ibid. num. 20 & 24. 588
- 1 Missa una Conventualis, idest de Officio currente, quotidie celebrari debet in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, ibidem num. 21. 588
- 1 Fallit in casibus hic enumeratis, in quibus cantari debent duæ Missæ, ibid. num. 22. 588
- 1 Missa Conventualis pro defunctis in Ecclesiis Collegiatis non debet dici quotidie, sed prima die cuiusque mensis, & feria secundæ cuiusque hebdomadæ, ibid. num. 24. 588
- 1 Quòd si tunc occurrat festum simplex, vel feria propriam habens Missam, cantari debent duæ Missæ, ibid. n. 25. 588
- 1 Missa Conventualis pro defunctis, nisi occurrat Anniversarium, vel dies depositionis defuncti, in festo duplici, vel semiduplici celebrari non debet, ibid. num. 26. 589
- 1 Missa de feria propter Missam specialem dimittenda non est, in c. Quendam, num. 1. de Celebrat. Missar. 576
- 1 Declaratur, ibid. num. 2. & seq. 576
- 1 Distributiones quotidianæ assignantur pro Missa Conventuali sicut pro horis, cap. Ut Abbates, numer. 24. de atate & qualitat. 195
- 1 MISSA DEFUNCTORUM corpore presente omni die celebrari potest, præterquam in Parasceve, & Paschate, in c. Cùm creatura, n. 5. de Celebrat. Missar. 587
- 1 Missa defunctorum cantari debet à Beneficiatis iuxta legem fundationis, etiam in illis diebus, in quibus ex præscripto Missalis Romani cantatur alia missa pro defunctis, ibidem numer. 11. 587
- 1 Missa defunctorum præferitur missa de feria, d. cap. Cùm creatura, num. 15. 588
- 1 Contrarium, ibid. num. 14. & 26. 588
- 1 Missa pro defunctis potest celebrari in diebus festis etiam solemniter, ibidem num. 14. 588
- 1 Contrarium, ibid. num. 16. 588
- 1 Declaratur, ibid. num. 26. 588

- 1 Missæ privatæ de Requiem dici non possunt in festis duplicibus, & Ioni nigris diebus, ibid. num. 17 529
- 1 Missa pro defunctis potest dici peculiaris, in c. Quidam, num. 9 de celebrat. missar. 177
- 1 Missam de S. Maria celebrans dicitur celebrare pro defunctis, & è converso, ibid. num. 12 177
- 1 Missa defunctorum an sit dicenda ad consequendam indulgentiam Altari privilegio concessam, an verò sufficiat aliam missam dicere, ibid. num. 11 & seqq. usque in fin. 177
- 1 Privilegii tenor ascendendus est ad dignoscendum, an pro liberatione Animæ à Purgatorio requiratur Missa de Requiem, ibid. num. 14. 177
- 1 Missa pro defuncto an idem imporet, quod missa de Requiem, ibid. num. 13, & 10. 178
- 1 Missa de Requiem cur à Ecclesia instituta, ibid. num. 10. 178
- 1 Missa de Requiem suffragatur Animæ defunctorum, quàm Missa de festo, vel feria, ibid. num. 10. 178
- 1 Declaratur, ibid. num. 11. 179
- 1 Missarum suffragia mortuis tripliciter applicari possunt, ibid. num. 11. 178
- 1 Missa ex parte sacrificii æquè prodest mortuis de quocunque dicatur, & quid ex parte Orationum, ibid. n. 12. 179

Missæ Pontificalis.

Vide in verb. Pontificalia.

Missæ de S. Maria.

- 1 Missam de sancta Maria celebrans dicitur celebrare pro defunctis, & è converso, in c. Quidam, n. 12. de celebrat. Missar. 177

Missæ de Sancto.

- 1 Missam de uno Sancto quotidie celebrare non licet, in c. Quidam, num. 10. de Celebr. Missar. 177
- 1 Sacerdos non potest obligari pœno, vel statuto ad celebrandum quotidie, aut semper de uno Sancto, in c. Significatum, nu. 8. de præben. 171
- 1 Missa votivæ ex Missali Romano dici possunt pro arbitrio Sacerdotum, quocunque die officium non est duplex, aut Dominica, id tamen passim fieri non debet, in c. Quidam, num. 2. de Celebrat. Missar. 177
- 1 Missa votiva pro sponsò, & sponsa non dicitur in Dominicis, & festis diebus, ibid. num. 9. 177

Missarum redemptio.

- 1 Missas, & Anniversaria, aut elemosynas pauperibus erogandas, an Episcopus ex causa tenuitatis reducere possit de jure communi, in c. Ex parte, n. 20. de Constitut. 126
- 1 Et an ex Concilio Tridentino, ibid. num. 20. 128
- 1 Missarum onera beneficio incumbente Episcopus reducere non potest, ibid. num. 24. 127
- 1 Missarum onera beneficio injuncta an Episcopus moderari possit, si redditus postea diminuti sint, ibid. num. 25. 127
- 1 Quid si ejusmodi redditus spectent ad hæredem, ibid. n. 26. 127
- 1 Et quid si spectent ad beneficium, ibid. n. 27 & seqq. 127
- 1 Anniversaria, & officia defunctorum Episcopus potest reducere ad præscriptum Concil. Tridentin. cap. 4. sess. 25. ibidem numer. 20. 127
- 1 In Missis, vel Anniversariis, aut elemosynis reducendis, quis modo servari debeat, ibid. num. 32. 128
- 1 Missarum onera, & quando per Sedem Apostolicam reduci possunt, aut debent, in c. Significatum, nu. 34. & seqq. usque ad num. 17. de præben. 171
- 1 Quid si sint impia ex piis defunctorum relictis, ibid. n. 15. 171
- 1 Et quid si ex largitionibus inter vivos, ibid. n. 17. & seqq. usque ad num. 22. 171
- 1 Missarum onera ante Concilium Tridentinum imposta, aut in beneficii fundatione, Episcopi, & Generales Ordinum reducere non possunt, in vim c. 4. sess. 25. ibid. n. 10. 171
- 1 Etiam si legatum sit aded tenore, ut non sit qui velit onus illi injunctum subire, ibid. n. 15. veri Quidam 171
- 1 Pecunia pro Missis celebrandis collata, an sit restituenda, si illatum numerus redueatur, ibid. n. 20. 171
- 1 Missarum onera futura an per Papam reduci possint, ib. n. 20. 171
- 1 Ecclesia recipiens rem oblatam cum onere celebrationis Missarum factio ipso naturaliter obligatur ad oneris implementationem, ibid. numer. 10. 171
- 1 Leonis X. Indultum Fratibus Minoribus concessum super futuris elemosynis Missarum, dicitur subreptitè obtentum, ibidem numer. 17. 171

Missæ quoad spondendum.

- 1 Obligatus ex pluribus Missis ad idem numerum, semel solvendo liberatur: scilicet si ad idem specie, in cap. Fratrem tatem, n. 20. de sepulch. 171
- 1 Missæ tot celebranda, quot ad rationem attribuitur elemosynæ ab offerente præscriptæ fuerint, aliquam quot præscriptæ fuerint ab Ordinario, ibid. num. 11. 171
- 1 Missæ Sacrificium non esse institutum ad Sacerdotum inopiam sublevandam, ibid. num. 13. 171
- 1 Conscientie regimine an excusetur Sacerdos obligatus ad applicationem Sacrificii, qui ab alio quoque elemosynam recipit pro Missa peculiaribus, & unam Missam celebrat pro omnibus, ibid. n. 14. & seqq. usque ad n. 17. 171
- 1 Voluntates eorum, qui dant elemosynas pro Missis, recipit interpretationem consuetudinæ, ibid. n. 15. & 16. 171
- 1 De laratur, si consuetudo sit rationabilis, ibid. n. 16. 171
- 1 Missarum onera si Ecclesia non adimpleat, revocatas non factu litat, & ad restitutionem tenetur, in ap. Significatum, nu.

- 14. de præben. 171
 - 1 Simoniacum an, & quando sit, pro celebratione Missæ pecuniari accipere, ibid. n. 19. 171
 - 1 Res, quæ donantur Ecclesiæ cum onere celebrationis Missarum, delinunt esse laicales, & transeunt in proprietatem Ecclesiæ, ibid. num. 21. 171
- Vide in ver. Missa quoad applicandum.
Et in ver. Sacrificia quoad Missam.

Missæ valor.

- 1 Missæ unius celebratione an omnibus satisfaciat Sacerdos, qui pro pluribus Missis plura stipendia accipit, in cap. Fratrem tatem, n. 13. & seqq. usque in fin. de sepulch. 171
- 1 Missæ Sacrificium pro pluribus oblatum an tantum prodest singulis quantum sit pro quolibet iporum singulariter offeratur, latissime discutitur, ibid. num. 12. usque ad n. 29. 162
- 1 Missam pro pluribus dictam non minus prodest singulis, quàm si dicatur pro uno, quibus argumentis probetur, ibid. n. 19. & seqq. usque ad num. 25. 161
- 1 Missa una ex parte sui est valoris infiniti, & sufficiens ad satisfaciendum pro omni pœna, ibid. n. 20. 47. & 74. 162
- 1 Missa quæ prodest ipsi, qui cogitantur in Memento, sed cogitantur sint plures, ac si pauciores, ibid. n. 23. & 77. & 78. 162
- 1 Missa uni debita, potest pluribus applicari, si Sacerdos totum tripliciter gradus devotionis, quot sunt in, pro quibus celebrat, ex Cajetani sententia, ibid. num. 24. 161
- 1 Contra num., ibid. n. 22. & seqq. 164
- 1 Missæ applicatio perituræ ex intentione, & devotione sacrificantis, ibid. num. 26. 161
- 1 Contrarium, ibid. num. 28. & seqq. 164
- 1 In Sacrificio non perpendit Deus, quantum, sed ex quanto offertur, ibid. num. 27. 161
- 1 Declaratur, ibid. num. 33. & 15. 161
- 1 Missæ Sacrificium efficaciam habet ex opere operato, nec ulla oblatione malitia inquantur potest, ibid. n. 21. 161
- 1 Missæ Sacrificium ex opere operato tantummodo valet etiam applicatum, si fiat à bono, ac si à malo Sacerdote, ibid. n. 20. 161
- 1 Missa Sacrificio placatus Deus peccata dimittit ingentia, ibidem num. 10. 161
- 1 Sacrificii, & Sacramenti effectus in pluribus Missis multiplicatur, ibid. num. 11. 161
- 1 Missæ Sacrificium fit satisfactorum offerentibus, & illis, pluribus offertur, secundum quantitatem suæ devotionis, ibidem numer. 11. 164
- 1 De laratur, ibid. num. 13. & seqq. 164
- 1 Missa sacrificium esse Ætium non habet, nisi in illa, quæ emunguntur huic Sacramento per fidem, & charitatem, ib. n. 14. 164
- 1 Missa melioris Sacerdotis ex opere operantis est magis fructuosa, ibid. n. 15. & 16. 164
- 1 Missa an magis profitilis, non sunt magis digna, quàm ei qui applicatur, ibid. n. 16. & seqq. 164
- 1 Missa an tantummodo valeat singulis, atque omnibus, sive Sacerdos moveatur ab uno ad celebrandum, si ve à multis, ibidem numer. 10. 161
- 1 Missa pro pluribus dicta, licet non tantummodo valeat singulis, quantum sit pro quolibet dicere, quod satisfactorio, tamen effectus est quoad impetrationem, ibid. n. 40. 161
- 1 Contrarium, ibid. num. 41. & seqq. 161
- 1 Missa extensivè habet efficaciam in tantam respectu impetrationis, quàm satisfactoriam, ibid. num. 42. 161
- 1 Missæ sacrificium cum respectu tenentur ad operationem, quàm alioquin effectum non operatur per medium sacrificii, ut Sacramento, sed per medium impetrationis, ibid. num. 43. 161
- 1 Resilientis Concilii impetratio de valore, & de purgato Episcopi Brixienis ad legendum, ibid. num. 45. 161
- 1 S. Thomæ sententia circa valorem missæ extenditur, ibid. num. 46. & 47. 161
- 1 Missam specialem magis prodest, quàm generalem, cuius rationibus offerentium, ibidem numer. 47. & seqq. usque ad numer. 49. 161
- 1 Missæ valor, licet extensivè, & quantum ad sufficientiam sit infinitus, tamen extensivè, & quantum ad efficientiam finitus est, ibid. n. seqq. usque ad num. 47. & n. 24. 161
- 1 Missæ plures ad unam, & earum remotionem rationabiliter ab Ecclesia sunt iustitæ, ibid. n. 14. 161
- 1 Missæ necessitates ab Ecclesia utiliter servantur, ibid. n. 16. 161
- 1 In Missæ sacrificio triplex reperitur Offerens, videlicet Christus, Ecclesia, & Minister, ibid. n. 10. 161
- 1 Missæ privatæ censetur communes, qui celebrantur a publico Ecclesiæ ministro, ibid. n. 65. 161
- 1 Missa meritum ex Soto in tres partes dividitur, & tertiam tantum potest dispensare Sacerdos, ibid. n. 61. & 62. 161
- 1 Missa una liberat omnes animas à Purgatorio, ibi hæreticam, ibid. numer. 64. 161
- 1 Privilegia, quibus indulgetur, ut unus missæ, vel Anniversarii celebratione satisfaciat pluribus meritis, non sunt in totum solvendi, si unus inquit, ibid. n. 16. 161
- 1 Missa pro pluribus celebrata a quolibet prodest singulis, nisi unus unus celebratur, ibid. n. 42. 161
- 1 Missæ ex virtute meritæ, & operis operantis tantum est fructuosior, quàm pro pluribus celebratur, ibid. n. 65. & n. 24. 161
- 1 Missa non minus prodest ipsi offerenti, si dicatur pro pluribus, quàm si pro uno, ibid. num. 66. 161
- 1 Missæ valeat triplex, & ex oppositione ut eius non sit diminutio alterius, ibid. num. 67. 161
- 1 Missæ fructus ex opere operato tantum est unicusque, & consistunt in modo fidei, & devotionis conjunctæ, ibidem numer. 69. 161
- 1 Missa fructum esse triplex fructus, ibid. n. 68. 161
- 1 Conventus Ecclesiæ, ut eadem de non dicitur nisi una missa pro mortuis, & tunc una satisfaciat pluribus Anniversariis, tamen de conventibus, non sit obviando, neque, in c. Fratrem tatem, num. 17. de sepulch. 160

3 Sacerdoti non licet accipere unam elemosinam pro missa celebranda, & aliam pro applicatione fructus specialis ipsius celebrantis, ibid. num. 96. 301
 Vide in ver. *Missæ quoad applicationem.*

3 Sacerdos accipiens unum stipendium pro fructu satisfactorio, & aliud pro imperatorio, non satisfacit unica missa, ibidem numer. 97. 301

Missæ ubi celebranda.

5 Missa de jure communian, & quando possit celebrari extra Ecclesiam de licentia Episcopi, in cap. In his, numer. 2. de privileg. 258

5 Principis domus, arcus, & palatia, in quibus Barones jurisdictionem exercent, comprehenduntur in prohibitione Tridentini Concilii de missa in privatis domibus non celebranda, ibidem num. 16. 280

5 Missa in privatis domibus celebrari non potest, etiam in Oratorio ad Divinum cultum dedicato, sed celebrandi licentia petenda est à Sede Apostolica, ibid. num. 17. 280

3 Episcopus non potest permittere, ut à Sacerdotibus secularibus, aut Regularibus, missa celebretur extra Ecclesiam, & extra Oratoria ad Divinum tantum cultum dedicata, ibidem num. 19. 280

5 Episcopus potest concedere ex Tridentini Concilii præscripto, ut missa celebretur in Oratorio ad divinum tantum cultum dedicato, dummodo illud non sit in privatis domibus, ibid. num. 22. 280

5 Missa in Oratoriis constructis pro usu carceratorum, Confraternitatum, Hospitalium, & Monasteriorum, celebrari potest prævia licentia, & approbatione Episcopi Diocesani, ibid. num. 23. 280

5 Missam celebrans in Ecclesia pellata non est ipso jure suspensus, sed suspendendus; secus in Ecclesia interdita, in c. Turatum, nu. 4. de privileg. 245

Vide in ver. *Oratorum, Capella.*

3 MIXTUM assumit naturam speciei, per quam juri alterius minus derogatur, in cap. Cum propter, num. 36. & 42. de Jurat. 511

3 Mixtum ex duabus naturis assumit sibi naturam à potentiori, & digniori, ibid. num. 44. 512

3 Declaratur, num. 65. 513

3 In Mixtis naturalibus indifferenter attenditur quod potentius agit, in mixtis juris quod est favorabilis, ibid. n. 65. 513

3 Mixtionem non efficiunt multa paucis, & magna parvis apposta, ibid. num. 68. 513

3 Et mixtio eorum non est, quæ sunt diversi generis, ibidem num. 69. 514

3 Mixtum assumit naturam ejus simplicis, per quod jus confortis conservatur, ibid. num. 81. 514

3 Mixtum assumit naturam simplicis, quod facit actum valere, & est favorabilis, ibid. num. 75. 514

3 In mixtis inseparabilibus magis attenditur quod nocet, quam quod prodest, in c. Massana, n. 9. & 28. de elect. 305

1 Declaratur, ibid. & num. 31. 306

1 MOLESTIÆ Legatis, & Nunciis illatæ in denegando ingressum in provinciam, vel eorum facultates impediendo, ac eos expellendo, damnantur in cap. Consuetudines, numer. 67. de Consuetud. 176

1 MONACHATUS dicitur beneficium simplex, in c. Cùm in cunctis, num. 127. de elect. 253

1 Monachus omnem maculam abstergit, in c. Ut filii, num. 35. de filiis Presbyter. 463

Vide in ver. *Professio quid operetur.*

Monachus, communis.

1 Monachi, virgines, & viduæ Deo dicatæ, seu Diaconicæ, & laborantes in sepeliendis mortuis, quandoque Ordines dicuntur à Patribus, in cap. Cùm contingat, num. 42. de stat. & qual. 420

1 Monachus sine monasterio caret vita, sicut piscis sine aqua, in c. In Ecclesiis, n. 11. de Capell. Monachor. 502

1 Monachi possunt appellari fratres, in cap. Causam, numer. 3. de elect. 259

1 Monachus per professionem acquirit jus collegii, & habet monasterium alligatum ad alimenta, in cap. Cùm in cunctis, nu. 128. de elect. 253

1 Monachi, & Eremitæ potius egent contemplatione, quam scientia, ibid. num. 125. 254

3 Monachi in quibus differat à Canonicis Regularibus, in c. Quod Dei timorem, n. 6. & seqq. de stat. Monachor. 471

3 Monachorum appellatio non veniunt moniales, in c. Ut filii, ibidem num. 10. & seqq. & in cap. Cùm in magistrum, num. 8. de elect. 472

1 Monachus fieri non debet spem, vel promissionem habens, ut Abbas fiat, in c. Cùm ad nostram, n. 16. de elect. 284

1 Monachi officium est lugere, ibid. num. 17. 284

3 Monachi latè sumpto vocabulo veniunt appellatio Clericorum, in c. Non amplius, num. 8. de instit. 172

1 Monachorum appellatio non veniunt moniales, in c. Ut filii, num. 24. de filiis Presbyter. 457

1 Monachus nihil aliud est, quam solitarius, & tristis, in c. Cùm ad monasterium, n. 58. de stat. Monachor. 174

3 Clericus secularis utens habitu, & nomine monachali, cogitur, ut fiat monachus, vel ab hoc desinat, in c. Ut Clerici, nu. 3. de Regular. 344

Vide in ver. *Regulares, Professio, Monasterium.*

1 Monachus qui in professione ex pacto sibi reservat proprium, in dubio intelligitur reservasse tantum obedientiaris monasterii, in c. Cùm in Ecclesiis, n. 8. de major & obed. 616

5 Monachus, & Religiosus an possit assumi in magistrum, in cap. Quia nonnullis, nu. 5. de Magistris. 82

5 Monachus non docentis, sed plangentis habet officium, ib n. 6. 82

5 Declaratur, ibid. num. 11. 82

5 Monachus bonus vix bonum Clericum facit, ibid. n. 9. & 14. 82

5 Monachum scientem, & honestum fatis est Cathedræ prædicere, quam facultatem Clericum scientem, & inhonitum, ibidem num. 10. 82

5 Monacho si committatur causa à Sede Apostolica non expresso nomine Monachatus, Delegatio tamquam subreptitia non valet, in c. Cùm olim, il secundo, n. 7. & 9. de Privileg. 251

5 Monachi à strepitu causarum debent esse remoti, ibid. n. 4. 251

5 Monachus non potest esse Procurator etiam pro utilitate monasterii sine licentia Abbatis, ibid. num. 5. 252

5 Monachus si ex certa scientia Papa committat causam, censetur super inhabilitate dispensare, ibid. num. 6. 252

5 Monacho Ecclesiæ Cathedralis Monachalis an causæ à Sede Apostolica sint committendæ, ibid. num. 11. 251

3 Monachi præminent in contemplatione, Clerici in prærogativa officiorum, in cap. Inter quatuor, numer. 6. de Relig. do. missis. 454

3 Monachus appellatur post professionem, in c. Ecclesiæ, num. 4. de Immunit. Ecclæs. 646

Monachus contra Abbatem.

5 Monachi de Simonia, perjurio, dilapidatione, & insufficientia suum denunciare possunt Abbatem, in cap. Licet Heli, nu. 1. de Simon. 48

Monachus quoad Confessiones secularium.

5 Monachi ad Confessiones secularium à suis Abbatibus approbati in locis ubi dicuntur Abbates utramque jurisdictionem exercent, an possint audire confessiones consuetum ex aliena diocesi, in c. Omnis, num. 69. de prescrip. & remis. 317

5 Monachi possunt audire Confessiones consuetum ad diocesim, in qua sunt ab Episcopo approbati, ibid. num. 72. 317

Vide in ver. *Regulares quoad Confessiones secularium.*

Monachus quoad correctionem.

2 Monachus, sicut & Clericus, appellare potest à correctione, si fiat in forma iudicii, in cap. Ad nostram, num. 11. de appellatione 190

2 Monachorum etiam Episcopo subditorum correctio spectat ad Abbatem, in c. De Priore, n. 28. de appellat. 197

3 Monachi incorrigibiles de Monasterio sunt expellendi, & Monasterium reformari debet de fratribus alterius Ordinis, si de Monachis ejusdem Ordinis reformari non potest, in c. Relatum, n. 1. Ne Cler. vel Monach. 664

3 Monachorum malum exemplum est contagiosum, & alios inficit, ibid. num. 1. 664

3 Maximè si proveniat à Prælo, ibid. num. 3. 664

Vide in ver. *Appellatio involuntaria.*
 Et in ver. *Regulares quoad causas.*
 Et in ver. *Monasterium quoad reformationem.*

Monachorum creatio.

1 Monachorum creatio de jure communi spectat ad Abbatem, & Conventum, in cap. Cùm Ecclesia Valtariana, num. 23. de elect. 283

3 Monachum facit aut paterna devotio, aut propria professio, in c. Cùm vinum, num. 2. de Regul. 366

3 Monachorum creatio spectat ad Abbatem, & Capitulum, in c. Significatum, num. 43. de Regular. 264

1 Monasterio vacante an Conventus possit Monachos recipere, in c. Hisque, num. 35. de major & obed. 620

Vide in ver. *Professio quoad consensum.*

Monachus quoad curam animarum.

3 Monachi prohibentur curam animarum exercere, in c. In Ecclesiis, num. 7. de Capell. Monachor. 503

3 Monachi de jure communi an possint præfici Parochialibus secularibus, ibid. num. 9. 503

3 Monachus claustralis non potest assumi ad curam populi monasterio incumbente, & cur, ibid. num. 10. 508

3 Monachus Parochialis Ecclesiæ prædictus an, & quando teneatur secum habere secum sui Ordinis, in c. Quod Dei timorem, n. 7. de stat. Monachor. 472

3 Monachi de jure communi an possint assumi ad regimen Parochialium Ecclesiarum sine dispensatione, ibid. num. 12. 472

2 Monachus, qui præfuit Ecclesiæ seculari, non debet ibi Divina officia celebrare juxta ritum monasticum, nisi hoc jus præscripserit, in c. Cùm olim, num. 27. de prescrip. 179

Vide in ver. *Regulares quoad curam animarum.*

Monachus quoad electionem.

1 Monachus in Prælatum electus habet jus sequendi propriam electionem etiam in iudicio contentioso, in cap. Cùm dilectus, num. 2. de Consect. 294

5 Monachus non potest consentire electioni de se factæ ab extraneo collegio ubique sui Superioris licentia, ibid. n. 3. 204

1 Monachi unius monasterii ex consuetudine possunt sibi vendicare jus eligendi Abbatem in alio monasterio, ibid. n. 6. 204

3 Monachus promotus ad Prælatum alterius monasterii, facto ipso censetur ibi tacitam professionem emittere, in cap. Quia ingredientibus, num. 29. de taxan. 156

Vide in ver. *Monachus quoad transfatum, &c.*
 Et in ver. *Regulares quoad dignitates.*

Monachorum exemptio.

5 Monachorum Cassinensium, Carthusianorum, Olivetanorum, Ca-

1 **Monasterium** Curatum exemptum visitari potest ab Episcopo jure ordinario in concernentibus curam animarum, in c. Cùm dilectus, num. 4. de Relig. domibus. 489
 Vide in ver. *Monasterium quoad exemptionem ab Ordinario.*
 Et in verb. *Regulares quoad curam animarum.*

Monasterii erectio.

3 **Monasterium** ad restitorem ordinatum an debeat in fra annum completi, an vero sufficiat opus inchoare, in c. Nos quidem, nu. 5. de testam. 259
 3 **Monasterium** potest alibi edificari a bitrio Episcopi, si in loco a testatore præscripto conlruui non possit, ibid. num. 11. 260
 3 **Monasteriorum** fundacionibus Episcopi, vel Pralati Regulares derogare non possunt, in cap. Recolentes, num. 41. de stat. Monachor. 268
 3 **Monasteria** tam virorum, quàm mulierum an erigi possint de licentia solius Episcopi, in c. Non amplius, n. 55. & seqq. usque ad num. 72. de Institut. 177
 3 **Quid** de jure communi antiquo, ibid. num. 66. 177
 3 **Et quid** ex Constitutione Bonifacii VIII. ibid. num. 59. 177
 3 **Et quid** ex Concilio Tridentino, ibid. n. 60. 177
 3 **Et quid** ex Constitutione Clementis VIII. ibid. n. 65. & 87. 177
 3 **Et quid** ex Bulla Innocentii X. n. 71. verò Quartum. 178
 3 **Monasterii** destructi reedificatio fieri non potest sine licentia Episcopi, reparatio secus, ibid. num. 57. 177
 3 **Monasterii** erectio sustinetur, si Episcopi consensus accedat post factum, ibid. num. 68. 177
 3 **Monasteria** ex Concilio Tridentino an possint erigi sine licentia Sedis Apostolicæ, ibid. n. 60. & seqq. usque ad n. 72. 177
 3 **Quid** in non Mendicantibus, & Eremitis, ibid. n. 61. 177
 3 **Et quid** in Mendicantibus, ibid. num. 62. 177
 3 **Et quid** in Monasteriis Monialium, ibid. num. 69. 178
 3 **Monasteria** Mendicantium erigendi licentia qua forma ab Ordinariis sit concedenda ex Bulla Clementis VIII. ibidem num. 65. & 87. 177
 3 **Eadem** forma servari debet in erectionibus, quæ sunt de licentia Ordinarii, non autem Sedis Apostolicæ, ibidem numer. 66. 178
 3 **Monasteria** virorum in Italia post Bullam Innocentii X. erigi non possunt sine licentia Sedis Apostolicæ, ibidem num. 71. verò Quartum. 178
 3 **Monasterium** institui non potest sine Abbate, vel Priore, & Monachis, ibid. num. 81. 179
 3 **Monasterii** edificatio est de majoribus, quæ non transeunt in generali mandato, ibid. num. 83. 179
 3 **Monasteria** ordinantur ad Religionem, elemosynam, & hospitalitatem, in c. Novit, n. 13. Ne fide vacan. 204
 3 **Monasteria** ad quid fundata, & dotata, in c. Relatum, num. 21. Ne Cler. vel Monach. 666

Monasterium quoad exemptionem ab Ordinario.

3 **Monasterium** subjeclum est Episcopo, in cujus Diocesi situm est, nisi probetur exemptum, in c. Cùm dilectus, num. 1. & 12. de Relig. domib. 497
 3 **Monasteria** ferè omnia in Congregationem redacta, exempta sunt à jurisdictione Episcopi, etiam in tribus casibus, in c. Volentes, de privileg. lib. 6. ibid. num. 17. 497
 3 **Nisi** illis cura animarum imminet personarum secularium, ibid. num. 18. 497
 3 **Monasterium** Curatum exemptum visitari potest ab Episcopo jure ordinario in concernentibus curam animarum, ibid. n. 41. 499
 3 **Monasteria** de jure communi subjeclæ erant Episcopo Diocesano, & ad eum spectabat cura, & sollicitudo etiam Monachorum, in c. Nullus, n. 40. de regular. 331
 Vide in ver. *Monasterium curatum.*
 Et in ver. *Exemptio.*
 Et in ver. *Regulares quoad exemptionem.*

3 **Monasteria** exempta, quamvis sint in Parochia, vel Diocesi, tamen nec sunt de Parochia, nec de Diocesi, in c. Pastoralis, n. 35. de his, quæ sunt à Prælat. 216
 3 **Monasteria** tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, ex privilegiis Apostolicis exempta sunt à visitatione, & jurisdictione Episcopi, in c. Venerabilis, num. 3. de censib. 550
 3 **Et quid** si sine commendata, ibid. d. num. 4. 550

Monasteria in Congregatione.

3 **Monasteria** omnia, quæ sub immediata Sedis Apostolicæ protectione existunt, tenentur singulis triennibus sese in Congregationem redigere ex Concilio Tridentino, in c. In singulis, num. 7. de statu Monachor. 482
 3 **Non** tamen possunt invicem, aut aliis Monasteriis se unire, & aggregare, ibid. num. 8. & 10. 482
 3 **Monachi** Monasterii exempti, & commendati non possunt Congregationi jam institutæ sese aggregare, sed tantum se cum aliis Monasteriis in Congregationem redigere ad celebrandum commune Capitulum, ibid. num. 9. 482
 Vide in verb. *Capitulum Regularium.*
 3 **Congregationis** Ordinis S. Benedicti in Belgio erectio cum facultate aggregandi Monasteria non exempta, in Congregatione reum Confortialium examinatur, ibid. num. 10. 482

Monasterium Monialium quoad Clausuram.

3 **Monasteria** Monialium ingredientiæ de Episcopi licentia ex causa licitum matrimonialium, adulteriorum, & aliis hujusmodi, incident in excommunicationem, in c. Præterea, num. 19. de convers. conjugat. 473
 3 **Monasterium** Monialium ingredi non licet auctoritate Episcopi, nisi ex causa necessitatis ipsius Monasterii, in c. Cùm virum, num. 10. de regular. 367
 3 **Episcopus** permittere non potest, ut mulieres ex causa licitum ma-

trimonialium, adulteriorum, vel alia finili, ingredientur Monasteria monialium, ibidem num. 11. 367
 5 **Ingrediens** septa Monasteria Monialium absque licentia Ordinarii, vel alterius Superioris, an incurrat excommunicationem Papæ reservatam ex Bulla Gregorii XIII. in c. Nuper, n. 17. & seqq. usque ad n. 37. de sent. excomm. 345
 5 **Et quid** in Episcopi, & Pralati Regularibus ingredientibus sui auctoritate officii, non servata forma ibi præscripta, ibidem num. 37. & seqq. 347
 5 **Et** quas penas iidem incurrant, si ingredientur in casibus non necessariis, vel cum magno committat, ibid. num. 39. 347
 5 **Ingredientes** septa Monasterii monialium prætextu licentia revocata, aut Ordinarii licentia abutentes, magis delinquant, quàm ingredientiæ sine licentia, ibid. num. 23. 345
 5 **Monasteria** monialium ingredientiæ sine licentia, ex Concilio Tridentino incident in excommunicationem, non tamen Sedis Apostolicæ reservatam, ibid. num. 29. 346
 5 **Excommunicatione** præter ingredientur in monasterium monialium ad malum finem est Sedis Apostolicæ reservata, ibid. n. 36. 347
 1 **Monasterium** monialium septa Prælati hodie ingredi non licet, nisi in casibus necessariis, & cum parvo, senioris, & Religio committat, in c. Ut juxta, num. 29. de offic. ordinari. 594
 1 **Decretum** prohibens Regularibus accessum ad Monasteria monialium, an deroget Constitutioni Gregorii XIII. ibid. n. 15. 504
 1 **Episcopus** non potest concedere licentiam uxori, cujus vir ad Religionem transit, ingrediendi. Monasterium monialium, & ibi degendi cum simplici voto castitatis, in c. Præterea, num. 17. & seqq. usque in fin. de convers. conjugat. 431
 3 **Ita** demum potest concedere licentiam ingrediendi septa Monasterii monialium, si causa sit necessaria, & respiciat Monasterium ipsum, non autem personam ingredientis, ibid. num. 18. 431
 Vide in ver. *Moniales.*
 Et in ver. *Visitatio Monialium.*
 Et in ver. *Clausura.*

5 **Statutum** Episcopi excommunicans accedentes ad Monasterium monialium exemptum sine ejus licentia, an valeat, in c. Quantus, num. 3. & seqq. de privil. 275
 5 **Regularis** accedens ad Monasterium monialium Regularibus subjeclarum, & ibi colloquens cum moniali, an possit puniri ab Episcopo, ibid. num. 8. & seqq. usque in fin. 275
 5 **Regulares** accedentes ad Monialium Monasteria etiam exempta incident in excommunicationem contra accedentes Episcopi edicto propostam, ibid. num. 9. 275
 5 **Clausura** Monasterii Monialium qualiter ab Episcopo conservanda, & ubi collapsa fuerit, restituenda, ibid. num. 15. 275
 5 **Clausura** custodiam habentes, habent etiam concomitantiam, ibid. num. 11. 275
 5 **Collocutiones** claudelinae cum Monialibus suspectæ sunt Sacris Canonibus, ibid. num. 12. 275
 5 **Episcopus** tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus potest corrigere abusus circa clausuram Monialium Regularibus subjeclarum, ibid. num. 13. 275
 5 **Bulla** Gregorii XV. subjeclit jurisdictioni Episcopi Regulares delinquentes circa clausuram Monasteriorum Monialium, vel circa personas in eis degentes, num. 14. 275
 5 **Et verba** Bullæ expenduntur, ibid. n. 16. & seqq. 275
 5 **Regularis** colloquens cum Moniali sine legitima licentia est privatus voce activa, & passiva, & mortaliter peccat, ibidem num. 15. 275
 5 **Regulares** mittentes Epistolam ad Moniales an possint puniri ab Episcopo, ibid. num. 21. 276

Monasterium quoad præfixionem numeri.

3 **In** Monasteriis tam virorum, quàm mulierum non plures sint recipiendi, quàm quot de illorum redditibus absque penuria sustentari valeant, in c. Non amplius, num. 2. de instit. 172
 3 **Monasterii** redditus in præfixione numeri ad quam rationem per alimentum unus usufructus de familia computari debeant, ibidem num. 14. usque ad num. 26. 174
 3 **Quid** de jure communi, ibid. num. 25. 174
 3 **Et quid** ex Concilio Tridentino, ibid. num. 19. 174
 3 **Monasteria** pro duodecim Monialibus nullibi fundantur cum minori reddito, quàm trecentorum scutorum, præter dotes ordinarias, ibid. num. 23. 174
 3 **Monasteria** de novo erigi non possunt, nisi duodecim saltem Religiosi in eo habitare, & commode alii possint, ibidem num. 51. 176
 3 **Alioquin** si eereclæ post diem 21. Junii 1615 subjeclæ sunt omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci, ibid. num. 51. 176
 3 **Et nihilominus** remanet antiqua prohibitio, ibid. num. 54. verò. Et novissimè. 177
 3 **Quod** locum habet etiam in Religionibus Capuccinorum, Societatis Jesu, & aliis, quæ non confueverunt onera Misarum recipere, ibid. num. 51. 177
 3 **Item** locum habet etiam extra Italiam, ibid. n. 54. 177
 3 **Numerus** personarum in Monasteriis institui debet secundum mensuram facultatum ipsorum, in cap. Non amplius, num. 1. de institut. 172
 3 **Numerus** in Monasteriis ex Concilio Tridentino qualiter constituendus, ibid. num. 6. 172
 3 **Numeri** præfixio in Monasteriis tam virorum, quàm mulierum, ad quem spectet, ibid. num. 9. 172
 3 **Et qualiter** fieri debeat in Monasteriis virorum Italicæ, & Insularum adjacentium, ibid. num. 10. 172
 3 **Constitutio** Sanctissimi D. N. Innocentii X. circa statum Regularium compilata in Congregatione, refertur, ibid. dist. n. 10. verò. Sed qua. Decreta. 172
 3 **Numeri** præfixio in quibus Monasteriis sit facienda, ib. n. 11. 174
 3 **Quid** de jure communi, ibid. num. 12. 174
 3 **Et quid** ex Concilio Tridentino, ibid. num. 13. 174
 3 **Numerus** familiarum in Monasteriis tam virorum, quàm mulierum semel præfixitus non augeri possit auctis redditibus, ibid. nu. 33. & seqq. usque ad num. 41. 173

- 3 Numeri praefixio habet tacitam conditionem; nisi redditus Monasterii augeatur, ibid. num. 175
- 3 Numerus non sumptur ipso jure per augmentationem reddituum, sed induitur potestate suspendi, ibid. num. 175
- 3 Numerus augei non potest, nisi ex fructibus super excessu embebit, ut supra numerarii aequale stipendium habeant cum existentibus de numero, ibid. num. 175
- 3 Numerus praefixus in Monasteriis vicorum Italiae, & Insularum ad incrementum augei non potest etiam additis redditibus beneficentia S. Congregationis Concilii, ibid. num. 175
- 3 Numeri taxati facti in vim Bullae Pauli V. non computatis computandis est iterum faciendae, ibid. num. 175
- 3 Numerus familiae S. Capitulis Generalibus, vel Provincialibus praefinitus, & Superioribus regularibus augei non potest etiam praeter augmenti reddituum absque licentia Sacrae Congregationis Concilii, in c. Cuius M. n. 27. de constitut. 175
- 3 Concilio Innocentii X. pro numero personarum in Singulis Monasteriis praefigendo, in Congregatione super statu Regularium compilata, in cap. Relatum, num. 43. Ne Cler. vel Monach. 668

Monasterium quoad reformationem, & secularizationem.

- 3 Religiosus locus debet reformari de Religiosis dumtaxat, non de secularibus, nisi in defectum Religiosorum, in c. Inter quatuor, num. 1. de relig. domb. 44
- 3 Monasterium Regularium nullus citra Papam potest ad statum secularem reducere, etiamsi in eo Regularis disciplina sit lapsa, sed reformari debet per ipsorum Regulares, ibidem num. 2. 474
- 3 Quod locum habet tam in Monasteriis Monachorum, quam Conventuum Regularium, & aliorum Religiosorum, ibidem num. 2. 474
- 3 Monasterium reduci potest ad statum secularem, cum non recipiunt Regulares, quod post illud reformare, ibidem numer. 4. pag. 474
- 3 Et qui gradus in hoc sint servandi, ibid. num. 5. 474
- 3 Monasterii S. Victoris Massilien. secularizatio denegatur in Sacra Congregatione rerum Conventuorum, ibid. n. 7. 474
- 3 Octo Imperator monetur ab Apollone, ne Monasterium Sancti Pauli de Urbe ad statum secularem reducat, ibid. n. 8. pag. 474
- 3 Monasterio S. Vincentii Meten. Ordinis S. Benedicti secularizatio denegatur, ibid. num. 9. 475
- 3 Aves, & propugnacula, & inspectiones militum non sunt iusta causa secularizandi Monasterii Regularium, ibid. n. 10. 475
- 3 Monasteria in quibus alii non possunt tunc Religiosi, quos sufficiant pro regulari serventia, statim transferri possunt ad statum secularem, ibid. num. 11. 476
- 3 Vide in ver. *Conventus*.
- 3 Monasterium reformari debet de Monachis ejusdem, vel aliorum Ordinis, nec transferri debet ad Clericos facultates, nisi in defectum regularium, in cap. Relatum, num. 6. Ne Clerici, vel Monach. 474
- 3 Declaratur, ibid. num. 8. 474
- 3 Vide in ver. *Monachus quoad correctionem*.
- 3 Et in ver. *Conventus parvi*.

Monasterium quoad successionem, & bona necessaria.

- 3 Monasterium succedit ex persona Monachi incapocis, etiam Monacho invito, in c. Tua nobis, num. 21. de testam. 253
- 3 Monasterium licet durante anno probationis apprehendere possessionem bonorum sibi. N. vltio donatorum infra duos menses ante professionem, & cum licentia Episcopi, in c. Statuimus, n. 47. & seqq. usque in fin. de regul. 473
- 3 Monasterio nihil est bene lucell, vel accipiendum ante professionem ex bonis Naviti, vel parentum, aut consanguineorum, sub pena anathematis, ibid. num. 49. & 51. 473
- 3 Monasterium facit de licite conditionem, si haeres decesserit sine filijs, in c. In praesentia, num. 4. de probat. 111
- 3 Monasterium ingreditur, & professionem emittens legitur non solum decedere cum haerede, sed etiam cum liberis, ibidem num. 15. 111
- 3 Monasterium habetur loco filij, ibid. num. 20. 114
- 3 Procedit in casibus in jure expressis, alia scilicet, ibid. n. 21. 114
- 3 Monasterium Mendicantium non facit de licite conditionem, si haeres sine filijs decesserit, ibid. num. 16. 115
- 3 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. num. 67. & 117. 117
- 3 Feudum non transfert in Monasterium
- 3 Vide in ver. *Regulae quoad successionem*.
- 3 Monasterium quum subbeat loco filij, non tamen excludit filium legitimum, & legitimum filium esse praeter quantum ad legitimam, in c. Cuius finis, n. 1. & seqq. de regular. 328
- 3 Puella Monasterium ingredi valens an sit indubitanter, ut fidei non nullum non pueri etur per illius professionem, sed propter utque ad deum mortis naturalis, ibid. num. 11. & seqq. usque in finem. 119
- 3 Vide in ver. *Naviti quoad renovationem*.
- 3 Et in ver. *Regulares quoad successionem*.

Monasterium quoad suppressionem.

Vide in ver. *Conventus parvi*

- 3 Monasterii S. Joannis in Venete privilegia qua, in c. Cuiusmodi, num. 42. de praes. 101
- 3 Monasterium Turris Siculoarum vltis non est regulare, quia in eo emittuntur nisi duos vestra perseverantiae, & obedientiae, in c. Ex parte, de secundo, n. 16. de conversi. conjugat. 474

Monasterium quoad clausuram.

- 3 Mulieres absque licentia Monasterii ingredi tentes, ex declaratione S. P. V. in cetero non continentem Papae reservationem, in c. Nuper, num. 15. de sent. excomm. 116

Monasterium quoad univocem.

- 3 Monasterium unum potest alteri aggregari, & univocari, in c. Ut tate, in c. Revoletes, n. 16. de stat. Monachor. 476
- 3 Centurium, ibid. num. 24. 477
- 3 Monasterium fundatum sine Episcopo, vel Praelato Regularis de proprio non possunt, ibid. num. 21. 477
- 3 Monasterium, etiam Cathedralem etiam, tamen ibi servanda est Religio, in c. Navit, num. 12. ne Sede vacent.
- 3 Vide in ver. *Utrum Monasterium*.

Moneta.

- 3 Censur solvendi sunt ad per quom moneta, in qua instituti fuerunt, in c. O. m., num. 1. & 2. de cens. 543
- 3 Nisi fit in alterius monetae solutione praescriptum, ibid. num. 1. & num. 14. & seqq. 543
- 3 Monetae valor alteratur intrinsece, vel extrinsece, ibid. num. 1. pag. 543
- 3 Monetae valor cum alteratur intrinsece, fieri debet solutio ex anti qua moneta, si extet, sin minus ad plus extimatem, ibidem num. 4. 543
- 3 An plura monetae, siue monetae valor fuerit auctus, siue imminutus, ibid. num. 6. 543
- 3 Amplia secunda, & si creditor pro plures vias receperit solutionem in alia moneta, ibid. num. 7. 543
- 3 Amplia tert. etiamsi illam receperit sine ulla provisione, ibid. num. 8. 543
- 3 Amplia quatuor, etiamsi in illa volente, ibid. n. 9. 543
- 3 Amplia quinto, etiam in praesentia, ibid. num. 11. 543
- 3 Amplia sexto, ex quacunque dispositione debitor fuerit contentum, ibid. num. 11. 543
- 3 Limita, nisi fuerit in alterius monetae solutione praescriptum, ibid. num. 14. & seqq. 544
- 3 Legatum Filiorum solvi debet ad rem moneta, quae crederet tempore testamenti, ibid. num. 9. 543
- 3 Idem in legato annuo, ibid. num. 10. 543
- 3 Solutio heri debet ad monetae curam tempore solutionis, quando obligatio est in cetera, ibid. num. 11. 543
- 3 Pensio, si valor monetae alteratur intrinsece, solvi debet de penuria, quae crederet tempore reservationis, ibid. n. 11. 543
- 3 Praescriptio induitur tam pro debitore, quam pro creditore, si cultura tenet moneta unum speciem spatio longissimi temporis, ibid. num. 15. 544
- 3 Praescriptio solutionis in aliena moneta procedit non obstante praesentatione creditoris, ibid. num. 16. 544
- 3 Praescriptio census in aliena moneta contra Ecclesiam debet esse quadraginta, contra privatam sufficit triginta annorum, ibid. num. 17. 544
- 3 Monetae valor si alteretur extrinsece, fieri debet solutio habet respectu ad valorem monetae secundum tempus solutionis, ibid. num. 18. 544
- 3 Moneta quando fuerit taxata ab initio, in solutione attenditur valor taxatus, ibid. num. 12. 544
- 3 Monetae Principes saltem, de jure civili igne comburuntur, in c. Cum non ab homine, num. 8. de iudic. 15
- 3 In Gallia in aqua fervente suffocantur, ibid. num. 10. 15
- 3 MONIALES appellantur sorores, in cap. Casam, num. 2. de elec. 110
- 3 Moniales possunt compromittere in masculinum electioem Abbatis, ibid. num. 5. 110
- 3 Moniales S. Clarae non comprehenduntur in exceptione Concilii Tridentini de testibus Minoribus, in c. Nihil prava, n. 1. de excess. Praelat. 111
- 3 Moniales aegre non possunt ad recuperationem fororis ad Monasterium recipere sine consensu Abbatis, in c. Petalum, num. 6. de i. quae v. met. 47
- 3 Statutum, in c. Moniales praesentem in beneficium licetum monasterium, validum est, in cap. Monachi, num. 14. de statu Monach. 473
- 3 Contractum, ibid. num. 61. & seqq. 474
- 3 Maritalis non potest sibi reservare pecuniam antequam professione necessitatis, sed pecunia ipsa non obstante reservatione, Monasterio accipitur, ibid. num. 61. 474
- 3 Maritalis non licet annuus census emere non professo, aut Monasterio, nec penulas Monasterio ad ad huc, & aliquid summam quomnis ad percipiant pro his necessitatibus, etiam Monasterii nomine, & ad mutum Abbatissae, ibidem num. 61. 474
- 3 Maritalis non permittitur, ut pecuniis afferent in propriis scribitis intestatam, cuiusdavis sit peccis Abbatissae, ibid. num. 61. 474
- 3 Maritalis vitam communem suscipiens quomodo consulatur a Congregatione Regularium, ibid. n. 61. 474
- 3 Maritalis non vivitibus non minus in quibus casibus indulgetur, ut possit pro sua provisione recipere, ibid. n. 67. 474
- 3 Moniales Testatum non possunt collegialiter transire ad fructum Ordinis de laicis Privilegiis Minoribus treatmente eodem Suspensione, & Conventu, in cap. Revoletes, num. 11. de Rata Monachor. 475
- 3 Moniales de jure communi possunt ad fructum religionem transferre licentia per 2. l. 2. de monachor. ibid. n. 15. 475
- 3 Et qui legem Concilium Tridentinum, & Bulla S. P. V. de clausura Monach. unum, ibid. num. 14. & 21. 475
- 3 Monium constituitur bene ad Monasterium in quibus casibus nuntiat per 2. l. 2. de monachor. ibid. num. 15. 475
- 3 Bulla Michaeli IV super rescripto Monasterium an sit servata a Cons. Trid. & Constitutio S. P. V. ibid. num. 31. & 20. 475
- 3 Monialis licentia per transerendae ad Monasterium quibus conditionibus conceditur, ibid. num. 47. 475

- 1 Episcopus transferre non potest Monasterium ab uno ad aliud Monasterium ex causa furoris sine licentia Sedis Apostolicæ, ibidem num. 49. 469
- 3 Prælati regularis concedens licentiam Moniali tendenti ad epidinium excedendi à Monasterio, incidit in excommunicationem, ibid. num. 40 470
- 3 Monialis post Bullam S. Pii V. educi non potest ex uno Monasterio, ut præfici possit in Abbatissam alterius, ibid. n. 51. 470
- 3 Bulla S. Pii V. cur non fululerit facultatem reducendi Moniales ad Monasteria intra Urbem, ibid. num. 52. 470
- 3 Monialis non licet egredi claustrum in casu inevitabilis, & periculosa necessitatis, ibid. num. 54. 470
- 1 Bulla S. Pii V. super claustrum monialium habet locum etiam in casibus occultis, in c. Dilectus, n. 32 de temp. ordin. 375
- 3 Moniales fecerunt delinquentes in materia claustrum, ab Episcopo absolvi non possunt, ibid. num. 33. 375
- 3 Moniales debent vinum fugere sicut venenum, in c. A crupula, num. 7. de vit. & honest. Cleric. 6
- 4 Pecunia annua, quam sibi Monialis reservavit in actu professionis, in quo usus per Abbatissam erogari debeat, in c. Infinitatione, n. 21. Qui Cler. vel coen. 51
- 3 Monialium receptio etiam in Monasteriis non exemptis non pertinet ad Episcopos, sed ad Abbatissam, & majorem partem Conventus in c. Porrectum, n. 30. de regul. 374
- 3 Nec potest eis præcipere, ut certam personam recipiant, ibid. & num. seqq. 374
- 3 Monialibus prohibuit est dotes accipere ante professionem etiam sub nomine depositi, seu præstita cautione de illis retinendis professione non sequuta, in cap. Statuimus, num. 51. de regular. 412
- 3 Etiam si detur cautio bancaria, num. 54 412
- 3 Non tamen prohibuit est, quin dotes realiter deponantur penes tertium, qui eas debeat dare Monasterio post professionem, ibid. num. 52. 412
- 3 Sed imposita cautela, ut depositarius totum, quod in deposito recipit, ipsi Monasterio ante professionem consignet, ibid. num. 53. 412
- 3 Indulgetur tamen Monialibus Monasterii Mediolanensi ut pro dissolutione æris alieni ante professionem accipiant dotes, præstita per Archiepiscopum fidejussionis de illis retinendis, si recesserint ante professionem, ibid. num. 54. 412
- 3 Moniales, que dotes acceperunt à Virginibus nondum professis, absolvuntur per Papam à peccato, ne excommunicari possint ab Ordinario, ibid. num. 59. 413
- 3 Moniales portare possunt pannum secundum consuetudinem loci, in c. Quia ingreditibus, num. 5. de testam. 254
- 3 Monialis tacite professæ testari non potest, contraria consuetudine non obstante, ibid. num. 11. 254
- 3 Testandi facultas concessa Moniali per officium Penitentiarie sublata est à Conc. Trid. ibid. n. 13 255
- 3 Renunciatio Monialis tacite professæ non valet, num. 15. 255
- 3 Monialis nondum professæ testari non prohibetur, ibidem num. 16. pag. 255
- 3 Monialis nondum professæ, si consentiat se eligi in Abbatissam ante ætatem 40. annorum, an ex hoc censetur tacitam professionem emittere, ibid. num. 37. 257
- 3 Moniales an veniant appellatione miserabilium personarum non pauperum, in cap. Significantibus, num. 34. de off. deleg. remissive. 519
- 3 Moniales an possint portare crines, in cap. Vidua, num. 8. de regular. 343
- 3 Moniales supranumerarii an & qualiter recipi possint in Monasteriis, in quibus numerus est taxatus, in c. Non amplius, n. 4. & seq. usque ad num. 47. de institut. 172
- 3 Monialium ultra decedentium loca non possunt concedi cuiquam puellæ ante vacationem, ibid. num. 47. 176
- 3 Moniales supranumerarii qualitates requisitas habere debent tunc temporis, cum loca eis promittuntur, vel dantur, ibid. num. 44. 176
- 3 Monialibus supranumerariis satis est, ut durante anno probationis alimenta à parentibus ministrentur, & post professionem ex dote redditus augeantur quantum sufficiens puellis recipiendis, ibid. num. 45. 176
- 3 Monialis supra numerum recipiendis in Monasteriis Placentiæ Congregatio Concilii probavit, ut propinquæ ultra dotem se obligent ad annum præstationem, ibid. num. 46. 176
- 3 Et promissio faciendæ ipsi Monasterio, & pecuniæ recta deferri debent ad manus Abbatissæ, ibid. num. 47. 176
- 3 Moniales supranumerarii non subrogantur in locum Monialium decedentium intra numerum, sed semper remanent supranumerarii, ibid. num. 48. 176
- 3 In cæteris tamen ab aliis non differunt, sed illis per omnia sunt æquales, ibid. num. 49. 176
- 3 Monialium numerus etiam in Monasteriis exemptis ab Ordinario præfixus augeri potest, si redditus Ecclesiæ augmententur, in c. Cùm M. n. 45. de constit. 115
- 3 Monialium votum in electione Abbatissæ debet Episcopus, vel Superior ante cancellorum fenestellam audire, vel accipere, in c. Quia prout, num. 51. de elect. 200
- 3 Nec ledo affixæ votum suum mittere possunt, sed Episcopus debet ad eas accedere pro votis accipiendis, ibid. n. 52. 200
- 3 Monialibus an liceat de uno Monasterio transire ad aliud strictioris observantia, petita, licet non obtenta, Superioris licentia, in c. Licet, num. 61. de regul. 396
- 3 Monialis illegitima an possit eligi in Abbatissam, vel Priorissam absque dispensatione Apostolica, in c. Ut filii, num. 25. de filiis Presbyt. 462
- 3 Et quid in Italia, ubi Abbatissæ sunt triennales, n. 36 463
- 3 Moniales S. Claræ non veniunt appellatione Fratrum, ibid. num. 29. & 34 463
- 3 Moniales veniunt Monachorum appellatione, ubi materia æque convenit Mulieribus, ac Religiosis, ibid. n. 41. 463
- 3 Præcipue ubi militat eadem ratio, ibid. num. 42. 463

1 Moniales infirmæ qua ratione debeat in electione suffragium ferre, in c. Quia propter, §. Illud autem, num. 4. de elect. 192

Vide in ver. *Monasterium Monialium*.

Monitio.

- 3 Monitio trina personalis cur requiratur, ut Clerici carnifices, seu tabernarii perdant privilegium, in c. Ex tua, n. 10. de Cler. non resid. 55
- 3 Cur procedit etiam de inferiendi ad Superiorem, & de pari ad parem, in c. Qualiter, n. 7. de Cler. non resid. 49
- 3 Monitio una sufficit in merè extrajudicialibus; sed in aliis, in cap. Tua nobis, n. 11. de testam. 282
- 3 Monitio non requiritur, ut Clericus carens qualitatibus à Concilio Tridentino requisitis fori privilegium amittat, in c. Si quis, n. 21. de foro comper. 36
- 3 Monitio non requiritur, ubi apparet de contumacia manifesta, in cap. Procuraciones, num. 36. de censib. 549
- 3 Excommunicatio an & quando requiratur monitionem. Vide in ver. *Excommunicatio quoad monitionem*.
- 3 Monitio in accusatione, & inquisitione non requiritur, etiam si procedatur per inquisitionem ad denunciationem alterius, in c. Qualiter, §. secundo, num. 3. de accusat. 20
- 3 Monitio requiritur in iudicio inquisitionis, etiam si fiat ad denunciationem alterius, in cap. Licet Heli, num. 9. de finion. 49

Moniteria.

- 3 Vide in ver. *Auditor Camera*.
- 3 Moniteria ad finem revelationis. Vide in ver. *Excommunicatio ad finem revelationis*.
- 3 MONOCULUS à numeribus non excusatur, in cap. Licet, n. 16. de censib. 440
- 3 MONSTRUOSUM est, ut qui legitimus ad spirituales sit adcurator, circa faciales adus illegitimos remaneat, in c. Indecorum, num. 28. de etat. & qual. 400
- 3 MORA purgari potest, quando pœna non committitur ipso jure, in c. Porrit, n. 8. vers. Ultimo nota, de locat. & conduc. 227
- 3 Alias sedis, ibid. num. 11. 227
- 3 MORALIS materia non nititur certa demonstratione, sed conjecturis grossis, & figurantibus, in c. Ne innitatis, num. 51. de constitut. 34
- 3 Declaratur, ibid. num. 99. 39
- 3 In moralibus periculum est diversa sentire, & admodum utile veritatem investigare, ibid. num. 113. 42
- 3 Moralia recipiunt speciem non ab his, quæ per accidens eveniunt præter intentionem, sed ab eo quod est per se intentum, in cap. A crupula, num. 30. de vit. & honest. Cler. & in c. Audivimus, n. 66. de Reliq. & vener. Sanctor. 627
- 3 Moralis certitudo. Vide in ver. *Certitudo*

- 1 MORBUS fortissus quis dicatur, in c. Nisi cum pridem, num. 50. de renuntiati. 340
- 3 Morbis variis parare varias medicina oportet, in c. Qualiter, & quando, §. secundo, num. 24. de accusat. 16
- 3 *Moriatur*, verbum in dubio intelligitur de morte naturali, & non de civili, in c. Cùm non ab homine, n. 39. de iudic. 22
- 3 *Moriatur*, verb. ad Ecclesiam relatum non intelligitur de morte corporali, sed de spirituali, ibid. num. 43. 31
- 3 *Moriatur*, verbum qualiter intelligatur, in c. Si quis, num. 2. & seq. usque in fin. de homic. 119
- 3 MORS civilis an & quando æquiparetur naturali, in c. Cùm his, num. 6. de convers. conjug. 433
- 3 Mors in extrema senectute sine dolore, ibid. n. 92. 411
- 3 Mortui proximus non presumitur immemor salutis æternæ, in cap. Sicut nobis, num. 34. de regular. 390
- 3 Mortem proximi sperare non licet, in c. Nulla, num. 13. de concess. præben. 376
- 3 Mortis eventus inter casus fortuitos computatur, in c. Naviganti, num. 53. de usur. 162
- 3 Mortis cogitatio mens turbata alienatur, in cap. Cùm effes, n. 69. de testam. 272
- 3 Mors duplex, in c. Cùm non ab homine, n. 44. de iudic. 13
- 3 Mors magis est afflictiva, quæ cum longiori languore fit, in cap. Novimus, num. 11. de verb. signific. 386
- 3 Mors civilis non æquiparetur naturali, nisi in casibus in jure expressis, in c. Quia diversitatem, n. 29. de concess. præben. 193
- 3 Mors æterna longè magis est formidanda, quàm mors temporalis, in c. Ne innitatis, num. 297. de constitut. 66
- 3 MORTUUS ob criminis immanitatem tradi potest bestis in civibus, in c. Canonum statuta, num. 112. de constitut. 23
- 3 Mortui an magis participant de suffragiis factis in Ecclesia, in qua sepulti sunt, quam de factis alibi, in c. Fratritatem, n. 9. de sepult. 292
- 3 Mortui solvuntur à penis Purgatorii ad instar libertatis perhibiti solutionem, sive ex bonis liberandi, sive alterius in c. Quiddam, num. 25. de celebr. Missar. 578
- 3 Mortuus potest creari Miles, in c. A nobis, §. secundo, nu. 14. de sent. excomm. 342
- 3 Mortuus an possit heri Doctor, ibid. num. 16. 342
- 3 Mortuo potest injuria inferri, ibid. num. 17. & seqq. 342
- 3 Fidei tamen, sed non verè, ibid. num. 21. 342
- 3 Mortuum spoliatus dicitur cum offendere, ibid. num. 19. 342
- 3 Mortuus exenteratus, membratim condentes, aut aquis coquentes, excommunicati sunt, ibid. num. 20. 342
- 3 Mortuum Clericum percutiens, an sit excommunicatus, ibidem num. 25. & seqq. 342
- 3 Mortuus potest tradi Ecclesiasticæ sepulture tempore interdicti, si vivens habebat privilegium de ingrediendo in Ecclesiam, ibid. num. 26. 342
- 3 Mortuus non potest tradi sepulture in civitate, in qua vivens morari non poterat, ibid. num. 28. 342
- 3 Exanimatum corpus vulnerans non punitur tanquam de vulnere, ibid. num. 21. 342.

- 1 **Heres an teneatur satisfacere, & adimplere ea, ad quæ tenebatur defunctus**
Vide in ver. *Heres*.
- 1 **MOS** non fit, nisi temporis longitudine, in c. Treugas num. 70 de *treug. & pace*.
- 1 **MOTUS** proprius non firmat gratiam contra præsumptam mentem concedentis, in cap. Cùm olim, num. 22. de sentent. & re *judic*.
- 1 **M** animè in præjudicium tertii, ibid. num. 23 & 40
- 2 **Morus** proprius Principis facere non potest, ut quis minus legitime excludatur à possessione, ibid. num. 17
- 1 **Morus** proprius omnem subreptionem excludit, in c. Super litteris, n. 17. de *re scriptis*.
- 1 **Mori** tamen potest de defectu intentionis, ibid. n. 18.
- 1 **Subi** proprio capite, altera, que provenit ex parte impetrantis, altera, que oritur ex re ipsa, primario tollit motus proprius, secundario non, ibid. n. 18.
- 1 **Morus** proprius relevat ab onere justificandi gratiam, sed probatio intentionis defectus, nihil operatur, ibid. num. 19.
- 1 **Requiritur** tamen open appetio, quando in concessione est subdita facultas contrarium dicendi, vel operandi, dicto num. 19. *vers.*
- 1 **In** præjudicium
- 1 **MUCKO** spiritualis est duplex, in c. Aqua, num. 21. de consecr. *Ecl. vel Altar.*
- 1 **MULTICA** propter Inopiam rei potest à quolibet Judice etiam post sententiam impetari, in c. Interfragabili, §. *Ceterum*, num. 12. de *offic. ordin.*
Vide in ver. *Pena pecuniaris*
- 1 **MULLIER** an sit capax Ordinum, in cap. Ut filii, num. 8. filii *Presbyt.*
- 1 **Mulier** à successione temporali repellitur propter illegitimitatem, ibid. num. 48
- 1 **Mulier** Ecclesiam construens de diocesiensi consensu, acquirit jurisdictionem, in c. Nobis, n. 5. de *jur. patr.*
- 1 **Mulier** dubitans de morte primi conjugis, non potest pergere in possessione debitum expendi à secundo marito, in c. Ne irritaris, num. 101. de *conjug.*
- 1 **Mulier** succedens in officio habente jurisdictionem, & curam annexam, potest per seipsum administrare, ac beneficia conferre, & curam vicinam committere capax talis potestatis, in c. Ne videtur, num. 12. de *ret. & qualit.*
- 1 **Mulier** sine vitiis frigoris, in c. Cùm sis, num. 76. de *convent. conjugat.*
- 1 **Mulier** non dicitur studere procreationi liberorum à quinquaginta annis supra, ibid. num. 41.
- 1 **Mulier** quinquagenaria etiam robuste non tenetur ad jejunia Ecclesie, ibid. num. 44.
- 1 **Mulier** natura sterile sine præ ceteris libidinosæ, ib. n. 47.
- 1 **Mulier** natura profluxa ad generandum, & inhiat esse concupiscentiam, & delinquit matrimonium, ibid. n. 48.
- 1 **Mulier** in quæritate nupiant esse sterile, ibid. n. 40.
- 1 **Mulierum** exempla, quæ post quinquagesimum annum conceperunt, ibid. num. 52. de *num. seqq.*
- 1 **Mulier** sexagenaria Apostolorum tempore eligebatur propter prædicationis officium, ut eis pannos lavaret, & intervenit, ibid. num. 76.
- 1 **Mulier** jejuniis facilius tolerant, quam viri, & cur, ibidem num. 66.
- Vide in verb. *Jejunium*.
- 1 **Mulierum** exempla, quæ sine ullo cibo diu vivunt, ib. n. 67.
- 1 **Mulier**, quæ metu mortis in religionem intravit, potest quandocumque exire, & matrimonium contrahere, nisi mortuo viro ingressum satis fecerit, in cap. Per larum, num. 11. de *vi. quæ vi. nec. caus.*
- 1 **Mulier**, quæ prolem ex adulterio suscepit, quid facere debeat, ne legitimi hæredes hinc detractionem patiantur, in c. Officium, n. 10. de *penit. & remiss.*
- 1 **Quid** habeat unde satisfaciat, & licet quibus satisfaciendum, ibid. num. 104.
- 1 **Et** quid si hoc ignoret, ibid. num. 6.
- 1 **Et** quid si non habeat unde satisfaciat, an teneatur fraudem revelare, ibid. num. 6.
- 1 **Etiam** in periculo vite, num. 7. aut famæ, num. 8. & seqq. usque ad num. 11.
- 1 **Mulier** non tenetur filium ex adulterio susceptum revelare, si in periculo grave malum esset proventurum, ibid. n. 12.
- 1 **Mulier** non tenetur partum suppositum, vel filium spiritum revelare, si de hoc non habeat probationes paratas, ibidem num. 14.
- 1 **Mulier**, quæ prolem adulterinam matris parafecit eo consentiente, an sit absoluta à restitutione, ibid. n. 16.
- 1 **Mulier** an possit præfata esse Hospitalis, in c. Ad hæc, num. 28. de *re lig. donat.*
- 1 **Mulierem** decet fuisse, non præesse, ibid. num. 10.
- 1 **Mulier**es abique licentia Monasteria virorum ingredientes, ex declaratione S. Pii V. in idem in excommunicationem Papæ servatam, in c. Nuper, n. 25. de *sent. excom.*
- 1 **Mulier**es Canonice intrantes in Monasteria, in quibus Religio non est approbata, gudent privilegio Canonis ex sententia Ruræ, in c. Nullus, num. 59. de *re. in. p. in. p.*
- 1 **Mulier** cum qua quis juravit contrahere, si ante contractum matrimonium oculos, vel nasum amiserit, repellit post, scilicet si post, in cap. Consultationibus, num. 41. de *Cleric. & g. no.*
- 1 **Mulierum** honestas, pretiosius, & placius ornatus sine peritura, ut viri sua in se placeant, non reprobat, in cap. Multa, num. 68. Ne *Cler. vel Monach.*
- 1 **Sed** si fiat ad provocandum alios ad lasciviam, est mortale peccatum, ibid. num. 69.
- 1 **Si** verò ex levitate, aut vanitate, non semper est mortale, sed quandoque veniale, ibid. num. 70.
- 1 **Mulier** negans se in matrimonium consensisse, non creditur, marito probante contrarium, in cap. Consultationes, num. 2. de *sp. n. sal.*

- 4 **Mulieri** dicenti se contraxisse per metum incumbit onus probationis, non solum ipsum metum, sed etiam illius qualitatem, ibid. num. 9.
 - 1 **Mulier** à successione temporali repellitur propter illegitimitatem, in c. Ut filii, num. 8. de *his Presbyt.*
- Multitudo.*
- 1 **Princeps** & Multitudo non est excommunicanda, in c. Responso, num. 49. de *sent. excom.*
 - 1 **Declaratur**, ibid.
 - 1 **Multitudo** etiam notorii peccati rea excommunicari non debet, ibid. num. 40.
 - 1 **De** latarum, num. 57.
 - 1 **Multitudo** an & quando excommunicari possit, ib. n. 57.
 - 1 **Multitudo** peccantium patrociniis errorum parit, ib. n. 55.
 - 1 **Multitudinis** ut sit pars, qui numerus requiritur, ibidem num. 59.
 - 1 **Multitudinem** non est parcendum, quando excusat, vel defendit errorem, in c. Nisi cum pœnem, num. 76. de *remun.*
 - 1 **Multitudo** numerosa nihil habet honestum, in c. Episcopalia, n. 24. de *privil.*
 - 1 **Multitudo** in pluribus reprobat, in c. Quia propter, §. *Illud autem*, num. 9. de *elect.*
 - 1 **MUNERA** ordinaria quæ sunt, & extraordinaria, in c. Licet, num. 19. de *con. lib.*
 - 1 **Munera** etiam spontè oblata in visitatione recipientes maledictionem in c. Procuratores, num. 24. de *con. lib.*
 - 1 **Munera** forisda quæ sunt, in c. Non minus, num. 15. de *immunit. Eccl.*
 - 1 **MUNUSCULA** conferentes Pontificis, & rogantes pro beneficio suscipiendo, an limonem committant, in c. Tua nos, n. 76. de *limon.*
 - 1 **Simon** a iudicio Ecclesie non committitur in parvis xenis, & munusculis, ibid. num. 17.
 - 1 **Simon** a tali quoad Deum & in parva, & in magis muneribus, si amicus indicat ex eis peccator, ibid. num. 19.
 - 1 **Ad** MURORUM cultusam tempore Romæ necessitas tenetur etiam existentibus sub protectione Romæ Ecclesie, in cap. Pervenit, num. 1. de *immunit. Eccl.*
 - 1 **Item** exempti, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiecti, ibidem num. 1.
 - 1 **Item** Ecclesiarum Rectores, ibid. num. 1.
 - 1 **Compelli** tenent debent per suos iudices, non per sæcularum potentatem, ibid. num. 1.
 - 1 **Ad** murorum cultusam instante necessitate tenentur homines Ecclesiarum, ut in cap. Curia, & similes, ibid. n. 22.
 - 1 **Ad** murorum vagibus ut Clerici teneantur, quæ necessitas requiritur, ibid. num. 1.
 - 1 **Murus** municipalis nec edificare licet sine autoritate Principis, vel Præsidis, in c. Episcopalia, num. 19. de *privil.*
Vide in ver. *Crucis*.
 - 1 **MUTATIO** frequens ministrorum est plerumque Ecclesie perniciosa, in c. Ex parte, n. 16. de *offic. Vicar.*
 - 1 **Mutationes**, quæ sine rationabili causa fiunt in officiis, & beneficiis Ecclesiasticis, sunt contra dignitatem Apostolicam, in cap. Cùm olim, n. 6. de *sent. & re. judic.*
 - 1 **MUTUANS** penumiam mutanti, si recipiat aliquid ultra fortem, uturam confertur, etiam si periculum in se suscipiat, in c. Noverunt, num. 1. & 2. de *usu.*
 - 1 **Quid** de iure civili, ibid. num. 3.
 - 1 **Et** quid de iure Canonico, ibid. num. 9.
 - 1 **Quid** in foro iudicis, n. 11.
 - 1 **Et** quid in foro arbitri, ibid. n. 24. & 25.
 - 1 **Mutuum** cum pacto, ut nihil sibi restituatur, si mutuarus intra certum tempus moriatur, si vivat, duplum restituat, in c. Mutuarum, n. 1. ibid. num. 6.
 - 1 **MUTUARIUS** ex ratione mutui veri, vel palliatii contra onem periculum rei mutuatæ, & semper obligatur ad sortis restitutionem, ibid. n. 4.
 - 1 **Mutuum** ea mente, ut plus forte precipiatur, tenetur in iudicio anteferri, in c. Consuluit, n. 1. & 1. de *usu.*
 - 1 **MUTUS**, vel stater, ut loqui non possit sine periculo, aut existens alterius lingue, quàm confessor, per seipsum, vel per alium confiteri possunt, in c. Omnis, n. 16. de *penit. & remiss.*
 - 1 **Declaratur**, ibid. n. 15.
 - 1 **Mutus**, & surdus à natura mutus, & signis expressè prohiberi potest, & matrimonium contrahere, in cap. Vidua, num. 16. de *Regul.*
 - 1 **Muti**, & surdi possunt contrahere matrimonium sine verbis, sed non sine pœnem, in cap. Tua fecerunt, n. 7. & 21. de *sp. n. sal.* & *matrim.*
 - 1 **Mutus** Archidiaconus, qui amisit officium lingue, non removetur ab officio, in c. Ceterum, n. 22. de *re scriptis*
 - 1 **Muti** si non ferit Officium ubi non, ibid. n. 25.
 - 1 **In** MUTUO palliatio necesse est, ut in iure quod speratur proveniat ex intentione remittentis, in c. Navigantibus, n. 25. de *usu.*
 - 1 **Mutuum** pro contractu non reconcipitur, etiam si quis causam habeat à iure, & pœnem, in cap. Graviter, num. 41. de *re. scriptis*.
 - 1 **Mutuum** interpretatur vnum per seipsum, implicitum, aut indirectum, vel utrumque, in c. In Civitate n. 2. de *usu.*
 - 1 **MYSTERICIA** quibus precipue quæ ab Ecclesia solemnizantur tam in publicis, quam in moribus tenentur explicite credere, in c. Filii mei, n. 40. de *Summa Trin. & ad Cath.*

N

- 4 **NATIVITATIS** sue diem certidisse nemo potest, in c. Lator, n. 6. *Quil* si non legit.
- 1 **NATURA** per nova facilis restituitur, quàm nova inducitur, in c. Cetero, n. 11. de *Cler. non res. d.*

1 Natiura immutata non est in potestate partium, in c. Massana, num. 10. de elect. 305
 2 NATURALIS causa præfertur accidentali, in cap. De cætero num. 23. de Cler. non refid. 40
 3 Naturalia difficultè immutantur, quàm accidentalia, in c. Nobis, num. 44. de simon. 42
 4 NATUM esse, & procreatum, vel conceptum ex matrimonio, non differunt, in cap. Lator, num. 40. Qui filii sint legitimi. 86
 5 NAVARRI consilia multa contra declarationes S. Congregationis Concilii, in c. Cùm venissent, n. 22. de iudic. 27
 6 NAVIGARE dicitur qui uxorem duxit, & cur, in c. Naviganti, n. 17. de usur. 161
 7 NAUTICUM fœnus de iure civili etiam usque ad usuram centesimam permittitur, in c. Naviganti, n. 5. de usur. 160
 8 NECESSARIUM quandoque exponitur, idest utile, & expediens, in cap. Tuæ fraternitati, n. 18. de spons. & matrim. 16
 9 Sed ex proprietate vocabuli præceptum, & obligationem importat, ibid. n. 19. & seqq. 16
 10 Necessarium quandoque exponitur, idest utile, & expediens, in c. Qui Presbyterum, n. 27. de pœnit. & remis. 204
 11 Necessarium ex proprietate designat præceptum, & obligationem, ibid. num. 20. 204
 12 NECESSITAS, & utilitas Ecclesie regulariter æquiparatur, in c. Quæris, n. 2. de etat. & qualit. 411
 13 Et que dicitur necessitas, quæve utilitas ib. n. 3. 411
 14 Necessitas à rigore iuris excepta intelligitur, in c. Nimis, nu. 21. de fil. Presbyter. 478
 15 Declaratur, ibid. n. 21. 478
 16 Necessitas inevitabilis ad evitandam irregularitatem quando dicitur, in c. Petio, n. 4. de homicid. 139
 17 Necessitas extrema ed redigit, ut censeantur omnia communia, in c. Cùm pridem, n. 72. de pactis. 652
 18 Necessitas extrema excusat à simonia, usura, & furto, ibidem num. 82. 654
 19 Necessitas excusat à furto, & rapina, in c. Cùm voluntate, nu. 18. de sent. excomm. 377
 20 Necessitates tempore omnia sunt communia, præsertim ebaria, num. 19. 377
 21 Necessitas, vel utilitas quanta esse debeat ad hoc, ut Clericali sit solvane collectas pro subsidio laicorum, pendet ex arbitrio Episcopi, & Cleri diluadere, in c. Non minus, n. 52. de immuni. Eccles. 635
 22 Necessitas facit licitum, quod aliàs est illicitum, in c. Nihil, n. 16. de elect. 209
 23 NEFAS, idest impium, & execrabile, in cap. Sacro, n. 10. de sent. excomm. 373
 24 NEGATIO facit rem dubiam, in c. Si Clericus, num. 3. de foro compet. 53
 25 Si sit verisimilis, aliàs fecus, ibid. n. 4. 53
 26 Negatio qualitatis in qua iurisdicção fundatur, non excludit iurisdictionis iurisdictionem, sed tantum impedit processum super principali, donec Iudex de qualitate illa summariè cognoverit, ib. n. 10. Declaratur, num. 16. 53
 27 Negatio qualitatis iurisdictionem tribuens quid operatur, ib. num. 15. 53
 28 NEGATIVA regulariter non est probabilis, in cap. Olim, nu. 42. de lit. contes. 86
 29 Negativa in subiecto semper est probabilis, ib. n. 67. 86
 30 Negativa indefinita æquipollet universali ex proprietate sermonis, in c. Si quis, n. 65. de Regular. 339
 31 Negativa aliquando habet implicitum contrarium actum, & non facere est aliquid facere, in c. Treug. n. 66. de Treug. & pace. 616
 32 Negativa sufficienter probatur ex registro, in quo dispositio, de qua agitur, non reperitur descripta, in c. Confectudines, num. 47. de Confectudine. 195
 33 Negativa universalis, Nullus, excludit etiam minima, in cap. In ordinando, num. 10. de simon. 32
 34 Negativa quid, quætriplex, qualiter coarctetur, & quibus modis probari possit, remissivè, in cap. Cùm Ecclesia, num. 21. de caus. post. & propriat. 110
 35 NEGLIGENTER faciens opus Dei, quando maledictionem incurrat, in c. Dolentes, n. 11. de celebr. Missar. 581
 36 NEGLIGENTIA difflora, propè dolus est, in c. Ad audientiam, n. 36. de homicid. 333
 37 Negligentia Superioris convincitur ex præfixione termini, in cap. Infragabilis, §. Excessus, nu. 5. de offic. ordin. 574
 38 Negligentia affectu æquiparatur scientiæ, ad dolo, etiam in foro penitentiali, in c. Quasi tum, n. 6. de pœnit. & remis. 351
 39 Negligentia crassa, & supina dolo æquiparatur, in c. Ad falsarium, n. 53. de crim. fals. 187
 40 NEGOTIATIONEM etiam iustam extra casum necessitatis Clerico exercere non licet, in cap. Multa, n. 9. & 46. Ne Cler. vel Monach. 653
 41 Negotio est Clericis prohibita de iure divino, & contrafacientes mortaliter peccant, ibid. n. 11. 653
 42 Negotio alia mundialis, alia spiritualis, alia temporalis, ibid. num. 14. 654
 43 Negotio propriè sumpta in quo differat ab artificio, ibidem num. 23. 654
 44 Negotio, seu mercatura, quamvis sit permessa laicis, tamen Clericis omninò prohibetur, ib. n. 24. 654
 45 Negotio, seu mercatura, nec laicis est licita, nisi ad aliquem finem honestum, vel necessarium, ib. n. 31. 658
 46 Negotio aliàs licita, an & quando fieri possit illicita, ib. nu. 52. & seqq. usque ad num. 57. 656
 47 Negotio propter avaritiam, vel alium malum finem est culpa venialis, vel mortalis, prout est ille finis, ib. n. 53. 656
 48 Negotio est opus servile, quod exerceri non potest in Dominicis, & festis diebus, ib. n. 54. 656
 49 Nisi in nudis permittis, dimittit Divina non omittantur, ib. num. 55. 656
 50 Negotiationes maxime mundanarum in Ecclesiis, & Cemeteriis sunt illicitæ, ibid. n. 56. 656

3 Negotio redditor illicita ex loco suspecto, & inhonesto, ibid. num. 58. 656
 4 Negotio sit illicita ex materia, quæ nec per se, nec cum admixtione potest esse utilis, ibid. n. 60. 656
 5 Negotiationem exercens per se licitam, sed ex accidenti illicitam, an teneatur restituere lucrum inde perceptum, ibidem numer. 76. 657
 6 Negotio quibus Clericis sit interdicta, ib. n. 77. & seqq. usque in fin. Quid in Clericis in Sacris, num. 79. 657
 7 Et quid in Clericis minorum ordinum beneficiatis, ib. n. 80. 657
 8 Et quid in non beneficiatis, ib. n. 81. & num. seqq. usque in fin. 657
 9 Negotio est Clericis omnibus prohibita, si habeant, unde commode vivere possint, sive ex beneficio, sive aliundè, ib. n. 81. & seqq. usque in fin. 657
 10 Negotiorum Clericum quasi quandam pestem fuge, ibidem num. 82. 657
 11 Negotio quas ob causas sit Clericis interdicta, ibidem numer. 87. 657
 12 Negotio ut plurimum sine mendacio, & perjurio exerceri non potest, ib. n. 91. 658
 13 Negotio quæ non fit principaliter propter lucrum, non est Clericis, vel Monachis interdicta, in c. Secundum, n. 5. Ne Cler. vel Monach. 662
 14 Negotio, seu mercatura est Clericis permessa ex causa necessitatis, ibid. n. 8. 662
 15 Si tamen victum sibi querere possit artificio, & labore manuali, eis negotiari non licet, ib. n. 9. 662
 16 NEGOTIUM excusans Episcopum à residentia tripliciter consideratur, in c. Ex parte, n. 79. de Resid. non resid. 47
 17 Negotia secularia quæ prohibentur Sacerdotibus regularibus, & secularibus, in cap. Non magno, n. 9. Ne Cler. vel Monach. pag. 650
 18 Negotium sufficit ab initio fuisse utiliter captum, licet res electum non habeat, in cap. Cùm voluntate, num. 12. de sent. excomm. 373
 19 Negotiorum gestores vivere debent sumptibus eorum, quorum negotia utiliter gerunt, ib. n. 13. 378
 20 Negotii appellatio venit causa tam civilis, quàm criminalis, in c. Si quis, n. 1. de foro compet. 35
 21 Negotium, & negotio quod sint, in c. Multa, n. 12. Ne Cler. vel Monach. 653
 22 Negotium quætriplex, & quod sit Clericis interdictum, ib. nu. 13. & seqq. usque ad n. 52. 654
 23 Negotium faculare dicitur tribus modis, ib. num. 45. 654
 24 Negotium faculare accipitur largè, strictè, & itridissimè, ibid. num. 18. 654
 25 Negotium faculare prout provenit ex carnali concupiscentia non fructuaria ratione, est omnibus prohibitum, sed præcipue Clericis, ibid. num. 19. & 28. 654
 26 NEMO potest per alium facere, quod per seipsum facere non potest, in c. Accipimus, num. 66. de pact. 666
 27 Nemo cogitur à seipso, sed tamen à seipso dirigitur, & obligatur, in c. Canonum statuta, n. 62. de constit. 20
 28 NEPOS ex fratre, vel sorore non prohibetur immediatè succedere in beneficio patris, vel avunculi, in cap. Non sine, num. 27. de abtit. 691
 29 NEPOS appellatio propriè intelligitur nepos ex filio, vel filia, ibidem num. 28. 691
 30 Sed ex communi usu loquendi venit etiam nepos ex fratre, vel sorore in materia quantumcumque odiosa, ib. n. 29. 691
 31 Nepos de iure potest obtinere beneficium vacans per resignationem avunculi, in c. Ex parte, n. 2. de off. deleg. 517
 32 Et quid post Constitutionem S. Pii V. ibid. n. 8. 528
 33 Nepos legitimus illegitimo patre admitti possit ad beneficium, quod ipse Avus habuit, non obstanti Concilio Tridentino cap. 11. sess. 25. in c. Ad extirpandas, n. 35. & seqq. de filiis Presbyter. 493
 34 Nepotes an comprehendantur filiorum appellatio, ibidem num. 36. 492
 35 Nepos legitimus ex filio illegitimo an prohibeatur obtinere beneficium a vitum vivente avo, & patre, adeo ut in eius favorem nec avus resignare, nec pensio constitui possit, ib. n. 40. pag. 493
 36 Nepos legitimus ex patre illegitimo eo mortuo non recedit in potestatem avi, ibid. n. 41. 493
 37 Nepotes in materia favorabili veniunt filiorum appellatio, & etiam si dispositio loquatur de filiis ex se natis, ib. n. 45. 494
 38 Nepos illegitimus ex filio itidem illegitimo an excludatur à beneficio avi, ibid. n. 48. 494
 39 Nepos an possit immediatè succedere in beneficio avi, in cap. Ex transmissa, num. 5. & num. seqq. usque ad num. 24. de fil. Presbyter. 467
 40 Referuntur Auctores, & fundamenta primæ opinionis, ibidem num. seqq. 467
 41 Nepotes veniunt filiorum appellatio ex proprietate vocabuli, ibidem n. 7. 467
 42 Contrarium, ibid. n. 15. & seqq. 468
 43 Nepos ex filio, quamvis succedere possit immediatè in beneficio avi vivente patre, non tamen eo mortuo, & cur, ibid. n. 12. 467
 44 Contrarium, num. 14. 467
 45 Nepos ex filia potest immediatè obtinere beneficium avi, sive mater vivat, sive non, ibid. n. 13. 467
 46 Nepos venit appellatio filiorum ex quadam interpretatione, ibid. n. 17. & 21. 468
 47 Quæ locum non habet in materia odiosa, personali, vel contra jus commune, ibid. n. 20. & seqq. 468
 48 Nepos non venit appellatio filiorum, nisi materia sit favorabilis, & tanta, vel similis ratio sit in nepote, ac in filio, ibid. num. 22. 468
 49 Nepos ex fratre an prohibeatur immediatè succedere in beneficio patris, vel fratris fratris, ibid. n. 14. 468
 50 Nota verbum recipit hanc interpretationem, scilicet ad revelandum, in c. Falsidicos, n. 48. de crim. fals. 171
 51 NIGELNI Concilii auctoritas, & præsententia quæ, in c. Firmiter, num. 3. de Summ. Trin. & fid. Cath. 2

- 1 Mitaculum in Nicæna Synodo, ibid num.6. 1
- 1 Ex NIHILo nihil producitur, in c. Nos quidem, nom 55 de testam. 161
- 1 Nihil potest operari, antequam incipiat esse, in c. Quia ingredientibus, num.9. de testam. 154
- 1 Nihil dictio quancumque quantitate excludit, in c. Naviganti, n. 16. de test. 161
- 1 Nihil generat seipsum, in cap. Vestra, n. 75. de cohabit. Cleric. & Mulier. 15
- 1 Nihil est propriè tale, quod non est simpliciter tale, ibidem num. 126. 19
- 1 Quid nihil est, supplementum non recipit, ibid n. 145. 10
- 1 NOBILIS ceteris paribus ignobilis est preferendum, in c. Eam te, num. 41. de etat & qual. 107
- 1 Nobilis, & doctus pinguora beneficia consequi debet, quàm ignobilis, & indita, in c. Episcopus, n. 11. de pracb. 71
- 1 Nobilitas intelligitur non solum generis, sed & animi, & morum, in c. Prudentes, n. 4. de donat. 134
- 1 NOLLE, & non posse iure equiparantur, in c. Quæris, n. 11. de etat & qual. 112
- 1 NOMEN dignitatis non sufficit in rescripto, & stylo Curie; sed requiritur nomen proprium, & cognomen, in c. Cùm accessissent, num. 4. de consil. 107
- 1 Nomina propria ad benedictum Imponuntur, in c. Cùm secundum, n. 15. de præben. 91
- 1 Nomen debet esse consequens rei, in c. Ad audientiam, et secundo, num. 1. de rescript. 181
- 1 Nominum diversitas non semper arguit diversitatem in substantia, in c. Ad hæc, n. 21. de præben. 86
- 1 Nomina propria in rescriptis an & quando apponi possint abbreviatè per primam litteram, in cap. Cùm, M. num. 15. de consil. 113
- 1 Nomina debent esse consequentia rebus, in cap. Odoasius, nu. 41. de solut. 211
- 1 Nominis proprii expressio in materia dignitatem concernente non restituit dispositionem ad personam, in c. Cùm ex illo, nu. 7. de translat. Episcop. 115
- 1 NOMINANTES indignum sunt privati pro illa vice potestate nominandi, si nominatio sit perfecta, alijs secus, in cap. Bonæ memorie, n. 45. de postul. Prælat. 211
- 1 NOMINATIO facta Superiori tribuit jus nominatio, ut ea pendente ad electionem non sit procedendum, ib. n. 51. & 78. 211
- 1 Nominatio, in qua exprimitur consensus de præsentis, idem est quod electio, ibid. n. 52. 213
- 1 Nominatio que fit per unum tantum, propriè non dicitur electio, ibid. num. 67. 214
- 1 Nominatio fit de plurius, postulatio verò, & electio de uno tantum, ibid. n. 61. 214
- 1 Nominatio fieri potest alternatè, postulatio non, ib. n. 69. 214
- 1 Nominatus primò censetur dignior, major, & magis dilectus, ibid. num. 70. 214
- 1 Nominatio nullum jus tribuit, antequam fuerit Superiori præsentata, ibid. num. 78. 214
- 1 Nominatio que fit ante scrutinium, non tribuit jus, ibidem num. 79. 215
- 1 Nominatioque tres sunt species, ibid. n. 79. 215
- 1 Ex Nominatione non acquiritur jus, nisi nominatio sit solemnis, in c. Publicato, n. 10. de elect. 109
- 1 Nominantes in scrutinio scienter indignum, an sint privati pro illa vice potestate eligendi, ibid. n. 41. 111
- 1 Nominatio, & tractatus patris super legitimitate regulariter non nocet tertio, in c. Lateran. n. 18. Qui fil. legit. 81
- 1 Fallit primò quoad effectum relevandi possessorem ab onere probandi legitimitatem, ibid. n. 10. 83
- 1 Fallit secundò in nominatione facta principaliter propter se, conjunctionem cum institutione, ibid. n. 10. 81
- 1 Fallit tertio, si cum tractatu concurrat alia adminicula, ibidem num. 12. 81
- 1 Fallit quarto, si tertius, cuius interest, nominationi, & tractatui acquieverit, ibid. n. 21. 81
- 1 Nominatio patris quando inferat ad veram filii legitimitatem, ibid. num. 24. 81
- 1 Nominatio patris fortissima dicitur conjectura legitimitatis filii, ibid. num. 16. 85
- 1 Nominatio patris in alicui proportionabili filio legitime procreato consistit eum in quasi possessione qualificata legitimitatis, ibid. num. 28. 92
- 1 Nominatio sola absque tractatu non probat legitimitatem contra tertium, ibid. n. 21. 91
- 1 Nominatio parentum probat legitimitatem, maximè si fiat in actu filio legitimo proportionabili, in cap. Per tuas, n. 8. Qui fil. legit. 95
- 1 Nominatio parentum super legitimitate filii non datur, quando tractatus est in contestatione, maximè si cum tractatu concurrat fama, ibid. n. 12. & 15. 95
- 1 Etiam si pater nominaverit filium legitimum in extremis, tuncque heredem intrinsecit, ibid. n. 11. 95
- 1 Nominatio Papæ. Vide in ver. Papa quoad intentionem
- 1 NOTABILIS idest infamis redditur quis propter delicta, & malos mores, in cap. De priore, nu. 6. & num. seqq. de appellat. 196
- 1 NOTARIJ communiter creantur iudices ordinarii, in c. Quoniam, n. 10. Ne Prælat. vic. suas. 78
- 1 Et sunt magistratus inter contentiones, habentque jurisdictionem solum habitum, licet non actu, ibid. n. 17. 78
- 1 Et dicuntur iudices Cathedralium, ibid. n. 18. 78
- 1 Item faciunt preceptum, & garantiam, ibid. n. 10. 78
- 1 Etiamque jurisdictioni prorogati potest de habitu ad actum, ibid. num. 10. 78
- 1 Et possunt expedire ea, que sunt voluntarie jurisdictionis, si bene commutaverint, ibid. num. 11. 78
- 1 Notarius, seu Actarius vix non possunt studere ex jurisdictione provenientes, ibid. n. 22. 78
- 1 Pandecta, seu taxa mercedum in actibus Notariorum assignanda, ibid. num. 24. 79
- 1 Reliqua in ver. Cancellarius
- 1 Notarius in causa electionis potest esse laicus, in c. Quisquis, nu. 17. de elect. 251
- 1 Notarius quoad officium suum sicut est servus publicus laicorum, ita & Clericorum, ibid. n. 10. 295
- 1 Notarius in causa hæreticis, & in visitatione Capituli Cathedralis debet esse Clericus, ibid. n. 11. 295
- 1 Notarius quo adhiberi potest in visitatione Sanctimonialium, in c. Ut iuxta, n. 18. de off. ordin. 191
- 1 Et quid in alijs visitationibus, ibid. n. 10. 191
- 1 Notarius ipso iure privatus officio non potest validè instrumenta conficere, in c. Sicut te, n. 2. Ne Cler. vel Monach. 676
- 1 Requiritur tamen de latere iurisdictionis, ib. n. 9. 676
- 1 Notarius est vile officium, ibid. n. 14. 674
- 1 Notarius cum quis creatur, que debet jurare, ibid. num. 18. de feqq. 679
- 1 Notarius requirit solet sub pœna officij, ut instrumentum conficiat, quod si non fecerit, est perjurus, ib. n. 17. 677
- 1 Notarius tenetur abbreviatoriam, seu matricem in suo Cathedrali ponere, ibid. n. 18. 677
- 1 Notarius an possit creari ab Episcopo, ibid. n. 41. 679
- 1 Notarii creati à Papæ, vel Imperatoris, possunt officium exercere per totum orbem, ibid. n. 43. & n. 45. 679
- 1 Notarius in suo Regno, vel Provincia creare possunt reges, & Principes non recognoscens Superiorum, ib. n. 46. 679
- 1 Item Comes, Barones, & alii feudatarii in suis territorijs, ib. d. num. 47. 677
- 1 Item Universitas, seu Magistratus, ibid. n. 48. 679
- 1 Item quisvis Prælatum in terris suis jurisdictionis, ib. n. 49. 679
- 1 Notarii creati ab Episcopo in Regno Francie appellantur jurati, ibid. n. 50. 679
- 1 Notarius creandi auctoritas Episcopo tributa extra diocesim non extenditur, ibid. n. 51. & 52. 679
- 1 Notarii non possunt conficere instrumenta extra territorium constitutis, nisi de licentia illius, ad cuius jurisdictionem declinant, ib. n. 51. 679
- 1 Conficta tamen intra territorium faciunt ubique plenam fidem, ibid. num. 53. 679
- 1 Notarius creare est actus voluntarie jurisdictionis, & in subditos excoctere potest etiam extra territorium, ibid. n. 54. 679
- 1 Notarii creati ab Episcopo auctoritate Papæ possunt officium exercere ubique terrarum, ibid. n. 55. 679
- 1 Notarius laicus non potest in spiritualibus, & Ecclesiasticis instrumenta conficere, ibid. n. 57. 679
- 1 Contrarius, num. 62. & feqq. 680
- 1 Notarius quilibet minus idoneus, aut in officio delinquentibus Episcopi ad tempus, vel in perpetuum prohibere possunt ejus officij usum in spiritualibus, & Ecclesiasticis, ib. n. 64. 680
- 1 Notarius Episcopus prohibere non potest exercendi officij usum in negotijs, & litibus profanis coram iudice laico in terris Ecclesie, ibid. n. 66. 680
- 1 Potest tamen quoad negotia, & lites locorum priorum à laicis administratores, ib. n. 67. 680
- 1 Item quoad contractus personarum Ecclesiasticarum super earum bonis patrimonialibus, ib. n. 68. 680
- 1 Notarius an pro instrumentis sciendis in collatione ordinis, vel beneficii, aut pro literis dimissorias, seu testimonialibus possit aliquam mercedem accipere, saltem à sponte doctibus, in c. In ordinando, n. 14. & feqq. ubi in fin. de sumon. 31
- 5 Quid recipiat salarium ex publico, ib. n. 15. & 20. & 27. 11
- 5 Et quid si non percipiat, ib. n. 16. & n. 21. 11
- 5 Et quid si salarium non sit congruum, n. 21. & 27. 11
- 5 Et quid in Notario Episcopi, ib. n. 13. & 14. 11
- 5 Et quid in extraneo, ib. n. 10. & 11. & 13. 11
- 5 Et quid si officium Notarii sit necessarium ad probationem Ordinis, ib. n. 20. & 21. 11
- 5 Et quid post Concilium Tridentinum, ib. n. 27. 11
- 5 Notarius Papæ possunt mercedem accipere iuxta taxationem factam pro qualibet Billa, ib. n. 17. 11
- 5 Notarius accipiendo aliquid spontè oblatum ab Ordinatis, si non ex intentione ab initio ad hoc accessit, simoniam non committit, ib. n. 24. 11
- 5 Præscriptum si consueverit vigeat aliquid offerendi, quod pietatis, & devotionem præferat, ib. n. 25. 11
- 5 Notary, & alij ministri Episcopi abstinere debent ab omnibus excommunicationibus insolitis, vel immoderatis, ib. n. 25. 11
- 5 Notarius si exigit pro instrumento ordinationis, seu literis dimissorias ultra decimam alteri partem committit simoniam, non tamen jure Divino damnatur, ib. n. 28. 11
- 5 Notarius laicus potest electioni interesse, ut scriba procedam, in c. Massiana, n. 3. de elect. 104
- 5 NOTORIE delinquentes, etiam si notorium sit facti transiens, audiendi non sunt appellantes, in c. Cùm ea in principio, nu. 41. de nov. oper. nunc. 231
- 1 Notarius Clericus fornicator, & Vide in ver. Clericus quoad delicta, & penas
- 1 Notorie criminosis, excommunicatis, vel suspensis à Canone post Concilium Constantiense licet communicantur etiam in Divinis, & Sacramentis, nisi sint nominati de iudicium, vel notorie Clericorum percussores, in c. Vestra, n. 17. de cohabit. Cler. & mulier. 12
- 1 Vide in ver. Excoctio, ubi etiam participatio
- 1 Notarii materia de rebus est, & involuta, ib. n. 65. 14
- 1 Notorium quid sit, & quatuorplex, & que ejus species, ibidem num. 67. 14
- 1 Notorium in genere septimum quid sit, & unde dicitur, ibidem n. 65. & feqq. 14
- 1 Notorium aliud juris, aliud facti, aliud præsumptiois, ibid. num. 69. 14
- 1 Notorium juris qualiter describitur, ib. n. 70. & 71. 14
- 1 Confessio in iure facta parit notorium, ib. n. 71. 14

3 Acta iudicii faciunt probationem notoriam, dummodo sint publicata, & sit conclusum in causa, aliàs fecus, ibid. n. 72. 15
 3 Sententia inducit notorium, si sit canonicè lata, ibid. num. 72. 15
 & 130. 15
 3 Etiam factum, super quo lata est, nullo modo fit probatum, ibid. num. 74. 15
 3 Notarii facti descriptiones variæ, ibid. n. 77. 15
 3 Notorium facti triplex, idest facti permanentis, facti transcurrentis, & facti interpolati, ibid. num. 78. 15
 3 Notorium facti permanentis quot dicitur, & ejus exempla, ibid. num. 79. 15
 3 Concubina publicè detentio cadit sub notorio facti permanentis, copula verò sub notorio præsumptionis, nisi extaret soboles, ibid. num. 80. 15
 3 Vox Præconis cum sit transitoria, in notorium non transit: editum fecus, ibid. n. 81. 15
 3 Notorii facti transcurrentis exempla, ibid. n. 82. 15
 3 Notorium facti interpolati quod dicitur, & ejus exemplum, in d. c. Vltra, n. 83. de cohabit. Cler. & mulier. 15
 3 Notorium præsumptionis quid sit, ibid. n. 84. 15
 3 Et illius exempla, ibid. n. 85. 15
 3 Notorium præsumptionis ut inducatur, quæ requirantur, ibid. num. 87. 16
 3 Notorium facti ut inducatur, quot hominum scientia sit necessaria, ibid. n. 88. & seqq. 16
 3 Decem homines faciunt Parochiam, & testimonium unius Parochiæ facit crimen esse notorium, ibidem numer. 89, & 90. 16
 & 117. 16
 3 Iudicis arbitrio relinquuntur, quot homines faciant notorium, ibid. num. 91. 16
 3 Denimodum non fit major pars viciniæ, nec pauciores, quàm decem, ibid. num. 93. 16
 3 In notoriis an ordo juris sit servandus, ibid. n. 94. 16
 3 Citatio in notoriis an & quando requiratur, ibid. n. 95. 16
 3 Sententia in notoriis an sit necessaria, ibid. n. 101. 17
 3 Notorium an requiratur probationem, ibid. n. 97. 17
 3 Quid in notorio facti permanentis, in c. Vltra, n. 98. de cohabit. Cler. & mulier. 17
 3 Et quid in notorio juris, vel præsumptionis, ibid. n. 99. 17
 3 Et quid in notorio facti interpolati, ibid. n. 100. 17
 3 Et quid in notorio facti transcurrentis, ibid. n. 101. 17
 3 Notorium per quot testes probetur, ibid. n. 102. 17
 3 Appellatio an detur à sententia lata super notorio, ibidem numer. 103. 17
 3 Notorius criminofus non auditur appellans, ibid. n. 104. 17
 2 Notorium, & publicum in quo diffesane, in c. Non potest, nu. 22. de sent. & re iudic. 183
 2 De Notorio satis est ut constet etiam extrajudicialiter, ibid. n. 25. 187
 2 Notorium non inficitur ex sola negatione, in cap. Si Clericus, n. 5. & seqq. de foro compet. 53
 1 Notorium facti permanentis nulla eget probatione, in c. Perlarum, n. 41. de iis, quæ vi met causæ 679
 2 Iudex non debet permittere, ut factum, cui notoria obstat exceptio, in iudicium deducatur, in cap. Intelleximus, nu. 11. de ord. cognit. 99
 5 Verba ipso jure licet non excludant declarationem super factio, tamen fecus est, si factum sit notorium, in c. Quod à Prædecessore, num. 68. de schism. 108
 2 Notorium licet non constet Judici, tamen si verè sit tale, sententia irrevocabiliter tenet, sed Iudex peccat, in c. Cùm olim, nu. 43. de sent. & re iudicata. 186
 2 Sententia non est revocanda, si ex post facto constat Judici factum esse notorium, & absenti nullam defensionem competere, ibid. num. 44. 186
 2 Notorii dicuntur multi, qui non sunt, & idem tutius est nullum quantumcumque notorium fore demandandum sine citatione, ibid. num. 46. 186
 Vide in verb. Cratio.
 2 Super notorio potest procedi in absentia partis cognoscendo, sed non exequendo, ibid. n. 47. 186
 5 Notorium Judici ut actis consistere debet esse tale, in c. Sacto, n. 37. de sent. excomm. 374
 3 NOVALE quid sit, in cap. Nuper, n. 23. de decim. 325
 3 NOVATIO privilegii non præsumitur, nisi de eo expressè cavetur, in c. Cùm contingat, n. 44. de foro compet. 72

Novitiatus.

Novitius, communis.

3 In Novitiatus, & professoris Superior, & familia à quibus constituit, & amoveri possit, in c. Relatum, num. 83. Ne Cler. vel Monach. 675
 3 Vita communis in novitiatus, & professoris exactè observanda, ibid. num. 84. 675
 3 Novitiatus prorogari non potest à superioribus regularibus ultra annum, nisi ex iusta causa, & ad breve tempus, in cap. Qui Presbyterum, 122. de penit. & remis. 300

3 Novitii quamvis cum effectu non sint Religiosi, sunt tamen personæ Ecclesiasticæ, & gaudent privilegio fori, & Canonis, ibid. num. 45. 412
 3 Novitius præfici potest Abbatiæ per viam postulationis, vel collationis, in c. Quia ingredientibus, n. 17. de testam. 256
 3 Contrarium, ibid. num. 36. 257
 3 Novitiatus fieri debet in Religione approbata, aliàs professio est nulla, nullamque inducit obligationem, in c. Consulti, n. 58. de Regular. 404
 3 Novitius profiteri potest in Monasterio, ubi commodè vivere nequit, dummodo postea collocetur in alio, ubi commodè alii possit, in c. Non amplius, n. 40. de instit. 175
 2 Novitii, qui tendunt ad professionem, dicuntur Religiosi, licet non sint tales cum effectu, in c. In presentia de probat. n. 101. 140
 3 Non tenentur ad Horas Canonicas, sed ad aliquid indeterminate, in c. Presbyter, n. 27. de celebr. Missar. 574
 5 Novitii possunt esse in iudicio absque superioris licentia, in cap. Qui Presbyterum, n. 110. de penit. & remis. 299
 1 Novitii licet recipiant à Monasterio alimenta, & portiones, quæ in eorum locum subrogantur, in cap. Cùm in magistrum, nu. 16. de elect. 302
 3 Novitius est de jurisdictione Ecclesiastica, in c. Cùm dilectus, n. 8. de success. ab intest. 238
 3 Novitii qui sint, ibid. n. 9. & 11. 188
 2 Novitius contrahit domicilium in loco, ubi agit annum probationis, in c. Cùm inter vos, n. 8. de sent. & re iudic. 187
 3 Novitii decedentis canonica portio non debetur Ecclesiæ, cuius erat Parochianus ante ingressum Religionis, ibid. n. 9. 187
 2 Novitius est sub jurisdictione Ecclesiæ, & conveniri debet eorum Iudice Ecclesiastico, ibid. n. 11. 188
 2 Novitium percutiens est excommunicatus, ibid. n. 12. 188
 2 Novitii mores pro collatione primæ tonsuræ, & minorum Ordinum qualiter præcongrui esse debeant, ibid. n. 16 & seqq. 182
 2 Novitius an, & quo respectu Religiosus sit iudicandus, ibidem num. 19 & num. 21. 182
 3 Decreta S. Congregationis super statu Regularium pro novitiis recipiendis, in c. Relatum, n. 77. & n. seqq. usque in fin. Ne Cler. vel Monach. 674
 3 A Novitiis nihil recipiendum excepto victu, & vestitu tempore probationis, ibid. num. 81. 674
 3 Novitii post professionem in professorio sunt collocandi, ibidem numer. 82. 674

Novitius quoad aetatem.

3 Bulla S. Pii V. de Novitiis non recipiendis, nisi post decimum octavam annum, an & quomodo sit temperanda, in c. Cùm vtrum, num. 47. de Regular. 379
 3 Etas nulla est in masculis præfixa à Concilio Tridentino ad suscipiendum habitum Novitiatus, in c. Ad Apostolicam, nu. 14. de Regular. 382
 3 Et quid in mulieribus, ibid. remissivè. 382
 3 Novitius ex voto Religionem ingressus profiteri non potest ante annum decimum sextum completum, nec infra annum probationis, in c. Consulti, n. 42. de Regular. 402
 3 Etas in Novitiis, Clericis, & Conversis quæ, in c. Relatum, nu. 80. Ne Cler. vel Monach. 674
 Vide in ver. Professio quoad aetatem.
 Et in ver. Novitius quoad consensum.
 Et in ver. Fida.

Novitius quoad annum probationis.

3 Novitius, qui à Monasterio exiit, ut aliam Religionem ingrediatur, & in ea duas horas permansit, rediens; tenetur incipere novum annum probationis, in c. Ad nostram, 129. de Regular. 379
 4 Novitii ex Regula S. Benedicti qualiter sint probandi, in c. Infringente, n. 28. Qui Cler. vel voven. 52
 4 Novitius, qui statim sex menses in Monasterio, & postea exiit sine licentia Abbatis, & infra triduum ad Monasterium rediit, non potest validè profiteri post alios sex menses, ibid. nu. 31. & seqq. usque ad 39
 4 Novitius, qui peracto probationis anno rediit ad sæculum, num. ad Monasterium reverfus profiteri possit sine novo anno probationis, ibid. n. 32. 52
 4 Novitius, qui ternos menses in Monasterio moratus bis exiit, & reverfus post alios novem menses professionem emisit, habitumque professorum octodecim menses gestavit, non obligatur ex professione expressa, sed ex tacita, ibid. n. 34. 53
 4 Novitius non tenetur probare omnes asperitates Religionis in specie, sed satis est, ut illas probet in genere, ibid. n. 40. 53
 4 Novitius, qui nunquam ingressus est Monasterium, sed extra illud habitum Regularem suscepit, post Concilium Tridentinum potest ad professionem admitti, ibid. n. 41. 53
 3 Novitiatus, seu approbationis tempus quando duret ex veterum Canonum dispositione, varie referuntur sententis, in cap. Ad Apostolicam, n. 2. & seqq. usque ad 13. de Regular. 382
 3 Novitii ex Regula S. Benedicti probantur per duodecim menses, ibid. num. 6. 382
 3 Novitii post Concilium Tridentinum expleto anno probationis, aut ad professionem sunt admittendi, aut à Monasterio ejiciendi, ibid. num. 7. 382
 3 Novitius ob defectum ætatis, vel aliàs ad profectum inhabilis, clauso anno ejici non debet à Monasterio, sed expectari potest, quoque fit habilis ad profectum, ibid. n. 13. & seqq. 382
 3 Novitii in Religione Societatis Jesu probantur biennio, ibidem num. 15. 382
 3 Novitiæ Ord. S. Dominici in articulo mortis profiteri possunt ante annum probationis ad effectum lucrandi indulgentiarum, & gratias spirituales, ex indulto S. Pii V. ibid. n. 11. 382
 3 Et quid post Bullam Gregorii XIII. In tanta, ibid. n. 33. 382
 3 Novitius, qui post annum probationis exiit à Monasterio, inde ad triennium reverfus, potest statim profiteri, nisi Religiosis, aut persone condicio sit immutata, ibid. n. 43. & 63. 384

- 1 Novitius non exigitur, ubi professio non est necessaria, ibidem num. 46. 134
- 2 Novitius ex voto Religiosum ingressus profecti non potest ante annum decimum sextum completum, nec infra annum probationis, in c. Consoliti, n. 42 de Regular. 401
- 3 Novitius, qui transacto anno exivit de Religione, ad eam revertere, potest illud profecti, nisi Religiosis, aut persone conditio sit immutata, in cap. Quo presbyterium, num. 116 de penit. & reuiss. 300
- 4 Idem in puella, quæ finito tempore Novitatus exivit de Monasterio sine licentia Ordinarii, ib. n. 317. 300
- 5 Novitius finito anno probationis arduum non potest ad Superiores ad alium animum Novitatus repetendum, ib. n. 321. 300
- 6 Maxime sub pœna nullitatis, ibid. n. 323, & 324. 300
- 7 Dispenratio cum muliere, cujus vir Sacros ordines suscepit, ut statim profecti possit, cum in habitum laicali quinquedecim menses in Monasterio fuerit, in c. Ad Apostolicum, n. 17 de Regul. 381
- 8 Novitius contraht domicilium in loco, ubi agit annui probationis, in c. Cum inter vos, n. 8. de sent. & re judic. 487

Novitius in Conventibus designati.

- 1 Clementis VIII. decreta de Novitiis non recipiendis, nisi in Conventibus designatis, expenduntur, in c. Cum virum, n. 49 de Regular. 370
- 2 Referuntur, in c. Insinuante, n. 47. Qui Cler. vel voven. 54
- 4 Expenduntur, ibid. n. 52 & seqq. 54
- 4 Acceptatio ad Religionem facta extra Conventum designatum sine habitus traditione, an sit contra Decreta Clementis VIII. ibid. num. 48. 54
- 4 Novitius proprie non dicitur per solam acceptationem ante actuali habitus susceptionem, ibid. n. 45. 54
- 4 Novitii receptio extra locum ad recipiendos Novitios nomine Conventus designati, an sit nulla, ibid. n. 46. 54
- 4 Novitius receptus extra locum non designatum, nomine tamen Conventus designati ad recipiendos Novitios, à quo tempore incipiat annum probationis, ibid. n. 47. 55
- 4 Novitius quid agere debeat, ut recipi possit in filium Conventus ad recipiendos Novitios non designati, ibid. n. 50. 55
- 1 Conventus à Congregatione super statu Regularium designari pro Novitiis, & professoris, in c. Relatum, num. 79. Ne Cler. vel Monach. 672

Novitii quoad discipulum.

- 1 Novitius volens de Cedere à Monasterio, non potest inquietari pro expensis, in c. Si quis, n. 76 de Regular. 319
- 1 Novitius ex voto Religione ingressus, si infra annum sine ulla causa ceciderit, peccat mortaliter, sed sponte ingressus, peccat venialiter, in c. potestum, n. 72 de Regular. 327
- 1 Contrarium, ibid. n. 72. 327
- 1 Novitius infra annum probationis liber redit ad sæculum, nisi professionem fecerit tacitam, vel expressam, vel appareat eum voluisse vitam omnino, c. Statuimus, n. 1 de Regular. 409
- 1 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 21 & 26. 410
- 1 Novitius redeens de Monasterio absque licentia Abbatis non potest dici fugitivus, ibid. n. 4. 409
- 1 Novitius quibus casibus prohibetur de jure communi de Monasterio exire, ibid. num. 5. 409
- 1 Novitius ad sæculum rediens ante professionem, an recipere bona, quæ Monasterio, vel aliis donavit, ibid. n. 12 & seqq. usque in fin. 410
- 1 Quid si fuerit prestatatus, quid in Monasterium intrabat animo probandi Regulari, ibid. num. 17. 410
- 1 Et quid si nullam teneat professam, ibid. n. 25. 410
- 1 Et quid si donaverit extra causa propter professionem, ibid. num. 31. 410
- 1 Et quid si nullam causam expresserit, ib. n. 32. 410
- 1 Et quid post Concilium Tridentinum, ib. n. 14 & seqq. 411
- 1 Novitio ante professionem abenti omnia sunt restituenda, quæ sua erant, ibid. num. 50. 411
- 1 Novitius ad sæculum rediens non debet vivere seculariter, id est dissolutè, in c. Consoliti, num. 8 de Regular. 308
- 1 Potest tamen vestes seculares deserre, & uxorem ducere, ibidem num. 9. 308
- 1 Si tamen vestes, cum quibus intravit, essent lascivæ, honestum esset, ut illas deponeret, ibid. num. 10. 308
- 1 Qui ad Monasterium converterit habitum sumendo Novitiorum, potest infra annum ad ceterum redire, nisi appareat eum voluisse mutare vitam omnino, ibid. num. 1. 307
- 1 Novitius potest ad aliam Religionem transire absque Superioris licentia, in c. Licet, num. 20 de Regular. 304
- 1 Novitius ante habitum professionem susceptum potest liberè redire ad sæculum, nisi appareat eum voluisse vitam mutare, quod in dubio non præsumitur, in cap. Conjugatus, num. 4 de convent. conjugat. 411
- 1 Novitii actus perfectè gestii non resolvuntur pro egressum Religionis, in c. Cum inter vos, n. 20. de sent. & re judicat. 489

Novitius quoad exitum, & exploratum voluntatis.

- 1 Novitius an de cetero sine exomnibus ab Ordinariis locorum ad præscriptum Decreti Clementis VIII. in cap. Ne Religiosi, num. 58, de Regular. 419
- 1 Novitii non sunt ad habitum recipiendi, nisi facta diligenti perquisitione de illorum naturalibus moribus, & vita tractata, in c. Ad Apostolicum, num. 12 de Regular. 381
- 1 Novitii ex decreto Clementis VIII. olim recipi non poterant sine approbatione Episcopi Diocesis, hodie secunda, in cap. potestum, n. 11 de Regular. 374
- 1 Tridentinum Concilium c. 17 sess. 25 de Regular. exp. n. 10, in c. Cum virum, num. 10 & seqq. de Regular. 366
- 1 Voluntarius exploratus, si puella sit minor 12 annis ex Concilio Tridentino facienda est tam ante habitus susceptionem, quam

- ante professionem; si autem minor ante professionem tantum, & cur, ibid. num. 11. 364
- 1 Michaelis Medicina testimonium, qui Concilio Tridentino interfuit, circa decretum c. 17 sess. 25 de Regular. ib. n. 12. 367
- 1 Voluntas inpuberum, quæ Religionis habitum susceperunt, de jure communi explorari non debet, nisi post pubertatem, ibid. num. 31. 367
- 1 Episcopus si velit, potest bis explorare voluntatem puellæ, quæ ante duodecimum annum habitum Regulatæ suscepit, ibid. num. 31. 367
- 1 Vide in vet. Filia.
- 1 Examine Novitiorum, in cap. Relatum, num. 79. Ne Cler. vel Monach. 474

Novitius à quo recipiendus.

- 1 Prelati immediati Conventuum ex communi observantia Religionum, teste Navarro, possunt Novitios recipere, in c. potestum, num. 31 de Regular. 373
- 1 Novitios quis possit recipere in Ordine fratrum Minorum Sancti Francisci, ibid. num. 36. 375
- 1 Et quid in Ordine prædicatorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum, ibid. num. 37. 375
- 1 Novitii à quibus, & qua forma sint recipiendi ex Bulla, & Declarationibus Sixti V. ibid. num. 38. 375
- 1 Vide in vet. Professio, Confessio, professus, & recipiens.

Novitius quoad renunciationem.

- 1 Novitiorum renunciationibus necesse est adhiberi solemnitatem à statuto locorum requisitam, in c. Statuimus, num. 45. vers. Hinc S. Congregatio Regular. 412
- 1 Novitius non potest in ingresso aliquid donare Monasterio, nisi sit ius, & non habeat parentes, ib. n. 66. 412
- 1 Novitii non prohibentur dare pecuniam Monasterio in rationem ecclesie super Monasterii bonis per Monachos conventum in dote illius post professionem emissam, ibid. n. 57. 413
- 2 Novitius potest licet exhortari, ut bona sua donet Monasterio, in c. In præsentia, num. 10 de prebat. 313
- 2 Et quid post Concilium Tridentinum, ib. n. 12. 313
- 2 Potest in sua professione præcipere, ut aliquid ex bonis ejus expectetur, maxime in pios usus, aut ne quid alienetur, ib. n. 13. 313
- 2 Novitius in Religione Fratrum Minorum potest de bonis suis liberè disponere, ibid. num. 24. 316
- 2 Servata tamen forma à Concilio Tridentino præscripta, si susceperit inter viros, secus si in ultima voluntate, ib. n. 30. 316
- 1 Novitius ad sæculum rediens ante professionem, an recipere bona, quæ Monasterio, vel aliis donavit, in c. Statuimus, n. 22 & seqq. usque in fin. de Regular. 410
- 1 Vide in vet. Novitius quoad discipulum.
- 1 Monasterio an liceat durante anno probationis apprehendere professionem bonorum sibi à Novitio donatorum infra duos menses ante professionem, & cum licentia Episcopi, in c. Statuimus, n. 47. & seqq. usque in fin. de Regular. 412
- 1 Monasterio nihil tribuendum est, vel accipiendum ante professionem ex bonis Novitii, vel parentum, aut consanguineorum sub pœna anathematis, ibid. n. 40 & 51. 410
- 1 Donans bona sua in ingresso Monasterii, illa recipere, si exteat ante professionem, in c. Statuimus, n. 22 de Regular. 410
- 1 Oblatio bonorum inest tacita conditio, si ingrediens in Religione perseveret, ibid. num. 30. 410
- 1 Donans ex causa ingressus in Monasterium, si non intret, recipiat bona donata, non obstante iuramento, ib. n. 31. 410
- 1 Donatus facta Monasterio in ipsa die ingressus, licet non sit nulla ipso jure, tamen revocari debet, si professio non teneat, ibid. num. 32. 410
- 1 Donatus facta Monasterio simpliciter, & absque ulla causa, revocari non potest, ibid. num. 33. 410
- 1 Donatio, seu renunciatio bonorum facta à Novitio cum juramento, post Concilium Tridentinum non valet, nisi fiat cum licentia Episcopi, vel eius Vicarii, & intra duos menses ante professionem, ibid. num. 24. 411
- 1 Nec alius effectum sortitur, nisi professione sequuta & in hoc subsistat veterum Doctorum distinctiones, ib. n. 15. 411
- 1 Bona Monasterio data retineri non possunt Novitio exente, aut decedente ante professionem, ibid. n. 36. 411
- 1 Donationes, seu renunciaciones factæ ante susceptionem habitus probationis, an comprehendantur in decreto Concilii Tridentini in c. 16 sess. 15 de Regular. ib. n. 20 & seqq. usque ad 47. 411
- 1 Dom nium re donata transit in Ecclesiam, vel Monasterium etiam sine actuali traditione, ibid. n. 48. 411
- 1 Novitius an possit in ipsorum renunciatione donare seipsum, & omnia bona sua Religioni, in c. Cum dilectus, num. 4 & seqq. usque in fin. de success. ab intest. 411
- 1 Novitii transfentes ad statum Oblatorum non probantur bona sua Monasterio offerre, ibid. num. 16. 411
- 1 Novitius offerens perpetuo se, & bona sua Monasterio, censetur renunciare novitium, ibid. n. 17. 411
- 1 Dimissio beneficii, quam facit Novitius, non sortitur effectum, nisi post professionem, in c. Non in e, n. 4 de arbit. 691
- 1 Vide in vet. Monasterium quoad successum.

Novitius quoad tactum professionem.

- 1 Novitius per annum decem habitum indidit firmum, ad sæculum redire non potest, in c. Quia ingrediens, num. 41 de regular. 317
- 1 Nihil hujusmodi habitum suscepit ante annos discretionis, ib. d. n. 42. 317
- 1 Et quod si defecerit habitum Novitiorum distinctum ab habitu professionum, ibid. num. 41 & 42. 317
- 1 Et quid si habitum professionis suscepit, ib. n. 41 & 40. 317
- 1 Novitius, qui ante actum professionis suscepit habitum indidit firmum, ibid. n. 41. 317

- ctum, non fit professus, nisi illum deferat per annum post legitimum aetatem, ibid. num. 44 257
- Aut ingerat se in actibus professorum, vel habitum professionis suscipiat, ibid. num. 45 257
- Novitius fit tacite professus, si elapso anno se actibus professorum immiscet, quamvis deferat habitum patenter distinctum ab habitu professorum, ibid. num. 51 268
- Novitius, qui per annum mutavit habitum probationis, & postea profuit absolute vitam mutare an censetur tacite professus, in c. Consiili, num. 47. de Regular. 492
- Novitia, quae sponte se ingerit actibus professorum, per hoc censetur tacite profiteri, in c. Vidua, num. 1. de Regular. 352
- Declaratur, ibid. num. 27. usque in fin. 344
- Novitius, qui se sciens immiscet actibus de jure, consuetudine, vel statuto ad solos profectos sp̄c̄tantibus, est professus, si sponte id faciat, aetatis sit ap̄e, & triduo preserver, ibid. n. 20. & 38. 344
- Novitius, quamvis interessendo electionibus efficiatur tacite professus, tamen vox ejus non valet, & cur, ibid. n. 22. 344
- Novitius per delationem annalem habitum indistinctum censetur tacite professus praesumptione juris, & de jure, nisi aliter fuerit protestatus, in cap. Conjugatus, num. 5. de convers. conjugat. pag. 442
- Novitius adversus tacitam professionem potest sibi cavere per protestationem praecedentem, in cap. Ad Apofoliam, num. 11. de Regular. 382
- NOVUM dicitur, cujus facies immutatur, in cap. Non amplius, num. 57. de institut. 177
- Nudeum verbum equipollet verbo, *spolietus*, in cap. Ad abolendam, num. 30. de haereticis. 91
- Episcopus an & quomodo possit loca nullius diocesis visitare, & illorum personarum ordines conferre, ac dimissoria concedere, in c. Nullus, n. 10. & seq. usque in fin. de Paroch. 364
- NULLIUS diocesis loca origine, privilegio, praescriptione, ibid. num. 12. 304
- Nullius diocesis locorum origo, ibid. num. 16. 305
- Nullius diocesis loca privilegio, ibid. num. 18. 305
- Territorii dismembratio cum omnimoda jurisdictione in Clerum, & populum excluso Episcopo, facit locum nullius diocesis, ibid. num. 20. 305
- Nullius diocesis loca, aut sunt intra fines alicujus diocesis, aut extra, ibid. num. 21. 305
- Nullius diocesis status praescriptione, ibid. num. 22. 305
- Visitatio locorum nullius diocesis fieri non potest ab Episcopo in tribus casibus, ibid. num. 40. 306
- S. Pii V. decretum circa visitationem Ecclesiarum curatarum in locis, ubi regulares exercent utramque jurisdictionem, non extenditur ad loca nullius diocesis, ibid. n. 43. & 47. 307
- Nullus diocesis status non constituitur, nisi procedatur per viam dismembrationis territorii, in c. Cum dilectis, num. 21. de Relig. domib. 498
- Praelatus inferior non constituitur in statu nullius diocesis, nisi habeat in loco omnimodam jurisdictionem Episcopalem, vel qualem, excluso Episcopo, ibid. num. 26. 498
- Et fit liberatus etiam a jure reverentiae, num. 27. 498
- Jurisdic̄tio quasi Episcopalis omnimoda privatim ad Episcopum constituit inferiorem veluti in propria diocesi, in c. Cum contingat, num. 37. de foro compet. 71
- Idem in ver. *Exempti*.
- Et in ver. *Visitatio locorum, &c.*
- NULLITATE solas ex defectu citationis, jurisdictionis, & mandati in Urbe, & in statu Ecclesiastico iudices debent attendere, & alii rejectis ad causam expeditionem procedere, in c. In nomine Domini, n. 47. de testib. 148
- Nullas est dictio universalis negativa, quae restrictionem non patitur, in c. Multa, n. 85. ne Cler. vel Monach. 617
- Nullus, est verbum universalis negativum, in c. Nulli, num. 2. de Res. Eccl. non alien. 222
- Nullatenus, dictio importat nullitatem a deus ipso jure, in c. Qui presbyterum, num. 82. de penit. & remiss. & habet vim Decreti irritantis, ibid. num. 83. 207
- NUMERUS praebendarum an frangatur per receptionem Canonicoꝝ ultra numerum, & per supererectum fructuum, in c. Cum M. num. 50. de constitut. 116
- Numerus in Monasteriis constituitur.
- Vide in ver. *Monasterium quoad praescriptionem numeri.*
- Numerus effrazatus vocalium reducitur, in c. Quia propter, §. Illud autem, num. 9. de elec̄. 293

Nunciatio novi operis.

- Aedificans post nunciacionem novi operis non sufficit, ut patientiam praestet nunciacioni demolienti, sed aedificium ejus sumptibus est demolendum, in cap. Cum in juncto, num. 2. de novi operis nunciat. 229
- Et quid si nunciatio facta fuerit praedecessori aedificantis, ibidem num. 3. & seq. 229
- Interdictum demolitorium novi operis datur haeredi, & in haereditate post annum, ibid. num. 4. 229
- Et in singularium successorem etiam dignitatis, ibidem num. 5. & 8. 229
- Datur tamen ad patientiam, sed non ad impensam, ibid. n. 6. 229
- Nisi successor ratum habeat aedificium captum, vel aedificet, ibid. num. 7. 229
- Vide in ver. *Ecclesia quoad aedificationem, &c.*
- NUNCIUS, & Procurator, in quibus differant, in c. Cum dilectus, num. 2. de Relig. domib. 497
- Nunciis simplex non admittitur ad agendum, vel defendendum, num. 3. 497
- Nunciis est veluti organum, & pica domini, ibid. n. 6. 497
- Et confert verba in personam domini, eique acquirit directam, ibid. num. 7. 497
- Nunciis Principis non creditur sine litteris, & aliorum bona capientibus potest restitui de facto, in cap. Cum in jure, num. 33. de off. delegat. 515

- 1 Nuncio, & alii destinato ad aliquid non creditur, nisi doceat se habere potestatem ad eo, qui potest dare, ibid. n. 42. 515
- 2 NUPTIAE unde dicta in c. Naviganti, n. 70. de usur. 165
- 2 Nuptiarum solemnitates quibus temporibus jure veteri prohiberentur, in c. Capellanus, n. 4. de feris. 89
- 2 Et quibus jure novissimo Concilii Tridentini, ib. n. 5. 89
- 2 Nuptiarum benedictiones fieri non possunt temporibus ab Ecclesia interdictis, & est culpa mortalis huic praeccepto contravenire, ibid. num. 6. 89
- 2 Item prohibentur his temporibus nuptialia convivia, ibidem num. 7. & 11. 89
- 2 Item traducentis uxoris ad domum viri, etiam si fiat privatim, ac sine solemnitate, ibidem num. 10. 89
- 2 Item carnalis copula, num. 11. 89
- 2 Nuptiarum solemnitates cur certis temporibus sint prohibita, ibid. num. 9. 89
- 2 Tolerari Concilii deererunt prohibens carnalem commixtionem, & alias nuptiarum solemnitates temporibus ab Ecclesia interdictis, referunt, ibid. num. 12. 90
- 4 Nuptiae secundae cur non sint benedicendae, in c. Vir autem, n. 5. de secun. nupt. 98
- 4 NUTUS sunt majoris potentiae in fari valentibus, quam in mutis, in c. Tuae fraternitati, num. 28. de sponsal. 17

O

- 3 OBEDIENTIA, idest prioratus, vel administratio Ecclesiae, in c. Monachi, num. 38. de statu Monach. 458
- 3 Obdentia, idest prioratus, vel officium certam habens administrationem, in cap. Cum ad Monasterium, num. 27. de stat. Monach. 477
- 2 Obdentiam manuum Presbyteri, & simplices Clerici tenentur Praelato suo, & successores exhibere, in c. His quae, num. 3. de major. & obed. 618
- 1 Declaratur, ibid. num. 7. 618
- 1 Et quae dicatur obedientia manualis, ibid. n. 3. 618
- 1 Obdentia, reverentia, & honorificentia, an & in quo differant, ibid. num. 8. 618
- 3 OBLATIONUM, & obventionum appellatione veniunt etiam decimae, in c. Cum contingat, num. 41. de decim. 319
- 3 Oblationes factae imagini alicujus Sancti depictae in pariete extra Parochialem, sed infra limites Parochiae, cui debeantur, in cap. Pastoralis, n. 4. de his, quae sunt a Praelat. 242
- 3 Oblationes factae ubi vis locorum infra limites Parochiae debentur Parocho, ibid. num. 16. 244
- 3 Ampliatur sex modis, ibid. a. n. 19. usque ad num. 29. & declarantur quinque, a. n. 29. usque in fin. 244
- 3 Consuetudo, ut oblationes factae imagini alicujus Sancti debeantur laico domino muri, ubi depicta est illa imago, non valet, ibid. num. 10. 244
- 3 Etiam respectu administrationis, ibid. num. 20. 244
- 3 Fallit, num. 21. & 22. 244
- 3 Oblationes res spirituales sunt, quarum laicus non est capax, ibid. num. 20. 23. & 29. 244
- 3 Confraternitates laicorum ex consuetudine possunt recipere oblationes, dommodo nisi sibi applicant, sed in usus totum convertant, ibid. num. 22. 244
- 3 Laico domino muri, ubi facta imago depicta est, non potest Episcopus concedere, ut oblationes dispenset ad libitum suorum, ibid. num. 21. 244
- 3 Oblationes factae factae imagini existentis in Capella, seu Oratorio infra limites Parochiae, debentur Parocho, non autem Capellano ibi instituto, ibid. num. 24. 245
- 3 Idem si fiant ad Altare in Capella alicujus Ecclesiae, ib. n. 25. 245
- 3 Oblationes, quae sunt S. Imagin. existentis in Cathedrali, non dantur Episcopo, sed Archiepiscopo curam animarum ibi exercenti, ibid. num. 26. 245
- 3 Oblationes factae Praebeytero celebrantis sunt Rectoris Ecclesiae, non autem Presbyteri, ibid. num. 27. 245
- 3 Nisi sit Episcopus, qui Missam celebret in Ecclesia Parochiali, ibid. num. 28. 245
- 3 Oblationes cedunt Parocho in dubio tantum, sed si appareant factae alterius contemplatione, vel in alium usum sint destinatae ex pia intentione offerentium, ibid. num. 29. 245
- 3 Oblationum administratio spectat ad Parochium, non ut sibi applicet, sed ut dispenset in usus ab offerentibus praescriptos, ibid. num. 30. 315
- 3 Oblationes an & quomodo a Parochis sint dividendae, ib. n. 31. 315
- 3 Oblationes quarantur Episcopo, si locus ubi depicta est religiosa imago, non sit infra fines alicujus Parochiae, ib. n. 32. 315
- 3 Canonica portio an de oblationibus Episcopo debeatur, ibidem num. 33. 315
- 3 Oblationes, quae sunt in Ecclesiis Regularium, quarantur Monasterio pro Monachis ibi ferventibus, ibid. num. 34. 316
- 3 Consuetudo, ut oblationes non debeantur Parochiali, sed alteri Ecclesiae, vel personae Ecclesiasticae, valida est, ibidem numer. 36. 316
- 3 Oblationes factae novis Sacerdotibus; dum celebrant primas Missas, quarantur ipsis, & non Parocho, ibid. num. 37. 316
- 3 Mens offerentium recipit interpretationem a consuetudine, ibid. num. 38. 316
- 3 Sacerdotes novi non prohibentur primas Missas decantare, & in illis post Offeritorium in medio Altaris ad populum se convertere, & oblationes accipere a sponte dantibus, sed perambulationes per Ecclesiam, & extorsiones prohibentur, ib. n. 39. 316
- 3 Parochi diebus festis possunt post Offeritorium in medio Altaris vertere se ad populum, & invitari loci ad oblationes Manipulum, vel aliud offerentibus praebere deo iudicandum, sed alius Sacerdotibus hoc non licet, ibid. num. 40. 316
- 3 Parochi, tante consuetudine, possunt recedere ab Altari post Offeritorium, & ad infimum locum Ecclesiae accedere ad recipiendas mulierum oblationes, ibid. num. 41. 316
- 3 Oblationes an possint laicis locari, aut vendi, ibid. num. 42. 316

- 1 Laicus non licet de altari immediate oblationes accipere, ibidem num. 21
- 2 Oblationes, quae sunt imaginis alicujus Sancti depictae in pariete extra Parochialem Ecclesiam, cui debeantur, in c. Quoniam, num. 4 de decim. 311
Vide ver. *Laicus quoad decimas*.
- 3 **OBLATI** alicujus religionis an sint iudicandi personae ecclesiasticae adeunt a foro seculari, & veluti gubus in foro ad personam, ut quomodo bona debent esse nunc, in c. Quomodo, num. 1 & seq. usque in fin. de privileg. & praerog. in num. 26. vers. Ex his sequitur. 268
- 4 Et quatenus sint immunes, an eorum exemptio extendatur etiam ad conjugatos, ibid. num. 27. 270
- 5 Et an exemptio de foro seculari suffragetur pro delictis ante oblationem commissis, ibid. num. 31. 270
- 6 Et an oblati exentes requirunt Concilii Tridentini in c. 21. cap. 24. subint. Episcopo tam in spiritualibus, quam in temporalibus, ibid. num. 34. 270
- 7 Et an subint. cumulativè, vel privativè ad Superiores religionis cui sunt oblati, ibid. num. 36. 270
- 8 Oblati adsumunt privilegia religionis, cui oblati sunt, ibid. num. 2. Declinator, num. 4 & seqq. 268
- 9 Oblati quales esse debeant, ut privilegia potantur, ibidem num. 4. & num. 31. 268
- 10 Oblati sunt servi Monasterii, ibid. num. 6. 268
- 11 Oblati acquirunt Monasterio, non tibi, ibid. 268
- 12 Oblatus plene non dicitur, qui sibi usufructum retinuit, ille & gaudeat privilegio sepulture tempore interdicti, ibid. n. 7. 268
- 13 Oblatus plene non dicitur offerens se, ac bona praesentia, ibid. num. 8. 268
- 14 Oblatio plena quid requirat, num. 9. 268
- 15 Oblati praeferunt obedientiam, licet non monachalem, ibidem num. 10. 269
- 16 Oblatus renunciat proprio, & amittit testamenti sanctionem, ibid. 269
- 17 Bona oblata etiam sine persona efficiuntur ecclesiastica, ibidem num. 12. 269
- 18 Offerens bona sine persona non efficitur persona ecclesiastica, ibid. num. 13. 269
- 19 Offerens se aut simpliciter, aut sine bonis, aut cum reservatione bonorum, non est persona ecclesiastica, ibid. num. 14. 269
- 20 Oblatio censetur celebrata juxta ecclesiae statum, vel consuetudinem, ibid. num. 15. 269
- 21 Offerens se simpliciter non censetur obulisse bona, ibidem num. 17. 269
- 22 Offerens se, & majorem partem bonorum, non dicitur persona ecclesiastica, ibidem num. 18. 269
- 23 Oblatus non dicitur is, cui pars bonorum oblatorum in emphiteusim conceditur, ibidem num. 20. 269
- 24 Conclusio circa oblatos, num. 21. 269
- 25 Oblatio non excluditur ex detentione, vel usu facti reoblatæ, penitente superiore, ibidem num. 22. 269
- 26 Oblatio an habitus mutationem requirat, & qualem, numer. 27. & 28. 269
- 27 Oblatio an requiratur, ut seculum relinquatur, ibid. n. 25. 269
- 28 Oblati plene an gaudeant privilegiis, si ante, vel post oblationem matrimonium contraxerint, ibidem num. 28. 270
- 29 Oblati conjugatus gaudent omnibus privilegiis personae Ecclesiasticae, ibidem num. 32. 270
- 30 Oblati post delictum commissum an, & quando subint. foro seculari, ibid. num. 31. 270
- 31 Episcopi jurisdictione in Oblatos respicit spiritualia tantum, ibid. num. 34. 270
- 32 Oblati non habentes requisita an eximantur à jurisdictione Diocesana, ibid. num. 36. 270
- 33 Concilium Tridentinum quid statuerit circa Oblatos praeter jus commune, num. 37. 271
- 34 Episcopi jurisdictione in Oblatos an sit cumulativa, ibid. 38. 271
- 35 Oblatio parentum de impubere an se habeat ad professionem, sicut sponsalia ad matrimonium, in c. Si quis, n. 14. de regular. 314
- 36 Oblatus religi. nisi potest quandoque exire post ubertatem, nisi expressè, vel tacitè professionem emiserit, ibid. n. 16. 314
- 37 Oblati alicujus religionis an sint de foro Ecclesiae, in cap. Nullus, num. 38 de for. compet. 318
- 38 **OFFERENS** simpliciter se, & sua Ecclesiae Regulari, censetur obulisse etiam futura, in c. In praesentia, n. 5. de probat. 113
- 39 Offerens se, & sua religioni sine ingressu, non dicitur mortuus mundo, & imo potest matrimonium contrahere, ibid. n. 7. 113
- 40 Offerens se re poci simpliciter, non renunciat propriis, nisi professionem emittat, ibid. num. 1. 113
- 41 Oblationem emittat, & bonorum potest monasterium recipere, etiam juramento firmata, ibid. num. 3. 111
- 42 Clericus bona à se collata Ecclesiae, in qua est beneficiatus, auterere potest, & secum in monasterium transferre, in c. Ex transmissa, num. 10. de Renunciat. 318
- 43 Oblatio probatur per unum testimonium de veritate, & per confessionem etiam incidentem factam, in c. Cum dilectus, n. 3. de success. ab intestat. 317
- 44 Oblati, seu donati qui proprie dantur, ibid. n. 10. 318
- 45 Et in quo differant à Conventibus, ibid. n. 11. 318
- 46 Oblati comprehenduntur in cap. 10. sess. 24. de regul. ibid. num. 13. & seqq. 313
- 47 Oblati non gaudent privilegiis Religionis, nisi ex tota sint translata, in c. Cùm & plantae, n. 8. de privileg. 310
- 48 Oblati sunt sui iuris, proprium habent, & matrimonium contrahunt, in c. Non est vobis, n. 17. de Regular. 317
- 49 Oblati censentur Ecclesiae, vel Monasterio se obulisse sub tacita conditione, nisi ad aliam regulam transire voluerint, ibid. num. 17. 147
- 50 Oblatus qui se, & sua bona obulit Ecclesiae seculari, potest bona illa se cum ad aliam Ecclesiam, vel Monasterium transferre, ibid. num. 21. 147
- 51 **OBLIGATIO** ad Religionem in genere, an firmet matrimonium post contractum, in cap. Peccatum, num. 34. de haeretic. 31. inter caus. 678

- 1 Obligatio nunquam inducitur, ubi constat de mente legis obligaverunt, n. c. Explicat, n. 20. de observ. jejun. 111
- 2 Obligatio tenet extincta in perpetuum, an reviviscat, in c. Quomodo, num. 22. de Julup. 114
- 3 Obligatio Episcopi ordinum Clericum sine titulo, oritur ex contractu, vel quibus, & ideo transit ad haereditem, in c. Cùm secundum, num. 17. de praeben. 91
- 4 Obligatio quae contrahitur ex ordinatione sine titulo, an sit realis, vel personalis, ibid. num. 20. 92
- 5 Obligatio de perfectione in Religione unde oritur, in cap. Si quis, num. 21. & 22. de Regular. 314
- 6 Obligatio naturalis oritur ex contractu etiam nullo ex contractu (solenitatibus, ibid. num. 24. 316
- 7 Obligatio naturalis quos effectus producat, ibid. 316
- 8 Obligatio habetur pro omni adimplera, quae impleri non potest, sine f. de illius, quod impleri tenetur, in c. Postscriptum, num. 17. de Regular. 177
- 9 Obligatio naturalis non oritur ex consensu, quando lea postulat, relictus dicitur, in c. Poblato, n. 11. de elect. 311
- 10 Idem quod contractus peccat in sua forma, ibid. num. 32. 311
- 11 Vel quod lex decernit actum esse, aut non esse, ibid. n. 31. 311
- 12 Obligatio ad Relig. nem. in genere, quibus modis inducitur, in c. Coniurati, n. c. & n. 42. & 16. de Regular. 107
- 13 Obligatio ad Religionem in genere per susceptioem habet. Novitiorum cum proposito mutandi vitam, potest ad laxiores ordinem pertransire, ibid. num. 7. & 17. 107
- 4 Ecclesia non potest obligare quemquam in vincum ad Religionem in genere, ibid. num. 10. 100
- 5 Obligatio ad Religionem in genere per susceptioem habet. Professum non oritur ex voto impliciti, sed ex tacita professione, ibid. num. 6. 101
- 6 Obligatio ad Religionem in genere an dirimat matrimonium post contractum, ibid. num. 43. & seq. 103
- 7 Obligatio ad Religionem in genere non requirit consensum recipientis, ibid. num. 50. 103
- 8 Obligatio ad Religionem in genere, quae de jure oritur ex professione emissa in Religione non approbata, an sublata fuerit à Concilio Tridentino, ibid. num. 57. & seq. 107
- 9 Fingens se feminam, & professionem faciens in Monasterio Monachialium, obligatur ad Religionem in genere, ibid. n. 54. 103
- 10 Obligatus ex pluribus causis ad idem numerum, ferat solvendum, scilicet si ad idem in specie, in cap. Fratemitatem, num. 70. de sepulture. 108
- 11 Obligatio ad professionem in Ecclesia est unica, & individua, in c. Cùm peremptis, num. 16. de Cler. agrotan. 155
- 12 In Obligationibus indivisus qui non tenetur ad totum, ad r. h. l. tenetur, ibid. num. 17. 155
- 14 Obligatio naturalis non oritur ex contractu omnimod. nullo, in cap. Ad audientiam, num. 17. & 28. de spons. & matrim. 7

Obligatio Cameralis.

- 1 Obligatio Cameralis practica antiqua fuit abolita per Concilium Tridentinum, & reformationem S. Pii V. in c. Sacro, n. 42. de sent. excomm. 174
- Vide in ver. *Audite Camera*.
- 2 Obligatus ratio omnis, deponit onere, & reddita ratione, ordinari potest, prius verò non, n. c. Magnus, num. 1. & num. 11. & 21. de obligat. ad ratiocin. 143
- 3 Ratiocina quae sine, ibid. num. 11. 143
- 4 Obligatus ratiocinans, prohibetur promoveri ad ordines, sed non ad dignitates, ibid. num. 11. 143
- 5 Obligati ratiocinans prohibentur in aliqua Religione ad habitum, & professionem admitti, sed si de facto admittantur, professio non est irrita, ibid. num. 15. 143
- 6 Obligatus iuramento ad librum ferendum, vel ad iud servitium exhibendum, an possit Religionem ingredi, ibid. n. 18. 143
- 7 Obligati ratiocinans quas ob causas prohibentur ordinari, numer. 19. 143
- 8 Administratores bonorum alterius, 2. n. c. quibus casibus prohibentur ordinari ante divinum officium, & reddita ratiocinans, ibid. num. 21. & num. seqq. 143
- 9 Quid in administratores Ecclesiasticarum, vel miserabilium personarum, ibid. num. 21. 143
- 10 Et quid in administratores personarum secularium non miserabilium, ibid. num. 24. 143
- 11 **OBSEQUIORUM** necessitas subjectionem arguit, in c. Ex Lps. ista, num. 6. de probat. 125
- 12 Obsequia, quae debet patrono libertus, sunt honoris, & reverentiae, in c. Quae in Ecclesiarum, n. 20. de Coniur. 102
- 13 **OBSERVANTIA** longè post fundationem non potest esse interpretativa actus fundationis, in c. Consequente, n. 23. de Cler. non relict. 76
- 14 Observantia subsequuta superat omnes alias probationes, & c. omnium interpretationum regula, in c. Tux, n. 14. de Cler. non resident. 87
- 15 **OBTINERE** dicitur, qui habet jus in re, & legitime possidet, in cap. Prius, n. 17. de praeben. 12
- 16 Obtinere idem est quod habere, in c. De rectoribus, n. 17. de Clericis agrotan. 103
- 17 Obtinere quis dicitur quando canonice possidet, & habet jus in re, ibid. num. 1. 103
- 18 Tamen veritas etiam in detentione, ibid. num. 17. vers. Et. 103
- 19 Obtinere verbum quid proprie significet, in c. Dilectus, l. secundum, num. 1. de praeben. 118
- 20 Obtinere verbum est validè factum, & comprehendit decimas, & 21. n. redditis ipsi tualibus, & 21. si quae sint qualitates, in cap. Parochialis, n. 23. de his quae sunt à Prelat. 314
- 21 **OCCASIO** peccati
Vide in ver. *Præsumptio*.
- 22 **OCCIDENTES** forum, vel latrocinem, cum se poterat aliter liberare tenetur agere punitè certam, de qua in c. Intercessisti, de homicid. num. 1. 120

Occidens eum qui de jure naturali, vel divino poterat occidi, non peccat, secus si de jure positivo tantum, ibid. n. 8. 121
 OCCULTUM dicitur quod probari non potest, in c. Dilectus, num. 38. de tempor. ordinari. 175
 Occultum dicitur quod factum est coram paucis, in c. Quod nobis, num. 3. de Clarend. despons. 32
 Occultum proprie quid sit, in c. Vestra, n. 45. & seqq. & num. 121. de Cohabit. Cleric. & mulier 13
 Soluti Dei iudicia relinquuntur, ibid. num. 46. 13
 Occultum penè quid dicatur, ibidem n. 48. & seqq. & n. 121. 13
 Occultum, & penè occultum, qualiter differant, ibid. n. 51. 13
 Occultum quandoque accipitur, piamt distinguitur contra notorium, ibid. num. 107. & seq. & n. 128. 18
 Contrarium, ibid. num. 109. 18
 Declaratur, ibid. num. 111. & 118. 19
 Occultum accipitur, prout contradistinguitur à publico, ibid. num. 113. 18
 Conerarium, ibid. num. 116. 18
 Declaratur, ibid. num. 117. 18
 Occultum accipitur pro penè occulto, & probabili, ibid. numer. 118. & seq. 18
 Quod verum est largè, secus secundum proprietatem vocabuli, ibid. n. 121. & seq. & num. 127. 19
 Occultum proprie dicitur, quod ex sui natura, vel ex accidenti probati non potest, ibid. num. 121. 19
 Occultum dici potest, quod non est notorium, sed Concilium Tridentinum non est restringendum ad hanc acceptionem, ibidem num. 128. 19
 Occultum vix considerari potest in materia Bullarum contra banannos, & extrahentes fragmenta, & idèd hic casus remittitur per Episcopos ad sedem Apostolicam, ibid. num. 129. 19
 Occultum remaneat delictum etiam deductum ad forum contentiosum, si reus fuit absolutus diffinitè, ibid. num. 130. 19
 Et quid sit ab observantia iudicij, ibid. num. 133. 20
 Et quid sit mediis depravatis, & falsis testibus, ib. n. 134. 20
 Et quid sit actor fori per annum tacebit, ibid. n. 135. 20
 Et quid sit reus non fuerit dimissus cum cautione de se repræsentando, ibid. num. 136. 20
 Occultum remanet delictum, non obstante sententia iudicis secularis contra Clericum lata, & fama inde suborta, ibid. num. 137. & num. seq. 20
 Occultum dicitur delictum, si conspicuis tantum sit notum, ibid. num. 141. 20
 Vide in ver. *Dispensatio super irregularitate occulta.*
 Crimen Acolythi adiuvantis rebaptizantem, si est occultum, non impedit promotionem, secus si publicum, nisi cum eo Religionem intraeet dispensetur, in c. Ex litterarum, de Apollat. & reiteran. bap. num. 1. 117
 Occultum an dici possit crimen, si aliquibus sit notum, ibidem num. 2. 117
 Occultum non distinguitur à manifesto in his, quæ non geruntur ratine publici officij, sed concernunt privatam utilitatem excommunicati, in c. Postulatus, n. 10. de Cler. excom. 106
 Occulta per se non subsunt iudicio Ecclesiæ, sed solum occulta per accidentis, in c. Dolentes, n. 28. de celebr. Missar. 582
 Contrarium, num. 62. 585
 OCCUPATIO, morbus, & hostium incurfus æquiparantur, in c. Inter cætera, num. 5. de offic. Ordinari. 582
 OCULORUM officium amittitur durius est, quàm linguæ, in cap. Cùm percussio, num. 24. de Cler. ægrot. 155
 Oculi sibi depingere non licet, in c. Multa, num. 66. ne Cler. vel Monach. 666
 Odium Parochianorum non est sufficiens causa non residendi, in c. Clericos, n. 30. de Cler. non residen. 66
 Odium inter conjuges exortum an fit iusta causa dispensandi super rato, in cap. Ex parte, et secundo, num. 25. de Convers. conjugat. 452
 OECONOMUS agit nomine Monasterij, & ita in iudicio pro causis ad Monasterium spectantibus, in cap. Conquerente, n. 2. de offic. ordin. 586
 Oeconomi appellationis quæ veniat, ibid. num. 3. 586
 Oeconomus in Ecclesia vacante per Episcopum est ponendus, si illius ordinatio ex aliqua causa differatur, in c. Cùm vos, num. 1. & num. 4. de offic. Ordinari. 560
 Oeconomus de jure communis non potest constitui per Episcopum in Ecclesia vacante, si ea sit juris patronatus Ecclesiasticæ, ibid. num. 3. & 8. 560
 Secus ex Concilio Tridentino, ibid. n. 7. 560
 Oeconomus debet Episcopum constituturæ Parochiali, statim habita notitia illius vacationis, ibid. d. num. 7. 560
 Oeconomus dicitur, cui res Ecclesiæ gubernanda mandatur, ibid. num. 10. 560
 Oeconomus in Ecclesia vacante ab Episcopo deputatus habet administrationem omnium bonorum Ecclesiæ vacantis, etiam si institutio non ad Episcopum, sed ad inferiorem spectet, ibid. num. 11. 560
 Non tamen debet fructus sibi applicare, sed in utilitatem Ecclesiæ convertere, vel successores reservare, ibid. n. 16. 560
 Item tenetur inventarium conscribere, ib. n. 17. 560
 Et debet esse Clericus, ib. num. 18. 560
 Debetur tamen illi congrua retributio Episcopi, ibid. n. 19. 560
 Et unde hæc portio sumenda fit, si fructus sint consumpti, vel insufficientes, ibid. num. 20. 560
 Oeconomi deputatio in Ecclesia vacante non pertinet indistinctè ad Episcopum, sed ad eum, qui habet ius institutio, ibidem num. 24. 561
 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 25. 561
 Oeconomi deputatio in Parochialibus vacantibus non spectat ad Abbatem habentem jus conferendi, sed ad Episcopum viciniam, ibidem num. 26. 561
 OFFENDERE plures difficilius est, quàm unum, in c. Mandatum, num. 8. de Simonia. 61
 OFFICIALIS Penitentiarie an ex sola causa quoddam cæcus evasit iuste poterit ab officio removeri, & alius in ejus locum fuisse Repertor.

brogari, in cap. Consultationibus, num. 24. & seqq. usque in fin. de Cler. ægrotan. 165
 Officialis perpetuus habet titulum, ibid. num. 38. 160
 Officialis propter morbum perpetuum, & incurabilem effectum inhabilis, non potest ab officio removeri, sed dandus est illi coadjutor, ibid. num. 40. 166
 Officialis Penitentiarie percipiunt in absentia fructus, & emolumenta, quando sunt legitime impediti, ibid. num. 44. verf. Corroborentur. 166
 Officialis potest inire societatem super fructibus sibi debitis à recedentibus bonam fidem, in c. Naviganti, n. 63. de usur. 164
 Officialis perpetuus propter morbum incurabilem ab officio non removetur, sed datur illi coadjutor, in c. de Rectoribus, n. 41. de Cler. ægrot. 160
 Officialis dicitur administrator in utilitatem Monasterij, nec potest de fructibus disponere, in cap. Monachi, n. 43. de stat. Monach. 459
 Officialis perpetuus sine justa causa de potestate ordinaria averi non potest, in cap. Cæterum, n. 37. de Rescript. 143
 Officialis electus, qui ante confirmationem evasit cæcus, debet in eodem officio remanere, illudque per alium exercere, ibidem num. 45. & 52. 144
 Officialis, qui ex propria culpa in morbum incidit, removetur ab officio secundum leges, ibid. num. 68. 145
 Secus secundum Canones, ibid. num. 69. 145
 Officiales Collegiorum Urbis ægritudine, vel senio, aut aliis legitime impediti, ex consuetudine inserviunt per substitutum, sibi que emolumenta percipiunt, ibid. n. 79. 145
 Vide in ver. *Officium, Cæcus, Mutus, Insipimus.*
 OFFICIUM obtinens ad sui vitam, si evadat cæcus, an valeat provisio de eodem officio alteri facta sine derogatione Regule de jure quæritur non tolli dicitur in c. Cæterum, n. 35. & seq. usque in finem de Rescript. 143
 Officia de sui natura regulariter sunt perpetua, præsertim si concedantur ad vitam, ibid. num. 36. 143
 Officium obtinens sine gratuito, sive onerosum, si fiat inhabilis non privatur officio, sed inservit per substitutum, & retinet pendia sua, ibid. num. 46. 144
 Etiam si officium requirit indistinctam personam, ibid. n. 48. 144
 Officio, vel beneficio quem privare sine culpa, perversum est, & contra Ecclesiasticam censuram, ibid. n. 57. & seq. 144
 Vide in ver. *Cæcus, Officialis, Mutus, Insipimus.*
 Officia perpetua, & spiritualia regulariter per omnia, ut beneficia Ecclesiastica, ibid. num. 76. 145
 Imò difficilioris quis removetur ab officio, quàm à beneficio, ibidem num. 77. 145

Officium iudicis.

Judex in materia peccati ex officio providere potest, ubi claudetur os agentis, in c. Præterea, n. 6. de Convers. conjugat. 429
 Officium Iudicis nobile semper datur, ubi deficit actio ad confessendum quod sibi debetur, vel ad cogendum obligatos, qui actione directa non possunt adstringi, in c. Quoniam, n. 34. de decim. 315
 Fundatur in æquitate, ibid. & num. 37. 315
 Conceditur ad instar actionis, ibid. n. 35. 315
 Et latè sumpto vocabulo venit actionis appellatione, ib. n. 36. 315
 Officio iudicis ex æquitate succurritur, ubi actio deest, in cap. Graviss, n. 36. de rebus sponlat. 117
 Judex supplet ex officio, ubi vertitur percussio animarum, in c. Sacerd, n. 57. de sent. excom. 375
 Judex non impartitur officium suum nisi volenti, & petenti, in c. Venerabilis, n. 21. & 26. de Judic. 33
 Judex debet litium brevitati studere, & artibus litigatorum occurrere, ibid. omni 27. 33
 Officii nomen convenit tam majoribus, quàm minoribus ordinibus, & latissimè patet, in c. Cùm contingat, num. 126. de ætat. & qualit. 428
 Officium pascedi per bonorum operum exemplum personalissimum est, nec potest impleri per ministros, in cap. Ex parte, num. 40. & seqq. de Cleric. non residen. 44
 Homines diversæ professionis non sunt in eodem officio sociandi, in cap. Cùm causam, n. 8. de elect. 276
 Si associetur, ita ut sint unum corpus, secus si tanquam singuli, ibid. num. 10. 276
 Officium tunc dicitur Papa voluisse alteri tradere, & privare possessorem, quando in locum ejus alium subrogat, in cap. De rectoribus, n. 20. de Cler. ægrotan. 159
 Declaratur, ibid. num. 39. 160
 Officij divini celebratio non refertur ad celebrationem Missæ, in c. Ut Abbates, n. 74. de ætat. & qual. 394
 Declaratur, num. 82. & seqq. 395
 Vide in ver. *Vinculus quoad Officium Divinum.*
 Divina officia non requirunt ordinem Sacrorum, ib. n. 106. 397
 Emptor redemptionis officij recitari debet modum pretium, sed etiam pretij accessorem, in c. Ex Epistola, n. 41. de probat. 125
 Officium omnimoda dispositio in conferendo, transferendo, & removendo, pertinet ad Romanum Pontificem, in c. Consultationibus, n. 11. de Cler. ægrot. 165
 Declaratur, ibid. num. 46. verf. Quæritur, & n. 72. & 76. 165
 Officia Ecclesiastica perpetua regulariter ad instar beneficiorum, & dignitatum, quæ in titulum conferuntur, ib. n. 17. 165
 Officia, & beneficia conferri debent personis, quæ dignè valeant administrare, in c. Nulla, n. 22. de Consec. præb. 188
 Officium quid sit, in c. Ad hæc, n. 53. de præben. 186
 Officium cui interdicitur, & executio, in c. Sicut te, n. 35. Ne Cler. vel Monach. 678
 Officium nullum Clerici possunt habere in Republica seculari, in c. Multa, n. 20. Ne Cler. vel Monach. 664
 Officium tunc dicitur Papa voluisse alteri tradere, & privare possessorem, quando in locum ejus alium subrogat, in c. De rectoribus, num. 20. de Cler. ægrot. 159
 Declaratur, ibid. num. 39. 160
 Officij manualibus sacri ordines non annexantur, ib. n. 26. 159

- 1 Officia quaedam Pœnitentiariæ conferuntur prævio censuræ, qui in manualibus non servantur, ibid n. 19. 179
- 1 Officium manuale respectu illius, cui ad vitam fuit collatum, censetur perpetuum, ibid n. 31. 183
- 1 Officium Beatae Mariæ Virginis, ac Defunctorum, an ex præcepto recitare teneantur Monachi S. Bernardi Hospitiorum Ordinis Cisterciensis, in c. Presbyter, n. 30. & seq. usque in finem, de celebr. Missar. 175
- 1 Officium B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum, &c. qui ad præscriptum Rubricarum non dicunt, & psallunt, non peccant, ibid n. 12. 175
- 1 Officium B. Mariæ Virginis an esset in præcepto ante Bullam S. Pii, ibidem n. 11. & seqq. 175
- 1 Officium B. Mariæ Virginis est in præcepto, si ita se habeat Ecclesiæ, vel Monasterii consuetudo, ibid n. 15. 175
- 1 Obligatio prædicti officii unde intantum suspenderit, ibid n. 14. 175
- 1 Iura nihil magis abhorret, quam unum occupare officia plurimum, in c. Ad hæc, n. 12. de Offic. Archid. 111
- 1 Officium nullum præter Abbatem in Monasterio esse perpetuum, in c. Cùm ad Monasterium, n. 29. de Iur. Monach. 477
- 1 Officium nocturnum, & diurnum à Prælati, & Clericis studiosis, & devotè celebrari debet, ibi cap. Dolentev, n. 1. de celebr. Missar. 174
- 1 Et quomodo intelligantur verba, studiosè, & devotè, ibid. & n. 39. 40. & 42. 174
- 1 Ad Officium divinum tenentur Clerici in sacris, non autem in minoribus ordinibus constituti, nisi sint beneficiati, ibid numer. 1. 171
- 1 Officium divinum dicentes, vel Missam audientes cum distractione voluntaria, an satisfaciunt præcepto Ecclesiæ, ibid num. 17. & n. seq. usque in fin. 172
- 1 Quid id distractio proveniat ex eo, quod quis scienter se occupet in actu externo, & incompatibili cum interna attentione, ibid. & n. 19. & 55. 172
- 1 Et quid si proveniat ex solo actu interiori, ibid. & num. 20. & seqq. usque in fin. 172
- 1 Referuntur Auctores, & fundamenta opinionis affirmativæ, ibid. & n. 21. & seq. usque ad n. 31. 172
- 1 Officium studiosè, & devotè non celebrantes non obligantur ad culpam, sed ad penam suspensionis, ibid num. 35. 173
- 1 Contrarium, & n. 37. 173
- 1 Officium recitans, vel Missam audiens, si cor ad Deum non habeat, mortaliter peccat, ibid. n. 38. & n. seqq. ad n. 51. & num. 55. 173
- 1 Declaratur, & n. 52. & seqq. 173
- 1 Officium debet dici reverenter quantum ad compositionem corporis, distinctè quantum ad pronuntiationem oris, & devotè quantum ad interiori elevationem, ibid n. 19. 171
- 1 In Officio præcipitur devotio interna, & formalis, quæ est donum Dei, non autem sola externa, & materialis, quam habent etiam hypocritæ, ibid n. 40. 171
- 1 Officium recitans, vel Missam audiens, & aliud cogitat, mentitur, ibid n. 41. 171
- 1 Officium, ut satisfiat præcepto, necesse est, ut non procedat ex sola imaginatione, sed ex liberatione, quæ attentionem requirit, ibid n. 45. 171
- 1 Non tamen oportet, ut in prosecutione officii attentio semper duret secundum essentiam ad us, sed satis est, ut duret secundum virtutem, ibid n. 46. & n. 47. & 68. 171
- 1 Divina officia non requirunt Ordinem Sacerdotalem, in c. ut Abhates, n. 106. de etat. & qualitat. 397
- 1 OMMISSIO levis non vitiat, nisi sit de forma, in c. Ad nostram, n. 22. de Regular. 351
- 1 OPINARI quid sit, in c. Ne innitatis, n. 112. de Constitut. 41
- 1 Opinari non est in nobis, necesse enim est illud, aut verum dicere, ibid n. 119. & n. 116. & 119. & n. 114. & seqq. 41
- 1 Imaginari quidem possumus ut volumus, sed non opinari, ibidem n. 119. & 120. 45
- 1 Opinari aliud est, & aliud fingere, ibid n. 120. & 121. 45
- 1 Opinandi libertatem non habet intellectus, ut libet, sed cogitur obiecto se conformare, ibid. num. 121. & n. 154. & numeris sequentibus. 45
- 1 Intellectus non habet libertatem opinandi, ut libet, sed violentè inclinatur in eam partem, in qua sunt fortiora motiva, ibid. numer. 125. 59

Opinio communis.

- 1 Opinio illa semper est præferenda, quæ habet pro se legem, vel probatam consuetudinem, in cap. Ne innitatis, numer. 21. de Constitut. 41
- 1 Opinio quid sit, ibidem numer. 11. numer. 17. & 91. & seqq. & numer. 137. 41
- 1 Opinio stabilitatem non habet, sed variabilis est, ibid. n. 65. 35
- 1 Opinio, intellectus, & fides in quibus differant, ibid n. 66. 36
- 1 Opinio contra distinguitur à virtutibus intellectualibus, ibid. num. 66. n. 69. & n. 81. & 82. 38
- 1 Opinions distinctio quæ sit, ibid n. 78. & n. 91. & 93. 37
- 1 Opinari quid sit, ibid n. 127. 43
- 1 Opiones diversæ in nobis quomodo generantur propter diversitatemphantasmata, ibid n. 115. 45
- 1 Opinions veritas, aut falsitas non seorsum est pendenda, sed per differentiam, & comparationem ad opposita, ibidem numer. 167. 47
- 1 Opinio vehemens pro consuetudine habetur, ibid n. 118. 43
- 1 In Opinio diligenda, cùm non appareat quæ turior sit, servandæ sunt regulæ juris, in d. cap. Ne innitatis, num. 119. & numeris seq. usque ad n. 129. 43
- 1 Et quæ sint eius nodi regulæ, ibid n. 131. 43
- 1 Opinionsibus discrepantibus tres propositæ ambigua sit, abstinendum est à consilio, & iudicio, & consulendus est Princeps, ibid n. 131. & 144. 55
- 1 Opinio, & veritas si invicem se confundant, potest lux differentiam dividere, ibid num. 139. 55

- 1 Opinions si inique sint probabiles, inducendæ sunt partes à d. concordiam, ibid n. 137. 55
- 1 Doctores referens plures opiniones in dubiis, quæ censetur approbare, ibid n. 171. 61
- 1 Doctores, qui simpliciter approbat unam opinionem, censetur contrariam refellere, ibid num. 172. 61
- 1 Idem si dicat unam opinionem esse probabiliorē, seu veriorē, ibid n. 173. & n. seqq. 63
- 1 Theodosii Imperatoris edictum de opinione præferenda in discordia iuris consultorum, in d. c. Ne innitatis, num. 210. de Constitut. 63
- 1 Opinionsibus discrepantibus contrariis debet habere iudicem præferendum, non tamen claudens, ibid n. 172. 61
- 1 Opiones distinguens, & ad concordiam reducens, non videtur aliis opinionibus reprobare, ibid n. 400. 74
- 1 Cardinalis Zabarella nulli unquam voluit in opinionibus cedere nisi urgente ratione, ibid num. 411. 87
- 1 Opiones plures simpliciter referens censetur ultimam approbare, in c. Dm virum, n. 29. de Regular. 124
- 1 Fallit, si quis primò ponat suam opinionem, & postea subdat: Alii dicunt, ibid n. 130. 76
- 1 Opinio quandoque magis attenditur, quam veritas, in c. Nuper A nobis, n. 19. de Bigamis 104
- 1 Opinio media eligenda, in c. Venerabilis, n. 29. de testibus 157
- 1 In opinionibus variatæ humani amplectenda est, in c. Si vir, n. 3. de cognat. vel testibus. 41
- 1 Opinions, vel magistro culibet non est credendum, in c. Per usque, n. 6. de cent. excom. 112
- 1 Opinio potest se habere ad verum, & falsum, in cap. A nobis, n. 2. n. 7. de sent. excom. 112
- 1 Opinio est credulitas cum aliqua levi dubitatione, & tenet medium inter suspiciones, & plenam probationem, in cap. Ne innitatis, n. 92. de Constitut. 118
- 1 Opinions non diversitas in aliquo articulo excusat à contemptu, & a pena, in c. Super eon, 46. de Bigamis 103
- 1 Opinio Episcopi Mensis Mariani tenentis abolitionem in terminis Bullæ Gregorij XIV non esse reservatam, expenditur in cap. Cùm pro causa, n. 11. de sent. excom. 112
- 1 Refellitur, & n. seqq. usque in fin. 118

Opinio communis.

- 1 Opinio favens matrimonio, vel potestati clavium, præferenda est opinioni contrariæ etiam communi, in cap. Ne innitatis, n. 0. 211. de Constitut. 54
- 1 Vide in ver. *Opinio singularis.*
- 1 Opinions communem iudex sequi tenetur, aliàs facit item suam, ibid n. 111. & n. 120. 54
- 1 Opinio communis habet vim consuetudinis, ibidem numer. 124. & num. 127. 55
- 1 Opinio communis est probabilis, & amplectenda in iudicando, & consulendo, ibi n. 125. 61
- 1 Nisi contraria sit probabilior, seu verior, ibidem numer. 126. & numer. 128. 63
- 1 Opinions communem sequens posthabita veriori excusatur à pena in foro externo, sed non excusatur in foro conscientie, ibid num. 129. 63
- 1 Opinio communis inducit errorem probabilem, ibi d. n. 129. 63
- 1 Opinions communem curia non sequitur, ubi contraria est verior, ibi d. n. 127. 78
- 1 Opinio communis iudicanda non est ex multitudine, sed ex potestate aucthorum materiam diligenter inquirentium, ibidem numer. 147. 78
- 1 Opinions probabilem non reddit sola auctoritas unius doctoris, si in contrarium sit communis opinio, ibid n. 171. 89
- 1 Nisi ille Doctor scilicet solveret argumenta contraria, & confirmaret sua, ut suam redderet aut certam, aut longè probabiliorē, ibid n. 178. 90
- 1 Vox communis præfertur dictis paucorum, ibi n. 174. 90
- 1 Ratio bene loquitur, qui contra omnes loquitur, ibi d. n. 174. 92
- 1 Opinio communis non dicitur, quæ plures Doctores habet eam sequentes per se, ibid n. 175. 89
- 1 Opinio communior censetur, si sit approbata à sex Doctoribus Clavium ex professione tractantibus, quàm si à quinquaginta sola sepe auctoritate priorum doctorum, ibi d. n. 177. 90
- 1 Ab Opinions communis recedere non licet, nisi habeat potestatem certam, & convincentem, ibid n. 178. 90
- 1 Opinio singularis favens matrimonio an & quando contra communem sit tenenda, in cap. Si vir, num. 4. de cognat. Iuris. 61
- 1 Vide infra in ver. *Opinio singularis.*
- 1 Opinio melioribus rationibus tulcita eligenda est, etiam si opposita sit communior, in cap. Capellanus, n. 3. de Iuris. 89

Opinio probabilis, & probabilior.

- 1 Opinions probabilem an sequi liceat in quacumque materia, iustissime dicitur, in cap. Ne innitatis à num. 91. usque ad numer. 101. de Constitut. 78
- 1 Divino tractatus de opinione probabilis, ibid num. 14. 71
- 1 Opinio etiam mundi probabilis esse potest in materia ad fidem, aut mores non pertinente, ibi n. 15. 73
- 1 Declaratur, ibi d. n. 110. 82
- 1 Opinions diversitas in sanctis inter se habeat in h. t. quæ ab Ecclesiæ non sunt distincta, licitum est culibet, quod vult, dicere, ibid n. 16. 81
- 1 Opinions non probabiles an sequi liceat in articulis non distinctis, remittitur, ibid n. 18. & n. 31. 81
- 1 Opinions aliquid magis eligens contra manifestum scriptum testimonium non, sine contra id, quod publicè tenetur, secundum Ecclesiæ auctoritatem non potest ad erroris vitium excusari, ibid n. 20. 81
- 1 Vide in ver. *Opinio singularis.*
- 1 Doctrinæ de libertate electione opinionis probabilis origo, & pro-

progressus, in d. capit. Ne ininitaris, num. 23. & seq. de Con-
stituit. 32
 1 Probabilitatis gradus tres, ib. n. 25. 32
 1 Referuntur Auctores Doctrinae de libera electione opinionis proba-
bilis, & eorum assertiones, ibid. d. nu. 25. & nu. seqq. usque
ad num. 45. 32
 1 Videlicet licere omnibus illam sequi, & in omni materia, ibid.
num. 27. 32
 1 Et in specie id licere Lecturis, & Magistris, ib. n. 28. 32
 1 Item Advocatis, etiam in causa sanguinis, ibid. num. 29. & num.
381. & 390. 32
 1 Item Conciliariis, & Consultoribus animarum, ibid. numer. 30.
& num. 354. 32
 1 Item Judicis, etiam contra communem, ibid. num. 31. & numer.
298. & 355. 32
 1 Ita ut Reo non liceat appellare, etiamsi pro se habeat probabilio-
rem, ibid. n. 32. 32
 1 Item Medico, in d. c. Ne ininitaris, nu. 33. & num. 293. & 373. de
Constitut. 32
 1 Item Regi in bello gerendo, ib. n. 34. & n. 306. & 375. 32
 1 Item Sacerdotibus in essentialibus Sacramentorum, & illorum ad-
ministratio, ibid. n. 35. & n. 303. & 376. 33
 1 Ita ut licet consecrare in materia incerta, ib. n. 36. 33
 1 Et Confessaribus teneatur sequi opinionem probabilem Pœnitentis,
etiamsi credat eam esse falsam, ibidem numer. 37. &
num. 305. 33
 1 Et Ecclesia tribuat jurisdictionem ad absolvendum Sacerdoti eli-
genti opinionem probabilem, ib. n. 39. & n. 380. 33
 1 Et sequi liceat opinionem nimis tutam etiam in articulo mortis,
ibid. num. 40. 33
 1 Doctrina de libera electione probabilium opinionum est valde uti-
lis Christianæ Republicæ, & salutis animarum, in d. c. Ne in-
nitaris, n. 41. & seqq. de Constitut. 32
 1 Imò valde perniciofa, ut late ostenditur, ib. n. 293. & numeris
seqq. usque ad n. 140. & n. 401. 65
 1 Opinionem probabilem secundum se an in moralibus sequi liceat,
præsumendo ad quæcumque probabilitate opinionis oppositæ la-
te dicitur, ut numeris sequentibus, usque ad n. 121. 42
 1 Referuntur fundamenta pro opinione affirmativa, ibid. nu. 45. &
num. seqq. usque ad n. 59. 34
 1 Referuntur fundamenta pro opinione negativa, ibid. à num. 59.
usque ad n. 111. 35
 1 Solvuntur contraria, ib. n. 111. usque ad n. 121. 41
 1 Et quid sit latè reflexus ad opinionem oppositam, n. 109. 41
 1 Opinionem probabilem eligens in actionibus humanis non agit tem-
erè, sed prudenter, in d. cap. Ne ininitaris, numer. 46. &
n. 56. de Constit. 34
 1 Contrarium, ibid. n. 66. & 69. & 70. & seqq. & nu. 111. 36
 1 Opinionem probabilem eligens non est in dubio, licet sit cum for-
midine partis oppositæ, ib. n. 58. 35
 1 Declaratur ib. n. 71. 36
 1 Opinio probabilis indubitata rei certitudinem non habet, ibidem
num. 62. & n. 71. 35
 1 Veritas, nec fallit, nec fallitur, opinio secus, ib. n. 63. 35
 1 Opinio probabilis moralem certitudinem non habet, ib. num. 71. &
num. 72. & 76. 36
 1 Opinio probabilis habet inseparabiliter annexam formidinem, ib.
n. 92. & 261. 38
 1 Opinionibus contrariis si quis adducatur in suspensionem, quòd
actus sit illicitus, ex sententia Divi Thomæ non potest illum
explicare absque peccato, in d. capit. Ne ininitaris, num. 59.
de Constitut. 39
 1 Certitudinem ex probabilibus sufficere in moralibus, quomodo
sit intelligendum, planè explicatur, ibid. nu. 99. & numeris
seqq. usque ad num. 111. 39
 1 Salonius iudicium non fuit probabile, sed omninò certum, ib.
num. 101. 40
 1 Opinio probabilis potest amplecti, quando contraria utcumque
tutior, est rationibus destituta, ib. n. 109. 41
 1 Opinio probabilis, respectu non probabilis, potest dici probabili-
or, ib. n. 110. 41
 1 Ex opinionibus duabus oppositis æquè probabilibus, àn liberum
sit cuilibet sequi utramque, vel alteram, quàm maluerit, late
discutitur, ib. n. 121. & numeris seqq. usque ad n. 131. 42
 1 Referuntur fundamenta pro opinione affirmativa, in d. c. Ne in-
nitaris, n. 122. de Constit. 42
 1 Item pro opinione negativa, ib. à n. 123. usque ad n. 152. 43
 1 Solvuntur contraria, ib. n. 152. 52
 1 Propositiones duæ contradictoriae possunt esse probabiles, ibidem
num. 122. & 131. 42
 1 Opinionibus oppositis, qui judicat esse æqualiter probabiles,
vel quasi æqualiter, non est moraliter certus, sed dubius, la-
tè firmatur, ibidem numer. 125. & numeris sequentibus usque
ad num. 171. 43
 1 Opinionibus contrariis æquè probabiles etiamdem intellectum posse
simul opinari, non tantum moraliter, sed etiam natura-
liter, & physice, est impossibile, ibid. num. 126. & numeris
sequentibus 43
 1 Propositum non judicare probabilem, & judicare propositionem
probabiliter esse veram, multum differunt, in d. c. Ne innitari-
s, n. 230. & n. seqq. de Constit. 43
 1 Opiniones duæ contradictoriae possunt judicari probabiles, sed
non possunt judicari probabiliter esse veræ, ibid. num. 131. &
num. 135. seqq. 43
 1 Vide in ver. *Propositio*.
 1 Opiniones contrarias, qui judicat esse æqualiter probabiles, non
potest earum alteram opinari, ib. n. 139. & nu. seqq. 45
 1 Cardinales, cum rationes fuit utrique probabiles, quomodo
debeant in Confessorio respondere, ib. n. 186. 49
 1 Opinionem unam judicans probabilior altera, non est dubius,
sed moraliter certus, ib. n. 225. 34
 1 Opinio probabilior eligi potest, quamvis contraria sit tutior,
dummodò deponatur conscientia opinionis oppositæ, num.
228. 44

1 Opiniones si utrinque sint probabiles, iudicanda sunt partes ad
concordiam, ibid. n. 237. 55
 1 Opinionem habens, quòd actus sit licitus, si etiam habeat scrup-
ulum de opposito, agit contra dictam conscientiam, in d. c.
Ne ininitaris, n. 246. & n. 249. de Constit. 56
 1 Et multò magis, si de opposito habeat opinionem æquè probabi-
lem, ib. num. 247. & num. seqq. 56
 1 Opinionem minus probabilem, & minus tutam an sequi liceat ter-
dicta probabili, & tutiori, plenè examinatur, ibid. nu. 253.
& n. seqq. usque ad n. 403. 57
 1 Referuntur auctores, & fundamenta pro opinione affirmativa,
ibidem n. 254. & n. seqq. 57
 1 Referuntur quadrangia duo fundamenta pro opinione negativa,
ibid. à num. 256. usque ad n. 191. 59
 1 Referuntur, & expenduntur auctores pro eadem sententia, ib.
à n. 194. usque ad num. 191. 77
 1 Solvuntur contraria, ibid. à n. 392. usque ad n. 401. 82
 1 Opinionem dicens probabiliorē, seu veriorē, confetur contra-
riam reprobare, in d. cap. Ne ininitaris, num. 273. & num. seqq.
de Constitut. 63
 1 Opinio communis est probabilis, & amplectenda in iudicando, &
consulendo, ibid. num. 275. 63
 1 Nisi contraria sit probabilior, seu verior, ib. n. 276. & n. 438. 63
 1 Vide in ver. *Opinio communis*.
 1 Opinio in concursu probabilioris non est probabilis, sed reprob-
abilis, ibid. num. 284. 64
 1 Constitutiones nonnullorum Ordinum præcipiunt suis subditis
Regularibus, ut in controversiis moralibus sequantur opinio-
nes magis probabiles, ibid. num. 286. 64
 1 Episcopi Grassensis Synodalis admonitio ad Confessaribus nimis in-
dulgentes, qui laxiores, minusque probabiles opiniones sequen-
tur, ibid. num. 287. 64
 1 Inimicus est à peccato relinquens opinionem, quam veram cre-
dit, & magis tutam, ut sequatur contrariam; & est propositio
non toleranda, ibid. num. 289. 64
 1 Doctrina de electione opinionis minus probabilis continet multa
absurda, quæ referuntur, ibid. num. 292. & à num. 293. usque
ad num. 340. 65
 1 Iudicem posse judicare pro parte minus probabili, ostenditur esse
absurdum, in d. c. Ne ininitaris, n. 298. de Constit. pag. 66
 1 Opinionem nedum probabilem, sed nec probabiliorē sequi licet
in administratione Sacramentorum, quando iuppedit materia
certa, ibid. num. 307. 66
 1 Doctrina de libera electione opinionis probabilis invertit ordinem
iudicii in foro pœnitentia, ib. num. 308. & num. seqq. 67
 1 Opinionem minus probabilem, & minus tutam eligenti, non po-
test Confessor secundum aliquos deagere absolutiorem, ibid.
num. 309. 67
 1 Et denegando peccat mortaliter, etiamsi credat pœnitentis opi-
nionem esse falsam, ibid. d. n. 309. 67
 1 Rex, qui pacificè regnum possidet, in paritate opinionum utrin-
que probabili iniquum est, ut de sua possessione, vi deiciatur,
ibid. num. 307. 67
 1 Doctrina de libera electione opinionis probabilis publicam pacem
multoties turbat, & inflamat Principes ad bella gerenda, in
d. c. Ne ininitaris, n. 309. de Constit. 67
 1 Opinionum oppositarum utrinque probabilem oportet unam esse
veram, & alteram falsam: & qui consulit, vel iudicat secun-
dum utramque, necessarius est quia parte eligit falsam tam ma-
terialiter, quàm formaliter, ib. num. 311. & num. seqq. 68
 1 Doctrina de libera electione probabilium opinionum vix ad praxim
deduci potest sine scandalo, ibid. num. 314. 68
 1 Doctrina de libera electione opinionis probabilis convellit liberta-
tem, & immutatem Ecclesiæ, ibid. num. 319. 69
 1 Reddit homines ignavos, eosque ab omni studio contemplativæ
veritatis abducit, ibid. num. 320. 69
 1 Relaxat fidelium conscientias, ib. num. 322. & n. 332. 72
 1 Parit estraniam opinionum multitudinem, ibidem num. 330. &
num. 338. 72
 1 Aperit viam opinionibus falsis, temerariis, & scandalosis, ibid.
num. 335. & num. 338. 72
 1 Non tollit scrupulos, sed hebetat conscientias, ib. num. 401. 80
 1 Opinionem minus probabilem Confessor potest eligere, eum
per eam eximè pœnitentem ab aliqua obligatione, ex quorum-
dam Theologorum sententia, in cap. Ne ininitaris, num. 327.
de Constit. 69
 1 Et tenetur opinionem liberantem, & laxiorem indicare pœnitenti-
de illa interroganti, ibid. num. 328. 69
 1 Propositum habens varios Doctores consulendi, donec aliquid
iuxta desiderium suum respondentem inveniat, an sit tutus in
conscientia, ibid. n. 329. 69
 1 Opinionum probabilium hodie tam ingens est numerus, ut libera
illarum electio videatur fovere quandam veluti libertatem con-
scientiæ, ibid. n. 330. & n. seqq. 69
 1 Opinionem probabilem an faciat auctoritas unius Doctores, ex
eo quòd generaliter sic doceant quatuor, vel quinque Doctores,
ibid. n. 331. 69
 1 Opiniones probabiles esse, ut quod olim peccatum erat, hodie
amplius, non sit, assertio est non toleranda, in d. cap. Ne in-
nitaris, n. 332. de Constitut. 70
 1 Opinionem erroneam sequens alicuius Magistri, à peccato non
excusatur, ibid. n. 332. 70
 1 Probabilitatem usus esse commentum diaboli ad enervandum vim
præceptorum, ibid. n. 334. & n. 337. 70
 1 Opiniones plurimæ referuntur, quæ non sunt tolerandæ, & ta-
men hodie à quibusdam Theologis probabiles reputantur, ibid.
num. 335. 70
 1 Assertionibus multæ, quas Parochi Parisienses & Rothomagenses
Clero Gallicano auctoritate Superiorum damnandas proposue-
runt, referuntur, ibid. n. 356. 72
 1 Mechliniensis Archiepiscopi Epistola adversus Confessores, qui
nimis laxant habenas peccatoribus, innixi perniciosis opinio-
nibus quorundam Theologorum, refertur, ibid. nu. 337. & numer.
seqq. 72

- 1 Afferentes septemdecim referuntur excerptæ ex libris nonnullorum Theologorum, quas facultas Theologica Lovaniensis iudicavit in praxi non ruderandas, in d. c. Ne innotatis, n. 119. de constitut. 71
- 1 Item afferentes viginti sex ab eadem facultate censura perfrictæ ad requisitionem Episcopi Gandavensis, ibid. d. num. 119. v. s. His addimus. 72
- 1 Item propositiones sex à Congr. S. Officii qualificatæ, ibid. d. n. 119. v. s. His demum adiciamus. 72
- 1 Index Glossis disceptationibus elige debet opinionem, cui magis ratio intellectus sui consentit, ibid. n. 121. 77
- 1 Sententia iudicis sequens unam opinionem in materia, in qua est magis confictus, valet, si non appareat, quæ sit communior, & illa non sit aperte falsa, ibid. n. 124. 78
- 1 Opinio verior, & probabilior à Jurisperitis pro eodem accipiuntur, ibid. num. 125. 78
- 1 Opinione probabili relicta probabiliori, ac tutiori ex sententia multorum Theologorum nostri temporis sequi non licet Confessorio, seu Consultorio animarum, ibid. n. 124. 78
- 1 Item nec iudici, ib. n. 125. & n. seq. usque ad n. 171. 79
- 1 Item nec Medico, ib. n. 124. & n. seq. 80
- 1 Item nec Repti in bello gerendo, ib. n. 124. 80
- 1 Et multò minus in essentialibus Sacramentorum, ibid. num. 126. & n. seq. usque ad n. 181. 80
- 1 Index in causis criminalibus sequi potest opinionem probabilem, quæ savel reo, relicta probabiliori, quæ savel hco, si probabilitas veretur circa factum, ibid. n. 126. 79
- 1 Ion tenetur eo casu remi absolvere ex sententia nonnullorum Theologorum, ibid. n. 127. 79
- 1 Contrarium defenditur, si ve probabilis veretur circa factum, ibid. num. 128. & num. seq. si ve circa jus, ibid. num. 126. & n. seq. usque ad n. 171. 79
- 1 Opinioni probabilis utri non licet in essentialibus Sacramentorum, nisi in casu extreme necessitatis, ibid. n. 126. 80
- 1 Berculum grave facit, ut formido præponderet opinioni, ibid. num. 127. 80
- 1 Sacerdoti eligenti opinionem probabilem Ecclesia minimè tribuit jurisdictionem ad absolvendum, nisi error sit communis, & titulus privatus proveniat à legitimo superiore, ibid. num. 130. 80
- 1 Advocato an & quando liceat patrocinari secundum opinionem probabilem, in d. c. Ne innotatis, num. 81. & num. seq. usque ad num. 131. 81
- 1 Advocatus in causa, in quo trinitur sine opinionibus æquè probabilibus, si proponat clientulo rem tamquam certam, mentitur, & tenetur et ad damnâ, & interesse, ibid. n. 132. 81
- 1 Sed non prohibetur in causa dubia patrocinari, si aperiat clientulo rem dubiam esse, ib. num. 131. 81
- 1 Advocato non licet patrocinari pro parte minus probabili contra probabilem, ibid. n. 132. 81
- 1 Et etiam si lit causa sanguinis, vel majoris partis bonorum, ibid. num. 132. 81
- 1 Numerus 150. 82
- 1 Advocatus, qui in principio litis credidit rationes sui clientuli esse probabiles, si in processu appareat contrarium, tenetur causam deferere, aut illum ad concordiam inducere, ibidem numer. 139. 81
- 1 Opinione minus probabilem sequens, ac minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, est maxime imprudens, ac temerarius, in d. c. Ne innotatis, n. 102. de constitut. 82
- 1 Episcopus principium trium questionum, & praxi servanda in opinione de genda cum sanctitate conscientie, ibidem numer. 152. 82
- 1 Opinione probabilem an faciat autoritas unus Doctoris, late discutitur, ib. n. 151. & n. seq. usque in finem. 86
- 1 Quis sit autoritas illa sit rationibus debitor, ib. num. 156. & n. seq. usque ad n. 157. 86
- 1 Et quid si nitatur gravi aliquo fundamento, ibidem num. 157. & num. seq. 88
- 1 Et quid de autoritate alienius, qui sit Princeps in aliqua facultate, ib. num. 150. 88
- 1 Et quid si opinio unus Doctoris sit contra legem Dei, vel Ecclesie, ib. num. 155. 88
- 1 Et quid si sit contra communem aliorum opinionem, ibidem num. 111. & 147. 89
- 1 Et quid si opinio singularis sit verior, quàm opinio communis, ib. num. 148. 90
- 1 Et quid si ab utraque parte sint totidem Auctores æqualis ponderis, & rationes æquè firmabiles, ib. num. 144. 90
- 1 Et quid si pro una parte sint Doctores numero plures, & pro contraria graviores, ibid. num. 145. 90
- 1 Et quid si utrinque Doctores æquales numero, sed pondere inæquales, ibidem num. 147. 90
- 1 Et quid si pro una parte sit autoritas unus gravis Doctoris, & pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes utrinque sint æquales, ib. num. 148. 91
- 1 Opinione probabilem facit autoritas unus Doctoris, etiam si continet errorem contra Jus Divinum, ib. num. 149. 88
- 1 Contrarium, ibidem num. 151. & 152. & 153. 87
- 1 Opinione probabilem in moralibus non facit sola autoritas unus Doctoris, ut non que gravis, & probi, in d. c. Ne innotatis, num. 104. de consensu. 86
- 1 Probabilia sunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut Superioribus, & his vel omnibus, vel pluribus, vel maximè notis, ib. num. 157. & num. 158. & 159. 86
- 1 Opinione probabilem facit autoritas unus Doctoris probi, & docti, si nitatur gravi aliquo fundamento, & in contrarium nulla occurrat ratio, vel autoritas movens, ibidem num. 157. 88
- 1 Opinione sequens alicuius Magistri non subtiliter indagaram, quæ postmodum apparet falsa, excusatur à peccato, quando falsa non appareret, ib. num. 158. 88
- 1 Nec peccat mortaliter, qui dicitur intellectum, alicuius gravis

- authoris, etiam si erret, dummodo error veretur circa subtilitates legum, ibid. n. 159. 88
- 1 Opinione probabilem facit sola autoritas unus sapientis clarissimi, & principis in aliqua facultate, ib. num. 160. 88
- 1 Autoritas magni Doctoris in tantum facit aliquam probabilitatem, in quantum præsumitur in scientia versatus, vel sapienter loquens, ibid. num. 164. 88
- 1 Op. n. unus Doctoris quantumvis gravis, & pl. si ab Ecclesia sit reprobata, aut sit contra Jus divinum, est improbabilis, & falsa, ibid. num. 165. 88
- 1 Opinione sequens citius Magistri in Speculantibus ad fidem, & bonos mores, est simpliciter, & juris ignorantia non excusatur, ibid. num. 165. 89
- 1 Opinione probabilem non reddit sola autoritas unus Doctoris, si in contrarium sit communis opinio, ibid. num. 161. 89
- 1 Nihil die Doctrina solvetur argumenta contraria, & confirmaretur, ut fiam redderet aut certam, aut longè probabilioram, ibid. num. 163. 89
- 1 Opinione probabilem non facit multorum Doctorum, si eam non confirmet opinio rationibus, ibid. num. 162. 89
- 1 Opinioni, quæ melioribus rationibus fulcitur, Julius, & æquius est inherere, licet Imperator sit in opinione contraria, ibidem num. 162. 89
- 1 Opinione probabilem non facit autoritas unus Doctoris, quando in contrarium sunt plures æquales, vel majoris ponderis, ibid. num. 161. 89
- 1 Nisi opinio paucorum esset validioribus rationibus munita, ibid. num. 161. 89
- 1 Opinione unus, vel alterius, aut etiam plurium Doctorum sequi non licet, quando in contrarium sunt totidem Doctores æqualis ponderis, & rationes utrinque paræ, ib. num. 164. 89
- 1 Idem si pro una parte sint Doctores numero plures, & pro contraria pauciores, ib. num. 165. 90
- 1 Sed si Doctores utrinque sint paræ numero, sed gratiores pro una parte, ibid. num. 167. 90
- 1 Dignitas personarum compensatur cum numero, ib. n. 166. 90
- 1 Opinione probabilem reddit autoritas unus gravis Doctoris, si pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes utrinque sint æquales, ibid. num. 161. 89
- 1 Opiniones probabiles excusant à pena excommunicationis male intelligentes Constitutionem, in cap. Super Specula, num. 10. Cler. vel Monach. 87
- 1 Opinio probabilis à Censura approbata definit esse opinio, & efficitur lex necessariò tenenda, in cap. Majores, num. 116. de Banis. 81
- 1 Opinio si speculativa sit verè probabilis, est etiam tuti practica, in c. Cùm sis, num. 10. de convers. conjug. 82

Opinio singularis.

- 4 Opinio singularis favens matrimonio an & quando contra communem sit tenenda, in c. Si vir, n. 4. de cognat. spiritual. 61
- 1 Opiniones singularibus Constitutiones Decretorum sunt preferende, in c. Ne innotatis, n. 1. de constit. 70
- 1 Opinio propria, & singularis etiam est, & potius est quadam superioris, ibid. n. 11. 71
- 1 Opinione alicuius Magistri eligens contra manifestum scripturæ testimonium, si ve contra id, quod publicè tenetur solum in Ecclesia auctoritatem, non potest ab erroris vitio excusari, ibid. num. 20. 71
- 1 Opinio favens matrimonio, vel potestati clavium, præfentia est in omni contraria, etiam communi, ibid. num. 21. 71
- 1 Opinione erroneam sequens alicuius Magistri est simpliciter non excusatur, in d. c. Ne innotatis, n. 109. 82
- 1 Opinione probabilem non facit autoritas unus Doctoris. Vide in v. Opinio probabilis, v. Opinione probabilem an faciat, &c. 86

Opinio tutior.

- 1 Opinio tutior est Canonum præscripto non est eligenda, nisi res dubia sit, in c. Ne innotatis, n. 17. de constitut. 75
- 1 Declaratur, ibid. num. 128. 75
- 1 Opinio probabilis potest teneri, quando contraria, utrumque tutior, est rationibus delictura, ibid. n. 129. 75
- 1 Opinio tutiorem sequi tenetur non tantum qui dubius est, sed etiam qui formidat, & fluctuat, ib. n. 133. 75
- 1 Opinione tutiorum in dubio esse eligendam est velut quoddam Sacramentum Canonum axiomâ, ibid. num. 121. num. seq. usque ad num. 132. 75
- 1 Et refellitur illorum opinio, qui dicunt hoc non esse in præcepto, sed in consilio tantum, ibidem num. 122. & num. seq. usque ad num. 129. 75
- 1 Opinio tutior in dubio debet eligi ex præcepto, ibid. num. 124. & num. seq. usque ad n. 128. 75
- 1 Op. n. tutior in dubio eligenda est in foro penitentiali, vel quæ penitentiali tantum, in foro autem iudiciali, nisi agatur ad penam, eligenda est benignior, in d. c. Ne innotatis, n. 105. & n. seq. usque ad n. 104. de constit. 70
- 1 Declaratur, ibid. n. 104. 70
- 1 Opinio tutior, qui eligenda sit in foro conscientie, non autem in foro iudiciali, ibid. n. 105. 70
- 1 In iudicio propriè non est repetere partem tutiorem, ib. n. 105. 70
- 1 Op. n. tutior in foro conscientie est etiam in foro iudiciali, ib. n. 105. 70
- 1 Opinione tutiorem an Index aliquid sequi tenetur, ibidem num. 104. 70
- 1 Opinio tutior in mortalibus est eligenda de iure naturali, & divino, contra quod nulla potest o. nisi præscripto, vel consuetudo suffragari potest, ib. num. 105. & num. seq. usque ad num. 111. 70
- 1 Opinio tutior in dubio eligenda est, si ve dubium sit facti, si ve juris, vel persone, in d. c. Ne innotatis, num. 121. & num. seq. usque ad n. 128. de constit. 75
- 1 Et tam in dubio juris practico, quàm speculativo, ib. n. 121. 71

1 Et in omni materia etiam extra casum irregularitatis, ibid. num. 220.

1 Opinioni securiori tenetur eligere dubium juris habens, an fit excommunicatus, ibid. n. 234.

1 Opinio tutor in dubio eligenda in omni materia, ubi vertitur salutis periculum, & refellitur contraria opinio, ibid. n. 230.

1 In opinione deligenda servanda sunt regulae juris, cum non apparet, quae sit tutior, ib. n. 229. & n. feqq. usque ad n. 242.

1 Et quae est juri modi regula, ibid. n. 231.

1 Opinio tutor in dubio quae dicitur, ibid. n. 230.

1 Nemo tenetur ad id, quod perfectius est; sed sufficit, ut sequatur perfectum, ac tutum, in d. cap. Ne in iudicis, numer. 255. de constitut.

1 Declaratur, ib. n. 233.

1 Opinio tempore eligenda, per quam Deus magis glorificatur, & quae majorem habet confirmatam cum arda via Evangelii, ibid. n. 238.

1 Immunis est a peccato relinquens opinionem, quam veram credit, & magis tutam, ut sequatur contrariam; est propositio non toleranda, ibid. n. 239.

1 Opinio tutor sequenda est, ubi agitur de periculo animae, etiamsi opposita fit factis probabilis, ex sententia Henrici Boich & Bellameræ, ibid. n. 246.

1 Periculum grave facit, ut formido præponderet opinioni, ibidem numer. 377.

1 Opinio tutor in foro penitentiali, vel quasi, ex præcepto eligenda est tamen dubio facti, quàm iuris etiam abfoluti, ubi vertitur salutis periculum, in c. Si confiteri, n. 54. de accusat.

1 Opinio tutor ex præcepto eligenda est inter opiniones utrinque probabiles, ubi vertitur salutis periculum, in cap. Responso, n. 103. de sent. excomm.

1 O P P O S I T O R I habent, qualitates requisitas competit jus confutabile, ut sic liceat appellare à denagata collatione, in c. M. dato, n. 28. de Simonia.

1 O P T I O eligendi unum beneficium, & alterum dimittendi, quod substat est à Concilio Tridentino in quibuscumque beneficiis, in c. Referente, n. 8. de Præben.

1 Fallit, ib. n. 10.

1 O P U S per se laudabile, ratione temporis reprobari, in c. Tua nos, n. 28. de Simon.

1 Opus Dei est quod nascitur, diaboli quod mutatur, in c. Multa, n. 63. Ne Cler. vel Monach.

1 Opera quæ sunt communia bonis, & malis, non possunt testimonio perhibere de sanctitate alicujus, in cap. Venerabili, nu. 13. de testibus.

1 Declaratur, ibid. n. 41.

1 Opera justitiæ præponenda sunt operibus charitatis, in cap. Licet, n. 27. de Regular.

1 O R A T O specialis an magis profit, quàm generalis, in c. Fratercatem, n. 15. & n. 56. de Sepulcr.

1 Oraciones aliquæ ex Ecclesia pro aliquibus instituerit, ibid. n. 37. & num. 56.

1 Oratio fit ab Ecclesia etiam ut impleantur, quæ Deus promissit, & infallibilia sunt, in c. Venerabili, n. 43. de testibus.

Oratio Dominica
Vide in verb. *Symbolum Apostolorum.*

1 Oratio dicitur quasi oris ratio, in c. Dolentes, num. 32. de Celebr. Missar.

1 Oratio quod fit, ibid. n. 41.

1 In oratione duo præcipue requiruntur, videlicet affectus cordis, & intentio, ibid. n. 42.

1 Oratio quæ habet culpam adjunctam, non habet suam efficaciam, nec est satisfactoria, ibid. n. 56.

1 O R A T O R I, seu Legato quod donatur, an cedat lucro ipsius, an verbis mittentis, in c. Postulatus, n. 25. & feqq. usque ad n. 25. de Consecr. præben.

1 O R A T O R I A publica, & privata quæ censentur, in cap. In his, n. 28. de privileg.

1 Oratorium cuiuslibet privato licet construere in domo propria, dummodo non habeat formam Ecclesiæ, nec ibi celebretur Missæ, in c. Ad hæc, n. 52. de relig. domib.

1 Oratorium infra quinquentium, Hospitale infra annum compleri debet, in c. Nos quidem, n. 6. de testam.

1 Episcopus post Concilium Tridentinum non potest concedere licentiam domi celebrandi, ut in infirmis pro viatico communicetur, in c. In his, n. 13. de privileg.

1 Tridentini Concilii decretum sess. 22. de obser. & evitand. in celebr. Missar. c. unic. §. Neve patientur, expenditur, & explicatur, ibid. numer. 15.

1 Episcopus non potest permittere, ut à Sacerdotibus secularibus, seu Regularibus Missa celebretur extra Ecclesiam, aut extra Oratoria ad civium cultum dedicata, ibid. n. 19.

1 Potest concedere ex Tridentini Concilii præcepto, ut Missa celebretur in Oratorio ad divinum tantum cultum dedicatn, dummodo illud non sit in privatis domibus, ib. n. 22.

1 Oratoria ad usum Episcopi etiam extra illius Diocesim constructa non comprehenduntur in decreto de non celebrando in privatis Oratoriis, in cap. Quod nonnullis, numer. 2. de privilegiis.

1 Oratoria privata non sunt sub potestate Episcopi quoad visitationem, & procuratorem, in cap. Authoritate, num. 2. de censibus.

1 Oratorium, vel Hospitale non probatur esse publicum ex eo tantum, quòd interdum ibi celebretur, ibid. n. 3.

1 Nisi actus celebrationis sit publicus, ibid. n. 4.

1 Oratorium, & Ecclesia in quo differant, ibid. n. 5. & 27.

1 Oratoria privata non gaudent immunitate Ecclesiæ, nec possunt ibi publice teneri, aut pulsari Campana, nec Missa celebrari, & quod hodie est Oratorium, eras poterit esse camera, ibid. n. 6.

1 De jure potest ibi celebrari de licentia Episcopi, qui tamen non debet eam concedere in magnis festivitatibus, ibid. n. 7.

1 Et quod possit Concilium Trid. ib. n. 9. 17. & feqq.

1 Oratorium an possit detri Authority Episcopi, si honeste tenetur, ibid. n. 8.

1 Commiffarius Cruciatæ an possit concedere licentiam celebrandi in Oratoriis domesticis; an vero hæc facultas ut Papæ reservata, ibid. n. 11. & feqq. usque in fin.

1 Oratorium publicum quod differat à domestico, ibid. n. 12.

1 Oratorium publicum tam de jure Canonico, quàm civili constitui non potest sine autoritate Episcopi, ib. n. 12.

1 Oratorium domesticum utiniquè fidelium licet habere in domo sua, & ibi orare; sed Missas celebrare non licet, ibidem num. 13. & 16.

1 Tridentini Concilii decretum circa Oratoria expenditur, ibidem numer. 17.

1 Licentia celebrandi Missam in Oratoriis privatis non potest concedi ab Episcopo, sed petenda est à Sede Apostolica, ibidem numer. 18.

1 Domus Principis, Arces, & Palatia, in quibus Barones jurisdictionem exercent, comprehenduntur in prohibitione Concilii Tridentini de Missa in privatis domibus non celebranda, ibid. numer. 19.

1 Missa in domo privata, ad hoc ut infirmis pro viatico communicetur celebrari non potest de licentia Episcopi, ib. n. 20.

1 Indultum audiendi Missam in domo propria sublatum est à Conc. Trid. ibid. n. 21.

1 Licentiæ celebrandi in Oratoriis privatis quibus conditionibus concedi consueverunt à S. Congregatione Concilii, ib. n. 22.

1 Episcopus non potest concedere licentiam celebrandi in Oratoriis publicis, ib. num. 23.

1 Oratorium ut publicum censetur, debet habere ostium immediate respondens in viam publicam, sine ullo aditu, vel prospectu à loco privato, ibid. n. 24.

1 Oratoria, quæ in Monasteriis, & Hospitalibus Ecclesiasticis constituta sunt, censentur publica, ib. n. 25.

1 Oratoria pro infirmis in Monasteriis qualiter concedantur à Sede Apostolica, ibid. n. 26.

1 Oratori privati appellatione ex Bulla Cruciatæ non venit domesticum, sed publicum, quod privatum appellatur ad differentiationem Ecclesiæ consecrate, ibid. n. 27.

1 Oratoria publica possunt visitari ab Episcopo, non autem privata, ib. num. 29.

1 Oratoria, quæ in omnibus privatorum sunt, gaudent immunitate, si autoritate Episcopi sint constructa, in c. Ecclesiæ, n. 23. de immunit. Eccles.

1 Aliàs secus, num. 25.

Vid. in ver. *Missæ ubi celebranda.*

1 Oratorium autoritate Episcopi edificatum, est publicum, & Religiosum, nec potest ad humanos usus deputari, ib. num. 24.

1 Privatum verò hodie est Oratorium, & eras potest esse camera, ibid. num. 26.

1 O R B I S major urbe qualiter esse dicatur, in cap. Significasti, n. 13. de elect.

1 O R D I N A R I U S mortuo uno ex duobus electis, qui in eum compromiserunt, procedit ex potestate ordinaria superstitis, antequam fiat novus electio, in c. Ex parte, n. 2. de arbitrat. 702.

1 Ordinarius an possit esse arbitrum tam de jure civili, quàm de jure Canonico, ib. n. 20. & feqq. usque ad n. 34.

1 Ordinarius domilicis potest procedere contra subditum licet absentem, & cum citate tam quoad effectus rem concernentes, quàm quoad personam, in c. Licet, n. 12. de foro compet.

1 Ordinarius domilicis potest contra absentem procedere, etiam ad sententiam excommunicationis, ib. n. 13.

1 Ordinarius delicti, vel contractus non potest procedere contra absentem quoad effectus personam concernentes; potest tamen procedere contra bonos, si in suo territorio reperiantur, ib. nu. 15. & feqq.

1 Ordinarii loci, de quibus loquitur art. 26. sess. 24. Concilii Tridentini, qui intelliguntur, ibid. n. 20.

1 Ordinarius in vim scripti de corrigendis Clericis suæ diocesis non potest procedere contra exemptos, in c. Grave, n. 1. de off. Ordinari.

1 Ordinarii debent paucos, & necessarios casus reservare, in cap. Omnis, n. 89. de pœn. & remis.

1 Ordinarius potest sine Capituli consensu excusare Canonicos à servicio Chori, ex causis tantum expressis in Constitutione Bonifacii VIII. in c. Licet, n. 135. de præb.

1 Ordinarius dicitur quilibet habens in loco ordinariam jurisdictionem, in c. Cùm olim, n. 8. de præscriptio.

1 Ordinarii, quorum unus habet jurisdictionem universalem, alius speciale, an simul concurrant, in c. Studuisti, n. 9. de offic. legat. remissivè.

1 Ordinarium appellatione, de quibus fit mentio in Bulla 99. Clementis VIII. qui comprehenduntur, in cap. Non amplius, n. 87. de institut.

1 Ordinarius Episcopo subiectus si in sibi subditum justam sententiam ferat, Episcopus eam revocari faciat, & sine satisfactioe non relaxat, in c. Cùm ab Ecclesiis, n. 1. de offic. ord.

1 Ordinarius jurisdictionem qui habere dicantur, ib. n. 3.

1 Ordinarius inferior an subdit Episcopo Diocesano, ib. n. 12.

1 Ordinarius dicitur, cui casuum universitas est commissa, in cap. Cùm causam, n. 6. de Appellat.

1 Ordinarius ex speciali commissione non efficitur Delegatus, ibid. numer. 14.

1 Ordinarii appellatione venit etiam inferior Prelatus institutionem habens, in c. Tua, n. 10. de Cler. non resid.

1 Ordinarii appellatione venit non solum Episcopus, qui est generalis, & major Ordinarius, sed etiam quilibet inferior, & specialis Ordinarius, in c. Post cessationem, n. 3. de probat.

1 Quod procedit, si materia inferiori Ordinario fit adaptabilis, ib. num. 6.

1 Item procedit in Ordinario constituto à jure, non autem in constituto ex accidenti à Capitulo, vel à Papâ, ib. num. 10.

1 Ordinarius dicitur, qui jure suo, vel Principis beneficio universaliter jurisdictionem exercere potest, & ibidem num. 5. & numer. 12.

1 Ordinarius accipitur secundum subiectam materiam, ibidem numer. 7.

- Ordinaris respectu collationis intelligitur etiam is, qui tantum habet potestatem conferendi, licet alius non habeat ordinariam jurisdictionem, ibid. n. 7. 217
- Ordinaris, de quo in litteris Clem. VIII. suppressioni Canon. eorum Regularium in Principatu Cathalonie, non intelligitur Archiepiscopus, sed Episcopus, ibid. n. 11. 217
- Ordinaris potest esse officio petere, ut sibi exhibeat referendum Delegationis, etiam parte non petente, in c. Cùm in jure, n. 11 de off. Deleg. 215
- Ordinaris prudenter agit, si parcat Delegato etiam non visis litteris, dummodo ille sit probata persona, ibid. n. 44. 215
- Vide in ver. *Delegatus*.
- Ordinarii jurisdictioni Concil. Trid. nihil detraxit etiam in locis sub Regum protectione existentibus, in cap. De Xenodoch. c. n. 21. de Relig. Domb. 48
- Ordinationes generales fieri non debent in Capella privata, sed in Ecclesia Cathedrali, in cap. In ordinando, num. 45. de iur. iur. 24

Ordo, communia.

- Ordo est distinctio personarum, in c. Cùm contingat, n. 17 de etat. & qual. 219
- Ordo defendi in Prætorio S. Pœnitentiæ, in c. Postulasti, n. 29. de concess. præben. 202
- Ordo potestatem habet, ut inferiora à superioribus gubernentur, & ad novum tandem redeuntur, in cap. Significasti, nu. 29. de elect. 215
- Ordo iudicii in notoriis non requiritur, in c. Perlatum, n. 41. de iis que vi met. caus. 459
- Ordo litteræ non est attendendus, quando ex aliis iuribus apparet varius, & inversus, in cap. Ut Abbates, num. 31. de etat. & qual. 210
- Ordinis præposteratio non vitiat, in cap. Joannes, num. 7. de testam. 216
- Ordo scripturæ in Decretalibus non attenditur quoad hoc, ut illa censetur prius edita, quæ in precedenti titulo reperitur collocata, in c. Referente, n. 7. de præben. 271
- Ordo datus per prius & posterus censetur datus de formæ, in c. Presbyterum, n. 35. de pœn. & remiss. 294
- Declaratur quatuor modis, ibid. n. 73. usque ad n. 93. 227
- Ordinate quandoque idem importat quod conferre, vel confirmare, in c. Nulla, n. 8. de Concil. præben. 299
- Ordo rescripti interpretationem recipit à jure communi, in c. Causam que, n. 1. de rescript. 216
- Ordo sensus, & intellectus magis servandus, quàm abusus ordo verborum, ibid. n. 1. 216
- Ordo juris in causis Regularium non solum in parte remittitur, sed etiam fit aliquis remissio iurisdictionis, in c. Per tus il primo, n. 6. de Simon. 51
- Ordo juris in inquisitione, quæ fit contra Regulares, non est ad unguem observandus quoad substantialia iudicii, scilicet quoad veritatis probationem, in cap. Qualiter, si secundo, nu. 59. de accusat. 21
- Vide in ver. *Monachus, communia*.
- Ordo facer non opponitur matrimonio essentialiter, in c. Nuper à Nobis, n. 20. De Bigam. 265
- Ordo facer an jus patris potestatis solvat, remissivè, in c. Cùm voluntate, n. 35. de sent. excomm. 379

Ordo quid, & quæplex.

- Ordo multipliciter accipitur, in c. Cùm contingat, n. 41 & seq. de etat. & qual. 210
- Ordines novem in Ecclesia numerantur ab Isidoro, ibidem numer. 56. 212
- Ordo importat quemdam dignitatis gradum, & potestatem supra populum, ibid. n. 27. 215
- Ordines novem numerantur in Ecclesia militanti, sicut in triumphanti sunt novem ordines Angelorum, ibid. n. 24. 216
- Ordinum distinctio dependitur ex distinctione ministerii, item ex diversitate materię, & formæ, ibid. n. 208. 216
- Ordo ad sui esse non requirit ministerium cooperativum in ipso actu consecrationis Eucharistiæ, ibid. n. 211. 216
- Ordo ad sui esse non requirit, ut per solum, & unicum exerceri debeat, ibid. n. 224. 217
- Ordines omnes sunt unum Sacramentum, in c. Super eo n. 39. de bigam. 200
- Ordo quilibet in laicis significatione dicitur facer, in c. Henricus, n. 20. de Clero. pag. in duell. 214
- Ordo secundum quod est Sacramentum, ordinatur spiritualiter ad Sacramentum Eucharistiæ, in c. Requisivit, n. 10. de ordinat. ab Episcopo 273
- Declaratur, ibid. n. 18. & 01. & seq. 273
- Ordinum distinctio est propter altaris sacrificium, post cuius consummationem ultimus non est ordo, ibidem numer. 22. 53. & 91. 275
- Contrarius, ibid. n. 20. 275
- Ordo duplex, & de quo ordine Intelligentium Canones loquentes de ordine, & ordinatone Episcopi, ibid. n. 21. 279
- Ordines hierarchici tres à Dionysio assignantur, ibid. numer. 26. & 41. 279
- Ordo unus est eminentior alio secundum quod propriè ordinatur ad Sacramentum Eucharistiæ, ibid. n. 20. & 21. 279
- Ordo quid sit, ibid. n. 32. 279
- Ordinum diversitas elicitur ex diversitate materię, & formæ, ibid. num. 60. 282
- Item ex diversitate ministerium, & potestatis, ibid. n. 61. 282
- Ordines à Christo instituti, verè & propriè sunt Sacramentum, ibid. n. 63. 282
- Ordines novem computantur in Ecclesia sicut in ecclesiâ Hierarchia, ibid. n. 72. 281
- Ordo sacramentalis non requirit ad sui esse ministerium cooperativum in ipso actu consecrationis Eucharistiæ, ibid. n. 63. 281

- Ordines executione dicuntur ordinis perfectio, in c. Cùm pridem, n. 17. de pact. 5. 219
- Ordo quid sit, in c. Cùm venisset, n. 25. de sacra. uo. 217
- Ordinum diversitas oritur ex diversitate materię, & formæ, in c. Presbyter, n. 21. de sacra. non iterat. 217
- Ordo quilibet potest esse Sacramentum ordinatur ad Sacramentum Eucharistiæ, in c. Multa, n. 21. Ne Clerici vel Menach. 613
- Ordines in notes Sacramentum esse ostenditur diffinitum à Concilio Florentino, & Tridentino, & refellitur contraria opinio, in c. Cùm contingat, n. 21. de etat. & qual. 218
- Ordinum minorum nomina, & uniuscujusque eorum propria ministeria ab initio Ecclesiæ fuerunt in uso, ibid. n. 27. 218
- Ordines minores fuerunt in primitiva Ecclesiæ institutione Christi, in c. Tuæ litteræ, n. 5. de Cler. per salt. promot. 259
- Ordines minores non veniunt sacrorum ordinum appellatione, etiam hi ordines sacri exprimentur per dictionem universalem, in c. Cùm in cunctis, n. 7. de elect. 241
- Ordinationis denominatio cur in sacris litteris fiat ab impositione manuum, in c. Presbyter, n. 39. de sacra. non iterat. 219
- Presbyteratum, & Subdiaconatum esse in Ecclesiâ ordines distinctos esse de hęc, in cap. Cùm venisset, num. 41. de Sacra. Unct. 218
- Vide in ver. *Tonsura*, & in ver. *Episcopalis ordo*, & in ver. *Clerici quoad Tonsuram*.
- Opiniones de numero ordinum inter Theologos, & Canonicos conciliantur, in cap. Cùm contingat, num. 43. de etat. & qual. 210
- Contrarius impugnatur, ibid. n. 44. & n. 115. 210
- Opinio Berriti, & Abbatis circa potestatem Sacerdotalem referuntur tanquam periculosa, in c. Quantus, n. 6. & seq. usque ad n. 20. de Confect. 218
- Ordines minores largè dicuntur facti, in cap. Ut filii, n. 23. de hinc Presby. 211
- Ordines minores in quantum sunt sacramentum, ordinantur omnino ad Sacramentum Eucharistiæ, in c. Si quis Presbyter, n. 21. de Cler. excom. Minist. 211
- Et ita undum se sunt facti, ibid. n. 23. 211

Ordines quoad etatem, & usum rationis.

- Ordines sacri non requirunt usum rationis ex necessitate Sacramenti, sed ex necessitate præcepti tantum, in cap. Tuæ litteræ, n. 21. de Cler. per salt. promot. & in cap. Super inordinata, n. 39. de præben. 211
- Et quid in consecratione Episcopali, ibid. n. 12. 212
- Ordo Presbyteratus non requirit usum rationis ex necessitate Sacramenti, ordo Episcopalis secus in c. Vel non est corpus, n. 2. de tempor. ordin. 213
- Ordines defectus cui minus obicit impetrant, quàm defectus etatis, scientię, & morum, in cap. Cùm in Magistrum, num. 12. de elect. 201
- Ordines minores ante septimum annum completum consecrari non possunt, in cap. Cùm contingat, num. 21. de etat. & qual. 211
- Ordines minores non requirunt etatis maturitatem, nec literarum scientiam, in c. Cùm in cunctis, n. 1. de elect. 243
- Vide in ver. *Ordines, Eucharistiæ etatis* & in ver. *Etas*.
- Largè tamen dicuntur facti, ibid. n. 1. 211
- Ordines minores in qua etate ab Episcopo consecrari possunt aut debeant, in cap. Super inordinata, n. 19. & seq. usque in fin. de præben. 211
- Ordines minores ante necessitate Sacramenti, vel de necessitate præcepti, an verò de honestate tantum requirant usum rationis, ibid. num. 25. 211
- Ordines puerum tredecim annorum in Diaconum suspendunt à collatione ordinum, & ordinari ab ipso executione usque ad etatem legitimam, in c. Vel non est corpus, num. 1. & 20. de tempor. ordinat. 213
- Ordinatus Clericum ad sacros ordines ante etatem legitimam non est ipso jure à collatione ordinum suspensus, sed suspendendus, ibid. num. 4. 213
- Ordinatus ante etatem legitimam, aut extra tempora, characterem recipit, ibid. n. 2. 213
- Ordinatus ad sacros ante etatem à jure præhæsitam an sic ipso jure suspensus, an verò suspendendus ab illorum executione, ibid. num. 10. 213
- Et quid post Constitutionem Pii II. ibid. n. 21. 213
- Anve fit celebrat, irregularitas incurrit, ibid. n. 22. 213
- Constitutio Sixti V. contra Episcopos in Ordinum collatione peccata redolens est per Clem. VIII. ad terminos juris, Bulla Pii II. & Concilii Tridentini, excepto capite Simonie, ibidem numer. 12. 213
- Ordinatus ante etatem legitimam an recipiat characterem, si Episcopus potest edicto processarius fuerit sic male Ordines consecrari, in legitimam etatem consecratus, in c. Tuæ litteræ, n. 21. de Cler. per salt. promot. 260
- Ordinatus in sacris ante annos discretionis ad etatem legitimam perveniens an continere teneatur, ibid. n. 29. latissime d. suscipitur usque in fin. 261
- Quid in habitu adultus ordinationem suam ratificaverit capere, ibid. n. 20. 261
- Et quid in eo, qui vult in Orde remanere, & uti privilegio Clericali, ibid. n. 25. & 26. 261
- Et quid ordinatus ante usum rationis postea contraxerit, & in contradictione perseveraverit tam ante, quàm post hunc decem quartum anni, ibid. n. 30. 261
- Et quid si post usum rationis usque ad finem 10. anni tacuit, sed postea infra triduum reel. marit, ibid. n. 31. 261
- Et quid in casu convalido, ibid. n. 33. 261
- Et quid si semper tacuit, & habuit se merè negat. vè, ibidem numer. 34. 261
- Et quid si tempore ordinationis erat dol. capta, & post susceptum Ordinem statim contraxerit, & perseveraverit in contradictione usque in finem 14. anni, sed postea tacuit, ibid. n. 35. 261

- 1 Et quid in casu converso, ibid. n. 73. 204
- 1 Et quid si consentit tantummodo ante suscepium Ordinem, postea verò nec consentit, nec dissentit, ibid. n. 74. 204
- 1 Ordinaris ante annos discretionis, qui nec ante, nec post finem 14. anni infra triduum contradixit, censetur ratificare, ibi. nu. 33. 38. & 74. 201
- 1 Nec est opus interrogare ordinatum, an velit continere, necne, ibidem num. 149. 201
- 1 Secus in professione, & cur, ibidem num. 35. & seqq. & num. 78. in fine. 205
- 1 Ordinaris infra annos discretionis non reordinatur, in c. Super inordinata, n. 19. de præbend. 151
- 1 Ordinantes ad priuam formam, vel minores, aut sacros Ordines ante ætatem legitimam, quas penas incurrant in Bulla Sixti V. ibid. n. 41. 151
- 1 Ordinaris Clericum ætate inhabilem ad annum ex sacris ordinibus an suspendatur à collatione omnium, in c. Vel non est compos, n. 6. de tempor. ordinat. 368
- 1 Ordinari ad sacros extra tempora, vel ante ætatem legitimam, aut sine literis dimissorijs, ex Bulla Pii II. an sint perpetuò suspensij, n. 13. 369
- 1 Ordinatus à maiore, major est, & præcedit antiquiori, si sit ejsdem ordinis, secus si inferioris, in cap. Cũ certum, n. 14. de Majorit. & obed. 608
- 1 Ordines sacri non requirunt usum rationis ex necessitate Sacramenti, sed ex necessitate præcepti tantum, in c. Tuæ litteræ, n. 13. de Cler. per saltum promot. 200
- 1 Opiniones Doctorum referuntur de continentia ordinati ante annos discretionis, ibid. n. 23. & n. seqq. usque ad n. 40. 201

Ordines beneficio annexi, vel non.

- 1 Ordines sacri ex Concilio Tridentino annexi non debent Canonizatibus, & Portionibus Collegiatarum Ecclesiarum, nec dignitatibus, & dimidijs portionibus, sed Canonizatibus tantum, & portionibus Cathedralium, in cap. Cũ in cunctis, n. 82. & 85. de elect. 350
- 1 Ordines sacros Dignitatis, Præbende, vel portioni annexos in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia infra annum non suscipiens an sit ipso jure beneficio privatus, in c. Cũ in cunctis, §. Inferiora, n. 35 & seqq. usque in fin. de elect. 257
- 1 Quid ex Concilio Viennensi, ibid. n. 36. 257
- 1 Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. n. 39. 258
- 1 Ordines sacros Episcopus in vim Concilij Tridentini annexere non potest Dignitatis, sed Canonizatibus, & portionibus tantum, in c. Ut Abbates, n. 7. de ætat. & qualit. 388
- 1 Ordo annexus beneficio non requiritur contemporaneè in ipso actu collationis, ibid. n. 9. 388
- 1 Declaratur, ibid. n. 11. 388
- 1 Impeditur ex iusta causa suscipere Ordines suo Beneficio annexos, quævis non sit ipso jure privatus beneficio, tamen privati debet ibid. n. 13. 389
- 1 Quod procedit si culpa sua ad talem statum pervenit, ut promoveri non possit, aliàs secus, ibid. n. 34. 389
- 1 Item procedit in eo, qui impedimentum prius contractum in ordinatione sua subiecit, ibid. n. 35. 390
- 1 Ordinum annexo duplex, ibid. n. 44. 391
- 1 Ordinis annexo respectu actus requiritur ordinem in ipso actu collationis beneficii, alias non tenet collatio, ibidem n. 45. 391
- 1 Ordinis annexo respectu aptitudinis non requiritur, ut quis habeat ordinem annexum tempore collationis, sed satis est ut infra tempus à jure statutum se faciat promoveri, ibid. n. 48. 391
- 1 Nec requirit ætatem ordinis in ipso actu collationis, sed satis est ut provisas sit in ea ætate, ut infra annum promoveri possit, ibid. n. 51. 391
- 1 Ordinis annexo an & quando censetur facta respectu actus, vel respectu aptitudinis, ibid. n. 54 usque ad n. 60. 391
- 1 Exempla annexionis respectu actus, ib. n. 55. & sequentibus 392
- 1 Ordo quibus casibus censetur beneficio annexus respectu aptitudinis, ibid. n. 58. 392
- 1 Ordines non suscipere pro nuda voluntate, & ex iusta causa acquirantur, in cap. Quæris, n. 46. de ætat. & qual. 415
- 1 Ordinum annexo respectu aptitudinis non requirit ætatem ordinis tempore collationis, contra opinionem Abbatis; sed respectu actus duntaxat, in c. Cũ in cunctis, n. 65. & seqq. de elect. 248
- 1 Ordinum annexo duplex, ibid. n. 66. 249
- 1 Ordo dignitatis, vel beneficio annexus non requiritur in ipso actu provisionis, sed sufficit aptitudo, in c. Cũ in cunctis, §. Inferiora, n. 10. de elect. 246
- 1 Nisi annexio facta sit respectu actus, ibid. n. 11. 246
- 1 Ordinem Presbyteratus dignitatis, vel beneficio Curato, aut Parochiali annexum non suscipiens, an sit ipso jure beneficio privatus, vel privandus per sententiam, ibid. n. 15. & seqq. usque in finem. 256
- 1 Quid ex §. Inferiora, n. 18. 256
- 1 Et quid ex c. Licet Canon de elect. lib. 6. ibid. n. 19. 256
- 1 Et quid ex c. Statutum, eod. tit. & lib. ibid. n. 22. 256
- 1 Et quid ex Concilio Constantiensis, ib. n. 23. 256
- 1 Et quid ex Concilio Trid. n. 25. 257
- 1 Ordo procedendi adversus Beneficiatos reuuentes ordinari propter crimen, in c. Quæris, n. 43. de ætat. & qualit. 415
- 1 Appellatio Clerici reuuentis ordinari propter impedimentum an sit admittenda, ibid. n. 45. 415
- 1 Ordo procedendi contra Beneficiatos reuuentes ordinari pro sola voluntate, ibid. n. 47. 415
- 1 Ordines Beneficio non annexos contumaciter reuuens suscipere necessitate, vel utilitate Ecclesie exigente, privati potest beneficii, ibid. n. 48. 415
- 1 Ordines minores an requirantur ad obtinendum Beneficium curatum, an vero sufficiat prima tonsura, in c. Præterea, n. 2. de ætat. & qualit. 409
- 1 Ordines minores requiruntur ad obtinendum Beneficium curatum tam per viam impetrationis, quam electionis, vel institutionis, ibid. n. 6. 409

- 1 Ordinarii reuuentes obocculum crimen perpetuò beneficiis privantur, nisi sint valde utiles in alijs Ecclesie negotijs, in cap. Quæris, n. 6. de ætat. & qualit. 411
- 1 Declaratur, ibid. n. 16. 412
- 1 Reuuentibus verbò pro nuda voluntate subtrahuntur redditus quotique ordinatum, sed beneficia non auferuntur, ib. n. 7. 412
- 1 Nisi rebelles extiterint, ibid. n. 8. 412
- 1 Et Episcopus contra continentia reuocasset per subtractionem fructuum, & nihil profecerit, ib. n. 9. 412
- 1 Ordinarii reuuentes propter occulta peccata non coguntur præcisè, sed causatiuè, ut de volentibus hænt volentes, ib. n. 13. 412
- 1 Nec possunt excommunicari, ibid. n. 14. 412
- 1 Reuuentes autem pro nuda voluntate præcisè sunt compellendi, ibid. num. 15. 412
- 1 Ordinarii reuuentes propter occulta peccata, si sint valde utiles uni Ecclesie, non privantur beneficiis, sed tantum coguntur per subtractionem proventuum, ibid. n. 16. 412
- 1 Sacerdotum adu non requiritur ad obtinendis dignitates, quibus annexus est ordo Presbyteratus, sed satis est ut provisos infra annum se faciat promoveri, in c. Cũ in cunctis, n. 41 & 63. de elect. 246
- 1 Vide in ver. *Capellania*.
- 1 Laicus, aut Clericus non Beneficiatus non potest cogi ad Ordines suscipiendos etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesie, in c. Magnus, n. 63. de obligat. ad ratio. 452

Ordines quoad Characterem.

- 1 Ordo cùm dubitatur an fuerit collatus ab Episcopo, confertur debet sub conditione, in c. Tuæ litteræ, nu. 10 & 15. de Cler. per salt. promot. 200
- 1 Sive dubium sit facti, siue juris, ibid. n. 11. 200
- 1 Ordo non prærequirit characterem alterius ordinis ex necessitate Sacramenti, in c. Requirivit, n. 12 & 21. de ordinat. ab Episc. 378
- 1 Ordinarius ante baptismum an recipiat characterem, in c. Ne itineratis, n. 245. de Condit. 56
- 1 Ordinati à non habente potestatem non sunt suspensij, sed iterum ordinandi, in c. Aqua, n. 19. de consec. Eccles. vel Altar. 571
- 1 Ordinatum cum dimissorijs Capituli, vel alterius succedentis in jurisdictionem Episcopi Sede vacante, si in minoribus ordinibus non gaudent privilegio Clericali, si in majoribus, sunt suspensij ab executione ordinum in cap. Significati, num. 8. de offic. Archidiacon. 513
- 1 Vide in ver. *Ordinum minister*, & in ver. *Ordines quoad ætatem*, & in ver. *Ordines per vim, & metum*, & in ver. *Character*.
- 1 Ordinatus, de quo dubitatur an receperit characterem necne, iterum ordinari debet sub conditione, in c. Cũ venisset, n. 98. de sacr. unct. 453
- 1 Ordinatus forma Ecclesie non servata character non imprimitur, in c. Quòd à prædecessore, n. 4. de schismat. 103
- 1 Ordinis Sacramentum duntaxat prærequirit Sacramentum Confirmationis ex necessitate præcepti, in c. Cũ contingat, n. 95. de ætat. & qualit. 425
- 1 Ordinationem sacram esse verè, & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum, est de fide, in c. Cũ venisset n. 8. de sacr. unct. 451

Ordines quoad continentiam.

- 1 Ordinem sacrum suscipiens tenetur continere, licet ante ordinationem protestatus fuerit se nolle continenter vivere, in c. Tuæ litteræ, n. 58. de Cl. per salt. promot. 203
- 1 Ordinario sacro annexum est votum continentie ex Constitutione Ecclesie, ibid. n. 68. & 77. 204
- 1 Nisi impediatur defectus ætatis, ibid. n. 69. 204
- 1 Ordini sacro non est annexa obligatio continendi essentialiter, sed naturaliter, sed tantum accidentaliter ex statuto Ecclesie, in c. Majores, n. 110. de Baptismo. 601
- 1 Ordinationi suæ contradicens ante decimumquartum annum censetur postea in priori dissentio perdurare, in c. Tuæ litteræ, n. 71. & seqq. de Cler. per salt. promot. 204
- 1 Idem in casu converso, ibid. n. 75. 204
- 1 Ordinari non potest conjugatus ad sacros Ordines in præjudicium uxoris, in c. Majores, n. 95. de Baptismo. 600
- 1 Etiam si matrimonium non sit consummatum, ib. n. 96. 600
- 1 Et uxori continentiam promittat ibid. n. 97. 600
- 1 Ordinatus ante ætatem legitimam an teneatur continere. Vide in ver. *Ordines quoad ætatem*.
- 1 Ordinatus contra an ad continentiam teneatur. Vide in ver. *Ordines per vim, & metum*.

Ordines quoad effectus.

- 1 Ordo sacer an eximat patria potestate, Iustissimè discutitur, in c. Indecorum, à n. 17 usque in fin. de ætat. & qual. pag. 400
- 1 Referuntur Authores, & fundamenta pro opinione affirmativa, ibid. h. 20 & seqq. usque ad n. 33. 400
- 1 Item Authores, & fundamenta opinionis negativæ, ib. nu. 33. & 36. & seqq. 400
- 1 Ordo sacer liberat a servitute, ib. n. 27. & 55. 400
- 1 Ordinibus sacris initiati, & illustres interdum æquiparantur, ib. numer. 31. 400
- 1 Ordo sacer non solvit omninò jus patriæ Potestatis, ibidem numer. 36. 401
- 1 Tollit tamen illius effectus Ordini sacro inproportionabiles, & incongruos, ibid. n. 43. & seqq. usque in fin. 401
- 1 Ordo facit quod votum facere non possit, in cap. Tuæ litteræ, n. 30. de Cler. per salt. promot. 201
- 1 Contrarium, ibid. n. 51. & 68. 203
- 1 Ordines minores non liberant à patria potestate, in c. Indecorum, n. 19. de ætat. & qualit. 400
- 1 Ordinatio Episcopi gratiam confert, in c. Requirivit, nu. 51. de ordinat. ab Episcopo. 381
- 1 Vide in ver. *Episcopalis dignitas*.

Ordines quoad examen.

- 1 Ordinari non debet inhabilis ad sacros Ordines etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesie, in c. Quarta, nu. 17. de etat. & qualitat. 412
- 2 Ordinandorum habitus in casibus necessitatis non addo exacte exquirenda est, ibid. n. 19. 412
- 3 Ordinandi tenentur proderi impedimentum suum, aliis amoveri debet à beneficio post ordinationem obtento, ib. n. 16. 414
- 4 Ordinatos delictum probatur eo ipso, quod constat de inhabilitate ordinati, in c. Cùm sit ais. n. 7. de etat. & qualitat. 415
- 5 Quod procedit si per seipsum examinaverit, secus si per alios, ib. num. 8. 415
- 6 Nisi insufficientes, malos, vel negligentes ad officium examinationis elegerit, ibid. n. 9. 415
- 7 Ordinans subditum alienum ex commissione speciali Episcopi proprii non tenetur inquirere, an promovendus sit idoneus, in c. Cùm secundum, n. 50. & 55. de præben. 91
- 8 Et si promotus reperitur sine titulo, non tenetur ei providere quod ordinavit, sed qui commisit, ibid. n. 51. 91
- 9 Ordinari sine examine, & commendariis litteris propriis Episcopi possunt ab eo iterum examinari, & ab Ordinarum exercitio suspendi ex Concilio Trid. c. 3. sess. 14. in c. Acceptimus, nu. 15. de etat. & qualitat. 417
- 10 Quod tamen decretum non comprehendit ordinatos ab Episcopo prædecessore, nisi nova causa supervenerit, ibid. 415
- 11 Ordinatio potest iterum exquiri ab Episcopo successore quoad beneficium ei de novo conferendum, non autem quoad ordinem jam collatum à prædecessore, ibid. num. 16. 413
- 12 Ordinatus ante ratam legitimam an recipiat characterem, si Episcopus publico edicto protestatus fuerit se nolle ordines conferre, nisi in legitima etate constitutus, in c. Tuz litteræ, n. 15. de Cler. per salt. promor. 200
- 13 Ordinari quis non debet, ex cuius ordinatione Ecclesia infamatur in c. Magnus, n. 20. de oblig. ad ratic. 426

Ordinum functiones.

- 1 Ordinum functiones à Concilio Tridentino videntur in Ecclesia restitui à Diaconatu ad Oltiariatum, in cap. Cùm contingar, n. 17. de etat. & qualitat. 420
- 2 Ordinum minorum actus exerceri possunt etiam à laicis, non tamen ex officio, ibid. n. 209. 426
- 3 Ordinum minorum functiones execcentur stipendia assignari debent ex redditibus beneficiorum, vel fabricæ Ecclesiæ, in c. Non liceat, n. 10. & 14. de præben. 69
- 4 Ministri in susceptis qui ab uno ordine sacro ad alium ascendit, in c. Ex tenore, n. 23. de tempor. ordin. 361
- 5 Ordinum minorum ministeria exerceri debent per Clericos cælestes tantum, & in eorum defectu per Clericos conjugatos, non tamen bigamos, in cap. Si quis Presbyter, n. 30. de Cler. excom. Minillratu 392
- 6 Consecutio qua minorum ordinum functiones execcentur promittit à Clericis, ac laicis, et contrapela à Concilio Tridentino improbat, ibid. n. 18. 391
- 7 Monialis, vel laici non possunt canere, & lectiones in Missa solemniter legere, & si necessitas urgeat, consulendus Sanctissimus, ex sententia S. Congregationis Concilii, ibid. n. 19. 393
- 8 Regulæ comprehendentur in decreto Concilii Tridentini sess. 21. cap. 17. de minorum Ordinum functionibus non exercendis, nisi per constitutos in eisdem ordinibus, ibid. n. 20. 393

Ordines quoad interstitia, & tempora.

- 1 Ordinis Sacramentum confertur in Sabbatho quatuor temporum, Episcopus vero tantum in Dominicis, in c. Requirit, n. 16. de ordinat. ab Episcopo. 178
- 2 Ordinum plerumq. collatio simul est generaliter interdicta, in cap. De eo, n. 15. de tempor. ordin. 356
- 3 Ordines sacri confertur non possunt ab Episcopo, nisi in Sabbathis quatuor temporum majoris hebdomadæ, & de Passione, ibid. n. 17. & 28. & 16. 356
- 4 Nec id licet die Dominica immediate sequenti etiam continuato jejuniu, ibid. n. 18. 356
- 5 Ordines sacros semper, & ubique Papa potest conferre, ibidem numeri 19. 356
- 6 Ordines conferre extra tempora à jure statuta, & non servatis interstitiis, longè differunt, ibid. n. 22. 357
- 7 Ordines majores cur statuis temporibus sint conferendi, ibidem numeri 38. 355
- 8 Consecutio suscipiendi quatuor ordines minores die Veneris, & Subdiaconatum die Sabbathi sequentis, an excuset non obstante Concilio Tridentino sess. 11. c. 1. ibid. n. 21. 356
- 9 Continuato conferendi ordines sacros extra tempora à jure statuta reprobat, ibid. n. 27. 357
- 10 Consecutio celebrandi publicas ordinationes die Veneris interstitium non valet, licet eam servantes à pœna excusetur, ibid. numeri 11. 357
- 11 Extra generales ordinationes, & in Capella privata, valida est, ibid. n. 14. & seqq. 357
- 12 Expediret tamen eam abolerè, ibid. n. 40. 358
- 13 Consecutio conferendi minores ordines extra tempora non est contra, sed præter jura, ibid. n. 25. & seqq. 357
- 14 Consecutio induci potest, ut una die licet conferantur eidem quatuor minores ordines cum Subdiaconatu, ibid. n. 41. 353
- 15 Ordines minores omnes una die conferri non debent nisi ex causa, in c. Super Inordinata, n. 24. de præben. 364
- 16 Ordines non ex conferri possunt diebus festivis: sacri vero debent conferri in quatuor temporibus, vel in Sabbatho Sancto, vel Sabbatho de passione, in c. De eo, numeri 1 & 2. & 30. de tempor. ordinat. 355

- 2 Ordines minores extra tempora diebus ferialibus confertur non possunt, ibid. n. 1. 356
- 1 Ordines minores extra tempora Episcopus una die conferre non potest pluribus, quam duobus, ibid. n. 6. 356
- 1 Ordines quatuor minores an possit Episcopus eadem die uni conferre, ibid. n. 1. & seqq. 356
- 1 Ordines minores, & Subdiaconatum recipiens eadem die, indigendum se reddit executione ordinis sic suscepti, ibid. n. 23. 356
- 1 Ordines quatuor minores ex consecutione licite possunt uni eadem die conferri, ibid. n. 23. 26. & 41. in tertio dubio. 357
- 1 Ordines minores an conferri possint die Veneris præcedenti diem Sabbathi, in quo eadem an minores ordines promoeto ordo Sacer est conferendus, ibid. n. 24. & 27. utque in fin. 357
- 1 Ordines minores confertur non debent ab Episcopo, nisi in temporibus à jure statutis, vel in dominicis, & aliis festivis diebus, ibid. num. 10. 357
- 1 Ordines minores ex consecutione conferuntur etiam feria quarta quatuor temporum, ibid. num. 19. 358
- 1 Ordines minores an urgente necessitate possit conferri extra tempora in diebus ferialibus, ibid. num. 40. 358
- 1 Ordines minores non potest Episcopus ex consecutione privatim aliquibus conferre in die Veneris quatuor temporum, si sit dies festus, & vel in Sabbatho ad Diaconatum eos promovere ob necessitates, vel utilitate Ecclesie, ibid. n. 41. 358
- 1 Ordinationes Sacrorum Ordinum non quolibet die hebdomadæ quatuor temporum, sed Sabbatho tantum sunt celebrandæ, in c. De eo, n. 28. de tempor. ordin. 357
- 1 Ordinari ad sacros extra tempora, vel ante ratam legitimam, aut sine litteris dimissoriis, ex Bulla Pii II. an sint perpetuo suspendi, in c. Vel non est compos, n. 21. de tempor. ordin. 359
- 1 Ordinatio una die ad omnes minores 20 licet die immediate sequenti Subdiaconatum suscipere, in c. De eo, num. 15. & 21. usque in fin. de tempor. ordin. 357
- 1 Interstitia temporum etiam in minoribus Ordinibus sunt servanda nisi aliud Episcopo magis expedire videatur, in c. De eo, n. 21. de tempor. ordin. 356
- 1 Ordines sacri duo non possunt conferri eidem uno die, vel duobus continuato jejuniu, in c. Litteras n. 1. de tempor. ordin. 357
- 1 Ordinatio Diaconus in temporibus Quadagesimæ, potest anno sequenti in eisdem temporibus ordinari Sacerdos, etiam si Palcha præveniat, ibid. num. 2. 357

Ordinum materia, & forma.

- 1 Ordinis materia quæ sit, in c. Cùm contingar, num. 12. de etat. & qualitat. 419
- 1 Ordinum materias Christus non instituit in particulari, sed generaliter, & indeterminatè, in cap. Cùm venisset, num. 28. de Sacr. Unct. 447
- 1 Contrarium, ibid. num. 30. 448
- 2 Ordinis materia est illud, per cuius traditionem confertur Ordo, ibid. num. 32. 447
- 1 Materia in Ordine ita est ex necessitate Sacramenti, ut sine illa irrita sit Ordinatio, ibid. n. 35. 447
- 1 Ordinis cuiusque principalis actus est, secundum quem magis proxime ordinatur ad Eucharistia Sacramentum, ibid. n. 36. 447
- 1 Signi exterioris traditio requiritur ad essentiam Ordinis, ibidem numeri 41. 447
- 1 Ordinum diversitas oritur ex diversitate materie, & forme, in c. Presbyter, n. 21. de sacra. non iteran. 447
- 1 Ordinum materia quæ sit ex diffinitione Concilii Florentini, ibid. numeri 10. 447
- 1 Ordinis materia, & forma eiv in Actibus Apostolorum non exprimitur, ibid. num. 35. 449
- 1 Ordinatio sacra non solum verbus, sed etiam signis exterioribus perhibetur, in c. Cùm contingar, n. 29. de etat. & qualitat. 413
- 1 Ordinatio Presbyterii valida est, si fiat per traditionem vasculi cum altera speciebus, ex sententia Henriquez, in c. Cùm venisset, n. 29. de sac. unct. 447
- 1 Contrarium à n. 32. usque in fin. & præsertim n. 26. 449
- 1 Ordinationis denominatio eiv in sacris litteris fiat ab impositione manuum, in c. Presbyter, num. 19. de sacra. non iteran. 449
- 1 Ordo Presbyteratus an ita requirat potestatem calicis cum patena, & patenæ cum hostiis, si sumum delict. charact. non imprimatur, in c. Cùm venisset, n. 2. usque in fin. de Sacr. Unct. 444
- 1 Calicis & patenæ traditio, ex sententia antiquorum Canonistarum non est de essentia Ordinis Sacerdotalis, ibid. n. 4. 444
- 1 Canonistarum sententia, quod calicis, & patenæ traditio non sit de substantia Ordinis Presbyteratus, quibus fundamentis n. 1. utitur ibid. num. 10. 445
- 1 Presbyteratus traditur per calicem cum vino, & patenæ cum patenæ potestatem, ibid. num. 11. 447
- 1 Characterem Ordinis Presbyteratus non imprimi, si porrigatur calix sine vino, quibus fundamentis probatur, ibid. n. 13. usque ad finem 447
- 1 Manus impositione non imprimitur character Ordinis Presbyteratus, sed tantum confertur potestas ligandi, & solvendi, ibid. num. 44. & 45. 447
- 1 Sacerdos ordinatus ante manus impositionem est verus Sacerdos habens potestatem conferendi Corpus, & Sanguinem Christi, in c. Presbyter, n. 30. de Sacra. non iteran. 448
- 1 Materia Ordinis Presbyteratus quæ dicatur esse in Ecclesia Græcæ, in c. Cùm venisset, n. 25. de Sacr. Unct. 440
- 1 Florentini Concilii decretum de materia Ordinis Presbyteratus expenditur, ibid. n. 26. 440

Ordinum receptio.

- 1 Ordines sacros conferendi potestas non Episcopo delegati non potest, potestas christiana secus, in cap. Statutum, num. 5. de supplen. neglig. Prælat. 350

- Ordinum omnium minister est solus Episcopus, in c. Cùm con-tingat, n. 21. de stat. & qual. 419
- Declaratur, & beat. num. 34. 425
- Ordines conferre non est officii tantùm, sed Ordinis, in c. Quan- to, num. 25. de consecr. 419
- Ordines minores conferre est Ordinis Episcopalis, non jurisdictionis, ibid. num. 36. 419
- Ordinis potestas per resignationem Episcopi mortificatur, sed non funditus moritur, in cap. Requisivit, num. 1. de Ordin. ab Episcopo. 377
- Ordini renunciare quid importet, ibid. num. 5. 377
- Ordinis potestas remanet in Episcopo etiam degradato, ibidem num. 39. 380
- Ordines conferre debent Episcopi per senectutem, & ægritudine impediti subditos suos non aliter, quàm probatos, & examinatos, ad alium Episcopum ordinando dimittere, in c. Cùm secundum, num. 52. de præben. 93
- Ordines suscipere non licet, nisi ab Episcopo originis, beneficii, vel domicilii, in cap. Quod a prædecessore, num. 88. de schismat. 109
- Ordines conferre est principalis actus Ordinis Episcopalis, in c. Vel non est compos, n. 30. de tempor. ordin. 370
- Ordinum minorum, & primæ tonsuræ ordinarius minister est solus Episcopus, ibid. num. 34. & seqq. 370
- Ordinum, & sacramentorum collatio est de lege jurisdictionis, in cap. His que, n. 65. de major. & obed. 622
- Consecratur etiam immemorabilis Ordines conferendi non sufragari, in cap. Quod, num. 30. de consecr. 200
- Consecratur conferendi Sacramenta solis Episcopis reservata im- probatur, ibid. num. 32. 200
- Ordinatio Clericorum nullus Digees pertinet ad Episcopum, in- tra cuius D. ætatis fines locus sit, & ac si sit extra fines, ad proximiorum Episcopum, in c. Significasti, nu. 23. de offic. Ar- chidia. 515
- Et proximitas attenditur Ecclesie, non Territorii, ib. n. 31. 515
- Ordinationes factæ ab eis, qui à Schismaticis Ordines susceperunt, executionem non conferunt, in cap. Quod a prædecessore, num. 3. de schismat. 103
- Ordinationes factæ à Schismaticis irritæ sunt quoad executionem tantùm, non autem quoad impressionem characteris, ibidem num. 2. & 17. 103
- Ordinatio facta in forma Ecclesie ab Episcopo etiam hæretico, seu schismatico, siue anathemate innodato, siue ordinationem receperit in Ecclesia, siue extra, habenda est rata quoad veritatem Ordinis, ibid. num. 29. 104
- Ordinari potest Clericus primæ tonsuræ ab Episcopo benefi- cietiam tenuissimam, in cap. Omnis, num. 98. de pœnit. & remiss. 316
- Ordinatus ab alieno sine licentia proprii est suspensus ipso iure ab executione Ordinum, quandoquid proprio Ordinario videbitur, in c. Nullus, n. 8. de Paroch. 304
- Vide in ver. *Abbas quoad ordines.*
- Ordinari quis potest ab Episcopo originis, licet alibi domicilium habeat, in c. Significasti, n. 21. de Paroch. 309
- Ordinari nemo debet ab Episcopo alieno, nisi ejus probitas, & mores Ordinarii sui testimonio commendentur, in cap. Cùm secundum, n. 53. de præben. 93
- Etiam in vicinitate Apostolicæ de se promoveri faciendo ab alie- no Episcopo, ibid. n. 54. 93
- Ordinans alienum subditum de Ordinarii licentia, potest, si vult, sed non tenetur deferre Ordinarii attestations, ibid. num. 55. 93
- Ordinatio subditum alienum ex commissione speciali Episcopi prop- rii non tenetur requirere, an promovendus sit idoneus, in c. Cùm secundum, n. 50. & 55. de præben. 93
- Et si promotus reperitur sine titulo non tenetur ei providere, qui ordinavit, sed qui commisit, ibid. n. 52. 93
- Ordinandi potestas ex limitatione jurisdictionis restringitur, cum jurisdictione ad essentialia Ordinationis non spectet, in c. Statui- mus, n. 23. de supplen. neglig. Prælat. 351
- Ordinandi potestas, licet non competat inferioribus Prælati ex- vi consecrationis, sed ex concessione Ecclesie, tamen non re- stringitur ex limitatione jurisdictionis ad certas personas, ib. n. 28. & seqq. 352
- Ordinandi potestatem habens ex indulto Papæ, ordinando post prohibitionem, non imprimi characterem, ibid. n. 32. 352
- Procedit, si prohibito sit totalis, secus si restricta ad certas per- sonas tantùm, ibid. n. 33. & 46. 352
- Ordinandi potestas cur non possit pro parte conferri, & pro parte non, ibid. num. 46. 353
- Ordinatus ab Episcopo Schismaticis etiam ignoranter executionem non recipiunt, in cap. Quod a prædecessore, num. 35. de schismat. 105
- Ordinatus à Prælo non habente potestatem. Ordinis nihil recipi- tur, debet iterum ordinari, in cap. Statuimus, nu. 18. de supplen. neglig. Prælat. 351
- Ordinati cum dimissio Vicarii Collegiæ Ecclesie an incendant in pœnas Concilii Tridentini, in cap. Significasti, num. 10. de offic. Archid. 513
- Vide in ver. *Dimissio.*
- Ordinari an quis possit ab alieno Episcopo, vel Metropolitanò, si proprius Episcopus sit hæreticus, & Canonici omnes sint disper- si, in c. Absolutus, n. 29. & seqq. usque in fin. de hæret. 100
- Ordinari quando quis possit ab alieno ob delictum proprii Episcopi, ib. num. 32. 100
- Ordines suscipere an possit exemptus, & quo maluerit Episcopo, ibid. num. 30. 100.

Ordines per saltum.

- Ordinatus ad sacros Ordines prætermittimus minoribus, characterem recipit, in cap. Tua litteræ, num. 3. & seqq. usque ad nu. 6. de Cler. per saltum. prom. 109
- Ordinatio in Presbyterum conferendi sunt Ordines inferiores, de quibus ignoratur, an fuerint collati, ibid. n. 9. 200

- Ordinatus per saltum, si nolit ministrare, non debet præcisè co- gi suscipere Ordinem prætermittimus, n. 12. 200
- Ordinatus per saltum, si ministraverit, habetur pro non Ordina- to in sui præjudicium, nec potest eligi in Episcopum, ibidem num. 10. 201
- Ordinatus in Presbyterum omisso Diaconatu, vel Subdiaconatu recipit characterem, licet non Ordinis executionem, in car. Requisivit, num. 12. de Ordin. ab Episcopo. 377
- Ordo Presbyteratus non prærequirit ex necessitate Sacramenti Ordinem Diaconatus, in cap. Tua litteræ, num. 2. de Cler. per saltum. prom. 109
- Ordinatus per saltum est ipso iure suspensus ab executione Ordinis, ac si ministraverit, irregularitatem incurrit, ibid. n. 12. & num. seqq. 201

Ordines quando iterandi.

- Ordinationis, & consecrationis substantialia quæ sunt, cap. Cùm venisset, n. 5. de sacr. unct. 445
- Ordinatio, si quid ex substantialibus fuerit ommissum, ex integro est iteranda, ac si nihil esset actum, ibid. n. 6. & 50. 445
- Et in c. Presbyter, n. 11. de sacr. non iter. 456
- Ordinatio, si aliquid de solemnitate prætermittimus fuerit, non iteratur, sed cæta suppletur ommissum, & quæ sint de solemnitate, ibid. num. 7. 445
- In Ordinatione si levia fuerint prætermittimus, suppleri possunt ad cautelam, & quæ dicantur levia, ibid. num. 9. 445
- Ordinatio tota est repetenda, si aliquid ommissum fuerit, de quo dubitatur, an sit de substantiali Ordinis, necne, ib. n. 54. pag. 448
- Hortensius dicitur contra eos, qui suo sensu præsumunt articulos dubios diffinire circa substantialia ordinationis, ibid. num. 77. pag. 450
- Ordinationis tempore subditum est, quod in Ordinatione fuit prætermittimus, in c. Presbyter, n. 8. de sacr. non iter. 456
- Ordinationis denominatio cur in sacris litteris fiat ab impositione manuum, ibid. n. 13. 459
- Vide in ver. *Character.*

Ordinum ritus.

- Ordo nullus confertur, nisi in Missæ celebratione, in c. Cum con-tingat, n. 22. de stat. & qual. 419
- Declaratur, ibid. n. 23. 419
- Ordinationes generales fieri non debent in Capella privata, sed in Ecclesia Cathedrali, in c. In ordinando, n. 45. de simon. 34
- Missæ, & jejunium ordinantis, & ordinandi, an sint de substan- tia Ordinis, vel de solemnitate tantùm, in cap. Cùm venisset, n. 8. de sacr. unct. 445

Ordines quoad titulum.

- Ordo, & titulus sunt connexa, in cap. Accepimus, num. 36. de stat. & qual. 433
- Ordinationes factæ sine certo titulo olim irritæ erant quoad executionem, in cap. Cùm secundum, num. 18. & 67. de præb. 92
- Sed hodie fecit, ibid. num. 30. & 68. 91
- Ordinato per Episcopum ad sacros Ordines sine titulo, nemine præsentante, ordinatur, vel successor compellitur in necessariis providere, donec titulum habeat, in cap. Cùm secundum, n. 1. de præben. 90
- Ordinatio sine certo titulo an & quando teneatur vitæ necessaria ministrare, ibid. n. 20. & seqq. usque in fin. 91
- Quid si Ordinatus jam erat constitutus in sacro Ordine, ibidem num. 27. 91
- Et quid si plures Episcopi ordinarint subditum ratione originis, domicilii, vel beneficii, ibid. num. 4. 91
- Et quid in Episcopo alieno, qui ordinavit ex commissione genera- li Episcopi proprii, ibid. num. 5. 91
- Et quid in successore Episcopi Ordinantis, ibid. n. 26. 91
- Et quid si Ordinatus neglexerit petere alimenta ab Ordinate, quando erat solvendo, ibid. n. 33. 91
- Et quid si Episcopus renunciasset Episcopatu, aut esset deposti- tus, ibid. n. 34. 92
- Et quid in hæredibus Ordinatoris, ibid. n. 36. 92
- Et quid si titulus Ordinato evictus fuerit, aut exinanitus, ibid. num. 42. & 45. 92
- Et quid in promoto ad minores Ordines sine certo titulo, ibidem num. 47. 92
- Et quid si Ordinatus aliud habet, undè vivere possit, ibidem num. 48. 92
- Et quid si fuerit ab alio præsentatus, & examinatus, ibidem num. 49. 92
- Et quid in Episcopo alieno, qui Ducefanus commisit, ut certas personas ordinaret, ibid. n. 50. & 48. 92
- Et quid in alieno, qui ordinavit in vim licentia de se promovendi faciendæ à quocunque Anticite, ibid. n. 59. 92
- Et quid si ordinatus turvise se in numerum Ordinandorum intru- serit, ibid. n. 61. 92
- Et quid si confectio titulo Ordinatorem deceperit, ibid. num. 61. & 66. usque in fin. 92
- Successor cur teneatur de delicto Episcopi, qui Clericum sine ti- tulo ordinavit, ib. n. 27. & seqq. 91
- Ordinator tenetur constituere Ordinato ad sacros Ordines sine certo titulo, unde perpetuo vivere possit, ib. n. 35. 92
- Obligatio Episcopi ordinantis Clericum sine titulo oritur ex contra- ctu, vel quasi, & idè transit ad hæredem, ib. n. 37. 92
- Obligatio, quæ contrahitur ex ordinatione sine titulo, an sit realis, vel personalis, ibid. n. 40. 92
- Episcopus tenetur providere ordinatis, si eorum patrimonium pe- reat chafinate, vel alluvione, ibid. n. 46. 92
- Ordinati ad sacros sine titulo post Concilium Tridentinum an sint suspensi ab executione Ordinum, ac si ministraverint, irregu- lares, ibid. n. 63. 92
- Ordinati sine titulo ex Constitutione Sixti V. suspensi erant ab-

executione Ordinum, ac si iniquitassent, irregulares; sed ea
 Concilium redacta sunt à Clemente VIII. terminos juris, &
 Concilii Tridentini, ibid. 94

1 Ordinatus ad sacros Ordines, quomodo sicuti titulo ordinatorem de-
 cept, ut in iudicio in suspensionem ab ordinum executione, in
 n. 66. & seq. usque in fin. 94

2 Ordinatus sine certo titulo beneficii, vel patrimonii, quas penes
 incurrent secundum vim antiquum, medium, & novissimum, ibid. num. 67. 94

3 Ordinatus ad sacros Ordines sine titulo à pluribus Episcopis, potest
 quemlibet in solidum convenire pro alimentis, in cap. Episcopus,
 n. 5. de præben. 71

4 Is tamen, qui non ordinavit, non tenetur ex sacro ordinatois, ibi-
 num. 6. 71

5 Ordinatus ad sacros sine titulo beneficii, vel patrimonii, ordinator
 tenetur rate necessaria ministrare, ibid. n. 7. 71

6 Ordinatus ad sacros Ordines sine certo titulo, si ex patrimonio sus-
 tentari valeat, non potest petere alimenta ab ordinatore, ibid.
 n. 16. seqq. 71

7 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 19. 71

8 Ordinatus ad sacros Ordines an possit petere alimenta ab ordina-
 tore, licet habeat patrimonium sufficienter, si ad illius titulum
 capessit ordinatus non fuerit, ibi n. 19. 71

9 Et quid post Concilium Tridentinum, ibi n. 25. & 27. 71

10 Ordinatus si habeat patrem divitem, à quo possit exigere ali-
 menta, non potest illa petere ab ordinatore, ibidem numer. 20.
 & 21. 71

11 Secus post Concilium Tridentinum, ibid. n. 26. 71

12 Ordinatus ad sacros Ordines sine titulo, ab ordinatore nullè petit
 beneficium, nisi post ordinationem se reddiderit indignum, in
 c. Accipimus, n. 1. & seq. de rat. & qualit. 411

13 Ordinatus ad sacros sine titulo, ac beneficium petenti, nec ordina-
 tor, nec successores potest vincere, quod tunc illiteratus, ibid.
 numer. 11. 411

14 Ordinatus ad titulum patrimonii, de iure communi non potest
 invitatus detineri in diocesi, in c. Admoet, n. 30. de te nunc. 311

15 Secus post Concilium Tridentinum, ibi. n. 31. 311

16 Vide in ver. *Cherica quoad titulum*

17 Episcopus non potest quantum ad sacros Ordines promovere
 ad titulum pensionis, nisi pro necessitate, vel commoditate
 Ecclesiarum suarum, in cap. Ad audientiam, li. secundo, nu-
 m. 135. de rescript. 185

18 Penio non est titulus ad Ordines sacros, nisi dispensativè, ibid.
 num. 136. 185

19 Ordinarius nemo potest ad titulum officii manualis, in cap. De Re-
 sponibus, n. 27. de Cler. & grot. 459

Ordines per vim, & metum.

1 Ordinatus per metum, si Ordinem exerceat ignorans nullitatem,
 an censetur ratificare, in cap. Significativa, num. 14. de regu-
 lar. 160

2 Ordinatus coactè ad Ordinem Subdiaconatus an teneatur ad
 continentiam, in cap. Majores, nu. 90. & seqq. usque in fin. de
 baptisim. 579

3 Quid si coactio sit absoluta, ibid. n. 91. 600

4 Et quid si coactio sit conditionalis, seu per metum, ibid. num. 91.
 pag. 600

5 Quid si metus sit levis, ibid. n. 92. 600

6 Et quid si metus sit cadens in constantem virum, ibi n. 93. 600

7 Et quid si Ordinatus prius habeat uxorem, ibid. num. 94. & 101.
 pag. 600

8 Et quid si uxorem non habebat, ibid. n. 98. 600

9 Ordinatus ad Subdiaconatum per coactionem absolutam non
 tenetur continere, quia nec recepit characterem, ibidem nu-
 mer. 99. 600

10 Ordinatus per metum non facitur ritari adione, quod metus causa,
 quia contra impressionem characteris illicitario dari non potest,
 ibid. num. 100. 600

11 Ordinatus ad sacros Ordines per vim conditionalem, nisi contin-
 neat, privilegium Clericalibus non gaudet, ibid. n. 101. 600

12 Ordinatus ad Subdiaconatum per vim, & metum non tenetur con-
 tinere, licet uxorem non habeat, secundum opinionem,
 quam ultimò firmavit Rota, ibidem num. 101. & seqq. usque
 ad num. 117. 600

13 Et servat Cancellaria, & Penitentaria, ibid. n. 118. 601

14 Ordinatus ad Subdiaconatum per vim conditionalem tenetur vi-
 vere secundum essentiam Subdiaconatus, sed non secundum il-
 lius accidentia, ibid. num. 111. 601

15 Ordinatus ad sacros per metum provenientes ab intrinseco, &
 causis naturalibus, tenetur continentiam servare, ibidem nu-
 mer. 116. 601

Vide in ver. *Coactio*.
 Et in ver. *Ordo quoad continentiam*

4 ORGANUM vocis est fallax, in cap. Consultationibus, n. 11. de
 spons. & matrim. 18

1 ORIENTALIS Ecclesia non idè excusatur à lege continen-
 tiae quod illam non susceperit, sed quia Papa ejus consuetudi-
 nem approbavit, in c. Treugas, n. 18. de reug. & pac. 433

2 ORI non aliud loquimur, & aliud enunciamus, nisi finis Judas, & He-
 iudaeus, c. Fallidus, n. 36. de crim. falli. 193

3 OSTIARIUS, Aclythi officia, quae sint, in c. Cùm contingat,
 n. 60. de arat. & qual. 433

4 OSTIUM continetur appellatione domus, in c. Cùm contingat,
 n. 112. de arat. & qualit. 439

5 OSTRACISMUS induitur à Xenophonte, in cap. Ne religio-
 si, n. 14. de regul. 419

6 OVES Christi sunt omnes tam fideles, quam infideles per crea-
 tionem, licet non sint de ovili Ecclesiae, in cap. Canonum illatu-
 rum, n. 65. de constitut. 21

7 OZIAS cum maneret Sacerdotibus, à Deo legia percussus est,
 in c. Ecclesia S. Maria, n. 14. de constitut. 111

P

5 PACTUM, ut receptus solvat pensionem collatori debitam, non
 est iuramentum, in cap. Præterea, num. 22. Ne Praelat. vices
 1045

1 Ad pactum fieri vassum pacificens compelli debet per censuram Ec-
 clesiasticam, in c. Antigonus, n. 3. de pactis 57

2 Pactum contra leges, & bonos mores, vel aliis capiosa, non sunt
 servanda, ibid. n. 4. 57

3 Pactum non servans, peccat mortaliter, & refellitur contra
 opinionem suorum iam Theologorum, ibid. n. 5. 57

4 Obligatio, quae ex pacto proficitur, habet consensum juris
 naturalis, & divini, ibid. n. 4. 57

5 Pacti violatio opponitur iustitiae, & charitati, ibi n. 1. 57

6 Pactum quantumcumque nudum parit adhaerent secundum Cano-
 nes, ibid. n. 15. usque ad n. 11. 57

7 Deus, & bona conscientia non distinguunt inter pactum nudum,
 & vestitum, ibid. n. 17. 57

8 Pactum nudum quid sit, ibid. n. 18. 57

9 Pactum nudum, si sit sex modis, ibi n. 19. 57

10 Pactum nudum vestitum chirographo, ibid. n. 20. 57

11 Pactum nudum de iure civilis parit actionem, ibid. n. 21. 57

12 Fallit in octo casibus, ibid. n. 21. 57

13 Pactum nudum de iure Canonico dicitur velatum robore Cano-
 nicæ sanctionis, ibid. n. 22. 57

14 Ex pacto nudo in foro Ecclesiae an possit procedi per vim actionis
 inter laicos subiectos Imperio, an verò sit procedendum per
 evangelicam in iurisdictionem, ibid. n. 23. 57

15 Iudex laicus in terras subiectas Imperio potest repellere agentem
 contra laicum ex nudo pacto, ibid. n. 26. 57

16 Secus in terras Ecclesiae, ibid. n. 27. 57

17 Pactum per quod beneficium dicitur penitus resignari, non valet,
 in c. Cùm primum, n. 1. de pactis 57

18 Pacta iudicia à iure sunt pacta servanda, licet etiam per suc-
 cessorem, in c. Ex ep. stola, n. 1. de v. n. 100. 57

19 Pactum de resim. nudi in Bullis ecclesiarum officio, non pro-
 nitur expressè, sed suffragatur reddendis facultatibus, ibid. n.
 numer. 10. 57

20 Pactum omne, & conventio in beneficiis, & aliis spiritualibus,
 si non simoniam inducit, in c. Tua nos, n. 6. de simon. 57

21 Pactum dandi spiritualia per officium alicui possit sine simo-
 niæ, ibid. n. 12. per iudic. 57

22 Pacti si respiciantur in ratione impunitatis per se in per
 pami, etiam si sint iura, tunc ut respiciantur communi tempore,
 in c. Significativa, n. 16. de præben. 72

23 Pactum inferius non potest præiudicare superiori, ibi n. 17. 72

24 Papae auctoritas in pactis precipue in religionem, & juramen-
 tis semper intelligitur excepta, ibi n. 18. 72

25 Pactum quantumcumque simonice potest appellari fides, ibi n. 11. 72

26 Pactum nudum, quantumvis non pariat actionem, parit tamen
 exceptionem, & recedens à pacto, peccat mortaliter, ibidem
 num. 14. 72

27 Inter pactum nudum, & vestitum, nec Deus, nec bona conscientia
 distinguit, ibi n. 13. 72

1 Iudex laicus in terris subiectis Imperio potest repellere agentem ex
 pacto nudo, in c. Antigonus, n. 16. de pact. 611

2 Secus in terris Ecclesiae, ibi n. 10. 611

3 Pactum de succedendo post mortem Praelati in ipsius Ecclesia non
 valet, in c. Accipimus, n. 11. & 16. de pact. 611

4 Pactum future successione in beneficiis Ecclesiasticis votum cap-
 tando mortis inducit, ibid. n. 1. 611

5 Pactum de hereditate vivens valet, dummodo ille consen-
 serit, & in consensu alicui ad mortem perleverit, ibidem
 num. 5. 611

6 Pactum de sine dendo in beneficio non sustinetur ex consensu be-
 neficiarii, ibid. n. 1. 611

7 Pactum initum tempore prohibito non valet, licet ejus effectus
 condonatus in tempore praesentium, ibid. n. 2. 611

8 Pactum in iure confirmatum non inducit, in cap. Cùm M. nu. 36.
 de constit. 115

9 Pactum initum in intereligentes non nocet ecclesie, ibi n. 13. 115

10 Pactum si bona emphiteutice alienentur in Ecclesia, an sint con-
 tra immunitatem Ecclesiasticam, in c. Potuit, num. 28. & seqq.
 usque in fin. de locat. & conduct. 218

11 Pacto privatorum conventi potest, nec res in Ecclesiam alienen-
 tur, ibid. n. 1. 218

12 Idem ceteri potest in ultima voluntate, ibid. n. 30. 218

13 Pactum de redimendo omnium peccatorum, in c. In Civitate, n. 17.
 de usur. 157

14 Pactum juratum de conficiendo inventario rerum restituendarum
 solum matrimonium, an impedit ad probationem per testes, in c.
 Sicut, num. 20. de probat. 120

15 Pactum ut probatio rerum restituendarum solum matrimonio ali-
 ter heri non possit, quomodo per inventarium, an hinc iurame-
 nto, in c. 11. & n. 16. & seqq. in fin. 128

16 Pactum, & rerum traditio, si alius, quomodo per inventarium
 probari non possit, est nullum, ibid. n. 15. & n. 17. 128

17 Et an in iuramentum juramento, ibid. num. 18. & num. 18. & no. seqq.
 usque in fin. 128

18 Pactum, ut non liceat probare, nisi per scripturam est contra-
 dictorio mores, ibid. n. 2. 129

19 Pactum per quod beneficium debet per vim resignari, non valet,
 in c. Cùm primum, n. 1. de pact. 149

1 PAGONI, & invidiosus, & in quibus sunt iurisdictioni Eccle-
 siasticæ, in cap. Canonum illatur, num. 65. & seqq. usque ad n.
 61. de constit. 10

1 PALATIUM Episcopi immunitate gaudet, quomodo sit extra mu-
 nes Ecclesiae, vel ultra quadraginta passus, & in eo non est Cap-
 pel 2, in c. Ecclesia, n. 19. de immuni. Eccl. 143

1 Et quid in palatio inferiori praelati, ibid. n. 15. & 16. 143

1 Familia Episcopi gaudet privilegio fori, licet sit secularis, ibi-
 numer. 11. 143

- 3 Palæta Cardinalium an gaudent immunitate, ibid. num. 32. 643
- 3 Et quid in Urbe, ibid. num. 32. 643
- 3 PALÆTÆ non habent Canonis auctoritatem, unde dicitur, & quis fuerit illarum author, in cap. Canonum statuta, num. 47. de constitut. 13
- 1 Palæta est sine legis auctoritate, in cap. De eo, num. 29. de temp. ordin. 357
- 1 PALENIUM Concilium tempore Urbani VI. celebratum nullam habet auctoritatem, in cap. Canonum statuta, num. 81. de constitut. 21
- 1 PALUDES melioratæ cultorum cura non debent separatim censeri, in cap. Cdm M. num. 41. de constitut. 115
- 1 PALLIUM à Sede Apostolica non traditur electo in Archiepiscopum, nisi prius præstet fidelitatis, & obedientiæ iuramentum, in c. Significasti, num. 6. de elect. 223
- 1 Pallium potest tradi per Nuncium, ibid. num. 3. 223
- 1 Palli traditione confertur plenitudo pontificalis Officii, ibid. num. 7. 223
- 1 Pallio non suscepto Archiepiscopus potest exercere ea, quæ sunt jurisdictionis tantum, in c. Quantò, num. 17. de consuet. 200
- 1 Pallium est pontificale Archiepiscopi, in c. Quia nos, num. 2. de auct. & utri palli. 325
- 1 Pallio non utitur Archiepiscopus in Diocesi aliena, etiam de licentia Diocesis, nisi super hoc sit privilegatus, ibid. num. 7. 326
- 1 Pallii usus restrictus est, quam pontificalium, ibid. num. 8. 326
- 1 Sine pallio, & sandaliis potest Archiepiscopus celebrare, ibidem num. 1. & 5. 325

Vide in ver. Archiepiscopus.

Papa potestas, communis.

- 1 Papam non decet uti plenitudine potestatis, in c. Super eo, num. 18. de bigam. 498
- 1 Papæ jurisdictioni non restringitur ad limites alicujus territorii, in c. Canonum statuta, num. 17. de constit. 16
- 1 Papa quomvis non restringitur lege positiva, adstringitur tamen mente legis, & æquitate naturali determinante aliquid circa peccatum, ibid. num. 60. 20
- 1 Papa non solum super Christianos, sed etiam super infideles jurisdictionem habet de jure, licet non de facto, ibidem num. 66. 20
- 1 Contra infideles mandatis ejus inobedientes potest justè bellum in dicere, ibid. num. 72. 20
- 1 Papa in criminibus Ecclesiasticis exercere potest jurisdictionem contra infideles, sicut contra fideles, ibid. num. 73. 20
- 1 In iustis verbis locus est præventioni inter papam, & Imperatorem, ibid. num. 74. 20
- 1 Papa an possit verbo facere Sacerdotem, vel Episcopum, ibid. num. 70. 22
- 1 Papa dat litteras in forma Brevis, & Auditor Cameræ monitoria pro observatione Declarationum Congregationis Concilii, in c. Quoniam, num. 41. de constitut. 121
- 1 Papa an possit dare licentiam non Episcopo conferendi Ordines, ibid. num. 4. de consuet. 198
- 3 Papæ potestas duplex, in cap. Ex parte, il secundo, num. 4. de convers. conjugat. 450
- 1 Papa est Ordinarius singulorum, & universalis Ecclesiæ Episcopus, in cap. De illis, il secundo, num. 44. de despons. impuber. 30
- 4 Ac si aliquid faciat de plenitudine potestatis, inferioribus non præjudicat, ibid. num. 45. 30
- 1 Papa non gerit vires Dei in cognoscendis conscientis, in cap. Significasti, num. 6. de elect. 223
- 1 Papa ubi primùm Canonice eligitur in Collegio Cardinalium, supremam à Deo potestatem sine medio consequitur, ibidem num. 32. 225
- 1 Papa cunctos judicaturus, à nullo mortalium judicari potest, sed celo tantùm debet innocentiari, ibid. num. 42. 226
- 1 Papa non potest alteri committere, ut ipsum excommunicet, ibid. num. 80. 230
- 2 Papa est Juxta ordinarius singulorum, in cap. Licet, num. 23. de foro compet. 65
- 5 Papa an possit Clericis concedere, ut ipsi manu propria possint hominem occidere, in cap. Petito, num. 3. de homicid. 139
- 5 Status papæ, & Cardinalium ex Gerisone sententia potest modum, & quantum subventionis ex Gerisone sententia potest modum, & quantum subventionis præscribere, etiam si aliunde sit dotatus, in cap. præterea, num. 68. Ne prælati vires suas. 76
- 3 Papa in suo foris potest tollere legem civilem, etiam ubi non habet temporalem jurisdictionem, in cap. Antigonus, num. 23. de pactis. 64
- 3 Papa non subjecit Canonibus, nec ab eis auctoritatem habet, sed è contra, ibid. num. 27. 643
- 1 Papa facit jus de eo, quod non est jus, & naturam rei immutare potest, in cap. Cdm pridem, num. 27. de pactis. 643
- 5 Papa an adstringatur edito de confitendo semel in anno, & communicando in paschate, in cap. Omnis, num. 20. & seqq. usque ad num. 26. de pœnit. & remiss. 310
- 5 Papa potest ligari à Sacerdote, cui se subijcit in confessione, ibid. num. 21. 648
- 1 Papa an ligetur Canone, Omnis utriusque sexus, de pœnit. in cap. Canonum statuta, num. 61. de constitut. 20
- 3 Papa potest committere ea, que sunt Ordinis, etiam non Episcopo, in cap. Aqua, num. 5. de consecr. Eccl. vel Altar. 569
- 1 Papa non adstringitur Constitutionibus prædecessorum, etiam in generali Concilio editis, vi compulsiua, sed vi directiva rationis, in cap. Omnis, num. 25. de pœnit. & remiss. 310
- 5 Papa nullis subiecto formis juris positivi, in cap. Si aliquando, n. 11. de sent. excom. 156
- 1 Papa potest minus administrandi Sacramentum Confirmationis committere etiam simplicii Sacerdoti, in c. Cùm venisset, §. per frontis, num. 2. & seqq. de facr. unct. 453
- 1 Papa est dispensator principalis bonorum Ecclesiæ, in cap. Quantum, num. 57. 70. & 83. de translat. Episc. 670
- 1 Papæ auctoritate quod fit, dicitur heri auctoritate Dei, si ex

- justa causa fiat, ibid. numerum. 64. 321
 - 1 Papa dicitur habere cæcæ arbitrium, ibid. num. 64. 321
 - 1 Nec puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, ibidem num. 66. 321
 - 1 Petri privilegium eatenus manet in Romano pontifice, eatenus ex ipso fertur æquitate iudicium, ibid. num. 68. 321
 - 1 Papa bonorum Ecclesiæ non est absolutus dominus, sed dispensator. ibid. num. 70. & 79. 321
 - 1 In causis majoribus Sedes Apostolica magna circum spectatione, & maturitate procedere consuevit, ibid. num. 74. 322
 - 1 De factis papæ disputare non licet, ibid. d. num. 74. 322
 - 1 Plenitudo papalis potestatis quoad res temporales non exit limites potestatis dispensatiuæ, ibid. num. 82. 322
 - 1 Papa tanquam habens apicem potestatis dispensatiuæ potest multo plus dispensare de rebus Ecclesiæ, quam quicumque alius Ecclesiæ alicujus prælati, ibid. num. 83. 322
 - 1 Iudicium ejus debet de vultu Dei procedere, ibid. numer. 84. 322
 - 5 Inter papæ potestatem, & potestatem Episcoporum, quæ sit proportio, in cap. Sicut unire, num. 2. de excess. prælat. 206
 - 3 Papa supra jus, contra jus, & extra jus omnia potest, in c. Consultationibus, num. 25. de Cler. agrot. 165
 - 3 Peccatorum correctio spectat ad papam, & qui negat potestatem papæ, negat se Christianum, in cap. Nos quidem, num. 47. de testam. 262
 - 3 Papa & Imperatori limitatæ potestates sunt tributæ à Deo, in cap. Consultationibus, num. 39. de Cler. agrot. 166
 - 3 Papa quandoq; concedit non concedendo propter importunitatem impetrantium, ibid. num. 52. de testam. 167
 - 3 Quædam sunt possibilia papæ, quæ tamen non sunt honesta, nec laudabilia, ut Beneficium revocare, ibidem numer. 56. 167
 - 3 Papa potest omnia, clave tamen non errante, ibid. num. 67. 168
 - 3 Duplex est potestas in papa, ibidem num. 72. 169
 - 1 Papa non potest immutare statum Ecclesiæ, in cap. Apocripum, num. 12. de pactis. 662
 - 1 Papa, & Episcopus se habent ad Ecclesiæ, sicut vir ad uxorem suam, ibid. num. 37. 663
 - 1 Papa habet immediatè à Christo potestatem ferendi leges habentes vim obligandi Ecclesiam ad illas acceptandas, & observandas, in cap. Treugas, num. 52. de treug. & pac. 625
 - 1 Papa potest facere, ut transfacto, quæ nulla est, sit aliqua, in c. Veniens, num. 4. de transact. 667
 - 4 Papa licet supremam habeat auctoritatem, timet tamen se reprehendi, in c. Non debet, num. 4. de consang. & affinit. 71
 - 1 Papa potest à sua sententia eximere, sed non licentiam peccandi tribuere, in cap. Sacris, num. 30. de his, quæ vi metuve caus. 682
 - 1 Papa delegat mero laico causas criminales Clericorum, & facultatem excommunicandi, in cap. Perniciosam, num. 59. de offic. ordinari. 556
 - 2 Papa an possit generaliter concedere, ut Iudex laicus Clericum distinguat, vel condemnet, in c. Nullus, num. 9. de for. compet. 32
 - 3 Papa in laicorum actiones potestatem non habet, nisi prout diriguntur ad beatè vivendum, in cap. Significatum, num. 22. de preben. 82
- Vide in ver. Laicus quoad formam.*
- 5 Papa potest collectare Ecclesiæ totius orbis, in cap. præterea, n. 39. Ne prælat. vires suas. 71
 - 3 Papæ ratione peccati omnis anima subiecta est, in c. Cdm esset, num. 12. 49. & 133. & seqq. de testam. 268
 - 3 Papæ auctoritas, ubi agitur de materia peccati, non circumferibitur limitibus alicujus territorii, ibid. num. 45. 49. 133. & seqq. de testam. 270
 - 3 Papa non potest statuere contra statum universalem Ecclesiæ, ibid. num. 181. 278
 - 3 Licet receperit à Deo potestatem, & dignitatem pontificatus, non tamen potestatem peccandi, ibid. num. 182. 278
- Vide in ver. Papa quoad delictum.*
- 1 Papa in spiritualibus omnia potest, & nullus potest querere possessionem, que illi præjudicat, in cap. Cùm ex illo, num. 5. de translat. Episcopi. 324
 - 3 Papa de potestate absoluta potest mutare substantiam rei, & de eo quod nihil est, aliquid facere, in c. Cùm ad Monasterium, num. 54. de testam. Monach. 429
 - 2 Papa licet sit Ordinarius singulorum, tamen causas ab Ordinariis non avocet sine justa, & rationabili causa, in c. Ex parte, num. 74. de foro compet. 67
 - 2 Et per scriptum manu propria signatum, ibid. num. 6. & 8. 74
 - 3 Papa explet minima per plebanos, & alios inferiores, media per Episcopos, & supra per seipsum, ibid. num. 9. 74
 - 2 Papæ subscriptio in causis avariis ab Ordinariis in prima instantia quando requiritur, ibid. num. 9. & seqq. 74
 - 5 Papa ratione criminis potest absolvere vassallos laicorum ab omni obligatione, & alios eisdem obnoxios, à quocumque pacto etiam jurato, in c. Absolutos num. 2. de hæreticis. 88
 - 3 In concernentibus animam omnes homines de mundo sunt de foro Ecclesiæ, in cap. Nulli, num. 6. de reb. Eccl. non alienand. 213
 - 5 Papa in terris Ecclesiæ vendicat sibi omnia jura temporalia, & habet Cameram fiscalem, cui applicatur bona confiscata, in cap. Veigentis, num. 2. de hæret. 94
 - 5 Papa propter injustitias, et alias iniquitates potest judices sæculares dignitate privare, ibid. num. 7. 95
 - 2 Papa solus habet potestatis plenitudinem, & Ecclesiæ principatum, in c. Consequens, num. 10. de fer. 97
 - 3 Papa habet plenitudinem potestatis singulariter, & universaliter in omnibus Ecclesiis, in c. Relatum, num. 28. Ne Cleric. vel Monach. 67
 - 3 Potest res, & bona omnium Ecclesiarum orbis administrare, & disponere pro libito voluntatis, ibid. num. 29. & num. seqq. usque ad num. 36. 67
 - 3 Et facere Monachum testabilem de bonis Monasterio acquisitis, ibid. num. 30. 67

Et jura uni Ecclesie auferre, & dare alteri, ibidem numer. 11
 & 16. pag. 667
 1 Papa est pater patrum, & omnium praelato in potestate, & jurisdictione concurrens, ibid. num. 11. 667
 1 Papa ex justa causa potest tem. uni Ecclesie auferre, & alteri d. te, & ultimas voluntates commutare, ibid. num. 12. 667
 Vide in ver. *Papa quoad jus questum, & quoad commutationem.*

Papa quoad beneficia.

- 1 Papa confert beneficia devoluta potestate speciali, non generali tantum, quia potest omnia beneficia conferre, in cap. Cuius accessio, num. 6. de consue. 107
- 1 Dubius modis conferre potest beneficia devoluta, ibidem num. 2. vers. postea. 107
- 1 De aliquibus beneficiis Consistorialiter provide, in cap. Nullus, num. 8. de elect. 113
- 1 Provide potest etiam de beneficiis electivis, ib. n. 12. 113
- 1 Si vellet, potest libere disponere de beneficiis parochialis ordinum etiam invitatis patronis, in cap. Quoniam, num. 9. de jur. patr. 117
- 1 Sed non expedit, ut sic disponat, ne laici a fundacionibus retineantur, ibid. num. 12. 117
- 1 Non censetur velle patronatus laicorum derogare, nisi hoc exprimat, ibid. num. 11. 117
- 1 Cum scribit pro aliquo beneficiando in pluribus Ecclesiis, considerata qualitate persone, que sint consideranda in beneficii assignatione, in c. Episcopus, num. 13. de pben. 71
- 1 Voluntas papae in beneficiis est pro ratione, in cap. Quanto, num. 10. & 41. de Translat. Episc. 110
- 1 Declaratur, ibid. num. 70. & seqq. 110
- 1 Habet plenitudinem potestatis praesertim in beneficiis, ibid. num. 42. 110
- 1 Et sola potestas est pro causa, ibid. num. 41. 110
- 1 Declaratur, ibid. num. 79. usque ad n. 88. 112
- 1 Quomodo intelligatur habere liberam dispositionem in beneficiis, ibid. num. 82. usque ad n. 89. 112
- 1 An habeat aequalem potestatem in Episcopatibus atque in beneficiis inferioribus, ibidem num. 87. 112
- 1 Potest tribuere jus in beneficiis vacaturis, in cap. Nulla, num. 7. 15. & 45. de concess. pben. 115
- 1 Quamvis possit conferre in genere beneficia vacatura, tamen in specie, & ad instantiam certae persone conferre non debet, nisi ea ignorante, ibid. n. 10. 116
- 1 Lappo primo semel ita potest de beneficio provide, ibid. num. 36. 117
- 1 Eccellius negligentiam nemo supplet, ibid. n. 12. 117
- 1 Si beneficium vacans in Curia non conferat infra mensem die vacationis, Ordinaris confert, ibid. d. num. 17. 117
- 1 Supra jus, contra jus, & extra jus omnia potest, in cap. Consultationibus, num. 13. de Cler. agrotan. 115
- 1 Maxime in beneficiis, ibid. num. 26. 115
- 1 Et idem potest quem privare beneficio suo etiam sine causa, ibid. num. 27. 115
- 1 Beneficia omnia sunt Papae manualia, ibid. num. 29. 115
- 1 Declaratur, ibid. num. 72. & 76. 116
- 1 Si confert plurius idem beneficium, praesertim primus, etiam si secundus obtinere gratiam motu proprio, & possessionem acceperit, in c. Consultationibus, n. 55. de Cler. agrotan. 117
- 1 Quaedam sunt papae possibilia, quae tamen non sunt honesta, nec laudabilia, ut beneficium revicari, ibid. n. 56. 117
- 1 Si de plenitudine potestatis auferat alicui beneficium sine justa causa, teneat ei ex iusticia de aequivalenti beneficium provide, ibid. num. 66. 117
- 1 Saltem de potestate ordinaria non potest procedere ad privationem beneficii parte non citata, ibid. num. 68. & seq. 119
- 1 De potestate ordinaria non potest quem privare officio, vel beneficio suo sine justa causa, ibid. num. 76. 119
- 1 Papa potest praebendes conferre etiam non data negligentia inferioris collatoris, in cap. Quia diversitatem, num. 14. de Consecr. pben. 122
- 1 Papa mandatum de providendo non est obtemperandum cum peccato mortali, in cap. Crave, num. 5. de pben. 121
- 1 Papa sub conditione, & ad certum tempus potest aliquem instituere praelatum, in cap. per titas, il primo, num. 31. de Siman. 51
- Vide in ver. *Beneficium.*

Papa quoad coadjutores.

- 1 Papa ex speciali indulgentia, & dispensatione potest tribuere Episcopo laicam, ut in ultimo versu spiritus sibi successorem designet, in cap. Nulla, n. 49. 78. & 81. de Consecr. pben. 118
- 1 Concedendo in Germania coadjutores perpetuos in omnibus mensibus non dicitur concordat. contravenire, ib. n. 77. 120
- 1 Potest dare futuram successorem in beneficio viventium non secundum jus commune, sed dispensatim, & ex plenitudine potestatis, ibidem num. 81. 121
- Vide in ver. *Coadjutor, Coadjutoria.*

Papa quoad commutationem voluntatum.

- 1 Papa solus potest commutare piis dispositiones tam inter vivos, quam in ultima voluntate, in c. Perniciosam, num. 67. de ad. ordinar. 155
- 1 Item derogare iuramento, pactis & privilegiis in limite fundationis, ibid. num. 68. 155
- 1 Papa pius & pius, non commutat potest, etiam si de jure, & de facto applicari possint ad ipsum destinationem, in cap. Nos quidem, num. 15. de testam. 163
- 1 Papa potest commutare ultimas voluntates, & de hoc dicitur in c. facerendum, ibid. num. 45. 161
- 1 Ut piis dispositiones non tollantur papae, respugnant iuramentum Ca-

- nonicum, sed etiam divino, ibid. num. 45. 161
- 1 Papa in signatura nullam habet rationem ultimarum voluntatum prohibentium, ne papa possit illas commutare, ibidem num. 59. & 61. 161
- 1 Papa solus potest alterare usum illorum, quae per fideles donata sunt, vel relicta, in cap. Ex parte, num. 11. de Constitut. 137
- 1 Papa in confirmatione potest immutare, alterare, & interpretari voluntatem statuentium, testamentum, & testamentum, in cap. Significatum, num. 11. & 15. de pben. 11
- 1 Papa potest immutare piis dispositiones, tam mortuorum, quam viventium, ibid. num. 22. 11
- 1 Papa de potestate ordinaria non potest fundacionibus Monasteriorum derogare, & voluntates commutare, in c. Kelatum, num. 2. de Cleric. vel Monach. 116
- 1 Nec testamentum, vel contractum, aut aliam piam dispositionem rescindere, ibid. num. 33. 116
- 1 Declaratur, ibid. num. 16. 116
- Vide supra in ver. *Papa potestas, commutatio.*
- Vide in ver. *Contractus.*

Papa quoad Concilium.

- 1 Papae sententia praevaleat discrepantibus sententiis inter papam, & Concilium in cap. Ex parte, num. 2. de Capell. M. n. a. h. 105
- 1 Praesentia papae in Generali Concilio patrum libertatem non omnino in sententiis profertendis, ibid. num. 4. 107
- 1 Est supra Concilium, quod laici nomine, in cap. Significatum, n. 11. & num. 9. usque ad num. 10. de elect. 112
- 1 Strandum est sententia papae, si contra sit Ecclesiae, vel Concilio etiam in materia dogmatica, ibid. num. 11. 112
- 1 Primatus papae in Concilio natus princeps per se naturalis, & divini, ibid. num. 8. & seqq. 115
- 1 Primatus papae in Concilio ab ipsius Concilii factis declaratur, ibidem num. 46. 117
- 1 Sententia papae praevaleat sententiae mundi, ibid. n. 47. 117
- 1 Auctoritas papae in omnibus Conciliis praesertim est, ibidem num. 58. 117
- 1 Superioritatem papae in Concilio qui Auctores ea Canonum, & Theologus tuncatur, ibid. num. 55. 117
- 1 Etiam sponte non potest se subijcere Concilio, ib. n. 51. 119
- 1 Solius papae auctoritas in omnibus Conciliis censetur esse papae, in c. Nihil, num. 17. de hl. presbyter. 119
- 1 Potest Tridentinum Concilium interpretari, tam per se, quam quodam per eos, quibus nomen specialiter commoverunt, in c. Cuiusmodi, num. 14. de iudic. 121
- 1 Pontifex Maximi quibus Concilio universalibus praesertim, in c. Anagnino, num. 11. de pacta. 122
- 1 Aliquando ex humilitate confertur, ut generalis, & adhibenda est supra Concilium, ibid. n. 41. 121
- 1 Papa est auctoritas, ibid. num. 40. 121
- 1 In ordine scripturae praesertim debet Concilio, ibid. n. 41. 121
- 1 In Concilio potest Constitutiones facere etiam sine Concilio, ibid. num. 51. 121
- 1 Etiam in materia dogmatica, ib. n. 45. 121
- 1 In Concilio deponit Imperatorem, etiam non approbante Concilio, ibid. num. 46. 121
- 1 Requirit consilium patrum in Concilio non ex necessitate, sed ex solemnitate tantum, ibid. num. 48. 121
- 1 Auctoritatem papae cur Concilio Tridentinum praeservare in hactenus, quae de morum reformatione, auctoritate, & disciplina statuta sunt, in cap. Tuarum, n. 16. vers. Etenim, ibid. Canonice Concilia, de privileg. 127
- 1 Patet hinc symbolum ordinare etiam sine Concilio, in c. Firmi, n. 19. de Summa Trinitate, & hl. Cathol. 7
- Vide in ver. *Concilio auctoritas.*
- 1 Constitutiones in Concilio edenda sunt nomine papae, & ab ipso rangantur dignitas, & principationis, sunt denominanda, in cap. Ex parte, num. 11. de Capell. Monach. 105
- Vide in ver. *Concilio.*

Papa quoad conferendam, vel consensum Cardinalium.

- 1 Papa potest ardua explicare sine consensu Cardinalium, in cap. Ex parte, num. 11. de send. 118
- 1 De potestate absoluta, ibid. num. 14. 118
- 1 Nec valet contracta confectio, ibidem num. 16. 118
- 1 Et lex contracta non ligat succedentem, ibid. n. 21. 118
- 1 Praesertim contra supremam papae auctoritatem non valet, ibid. num. 19. 118
- 1 Papa de honestate non potest ardua tractare sine Cardinalibus, ibid. num. 11. 118
- 1 Valet tamen consensum in contrarium, ib. n. 13. 118
- 1 Non consuevit, nec potest ardua expedire sine consilio Cardinalium de potestate ordinaria, tamen de potestate absoluta, in c. Nunc unum, num. 4. de excess. praelat. 127
- 1 Papa de honestate non potest ardua expedire sine Cardinalium consilio, potest tamen de plenitudine potestatis, in cap. Ex gestis, num. 8. de Cler. non retiden. 17
- 1 Papa non potest decidere contra statum Ecclesiae sine consilio Cardinalium, in cap. Majores, num. 4. de Baptism. 58
- 1 Contractum, ibid. n. 7. 58
- 1 Papa potest errare in fide, sed tota Ecclesia errare non potest, ibid. num. 5. 58
- 1 Contractum, in cap. 19. 58
- 1 Declaratur, n. 11. & 12. & seqq. usque ad num. 24. 58

Papa quoad contractus.

- 1 Papa contractum obligat iure naturali, a quo surgit aequitas obligationis, in c. Ex h. h. n. 11. de probat. 116
- 1 Potest facere, ut transactio quae nulla est, sit aliqua, in c. Veniens, num. 4. de transact. 62
- Vide in ver. *Contractus legitimi, & officium.*

Papa quoad delictum.

- 1 Papam incidere in crimen hæresis an sit possibile, in cap. Significati-
lli, num. 68. de elec. 218
- 2 Si in hæresim notoriè, & contumaciter laboretur, eo ipso define-
ret esse Papa, ibid. num. 70. 219
- 1 Potest papa involvi Simonia in prohibitis quia Simonicus, non au-
tem in Simonicis quia prohibitis, in cap. Ex parte, num. 21. de
off. de legat. 528
- 1 An possit involvi crimine Simoniæ, in c. Cùm pridem de pactis,
num. 53 & seqq. usque ad num. 142. 649
- 1 Non potest Simoniam committere quoad penas juris positivi,
ibid. num. 55. 651
- 1 Nec incidit in Can. Si quis suadente, si Clericum percutiat, ibid.
num. 56. 651
- 1 Si pro gratia, & Sacramentis pecuniam reciperet, Simoniam
committeret, & gravius peccaret, quàm quilibet alius, ibid.
num. 57. 651
- 1 Vendere non potest titulum Beneficii, cui sit annexa potestas cla-
vium sine labe Simoniæ, ibid. num. 59. 652
- 1 Accipiens pecuniam pro collatione Canoniciatus, vel alterius be-
neficij simplicis, an Simoniam committat, ibid. latissimè discuti-
tur in utraque parte, n. 60. usque ad n. 117. 652
- 1 Non involvitur Simonia in his, quæ sunt Simonica, quia prohibi-
ta, ibidem num. 62. 652
- 1 An possit Simoniam committere in Hospitalibus, & aliis benefi-
ciis, quorum executio concernit temporalia tantùm, ibid.
num. 127. 659
- 1 Participando excommunicato quem nolit esse absolutum, non inci-
dit in Canonem, in cap. Si aliquando, num. 15. de sentent. ex-
com. 660
- 1 Recipiendo pecuniam pro beneficii collatione, an involvatur crimi-
ne Simoniæ, in cap. Ex diligenti, n. 7. de Simonia. 316
- 1 Vide in ver. *Electio Papæ per Simoniam.*
- 1 Papa licet receperit à Deo potestatem, & dignitatem pontificatus,
non tamen potestatem peccandi, in cap. Cùm esses, num. 12. de tes-
tam. 278
- 1 Papa volens sine rationabili causa turbare statum universalis Ec-
clesiæ non est tolerandus, in c. Cùm percussio, num. 5. de Cler-
egrot. 155
- 1 Papa non potest Canonicam irregularitatem incurere, in cap. De
cetero, num. 22. de homicid. 129

Papa dignitas.

- 1 Papa est major Apostolo administratione, in c. Super eo, num. 16.
de bigam. 478
- 1 Nec pauli, Nec petri præceptis adstringitur, sed Dei, ibidem
num. 17. 498
- 1 Ante consecrationem, & coronationem ex stylo non scribit ponti-
ficatum in Data, in c. Licet de vitanda, num. 5. de elec. 232
- 1 Ante coronationem quomodo scribat Datam, qualiter fe nomi-
net, & der Bullas, ibid. numerum. 9. 232
- 1 Et quomodo post coronationem, ibid. numerum 10. 232
- 1 Quam gerat personam in Ecclesia ex Bernardi sententia, in c. Si-
gnificasti, numerum 17. de elec. 236
- 1 Primatus papæ in Ecclesia ostenditur ex pluribus Summorum
Pontificum, & Sanctorum patrum testimoniis, ibid. num. 40.
& seqq. 226
- 1 In quibus præcellat pontificem legis veteris, in cap. præterea, n. 7.
19. Ne prælat. vic. suas. 70
- 1 Est sponus, universalis Ecclesiæ, & pater patrum, ibid. num.
29. 71
- 1 Dicitur princeps principum, & Dominus dominantium, ibid.
num. 50. 72
- 1 Item ludeus omnium mortalium, & Ordinarius singulorum, ibid.
num. 51. 72
- 1 Quod datur Papæ, perri sacrorum datur, ibid. numerum. 57. 72
- 1 Papa, & omnes alii Episcopi sunt coequales in his, quæ sunt Or-
dinis Episcopalis, in cap. Ad hæc, n. 20. de Offic. Archid. 511
- 1 Item sunt coequales in potestate Ordinis, in c. Perniciosam, n.
31. de off. ordin. 551
- 1 Aliquando papa gerit personam Regis, in cap. Cùm causam, n. 20.
de elec. 276
- 1 Nec pari hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, in cap. Quan-
to, numerum 65. de transi. Episc. 321
- 1 Est sponus universalis Ecclesiæ, ibid. num. 111. 321
- 1 Vacante Imperio vires Imperatoris gerit, in cap. Significasti,
num. 69. de offic. Delegat. 152
- 1 Est Metropolitani Romane Ecclesiæ, in cap. Cùm olim, n. 12.
de major. & obedien. 625
- 1 Solus Papa est caput visibile Ecclesiæ, ibid. num. 13. 625
- 1 Papa, & Episcopus fe habent ad Ecclesiam sicut vir ad uxorem.
suam, in c. Accipimus, n. 17. de pactis. 663
- 1 Papa est ludeus ordinarius exemptorum, in cap. Sacro, num. 62. de
sent. excom. 375
- 1 Pontifex non dicitur ante consecrationem, in cap. Eam te, n. 8.
de Rescript. 152
- 1 Papa ante consecrationem, & coronationem ex stylo non scribit
nomen suum, nec Pontificatum in Data, sed utitur diuina Bul-
la, & appellat fe electum, ibid. num. 21. 152
- 1 Asserentes tamen eum non debere fe Episcopum, sed electum in-
scribere, sunt eo ipso excommunicati, ibid. num. 12. 152
- 1 Papa longe præcellat Imperatori, in cap. Ad falsarium, num. 16.
de Crim. n. falsi. 184
- 1 Papa non solum est Episcopus universalis Ecclesiæ, sed etiam
chiepiscopus urbis Romæ, & Romane Ecclesiæ Episcopus, in
c. Licet, num. 29. de foro compet. 65

Papa quoad dispensationem.

- 1 Papa dispensare non potest cum bigamo ad Ordines sacros, in cap.
Super eo, n. 11. de bigam. 478

- 1 Quamvis in articulis fidei dispensare non possit, in aliis tamen po-
test, ut in iuramento. ibid. n. 12. 478
- 1 Dispensat in omni Constitutione Ecclesiæ, ibid. n. 14. 478
- 1 Et quomodo dispenset contra Apostolum, ibid. num. 15. 498
- 1 Non dispensat cum bigamo de potestate ordinaria, sed absoluta,
ibid. num. 17. 498
- 1 Potest iure ordinario super bigamia dispensare, ibid. n. 34. 499
- 1 Quomodo dispensare possit super residentia in Episcopatus, &
beneficiis curatis, in cap. Ex parte, num. 56 & seqq. de Cler-
non residen. 25
- 1 Dispensare potest super Evangelio, ibid. interpretando, ib. n. 58. 45
- 1 In his quæ sunt juris positivi, dispensare potest sine ulla causa, &
sic dispensati sunt utriusque quoad Deum, in cap. Henricus, num. 15.
de Cler. pugn. in Duel. 143
- 1 Declaratur, ibid. n. 15. ver. Nisi lex Canonica. 143
- 1 Contra jus divinum non dispensat, ibid. num. 30. 146
- 1 Dispensat cum promotis super homicidio voluntario aliquando in
signatura Gratiæ, aliquando remittit supplicationes ad Con-
gregationem Concilii, ibid. num. 34. 146
- 1 Dispensat super omnibus irregularitatibus, ibid. n. 40. 149
- 1 An possit dispensare quoad Ordines cum homicida voluntario,
ibid. num. 27. 145

Vide in ver. Dispensatio.

- 1 Potest dispensare cum promovendo ad Episcopatum super ætate,
& aliis qualitatibus hic præscriptis, in c. Cùm in cunctis, num.
14. de elec. 244
- 1 Solus papa dispensat ad plura Curata etiam propter causam uti-
lem, vel necessariam Ecclesiæ, in cap. Dudum, et secundo, n.
23. de elec. 269
- 1 Quomodo intelligatur dispensare super residentia in Ecclesiis Cu-
ratis, quæ est de jure divino, ibid. num. 21. 269
- 1 Dispensare potest ad duo Curata, declarando jus Divinum ob ali-
quod circumstantiam in illo casu ad personalem residentiam
non obligare ibid. n. 24. 270
- 1 Dispensat in omnibus statutis Ecclesiæ, in c. Nimis, num. 15. 272
si presbyter. 272
- 1 Solus papa dispensat in voto solemnium paupertatis, & continentiæ,
in c. perniciosam, num. 48. de off. ordin. 554
- 1 Item dispensat contra Apostolum super bigamia, ibid. num. 64. 554
- 1 Ex causa dispensat contra Evangelium, in cap. Cùm pridem, n.
75. de pactis. 663
- 1 Contrarium, ibid. num. 81. 664
- 1 Ita se habet ad legem Divinam sicuti quilibet privatus ad legem
humanam, ibid. num. 77. 663
- 1 In lege Divina non dispensat propriè, sed declarat eam in aliquo
casu non obligare, ibid. num. 80. 663
- 1 Faciens actum prohibicum, super quo potestatem habet dispen-
sandi cum inhabili, censetur tacite dispensare, ibid. n. 145. 660
- 1 Super sigillo Confessionis dispensare non potest, in cap. Officii, n.
28. & 30. de pœnit. & rem. ff. 305
- 1 Voluntas papæ in dispensationibus habetur pro ratione, in cap.
Qua in tantum, num. 15. de præben. 77
- 1 Declaratur, ibid. num. 16. 77
- 1 Non dispensat cum Religiosis iussu ejectionis ab Ordine, ut Mis-
sam celebrent in saculo, in cap. Ne Religiosi, num. 10. de
Regular. 415
- 1 Potest ex gravi causa dispensare, ut in una specie tantum fiat
consecratio, in c. Cùm venisset, num. 30. de sac. unct. 447.
- 1 An possit cum Monacho super proprietate, vel libera penitentiæ ad-
ministratione dispensare, in cap. Monachi, num. 12. de stat.
Monach. 445
- 1 Aut facere de Monacho non Monachum, ibid. num. 13. 446
- 1 In his, quæ sunt de jure Divino, non dispensat in casibus sibi
permisiss, nisi ex iusta, & rationabili causa, in cap. Quan-
to, num. 62. de translat. Episcopi, num. 135. 321
- 1 Super pluralitate Cathedralium non dispensat, nec super matrimo-
nio rato, & aliis huiusmodi sine gravi causa, ib. num. 80. & 93. 232
- 1 In omnibus irregularitatibus etiam bigamiæ dispensat, in cap. Nisi
cum pridem, num. 28. de renunc. 342
- 1 Papa, vel Concilium admittendo Clericos ad Tabellionatum
exercendum, aut assium tribuendo, videtur eos habitare, in
cap. Sicut re, n. 60. & 68. ne Cler. vel Monach. 680
- 1 Non potest papa dispensare, ut testis deponat sine iuramento, etiq;
fides adhibeatur, in cap. Andivimus, num. 60. de reliq. & vener.
Sandi. 605
- 1 Dispensare potest Ecclesia super voto continentie solemnizato per
suscceptionem sacri Ordinis, in cap. Nuper à nobis, num. 31. de
bigam. 505

Dispensationes matrimoniales.

Vide in ver. Papa quoad matrimonium.

- 1 Dispensatio papæ in votis sine iusta causa non prodest in foro ni-
mæ, in cap. Dilecti, num. 21. de renunc. 347
- 1 Papa in votis non dispensat, sed declarat, ibid. num. 22. 347
- 1 Vide in ver. *Dispensatio.*
- 1 Papa an possit dispensare cum Monacho, ut habeat proprium, vel
uxorem ducat, latè discutitur, in c. Cùm ad Monasterium, n. 47.
& seqq. usque in fin. de stat. Monach. 478
- 1 Papa in multis præter articulos fidei dispensare non potest, ibidem
num. 45. 478
- 1 Papa non potest dispensare in voto solemnium continentie, etiam
propter multitudinis bonum, secundum opinionem D. Thomæ,
ibid. num. 46. 478
- 1 Contrarium, ibid. num. 56. & 61. 479
- 1 Papa dispensat in voto continentie solemnizato per susceptionem
sacri Ordinis, ibid. num. 49. 478
- 1 Papa ex magna causa potest dispensare cum Monacho super voto
continentie, & paupertatis, ibid. num. 66. 479
- 1 Sed sine huiusmodi causa non potest, & que sit magna causa, ibid.
num. 61. & 64. 479
- 1 Papa pluries dispensat cum Regularibus etiam Sacerdotibus, &
Episcopis, ut possent contrahere matrimonium, ut in exemplis
hic positis, ibid. num. 66. 479
- 1 Papa dispensare potest contra jus positivum etiam sine ulla cau-
sa, ibid. num. 78. 479

- 1 Dispensatio papa, ut Monachus habeat proprium, nunquam valet, nisi magna causa, & vera subit, ibidem num 72. 471
- 2 Secus in dispensatione, ut matrimonium contrahat, quia tunc, si credit bonam dispensationem, licet peccet exigendo debitum, ibid. num 72. 471
- 3 Et, quae sit ratio diversitatis, ibid. num 71. 471
- 4 Papa non potest facere, ut Monachus habeat uxorem, vel proprium, quoniam Monachus est: fed bene potest ex magna causa facere de Monacho non Monachum, ibid. num 67 & 70. 470
- 5 Navarrus distinctio, quod papa dispensare possit, ut Monachus uxorem ducat, non autem ut habeat proprium, relictur, ibid. num 70. 470

Vide in ver. *Regularis quoad votum pauperatis.*
 1 Dispensatio solus papa, cum Clerico facit, qui in excommunicatione recipit Ordines, etiam ab illa excommunicatione Episcopus possit absolvere, in cap. Cui illorum, num. 8. de sentent. excomm. 149

- 2 Papa solus dispensat, ut laici admittantur cum collegialibus ad eligendum, in cap. Massana, n. c. de 29. de elect. 168
- 3 Papa solus dispensat in matrimonio rato non consummato, in cap. perniciosam, num 61. de off. Ordin. 154
- 4 Item dispensat in aliquibus gradibus prohibitis in Leviticis, ibid. num 62. 154
- 5 Item, dispensat contra Apostolum super bigamia, ibid. n. 64. 154

Papa quoad electionem.

Papa electio de jure communi valida est, quomodo cum duae partes Cardinalium consentiant in aliquem ut in electum, in c. causam, num. 27. de elect. 260

1 In qua aetate eligi possit, in cap. Cum in cunctis. num. 28. de elect. 245

2 Eligi debet saltem a duobus partibus Cardinalium, & aliter se intrudens in papatum, incidit cum hii adherentibus in penas Constitutionis, in cap. Licet de vitanda, de elect. n. 1. 211

Vide in ver. *Electio Papae.*

- Et in ver. *Cardinales quoad electionem Papae.*
- 1 Nulla exceptio opponi potest papa electo a duobus partibus Cardinalium, ibid. num. 11. 212
- 2 Non potest opponi papa, quod Cardinales eligentes sint excommunicati, vel suspensi, ibid. num. 12. 212
- 3 Objecti non potest papa electus, quod non sit de Collegio Cardinalium, aut quod sit uxoratus, vel Monachus, ibid. n. 14. & seq. 212
- 4 Pontifices sex post Alexandrum III. numerantur electi, qui non erant Cardinales, ibid. num. 15. 212
- 5 Electio papa multa habet specialia, ibid. num. 21. 211
- 6 Et formis non est obnoxia, sed quomodo cum appareat duas partes Cardinalium in unum consensisse, jus habet, & verus est papa, ibid. num. 24. 211
- 7 Et quod post Constitutionem Gregorii XV. ibid. num. 25. 211
- 8 Electio Papa requirit duas ex tribus partibus Cardinalium tam de jure communi, quam ex Constitutione Gregorii XV. ibid. num. 10. 212
- 9 Electio papa ex Gregoriana Constitutione redacta est ad tres formas Concilii Generalis, ibid. num. 18. 214
- 10 Electio papa quali per inspirationem fieri debet per ver. Eligo, intelligibili voce prolatus, ibid. num. 12. 215
- 11 Ubi primum ea non est eligitur a sacro Collegio Cardinalium, superamam a Deo potestatem sine medio constituitur, in cap. Significanti, num. 32. de elect. 225
- 12 Electus in papam per simoniam non est Apostolicus, sed Apostaticus, in cap. Cum pridem, num. 45. de pactis. 652
- 13 Qualis eligendus, in cap. Accipimus, n. 40. de pactis. 664
- 14 Non potest alteri tribuere facultatem eligendi Romanum Pontificem, ibid. num. 69. 665
- 15 Nulla non est de substantia electionis papae, in cap. Qui presbyter, num. 39. de penit. & remiss. 293

Papa quoad Episcopatum unumquemque, & divisionem.

- 1 Papa potest Episcopatum unire, etiam sine causa, in c. Sic unire, num. 1. de excess. prelat. 207
 - 2 In uno Episcopatu potest duos Episcopos constituere, in c. Quantum, num. 51. & 89. de trans. Episc. 120
 - 3 Uni Episcopo potest concedere duos Episcopatus, item plures in unum unire, & unum in plures dividere, num. 55. 69. & 89. 120
- Vide in ver. *Unio Episcopatum.*
- 1 Papa Episcopatum dividere non potest sine iusta causa Episcopo non consentiente 122

Papa quoad Episcopatum promotionem, renuntiationem, translationem, & depositionem.

- 1 Papa an possit Episcopum in unum transferre, latissime discutitur, in cap. Quanto, num. 11. & seq. usque in h. de translat. Episcop. 113
- 2 Non posse papam transferre Episcopum in unum, quibus rationibus probetur, ibid. num. 15. & seq. usque ad num. 31. 110
- 3 Possit pro libito voluntatis Episcopatum transferre in unum, qui Auctoritates sentent, ibid. num. 12. 119
- 4 Potest Episcopum movere etiam sine causa, ibid. num. 40. 110
- 5 Contrarium, ibid. num. 39. 110
- 6 Potest facere translationem ad tempus, ibid. num. 41. 110
- 7 In uno Episcopatu potest duos Episcopos constituere, ibid. num. 37. & 39. 110
- 8 Uni Episcopo potest concedere duos Episcopatus, item plures in unum unire, & unum in plures dividere, ibid. n. 51. & 89. 120
- 9 Si videt membrum Ecclesiae, id est Episcopum in unum esse ob perfectionem, quam patitur, debet illum amovere, & ad aliam Ecclesiam transferre, ibid. num. 1. 113
- 10 An habeat aequalen potestatem in Episcopatu bus, atque in beneficiis inferioribus, ibid. num. 37. 112

- 1 Potest Episcopum deponere etiam sine causa, in cap. Consultationibus, num. 10. de cler. exort. 165
- 2 Contrarius, ibid. num. 41. & seq. usque ad n. 51. & 76. 169
- 3 Declarat, ibid. num. 22. & 26. 168
- 4 Papa solus potest promovere ad Episcopales, Archiepiscopales, & alias majores dignitates, in cap. Quod a predecessore, num. 8. de schismat. 110
- 5 Papa solus dissolvit spirituale conjugium, non humana, sed divina auctoritate, in cap. Cum ex illo, num. 17. de trans. Episcop. 113

Vide in ver. *Deposito, Renuntio, Translatio.*
 Et in ver. *Episcopi quoad promotionem, &c.*
 Et in ver. *Episcopi quoad translationem.*

Papa quoad exemptiones, & privilegia.

- 1 Papa dum Ecclesiam ab aliis eximit, intelligitur eam sibi immediate subjecere, in cap. Cum tempore, n. 13. de arbit. 624
- 2 Potest concedere privilegium audiendi confessiones alterius D. quod solum Episcopo in hoc, & contra, etiam de minoribus ut particulari in fide, in cap. Omnia, num. 21. de penit. & remiss. 311
- 3 Potest tribuere facultatem reddendi confessiones tantum Clericis secularibus, quam Regularibus, in cap. Si quis sanus, num. 25. de pecul. clau. 152
- 4 Declaratur, ibid. num. 26. 152
- 5 Gratia est quaequid facit papa, in c. Bone memorie, num. 65. de postulat. prelat. 234
- 6 Est iudex ordinarius exemptorum, in c. Ex parte, si secundo, num. 27. & 28. de privil. 202
- 7 Nunquam ita eximit aliquem a jurisdictione, quin ipse possit per se, vel delegatos procedere, ibid. num. 22. 202
- 8 Cum tribuit jus procedendi contra exemptos auctoritate delegata, non violat exemptiones, in cap. Tuorum, num. 31. de privileg. 51. 203
- 9 Potest a sua sententia eximere, sed non licentiam peccandi tribuere, in c. Sacris, n. 1. de h. s. que vi met. can. 613
- 5 Papa est iudex Ordinarius exemptorum, in cap. Sacro, num. 6. de sentent. excom. 175

Vide in ver. *Exempti, Exemptio, Privilegium.*

Papa quoad fidei articulos.

- 1 Papa potest fidei symbolum ordinare etiam sine Concilio, in cap. Firmiter, numerum 2. de Summa Trin. & fide Cath. 7
 - 2 Papa cur non possit aliquid statuisse contra articulos fidei sententiarum, in cap. Significanti, num. 31. de elect. 223
 - 3 In particularibus articulis potest errare, in cap. Venerabili, numerum 11. 29. & 32. de reb. 156
 - 4 In h. s. quae spectant ad fidem, vel statum non potest saltem totus Ecclesiae, errare non potest, ibidem num. 30. 40. & 41. 157
- Vide in ver. *Canonizatio sanctorum.*
- 1 Iudicium papa in determinatione fidei magis a standum est, quam quilibet sapientum in scriptis opinionum, ibid. n. 16. 157
 - 2 Ur homo privatus errare potest in fide, quod tamen haec tenetur Dei gratiam non legitur contigisse, in cap. Majores, num. 1. de baptis. 106
 - 3 Deus non dedit Papae immutabilitatem in agendo, dedit tamen infallibilitatem in utendo, ibid. num. 12. 156
- Vide in ver. *Concilio Generale quoad potestatem.*

Papa quoad infensum alicui.

- 1 Papa an possit in praedictum successorem aliquem de seculo non duntaxat evellere, consentiens feudalis, inventire, in cap. Ex parte, num. 71. & num. 109. de feud. 212
- 2 Et quid possit Bullam S. Pii V. ibid. n. 110. & seq. usque in fin. 217
- 3 Et an possit in se contum, & assensu Cardinalium declarare super evidenti veritate, ibid. n. 112. & seq. usque ad n. 211
- 4 Successor non tenetur ratam habere inventionem non existentem praedecessoris de seculo, quod assensu tenet, nisi eo consentente aliter fuerit inventus, ibid. num. 15. 212
- 5 Inventura de seculo non duntaxat a seculo de contentu Vatali non est papam merito interveniens, ibid. num. 16. 212
- 6 Et ligat successorem, ibid. num. 17. 212
- 7 Cardinalium consensus in infensione magis civitatis, de necessitate non requiritur, sed de honestate tantum, ibid. n. 18. 211
- 8 Princeps potest interdicere sedum Civitatem, sed etiam Provinciam, & Ducatum, ibid. num. 20. 211
- 9 Causa evidens ut in aliis intentionibus in praesumatur in papa, & an sit standum illius auctoritati, ibid. num. 23. 212
- 10 Alienatio iuris, & recte facta non potest per successorem infensum, ibid. num. 19. 211
- 11 Civitates, & loca Ecclesiae Romani infensum, & alienari solita ad eam devoluta, & levibus modis, ipso jure Camerae Apostolicae incorporata continentur ex Bulla S. Pii V. ibid. num. 10. 212
- 12 Titum antequam dissolvantur, ex declaratione Innocentii IX. ibid. num. 14. & 109. 212
- 13 Et de huiusmodi intentione tractantes, eamque papae in nuntios facta sunt excommunicationis, & alius penas incurunt, ut in eadem Bulla S. Pii V. ibid. num. 11. 211
- 14 Cardinales jurant loca Ecclesiae Romanae non infensare, ibid. num. 13. 212
- 15 Et idem jurat electus in papam, ibid. num. 11. 211
- 16 Papa potest cum generatione investiti in seculo alius investituram concedere in actu de feudo, ibid. num. 38. 204
- 17 Secus si ante de deatone Innocentii IX. ibid. num. 19. & 35. 211
- 18 Bulla S. Pii V. de non intendat, interdicta Romanae Ecclesiae comprehendit etiam in praesentia ista non tenet, ibid. num. 10. 212
- 19 Sed non comprehendit terras, & loca vicaria, ibid. n. 11. 211
- 10 Item ne loca, quae Camera Apostolica emittit Baronibus, ibidem num. 10. 212
- 11 Papa potest bona Fidei Ecclesiae Civitatis in seculo concedere, & statueri, in cap. Ex parte, n. 24. & 81. de cler. non resid. 41

Vide in ver. *Infensum.*
 Et in ver. *Feudum bona.*

Papa quoad intentionem.

- 5 Papa, si quem sub titulo dignitatis etiam ex certa scientia nominet, seu traçter, per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, in c. Quod à prædecessore, n. 116. de schismat. 113
- 5 Nominatio Papæ in literis Apollolicis non tribuit jus intruso, aut aliàs titulum non habenti, ibid. num. 117. 113
- 5 Si quem admittit assignando ei certam sedem, vel recipiat tamquam Abbatem ad suum officium exercendum, non censetur eum approbare in ea dignitate, ibid. num. 117. 114
- 5 Nominatio Papæ non inducit probationem dignitatis, vel tituli, ibid. num. 122. 114
- 5 Si aliquid faciat de plenitudine potestatis non præjudicat inferioribus, nec contra eos præscribit, in cap. Nuper, num. 34. de sentent. excomm. 346
- 5 Non ligatur Papa prædecessorum suorum constitutionibus tam ex defectu voluntatis, quam potestatis, in cap. Responso, n. 76. de sent. excomm. 163
- 5 Si suis literis excommunicatum salutat, non præter hoc censetur eum absolvere, in cap. Si aliquando, num. 1. de sentent. ex comm. 355
- 5 Sive excommunicatio lata fuerit à iudicibus inferioribus, sive à Sede Apostolica, ibid. num. 2. 355
- 5 An censetur excommunicatum absolvere, si eum salutat ex certa scientia, ibi d. num. 7. & seqq. usque ad n. 15. 356
- 5 Intentio papæ non est ex bonis alterius aliquid sibi applicare, in c. Consultationibus, n. 53. de Cler. agrot. 167
- 5 Non præsumitur Papa velle contra sui, ibid. num. 55. 167
- 5 Non præsumitur per suas litteras dare alicui causam litigij, in cap. Litteras, n. 26. de concess. præben. 196
- 4 Licet supremam habeat auctoritatem, timet tamen se reprehendi, in c. Non debet, num. 4. de confang. & affinit. 71
- 5 Beneficium, vel officium minimè vacans papa non intendit conferre in c. de rectoribus, n. 43. de Cler. agrot. 160

Vide in ver. *Subreptio*.

Et in ver. *Papa quoad jus questum*.

- 2 Subreptitia dicitur collatio, & non tenet, si Papa contra pronuntiationem suam inferat beneficium hoc tacito, in cap. Cùm olim, num. 1. de sent. & re judic. 184
- 2 Papa si veniat contra factum proprium concedendo alicui officium, vel beneficium à se prius a tero concessum, præsumitur circumventus, & secunda concessio non valet, ibi num. 2. & n. 184
- 2 Et hæc est præsumptio juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, ibid. num. 17. 185
- 2 Etiam si papa disponat motu proprio, ibid. n. 22. 185
- 2 Et pervisum declarationis, ibid. numerum 15. 185
- 2 Judicia sua non præsumitur quis velle impugnare, ibidem numerum. 3 184

Papa quoad interpretationem scripturarum.

- 1 Interpretatio papæ prævalet dictis Sanctorum patrum, & contraria opinio Abbatis refellitur tanquam erronea, in cap. Ne innotuit, n. 6. de constit. 31
- 2 Papa potest Tridentinum Concilium interpretari tam per se, quam per eos, quibus id munus specialiter demandaverit, in cap. Cùm venissent, n. 14. de judic. 21
- 3 Papa potest verba dubia Generalium Conciliorum per modum legis interpretari, in cap. Super specula, num. 42. ne Cler. vel Monach. 687

Vide in ver. *interpretatio*.

Et in ver. *Congregatio Concilii*.

Papa quoad jus civile.

- 3 Papa potest abrogare leges Imperatoris sive peccatum, in c. Cùm esses, num. 11. de testam. 268
- 3 Papa ubi peccatum non imminet, non potest infringere leges humanas quoad forum civilem in locis, ubi jurisdictionem temporalem non habet, ibid. num. 12. 268
- 3 Sed in suo foro potest tollere legem civilem, etiam in locis Imperio subiectis, ibid. num. 14. 268

Papa quoad jus divinum.

- 1 Papa ex causa limitat jus divinum, ejusque prohibitionem relaxat, in c. Cùm pridem, num. 73. de pact. 653
- 1 Declaratur, ibid. num. 81. 654
- 3 Papa potest immutare auctoritatem illam, *In ore duorum, vel trium, &c.* addendo, vel minuendo, in cap. Cùm effus, nu. 107. de testam. 274
- 3 Sed contra, ibid. num. 121 & 143. 275
- 3 Papa usque ad animam, & sanguinem servare debet, ibid. num. 125. 267
- 3 Princeps, etiam papa, si condit leges contra ea, quæ dicunt Dominicus, non dicitur condere, sed potius convincitur errare, ibid. num. 180. 278

Vide in ver., *Jus Divinum*.

Papa quoad jus posteritum.

- 1 Papa quamvis non confringatur lege positiva, adstringitur tamen iure legis, & equitate naturali determinante aliquid circa peccatum, in c. Canonum itatura, n. 60. de constit. 20
- 1 Papa an ligetur cap. Omnis utriusque de penit. & remiss. ibidem num. 61. 20

Papa quoad jus questum non tollendum.

- 1 Papa potest rem uni Ecclesiæ auferre, & dare alteri, in c. perniciosum, num. 69. de off. Ordin. 555
- 1 Papa potest auferre rem uni Ecclesiæ, & dare alteri etiam sine causa, nisi quisquam potest ei dicere: Cur ita facis? in cap. Quanto, *Enguani Repertor*.

- numerum 43. de translac. Episc. 350
- 1 Contrarium, ibid. n. 70. 321
- 1 Declaratur, ibid. n. 79. 322
- 3 Papa auferre rem uni Ecclesiæ, & dare alteri potest, sed sine causa id facere non debet, in cap. Nos quidem, num. 36. de testam. 212
- 3 Papa non potest salva iustitia jus alteri quantum auferre absque rationabili causa, in cap. Consultationibus, num. 50. de Cleric. agrot. 167
- 3 Declaratur, ibid. num. 72. & 76. 169
- 3 Papa non potest auferre defensionem oppresso, ibid. num. 69. 169
- 3 Papa de potestate ordinaria non potest quom privare officio, vel beneficio suo sine iusta causa, ibid. num. 76. 169
- 3 Papa quo casu intelligatur posse sine causa jus quantum auferre de plenitudine potestatis, ibid. num. 77. 170
- 3 Quædam sunt possessio Papæ, quæ tamen non sunt honesta, nec laudabilia, ut beneficium revocare, ibid. num. 56. 167
- 1 Papa an sine causa possit auferre alicui officium, vel beneficium, rem suam, in c. Quæ in Ecclesiis, n. 117. de public. 304
- 1 Causa iusta auferendi rem alterius est favor confusio, ibid. num. 119. 304

Vide in ver. *Regia de jure questio*.

Et in ver. *Principi quoad jus questum*.

Et in ver. *Papa quoad intentionem*.

- 2 Si papa det alicui facultatem capiendi possessionem propria auctoritate, intelligitur, nisi possessio sit plena, in c. Cùm olim, num. 39. de sentent. & re judic. 186
- 3 Papa non est propriè dominus bonorum Ecclesiæ, in cap. Relatum num. 25. ne Cler. vel Monach. 666
- 3 Contrarium, ibid. num. 26 & seqq. usque ad num. 36. 667
- 3 Papa non potest contra alias Ecclesias præscribere, & cur, ibidem num. 27. 667

Vide supra in ver. *Papa potestas, communia*.

Papa quoad matrimonium.

- 3 Papa potest dissolvere matrimonium non consummatum, tam per viam statuti, quam dispensationis, in cap. Ex parte, il. 2. n. 7. de contr. conjugat. 450
- 3 Papa an possit statuerè, ut professio emissa in domo seculari dirimat matrimonium ratum non consummatum, ibid. num. 17. & seqq. 451
- 3 Papa an possit statuerè, ut matrimonium ratum dissolvatur per secundum consummatum, ibid. num. 19 & 20. 451
- 4 Papa solus potest inhabilitate ad matrimonium contrahendum, in cap. Litteræ quas, num. 7. de matrim. contrah. contr. interd. Eccles. 26
- 1 Papa inducit impedimenta dirimentia, & inhabilitate ad contrahendum, in cap. perniciosam, num. 63. de off. Ordin. 55
- 1 Papa potest matrimonium non consummatum dissolvere, in cap. Quanto, num. 64. 89 & 92. de translac. Episc. 324
- 1 Papa quandoque matrimonium consummatum dissolvit, ibid. num. 55. 320
- 4 Papa non potest statuerè, ut sine consensu expresso, vel tacito fiat matrimonium, in c. Is qui fidem, num. 7. de sponsal. 29
- 4 Papa solus dispensat super matrimonio puella, quæ sufficientem habet discretionem, sed non aptitudinem ad copulam, in c. De illis, il. 2. num. 10. & 46. de despons. impuber. 29
- 4 Papa dispensat cum omnibus personis conjunctis, nisi cum patre, & matre, ut matrimonium contrahant, in c. Viri qui, num. 35. de confang. & affinit. 75
- 4 Papa quamvis inter fideles non possit dispensare super matrimonio consummato, potest tamen recipere probationes contra matrimonium præsumptum, in cap. Consultuit, num. 37. qui Cler. vel vov. 48

Vide in ver. *Dispensatio*.

Et in ver. *Matrimonium quoad dispensationem*.

Papa quoad officium.

- 3 Papa habet curam, vigilantiam, & sollicitudinem omnium Ecclesiarum, & populi Christiani in universo orbe, in c. Ex parte, num. 13. de Cler. non residen. 42
- 5 Constitutus est prætor totius græciæ Dominici, in c. præterea, n. 23. & seqq. ne praelat. vices suas. 70
- 5 Est sponsus universalis Ecclesiæ, & pater patrum, ibidem num. 27. 71
- 5 Necessitates papæ tenentur Ecclesiæ omnes subvenire, si requirantur, ibid. num. 38. 71
- 3 Solus papa potest verba dubia generalium Conciliorum per modum legis interpretari, in cap. Super specula, n. 42. ne Cler. vel Monach. 687
- 5 Jus divinum usque ad animam, & sanguinem servare debet, in cap. Omnis, num. 14. de penit. & remiss. 310
- 1 Est principalis dispensator bonorum Ecclesiæ, in c. Quanto, nu. 57. 70. & num. 85. de translac. Episc. 320
- 3 Peccatorum correctio spectat ad papam, & qui negat potestatem papæ, negat se Christianum, in c. Nos quidem, num. 47. de testam. 162
- 3 Ad Officium Romani pontificis spectat illicitas testatorum dispositiones corrigere, & emendare, ibid. num. 60. 163
- 1 Officium papæ est Ecclesiarum indemnitas consulere, & perniciosas consuetudines extirpare, in c. Consuetudines, n. 58. de consuetud. 196

Papa quoad obedientiam, reverentiam, & subjectionem.

- 3 Papæ mandato de providendo non est obtemperandum cum peccato mortali, in cap. Grave, num. 5. de præben. 123

Papa quoad Regulares.

- 1 Papa potest facere de Monacho non Monachum, in c. Requisivit, num. 37. de Ordin. ab Episcopo 385

- 3 Parochiales Ecclesias, vel obventiones ipsarum Episcopus etiam de consensu patroni sine consensu Capituli sui Monasterio conferre non potest, in cap. pastoralis, num. 1. de his, quæ sunt a prælatis. 212
- 3 Parochialis Ecclesia fundat intentionem de jure communi super omnibus redditus spiritualibus infra limites parochiæ suæ, ib. num. 13. & 16. 213

Vide in vet. *Parochus quoad decimas.*

Parochialis quoad erectionem.

- 3 Parochialis Ecclesia quandoque erigi potest sine dote, in c. ad audientiam, il primo, num. 7. de Eccl. ædifican. 613
- 3 Parochialis noviter erecta quem honorem debeat impendere Matrici Ecclesiæ, ibid. n. 2. 611
- 3 Et in quibus eadem remaneat subiecta, ibid. n. 9. & seqq. 613
- 3 Parochialis Ecclesia in alterius parochia regulariter ædificari non debet, ibid. num. 14. 613
- 3 Fallit legitima subsistens causa, ibid. num. 15. 613
- 3 Et causa justa est magna difficultas parochianorum accedendi ad Ecclesiam Matricem, ibid. num. 16. & 17. 614
- 3 Non tamen requiritur, ut aliquis decefferit sine Sacramentis, ib. numer. 17. 614
- 3 Parochialis fit intra civitatem sua sit, in quibus remediis consulendum sit parochianis extra civitatem existentibus, ib. n. 20. 614
- 3 Parochialis nova contrahi potest ob necessitatem proleporum, sine gravi tamen præjudicio parochialis antiquæ, ib. num. 22. 614
- 3 Parochiali erigendæ infra limites alterius parochiæ quo ordine fit procedendum in assignatione dotis, ibid. num. 21. & n. seqq. pag. 615
- 3 Parochiali erigendæ assignari possunt redditus Ecclesiæ Matricis, etiam si sit Cathedralis, non autem aliarum Ecclesiarum, ibid. numer. 32. 615
- 3 Parochiali noviter erectæ ad possit Episcopum assignare campos, vel alia bona sua ad Ecclesiam Matricem pertinentia, in c. Cùm contingat, num. 17. de decim. 219
- 3 Parochiali, quæ noviter erigitur, an Episcopus in vim Concilii Tridentini possit unire aliquem ex Canonicebus Ecclesiæ Matricis, in c. Ad audientiam, il primo, num. 56. & seqq. de Eccl. ædifican. 627

Parochialis quoad examen per consensum.

Vide in vet. *Consensus.*

Parochialis habitus.

- 1 Parochialis habitu tantum curata non venit appellatione parochialis, in c. Cùm sit ars, n. 36. de stat. & qual. 418
- 3 Parochialis habitus tantum curata residentiani requirit, & est cum alia parochiali incompatibilis, in c. Extirpandæ, §. Qui verò, n. 41. & 45. de præben. 129
- 3 Contrarium, ibid. num. 42. 129
- 3 Declaratur, ibid. n. 43. 130
- 3 Parochialis habitus an sit incompatibilis cum Cathedrali, ibidem numer. 43. 130
- 3 Cancellariæ stylus circa collationem parochialis habitu curatæ, ibid. num. 44. & 47. 130
- 3 Gregorius XIII. declaratio circa incompatibilitatem Parochialis habitu tantum curatæ, ibid. num. 45. 130
- 3 Rector Parochialis habitus ab Episcopo Seminario unius an teneatur residere in novo pago infra limites ipsius Parochialis constructo, ibid. num. 53. 130
- 3 Jus Parochialis expungitur per recessum parochianorum, reviviscit per novorum Parochianorum habitationem, ibid. n. 54. 130
- 3 Parochialis habitus non potest ab Episcopo uniri Seminario, ibid. numer. 55. 110
- 3 Parochiales duo, quarum una est alteri perpetuè, & accessoriè unita, altera verò habitu tantum curata, an requirant residentiam, & sint incompatibiles cum alia parochiali, in c. Extirpandæ, §. Qui verò, numer. 36. usque ad numer. 53. & 56. de præben. 126
- 3 Parochialis habitu non comprehenditur in cap. Licet Canon, de elect. lib. 6. in c. De multa, num. 38. de præben. 120
- 3 Parochius teneatur residere in parochiali habitu, si sit spes, ut redeant parochiani, in c. Extirpandæ, §. Qui verò, num. 56. de præben. 130

Parochialis quoad incompatibilitatem.

- 1 Parochialis vacans per ascensionem alterius non est papæ reservata, in c. Non sine, num. 35. de arbit. 692
 - 1 Nisi secunda parochialis esset collata à Sede Apostolica, vel nisi possessio secunda capta fuisset in mense reservato, aut per propositum itestetur, quomodo in eo mense caperet, ibid. n. 36. 692
 - 1 Parochialis prima, quamvis vacet ipso jure adepta pacifica possessio secunda, provisus tamen teneatur primam libicè dimittere cum effectu in manibus Ordinarii, ibid. num. 37. 692
 - 1 Parochialem unam in titulum, & aliam in commendam obtinens auctoritate ordinaria, ac simul retinens, utraque privatus existit, in c. Dudum, il 2. & n. 42. seqq. de elect. 271
 - 1 Parochiales duas obtinens non teneatur alteram dimittere, si una ex his unita fit dignitati, vel beneficio simplici perpetuè, & accessoriè, in c. Extirpandæ, §. Qui verò, n. 19. de præben. 129
 - 3 Parochialis accessoriè unita non est incompatibilis cum alia parochiali, in c. Cùm jam dudum, n. 41. de præben. 99
- Vide in vet. *Beneficium quoad pluralitatem.*

Parochialis jurispatronatus.

- 3 Parochialium jurispatronatus Ecclesiasticis privisio qua forma fieri debeat ex Concilio Tridentino, in c. Cùm propter, n. 19. de jurepatron. 530
 - 3 Et quid in parochialibus jurispatronatus laicorum, ib. num. 20. 531
- Regnum Repertor.*

Parochialis quoad Ordines.

- 1 Parochiales, quæ sunt dignitates, vel personatus, licet non sint Collegiate, non comprehenduntur, in c. Licet Canon, de elect. lib. 6. in c. Cùm in cunctis, §. Inferiora, num. 20. de elect. 256

Parochialis quoad pensiones.

- 3 Parochiales non sunt ita prægravaandæ fructuum detractionibus, ut non superfit sufficiens portio pro Rectore, in c. Extirpandæ, n. 116. de præben. 125
 - 3 Et quæ dicatur sufficiens portio, ibid. n. 17. 125
- Vide in vet. *Pensio.*

Parochialis quoad unionem.

- 3 Parochialis perpetuè, & accessoriè unita amittit nomen Parochialis, & efficitur membrum beneficii, cui est annexa, in c. Extirpandæ, §. Qui verò, num. 29. & 36. de præben. 128
 - 3 Nec in ejus collatione requiritur consensus, ibid. num. 39. 129
- Vide in vet. *Unio Parochialium.*

Parochius, communia.

- 4 Parochi potestis sub alternatim Episcopo, in c. Litteræ quas, n. 22. & 14. de matr. contr. inter. Eccl. 76
 - 4 Parochus est veluti Episcopi Vicarius, & Coadjutor, ib. n. 18. 77
 - 4 Parochus simpliciter illegitimus, ibid. num. 20. 77
 - 5 Parochi, & Beneficiarii, qui suo muneri plenè satisfecerunt, non prohibentur alios impeditos coadjuvare, sed pro licentia; saltem post Concilium Tridentinum, nihil exigendum, in c. In ordinando, num. 46. de simonia. 74
 - 4 Parochus contrahentium debet esse talis tempore benedictionis, in c. Vir autem, num. 15. & num. seqq. de secund. nupt. 99
- Vide in vet. *Parochialis.*

Parochius quoad Confessiones.

- 5 Parochus potest Confessiones suorum parochianorum ubique locorum audire, aliorum non potest, etiam in propria parochia, in c. Ne pro dilatione, n. 24. & 29. de pœn. & remiss. 322
 - 5 Parochus etiam intra limites Parochiæ suæ non potest audire Confessiones alterius parochiani sine proprii Sacerdotis licentia, ibidem num. 64. 326
 - 5 Parochi licentia hodie non sufficit, ut quis confiteri possit alieno Sacerdoti non Parocho, aut non approbato, in c. Omnis, n. 60. de pœnit. & remiss. 313
 - 1 Parochus cui debeat confiteri, in c. Conquerente, n. 27. de off. ordinari. 587
 - 4 Parochus potest audire Confessiones Parochianorum, etiam extra Parochiam, in c. Quod nobis, n. 35. de clandest. despons. 35
- Vide in vet. *Confessio.*
- 5 Parochus non est proprius Sacerdos Religiosorum, sed eorum prelati, vel Delegatus ab ipso, in c. Cùm & plantare, n. 10. & seqq. de privil. 240

Parochius quoad decimas.

- 5 Parochus fundat intentionem de jure communi super decimis, & Episcopus super quarta decimatum, in c. Præterea, nu. 22. ne prælat. vices suas. 79
 - 3 Parochi diebus festis possunt post Offeritorium in medio Altaris veterere se ad populum, & invitando ad oblationes Manipulorum, vel aliud offerentibus præbere deosculandum; sed aliis Sacerdotibus hoc non licet, in c. Pastoralis, nu. 40. de his que sunt a prælat. 216
 - 3 Parochi stante consuetudine possunt recedere ab Altari post Offeritorium, & ad infimum locum Ecclesiæ accedere ad recipiendas mulierum oblationes, ibid. num. 41. 226
- Vide in vet. *Decimæ.*
- Et in vet. *Parochialis quoad decimas.*

Parochius infirmus.

- 3 Parochus leprosus ab administrationis officio removetur, sed de bonis Ecclesiæ sustentatur, in c. Clericos, num. 18. de Cler. non resident. 66
- Vide in vet. *Infirmus, Coadjutor.*

Parochius quoad Matrimonium.

- 4 Parochus non cognoscit de impedimento matrimonii inter publicationes sibi delato, sed Ordinarius denunciatur, in c. De illis, il 2. num. 14. de despons. impuber. 29
- 4 Parochus quale ministerium præbeat in matrimonio, in c. Litteræ quas, n. 13. de matrini. contr. inter. Eccl. 29
- 3 Parochus proprius est ad matrimonium contrahendum, qui ad Confessiones audiendus, in c. Significavit, n. 33. de Paroch. 311
- 3 Parochus proprius quoad matrimonium contrahendum dicitur, in cujus parochia contrahentes habitant tempore contractus, ib. n. 36. & seqq. usque ad num. 40. 311
- 5 Parochus non assistit matrimonio ut minister, sed ut testis autorizabilis, in c. Quod à Prædecessore, n. 129. de schismat. 116
- 5 Parochi servare debent edictum Episcopi de sponis matrimonii non conjugendis sine ipsius licentia, quæ tamen gratis dari debet, licet consuetudo donandi aliquid Episcopo in signum legitimitate non videatur penitus impedienda, in c. In ordinando, n. 41. de simon. 34
- 4 Parochus alterius ex contrahentibus potest intervenire celebrationi matrimonii in aliena Parochia, in c. Quod nobis, num. 36. de clandest. despons. 39
- 4 Parochus in matrimonii contrahendis nullam jurisdictionem exercet, sed præstat nudam presentiam, ibid. num. 39. 38

- 1 Parochus an sit minister Sacramenti matrimonii, ib. num. 49. 16
- 2 Parochus adhibetur in matrimonio, ut testis authorizabilis, ib. numer. 54. 36
- 3 Parochus non sufficit, ut matrimonio interfuit, nisi etiam sit adhibitus à contrahentibus, in c. Cùm esset, n. 20. de test. 163

Vide in ver. *Matrimonium coram Parocho.*

Parochus quoad Missam.

- 1 Parochus, an possit elemosinam accipere pro Missa celebranda in his diebus, in quibus tenetur ex precepto celebrare pro suis Parochianis, in c. Fratritatem, num. 9. de sepultur. 300
- 2 Parochus, an præsertim Divino teneatur debere tibi Missæ sacrificium suis Parochianis applicare, & Tridentini Concilii decretum c. sess. 21. expenditur, ib. n. 91. 304
- 3 Parochi ex Concilio Mediolanensi Provinciali prohibentur aliud Missarum onus suscipere in his diebus, in quibus tenentur pro populo Missas celebrare, ib. n. 95. 302
- 4 Parochus licet teneatur ad referentiam, potest tamen per alium celebrare, in c. Conquerente, num. 15. de Cler. non resid. 35

Vide in ver. *Missæ*

Parochus quoad negotia secularia.

- 3 Parochi non Presbyteri, qui lepes audiunt, vel medicinam, non ligantur Constitutione cap. Super specula, in Cler. vel Monachi, nisi Ecclesie fuerint Plebanie sub fe Capellis habentes, in quibus instituntur Clerici perpetui, in eodem c. Super specula, num. 16. 684

Vide in ver. *Clericus quoad negotia secularia.*

Parochus quoad Prædicationem.

- 1 Parochi an teneantur in suis Ecclesiis formiter prædicare, in c. Inter cætera, n. 33. & seqq. uque in fine de off. ordin. 513

Vide in ver. *Prædicatio.*

Parochus quoad residentiam.

- 1 Parochialem obtinens cum Canonica, vel Dignitate ex dispensatione, tenetur residere in Parochiali, & tunc lucratur fructus, sed non distributiones, in c. Licet, nu. 11. de præben. 140
- 2 Nisi fructus omnes distributionibus consent, ibid. num. 124. & seqq. 140
- 3 Et an excludatur à servitio Canonico, ib. n. 122. 140
- 4 Et an teneatur per substitutum obire onus præbendæ Magistrali injunctum, ib. ver. Amplius. 140
- 5 Et quid in obtinentibus duos Canonicatus, vel Canonicatum cum dignitate, ib. num. 123. 140
- 1 Parochialem obtinens cum dignitate, vel Canonicatu ex dispensatione, tenetur residere in Parochiali, & tunc lucratur redditus omnes dignitatis, vel Canonicatus, præter distributiones quotidianas, in c. Quia in tantum, nu. 15. de præben. 77
- 2 Parochialis dux, quarum una est alteri perpetua, & accessoria unita, altera verò habitu tantum curata, an requirant residentiam, & sint incompatibiles cum alia Parochiali, in c. Extrapandæ, § Qui vero, numer. 36. usque ad numer. 53. & 56. de præben. 119
- 3 Consecutio immemorabilis non referendi in Parochialibus sublatæ est à Concilio Tridentino tamquam corruptela, ib. n. 40. 119
- 4 Parochi ab Ecclesiis absentes contra decretum Concilii Tridentini peccant mortaliter, nisi modicis temporis eois excuset, in c. Relatum, n. 41. de Cler. non resid. 119
- 5 Parochus tenetur residere in Parochiali habitu, si sit spes, ut redeant Parochiani, in c. Extrapandæ, § Qui vero, num. 56. de præben. 119

Vide in ver. *Parochialis habitus.*

- 2 Parochi non residentes à Concilio Tridentino quibus penis subiciantur, in c. Ex tua, nu. 19. de Cler. non resid. 56
- 3 Parochus absens, etiam si ignoretur, ubi sit, ex Concilio Tridentino citari potest per edictum etiam unicum, & non solemniter publicatum, ib. n. 21. & seqq. 57
- 4 Et lapsio termino eidem præfixo privari potest Parochialis, etiam non exp. Op. 16. sex menses, ib. n. 14. 57
- 1 Parochialium Rectores tenentur personaliter residere, cisque non per Vicarios, sed per se ipsos deservire, in c. Extrapandæ, § Qui vero, num. 4. de præben. 116
- 2 Parochi cogi debent ad subeundum per se ipsos, & non per substitutos omnia onera Parochialis, ib. n. 4. 117
- 3 Et an sit tolerandum, ut per substitutos suppleant in aliquibus casibus, & in quibus, ib. n. 5. 117
- 1 Parochus tenetur ad residentiam, licet redditus Ecclesie sint valde tenues, ib. n. 6. 117
- 2 Parochus non excusatur à residentia ex eo, quod fructus omnes sint alteri referendi, & nihil remaneat pro Rectore, ibidem num. 1. 117
- 1 Parochi inopie subveniendum est ordinario, vel extraordinario auxilio, ib. nu. 9. 117
- 2 Sed decreta de residentia interitum suspendi non debent, ibidem num. 20. 117
- 1 Pajus huius tenetur personaliter residere, etiam si nondum sit promotus ad Sacerdotium, in c. Eamte, n. 15. de re script. 151
- 5 Facultas, quam habent à jure Episcopi dispensandi cum illis qui Parochiales obtinent, ut litterarum studio ad septennium infillanc, & interea promovendi non teneantur, nisi ad Subliacomanum, an sit sublatæ à Concilio Tridentino, in c. Super specula de Magistris, num. 18. & seqq. uque in finem. 55
- 5 Congregatio Concilii non convenit concedere Parochis, ut studium causa abesse possint, nisi petierit, & cum maxima circumspectione, ib. nu. 15. 58

Vide in ver. *Residentia Episcopi & Parochi.*

- 5 Parochi de licentia Episcopi ut abesse possint à Parochiali studium causa, à novem requiritur hic relata debent concutere, ibid. n. 18. & seqq. 80

- 5 Parochi inferiores dispensare non possunt cum Patochis, ut fluidum causa abesse possint, ibid. num. 17. 80

- 1 Vide infra in ver. *Parochus quoad causam non referendam.*
- Et in ver. *Parochus quoad causam non referendam.*
- 1 Forma procedendi adversus Parochos non residentes, à jure communi præscripta, an immutata fuerit Decretis Concilii Tridentini, in c. Ex tua, num. 19. de Cler. non resid. 55
- 1 Forma procedendi contra Parochos non residentes, à jure præscripta, in quibus immutata fuerit à Concilio Tridentino, ib. num. 29. 55
- 1 Sententia privationis beneficij contra Parochum non residentem est nulla, si in ultima excoitione Episcopus commutatus fuerit privationem fructuum, non a ten. 70. 71. 56
- 1 Forma nuptiarum Capitalium immutatae vari debet tantum in obtinendis beneficiis per locum ex referentiam requiritur extra Cathedralis, & Collegiata Ecclesias, ib. nu. 16. 57

Parochus, quoad causam non referendam.

- 1 Parochus, qui ad curandam valetudinem morbo gravi inflante sine licentia abesse, an sit liber à culpa, & pena amissionis fructuum, in c. Clericos, nu. 14. de Cler. non resid. 65
- 1 Parochi non excusantur à residentia ob easdem causas, ob quas excusantur Canonici, ib. n. 9. & seqq. usque ad n. 11. 64
- 1 Parochus, si immunitas sint venimiliter duraturæ, inducendum est ad resignandum, vel permutandum, ib. n. 16. 60
- 1 Parochus an excusetur à residentia ob aeris intemperiam, ibidem num. 15. & 18. 66
- 1 Parochus an licet possint abesse, ut se defendat In causa criminalem, qua sunt condemnatus ab Ordinario, ib. nu. 34. 66
- 1 Parochi etiam per duos, vel tres menses abesse non possunt, nisi causa puds per Episcopum probata, ac de illius licentia in scriptis, in c. Relatum, num. 20. de Cler. non resid. 11
- 1 Constitutio Episcopi, ut Parochi abesse non possint ultra duos dies valida est, ib. n. 22. 11
- 1 Statutum prohibens, ne quipiam Curatus ab Ecclesia abset etiam per unicum diem sine Episcopi licentia, non est contra Concilium Tridentinum, ib. n. 21. 11
- 2 Addendum tamen statuto, ut detur facultas Vicariis foraneis concedendi talem licentiam, ib. n. 24. 11
- 1 Parochi licet abesse, sex, vel septem dies ad inviscendum parentes senes, & pauperes, ib. n. 25. 11
- 1 Requiritur tamen licentia Episcopi, ib. num. 26. & 29. 11
- 1 Parochus, an possit abesse sine Episcopi licentia ob solam distantiam loci ab Episcopo cum æqua dispendij causa, ib. num. 27. & 28. usque ad num. 50. 11
- 1 Et an habens justam causam abscedendi per duos, vel tres menses facti fuerit sua conscientia, si iuret gravem se habere causam, & licentiam petat, licet non obtineat, ib. n. 28. & seqq. 11
- 1 Parochus de jure communi abesse non potest etiam ex justa causa sine Ordinarii licentia petita, & obtenta, ib. n. 29. 11
- 1 Parochus abesse non potest sine licentia, nisi causa tantam requirat celeritatem, ut Episcopus consulti non possit, ib. n. 31. 11
- 2 Etiam per hebdomadam, ib. n. 42. 11
- 1 Parochus abiens ex causa repentina, & necessaria sine licentia, an excusetur in foro fori, ib. n. 45. 11
- 1 Episcopi judicium qualiter sit informandum in causis absentium Parochi, ib. n. 46. 11
- 1 Parochus abscedens sine licentia ex causa repentina non excusatur à pena, nisi aut statim revertatur, aut Episcopum certioratem faciat, ib. n. 47. 11

Vide in ver. *Parochus tempore pestis.*

Parochus quoad loci residentiam.

- 1 Rector duarum Parochialium unitarum, qui permittentibus Episcopis residet in domo à Parochianis constructa in Castro extra limites utriusque Parochie, fructus facit suos, in c. Extrapandæ, § Qui vero, nu. 12. de præben. 117
- 1 Et permittitur ita peregre arbitrio Episcopi, dum tamen domoncum edificet prope alteram Ecclesiam ubique aliat Presbyterum, qui curam animarum exerceat, ib. n. 10. 117
- 1 Parochialem obtinens annexam dignitatem, vel prebendam, tenetur in majori residere, & Parochialis deservire per Vicarium perpetuum, ibid. num. 24. 118
- 1 Parochiales duas unitas obtinens, & Proposituram curatam ex dispensatione, tenetur residere in Proprietaria, tamquam in digniori, ib. n. 10. 118
- 1 Parochiales duas obtinens æque principaliter unitas potest eligere in qua maluerit residentiam, si per omnia sint æquales, ib. num. 11. 118
- 1 Alias residentium in digniori, aut si id non constet, in frequentiori, & in ea, quæ est intra Urbem, ib. 118
- 2 Parochiales duæ, quarum una est alteri perpetua, & accessoria unita, altera verò habitu tantum curata, an requirant residentiam, & sint incompatibiles cum alia Parochiali, ib. nu. 12. usque ad n. 37. & 56. 118
- 1 Parochus est teneatur in ædibus Parochialibus residere, tamen li resque extra, dummodò in Parochia, non incidit in penam non residentium, in c. Qualiter, n. 33. de Cler. non resid. 51
- 1 Residere tenetur parochus, etiam si essent in illa Parochia tres tantum, vel quatuor incolæ, in c. Extrapandæ, § Qui vero, n. 21. de præben. 117
- 1 Parochi tenentur habitare in domo Ecclesie Parochialis, ac si domum non habeant, debent aliquam conducere saltem infra limites Parochie, ib. n. 23. 117
- 1 Ex causa tamen quandoque permittuntur habitare in ædibus parochialibus limitibus Parochie, ib. n. 21. & 22. 117
- 1 Parochus residens in civitate, in qua sita est Parochialis, licet extra Parochiam, non tenetur ad fructuum restitutionem, ibidem num. 24. & 26. 117
- 1 Copendus est tamen residere in domo Ecclesie, vel si non habet, in propinqua extra limites Parochie, ib. n. 25. 117
- 1 Parochus iustus in ædibus Parochialibus residere, nisi pariter, mul-

multari potest ab Episcopo, ibidem num. 16.
 1 Episcopus permittit parvum, ut Paochus, qui neque ex fructibus aedes construere, nec alias intra Parochia fines conducere potest, habitat in domo in viciniori Parochia sita, ib. n. 17.
 1 Parochialem obtinens cum dignitate, vel Canonatu ex dispensatione, tenetur residere in Parochiali, & tunc literarum redditus omnes dignitatis, vel Canonatus, prater distributiones quotidianas, in c. Quia in tantum, n. 25. de prebeo.

Parochus quoad scientiam.

1 Illiteratis Parochialium Reſtoribus dandi sunt coadjutores ab Episcopo, in c. Ex tirpanda, num. 15. de prebend.
 Vide in ver. *Approbatu semel.*

Parochus quoad sustentationem.

1 Parochialium Ecclesiarum pauperum quibus remediis sit succurrendum, in c. Ex tirpanda, num. 11. de prebend.
 1 Parochus non obtinente consuetudine Episcopi, vel patroni, debet de redditibus Ecclesie sufficientem habere portionem, in c. Ex tirpanda, num. 1. de preben.
 1 Parochi inopia subveniendum est ordinatio, vel extraordinario auxilio, in c. Ex tirpanda, §. Qui vero, n. 9. de preben.
 1 Sed decreta de residentia interim suspendi non debent, ibidem num. 10.
 1 Parochi non sunt in totum domini fructuum, & oblationum, sed dispensatores, in cap. Patoralis, num. 3. 30 & 31 de his, quae sunt a Praelat.

Parochus quoad Synodum.

1 Parochi nullius Diocesis tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui ex Concilio Tridentino potest eos visitare, in c. Quod super his, de major. & obed. num. 10.
 Vide in ver. *Synodus.*

Parochus tempore pestis.

1 Parochi an teneantur ministrare infectis peste Sacramenta, quam Baptismi, & penitentiae, in c. Clericos, num. 38. 40. & 45. de Cler non residen.
 1 Et an per se, vel per alium, ibid. num. 39 & 45.
 1 Parochus abesse potest ex causa pestis, sicut ob capitales inimicitias censuerunt multi ex Theologis, & Canonistis, ibid. num. 42 & 49.
 1 Parochus cur excusetur a residentia propter inimicitias, & non propter pestem, ibid. num. 48.
 1 Gregorii XIII. decretum de parochorum residentia tempore pestis, ibid. num. 45.
 1 Archiepiscopi Florentini sententia de obligatione parochorum tempore pestis, num. 40.
 Vide in ver. *Pestis.*

Pars tutor.

Vide in ver. *Opinio tutor.*
 Et in ver. *Dubium.*
 1 In iudicio propriè non est repetire partem tutiorem, in c. Ne innitatis, num. 20. de constitut.
 1 Pars tutor in foro conscientiae est etiam favorabilior, ib. n. 20.
 1 Iudex an aliquando teneatur sequi opinionem tutiorem, ibidem num. 204.
 1 Pars tutor in moralibus est eligenda de jure naturali, & divino, contra quod nulla possessio, aut prescriptio, vel consuetudo suffragari potest, ibid. n. 206. & n. seqq. usque ad n. 251.
 1 Pars tutor in dubio est tenenda in spectantibus ad salutem animae, in c. Juvenis, num. 1. de sponsal.
 1 Pars tutor in dubio est tenenda etiam extra materiam irregularitatis, in c. Significasti, il secundo, de homicid. n. 3.
 1 Pars major an & quando faciat Collegium, in c. Licet de vitanda, num. 64. de elec.
 1 Pars major Collegium facit per representationem, seu per fictionem, ibid. num. 65.
 1 Gestis a majori, & saniori parte universitatis regulariter valent, etiam contradicente minore, in c. Cùm in cunctis, nu 1 & seqq. de his, quae sunt a major par capituli.
 1 Pars major, & sanior, quae dicitur, in c. Cùm in cunctis, num. 3. de his, quae sunt a major par capituli.
 1 Pars major in dubio censetur etiam sanior, nisi contrarium probetur, ibid. num. 4.
 1 Majori parti regulariter standum est in quacunq; dispositione, ibid. num. 5.
 1 Contemptus plus juris habet ad annullandum gesta majoris partis, quam plures praesentes, & contradicentes, ib. n. 6.
 1 Minoris partis contradictio non impedit gesta a majori parte universitatis, nisi causa rationabilis probetur coram superiore, ibid. num. 7.
 1 Major pars non potest statuere in praedictis minoris in his, quae competunt pluribus ut singulis, si fecerit si pluribus ut univervis, ibid. num. 12.
 1 Minor pars uti potest re communi ad usum destinata, licet major contradicat, ibid. num. 13. & num. 16.
 1 Pars major trahit minorem, in c. Cùm propter, num. 45. & 50. de jurepatr. Declaratur, ibid. num. 66.
 1 Pars major, ac sanior praevalet in omnibus actibus universitatis, in c. Ne innitatis, num. 285. de constitut.
 1 PARTICIPIUM resolvitur in sum verbum cum relativo, in c. Inter caeteras, num. 26. de rescript.
 1 PARTUS quinquagenaria mirabilis est, quia rarus, sed non mi-

raculosus, in cap. Cùm sis, num. 53. & seqq. & num. 63. & 64. de convers. conjugat.
 1 PARVULI a parentibus subtraçti, de quibus dubitatur, an sint baptizati, sunt iterum baptizandi, in c. Ne innitatis, num. 188. de constitut.
 1 PASCENDI officium incumbit Episcopi ex divina institutione, quae ab Ecclesia mutari non potest, in cap. Ex parte, num. 55. de Cler. non resid.
 1 Pascendi actus est principalis actus Episcopi, ib. n. 71.
 1 Pascendi officium, cui innititur obligatio residentiae, cessat ovi- bus deficientibus, in c. Ex tirpanda, §. Qui vero, num. 50. de prebend.
 1 PASCHALE tempus ad Eucharistiam suscipiendam potest à proprio Sacerdote ex causa prostrati, in c. Omnis, num. 46. de poenit. & remiss.
 1 PASTELLUS quid sit, in c. In ordinando, n. 1. de simon.
 1 PASTOR animarum, ubi necesse fuerit, tenetur mortem subire pro ovibus suis, in c. Clericos, n. 5. de Cler non resid.
 1 Pastor dicitur occidere quos taedendo noluit increpare, in c. Ex parte, num. 36. de Cler. non resid.
 1 Pastoris officium praecipuo Evangelico incumbit ipsimet Episcopo, nec potest alteri demandari, ibidem num. 38. & seqq. usque ad num. 54.
 1 Pastorem ita oportet esse assiduum munis Episcopalis, ut actum pascendi ferè nunquam intermitat, ibid. n. 72.
 1 Pastor non est, qui gregem alienum pascit, sed mercenarius, in c. Ex tirpanda, §. Qui vero, num. 1. de preben.
 1 Pastore aliquandò carere minus malum est, quàm dyabolum, stultum, & malum habere, in c. Acceptimus, n. 6. de pact.
 1 PATER debet reverentiam filio Sacerdoti in officio, confessionibus, & aliis spiritualibus, in c. Inde, oritur, num. 43. de stat. & qual.
 1 Pater percussus filium in sacro Ordine constitutum excommunicacionem incurrit, ibid. num. 47.
 1 Pater ob nimiam egestatem distrahere non potest filium in sacris constitutum, ibid. num. 50.
 1 Pater qui dormiens in lecto infantem suffocavit, an sit irregularis, in c. Si conlisterit, num. 39. de accusat.
 1 Pater potest cogere filios ad praestanda sua alimenta, ipsos etiam vendendo, in c. Praterè, n. 30. Ne praelat vices suas.
 1 Patri spirituali non minus obsequi debemus, quàm carnali, ibid. num. 32.
 1 Parentes revocare non possunt filium impuberem à Monasterio, si illius ingressus tacite, vel expressè consenserint, in c. Si quis, num. 2. de regular.
 1 Si verò non consenserint, revocare possunt infra annum dumtaxat, ibid. num. 3.
 1 Pater non potest offerre filium impuberem Religioni, si mater contradicat, nec è converso, ibid. num. 6.
 1 Pater offerre potest filium Religioni, etiam invito avo, qui habet utrumque in potestate, ibid. num. 10.
 1 Pater percussus filium in sacris constitutum incidit in sententiam Canonis, in c. Cùm voluit, n. 34. de sent. excom.
 1 Pater prohibitus relinquere filio spurio, non censetur prohibitus relinquere nepoti legitimo ex filio spurio, in c. Ad extirpandas, num. 38. de fil. presbyt.
 1 Pater super fructibus beneficii, quod filius obtinet, non acquiritur usufructus, sicut in peculio Caltreis, vel quasi, ibid. num. 42.
 1 Pater an prohibetur immediate succedere in beneficio filii, in c. Ex transmissa, num. 25. de filii presbyt.
 1 Pater succedit filio, licet turbato ordine, sicut filius patri, & uterque habeat querelam, ibid. num. 26.
 1 Pater an possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua ejus filius illegitimus de presenti reperitur intulatus, in c. Ex litteris, num. 5. de divortiis.
 1 Patris confessio qualiter possit habilitare incapaces ad successio- nem, etiam in praedictum tertii, in c. Lator, num. 64. qui filii sunt legit.
 1 Pater in suprema sua voluntate non praesumitur voluisse instituere filios incapaces, ibid. num. 77.
 1 Pater cogere non potest filium invitum nubere, sed filiam potest, secundum leges, nisi dederit ei turpem sponsum, vel moribus indignum, in c. Tua, num. 8. de desponsat. impuber.
 1 Secus secundum Canones, ibid. num. 9.
 1 Paternae incontinentiae suspicio magis viget in filia, quàm in filio, in c. Ut filii, num. 45. de filii presbyter.
 Vide in ver. *Filius illegitimus.*
 1 Pater tenetur alere filios etiam spurios de jure Canonico, in cap. Quoniam, num. 7. de Magistris.
 1 Patris divitiæ censentur divitiæ filii etiam nisi ad habentis, ib. n. 7.
 1 Pater si fecit cum suis, & filio impubere obtulit Monasterio, filius factus major exire potest, & legitimam à Monasterio petere, in c. Cùm simus, num. 1. de regular.
 1 PATRIAM quilibet tenetur defendere, & pro ejus defensione excusatur pater occidens filium, in c. Pervenit, num. 8. de immunit. Eccles.
 1 Patria potestas quantum ad jus publicum non curatur, in c. Inde, corum, num. 24. de stat. & qual.
 1 Patria potestas solvitur per professionem regularem, ibidem num. 32. & 58.
 1 Patria potestas in quibus differat à dominicali, ib. n. 55.
 1 Patria potestas sicut solvitur per dignitatem patritiatus, & constitu- tus in temporalibus, ita solvitur per dignitatem sacerdotalem in spiritualibus, ibid. num. 57.
 Vide in ver. *Jus patrie potestatis.*
 1 Patria, & parentum defensio est de jure naturae, in c. Peticio, n. 8. de homicid.
 1 PATRIARCHA Hierosolymitanus, qui est etiam Canonice Basilicae S. Petri, sedet in Choro post Canonicos primò receptos, in c. Postulasti, num. 28. de concess. praebend.
 1 Patriarcha Constantinopolitanus etiam posterioris ordinatus praefertur

ferretur Inter quatuor patriarchas, in c. Cum certum, num. 19 de
 major. & obed. 608

1 Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates Græci schisma-
 tici in Concilio Florentino ut tales indifferenter agniti, & tra-
 ctati fuerunt, in c. Quod à predecessoro, num. 102. & 116. de
 schisma. 112

1 Patriarchatus, Archiepiscopatus, & Episcopatus Romana funda-
 vit Ecclesia, in c. Quatuor, n. 42. de transl. Episcop. 309

1 Patriarcha qui confirmatus in Archiepiscopatum transfert ad Sedem
 Apostolicam Episcopalem, ab Episcopatum confirmatione
 suspenditur, in c. Cum ex illo, n. 1. de transl. Episc. 114

1 In Patriarcham Antiochie Maronitarum Episcopus de Naura mo-
 re illius nationis electus non confirmatur, sed à vinculo suæ
 Ecclesie absoluitur, & ad Ecclesiam patriarchalem transfertur,
 in c. Et si unanimit, n. 11. de postulat. prelat. 216

1 Patriarchatus sedibus vacantibus, à Canonice fieri non potest
 electio, vel postulat, quousque ad notitiam Sedis Apostolicæ
 perducatur, ibid. num. 14. 216

1 Patriarchalis dignitas est maior quacunque mundana dignitate,
 in c. Cum terra, num. 3. de elect. 265

1 Patriarchales sedes an præferantur presbyteris Cardinalibus, ibid.
 num. 4. 265

1 Patriarcha sunt rediisti ad Instar Regum, quia multas regunt
 Provincias, ibid. num. 5. 265

1 PATRIMONIUM sui an magis quàm vitæ alterius teneatur quis
 curam habere, in c. Interfecti, num. 13. de homicid. 100

1 Patrimonium ad cuius titulum Clericus est ordinatus, si sit mi-
 nus sufficiens, tenetur Episcopus tandè ex proprio supplere,
 donec per ipsum Episcopum, vel alium in sua, vel aliena Ecclesia
 fuerit competens beneficium assequutus, in c. Cum secun-
 dum, num. 64. de præbend. 91

1 Patrimonium non efficitur titulus Ecclesiasticus, nisi hoc expresse
 sit actum, in c. Episcopus, n. 19. & 13. de præbend. 71

1 Patrimonium hodie non est titulus ad sacros Ordines, nisi dispen-
 sariè, ibid. num. 24. 49. & 50. 71

1 Patrimonium patris non est patrimonium filij, nisi interpretati-
 vè, & per iura rationem, ibid. num. 26. 71

1 Patrimonium ad cuius titulum Clericus est ordinatus, gaudet pri-
 vilegijs bonorum Ecclesie, ibid. num. 30. & 31. etiam in casibus
 in iure non expressis, ibid. num. 40. 71

1 Et subrogatur in locum beneficij, ibid. num. 32. & 39. 71

1 Patrimonium Clerici ad hoc ut indistinctè gaudeat privilegijs bono-
 rum Ecclesie, exigitur, ut Clericus ad illius titulum fuerit
 expresse ordinatus, ibid. num. 31. 71

1 Patrimonium quod remanet Clerico beneficium resignanti, gaudet
 privilegio bonorum Ecclesie pro ea tantum parte, quæ ad con-
 gruum illius sustentationem sufficit, ibid. n. 41. 71

1 Patrimonium resignantis beneficium succedit loco tituli, tamen si
 Episcopus hoc non declaraverit, ibid. num. 40. 71

1 Patrimonium ad cuius titulum Clericus est promotus, non potest
 sine licentia Episcopi alienari, licet postea Clericus adeptus sit
 beneficium sufficiens, ibid. num. 49. 71

1 Patrimonij titulus est subsidiarius in Clerico ad Ordines sacros
 promovendo, non autem in iam pronoto, ibid. n. 50. 71

1 Titulus patrimonij de Episcopi licentia potest commutari in titu-
 lum beneficij, & è converso, num. 51. 71

1 Privilegium exemptionis ab oneribus Cameralibus concessum patri-
 monio, donec Clericus assequatur beneficium, extinguitur
 adepto beneficio, nec reviviscit per beneficij dimissionem, in c.
 Episcopus, n. 61. & seq. usque ad n. 61. de præbend. 74

1 Contrarium, num. 63. usque in finem. 74

1 Patrimonij si dimissio sit coacta, ibid. n. 68. 75

1 Patrimonium ad cuius titulum quis ordinatur, quamvis benefi-
 cium representet, non tamen est beneficium, in c. Ad audien-
 tiam, the secundo, num. 59. de rescript. 110

1 Vide in ver. Clericus quoad titulum.

1 Et in ver. Ordo quoad titulum.

4 PATRINUS est hie iussor baptizati apud Deum, eumque in fide
 catechizat, in c. Veniens, num. 2. de cono. spirit. 63

4 Patrinus, et si non excedat plena pubertate baptismatum, tamen
 contrahit cognationem spirituales, ibid. n. 18. 65

1 PATRONUS in Collegiis Ecclesiis de iure patronatus præ-
 ferat prelatum, & Episcopus instituit, in c. Nullus, num. 5.
 de elect. 218

1 Patronus laicus uno præsentato potest alium præsentare, Clericus
 hoc non potest, in c. Cum autem, n. 1. de iurepatr. 512

1 Patronus tenetur Ecclesiam tueri ab omnibus oppressionibus, ibid.
 num. 4. 512

1 Patronus laicus potest duos præsentare successives temporibus, &
 plures simul eo modo, ut Episcopus alterum eligat, & admittat,
 ibid. num. 5. 512

1 Patronus laicus potest secundum præsentare accumulativè, non
 autem ex toto, recedendo à primo, ibid. num. 6. 512

1 Et præsentatio simpliciter facta de secundo, intelligitur facta con-
 sultativè, non privativè, ibid. n. 7. 512

1 Patronus laicus potest semel tantum variare, ibid. num. 8. 512

1 Nisi prima presentatio sit nulla, qua nunc potest præsentare tertium
 accumulando cum secundo, ibid. n. 9. 512

1 Patronus potest ex toto recedere à prima presentatione invalida,
 ibid. num. 10. & 11. 512

1 Patronus laicus an possit recedere à presentatione facta de indi-
 gno, & alium præsentare, ibid. num. 12. 512

1 Patronus Ecclesiasticus non potest variare presentando alium
 etiam accumulativè, ibidem num. 13. 512

1 Patroni laici non possunt recedere à promissione de non variando,
 maxime si sit jurata, ibid. num. 27. 512

1 Patroni laici an teneantur presentare digniorem, ibid. n. 31. 512

1 Patroni laici ad Ecclesiam vacantem intra quatuor menses non
 presentant, Episcopus ordinat Ecclesiam, in c. Cum propriè,
 num. 1. & 6. de iurepatr. 419

1 Patronus laicus habet quadrimestre tempus ad presentandum,
 Ecclesiasticus vero semestris, etiam si patronatum à laico acqui-
 siverit, ibid. num. 2. 519

1 Patronus laicus, & Ecclesiasticus à quibus differant, ibidem

num. 11. & seq. usque ad num. 11. 519

1 Patronus laicus presentans scienter indignum, an privetur ea vice
 iure præferendi, sicut patronus Ecclesiasticus, ibid. n. 14. 519

1 Patronus laico habenti an vocem an inferatur præjudicium ex
 contentio, si Ecclesia compatrona habeat duas voces, ib. num.
 15. & 21. 519

1 Patrono laico præiudicari non debet ex donatione patronatus laici,
 & Ecclesie à compatronis, ibid. n. 61. 514

1 Patronus Ecclesiasticus non presentante infra legitima tempora
 in statuendo est presentatus à patrono laico, ib. n. 71. 514

1 Patroni discordantes præiudicatos est presentatus, qui plures
 habet voces, in c. Quoniam, num. 1. de iurepatr. 511

1 Patroni quidquid iuris habent in Ecclesia, totum ex gratia procedit,
 & de speciali gratia toleratur, ibid. n. 7. 511

1 Patronus unus ex duobus potest alterum præsentare, licet ex duo-
 bus eligentibus unus non possit alium eligere, ib. n. 12. 511

1 Patronus efficitur, qui Ecclesiam de non esse deducit ad esse, ib.
 num. 29. 511

1 Declaratur, num. 46. 511

1 Patronus antiquus requirendus est, & præferendus extraneo in
 reedificatione Ecclesie dirigit, ibid. n. 17. 511

1 Patroni, vel admittentes Ecclesiarum prætextu consuetudinibus
 contentum portionem Reclitoris diminueri non possunt, in c. Ex-
 tra petendæ, num. 5. de præben. 124

1 Conseruendo, qua patronus aliquid sibi vendicat de fructibus Ec-
 clesie ultra portionem Reclitoris, non valet de iure communi,
 ibidem num. 6. 124

1 Et quid in Patrono laico, ibid. 124

1 Patroni qui in fructibus Ecclesie se ingerunt, ex Concilio Triden-
 tino quas pœnas incurant, ibid. n. 8. & seq. 124

1 Patroni beneficiorum prohibentur esse bonasporum conducte,
 ibidem num. 9. 124

1 Penam à Concilio imposita patronis occupantibus fructibus Ec-
 clesiarum locum non habet, nisi in desola occupazione, ibi-
 dem 10. 124

1 Pater qui se ingerit in fructibus Ecclesie, etiam non ipse, sed
 filius est patronus, an incidat in penam Concilij Tridentini,
 num. 11. 124

1 Patroni Ecclesiarum parochialium cogi possunt ad assignandum
 congruum portionem Reclitoris nisi indistincti, n. 12. 125

1 Patroni plures esse possunt unus Ecclesie ex causa fundationis,
 vel donationis, etiam iniquitate dotaverit, in c. Ad audien-
 tiam, the primo, n. 36. de Eccl. edific. 65

1 Patronus potest à sua quasi possessione repressi, nisi patronatum
 probaverit iuxta formam Concilij, etiam si ordinarius post Con-
 ciliium admiserit presentationem sine causa cognoscione, in c.
 Consultationibus, num. 6. de iurepatr. 510

1 Etiam si patronus probaverit se per 40. annos presentasse, ibid. em
 num. 11. 511

1 Jus conferendi Ecclesiam liberè ad Episcopum devolvitur, si
 quæsitio super patronatu laicali infra quadrimestre fuerit ter-
 minata, in cap. Quoniam, num. 16. de iurepatr. 511

1 Vide in ver. Jus conferendi

1 Patronus non est dominus iustipatronatus, nisi abnùvè, in cap. Ex
 litteris, n. 1. de iurepatr. 510

1 Patronatus in sine instrumenti venditionis universitatis facti po-
 test se desine esse patronum, ibid. n. 60. 510

1 Patronus potest Episcopus deserte iuramentum de presentando
 magis idoneum, si subsit suspicio, non moveatur aliquo inor-
 dinato affectu, in cap. Constitutus, the secundo, num. 5. de app-
 ellat. 109

2 Facit, si contra patronos esset præsumptio perjurij, ibid. n. 6. 109

1 Ob patronatum discordant cessat Ecclesia à divinis, tolluntur in-
 de Reliquæ, & officia clauduntur, in c. perlatum, num. 1.
 de iurepatr. 508

1 Patroni inter se convenire non possunt, ut unus habeat patrona-
 tum in una parte Ecclesie, alius in alia, ibid. n. 1. 508

1 Nec fructus, & possessiones Ecclesie possunt inter se dividere,
 ibid. num. 4. 508

1 Possunt tamen inter se pacifice de Reclote alternis vicibus presen-
 tando, ibid. num. 5. 508

1 Etiam sine consensu Episcopi, ibid. num. 6. 508

1 Item si habeant plures patronatus, convenire possunt, ut unus
 presentet in una Ecclesia, & alius in alia, ibid. n. 7. 508

1 Patronus in fundacione Ecclesie potest remittere iustipatronatus
 in totum, aut pro parte, prout ei liberbit, ibid. n. 24. 509

1 Patronus non est prælatum in Conventuali Ecclesia, sed in Ca-
 pella sic, in c. Nobis, n. 14. & 17. de iurepatr. 506

1 Patrono debetur processio honoris, & alimentatur ab Ecclesia, si
 vergat ad inopiam, ibid. n. 17. & 21. & seq. 506

1 Patronus an in Ecclesia iustipatronatus in sessionibus, & alius
 a quibus temporali domino loci sit presentandus, ib. n. 18. & seq.
 usque in finem. 506

1 Patrono triplex jus competit in Ecclesia patronata, utile, onero-
 sum, & honorificum, ibid. num. 10. 507

1 Et jus honorificum in quibus consistat, ibid. n. 10. & 11. 507

1 Patrono ad Ecclesiam vacantem an quousque Clericus obviari ex-
 tere teneatur, ibid. num. 16. 507

1 Patronus in sessionibus, & aliis a quibus an sit ceteris præfere-
 ndus, ibid. num. 17. & 19. 507

1 Patrono debetur honor processiois, id est presentationis, ibidem
 num. 21. & 29. 507

1 Patronus laicus presentans indignum an sit ipso iure privatus
 potestatis presentandi, in cap. Cum vos, num. 14. & seq. usque
 in fin. de eccl. ordinat. 510

1 Patronus Ecclesiasticus de iure habet custodiam Ecclesie vacan-
 tis, ibid. num. 2. 510

1 Contra ex Concilio Tridentino, ibid. n. 6. 510

1 Patronus laicus non potest se ingerere in rebus Ecclesie, nec ha-
 bere custodiam, sed de rationem tantum, ibid. n. 5. 510

1 Patroni tam laici, quàm Ecclesiastici post Concilium Triden-
 tum non valentibus possunt se ingerere in fructibus beneficij, ibid.
 num. 6. 510

1 Patronus presentando indignum an sit ipso iure privatus pro illa
 vice

vice potestati præsentandi, latissimè discutitur, ibid. num. 27. & num. seqq. usque in finem. 561

1 Quid in patrono Ecclesiastico, qui præsentat indignum scienter, ibid. num. 28. & num. 49. 562

1 Et quid si ignoranter, ibid. num. 32. 561

1 Et quid in patrono laico, qui præsentavit indignum scienter, ibid. num. 34. & seqq. usque in finem. 561

1 Referuntur Authores, & fundamenta pro opinione negativa, ibid. num. 35. & seqq. usque ad num. 39. 561

1 Item referuntur Authores, & fundamenta pro contraria opinione affirmativa, ibid. ad d. num. 39. usque ad num. 46. 562

1 Approbatur prima opinio negativa, ibid. ad d. num. 46. usque ad num. 46. 562

1 Et resellitur distinctio Lambertini, ibid. num. 56. & num. seqq. usque in finem. 563

1 Patronus Ecclesiasticus non potest variare, & eo ipso, quòd præsentat scienter indignum, jus providendi Ecclesiam ad Episcopum devolvitur, vel ad eum, ad quem pertinet institutio, ibid. num. 29. & 31. 561

1 Patronus Ecclesiasticus, qui ignoranter præsentavit indignum, post collationem potest variare, & habet integrum tempus ad præsentandum, ibid. num. 31. 561

2 Patronus laicus, qui præsentavit indignum scienter, infra quatuor menses potest variare, vel alium præsentare, ib. n. 33. 561

1 Patronus Clericus habet mensem ad præsentandum, quia variare non potest; laicus vero quadrimestre tantum, quia potest variare, ibid. num. 38. 561

1 Patronus laicus habet potestatem præsentandi ex gratia, ib. n. 43. Declaratur, ibid. num. 54. 565

1 Patronus laicus non obstat reprobatione excommunicationum de primo præsentato, & appellatione ab eo interposita, potest alterius nomen deferre, ibid. num. 55. 563

1 Patronus potest præsentare ad Ecclesiam vacantem, non obstante, quòd ipso non consentiente, alius ad præsentationem Rectoris ad titulum Ecclesie fuerit ordinatus, in cap. postulati, num. 1. de iurepatr. 536

1 Patroni tamen Clerici, quàm laici variant indistinctè ante præsentationem, postèd vero laici tantum, in cap. publicato, num. 46. de elect. 312

1 PAUCI qui dicantur, in c. Ut iuxta, n. 32. de Offic. ordinar. 394

3 Pauci dicuntur respectu secundum subjectam materiam, in cap. Multa, num. 2. Ne Cler. vel Monach. 653

5 PAULUS Apostolus, quamvis homicida, divina ministravit, in c. Henricus, num. 12. de Cler. pugnat. in duello. 146

5 Phinees nepos Aaron fuit dispensatus super duobus homicidiis, & permissus divina ministrare, ibid. num. 31. 146

5 Pauli IV. & S. Pii V. dispensationes super successione fratrum Minorum ante sint redactæ ad terminos Concilii Tridentini, in c. Nimis prava, num. 42. de excess. prælat. 224

5 Paulus III. persuasus à Cardinali Sancti Marci, ut sibi successorem eligeret, omnino resipuit, in cap. Accepimus, num. 30. de pactis. 663

Pauper, & paupertas.

3 Pauper locare potest operas suas spirituales sine labe simoniæ, in c. Cùm secundum, num. 5. de præben. 90

3 Pauper non dicitur, qui patrem habet divitem, in cap. Episcopus, num. 21. de præben. 90

3 Paupertas excusat à procuratore, in cap. Venerabili, num. 33. de censib. 512

3 Paupertas tolerabilior est in Canonico, quàm in Rectore Ecclesie, in c. Expositi, num. 9. de præben. 145

3 Pauper, quamvis directè agere non possit contra divitem, ut sibi subveniat, potest tamen Iudicis Ecclesiastici officium implorare, ut eum compellat, in c. Licet, num. 5. de censib. 519

3 Pauperes ad collectas non sunt cogendi, ibid. num. 10. 519

3 Declaratur, num. 11. 540

3 Pauperum appellatio venit etiam Clericis, in c. Non minus, num. 18. de innoct. Eccl. 612

3 Paupertas non est iusta causa auferendi bona aliena, in c. Quæ in Ecclesiarum, num. 8. de contrit. 65

1 Pauperi subveniendum est de proprio, non de alieno, si sua culpa in egestatem incidit, si ve non, ibid. num. 11. & seqq. 98

1 Pauper, & inops in quibus differant, remissivè, ibid. num. 13. 98

3 Inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, in c. Odoardus, num. 26. de solut. 240

3 Periculo ejus, qui nihil habet, nihil esse potest, ibid. num. 27. 240

3 Paupertas in quibus profert, ibid. num. 28. 240

3 Paupertas qualiter probetur, ibid. num. 32. 241

3 Mendicans præsumitur pauper, nisi creditores probent contrarium, ibid. num. 33. 241

3 Paupertas probatur et eo ipso, quòd aliquis credit bonis, nec ejus corpus debet postea detineri, ibid. num. 34. 241

5 Pauperes non dicuntur, qui opibus parentum sustentari valent, in c. Quoniam, num. 6. de Magistris. 80

4 Paupertas non excusat adulterium etiam quoad penam civiliter inferendam, in c. Ex litteris, num. 3. de divortis. 96

1 PAX est finis discordiæ, in c. Treugas, n. 15. de treug. & pac. 612

4 Pacis bonum est urgens necessitas dispensandi, in c. Ubi non est, num. 12. de despons. impuber. 26

5 PECCANTES publicè, palam sunt corrigendi, in c. Manifesta, num. 17. & seqq. de pœnit. & remiss. 289

1 Vide in ver. *Penitentia publica.*

3 PECCARE E nemo debet sub ipse venie, in c. Immunitatem, num. 21. de immuni. Eccl. 650

1 PECCATOR quilibet oculus potest peracta pœnitentia promoveri, & ministrare, nisi sint crimina, quæ post pœnitentiam impediunt Ordinis executionem, in c. Quæritis, num. 43. de atar. & qual. 414

1 PECCATUM non committitur, nisi inobedientia, in his, quæ non sunt in se mala, nisi quia prohibita, in c. Cùm pridem, num. 4. de pactis. 647

1 Contrarium, num. 12. & 22. & seqq. 647

1 Peccata quandoque simili nomine censentur, quæ simili pœna puniuntur, ibid. num. 43. 643

1 Peccatum quid sit, ibid. num. 52. 642

5 Peccata ipsa an cadant sub sigillo Confessionis Sacramentalis, in c. Officij, n. 26. & seqq. usque ad n. 33. de pœnit. & remiss. 305

5 Revelatio peccati in confessione detecta an cadat sub prohibitione positiva Ecclesie, ibid. num. 33. 305

5 Peccatum originale per Baptismum deletur in infantibus indistinctè, in adultis per contritionem cordis, in c. Omnis, num. 6. de pœnit. & remiss. 309

5 Peccatum an oporteat esse mortale, ad hoc ut pœnitentiæ Sacramentum sit ad salutem necessarium, ibid. num. 8. & seqq. 309

5 Peccata venialia tantum habens non tenetur confiteri jure divino ad obtinendam justificationis gratiam, ibid. num. 9. 309

5 Peccata venialia à gratia Dei non excludunt, ibid. num. 11. 309

5 Et quamvis utiliter in confessione dicantur, tamen citra culpam rateri, & multis aliis remedijs expiari possunt, ibid. n. 12. 309

5 Fallit in duobus casibus, num. 13. 309

5 Peccata venialia tantum habens an teneatur jure positivo semel in anno confiteri, ut satisfaciat præcepto Ecclesie, ibid. num. 14. & seqq. 309

5 Peccata venialia non tenetur quod confiteri semel in anno specialiter, & numeraliter, sed in generali, ibid. num. 17. 310

5 Peccata propria dumtaxat sunt in confessione aperta, non autem aliena, ibid. num. 17. 310

5 Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, in c. Tua nos, n. 21. de simon. 58

1 Peccata latentia solum Deum habent ultorem, in c. Ex tenore, n. 10. de tempor. ordin. 359

3 Peccatum nullum est adiale veniale, quòd non fiet mortale, dum placet, in cap. A crapula, num. 25. de vit. & honest. Cler. 7

3 Declaratur, num. 31. 7

3 Peccatum veniale an & quando possit fieri mortale, ib. n. 27. & 32. 7

3 Peccata minima, si negligantur, occidunt, ibid. num. 28. 7

1 Peccato mortali non consentiendum, sed potius omnia mundi mala toleranda, in c. Sacris, n. 18. de his, quæ vi met. caus. 653

3 Peccatum originale sine consensu contrahitur, & idem sine consensu dimittitur, scilicet parvulis, in cap. Majores, num. 54. de baptisim. 598

3 Actuale verò consensu contrahitur, & idem sine consensu minime relaxatur, ibid. num. 55. 598

3 Peccatum originale est peccatum naturæ, actuale verò est peccatum persone, ibid. num. 56. 598

3 Peccatum originale non est fomes, seu pronitas ad peccandum, quæ remanet etiam post baptismum, ibid. num. 57. 598

3 Peccatum originale quid sit, ibid. num. 58. 598

3 Languor nature dicitur, ibid. num. 59. 598

3 Peccata Deus non dimittit ex parte, sed ex toto, ibid. num. 61. & seqq. 598

3 Peccati originalis pœna est carentia visionis Dei, actualis verò gehennæ perpetuæ cruciatus, ibid. num. 63. 598

5 Peccatum grave & mortale idem sunt, in cap. Falsidicus, n. 146. de crim. fals. 127

3 Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam, in cap. Cùm esses, num. 126. de testam. 275

3 Peccatum non est, quòd est præter legem Divinam, ib. n. 151. 277

2 Peccati iteratio transit in consuetudinem peccandi, in c. Cùm non ab homine, num. 59. de judic. 14

1 Peccatum in Spiritu Sanctum est peccatum obstinationis, in cap. Inimunitatem, num. 22. de immuni. Eccl. 650

5 Peccatum eadem qualitate purgatur, qua originatur, in c. Manifesta, num. 16. de pœnit. & remiss. 289

1 In occasione proxima peccati, ex sententia ejusdem Theologi licitum est perseverare ob sui, vel alterius commodum spirituale, vel temporale, in c. Ne imitatus, n. 322. de consil. 69

1 Vide in ver. *Concupiscuntur.*

5 PECUNIÆ, & patrimonium dicuntur vite hominis, in c. Interficcili, n. 15. de homicid. Declaratur, ibid. num. 16. 122

5 Pecuniam per simoniam collatam an & quando sit restituenda, et qui contulit, in cap. Tua nos, num. 21. de simon. 58

3 Pecunia pro Monasterio constituendo relicta, si non sufficiat, convertitur in alium usum, in c. Nos quidem, n. 16. de testam. 265

3 Pecunia ad certum usum relicta non potest per superiorem ad alium usum deputari, quando in eum causam testator providit quid fieri debeat, ibid. num. 32. 268

3 Declaratur, num. seqq. 261

1 Pecunie obediunt omnia, in cap. Significantiibus, num. 40. de offic. delegat. 537

1 Declaratur, ibid. 537

5 Pecunie tractantur quæ sit, in cap. Naviganti, n. 7. de usur. 160

5 Pecunie nullas est usus, ibid. num. 26. 162

5 Pecunie receptio libertatem eligentium prorsus non tollit, in c. Nobis, num. 65. de finem. 43

5 Pecuniam dans, ut spiritualem justificationem exerceat, officio privatur, & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur, in cap. præterea, num. 1. Ne prælat. vic suas. 68

5 PEDAGIA exigentes à Clericis incidunt in excommunicationem latæ sententiæ, in c. Non minus, n. 15. de immuni. Eccl. 613

3 Penè, &, quasi, dictiones diminutivè aliquid de significacione ejus, cui adjiciuntur, in cap. Vestra, num. 50. de cohabit. Cler. & Mulier. 13

5 Penitens, dictio importat nullitatem ipso jure, etiam si præponatur verbo futuri temporis, in c. Nobis, num. 36. de simon. 41

1 Penitens, adverbium adjunctum verbo futuri temporis, an importet Canonem latæ sententiæ, in c. Quisquis, n. 10. de elect. 295

1 Penitentis, dictio quid importet, in c. Cùm in Ecclesis, num. 4. de major. & obed. 615

Penso, communia.

3 Penso cum clausula, Ut melius, & commodius sustentari iustitias, &c. censetur reservata ex causa alimentorum, in c. Ad hoc, num. 13. & 15. de solut. 215

- 1 Penſio, cenſus, collecta, & decima ſunt debitum reale, & obligant poſſeſſorem etiam pro terminis præteritis, ibi n. 16 & 17, 176
- 1 Et an ſit in optione creditoris, vel agere contra ſucceſſorem, vel contra antiquum poſſeſſorem, ſeu ejus hæredem, ibid. numer. 17 & ſeqq. 176
- 1 Penſionem conditionalem facit clauſula, *Dummodo remaneant male pro Epifcopo*, ibid. n. 23 176
- 1 Et in petitorio non probandi, quod nulli remaneant, in ſummo penſionario, ibid. n. 25 176
- 1 Etiamſi Epifcopus reſervationis conſenſerit, ibi 176
- 1 Et probatio debet eſſe plena, ibid 176
- 1 Penſio reſervata cum clauſula, *Dummodo remanent rei pro Titulo*, ſi ſit exceſſiva, non eſt nulla in totum, ſed reducibilis, ibi numer. 28 176
- 1 Fallit, ſi ſit reſervata cum prædicta clauſula, *Et cum expreſſione certi valoris*, ibid. num. 29 176
- 1 Tridentino Concilio Papa conſuevit derogare reſervando penſionem cum clauſula, *Etiamſi non remaneant rei pro Epifcopo*, ibid. numer. 30 176
- 1 Idem ſi fiat valor fruſtuum, juxta quem non remanent nulli, ibid. num. 31 177
- 1 Penſio purè reſervata eſt reducibilis, ſi non remaneant nulli pro Epifcopo, & Papa fuerit deceptus in expreſſione valoris facta in cedula conſiſtoriali, ibid. num. 32 177
- 1 Penſio in materia favorabili venit appellatione beneficii, in cap. *Vergetus*, n. 10 de hæret. Vide in vet. *Penſio à quo reſervanda*. 177

Penſio quæ ſit, & quæ duplex.

- 1 Penſio de jure communi eſt quæ merè temporale, nihil habens ſpiritualitatis annexum, & reſervari poteſt etiam inſanti, in cap. *Cùm in cunctis*, n. 99. de elec. 179
- 1 Penſiones, quæ hodie benefici loco assignantur, ut commodius quis ſuſtulerit, valeat, vel ex cauſa reſignationis, ſeu ceſſionis, ſunt quæ ſpirituales, ſeu ſpiritualium annexum, ibid. n. 105 179
- 1 Penſio non eſt verè, & propriè beneficium Eccleſiaſticum, nec venit beneficii appellatione, ibid. num. 101. 179
- 1 Declaratur, ibid. num. 102. 179
- 1 Penſio venit appellatione beneficii in materia, in qua ſit reditus ad jus commune, ſecus in materia correctoria, & reſtringibilis, ibid. num. 103. 179
- 1 Penſio non comprehenditur in litteris ad beneficia, niſi de illa fiat mentio, ibid. num. 105. 179
- 1 Penſio an ſit beneficium, & veniat beneficii appellatione, in cap. *Ad audientiam*, in ſecundo, nu. 40. latiffimè diſcutitur, uſque ad n. 121. de reſcrip. 179
- 1 Penſionum due ſunt ſpecies, ibid. n. 41. 179
- 1 Penſio cedente fraude ſuper fruſtibus Eccleſiæ conſtitui poteſt nomine beneficii, ibid. num. 42. 179
- 1 Penſio, quæ in titulum beneficii assignatur, verè, & propriè eſt beneficium Eccleſiaſticum, ibid. num. 44. 179
- 1 Et diſtinguitur ſicut beneficium, ibid. num. 45. 179
- 1 Item de illa fieri debet mentio in litteris, ſicut de beneficio, ibid. numer. 46. 179
- 1 Item ſimoniacum eſt pro ea obtinenda pecunia dare, ibi n. 47. 179
- 1 Penſio quid ſit, & unde dicatur, ibid. n. 48. & ſeqq. 179
- 1 Penſio pendet formaliter à beneficio, à quo detrahitur, ſicut uſuſuſtus à proprietate, ibid. n. 49. 179
- 1 Penſio, quæ ſuper fruſtibus conſtituitur ſuper fruſtibus Eccleſiæ, & aliam assignatur auctoritate ſuperioris, an ſit beneficium, & beneficii nomine intelligatur, ibi n. 50 & ſeqq. uſque ad n. 74. 179
- 1 Penſio repræſentat ſpſum beneficium, ibid. num. 50. 179
- 1 Penſio non includitur in mandato de providendo alicui de beneficio uſque ad certam ſummam, ibid. n. 86. 179
- 1 Penſio ex ſtylo Concilii Tridentini non habetur pro beneficio, ibi num. 69 & 110. 179
- 1 Penſio eſt in pendium merè temporale, niſi l. habens ſpiritualitatis annexum, & collere poteſt etiam in laicum, ibi n. 71 & 128. 179
- 1 Item poteſt præter conditiones, transferri, ac recedunt line temporaria, ibid. num. 72. 179
- 1 Nec de illa fieri deet mentio in litteris, ibi dem n. 73 & 97. 179
- 1 Penſio, quæ hodie ex ſtylo assignatur loco beneficii, an ſit beneficium Eccleſiaſticum, & veniat illius appellatione, ibid. n. 74. & ſeqq. uſque ad num. 121. 179
- 1 Non eſt quid merè temporale, ſed ſpirituale, vel ſpirituali annexum, & præteritur Clericum, tum inſan. beneficii, ibi n. 75 & 81. 179
- 1 Et in R. de iur. tutorio receptum non eſt, non ſit quid profanum, ſed annexum ſpirituali, ibid. n. 75. 179
- 1 Penſio Clerico assignari poteſt line ulla erectione, aut canonica inſtitutione, ibid. n. 101. 179
- 1 Penſio ex ſententia Rotæ eſt quoddam jus temporale, id eſt, ad tempus, ſeparatum, & ſornale per ſe diſtinctum à beneficio, ibid. n. 102. 179
- 1 Penſio in materia alicuius, & ibid. intelligenda non venit beneficii appellatione, ibid. n. 101. 179
- 1 Et ſibi obſervari non eſt capitulum per diſtinctionem univerſalem, *quædamque*, ibid. n. 112. 179
- 1 Secus ſi materia ſit favorabilis, ibid. numer. 117. 127. 131 & 134. pag. 179
- 1 Penſio in materia favorabili venit beneficii Eccleſiaſticæ appellatione, non ex proprie re vocabulis, ſed per interpretacionem extenſivam, ibid. n. 117 & 120. 179
- 1 Penſio non dicitur beneficium, in c. *Nulta*, num. 40. *Ne Cl. c. v. l. Monach.* 179
- 1 Epifcopus non poteſt quæquam ad ſuos Ordines ſubſtituere ad titulum penſionis, niſi in proprio clerice, vel in ſubſtituto clerice, ſicut in ſuo in c. *Ad audientiam*, num. 45. de Reſcript. 179
- 1 Penſio non eſt titulus ad Ordines ſummiſſive diſpenſative, ſed ſummiſſive 179
- 1 Penſio ſi ſit in ſummiſſive diſpenſative 179

- 1 Penſio in materia favorabili venit beneficii Eccleſiaſticæ appellatione, non ex proprie re vocabulis, ſed per interpretacionem extenſivam, ibid. n. 117 & 120. 179
- 1 Penſio non dicitur beneficium, in c. *Nulta*, num. 40. *Ne Cl. c. v. l. Monach.* 179
- 1 Epifcopus non poteſt quæquam ad ſuos Ordines ſubſtituere ad titulum penſionis, niſi in proprio clerice, vel in ſubſtituto clerice, ſicut in ſuo in c. *Ad audientiam*, num. 45. de Reſcript. 179
- 1 Penſio non eſt titulus ad Ordines ſummiſſive diſpenſative, ſed ſummiſſive 179
- 1 Penſio ſi ſit in ſummiſſive diſpenſative 179
- 1 Penſio perpetua facit Eccleſiam cenſualem, in c. *Niſi eſſent*, n. 31. de præben. 179

- 1 Penſionis impoſitio eſt alienatio, ſeu donatio rerum Eccleſiæ, ibi. num. 17. 179

Penſio quædã antem.

- 1 Penſio minori ſeptennio reſervari non poteſt ſine diſpenſatione A. poſtolica, in c. *Cùm in cunctis*, n. 98. & 100. de elec. 179
- 1 Penſio de jure communi non eſt merè temporale, niſi habens ſpiritualitatis annexum, & reſervari poteſt etiam inſanti, ibi. num. 99. 179

*Penſio in vet. *Etiamſi non remaneant**

Penſio ſuper Cath. de fruſtibus, & Parochialibus

- 1 Penſiones, & reſervationes fruſtuum gravari non debent Cathedralibus, quæ duratos mille, & Parochiales, quæ duratos centum non excedunt, in c. *Extirpatis* n. 11. de præben. 179
- 1 Et ducati intelligendi ſunt juxta morem cujuſque Regni, ibid. numer. 19. 179
- 1 Penſio ſuper beneficio de jure impoſita non poteſt, niſi ſuperſtitio redditus ſufficientes ad ſuſtentionem Rectoris, in c. *Niſi eſſent*, n. 26. de præben. 179
- 1 Penſio ſuper fruſtibus Parochialis an poſſit Epifcopo conſentiri pro augendis redditibus præbende, vel menſæ capitularis, in cap. *Expofuit*, n. 43. de præb. 179

Penſio ſi extinguitur.

- 1 Penſio extingui non poteſt anticipatè ſolutionibus ſine authoritate Papæ, in cap. *Ad audientiam*, in ſecundo, num. 13. de Reſcript. 179
- 1 Gratis tamen remitti, & condonari poteſt in totum, vel in parte, ſimiliter, vel ad tempus, ibid. n. 14. 179
- 1 Penſio extinguitur per profeſſionem Regularem penſionarii, ibid. numer. 15. 179
- 1 Item per contractum matrimonium, ibid. n. 16. 179
- 1 Et quid ſi penſio fuerit reſervata laico de Eccleſia beneficiorum, aut pro ſervitio Eccleſiæ impenſo, vel impendendo, ibid. numer. 17. 179
- 1 Et quid ſi fuerit reſervata Clerico pro corporali ſervitio, ibidem numer. 18. 179
- 1 Et in gratia penſionis an ſit facienda mentio de obtentis, ibi. ver. *Sextid* facit, & n. 19. 179
- 1 Penſio non vadit, ſed extinguitur morte penſionarii, ſicut uſuſuſtus morte uſuſuſtarii, ibid. n. 20. 179
- 1 Penſio ſuper fruſtibus beneficii de contentio beneficii auctoritate ſuperioris impenſa extinguitur morte pro beneficiario, vel beneficium dimittente, in cap. *Niſi eſſent*, num. 1 & 11. de præben. 179
- 1 Quod ſi renunciet, & poſſet eligatur, præſumitur fraus, niſi probetur bona fides, ibid. n. 9. 11. & 12. 179

Penſio non mentio in litteris.

- 1 Penſionis faciendã eſt mentio in litteris ad beneficia, ſicut & beneficii, in c. *Ad audientiam*, ibi. n. 11. de Reſcript. 179
- 1 Penſio non comprehenditur in litteris ad beneficia, niſi de illa fiat mentio, in c. *Cùm in cunctis*, n. 105. de elec. 179
- 1 De penſione, quæ in titulum beneficii assignatur, non debet mentio in litteris, ſicut de beneficio, in c. *Ad audientiam*, n. 11. de Reſcript. 179
- 1 Secus de penſione, quæ eſt ſtipendium merè temporale, ibid. n. 11 & 17. 179

Penſio à quo reſervanda.

- 1 Penſionem an poſſit Epifcopus imponere cum conſenſu Capituli ſuper fruſtibus beneficiorum tum d. æccl. in c. *Paltoles*, n. 1 & de haq. 2. n. 1. de prælat. 179
- 1 Penſio ſuper fruſtibus Parochialis an poſſit ab Epifcopo conſentiri pro augendis redditibus præbende, vel menſæ Capitularis, in c. *Expofuit*, n. 14. de præben. 179
- 1 Penſionem annuam poteſt Juxta compromiſſarius pro bono pacis unius ſubſtitutus eled. v. assignare, & aliterum confirmare, in c. *Niſi eſſent*, n. 1. de præb. 179
- 1 Papa poteſt penſionem imponere nulla cauſa expreſſa, ibidem numer. 15. 179
- 1 Penſio non novam Eccleſiam imponi, vel veterem augeri, prohibet *Conſtitutio* Lateranenſis, contra quod Epifcopus non diſpenſat, ibid. num. 42. 179
- 1 Beneficium contentendo reſervationem penſionis auctoritate Epifcopi non obligat ſucceſſorem, ibid. n. 42. 179
- 1 Penſio non poteſt imponi ab Epifcopo in actu collationis beneficii, ibid. num. 42. 179
- 1 Contentioſus ſiſſet ſimoniacus, ibi n. 43. 179
- 1 Penſio ſuper beneficio, de quo al. ſi per obitum proſiderat, imponi non poteſt line expreſſa licentia Papæ, ex decreto Pauli IV. ibid. n. 50 & 51. 179
- 1 Penſio non ab Ordinatione poſtquam inſtitutus conſtituitur Ap. poſtolica, ſed pape ex ſtylo reſervata, ibid. n. 52. 179
- 1 Penſio alicui Eccleſiæ ab Epifcopo imponi non poteſt, ex declarationibus S. Congregationis *C. in illis*, ibid. n. 53. 179
- 1 Penſiones ex ſtylo, & ſtylo Romanæ Curie ſunt papa reſervatæ, ibid. n. 54. 179
- 1 Penſio reſervata non eſt nulla merè temporale ſperantis reſervatæ ſuper eodem beneficio, in c. *Superſtitio*, n. 26. de Reſcript. 179
- 1 Epifcopus an poſſit auctoritate ordinaria penſiones imponere ſuper proventibus beneficii cum ſubſtituto, late diſcutitur, in c. *Niſi eſſent*, n. 14. n. 179. & n. 11. de præben. 179
- 1 Nec illa cauſa non poteſt, ibi n. 15 & 16. 179
- 1 Nec line conſenſu titularis, ibi n. 21. 179
- 1 Nec quando beneficium contentum cum pacto ſolvendi penſionem, ibid. n. 12. 179

- 3 Nec quando fructus parochialis non excedunt ducatos centum, ibid. n. 25. 107
- 3 Nec quando pensio excedit medietatem fructuum, ibidem numer. 27. 107
- 3 Episcopus in collatione beneficii convenire non potest, ut pensio solvatur sibi, vel alteri, ibid. n. 28. & 55. 107
- 3 Pensio super fructibus beneficii vacantis non potest ab Episcopo reservari, ibid. n. 29. & n. 53. 107
- 3 Episcopus an possit imponere pensionem duraturam ad vitam gravati. ibid. n. 28. & seqq. 107
- 3 Episcopus an possit imponere pensionem ad vitam pensionarii, ita ut sit transmissibilis ad successores in beneficio, ibid. num. 32. & seqq. usque in fin. 108
- 3 Pensio imposta ab Episcopo pro persona sibi benivola est simoniaca, & confidencialis, ex Bulla S. Pii V. ibid. n. 36. 109
- 3 Episcopus potest reservare pensionem per modum quantitatis, non autem per modum quotæ, ibid. n. 37. 109
- 3 Sed contra, ibid. n. 38. 109
- 3 Episcopus pro bono pacis, & ex causa concordæ potest imponere pensiones transmissibiles ad successores in beneficio, ibidem num. 39. 109
- 3 Contrarius, ibid. n. 40. 109
- 3 Papa censetur derogare Concilio Tridentino reservando pensionem cum clausula *Etiamsi non remaneant mille pro Episcopo*, in cap. Ad hoc. n. 30. de fructu. 110
- 3 Item si sciat valorem fructuum, juxta quem non remaneant mille, ibid. n. 31. 117

Vide in ver. Pensio, communia

- 5 Prælatus potest Ecclesiam constituitre pensionariam, in c. Audivimus, n. 3. de Collat. detegen. 190
- 5 Declaratur, ibid. n. 6. 190
- 5 Pensio bona hæc imposita super beneficio sine auctoritate Episcopi non excedit valorem solventis: secus si cum Episcopi auctoritate, ibid. n. 6. 190
- 5 Contrarius, ibid. num. 7. 191
- 5 Pensiones ex stylo solus papa reservat, & nullæ declarationes reservationes pensionum ad vitam factæ à Vicario Leodiensi, ibid. num. 8. 191
- 5 Pensio purè reservata est reducibilis, si non remaneant mille pro Episcopo, & papa fuerit deceptus in expressione valoris factæ in cedula Consistoriali, in c. Ad hoc, n. 32. de solut. 237

Pensionis quota.

- 3 Pensio super beneficio de jure imponi non potest, nisi supersint redditus sufficientes ad sustentationem Rectoris, in c. Nisi essent, n. 26. de preben. 107
- 3 Papa ex stylo non reservat pensionem in ultra dimidiam fructuum, ibid. num. 17. 107

Pensio quoad simoniam.

- 1 Pensionem dare, vel accipere in collatione juris spiritualis, an sit simonia, in c. Cùm pridem, n. 38. de pacis. 649
- 1 Pensio, quæ in titulum beneficii assignatur, verè, & propriè est beneficium Ecclesiasticum, & simoniacum est pro ea obtinenda pecuniæ dare, in cap. Ad audientiam, il. 2. num. 44. & 46. de Rescript. 129
- 1 Pensio potest pretio constitui, transferri, ac redimi sine labe simoniæ, ibid. n. 72. 181
- 1 Pensionis fructus, sicut & beneficii, licitè vendi, & locari possunt, dummodo non ad vitam, vel ultra triennium sine auctoritate papæ, ibid. n. 95. 183
- 1 Pensionem transferens, aut redimens pro pecunia sine auctoritate papæ quemvis simoniam committit, non tamen incidit in excommunicationem Extravagan secundæ de simon. ib. n. 115. 184
- 1 Simoniacum est pensionem constituitre, vel transferre, & aut redimere pecuniâ intervenit, ibid. n. 182. 182
- 1 Pensionarius sine benedictio Apostolica non potest consistere pro pecunia procuratorem irrevocabilem ad fructus pensionis exigendas, ibid. n. 96. 183

Pensio quoad solutionem.

- 3 Pensio, si valor monetæ alteretur inti in scè, solvi debet de pecuniâ, quæ correbat tempore reservationis, in cap. Olim, num. 12. de censib. 543
- 3 *Vide in ver. Moneta.*
- 3 Pensio contentens sub solitis censuris, si non solvit in tempore ex stylo Rotæ illas incurrit sine alia literarum intimatione, in c. Odoardus, n. 21. de solut. 243

Pensio quoad Tosuram, habitum clericalem, & Officium.

- 1 Pensiones super fructibus beneficiorum Ecclesiasticorum hodie non reservantur nisi prima tonsura initiatis, in c. Cùm in cunctis, n. 94. de elect. 251
- 1 Pensiones notientes ultra sexaginta ducatos auri de Camera, ex Bulla Sixti V. tenentur habitum Clericalem, & tonsuram deferre, & non deserventes habitum, pensionibus sunt ipso facto privati, ibid. n. 95. 251
- 1 Item tenentur dicere Officium B. Mariæ Virginis, ex Bulla S. Pii V. ibid. n. 96. 251
- 3 *Vide in ver. Pensionarius.*
- 1 Pensio hodie datur propter officium, sicut beneficium, ibid. num. 97. 251
- 1 Pensio non debet reservari, nisi in habitu Clericali incidentibus, p. aterquam si non excedat sexaginta ducatos auri de Camera, in c. Ad audientiam, il. 2. n. 66. de Rescript. 181
- 1 Clericatus tamen requiritur, etiamsi sexaginta ducatos non excedat, ibid. n. 77. 182
- 1 Laico reservari non potest nisi per papam, ibid. n. 78. 182
- 2 Pensio datur hodie propter officium, sicut beneficium, ib. n. 80. 182

- 1 Pensio quæ hodie ex stylo assignatur loco beneficii, prærequirit Clericatum instar beneficii, ibid. n. 75. & 81. 181

Pensionis translatio.

- 1 Pensionem habens super parochialis ad quam fuit præsentatus cum facultate transferendi, an possit eam transferre in filium illegitimum ad pensiones obtinendas dispensatum, in c. Ad extirpandas, n. 26. de fil. presbyt. 672
- 1 PENSIONARIUS etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ cogi non potest ad sacros Ordines suscipiendos, in c. Queris, n. 28. & qualir. 413
- 1 Pensionarius quemvis Ecclesiæ non inserviat, tamen gaudet fori privilegio instar obtinentis beneficium, in c. Cùm in cunctis, n. 101. de elect. 251
- 1 Pensionarii an sint cogendi contribuere ad onera, cùm non supersunt centum pro rectore, in cap. Extirpandæ, num. 20. de præben. 125
- 1 Pensionarii olim non tenebantur ad horas, sed hodie ex Constitutione S. Pii V. obligantur ad Officium parvum B. Mariæ Virginis, in c. Ad audientiam, il. 2. n. 79. de rescript. 182
- 3 *Vide in ver. Pensio.*
- 1 Pensionarii tenentur ad collectam pet Clericos solvendam sicut ceteri beneficiarii, ibid. n. 87. 182
- 1 Pensionarius sine benedictio Apostolico non potest consistere procuratorem irrevocabilem ad fructus pensionis exigendas, ibid. n. 96. 183
- 2 Cancellaria habet pensionarios pro beneficiatis, & vult in litteris fieri mentionem de pensionibus, sicut de beneficiis, ibid. n. 97. & num. 132. 183

Vide in ver. Pensio quoad simoniam.

- 1 Pensionarius non dicitur (pensus Ecclesiæ, nec ullum spirituale conjugium, vel quasi cum Ecclesia contrahit, ibid. n. 102. 183
- 1 Pensionarius non intulatur, nec ad residentiam tenetur, ibidem num. 105. 183
- 1 Pensionarius ex declaratione Gregorii XIII. censetur beneficarius ad effectum gaudendi privilegio fori Ecclesiastici, ibidem num. 131. 185
- 5 Pensionarius, qui per epistolam interpellavit Titularem excommunicatum, ut pensionem solveret, cumque in fine epistolæ salutavit an incidat in excommunicationem, in c. Si aliquando, n. 16. & seqq. usque in fin. de sent. excom. 356
- 3 Pensionarii ex Bulla tenentur dicere officium parvum B. Mariæ Virginis, aliis pro rata fructus suos non faciunt, in c. presbyter, n. 24. de celebr. Missar. 574
- 1 Et in c. Cùm in cunctis, n. 96. de elect. 251
- 3 Contra pensionarius ac beneficiatus an frui possit c. Odoardus. *Vide in ver. Clericus quoad privilegium c. Odoardus.*

- 5 Pensionarii declarari possunt excommunicati, etiamsi contra eos executio realis, vel personalis fieri possit, in c. Sacro, 42. de sent. excom. 374
- 3 Pensionarius habet hypothecam specialem super fructibus beneficii, nisi pensio sit personalis, in cap. Nisi essent, n. 58. de præben. 110
- 3 PENURIA quid sit, & unde dicatur, in cap. Non amplius, n. 17. de Institur. 174
- 5 PERAGERE idem est quod perficere, & ad exitum perducere, in c. Qui presbyterum, n. 125. de penit. & remis. 300
- 5 PERCU TIENS animo occidendi armato pugno, an censetur homicida voluntarius, si percussus cadendo ex allusione percutram obierit, in c. Ad audientiam, n. 67. de homicid. 135
- 5 Pena ordinaria an sit puniendus, qui volens percutere Titium percussit Mevium, ibid. n. 66. 135
- 5 Percutere volens Titium, ac percutiens Cajum prætereuntem, tenetur lege Aquilæ, ibid. n. 71. 136
- 5 PERCUSSIO cum sanguinis effusione an & quando dicatur enormis, in c. Cùm illorum, n. 18. de sent. excom. 349
- 2 PERGRINI quod res quas secum deferunt, & injurias quas patuntur, & contra illas in ipsa peregrinatione initos, sunt miserabiles, & de foro Ecclesiæ, in c. Significantiibus, n. 30. & 85. de off. deleg. 549
- 1 Peregrini gaudent privilegiis, quando peregrinantur, in c. In novamvis, n. 3. de treug. & pace. 637
- 3 Peregrinus in casu necessitatis potest recipere Sacramenta in parochia, ad quam divertit, in c. Significavit, n. 32. de paroch. 310
- 3 PERFECTUM moraliter dicitur quod parum distat à perfectione, in c. Ad nostram, n. 13. de Regular. 350
- 5 PERICULUM rei mutuatæ quid in se suscipit creditor, cur eum non excuset ab usura, si aliqui ultra fortem recipiat, in c. Naviganti, n. 10. & seq. de Usur. 150
- 5 Periculum amissionis sortis in societate officiorum est pecunia gubnabilis ad rationem duodecim pro centenariis, ib. n. 50. 163
- 1 Periculo mortalis peccati ex exponere est peccatum mortale, in c. Ne innitaris, n. 107. de Conlit. 51
- 1 Etiam ubi actus de genere suo non est peccatum mortale, ibid. n. 208. & 213. 52
- 1 Periculum qui non estimat, imprudens, ac temerarius est; quod pluribus exemplis ostenditur, ibid. n. 192. 65
- 1 Periculo se committens, stultus, & fatuus dicitur, ibidem num. 294. 65
- 3 Periculis humanis obviandum est per res humanas, in cap. Cùm ad Monasterium, n. 50. de stat. Monach. 478
- 1 PERTITIA nulla, vel modica æquiparantur, in cap. Extirpandæ, n. 14. de præben. 125
- 3 Competens tamen toleratur, ibid. 125
- 1 PERJURUM est mendacium juramento firmatum, in c. Falsidiculus, n. 60. de Crimi. fals. 172
- 5 Perjurum omne, quantumque mendacium sit leve, ex sui ratione est mortale, ibid. n. 61. 172
- 5 Est grave scelus & in lege, & in prophetis, & in Evangelio prohibitum, ibid. n. 62. 172
- 5 A quo nec metus mortis excusat, ibid. n. 63. 172
- 5 Per illud inferitur veritati Dei atrocissima injuria, quæ sine mortali esse non potest, ibid. n. 64. 172

2 Et augeat ex delicti iteratione, ibid. n. 58. 14
 3 Pœna minor est statim mori, quàm diu affligi, & salutem non sperare, ibid. n. 61. 14

Pœna adulterii, & concubinatûs, & stupri.

1 Pœna ejectionis altera oppidum contra mulieres adulteras, & concubinas non habet locum in viris, in c. perniciosam, n. 23. de off. ordin. 551
 2 Pœnæ à jure communi, vel statutis Synodalibus contra Concubinarios inflictæ, non sunt sublatæ à Concilio Tridentino, ib. numer. 11. 551
 3 Pœnæ concubinariorum indistinctæ piis locis, vel pauperibus sunt erogandæ, in c. presbyteri, n. 20. de pœn. 183
 4 Pœna de qua in c. Pervernit, de Adult. & in c. præcedenti, locum habet, si dehorata sit honestæ vitæ, aliis secus, in d. c. pervernit, n. 4. de Adult. 148
 5 Pœna à jure Canonico imposita stuprantis virginem an sit servanda in terris Imperii, ibid. n. 6. & seqq. 148
 6 Pœna determinata à consuetudine habetur pro ordinaria, perinde, ac si esset determinata à jure, in c. Irrefragabili, §. Cæterum, n. 20. de off. Ordin. 550
 Vide in ver. *Adulterium, Concubinatus, & Stuprum.*

Pœna alteratio, remissio.

1 Episcopus potest canonem adjuvando novam pœnam adungere, in c. Irrefragabili, §. Cæterum n. 11. de off. Ordin. 579
 2 Judex Ecclesiasticus, qui potest pœnam pro crimine dispensare à Episcopo, potest per sententiam suam pœnam à jure, vel consuetudine statutam in pecuniariam commutare, ib. n. 10. & seqq. 579
 3 Secus si dispensare non possit ut inferior prælati, vel Judex Delegatus, ibid. 579
 4 Contrarium, ibid. n. 12. 580
 5 Judex quilibet, qui potest de causa cognoscere, potest pœnam à jure statutam alterare, & commutare, dummodo id faciat causa cognita in ipsa sententiæ prolatione, ibid. n. 21. 580
 6 Quod procedit tam in Judice ordinario, quàm delegato, ibidem numer. 21. 580
 7 Judex delegatus, qui causa cognita temperat pœnas à jure impositas, non excedit fines mandati, nec jura transgreditur, ibidem numer. 24. 580
 8 Pœnam à jure, vel statuto impositam non potest Judex per sententiam suam alterare, vel commutare, ibid. n. 26. 580
 9 Nisi potestatem habeat super illa dispensandi, ibid. n. 12. 580
 10 Judex quibus ex causis temperare potest pœnas à jure inflictas, ib. numer. 29. 580
 11 Judex Ecclesiasticus post sententiam suam non potest pœnam à jure statutam in pecuniariam commutare, ibid. n. 30. 580
 12 Nisi potest super illo crimine dispensare, ibid. n. 31. 580
 13 Metropolitanus in causa appellationis an possit reo ex gratia pœnam remittere, an verò id spectet ad Episcopum, à quo fuit appellatum, ibid. n. 32. 580
 14 Pœna mortis à statuto imposita, commutari potest ratione ætatis in pœn. llo, qui homicidium perpetravit, in c. Canonum itatura, n. 105. & 117. de Conlit. 23
 15 Pœnas legum non licet exacerbare propter casum terribilem, ib. num. 110. & 116. 23
 16 Multa propter inopiam rei potest à quolibet Judice etiam post sententiam temperari, in c. Irrefragabilis, §. Cæterum, n. 32. de off. Ordin. 580

Pœna arbitraria.

1 Pœna ubi non reperitur statuta à jure imponenda est arbitrio Judicis, in cap. Irrefragabili, §. Cæterum, numer. 17. de off. Ordin. 579
 2 Pœna est arbitraria Judici, ubi a jure non reperitur determinata, in c. Cùm ex eo, n. 35. de Reliquis, & venerat. Sanctorum. 613
 3 Pœna est arbitraria, cùm à jure non reperitur determinata, in c. Nihil, n. 8. de elect. 193
 Vide in ver. *Judicis arbitrium.*
 Et in ver. *Judex quoad pœnas.*

Pœna Canonica.

2 Pœnæ Canonicae quæ sunt, in cap. Cùm non ab homine, n. 10. de Judic. 11
 2 Ex illis pœna est Canonica, ibid. n. 31. 11

Pœna conventionalis.

1 Pœnam stipulari possunt pacificè partes etiam privatæ, in cap. Cùm amnes, n. 40. de Conlitur. 95
 2 Pœna detractionis in monasterium Monialium an possit infligi mulieribus secularibus, in c. Cùm virum, n. 19. de Regular. 367
 3 Detrui in Monasterium ad agendam penitentiam non coguntur habitum regularem suscipere, ibid. n. 22. 307

Pœna falsi.

2 Pœna furtipientis instrumenta, & scripturas publicas, est legis Cornelie de falsis, in c. pervenit, n. 24. de testib. cogen. 160
 3 Nisi scripturae subreptæ sint nullæ, & informes, ib. n. 25. 161
 Vide in ver. *Falsum.*

Pœna ipso jure, vel per sententiam.

1 Pœna in factu negativo pro negligentiam non incurrit, nisi præcedat monitio, in c. Cùm in cunctis, §. Inferiora, num. 26. de elect. 156
 2 Pœna in notis infligitur etiam sententia non præcedente, in c. Per viam, n. 11. de off. Ordin. 550
 3 Pœna imposita per verbum futuri temporis, intelligitur per fen-

tentiam, in c. Nobis, n. 68. & 79. de Simon. 41
 4 Pœna non censetur ipso jure inflicta, nisi jure id caveatur, ib. 41
 5 Pœna ubi non est statuta, non est nolum cam imponere, in c. Si quis presbyter, n. 3. de Cler. excom. ministr. 102
 6 Pœna ipso jure imposita afficit delinquentes quantumcumque occultos, in c. Absolutos, n. 15. de Hæreticis. 94
 Vide in ver. *Verba, lata sententia.*

Pœna pecuniaria, communis.

1 Pœna pecuniaria non est vindicta, in c. presbyteri, num. 3. de pœn. 284
 2 Depositarium pœnarum ex Capitulo consistit debet, qui Episcopo, præsentè Capitulo, rationem administrationis reddat, ib. num. 33. 284
 3 Prælati in impositione pœnæ cavere debet à questu pœniæ, in c. Irrefragabili, §. Cæterum, n. 21. de off. Ordin. 578
 4 Episcopus, vel alius Judex Ecclesiasticus an possit pœnam pecuniariam imponere, latissimè diffinitur, ib. n. 3. usque ad n. 13. 578
 5 Judex Ordinarius potest contra contumaces procedere etiam per multas pecuniarias, si ille magis timeatur, ib. n. 4. 578
 6 Et quid in judice delegato, ibid. n. 5. 579
 7 Et quid post Concil. Tridentinum, ibid. n. 6. 579
 8 Et quid si in literis data sit certa forma procedendi per censuram Ecclesiasticam, ibid. n. 7. 579
 9 Statutum, vel consuetudo, ut pro quolibet delicto imponatur pœna pecuniaria, non valet, ibid. n. 8. 579
 10 Statutum, vel consuetudo, ut ultra pœnam juris imponatur pœna pecuniaria, tenet, nisi procedat ex radice cupiditatis, ibidem numer. 10. 579
 11 Episcopus potest Canonem adjuvando novam pœnam adungere, ibid. num. 11. 579
 12 Episcopus, vel prælati non potest pœnam pecuniariam exigere extra judicium, ibid. n. 12. 579
 13 Judex Ecclesiasticus, ubi certa pœna non est à jure statuta, potest judicialiter pecuniariam infligere, si videat illam magis timeri, & abstinere avaritiæ studium, ibid. n. 15. 579

Pœna pecuniaria applicatio.

1 Pœna pecuniaria debetur judici seculari, etiam quando punit laicum ad requisitionem Judicis Ecclesiastici, in cap. Licet, n. 10. de pœn. 250
 2 Pœnæ presbyteri interfecti pars applicatur Ecclesiæ cui præfuit, alia pars pro ejus anima distribuitur, in cap. presbyteri, n. 1. de pœn. 251
 3 Pœnas pecuniarias an Episcopus possit sibi applicare, ibid. n. 4. & seqq. usque ad n. 24. 251
 4 Pœna pecuniaria quam Judex Ecclesiasticus imponit per sententiam arbitrio suo, converti debet in utilitatem Ecclesiæ, vel in usum pauperum, ibid. n. 9. 252
 5 Multas pecuniarias non potest Judex Ecclesiasticus sibi applicare, ibid. n. 10. 252
 6 Statuti conditor non potest sibi applicare pœnam pecuniariam à statuto lenitatam, ibid. n. 11. 252
 7 Episcopus si aliunde habeat unde vivat, non potest in suos vitas convertere pœnas pecuniarias à jure, vel à statuto præfixitas, ib. n. 12. & 21. 253
 8 Pœnæ, quæ pro facinorosis commissis infliguntur, non raro incipiunt, sed publicis operibus sunt deputandæ, ibid. n. 14. 252
 9 Pœna pecuniaria, quæ imponitur pro damnis alteri illatis, cui fit sit applicanda, ibid. n. 17. & 19. 253
 10 Episcopus si evidenter egeat, an possit sibi applicare pœnas pecuniarias à jure, vel statuto limitatas, ibid. n. 13. & 11. 253
 11 Pœnæ Clericorum non refunduntur, & concubinariorum, indistinctè piis locis, vel pauperibus sunt erogandæ, ibid. n. 2. 251
 12 Episcopus quas pœnas pecuniarias possit sibi applicare ex sententia S. Congregationis Concilii, ibid. n. 21. & seqq. 253
 13 Paupertas Episcoporum in materia applicationis pœnarum qualiter sit æstimanda, ibid. n. 22. 253
 14 Pœnæ pecuniariae pauperibus magis egentibus sunt conferendæ, ibid. n. 23. 253
 15 Pœnæ pecuniariae an possint pro aliqua parte applicari ab Episcopo procuratori fiscali, ibid. n. 24. 253
 16 Et an executoribus, & ministris Curia, ibid. n. 30. & 35. 254
 17 Et an pro expensis Tribunalis, ib. n. 37. 254
 18 Et an in reparationem palatii Episcopalis, aut domus Vicarii, ibid. num. 38. 254
 19 Procuratori fiscali, si ita se habeat consuetudo, assignari potest ex qualibet condemnatione decima pars ejus quantitates, in qua reus cum Camera se composuerit, ibid. n. 35. 253
 20 Pœnæ pecuniariae licet piis sunt integrè applicandæ, ibidem numer. 36. 253
 21 Pœnæ pecuniariae quibus usus erogari debeat ex Conciliis provincialibus Ravennaten. & Mediolanen. ibid. n. 38. & 34. 254
 22 Nulla ex parte applicari possunt iudici ab Episcopo deputato super damnis datis Ecclesiæ, ibid. n. 19. 254
 23 Ministri Curia Episcopalis non obstant consuetudine, & Ecclesiæ paupertate nihil recipere debent ex pœnis pecuniariis, ibid. num. 30. & 35. 254
 24 Pœnæ pecuniariae non possunt ab Episcopo applicari fabricæ, vel sacristiæ Ecclesiæ, si id directè cedat in alienum utilitatem, ib. numer. 11. 254
 25 Pœnæ, si ve ex constitutionibus Synodalibus, si ve ex præcepto Ordinarii proveniant, si ve ex stipulatione piætoris, piis locis tantum sunt applicandæ, ibid. num. 30. 254
 26 Pœnæ non observantium dies festos pro tertia parte debent applicari accusatori, ibid. n. 34. 254
 27 Executoribus pro quarta, a ibid. n. 35. 254
 28 Vicario Episcopali nulla portio ex pœnis pecuniariis assignari potest, ibid. n. 36. 254
 29 Pœnæ quanam indistinctè etiam in casu egestatis Episcopi locis piis sunt applicandæ, ibid. num. 30. 254
 30 Episcopus si aliunde habeat unde vivat, non potest, in suos vitas con-

- convertere pœnas pecuniarias à jure, vel statuto præfinitas, in d. c. presbyteri, n. 22. & 21. de pœn. 282
- 1 Dieltur habere fscum, ibid. n. 15. *Contrarium*, ibid. n. 16. 283
- 1 Declaratur, ibid. d. num. 16. & 17. 284
- 1 Nihil potest confiscare suæ Camere, ibid. num. 16. 282
- 1 Si evadente egeat, an possit sibi applicare pœnas pecuniarias à jure, vel statuto limitatas, ibid. num. 18. & 21. 281
- 1 Quas pœnas pecuniarias possit sibi applicare ex sententia S. Congregationis Concilii, ibid. num. 21. 283
- Reliqua in ver. *Episcopus quoad jurisdictionem in laicos*.
- 1 Pœnas pecuniarias ex jurisdictione spirituali provenientes an iudex Ecclesiasticus possit sibi applicare saltem stante consuetudine, in c. Dilctus, num. 6. & num. seqq. & num. 10. & 22. de off. Ordin. 596
- 1 Ulixbonen. Archiepiscopus an possit applicare Officiali Merino pœnas pecuniarias ex Constitutione synodali impositas exponentibus res venales tempore prædicationis, ibid. num. 8. & n. seqq. usque in fin. 566
- 1 Pœne pecuniariae ex decretis Concilii Tridentini in quibus casibus sint locis suis applicanda, ibid. n. 9. & 10. 565
- 1 Pœnas pecuniarias à statuto impositas potest iudex Ecclesiasticus sibi remittere sed inofficinas per sententiam debet in præsenti casum expendere ex honestate, ibid. n. 10. 566
- 1 *Contrarium*, ibid. num. 12. & 19. 566
- 1 Episcopi habent fscum, & ex consuetudine solent pœnas pecuniarias suæ Camere applicare, ibid. num. 11. 566
- 1 Declaratur, ibid. num. 11. 566
- 1 Pœnas pecuniarias prelati sibi imbutantes, vehementer præsumuntur id facere non ad correctionem, sed ad quæstum, ibid. num. 12. 566
- 1 Pœne de jure civili quibus sint applicanda, ibid. num. 14. 566
- 1 Pœnas pecuniarias à jure, vel Constitutionibus præfinitas Episcopo sibi applicare potest, si verè, & evidenter egeat, ibid. num. 15. & num. 17. 565
- 1 Pœne pecuniariae, quæ ex arbitrio imponuntur, piis tantum utilibus sunt applicanda, ibid. num. 17. 567
- 1 Pœne violentiam dies fscos proventu parte debentur accusatori, & pro quatuor executoribus, ex Bulla S. Pii V. ibid. num. 21. 597
- Vide in ver. *Prelatus quoad pœnas pecuniarias*.
- 1 Pœna privationis tituli contra renentes ordinari non est puniens, sed coercens, in c. Quærit, n. 10. de arat. & qual. 412
- 1 Nisi ab initio cum oblatione dixerit se nullo modo promoveri velle, ibid. num. 11. 412
- Vide in ver. *Ordinis beneficio auct. xi.*
- Et in ver. *Privatio*.
- 1 Pœna privationis potestatis præferendi non debet induci, nisi expressè de jure canonum reperitur, in c. Cùm vos, n. 46. & 48. de off. Ordin. 563
- 1 POENITENTIA ut quis censeatur, non sufficit docere de bonis operibus, nisi etiam appareat eum abstinere à malis, in c. Ad abolendam, num. 17. de Hæreticis. 61
- 1 Poenitentium quinque ordines, in c. Manifesta, num. 2. de poenit. & remiss. 253
- 1 Poenitens debet tacere peccatum, quod in Confessione detestatum sibi, vel Confessori probabile damnum animæ, vel corporis, vel famæ inferret, in cap. Omnis, num. 30. de poenitente & remiss. 310
- 1 Poenitens debet confiteri solus, ibid. num. 35. 311
- 1 Poenitens, qui in diebus aliena impetrat absolutionem à refectionis in propria diebus, an censetur hoc facere in fraudem reservationis, ibid. num. 37. 316
- 1 Poenitentes habent tres iudices, qui nomine proprii Sacerdotis comprehenduntur, papam, Episcopum, & parochum, in c. Nuper, n. 31. de sint. excom. 146
- 1 Poenitentes, Discipulati, & confimiles an sint exempti à jurisdictione seculari, in c. Nullus, n. 24. de foro compet. 11
- 1 POENITENTIA ante adventum Christi non erat Sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam erat Baptismus, in c. Omnis, n. 4. de poenit. & remiss. 509
- 1 Poenitentia Sacramentum dicitur secunda post naufragium deperditæ gratiæ tabula, ibid. num. 7. 309
- 1 Poenitentia solemnis iterari non potest, & erit, in cap. presbyter, n. 4. de Sacram. non iterari. 455
- 1 Poenitentiam publicam solus Episcopus potest injungere, pro enomisibus tamen etiam abbas & secularis, in c. Conquerente, n. 25. de off. Ordin. 567
- 1 Poenitentia in aliam secretam commutatur, ibid. num. 26. 567
- 1 POENITENTIA non curat de iniis eventuali, & secundario, in c. Mandatum, n. 10. de Simonia. 73
- Vide in ver. *Major Penitentiarum*.
- 1 Poenitentiarum non solent juri quæ sit delegare, d. c. Mandato, n. 24. de Simonia. 63
- 1 In revocatione rituum ante Concilio Tridentinum applicata clausulam, sine aliquo præjudicio, ibid. n. 45. 61
- 1 Et fructus malè perceptos condonat tunc præjudicio illorum, quibus distributiones accelere, vel decrescere debent, ibid. num. 46. 61
- 1 Poenitentiarum stylus in dispensatione utroque machinante, & de absolute ph. hæresi, in c. Vestra, n. 12. vest. parò. & de habit. Cler. & Mulier. 19
- 1 Poenitentiarum Officialis
- Vide in ver. *Offici*.
- 1 Poenitentiarum stylus in dispensationibus concedendis super homicidio voluntario occulto, in c. Hentius, num. 17. de Cler. pœn. in dncello. 11
- 1 Et quid in articulo 3, ibid. num. 18. 100
- 1 Poenitentiarum Correctori quo incumbant munera, & an à cæcis præfari valeant, in cap. Consultationibus, num. 44. de Cler. pœn. 106
- 1 Poenitentiarum officialis percipiunt in absentia suæ vel emulionem, a, quando sunt legitime impediti, ibidem verò. Corroborationum. 105
- Vide in ver. *Officiarius*. *Pœnitentiæ officio*.
- 1 Poenitentiarum officio alio tempore sub orbibus an remaneat privatus

- off. in ex co, quid major perceptoribus. Teruerit alium obtrunisse prædictum officium factum verbo vni Sanctissimo, in cap. De rectoribus, num. 16. & seqq. siue in finem de Cleric. ap. grat. 151
- 1 Poenitentiarum officia sunt perpetua sicut beneficia Ecclesiastica, ibid. num. 12. & seq. usque ad n. 12. 152
- 1 Poenitentiarum officia Ordinem sacrum habent annexum, & iure regulantur ut beneficia Ecclesiastica, ibid. n. 24. & 26. 150
- 1 Poenitentiarum officiales absentes pro servitio Sedis Apostolicæ, vel alias legitime impediti percipiunt emolumenta, & officio inferriunt per substitutum, ibid. n. 30. 150
- 1 POENITENTIARIUM Episcoporum, & Sacerdotes an possint, ac debeant publicè, & scandalose peccatum imponere publicam poenitentiam, in cap. Manifesta, num. 18. & seqq. de pœn. & remiss. 189
- 1 Poenitentiarum an habeant facultatem absolvendum in foro externo, in c. postulasti, n. 17. de Cler. excom. 197
- 1 Poenitentiarum Cathedralium an habeat jus intercessendi in Decretatione Synodo, ita ut ab Episcopo repelli non possit, in c. Græve, n. 9. de pœn. 141
- 1 Poenitentiarum Cathedralium habet jurisdictionem audiendi Confessiones omnium Diœcesanorum, non ex communi Episcoporum, sed à lege, & idè habet ordinationem, ibid. num. 11. 141
- 1 Poenitentiarum electio ad solam Episcopum pertinet, collatio vero præbendam fieri debet ab eo, ad quem antea spectabat, in c. Cùm Ecclesia Vulterna, n. 15. de elect. 181
- 1 Poenitentiarum presentatio, sicut & collatio, fieri potest ab alio, ad quos spectabat ante Concilium Tridentinum, eundem fieri de electo ab Episcopo, ibid. num. 21. 181
- 1 Poenitentiarum major in Concilio potest personale officium exercere quoad eos, qui in eodem Concilio exstant, secus si maneat extra Concilium, in cap. Cùm olim, num. 22. & 23. de major. & obed. 600
- 1 Poenitentiarum præbenda cum dignitate post Concilium Tridentinum non retinetur non potest in foro confectum, & ante Concilium obtineri duo diffinita sub eodem testio, in c. Litteras, n. 1. de concess. præben. 11
- 1 Poenitentiarum officium etiam ante vacationem præbendam est beneficium incompatibile cum parochiali, ibid. n. 60. & 61. 100
- 1 Poenitentiarum in illius debet ante vacationem præbendæ, ibidem num. 63. 100

Pœnitentia, communis.

- 1 Poenitentia signa hæretici relapsi quæ sint, in c. Ad abolendam, n. 51. de Hæreticis. 61
- 1 Poenitentia perfectio cogit peccatorum omnia libenter pertere, d. num. 12. 61
- 1 Carnis illecebri immerfus poenitens non dicitur quoad alia peccata, ibid. num. 11. 61
- 1 Poenitentia falsa quæ fit, ibid. num. 17. 61
- 1 Impenitentia signum nullum majus in relapsos, quàm hæreticos provehere, ibid. n. 35. 61
- 1 Poenitens in quis censeatur, non sufficit docere de bonis operibus, nisi etiam appareat eum abstinere à malis, ibid. num. 11. 61
- 1 Sacramentum frequentia in excommunicato impoentiam attingit, ibid. num. 10. 61
- 1 Poenitentiam iudicam Deus non respicit, ibid. n. 60. 61
- Vide in ver. *Hæretici*.
- 1 Poenitentia, & ea quæ consistunt in animo, prestantur per gratia exteriora, in c. A nobis, n. 12. de sent. ex. com. 121
- 1 Poenitentia signa quæ sint, ibid. num. 11. 141
- 1 Poenitentia alia solemnis, alia publica, alia privata, in c. Manifesta, n. 2. de poenit. & remiss. 257

Pœnitentia publica.

- 1 Poenitentia publica pro manifesto peccato imponi debet, in c. Manifesta, n. 1. & n. 15. & 17. de poenit. & remiss. 181
- 1 Poenitentia publica quæ fit, ibid. num. 11. 189
- 1 Et pro quibus delictis fit injungenda, ibid. num. 14. verò. De jone tamen. 189
- 1 Poenitentia quæ imponatur laico, qui presbyterum interfecit, ibid. d. num. 12. 281
- 1 Poenitentiam publicam qui possunt imponere, ibid. num. 21. & n. 18. 19. & 20. 181
- 1 Poenitentia publica injungitur pro manifesto peccato, ibid. n. 15. 189
- 1 Tridentinum Concilium, & canones jubentes pro manifesto peccato publicam injungi poenitentiam, an habeant locum in foro Sacramentali, ibid. num. 18. 189
- 1 Poenitentiarum Episcoporum, & Sacerdotes an possint, ac debeant publicè peccatum imponere publicam poenitentiam, ibid. d. num. 18. & seqq. 189
- 1 Poenitentiam publicam ex Concilio Tridentino potest Episcopus commutare in aliam secretam, ibid. n. 19. 189
- 1 Traliter Regulates ex Concilio Tridentino non possunt suis subditis pro man. fclis peccatis imponere poenitentiam publicam, sed debent eos corrigere intra septa Mensibus, ibid. num. 20. 189
- 1 Poenitentia publica imponitur, si delictum sit grave, & publicum, non tamen generat scandalum, in c. Quæritur, n. 1. de poenit. & remiss. 100
- 1 Sed contra, ibid. num. 4. 101
- 1 Declaratur, ibid. num. 11. 101
- 1 Poenitentia publicè finis est scandalum firmiore, & idè imponitur laico etiam pro levioribus delictis, in ceteris scandalum, ibid. n. 10. 100
- 1 Poenitentia publica pro delicto peccato in Clerico fit imponenda, ibid. num. 11. & seqq. usque in fin. 181
- 1 Clericus depositus sine specificatione publicam, vel solemnem potest agere poenitentiam, ibid. num. 11. 100
- 1 Sed dum habetur spes restitutionis, nec publicè, nec solemniter poenitenti, ibid. num. 11. 100
- 1 De poenitentia publica, & solemnem eisdem iudicium, ibid. n. 15. 100

3 Pœnitentia publica an ex stylo pœnitentiariæ imponitur Clerico, qui presbyterum interfecit, ibid. n. 16. 302

Pœnitentia solemnis.

- 5 Pœnitentia solemnis, quæ sit, in c. Manifesta, num. 3. de pœn. & remiss. 283
- 5 In usu revocatur à Concilio provinciali Mediolanen. tertio, ib. num. 3. 288
- 5 Pœnitentia solemnis imponitur ab Episcopo tantum, vel a Sacerdote de illius mandato, ib. n. 5. 289
- 5 Et pro peccato gravissimo totam civitatem commovente, ibidem num. 6. 289
- 5 Non iteratur, nisi aliud habeat consuetudo, ibid. n. 7. 289
- 5 Pœnitentes solemniter sunt infames, non ratione pœnitentiæ, sed ratione criminis publicati, ibid. n. 8. 289
- 5 Non promoventur ad Ordines, nec in susceptis ministrant, ibid. num. 9. 289
- 5 Episcopus tamen cum eis dispensat ad minores, sed non ad sacros, ibid. num. 10. 289
- 5 Pœnitentia solemnis non est injungenda Clerico, nisi deposito. Et quid de pœnitentia publica, ibid. n. 14. 289
- 5 Pœnitentia solemnis imponitur, si delictum est grave, & scandalizans totam urbem, in c. Quæritur, num. 2. de pœnit. & remission. 301
- 5 Pœnitentia solemnis non imponitur Clerico, nisi deposito, ibid. n. 12. & num. 13. 302
- 5 Sed cum habetur spes restitutionis, nec solemniter, nec publicè pœnitentia, ibid. n. 14. 302
- 5 De pœnitentia solemnibus, & publica idem est iudicium, ibidem num. 15. 302
- 4 POLLIGITATIO quid sit, in cap. Cùm ad nostram, nu. 21. de elec. 284
- 3 PONDEROUSUS, idest qui mente peccat, repellitur a promotione, in c. Dolentes, n. 59. de Celebr. Missar. 585
- 3 PONTIFEX non dicitur ante consecrationem, in c. Eam te, n. 8. de Rescript. 152

Vide in ver. Papa.

- 1 Pontifices plures retentur, qui successores sibi elegerunt, in c. Accepimus, n. 12. de pactis. 602
- 3 Contrarius, ibid. n. 33. 603
- 2 Declaratur, n. 61. 605
- 1 Pontificum nullus præter B. petrum, & Bonifacium II. sibi successorum substituit, sed tantum designavit, ibid. n. 62. 605
- 1 Pontifices sex post Alexandrum III. numerantur electi, qui non erant Cardinales, in c. Licet de vitanda, n. 15. de elec. 212
- 1 Pontificalis auctoritas non à quolibet, sed à Deo instituta est, in c. Accepimus, n. 36. de pactis. 605
- 1 PONTIFICALIS Romanum habet legis auctoritatem, in c. Presbyter, n. 42. de Sacram. non iterat. 460
- 3 PONTIFICALIA in aliena diœcesi ab Episcopo exerceri non possunt, in c. Cùm dilectus, n. 22. de relig. domib. 498
- 1 Pontificalia quamvis non sint de substantia pontificalis officii, sunt tamen actus peculiare Ordinis Episcopalis, in c. Vel non est compos, num. 36. de tempor. ordinat. 170
- 2 In pontificalibus Episcopus an possit celebrare, & prædicare in aliena diœcesi sine licentia Diœcesani, in c. Quia nos, n. 5. & n. 12. de auct. & usu pall. 326
- 1 Et quid sit pontificalia habeant mixtionem jurisdictionis, vel officii, ibid. n. 6. & 12. 326
- 1 Et quid post Concilium Tridentinum, ib. n. 9. & n. 14. & 12. 326
- 1 Pontificalia exercere non potest in alterius diœcesi Episcopus utrumque privilegii, sine Ordinaris licentia, & in personas eisdem Ordinario subiectas, ib. n. 9. 326
- 1 Idem in locis nullius diœcesis, ibid. n. 10. 326
- 1 In pontificalibus an Episcopus celebrare possit, & prædicare in Ecclesiis Monasteriorum exemptorum intra fuæ diœcesis fines existentium, invitis earundem Ecclesiarum Regularibus, ib. n. 11. & seq. usque in fin. 326
- 1 Pontificalis Missæ celebratio non est jurisdictionis, sed honoris, & præeminentiæ, ibid. n. 13. 326
- 1 Pontificalia habentia mixturam jurisdictionis, vel officii, Episcopus exercere non potest in loco exempto suæ diœcesis, ibidem num. 17. 326
- 1 Regulares resistentes Episcopo exercere volenti pontificalia in eorum Ecclesiis, non ab ipso Episcopo, sed ab eorum Superioribus Regularibus sunt compelliendi, ib. n. 17. 326
- 5 POPONES in Russia an sint veri Ruthenorum parochi, in c. Quod à prædecessore, n. 52. de schismat. 106
- 3 POPULUS Romanus nunquam fuit usus plenitudine potestatis, in c. Consultationibus, n. 74. de Cler. agrot. 169
- 5 Populum quot homines faciant, in c. Responso, num. 54. de sent. excomm. 362
- 3 Populum, seu plebem faciunt decem homines, in c. Vestra, n. 52. de Cohabit. cleric. & mulier. 14
- 3 Pars major totum populum repræsentat, ib. n. 68. 14
- 1 Populus an possit statuta facere sine auctoritate superioris, in c. Consequens, n. 34. de Ferris. 94
- 3 Populi Ecclesiæ Romanæ in temporalibus subiecti possunt statuta condere contra Jus Canonicum, in c. Cùm esses, numer. 162. de testam. 377
- 1 PORTIONES Monachales, seu Canonice Ecclesiæ non immergeant non dicuntur vacare, sed creantur simul, ac de his nulli providentur, in c. Cùm in magistrum, n. 14. de elec. 302
- 1 Portionum divisio contra singulos Monachos videtur contra Jus, & Votum pauperis, ib. n. 15. 302
- 1 Portiones plures Monachales sunt incompatibiles, n. 17. 302
- 1 Portiones consuetudine nedum Sabaudia, sed etiam Gallia, & Hispania providentur secularibus habitum suscepturis, & professionem emitturis, ib. n. 18. 302
- 3 Portiones existentes in Cathedralibus, vel Collegiatis indignibus personale residentiam requirunt, in cap. Exposuisti, nu. 21. de praben. 146
- 3 Portio portioni accrescit, non personæ, & assumi naturam pot-

tionis, cui accrescit, in c. Cùm percussio, n. 34. de Cler. agrot. 156

- Portio Vicarius assignanda, &c. Vide in ver. Congregatio.
- 3 PORTIONARIIS absque licentia absentibus fructus grossi non debentur, in c. Ad audientiam, n. 30. de Cler. non resid. 62
- 1 Portionarii Segobini, qui aliquibus tantum diebus interfunt adibus Capitularibus, ex sententia S. Congregationis non sunt de Capitulo, in c. Nullus, n. 34. de elec. 217
- 1 Idem responsum de portionariis Conchen. qui ingrediuntur Capitulum pro negotiis ad Ecclesiæ res, & bona pertinentibus, ibid. num. 35. 219
- 1 De Capitulo esse possunt ex consuetudine etiam penitus extranei, ib. num. 36. 219
- 1 Portionarii Calcitani, qui à Rota declarati sunt esse de Capitulo, possunt eligi in Coniudices contra Capitulares, ibidem num. 37. 219
- 1 Portionarii non possunt eligi ex Concilio Tridentino in Coniudices Capitulares, nisi ex consuetudine, privilegio, aut statuto Ecclesiæ sint in omnibus, & per omnia de Capitulo, ibidem num. 38. 219
- 1 Portionarii, & dimidii portionarii Seguntini, Cordub. & Abulen. declarantur propterea non esse Capitulares, ib. n. 39. 220
- 3 Portionarii sæculares in Collegiatis regularibus non lucrantur in absentia distributiones quotidianas, nisi ex causis in iure expressis, in c. Licet, n. 64. de prab. 137
- 1 Nec ipsi absentibus debent fructus, nisi pro tempore quo ex fructu, seu consuetudine Ecclesiæ ipsi abesse licet, modo non ultra tres menses, ibid. n. 65. 137
- 1 PORTUS, de portu idem iudicatur, quod de urbe, in c. Inter ceteras, num. 28. de rescript. 149
- 1 POSITIONUM usus admittitur etiam in spiritualibus, in cap. Dudum, il secundo, n. 12. de elec. 269
- 1 Ponens nihil petit, sed factum narrat, in c. Olim, n. 45. de lit. contestat. 85
- 1 Positiones fieri possunt etiam ante litem contestationem, ibidem num. 47. 85
- 2 Positiones curi in iudiciis introducæ, ib. n. 49. & 50. 85
- 1 Positio universalis nunquam inducit contestationem litem, nisi petitionem habeat admixtam, ib. n. 50. 86
- 2 Positionis distinctio quæ sit, & quæ sint de illius substantia, ibid. latè dicitur, n. 52. usque in fin. 86
- 2 Definitio Authoris ponitur, & per partes explicatur, n. 55. usque in fin. 86
- 2 Positiones in causa fieri possunt tam per auctorem, quam per reum, ibid. n. 54. & 59. 86
- 2 Positiones in quo differant ab interrogatoriis, ib. n. 56. 86
- 1 Ponens omnia, quæ ponit dispositivè, intelligitur confiteri, ibid. num. 57. 86
- 2 Auctor sicut per responsum rei, ita & reus per positionem auctoris relevatur ab onere probandi, ib. n. 58. 86
- 2 Positio debet esse affirmativa, & non negativa, ibid. num. 62. & seqq. 86
- 2 Positio negativa nihil ponit, sed removet, ib. n. 64. 86
- 2 Nec dicitur positio, sed interrogatio, nisi quatenus habeat implicitam affirmativam, ibid. num. 65. 86
- 2 Positioni negativæ an, & quando sit respondendum, ibidem num. 68. 86
- 2 Quid sit negativa sit coarctata, ibid. num. 69. 86
- 2 Et quid sit positio negativa non coarctata sit de facto ejus contra quem ponitur, ibid. n. 70. 86
- 2 Positioni negativæ non coarctatè de facto alterius an debeat responderi, ibid. n. 72. 86
- 1 Et quid sit mixta de facto partim proprio, & partim alieno, ibid. num. 74. 86
- 2 Positiones negativæ, si æquitas suadeat, hodie admitti possunt, etiam si aliis probari non possint, quam per confessionem partis, ibid. num. 75. 87
- 2 Positioni duplici, vel multiplex factum contineri non est respondendum, nisi dividatur, vel declaratur, ibid. n. 76. 87
- 1 Positionem multiplicem negans an videatur singula negare, ibid. num. 77. 87
- 2 Positioni generali, obscuræ, injectæ, implicitæ, æquivocæ, incertæ, captiosæ, alternativæ responderi non debet, ib. n. 78. 87
- 1 Positio juris, idest de casu legis, vel glossæ, non admittitur, ib. num. 79. 87
- 2 Fallit in iure consuetudinario, vel municipali, ibid. n. 80. 87
- 2 Positio omnino impertinens non debet admitti, ib. n. 81. 87
- 1 Positio pertinetis qua dicitur, ib. num. 82. 87
- 2 Positionis de qua dubitatur, non sit pertinetis, an, & quomodo sit respondendum, ib. num. 81. 87
- 2 Positiones non sunt in criminalibus, nec recusans respondere habetur pro confesso, ibid. num. 84. 87
- 2 Positioni criminiosæ an, & quando sit respondendum, ib. n. 85. 87
- 2 Positiones modo juramento sunt iudici in scriptis ostendendæ, ib. num. 86. 87
- 2 Positionibus an, & quando responderi possit per procuratorem, vel cum præsentia Advocati, ibid. n. 87. 87
- 1 Reus super positionibus à quo sit interrogandus, ib. n. 89. 87
- 2 Positiones in quo differant ab articulis, ib. num. 90. 87
- 1 Positionibus an responderi possit per verbum crediti, vel non crediti, ibid. num. 93. 88
- 2 Et an huiusmodi responsio confestetur de credulitate, an de veritate, ib. num. 94. 88
- 2 Et quid ad effectum ut incurrat perjurium, ib. n. 95. 88
- 2 Advocatorum prava suggestio in positionibus negandis, ibidem num. 97. 88
- 2 Positiones super matrimonio an fieri possint coram iudice faciliari, in c. Tuam, n. 56. de ordin. cognit. 107
- 4 Positiones juratæ faciunt inter alios admiculium, in c. Labor, n. 34. Qui filii sint legit. 85
- 1 POSSESSIO temporis, cujus initium non est memoria, in non habet vim tituli, nisi adit capacitas in possidente in c. Cùm diligenter, n. 8. & seqq. de foro comper. 69
- 1 Possessio sola non suffragatur inferiori contra Episcopum in inter-

non autem de percipiendis, ib. num. 71. 112
 2 Fallit in quatuor casibus, in quibus etiam de percipiendis tenetur, ibid. num. 72. 119
 2 Item fallit in eo qui studiosè patitur fructus maturos corrumpi, ibid. num. 73. 119
 1 Item in eo qui mala fide possidet rem minatis, ib. n. 74. 119
 2 Item fallit generaliter, cum titulus est a jure reprobatum, ibidem num. 75. 119
 Mala fides superveniens verè, vel præsumptivè per litem contestationem, à impediat acquisitionem fructuum.
 Vide supra in ver. *Possessor bone fidei quoad fructuum acquir.*
 2 Possessor, qui ante litem motam fuit in mala fide, condemnatur ad restitutionem fructuum a die occupationis, seu intrusionis, in c. Gravis, n. 121. de re lit. spoliat. 122
 2 Possessor, qui ab initio fuit mala fidei, an faciat fructus suos, ib. n. 128. & seq. usque ad n. 142. 122
 2 Quid si bona fides supervenerit cum personarum mutatione, ib. num. 129. 122
 2 Et quid si superveniat sine mutatione personarum, ib. n. 140. 123
 2 Bona fides hæretis, qui successit defuncto malam fidem habenti, non prodest quoad fructuum acquisitionem, ibid. n. 130. 122
 2 Fructus percipiendi cum mala fide dicitur furtum committere, & illos usucapere non potest, ibid. n. 133. 122
 2 Successor singularis non succedit in vitium ejus, à quo causam habet, & bona fides superveniens prodest ei quoad fructuum acquisitionem, ibid. n. 135. 122
 Prælatus an succedat in bonam, vel malam fidem prædecessoris.
 Vide in ver. *Prælatus quoad successorem, &c.*
 2 Bona fides superveniens in eadem persona cum legitima causa putanti se bone fidei possessorem, prodest quoad acquisitionem fructuum, & tenet si superveniat absque legitima causa, in d. c. Gravis, n. 140. & 141. de re lit. spoliat. 123
 1 Possessor mala fidei ab initio, qui postea ex sola cogitatione putat se habere bonam fidem, non facit fructus suos, ib. n. 142. 123
 1 Possessor mala fidei respectu fructuum beneficii an dicatur propriè furtum committere, in cap. Dudum, §. secundo, num. 8. de elect. 269
 2 In POSSESSORIO summarissimo agitur de modico, & reparabili præjudicio, in cap. In nomine Domini, numer. 24. de re lit. 147
 2 Possessorium summarissimum est preparatorium possessori pleni, ad quod se habet sicut plenum possessorem ad petitorium, ib. num. 25. 147
 1 Possessorium recuperandæ, & petitorium ab eadem persona cumulari possunt, utrumque unica sententia terminatur, in c. Constitutus, n. 9. de fil. presbyt. 482
 2 Possessorio, & petitorio si spoliatus simul agat, & possessionem, & spoliationem prober, sed non dominium, obtinet in possessorio, sed succumbit in petitorio, in c. Cùm Ecclesia, nu. 1. de caus. posses. & propriet. 109
 1 Possessorium datur etiam in incorporalibus, in causis tamen civilibus, non autem criminalibus, in c. Ne iniuriar, num. 205. de Confir. 50
 Vide in ver. *Interdictum.*
 3 POSSIBILE non dicitur quod fieri non potest absque dispensatione, in cap. In Ecclesiis, numer. 13. de Capellan. Monachor. 502
 3 POSSIDENS nomine alieno non potest præscribere, nec novum statutum beneficio imprimere, in cap. In Ecclesiis, num. 21. de Capell. Monachor. 502
 3 Possidere qui non potest, is non potest præscribere, in cap. Quanto, n. 24. de Confus. 290
 3 Possidere tenentur jure divino in beneficiis Curatis persone quantumcumque illustres, & literatas, in c. Dudum, §. secundo, n. 26. de elect. 270
 2 Possidere quis non dicitur temp pacificè, si super ea quæstio sibi moveatur, in c. Si quis, n. 5. de confir. util. vel inutil. 207
 2 Possidendi causam nemo potest sibi mutare sine justa, & legitima causa superveniente, in cap. Gravis, num. 141. de Re lit. spoliat. 123
 5 Possitens per decennium plura beneficia incompatibilia, & allegans se titulum amississe, an sit admittendus ad probationem tituli per juramentum, in c. Licet Heli, n. 32. de Simonia. 50
 1 Possit lenis melior est conditio in materia justitiæ, & in foro judiciali, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conscientiæ, & resellitur opinio contraria, in cap. Ne iniuriar, n. 297. & n. 19. utine ad n. 211. de Confir. 48
 3 POSSUMUS id solum, quod commode possumus, in cap. Ad audientiam, §. primo, n. 2. de Eccles. adifican. 622
 5 POSTLIMINIUM diffinitur, in cap. per tuas, §. primo, num. 35. de Simonia. 55
 5 Postliminio revertens secundum leges datur actio recessoria intra quadriennium, sed secundum Canones recuperare omnia non obstante quocumque temporis cursu, ib. num. 36. & seq. 55
 5 Postlimini jus secundum Canones locum non habet quantum ad hoc, ut Christiani servi efficiantur captivum, sed bene quantum ad hoc, ut reversi omnia recuperent, ibid. num. 38. 55
 5 Postliminio caret, qui armis victi se turpiter dediderunt, ib. n. 39. 55
 5 Postlimini jus non habet locum in officis minoribus Regularium, sed bene in prælatis electivis, etiam si non sint perpetui, sed ad certum tempus, ib. n. 41. & seq. 56
 5 Postliminio revertens statum recuperat pristinum, & numeraria civilia etiam, & cuncta ei incoluntia servantur, ib. n. 43. 56
 5 Postliminium duo habet capita, alterum fundatur super veritate, alterum super fictione, ib. n. 44. 56
 5 Tutor si fit captus ab hostibus, definit esse tutor, sed revertens recipit tutelam jure postliminii, ib. num. 42. 56
 Vide in ver. *Captivus.*

1 Postulantes scienter impostulabilem, pro ea vice sunt privati potestate postulandi, ib. num. 44. 213
 1 Postulatio jus acquiritur, postquam postulatio fuit superiori præsentata, nec licet impostulabilem resillire, ib. n. 45. & 72. 213
 1 Postulans, & superior possunt simul recedere à postulacione, etiam postulacione contradicente, ibid. n. 46. 213
 1 Postulans, qui ante admiffam postulacionem se administrationi immiscuit, privatim omni comodo postulacionis, ib. n. 54. 213
 1 Et postulantes, qui eum admiserunt, eligendi, & postulandi facultate privantur, ib. num. 55. 213
 1 Idem in nominato, num. 56. 213
 1 Postulatio innititur magis gratiæ, quam justitiæ, ib. n. 59. 214
 1 Postulatio quid fit, ib. num. 60. 214
 1 Postulatio admittitur, electio confirmatur, ib. num. 61. 214
 1 Postulatum non cogitur prælatus concedere, ib. num. 62. 214
 1 Debet tamen compelli per superiorem, si justa causa exigat, ib. numer. 63. 214
 1 Prælatus non concedens postulatum tenetur illi providere de consimili beneficio, ib. num. 64. 214
 1 Postulacionem concordatæ factam si superior non admittat, injuriam infert, ib. num. 66. 214
 1 Postulatio fit de ineligibili, puta extraneo, laico, vel illegitimo, ib. num. 72. 214
 1 Criminosus est impostulabilis, ib. num. 74. 214
 1 Postulatio, & nominatio quam solemnitatem requirant, ibidem numer. 76. 214
 1 Postulatus et si beneficii non possit præcisè invitus, tamen potest cogi, ut de nolente fiat volens, in cap. Quanto, num. 119. de transl. Episc. 325
 1 Postulatio, & electio sibi invicem adversantur, in c. publicato, num. 42. de elect. 311
 1 In postulacione an licita sit variatio publicato scrutinio, ibid. n. 48. & seq. usque ad n. 53. 312
 1 In postulacione nulla forma reperitur à jure præscripta, ibidem numer. 50. 312
 1 Nec per eam requiritur jus postulatio, ib. num. 51. 312
 1 Postulare quid fit, in c. Clerici n. 22. de postul. 671
 1 Postulatio, & electio non valet, si quis dicat, postulo & eligo tu melius valere potest, in cap. Et si unanimit, n. 7. de postul. prælat. 215
 1 Postulantium consensus, non est liber, cùm ab alieno arbitrio dependat, ib. n. 11. 216
 1 Postulatus si consentiat, eo ipso resellitur tanquam ambitiosus, ibid. num. 12. 216
 1 Postulatio quid fit, & in quo differat ab electione, ib. n. 15. & 19. 216
 1 Postulandi non possunt, qui propter vitium eligi prohibentur, ut criminosis, ibidem num. 16. 216
 1 Declaratur, ibid. num. 18. 216
 1 Postulandi qui sint, ibid. n. 18. 216
 1 Postulantes dignum ante præsentationem factam Superiori possunt variare, sed postulates indignum, non, quia sunt ipso jure privati, in c. Cùm vos, n. 45. de off. ord. 562
 3 POTENTIA generandi in masculis, & feminis, inquam usque ætatem protendatur, in cap. Cùm sis, num. 40. de Convers. Conjugat. 437
 4 Potentia actualis coeundi non est de substantia matrimonii jure naturæ vel divino, sed positivo tantum, in c. De illis, §. secundo, n. 11. de despon. impuber. 70
 1 Potentia demum attenditur, cùm est facilè reducibilis ad actum, in c. Cùm sit ars, num. 34. de at. & qual. 418
 5 Potentia est de genere bonorum, in c. Responso, n. 99. de sentent. excomm. 365
 3 Potentia actui proxima in favorabilibus habetur pro actu, in c. Excipienda, §. Qui verò, n. 51. de præben. 120
 1 Potentia ejus est cujus est actus, in cap. Accipimus, num. 35. de padis. 663
 3 Potentia reducta ad actum reponit rem in primo statu, in c. De multa, num. 17. de præben. 120
 3 Potentia ad operationem reductor, in cap. Ex parte, nu. 23. de Cler. ægrot. 162
 5 POTENTIORIBUS pares esse non possumus, in cap. Henricus, n. 4. de Cler. pugn. in duell. 142
 1 POTENTES qui dicantur, in cap. Quisquis, num. 24. de elect. pag. 298
 5 Potè verbum est facultatis, in c. Henricus, n. 11. de Clei. pugn. in duell. 142
 1 Præcedente negatione inducit necessitatem præcisam, & privat potentiam, in c. Cùm dilectus, num. 57. de consuetud. 218
 1 Et reddit actum de jure impossibilem, in c. Causam, n. 21. 30. & seq. de elect. 260
 1 Præcedente negatione non privat potentia, quando hinc resultaret abfons intellectus, ibid. num. 32. 261
 3 Negativè prolatum necessitatem importat, in cap. porrectum, n. 50. de Regular. 176
 3 Passivè verbum non importat necessitatem, in c. Tua nobis, n. 23. de testam. 180
 1 Aliter fieri non possit, hæc verba an importent decretum irritans in cap. Causam, n. 24. de elect. 160
 1 Non potest verbum aliquando exponitur, id est non debet, ibidem num. 30. 268
 1 POTESTAS clavium etiam in actu potest esse sine beneficio curato sed non è converso, in c. Cùm pridem de padis, n. 37. 649
 3 Potestas jurisdictionis est præscriptibilis, potestas ordinis secus, in c. Nullus, n. 3. de paroch. 328
 3 Potestas, & voluntas requiritur ad quemlibet actum expeditum in c. Super inordinata, n. 2. de præben. 150
 1 Potestas Ordinis est indelebilis, potestas jurisdictionis secus, in c. presbyter, n. 14. de Sacram. non iteran. 457
 5 Potestas spiritualis duplex, Sacramentalis, & jurisdictionalis, in Quia à prædecessore, n. 31. de schismat. 205
 1 Potestas Sacramentalis, & jurisdictionalis quæ fit, & in quibus differant, in c. Statuimus, n. 16. de suppl. negl. prælat. 352
 1 Potestas Ordinis neque ex intervallo neque in actu concessionis recipit divisionem, seu limitationem, ib. num. 38. & seq. 353

- 1 Potestas Ordinis non recipit limitationem, siue competat de jure communi, siue ex privilegio papae, ib. n. 40. & 46 319
- 1 Potestas jurisdictionis, cuiusmodi est absolutio Sacramentalis, restringitur ad subditos tantum, ibid. n. 44 313
- 1 Potestas ordinis ad usum, jurisdictione ad utrumque proximum accedit, ibid. n. 48 313
- 1 Potestas delegata cur sit Episcopis per Concilium Tridentinum attributa, in cap. Ad audientiam il primo, num. 46 de Eccl. adfic. 616
- 1 Potestas Ecclesiae ad peccatum se non extendit, in cap. Consultationibus, n. 46 & 50 de Cleric. argor. 116
- 1 Potestatis defectus in agente semper reddit actum ipso jure nullum, in c. Acceptimus, num. 44 de pactis. 614
- 1 Potestas extraordinaria magis est restringenda, quam ordinaria, in c. Litteras, n. 5 de concess. praben. 116
- 1 Potestas Ordinis datur determinatè ad aliquod speciale ministerium divini cultus non autem ad ea, quae communiter fiunt à toto ministerio Collegio, in cap. Cùm censeat, num. 27 de verat. & quali. 419
- 1 Potestatem duplicem habent, in dubio censetur ea usus, per quam actus fulmetur, in c. Ex parte num. 31 de Arbitr. 714
- 1 Potestas duplex requiritur ad Ordines conferendos, in cap. Aquas, n. 10 de consecr. Ecclesie vel altar. 569
- 1 Potestas ligandi seu legem imponendi non potest esse nisi Superioris, in c. Significasti, n. 14 de elect. 214
- 1 Potestas omnia impatiens confertur est, ibid. n. 16 214
- 1 Potestatis defectus nunquam suppletur ex causa quantumcumque urgenti, in c. Natus, num. 14 de fil. presbyter. 476
- 1 Potestas Sacramentalis non potest auferri ab Ecclesia, in c. perniciosam, n. 43 de off. ordin. 552
- 1 Potestas jurisdictionalis est ex injunctione hominis, nec inanimiter adheret, ibid. n. 45 552
- 1 Potestas clavium non recipit interpretationem restrictivam, ibid. n. 65 & in c. Nisi cum pridem, n. 36 de Renunc. 343
- 1 Potestas, quae confertur Episcopo in consecratione, an attingat rationem characteris, in cap. Requisivi, num. 31 & seq. de ordinat. Ab Episc. 370
- 1 Potestas conferendi minores ordines, quam accipit Abbas in impositione manuum, potest in totum ab Ecclesia auferri, ibidem numer. 35 370
- 1 Potestas spiritalis duplex, ibid. num. 64 370
- 1 Potestas tantò est altior, quantò ad plura se extendit, ibidem numer. 92 370
- 1 Potestas Clavium tribuitur habita in ordinatione, actu vero in collatione beneficii curati, in cap. Cùm pridem, num. 31 de pact. 619
- 1 Potestas rectè ordinandi pendet à jurisdictione, in cap. Cùm inter vos, n. 15 de sent. & re jud. 118
- 1 Potestas duplex in papa, in c. Consultationibus, numer. 72 de Cler. argor. 170
- 1 Potestas plenitudo quid sit, & qualiter diffinitur, ib. 170
- 1 Potestas Ordinis competere non potest nisi ex consecratione, vel ex concessione papae, in cap. Statusimus, num. 41 de suppl. neglig. praelat. 351
- 1 Potestas clavium non recipit interpretationem restrictivam, in c. perniciosam, num. 65 de off. ordin. 554
- 1 Concessio liberè potestatis censetur restricta ad limites juris, in c. perniciosam, num. 35 de off. ordin. 552

Præbenda, commutativa.

- 1 Præbenda an, & quando consistat in mera temporalitate, & cadat etiam in lucrum, in c. Cùm pridem, n. 92 de pactis. 655
- 1 Præbenda quid imponat, ibid. num. 108 656
- 1 Præbenda ratione Ecclesie in qua sita est, dicitur major parochialis, in cap. Extirpanda, § Qui vero, numer. 25 de præbend. 118
- 1 Contrarium, ibid. num. 17 118
- 1 Præbenda non est de Substantia Canoniciatus, in cap. Cùm M. n. 16 de Constitut. 111
- 1 Præbenda quid sit, ibid. num. 29 112
- 1 Præbenda collata censetur collatus & Canoniciatus, ibidem num. 28 112
- 1 Præbenda non est ita affecta Canonico noviter recepto, ut collatio alteri facta non teneat, ibid. num. 51 & 52 115
- 1 Præbenda Canonice annexa, est jus spirituale indivisibile, in c. Discretus, n. 7 de præben. 112
- Vide in vet. *Canonica, Canoniciatus.*
- Præbendæ quoad nomen.
- Vide in vet. *Præbenda Canonialis.*

Præbendæ quoad statum.

- 1 Præbenda Sacerdotalis ab Ordinatione confertur potest existenti in viginti annis, in c. Cùm in cunctis, n. 14 de elect. 214
- 1 Præbenda Subdiaconalis habet obtineri potest in viginti primo, vel in viginti secundum, presbyteralis in viginti quarto, non in octavo, contra opinionem quorundam recentiorum, ibid. num. 28 213
- 1 Præbenda Subdiaconalis confertur potest habenti viginti annos compleros, ibid. num. 30 213
- Vide in vet. *Canoniciatus.*
- Et in vet. *Beneficium.*

Præbendarum collatio.

- 1 Præbendarum collatio de generali consuetudine spectat ad Episcopum, in totum tunc, in c. Cùm Capitulum, in cap. Cùm Ecclesia Viterbana, num. 7 de elect. 210
- 1 Præbendarum collatio in delegata Ecclesia ad quem spectet de jure communi, ibid. num. 12 210
- 1 Præbenda vacant non Canonice numerantur, nisi ultra numerum recepti confertur debet, ubi præbenda sunt dividenda, in §. Discretus, il primo, num. 11 de præb. 111

- 1 Præbendas non potest bodie Episcopus suppressere, si illarum retentionis possit per unionem beneficiorum simplicium occurrere, in c. Ex parte, num. 14 de Constit. 116
- 1 Præbendas patronatus laicali Episcopus suppressere non potest sine consensu patroni, secus si sint patronatus Ecclesiastici, ibid. num. 15 120
- Vide in vet. *Collatio.*

Præbendarum erectio.

- 1 Præbendæ in dubio præsumuntur erectæ de bonis communibus Ecclesie, in c. Cùm Ecclesia Viterbana, n. 11 de elect. 210
- 1 Præbendæ duc ex una possunt constitui, si rationabilis causa substat, in c. Nisi essent, n. 24 de præben. 111
- 1 Præbendæ duæ ex una constituuntur, præbenda non dividitur, sed funt duæ præbendæ integre pro duobus Canonis, ibidem numer. 65 111

Præbendarum onera.

- 1 Præbendæ vacanti possunt prælati, & Capitulum beneficii onerosi imponere, ad quod præbendarius teneatur, in c. Significasti, num. 1 de præben. 111
- 1 Contrarium, ibid. num. 2 111
- Vide in vet. *Beneficium quoad fundatorem, & onera.*

Præbendæ quoad Ordines.

- 1 Præbendæ, & portiones in Cathedrali Ecclesia ex Concilio Tridentino non habent absolutè Ordines sacros annexos, sed Episcopus cum consilio Capituli distribuere debet, quibus quisque ordo annexuisse debeat, in c. Cùm in cunctis, n. 20 de elect. 214
- 1 Canonice ratione præbendæ subdiaconalis dicitur subdiaconus, licet ex accidenti sit presbyter, & Missam solemnem non celebrat, sed inferitur in officio Subdiaconi, & sedet post Canonicos Diaconos, ibid. num. 21 214
- Vide in vet. *Canoniciatus.*
- Et in vet. *Beneficium quoad Ordines.*

Præbendarum pluralitas.

- 1 Præbendas plures obtinere an sit prohibitum jure divino, in c. Quia in tantum, n. 7 de præben. 75
- 1 Et an jure naturali, ibid. num. 8 76
- 1 Præbendarius non potest habere pluralitatem, an de jure communi sit prohibita necne, in cap. Cùm jam dudum, num. 11 & seq. usque ad n. 31 de præb. 117
- 1 Et quid ex Concilio Tridentino, ibid. num. 31 & seq. usque ad num. 46 117
- 1 Præbendas plures in titulis non potest habere, nisi habeat ab eis, quia omnia potest, secundum opinionem Officij ibid. num. 17 & 12 117
- 1 Præbendæ singulæ sequuntur singulos actus, & ministros, ibidem num. 20 117
- 1 Præbendarum effrenata multitudo prohibita est, ibidem numer. 16 & 13 & 15 117
- 1 Præbendam habens si in eadem Ecclesia recipiat dignitatem cum præbenda, vel aliam præbendam, vacat prima, in c. Litteras, num. 1 de concess. præben. 119
- 1 Præbendam obtinens in una Ecclesia, potest ibi aliam obtinere etiam virtute annexionis, quam habet præbenda ad dignitatem, ibid. num. 8 & 6 119
- 1 Præbendas duas in quibus habeat in una Ecclesia, magis abhorret jura, quam quatuor duo beneficia curata, ibid. n. 6 119
- 1 Præbendæ quæ sunt in Ecclesia, tot Canonici debent constitui, ibid. num. 10 119
- 1 Præbendatus non Canonicus, vel Canonicus non præbendatus an quis possit esse in pluribus Ecclesiis, in c. Cùm jam dudum, n. 24 de præben. 117
- 1 Præbendæ est incompatibilis cum parochiali, in cap. Expositus, num. 2 de præben. 115
- Vide in vet. *Beneficium quoad pluralitatem.*

Præbendæ quoad Simoniam.

- 1 Clerico in collatione præbendæ non confertur novum, jus sed jura, quod habet a Deo, determinatur ab Ecclesia certa possessio, in c. Cùm pridem, n. 101 de pactis. 658
- 1 Præbendæ, seu stipendii determinatio est de jure positivo, & ex constitutione Ecclesie, ibid. num. 104 658
- 1 Jus præbendæ, seu stipendii etiam determinati vendere prohibitum est, quia Simoniacum, ibid. num. 105 659
- 1 Præbenda ut res pæ temporalis vin se vendi potest, ibi item num. 10 659
- 1 Sed prohibetur vendi ratione connexionis cum Clericali Officio, ibid. num. 107 659
- 1 Jus præbendæ est annexum Clericali per identitatem, vel quasi, ibid. n. 108 & 111 659
- 1 Præbenda, seu stipendium alius cur beneficiato vendi non possunt, ibid. n. 111 659
- 1 Præbendam vendere duplex est peccatum, ibid. num. 112 659
- Vide in vet. *Beneficium quoad Simoniam.*

Præbendarum suppressio, & redemptio numerus.

- 1 Præbendarum tenentis est jura tantum in possessionis dignitatis, in c. Canonice tenentis, n. 6 de Constit. 116
- 1 Præbendas aliquot potest Episcopus cum consensu Capituli suppressere, & eorum fructus re quantum præbendarum dissolutionibus, si sunt tenentes, applicare, ex Concilio Tridentino, ibid. n. 7 117
- 1 Præbendæ Ecclesie Cathedralis propter statum papæ perpetuo possunt auferri Capitulo, si reservata ipsam presbyteris congrua portione, in cap. Expositus, n. 2 de præben. 115

- 3 Præbendis Canonialibus quas ob causas annecti possint Ecclesie parochiales, ibid. num. 5. 145
- 3 Præbendarum tenuitas in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, qua ratione Episcopus providere possit ex Concilio Tridentino, ibid. num. 17. 146
- 3 Anve illis unire possit de censu Capituli aliquot portiones ejusdem Ecclesie, ibid. num. 18. & seq. usque ad n. 24. 146
- 1 Præbendas aliquot suppressi legitimi causa est, ut reliquarum redditus teneas augmententur, in cap. Cùm M. num. 21. de Conflit. 113
- 1 Præbendæ ut possint supprimi ad augendos reliquarum redditus ex Concilio Tridentino quinque conditiones requiruntur, ibid. num. 22. 111
- 1 Præbendarum numerus per Constitutionem Canoniarum restringi non potest, si Ecclesie redditus non sint diminuti, in cap. Ex parte, num. 2. de Conflit. 125
- 1 Præbendarum reductio invalida non impedit vacationem præbende in remanentibus ultra numerum, ibid. n. 6. 125
- 1 Præbendarum numerus reducti potest à Canonice autoritate Episcopi, si Ecclesie redditus diminuti sint, ibid. num. 8. 125
- 1 Fallit, si præbende non ab Episcopo, vel Capitulo, sed ab alio fuerit dotata, ibid. num. 9. 15. & 17. 125
- 1 Item fallit, si præbendarum numerus fuerit ordinatus, aut confirmatus autoritate Apostolica, ibid. num. 10. & 16. 125
- 1 Vel juratus à Canonice, ibid. 125
- 1 Item fallit, si negotia Episcopi & Capituli sint communia, ibid. num. 11. 126
- 1 Et quid post Conc. Trid. ibid. num. 12. 126
- 1 Præbendarum numerum an, & quando Episcopus possit restringere in vim Concilii Tridentini, & in quibus jus commune fuerit à Concilio alteratum, seu declaratum, ibid. num. 13. 126
- 1 Præbendarum numerum Episcopus potest ex causa reducere, sed non tenetur, nec Metropolitanus potest in hoc supplere, ibid. num. 17. 126
- 1 Præbendarum, & Canoniarum numerus determinatur secundum varias Ecclesiarum consuetudines, in cap. Cùm M. num. 2. de Conflit. 112

Vide in verb. Canonice supranumerarii, & numerarii.

Præbenda Theologalis.

- 3 Præbendam Theologalem obtinens in diebus festis, in quibus non legitur, potest se excurrere à servitio Chori, & fructus percipere, amissis distributionibus quotidianis, in c. Licet, num. 125. de præben. 140
- 3 Sed in diebus in quibus legitur, habetur pro presente, & interessente ex declaratione Greg. XIII. ibid. num. 126. 140
- 3 Non tamen censetur præsens matrimoniis, que ex consuetudine Ecclesie celebrantur vespere præcedenti, ibid. num. 127. 140
- 3 Præbenda Theologalis erigi potest ex distributionibus, in quibus univ. Capituli redditus consistunt, in c. Licet, num. 125. de præben. 140
- 3 Præbenda Theologalis, & Archidiaconatus sunt beneficia diffinitiva, in cap. Litteras, n. 57. de concess. præb. 199
- 3 Theologalem præbendam obtinens an possit legere Theologiam scholasticam, in cap. Quia nonnullis, num. 29. de Magist. 81
- 3 Theologalis præbenda an possit conferri Canonice, ibid. n. 32. 81
- 3 Præbenda primò vacatura post Concilium Tridentinum pro Lectura Sacræ Scripturæ ipso factò constituta intelligitur, ibidem num. 34. 81
- 3 Requiritur tamen actualis Episcopi deputatio & erectio, ibid. n. 36. & 37. 84
- 3 Theologalem præbendam obtinens qualiter sit cogendus muneri suo satisficere, ibid. num. 35. 84
- 3 Collatio præbende, que primò post Concilium Tridentinum vacavit, factò personæ minis idoneæ ad legendam sacram Scripturam, valida est, si præbenda nonnulla fuerit deputata, & erecta in Theologalem, ibid. num. 37. 84
- 3 Præbenda, que primò post Concilium vacavit in mensibus reservatis, non potest uniri pro lectione sacre Scripturæ, & idem in diebus mensibus Cardinalis habeat indultum, ibidem num. 39. 84

Vide in verb. Præbendam pluralitas.

- 3 PRÆCEDENTIA magis influunt in sequentia, quàm è converso in. ap. Cùm venerabilis, n. 7. de Censibus. 545
 - 1 Præcedentia in honoribus defersenda est ex prioritate temporis, in c. Cùm certum, num. 5. de major. & obedien. 607
 - 1 Declaratur procedere, si cætera sint paria, ibid. num. 21. 607
 - 1 Præcedentia debetur ratione antiquitatis ingressus in religionem, ibid. num. 8. 607
 - 1 Præcedentia ex prioritate temporis debetur iis, qui sunt ejusdem dignitatis, & ordinis aliis fœcis, ibid. num. 11. 607
 - 1 Præcedentia Episcoporum in Conciliis provincialibus attendi debet secundum tempus ordinationis, non secundum dignitatem Ecclesiarum, ibid. num. 21. 607
 - 1 Præcedentia in honoribus quo ordine singulari adjudicari debeat, ibid. num. 20. 608
 - 1 Episcopi appellatio remota nequeunt componere controversias de præcedentia veterites inter personas Ecclesiasticas, & secularibus, sed inter Ecclesiasticas tantum, ibid. num. 21. 608
 - 1 Præcedentia arguitur ab ordine literarum, ibid. num. 29. 609
 - 1 In Concilio provinciali quem locum habeant Canonici, Abbates, Commendatarii, Dignitates, & procuratores Cathedralium, in c. Cùm certum, num. 13. de major. & obedien. 607
 - 1 Præcedit antiquior, & major est ordinatus à majori, si sit ejusdem ordinis, fœcis si inferioris, ibid. num. 14. 608
 - 1 Præcedentia an sit adjudicanda Capitulo Valvensi, an verò Capitulo Eccles. Sulmonen., ibid. num. 23. 608
- Vide in verb. Consuetudo.
- 3 Episcopus, qui est in studio ut scholaris, in actibus scholasticis fœdere debet post Rectorem universitatis, in cap. postulasti, num. 27. de concess. præben. 202
 - 1 Consuetudo, ut non habens dignitatem præferatur illam habent.

Exagni Reptor.

- 1, irrationalis est, in cap. Cùm certum, num. 12. de major. & obed. 607
- 1 Consuetudo attendi debet in deferenda præcedentia, etiam si repugnet juri communi, ibid. num. 16. 605
- 1 Consuetudo, ut minor præferatur majori, vel posteriori antiquiori, est irrationalis, & impræscriptibilis, ibid. num. 17. 608
- 1 Nisi contingat ratione dignitatis, vel officii, ibid. n. 18. 608
- 1 Fratres Mendicantes quo ordine inter se procedere debeant, & quid de Contractibus societatum, ibid. num. 21. 608
- 5 Fratres prædicatores præferuntur Fratribus Minoribus, in c. Nimis prava, n. 1. & seq. de excess. prælat. 220
- 3 PRÆCEPTA affirmativa in quo differant à negativis, in c. Ex parte, n. 69. de Cler. non residen. 46
- 1 Præceptum respiciens utilitatem ejus, cui præcipitur, consilium dicitur, in c. Cùm accessissent, n. 23. de Conflit. 129
- 3 Præcepta negativa magis præcisè obligant quàm affirmativa, in c. Si quis, num. 64. de Regular. 339
- 3 Præceptum Ecclesie obligans ad aliquid certo modo faciendum, non obligat ad quilibet ejus partem eo modo, quo fieri potest faciendum, in c. Cùm percussio, n. 19. de Cler. agror. 155
- 1 Præcepta moralia legis veteris immutabilia sunt, in c. Canonum statuta, n. 2. de Conflit. 15
- 1 Præcepta cæremonialia fuerunt viva usque ad passionem Christi, mortua deinceps, & mortifera post divulgationem Evangelii, ibid. num. 5. 15
- 1 Præcepta judicialia evacuata sunt per adventum Christi, & quævis non sint mortifera, sunt tamen mortua, ibid. num. 4. 15
- 3 Præcepta judicialia legis veteris est non obligent temporè gratiæ, tamen servari possunt, ac etiam debent, si ab Ecclesia statutum sunt, in cap. In aliquibus, n. 9. de Decim. 322
- 4 Præcepta Levitici 18. quoad tor personarum inhabilitatem ad matrimonium contrahendum judicialia sunt, & idè evacuata per adventum Christi, in cap. Vir qui, num. 30. de confang. & affinit. 74
- 4 Præceptum nullum in lege Evangelica continetur, quod non sit juris naturalis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide, ibid. num. 31. 74
- 3 Præceptum Divinæ legis, In ore duorum, vel trium, &c. non est judiciale, sed morale, in c. Cùm esses, n. 118. de Testam. 224
- 3 Præcepta omnia legis Evangelicæ sunt juris naturalis præter præcepta de Sacramentis, & de Fide, ibid. num. 119. 274
- 3 Præcepta moralia per legem humanam alterari non possunt, ibid. num. 120. 274
- 3 Præcepti Divini transgressio semper est mortalis, ibid. n. 125. 275
- 3 Præcepta omnia moralia sunt de lege naturali, ibid. n. 127. 275
- 5 Præceptum vel licentia an expirat morte concordatis, vel præcedentis, in cap. A nobis, il primo, num. 50. de sent. excomm. 332
- 5 Præceptum per modum tententis, vel interditi, expirat per mortem præcedentis, ibid. num. 52. 332
- 3 Præceptum recitandi horas Canonicas est de jure positivo, & idè non refertur nisi ad ea, que sub judio humano cadere possunt, in c. Dolentes, n. 30. de celebr. Missar. 583
- 3 In horis divinis satis est labiis orare, licet cor diverat ad alia, ibid. num. 31. 583
- 3 Contiarium, num. 38. & seq. 583
- 3 Devotionem internam an Generale Concilium hie posuerit in præcepto, & expenditur quatuor intellectus hujus capituli, ibid. num. 33. & n. seq. usque ad n. 51. 587
- 3 Præceptum in virtute obedientie, vel sub pena suspensionis, absque dubio obligat transgressores ad culpam mortalem, ibid. num. 37. 583
- 5 PRÆCES humiles à digno oblata pro beneficio obtinendo, Simonie, aut ambitionis vitium non inducunt, in cap. Tuz nos, num. 31. de Simon. 583
- 5 Secus si ab indigno, ibid. num. 32. 587
- 5 Præces quas pro se quis porrigit, ut in prelatum eligatur, ambiciose sunt, & illicitæ, ibid. n. 33. 587
- 5 Præcum primo riam indultum Imperatori concessum, & à Pio IV. confirmatum, est solummodo à Concilio Tridentino, in cap. Nulla, num. 9. de concess. præb. 186
- 5 Præces non inducunt Simoniam, si eligendus aliàs erat idoneus, in c. Nobis, n. 109. de Simon. 46
- 5 Præces porrigere alicui defuncto, quem quis credebatur virum probum, cumque secretè venerari, non est prohibitum, in cap. Audivimus, n. 18. de reliq. & vener. Sanct. 604
- 1 PRÆDECESSORUM suorum statuta custodiat, qui sua à successibus desiderat mandata servari, in cap. Canonum statuta, n. 58. de Conflit. 19
- 1 PRÆDICANDI licentiam generalem concedit solus Episcopus in sua diocesi, in c. Inter cætera, n. 3. de off. ordin. 582
- 1 Prædicare prohibentur de jure communi tam Clerici (seculares) quàm Regulares sine Ordinarii licentia, ibid. num. 9. 582
- 3 PRÆDICATIO est omnis præcipuum ipsius Episcopi, in cap. Ex parte, n. 37. de Cler. non resid. 44
- 1 Prædicatio Verbi Dei est pabulum spirituale non minis necessarium animæ quàm sit cibum materialis corpori, in cap. Inter cætera, num. 2. de off. ordin. 582
- 1 Prædicatio Evangelii est præcipuum Episcoporum minus, in cap. Inter cætera, num. 6. de off. ordin. 582
- 1 Incombit tamen omnibus curam animarum habentibus, & parochialium Ecclesiarum Rectoribus, ibid. num. 7. 582
- 5 Divinorum appellatio an veniat prædicatio Verbi Dei, in cap. Responso, num. 13. & seq. usque ad num. 22. de sent. excomm. 359
- 5 Prædicatio Verbi Dei non est auctoritate Ordinis sacri, & demandari potest etiam Clerico in sacris non constituto, ibid. num. 14. & 19. 359
- 5 Non tamen metro laico, num. 15. & 19. 359
- 5 Prædicatio Verbi Dei non incumbit ex officio, nisi Episcopo, & Parocho, ibid. num. 16. 359
- 5 Monachus etiam Diaconus, vel Sacerdos de jure communi prædicare non potest sine licentia Episcopi, vel Curati, ibid. num. 17. 359

- 1 Episcopus etiam non consecratus, & parochus non Sacerdos tenetur predicare populo Verbum Dei, ibid. n. 32. 160
- 1 Prædicationis officium an sit annexum ordini Diaconatus, in cap. Vel non est compos, num. 27. de temporariis. 170
- 1 Prædicatio est præcipuum Episcoporum munus, nec licet illud deferre ob suasionem melioris vite, in c. Nih cum pridem, n. 10. de renunc. 177
- 1 Parochi an teneantur in suis Ecclesiis fomiter prædicare, in cap. Inter cætera, num. 31. & seqq. usque in fin. de Offic. Ordin. 174
- PRÆDICATORES dicuntur spiritualiter mortuos suscitare, in cap. Inter cætera, num. 4 de off. ordin. 181
- 1 Prædicatores ministrari debent expense ab Episcopo de jure communi, ibid. num. 14 & 19. 182
- 1 Prædicatores electio tam in Cathedrali, quam in aliis inferioribus Ecclesiis, & onus ei solvendi elemosynam ad quos spectat, ibid. num. 18. & seqq. usque ad num. 19. 182
- 1 Prædicatorem eligere, & elemosynam eidem solvere in Cathedrali Ecclesia circumscripta consuetudine ad solum Episcopum pertinet, ibid. num. 19. 182
- 1 Prædicatores electio, & præstatio elemosynæ in inferioribus Ecclesiis cui incumbat, ibid. num. 25. & seqq. usque in fin. 182
- 1 Prædicatores electio, & præstatio elemosynæ spectat ad Episcopum, donec populus probaverit innumerabili, ib. n. 19. 184
- 1 Quandoque tamen ex causa jubetur servari solum per modum provisionis, ibid. num. 30. 184
- 1 Prædicatores, præsertim qui aliter sustentari non possunt, ab excommunicatis, & detinentibus aliena possunt elemosynam recipere, in c. Cùm voluntate, n. 1. & 13. de sent. excomm. 176
- 1 Prædicatores an liceat abque necessitate elemosynam recipere ab excommunicatis, & detinentibus rerum alienarum, ibidem num. 11. & seqq. usque ad n. 12. 177
- 1 Prædicatores qui intelligantur quoad hoc, ut possint elemosynam recipere ab excommunicatis, & detinentibus aliena, ibidem num. 10. 178
- 1 Et cur liceat eis hujusmodi elemosynam recipere, n. 11. 178
- 1 Constatuendo eligendi prædicatores in Cathedrali, eique præstandi elemosynam, an, & quando sit observanda, in c. Inter cætera, num. 25. & seqq. usque ad n. 26. de off. ordin. 182
- 1 Et quid sit innumerabilis, ibid. num. 11. 182
- 1 Confectio quoque Episcopos prædicatores deputat in Ecclesiis Regularium, servanda est, sed prædicatores ejusdem ordinis, cæteris pariter, sunt præferendi, ibid. num. 12. 182
- PRÆDICIUM conditionale quod dicitur, in c. Nulli, num. 18 de Reb. Eccl. non alienat. 215
- 1 Prædium domini cogi possunt, ut prædia colenda dent talibus, à quibus sine contradictione Ecclesia possit decimas consequi, in cap. In aliquibus, n. 1. de Decimis. 212
- PRÆDIO non debet esse melioris conditionis, quam possessor cum titulo, in c. Constitutus, n. 10. de sit. presbyt. 492
- PRÆFECTI Cathedralium Ecclesiarum dicuntur etiam non consecrati, in c. Eum te, n. 9. de Rescript. 353
- PRÆFERTUR inter plures, qui certat de damno vitando, in cap. Cùm propter, n. 60. de Jurepatr. 513
- PRÆJUDICIA modica non magnoperè curat lex, in c. Consecutiones, n. 21. de Conser. 171
- 1 Fallit, si dispositio concepta sit verbis universalibus, ibidem num. 21. 172
- 1 Præjudicium minimum non attendendum, in c. Ex parte, num. 17 de off. Vice. 521
- 1 Præjudicialis questio debet discutiri, antequam super principali negotio sit inter contestata, in c. Intelleximus, nom. 15 de ordin. cognit. 109
- 1 Præjudicialis questio debet discutiri, ibid. num. 11. & seqq. usq. in finem. 101
- 1 Præjudicialis questio dicitur diversis respectibus, ib. n. 11. 101
- 1 Præjudicialis questio an, & in quo differat à peremptoria, ibid. num. 11. & 15. 101
- 1 Præjudicium majus est amittere, quod competit de jure communitate, quam quod de jure speciali, in c. Super, n. 6. de decem. 124
- 1 Præjudicium prælati quando censetur dividuum à præjudicio Ecclesie, in cap. Cùm venisset, n. 30. de Instit. 181
- 1 Præjudicium, quod ex prioratione fit vocatus esse fideicommissio conditionalis, non est considerabile, in cap. Cùm finis, n. 17. de Regular. 370
- PRÆLATI ONEM alicui conferre, quia consanguineus, est acceptio personarum, qua opponitur justitiae distributive, in cap. Accepimus, n. 47. de pactis. 664

Prælati, communis.

- 1 Prælati, & qui alios tenentur vegere, non debent esse sub potestate alterius, in c. Indecorum, n. 21. de stat. & qualif. 400
- 1 Contrarium, ibid. num. 31. 402
- 1 Prælatorum appellatio venit etiam inferioribus Episcopo, in c. Relatum, n. 6 de Cler. non resid. 11
- 1 Prælati dicuntur, qui habet in loco ordinariam jurisdictionem, ibid. num. 7. 12
- 1 Prælati largè dantur quilibet Clericus habens curam animarum, ibid. num. 8. 12
- 1 Prælatorum Ecclesiarum appellatio venit etiam Abbatibus nullius Diocesis, in cap. Accedentibus, num. 45. de excess. prælat. 113
- 1 Prælati Ecclesie dicitur solus Episcopus, in cap. Cùm contingat, num. 14. de fore. compet. 70
- 1 Prælatorum appellatio ex proprietate venit etiam prælati Regularis, in c. Ad aures, n. 14. de tempore Ordin. 161
- 1 Prælati hodie, & maxime papi adorantur, & genuflectuntur, in c. Hæcque, n. 13. de major. & obed. 618
- 1 Prælati Regularium tenentur non tantum Episcopi, sed etiam inferioris ordinis iurisdictionem habentes, in cap. Cùm ab Ecclesiis, num. 2. de off. ordin. 516
- 1 Prælati propriè dicuntur illi tantum, qui habent jurisdictionem suis contentiosi, ibid. num. 3. 518

- 1 Sed largè dicuntur prælati etiam præbyteri parochiales, ibidem num. 6. 516
- 1 Prælati tenentur sibi mutuum præstare auxilium, in c. Veniens, n. 15. de transact. 661
- 1 Prælati inferiores sunt quodammodo sponsi Ecclesie, in cap. Quia propter, num. 13. de elect. 289
- 1 Prælatorum appellatio qui comprehendatur, in cap. Ne pro dilatione, n. 41. de premit. & remiss. 121
- 1 Prælati suscipiendo prælatum videtur cum ea quasi contrahere, in c. Nih cum pridem, n. 24. de renunc. 318
- 1 Prælati Tutor, & Curator acquiparatur, in c. Sicut nobis, n. 19. de Regular. 318
- 1 Prælatorum affectus erga nepotes, & propinquos, perveit iudicium rationis, in c. Grave, n. 7. de præben. 121
- 1 Prælati ad hostibus captivi non est ipso jure privatus sua dignitate, nec privandus per sententiam, in cap. per tuas, il primo, n. 11. de Simonia. 61
- 1 Vide in ver. Prælati Regularis.
- 1 Prælati non debet privari jure suo propter captivitatem, ibid. num. 26. 61
- 1 Vide in ver. Captivus, captus.
- 1 Prælati non potest institui sub conditione à jure reprobatà, sed bene sub conditione tacite à jure inducitur, ibid. num. 12. 61
- 1 Prælati in quibus differat à tutore, in cap. Qualiter, & quando, il secundo, n. 3. de Acurat. 15
- 1 Prælati iure potest mutuum signum ad sagittam, ibid. n. 10. 16
- 1 Vide in ver. Episcopi.
- 1 Prælati melius timet bonum subditum, ibid. num. 21. 16
- 1 Prælati qua ratione dicuntur Ecclesie sponsi, in cap. Quanto, n. 14. de Translat. 124
- 1 Prælati tenentur sibi mutuum præstare auxilium, in cap. Veniens, n. 15. de transact. 661
- 1 Prælati an possit bona Monasterii specialiter hypothecare, in c. Ad nostram, n. 2. de reb. Eccl. non alien. 215

Prælati quoad alienationem, & administrationem bonorum Ecclesie.

- 1 Prælati exempti cum recipiunt dignitatem à papa, jurat bona Ecclesie non alienare, in cap. Cùm tempore, num. 7 & 19. de Arbit. 605
- 1 Prælati qui juravit bona Ecclesie non alienare, si compromittat, non est perjurus, ibid. num. 15. 606
- 1 Prælati sunt præcuratores, & Dispensatores rerum Ecclesie, non Domini, in cap. Quanto, n. 16. de Translat. Episc. 120
- 1 Prælati solus in quærens potest Ecclesie præjudicare, in c. Sicut nobis, n. 13. de Regul. 158
- 1 Prælati difformitas maxime de dilapidatione potest per Suspensionem compelli ad reddendum rationem administrationis, in cap. Qualiter, & quando, num. 3. de Acurat. 15
- 1 Secus si difformitas non sit, ibid. n. 1. & seqq. 15
- 1 Si status inquisitus de dilapidatione, interim ab administratione removeatur commisso de suspensione, secus in accusato, ibidem num. 24. 15
- 1 Prælati de gravi crimine inquisitus, & convictus, ab administratione totaliter removeatur, accusatus verò deponatur, ib. n. 24. 16
- 1 Vide in ver. Inquisitio.
- 1 Prælati ex sola pendente iudicii super dilapidatione non removeatur, nisi alia probatio adfit, in cap. Licet Heli, num. 10. de Simon. 49
- 1 Sufficiens tamen coniectura, ibid. n. 11. 49
- 1 Prælati vincuntur etiam suspensio de dilapidatione, si probetur Ecclesiam fuisse divitem, & nunc esse pauperem, ibid. n. 12. 49
- 1 Nec excausatur, si dicat se expensas fecisse attenta conditione suæ magnæ nobilitatis, ibid. n. 11. 49
- 1 Prælati quantumvis nobis debet restringere expensas iuxta facultates Ecclesie, ibid. n. 12. 47
- 1 Prælati potest Ecclesiam constituitur pensionariam, in cap. Audivimus, n. 3. de excess. prælat. 110
- 1 Declaratur, num. 6. 110

Prælati quoad beneficii collationem, & reservationem.

- 1 Prælati solus dicitur habere jus conferendi, licet de consensu alterius consente debeat, in cap. Cùm Ecclesia Viterana, n. 4. de elect. 270
- 1 Prælati honestatem non decet aliquem sine iusta causa à suis beneficiis amovere, in c. Quanto, n. 21. de Translat. Episc. 121
- 1 Prælati suspensio sine consensu non devolvitur ad Capitulum, nec ad Archiepiscopum, sed ad papam, in cap. Quia directam, n. 11 & 13. de concess. præben. 103
- 1 Prælati an statim lata sententia super crimine intelligantur ipso jure privatus dignitate, vel beneficio, in cap. Qualiter, il secundo, n. 1. de premit. & remiss. 21
- 1 Vide in ver. Beneficium.

Prælati quoad Capitulum, & eius consensum.

- 1 Prælati an possit compromittere sine consensu Capituli, in cap. Cùm tempore, n. 5. de Arbit. 605
- 1 Prælati quomodo consistit an inter Capitulum prælatum an videtur Canonum, in c. postulatis, n. 10. de concess. præb. 202
- 1 In dubio censetur quia in actu intervenit tanquam præsentis majori dignitati, ibid. n. 11. 202
- 1 Prælati, & Capitulum faciunt unum corpus, & potestas est in Ecclesia, & dignitate, in c. His que, n. 6. de major. & obed. 611
- 1 Vide in ver. Episcopi quoad Capitulum.

Prælati quoad Confessorem.

- 1 Prælati inferiores non exempti, aut exempti non prælati, non gaudet privilegio sibi eligendi Confessorem, in cap. Ne pro dilatione, n. 1. de premit. & remiss. 111
- 1 Prælati inferiores exempti an possint sibi eligere Confessorem, ab Ordini-

Ordinario non approbatur, *ibid.* n. 20. 322
 5 Et an possint approbare ad Confessiones audiendas, *ibidem* numer. 21. 322
 5 Prælati quantumcumque maximus non potest de jure communi sibi eligere Confessorem, *ibid.* n. 33. 322
 5 Prælati exempli, qui immediate non subsumt Papæ, non habent privilegium sibi eligendi Confessorem, *ibid.* num. 35. & 38. 323
 Vide in ver. *Episcopus quoad Confessiones*.

Prælati quoad correctiones subditorum.

1 Prælati excommunicatus est, si correctionis causa faciat percuti Clericum per laicum, in cap. Indecorum, num. 49. de ætat. & qualit. 401
 1 Prælati subditos corrigunt, & reformant, appellatione, vel consuetudine non obstante, in c. Irrefragabili, numer. 1. de offic. ordin. 571
 5 Prælati, & Magistris licet subditos, & scholares etiam in sacris ordinibus constitutos leviter percutere sine incurfu excommunicationis, in c. Cùm voluntate, n. 30. de sent. excomm. 379
 2 Prælati notoriè criminofus non potest subditum corrigere, in c. De priore, n. 4. de Appellat. 196
 2 Contrarium, *ibid.* n. 5. 196
 2 Prælati quantumcumque notoriè criminofus, & irregularis, ante depositionem potest jurisdictionem in subditos exercere, *ibid.* num. 5. 196
 Vide in ver. *Episcopus quoad officium Episcopale*.
 5 Prælati cùm teneantur subditos arguere, & increpare, odium multorum incurritur, in c. Qualiter, & quando, il secundo, n. 22. & 27. de Accusat. 16
 5 Prælati, qui non corrigunt subditos, dicuntur esse occidere, & puniuntur à Deo tam in hoc sæculo, quàm in futuro, in c. Licet Heli, n. 3. n. seq. de Simon. 48
 5 Heli summus Sacerdos qualiter fuerit punitus à Deo, qua filios non corrumpat, *ibid.* n. 4. 48
 5 Prælati non debet esse facilis ad credendum in præjudicium alterius, *ibid.* n. 7. 48
 3 Prælati ex levia factis, & præcipue papæ dolendum est de peccatis, & excessibus subditorum, in cap. Dolentes, n. 2. de Celebr. Missar. 581
 3 Prælati, & Clerici reprehensibilis est de homine non surgere ad diurnum concertum avium, *ibid.* n. 4. 581

Prælati quoad depositionem.

5 Prælati condemnato an statim liceat electoribus ad electionem alterius procedere, in cap. Qualiter, il secundo, num. 55. de Accusat. 21
 Vide in ver. *Depositus, Condemnatus, Sententia*.
 5 Prælati potest sententiam condemnatoriam an remaneat possessor dignitatis, vel beneficii, *ibid.* n. 96. 21

Prælati quoad dispensationem.

3 Prælati etiam in casibus à jure permiffis sine justa causa non dispensat contra jus, in c. Relatum, n. 11. de Cler. non resid. 32

Prælati quoad excommunicationem, vel suspensionem.

3 Prælati excommunicatus vel suspensus, pro mortuo reputatur, in c. Quia diversitatem, n. 2. de concess. præben. 103
 Prælati excommunicato, vel suspenso, an jurisdictione transeat in Capitulum.
 Vide in ver. *Capitulum sede vacante*.

Prælati qualis, & à quo eligendus.

1 Prælati eligendus est melior non simpliciter, sed quoad regimen Ecclesiæ, in c. Eam te, n. 11. & 22. de ætat. & qualit. 404
 1 Prælati provisio in Collegiata potest pertinere ad alium, quam ad Capitulum, ex fundatione, vel consuetudine, in c. Nullus, num. 16. de elect. 218
 2 Prælati eligendus est melior non simpliciter, sed in ordine ad Ecclesiam regendam, in c. Conditus, il secundo, num. 14. & seq. de Appellat. 200
 2 Et an dives & potens, pauperi & litterato sit præferendus, vel è converso, *ibid.* n. 19. 200
 Vide in ver. *Episcopus quoad promotionem*.

Prælati inferior quoad absolutionem

5 Prælati inferiores quamvis per satisfactionem remittant injuriam, tamen penam non relaxant, nisi formiter absolvant, in c. Si aliquando, n. 13. de sent. excomm. 356

Prælati inferioris auctoritas.

5 Prælati inferiores de matrimoniis cognoscere, publicas pœnitentias injungere, & indulgentias dare non possunt, nisi hoc eis competat de jure speciali, in c. Accedentibus, n. 1. de excess. prælator. 215
 5 Prælati inferiores acquirere possunt ea, quæ sunt dignitates Episcopalis, non solum privilegio, sed etiam præscriptione, *ibid.* num. 4. 215
 5 Non autem ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, *ibid.* n. 5. 215
 5 Etiam si præscriptio sit immemorabilis, *ibid.* num. 6. 215
 1 Prælati inferiores de jure communi territorium non habent, nec dicuntur Ordinarii locorum, in c. Cùm contingat, n. 25. de foro. compet. 70
 2 Et quid ex consuetudine, vel præscriptione, *ibid.* num. 26. 70
 2 Prælati inferior an, & quando possit coarctari parochialium instituti, *ibid.* n. 31. & 32. 70
 2 Prælati inferiores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem excommunicati Episcopi, non prohibentur causas matrimoniales, &

criminales cognoscere, in cap. Significasti, num. 16. de Offic. Archid. 514
 1 Prælati inferior non acquirit territorium, nisi tam ipse, quàm subditi exiendantur à jurisdictione Episcopi, in cap. Cùm ab Ecclesiis, n. 25. de off. Ordin. 558
 3 Prælati inferiores habent potestatem jurisdictionis, sed non Ordinarius, in c. Nullus, n. 4. de paroch. 304
 3 Prælati inferior nullius Diocesis potest convocare quem maluerit Catholicum Antistitem pro Sacramento, Chrismatum, *ibidem* num. 51. 307
 2 Prælati inferior habens in loco jurisdictionem quasi Episcopalem venit appellatus Episcopi proprii, ad hoc ut Clericus coram ipso sit contentendus, in c. Si quis, n. 14. de foro. compet. 36
 5 Prælati inferior habens in loco jurisdictionem quasi Episcopalem potest explicare omnia, quæ ad Episcopalem jurisdictionem pertinent, in c. Sicut unie, n. 16. de excess. prælat. 208
 5 Prælati inferior dicitur habere jurisdictionem quasi Episcopalem si habeat Ecclesiæ sibi pleno jure subjectas, *ibid.* n. 17. 208
 1 Prælati inferiores exceptis Cardinalibus in suis titulis non habent jurisdictionem ordinariam de jure communi, in cap. His que, num. 10. de Major. & obed. 618
 1 Prælati inferiores sunt quodammodo sponsi Ecclesiæ, in c. Quia propter, num. 32. de elect. 289
 3 Prælati inferiores an uti possit opera duorum Canonicorum sine Capituli licentia, vel non probata Ecclesiæ utilitate, in c. De cetero, n. 6. de Cler. non resid. 37
 3 Prælati inferior potest ex justa causa impertiri licentiam Clerico a sua Ecclesia abfcedendi, in c. Relatum, nu. 5. de Cleric. non resid. 34
 3 Declaratur, *ibid.* num. 7. 32
 1 Prælati inferioris licentia requiritur ad hoc, ut Clericus ei subiectus tranfire possit ad aliam Ecclesiam, in cap. Admoret, n. 14. de renunciat. 310
 5 Prælati inferiores habent jurisdictionem in certa parte Diocesis duplici modo, in cap. Sacro, num. 60. de sent. excomm. 375
 5 Isteque negligens ab succedat in eorum jurisdictione papa, an Episcopus, *ibid.* num. 61. 375
 Prælati inferiores quoad monitoria.
 Vide in ver. *Excommunicatio ad finem revelationis*.
 5 Prælati inferior habens jurisdictionem quasi Episcopalem an possit absolvere subditos ab excommunicatione ob levem Clerici percussorem, in cap. pervenit, num. 10. & seq. usque in fin. de sent. excomm. 322
 5 Prælati inferioribus habentibus jura Episcopalia competunt ea omnia, quæ ad Episcopalem jurisdictionem pertinent, *ibidem* numer. 13. 328
 5 Prælati inferior habens jura Episcopalia potest absolvere ab excommunicatione Canonis, quando Canon eam non reservat, *ibid.* num. 14. 328
 Vide in ver. *Episcopus quoad loca exempta*.
 3 Prælati inferior habet jus instituendi in Ecclesiæ sibi pleno jure subiectis, in c. Cùm venissent, num. 14. de Institut. 182
 3 Secus si ejus jurisdictione sit cumulativa cum Episcopo, *ibid.* n. 15. 182
 Vide in ver. *Institutio*.
 Et in ver. *Jus instituendi, &c.*
 5 Prælati inferioribus non competunt ea, quæ sacris Ordinibus annexa sunt, vel illos concernunt, in c. Cùm illorum, num. 29. de sent. excomm. 349
 5 Prælati inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus in locis jure jurisdictionis tui non licet facultate Episcopi attributa Decreto Concilii Trid. c. 6. sess. 14. *ibid.* num. 33. 350
 3 Prælati inferior an Curatis Ecclesiarum sibi subjeclarum dare possit licentiam non residendi, in c. Tue, num. 5. & num. seq. usque in fin. de Cler. non resid. 52
 1 Prælati inferiores si sint nullius Diocesis, habeantque jurisdictionem Episcopalem, possunt convocare quem maluerint Episcopum pro Chrismate administrando, in c. Cùm venisset, §. per frontis, n. 8. de sacr. unct. 454

Prælati inferior quoad Ordines.

1 Prælati inferior secularis habens facultatem post Concilium Tridentinum conferendi primam tonsuram, & minores Ordines certis personis, si alios ordinet, an characterem imprimat, in c. Statuimus, num. 11. & seq. usque in fin. de supplen. neglig. prælator. 357
 1 Prælati inferior secularis habens privilegium ante Concilium Tridentinum conferendi suis subditis secularibus primam tonsuram, & minores Ordines, ordinando post Concilium Tridentinum nihil conferit, *ibid.* n. 15. & 31. 358
 1 Prælati carens potestate Ordinis dicitur esse instar chimeræ, *ibid.* num. 15. 358
 1 Prælati inferior, sive regularis, sive secularis, si conferat primam tonsuram, aut minores Ordines, an, & quibus casibus imprimat characterem, aut conferat Ordinis executionem, *ibid.* numer. 53. 354

Prælati inferior quoad præscriptionem.

2 Prælati inferior potest præscribere jura Episcopalia contra Episcopum, licet non sit exemptus privilegio, in c. Cùm olim, n. 10. de præscriptio. 178
 2 Præscribere potest inferior prælati contra Episcopum jus instituendi, & desituendi, *ibid.* n. 11. 179
 2 Et in institutione autorizabili, *ibid.* n. 11. 179
 2 Præscribere an possit inferior jus ordinandi Clericos tam per seipsum, quàm per alium, *ibid.* n. 13. 179
 2 Et quid post Concilium Tridentinum, *ibid.* n. 14. 179
 2 Prælati inferior an possit præscribere jus absolvendi à casibus Episcopo reservatis, *ibid.* n. 18. 179
 2 Et quid post Concilium Tridentinum, *ibid.* n. 25. 179
 2 Præscribi possunt per inferiorem Episcopum omnia, quæ sunt jurisdictionis, & dignitatis Episcopalis, *ibid.* n. 20. 179
 2 Præscribi potest ab inferiori prælato potestas excommunicandi, &

- interdiciendi, & absolvendi, ibid. num. 180
- Prælati inferior, qui nuntur sola prescriptione, non ob nec contra Episcopum, nisi illam sufficienter probet, ibidem numer. 15. 170
- Prælati inferior ad excludendum Episcopum à visitatione, an doceat debeat per rem judicatum de exercitio utriusque jurisdictione, in parochos, & parochianos, ibid. n. 41. 170
- Prælati inferiori an, & quando danda sit manutentio contra Episcopum in exercitio jurisdictionis Episcopalis, ib. n. 46. 181
- Prælati inferior non potest jurari sola possessione contra Episcopum in interdicto retinendo, ib. n. 50. 181
- Prælati inferior non potest præscribere jura Episcopalia, in c. cum ab Ecclesiis, n. 31 de off. Ordin. 178
- Prælati inferior potest præscribere in certis Ecclesiis Diocesis totum jus Episcopale, subducitur tamen tempus, quo vacavit Ecclesiæ Cathedrali, in c. Auditis, n. 1 de præscrip. 174
- Prælati inferior si solus inlitteret spacio annorum quadraginta, præscribit ex seipso Episcopo, ibid. n. 6. 175
- Prælati inferior quomodo possit præscribere jura Episcopalia in aliqua parte diocesis, in c. Sacto, n. 61 de sent. excom. 177
- Jus inlitterendi potest præscribi ab inferiore, in c. Cum venissent, n. 16. de inlitter. 182

Prælati inhabilit.

- Prælati inhabilit. Vide in ver. *Coadjutor.*
- Et in ver. *Prælati quoad Renunciationem.*
- Prælati si efficiatur inhabilis etiam perpetuo, non removetur, sed datur ei coadjutor, vel administrator, in c. per tuas, et primo, n. 22. de Simonia. 174
- Prælati inhabilit datur coadjutor, nec jurisdictione transit in Capitulum, in c. Quia diversitatem, n. 32. de concess. præb. 173

Prælati intrusus.

- Prælati naturaliter mortui, & intentus æquiparantur, in cap. Quod à prædecessore, n. 60 de Schismat. 107
- Prælati intrusus non potest conferre Sacramenta, & conferre po. executionem non confert, ibid. n. 79. 110
- Et in c. Nisi cum pridem, n. 35. de Renunq. 119
- Vide in ver. *Intrusus.*

Prælati quoad Judicia.

- Prælati potest esse in judicio super re immobili Ecclesiæ etiam sine Capituli consensu, in cap. Cum tempore, num. 36 & 41. de Arbitr. 607
- Prælati agere potest pro injuria suo Clerico illata, in cap. presbyteri, num. 4. de pen. 121
- Prælati in jurebus Ecclesiæ suæ potest esse arbiter & judex, in c. Cuncto hinc, num. 4. de præscrip. 178

Prælati quoad penas pecuniarias.

- Prælati, qui in criminibus dispensare non possunt, penam à jure statutam nequeunt in pecuniariam commutare, in c. Licet, numer. 1. de penis. 185
- Prælati nec pro criminosis sustinendis, nec correctionis causa ex cupiditate debent pecuniam exigere, ibid. 185
- Prælati qui crebri, & faciliè penas pecuniarias infligit, est vehementer suspectus de avaritia, ibid. num. 3. 285
- Item si hujusmodi penas sibi applicet, ibid. n. 2 & seqq. 285
- Prælati qui mediante pecunia sustinet criminosos, justitiam vendit, ib. num. 6. 286
- Prælati in impositione penæ cavere debet à questu pecuniæ, in c. Irretractabili, §. Ceterum, num. 1. de off. Ordin. 178
- Prælati, qui pecuniam recipit, ut criminosis non corrigat, justitiam vendit, ibid. n. 32. 179
- Prælati, qui in visitatione subditos de crimine suspectos concutiunt, ut le nummis redimant, increpantur, ibid. n. 329. 179
- Vide in ver. *Penæ pecuniaria.*

Prælati putativus.

- Prælati putativi, five ord. nati, five delegati, peia regulariter sunt valida, in c. Super eo, num. 6. de Crim. fals. 179
- Etiam quoad spiritualia, & pertinentia ad forum interiozem, ib. numer. 5. 179
- Declaratur, ibid. num. 9. 179
- Prælati putativo obediendum, est, si habeat titulum auctoritate superioris, secus si per litteras, ibid. num. 11. 180
- Error communis ad validitatem eorum, quæ geruntur ab excommunicato vel irregulari, debet esse facti non juris, in c. Quod à prædecessore, num. 115. de Schismat. 115
- Titulus putativi nisi proveniat à legitimo superiore, non dicitur coloratus, nec suffinetur opinione communi, in cap. Nisi cum pridem, num. 31. de Renunq. 110
- Cella à prælati putativo non sustinetur ex communi errore, sed requiritur etiam titulus ab habente auctoritatem, in c. Super eo, num. 6. de Crim. fals. 179
- Cella per prælati putativum valent, quamdiu toleratur, secus si notorium fit eum esse impium, in c. Quod à prædecessore, num. 116. de Schismat. 115
- Cella non sustinetur ex titulo putativo, & communi errore nisi concurrat possessio, vel quæ, in c. Consultationibus, n. 3. de Jurapatr. 310

Prælati Regularis.

- Prælati Regularis emergens subditorum excessus recusari non potest, in c. Ad nostram, num. 1. de appellat. 178
- Prælati Regularis Ordinum Mendicantium non dicitur indiguate Ecclesiastica constituti quoad hoc, ut possint actuali

- degradationi subdere, in cap. Aqua, num. 31. de consecr. Eccles. vel Altar. 171
- Prælati Regularis habent jus suspendendi subditos à gradibus, & dignitatibus ex quacunque causa, etiam occulta, & extrajudicialiter, in c. Cumque etiam, n. 26. de consecr. 107
- Prælati Regularibus nullius Diocesis jurisdictionem habentibus quali Episcopalem concessit ea omnia in Regularibus exemptis intra summi territorium existentes, quæ ex Concilio Tridentino non computant locorum Ordinarios contra alios exemptos, in c. Accedentibus, n. 40. de excess. prælat. 217
- Prælati Regularis possunt prohibere suis subditis etiam ob crimen occultum, nec attendant ad superiores Ordines, in c. Ad aures, n. 2. de tempor. ordinar. 171
- Prælati Regularium appellatio qui intelliguntur, ibi dicitur numer. 1. 191
- Prælati Regularis in ea Concilio Tridentino non liceat extrajudicialiter communiis occultis non solum prohibere a censuram ad Ordines, & Dignitates, sed etiam eos suspendere jam susceptis, ibid. n. 2. & seq. usque in fin. 172
- Prælati Regularium appellatio ex proprietate veniunt etiam prælati Regularis, ibid. n. 24. 184
- Prælati Regularis de jure communi majorem habet auctoritatem quoad impedendam subditorum promotionem, quam Episcopus, ibid. n. 16. 181
- Prælati Regularis ea notitia, quam in confessioe habent, uti non debent ad externam quietam, in c. Officio, n. 40. de penit. & remis. 160
- Prælati cogi possunt tot Monachos, vel Clericos instruere, quot possunt de redditibus Ecclesiæ suæ sustentare, in c. Non amplius, n. 5. de Inlitter. 172
- Declaratur, ibid. n. 32. 175
- Prælati si appellatio venit prælati immediati Monasterii, non autem Generalis, vel provincialis, nisi illam habeat consentudo, vel iustitiam Ordinis, in c. Licet, n. 1. de Regul. 308
- Prælati Regularis quoad tractatum ad aliam Religionem. Vide supra in ver. *Regularis quoad inlitterationem.*
- Prælati regularibus nefas est damnare subditum, ut si me perest præcepit aliis, nec cibos deservat, in c. Novimus, n. 14. de verb. signifi. 186
- Prælati Regularis ex Concilio Tridentino non possunt suis subditis pro manifestis peccatis imponere penitentiam publicam, sed debent eos corrigere intra secula Monasterii, in c. Manifesta, n. 10. de penit. & remis. 180
- Prælati Regularis si det captus à Turcis, vel Saracenis, an habeat in eis incommuni captus, an ex captivitate revocatus in possessionem statum sui reponendus, late dicitur, in c. per tuas, et primo, n. 7. & seq. usque in fin. de Simon. 51
- Prælati Regularis qui à Capitulo eliguntur, & à Superiori confirmantur, removeti non possunt, nisi ex iusta causa, & jure ordine servato, ibid. n. 8. & 41. & 45. 51
- Non tamen in regularibus requiritur causa tam gravis sicut in secularibus, ibid. n. 9. 51
- Prælati ab hostibus captus non est ipso jure privatus sua dignitate, nec privandus per sententiam, ibid. n. 12. 51
- Prælati regulares non ita p. n. gne jus habent sicut seculares, ibid. numer. 24. 54
- Prælati regularis etiam removersi possit levioribus ex causis, requiritur tamen delictum, & illius probatio, ibid. n. 35. 54
- Prælati non debet privati jure propter captivitatem, ibidem numer. 26. 54
- Prælati regulares ex levioribus causis ab administratione removersi, quoniam seculares, in c. Qualiter, et secundo, n. 31. de Accusat. 18
- Et spectanda est consentudo specialis locorum Religiosorum, ibid. numer. 52. 18
- Prælati Regularis an possint dispensare super irreg. laticibus ex delicto occulto provenientibus in eum Concilio Tridentino c. 6. §. 14. in c. Illationum, n. 27. & seq. usque in fine de sent. excom. 182
- In Prælati Regularis rem. p. non potest, qui non sunt ante Monachos, & inlitteratus in Regula Monachali, in c. Cum ad nostram, n. 1. de elect. 181
- Ordinarius supplet negligentiam Abbatis non revocatus Monachum vagabundum, in c. Quanto, n. 1. de off. Ordinari. 165
- Monachus sine Monasterio caret vita, sicut p. n. gne aequa, ibid. n. 2. 181
- Episcopus potest ibi assumere Monachum in cubiculo etiam contradicente Abbate, si sit necessarius, ibid. n. 6. pag. 165
- Contrarium, ibid. n. 7. 165
- Monachorum correctio, & coemptio latè locum pertinet ad Abbatem, ibid. n. 8. 165
- Prælati Collegiati Ecclesiæ, qui præficuntur per electionem, habent jurisdictionem ordinariam in eos de Collegio, ibid. n. 11. 165
- Declaratur, n. 21. 165
- Abbas, vel prior Conventualis potest Monachos excommunicare, ibid. n. 12. 165
- Abbas habet jurisdictionem in Monachos etiam in criminalibus, nisi imponenda sit pena depositionis, ibid. n. 23. & n. 24. 165
- Abbas exerceat jurisdictionalia ante benedictionem, ibidem numer. 24. 165
- Consecratio in Episcopo magis operatur, quam benedictio in Abbate, ibid. n. 15. 166
- Abbas vocatur etiam ante benedictionem, ibid. n. 16. 166
- Monachus in hoc, quæ pertinet ad oblationem Regule, magis tenetur obedire Abbati, quam Episcopo, ibid. n. 17. 166
- Abbas potest Monachum vagabundum revocare, punire, & excommunicare, ibid. n. 18. 166
- Monachus in causis civilibus, & penalibus conveniri non potest etiam Abbate, vel Ecclesiâ, vel Monasterium conventus eorum Ordinarium, ibid. n. 19. 166
- Abbas, vel prior in Monasterio, provincialis in omnibus Conventibus provincie, & Generalis in toto Ordine habent jurisdictionem universalem, & ordinariam, ibid. n. 20. 169
- Monachi in Monasterio Episcopatu unito subiunt Episcopo, &

præposito, vel priori, ibidem num. 35. 468
 Abbas habet totam potestatem in Monasterio, excluso Episcopo, ibidem num. 39. 508

Prælati quoad renunciationem.

Prælati inhabilis propter morbum perpetuum non potest compelli ad cedendum, in cap. Ex parte, num. 3. de Cler. agrotan. 161
 Prælati invitus cogi potest ad cedendum, quando subest periculum destructionis Ecclesie, dummodò detur ei bonum concambium, in c. Cæterum, n. 51. de Rescript. 144
 Vide in ver. *Episcopus quoad renunciationem.*

Prælati quoad Residentiam.

Prælati potest fugere, cum specialiter quaeritur ad persecutoribus, & salus animarum per alios tunc esse potest, in c. Clericos, n. 50. de Cler non residens 67
 Secus si periculum omnibus imminet, ibid. n. 51. 67
 Prælati, vel Clerici non residens, qui citatus non revertitur, privandus est, nisi habeat iustum impedimentum, in c. Ex parte, n. 1. de Cler. non resid. 41
 Prælati absens etiam per decennium ex hoc solo non censetur habere Ecclesiam pro derelicta, ibid. n. 2. 41
 Prælati, qui ad Ecclesiam revertitur, & statim recedit, amplius non est movendus, ibid. n. 4. 42
 Prælati abscondens, cui certus terminus fuit præfixus ad redeundum, lapsio termino privati potest sine alia monitione, ibidem num. 6. 41
 Dummodò in concessione fuerit monitus redire in termino, ibid. num. 6. 41
 Prælati curam animarum habentes tenentur in suis Ecclesiis personaliter residere, ibid. n. 9. 41
 Prælati ut abesse possit à sua Ecclesia, non sufficit legitima causa, sed requiritur etiam licentia, ib. n. 88. 48
 Prælati quibus casibus censetur habere Ecclesiam pro derelicta, in c. Qualiter, n. 5. de Cler. non resid. 46
 Vide in ver. *Residentia Episcopi.*
 Et in ver. *Parochus quoad Residentiam.*
 Et in ver. *Episcopus quoad Residentiam.*

Prælati quoad licentiam.

Prælati potest verbum Dei prædicare, & Sacramenta administrare etiam sine charitate, non autem si sit profusus illiteratus, in c. Eam te, n. 13. de ætat & qualit. 404
 Prælati Ecclesiarum, & alii curam animarum habentes, & officium docendi fidem, tenentur explicitè scire articulos symboli patrum, & Athanasii, in c. Firmiter, num. 23. & 49. de Summa Trinit. & fid. Cathol. 5
 Vide in ver. *Episcopus quoad licentiam.*

Prælati quoad successorem, & successorem.

Prælati non potest sibi eligere successorem, nisi cum authoritate Romani pontificis, in cap. Accepimus, numer. 35. de pactis. 662
 Prælati non dicitur successor universalis sui prædecessoris, nec eius personam representat, in cap. Gravis, nu. 236. de Relit. spoliat. 122
 Et mala fides prædecessoris non impedit, quin successor habens bonam fidem faciat fructus suos, ib. n. 137. 122
 Prælati quavis succedat in universum sui prælatore, non tamen succedit in jus prædecessoris, nec ab eo causam habet, sed à Superiore ipsum instituite, ibid. n. 138. 122
 Prælati successor potest bona fide præscribere, licet prædecessor habuerit malam fidem, ibid. n. 139. 123
 Vide in ver. *Papa quoad successorem.*
 PRÆPARATIO ad formam non est forma, in c. Cum contingat, n. 53. de ætat & qualit. 471
 Preparatio debet semper præcedere preparatum, ibidem numer. 100. 425
 Preparantis, & preparati idem est iudicium, in c. Non magnopere, n. 20. de Cler. vel Monach. 660
 Et iudex causæ preparantis est iudex causæ preparatæ, ibid. num. 21. 661
 PRÆPOSITURA habens nudum ministerium aliquot beneficia conferendi approbati ab Ordinario an possit conferri Clerico quatuordecim annorum, in c. Indecorum, n. 9. & n. seq. usque ad n. 17. de ætat & qualit. 399
 Præpositura præsentium commendari consueta si caret cura, & conventu, censetur dignitas comprehensa in c. 12. §. Ad cæteras, sess. 24. in c. Cum in cunctis, n. 45. & 111. de elect. 146
 Præpositura a dignitas, in cap. Ut Abbates, n. 24. de ætat & qualit. 389
 PRÆPOSITUS Ecclesie, quæ est dignitas principalis, & collegiata cum iurisdictione spirituali, & temporalis, an ex Concilio Constantiensi sit privatus ipso iure, si infra annum in presbyterium ordinatus non fuerit, in c. Cum in cunctis, §. Inferioribus, n. 25. & seq. usque ad n. 35. de elect. 257
 Præpositus piscienfis concursus parochialium instituit, & causas matrimoniales cognoscit, cum sit nullius diocesis, in c. Cum contingat, n. 28. de toto compert. 70
 Præpositi praten. & piscien. minores ordines conferre, ac literas dimissorias concedere non possunt, in c. Significasti, n. 29. de off. Archid. 516
 Præpositi, & Decani rurales non habent dignitatem, in cap. Ut Abbates, n. 21. de ætat & qualit. 389
 Præpositi in Germania, Belgio, & polonia dignitatem habent, & alibi iurisdictionem, & curam animarum, ib. n. 25. 389
 Præpositus Buxetii habet iurisdictionem cumulativam cum Episcopo Burgi S. Donnini, in cap. Auditis, num. 8. de præscript. 126

Præpositi quandoque sunt merè laici, in cap. Verum, n. 11. de for. compet. 160
 Præpositus qui est fecundus post Abbatem, potest ab eo renovari, si quater annatus se non emendaverit, in c. Cum ad Monasterium, n. 31. de stat. Monach. 477
 Præposito Buxeti an competat ius instituendi tam ad beneficia in suo privilegio expressa, quam ad alia postea erecta infra limites præposituræ, in c. Cum venissent, n. 9. & num. seq. usque ad num. 22. de Institut. 182
 Eius iurisdictionem est cumulativa cum Episcopo, ibid. n. 10. 182
 PRÆPOSTERATIO facti factum non vitiat, in c. Tunc littere, n. 4. de Cler. per salt. promot. 139
 Præpolleratio in formalibus, & in his quæ sunt de substantia, vitiat actum: secus in aliis, in c. Qui presbyterum, num. 86. de penit. & remiss. 297
 PRÆROGATIVA personæ quamvis interdum sit iusta causa dispensandi ad plura incompatibilia, non tamen est iusta causa annectendi unum beneficium alteri, in cap. Expositi, num. 6. de præben. 145
 PRÆSCRIBENS contra universaliter possidentem eum in certis articulis etiam animo acquirendi iurisdictionem universalem, illam universaliter non acquirit, sed tantum præscribit, quantum exercuit, in c. Cum olim, n. 29. de præscript. 120
 Secus si nemo universaliter possidebat, qua totum præscribit, si ea intentione hoc faciat, ibid. n. 30. 120
 Præscribens unum actum universale acquirit universam iurisdictionem, si habeat causam universalem, seu intentionem fundatam de iure communi, ibid. n. 31. 120
 Præscribens potestatem excommunicandi an censetur etiam præscribere potestatem interdicendi, suspendendi, & absolvendi, ibid. n. 34. remissive. 120
 Præscribi possunt per inferiorem Episcopo iura omnia Episcopalia ad utraque legem pertinentia, in cap. Irrefragabili, §. Excessus, num. 4. de off. Ordin. 574
 Præscribens contra iurisdictionem Imperatoris non remanet apophalus, sed subest Papæ, in cap. Canonum statuta, num. 22. de Constit. 21
 Præscribiti ab eodem est minus tribuere quàm possidenti, in c. Querelam, n. 7. de elect. 271
 Præscribens universitatem an præscribat juspatronatus ei immixtum, in c. Ex litteris, n. 88. de Juspatr. 519
 PRÆSCRIPTIO negativa in facultatis qualiter procedat, in c. per venit, n. 42. de adulter. 152
 Præscriptio non valet si sit correctiois impeditiva, secus si correctiois translativa, in cap. Irrefragabili, num. 5. de offic. Ordinari. 571
 Præscriptio juspatronatus contra privatum non imprubatur à iure in c. Cum propter, num. 82. de Juspatr. 535
 Præscriptio eximi potest Ecclesia à potestate Episcopi, si ipsi præscribat subiectionem; aliàs secus, in c. Auditis, num. 1. de præscriptio. 124
 Præscriptio juris instituendi inferioris Prælati an sit cumulativa cum Episcopo, an verò actus Episcopi interrumpat præscriptionem inferioris, ibid. n. 2. & seq. usque in finem. 124
 Præscriptio, vel consuetudo completa non tollitur, si semel, aut bis fiat contrarium: sed requiritur contraria præscriptio, vel consuetudo, ibid. n. 3. 124
 Præscribere si incipiat Abbas jura Episcopalia contra Episcopum, sit interruptio, si Episcopus saltem una vice eidem iuribus utatur ante completam præscriptionem, ibid. n. 4. 124
 Declaratur, ibid. n. 6. & seqq. 124
 Præscriptio qualificatur ab animo præscribentis, ib. n. 11. 126
 Præscribere potest Abbas in Capellis jura Episcopalia, sed obtinet in his solis, quæ præscripsit, in c. Cum olim, num. 1. & 20. de præscript. 128
 Præscriptio iurisdictionis universalis in certa parte diocesis excluso Episcopo includit etiam facultatem sibi casus reservandi, ibid. num. 22. 129
 Præscriptio non procedit in his, quæ sunt contra disciplinam Ecclesiasticam, ibid. n. 24. 129
 Præscriptio quinquennalis in quibus casibus habeat locum, in cap. Si quis, n. 49. de Regular. 337
 Præscribens rem alienam, etiam si post completam præscriptionem superveniat mala fides, est tutus in foro conscientie, ibidem num. 50. 338
 Præscriptio inducta est in penam negligentis, & ad bonum publicum, ibid. n. 53. 338
 Præscriptionem non inducit factum usurpatum, in c. Quia ingredientibus, num. 12. de testam. 254
 Præscriptio est odiosa, & restringenda, in cap. Cum contingat, num. 7. de decim. 316
 Præscriptio partis indivisibilis ad totum extenditur, ib. n. 15. 317
 Præscriptio non extenditur de specie ad speciem, sed bene ad actus ejusdem speciei postea occurrentes, in c. Litteras, num. 56. de concess. præben. 199
 Regula, tantum præscriptum, quantum possessum, non habet locum in consuetudine, ibid. n. 55. 199
 Præscriptio Episcopi contra inferiorem Prælatum non requirit titulum, in cap. Cum ab Ecclesiastum, num. 32. de offic. Ordin. 558
 Præscriptio inferioris nondum completa interrumpitur per actus Episcopi, ibid. num. 33. 558
 Præscriptio iurisdictionis quasi Episcopalis non constituit inferiorem in proprio territorio, nisi sit privativè ad Episcopum, ibidem num. 34. 559
 Præscriptio in bonis patrimonialibus Clericorum de iure communi currit sicut in bonis laicalibus, in c. Consuetudines, num. 28. & seqq. de Consecr. 194
 Et quid post Bullam Urbani VIII. ibid. n. 31. 194
 Præscriptio cumulativa juris instituendi an requirit titulum, in c. Cum Ecclesia, n. 24. & num. seq. usque in fin. de caus. poss. & præscrip. 110
 In Præscriptione juris eligendi titulum non acquiritur, si sit cumulativa, secus si privativa, ibid. n. 25. & seqq. 111

- 1 In Praescriptionibus contra jus titulus est necessarius, ibidem num. 16
- 2 Praescriptio cumulativa non est contra jus, si adus sint finituli, nec, aliis fecus, ibid. n. 27
- 3 Praescriptio non habens vehementem juris resistenciam titulum non requirit, ibid. n. 32
- 4 In Praescriptione juris insistentia scientia, & patientia Episcopi est loco tituli, ibid. n. 38.
- Praescriptio census
Vide in ver. *Census*.
- Praescriptio solutionis in certa moneta.
Vide in ver. *Moneta*.
- 1 Praescriptio non currit contra Ecclesiam Romanam respectu Supremae potestatis, in cap. Cüm ex illo, num. 6 de Translat. Episcop.
- 1 Praescriptio non currit vacante Ecclesia, in cap. Cüm venisset, num. 12. de Inlit.
- 5 Praescriptio non currit durante captivitate, in e. per tuos, in primo, n. 17. de Simon.
- 1 Praescriptio juris diffundit in gradibus prohibitis debet esse memorabilis, & cum scientia, & patientia principis, in e. Cüm de rita, n. 16. de corp. vit.
- 1 PRÆSENS dicitur multis modis pro subiecta materia, in e. Quisquis, n. 14. de elect.
- 1 Praesens in iudicio, & non contradicens his, quæ aguntur in sui præiudicium, censetur consentire, in e. Cüm in iure, num. 12. de off. Delegat.
- 1 PRÆSENTANDI potestatem conferunt possessio, & communis credulitas, in cap. Consultationibus, num. 1. & 3. de Jurat.
- 3 Praesentandi quasi possessio ex unico actu acquiritur, ibidem num. 17.
- 1 Jus presentandi in multis differt à jure eligendi, in cap. Quoniam, num. 22. de Jurat.
- 1 Praesentatio nullis idoneum, vel nullum, paria sunt, in e. Cüm vos, n. 36. de off. Ordinari.
- 1 Praesentans indignum praesumitur cum presentate scilicet, ibid. num. 47.
- 4 Praesentans puerum baptismum censetur in ipso actu retigisse, in e. Veniens, num. 16. de cognat. spirit.
- 1 Praesentationes de jure communi praesentant ad prelatum, & Capitulum simul, in cap. Cüm Ecclesia Vulturae, num. 26. de elect.
- 1 Praesentatio in Canonicibus, & praebendis de juratratibus spectat ad patronum, & instituitur ad Episcopum cum consensu, vel consilio Capituli, ibid. num. 18.
- 3 Praesentatio nulla in numero praesentationum non computatur, in e. Cüm autem, num. 11. de Jurat.
- 3 Praesentatio Clerici patroni habet vim electionis, ibid. num. 18. pag.
- 3 Praesentatio secunda patroni Ecclesiastici non tenet, prima non cassata, ibid. num. 19.
- 3 Praesentatio in dubiis facta à pari numero patronorum non valet, & neutri acquiritur sui pretendi institutionem, ib. n. 23.
- 3 Et possunt patroni alius presentationem facere etiam ex toto recedendo à prima, ibid. n. 24.
- 3 Praesentatio unius tantum ex comparatione omnium possessionem conservat, in e. Cüm propter, n. 19. & 21. de Jurat.
- 1 Praesentatio facta à majori parte patronorum etiam respectu minoris valida est, licet non sit facta à majori parte omnium, in e. Quoniam, num. 11. de Jurat.
- 3 Ex presentatione secunda non potest alii sui competere, si competat ex prima, ibid. num. 21.
- 1 Praesentatio, collatio, & electio vitiantur ex simonia unius, si competat pluribus ut universis, fecus si ut singulis, in e. Nobis, num. 5. de simon.
- 1 Praesentatio non tribuit titulum, sed tantummodo jus ad rem, in e. Ad extirpandas, num. 8. de hl. presbyter.
- 1 Nec per eam contrahitur spirituale conjugium, sicut per institutionem, & electionem, ibid. num. 29.
- 3 Praesentatio ut sit valida, non requiritur, ut presentans sit patronus, fed satis est, ut tempore presentantis sit in quasi possessione praesentandi, & communitur reputetur patronus, in cap. Consultationibus, n. 1. & 4. de Jurat.
- 7 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. n. 8.
- 1 Praesentatio est finitius jus patronatus, ibid. n. 5.
- 1 Praesentatio ut sit valida, sufficit, ut presentans sit in quasi possessione presentandi tempore presentantis, etiam si sit talis in quem cadat usurpationis praesumptio, in e. Querelam, num. 7. de elect.
- 3 Secus post Concilium Tridentinum, ib. n. 4. & seqq.
- 3 Praesentatio est fructus jurispatronatus, in e. Ex litteris, num. 17. de Jurat.
- 1 Praesentationes effectum sortire probari debent authenticis scripturis, in e. Cüm olim, in primo, n. 6. de privileg.
- 1 Praesentatio de non idoneo, & indigno differt, & resellitur materia opinio, in e. Cüm vos, n. 36. de off. ordinar.
- 1 PRÆSENTATUS ad Ecclesiam non consecratus, si nolit redire non instituitur, & confirmatus privatim appellatione remota, in e. Relatum, n. 1. de Cler. non residen.
- 1 Praesentari potest Clericus per Redorem Episcopi ad titulum beneficii, etiam invito patrono laico, in e. Cüm propter, n. 13. de Jurat.
- 7 Et quid invito patrono Ecclesiastico, ibid. n. 16.
- 3 Praesentatus à pluribus in discordia patronorum est presentendus, si sit idoneus, licet alius presentans sit dignior, in e. Quoniam, num. 15. de Jurat.
- 3 Praesentatio acquiritur jus spirituale ad beneficii non obtinendum, & Episcopus compelli potest instituire, in e. Tua nos, num. 5. de Inlit.
- 3 Praesentatus à bonæ fidei possessore de jure communi debet institui, & presentari presentanti à proprietate usque ex Concilio Tridentino, in e. Consultationibus, n. 11. de Jurat.
- 1 PRÆSENTES Capituli possunt excommunicare, & facere

- excommunicatum denunciari ab Ecclesiarum prelati, in e. Ne Rel. glof. num. 15. de regular.
- 1 PRÆSES Capituli an sit de substantia electionis, in e. Quia propter, num. 21. de elect.
- 1 De PRÆSTIMONIIS an debeat fieri mentio in litteris, in e. Ad audientiam, in secundo, n. 10. & 12. de rescript.
- 3 Praesentatio veri non verificatur in his, qui ex implicitate aliquid contra legem faciunt, in cap. Ad hæc, num. 21. de Religiof. dom. b.
- 1 PRÆSUMPTIO validitatis actus est aliarum praesumptionum regula, in e. Ne mutatis, n. 21. de constitut. & in e. Nonnulli, num. 42. de rescript.
- 3 Praesumptio quæ continentiam servat ratione anni quæ præterit, etiam si tempore juvenit, & eadem non servaverit, in cap. Cüm 45, n. 14. de censur. conjug.
- 3 Praesumptio, vel fictio habet locum etiam in formis criminis, quando ex legis observantia non resulat iniquitas, vel peccatum, in e. Si qui, n. 69. & seqq. de regular.
- 1 Praesumptio temper est pro iudice, in e. Accipimus, num. 11. de stat. & qual.
- 1 Praesumptio eumnia ritæ, & solemniter, ib. n. 20.
- 4 Praesumptio solemniter subtilius tollitur ex respectu scripturae, in e. Lator, num. 51. quæ ibi scriptum.
- 4 Praesumptio translativa quæ dicitur, ibid. nec.
- 4 Praesumptio juris, & de jure idem operatur in casu praesumpti, quod veritas in casu vero, in cap. Si qui, n. 69. & seqq. de lponfab.
- 4 Et probationem in contrarium non admittit, ib. n. 4.
- 4 Praesumptio juris, & de jure non habet locum in foro animæ, sed ipsa veritas, ibid. num. 6.
- 3 Praesumptio quid sit, in e. Vestra, num. 12. de cohabit. Cleric. & mulier.
- 3 Praesumptio variatur, debilitatur, & fortificatur, prout suadent committant, ibid. num. 21.
- 3 Praesumptio alia tenera, alia probabilis, alia violenta, ibid. num. 24.
- 3 Praesumptio alia juris, & de jure, seu Canonis, alia juris tantum, alia hominis, alia naturæ, alia facti, ibid. n. 25.
- 1 Praesumptio validitatis actus dicitur aliarum praesumptionum regula, in e. Nonnulli, num. 42. de rescript.
- 1 PRÆTEXTUS, seu color quid sit, in e. Cüm venisset, num. 12. de judic.
- 5 PRÆVENTIO in capta praesertur preventionis verbalis, in cap. peremptor, num. 40. de audier.
- 5 PRAGMATICA Sanctae uti schismatica à Rege, & parliamentis Francie, & Lateranensis Concilio abrogata est, in e. Preterea, num. 62. ne prelat. vices suas.
- 1 PRATI oppidum an sit nullius diocesis, an verò in diocesi presentans, in e. Cüm an Ecclesiarum, num. 11. & seqq. utque in no. de offic. ordinar.
- 1 Praetens Ecclesie originalis existentia in diocesi pistorinensi, ibid. num. 15.
- 1 Praeterea praetensis privilegia considerari possunt juxta tria tempora, ibid. num. 22.
- 1 Praetor origo, ibid. num. 23.
- 1 Praetorius praetensis ad jurisdictionem quasi Episcopalem praescribitur privativè ad Episcopum pistorinensem, ibid. num. 30. & seqq. usque in fin.
- 1 Praxis proelendi, cum controversetur inter Episcopum, & inferiorem, ad quem spectet jurisdictionis in aliquo territorio, in cap. Cüm de elect. num. 16. de relig. domib.
- 1 PRÆLBYTER de jure communi potest primam tonsuram conferre secularibus, in quos habet Episcopalem jurisdictionem, in e. Cüm contringat, num. 8. de atar. & qual.
- 5 Presbyter est capax consecrationis Episcopalis, licet non sit Diaconus vel Subdiaconus, in e. Tua littera, num. 7. de Cleric. per salt. pronon.
- 6 Presbyter in probatione pernoctans, & Missam celebrans, & beneficium privatum debet, in cap. Si confitent, de accusat. num. 1.
- 5 Presbyter, qui inter passum, aut potum, & Missa celebrationem non dormit, an praesumat celebrare non jejunium, ibid. num. 2. & n. 16.
- 5 Presbyter pernoctans in taberna praesumitur bibisse post medianam noctem, ibid. num. 15. & num. 21.
- 5 Presbyter post medianam noctem cibum, vel potum sumpsit, & manducavit, an sit beneficium privandus, ibidem num. 16. & seqq.
- 4 Presbyter, qui cibum, aut potum sumpsit ante medianam noctem etiam non praesumitur dormitione, vel digestionem, potest celebrare, ibid. num. 20.
- 5 Presbyter violentus, si in taberna non pernoctaverit, an in dubio praesumat celebrare non jejunium, ib. n. 21.
- 1 Presbyteri cadaver, qui si vivum contingerat, Arcefo parisiensi remittitur ad iudices Ecclesiasticos, in e. Ecclesia S. Martini, num. 11. de constitut.
- 1 Presbyteri olim nomine ad Episcopos non differant, sed praesertim schismatica facta est nonnulli distinctione, in e. Quamvis, num. 28. & seqq. de constitut.
- 1 Presbyteros non dicitur ab Episcopis, Aristotorem sicut hereticos, ibid. num. 32.
- 1 Presbyteri consuevit, & Episcopi characterem confirmantur, & Ordinis conferunt, non obstante quavis prohibitione, ib. num. 33.
- 1 Presbyteri seculariter possunt esse de Collegio Doctorum juris ch. v. in e. Non magister, n. 25. Ne Cleric. vel Monach.
- 1 Presbyteri, & non presbiteri aut entes leges, vel physici in presbyterii domibus, an incident in excommunicationem, in e. Sumus prelati, n. 12. & 12. Ne Cleric. vel Monach.
- 1 Presbyteri cum ordinatur manus inpositas ab Episcopo, & presbyteri ad ipsos, Diaconus ab Episcopo tantum, in e. Presbyter, n. 1. de Sacram. non iterat.
- 1 Presbyter ordinatus absque munum impositione non recipit potestatem à peccatis abolvendi, ibid. n. 21.

- 1 Presbyter in impositione manus non ordinatur iterum, nec novum recipit characterem, ibid. num. 22. 457
- 1 Presbyteri, & Diaconi in primitiva Ecclesia per manus impositionem ordinantur, ibid. num. 23. 459
- 1 Presbyter, cui papa debet facultatem chrismandi, post revocationem commisionis nihil confert, sed in Episcopo, in c. Scatulum, num. 34. de suppl. neglig. 152
- 3 Presbyter nomen largè comprehendit etiam Diaconos, & Subdiaconos, in c. Presbyter, num. 15. de celebr. Missar. 573
- 3 Sed non alios Clericos, nisi vulgariter profertur, ib. n. 27. 574
- 1 Presbyteri ordinati ab Episcopis incognitis, de quibus dubium est an sint Episcopi, sunt iterum ordinandi, in c. Ne innatis, n. 187. de cons. tur. 49
- 1 Presbyteri principalis actus est ministrare corpus, & sanguinem Christi, in c. Cùm venisset, num. 38. de sac. unct. 447
- Vide in ver. Sacerdos.
- 2 PRETII accessio est ejusdem naturæ cum principali, in c. Ex epistolæ, num. 12. de probat. 115
- 2 Pretium inspicitur de tempore venditionis, non autem promissionis de vendendo, ibid. num. 16. 125
- 5 Pretii iustitia defumitur ex consuetudine longissimi temporis cum Superiorum tolerantia, in c. Naviganti, num. 51. de usur. 163
- 5 Pretium dare, & habere fidem de pretio, patia sunt, in c. Nobis, num. 14. de simon. 39
- 5 Pretia rerum ex quibus varientur, in cap. In civitate, num. 22. de usur. 157
- 5 Pretium census qua ratione sit inveniendus propter pactum de redimendo, vel alia onera emptioni adjecta, ibid. num. 28. 157
- 5 Primatus fugientem se desiderat, desiderantem se horret, in cap. Tua nos, num. 35. de simon. 59
- 1 PRINCEPS laicus in Ecclesiis, vel Ecclesiasticis negotia nullam habet jurisdictionem, in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 9. de cons. litur. 447
- 5 Princeps secularis potest subditis subsidium imponere, etiam sine causa, in c. pratered, num. 42. Ne prelat. vi suas. 72
- 1 Princeps naturaliter obligatur ex nudo pacto etiam inito cum propriis subditis, in c. Antigonus, num. 7. de pactis. 619
- 1 Princeps non potest committere fisioniam laicalem, in c. Cùm primidem, num. 64. & 115. de pactis. 652
- 5 Princeps non est sub lege fori, sed sub lege poli, naturæ, & rationis, in c. Ne pro dilatione, n. 57. de pœnic. & remis. 325
- 5 Princeps potest contra veritatem fingere, fed non veritatem immutare, in c. Ex parte, et l. 1. num. 37. vers. Et princeps, de privileg. 263
- 2 Princeps legem facit tanquam princeps, contrarium verò tanquam privatus, in cap. Ex epistolæ, num. 7. & 23. de probat. 125
- 2 Nihil est quod lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides in principe, ibid. num. 25. 126
- 2 Princeps si possit liberè contractum à se initum infringere, caret hominum commercio in contrahendo, ibid. num. 26. 126
- 2 Princeps debet habere unum calamum, & unam linguam, & esse immobilis sicut lapis angularis, & polus in celo, ibid. num. 20. 126
- 2 Princeps etsi solutus sit legibus, tamen à naturali ratione, & æquitate, quæ contradiabus inest, non est solutus, ibidem num. 30. 126
- 2 Princeps ex justa, & rationabili causa respiciente publicam utilitatem potest contractum rescindere, & causa præsumitur in principe, ibid. num. 34. 127
- 2 Declarari procedere, si publica utilitas aliàs haberi non possit, quam si auferatur tertio jus quæsitum ex contractu, ibidem num. 35. 127
- 2 Princeps ex generalitate facilè potest circumveniri, in c. Dilectus l. 1. num. 23. de rescript. 189
- 5 Princeps non censetur super inhabilitate dispensare, quando gratia in aliqua parte potest operari effectum suum, in c. Quid à prædecessore, num. 91. de schismat. 110
- 1 Princeps potest sine causa jus tertii auferre de potestate absoluta, non autem de potestate ordinaria, in c. Quanto, num. 79. de transit. Episcopo. 322
- 5 Princeps liberalitatem temerarium est in diminutionem interpretari, in c. Olim, num. 12. de verbor. signific. 181
- 3 Princeps non tam amplam habet potestatem in dispositionibus inter vivos, atque in ultima voluntate, in c. Significatum, num. 21. de præbend. 82
- 3 Princeps præsumitur circumventus præsumptione juris, & de jure, quando etiam motu proprio revocat concessionem à se prius factam, in c. Consultationibus, n. 57. & 60. de Cleric. ægor. 168
- 3 Princeps debet habere unum calamum, & unam linguam, & esse immobilis sicut lapis angularis, ibid. num. 58. 169
- 3 Princeps uti non debet libertatis plenitudine, nisi ex magna causa, ibid. num. 75. 169
- 3 Princeps in dubio potestatis plenitudine uti velle non presumitur, ibid. num. 75. 169
- 3 Princeps, qui de plenitudine potestatis auferit jus tertii, presumitur id facere cum causa, quando procedit per viam legis generalis; sed si per viam rescripti, ibid. num. 79. 170
- 3 Item quando procedit motu proprio; sed si ad supplicationem partis, ibid. num. 80. 170
- 3 Item sedis, quando procedit parte non citata, ibid. num. 81. 170
- 3 Item sedis, si in litteris sit expressa causa minus justa, n. 82. 170
- 1 Princeps summi institutionem sibi Deus reservavit, in c. Accipimus, num. 39. de pactis. 663
- 1 Principem oportet esse optimum, & perfectum virtute, ibidem num. 48. 664
- 1 Princeps judicare potest secundum conscientiam, adhibita tamen cautela hic posita, in c. Canonum statuta, n. 54. de cons. tur. 19
- 1 Princeps non adstringitur legibus suis, vel prædecessorum vi coactiva; adstringitur tamen vi directivæ rationis jure naturali, & divino, ibid. num. 57. & seq. usque ad num. 64. 19
- 3 Princeps laici facere non possunt omnia prædicta tributaria, ita ut cum de eisdem ad Ecclesiis, obnoxia sint collectis postea imponendis, in c. Non minus, num. 11. de immun. Eccl. 672

- 3 Princeps solus potest efficere, nec credatur pelli mortuæ, in c. Sicut te, num. 44. Ne Cler. vel Monach. 679
 - 1 Princeps privilegia impetrantes obligatur ex stylo ad tuendam immunitatem Ecclesiasticam, in c. Confectu dines, num. 27. de consuetud. 126
 - 3 Princeps præ aliis publicam salutem tueri debet, in c. Audivimus, num. 44. de Reliq. & vener. Sanctior. 666
 - 3 Princeps potest manu regia causas cognoscere, & terminare, omisso rigore judicarij, ibid. num. 47. 666
 - 3 Princeps est solutus legibus humanis, sed non jure naturali, & divino, ibid. num. 71. 666
 - Vide in ver. Lex Civitatis, Imperator.
 - 5 Princeps potest facere Civitatem, & tamen non potest facere Episcopium, nec sedem Episcopalem creare, in c. Episcopalia, num. 13. de privileg. 235
 - Vide in ver. Civitas.
 - 1 Princeps secularis an possit distinguere, limitare, & interpretari jus divinum, in cap. Quia in Ecclesiis, num. 12. de cons. titur. 165
 - 3 Princeps quamvis ex justa causa possit statuire contra jus gentium, tamen ubi cessat illa causa, constituto servanda non est, in c. Cùm esses, num. 118. de testam. 275
 - 2 In principe tanquam justitiæ fonte debet esse conflans, & perpetua voluntas, in c. Cùm olim, num. 7. de sent. & re judicat. 184
 - 2 Principis actus debent esse stabiles, & perpetui non futuri, ibid. num. 11. 184
 - 2 Princeps sicut solus legem condit, ita solus privilegium concedit nulli citato, ibid. num. 26. 185
 - 3 Principum, & prælatorum petitioni non est annuendum, cum æquitate non foveat, in c. Novit, num. 30. Ne Sede vacant. 205
 - 5 Princeps secularis, qui jurare nolunt de Ecclesia contra hereticos defendenda, dignitate privantur, in c. Ad abolendam, num. 5. de hereticis. 89
 - 5 Item excommunicantur, & terræ ipsorum interdicuntur, ibid. num. 6. 89
 - 5 Et civitates resistentes privantur aliorum commercio, & Episcopali dignitate, ibid. num. 7. 89
 - 2 Princeps laicus ex magna causa potest statuire contra præcepta moralia affirmativa, vel saltem judicialia, in c. Licet universis, num. 6. de testib. 151
 - 2 Contrarium, ibid. num. 12. 151
 - 5 Principis assertioni bona ob rebellionem publicantis non statuit, nisi de rebellionem constet, in c. Sacto, num. 38. de sentent. excommunic. 374
 - 5 Princeps secularis, & laici ratione criminis Ecclesiasticæ possunt per judicem Ecclesiasticum privari dignitatibus, & honoribus etiam ab Imperatore habitis, in c. Ad abolendam, num. 27. de hereticis. 90
 - 3 Principis auctoritas exuberans est in gratis dilatoriis, restrictior verò in preceptoribus, in cap. Cùm finis, num. 15. de regular. 379
 - 2 Princeps secularis an ex consuetudine possit habere jus deputandi Oeconomum in Ecclesiis vacantibus, in c. Cùm vos, n. 24. de offic. ordinarij. 566
 - 2 Princeps laicus an possit indicare diem festum. Vide in ver. Dies festi. 566
 - 2 Principum Catholicorum est in adiutorium Ecclesiæ sacramentum Constitutionum præcepta tueri, in c. Conquestus, num. 74. de testib. 57
 - 1 Nulla auctoritas, vel Senatus potest facere, quin princeps sit animal rationale, vel ut sit solutus legibus naturæ, in c. Canonum statuta, num. 63. de cons. tur. 10
- Princeps quoad jus questum non tollendum.*
- 2 Gratia principis ita est interpretanda, ut non noceat tertio, in c. Causam quæ, num. 11. de rescript. 156
 - 1 Amplia primò, etiam in gratia concessa miserabilibus personis, ibid. num. 12. 156
 - 1 Amplia secundò, etiam in gratia concessa Regibus, ibidem num. 13. 156
 - 1 Amplia tertio, etiam si præjudicium sit modicum, ib. nu. 15. 156
 - 1 Sed contra, num. 17. 156
 - 1 Amplia quarto, etiam quando rescribitur motu proprio, ibid. num. 18. 156
 - 1 Amplia quintò, etiam si aliàs gratia nihil conferret, ibid. nu. 24. & 26. 156
 - 1 Amplia quintò, etiam si oporteat recedere à proprietate verborum, ibid. num. 27. 157
 - 1 Limita, nisi verba sint aded clara, ut cesset omnis ambiguitas, ibidem num. 34. 157
 - 1 Motus proprius non firmat privilegium contra jus alterius, ibid. num. 17. 156
 - 1 Licet præservet à subreptione, tamen operatur remotionem juris alicui, ibid. num. 19. 156
 - 1 Princeps non intendit juri alterius derogare, ibid. num. 30. 156
 - 1 Verba rescripti tolerantius est, ut nihil operentur, quàm ut aliquis indebitè damnum patiatur, ibid. num. 25. 156
 - Vide in ver. Rescriptum.
 - 1 Princeps rescribens scienter contra jus, tollit juris obstaculum, ibidem num. 30. 157
 - 1 Contrarium, ibid. num. 31. 157
 - 1 Declaratur, ibid. num. 32. 157
 - 1 Princeps rescribens simpliciter contra jus, præsumitur circumventus, ibid. num. 33. 157
 - 1 Princeps, si in secunda gratia non fuerit facta mentio de qualitate primæ, præsumitur circumventus, in c. Præcedim, num. 16. de rescript. 141
 - Vide in ver. Subreptio, Rescriptum.
 - Et in ver. Regula de jure questio, &c.
 - Et in ver. Papa quoad jus questum.
 - 1 Princeps in bonis subditorum nullum habet directum, vel utile dominium, sed tantum protectorem, jurisdictionem, & quoddam dumi-

- dominum universaliter consideratum, in c. Quæ in Ecclesiast. 170
- Principis referentur, lex, vel statutum in læsionem juris alterius an valeat, necne, ibid. num. 107 & num. seqq. usque in fin. 174
- Quid si princeps auferat jus quæsitum, vel acquirentium de jure naturali, ibid. num. 109 174
- Et quid si procedat sine justa causa, & hoc sit certum, ibid. num. 111. 176
- Et quid si ex justa causa, & hoc pariter sit certum, ibid. n. 112. 174
- Et quid si dubium sit, an juxta causam subit, ibid. num. 110. 174
- Et quid si auferat jus alteri competens de jure civili, ibid. n. 113. 175
- Et quid si jus ex toto non auferatur, sed differatur, ib. n. 119. 125
- Leges auferentes nec alterius sine ulla causa, sunt tyrannicæ, ibid. num. 114. 174
- Principes in auferendo rem alterius in dubio præsumitur motus ex justa causa, ibid. num. 120. 174
- Contrarium, ibid. num. 124. 174
- Et contra hujusmodi præsumptionem probatio non admittitur, ibid. num. 121. 174
- Contrarium, ibid. num. 122. 174
- Declaratur quatuor modis, ibid. num. 123. & 115. & seqq. 174
- Principis assertio non potest juxta causam auferendi rem alterius, sed tantum transferat onus probandi in adversarium, ibid. num. 127. 174
- Principes referendo contra jus quæsitum ex suo contractu, non præsumitur motus justa causa, ibid. num. 126. 174
- Principes non potest suo vasallo sine causa cognitione feudum auferre, ibid. num. 120. & seqq. 176
- Principes referendo contra concessionem suam etiam gratuitam non præsumitur ex justa causa motus, sed circumventus, ibid. num. 128. 105
- Et hæc præsumptio est juris, & de jure, non admittens probationem contrarium, ibid. num. 127. 105
- In concessionibus principum prima attenditur, nec per se. undam prima derogatur, ibid. num. 110. 105
- Principes referendo contra jus tertio quæsitum de jure gentium, non præsumitur motus ex justa causa respectu non subditorum, ibid. num. 124. 105
- Idem si causa in referendo expressa sit frivola, seu irrationabilis, ibid. num. 122. 105
- Principes recepturus, lex, vel statutum auferens ex toto jus alteri competens de jure civili, non valet, nisi adiciatur clausula, Non obstante lege, ibid. num. 124. 105
- Vel nisi aliis consistat de expressa voluntate principis, ib. n. 125. 105
- Sed in receptis papæ requiritur derogatio regulæ de non tollendo jus quæsitum, ibid. num. 216. 105
- Principes non potest actionem alteri competentem sic auferere, quin reddat justitiam, num. 127. 105
- Et hoc actu sine actione formali agi potest ex sola obligatione naturali, ibid. num. 118. 105
- Principes potest imponere læsionem inferre dando dilationem debitoris, ut non possit inferri conveniri, ibid. num. 129. 105
- Principes quando revocat suam concessionem, præsumitur circumventus, & contrarium probari non potest, in c. Cùm ollivum, no. de sent. & re judic. 185
- Et an hæc procedat in actibus de proximo gestis, ibid. n. 10. 185
- Principes in suis concessionibus, & receptis nunquam intendit jus alterius lædere, in c. Man lato, num. 21. de simonia. 61
- Principes propria auctoritate non potest in favorem Ecclesiæ privilegium concedere, in c. Quæ in Ecclesiastium, num. 38. de consuet. 99
- Contrarium, num. 39. 99
- Declaratur, num. 40. 99
- PRINCIPALITER quæ sit debet esse gratuitum, ita & omnia accessoria, in c. In ordmando, num. 2. de simon. 70
- Principium est pars potestatis quæque rei, in cap. Cùm contingat, num. 122. de stat. & qual. & in cap. Olim, num. 8. de his que sunt in ecclia. 416
- Principatum sit spectandum, vel finis, in c. Accipimus, n. 22. de padis. 661
- Principatus est ponderandum etiam in Jureis, in c. Conquiescit, num. 42. de testis. 95

Prior, sive p. prior.

- Præmus dicitur non solum quem nemo præcedit, sed etiam qui habet alios post se, in cap. Cùm contingat, num. 11. de stat. & qual. 427
- Prior tempore potior est jus, in cap. Cùm ex tunc, num. 6. de consuet. & obed. 607
- Priores, vel Decani rurales, quarum Ecclesiæ sunt curate, & non Collegiata, non sunt ipsa jure privati ex eo, quod nisi annuum promoti non fuerint ad Sacerdotium, in c. Quid in cunctis, §. Inferiora, num. 21. de elec. 215
- Priores obedientiarum deputantur per Abbatem, & ad ejus natum sunt amovibiles, in c. Nullus, num. 48. de elec. 120
- Priores facere possunt contra aliquod ordinamentum Administræ generalis, si illi sit observantia in damnosa Re publica, in c. p. Nullus, si nulli sit de ill. presbyter. 410
- Priores per electionem canonice non sunt mutandi, in cap. Quando, num. 24. de translat. Ep. sup. 323
- Prior Ecclesiæ Collegiata, vel Conventualis, dicitur habere dignitatem, in c. Ad hæc, de p. ben. num. 17. 70
- Priores non sunt instituti, sed obedientiarum, Ideoque non sunt Curati, nec ipsius Ecclesiæ, nisi Quod Decretorem, num. 22. de statu Mona. hor. 404
- Prior Conventualis dicitur habere dignitatem in Ecclesiæ Collegiata in c. Senè, n. 11. num. 11. de elec. deleg. 124
- Priores an possint amoveri ad numerum Abbatis sine ulla causa, in c. Cùm ad Monasterium, num. 23. & seqq. usque ad num. 41. de statu Monacho. 477

- Quid in prioribus Conventualibus canonice electis, & confirmatis, ibid. n. 10. 477
- Et quid in prioribus minoribus, seu manualibus, ibid. num. 11. & seqq. usque ad num. 41. 477
- Priores electi, & confirmati, de jure sunt perpetui, nec amoveri possunt, nisi ex causa, & juris ordine servato, ib. n. 14. 477
- Suffraganeum tantum leviores causas, ibid. num. 15. 477
- Priores manuales non confirmantur, sed sunt ad numerum Abbatis amovibiles, ibid. num. 12. 477
- Priores manuales an possint per Abbatem amoveri sine ulla causa, ibid. num. 13. & seqq. usque ad num. 47. 477
- Prior manuales potest amoveri sine causa, etiamsi Abbas nunquam usus fuerit tali facultate, ibid. num. 17. 477
- Prior manuales, si per Abbatem amoveretur ex malitia, apud Superiorem Abbatem potest querelam deponere, & Superior debet eum audire, ibid. num. 40. 477
- Et amovio censetur facta ex malitia, si subit præsumptio aliterius odii, ibid. num. 41. 477
- Prior potest suos Canonicos excommunicare, quia Ordinarius est, in c. Cùm in Ecclesiis, de major & obed. num. 2. 613
- Priores monachos, & Officiales Regulares removere possunt pro libito Abbatis sine ulla causa, in c. per tuas, Il primo, num. 10. de simonia. 51

Vide in ver. Prælati Regularis.

- Priores, & Officiales monachos instituantur, & destituuntur pro libito Abbatis etiam sine culpa, in c. Qualiter, il. 1. num. 51. & 101. de accusat. 111
- Prior Conventualis potest esse delegatus Apostolicus, in cap. Cùm olim, n. 12. num. 10. de priv. leg. 151
- PRIORATUS etiam non animalis, & non curatus, vacat ipso jure post receptionem secundæ similis, in cap. De multa, num. 21. de p. ben. 118
- Privatus Canonice Regularium in duplii differentia, in c. Quod Dei timorem, num. 21. de statu Monacho. 474
- PRIVATIO præsupponit habitum, in cap. Cùm contingat, num. 10. de stat. & qual. 412
- Privatio revocatur, postquam prælati absens de iure de legitimo impedimento, in cap. Ex parte, num. 7. de Cleric. non sediten. 41
- Privatio beneficii est pena ordinaria, que non imponitur, nisi pro gravissimo crimine, prævia citatione, & legitime exceptionibus discussis, in c. Dilectus, il primo, n. 10. de rescript. 189
- Privatus à judicem in servando ordinem judicatum potest petere restitutionem in integrum tanquam ipsolatus, ibid. n. 11. 170
- Privatio quandoque non est pena, sed effectus iniustæ acquisitionis, in c. Nobis, num. 51. de simon. 42
- Privatio non præsupponitur, nisi probetur, in c. De rectoribus, num. 21. de Cleric. ægrot. 179
- Privatio tituli non inducitur, nisi aptè exprimat, nec sine expressa derogatione juris que sit, ibid. num. 17. 186

Vide in ver. Penam privationis.

- Privatus beneficii, & postea noviter receptus, non recuperat primitiva iura, in c. Ex transmissa, num. 13. de renunc. 321
- A privatione ad habitum non datur regressus, ib. n. 13. & 11. 321
- Illius, qui habitum non est omnino exinctus, sed tantum velatus, ibid. num. 12. 321
- Privatio præsupponit habitum, in c. Novimus, num. 6. de verbos. signific. 136
- Privati ut possit Clericus beneficii suo, tria requiruntur, in cap. Conquerente, n. 2. de rescript. spalat. 112
- Privatio in præteritum non inducitur ex inhabilitate in futurum, in c. Vergentis, num. 26. de heret. 96

Privilegium, communia.

- Privilegium est lex privata, & contra jus commune, & ex sua natura derogat legi, in c. Ex parte, nom. de Capell. Monacho. 105
- Privilegium potest concurrere cum jure communi, in c. Cùm de lectis, num. 6. de consuetud. 206
- Privilegium nisi aequi possunt, quæ tamen non possunt præscribi, in c. Quando, num. 23. de consuetud. 200
- Privilegium quandoque appellatur beneficium, in c. Olim, n. 2. de verbos. signific. 170
- Privilegium quid sit, ibid. num. 7. 180
- Privilegio fruitur in petentur, quod jure communi competit, ibid. num. 8. & in c. pastoralis, num. 10. de appellat. 203
- Privilegium in corpore juris clausum tacitè jus commune inter nominatos, in c. His que, num. 18. de major & obed. 610
- Privilegium præteritum hæc omni non crederet auctoritas, in c. Tertium, num. 15. de priv. leg. 123
- Privilegium clausum in corpore juris non facit jus commune, nisi intel. acquiritur, & idem non extenditur de casu ad casum etiam ex analogate ratione, in c. Nichil, num. 15. de elec. 109
- Privilegium est lex, si est specialis, & privata, & differt à lege communi, sicut species à genere, in c. Quæ in Ecclesiastium, num. 15. de consuet. 99
- Privilegium regulariter subditio est concedendum, & non aliis, ibid. num. 14. 99
- Sed contra, num. 19. 99
- Privilegia Auditoribus Rote concessa in remissionem liborum sunt irrevocabilia, in c. Constat omnibus, num. 24. de Cleric. ægrot. 163

Privilegium Communitatis.

- Privilegium Canonis an datum fuerit in favorem Ordinis Clericalis, in cap. A nobis, n. 1. num. 32. de sentent. excommunic. 323
- Privilegium Canonis quo iure inducendum sit, in cap. perpendimus, n. 6. de sent. excommuni. 115
- Privilegia perditur, cum in privilegium fori, ibid. num. 0. 115
- Et quid post Communionem Tridentinam, ibid. num. 12. 115
- De privilegio Clericali secundum Canones est judicandum, in c. super

super his standum est legibus, statutis, vel consuetudinibus laicorum, in c. Olim, num 8. de verbor. signific. 381

Privilegii commutatio, & extensio.

- 3 Privilegiati naturam fortitur non privilegiati propter communionem, in c. Cùm propter, n. 27. & 41. de jurepatr. 531
- 3 Privilegium unius in individuis trahitur ad omnes, ib. n. 57. 532
- 5 Privilegium non extenditur de persona ad personam etiam ex majoritate rationis, in c. Ne pro dilatione, num. 32. de pœnit. & remiss. 322
- 5 Declaratur, ibid. num 40. & 47. 323
- 5 Privilegium communicatio, quam habent Ordines Regulares, comprehendit etiam exemptionem à jurisdictione Ordinarii in tribus casibus exceptis, in c. Tunc, num 24. de privileg. 247
- 3 Privilegia mililibus concessa competunt etiam Clericis, in c. Cùm percussio, num 7. de Cler. agrot. 155

Vide in ver. *Privilegii interpretatio.*

Et in ver. *Communicatio.*

- 3 Privilegium non censetur princeps voluisse concedere contra alium, qui est dignus eodem favore, in c. Nuper, num. 7. de decimis. 324
- 1 Privilegium clausum in corpore juris non facit jus commune, nisi inter nominatos, & idem non extenditur de casu ad casum ex identitate rationis, in c. Nihil, n. 15. de elect. 299
- 3 Privilegio Clericentium, & Societatis Jesu, ne illorum professi transire possint ad arctiorem Religionem sine licentia Superioris obtenta, non gaudet aliæ Religionis per communicationem, in c. Licet, num. 22. de regular. 392
- 3 Sed si Superior licentiam pertinaciter denegaret, recurrendum esset ad proximum Superiorem, ib. n. 23. 393

Vide in ver. *Regulares quoad transfutum.*

- 5 Privilegium Religiosis concessum non extenditur ad Episcopos, in c. Quod nonnullis, num 2. & 28. de privileg. 272
- 5 Privilegia non extenduntur de persona ad personam etiam ex identitate, vel majoritate rationis, ib. n. 2. & 25. 272
- 5 Declaratur, ibid. num 16. & 28. 273
- 5 Privilegium celebrandi clam tempore interdicti non suffragatur eis, quorum culpa, vel fraude interdictum fuit positum, ibid. num. 3. 272
- 5 Privilegia Episcopis concessa ratione pontificalis Officii competunt etiam Cardinalibus, ib. num 19. 271
- 5 Privilegium extenditur ex identitate rationis; si id patiatur lata verbi significatio, vel aliàs esse elusivum, ib. n. 28. 271
- 5 Privilegium celebrandi Missas in Capella, ad quam confinit fideiolum multirudo, extenditur etiam ad Missas Curatas, & ad oblationes voluntarias, ibid. num. 29. 274
- 3 Privilegium concessum Abbati, ut possit omnia liberè scire verus Episcopus, & Ordinarius, tam in iis, que sunt jurisdictionis, quàm in aliis quibuscumque ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, non extenditur ad ea, que sunt Ordinis Episcopalis, in c. Dilictus, num. 5. de offic. ordinat. 596

Privilegium eligendi Confessorem.

- 5 Privilegium habens eligendi Confessorem, non potest eligere, nisi eum, qui habet executionem, c. Ne pro dilatione, num 20. 325. de pœnit. & remiss. 325
- 5 Privilegium eligendi Confessorem quid operetur post Concilium Tridentinum, ibid. num. 21. & seqq. 322
- 5 Privilegium sibi eligendi Confessorem, tanquam favorabile, & nulli noxium, est latissimè interpretandum, ib. n. 47. 324
- 5 Privilegium eligendi Confessorem quam ob causam Episcopus, & praelatis exemptis concessum fuerit, ibid. num. 48. & seqq. pag. 324
- 5 Privilegia an possit sibi eligere Confessorem non Curatum, nec approbatum ab Ordinario, ib. n. 50. & 52 315
- 5 Privilegium habens eligendi Confessorem, tenetur eligere Sacerdotem habentem executionem ab Ordinario, ib. n. 53. 325
- 5 Privilegium eligendi Confessorem Curatum, vel approbatum, in quo profit Cardinalibus, ib. num 63. 315
- 5 Privilegium sibi eligendi Confessorem in diocesi, in qua est approbatum ab Ordinario, non est sublatum à Concilio Tridentino, in c. Omnis, num. 25. de pœnit. & remiss. 314

Vide in ver. *Confessor.*

Privilegii derogatio.

- 5 Privilegia regia tolluntur per legem generalem, etiam si de illis non fiat specialis intentio, in c. Cùm Capella, num. 9. de privileg. pag. 254
- 5 Privilegia etiam in corpore juris clausa non desunt esse privilegia, & idem comprehenduntur in generali privilegiorum derogatione, in c. In his, num. 9. & seqq. de privileg. 279
- 5 Privilegia in corpore juris clausa ex Ilylo Concilii Tridentini non convalescunt expressè derogari, ib. n. 12. 279
- 1 Privilegia in corpore juris clausa non censentur sublata per generalem privilegiorum derogationem, in c. Nonnulli, num. 23. de rescript. 168
- 1 Contrarium, ibid. num 38. 170
- 1 Declaratur, ibid. num. 41. 171
- 1 Privilegiis clausis in corpore juris multò magis censetur derogatum, quàm non insertis, ib. num. 38. 170
- 1 Privilegium insertum in corpore juris facit jus commune inter nominatos, & de eo iudicatur quoad effectum derogatorium sicut de jure, ibid. num. 40. 170

Vide in ver. *Derogatio.*

Et in ver. *Decimarum consuetudo.*

- 1 Lex specialis in materia, in qua est privilegium clausum in corpore juris, tollit illud, etiam si de eo non fiat mentionem, ib. num 41. 172

Privilegium exemptionis.

- 3 Privilegium superveniens universaliter eximit, & liberat ab obli-

- gatione, qua quis antè tenebatur, in c. Magnus, num 26. de obligat. ad ratioc. 487
- 1 Declaratur, ibid. num. 42. verif. Non obstat. 487
- 2 Privilegium superveniens ante actum consummatum in futurum operatur effectum suum, in cap. proposuisti, num. 30. de for. compet. 81
- 2 Declaratur, ibid. num. 32. 81
- 5 Privilegium exemptionis concessum personis respectu certi loci non sequitur illas extra locum, in cap. Quoniam, num. 2. & seqq. de privileg. 266
- 3 Privilegium exemptionis ab nneribus Cameralibus concessum patrimonio, donec Clericus affequatur beneficium, extinguitur adepto beneficio, non reviviscit per beneficii dimissionem, in cap. Episcopus, num. 52. & num. seqq. usque ad num. 63. de prebend. 74
- 3 Contrarium, ibid. num. 52. 74
- 5 Privilegium concessum personis cum adjectione loci est personale ad locum tamen determinatum, in c. Cùm Capella, num. de privileg. 253

Vide in ver. *Exemptio.*

Privilegii interpretatio.

- 3 Privilegia juris ita intelligi debent, ut aliquid operentur, & non sint elusoria, in cap. De cetero, nu. 20. de Cleric. non resid. 38
- 3 Privilegium partim favorabile, & partim odiosum, debet restringi, quatenus præjudicet alteri, vel cultui divino, in c. Licet, num. 13. de prebend. 114
- 3 Privilegium debet latè interpretari, ut aliquid conferat, in cap. Quia in tantum, n. 30. de prebend. 77
- 5 Privilegia sic debent interpretari, ut non sint inania, sed aliquid conferant præter jus commune, in cap. In his, num 4. de privileg. 273
- 5 Privilegiorum verba sunt interpretanda largissimè, in cap. Olim, num 1. de verb. signif. 380
- 5 Declaratur, ibidem num 15. 381
- 5 Privilegia quatenus continentur præjudicium concedentis, sunt latissimè interpretanda, ib. d. n. 15. 382
- 5 Privilegii verba in præjudicium tertii strictè accipienda, ibidem num. 18. 381
- 5 Nec extenduntur de casu ad casum, nec de persona ad personam, etiam ex majoritate rationis, ib. n. 19. 381
- 5 Privilegium recipit interpretationem passivam à jure communi, ibid. num. 22. 381
- 5 Privilegia etiam contra tertium sunt latè interpretanda, quatenus patitur verborum proprietates, ib. num. 23. 381
- 5 Privilegium etiam in præjudicium alterius debet latè interpretari, ut aliquid conferat, ib. num. 24. 381
- 5 Item favore divini cultus, ib. num. 25. 381
- 5 Privilegium contra legem communem debet strictissimè interpretari, ib. num. 26. 381
- 5 Secus si contra statutum, vel consuetudinem, ib. n. 27. 381
- 5 Privilegia in dubiis recipiunt intellectum secundum intentionem concedentis, ib. num. 32. 382
- 5 Privilegii interpretatio pertinet ad principem concedentem, ib. num 34. 382
- 3 Privilegium super decimis an sit latè, vel strictè interpretandum, in c. Cùm contingat, num. 8. de decim. 316
- 1 De privilegiis Apostolicæ Sedis inferior, nec ut Juxda, nec ut Arbitrator, potest cognoscere, in cap. Cùm tempore, num. 9. & seqq. usque ad num. 16. de arbit. 695
- 1 Privilegiorum verba si sint obscura, & ambigua, pro interpretatione adendum est pata, nec licet in iudiciis recurrere ad Metropolitanum, vel viciniorum Episcopum, aut Conservatores, in c. Sanè, n. secundo, num 49. de off. delegat. 525
- 1 Privilegia sunt restringenda, ut minus legantur jus commune, quàm fieri possit, dum tamen aliquid conferat quantumcumque minimum in c. Causam que, n. 24. & 26. de rescript. 156

Vide in ver. *Interpretatio.*

- 1 In quantum tangunt jus concedentis, sunt latissimè interpretanda, ib. num 9. 156
- 1 Sed in quantum tangunt jus tertii sunt restringenda, ib. num. 10. & seqq. 156
- 1 Privilegia legum in dubio sunt interpretanda, ut minus derogent juri communi, & superioritati pontificiæ, ib. n. 14. 156
- 1 Privilegium, ubi non agitur de præjudicio tertii, non debet adstrictè interpretari, ut nihil operetur, ib. n. 26. 157
- 3 Privilegium debet potius interpretari, ut nihil operetur, quàm ut juri divino præjudicet, in c. Licet, n. 5. de regular. 392
- 5 Privilegium principis latissimè interpretandum est, in c. Quod nonnullis, num. 18. de privil. 273
- 5 Privilegium Monasterio concessum, quodd ejus Monachi excommunicari non possint, intelligitur de Monachis manentibus in Monasterio, vel Capellis sibi utroque jure subiectis, in c. Quoniam, num. 1. de privil. 266

Privilegium inverisimile.

- 3 Privilegium in materia non verisimili præsumitur falsum, & subrepticium, in c. Explicari, n. 44. de obser. jejun. 621

Privilegium novatio.

- 2 Privilegii novatio non præsumitur, nisi de eo expressè caveatur, in c. Cùm contingat, num 41. de for. compet. 72

Privilegium personale, reale.

- 3 Privilegia locis concessa extenduntur ad omnes personas ibi existentes, five forenses, five extraneas, in c. Inter alia, n. 82. de immunit. Eccl. 643

Privilegii renunciatio.

- 1 Privilegio libertatis potest exemptus renunciare in sui præjudicium,

- cum, non autem concedenti, vel alterius, in c. Cùm tempore, num. 2. de op. ab. 696
- 1 Privilegio fieri potest renunciari, ita & decreto irritatis, tamquam accessorio, in cap. Cùm accessissent, num. 15. de consensu. 109
- 1 Privilegio concessio miserationis causa renunciari non potest, in c. Ceterum, num. 14. de rescript. 141
- 1 Privilegio Ecclesie nemo potest renunciare, in c. Inter alia, num. 13. de immunit. Eccl. 641
- 1 Privilegio in favorem duorum concessio, alter altero invito renunciare non potest, ibid. num. 89. 641
- Vide in ver. *Renunciatio*.

Privilegiu revocatio, & extinctio.

- 1 Privilegium concessum ex causa onerosa non potest per principem revocari, in c. Ex Epistolâ, num. 19. de probat. 126
- 1 Privilegia Auditoribus Rotæ concessa in remunerationem laborum sunt irrevocabilia, ib. num. 19. 126
- 1 Citatio, vel presertim partis an requiratur in modificatione privilegii, in c. Olim, num. 15. de verb. signif. 172
- 1 Privilegium est revocandum, quando incipit tendere in præjudicium aliorum, in c. Nuper, n. 11. de decim. 125
- 1 Privilegium causa cessante, cessat privilegium, in c. Ne pro dilatione, num. 18. de penit. & remis. 123
- 1 Declarata, ibid. num. 48. 124
- 1 Privilegia, & indulgentia contra decreta Tridentini Concilii revocantur lo Bulla Pi IV. in cap. Quia propter, § Illud autem, n. 2. de elect. 292
- 1 Privilegium ex causa onerosa transit in contradum, qui à principem revocari non potest, in cap. Relatum, num. 24. ne Cler. vel Monach. 666

Privilegiu violatio.

- 1 Privilegia non sunt violanda etiam indirectè, in c. Quando, n. 2. de privileg. 275
- Vide in ver. *Privilegiati*.
- 1 Privilegiati super absentia coguntur redire per subtractionem proventuum, si Ecclesia patitur omissionis defectum, in cap. Cùm ad hoc, num. 1. de Cler. non residen. 62
- 1 Privilegiati, quod excommunicari non possint ab Ordinariis, non debent excommunicari etiam indirectè, in cap. Quando, num. 1. de privil. 275
- 1 Privilegiatus, ut absens in studio fructus præbendæ recipiat, existens in villa, vel castello, nisi nullum est, vel minus competens studium, privilegio non utitur, in cap. Tux, num. 1. de Cleric. non resid. 57
- 1 Opponiti plura contra electum sufficit alterum probare, quod ad cassationem sufficit, in cap. Cùm jam dudum, num. 1. de prob. 96
- 1 Probare sufficit unum ex pluribus copulativè in rescripto narratis, vel in iudicium deductis, si quolibet per se sufficiat ad fundandam intentionem impetrantis, vel ad victoriam causæ, ibid. num. 8. 96
- 1 Nisi quis se aliter teneat ad omnia probanda, quod in dubio non præsumitur, ibid. num. 9. 96
- 1 Ad probandum quis non debet admitti, quod probatum non relevat, in c. Audivimus, n. 61. de Re lit. & vend. Sand. 607
- 1 Probans semiplenè, alio nihil probante, dicitur plus probare, sed non plenè, in cap. Cùm Ecclesia, num. 17. de caus. possess. & propr. 110
- Probabile. Vide in ver. *Opinio probabilis*.
- Et in ver. *Proposito*.
- 1 Probabilia sunt, que videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & his, vel omnibus, vel pluribus, vel maximè notis, in c. Ne innotatis, n. 407 & 411. & 412. de consensu. 86
- 1 PROBABILITAS indifferentè se habet ad verum, & falsum, in c. Ne innotatis, num. 122. de consensu. 83
- 1 PROBATIO per iuramentum non sufficit, ubi Constitutio requirit legitimam probationem, in cap. Ego N. num. 24. de iur. jur. 166
- 1 Nec quando fieri potest per testes, ibid. num. 15. 166
- 1 Probatio directa ubi fieri non potest, admittitur indirecta per circumstantias, ibid. num. 16. 166
- 1 Nihil est in probatione, quod prius non sit in natura, in c. Olim, n. 21. de lit. contest. 86
- 1 Probatio directa non admittitur contra præsumptionem juris, & de iure, admittitur tamen indirecta, in c. Vidua, num. 31. de regul. pag. 143
- 1 Probatio plena non requiritur in summario possessorio, in c. In nomine Domini, num. 10. de rescrib. 142
- 1 Sed sufficit summaria levis, & qualis qualis, ib. num. 21. 142
- 1 Item sufficit nides extrajudicialis, si concurrant adminicula, ibid. num. 22. 142
- 1 Et admitti solent etiam præsumptiones, ib. n. 21. 142
- 1 Probatio saltem semiplena requiritur ex iustis Rotæ in iudicio mantentionis, ibid. num. 21. 142
- 1 Probatio per unum talem cum tamen cognoscatur per pleniorum probationem etiam de tempore exteriore, in c. Quid nobis, n. 21. de clandestina depositione. 11
- 1 Contrarium, ibid. num. 11. 11
- 1 Probati non in vicem non collidunt, nisi sint oppositæ, & incompatibiles, ibid. num. 11 & 12. 11
- 1 Probationes si sint contrariæ, fortior prævalere debet, & innotatio non facta habetur, ibid. num. 15. 11
- 1 Probatio per duos testes de visu prætorum contrariæ probationi per unicum talem de visu cum fama, ibid. num. 26. 11
- 1 Probationis primæ præsumpti va standum non est in præjudicium secundæ probationis veræ, ibid. num. 18. 11
- 1 Probatio dubia, seu æquivoca non relevat probantem, in c. In presertim, num. 1 & 14. de probat. 113
- 1 Probatio æquivoca que dicitur, ibid. num. 1 & 14. 113
- 1 Probatio debet concludere per necessè, & non per possibile, ibid. num. 15. 113

- 1 Probatio non concludens non valet, ibid. num. 16. 113
- 1 Probatio per verisimilitudines non sufficit, ubi clara probatio requiritur, ibid. num. 17. 113
- 1 Fallit in sex casibus, remissivè, ibid. num. 18. 113
- 4 Probationes plures in iudicio quasi possessionis legitimatitatis conjunguntur, in cap. Lator, num. 42. qui filii sint legitimi. 46
- 4 Et leviores sufficiunt, ibid. num. 41. 46
- 4 Probationes contrariæ invicem cognoscantur, ib. n. 42. 46
- 4 Probatio plena non potest nisi per aliam plenam elidi, ibidem num. 51. 87
- 4 Probatio per rei veritatem vincit probationem, quæ fit per præsumptiones, & conjeduras, in cap. per tuas, num. 10. qui filii sint legit. 95
- 4 Probatio præsumptiva contra instrumentum non admittitur, ibid. num. 11. 95
- 1 Probatio plena per contrariam pleniorum cognoscatur, in c. Cùm Ecclesia, num. 21. de caus. posses. & propr. 110
- 1 Probatio probationem non excludit, nisi publicæ attestatiombus, ibid. num. 16. 110
- 1 Probationes adversariæ subtrahens, offendit semiquam litem tenere, in c. pervenit, n. 1. num. 14. de rescrib. cogen. 109
- 1 Et pro convicto haberi debet, ibid. num. 15. 110
- 1 Sed contra, ibid. num. 18. Distinctioni, num. 19. 160
- 1 Probatio unius modi æquæ non facit fidem in alio modo agendi, vel casu alio attritu, in cap. Quæritur, n. 1. secundo, num. 37. de accusat. 17
- 1 Probationes plures imperfectæ simul conjunguntur ad faciendam plenam, & perfectam probationem, in c. Ne innotatis, num. 101. de consensu. 40
- 1 Probationes duæ semiplenæ faciunt unam plenam, ibidem numer. 102. 40
- 1 Probatio plena conficitur ex diversis probationibus imperfectis cum tendunt ad eundem finem, ib. n. 106. 40
- 1 Probatio plena confurgit ex pluribus præsumptionibus ad idem tendentibus, & ex vi pluribus adinvenitis, quando unum alteri adminiculatur, ibid. num. 107. 40
- 1 Probationes etiam certæ, & liquidæ, per contrarias similes cognoscantur, ibid. num. 109. 47
- 1 Probatio plenior absorbet, & confundit minores plenam directè oppositam, ibid. num. 111 & seqq. 64
- 1 Probationes in criminalibus debent esse luce clariores, ibidem num. 114. 79
- 1 Probationes cum utrinque sunt æquales, quælibet minima præsumptio pro una parte facit eam prævalere, ib. n. 129. 92
- 1 Probatio per scripturam in quibus casibus requiritur, in c. Sicut, n. 4. de probat. 127
- 1 Probationum renunciatio non præsumitur, nisi probetur, ibidem num. 12. 127
- 1 Probatio per quinque testes æquipollet probationi instrumentali, ibid. n. 6. 119
- 1 PROBLEMA quid sit in cap. Ne innotatis, num. 124. de consensu. 45
- 1 Problema quomodo intelligantur dubitationem habere, ibidem num. 125. 45
- 1 PROCESSIONES, & preces publicæ Sede Vacante à Capitulo indicenda, ut bonum à Deo pastorem valeant impetare, in c. Cùm in eundem, num. 8. de elect. 244
- Vide in ver. *Regulariter* q. 2. de Processione.
- 1 PROCESSUS sine liti contestatione est irritus, in c. Olim, n. 10. de lit. contest. 11
- 1 Processus habitus per litteras subreptitias est ipso jure nullus, & potest detecta subreptione quandoque rescocari, in cap. Ad audientiam, n. 12. num. 21. de rescript. 114
- 1 Processus in vim litterarum subreptitiarum ad lites valet pariter non opponente, ibid. num. 10. 114
- 1 Processus super executione litterarum beneficiorum habitus per iudicem principaliter deputatum super contentione beneficii valet, si de subreptione non fuerit oppositum, ib. n. 11. 114
- 1 Processus habitus etiam executor litterarum beneficiorum subreptitè impetratorum an valet, ib. n. 12. & seqq. 117
- 1 Processus veni accessit ad gratiam, & idè vitatur ad lites ipsius gratiæ, ibid. num. 16. 117
- 1 Processus Inquisitionis.
- Vide in ver. *Inquisitio*.
- 1 Processus diversi, quando diversis modis in diversis instantiis facti sunt, & nullus per se sufficit ad condemnationem, an possint simul cumulari, in c. Qualiter, & quando, n. 12. & seqq. de accusat. 17
- 1 Processus super crimine factus super uno modo agendi, si sit perfectus, non impedit alium procedendi modum, ib. n. 10. 17
- 1 Processus Delegati, qui de sua commissione non docuit, est nullus, in c. Cùm in iure, num. 16. de off. deleg. 121
- 1 PROCURATIO post Concilium Tridentinum non debetur Episcopis visitantibus Ecclesias, & loca pia suæ Civitatis, in cap. Quæritur, num. 27. de consensu. 114
- 1 Procuratio non debetur Visitatori, qui vadit pro causis expedendis, in c. Dilectus, n. 1. num. 21. de rescript. 121
- 1 Procuratio debetur Episcopis ab Ecclesiis etiam Contractis, licet ipsum tamquam procuratorem, in cap. Venientes, dum. 1. de cent. b. 110
- 1 Episcopus de jure communis fundat intentionem super jure visitandi Nonnulla sua decessis, & extendi ad alios procuratorem, ibid. num. 2. 110
- 1 Procuratio est visitationis annexa, ibid. n. 5. & seqq. & num. 11. fact. lit. num. 10. 111
- 1 Procuratio de jure communis debetur Episcopo, etiam cum visitat Ecclesias sua Civitatis, ibid. num. 0. 111
- 1 Sedis post Concilium Tridentinum, ib. n. 14. 11 & 11. 111
- 1 In visitatione vidualia non sunt Episcopo ministranda, nisi pro temporis necessitate, ib. n. 14. 111
- 1 Procuratio post Concilium Tridentinum non debetur Episcopo visitanti Ecclesiam Cathedrali, aut Clerum, seu loca pia Civitatis, ib. num. 15 & 13. 111
- 1 Procuratio ratione visitationis debita de jure communi, à subdito

dito non est præscriptibilis, ibidem num. 20.
 3 Secus in procuratione ratione consuetudinis, pacti, vel privilegii, ib. num. 21.
 3 Item secus in præscriptione, quæ fit nomine alterius, ibidem num. 22.
 3 Item secus post Concilium Tridentinum, num. 24.
 3 Consuetudo locorum, vel provinciarum, in quibus nihil solvitur Episcopo visitanti, post Concilium Tridentinum est observanda, ib. num. 24.
 3 Et quid si consuetudo sit generalis in loco, vel provincia, sed una tantum, vel altera Ecclesia Episcopum non procuraverit, ib. num. 25. & seq. usque ad num. 25.
 3 Consuetudo non solvendi procurationem Episcopo visitanti, qualiter & coram quo sit probanda, ib. n. 29.
 3 Procuratio in tribus casibus hic expressis non est annexa visitationi, ib. num. 30.
 3 Exempti à procuratione pecuniaria non videntur & exempti à procuratione in victualibus, sed tantum ab indebita extortione, ibid. num. 31.
 3 Exemptione revocata à visitatione, an censetur revocata exemptione à procuratione, ib. num. 32.
 3 Procuratio an debeat Episcopo visitanti Hospitalia pauperum infirmorum, ibid. n. 34. & seq. usque in fin.
 3 Pauperes excusati à procuratione, ib. num. 35.
 3 Visitatores quomodo se debeat gerere in victualibus accipiendis, ibid. num. 36.
 3 Procurandi sunt prelati, cum personaliter visitant; secus si per alium, in c. procurationes, n. 1. & 6. de censib.
 3 Legati, & Nunciæ papæ pro his diebus tantum, quibus moram trahunt, & procurari debent, ibid. num. 2.
 3 Procuratio ratione visitationis debetur etiam Archiepiscopi, & aliis inferioribus prelati, ib. num. 3.
 3 Declaratur, num. 4.
 3 Procuratio non debet recipere beneficium, qui non facit visitationis officium, ibid. num. 6.
 3 Visitatio non licet Episcopis alteri demandare, nisi fuerint legitime impediti, ibid. num. 7.
 3 Procuratio non debetur Episcopo, cum per alium visitat, sed ipsi visitanti, ibidem num. 11.
 3 Procurationem an possit Episcopus per alium visitans recipere à volente, ibid. num. 13.
 3 Indultum recipiendi procurationem denegatur Episcopo, qui morbo correptus inchoatam procurationem per alium absolvi intendebat, ib. num. 14.
 3 Procuratorum numerus commensurandus est numero dierum, in quibus munus visitationis impenditur, ib. num. 18.
 3 Procuratio si ab una Ecclesia integrè solvi non possit, an liceat Episcopo plures Ecclesias conjungere ad unam procurationem solvendam, ibid. num. 19.
 3 Procuratio ab Ecclesiis pauperibus non est recipienda, etiam si gratis offeratur, ibid. num. 20.
 3 Procuratio in Ecclesiis exigentibus, tenetur duplici restituere infra mensem Ecclesie gratæ, ib. num. 22.
 3 Munera etiam spontè oblata in visitatione recipientes maleditionem incuriunt, à qua non liberantur, nisi duplici restituant, ibid. num. 24.
 Vide in ver. *Visitatio quoad procuratorem*.

3 Consuetudo locorum, vel provinciarum, in quibus nihil solvitur Episcopo visitanti, post Concilium Tridentinum est observanda, in c. Venerabili, num. 24. de cens.
 3 Et quid si consuetudo sit generalis in loco, vel provincia, sed una tantum, vel altera Ecclesia Episcopum non procuraverit, ibid. num. 25. & seq. usque ad num. 25.
 3 Consuetudo non solvendi procurationem Episcopo visitanti, qualiter & coram quo sit probanda, ibid. num. 29.
 3 Procuratio non debetur propter privatum Oratorium, in cap. Auctoritate, num. 2. de censib.
 3 Procuratorem non intelligitur remisisse Episcopus remittens Ecclesie servitia, quæ sibi debet pro annua pensione, & statuent, ut aliud servitium non imponatur, in c. Venerabili, num. 1. de censib.
 3 Procuratio est visitationis annexa, ib. num. 5.
 3 Procurator tenetur restituere, si tanquam procurator percipit, non autem si tanquam quilibet, in c. postulanti, num. 16. de concess. præben.
 3 Procurator fiscalis, si ita se habeat consuetudo, assignari potest ex qualibet condemnatione decima pars ejus quantitates, in qua reus cum Camera se composuerit, in cap. presbyteri, num. 25. de penis.
 3 Procurator si factus aliquid ut nuncius, non valet, quod agit, in c. Cùm dilectus, num. 4. de Relig. domib.
 3 Et factum à nuncio an possit validari ratificatione, ib. n. 5.
 3 Procurator substantiam contractum in se, licet procuratorio nomine, & domino cedere tenetur, ib. n. 9.
 3 Procurator curialis licet contentando in partibus coram loci Ordinatore, censetur illius jurisdictionem prorogare, & excludit principalem à beneficio Eugeniana, in cap. Licet, num. 54. de foro compt.
 3 Procurator ad eligendum nomine absentis, etiam legitime impediti, non potest esse, qui non est de Capitulo, in cap. Quia propter, num. 62. de elect.
 3 Procurator alium substituent non remanet amplius procurator, in cap. presentata, num. 9. de testib.
 3 Procurator ad eligendum constitui debet à vocalibus absentibus cum generali mandato, in cap. Quia propter, §. Illud autem, num. 5. de elect.

4 Professio irregularis quæ dicitur, in c. Insinuante, num. 16. Qui Cler. vel voven.
 4 Ingressus in Monasterium an sit de substantia professionis, ibid. num. 24. & seq. usque ad num. 32.
 4 Quid in professione tacita, ibid. num. 30.
 4 Et quid in professione expressa ib. n. 31.
 4 Professio non vitiat pactum reservationis bonorum quoad usum, vel administrationem, sed vitiat, ib. n. 32.
 3 Professio facta sine susceptione habitus Religionis valida est, in c. porrectum, n. 1. & 17. de regular.
 3 Professio est votum de præsentibus, quod diem, aut conditionem non recipit, ibid. num. 6.
 3 Et est solemne, quod impedit matrimonium contrahendum, & dissimul contrahendum, ib. n. 7.
 3 Professionem non impedit infirmitas corporis, sed animi, ibidem num. 9.
 3 Professio quamvis in scriptis fieri debeat, tamen ad sui validitatem non exigit scripturam, ibid. num. 10.
 3 Professionem an censetur emittere, qui junctis manibus tradit se Abbati in Monachum, & fratrem, ib. num. 40. & seq. usque ad num. 51.
 3 Professio inducitur, quando præcedit votum profutendi, & postea subsequitur aliquid signum denotans professionem, ibidem num. 43.
 3 Professio facta non servata forma præscripta in Regula, vel Constitutionibus Ordinis, an valeat, ib. n. 45.
 3 Papa potest infringere professionem, ita ut obligationem non inducat, ibid. num. 48.
 3 Regula Monachorum ponens certam formam circa professionis actum, non videtur ponere formam substantialem, ibidem num. 46.
 3 Nisi habeat decretum irritans, ib. num. 47.
 3 Vel struat, ut professio alter fieri non possit, ib. n. 49.
 3 Professio Regularis est quædam mors quoad mundum, in c. Statuimus, num. 14. de regular.
 3 Professionem nullatenus emisisse, aut nulliter, parja sunt, ibid. num. 28.
 3 Professionem qui facit, & habitum suscipit, licet nunquam fuerit in claustrum, ad observantiam Regularum compellitur, in c. Sicut nobis, num. 1. de regularib.
 3 Profiteri quis potest etiam in lecto, & in dono propria, ibidem num. 31.
 3 Professio in genere generalissimo sublata est à Concilio Tridentino, ad eum nec in foro conscientie inducitur si aliqua obligatio, in c. Quia ingredientibus, n. 22. de testam.
 3 Professio nulla nullum producit juris effectum, ib. n. 26.
 3 Declaratur, ibid. num. 35.
 3 Professio emissa in manibus trufatarum, an aliquam, & qualem inducat obligationem, in c. Consulti, n. 49. de regular.
 3 Professio quid sit, & quocumque, in cap. Vidua, num. 13. de regular.
 3 Professiones eorum, qui recipiuntur in Monasterio, ultra quam sustentari possint, an valeant, in c. Non amplius, num. 26. usque ad num. 32. de institut.
 3 Quid in professione Monialium, ib. n. 27. & 32.
 3 Et quid in professione Monachorum, ib. n. 28.
 3 Et quid post Concil. Trid. ib. n. 29.
 3 Professio facta in manibus Delegati excedentis limites sue facultatis non valet, in cap. Qui presbyterum, num. 43. de pœnit. & remis.
 3 Declaratur, ibid. n. 9. & seq. usque ad n. 101.
 3 Professionis substantiam consistit in tribus votis solemnibus, ibid. num. 69. & 71.
 3 Professio in dubio valida est iudicanda, ib. n. 102.
 3 Non professi in Collegiata Regulari existentes coguntur, ut profiteri, aut beneficium dimittere, in cap. Cui in magiistrum, num. 13. & 17. de elect.
 3 Professus in una Religione censetur professus in omnibus quoad substantialem Regulam, in cap. Ad Apostolicam, num. 42. de regular.
 3 Professi in genere generalissimo qui dicantur cui acquirant, & cui subijciantur, in cap. Quia ingredientibus, num. 19. & 22. de testam.
 3 Professi in genere subalterno qui sint, & cui acquirant, ibidem num. 20.
 3 Et quid de professis in individuo, ib. n. 21.
 3 Bona professi in genere generalissimo sunt Religionis in genere arbitrio Episcopi distribuenda, in cap. Consulti, num. 8. de regular.
 3 Professi in Religione à Sede Apostolica non approbata, quam putant approbata, an sint obligati ad Religionem in genere, ibid. num. 44.
 3 Professus in Religione, quam credebat approbata, peccat matrimonium contrahendo, ib. n. 48. & 54.
 3 Professi sunt censendi in Ordine Minorum ducentes originem à Judæis, & Saracenis non obstante statuto, & protestatione eis facta, quod eorum professio foret nulla, in c. Qui presbyterum num. 123. de pœnit. & remis.
 3 Constitutio disponens aliquos non esse admittendos ad professionem, nisi prius facta inquisitione de eorum qualitatibus inducit formam, in cap. Qui presbyterum, num. 36. de pœnit. & remis.
 3 Professio emissa sub conditione, ut si professus unquam reperitus fuerit fregisse vota castitatis, pauperatis, vel obedientie, ejici possit à Religione, an sit valida, in cap. Cùm in Ecclesiis, num. 5. & seq. usque in fin. de major. & obed.
 3 Professionem non vitiat condicio resolutiva, sed vitiat, ib. n. 11. & seq.
 3 Professio est votum solemne de præsentibus, quod diem, aut conditionem non recipit, ib. n. 13.
 Vide in ver. *Regularis, Monachus, Religiosus, Totum*.

5 Professio dispar esse non debet in uno, & eodem officio, in c. Quia nonnullis, num. 8. de Magiistris.
 5 Declaratur, ibid. num. 13.

Professio, Professus.

3 Professio regularis dicitur, qua quis incorporatur alieni ex Religionibus approbatis, etiam si sit in domo seculari, in c. Ex parte, num. 17. de convers. conjugat.
 1 Professio appellatio venit etiam tacita, in c. perlatum, num. 22. & seq. de ius, quæ vi met. canf.

- 1 Perfectionis vim obtinent hæc verba, *Confero me, & mea in Monasterio*, in c. Cum simus, n. 2. de regularibus. 128
- 1 Professio fieri non debet ab excommunicato, sed facta tenet, in c. Ex publico, n. 9. de convers. conjugat. 445
- 1 Professio est votum solemne de presenti, quod diem, aut conditionem non recipit, in cap. Cum in Ecclesiis, num. 31. de major. & obed. 416
- 1 Professio, & votum requirunt consensum jure naturali divinum, in c. Perlatum, n. 47. de his, qui vi met causa sunt. 650
- 1 Professio emissa uxore contradicente, ea mortua validator, si vit per momentum temporis steterit in Monasterio, licet illius mortem ignoraverit, in c. Significatum, n. 46. de regular. 364

Professio quid operetur.

- 1 Professio Regularis cur magis solvat jus patris potestatis, quam sacer Ordo; in cap. Indecorum, num. 58. de etat. & qual. p. 9. 402
- 1 Professio nulla ex alia causa, quam ex defectu consensus, patet naturalem obligationem, in cap. Si quis num. 45. de regular. 317
- 1 Professio per simulationem emissa obligat ad perseverandum in Religione, & ad Regulari observandam, ib. n. 47. 317
- 1 Professio facta dirimit matrimonium post contractum, & etiam si ex copulis filii fuerint procreati, in c. Insinuante, num. 19. qui Cler. vel voven. 51
- 1 Dispensandum an sit cum nobili conjugata, ut in domo Turris Specularum Urbis emitit tria vota substantialia in manibus Delegati Apostolici, ita ut per hanc professionem solvatur matrimonium non consummatum, in c. Ex parte, il. 2. num. 11. & seq. usque in fin. de convers. conjugat. 450

Vide in ver. *Professio tacita.*

Et supra in ver. *Professio, Profusio.*

- 1 Profili invalidè an teneantur in utroque foro ad observantiam Regulari, in c. Si quis, n. 21. & 27. de Regulari. 312
- 1 Profili nulliter potest in foro conscientie etiam sine licentia ad sacrum redire, & uxorem ducere, secundum opinionem Navarræ, ibid. num. 14. 315
- 1 Contractum, ibid. num. 29. 340
- 1 Profilius invalidè an teneantur in Religione perseverare, ut vitetur scandalum, ib. num. 35. & 67. 315
- 1 Profilius ob mortis timorem an possit tuta conscientia ad sacrum redire, ib. n. 16. & 31. 315
- 1 Profilius invalidè potest etiam in foro conscientie obligari ab Ecclesia ad Religionem in genere, ib. num. 41. 316
- 1 Profilius nulliter an obligetur ex simpliciter voto, ib. n. 46. 317

Profili tollit irregularitatem ex defectu natalium.

Vide in ver. *Illegitimus.*

- 1 Irregularitates, quæ ex proprio delicto proveniunt, per solemnem professionem non abolentur, in cap. Ut filii, num. 16. de filiis presbyter. 462
- 1 Professio irrita non dirimit matrimonium post contractum, in c. Consultui, num. 10. qui Cler. vel voven. 45
- 1 Professio solemnis etiam tacita, & presumpta impedit matrimonium contrahendum, & dirimit post contractum, ib. n. 16. 46
- 1 Professio, quæ ab Ecclesia habetur pro valida, licet sit irrita quoad Deum, tamen in foro judiciali dirimit matrimonium post contractum, ib. num. 17. 46
- 1 Professio per simulationem emissa, licet sit nulla quoad Deum ex defectu consensus, tamen obligat Religioni in foro externo, ib. num. 18. 46
- 1 Profilius nulliter, qui spontè ad Monasterium exivit, & uxorem duxit, an ea contradicente possit in foro conscientie ad Religionem redire, ib. num. 21. 46
- 1 Professio nulliter, qui ante declarationem nullitatis contraxit matrimonium, tenetur etiam invitæ uxore in utroque foro obedire Juridicè præcipienti, ut redeat ad Monasterium ad agendum matrimonium, ib. num. 24. 47
- 1 Profilius per simulationem in Monasterio Monialium ex inhonesta causa, licet non sit Monachus, tamen cogitur in alio Monasterio manere in pœnam commissi delicti, ib. n. 25. 47
- 1 Profilius nulliter, qui elapso quinquennio spontè exivit à Monasterio, & uxorem duxit, ea consentiente, tenetur ad Religionem redire etiam in foro conscientie, ib. n. 27. & 29. 47
- 1 Professio etiam nulla annexum habet votum continentie, quod impedit matrimonium contrahendum, ib. n. 31. 47
- 1 Professio invalidè potest etiam in foro conscientie obligari ab Ecclesia ad Religionem in genere, in cap. Si quis, num. 41. de regular. 316
- 1 Profili an vitetur ex pacto reservationis proprii, in cap. Si conditiones, num. 29. de condit. apposit. 44

Professio quoad ætatem.

- 1 Professio post Concilium Trid. facta ante annum decimum sextum ætatis completum, aut ante eadum probationis annum, non valet, in cap. Ad nostram, num. 4. de regular. 310
- 1 Professio tacita ante annum decimum sextum, aut non transacto probationis anno, subsistit est à Concilio Trident. ib. n. 5. 310
- 1 Minor læsus in professione non relinquitur, ib. n. 11. 310
- 1 Professio emissa per aliquot horas ante decimum sextum annum expletum, an valet, ib. n. 10. & seq. usque in fin. 310
- 1 Professio in Monasterio, ubi est dura Congregatio, emitti non potest ante plenam pubertatem, in cap. Nullus, num. 11. de regular. 319
- 1 Professio ex statuto speciall in aliquibus Religiosis, ut Capuculinorum, fieri non potest ante annum decimum sextum expletum, ibid. num. 12. 319
- 1 Professio quamvis ex statuto non scripto, fieri non debeat ante annum ætatis 18. & 21. in Religiosis Ministrum, & Redemptoris Captivorum; tamen si fiat, valida est, in c. Qui presbyterum, num. 15. de pœnit. & remiss. 407
- 1 Professio emissa ante annum decimum sextum completum, vel infra tempus probationis, post Concilium Tridentinum non obli-

gat ad Religionem in genere, in c. Consultui, num. 11. qui Cler. vel voven. 44

Vide in verb. *Professio tacita, Etas in professo, Novitias quoad ætatem.*

Professio quoad annum probationis.

- 1 Dies cepta in materia professionis non habetur pro completa, sed tempus currit de momento ad momentum, in cap. Ad nostram, de regul. num. 9. 11. 12. & 29. 310
- 1 Professio emissa per aliquot horas ante probationis eodem die suscepti habitus, sed ante horas circiter quinque, aut emissa per aliquot horas ante decimum sextum annum expletum, an valet, ib. n. 10. & seq. usque in fin. 310
- 1 Professio emissa eadem die, & hora suscepti habitus, quo anno Gregorius XIII. decem dies sustulit à mense Obobris, invalida est, ib. num. 24. 311
- 1 Annus tacite professionis quando incipiat, & finiatur, ibid. num. 30. 311
- 1 Professio facta ante annum probationis nullam patit obligationem etiam ad Religionem in genere, ib. n. 34. 312
- 1 Professio facta ante annum probationis etiam de jure communi in Ordinibus Mendicantium nulla erat, in c. Significatum, num. 45. de regular. 361
- 1 Professio ejus, qui per sexquingentesimæ anni Novitias stetit in Monasterio, & residuum an extra illud sui obedientia prælati, valida est, in cap. Insinuante, nu. 15. & 18. & seq. qui Cler. vel voven. 52
- 1 Professio expressa de jure communi fieri poterat in ipsomet ingressu etiam non data perseverantia tridui, ib. n. 26. 52
- 1 Professio nec fieri, nec recipi debet infra tempus probationis, sed facta, & recepta tenet, in cap. Ad Apostolicum, num. 1. de regular. 311
- 1 Et quod post iura sexti, & Concilii Trident. ib. n. 21. 311
- 1 Professio emissa ante annum probationis expletum, ea Concilio Tridentino est nulla, nullamque inducit obligationem, ibidem num. 11. 311
- 1 Professio emissa infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium an pariat obligationem ad Religionem in genere, dimissionem matrimonium post contractum, in c. Consultui, num. 59. de regular. 401
- 1 Et quod si profensus intendat se obligare illi Religioni in specie, ibid. n. num. 50. & seq. 401
- 1 Et quid post Concilium Tridentinum, ib. n. 57. & seq. 401
- 1 Professio emissa à Monialibus S. Dominici in articulo mortis constitutis ante annum probationis elapsum, ex induito S. Pii V. profertur quoad spiritualia tantum, non autem quoad temporalia, in c. Sicut novus, num. 31. de regular. 319
- 1 Professio tacita induci non potest, nisi prius annus probationis fuerit completus, in cap. Qui præbiterum, nu. 111. de pœnit. & remiss. 109
- 1 Profilius non dicitur de jure communi, qui sine probatone an habitu profectum non suscepit, nisi tunc perseveret, in c. Ad nostram, num. 1. de regular. 350
- 1 Sed profilius dicitur, qui præcedente probatone, habitum profectum assumpsit etiam non data perseverantia tridui, ib. n. 3. 100
- 1 Tridui sufficienter ad professionem tacitam non requiritur, quando ingressus præter susceptionem habitus profectum se inmiscuit etiam adibus, qui à solis profiliis fieri consueverunt, ibidem num. 3. 150
- 1 Profilius ante annum probationis elapsum, & ad sacrum rediens recuperat bona donata quæ causa non secuta, in c. Statutum, num. 19. de regular. 410
- 1 Declaratur, ib. num. 21. & 24. 410
- 1 Professio infra annum probationis emissa de jure an obligat ad Religionem in genere, in c. Perlatum, num. 21. & seq. & nu. 31. de 11, qui vi met. causis. 650
- 1 Professio emissa in Religione non approbata an obligat ad Religionem in genere, ib. n. 18. & 10. 670

Professio conjugatorum.

- 1 Professio unius conjugis non valet, nisi uterque profiteatur, aut remaneat in saculo castitate voveat, & crearet periculo incontinentie, in c. Cum sis, n. 3. de convers. conjugat. 414
- 1 Professio conjugis ut dirimat matrimonium ratum non consummatum, tria requiruntur, in c. Ex parte, il. secundo, nu. 15. de convers. conjugat. 453
- 1 Professio facta à conjugè de licentia alterius castitatem voventis, tenet etiam sine Episcopali licentia, in cap. Præterea, num. 12. de convers. conjugat. 410
- 1 Dispensandum an sit cum nobili conjugata, ut in domo Turris Specularum Urbis emitit tria vota substantialia in manibus Delegati Apostolici, ita ut per hanc professionem solvatur matrimonium non consummatum, in c. Ex parte, il. 2. num. 11. & seq. usque in fin. de convers. conjugat. 450
- 1 Profilius de uxoris licentia potest, & debet à Monasterio revocari, si uxor sit suspecta, & continentiam non promiserit, in c. Præterea, num. 1. de convers. conjugat. 419
- 1 Secus si promiserit continentiam, sive sit suspecta, sive non, ib. num. 2. 419
- 1 Professio emissa à viro uxore contradicente, an ea mortuo obliget ad Religionem in genere, & dirimat matrimonium post contractum, in cap. Consultui, num. 12. & seq. qui Cleric. vel voven. 45

Vide in ver. *Conjux matrum.*

Professio quoad consentiam profertenti, & recipienti.

- 1 Professio Regularis non dicitur, nisi adit consensus Religiosis recipientis, in cap. Ex parte, il. secundo, num. 10. de convers. conjugat. 453

- 7 Professio non est irrita ex eo, quod facta fuerit a puella ante explorationem voluntatis, in cap. Cum accessissent, nu. 31. de consuetudinibus. 109
- 3 Professio in maiorem requirit deliberationem, quam votum contententia, in c. Tua littera, n. 43. de Cler. per salt. promot. 102
- 3 Professio nulla convalidatur per solam ratificationem profertentis absque nova acceptatione Religionis, in cap. Significatum, nu. 47. de regular. 164
- 3 Professio Regularis ad sui validitatem requirit consentium, qui ab Ecclesia (supplicari) non potest, in cap. Quando, numer. 105. de transl. Episcop. 124
- 4 Professio fieri potest etiam in manibus privati Religiosi habentis speciale mandatum a Superiore, in c. Intinuante, num. 18. qui Cler. vel voven. 51
- 3 Professio est contractus ultrò citròque obligatorius, in c. Ex parte, num. 26. de regular. 407
- 3 Episcopus Ecclesie Regularis potest Monachos ad professionem recipere, in cap. Ad Apostolicam ad num. 17. verfi. Rursus, de regular. 382
- 3 Professio factis est ut recipiatur a Superiore mandante, vel postea ratificante, ibidem 19. 323
- 3 Professio est contractus ultrò citròque obligatorius inter profertentem, & Monasterium, in cap. Porrectum, n. 13. de regular. 171
- 3 Et inter eos est quasi matrimonium, ibid. n. 20. 173
- 3 Professio Regularium quis possit recipere, ibidem n. 23. & seq. usque ad num. 30. 174
- 3 Quid in Abbate, vel Abbatissa, ibid. 174
- 3 Quid in Episcopo, ibid. num. 23. usque ad num. 31. 174
- 3 Et quid in Archidiacono, & aliis inferioribus praelatis, ibid. num. 14. 174
- 3 Professionis receptio a superioritate dependet, ibid. num. 32. 174
- 3 In professione recipienda in primis recurrendum est ad consuetudines, privilegia, vel statuta cuiusque Ordinis, ibid. num. 14. 175
- 3 Professio emissa à Novitia in mortis articulo per circumventionem Abbatissae an valet, & an dos sit Monasterio acquirit, in c. Si cur nobis, n. 7. & seq. usque in fin. de regul. 387
- 3 Promissio emissa per oolum, & circumventionem Abbatis an obliget profertentem, & anve illius bona sint hæredibus retinenda, ibid. num. 8. & seq. usque ad num. 22. 387
- 3 Professio puellæ non est irrita ex eo, quod Episcopus illius voluntatem non exploraverit, ibid. n. 12. 388
- 3 Bona seducti ad professionem cur Monasterio non acquirantur, ibid. num. 14. 388
- 3 Professio emissa in articulo mortis obligat profertentem, si sit mentis compos, aliàs seductus, ibid. num. 21. 389
- 3 Professio in mortis articulo an censetur emissa in fratre sem substituti, si venientiam ab intertato, ibid. num. 30. & seq. usque in fin. 389
- 3 Proferri non videtur suscipiens habitum Religionis in morte, nec ejus bona Monasterio deferuntur, ibid. n. 31. 389
- 3 Professio emissa à Monialibus S. Domini in articulo mortis contententis ante annum probationis elapsum, ex Indulto S. Pii V. prodest quoad spiritalia tantum, non autem quoad temporalia, ibid. num. 31. 389
- 3 Professio ad sui validitatem requirit spontaneam voluntatem, in cap. Nullus, num. 20. de regul. 330
- 3 Et qui dicatur voluntas spontanea, ibid. num. 22. 330
- 3 Proferri potest validè etiam seductus, & circumventus, ibidem num. 21. 330
- 3 Professio tacita requirit consentum tum Religionis, tum profertentis, in cap. Qui presbyterum, num. 55. de penit. & remis. 295
- 3 Professio quamvis à puella fieri non debeat ante explorationem voluntatis, tamen si fiat valida est, ibid. n. 81. 297
- 3 Professio nulliter non potest cogi ad iterum profertendum, in cap. Perlatum, num. 8. de iis, quæ vi met. caus. 680
- 3 Proferri an, & quando aliquis præcisè cogi possit, in c. præterea, num. 4. de convers. conjugat. 429
- 3 Professus nulliter an præsumatur perseveraturus fuisse in Religione, si nullitatem seivisset, in cap. Significatum, num. 21. de regul. 361
- 3 Professus allegans se non habuisse animum profertendi, non auditur, ibid. num. 4. 363
- 3 Professus in manibus ejus, qui non habet potestatem recipiendi non est Monachus ante ratificationem profertentis, in c. Porrectum, num. 8. de regul. 372
- 3 Professus non obligatur etiam ex simplici voto, nec valet professio, nisi recipiatur ab habente potestatem incorporandi Religionis, ibid. num. 17. 374
- 3 Promittere obedientiam Monachalem idem est, ac proferri, ibid. num. 42. 375
- 3 Professus sunt censendi in Ordine Minorum ducentes originem à Judæis, & Saracenis, non obstante statuto, & protestatione eis facta quod eorum profertio foret nulla, in c. Quia presbyterum, num. 123. de penit. & remis. 300
- 3 Professio irrita ex defectu recipientis an obliget Religionis in genere, in cap. Consulti, num. 51. & 55. de regular. 403
- 2 Monasterio vacante, an Conventus possit Monachos recipere, in cap. His que, num. 45. de major. & obed. 62a
- 1 Professio emissa sub conditione, ut si professus unquam repertus fuerit fregisse vota Castitatis, purpæritatis, vel Obedientie, ejusipossit à Religione, an sit valida, in cap. Cùm in Ecclesiis, n. 5. & seq. usque in fin. de major. & obed. 615
- 1 Professionem non vitiat conditio reactiva, sed vitiat, ibidem n. 11. & seq. 616
- 4 Professio per simulationem emissa, licet sit nulla quoad Deum ex defectu consensus, tamen obligat Religionis in foro externo, in cap. Consulti, num. 17. qui Cler. vel voven. 46

Professio in Conventu non designato.

- 3 Professio in Conventu non designato ad recipiendos Novitios, nec expressè, nec tacitè fieri potest, in cap. perlatum, n. 21. de iis, quæ vi met. caus. 678

- 4 Ad validitatem professionis an ex Decretis Clement. VIII. requiratur, ut tam receptio ad habitum cum perseverantia anali, quam professio ipsa fiat in Conventu designato, in cap. Intinuante, numer. 42. & seq. usque in fin. qui Cleric. vel voven. 54
- 4 Professio est nulla, si Novitius annum probationis fecerit extra locum designatum, licet receptus fuerit, & professionem emisserit in loco designato, ibid. num. 49. 55
- 4 Professio ejus, qui fecit annum probationis in Conventu non designato ad recipiendos Novitios, an sit nulla, si extra Conventum non designatum emissa fuerit, ibid. num. 50. 55
- 4 Quid si Novitius fuerit receptus ad professionem in Conventu non designato sine admissione, & litteris testimonialibus Conventus designati, ibidem num. 51. 55
- 4 Et quid si prævia admissione, & litteris hujusmodi, ib. n. 52. 55
- 1 Professi in Conventu non designato ad recipiendos Novitios contra formam decretorum Clementis VIII. an possint liberè ad sæculum redire tam intra, quam post quinquennium à Concilio Tridentino præfixum in cap. 19. sess. 25. de regular. in cap. perlatum, numer. 20. & seq. usque in fin. de iis, quæ vi met. caus. 676
- 1 Professi in locis non designatis ad recipiendos Novitios, an sint obligati ad Religionem in genere, ibid. n. 17. & 32. 677
- 1 Professi in Conventibus non designatis ad recipiendos Novitios, an teneantur deducere causas nullitatis professionis infra quinquennium, & coram Superiore Regulari, & Ordinario, ibid. num. 35. & 37. 677
- 1 Litteræ Urbani VIII. de admittendis profertis in locis non designatis ad novam professionem qualiter intelligendæ, ibidem numer. 56. 681

Professio infra quinquennium.

- 1 Professionem tacitam Concilium Tridentinum per præfixionem quinquenni non inducit, sed audientiam denegat, in cap. perlatum, num. 45. de iis, quæ vi met. caus. 670
- 3 Professio tacita obstat tam subditi discessum petenti, quam Superiore expellere volenti, in cap. Nullus, n. 35. de regul. 312
- 3 Ordinarius cur ex Concilio Tridentino sit adhibendus in iudicio nullitatis professionis, ibid. num. 31. 310
- 3 Professio in Religione Hierosolymitana non potest declarari nulliter à magno Magistro, nisi adhibito Ordinario, in cap. Qui presbyterum, num. 101. de penit. & remis. 299
- 1 Episcopus, aut Capita Ordinum non possunt resiliere Regulares adversus lapsus quinquenni, in cap. Perlatum, num. 52. de iis, quæ vi met. caus. 680
- 1 Professus nulliter non possit in foro conscientie à Monasterio exire non servata forma à Concilio Tridentino præscripta, in cap. perlatum, num. 49. de iis, quæ vi met. caus. 675
- 1 Professi per vim, & metum, elapso quinquennio à die professionis, etiam si prætendant vim, & metum tempore durasse non sunt audiendi, nisi infra quinquennium reclamaverint, ibidem numer. 46. 679
- 1 Vir professus in Monasterio Monialium est illicitè ejiciendus, non obstante lapsu quinquenni, ib. num. 41. 679
- 4 Professio nullitas licet proveniat ex perpetuo impedimentum, tamen elapso quinquennio allegari non potest, in cap. Consulti, num. 12. & 21. & 32. qui Cler. vel voven. 45
- 4 Professus nulliter, qui elapso quinquennio spontè ad sæculum rediit, & uxorem duxit, est nullus in foro conscientie, licet possit puniri ab Ecclesia, ibid. num. 17. 45
- 4 Declaratur, ib. num. 27. & 29. 47
- 4 Professio quælibet elapso quinquennio in foro fori præsumitur valida, & contrarium de jure probari non potest, ibidem numer. 31. pag. 47

Vide in ver. *Professio in Conventu non designato.*
Et in ver. *Professio per vim, & metum.*

Professio tacita.

- 5 Professio ante annos discretæ ætatis emissa, an & quando post ætatem legitimam censetur tacitè ratificata, in cap. Tua littera, n. 63. & 66. de Cler. per salt. promot. 203
- 1 Professionis appellatio venit etiam tacita, in cap. perlatum, numer. 22. & seq. de iis, quæ vi met. caus. 670
- 1 Professionem expressam non potest emittere, nec potest tacitam, ibid. num. 22. 670
- 1 Professio expressa an sit majoris virtutis, quam tacita, ibidem num. 24. 670
- 1 Professio etiam tacita sublata est à Tridentino Concilio c. 15. sess. 25. de regul. ibid. num. 15. 670
- 1 Professionem tacitam Concilium Tridentinum per præfixionem quinquenni non inducit, sed audientiam denegat, in n. 46. 670
- 1 Professio tacita an sit à Concilio sublata, & quando incipiat, & finiatur, ibid. num. 46. 670
- 1 Professionem tacitam inducit tonsura magna in Novitio, in cap. Cùm inter vos, num. 14. de sent. & re judic. 123
- 2 Professio tacita non inducitur per susceptionem primæ tonsuræ, vel minorum Ordinum, ibid. num. 15. 128
- 1 Professio tacita per susceptionem habitus professorum hodie non inducitur, nisi post annum ætatis decimum sextum, & expleto anno probationis, in c. Cùm virum, n. 8. de regul. 360
- 3 Professio tacita post Concilium Tridentinum non inducitur per susceptionem habitus professorum, non precedente probatione, etiam data perseverantia erudit, & in hoc corrigunt Decretalis prima, de regular. in cap. Ad nostram, num. 6. de regular. 350
- 3 Professionem tacitam post annum decimum sextum ætatis, & expletum annum probationis, Concilium Tridentinum non sustulit, ibidem num. 8. 359
- 3 Professio emissa ante annum decimum sextum, censetur tacitè ratificata ex perseverantia anali cum habitus delatione post gratiam legitimam, in cap. Ex parte, num. 6. de regul. 405
- 3 Non obstante ignorantia nullitatis professionis, si ignorantia sit facti, si ve juris, ibidem num. 6. 405

- 1 Ignorantia juris nullitatis professionis expressæ an profit nullitibus, nullitibus, & minoribus, quominus censentur tacite professi ex perseverantia annali in Religione, ibid. num. 1. 405
- 1 Ignorantia facti ex quoritur nullitas professionis expressæ, non impedit; quo minus inducatur tacita professio ex perseverantia annali cum delatione habitus indistincti, ibid. num. 14. 409
- 1 Reclamatio formalis requiritur ad impediendam tacitam professionem, ibid. num. 15. 405
- 1 Profatio formalis requiritur ad impediendam tacitam professionem, quæ oritur ex delatione annali habitus indistincti, ibid. n. 17. 406
- 1 Profatio tacitam non impediunt verba ex passione animi prolata, ibid. num. 19. 406
- 1 Profatio tacita inducitur per delationem annalem habitus indistincti, licet procederet expressa irrita, & abque eo, quod probetur scientia nullitatis professionis expressæ, in cap. Significatum, num. 1. de regul. 159
- 1 Ignorantia nullitatis professionis expressæ an tacitam professionem excludat, ibid. num. 4. 159
- 1 Profatio tacita necessitè requirit consentium profitentis, ibidem num. 5. & num. 19. 159
- 1 Profatio expressè emissa ab eo, qui falsò opinabatur se jam esse profectum, an valeat, ibid. num. 8. & num. 41. 159
- 1 Presumptio tacite professionis per delationem habitus annalem non admittit probationem in contrarium, ib. n. 17. & 40. 160
- 1 Profatio tacita non requirit consentium expressum, sed sufficit tacitus & presumpsus, ibid. num. 10. 160
- 1 Presumptio tacite consentus ex delatione habitus habet locum etiam cum præcessit expressa professio irrita, ibid. n. 20. 160
- 1 Presumptio tacite professionis inducitur ex delatione habitus annali est juris, & de jure, ex admittit probationem in contrarium, nisi per protestationem præcedentem, ibid. num. 19. 164
- 1 Profatio tacita non inducitur ex suscepti. n. vel gestatione habitus Regularis, nisi intra Monasterium, & Congregationem Monachorum, in cap. Infrataneum, num. 30. qui Cler. vel vovet. 151
- 1 Profatio tacita per susceptionem habitus professorum infra annum probationis hodie non inducitur etiam in Ordinibus non Mendicantium, in cap. portedum, num. 15. de regul. 171
- 1 Profatio tacita, quæ de jure communi iudicatur ex susceptione habitus professorum, vel aliis infra annum probationis, substat etiam à Concilio Tridentino, in cap. Statuimus, num. 21. & 16. de regul. 410
- 1 Instata arguit professionem, si per eam professi à Novitiis distinguantur, in cap. Nullus, num. 1. de regul. 125
- 1 Profatio tacita ex gestatione annali habitus indistincti, vel indistinctissimi, non inducitur, nisi elapso anno post etatem præfixam à legitimum professionem expressam, ib. n. 7. & seqq. 113
- 1 Profatio tacita quandoque non inducitur, nisi post annum ætatis decimumnonum, vel vigesimum primum, ibid. num. 9. 113
- 1 Profatio tacita, quæ inducitur ex susceptione habitus professorum, & de jure communi requirit ætatem pubertatis, & ex Concilio Tridentino annum decimumsexm completum, ibid. num. 10. & seqq. 119
- 1 Profatio tacita non est exclusà à decretis Concilii Tridentini servato tempore, quod Concilium requirit, ibid. num. 11. 119
- 1 Profatio tacita oblat tam subdico diffcultati petenti, quam suppetenti expellere volenti, ibid. num. 15. 114
- 1 Profatio tacita an inducatur ex eo, quod quis suscipiat munus Abbatis, vel Abbatissæ, in cap. Quæ ingrediuntur, num. 24. de testam. 155
- 1 Profatio præcedens impedit, ne induatur professio tacita per gestationem annalem habitus indistincti, ibid. num. 47. vel per receptionem habitus professorum, ibid. num. 49. 158
- 1 Sed non impedit, quin inducatur ex susceptione Abbatissæ, ibidem num. 48. & 50. 157
- 1 Profatio tacita obligat ad Religionem in genere, & dirimi matrimonium tam prius contractum, & non consummatum, quàm post contractum, & consummatum, in c. Consulti, num. 16. & seqq. de regul. 429
- 1 Profatio tacita inducitur presumptione juris, & de jure per assumptionem habitus professionis, & exercitium actus professionis, in cap. Vidua, num. 10. de regul. 141
- 1 Profatio tacita quæ modo inducitur, ibid. num. 15. 141
- 1 Profatio tacita an inducatur ex eo, quid quis voluerit absolute citam mutare, ibid. num. 16. 141
- 1 Profatio tacita inducitur ex eo, quid Novitius inter se electionibus qua cum Capitularibus, ibid. num. 11. 141
- 1 Item ex susceptione muneris Abbatis, vel Abbatissæ, ibid. num. 14. 144
- 1 Item ex susceptione tonsuræ Monachalis, ibid. num. 25. 144
- 1 Item ex susceptione sacrorum Ordinum ad titulum Religionis, ibid. num. 16. 144
- 1 Profatio tacita ut inducatur per exercitium actus professionis, quæ conditiones requirantur, ib. num. 17. & seqq. usque in hunc. 144
- 1 Profatio tacita an requirit animum positum profiteri, ibidem num. 40. 144
- 1 Profatio tacita non inducitur, nisi scientibus, & consentientibus iis, quorum interest Religioni incorporare, ibid. n. 11. 145
- 1 Profatio tacita an & quando sit exclusà decretis Concilii Tridentini, ibid. num. 10. 145
- 1 Professioni tacite obstant impedimenta omnia, quæ obstant professioni expressæ, in cap. Qui presbyterum, num. 31. de pœnit. 101 & remiss. 101
- 1 Profatio in Conventibus non designatis ad recipiendos Novitios nec potest expressè fieri, nec tacite inquam induci, in c. Consulunt, num. 11. & 31. qui Cler. vel vovet. 45
- 1 Profatio emissa contra formam Decretorum Clementis VIII in foro conscientia est nulla, licet post lapsum quinquennium ab Ecclesia habeatur pro valida, ibid. num. 31. 45
- 1 Profatio tacita requirit consentium tum Religionis, tum profitentis, in cap. Qui presbyt. de pœnit. & remiss. num. 31. 105
- 1 Profatio tacita locum habet juxta juris dispositionem etiam in

- 1 Multibus Hierosolymitanis extra Conventum degentibus, ibid. num. 101. 159
- 1 Profatio tacita inducitur per susceptionem habitus professorum præter distincti ab habu Novitiorum, etiam sine actibus, qui à solis professoribus sunt, ibid. num. 105. 159
- 1 Profatio tacita juxta juris dispositionem inducitur etiam in multitudine, qui ignoravit suam professionem expressam fuisse irritam, ib. d. num. 107. 159
- 1 Inducitur per actus solis professus convenientes, ib. d. num. 101. & seqq. 159
- 1 Profatio tacita induci non potest, nisi prius annus probationis fuerit completus, ibid. num. 111. 159
- 1 Tunc per perseverantiam ad professionem tacitam non acquiritur, quando ingressus præter susceptionem habitus professorum se immiscuit etiam actibus, qui à solis professoribus heri consueverunt, in c. Ad nostram, num. 2. de regul. 150
- 1 Profatio tacite censetur, qui in legitima ætate in Monasterio ultra annum gestat habitum indistinctum, etiam si postea triduum non perseveret, ibid. num. 7. 150
- 1 Profatio tacite censetur præsumptio juris, & de jure, qui ultra annum post habitum Monachalem in Monasterio, ubi fuerit habitus indistinctus, in cap. Ex parte, n. 1. & 2. de regul. 405
- 1 Habitu Novitiorum distinctum ab habitu professorum quocumque tempore quis gestat, nunquam dicitur tacite professus, ibid. num. 1. 405
- 1 Habitus Regularis quotuplex, ibid. num. 1. 405
- 1 Profatio tacite an censetur, qui ante annum decimumquartum professionem emisit in Religione Hierosolymitana, & postea in ea licet per plures annos, ignorans de jure professionem fuisse nullam, ibid. num. 4. & seqq. usque in fin. 405
- 1 Profatio nulliter, qui tempore debeat reclamare, ad hoc ut non censetur tacite profiteri, ibid. num. 10. 406
- 1 Profatio tacite an censetur, quante annum decimumsexm ignorans defectum ætatis expressim professionem emisit & postea credens suam professionem validam, in Monasterio, ubi fuerit plures annos in habitu regulari abique recusatone perseveraverit, in cap. Significatum, num. 1. & seqq. usque in fin. de regul. 159
- 1 Profatio nulliter an presumatur perseverantior fuisse in Religione, in nullitate sciuit, ibid. num. 11. 161
- 1 Profatio tacite censetur, qui cum debitis præsuppositis ingerit se actibus professorum, in cap. Quæ ingrediuntur, num. 10. de testam. 154
- 1 Profatio tacite sicut habet adtionem, ut recipiatur à Conventu ad professionem expressam, ita à Conventu cogi potest, ut expressè profiteatur, ibid. num. 11. 156
- 1 Non professus Abbatibus suscipiens, quibus se fibis interligi possit tacite profiteri, ibid. num. 11. & seqq. usque in fin. 157
- 1 Abbatibus recipiens ante susceptionem habitum, vel ante annum probationis elapsum, non fit tacite professus, & in hoc distinguitur Decretalis, ibid. num. 19. 157
- 1 Profatio tacite iterum fieri non potest, qui semel tacite fuit professus, ibid. num. 40. 157
- 1 Profatio contra formam decretorum Clementis VIII in Conventibus ad recipiendos Novitios non designatis aut aliis nulliter ex perpetuo impeditur, an teneatur in foro conscientie elapso quinquennio à hie professionis in Religione perseverare, in cap. Si quis, num. 30. & seqq. usque in fin. de regul. 174
- 1 Profatio tacite an censetur immiscens se actibus professorum, in cap. Vidua, n. 17. & seqq. usque ad num. 27. de regul. 141
- 1 Ignorans actum ad professus tantum pertinere, per alius exercitium non presumitur tacite profiteri, ibid. num. 29. 144
- 1 Novitius qui habet in Religione S. Basilii de manu Commendatarii non expressè professus susceperit, censetur tacite professus, in c. Ad Apostolicam, num. 27. de regul. 173
- 1 Monasterium ingrediens sine protestatione, & dispoens de bonis suis, censetur absolute voluisse vitam mutare, & citare non potest, in cap. Statuimus, num. 25. de regul. 419
- 1 Sed post Concilium Tridentinum, ibid. num. 26. 419
- 1 Profatio tacita nunquam inducitur per delationem habitus Novitiorum indistincti ab habitu professorum distincti non patenti, in cap. Conjugatus, num. 1. de convers. conjugat. 422
- 1 Profatio tacita de jure communi non inducitur quoad impubes per annum habu delationem, si habitus sit distinctus distinctione latenti, sedus quoad puberes, ibid. num. 7. 422
- 1 Idem si habitus sit indistinctissimus, ibid. num. 6. 421

Professio per vim, & metum.

- 1 Professio metu mortis emissa non obligat, nisi spontè ratificetur, in cap. perlatum, n. 1. & 2. & seqq. de ius, quæ vi met. caus. 85
- 1 Professio metu mortis emissa non est nulla, nisi vi metus fuerit incursus in ordine ad professionem extorquendam, ibid. n. 3. 85
- 1 Professio expressa non inducitur ex metu, nisi cadente in constantem virum, ibid. num. 14. 876
- 1 Professionem tacitam impedit, qualiscumque metus, aut alia præsumptio, vel protestatio super hoc habita, ibid. num. 15. 876
- 1 Et quid in metu revertatur, ibid. num. 10. 876
- 1 Profatio non est irrita ex eo, quid tacite fuerit à quella ante probationem voluntarius, in cap. Cum accessisset, num. 31. de cond. tit. 109
- 1 Vide in ver. Professio pœnit. consentiam, &c. Et in ver. Professio infra quinquennium
- 1 Metus maritis in dēmissio ad professionem, si in ordine ad illam inchoatus fuerit, in cap. Si quis, num. 1. de regul. 120
- 1 Professio emissa ab insolentissimi supplicis præ conscientia scelerum, est valida, ibid. num. 7. 120
- 1 Professio emissa per metum est ipsa iure nulla, nec est opus, ut revertatur adtionem quod met. caus. in cap. Nullus, num. 25. de regul. 110
- 1 Professio metu mortis, an dicitur cessante metu, censetur professio, nem ratificasse, in cap. Perlatum, num. 22. de ius, quæ vi met. caus. 85

Professi per vim, & metum, elapso quinquennio à die professionis, etiamsi præcedant vim, & metum semper durant, non sunt autendi, nisi infra quinquennium reclamaverint, ibid. n. 40. 679

Propositum, Propinare, Proposio.

PROPOSITUM relinquere religionem ex quibus verbis elicitur, in cap. Ex parte, num. 19. de regular. 406

Professus contra formam decretorum Clem. VIII. in Conventu non designato ad recipiendos Novitios, qui post quinquennium dimisit habitum, & uxorem duxit, cogensus est in foro externo ad Monasterium redire, in c. Confultus, num. 30. qui Cler. vel voven 47

Propositum absolute vitam mutandi cum susceptione habitus probationis, an tacitam professionem inducat, impediens matrimonium contrahendum, & dirimens post contractum, in c. Confultus, n. 13. & seqq. usque ad n. 40. de regular. 308

Proemii verba causam finalem important in cap. Ad aures, num. 11. de tempor. ordinat. 362

Propositum mutandi vitam, quale esse debeat, ut obligationem inducat, ibid. num. 18. 308

Proemii ratio præsumitur finalis, & regulat totam dispositionem, & camque extendit etiam ad casus non comprehensos, in cap. Ex tenore, num. 16. de tempor. ordinat. 361

Propositum mutandi vitam cum susceptione habitus probationis, quibus fundamentis ostendatur non esse votum solemne, ibid. num. 21. 399

Proemium denota causam finalem, & regulat dispositionem, in cap. Quia propter, num. 5. de elect. 279

Propositum mutandi vitam absolute cum susceptione habitus probationis esse votum solemne, quibus fundamentis probetur, ibid. num. 29. 400

PROHIBITIO legis concernens principaliter favorem ejus, cui fit, habet vim exhortationis, in cap. Cùm accessissent, n. 24. & 34. de confit. 107

Propositum mutandi vitam absolute non præsumitur, nisi competentibus inditiis ostendatur, & quæ sint hujusmodi inditia, ibid. num. 40. 402

Prohibitio juris naturas rerum non mutat, in cap. Cùm pridem, num. 5. de pact. 647

Propositum mutandi vitam an post Concilium Trident. solemnizetur per susceptionem habitus probationis, ibid. num. 42. & seqq. & num. 55. 402

Contrarium, ibid. num. 27. 649

Propositum habens varium Doctores consulendi, donec aliquem juxta desiderium suum respondentem inveniat, an sit tutus in conscientia, in cap. Ne innotaris, num. 39. de confit. 69

Prohibitio juris non mutat res secundum naturam, sed secundum rationem, ibid. num. 25. 643

Proposiones simpliciter Religionem ingredi, licet non ingrediatur, non est reus voti, in cap. Litteraturam, num. 1. de voto. 452

Prohibitio aliquo, prohibetur omne, per quod pervenitur ad illud, in cap. Officii, num. 35. de penit. & remiss. 305

Ex sola conceptione boni explicandi non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum, ibid. num. 2. 452

Prohibitum simpliciter, an sit etiam prohibitum alternatim, in cap. Inter ceteras, num. 6. & 9. de rescript. 147

Propositum in fide peccantium tres sunt gradus, in c. Firmiter, num. 52. de Summa Trinit. & fid. Cath. 402

Prohibitio nonnunquam fit generaliter, ad cautelam eorum, quæ possunt contingere, in cap. Responsio, num. 30. de sentent. excomm. 364

Propositiones multæ ab Inquisitoribus hæreticæ pravitatis censura temeritatè notantur in articulis non distinctis, si ratione, & auctoritate sint destitutæ, ibid. num. 54. 9

Penitus prohibere quid importet, ibid. num. 94. & 105. 365

Propositiones duæ contradictoriæ possunt esse probabiles, in cap. Ne innotaris, num. 122. & 131. de confit. 42

Prohibitio legis non est inutilis, licet gesta contra prohibitionem sint valida, ibid. num. 114. 367

Propositum judicare probabilem, & judicare propositionem probabiliter esse veram, multum differunt, & in quibus, ibid. num. 130. & num. seqq. 43

Cum aliquid prohibetur, censetur prohibitum omne id, per quod pervenitur ad illud, in cap. Illa, n. 17. ne Sede vacante. 209

Probabile est hoc esse verum, vel licitum, & probabile est hoc esse falsum, vel illicitum, non sunt contradictoriæ, ib. n. 132. 43

Et in cap. Recolentes, num. 37. de stat. Monach. 483

Propositiones contradictoriæ non possunt unquam verificari etiam respectu duarum causarum, ibid. num. 133. & seqq. 44

Prohibitum censetur, quod non apparet concessum, in his, quæ generaliter sunt prohibita, in cap. Illa, num. 6. ne Sede vacante. 207

Contradictoria simul esse vera non potest esse in mente hominis, etiam si voce profertur, ibid. num. 134. 44

In alio procedit contraria regula, ibid. num. 7. 209

Contradictoria duo judicari non possunt simul probabiliter esse vera, etiam ex diversis principiis, & refellitur contraria opinio, ibid. num. 135. 44

Prohibito consequenti, censetur etiam prohibitum omne necessarium antecedens, ibid. num. 38. 209

Assensus duo contrarii opinativi simul esse non possunt in eodem intellectu, unus scilicet ex principiis intrinsicis rationum, & alius ex principio extrinseco auctoritatum, ib. n. 135. 136. 44

Quod procedit, quando consequens est destructum, aut petiit prohibitum, ibid. num. 39. 209

Propositiones plures non tolerandæ. Vide in ver. Opinio probabilis. 71

Prohibitio divinatorum est suspensiva, in c. Accusatum, num. 5. de sionia. 35

Propositiones sex ad Congregationem S. Officii qualificatæ, ibidem num. 339. & 340. vers. His denum adificiis. 72

Prohibitio generalis non excludit casum aliis licitum, in c. Nihil, num. 22. de elect. 209

Proponeus non jejunare, vel Missam non audire, peccat mortaliter, licet propositum non perficiat, in c. Dolentes, num. 67. de celebr. Missar. 586

PROHIBENS aliquid per locum insolitum non tenetur clamare, in cap. Ad audientiam, num. 22. de homicidio. 212

PROPRIUM est duplicis generis, in c. Monachi, num. 2. de statu Monach. 455

Clamantes submissa voce, vel post casum contingentem, non tenentur clamare, ibid. num. 23. 212

PROLOGATIO Jurisdictionis. Vide in ver. Jurisdictio prorogatur.

Proles ex presbytero est adæ factis Canonibus exosa, ut nec matri succedat, in cap. per tuas, num. 4. de provat. 243

PROSPER unde dicatur, in c. Cùm secundum, num. 17. de præbend. 93

Promittentes aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenentur, in cap. prudentes, num. 2. de donat. 244

PROTECTIO legitima, & iusta tantum præservata est à Concilio Tridentino, non autem ea, quæ de facto assumitur, in cap. De Xenodochiis, num. 24. de relig. domib. 486

Promotio fit de minori ad majus, in cap. Non sine, num. 39. de arbit. 672

PROTESTATIO durante metu mortis an & quando sit facienda coram probis viris, in cap. perlatum, num. 10. de iis, quæ vi met. caus. 675

Promotio non fit, nisi de minori ad majus, in c. Quanto, num. 9. de confuet. 193

Protestatio debet esse vestita jussu timore, ibid. num. 15. 676

PROMOVENDUS de jure communi prius examinandus est quoad doctrinam, deinde quoad alias qualitates, in c. Eam te, num. 33. & num. 49. de stat. & qualit. 405

Protestatio formalis requiritur ad impediendam tacitam professionem, quæ oritur ex delatione annali habitus inditidini, in c. Ex parte, num. 17. de regular. 406

Promovendus facilibus repellitur, quàm dejectur promotus, in c. Henricus, num. 25. de Cler. pugnans, in duello, & in cap. Ex tenore, num. 20. de tempor. ordinat. 361

Protestatio non valet in his, quæ pendent consecutivè ex dispositione juris, ibid. num. 17. 405

In promovendis ad sacros Ordines, dignitates, & officia Ecclesiastica, requiritur ætatis maturitas, morum gravitas, & litterarum scientia, in c. Cùm in cunctis, num. 6. de elect. 243

Protestatio præcedens ita demum impedit validitatem matrimonii subsequenti, si fiat inmediate ante matrimonium; sed si ex intervallo, ibid. num. 21. 406

Promotum qui potest deicere, nullò magis potest impedire promovendum, in cap. Aures, n. 6. de tempor. ordin. 362

Et quod sit in professione, num. 22. 407

Promovendi ad Cathedralia, & alias majores Ecclesias, etiam insignis litteraturæ, subjiciuntur examini, in c. Nisi cum pridem, num. 62. de renunc. 342

Protestatio in matrimonium tam carnali, quàm spirituali, an requiritur consensum expresse alterius partis, ibid. num. 25. 407

Promovendi ad Cathedralia in partibus infidelium, an & quando subjiciuntur examini, ibid. num. 65. 342

Protestatio declarat animus protestantis in facto multipliciter intelligibili, in cap. Confultus, num. 11. de regul. 393

Inquitio de scientia promovendi extra Curiam quomodo formari debeat, ibidem num. 63. 342

Protestatio non proficit, nisi his contemporaneo actus gesti, ibid. num. 12. 398

Promoti per sioniam ipsis ignorantibus commissam de rigore juris tenentur Ecclesias dimittere, in cap. Nobis, num. 37. & 58. de sion. 47

Protestatio contra substantiam rei, super quam interponitur, non relevat, in c. Cùm m. num. 18. & confititur. 313

Sed post divisionem ex misericordia tolerantur, ibid. num. 38. & 70. 47

Protestatio contra factum regularem non prodest, ib. n. 17. 313

Promotus an dicatur ante consecrationem. Vide in ver. Episcopus quoad consecrationem.

Declaratur, num. 22. 314

Promoti in Curia ad Episcopatum tenentur visitare Cardinales præsentem, in cap. Eam te, num. 18. de script. 152

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

Filius habens patrem divitem potest promoveri ad sacros Ordines absque patrimonio, in cap. Quoniam, n. 10. de Magistr. 70

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

Contrarium, ibid. num. 11. 70

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

Promovendus facilibus repellitur, quàm dejectur promotus, in c. Henricus, num. 25. de Cler. pugn. in ducl. 245

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

PROPHETIA ut est simpliciter littera in Ecclesia non habet Ordinem ad se ordinatum, sed ut est lecta cum explanatione, in c. Cùm contingat, num. 14. de stat. & qualit. 418

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

Contrarium, ibid. num. 12. 418

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

Non propheticæ spiritui aliqui futura prædicant, sed consecraturæ mentis humane, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur, in cap. Damnamus, num. 12. de Summa Trinit. & fide Cath. 11

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

Prout fecit Abbas Joachimus ex sententia Div. Thom. ib. n. 13. 11

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

Vide in ver. Joachimus Abbas.

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

Fagnani Repertor.

Protestationis materia quàm sit profunda, & periculosa, ib. n. 10. 114

- 1 Proceſſatio contraria confeſcuris facti, ſeu dependentibus à factio, an & quando valeat, ibid. n. 114
- 1 Et quid ſi ſit contraria factio, ibid. num. 11.
- 1 Et quid ſi ſit declaratoria facti multipliciter intelligibilis, ibidem num. 21.
- 1 Proceſſatio relevat, quando eſt contraria factio, ſed tollit mentem à factio, ibid. n. 114
- 1 Proceſſatio credit factio omnino contrario, in c. Cæteroi, num. 11. de reſ. ſcript.
- 1 Proceſſatio non interruptit præſcriptionem, niſi in caſibus, in cap. Olim, num. 20. de cenſib.
- 1 PROTOCOLLUM, & de cujus rogatu, & publicatione non conſtat, non probat in c. Lator, num. 68 qui ſibi ſunt legit.
- 1 PROTONOTARIUS Apoſtolicæ ex privilegio deferentes habitum, & rochetum, non poſſunt in prima infantia coram Ordinarij locorum conveniri in cauſis civilibus ſummam 25. ducatorum auri de Camera non excedentibus, in c. Ex parte, il. 2. num. 11. de privileg.
- 1 PROVENTUUM ſpiritualium appellatione veniunt decimæ, primitivæ, oblationes, mortuaria, fructus, & redditus ex Parochia provenientes, in c. Paſſoralis, num. 17. de his, quæ ſunt à Prælato.
- 1 Proventus ſpirituales noviter emergentes inſia limites Parochiæ non debentur Epifcopo, ſed Parocho, in c. Quoniam, n. 1. de decim.
- 1 PROVINCIALES ſunt Ordinarii in Provincia, & comparantur Prælatiſ habitibus quaſi Epifcopalem jurisdictionem, in cap. De Priore, num. 17. de appellat.
- 1 Provincialis Camelitarum à Barbaris captus, ac poſtea liberatus, à Sac. Congregatione Epifcoporum, & Regularium jubetur in poſſeſſione Provincialitatis manereri, & ad liberum illius exercitium reintegrari, caſa alterius Provincialis electionis, in cap. Per tuas, il. primo, num. 40. de ſimonæ.
- 1 PROVISIO Conſiſtorialis habet vim electionis, & confirmationis, in cap. Nullus, num. 21. de elect.
- 1 Proviſionis verbum comprehendit nominationem, poſtulationem, præſentationem, & collationem, ſed non electionem, ibidem num. 14.
- 1 Proviſio hominis licita facit ceſſare proviſionem legis, in cap. Cùm ſit, num. 26. de ætat. & quali.
- 1 Et in cap. Nos quidem, num. 18. de teſtam.
- 1 Proviſio generalis non extenditur ad ea, de quibus ſpecialiter eſt proviſum, in cap. Ut juxta, num. 36. de off. Ordin.
- 1 Proviſio hominis regulariter non tollit proviſionem juris communiſ in eodem caſu, in cap. Perlatum, num. 19. de jurepæſone.
- 1 Proviſio legis quotieſcumque facta eſt in deſectum proviſionis hominis, tunc ſilet lex, ubi loquitur homo, ibid. n. 21.
- 1 Proviſio hominis non facit ceſſare proviſionem legis etiam ſpecialis, & extraordinariæ, quando concurrunt circa diverſa, ibidem num. 22.
- 1 Proviſio, feu pronuntiatio Pape in Conſiſtorio habet vim electionis, & confirmationis, in cap. Eam te, n. 15. de reſcript.
- 1 Proviſio, & collatio ſunt ſynonyma, in cap. Nullus, num. 16. de elect.
- 1 PROVISUS ante conſecrationem non dicitur Epifcopus, ſed electus, in cap. Canonum ſtatuta, n. 105. de conſil.
- 1 Vide in ver. Epifcopus quoad conſecrationem.
- 1 Proviſi in ſchiſmate ab Antipapæ fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia in Conſiſtorio Conſtantienſi, non obſtante vitio hæreſis, vel ſchiſmatis, in c. Quod à prædeceſſore, numer. 110. de ſchiſmat.
- 1 Proviſus per Papam in Conſiſtorio eſt verus Prælatuſ ante levatas Bullas, in cap. Niſi, n. 17. de elect.
- 1 Vide in ver. Bullarum expeditio.
- 1 Proviſi à Papa in Conſiſtorio conſequuntur plenum jus prælaturæ, & adminiſtrandi in habitu, & actu, in cap. Noſti, de elect. num. 1.
- 1 Non tamen ſunt recipiendi, niſi oſtendant litteras ſuæ promotionis, ibidem num. 2.
- 1 Proximè cingendi non habetur pro cincto, in c. Qui præſbyterum, n. 61. de præſ. & reſiſ.
- 1 PRUDENTIÆ ſuæ inniti quis dicatur, in c. Ne innitatis, n. 11. de conſil.
- 1 Prudentia eſt de non neceſſariis, ib. n. 51.
- 1 Declaratur, ibid. n. 116.
- 1 Prudentia hominis non eſt omnino ceſta propter variabilitatem ſingularium, ibid. num. 54.
- 1 Prudentia quid ſit, ibid. num. 64.
- 1 Prudentia eſt generalis regula humanorum actuum, & completiva omnium virtutum moralium, ibid. num. 67.
- 1 Prudentia materia ſunt agibilia, ſecundum quod ſunt objectum rationis, ſcilicet ſub ratione veri, ibid. n. 114.
- 1 PSALMIſTA, & Cantor idem ſunt, ejusque officium eſt non ſolum Pſalmos cantare, ſed etiam alios cantus armonicos lectionibus interſerere, in cap. Cùm contingat, n. 115. & 19. de uſu. & quali.
- 1 Pſalmiſtaſ eſt officium Communitatis totius corporis Eccleſiæ, ibid. num. 16. & 17.
- 1 Contrarium, n. 108. & 114.
- 1 Pſalmiſtaſ eſt officium Lectori annexum, ibid. n. 18. & 41.
- 1 Contrarium, n. 55. uſque ad n. 62. & n. 71.
- 1 Pſalmiſtaſ officium non habet aliquam relationem ad Eucharistiæ, ibidem num. 10. & 18.
- 1 Contrarium, num. 10.
- 1 Pſalmiſtaſ non eſt officium Lectori annexum, quibus argumentis probetur, ib. n. 55. & 16. uſque ad n. 71. & 71.
- 1 Pſalmiſtaſ Ordo cur aliquando à Patribus ponatur poſt Oſtialium, ibidem num. 53.
- 1 Pſalmiſtarum, ſeu Cantorum origo, & antiquitas, ib. n. 51.
- 1 Pſalmiſtaſ forma qua, ibid. num. 52.
- 1 Pſalmiſtaſ oſti non quodam lit, & in quo diſtinguatur ab officio Lectoris, ibid. num. 107.
- 1 Pſalmiſtaſ officium non convenit mulieribus, ibid. num. 108. 410

- 1 PSALMORUM cantu, aut datur ſpiritus compoſitionis, aut ſpiritus Prophetiæ, in cap. Cùm contingat, num. 105. de ætat. & quali.
- 1 Pſalmorum aliquot decantatio ſalubritate moris prodeſt, quæ in totius pſalterij modulatione cum anxietate cordis, in c. Fratrum tractem, num. 70. de ſepulc.
- 1 PUBLIKATEM non metimur ex ætate, numerum, ſed vigorem nature, & rationis, in cap. De illis, il. 2. e. u. & 15. de deſponſ. impuber.
- 1 Pubertas ſola jure poſſivo ſufficit ad validitatem matrimonij, ibidem num. 14.
- 1 Pubertas ut plurimum contingit in ſæmina anno duodecimo, & in maſculo anno decimoquarto completo, ibidem n. 19.
- 1 Pubertatis, ſeu impubertatis præſumptio ante, & poſt ætatem legitimum non eſt jura, & de jure, ſed jura tantum, ibidem num. 21.
- 1 PUBLICATIO bonorum ſi fiat in terra Imperij, applicatio ſeſco ſeculari, licet publicatio fiat ratione alienationis merè Eccleſiaſtica, in c. Urgenti, num. 1. de hæret.
- 1 Niſi a, cujus bona publicantur, ſit Clericus, quia tunc applicatio ſit ſiſco. L. Electæ etiam in terra Imperij, ibid. num. 4.
- 1 Publicationis effectus varij, in publicatione 7. de elect.
- 1 Publicatio electioſis, ſi omittatur fraudulenter, non necet electio, ibidem num. 60.
- 1 Publicatio eſt ultimus actus perſcientis legem, in c. Trengas, num. 17. de tunc & pac.
- 1 Publicato ſecutum an liceat variare
Vide in ver. Electioſe.
- 1 Publicatio eſt de forma electionis, non autem per quem fiat, in c. Quia propter, num. 55. de elect.
- 1 PUBLICUM quo modis dicatur, in c. Veſtra, num. 51. de cohabit. Cler. & mulier.
- 1 E in quo diſſerit à manifeſto, ibidem num. 56.
- 1 Publicum ut quid dicitur, non eſt necesse, ſed ſingularum autibus intellectu, ibid. num. 61.
- 1 Publicum eſt quod patet omnibus, ibid. num. 108.
- 1 Publicum dicitur, quod eſt notum in Civitate, vel Parochia, ſeu vicinia, vel majori parte civitatis, dummodò ibi ſint ſaltem decem homines, ibid. num. 114.
- 1 Publicum, & notorium in quo diſſerit, in c. Non potest, num. 11. de ſent. & reſ. judic.
- 1 PUDOR eſt mulieribus, nuptiarum præmia non habere, in cap. Cùm ſis, num. 40. de conſ. conjug.
- 1 PUELLA duodecim annis minor, cujus moſticia ſupplet ætatem an poſſit matrimonium contractare de licentia Epifcopi, an vero ſit opus diſpenſatione Apoſtolicæ, in cap. De illis, il. 2. reſponſ. 14. & numer. ſeqq. uſque in fin. præſentium a num. 11. de uſuſponſ. impuber.
- 1 Puella duodecim annis minor à parentibus Monafterio oblata, an haberi regularem ſuſcipere poſſit, non obſtante Conſilio Tridentino in c. 17. ſeſſ. 25. de regul. in c. Cùm ſtrum, num. 9. & ſeqq. uſque ad num. 21. de regulat.
- 1 Vide in ver. Filia.
Et in ver. Novitius quoad conſeſum.
- 1 Puella Monafterium ingredi ſolenti ſit indulgendum, ut fidelium commiſſum non puniretur pro illius profeſſione, ſed pro eo quod uſque ad diem mortis naturalis, in c. Cùm timus, n. 11. & ſeqq. n. fin. de regul.
- 1 PUERUS in quibus diſſerit ab adultis, in c. Indecorum, num. 3. de ætat. & quali.
- 1 Puertium præſentans Presbyter baptizandum an contrahat cognationem ſpiritualem, in c. Veniens, n. 11. de uſuſponſ. ſp. rit.
- 1 Puero in clero ordinato non præjudicatur, ſi adveniente ætate adulta contradiſſerit, in c. Tuæ litteræ, n. 31. verſ. Idem apertè teſtatur Hugo, n. 1. & 3. q. 2. de Cler. per ſalt. p. omne.
- 1 Puer 7. annorum coram adhibendum, an apud Cardinalem Palæſtrinum, in c. Cùm ſis, num. 19. de conſ. conjug.
- 1 Pueri tenentur ſententiæ non conſenti, in c. ſunt d. 2. cap. 21. quod ut plurimum contingit circa ſeptennium, in c. Oannes, n. 12. de pen. te. & reſiſ.
- 1 Pueri, & alii beneficiati non ſunt idonei ad beneficia conſequenda, in c. Super inordinata, num. 1. de præben.
- 1 Pueri qui dicantur, ibid. num. 11.
- 1 Puer præſentans potest ad beneficium jurisdictionis in duodecimo ætatis anno, ſi tamen in illius fundatione ſit cautum, n. 16.
- 1 Pueri, & uſu rationis carentes poſſunt ſuſcipere Sacramenta omnia in quibus non requiritur actus ſuſ. p. pen. 1. & 2. de uſ. 113.
- 1 Pueros an expedit religioſi tradere, in c. Cùm virum, num. 41. de regulat.
- 1 Pueri à teneris annis ad præſentem, & religioſum inſormandi, ib. num. 46.
- 1 Romani, & nobiles dabant B. Benedicſio filios nutriendos, ib. 110.
- 1 Pueros quibus religioſibus expedit tradere, ex ſententiæ Cajetani, ibid. num. 47.
- 1 Puertis, & adultis baptizatis inſuſfragat meritum Chriſti, cujus facti ſunt participes in perceptione Sacramenti in c. Trinitate, n. 16. de Summa Trin. & h. c. th.
- 1 Pueri baptizati, & ſtatim mortui non ſunt canonizandi, & rite ſpecieſantur in Innocentibus, ut p. Sanchæ collatur, in c. Auctimus, num. 14. de Reliq. & veter. Sand.
- 1 Puer ordinatus ad ſacra non tenetur continere, in c. Majores, num. 106. de bapt. ſmo.
- 1 PUNITUR quis ſine culpa, ſed non ſine cauſa, in c. Clericos, num. 27. de Cler. non rrit.
- 1 Punientibus eſt quis in eo, in quo deliquit, in c. Uel non eſt compos. num. 4. de temp. ordin.
- 1 Et in c. Immunitatem, n. 2. & n. 10. de Immun. Eccl.
- 1 Meritis agitur cum re, qui ex meritis abſoluitur conventus, quibus re debetur, in c. Præſentes, num. 25. de donat.
- 1 PIPILLIUS major ſeptennio poteſt præſentare, & in conſiſtorio præſentari ab eo præſertur præſentato à tutori, in c. Indecorum, num. 11. de ætat. & quali.
- 1 Puellus pubertatis proximus abique tutoria authoritate naturaliter obligatur, in c. Caſam, num. 21. de elect.

- 1 Pupillus, & orphanus in quibus differant, in c. Significantibus, n. 29. de off. deleg. 579
- 1 Pupillus, & vidua, orphani, & confimiles, an sint miserabiles personæ, si divites sint, ibid. n. 35. & seq. usque ad n. 52. 579
- 1 Pupillus, & vidua non gaudent privilegio l. un. C. quando Imperator inter pupillum, & viduam, nisi sint pauperes, ibid. n. 36. 540
- 1 Contrarium, num. 42. 540
- 1 Constitutio regni, quæ providit pupillis, viduis, & aliis de advocato, non includit tales, quæ neciam fiot pauperes, ibid. n. 38. 540
- 1 Pupilli causa, & maxime supposita per hori sententia, apud Principem tractari debet, in c. Ex parte, n. 10. de foro compet. 75
- 3 In PURGATORIO existentes non orant pro aliis, in c. Fratritatitate, n. m. 17. de sepult. 492
- 3 A Purgatorio pœnis per plura suffragia quis civitatis liberatur, ibid. num. 58. 497
- 3 In Purgatorio de uno bono facto non minus letantur multi, quam unus, ibid. n. 72. 498

Q

- 3 QUADRAGESIMA ratione jejunii est de jure divino, ratione temporis est traditione Apostolorum, in c. Explicari, num. 31. de observ. jejun. 620
- 3 Quadragesima quot habeat hebdomadas, ibid. num. 32. 620
- 3 Quadragesima nulla reperitur, quæ faltem quadragesima duos dies non habeat, ibid. n. 33. & 42. 620
- 3 Quadragesima in Ecclesia Orientali, in qua non jejunatur Sabbatho, incipit in Quinquagesima, ibid. n. 34. 620
- 3 Quadragesimæ quadragesima duorum dierum, qua utitur Ecclesia Romana, additi fuerunt alii quatuor, ibid. 620
- 3 Mediolanensis Ecclesia hos quatuor dies non admittit, ibidem numer. 37. 620
- 3 Quadragesima S. Ambrosii quæ sit, ibid. n. 35. & 38. 620
- 3 Quadragesima est decima pars totius anni instituta, ut decima temporis Deo redderetur, ibid. num. 36. 620
- 3 Quadragesima Mediolanensis Ecclesiæ in quo differat à quadragesima Ecclesiæ Romanæ, ibid. num. 38. 620
- 3 Quadragesimam totam violavit, qui unam diem non abstinendo prætermisit, ibid. num. 42. 620
- 4 QUÆ in continentibus sunt, inesse dicuntur, in c. Veniens, num. 12. de cognat. spirit. 64
- 2 QUÆCUMQUE dictio facit venire majora expressis, non obstante verbo *Alia*, in c. Cùm non ab homine, n. 93. de judic. 16
- 3 QUÆSTIO super patronatu laicali infra quatuor, super Ecclesiastica infra sex menses est decidenda, in c. Cùm propter, num. 5. de jurepatr. 529
- 1 Quæstio de ambagibus, & ineptiis fieri non debet, in c. Accipimus, num. 1. de pact. 664
- 2 Quæstio præjudicialis si incidat in causa aliqua, superferendum est in principali, donec præjudicialis tectetur, in c. Tuam, n. 12. de ordi. n. cognit. 103
- 2 Sive incidat civilis, quæ præjudiciali civili, ibid. num. 13. 103
- 2 Sive incidat civilis, quæ præjudicat criminali, & è converso, ibid. n. 14. 103
- 2 Sive incidat criminalis, quæ præjudicat criminali, ibid. n. 15. 103
- 1 Quæstio natalium an sit præjudicialis causæ hæreditatis, ibidem num. 6. 103
- 2 Quæstio facti, an matrimonium fuerit contractum, non minus est spiritualis, & de foro Ecclesiæ, quam sit quæstio facti, an quis fuerit ordinatus, ibid. n. 45. & 52. 106
- 2 Quæstio facti habet completionem, & mixturam inseparabilem cum quæstione juris, ibid. n. 54. 107
- 2 Quæstio incidentis an, & in quo differat ab emergente, in cap. Intellextimus, num. 22. de ordi. n. cogn. 100
- 2 Quæstio præjudicialis. Vide supra in ver. Præjudiciali.
- 2 Pronunciandum est super emergenti, ibid. num. 23. 100
- 2 Sicut super incidenti regulariter, ibid. n. 24. 100
- 2 Fallit primò, si incidens proponatur in vim dilatorie ad impediendum processum, ibid. n. 26. 100
- 2 Fallit secundò, si incidens debeat cognosci coram alio iudice, ibid. num. 27. & 31. 100
- 2 Iudex pronunciando super principali, censetur tacite pronunciare supra incidenti, ibid. n. 25. 100
- 2 Pronunciandum est indistinctè super incidenti, vel emergenti, quando sine tali pronuntiatione processus causæ principalis expediti non potest, ibid. num. 28. 101
- 2 Aliàs non tenetur iudex pronunciare, ibid. num. 29. 101
- 2 Potest tamen si vult, nec ob id processus redditur nullus, ibid. num. 30. 101
- 2 Nisi incidens, vel emergens ventilari debeat coram iudice, ibid. num. 32. 101
- 2 Quæstio principalis, & incidentis, ubi sunt tradendæ coram divinis iudicibus, pendentia incidentis suspendit jurisdictionem in principali, in c. Tua, num. 19. & 22. de ordi. n. cogn. 100
- 1 Quæstio omnis, in qua de peccato mortali quaeritur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur, in c. Ne innitatis, n. 63. de confit. 61
- 3 QUÆSTORES, qui ad elemosinas colligendas ab Hospitalariis mittuntur, quas qualitates habere debeant, in c. Tuam, n. 2. de privileg. 245
- 3 Quæstionum nomen, & usum prostris aboleri, iussit Concilium Tridentinum, ibid. num. 3. 245
- 3 Quæstionum fraudes, & signenta varia, in c. Cùm ex eo, num. 13. de Reliq. & vener. Sancti. 609
- 1 Vide in ver. Elemosyna.
- 1 QUALITATES scientiæ, & morum in Pastore, vario ordine recitentur à sacris Canonibus, & Conciliis, in c. Eam te, n. 14. de arat. & qualitat. 404
- 3 Qualitas appositæ circa aliquas personas primò nominatæ non censetur repetita quoad alias personas possessæ nominatas etiam in eadem oratione, in cap. Ex tua, num. 21. de Cler. non residen. 56

- 1 Qualitas non potest esse sine suo subiecto, in c. Cùm accessissent, num. 9. de constitut. 107
- 1 Qualitates omnes, quæ insunt legi declaratæ, censentur inesse illius declarationi, in c. Quoniam, num. 23. de constit. 112
- 2 Qualitatem non sufficit in libello allegare ad fundandam iudicis jurisdictionem, si probabiliter negetur, in c. Si Clericus, n. 7. & seq. de foro compet. 51
- 2 Declaratur, ibid. n. 19. & 25. 54
- 1 Qualitas tribuens jurisdictionem. Vide in ver. Iudicis competentia.
- 1 Qualitas adjuncta verbo, intelligitur secundum tempus verbi, id est in ipso actus initio, in cap. Ur Abbatæ, num. 56. de arat. & qualitat. 392
- 3 Qualitates duabus concurrentibus, quæ diversam habent naturam, attenditur illa, quæ magis favet iuri communi, in c. Cùm propter, num. 70. de jurepatr. 574
- 1 Qualitates actus requisitæ debent adu concurrere, nec sufficit appetitudo, in c. Intelecteris, num. 52. de rescript. 150
- 3 Qualitates requisitæ in subiecto concurrere debent actu, & habitu in dispositione hominis; scdus in dispositione legis, in c. De multa, num. 46. de præbend. 121
- 5 Qualitas eadè adesse debet in causâ extinctivâ, quæ adest in causâ productivâ, in c. Manifesta, num. 16. de penit. & remiss. 120
- 5 Qualitas adiecta verbo, intelligitur secundum tempus verbi, in c. Cùm illorum, n. 15. de sent. excomm. 289
- 2 QUARTA decimarum Episcopo debita prescriptibilis est, in cap. Cùm olim, num. 26. de prescript. 179
- 1 Super quarta decimationum Episcopus fundat intentionem de jure communi contra Parochos, non contra Parochianos, in c. Conquerente, num. 28. de offic. ordin. 572
- 1 Quarta mortuorum quot dicitur, ibid. n. 29. 572
- 1 Debetur Episcopo non jure consuetudinario, sed jure communi, ibid. num. 30. 572
- 1 Item debetur etiam cum Ecclesia hæres ad esse instituta est, ibid. num. 31. 572
- 1 Super quota standum est consuetudini, ibid. n. 32. 572
- 1 Et potest Episcopus iuxta consuetudinem exigere trigessimam ratione visitationis testamentorum, ibid. num. 33. 572
- 1 Quarta Canonica, & alia Episcopalia preservata sunt à Concilio Tridentino, ibid. n. 57. 572
- 3 Consuetudo exigendi trigessimam ex reliquiis piis in visitatione testamentorum servanda est; scdus si in testamentis nullum esset relitum pium, in c. Venerabili, num. 18. de censibus. 571
- 5 QUINDENNIIUM quid sit, in c. Præterea, num. 17. Ne Prælat. vices suas. 69
- 3 QUINQUAGESIMA, vel centesima reddituum Ecclesiasticorum an, & quando ab Episcopo Assignari possit Monasteriis, vel locis piis, in c. Pastoralis, n. 6. de his, quæ sunt à Prælat. 213
- 4 QUINQUAGINTA & quinquaginta sunt centum, in c. Infirmuante, n. 14. qui Cler. vel voven. 57
- 3 QUINQUENNIIUM ad deducendas causas nullitatis professionis quas ob causas à Concilio Tridentino prescriptum fuerit, in c. Si quis, n. 42. & 51. de regular. 316
- 3 Quinquennii terminus ad reclamandum inductus est à Concilio Tridentino ad instar prescriptionis, ibid. n. 48. 317
- 1 QUISQUIS habet alium sub se, necesse est, ut recognoscat alium super se, excepto Papa, in c. Indecorum, numer. 54. de grat. & qualitat. 492
- 1 QUOD pendet, non est pro eo quasi fit, in c. Publicato, num. 65. de elect. 313
- 1 Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari, in c. Archiepiscopus, num. 17. de temp. ordi. 365
- 1 Declaratur procedere in his, quæ competunt pluribus uti singularis, non autem in his, quæ competunt pluribus uti universis, ibid. num. 48. 365
- 3 Quod caret esse, caret virtute, & operatione, in c. Quæstium, num. 27. de cohabit. Cler. vel molier. 74
- 2 Quoniam dicitur, dictio quid importet, in c. Verum, n. 30. & 32. de foro compet. 62
- 2 Quondam, dictio solet communiter apponi in causa mortui, in c. Cùm simus, num. 8. de regul. 378
- 3 Quæque, dictio est continuativa ejusdem materiæ, in c. Cùm dilectus, num. 15. de success. ab intest. 288
- 3 QUOT capita, tot sententiæ, in c. Quia diversitatem, numer. 3. de concess. præben. 122

R

- 1 RAPIENS publicam meretricem an incidat in pœnam raptus, in c. Ne innitatis, n. 372. de constit. 80
- 1 Et quid de muliere rapiente virum, ib n. 372. 80
- 2 RAPUS pœna quæ fit, secundum leges, & Canones, in cap. Cùm non ab homine, n. 64. de judic. 14
- 1 RARO bene loquitur, qui contra omnes loquitur, in c. Ne innitatis, n. 424. de constitut. 83
- 1 RASURA litterarum Apostolicarum, & rescriptorum. Vide in ver. Litterarum Apostolicarum rasura.
- 3 RATAM habens percussorem Clerici in corde tantum, non incidit in sententiam Canonis quoad Ecclesiam militantem, in c. Dolentes, num. 26. de celebr. Missar. 582
- 3 Declaratur, num. 64. 582
- 3 RATIFICANS Ordinem sacrum ante annos discretionis susceptum, non potest validè matrimonium contrahere, in cap. Tua littera, n. 40. de Cler. per salt. promot. 201
- 5 Anve ratificatio hujusmodi bodie fieri possit ante annum decimum sextum expletum, ibid. n. 41. & seq. usque ad n. 48. 202
- 4 Ratificans dicitur auctor facti, in c. Infirmuante, numer. 47. qui Cleric. vel voven. 54
- 4 RATIFICATIO actus nulli non inducit iure scientia nullitatis, in c. Ad nostram, num. 12. de coniug. servor. 57
- 4 Procedit, si nullitas cognita verisimiliter retraxisset ab actu genendo, aliàs scdus, ibid. n. 13. 57
- 5 Ratificatio tacita obligat ad votum continentia, si facta ante nuptias, in c. Quia, n. 12. de vot. 107

nextum, sicut expressa, in c. Tuæ litteræ, num. 48. de Cler. per
falt. promor 201
 5 Idem in professione, sponsalibus, & matrimonio, ibid. n. 49. 202
 5 Ratificatio inducitur propter præcedentis actus continuationem, 105
 ibid. num. 79
 5 Ratificatio. Rationis ante annos discretionis suscipere inducitur eo
 ipso, quod ordinatus post pubertatem infra triduum non reclama-
 verit, ibid. num. 79 205
 1 RATIO HABITIO actus invalidi an requiratur scientiam nullitatis
 cum qualitatibus, & voluntate eam fanandi, in cap. Significati-
 cum, num. 12. & 44. de regular. 170
 5 Rati habitio actus irriti ex defectu consensus per solam remotionem
 impedimenti non inducitur, in c. Tuæ litteræ, num. 65. &
 24. de Cler. perfalt. promor 204
 5 Rati habitio in maleficio retrahitur, & mandato comparatur, in
 c. Nobis, num. 24. de fimon 45
 5 Ratum quis habere non potest, quod suo nomine gestum non est,
 ibid. num. 85 45
 1 RATIOCINIA quæ sint, in c. Magnus, num. 11. de oblig. ad rati-
 oc. Reliqua, in ver. Obligatus ratiociniis. 435
 4 RATIONIS usus in matrimonio est ex necessitate Sacramenti, in
 c. De illis, il. 2. num. 27. de despons. impub. 29
 2 Rationis finalis reliquæ satis sunt ad sustinendam dispositionem,
 in c. Cùm venissent, num. 75. de fimon. 27
 2 Ratio expressa per gerendum censetur finalis, ibid. num. 79. 27
 1 Ratione legis manente, non consuetudo legem, sed lex consuetudi-
 nem vincit, in c. Explicari, num. 40. de obser. jejun. 620
 5 Ratio in procipto posita restringit dispositionem generalem ad li-
 mitates ipsius rationis, in c. Ex parte, il. 2. num. 9. de priv. 260
 1 Rationis usus seipsum privare an sit culpa lethalis, in c. A crapa-
 la, num. 11. de vit. & honest. Cler. 7
 5 Ratione legis cessante, an cesset illius dispositio, in c. Sicut unire,
 num. 45. de excessu. Pralat. 210
 1 Ratio generalis expressa in lege ampliat dispositionem specialem
 etiam in personalibus, & exorbitantibus à jure communi, in cap.
 Nuper à nobis, num. 42. de bigam. 107
 7 Et quæ sunt ejusdem rationis, includuntur sub dispositione ex sig-
 nificatione, tanquam expressa propriè, non tacitè, ibid. num.
 43. & 44. 108
 5 Ratio illius abrogari allegari potest ad decisionem causarum, in
 c. Quæ Presbyterium, num. 77. de pœnit. & remis. 127
 1 Ad rationem naturalem recurrendum est Canone, vel lege defi-
 ciente, in c. Quæ in Ecclesiis, num. 48. de constitut. 100
 5 Ratio legis ubique est generalis dicto, ad latitudinem ratio-
 nis extenditur ipsa dispositio, in c. Immunitatem, num. 11. de
 Immunit. Eccles. 649
 1 Cessante una ex duabus rationibus finalibus non cessat legis dis-
 positio, ibid. num. 18. 650
 1 Ratio generalis ampliat dictum speciale, in c. Ne innitaris, num.
 212. de constit. 51
 1 Ratio si sit expressa in Canone, ubiqueque ratio illa vigeret, casus
 dicitur in jure expressus, ibid. num. 224. 54
 1 Rationis dictamen quid sit, num. 158. 59
 1 Ratio est dux intellectus, ibid. num. 159. 59
 1 Rationem dimittens propter auctoritatem humanam incidit in
 insipientiam bestialem, ibid. num. 178. 61
 1 Rationes duæ vincunt unam, & ratio fortis minus fortem tollit,
 in d. c. Ne innitaris, num. 281. de constit. 64
 1 Ratio naturalis se ipsam ostendit, & veritatem occultam non si-
 nit, ibid. num. 192. 71
 1 Ratio in lege expressa ejus est potentia, ut determinet omnes casus
 sub ratione comprehensas, etiam ad correctionem juris communi-
 324
 1 Ratione legis correctæ, censetur etiam correctæ illius dispositio,
 in c. F. de sententibus, num. 8. de institut. 180
 1 Ratio ubi est eadem, non dicitur extensio, sed comprehensio, in
 c. Cùm non ab homine, num. 81. de judic. 28
 2 Fallit, ibid. num. 81. 28
 5 Ratio ubi est eadem, lex non dicitur extendi, sed enucleari, in c.
 Quod nonnullis, num. 22. de priv. 272
 1 RAVENNATENSIS Ecclesia duplex habet Collegium id est
 Cardinalium, & Canonicorum, in c. Bonæ memorie, num. 2.
 & 14. de postul. Pralat. 211
 2 RAYNERIUS Jacobi Butrigiani Pedagagus, & transcriba, in c.
 Olim, num. 71. de lit. contest. 85
 5 REBELLIS quis dicatur, in c. Quod à prædecessore, num. 24.
 de h. s. h. mat. 104
 1 Rebelles dicuntur, qui Principem, vel ejus Nuncium volentes
 ingredi in civitatem non admittunt, in c. Cùm ex injuncto,
 num. 40. de novat. oper. nunciat. 212
 5 REBELLIO an committatur tantum contra Imperatorem, &
 ejus Officiales, an verò etiam contra Reges, & Principes non
 recognoscetes Superiorem, ibid. num. 41. 214
 5 Rebellis dicitur, qui de facto resistit Superari, vel jurisdictioni,
 ibid. num. 42. 211
 5 Et omnis existens in protervia, & notoria inobedientia, ibidem
 214
 num. 41. 211
 5 Rebellis notorius dicitur vassallus, qui se tuetur contra dominum,
 & non vult eum admittere in castro, ibid. num. 46. 212
 1 Rebellantes Sedi Apostolicæ non traduntur Curia seculari, in c. si
 sequuta incorrigibilitate, in cap. Cùm non ab homine, num. 81.
 de judic. 28
 1 RECONCILIATIO Ecclesie polluta, si sit consecrata, non facit
 communitatem à Papa impliciter sacerdotibus, in c. Aqua,
 n. 6. de consec. Eccl. vel Altar. 90
 1 RECONVENTIO coram Judice Del gato fieri potest etiam in
 causa spirituali, in c. Perpetuus, num. 7. de h. s. h. mat. 102
 5 RECTORES Ecclesiarum, item Scholares, Episcopo, vel ejus
 Procuratori, aut Archiepiscopo Civitatis contineri debent,
 in c. Ne pro dilatione, num. 4. de pœnit. & remis. 122
 1 Rectori Ecclesie leproso dandus est voadjutor, qui consentandus
 est de facultatibus Ecclesie, in c. De rectoribus de Clero agros-
 ran noni 157
 1 Rectores Ecclesiarum ex proprietate vocabuli dicuntur inferiores

Curati, ibidem, num. 5. 257
 5 Rectores universitatis jurisdictione in Lectores, & studentes, non
 completunt alias causas, quam eas, quæ oriuntur occasione
 studiorum, & professionis, in c. Quoniam, n. 6. de priv. 266
 4 Rector Scholarium facit est, ut f. annorum viginti, in c. Cùm in-
 hibito, num. 7. de clandest. despons. 18
 4 Rector universitatis habet jurisdictionem in scholares cumulati-
 ve cum Episcopo, ibid. num. 7. 18
 1 Rectori interfecto decedenti, si non habet confanguinitates, succedit
 Ecclesia, secus si appareat eum fuisse Monachum vel sancta mente
 testatum, in c. Cùm d. lectus, n. 1. de success. ab intest. 277
 3 RECUSARI potest locus, ubi sunt in malis, vel eorum domus, si
 seu amia, imo Clericos, num. 21. de Cler. non residen. 66
 2 RECUSATIO an de qualitate reus cessator, appellacione re-
 mora, in c. Super eo, il. 2. num. 7. & 15. de appell. 181
 2 Recusatio jurisdictionem suspendit licet appellatio, ibid. num. 7.
 pag. 181
 5 Clericus possidet Ecclesiam, Dicerentur tunc, quod non dicitur cano-
 nicè eam tenet, Clericus per se locum ubi oritur, Episcopus
 vult inquirere, dicens collat eam ad se de foveo, an et si
 locus recusationis, in c. Lude Heli, num. 41. de fimon 49
 Vide in ver. Visitatus recusat
 Et in ver. Iudici recusat
 1 REDISSIO non dicitur, quia facta recedit, in c. Ex parte, n.
 1. de iur. non resid. 41
 1 REDUCTIO Ecclesiarum quomodo intelligantur esse pauperum
 secundum auctoritatem Hieronymi, Ambrosii, & Bernardi, in
 cap. Si quis sanè, num. 4. & seqq. num. 11. 10. & 16. de pecul.
 Cleric. 207
 1 Redditum Ecclesiasticorum dispensatio, seu applicatio conside-
 rari debet juxta tria tempora, ibid. num. 12. ut que ad n. 12. 250
 1 Redditus Ecclesiarum potest institui in titulum beneficium, cum
 principaliter sunt deputati in usum ministeriorum, secundum ad-
 vitem in ibidem pauperum: redditus hospitalium secus, ibid.
 num. 16. & 21. 250
 1 Confanguineus de redditibus Ecclesiasticis ditare, quàm grave sit
 scelus, ibid. num. 20. 251
 1 Pauperum appellacione quoad fructuum Ecclesiasticorum distri-
 butionem intelligitur omnia pia opera, ibid. num. 21. 251
 1 Papa potest tribuere facultatem tollendi de redditibus Ecclesiasti-
 cis tam Clericis secularibus, quàm regularibus, ibid. n. 25. 252
 1 Declarat, num. 26. 252
 1 Redditus spiritualis debent dividi in quatuor partes, si spectent
 ad Ecclesias matricas, secus si ad Capellas, in c. Quosdam, n.
 5. de decim. 111
 1 Redditus Ecclesiarum dare confanguineis cur gravitas sit peccati-
 num quàm dare extraneis, in c. Ad episcopus, n. 45. de pactis. 674
 1 Redditus Ecclesiarum an sint in dispositione Rectoris inveni, an
 verò coadjutoris, in cap. De rectoribus, num. 24. de Clero
 agros. 158
 2 Redditus, proventus, & obventiones lucrum significant, in cap.
 Gravis, num. 5. de iur. Episcopi. 215
 1 Confuetudo, disponens in vita, & in morte de redditibus Ecclesia-
 sticis valida est, in c. Si quis sanè, num. 1. vers. Contentent. 20
 de pecul. Cleric. 206
 1 Declaratur, ibid. num. 39. 206
 1 Confuetudo quæ patronus aliqui sibi vendicat de fructibus Ec-
 clesie ultra portionem Rectoris an valeat de jure communi, in
 c. Extrapadæ, num. 6. de pœnit. 126
 1 Et quid in patrono laico, ibid. num. 7. 126
 1 Confuetudo, ut Clericus testari possit de fructibus suis prebendæ
 percipiendis post ejus obitum usque ad annum valida est, in c.
 Contentuendos, num. 19. de confuetud. 194
 1 Annuus redditus computatur inter bona stabilia, in c. Joannes,
 n. 2. de testam. 227
 1 REFERENDARIUM in Quadragesimo octavo, & laicis, & de
 contentio utriusque Medici, carnis veli possunt, in c. Cœli-
 lum, num. 9. de observ. jejun. 621
 5 Referendarii utriusque, vel alterius signaturæ, eorumque fami-
 liares, an etiam ratione delicti, contractus aut rei, de qua contra
 ipsos agitur, sint exempti ab Ordinario jurisdictione, in
 c. Ex parte, il. 2. n. 1. & seqq. usque in fin. de priv. 259
 5 Referendariorum exemptio à jurisdictione Ordinarij ex Bulla
 Pauli III an sublatæ fuerit ex c. 11. sess. 14. Concilii Tridentini,
 ibid. 259
 5 Referendarii sunt ceteris Officialibus, & ministris Curia dignio-
 res, & cur, ibid. num. 1. 260
 5 Referendarii non habent impliciter titulum honorarium, sed of-
 ficiam, & in quibus consistat, ibid. num. 4. & 21. 260
 5 Referendarii qualiter, & quando admittantur ad signaturam Ju-
 ris, vel Gratiæ, ibid. num. 3. 260
 5 Exemptio indultum Referendariorum concessum est ex debito justi-
 tiæ in remuneracionem laborum, quæ subsistunt pro fructibus Sedis
 Apostolicæ, & universalis Ecclesie utilitate, ibid. num. 260
 5 Referendariorum, eorumque familiarum exemptio ex Bulla Pau-
 li III sublatæ fuit à Concilio Tridentino in c. 11. sess. 14. de off. 260
 11. ibid. num. 12. 260
 1 Declaratur, num. 16. 261
 1 Familiarum Referendariorum exemptio, de qua in Bulla Pauli
 III sublatæ fuit à Concilio Tridentino in laicorum Episcoporum
 referentium, ibid. num. 13. 262
 5 Nec revocatur per constitutionem Sixti V. ibid. num. 20. & 51. 262
 5 Referendariorum exemptio, de qua in Bulla Pauli III sublatæ
 fuit à Concilio Tridentino etiam in sacris civitatibus, ibidem
 num. 17. 262
 5 Referendariorum exemptio à Concilio Tridentino non sublatam
 fuisse probatur etiam ex Constitutione Sixti V. ibid. num. 21. 262
 5 Bulla Sixti V. quæ Referendarios eximuntur à jurisdictione Ordina-
 riorum, expeditur, ibid. num. 19. & seqq. 262
 5 An eadem Bulla suffulerit decreta Concilii Tridentini, quibus
 exemptio sublatum Ordinarij an Sedi Apostolicæ delegatis,
 ibid. num. 21. 262
 5 Referendarii an sint veti familiares Papæ an verò ex privilegio,
 n. 24. usque ad num. 25. 262

- 5 Constitutio Pauli III super familiaritate Referendariorum ex-
penditur, ib. num. 17. 263
- 1 Referendarii ratione beneficiorum, quæ obtinent, an subsint ju-
risdictioni Ordinarii, ib. n. 19. 261
- 5 Referendariorum exemptio ab Ordinariorum Jurisdictione an sit
restringenda, ut non habeat locum ratione delicti, seu contra-
ctus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, ib. num. 40. usque
in finem. 264
- 5 Referendarii si obtineant beneficia Ordinarii subiecta, & eorum-
dem beneficiorum ratione, Ordinarii subijciuntur, ibidem
num. 42. 265
- 2 REGALIUM concessio non valet in præjudicium successoris,
nisi sint solita concedi per Principem, cap. Ex epistolæ, num. 31.
de probat. 127
- 1 REGERE, & gubernare, an & in quo differant, in c. Indecorum,
num. 5. & seqq. de ætat. & qualit. 399
- 3 REGIA evocatio non excusat Episcopum a visitatione liminum,
in c. Ego N. num. 26 de jurejur. 167
- 3 REGIMEN ex sui natura est officium utile, in c. Ad hæc, nu. 29.
de relig. domib. 490
- 1 Absurdum est, ut carens monastica eleveur ad canonicam, & ca-
rens œconomica ad politicam, in c. Indecorum, num. 2. de
æt. & qualit. 398
- 5 Regiminis locus quærentibus, & ambientibus est denegandus, in
c. Nobis, num. 122. de simon. 47
- 1 REGINA vidua est miserabilis persona, & ratione spoli, de quo
conqueritur, est principaliter de foro Ecclesiæ, in c. Significan-
tibus, num. 48. de offic. deleg. 540
- 1 REGISTRATIONIS omnino admitti solum Brevi Apostolico
quoad facultatem testandi, sed non quoad facultatem transfe-
rendi pensiones, in c. Ad audientiam, l. 1. n. 10. de rescript. 155
- 1 REGNUM interdicitur pro peccatis regis, Civitas pro peccatis
Episcopi, vel Domini, & Monasterium pro peccatis Abbatis, in
c. Responso, num. 42. de sent. excomm. 361
- 1 REGRESSUM habens, dicitur habere jus ad beneficium, in c.
Ad audientiam, l. 2. num. 124. de rescript. 184
Vide in ver. Beneficium quoad regressum.
- 3 Regressus uti non potest Regressarius propter supervenientem
inhabilitatem, in c. Dilatus, l. 2. n. 15. de præben. 115

Regula de jure quæsito.

- 1 Regula de jure quæsito non tollendo debet expressè derogari, nec
sufficere scientia Papæ implicita, vel explicita ex narratis, quod
agebatur de præjudicio tertii, in c. Causam quæ, num. 35. de
rescript. 157
- 1 Nec ulla formula introduci potest, per quam dici possit consistere
de mente Papæ volentis tertio præjudicare, nisi faciat regulæ
mentionem, ib. num. 16. 157
- 1 Fallit in gratia ex sui natura præjudiciali, ib. n. 17. 157
- 1 Item fallit in gratia, quæ fit ob publicam utilitatem, ibidem
num. 38. 157
- 1 Papa non censetur velle derogare, quibuscumque utatur verbis,
& clausulis, nisi eidem Regulæ expressè deroget, in c. Cæterum,
num. 8. & 26. de rescript. 142
- 1 Amplia primò, etiam si habuerit cetram scientiam ex narratis de
præjudicio tertii, ib. num. 19. 142
- 1 Amplia secundò, in jure quomodolibet quæsito ex privilegio,
ib. num. 20. 142
- 1 Amplia tertio, in gratia motu proprio, ib. num. 22. 143
- 1 Amplia quartò, etiam si Papa præcesserit de plenitudine potesta-
tis, ib. num. 23. 143
- 1 Amplia quinto, etiam si generaliter derogaverit Constitutionibus
Apostolicis, & Regulis Cancellariæ, etiam cum clausula, Quo-
rum tenores, ib. num. 26. 143
- 1 Limita primò, in gratia ex sui natura præjudiciali, ib. n. 28. 143
- 1 Limita secundò, in gratia, quæ fit ob publicam utilitatem, ibid.
num. 32 & 49. 143
- 1 Proteſtatio de qua in regula de non tollendo jus quæſitum, tollit
consensum, & voluntatem Papæ ab actu gerendo, ib. n. 25. 143
- 1 Gratia ex sui natura præjudicialis quando dicitur, ibid. num. 29.
70. & 11. 143
- 1 Scientia Papæ de præjudicio tertii, si proveniat ex narratis, non
sufficit ad tollendum jus quæſitum sine expressa derogatione
regulæ, ib. n. 30. 143
- 1 Officium obtinens ad sui vitam si evadat cæcus, an valeat provi-
sio de eodem officio alteri facta sine derogatione regulæ de jure
quæſito non tollen. latè discutitur, ib. num. 35. & seqq. usque
in finem. 143
- 1 Regula de non tollendo jus quæſitum obstat secundæ gratiæ de
officio prius alteri ad vitam concessio, ib. n. 38. 143
- 5 In regulæ observatione gravitas est, & labor, in c. Tuæ literæ,
n. 44. de Cler. per salt. promot. 202
- 5 Regula de tutione parte in dubio eligenda à recentioribus Theolo-
gus multipliciter oppugnatur, in c. Ad audientiam, num. 7. de
homicid. 131
- 3 Regula Prædicatorum non obligat transgressores ad aliquam culpam,
neque mortalem, neque venialem, sed tantum ad penam
taxatam, in c. Explicari, n. 4. & 9. de obser. jejun. 618
- 3 Præcepta regulæ ex sui natura obligant ad mortale, ib. n. 9. 618
- 3 Regula reſervatoria non intrant in beneficiis patronatus mixti,
in c. Cùm propter, num. 32. de jurepatr. 532
- 3 Regulam ſervare tenetur etiam nulliter profeſſus elapſo quin-
quennio à die profeſſionis, in c. Si quis, n. 75. de regulæ 339
- 1 Regula de trienniali tuetur Clericum ſeculare in poſſeſſione be-
neficii regularis, in c. Cùm in maſſilium, n. 12. de elec. 301
- 1 Regula de trienniali an habeat locum contra decreta Concilii Tri-
dentini, in c. De multa, num. 48. & ſeqq. usque ad num. 52. de
præben. 123
- 3 Regula de annali an tuetur poſſeſſorem plurium beneficiorum
incompatibilium contra eum, qui contenta in ſecunda parte il-
lius non adimplevit, ib. n. 52. & ſeqq. usque in fin. 122
- 3 Regula de annali non adverſatur decretis Tridentini Concilii
prohibentibus pluralitatem beneficiorum, ib. n. 53. 122

- 3 Regula de trienniali inducitur est in favorem poſſeſſoris, ibidem
num. 54. 122
- 3 Et tribuit robur juri invalido, ib. n. 55. 122
- 3 Et tuetur poſſeſſorem quoad omnes, ib. nu. 57. 122
- 3 Regula de annali inducitur est in odium impetrantium, & exquiren-
tium lites, ib. num. 54. 122
- 3 Nullum jus tribuit poſſeſſori, ſed tantum admittit ad impetrante,
ibid. num. 56. 122
- 3 Nec excludit omnes, ſed ſolum impetrantem, qui contenta in te-
gula non adimplevit, ib. n. 58. 122
- 3 Et illius beneficium utri poteſt poſſeſſor execrabilis, ibidem num-
mer. 59. 122
- 2 Regula non dicitur reſpectu alieni membri, ſeu partis integra-
lis, ſed reſpectu totius corporis Religionis, in c. In præſentia,
n. 113. de probat. 141
- 3 Regula Socini falſò eidem tribuuntur, in c. Relatum, il. 1. num. 13.
de teſtam. 270
- 3 Regula omnis Religionis à Romani Pontificis auctoritate vites
ſumit, in cap. Cùm ad Monasterium, num. 59. de ſtatu Mo-
nachor. 479
- 5 Regula Monachali, & Eccleſiaſticis officiis nemo poteſt ſimul
deſervire, in c. Quia nonnullis, n. 7. & 12. de Maſſilicis. 72
- 3 Regula est in præcepto, in c. Relatum, num. 4. Ne Clerici, vel
Monachi. 664
- 3 Declaratur, ibid. num. 5. 664

Regulares apoſtata, & ejeçti.

- 3 Regulares quàm permiſſiò à Religione deſiciant, in c. Ad Apo-
ſtolicam, num. 60. de regul. 385
- 3 Religioſi fugitivi, & ejeçti annuatim ſunt requirendi, & co-
gendi, ut ad Monasterium redeant, in c. Ne Religioſi, num. 7.
de regular. 414
- 3 Prælati regulares non revocantes ad Ordinem quotannis ſuos ejeç-
tos, & fugitivos, mortaliter peccant, ib. n. 2. 414
- 3 Religioſi ab Ordine ejeçti, etiam juſti, remanent ſubditi Præla-
torum regularium, & votis ligati, ib. num. 6. 414
- 3 Conſuetudo ſecundùm quam Prælati regulares non revocant ad
Monasterium ſuos ejeçtos, & fugitivos, eſt nutritiva pecca-
ti, ib. num. 7. 414
- 3 Abbas debet recolligere Monachum ſuum, ne damnabiliter eva-
getur, & pereat, ib. num. 8. 414
- 3 Religioſi ejeçti, quàmvis ad cor non redeunt, ſunt in malo ſta-
tu, & tenentur ſuam reductionem procurare, licet non ſequi-
rantur, ib. num. 9. 414
- 3 Papa non diſpenſat cum Religioſis juſtè ejeçtis ab Ordine, ut
Miſſam celebrent in ſaculo, ib. n. 10. 415
- 3 Religioſus fugitivus quis dicitur, & quis ejeçtus, ibidem num-
er. 11. 415
- 3 Apoſtata dicitur Religioſus eo ipſo, quòd diſcedit à Monasterio, &
non eſt ſub obedientia Prælati, ib. n. 14. 417
- 3 Prælati regulares etiam immediati, ut Abbates, & Priores loca-
les, tenentur quotannis reducere ad Monasterium ſuos fugi-
vos, & ejeçtos, ib. num. 16. 415
- 3 Religioſi etiam juſtè, & diſmiſſivè ejeçti, ſunt annuatim requi-
rendi, & cogendi ad Monasterium redire, & latè reſellitur con-
traria opinio, ib. n. 17. usque ad num. 36. 415
- 3 Prælati, qui Religioſos ab Ordine injuſtè ejeçerunt, ſunt ſpolia-
tores, & in mora reſtituendi ſicut ſur, ib. n. 18. 415
- 3 Religioſus indebitè ejeçti impit à Prælati Regularibus denega-
tur alimenta, ib. n. 20. 415
- 3 Quomodo ſint ad Ordinem recipiendi Religioſi ejeçti, & fugitivi,
ſi regula contradicit, ib. num. 21. 415
- 3 Diſciplina Monachi delinquentis in quibus gradibus conſiſtat fe-
cundùm regulam S. Benedicte, ib. num. 22. 415
- 3 Monachus expulſus ſecundùm regulam S. Benedicte ultra tertiam
vicem non recipitur tanquam incorrigibilis, ib. n. 23. 415
- 3 Scandalum in recipiendis religioſis ejeçtis qualiter conſideretur,
ib. num. 26. 415
- 3 Religioſi fugitivi, & ejeçti, ubi ex regula recipi non debent, in
quo loco ſint ponendi, ib. num. 28. 416
- 3 Regularibus indebitè ejeçtis, & ſpoliatis nullum crimen obſi-
poteſt, ſed ante omnia ſunt reſtituendi, ib. n. 29. 416
- 3 Ergaſtultorum pœna regularibus quando imponatur, ibidem
num. 30. 416
- 3 Regularibus perpetuè ejeçtis ab Ordine res judicata non ſuffra-
gatur, ib. num. 31. 416
- 3 Regulares etiam incorrigibiles ex decreto S. Congregationis Con-
cilio edito ſub Pio IV. prohibentur ejeçi à Monasterio, ibidem
num. 36. 416
- 3 Diſcutitur, an expediat ejuſmodi decretum confirmare, ib. n. 36.
& num. ſeqq. usque in ſia. 416
- 3 Regularium incorrigibilium ejeçtio de jure communi permiſſa eſt
à ſocietate, & conſortio, non autem ab Ordine, ib. n. 37. 416
- 3 Regularis proprietarius an poſſit ejeçi à Monasterio, ibidem
num. 38. 417
- 3 Regularium incorrigibilium ejeçtio quibus nominibus probetur
eſſe neceſſaria, ib. num. 39. & 40. 417
- 3 Regula S. Auguſtini de ejeçtione incorrigibilium qualiter ſit in-
telligenda, ib. num. 40. & 46. 417
- 3 Regulares incorrigibiles cur malint à Monasterio ejeçi, quàm apo-
ſtatare, ib. num. 41. & 48. 417
- 3 Regularium expulſio quæ damna Eccleſiæ, & Religionibus affe-
rat, ib. num. 42. & 49. 417
- 3 Regula S. Benedicte, & S. Baſili de Monachis incorrigibilibus ab
Ordinario ejeçtendis, ib. num. 41. & 46. 417
- 3 Regularis incorrigibilis diuturno carcere intra clauſtra punire
quàm ſit grave à Religioſis, ib. n. 44. 418
- 3 Expulſionis cauſa graviffima eſt, & quibus committenda, ibidem
num. 45. 418
- 3 De expulſione regularium ab Ordine quid ſenſerit S. Thomas,
& S. Bonaventura, ib. num. 46. 418
- 3 Regulares incorrigibiles an expediat intra clauſtra coercere, an
verdè à Monasterio expellere, ib. num. 52. 419

- 1 Congregationis Episcoporum, & Regularium, & Congregatio-
nis Concilii decreta, de regularibus ab Ordine non ejectionis,
ibid. num. 41.
- 3 Erga illorum remedium ad coercendos Monachos incorrigibiles
periculofum, num. 35.
- 3 Expulsi an præbeat regularibus anam faciendi se inobedientes,
ut ad feculum revertantur, n. 56.
- 3 Incorrigibilibus quando quis censatur ad hoc, ut expelli possit à
Religione, ib. n. 49.
- 3 Generali an & quibus adhibitis sit tribuenda facultas ejectionis
Incorrigibilibus, n. 60.
- 3 Coniunctus in causa expulsiōnis à quo sint deprimendi, n. 61.
- 1 Regularibus ejectionis an & qualis ratio præscribenda sit vivendi in
saeculo, ib. n. 62. & 66.
- 3 Regularis incorrigibilis quomodo in carcere sint detinendi prius
quàm ei ejectionis ab Ordine, ib. n. 61.
- 3 Litteræ testimoniales ejectionis non concedendæ à Superioribus Re-
gularibus, n. 64.
- 3 Ejecti sint perpetuo suspensi ab executione Ordinum, n. 65.
- 3 Dispensatio cum Religiosis ejectionis an sit locus Ordinarius prohi-
benda, ib. n. 66.
- 3 Regularis delinquentis an sint puniendi pœna threnium ad tem-
pus, num. 67.
- 3 Carcer privatus instituendus à Religionibus in qualibet saltem
Provincia, n. 68.
- 3 Regularis iustè per sententiam diffinitivam ejectionis, an sint per
Superiores quotannis requirendi, ut redeant à Religione,
num. 69.
- 3 Apostatis infra certum tempus ad Religionem redeuntibus an sit
concedenda impunitas, ib. n. 71.
- 5 Regularis in Apostasia ordinatus ad sacros sine dispensatione Pa-
pæ, non militat in illis, in c. Consultationi, n. 1 de Apollat.
- 5 Nec ad superiores ascendit, ib. n. 4.
- 5 Et quid in promotio ad minores, ib. n. 3.
- 5 Regularis Apollata post reconciliationem ordinatus sine dispen-
satione retinet in Ordine sic susceptor, ib. n. 2.
- 5 Regularis transiens ad laxiorem Religionem licentia petita, &
non obtenta, non dicitur propriè Apollata, & cur, ib. n. 15. & 16.
cum duobus seqq.
- 5 Regularis migrans ad Ordinem laxiorem absque licentia incidit
in Apostasiam minorem, non autem maiorem, & indispensabi-
lem, ib. n. 8.
- 5 Regularis ejectionis à laxiori Religione ad quam de facto transiit,
non dicitur Apollata, si per eum non sit quo minus redeat
ad primum Ordinem, ib. n. 11.
- 5 Prælati Regularis tenentur suos subditos ad laxiorem Ordinem
absque legitima licentia transientes ad Monasterium revoca-
re, ib. n. 2.
- 5 Ejecti extra Religionem degentes sunt perpetuo suspensi ab exer-
citu Ordinum, in c. A. n. bis, si primo, n. 25. de sent. excom. 311

Regulares quoad causas, & iudicia.

- 2 Regularibus à correctione prælatorum suorum appellare non li-
cet, in c. Ad nostram, n. 1 de appellat.
- 5 Veniunt Regulares appellacione inferiorum, qui à Concilio Tri-
dentino causas criminales, & matrimoniales cognoscere prohi-
bentur, in c. Accedentibus, n. 20. de excess. prælat.
- 5 Declatatur, ib. n. 40. & 50.
- 5 Regularis agens contra laicum an & quando teneatur sequi
forum iudiciale, in c. S. Clericus, n. 5. de foro comp.
- 5 Quibus concurrentibus possint petere iudices in eorum causis ci-
vilibus à magistratu seculari, ibid. n. 45.
- 5 Monachus sicut & Clericus appellare potest à correctione, si fiat
in forma iudicii, in c. Ad nostram, n. 11. de appellat.
- 5 Regularis excusatur ab apicibus juris quoad extenuandam deli-
cti gravitatem, non quoad excludendum delictum in totum,
in c. Sacri, n. 11. de sent. excom.
- 5 Causæ inter Regulares, & seculares, sive Clericos, sive laicos, à
quibus sint cognoscendæ, in c. De priore, n. 21. de appell.
- 5 Causas prælatorum regularium Sedi Apostolicæ immediatè subje-
ctorum cognoscere possunt tam Legati, & Nuncij Apostolici,
quàm Auditores Camere, & inter eos est locus preventionis, ib.
num. 22.
- 5 Curiales etiam regulares pro debitis, & contractibus in Curia in-
iris, & pro salario conveniri possunt coram Auditore Camere,
ibid. n. 21.
- 5 Causæ inter Religiosos ab illorum Superioribus sunt terminandæ
iuxta quæcumque Religionum Institututa, ib. n. 33.
- 5 Appellaciones regularium.

Vide in vet. Appellat. ad quem.

Et in vet. Auditor Camere.

- 1 Congregatio Episcoporum, & Regularium cognoscit causas ven-
entes inter diveras religiones, dummodò formam iudicariam
non requirant, ib. n. 20.
- 5 *Vide in vet. Auditor Camere.*
- 5 Inquisitio, qua formatur contra regulares, quot habeat specialia,
in c. Qualiter, al. secundo, n. 27. de accusat.
- 5 Ordo iuris in inquisitione, qua fit contra regulares, non est ad
unguem observandus quoad substantialia iudicii, fecus quoad
veritatis probationem, ib. n. 9.
- 5 Exceptiones tot non recipiuntur contra regulares, quot contra
seculares, ib. n. 101.

Regulares quoad ipsorum confessiones.

- 5 Regularis inimicis confessi non possunt Sacerdotibus seculari-
tibus, nisi de suorum Superiorum licentia, in c. Cum & plu-
tate, n. 11. de privileg.
- 5 Monachi, sive sint in Monasterio, sive extra, tenentur semel in
mente confiteri, & quando sint extra possunt confiteri prælati,
in quorum parochia degunt, vel alius Religiosis, vel Episcopo,
ib. num. 16.

- 5 Nisi obstant Constitutiones à Sede Apostolica confirmatæ, ibidem
num. 17.
- 5 Quid militibus Hierosolymitanis
Vide in vet. Militæ.

Regulares quoad confessiones secularium, & prædicationem.

- 5 Regulares habentes privilegium absolviendi alienis parochianis,
an possint illis absolvere sine proprii Sacerdotis licentia, in cap.
Ne pro dilacione, n. 9. & 13. de pen. & remis.
- 5 Regulares possunt audire confessiones secularium etiam tempore
Paschalis, in c. Omnia, n. 18. de pen. & remis.
- 5 Sine licentia Episcopi hodie nequeunt audire confessiones secularium,
etiam si Episcopus sine iusta causa licentiam denegaverit,
ib. n. 61.
- 5 Possunt tamen sine Episcopi approbatione audire confessiones
suorum subditorum Regularium, ib. n. 61.
- 5 Item secularium, qui sunt de familia, & continui commensales,
non autem desertivum in eorum Monasterio, ib. n. 61.
- 5 In locis ubi subiecti utranque jurisdictionem exercentes, sicut
non subsunt Episcopo in contentibus curiam animarum, ita
nec subsunt eidem quoad examen pro confessionibus audiendis,
ib. num. 77.
- 5 Regularis ab Episcopo approbati cum facultate absolviendi à con-
fessionibus illi referatis, an possint absolvere confuentes ex aliena
diocesi à referatis in diocesi panitentium duotaxat, ib. n. 78.
& seqq. usque in fin.
- 5 Possunt in diocesi in qua sunt approbati, audire confessiones pan-
itentiarum utriusque diocesis, ib. n. 79.
- 5 Regularis audientes confessiones personarum secularium sine
Episcopi examine, & approbatione, in vim Concilii Tridentini
non ab Episcopo, sed à suis Superioribus Regularibus sunt puni-
endi, in c. Cuius Capella, n. 21. de privileg.
- 5 Regularis possunt secularium confessiones audire absque Episcopi
licentia, quoties Episcopus eam exhibere recosaverit, in cap.
Nonnulli, n. 21. de trespert.
- 1 Contractum, ib. num. 42.
- 1 Regularis semel ab Episcopo approbati ad Confessiones performan-
dam secularium audiendas, an & quando possint iterum exami-
nari, & reprobari, in c. Grave, n. 10. de off. ordin.
- 1 Angelopolitani Episcopi in Indijs Occidentibus cum Societate
Jesu controversia super confessionibus, prædicatione, & confes-
sationum jurisdictione referitur, in c. Sanè, il. secundo, n. 11. & 46.
de offic. & potest. judic. Deleg.
- 1 Examinatur, ib. n. 19. & seqq. usque ad n. 40.
- 1 Deciditur in Congregatione ad hoc deputata, & decisio à San-
ctissimo confirmatur, ib. n. 40. & seqq. usque in fin.
- 5 Societatis JESU, & aliorum Ordinum Regulares audire non
possunt confessiones personarum secularium sine approbatione
Episcopi diocesani, ib. n. 21. & 34. & 35.
- 1 Nec prædicare in Ecclesijs sui Ordinis non petita Episcopi bene-
dictione, nec in alijs Ecclesijs sine ejus licentia, nec in Ecclesijs
etiam sui Ordinis ipso contradicente, ib. n. 21.

Vide in vet. Monachus quoad Confessiones secularium.

- 1 Non tamen possunt ab Episcopo prohiberi per censuras, & alias
penas, & contradicente, in vim Concilii non ab Episcopo,
sed à suis Superioribus sunt puniendi, ib. n. 25.
- 1 Secus ex Bulla Gregoriana XV. ib. n. 47. 48. & 49.
- 1 Confessio sine nobis unius Conventus Episcopus simul adimere
non potest facultatem audiendi confessiones secularium, Sacri
Congregatione inconsculta, ib. n. 18.
- 1 Quod locum non habet in Episcopis Indiarum, quibus tamen ab
hac generali suspensione abstinentium, nisi gravissima substanten-
ter causa, ib. n. 19. & 20.
- 1 Confessarios Regulares liberè à se proprio examine approbatos
Episcopus suspendere non potest sine nova causa, eaque ad con-
fessiones pertinet, ib. n. 10. & 21.
- 1 Regularibus etiam Societatis JESU, qui non docent se obtinisse
approbationem, seu licentiam Episcopi pro confessionibus aus-
diendis, & verbi Dei prædicatione, potest Episcopus pro cen-
suris precipere, ut ab his abstantur, ib. n. 44.
- 1 Non tamen in vim Concilii Tridentini, sed in vim Bullæ Grego-
riæ XV. ibid. n. 61.
- 1 Nec ob eam causam licet Regularibus quasi à manifestis injurijs
ad Conservatores recurrete, ib. n. 45.
- 1 Regularis etiam Societatis JESU in una diocesi approbati ad
confessiones personarum secularium audiendas, non possunt
eas audire in alia diocesi sine approbatione Episcopi Diocesa-
ni, ib. num. 14.
- 1 Regularibus audiendis confessiones secularium, vel prædican-
tibus sine licentia Episcopi, & potest Episcopus administrationem
Sacramenti Penitentia, & prædicationem interdicere,
ib. num. 11.
- 1 Societatis JESU Religiosi familiaribus degentibus in eorum epis-
copis, & omnibus secularibus Sacramenta hęc enumerata ad-
ministrare non possunt, & sic n. 21.
- 1 Constitutio S. Pii V. si per admittit ope Sacramentorum in In-
dianis non est tenevata, sed non suffragatur, nisi in locis ubi non
sunt parochi, ib. n. 61.
- 1 In Regularibus inobedientes in confessionibus audiendis, & prædi-
catione verbi Dei, potest Episcopus per censuras procedere non
in vim Concilii Tridentini, sed in vim Bullæ Gregor. XV. ib.
num. 27.
- 1 Licentia audiendi confessiones, & prædicandi potest Episcopus
concedere etiam per litteras missivas, vel oretas, ib. id.
num. 68.
- 5 Regularis prædicantes absque licentia, vel benedictione Episcopi,
aut Episcopi contradicente, in vim Concilii non ab Episcopo,
sed à suis Superioribus Regularibus sunt puniendi, in cap.
Cuius Capella, n. 21. de privileg.
- 1 Regularis semel ab Episcopo approbati ad confessiones persona-
rum secularium audiendas, an & quando possunt iterum exami-
nari, & reprobari, remissive, in cap. Accipimus, num. 40.
de erat & qualit.

Vide in ver. *Predicatio, Monachus quoad predicationem, Monachus quoad Confessiois, &c. Confessor.*

Regulares quoad Confessores.

- 2 Regulares convenire debent laicum coram Judge seculari, non autem coram suis Confessoribus, nisi hoc habeant ex indulgentia Apostolica, in cap. Si Clericus, numer. 22. de foro compet. 54
- 2 An liceat Regularibus in eorum causis civilibus petere Judices, vel Confessores a Magistratu seculari, ibid. n. 38. 55
- 2 Regularium objecta ad Constitutionem Clementis VIII. de Confessoribus, ib. n. 49 56
- 2 Regulares quibus concurrentibus possint petere Judices in eorum causis a Magistratu seculari, ibid. n. 45. 56
- 2 Confessoribus ab officio suspensis, coram quo Regulares conveniri debeant, ibid. n. 51. 57
- 2 Regularia loca in quibus censentur excepta à Concilio Tridentino in materia Confessorum, ibid. n. 54. 57

Vide in ver. Confessor.

- 1 Confessores Regularium an possint procedere per censuras contra Episcopos, & alios Superiores, in c. Sanè, il secundo, n. 17. & 37. de offic. & potest. Judic. Deleg. 53
- 1 Confessores dicuntur contra notorias injurias servatores, ib. numer. 26. 524
- 1 In Conservatorem an eligi possit prior Conventualis, ibid. nu. 12. & seqq. 524
- 1 Prior Conventualis dicitur habere dignitatem in Ecclesia Collegiata, ibid. n. 33. 524
- 1 Diffinitores Ordinis prædicatorum nullam habent dignitatem Ecclesiasticam, nec possunt esse Confessores, ibid. n. 34. 524
- 1 Confessores ultra unam dietam aliquò à fine diocesis eorum trahere non possunt, ibid. n. 35. 524
- 1 Et privilegium de tribus dietis, quod habet Societas Jesu à Gregorio XIII. sublatum est per Constitutionem Gregorij XV. ibid. numer. 36. 524
- 1 Confessores in censuris contra Episcopos ferendis deferre debent dignitati Pontificali, nec incipere ab excommunicatione, ibid. n. 38. 524
- 1 Si tamen incipiant, excommunicatio tenet, sed ipsi male faciunt, ibid. n. 39. 524
- 1 Confessores eligere non licet ex eo, quod Episcopus injungat Regularibus observantiam alicujus decreti Concilii Tridentini in illis casibus, in quibus exempti subijcti jurisdictioni, & correctioni Episcopi, ib. n. 46 525
- 1 Idem si Episcopus in prædictis casibus contra Regulares procedat jure ordinis servato. 525
- 1 Constitutio Gregorij XV. de Confessoribus a quibus afficit Religiosus Societatis Jesu, atque aliorum Ordinum, eorumque privilegia ad illius terminos sunt redacta, ibid. n. 40. 525
- 1 Regulares in causis civilibus coram Ordinario loci sunt conveniendi, si Confessores infra tempus præscriptum in Constitutione Gregorij XV. non elegerint, & ib. n. 51 525
- 1 Regulares in causis coram suis Confessoribus non tenentur cadere de iudicio sili, & iudicatum solvendo, ib. n. 52. 525
- 1 Ad Confessores recurrere non licet, si Episcopi coram Judge competente jura Ecclesiarum suarum producant, & immoderatas regularium acquisitiones veraciter, & amodè referant, ibid. nu. 53. 525
- 1 Confessores tenentur ante exercitium suæ jurisdictionis exhibere suæ electionis documentum coram Ordinario sub pena nullitatis actuum, ib. n. 58. 526
- 1 Societas Jesu privilegium eligendi conservatores an suffragetur ubi non sunt Judices Synodales, ibid. n. 69. 526
- 1 Confessores Societatis Jesu possunt compescere Vicarios Generales Episcoporum à manifestis injuriis & violentiis, etiam censuris, & penis Ecclesiasticis, ibid. n. 70. 526

Regulares quoad curam animarum.

- 5 Regulares, &culares exempti curam animarum exercentes, in conventibus curam subijcti jurisdictioni, in c. Cùm Capella, n. 17. de privileg. 254
- 5 Regulares curam animarum non exercentes, sed aliquod Sacramentum administrantes, ex Concilio Tridentino non subijcti Episcopo, ibid. n. 20. 254
- 5 Regulares, quibus concessa est Parochialis intra civitatem, cogi possunt ab Episcopo ad constituendam Capellam extra civitatem eique inferendum per seipso, vel Capellanum amovibilem, in c. Ad audientiam, il primo, n. 21. de Eccl. edific. 624
- 5 Ecclesiæ Regulares ob Sacramentorum necessitatem non possunt Episcopi in Parochiales erigere, ib. n. 44 626
- 5 Regulares ad alios Ordines translati, etiam si Canonici Regulares sint, ex Concilio Tridentino prohibentur institui in Parochialibus Ecclesiis, in c. Quod Dei timorem, num. 15. de stat. Monachor. 472
- 5 Regulares quorumcumque Ordinum præfici non possunt curæ animarum personarum secularium sine dispensatione Apostolica, quæ non conceditur, nisi instante Episcopo, pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ, ibid. n. 17 473

Vide in ver. *Monachus quoad curam animarum.*
Et in ver. *Monasterium curatum.*

Regulares quoad Dignitates, officia, & beneficia.

- 1 Regularis eligi non potest ad prælaturam, seu administrationem suæ, vel alterius Religionis, nisi sit expressè professus, alias irrita est electio, in c. Cùm causam, n. 14. & 34. de elect. 276
- Vide in ver. *Monachus quoad electioem.*
- 1 Regularis an possit fieri Canonicus in Ecclesia seculari, ibidem num. 16. 276
 - 1 Regulares non graduati an possint eligi in examinatore Synodales, existentibus graduatis, in cap. Inter cæteras, numer. 50. de rescript. 150

- 1 Regulares deputari non possunt Judices synodales, aut Confessores, nisi habeant qualitates requiritas, ib. n. 54. 250
- 3 Regularis datus executor ad distribuendum non dicitur habere bonorum administrationem, in cap. Monachi, num. 27. de statu Monachor. 457
- 3 Ut Regularis habeat beneficium ad nutum amovibile in ritulum non repugnat voto paupertatis, Nec Concilio Tridentino, ib. num. 41. 479
- 3 Regulares ad alios Ordines translati, etiam si Canonici Regulares sint, ex Concilio Tridentino prohibentur institui in Parochialibus Ecclesiis, in cap. Quod Dei timorem, n. 15. de statu Monachor. 472
- 3 Obtinere non possunt Præbendas in Collegiata Canoniarum secularium, nec beneficia secularia, etiam ex dispensatione Episcopi, ibid. n. 18 473
- 1 Regulares pro dignitatibus obtinendis debent aut esse Sacerdotes, aut in taliestate, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri valeant, in c. Ad aures, n. 20. de temp. ordin. 364
- 1 Regularis ad Cathedralium affluendum, à quibus habere debet testimonium, an sit idoneus ad alios docendos, in c. Nisi cum pridem, n. 69. de renunc. 341
- 3 Beneficij regulares, &culares æquiparantur quoad potestatem dispensandi fructibus beneficiorum, in c. Ad quodmetiam, n. 8. de Cler. non resid. 61
- 3 Regulares quoad dignitates, & officia, quæ habent in titulum, comprehenduntur in Decreto Concilii Tridentini c. 2. sess. 25. de Regular. ibid. n. 23. 64
- 3 Religiosus potest episcopari, sed Episcopus non potest monachari, in c. Licet, n. 18. de Regular. 392
- 1 Regularis an possit fieri Canonicus in Ecclesia seculari, in c. Cùm causam, n. 16. de elect. 276

Vide in ver. *Monachus quoad officium, vel beneficium.*

Regulares quoad Eleemosynas.

- 5 Regulares mendicantes non sunt permittendi quærere eleemosynas per alios, quam per sui Ordinis fratres, in c. Tuarum, n. 3. de privileg. 245
- 1 Eleemosynam tempore egestatis potest facere Monachus de bonis Monasterij, etiam sine licentia prælati, in cap. Quæ in Ecclesiis, n. 9. de constitut. 98
- 1 Si necessitas sit extrema, aliàs secus, ib. n. 10. 98

Vide in ver. *Eleemosyna.*

Regulares quoad Eucharistiam, Extremam unctionem, & Matrimonium.

- 5 Regulares possunt ministrare Eucharistiam intra Dominicam palmarum, & Dominicam in Albis; sed communicantes non satisfaciunt præcepto Ecclesiæ, in cap. Omnis, n. 41. de pœnit. & remis. 112
- 5 Regulares ministrantes Laicis, aut Clericis extremam unctionem, Eucharistiam, vel matrimonium sine Parochi licentia, sunt excommunicati, ib. nu. 68. 113
- 5 Regulares administrantes laicis Sacramenta Extremæ unctionis, Eucharistiæ, vel Matrimonij absque Parochi licentia an sint excommunicati, in c. Cùm Capella, n. 26. de privileg. 255

Regulares quoad executionem testamentorum.

- 3 Regularis, cui in testamento commissæ est distributio annui redditus secundum mentem testatoris ei secretò commissam, an sit executor, vel legatarius, itaut Monasterium possit dictum redditum sibi vindicare, in c. Tua nobis, n. 20. & seqq. ad n. 36. de testam. 282
- 3 Et an cogi possit secretam mentem testatoris revelare, ib. n. 36. & seqq. usque ad n. 50. 283
- 3 Et an ei revelandi hdes sit adhibenda, ibid. n. 50. 284
- 3 Eique recusanti an sit interdiciendum executoris officium, ibidem num. 52. 284
- 3 Et quomodo tunc exequendum, ibid. n. 58. 285
- 3 Regularis executor, & legatarius sustinet vices duarum personarum, in c. Joannes, n. 11. de testam. 286
- 3 Regulari quem testator constituit executorem ad annum redditum distribuendum cum facultate aliquid sibi applicandi, an obstat Concilio Tridentinum c. 2. sess. 25. de Regular. in c. Joannes, n. 22. de testam. 286
- 3 Monachus executor potest à Superiore privati facultate exequendi, si voluntatem testatoris revelare noluierit, in c. Tua nobis, n. 52. de testam. 284

Regulares quoad exemptionem.

- 1 Regularis privilegium Apostolicis sine licentia papæ renuntiare non possunt, in c. Quod super his, n. 17. de major. & obed. 612
- 1 Exempti sunt a jurisdictione Episcopi etiam ratione rei contractus vel delicti, ib. n. 20 613
- 1 Tanquam specialiter exempti à jurisdictione Ordinarii non comprehenduntur in c. Volentes de privil. lib. 6. nec in c. 14. sess. 7. Concilii Tridentini, ibid. n. 20. 613
- 1 Privilegia Regularium in casibus non exceptis præservantur a Concilio Tridentino, ibid. n. 23. & seqq. 613
- 1 Et ab Episcopo in violabiliter custodiri debent, ib. n. 28. 614
- 1 Regulares sunt Coadjutores Episcoporum in iis, que ad salutem pertinent animarum, ibid. n. 29. 614
- 1 Regulares subijcti Episcopo in casibus infra scriptis, videlicet contra delinquentem in administratione alicujus Sacramenti, in c. Grave, n. 17. de offic. ordinat. 601
- 1 Cùm delinquent circa personas, clausuram, & administrationem Monasteriorum Monialium, ibid. n. 28. 601
- 1 Quoad præsidendum electioni Abbatissæ, & Quoad Confessiones Monialium, & bonorum administrationem, ib. n. 29. 601
- 1 Cùm evulgant libros non servata forma Concilii Tridentini, ib. num. 40. 601

- 1 Quoad electionem Sacrae Scripturae, ibi n. 41 601
- 1 Cùm prædicant sine licentia Episcopi, vel benedictione, aut en-
contradictione, ibid. n. 42 601
- 1 Cùm prædicant errores, & scandala, & quoad fidei professionem,
ibid. num. 42 601
- 1 Quoad Conservatores, ibid. n. 44 601
- 1 Quoad Indulgentias, & Elemosynas, ibid. n. 45 601
- 1 Quoad celebrationem Missarum, ibid. n. 46 601
- 1 Cùm adiuvant bona Confraternitatum, vel Hospitalium, ibi-
num. 47 601
- 1 Quoad Visitationem Confraternitatum in Ecclesiis Regularium,
ibid. n. 48 601
- 1 Quoad interstitia, & Ordines, ibid. n. 49 601
- 1 Cùm audiunt Confessiones sine Episcopali licentia, aut ea expira-
ta, vel revocata, & an & quando semel approbati ad Confes-
siones reprobati possunt, ibid. n. 50 601
- 1 Quoad accessum ad synodum Diocesanam, ibid. n. 51 601
- 1 Quoad præfixionem numeri Monialium, ibi. n. 52 601
- 1 Quoad erectionem Monasteriorum utriusque sexus, & qua autho-
ritate, & quibus conditionibus Monasteria sunt erigenda, ibi-
num. 51 601
- 1 Cùm reperi fuerint extra Conventus sine mandato suorum Superi-
orum, ibi num. 54 601
- 1 Cùm studiorum causa absentes in Conventibus non habitant,
num. 55 601
- 1 Quoad clausulam Monasteriorum Monialium, n. 56 601
- 1 Quoad licentiam Monialium exeundi à Monasterio, n. 57 601
- 1 Quoad licentiam impediendi Monasteria Monialium, n. 58 601
- 1 Quoad licentias accedendi ad colloquia cum Monialibus, nu-
mer. 59 601
- 1 Quoad jus elucendi Abbatissam pro institutione alterius Monas-
terii, ibid. n. 60 601
- 1 Quoad oblationem Confessoris extraordinarii pro Monialibus, n.
num. 61 601
- 1 Cùm se in Congregationem redigere nequeverunt, n. 62 601
- 1 Quoad Monasteria Monialium Sedi Apostolicæ immediate subje-
cta, num. 63 601
- 1 Quoad Vicarios perpetuos in Parochialibus Monasterio unitis, &
amovibiles in Monasteriis curatis, ibi. n. 64 601
- 1 Quoad publicationem Censurarum Episcopali, ibi n. 65 601
- 1 Quoad dies festos ab Episcopo indictos, & quid quoad titus, &
concessionis, n. 66 601
- 1 Quoad controversias de præcedentia, n. 67 601
- 1 Quoad publicas processiones, n. 68 601
- 1 Cùm delinquant extra Claustra notoriè, & cum scandalo,
num. 69 601
- 1 Quoad Novitiorum renunciationes, ibid. n. 70 601
- 1 Quoad explorationem pœllarum Deo dedicatarum, n. 71 601
- 1 Quoad iudicium nullitatis professionis, n. 72 601
- 1 Quoad executionem decretorum sess. 25. de Regular. ibidem nu-
mer. 71 601
- 1 Quoad quartam funeralium, n. 74 601
- 1 Cùm ob notorium delictum sunt excommunicati, & cùm impe-
diunt Episcopum in exercitio jurisdictionis, ibid. n. 76 601
- 1 Quoad expositionem Sacramenti Eucharistia, ibi n. 77 601
- 1 Cùm in Monasteriis posthac recipiendis adu non inhabitant duo-
decim Religiosi, ibi n. 78 601
- 1 Cùm monetarii auream, vel argenteam in Italia adulterant, ibi
num. 79 601
- 1 In Conventibus suppressis, ac postea restituis, donec habuerint
redditus pro duodecim Religiosis, ibi. n. 81 601
- 1 In Conventibus in quibus non aluntur sex Religiosi, ibidem
num. 82 601
- 1 Regulares in locis sibi subiectis utramque jurisdictionem exercen-
tes, sicut non subint Episcopi in contentibus curam animarum,
ita nec subint eidem quoad examen pro confessionibus
audiendis, in c. Omnium, n. 77. de pœn. & rem. 114
- 1 Regulares omnes, qui vel Capitulis Generalibus non subduntur,
vel curam animarum exercent, cogi possunt ab Episcopo etiam
sub pena excommunicationis venire ad synodum, & illius decreta
observare, in c. Quod super his, n. 8. de major. & obed. 611
- 1 Notoriè, & cum scandalo extra claustra delinquentes, quando
ab Episcopo puniri possunt, ibi n. 21 611
- 1 Degentes extra claustra, si delinquant, puniri possunt ab Episcopo
in adu Visitationis tantum, ibi. n. 22 611
- 1 Regulares an ratione delicti commissi, seu contractus initi, aut
rei exilientis extra locum exemptionis subiacent Ordinatio-
rum jurisdictioni, & an ligentur excommunicatione Episcopi
electi proposita, in cap. Turarum à numer. 10. usque in fin. de
privil. 245
- 1 Exemptio regularium comprehenditur in c. Volentes, de privil.
lib. 6. ibi. num. 11. 245
- 1 Regulares quorumcumque Ordinum, tam Mendicantium, quam
non Mendicantium, suffulsi sunt specialibus privilegiis exem-
ptionis à jurisdictione Ordinarium, ubi 9. delinquant, seu
contrabant, aut res huiusmodi constiterit, ibi n. 18 245
- 1 Corredim regularium de iure communi pertinet ad Prælatus negligenti-
ales, non autem ad Episcopum, nisi Prælatus negligens,
ib. n. 15. verum. Claustra enim, 247
- 1 Derogationem ad cap. Volentes, de privileg. lib. 6. perperam
regularis inferendam curantur in eorum privilegiis, ibidem
num. 17 245
- 1 Non comprehenduntur regulares in decretis cap. 11. sess. 7. Conci-
lii Tridentini innovante Constitutionem. Volentes, de privil.
lib. 6. ibid. n. 19. 245
- 1 Exemptio regularium ratione delicti extra locum exemptionis com-
missi deducitur ex pluribus Tridentini Concilii decretis, ibid.
num. 11 245
- 1 Regulares etiam scriptis exemptionibus de iure communi ori-
ginatè subint Episcopi quoad legem jurisdictionis, ibid.
num. 11 245
- 1 Extra claustra degentes si delinquant, puniri possunt ab Ordina-
rio loci tanquam Sedi Apostolicæ delegato in adu visitationis
tantum, ibi. n. 11. 245

- 1 Extra Monasterium degentes in causis mercedum, & miserabilium
personarum, indistinctè conveniri possunt coram Ordinario,
in alia verb. ex casibus ita demum, si certum iudicem in patribus
non habuerint, ibi. n. 36 249
- 1 Intra claustra degentes conveniendi coram Superioribus, vel
Conservatoribus, non autem coram Ordinariis, aut alibi, ibi.
num. 37 249
- 1 Privilegia Regularium à Tridentina synodo præservantur, ibi-
num. 19. 249
- 1 Regulares degentes intra claustra, & extra ea delinquentes, et
puniri possunt ab Episcopo, quæ debeant excutere, ibid.
num. 42. 249
- 1 In prima instantia conveniri non possunt coram Ordinariis loco-
rum in vim c. 10. sess. 12. Concl. Trident. ibi num. 44 249
- 1 Regulares etiam pro delictis extra locum exemptionis commissis ab
Ordinariis locorum excommunicati, suspendi, aut interdicti
non possunt, ibi n. 45 249
- 1 Episcoporum censuræ in Regularibus exemptos pronuntiatæ, irritæ
sunt, & non ligant ex defectu jurisdictionis, ibi n. 46 249
- 1 Non tenentur regulares eorum exemptionem, usque notoriam,
coram Ordinariis locorum allegare, ibi num. 47 249
- 1 Bulla Pii IV. privilegia, & exemptiones regularium non suffulsi,
nisi quatenus contrariatur decretis Concilii Tridentini, ibid.
num. 50. 250
- 1 Regulares Sedi Apostolicæ immediate subiecti, nec tacite, nec
expressè possunt renuntiare privilegio exemptionis, in c. Signifi-
canti, n. 79. de elect. 250
- 1 Regulares omnes etiam Prædicatores, & Minores de iure commu-
ni sunt Episcopo subiecti, in cap. Nimis prava, n. 1. de excessi-
v. Prælator. 250
- 1 Sed ex privilegiis sunt exempti etiam ratione delicti commisi,
contractus initi, & rei extra locum exemptionis, ibi. n. 4. 250
- 1 Regularis, qui ex dispensatione Apostolica matrimonium contra-
xit, est persona Ecclesiastica, & gaudet sui privilegio, in c.
Nuper à nobis, n. 8. de bigam. 265
- 1 Professi, & Clerici quoad privilegium fori pari procedunt, in c.
Magnum, n. 78. de obligat. ad ratios. 264
- 1 Regularibus sidentibus se habere privilegia, & non tenentur
Ordinario sident adhibere que integrali illorum exhibitio-
ne, in c. Sanè, l. secundo, n. 48. de off. & pot. iud. Deleg. 515
- 1 Vide in ver. Exempti.
- 1 Et in ver. Monachus quoad exemptionem.
- 1 Et in ver. Monasterium quoad exemptionem.
- 1 Regulares insurgentes male dictis contra Episcopum cum populi
scandalo, an & quando ab Episcopo puniri possunt, ibi n. 57 516
- 1 Et quid si ad aliam decessim migraverint, d. n. 57 516
- 1 Regulares si uti voluerint privilegium contra jurisdictionem Episcopi,
tenentur coram eo illa exhibere, ibi. n. 59 516
- 1 Regularibus non potest Episcopus prohibere, ne illicita negotia
exerceant, sed si in his notoriè, & cum populi scandalo delinque-
rent servandum Concilium Tridentinum cap. 14. sess. 25. de
Regular. ibi n. 61. 516
- 1 Regulares, qui studiorum causa ad universitates mittuntur, si in
Conventibus non habitent, ab Ordinariis puniuntur, in cap.
Quoniam, n. 4. de privileg. 266
- 1 Regularis Lector in publica universitate, si delinquat contra
iustitiam sui Ordinis, an sit puniendus à Rectore ipsius univer-
sitis an verò a suis Superioribus, ibidem n. 5. & seq. usque
in fin. 266
- 1 Regulares extra claustra degentes non subint Episcopo, nisi ra-
tione delicti, in c. Cùm & planeat, n. 14. de privileg. 240

Regulares quoad Jejunium.

- 1 Regulares in sexta feria an teneantur carnis abstinere ex voto,
an ex regula, in c. Explicari, num. 1. & seq. usque ad nu. 11.
de observ. jejun. 617
- 1 Et an, & quando teneantur ex voto ad observantias Regulares,
ibid. n. 1 617
- 1 Vide in ver. Jejunium.

Regulares quoad Missas.

- 1 Regulares Ordinum Mendicantium non consueverunt permittere,
ut in suis Ecclesiis erigatur Capellæ perpetuè officianæ à
Presbyteris secularibus, neque ad id cogi possunt, in c. Nos
quidem, n. 69. de testam. 244
- 1 Vide in ver. Missas.

Regulares quoad Moniales.

- 1 Regulares audientes confessiones Monialium ipsis subiectarum,
aut bona Monasteriorum earundem Monialium administrantes,
non subint Episcopi jurisdictioni in vim Concilii Tridentini
in c. Cùm Capella, n. 29. de privileg. 255
- 1 Vide in ver. Moniales.

Regulares quoad negotia secularia.

- 1 Regularis in saculo admittitur ad Collegium Doctorum utriusque
Iuris, an de sui Superioris licentia in eo interesse, & suffragari
valeat, in c. Non magnopere, n. 3. & seq. usque in fin. Ne
Cler. vel Monach. 610
- 1 Regularis, qui in saculo iuri civili operam dedit, de sui Superioris
licentia promovet potest ad gradum Doctoratus, ibi n. 8 610
- 1 Possunt regulares esse de collegio Ecclesiastico, seu Doctorum iuris
Canonici, ibi n. 16 610
- 1 Possunt regulares possunt pro sui Monasterii utilitate ex sui Superioris
licentia, ibi n. 18 610
- 1 Procuratores esse possunt pro amico sui Monasterii etiam laico,
ibid. n. 10 610
- 1 Exempti de claustra ad audendas leges, vel Medicinam, an sint
excommunicati ipso facto, an verò post lapsum duorum men-
sium, in cap. Super specula, n. 45. Ne Cler. vel Monach. 617

1 Tempus duorum mensium, quo elapso Ecclesiastici audientes le-
ges, vel medicinam sunt excommunicati, quando incipiat cur-
-re, ib. num. 46. 687
3 Audientes leges extra Monasterium, si certum sit eos infra duos
- menses ad claustrum redire non posse, an statim ligentur ex-
- communicatione, ib. num. 47. 687
3 Audientes extra claustra leges vel medicinam, post duos menses
- à die exitus sunt excommunicati, licet ante eos penituerit, ib.
- num. 48. 687

Vide in ver. *Negotiatio*.

3 Regulares ad curiam Principum accedentes animo nocendi sunt ip-
- so facto excommunicati, in cap. Dolentes, num. 62. de celebr.
- Missar. 585

Regulares quoad Novitios.

3 Regulares Prælati quanta cum cautela debeant Novitios ad profes-
- sionem recipere, in c. Ad Apostolicam, n. 59. de Regul. 385
3 Regulares Prælati, qui admittunt Novitios ad professionem ante
- annum probationis elapsam, aut in Conventibus non designa-
- tis, quas penas incurant, in c. Nullus, n. 45. de Regul. 332
Vide in ver. *Novitius*.

Regulares quoad nova loca, vel Monasteria.

1 Regulares, qui multitudinem Novitiorum, & nova loca in dies
- recipiunt, corripuntur, in cap. Cum sit ars, n. 25. de etar.
- & qual. 436
Vide in ver. *Monasterium quoad erectionem*

Regulares quoad nullitatem professionis.

1 Regularis, qui ex causa nullitatis professionis à Monasterio exi-
- vit de jure communi potest in saculo remanere, quamvis causa
- nullitatis discutitur, in c. Perlatum, n. 17. de iis, quæ vi met.
- caus. 676

1 Secus post Concilium Tridentinum, ib. n. 18. 676
3 Regulares, qui nullitatem sue professionis infra quinquennium de-
- ducere non poterunt, habent remedium restitutionis in integ-
- rum, in c. Si quis, n. 54. de Regular. 338

3 Regularis præterdicens se per vim, & metum, aut aliis nulliter
- professum fuisse, causas nullitatis infra quinquennium deduce-
- re debet coram Superiore suo, & Ordinario, aliàs non est au-
- diendus, in c. Nullus, n. 27. de Regular. 330

3 Regulares Prælati volentes alicum à Religione expellere tan-
- quam nulliter professum, an teneantur servare formam à Con-
- cilio Tridentino præscriptam in c. 19. sess. 25. de Regular. ib. num.
- 28. & seq. usque in fin. 330

3 Regulares Prælati de jure communi poterant nulliter professos
- ejicere etiam non adhibito Ordinario, ib. n. 29. & 40. 330

3 Regulares Prælati ex Concilio Meldensi prohibentur expellere
- Monachos professos non adhibito Ordinario, ib. num. 33. 331

3 Regulares tam subditi, quam Prælati allegantes nullitatem profes-
- sionis ob non servatam formam decretorum Clementis VIII.
- tenentur causas infra quinquennium deducere in S. Congrega-
- tione Concilii, ib. n. 42. 331

3 Restitutio adversus lapsam quinquennii an sit concedenda Superi-
- oribus Regularibus, sicut subditi professionis nullitatem al-
- legantibus, ib. n. 43. 331
Vide in ver. *Professio quoad nullitatem infra quinquennium.*

Regulares quoad obedientiam votum

3 Regulares non habent velle, aut nolle, sed sunt mortui mundo,
- & servo æquiparantur, in c. Non magnopere, num. 16. Ne Cler.
- vel Monach. 660

3 Declaratur, ib. n. 17. & 22. 660
1 Regulares non habent velle, nec nolle, in cap. Ad aures, n. 17.
- de tempor. ordin. 163

1 Regularis magis tenetur obedire suo Prælati, quam Clericus sæ-
- cularis Episcopo, ib. n. 18. 163

1 Regulares inobedientes, & incorrigibiles excludendi sunt à con-
- sortio fratrum, sed non expellendi à Monasterio, in c. Cum in
- Ecclesiis, n. 3. & seq. de major. & obed. 615
Vide in ver. *Monachus quoad obedientiam.*

Regulares quoad Ordines, & Dimissorias.

2 Regulares non possunt suos subditos ordinandos dimittere, nisi
- ad Episcopum Diocesanum, in cap. Cum olim, num. 15. de
- præscript. 179

2 Et quid si sine nullius Diocesis, ib. n. 26. 179
1 Prælati Regulares possunt prohibere viis subditis etiam ob cæmen
- occultum, ne ascendant ad Superiores Ordines, in c. Ad aures,
- n. 2. de tempor. ordin. 163

1 Prælati Regularibus ex Concilio Tridentino an liceat extra-judicial-
- iter criminofos occultis non solum prohibere ascensum ad or-
- dines, & dignitates, sed etiam eos suspendere à jam susceptis,
- ib. n. 3. & seq. usque in fin. 162

1 Episcopi, & Prælati regulares de jure communi non poterant
- suspendere criminofos occultos à susceptis Ordinibus, ibidem
- num. 6. 162

1 Prælati regulares de jure communi majorem habent authoritatem
- quoad impediendam subditorum promotionem, quam Episcopus,
- ib. n. 16. 163

1 Regulares suspensis ob erimen occultum à suis Prælati, habent
- remedium recursus ad Sedem Apostolicam, ib. n. 21. 164

Regulares quoad Processiones.

3 Regulares de jure communi tenentur ex magna causa comitari
- Episcopum personaliter tam intra, quam extra civitatem, &
- quæ sit magna causa, in c. Nimis prava, n. 5. de excess. Præ-
- lator. 220

5 An per exemptiones releventur ob onere accedendi ad processio-
- nes ex magna causa indictas ibid. n. 7. & seq. 220
5 Et quid post Concilium Tridentinum, ib. num. 10. 221
3 Regulares exempti etiam Monachi hodie cogi possunt ab Episcopo
- ad publicas processiones accedere, non obstantibus consuetudi-
- nibus, etiam immemorabilibus, ib. n. 10. 221
5 Nisi dissentent acervitate ultra medium milliare, ib. num. 11. 221
Vide in ver. *Processiones.*

Regulares quoad Reformationem.

1 Regulari nefas est resisti Siemmo Pontifici reformationem indi-
- centi, in c. Ne iniuriis, n. 326. de constit. 69

1 Regulares intrantes religionem collapsam non excusantur à mor-
- tali culpa, si regulam, quam professi sunt, ad unguem non
- servant, in c. Cum caufam, n. 31. de elect. 277

3 Regulares tenentur vitam instituire, & reformare ad præscri-
- ptum regulæ, quam professi sunt, etiam antequam Monasterium,
- vel religio ipsa à Superiore instituat, vel reformetur,
- in c. Monachi, n. 60. de statu Monachor. 461

3 Regulares utriusque sexus tenentur ad observantiam regulæ se-
- cundum primaviam institutionem, circumscriptis privilegiis
- Apostolicis, in c. Reolentes, n. 4. & 8. de stat. Monach. 465

3 Prælati regulares possunt inducere reformationem juxta ipsorum
- instituta, si eorum Monasteria sint relaxata, & regula collapsa,
- & ad illam omnes obligare, ib. num. 5. & seq. 465

3 Regulares profitentur regulam, non consuetudinem, ib. n. 6. 465

3 Tenentur in substantialibus Regulæ se conformare cum originali-
- bus institutis, licet religio ipsa à Superioribus non reformetur,
- ib. num. 9. 465

3 Et quæ sint substantialia regulæ, ib. num. 10. 465

3 Religiosus locus debet reformari de religiosis dumtaxat, non de
- secularibus, nisi in defectu religiosorum, in c. Inter quatuor,
- n. 1. de relig. domib. 494
Vide in ver. *Monasterium quoad reformationem, & secularizati-
- onem.*

1 Regulares Canonici debent in claustris divinis obsequiis vigilare,
- nec hodie possunt exercere curam animarum in Parochialibus
- annexis eorum Monasteriis, in cap. Quatuor, n. 6. de offic.
- ordinari. 565

1 Regulares accedentes ad curiam Principis sine licentia Superioris
- sunt ipso facto excommunicati, ib. num. 4. 565

1 Regulares de licentia sui Superioris non prohibentur esse in ob-
-sequio alicujus Principis, vel Episcopi, ib. num. 5. 565

1 Sed hodie contra, num. 7. 565

1 Regularibus concedi non possunt facultates degendi extra clau-
-stra, nisi ex gravissima causa a Sede Apostolica approbata,
- ib. num. 7. 565

1 Regularium causæ an ab Episcopo, vel Abbate cognosci, ac de-
-finiri debeant, distinguitur, ut n. seq. ib. num. 9. 575

1 Regularium coercitio, quando agitur criminaliter in figura judi-
-cii spectat ad solum Episcopum, ibidem num. 10. 565

1 Sed de pertinentibus ad regulam Claustralem cogovocit Abbas,
- ibid. num. 10. 565

1 Regularis est puniendus ab Episcopo tantum, quando agitur ju-
-dicialiter, & ad penas ordinarias, ib. num. 20. 566

1 Regularis vagabundus à quibus & quo Ordinario sit revocandus,
- & puniendus, ibid. num. 22. 566

1 Regulares exempti tam in civilibus, quam in criminalibus, res-
-pondere debent coram Superiore sacro, & non coram Ordina-
-rio, ib. num. 24. 566

1 Et quid post Constitutionem Gregorii XV. de Conservatoribus,
- ibid. num. 25. 566

1 Regulares delinquentes in casibus Constitutionis Gregorii XV.
- de Exemptorum privilegiis, quamvis sub sint jurisdictioni
- Ordinarii, tamen puniri possunt etiam à suis Superioribus,
- ibid. num. 37. 568

1 Idem in regularibus degentibus in Monasteriis post Decretum
- Urbani VIII. erectis cum minori numero, quam duodecim
- Religiosorum, ib. num. 38. 568

1 Regulares sunt subiecti Prælati suis ex obligatione surgente à
- voto solemnæ obedientiæ, quod tenetur esse de jure naturæ, ib.
- num. 41. 568

Regulares quoad statum Regularem.

1 Regulares sunt Coadjutores Episcoporum in iis, quæ ad salutem
- pertinent animarum, in cap. Quod super his, n. 29. de major.
- & obed. 614

3 Non habent velle, aut nolle, sed mortui sunt mundo, & servo
- æquiparantur, in cap. Non magnopere, num. 16. Ne Cler. vel
- Monach. 660

3 Declaratur, ib. n. 17. & 22. 660

3 Retinet generis nobilitatem, jus sanguinis, suicitatis, & Civi-
-tatis, ibid. num. 22. 661

3 In materia favorabilis veniunt Clericorum appellatione, ibidem
- num. 23. 661

3 Prælatorum regularium appellatione qui intelligantur, in c. Ad
- aures, num. 3. de tempor. ordinat. 362

Regulares quoad successione feudalem.

1 Regularis ex Ordine fratrum Prædicatorum ad Episcopatum as-
-sumptus, an succedat in feudo aperto, postquam fuit confes-
-cratus Episcopus, latissime discutitur, in c. Quæ in Ecclesia-
-rum, n. 57. usque ad n. 108. de constit. 100

1 Feuda secundum Canones possunt habere Clerici, Religiosi, &
- Episcopi, ib. num. 58. 100

1 Vassallus si fiat Clericus, vel Monachus in feudo non succedit, & si
- quod habet, perdit, ib. num. 59. 101

1 Declaratur, ib. n. 61. & seq. usque ad n. 66. 101

1 Feudum ita demum transit in Monasterium, si tale requirat servi-
-tium, quod à Religioso vassallo, vel Monasterio possit honestè
- per se, vel per alium explicari: aliàs fecus, ib. num. 60. & seq.
- usque 101

- usque ad num. 66. & num. 79. usque ad num. 105. 101
- Declaratur, ibi num. 72. 103
- Feudalia jura in exclusione Regularium à successione feudifoliummodo contemplantur eorum inhabilitatem ad fervendum, ibi num. 61. 101
- Feudum siue fuerit apertum ante, five post professionem vassalli, transit in Monasterium, si servitia possint honestè à Monacho, vel Monasterio, per se, vel per alium exhiberi, ibidem num. 67. 101
- Inmagium, & Sacramentum fidelitatis honestè à religioso vassallo præstari potest per seipsum, ibi num. 71. 102
- Vide in verb. *Feudum quoddam jurementum fidelitatis.*
- Feudum regulare ad Episcopatum assumpti transit in Ecclesiam, si servitium honestè præstare possit per se, vel per subalternum, ibi n. 21. & seqq. usque ad num. 107. 102
- Monachus factus Comes per Papam succedit In feudo aperto, postquam factus est Comes, ibi num. 21. 102
- Feudum proveniens ab Ecclesia Romana est Ecclesiasticum, & jura feudalia excluduntur à successione feudi Clericos, & Monachos, ad illud non extenduntur, ibi n. 101. & 102. 103
- Religiosus, & Episcopus si fiat Vassallus Ecclesie Romanae, non desinit esse miles Christi, ibi num. 104. 103
- Feudum apertum Religioso ad Episcopatum assumpti transit in Cathedrali Ecclesiam quoad commoditates domini utilis durante vita naturali ipsius Episcopi, ibi n. 105. & 107. 103
- Feudalia jura, quae ex sui natura non transferunt, nisi ad hæredes sanguinis, ut Regnum, Ducatus, & Baronia, non transferunt in Monasterium, vel Ecclesiam, sed remanent generi, ibi num. 109. 104
- Declaratur, ibi num. 107. 104
- Monasterium non succedat in feudo, in cap. In præsentia, num. 67. de probat. 117

Regulares quoad transitum ad aliud Monasterium, vel Ordinem.

- Regularium persone totius Conventus an possint ad strictiorem Ordinem se transferre, licentia petita, licet non obtenta, in cap. Reolentes, n. 15. 17. 24. & seqq. de stat. Monachor. 465
- Translationem unius Conventus ad alium fieri posse de licentia Ordinarii, qui Autores sentierunt, ibi n. 21. 466
- Transitus ad strictiorem Religionem cur facilius permittitur singularibus personis, quam Conventui, vel Ordini, ibidem num. 28. 467
- Concilium Lugdunense de transitu totius Conventus, vel Ordinis, an habeat lucum in Ordinibus non invocatis, ibidem num. 32. 467
- Regularis translatus à Religione fratrum Minorum ad tertium Ordinem S. Francisci, recuperat jus succedendi in bonis sibi post translationem delatis, ibi num. 39. 468
- Subjunctio regularis Superioribus illius religionis, ad quam conuertitur, sunt regulari, num. 40. 478
- Regularis non cogitur invitatus ad strictiorem religionem transire, nisi propter necessitatem, ibi num. 51. 479
- Regularis de licentia Sedis Apostolicæ ad laxiorem Religionem ejusdem Ordinis transiens, an per alium annum in probatione stare, atque iterum profecti teneantur, in c. Ad Apostolicam, n. 34. & seqq. usque in fin. de regular. 381
- Dubus modis transferri potest regularis ab uno ad aliud Monasterium, ibi num. 35. 381
- Regularis transiens de strictiori ad laxiorem ejusdem Ordinis, ex consuetudine illius admittitur ad officia, & dignitates secundæ religionis, ibi num. 47. & 67. 384
- Translatio regularium canonicè hereditat, ibi num. 42. 385
- Regularis transiens ad strictiorem Religionem licentia petita, licet non obtenta, non peccat, in cap. Consultationi, num. 9. de Apollat. 118
- Regularis canonicè translatus ad strictiorem religionem non potest redire ad primum Ordinem absque licentia Papæ, ibidem num. 40. 118
- Regularis transiens ad alium Ordinem sine legitima licentia non potest ibi promereri sine dispensatione Superioris regularis, si transiens sit publicus, quòd si occultus, nulla eget dispensatione, ibi num. 21. 118
- Regularis transiens ad laxiorem religionem licentia petita, sed non obtenta, peccat mortaliter, ibi n. 25. 118
- Sed non dicitur proprie Apostata, & cur, ibi num. 25. & 26. cum duob. seqq. 118
- Regularis ad alium Ordinem translatus nihil habet commune cum primo, in c. In præsentia, n. 71. de probat. 118
- Et desinit esse filius Monasterii, ibi num. 71. 118
- Et regularis secundum iustitiam Ordinis, ad quem transferitur, ibi num. 72. 118
- Regularis sua culpa translatus à religione incapax ad capacem non recuperat jus succedendi, ibi num. 75. 118
- Regularis translatus ad religionem capacem non succedit in hereditate sibi delata ante translationem, atque agnata pervenientes ab intestato, ibi num. 76. 118
- Et quid non duntaxat sit agnata, ibi num. 77. 118
- Regularis zelo sanctioris vite ad laxiorem Ordinem transire potest licentia petita, licet non obtenta, etiam si prima religio super hoc sit privilegiata, in c. Levitici, n. 1. & 11. de regulari. 391
- Declaratur, ibi num. 21. & 21. 392
- Privilegium aliquibus religionibus concessum de non transiendo ad strictiorem, intelligitur de transitu indirecto, ibi num. 21. & 21. 393
- Vide in ver. *Monachus quoad transitum.*
- Religiosi manere debent in ea vocatione qua vocati sunt, in d. cap. licet, num. 6. de regulari. 119
- Nec transire debent ad aliam religionem sine magna necessitate, vel utilitatis causa, ibi num. 7. 119
- Manere quod debet in sua vocatione, nisi in illius Spiritus Sancti ad perficiendum vitam inducatur, ibi num. 10. 119
- Regularis petita, licet non obtenta licentia, transit ad strictiorem

- religionem autoritate propria, vel potius Spiritus Sancti, & sic jure divino naturali, ibi num. 11. & seqq. & n. 10. 121
- Prælati regulares sine iusta causa denegans licentiam subdito transiendi ad strictiorem religionem, mortaliter peccat, ibi num. 15. 392
- Regularis ut transire possit ad strictiorem religionem licentia petita, licet non obtenta, requiritur primum, ut secunda religio sit strictior quoad alicuius observantiam, ibi n. 19. & 20. 392
- Secundò, ut prima religio non sit super hoc specialiter privilegiata, ibi n. 21. 392
- Tertiò, ut transiens non redundet in gravam, vel infamiam primæ religionis, ibi num. 22. & seqq. usque ad num. 30. & num. 45. 393
- Quartò, ut transiens non moveatur ex temeritate, vel levitate, sed zelo sanctioris vite, ibi n. 24. 393
- Et quomodo de huiusmodi zelo consistere debeat, ibi n. 31. 393
- Et quid si de hoc probabiliter dubitet, ibi n. 32. 393
- Et quando dicatur probabiliter dubitans, ibi n. 33. & 34. 393
- Quintò, ut licentiam petat à suo Prælato immo edicto, ibi idem num. 36. 393
- Et an debeat tam petere etiam à Conventu, ibi n. 37. & seqq. 394
- Sequitur, ut si tractet, vel expresse professus, ibi n. 40. 394
- Secundò, ut sit subditus, non autem Prælati, ibi n. 41. 394
- Octavò, ut licentiam petat ante transitum, ibi n. 42. 394
- Novò, ut eam petat cum humilitate, & puretate, ibi n. 45. 394
- Decimò, ut causam sui transitus assignet Prælati suo, ibi n. 46. 394
- Undecimò, ut debito tempore expectet responsum, ibidem num. 47. 394
- Et quid si Prælati non respondeat, aut non probabiliter, ibi n. 48. & 49. 394
- Duo decimò, ut conset Prælato secundum religionem paratam esse illum recipere, ad quam recedat se transferat, ibi idem num. 49. 394
- Decimotertio, ut veniat cum litteris dimissivis Prælati sui, ibi num. 50. 394
- Q. d. si venerit sine dictis litteris, quid facere debeat Prælati secundæ religionis, ibi num. 51. 395
- Regularis potest transire à religione, in qua remissus vivit, ad laxiorem religionem melius observatam, sed cum habitator, an secunda religio sit strictior, Superioris iudicium esse requirendum, ibi num. 21. 392
- Privilegium Clericentium, & Societatis Jesu, ne illorum profecti transire possint ad strictiorem Religionem sine licentia Superioris obtenta, non gaudent alie Religiones per commutationem, ibi n. 21. Sed si Superior licentiam pertinaciter denegat, recurrendum est ad proximum Superiorem, ibi n. 21. 393
- Regularis, qui ad strictiorem transiit, revocari potest, si prior Ecclesia enormiter lædatur, ibi n. 23. 393
- Et hoc per viam juris communis, si teneat transitus, vel per viam restitutionis, si non teneat, ibi d. num. 25. 393
- Regularis petita licentia præsumitur bono zelo ad strictiorem Religionem transire, ibi num. 31. 393
- Quòd si de hoc dubitetur, recurrendum est ad Superiorem, ad quem subditus appellatur, si gravaretur, & requiritur tunc licentia petita, & obtenta, ibi num. 32. 393
- Regularis quibus conjecturas deprehendatur transiendi ad strictiorem Ordinem ex causa temeritatis, seu levitatis, ibi n. 31. 392
- Canonicus Regularis, qui non potest vivere sine carnis, debet transire ad Monachos ex temeritate, ibi n. 34. 393
- Regularis transiens ad strictiorem ordinem non alienatur, sed in melius commutatur autoritate Superioris, ibi n. 36. 394
- Novus potest ad aliam Religionem transire sine Superioris licentia, ibi num. 40. 394
- Prælati an possint ad strictiorem Religionem transire petita, licet non obtenta Superioris licentia, ibi n. 41. 394
- Quid si habeat alium à petente directus Papam, ibi n. 42. 394
- Et quid si sit Papæ immediatè subditus, ibi n. 43. 394
- Regularis an possit transire ad strictiorem, si petita licentia Prælati non respondeat, aut non probabiliter, vel sine causa licentiam denegat, ibi n. 25. 392
- Regularis detestans Monasterium, ut transeat ad strictiorem Religionem, antequam contra ratum paratam esse illum recipere, suffragivus est, & apostata, ibi num. 23. 392
- Transiens ad strictiorem ordinem non petita licentia an sit irritus, ita regularis ad primum ordinem revocari possit, ibi d. num. 51. N. seqq. usque ad num. 62. 395
- Quid si transiens sine temeritate, seu levitate, ibi num. 51. 395
- Et quid si zelus melioris vite, ibi n. 52. 395
- Lex non transiendi ad strictiorem ordinem petenti debet à Monacho ex honestate, non autem ex necessitate, ibi num. 55. 395
- Contrarium, ibi n. 56. 395
- Regularis transiens ad strictiorem non petita licentia, præsumitur mortuus esse animo levitate, ibi n. 58. 395
- Religio nota, seu domus Religiosa, an possit se ad strictiorem Religionem transire, ibi n. 61. 395
- Monachi quoad transitum ad aliud Monasterium
- Vide in ver. *Monachus.*
- Canonicus Regularis si fiat Monachus Religiosus strictioris, manent Monachus, sed si laxioris, redire compellitur, in cap. Sanè, n. 1. de Regulari. 394
- Frater Prædicatoris et si profiteratur Regulam Sancti Augustini, que laxior est, tamen per Conditiones strictioris vitam ducens, quam Monachus, ibi n. 1. 392
- Et transiundo ad Monachos apostasiam non efficiunt, ibidem num. 6. 394
- A religio male sit, in qua remissus vivitur, fieri potest transitus ad strictiorem licet observantiam, ibi num. 20. 392
- Quod locum habet, si tunc verò sit collapsus, nec sit spes reformationis, aliter tunc, ibi n. 20. 392
- Regularis, qui zelo sanctioris vite transiit ad strictiorem Religionem non petita Superioris licentia, permittitur dispensari ab illa remanere, licet de rigore cogendus sit redire ad primum, ibi num. 21. 392
- In transitu de uno ad aliam Religionem secundum Theologos non

- attenditur, quæ sit asperior, seu durior; sed quæ sit perfectior, seu fructuosior, ib. num. 50. 356
- 3 Sed contra secundum Canonistas, ib. n. 55. & seqq. 357
- 3 Religio Prædicatorum cum ad prædicandum sit principaliter instituta, aliis est perfectior, & ex omni alia licet ad eam transire, ibid. num. 52. 357
- 3 Etiam ex Carthusiensis, ib. num. 53. 357
- 3 Sed è converso ex Ordine Prædicatorum ad alios transire non licet, nisi in illo forte remissa Religio, ib. num. 54. 357
- 3 Contrarium, ibid. num. 57. & 58. 357
- 3 Canonistæ rejectis Theologorum subtilitatibus in transitu de una ad aliam Religionem attendunt modum, quis sit arctior, differtior, durior, vel fortior modulus vivendi, ib. num. 55. 357
- 3 Et hanc opinionem servat Curia, ib. num. 58. 357
- 3 Carthusianus transiens ad Prædicatores punitur tanquam apostata, ibid. num. 58. 357
- 3 Sed ad Carthusiam datur transitus ex quacumque Religione etiam Minorum, & Minorum de Observantia, vel Capucinorum, ibid. num. 59. & 60. 357
- 3 Et quid de Eremo Camaldulensium, ibid. num. 61. 357
- 3 Ad Eremitas Camaldulenses ex Indulto Eugenii IV transire licet, ex quocumque Ordine, etiam Carthusiensium, licentia petita, licet non obtenta, ibid. num. 62. 357
- 3 Et an hodie sit locus hujusmodi indulto, ibid. num. 63. & num. seqq. 357
- 3 Ad militares Ordines Curia non dat transitum à Religionibus Mendicantium, vel non Mendicantium, etiam laxioribus, ib. num. 65. 357
- 3 Regularis professus in laxiori Religione an teneatur adimplere votum simplex, quod prius promiserat de intrando Religione arctiorem, ibid. num. 66. & seqq. 357
- 3 Cistercienses, ut transire possint ad strictiorem Ordinem, non sufficit licentia Abbatis petita, nisi etiam sit obtenta, in c. Non est vobis, n. 21. 25. & 30. de Regular. 347
- 3 Monachus, vel Conversus transiens ad aliam Religionem sine licentia Abbatis, per censuram Ecclesiasticam regredi compellitur, ibid. num. 26. 348
- Vide in ver. *Monachus quoad transitum.*
- 3 Cisterciensis transiens ad Carthusiam non petita sui Abbatis licentia, an sit ante omnia relinendus primo Monasterio, ib. n. 27. & seqq. usque in finem, maxime ut num. 35. 348
- 3 Transitus ad arctiorem Religionem est sit licitus, quæ requirantur, ibid. num. 29. 348
- 3 Regularis ut ex una ad aliam religionem transire valeat, cujus licentia requiritur, distinguitur, in cap. Dilecti, n. 5. & seqq. usque ad n. 36. de reuicatia. 346
- 3 Quid si transire velit ad strictiorem, ibid. n. 36. 346
- 3 Et quid si ad parem, ibid. n. 8. 346
- 3 Et quid si ad laxiorem, ibid. num. 20. 346
- 3 Regularis transire potest ad arctiorem religionem de licentia sui Prælatis immediatis petita, licet non obtenta, ib. n. 6. 346
- 3 Nec est necessarium eam petere a Conventu, licet sit tutius, ib. num. 7. & 19. 346
- 3 Regularis non potest transire ad parem religionem sine legitima causa, nisi de licentia Papæ, ibid. num. 8. 346
- 3 Et an hujusmodi licentia suffragetur etiam in foro poli, ibidem num. 9. 346
- 3 Et an inferiores à Papa ex justa causa possint hujusmodi licentiam indulgere, ibidem, num. 10. 346
- 3 Quid si Monasterium sit exemptum, ib. n. 12. & 15. 346
- 3 Et quid si sit subiectum Episcopo, ib. n. 14. 347
- 3 Tridentinum Concilium nihil novè induxit super transitu regularium ad strictiorem, vel parem religionem, ib. n. 11. 356
- 3 Episcopus an possit dispensare, ut regularis Monasterii non exempti transiret ad æqualem religionem, ibid. n. 14. 347
- 3 Quid si monasterium, ad quod sit transitus, sit in aliena diocesi, ibid. d. n. 14. 15. & 16. 347
- 3 Et quid si utrumque monasterium sit in diocesi ipsius Episcopi, ibid. num. 17. 347
- 3 Regularis ut ex justa causa transire possit ad parem religionem præter licentiam Abbatis, requiritur etiam licentia Conventus ibid. n. 18. & seqq. 347
- 3 Secus si transire velit ad strictiorem, & quæ sit ratio differentie, ibid. n. 19. 347
- 3 Regularis ut transiret ad laxiorem sine causa, solus Papa potest dispensare, ibid. num. 20. 347
- 3 Sed talis dispensatio non excusat quoad Deum, ibid. n. 22. 347
- 3 Regularis ut transiret ad laxiorem ex legitima causa, etiam inferiores à Papa possunt dispensare, ibid. num. 23. 347
- 3 Et qui sint illi inferiores, si monasterium sit exemptum, ibidem num. 24. 348
- 3 Et quid si sit subiectum Episcopo, ibid. n. 25. 348
- 3 Et an requiratur etiam licentia Conventus, ibid. n. 26. 348
- 3 Sed contra, quia solus Papa dispensat ex causa super transitu ad laxiorem, ibid. n. 27. 348
- Mendicantes quoad transitum ad non Mendicantes.
- Vide in ver. *Frater Mendicantis.*
- 3 Regularis cujuscumque facultatis vigore prohibentur à Concilio Tridentino transferri ad laxiorem religionem, ibidem num. 34. 348
- 3 Etiam si justa causa subsistat, resellitur opinio contraria, ibidem num. 35. 348
- 3 Regularis ut transiret ad laxiorem religionem, quæ sint causæ legitime dispensandi, ibid. n. 36. 348
- 3 Quid de causa infirmitatis, ibid. num. 37. & 40. 348
- 3 Et quid de causa senectutis, ib. num. 38. 349
- 3 Et quid si religiosus sit exosus fratris, vel infamia notatus, ib. num. 39. 349
- 3 Et quid servetur in signatura gratiæ, & in sacra Pœnitentiaria, ib. num. 40. 349
- 3 Regularis unius Ordinis, si in secundo Ordine, ad quem transit, recipit Sacerdotium, ad primum Ordinem rediens in eo liberè ministrabit, in c. Ex parte, n. 1. de tempor. ordinat. 366
- 3 Regularis transiens à strictiori ad laxiorem religionem abque

- Sedis Apostolicæ licentia, an sit apostata, & excommunicatus, aut saltem suspensus, in cap. Consultationi, num. 5. de apostat. 117
- Regulares quoad votum Paupertatis, & Castitatis*
- 3 Regularibus utriusque sexus an liceat habere annuos redditus nomine Conventus, ac de suorum superiorum licentia, & ad eorum nutum, in c. Monachi, num. 1. & seqq. usque in finem, de stat. Monachor. 415
- 3 Peculii, seu administrationis bonorum stabilium tres sunt species, & quæ illarum sit Regularibus prohibita à Concilio Tridentino secundum opinionem Navarri, ibid. n. 2. 415
- 3 Regularis, cui conceditur à Superiore administratio alicujus villæ cum opere solvendi certam portionem Monasterii, an possit de residuo disponere in suos usus sine proprietatis, vitio, ib. n. 3. & num. 49. & seqq. 415
- 3 Administratio bonorum stabilium an possit per generale Ordinis concedi alicui regulari ad vitam, & an liceat eidem Generali, vel successori illum revocare, ibidem n. 4. 20. & 25. 415
- 3 Opiniones nonnullorum Theologorum circa peculium regularium referuntur, ib. n. 7. & seqq. 416
- 3 Constatutar in terminis juris communis à numer. 11. usque ad num. 44. 416
- 3 Et in terminis Concilii Tridentini, à n. 44. usque in fin. 416
- 3 Regularis etiam non Officialis potest habere peculium non superfluum, seu annuos redditus ad suos honestos usus de Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate, ib. n. 8. 416
- 3 Contrarium, ib. num. 42. usque in fin. 460
- 3 Peculium regulari concessum, vel simpliciter, vel cum facultate administrandi liberè, prout et videbitur, & placebit, an intelligatur in usus licitos, & ad abutrium boni viri, ibidem num. 9. & 26. 416
- 3 De jure communi regularibus non permittitur haberi peculium, seu annuos redditus, vel bonorum stabilium administrationem, ib. n. 10. 416
- 3 Pœna in regulares proprietarios à jure communi statuta quæ sit, ib. num. 11. 416
- 3 Necessitas nisi sit extrema non excusat à vitio proprietatis regularem, qui aliquid celat Superiori, aut detinet eo invito, ib. num. 15. 416
- 3 Regularem posse habere peculii administrationem in usus licitos de licentia Abbatis, quibus fundamentis probetur de jure communi, ib. n. 46. usque ad n. 44. 416
- 3 Regularis datus executor ad distribuendum, non dicitur habere bonorum administrationem, ib. n. 27. 417
- 3 Regularis sicut est incapax proprietatis, ita & usufructus, vel usus juris, ib. n. 31. & 42. 418
- 3 Regulares Capellani Papæ recipientes de servitiis portionem Clericali, sed testari non possunt, ib. num. 35. 418
- 3 Ut Regularis habeat beneficium ad nutum amovibile in titulum non repugnat voto paupertatis, nec Concilio Tridentino, ibid. num. 41. 419
- 3 Concilium Tridentinum quod statuerit circa Regularium proprietatem, ib. n. 44. & seqq. usque ad n. 68. 419
- 3 A Concilio Tridentino prohibetur Regularibus non solum proprietatem, & possessio quorumcumque bonorum, sed etiam nuda detentio, etiam nomine Conventus, ib. n. 45. 460
- 3 Mobilium usus permittitur regularibus à Concilio, antequam Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, ib. n. 46. 460
- 3 Administratio bonorum stabilium non permittitur à Concilio, nisi Officialibus temporalibus Monasterii, ib. n. 48. & 74. 460
- 3 Administratio peculii etiam dependenter à voluntate Superiorum, & ad eorum nutum, prohibita est à Concilio Tridentino Regularibus non Officialibus, ib. n. 49. & seqq. usque ad num. 54. & 72. 460
- 3 Non licet Regularibus habere usum superfluum bonorum mobilium etiam de licentia Superioris, & dependenter ab illius voluntate, & nutu, ib. num. 50. 460
- 3 Regulares tenentes mobilia superflua, aut imobilis, à culpa, vel à pœna ipso facto incurrenda non excusantur propter dispensationem Superiorum, ib. n. 51. 460
- 3 Prælatis Regularibus afferentibus se posse concedere licentiam tenendi mobilia superflua, aut imobilis quæcumque, fides non est adhibenda, ib. n. 52. & 69. 460
- 3 Regularibus non licet ex dispensatione Superiorum habere administrationem peculii, etiam in usus licitos, ibid. numer. 53. & 56. 461
- 3 Regularis habens administrationem cum facultate disponendi de fructibus in quocumque usus, dicitur habere usufructum, ib. num. 55. 461
- 3 Peculii etiam non superflui administratio interdicta est Regularibus à Concilio Tridentino, ib. n. 59. 461
- 3 Decreta Clementis VIII. circa Regularium proprietatem expenduntur, & conferuntur cum c. 2. sess. 25. de Regular. Conc. Trid. ib. num. 69. & seqq. 462
- 3 Differentia inter bona propria, & aliunde quæ sit à Regularibus rejicitur à Concilio Tridentino, & à decretis Clementis VIII. ib. num. 70. 462
- 3 Bona undecumque à regularibus acquisita, cum cæteris Monasterii bonis confundi debent, ut communis inde victus, & vestitus omnibus suppeditetur, ib. n. 71. 463
- 3 Regularibus non possunt concedi à Superioribus bona stabilia etiam ad usufructum, vel usum, administrationem, aut commendam, etiam depositi, aut custodiæ nomine, ibidem num. 72. 463
- 3 Superiores regulares non possunt habere administrationem temporalem bonorum Monasterii, ib. n. 74. 463
- 3 Administratio temporalis bonorum monasterii à Clem. VIII. Officialibus demandatur, id est, exactori, depositario, & dispensatori, ib. n. 74. 463
- 3 Regulares non excusantur ab observantia decretorum Clementis VIII. hoc prætextu, quod usu recepta non fuerint, ibidem num. 75. 463

- 1 Non licet Regularibus Interpretari Decretum c. 2. sess. 25. de Regulari ibid. num. 76.
- 1 Bona fides etiam in administrationem Regulari concedi non possunt, in c. Joannes, n. 16. de testam. 286
- 1 Quod praeferitur Regularibus se excuset a proprietate, in c. Ad Apostolicam, n. 6. de Regulari. 325
- 1 Regularis non potest aliquid etiam minimum possidere tantquam proprium, sed totum debet incontinenti resignare Praelato suo, alioquin mortaliter peccat, in cap. Cdm ad Monasterium, num. 3. & seq. usque ad num. 22. de statu Monach. hor. 476
- 1 Regularis deprehensus in vita aliquam proprietatem habere, canonice non tenet praemissa, expellitur a Monasterio, & in aliud arcibus deturritur, & ab Altaris ministerio renouetur, ibidem num. 7. 476
- 1 Vide in ver. *Monachus quoad proprietatem.*
- 1 Regularis deprehensus in morte habere proprietatem, debet cum ipsa subterfari extra monasterium in interquino in lignum per lictionis, in d. Cdm ad Monasterium, n. 8. & 12. de statu Monachor. 476
- 1 Nec pro ipso orandum, ibid. n. 10. 476
- 1 Regularis, qui in novis articulis non resignavit proprium, non debet in iudicio sepeletari, & de facto sepultus exhumari debet, si non scandalum neci potest, ibid. n. 11. 476
- 1 Religiosi proprietatem non debet tota cum ipso subterfari, sed aliquo pars illius, ibid. n. 12. 476
- 1 Sed inventa in vita debet converti in utilitatem Ecclesiae, ibidem num. 11. 476
- 1 Regularis non debet minus licet minimum sibi oblatum accipere, sed illud recte est deferendum ad manus Superioris, ibid. num. 13. 476
- 1 Et hoc debet incorporari, & confundi cum reliquis bonis monasterii, ibid. n. 15. 477
- 1 Si Regularis legatur fundus, itaque habeat usufructum, poterit illum habere secundum opinionem Vincentii, ibid. num. 16. 477
- 1 Contrarium, ibid. n. 17. 477
- 1 Calliditas custodia, & abdicatio proprietatis sunt essentialiter annexa regulae Monachali, ibid. n. 18. 478
- 1 Papa an possit dispensare cum Regulari, ut habeat proprium, vel uxorem ducat. 478
- 1 Vide in ver. *Papa quoad dispensationem.*
- 1 Professi sunt mortui mundo, nec sunt vocandi ad vitam humanam occasione cuiuscumque eventus, ibid. num. 21. 478
- 1 Contrarium, ibid. num. 61. 479
- 1 Matthaeus Apostolus dicitur noluisse dispensare cum Iphigenia maritali, ut nubere posset propter bonum fidei, ibid. n. 52. 479
- 1 Sed vide, num. 76. 480
- 1 Callitas, & paupertas sunt annexa regulae Monachali de iure positivo, ibid. n. 57. 479
- 1 Religiosus perseverans Religiosus, inhabilis est ad matrimonium non ex iuramento, sed ex natura, ibid. num. 65. 480
- 1 Imperator Federicus natus est ex matre Constantia quinquagenaria, quae fuerat Monialis, ibid. n. 69. 480
- 1 Reliqua Vide in verb. *Monachus, Religiosus, Monialis, Monasterium, Conventus, Classaris, Professus.*
- 1 RELATIO non est facienda ad praecedentia, quando induceretur correctio iuris communis, in c. Conquerente, num. 56. de offic. ordin. 183
- 1 Relatio fit ad praecedentia cum omnibus qualitatibus, in c. Coquerente, n. 19. de Cler. non resid. 16
- 1 Relatio fit ad praecedentia cum suis qualitatibus, in c. In praesentia, n. 110. de probat. 141
- 1 Relatio fieri debet ad proxima, in c. Qui Presbyterum, num. 22. de penit. & remis. 108
- 1 Expressus pro relationem ad aliud sufficit etiam in his, quae specificam mentionem requirunt, in cap. Cdm pro causa, n. 30. de sent. excomm. 310
- 1 RELATIVA dispositio non sufficit in illis, quae sunt formalia, ut in quatuordecim, in cap. Cdm pro causa, num. 19. de sentent. excomm. 312
- 1 RELATIVUM quoque Universalitatem non comprehendit, in cap. Ad haec num. 61. de relig. domib. 401
- 1 Relatum verum, & proprie dicitur esse in referente, imo dicitur pari referenti, in cap. Cdm pro causa, num. 26. de sent. excomm. 312
- 1 RELANARI debet de facto, quod de facto processit, in c. Gravem, n. 7. de offic. ordin. 508
- 1 Relaxari, & absolvere, an & in quo differant, in c. Odoardus, n. 7. & 10. de solut. 319
- 1 RELEGATUS in eo loco, in quo relegatus est, interim necessarium domicilium habet, in cap. Significavit, num. 35. de testam. 320
- 1 Relegatus in civitate, si domicilium iurisdictionem recedere, non tenetur poena etiam conventionali, & iurata, in c. Porrequam, n. 60. de regulari. 376
- 1 RELICTUM modo licito quando dicitur, in cap. Nimis prava, n. 22. de excess. Praelat. 311
- 1 Relicta pro fructum Minorum Ecclesiarum, oratoris, officinis, & habitatoribus, ac vasis, libris, & vestimentis divinis officii dedicatis, vel dedicandis sustinentur, in c. Nimis prava, o. 25. de excess. Praelat. 311
- 1 Relicta ad pias causas integre solvi debent infra sex menses, in c. Nus quidem, n. 2. de testam. 320
- 1 Relicta Ecclesiae, seu Monasterio constituendo, debentur integra, etiam cum fructibus medi temporis, ibid. n. 3. 320
- 1 Relictum nullum ob incapacitatem causatam a prohibitione iuris retinens potentia capiendi, & relinquendi, habetur pro non scripto, ibid. n. 11. 320
- 1 De latratu, & veritate opinio Angeli de Perusio, n. 22. & seq. 320
- 1 Relictum fratribus Minoribus, censetur factum principaliter pro animo, ibid. n. 12. 321
- 1 Relictum Religiosis sub modo licito, aliis usibus applicari non debet per Papam, quando relictor alios subterfari casu quo, contra non implentur, ibidem num. 13. 321

- 1 Relictum sub modo illicito Religiosis in eadem conditione, ut quatenus impleri non possit de iure, vel de facto, deveniat ad alium, an debet aliis usibus applicari, ibid. n. 17. 321
- 1 Relictum fratribus Minoribus sub modo illicito, computari potest ad alium usum, non obstante prohibitione relictoris, & ademptione relictus in casum commutationis, ibid. num. 21. 321
- 1 Relictum Altaris, seu Capellae existentis in Ecclesia fratrum Minorum pro Missa celebranda, censetur relictum ipsis fratribus, sicut & relictum Ecclesiae, ibid. n. 65. 67. & 71. 324
- 1 Relictum pro nomine Altaris in Ecclesia fratrum Eremitarum an censetur factum Leu immortaliter representando per Presbyteros seculares inob. deservientes, n. 71. 325
- 1 Pars fidei relinquere Ecclesiae fratrum incapadum, atque Altaris, seu Capellae ibica sentis, num. 74. 325
- 1 Relictum sub eadem conditione, si in Monasterium intraverit, an debeatur etiam intravit, & potest exire, in cap. Porrequam, num. 57. de Regulari. 376
- 1 In RELIGIONEM Divinam quod committitur, in omnia vim ferri injuriarum, in c. Vergetis, n. 21. de Haeret. 65
- 1 Religiones omnes, exceptis Capucinis, & Minoribus de Obsequantia, hodie prohiberi possunt bene innotibus in communitate, in c. Nimis prava, n. 18. de excess. Praelat. 321
- 1 Religionem ingrediens neci mori, quando, & qualiter tenetur praesentari, in cap. Perlatum, numer. 9. de his qui vi met. caus. 695
- 1 Religionem coacta ingressi in adulta etate dicuntur potius peccata committere, quam plangere, in cap. Cdm vitam, num. 42. de Regulari. 369
- 1 Religiones plures in Concilio Lugdunensi extinguitur, ibid. n. 51. 370
- 1 Religionem ingressus propria autoritate inter anni perbitus potest quando unquam exire, in cap. Si quis, num. 12. de Regulari. 371
- 1 Religionem ingressus in legitima etate per vim, & metum, si intra annum potuit reclamare, & non reclamavit, eo lapsio careat, vel a parentibus revocari non potest, ibid. n. 18. 374
- 1 Et quid post Concilium Tridentinum, in cap. 23. sess. 25. de Regulari. num. 19. 374
- 1 Religiosus an tenetur nulliter professio ad alimenta, ibidem num. 19. & 20. 375
- 1 Religio una non potest ad aliam Religionem etiam strictiorem transire sine autoritate Sedis Apostolicae, in c. Reconvales. n. 31. de statu Monachor. 483
- 1 Religionem novam solus Papa potest approbare, seu confirmare, ibid. num. 32. 488
- 1 Episcopus, & Praelati regulares supprimere non possunt Religionem a Sede Apostolica approbatam, ibid. num. 35. 488
- 1 Religio strictior non dicitur considerata prima regula, sed habito respectu ad praesentem observantiam, & consuetudinem altera regulam facias, in c. Ad Apostolicam, n. 49. de Regulari. 373
- 1 Religionem totare animo probandi melius est, quam nullatenus intrare, in c. Porrequam, n. 66. de Regulari. 379
- 1 Religiosus ingrediens animo excedendi, sed cum voluntate, ut Deus immutet propositum suum, satisfaciit voto, ibidem numer. 69. 377
- 1 Religionem ingressus ex voto an exire possit sine ulla causa ex ratione libertatis, ibid. n. 70. 377
- 1 Religionum diversitas finit ut ex fine, ad quem ordinantur, in c. In praesentia, n. 100. de probat. 160
- 1 Religio potest esse mendicans ex regula, licet aliquid ejus membrum non mendicet, ibid. n. 115. 161
- 1 Religio una non potest esse diversiformi Ordinum, ibid. num. 94. & seqq. 169
- 1 Religio an sit tantum, vel plures, & in quo differant, in cap. Sanè, n. 11. & seqq. ad 24. de Regulari. 165
- 1 Religio omnis hoc habet commune, ut quis se totaliter praebeat ad serviendum Deo, secundum tria essentialia sua, ibid. num. 124. & seqq. 168
- 1 Religiosis status est quoddam exercitium, quo quis exerceret ad perfectionem charitatis, ibid. num. 16. & 17. 168
- 1 Religiones diversificantur secundum diversitatem operum, ad quae ordinantur, ibid. n. 18. 168
- 1 Item secundum diversitatem exercitiorum, ibid. n. 20. 168
- 1 Religiones etiam conveniunt in tribus substantialibus, tamen diversificantur secundum diversos fines ad illa tria substantialia ordinatas, & n. 17. & 45. 168
- 1 Et quatenus aliquae sint ordinatae ad eosdem fines, tamen dicuntur diverse propter diversas institutiones, habitus, & denominationes, ibid. num. 13. & 16. 161
- 1 Religio secundum Theologos est una tantum, seu unum genus, licet plures sint species, ibid. num. 21. 165
- 1 Religiones omnes conveniunt in summo fine, qui est charitas, & in tribus substantialibus regulis, ibid. num. 22. 165
- 1 Et idem non differunt nisi per accidens, ibid. n. 22. 165
- 1 Sed contra, ibid. num. 21. & 22. 165
- 1 Religio principaliter ordinata est ad opera vitae contemplativae, quae in oratione, & studio consistunt, ibid. n. 25. & 31. 165
- 1 Religiones quaedam ordinatae sunt ad opera vitae activae, & alique ad mixta, ibid. num. 16. 165
- 1 Et dicitur unum quoniam quaedam consistunt in praedicatione, & doctrina, & consilio animatum, ut in Praedicatoribus, & Minoribus, ibid. num. 27. 165
- 1 Quaedam in Militia, ut Templarii, & Hospitalarii, ibid. n. 28. 165
- 1 Quaedam ad Hospitalitatem, & Infermorum obsequia, ut in Ordine Cruciferorum, & S. Antonii Viennae in d. c. Sanè, num. 29. de Regulari. 169
- 1 Religionum aliqua sunt ordinata ad solitudinem, alique ad iocunditatem, quaedam habent propria in communis, & quaedam non, ibid. num. 30. 166
- 1 Religio major, seu perfectior dicitur, quae habet opera contemplativa, ibid. num. 31. 166
- 1 An verum quae habet opera activa, ibid. n. 31. 166
- 1 Militares ordinati sunt ad effusionem sanguinis activam, non autem passivam, licet per accidens etiam passiva evenire possit, ibid. num. 33. 166

- 3 Quo casu propter Martyrium cæteris religiosis essent præferen-
di, ibid. num. 34 356
- 3 Religioſum majoritas, secundum Theologos, attendit principa-
liter ex parte finis, secundario ex parte exercitii, ib. n. 35. 356
- 3 Et quid si finis Religioſum fit idem, ibid. num. 36. 356
- 3 Diferetio in religioſis præfertur jejuniis, vigiliis, & hujusmo-
di observantiis, ibid. num. 37. & 46. 356
- 3 Religioſes que ordinantur ad docendum, & predicandum, tenent
communium gradum, secundum verò quæ ordinantur ad contem-
plationem, ibid. num. 41. & 50. 356
- 3 Militiæ opus dicitur nobiliss. aliis operibus activis, & curæ, ibid.
num. 43. 356
- 3 In Religioſum ordinatis ad subventionem privatam proximi,
primùm est infirmos recreare, secundum captivos redimere, ter-
tium hospites recipere, quartum ad sum victum manibus ope-
rari, ibid. num. 44. 356
- 3 Ad continentiam convenientiùs ordinatur maceratio corporis per
abstinentiam cibi, quàm per subtractionem vestium, ib. n. 45. 356
- 3 Vigilæ, nuditas, & hujusmodi, non perfectio, sed perfectioſius
instrumenta sunt, ibid. num. 47. 356
- 3 Religioſes omnes conveniunt in communi exercitio circa tria sub-
stantialia, sed in observantiis variant, ibid. num. 48. 356
- 3 Religioſum præminencia triplex, ibid. num. 49. 356
- 3 Religioſum novam erigere pertinet ad solum Papam, in c. Cùm
& plantare, num. 1. de Privileg. 239
- 2 Ad Religioſum pertinet cultum Deo exhibere, in c. Conquestus,
num. 27. de ferris. 97
- 3 Religioſes plurimæ, & Monasteria per Papam suppressa, & eorum
bona aliis piis usibus applicata, referuntur, in cap. Relatum,
num. 45. Ne Cler. vel Monach. 688

Religio strictior, vel laxior.

- 3 Religio una ut fit arctior altera, non attenditur, an habeat stri-
ctiorem regulam, sed an modò in ea arctior vita ducatur, in c.
Licet, num. 24. de Regular. 392
- 3 Religio tota, vel Domus religioſa an possit se ad strictiorem reli-
gionem transferre, ibid. num. 62. 396
- Vide in verb. *Regularis quoad transiitum.*
- 3 Religio strictior non dicitur, quæ à principio suæ fundationis ha-
bet strictiorem regulam, sed in qua modò arctior vita ducitur,
in c. Sanè, num. 2. de Regular. 354
- 3 Fratres Predicatores etsi profiteantur regulam S. Augustini, quæ
laxior est, tamen per Constitutiones arctiorem vitam ducunt
quàm Monachi, ibid. n. 5. 354
- 3 Religio, ut dicitur arctior, non tantùm regula, sed etiam Consti-
tutiones debent attendi, ibid. num. 5. 354
- 3 Religio quæ dicitur arctior, seu strictior, vel major, ibid. n. 24.
& seqq. usque ad num. 76. 355
- 3 Religioſes arctiores non sunt, quia arctiores habent observantias,
sed quia observantia majore discretionè ordinata sunt ad suum
finem, ibid. num. 49. 51. & 55. 356
- 3 Carthusiensium strictior clausura eum abstinentia à carnis in
quocumque casu præponderat aliis religioſum asperitibus,
ibid. num. 61. 357
- 3 Religio una ut fit strictior altera, non attenditur tempus insti-
tutionis regulæ, sed actualis observantia tempore transitus, in c.
Non est vobis, num. 31. de Regular. 348
- Vide in verb. *Regularis quoad transiitum.*
- 3 Catholica religio est aliis religioſis strictior, ibid. n. 32. 348
- Vide in verb. *Regularis, quoad transiitum.*

- 3 RELIGIOSI Societatis Jesu cogi non possunt accedere ad publi-
cas processiones ex privilegio Gregorii XIII. in c. A Nimis pra-
va n. 8. de excess. Prælat. 220
- 3 Religioſi Societatis Jesu, & eorum familiares Clerici obtinuerunt
litteras Conventorias in omnibus causis, si ve adores, si ve rei
forent, in cap. Si Clericus, n. 16. de foro compet. 55
- 3 Religioſi exentes ad audiendas leges, vel physicam, nisi infra
duos menses ad clausuram redeant, excommunicati sunt, & alias
pœnas incurrunt, de quibus in c. Non magnoperè, n. 1. Ne Cle-
ric. vel Monach. 659
- 3 Religioſi non est proprietarius, qui emolumenta Collegii non
sibi, sed Monasterio lucratur, ibid. num. 5. 659
- 3 Religioſus ex sententia D. Thomæ potest esse de Collegio seculari-
um magistrorum, ibidem num. 25. 661
- 3 Parisiensium quorundam error, qui statum religioſorum Mendica-
ntium damnatum assererent, confutatur à D. Thoma in opus-
culo justu Clem. IV. edito, & ab eodem approbato, ib. n. 28. 661
- 3 Religioſi, qui in claustris audiunt leges, vel medicinam, an sint ex-
communicati, in c. Super specula, n. 8. Ne Cler. vel Monach. 683
- 3 Religioſi potius compit lacrymari, legere, & orare, quàm leges,
& medicinam audire, ibid. num. 9. 683
- 3 Religioſus gravis delinquit attentando illicita extra Monaste-
rium, quàm intra illud, ibid. num. 11. 684
- 3 Novitii audientes leges, vel physicam, non incurrunt in pœnam
excommunicationis, ibid. num. 15. 684
- 3 Religioſi, & alii Ecclesiastici hinc prohibiti, qui leges, vel medici-
nam legunt, seque docent, an sint excommunicati, ibid. num. 18.
& seq. usque ad n. 22. & in 37. usque ad n. 45. 684
- 3 Religioſi qui leges, vel medicinam audiunt intra claustra, non li-
gantur excommunicatione, nec fusi extra, ibid. num. 22. 685
- 3 Religioſi, & alii prohibiti non excusantur à pœnis hujus Consti-
tutionis, eò quòd leges civiles audiunt ad intelligentiam Cano-
num, ibid. num. 22. 686
- 3 Religioſi qui leges, vel physicam docent intra claustra, non ligan-
tur constitutione cap. Non magnoperè, n. Cler. vel Monach.
ibid. num. 37. 686
- 3 Et quid si extra claustra, ibid. num. 38. & sequen. ad n. 45. 686
- 3 Religioſi cur potius prohibeantur leges audire, quàm docere, ibid.
num. 41. 687
- 3 Religioſi ad quæ obtingunt ultra communia Christianorum vincu-
la, in cap. Explicati, n. 5. de obser. Jejun. 618
- 3 Religioſi, qui canones ignorant, reputandi sunt idiotæ, in c. Cùm
sit aus n. 42. de ætat. & qualit. 435

- 3 Religioſus exemptus si accipiat executionem ultimæ voluntatis
pro hujusmodi executione conveniri potest coram Ordinario, in
c. Ex parte, il. 2. n. 53. de privileg. 265
- 3 Idem si suscipiat administrationem Confraternitatis, vel Hospita-
lis, ibid. num. 54. 265
- 3 Religioſus est quicquid est sacrum, sed non è converso, in c. Ad
hæc, n. 5. de Relig. domib. 489
- 3 Religioſi an præci possint Hospitibus, ibid. num. 50. 491
- 3 Domus religioſa aggregata Cisterciensibus, eorum mores servare
tenetur, in c. Recolentes, n. 1. de statu Monach. 465
- 3 Domus religioſa potest ex toto se transferre ad religionem arctio-
rem alterius Ordinis, ibid. num. 11. 465
- 3 Religioſus contra prohibitionem Prælati sui ordinari non debet,
in c. Ad Aures, n. 1. de tempore ordinat. 362
- 3 Religioſus non potest obtinere prælationem absque sui Superioris
licentia petita, & obtenta, ibid. num. 21. 364
- 3 Religioſi etiam exempti cogi possunt ab Episcopo ad exequendum
testatoris voluntatem, in c. Tua nobis, num. 19. & 49. de Te-
stamen. 282
- 3 Religioſus à superiore privato officio Executoris etiam sine cau-
sa propter bonum obedientie non potest contradicere, ib. n. 53. 284
- 3 Religioſum locum nemo potest efficere sine Episcopi autoritate,
in c. De Xenodochiis, n. 11. de Relig. domibus. 485
- 3 Religioſus an possit habere bona sua ad usum fructum, vel usum,
aut administrationem de licentia Prælati, & dependenter ab il-
lius voluntate, in c. Infimantia, n. 22. Qui Cler. vel voven. 51
- 3 Religioſorum species discernuntur ex diversitate religionis, in c.
Ad Apollitanam, n. 48. de Regular. 384
- 3 Religioſi non licet temerè conſuſare ab uno ad aliud Monaste-
rium, ibid. num. 57. 385
- 2 Religioſi omnes approbatam regulam profitentes, & eorum Con-
ventus, & Novitii, fori privilegio gaudent, in cap. Nullus, n.
49. & 54. de foro compet. 48
- 2 Religioſus, qui jocosè levitate ad horam dimittit habitum, &
aliuſi assumit, non incidit in pœnam Apollinæ, in c. Si quis,
n. 55. de foro compet. 39
- 2 Religioſis quæ adherent, Religioſa sunt, in c. In præsentia, n.
109. de probat. 141
- 3 Religioſis an liceat in eorum oratoris, vel Monasteriis unam, vel
plures habere Campanas, in c. Parentibus, n. 6. & seqq. usque
in finem, de Privileg. 242
- 3 Religioſi etiam exempti non possunt Ecclesias, aut decimas reci-
pere de manibus laicorum absque autoritate Diocæsani, in c.
Cùm & plantare, n. 2. de Privileg. 240
- 3 Religioſi in Ecclesiis sui pleno jure non subiectis quale jus conse-
quantur, in d. Cùm & plantare, n. 5. de privileg. 240
- 5 Et quale in subiectis pleno jure, ibid. num. 6. 240
- 5 Religioſi prohibentur alteri confiteri, quàm propriis Prælatiſ,
ibid. num. 13. 240
- 3 Religioſus locus debet reformari de Religioſis dumtaxat, non de
secularibus, nisi in defectum religioſorum, in cap. Inter qua-
tuor, n. 1. de Relig. domib. 494
- Vide in verb. *Regularis quoad reformationem.*
- 3 Religioſi ab excommunicatione Canonis Si quis suadente, absol-
vi possunt per proprium Prælatum, si ipsum habeant, & sit Præ-
byter, alioqui per Diocæsatum, in c. Cùm illintur, n. 6. & 11.
de sent. excomm. 348
- 3 Religioſi an licet non professam opprimens est sacrilegus, & excom-
municatus, in c. Ex publico, n. 45. de Convers. Conjugat. 448
- 3 Et impediendo religionis propositum est excommunicandus, ibid.
num. 41. 448
- 3 Religioſus chiriurgus exercens, si ex ea mors sequitur, irregu-
latis est, etiam si sit peritus, & diligens, in c. Tua nos, num.
1. de Homicid. 218
- 3 Religioſi prohibentur alteri confiteri, quam propriis Prælatiſ, in
c. Cùm & plantare, n. 11. de privileg. 240
- 3 RELIQUIAS vendere, vel passim ostendere, aut de novo in-
ventas sine licentia Papæ venerari non licet, in cap. Cùm ex eo,
num. 1. de Reliq. & vener. Sanctorum. 668
- 3 Reliquie non debent extra capsam offendi, præsertim quæstus
causa, ibid. num. 4. 668
- 3 Reliquias novas an, & quando venerari liceat sine licentia Papæ,
ibid. num. 5. 669
- 3 Et quid pot. Concilium Tridentinum, num. 6. 669
- 3 Reliquias non Canonizati an hodie possit Episcopus recognoscere,
& approbare, ibid. num. 6. & seqq. usque ad n. 10. 669
- 3 Reliquias novas Sancti non Canonizati secretò venerari, seu ad
illas devotionem habere, non est prohibicum, ibid. n. 41. 669
- 3 Reliquie portari possunt suspensæ ad collum, dummodò id fiat ex
fidei Dei, & Sanctorum, non autem super reliquias, ib. n. 12. 669
- 3 Reliquie transferri possunt Episcopi autoritate, ibid. n. 11. 669
- 3 Reliquiarum translationem cur Concilium Moguntinum fieri de-
reverit autoritate Episcoporum, ibid. n. 28. 681
- 3 REMEDIUM extraordinario uti licet, quando per ordinarium non
est sufficienter consultum, in c. Audivimus, num. 48. de Reliq.
& vener. Sanctor. 606
- 3 Dummodò tamen extraordinarium non sit à jure improbatum,
ibid. num. 49. 606
- 3 Remedium juris quando suppetit, non est recurrendum ad reme-
dium facti, ibid. num. 50. 606
- 3 Remedio quolibet urendum est ad eum tantùm finem, ad quem
est introductum, ibid. num. 56. 65. & 67. 606
- 3 Remedia severiora non sunt adhibenda, ubi leviora sufficiunt,
in c. Sacro, num. 35. de sent. excomm. 373
- 3 Remedio ordinario quando locus esse potest, non est confugiend-
um ad extra ordinarium, ibid. num. 48. 374
- 3 REMISSIONES Augustini Barboæ Indici librorum prohibito-
rum adjectæ ex sententia S. Congregationis Concilii, in c. Cùm
venissent, num. 58. de judic. 25
- 3 REMISSORIA non datur, ubi articuli sunt irrelevantes, in c.
Extirpandæ, §. Qui verò, num. 62. de Præbn. 211
- 3 Removere verbum quod importet, in cap. Conſuetudines, num. 4.
de Conſuetud. 192
- 3 RENUNCIARE beneficio suo non potest Clericus sine licentia
Episcopi.

- Episcopio dicantur, in c. Admonet, n. 4 de renunciat. 129
- Renunciatio non potest beneficium sine licentia Superioris prepter eius prejudicium, ib. n. 12 131
- Renunciare liberè potest Clericus non habens alas ligatas, ibidem num. 16. 131
- Renunciatio non potest beneficio in favorem duorum indulto, nisi de consensu utriusque, in cap. Ad Apolicationem, num. 21. de Regular. 131
- Renunciatio potest fieri etiam in favorem plurium introducto, quotenus tangit personam renunciantis, ibid. num. 21. 131
- Vide in ver. Privilegii Renunciatio.*
- Renunciatio tacita inducitur, si quis consentiat, ut suum beneficium alteri conferatur, in c. Statutum, n. 17. de Regul. 410
- Renunciatio facta in articulo mortis præsumitur in fraudem expectantis, in c. Secus nobis, n. 11. de Regular. 189
- Prælati inferiori cum Capitulo non possunt statuerè, ut præbendam non possit præbendam suam renunciare, nisi de ipsorum consensu, in c. Significatum, n. 11. de præben. 84
- Renunciatio benefici facta sine Superioris auctoritate non tenet etiam in prejudicium renunciantis, in c. Admonet, n. 6. de renunc. 129
- Nec impedit eam agere contra Invitum in beneficio sic renunciato, ib. num. 7. 129
- Possessio tamen amittitur, ib. vers. Adverte. 129
- Renunciatio ingredientis Religionem. 110
- Vide in ver. Novitius quoad Renunciationem.*
- Renunciatio benefici suo expressè, vel tacitè, illud repetere non potest, in c. Ex transmissis, n. 1. de Renunciat. 127
- Renunciatio benefici intelligitur eo ipso, quòd quis auferat bonam collatam Ecclesie, in qua est beneficium, & habitum probationis adsumit, licet professio non sequatur, ib. n. 2. & 3. 128
- Et quòd post Concilium Tridentinum, ib. n. 9. 128
- Jus renunciationis solum non reviviscit, ib. n. 13. 128
- Renunciatio non videtur, qui statim iterum illi assumptus, in c. Nisi essent, n. 10. de Præben. 107
- Renunciatio præsumitur facta in fraudem Pensionarii, si beneficium consanguineo renunciatis conferatur, ib. num. 12. 107
- Renunciatio benefici an fieri possit sine auctoritate superioris, in c. Admonet, n. 24. de Renunc. 111
- Quid de beneficiis curatis, ib. num. 5. 111
- Et quid in beneficiis simplicibus personalem residentiam requiruntibus, ib. num. 26. 111
- Et quid in non requiruntibus residentiam, n. 28. 111
- Et quid si Clericus ad illius titulum fuerit ordinatus, ibid. vers. Modus. 111
- REPETIRE. Verba, que referuntur, sive que referuntur tempore obitus, faciunt legatum conditionale, in c. Prudentes, num. 21. de Donat. 244
- REPETITIO nonquam fertur intelligitur etiam in eadem clausula quando ex illa insulset aliquid exhibitum à jure communi, in c. Ceterum, n. 6. de Rescript. 124
- REPRESALIÆ concessæ contra Civis Tuscios non faciunt Practentes, in c. Episcopalia, n. 19. de privileg. 216
- REPUDIARE quis non potest, quòd habere non potest, in cap. Nuxquidem, n. 21. de Testam. 165
- RESCRIPTUM contra legem regulariter non valet: non tamen acquiritur specialis derogatio, sed sufficit generalis nisi lex sit conciliata, in c. Ex parte, n. 4. de Capell. Monach. 505
- Rescriptum, vel privilegium continentibus, quod jus commune, non oportet mentionem facere in secundo rescripto, vel privilegio in c. Edmones, n. 6. de Constit. 91
- Idem in statuto, vel consuetudine, ib. n. 7. 91
- Rescriptum falsum, cujus factus ignoratur, tribuit jurisdictionem, in c. Super eo, n. 8. de Crimine falsi. 129
- Contrarium, n. 11. 129
- Rescriptum subreptum imperator ob taciturnitatem primi non est nullum, in cap. Ad audientiam, si secundo, num. 29. de Rescript. 176
- Rescriptum subreptum non tribuit jurisdictionem, si de subreptione oppositum non fuerit, ib. n. 1. & 18. 174
- Rescriptum super restitutione beneficii non valet tacita causa excommunicacionis, & privacionis imperantis, in cap. Illeclus, n. 1. & 7. de Rescript. 188
- In Rescripto non sufficit factum narrare, nisi causa facti adjecta, quam iudex prætendit, ib. n. 2. 188
- Et si plures causas faciendæ illi mentio, si plures sint, ibidem num. 3. 189
- Modus idem exprimens, si causa dandi, vel negandi præstat, ib. num. 4. 189
- Rescriptum non valet, cum processu suppressum, ib. n. 11. 189
- Rescriptum reditum subreptum non solum tacendo id quod est factum, sed etiam tacendo quomodo, & ex qua causa sit factum, ib. n. 12. 189
- Rescriptum imperantis sufficit iterum probare ex disjunctis è probatis, in c. Inter ceteras, n. 4. de Rescript. 147
- Rescriptum contra generale Consilium cum non valeat, nisi Consilium fuerit specialiter derogatum, in c. Nonnulli, num. 31. de Rescript. 119
- Rescriptum quòd sit, & ad quid impetretur, in cap. Olim, n. 1. de verb. signific. 131
- Rescriptum contra jus est, & non valet, ib. n. 10. 131
- Rescriptum quomodo, & an beneficium, vel privilegium fieri possit, ib. num. 11. 131
- Rescripta ad lites sunt interpretanda à strictissime, ib. n. 15. 131
- Rescripta ad beneficia sunt ambigua, & à strictissime intelligenda, ib. num. 11. 131
- Intus illud, qui rescriptum Principis abutit, vel in alios interpretatur, ib. num. 11. 131
- Rescripta, quæ ab aliis jure tertio sententur estota in principe contra conventionem, & sunt nulla ex defectu voluntatis, in c. Consilium, n. 1. de Cler. agit. 107
- Rescriptum, quo mandatur alicui dari partem de beneficio, non extenditur ad Praetura, in cap. Ad c. 11. n. 17. de etat. & qual. 411

- Rescriptum, quo mandatur alicui provideri in Ecclesia Cathedrali, an habeat locum, & è converso, ib. n. 17. & seq. 412
- Rescripto ut quod recipitur in Ecclesia non numerata, si facultates non suppetant, obstat exceptio paupertatis, in c. Non amplius, n. 3. de Instit. 372
- Nisi Papa faciat Canonico honorarium ib. n. 4. 372
- Rescriptum falsum, & obreptum in quo cæterat, in c. Super litteras, n. 9. de Rescript. 110
- Rescriptum subreptum. 110
- Vide in ver. Abreptio.*
- Rescriptum in Principis debet reduci ad terminos juris communis etiam improbandum verbum, in c. Causam, que, n. 2. de Rescript. 110
- Et quid in privilegiis, ib. n. 7. & seq. 110
- Rescripta contra jus etiam nisi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, ib. n. 8. & n. 11. 110
- Rescriptum conceditur ad juris communis observantiam: aliis transiit in privilegium, ib. n. 6. 110
- Rescripti verba quòd aliquis fit privatus beneficio propter crimen non inducens privationem, ipso jure improbantur, & expouuntur, quòd fit privandus, ib. n. 9. 117
- Rescriptum in quo est rasura an, & quando valeat. 117
- Vide in ver. Litterarum Abreptio, & rasura.*
- Rescriptum secundum in eodem articulo ad adversario imperatorum non valet, si de primo non faciat mentionem, & primum remanet in suo robore, in c. Ceterum, n. 1. & 10. de Rescript. 111
- Rescriptum secundum non valet, si tacet primum fuisse imperatorum communi consensu, ibid. n. 2. & 14. 111
- Rescriptum primum si non fuit præsentatum, & illius auctoritate facta citatio, valet secundum primum presentatum, licet de primo mentionem non faciat, ib. num. 4. 111
- Rescriptum secundum ad lites non faciens mentionem de primo an sit ipso jure nullum, an verò sit annullandum ex exceptione, ib. num. 5. 111
- Et quid in litteris beneficiabilibus, & gratiosis, ib. n. 9. 111
- Rescriptum secundum si faciat mentionem de primo, valet secundum, & non primum, ib. n. 11. 111
- Rescriptum secundum faciens mentionem de primo an testat primum ipso jure, ibid. num. 12. 111
- Rescriptum secundum non sufficit ut faciat mentionem de primo, nisi etiam faciat mentionem de illius qualitatibus, cujus reddidit Principi d. d. f. horem ad secundas litteras concedendas, ibid. num. 13. 111
- Rescripta ad lites sunt interpretanda à strictissime, in c. Olim, n. 15. de Verbo signific. 132
- Vide in ver. Abreptio.*
- Res omnis per quocunque causas nascitur, per eandem d. d. v. utitur, in c. Requiritur, n. 25. de ordin. ab Episc. 111
- Res una, & eadem diversis respectibus potest diverso jure censeri, in c. Cùm Capella, n. 31. de privileg. 214
- Res inter alios alia inducit factem præsumptionem contra tertium, in c. Cùm dicitur, n. 10. de Relig. domib. 207
- Et secundum aliquos licet complematur probatio, ibidem num. 11. 207
- Res alterata vel consenta non restituitur priori domino, in c. Magrus, n. 25. de obligat. ad ratio. 410
- Declatur, ibid. n. 60. 410
- Res facta nisi in casu contractari potest nisi à sacerdotibus, & Deo ceterat solummodo, ibid. n. 60. 322
- Res verba accomodate non est à facultate hominis, sed solus Dei, in c. Falsidicus, n. 127. & n. 136. de Crimine falsi. 175
- Nec verba significationem imponere, ib. n. 137. 175
- Res vindicatio non datur contra dominum, sed ipsi domino, in c. Gregorius, n. 1. & 10. de Rescript. postulat. 132
- Res vindicatio non datur adversus eum, qui dolo desit possidere, ib. num. 61. 132

Res feudales. Vide in ver. Feudalis causa.

Res Ecclesie.

- Res Ecclesie donat. Sanctorum est Sanctorum Domino, nec subest nisi auctoritate juris ecclesiasticis, & in ea sacrilegium committitur, in c. Veritas, n. 20. de foro compet. 41
- Res, que donatur Ecclesie cum onere celebrationis Missarum, desinit esse laicales, in c. Significatum, n. 1. de præben. 84
- Res de facili redit ad naturam suam, in c. Novus, n. 24. Ne Res vacent. 206
- Res de facili redit ad primæviam naturam, in cap. Intimatione, n. 1. de feud. 219

Reservatio.

- Reservatio aliquo casu Papæ, censetur etiam reservata illius cogens, in c. Licet, n. 12. de foro compet. 60
- Causam reservatam in Massis Sacerdotes, vel penitentes, in c. Omnis, n. 21. de penit. & remiss. 115
- Causa reservare quòd sit, ib. n. 50. 115
- Reservatio actus et localis, ibid. n. 56. 115
- Decretum Clem VIII. quoad causam reservationem subjicit regulares Episcopo, in cuius diocesi morantur, non autem alieno, ibid. num. 5. 115
- Ordinarii debent paucos, & necessarios casus reservare, ibidem num. 50. 115
- Reservacionis casus est etiam Sacerdoti Imperio, ib. n. 60. 115
- Reservatio unius Episcopi non substat alium, ib. num. 61. 110
- Reservatio causam est fructu accipienda, ib. n. 60. 110
- Causam reservatam à Papa ab Episcopo Diocesanum non adest personam nullius diocesis, in c. Cùm dicitur, n. 31. de præben. 84
- Causa liberè reservata an, & quando possit inferiori Prælati, ibid. n. 31. & seq. 119
- Episcopi non debent premissis sibi reservare casus, quibus à potestate aliena est excommunicatio, nisi propter necessitatem personalem, vel aliam necessitatem causam, in c. Super, n. 1. de lenti excomm. 160

- Reservatio casus n. inducitur ex eo quod Summus Pontifex ab-
solutioem ab illo casu impetravit. ibidem num. 32. 316
- Reservatio vacationem in Curia est clausa in corpore juris, &
nulla minor, aut potentior invenitur, in c. Sicut unire, n. 57.
de exceff. Prælat. 214
- Reservatioibus Apostolicis sublata est jus eligendi Prælatum,
quod habent Capitula de jure communi, in c. Nullas, numer.
de Elect. 213
- Reservatio in aliquibus arguit confessionem in reliquis in c. Cùm
dilectus, num. 18. de relig. dom. b. 439
- Reservatio iuris nihil dat, & nihil auferit, sed tantum jus refer-
vantis conservat, in cap. Veniens, n. 14. pe. Trancat. 558
- Reservatio afficit etiam successorem, si fiat per modum legis,
 seu statuti, in cap. Cùm pro causa, numer. 28. de sentent. ex-
com. 339
- Reservatio in aliquibus potest dici pœna, ibidem num. 31. 339
- Resistant, caventur, intercedit, sunt equipollentia, in c. Ue Ab-
bates, n. 102. de rat. & qualit. 397

Resistentia, communis.

- Resistentia eorum, qui deservire non tenentur, inanis est, in c.
In Ecclesiis, n. 127. de Capel. Monachor. 502
- Resistentia decreta non sunt amatè intelligenda, in c. Relatum,
n. 19. de Cleric. non resid. 31
- Residere quid sit, in c. Licet, n. 23. de præben. 135
- Resistentia onus intelligendum est cum effectu, in c. Conqueren-
te, n. 14. de Cler. non resid. 35
- Residere nihil aliud est, quam deservire, ibid. num. 16. 35
- Resistentia continua requirit servitium magis pœnitium, ibidem
num. 17. 35
- Resistentia ex vulgari usu loquendi fundatorum intelligitur per-
sonalis, ibid. num. 21. 36
- Resistentia debet esse laboriosa, & non otiosa, in c. Ex parte
n. 15. de Cler. non resid. 42
- Dispensationes super residentia.
Vide in verb. *Dispensatio super residentia.*

Resistentia in Beneficiis simplicibus.

- Resistentia personalis, & obligatio Missas celebrandi, & in-
serviendi per seipsum in Capellis, & Beneficiis simplicibus,
quibus casibus censetur indulta ex sententia Sacre Congre-
gationis Concilii, in cap. Ue Abbates, numer. 78. de rat. &
& qualit. 324
- Resistentia intelligitur de personali ex vulgari modo loquendi cu-
rum, qui fundant Capellania in Cathedralibus, & Collegiatis,
ibid. num. 101. 327
- Resistentia in beneficiis non curatis est de jure positivo, in c. Ex-
cipianda, § Qui verò, n. 28. de præben. 123
- Resistentiam non faciens in beneficio etiam modicæ æstimationis
illo privati debet, in cap. Conquerente, numer. 1. de Cler. non
resid. 34
- Resistentiam facere in Ecclesia non Parochiali, nec Collegiata,
an importet, ut Capellanus celebrare debeat per seipsum, &
sit actus Sacerdotis, ibid. num. 12. 35
- Resistentia etiam in beneficiis simplicibus de jure communi per
alium impleri non potest, ibid. num. 13. 35

Resistentia quoad consuetudinem, & servitium.

- Consuetudo non resistendi in Monasteriis commendatis arguit cu-
ram animarum non incumbere ipsi Commendatariis, in cap.
In Ecclesiis, n. 28. de Capel. Monachor. 502
- Consuetudo inserviendi per Vicarium beneficio curato, & fructus
in absentia percipiendi, valida est secundum aliquos, in cap.
Ex parte, n. 22. de Cler. non resid. 42
- Contrarium, ibid. n. 27. 43
- Consuetudo etiam immemorabilis percipiendi fructus beneficii
Curati in absentia, eique per Vicarium inserviendi, est corrup-
tela, ibidem num. 27. 43
- Et in c. Cùm omnes, n. 36. de Constit. 55
- Consuetudo non resistendi, & percipiendi fructus beneficii in ab-
sentia an valeat, in d. cap. Cùm omnes, n. 11. & seq. usque ad
num. 36. 93
- Quid in beneficiis simplicibus, ibid. num. 12. 93
- Et quid in beneficiis in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis,
num. 13. 93
- Et quid in beneficiis curatis, ibid. n. 36. 95
- Consuetudo non resistendi in Beneficiis simplicibus valida est, ibi-
dem num. 16. 93
- Consuetudo percipiendi fructus præbende in absentia in Cathed-
ralibus Ecclesiis non valet de juri communi, ibid. n. 18. 93
- Consuetudo percipiendi fructus præbende in absentia an valeat
ex casu, in quo Canonici absens non inservit per substitutum,
ibid. num. 10. 94
- Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. num. 21. 94
- Consuetudo immemorabilis, secundum quam ex quamvis causa,
& ultra tres menses ab Ecclesiis Cathedralibus abesse licet, sub-
lata est à Concilio Tridentino, ibid. num. 23. 94
- Consuetudo Ecclesiæ Compellens, quæ dignitates absentes pro
justitia ministranda habentur pro sacerdotibus, sublata est à
Concilio Tridentino, ibid. num. 23. 94
- Consuetudo etiam immemorabilis non excusat. Canonicos ab ali-
qua hora illius diei, quo choro interesse tenentur, eo pretextu,
quod adfuit alii ab ipsis missi, ibid. num. 24. 94
- Consuetudo non resistendi, cum Ecclesiæ, vel dignitas nullus habet
redditus, licet valeat de jure communi, tamen sublata est à
Concilio Triad. in Canoniticis, & Curatis, ibid. omni. 25. 94
- Consuetudo etiam immemorabilis non resistendi in Collegiatis Ec-
clesiis insignibus non valet, ibid. num. 31. 94
- Et quid in non insignibus, ibid. num. 31. 94
- Consuetudo immemorabilis percipiendi in absentia quotidianas
distributions non tenet, ibid. n. 32. 95

Ergandi Refertor.

- Consuetudo etiam immemorabilis non resistendi in beneficiis cu-
ram animarum habentibus, eisque per alium deservienti, est
corruptela, ibid. num. 36. 95
- Consuetudo vacandi à servitio Chori ultra tres menses sublata est
à Concilio Tridentino, in cap. Licet, n. 11. de præben. 125
- Etiam si immemorabilis in Cathedralibus, & Collegiatis inhi-
gibus, ibidem num. 32. 125
- Consuetudo percipiendi in absentia quotidianas distributiones
non valet, in cap. Licet, num. 27. de præben. 138
- Et etiam si immemorabilis, ibid. num. 27. 138
- Consuetudo percipiendi in absentia quotidianas distributiones non valet,
in cap. Licet, n. 11. de præben. 125
- Consuetudo quæ nullus participat de massa communi nisi per an-
num gratis inservit, non est sublata à Concilio Tridentino,
nec à Constitutione S. Pii V. ibidem n. 86. 138
- Consuetudo, qua absentes per tres menses à Concilio permisso
mittunt etiam fructus messie grossæ, est laudabilis, & obser-
vanda, ibidem num. 94. 138
- Immemorabilis consuetudo non resistendi intelligitur, si à nullo
profus solitum fuerit resistendi: secus si alii residerint, alii non,
in c. Cùm omnes n. 32. de Constit. 55
- Consuetudo longiori quam novem mensium spatio quotannis in-
serviendi in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, an sit
sublata à Concilio Tridentino, in c. Ad audientiam, n. 10. &
& seq. usque ad n. 16. de Cler. non resid. 60
- Consuetudo aut statutum vacandi ultra tres menses à servitio Cathed-
ralibus, vel Collegiatis Ecclesiæ, restringitur à Concilio
Tridentino ad tres menses, ibid. n. 9. 60
- Consuetudo, secundum quam Canonici Regulares absunt cum
licentia per quadraginta dies, & lucrantur distributiones, an
valeat, ibid. n. 16. & seq. usque in fin. 60
- Resistentia Canonicozum.
Vide in verb. *Canonici quoad Resistentiam, & c.*
Et in verb. *Resistentia, Consuetudo.*
- Resistentia Cardinalium.
Vide in verb. *Cardinales quoad residentiam.*

Resistentia Episcopii, & Parochi.

- Resistentiam Pastorum Concilium Tridentinum diffinierit esse
de jure Divino, in cap. Ex parte, n. 10. usque ad n. 10. & n. 28.
de Cleric. non resid. 41
- Resistentiam in Episcopopatibus, & beneficiis Curatis esse de jure
divino, qui autores ferentur, ibid. num. 25. 41
- Resistentiæ præceptum quo sensu dicitur esse de jure divino, ibi-
dem num. 26. 47
- In Episcopopatibus, & beneficiis curatis esse de jure divino multi-
plices ostenditur, ibid. n. 28. 43
- In Episcopopatibus, & curatis per se obligat non tantum semper,
sed etiam ad semper, ibid. n. 68. 44
- Licet affirmativum includit in se præceptum negativum, ibid. n. 46
Cardinalis à Turresemata invecivta in Episcopos non resisten-
tes, in c. Qualiter, n. 3. de Cler. non resid. 50
- Cardinalis Cajetani invecivta in sublimes personas, quæ munia
Pastoralia per se non obtinet, sed alteri delegant, in cap. Du-
dum, il secondo, n. 27. de elect. 170
- Residere tenentur Episcopi apud suam Cathedralen temporibus
Adventus, Quadragesimæ, &c. nec sufficit, ut in diocesi re-
sident, in c. Canonum statuta, n. 101. de Constit. 12
- Vide in verb. *Episcopus quoad residentiam.*
Et in verb. *Parochus quoad residentiam.*
Et in verb. *Prælati quoad residentiam.*
- Juramento Parochi super necessitate casuum absentie non sta-
tur, in c. Relatum, n. 50. de Cler. non resid. 34
- Concilium Tridentinum in quibus innovet antiquos canones con-
tra Pastores non resistentes, in cap. Qualiter, num. 10. de Cler.
non resid. 10
- Causa negativa an in foro conscientie excuset Parochum ab obti-
nenda licentia abundi extra Parochiam, in c. Relatum, n. 34.
& 44. de Cler. non resid. 33
- Causas absentie repentinis Episcopus non tenetur Metropolita-
no significare, ibid. num. 16. 33
- Vide in verb. *Parochus quoad residentiam.*
- Statutum prohibens, ne quisquam curatus ab Ecclesiâ absit, etiam
per unicum diem, sine Episcopi licentia, sub penis pecuniariis,
non est contra Concilium Tridentinum, in c. Relatum, n.
n. 23. de Cler. non resid. 33
- Addendum tamen illatum, ut decur facultas Vicariis foraneis
concedendi talem licentiam, ibid. n. 24. 33
- Statuta Episcoporum, ne Parochi absint ultra duos dies, licet
non sint contra Concilium Tridentinum, ex illis tamen jubetur
tolli pœna excommunicationis, ibid. n. 40. 33
- RESIGNANS cum pacto ut beneficium alteri conferatur, simo-
niam committit, in c. Dilecto, n. 6. de præben. 122
- RESIGNATIO in manibus Ordinarii est simoniaca, si resignans
tacite, vel expressè in pacto deducat, ut beneficium certæ
personæ conferatur, in c. Non line, n. 33. de arbitri. 692
- Resignationis appellatio ex proprietate vocabuli venit etiam
dimissio, ibid. n. 34. 693
- Resignatio facta in manibus Ordinarii eo pacto, ut beneficium
certæ personæ conferatur, est simoniaca, in c. Ex parte, nu-
13. de Offic. delegat. 528
- Vitium tamen purgatur, si Pape auctoritas Intercedat, ibid. n. 12
Resignatio non subtrahit Episcoporum ordinem, sed executionem
in c. Requiritur, num. 4. de ordin. ab Episcop. 377
- Resignationis causæ redemptur omnes ad impedimentum exe-
quendi officium pastorale, in c. Nisi cum fridem, n. 11. de ren. 357
- Vide in verb. *Bulla S. Pii V.*
- Resignationes recipere parentum Clericorum in favorem filio-
rum reprobandur à Concilio Tridentino, in c. Ad extirpandas,
n. 4. de fil. Presbyter. 472
- Resignatio fieri potest ea intentione, ut beneficium alteri confeta-
tur, dummodo id non deducatur in pactum, in c. Dilecto, n.
5. de præben. 112

- 1 Resignatio beneficii cum reservatione pensionis non potest fieri coram Episcopo, in c. Nihil esset, n. 20. de Præben. 177
- 1 Simoniaci an sit resignatio facta ea intentione, ut beneficium conferatur nepoti, vel alteri, in c. Ex parte, n. 15. de Offic. deleg. 513
- 1 RESOLVERE, de adere, respondere, quod importat, in cap. Quoniam, n. 18. de Constitut. 111
- 1 RESPONSIO debet congruere interrogationi, in cap. Cuius contingerat, n. 42. de stat. & qual. & in cap. Cui non ab homine, n. 4. & 9. de iudic. 19
- 1 Responso ut sit latius quam interrogatio, non est inconueniens, in c. Super iudicatum, n. 4. de præben. 310
- 4 Responso facta ex intervallo non nocet, nisi, que consensu contrahantur, in c. Licet, n. 3. & 9. de spons. dicitur 38
- 5 Respondere nihil, vel ita respondere, ut incertus dimittatur interrogator, patet sunt, in cap. Falsidicus, n. 19. de iur. iur. fals. 176
- 1 REPUBLICÆ interest peccata nocentium esse nota, in c. Peruenit, il primo, n. 6. de re lib. eugen. 159

Restitutio.

- 1 Possessor bonæ, vel malæ fidei an, & quando teneatur fructus restituere. 130
 - 1 Vide in ver. Possessor & quoad fructuum restitutionem.
- 2 Dæmonium non sufficit eijcere per penitentiam in oratione, & jejunio, nisi restituantur fructus iniuste percepti, in c. Graviss, n. 9. de re lib. spiritali 120
 - 1 Vide in ver. Fructuum condemnatio.
 - 1 Et in verb. Distributiones quotidianæ quando restituendæ.
- 5 Restitutio est prioris iuris reparatio, in cap. Mandato, n. 56. de simonia. 64
- 5 Restitutio facta per Papam, ubi aliud non exprimitur, intelligitur neci sine juris præiudicio alieni, ibid. n. 57. 64
- 5 Restitutio non est necesse, ut præcedat absolutioem, ibidem n. 66. 65
- 5 Restitutio dicitur facta qualicumque satisfacta, ibid. n. 68. 66
- 5 Restitutio à male proviso in concursu fieri potest competitoribus in multis casibus sine ullo periculo detegendi delictum occultum, ibid. n. 73. 66
- 5 Restituendi impotentiam non extinguunt substantiam obligationis, sed suspendit illius effectum in tempus, quo impedimentum cessaverit, ibid. n. 74. 66
- 5 Restitutio quibus faciendâ sit ab eo, qui in fraudem obtinuit beneficium in concursu, ibid. n. 75. 66
- 5 Restitutio pecunie an possit fieri per partes invito domino, in c. Ne innotatis, n. 42. de Constitut. 31
- 1 Restitutio adversus lapsum quinqueenniâ ad deducendam professionis nullitatem quibus clausulis concedatur, in c. Perlatum, n. 26. & 31. & 38. de iur. iur. vi met. caus. 677
- 1 Restitutio in integrum contra professionem non datur, etiamsi dolus intercesserit, ibid. n. 20. 680
- 1 Restitutio in integrum adversus lapsum quinqueenniâ an possit iuste denegari nulliter professis, ibid. n. 55. 681
- 5 Restituere quis non tenetur bona ordinis inferioris cum iactura prioris superioris, in c. Officium, n. 21. de prebent. & remis. 104
- 1 Restitutio in integrum non competit Clerico in bonis patrimonialibus, sicut competit in bonis Ecclesiæ, in c. Episcopus, n. 12. de præben. 71
- 1 Restitutio in integrum minori regulato ad professionem non datur, in c. sign. fictum, n. 10. de Regulat. 162
- 1 Restitutio in integrum non datur in iurico ratione pensionis in bonis patrimonialibus, vel in redditibus Ecclesiasticis ei debitis, in c. Consuetudines, n. 10. de Consuetudine. 124
- 1 Restitutio in integrum ut Ecclesiæ possit concedi, requiritur, ut sit læsa, & de læsione appareat manifestè, in cap. Requisivit, n. 6. de re lib. in integr. 637
- 1 Item ut læsio sit magna, seu enormis, ibid. n. 8. 637
- 1 Item ut Ecclesiæ sit infra tempus restitutionem petendi, ibidem n. 9. 637
- 1 Item ut remedium ordinatum non competat, ibid. n. 10. 637
- 1 Restitutio in integrum post quadriennium non datur minori, necque Ecclesiæ, que vice minoris censetur, nisi ex rationabilibus causis, ib. n. 11. & seq. 637
- 1 Et quadriennium non currit, quamdiu vivit Prælatum, qui malè alienavit, ibid. n. 14. 637
- 1 Restitutio in integrum datur Ecclesiæ etiam post quadriennium, si enormissimè sit læsa, ibid. n. 11. 637
- 1 Restitutio in integrum est remedium extraordinarium, quod non datur nisi in subsidium, & ubi remedium ordinarium non competit, ibid. n. 16. 637
- 1 Restitutio in integrum non datur contra factum Principis, in c. Novit, n. 15. Ne sede vacante. 105
- 5 Nec supplicatio admittitur nisi infra biennium, ibid. n. 16. 105
- 1 Restitutio est actus iustitiæ commutativæ, in c. Mandato, n. 14. de simonia. 63
- 1 Vide in ver. Concessus.
- 1 Et in ver. Dimissio.
- 5 Impediens ex iniusta causa, ne Præbenda detur ei, cui firmatum erat ut daretur, tenetur ad restitutionem æqualis, in d. c. Mandato, n. 10. simon. 61
- 5 Sed si impediatur, antequam firmatum sit, tenetur ad aliquam compensationem arbitrio iudicantis, ibid. n. 11. 61
- 1 Restitutio ad bona publicata non trahitur ad ea, que medio tempore in alium legitimè translata fuerint, in c. si Episcopus, n. 2. de Paroch. 163
- 1 Restitutio Ecclesiæ contra contractum, per quem dicitur emittitur læsa, in c. Ad nostram, n. 1. de Reg. Ecclies. non alien. 210
- 1 Restitutio in integrum adversus lapsum quinqueenniâ an sit concedenda nulliter professis, qui spontè ad saculum rediit, & uxorem duxit, in c. Consultus, n. 14. Qui Cler. vel. vov. 47
- 1 Restitutio in integrum adversus lapsum quinqueenniâ non potest concedi ab inferiore à Papa, ibid. n. 15. 47
- 4 Et paria sunt eam non obtinuisse, vel obtinuisse à peccatore non habente, ibid. n. 16. 47

- 1 RETENTIO facilis datur, quàm nova acquisitio, in c. Quoniam, n. 11. de Jurepatr. 311
- 5 Retentio facilis datur, quàm petitio, in cap. Tua nos, n. 14. de iur. iur. 11
- 5 RELIQUOTRACTIO in gratiosis nunquam fit in præiudicium tertii, nisi aliud in litteris exprimat, in cap. Mandato, n. 51. & seq. de simonia. 65
- 5 REVALIDATIO beneficii in concursu obtenti est ex sui natura præiudicialis, in c. Mandato, n. 6. de simonia. 65
 - 1 Vide in ver. Concessus.
- 1 REVELARE non licet quod norum est per viam sacramenti, etiam si esset in præiudicium totius Mundi, in cap. Tua nobis, n. 42. de Testam. 181
- 1 Iurans non revelare superiori præcipienti est perjurus, ibidem n. 44. 184
- 1 Et quando hoc præcedat, n. 45. 184
- 1 Reverentia in quibus consistat, in c. Conquerente, n. 15. de Offic. ordin. 187
- 1 Debetur Episcopo suo etiam ab exemptis, ibid. n. 15. 187
- 1 Item à regibus, & Presbyteribus factis, ibid. n. 17. 187
- 1 Reverentia duplex, in cap. Audimus, n. 19. de Reliq. & vener. 604
- 2 REUS si vigore suæ exemptionis agat præveniendò ad eorum, vel imploret officium iudicis, sequi debet forum actoris, in cap. si Clericus, n. 24. de foro. omper. 64
- 1 Reus actioni suæ propria instrumenta edere non tenetur, in cap. Ex Episcopo, n. 1. de probat. 113
- 1 Reus coram delegato Parte trahitur potest ultra duas dietas extra forum iudicantis, in c. Nonnulli, n. 2. de Rescript. 166
- 1 Reus in qualibet parte dicitur etiam potest coram delegato ab Episcopo etiam ultra duas dietas, ibid. n. 4. 166
- 1 Reus tantum qui utitur beneficio, ut trahi non possit ultra duas dietas, non autem actor, ibid. n. 5. 166
- 1 Reus conveniri potest ultra duas dietas, si partes expressè confessionem in iudices remoret, ibid. n. 12. 167
- 1 Idem si Papa rescribat ex certa scientia, n. 11. 167
- 1 Reus ex stylo ad Curiam trahitur etiam ultra duas dietas, nisi sint privilegiatus, ibid. n. 14. 167
- 1 Reus per Ecclesiam transiens, dum ad supplicem dactoris, gaudet immunitate, nec potest in vi violentè extrahi, in cap. Magnus, n. 41. & 61. de oblig. ad rat. loc. 490
- 1 Reus ad mortem damnatus Eucharistiam suscipiens non gaudet immunitate, ibid. n. 51. 491
- 4 Reus excipiens de illegimitate actoris existens in quasi possessioe, est actor, & probare debet, in c. Lator, n. 57. & 75. 11
- 1 Quis sit legitimus. 11
- 5 Reus non iuridicè interrogari potest in re de delicto non commisit, intelligendè intra se, prout subest illi iudicio, in cap. Falsidicus, n. 46. & n. 119. de Crim. fals. 171
- 5 Et idem in teste, qui iurari se nescire, ibid. n. 47. 171
- 5 Contrarium, ibid. n. 119. 176
- 5 Reus non tenetur respondere, si iudex exquirat quod non debet, secundum ordinem iuris, sed potest appellare, vel abesse licet subterfugere, sed non preterit ut mendaciam, ibid. n. 130. 175
- 5 Reus debitor in solidum obligatus, creditori à quo maluerit potest debitum exigere, in c. factus, n. 2. de sentent. excomm. 174
- 5 Nec convenitur potest opponere exceptionem d'excusationis, ut actor conveniatur, ibid. n. 47. 174
- 1 Declaratur, ibid. n. 49. 174
- 1 Reus quando diffinit, vel absolvitur ex capite innocentis, & quando ab observatione iudicis tanquam non reperit culpabilis, in cap. Vestra, n. 131. & 133. de cohabit. Cler. & Mon. 10

REX.

- 1 Reges plures in uno regno esse possunt, in c. sign. facti, n. 2. de elec. 217
- 1 Reges effugere debent, ut custodiantur leges, & præcepta Dei, in c. Cui venimus, n. 17. de iudic. 23
- 5 Regia privilegia tolluntur per legem generalem, etiam si de illis non fiat specialis mentio, in cap. Cuius Capella, n. 6. de privileg. 213
- 2 Reges multi sunt, qui Superiores in temporalibus non recognoscunt, in c. Ex Episcopo, n. 4. de probat. 213
- 3 Reges sicut dignitate auctoritate præcedunt, ita potestatis prærogativa gratia sunt atollendi, in ap. Ad hæc, n. 16. de Re. lib. domibus 213
- 3 Rex alienare, seu donare non potest in præiudicium regni sui, & contra Regis honorem, in cap. Recolentes, n. 10. de Statu Monach. 217
- 1 Regium iura Concilium Tridentinum præservavit, sed nova non attribuit, in cap. De Nenodochis, n. 15. de Re. lib. domibus 217
- 3 Regia præiudicium de facto à secularibus in iuris assumpta, Ordinarii iurisdictionem non lædit, ibid. n. 18. 217
- 1 Rex Angliæ si de iure faciat mentumem, de suo regno intelligitur, in c. Canonum si iura, n. 51. de Constit. 217
- 1 Rex in suo Regno est Monarcha, & totum continentem, ib. n. 18. 217
- 1 Reges, & eorum Officiales an, & quando interesse possint in Concilio. 217
 - 1 Vide in ver. Synodus provincialis qui debent intervenire.
- 1 Rex, qui creditur mali affectum cum est ad effectum gentium, & renunciat regi, de factore redargitur à Legislatoribus, in c. Ut sit, n. 9. & 11. de his Presbyter. 217
- 1 Rex est secularis persona, in cap. Cui non ab homine, n. 1. de iudic. 10
- 1 Rex non iungitur christum in capite, sed oleo dicitur in brachio, sive humero, vel in auro, ibid. n. 9. 10
- 1 Rex habet in Regno sua iura supremæ Principis, idest Imperatoris, in c. Ad falsarium, n. 22. de Crim. fals. 217
- 1 Rex, qui passim Regni possidet, in paritate opinionum utitur, que probabilium in quibus est de sua possessione vi deiciatur, in c. Ne innotatis, n. 109. de Constit. 17
- 1 Rex Portugallie inhabilis à Regno non tenetur, sed datum in

era jure: à Romano Pontifice ob publicam utilitatem, in c. Ca-
 terum, num. 56. de Rescript. 144
 RIGOR quod fit, in c. Nimis, n. 5. de fil. Presbyter. 475
 RITUS proprii quid fit, in c. Presbyter, nu. 16. de Sacram. non
 inter. 298
 ROBOAM reprehenditur, quod sequutus fuerit consilium juve-
 num deserto consilio seniorum, in c. Ne innitaris, n. 265. de
 Constat. 62
 ROMÆ quilibet Clericus, aut etiam laicus in causis ad forum Ec-
 clesiæ spectantibus conveniri potest, licet aliis ibi forum spe-
 cialiter non sortitur, in c. Licet, n. 22. de foro compet. 64
 ROMANAM Ecclesiam excusat necessitas, cum non possit de suo
 omnibus providere, in c. Inter cetera, n. 17. de offic. ordin. 582
 Romana Ecclesiæ vacantis pastor, sponsum, & caput visibile est
 Christus, in c. Cùm olim, n. 16 & 24. de major. & obed. 625
 Romana Ecclesiæ, mortuo Papa, dicitur acephala, & viduata, ibid.
 num. 22. 625
 Declaratur, n. 24. & 25. 625
 Romana Ecclesiæ nunquam à tramite Apostolicæ traditionis er-
 raffe probatur, in c. Venerabili, n. 17. de testibus. 156
 ROFREDUS Beneventanus increpatur, quod irreverenter de
 Papa loquutus fuerit, in c. Super specula, n. 26. Ne Cler. vel
 Monach. 185
 ROTÆ decisio de Abbatis ordinantibus sæculares cum dimis-
 sionis Episcopi expenditur, in cap. Aqua, n. 17. de Consecr. Ec-
 cles. vel Altar. 520
 Rotæ decisio, quod Episcopus ex magna causa dispensare possit
 contra Canones etiam Concilii, multipliciter declaratur, in cap.
 Nimis, n. 24. & seq. usque in fin. de fil. Presbyter. 478
 Rotæ Romanæ decisiones sunt magistrales, & probabiles tantùm,
 licet magnum habeant pondus autoritatis, in c. Cùm venis-
 sent, num. 31. de Judic. 22
 Rotæ Romanæ decisiones prævalent communi opinioni, ibidem
 num. 32. 22
 Item faciunt jus in Curia ad instar flyli, saltem si secundum eas
 fuerit sæpius iudicatum, ib. n. 31. 23
 Rotæ Romanæ in suis decisionibus non licet Tridentini Concilii
 decreta interpretari absque speciali facultate, ibidem num. 34.
 & seq. 23
 Rotæ decisio in causa Salamantina jurisdictionis cur non impres-
 sa inter decisiones Cardinalis Seraphini, in c. Significasti, n. 15.
 & 20. de Off. Archid. 514
 Rotæ Auditores non sunt familiares Papæ, in c. Ex parte, il se-
 cundo, n. 16. de privi. 261
 Rotæ Auditorum jurisdictione est ordinaria in procedendo, sed de-
 legata in sententiando, in c. Cùm olim, n. 7. de major. & obed. 625
 Rotæ decisio in causa Parmen. status refertur, in c. Lator, num. 6.
 Qui filii sint legit. 79
 Expenditur, ib. n. 7. & num. seq. usque ad n. 54. & n. 71. usque ad
 num. 88. 82
 Revocatur, ib. n. 27. 82
 Rotæ decisio in causa Cordubensi super unico beneficii litigio
 refertur, in c. Sicut nunc, n. 58. de Excess. Pralat. 212
 RUBRICÆ Missalis Romani servari debent non obstante quo-
 cumque præteritis, & contraria consuetudine, in c. Cùm creatu-
 ra, n. 29. de Celebr. Missar. 584
 Rubricæ Decretalium ut legum sunt authentice, & allegari pos-
 sunt ad decisionem causarum, si habeant orationem perfectam,
 ib. num. 30. 589
 Secus in rubricis Decreti, & cur, ib. n. 31. 589
 Rubricæ Decreti non sunt authentice, excepta prima, in c. San-
 ctum Statuta, n. 40. & seq. de Constat. 17
 An illarum author fuerit Gratianus, ib. n. 41. 18
 Rubrica prima Decreti, quo sensu dicatur authentica, ibidem nu-
 mer. 41. 18
 Rubrum declarat materiam nigri esse illius naturæ, & ejus est tu-
 brum, in c. Qui Presbyterum, n. 29. de penit. & remiss. 207
 Rudes, & ignari in quo differant, in cap. Cùm sit ars, num. 5. de
 arat. & qual. 435
 Rumor quid sit, & in quo differat à fama, in c. Vestra numer. 43.
 de inhab. Cler. & Mulier. 435
 Rutilius, & coloni Ecclesiæ an, & quibus casibus sint exempti à
 jurisdictione seculari, in c. Nullus, n. 46. de foro compet. 48
 Rutilius tamdiu privilegia suffragantur, quamdiu agros colunt,
 & vadunt, & recedunt, in cap. Innovamus, num. 2. & 10. de
 Treug. & pace. 627

S

Sacerdos, communia.

1 Sacerdos supremus in primitiva Ecclesia consecrabatur speciali
 consecratione, & ad speciale auctum, in c. Quantum, num. 14. de
 Constat. 198
 Sacerdotibus debentur stipendia laboris jure Divino, naturalique,
 in c. Præterea, n. 24. Ne Prælat. vires suas. 70
 Sacerdotes Gentilium in ingressu Sacerdotii mediam partem reditu-
 m summo Sacerdoti ministrabant, ib. n. 42. 71
 Sacerdotum Ordo bipartitus est, in c. Requisivit, n. 70. de Ordin.
 ab Episcopo. 183
 Opinio Butrii, & Abbatis circa potestatem Sacerdotem resellit-
 tum tamquam periculosa, in c. Quantum, num. 6. & seq. usque ad
 num. 20. de consecr. 198
 Sacerdotes, & Curati super quibus sint examinandi, in c. Cùm sit
 ars, n. 10. de arat. & qual. 435
 Sacerdotis verbum a. i. sacrum, aut sacrilegium, in c. Cùm a-
 ustem, n. 17. de Jurapat. 523
 Sacerdotibus & Ecclesiæ ministris debentur alimenta ex reddi-
 tibus Ecclesiæ de jure divino, in c. Cùm secundum, num. 2. de
 præben. 90
 Sacerdotibus de altario vivere, non Luxuriari, permittitur, ibid.
 num. 3. 90
 Sacerdos ordinatus ante manus impositionem est verus Sacerdos

habens potestatem consecrandi corpus, & sanguinem Christi, in
 c. Presbyter, n. 26. de Sacram. non iteran. 458
 Vide in ver. Ordinum materia.
 Sacerdotes etiam inviti possunt à suis Episcopis ex una ad aliam
 Ecclesiam transferri, in cap. Quantum, nu. 50. & 88. de translat.
 Episcopi. 320
 Sacerdotes non possunt ad aliam Ecclesiam transferri inviti, nisi
 ex causa communis utilitatis, vel necessitatis, ib. n. 88. 323
 Vinolentum Sacerdotem Apostolus damnat, & vetus lex prohibet,
 in c. A crapula, n. 5. de vit. & honest. Cler. 6
 Sacerdos Regularis apostata, qui decem lurtis qualificata commi-
 sit, ex voto Congregationis ad triemes in perpetuum transmissus
 fuit, in c. Cùm non ab homine, n. 106. de Judic. 17
 Vide in ver. Clericus quoad degradationem.
 Sacerdos quantum ad virtutem Sacramenti est merè instrumen-
 tum, & organum inaninatum, licet sit organum vivum quan-
 tum ad meritum personale, in c. Vestra, n. 5. de cohabit. Cler.
 & Mulier. 11
 Oratio sancti fulcitur duplici merito, sed profani unico tantùm,
 ib. num. 6. 11
 Ecclesiæ quo sensu dicatur pollui ab indignis, ibidem num. 7. &
 seq. 11
 Sacerdos quantumcumque pollutus non potest divina Sacramenta
 polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum exsunt,
 ibid. n. 8. 11
 Vide in ver. Presbyter, Crdo, Character
 Sacerdotes mali Sacramenta admittendo se tantummodò læ-
 dunt, in c. Vestra, n. 9. de cohabit. Cler. & Mulier. 11
 Sacerdos Concubinarius.
 Vide in ver. Clericus quoad delicta.
 Sacerdotibus pro crimine famosi, & non notorii indicitur Canoni-
 ca purgatio, & si in purgatione desecrunt, sunt deponendi, in
 c. Vestra, n. 11. de cohabit. Cler. & Mulier. 15
 Sacerdos qui depresso habitu, & tonsura in sævis enormitatibus
 deprehenditur, non gaudet privilegio Canonis, in c. Contingit,
 il secundo, n. 13. & seq. de priv. excomm. 160
 Gaudet tamen privilegio fori, nisi ter monitus non desistat, ibid.
 d. n. 13. & seq. 170
 Sacerdotes, & Pastores Ecclesiæ sunt Medici spirituales, qui me-
 dentur languoribus animarum, in c. Ne innitaris, num. 206. de
 Constat. 60
 Sacerdotis officium est nulli nocere, omnibus autem velle profes-
 se, in c. Cùm Sacerdotis, n. 3. de postul. n. 672
 Sacerdos potest esse Advocatus pro conjunctis, qui alium Advocata-
 tum non recipiunt, vel non æquè bonum, ib. n. 7. 672
 Conjuncti dicuntur consanguinei, & affines ex licita copula usque
 ad quartum gradum, ib. n. 8. 673
 Illiæta verò usque ad secundum, ib. n. 9. 673
 Sacerdos potest patrocinari pro miserabilibus personis, etiamsi di-
 vites sint, ib. n. 20. 673
 Non tamen contra Ecclesiam suam, nisi imminet necessitas, ibid.
 num. 11. & n. 20. 671
 Sacerdos qui est Advocatus, vel Procurator pro extraneo contra
 Ecclesiam, in qua, vel à qua beneficium obtinet, tamquam in-
 gratus est ipso jure privatus beneficio, ib. n. 14. 673
 Sacerdos, si necessitas imminet, potest pro conjunctis contra Ec-
 clesiam suam patrocinari, ib. n. 20. 673
 Sacerdoti an liceat comedere post Matutinum, cùm dicitur ser-
 vandè Missam celebrare non præsumit dormitione, aut diges-
 tione, in c. Si considerit, n. 14. de Accusat. 10

Sacerdos quoad Confessiones.

1 Sacerdos existens in peccato mortali, si tempus ita urgeat, ut non
 sit locus penitentiæ, potest ministrare Sacramentum absque
 peccato, in c. Ne innitaris, n. 29. de Constat. 63
 Sacerdos excommunicatus denunciatus non potest Sacramentaliter
 absolvere penitentem, etiam in articulo mortis, in c. Quo-
 niam, n. 28. de Constat. 314
 Sacerdos ut valide à peccatis absolvat, debet non solum esse ap-
 probatus ab Ordinario, sed etiam habere jurisdictionem in pen-
 nitentem, in c. Ne pro dilatione, n. 8. de penit. & remiss. 323
 Sacerdos ab Ordinario non approbatus habet jurisdictionem habi-
 tibus, sed non auctu, ib. n. 12. 323
 Sacerdos de jure communi satis est non habeat potestatem absol-
 vendi habitus ad hoc, ut illius executio per electionem proroge-
 tur, secus post Concilium Tridentinum, ib. n. 14. 323
 Sacerdotes sæculares non Curati non possunt audire Confessiones
 consentium ex alienis decessibus etiam in auctu, in qua sunt
 approbati, ib. n. 21. & 27. 322
 Sacerdotes non Curati sine sæculares, sive Regulares non possunt
 audire Confessiones etiam subditorum episcopi approbantis, ex-
 tra diocesium, in qua sunt approbati, ib. n. 26. 322
 Sacerdotes simplices an habeant privilegium sibi eligendi Confes-
 sorem, ib. n. 31. 325
 Sacerdos secularis etiam in illa diocesi, in qua est approbatus,
 non potest audire Confessiones consentium ex alia Diocesi,
 ibid. n. 67. 320
 Sacerdos revelans peccatum sibi confessum punitur tanquam si-
 moniacus, & hæreticus ad fidem reversus, in c. Officii, n. 24. de
 penit. & remiss. 305
 Declaratur, ib. n. 25. & 38. 305
 Sacerdos quod sit in Confessione, non sit ut homo, sed ut Deus,
 & dicitur quasi nescitum, ibid. n. 20. 305
 Sacerdos in auctu Confessionis est Vicarius Dei specialis, ibidem
 num. 10. 305
 Sacerdos proprius quid dicatur, in c. Omnis, nu. 55. & seq. de pen-
 nit. & remiss. 311
 Sacerdos secularis etiam in diocesi ubi est approbatus, non potest
 audire Confessiones consentium ex Diocesi alienis, ibid.
 num. 70. 311
 Sacerdos proprius dicitur is, in cujus Parochia quis habet de-
 præsentem, in cap. Significavit, num. 31. & seq. usque ad nu. 49.
 de Paroch. 310

5 Sacerdos honoris excommunicatus de jure communi potest valide quem abolvere in articulo mortis, fecit ex Concilio Constantiensi, in c. A Prædeccessore, n. 111. de schism. 111

Sacerdos quoad Missam.

1 Sacerdos Officium, vel Missam celebrans per alium, factis citis, pro quibus tenetur offerre, sed non sua obligationi, in cap. Ex parte, n. 51. de Cler. non resid. 45

3 Sacerdotes non prohibentur primas Missas decantare, & in illis post Offertorium in medio Altaris ad populum se convertere, & oblationes accipere à sponde dantibus; sed perambulationes per Ecclesiam, & exhortationes prohibentur, in c. Pastoralis, n. 19. de his quæ fiunt à Prælat. 219

3 Sacerdos potest locare operas suas spirituales absque vitio simoniae, in c. significatum, n. 7. & n. 19. de Præbend. 21

1 Sacerdos non potest obligari pacto, vel statuto ad celebrandum quotidie, aut semper de unno sanctio, ibid. n. 2. 21

3 Sacerdos, qui tenetur ad solam Missæ celebrationem, non aurem ad illius applicationem, an possit pro applicatione elemosynam accipere, ibid. n. 37. 21

3 Sacerdos potest accipere elemosynam pro Missa, etiamsi aliunde habeat sustentationem, ibid. n. 41. 21

3 Sacerdos in consecratione, quæ est essentialis oblatio, non Ecclesia sed Christi personam agit, in cap. Fratritatem, num. 6. de sepulch. 257

3 Sacerdos, qui per Missam non celebrat, quot stipendia accipit, tenetur ad restitutionem ex decretis S. Congregationis Concilii de celebrat. Missar. ibid. n. 65. 257

3 Sacerdos an pronuncia Missa possit plura stipendia incongrua accipere, ibid. n. 80. & seq. usque ad n. 84. 259

3 Sacerdos qui alicui promittit gratis, & liberaliter Missam dicere, tenetur stare promissis, quantumcumque nudum sit pactum, ibid. num. 81. 259

3 Sacerdos obligatus ad plures Missas excuratur celebrando unam pro omnibus propter impossibilitatem celebrandi pro quolibet specialiter, aut propter consensum expressum, vel tacitum eorum, qui elemosynam conferunt, ibid. n. 88. 260

3 Sacerdos, qui tenetur ad solam Missæ celebrationem cum commemoratione, vel collecta, potest sacrificium quibus voluerit applicare, ibid. n. 90. 260

3 Sacerdos graviter peccat, si Missam non celebret saltem quater in anno, scilicet in præcipuis festis, in cap. Dolentes, num. 1. de celebr. Missar. 261

3 Cogi tamen non potest ab Episcopo ex Decreto Concilii Tridentini, sed inmeritatum, ut non impeditus celebret, ib. n. 14. 262

Vide in ver. Missæ.

3 Sacerdotalis dignitas nulla dignitas seculari æquiparari potest, in c. Indecorum, n. 70. & 56. de stat. & qual. 260

3 Sacerdotalis dignitas est eminentior quilibet dignitate seculari quantum ad spiritualia, ibid. n. 56. 262

3 Sacerdotalis dignitas excedit omnem dignitatem sæcularem, in c. Qualiter, n. 10. de Cler. non resid. 261

3 Sacerdotale officium potest esse sine Pontificali sed non è converso, in cap. Requiritur, num. 46. & 79. & seq. de ordinat. ab Episc. 181

1 SACERDOTIUM a suo non requiritur ad obtinendas dignitates, quibus annexus est ordo Presbyteratus; sed factis est, ut provisorius in unum annum se faciat pronoveri, in cap. Cum in cunctis, num. 41. & 61. de elect. 245

Vide in ver. Ordines beneficiorum annexi.

3 Sacerdotium superveniens tollit munus publicum, & solvit compromissum prius incitum, in c. Magnus, num. 17. de obligat. ad tationem 287

3 Sacerdotio nulla dignitas secularis adæquatur, in cap. Cum non ab homine, n. 8. de Judic. 10

Sacramentum, communia,

1 Sacramentorum essentialia dispositioni juris Ecclesiastici non subsunt, in c. Cum contingat, n. 29. de stat. & qual. 242

1 Sacramentum quid, ibid. n. 92. 245

1 Sacramentum ordinis est voluntarium, in cap. Quæris, num. 26. de stat. & qual. 241

1 Sacramenta Ecclesiastica non subduntur humanis legibus, in cap. Ut idem autem, n. 26. de cognat. spir. 58

1 Sacramentum quid, in c. Requiritur, n. 57. de ordinat. ab Episc. 181

1 Sacramentum quodlibet non iterabile non requirit aliquam dispositionem ex parte suscipientis, sed tantum ut ab eo contra se voluntarius non obstat, in c. super inordinata, n. 40. de preben. 151

1 Sacramenta omnia sunt ex institutione Christi, in c. Cum venisset n. 12. de sacr. Unde 446

1 Ecclesia sicut non potest nova sacramenta instituire, ita nec materiam, & formam sacramentorum immutare, ibidem numer. 20. 446

1 Sacramenta sunt fundamenta religionis, ibid. n. 11. 446

1 Ration, qui in sacramentis sunt ex institutione Ecclesie, non sunt de essentia, sed de solemnitate tantum, ibid. n. 11. 446

1 Sacramentorum unum formis pertinet ad unitatem fidei, ibidem num. 16. 445

1 Sacramenta omnia tribus persciuntur, materia, & forma, & ministerio, ibid. n. 11. 447

1 Sacramentis, in quibus imprimitur character, illud est essentialis, in quo, sine per quod character imprimitur, ibid. n. 14. 447

1 Materia in sacramentis debet significare principaliter rem contentam, ibid. n. 47. 443

1 Significatio vel sacramentalis est de essentia sacramenti, & habetur sufficienter per materiam eius, ibid. n. 45. 445

1 In sacramentis requiruntur res determinatæ ex institutione Christi, ibid. n. 10. 441

1 Sacramentum sine materia, & forma determinata non est realiter sacramentum, ibid. n. 11. 441

1 Sacramentum est sacra rei symbolum, & invisibilis gratia visibilis forma, ibid. n. 21. 441

1 Sacramentum a quoque Christus non exhibet, nisi quod ipse accipit in exemplum, excepto Pœnitentia, & extrema Unctione, num. 18. 442

1 Materia semel determinata in sacramento est de essentia, & amplius mutari non potest ab Ecclesia, ibid. n. 19. 441

1 Sacramenta omnia, & eorum essentialia sunt immediate ex institutione Christi, in c. Presbyter, n. 11. de faciam. non intercan. 456

1 Ecclesia in sacramentorum dispensatione potest abstinere abstinendi, vel mutandi, salva eorum substantia, ibidem numer. 14. 446

1 Sacramentum quid, ibid. n. 17. 447

1 In sacramentis habentibus materiam corporealem & usum humanum non sunt de essentia sacramentorum, ibid. n. 21. 447

1 Res invisibilis, & verba sunt de essentia sacramenti, ib. n. 19. 447

1 Sacramentum potest trahere separatim, sicut potest habere separatim, in c. Quid à prædeccessore, n. 19. de schismat. 206

1 Sacramenta recipiens ab excommunicato tolerat an peccet mortaliter, ibid. n. 64. 208

1 Sacramenti vinculi in majori quovis hominis præcepto, in c. Tua nobis, n. 19. de Testam. 211

1 Sacramentum immutato spectat ad solum instituentem Christum, in c. Quod nobis, n. 5. de Claudit. desponsat. 16

1 Sacramenta Ecclesie vera sunt apud hostes, in c. Ego n. 15. de Jurjur. 271

1 Sacramenta transeunt per sacerdotes sicut aqua per lapideum canaliculum, in c. Vestre, n. 4. de Ceteris, Cleric. & Mulier. 31

1 SACRÆ RES non possunt in profanos usus converti auctoritate Episcopi, in c. Requiritur, n. 32. de ordinat. ab Episc. 180

1 Sacra Constitutiones Ecclesie tantum possunt fieri non sacra auctoritate Papæ, in c. Cum prodeum, n. 25. de pactis. 243

1 Sacrum omnino quod est, vel alterius rei signum, illius debet esse simile, in cap. Ex publico, num. 40. de Convent. Conjugat. 247

1 Sacra res non sunt in dominio alius, nec recipiunt assuetudinem, in c. Cum ex eo, n. 4. de Reliq. & veteri. Sacram. 261

1 In SACRIFICIO non perpendit Deus quantum, sed ea quanto offeratur, in c. Fratritatem, n. 17. de sepulch. 291

1 Declaratur, ibid. n. 31. & 35. 294

1 Sacrificii, & Sacramenti effectus in pluribus Missis multiplicatur, ibid. n. 11. 292

1 Sacrificium Crucis crucientium, quantumvis in materia sit siturum, tamen non producit nisi effectus finitus, ibid. n. 21. 295

1 Sacrificii virtus non aequatur valoribus, qui continentur in sacrificio, sed correspondet al cui merito in Ecclesia, ibid. n. 24. 297

1 Sacrificium Altaris soli Deo offerendum est, qui solus adorandus est, in c. Quidam, n. 1. de celebr. Missar. 277

1 SACRILEGIUM crimen est mixti fori, in cap. Nullus, n. 27. de foro compet. 260

1 Sacrilegii crimen est Ecclesiasticum, in cap. Cæterum, num. 11. de iudicis 21

1 Sacrilegium quæ committitur inferendo de Ecclesia rem sacram, vel non sacram, & inter hæc nulla est differentia quoad similitudinem, in cap. Inimicitiam, num. 19. de Inimicitiam Ecclesiast. 210

1 SEVITIA nimia adseribitur culpæ, in c. Ad audientiam, n. 11. de homicid. 118

1 SALARATUM debetur ex publico cuiuslibet Judicis ordinatio, in c. Præterea, n. 28. de Præf. vic. suæ. 78

1 Salarium debetur etiam excoerenti ministeri un alteri demandatum, si in tali ministerio non sic electa industria possit, & effectum effectus operæ, in c. Gravis, num. 81. & 91. de Rescrit. spoliat. 219

1 SALAMONIS iudicium non fuit probabilis, sed omnium certum, in c. Ne mutatis, n. 101. de Condit. 40

1 Saltem, dictio est subsidiaria, in cap. Quia nonnullis, num. 21. de Magistris. 31

1 SALUTANDI modi complures referuntur secundum diversas nationes, in c. His quæ, n. 9. de major. & obed. 281

SALUTATIO Angelica

Vide in ver. Oratio Dominica.

1 SALVUSCONDUCTUS datus in eundo intelligitur datus etiam in redeundo, in c. Innovamus, n. 4. de Treng. & pec. 219

1 Salvusconductus eundi, & redeundi intelligitur datus pro non vice tantum, an verò pro pluribus, distinguitur, ibid. n. 5. 219

1 Salvusconductus eundi, & redeundi datus al cui pro pace faciendâ, intelligitur, non possit ire, & redire, donec pœnt tractatus pacis, ibid. n. 9. 219

1 Salvusconductus non tenetur quis credere, quando habet in locis publicis inimicos, in cap. Ad supplicationem, num. 7. de Rescrit. 211

1 SACRIFICIATUM semel Domino non potest per Ecclesiam auctoritate in alios usus commutari, in cap. Cum ad Monach. n. 42. de Reliq. Monach. 273

1 Declaratur, ibid. n. 73. & 75. 273

1 Sacra transferri possunt ad alios usus in articulo necessitatis, ibid. num. 76. 275

1 SANCTIUS est paucos bonos, quam multos malos habere ministros, in c. Cum sit ars, n. 11. de stat. & qual. 211

1 SANCTI orationes non exaudunt, sed apud Deum pro nobis interpellant, in c. Quidam, n. 6. de celebr. Missar. 247

1 Sancti plures continentur in una tantum Ecclesia, vel Provincia, in c. Audivimus, num. 24. de Reliq. & veteri. Sacram. 264

1 Pro sancto aliquem venari non licet sine licentia Papæ, etiam si in vita fecisset miracula, ibid. n. 1. & 20. 262

1 Declaratur, n. 11. 262

1 SANCTITATIS VESTRÆ titulo in veteribus Conciliis alloquendo Episcopi designabantur, in cap. Anagninus, num. 2. de Pactis. 219

1 Sanctitatem Dei iure hereditario possideri non potest, in c. Accepimus, n. 41. 262

1 SANDALIA sunt calcamenta purpurea, quibus utuntur Episcopi, in c. Quia nos n. 3. de Auth. & usu Pall. 315

1 SANGUINEI elicit, qui multum emangit, in c. In ordinandis, n. 10. de Simon. 311

1 Sanguinem n. uens die 13. Februarii non morietur illo anno ex febrili detemperantia, in cap. Cum ad Monasterium, n. 21. de Febr. Monachor. 427

1 Et quod post Caluarium Gregorianum, ibid. n. 22. 427

1 SAPIENTIA, vel stulticia hominis ex dictis, vel factis dignoscitur, in c. Ne innitaris, n. 1. de Constitut. 30

1 Magis tamen ostendenda sunt facta, quam verba, ibid. n. 3. 30

1 SARDINIÆ Insule Parochiales unitæ Canoniciæ Cathedralium potest de fructuarum an obligentur ad residentiam, in cap. Extraparad. §. Q. ii. verò, n. 17. de præben. 129

1 Sardinie Insule Parochias ad primam vum statum reduxit S. Pius V. ibid. n. 15. 129

1 SATISFACTIO vitiosè præstita non dicitur præstita, in cap. Ex publico, n. 42. de Couvent. Coniugat. 443

1 SCANDALUM vitiosè nasci permittitur, quam ut veritas relinquatur; & quomodo hoc fit intelligendum, in c. Officij, n. 13. de penit. & remiss. 301

1 Scandalum Pharisæorum, & Puffillorum quando dicitur, in cap. si quis, n. 18. de Regulat. 340

1 Scandalum omnino vitandum, si sine peccato vitari possit, aliàs secus, in c. Nisi vitan pridem, n. 74. de Renunc. 342

1 Scandalum potius vitandum, quam peccatum, cum dubium est, an scandalum sit peccatum necne, ibid. n. 78. 342

1 Scandalum quid fit, & unde dicitur, n. 79. 342

1 Scandali in materia que regulæ sit observanda, in c. Cum ex in iuncto, n. 9. de Nov. oper. nunciat. 229

1 Propter scandalum receditur à dispositione juris positivi, in c. Quia circa, n. 8. de Coniugum, & affinit. 69

1 Scandalum quod oritur, si nuptiæ jam publicatæ non sequerentur, non est iusta causa dispensandi in secundo gradu affinitatis, ibid. num. 14. 70

1 SCEPTRUM vel corona regalis si donetur Oratori, non ipsi, sed Regi acquiritur, in cap. Postulati, num. 21. de Consec. præben. 202

1 SCHEDULE si post illam publicationem repetæ fuerint esse plures, quam Cardinales, an sint comburenda ex Gregoriana Constitutione, in c. Massana, n. 35. de Elect. 306

1 SCHISMATICORUM facta vitibus carent, etiam si gerantur prætexu publici officij, in cap. Quod à Prædecessore, num. 1. de Schisma. 103

1 Ordinatio à schismaticis factæ irritæ sunt quoad executionem tantum, non autem quoad impressionem characteris, ibid. n. 1. & n. 27. & seqq. 103

1 Ordinationes factæ ab eis, qui à schismaticis ordinem susceperunt, executionem non conferunt, ibid. n. 5. 103

1 Schismatici an sint ipso iure excommunicati, vel potius excommunicandi, ibid. n. 6. usque ad n. 25. 103

1 Schismatici quot modis accipiuntur, ibid. n. 7. 103

1 Excommunicati largè dicuntur schismatici, ibid. n. 8. 103

1 Schismatici propriè qui dicantur, ibid. n. 9. & seqq. 103

1 Schisma unde dicitur, ibid. n. 10. 103

1 Schisma quid sit, ibid. n. 11. & 24. 103

1 Schismatici sine hæresi qui dicantur, ibid. n. 18. 103

1 Schismaticus, & hæreticus effect qui duos summos Pontifices simul crederet veros, ibid. n. 19. 103

1 Schisma nullum est, nisi sibi aliquam hæresim confingat, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur, ibid. n. 21. 104

1 Schismatici omnes propriè sumpti hodie sunt vinculo excommunicationis innodati, ibid. n. 22. 104

1 Beneficiorum collationes à schismaticis factæ sunt ipso iure nullæ, ibid. n. 25. 104

1 Episcopi schismatici nec possunt excommunicare, nec abolvere, nec indulgentias concedere, ac si fecerint, nihil est actum, ibid. num. 33. 105

1 Ordinatio ab Episcopi schismaticis etiam ignoranter executionem non recipit, ibid. n. 34. 105

1 Episcopi schismatici in vim Constitutionis Constantiensis validè jurisdictionem exercent, & beneficia conferunt, ibid. n. 30. 106

1 Electi in schismate dicuntur hæresiarachæ, & eorum gesta ex communi errore non fiunt, in c. Nisi cum pridem, num. 34. de renunciat. 319

1 SCHOLARES, & peregrini ligantur consuetudinibus loci, ubi moram trahunt, in c. Consilium, n. 37. de obser. Jejun. 615

1 Scholares, peregrini, & vagabundi absolvi possunt à quolibet sacerdote approbato à casibus Episcopo reservatis, in c. Omnis, n. 3. de penit. & remiss. 316

1 Idem fortissimum forum penitentiale ubi moram trahunt, ibidem num. 94. 316

1 Scholares, & incolæ, ac Mercenarij debent confiteri sacerdoti Parochiæ quam incolunt, in cap. significavit, num. 24. & 31. de Paroch. 310

1 Scholares non contrahunt domicilium ubi studiorum causa morantur, nisi transacto decennio, & citr, ibid. n. 52. 312

1 Idem in mercatore, & Lectore publico, ibid. n. 51. 312

1 Scholaris si faciat pactum de litigando coram uno ex Iudicibus suis, tenet pactum, in cap. significavit, num. 16. de offic. Deleg. 518

1 Scholares ut in absentia licetè percipiant fructus præbendarum suarum, requirunt licentia Episcopi, & privilegium, in cap. Cum ad hoc, n. 6. de Cler. non residen. 63

1 Et sufficit privilegium generale, de quo in cap. final. de Magistris, ibid. n. 7. 63

1 Scholares debent esse doctes, & Episcopus debet cognoscere, an sint ætate, natura, & ingenio tales, qui possint in litteris proficere, ibid. n. 10. 63

1 Scholares negligentes, & inutiliter studentes revocari possunt ad residentiam, ibid. n. 11. 63

1 Scholares facientes castra, & numerantes tegulas, non sunt scholarium privilegio honorandi, ibid. n. 12. 63

1 SCHOLASTICUS in veritate Salamantinæ an possit remittere denuntiationes matrimoniorum, quæ à personis suæ jurisdictioni subiectis contrahuntur, in c. Cum inhibito, n. 4. & seqq. usque in fin. de clandest. despons. 37

1 Scholasticus, seu Rector universitatis habet jurisdictionem ordinariam ex privilegio in corpore juris clauso, ibid. num. 5. 37

1 SCIENTIA, & patientia Episcopi elicitur ex illius visitationibus, in c. Auditus, n. 13. de præfer. 176

1 Scientia, & patientia Episcopi ex quibus præsumatur, in c. Cum venisset, n. 13. de Inititut. 182

1 Certa scientia excluditur ab actu ex negligentia, multiplice occupatione agendorum, & subreptione, in c. si aliquando, n. 5. de sent. excomm. 355

1 Scientia in Episcopo est necessaria tam in spiritualibus, quam in temporalibus, in c. N. si dum pridem, n. 58. de renunc. 340

1 Scientia defectus promotum desicit invitatum, ibid. n. 59. 340

1 Scientia emens desideratur in Pastore, competens tamen sufficit, nec defectus eminentis præbet iustam causam cedendi, ibidem num. 61. 340

1 Scientia Papæ ubi requiritur vera, non sufficit ficta, vel præsumpta per clausulam, Quorum tenores, in c. Veniens, n. 24. de transact. 669

1 Scholares Clerici non subfunt Rectori universitatis, nisi quoad eas, quæ professionem respiciunt, in c. Quoniam, n. 9. de Privileg. 267

1 Scientia in promovendo ad beneficium curatum an sit moribus præferenda, in c. Eam te, n. 9. de etat. & qualif. 404

1 Scientia defectus evidentius, facilius, & promptius probari potest per examen, quam defectus personæ, ibid. n. 43. 408

1 Scientia qualis requiritur ad dignitates, & ordines Ecclesiasticos, in c. Cum in cunctis, n. 117. & seqq. usque in fin. de elect. 254

1 Scientia alia emens, alia medicoris, alia sufficiens, ibidem num. 138. 254

1 Scientia potissimum æstimanda est secundum qualitatem Ecclesiæ ad quam quis assumitur, ibid. n. 139. 254

1 Scientia emens requiritur in promovendo ad dignitatem Episcopalem, ibid. n. 140. & 141. 254

1 Scientia competens in Episcopo toleratur ex causa, & dispensativè, ibid. n. 143. 254

1 Scientia competens juris requiritur in Archidiaconis, Præpositis, & aliis habentibus jurisdictionem contentiosam, in aliis verò sufficit scientia secundum qualitatem officij, vel beneficii, ibid. num. 144. 254

1 Et quid ex Concilio Tridentino, n. 145. 254

1 Scientia qualis requiritur in Abbate, ibid. n. 147. & seqq. 254

1 Et qualis requiritur in Presbytero, n. 149. 254

1 Et qualis requiritur in Diacono, & subdiacono, ibid. n. 153. 254

1 Scientiam prohibitam dicere, vel docere, culpa similis est, in c. super specula, n. 12. Ne cler. vel Monach. 685

1 Scientia juris est æternis quantum ad suam originei, quæ est ædificata rectoris rationis, in c. Non debet, n. 10. de consang. & affinit. 471

1 SCIRE propriè quid sit, in cap. Quidd Dei timorem, n. 3. de statu Monach. 471

1 Scire aliquid per causas intrinsecas rei est perfectius scire, quam per causas extrinsecas, ibid. n. 4. 471

1 Scire dicimur non solum, quæ videmus, sed etiam, quæ ab aliis avdivimus, & quæ vehementer opinamur, in c. Venerabilis, n. 26. de Testib. 256

1 SCRIPTURÆ fides est divisibilis, in c. Ad audientiam, il primo, n. 5. de Rescript. 254

1 Declaratur, ibid. n. 13. 255

1 Scriptura continens capitula separata quamvis non probet quoad unum, potest tamen probare quoad aliud, ibid. num. 11. 255

1 Nisi defectus proveniat ex dolo illius, à cuius autoritate fides scripturæ dependet, ibid. n. 12. 255

1 Scriptura sacra frequenter utitur verbis, quæ secundum litteram videntur falsa, tamen vera secundum implicitas subauditiones, in c. Falsidicus, n. 27. & n. 161. de crim. fals. 170

1 Declaratur, ibid. num. 156. & seqq. 177

1 Scripturæ sacre præter formam litteralem in usu alii sensus spirituales, & mystici, ibid. num. 156. 177

1 Omnes scientiæ transcendunt, quia dum narrat gestum, prodit mysticum, ibid. num. 157. 177

1 Nec multiplicitas sensuum facit æquivocationem, nec aliquam speciem multiplicatis, ibid. n. 158. 177

1 In nulla scriptura humana potest reperiri, nisi sensus litteralis, sed tantum in Divina, cuius spiritus sanctus est auctor, homo verò instrumentum, ibid. num. 159. 177

1 Lectio scripturæ sacre ex Concilio Tridentino haberi debet in Monasteriis Monachorum, in Conventibus Regularium, & in publicis Gynnasij, in cap. Quia nonnullis, num. 25. de Magistris. 23

1 Lector sacre scripture examinandus est ab Episcopo loci de vita, & moribus, & scientia; quod tamen de Lectoribus in claustris Monachorum non intelligitur, ibid. num. 26. 23

1 Nec de Lectoribus in Conventibus Regularium, ibid. n. 27. 23

1 Scriptura sacra propriè dicitur, quæ in sacris litteris continetur, ibidem num. 30. 23

1 Scriptura ex eo, quodd de illa sciendi partes pacificanter, non efficitur de substantia actus, in c. sicut, n. 13. de probat. 128

1 SCRUPULUS mors est conscientie, si applicatio ad opus fluctuat circa rectum, & obliquum, in cap. Ne innitaris, num. 83. & 99. de constitut. 33

1 Serpulosam cum conscientia operari peccatum est, nisi prius error deponatur, ibid. num. 95. & seqq. & num. 246. 39

1 Serpulus est credulitas ex levibus conjecturis, & plus credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quam opinio, ibidem num. 148. 56

1 Serpulis vincendis saluberimum est remedium, contra illos operari, ibid. num. 151. 56

1 Declaratur, ibid. n. num. 251. 56

1 SCRUTATORIBUS an fides adhibeatur contra tenorem scripturæ, in c. Publicato, num. 17. de elect. remissivè. 307

1 Scrutatores non debent se ultrò ingerere, aliquid redderent suspecti, in c. Quia propter, num. 41. de elect. 289

- 1 Scrutatores si sint plures, quàm tres, vitiatur electio, ibidem num. 41.
- 1 Scrutatores ore proprio vote electorum scrutari debent, ibidem num. 49.
- 1 Scrutatores duos secundum omnem prædicam scrutantur tertium ibid. num. 50.
- 1 Scrutatores ut sint fide digni, non pertinet ad substantiam electiois, sed ad iustitiam, ibid. num. 76.
- 1 SCRUTINIUM furtim est dimissis observatum, & boni Juris prædicam ignorantes in ea desunt, in c. Licet de vitando, n. 71 de elect.
- 1 Ex scrutiniis publicatione an, & quale jus acquiratur nominato, in c. Publicato, n. 10. & 20 de elect.
- 1 Scrutinium nondum publicatum an destrui possit de consensu majoris partis capituli, etiam sine ulla causa, ibidem numer. 55.
- 1 Scrutinium quot modis accipitur, in cap. His que, num. 13 de major. & obed.
- 1 Scrutinii forma est incomparabilis cum forma Concilii Tridentini, in c. Quia propter, n. 21. de elect.
- 1 Scrutinii forma est valde difficilis observari, ibid. n. 24.
- 1 Vide in verb. *Electio per Scrutinium*.
- 1 Scrutinio publicato cum electioibus variare non liceat, in c. Mastasana, n. 36. de elect.
- 1 SECRETUM aliud receptum simpliciter, aliud in Sacramento Pœnitentiæ, in c. Tua nobis, num. 18. de restan.
- 1 Secretum quod vulgè injungitur sub Confessione, non est sub sigillo Confessionis, ib. num. 41.
- 1 Secreti fides non habet vim obligandi contra jus, ibidem numer. 41.
- 1 Secretum quibus casibus revelandum, ibid. n. 47.
- 1 Secretè quomodo exquirantur vota eligentium, in cap. Quia propter, n. 47. de elect.
- 1 Secretum dicitur, quod fit in præsentia quinque personarum, antequam judicialiter sit discussum, in c. Veltra, nu. 27. & 118. de cohabit. Cler. & nuller.
- 1 Vid. in ver. *Occultum*.
- 1 SECURITATIS privilegio qua: personæ gaudent tempore guerræ, in c. Innovamus, n. 1 de treug. & pac.
- 1 Item que animalia, ib. num. 11. & 12.
- 1 Sede vacante jurisdictioni ordinaria non expirat, in c. Cùm olim, n. 67. & seq. usque ad n. 72. de major. & obed.
- 1 Vide in ver. *Cardinales Sede vacante*.
- 1 Et in ver. *Capitulum Sede vacante*.
- 1 Visitator Ecclesiæ vacantis, non confert beneficia, nisi sit datus à Papa, in c. Illa, n. 11. Ne sede vacante.
- 1 Sede vacante status Ecclesiæ mutari non debet, in c. Novit, n. 20. & 14. Ne sede vacante.
- 1 Sedes vacantis tempus non est conventus ad aliquid agendum, vel tractandum super statu Ecclesiæ, ibid. n. 14.
- 1 Etiam si negotium fuerit ceptum in Sede plena, ibidem numer. 15.
- 1 Prescriptio dormit vacante Ecclesiæ, ibid. n. 16.
- 1 Sede Episcopali vacante non debet aliquid innovari, cum non sit, qui Episcopale jus teneat, ib. n. 17.
- 1 Sententia lata contra Ecclesiam vacantem non valet, sicut nec contra minorem, qui non habet tutorem, vel curatorem, ibid. num. 18.
- 1 Vicarius Capitularis cum Clero sede vacante non supplet consensum Episcopi, ad hoc ut Ecclesiastici graventur gabelis, ibid. num. 21.
- 1 Sede vacante nihil fieri debet, in quo Ecclesiæ præjudicetur, ibid. num. 12.
- 1 Ecclesia vacante illius fructus diminui non possunt, in c. Nisi essent, num. 25. de præben.
- 1 Declaratur, ibid. n. 10.
- 1 Sede vacante interpretatur, & non vult, jurisdictioni non devolvitur ad Capitulum, in cap. Ad abolvendum, num. 72. de hereticis.
- 1 Vide in ver. *Capitulum Sede vacante*.
- 1 Sedes vacat interpretative, si Prelatus sit excommunicatus, vel suspensus, in cap. Quia diversitas, num. 17. de concess. præben.
- 1 Aut sit inutilis ad agendum de jure, ib. n. 13. & n. 11.
- 1 Declaratur, ibidem, n. 20. & 21.
- 1 Sede vacante interpretative ob suspensionem Prælati, Oecononus non potest convenire, nec conveniri, ibid. n. 33.
- 1 Sedes quali vacat, Episcopo à Pagani, & Schismaticis capto, & jurisdictioni tribuitur Capitulum, ib. n. 28. & seq.
- 1 Sedes Episcopalis an vacet propter heresim Episcopi, in c. Ablolutos, num. 18. & 13. de hereticis.
- 1 Vide in ver. *Dimissoria*.
- 1 SEMESTRE ad eligendum, vim conferendum.
- 1 Vide in ver. *Beneficium quando conferendum*.
- 1 SEMINARIO Clericorum non est contribuendum ex distributionibus quotidianis, in c. Licet, n. 19. de præben.
- 1 Seminarium taxa solvi debet ex fructibus non modò beneficium, sed etiam pensum, in c. Ad sustentandam, n. 80. de refer. 182.
- 1 Seminarium non est contribuendum ex distributionibus quotidianis, in c. Olim, n. 47. & verb. signific.
- 1 Etiam si dividantur in fine anni, & in illis universi Capituli reditus consistant, n. 64.
- 1 Seminarium quod univ. nem beneficiorum.
- 1 Vide in ver. *Unio Seminarium*.
- 1 SENECTUS non excusat Patochum à residentia, in c. Clericos, n. 10. de Cler. non resid.
- 1 Senectus quid sit, in c. Cùm sis, nu. 11. de convers. conjug.
- 1 Senectus interium sicut constituendum est quoad universalem hominum speciem, & aliter quod singulos homines, de quibus feruntur agitur, ibid. n. 11.
- 1 Senectus in universum quando incipias, variz referuntur in c. Senectus, ibid. n. 11.
- 1 Senectus quoad singulares homines an & quomodo probetur ex aspectu corporis, ibid. n. 12.

- 1 In senectute judicanda quomodo arbitrium sit regulandum, ibid. num. 21.
- 1 Senectus, & sterilitas copulatively requiritur, ad hoc ut uxori possit remanere in seculo cum vi voto simpliciter castitatis, ib. n. 45.
- 1 Senectus sola non excusat à jejunio Ecclesiæ, nisi addit aliqua infirmitas ætatis infirmitas, ib. n. 79.
- 1 Senectus initium ut minimum constituitur in quinquagesimo anno, ibid. num. 82.
- 1 Senectus sola non sufficit, ut ab sit incontinentiæ periculum, ibid. num. 81.
- 1 Senectus, & sterilitas non sufficitur, ad hoc ut uxori remaneat pectus in seculo, si aliunde appareat de illius interperantia, ibidem, num. 86.
- 1 SENES centum annorum mirabile exemplum à Hieronymo recensetur, in c. Cùm sis, num. 10. de convers. conjug.
- 1 Senes qui dicantur, arbitrio judicis relinquuntur in casibus, in quibus nulla certa ætas à jure præsumitur est, ibidem num. 13.
- 1 Senior quandoque est aliquis in quinquagesimo anno, quibus alius sexagesimo, ibid. num. 12.
- 1 Senes ante quinquagesimum annum ut quis dicatur, non repetitur jure cautum, ibid. num. 21.
- 1 Senes octogenerii non excusantur à personaliter comparando, ibid. num. 20.
- 1 Senes sexagenarii an ex. usentur à jejunio, ib. n. 12. & seq. 417.
- 1 Senes sexagenarii non includuntur in exceptioe Bullæ Cruciatæ ab indulto vescedi à clericis, ib. num. 12. & 61.
- 1 Senes vivis gubernationis tunc aptissimi, ib. nu. 26.
- 1 Senes in qua ætate à jejunio excusentur, non est à jure determinatum, ib. num. 28.
- 1 Senes d. jejunium ferre non possunt, sed egent cibo crebris, & modico, ex sententia Hippocratis, ib. num. 91.
- 1 Præcedit in de reprobis, & senes confectus tempus, ib. n. 91.
- 1 Senes non descripti facillimè jejunium ferunt, ib. n. 91.
- 1 Senes majores annorum septuaginta sunt immunes ab excubiis, in c. Pervenit, num. 5. de iur. jur. Ecles.
- 1 Si tamen sint divites, teneantur alium mittere pro se, ib. n. 6.
- 1 Opinio Cajetani, & Navarra: ætas jejunium ferre expeditur, in c. Cùm sis, num. 80. de convers. conjug.
- 1 Sentium gloria est carities, in c. Ne imitatus, num. 266. de constitut.
- 1 Senilis ætas pro materiæ diversitate vario modo à jure præscribitur, in c. Cùm sis, nu. 61. & 24. de convers. conjug.
- 1 Senilis corporis status ex levamento in morbum decidit, ibid. num. 12.
- 1 SENTENTIA Theologorum refertur, qui consententur suram non esse Ordinem, sed præparationem ad Ordines & Prælatum esse officium Lectoris annexum, in c. Cùm contingat, num. 11. de ætat. & qual.
- 1 Sententia contra Capitulum lata præjudicat etiam successoribus, in c. Ex parte, num. 4. de arbit.
- 1 Sententia a privationis beneficii contra Parochum non redempitur, nisi sit, in ultima monitione Episcopi communitus fuerit privationem fructuum, non autem tituli, in c. Ex tua, n. 30. de Cler. non resid.
- 1 Sententia certa nisi sit dubia ferri non potest, in c. Ne imitatus, num. 144. de constit.
- 1 Sententia Judicis sequens unam opinionem in materia, in qua est magnus consensio, valet si non appareat, quæ opinio sit communior, & illa non sit aperte ista, ibid. num. 144.
- 1 Sententia lata contra casum legis, vel statuti, de cuius intellectu a probabiliter dubitatur, non dicitur continere errorem expressum, in c. Quoniam, n. 3. de constitut.
- 1 Sententia Principis declaratoria juris habet vim generalis statuti, ibid. num. 67.
- 1 Sententia lata per falsas literas non debet executioni mandari, in c. Super eo, n. 1. de iur. iur.
- 1 Sententia privationis contra beneficium non promouitur sumitur sine jure solemnitate, in c. Cùm in causis, & inferiora, n. 17. de elect.
- 1 Sententia licet non contestata est ipso jure nulla, in c. Cùm olim, num. 11. de lit. contest.
- 1 Nec est exequenda, etiam si lapsa sine fatalia, ibid. n. 21.
- 1 Sententia definitiva non tenet, si reus contestatur ante oblatum libellum; sed hec præceptum, ut solvat intra certum tempus, ibid. num. 11.
- 1 Sententia debet esse conformis non positioni, sed petitioni, ibid. num. 66.
- 1 Sententia Ordinarii in exemptis est ipso jure nulla ex defectu jurisdictionis, in c. Grave, num. 6. & seq. de offic. ord.
- 1 Sententia contra ius lata in vim consuetudinis irrationabilis valet ipso jure, licet sit retractanda, in c. Cùm causam, num. 1. de elect.
- 1 Sententia æque sit qui non appellat, in cap. Auditis, num. 17. de prescrip.
- 1 Sententia declaratoria nullum jus tribuit, in c. Ad hæc, num. 31. de relig. domib.
- 1 Sententia censura lata post appellationem etiam extrajudicialiter interpositam est ipso jure nulla, in c. Cùm dicitur, num. 10. de relig. domib.
- 1 Sententia in exemptum lata non valet ex defectu jurisdictionis, ibid. num. 11.
- 1 Sententia non nimia sollicitudo, ac precipitanter ferenda est, in c. Dilactus, n. 13. num. 17. de retracti.
- 1 Et debent saltem præcedere termini subtilitates, ib. n. 31.
- 1 Sententia lata contra privilegium non tenet in cap. Responso, n. 108. & 115. de sent. excomm.
- 1 Sententia lata à non suo Judice est ipso jure nulla, ib. n. 105. 166.
- 1 Sententia qua quis pronunciat se incompetentem est interlocutoria, in c. Irresistibus, n. 1. de offic. deleg.
- 1 Habet tamen vim definitivæ, ibid. n. 1.
- 1 Et ab ea appellari potest etiam secundum leges, ibid. n. 4.
- 1 Sententia interlocutoria regulariter revocari potest ab eodem Judice, qui eam tulit, reponendo partem appellatorem, ibidem num. 6.

- 1 Sententia, qua quis pronuntiat se jurisdictionem non habere, non potest contrario imperio revocari, ibid. num. 7. 517
- 1 Etiam si Juxta male pronuntia verit, eo quod aliis esset competens, ibid. num. 8. 518
- 2 Sententia appellacione venit definitiva, in c. Super eo, il. 2. n. 6. de appell. 191
- 2 A sententia, qua quis pronuntiat se Judicem incompetentem, appellari potest etiam secundum leges, ibid. num. 27. 193
- 2 Sententia definitiva que fit, ibid. num. 31. 193
- 2 Et que sententia quasi definitiva, ibid. num. 32. & 34. 193
- 2 Sententia lata super possessore dicitur quasi definitiva, ibidem num. 33. 193
- 2 Sententia interlocutoria que dicitur, ibid. num. 35. 193
- 2 Sententia excommunicacionis est potius interlocutoria, quam definitiva, ibid. n. 47. 194
- 1 Sententia Judicis, vel arbitri, an, & quando possit pro parte valere, & pro parte non, in c. Cdm tempore, n. 18. de arbit. 695
- 1 Sententia Ecclesiastica appellacione venit excommunicatio, suspensio, & interdium, in cap. Cdm Ecclesiarum, num. 7. de offic. ordin. 556
- 4 Sententia super statu facit jus quoad omnes, in c. Lator, num. 33. qui filii sint legitimi. 85
- 4 Sententia qua nullum continet verbum, per quod appareat lecta, esse nulla, non obstante clausula, Data, & ibid. num. 69. 82
- 1 Sententia si sit nulla, agendum est via ordinaria nullitatis, non autem remedio reitutitionis in integrum, in c. Requisivit, num. 17. de reitut. in integri 687
- 4 Sententia, in qua exprimitur duplex causa, fulmineat ex causa vera, licet Juxta principaliter moveatur ex causa falsa, in cap. Per tuas, num. 4. qui filii sint legit. 94
- 4 Secus si una tantum causa exprimitur, & illa sit falsa, ibidem num. 5. 94
- 5 Sententia ferri debet secundum acta, & probata, in c. Falsidicus, num. 23. de crim. falsi. 175
- 2 Sententia non est revocanda, si ex post factum constat judicium factum esse notorium, & absenti nullam defensionem competere, in c. Cdm olim, num. 44. de sent. & re judic. 186
- 2 Sententia lata sub conditione extrinseca non valet: secus si conditio dependeat a natura negotii in judicium deducti, in c. G. Perpetuus, num. 24. de fid. instrum. 163
- 2 Sententia non viis actis etiam probatoris esse nulla, ib. n. 19. 162
- 2 Sententiam, si Juxta a quo, vel pars negaverit se habere, vel noluerit exhibere, quo remedio sit succurrendum appellanti, ibidem num. 25. & num. 29. 163
- Vide in ver. *Acta*.
- 5 Sententia absolutoria, vel condemnatoria in uno foro parit exceptionem rei judicate in alio, in c. Contingit, il. 2. num. 24. de sent. excomm. 179
- 2 Sententia requirit justitiam causae, & potestatem judicantis, in c. Non potest, num. 6. de sent. & re judic. 182
- 2 Sententia lata post appellacionem esse nulla, ibid. num. 14. 183
- 5 Sententia condemnatoria super crimine aliis famosus, si nulla sit, non imprimi notam infamiae, in c. Omnipotens, num. 14. de accusat. 6
- 2 Sententia lata post instantiam peremptam nulla est, in c. Venerabilis, num. 24. de judic. 33
- 2 Sententia contra jus litigatoris valet, si ab ea in fra decem dies non fuerit appellatum, in cap. Cdm inter vos, num. 1. de sent. & re judic. 187
- 5 Sententia simpliciter lata non durat post obitum, vel remotionem proferentis, nisi successerit eam confirmet, & ratam habeat, in c. A nobis, il. 1. num. 53. & seq. usque in fin. de sent. excomm. 333
- 5 Sed si lata sit sub conditione, exprimat per mortem proferentis ante conditionis implementum, ibid. n. 54. & n. 59. & 61. 333
- 5 Sententia excommunicacionis a delegato prolata in contradictores exprimat mortuum, vel revocato delegato, ibidem num. 65. 333
- 5 Sententia, qua tempore proferentis iniecit vinculum, durat ultra tempus proferentis, ibid. num. 56. 333
- 5 Sententia respectu processus, vel effectus procedendi in futurum, tollitur per remotionem proferentis, ibid. num. 68. 373
- 5 Sententia forma in quolibet procedendi modo sequi debet iuxta formam judicii, in c. Qualiter, & quando, il. 2. num. 35. & 79. & de accusat. 17
- 5 Prælatum an statim lata sententia super crimine inrelligatur ipso jure privatus dignitate, vel beneficio, ibid. num. 90. 21
- 5 Sententia lata super crimine quos effectus producat, ibidem num. 91. 21
- 5 Sententia, & illius exequutio in die feriatâ.
Vide in ver. *Feria*.
- 5 Sententia definitiva fertur ex violenta præsumptione, in cap. Ne innotaris, num. 102. de constitut. 40
- 5 Sententia in qua Juxta asserit se delegatum, non statim, nisi ostendatur commissio, in c. Cdm in jure, num. 24. de offic. delegat. 534
- 1 Etiam si lata sit contra contumaciter absentem, ib. n. 27. 534
- 2 Secus si pars fuerit præsens in Prolatione sententiae, & non appellaverit item secus, si quandoque comparuerit antelitis contestationem, & non contradixerit, ibid. num. 26. 534
- 1 Sententia Principis declaratoria juris habet vim generalis statuti, in c. Quoniam, num. 67. de constit. 118
- 5 SEPTIMI libri Decretalium compilati sub Gregorio XIII. inchoata, & sub Clemente VIII. absoluta, cur publicata non fuerit, in c. Cdm venissent, num. 61. & seq. de judic. 26
- 3 SEPTUAGENARIUM indistinctè dicuntur senes, nec quoad eos est locus arbitrio judicis, in cap. Cdm tis, num. 24. de convers. coniug. 336
- 3 SEPULCRUM tangere olim non licebat etiam rescindendi causa, in c. Cdm ex eo, num. 26. de Reliq. & vner. Sancto. 610
- 3 SEPULTURA, seu jus liberè recipiendi aliquem ad sepulturam potest prescribi, in c. Cdm olim, n. 25. de prescript. 179
- 2 Sepultura electio in locum minus religiosum an & quando valeat, in c. Fratritatem, num. 1. & seq. de sepulchris. 291
- 3 Sepultura, relicto sepulchro majorum suorum, eligi non potest in Ec-

- clesia, que de jure, vel privilegio cæmeterium non habet, ibid. num. 2. 291
- 3 Sepultura privilegium potest Episcopus concedere ex justa causa, & de capiculi contenta, dimissa tamen Parochiali Ecclesiæ Canonica portione, ibid. num. 7. 292
- 3 Sepultura cur potius sit eligenda in locis magis religiosis, ibidem num. 8. 292
- 3 Sepulchrum apud Martyrem orationi Martyris commendatur, ibidem num. 10. 293
- 3 Sepulchrum non eligentes, aut nimis rationabiler, sepeliendi sunt in sepulchro majorum suorum, ibid. num. 12. 293
- Vide in ver. *Simonia in Sepultura*.
- 5 SERMO minus toties procedit de ore nostro ad destructionem audientium, quoties loquimur, non ut convenit audientibus, in c. Falsidicus, num. 69. & num. 116. de otium falsi. 172
- 1 Sermo simplex regulariter ver facitur pro prima vice, in c. Innotuamus, num. 7. de treug. & pac. 637
- 1 Fallit in septem casibus, ibid. num. 8. 637
- 2 Servientes, circumscripta conductioe, vel privilegio, an sint sub jurisdictione illorum, quibus servant, in c. Cdm contingat, num. 19. de foro compet. 70
- 3 Servitutem non recipit, quod humani juris esse desit, in c. Quoniam, num. 41. de jurepate 514
- 5 Servi Ecclesiarum non gaudent Ecclesiasticis privilegiis, in c. Ut privilegia, num. 5. de privil. 288
- 2 Servi Ecclesiarum sunt de foro Ecclesie, in c. Nullus, num. 17. de foro compet. 87
- 2 Si perpetuo Ecclesie servitio sunt adstricti; secus si conductitii, ibid. num. 18. 85
- 2 Servientes Militibus, Monasteriis, Hospitalibus, vel Collegiis, an, & quando fori privilegio gaudeant, ibid. num. 71. 80
- 2 SERVITIUM, & labor non attenditur a jure, nisi habitibus legitimum ingressum in casibus, locis, & temporibus permittis, in c. Gravis, num. 91. de reitut. spoliat. 126
- 1 SERVITUS aquæ ducentæ nunquam perditur per non usum, si tons aruerit, in c. Trengas, num. 61. de treug. & pac. 635
- 5 Servitus est mors civilis, quæ morti naturali assimilatur, in c. Per tuas, il. 1. num. 18. de simonia. 51
- 3 SERVUS non potest esse Notarius, in c. Sicut te, num. 59. Ne Cler. vel Monach. 629
- 4 Servus præsumitur fuisse ab origine, qui nunc reperitur in quali possessione servitutis, licet de jure non præsumatur, in c. Lator, num. 65. qui filii sint legitimi. 83
- 3 Sicut quid sit, in c. A trapula, n. 21. de vit. & honest. Cler. 6
- 3 Sicut dictio importat omnimodam similitudinem in substantia, qualitate, & modo simul, in cap. Quæritur, num. 3. de cohabit. Cler. & mulier. 24
- 5 SIGILLUM Confessionis, sicut & Confessio, est de necessitate Sacramenti, & de jure divino, in c. Officij, num. 27. de pœnit. & remiss. 305
- 5 Papa super sigillo Confessionis dispensare non potest, ibid. num. 28. & 10. 305
- 5 Sigillum Confessionis sine penitentis licentia nullum mortaliu violare potest, etiam prin salute totius mundi, ib. n. 31. 305
- 2 Sigillum Episcopi ex consuetudine generali totius Reipub. reputatur authenticum in spectantibus ad officium suum, in cap. Post cessionem, num. 6. de probat. 170
- 2 Sigilli appositio tantum probat, quantum subscriptio manu propria, in c. Cdm in jure, num. 38. de off. deleg. 514
- 2 SIGNATURA justitia cum in genere, & confusè petitur, commissio causæ debet in commissioe addere clausulam: Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilii Tridentini, in c. Cdm venissent, num. 35. de judic. 23
- 1 Signatura quid sentierit in muliere, quæ lite pendente in foro seculari effecta est Mantellata, see Pizzocara S. Augustini, in c. Magous, num. 80. de oblig. ad ratios. 494
- 1 Signaturæ Cardinales, & Prælati Sede vacante supplicationes, vel commissiones signare non valent, in c. Cdm olim, num. 75. de major. & obed. 625
- 2 Signaturæ justitiæ commissio sufficit in casibus, quæ in curia tractari debent, in c. Ex parte, num. 11. de foro compet. 75
- 1 SIGNI exterioris traditio requiritur ad essentiam Ordinis, in c. Cdm venisset, num. 41. de sac. unct. 447
- 1 SIGNIFICATIO rei Sacramentalis est de essentia Sacramenti, & habetur sufficienter per materiam ejus, ibid. num. 48. 448
- 1 Significatio sanguinis Christi non habetur sufficienter per traditionem patenæ cum pane, ibid. num. 78. 450
- 1 Signum illud exterius in quolibet Ordine est essentiale, in quo principalis actus illius Ordinis designatur, in c. Presbyter, n. 17. de Sacram. non interan. 457
- 1 SILENTIUM quando habeatur pro dissentio, in cap. Perlatum, num. 8. de iis, qui vi met. cauti. 675
- 1 SIMILE nullum est idem, in c. Ad audientiam, il. 2. num. 54. de rescript. 180
- 2 SIMILITUDO, & effectus facit, ut quis dicatur de numero eorum, de quorum numero non est, in c. Nuper a nobis, num. 7. de bigami. 501
- 1 Nullum simile est idem, in c. Damnamus, num. 5. de Summ. Trinit. & fide Cathol. 11
- 1 SERVITUS aquæ ducentæ nunquam perditur per non usum, si tons aruerit, in c. Trengas, num. 61. de treug. & pac. 635
- 5 Servitus est mors civilis, quæ morti naturali assimilatur, in cap. Per tuas, il. 1. num. 18. de simonia. 53

Simonia, communita.

- 1 Simonie Authores qui fuerint in novo, & veteri Testamento, in c. Cdm pridem, num. 3. de pact. 147
- 2 Simonia quales habeat ex jure naturali inordinationes, & deformitates, ibid. num. 9. 147
- 1 An, & quando sit propriè heresis, ibid. num. 24. 148
- 5 Simonie crimen est merè Ecclesiasticum, in c. Ex diligentib, n. 6. de simon. 10
- 1 Simoniacum non est in pactum deducere etiam in spiritualibus

- ca, quæ præcipiuntur à jure, in c. Ad audientiam, il. 2. num. 21. de reſcript. 175
- 1 Dummodò deducantur eo modo, quo tacitè infunt, ibidem num. 17. 175
- 5 Epifcopus nihil poteſt accipere in caſibus enumeratis, in c. Inordinando, num. 33. & feqq. uſque in fin. de ſimoniac. 16
- 5 Et quid in Notario, ibid. 16
- 1 Vide in ver. *Notarius*
- 1 Simoniacum, & dolofum arbitrium non valet, in c. Non ſine, num. 1. de arbit. 60
- 1 Simoniam committent non excuſatur ex eo, quòd fe peccare non crederit, in c. Ne in iſtatis, num. 2. de conſtit. 29
- 5 Simoniam non inducit datio mutua ſpiritualium, & temporalium, niſi ad ſus ſint correſpectivi, & unus cauſetur ab alio, in c. Præterea, n. 27. Ne prælat. vices ſuas. 76
- 5 Simonia non committitur in Curia Romana in his, quæ ſimoniaci ſunt, quia prohibita, ſi ſine Principis authoritate, & ſciente, in c. Præterea, n. 3. Ne prælat. vices ſuas. 68
- 5 Scelus in his, quæ prohibita ſunt, quia ſimoniaci, ib. n. 4. 68
- 5 Simoniam non inducit datio mutua ſpiritualium, & temporalium, niſi ad ſus ſint correſpectivi, & unus cauſetur ab alio, ib. num. 27. 76
- 1 Simoniam inducat ſola voluntas in his, quæ ſimoniaci ſunt, quia prohibita, in c. Ex parte, n. 1. de off. deleg. 118
- 1 Simonia an, & quando ſit propriè hæreſis, in cap. Cùm pridem, num. 14. de pactis. 628
- 1 Simonia in his, quæ ſimoniaci ſunt, quia prohibita, non habet locum in Curia Romana, ib. n. 61. 61
- 5 Simonia non eſt deducere in pactum juris communis diſpoſitionem, in c. Tua nos, n. 16. de ſimon. 58
- 5 Etiam ſi in actū receptionis fuerit appoſitum, n. 17. 58
- 5 Simoniam non inducit datio mutua ſpiritualium, & temporalium, quoties una non cauſatur ab alia, ib. n. 25. 58
- 5 Scelus ſi ad ſus ſint correſpectivi, ib. n. 26. 58
- 5 Et tamen vitandū propter ſpeciem mali, ib. n. 27. 58
- 5 Simonia iudicio Eccleſiæ non committitur in parvis penis, & multiplici, ib. num. 17. 59
- 5 Simonia eſt quoad datus in parvis, & in magnis numeribus, ſi animus iudicis eis ſectatur, ib. n. 30. 59
- 1 Simoniam an committat, qui debitori ſuo dat aliquid ſpiritualia, ut quod ſuum eſt recuperet, in c. Ad audientiam, il. 3. nu. 19. de reſcript. 175
- 5 Simonia dicitur hæreſis, ſed largè, & improprie, in c. Nobis, n. 61. de ſimon. 41
- 5 Declaratur, ib. num. 81. 41
- 5 Simonia quamvis aliquoties capere affectum, tamen naturali conſenſui directè, & per ſe non obviat, ibidem num. 61. & 65. 41
- 5 Simonia punibilis non committitur abſque peccato, ibidem numer. 72. 41
- 5 Non cadit in ignorantem, ib. n. 74. & 77. 41
- 5 Simonia non committitur in contractu gratuito, in c. In ordinando, num. 4. de ſimon. 30
- 1 Simoniaci quædam dicuntur, quia prohibita, quædam prohibita, quia ſimoniaci, in c. Ex parte, il. 1. num. 17. de offic. delegat. 118
- 1 Et an convenienter ſic diſtinguant Canoniſtæ, in c. Cùm pridem, num. 1. & feqq. uſque ad num. 10. de pactis. 647
- 1 Durandus objecta referuntur adverſus prædictam diſtinctionem, ib. num. 3. 647
- 1 Diluuntur, ib. n. 11. & 22. 647
- 1 Officium Oeconomi, Sacriſtæ, aut Proceſſarii vendere non eſt ſimoniacum, niſi quia prohibita, ib. n. 17. 648
- 1 Vendere gratiam, & Sacramenta eſt in ſe ſimoniacum, & jure divino, ac naturali prohibita, ib. n. 7. 647
- 5 Simoniacum non eſt in actu receptionis, vel ingreſſus ad jus præteritum, aliquid dare, vel offerre ſine pacto, vel conditione, in c. Tua nos, num. 11. de ſimon. 58
- 5 Simoniaci hæreſis, que ex natura ſi impedit acquisitionem ſpiritualium, que ſit, in c. Nobis, n. 21. de ſimon. 44
- 1 Papa an poſſit committere ſimoniam. Vide in ver. *Papa quoad delictum*.
- 5 Simonia ſolo affectu animi non committitur, ſed aliquo dato, vel recepto, in c. Mandato, num. 1. de ſimonia. 81
- 5 Simonia eſt morbus cancriſus, in quo opus eſt ferro lignito, in c. Accuſatum, num. 8. de ſimon. 35
- 5 Simonia dicitur hæreſis, ad cujus comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo reputantur, in cap. Per tuas, il. 1. num. 4. de ſimon. 58

Simonia quoad abſolutionem, & diſpenſationem.

- 1 Simoniacum occultum poteſt Epifcopus rehabilitare ad Ordines, & cum eo diſpenſare quoad ſuſpenſiones tam ab Ordiniſus, quàm beneficiis, ſed non diſpenſare quoad beneficia obtenta, vel obtinenda, in c. Dilatus, n. 1. de tempor. ordin. 173

Simonia in admiffione ad Canonatum.

- 5 Conſuetudo, ſecundum quam Canonici dant aliquid in ſua receptione, an valet, in c. Præterea, num. 65. & 31. Ne prælat. vices ſuas. 74
- 5 Conſuetudo, ut dimidia fructuum primi anni præſentiorum vacantium cedat in utilitatem menſæ Capitularis, non eſt ſubſtata à Concilio Tridentino, ib. num. 81. 75
- 5 Conſuetudo, cujus vigore Canonici novis ſingulis Canonici chirothecæ diſtribuit poſt admiſſionem ad fructus, & diſtributiones, ſubſtata eſt à Concilio, & Bulla S. Pii V. in cap. Tua nos, num. 18. de ſimon. 59
- 5 Ex conſuetudine exigendi à beneficiis donationem in ingreſſu, Epifcopus non licet denegari litterarum executionem, vel poſſeſſionem beneficiis poſt ingreſſum non ſoluto donativo, in c. In ordinando, num. 21. de ſimon. 74
- 5 Simoniacus eſt Clericus, qui contra Eccleſiæ bona ſua eo pacto,

- ut recipiatur in Canonico, & illa ſibi retineat pro præbenda, in c. Tua nos, num. 1. de ſimon. 17
- 5 Simoniacus non eſt in actu receptionis, vel poſſeſſionis ad jus præteritum, aliquid dare, vel offerre ſine pacto, vel conditione, ib. num. 11. 58
- 1 Simoniacus non eſt in actu receptionis, quàm in Canonico eo pacto, ut de præbendis diſtincta ſibi recipiat, in cap. Cùm M. n. 31. de conſtit. 115
- 1 Scelus ſi recipiatur cum pacto, in nec de Canonis, nec de præbendis diſtinctis, nec de communibus præbendis aliquid habeat, ib. num. 15. 115

Simonia in beneficio.

- 1 Simonia ſicuti committitur in beneficio affectuione, ita & in alibus diſpoſitione, in c. Non licet, n. 1. de arbit. 17
- 5 Beneficium Eccleſiaſticum venditur an ſit in ſe ſimoniacum prohibita, vel e conſerſo, in c. Præterea, num. 6. Ne prælat. vices ſuas. 69
- 1 Simonia in beneficiis an eſt prohibita de jure divino, remiſſive, in c. Tua nos, n. 21. de ſimon. 60
- 1 Simonia non eſt redimere adverſum unam obſtaclum ſuper dignitate, vel præbendam, que quaſi ſunt, ſed ſi ſi poſſit, in cap. Non ſine, num. 27. de arbit. 170
- 1 Simoniaci non ſunt poſſeſſores ſi non modo permittuntur, & religioſorum, cum poſſent, niſi non independenter à voluntate Superioris, in c. Cùm poſſent, num. 2. de pactis. 648
- 1 Simoniacus non eſt excludere fructuum permutationem, aut reſervatorem cum poſſione ſub conditione, ſi Papa placuit, ib. num. 21. 646
- 1 Simoniacum eſt, & jure divino prohibuitur accipere præbendam pro collatione beneficii, cui tibi annexo executione Ordinis, vel poſſeſſione Clavium, ib. n. 11. uſque ad n. 10. 649
- 1 Canoniacum venditur, vel alio ſimplex beneficium, an ſit ſimoniacum, quia prohibita, vel e conſerſo, ib. num. 19. & feqq. uſque ad num. 21. & 27. 650
- 1 Simoniacus ordinat, & in beneficio à Concilio Chalcedonenſi ſiſtema damnatur, ib. num. 20. 650
- 1 Simoniacus eſt vendere ſtratum Canoniarum, quibus rationibus præbetur, il. num. 41. 651
- 1 Miniſtrum templi pro pecunia inſtituere ſimoniacum eſt in lege veteri, il. num. 11. 652
- 1 Simoniaci an ſint de iure poſſeſſores præbendarum pro collatione beneficii, ib. n. 11. & feqq. uſque in fin. 650
- 1 Simoniaci in Ordine præbendis poſſunt, quàm ſimoniaci in beneficio, ib. n. 10. 648
- 5 Epifcopus nihil poteſt accipere in caſibus enumeratis, in c. Inordinando, n. 2. & feqq. uſque in fin. de ſimon. 16
- 5 Et quid in Notario, ib. Vide in ver. *Notarius*
- 5 Simoniacum eſt contra Divinas, & humanas leges dare aliquod temporale pro collatione beneficii Eccleſiaſtici, in c. Ea diſtincti, num. 1. de ſimon. 16
- 5 Simoniacum eſt beneficium fundare, vel dotare eo pacto, ut ſibi conſeretur, ib. d. num. 2. 648
- 5 Simoniacus promittit ſignatim, tenetur reſignare beneficium cum fructibus exactis, non autem bona fide conſumptis, in cap. Nobis, n. 11. & 12. de ſimon. 122
- 1 Conſtit in omniſ, quæ jure non eſt, ad eam collationem beneficium eſt ſimoniacum, in cap. Non eſt, omni 19. de præben. 167
- 1 Simoniaci eſt pacto inter partes ſine Judice, ut una pars cedat liti, & recipiat penſionem ab altera, ſi pars cedens habeat jus in cauſa, aliis ſectis, ib. num. 21. 169
- 5 Simoniacum eſt beneficium fundare, vel dotare eo pacto, ut ſibi conſeretur, in c. Tua nos, num. 1. de ſimon. 17
- 1 Simoniacum eſt arbitrium, ut una pars cedat liti ſuper beneficio, & recipiat pecuniam ab altera, in cap. Non ſine, num. 3. de arbit. 690
- 1 Fallit, ſi intercedat authoritas Papæ, ib. d. n. 5. 690
- 1 Item fallit, ſi renunciatus nullum jus habeat in beneficio, ibid. num. 6. 690
- 1 Et quid in dubio, ib. num. 8. 690
- 1 Simoniaci quædam dicuntur, quia prohibita, quædam prohibita, quia ſimoniaci, in cap. Super ſpecula, num. 2. Ne Cler. vel Monach. 685

Simonia in electione.

- 1 Simonia excepto an contra electum in Papam admittatur, in c. Licit de vitanda, num. 19. de elect. 232
- 1 Vide in ver. *Papa per Simoniam*
- 1 Simonia non ratiſim realit ſed etiam conventionalit reddidit electionem ipſo jure nullam, in cap. Nobis, num. 7. & 11. de ſimon. 11
- 1 Simonia cum electionibus commiſſa non imputatur electo contra dicenti, ib. num. 1. 81
- 1 Nisi poſtea ratum habuerit, ib. n. 21. 81
- 1 Simonia majoris, & in ſe ſimoniaciſſima, ad hoc ut electio ſit nulla, non necet electio, ib. num. 21. 81
- 1 Simonia eſt detrahere interſectam electionem, animos ab intera vitaverans, & inſectans, ib. num. 21. 81
- 1 Simonia perinde nocet ſi fuerit commiſſa cum uno eligentium, ac cum omnibus, quoad vicium electionis, ſed non quoad penam totius, quod non peccaverunt, ibidem num. 15. 81

- 5 Simoniam committitur, quando cumque electus confenserit, five ante electionem, five post, ib. num. 83. 45
- 5 Declaratur, ib. num. 84. 45
- 5 Simoniam proprie non committit, qui postquam contraxit, & jus plenum non acquisivit pecuniam solvit, ibidem numer. 86. pag. 45
- 5 Simoniam committere non dicitur, ratam habens dationem pecunie, non suo nomine factam; sed tamen cogendus est beneficio renunciare, ibid. num. 87. 45
- 5 Fallit in Papa, ibid. num. 89. 45
- 5 Simoniam scientes, five expressè confenserint, five tacerint, five turbare nolerint, simoniaci, sunt, & simoniacè promoti, ib. num. 97. 45
- 5 Simoniam non committit verè, sed præsumptivè, qui tacet, & non contradicit, ibid. num. 98. 45
- 5 Simoniaci est electio, licet electores dicant se non fuisse motos propter pecuniam sibi datam, vel promissam, quia aliàs electuri erant, in c. Naviganti, n. 22 de usur. 161
- 5 Simoniaci est electio, etiam cum quis promittit, quòd se obligabit pecuniam solvere, postquam fuerit electus, in c. Nobis, n. 14 de simon. 39
- 5 Simoniacus est electus, & beneficio renunciare tenetur, si de illius voluntate pecunia soluta fuerit contradicitori, ut à contradictione desistat, ib. n. 105. 46
- 5 Simoniacum non est, si eligentes in scio electio dent alicui Magnifico pecuniam, ut eos in sua libertate eligendi de facto non impediatur, ib. num. 126. 46
- 5 Simoniacum est dare pecuniam amico, vel consanguineo eligentis, ut eum inducat ad eligendum, idque si fiat de voluntate electi, irrita est electio, ib. num. 107. 46
- 5 Fallit, si eligens aliàs electurus erat, ib. num. 108. 46
- 5 Simoniacus est electus, quis pecuniam dedit amico, vel consanguineo eligenti; sed electio non est simoniaca, si aliàs electuri erant, ib. num. 111. 46

Simoniam in executione litterarum Apostolicarum.

- 5 Episcopi, vel eorum Officiales pro executione litterarum Apostolicarum, dispensationum matrimonialium, & præsentatione cuiuslibet rescripti, nihil accipere possunt, in c. Quoniam, n. 30. Ne Prælat. vic. suas. 79
- Simoniam in jurisdictione. Vide in ver. *Iurisdictionis venditio.*

Simoniam in officio.

- 1 Officium Oeconomi, Sacristæ, aut Protectoris vendere non est simoniacum, nisi quia prohibuit, in c. Cùm pridem, num. 19. de pactis. 63
- 1 Docendi licentiam vendere an sit prohibuit, quia simoniacum, ibid. num. 26. 65

Simoniam in Ordine.

- 5 Consuetudo etiam inmemorabilis accipiendi ab Ordinatis ad primam tonsuram forfices, pectines, & mappas præter faculas est corruptela, in c. In ordinando, n. 12. de simon. 31
- 5 Episcopi, vel eorum Ministri pro collatione Ordinum, & litteris dimissoriis, seu testimonialibus nihil possunt accipere etiam spontè oblatum, in c. Quoniam, n. 25. Ne Prælat. vic. suas. 79
- 5 Nec pro sigillo in collatione beneficiorum, etiam ubi extaret talis consuetudo, ib. num. 29. 79
- 1 Simoniaci, in Ordine, & in beneficio à Concilio Chalcedonensi simili pena damnantur, in cap. Cùm pridem, num. 40. de pactis pag. 650
- 1 Simoniaci in ordine gravidi puniuntur, quam simoniaci in beneficio, ibid. num. 130. 658
- 5 Episcopus nihil potest accipere in casibus enumeratis, in c. In ordinando, n. 32. & seqq. utque in fin. de simon. 32
- Et quod in Notario, ib. Vide in ver. *Notarius.*
- 5 Simoniacum non est, si quis dat pecuniam non Ordinatori, sed alteri pro Ordine, quem aliàs obtenturus erat, in c. Nobis, n. 110. de simon. 46
- 5 Simoniacus in Ordine habet characterem vitiosum, in c. Accusatum, n. 2. de simon. 35
- 5 Ordinis executionem vendens, censetur vendere ipsum Ordinem, & donum Dei, in c. Cùm pridem, n. 12. de pactis. 649
- 5 Pro Ordinibus conferendis, vel instrumentis super eis conficiendis Episcopus, vel Ministri, aut Notarii nihil temporale exigere debent, in c. In ordinando, n. 1. & seqq. de simon. 30
- 5 Ordinatori non licet aliquid temporale, etiam spontè oblatum, accipere pro collatione Ordinum, ib. n. 6. 30
- 5 Ordinatori an liceat aliquid ultra oblatum ab Ordinato accipere non pro spiritualibus, sed ex charitate, sine pacto expresso, vel tacito, ib. n. 8. & n. seqq. 30
- 5 Et quod post Conc. Trid. ib. num. 11. 31
- 5 Ordinator nullam oblationem ab Ordinatis potest accipere præter eam, quæ ex Pontificali Romano fieri consuevit, ibidem num. 13. 32

Simoniam mentalis.

- 1 Simoniam mentalis resignationem, aut collationem non inficit, nec obligat ad beneficium dimittendum, in c. Ex parte, num. 29. de off. delegat. 58
- 1 Inducitur sola voluntate, & proposito quoad Deum, licet non quoad Ecclesiam, ibid. num. 21. 58
- 5 Solum Deum habet altorem, in c. Tua nos, n. 40. de simon. 59
- 5 Non inducitur in simoniaci de jure Ecclesiastico, sed tantum in simoniaci de jure divino, ib. n. 42. 59
- 5 Contrarium, ibid. num. 44. 60
- 5 Simoniam mentalis peccatum per solam penitentiam aboletur, ib. num. 44. 60

- 1 Simoniam mentalis non obligat ad beneficium dimissionem, sed tantum ad satisfaciendum Deo per penitentiam, in c. Cùm ad notitiam, num. 19. de elect. 274
- 5 Simoniam non committit verè, sed præsumptivè qui tacet, & non contradicit, in c. Nobis, num. 98. de simonia. 45

Simoniam in pensione.

- 1 Simoniacum est pensionem constituisse, vel transferre, aut redimere pecunie interventu, in cap. Ad audientiam, il. 2. nu. 82. de rescript. 182
- Vide in ver. *Pensio quoad simoniam.*

Simoniam in presentatione.

- 5 Simoniacum est pactum præsentandi seipsum à fundatore appositum in erectione beneficii, & irrita est creatio, & institutio inde sequuta, in c. Tua nos, num. 4. de simon. 57
- 5 Simoniacum est pro præsentatione aliquid temporale dare, vel accipere, ibid. num. 6. 57

Simoniam quoad restitutionem.

- 5 Pecunia per simoniam collata an & quando sit restituenda ei, qui contulit, in c. Tua nos, num. 13. de simon. 38
- 5 Simoniacus est intrusus carnis titulo vero, & putativo, ibidem num. 8. 37
- 5 Et semper est in mora restituendi sicut fur, ib. n. 9. 57
- 5 Et tenetur ad restitutionem omnium fructuum, etiam qui percipi potuissent à diligenti possessore, ib. num. 10. 57
- 5 Simoniacè promotus ignoranter, tenetur resignare beneficium cum fructibus extantibus, non autem bona fide consumptis, in c. Nobis, n. 91. & 80. de simon. 42

Simoniam in Sacramentis.

- 5 Simoniam suspicinne non caret accipiens pecuniam etiam spontè oblatam in actu administrationis Sacramenti, in cap. Cum voluntate, n. 28. de sent. excom. 378
- 5 Simoniam suspicione præsertim nunquos in concham mittere, dum Baptismus suscipitur, in c. Tua nos, n. 29. de simon. 58
- 1 Vendere gratiam, & Sacramenta est in se simoniacum, & jure divino, ac naturali prohibitum, in cap. Cùm pridem, num. 7. de pactis. 647
- 1 Simoniacum est vendere Sacramenta, vel principaliter, vel per connexionem, ib. num. 16. 649
- 1 Simoniaci hæretici est altare, & decimas, & Spiritum Sanctum vendere, vel emere, ib. n. 50. 651
- 1 Simoniacum non est, nisi quia prohibuit, vendere Sacramenta aut principaliter, aut per connexionem, ib. n. 67. 652
- 1 Contrarium, ib. num. 118. 652
- 1 Simoniacus non est pater dans pecuniam Sacerdoti nolenti aliter baptizare parvulum in extremis postum, ib. n. 84. 654
- 5 Simoniacus non est Sacerdos absolvens penitentem eo pacto, ut rem sibi subtractam restituat, in cap. Tua nos, num. 20. de simon. pag. 58
- 3 Simoniacum an & quando sit pro celebratione Missæ pecuniam accipere, in c. Significatum, n. 29. de præben. 83
- 5 Parochi servare debent edictum Episcopi de sponsis matrimonio non conjugendis sine ipsius licentia, quæ tamen gratis dari debet, licet consuetudo donandi aliquid Episcopo in signum lætitiæ non videatur penitus improbanda, in c. In ordinando, n. 41. de simonia. 34
- 5 Parochi, & beneficiati, qui suo muneri plene satisfecerunt, non prohibentur alios impeditos conjuvare, sed pro licentia, saltem post Concilium Tridentinum, nihil exigendum, ibidem num. 46. 34

Simoniam in sepultura.

- 5 Consuetudo, ne quis in Ecclesia sepeliatur sine licentia Episcopi servari debet, sed ut si quis dicta licentia ex seuta exigantur, tollenda est, vel ita moderanda, ut exactum pauperibus, vel Ecclesiæ erogetur, in c. In ordinando, n. 40. de simon. 74
- 2 Simoniacum est ex pacto sepulturam eligere in eo loco, in quo quis de jure sepeliri debet, in c. Ad Audientiam, il. 2. nu. 17. de rescript. 175
- 4 SIMPLICITATI, & imperitiæ pariter, in c. Super litteris, n. 51. de rescript. 162
- 1 Simplicitas respicit jus, ignorantia factum, ib. n. 73. 164
- 5 Simulatio, seu fictio, cui mendacium non inest, utilitatis causa interdum est licita, in cap. Falsidicus, num. 165. de crimin. fals. 178
- 5 Singularitas non semper pluralitatem excludit, in c. Patentibus, n. 15. de privileg. 242
- 3 *Siquis*, verbum tam masculus, quam fœminas complectitur ex propria significatione, in c. Nobis, n. 6. de jurepatr. 526
- 5 SOCIETAS est quadam fraternitas, in c. Naviganti, num. 25. de usur. 162
- 5 Societas inita ab Officiali Romanæ Curie super officio ultra valorem gravato, contemplatione tamen alterius persone recognoscens bonam fidem, & servatis eius indemnem, an sui natura sit illicita, & usuraria, ib. num. 36. 162
- 5 Societas contrahendi non potest super re non existentem, ibidem num. 37. 162
- 5 Societas officii sine officio super solo periculo vitæ constitui non potest, ib. 162
- 5 Declaratur, ib. num. 73. 166
- 5 Societas requirit subiectum communicativum lucris, & damni, ibid. n. 38. 163
- 5 In societate officiorum pecunia non fit recipientis, sed remanet solventi, sub solo periculo, in casu mortis, ibid. n. 44. 163
- 5 In societate super officio ultra valorem gravato fructus non accipiuntur ratione mutui, sed ratione periculi, quod sui natura non est.

- ell vilitatum, ibidem num. 49. & seqq. & num. 71. 163
- 3 Societatis contractus tunc iustus dicitur, cum inter socios lucri, & damni servatur æqualitas, ib. n. 52. 163
- 4 In societatis officium cessat suspicio iustitiam propter incedendum in vite, ib. n. 53. 163
- 5 In societate, sed ratione periculi, ib. n. 54. 163
- 6 Societas officii egrè appellari potest, etiam si contra facta fuerit super officio ultra valorem gravato, ib. n. 60. 165
- 7 In societate officiorum non deservitur officia, nisi pro coloratio contractu, qui solus in fulmine ratione periculi anctionis capitalis, ib. n. 71. 165
- 8 Societas contra facta super officio ultra valorem gravato extinguitur suo officio, ib. n. 72. 165
- 9 Societas officiorum an contrahi possit super officis extra Romanam Curiam existentibus, ib. n. 78. 166
- 10 Societatem ignoranter contrahens super officio gravato præter forem, potest etiam rudiis recuperare, ib. n. 80. 166
- 11 Societas officiorum ex stylo curie tunc etiam super officia ultra valorem gravatis, ib. n. 82. 166
- 12 Societatem inveni cum negotiatore, quem fuit in male conscientiam, tenetur eam dissolvere, si commode potest, aliis proferri debet, in cap. Multa, numer. 75. ne Clerici, vel Monachi. 67
- 13 Societas Jesu Presbyteris Altaris viatici privilegium à Concilio Tridentino ademptum restituitur à Gregorio XIII. in c. In his, num. 7. de privileg. 278
- 14 Societas Jesu exemptio à jurisdictione Ordinarium an sit restricta ad terminos cap. Volentes de privileg. in 6. in c. Tuorum, num. 21. de privileg. 287
- 15 Societas Jesu litterarum conservatoriarum redactæ sunt ad terminos Constitutionis Gregorii XV. de Conservatoribus, ib. vers. Nisi dixerimus. 287
- 16 Societas Jesu religio comprehenditur in derogationibus generalibus per illa verba, *Societates, & casusque aliterius* in illis, ibid. 287
- 17 Societas Jesu Religiosi dispensati sunt à Gregorio XIV. in recipiendis Novitiis non servata forma Constitutionis Sixti V. in c. Postridum, num. 19. de regul. 275
- 18 Dispensatio an sit concedenda, ut matrimonium ratum dissolvatur per vota simplicia à viro emittenda in Religione Societatis Jesu, in cap. Verum, num. 6. & seqq. usque in fin. de consecr. conjugat. 312
- 19 Constitutio synodalis Regni Poloniae in habitantibus dimissos à Societate Jesu ad Prelaturas, & Canonicatus Cathedralium Ecclesiarum, an obliet, quomodo sic dimissus possit esse Episcopus suffraganeus, in cap. A nobis, ib. primo, numer. 10. & seqq. usque ad num. 22. de sent. excomm. 310
- 20 Societas Jesu Religiosi, qui vota substantialia simplicia emittunt non comprehenduntur in decretis de apostatis, & excois, ib. num. 16. 311
- 21 Possunt à societate dimitti à Præposito Generali, & sic dimissi non sunt apostatae, & sunt liberi ab omni obligatione dictorum votorum, ib. n. 17. 311
- 22 Societas Jesu prædia rusticæ, episcopica, & domus saculares, in quibus unus, vel duo Religiosi degunt, non possunt privilegiis Collegiorum, in cap. Sanè, ib. n. 10. de off. & pot. iudic. delegat. 312
- 23 Societas Jesu Religiosi familiaribus degentibus in eorum officinis, & domibus sacularibus Sacramenta hic enumerata administrare non possunt, & ib. n. 62. 312
- 24 Nec in Diocesi Angolopoli tana vasa Sacra, Altaria, & similia consecrare, ib. num. 63. 312
- 25 Angolopoli tani Episcopi in Indiis Occidentibus cum Societate Jesu contrahere super Concessionibus, Prædicatione, & Conservatoribus. 312
- 26 Vide in ver. *Regulares quoad Concessiones*
- 27 Et in ver. *Regulares quoad Conservatores*
- 28 Societas Jesu Religiosi eorum non possunt accedere ad publicas Processiones ex privilegio Gregorii XIII. in c. Nuncius, num. 8. de excess. Prælator. 310
- 29 Societas Jesu est capax possessionum, etiam per viam institutionis, ut vendat, & pretium croget in suas necessitates, & alios pios usus, in c. In presentia, num. 64. de probat. 317
- 30 Societas Jesu, ejusque domus, Collegia, & personæ, an verè, & proprie sint Ordinis Mendicantium, ib. num. 81. & num. seqq. usque in fin. 318
- 31 Quid in processibus quatuor vocorum, ib. n. 71. 318
- 32 Et quid in Coadjutantibus formatis, ib. num. 83. 319
- 33 Et quid in scholasticis, ib. num. 84. & seqq. usque in finem. 319
- 34 Societas Jesu fundata est in archiduo pauperitate, ib. n. 81. 318
- 35 Cessit juri suo in dimissis proficulis, & renuntiavit concessioni Concilii Tridentini, ib. n. 83. 319
- 36 Societas Jesu ex primario instituto potest habere Collegia habentia redditus solentium ubique applicandos, ib. n. 16. 319
- 37 Societas Jesu scholasticæ vel potius pauperis usus retinere possunt dominium bonorum suorum casu, & approbante Superiore, ib. num. 20. 319
- 38 Declaratur, ib. num. 18. 319
- 39 Societas Jesu consp. constat ex processibus, conditoribus, & scholasticis, ib. num. 21. 319
- 40 Societas una non debet diversis locis insereri, ib. num. 18. 318
- 41 Societas Jesu scholasticæ, quomodo habeant dominium bonorum suorum, tamen sunt verè Religiosi, eorumque vota simplicia sunt substantialia, & in dubio hoc revocantes sunt iure excommunicandi, ib. n. 123. 313
- 42 Jesuitæ non comprehenduntur in Decreto Concilii Trid. de reformationibus Novitiorum, in c. Statuimus, in 10. de regul. 281
- 43 SOCI. criminis regulariter in criminibus recipi non possunt, nec esse recepti creditur, in c. Vetus, num. 142. de cohabit. Cler. & Monach. 30
- 44 Etiam si duo, vel plures contra eandem personam dependentes, ib. num. 143. 30
- 45 Socii criminis in criminibus exceptis recipi possunt in testes,

- sed probationem non faciunt, ibidem num. 147. 30
- 3 Socio imputatur, si occasione Societatis damnatus sit passus, in c. Societati, in cap. Postulasti, n. 12. de concess. paben. 201
- 4 Socius potens per unum, licet potest habere partem lucri, si periculis periculo exp. nat. in c. Naviganti, n. 28. de iur. 162
- 5 SODOMITÆ secundum Canonem deponuntur, & in Monasterium detrahuntur, in c. Cùm non ab homine, n. 89. de iudic. 16
- 6 Bulla S. Pii V. contra excois viros notandus an habeat locum in us, qui tunc tantum vice illud committunt, in c. Ad falsificationem, num. 21. de crim. fals. 155
- 7 SOLLEMNITAS eadem, quæ requiritur ad confirmationem actus, requiritur ad illius restitutionem, in cap. Recolentes, n. 15. de statu Monach. 468
- 8 Sollemnitates introducitur ab Imperatore in alienatione bonorum Ecclesiarum non attenditur, in cap. Ecclesia S. Marie, num. 12. de constitut. 129
- 9 Sollemnitates suppleri debet ex tempore, quo subalterniter actus non potest celebrari, in cap. Presbyteri, num. 9. de Sacram. non iteran. 476
- 10 Sollemnitatis levis ommissio actum non vitiat, in c. Cùm Ecclesia, num. 4. de caus. poss. & propriet. 107
- 11 Sollemnitatis probatoria potest ad impleri per æquipollentiam, in c. Tuus fraternitati, n. 107. de spons. & matrim. 17
- 12 Sollemnitates, quæ potest sublequi, nunquam dicitur de substantia, vel forma, in c. Qui Presbytericus, n. 62. de penit. & remis. 290
- 13 Sollemnitati legaliter non detrahuntur, nisi quatenus invenitur expressum, in c. Cùm esset, num. 97. de testam. 291
- 14 SOLIDI appellatio intelligitur aureus, & quot solidi continentur librari, in cap. Consequente, n. 42. de off. Ordin. 582
- 15 Solidorum appellatio venit ut usus, in cap. Consequente, num. 1. de Cler. non resid. 174
- 16 SOLVENDI, & liquidandi eadem potestas, in cap. Ecclesia S. Marie, n. 1. num. 11. de constit. 111
- 17 Solvere non dicitur, qui solvit, & incontinenti recuperat, in cap. Proiectum, num. 16. de regul. 120
- 18 Solus, dicitur esse exclusivus aliorum, in cap. Cùm venerabilis, n. 5. de sensibus. 343
- 19 Includit tamen concessa, ib. num. 6. 343
- 20 Solus Episcopus intelligitur cum Capitulo, ubi materia inter Episcopum, & Capitulum est generalis, ib. d. 6. 345
- 21 Solutio in qua moneta feri debet. 345
- 22 Vide in ver. *Moneta*
- 23 Solutio petitis debet regulariter non admitti, si creditare invito, sed fallit in Clerico, qu. pro parte non est solvendo, in c. Odoardus, num. 49. de solut. 240
- 24 Vide in ver. *Clericus quoad cap. Odoardus*
- 25 Solutum indebitè repeti non potest, quando à pietate causatur error, in c. Significatum, n. 17. de regul. 182
- 26 SOPITUM perfectè non est, quod reiterari, & rejudicari potest, in c. Venerabilis, num. 1. de iudic. 38
- 27 SORORES non veniunt statim appellatio, in cap. Nuncius prava, num. 17. de excess. Prælat. 321
- 28 Sororum, & fratrum communio, quoad fuit antiquior compellente necessitate, tantò potest facta esse damabilius R. proe pio habente, in c. Vir qui, n. 13. & 14. de confang. & affinit. 77
- 29 Socialitatem allegare non licet, nisi ratio specialitatis reddatur, in c. Antiquus, num. 21. de pact. 621
- 30 Specialis declaratio validius operatur, quàm quod in genere præcedat, in c. Fraternitatem, n. 72. de sepultur. 197
- 31 SPECIES contractus generis, si præcedat genus, si se sequatur, immutat, & tollit t. genus, in cap. Cùm dilectus, nu. 69. de consecr. 109
- 32 Species nec pot. d. inest generi, licet non comprehendat, in cap. Cùm pridem, num. 16. de pactis. 648
- 33 Species ubi, quinque ponit, aliquid ultra eorum sumum, appellatio generis non venit illa species, in c. Bona memoria, num. 21. de postul. Prælat. 111
- 34 Specialia duo non debent consistere circa eadem, in cap. Læte, n. 12. de præben. 373
- 35 Species extracta de genere non petitur genus, in c. Ex epistola, num. 5. de probat. 125
- 36 Species una subicit ad essentiam sacri facti, in cap. Cùm venisset, n. 10. de sac. univ. 447
- 37 Contrarium, num. 46. 447
- 38 Papa potest ex gravi causa dispensare, ut in una specie tantum fiat consecratio, ib. 447
- 39 Species una nullo casu potest sine alia ex intentione consecrari, ib. num. 45. 447
- 40 Species quando evellitur de generali corpore, semper derogat generi, alia secunda, in c. Studium, n. 24. de off. legat. 146
- 41 Species derogat generi, in c. Cùm esset, num. 70. de testam. 372
- 42 Inter species illa derogat alteri, quæ specialior esset, licet in vidua derogat specie, in c. Cùm esset, n. 134. de testam. 374
- 43 SPI. S. est capidivum, in c. Finimur, n. 114. de Summa Trin. & d. Cath. 4
- 44 Spes aliquando Prælatum in eo, qui Monachus, aut Clericus ordinatur, in c. Quomodo tibi à iure improbat, in c. Cùm ad monasterium, num. 18. & 19. de elect. 214
- 45 Spes ex pacto privationis repellit Monachum ab Abbacia, sed non à Monachatu, ib. num. 14. 214
- 46 SPIRITUS Dei ubi est, ubi libertas, in c. Recolentes, num. 26. de statu Monach. 476
- 47 Declaratur, ib. num. 47. vers. Ad confirmationem 479
- 48 Spiritum Sanctum in Filio procedere, quando à cur ab Ecclesia distinctum fuerit, in c. Passiter, n. 11. & seqq. de Summa Trin. & d. Cath. 6
- 49 Spiritus Sancti invocatio non est de substantia electionis, nec de iure, sed ex laudabili consuetudine introducta, in c. Cùm Ecclesia, num. 2. de caus. poss. & propriet. 308
- 50 Spiritus ubi vivit spirat, nec est in hominis potestate prohibere spiritum, in c. Non est verbum, n. 12. de regula. 147
- 51 SPIRITUALIA in actibus Ecclesiarum corporales sunt respondent, in c. Cùm contrahat, n. 1. de etat. qualit. 421
- 52 Spiritus factus constituitur, quàm delectantur, in c. A9. n. 2. q. 1. 421

- num. 24. de Consecr. Eccl. vel Altar. 521
- 5 Spiritus alia (sive corporalibus diu esse non possunt, in c. Praterea, num. 52. ne Prælat. vices suas. 72
- 3 Spirituales debent esse sumiora, quàm temporalia, in c. Cùm autem, n. 16. de iurepatr. 523
- 3 Spirituum auctor est Deus, in cap. Cùm pridem, n. 98 & 120. de pacis. 655
- 1 Spirituum genus totum est materia repugnans venalitati, ibid. num. 99. 655
- 1 Spirituales in nullis sunt dominio, nisi solius Dei, ib. n. 118. 657
- 1 Adus omnes spirituales lege divina prohibentur vendi, ib. n. 118. 657
- 1 Spirituali formaliter accedit, ut habeat causam spiritualem divinitatem, ib. n. 120. 657
- 1 Spirituales que sufficiunt, ad hoc ut spirituum venditio sit prohibita, quia simonia, ib. n. 124. & seqq. 658
- 3 Spirituales non regulantur iure fori, sed iure poli, in c. Si quis, n. 26. de regular. 315
- 1 Spirituale vinculum fortius est, quàm carnale, in c. Nisi eùm pridem, num. 21. de renunc. 378
- 5 Spirituales quecumque qui muneris interventu assignentur contra voluntatem, & ordinationem Domini, ea licet retineant non potest, in cap. Nobis, n. 50. de simon. 44
- 4 Declaratur, num. 81. 44
- 3 Spirituales vendens, capitale crimen cum simonia committit, in c. Cùm ex eo, n. 1. de Reliq. & vener. sanctor. 608
- 2 SPOLIATOR violentus Clerici est facilegius, in c. Ceterùm, n. 22. de iudicis. 8
- 3 SPOLIATUS Injuncte, vel juris ordine non servato, illicit est restituendus, in c. Ne Religiosi, n. 19. de regul. 415
- 2 Spoliato per supremum Principem non dantur remedia restitutoria, in c. De Retoribus, n. 21. de Cleric. & grotan. 159
- 1 Spoliatus beneficio an, & quando sit restituendus, & antequam doceat de Canonica institutione, in cap. Constitutus, n. 2. & seqq. usque ad num. 21. de fil. presbyter. 421
- 1 Spoliato petenti restitutionem beneficij regulariter obijci non potest de Canonica institutione, ib. n. 3. & 11. 421
- 1 Fallit, si spoliatus consentiat, ut cognoscatur de bono iure, ibid. num. 5. 421
- 1 Item fallit, si defectus tituli non Canonici sit notorius, ibid. num. 6. 421
- 1 Item fallit, si spoliatus simul intenta verit possessorium, & petitorium, ib. num. 9. & 12. 422
- 1 Spoliatus non tenetur respondere super petitorio, ib. n. 6. 422
- 1 In beneficiis factis, sive sit notorius de iure, sive per confessionem spoliati, sive per evidentiam facti, vel probationem judicialium, ib. num. 8. 422
- 1 Spoliatus agens possessorio, & petitorio, si probe possessionem, & spoliationem, sed non proprietatem, obtinet in possessorio, sed succumbit in petitorio, ib. num. 13. 422
- 1 Spoliatus restituitur unà cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt, ib. num. 18. 422
- 1 Etiam si egerit simul possessorio, & petitorio, ib. n. 19. 422
- 1 Spoliatio inofficij etiam judicialiter datur possessorium recuperandum, non solum contra spoliatum, sed etiam contra succedentem in vitium, in c. Veniens, n. 24. de fil. presbyter. 405
- 2 Spoliatio facienda est integerrima restitutio etiam quoad locum, in quo res posita erat, in c. Gravis, n. 8. de restit. spoliat. 115
- 2 Item restitenda sunt damna illa in spoliatione, ib. n. 9. 115
- 2 Item de illatis injuriis competenter satisfaciendum, ib. n. 10. 115
- 2 Item restituenti suat fructus, etiam qui percipi potuissent, ibid. num. 11. 115
- 2 Spoliatio non facit de injuriis, nisi de iis specialiter agatur, sed restitutio fructuum, & restitutio damnorum veniunt, etiam si non fuerint petita, ib. n. 12. 115
- 1 Spoliatus auctoritate propria, & in vim clausule, Motu proprio potest agere restitutorio contra talem spoliatorem, in c. Cùm olim, num. 16. de sent. & re iudic. 185
- 2 Spoliatus etiam à iudice juris ordine pretermisso, ante omnia restituitur, in c. Conquerente, n. 1. de restit. spoliat. 112
- 2 Si contra petentem restitutionem conjugis opponitur consanguinitas in gradu prohibito, an & quando sit facienda restitutio, in cap. Litteras, num. 1. de restit. spoliat. 124
- 5 Spoliatus, verbum supponit privationem ipso iure, in cap. Ad abolendam, n. 29. de hæreticis. 90
- 5 SPOLIENS UR, idest, per sententiam, in c. Ad falsarium, num. 47. de crim. falli. 187
- 3 Spolia ex Bulla Pii IV. sunt de bonis Cleric. esse illicita negotiatione acquisitis, in c. Multa, n. 97. ne Cleric. vel Monach. 618
- 3 Spoliis ex Bulla S. Pii V. non subiacent bona Clericorum, quorum beneficia, vel pensiones non excedunt ducatos triginta dummodo ab illicita negotiatione abstinerint, in c. n. 98. 618
- 3 Spoliis ex Bulla Pauli V. non subiacent bona Clericorum in Urbe, vel infra decem miliaria decedentium, etiam vel prætextu, vel causa illicitæ negotiationis, ib. n. 100. 619
- 1 Spolia Episcopi Regularis morticis ab intestato in Indijs Orientalibus ad propriam Ecclesiam pertinent, in cap. Quæ in Ecclesiasticum, num. 30. de constitut. 102
- 5 SPONSALIA contracta ante usum rationis, per supervenientem ætatis non convalescent, nisi verbo, vel factis ratificentur, in c. Tuæ litteræ, n. 66. de Cler. per salt. promot. 203
- 5 Sponsalia de presenti per religionis professionem, non per propositum castitatis servanda in sæculo dissolvuntur, in c. Ex parte, il. 2. n. 4. de convet. conjugat. 450
- 4 Sponsalia de futuro de jure communi transeunt in matrimonium per ipsam copulam, non autem per oscula, vel amplexus, aut nulum ad copulam, in c. Litteræ quas, n. 2. de matrim. contr. cont. interd. Eccl. 76
- 4 Sponsalia de presenti ab impuberibus contracta transeunt perfecta ætate in matrimonium per receptionem munerum, per oscula, & alia hujusmodi signa, ib. num. 3. 76
- 4 Et quid post Concilium Trident. ib. num. 5. 76
- 3 Sponsalia quid sint, & quid differant ab obligatione, quæ fit à parentibus religioni de filio impubere, in cap. Cùm vitium, n. 41. de regular. 362

- 1 Impuberes ex sponsalibus obligantur infra annos pubertatis, ibid. num. 42. 362
- 1 Sponsalia ab infante contracta sunt nulla ex def. Quæ consensus, nec pariunt impedimentum publicæ honestatis, ib. n. 43. 362
- 4 Sponsaliorum validitatem non obstat clandestinitas, in cap. De illis, num. 48. & seqq. de despons. impub. 10
- 4 Sponsalia an licet contrahi possint ante septennium, in cap. Ubi non est, num. 2. de despons. impub. 27
- 4 Sponsalia amborum infanrium, vel alterius publicæ honestatis jurisdictionem non inducunt, ib. num. 4. 25
- 4 Sponsalia contrahi possunt ante septennium, si usus rationis præveniat ætatem, ib. num. 5. 25
- 4 Sponsalia post septennium ante pubertatem contrahentes, peccant mortaliter, ib. num. 6. & 8. 25
- 4 Contrarium, num. 9. 25
- 4 Sponsalia contracta ab impuberibus post septennium inducunt publicæ honestatis jurisdictionem, ib. n. 7. 25
- 4 Sponsalia non sunt conjunctio, sed promissio conjunctionis futuræ, ib. num. 8. 25
- 4 Sponsalia contrahit pater pro filio impubere, sed non pro pubere, nisi consentiat, in c. Tuæ, n. 1. de despons. impub. 12
- 4 Sufficit tamen, ut filius consentiat expressè, vel tacitè, verbo, vel facto, ib. n. 2. 22
- 4 Sponsalia potest pater contrahere pro filio infante, ib. n. 5. 12
- 4 Quod intelligitur de filio, & ex quadam honestate; nam veal ex illis quoad ipsum filium nulla oritur obligatio, nec publicæ honestatis iustitia, ib. n. 6. 22
- 4 Sponsalia pro infante à parentibus contracta post ætatem legitimam tenentur filius adimplere ex debito honestatis, non necessitatis, ib. num. 7. 22
- 4 Declaratur, ib. n. 14. & 15. 22
- 4 Sponsalia jurata non impediunt, quominus sponsa possit Religionem ingredi, & profiteri, in cap. Ex litteris, il. secundo, num. 3. de sponsal. 17
- 4 Sponsalia impuberum doli capacium firmantur juramento, ibid. num. 4. 17
- 4 Sponsalia de futuro de jure communi transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsequendam, sed non per nulum carnalem copulam tantum, in c. Is qui fidem, n. 1. de sponsal. 19
- 1 Et præjudicat matrimonio post contracta, ib. n. 2. 19
- 4 Sponsalia non transeunt in matrimonium quoad Deum, si copula non intercederet affectu conjugali, sed fornicatim, ib. n. 6. 19
- 4 Sponsalia post Concilium Tridentinum non transeunt in matrimonium per copulam subsequendam, ib. n. 2. 19
- 4 Et possunt mutuo consensu parum dissolvi, ib. n. 10. 20
- 4 Sponsalia de futuro contracta presente Parocho, nullis tamen adhibitis testibus, non sunt invalida ex Concilio Tridentino, sed remanent in dispensione juris communis, ib. num. 9. 20
- 4 Sponsalia per verba de presenti contracta, non servata forma 2 Concilii præscripta per copulam subsequendam, in matrimonium non transeunt, si decretum de reclamatione matrimonij in Parochia fuerit publicatum, ib. n. 11. 20
- 4 Sponsalia de presenti inter puberem, & impuberem coram Parocho, & testibus contracta, post Concilium non transeunt in matrimonium per cohabitationem, & copulam, ib. n. 13. 20
- 4 Sponsalia contracta cum consanguinea pariunt publicæ honestatis jurisdictionem, in c. Ad audientiam, n. 1. & 6. de sponsal. & matrim. 6
- 4 Sponsalia sub conditione à parentibus contracta, non sunt conditionalia, si purè à filiis contracta fuerint, ib. n. 2. 6
- 4 Sponsalia conditionalia non pariunt publicam honestatem ante eventum conditionis, ib. n. 1. 6
- 4 Sponsalia nulla ex alia causa, quàm ex defectu consensus, de jure communi inducunt publicam honestatem, quæ impedit, & dirimit matrimonium cum consanguineis sponsi, usque ad quartum gradum, ib. num. 6. & 10. 7
- 4 Secus ex Concilio Tridentino, ib. n. 8. 7
- 4 Sponsalia nulla ex d. c. Quæ consensus, jurisdictionem non inducunt, ib. num. 9. 7
- 4 Sive sint de futuro, sive de presenti, ib. num. 18. 7
- 4 Sponsalia propriè dicuntur ante matrimonium contractum, postea vero non, nisi impropiè, ib. num. 13. 7
- 4 Sponsalia de presenti inducunt majorem honestatem, quàm sponsalia de futuro, ib. n. 15. & num. 22. 7
- 4 Sponsalia mutuo consensu dissoluta inducunt publicæ honestatis impedimentum, ib. num. 20. 9
- 4 Sponsalia de presenti non solvuntur per sequens matrimonium etiam carnali copula consummatum, in cap. Licet, num. 1. de sponsal. duorum. 38
- 4 Sponsalia de presenti non solvuntur per sequens matrimonium etiam consummatum, in cap. si inter vitium, n. 1. & 7. de sponsal. & matrim. 31
- 4 Sponsalia de futuro etiam jurata solvuntur per subsequentiæ de presenti, ib. num. 2. 21
- 4 Sponsalia de futuro contrahi possunt per quacunque verba consensum exprimentia non de presenti, sed de futuro, ib. n. 8. 21
- 4 Sponsalia de futuro propriè dicuntur sponsalia, de presentibus, item impropiè, & respectu futuræ executionis matrimonij, ib. num. 9. 21
- 4 Sponsalia de futuro transeunt de jure communi in matrimonium per copulam subsequendam præstatione juris, & de jure, licet verba omnino deficiant, in cap. Tuæ fraternitati, num. 13. de sponsal. & matrim. 14
- 4 Nec in foro Ecclesiæ admittitur probatio defectus consensus, ib. num. 14. 20
- 4 Sed quoad Deum non est matrimonium, & in Judicio animæ standum est veritati, & confessioni peccatoris, ib. d. n. 13. 19
- 4 Sponsalia à pubere contracta cum puella minore septennio an pariunt publicæ honestatis jurisdictionem, in cap. Juvenis, num. 1. de sponsalibus. 5
- 3 Ætas septennium sufficit ad sponsalia contrahenda, in c. super inordinata, num. 43. de præbend. 14
- 3 Sponsio, quod alter alterum in bibendo superabit, non est rata, in c. A crapula, n. 15. de vita, & honest. Cleric. 6

Sponsus, Sponsa.

- 4 SPONSI inpuberes facti puberes cogi non possunt per censuras Ecclesiasticas ad contrahendum per verba de presenti, in c. De illis, num. 50. de despons. inpuber. 30
- 4 Nisi sponsalia fuerint iurata, ib. num. 51. 30
- 4 Sponsus cogi debet ab Ordinario per censuras ad implendum iuramentum, & super voto petenda est dispensatio ab eo, qui potest concedere, in c. Is qui hdeni, n. 12. de sponsalib. 30
- 4 Sponsus, qui sponsam stupravit, non potest puniri pena stupri, sed graviter arbitrio Episcopi, ib. n. 15. 30
- 4 SPONSA de futuro non comprehenditur in statutis odiosis loquentibus de uxore, in c. Ad audientiam, num. 14. de sponsalib. & matrim. 7
- 3 Sponsa de presenti non cognita, quae dicit Religionem ingredi velle, compellitur infra certum tempus Religionem profiteri, vel adhaerere marito, in c. Ex publico, n. 1 & 10. de convers. conjugat. 445
- 3 Sponsa de presenti potest compelli per censuras Ecclesiasticas ad matrimonium consummandum, & mutuum cohabitationem, ib. num. 1. 445
- 2 Et cogi potest praesens, & adduci ad domum viri, ib. n. 4. 445
- 2 Sponsus etiam si fuerit Papa, nec alius Religionem intrat, teneatur matrimonium consummare, ib. n. 6. 445
- 1 Sponsa de presenti volens ad Religionem transire, praestare debet cautionem saltem juratoriam, quod infra duos menses transibit, vel adhaerebit marito, ib. n. 10. 445
- 1 Et quae sint rationes, ib. num. 11. 446
- 1 Et an hoc tempus duorum mensium detur ad profitendum, an verò ad ingrediendum Religionem, ib. num. 11. & num. seq. usque ad num. 17. 446
- 3 Sponsa de presenti ingrediens Religionem sine licentia sponsi non habet, nisi duos menses ad profitendum; sed si cum licentia, habet integrum annum, quo elapso intelligitur tacite profectura, ib. num. 16. 446
- 2 Et quid in Ordinibus Mendicantium, ib. n. 19. 446
- 3 Et quid post Concilium Tridentinum, ib. n. 24. & 36. 447
- 2 Sponsa ingrediens Religionem sine licentia viri, an lapsis duobus mensibus tacite profecta intelligatur, ib. num. 17. 446
- 3 Sponsa ingrediens Religionem non mendicantem sine licentia viri de iure censetur anno probationis renuntiare, ib. n. 22. 446
- 3 Bimelles tempus, quod datur conjugii ad intrandum Religionem currit a die praefixionis factae a Iudice, ib. n. 26. 447
- 3 Sponsa de presenti, si fuerit violenter cognita a marito, an possit ipsi invito ad Religionem transire, late discutitur, in d. c. Ex publico, n. 17. & n. seq. usque in fine de convers. conjugat. 447
- 3 Sponsus de presenti an licite possit sponsam rapere, & vi corrumpere, ib. n. 12. 447
- 2 Quid si sponsa non excipiat se velle ad Religionem transire, ibid. num. 11. 447
- 2 Et quid si excipiat, sed lapsi sint duo menses, vel annus probationis, ib. num. 15. & 16. 448
- 2 Et quid si tempus huiusmodi nondum sit elapsum, ib. n. 18. 448
- 1 Sponsus, qui infra bimelles sponsam de presenti violenter cognoscit, multipliciter delinquit, ib. n. 45. 448
- 3 Sponsa per vim desolata perdit privilegium virginitalis, & consequenter consecrationis, a aureolae, ib. n. 49. & 55. 448
- 1 Sponsa de presenti cognita a marito per coactionem conditionalem, non potest coinvitari ad Religionem transire, ib. n. 45. 448
- 3 SPORTULAE à pauperibus non sunt exigendae, in cap. Venerabili, n. 15. de censib. 552
- 1 Sportulas levare potest Iudex Ecclesiasticus, in c. Dilectus, n. 7. de off. Ordin. 556
- 1 STATUM ex damnato contritu patri non succedunt, nec dicuntur agnati, sed totum lineam maternam agnoscunt, in c. Per tuas, num. 1. vers. Tales, de probat. 121
- 1 Spiritus dicitur cognatus cognatione naturali, ib. n. 17. 124
- 1 Vide in ver. *Filius illegitimus.*
- 1 STATUM, dictio quod importat, in c. Qualiter, nu. 45. de Cler. non resid. 51
- 1 STATUER E necessitatem inducit, & in materia declaratoria non importat, nisi interpretationem autoritativam, in cap. Cùm venissent, n. 29. de iudicis. 23
- 2 Statuere quid sit, in cap. Canonum statuta, num. 19. de consuet. 17
- 2 Statuere ex propria significatione est jus novum inducere, ibidem num. 14. 16
- 1 Statuere, & decernere se comparatur etiam cum verb. Declarare, ib. num. 26. 17
- 5 Statutus, & decernimus, sunt verba novi iuris inductiva, in c. Nuper, num. 18. de sent. excomm. 127
- 1 Statuendi potestas à jurisdictione dependet, in c. Ecclesia, n. 3. de consue. & in c. Canonum statuta, n. 80. 110
- 1 Et in c. Quae in Ecclesiis, n. 17. eod. tit.
- 1 STATUS ultimus Ecclesiarum, earumque iurium, non est attendendus, ubi de antecedenti contrario sensu constat, in cap. Consuetudines, n. 31. de consuetudine. 98
- 3 Status ultimus non attenditur, ubi constat de contrario statu procedente, in cap. Consequenter, num. 25. de Cleric. non resid. 16
- 1 Status Religiosus est perpetuus, & sua ratione immobilis, in cap. Cùm in Ecclesiis, n. 12. de major. & obed. 616

Statutum, communia.

- 1 Statuti, & consuetudinis aequalis est auctoritas, in cap. Cùm dilectus, n. 17. de consuetud. 105
- 1 Statuta praedecessorum à successoribus custodiri debent, in c. Ex parte, il secundo, n. 1. de convers. conjugat. 450
- 1 Ad illam validitatem non solum requiritur rationalis, & honesta causa, sed etiam statuentis iurisdictione, in c. Cùm in concilio, num. 21. de his, quae sunt à majori parte Capituli 212
- 1 Statutum non valet, per quod cultus divinus sine causa diminuitur,

- tur, etiam si in forma communi à Papa fuerit confirmatum, in c. Ex parte, num. 1. & 3. de consuetud. 105
- 1 Statutum, & confirmatio statuti limitantur ad limites causae statuti, in c. Cùm ibi num. 47. de consuetud. 113
- 3 Statutum ad penam trahi non debet ad gratiam, in cap. Ex tua, nu. 20. de Cler. non resid. 58
- 1 Vide in ver. *Indulta.*
- 1 Et in ver. *Fenus.*
- 1 Statuendi potestas à jurisdictione regulatur, in cap. Quae in Ecclesiis, num. 17. de consuetud. 58
- 1 Statutum excedens potestatem statuentium est ipso jure nullum, ib. num. 18. 58
- 5 Statutum est lex tertiorum, in cap. A nobis, il primo, num. 9. de sent. excomm. 110
- 5 Statutum, & sententia in quo differant, ib. num. 28. & num. 51. & seq. usque in fin. 111
- 5 Statutum est quaedam lex, quae semper loquitur, & non capere revocatur, tempore durat, ib. n. 29. & n. 44. & 51. 111
- 5 Habet traditum successivum, & incipit à iure patris delecti, ib. n. 30. & num. 51. & seq. 111
- 5 Statutum puniens factum non damnatum à jure, non ligat ignorantem, ib. num. 31. & 35. 112
- 5 Nisi ignorantiam sit crassa, & supina, ib. n. 34. 112
- 5 Statutum laicorum denegans audientiam propter bonum publicum ligat etiam in foro conscientiae, in c. Si quis, n. 19. de Regular. 116
- 5 Statutum valet, quo caveatur, ut quis non possit allegare illius ignorantiam, in c. Ad falsarium, n. 3. de crim. falsi. 124
- 2 Statutum ubi est nullum ex defectu potestatis, adjectio poenae non tenet, in c. Conquestus, n. 72. de feris. 57
- 1 Statutum super feris.
- 1 Vide in ver. *Feris.*
- 1 Statuti ad utilitatem non sufficit iusta causa, sed praecipue potestas statuentis requiritur, in cap. Quae in Ecclesiis, nu. 41. de consuetud. 100
- 1 Causa etiam gravissima non tribuit statuendi potestatem non habenti, ibidem num. 44. 100

Statutum circa Beneficia.

- 1 Statuta excludentia à beneficiis certum genus personarum dicuntur contra jus, in c. Cùm dilectus, n. 24. de Consuetud. 205
- 5 Statutum Episcopis privatis Beneficiatos, qui infra mensem titulum institutionis sine memorialibus Episcopis non ponunt, valdum est, in c. Licet Heli, n. 22. de simon. 12

Statutum Capituli.

- 1 Statuta Capituli cum poenae adiectione non afficiunt successores, nisi ab Episcopo fuerint confirmata, in c. Cùm omnes, nu. 24. de consue. 54
- 1 Statutum Capituli, ut recipiendi in Ecclesia non ordinatur sine Capituli licentia, & sic Ordinari gratis per biennium interviat, valet, in c. Licet, n. 27. de prob. 113
- 1 Et servari debet etiam in proviso de dignitate, ibi d. n. 58. 113
- 1 Vide in ver. *Statutum quoad residendum, & servitium Chori.*
- 1 Et in ver. *Statutum circa numerum Canonorum.*
- 1 Et in ver. *Capituli potestas.*

Statutum confirmatum.

- 1 Statuta confirmata per Papam dicuntur Papalia, in c. Antiquus, num. 49. de padis. 613
- 1 Statutum non valet, per quod cultus Divinus sine causa diminuitur, etiam si in forma communi à Papa fuerit confirmatum, in c. Ex parte, n. 1. & 4. de consuetud. 115
- 1 Vide in ver. *Confirmatio.*
- 1 Et in ver. *Statutum quoad residendum.*

Statutum circa contractus.

- 1 Statuto si caveatur, ut minor, vel mulier non possit vendere sine consensu consanguineorum, si aliter vendant, contractus est nullus, in c. Cùm dilectus, n. 58. de consuetud. 102
- 1 Vide in ver. *Contractus.*

Statutum circa delicta, & poenas.

- 1 Statutum, & consuetudo, ut pro quolibet deo imponatur poena pecuniaria, non valet, in c. Irrecogabili, & Ceterum, n. 1. de off. ordinari. 129
- 1 Statutum, vel consuetudo, ut ultra poenam juris imponatur poena pecuniaria, tenet, nisi procedat ex radice cupiditatis, ib. n. 10. 129
- 1 Statutum puniens intentum falli insultum locum habet etiam in utente per alium, in c. Ad falsarium, n. 3. de crim. falsi. 116
- 1 Vide in ver. *Pena pecuniaria.*

Statutum circa electionem.

- 1 Statutum restringens libertatem electionis, an sit contra jus, in c. Cùm dilectus, n. 12. & 14. de consuetud. 104
- 1 Statutum Principis, ut electio fieri non possit de extraneis, valdeat libertatem electionis, ibid. n. 20. 104
- 1 Statutum restringens electionem ad certum genus personarum sustinetur, quatenus concernit praecipuum statuentis, ib. n. 20. 205
- 1 Statutum restringens electionem valet, si fiat ex iusta causa, ib. num. 25. 106
- 1 Vide in ver. *Electio libertas.*

Statutum quoad derogationem.

- 1 Statutum speciale derogat generali, si ab eodiscrepet, aut illi videatur contradicere, in c. Cùm dilectus, n. 14. de consue. 109
- 1 Statuta si sint contraria, est attendendum speciale licet non habeat clausulam derogatoriam, ib. n. 6. 109

3 Statutum, quod potest unum, vel duo operari contra jus commune interpretari debet, ut unum tantum operetur, in c. Nullus, n. 30. de Regular. 330

Statutum quoad forenses, & subditos.

- 5 Statutum imponens pœnam excommunicationis, an liget subditos delinquentes extra territorium statuentis, in cap. A nobis, il primo, n. 8. de sent. excomm. 330
- 5 Statutum non porrigit vires extra territorium statuentis, ibidem num. 12. 310
- 5 Statutum imponens certam pœnam, putà excommunicationis, an liget forenses delinquentes in territorio statuentis, ibid. nu. 22. & seq. usque ad n. 45. 314
- 5 Statutum generaliter loquens data illius scientia, ligat etiam forenses in loco statuti delinquentem, ibid. n. 23. & seq. 311
- 5 Statutum Episcopi excommunicans ludentes ad azardum in sua diœcesi, an liget Metropolitanum ibi ludentem, ibid. n. 31. 312
- 5 Statutum pœnens factum à jure damnatum, ligat forenses etiam data ignorantia, ibid. n. 32. 312
- 5 Contrarium, ibid. n. 36. 312
- 5 Sed primum verius, ibid. n. 37. 312
- 5 Nisi quoad pœnam excommunicationis, ibid. n. 38. 312
- 5 Statutum pœnens factum non damnatum à jure, non ligat ignorantem, ibid. n. 39. & 40. 312
- 5 Nisi ignorantia sit crassa, vel supina, ibid. n. 34. 312
- 5 Statuti pœnam an forensis in dubio presumatur ignorare, ibidem num. 41. 312
- 5 Statutum Patriarchæ excommunicans Archiepiscopos suffraganeos in sua Provincia delinquentes valet, ibid. num. 42. 312
- 5 Statutum Archiepiscopi imponens pœnam excommunicationis Archiepiscopis, qui in Provincia sua fecerint ante se Crucem ferri, an valet, ib. num. 43. 312

Statutum circa gabella.

3 Statutum, ut derelictis miserabilibus personis non solvatur gabella, non comprehendit divites, in c. Significatibus, n. 37. de offic. delegat. 540

Statuta circa homicidium.

- 2 Statutum imponens pœnam pro homicidio quomodocumque patratum, an comprehendat etiam homicidium casuale, & sine dolo, in c. Cùm venissent, n. 69. de Judiciis. 27
- 5 Statuta pœnitentia homicidas verificatur etiam in mandantibus fieri homicidium, in c. Sicut dignum, n. 5. de homicid. 124
- 5 Nisi aliquid exprimat, per quod reale homicidium intelligatur, ibid. num. 6. 124

Statutum circa judicia.

1 Statutum prohibens opponi contra sententiam non impedit, quin possit dici de nullitate, in c. Studuisti, n. 16. de offic. Legat. 545

Statutum juri communi conforme, vel contra jus.

- 1 Statutum est nullum, si disponat idem, quod jus commune, in c. Explicari, n. 21. de observ. jejunii. 619
- 2 Statuta à Clero etiam cum Episcopo fieri non possunt contra Canones, sed bene à populo contra jus commune, in c. Que in Ecclesiis, n. 6. de Constit. & que sit ratio differentie, ib. n. 7. 98
- 1 Statutum quod fervetur jus civile. Vide in ver. Statutum quoad testamenta.

Statuta quoad interpretationem.

- 2 Statutum prohibens interpretationem, intelligitur de extrinseca, in c. Cùm venissent, n. 97. de Judiciis. 29
- 2 Statutum debet interpretari, ut non fit de casu indubitabili, & à jure communi decisio, in c. Pastoralis, n. 12. de appellat. 202
- 2 Verba statuti debent impropriari, ut aliud operentur, ibidem num. 11. 202
- 3 Statutum disponens idem, quod jus commune, & juramentum super eo interpositum, recipit omnes limitationes, quas recipit jus commune, in c. Ad audientiam, n. 2. de Cler. non resid. 59
- 3 Statutum excipiens duos casus, censetur excipere etiam alios casus, in quibus viget eadem ratio, ib. num. 3. 59
- 3 Declaratur procedere, si statutum sit secundum jus secus si sit contra, vel prater, ibid. num. 4. 60
- 3 Statutum fit in una parte apponit decretum irritans, in alia non, censetur formam substantialem inducere, licet verba apta non sint illam imitari, in c. Qui Presbyterum, n. 87. & seq. de pœnit. & remis. 198
- 3 Statuta Ordinis Jerosolymitani, ubi voluerunt actum esse nullum expliciendū, apposuerunt decretum irritans, ib. n. 99. 298
- 3 Statutum, quod potest unum, vel duo operari contra jus commune, interpretari debet, ut unum tantum operetur, in c. Nullus, n. 30. de Regular. 330
- 3 Statutum de lucranda parte dotis uxoris pœnitentie comprehendit dotem ante statutum exceptam, si uxor post statutum moriatur, in c. Dilectus, il secundo, n. 22. de prebend. 115
- 3 Statutum prohibens, ne mulieres deferae vestes, includit etiam usum vestium jam facturum, ib. num. 23. 115
- 5 Statutum excludens à minoribus dignitates, multo magis censetur excludere à majoribus, in c. A nobis, il primo, n. 19. de sent. excomm. 331
- 5 Vide in ver. Interpretatio.
- 5 Nisi quoad majores sint defectus in potestate, ib. n. 20. 331

Statutum laicorum quoad res, & personas Ecclesiasticas.

2 Statutum generale laicorum non ligat Clericos, five redondet contra ea, quæ sunt Clericis concessa in privilegium, five contra

- ea, quæ illis competunt de jure communi, in c. Ecclesia S. Mar. 116, n. 3. & seq. de constit. 119
- 3 Statutum Universalitatis etiam generale conceptum in subditis est nullum in præjudicium Clericorum, in cap. Cùm in concilio, n. 14. de his, quæ sunt à major. par. Cap. 221
- 3 Statutum Universalitatis adinens Clericis jus pacendi est contra immunitatem Ecclesiasticam, ibid. n. 25. 121
- 3 Statutum editum in odium Clericorum non valet, etiam si odium redundaret in personam subditam, ibid. num. 26. 122
- 2 Statuta laicorum pœnalia contra concubinas Clericorum an valeant, in c. Nullus, n. 28. & 12. de foro cooper. 46
- 5 Statuens contra libertatem Ecclesie magis punitur, quàm statuens contra jus Ecclesie, licet minus delinquit, & cur, in c. Nuper, n. 25. vers. Hinc est statuens, de sent. excomm. 346
- 1 Statutum inferens gravamen Ecclesis non valet, etiam si sit legati de Latere, in c. Conventudines, n. 7 & 9. de Convent. 193
- 1 Laici cogi possunt per Judicem Ecclesiasticum ad declarandum eorum statum non comprehendere Ecclesias, in c. Ecclesia S. Mariae, num. 6. de constitut. 119
- 1 Laicus non potest relaxare Clericis prohibitionem juris Canonici de armis non detendis, ib. n. 36. 121
- 1 Constitutio facta super rebus non suppositis justificationi statuentis ipso jure non valet, in c. Que in Ecclesiis, n. 1. de constit. 98
- 1 Constitutio laicorum non potest tribuere vassallo potestatem alienandi feudum, quod tenet ab Ecclesia, ibid. n. 2. 98

Vide in ver. Cives.

Vide in ver. Laici quoad immunitatem Ecclesiarum.

Et in ver. Lex secularis.

- 1 Statutum laicorum specificè disponens de Ecclesiis, vel earum bonis non valet, etiam si alios conjungat, in cap. Que in Ecclesiis, n. 14. de constit. 98
- 1 Idem in consuetudine laicorum, num. 12. & 17. 120
- 1 Nec inde ullum præjudicium Ecclesiis generatur, ib. n. 19. 98
- 1 Ampliatur novem modis, ut n. 20. & seq. & n. 57. 98
- 1 Et statutarii sunt ipso facto excommunicati, & privandi sunt feudo, quod habent ab Ecclesia, ibid. n. 15. 98
- 3 Statuentes contra immunitatem, seu libertatem Ecclesiasticam sunt ipso jure excommunicati, in cap. Ecclesia, num. 23. de constit. 99
- 1 Statutum laicorum disponens super rebus, quæ ratione solius dominii directi pertinent ad Ecclesias, & ratione utilitatis dominii pertinent ad laicos, vel è converso, non tenet, in cap. Que in Ecclesiis, n. 20. de constit. 98
- 1 Idem si disponat de bonis patrimonialibus Clericorum, ib. n. 21. 98
- 1 Bona patrimonialia Clericorum non sunt de foro laicorum, nec eorum statuti ligantur, ib. num. 22. 98
- 1 Statutum factum à laicis contra personas sacroles inuitum Clericorum, puta contra eorum consanguineos, est contra libertatem Ecclesiasticam, ib. n. 24. 99
- 1 Statuta laicorum an possint præjudicare Ecclesiis in acquirendis, ibid. num. 30. 100
- 5 De privilegio Clericali secundum Canones est judicandum, nec super his standum est legis, statuti, vel consuetudinibus laicorum, in c. Perpendimus, num. 11. de sent. excomm. 314
- 1 Vide in ver. Libertas Ecclesiasticam.
- 1 Et in ver. Immunitas Ecclesiasticam.
- 5 Statutum laicorum pœnens declinans jurisdictionem potestatis ad Clericos non extenditur, in c. A Nobis, il primo, n. 6. de sent. excomm. 330
- 5 Statutum laicorum prohibens alienationem stabiliam in non subditis, non includit Clericos, ibid. n. 7. 130
- 5 Statuta laicorum quantumvis generalia non extenduntur ad Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, ib. n. 18. 314
- 2 Statutum laicale potest pœnam indigere violentibus dies festos ab Ecclesia institutos, in c. Conquiescit, n. 73. de feriis. 79
- 1 Vide in ver. Dies festi.

Statutum circa Matrimonium.

- 1 Statutum adigens ad contrahendum matrimonium cum certo genere personarum, vel prohibens, ne puella nubat extra loca, ubi possidet hereditatem, est nullum, in c. Cùm dilectus, n. 12. de Conventudine. 206
- 1 Secus si statutum excipiat tantum certum genus personarum, ib. num. 13. 207
- 1 Statuta civitatum super matrimonio non valent ex defectu potestatis, etiam respectu pœnæ, ibid. n. 44. 207
- 1 Vide in ver. Matrimonii libertas.

Statutum circa numerum Canonicoꝝ.

- 1 Statutum excludens Canonicos supernumerarios à redditibus superexcessentibus, quamvis sit malum, non est simoniacum, in c. Cùm M. n. 37. de constit. 115
- 1 Statutum taxans numerum Canonicoꝝ habet tacitam conditionem, nisi redditus Ecclesie augumententur, ib. n. 41. & seq. 115
- 1 Etiam si fuerit à Sede Apostolica confirmatum cum decreto irritanti, ibid. num. 46. 115
- 1 Vide in ver. Canonici supernumerarii.

Statutum circa residentiam, & servitium Chori.

- 3 Statuta Ecclesiarum, quæ longius absentie tempus indulgent, quam trium mensium, sublatæ sunt à Concilio Tridentino, in c. Licet n. 34. de prebend. 115
- 3 Statutum, ut una, vel duabus boris interessentes lucentur massam proliam, five prebendam, amissis distributionibus quotidianis, non valet, ib. n. 35. 115
- 3 Statutum, vel consuetudo, quæ muldantur non interessentes Congregationibus Capitularibus, valet, ibid. n. 41. 116
- 3 Statutum, ut Canonici in uno ex novem mensibus residentie uni horæ quotidie intersint, est contra Concilium Tridentinum, non tamen prædicti incident in pœnam, quasi absint ultra tres menses, ibid. num. 57. 130

- ¶ Statuta à Sede Apostolica confirmata, ut Canonici abesse possint ultra tres menses, an sint subdala à Concilio Tridentino, ibid. num. 49. 117
- ¶ Et quid de statuto, ut Canonici in vita per annum abesse possint, Jerusalem proficiendi causa, ib. n. 6. 117
- ¶ Et quid in statuti confirmatis à Cardinali auctoritate Apostolica, ibid. n. 61. 117
- ¶ Et quid in confirmatis à Papa in forma communi, ib. n. 62. 117
- ¶ Statuta, ut distributiones quotidianæ debeantur non interessentibus subdala sunt à Concilio Tridentino, ib. n. 30. 118
- ¶ Statutum Ecclesie Compellana, ut Beneficij, qui diu infervium, habeantur pro subdala, n. valeat, ib. n. 82 & 106. 118
- ¶ Statutum Capituli, ut recipiendi in Ecclesia non ordinentur sine Capituli licentia, & sic ordinati gratis per biennium inferviant, valeat, ib. n. 87. 118
- ¶ Et servari debet etiam in proviso dignitate, ib. n. 88. 118
- ¶ Statutum à Canonici generaliter juratum, quo centum dies abesse licet, & distributiones lucrantur, subdala est à Concilio Tridentino, ib. num. 91. 119
- ¶ Statutum Capituli, ut ægrotis non dentur distributiones, non valet, ib. n. 118. 122
- ¶ Statuta, ut quis per quadraginta annos Divinis interfuerint, habeantur pro jubilariis, sunt toleranda, ib. n. 106. 123

Statutum circa residentiam Parochi.

- Vide in ver. *Parochus quoad casus non residentis.*
- 1. Constitutio circa residentiam Canonorum. Vide in ver. *Canonici quoad residentiam, fructus, & distributiones.*
- 2. Circa Capellanias. Vide in ver. *Capellania, verif. Constitutio.*

Statuti revocatio.

- 1. Statutum potest à statuente revocari, quatenus concernit eorum favorem, non obstante confirmatione Superioris, in cap. Cùm accesserit, num. 19. de constit. 108
- 2. Et censetur revocasse per unicum actum Capitulariter gestum contra statutum, aut saltem suspendisse pro illa vice, ib. n. 10. 108
- 1. Statutum potest revocari à statuente, quatenus concernit eorum favorem, etiam si fuerit confirmatum cum decreto irritantia, ib. num. 11. 108
- 1. Statutum concernens favorem publicum, à statuente revocari non potest, si fuerit à Superiore confirmatum, in c. Cùm dilectus, num. 60. de consuetudine 208
- 1. Statutum concernens publicam utilitatem, etiam si confirmatum non fuerit, revocari non potest à statuente, ib. n. 61. 209
- 1. Statutum, qui potest tollere, potest etiam tollere juramentum illi accessorium, in c. Dilecto, n. 18. de præben. 113
- 1. Nisi iuraverit non contravenire, quia tunc requiritur Superioris auctoritas, ib. num. 10. 111
- 1. Statuta, & privilegia cùm trahuntur ad infra, sunt revocanda, in c. Nichil, n. 12. de elect. 300
- 1. Statuentes possunt recedere à statuto edito contra jus, non obstante confirmatione Apostolica, in cap. Cùm accesserit, num. 17. de constitut. 108
- 1. Declaratur, ib. num. 10. 108
- 1. Statutum durat etiam post mortem, vel recessum statuentis, in c. A nobis, il primo, de sent. excom. num. 32. & 51. & seq. usque ad num. 47. 311
- 1. Statutum Capituli sede vacante, etiam si imponat penam pro futuro delicto, non expirat sede plena, ib. n. 51. 311

Statutum quoad testamenta.

- 1. Testamentum Romæ conditum ad piæ causæ coram Parocho, & duobus testibus, an valeat, statum ilatio Urbis, quod præcipit servari jus civile, & de herentis jus Canonium, in cap. Cùm esset, n. 157. & seq. usque in fin. de Testam. 277
- 1. Statutum Urbis dispensans inter Civis Romanos, & districte servandum esse jus civile, declarat, ib. n. 174. & 176. 277
- 1. Rotæ decisio in Romana Bonoræ de Stochis, refertur, ib. n. 158. 277
- 1. Rescinditur, ib. num. 161. & seq. usque in fin. 277
- 1. Statutum loci attenditur quoad solemnitatem testamenti, ibidem num. 160. 277
- 1. Statutum Ravennæ, quod servetur jus civile, quando contradicit juri Canonico, valet etiam sine confirmatione Apostolica, ib. num. 163. & sequent. 277
- 1. Statutum Urbis de servando jus Civile non extenditur ad leges requirentes numerum septem testium in testamentis, tanquam solventes ecclesiam, rebellantes juri Divino, illatus Patrum, & generali Ecclesie consuetudini, ib. n. 164. & seq. usque in fin. 277
- 1. Item non extenditur ad leges per jus Canonium abrogatas, ibid. num. 166. 277
- 1. Non obstante confirmatione Apostolica, ib. n. 172. 278
- 1. Statutum, ut in testamento servetur jus civile quoad numerum septem testium, non valet, ib. n. 170. 278
- 1. Statuta, & consuetudines locales requirentes numerum septem testium in testamento rebellant juri Divino, ib. n. 181. 278
- 1. STEPHANUS ab Apostolica fuit ordinatus Diaconus, & ministravit in Altari Jacobo Apollino, in cap. Cùm venisset, nu. 17. de Sacr. Unct. 246
- 1. Stephanus, & alij Diaconi antequam scriptum esset Evangelium nummodo fuerint ab Apostolis ordinati, ib. n. 61. 240
- 1. STERILITAS ratione naturæ non aufert interuentum suspensionem, in c. Cùm is, n. 26. de Convent. Congregat. 417
- 1. Sterilis à natura, & major quinquagenaria, æquiparantur, ibid. num. 55. 418
- 1. Sterilitas inulierum juris præsumptione præcõnit illiteram videtur annis decem, & secundum philosophos annis viginti, ib. num. 70. 410
- 1. STIPENDII spirituale est, & competi Clericis de jure di-

- no, in c. Cùm pridem, n. 101. de Præb. 64
- 1. Stipendium est quid temporale, sed Clericis divino jure debitum, ibid. num. 101. 65
- 4. STIPULATIO requirit contextum sicut quilibet actus formalis, in cap. Licet, n. 10. de spons. duor. 10

Studium, Studere.

- 1. STUDIUM causa absentis de jure communi integrè percipiunt distributiones quotidianas, in quibus redditus omnes continentur, in c. De Cetero, n. 22. de Cler. non resid. 19
- 1. Idem in obtinentibus ex dispensatione Apostolica Canonice, & Parochialiter, ibid. n. 21. 19
- 1. Studens pro seipsum, ignorat, in c. Super Specula, n. 18. Ne Cler. vel Monach. 435
- 1. Studere quid sit, ibid. n. 21. 436
- 1. Privilegiatus, ut absens in studio fructus præbende recipiat, excluditur in villa, vel castello, ubi nullus est, vel minus competens studium, privilegio non utitur, in c. Tuz, n. 1. de Cleric. non resident. 57
- 2. Licentia Prælati, & privilegium requiruntur, ad hoc ut absens in studio fructus præbende percipiat, ibid. n. 1. 57
- 1. Et licentia non sufficit petita, nisi etiam sit obsecra, ib. n. 1. 58
- 1. Quod si Prælatum eam detegat, adeundum est Superior, ut eam dare compellat, ib. n. 1. 58
- 1. Studia litterarum pertinent ad communem utilitatem, in c. Ceterum, n. 11. de Rescript. 141
- 5. STUPRANS virginem de jure Canonico tenetur copulativè eam dotare, & uxorem ducere, in c. Pervenit, n. 1. de Adult. 142
- 5. Sed si homino eam noluert, non erit cogendus, sed tamen eam dotabit, & punietur, ut in d. c. Pervenit, ibid. num. 1. 142
- 5. Stupranti virginem sine vi ex consuetudine non infingitur alia pena quam ut eam ducat in uxorem, vel concleenter dotet, ibid. num. 1. 142
- 5. STUPRUM est crimen mixti fori, in c. Pervenit, n. 2. de adulte. 142
- 2. Stupri pena de jure Canonico est depositio, & perpetua detentio in Monasterio, in c. Pervenit, il primo, n. 10. de Test. cogent. 160
- 1. STYLUS in causa Rotabulæ cùm dubia emergunt ad interpretationem Concilij pertinentia, in c. Quoniam, n. 18. de Constit. 114
- 1. Stylus statuentium maxime est attendendus ad intellectum statutorum, in c. Qui Præbetytum, n. 28. de ppen. & remis. 328
- 2. Stylus Curie quoad citationem in imperatoribus litterarum est servandus, in c. Cùm olim, n. 24. de sent. & rejudic. 126
- 1. Stylus Principis attenditur ad dignoscendum, an versimiliter litteras dederit, necne, &c. in c. Super litteris, n. 17. vers. Ad dignoscendum, de rescript. 141
- 1. Item attenditur, an grata præjudicium loferat, ibid. num. 17. & vers. Ad dignoscendum. 142
- 4. SUBARRATIO subsequuta post verba alterius ex contrahentibus ad matrimonium acta, arguit consensum matrimoniale, in c. Sinter Virum, n. 5. de spons. & matrim. 21
- 4. Subarratio post verba unius ex contrahentibus ad matrimonium apta efficit matrimonium, in c. Tuz fraternitati, n. 16. de spons. & matrim. 16
- 5. SUBAUDITIO implicita in mente retenta non excusat, quin sit falsa vox significatio, in c. Falsidicus, n. 27. & 29. usque ad n. 103. & 111. & 116. de Crim. fals. 171
- 1. SUBDELEGARE potest de partium consensu, cui committitur negotium personaliter exequendum, nisi in duobus casibus, in c. Quoniam, n. 1. de offic. Delegat. 510
- 1. Secus si committatur nudum ministerium, ibid. n. 3. 512

Subdiaconus.

- 1. Subdiaconatus ordo non est de minoribus, sed de sacris, licet in primitiva Ecclesia fieri ordo non separaretur, in c. Præterea, n. 1. de etat. & qual. 47
- 1. Subdiaconus, qui ignorat per saltum sic presbyter, post penitentiam in Diacono ordinatur, & deinceps potest fecum in Sacerdotio dispensari, in c. Tuz litteris, n. 1. de Cler. per salt. prom. 139
- 1. Subdiaconi principalis adus est vasa Domini Corporis offerre, in c. Cùm venisset, n. 17. de Sacr. Unct. 247
- 1. Subdiaconus materia est traditio Calicis vacui, & Patere vacuæ, ibid. num. 41. 247
- 1. Subdiaconus non recipit manus impositionem, sed ordinatur per traditionem Calicis vacui, & Patena vacuæ, in c. Presbyter, n. 20. de Sacram. non iter. 259
- 1. Subdiaconus, qui cum vidua contraxit, & eam cognovit, bigamiæ penam incurrit, licet bigamus non sit, in c. Nuper à nobis, n. 1. de bigam. 502
- 1. Subdiaconus à Summo Pontifice dispensatur ad matrimonium contrahendum, qui postea cum vidua contraxit, & confirmavit, an fori privilegio gaudet, ib. n. 29. & seq. usque in fin. 502
- 1. Subdiaconus licet habeat uxores usque ad tempora Gregorij I. nec ante Subdiaconatus ordo inter sacros computabatur, ibidem num. 11. 506
- 1. Subdiaconus gaudet privilegio fori, etiam si habitus, & tonsuram detinet, ib. n. 14. 505
- 1. Subdiaconus olim licet à matrimonio contrahere, in cap. Majoritate, num. 111. de Baptism. 601
- 1. SUBDITUS potest contra Prælatum suum propter ejus excessus in intellos appellare ad superiorem, in c. de Priore, n. 1. de Appellat. 113
- 1. Subjacet verbum est latæ sententiæ, in c. Quis nonnulli, n. 3. de Cler. non resid. 20
- 1. SUBJECTIO Sedi Apostolica non importat statum nullius diocesis, sed exceptionem, in cap. Cùm contingat, numero 2. de non compet. 71
- 1. Subjectus propriè non dicitur quis potestati delegat, in cap. Licet, n. 11. de non compet. 64
- 1. Subjecta talia sunt, quæ predicata demonstrant, in c. Auctoritate, n. 3. de Contibus. 515
- 1. SUBLIMES personæ quibus verbis à jure comprehendi consueverunt, in c. Nobis, n. 13. de Jurapat. 512

Subreptio, communis.

- 1 Decisio e. Super litteris de Rescriptis in materia subreptionis habet locum etiam inter Legittas, in d. c. Super litteris, n. 1 159
- 1 Subrepto an, & in quo differat, ibid. n. 5. 159
- 1 Causantur ex duplici causa, ibid. n. 6. 159
- 1 Subrepto, & obrepto quid sit, ibid. n. 8. 159
- 1 Subrepto magis vitiat litteras gratiosas, quam litteras ad beneficium, ibid. n. 16. 160
- 1 Subrepto facilius incit litteras beneficiales, & gratiosas, quàm rescripta ad lites, ibid. n. 21. 160
- 1 Subrepto duplex, altera, quæ provenit ex parte imperantis, altera, quæ oritur ex re ipsa, prioriam tollit motus proprius, secundam non, ibid. n. 38. 161
- Vide in ver. *Motus proprius*.
- 1 Litteræ non vitiantur ex eo, quod imperans tacuerit beneficium ab alio injultè possideri, vel per simoniam, ibid. n. 55. 162
- 1 Litteræ imperatoris ob taciturnitatem beneficii etiam modici vitiantur, ibid. n. 58. 163
- 1 In litteris beneficiabilibus non tenetur imperans facere mentionem, nisi de qualitatibus in jure expressis, ibid. n. 59. 163
- 1 Rescriptum inutile fit, si talis veritas taceatur, vel talis falsitas exprimitur, quæ tacita vel expressa Papa litteras non dedisset, ibid. n. 63. 163
- 1 Rescriptum commissionis causæ super re feudali non facta mentione de feudo non valet, ibid. n. 65. 163
- 1 Rescriptum vitiatu tacendo id, quod si fuisset expressum, nihilominus fuisset obtentum, sed non ita facillè, ibid. n. 67. 163
- 1 Subrepto vitiat privilegia, & beneficia Principum ipso facto, in c. Ad audientiam, il 2. n. 26. de Rescript. 176
- 1 Subrepto vitiat litteras gratiosas, et si ignoranter, & per simplicitatem fuerit subreptum, ibid. n. 27. 176
- 1 Subrepto cur magis incit litteras gratias, quàm justitias, ibid. n. 37. 176
- 1 Subrepto non inducit ex taciturnitate eorum, quæ non retractassent Principem à gratia concedenda, in c. Ad nostram, n. 14. de Conjug. servor. 57
- Vide in ver. *Litteræ*, & in ver. *Papa quoad intentionem*.
- 1 Subrepto in expressione falsæ causæ vitiat dispensationem ipso facto, in c. Quia circa, n. 4. de Conjug. & amitt. 69
- 1 Subrepto non incit litteras contentiosas ipso jure, sed ope exceptionis, in c. Caterdum, n. 9. de Rescript. 142
- 1 Secus si litteræ sint gratiosæ, ibid. num. 10. 142
- 1 Subreptionem inducit omne tacitum, quo expresso Princeps non tam facillè dedisset litteras, ib. n. 35. 142
- 1 Princeps, si in secunda gratia non fuerit facta mentio de qualitatibus primæ, præsumitur circumventus, ib. n. 16. 142
- 1 Subrepto in una parte non vitiat totum rescriptum in partibus separatis, in c. Ad audientiam, il primo, n. 6. de Rescript. 154
- 1 Declara, quando est in parte, quæ non causat principaliter concessionem gratiæ, ibid. n. 7. 154
- Vide in ver. *Rescriptum*.

Subreptio dolosa.

- 1 Tacens verum, vel exprimens falsum in rescripto, si per malitiam, caret funditus impertratis, in c. Super litteris, n. 1. & 3. de Rescript. 159
- 1 Subrepto dolosa vitiat rescriptum in totum, si autem processit ex simplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit causa concessionis, ibid. n. 4. 159
- 1 Subrepto dolosa vitiat rescriptum, ib. n. 10. 170
- 1 Ampliatur primò, etiam si impertratus esset sanctus, ib. n. 11. 160
- 1 Sed contra, ib. n. 12. 160
- 1 Ampliatur secundò, etiam in litteris Beneficialibus, ib. n. 13. 160
- 1 Ampliatur tertio, etiam in privilegiis, ib. n. 15. 160
- 1 Ampliatur quartò, etiam si fuerit causa partis rescripti tantùm, ibid. n. 18. 170
- 1 Et rescriptum continet plura capitula separata, & subreptione non fuerit causa obtinendi omnia, ibid. n. 19. 160
- 1 Maximè in litteris gratiæ, ibid. n. 20. 160
- 1 Et in expectativis, ib. n. 23. 160
- 1 Ampliatur quintò, siue fuerit commissa exprimendo falsum, siue tacendo verum, ib. n. 25. 160
- 1 Ampliatur sextò, etiam si non fuerit causa concessionis, ib. n. 33. 161
- 1 Limita primò, nisi subrepto dolosa sit circa ea, quæ non tangunt substantiam, vel formam rescripti, ib. n. 34. 161
- 1 Limita secundò, nisi respiciat unum tantùm ex duobus alternativè narratis, ib. n. 35. 161
- 1 Limita tertio, nisi litteræ fuerint obtentæ motu proprio, ibidem num. 37. 161
- 1 Subrepto dolosa in gratiosis, etiam si minima sit, est attendenda, ib. num. 37. 160
- 1 Etiam si Papa aliàs fuisset concessurus, ib. 160
- 1 Subrepto etiam dolosa non vitiat rescripta ad lites ipso jure, sed ope exceptionis; sed litteras gratiosas, & beneficiales vitiat ipso jure, ib. n. 22. 160
- 1 Expressio falsitatis, & suppressio veritatis facta per dolum æquiparantur, ib. n. 26. 160
- 1 Exempla dolosæ subreptionis per falsi expressionem in rescriptis ad lites, ibid. n. 27. 160
- 1 In litteris gratiæ, ib. n. 28. 160
- 1 Exempla dolosæ subreptionis per veri suppressionem in rescriptis ad lites, ibidem n. 29. 160
- 1 In litteris gratiæ, ib. n. 30. 161
- 1 Subrepto dolosa vitiat rescriptum in totum, etiam si Princeps aliàs concessisset, ib. n. 33. 161
- 1 Subrepto in dubio an præsumatur dolosa, ib. n. 40. 161
- 1 Quid in rescriptis ad lites, ib. n. 41. 161
- 1 Et quid in litteris gratiosis, ib. n. 45. 161
- 1 Subrepto in gratiosis semper præsumitur cum dolo, sed hæc præsumptio est juris tantùm, & idè potest contrarium probari, ibid. n. 45. 161

1 Et si gratia sit modica, dolo non præsumitur, ib. n. 46. 161
Vide in ver. *Dolus*, & in ver. *Falsitas*.

Subreptio non dolosa.

- 1 Tacens verum, vel exprimens falsum in rescripto, si per malitiam, caret funditus impertratis, si per simplicitatem; aut aliàs non obtinisset rescriptum, & idem; aut obtinisset, & secundùm juris ordinem Delegatus procedit, in c. Super litteris, n. 1. & 3. de Rescript. 159
- 1 Subrepto dolosa vitiat rescriptum in totum, si autem processit ex simplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit causa concessionis, ib. n. 4. 159
- 1 Subrepto non dolosa non vitiat litteras in totum, sed eam partem tantùm, cujus fuit causa, ib. n. 14. 161
- 1 Subrepto per simplicitatem, vel ignorantiam, si non fuit causa concessionis, rescriptum non vitiat, ib. n. 52. 161
- 1 Quod procedit, etiam si imperans tacuerit ea, quæ de processu sunt necessario exprimenda, ib. n. 53. 162
- 1 Item procedit etiam in Beneficialibus, ib. n. 54. 162
- 1 Sed vide, ib. num. 57. 162
- 1 Sed fallit, si qualitates sint tales, ad quarum expressionem imperans tenetur de jure communi, ib. n. 57. 162
- 1 Item fallit, si subrepto cadat in verid, ad quod verba concessionis non adaptantur, ib. d. n. 57. verf. *Motivum* autem. 162
- 1 Item fallit, si expressio falsitatis facta fuerit non causa demonstrationis, sed causa taxationis, ibid. n. 61. 163
- 1 Item fallit, ubi est diversitas personarum, vel causarum actoris, vel rei, ib. n. 60. 163
- 1 Litteræ non vitiantur ex eo, quod imperans tacuerit beneficium ab alio injultè possideri, vel per simoniam, ib. n. 55. 162
- 1 Et exprimens beneficium cum cura, vel residentia, obtinebit beneficium simplex, & residentiam non requirit, ib. n. 56. 162
- 1 Subreptio non est impertratio Theaurarizæ sub nomine Dignitatis cum sit officium, ib. n. 57. verf. *Ac fecit* est. 162
- 1 Subrepto per simplicitatem vel ignorantiam, vitiat rescriptum in totum, si sit substantia rescripti in indivisa, ib. n. 62. 163
- 1 Quod à fortiori procedit in beneficialibus, & gratiosis, ibidem num. 66. 163
- 1 Item procedit etiam quando subrepto non fuit causa finalis, sed impulsiva, ib. n. 67. 163
- 1 Et quid si alius pro absente litteras impertravit, ib. n. 71. 164
- 1 Exempla non dolosæ subreptionis substantiæ rescripti induktivæ, ib. num. 64. & n. seqq. 161
- 1 Rescriptum commissionis causæ super re feudali non facta mentione de feudo, non valet, ib. n. 65. 161
- 1 Rescriptum vitiatu tacendo id, quod si fuisset expressum, nihilominus fuisset obtentum, sed non ita facillè, ibid. n. 67. 163
- 1 Fallit, si taciturnitas proveniat ex probabili ignorantia, ibidem num. 68. 163
- 1 Nisi taceatur id, quoderat de jure exprimendum, ibid. n. 69. 164
- 1 Subrepticia est resignatio ejus, qui expressit se esse forensen, cùm in impetratione beneficii expressisset se esse Civem Romanum, ib. n. 69. verf. *Et millies*. 163
- 1 Subrepticia est pensio reservata non facta mentione alterius pensionis reservatæ super eodem beneficio, ibid. d. num. 67. & verf. *Et millies*. 163
- 1 Rescriptum non vitiatu, si taceatur id, quod de jure non debet exprimi, licet eo expresso, Princeps non ita facillè litteras concessisset, ibid. n. 69. 164
- 1 Subrepto per simplicitatem, vel ignorantiam, si non fuit causa totius concessionis, sed partis tantùm, eam solam vitiat, & non totum rescriptum, ib. n. 72. 164
- 1 Quod procedit etiam in beneficialibus, ib. n. 76. 164
- 1 Sed fallit, si obtentum per subreptionem habeat connexitatem cum relictis, ib. n. 78. 164
- 1 Item fallit secundum aliquos in privilegiis, ib. n. 79. 164
- 1 Sed contra, ib. n. 80. 165
- 1 Simpliciter respicit jus, ignorantia factum. 165
- 1 Exempla non dolosæ subreptionis, quæ non fuit causa totius concessionis, sed partis duntaxat, ib. n. 75. 164
- 1 Vitium eatenus vitiare debet, quatenus ingreditur substantiam actus, ibid. n. 74. 164
- 1 Privilegia & litteræ beneficiales in materia subreptionis equiparantur, ib. n. 80. 165
- 1 Subrepto vitiat litteras gratiosas, etiam si ignoranter, & per simplicitatem fuerit subreptum, in cap. Ad audientiam, il 2. num. 27. de Rescript. 176
- 3 SUBROGATIO quæ fit juris interpretatione, censetur fieri cum omnibus qualitatibus, in c. Episcopus, n. 45. de Præben. 73
- 1 Subrogatum facit maturam ejus in cuius locum subrogatur, in c. Ad audientiam, il 2. n. 17. de rescript. 180
- 1 Sed non est idem cum subrogato, n. 58. 180
- 4 SUBSCRIPTIO, & sigillum Notarii sunt de substantia instrumenti, in c. Lator, n. 48. Qui filii legit. 86
- 5 SUBSIDIUM charitativum debetur Episcopo indigentibus omnibus Ecclesiis sine diecesis, in c. Prætere, n. 36. Ne Prævic. f. us. 71
- 5 Et contraria præscriptio non valet, ib. n. 37. 71
- 3 Subsidiium vitæ, & necessaria vitæ idem important, in c. Episcopus, n. 35. de Præben. 71
- 1 Subsidiium charitativum solvitur de pensione. sicut de beneficio, in c. Ad audientiam, il 2. n. 85. de Rescript. 182
- 1 SUBSTANTIAM impossibile est esse separatam ab eo, cujus est substantia, in c. Cùm venisset, n. 82. de Sacr. Unctio. 451
- 1 Et in c. Præbyter, n. 17. de Sacra. non iterat. 458
- 1 Substantialia rei quæ dicantur, & quæ accidentalia, in eod. c. Præbyter, n. 18. de Sacr. non iter. 458
- 1 Substantia deficiente, deficit ipsum totum, in c. Publicato, nu. 139. de elect. 179
- 4 Substantia actus non præsumitur ex diuturnitate temporis, sed solemnitas tantum, in c. Lator, n. 40. Qui filii legit. 87
- 5 Substantia rei gravior est corruptura, quàm illius accidentia, in c. Licet, n. 28. de Crim. fals. 173
- 5 SUBSTANTIALE in quolibet gradu, & ordine dicitur esse illud, 173

- in cuius traditione potestas illius gradus, seu ordinis conferitur, in c. Qui Prebyterum, n. 5. de Penit. & remiss. 192
- Substantialia actus intelliguntur esse illa omnia, de quibus in iure certum invenitur, ut dicitur fieri, ibi n. 15. 101
- Substantialia actus debent fieri, & contemporaneum cum ipso actu explicari, ibid n. 18 & 61. 204
- Declaretur, num. 19. & 42. 204
- Substantialia ad illius interventionem, ad eum ipsum intervenire necesse est, in c. Quibuscumque, n. 56. de Feris. 96
- SUBSTITUTIO US non admittitur, ubi cumque electa est industria persona, in c. Ex parte, n. 14. de Cleric. non residen. 45
- Substitutio prohibens potest explicari per nuncium, in c. Cdm dicitur, num. 2. de regh. iomb. 427
- Partia sunt substitutiones non esse scriptam ad testatore, & de iure haberi pro non scripta, in c. Nos quidem, num. 54. de testam. 269
- SUBSTITUTIO EXPIAT, si filius decessit restitueri partem hereditatis patris, si sine liberis decessit, Monasterium ingrediatur, in c. In presentia, num. 21. de probat. 114
- Substitutio facta filio sine liberis decessit evanescit, si filius profissionem emittat Regularem, & hereditas applicatur Monasterio, ibi num. 24. 114
- Secus si decessit ante professionem, vel infra tempus probationis exeat, ibid. num. 25. 114
- Et an hoc procedat, ubi substitutio sit fidei commissaria, si ve directe, ibid. num. 26. 114
- Et quid si substituti sint fratres testatoris, ibid. num. 27. 114
- Et quid si testatoris filii, ibid. num. 28. 114
- Substitutio facta sub conditione, si decessit sine filiis ex se, vel ex suo corpore natus, an evanescat, si gravatus fiat Monachus, ibidem num. 29. 114
- Substitutio facta sub conditione, si sine liberis decesserit, an exquirat, si gravatus fiat Clericus Ecclesie secularis, ibi n. 10. 115
- Et quid si substitutus sit locus Religiosus, vel Ecclesia secularis, aut alius locus pius, ibid. num. 21. 115
- Et quid si conditio illa fuerit appofita In contractu gratuito, vel oneroso, aut in lituato, ibi n. 22. 115
- Et quid si relata fuerit in personam ipsius testatoris, ibi n. 23. 115
- Et quid si gravatus ingrediatur Monasterium in fraudem substituti, ibid. num. 24. 115
- Et quomodo huiusmodi fraus probetur, ibi num. 25. 115
- Substitutio, quale praejudicium generetur ex praeiudicatione fidei commissi, & quo remedio sit eis consulendum, in c. Cdm finis, num. 8. de regular. 170
- SUBSTITUTIO, quae veritatem laedat, per Iudicem non est recipienda, in c. Cum esset, n. 41. de resam. 129
- SUBTRAHENS adversario copiam probationum non habetur pro convicto, & causam perdat, in c. Incrimavit, num. 10. de test. & attel. 150
- Subtrahens instrumenta praefinitur habere malam causam, nec est opus aliud probare ad eum convincendum, in c. Pervenit, n. 1. num. 17. de test. cogen. 163
- Subtrahens adversario probationes expedit debet in se Iudicis auctoritatem elusam, ibid. num. 27. 150

Successio, & successores.

- Successio Immediata collateralium in beneficiis Ecclesiasticis de iure communi non est prohibita, in c. Non sine, num. 30. de arbitri. 691
- Etiam in vacantibus per liberam resignationem, ibi n. 31. 692
- Successio immediata transversalium in beneficiis de iure non improbat, in c. Ex parte, num. 4. de offic. deleg. 527
- Successio hereditaria in collateralibus non consideratur, ibi n. 6. 527
- Successio in beneficio viventi de iure improbat in vacatione per obitum duntaxat, non autem per matrimonium, per ingrellum religiosum, aut per alios modos vacationis, in c. Acceptus, num. 7. de pact. 661
- Successio in Ecclesia Dei est detestabilis, & Canonibus inimica, ibid. num. 11. 661
- Successio propria adaptatur ad defunctum, in cap. Cdm finis, num. 6. de regular. 378
- Successionis verbum adaptatur etiam ad Monachum viveatem, eum iuris fictione dicatur mortuus, ibi n. 9. 379
- Successio factum praedecessoris revocatur in quatuor casibus hae expellit, in c. Consultationibus, n. 38. de Cleric. agrot. 120
- SUCCESSOR tenetur non ea delicta, sed ex facto defuncti, in c. Acceptor, n. 11. de test. & qualis 411
- Successor singularis non succedit in vitium ejus, & quae causam habet, & bona sibi superveniens prodest ei, quoad suum acquisitionem, in c. Gravus, n. 115. de test. spolia. 118
- Praetor non dicitur successor in universis suis praedecessoris, nec ejus personam representat, ibi n. 16. 118
- Et mala sibi praedecessoris non implet, quin successor habens bonam fidem faciat fructus suos, ibi n. 17. 118
- Vide in ver. Postor, & quoad fructum acquisitionem. Et in ver. Praetor quoad Successorem, &c.
- Successor in beneficio tenetur solvere debita praedecessoris, pro necessitate Ecclesie contracta, in c. Ad hoc, n. 1. & de solut. 215
- Successor in beneficio, & haeres, in quibus acquiritur, vel non, ibi num. 5. 215
- Successor in beneficio tenetur ad debita praedecessoris, quod contracta in ille contractum pro necessitate Ecclesie, licet non probetur verum, ibi n. 7. & 9. 215
- Pallor in nuncius, in depositis, & cum res Ecclesie pro del. Quo venditur, ibid. num. 5. 215
- Successor in beneficio tenetur ad debita, quae praedecessor pro sui sustentatione, vel infirmitate contracta, ibi n. 10. & 100. 215
- Successor in ipsi operari tenetur ad expensa Advocati pro defensione, & necessitate praedecessoris carceribus mancipati, ibidem num. 11. 215
- Successor in beneficio an tenetur ad pensiones tempore praedecessoris decessit, & non solutas, ibi num. 11. & sequ. usque ad num. 12. 215

- Successor in beneficio ex stylo Rotae non tenetur ad pensiones decessit tempore praedecessoris, nisi factis de pensionario diligentia contra praedecessorem, vel illius haereses, ibi n. 12. 216
- Successor pro pensionibus solutis pro antiquo possessore habet actionem contra eum, vel illius haereses, ibi n. 20. 216
- Successor in Episcopatu, vel Parochiali, etiam factis per pensionarium diligentia contra praedecessorem, non tenetur ad pensiones ante suam provisionem decessit, nisi de re, & congrua, ibi num. 21. 216
- Successor an tenetur ad pensiones antiquas pro terminis decurris, licet sibi non remaneat congrua, diligenter, ibi n. 22. 216
- Quid si pensio sit reservata cum clausula: Deinde modo remaneat mille pro Episcopo, vel centum pro Rectore, ibi n. 23. 216
- Et quid cum clausula: Etiam si non remaneat mille, vel centum, ibi num. 24. 216
- Et quid si cum eadem clausula non remaneat, sed tacite subintellecta, ibi num. 25. 216
- Et quid si reservatio sit pura, ibid. n. 26. 217
- SUFFRAGANEATUS non est titulus perpetuus, nec per illum acceptationem Parochialis intelligitur vacare, in cap. Ad hoc, n. 14. de praeben. 89
- Suffraganeatus non est titulus perpetuus, in c. Episcopalia, n. 11. de privil. 112
- Suffraganeatus non est Praelatura, sed Officium, in c. A nobis, n. 1. num. 11. de sent. excomm. 111
- SUFFRAGANEATUS non datur Ecclesie, nec populo, sed Episcopo, pro cuius bitum expiat suffraganeatus, in c. Episcopalia, n. 17. & 19. de privileg. 218
- Episcopus suffraganeus consecratur a tribus Episcopis Metropolitanis iustis, in c. Si Archiepiscopus, num. 4. & 10. de tempor. ordin. 164
- Vel a Metropolitanis cum duobus Episcopis, ibi n. 10. 165
- Debet tamen omnes suffraganeos consentire expressis, vel tacite, ibi num. 11. 165
- Aliquis consecratus non recipit executionem, ibi n. 12. 165
- Declaretur, ibid. num. 13. & 14. 165
- Suffraganeus nec per se, nec per procuratorem extra Concilium Provinciale ergi possunt accedere ad Metropolitanam Ecclesiam, & contra ea censuram sublatam ab Concilio Tridentino, etiam si sit immemorabilis, ibi n. 5. & 7. 164
- Suffraganeus defuncto Archiepiscopo consecratur Episcopum suffraganeus, ibi n. 14. 165
- Episcopi Compravinciales tenentur unum omnes convenire ad Sedem Metropolitanam pro consecratione Archiepiscopi, ibidem num. 1. 164
- Et quid post Concilium Tridentinum, ibi n. 4. & sequ. 164
- SUFFRAGIUM finium alterius dicitur nemo invito compellitur, in c. Licet de viando, num. 27. de elect. 218
- Suffragia quae sunt a Presbyteris gentilibus personam totius Ecclesie, profunde mortuis, etiam tales Presbyteri sint peccatores, in c. Dum creatura, n. 25. de celebr. Missar. 119
- Suffragium an majorem conferat honorem aequum illius pro quo fit, & in quo eisdem honor consistat, in c. Fraternaliter, n. 16. de sepultur. 271
- Suffragia si considerentur ex virtute charitatis, magis profunt illis, qui majoris sunt charitatis, quam illis pro quibus fiunt, ibi num. 18 & 21. 271
- Suffragia valeat pro modum solutionis debiti, ibi n. 10. 276
- Suffragia pro sunt satisfactiones quaedam per intentionem facientis transferat in mortuos, magis valent et pro quo singulariter fuerit, quam quae pro eo communiter fiunt, ibi n. 21. 276
- Suffragia ut sunt satisfactiones non profunt pro modum solutionis, ibi num. 22. 276
- SUGGERERE quid sit, in cap. Ad audientiam, num. 31. de homic. 111
- SULMONENSIS Ecclesie origo, in c. Cdm certum, num. 10. & 12. de major. & obed. 603
- Sulmo error, quod Sulmo esset caput Episcopatus Valvacens, ibi n. demum 22. 603
- SUPPELLECTILIA In locis facris offerantur non debent nisi fortiter ad tempus, urgente necessitate, in c. Multa, no. 57. Ne Clerici vel Monach. 616
- SUPERIOR lege inferioris non ligatur, in c. Cdm in curdis, n. 17. de his, quae sunt a major. par. cap. 212
- Superiores Regulares allegant ignorantiam gratia Novit non sunt audiendi, in c. Significavit, n. 10. de regular. 711
- SUPERPELLICIUM in materia de consuetudine non est necessarium, sed congruatur, in c. Cdm de iur. & iur. de iur. & qualis Contrarium, num. 10. 610
- SUPERSTITIONES aliquae videntur cum Evangelium, in principio eorum Verbum, vel Missas peculiares, in c. Q. idam, num. 4. de celebr. Missar. 118
- SUPPLETIONES ad Decretalia non sunt permixtae, & qui supplet corrigi, in c. Relatum, n. 1. n. 2. de testam. 210
- SUPPLICATIONI tanquam iuramentum magisandum est, quod litteris, in c. Veniens, n. 11. de iur. iur. 613
- Supplicatio non est littera Bullata, cui tamen littera Pontificalis, in c. Licet, n. 8. & n. 11. de iur. iur. 171
- Supplicationes a Papa signatae in materia ad nos non veniunt appellatione litterarum Apostolicarum, ibi n. 7. & 11. 171
- Contrarium, ibi num. 11. & 16. 171
- Supplicatio sola non probat nisi aliter competere, ibi n. 8. 171
- Et litteris clausula quaedam ab Officialibus aliter extenduntur, & restringuntur, ibi n. 9. & n. 10. 171
- Et aliquando iuris de Praefato suppletur lacertur, ibi n. 10. 171
- Supplicatio sola iuramentum non contrahit, nec suffragatur litteris non appetit, ibi num. 11. & 12. 171
- Sed continet praesentimentum, ibi n. 13. & 16. 171
- Et intrinsecus in persequendo beneficii, litteris non expedit, licet habeat supplicationem litterarum, per se, ibi n. 12. 171
- Et facta supplicatio non dat Censuram irritam, si sit in iure. litteris, ibi num. 13. 171
- Supplicatio adhibere in iure existere debet, donec per expeditur litterarum in modum procedatur, ibi n. 17. 171

- 5 **Sumptum** de registro supplicationum in iudicio fidem non facit, secus in sumpto litterum Bullarum, ibid. n. 18. 183
- 5 **Supplicatio** attenditur, etiam si exhibeantur litteræ expeditæ, ubi non agitur de canonizanda gratia, ibid. n. 25. 182
- 5 **In supplicatione**, & signatura Papæ consilium tota substantia gratiæ, ibid. num. 27. 182
- 5 **Supplicatio** quando est registrata, & soluta componenda, non habet locum regula de non iudicando iuxta formam supplicationis ibid. num. 32. 182
- 5 **Nec potest** lacerari ab Officialibus, cum sit gratia perfecta, ibid. num. 34. 182
- Supplicationes falsantes**
Vide in ver. *Falsarius litterarum Apostolicarum.*
- SUPPRESSIO.** Vide in ver. *Præbenda.*
- 5 **SURDUS**, & mutus a numeribus civilibus sunt immunes, non autem a numeribus patrimonialibus, in c. Licet, n. 17. de censib. 540
- 5 **Declaratur**, ibid. num. 24. 501
- 5 **SUSCIPERE** de baptismo, vel in baptismo quid importet, & quid de verbis levare, tenere, vel tangere, in c. Veniens, n. 3. de cognat. spirit. 63

Suspensio, Suspendens.

- 4 **Suspensio** non inficit Sacramentum, nisi in his, quæ sunt iurisdictionis, in c. Litteræ quas, n. 24. de matrimonio contra. contra inter. Eccl. 77
- 4 **Suspensio** irrogatur ipso iure quo manifestum crimen, etiam non enorme, in c. Ad aures, n. 8. de tempor. ordin. 362
- 4 **Suspensio** violans adhuc ut contraheatur irregularitatem, requiritur, ut adus a quo est suspensus, sit proprius alicuius Ordinis, in c. Vel non est compos, n. 21. de tempor. ordin. 379
- 1 **Item** requiritur, ut actum illum exerceat tanquam minister, ibid. num. 28. 370
- 1 **Suspensio** à collatione Ordinum est verè, & propriè censura Ecclesiastica, ibid. n. 31. 370
- 1 **Suspensio** ab actu Ordinis Episcopalis non includit suspensionem ab actu Ordinum inferiorum, ibid. num. 45. 371
- 2 **Suspensus** ab officio an sit suspensus à beneficio, in c. A crapula, num. 22. de vita, & honest. Cleric. 6
- 3 **Suspensio** minor irregularitatem non inducit, in c. Quæsitum, n. 10. & 22. de cohabit. Cleric. & mulier. 22
- 3 **Suspensio** quoad se non est censura, sed est suspensio illata a Deo, quæ irregularitatem non inducit, ibid. num. 22. 23
- 3 **Suspensio** quoad alius est suspensio inducta non inducens irregularitatem, ibid. num. 25. 24
- 3 **Et hodie** etiam quoad notorios fornicatores subflata est per Extravag. Martini V. Ad evitandam, ibid. n. 26. 24
- 3 **Suspensio** illata a Deo irregularitatem non inducit, in c. Vestra, num. 43. de cohabit. Clericor. 41
- 5 **Prohibitio** Divinorum est suspensio, in c. Accusatum, num. 5. de simonia. 35
- 1 **Pena** Suspensionis infligitur Episcopo bigamum ordinanti an sit læte sententiæ, vel ferendæ, in c. Super eod., n. 44. de bigam. 501
- 1 **Suspensus** ab Ordine executione non est capax pænæ depositionis ab Ordine, in c. Super eod., n. 3. de bigam. 407
- 1 **Suspensus** non potest eligere, nec eligi, in c. Cùm dilectus, n. 8. de consuetud. 204
- 5 **Suspensus** à divinis non intelligitur suspensus à prædicationis officio, nec è converso, in c. Responso, n. 20. de sent. excom. 360
- 5 **Suspensus** à divinis celebrando efficitur irregularis, secus in suspensio ab officio prædicationis, ibid. n. 21. 360
- 5 **Suspensus** ab Ordine sacris suscipiendis, censetur etiam suspensus à dignitatibus Ordinem sacrum annexum habentibus, in c. Ad aures, n. 20. de tempor. ordin. 362
- 1 **Clericis** ob occultum crimen ab Episcopo suspensus ab Ordine, & dignitatibus obtentis, vel obtinendis, appellare non licet, ibid. num. 12. 363
- 1 **Tridentini** Concilii decretum in c. 1. sess. 14. expenditur, ibid. n. 13. 363
- 1 **Suspensus** à Ordine an sit inhabilis ad beneficium obtinendum, in c. Vel non est compos, n. 6. de tempor. ordin. 368
- 1 **Suspensus** à collatione certi Ordinis an sit etiam suspensus à collatione Ordinis superioris, vel inferioris, ibid. n. 16. 379
- 1 **Episcopus** à collatione Ordinum suspensus, si illos conferat, an efficiatur irregularis, ibid. n. 17. & seqq. usque ad n. 42. 369
- 1 **Episcopus** à Pontificalibus suspensus Missam celebrando in apparatu Pontificali non fit irregularis, ibid. n. 20. 369
- 1 **Contrarium**, ibid. n. 36. 370
- 1 **Suspensus** non fit irregularis absolvens ab excommunicatione, aut excommunicando, nisi hæc faciat tanquam Sacerdos, & cum solemnitate, ibid. n. 23. 370
- 1 **Episcopus** à collatione beneficiorum suspensus, si illa conferat, in irregularitatem non incidit, ibid. n. 25. 370
- 1 **Suspensus** ab officio prædicandi, si contraveniat an efficiatur irregularis, ibid. n. 26. 370
- 1 **Episcopus** suspensus à collatione Ordinum ab fiat irregularis, si minores Ordines conferat, ibid. n. 32. 370
- 1 **Suspensus** ab Ordine ab per exercitum solenne minorum Ordinum irregularitatem incurrat, ibid. n. 33. 370
- 1 **Episcopus** à collatione Ordinum suspensus an efficiatur irregularis conferendo primam tonsuram, ibid. n. 35. 370
- 1 **Episcopus** suspensus, si solemniter benedicit, irregularis efficitur, ibid. num. 37. 370
- 1 **Episcopus** suspensus à collatione Ordinum an sit suspensus à collatione tonsuræ, ibid. n. 40. 370
- 1 **Episcopus** à collatione Ordinum suspensus, si Missam celebret, an efficiatur irregularis, ibid. n. 42. & seqq. usque in fin. 371
- 2 **Suspensus** à Deo quoad se propter peccatum, non autem à canone nisi per approbationem, ministrando irregularitatem non incurrit, ibid. num. 43. 371
- 1 **Episcopus** suspensus ab Ordine conferendis non potest absolvens subditum à suspensione, de qua in c. 1. de re iudic. lib. 6. ibidem num. 44. 171
- 3 **Suspensus** ab homine, si celebret, antequam sententialetur absolvatur, irregularis efficitur, in c. Quæsitum, num. 8. & 20. de cohabit. Cleric. & mulier. 22

Sagani Refertor.

- Vide in ver. *Irregularis, & Irregularitas.*
- 3 **Suspensus** à Canone propter crimen celebrando non fit irregularis nisi Canon hoc exprimat, ibid. num. 15. 23
- 3 **Suspensus** à Canone tunc demum incurrit irregularitatem, quando per modum sententiæ fit in Canone suspensus, ibid. num. 16. 23
- 3 **Suspensus** usque ad congruam satisfactionem, cui citò satisfacit, officium suum, & beneficium recuperat, in d. cap. Quæsitum, num. 18. de cohabit. Cler. & mulier. 21
- 3 **Suspensus** ab officio, censetur etiam suspensus à beneficio tribus concurrentibus, ibid. num. 30. 24
- 3 **Suspensio** non currit tempus ad conferendum, nisi sit negligens in petenda absoluteione, in c. Quia diversitatem, num. 10. de concess. præb. 192

Vide in ver. Beneficium quando conferendum.

- 5 **Suspensus**, & excommunicatus à jure, potest suspendi, & excommunicari ab homine, in c. Accusatum, nu. 7. de simon. 35
- 3 **Suspensus** ab officio an sit suspensus à beneficio, in c. A crapula, num. 21. de vit. & honest. Cler. 6
- 5 **SUSPICERE** modica non debet sapientis animum immutare, in c. Ex conscientia, n. 4. de crim. fall. 158
- 1 **Suspicio** est creditulus ex levibus conjecturis, & tenet medium inter dubitationem, & opinionem, in c. Ne innitatis, num. 54. & 261. de consuet. 38
- 3 **SUSTENTATIONIS** dignitas haberi non potest, nisi pro rebus diversis, in c. Significatum, n. 43. de præb. 24
- 3 **SYMBOLI** nova editio pertinet ad solam auctoritatem Summi Pontificis, in c. Majores, n. 15. de baptisim. 596
- 1 **Symbolum** quid sit, & quotplex, inc. Firmiter, n. 26. de Summa Trin. & fide Cath. 5
- 1 **Symbolum** Apostolorum ubi, quando, & cur ab Apostolis compositum fuerit, ibid. n. 27. 5
- 1 **Symbolum** unde dicitur, num. 28. 5
- 1 **Fidei** articuli in Symbolo Apostolorum comprehensi quot numerentur, & qualiter singuli singulis attribuantur, ibid. n. 29. 6
- 2 **Symbolum** Nicænum ubi quando, & cur editum, ibid. n. 30. 6
- 2 **Symbolum** majus cujus auctoritate decantetur in Missa, ibid. n. 32. 6
- 2 **Symbolum**, *Quicumque vult*, ubi, quando, & cur editum ab Athanasio, & quomodo Ecclesiæ auctoritate receptum fuerit, ibid. num. 33. 6
- 1 **Symbolum** fidei ordinare Summi Pontificis munus est, non privatorum Patrum, ibid. num. 34. & 38. 6
- 1 **Symbolo** Apostolorum alia symbola à diversis Conciliis fuerunt addita ad explanationem veritatis, & exclusionem errorum insurgentium, ibid. n. 35. & seqq. 6
- 1 **Constitutio** c. Firmiter, an congruè dici possit quantum Symbolum, ibid. num. 36. 6
- 1 **Fidei** professionis formula à Pio IV. præscripta, symbolum appellari potest, ibid. num. 37. 7
- 1 **Papa** potest fidei symbolum ordinare etiam sine Conc. ib. n. 38. 7
- 1 **Symbolum** Apostolorum, & Orationem Dominicam omnis Christianus ex necessitate salutis tenetur memoriter retinere; symbolum verò Patrum Sacerdotes, & omnes gradus Ecclesiæ, ibid. num. 45. 7
- 1 **Concilii** Foroliviensis decretum de Symbolo fidei expenditur, ibid. num. 46. 7
- 1 **SYMACHUS** Papa à Concilio non fuit absolutus, sed dimissus tam ex capite innocentie, quam ex defectu jurisdictionis, in c. Significati, num. 73. de elect. 21
- 3 **SYNCOPA** quid sit, in c. Dolentes, n. 2. de celebr. Missar. 229
- 3 **SYNDICI**, Procuratores, Sacristæ, & alii Ministri, qui sine ulla jurisdictione officium aliquod habent, non dicuntur in dignitate constituti, etiam si sint perpetui, ibid. n. 36. & 54. 583

Synodalis Constitutio.

Vide in ver. *Constitutio Synodalis.*
Et in ver. *Synodali Provinciali auctoritas, & aucta.*

Synodus diœcesana.

- 1 **Episcopi** in Synodo non possunt quidquam statuere, quod obviet Canonis institutis, in c. Quod super his, num. 26. de major. & obed. 614
- 5 **Synodum** diœcesanam Episcopi tenentur cogere singulis annis, & in ea publicare statuta Provincialis Concilii, in c. Sicut olim, num. 10. & 109. de accusat. 229
- 5 **Et legitime** impediti possunt illam celebrare per Procuratorem, vel Vicarium generalem, ibid. num. 11. 229
- 5 **Requiritur** tamen speciale mandatum, ibid. n. 12. 229
- 5 **Synodum** diœcesanam Episcopi negligentes celebrare infra sex menses, & in ea publicare decreta Provincialis Concilii, incurrit pœnam suspensionis duorum mensium, ibid. n. 100. 229
- 5 **Et qui** verentur accedere, mittant Procuratores ad se excusandum, non impediti cogantur, & fiat Synodus cum his, qui possunt venire, & veniunt, ibid. num. 110. 229
- 1 **Synodo** diœcesanæ qui exempti interesse reocantur ex Concilio Tridentino, in c. Quod super his, n. 5. de major. & obed. 611
- 1 **Episcopus** in diœcesana synodo, & Archiepiscopus in Concilio Provinciali, an possint aliquid statuere adversus Regularium privilegia, ibid. num. 14. 612
- 1 **Synodi** Cracoviensis, & Gnesnensis decreta circa Regularium exemptionem an sustineantur, ibid. d. num. 14. & num. seqq. usque in fin. 612
- 1 **Synodi** Cracoviensis decreta contra Regulares expenduntur, ibid. num. 15. 612
- 1 **Abbat**es in Diœcesi Episcopi existentes tenentur accedere ad ejus synodum diœcesanam, si habeant populum, licet sint exempti, in d. c. Quod super his, n. 1. de major. & obed. 612
- Vide in ver. *Abbas quoad Synodum.*
- 1 **Sacerdotes** cogi possunt accedere ad synodum Episcopi, si curam habeant animarum, aliis secus, ibid. n. 2. & seqq. 612
- 1 **Clerici** Civitatis, & Diœcesis an, & quando tenentur accedere ad diœcesanam synodum, in d. c. Quod super his, o. 3. de major. & obed. 611

- 1 Latus ex causa potest ad synodum vocari, ibid. n. 4 611
- 2 Synodus diocesana qui exempti interesse tenentur ex Conc. Trid. ibid. num. 5. 611
- 3 Regulares omnes, qui vel capitulis Generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, cogi possunt ab Episcopo, etiam sub pena excommunicationis, venire ad synodum, & illius decreta observare, ibid. n. 2. 611
- 4 Præter Capellani S. Joannis Hierosolymitani curam animarum habentes tenentur synodo Episcopi interesse, ib. n. 9. 611
- 5 Parochi nullius diocesis tenentur accedere ad synodum illius Episcopi, qui ex Concilio Tridentino potest eos visitare, ibid. num. 10. 611
- 6 Exempti ad quos exercentes utramque jurisdictionem non tenentur synodo Episcopi interesse ratione Parochialium Ecclesiarum, ib. num. 11. 611
- 7 In synodo diocesana an Penitentiarius Cathedralis habeat jurisdictionem, ita ut ab Episcopo repelli non possit, in c. Grave, num. 9. de præben. 611
- 8 Ad synodum diocesana vocandi sunt Abbates, Sacerdotes, & Universi Clerici, ibidem n. 10. 611
- 9 Item specialiter invitandi sunt Canonici Cathedralis, ibidem n. 11 & 15. 611
- 10 Item Curati omnes tenentur accedere, ib. n. 11. 611
- 11 Synodo diocesana an ex Decreto Innocentii X. interesse tenentur Abbates, Priores, & Guardiani parvorum Conventuum, latè discutitur, in c. Quando, n. 43. & n. seqq. usque ad num. 63. de off. ordin. 611
- 12 Abbates non sunt cogendi ab Episcopo ad synodum accedere, nisi rationabilis causa subdit, ib. n. 44. 611
- 13 Declaratur, n. 58. 611
- 14 Regulares lege diocesana Episcopo subiecti cogi possunt illius synodo interesse, ib. n. 44. 611
- 15 Declaratur, n. 51. 611
- 16 Vocatio ad synodum est de lege diocesana, ib. n. 45. 611
- 17 Declaratur, n. 51. 611
- 18 Intellectus c. Nimis prava de excess. Prælat. ib. n. 66. 59. & 60. 611
- 19 Fratres Mendicantes an cogi possint accedere ad synodum diocesana, ib. n. 47. 59. & 60. 611
- 20 Exempti, qui sub sint Generalibus Capitulis non tenentur synodo interesse, ib. n. 48. 611
- 21 Declaratur, n. 62. 611
- 22 Exempti habentes Capellas, vel populum subiectum Episcopo, vel Parochias Ecclesias, ab accessu ad synodum diocesana non exemptur, ib. n. 49. 611
- 23 Synodus celebratur ab Episcopo auctoritate ordinaria, & est de iuribus Episcopalis, ib. n. 50. 611
- 24 Declaratur, n. 61. 611
- 25 Exempti à jurisdictione Episcopi non tenentur ad illius synodum, ibid. n. 51. 611
- 26 Declaratur, n. 52. 611
- 27 Abbates, & alii Superiores Regulares, qui subsunt jurisdictioni Episcopi, tenentur accedere ad illius synodum, quamvis sub se non habeant Capellas, vel populum, ib. n. 51. 611
- 28 Synodus mixta est de lege jurisdictionis, ib. n. 51. 611
- 29 Prælati Regulares jurisdictioni Episcopi subiecti, tamen non tenentur ad ea, quæ sunt de lege Diocesana, quam tenentur ire ad synodum, ibid. n. 54. 611
- 30 Abbatibus bonum est accedere ad synodum Episcopi, & cur, ib. num. 55. 611
- 31 Synodus est præambulum visitationis, ib. n. 56. 611
- 32 Regulares parvorum Conventuum hodie sunt exempti à jurisdictioni Episcopi ordinaria, sed non à delegata, ib. n. 57. 611
- 33 Abbates Cistercienses non tenentur ire ad synodum, ib. n. 58. 611
- 34 Priores, & Guardiani cogi possunt ad synodum venire, sed non fratres, ib. n. 60. 611
- 35 Monachus Clausuralis non tenetur ire ad synodum, ib. n. 61. 611
- 36 Abbas habens Ecclesias in diversis Episcopatibus, ad synodum unius ire tenetur per seipsum, ad alias per subditos, si synodi eodem tempore celebrantur, ib. n. 61. 611
- 37 Jura Episcopalia exercentur ab Episcopo in subditis auctoritate ordinaria, in exemptis vero delegata, ib. n. 62. 611
- 38 Declaratio Apostolica super accessu Superiorum parvorum Conventuum ad diocesana synodum, ib. n. 64. 611

Synodus Provincialis à quo, & quibus ex causis, & quando indicenda.

- 1 Concilia Provincialia quibus ex causis olim à sancti Patribus instituta fuerint, in c. Sicut olim, n. 13. de accusat. 14
- 2 Ad Metropolitanum spectat Provinciale Concilium indere, convocare, & celebrare, ib. n. 14. 14
- 3 Etiam sine auctoritate Primatis, seu Patriarchæ, ib. n. 15. 14
- 4 Et Metropolitanus impedito, ad Coepiscopum antiquioribus, ib. n. 16. 14
- 5 Et idem Sede Metropolitana vacante, ib. n. 17. 14
- 6 Et antiquior dicitur Episcopus, qui est antiquior inter Comprovinciales, non autem exemptos, licet sit Comprovincialibus antiquior, ibid. n. 18. 14
- 7 In Concilio quolibet Provinciali indicendus est dies futuri Concilii, ib. num. 24. 15
- 8 Formula litterarum indicationis, remissivè, ib. n. 25. 15

Synodus Provincialis à quibus, & quando, & ubi celebranda.

- 1 Concilium Provinciale celebrare tenentur Metropolitanali singulis annis de iure communi, in c. Sicut olim, n. 19. de accusat. 13
- 2 Concilium Provinciale quoties, & quando sit celebrandum, ib. num. 20. & seqq. 13
- 3 Quid ex Concilio Nicæno, ib. num. 20. 13
- 4 Quid ex Concilio Chalcedonensi, ib. n. 21. 13
- 5 Et quid ex Concilio Lateranensi novissimo, & Tridentino, ibid. num. 22. 13
- 6 Indulgetur Archiepiscopo Lincino in Indiis ob nimiam suffraganeorum distantiam, ut Concilium Provinciale tertio quoque anno celebrare valeat, ib. n. 23. 13

- 5 Concilium Provinciale fieri debet in loco proportionato respectu eorum, qui convenire debent, in c. Sicut olim, n. 26. de accusat. 15
- 6 Et electio loci ad Archiepiscopum pertinet, qui est in materia necessaria Ecclesiam Metropolitanam relinquere non debet, ib. num. 27. 15

Synodo Provinciali qui debeant interesse, & quo ordine.

- 1 Concilio Provinciali qui tenentur interesse, in c. Sicut olim, n. 22. de accusat. 15
- 2 Et in quo ordine sedere debeant, ib. n. 23. & seqq. 15
- 3 In Episcopis attenditur tenentis Ordinationis, non dignitas Ecclesiarum, vel Ordinis & præerogativa, ib. n. 24. 15
- 4 Ad Concilium Provinciale debent vocari, & admitti Cathedralium Ecclesiarum Capitula, in c. Et in membris, num. 1. de his, que sunt à Prælat. 117
- 5 Et an hoc præstat ex honestate, vel necessitate, ibid. n. 2. & num. 17. 40. & seqq. & n. 47. 117
- 6 Admittere debent ad tractatum, & ad consensendum, non autem ad decidendum, ib. n. 20. 41. & seqq. & n. 51. 117
- 7 Et pro negotiis etiam ipsa capitula non consentientes, ib. n. 11. 117
- 8 Nisi Prælati aliqua secreta haberent, que revelare non possent transgressionem obedientie, vel iuramento, ib. n. 12. 117
- 9 Vel nisi alia iusta causa subesset ea non admittendi, ib. n. 15. 117
- 10 Canonici Ecclesiarum Collegiarum, & alii Clerici interiores non sunt vocandi, ib. n. 2. & 17. 117
- 11 Nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem, ib. n. 3. 117
- 12 In Concilio Provinciali Capitula Cathedralium possunt comparere per Procuratorem, ibid. n. 6. 117
- 13 In Concilio Provinciali an laici interesse possint, aut debeant, distinguuntur, ib. n. 16. & seqq. 117
- 14 Interesse non debent, nisi specialiter vocentur, ib. n. 17. & 50. 117
- 15 Vel nisi tractaretur causa fidei, ib. n. 18. 117
- 16 Declaratur, ib. n. 27. & 28. 117
- 17 Vel nisi tractaretur de gradibus circa matrimonium contrahendum, ibidem n. 29. 117
- 18 Et in his admitti debent ad audiendum, non ad iudicandum, vel docendum, ib. n. 10. 117
- 19 Item ad consensendum, & ad iustitiam pretendam, vel defendendam, ib. n. 21. & 50. 117
- 20 Ab Ecclesiasticis negotiis, & ubi agitur de correctione Clericorum, laici omnino sunt excludendi, ib. n. 22. 117
- 21 Ut tamen ad eos vocari in causis communibus, ib. n. 24. 117
- 22 Nullo ex parte interesse possunt auctoritate propria, sed ita demum, si vocentur ex electione Synodi, ib. n. 26. & 29. 117
- 23 Legati Regni non debent interesse sub quovis titulo, ib. num. 31. & seqq. 117
- 24 Reges, seu eorum officiales Synodibus conventibus interesse non debent, nisi in casibus à iure expressis, ib. n. 24. 117
- 25 Idem in Concilio Generali, ubi agitur de fide, reformatione, & pace, ib. n. 26. 117
- 26 Item in Provinciali ad recipiendam fidem, ad tuendos Patres ab infidelibus, & ad petendum consilium inspectantibus ad Regnum, ib. n. 27. 117
- 27 In Concilio Provinciali quomodo sint vocandi, & admittendi, ib. n. 31. & seqq. usque in fin. 117
- 28 Episcopi suffraganei revocari debent ex necessitate, ibidem num. 31. & 44. 117
- 29 Et si non veniunt, cessante legitimo impedimento, ponuntur, ibidem num. 45. 117
- 30 Exempti tenentur semel eligere aliquem vicarium Metropolitanatum, in cuius Synodo Provinciali interfert, ib. n. 33. 117
- 31 Nec requiritur consensus Capituli, ib. n. 35. 117
- 32 Quod locum habet etiam in Prælati interioribus non illis diocesis, ibidem num. 34. 117
- 33 Episcopi exsistentes in Provincia Romana non tenentur esse Comprovinciales, cuius Synodo interfert, ib. n. 36. 117
- 34 Presbyteri, & clerici inferiores, an sint vocandi ad concilium Provinciale, ib. n. 19. & seqq. 117
- 35 Convenire debent omnes, qui de iure, vel consuetudine interesse tenentur, ibid. n. 18. 117
- 36 Non omnes de Provincia sunt vocandi, sed qui te laesos exhibuerunt, ib. n. 38. 117
- 37 Capitula cathedralium non tenentur accedere, nisi vestit, nec possunt compelli, ib. n. 41. & 42. 117
- 38 Abbates, & alii inferiores Episcopo subiecti non coguntur venire, licet sit expediens, ut veniant, ib. n. 41. 117
- 39 Exempti, & Abbates non tenentur venire, sed solum qui de iure, vel consuetudine interesse debent, ib. n. 48. 117
- 40 Capitula cathedralium sunt specialiter invitanda, ib. n. 40. 117
- 41 In concilio Provinciali quo ordine capitula, Abbates, commendatarii, Dignitates, & Procuratores cathedralium condere debeant, ib. n. 47. 117
- 42 Ad concilium Provinciale de necessitate vocandi soli Episcopi, si tamen alii veniant, sunt admittendi, in c. Grave, num. 12. de præben. 117

Synodus Provinciale non celebranda, vel non interessentium penæ.

- 1 Metropolitanus, & Episcopi nregl gentes cogere Provinciale, vel Diocesana synodum, qua pena sint puniendi, in cap. Sicut olim, n. 109. & num. seqq. de accusat. 13
- 2 Suspenduntur ab executione officii, non ipso iure, sed per sententiam, ib. n. 108. 13
- 3 Nec quod novi induxerunt Concilium Lateran. & Tridentinum, ib. n. 109. & 100. 13
- 4 Ad concilium Provinciale Episcopi non accedentes quas penas incurrant, ibid. n. 111. 13
- 5 Et que sint legitima impedimenta non accedendi, remissivè, ib. n. 113. 13
- 6 Synodum Provinciale, vel Diocesana Archiepiscopi, vel Episcopi non celebrantes quas penas incurrant, in c. Ego N. n. 10. de iurejur. 117

Synodi Provincialis auctoritas, & aſta.

- 1 Conciliorum Provincialium decreta in Gregoriana compilatione inserta habent vim generalium Constitutionum, in cap. Canonum statuta, num. 13 & seqq. de constitut. 16
- 1 Concilia Provincialia etiam per Sedem Apostolicam confirmata regulariter non obligant extra Provinciam, ibi n. 14. 16
- 1 Concilium Provinciale statuta non potest, ut aliqui S. Baro propter iniuriam cum Episcopo, & Clero confecturæ externi Sacerdoti etiam approbata suo Ordinario, in c. Nionis, n. 12. de fil. presbyt. 472
- 1 Nec potest quiddam statuere contra Concilium generale, nec contra Regularium privilegia, in c. Quod super his, num. 14. & 28. de major. & obed. 612
- 1 Nec potest statui Regularium exemptionibus statueri etiam illud idem, quod Concilium Tridentinum statuit, ibi n. 24. 614
- 1 Concilia Provincialia Gnesini decreta contra Regularium exemptiones expenduntur, ibi n. 27. 614
- 1 Concilia Provincialia Mediolanensia approbantur per litteras in forma Brevis, alia recognoscuntur, & emendantur à S. Congregatione Concilii, in c. Firmiter, num. 45. de Summ. Trin. & fid. Cathol. 8
- 1 Conciliorum Provincialium decreta in Gregoriana compilatione inserta vim habent generalium Constitutionum, in c. Canonum statuta, n. 13. de constitut. 16
- 1 Concilia Provincialia etiam per Sedem Apostolicam confirmata regulariter non obligant extra Provinciam, ibi n. 14. & seqq. 16
- 1 Conciliorum Provincialium decreta an possint Canones appellari, ibi n. 34. 17
- 2 Constitutiones Concilii Provincialis non tribuntur Concilio, sed Archiepiscopo, & quomodo verba concipiuntur, in c. Antigonis, num. 64. de pactis. 604
- 5 Concilium Provinciale debet examinare, quas Cathedrales invicem unire, vel novis proventibus augere expediat, in c. Sicut unire, num. 6. de excess. Prælator. 207
- 5 In Concilio Provinciali que sint tractanda, & statuenda, & que sit illius auctoritas, & jurisdictione, in c. Sicut olim, num. 35. & nu. 25. usque ad n. 97. de accusat. 26
- 5 Decreta Concilii Tridentini recipienda, ibi n. 16. 26
- 5 Et perlegenda, ibi n. 39. & n. 7. 26
- 5 Hæreses anathematizandæ, ibi n. 37. 26
- 5 Fidei professio faciendæ, ibi n. 38. 26
- 5 Excessus corrigendi, & controversiæ componendæ, ibi n. 40. & 61. 26
- 5 Quærelæ etiam contra Metropolitanam recipiendæ, & terminandæ, ibi n. 41. & n. 46. 26
- 5 Si causæ expediti non poterunt, iudicibus deputatis committendæ, ibi n. 42. 26
- 5 Contra Episcopos etiam ex officio inquirendum, & super quibus, ibi n. 43. 50 & 59. 26
- 5 De graviorebus causis Episcoporum non cognoscendum, ibi n. 44. 26
- 5 Sed summaria informationes sumi poterunt ad Papam transmittendæ, ibi n. 45. 26
- 5 Minores causæ qualiter recipiendæ, & terminandæ etiam contra Metropolitanam, ibi n. 46. & seqq. 26
- 5 Episcopis tantum committendæ, nisi ex causa Concilium aliter iudicaverit, ibi n. 46. 26
- 5 Negotia indèmita extra Synodum non committenda, nisi in casibus in iure, & in Concilio Tridentino expressis, ibi n. 48. 26
- 5 A deputatis à Concilio appellandum ad Primateum, Patriarcham, vel Papam, ibi n. 49. 26
- 5 Ab examinatorebus synodaliibus officii ratio exposcenda, ibidem numer. 51. 26
- 5 Causæ inter clericorum omnium prope ad Provinciale Concilium pertinent, ibi n. 52. 26
- 5 Causæ vertentes in prima instantia coram suffraganeis, quando in Concilio tractandæ, ibi n. 51. 26
- 5 Introdūctæ coram Ordinariis, in prima instantia non avocandæ, ibi n. 54. 26
- 5 Sed pendentes coram Archiepiscopo avocari poterunt, ibi n. 55. 26
- 5 Appellari potest ab Ordinario ad Concilium Provinciale omnino Archiepiscopo, & ab ipso Archiepiscopo ad Concilium, sed non de converso, ibi n. 56. 26
- 5 Visitationem Diocesis, quam Episcopi impediti facere possunt per suos generales Vicarios, Concilium Provinciale suspendere non potest, ibi n. 57. 27
- 5 Proædit in causis criminalibus contra Provisores, seu Vicarios Generales etiam Archiepiscopi, ibi n. 58. 27
- 5 Panem quærelas contra quoscumque Iudices, & Potentiores recipit, ibi n. 60. 27
- 5 Polt causas, & controversias ad correctionem, & reformationem procedit, ibi n. 61. 27
- 5 Ut femina in Diocesi, vel Provincia erigantur, & salubriter ordinantur, providèbit, ibi n. 62. 27
- 5 Formam instructionis pro promovendis ad Cathedrales Ecclesias præscribet arbitrio Papæ approbandam, ibi n. 63. 27
- 5 Cognoscet de causis, ob quas Ecclesiæ suffraganeorum à Metropolitanano visitari debent, ibi n. 64. 27
- 5 Præscribet formulam ad debitum in divinis officii regimen, ibi n. 65. 29
- 5 Formam examinis per concursum observandum curabit scietque sibi à S. Pio V. ademptam facultatem eidem formæ aliquid addendi, vel minuendi, ibi n. 66. 27
- 5 Expendet, si que Cathedrales sint unieudæ, & redditibus augendæ, & confectæ instrumenta ad Papam transmittet, ibi n. 67. 27
- 5 De abusibus, & questionibus circa Imagines, & reliquias Sanctorum iudicabit, & qualiter, ibi n. 68. 27
- 5 In Capitulum generale defectum circa Regularium reformationes providèbit, ibi n. 69 & n. 90. 27
- 5 Abusus circa Indulgentias ad Papam deferet, ibi n. 70. 27
- 5 Decretum de matrimoniis clandestinis in singulis Parochiis publicari præcipiet, ibi n. 72. 27
- 5 Iudices synodales designabit, ibi n. 73. 27

Signamini Repertor.

- Item Iudices, qui de alienationibus etiam à Sede Apostolica confirmatis iudicent, ibi n. 74. 27
- 5 Majorem auctoritatem habet synodus Provincialis ex Concilio Tridentino, quam de jure communi, ibi n. 75. 27
- 5 Contra jus regulariter statueri non potest, sed solum præter, ibi n. 76 & 79. 27
- 5 De rebus fidei, & majoribus causis non potest quiddam tractare, vel diffinire, ibi n. 82. 27
- 5 Suis decretis potest adjuvare jus commune, pœnas novas addendo, vel antiquas augendo, ibi n. 79. 27
- 5 Abstinere debet à novis decretis, quæ juri communi, & Pontificis Constitutionibus minus consonent, etiam in casibus à jure permittis, ibi n. 80. 27
- 5 Supplet debet, ubi per antiquos Caneos, vel ultimum generale Concilium non est sufficienter provisum, ibi n. 81. 27
- 5 In quætionibus controversis à diffinitionibus abstinebit, præsertim circa Sacramenta, censuras, & alios conscientie casus, ibi n. 82. & 91. 27
- 5 Causam non summariam non potest summariam efficere, nec instantiam facere breviorum, ibi n. 83. 27
- 5 Nec appellaciones prohibere, ibi n. 84. 28
- 5 Nec ordinem iudicii prætermittere, ibi n. 85. 28
- 5 De jurisdictione Ecclesiastica, & seculari consultus erit nihil statuere, ibi n. 86. 28
- 5 Exemptos non ligat suis decretis, nisi in casibus, in quibus Episcopi, vel Concilio potestatis in eos tributa est, ibi n. 87. 28
- 5 Cum Capitulis, Exemptis, & Regularibus quomodo se gerere debeat, ibi n. 88. 28
- 5 Quoad monasteria exempta Episcopi sunt executores eorum, quæ continentur in Concilio Trident. sess. 25. de Regular. ibi n. 89. 28
- 5 Et eorum negligentiam supplebit synodus Provincialis, ibidem numer. 90. 28
- 5 Explicabit que scien sunt necessaria circa Sacramenta, & Clericorum functiones, ibi n. 91. 28
- 5 Adhortationes frequentes interferet in his, quæ sub jurisdictione ipsius non cadunt, ibi n. 92. 28
- 5 Concilia Provincialia decreta quo stylo sint conscribenda, ibi n. 93. 28
- 5 A Metropolitanano, & Episcopo subscrivantur sub correctione Sedis Apostolicæ, ibi n. 94. 28
- 5 Ad quam in unum volumen redacta pro emendatione, & approbatione transmittantur, ibi n. 95. 28
- 5 His additis quæ synodus iudicabit Sanctissimo proponenda pro felici processu Provincie, ibi n. 96. 28
- 1 Episcopus in diocæsina Synodo, & Archiepiscopus in Concilio Provinciali an possint aliquid statuere adversus Regularium privilegia, in c. Quod super his, n. 14. de major. & obed. 612
- 1 Synodi Cracovien. & Gnesini decreta circa Regularium exemptionem an subleantur, ibi d. n. 14. & seqq. usque in fin. 612
- 1 Synodi Cracovien. decreta contra Regulares expenduntur, ibidem numer. 15. 612
- 5 Synodus Provincialis facultatem non habet derogandi Concilio generali, nec obligat extra provinciam, in c. Quod à Prædecessore, n. 49. de Schismat. 126
- 1 Concilia Provincialia decreta subditi omnes Episcoporum observare tenentur, in c. Et si membrum, n. 51. de his que sunt à Prælat. sine censur. Capituli. 222
- 1 Exempti compelli possunt ad eorum observantiam in casibus, in quibus de jure communi, vel ex Concilio Tridentino potestatis in ipsos tributa est Episcopis, vel synodo Provinciali, ibi n. 22. 222
- 5 Synodus Provincialis non potest inhabilitare subditos ad Episcopatus in partibus infidelium, in c. A nobis, 1. primo, n. 11. de sent. excomm. 330
- Vide in ver. Constitutio synodalis.
- 5 Synodi Provincialis statuta non obligant extra Provinciam, ibi d. numer. 13. 330
- 1 Concilium Provinciale non potest quicquam statuere contra Concilium generale, nec contra Regularium privilegia, in c. Quod super his, n. 24. de Major. & Obed. 613

Synodus Provincialis quoad potestatem Metropolitanam.

- 5 In Concilio Provinciali quæ sit Metropolitanam auctoritas, in c. Sicut olim, n. 97. & n. seqq. usque ad n. 105. de Accusat. 28
- 5 Dissolvere non potest Concilium sine consilio, & assensu Coepiscoporum, ibi n. 98. 28
- 5 Nec cupiam silentium indicere, aut alia hic expressa facere sine eorum consilio, & assensu, ibi n. 98. 28
- 5 Potest tamen mandare, ne quis loquatur extra locum, aut synodum perturbet, ibi n. 99. 28
- 5 An, & quando possit cognoscere causas suffraganeorum, vel eis subjectorum, ibi n. 100. 28
- 5 Contra Episcopos usurpantes in Concilio, vel extra illius jurisdictionem, non potest procedere nisi extra Concilium, ibi d. numer. 101. 28
- 5 Non potest visitare suffraganeos nisi causa cognita, & probata in Concilio Provinciali, ibi n. 102. 28
- 5 Nec sufficit, ut Concilium declaret eum posse visitare, eo quod adsint quærelæ contra Episcopos, ibi n. 101. 28
- 5 Metropolitanam, & Episcopos in Concilio Provinciali sunt cojudices, ibi n. 104. 28
- Vide in ver. Synodus Provincialis à quo indicenda.
- Et in ver. Synodus Provincialis quoad potestatem.
- Et in ver. Metropolitanam.

Synodus Provincialis quoad votum.

- 5 In Concilio Provinciali qui votum habeant decisivum, vel consultivum, in c. Sicut olim, n. 31 & 34. de Accusat. 25
- 5 Votum prius dandum ab illis, qui inferioris Ordinis sunt, ibi d. numer. 32. 25
- 5 Metropolitanano, & suffraganeis discrepantibus, quænam sententia prevalere debeat, ibi d. n. 33. & n. seqq. & n. 104. 25
- 5 Suffraganei in synodo provinciali habent votum decisivum, & sunt cojudices, in c. Antigonis, n. 62. de Pactis. 644

- 3 Capitula Cathedralia in Concilio Provinciali votum habent consultivum, non decisivum, in c. Etsi membra, n. 10. 41.
- 3 Idem de his que sunt ad Prælat. sine conf. Cap. 213
- 3 Et possunt contradicere, & appellare, ib. n. 21
- 3 Omnia sunt gerenda de consilio Capitulorum Provinciae, ibidem n. 26.
- 3 Abbates, Commendatarii, & Capitulum deputati vocem habent consultivam tantum, in c. 12.
- 3 Procuratores Episcoporum vocem habent etiam decisivam, si Concilio Provinciali placuerit, ib. num. 24.

T

- 3 TABELLATIO factus Clericus non perdit ipso facto tabellionatus officium, in c. Sicut te, n. 6. Ne Cler. vel Monach. 676
- 3 Idem si fiat Religiosus, Decurio, vel Advocatus, ib. n. 7 676
- 3 Tabellio est servus publicus, ib. n. 13. 676
- 3 Tabellio factus Clericus, vel Monachus, potest rogationes supplere, & authenticare, ib. num. 13.
- 3 Tabellio in electionis negotio potest esse laicus, in c. Quia propter, num. 14. de elec. 200
- 3 TABELLIONATUS officium non potest Clericis interdicti auctoritate laicali, sed Ecclesiastica tantum, in c. Sicut te, num. 4. Ne Cler. vel Monach. 676
- 3 Tabellionatus officium cur non liceat Clericis exercere, ib. num. 10. & seq. 676
- 3 Tabellionatus officium est genus rogationis, ib. n. 11. & 15. 676
- 3 Tabellionatus officium quibus Clericis interdicitur, ibidem num. 10. & seq. usque ad num. 17. 677
- 3 Quid in Clericis Sacrorum Ordinum beneficiatis, ib. n. 11. 677
- 3 Et quid in non beneficiatis, & indigentibus, ib. n. 11. 677
- 3 Et quid in Clericis minorum Ordinum beneficia obtinentibus, ib. num. 16. 677
- 3 Et quid si beneficium non habeat, sed patrimonium sufficiens, ib. num. 17. 677
- 3 Et quid si egeat, ib. num. 18. 677
- 3 Tabellionatus officium an prohibeat Clericis causative, quatenus velint beneficia retinere, an vero præcisè, ib. n. 25. 677
- 3 Tabellionatus officium regularibus exercere non licet, nisi in causa hæresis, ib. num. 10. & 61. 678
- 3 Privilegium tamen Apostolicum super hoc Regularibus concessum nullo Trid. decreto est revocatum, ib. n. 11. 678
- 3 Tabellionatus officium an Clericis exercere possint, in causis Ecclesiasticis, seu spiritualibus coram Ecclesiastico Iudice, ib. num. 16. & seq. usque in fin. 679
- 3 Tabellionatus officium in causa hæresis exercere possunt Religiosi, & Clerici etiam in sacris, & beneficiatis, ib. n. 61. 680
- 3 TACENS veritatem quando tenetur pena falsi, & peccat, latè declaratur, in c. Falsidicus, n. 2. & n. seq. de crim. falsi. 169
- 3 Peccat quando assumit officium testificandi, ib. d. n. 2. 169
- 3 Est peccatum mortale, ibid. n. 8. & 11. 169
- 3 Idem est quando aliter ex alio officio assumpto tenetur dicere veritatem, ibid. num. 9. 169
- 3 Et idem quando ex alia causa ad id tenetur, ib. n. 10. 170
- 3 Tacens veritatem Superioribus suis peccat, ib. n. 11. 170
- 3 Quod etiam procedit in tacente crimine capitale per ipsum commissum, ibid. num. 15. 175
- 3 Tacens veritatem non peccat, quando non compellitur respondere, & veritas aliter haberi potest, ibid. n. 12. 170
- 3 Limitatur, quando procuraret, ne veritas ab aliis posset haberi, ib. num. 13. 170
- 3 Tacens veritatem peccat, quando non potest aliter de veritate liquere, & proximus inde damnus patitur, ib. n. 11. & n. 12. 170
- 3 Tacens veritatem ad favorem proximi, ne puniatur in causa criminali, non peccat, ibid. n. 15. 170
- 3 Fallit primo, quando assumpti officium testificandi, vel aliis ex officio tenetur, ibid. num. 16. 170
- 3 Fallit secundo, in subsidium quando veritas aliter haberi non potest, ib. num. 17. 170
- 3 Tacens veritatem in impetratione à Principe peccat, ib. n. 18. 170
- 3 Tacens veritatem Judici non iudicè interroganti non peccat, ib. num. 17. 176
- 3 Tacens verum, vel exprimens falsum in referipto. Vide in ver. Subreptio.
- 3 TACITURNITAS rati habitorem non inducit, in c. Tum litterarum, n. 19. & 16. de Cler. per sal. promot. 102
- 3 Declaratur, num. 18. usque ad n. 65. 103
- 3 Taciturnitas an & quando habeatur pro consensu, ib. n. 55. 103
- 3 Et quid in præjudicialibus, & ubi agitur de obligatione inducenda, ibid. n. 16. 103
- 3 Et quid si cum taciturnitate concurrat adus positivus, ibid. n. 17. & seq. usque ad num. 65. 103
- 3 Et quid in favorabilibus, ibid. n. 63. 103
- 3 Taciturnitas est quid medium inter consensum, & contradidionem, in c. Nobis, n. 99. de Simon. 46
- 3 Taciturnitas non sufficit in re gravi, & onerosa, sed requiritur expressus consensus, ibid. num. 100. 46
- 3 TACTUS moralis an sufficiat ad contrahendam cognationem spirituales, in c. Veniens, n. 1. de Cognat. spirit. 67
- 3 Tactus corporalis requiritur ad cognationem spirituales contrahendam, ibid. n. 4. 61
- 3 Tactus immorali præcedens, vel subsequens baptismum, an sufficiat ad cognationem spirituales contrahendam, ib. n. 10. 64
- 3 Talis dictio est restrictiva ad similia, & ad similia exclusiva, in c. Relatum, l. primo, n. 4. de Testam. 179
- 3 Talis quis esse præsumitur, in quali habitu reperitur, in c. In audientia, n. 1. de sent. escom. 110
- 3 Talis interest divinis Officiis pro denaro, in quo interest pro Deo, in c. Olim, n. 41. de verb. signific. 153
- 3 TANGENS linteum, quod puer est involutus aut simulans proterum tangere, an contrahat cognationem spirituales, in c. Veniens, num. 7. de Cognat. spirit. 69
- 3 TAXATIO, seu modus factio in ejus est arbitrio. In cuius totali

- est derogatio, in c. Statutum, n. 36. de suppl. relig. Prælat. 373
- 3 Declaratur, ibid. n. 40. 44. & 46. 373
- 3 TAXATIVÆ ditiones non temper in oratione subadjunctis, in c. Petentibus, n. 12. de Privileg. 120
- 3 TAXILLOS faciendi ars prohibita est, in c. De cætero, n. 11. de honore. 123
- 3 TEMPLARIORUM Ordo extinctus à Clemente V. in Concilio Viennensi, in c. Nullus, n. 7. de foro comper. 11
- 3 Templarii, & Hospitalarii semel in anno admitti possunt ad divini Officii in Ecclesia interdictas, in cap. Cùm & plantare, nu. 7. de Privileg. 140
- 3 TEMPUS ad præsentandum præfixum currit etiam patronis non valentibus præsentare propter litis impedimentum, in cap. Cùm propter, n. 1. de Jurepat. 149
- 3 Et an currat patronis ignorantibus, ibid. n. 4. 149
- 3 Temporis cursus ubi non fundatur super negligentia, ad superiorem devolvitur ipsum jus, non autem modus ordinandi Ecclesiæ, ibid. num. 6. 149
- 3 Tempus Episcopo præfixum ad nominandum Clericos idoneos, vel edictum appendendi in Parochialibus devolvitur, quando incipit, ibid. n. 11. 150
- 3 Et quid in bimestri Episcopo præfixo ad instituendum ex Bulla S. Pii V. patronis non præsentantibus intra legitima tempora, ibid. n. 12. 150
- 3 Tempus an currat de momento ad momentum, spectanda est forma verborum, in c. Ad restitum, n. 15. de Regul. 150
- 3 Tempus transgressio est illi ad debeat attendi ad dignoscendum quis sit Iudex competens tam contra Clericum, quàm contra laicum, in c. Magnus, n. 6. de oblig. ad ratioc. 406
- 3 Tempus delicti attenditur quoad penam impenitentiam, non quoad competentiam Judicis, in c. Si quis, n. 17. de foro comper. 49
- 3 Tempore habilis, vel inhabilis aliquid gerere paria sunt, si effectus conferatur in tempus inhabile, in c. Acceptimus, n. 14. de Pœnit. 67
- 3 Tempus non est modus tollenda obligationis, in c. Treugas, n. 24. de Treug. & pac. 673
- 3 Declaratur, ib. n. 10. 673
- 3 Tempus non est de substantia Ordinis, in c. De eo, n. 10. de temp. Ordinat. 150
- 3 Tempus vacationis benefici attenditur, ubi agitur de habilitate, vel inhabilitate personæ, in c. Dilectus, l. secundo, n. 19. de Præb. 115
- 3 Tempus currit etiam ignorant, si præfixum sit non in odium negligentiam, sed in favorem alterius, in c. Quia diversitatem, n. 12. de concess. præb. 103
- 3 TENENS puerum ad effectum unionis, & Carechismi, non autem Baptismi, non contrahit cognationem spirituales, in c. Veniens, n. 17. de Cognat. spirit. 61
- 3 TERMINUS ad presentandum præfixus à Iudice, vel arbitro, extinguitur pro morte citati, & sententia postea lata non tenet, in c. Ex parte, n. 11. de Arbitr. 702
- 3 Terminus decem dierum à Concilio Tridentino præfixus in c. 12. sess. 24. an sit computandus à die habita notitia vacationis Ecclesiæ, an vero liberum sit Episcopo quoadcumque illum prefigere, in cap. Cùm sit ars, n. 41. & seq. usque ad n. 48. de ar. & qual. 679
- 3 Terminus implicat currere ipso jure, & esse ab Episcopo assignandum, ibid. n. 45. 479
- 3 Terminus Capitulo præfixus ab Episcopo ad corrigendos Capitulares non est expectandus, si Capitulo dicat se nolle corrigere, in c. Insuperabili, §. excessus, n. 6. de off. ordin. 576
- 3 Terminus Iudici assignatus in referipto ad causam discernendam currit à tempore presentationis litterarum, & non ante, in c. Super eo l. secundo, n. 6. de appell. 191
- 3 Quod procedit quoad exercitium jurisdictionis, non autem quoad juris referipi, ibid. n. 10. 191
- 3 Item procedit, si tempus fuerit limitatum pro numero dierum, hebdomadarum, mensium, vel annorum, secus si ad certum diem, ibid. n. 11. 193
- 3 Et facta assignatione pro numero mensium quod dies sunt computandi, ibid. n. 12. 193
- 3 Et an dies assignationis computentur in termino remissivè, ibidem num. 11. 193
- 3 Terminus à Papa, vel alio Superiore Judici Ecclesiastico est præfigendus, infra quem natalium quæstionem proferatur, & de hæreditate nullatenus se intronitæ, in c. Tuam, n. 62. de Ordin. cognit. 108
- 3 Terminus alicui datus ad suam voluntatem declarandam non est expectandus, si ille prius voluntatem suam declaraverit, in c. Potius, n. 6. de locat. & conduct. 239
- 3 Terminus ubi præfixitur ad aliquid faciendum, non est opposid. nunciatio aliqua ad normam contrahendam, n. 2. 187
- 3 Terminus habiles præsupponuntur, cùm de una re disputatur, in c. Non est vobis, n. 12. de Regul. 143
- 3 Terminus ad quem, non in quo dispositio celebratur, debet considerari, in c. Quanto, n. 5. de Privileg. 175
- 3 TERRITORIUM proprium habere idem est acque extra diocesim exillere, in c. Cùm contingat, n. 11. de foro comper. 74
- 3 Territorium proprium ab Inferiori Prælate sine omnimoda jurisdictione privative ad Episcopum acquiri non potest, in c. Significasti, n. 19. de Offic. Archid. 935
- 3 Territorium proprium non sit inferius Prælati, nisi tam ipse, quàm Clerus, & Populus extimator à Jurisdictione Episcopi, in c. Cùm dilectus, n. 18. de relig. domib. 253
- 3 TERRULÆ, vel vineolæ Ecclesiæ alienari possunt de consensu Episcopi tribus concurrentibus, in c. Nulli, n. 24. de reb. Eccl. non alien. 124
- 3 Terrule exigui valoris que dicantur, ad hoc ut alienari possint sine beneficio Apostolico, ib. n. 20. 124
- 3 TERTIARIIS viris, & mulieribus non possunt Regulariter ministrare Sacramenta Penitentis, vel Eucharistie in Paschate, Præterquam vel Extreme Unctionem, in c. Omnis, n. 84. de pen. & rem. 111
- 3 Tertiaris S. Dominici eodem jure censentur cum certis S. Fratrum, ibid. n. 85. 111
- 3 Tertiariorum non est aliqua religio, sed modus diventi à Sede Apostolica approbatus, ibid. n. 86. 111

3 Tertiarium fuscipere debent Sacramenta à Parocho, de cujus Parochia existunt, ib. n. 67. 311
 3 Tertiarium, qui lite pendente in foro seculari, tertie regulæ habitum assumperunt, an in causa illa teneantur coram Judice laico respondere, in c. Magnus. n. 80. de oblig. & ratic. 404
 3 Tertiarium, seu Frater de penitentia, & milites gaudentes an sint persone Ecclesiasticæ, & fori privilegio gaudeant, in c. Nullus, n. 65. & seq. usque ad n. 72. de foro compet. 51
 3 Tertiarium ex Concilio Lateranensi non potuntur privilegiis Ordinibus, & exemptione ab Ordinario, nisi collegialiter vivant, seu cum claustralibus habitent, ibid. n. 66. 50
 3 Nisi aliter se habeat consuetudo, ib. n. 70. 50
 3 Tertiarium domi suæ, vel consanguineorum habitantes, nulla exemptione fruuntur, nisi emerint expressum votum Castitatis, vel Celibatus, ib. n. 67. & 69. 50
 3 Sed et si votum emerint, tamen servari debet consuetudo, qua Ordinarius jus administrandi Sacramenta, vel aliam in eas jurisdictionem acquisivit, ib. n. 69. 50
 3 Bulla S. Pii V. qua Tertiarium ad clausuram adstringuntur, non comprehendit eas, quæ in suis, vel consanguineorum domibus habitant, ib. n. 68. 50

Testamentum, communis.

3 Testamentum quovis tempore fiat, dicitur factum tempore mortis, in c. Cùm esses, n. 21. de testam. 272
 3 Institutio hæredis est caput, & fundamentum totius testamenti, ib. n. 74. 272
 3 Testandi facultas generaliter concessa non comprehendit personas alioquin inhabiles, ib. n. 94. 272
 3 Declaratur, ib. n. 142. 276
 3 Testamentum est in quo hæres instituitur, in c. Relatum, il primo, n. 6. de testam. 279
 3 Testamentum in vita testatoris ordinatur, & perficitur, in cap. Prudentes, n. 20. de Donation. 245
 3 Testator censetur se restituere ad dispositionem juris communis, in cap. Conquerente, n. 18. de Cler. non retid. 35
 3 Testamentum B. Dominici, in c. Nimis prava, num. 16. de excess. Prælat. 221
 3 Testamentum, in quo Fratres Minores sunt instituti hæres est nullum, & succedunt venientes ab intestato, nisi adit coheres, vel substitutus, ib. n. 41. 223
 3 Testamenti utriusque author est Deus, in c. Cùm pridem, n. 112. de Pactis. 618
 3 Testamentum primum habens clausulam derogatoriam rumpitur per secundum, in quo fit clausula generalis: Non obstantibus quibuscumque aliis testamentis, in cap. Nonnulli, n. 30. de Re script. 170
 3 Testamentum publicatio ad Episcopum non spectat, nisi consuetudo alioquin indicat, in c. Nos quidem, n. 11. & seq. de test. 260
 3 Nemo potest cavere, ne leges in suo testamento locum habeant, ib. n. 41. 262
 3 In testamentis attenditur, quale fuerit personale objectum, & finis testatoris, ib. n. 63. 264
 3 Testamenti actionem impedit professio tacita, sicut expressa, in c. Quia ingredientibus, n. 11. de testam. 245
 3 Testamentaria, & alia ultimæ voluntatis non comprehenduntur in decreto Concilii Tridentini de renunciationibus non faciendis, nisi cum licentia Ordinarii, & intra duos menses ante professionem, n. 17. 255
 3 Testamentum inter liberos quamvis valeat sine publicatione, tamen si testator voluerit illud publicari, & ante publicationem obierit, est nullum ex defectu voluntatis, in c. Publicatio, n. 63. de elect. 313
 3 Testamentum an inducat sufficientem probationem propositi mutandi vitam, in c. Consulit, n. 41. de Regul. 402
 3 Testamentum in quo nonasterium non fuit institutum, saltem in legitima, an rumpatur, si testator fuit Monachus, in cap. Presentia, n. 22. de Probat. 134
 3 Testamentum in quo fratres desertores sunt instituti, non valet nisi adit coheres, & hereditas deseritur venientibus ab intestato, ib. num. 42. 135
 3 Vide in ver. *Fratres Minores.*
 3 Testamentum imperfectum ratione voluntatis non valet, in cap. Lator, n. 49. Qui filii sint legit. 87

Testamentum cæci.

3 Testamentum cæci ad non bias causas conditum coram Parocho, & duobus testibus, an valeat, latissime in utraque partem discutitur, in cap. Cùm esses, num. 77 & num. 87. usque ad numer. 157. de testam. 272
 3 Cæcus de jure civili quam formam servare debeat in suo testamento, ib. n. 78. 272
 3 Quamvis testamentum cæci signetur à testibus, non est nuncupativum, ib. n. 79. 272
 3 Non requirit, ut sigilla testium apponantur in chordulis, sicut requirit testamentum in scriptis, ib. n. 80. 272
 3 Et an institutio hæredis fieri debeat ante legatam, ib. n. 81. 273
 3 Cæci testamentum non servata forma l. Hac consultiſſima, c. Qui testam. facere possunt, de jure civili non valet, ib. n. 82. & 96. 273
 3 Et quid in Codicillis, ib. n. 83. 273
 3 Et quid in donatione causa mortis, ib. n. 84. 273
 3 Cæcus non potest testari inter liberos nisi servata forma l. Hac consultiſſima, c. Qui test. fac. poss. ib. n. 89. 273
 3 Contrarium, ib. n. 154. 274
 3 Cæci testamentum etiam ad bias causas conditum non servata forma l. Hac consultiſſima, c. Qui testam. fac. poss. non valet, ibid. num. 110. 274
 3 Contrarium, ib. n. 152. 277
 3 Cæcus ita demum testari potest ad bias causas non servata forma legis civilis, si relinquat patrem, & venerabilibus locis, secus si privata personis pauperibus, ib. n. 134. 277
 3 Contrarium, ib. n. 153. 277
 3 Fugiat Repertor

3 Cæcus an possit testari ad bias causas non servata forma l. Hac consultiſſima, c. Qui testam. facere possunt, remissivè, in cap. Relatum, il 1. n. 15. de testam. 280

Testamentum inter liberos.

3 Testamentum inter liberos scriptum, vel subscriptum manu testatoris sine aliquo teste valet quoad liberos, sed non quoad extraneos, nisi saltem duo testes intervenerint, in c. Relatum, il primo, n. 10. de Testamentis. 279

Testamentum Militare.

3 Testamentum Militare non solum requiritur milita. n., sed etiam ut miles fit in conspectu belli, in cap. Cùm esses, de testam. nu. 64. & 70. 273

Testamentum non ad bias causas de jure Canonico.

3 Testamentum, quod Parochianus facit coram Presbytero suo, & duobus testibus valet, nec tenet consuetudo contraria, in c. Cùm esses, n. 1. de testam. 263
 3 Testamentum etiam ad non bias causas conditum coram Parocho, & duobus testibus, valet nedum in foro Canonico, sed etiam in foro civili, contraria consuetudine non obstante, ib. n. 1. & 40. 263
 3 Testamentum de jure Canonico non requirit, ut testes sint rogati, ib. n. 15. 268
 3 Contrarium, ib. n. 17. & seq. usque ad n. 33. 268
 3 Testamentum de jure Canonico coram duobus, vel tribus testibus non valet, nisi etiam adhibeatur proprius Parochus testatoris, ib. num. 24. 268
 3 Parochus dicitur Pater spiritualis omnium suorum Parochianorum, ib. num. 26. 269
 3 Nec est verisimile, ut consentiat falsitati, ib. n. 27. 44. & 57. 269
 3 Parochus in testamento æquipollens quinque testibus, ib. n. 28. 269
 3 Contrarium, ib. n. 29. 269
 3 Parochus est testis authorizabilis, de quo Canones multum censent, ib. n. 31. & 44. 269
 3 Testes duo in testamento adhibendi de jure Canonico debent esse idonei, id est in aliquo non suspecti, ib. n. 32. 269
 3 Mulier, & servus an de jure Canonico possint esse testes in testamento, ib. n. 34. 269
 3 Quid in testamento ad bias causas, ib. n. 35. 269
 3 Et quid in testamento ad non bias causas, ib. n. 36. 269
 3 Testamentum, de quo certitudinaliter constat per duos testes omnino exceptione majores, mandari debet executioni saltem per viam denuntiationis Evangelicæ ad peccatum vitandum, ibid. num. 54. 271
 3 Contrarium, ib. n. 59. 60. & 62. 272
 3 Testes duo quando sufficiant, & quando tres requirantur, & quales esse debeant, ad Ecclesiam pertinet determinare, neque hoc legi Divinæ adferatur, ib. n. 66. & 146. 271
 3 Parochus, & duo testes idonei in testamento adhibiti excludunt omnem falsitatis suspicionem, ib. n. 57. 271
 3 Testamentum ad non bias causas coram tribus testibus sine Presbytero Parochiali non valet, ib. n. 58. 271
 3 Valet tamen, si quatuor testes sint adhibiti, ib. n. 59. 271
 3 Hæres ab intestato, qui non credunt duobus, vel tribus testibus fidem adferuntibus testamentaria ad non bias causas, non censentur habere conscientiam læsam, ib. n. 101. 274
 3 Contrarium, ib. n. 132. 275
 3 Lex divina, in ore duorum, vel trium stet omne verbum, non refertur ad majorem numerum, sed ad minorem, ib. n. 108. 274
 3 Imò refertur etiam ad majorem, ib. n. 144. & seq. 276
 3 Leges civiles requirentes in testamentis numerum septem testium sunt contra jus divinum, ib. n. 114. 274
 3 Item sunt contra jus naturale, ib. n. 118. & 127. 274
 3 Item contra instituta SS. Patrum, ib. n. 122. 275
 3 Item contra generale Ecclesiæ consuetudinem, ib. n. 123. 275
 3 Item favent peccatum, ib. n. 141. & 160. 275
 3 Testamentum impugnans ob defectum solemnitatis in numero septem testium peccat mortaliter, & potest excommunicari, ibid. n. 121. & seq. usque ad n. 141. 275
 3 Leges civiles irritant testamentum cum pauciori numero, quam septem, vel octo testium, tamquam peccati nutritivæ non sunt servandæ, ib. n. 131. 275
 3 Testamentum coram duobus, vel tribus testibus, secundum Apostolum impugnari non potest ex defectu solemnitatis, ib. n. 115. 275
 3 Hæres ab intestato contra conscientiam occupant bona defuncti qui coram quatuor, vel quinque testibus extraneum heredem instituit, ib. n. 137. 275
 3 Judices seculares cogi possunt ad observantiam hujus c. ib. n. 150. 275
 3 Testamentum Romæ conditum ad non bias causas coram Parocho, & duobus testibus, an valeat fronte statuto Urbis, quod præcipit servari jus civile, & ob deficiente jus Canonica, ib. n. 157. & seq. usque ad fin. 277
 3 Vide in ver. *Statutum quoad testamentum.*
 3 Testamentum ad bias causas coram per verba enunciativa, & propter aliud prolata, valet etiam ad exclusionem alterius Ecclesiæ, in c. Cùm dilectus, n. 2. de success. ab intest. 287

Testamentum ad bias causas.

3 Testes in testamento ad bias causas an debeant esse rogati, in cap. Cùm esses, n. 23. de testam. 269
 3 Mulier, & servus ad de jure Canonico possint esse testes in testamento ad bias causas, ib. n. 34. 269
 3 Testamentum ad bias causas conditum in mortis articulo coram duobus testibus non valet, si testator reconvalescat, ib. n. 66. & seq. 272
 3 Contrarium, ib. n. 71. 272
 3 Testamentum ad bias causas magis favetur, quam testamentum inter liberos, ib. n. 155. 277
 3 Fallit quoad legitimam filiis debitam, ib. n. 156. 277

- 1 Testamentum in quo Ecclesia instituitur, & filius exheredatur, est contra officium pietatis, ib. d. n. 156. 177
- 1 Vide in ver. *Filius*.
- 1 Testamentum favore piæ causæ valet sine heredis institutione, in c. Nimis prava, n. 19 de excess. Prælat. 111
- 1 Ultima voluntas ad piæ causæ eorum duobus testibus valet, in c. Relatum, §. primo, n. 1. de testam. 179
- 1 Differentia fit inter c. Relatum, §. primo, & cap. Cùm esses, de testam. ib. n. 1. & seq. usque ad n. 15. 179
- 1 Ad piæ causæ valet non modo legata, & fideicommissa, sed etiam institutio heredis, de qua constat per duos testes, ib. n. 5. & seq. 179
- 1 Testes duo in testamento ad piæ causæ non sunt de solemnitate substantiali, sed probatoria, quæ potest adimpleri per æquipollentes, ib. n. 8. & seq. 179
- 1 Testamentum ad piæ causæ scriptum manu testatoris valet sine ullo teste, ib. n. 9. 179
- 1 Testamentum ad piæ causæ eorum duobus testibus valet etiam in Terris Imperii, & in foro Civili, ib. n. 11. 179
- 1 Testes in testamento ad piæ causæ non requirunt, ut sint rogati, ib. num. 11. 179
- 1 Er potest adhiberi etiam mulier, ib. n. 14. 180
- 1 Cæcus an, & quomodo testari possit ad piæ causæ. Vide in ver. *Testamentum cæci*.

Testamentum quoad testes de jure civili.

- 1 Testamentum sive in scriptis, sive nuncupativum de jure civili requirit septem testes, in cap. Cùm esses, num. 3. & 159 de testamentum. 168
- 1 Et hic numerus non tantum est de forma probatoria, sed etiam de forma substantiali, ib. n. 4. 168
- 1 Et si unus deficiat, testamentum corrumpit, ib. n. 17. 169
- 1 In testamento prius condito sufficiunt quinque testes, ib. n. 6. 168
- 1 Sive fiat in scriptis, sive per nuncupativum, ib. n. 7. 168
- 1 Testamentum tempore petitis an fieri possit cum quinque testibus, remissivè, ib. n. 8. 168
- 1 Testamentum solemniter requirit testium subscriptionem, ib. n. 9. 168
- 1 Nuncupativum secus, ib. n. 10. 168
- 1 Testes in testamento tam in scriptis, quam nuncupativo debent esse rogati, ib. num. 19. 168
- 1 Testes idonei in testamento de jure civili dicuntur masculi, puberes, & liberi, ib. n. 11. 169
- 1 Testium solemnitas in testamento introducitur est propter suspicionem falsitatum, ibid. n. 100. 174
- 1 Testes in dominio Medicinali dicuntur senes in sexagesimo anno quoad examen ad æternam rei memoriam, in c. Cùm sis, n. 28 de Convent. conjugat. 440
- 1 Testator non potest prohibere, quin in casum negligentie jus exequendi devolvatur ad Episcopum, in c. Tua nobis, n. 12 & seq. de testam. 181
- 1 Sicut nec potest cavere, ne tutor teneatur de dolo, licet male administraret, ib. num. 11. 181
- 1 Voluntas testatoris pro lege servanda est si sit licita, aliàs secus, ibid. num. 14. 181
- 1 Testator non presumitur voluisse, ut iudicium suum reddatur executorium, ib. num. 17. 181
- 1 Presumptio aqualis oritur tacite fidei in fraudem legis accommodatæ, si ex verbis testatoris non appareat, cur scienda sit restitutio, ib. n. 15. 184
- 1 Testator non potest disponere, ut impossibile transferatur ad possibile, in c. Nos quidem, n. 12 de testam. 161
- 1 Testandi facultate potest quis se privare, etiam fidei, & bona sua loco religioso, in c. Præsentia, n. 4 de probat. 111
- 1 Testatoris prohibitio, ne piæ eius voluntas possit per Papam commutari, non tenet, in c. Relatum, n. 19. Ne Cler. vel Monach. 668

Testium exceptio.

- 1 Abbas adversus testes deponentes contra eum super simonia in iudicio inquisitionis potest excipere, quod sint inimici, & conspiratores: aliàs verò exceptiones criminum opponere non potest, c. Licet Heli, n. 2 de Simor. 48
- 1 Testes in crimine læsæ Majestatis, Hæresis, & Simonie admittuntur etiam criminosi, dummodo non sint conspiratores, vel inimici capitales, ib. num. 16. 49
- 1 Testes super immemorabili quomodo deponere debeant, in c. Cùm olim, §. primo, n. 5 de Privileg. 153
- 1 Testes deponentes super instrumentis deperditis debent esse periti, ib. num. 0. 151
- 1 Testes induendi contra matrimonium debent esse omni exceptione maiores, in c. Consultationi, n. 6 de Sponsal. 11
- 1 Et hæc qualitas articulanda, & probanda est ab inducente, ibid. num. 7. 11
- 1 Testes criminosi, concurrentibus qualitatibus hæc præscriptis, admittuntur in criminibus exceptis, non tamen ut faciant plenam fidem, nisi conjunctis aliis admittuntur, in c. Per tuas, §. primo, n. 1. de Simor. 48
- 1 Testes recipi possunt etiam publicati attestantibus, quando Jurex procedit ex officio, in c. Qualiter, §. secundo, num. 67 de Accusat. 19
- 1 Testes in iudicio inquisitionis requiruntur lite non contestata, ib. num. 70. 19
- 1 Testes admittuntur etiam in iudicio idonei, quando fit inquisitio tam in capite, quam in membris, & super iustam Ecclesiam, ib. n. 72. 19
- 1 Testes super facta interrogati qualiter debeat deponere, ib. n. 80. 19
- 1 Testes an dicantur senes in quinquagesimo anno, ad hoc ut examinati possint ad æternam rei memoriam, in c. Cùm sis, n. 28 de Convent. conjugat. 440
- 1 Testes etiam cæci in causa criminali sunt irregulares, si inde ferantur mors, aut mutilatio, in c. Petrus, n. 10 de homicid. 119
- 1 Testes super articulis debent deponere de scientia per sensus corporeos, non autem de credulitate, in c. Olim, n. 9 de delict. contestat. 119

- 1 Testis tenetur propagare, quod accepit sub sigillo confessionis, extra Sacramentum. Facienter, in c. 7. de nobis, n. 2 de testam. 174
- 1 Testis legitime interrogatus tenetur revelare secretum non obstante fidei, ac juramento de non revelande, quàm in c. 21 & 43. 174
- 1 Testis magis repellitur, quàm de non revelande, quàm cum requiritur, in c. Nullus, n. 15 de Regul. 119
- 1 Testium receptio contra non citatum esse nulla, in c. In nomine Domini, §. 17 de Testib. 164
- 2 Testes secreti, & sigillatim sunt examinandi, ib. n. 11. 164
- 2 Testium deponentes si pars audierit, non poterit postea super iisdem capitulis testes producere, ib. n. 15. 164
- 2 Testes examinati, parte non citata, an sufficiant pro mandato de manutenendo, ib. n. 25 & seq. usque ad n. 21. 168
- 2 Testes recepti sine citatione partis præsumptionem faciunt, ibid. num. 19. 169
- 2 Item faciunt iudicium, n. 10. Sed contra, n. 14. 169
- 2 Faciunt saltem admitticulum, ib. n. 13 & 15. 167
- 2 Fallit, ib. num. 45. 168
- 2 Et sufficit pro mandato de manutenendo ex multorum sententia, ib. n. 11. Sed alii contra, n. 16. 167
- 2 Testes examinati ad perpetuum vel memoriam sine citatione partis non probant etiam in iudicio non mutationis, ib. n. 11. 167
- 2 Testes recepti ante litis contestationem regulariter non probant, nec faciunt iudicium, ibid. n. 19. 167
- 2 Testes excepti citati procuratore non habente mandatum, vel minus sufficientes, non probant etiam in summariis, ib. n. 40. 168
- 2 Testes examinati coram Jure in competenti fidem non faciunt etiam in summario possessionis, ib. n. 42. 165
- 2 Nec ullum facit admitticulum, si cum ceteris jurisdictionis concurrat defectus citationis, & juramenti, ib. n. 45. 168
- 2 Testes non jurati, & recepti parte non citata, æquiparantur, ibid. num. 46. 168
- 2 Testium receptio an valet, si citatus ubi inevitabiliter necessitatem comparere non potuit, ib. n. 48 & seq. usque in fin. 168
- 2 Testes recepti contra citatum legitime impeditum faciunt saltem iudicium, ib. n. 51. 168
- 1 Testes de honorare examinati non debent nisi jejui, in c. Andivimus, n. 28 de reliq. & vener. Sanctor. 606
- 1 Testis non juratus non probat, ib. n. 59. 606
- 4 Testis unus cum fama plene probat, in cap. Quod nobis, c. de Clard. desponsat. 11
- 4 Testium præsentia non circumscribitur territorio, sicut jurisdictio, ibid. n. 41. 15
- 4 Testes contra legitimum partem debent esse omni exceptione majores, in c. Lator, n. 52. Qui filii legit. 72
- 4 Testes diligenter, & singulariter sunt examinandi, præsertim si agatur de vita, & miraculis canonizandi, in c. Venerabili, n. 1. & 15 de Testib. 110
- 2 Testes nisi seorsim examinentur, testimonium non valet, & cur, ib. n. 5. 115
- 2 Testes deponere non debent per eundem præcedentem sermonem, in c. Venerabili, n. 6 de Testib. 115
- 1 Testes omnes in publicatione testamenti promittuntur, ib. n. 7. 115
- 4 Testis deponens in mortis articulo non habet majorem fidem, quàm habet in vita, in c. Per tuas, n. 24. Qui filii legit. 65
- 2 Testium fidei detrahatur, si sunt variè vacillantes, si fatigati probare negativi, in cap. Ecclesia, num. 30 de caus. poss. propriæ. 110
- 1 Testis in odium illius qui eum juramento adstrinxit ad non deponendum, testificari compellitur, etiam si perseveret in crimine & veritas per alios probari possit, in c. Intimavit, n. 2. & 7 de Testib. 109
- 1 Sed contra alium non admittitur, nisi punierit, ib. n. 7. 109
- 1 Testes publicati, attestantibus, ulterius producendi non sunt, ib. num. 7. 110
- 1 Nisi per viam restitutionis in integrum, ib. n. 0. 110
- 1 Testis substractus ab adversario habetur pro productum, perinde ac si contra eum deponisset, ib. n. 11 & seq. 110
- 1 In testibus producendis patrem impedientes excommunicari possunt, in cap. Constitutus, §. primo, n. 1. de rebus, & attestat. 112
- 1 Testis compellitur fraudem illius detegere, qui probationis copiam adversario subtrahit, in c. Per venit, §. 1. num. 1 de rebus, ib. cogen. 119
- 2 Testes compelluntur etiam in criminali, quos accusatus malitiosè accusator subtrahit, ib. num. 1. 119
- 2 Testis, qui juravit contra aliquem non testificari, juramento non obstante debet compelli, ib. n. 4. 119
- 2 Testem occultans domi suæ poena nominatur, ib. n. 1. 119
- 2 Testis in criminali compellitur testificari, ad tuam adductus à parte ad non deponendum, ib. n. 0. 119
- 2 Testis falsidicus tres videt, Deum, Jurem, & partem, in c. Falsidicus, num. 2. & 30 usque ad n. 11 de crim. fals. 119
- 2 Testis tenetur de falso, si interrogatus super certo articulo dicat se scire, aut non recordari, vel si deponat obscure, versute, vel per malitiam, ib. n. 1. & 10. & seq. 119
- 2 Testis tenetur poena falsi, qui obscure, versute, aut per malitiam testificatur, ib. n. 11. 117
- 2 Testes in cælibus humanis regulariter non requiruntur, ut sint rogati, in c. Cùm esses, n. 12 de testam. 168
- 2 Testes duo idonei præferuntur uno, quantumvisque sit dignior, ib. n. 10 & 19. 119
- 2 Testes duo quando sufficiunt, & quando tres requiruntur, & quales esse debeant, ad Ecclesiam pertinet determinare, neque hoc legi Divinæ adversatur, ib. n. 0. & 16. 119
- 2 Testes septuaginta requiruntur ad damnandum Cardinalem Episcopum, ib. n. 140. 119
- 2 Deservatur, ib. n. 140. 119
- 2 Testium lectio supplet numerus, ib. num. 146. 119
- 2 Testes duo, vel tres, si habeant qualitates requisitas de jure Canonico sufficiunt in omni materia quantumvis gravi, ib. num. 117 & 117. 117

Vide in ver. Testamentum

1 Testes in multis causis plures quàm duo requiruntur, sed non quàm plur-

- 1 Sufficit unius, in c. Licet ut verbis, n. 2. §. de testib. 150
- 2 Declarat, ibid. num. 7. & num. 12. usque in fin. 151
- 2 Testes ultra duos in multis casibus sunt necessarii, sed in nullo casu ultra tres, si habeant qualitates à jure requisitas, & explicatur lex Divina, in ore duorum, & ibid. num. 4. & 7. 151
- 2 Leges civiles requirunt majorem numerum, quam duorum, vel trium testium, valent, & censentur approbatæ à Canonis, ibid. num. 5. 151
- 2 Contrarium, ibid. num. 7. & 9. 151
- 2 Testes tres in multis casibus requiruntur, ibid. num. 8. 151
- 2 Lex civilis, quæ in divorcio requirit septem testes, non valet ex defectu potestatis, ibid. num. 11. 151
- 2 Testis unus, quamvis legitimus, non probat, ibid. num. 11. 151
- 1 Testis unus, & confessio facta absente parte, plene probat, in cap. Ne imitatis, num. 109. de constit. 40
- 1 Testes plures in concursu prævalent paucioribus, ibid. n. 282. 64
- 1 Testi unius attestatio de morte mariti non est erudendum, ibid. n. 415. 88
- 2 Quod loem habet in omnibus casibus, tam profanis, quam spiritualibus, in cap. Licet de testib. num. 14. 151
- 2 Testimonia unus creditur, ubi de nullius præjudicio agitur, puta à aliquis sit baptizatus, an Eccles. sit consecratus, & c. ibi. n. 15. 151
- 2 Idem si agatur de medico præjudicio, ibid. n. 17. 151
- 2 Idem in pluribus aliis casibus, remissivè, ibid. num. 19. 151
- 2 Clericus potest probari per unum testem, ibid. num. 16. 151
- 2 Testis unus sufficit ad probandam possessionem in judicio manifestationis, ibid. num. 18. 151
- 2 Testis unus in judicio præsumptionem inducit, ibid. n. 20. 151
- 2 Testes ubi sunt præditi inhabiles ad testimonium faciendum, numerus non supplet defectum, in cap. Vestra, num. 144. de cohabit. Cler. & Mulier. 10
- 5 Testes synodales per singulas dioceses deputari debent in quolibet Provinciali Concilio, in c. Sicut olim, num. 2. de accusat. 24
- 5 Quis sit eorum officium, & potestas, ibid. & num. seqq. & n. 6. 14
- 5 Quibus qualitates præditi esse debeant, ibid. num. 3. 24
- 5 Et in quibus differant à testibus synodalibus deputatis in Synodo Diocæsana, ibid. num. 5. 24
- 5 Testes synodales in Provinciali Concilio deputandi non requiruntur, ut sint jurati, ibid. num. 6. 25
- 5 Si sint de loco, ubi inquirant, propriis sumptibus vivere debent, ibid. num. 7. 25
- 5 Sin nimis, à quo sint procurandi, ibid. num. 8. 25
- 5 Sumptus habere debent moderatos, sed non possunt aliquem coactere, ibid. num. 9. 25
- 5 Testes synodales in Synodo ab Episcopo constitui debent, in cap. Cùm olim, il secundo, num. 14. de privil. 251
- 2 Testes, & instrumenta eadem vim habent ad plenam probationem faciendam, in cap. Sicut, num. 1. de probat. 117
- 2 TESTIFICARI compellitur, qui juravit testimonium non dicere, si irrefragatione publicæ non sunt, nec renunciatum testibus, in cap. Intimavit, num. 1. & 8. de testib. & attestat. 147
- 2 TESTIMONIUM, accusatio, & ordo æquiparantur in repellendo, in cap. Non debet, num. 7. de testib. 148
- 2 TEXTUS in c. Præterea de etat. & qual. an fuerit corruptus per cap. Si pro Clericis, de præben. in 6. d. c. Præterea, n. 5. 409
- 1 THALMUD Judæorum librum plures Romani Pontifices justissime contemnari, in c. Canon. Statuta, n. 69. de constit. 20

Theologia, Theologus.

- 1 Theologi, & Canonici quomodo se invicem habeant in iuribus, & rationibus pendendis, in c. Cùm contingat, num. 11. de etat. & qualit. 413
- 2 Theologie appellatio venit etiam scientia Canonica, in c. Non magnopere, num. 15. ne Cler. vel Monach. 660
- 1 Theologia appellatio non comprehenditur scientia Canonica, in cap. Super Specula, num. 11. ne Cler. vel Monach. 660
- 1 Theologus Cathedralis habet onus legendi injunctum præbendam per se stans, in cap. Litteras, num. 62. de concess. præb. 109
- 1 Theologie Lector de jure eligi debet tantum in Metropolitana Ecclesia, sed ex Concilio etiam in Cathedrali, & Collegiata, in cap. Quia nonnullis, num. 24. de Magistris. 83
- 1 Theologi officium est, Sacerdotes, & alios docere Sacram Scripturam, & in his præsertim instruere, quæ ad curam pertinet animarum, ibid. num. 12. 83
- 1 Theologia scholastica est, quæ legitur in libris sacrorum scriptorum, ibid. num. 11. 83
- 1 Theologus in Metropolitana Ecclesia electus, de jure efficitur Canonicus, ibid. num. 13. 83
- 1 Secus ex Concilio Trident. ibid. num. 14. 83
- 1 Theologi electio spectat ad Episcopum, Præbendæ verò Theologalis collatio faciendi ab eo, ad quem ante Concilium Tridentinum spectabat, ibid. num. & seqq. 84
- 1 Theologalis præbenda. Vide in ver. Præbenda Theologalis. Magistri, seu Lectores, & Scholares Theologie. Vide in ver. Lectores Theologie.
- 3 THESAURARIA in art. dignitas, in cap. Ad hæc, num. 39. de præben. 87
- 4 S. THOME loca de potestate legali in inducendo impedimenta matrimonii contrahendis conciliantur, in cap. Utrum autem, num. 13. de cognat. spirit. 60
- 2 S. Thomæ doctrina ab Ecclesia est approbata tamquam veridica, & Catholica, in cap. Fraternalitatem, num. 25. de sepult. 293
- 5 S. Thomæ doctrina de ignorantia promotore per simoniam expenditur, in cap. Nobis, num. 50. & 80. & seqq. de simonia. 42
- 4 Timor vane non excusat, in c. Consultationis, n. 11. de sponsal. 19
- 1 TINTINNABULORUM sex sunt genera, in cap. Custos Ecclesie, num. 7. de off. custod. 513
- 3 TITULUS de Clerico non residentibus in quibus beneficiis procedat, in cap. Clericos, num. 36. de Cler. non resid. 66
- 1 Tituli beneficiæ sunt de jure positivo, in cap. Cùm pridem, n. 69. de pactis. 652

- 1 Titulus Ecclesiasticus est spiritualis potestas ad actus spirituales exercendos, ibid. num. 117. 657
- 1 Tituli beneficiæ sunt ex formaliter spiritualia, licet effectiva per Ecclesiam, ibid. num. 126. 658
- 1 Tituli Episcopatus sunt de jure positivo, & tamen vendi non possunt sine labe simonia, ibid. num. 139. 658
- 1 Titulus, & beneficium pro eodem afficiuntur, in cap. Ad audientiam, il secundo, num. 104. de rescript. 121
- 1 Titulus potativus, nisi proveniat à legitimo Superiore, non dicitur coloratus, nec sufficit opin. one communi, in cap. Nisi cum pridem, num. 13. de crimine. 319
- 1 Vide in ver. Præbenda potativus.
- 3 Titulus ratificatus in persona unius non evellitur, licet alteri exercitum, & admittitur concedatur, in cap. De Receptoribus, num. 36. de Cler. agrotan. 159
- 2 Titulus reprobatu à jure habetur pro non titulo, in cap. Gravis, num. 25. de rescript. solut. 139
- 3 Titulus justus elicitur ex facto executoris institutionem tribuentis, in cap. Cùm venissent, num. 19. de institut. 132
- 3 Tituli non sunt ab Episcopo transferendi ab una aliam Ecclesiam sine magna causa, in cap. Ad audientiam, il 1. num. 58. de Eccles. edific. 613
- 5 Titulum suæ possessionis licet non cogatur quis offendere, tamen speciale est in possessione beneficii, ut cum de institutione agitur, eam probare debeat per instrumentum, in cap. Licet Heli, num. 19. & 21. de simon. 49
- 5 Titulum sui beneficii non cogitur Clericus offendere, quando tertius agit contra ipsum, allegans se habere jus in præbenda, ibid. num. 24. 50
- 1 Vide in ver. Beneficiarius.
- 5 Episcopus in visitatione potest cogere Clericos visitatos ad exhibitionem suorum titularum, ex sententia S. Congregat. Concilii, ibid. num. 26. 50
- 5 Episcopi noviter promoti locum publicare edictum generale, ut unusquisque teneatur fidem facere de titulo sui beneficii, ibid. num. 30. 50
- 5 Possio dicitur antiqua ad effectum præsumendi titulum, si sit decennialis, ibid. num. 31. 50
- 1 Titulus ordinandorum. Vide in ver. Ordo quoad titulum.
- 3 TOLERANTIA, de patientia Superioris, delictum subditi non excusat, in cap. Sicut nobis, num. 4. de regul. 187
- 2 Tolerantia Papæ non operatur, ut pluralis jusse possideat, sed est subditi ab ipso justè sacramenta percipiant, in c. Cùm jam dudum, num. 12. de præben. 55
- 2 Tolerantia, verbum inducit tacitam dispensationem super factio alijs illicito, in cap. Nisi essent, n. 29. & n. 32. de præben. 108
- 3 TOLETANI Concilii decretum de his, qui post assumptam Ecclesiasticam dignitatem officia ad conjugia redeunt, expenditur, in cap. Majores, num. 111. & seqq. de baptisim. 601
- 1 TONSURA, seu Psalmistatus an possit conferri à simpliciter prefbytero, in cap. Cùm contingat, num. 6. de etat. & qualit. 417
- 1 Tonsura Clericalis, seu Psalmistatus an sit Ordo, ibid. num. 10. & seqq. usque in fin. 418
- 1 Tonsuram Clericalem non esse ordinem propriè, quibus fundamentis probetur, ibid. num. 13. & seqq. usque ad num. 45. 418
- 1 Tonsura est media dispositio inter thalamicalem, & Clericalem, ibid. num. 14. & seqq. num. 40. & 41. 419
- 2 Contrarium, num. 128. 419
- 1 Tonsura Clericorum, & Monachorum quid significet, ib. n. 26. 419
- 1 Tonsura Clericalis relationem non habet ad Eucharistiæ Sacramentum, ibid. num. 28. 419
- 1 Contrarium, num. 110. 426
- 1 Tonsura non est repetenda, si ea omnia reliqui ordines fuerint collati, ibid. num. 29. 419
- 1 Contrarium, num. 100. & seqq. 420
- 1 Tonsura confertur sine ulla rei traditione, ibid. num. 33. 420
- 1 Contrarium, num. 69. & 87. 420
- 1 Concilium Tridentinum non habuit tonsuram Clericalem pro Ordine Ecclesiastico, ibid. num. 36. & seqq. 420
- 1 Declaratur, ibid. num. 112. 420
- 1 Concilii Tridentini decreta de Clericali tonsura expenduntur, ibid. num. 112. 420
- 1 Tonsuram Clericalem, seu Psalmistatum esse Ordinem propriè, & charactere imprimere, qui auctores ferent, ib. o. 45. 420
- 1 Referuntur fundamenta pro sententia Cannonistarum, ibid. n. 46. & seqq. usque ad num. 119. 421
- 1 Tonsuræ collatio irrita est, si fiat non servata forma præscripta Ecclesie, ibid. num. 50. 421
- 1 Tonsura Clericalis, & Psalmistatus idem sunt, ibid. num. 10. & num. 88. 424
- 1 Tonsura Clericalis unde ortu duxerit, ibid. num. 84. 424
- 1 Tonsura à Pontificali Romano inter Ordines computatur, ibid. num. 95. & seqq. 425
- 1 Datur inter Missarum solemnibus, sicut & reliqui Ordines, in solemnibus Ordinationibus, ibid. num. 86. 424
- 1 Tonsura Clericalis materia, & forma quæ sit, ib. n. 87. & seqq. 424
- 3 In tonsuræ collatione conferretur gratia, ibid. num. 85. 420
- 1 Tonsura Clericalis, seu Psalmistatus, jure ordinario conferri non potest, nisi ab Episcopo, ibid. num. 94. 425
- 1 Tonsuratus ante susceptum Chirurga est male promotus, & egec dispensatione Apostolica, ibid. num. 96. 425
- 1 Tonsura, seu Psalmistatus est principium, & quasi fundamentum militiæ Clericalis, ibid. num. 101. 425
- 1 Tonsura Clericalis, seu Psalmistatus, quam relationem habeat ad Eucharistiæ Sacramentum, ibid. num. 119. 427
- 1 Tonsura Clericalis effectus memorabiles complures receperunt, ibid. n. 112. 427
- 1 Tonsura Clericalis ministerium, ibid. num. 115. 427
- 1 Tonsura, & minores Ordines extra solemnes Ordinationes dari possunt etiam sine celebratione Missæ, ibid. num. 117. 428
- 3 Tonsura requiritur atque tam septem a nonnullis completari, in c. Super inordinata, num. 10. de præben. 151
- 1 Tonsuræ collatio facta ab Episcopo familiari suo trionnali valida est, 151

- 1. si statim ei reservata fuit pensio, in cap. Ad audientiam, il secundo, n. 37 de scriptis 185
- 2. Tonsura arguit professionem, si per eam professi & Novitius distinguantur, in c. Nullius, n. 1 de regulis 124
- 3. Tonsura Clericali quovisque die, & hora conferri potest, in c. De eo, n. 4 de tempor. Ordin. 116
- 1. Tonsura, & quatuor minores Ordines eodem die ab Episcopo uni conferri non possunt, ib. n. 24 116
- 2. Tonsura in minoribus Ordinibus continetur, ib. n. 26 116
- 1. Sixti V. constitutio de prima tonsura expenditur, in c. Cùm contingat, n. 111 de etat. & qual. 417
- 2. Tonsura Monachalis, de qua in c. Monasterium, 29. quæst. 1 ininter vos, n. 11 & seqq. de sent. & re judic. 188
- 2. Tonsura magna in Novitio induci tacite præceditur, ib. n. 14 188
- 1. TORQUERII nemo potest, nisi legitimis præcedentibus inditiis, in c. Audivimus, n. 12. de Pel. q. vener. Sancti 606
- 1. Etiam pro crimine Iscariæ jactatis, & proditiis patitur, ib. n. 51. 606
- 2. TORTURA inferri gravamen irreparabile, & idcirco ab illius comminatione datur appellatio, in c. Super eo, il secundo, n. 2. de appellat. 101
- 3. TORTURA aded purgantur inditio, ut reus puram veritatem dixisse censetur, in c. Adjuvamus, n. 45. de reliq. & ven. Sancti 606
- 1. Tortura sine novis inditiis repeti non debet, ib. n. 22 606
- 1. Tortura infulata tormenti genere inferenda non est, ib. n. 6 606
- 1. Trahere; verbum quid importet, in c. Contingat, num. 21. & 20. de arbit. 629
- 4. TRACTATUS parentum ad constituendum filium in quasi possessione legitimis formis est, quàm nuntiatio, in c. Lator, n. 21. & 30. qui filii sint legiti. 13
- 4. Tractatus legitimis cum admittibus nocet etiam fideicommissariis, ibid. n. 63. & 29. usque ad n. 23. 27
- 4. Tractatus, & nominatio patris super legitimitate filii, an & quando nocent, ib. n. 79. & n. seqq. usque ad n. 98. 24
- 4. Tractatus, & nominatio patris non nocet tertio, quando agitur de præjudicio legitis alterius matrimonii, sed si de successione, ib. n. 50. & 17. 22
- 4. Tractatus parentum cum admittibus probat legitimitatem ad effectum successione etiam in petitorio, & contra tertium, ibid. n. 81. & num. 26. 92
- 4. Tractatus legitimitatis filii, quando testis contrarius tractatus, non nocet fideicommissariis, ib. n. 84. 91
- 4. Tractatus simplex sine admittibus an sufficiat in petitorio ad successione obtinendam excluso tertio, ib. n. 85. 91
- 4. Tractatus legitimatus vincit testimonium parentum, & hoc vincit famam viciniæ in c. Per tuas, n. 16. qui filii sint legiti. 95
- 1. Tractatus non includit deliberatum consensum, in c. Cùm pridem, num. 20. de passis. 648
- 3. Tractatus in electione per compromissum est unum de essentialibus requisitis, in c. Licet de vitanda, n. 40. de elect. 215
- 3. Tradere quid importet, in c. Porrectum, n. 41. de regul. 325
- 1. TRANSACTIO de spiritualibus fieri non potest, in cap. Contingit, n. 19. de arbit. 692
- 1. Transactio ex sui natura requirit, ut aliquid detur, promittatur, vel retineatur, ibid. num. 31. 700
- 1. Et dicitur species alienationis, ibid. n. 32. 700
- 1. Transactio facta per eum, qui non potest alienare, valida est, si per ipsum non fiat alienatio, in c. Cùm tempore n. 29. de arbit. 706
- 1. Transactio facta de rebus Ecclesiæ per Prælatum sine consensu superioris non obligat successorem, in cap. Veniens, num. 1. de transact. 667
- 1. Sed valet in præjudicium transigentis, & quando Ecclesiam proficiat, ibid. n. 2. 667
- 1. Transactio personalis efficitur realis, & obligat etiam successores, si fuerit per Sedem Apostolicam confirmata ex certa scientia, ibid. num. 1. 667
- 1. Transactio omnis est pactum, sed non est conversio, ib. n. 7. 667
- 1. Transactio non sufficit, ut aliquid utramque detur, aut remittatur, ib. n. 11. 668
- 1. Transactio fit super dubia, & lite incerta, aliis non tenet, ibid. num. 16. 668
- 1. TRANSITUS ad archidiam religionem qualiter sit permittendus, in c. Ne Religiosi, n. 70. de regulis 420
- 1. Transitus a perfectiori statu ad minorem perfectum est licitus, in c. Nisi cum pridem, n. 6. de renunciat. 117
- 1. Transiens ab uno ad aliud Monasterium non eget nova probatione, in c. Ad Apostolicam, n. 45. de regul. 184
- 1. Transitus a Fratibus Capuccinis ad Minores de Observantia non datur, ibid. num. 10. 185
- 1. Nec a Calceatis ad Discalceatos ejusdem Ordinis, n. 51. 185
- 1. Transiens ad laxiorem religionem ejusdem Ordinis potest quandoque cum ad primum redire, nisi in secunda fuerit tacite, vel expresse professus, ibid. n. 55. 185
- 1. Transiens ad laxiorem religionem causa præcipua est infirmitas, & debilitas complexions, ibid. num. 60. 186
- 1. Transiens ad secundam Ecclesiam sine licentia Superioris non est ipsa jure privatus prima, sed privari potest infra sex menses, sed licet transiret cum licentia, in c. Admonet, n. 21. de renunciat. 330
- 1. Electus ad secundam Ecclesiam non potest se transferre, &c. Vide in ver. Electio ad secundam Ecclesiam
- 1. Transitus est facilius in habentibus symbolum, in cap. Sancti, il 1. n. 11. de off. Deleg. 523
- 1. TRANSLATIO Reliquiarum, & Corporum Sanctorum non debet autoritate Principis secularis, in c. Cùm ex eo, n. 13. de Reliq. & vener. Sancti 110
- 1. Translatio Reliquiarum est species alienationis, ib. n. 31. 110
- 1. Translatio Episcoporum, ac sedium mutationes sunt ex majoribus Ecclesiæ causis, in c. Cùm ex illo, n. 8. de trans. Epis. 115
- 1. Vide in ver. Causa majores
- 1. Et in ver. Papa quoad Episcoporum promotionem
- 1. Translatio Episcopi requirit causas utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ, ib. n. 16. 115
- 1. Et aliter transiens dicitur spiritualis adulter, ib. n. 13. 115
- 1. Vide in ver. Episcopi quoad translationem

- 1. In dignitatibus Ecclesiasticis non licet de majori ad majorem transferri, ib. num. 6. & 15. 115
- 1. Declaratur, ib. num. 20. & seqq. 115
- 1. Translatio tum in causa de usu ad aliam Ecclesiam non potest fieri ab Episcopo sine magna causa, in cap. Ad audientiam, il primo, n. 5. de Ecclesiæ adific. 628
- 3. TRANSLATA Ecclesiæ, omnia jura ad competentiam transferunt in Ecclesiam, ad quam facta est translatio, in c. Ex parte, n. 1. Quæ verò, n. 1. de præben. 217
- 1. Translatio ab uno ad aliud Monasterium ejusdem religionis potest per Abbatem ad libitum revocari ad primum, in c. Ad Apostolicam, num. 1. de regul. 185
- 1. Translatio ad laxiorem religionem post Concilium Tridentinum anno probationis renovare non potest, ib. num. 64. 186
- 1. Translatio ad secundum beneficium ignorantis malignitatem actus habet reprobationem primum, in cap. Ad supplicationem, num. 16. de renunciat. 111
- 1. TRUGÆ Carceris quibus diebus, & quas ob causas sunt servandæ, in cap. Trugas, num. 1. de crep. & pac. 613
- 1. Truga conveni omni tempore servari debent, ib. n. 2. 613
- 1. Truga est securitas præstita rebus, & personis, discordia nondum finita, ib. num. 11. 613
- 1. Truga, & Truga, in quo differant, ib. num. 12. 613
- 1. TRIBURGENSIS Concilio Canon de Clericali tonsura expenditur, in c. Cùm contingat, num. 1. de etat. & qual. 424
- 5. TRIBUTA solvantur Principibus publico in recognitionem universalis domini, & sunt in præscriptibilibus, in cap. Præterea, n. 43. Ne Prælix vicibus. 74

Tridentinum Concilium, communia.

- 1. Tridentinum Concilium, ubi veluit imponere penam nullitatis adus, id dicitur verba expressit, in cap. Cùm accessisset, num. 10. de consuet. 100
- 1. Tribus jurisdictionem Episcopi tanquam Apostolicæ Sedis delegatis, cap. Cùm dicitur, num. 42. de relig. domib. 459
- 1. Non consecutus nuntiatio derogat antiquo Concilio, & privilegium clausis in corpore juris, quod pluribus exemplis ostenditur, in cap. Nonnulli, n. 42. & seqq. de re scripte. 121
- 1. Quibus verbus uti consecutus, ubi loquitur de Summo Pontifice, in c. Cùm Magistrum, n. 27. de elect. 104
- 1. Quo sensu in aliquibus prohibitionibus intelligatur includere Summum Pontificem, in c. Nulla, n. 70. de concess. præb. 189
- 3. Tridentinum Concilium, ubi loquitur de concernentibus juri dictionem, non intendit eam auferre, & dare alteri, in c. Tuz, num. 9. de Cler. non resid. 68
- 1. Tridentinum Concilium præcipiens Beneficia Regularia conferri Regularibus, velia, quæ habitum suscipere, & professionem emittere teneantur, procedit in inferioribus collatoribus, in c. Cùm in Magistrum, n. 24. de elect. 104
- 5. Tridentinum Concilium non voluit, nec potuit admittere Papæ potestatem dispensandi in laicis Ordinibus cum voluntario homicida, in c. Henricus, n. 26. de Cler. pugn. in duell. 145
- 2. Tridentinum Concilium in cap. 10. sess. 24. nihil immutat Sedis Apostolicæ auctoritatem in causis quoad derogationem, in cap. Libert, n. 35. de toto compet. 86

Tridentinum Concilium quoad derogationem.

- 1. Tridentino Concilio in cap. 10. sess. 21. obicit non potest, quod non derogaret Septimo synodo, aut privilegium clausis in corpore juris, in c. Synthicalis, n. 14. de off. Archiep. 114
- 1. Tridentinum Concilium aut quibus Concilio, aut privilegium clausis in corpore juris non convenit nominatum derogat, & quod pluribus exemplis ostenditur, in c. Nonnulli, num. 42. & seqq. de re scripte. 121
- 3. Concilio Tridentino nec solet, nec oportet generaliter, aut specialiter derogari, dummodo supplicatio tum Papæ, tum specialiter ex motu proprio S. P. V. in c. Nulla, n. 63. de concess. præb. 189
- 5. Constitutio posterior tollit decreta Concilii Tridentini contra, & etiam deinde Concilio specialiter non derogat, in c. Ex parte, il 1. n. 26. & privil. 282
- 1. Concilium Tridentinum, c. 14. sess. 25. de reform. circa concubinas nihil ex veteri jure immutat, vel ex hæcense Ecclesiæ, sed tantum jure communis addit, in cap. Quæsitum, num. 21. & n. 31. de cohabit. Cler. & Mulier. 24

Tridentini Concilii interpretatio, & executio.

- 1. Tridentini Concilii decreta an & quibus licet interpretari, in c. Cùm venissent, n. 1. & 9. usque in fin. de iudic. 119
- 1. Bulla Pii IV. cui prohibitionem interpretationis Concilii Tridentini, ibid. n. 1. 119
- 1. Bulla Pii IV. prohibens Tridentini Concilii interpretationem, de qua interpretatio species est interpretanda, ib. n. 10. 119
- 1. Tridentini concilii canonibus, & decreta nemo potest per modum legis universalis interpretari, nisi Pius Papa, ib. n. 12. & seqq. 119
- 1. Papa potest Tridentinum concilium interpretari tam per se ipsum, quàm per eos, quibus id minus specialiter demandaverit, ib. num. 14. 119
- 1. Congregatio Episcoporum, & Regularium non habet jus Tridentini concilii decreta interpretandi, ib. n. 16. 119
- 1. Legatus vel aliter Tridentini concilii decreta interpretari non potest, ubique specialiter facultate, ib. n. 20. 119
- 1. Episcopi in suis diocesis, & consiliis omnibus, & Judices in suis sententiis, & interlocutoriis interpretari non possunt decreta Concilii Tridentini, ib. n. 22. & seqq. usque ad n. 22. 119
- 1. Bulla S. P. V. dicit prohibet, ne quis audeat statueri super decretis Concilii Tridentini, intelligitur de statuto declaratorio, ib. n. 23. & seqq. 119
- 1. Episcopi tanquam executoribus Concilii Tridentini in sua Diocesi licet pro hujusmodi executione edicta proponere, ibidem num. 26. 119
- 1. Episcopi, si in suis Diocesis, & jurisdictionibus in causis pendentes

tibus

- tibus liceret Concilium Tridentinum interpretari, quæ incommoda fequeretur, ibid. num. 13. 21
- Epifcopi, & Iudices, etiamfi difficilis fit accessus ad Sedem Apollolicam, dubium arduum, & difficile fore decretis Con. Trid. etiam incidenter decidere non debent, ibid. num. 50. 24
- Iudex cum incidit dubium concernens interpretationem Concilii Tridentini, quomodo se gerere debeat in cognitione, & expeditione, caufe, ibid. num. 44. 24
- Iudex cum directè, & principaliter vertitur dubium super intellectu alicujus decreti Concilii Tridentini, omnino abstinere debet ab interpretatione, ibid. num. 46. 24
- Iudex etiam incidenter de dubiis super decretis Concilii Tridentini cognoscere non potest, si commodè pateat aditus ad Congregationem, ibid. num. 47. 24
- Judices, qui ob locorum distantiam, vel aliud legitimum impedimentum nequeunt ad Congregationem Concilii recurrere, possunt, si periculum sit in mora de dubiis non arduis decretorum Concilii Tridentini incidenter cognoscere, & super negotiis principali dispensare, ibid. num. 48. 24
- Epifcopi, & Prælati sunt executores decretorum Concilii, Principes vero tantum sunt iurati, ut ad ea exequenda Prælati auxilium præstent, in cap. Sacro, num. 33. de sent. excom. 372
- Doctores, & Magistri prohibentur glossas, commentarios, adnotationes, & scholia super decretis Conc. Trid. typis mandare, atque impressa edere, in c. Cum venissent, num. 51. & seqq. usque ad num. 61. de iudic. 25
- Declaratur, ibid. num. 71. & 76. 25
- Bulla Pii IV. prohibens, ne quis edat ullum genus interpretationis super decretis Conc. Trid. includit etiam interpretationem problemæ, ibid. num. 53. & seqq. 25
- Iurisperitus, qui edidit glossam impressam Hispano idiomate super Conc. Trident. declaratur excommunicatus à S. Congregatione, ibid. num. 57. 25
- Remissiones Augustini Bæthofie indici librorum prohibitorum adjectæ ex sententia S. Congreg. Concilii, ibid. num. 48. 25
- Doctores, qui glossas, & commentarios manuscriptorum super decretis Conc. Trid. non evulgant, sed ad usum suum sibi reservant, non incurrunt in penas Constitutionis Pii IV. ibid. num. 76. 27
- Glossæ Cardinalis Antonii Catafæ, & Epifcopi Thearini super decretis Conc. Trident. ibid. num. 77. 27
- Congregationis Concilii Ministri includuntur in Bulla Pii IV. de non interpretandis decretis Conc. Trident. ibid. num. 78. 27
- Doctores, & Advocati, qui aliquid Trid. Conc. decretum incidenter interpretantur, eamque interpretationem scriptam, aut impressam edunt, excusantur à censuris Bullæ Pii IV. ib. n. 78. 27
- Bulla Pii IV. accipit interpretationem ex communi observantia, ut non comprehendat editiones interpretationum, quas faciunt Magistri, & Doctores super aliquo decreto Conc. Trident. ibid. num. 81. 28
- Bulla Pii IV. non sustulit facultatem, quam Doctores habent publice interpretandi Concilium Tridentinum, ibid. num. 94. & seqq. usque in fin. 29
- Magistri, & Lectores licetè possunt in scholis Trident. Conc. de creta oretendis interpretari, ibid. n. 89. & seqq. usque in fin. 29
- Tridentinum Concilium in Græcâ, Arabicâ, Chaldæâ, aliâque exterâ lingua verbum, ibid. num. 90. 29
- Concilii Tridentini decretum in cap. 2. seff. 25. de reformat. expenditur, ibid. num. 99. 29
- Doctores, & Magistri an liceat interpretationes super decretis Conc. Trident. scholaribus scribentibus distare, ibid. n. 104. 30
- Observantia generalis Epifcoporum plurimum valet ad interpretationem Conc. Trident. in cap. Cùm sit ars, num. 47. de etat. & qualitat. 419
- Tridentinum Concilium in quo discrepet à jure civili in præfatione instantia, in c. Venerabilis, n. 13. & n. seqq. de iudic. 32
- Vide in ver. *Congregatio Concilii*.
- Et in ver. *Declarationes*.

Tridentinum Concilium expenditur.

- 3 Seff. 7. c. 13. in cap. Accipimus, num. 31. de etat. & qualitat. 417
- 3 Seff. 13. c. 1. in cap. Ad aures, num. 13. de temp. Ordin. 362
- 3 Seff. 14. cap. Henricus, num. 23. & seqq. de Cler. pugn. in duel. & in cap. Petio, num. 15. de homicid. 140
- 3 Seff. 13. c. 10. in cap. Cùm causam, num. 36. de elect. 277
- 3 Seff. 12. c. 1. in cap. In ordinando, num. 17. & seqq. de simon. 32
- 3 Seff. 21. c. 2. in cap. Epifcopus, num. 25. de præb. 92
- 3 Seff. 21. c. 3. in cap. Quia nonnulli, n. 11. de Cler. non resid. 39
- 3 Seff. 21. de obfer. & evitan. in celeb. Miss. cap. un. §. Neve patientur, in cap. In his, num. 15. de privil. 179
- 3 Seff. 22. c. 3. in cap. Quia nonnulli, num. 11. de Cler. non resid. 39
- 3 Seff. 22. c. 4. in cap. Cùm in cunctis, §. Inferiora, n. 40. de elect. 358
- 3 Seff. 22. c. 8. in cap. De Xenodochois, n. 10. de Relig. domib. 486
- 3 Seff. 23. c. 1. §. Eadem, in cap. Ex tua, n. 26. de Cler. non resid. & in cap. Qualiter, num. 10. eod. tit. & in cap. Fratritatem, n. 105. de sepul. & in cap. Tuæ, num. 16. & 18. de Cler. non resid. 301
- 3 Seff. 23. c. 10. in cap. Aqua, n. 12. de Consecr. Eccl. vel Altar. 569
- 3 Seff. 24. c. 3. in cap. Conquerente, num. 55. de off. Ordin. 589
- 3 Seff. 24. c. 6. in cap. Henricus, num. 41. de Cler. pugn. in duel. & in cap. Dilectus, num. 13. de temp. Ordin. 373
- 3 Seff. 24. c. 11. in cap. Ex parte, tit. 2. num. 8. de privileg. & in cap. Ut privilegia, num. 27. eod. 260
- 3 Seff. 24. c. 17. in cap. Cùm jaundum, num. 31. & seqq. ad n. 38. & num. 57. de præben. 198
- 3 Seff. 24. c. 8. in cap. Manifesta, n. 18. & seqq. de pœnit. & remiss. 237
- 3 Seff. 24. c. 18. in cap. Cùm sit ars, num. 43. de etat. & qualitat. 437
- 3 Seff. 24. c. 20. in cap. Ex parte, num. 9. de off. compet. 74
- 3 Seff. 25. de Regular. c. 11. in cap. Quia propter, n. 57. de elect. 388
- 3 Seff. 25. de Regular. c. 6. in cap. Cùm olim, num. 43. & 58. de præb. tit. 180
- 3 Seff. 25. de Regular. c. 16. in cap. Cùm dilectus, num. 14. de success. ab intestat. 288
- 3 Seff. 25. de Regular. c. 17. in cap. Cùm virum, num. 10. & seqq. de regular. 366

- 3 Seff. 25. de Regular. c. 18. ibid. num. 18. 367
- 1 Seff. 25. de Regular. cap. 19. verif. in cap. Dilecti, num. 35. de renunciat. 348
- 2 Seff. 25. de reform. c. 1. in cap. Cùm venissent, n. 99. de iudic. 348
- 5 Seff. 25. de reform. c. 3. in cap. Licet, num. 27. de pœnit. & in cap. Quoniam, num. 40. de off. deleg. & in cap. Sacro, à num. 10. usque ad num. 64. de sent. excom. 287
- 3 Seff. 25. de reform. c. 7. in cap. Nulla, à num. 69. usque ad num. 78. de concess. præb. 139
- 3 Seff. 25. c. 14. de reform. in cap. Quæsitum, num. 28. & seqq. de cohabit. Cler. & Mulier. 34
- 1 Seff. 25. de reform. c. 15. in cap. Veniens, num. 22. de filiis presbyteri & in cap. Ad extirpandas, à num. 9. usque ad num. 26. & à n. 35. usque ad num. 48. eod. tit. 456
- Tridentinum Concilium quoad Magistrum.
- Vide in ver. *Magister*.
- Tridentinum Concilium quoad Theologum.
- Vide in ver. *Theologus*.
- 3 TRIDUI perseverantia post professionem in quibus casibus requiritur, in cap. Vidua, num. 31. & seqq. usque ad num. 39. de regular. 345
- 3 TRIDUI perseverantia an requiratur in eo, qui infra annum probationis profertur expressè, ibid. num. 34. 345
- 3 Et quid in eo, qui in infirmitate suscipit habitum professorum, ibid. num. 35. 345
- 3 Et quid in eo, qui post votum de ingrediendo religionem habitum professionis adsumit, ibid. num. 36. 345
- 3 Et quid post Concilium Tridentinum, ibid. num. 38. 345

SS. Trinitas.

- 1 Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vera unione, & non similitudinaria vel collectiva sunt una substantia, quæ non est generans, nec genita, nec procedens, in cap. Damianus, num. 2. de Summ. Trinit. & fid. Cath. 21
- 1 Nec per hoc in Trinitate Dei est quaternitas, ibid. num. 3. 21
- 3 *Tunc*, dictio denotat extremitatem temporis, in c. Nulli, n. 12. d. 1. reb. Eccl. non alienan. 220
- 5 TUNISEN. Ecclesia effi suffraganea Ecclesiæ Cathaginenfis, in cap. Epifcopalem, num. 55. de privil. 230
- 3 TURPITUDINEM corporis ex ægritudine provenientem occultare licet, pulchritudinem fingere non licet, in cap. Multa, n. 69. ne Cler. vel Monach. 656
- 1 TUTELA legitima est, quæ jure agnationis, vel cognationis defertur, in cap. Magnus, num. 9. de oblig. ad ratic. 489
- 3 Tutela finitur morte pupilli, seu naturalis, seu civilis, in c. Ex parte, num. 12. de Cler. ægrot. 162
- 1 TUTOR non debet esse sub tutela, nec curator sub cura, in cap. Indecorum, num. 23. de etat. & qualitat. 400
- 1 Tutor offerre potest pupillum religioni sicut parentes, in cap. Si quis, num. 7. de regul. 333
- 3 Et ex pluribus tutoribus sufficit oblatio unius, alio non contrarietur, ibid. num. 8. 333
- 1 Tutor testamentarius, vel datus ordinari non debet ante depositam tutelam, & redditas rationes, sed si tutor sit legitimus, in cap. Magnus, num. 6. de oblig. ad ratic. 483
- 1 Tutor, qui malè se gessit, si detur curator, ut suspensus renovari debet, in cap. Accipimus, num. 26. de etat. & qualitat. 432
- 1 Tutor factus inutilis propter adversam valetudinem non removetur, sed datur illi coadjutor, c. Ceterum, n. 23. de rescript. 145
- 5 Tutor si sit captus ab hostibus, definit esse tutor, fed reverfus recipit tutelam jure postliminii, in c. Per tuas, n. 42. de simon. 56
- 2 TYPOGRAPHIÆ usus quo tempore incæperit, in cap. Cùm venissent, num. 65. de iudic. 26
- 1 TYRANNUS oritur sæpibus ex principatu plurimum, quàm ex principatu unius, in cap. Significasti, n. 37. de elect. 125
- 1 Tyranno præcipiente efum carni in diebus prohibitis obtemperari non potest sine peccato, in cap. A crapula, num. 40. de vita & honest. Cler. 8

V

- 5 *Vacare contigenti*, hæc verba sunt futuri temporis, & excludunt vacantiam, in cap. Siccuti unie, num. 43. de excess. Pralat. 210
- 1 VACATIO an detur mortuo uno ex pluribus curam animarum exercentibus in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, in c. Cùm sit ars, num. 22. & seqq. & num. 26. de etat. & qualitat. 432
- 3 Vacatio præbende non est possibilis in Ecclesia non numerata, in c. Quædam, n. 12. qui fit legit. & c. Dilectio, n. 12. de præb. 113
- 3 Vacatio in manualibus non datur, in c. De Rectoribus, num. 12. de Cler. ægrot. 159
- 3 Vacatio beneficij iustificari debet de jure, & de facto, aliis gratia de cujus validitate agitur est obrepticia, ibid. num. 44. 160
- 3 Vacations appellacione an veniat vacatio de jure, & de facto, in cap. Absolutus, num. 10. & 22. de hæret. 99
- 2 VAGABUNDI, qui certum forum, vel habitationem non habent fortuitur forum, ubi reperiuntur, in cap. Licet, n. 17. de foro compet. 65
- 1 VALVENSIS Ecclesia ubi & quo tempore constructa fuerit, in cap. Quod super his, num. 23. & 29. de major. & obed. 613
- 1 Præcedentia an sit adjudicanda Capitulo Valven. an verò Capitulo Ecclesiæ Sulmonen. ibid. num. 21. 613
- 1 Valvensis Provincia pro dote Ecclesiæ S. Pelini à Romano Imperio donata, ibid. num. 28. 614
- 1 Concordia Capituli Valven. ac Sulmonen an præsumatur confirmata, ibid. num. 30. 614
- 5 VALERII Reginaldi opinio, quod pro salvandis rebus trium, vel quatuor ducatorum liceat Clerico furem occidere, reprobari, in cap. Suffepimus, num. 14. de homicid. 116
- 5 VALOR beneficij intelligitur deductis omnibus expensis, & oneribus constructis, in c. Præterea, n. 91. ne Præl. vic. suas. 27
- 5 Valor beneficiorum Galliæ qualiter in litteris sit exprimendus, ibid. num. 72. 74

- 1 VARIARE an possit quis conferendo electioni de se facta, in e. publicare, num 17 de elect. 314
- 1 VARIATIO est quædam illusio, & in Principem Ecclesiasticum plurimum damnata, in cap. Consultationibus, num 17 & 61. de Cler. regior. 148
- 1 Variatio, & inconflantia reprobat maxime in personis Ecclesiasticis, in cap. Cùm olim, num 4 de sent. & re judic. 184
- 1 Et præcipue in Papa, ibid. num 6. 184
- 1 Variatio facilius permittitur, quando a Quis est illicitus, in cap. Vtriusque voc., num 21. de offic. Ordin. 411
- 1 Vide in ver. *Approbatus sent.*
- 1 Variatio facilius permittitur, quando a Quis est illicitus, in cap. Cùm vos, num 17 de off. Ord. 461
- 1 Vasa sacra possunt licite vendi, dummodo non plus vendantur ratione consecrationis, in e. Cùm pridem, n. 61 de pact. 102
- 1 VASSALLUS non potest super feudo coniungi tenent sine licentia domini, in cap. Cùm tempore, num 23 & 28 de arbit. 456
- 1 Vide in ver. *Feudi alienatio*
- 1 Vassallus ab origine natiuitatis probatur quis ex simpliciter quasi possessione vassallatus, in cap. Lator, n. 12 qui filii sint legit. 72
- 1 Vassallus si fiat Clericus, vel Monachus, non succedit in feudo. Vide in ver. *Regularis quoad successorem.*
- 1 Vassalli liberantur ab omni debiti fidelitatis, si domini laborant in hæresim manifeste, in cap. Absolutus, num. 12. de hæret. 99
- 1 Et qui d. si occidit, ibid. num 13, & seq. 99
- 1 Vassallus, qui est Advocatus, vel Procurator contra dominum, non potest feudo privari, in e. Cùm Sacrorum, n. 16 de postulat. 673
- 1 Vassallus, qui contra dominum est advocatus pro conjuncto, non potest ob id feudo privari, ibid. num. 17. 673

Vassallus quoad seipsum.

- 1 Vassallus paratus coram domino respondere, coram alio feudo seudo conveniri non debet, in e. Ceterum, n. 1 de iudic. 66
- 1 Feudi causas inter Vassallos cognoscit solus dominus, equumque potest, vel non negligit exhibere iustitiam, ib. num. 2. 66
- 1 Vassallus coram domo non feudi convenendus est, ibid. num. 3. 66
- 1 Declaratur primò, si feudum proveniat ab Ecclesia, & a laico, ibid. num. 5. 66
- 1 Declaratur secundò, si questio feudalis sit inter duos vassallos confitentes rem esse feudalem, ibid. num. 11. 66
- 1 Secus si questio sit super domo directè inter dominum, & vassallum negantem feudum, ibid. num. 11. 66
- 1 Et qui d. si questio sit super dominio utili, vel alio jure ad vassallum pertinentem, ibid. num. 12. 66
- 1 Declaratur tertio, nisi inter dominum, & vassallum, vel inter vassallos agatur personali actione, quæ non est de jure tendenda, ibid. num. 13. 66
- 1 Declaratur quarto, nisi questio sit inter vassallum, & alium non vassallum auctorem, ibid. num. 18. 66
- 1 Declaratur quinto, ut habeat locum in iudicio petitorio, non actionem possessionis, ibid. num. 16. 66
- 1 Nisi victoria possessoria administretur proprietari, ibid. n. 18. 66
- 1 Declaratur sexto, nisi contra Clericum vassallum agatur criminaliter, ibid. n. 20. 66
- 1 Declaratur septimo, nisi Clericus vassallus fuerit spoliatus, ibid. num. 11. 66
- 1 Declaratur octavo, dummodo vassallus coram domino feudi possit iustitiam consequi, aliis secus, ibid. num. 12. 66
- 1 Feudi dominus habet jurisdictionem ordinariam in vassallos respectu causæ concernentis feudum, ibid. num. 4 & 6. 66
- 1 Clericus habens feudum à Principe laico in questione feudali, coram eo conveniendus est, ibid. n. 6. 66
- 1 Idem in Ecclesia, ibid. num. 8. 66
- 1 Feudi dominus etiam laicus in causa feudali est Iudex ordinarius Clerici, ibid. num. 7. 66
- 1 Feudales Iudices sunt dominus feudi, Pater curiæ, & arbitri quilibet, tamen in suo casu, ibid. num. 9. 66
- 1 Et in causa appellationis iuris d. non revertitur ad ius, sed appellatur ad eum, ad quem appellatur à sententia Ordinarii, ibid. num. 10. 66
- 1 Feudi controversia si sit inter duos Vassallos, cognitio spectat ad dominum, ibid. num. 11. 66
- 1 Licet dominus aliàs jurisdictionem non habeat, ibid. n. 12. 66
- 1 Feudalis questio coram Ordinario tractanda est, si dominus dicat rem esse feudalem, & reus neget, ibid. num. 11. 66
- 1 Et ubi constat, rem esse feudalem, causa rei remittitur ad dominum, ibid. num. 12. 66
- 1 Feudi Regalis questio inter Regem, & Episcopum coram Metropolitanis tractari debet, in R. x. ad præsentat. rem esse feudalem, & Epil. opus neget, ibid. num. 15. 66
- 1 Vassallus negans feudum, si convincatur, eo ipso cadit à jure feudi, ibid. num. 16. 66
- 1 Nisi negaverit pro ignorantia, vel errore iuris, vel f. d. q. b. n. 17. 66
- 1 Feudi controversia inter dominum, & Vassallum super dominio utili, vel alio jure ad Vassallum spectante, coram Patris Curie terminari debet, ibid. num. 18 & 20. 66
- 1 Et quod si dominus Pater Curie non habeat, ibid. n. 21 & 22. 66
- 1 Feudalis causa tractari debet coram Ordinario, si inter dominum, & Vassallum, vel inter duos vassallos agatur personali actione, quæ non est de jure tendenda, ibid. num. 24. 66
- 1 Feudalis questio in possessione, si sit inter dominum, & vassallum, si sit inter duos vassallos, si sit inter vassallum, & non vassallum, tractari debet coram Ordinario, non autem coram domino feudi, ibid. num. 26. 66
- 1 Et qui d. si videtur, si feudum alicui non est legitime possessum, ibid. n. 1. 66
- 1 Vassalli Clerici causa criminalis, vel civilis conveniuntur inter se, tamen non cognoscitur per dominum feudi, sed per Ordinarium ipsius Clerici, ibid. num. 20. 66
- 1 Vassallus Clericus si fuerit spoliatus, non cognoscit deo in feudi, sed Ordinario, ibid. num. 11. 66
- 1 Etiam si dubium sit de spoliatione, ibid. num. 11. 66
- 1 Feudi dominus, si sit Ecclesiasticus, si sit secularis, causam feudalem cognoscit etiam si vassalli sint Clerici, in e. Verum, n. 1. 66
- 1 Et si plures præsentantur domini, non potest unus cognoscere, maxime alio absente, ibid. num. 2. 66
- 1 Clericus potest esse vassallus feudum Ecclesiæ, sed etiam laici ratione feudi obicenti, ibid. num. 1. 66
- 1 Feudi dominus, licet secularis, iurisd. actionem habet in vassallis suis etiam si sint Clerici, ibid. num. 10. 66
- 1 Baronia si concedatur in feudum, de his dominus feudi etiam laicus quantum concernit vassallos, & iurisd. cognoscit inter vassallos etiam Clericos, ibid. num. 12. 66
- 1 Secus si donetur Ecclesiæ simpliciter, ibid. num. 11. 66
- 1 Feudi dominus est Iudex ordinarius in causis feudaliibus, ibidem num. 11. 66
- 1 Et quomvis laicus, potest sententiam executivam contra Clericum vassallum sine metu excommunicationis, ibid. n. 14. 66
- 1 Dummodo tamen in personam Clerici non nisi iudicatus, ibidem num. 15. 66
- 1 Executio sententiæ feudalis per laicum contra Clericum resistente fieri potest realiter, non personaliter, ibidem n. 17. 66
- 1 Feudalis questio eo ipso, quod a reo negatur rem esse feudalem, coram Ordinario ipsius reus non dicitur esse, ibid. n. 24. 66
- 1 Causæ civiles, & criminales ad Ecclesiam Cathedrali spectantes ratione d. reu domini, quod habet in bonis aliis in realium concessis, non comprehenduntur decreto Concilii Tridentini, c. 20 de re iud. ibid. num. 11. 66
- 1 VELUM dicitur quædam complexio, in e. Villana, n. 1 de Regal. 133
- 1 Velum probatio est alium, alia autem vera sunt bigra, ibid. num. 1. 133
- 1 Vidua potest velum professionis accipere à Presbytero, vel ab Episcopo, ante iuberi impetere, ibid. num. 5. 133
- 1 Velum consecrationis datur ab Episcopo solis Virginibus in vespere quinto anno, ibid. n. 6. 133
- 1 V. E. R. est terminatio pæne æternæ, in e. Crispola, n. 26 de Vita, & virt. Cleric. 7
- 1 VENATIO omnibus servis Dei interdicitur, in e. Molta, n. 1. Ne Cler. vel Monach. 672
- 1 VENDENS unum tunc quo nec alterum proventit, neotum in venditum derelinquit, in e. Cùm pridem, n. 14. 206 & seq. n. 124 de pactis. 647
- 1 Vendens rem carissimam, quam valeat oblatam pæni solentem, excusetur ab usura, quæ debet ante concurrere, in e. Naviganti, n. 14 de Utur. 162
- 1 Vendens rem plus eandem valeat dilata precii solutione, certitate quasi mutaturus in foro auctore, & ad restitutionem tenetur, in e. Confinitus, n. 2 de Utur. 163
- 1 Fallit, si duo cupulatio concurrant, ibid. num. 9. 163
- 1 Et qui d. in foro iudic. ali. ibid. num. 10. 163
- 1 Vendens rem plus, quam valeat, cum solutionem differat, peccat, nisi dubium sit, an et tempore solutionis plus, minusque sit valitura, & vendens non est ratum venditoris, in e. In C. n. 1. n. 12 de usu. 174
- 1 Vendens auctori precio oblatam solutionem, an pænam nomine iure dominus possit, ibid. n. 2 & seq. quæ ad n. 11. 174
- 1 Vendens carissimam oblatam solus nemi, in foro extra non usuram nomine non tenetur, secus in foro auctore, ibid. num. 2 & seq. n. 10 & 11. 174
- 1 Declaratur, ibid. num. 7. 174
- 1 Vendens carissimam oblatam solutionem, ubi de pæna intentione constat, tenetur usuram restituere in foro auctore, ibid. n. 2. 174
- 1 Et ex quo constat de huiusmodi prava intentione, ibid. n. 1. 174
- 1 Vendens carissimam licet fateatur in iudicio, se id fecisse oblatam solutionem, tamen si pravam intentionem neget, iure damnari non potest, ibid. num. 3. 174
- 1 Vendens carissimam precio oblatam solutionem, quando ea usum in foro confitentem ab usura gravate, ibid. n. 11. 174
- 1 Vendens plus quam valeat ex eo quod differat solutionem pæni, excusetur ab usura ratione dubii, si nemo non est alius venditoris, in e. Naviganti, n. 14 de Utur. 163
- 1 VENETI sunt in fundamentum Tabernaculi etiam Presbyteri, quæ habentur in fundamentis Sacramenti Ne Cler. vel Mon. 160
- 1 HODIE sunt illi qui alio vino laborant, in e. Ut filii, num. 12 de Fla. & Presbyt. 407
- 1 VENUSI non dicitur qui non dicitur, in e. Postquam, num. 17 de Regul. 172
- 1 Declaratur, ibid. num. 6. 172

Verbum communiis.

- 1 Verbo non præsumitur quis explere, quod mente non cogitavit, in e. Olim, n. 21 de Litis contestat. 191
- 1 Verba dispositionis magis attendenda sunt, quam præfationis, in e. Ad aures, n. 21 de tempore ordin. 172
- 1 Verba per vim extorque non possunt sine consensu, in e. In articulis, n. 26 de his, que vi metus act. 182
- 1 Verba deservunt intentionem, non merito verba, in cap. Falsus, n. 10 & 21 de Con. facti. 170
- 1 Verba utriusque fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccant, ibid. ibid. num. 14. 170
- 1 Verbo creandum, in disputatione pugnantibus, ratione vincit, in e. Ne tenentur, n. 420 de Constitut. 170
- 1 VERBA ENUNCIATIVA non propter se, sed propter effectum probata non probant, in e. Ad ponant, num. 10. Quod si verba solent, n. 2 de Scholast. 110
- 1 Vide in ver. *Scholaris*
- 1 Verba intertemporalia non impediunt vel probata, non sunt dispositiva, in e. Cùm accesserit, n. 11 de Cessat. 110
- 1 Verbum futurum temporis quando est executivum, in parte latum, si lege sententiam, in e. Ad ablatum, n. 11 de Hæret. 101
- 1 Verba generalia, & indefinite, in pæni d. concedentia, si iudicia exterruntur, in e. Olim, n. 6 de her. pref. 111
- 1 Verba obnoxia propter certam generaliter observantia veniunt declaranda, in e. Cùm venissent, n. 85 de iudic. 11

- 3 Verba generalia, & adulatoria ad complacentiam alterius prolata non inducunt obligationem, seu dispositionem, in c. Cum venissent, n. 5. de Institut. 181
- 5 Verba generalia statuentis, vel sententiam proferentis, restringuntur ad limites potestatis suae, in c. A nobis, il primo, n. 2. de sent. excomm. 330
- 5 Dispositio generalis commensuratur agentis potestati, ib. n. 3. 330
- 5 Verborum larga prolatio commensuratur organiaotis potestati, ib. num. 4. 330

Verba hortatoria.

- 3 Verba hortatoria juncta verbis obligationem importantibus non excludunt obligationem, in cap. Qualiter, n. 38. de Cler. non resid. 52
- 1 Impropiariunt, quando subiecta materia est de precepto, in cap. Canonum statuta, n. 45. de Constit. 18
- 1 Verbum, Hortamur, quandoque est necessitatis, in c. Cum periculis, n. 2. de Cler. agit. 154
- 1 VERBA IMPERATIVA necessitatem important, in cap. Si quis, num. 61. de Regular. 338
- 3 An obligationem inducant, in c. A crapula, nu. 19. de vit. & honest. Cleric. 6
- 3 Verba imperativi modi aequipollent verbis preceptivis, in c. Vestra, n. 2. de Cohabit. Cler. & Mulier. 10

Verborum interpretatio.

- 3 Verba legis clara non admittunt interpretationem, vel voluntatis conjecturam, in c. Ex tua, n. 28. de Cler. non resid. 27. & in c. Infamatus, n. 56. Qui Cler. vel vox. 56
- 3 Verba in quacunque dispositione cum effectu sunt accipienda, in c. Relatum, n. 2. de Cler. non resid. 31
- 1 Verba in materia penali, & exorbitanti, secundum propriam significationem sunt intelligenda, in c. Cum in cunctis, §. Inferiora, n. 30. de elect. 257
- 5 Verba sequentia restringuntur ad praecedentia, quando ad illa veniunt continuative, in c. Accedentibus, n. 41. de excess. Pral. 217
- 2 Verba legis cum exponimus, legem non interpretamur, sed declaramus, in c. Cum venissent, n. 7. de Judic. 20
- 2 Verba obscura propter eorum generalitatem ex obvia etiam veniunt declaranda, ibid. num. 85. 28
- 1 Verba ex communi usu loquentium sunt accipienda etiam contra naturam vocis, in c. Nonnulli, n. 18. de Rescript. 167
- 1 Verba realiter, & cum effectu sunt accipienda, in c. Cum venisset, num. 84. de Sacr. Unct. 451
- 5 Verba etiam in beneficiis Principum tenacissime observari debent, in c. Olim, n. 14. de ver. sign. 381
- 2 Verba cum effectu sunt, intelligenda, in c. Si quis, n. 33. de foro comper. 37
- 2 Verba sunt accipienda in potentiori significato, ib. n. 36. 38
- 2 Verba legis civiliter, & non amare sunt intelligenda, ib. n. 52. 39
- 2 Verba statuti debent impropiari, ut aliquid operentur, in c. Patroforis, n. 11. de Appellat. 202
- 5 Verba intelligi debent secundum veritatem, & non secundum fictionem, in c. Nobis, n. 83. de Simon. 45
- 3 Verba sunt impropianda, ne jus tertio quae situm tollatur, in c. De Recto iuris, n. 18. de Cler. a gro. 160
- 3 Verba habentia tractum successivum non requirunt qualitatem actus, sed sufficiunt aptitudo, in c. Conquerente, n. 30. de Cler. non resid. 36
- 3 Verbum idem respectu diversorum importare potest privationem iuris, & facti, in c. Ad audientiam, n. 12. de Cler. non resid. 61
- 1 Verbis editi in re dubia tutius est deservire, in c. De eo n. 7. de tempor. Ordin. 366
- 1 Verba clara interpretationem non admittunt, in c. Causam que, n. 34. de Rescript. 157
- 3 Verba secundum propriam significationem sunt accipienda, & propria significatio est, quae stricta est, non larga, in c. Vestra, n. 113. & 126. de Cohabit. Cler. vel Mulier. 19
- 3 Verbum, Debet regulariter necessitatem importat, in c. Qualiter, n. 17. de Cler. non resid. 52
- 1 Verbum, Convenias, quid importet, in c. Antigonus, nu. 16. de Pactis. 640
- 2 Verbum, Credimus, exponitur, idest scimus, in c. Cum olim, n. 18. de sent. & re Judicat. 185

Verba lata sententia.

- 5 Verba, *Ipso iure*, licet non excludant declarationem super factis, tamen secus est si factum sit notorium, in c. Quod ad Praedecessorem, n. 68. de Schismat. 108
- 3 Verba, *Sub anathematis distinctione*, non important Canonem latae sententiae, in c. Non minus, n. 20. & seq. de Imanu. Eccl. 632
- 3 Secus in verbis, *Excommunicationi te noveris subjacere*, ib. n. 21. 632
- 1 Verba, *Carat comodo*, inducunt nullitatem ipso iure, in c. Quisquis, n. 3. de elect. 204
- 1 Verba futuri temporis quamvis innuant Canonem non esse latae sententiae, hoc tamen fallit, quando ex sequentibus apparet de contraria mente, ib. n. 5. 204
- 5 Verba necessitativa, & ordo datus non inducunt formam annullativam actus, quando eadem, vel alia iura dicunt actum valere, in c. Qui Presbyterum, n. 74. & 91. de Benic. & remis. 297
- 1 Vide in ver. *Excommunicatio latae sententiae*.
- 5 Verbum, *Spolietur*, supponit privationem ipso iure, in c. Ad abolendam, n. 29. de Haeretic. 93
- 5 Verbum futuri temporis quando est executivum importat latam a lege sententiam, ibid. n. 31. 91

Verba superflua.

- 3 Verborum inculcatio etiam superflua admittitur ad tollendam sophisticam malignorum interpretationem, in c. Ex parte, n. 26. de Capell. Monach. 567
- 5 Verba superflua in stipulationem non vitiunt, in c. Si aliquando, n. 20. de sent. excomm. 356
- 2 Verba statuti debent impropiari, nisi aliquid operentur, in c. Pastoralis, n. 13. de Appellat. 202

Verba universalis, & geminata.

- 2 Verba geminata, & praerogantia important omnimodam separationem Territorii, in c. Cum contingat, n. 36. de foro comper. 71
- 2 Verba universalis includunt etiam ea, quae aliis in dispositione generalis non includerentur, in c. Cum venissent, n. 55. de Judic. 25
- 2 Verba universalis, *Quocumque modo*, restringuntur ad subjectam materiam, ibid. n. 84. 28
- 5 Verba universalis, & geminata includunt etiam ea, quae alias non includerentur, in c. Ex parte, il secundo, n. 31. & 44. de Privileg. 263
- 1 Verba universalis comprehendunt etiam minima, in c. Consequenter, n. 24. de Consect. 191
- 3 Verba geminata offendunt magis enixam voluntatem, in c. Conquerente, n. 20. de Cler. non resid. 36
- 2 Verba, *Nullius momenti*, excludunt inditium quantumcumque leve, in c. nomine Dogini, n. 14. de Testib. 147
- 3 Verba universalis negativa includunt etiam Ecclesiasticos, in c. Inter alia, n. 68. de Immunit. Eccles. 642
- 5 Verba universalis, & geminata extendunt dispositionem ad ea, quae aliis non comprehenderentur, in cap. Quanto, n. 19. de Privileg. 276
- 3 Verba universalis, & geminata quam habeant vim, in c. Ad Apostolicam, n. 51. de Regular. 285
- 2 VERISIMILITUDO in probationibus praecipue spectanda est, in c. Sicut, n. 27. de probat. 329
- 3 VERITAS Deus est, & in omnibus praevalet, in c. Cum esses, n. 42. & 47. de testam. 270
- 3 Subtilitas quae veritatem laedit, per Judicem non est recipienda, ibid. n. 43. 270
- 3 Veritas praevalet solemnitati, ibidem numer. 47. & 141. vers. Ad demum. 279
- 3 Veritas debet esse condita saepe sacrorum Constitutionum, nec est peccatum illas sequi nuda veritate relicta, ibidem numer. 60. & 102. 271
- 3 Contrarium, ibid. num. 137. & 141. 275
- 3 Veritas legum adminicula desiderat, ibid. num. 61. 271
- 1 Veritas quid sit, in cap. Damnamus, n. 6. de Summa Trinit. & fd. Cathol. 11
- 5 Veritas, & opinio, in quo differant, in c. A nobis, il. 2. n. 4. & seq. de sent. excomm. 341
- 5 Veritas opinio consonant, ib. num. 5. 341
- 5 Veritas est solidissima res, & murus inexpugnabilis, ib. n. 6. 341
- 4 Veritas narratorum est consideranda secundum tempus datae impetrationis, in c. Quia circa, n. 2. de Confang. & affinit. 69
- 3 Ad Veritatis notitiam pluribus modis pervenitur, & quilibet modus habet suum peculiare vocabulum, in c. Vestra, nu. 20. de Cohabit. Cler. & Mulier. 12
- 5 Veritas rerum erroribus gestorum non vitatur, in c. Omnipotens, n. 23. de Accusat. 7
- 1 Veritas est indubitata rei certitudo, in c. Ne innitatis, nu. 61. de Constitut. 35
- 1 Veritas nec fallit, nec fallitur, opinio secus, ib. n. 63. 35
- 1 Veritas manet, & invalefcit in aeternum, ib. n. 64. 35
- 1 Veritatem amat omnis homo natura non degenerans, & eam scilicet super omnia desiderat, ib. n. 84. & 115. 38
- 1 Ad Veritatem nati homines, & ut plurimum veritatem confitentur, ib. n. 114. 42
- 1 Verum est bonum intellectus, falsum autem est malum ipsius, in d. c. Ne innitatis, n. 194. 83
- 1 Veritas potissimum indaganda est in foro conscientiae, qui dicitur forus Veritatis, ib. n. 195. 83
- 1 Veritas, & fictio opponuntur, in cap. Episcopus, num. 28. de Praeben. 72
- 3 Veritas in spiritualibus praefertur opinioni, in c. Ex parte, n. 13. de Regular. 406
- 3 Veritas clari potest hosti, vel persecutori, non Judici, in c. Tua nobis, n. 46. de Testam. 284
- 1 Veritas disciplinae deseri potest propter multitudine peccantium, in c. Nisi cum pridem, n. 75. de Renunc. 342
- 1 Veritas bona vitae, vel iustitiae, propter scandalum nunquam deferenda est, ib. n. 77. 342
- 3 Veritas in spiritualibus praefertur opinioni, in c. Consulti, n. 46. de Regular. 402
- 2 Veritatem in iudiciis occultare est mortale peccatum, in c. Constat, il primo, n. 4. de test. & attestat. 152
- 5 Veritas, aut falsitas fermonis non accipienda ex verbis externis, sed ex intentione proferentis, in c. Falsidicus, n. 19. de crim. fals. 170
- 5 Contrarium, ib. n. 84. 173
- 2 Declaratur, ib. n. 76. & 165. vers. Non obstat secundum. 171
- 5 Verum, & falsum invicem sunt contraria, & esse non possunt in eodem subiecto, ib. n. 98. 174
- 5 Verum, & nihil sunt contradictoriae opposita, ib. n. 109. 175
- 5 Veritas est, ut quod est dicatur, ib. n. 112. 175
- 5 Veritas in juramento est adaequatio vocis ad rem, ib. n. 119. 175
- 5 Veritatem occultans metu cuiuslibet peccatis, iram Dei super se provocat, ib. n. 114. 175
- 5 Veritatis proditor est, qui in iudicio non liberè veritatem pronunciat, quam liberè pronunciare potest, ib. n. 150. 177
- 3 VERSELLIZANTES qui dicantur, in c. A crapula, n. 14. de vit. & honest. Cler. 6
- 1 VERITAS traditio in collatione consue non est congruitas tantum,

- tam, sed necessitatis, in cap. Cum contingat, num. 70. de stat. 423
- & qualitate. 423
- 1 Vestimenta sacra non debent contrariari nisi a sacra hominibus, nec semel consecrata iterum consecrari, in c. Cōm venisset, num. 11. de Sacr. Uniq. & refici possunt filo seu pannu non factis, ibi. num. 11. 445
- 2 Vestis sacerdotalis traditio quid significet, ibi. n. 60. 449
- 3 Vestis civilis, vel pœnitentiæ, est quæ, & refertur eiusdem Theologia arguta, in cap. Episc. epalia, n. 31. de Privileg. 216
- 4 VETERANUS non dicitur, sed Nevitus, qui per annum gestavit habitum extra Ordinem, in c. Insinuante, nu. 29. qui Cler. vel vixit n. 52
- 5 VEXATIONEM pecunia redimere in iure spirituum quæsto non est iudicium, sed in iure querendo, in cap. Nobis, n. 104. de limon. 46
- 6 Viaticum, Extrema unctio, & Penitentia in articulo mortis an possint ministrari? Sacerdotes excommunicati, & præfiso, in c. Non est vobis, n. 7. & seq. usque in fin. de sponsalib. 10
- 7 VIATORES non sunt iurati. loci, per quem transeunt, in c. Constitutum, nu. 42. de Obsev. sejur. 615
- 8 Nac dicitur moraliter in eod. se, ibi. n. 44. 615
- 9 Viatores, & peregrini an iura excommunicatorum possint ab ipsis aliquid recipere, in cap. Cōm voluptate, n. 13. de sentent. excomm. 177

Vicarius Apostolicus.

- 1 Vicarius Apostolicus deputatus cum jurisdictione contentiosa, & voluntaria, excepta beneficiorum collatione, an possit concursus instituire, in cap. Illa, num. 10. & seq. usque in fin. Ne Sede vacante. 309

Vicarius Capituli sede vacante.

- 1 Vicarius Capituli sede vacante non prohibetur dare dimissiones ad primam futuram presentiam ad Capitulum simplicem, in c. Cōm contingat, n. 19. de stat. & qualitate 410
- 2 Vicarius Capituli sede vacante succedit in his, quæ sunt jurisdictionis, non autem in his, quæ sunt ordinis, in c. Quanto, n. 19. de Consecrad. 100
- 3 Vicarius Capituli sede vacante concedens dimissiones non incidit in penam interditi à Concilio Tridentino impositam, in c. Significasti, n. 9. de offic. Archid. 511
- 4 Vicarius Capituli sede vacante non potest eligere Deo, aut Licentiatum, nisi in defectum alium huius qualitatibus prædicatorum, in c. Inter ceteras, n. 40. de Rescrip. 150
- 5 Vicarius Capituli sede vacante potest transferre beneficia simplicia ab Ecclesiis collapsis, in c. His quæ, num. 16. de Major. & obedi. 622
- 6 Vicarius sede vacante datus etiam ad certum tempus, potest ad libitum Capitulum vocari, ibi. n. 69. 622
- 7 Non obligat iuramentum, nisi invocantes sint perjurii, ibi. n. 70. 622
- 8 Aliquando tamen datur, sicut litteræ ad Capitulum, ut Vicarium non amoveat, n. 71. ibi. 622
- 9 In Vicarii deputatiōe sede vacante Capitulum potest præferre tempus, quo lapsus eius iurisdictionis expirat, ibi. n. 72. 622
- 10 Vicarius Capituli sede vacante an dare possit licentiam erigendi novum Monasterium, in c. Non amplius, n. 20. de Instit. 172
- 11 Vide in ver. Capitulum sede vacante.
- 12 Et in ver. Sede vacante.
- 13 Vicarius Capituli sede vacante constituit Vicarium in Parochiali vacante eum congrua fructuum assignatione, in c. Illa, n. 11. & 25. Na sede vacante. 208
- 14 Item vocat per edictum publicum omnes, qui volunt examinari, & concursus indituit, & magis idoneum eligit iuxta formulam præscriptam à S. Congregatione Concilii, in n. 10. 208
- 15 Vicarius Capituli sede vacante qua formula concipiat litteras testimoniales concursus per quos transmittendas ad Papam pro collatione Parochialis Ecclesie, ibi. n. 24. 208
- 16 Vicarius Capituli sede vacante non potest eum, quem magis idoneum iudicavit, in Parochiali vacante Vicarium constituere, ibi. num. 19. 209
- 17 Vicarius Capituli sede vacante beneficium non confert, & tamen concursus instituit, ibi. n. 24. 309
- 18 Vicarius Capituli cum Clero sede vacante non supplet censuram Episcopi, ad hoc ut Ecclesiasticis graventur gabellis, in cap. Novit, n. 11. Ne sede vacante. 305
- 19 Vicarius Capituli sede vacante, & Vicarius Episcopi absolvunt ab excommunicatione Canonis, si levis sit percussio, in c. Pervenit, n. 16. de sent. excomm. 110
- 20 Vicario sede vacante per Capitulum constituto non abdicatur iurisdictione ab ipso Capitulo, in cap. A nobis, primo, num. 48. de sentent. excomm. 112
- 21 Nec in eum transeunt quæ requirunt speciale mandatum, ibidem num. 49. 112

Vicarius foraneus.

- 1 Vicarius foranei licentia permittitur sufficere, ut Parochus abesse possit in casibus repentinis, in cap. Relatum, num. 41. de Cler. non resid. 31
- 2 Vicarius foraneus non est Ordinarius, ibi. n. 41. 31

Vicarius Episcopi.

- 1 Vicarius Episcopi, qui etiam est Canonici, in Choro non debet sedere primus, quod est ibi in apparatu Canonicali, in c. Possidisti, n. 16. de offic. pœben. 102
- 2 Vicarius generalis non potest concedere Parochia licentiam abscedendi, in c. Relatum, n. 41. de Cler. non resid. 31
- 3 Vicario, in quo Episcopi Vicarius tenetur in Camera sua salarium constituere, in c. Quotiam, n. 3. Ne Pralat. vic. suas. 37
- 4 Vicarius in Episcopo operas suas, nec tenetur suis stipendiis nutrire, ibi. n. 9. 38
- 5 Vicarius Episcopi an, & quando possit concedere dimissiones ad

- Ordines, in cap. Significasti, num. 6. de Offic. Archid. 511
- 6 Vicario Episcopi nulla portio ex pœnis de Canonici assignari potest, in c. Presbyteri, n. 16. de Pœn. 214
- 7 Vicarius non potest totam suam potestatem alteri committere, in c. Accepimus, n. 41. de Pœn. 624
- 8 Vicariatum Episcopi acceptans an petat dignitatem, vel beneficium Curatum, in c. Ad hac, n. 25. de Præben. 17
- 9 Vicarius Episcopi dignitatem habet ratione præsentis provenientis ad jurisdictionem, & Tribunali Episcopi, ibidem num. 26. & 27. 17
- 10 Vicarius tam abente, quàm presente Episcopo præcedit Canonici, Dignitates, & Capitulum etiam in casibus differentiibus, ibi. n. 41. 17
- 11 Vicarius generalis Episcopi absque speciali mandato an possit licentiam concedere novum Monasterium erigendi, in c. Non amplius, n. 21. & seq. usque in fin. de Instit. 172
- 12 Vicarius Episcopi sine speciali mandato non potest beneficium suppressere, ibi. n. 24. & 26. 172
- 13 Vicario generali non cessat concessa facultas, quæ non competit Episcopo de iure communi, ibi. n. 25. 172
- 14 Vicario Episcopi regulariter non competit ea, quæ sunt jurisdictionis voluntaria, & supponit gratiam, ibi. n. 26. 172
- 15 Vicarius Episcopi sine speciali mandato non potest novam dignitatem erigere, ibi. n. 29. 172
- 16 Et sicut non potest beneficium conferre, ita nec creare, ibi. n. 29. 172
- 17 Vicarius Episcopi non potest Ecclesiam de loco ad locum transferre, ibi. num. 31. 179
- 18 Vicarius Episcopi habens facultatem conferendi beneficia, potest ea conferre etiam extra diocesim, in cap. Quod vobis, n. 31. de Clericis deserv. 116
- 19 Vicario Episcopi jurisdictionem ordinariam dat lex, non Episcopus, ibi. n. 45. 116
- 20 Vicarius egrediens à loco Vicariatus animo non redeundi, censetur officio renuntiare, in c. Presentata, n. 10. de Testib. 214
- 21 Vicarius Episcopi habens speciale mandatum ad conferendum beneficia, potest ea conferre etiam extra diocesim, ibi. n. 11. 174
- 22 Nisi per absentiam extra diocesim Vicariatus extiterit, ibi. num. 11. 174
- 23 Vicarius generalis habens mandatum generale in forma potest absente Episcopo super interdictis dispendere, in c. De eo, n. 12. de Tempor. ordinis 116
- 24 Collatio beneficii facta à Vicario Episcopi postquam à diocesi, ubi est Vicarius, abcessit, & ad locum sol Canonici se conferunt, an valeat, in cap. Presentata, n. 2. & seq. usque in fin. de Testib. 212
- 25 Collatio beneficiorum non potest demandari ab Episcopo, nisi Vicario generali, ibi. num. 14. 116
- 26 Vicarius Episcopi sine Capituli commissione non confert beneficium, & tamen instituit concursus Episcopo impedito, in c. Illa, n. 11. Na sede vacante. 208
- 27 Vicarius Episcopi quilibet dicitur habere dignitatem, licet non sit perpetuus, in c. Ut filii, n. 25. de filii Presby. 254
- 28 Vicarius Episcopi, qui in concursu Parochialis vacantis magis idoneum elegit, an possit Parochialem eadem conferre vigore generalis mandati, in c. Ex frequentibus, n. 21. de Instit. 110
- 29 Vicarius Episcopi sine speciali mandato non potest facere collationes voluntarias, ibi. n. 4. 110
- 30 Sed necessaria potest, ibi. n. 5. 110
- 31 Vicarius, cui data est potestas ab Episcopo conferendi beneficia, potest conferre etiam Curata, in c. Mandato, n. 16. de Simon. 61
- 32 Vicarius in causa mensæ Episcopalis si recusatur ut suspensus, datur ei adiunctor, non autem Consecrator, in c. Neque, ou. 21. & 21. de elect. 214
- 33 Vicarius Episcopi supposita immemorabili consuetudine an possit procedere contra laicos in causa mensæ Episcopalis ad instantiam Procuratoris fiscalis, ibi. n. 24. & seq. usque in fin. 264
- 34 Vicarii, & Episcopi non est idem tribunal in materia recusationis, ibi. num. 10. 265
- 35 Vicarius Episcopi, & Vicarius Capituli sede vacante absolvunt ab excommunicatione Canonis, si levis sit percussio, in c. Pervenit, num. 16. de sent. excomm. 110
- 36 Vicarii iurisdictione an expirat Episcopo ab hostibus capto, in c. Per tuas, n. 11. de Simonia. 110
- 37 Vicarius Episcopi an possit sine speciali mandato procedere in illis casibus, in quibus ex Concilio Tridentino tribuitur Episcopo facultas tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, in cap. Quotiam, n. 2. de Offic. Deleg. 110
- 38 Et an Episcopus possit huiusmodi facultatem Vicario suo specialiter subdelegare, ibi. n. 2. 110
- 39 Disiungitur, ibi. d. num. seq. usque in fin. 110
- 40 Quid si Episcopus tribuatur facultas in his, quæ iure ordinario competebant ante Concilium, ibi. o. 6. 110
- 41 Et quid in his, quæ Episcopo non competebant, ibi. n. 7. 110
- 42 Et quid si Episcopus iubeatur procedere per dilationem taxativam tantum, vel solum, ibi. n. 17. 21. & 60. 110
- 43 In Vicarium per eadem in transit facultas, quæ competit Episcopo de iure speciali, ibi. n. 10. 110
- 44 Delegatio à Vicario non transit in Episcopo, ibi. n. 14. 110
- 45 Vicarii, & Episcopi unum est tribunal in jurisdictione ordinaria, sedus in delegata, in n. 15. 110
- 46 Vicario non potest Episcopus ea subdelegare, in quibus industria Episcopi confertur, ibi. n. 18. & 21. 110
- 47 Vicarius Episcopi an possit sine speciali commissione explicare interdicta, ibi. n. 10. 110
- 48 Abbas v. compellere ad ledionem Sacre Scripture, ibi. n. 20. 110
- 49 Procedere contra Regulares prædicantes hæreses, ibi. n. 30. 110
- 50 Vicario in Parochiis deputate absentibus Regularibus, ibidem num. 11. 110
- 51 Regularis extra claustra digressus pœnit, ibi. n. 11. 110
- 52 Cognoscere de electione, vel subiectione prædicti absentium, vel semihis pœna à Sede Apostolica obnoxia, ibi. n. 11. 110
- 53 Execrui privilegiorum corrigere, ibi. n. 10. 110
- 54 Tertiam partem fructuum præbendarum, & dignitatum in distributione convertere, ibi. n. 25. 110

- 1 Parachos cogere ad Coadjutores sibi adjungendos, & novas Parochias erigere, ib. n. 26 611
- 1 Visitare Monasteria beneficia commendata, Hospitalia, Confermitates laicorum, & alia pia loca, ib. n. 27. & 30. 612
- 1 Exequi decretum de observandis, & evitandis in celebratione Missæ, ib. n. 28 617
- 1 Cognoscere de obreptione, & subreptione Apostolicarum dispensationum, ibid. n. 29 612
- 1 Notarios imperitos ab officio suspendere, ib. n. 31. 612
- 1 Visitare Ecclesias exemptas, vel nullius diocesis, ibidem num. 32. & 30. 611
- 1 Clausuram Monasteriorum Monialium restituere, & conservare, & gubernare Monasteria Monialium Sedi Apostolicæ immediate subiecta, ibid. n. 36. 612
- 1 Cognoscere de subreptione unionum à quadraginta annis citra ad Ecclesias jurispatronatus, ibid. n. 37. 612
- 1 Clericos concubinarios à beneficiorum administratione suspendere, & beneficiis privare, ibid. n. 38. 612
- 1 Vicario Episcopi an censetur subiecta Monasteria Regularium in congregatione non redacta, ib. n. 39. 612
- 1 Vicarius Episcopi, & capituli sede vacante an possint decernere excommunicationes ad finem revelationis, ib. n. 40. & n. seq. 612
- 1 Vicarius generalis Episcopi, & capitulum sede vacante, in his que pertinent ad jurisdictionem, nec competunt Episcopo jure aliquo speciali, continentur Episcopi appellatione, ib. n. 41 623
- 1 Vicarii potestas an extinguatur extincta potestate principalis Prælati, in c. Expofuiti, n. 38. de Præben. 148

Vicarius Papa.

- 1 Vicarii Papæ ad vitam deputati officium durat sede vacante, cum ejus jurisdictione sit ordinaria, in cap. cum olim, n. 69. de major. & obedien. 629
- 1 Vicarius Urbis non cognoscit de causis sub titulis Cardinalium, in c. His que, n. 7. de major. & obed. 618

Vicarius perpetuus.

- 3 Vicarius perpetuus dicitur curatus, & Pastor animarum, in c. Ex parte, n. 67. de cler. non resident. 46
- 1 Vicarii perpetui in Ecclesiis cathedralibus sunt ad præsentationem capituli, & institutionem Episcopi, in c. cum Ecclesia Vulterrana, n. 17. de elect. 282
- 1 Et quid in undecim Vicariis à S. Pio V. institutis in totidem Urbis Basilicis, ib. num. 3 282
- 1 Vicarii perpetui compelluntur ordinari, & Ecclesiis deservire per subtractionem preventum, & Vicariarum, in c. Ex parte, nu. 1. de off. Vicar. 518
- 1 Vicarii perpetui tenentur ad residendam sicut Parochi intulati, ibid. num. 2. 518
- 1 Vicarius perpetuus tenetur habitare in domo Parochialis Ecclesiæ, & in ejus defectum in alia à se conclusa infra limites Parochiæ, ib. num. 1. 518
- 1 Vicarius perpetuus tenetur se facere in Presbyterum ordinari, sicut Rector principalis, ib. num. 5. & 25. 519
- 1 Vicarii perpetui habent curam animarum, ib. n. 7. 519
- 1 Et in eis habent locum jura de pluralitate incompatibilium, de ætate, & promotione ad Sacerdotium, ib. n. 8. 519
- 1 Vicarii perpetui militandi sunt in Parochialibus unitis Capitulis, collegiis, Monasteriis, & piis locis, ib. n. 11. 519
- 5 Vicarii perpetui, in quos tota cura animarum translata est, habent curam tam in habitu, quàm in exercitio, ib. n. 19 520
- 1 Item habent verum titulum, ib. n. 20. 520
- 1 Item veniunt Parochi appellatione, ib. n. 21. 520
- 1 Vicaria perpetua comprehenditur in Extravag. Execrabilis, & est incompatibilis cum alia simili Vicaria, vel beneficio curato, ib. num. 22. 520
- 1 Vicarius perpetuus comprehenditur in Clem. Gratiæ, de Rescript. ibid. num. 24. 520
- 1 Vicarius perpetuus tenetur infra annum suscipere Ordinem Presbyteratus, ibid. n. 25. 520
- 1 Regula de annali, & de idiomate habet locum in Vicariis perpetuis, ib. num. 26. & seq. 520
- 1 Episcopus non potest dispensare cum Vicario perpetuo super ætate, ib. num. 27. 520
- 1 Vicarii perpetui privari non possunt absque legitima causa, ibid. num. 28 520
- 1 Vicarius perpetuus fundat intentionem suam super decimis, ibid. num. 29. 520
- 1 Vicarius Ecclesiæ an dici possit Rector Ecclesiæ, ib. n. 31. 520
- 1 Vicarii perpetui utiliter consistunt in Ecclesiis Patriarchalibus, & collegiatis urbis curam animarum habentibus, ib. n. 35. 520
- 1 Vicarii perpetui an sint constituendi in Monasteriis curam animarum habentibus, ib. n. 36. 521
- 1 Vicarius perpetuus constitui non potest sine erectione tituli vicariæ, in c. Ad audientiam, l. secundo, n. 100. de Rescr. 183
- 3 Vicarius perpetuus secularis deputari potest ab Episcopo in Parochialibus unitis etiam Monasteriis canonico regularium, ex Concilio Tridentino, in c. Quod Dei timorem, nu. 14. de Stat. Monach. 472
- 3 Vicarios duos perpetuos in Parochiali Episcopus erigere non potest ex eo quod populus sit valde numerosus, in c. Ad audientiam, l. primo, n. 27. de Eccles. ædific. 615
- 3 In Vicarium perpetuum S. Petri de urbe translatus est solium cure exercitium privative ad capitulum, cura vero habet penes capitulum remanent, in c. Expofuiti, n. 41. de Præben. 148
- 3 Vicarii potestas an extinguatur extincta potestate principalis Prælati, ibid. n. 38. & 40. 148
- 3 Vicarios constituendi auctoritas est penes Episcopum, si sint perpetui, sed si temporales, est penes curatos, & Vicarios perpetuos, in c. Consultationibus, n. 17. de cler. ægrot. 164
- 4 Vicarius Parochi potest audire confessiones Parochianorum, etiam extra Parochiam, in c. Quod nobis, n. 47. de Cland. despons. 36
- 3 Vicaria perpetua, & Rectoria à pari procedunt quoad repellendos

- filios à beneficiis parentum, in cap. Constitutus, nu. 22. de fil Presbyt. 472
- 1 Vicarius perpetuus jus habet in Ecclesia, & sine causa removeri non potest, ib. num. 23. 472
- 1 Item pro Rectore habetur, & sicut Rector dicitur intitulatus, ib. num. 24. 472
- 1 Vicarius perpetuus, & Rector eandem curam habent in solidum, ib. num. 25. 482
- 2 Vicarii perpetui qui sint, in c. G. Perpetuus, n. 3. de fide Instrum. Et an habeant Ecclesiam in titulum, ib. n. 4. 162
- 2 Vicarius perpetuus pro spediendis ab vicariam suam potest agere, & conveniri, ib. n. 6. 162

Vicarius Regularis.

- 1 Viceprepositi, seu Vicarii deputati à Præposito generali, an possint ad ejus nuntium moveri, in c. Nullus, n. 49. de elect. 223
- 1 Vicarii, seu Prædicates in locum Priorum, seu Guardianorum defunctorum, vel absentium, de jure non eliguntur à Capitulo, sed deputantur à Provincialibus, ib. n. 50. 222

Vicarius specialis.

- 5 Vicarius specialis quoad illum actum est major generali, in c. Officiis, num. 31. de Præmit. & remiss. 105

Vicarius temporalis.

- 3 Vicarius amovibilis an arguat curam esse penes deputantem, in c. Ecclesiæ, n. 25. de Capell. Monach. 183
- 2 Vicarii temporales institui possunt à capitulis in Parochialibus sibi pleno jure subiectis, in c. Ex parte, n. 12. de offic. Vicar. 519
- 2 Vicarii temporales non possunt constituere Procuratores ad agendum, sicut possunt perpetui pro iuribus suis, ibid. n. 10. 520
- 1 Vicarii amovibiles an comprehendantur in dispositione de Vicariis perpetuis, ib. n. 12. 520
- 1 Vicarii temporales non habent titulum, ib. n. 13. 520
- 3 Vicarius amovibilis judicat curam animarum esse penes Rectorem, in c. Cum jam dudum, n. 40. de Præben. 99
- 3 Vicarii amovibilis deputatio arguit curam esse penes deputantem, si deputans sit secularis, secus si Regularis, in c. Quod Dei timorem, n. 21. de stat. Monach. 473
- 4 Vicarius temporaneus Parochi est Ordinarius, in c. Quod nobis, n. 28. de Clandest. desponsat. 34
- 1 Vicarios instituendi auctoritas est penes Episcopum, si sint perpetui, sed si temporales, est penes Curatos, & Vicarios perpetuos, in c. Consultationibus, n. 17. de cler. ægrotan. 164
- 4 Vicarius Parochi potest audire Confessiones Parochianorum etiam extra Parochiam, in cap. Quod nobis, nu. 47. de Clandest. desponsat. 36
- 3 Vicarii temporales in Ecclesia curata, & seculari, possunt sine causa moveri, in cap. Cum ad Monasterium, nuon. 38. de stat. Monach. 478
- 3 Vicarii amovibiles à Capitulo deputati pro exercitio cure, & ab Ordinario approbati, possunt moveri ad nuntium capituli, non autem ab Ordinario, nisi ex legitima causa, ib. n. 19. 478
- 2 Vicarius temporalis non est censendus Vicarius, nec comprehenditur Vicarii appellatione, in c. G. Perpetuus, num. 5. de fide Instr. 162
- 4 VICES suas, quæ committit, censetur in totum committere, in c. Quod nobis, n. 29. de Clandest. despons. 34
- 3 VIRTUALIA curæ dicantur distributiones quotidianæ, in cap. De cætero, n. 27. de cler. non resid. 39
- 3 Virtualia, seu manualia magis dantur Regularibus ratione sui victus, quorum præbende olim in his solis consistebant, in cap. Ad audientiam, n. 22. de Cler. non resid. 61
- 1 Videtur verbum referatur ad arbitrium boni viri, in c. Cum dilectus, n. 63. de Confectu. 209
- 5 Videtur verbum in legislatore est expressivum veritatis, in cap. De cætero, n. 2. de homicid. 127
- 5 Doctores respondens per verbum, Videtur, intelligitur affirmative respondere, ib. n. 3. 128
- 5 Medicus similiter per verbum, Videtur, affirmat, ib. n. 4. 128
- 5 Index quoque pronuncians per ver Videtur, affirmat, ib. n. 5. 128
- 5 Testis deponens per verbum, Videtur, an, & quando probet, ibid. num. 6. 128
- 3 VIDUA an possit eligi in Abbatissam, in c. Cum sis, n. 31. de Convent. Conjugal. 417
- 1 Vidua esse non potest, quæ virum non habuit, in c. Quantus, n. 114. de Translat. 324
- 1 Viduarum, & miserabilium personarum causæ sine qualitate paupertatis contra laicos non pertinent ad Ecclesiam principalem, sed secundariam, in cap. Significavitibus, num. 2. & 64. de Offic. Deleg. 517
- 1 Vidua dicitur non tantum ejus maritus est mortuus, sed etiam quæ virum non habuit, ib. n. 37 519
- 1 Item illa, quæ virum habet in utero, vel proscriptum, aut damnatum ad perpetuum carcerem, ib. n. 28. 519
- 1 Vidua, pupillus, orphanus, & consimiles an sint miserabiles personæ, si divites sint, ib. n. 35. & seq. usque ad n. 58. 519
- 1 Vidua, & pupillus non gaudent privilegio l. unice, C. Guend. Imper. inter pupill. & vid. nisi sint pauperes, ib. n. 36. & seqq. 540
- 1 Contrarium, n. 42. 540
- 1 Viduarum, pupillorum, & orphanorum causas audit Ecclesia negligente Judice seculari, etiam si divites sint, ib. n. 41. 540
- 1 Causæ Viduarum, aliarumque miserabilium personarum, si sint pauperes, principaliter, & immediate ad Ecclesiam pertinent, ib. num. 60. & 60. 541
- 1 Etiam extra causam oppressionis, & negligentie Judicum secularium, num. 61 542
- 1 Causæ Viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, quæ pauperes non sunt, principaliter ad Ecclesiam non spectant, ib. n. 64. Sed secundario, n. 67. & 85. 542
- 1 Nisi quoad protectionem, & defensionem, ib. n. 65. & 87. 542

1 Vidua potest velum professionis accipere à presbytero, vel ab Episcopo, aut sibi imponere, in c. Vidua, n. 2. de Reg. 342

1 VIDUATA dicitur Ecclesia habens Prælatum inutilem, in c. Quia diversitatem, n. 19. de Consecr. Præb. 191

Vide in vet. *Ecclesia communia.*

1 VIENNENSIS Concilii tractatus ad clamorem Joannis Andree, in c. Ex parte, n. 24. de Capell. Monach. 407

1 VIGILIE omnium Apostolorum sunt in præcepto præter vigiliis Apostolorum Jacobi, & Philippi, & Joannis Evangeliste, in c. Consilium, n. 2. de observ. jejun. 612

1 Nec valet contraria consuetudo Gallicana, ibi n. 2. 612

1 Vigilia nocturnæ quæ sint, & quot, & quibus temporibus dicantur, in c. Presbyter, n. 12. de celeb. Missar. 573

1 VILLÆ appellatio quandoque venit civitas, in c. Venerabili, n. 21. de Consib. 552

1 Villa proprie quid sit, ibid. n. 2. 552

1 Villa est quid univèrsale, in c. Ex litteris, num. 4. 15. 25. & 18. de Jurate. 516

1 VINCENTIUS profundissime scientiæ Pater dictus à Joanne Andree, in c. Cùm venissent, n. 21. de Judiciis. 37

1 VINDICTÆ ratio cessat in occultis criminibus, in c. Ex tenore, n. 10. de Tempor. Ordinat. 359

1 VIN UM bibere an propter scandalum sit peccatum, in c. A tragonia, n. 12. de vit. & honest. Cler. 6

1 In vino veritas, in cap. Audivimus, nu. 26. & 45. de Reliq. & vener. Sanct. 604

Vide in vet. *Ebricitas.*

1 VIOLANS libertatem Ecclesiasticam, vel immunitatem Ecclesiasticam.

Vide in vet. *Libertas Ecclesiastica.*

Et in vet. *Immunitas Ecclesiastica.*

1 VIOLENTIA in Clericum perpetratur etiam citra Injectionem manuum, seu corporalem læsionem; quod pluribus exemplis ostenditur, in c. Nuper, n. 8. de sent. excom. 374

1 Violentum est cuius principium est extra, nihil conferente vini passo, in c. Sacris, & de his quæ vi met. cauf. n. 6. 621

1 Violentum aliud est simpliciter, aliud mixtum, ibi n. 23. 621

1 Violentum mixtum est voluntarium simpliciter, involuntarium secundum quid, ibid. n. 24. 621

1 Violentia corporum major est, quàm rerum, in c. Cùm pro causa, n. 10. de sent. excom. 118

1 VIRI juris præsumptione usque ad sexagesimum annum possunt progrenare, idemque ante eam tatem non carent suspitione in continentia, in c. Cùm sit, n. 85. de Conser. Conjug. 408

1 Nisi contrarium appareat, in quo Judicis arbitrium versabitur, ibid. num. 66. 419

1 Virorum exempla, qui post octuagesimum annum liberos procreant, in c. Cùm sit, n. 86. de Conser. Conjugat. 419

1 Vir & mulier per copulam farnicariam non efficiuntur una caro, in c. Ex publico, n. 41. de Conser. Conjugat. 449

1 Vir, & uxor non judicantur ad imparia, in cap. Ex litteris, n. 15. de Divortis. 57

1 Vir, cujus uxor duodecim annis major Monasterium ingressa habitum Regularem suscepit, expecare debet, donec annus probationis labatur, & professio sit emissa, in c. Ad Apostolicam, n. 8. de Regular. 784

1 VIRGIS, & loris verberari quis potest, & custodia causa in vinculis poni, in e. Audiendum, n. 9. de Homicid. 111

1 VIRGINITAS est vni, non præcepti, in c. Tax litteræ, n. 31. & 51. de Cler. per salt. promot. 201

1 Virginalis pudoris non est merum eligere, sed judicium parentum expecare, in c. Tua, n. 12. de despons. impub. 21

1 Virginitatis flos perditur etiam per vim attractivam in femina, in c. Sacris, n. 10. de his quæ vi met. cauf. 621

1 Secus in masculo, ibid. n. 13. 621

1 Vis quod duplex, in c. Sacris, num. 8. 17. & 19. de his quæ vi met. cauf. 623

1 Vis præcisiva impedit consummationem matrimonii tam spirituales, quam carnalis, in cap. Ex publico, num. 51. de Conser. Conjugat. 419

1 Vim vi repellere licet cum moderamine inculpate tutele, & in quo consistit hujusmodi moderamen, in cap. Interfessis, n. 19. de Homicid. 112

Visitatio, communia.

1 Visitatio Prælati curam animarum habentis est de jure divino, in c. Ex parte, n. 10. de Cler. non rescl. 44

1 Visitatio sine quis sit, in c. Dilectus, in primo, num. 27. de Rescript. 190

1 Visitatio, & correctio fit ad penitentiam, & extra formam iudicis, ibid. n. 28. 40. & 42. 190

1 Episcopus in visitatione non potest imponere penas ordinarias, sed eas tantum, quæ motu correctionem respiciunt, ibi n. 44. 191

Vide in vet. *Visitatio potestas.*

1 Ecclesia eadem à pluribus visitari potest, in cap. Nullus, nu. 10. de Paroch. 209

1 Visitacionem non licet Episcopus alteri demandare, nisi fuerint legitime impediti, in c. Procuraciones, n. 7. de Cons. 547

1 Visitacionem omnium Copus quis sit, ibid. n. 21. 545

1 Visitare non prohibetur Ordinarius, si Papa det specialem visitacionem, in c. Sicuti, n. 8. de off. Legat. 545

1 Jus visitandi est publicum utilitate, & auctoritate, & idem in præscriptibile, in c. Venerabili, n. 21. de Consib. 512

1 Visitans Episcopus Monasterium non introducat Sacerdotes, sed duos, vel tres Canonicos suos cum aliquot Religiosis, in c. Ut iuxta, n. 2. de off. Ordin. 592

Visitatio Capituli exempti.

1 Episcopus in visitatione Capituli exempti potest sine adjungis privare criminis, sed non pena ordinaria, in c. Dilectus, in secundo, n. 41. de Rescript. 191

1 Capitula exempta Cathedralium, & Collegiarum Ecclesiarum

nequeunt ab Episcopo visitari nisi per se ipsos, in c. Procuraciones, n. 11. de Consib. 547

1 In visitatione Capituli Cathedralis præcepto Regularis Episcopus potest secum habere tres Clericos, quorum unus sit Religiosus, item Notarium, qui sit Clericus, in cap. Ut iuxta, n. 10. & 12. de off. Ordin. 152

1 Visitans Episcopus Capitulum suæ Cathedralis vigore Concilii Tridentini fess. cap. an teneatur sibi adjungere aliquem ex Canonicis, ibid. n. 17. 154

Vide in vet. *Capituli, & Capitularium exemptus.*

1 Episcopus in visitatione suæ Cathedralis an teneatur sibi adjungere aliquem ejusdem Ecclesiæ Canonicos, in c. Cùm venerabilis, n. 4. de Consib. 545

1 Episcopus in visitatione Capituli suæ Cathedralis potest afferere sibi quos velit adjungos, etiam extra premium Capituli, ibid. num. 7. 545

Visitatio diversis.

1 Visitatio facta ab Episcopo in ultima die anni non debet repeti, nec procuratio exigi in principio anni sequentis, in c. Ego N. de Jurat. 169

1 Visitatio diœcesis saltem biennio ab Episcopo facienda est, ibid. num. 29. 171

1 Visitatio debet ab Episcopo quàm celerrimè absolvi, debita tamen cum diligentia, in c. Dilectus, in primo, n. 26. de Refer. 190

1 Visitare potest Episcopus Ecclesiæ suæ diœcesis semel tantum in anno, nisi necessitas aliter postulaverit, in c. Conquerente, n. 14. de off. ordin. 516

1 Ad visitacionem diœcesis absolvendam Concilium Trid. nullum tempus præfixit, sed reliquit arbitrio Episcopi, ibi n. 35. 518

1 Debet tamen cum continenter profectui, nec ad extraneos a seius divertere, ibi n. 36. 518

1 In visitatione an Episcopus possit comit ducere Clericos secularis, in c. Ut iuxta, n. 4. de off. ordin. 519

1 In visitatione laici non admittendi, ibid. n. 5. 519

1 Nec advocati, ibid. n. 6. 519

1 In visitatione potest Episcopus comit ducere aliquot Religiosos, si ita expedire judicaverit, ibid. n. 14. 519

1 Archiepiscopus in visitatione potest uti operat rium Canonorum Ecclesiæ suæ, ibid. n. 11. 519

1 Et quid in Episcopo, ibid. n. 12. & 25. 519

1 Visitacionem Ecclesiæ typus & compendiosa descriptio, in c. Conquerente, n. 41. de off. ordin. 519

Vide in vet. *Visitatio potestas.*

Et in vet. *Visitatio curatus.*

1 Visitatio ab Episcopo semel tantum in anno est facienda, nisi utilitas, vel necessitas alii postularit, in c. Cùm venerabilis, n. 3. de Consib. 545

Visitacionem impediens.

1 Excomunicatio lata ab Episcopo in Abbatem, qui eum visitare volentem renuit recipere, & procurate, appellacionemque interposuit, an valeat, in 2. Procuraciones, n. 27. & seq. usque in fin. de consib. 548

1 Quid si Episcopus sit in quasi possessione visitandi, ibi n. 28. 548

1 Et qui li non sit in ejusmodi quasi possessione, ibid. n. 27. 548

1 Et quid si de quasi possessione sit dubium, ibid. n. 28. 548

1 Et quid si Monasterium sit in aliena diœcesi, ibid. n. 10. 548

1 Et quid si agatur de visitatione, sed de aliis juriibus Episcopo competentibus, ibid. n. 29. 548

1 Vel de conservatione corporalis possessionis, ibid. n. 44. 548

1 Et an hæc procedant in his tantum, quæ notoria sunt, ibi n. 47. 548

1 Episcopus, qui excomunicat exemptum renuentem visitari, non est puniendus, nisi appareat de illius malitia, vel crassa ignorantia, ibid. num. 27. 549

Visitatio superiorum Prælatorum.

1 Archiepiscopi, Decani, & alii inferiores visitare debent per se ipsas assumpti Notario de consensu Episcopi, in cap. Procuraciones, num. 7. de Consib. 547

1 Nec possunt visitare per alios etiam in casu legitimi impedimenti, ibid. n. 9. 547

1 Archiepiscopus per alium visitare volenti prohibere potest Episcopus, non obstante quòd ab immemorabili posit alium visitaverit, ibid. n. 10. 547

1 Visitatio Liminum

Vide in vet. *Limina.*

Visitatio licentiarum, ac personarum Regularium exemptarum, vel nullius diœcesis.

1 Ecclesiæ Regulares nullius diœcesis non possunt ab Episcopo visitari, in c. Nullus, n. 31. & 32. de Paroch. 208

1 Idem in Ecclesiis Regularibus exemptis, ibid. n. 31. 208

1 Ecclesiæ Regulares commendatæ subint visitationi Episcopi, si tantum sint exemptæ, ibid. n. 25. 208

1 Secus si non sunt exemptæ, n. 16. 208

1 Ecclesiæ Regulares nullius diœcesis etiam curatæ non possunt ab Episcopo visitari, ibi n. 15. 208

1 Ecclesiæ Regulares curatæ, in quibus viget regularis observantia visitari non possunt ab Episcopo jure Delegato, sed jure Ordinatio tantum, in c. Cùm dilectus, n. 11. de relig. domb. 418

1 Visitacionem, vel jurisdictionem Episcopus an, & quando subint Ecclesiæ exemptæ Regulares, in c. Grave, n. 31. de off. ordin. 199

1 Monasteria in Congregatione non redacta, ibid. n. 43. 199

1 Monasteria Curata, ibid. n. 44. Parochiale Monasterio unite, & ibid. n. 45. 199

1 Monasteria non curata, in quibus viget Regularis observantia, ibi num. 46. 199

1 Monasteria commendata, ibi n. 47. 199

1 Ecclesiæ Regulares non curatæ, nec commendatæ, ibi n. 48. 199

- 1 Ecclesiæ nullius diœcesis Regulares, ib. n. 19. 599
- 1 Beneficia Regularia nullius diœcesis quoad Seminarium, ibidem num. 20. 599
- 1 Regulares personæ nullius diœcesis, ib. n. 24. 600
- 1 Regulares curati nullius diœcesis, ibid. n. 35. 600
- 1 Regulares nullius diœcesis quoad processiones, ib. n. 26. 600
- 1 Item quoad ordines, & dimissiones, ibid. n. 27. 600
- 1 Regulares degentes extra claustra, ib. n. 31. 600
- 1 Apollatæ, & ecdi, ibid. n. 32. 600
- 1 Regularis extra claustra in civilibus causis, ib. n. 33. 600
- 1 Regularis degentes intra claustra, ib. n. 34. 600
- 1 Et quando censentur intra claustra degere, ib. n. 35. 601
- 1 Visitari an possint iure ordinario Monasteria curata, & sæculares verò Ecclesiæ iure delegato, in cap. Cùm dilectus, num. 44. de relig. dom. 499
- 1 Episcopus visitans Ecclesiæ monasteria Cassinen. unitas an sit admittendus ad visitationem plenariam, ib. n. 46. 499
- 1 Visitare potest Episcopus de iure communi Monasteria Regularium, sicut Ecclesiæ sæculares, in cap. Ut iuxta, num. 2. de off. ordin. 592

Vide in ver. Exempti.

Et in ver. Nullius diœcesis.

- 1 Ecclesiæ eadem à pluribus visitari potest, in cap. Nullus, nu. 39. de Paroch. 306
- 1 Visitatio non Episcopi subsunt loca, in quibus inferior exerceat utramque jurisdictionem, nisi idem Episcopus majorem in illis ad arbitratum exerceat, in c. Cùm olim, n. 39. de Præscr. 180
- 1 Visitatio censetur facta iure ordinario, quando fieri non potest iure delegato, in c. Cùm dilectus, n. 34. de Relig. domib. 499
- 1 Episcopus visitans loca exempta, vel nullius diœcesis, in vim Concilii Tridentini an possit causas ordinarias cognoscere, ac diffinire, in cap. Dilectus, in primo, num. 26 usque in fin. de Rescript. 170
- 1 Episcopus extra visitationem nullam habet jurisdictionem in locis nullius diœcesis, ibid. n. 31. 190
- 1 Episcopus in visitatione Ecclesiæ exemptæ non debet ad specialem inquisitionem descendere, nec sententias ferre, ib. n. 46. 191

Visitatio Monialium.

- 1 In visitatione Monialium servari debet Cens. Attendentes, de Stat. Monachor. in visitatione Capituli Cathedralis Extravag. Debent, de off. ordin. in aliis visitationibus, c. Ut iuxta, de off. ordin. in d. c. Ut iuxta, n. 15 & 31. 591
- 1 Differentiæ sex quoad numerum, & qualitatem personarum, quas Episcopus potest fecum ducere in visitatione Monialium, & in aliis visitationibus, ibid. n. 17. 591
- 1 In visitatione Monasterii Monialium Episcopus potest fecum ducere Clericos sæculares, ib. n. 22. 591
- 1 Et quid de laicis, ibid. n. 23. 591
- 1 Et quid de Religiosis, ibid. n. 24 & 25. 592
- 1 In visitatione Episcopus de Religiosis, & Clericis sæcularibus potest tot fecum ducere, quot expedire iudicaverit, ib. n. 25. 593
- 1 Visitatores Monasteriorum Monialium quot, & quales personas possint fecum introducere, ib. n. 6. 593
- 1 Visitans Monasterium Monialium si introducat ultra octo personas à iure præscriptas, an Moniales possint propria auctoritate omnes egerere, an verò illas tantum, quæ sunt ultra numerum, ib. d. num. 26. 593
- 1 Visitatores, qui intra septa Monasterii Monialium introducunt ultra octo personas, incurrunt in pœnas Constitutionis Gregorii XIII. ibid. n. 10. 594
- 1 Bulla Gregorii XIII. an restringat numerum personarum, quas visitatores de iure possunt fecum ducere intra claustra Monialium, ibid. n. 31. 594

Vide in ver. Monasteria Monialium.

Visitatio locorum, ac personarum Sæcularium exemptarum, vel nullius diœcesis.

- 1 Visitatio, vel jurisdictioni Episcopi an, & quando subsint Ecclesiæ sæculares exemptæ, in cap. Grave, num. 11. de offic. ordin. 599
- 1 Ecclesiæ Sæculares nullius diœcesis, ib. n. 21. 600
- 1 Personæ Sæculares nullius diœcesis, ib. n. 21. 600
- 1 Clerici nullius diœcesis quoad synodum, ibid. n. 23. 600
- 1 Personæ Sæculares exemptæ curam animarum exercentes, ibid. num. 28. 600
- 1 Aut non exercentes, ib. n. 29. 600
- 1 Sæculares exempti privilegio personali, vel locali, & Capitulari Cathedralium, ibid. n. 30. 600
- 1 Personæ Sæculares extra claustra degentes, ib. n. 36. 601
- 1 Visitare potest Episcopus proximior ut Sedis Apostolicæ delegatus Ecclesiæ nullius diœcesis sæculares, non autem Regulares, in c. Cùm dilectus, n. 33. de Relig. domib. 498
- 1 Visitatio censetur facta iure ordinario, quando fieri non potest iure delegato, ib. d. n. 34. 499
- 1 Visitari possunt ab Episcopo Ecclesiæ sæculares exemptæ etiam curatæ, & à Monasterio dependentes, vel unitæ, sed iure delegato tantum, ibid. n. 43. 499
- 1 Idque expressè ab Episcopo declarandum, ibid. 499

Vide in ver. Exempti.

Et in ver. Nullius diœcesis.

Visitatio quoad Procuracionem.

- 1 Munera etiam spontè oblata in Visitacione recipientes malidè obnoxcuntur, à qua non liberantur, nisi duplum restituant, in c. Procuraciones, n. 24. de Censibus. 548
- 1 Procuratio non debetur Visitatori, qui vadit pro causis expediendis, in c. Dilectus, in primo, n. 47. de Rescript. 191

Vide in ver. Procuratio.

Visitator Apostolicus.

- 1 Visitator generaliter datus à Papa potest Clericos beneficiis privare propter eorum graves, & manifestos excessus, in c. Dilectus, in secundo, n. 14. de Rescript. 179
- 1 Si hoc habeat ex literis delegationis, aliis secus, ibid. num. 15. & seqq. 189
- 1 Visitatores generales possunt inquirere, & referre, sed non privare, ibid. n. 18. 189
- 1 Visitator datus à Papa censetur datus ad corrigendum, ibidem num. 23. 190
- 1 Visitator Ecclesiæ vacantis non confert beneficia, nisi sit datus à Papa, in c. Illa, n. 31. Ne Sede vacante. 209

Visitatoris comitatus.

- 1 Visitans Episcopus Monasterium non introducitur sæculares, sed duos, vel tres Canonicos suos cum aliquot Religiosis, in c. Ve iuxta, num. 1. de off. ordin. 592
- 1 Visitator potest majorem numerum personarum adhibere, dum ad locum visitationis accedit, quàm in actu ipsius visitationis, ib. num. 11. 593
- 1 Visitatores contenti esse debent modesto equitatu, famulatuque, in c. Procuraciones, num. 15. de censibus. 547
- 1 Nec vestituræ, aut ferraturæ equorum eis debentur, sed tantummodò victus pro equis, ibid. 547
- 1 Nec si equi moriantur, possunt alios emere, aut expensas itineris recuperare, ib. n. 17. 547

Vide in ver. Visitatio Monialium.

Visitatoris potestas.

- 1 Episcopus in visitatione inquirere potest nedum de rebus scandalosis, & publicis, sed etiam secretis, in c. Perniciosam, n. 8. de off. ordin. 550
- 1 Episcopus in visitatione non potest imponere pœnas ordinarias, sed eas tantum, quæ morum correctionem respiciunt, in cap. Dilectus, in 2. de rescript. num. 44. 191
- 1 Causæ ordinariæ extra visitationem non sunt cognoscendæ, ibid. num. 45. 191
- 1 Visitator, & iudex censetur uti ea potestate, per quam actus sustinetur, ibid. num. 47. 189
- 1 Visitator potest à beneficiis suspendere, ibid. n. 23. & seqq. 189
- 1 Visitator an possit contra contumaces ad pœnam privationis procedere, ibid. num. 27. 190

Vide in ver. Visitator Apostolicus.

- 2 Visitatores licet procedant sine strepitu, & figura iudicii; tamen legitimæ defensionis semper sunt salvæ, ibid. num. 33. 190
- 1 Visitatoris Regularium officium est, abque iudiciorum strepitu intendere Regulari disciplinæ, & reformationi Ordinis, ib. n. 42. 191
- 1 Visitator inquiri de his, quæ secretè denunciantur, in cap. Ut iuxta, num. 7. de off. ordin. 592

Vide in ver. Visitatio Diœcesis.

Visitatoris recusatio.

- 1 Visitator non potest recusari, nisi judicialiter procedat, vel modum excedat in corrigendo, in cap. Conquerente, num. 17. de off. ordin. 588
 - 1 VITA in calore sita est, in cap. Cùm sis, num. 35. de convers. conjugat. 417
 - 1 Vivere præsumitur, qui non probatur mortuus post annum centesimum, ibid. num. 59. 418
 - 1 Vita in Prælato an sit scientiæ præferenda, in cap. Cùm in cunctis, num. 5. de elect. 243
 - 1 Vita integras à pœnis libus exordiis requiritur in assumendo ad dignitatem Episcopalem, ibid. num. 11. 244
 - 1 Vita contemptiva an sit præferenda activæ, in cap. Nisi cum pridem, num. 10. de renunc. 317
- Vide in ver. Religio.*
- 1 Vita activa est fructuosior, quàm contemplativa, in c. Licet. n. 17. de regular. 392
 - 1 Vitæ activæ opus duplex, unum derivat ex contemplationis plenitudine, ut prædicatio, & doctrina, in cap. Sanè, num. 39. de regular. 316
 - 1 Et hoc præfertur simpliciter contemplationi, ibid. num. 40. 316
 - 1 Aliud totaliter consistit in exteriori occupatione, ut elemosynas dare, & hospites recipere, &c. quæ sunt minora operibus contemplativis, ibid. num. 42. 316
 - 1 VITI remissio, seu approbatio ex sola communione non inducitur, nisi data scientia in communicante, in c. Si aliquando, n. 6. de sent. excomm. 356
 - 1 Vitium successione in beneficio paterno purgatur ex intulacione extraneæ personæ inter patrem, & filium, in c. Ex transmissa, num. 2. de fil. presbyter 467
 - 1 Vitia realia in successores transeunt, personalia verò non transeunt in singularem successorem, sed benè in universalem, ibid. num. 3. 467
 - 1 Vitium quoties ex una radice nascitur, consequens est, ut una lege tollatur, in c. Non debet, n. 21. de consanguin. & affinit. 72
 - 1 Vitium extensivè vitare debet, quatenus ingreditur substantiam actus, in c. Super literis, num. 74. de rescript. 164
 - 1 VIX quod fit, tamen fit, in c. Audivimus, num. 31. de Relig. & vener. Sandot. 605
 - 1 VNA, & eadem persona potest vices duarum representare, & respectu diversæ qualitatibus, diverso jure censeri, in c. Postulasti, num. 12. de concess. præben. 201
 - 1 Etiam in actibus incompatibilibus, ibid. num. 13. 201
 - 1 Vna determinatio respiciens plura determinanda, debet ea æqualiter determinare, in c. Causam, num. 35. de elect. 261
 - 1 VNANIMITER heri dicitur, quod fit nemine discrepante, in c. Cùm Ecclesiæ, n. 7. de caus. poss. & propriet. 110
 - 1 VNCTIONS in consecratione Episcopi non sunt de substantia, sed

- sed de solemnitate tantum, in c. Cùm venisset, num 72 de sacr. unõ.
- 1 Ecclesia Græca in Ordinationibus, & consecrationibus servare debet uniones, quas servat Ecclesia Romana, in cap. Cùm venisset, num. 1. de sacr. unõ.
- 2 Unio exterior, & interior an congruè hic deserviantur, & an interior unio sit paritas, vel charitas sacramentalis: anve codex sit mendosus, & quomodo restituendus ex manuscripto Bibliothecæ Vaticanæ, ibi n. 441
- 3 Unio in Ordine Presbyterii est de solemnitate tantum, ibi n. 443
- 4 Unio extrema, Viaticum, & Pœnitentia in articulo mortis an possint ministrari a Sacerdote excommunicato, & præsico, in cap. Non est vobis, n. 1. & seqq. usque in fin. de sponsal. 10
- 5 UNIOQUE licet in suo facere, quod vult, cummodò nihil in alienum immitat, etiam si per hoc alius ledatur, in cap. Patentibus, num. 9. de priviõ.
- 6 Quod intelligitur de immissione rei incorporalis, ibid. n. 17.

Unio, communis.

- 1 Unio æquè principalis operatur, ut qualibet Ecclesia suas retineat prerogativas, in cap. Cùm certum, num. 11. de major. & obed. 169
- 2 Unio translativa dicitur incorporatio, quæ æquiparatur alii unio, in c. Recolentes, num. 36. de stat. Monachor. 467
- 3 Unio non præjudicat Episcopo, in cujus diocesi erat Ecclesia unita, in c. De Xenodochiis, n. 19. de relig. domib. 285
- 4 Unio in dubio præsumitur perpetua, ut facta contemplatione Ecclesie, in c. Extirpandæ, §. Qui verò, n. 2. de præbend. 111
- 5 Unio est jurisdictionis Episcopalis, in c. Sicut unire, num. 16. de excess. Prælator. 153
- 6 Unio concernit proprietatem beneficii, collatio verò tantum, ibi num. 20.
- 7 Unio est actus omninò voluntarius, sed requirit causam utilitatis, vel necessitatis, ibidem num. 21
- 8 Unio in quibus differat à collatione, ibid. num. 61.
- 9 In unionibus, & aliis actibus, quæ sunt autoritate delegata, non requiritur capituli consensus, in c. Ad audientiam, n. 53. de Eccl. adific. 617
- 10 Declaratur, ibid. num. 64.
- 11 Prærogativa personæ, quamvis interdum sit justa causa dispensandi ad plura incompatibilia, non tamen est justa causa annectendi unum beneficium alteri, in cap. Expositi, num. 6. de præbend. 145
- 12 Unio incompatibilium ad vitam non est propriè unio, sed magis quædam palliata dispensatio, & reprobat à Concilio Tridentino, ibid. num. 7.
- 13 Uniones sunt odiosæ, & restringendæ, ibid. num. 13.
- 14 Unio facultas extendi non debet de casu ad casum ad correctionem juris communis, ibid. num. 17.
- 15 Unio facta ab Ordinario sine causis non valet, ibi n. 15.
- 16 Unio accessoria quæ dicantur, qui sit illius effectus, in c. Novit, num. 3. & 8. Ne Sede vacan. 103
- 17 Unionum quinque sunt species, ibid. num. 6. & num. seqq. usque ad num. 11.
- 18 In unionibus Ecclesiarum attendendus est tenor privilegii, ibid. num. 11.
- 19 Unio facultas non venit in generali dispositione, in c. Ad audientiam, §. 1. num. 47. de Eccl. adific. 617
- 20 Unio quæplex fit, in c. Expositi, n. 34. de præbend. 142
- 21 Unio æquè principaliter quæ, & illius effectus, in cap. Novit, num. 4. 9. & 10. Ne S. de vacan. 103

Unionis derogatio, & dispensatio.

- 1 Unionibus Papa non censetur derogare in vacationibus per obitum, sed ex causa resignationis dumtaxat, in cap. Sicut unire, num. 37. de excess. Prælator. 109
- 2 Unio de beneficio viventis valet, sed suspenditur, si contingat illud resignari, & resignationem admitti per Sedem Apostolicam, ibid. num. 28.
- 3 Unio facta Seminario comprehenditur in clausula suspensiva quantumcumque unionum, ibid. num. 29.

Unio dignitatum.

- 1 Unio potest Episcopus dignitari curatæ aliam dignitatem, in c. Sicut unire, num. 11. de excess. Prælator. 109
- 2 Unio Ecclesiarum quomodo differat, in c. Novit, num. 3. & seqq. usque ad num. 11. Ne Sede vacan. 103

Unio Ecclesiarum exemptarum.

- 1 Unio Ecclesiarum exemptarum cuius auctoritate sit faciendâ, in c. Sicut unire, num. 11. de excess. Prælat. 109
 - 2 Legatus de latere non potest dissolvere uniones factas à Papa de plenitudine potestatis, in c. Novit, n. 33. Ne Sede vacante. 103
 - 3 Nec revocare uniones Ecclesiarum exemptarum, quia nec potest illas unire, ibid. num. 10.
- Vide in ver. *Unio præbendæ Canonialibus.*

Unio Ecclesiarum inferioribus subiectionum.

- 1 Unio an possit Prælatum inferiori Ecclesie sibi pleno iure subiectas, in c. Sicut unire, num. 11. & seqq. usque ad num. 11. de excess. Prælator. 109
- 2 Quod si Prælatum sit exemptum, ibid. num. 11.
- 3 Et quod si in certa parte diocesis jurisdictionem habeat quam Imperialem, ibid. num. 13. & 16.
- 4 Et quod si facultatem unendi acquiserit præscriptio, vel privilegio, ibid. num. 15.

Unio Episcopatumum.

- 1 Unio, & subiectio Episcopatumum est soli Papæ reservata, in cap. Sicut unire, n. 3. de excess. Prælator. 107
 - 2 Concilium Provinciale debet examinare, quas Cathedrales inveniunt unire, vel novis provinciis augere expediat, ibi n. 6.
 - 3 Angellum Vado, & Casiri Duranti Ecclesie in Cathedra erectæ ab Urbano VIII. & æquè principaliter unitæ, in c. Novit, num. 5. Ne Sede vacan. 104
 - 4 Uniones Cathedralium Ecclesiarum Papa solus potest dissolvere, in d. cap. Novit, num. 34. Ne Sede vacan. 104
- Vide in ver. *Papa quoad Episcopatumum unitionem.*

Unio Hospitalium.

- 1 Hospitalia Episcopis unire non potest, etiam si dentur in titulum, & in eis nulla exerceatur hospitalitas, in c. Sicut unire, num. 34. de excess. Prælator. 109
- Vide in ver. *Hospitalia.*

Unio mensæ Capitulari.

- 1 Unio an possit Episcopus beneficia simplicia mensæ Capitulari ob præbendam tenuentem in vni. Concilii Tridentini, in c. Expositi, num. 12. & 17. de præben. 140
 - 2 Unio beneficii facta ab Episcopo mensæ Capitulari etiam de capituli consensu, de iure communis est ipso iure nulla, ibi n. 12.
 - 3 Et de hoc requiritur auctoritas Papæ, nec sufficit Metropolitanæ, ibid. num. 16.
 - 4 Unio beneficium simplicium facta ab Episcopo mensæ Capitulari non valet, si in Ecclesia nulla sit præbendæ distinctio, sed tantum mensæ communis in distribut. omnibus consistens, ibid. n. 28. & seqq. usque ad num. 33.
- Vide in ver. *Unio præbendæ.*

Unio Monasteriorum.

- 1 Unio, seu aggregatio unius Conventus, quatenus fieri possit sine auctoritate Papæ, non tamen fieri potest multorum Conventuum, vel omnium, & ceteri, in c. Recolentes, num. 47. de stat. Monachor. 169
- 2 Unio non potest Abbas, vel alteri subire Monasterium suum sine auctoritate decessantis etiam de Metropolitanæ consensu, in c. Sicut unire, num. 6. de excess. Prælator. 106
- 3 Episcopus auctoritate propria potest Monasteria sua diversis non exempta invenire, ut, ut unum alteri subijcere, ibi n. 10.
- 4 Eremitarum Camaldulensium & Montis Coronæ unionem factam ab Urbano VIII. confirmavit Sanctissimus Dominus Noster Innocentius X. in c. Sane, num. 64. de regular. 373
- 5 Religionis diversas, vel Monasteria diversorum Ordinum solus Papa potest unire, & uniones dissolvere, in c. Novit, num. 21. Ne Sede vacan. 104
- 6 Camaldulenses, & Montis Coronæ Eremitas unire Urbanus VIII. ibid. num. 40.
- 7 Quæ unio ab eis dissolvi non potest, ibid. num. 41.
- 8 Regulares de iure facultatem non habent uniendo Ecclesias etiam sibi pleno iure subiectas, in c. Relatum, n. 69. ver. Præterea, Ne Eccl. vel Monach. 677
- 9 Unio paritorum Conventuum eiusdem Religionis in eodem loco existentium, qua lege facta fuerit, d. ver. Præterea 677

Unio Parochialium.

- 1 Unio Parochialis ad vitam non liberæ obliocentes, qui tenentur se promovendi facere, & residere in eo, in c. Extirpandæ, §. Qui verò, num. 19. de præbend. 131
 - 2 Unio potest Episcopus ex Concilio Tridentino beneficia curata cum Curatis, qualitercumque sint reservata, in c. Sicut unire, num. 11. de excess. Prælat. 109
 - 3 Et quod in reservatis dispositioni, vel ordinationi Apostolicæ, ibi num. 12.
 - 4 Unio non debet Parochialis Ecclesiæ præbendæ Canonica, nisi super sit congrua portio pro vacante perpetuo, in c. Expositi, num. 8. de præben. 141
 - 5 Unio possunt ab Episcopo de iure communis Parochiales Ecclesiæ præbendis, vel dignitatibus ob illarum paupertatem, ibidem num. 10.
 - 6 Secus post Concilium Tridentinum, ibid. num. 11.
 - 7 Unio æquè principaliter Parochialis cum præbendâ, vel dignitate an sit prohibita à Concilio Tridentino, ibid. num. 11. & n. seqq. usque ad num. 13.
 - 8 In unione æquè Principalis unum est Reclor utriusque beneficii, ibid. num. 14.
 - 9 Curatus, & Rector Parochialis annexæ quis dicatur, ibid. num. 11. & seqq. usque in fin.
 - 10 Quod si Parochialis sit annexa præbendæ Canonicali, ibi n. 11.
 - 11 Et quod si sit annexa Capitulo, vel mensæ Capitulari, ibi n. 11.
 - 12 Et quod si sit assignata certa portio super titulum Parochialis alius ex Canonis, vel Capitulo, ibid. num. 11.
 - 13 Cura habitualis in solo anime an sit penes Canonicum, cuius præbendæ unita est Parochialis, ibid. num. 16.
- Vide in ver. *Parochialis quoad unitionem.*

Unio præbendæ Canonialibus.

- 1 Metropolitanus Episcopus volente, aut negligente non potest unire beneficia à simplicia præbendis Canonialibus, in c. Sicut unire, num. 5. de excess. Prælator. 107
- 2 Unio non possunt beneficia simplicia præbendis Canonialibus Abbates exempti, & jurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem habentes, ibid. num. 18.
- 3 Unio potest Episcopus beneficia simplicia etiam reservata, vel

affecta, præbendis Cathedralium, vel Collegiatum Ecclesiarum, ibid. num. 35. 209
 Item Seminario Clericorum, ibid. num. 36. 209
 Et quid post Decretum Clementis VIII. ibid. num. 37. 210
 Præbendis Ecclesie Cathedralis propter illarum paupertatem post unum annu. Capella, reservata ipsarum Presbyteris congrua portione, in c. Expositi, num. 2. de præben. 245
 Præbendis Canonialibus quas ob causas annexi possint Ecclesie Parochiales, ibid. num. 5. 245
 Præbendatum tenuerit in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, quæ ratione Episcopus providere possit ex Concilio Tridentino, ibid. num. 17. 245
 Anve illis unire possit de consensu capituli aliquas portiones ejusdem Ecclesie, ibid. num. 18. usque ad num. 24. 246
 Vnio fieri non potest ab Episcopo portionibus privilegiatis, ibid. num. 30. 247
 Massa communis, cujus redditus in distributionibus consistunt non succedit loco præbende quoad effectum unionis, ibidem num. 31. 247
 Vide in vet. Unio mensæ Capitulari.

Unio deservatis, vel devolutis.

Unire an possit Episcopus beneficia Sedi Apostolicæ reservata, vel affecta, in c. Sicut unire, num. 22. & seqq. usque ad num. 38. de excess. Prælator. 208
 Vnio facta ab Episcopo de beneficio reservato, suspenditur, donec Papa contulerit, & provisos Apostolicis beneficiis dimiserit, ibid. num. 21. 208
 Declaratur, ibid. num. 25. & 31. 209
 Vnio non sortitur effectum in præjudicium expectantis, sed manet in suspensio usque ad illius obitum, vel resignationem, ibid. num. 24. 209
 Quod procedit, si gratia expectativa præcedat unionem, sed si unio præcedat gratiam, vel reservationem, collatio Apostolica est nulla, non facta mentione unionis, ibid. num. 25. 209
 Et quid si collatio facta fuerit notu proprio, ibid. num. 26. 209
 Unire non potest Episcopus beneficium reservatum dispositioni, seu ordinati Apostolicæ, ibid. num. 29. 209
 Idem in reservato collationi, vel provisioni Papæ, si reservatio sit perpetua, ibid. num. 30. 209
 Unire an possit Episcopus beneficia propter suam negligentiam ad Sedem Apostolicam devoluta, in c. Sicut unire, num. 19. de excess. Prælator. 208
 Vide in vet. Unio Seminario.
 Et in vet. Unio Parochialium.
 Et in vet. Unio Præbendis Canonialibus.

Unionis revocatio.

Vnio ab initio valida, & effectum sortita non rescinditur ipso jure ex eo, quod deveniat ad casum, & quo incipere non potest, in c. Extripandæ, § Qui verò, num. 57. de præben. 131
 Vnio dissoluta, Ecclesia unita redit ad primaviam naturam, & statum, in quo erat ante unionem, in c. Novit, num. 43. Ne Sede vacan. 206
 Congregatio Clericorum Doctrinæ Christianæ unita Religioni Clericorum Regularium de Somacha, dissoluta unione, redacta fuit ad antiquum statum sacularum, ibid. num. 45. 206

Unio Seminarii.

Vnio beneficium simplicium Diocesis facta Seminario ab Episcopo non valet, in c. Recolentes, n. 29. de stat. Monachor. 467
 Vnio facta Seminario comprehenditur in clausula (supensiva) quarumcumque unionum, in cap. Sicut unire, num. 28. de excess. Prælator. 209
 Episcopus potest unire beneficia simplicia etiam reservata, vel affecta, Seminario Clericorum, ibid. n. 36. 209
 Et quid post Decretum Clementis VIII. ibid. num. 37. 210
 Cardinalis Episcopus an unire possit Seminario ante vacationem ea beneficia, quas si ipso vivente vacarent, non abitantius reservationibus ad suam collationem pertinerent, ib. n. 32. usque ad num. 47. 210
 Vnio potest Episcopus in vim Concilii Tridentini Seminario Clericorum beneficia etiam tempore unionis reservata, vel affecta, ibid. n. 19 & 43. 210
 Clementis VIII. decretum de beneficiis affectis Seminario non uniendis expenditur, ib. n. 40. & seqq. 210
 Cardinalis Episcopus habens indultum, an unire possit Seminario beneficia reservatione personarum reservata, vel affecta, non obstante decreto Clementis VIII. ib. n. 47. & seqq. usque ad n. 51. 211
 Litteræ Urbani VIII. declaratorie decreti Clementis VIII. de beneficiis affectis Seminario non uniendis, referuntur, ib. n. 49. 211
 Vnio beneficij litigiosi facta Seminario ad præscriptum Concilii Tridentini an sit valida, necne, ibid. num. 51. 212
 Rotæ decisio in causa Corduben. super unione beneficii litigiosi resiliuit, ibid. num. 48. 212
 Unire an possit Episcopus Seminario beneficia litigiosa, non obstante decreto Clementis VIII. prohibentis fieri uniones de reservatis, vel affectis, ibid. num. 64. 212
 Vnio Parochialis habitu facta Seminario, quamvis fuisset valida, tamen esset dissolvenda ob reditum Parochianorum, in c. Extripandæ, § Qui verò, n. 59. de præben. 212
 Vide in vet. Seminarium
 Vnitas Ecclesie in quibus consistat, in c. Quod à prædecessore, n. 12. de schismat. 103
 Vnitas orationis regulata ab eodem verbo operatur, ut equalis sit determinatio quoad omnes, in c. Si quis, n. 54. de foro compet. 39
 UNIVERSITATES generales an sint comprehendendæ in Bulla de Conservatoribus, in c. Si Clericus, n. 46. de foro compet. 36
 Univeritas non potest statuere de pacis, nisi omnibus consentientibus, in c. Cùm in cunctis, num. 21. de his, quæ sunt à major. par. capituli. 220

Univeritas non potest prohibere, ne incolæ utantur pacis iuxta consuetudinem, ibid. num. 15. 221
 Univeritas etiam in re communi pluribus ut univerfis non potest statuere in præjudicium domini temporalis, ib. n. 18. 222
 Univeritas, vel Collegium non potest excommunicari, in cap. Olim, n. 1. de lit. contrest. 83
 Univeritas in qua sunt plures laici, quàm Clerici, censetur laicalis, & subicitur foro seculari, in cap. Cùm propter, n. 42. & 70. de jurepat. 132
 Univeritas, seu illius officiales, qui pecunias ad Ecclesiam spectantes eidem Univeritati mutuant ad emendam anomiam, an incidit in excommunicationem c. 11. sess. 22. Concilii Tridentini, in c. Ad hæc, num. 62. & seqq. usque in fin. de relig. domib. 493
 Relativum, Quis, Universtatem non comprehendit, ib. n. 63. 493
 Univeritas est persona facta, seu repræsentata, n. 64. 493
 Excommunicatio prohibet fieri in Universtatem, ib. n. 66. 493
 Statutum Universtatum in favorem Ecclesie editum an ab ipsa revocari possit, ibid. n. 69. 493
 Univeritas an excommunicari possit, in c. Responso, num. 31. & seqq. usque in fin. de sent. excomm. 360
 Univeritas unde dicta, ibid. n. 13. Quid sit, n. 33. 360
 Et quot homines faciant Universtatem, n. 34. 360
 Universtatum nomine quid veniat, ib. n. 35. 360
 Univeritas ex tenore sacrorum Canonum interdicitur, singulariter persone excommunicatur, ibid. num. 43. 361
 Universtatem excommunicari non posse, qui autores senferint, ibid. num. 51. 361
 Univeritas, & Capitulum jure veteri poterant excommunicari, ibid. num. 52. 362
 Univeritas duplex, ibid. num. 55. 362
 Univeritas dupliciter accipitur, ibid. n. 60. 363
 Univeritas prout est quod abstractum à singularibus personis, nulla auctoritate excommunicari potest, ibid. n. 61. & seqq. usque ad num. 72. 363
 Univeritas, Communitas, Societas, Collegium, seu Capitulum dicuntur unum non simpliciter, sed aggregativè, n. 61. 363
 Collegium, & Univeritas non dicitur persona vera, sed facta, & repræsentata, carens anima, & baptismo, ibid. n. 64. 363
 Universtatum res non sunt singulorum, neque è converso, ibidem num. 68. 363
 Animæ singulorum non sunt univertatis, ibid. n. 68. 363
 Actus, & passiones, prout consistunt in factis, sunt singulorum, non univertatis, ibid. num. 69. 363
 Univeritas, ut est quod præcendens à singularibus personis, non est capax interditi, ibid. num. 71. 363
 Excommunicare univertatem, vel omnes de univertate, non differunt, ibid. n. 72. 363
 Declaratur, num. 84. 364
 Univeritas, Collegium, vel Senatus an possit per Papam excommunicari, ibid. n. 75. & seqq. usque ad n. 79. 364
 Univeritas, vel Collegium, an ab inferioribus à Papa excommunicari valeat, ibid. n. 79. & seqq. usque ad n. 88. 364
 Excommunicari possunt ab Episcopo Priores, & omnes de univertate mandatis ejus rebelles, ibid. n. 84. 364
 Et an liget innocios, num. 89. 364
 Et in foro poli, num. 90. 364
 Excommunicatio lata in univertatem ab inferioribus à Papa an liget, & timenda sit, ib. n. 93. & seqq. usque in fin. 365
 Excommunicatio lata in univertatem non potest referri ad singulos, ibid. num. 95. 366
 Contrarium, num. 95. & seqq. 366
 Univeritas nihil aliud est, quam singuli homines, qui ibi sunt, ibid. num. 106. 366
 Adus, qui non potest applicari univertati, applicatur singularibus personis, ibid. num. 108. 366
 Excommunicatio generaliter lata in univertatem referri non potest, nisi ad capaces excommunicationis, ibid. n. 109. 366
 Excommunicatio lata in univertatem, an dicatur lata contra illius prohibitionem, ibid. n. 115. 367
 Universtatem saculearem Clerici non constituunt, in c. Multa, n. 21. Ne Cler. vel Monach. 694
 Univeritas est illius naturæ, cujus est major illius pars, in c. In præsentia, n. 90. de probat. 119
 Univeritas, in qua sunt plures laici, quàm Clerici, censetur laicalis, & è converso, ibid. num. 96. 119
 Univeritas mixta assumit naturam à potentiore, seu digniori, ibidem num. 97. 119
 Univeritas nihil aliud est, nisi homines, qui ibi sunt, ib. n. 100. 119
 Univeritas an constituatur ex quarta Parochianorum parte, in c. Querentes, n. 11. de elect. 173
 In univertate ecclesiastica ius patronatus non præsumitur quæsitum ex usurpatione, ibid. num. 21. 174
 Univeritas verbalis resolvitur in singularitates, in Ex litteris, n. 23. 25. & 39. de jurepat. 517
 Realis secus, ibid. num. 41. 518
 Univeritas quando dicitur verbalis, & quando realis, ib. n. 48. 519
 Universtatem constituunt Prælati Provinciæ, seu Regni, in c. Non est vobis, n. 2. de regulat. 346
 Univeritas quandoque resolvitur in singulares personas, ib. n. 53. 346
 Natio quælibet in Concilio Generali constituit univertatem, & valent gesta à majori parte nationis, ibid. n. 2. 346
 Et nationes omnes constituunt univertatem totius Ecclesie, ibid. num. 4. 346
 Univeritas congregari debet in loco publico, & solito, nisi ibi non possit congregari propter bellum, vel aliud impedimentum, in c. Cùm ex injuncto, n. 12. de nov. oper. nunc. 210
 Universtatum pars minor instans termino ad expeditionem adus præfixo potest convocare majorem, & ea accedere tenente, ad eum explicare, ibid. n. 50. 212
 VOLUNTATEM immutat allegans probare debet, in c. Tuae litteræ, n. 72. & 75. de Cleric. per salt. promot. 304
 Voluntati nihil est subjepto contrarium, sicut necros, in cap. Cùm dilectus, n. 32. de consuet. 106

- 1 Vovens ingredi Religionem an teneatur, & cogi possit ibi perpetuo manere, ib. n. 51 & seqq. usque in fin. 376
- 1 Quid in foro externo, ib. n. 52. 376
- 1 Et quid si à Monasterio exivit non spontè, sed coactus, ibidem n. 52 & seqq. 376
- 1 Et quid si exiit spontè, & statim post ingressum, ib. n. 62. & 68. 376
- 1 Et quid si non statim exiit, sed aliquandiu in Monasterio perseveravit, ib. num. 63. 377
- 1 Et quid in foro conscientie, n. 69. 377
- 1 Vovens perpetuo se religiosè victurum, & certam religionem servaturum, ad seculum redire non potest, nisi ex causa contrarium profectur, num. 51. 376
- 1 Vovere Religionem ingredi, & se fieri Monachum, an differant, num. 54. 376
- 1 Vovens ingredi certam religionem non intendens ad aliam fe obli-gare, si ibi non recipiatur, non tenetur intrare aliam, ib. n. 61. 376
- 1 Vovens ingredi religionem, censetur ingressum vovisse secundum formam juris communis, quæ est, ut ingrediendi datur annus probationis, ib. n. 63. 68 & 70. 377
- 1 Proponens simpliciter Religionem ingredi, licet non ingrediatur, non est reus voti, in c. Litteraturam, num. 1. de Voto 452
- 1 Vovens abstinere à carnibus in diebus aliis permissis, tenetur abstinere etiam in die Nativitatis, in c. Explicari, num. 24. de ob-serv. jejun. 619
- 1 VOCES cum sint signa intellectus, innaturalè est, ut aliquis voce significet, quod non habet in mente, in c. Falsidicus, num. 91. de crim. falsi. 174
- 1 Vox externa, quæ significat falsum, in nullo casu admittit suban-ditionem intentionum, quæ significat verum, ib. n. 92. & seqq. usque ad num. 105. 174
- 1 Vox infirmitate fuit, ut adstruatur veritas apud audientem, quæ est apud loquentem, & qui ad aliud utitur, incurrit peccatum mendacii, ib. num. 116. 167
- 1 Vox populi vulgè dicitur vox Dei, in c. Vestra, nu. 39. de cohob. Cleric. & Mulier. 11
- 1 Vox unius, vox nullius, in c. Ne incitari, n. 409. de consuet. 87
- 1 Vox communis præferitur dicitis parochiarum, ib. n. 414. 89
- 1 URBES, & loca, quibus Primates præfidere debent, ante adven-tum Christi statuta fuerunt, in c. Nullus, n. 13. de Paroch. 305

Uscapio.

- 1 Fructus percipiens cum mala fide, dicitur furtum committere, & illos usucapere non potest, in cap. Gravis, num. 131. de restit. spoliat. 122
- 2 Usucapere qui non potest, longè minus potest acquirere, ibidem num. 114. 122
- 1 USURFUCTUARIJ sui deperit corpore perempto, in cap. Ex parte, num. 11. de Cleric. agrot. 162
- 1 Usurfructuarius non acquirit dominium meliorationum, quas sciens fecit, nec sumptus repetit, in c. Requisivi, num. 38. de restit. in integr. 688
- 1 USURA centesima quæ sit, in c. Naviganti, n. 6. de usur. 160
- 1 Usura nautica de jure Canonico reprobatu secundum Canoni-ficis, ib. num. 8. 160
- 1 Contrarius secundum Theologos, ib. nu. 11. 161
- 1 Distinguitur, ib. num. 12. 161
- 1 Usura committitur, si aliquid quantumcumque modicum ultra fortem accipiatur, ib. num. 15. 161
- 1 Usura est aliquid ultra fortem accipere ratione mutui, & periculi simul, sed non ratione periculi tantum, secundum Theologos, ib. num. 18. 161
- 1 Et ratione mutui tantum intelligitur, quando creditor vult omni-no in se suscipere sortis periculum, aliàs non mutuaturus, ib. num. 19. 161
- 1 Idem si non exprimat, an lucrum recipiat propter mutuam, vel propter periculum, ib. num. 20. 161
- 1 Usura sola voluntate committitur, ib. n. 24. 162
- 1 Usura non est, sed locatio operum, si navigans recipiat pecuniam ultra mare vehendam sub certa mercede, ib. n. 25. 162
- 1 Usura non cadit, nisi ubi mutuum verum, vel si cum intercedit, ib. num. 39. 163
- 1 Usura est lucrum ex mutuo, vel quasi mutuo, ib. n. 40. 163
- 1 Usura ex mutuo vero quando dicitur, ib. n. 42. 163
- 1 Usura palliata esse non potest, ubi cessat depravata intentio contra-hentium, ib. n. 47. 163
- 1 Usura mentalis committitur, cum quis ex mutuo lucrum sperat, sed si ex alia iusta causa, ib. n. 48. 163
- 1 Usura an sit mutua pecuniæ rusticæ, ut juxta mercede agros mutantis colat, ib. num. 55 & 52. 164
- 1 Usura non est, secundarid aliud sperare ex mutuo, in c. Confu-luit, num. 5. de usuris. 158
- 1 Nisi spes ista deducatur in pactum, ib. num. 7. 163
- 1 Usurarium crimen est prohibitum de jure divino, & super eo Papa non dispensat, in c. Cdm pridem, n. 82. de pactis. 654
- 1 Usurarium questio an pertinet ad Judicem laicum, si sit conten-tio super factis, & non super jure, in c. Tuam, n. 37. & num. seqq. & n. 45. de iudic. cognit. 104
- 1 Usura respectu laicorum est execranda, sed respectu Clericorum execrab. ilior, in c. Infamatioem, n. 5. de feud. 219
- 1 Lex positiva non p-est super usuris quemquam privilegiare, ibid. num. 6. 219
- 1 Usura propriè non committitur in contractu emptionis, & vendi-tionis, sed in mutuo, in c. In Civitate, n. 5. de usuris. 154
- 1 Vide in ver. Vendens. 854

Usura ex pignore.

- 1 Ecclesia si à Vassallo recipit feudum in pignus, abstinendo ab ejus servitio, non tenetur fructus in fortem computare, in c. Infamatioem, ib. n. 1. de feudis. 219
- 1 Idem in feudo seculari, ib. n. 4 & seqq. 219
- 1 Usura est lucrificare fructus rei pignoratæ, ib. n. 12. 210
- 1 Dominus recipiendo rem emphyteuticam in pignus ab emphy-

- teuta, cui pecuniam mutuavit, an teneatur computare fru-ctus in fortem, ibidem num. 7. 219
- 1 USURARIA questio an possit in laicum compromitti, remissi-ve, in c. Contingit, num. 14. de arbit. 699
- 1 Usurarius mentalis tenetur ad restitutionem rei acceptæ ultra fortem, in c. Ex parte, n. 20. de offic. Deleg. 528
- 1 Usurarius non est emens rem minus vero pretio, si tunc verisimiliter dubitetur, an tempore traditionis plus vel minus sit vali-tura, in c. Naviganti, nu. 2. & 30. de usur. 160
- 1 Usurarius an judicetur, qui prius liberè mutuat, & postea sub cer-ta mercede periculum in se suscipit, ib. n. 23. 161
- 1 Usurarius est, qui nunc emit rem minus quam valeat, ob eam cau-sam, qua rei traditio differtur, & nunc solvit pretium, ibidem num. 30. 162
- 1 Nisi dubium sit, an tempore traditionis plus, minusve sit valu-tura, ib. num. 31. 162
- 1 Et in æstimatione valoris considerari debet, quod communiter solet contingere, ib. n. 32. 162
- 1 Usurarius mentalis est, qui carius vendit credita, quam numera-ta pecunia, ib. n. 35 & 45. 162
- 1 Usurarium putatur ex re infructifera lucrum sperare, ib. n. 38. 163
- 1 Declaratur, num. 74. 166
- 1 Usurarius censetur contractus, qui ex sui forma usurarius non est, ob depravatam contrahentium intentionem, ib. n. 46. 162
- 1 Usurarium non est periculum in se suscipere, & aliquid ultra for-tem recipere, nisi in contractu mutui, ib. n. 58. 164
- 1 Usurarius mentalis tenetur in foro conscientie ad restitutionem ejus, quod ultra fortem accepit, in c. consulti, n. 2. de usuris. 138
- 1 Quid verum est, si habuit intentionem ad lucrum principaliter: scilicet si secundarid, ib. num. 4. 158
- 1 USURATIONIS præsumptio cessat, ubi Ecclesia est patrona, in c. Querelam, num. 18. de elect. 274
- 1 Usurpationis præsumptio cadit in dominis perpetuum jurisdictionem habentibus, in c. Cdm olim in primo, n. 4. de privileg. 252
- 1 UTENS Constitutus abrogatis, incidit in pœnam falsi, in c. Canonum statuta, n. 42. d. consil. 17
- 1 UTILE per inutile vitiatu ratione inseparabilitatis, in cap. Ut juxta, n. 27. de offic. ordin. 593
- 1 Et inseparabilitas intelligitur non respectu juris, sed respectu ma-ri, ib. num. 18. 593
- 1 Utile per inutile vitiatu, ubi aliquid inducitur pro forma substan-tiali, in c. Quia propter, num. 44. de elect. 289
- 1 Utilem, & quando vitietur per inutile, in c. Massana, n. 19. & 26. & seqq. de elect. 305
- 1 Utile vitiatu per inutile propter assumptam formam juri contra-riam, ib. num. 30. 305
- 1 UTILITAS publica prætextu privilegii vacillare non debet, in c. Nulla, n. 19. de concess. præben. 186
- 1 Utilitas publica præferitur privatæ, in c. Cæterum, num. 62. de re-script. 144
- 1 Communis, & major utilitas præferitur speciali, & minori, in cap. Bonæ memoriæ, num. 37. de postul. Prælat. 213
- 1 VULADICÆ Ruthenorum an sint veri Episcopi, in c. Quod à prædecessore, n. 27. de schisma. 103
- 1 Populus in Russia an sint veri Ruthenorum parochi, ib. n. 52. 103
- 1 VULGICE, & Populus Ruthen, quorum schisma notorium est, hodie dicuntur excommunicati non tolerati, ib. n. 57. 107
- 1 VULGO concepti finguntur patrem non habere, in d. Per tuas, num. 4. de probat. 143
- 1 Vulgè conceptus non venit filiorum appellatione etiam in mate-ria, in qua jus naturæ inspicitur, ib. n. 6. 143
- 2 Declaratur, ib. n. 18 & 22. 144
- 1 Vulgè questus quomodo intelligitur posse cum omnibus matri-monium contrahere, ib. num. 21. 144

Vultus.

- 1 Examinatum corpus vulnerans, non punitur tamquam de vulne-re, in c. A nobis, li secundo, n. 23. de sent. excomm. 342
- 1 Vide in ver. Mortuus. 342
- 1 UXOR in qua ætate dicitur senex ad hoc, ut cum simplici casti-tatis voto possit in seculo remanere, & maritus ad religionem transire, in c. Cdm sis, num. 7 & seqq. usque in finem de conver-sio. conjug. 434
- 1 Uxor ut possit in seculo remanere, viro ad Religionem migrante, debet esse ita senex, ut non sit suspecta de incontinentia, ibid. num. 8. 434
- 1 Uxor in qua ætate judicanda sit senex, ut possit in seculo rema-nere cum voto simplici castitatis, jura non præscriperunt, ibid. num. 17. 436
- 1 Dicitur senex, & non suspecta, si sit sexagenaria, juxta opinio-nem Soti, ib. num. 28. 436
- 1 Contrarium, n. 45. usque ad num. 82. & præsertim n. 65. 437
- 1 Uxor quinquagenaria potest in seculo remanere cum voto sim-plici castitatis, secundum opinionem Sanchez, ibidem num. 37. 337
- 1 Contrarium, num. 82. usque in finem. 440
- 1 Vxor, de cujus licentia maritus professionem emisit, si sit susce-p-ta de incontinentia, & castitatem promiserit, an sit openda ingredi Monasterium, ut custodiatur à vagatione, an verò ut sole mittere profectur, ib. num. 87. 440
- 1 Vxor ante quinquagesimum annum licentia remanendi in seculo non est concedenda, post annum verò quinquagesimum concedi potest arbitrio Episcopi, & quomodo ejusmodi arbitrium regu-lari debeat, ib. num. 99. 441
- 1 Vxor juvenis, que dedit viro licentiam profertendi, & castitatem vovit, an cogenda sit non solum ingredi Monasterium, sed etiam professionem emittere, in c. Præterea, num. 1. de conver-sio. conjugat. 439
- 1 Vxor, que dedit viro licentiam ingrediendi religionem, sed casti-tatem non vovit, an possit directè virum repetere, & ille pro-pria auctoritate, ib. num. 2 & seqq. 439
- 1 Et quid si sit juris conscia, ibid. num. 7. ver. Prædictam conclu-sionem. 439

- 1 Uxor senex, & non suspecta, ut possit in saeculo remanere cum simplici voto castratis, & vir ad religionem transire, an requiratur licentia Episcopi, ibidem num. 9. & num. seqq. usque ad num. 17. 430
- 1 Uxor quando dicatur senex, & sterilis ad hoc, ut possit in saeculo remanere cum voto castratis, relinquatur arbitrio Episcopi, ib. num. 18. & seqq. 430
- 2 Uxor si petatur ut uxore, nec dubitetur de juribus matrimonii, causa tractari potest coram iudice saeculari, in c. Tua, n. 40. de ordin. cognit. Declaratur, ib. n. 65. 165
- 4 Uxor ante carnalem copulam, & translationem ad domum viri, nullis in locis appellatur Sponsa, in c. Si inter virum, num. 10. de sponsi. & matrim. 14
- 1 Uxor censetur se ad castitatem obligare, si vir de ejus licentia sacros ordines suscipiat, in c. Conjugatus, novi 8. de convuls. conjugat. 442
- 3 Et quid si uxor ignoraverit quoad hoc juris dispositionem, ibid. num. 9. 443
- 1 Uxor de cujus licentia vir ad sacros ordines ascendit, si sit juvenis, sive sit suspecta de incontinentia, sive non, tenetur Religionem solemniter profiteri: secus si sit senex, & non suspecta, quia sufficit votum castitatis in saeculo, ibid. n. 10. 443
- 1 Uxor innocens an post thori separationem habeat jus petendi, ut sibi vir reconcilietur, ib. num. 15. 443
- 3 Uxor, quae sciens viri ordinationem tacuit, & dissimulavit usque ad divortii sententiam, videtur ei licentiam dedisse, & juri suo renunciasse, ib. num. 16. 444
- 2 Uxor, cujus vir sacris Ordinibus est initiatus ipsa ignorante, induci debet, sed cogi non potest ad professionem emittendam, aut ad perseverandum in clausura, ibid. num. 18. 444
- 2 Uxor Clerici an gaudeat privilegio fori, in c. Nullus, num. 11. & seqq. usque ad num. 46. de foro compet. 47
- 2 Quid in uxore Clerici in sacris Ordinibus constituti, ib. n. 17. 47
- 2 Quid in uxore Clerici minorum Ordinum, ib. num. 19. 47
- 2 Et quid in causis civilibus, ib. num. 40. 47
- 2 Et quid in criminalibus, num. 41. 47
- 2 Uxores cotulfant radis maritum, & ex eorum persona forum sortuntur, ib. num. 44. & 45. 47
- 3 Uxores Sacerdotum in Ecclesia Orientali gaudent privilegio fori etiam in civilibus, ib. num. 17. 47
- 2 Uxorem potest Clericus alere ex fructibus beneficij, ibidem num. 12. 47
- 2 Uxores Clericorum majoribus privilegijs petuntur, quam uxores laicorum, in. num. 41. 48
- 2 Privilegium competens uxori ex persona viri, expirat eo mortuo, ibidem num. 44. 48
- 1 Canonis privilegium non extenditur ad uxores Clericorum, nec ad alias personas non Ecclesiasticas fori privilegio gaudentes, ib. num. 45. 52. & 61. 48
- 4 Uxor tradenda ad domum viri efficitur de ejus foro, & Parochiana Ecclesiam, cujus est maritus, in cap. Vir autem, num. 11. de secundis nupt. 58
- 4 Uxor non est petenda à Principe, in c. Infamatoe, n. 1. qui Cler. vel voven. 59
- 2 Uxor sortitur forum viri, & in loco originis amplius conveniri non potest, in c. Proposuit, n. 11. de foro compet. 70
- 4 Uxor juvenis, vel suspecta de incontinentia, an possit ratificare professionem mariti, in c. Consuluit, num. 19. Qui Cleric. vel voven. 47
- 1 Uxor non recedit ab excommunicato, sed ab haeretico sic, in cap. Absolutus, num. 6. de haeticis. 58
- 2 Uxor non cognita, etiam invito viro potest ad religionem transire, licet inter eos discordia praecesserit, cap. Ex publico, num. 7. de convuls. conjugat. 445
- 3 Uxor tenetur maritum crucesignatum expellere quouscumque annis abserit, licet voto peregrinationis mariti non confesserit, ib. num. 21. 445
- 4 Uxor ob viri adulterium an possit Monasterium ingredi, & in eo proficisci, in c. Ex litteris, n. 13. & num. seqq. usque ad num. 17. de divortis. 66
- 4 Anve sublit justa causa cum ea dispensandi super anno probationis, ib. num. 14. & 21. & seqq. 96
- 4 Uxor adultera post thori separationem an possit ingredi Religionem, ib. num. 18. 97
- 4 Uxor reconciliata viro adultero censetur injuriam remisisse, & obligationem oviuz servitutis reintegrasse, ib. n. 19. 97
- 4 Uxor per Religionis ingressum non desinit esse uxor, nisi quoad temporalia, & jus saeculi, ib. num. 21. 97
- 4 Uxor, cujus vir sacros ordines suscepit, licet ingredi religionem etiam post matrimonium consummatum, ib. n. 25. 97

L A U S D E O.

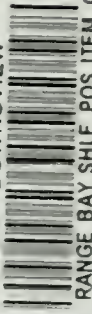

BX Fagnanus, Porsper
1935 Commentaria in primum
F3 [-quintum] librum Decretalium
t.4-6

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 03 21 04 037 9